

Ыдыктыг Библия

Ыдыктыг Библия

Ийиги үндүрүлгө

Библия очулгазының институту
Москва
2025

УДК 22.05
ББК 86.37-2

Ыдыктыг Библия Ийиги үндүрүлгө

Библейжи сөзүглелдерниң тыва дылче
очулгаларының электроннуг хевирлери.
<https://ibt.org.ru/ru/media?id=TVN>

Библиядан Чуруктарлыг Чугаалар

Ыдыктыг Библия

ISBN 978-5-93943-360-0
© Институт перевода Библии, 2025

Допчузу

Эге сөс	5
---------------	---

ЭРГИ ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Эге дөс	Э. д.	11
Хосталышкын	Хост.	71
Левит.	Лев.	124
Саннар	Сан.	163
Ыдыктыг хоойлуну катаптааны	Ы. х. к.	214
Нуннуң оглу Иисус	Иис.	263
Баштыңчылар үези	Башт.	292
Руф	Руф	323
Хаанныг чагырга үези, бирги ном	1 Хаан.	328
Хаанныг чагырга үези, ийиги ном	2 Хаан.	368
Хаанныг чагырга үези, үшкү ном	3 Хаан.	402
Хаанныг чагырга үези, дөрткү ном	4 Хаан.	442
Чылдар демдеглели, бирги ном	1 Чыл.	482
Чылдар демдеглели, ийиги ном	2 Чыл.	517
Эзра.	Эзра.	561
Неемия	Неем.	575
Эсфир	Эсф.	595
Иов	Иов	605
Ыдыктыг ырылар.	Ыд. ыр.	657
Угаадыглыг чугаалар	У. ч.	793
Экклесиаст.	Эккл.	835
Соломоннун өндүр-бедик ырызы.	Сол. ыр.	846
Исайя медээчинин ному	Иса.	855
Иеремия медээчинин ному	Иер.	918
Иеремияның ыы-сызы	Ыы.	988
Иезекиил медээчинин ному	Иез.	996
Даниил медээчинин ному	Дан.	1059
Осия медээчинин ному	Ос.	1078
Иоиал медээчинин ному	Иоиал	1089
Амос медээчинин ному	Ам.	1093
Авдий медээчинин ному	Авд.	1102
Иона медээчинин ному	Иона	1104
Михей медээчинин ному	Мих.	1107
Наум медээчинин ному	Наум	1114
Аввакум медээчинин ному	Авв.	1117
Софония медээчинин ному	Соф.	1122
Аггей медээчинин ному	Агг.	1126
Захария медээчинин ному	Зах.	1129
Малахия медээчинин ному	Мал.	1141

ЧАА ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Матфейниң бижээни Буянныг Медээ	Мф.	1146
Марктың бижээни Буянныг Медээ	Мк.	1196
Луканың бижээни Буянныг Медээ	Лк.	1227
Иоанның бижээни Буянныг Медээ	Ин.	1277
Элчиннерниң ажил-чорудулгазы	Аж.-ч.	1315
Иаковтуң чагаазы	Иак.	1361
Пётрнуң бирги чагаазы	1 Пет.	1367
Пётрнуң ийиги чагаазы	2 Пет.	1373
Иоанның бирги чагаазы	1 Ин.	1377
Иоанның ийиги чагаазы	2 Ин.	1383
Иоанның үшкү чагаазы	3 Ин.	1385
Иуданың чагаазы	Иуда	1386
Римчилерге чагаа	Рим.	1389
Коринфчилерге бирги чагаа	1 Кор.	1410
Коринфчилерге ийиги чагаа	2 Кор.	1431
Галатчыларга чагаа	Гал.	1445
Эфесчилерге чагаа	Эф.	1453
Филипчилерге чагаа	Флп.	1461
Колосчуларга чагаа	Кол.	1467
Фессалоникчилерге бирги чагаа	1 Фес.	1473
Фессалоникчилерге ийиги чагаа	2 Фес.	1478
Тимофейге бирги чагаа	1 Тим.	1481
Тимофейге ийиги агаа	2 Тим.	1487
Титке чагаа	Тит.	1492
Филимонга чагаа	Флм.	1495
Еврейлерге чагаа	Евр.	1497
Иоаннга Бургандан Ажыдышкын	Ажыд.	1513
Тайылбырлыг словарь		1536
Таблицалар, диаграммалар		1576
Карталар, фото-чуруктар		1583

Эге сөс

Силерниң мурнуарда — Библия деп ыдыктыг номналдың тыва дылче очулгазының ийиги үндүрүлгези.

Библия деп чүл?

Библия болза янзы-бүрү шажын-чүдүлгелиг улустун санап турары-биле, кижиги төрөлгөтөнниң төөгүзүндө эң өндүр улут номнарның бирээзи. Библия — «номнар» дээн грек сөстөн укталган, христиан чаңчылда (база чамдык кезектери-биле иудей болгаш мусульман чаңчылдарда) Ыдыктыг Бижилге деп хүлээп көрүп турар номнар чыындызы-дыр. Бо ыдыктыг ном бижиттинип тургустунганындан бээр, ону делегейниң дыка хөй дылдарыңче очулдурган.

Библия ийи кол кезектен тургустунган:

1) Эрги Чагыг-керээ. Бо 39 номдан тургустунган чыынды Христостун төрүт-түннериниң оранчок мурнунда мун ажыг чыл дургузунда эрте-бурунгу еврей болгаш арамей дылдарга бижиттинген, ында Бурган биле еврей чоннун аразында харылзааже кичээнгеини мөөңнээн. Бо чыындыже еврей чоннун төөгүзү, израиль ниитилелдин шажын-чүдүлгө хоойлулары болгаш дүрүмнери, Бурганны алдаржыткан кайгамчык уран-чечен шүлүктөр болгаш ырылар, мөргүлдөр, ханы философчу боданышкыннар, келир үе дугайында өтгүр билген медегелдер болгаш өске-даа хөй чүүлдер кирип турар.

Баштайгы беш номну Моисейниң Хоойлузу азы Моисейниң Беш ному деп адаар. Оон аңгыда төөгүлүт номнар чыындызы бар: ол номнарда Дээрги-Чаяакчының израильчилерге ээлеп чурттаар кылдыр бергени черге оларның амыдыралының дугайында, чоннун баштынчылар, хаанарының чедишкенини болгаш буураашкыннарының дугайында бижээн. Оон соонда Бурганны алдаржыдарыңа-даа, кижилерни мерген угаанныг боорунга-даа өөредип турар бөлүк поэтиктиг номнар кирген. Эрги Чагыг-керээ Улут болгаш Бичии Медээчилерниң (Дээрги-Чаяакчының сөзүн чонга медээлээр салымның улустун) номнары-биле дооступ турар.

2) Чаа Чагыг-керээ. Бо 27 номдан тургустунган чыынды Иисус Христостун төрүттүнгениниң соонда, бистин эраның 1-ги вегинде бурунгу грек дылга бижиттинген. Чаа Чагыг-керээниң кол өзээ — Иисус Христостун, делегейниң Камгалакчызының амыдыралы, өөредии, өлүмү болгаш катап дирилгениниң дугайында төөгүп турар дөрт Буяанның Медээ болур. Оон «Элчиннерниң ажилчорудулгазы» деп номда Иисус дээрже көдүрлүп үнө берген соонда, христиан ниитилелдин баштайгы чылдарының дугайында база Оон өөреникчилериниң Буяанның Медээни Рим империязынга канчаар непередип эгелээниниң дугайында чугаалап турар. Оон аңгыда Христостун элчиннериниң өске христианнарга оларның бүзүрелин деткип, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг амыдырал дугайында өөредири-биле бижээн чагаалары Чаа Чагыг-керээже кирген. Чаа Чагыг-керээниң сөөлгү ному — Иоаннга Бургандан Ажыдышкын, ында символиктиг дыл ажыглап, Бурганның ам Аңаа удур туржуп турар күштерни долузу-биле тиилээрин илереткен.

Библия болза делегейниң чечен чогаалының классиказы, оон овор-хевирлери россияжи болгаш европейжи уран чогаадылганың янзы-бүрү адырларында чугула черни ээлеп турар. Ынчаарга ол чүглө төөгү талазы-биле үнелиг документ боорундан аңгыда, ыдык-бедик ужур-уткалыг, чүгө дээрже Библияда Дээрги-Чаяакчының кижиги төрөлгөтөн-биле харылзаазын, Бурганның улуска Бодунун күзел-соруун ажытканын бижээн болгай. Библияда биске Иисус Христостун амыдыралы болгаш өөредииниң дугайында херечилээшкын илереттинген. Ыдыктыг

Бижилгениң алыс ужуру ону чүглө төөгү тураскаалы кылдыр номчуур азы чогаал шынары дээш мактаар улуска эвес, а Чаяакчының бүгү улуска чүнү чугаалаксаанын билип аар күзөл-биле номчуп турар улуска ажыттынар. Бо очулга тыва чонга Бурганның үнүн, Буянның Медээниң четче-долузуң дындадыр боор деп база Аңаа бүзүрөп, ол медээ ёзугаар журттаарыңга дузалаар боор деп идегеп, ол дээш чүрээвис ханызындан мөргүп турар бис.

Тыва дылче очулганың ийиги үндүрүлгезиниң дугайында

Номнуң тыва дылче очулгазының бирги үндүрүлгези 2011 чылда парлаттыңан. Чаа үндүрүлгени белеткеп тура, очулга бөлүү бирги үндүрүлгедө эскертинген частырылганы эткен. Оон аңгыда номчукчуларның саналдарын айтырганы-выс түннелинде, очулганың билдингир, ылаптыг болгаш аянашкак боорун чедип аары-биле, чамдык эргижирээн сөстөрни өскерткен бис. Чижээлээрге, бирги үндүрүлгениң «болбаазыраңгай» деп сөзү ийиги үндүрүлгедө «четпес талазы чок» деп, «кенен кижиги» деп сөстөри «бөдүүн кижиги» деп өскерттинген.

Чаа үндүрүлгениң хемчээлин улам ишкир кылыры-биле, Библияның номнарының хөй кезин ийи колонкалыг форматче шилчиткен. Чүглө чамдык поэктиг номнар чаңгыс колонкалыг форматта артып калган, чүге дээрге ол чүүл оларның поэктиг тургузуун эки көргүзүп турар.

Ол ышкак эвээш эвес чаа немелде тайылбырларны немээн. Олар номчукчуларга чамдык номнарда таваржып турар төөгүлүг боттут байдалдарны эки билип аарыңга дузалаар. Номнуң төнчүзүндө словарьны база элээн калбарткан, ам ында 250 хире статья бар.

Дузалаал аргалар

Бо үндүрүлгедө чамдык дузалал аргалар бар. Ол немелделер Библияның үндезин сөзүглелиниң кезээ эвес, оларны очулга бөлүү Бижилгени билип аарыңга дузаламчы кылдыр кириген. Ном бүрүзүнүн эгезинде турар кирилде номнуң кол темаларын тодарадыт, оон автору болгаш бижиттинген үезиниң дугайында допчузу-биле чугаалап турар. Сөзүглелди үзүндүлерниң утказын азы темазын айтып турар иштиги эгелер дузазы-биле аңгылаан. Кол ужур-утказы өске номда база таваржып турар үзүндүлөр мурнунда (чижээ, Буянның Медээлерде азы Хаанның чагыргалар болгаш Чылдар демдөглелдеринде) иштиги эгелер аттарының адаанда скобкаларда айтылганын немээн бис. Оон ынай дараазында дузалал аргалар бар:

– Чергелешкек черлерже айтылгалар

Арынның адаккы талазында, немелде тайылбырлар адаанда чергелешкек черлерже айтылгалар Библияда ол-ла тема дугайында чугаалап, чаңгыс-ла ол сөс-домакты ажыглап турар, чок-ла болза демги черден цитата азы аллюзия болур өске черлерже айтып турар.

Иисус Христос болгаш Чаа Чагыг-керээниң бижикчилери Эрги Чагыг-керээниң домактарындан цитаталарны болганчок-ла ажыглаар турганнар. Бо очулгада Эрги Чагыг-керээден цитаталарны курсив-биле демдеглээн. Чижээлээрге, Матфейниң бижээни Буянның Медээниң 2:15-ки домаанда Осия медээчинин номунуң 11:1-ги домаа таваржып турар. Номчукчу дараазында чүүлду билип аар болза эки: Чаа Чагыг-керээниң бижикчилери колдуунда Эрги Чагыг-керээниң үндезин еврей сөзүглелин эвес, а оон «Септуагинта» деп грек очулгазындан цитаталаар турганнар. Ынчангаш Чаа Чагыг-керээде чамдык цитаталар еврей сөзүглелден утка талазы-биле бичии ылгалдыт.

Бо эге сөстүң соонда Эрги болгаш Чаа Чагыг-керээлерниң бүгү номнарының аттарын хураангайлап бижээн даңзы кирген. Ол даңзы номчукчуга чергелешкек черлерже айтылгалар болгаш Эрги Чагыг-керээден алган цитаталарны көргүскен айтылгаларны ажыглаарыңга дузалаар.

– Немелде тайылбырлар (сноскалар)

Сөзүглелде сылдысчыгаш (*) таваржыр болза, арынның адаанда ол домактың утказыңга хамаарышкан немелде тайылбыр барын көргүскени ол. Чамдык немелде тайылбырлар билдинмес аттарны, сөстөрни база библейжи үелерниң

культуразының онзагайларын тайылбырлап турар. Чамдыктары ук домактың болгу дег өске билиишкинин көргүзүп турар, а өскелери эрте-бурунгу бижимелдерде ылгалдыг номчуттунар черлерже айтып турар (эрте-бурунгу бижикчилер Библияны чара бижип тура, чамдыкта частырыглар кылып турган, ынчангаш очулга бөлүүнүң сорулгазы болза номнуң авторунуң бижээни эң бүзүрелдиг болгу дег хевирни сөзүглелче киирери болур).

– Тайылбырлыг словарь

Чамдык чугула сөстөр болгаш сөс каттыжышкыннарының утказын номнун соонда киирген словарьда тайылбырлап турар.

– Библейжи эге хемчеглер таблицазы

Таблицаже Чоокку Чөөн чүкке ажыглап турган дензи хемчээлин, узуну болгаш ишкиринин эге хемчеглерин база оларның амгы үдеги дең үнелерин киирген.

– Карталар

Библейжи үелерде Чоокку Чөөн чүктү тодарадып чураан карталар бар.

– Өске-даа дузалал аргалар

Үндүрүлгениң төнчүзүнде Библияның номнарында тодарадып бижээн болуушкуннарны эки билип аары-биле өске немелде дузалал материалдарны база киирген. Чижээлээрге, Израильдин 12 аймааның өгбелеринин даңзызы; израиль чоннун календары; ыдыктыг майгынның болгаш ыдыктыг өргээниң чуруктары; Иудея болгаш Израильдин хааннарының дес-дараалаан даңзызы; ол ыш-каш еврей болгаш грек дылдарда эрте-бурунгу сөзүглелдерниң фотографиялары.

ЭРГИ ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Эге дөс

Кирилде

Эрги Чагыт-керээ «Эге дөс» деп ном-биле эгелээн. Бо ном еврей дылда Берешит (Эгезинде) деп аттыг. Номнуң тыва ады ооң өртемчейнин, киж и төрөлгөтөниниң болгаш израиль чоннуң тывылганының дугайында чугаалап турар утказын илереткен. Иудей чаңчыл ёзугаар «Эге дөс» Моисейниң бижээни баштайгы ном кылдыр санаттынып турар.

Бо ном чогаал стильдеринин, хевирлеринин янзы-бүрүзү-биле онзагай – бирде байырланчыг тоожулал, бирде сонуурганчыг, шимчээшкинниг чугаа, бирде аймак-чоннарның даңзызы, бирде шүлүк хевирлиг йөрээшкиннер... Ындыг-даа болза, кандыг-даа арында номнуң кол киржикчизи – Дээрги-Бурган-Чаяакчы. Эгезинде (1–11 эгелер) Бодунуң сөзү-биле бүгү өртемчейни канчаар чаяганын, делегейниң бүгү чоннарының кайыын укталып тывылганын чугаалап турар. Бурганның өндүр бедии чүглө Ооң күчү-күжүн дамчыштыр эвес, а Бодунуң чаяалгазынга ынакшылын дамчыштыр база илерээр: Бодунуң чаяап каан улузу Аңаа удур бачыт үүлгедиринге хандыкшыырга безин, Ол ындыгларны кагбайн, олар дээш сагыш човаарын соксатпайн турар.

Оон ынайгы тоожулаашкында (12–50 эгелер) Бурганның шилип алган кижилеринин дугайында чугаалап турар. Бурган оларның салгалдары Аңаа хамааржыр онзагай чон апарзын деп бодап алган. Авраам, Исаак, Иаков болгаш Иаковтуң он ийи оглунуң дугайында чугаада Бурганның оларга берген аазаашкыннары дыңналыр: оларның салгалдары хөй санныг бооп, Бурганның аазаан черин ээлеп аар; олар бүгү киж и төрөлгөтөнге ачы-дуза көргүзөр. Олар бачыт чок кижилер эвес турган – оларның кошкак талаларының болгаш багай үүлгедиглеринин дугайында «Эге дөстен» хөйү-биле номчуур бис. Ынчалза-даа олар Бурганның кыйгырынга бүзүрел-биле Ону тооп дыңнап харыылааннар.

Өртемчейни чаяганы

1 ¹ Эң эгезинде Бурган дээр биле черни чаяап каан.

² Чернин ужу-бажы билдинмес, ээн турган. Дүп чок далай кырынга дүмбей турупкан; а сугнуң кырында Бурганның Сүлдөзи* ужуп турган. ³ «Чырык чырып келзин» – деп, Бурган чугаалаан. Ынчан чырык көстүп келген. ⁴ Бурган чырыкты экизинип көргөн. Оон чырыкты дүмбейден аңгылап каапкаш, ⁵ дүмбейни «дүн» деп, а чырыкты «хүн» деп адап каан. Кежээ дүшкен, даң аткан: бирги хүн ол болган.

⁶ Оон Бурган мынча дээн: «Суг ортузунга бопурук дээвиир тывылзын,

ынчангаш ол сугну сугдан аңгылазын».

⁷ Бурган бопурук дээвиирни чаяап кааш, оон адаанда турар сугну оон кырында турар сугдан аңгылаан. Шак-ла ындыг апарган. ⁸ Бопурук дээвиирни Бурган «дээр» деп адап каан. Кежээ дүшкен, даң аткан: ийиги хүн ол болган.

⁹ Оон Бурган мынча дээн: «Дээрнин адаанда суглар чангыс черге чыгып келзин, оон кургаг чер тывылзын». Шак-ла ындыг апарган. ¹⁰ Бурган кургаг черни «чер» деп, а чыылган сугларны «далайлар» деп адап каан. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹¹ Оон Бурган мынча дээн: «Чер кырынга үрезинниг үнүштерниң база чимистиг ыяштарның бүгү хевирлери өзүп үнзүн, оларның шупту

* 1:2 Азы: «Бурганның чоруткан хады».

1:1 Ин. 1:1 1:3 2 Кор. 4:6 1:7 Ыд. ыр. 148:4 1:9 Ыд. ыр. 135:6

янзылары өзүп таразын». Шак-ла ындыг апарган. ¹² Чер үрезинниг үнүштерни база чимистиг ыяштарны өстүргөн, оларнын янзылары тарап эгелээн. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹³ Кежээ дүшкен, даң аткан: үшкү хүн ол болган.

¹⁴ Оон Бурган мынча дээн: «Дүнү хүнден аңгылаар база үелер, хүннер, чылдар демдеглээр чырымалдар дээр-ге турзун; ¹⁵ олар черни дээрден чырыдар чырыткылар болзун». Шак-ла ындыг апарган. ¹⁶ Бурган ийи дээди чырымалды чаяап каан — хүндүскү үени башкалары-биле улуг чырымалды, дүнеки үени башкалары-биле биче чырымалды. Сылдыстарны база немей чаяаган. ¹⁷⁻¹⁸ Бурган оларны черни чырытсын дээш, дүн биле хүннү башкарбышаан, чырык биле дүмбейни аңгылазын дээш, дээрге салып каан. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ¹⁹ Кежээ дүшкен, даң аткан: дөрткү хүн ол болган.

²⁰ Оон Бурган мынча дээн: «Сутга энмежок дириг амытаннар тывылзын, черниң кырында бопурук дээрге куштар ушсун». ²¹ Бурган далайга улуг амытаннарны, сутга янзы-бүрү дириг амытаннарны база аңгы-аңгы чалгынынны куштарны чаяаган. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ²² «Далай-сутга өзүп-көвүденер-ле, а куштар черге өзүп-көвүдешинер» — деп, Бурган йөрээген. ²³ Кежээ дүшкен, даң аткан: бешки хүн ол болган.

²⁴ Оон Бурган мынча дээн: «Янзы-бүрү дириг амытаннар: мал-маганның, аң-мөнниң, соястаарларнын аңгы-аңгы уксаалары чер кырынга тывылзын». Шак-ла ындыг апарган. ²⁵ Янзы-бүрү дириг амытаннар: мал-маганның, аң-мөнниң, соястаарларнын уксааларын Бурган чаяаган. Ол бүгүнү Бурган экизинип көргөн. ²⁶ Оон соонда Бурган мынча дээн: «Бистин овор-хевиривис-биле, Биске дөмейлештир кижиг амытанны чаяап каалы*;

ол далай-сугнун амытаннарнын, дээрнин куштарын, мал-маганны, соястаарларны — черниң бүгү дириг амытаннарнын чагырып, бүгү бөмбүрзекке тергиидеп чорзун». ²⁷ Бурган Бодунун овор-хевири-биле, Бодунга дөмейлештир кижиг амытанны — эр биле кыс кижини чаяап каан. ²⁸ Алгап-йөрөвшишаан, Бурган оларга мынча дээн: «Өзүп-көвүденер, черниң кырын ээлеңер, далай-сугнун амытаннарнын, дээрнин куштарын, соястаарларны болгаш черниң бүгү-ле дириг амытаннарнын чагырып тергииденер». ²⁹ «Бо-дур, силерге Мен бүгү үрезинниг үнүштерни, үрезинни тарыыр чимистиг ыяштарны бердим: олар силерге чем болур — деп, Бурган чутаалаан. — ³⁰ А черниң бүгү дириг амытаннарнынга база дээрнин куштарынга, чер кырында аң-мөңгө Мен бүгү-ле ногаан үнүштерни чем кылдыр бердим». Шак-ла ындыг апарган. ³¹ Ынчан Бурган Бодунун чаяап кааны бүгү чүвезин көөргө, шугтузу аажок таарымчалыг болган. Кежээ дүшкен, даң аткан: алдыгы хүн ол болган.

2 ¹ Шак ынчалдыр дээр биле черни база оларда бүгү чүвэлери аайлаштыр боттандырып төндүргөн. ²⁻³ Чедиги хүнге чедир Бурган Бодунун ажил-херээн дооскан. Ынчан Ол чедиги хүннү алгап-йөрээп, «ыдыктыг» деп чарлаан, чүге дээрге ол хүн Бурган Бодунун бүгү ажил-херээн дооскаш, дыштанган.

Кижиг амытанны чаяап кааны

⁴ Дээр биле черниң дугайында, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын оларны чаяап бүдүргениниг дугайында чугаа бо-дур. Бурган чер биле дээрни чаяап турда, ⁵ чер кырынга ойт-сиген-даа, ыяш-даш-даа чок турган. Дээрги-Бурган-Чаяакчы черге ам-даа чаъс чагдырбаан турган, оон аңгыда черни болбаазырадыр кижилер база турбаан.

* 1:26 Бо домактан хөйүнүн санында «Бисти» янзы-янзы кылдыр билип турар (ол ышкаш 3:22; 11:7; Иса 6:8 көр). Чамдык тайылбырлакчылар мында хөйүнүн саны Бурганның өндүр-бедини онзалап демдеглээн деп бодап турар. Өскөлери Эрги Чагыг-херээниң «Бурганның оолдарнын» (Иов 1:6; 2:1) дугайында демдеглээниниче кичээнгеи углап турар. Бурган делегейни чаяап турда, Оон оолдары өөрүп алгырышкан (Иов 38:7). А ол ышкаш Дээрги-Чаяакчы «дээрнин аг-шерин-биле» сүмележи турар (3 Хаан 22:19-22). Шак ол демдеглээшкннер ёзугаар хөйүнүн санында «Бис» мында Бурганга болгаш Оон дээрде төлөөлериңге хамааржыр деп база билип ап болур. Христиан чаңгыда бо домакта «Бисти» хаая эвес Бурган Адаже, Бурганның Оглунче болгаш Ыдыктыг Сүлдеже айткан кылдыр билип ап турар.

1:16 Ыд. ыр. 8:4; 71:5; 103:19; 135:7-9; 148:3; Иер. 31:35 1:22 Э. д. 8:17 1:27 Мф. 19:4; Мк. 10:6 1:28 Э. д. 9:1-2 2:2-3 Хост. 20:11

⁶ Чүглө харын черден көдүрүлгөн бус-туман бүгү черниң кырын шыгыдып турган чүве-дир. ⁷ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы черниң довураандан кижини чаяагаш*, оон думчуунче амы-тынны киир үрүптөргө, кижиге амылыг апарган.

⁸ Чөөн чүктө Эдем деп черге Дээрги-Бурган-Чаяакчы сесерлик тартып өстүргөш, чаяап каан кижизин аңаа чурттадып каан. ⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол сесерликке аянын чараш, чиксенчиг чимистерлиг ыяштарны тартып өстүргөн, а сесерликтин ортузунга Амыдыралдын ыяжын болгаш Эки-бакты угаап билиринин ыяжын олуртуп каан. ¹⁰ (Эдемден үндүр аккан хем сесерликти сугтарып турган, а оон соонда ол дөрт адырга чарлы берген. ¹¹ Оларның бирээзиниң ады — Фисон: ол алдын шыгжамырлыг Хавила деп чуртту таварып аккан. ¹² Ол чурттуң алдыны эки, ында болоах деп чаагай чытгыч чүүл болгаш үнелиг оникс даштар бар. ¹³ Ийиги хемни Гихон дээр: ол Хуш деп чуртту таварып аккан. ¹⁴ Үшкү хемниң ады — Хиддекел. Ол Ассур хоорайдан чөөн чүккө агып чыткан. Дөрткү хем — Евфрат.)*

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини Эдемниң сесерлиинге, ону болбаазырадып, камгалап-карактазын дээш, чурттадып каан. ¹⁶⁻¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижиге мынча деп чагаан: «Бо сесерликте Эки-бакты билириниң ыяжындан аңгыда, өске бүгү ыяштарның чимизин чип болур сен. Ол ыяштың чимизин чиве: бир эвес ону амазптар болзуңза, ола хүн өлүр сен».

¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Кижиге чааскаан боорга, багай-дыр. Аңаа боду-биле дөмей дузалакчыдан чаяап берейн» — дээн. ¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы довурактан янзы-бүрү дириг амытаннарны, дээрниң куштарын чаяагаш, оларны кижиге канчаар адаарын көөр дээш, аңаа эккеп берген. Шак ынчалдыр кижиге

бүгү дириг амытаннарга аттарны берген. ²⁰ Кижиге бүгү-ле азырал болгаш черлик дириг амытаннарга база дээрниң куштарынга аттарны берген, ынчалза-даа оларның аразындан бодунга дөмей дузалакчы тыппаан. ²¹ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини ханы уйгуже кирипкеш, оон бир ээгизин ап алгаш, орнун эът-биле дуглап каан. ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы адырып алган ээгизинден кыс кижини чаяагаш, ону эр кижиге эккелген. ²³ Кижиге мынча дээн:

«Ол-дур харын!
Бо дээрге мээң сөөгүмден үнгөн сөөк,
эът-бодумдан үнгөн эът-бот-тур.
Эр кижиден ол алдынган болганда,
кыс деп адаттырзын*».

²⁴ (Эр кижиге ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчып, чаңгыс мага-бот апарының чылдагааны мында-дыр.) ²⁵ Олар — эр кижиге-даа, оон кадайы-даа — эвеген чанагаш болганнар, ынчалза-даа ыядышпааннар.

Баштайгы бачым биле кеземче

З ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының бүдүрүп чаяап кааны дириг амытаннарнының аразындан эң-не кажары чылан болган. Ол херэежен кижиден айтырган: «Сесерликте кандыг-даа ыяштан чимистерни чиирин Бурган силерге хоруп каан дээр, ол ылап-ла шын бе?»

² «Бис кандыг-даа ыяштан чимистерни чип болур бис — деп, херэежен кижиге харыылаан. — ³ Чүглө сесерликтин ортузунда турар ыяштың чимизин чип болбас дээрзин Бурган биске чугаалаан. Аңаа дээр безин болбас, оон башка өлүр бис».

⁴ «Чок, өлбөс силер — деп, чылан чугаалаан. — ⁵ Бир эвес ол ыяштан чимистерни чиптер болзуңарза, бурганнар

* 2:7 Еврей дылда «кижи» (адам) деп сөс «довурак» (адама) деп сөскө дөмейлешкек. * 2:14 Дөрт хем өртөмчейниң дөрт чүгүн символчуудуп турар. Хиддекел (Тигр деп ады база бар) болгаш Евфрат Месопотамияда агып чыдар. Фисон болгаш Гихон хемнерни оон ыңай кайда-даа айытпайн турар. Хуш — амгы Суданның сонгу талазын ээлээн чурттуң эрте-бурунгу ады, а Хавила деп чурт Мурнуу Аравияга азы Эфиопияга турган. * 2:23 Еврей дылда «эр» (иш) деп сөс «кыс» (ишша) деп сөскө дөмейлешкек.

2:7 1 Кор. 15:45 2:9 Э. д. 3:22; Ажыд. 2:7; 22:2
2:21 Э. д. 15:12; 1 Хаан. 26:12 2:22 1 Тим. 2:13
3:1 Мф. 10:16 3:3 Э. д. 2:17

2:11 1 Хаан. 15:7 2:14 Дан. 10:4 || Э. д. 10:11-12
2:24 Мф. 19:5; Мк. 10:7; 1 Кор. 6:16; Эф. 5:31

дег, эки-бакты угааптар, карааңар ажык апаарыңарны Бурган билгеш, хоруп турар-дыр». ⁶ Ол ыяштың чимистери чиксенчиг, аянын, кижини угаанның кылыптар кылдыр херэежен кижичи көрүп кааш, бир чимис үзе тыртып алгаш, чипкен. Ашаанга база чимисти ап бээрге, ол база чип алган. ⁷ Оларның иелдирзиниң карактары ажыттынып, боттарының эвегенин көрүп кааннар. Ынчан бел кежиин чажыра баглап аар чүвени бүрүлдерден кылып алганнар.

⁸ Кежээки сериин өйдө сесерликте Дээрги-Бурган-Чаяакчының кылаштап турарын дыңнап кааш, кижичи кадайыбиле ыяштар аразыңга чашты берген.

⁹ «Кайда сен?» — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини кыйгырган.

¹⁰ «Сээң үнүнү дыңнап кааш, эвегенимден эпчоксунгаш, чашты бердим» — деп, ол харыылаан.

¹¹ «Чанагаш сен деп сеңээ кым ынча дидир? — деп, Бурган айтырган. — Мээң хоруп турганым ыяштан чимис ап чиппээн сен бе?»

¹² «Меңээ эккеп бергениң херэежен кижичи ол ыяштан чимисти ап бээрге, чиптим» — деп, кижичи харыылаан.

¹³ «Чүнү канчап алганың ол?» — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы херэежен кижиден айтырган.

«Чылан мени мегелепти, ынчангаш чидим» — дээн.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы чыланга мынча дээн:

«Ол үүлгеткениң чүүл дээш бүгү азырал болгаш черлик дириг амытаннардан артык каргаттырар сен!

Бүгү назынында иштиң-биле сояр сен,

довурак-доозун-биле чеменир сен.

¹⁵ Херэежен кижичи биле сени дайзыннар кылып каар мен, сээң биле ооң ажы-төлү бот-боттарыңга дайзыннар болурлар:

ооң оглу сээң бажыңны буза шавар, а сен ооң тавангайын шагар сен».

¹⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы херэежен кижиге мынча дээн:

«Сээң иштиг-сааттыг үенни аажок хилинчектиг кылып каар мен, ажы-төлүнү хилинчектенип божуур сен.

Ашаанның аажок күзеп, аңаа хандыкшыыр сен*, ынчалза-даа ол сени чагырар».

¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы эр кижиге мынча дээн:

«Херэежен кижиниң сөзүн тооп дыңнааш, мээң чиирин хоруп турганым чимисти чиген сен.

Сээң хайың-биле чер каргаттырар! Бүгү назынында чилчиң үзүлдүр ажылдап чорууруң черден аыш-чем, кат-чимис тып чип чурттаар сен.

¹⁸ Чер сеңээ тенниг чадаң ыяштар өстүрүп бээр, а сен ховунуң сигени-биле чеменир сен.

¹⁹ Ынчангаш дерин төп чорааш, чем тып чиир сен. Сөөлүңдө барып бодунуң-на келген черинче эглип чоруй баар сен; довурак-доозундан тывылган сен, довурак-доозунче катап-ла шилчий бээр сен».

²⁰ Кижичи (Адам) кадайыңга Ева* деп атты берген, чүге дээрге ол бүгү-ле кижилерниң иези болган. ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Адамга болгаш ооң кадайыңга хөмдөн кылган хептер кедирип каан. ²² Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кижичи эки-бакты угап билер Бистин бирээвис ышкаш апарды*. Чиирге, өлүм чок апаар Амыдыралдың ыяжының чимизин моон соңгаар кижичи үзүп чивес болзун». ²³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы кижини бодунуң-на үнген черин болбаазырадып чурттазын дээш, Эдемниң сесерлиинден

* 3:16 Азы: «Ашаанны аайыңга кириксээр сен». * 3:20 «Ева» деп ат «амы-тын, амыдырал» дээн уткалыг. * 3:22 Эге дөс 1:26-же немелде тайылбырны көр.

3:6 Рим. 5:12; 1 Кор. 15:21-22; 1 Тим. 2:14 3:15 Рим. 16:20 3:16 Эф. 5:21; Кол. 3:18

3:19 Экл. 3:10, 20 3:22 Э. д. 2:9; Ажыл. 2:7; 22:2

үндүр ойладыпкан. ²⁴ Адамны үндүр ойладыпкан, Бурган Эдемнің сесерлииниң чөөн талазынга херувимнерниң* база бүгү талазынче долганып турар чалбыш-оттут кылышты тургузуп каан. Олар Амыдыралдың ыяжынче баар орукту камгалап-карактап турган.

Каинниң Авелди өлүргени

4 ¹ Адам бодунуң кадайы Ева-биле чоокшулашкан соонда, ол иштелип-саатталы берген. Ол оглу Каинни божупкаш: «Дээрги-Чаяакчыдан төлдү алдым» — дээн*. ² Ооң соонда ол Каинниң дунмазы Авелди божаан. Авел шээр мал кадарып турган, а Каин чер болбаа-зырадып турган.

³ Элээн үе эрткенде, Каин черниң сөнү чимистерни Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр эккеп берген. ⁴ Авел база Бурганга өргүл кылдыр эң баштай төртүтүнген хураганнарның чагларын эккеп сөңнээн. Бурганга Авел болгаш ооң экkelген өргүлү онза таарышкан. ⁵ А Каинни база ооң өргүлүн Ол херекке албаан. Каин дыка хорадаан, ооң арны хөлүе берген.

⁶ «Чүге ажына бердин? Арның канчап хөлүйүп калды? — деп, Дээрги-Чаяакчы Каинден айтырган. — ⁷ Бир эвес эки чүве кылып турар болзуңза, бажың көдүр. А бир эвес эки чүве кылбайн турар болзуңза, эргин аксында бачыт кедеп чыдар. Ол сени бодунуң аайынче кириксеп турар-дыр, ынчалза-даа сен ону чагырар ужурлут сен».

⁸ Каин дунмазы Авелди: «Ховуже бараалам*» — дээн. Ховуга баргаш, Каин дунмазы Авелче халдай бергеш, ону өлүрүп каан.

⁹ «Дунмаң Авел кайыл?» — деп, Дээрги-Чаяакчы Каинден айтырган.

«Билбес мен. Дунмамны мен кадарып турар эвес мен» — деп, ол харыылаан.

¹⁰ «Чүнү кылып алганың ол? Сээн дунмаңның черде төктүп калган ханы Мени кый деп тур — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹¹ Сен каргыш алыр сен: дунмаңның ханы-биле суггарганың чер сенден хая көрнү бээр. ¹² Черни чеже-даа

болбаазырадырынга, ол сеңээ моон соңгаар дүжүт бербес. Чер кырынга кагдырган тоянчы бооп чурттаар сен».

¹³ Каин Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Ол кеземче аар-дыр. Мен ону угбас мен. ¹⁴ Сен мени черден сывырыптар сен. Сен менден хая көрнү бээр сен. Кагдырган тоянчы мени душкан-на кижилүрүп каар ыйнаан».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Ындыг болза, Каинни кым өлүрер болдур, аңаа чеди дакпыр кеземче онаажыр» — дээш, таарышкан улус ону өлүреринче семевес кылдыр, Каинни онзагай демдек-биле демделеп каан. ¹⁶ Каин Дээрги-Чаяакчыдан чоруткаш, Эдемнің чөөн талазында Нод* деп чуртка турумчуп алган.

Каинниң үре-салгалы

¹⁷ Каин кадайы-биле чоокшулашкан соонда, ол иштелип-саатталгаш, аңаа Энох деп оол уруг божуп берген. Каин ол үеде хоорай тудуп турган; ол хоорайны Энох деп оглунуң ады-биле демей кылдыр адап алган. ¹⁸ Энохтан Ирад деп оол төртүтүнген; Ирадтан — Мехиаел, Мехиаелден — Мафушаел, Мафушаелден — Ламех төртүтүнген.

¹⁹ Ламех ийи кадай алган: бирээзин — Адда, өскезин Цилла дээр. ²⁰ Адда Явал деп оол божаан. Майгыннарда чурттап, мал-маган кадарып, көжүп чоруур улустун ажылының эгезин Явал салган. ²¹ А хөгжүмчү улустун салым-чаяанының эгезин Явалдың дунмазы Ювал салган. ²² Цилла Тувал-Каин деп оол божаан. Тувал-Каин хүлөрдөн болгаш демирден ок-чепсек согар дарган болган. Тувал-Каинниң Наама деп кыс дунмазы турган.

²³ Ламех бодунуң кадайларынга мынча дээн:

«Адда биле Цилла!
Мени дыннаар.
Чүнү чугаалаарымны
дыннаар, кадайларым!
Мени эр кижиле балыглапса —
өлүрүп каар мен!

* 3:24 Херувимнер — чалгынныг, күштүг, дээр уктут амытаннар; Бурганның бараан болукчулары. Тайылбырлыг словарьже көр. * 4:1 Еврей дылда «Каин» деп ат «алдым» деп сөске дөмөйлөшкөк. * 4:8 «Ховуже бараалам» деп сөстөр өске бурунгу сөзүглөдө таварышпайн турар. * 4:16 Еврей дылда «Нод» деп ат «тоянчы» деп сөске дөмөйлөшкөк.

4:4 Евр. 11:4 4:7 Э. д. 3:16 4:8 Мф. 23:35; 1 Ин. 3:12; Иуда 1:11; Евр. 12:24 4:15 Лев. 26:21; Ыд. ыр. 78:12

Бичии оол-даа мени шанчыпса —
өлүрүп каар мен!*

²⁴ Бир эвес Каин дээш кеземче
чеди дакпыр аар болза,
Ламех мен дээш —
чеден чеди дакпыр аар болур!»

²⁵ Адам база катап кадайы-биле
чоокшулашкан соонда, ол анаа оол бо-
жуп бергеш, ону Сиф деп адап каан. Ева:
«Каинге өлүрткен Авелдин орнунга Бур-
ган менээ чаа төл берген» — дээн*. ²⁶ Сиф-
тен база оол төрүттүнген, ону Энос деп
адап каан.

Оон бээр кижилер Дээрги-Чаяак-
чыны мактап, Оон адын адап кыйгы-
рар апарганнар.

Сифтин үрө-салгалы

5 ¹ Адамнын үрө-салгалынын дугай-
ында чугаа бо-дур. Киж и амытанны
чаяап тура, Бурган ону Бодунун овор-
хевири-биле кылган. ² Эр биле херэжен
кижини чаяагаш, йөрээп каан. Оларны
чаяагаш, оларга «кижи» деп атты берген.

³ Адам 130 харлыг турда, оон овор-
хевирин дөзөп-салгаан оглу төрүттүнген.
Адам оглун Сиф деп адап алган. ⁴ Сиф
төрүттүнген соонда, Адам 800 чыл иш-
тинде чурттаарга, оон өске-даа оолдары,
уруглары төрүттүнген. ⁵ Адам 930 чыл
чурттааш, өлүп калган.

⁶ Сиф 105 харлыг турда, оон оглу
Энос төрүттүнген. ⁷ Энос төрүттүнген
соонда, Сиф 807 чыл чурттаарга, оон өс-
ке-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

⁸ Сиф 912 чыл чурттааш, өлүп калган.

⁹ Энос 90 харлыг турда, оон оглу
Кайнан төрүттүнген. ¹⁰ Кайнан төрүт-
түнген соонда, Энос 815 чыл иштинде
чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруг-
лары төрүттүнген. ¹¹ Энос 905 чыл чурт-
тааш, өлүп калган.

¹² Кайнан 70 харлыг турда, оон оглу
Малелеил төрүттүнген. ¹³ Малелеил тө-
рүттүнген соонда, Кайнан 840 чыл иш-
тинде чурттаарга, оон өске-даа оолдары,
уруглары төрүттүнген. ¹⁴ Кайнан 910 чыл
чурттааш, өлүп калган.

¹⁵ Малелеил 65 харлыг турда, оон оглу
Яред төрүттүнген. ¹⁶ Яред төрүттүн-
ген соонда, Малелеил 830 чыл иштинде
чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруг-
лары төрүттүнген. ¹⁷ Малелеил 895 чыл
чурттааш, өлүп калган.

¹⁸ Яред 162 харлыг турда, оон оглу
Энох төрүттүнген. ¹⁹ Энох төрүттүнген
соонда, Яред 800 чыл иштинде чурт-
таарга, оон өске-даа оолдары, уруглары
төрүттүнген. ²⁰ Яред 962 чыл чурттааш,
өлүп калган.

²¹ Энох 65 харлыг турда, оон оглу Ма-
фусал төрүттүнген. ²² Мафусал төрүт-
түнген соонда, Энох 300 чыл дургузунда
Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чурт-
таарга, оон өске-даа оолдары, уруглары
төрүттүнген. ²³ Энох 365 хар чурттаан.
Оон назыны ол хире болган-дыр. ²⁴ Энох
Бурганга бүзүрелдиг, дыннангыр чурт-
тап чораан боорга, Бурган ону чер-деле-
гейден Бодунун чанынче көжүрүп алган.

²⁵ Мафусал 187 харлыг турда, оон оглу
Ламех төрүттүнген. ²⁶ Ламех төрүттүн-
ген соонда, Мафусал 782 чыл иштинде
чурттаарга, оон өске-даа оолдары, уруг-
лары төрүттүнген. ²⁷ Мафусал 969 чыл
чурттааш, өлүп калган. ²⁸ Ламех 182 хар-
лында оолдуг болган. ²⁹ Ону Ной* деп
адап кааш: «Дээрги-Чаяакчыга карат-
тырган чер кырынга бистин кадыг ажил-
агыйгыл амыдыралыкчысты ол чииге-
дир» — дээн. ³⁰ Ной төрүттүнген соонда,
Ламех 595 чыл иштинде чурттаарга, оон
өске-даа оолдары, уруглары төрүттүн-
ген. ³¹ Ламех 777 харлында өлүп калган.

³² Ной 500 харлагыжеге чедир, оон
Сим, Хаам база Иафет деп оолдары тө-
рүттүнген.

Киж и төрөлгөтенин хай-бачыды

6 ¹ Кижилер чер кырынга көвүдеп, олар-
дан кыс уруглар төрүттүнүп турган.

² Кижилернин кыстарынын чаражын
көргөш, Бурганнын оолдары кымга кан-
дызы тааржырыл, оларны боттарынга
кадайлар кылдыр шилип ап турганнар.

³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:
«Мээң тынгарган Сүлдем кижиге кезээде

* 4:23 Азы: «Мени балыглаан эр кижини өлүрүп каан мен, мени шанчыпкан бичии оолду өлүрүп каан мен». * 4:25 Еврей дылда «Сиф» деп ат «берген» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * 5:29 Еврей дылда «Ной» деп ат «чиигедир» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

5:2 Э. д. 1:27 5:3 1 Кор. 15:49 5:24 4 Хаан. 2:11; Евр. 11:5 5:29 Э. д. 3:17 6:2 Иов 1:6; 2:1;
Ыд. ыр. 88:7 6:3 Ыд. ыр. 77:39; 89:10; 118:120

турбас; киж и анаа-ла эът-бот-тур. Ынчангаш ооң амыдыралының хуусаазы 120 чыл болзун». ⁴ Бурганның оолдары кижилерниң кыстарын кадайлап аарга, олардан ажы-төл төрүттүгүп турар апарган үеден бээр, чер кырынга кончуг улуг-шыырак кижилер турган. Олар бурунгу дүп шагнын күштүг болгаш алдарлыг кижилери турган чүве-дир.

⁵ Кижилерден үнүп турар каржы-бак чүүлдүн чер кырында хөйүн Дээрги-Чаяакчы көрүп каан. Оларнын бүгү бодалдары үргүлчү-ле каржы-бак чүүлче утланган болган. ⁶ Дээрги-Чаяакчы чер кырынга кижини чаяап каанынга хараадап, сеткилиниң ханызындан хомудаан. ⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Чер кырында чаяап кааным кижилерниң шуптузун, олар-биле кады мал-маганы, аң-меңни, дээрниң куштарын узуткап каар мен; оларны бодарадып каанымга хараадап тур мен» — дээн. ⁸ А Нойже Дээрги-Чаяакчы ээ көрнүр болган.

Бурганның Нойга айтышкыны

⁹ Нойнун болгаш ооң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Ной ол үениң салгалында актыг, чөптүг-шынныг киж болгаш, Бурганга бүүрелдиг, дыңнангыр чораан. ¹⁰ Ной Сим, Хаам база Иафет деп үш оолдуг болган. ¹¹ А ол үеде чер кыры каржы-бак чоруктар-биле долган дээрзин Бурган эскерип каан чүве-дир. ¹² Чер кырының бужартаанын, шупту улустун бузут-бактыг оруктар-биле чоруп оарын Бурган көрүп каан.

¹³ Ынчангаш Бурган Нойга чугаалаан: «Черде чурттап турар кижилерниң амыдыралын үзүп каар мен, чүге дээрге оларнын каржы-бак үүлгедиглери чер кырын долган-дыр. Оларны узуткап каар мен, олар-биле кады — бүгү черни база. ¹⁴ А сен быжыг кипарис ыяш-биле бажың-хемеден кылып ал. Аңаа аңгы-аңгы кезектерден үзүктөп кылгаш, ишти-даштын чук-биле чаап аар сен. ¹⁵ Ол бажың-хемениң узуну — үш чүс, дооразы — бежен, а бедии — үжен кыры дурту

хемчээлдиг болзун*. ¹⁶ Сери биле хана аразынга кыры дурту хире хос чер турар кылдыр кылып аар сен. Эжиин кыдынга кылып ал. Бажың-хемеге адаккы, ийги база үшкү каъттардан кылып ал.

¹⁷ А Мен черже суг халавын чорудупкаш, дээр адаанда бүгү-ле тынныг чүвени узуткап каар мен. Чырык черде чурттап турар амылыг чүве шуптузу өлүп каар. ¹⁸ Сээң биле Мээң аравыста дугуржулга чарып тур мен. Сен бажың-хемеге оолдарың, кадайың база кенээттериң-биле кады олуруптар сен. ¹⁹ Бодунга бүгү-ле дириг амытаннарны эр-кыс эжеш кылдыр алгылап аар сен. Олар сээң-биле кады дириг артар ужурлуг. ²⁰ Эжеш янзы-бүрү куштар, мал-маган болгаш өске-даа дириг амытаннар амылыг артары-биле, бажың-хемеге кирзиннер. ²¹ Хөй янзы чөмдөн ап ал — бодунга болгаш оларга курлавырлап ал».

²² Бурган канчаар айытканыл, Ной шуптузун шак-ла ынчаар күүсеткен.

Суг халавы

7 ¹ Дээрги-Чаяакчы Нойга мынча дээн: «Өг-бүлөнни эдертип алгаш, бажың-хемеге олурувут. Бо-ла бүгү кижилерниң аразында Мээң мурнумга чөптүг-шынныг киж чангыс сен деп көрүп тур мен. ² Арыг дириг амытаннарнын чеди-chedи эжеш эр-кыс бүгү хевирлеринден алгылап ал. Оон ыңай арыг эвес* дириг амытаннарнын бир эжеш эр-кыс хевиринден, ³ янзы-бүрү дээрниң куштарының база чеди-chedи эжеш эр-кыс хевирлеринден ап ал. Оларнын уксаалары чер кырынга артып калзыннар. ⁴ Чеди хонгаш, Мен черже чаъс чагдырар мен, ол дөргөн дүн-хүннүң дургузунда кудуп кээр, ынчалдыр Мен чер кырында чаяап каан бүгү чувелеримни узуткап каар мен». ⁵ Дээрги-Чаяакчы канчаар айытканыл, Ной дөгерезин ынчаар күүсеткен.

⁶ Ной 600 харлыг турда, чер кырынга суг халавы эгелээн. ⁷ Суг халавындан Ной оолдары, кадайы база кенээттери-биле кады бажың-хемеге олурупкаш, камгаланган. ⁸⁻⁹ Арыг болгаш арыг эвес

* ^{6:15} Амгы үениң эге хемчеглеринче шилчидип, санаарга, бажың-хеме, чижеглеп алырга, 135 м × 22 м × 13 м хире турган. * ^{7:2} Арыг, арыг эвес — израильчилерге берген ыдыктыг хоойлуну эзугаар (Левит номундан көр) «арыг» дириг амытаннарны чип болур, а бүгү өске дириг амытаннар «арыг эвес» деп санатгынар, оларны чири база оларнын сектеринге дээри хорутлуг. Тайылбырлыг словарьже көр.

дириг амытаннарның бүгү хевирлерин, куштарны база черниң янзы-бүрү амытаннарның эр-кыс эжеш кылдыр Бурганның айткылың ёзугаар Нойнуң бажың-хемезинче кирип алганнар. ¹⁰ Чеди хонук эрткенде, чер кырынга суг халавы эгелээн.

¹¹ Нойнуң амыдыралының 600 дугаар чылында, чылдың ийиги айының он чеди дугаар хүнүнде чер адаандан дүп чок эерем суглар хөмө агып кээп, дээрний эжикиери ажиттына берген. ¹² Дөргөн дүн-хүннүн дургузунда черге чабс-чайык кудуп келген. ¹³ Ол хүн Ной оолдары — Сим, Хаам база Иафет-биле, кадайы болгаш кенээттери-биле кады бажың-хемеже кирип келген. ¹⁴ Олар-биле кады янзы-бүрү аң-мен, мал-маган, чалгынның куштар база соястаарлар шупту кирип келгеннер. ¹⁵ Амылыг чүве бүрүзү эжеш болуп алгаш, Нойнуң бажың-хемезинче кирип келгеннер. ¹⁶ Бурганның айткылы ёзугаар Ной амытаннар бүрүзүнден эр-кыс эжеш кылдыр ап алган. Ынчан Дээрги-Чаяакчы Нойнуң соондан бажың-хемениң эжин хаапкан.

¹⁷ Суг халавы дөргөн хүн дургузунда чер кырынга уламчылаарга, суг чыгып, улгаткаш, бажың-хемени көдүрүп келген. Ынчан бажың-хеме черден көдүрүлгөш, сугга салдап чорупкан. ¹⁸ Суг немежи-ле, черни шып-ла турган. Бажың-хеме сугга салдап чораан. ¹⁹ Дээр адаанда турар эң-не бедик дагларны безин шыпкы-же, суг көдүрүлүп-ле орган. ²⁰ Суг оларның кырынга он беш кыры дурту көдүрүлүп кээрге, даглар суг адаанче кирип, көзүл-бейн барган. ²¹ Ынчалдыр черге чурттап чораан дириг чүвелер шупту өлгүлөп калган: куштар-даа, мал-маган-даа, аң-мен-даа, соястаарлар-даа, кижилер-даа. ²² Тынып чораан амытан бүрүзү, кургаг черниң чурттакчылары шупту кырлып калган. ²³ Чер кырынга бар турган чүве шупту — кижилер-даа, мал-маган-даа, соястаарлар-даа, дээрний куштары-даа — узуткаттынган. Чүгле Ной болгаш ооң-биле бажың-хемеге кады чораан амытаннар дириг артканнар.

Суг халавының соксааны

²⁴ Суг 150 хүн дургузунда чер кырын-га тергиидеп келген.

8 ¹ Ынчан Бурган Нойже болгаш ооң-биле кады бажың-хемеде чоруур азырал база черлик дириг амытаннарже кичээниги салып, черге хат чоруткан, ынчан суг халавы оожургай берген. ² Дүп чок эерем сугларның үттери дуглалып, дээр-ний эжикиери хагдына бээрге, чабс соксай берген. ³ Суг чоорту сыгыап, 150 дугаар хүнде тырттынып эгелээн. ⁴ Чедиги айның он чедиги хүнүнде бажың-хеме Арарат дагларынга доктаай берген. ⁵ Чылдың онгу айынга чедир суг чоорту эвээ-жеп-ле орган. Он дугаар айның бирги хүнүнде даглар баштары көстүп келген.

⁶ Дөргөн хонук эрткенде, Ной бажың-хемеде кылып алган соңгазын ажы-дыпкаш, ⁷ оон кускунну салып үндүрүп-кен. Чер кургап калгыжеге чедир, ол кускун аай-дедир ужуп-ла турган. ⁸ Оон соондан Ной, суг халавының соксаанын билип алыры-биле, көге-буга салып чорудупкан. ⁹ А көге-буга ужуп баргаш, хонуптар чер тыппай, дедир ээп келген, чүге дээрге черниң кыры ам-даа суг-биле шыптыгнан хевээр болган. Ной холун сунгаш, көге-буганы туткаш, бажың-хемеже катап кирип алган. ¹⁰ База бир чеди хонук манааш, ол көге-буганы катап база бажың-хемеден салып үндүрүпкен. ¹¹ Кежээ апарганда, көге-буга чаа үнгөн олива бүрүзү ызырып алган ужуп чедип келген. Ынчан суг халавының соксаанын Ной билип каан. ¹² Ол база бир чеди хонук ишти манааш, көге-буганы катап салып үндүрүпкен. Оон соонда көге-буга бажың-хемеже ээп келбээн.

¹³ Нойнуң амыдыралының 601 дугаар чылында, чылдың бир дугаар айының бирги хүнүнде суг халавы шуут төнгөн. Ной бажың-хемениң серизин ап каапкаш, черде суг чок дээрзин көрүп каан. ¹⁴ Ийи дугаар айның чээрби чединиң хүнүнде, кажан чер шуут кургап калганда, ¹⁵ Бурган Нойга мынча деп чугаалаан: ¹⁶ «Кадайың, оолдарың база кенээттери-биле кады бажың-хемеден үнүп кел. ¹⁷ Дириг амытаннарның шуптузун — куштарны, мал-маганны, соястаарларны, өскелерни-даа база үндүрүп кел: олар чер кырын ээлезин, өзүп-көвүдесин». ¹⁸ Ынчан Ной оолдары, кадайы база кенээттери-биле кады бажың-хемеден үнүп келгеннер. ¹⁹ Оларның соондан

7:23 Мф. 24:38-39; Лк. 17:27; 1 Пет. 3:19-20; 2 Пет. 2:5 8:4 Хаан. 19:37; Иер. 51:27
8:17 Э. д. 1:22

аң-мен, соястаарлар, куштар — чернин бүгү чурттакчылары — хевирлер аайы-биле бажың-хемеден база үнүп келгеннер.

²⁰ Ной Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш кылган, бүрүн өртте-дир өргүлгө арыг дириг амытаннар-ның база куштарның хевир бурузунден бир-бирни бедигээшке эккеп салган.

²¹ Өргүткеннерниң чаагай чыдын тынып ора, Дээрги-Чаяакчы мынча деп шиитпирлээн: «Моон сонгаар кижилер-ниң хайының ужун черже каргыш сал-бас мен. Оларның бодалдары аныяандан тура каржы-бак чүүлдерже утланган-даа болза, Мен, суг халавы чорудуп турган-ым дег, моон сонгаар амылыг чүвелер кырбас мен.

²² Чер турар-ла болза, тарылга болгаш дүжүт ажаалдазы, изиг болгаш соок, чай болгаш кыш, дүн болгаш хүн төнчү чок болур».

Бурганның Ной-биле чагыг-керээзи

9 ¹ Бурган Нойну болгаш ооң оолдар-ын алгап-йөрээп турган: «Черни ээлеп чурттаңар, өзүп-төрүп, саныңар көвүде-дирер-ле. ² Черниң бүгү аңдары, дээрниң бүгү куштары, далайның бүгү балыктары, соястаарлар силерден сестип, силерниң мурнуңарга коргуп-сүрээдээр болзуннар: олар силерниң эргенерде. ³ Мооң мур-нунда силерге ногаан үнүштерни берип турганым ышкаш, бүгү дириг амытан-нары Мен силерге чем кылдыр берип тур мен. ⁴ Ынчалза-даа ханның эът чи-веңер; хан дээрге дириг чүвениң амызы-дыр. ⁵ Төккөн ханыңар дээш, ара үстүн-ген чуртталга дээш, кым ол ханны тө-герил, араатан аң-даа, кижиде-даа болза, Мен аңаа кеземчени онаар мен. ⁶ Бир эвес кым-бир кижиде өске кижиниң ханын тө-гер болза, өлүрүкчүнүн ханы база төк-түр. Чүге дээрге кижиде Бурганның овор-хевирин-биле чаяаттыңан болгай! ⁷ А си-лер өзүп-төрүп, саныңар көвүденер-ле, черни ээлеп, ооң кырынга тараңар-ла».

⁸ Нойга болгаш ооң оолдарыңа Бурган чугаалаан: ⁹⁻¹⁰ «Мен силер-биле болгаш силерниң салгалдарыңар-биле, бажың-хемеден дүжүп келген куштар, аңнар, мал-маган — черле черниң бүгү амылыг амытаннары-биле керээ кылып тур мен. ¹¹ Мен силер-биле мындыг кер-рээ чарып тур мен: моон сонгаар суг ха-лавы бүгү амылыг чүвелерни узуткавас, чер кырын хоозуратпас».

¹² Ооң соонда Бурган мынча дээн: «Силер-биле болгаш бүгү амылыг чү-велер-биле Мээң мөңгө шагда чарган керээмниң бадыткалы бо-дур: ¹³ Мен Бодумнуң ча-челээжимни* черниң чурт-такчылары-биле керээмниң демдээ кыл-дыр булуттарда азып кагдым. ¹⁴ Кажан Мен дээрге булуттарны чыыптарымга, орта челээш көстүп кээр. ¹⁵ Ынчан Мен Бодумнуң силер-биле болгаш бүгү-ле дириг амытаннар-биле чарган керээм-ни бодап келгеш, силерни узуткаар суг халавы черле болдурбас мен. ¹⁶ Булут-тарда челээш көстүп кээрге, ону көрүп кааш, Мен черниң чурттакчылары-биле Бодумнуң мөңгөдө чарган керээмни бо-дап кээр мен. ¹⁷ Ол дээрге черде чурттап турарлар-биле Мээң кылган керээмниң демдээ-дир».

Хаамның бачыды база Ханаанның каргаттырганы

¹⁸ Нойнун бажың-хемеден үнүп кел-ген оолдары — Сим, Хаам база Иафет. (Хаам дээрге Ханаанның ачазы-дыр.) ¹⁹ Олар үжелээн Нойнун оолдары, а олар-дан чер кырында бүгү чоннар тывылган.

²⁰ Ной чер болбаазырадып эгелээн. Ол виноград тарып алгаш, ²¹ ооң арага-зын ижипкеш, эзирип калган. Ынчан ол идик-хевин ужулгаш, бодунун майгын-ыңга эвеген удуп чыткан. ²² Ооң эвегенин Хаам (Ханаанның ачазы) көрүп кааш, ол дугайында даштында турар ийи акызын-га чугаалаан. ²³ Ынчан Сим биле Иафет идик-хеп ап алгаш, майгынче дедирле-нип алгаш киргеш, ачазын шып кааннар. Ачазының эвегенин олар көрбээнир. ²⁴⁻²⁵ Ной сергей берген отгуп келгеш, эң

* 9:13 Еврей дылда «кешет» деп сөс «челээш» база «ча» дээн уткаларлыг. Мында ийи утканың кайызы-даа чугула: дээрде челээш — Бурган Бодунун дайынчы чазын херээчогуңдан кы-дыынче салып каанының демдээ болур.

8:20 Иов 1:5 8:21 Э. д. 6:5; Хост. 29:18; Лев. 1:9 17:10-11, 14; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29 9:21 У. ч. 20:1 9:22 У. ч. 30:17

9:1 Э. д. 1:22 9:3 Э. д. 1:29 9:4 Лев. 3:17; 7:26;

9:6 Сан. 35:33 || Э. д. 1:26-27 9:7 Э. д. 1:28

биче оглунуң ону көргенин билип кааш,
мынча дээн: «Ханаанны каргап тур мен!
Акыларының эң чөгөнчиг кулу болзун!»

²⁶ Оон ыңай мынча дээн:

«Симниң Бурганы, Дээрги-
Чаяакчыга алдар!

А Ханаан Симниң кулу болзун!

²⁷ Иафеттиң девискээрин Бурган
делгемчидер болзун*.

Иафеттиң салгалы Симниң
майгыннарынга чурттаар
болзун.

А Ханаан Иафеттиң кулу болзун!»

²⁸ Суг халавы болганының соонда
Ной 350 чыл чурттаан. ²⁹ Ной 950 хар-
лыында мөчээң.

Чоннарның чизези (1 Чыл. 1:4-23)

10 ¹ Нойнуң оолдары — Сим, Хаам,
Иафет болгаш оларның салгалдары-
ның дугайында чугаа бо-дур*.

Суг халавының соонда Симниң,
Хаамның, Иафеттиң уруг-дарыы төрүт-
түнгөн.

² Иафеттиң оолдары: Гомер, Магог,
Мадай, Иаван, Тувал, Мешех база Тирас.

³ Гомерниң оолдары: Аскеназ, Ри-
фат база Тогарма.

⁴ Иаванның оолдары: Элиша биле
Фарсис, ол ышкаш китт чон биле додан
чон. ⁵ Олар өзүп-көвүдээш, ортулуктар-
ны, далай чоогунуң чурттарын ээлеп, тө-
рел бөлүк, аймактар бооп чурттай бер-
геннер; оларның аймак бүрүзү бодунуң
дылынга чугаалажыр турган.

⁶ Хаамның оолдары: Хуш, Египет,
Фут база Ханаан.

⁷ Хуштуң оолдары: Сева, Хавила,
Савта, Раама база Савтеха.

Рааманың оолдары: Шева биле Де-
дан.

⁸ Хуштуң бир салгакчызы Нимрод
деп аттыг кижиге турган. Ол чырык чер
кырында күштүг маадыр — ⁹ Дээрги-
Чаяакчының ачызы-биле күчүлүг аң-
чы бооп турган. «Дээрги-Чаяакчының

ачызы-биле Нимрод дег күчүлүг аңчы»
деп чечен сөстөр оон тывылган. ¹⁰ Оон
баштайгы чагырар девискээри Вавилон,
Эрех, Аккад болгаш Халне деп черлер
турган. Ол черлер Сеннаар деп чуртче
кирип турган. ¹¹⁻¹² Ол чурттан Нимрод
Ассурже чорупкан. Аңаа ол Ниневия,
Реховот-Ир, Калах база Ресен деп хоо-
райлар туруп алган. (Ресен Ниневия биле
улуг хоорай Калахтын ортузунда турган.)

¹³ Египеттиң үре-салгалы: лидий чон,
анам чон, леван чон, нафтух чон, ¹⁴ патрус
чон, каслук чон (а олардан филистим чон
тывылган) болгаш кафтор чон.

¹⁵ Ханаанның үре-салгалы: оон дун
оглу Сидон, Хет, ¹⁶ иевус чон, амор чон,
гергес чон, ¹⁷ хиввей чон, арак чон, син
чон, ¹⁸ арвад чон, цемар чон болгаш ха-
мат чон. Сөөлзүредир Ханаанның төрөл
бөлүктери тарай бергеннер. ¹⁹ Хананей
чоннуң девискээри сонгу чүктө Сидон
хоорайдан мурнуу чүктө Герар чоогун-
да Газа хоорайга чедир шөйүлгөн, а оон
чөөн чүктө Содом, Гоморра, Адма база
Лаша чоогунда Цевоем хоорайларга че-
дир шөйүлгөн. ²⁰ Ол болза Хаамның үре-
салгалының төрөл аймактары, дылдары,
черлери, чоннары-дыр.

²¹ Симниң база ажы-төлү бар турган.
Ол Иафеттиң улуг акызы, Еверниң оол-
дарының өгбези болур. ²² Симниң оолда-
ры: Элам, Ассур, Арфаксад, Луд, Арам.

²³ Арамның оолдары: Уц, Хул, Ге-
фер база Маш.

²⁴ Арфаксадтан Сала төрүттүнгөн, а
Саладан Евер төрүттүнгөн.

²⁵ Еверден ийи оол төрүттүнгөн: би-
рээзинин ады — Фалек, чүгө дээрге оон
үзүндө делегейниң чурттакчылары бот-
боттарындан аңгыланып чарлы берген*;
оон дунмазының ады — Иоктан.

²⁶ Иоктанның үре-салгалы: Алмо-
дад, Шалеф, Хацармавет, Иерах, ²⁷ Га-
дорам, Узал, Дикла, ²⁸ Овал, Авимаил,
Шева, ²⁹ Офир, Хавила база Иовав. Олар
шупту Иоктанның үре-салгалдары-дыр.
³⁰ Оларның черлериниң девискээрлери
Мешадан чөөн чүктө Сефар даглары-
га чедир шөйүлгөн. ³¹ Ол болза Симниң

* 9:27 Еврей дылда «Иафет» деп ат «делгемчидер» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * 10:1 Сим, Хаам
база Иафеттиң салгалдарының аттары дээрге бурунгу Чөөн чүктүң аймак, чоннар, хоорай-
ларының аттары болур. * 10:25 Еврей дылда «Фалек» деп ат «аңгыланып чарлы бээр» деп сөскө
дөмөйлөшкөк.

10:4 Иона 1:3 10:7 Э. д. 2:11 10:11-12 Э. д. 2:14 10:21 Сан. 24:24 10:29 Э. д. 2:11

үре-салгалының төрөл аймактары, дылдары, черлери, чоннары-дыр.

³² Нойнун оолдарындан үнген төрөл аймактар база чоннарынн төөгүзү бо-дур. Сут халавының соонда чер кырынга чоннар олардан тарап көвүдзэн чүве-дир.

Вавилон суургазы

11 ¹ Ол үеде бүгү черниң кырынга чаңгыс дыл, ооң чаңгыс хевири турган. ² Чөөн чүк углай көшкеш, кижилер Сеннаарга ыйгылааш чер тып алгаш, аңаа турумчуп алганнар. ³ Олар: «Дойдан тууйбуларны кылгаш, отка өрттедип алылынар» — деп сүмелешкеннер. Даш орунга тууйбуларны, оларны быжыктыр тудуш-турарынга малгашты ажыглааннар. ⁴ «Хоорайдан тудуп алылынар, бедии дээрге чедип турар суургадан база. Чырык черге ис чок тарай бербези-биле, бис адывысты ынчаар алдаржыдып аар бис» — дээннер.

⁵ Кижилерниң тудуп турар хоорайын база суургазын көөр дээш, Дээрги-Чаяакчы черге дүжүп келген. ⁶ Ынчан Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Шупту чаңгыс дылдыг, чаңгыс аай чон-дур. Бо дээрге оларның ажил-херектериниң чүгле эгези-дир. Олар чүнү кылыр деп бодап алырыл, ооң шуптузун ыяап-ла чедип алырлар-дыр. ⁷ Бо дораан черже дүшкеш, бот-боттарын билчип шыдавас кылдыр, оларның дылдарын холуп кааптаалы*». ⁸ Дээрги-Чаяакчы оон оларны бүгү черниң кырынга тарадыпкан; ынчалдыр олар хоорай тударын ара соксап кааннар. ⁹ Ынчангаш ол хоорайга Вавилон деп атгы тывыскан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аңаа черниң чурттакчыларының чугаа-домаан холуп каапкан*, оон кижилерни чер кырынга тараткан.

Симниң үре-салгалы

¹⁰ Симниң үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. Сут халавының соонда ийи чыл эрткенде, Сим 100 харлыг турда, ооң оглу Арфаксад төрүттүнген. ¹¹ Арфаксад төрүттүнген соонда, Сим 500 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹² Арфаксад 35 харлыг турда, ооң оглу Сала төрүттүнген. ¹³ Сала төрүттүнген

соонда, Арфаксад 403 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁴ Сала 30 харлыг турда, ооң оглу Евер төрүттүнген. ¹⁵ Евер төрүттүнген соонда, Сала 403 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁶ Евер 34 харлыг турда, ооң оглу Фалек төрүттүнген. ¹⁷ Фалек төрүттүнген соонда, Евер 430 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

¹⁸ Фалек 30 харлыг турда, ооң оглу Рагав төрүттүнген. ¹⁹ Рагав төрүттүнген соонда, Фалек 209 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁰ Рагав 32 харлыг турда, ооң оглу Серух төрүттүнген. ²¹ Серух төрүттүнген соонда, Рагав 207 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²² Серух 30 харлыг турда, ооң оглу Нахор төрүттүнген. ²³ Нахор төрүттүнген соонда, Серух 200 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁴ Нахор 29 харлыг турда, ооң оглу Фарра төрүттүнген. ²⁵ Фарра төрүттүнген соонда, Нахор 119 чыл иштинде чурттаарга, ооң өске-даа оолдары, уруглары төрүттүнген.

²⁶ Фарра 70 харлагыжеге чедир, ооң Аврам, Нахор база Аран деп оолдары төрүттүнген.

Фарраның үре-салгалы

²⁷ Фарраның үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур.

Фарадан Аврам, Нахор база Аран төрүттүнген. Арандан Лот деп оол төрүттүнген. ²⁸ Аран бодунун ачазы Фарра дириг турда-ла, төрзөн черинге, халдей чурттуң Ур деп хоорайынга чок болган. ²⁹ Аврам биле Нахор кадайлар ап алганнар; Аврамның кадайының ады Сара; а Нахорнун кадайының ады — Милка. Ол Аранның уруу турган. (Милка Иска деп кыс дунмалыг турган.) ³⁰ А Сара ажы-төл төрүүр салым чок болган чүве-дир.

* 11:7 Эге дөс 1:26-же немелде тайылбырны көр. * 11:9 Еврей дылда «Вавилон» деп ат «холуп каар» (валал) деп сөскө дөмөйлөшкөк.

³¹ Фарра оглу Аврамны, кенни Сараны, Аран деп оглунун оглу Лотту эдертип алгаш, халдей чурттуң Ур хоорайындан ханаан черже баар дээш чорупкан, ыңчалза-даа Харран хоорайга четкеш, олар аңаа турумчуп алганнар. ³² Харранга чурттап тургаш, Фарра 205 харлыында чок апарган.

Бурганның Аврамны кыйгырганы

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Аврамга чугаалаан: «Бодуннун чуртун, аймаан биле чоок төрелдеринни каапкаш, Мээн айтып бээрим черже чорувут. ² Ынчан Мейсен сенден укталган өндүр улут чон бүдүрүп каар мен. Сенээ ачы-буян хайырлааш, сзэн адынны алдаржыдып каар мен; сенден кезээде ачы-буян тараар. ³ Сени алгаар улуска Мен ачы-буян хайырлаар мен, а сени бак сөглээннерге каргыш салыр мен; чер кырында хамык аймактар сени дамчыштыр ачы-буян алыр».

⁴ Дээрги-Чаяакчынын чагааны өзү-гаар Аврам орукче үнүпкен; оон-биле кады Лот чорупкан. Харран хоорайдан чоруп турда, Аврам чеден беш харлыг турган. ⁵ Ол бодунун кадайы Сараны, дунмазы Лотту, бар-ла турган эт-хөреңгизин база Харранга турда, оларга хаммааржып турган шупту улусту эдертип алган. Олар ханаан черге чедип келгеннер. ⁶ Аврам ол чуртта Сихем хоорайнын чоогунда Морэ деп дуб ыяштыг черге чеде берген*. Ол үеде аңаа хананей чон чурттап турган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Аврамга көстүп келгеш: «Бо черни Мен сзэн үре-салгалыңга бээр мен» — дээн. Ынчан Аврам Дээрги-Чаяакчынын көстүп келген черинге Анаа өргүл салыр бедигээш тудуп каан. ⁸ Оон соонда ол Вефил хоорайдан чөөн талада даглыг черже углай чорупкан; ол бодунун майгынын Вефил — барыын талада, а Гай хоорай чөөн талада турар кылдыр тип алган; Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туткаш, Оон адын мактап кыйгырган. ⁹ Оон Аврам мурнуу чүкте ээн кургаг Негев ховузунче оруун уламчылап көжүп чорупкан.

Аврам биле Сара Египетте

¹⁰ Чурттап турар черинге коргунчут аш-чут егелээрге, Аврам түр када чурттаары-биле Египетче чорупкан. ¹¹ Египетке чоокшулап келгеш, ол кадайы Сарага мынча дээн: «Сени дыка чараш херээжен деп билир мен. ¹² Египетчилер сени көрүп кааш: „Бо оон кадайы-дыр“ — дээш, мени өлүрүп каарлар, а сени дириг арттырып аарлар. ¹³ Оларга сен: „Аврамнын дунмазы-дыр мен“ — деп чугаала. Ынчан шупту чүве эки болур, сен мээн амы-тыным алыр сен».

¹⁴ Кажан Аврам Египетке чедип кээрге, шак-ла ынчаар болган. Египетчилер Саранын онза чаражын эскерип кааннар. ¹⁵ Фараоннун нояннары ону көрүп кааш, фараонга мактап четкенер; Сараны фараоннун ордузунче алгаш барганнар. ¹⁶ Саранын ачызы-биле Аврамнын ажил-херээ эки чогуп турган; оон эр, кыс кулдары, шээр малы, бода малы, элчигеннери, тевелери бар апарган. ¹⁷ Ынчалза-даа Аврамнын кадайы Сараны ап алганы дээш фараонга болгаш оон чоок кижилеринге Дээрги-Чаяакчы аар айныл-халап таварыштырып туруп берген. ¹⁸ Фараон Аврамны келдиртип алгаш: «Чүнү кылып алганың ол? Чүте ону кадайым-дыр деп чугаалавааның ол? ¹⁹ Чүте ону дунма-дыр дидин? Мен ол дугайында билбейн, ону кадай кылдыр ап алган-дыр мен. Кадайыңны дедир ап алгаш, ыңай чору» — дээн. ²⁰ Фараон чалчаларынга Аврамны кадайы-биле база бүгү-ле өнчү-хөреңгизибиле ыңай үдеп чорудуптарын дужааган.

Лоттуң Аврамдан аңгыланганы

13 ¹ Ынчан Аврам кадайы-биле кады бүтү өнчү-хөреңгизин ап алгаш, Египеттен Негевче чорупкан. Оларнын биле кады Лот база чорупкан. ² Ол өйдө Аврам мал-маган, алдын-мөнгүн-биле дыка бай апарган турган. ³ Ол Негевтен көжүп чорупкаш, моон мурнунда Вефил биле Гайнын аразына майгынын тип алгаш чурттап турган черинге чедип келген. ⁴ Моон мурнунда-ла өргүл салыр

* 12:6 Ханаанның чурттакчылары ындыг улут ыяштарны ыдыктыг деп хүндүткөп турган (Башт. 9:6 көр).

12:1 Аж.-ч. 7:4 12:3 Э. д. 18:18; 22:18; 26:4; 28:14; Гал. 3:8 12:8 Э. д. 13:3 12:10 Э. д. 41:54
12:13 Э. д. 20:2, 12 12:18 Э. д. 20:9-10 13:3 Э. д. 12:8

бедигээш тулуп каан черинге ол чедип келген; анаа Аврам Дээрги-Чаяакчыны мактап, Ооң адын адап кыйтырган. ⁵ Аврам-биле кады көжүп чораан Лоттун бодунга хамааржыр шээр болгаш бода малы, майгыннары база бар турган. ⁶ Оларнын кады чаңгыс черге чурттаары дакпыш апарган, чүге дээрге мал-маганы көвүдээш, ол кавыга сынышпастап эгелээн. ⁷ (Ол өйдө хананей чон болгаш фerez чон база ол черге чурттап турганнар.) Ынчангаш Аврамнын болгаш Лоттун каларчыларынын аразынга маргылдаа үнгөн.

⁸ Аврам Лотка: «Бистин аравыска база каларчыларывыстын аразынга алгыш-кырыш турбас ужурулук, чүге дээрге бистер төрөл улус-тур бис — деп чугаалаан. — ⁹ Сээң мурнунда чер чок эвес. Менден аңгыланып алзынза кандыгыл? Бир эвес сен солагай талазынче баар болуңза, мен оң талазынче барайн; а бир эвес сен оң талазынче баар болуңза, мен солагай талазынче барайн». ¹⁰ Лот топтап көргөш, Иордан хемнин чоок-кавызында Төгериш шынааны көрүп каан. Ол чер Сигор хоорайга чедир, Дээрги-Чаяакчынын сесерлии дег, египет чер дег, сугаттыг болган. (Ук чер Дээрги-Чаяакчы Сodom биле Гоморра хоорайларны узуткап каарынга чедир ындыг турган.) ¹¹ Лот чурттаар кылдыр Иордан хемнин Төгериш шынаазын бодунга шилип алган; ынчангаш Лот чөөн чүкче чорупкан. Ынчалдыр олар бот-боттарындан аңгыланып алганнар. ¹² Аврам ханаан черге чурттап берген, а Лот Төгериш шынаанын хоорайларынга чурттап берген, ынчангаш майгыннарын Содомга чедир тип алган. ¹³ А Содомнун чурттакачылары каржы база Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дыка бачыттыг улус турган.

¹⁴ Лот аңгыланып алганынын соонда, Аврамга Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Долгандыр көрүп көрөм. Ам бо турган черинден сонгу, мурнуу, чөөн, барыын чүктерже көр. ¹⁵ Көрүп турар черлерини Мен сенээ болгаш сээң үрe-салгалынга мөңгөдө бээр мен. ¹⁶ Сээң салгакчыларынын чернин элезин-довураа дег хөй санныг кылып каар мен; чернин элезининиң санаттынмазы дег, сээң үрe-салгалын база санаттынмас хөй болур. ¹⁷ Черни узун дур-

гаар база доора дургаар эргий кези, чүге дээрге Мен ону сенээ бээр болгай мен». ¹⁸ Аврам өске черже көжүп чораап, Хевроннун чоогунда Мамре деп дуб ыяштыг чер чанынга турумчуп чурттап берген. Анаа ол Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тулуп алган.

Аврамнын Лотту камгалап алганы

14 ¹ Дараазында болуушкун сennaар чернин хааны Амрафелдин, элласар чернин хааны Ариохтун, элам чернин хааны Кедор-Лаомернин, гоим чернин хааны Тидалдин үезинде болган. ² Бо дөрт хаан Содомнун хааны Берага удур, Гоморранын хааны Биршиге удур, Адманын хааны Шинавка удур, Цевоимнин хааны Шемеверге удур база Беланын (азы Сигорнун) хаанынга удур дайын кылып үнүпкеннер. ³ Ол беш хаан шупту Сиддим шынаазынга (Дус далайын чоогунга) каттыжып алганнар. ⁴ Олар Кедор-Лаомер хаанның дарлалынын адаанга он ийи чыл болганнар, а он үш дугаар чылында удурланып үнгеннер. ⁵⁻⁶ Он дөрт дугаар чылында Кедор-Лаомер болгаш оон-биле кады өске хааннар келгеш, Аштарот-Карнаимде рефа чонну, Гамда зуз чонну, Шаве-Кириатаимде эжим чонну база Сеир дагларындан кургаг ховулул Эл-Фаранга чедир чурттаан хоррей чонну чылча шаап каапканнар. ⁷ Оон ээп келгеш, олар Мишпат деп черде суг бажынга (ол черни Кадес деп база адаар) чеде бергеш, амалик чоннун бүгү чуртун хоозурадып, Хацапон-Фамарда чурттап турар амор чонну база чылча шаап кааннар.

⁸ Ынчан Содомнун, Гоморранын, Адманын, Цевоимнин база Беланын (азы Сигорнун) хааннары демги дөрт хаанга уткуштур үнүп келгеш, олар-биле Сиддим шынаазынга тулчуп эгелээннер. ⁹ Эламын хааны Кедор-Лаомер, Гоимнин хааны Тидал, Сennaарнын хааны Амрафел, Элласарнын хааны Ариох — дөрт хаан беш хаанга удур тулушканнар. ¹⁰ Сиддим шынаазында малгаштыг онгарлар кончуп хөй турган чүве-дир. Содомнун болгаш Гоморранын хааннары дезип бар чыткаш, шеринин чамдызы ынаар дүшкүлөй берген, а арткан улузу дагларже дезе бергеннер. ¹¹ Тиелекчилер

13:8 Ыд. ыр. 132:1 13:10 Э. д. 2:10 || Э. д. 19:24 13:13 Э. д. 18:20 13:15 Иис. 21:43
13:16 3 Хаан. 3:8 14:3 Иис. 10:5 14:5-6 Ы. х. к. 2:10-12 14:7 Сан. 13:27 || 2 Чыл. 20:3
14:8 Ы. х. к. 29:23

Содом биле Гоморраның эт-хөрөнгизин, бүгү курлавырын олчалап алгаш, чоруй барганнар. ¹² Олар Аврамның Содомга чурттап турган дунмазы Лотту эт-хөрөнгизи-биле катый тудуп аппарганнар.

¹³ Аврам ол үеде Мамре деп амор кижиге хамааржыр дуб ыяштыг черге чурттап турган. (Мамре болгаш оон дунмалары Эшкол биле Анер Аврамның талалакчылары турган.) Тулчуушкунга дигриг арткан бир кижии Аврамга келгеш, чүү болганын дыңнадышкан. ¹⁴ Дунмазы Лот туттурган деп дыңнап кааш, Аврам бодунуң аалынга төрүттүнген бүзүрелдиг кулдарын — 318 кижини чыгаш, сүргүнче үнүпкен. Ол дайзыннарын Дан хоорайга чедир истеп сүрген. ¹⁵ Ангы-ангы кезектерге үстүп алгаш, дүне бодунуң улузу-биле халдааш, дайзыннарны чылча шаап каан. Оон оларны Дамаск хоорайның соңгу чүгүндө Хова деп черге чедир истеп сүрген. ¹⁶ Аврам ынчалдыр дайзыннарның чаалап алган бүгү олчазын: дунмазы Лотту, оон эт-хөрөнгизин, туттурган херэеженнерни база еске-даа улусту катап эгидип эккелген.

Мелхиседек хаан биле Содомнуң хааны

¹⁷ Аврам Кедор-Лаомерни болгаш оон эвилелчи хааннарын тиилээш, чанып олурда, аңаа уткуштур Шаве шынаазыңга Содомнуң хааны үнүп келген. (Амгы үеде ол шынааны Хааннар шынаазы деп адал турар.)

¹⁸ Ынчан еске хаан — Салим хоорайның хааны Мелхиседек Аврамга хлеб биле арага үндүрүп эккелген. Ол Дээди Өрүкү Бурганның бараалгакчызы турган. ¹⁹ Аврамны алгап-йөрээгеш, ол мынча дээн: «Дээрний болгаш черний Чагырыкчызы Дээди Өрүкү Бурган Аврамга ачыбуян хайырлазын!» ²⁰ Дайзыннарнын тиилээринге сенээ дузалашкан Дээди Өрүкү Бурганга алдар!» Аврам ынчан олча-ажыының оннуң бир кезиин Мелхиседекке берипкен.

²¹ Оон Содомнуң хааны Аврамга: «Мээң улузумну эгидип бергеш, олчаажыынны бодунга арттырып ал» — дээн.

²² Аврам: «Дээрний болгаш черний Чагырыкчызы Дээрги-Бурган-Чаяакчы-

ның мурнундан силерге даңгыраглаайн, ²³ силерний эт-хөрөнгинерден дыргак каразы дег-даа чүве албас мен. Оон соонда „Аврамны мен байыдып кагдым“ дээринерни күзевес мен. ²⁴ Чүгүл мээң улузумнуң аыш-чем курлавырларынын орнун меңээ эгидип берип көрүнер. Ол ыш-каш мээң-биле кады дайылдажып чораан Анер, Эшкол база Мамре олар боттарының улүүн алгылап алзыннар» — деп харыылаан.

Бурганның Аврам-биле чагыг-керээзи

15 ¹ Ол болуушкуннар соонда элээн болганда, Дээрги-Чаяакчы Аврамче кестүүшкүнү чорудуп: «Кортпа, Аврам. Мен — сээң дозуг-камгалалың-дыр мен. Сээң шаңналың дыка улуг болур-дур» — деп сөзүн ажыткан.

²⁻³ Аврам Аңаа: «Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Мен ажы-төл, үре-салгал чок болганымда, меңээ чүнү-даа бээринге, канчаар деп мен? Мээң салгакчым болур кижии Дамаскыдан келген Элиесер ол-дур. Сен меңээ ажы-төл хайырлаваан болганыңда, аалымда кул кижии мээң салгакчым болур-ла ыйнаан» — дээн.

⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Аврамга: «Чок, ол кул кижии сээң салгакчын болбас; сээң салгакчын бодунуң үрөңден тытпыт бодараар» — дээн. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Аврамны майгындан үндүрүп эккелгеш, чугаалаан: «Өрү дээрже көр! Шыдаар болзуңза, сылдыстарны сана. Ол хире эмге-тикчок хөй үре-салгалдыг болур сен!» ⁶ Аврам Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан.

⁷ «Бо черни ээлеп чурттазын дээш, халдей чурттуң Ур хоорайындан сени бээр эккелген Дээрги-Чаяакчы-дыр мен» — деп, Бурган Аврамга чугаалаан.

⁸ Аврам: «Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Бо черни ээлеп чурттап болурунун дем-дээн кайыын билип аар мен?» — деп айтырган.

⁹ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Меңээ хунан инектен, хунан өшкүдөн, хунан кошкардан, көгө-бугадан база көгээзинден эккеп бер» — дээн. ¹⁰ Аврам ол амытаннарның

14:13 Э. д. 13:18 14:14 Башт. 18:29 14:17 2 Хаан. 18:18 14:18 Ыд. ыр. 75:3; 109:4; Евр. 7:1-2
14:20 Э. д. 28:22; Лев. 27:30 15:1 2 Хаан. 22:3; Ыд. ыр. 3:4 15:5 Э. д. 22:17; Ы. х. к. 1:10; 10:22;
Рим. 4:18 15:6 Рим. 4:3; Гал. 3:6; Иак. 2:23 15:7 Э. д. 11:28 15:8 Башт. 6:17; Лк. 1:18
15:10 Лев. 1:17; Иер. 34:18-19

шуптузун эккелгеш, мөчүлөрүн ийи үзе шапкаш, бот-боттарынга удурланыштыр салгылап каан*; чүглө куштарны ол үзе шаппаан. ¹¹ Ынчан ол мөчүлөргө араатан куштар кээп хонгулапкан, ынчалза-даа Аврам оларны хоюскулапкан.

¹² Кызыл-хүнней бергенде, Аврам ханы уйгуже дүлнү берген; ол өйде ону коргунчуг дүмбей бүргей апкан.

¹³ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Сээн үре-салгалың 400 чыл иштинде хары чуртка кулданыгнын болгаш дарлалдын адаанга чурттап кээр деп чүвени ыяк сактып ал. ¹⁴ Ынчалза-даа Мен оларны дарлаан чонну шийдер мен. Оон соонда сээн салгалын ол черден бай-шыдалдыг кижилер бооп үнерлер. ¹⁵ А сен сагыш амыр, буурул баштыг кырган бооп, өгбелериңче айтганыр сен. ¹⁶ Сээн ажы-төлүнүн чүглө дөрткү салгалы бо черже эеп кээр; чүгө дээрге амор чоннуг бачыттыг үүлгедиглери ам-даа аян долбаан-дыр».

¹⁷ Хүн ажа бээрге, дүмбей дүшкен. Ынчан үзе шаап каан мөчүлөрүнүн аразы-биле ышталап турар сава база чалбырааштыг оттуг кезек эрте бергенин Аврам көрүп каан. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы ол хүн Аврам-биле керээ кылып алган: «Сээн үре-салгалыңга Египеттин хеминден* улуг Евфрат хемге чедир бо черни бээр мен: ¹⁹⁻²¹ кен, кенез, кедмон, хет, ферез, рефа, амор, хананей, гергес база иевус чоннарнын черлерин бээр мен».

Агар биле Измаил

16 ¹ Аврамнын кадайы Сара төл төрүүр салым чок болган. Оон Агар деп Египеттен келген кул кызы турган. ² Сара Аврамга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы меңээ ажы-төл бербээн-дир. Мээн кулум-биле чоокшулажып көрем. Агар меңээ төлден төрүп бээр болза, ону дамчыштыр мен ажы-төлдүг болур чадавас мен». Аврам Сараның сөзүн тооп

дыннаан. ³ Ынчангаш Сара бодунун египет кулу Агарны ашаанга кул-кадай кылдыр берипкен. Ол бүгү Аврамнын ханаан черге кээп чурттап бергенинден бээр он чыл эрткенде болган. ⁴ Аврам-биле чоокшулашканынын соонда, Агар саатталы берген. Иштиг апаргаш, ол бодунун ээзи болур Сараны кулу көрүп эгелээн. ⁵ Ынчан Сара Аврамга мынча дээн: «Мээн хомудалым дээш харыылаар апаар сен! Мен бодумнун кулумну сенээ кадай кылдыр бердим, а ол сенден иштелип алгаш, мени куду көрүп эгеледи. Мен дээш Дээрги-Чаяакчы сенээ шийткекчи болгай аан». ⁶ Аврам Сарага: «Агар сээн эргенде болзун: оон-биле чүнү канчаарын бодун бил» — дээрге, Сара бодунун кулун кызып-кыйып эгелээн. Агар ол бүгүнү утбайн, оон дезип чорупкан.

⁷ Ээн кургаг ховуда Сур деп черже баар орук чоогунда сут бажынга Дээрги-Чаяакчынын төлээзи Агарга ужуражы берген. ⁸ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи оон айттырган: «Саранын кулу Агар, каймын келдин, кайнаар бар чыдыр сен?»

«Мен бодумнун ээм Сарадан дезип чор мен» — деп, ол харыылаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи Агарга: «Бодунун ээнче дедир чорупкаш, оон кандыг-даа кызып-кыйыгыннын шыдаш» — дээн. ¹⁰⁻¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчынын төлээзи мынча дээн: «Көвүдеткенней, сээн үре-салгалынын санаттынмас хөй кылып каар мен. Сен ам иштиг-сааттыг-дыр сен. Оолдуг болур сен. Ону Измаил* деп адап ал, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы сээн хилинчээни дыннап каан-дыр. ¹² Сээн оглун улус аразынга черлик элчиген дег болур-дур: ол — хамык улуска удур, а хамык улус — аңаа удур. Ол дунмалары-биле безин өжээн-нежип чурттаар-дыр».

¹³ Чугаалашканы Дээрги-Чаяакчыны Агар мынча деп адаан: «Сен — мени

* ^{15:10} Дээрги-Чаяакчы биле Аврам Эрте-бурунгу Чөөн чүкте хүлээп көрдүнгөн чаңчыл ёзуулар керээ чарган: боттарынын хүлээлгелерин шынзыдар дээш, дугуржукчулар ийи чара одура шаапкан малдын чартыктарынын аразы-биле эртер. Одура шаапкан мал керээни үрөөн таланың хуу-салымнын символчудуу көргүзүп турар (Иер. 34:18-19 көр). * ^{15:18} Нил хемни эвес, а Синай чартык ортулукта кадып каар турган бир хемчигешти бодап турары ылап болгу дег. Ол хемчигеш эрте-бурунгу шагда Израиль биле Египеттин кызыгаары бооп турган. * ^{16:10-11} Еврей дылда «Измаил» деп ат «Бурган дыннап турар» деп сөскө дөмөйлөшпек.

^{15:12} Э. д. 2:21; 1 Хаан. 26:12; Иов 33:15 ^{15:13} Хост. 1:11; 12:40; Аж.-ч. 7:6 ^{15:14} Хост. 11:3; Аж.-ч. 7:7 ^{15:16} Ы. х. к. 9:4; 3 Хаан. 21:26 ^{15:18} Хост. 23:31; Сан. 34:1-12; Инс. 21:43; 3 Хаан. 4:21; 2 Чыл. 9:26 ^{16:2} Э. д. 30:3 ^{16:5} Э. д. 18:25; 31:53; 1 Хаан. 24:13, 16; Башт. 11:27 ^{16:7} Хост. 15:22

көрүп каан Бурган сен*». Чүгө дизе Агар: «Мени көрүп каан Бурганны ылап-ла көргөн киж и мен бе!» — дээн. ¹⁴ (Ынчангаш ол кудукту Бээр-Лахай-Рои* деп адаар. Ол Кадес биле Баредтиң аразында турар.)

¹⁵⁻¹⁶ Агар оол божуп бээрге, Аврам оглун Измаил деп адап алган. Ол үеде Аврам сезен алды харлыг турган.

Чагыг-керээниң демдээ

17 ¹ Аврам тозан тос харлыг турда, Дээрги-Чаяакчы анаа көстүп келгеш, мынча дээн: «Мен Күчүлүг Бургандыр мен. Мээң мурнумга актыг-шынчы болуп, дыннангыр чурттап чор. ² Мен сээң-биле чагыг-керээ кылып алгаш, сеңээ хөй-ле салгакчыларны хайырлаар мен». ³ Аврам черге чедир мөгөйгөн, а Бурган мынча дээн: ⁴ «Бөгүн Мен сээң-биле чагыг-керээ кылып тур мен: сен дыка хөй чоннарның адазы болур сен. ⁵ Сээң адын ам Аврам эвес, а Авраам* болур, чүгө дээрге Мен сени хөй чоннарның адазы кылып каар мен. ⁶ Мен сээң салгакчыларынны хөй санныг кылып каар мен: хөй чоннар сенден бодарап тыптыр, сээң үре-салгалыңдан хааннар үнер! Мен сээң-биле болгаш сээң үре-салгалың-биле керээ чарып тур мен. Ол керээ салгалдан салгал дамчып, мөңгө шагда күштүг болур. Мен сээң болгаш сээң үре-салгалыңның Бурганы болур мен. ⁸ Мен сеңээ болгаш сээң үре-салгалыңга көжүп чедип келгениң бо черни — ханаан черниң шүптүзүн мөңгөдө ээлээри-биле бээр мен; сээң үре-салгалыңның Бурганы болур мен».

⁹ Оон соонда Бурган Авраамга мынча дээн: «Сен Мээң берген чагыгымны сагыр ужурлуг сен, сээң үре-салгалың база салгалдан салгалче дамчып ону сагыр ужурлуг. ¹⁰ Мээң чагыгым ёзугаар сээң үре-салгалың мону сагызын: силернин эр улузунар шүптүзү кыртыжап демдектеткен турар ужурлуг. ¹¹ Мээң-биле керээн демдээ кылдыр бодунарның дотаанарның кыдыкы кежин кыртыжап демдектээр силер.* ¹²⁻¹³ Чаа төрүттүнген оол уруг бүрүзү сес дугаар хүнүнде

кыртыжадып демдектеткен турар ужурлуг — салгалдан салгалче шак-ла ынчаар кылып чорунар. Сээң аалыңга төрүттүнгеннер-даа, сээң үренден бодараваан, өске аймак-сөөк улустан садып алган кулдар-даа болза — кандыгызы-даа ылап-ла кыртыжадып демдектеткен турар ужурлуг. Мээң-биле мөңгө шагда чарган дугуржулганаар шак ынчалдыр силернин мага-бодунарга демдеглеттинген турар ужурлуг. ¹⁴ А кыртыжадып демдектетпээн киж и — кымның дотааның кыдыкы кежин кыртыжап демдектевээн болдур — Мээң-биле чарганынгар чагыг-керээни үрээни дээш, чонунуң аразыңга амылыг артпас ужурлуг».

¹⁵ Оон ынай Бурган Авраамга мынча дээн: «Моон соңгаар сээң кадайыңны Сара эвес, а Сарра* деп адаар. ¹⁶ Ол сеңээ оол божуп бээр кылдыр, Мен анаа ачы-буян хайырлаар мен. Мээң хайырлаан ачы-буянымдан хөй-ле чоннарны ол бодарадыр. Оон үре-салгалыңдан хааннар үнер».

¹⁷ Аврам черге чедир мөгөйип каан. Ынчалза-даа ол каттырып боданган: «Чүс харлыг менден уруг төрүттүнер бе ынчаш? Тозан харлыг Сарра божуп шыдаар деп бе?» ¹⁸ Авраам Бурганга: «Сээң авырлаңда оода Измаил чурттап чорзун!» — дээн.

¹⁹ Бурган мынча деп харыылаан: «Сээң кадайың Сарра боду оол уруг божуур. Ону сен Исаак* деп адап аар сен. Мен оон-биле база оон үре-салгалы-биле мөңгө шагда чагыг-керээден чарып аар мен. ²⁰ Измаилдин дугайында сээң дилээниңи база дыннадым. Мен ону үре-салгалы хөй болур кылдыр алгап-йөрээп, оон салгалы көвүдөдир мен. Измаилден он ийи баштың киж и төрүттүнер: ол улуг чоннуң адазы болур. ²¹ Ынчалза-даа чагыг-керээмни Мен Сарраның келир чылдын бо-ла үезинде сеңээ божуп бээр оглу Исаак-биле кылыр мен». ²² Авраамга бо бүгүнү чугаалап кааш, Бурган чоруй барган.

²³ Бурган чугаалаан соонда, ол-ла дораан Авраам оглу Измаилди, бодунун

* 16:13 Азы: «Сен — мээң көрүп кааным Бурган-дыр сен». * 16:14 Бо ат «Мени көрүп каан дириг Бурганны кудуу» дээн уткалыг. * 17:5 Еврей дылда «Авраам» деп ат «мөөң кижилернин адазы» деп сестерге дөмөйлөшкө. * 17:11 Кыртыжап демдектээр (орус. обозначение) — эр хиндиктиг улустун дотааның кыдыкы кежин демдектеп, кыртыжып кезери. * 17:15 «Сарра» деп ат «агай», «дээрги херээжен» дээн уткалыг. * 17:19 «Исаак» деп ат «каткы» дээн уткалыг (17:17 көр).

аалынга төрүттүнгеннерни база өске аймак-сөөк улустан садып алган кулдарын — бүгү-ле эр улусту кыртыжап демдектеп каан. Ол Бурганнын чагып каан чүөзүн шуптузун ол-ла олчаан күүсеткен. ²⁴ Авраам тозан тос харлыг тургаш, кыртыжадып демдектеди алган. ²⁵ А оон оглу Измаил он үш харлыг турган. ²⁶ Авраам-даа, оглу Измаил-даа чаңгыс ол-ла хүн кыртыжадып демдектеткеннер. ²⁷ Авраамнын аалынга төрүттүнгеннер-даа, өске аймак-сөөк улустан садып алганы-даа кул эр кижилер база ол-ла хүнде кыртыжадып демдектеткеннер.

Үш онзагай аалчының Авраамга келгени

18 ¹ Изиг-ышкам дүш үези турда, Мамре деп дуб ыаштыг чер чанынга Авраам майгыңче кирер эжик аксынга олурда, Дээрги-Чаяакчы анаа көстүп келген. ² Авраам көрүптерге, мурнунда үш эр кижиге турган. Оларны көрүп кааш, уткуштур маңнап чеде бергеш, черге чедир мөгөйгөн. ³ Ол мынча дээн: «Дээргим! Кулунар мени эскерип, ээ көрүнгөн болганыңарда, мени ойбайн көрүңер. ⁴ Силерге мээң улүзүм бут чуур сүт эккеп бээр. Бо ыяш хөлегезинге дыштанып аар силер. ⁵ А мен силерге, орукче үнеринин мурнунда күш кирип аар кылдыр, чөм эккеп берейн. Орук аайы-биле болганда, кулунар мээң аалымга доктаап көрүңер».

«Ындыг-дыр, шак-ла ынчаар кыл» — деп, олар харыылаан.

⁶ Авраам майгынынче далаш-биле кирип келгеш, Саррага: «Дүргөн үш са* эң-не ак далгандан ажыдып хөөткөш, боовадан быжырывыт» — дээн. ⁷ Оон соонда Авраам одарда малынга халып чеде бергеш, оон эң-не семис бугажыкты сүрүп алгаш, дүргөн чөм белеткептер кылдыр, чалчазынга аппарып берген. ⁸ Авраам аалчыларга өрөмө, сүт болгаш бугажыктын эдйин аппарып, хүндүлээн. Олар ыяш хөлегезинге чөмнөнип олурда, Авраам оларның чанынга турган.

⁹ Олар: «Кадайың Сарра кайыл?» — деп ытырганнар.

«Мында, майгында» — деп, Авраам харыылаан.

¹⁰ Аалчыларның бирээзи: «Мен келир чылын бо-ла үеде сенээ катап чедип кээр мен. Сээң кадайың Сарра ынчан оолдуг турар» — дээн. А Сарра оон артында майгын эжинин аксынга дыңнап турган. ¹¹ Авраам биле Сарраның назы-хары улуг турган чүө-дир. Херээжен-нерниң көөр ай демдээ Саррада болбайн турган. ¹² Сарра иштинде каттырып: «Кыраан меңээ күзенчиг өөрүшкү болур деп бе? Дээрги ашаам база кырган болгай» деп боданган.

¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Авраамга: «„Кырып калган мен, уруг божуп кайын шыдаар мен“ деп Сарраның чоп каттырып турары ол? ¹⁴ Дээрги-Чаяакчынын шыдавас чүөези бар деп бе? Келир чылын бо-ла үеде Мен сенээ чедип кээр мен, ынчан Сарра оолдуг турар» — дээн.

¹⁵ Сарра корга бергеш: «Чок, мен каттырбадым» — деп мегелепкен.

«Чок, сен каттырдың» — деп, Ол чугаалаан.

Содом биле Гоморра хоорайларны буруудатканы

¹⁶ Аалчылар Содомче углай чоруур дээш туруп келгеннер. Авраам оларны үдеп каар дээш кады чорупкан. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча деп-тир: «Авраамдан бодалдарымны чажырайн бе? ¹⁸ Улуг болгаш күштүг чон оон укталып үнер болгай. Ынчангаш чер кырында бүгү чоннар Авраамны дамчыштыр ачы-буян алып. ¹⁹ Бодунун бүгү үре-салгалынга Мээң өөредиимни суртаалдазын дээш, олар чөптүг-шынныг чорук кылзын дээш, Мен Авраамны шилип алган мен. Ынчан Мен, Дээрги-Чаяакчы, чүнү анаа азаан мен, шуптузун күүседир мен».

²⁰ Оон соонда Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Содом биле Гоморраның бужар үүлгедиглери дээш ыы-сыы дынналып тур. Оларның бачыды кончуг улуг-дур. ²¹ Баргаш, көрүп көрейн. Меңээ билдинип турары дег, ында шупту чүөе шынап-ла багай бе? Азы ындыг эвес бе? Барып хынаптайн». ²² Орук кижилери Содомче чорупканнар, а Авраам ам-даа

* 18:6 Үш са дээрге 22 литр хире болур.

18:1 Э. д. 13:18 18:5 Башт. 6:18-19 18:10 Э. д. 21:2; Рим. 9:19 18:12 Э. д. 17:17; 1 Пет. 3:6
18:14 Иов 42:2; Иер. 32:17; Мф. 19:26; Лк. 1:37 || 4 Хаан. 4:16 18:17 Ам. 3:7 18:18 Э. д. 12:3
18:20 Э. д. 13:13

Дээрги-Чаяакчының мурнунда турган*.

²³ Авраам чоокшулап чеде бергеш, Дээрги-Чаяакчыдан айтырган: «Таанда-ла буруулуглар-биле кады буруу чок улусту база узуткап каар сен бе? ²⁴ Бо хоорайда, канчап билир, бежен хире актыг кижиге бар чадавас. Таанда ол бежен кижиге чурттаар чер арттырбайн, хоорайны өршээвейн, узуткап каар сен бе? ²⁵ Ындыг болбас ужурлуг! Сен ынчаар аажылап шыдавас сен. Буруулуг кижиге биле актыг кижини Сен деңге шаажылап шыдавас сен. Бүгү черниң Шииткекчизи шын эвес шииткел кылып болур бе?»

²⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Бир эвес Мен Содом хоорайдан бежен актыг кижиге тып алзымза, чүгле олар дээш бүдүн хоорайны өршээп арттырып каар мен» — деп харыылаан.

²⁷ Авраам тургаш: «Мен дээрге, до-вурак-доозун дег, чүү-даа эвес-тир мен. Ынчалза-даа мен Дээргимден мынча деп диттигип айтырып тур мен: ²⁸ бир эвес актыг улустун санынга беш кижиге четпес болза, таанда беш сан четпес дээш, бүдүн хоорайны узуткап каар сен бе?» — дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Чок, дөргөн беш актыг кижиге тыпты берзе, хоорайны база өршээп арттырып каар мен» — дээн.

²⁹ Авраам уламчылаан: «Бир эвес актыг улустун саны дөргөн болур болза?»

Дээрги-Чаяакчы: «Дөргөн кижиге дээш база өршээр мен» — дээн.

³⁰ Авраам: «Мээң сөстөрүм дээш Дээргим ажынмазын. А бир эвес ында үжен актыг кижиге бар болза?» — деп айтырган.

«Үжен-даа актыг кижиге бар болза, өршээр мен» — деп, Ол харыылаан.

³¹ Авраам мынча дээн: «Дээргимден айтырып диттигиптейн: а бир эвес олар ында чүгле чээрби болза?»

Дээрги-Чаяакчы: «Чээрби-даа кижиге дээш болза, өршээр мен» — дээн.

³² Авраам: «Дээргим меңээ ажын-майн көрзүн. Бо мээң сөөлгү айтырымдыр: а бир эвес олар чүгле он кижиге болза?» — дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Он-даа кижиге болза, өршээр мен» — деп харыылаан.

³³ Чугаазын дооскаш, Дээрги-Чаяакчы чоруй барган, а Авраам чанып келген.

Содомчуларның бужар үлгедиглери

19 ¹ Кежээликтей Бурганның демгии төлээзи Содом хоорайга чедип келген. Лот ол үеде хоорайже кирер улуг хаалга аксынга олурган. Лот оларны көрүп кааш, уткуй туруп келген. Черге чедир мөгөйгөш, ² Лот мынча дээн: «Дээргилерим! Кулунар мээң бажыңымче кирип көрүнерем, будунар чуп, дыштанып хонуп алынарам, эртен орукче үнүптер силер».

Олары: «Чок, бис даштыгаа хонар бис» — дээннер.

³ Лот дилеп туруп бээрге, олар оон бажыңыңа чедип келгеннер. Лот дой беткезеш, далган хааргаш, Бурганның төлээлерин хүндүлөп чемгерген. ⁴ Олар удуп чыдып четтикпээнде-ле, Содом хоорайның бүгү эр чурттакчылары, улуг-аныя чок, Лоттун бажыңын бүзээлеп келгеннер. ⁵ Лотту кыйгырып алгаш: «Сээң бажыңыңа хонар дээш келген улус кайыл? Оларны үндүрүп бер, бис оларны күштеп, дора көрээли» — деп турганнар.

⁶ Лот боду үнүп келгеш, эжиин хаап каан. ⁷ Ол мынча дээн: «Ха-дунма, багай чүве кылбайн көрүнер. ⁸ Мээң эр кижиге дегбээн ийи уруум бар. Силерге мен аалчыларымның орнунга уругларымны үндүрүп берейн. Олар-биле чүнү күзей-дир силер, ону кылынар. Чүгүл келген улуска дегбейн көрүнер, чүте дээрге олар мээң бажыңымга келген болгай, оларны камгалаары — мээң хүлээлгем-дир».

⁹ Содомчулар: «Ыңай тур сен! Эске черден келген хиреңде, хамык чүвени сен шиитпирлээр сен бе? Сени олардан артык таптыг аажылаптар бис!» — дээннер. Ынча дээш, олар Лотту иткилеп, эжиин үрээр дей бергеннер. ¹⁰ Ынчан Бурганның төлээлери Лотту бажыңче кирип тыртып алгаш, эжиин дээктеп алганнар. ¹¹ Оон Бурганның төлээлери бажың эжиинде чыгып келген улустун карактарын, улуг-аныяа дивейн, согурартыпканнар. Ынчангаш олар канчаар-даа кызыткаш, бажыңче кирер эжикти тыппааннар.

* 18:22 Эске бурунгу сөзүглелде «Дээрги-Чаяакчы ам-даа Авраамның мурнунда турган» деп бижээн.

18:25 Э. д. 16:5; Иов 34:10; Ыд. ыр. 91:16 18:26 Иса. 65:8 19:2 Иов 31:32 19:5 Башт. 19:22-24 19:11 4 Хаан. 6:18

¹² Бурганның төлээлери Лотка мынча дээннер: «Бо хоорайда чоок кижилеринден кымнар барыл? Оолдарың, кыстарың, күдээлериң — кым-даа бар болза, моон үндүрүп аппар. ¹³ Бо хоорайны бис узуткап кааптар бис, чүгө дээрге оон чурттакчыларының бужар үүлгедиглери Дээрги-Чаяакчыга билдингир апарган. Дээрги-Чаяакчы бисти бо хоорайны узуткап кагзын дээш чоруткан чүве».

¹⁴ Лот бодунун уругларының душ-туктарынга баргаш: «Дүрген моон чорутунар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы бо хоорайны ам узуткаар деп турар-дыр» — дээн. Ынчалза-даа душтук оолдар ону баштактанып турар деп бодааннар.

Содом биле Гоморраны узуткааны

¹⁵ Даң хаяазы дээп келгенде, Бурганның төлээлери Лотту далаштырып: «Сээң-биле кады турар кадайыңны болгаш ийи урууну эдертип алгаш, дүрген чорувут. Оон башка бо хоорайны чурттакчыларының буруулуг үүлгедиглеринин уюн сен база өлүп каар сен» — дээннер. ¹⁶ Ынчалза-даа Лот чоруурунче далашпайн турган. Лотту Дээрги-Чаяакчы кээртээр деп билир болгаш, Бурганның төлээлери ону, оон кадайың база уругларың чедип алгаш, хоорайдан албадап үндүрүп кааннар. ¹⁷ Хоорайдан үндүрүп кааш, Бурганның төлээзи Лотка: «Дүрген камгалан! Хая көрүңме, бо Төгериш шынаага черле доктаавайн, дагже үнө бер, оон башка өлгөңиң ол» — дээн.

¹⁸ Лот мынча деп дилээ: «Чок, дэргим! ¹⁹ Чалчаң менче ээ көрнүп, энерелдиг бооп, мээң амы-тынымны камгалап турдун. Ынчалза-даа мен дагга четпейн чорумда, мени ол айыыл-халап тегерип келгеш, өлүрүп каарыңдан коргар-дыр мен. ²⁰ Көр даан, дуу хоорайжыгаш чооктур, бичии-дир. Ол аргажок бичии хоорайжыгашче чоруптайн, мен аңаа дириг артар боор мен».

²¹ Бурганның төлээзи: «Ындыг-дыр. Сээң ол күзелиңни база боттандырайн. Айтып турарың хоорайжыгашты узуткавайн, арттырып каар мен. ²² Дүрген ынаар маңнап чорувут. Сен аңаа четпээн шааңда, мен ажил-херээмни эгелевес мен» —

деп чугаалаан. (Ынчангаш ол хоорайны Сигор* деп адаар.) ²³ Хүн үнүп, чер кырын чырыда бергенде, Лот Сигор хоорайга чедип келген.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Содом биле Гоморраже дээрлерден оттуг күгүрнү чаъс дег дүжүрүпкөн. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы хоорайларны, бүгү Төгериш шынааны, оон бүгү чурттакчыларын база ол чер кырында бүгү ногоан үнүштөрнү узуткап каапкан. ²⁶ (А Лоттуң кадайы хая көрнүпкеш, дус көжээ бооп хуула берген.)

²⁷ Авраам эртен эрте тургаш, Дээрги-Чаяакчыга ужурашып турган черинге чед берген. ²⁸ Ол Содом болгаш Гоморраже углай көөрге, бүгү Төгериш шынааның чер кыры өртен-хуюк, ону суугудан үнген дег ыш-бус бүргей алы берген болган. ²⁹ Төгериш шынаада Лоттуң чурттап турганы хоорайларны узуткап тура, Бурган Авраамның дугайында бодап келгеш, оон дунмазын өлүмден чайладып аппарган.

Моав биле аммон чоннарың тывылганы

³⁰ Лот Сигорга чурттаарындан корткаш, ийи уруу-биле кады дагларже чоруй барган. Олар куйга турумчуп алганнар.

³¹ Уругларының улуу дунмазынга мынча дээн: «Бистиң ачавыс кырып бар чыдар-дыр. Бистиң-биле кады чурттаар ужурлуг оон өскө эр киж бо чер кырында чок-тур.

³² Ачавыска эзиртир арагадан ижиртип алгаш, оон-биле эр-херээжен чоруктан кылыр болган-дыр бис. Ам канчаар, бодувустуң ачавыстан-даа болза, ажы-төлдүг болур бис». ³³ Ачазыңга ол дүне эзиртир арага ижиртип алганнар. Улут уруу чедип келгеш, оон-биле удуп чыдып алган, ачазы чүү болуп турарын — уруунуң оон-биле чыдып алганың-даа, туруп чоруй барганың-даа — медресеп билир харык чок болган. ³⁴ Эртенинде ол дунмазынга мынча дээн: «Эрткен дүне ачам-биле мен удудум. Бо дүне база аңаа арагадан эзиртир ижиртип аалы. Сен келгеш, оон-биле удуп чыдып аар сен. Ам канчаар, бодувустуң ачавыстан-даа болза, ажы-төлдүг болур бис».

³⁵ Ол дүне база ачазыңга араганы эзиртир ижиртип алганнар. Бичии уруу

* 19:22 Еврей дылда «Сигор» деп ат «бичии, аргажок» деп сөскө дөмейлешкек (19:20 көр).

19:24 Иов 18:15; Ыл. ыр. 10:6; Иса. 13:19; Иез. 20:16; 38:22; Лк. 17:29; 2 Пет. 2:6

19:25 Э. д. 13:10 19:26 Лк. 17:32

чедип келгеш, ооң-биле удуп чыдып алган. Ачазы чүнү-даа билбес болган: уруунун кажан кээп чыдып алганын-даа, кажан туруп чоруй барганын-даа.

³⁶ Шак ынчалдыр Лоттун ийи уруу боттарынын-на ачазындан иштелип алганнар. ³⁷ Улуг уруу оол божуп алгаш, ону Моав* деп адап алган. Ол амгы моав чонун эгезин салган кижиге болур. ³⁸ Бичии уруу база оол божуп алгаш, Бен-Амми* деп адап алган. Ол амгы аммон чонун эгезин салган кижиге болур.

Авраамның бодунуң кадайының дугайында база катап мегелээни

20 ¹ Авраам ол черлерден мурнуу чүкче көжүп чоруткаш, Кадес биле Сурнуң аразынга турумчуп чурттап берген. Ооң соонда Герарга чурттап турганынын үезинде ² бодунуң кадайы Сарраны «Дунмам-дыр» деп турган. Ынчангаш Герарның хааны Авимелех Сарраны кыйгыртпакташ, бодунуң бажыңчыне ап алган. ³ Дүне када Авимелехтин дүжүндө анаа Бурган чедип келгеш: «Сен бо ап алганың херэежен кижиге дээш өлүр сен. Ол ашактыг кижиге-дир» — дээн.

⁴ Авимелех Саррага дээп безин четтикпээн турган. Ол: «Дээргим! Таанда-ла Сен буруу чок-даа чонну утупкап каар сен бе? ⁵ Ол кижиге бо херэеженни „Дунмам-дыр“ деп боду чуугаалады. А бо херэежен кижиге боду база ону „Акым-дыр“ диди. Ону мен багай сеткил чок, кара чүве бо-давайн, эккеп алган-дыр мен» — дээн.

⁶ Дүжүндө Авимелехке Бурган мынча дээн: «Сени Мен багай сеткил чок деп билир мен. Ынчангаш Мээң мурнума бачыт кылбазын дээш, сенээ Саррага дээр үе бербедим. ⁷ Ам ону ашаанче дедир чорудувут. Ооң ашаа — Бурганның медээчизи-дир. Ол сени дириг артсын дээш мөргүүр. А бир эвес Сарраны чорутпас болзуңа, бодун база сенээ хамааржыр улус шуптузу чайлаш чок өлүр».

⁸ Эртенинде Авимелех бодунуң дүжүмтеттерин чыып алгаш, дүжүн чуугаалап берген. Олар шупту дыка кортканнар. ⁹ Авимелех Авраамны кыйгыртып алгаш: «Бистин-биле чүнү канчап турарың ол?

Сенээ багай чүнү кылып каан мен? Чүге мени болгаш мээң чонумну улуг бачыт кылырыңче албадап турарың ол? Ынчаарга кайын боор!» — дээн. ¹⁰ Оон: «Чүнү канчалкан дээш ынчаарың ол?» — деп айтырган.

¹¹ Авраам мынча дээн: «Бо чернин улузу Бургандан көнгүс кортпас улус деп бодадым. Ынчангаш мээң кадайым дээш мени өлүрүп каарлар иргиге деп бодаан мен. ¹² Ол, шынап-ла, мээң дунмам болур кижиге: ачамның өскө херэеженден уруу-дур. Ынчангаш ону кадай кылдыр ап алган мен. ¹³ Кажан Бурган мени төрөөн черимден орукче аьгарып турда, Саррага: „Менээ энэрелдиг бооп, барган черивичке-ле мени акым-дыр деп чоруур сен“ — дээн мен».

¹⁴ Авимелех Авраамга шээр болгаш бода малды, эр, кыс кулдарны белекке бергеш, ооң кадайы Сарраны база эгидип берген. ¹⁵ «Мээң черим бо-дур. Каяа күзээр сен, анаа чуртта» — деп, Авимелех чуугаалаан. ¹⁶ А Саррага ол мынча дээн: «Сээң акыңга мен муң шекел мөңгүнүнү* берип тур мен. Сээң болгаш чоок кижилериниң хомудалынын садыгызы дээш база сээң арыг адың катап тургустунзун дээш ынчалдым». ¹⁷ Авраам Бурганга мөргүүрге, Ол Авимелехти экирттип каан. Ооң кадайы болгаш кыс кулдары катап ажы-төл божуп эгелээн. ¹⁸ (Ол үеге чедип Авраамнын кадайы Сарра дээш Дээрги-Чаяакчы Авимелехтин черинде бүгү херэеженерни төл чаявас кылып каан турган.)

Исаактың төрүттүнгени

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы Саррага чүнү чуугаалаанын утпаан: азаанын ёзугаар шуптузун күүсеткен. ² Сарра иштели бергеш, Бурганның айтып каан үезинде чөнүп калган Авраамга оол урут божуп берген. ³ Авраам Сарраның божуп берген оглун Исаак деп адап алган. ⁴ Төрүттүнгенинин сески хунүнде, Бурганның чагыын сагып, Авраам Исаакты кыртыжап демдектеп каан. ⁵ Исаак төрүттүнгенде, Авраам чүс харлыг турган. ⁶ А Сарра: «Бурган менээ каткыны шаңнады. Мени дыңнаан кижиге-ле элдепсинип каттырар

* 19:37 Еврей дылда «Моав» деп ат «ададан» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * 19:38 «Бен-Амми» деп ат «төрөлүмнүн оглу» дээн уткалыг. * 20:16 Муң шекел — 11 кг хире.

20:2 Э. д. 12:10-20 20:7 1 Чыл. 16:22; Ыл. Ыр. 104:15 20:7 Иов 42:8; Иак. 5:16 20:9 Э. д. 12:18 20:17 Иак. 5:16 21:3 Э. д. 17:19 21:4 Э. д. 17:12-13

боор оң. ⁷ Сарра чаш төл эмзирер деп, Авраамга кым чугаалап турган боор? Бола-дыр, кыраан назынында мен аңаа төл божуп бердим» — деп чугаалаан.

Агар биле Измаилди үндүр ойлатканы

⁸ Оол өзүп кээрге, эмигден үндүрер апарган. Исаакты авазының эмиинден үндүргөн хүнде, Авраам улуг дой кылган.

⁹ Египет кул Агарның Авраамдан божаан оглунуң Исаакты кочулап каттырып турарын Сарра көрүп каан. ¹⁰ Ынчан ол Авраамга: «Бо кул херээженни оглу-биле кады үндүр ойдадыгыт. Оон оглу мээң оглум Исаак-биле дең эргелиг салгакчың болбазын!» — деп чугаалаан. ¹¹ Бодунуң оглунуң дугайында ындыг сөстөр дыннаары Авраамга дыка анчыг болган.

¹² Ынчалза-даа Бурган аңаа мынча дээн: «Оол дээш-даа, Агар дээш-даа, сагыш аарып, мунгарава. Сарраның чугаалааны хевээр күүсет, чүге дээрге сээң салгалын Исаакты дамчыштыр уламчылаар-дыр.

¹³ Ынчалза-даа Агарның оглундан база бир чон нептерээр кылдыр чаяап каар мен. Чүге дээрге ол база сээң оглуң болгай». ¹⁴ Эртенинде Авраам Агарга чөмни тудускаш, сулгуг саваны оон эктинге салып бергеш, оглу-биле кады чорупсун дээн. Агар оон чорупкаш, Беэр-Шеваның ээн кургаг ховузунга аза берген.

¹⁵ Савазында суу төнүп каарга, Агар оглун бир чадаң ыяш хөлөгезинге каапкан. ¹⁶ Ол ча адым хире хөмчээлдиң черже ырадыр чоруй баргаш: «Оглумнуң канчаар хинчектенип өлүрүн көөр хөңнүм чогул» — дээш, ыглап-сыктап эгелээн.

¹⁷ Бурган оолдун үнүн дыңнап каан. Бурганның төлээзи дээрден Агарны кыйгырыпкаш: «Канчап бардың, Агар? Кортпа, Бурган чадаң ыяш чанында чыдар сээң оглунуң үнүн дыңнап каан-дыр.

¹⁸ Тургаш, барып оглуңу көдүрүп ал. Мен оглундан укталган улуг чон чаяап каар мен» — дээн. ¹⁹ Бурган Агарның караан ажыдыптарга, ол кудук көрүп каан. Оон савазын суг-биле долдургаш, оглунга сугну ижиртип алган.

²⁰ Бурган оолду черле утпайн чораан. Ээн кургаг ховута чурттап тургаш, оол өзүп

келген, ча-биле адар адыгжы апарган. ²¹ Ол Фаран ховузунга чурттап турган. Авазы аңаа Египеттен кадай тып эккеп берген.

Авраамның Авимелех хаан-биле дугуржулга кылганы

²² Ол үеде Авимелех бодунуң шериг баштыңчызы Фихол-биле Авраамга келгеш, мынча дээн: «Сен чүнү-даа кылып турунда, Бурган сээң-биле кады-дыр.

²³ Ам Бурганның ады-биле мээң даңгыраглап көрөм: мени-даа, мээң оолдарымны-даа, мээң үре-салгалымны-даа мегелеп, хомудатпас сен. Сенээ кандыг энэрел көргүскен-дир мен, сен база мээң болгаш сени чурттадып алганы чернин чонунга багай чүве кылбас сен».

²⁴ «Даңгыраглап тур мен» — деп, Авраам чугаалаан. ²⁵ Ынчан Авимелехтин улузу оон казып каан кудуун эжелеп алганын Авраам чөмөлөп чугаалаан.

²⁶ Авимелех: «Ону кым ынчанганын билбес мен. Моон мурнунда сен мээң ындыг чүве чугаалаваан сен. Ол дугайында чаа дыңнап тур мен» — дээн.

²⁷ Авраам Авимелехке шээр болгаш бо-да малды белекке бээрге, олар дугуржулга кылып алганнар. ²⁸ Оон Авраам чеди хой аңгылап берген.

²⁹ «А бо чеди хойну чүге аңгылап бердин?» — деп, Авимелех айтырган.

³⁰ «Чеди хойну менден ап көр. Бо белек кудукту мээң казып алганымнын бадыткалы болгай аан» — деп, Авраам харыылаан. ³¹ (Оон эгелээш, оларның даңгырак беришкен черин Беэр-Шева* деп адай берген.) ³² Беэр-Шевага дугуржуп алганының соонда, Авимелех бодунуң шериг баштыңчызы Фихол-биле кады филистим черже чана бергеннер. ³³ А Авраам Беэр-Шевага тамариск деп ыяш олуртуп кааш, Дээрги-Чаяакчының — мөнгө Бурганның адын мактап кыйгырган. ³⁴ Авраам филистим черге үр үеде даштыкы кижиге бооп чурттаан.

Бурганның Исаакты өргүгө салырып дужааганы

22 ¹ Ол болуушкуннар соонда элээн үе эрткенде, Бурган Авраамны

* 21:31 Беэр-Шева — еврей дылда «беэр» деп сөс «кудук» дээн, а «шева» деп сөс «даңгырак»-даа, «чеде»-даа деп сөстөргө дөмөйлөшкөк.

21:9 Гал. 4:29 21:10 Ин. 8:35; Гал. 4:30 21:12 Рим. 9:7 21:21 Сан. 10:12; 3 Хаан. 11:18
21:31 Э. д. 26:33 22:1 Ыд. ыр. 10:5; Аж.-ч. 9:10

шенеп көөр деп шийтпирлээн. Бурган: «Авраам!» — деп кыйгырарга, ол: «Мында мен» — деп харыылаан. ² Бурган мында дээн: «Эр чаңгыс ынак оглун Исаакты алгаш, Мориа деп черже ашпар. Ону ында дагларнын кайы-бирээзинге Меңээ өргүл кылдыр сал. Каяа дээрзин Мен айтыптар мен».

³ Авраам эртен эрте тургаш, өргүлгө хереглээр ыяжын чаргаш, элчигенге чүдүргөш, бодунун ийи чалчазы биле оглу Исаакты эдерткеш, Бурганнын айткан черинче чорупкан. ⁴ Авраам орукка чоранынын үшкү хүнүндө ол черни ырактан көрүп кааш, ⁵ чалчаларына мында дээн: «Силер элчиген-биле кады манаа артып калыңар. Оглум-биле ынаар чедип, Бурганга мөгөйип кааш, дедир чедип кээр бис». ⁶ Авраам оглу Исаакка өргүлгө кыпсыр ыяшты чүктөткөш, боду от биле бижекти алгаш, иелээ чорупканнар.

⁷ Исаак: «Ачай!» — дээрге, Авраам: «Дыңнап тур мен, оглум» — дээн.

«Өргүлгө хереглээр от биле ыяшты көрүп тур мен. А өргүп өрттедир мал кайыл?» — деп, Исаак ачазындан айтырган.

⁸ Авраам: «Өргүп өрттедир малды Бурган Боду билип хайырлаар, оглум» — дээн. Оон улаштыр чорупканнар.

⁹ Бурганнын айткан черинге чедип келгөш, Авраам өргүл салыр бедигээш кылгаш, аңаа ыяжын өрттедиринге белеткеп алган. Оон оглу Исаакты бедигээште ыяштын кырынга хүлүп салып алгаш, ¹⁰ ону өлүрери-биле, бижээн тудуп алган. ¹¹ Ол өйдө Дээрги-Чаяакчынын төлээзи: «Авраам! Авраам!» — деп дээрден кыйгыра берген.

Авраам: «Дыңнап тур мен» — деп харыылаан.

¹² Дээрнин төлээзи мында дээн: «Оглунче холун көдүрбейн көр, аңаа кандыг-даа хора чедирбе. Сээң Бургандан коргарынны, Мен дээш чаңгыс оглунну безин хараадаваанынны ам билир мен».

¹³ Авраам артынче көрүптерге, мыйыстары-биле шырышта орааштына берген кошкар турган. Ол кошкарны Авраам оглунун орнунга өргүп өрттедипкен. ¹⁴ Авраам ол черни «Дээрги-Чаяакчы билип хайырлаар» деп адап каан. Бо хүнге чедир

«Дээрги-Чаяакчы Бодунун даанга бүгү чүвени билип хайырлаар»* деп чугаа бар.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи дээрден Авраамны база катап кыйгырган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мында дээн: «Бодунун адым-биле дангыраглап тур мен: ол херекке бодунун эр чаңгыс оглунну безин хараадаваанын дээш, ¹⁷ сээң ачы-буянны бажын ажыр хайырлаар мен. Сээң үре-салгалыннын саны дээрнин сылдыстары дег, далай эриинин элзинин саны дег хөй болзун. Сээң үре-салгалын дайзыннарнын чер-чуртун өңчү кылдыр алыр болзун. ¹⁸ Мээң сөзүмнү тооп дыннаанын дээш, сээң үре-салгалын дамчыштыр чырык черде барла чоннар ачы-буян алыр».

¹⁹ Авраам чалчаларынга чедип кээрге, олар шупту кады Беэр-Шеваже чорупканнар. Авраам Беэр-Шевага чурттап турган.

Нахорнун ажы-толү

²⁰ Ол болуушкуннар соонда элээн үе эрткенде, оон дунмазы Нахорнун кадайы Милка ашаанга оолдар божуп бергенин дугайында Авраамга дыңнатканнар: ²¹ дун оглу Уц, Уцтун дунмалары Буз, Кемуил (Арамнын ачазы), ²² Кесед, Хазо, Пилдаш, Идлаф база Батуил төрүттүнген болган. ²³ (А Батуилден Ревекка деп кыс уруг төрүттүнген.) Авраамнын дунмазы Нахорга сес оолду Милка ыңчаар божуп берген. ²⁴ Реума дээр кулкадайы Нахорга Тевахты, Гахамны, Тахашты база Мааханы божуп берген.

Сарранын мөчээни

23 ¹ Сарра 127 чыл чурттаан. Оон назыны ол хире болган-дыр. ² Сарра ханаан черде Кириат-Арбага (амгы үедө Хеврон деп адаар черге) чок апарга, Авраам келгөш, Сарранын ажыын ажып, ыглап-сыктап турган. ³ Чок апарган кадайын чыттырып кааш, ол хет чондан: ⁴ «Мен өскээрген келген даштыкы кижиде болзумза, меңээ кадайымны ажаап каар черден айтып берип көрүнөрем» — деп дилээн.

⁵⁻⁶ Хет чон Авраамга: «Дыңнап көрүнөрем, дээргивис. Бистин аравыста өндүр

* 22:14 Азы: «Дээрги-Чаяакчы дагга көстүп келир».

22:2 2 Чыл. 3:1 22:17 Э. д. 15:5; 3 Хаан. 4:20; Иер. 33:22; Евр. 6:13-14 22:18 Э. д. 12:3; 26:4; Аж.-ч. 3:25 22:19 Э. д. 21:31 22:20 Э. д. 11:29 22:23 Э. д. 24:24 23:2 Инс. 14:15; Башт. 1:10

улул ноян* силер. Бистиң эң-не дээрэ дээн черлеривистиң бирээзинге кадай-ыңарны орнукушудуп калыңар. Силерге бодувустун орнукушудулга черивисти бээринден бистиң аравыста кым-даа ойталавас» — деп харыылаан.

⁷ Авраам тус черниң чурттакчылары хет чонга мөгөйип кааш, ⁸ мынча дээн: «Бир эвес силер арыг сеткилинерден мээң чок апарган кадайымын орнукушударын чөпшээрер турар болзуңарза, мени дыңнап көрүңерем. Мээң адымдан Цохарның оглу Эфрондан дилеп көрүңер, ⁹ ол бодунуң чериниң кыдыында турар Махпела деп куйну орнукушудулга чери кылдыр долу өртээнге меңээ сатсын. Ол чер силерниң аранарда мээң хууда орнукушудулга черим болгай аан».

¹⁰ Эфрон хет чоннуң аразынга тургаш, хоорайның төп шөлүндө турар бүгү чон дыңнап турда, Авраамга чугаалаан: ¹¹ «Дээргим, мени дыңнаңарам. Чонум көрүп турда, ол куйну-даа, бүгү шөлдү-даа кадайыңарны орнукушудар кылдыр силерге берип тур мен».

¹² Авраам тус чериниң чонунга мөгөйип кааш, ¹³ чыылган чон дыңнап турда, Эфронга: «Мени шын билип көрүңерем, орнукушудулга чериниң өртээ кылдыр мөңгүнү ап аар болзуңарза, калган кижимни анаа орнукушудуп каар мен» — дээн.

¹⁴ Авраамга харыы кылдыр Эфрон: ¹⁵ «Дыңнап көрүңерем, дээрги! Ол черини үнөзи 400 шекел мөңгүнү чүвө болгай. Бис ийиге ол чүү боор ийик? Кадайыңарны анаа орнукушудуп калыңар» — дээн. ¹⁶ Авраам Эфронну дыңнааш, анаа оон чонунуң мурнунга адааны 400 шекел мөңгүнү санап берген. (Шекелдиң деңизин тус черниң садыгжыларының үнелээриниң аайы-биле тодараткан.)

¹⁷ Мамрениң дужунда Махпелада Эфроннуң шөлү, ында куй, ында ыяш-даш — ол бүгү чер, ¹⁸ чыылган хет чон көрүп турда-ла, Авраамның өңчүзү апарган. ¹⁹ Шак ыңчалдыр Авраам бодунун кадайы Сарраны ханаан черге, Мамрениң дужунда Махпела шөлүндө куйга орнукушудуп каан. (Амгы үеде ол черни Хеврон дээр.) ²⁰ Ындыг янзылыг Авраамга орнукушудулга чери болур шөл биле куй өңчү кылдыр хет чондан дамчып келген чүвө-дир.

Исаакка кадай болур кысты дилеп турганы

24 ¹ Авраамның хар-назыны улгадып, чөнүп калган, а Дээрги-Чаяакчы анаа ачы-буянын үргүлчү чедирип турган. ² Аалында шупту чүвени удуртуп турган улуг кулунга Авраам мынча дээн: «Мээң дөңмээмге дээп, даңгырак бергеш, ³ дээр биле черниң Дээрги-Бурган-Чаяакчызының ады-биле мээң оглумга кадай кылдыр бо мээң аразында чурттап чоруурум хананей чоннуң иштинден урут ап бербезиниң аазап көр. ⁴ Мээң чуртумче бар, оглум Исаакка кадайны төрөл чонум аразындан тып эккеп бер».

⁵ Кулу Авраамдан: «Бир эвес ол урут мээң-биле бо чуртче келиксевес болза, канчаар мен? Оглуңарны силерниң келген черинерже дедир аппаар мен бе?» — деп айттырган.

⁶ «Мээң оглумну ынаар аппаарындан оваарың! ⁷ Дээрниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мени төрөөн черимден хары черге эккелген, мээң-биле чугаалашкаш: „Бо черни сөөң үрө-салгалыңга бээр мен“ — деп даңгырак берген болгай. Ол Бодунуң төлээзин сенче чорудуптар, ыңчан сен мээң оглумга кадай тып эккеп бээр сен. ⁸ А бир эвес урут сөөң-биле кады чоруурундан ойталаар-даа болза, даңгырааңны күүсеткениң ол болур, чүгле мээң оглумну ынаар эгитпейн көр» — деп, Авраам харыылаан.

⁹ Кул Авраамның дөңмээнге холун дегзип алгаш, даңгыраан берген. ¹⁰ Ол бодунуң дээргизиниң төвөлериңиң онун, оон хөй үнелиг эртинелерин ап алгаш, Арам-Нахараимде Нахорнуң чурттап турар хоорайыңче чорупкан.* ¹¹ Авраамның кулу төвөлериң кежээ апарганда, херэз-жен улус суглаар өйде, хоорай кыдыында кудук чанынга доктаадыпкаш, ¹² мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, мээң дээргим Авраамның Бурганы! Авраамга энэрелден хайырлап, мээң чоруум чогуур кылдыр кылып көр. ¹³ Бо-дур, мен хоорайның урулгарының суг узуп аар кудунуң чанында тур мен. ¹⁴ Мен оларның бирээзинге: „Сөөң доңгандан суг ижиң аарын чөпшээрер көр“ — дээр мен. Бир эвес ол: „Ижиң алыңар. Силерниң төвөлериңериң база сугтарып каайн“ — деп харыылаар

* 23:5-6 Азы: «Бурганның шилип кааны ноян». * 24:10 Арам-Нахараим — соңгу Месопотамия. Нахорнуң чурттап турар хоорайы — Харран хоорай (Э. д. 11:27-32 көр).

болза, Бодунуң чалчаң Исаакка кадай кылдыр шилип бергениң уруг ол болур. Мээн дээргим Авраамга энерел көргүскениңиң демдээ ол болгай аан».

¹⁵ Ол мөргүлүн төндүрбейн чыдырда-ла, Авраамның дунмазы Нахор биле Милканың оглу Батуилдин уруу Ревекка эктинде донгазын салып алган бо чедип кээп-тир. ¹⁶ Ревекка дыка чараш турган, кижиге баар үези келген-даа болза, аңаа эр кижиге безин дээп көрбээн чүведир. Кудукка келгеш, ол донгазынга сугну долдур узуп алгаш, дедир чорупкан. ¹⁷ Авраамның кулу аңаа халып чедергеш: «Донганда суундан меңээ берем» — деп дилээн.

¹⁸ Ревекка эктинде донгазын дораанна дүжүргөш: «Ижип алыңар, дээрги» — дээш, аңаа суун берген. ¹⁹ Ол кижиге сугну ижип аарга, Ревекка: «Мен ам силерниң төвөлериңерге сугдан узуп берейн, олар база суксунун хандыр ижип алзыннар» — дээн. ²⁰ Ол доңдада суун оңгачаже кудупкаш, катап-ла суг узар дээш, кудукче маңнап чорупкан. Шап ынчалдыр ол шупту төвөлериңи сугтарып каан.

²¹ «Дээрги-Чаяакчы мээң чоруум чогударыңга дузалаан ирги бе» деп бодап, Авраамның кулу ыыт чокка Ревекканы хайгаарап көрүп турган. ²² Төвөлөр сугну ижип аарга, ол Ревеккага чартык шекел деңзилиг думчукка сугар алдын сырғаны, он шекел деңзилиг ийи алдын билектээшти берген. ²³ Ооң соонда ол: «Чугалаап көрөм, сен кымның уруу сен? Сээң ачаның бажыңында биске хонуп аар хостуг чер тыптыр бе?» — деп айтырган.

²⁴ «Мен Нахор биле Милканың оглу Батуилдин уруу-дур мен» — деп, Ревекка харыылаан. ²⁵ «Бисте мал чеми болгаш ситен хөй. Хонуп аар чер база тыптыр бээр» — деп, ол немепп каан.

²⁶ Авраамның кулу Дээрги-Чаяакчыга мөгейип сөгүрбүшаан чугалаан: ²⁷ «Мээң дээргим Авраамның Бурганы аңаа шынчы болуп, энерел көргүзүп чоруурун утпаан-дыр, Дээрги-Чаяакчыга алдар! Дээрги-Чаяакчы мени дорт-ла мээң дээргимниң төрөлдериңиң бажыңыңга эккелди».

²⁸ Ревекка бажыңыңче маңнап чоруткаш, авазының төрөлдериңге ол бүгүнүн дугайында чугалаан. ²⁹⁻³⁰ Ревекканың акызы Лаван дунмазының сырғазын болгаш билектээштерин көрүп кааш, келген

кижиге дунмазы-биле чүнүн дугайында чугаалашканын билип кааш, ол кудук чанында төвөлери-биле кады турган Авраамның кулунга халып чедип келген.

³¹ Лаван мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыга алгаттырган кижиге, кирип моорлаңар! Чүгө даштын турар силер? Мен силерге бажыңны база төвөлериңерге турар черни белеткеп кагдым». ³² Авраамның кулу бажыңче кире бээрге, Лаван төвөлериңиң чүбүгүн дүжүргөш, ситен-биле чемгерип каан. А аалчыга база ооң кады чораан кижилеринге, буттарың чуп алзың дээш, суг эккеп берген. ³³ Авраамның кулунга чем салып бээрге, ол: «Мени чүү дээш бээр чорутканың чугалаап бербээн шаамда, чем чивес мен» — дээн.

«Чугалааңар че» — деп, Лаван чөп-шээрешкен.

³⁴ Ол чугалаап эгелээн: «Мен Авраамның кулу-дур мен. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы мээң ээмге хөй ачы-буян хайырлап, ону улуг кижиге кылып каан. Ол аңаа эр, кыс кулдарны, шээр болгаш бода малды, төвөлериңи, элчигеннерни, алдын мөңгүнүң берген. ³⁶ Мээң ээмниң кадайы Сарра назылап кырый берген үезинде, ашаанга оол божуп берген. Мээң дээргим бодунда чүү-ле барыл — дөгөрезин оглунга өңчү кылдыр арттырып берген.

³⁷ Дээргим менден оглунга кадай кылдыр мээң чурттап чоруурум ханаан черден урут тып бербес деп дангырак ап алган.

³⁸ Ооң төрөөн черинден, төрөл чонундан оглунга кадай тып эккеп бээримни дилээн. ³⁹ Мен дээргимден: „А бир эвес урут мээң-биле чорувас болза?“ — деп айтырган мен. ⁴⁰ Меңээ ол: „Мээң бараан болуп чоруурум Дээрги-Чаяакчы мээң төрөөн чуртумдан, төрөл чонумдан мээң оглумга кадай тып эккелзин дээш, сени алгап-йөрээвишаан, Бодунуң төлээзин сээң-биле кады орукче чорудуптар. ⁴¹ Мээң төрөл чонумга чедер болзунза, ынчан дангырааның күүсеткениң ол болур. Бир эвес олар сеңээ уругну бербес-даа болза, дангырааның күүсеткениң ол болур“ — дээн чүве.

⁴² Бөгүн мен суглаар кудукка келгеш, мынча дидим: «Дээрги-Чаяакчы, мээң дээргим Авраамның Бурганы! Сен мээң чоруум чогузун деп бодаан болзунза! ⁴³ Көр даан, мен кудук чанында тур мен. Кажан моон кандыг-бир уруг суг узуп кээрге, аңаа: „Донганда суундан меңээ берем“ — дээр мен. ⁴⁴ Бир эвес ол:

‘Ижип алынар. Силерниң төвөлериңерге база сугдан узуп берейн’ — дээр болза, Дээрги-Чаяакчының мээң ээмниң оглунга шилип берген кызы ол болур⁴⁵. Ол дугайында бодал безин четтикпээнимде, эктинде доңгазын салып алган Ревекка кудуктан суглап чедип келген. Мен оон суг ижип аарын дилээримге, ⁴⁶ ол доораан-на доңгазын бергеш, мынча дээн: „Ижип алынар. Төвөлериңерни база суггарып каайн“. Мен сугну ижип аарымга, төвөлөргө база сугну эккеп берди. ⁴⁷ Мен: „Кымның уруу сен?“ — деп айтырдым. „Нахор биле Милканың оглу Батуилдин уруу-дур мен“ — деп, ол харыылады. Ынчан мен аңаа думчукка азар сырғаны база билектээштерни бердим. ⁴⁸ А мен бодум Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип сөгүрдүм — Ол мени ээмниң оглунга төрөл чонундан кадай тып бээри-биле дорт-ла маңаа чедирип келгени дээш, Авраамның Бурганын алгап-йөрээдим. ⁴⁹ Ам силер менээ чугаалап көрүңерем, мээң дээргимге бузүрел, өнерел көргүзүп шыдаар силер бе? Мен ам чүнү кылыр ужурлуг мен, чугаалап көрүңерем“.

⁵⁰ Лаван биле Батуил мынча деп харыылааннар: «Бо бүгү Дээрги-Чаяакчыдан болуп турар-дыр. Бис силерниң сөзүңерге удур чүнү-даа чугаалап шыдавас-тыр бис. ⁵¹ Ревекка силерниң мурнунарда бо-дур, ону алгаш чоруптуңар. Дээрги-Чаяакчының күзели-биле силерниң дээргинерниң оглу ону кадай кылып алгай аан». ⁵² Ону дыңнааш, Авраамның кулу Дээрги-Чаяакчының мурнунга база катап черге чедир мөгөйгөн. ⁵³ Оон соонда ол Ревеккага каас идик-хепти, алдын, мөңгүн каасталгаларны берген, оон акызынга болгаш авазынга үнелиг белектерни берген. ⁵⁴ Оон Авраамның кулу болгаш кады келген улузу аштан-чөмөнгөш, удуп чыдып алганнар. Эрген эрте тургаш, Авраамның кулу: «Эмче ээп чанарын меңээ чөпшээрөп көрүңер» — дээн.

⁵⁵ Ревекканың акызы биле авазы: «Бистин чанывыска Ревекка ам-даа он хонук чурттазын, оон соонда чоруптар силер» — деп харыылааннар.

⁵⁶ Авраамның кулу: «Дээрги-Чаяакчы мээң чорумну чогултуп берген соонда, мени саадатпайн көрүңер, ээмче ээп

чанарын меңээ чөпшээрөп көрүңер» — дээн.

⁵⁷ Демгилери: «Ревекканы кыйгырыптаалы, ол боду шиитпирлээй аан» — дээннер. ⁵⁸ Олар Ревекканы кыйгырыпкаш: «Бо кижжи-биле чоруур сен бе?» — деп айтырганнар.

Ол: «Чоруур мен» — деп харыылаан.

⁵⁹ Дунмазы Ревекканы оон азыракчызы-биле, Авраамның кулун кады чораан кижилери-биле үдеп тура, ⁶⁰ төрөлдери мындыг сөстөр-биле ону алгап-йөрөп турганнар: «Сээң үре-салгалың дүк-түмөн санныг болзун, күжүр дунмавыс! Сээң ажы-төлүң дайзыннарның чер-чуртун өңчү кылдыр алып болзун!» ⁶¹ Ревекка болгаш оон кыс чалчалаары төвөлериң мунгулапкаш, Авраамның кулун эдерип чорупканнар. Шак ынчалдыр Авраамның кулу Ревекканы эдертип алган.

⁶² Исаак Беэр-Лахай-Роиден чедип келгеш, ол өйдө Негевке чурттап турган чүве-дир. ⁶³ Кежээ дүжүп келгенде, Исаак ховуже агаарлап үнүп келгеш, чоокшулап кел чоруур төвөлериң көрүп каан. ⁶⁴ Ревекка Исаакты көрүп кааш, төвөдөн дүже халып келген. ⁶⁵ Ол Авраамның кулундан: «Ховулап биске уткуштур кел чыдар чүү кижил ол?» — деп айтырган.

«Ол дээрге мээң дээргим-дир» — деп, кул харыылаан. Ынчан Ревекка пөстен думаалай кылгаш, кедип алган. ⁶⁶ Кул Исаакка чүнү кылганын шуптузун чугаалап бээрге, ⁶⁷ Исаак Ревекканы авазы Сарраның майгынынче кирип апарган. Ынчалдыр Ревекка оон кадайы апарган. Исаак Ревеккага ынакшый берген, оон соонда чок апарган авазы дээш кажыдыдалы оожургаан.

Авраамның амьдыралының төңчүзү

25 ¹ Авраам катап база кадайланып алган. Оон Хеттура деп чаа кадайы аңаа ² Зимран, Иокшан, Медан, Мадан, Ишбах болгаш Шуах деп оолдарны божуп берген. ³ Иокшандан Шева биле Дедан төрүттүнгөн. Деданның үре-салгалы ашпур, летуш база леюм аймактар чүведир. ⁴ Мадиянның оолдары: Эфа, Эфер, Энох, Авида база Элдага. Олар шупту Хеттураның үре-салгалы чүве-дир.

⁵ Авраам бодунун шупту өнчү-хөргизин Исаакка берипкен. ⁶ А кул-кадайларындан төрүттүнгөн оолдарынга Авраам белек-селекти бергеш, боду дириг тургаш-ла, оларны чөөн чүкчө — чөөн талакы черлерже Исаактан аңгылап чорудупкан.

⁷ Авраам 175 чыл чурттаан. Ооң назыны ол хире болган. ⁸ Амыдыралды мага хандыр чурттап алгаш, кыраан назынында ол өлүп калган, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. ⁹ Оолдары Исаак биле Измаил ону Мамренин чанында Цохарнын оглу хет Эфроннун шөлүндө турар Махпела куонга орнукушудуп кааннар. ¹⁰ Авраамны хет чондан садып алган шөлге, ооң кадайы Сарранын чанынга ажаап кааннар. ¹¹ Авраамнын мөчөзенинин соонда, Бурган Исаакка ачы-буян хайырлаан. Ол өйдө Исаак Беэр-Лахай-Рои чанынга чурттап турган.

Измаилдин үре-салгалы

¹² Авраамнын оглу Измаилдин болгаш ооң үре-салгалынын дугайында чугаа бо-дур.

Сарранын египет кулу Агар Авраамга Измаилди божуп берген.

¹³ А Измаилдин оолдарынын улуундан бичезинге чедир аттары: дун оглу Навайот, Кедар, Адбеел, Мивсам, ¹⁴ Мишма, Дума, Масса, ¹⁵ Хадад, Тема, Иетур, Нафиш болгаш Кедма. ¹⁶ Измаилдин он ийи огулунун аттары биле суурлар, черлер адаттынган — олар он ийи аймактын он ийи баштыны болганнар. ¹⁷ Измаил 137 чыл чурттааш, өлүп калган, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. ¹⁸ Ооң үре-салгалы ха-дунма аймактарынга удурланып, Хавиладан Сурга чедир, Египеттен Ассирияже углай девискээрге чурттап чорааннар.

Исав биле Иаков ийистернин төрүттүнгени

¹⁹ Авраамнын оглу Исаактын болгаш ооң үре-салгалынын дугайында чугаа бо-дур.

Авраамдан Исаак деп оол төрүттүнгөн. ²⁰ Паддан-Арам* чурттуг арамей

Батуилдин уруу Ревекканы кадай кылып алганда, Исаак дөртөн харлыг турган. Ревекка арамей Лаваннын дунмазы турган чүве-дир. ²¹ Кадайы дээш Исаак Дээрги-Чаяакчыга мөргөөн, чүгө дээрге ол саатталбайн турган чүве-дир. Дээрги-Чаяакчы ооң дилзөн дыннап каан, ынчангаш кадайы Ревекка иштели берген. ²² Ооң хырнынын иштинде оолдары бот-боттарын тепкилежип эгелээрге, Ревекка: «Бир эвес олар ынчаар болза, мен канчаар мен ам?» деп бодааш, Дээрги-Чаяакчыдан айтырар дээш чорупкан. ²³ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча деп харыылаан: «Сээн хырнында ийи төрөл бөлүктүн төлээлери бар-дыр. Олардан ийи аңгы чон бодарап тыгтыр-дыр. Бирээзи өскезинден артык күштүг болур, улуу бичезинге чагыртыр-дыр».

²⁴ Ревекканын божуур үези чедип кээрге, ийистер төрүттүнгөн. ²⁵ Баштайгызы бүгү боду алгы дег кызыл-сарыг дүктүг болган. Ону Исав деп адап кааннар. ²⁶ Ооң соонда Исавтын ээжээнден холу-биле туттунуп алган оол үнүп келген, ону Иаков* деп адап кааннар. Оолдары төрүттүнүп турда, Исаак алдан харлыг турган.

Исавтын бодунун улуу болур эргезин садыканы

²⁷ Исаактын оолдары өзүп келген. Исав хову кезири аңчы болган, а Иаков өгдөн үнмөс оожум кижжи болган. ²⁸ Исаак оглу Исавка ынак турган, чүгө дээрге оон эккелгени аң эьдин чииринге ол ынак. А Ревекка Иаковка ынак болган.

²⁹ Иаков быдаа хайындырып алган турда, Исав ховудан пат турупкан чедип келген. ³⁰ Исав Иаковка мынча дээн: «Меңээ бо хайындырып алган кызыл чүвөнни берем, ижиптейн. Мен туруптум». (Ынчангаш ону Эдом* деп шола-лап каан.)

³¹ Иаков: «Мурнай төрүттүнгөш, улуу болган эргенни ам дораан меңээ сады-выт» — дээн.

³² Исаак: «Улуу болурга, меңээ оон херээ чүү боор? Мен аштааш, өлүр деп

* 25:20 Паддан-Арам — сонгу Месопотамия. * 25:26 Еврей дылда «Иаков» деп ат «ээжек», «ээ-жеккен туттунар» азы «ажык эртер» деп уткалыг сөстөргө дөмөйлөшкөк. * 25:30 Еврей дылда «Эдом» деп ат «кызыл, кызыл-сарыг» деп сөскө дөмөйлөшкөк (25:25 көр).

25:10 Э. д. 23:16-20 25:15 1 Чыл. 1:29-31 25:16 Э. д. 17:20 25:18 1 Хаан. 15:7 25:23 Сан. 24:18; 2 Хаан. 8:14; 1 Чыл. 8:13; Рим. 9:12 25:31 Б. х. к. 21:17

бардым, ол эргем меңээ дуза кадар бе ынчаш?» — деп харыылаан.

³³ «Баштай меңээ даңгырагла» — деп, Иаков негээн. Исава даңгыраан бергеш, улуу болур эргезин Иаковка садыпкан.

³⁴ Иаков Исавакка хлеб база чочак-тараадан хайындырган быдаазын берген. Исава ижип-чип алгаш, туруп чорупкан. Ынчалдыр ол улуу болур эргезин херекке албайн барган.

Исаактың кадайының дугайында мегелээни

26 ¹ Ол чуртка, биезде Авраамның үелеринде дег, аш-чут эгелээн, ынчангаш Исаак Герарда филистим хаан Авимелехке чоруй барган. ² Дээрги-Чаяакчы Исаакка көстүп келгеш, мынча дээн: «Египетке барба. Мээң айтып бээр черимге чурттаар сен. ³ Амдызында бо черге чурттап чор. Мен сенээ ачы-буян хайырлап, сээң-биле кады чоруур мен. Сээң ачаң Авраамга берген даңгыраамны күүседир мен: бо черлерниң шуптузун сенээ болгаш сээң үре-салгалыңга бээр мен. ⁴ Сээң үре-салгалыңны дээрнин сылдыстары дег көвүдедир мен. Оларга бо черлерниң шуптузун бээр мен. Сээң үре-салгалың дамчыштыр чер кырында бүгү чоннар ачы-буян алыр. ⁵ Чүге дээрге Авраам Мени дыннап, Мээң сагзын деп дужааган бүгү-ле айтышкыннарым, дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагып, күүседип чораан».

⁶ Исаак Герарга турумчуп чурттай берген. ⁷ Тус черниң чурттакчылары оон Ревекканың дугайында айтырарга, Исаак: «Дунмам-дыр» — дээр турган. Ревекка чараш боорга, улус мени кадайым дээш өлүрүп кааптар ирги бе деп сезингеш, «кадайым-дыр» дээринден ол корткан. ⁸ Элээн үе эрткенде, филистим хаан Авимелех сонгадан Исаактын бодунун кадайы Ревекканы чассыдып турарын көрүп каан. ⁹ Авимелех Исаакты кыйгырыпкаш: «Бо дээрге сээң кадайың ыш-кажыл! Чүге „дунмам-дыр“ деп мегелеп турган сен?» — деп айтырган.

Исаак: «Кадайым дээш улус мени өлүрүп кааптарындан коргуп турдум» — дээн.

¹⁰ Авимелех аңаа: «Чүнү кылып кааның ол? Бистин аравыстан кым-бир кижиге сээң кадайың-биле удупкан болза, чүү болгу дег-дир? Бисти бурууга онаар часкан-дыр сен!» — дээн. ¹¹ Ынчангаш Авимелех бүгү чонунга: «Бо кижиге азы оон кадайыңга дегген кижиге — өлүр» — деп чарлап каан.

Филистимнерниң Исаак-биле маргышканы

¹² Исаак ол черге тараа тарып алгаш, ол чылын дүжүттү чашканындан чүс дакпыр хөйүн алган. ^{*} Дээрги-Чаяакчы анаа ынчалдыр ачы-буян хайырлаан. ¹³ Исаак байып-ла, байып-ла олурган. Ынчалдыр ол дыка бай кижиге апарган. ¹⁴ Оон кулдары, шээр болгаш бода малы бажын ажа бээрге, филистимнер аңаа адаарга апарганнар. ¹⁵ Исаактың ачазы Авраамның үезинде-ле оон кулдарынын казып кааны кудуктарже олар долдур довурак уруп, дуглап каапканнар. ¹⁶ Ынчан Авимелех Исаакка: «Моон чорувут. Чүге дээрге сен бистен артык бай-шыырак апарган-дыр сен» — дээн.

¹⁷ Исаак оон көжүп чоруткаш, Герар шынаазыңга турлагжып чурттай берген. ¹⁸ Ачазы Авраамның үезинде казып каан, оон соонда филистимнерниң довурак долдур уруп, дуглап каапканы кудуктарны Исаак катап казып алгаш, ачазынын адап турган аттары-биле оларны адагылап каан. ¹⁹ Бир катап Исаактың кулдары шынаага кудук казып тургаш, агым сут тып алганнар. ²⁰ Герар чурттуг кадарчылар Исаактын кадарчылары-биле маргышып, «Бо бистин сууус-тур» дижи бергеннер. Ынчан ол кудукту Эсек деп адап каан. Чүге дээрге орта маргыш үнген чүве-дир. ²¹ Эске кудук казып аарга, ол дээш база маргылдаа үнген. Ол кудукту Ситна деп адап каан. ²² Исаак оон-даа ырадыр чоруткаш, база бир кудук казып алган. Аңаа хамаарыштыр ам-на маргылдаа үнмээн. Исаак: «Дээрги-Чаяакчы

* 26:12 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүге дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор. * 26:20 «Эсек» деп ат «маргыш» дээн уткалыг. * 26:21 «Ситна» деп ат «удурланышкын» дээн уткалыг. * 26:22 «Реховот» деп ат «хостуг-шөлээн чер» дээн уткалыг.

25:34 Евр. 12:16 26:1 Э. д. 12:10 || Э. д. 20:2 26:3 Э. д. 22:16-18 || Ис. 21:43 26:4 Хост. 32:13 || Э. д. 12:3; 22:18; Аж.-ч. 3:25 26:7 Э. д. 12:13; 20:1-2 26:15 Э. д. 21:30

бисти өзүп-көвүдесин дээш, биске хостуг-шөлөөн черни берген-дир» — дээш, ол кудукту Реховот деп адап каан*.

Исаактың Авимелех хаан-биле дугуржулга кылганы

²³ Исаак оон Беэр-Шеваже чоруй берган. ²⁴ Ол-ла дүне аңаа Дээрги-Чаяакчы көстүп келгеш: «Мен сээң ачаң Авраамнын Бурганы-дыр мен. Сен кортпа, Мен сээң-биле мен. Мээң чалчам Авраам дээш сээң үре-салгалынны көвүдедип, сеңээ ачы-буян хайырлаар мен» — дээн. ²⁵ Исаак аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп кылгаш, Дээрги-Чаяакчынын адын мактап кыйгырган. Исаак майгынын ол черге тип алган, а ооң кулдары орта кудук казып кааннар.

²⁶ Ол үеде Исаакка Герардан Авимелех бодунуң чөвүлөкчизи Ахузат болгаш шериг баштыңы Фихол-биле кады чедип келген. ²⁷ Исаак оларга: «Силер чүге менээ чедип келдиңер? Мени көөр хөңнүңер чок апаргаш, үндүр ойладыптыңар чоп?» — дээн.

²⁸ Олар мынча деп харыы бергеннер: «Бис Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады дээрзин тода көрүп кагдывыс, ынчангаш сээң-биле аравыста даңгырак беришкеш, дугуржулга кылып, эвилелдежип аар-дыр деп шийтирилдиз. ²⁹ Бистең сенээ дегбейн, эки чүве күзеп, тайбың салып чорудуканывыс дег, сен база биске багай чүве кылбазынны даңгырагла. Дээрги-Чаяакчыга йөрээттирген кижжи болгай сен!»

³⁰ Исаак хүндүлөп дой кылырга, олар аштанып-чемненгеннер. ³¹ Эртенинде олар удур-дедир даңгыраглашканнар. Исаак аалчылары-биле байырлажып алган, олар амыр-тайбың дедир чана бергеннер. ³² Ол-ла хүн Исаактын кудук казып турган кулдары келгеш: «Суг тып алдывыс» — дээннер. ³³ Исаак ол кудукту Шива деп адап каан. Ынчангаш бо хүн-нерге чедир ол хоорайны Беэр-Шева деп адаар апарган*.

Исаактың кадайлары

³⁴ Исаак дөргөн харлыг тургаш, Беэринин уруу Иегудитти база Элоннун уруу Васематты бодунга кадай кылдыр

ап алган. Ол ийи херээжен хет чондан укталган. ³⁵ Олар Исаак биле Ревеккага аартык, берге апарганнар.

Иаковтуң ачазының алгап-йөрээшкини алганы

27 ¹ Исаак кырып калгаш, карактары көрбөстей бергенде, улуг оглу Исаакты: «Оглум!» — деп кыйгырган.

Оозу: «Дыңнап тур мен» — дээн.

² Исаак: «Мен ам кырып калдым, кайы хире үр чурттаарымны безин билбес-тир мен. ³ Ча, согунун алгаш, менээ ховудан аңнап эккедем. ⁴ Ынак чемини амданныг кылдыр белеткеп эккелгеш, мени чөмгерип каг. Ынчан өлбейн чыткаш, сени алгап-йөрээп каар мен» — дээн. ⁵ Исаак ховуже аңнап чоруй барып-тыр.

Оглу Исаакка чугаалаан Исаактын сөстөрүн Ревекка дыңнаан чүве-дир. ⁶ Ревекка оглу Иаковка мынча дээн: «Мен ачаның акын Исаакка чугаалаан чугаазын дыңнадым: ⁷ „Аңнап эккелгеш, менээ амданныг чөмдөн кылып бер. Мен ону чип алгаш, өлүрүмнүң мурнунда Дээрги-Чаяакчының мурнунга сени алгап-йөрээп каайн“ — диди. ⁸ Ам, оглум, мени таптыг дыңна, дужаалымны күүсет! ⁹ Одарда малче баргаш, оон ийи семис-чаагай анайдан эккел. Мен оон ачаның ынак чөминден белеткеп берейн. ¹⁰ Сен ачанга ону эккеп бээринге, ол чөмөннөп алгаш, өлүрүнүн мурнунда сени алгап-йөрээр».

¹¹ Иаков авазы Ревеккага мынча дээн: «Мээң акым Исаак дүктүг кижидир, а мен тас кижидир мен. ¹² Бир эвес ачам мени суйбапкаш, билип каар болза? Ынчан ачам оглум мени шоодуп, куду көрүп тур деп бодай берзе канчаар? Мен алгап-йөрээшкчин эвес, каргаашкын хүлээп аар апаар мен».

¹³ Авазы аңаа: «Сенче салган каргыш менээ четкей аан, оглум. Чүгле мени таптыг дыңна. Барып, мээң айыткан чүвөлөримни эккел» — дээн.

¹⁴ Иаков чоруткаш, анайларны авазынга эккеп бээрге, Ревекка Исаактын ынак чөмин амданныг кылдыр белеткеп берген. ¹⁵ Ооң соонда Ревекка улуг оглу

* 26:33 Еврей дылда «Шива» деп ат «даңгырак» деп сөске дөмөйлөшкөк. «Беэр-Шева» — «Даңгырак куду» дээни ол (21:31 көр).

26:28 Э. д. 21:23; 31:44 26:29 У. ч. 16:7 26:34 Э. д. 36:2-3 27:3 Э. д. 25:27-28 27:10 Э. д. 25:23 27:11 Э. д. 25:25

Исавтың майгында бар турган эң-не эки хептерин бичии оглу Иаковка кедирип алгап, ¹⁶ Иаковтуң холдарын болгаш тас мойнун анай кештери-биле ораап кааш, ¹⁷ белеткеп алганы чемин болгаш хлебти оглунга тутсуп берген.

¹⁸ Иаков ачазынга чеде бергеш: «Ачай!» — деп кыйгырган.

Оозу: «Оог! Кым сен, оглум?» — дээн.

¹⁹ Иаков ачазынга мынча дээн: «Мен улуг оглуңар Исав-тыр мен. Силерниң чугаалааныңар ёзугаар хамык чүвени кылдым, ачай. Ковайып олутруп алгаш, мээң эккелгеним аң эддин чип, мени алгап-йөрээп каап көрүңерем».

²⁰ Исаак оглундан: «Канчап ындыг дүрген аң адып алдың, оглум?» — деп айтырган.

Оглу: «Чүте дээрге силерниң Бурган-ыңар Дээрги-Чаяакчы ону менче чорупканы ол-дур» — дээн.

²¹ Исаак Иаковка мынча дээн: «Менче чоокшулап чедип келем, оглум. Мен суйбап көрейн, ылап-ла мээң оглум Исав сен бе азы чок бе?» ²² Иаков ачазынга чеде бээрге, ол ону суйбап көргеш: «Үнү, үнү Иаковтуу, а холдары, холдары Исавтыгы» — дээн.

²³ Ачазы Иаковту танываан, чүте дээрге оон холдары акызы Исавтыгы-биле дөмөй дүктүг болган. Ынчангаш ачазы ону алгап-йөрээп каан. ²⁴ «Сен ылап-ла мээң оглум Исав сен бе?» — деп, Исаак катап айтырган.

Иаков: «Ийе, мен-дир мен» — деп харыылаан.

²⁵ Исаак: «Чеминни бээр эккел, оглум. Сээң аңың эддин чип алгаш, алгап-йөрээп каайн» — дээн. Иаков чемни эккеп бээрге, Исаак ону чип алган. Арага эккеп бээрге, ону база ишкен. ²⁶ Исаак оглунга: «Бээр чедип келгеш, мени ошкап каг, оглум» — дээн. ²⁷ Ол ачазын ошкап каан. Исаак оглунуң хевиниң чыдын биллип кааш, ону алгап-йөрээп мынча дээн:

«Бо-дур, мээң оглумнуң чыды — Дээрги-Чаяакчының алгап кааны ховуларның чыды.

²⁸ Дээрген дүшкен чаьс-шалың-биле, черниң дүжүдү-биле, элбек тараа, арага-дары-биле Бурган сени шаңнаар болзун!

²⁹ Чоннар сенээ чагыртыр болзун, аймактар сенээ мөгөөр болзун! Төрөл ха-дунмаңның чагырыкчызы болур сен: аваның салгалы сенээ мөгөйзин! Сенээ каргыш салган кижиги — каргаттырар, Сени йөрээген кижиги — алгаттырар болзун!»

Исавтың дунмазының мегезин биллип кааны

³⁰ Ачазы Иаковту алгап-йөрээп доозуптарга, Иаков үнүп чоруптары билек, Исав аңнаашкындан ээл келген. ³¹ Исав база амданныг чемин белеткээш, ачазынга эккелгеш: «Ковайып тургаш, оглуңар мээң эккелгеним аң эддин чигеш, мени алгап-йөрээп каап көрүңер, ачай» — дээн.

³² Ачазы Исаак оон: «Кым сен?» — деп айтырган.

Ол: «Мен-дир мен, дун оглуңар Исав» — деп харыылаан.

³³ Исаак элдепсинип-кайгаанындан сириңейнип чугаалаан: «А сээң кээриңниң мурнунда кым менээ аң эдди эккеп бергени ол? Ону дөгөрезин чигеш, кымны алгап-йөрээп кааным ол? Ол кижиги ам алгаттырган кижиги болган-дыр».

³⁴ Ачазының ол сөстөрүн дыңнааш, Исав ыткыр болгаш мунгаранчыг кылдыр алгырыпкаш, ачазындан: «Мени база алгап-йөрээп каап көрүңер, ачай!» — деп дилей берген.

³⁵ «Ол сээң дунмаң кээп чораан-дыр, кажар оп-биле сээң алыр турган йөрээш-киниңни алгаш барган-дыр» — деп, ачазы чугаалаан.

³⁶ Исав мынча дээн: «Ону Иаков деп адааны анаа эвес-тир! Мени ол ам ийи дугаар ажып тур*. Баштай мээң улуу боор эргемни алгаш барды, ам — мээң алгап-йөрээттиришкимни аппарганы ол-дур».

³⁷ Исаак Исавка: «Бо-дур, Иаковту мен сээң чагырыкчын кылып кагдым. Шупту төрөл ха-дунмаларын анаа чагыртып чурттаар кылдыр чугаалаптым. Тарааны, арага-дарыны анаа элбээ-биле

* 27:36 Иаков деп ат «эжектен туттунар» азы «ажып эртер» деп уткалыг билдинип болур (25:26, 33 көр).

хайырлаптым. Сен дээш чүнү кылып шыдаар мен ам, оглум?» — деп хары-лаан.

³⁸ Исав ачазындан: «Таанда-ла, силерде чүгө чаңгыс алгап-йөрээшкин бар чүве бе кай, ачай? Мени база алгап-йөрээп каап көрүңөр!» — деп дилээш, мөөр-дир ыглай берген.

³⁹ Ачазы Исаак аңаа мынча дээн:

«Сээң аал-ораның чери дүжүткүр эвес,

дээрнийн чаъс-шалыңы ховар дүжер черге турар.

⁴⁰ Сен кылышп-селемөң-биле чүнү тывар сен, ооң-биле амыдыраар сен база дунмаңга чагыртып чурттаар сен.

Ынчалза-даа үези кээрге, сен удурланып үнгөш, ооң кулданын мойнуңдан адырып октаптар сен».

Ада-иезиниң Иаковту өске черже чорудупканы

⁴¹ Ынчалдыр Исав ачазындан алыр турганы алгап-йөрээшкин ужун Иаковту бодап кээрге-ле, сеткили карарар апарган. «Ачам өске оранче чоруй баарга, дунмам Иаковту өлүрүп каар мен» деп, Исав бо-дап алган. ⁴² Улуг оглу Исавтың бодалда-рын Ревекка билип кааш, бодунуң бичии оглу Иаковту кыйгырып, келдиртип ал-гаш, мынча дээн: «Акың Исав сени өлүрер мен деп кыжанып турар-дыр. ⁴³ Оглум, ам мээң чугаамны дыңна. Дораан мээң Хар-ранда чурттап турар акым Лаван сугже де-зип чорувут. ⁴⁴ Акыңның кылыы чазыл-гыже, аңаа кезек када чурттап турар сен. ⁴⁵ Кажан акыңның кылыы часты бээр-ге, ол сээң аңаа удур кылган бурууну ут-туптар. Ынчан мен сенче сөгледипкеш, сени оон ап аар мен. Оон башка силер-ниң ийилдириңерни деңге чидириптер чыгыы кижидир мен».

⁴⁶ Ревекка оон: «Бо ийи хет келин ужун меңээ амыдыраары дыка берге-дир. Бир эвес Иаков база болар дег тус черниң уруун кадаланып аар болза, мээң чурт-

таан-даа ажыым чок-тур» — деп Исаак-ка чугаалаан.

28 ¹ Исаак Иаковту келдирип алгаш, ону алгап-йөрээп кааш, мону ча-гаан: «Хананей чондан кадай албас сен. ² Паддан-Арамче чорувут. Аванның ача-зы Батуилдин аал-оранынга баргаш, даайың Лаванның уругларының аразын-дан кадайдан тып ал. ³ Күчүлүг Бурган се-нээ ачы-буян хайырлап, сээң үре-салга-лыңның санын хөй кылып каар, сенден хөй-хөй чоннар тыптып тараар. ⁴ Сенээ болгаш сээң үре-салгалыңга Авраамга бергени дег ачы-буяны Ол дамчыдып берзин. Ынчан сен даштыкы кижиди бооп чурттап турган черинни, Бурганның Ав-раамга берген черин, өңчү кылдыр алыр сен». ⁵ Исаак Иаковту салып чорудуптар-га, ол Паддан-Арам чурттуг арамей Бату-илдин оглу, Иаков биле Исавтың авазы Ревекканың акызы Лаванче чорупкан.

Исавтың Измаилдин уруун кадай кылдыр ап алганы

⁶ Исаак Иаковту алгап-йөрээгөш, ха-наней чоннуң уругларындан кадай алба-зын чагааш, кадай тып алзын дээш, Пад-дан-Арамче чорудупканын Исав билип каан. ⁷ Иаков бодунуң ада-иезиниң сө-зүн дыңнааш, Паддан-Арамче чоруп-канын база билген. ⁸ Хананей чоннуң уругларын кадаланып алганы ачазын-га таарышпас-тыр деп чүвени Исав база билип каан. ⁹ Ынчангаш өске кадайлар-ынга немештир Исав Измаил сугга бар-гаш, Авраамның оглу Измаилдин уруу, Навайтоттуң дунмазы Махалатты база кадай кылдыр ап алган.

Иаковтуң дүжү

¹⁰ Иаков Беэр-Шевадан Харранче чо-рупкан. ¹¹ Ол бир-ле черге чедип келген-де, караңгылап каарга, аңаа хонар апар-ган. Ында даштарның бирээзин алгаш, сыртангаш, чыдып алган. ¹² Дүжүндө ол чер биле дээрни тудуштуруп турар чада көргөн. Бурганның төлээлери ол чадалап үнүп, дүжүп турар бооп-тур*. ¹³ Ол чада-да Дээрги-Чаяакчы туруп алган чугаалап

* 28:12 Мында зиккуратты, храм-суурганы, бодап турар болгу дег. Месопотамияның чуртта-кыларының бүзүрөп турганы дег, зиккураттың калбак даш чадазы кижилер оранын бурган-нарның чурттаан чери-биле тудуштуруп турган.

27:38 Евр. 12:17 27:40 2 Хаан. 8:14 || 4 Хаан. 8:20-22 27:43 Э. д. 24:29-30 27:46 Э. д. 26:35 28:2 Э. д. 22:23; 24:29-30 28:4 Ис. 21:43 28:9 Э. д. 25:13; 36:3 28:13 Ис. 21:43

турган: «Мен Дээрги-Чаяакчы, сээң өг-бең Авраамның база ачаң Исаактың Бурганы-дыр мен. Сээң чыдар черини Мен сенээ болгаш сээң үре-салгалыңга өнчү кылдыр берип тур мен. ¹⁴ Сээң үре-салгалың черниң элезин-довураа дег хөй болур, олар чөөн чүктен барың чүккө чедир, сонгу чүктен муруну чүккө чедир нептереп чурттаарлар; чер кырында бүгү аймактар сени дамчыштыр болгаш сээң үре-салгалың дамчыштыр ачы-буян алырлар. ¹⁵ Каяа-даа чорзунза, Мен сээң-биле кады мен. Сени Мен камгалаар мен — бо чуртче сени дедир эгидиптер мен. Сени Мен кагбас мен: аазаан чүвемни шуптузун күүседир мен».

¹⁶ Иаков уйгузундан оттуп келгеш: «Дээрги-Чаяакчы ылап-ла бо черде бар-дыр, а мен ону билбейн чораан-дыр мен!» — дээн. ¹⁷ Оон соонда ол коргуп: «Бо черниң коргунчуун аа! Бо дээрге дээрлерже эжик, Бурганның бажыңы-дыр!» — деп чугаалаан.

¹⁸ Иаков эртен эрте тургаш, сыртангып хонган дажын тураскаал кылдыр тургускаш, ону ыдыктап, кырынче олива үзү кудуп каан*. ¹⁹ Ол черни Вефил деп адап каан*, а хоорайның эрги ады Луз чүве-дир. ²⁰ Ынчан Иаков мындыг даңгыракты берген: «Бир эвес Бурган мээң-биле кады болза, каяа-даа чорумда, мени камгалап, аыш-чем база хеп хайырлап чоруур болза, ²¹ база мен адамның аалынче тайбың ээп кээр болзумза, ынчан Дээрги-Чаяакчы мээң база Бурганым болур. ²² Тураскаал кылдыр салып каан мээң бо дажым Бурганның ыдыктыг чери болур. Менээ хайырлааның өнчүнүң онгу кезээн Сенээ берип өргүүр мен, Бурган».

Иаковтун Рахил-биле ужуражылгазы

29 ¹ Иаков оруун уламчылап чорупкан. Ханаандан чөөн чүк талазында бир чуртка чедө бергеш, ² ол ховуда мал сугтарар кудук көрүп каан, а оон чоогунда үш кодан шээр мал чыткан. Ол

кудуктун аксында улуг даш бар болган. ³ Кажан шупту кодан чыгып кээрге, кадарчылар ол дашты чайладыр идипкеш, малын сугтарып аар турганнар. Малың сугтарып алгаш, дажы-биле катап-ла кудукту дуй салып каар турганнар.

⁴ Иаков олардан: «Ха-дунма! Кайыың келдиңер?» — деп айтырган.

Олары: «Бис Харрандан бис» — деп харыылааннар.

⁵ «Нахорнуң оглунуң оглу Лаван-ны билир силер бе?» — деп олардан айтырган.

«Билир бис» — деп, демгилери харыылааннар.

⁶ «Ол эки түр бе?» — деп айтырган.

Кадарчылар: «Эки-ле. А оон уруу Рахил мал кадарып бо кел чор» — деп чугаалааннар.

⁷ Иаков кадарчыларга: «Кежээге чедир элек-тир, мал бөлөр хире эвес. Малыңар сугтарып алгаш, одарже үндүрүңер че» — дээн.

⁸ Кадарчылар: «Шупту кодан мал бөлдүмнээн шаанда, шыдавас бис. Кудуктун кырында дашты чайладыр идиптерге, бис малывыс сугтарып аар бис» — деп харыылааннар.

⁹ Улус чугаалажып турар аразында, Рахил ачазының кодан малын сүрүп алган чедип келген. Ол кадарчы кыс турган.

¹⁰ Иаков бодунун даайы Лаванның уруу Рахилди база оон ачазының малын көрүп кааш, кудукка келгеш, дашты чайладыр идипкеш, малды суггаржып берген. ¹¹ Оон соонда Иаков Рахилди ошкап кааш, ыткыр ыглапкаш, ¹² анаа: «Сээң ачаңның төрели болур мен, Ревекканың оглу-дур мен» — дээн. А Рахил маңнап чоруткаш, ол бүгүнү ачазыңга барып чугаалапкан.

¹³ Лаван бодунун чээни Иаковтун дугайында дыңнааш, анаа уткуштур үне халып келгеш, ону куспактааш, ошкап чыттап, бажыңынче кири берген. Иаков чүү болганын шуптузун чугаалап

* 28:18 Бурунгу Чоокку чөөн чүкте ыдыктыг даштарны, кежээ даштарны дег, тургуза салып турган. Ындыг даштарны, бир-ле бурганныч чурттап турар черин дег, хүндүткээр. Оон орай еврей дүрүм-хоойлу ыдыктыг даштар тургузарын хоруп каан (Ы. х. к. 16:22). * 28:19 «Вефил» деп ат «Бурганның бажыңы» дээн уткалыг. Вефилде ыдыктыг чер хөй чүс чылдар дургузунда Израильдин эң чугула шажынчы төптениниң бирээзи бооп келген (3 Хаан. 12:26-33).

28:14 Э. д. 12:3; 13:16; 22:18; 26:4 28:18 Э. д. 35:14; Иис. 4:1-10; 1 Хаан. 7:12 28:19 Э. д. 35:6; 15; 48:3

28:20 Сан. 21:2; Башт. 11:30; 1 Хаан. 1:11; 2 Хаан. 15:8 28:22 Э. д. 14:20; Лев. 27:30

29:2 Хост. 2:15; Ин. 4:6

берген. ¹⁴ Лаван аңаа: «Сен, шынап-ла, мээң хан төрелим кижидир сен» — дээн.

**Иаковтун Лаванның уругларын
кадай кылдыр ап алганы**

Иаков оон бажыңыңа бир ай чурттаарга, ¹⁵ Лаван чээнинден мыңча деп айтырган: «Мээң төрелим-дир сен, меңээ анаа-ла халас ажылдап бээр кижидир сен бе? Чугалап көрөм, канчаар төлөп бээйн?»

¹⁶ Лаван ийи кыстыг турган: улуун Лия дээр, а бичезиниң ады Рахил. ¹⁷ Лияның караа четпес турган*, а Рахилдин арын-шырайы-даа, дурт-сыны-даа дыка чараш турган. ¹⁸ Иаков Рахилге ынакшый бергеш, Лаванга: «Сээң бичии уруун Рахил дээш, сенээ мен чеди чыл ажылдап бээр мен» — дээн.

¹⁹ Лаван: «Кым-бир өске кижиге бээриниң орнунга, ону сенээ бергени дээр. Бистиинге артып кал!» — дээн. ²⁰ Рахил дээш Иаков чеди чыл анаа ажылдаан. Ол үе анаа каш хонук эрткени-биле дөмей болган, чүгө дээрге ол Рахилге ынак турган.

²¹ Иаков Лаванга: «Айыткан үем чедип келди. Кадайым кайыл, ону мен ам алың» — дээн. ²² Лаван чонун чыгаш, дой кылган. ²³ Көжөө апарганда, Лаван анаа уруу Лияны апарып бээрге, Иаков оон-биле удаан. ²⁴ (Лаван Лияга чалча кылдыр бодунун кулу Зелфаны берген.) ²⁵ Даң адып келгенде, Иаков көөрге, Лия-биле чыдар болган! Лаванга ол: «Мээң-биле чүнү канчап кааның ол? Мен Рахил дээш сенээ ажылдап турган кижидир сен бе? Мени чүгө мегелээрин ол?» — дээн.

²⁶ Лаван: «Бистиң черниң чаңчылы-биле уругларның улуун мурнай бичези ашпакка барып болбас. ²⁷ Бу куданың чеди хонуу эртерге, сенээ бичезин база бээр бис. Рахил дээш сен меңээ ам база чеди чыл ажылдаар апаар сен» — деп харылаан.

²⁸ Иаков чөпшээрешкен. Куданың чеди хонуу эрте бээрге, Лаван аңаа кадай кылдыр бичии уруу Рахилди база берипкен. ²⁹ (А Рахилге чалча кылдыр бодунун кулу Валланы берген.) ³⁰ Иаков Рахил-биле база удаан. Ол аңаа Лиядан артык

ынак болгаш, Лаванга ол дээш база чеди чыл иштинде ажылдаан.

Лия биле Рахилдин адааннажылгазы

³¹ Дээрги-Чаяакчы Лияга ашаа ынак эвес деп чүвени көрүп каан, ынчангаш ону ажы-төлдүг болур кылып каан. А Рахил ажы-төлденир салым чок болган. ³² Лия иштели бергеш, оол божуп алган. Оглун ол Рувим* деп адап алган. Лия: «Дээрги-Чаяакчы мээң мунгаралымны көрүп каан-дыр. Ам-на ашаам менээ ынак апаар боор» деп бодаан. ³³ Ол база катап иштели бергеш, оол божуп алган. «Дээрги-Чаяакчы ашаам менээ ынак эвес деп дыннап кааш, бо оглумну база берди» — деп чугалааш, Лия оглун Симеон* деп адап алган. ³⁴ Ол оон база катап иштели бергеш, оол божуп алгаш: «Ашаам ам-на мээң сеткилимге каттыжар боор, чүгө дээрге мен анаа үш оолду төрүп бердим ышкажыл!» — деп чугалаан. Ынчангаш Лия оглун Левий* деп адап алган. ³⁵ Оон соонда Лия база катап иштели бергеш, ам база оол божуп алгаш: «Мен ам Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып алгаар мен!» — деп чугалаан. Ол оглун Иуда* деп адап алган. Оон соонда ол божуурун соксаткан.

30 ¹ А Рахил Иаковка уруг божуп берип шыдавас болганын биллип кааш, урбазыңа дыка адааргап турган. Рахил Иаковка: «Меңээ ажы-төлдөн бер! А бир эвес хоржок болза, мен өлүп каайн» — дээн.

² Иаков ажына бергеш: «Сенээ ажы-төл бербейн турар Бурган мен-дир мен бе?» — дээн.

³ Рахил: «Мээң чалчам Валла бардыр. Оон-биле удуп көрөм, ол меңээ төлдөн төрүп берзин. Ону дамчыштыр-даа болза мен ажы-төлдүг болуйн» — деп дилээн. ⁴ Ынчангаш бодунун чалчазы Валланы Иаковка кадай кылдыр берипкен. Иаков Валла-биле удурга, ⁵ Валла иштели бергеш, Иаковка оол божуп берген. ⁶ Рахил: «Бурган шын шииткен-дир. Ол мээң дилээмни дыңнааш, меңээ оолду берди» — деп чугалаан. Ынчангаш

* 29:17 Азы: «Лияның көрүжү чымчак, чараш турган». * 29:32-35 «Рувим» — «мунгарал көөр» деп еврей сестерге дөмөйлөшкөк. «Симеон» — «дыннаар» деп сөскө дөмөйлөшкөк. «Левий» — «катыжар» деп сөскө дөмөйлөшкөк. «Иуда» — «алдаржыдар» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

оолду Дан* деп адап алган. ⁷Рахилдин чалчазы Валла база катап иштели бергеш, Иаковка база бир оол божуп берген. ⁸Рахил мынча дээн: «Бурганнын дузазы-биле* мен угбам-биле адааннаштым — ону ажып алдым!» Оолду Неффалим* деп адап алган.

⁹Ол үедө Лия моон сонгаар божувастыр мен деп бодааш, бодунун чалчазы Зелфаны Иаковка кадай кылдыр берипкен. ¹⁰Зелфа Иаковка оол божуп бээрге, ¹¹Лия: «Чедимчелиг болган-дыр» — дээн. Оолду Гад* деп адап каан. ¹²Зелфа Иаковка ийи дугаар оглун божуп бээрге, ¹³Лия: «Амыр-чыргалдын! Мени херэженнер амыр-чыргалдыг дээрлер боор!» — дээн. Оолду Асир* деп адап каан.

¹⁴Кызыл-тас кезилдезинин үезинде Рувим ховуже чорупкаш, оон мандрагор деп дазыл-чемиштер* тып алгаш, оларын авазы Лияга эккеп берген чүве-дир. Рахил Лиядан: «Оглунуң эккеп бергени мандрагорундан менээ берем» — деп дилээн.

¹⁵Лия анаа: «Мээн ашаамны былаап алганың сенээ эвээш-тир бе? Ам кээп мээн оглумнуң эккелген мандрагорларын база алыксай бердиң бе?» — дээн.

Рахил анаа мынча деп саналдаан: «Бо дүне Иаков сзэн-биле улдузун, ол мандрагорларнын орну болур ыйнаан».

¹⁶Кежээ Иаков ховудан аалынче чанып орда, анаа уткуй Лия үнүп келгеш, мынча дээн: «Бо дүне мээн-биле хонар сен. Мен оглумнуң тып эккелгени мандрагорлары-биле дунмамдан сени орнап алдым». Ол дүне Иаков Лия-биле удаан.

¹⁷Бурган Лияны кээргээн, ынчангаш ол иштели берген. Лия Иаковка беш дугаар оглун божуп бергеш: ¹⁸«Мен бодумнун чалчазы ашаамга бериптеримге, Бурган оон орнунга бо төлдү меңээ берген-дир» — дээн. Ол оглун Иссахар* деп адап алган. ¹⁹Лия база катап иштелип алгаш, Иаковка алды дугаар оглун божуп берген. ²⁰Лия мынча дээн: «Бурган меңээ

эки белек хайырлады. Ашаам ам мени үнелээр боор. Чүге дээрге мен анаа алды оолду божуп бердим». Ынчангаш оглун Завулон* деп адап алган. ²¹Оон соонда Лия кыс божуп алгаш, уруун Дина деп адап алган.

²²Бурган Рахилдин дугайында база бодап келгеш, оон чангып дилээнин дыннап кааш, ону ажы-төлдүг болур кылып каан. ²³Ол иштели бергеш, оол божуп алгаш: «Бурган мени бужар-бак аттан адырып кагды» — дээн. ²⁴Оглун ол Иосиф* деп адап алгаш: «Дээрги-Чаяакчы менээ ам база оолдан берзин» — дээн.

Иаковтуң мал бажын көвүдеткени

²⁵Рахилдин Иосифти божаанынын соонда, Иаков Лавандан дилээн: «Мени салыгыт, чуртумче дедир чанарын чөпшээреп көр. ²⁶Кадайларым болгаш уругларым-биле кады чоруштайн — олар дээш сенээ ажилдап берип турган мен. Кайы хире сенээ ажилдаанымны бодун билир-ле болгай сен».

²⁷⁻²⁸Лаван анаа мынча дээн: «Менче ээ көрүп, дузалакып көргөн болзунза! Сзэн ачында Дээрги-Чаяакчы менээ ачы-буян хайырлаан деп чүвени, төлге салгаш, билип кагдым. Төлөвир кылдыр чүнү күүээр сен? Чугаала, мен шуптузун күүседир мен».

²⁹Иаков анаа: «Мээн канчаар ажилдап чоранымны бодун билир-ле болгай сен. Мен кээримге, мал-маганың кандыг апаржык? ³⁰Оон мурнунда мал-маганың эвээш турду. Мен сенээ ажилдай бээримге, көвүдеп келди. Мээн келгеним-биле кады Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буяны хайырлааны ол-дур. А мен бодумнун өг-бүлөм дээш кажан ажилдаар ужурлук кижжи мен?» — деп харыылаан.

³¹Лаван: «Сенээ кандыг төлевир херегил?» — деп айттырган.

Иаков: «Меңээ чүнү-даа төлөве. Чүглө мээн дилээмни күүседир болзунза, мен база катап сзэн малыңны кадарып,

* 30:6, 8, 11, 13, 18, 20 «Дан» — «шын шииткел» деп еврей сөскө дөмейлешкек. «Неффалим» — «адааннажыр» деп сөскө дөмейлешкек. «Гад» — «чедимче» деп сөскө дөмейлешкек. «Асир» — «амыр-чыргал» деп сөскө дөмейлешкек. «Иссахар» — «орнаар, орнунга» деп сөскө дөмейлешкек. «Завулон» — «үнелээр» деп сөскө дөмейлешкек. * 30:8 Еврей сөзүглөдө бо сөстөрүнчү утказы эки билдинмес. Болгу дег сөскө утказы мындыг: «Куштүг адааннажышкын-биле». * 30:14 Мандрагор — дазылы кижжи мага-бодунга дөмей үнүш. Чөөн чүк улузу ону хандыкшыл оттуруп шынарлыг кылдыр санап турган (Сол. ыр. 7:14 көр). * 30:24 «Иосиф» — «адырар» деп сөскө-даа, «ам база бээр» деп сөскө-даа дөмейлешкек.

кадагалаар мен. ³² Дилээм мындыг: мен бөгүндөн эгелеп, сээң шээр малынны одуртур көрейн — хойларың аразындан шокар, ала болгаш караларын, а өшкүлериң аразындан шокар болгаш алаарың аңгылап бер. Шақ ыңдыг мал менээ шаңнал болзун*. ³³ Сенээ мээң шынчымны хынаарыңга эпиги болур. Бир эвес моон соңгаар сен мээң шаңналга алган малымны көрүптөрингө, малымның аразында ала, шокардан өске чүзүннүг хой-өшкү турар болза, ол оор малдар-дыр деп билип ап болур» — деп харыылаан.

³⁴ «Ындыг-дыр, сээң чугалааның ёзугаар болзун» — деп, Лаван чөпшээрешкен. ³⁵ Ол-ла хүн Лаван бүгү-ле шокар болгаш ала өшкү-хуназын, бүгү-ле кара хойларын оолдарынга үзүп берген. ³⁶ Олар Иаковтан үш хүннүк черже аңгыланып чорупканнар.

А Иаков Лаванның арткан малын кадарып артып калган. ³⁷ Ол терек, миндаль, платан деп ыяштарның өл будуктарын алгаш, оларның карттарын союптарга, ыяштың ак өзөөнде шый-ыглар көстүп келген. ³⁸ Ала дилиндектерлиг ыяш будуктарын өшкүнүң суг ижер десипилеринин чанынга салгылап каан. Суг ижип келген малдар ол черге эдержир турган.* ³⁹ Шокарлап каан будуктар чанынга эдеришкен малдардан шокар, ала анай төртүтүнөр болган чүведир. ⁴⁰ Оон аңгыда Иаков хураганнарны ылгааш, оларны Лаванның кодаанында шокар болгаш кара хойларже көрүндүр тургузуп ап турган. Иаков бодунун малын Лаванны-биле холувайн, онзагай тудуп турган. ⁴¹ Кажан кадык-шыырак малдың эдержилгези эгелей бээрге, оларның мурнунга белеткеп алганы будуктарын салып каар турган. ⁴² Кажан аарыг, кошкак малдың эдержилгези болурга, ол будуктарын салбас турган. Ынчангаш ала-шокар кадык-шыырак мал Иаковка хамааржыр, а кошкактары Лаванга баар турган.

⁴³ Оон түннелинде Иаков ёзулуг-ла бай кижи апарган. Ооң эр, кыс кулдары, шээр малы, тевелери болгаш элчигеннери дыка хөй турган.

Иаковтуң Лавандан аңгыланганы

31 ¹ Лаванның оолдары: «Иаков бистин ачавыстың бүгү өңчү-хөрөңгизин холга кирип алгаш, ол бүгүден бодунун бо бай амыдыралын тургузуп алган-дыр» — дижип турганнар. Иаков ону дыннап каан соонда, ² Лаванның анаа хамаарылгазы моон мурнундагы дег эвес апарганын эскерип каан. ³ Дээрги-Чаяакчы ынчан Иаковка: «Бодуннун төрөөн черинче, өгбелериң чуртунче чана бер. Мен сээң-биле кады боор мен» — дээн.

⁴ Иаков Рахил биле Лияны шээр мал оыттар ховуже кыйгыртып алгаш, оларга мынча дээн: ⁵ «Силерниң ачаарның менээ хамаарылгазы моон мурнундагызы дег эвес апарганын эскерип кагдым. Ынчалза-даа ачамның Бурганы мээң-биле кады-дыр. ⁶ Бүгү күжүм үндүрүп, силерниң ачаарга бараан болуп чораанымны боттарынар билер силер. ⁷ А силерниң ачаар мени мегелеп, менээ аазаан хөлезинин он катап өскерткен болгай. Чүгүле Бурган мени ооң багай аажылаашкынындан камгалады. ⁸ Кажан ачаар менээ хөлезин кылдыр ала мал аазаарга, ала мал төртүтүнүп турду. А кажан хөлезинге шокар мал аазаарга, шокар мал төртүтүнүп турган болгай. ⁹ Ынчалдыр Бурган силерниң ачаарның малын хавыргаш, менээ дамчыдып берген-дир.

¹⁰ Бир катап малдың эдержилгезинин үезинде, дүжүмде көөрүмгө, өшкүлериңи эдерип турар шупту хуналар шокар болгаш ала болган. ¹¹ Бурганның төлээзи дүжүмде мени: „Иаков!“ — деп кыйгырды. Мен: „Дыннап тур мен!“ — дидим. ¹² Ол менээ: „Көрем, бо эдержилгеде хуналар шуптузу ала азы шокар-дыр. Лаванның сенээ багай чүве кылып турарын көрүп тур мен. ¹³ Мен дээрге Вефилге дашче үс кудуп, ыдыктааш, тураскаал тургузуп каанын, дангырак бергенин Бурган-дыр мен. Ам бо черден чорупкаш, бодуннун төрөөн черинче чана бер“ — дээн чүве.

¹⁴ Рахил биле Лия Иаковка: «Ачавыстың өңчүзүнде ам бистин үлүүвүс бар ирги бе? ¹⁵ Ол бисти хары улус деп санаар эвес деп бе? Бисти ол садыпкаш,

* 30:32 Бурунгу Чоокку Чөөн чүкке өшкүлөр колдуунда кара, а хойлар ак чүзүннүг турган.

* 30:38 Иаковтуң бодаы-биле, хой азы өшкү эдержилге үезинде кандыг чүвеже көрүп турарыл, төлүнүн өң-чүзүнү оон хамааржыр турган.

бис дээш алганы шупту акша-мөңгүнү боду шингээдип алган болгай! ¹⁶ Ындыг болганда, Бурганның бистиң ачавыстан хавырған бүгү өнчү-хөрөңгизи биске болгаш бистиң ажы-төлүвүске база хамааржыр. Ынчангаш Бурган сенээ чүү дээр-дир, ол олчаан кылыр сен» — деп харыылааннар.

¹⁷ Иаков бодунуң ажы-төлүн болгаш кадайларын төвөлөргө олурткаш, ¹⁸ Паддан-Арамга чурттап турган үезинде өстүрүп алган хуу мал-маганын, чыып алган өнчү-хөрөңгизин ап алгаш, ханаан черже, бодунуң ачазы Исаакче чорупкан. ¹⁹ (Лаван хойларын кыргып чорупкан өйдө, Рахил ачазының дүрзү-бурганнарын оорлап алган.) ²⁰ Иаков көжүп чоруурун чугаалавайн-даа, арамей Лаванны сотка олуртуп каан. ²¹ Бар-ла чүвезин ап алгаш, ынчалдыр дезип чорупкан: Евфрат хемни кешкеш, Галаад деп дагыг черже углапкан.

²² Ийи хонук эрткенде, Иаковтуң дезип чоруй барганы Лаванга дыңналы берген. ²³ Ынчан Лаван бодунуң төрөлдерин чыгаш, Иаковтуң соондан чеди хүн иштинде сүргөш, Галаад даанга чедө берген. ²⁴ Дүне када арамей Лаванның дүжүндө Бурган аңаа көстүп келгеш: «Иаковту ындыг-мындыг дээринден оваарын» — дээн. ²⁵ Иаков бодунуң майгынын дагда тип алган турда, Лаван ону сүрүп чедө бергеш, бодунуң улузу-биле кады Галаад даанга доктаай берген.

²⁶ Лаван Иаковка мынча дээн: «Чүнү кылып алганың ол? Чүгө мени сотка олуртуп кааш, мээң уругларымны дайын-чаага туттурган улусту-даа дег алгаш бардың? ²⁷ Чүгө менээ чугаалавайн, чажыды-биле дезип чоруптуң? Мен сени хөглүг хөгжүмнүг, ыр-шоорлуг үдөп каай эртик мен. ²⁸ Менээ сен уругларымны болгаш оларның ажы-төлүн чыттап каар безин арга бербедин; сен угаан чок чүүл кылдың! ²⁹ Силерге багай чүвө кылып болур күш мээң холдарымда бар. Ынчалза-даа силерниң ачаңарның Бурганы дүүн менээ: „Иаковту ындыг-мындыг дээринден оваарын“ — диди. ³⁰ Ачаңның чуртунче барыксааш, четтикпейн турар кижии анаа чоруй барзыңа — чүгө мээң бурганнарымны оорлап алдың?»

³¹ Иаков Лаванга мынча деп харыылаан: «Сени бодунуң уругларын менээ

бербейн баар ирги бе дээш, корттум. ³² А бурганнарынның кымдан тып алырдыр сен, ол кижии дириг артпас болзун. Төрөлдеривис херечи бооп көрүп турда, дилеп көр даан. Сенээ хамааржыр чүвө тыбылза, ап аар сен». (Бурганнарын Рахил оорлап алган дээрзин Иаков билбейн турган.)

³³ Лаван Иаковтуң, Лияның база ийи кул-кадайның майгыннарын үжээш, чүнү-даа тыппаан. Ол Лияның майгынында үнгөш, Рахилдин майгынынга кирип келген. ³⁴ А Рахил бурганнарын алгаш, төвөгө чүдүрүп чораан барбазынче супкаш, оон кырынга олуруп алган. Лаван майгынын үжээш, чүнү-даа тыппаан. ³⁵ Уруу ачазынга: «Ай демдээ көрүп турар болгаш, силерниң мурнуңарга туруп шыдавас-тыр мен, менээ ажынмайн көрүңөр, мээң дээргим» — деп-тир. Лаван дилээш-даа, дүрзү-бурганнарын тыппаан.

³⁶ Иаков хорадай бергеш, Лаванны буруудадып, аңаа мынча дээн: «Кандыг буруу, кандыг бачгыт кылып каан дээш, мени истеп сүрүп турар сен? ³⁷ Сен мээң эт-сөвимни шуптузун үжедин, оон иштинден бодуңга хамааржыр чүнү тып алдың? Манаа мээң төрөлдериңниң болгаш бодуңнун төрөлдериңниң мурнуңга көргүс. Олар бистиң чаргывысты үссүнер. ³⁸ Мен сенээ чээрби чыл дүргүзүндө ажылдап кээримге, шээр малың чангыс-даа ара салбады. Сээң малыңның эьдин-даа мен чиведим. ³⁹ Малыңны араатан аңдаа тудуп каарга, ону сенээ көргүспейн, бодум төлөп турдум. Дүне-даа, хүндүс-даа оорлаткан малды менээ төлөттирип чордун. ⁴⁰ Хүндүс изиге, дүне соокка хилинчектенип чордум; уйгумну безин орта удувайн чораан мен. ⁴¹ Сээң аалыңга чээрби чылды ынчаар эрттирдим: сээң ийи урууң дээш он дөрт чыл база малың дээш алды чыл иштинде сенээ бараан болдум. А сен менээ бээр хөлезиниңни он катап өскөргөткөп келген сен! ⁴² Бир эвес мээң ачамның Бурганы — Авраамның Бурганы, Исаакның сүртенчиг Бурганы — мээң-биле кады турбаан болза, сен мени чүү-даа чокка чорудуптар турган ийик сен. Мээң берге байдалымны база мээң күш-ажылымны көргөш, Бурган дүүн сени чемелээн-дир».

Лаванның Иаков-биле дугуржулгазы

⁴³ Лаван Иаковка: «Кадайларың — мээң уругларым-дыр, уругларымның ажы-төү — база мээң үрө-салгалым-дыр, мал — мээң малым-дыр. Сээң көрүп турар чүвелериң шуптузу мээңи-дир. Уругларымга болгаш оларнын төрүп каан ажы-төлүңгө багай чүве кылып шыдаар деп мен бе? ⁴⁴ Ам бис ийи аравыста дугуржулгалан кылып аалы, ол дугуржулга биске херчилел болзун» — деп харыылаан.

⁴⁵ Иаков даш алгаш, оон тураскаал кылдыр тургузуп каан. ⁴⁶ Оон бодунуң төрөлдериңге: «Даштардан чыңар» — дээн. Олар даштарны хорум кылдыр чыып алгаш, ооң чанынга аштанып-чем-ненгеннер. ⁴⁷ Лаван ол хорумну Иегар-Сагадута деп, а Иаков — Галаад деп адап каан*.

⁴⁸ Лаван: «Бөгүн бо хорум мээң биле сээң аравыста дугуржулга кылганывыстың херчилели болду» — дээн. Ынчангаш оон Галаад деп адаан, ⁴⁹ оон аңгыда Мицпа* деп база адап каан. Чүгө дээр-ге Лаван: «Бис ийи бот-боттарывысты хайгааражып шыдавайн-даа барзывыс-са, Дээрги-Чаяакчы бисти хайгаарап чорзун — дээн. — ⁵⁰ Бир эвес сен мээң уругларымны хомудадыр болзунза азы олардан аңгы кадай алып болзунза, сактып чор: бистиң аравыста херчи кижичок-даа болза, Бурган херчи болур болдур ийин».

⁵¹ Лаван Иаковка мынча дээн: «Хорум бо-дур, а бистиң аравыста тургузуп кааным тураскаал бо-дур. ⁵² Бо хорум-даа, бо тураскаал-даа херчилел болур. Ынчангаш мен-даа сенээ багай сеткил-биле бо хорумну, бо тураскаалды таварып эртпес мен, сен-даа база менээ багай сеткил-биле бо хорумну, бо тураскаалды таварып эртпе. ⁵³ Бистиң өгбөлөвистин бурганнары — Авраамнын Бурганы база Нахорнуң бурганы бисти шиидер болзуннар. Олар бистиң адаларывыстың бурганнары болгай».

Иаков бодунун аказы Исаактын сүр-тенчиг Бурганының ады-биле дангы-

раглаан. ⁵⁴ Оон Иаков дагга өргүл кылгаш, бодунуң төрөлдериң чем чииринче чалаан. Олар аштанып-чемненип, дагга хонганнар. ⁵⁵ Лаван эртен эрте тургаш, уругларын база оларның ажы-төлүн ош-кап-чыттап, оларны алгап-йөрээп кааш, чанып чорупкан.

Иаковтуң Исаа-биле ужуражырынга белеткели

32 ¹ Иаков оруун уламчылап бар чы-дырда, Бурганның төлээлери анаа уткужуп келген. ² Оларны көрүп кааш, Иаков: «Бо дээрге Бурганның турлаа-дыр» — дээн. Ынчангаш ол черни Маханаим* деп адап каан.

³ Иаков бодунун медээчилерин Эдом (азы Сеир) деп черде акызы Исааче чорудупкан. ⁴ Иаков мынча дээн: «Мээң дээр-гим Исаака мону дамчыдыңар: силернин чалчанар Иаков чоокка чедир хары чер-ге, Лаванның чанынга чурттап чораан. ⁵ Мээң шээр болгаш бода малым-даа, эл-чигеннерим-даа, эр, кыс кулдарым-даа бар. Мен бодумнун дугайымда медээни силернин эң көрнүрүңерге идегеп, дам-чыдып тур мен».

⁶ Медээчилер Иаковка ээп чедип кел-геш: «Бис силернин акыңар Исаака барып чордубус; ол силерге уткуштур 400 кижичедертип алган кел чыдыр» — дээн. ⁷ Иаков аажок коргуп, девидей берген. Ол кады чораан кижилерин ийи үскеш, шээр бол-гаш бода малын, төвөлөрүн ийи турлагга аңгылап алган. ⁸ «Бир эвес Исаа халдап келгеш, бир турлагны узуткап-даа каар болза, арткан турлагга улус камгаланып үнө бээр аргалыг боор» деп, ол бодаан.

⁹ Ынчан Иаков мынча деп мөргүп турган: «Мээң кырган-ачам Авраамнын база мээң адам Исаактын Бурганы, мен-нээ „Төрөөн чуртунда төрөлдериңче чана бер, Мен сенче эң көрнүр мен“ дээн Дээрги-Чаяакчы! ¹⁰ Чалчач менээ үргүл-чү көргүзүп чоруур энереңиңге мен төлөп чок-тур мен. Мен бо Иордан хемден чүтгө чангыс даянгыштыг чорупкан болзум-за-даа, ам Сээң ачында мээң өңчү-хөрөң-гим ийи турлаг чеде берген-дир. ¹¹ Мени

* 31:47 Иегар-Сагадута — арамей дылда «хорум-херчилел» дээн уткалыг. Галаад — еврей дылда «хорум-херчилел» дээн уткалыг. * 31:49 Еврей дылда «Мицпа» деп ат «хайгаараар суурга» дээн уткалыг. Мында Башт. 11:29-та айтыган, Галаадтың чөөн талазында хоорайны бодап турар.

* 32:2 «Маханаим» деп ат «ийи турлаг» дээн уткалыг.

акым Исавтан камгалап көр, чүге дээр-ге ол келгеш, мени, мээң кадайларымны ажы-төлүвүс-биле кады өлүрүп кааптар ирги бе дээш, коргуп тур мен. ¹² Сен мөңгээ: „Ачы-буянны сенээ хайырлаар мен. Сээң үрө-салгалыңны далайың элесини дег санаттынмас хөй кылып каар мен“ — деп турган болгай сен».

¹³ Иаков ол черге хонган. Эртенинде бодунуң өңүзүндөн акызы Исавка белек кылдыр ¹⁴ 200 өшкү, 20 хуна, 200 хой, 20 кошкар, ¹⁵ 30 саар тевени бода-ганнары-биле, 40 инекти, 10 буганы, 20 кыс элчигенни, 10 эр элчигенни аңгы-лап алган. ¹⁶ Кодан бүрүзүн кулдарыңга онзалап хүлээдиң кааш: «Кодан бүрүзү-нүн аразының хемчээлин сагып, мээң мурнумга чоруп орунар» — дээн. ¹⁷ Иаков бирги сүрүкчүге мынча деп дужаа-ган: «Сенээ мээң акым Исав уткужуп келгеш: „Кымның кулу сен? Кайнаар бар чыдыр сен? Кымның малын сүрүп бар чыдыр сен?“ — деп айтырарга: ¹⁸ „Бо мал-маган силерниң чалчанаар Иаков-туң дээрги Исав силерже чоруткан бел-лээ-дир. Ол боду бистин соовуста чоруп олур“ — деп харыылаар сен». ¹⁹ Шак-ла ыңдыг дужаалдарны ийиги, үшкү база өске-даа бүгү сүрүкчүлерге Иаков берип каан турган: «Исавка ужуражы бергеш-ле: ²⁰ „Силерниң чалчанаар Иаков база бистин соовуста чоруп олур“ — дээр сил-ер». Мурнунда чоруп орав белектер-биле Исавтың килеңин чавырылдырып алгаш, ооң-биле ужуражы бээрин Иаков бодап чораан. «Канчап билир, ол мени эки хүлээп алыр чадавас» деп бодаан. ²¹ Белектер мурнап чорупкан, а Иаков ол дүне турлагга хонар дээш артып калган.

Иаковтуң Бурган-биле хурешкени

²² Иаков дүне када тургаш, бодунун ийи кадайын, ийи кул-кадайын база он бир оглун эдиртип алгаш, Явок хемни ке-жип алган. ²³ Оларның хем кечеринге Иа-ков дузалааш, бар-ла турган шупту өңчү-зүн база хемни кежирип алган. ²⁴ Чүтлө Иаков боду чааскаан артып калган.

Ынчан оон-биле бир Кижиде хаяа-зынга чедир хурежиң келген. ²⁵ Иаковка күш четпезин билип кааш, Ол ооң дөң-

мээнге дээптерге, сөөгү чүзүндөн ушту-на берген. ²⁶ Оон: «Мени салывыт. Даң адып келген-дир» — дээн.

Иаков: «Мени алгап-йөрээвээн шаанда, Сени салбас мен» — дээн.

²⁷ «Адың кымыл?» — деп, Ол айтырган. «Иаков» — деп, ол харыылаан.

²⁸ «Моон сонгаар сээң адың Иаков эвес, а Израиль болур*. Чүге дээрге сен Бурган-биле-даа, кижилер-биле-даа тут-чуп тургаш, тиилээн-дир сен» — деп, Ол чугаалаан.

²⁹ Иаков: «Адыңны адап берем» — дээн.

А Ол: «Мээң адымны айтыргаш кан-чаар сен?» — дээш, орта ону алгап-йө-рээп каан.

³⁰ Иаков ол черни Пенуэл* деп адап каан. Чүге дээрге ол: «Бурганның арнын ийи караам-биле көрдүм, харын-даа ди-риг арттым» — деп чугаалаан. ³¹ Пенуэл-ди эртип чорда, хүн үнүп келген. Иаков аскап чораан. ³² (Бурган хурежиң тургаш, Иаковтуң дөңмээнин сииринге дээпкен боорга, израиль чон бо хүннерге чедир дөңмөк эьдиниң сиирин чивес апарган чүве-дир.)

Иаковтуң Исав-биле ужуражылгазы

33 ¹ Иаков харап көргөш, Исав болгаш оон-биле кады 400 кижиде кел чыда-рын көрүп каан. Ол Лияны, Рахилди база ийи кул-кадайын ажы-төлү-биле кады аңгылап тургузуп алган. ² Кул-кадайлар-ын уруглары-биле эң мурнунга, Лияны уруглары-биле оон соонга, а Рахил биле Иосифти артынга тургузуп алган. ³ А Иа-ков боду оларның мурнунга чоруп орган. Акызынга чоокшулаажеге чедир, ол чеди катап черге чедир мөгөйгөн. ⁴ Исав дуң-мазынга уткуштур маннап келгеш, оон мойнундан куспактанып-каш, ону ош-кап турган, олар ыглажышканнар. ⁵ Исав Иаковтуң кадайларын болгаш ажы-төлүн көрүп кааш: «Кымнарыл бо?» — деп оон айтырган.

Иаков: «Бурганның силерниң чал-чанаар менээ хайырлааны ажы-төлүм-дүр» — дээн. ⁶ Оон кул-кадайлары уруг-лары-биле кады чоокшулап чедип келгеш, Исавка мөгөйип кааннар. ⁷ Лия

* 32:28 Еврей дылда «Израиль» деп ат «Бурган-биле тутчур» деп сөстөргө дөмөйлөшкөк. * 32:30 Ев-рей дылда «Пенуэл» деп ат «Бурганның арны» деп сөстөргө дөмөйлөшкөк.

уруглары-биле кады чоокшулап келгеш, база Исавка мөгөйип кааннар. Оон соонда Иосиф биле Рахил база Исавка мөгөйип кааннар.

⁸ Исав: «Орукка мээң таварышканым чүү ыңдыг хөй сүрүт чүвөл?» — деп айтырарга, Иаков: «Силерниң ээ көрүүшкүнүнерни чаалап алып дээш, силерге белээм-дир, дээргим» — дээн.

⁹ Исав анаа: «Мээң бодумнуң малмаганым эндерик-ле болгай, дунмам. Сээни бодунга арткай аан» — деп-тир.

¹⁰ Иаков: «Чок, бир эвес менче ээ көрнүп турар болзунарза, мээң белээмни хүлээп ап көрүнер. Силерниң-биле көржүрү менээ Бурганның арнын көөрү-биле дөмөй-дир, мени эки хүлээп ап турар-дыр силер. ¹¹ Мээң силерге эккелген белээмни хүлээп ап көрүнер, чүгө дээр-ге Бурган менче ээ көрнүп, менээ шупту чүвени берген-дир» — дээн. Иаков чан-нырга, Исав белекти хүлээп алган.

¹² Исав Иаковка: «Че, чоруп олур-аалыңар. Мен орукту баштаайн» — дээн.

¹³ Иаков: «Уруглар кошкак деп билир болгай силер, мээң дээргим. А шээр бол-гаш бода малым саар мал-дыр, олар чаа төрөөн, оолдары чаш. Чаңгыс хүн иш-тинде безин оларны сывыртаар болзувус-са, шупту кырлып каар болгай. ¹⁴ Мээң дээргим, мурнап чоруптуңар, а мен малмаганым айы-биле, ажы-төлдүң шаа-биле соңардан Сеирге оожум көжүп че-де бээр мен» — деп харыылаан.

¹⁵ Исав: «Бодумнуң элээн каш кижимни сээң-биле кады арттырып каайн» — дээрге, Иаков: «Оон херээ чүл? Менээ силерниң ээ көрнүрүңер-ле чедер ийин, дээргим» — деп харыылаан. ¹⁶ Исав ол-ла хүн Сеирге эеп чана берген. ¹⁷ А Иаков Сокхотче углай чорупкаш, анаа бодунга бажың, а малыңга серилер кылып алган. Ынчангаш Иаков ол черни Сокхот* деп адап каан.

Иаковтуң Сихем хоорайга чедип келгени

¹⁸ Иаков Паддан-Арамдан ханаан черже эеп чоруткаш, Сихем хоорайга

менди чедип келгеш, оон чоогунга турумчуп алган. ¹⁹ Иаковтуң майгынын тип алган чери Эмморнуң салгалыңга хамаарып турган. (Эмморнуң бир оглун Сихем дээр чүве-дир.) Иаков олардан ол черни чүс кесита-биле* садып алган. ²⁰ Иаков анаа өргүл кылыр бедигээш тургузуп алгаш, ону Эл-Элохе-Израиль* деп адап каан.

Иаковтуң ийи оглунуң кыс дунмазы дээш өмжөөн негээни

34 ¹ Бир катап Лияның Иаковтан бо-жаан уруу Дина тус черниң кыс-тарыңга ужуражыр дээш чорупкан. ² Тус черниң ноены хиввей сөөктүг Эмморнуң оглу Сихем Динаны көрүп кааш, тудуп алгаш, күштөп каан. ³ Ол Динага сетки-линиң ханызындан ынакпыш бергеш, анаа чараш сөстөр чугаалап турган. ⁴ Си-хем ачазы Эмморга келгеш: «Менээ бо уругну кадай кылдыр ап беринер» — дээн.

⁵ Уруу Динаны Эмморнуң оглу күш-теп каанының дугайында Иаков дыңнаан, ынчалза-даа оолдары ховуга малмаган-ын кадарып турган боорга, олар келги-же чедир, ол кандыг-даа хемчег албаан. ⁶ Сихемниң адазы Эммор Иаков-биле чу-гаалажыр дээш чорупкан. ⁷ А Иаковтуң оолдары ховудан келгеш, болган чүүл-дүн дугайында дыңнааш, дыка хомудап, хорадааннар. Иаковтуң уруун күштээни болза израиль чонга удур бужар кем-херек үүлгеткени ол-дур: ынчап черле болбас!

⁸ Эммор чедип келгеш, оларга мынча дээн: «Мээң оглум Сихем силерниң уруу-ңарга сеткил-сагыжындан хандыкшаан кижидир. Урууңарны анаа кадай кыл-дыр берип көрүңер. ⁹ Бистиг-биле төрөл-дежип ап көрүңер: биске силер уруглар-ыңарны келин кылдыр беринер, а бис силерге база уругларывысты келин кыл-дыр берээли. ¹⁰ Бистиг-биле кады чуртта-нар. Бистиг черивис силерниң мурнуңар-да бо-дур, анаа көжүп-дүжүп, ону ээлеп чурттаңар». ¹¹ А Сихем Динаның ачазы-ңа болгаш акыларыңга: «Менче чүглө ээ көрнүр-ле болзунарза, чүнү негээр силер, ону бээр мен. ¹² Эң-не аар өртектиг суй

* 33:17 «Сокхот» деп ат «серилер, чадырлар» дээн уткалыг. * 33:19 Кесита — эрте-бурунгу үеде акша-мөнгүнүн бир хемчээли. Бир кесита бир хой өртээ-биле деннежип турган чадавас.

* 33:20 «Эл-Элохе-Израиль» деп ат «Бурган, Израильдин Бурганы» дээн уткалыг.

33:18 Э. д. 12:6 33:19 Ис. 24:32; Иов 42:11 34:7 Башт. 20:6; 2 Хаан. 13:12 34:8 Ы. х. к. 22:28 34:12 1 Хаан. 18:25

белектен негенер: чүү-даа дээр болзунар-за, бээр мен. Меңээ чүгле уруунарны ка-дай кылдыр беринер» — дээн.

¹³ Иаковтун оолдары дунмазы Дина-ны Сихем бужартаткан боорга, аңаа бол-гаш оон ачазы Эмморга кажарлап мынча деп харыылааннар: ¹⁴ «Бис ол санал-биле чөпшээрэжип шыдавас бис. Дунмавысты кыртыжадып демдектетпээн кижиге ка-дай кылдыр бербес бис. Ол чорук бистин ат-алдарывысты баксырадып каар. ¹⁵ Чаң-гыс негелде мындыг: силернин эр улу-зунар шуптузу бис ышкаш кыртыжадып демдектеттирип алзыннар. ¹⁶ Оон соонда бис кыстарывысты силерге келин кыл-дыр-даа бээр бис, силернин кыстарынар-ны кадай кылдыр-даа алыр бис. Ынчан силер-биле чаңгыс чон бооп, кады чурт-таар бис. ¹⁷ А бир эвес кыртыжадып дем-дектеттиреринин дугайында бистин не-гелдевиستی тооп дыңнавас болзунарза, бис дунмавысты алгаш чоруй баар бис».

¹⁸ Ол чугаа Эмморга болгаш оон огу-лу Сихемге тааржыр болган. ¹⁹ Иаков-тун уруунга хандыкшаан болгаш, Си-хем ол бүгүнү чылдырбайн күүсеткен. А ол адазынын өг-бүлезинде өскелер-ден артык хүндүлүг турган. ²⁰ Эммор огу-лу-биле хоорайнын төп шөлүнге кел-геш, оон чурттакчыларынга: ²¹ «Бо улус биске тайбың сеткилдиг келген. Олар бистин чуртувуска турумчуп, көжүп-дү-жүп, хостуг чурттазыннар. Чер четчир-дир. Оларнын уругларын кадай кылдыр алыр бис, боттарывыстың уругларывыс-ты оларга кадай кылдыр база бээр бис. ²² Бо улус бистиң-биле чаңгыс чон бооп, кады чурттаар деп чөпшээрэжип турар-дыр, чаңгыс негелдези мындыг: бистин эр улузувус шуптузу оларны дег кыр-тыжадып демдектеттирип алыр ужурулуг. ²³ Бис чөпшээрэжипкеш, кады чурттап эгелээривиске-ле, оларнын бүгү өңчү-хөрөңгизи, мал-маганы бистиги болбас деп бе?» — деп чугаалааннар. ²⁴ Хоорай-нын бүгү чурттакчылары Эммор биле оон огулу Сихемнин сөзүн тооп дыңнааннар, ынчангаш хоорайнын эр улузу шуптузу кыртыжадып демдектеткеннер.

²⁵ Кыртыжадып демдектеткенинин соонда үшкү хүнде, эр улус шупту ам-даа аарып чыдырда, Иаковтун ийи огулу, Динаның акылары Симеон биле Левий,

боттарынын хылыштарын алгаш, хоо-райже хостуг халдааш, эр улусту шупту-зун өлүрүп каапканнар. ²⁶ Эмморну огулу Сихем-биле кады база өлүрүп каапкаш, оон бажыңындан Динаны алгаш чоруп-каннар. ²⁷ Иаковтун оолдары чуртта-кчылары өлүртүп каан хоорайга келгеш, дунмазын бужартатканынын орнун не-геп, ону үптөп каапканнар. ²⁸ Олар шээр болгаш бода малды, элчигеннерни сү-рүп алгаш, хоорайда база ол чоок-кавы-да чүү-ле барыл, дөгөрезин аппарганнар. ²⁹ Өлүрткеннернин ажы-төлүн, кадайла-рын тудуу алгаш, бүгү-ле бар өңчү-бай-лаан, бажың-балгадында чүү-ле барыл — шуптузун үптөп аппарганнар.

³⁰ Ынчан Иаков оолдары Симеон биле Левийге мынча дээн: «Силер мени аажок берге байдалда тургузуп кагды-нар: бо чернин чурттакчыларын — хана-ней болгаш ферез чоннарны — мени көөр хөңнү чок кылып кагдынар. Мээн улузум эвээш болгай: ол чоннар меңээ удур кат-тыжып халдааш, мени-даа, аалымны-даа чылча шаап каарлары ол-дур».

³¹ «А бистин дунмавысты самыын-садар херээжен ышкаш кылдыр аажы-лап болур бе ынчаш?!» — деп, олар ха-рыылааннар.

Иаковтун Вефилче ээп келгени

35 ¹ Бурган Иаковка: «Ам Вефилче чоруупкаш, аңаа барып чуртта. Акын Исавтан дезипкен үенде, ол черге сеңээ көстүп келген мен. Ынчангаш орта бар-гаш, Меңээ өргүл салыр бедигээштен ту-дуп каг» — дээн. ² Ынчан Иаков өг-бүле-зинге болгаш бодунга хамааржыр улузунун шуптузунга мынча деп чагаан: «Бодунарда бар хары бурганнарны октапкаш, арыгла-нын чунуп алынар. Идик-хевинерни база солуп алыңар. ³ Вефилче чоруур бис. Бер-ге үемде мени деткип, мээн-биле каяа-даа кады чораян Бурганга өргүл салыр беди-гээшти ол черге туруп каар мен». ⁴ Ынчан Иаковтун улузу боттарында бар турган хары бурганнарын база кулактарында са-гызын-сыргаларын шуптузун аңаа уштуп бергеннер. Иаков оларны Сихемде турар дуб ыяштың адаанга хөөп каапкан.

⁵ Оон олар орукче үнүпкеннер. Бур-гандан коргуушкун ол кавынын хоорай-ларын бүргей апкан болгаш, Иаковтун

оолдарын кым-даа сүрбейн барган. ⁶ Иаков бодунун кады чораан улузу-биле хаанаан черде Луз (азы Вефил) деп хоорайга чедип келгеш, ⁷ аңаа өргүл салыр бедигээш тудуп кааш, ол черни Эл-Вефил* деп адап каан, чүгө дээрге акызындан дезип турар үезинде, орта Бурган анаа ажыдышкын кылган чүве-дир.

⁸ Ол үеде Ревекканын азыракчызы Девора өлүп калган. Ону Вефилдин чоогунда дуб ыяш чанынга ажаап кааннар. Ынчангаш ол дубту «Ыы-сыының ыяжы» деп адап каан чүве-дир.

⁹ Иаков Паддан-Арамдан ээп чанып келген соонда, анаа Бурган катап көстүп келгеш, ону алгап-йөрээп: ¹⁰ «Сээң адың Иаков болгай. Ынчалза-даа моон соңгаар сээң адың Иаков эвес, а Израиль боляр» — дээн. Ынчалдыр ону Израиль деп адап каан. ¹¹ Бурган анаа мынча дээн: «Мен Күчүлүг Бурган-дыр мен. Өзүп-төрүп, салгалыңны көүдет-ле, сенден чон тыптыр, хөй чоннар тыптыр, сээң үре-салгалыңдан хааннар база үнер. ¹² Авраам биле Исаакка берген черимни сөңөз бээр мен, сээң үре-салгалыңга база бо черни бээр мен». ¹³ Ынча дээш, Бурган Иаковка чүве чугаалап турган черинден чорупкан. ¹⁴ Иаков Бурганнын турган черинге даш тураскаал тургузуп кааш, аңаа өргүл кылдыр арага төп, олива үзү кудуп, ону ыдыктаан. ¹⁵ Бурганнын анаа чүве чугаалап турган черин Иаков Вефил деп адап каан.

**Вениаминниң төрүттүнгени
болгаш Рахилдин өлгөни**

¹⁶ Оон соонда олар Вефилден чорупканнар. Эфратага бичии-ле четпээнде, Рахилдин эъди аарый бергеш, бергедеп божаан. ¹⁷ Рахил бергедеп божуп турда, тудугжу кадай аңаа: «Кортпа, ам база оолдуг болган-дыр сен» — дээн. ¹⁸ Рахил сөөлгү күжү төнүп, өлүп чыда, оглун Бен-они деп адап каан. Ынчалза-даа ачазы ону Вениамин деп адап алган*. ¹⁹ Рахил өлүп калган, ону Эфрата (азы Вифлеем) баар орук ара жаап кааннар. ²⁰ Иаков оон хөөрүңгө тураскаал тургузуп

каан. Ол тураскаал ам-даа ында турар. ²¹ Оон чоруткаш, Израиль бодунун майгынын Гадер суургазының чанынга тип алган.

²² Израильдин бир доктаап турупкан черинге Рувим ачазының кул-кадайы Валла-биле хонупкан. Израиль ол дугайында дыннап каан.

Иаков он ийи оолдуг турган.

²³ Лияның божаан оолдары: Рувим (Иаковтун дун оглу), оон адаа Симеон, Левий, Иуда, Иссахар база Завулон.

²⁴ Рахилдин божаан оолдары: Иосиф биле Вениамин.

²⁵ Рахилдин чалчазы Валланын божаан оолдары: Дан биле Неффалим.

²⁶ Лияның чалчазы Зелфанын божаан оолдары: Гад биле Асир.

Иаковтун Паддан-Арамга төрүттүнген оолдары бо-дур.

Исаактың мөчээни

²⁷ Ынчалдыр Иаков Мамреде (азы Кириат-Арбада, азы Хевронда) бодунун адазы Исаакка чедип келген. Авраам биле Исаактын турумчуп алганы хоорай ол чүве-дир. ²⁸ Исаак 180 чыл чурттаан. ²⁹ Исаак мага хандыр чурттааш, кыраан назынында өлүп калган, өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ону оолдары Исав биле Иаков ажаап кааннар.

**Исавтың үре-салгалы
(1 Чыл. 1:35-37)**

36 ¹ Исавтың үре-салгалының дугайында чугаа бо-дур. (Исавты Эдом деп база адаар.)

² Исав хананей чоннун уругларын: хет Элоннун уруу Адданы база хиввей Цивеоннун оглу Ананын уруу Оливеманы бодунга кадай кылдыр ап алган.

³ Измаилдин уруу, Навайоттун дуңмазы Васематты база ап алган. ⁴ Исаакка Адда — Элифаз, а Васемат — Рагуил деп оолдарны божуп берген. ⁵ Оливема аңаа Иеуш, Иеглом болгаш Корак деп оолдарны божуп берген. Исавтың ханаан черге төрүттүнген оолдары бо-дур.

* 35:7 «Эл-Вефил» деп ат «Вефилдин Бурганы» дээн уткалыг. * 35:18 «Бен-они» деп ат «хилинчектенип божаан оглум» дээн уткалыг. «Вениамин» деп ат «оң таламга орап оглум» азы «мурнуу чүкке төрүттүнген оглум» дээн уткалыг.

35:7 Э. д. 28:19 35:8 Э. д. 24:59 35:10 Э. д. 32:28 35:11 Э. д. 17:6 35:14 Э. д. 28:18; 31:45

35:15 Э. д. 28:19 35:17 1 Хаан. 4:20 35:19 Руф 1:2; Мих. 5:2 35:22 Э. д. 49:4; Лев. 20:11

35:27 Ис. 14:15; Башт. 1:10 || Э. д. 13:18; 23:2 35:29 Э. д. 25:8 36:1 Э. д. 25:30 36:3 Э. д. 26:34; 28:9

⁶ Исав ханаан черге хөй-ле мал-маган болгаш өңчү-хөрөңги чыып ап-тыр. Ол бүгүнү ап алгаш, бодунуң кадайларын, оолдар-кыстарын база аалында кулдарын эдерткеш, дунмазы Иаковтан аңгыланып, өске черге чоруй барган. ⁷ Чүге дээрге алышкыларның өңчү-хөрөңгизи чангыс черге кады турар хире эвес хөй апарган, мал-маганы көжүп келген черинге сыңышпастай берген чүве-дир. ⁸ Исав Сеир дагларынга турумчуп алган. Исав дээрге-ле Эдом ол-дур.

⁹ Сеир дагларында чурттап чоруур эдом чоннун өгбези болур Исавтың үре-салгалы бо-дур. ¹⁰ Исавтың оолдарының аттары мындыг: Адда деп кадайындан оглу Элифаз, Васемат деп кадайындан оглу Рагуил.

¹¹ Элифазтың Теман, Омар, Цефо, Гатам база Кеназ деп оолдары бар турган. ¹² (Исавтың оглу Элифазтың Тимна дээр кул-кадайы база бар турган. Ол Элифазка Амалик деп оолду божуп берген.) Исавтың кадайы Адданың талазындан салгалы бо-дур.

¹³ А Рагуилдин Нахат, Зерах, Шамма болгаш Миза деп оолдары бар турган. Исавтың кадайы Васематтың талазындан салгалы бо-дур.

¹⁴ Цивеоннун оглу Ананың уруу, Исавтың база бир кадайы Оливеманың оолдары бо-дур: Иеуш, Иеглом болгаш Корак.

¹⁵ Исавтың үре-салгалының баштың кижилери бо-дур.

Исавтың дун оглу Элифаз дараазында баштыңнарның өгбези боор: Теман, Омар, Цефо, Кеназ, ¹⁶ Корак, Гатам, Амалик. Эдом черде Элифазтың талазындан баштыңнар ол-дур. Олар Исавтың кадайы Адданың салгалы чүве-дир.

¹⁷ Исавтың оглу Рагуилдин оолдары бо-дур: Нахат, Зерах, Шамма, Миза. Эдом черде Рагуилдин талазындан баштыңнар ол-дур. Олар Исавтың кадайы Васематтың салгалы чүве-дир.

¹⁸ Исавтың кадайы Оливеманың оолдары бо-дур: Иеуш, Иеглом, Корак. Олар Исавтың кадайы Оливеманың талазындан баштыңнар болган чүве-дир. ¹⁹ Исавтың салгалы бо-дур, оларның аразындан баштыңнар болганнары ол-дур. Ол дээрге Эдом-дур.

Эдом черниң үндезин чурттакчылары (1 Чыл. 1:38-42)

²⁰ Сеир деп хоррей сөөктүг кижинин ол черге чурттап чораан оолдары бо-дур: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, ²¹ Дишон, Эцер база Дишан. Олар дээрге Сеирниң оолдары — эдом черге чурттаан хоррейлерниң баштыңнары-дыр.

²² Лотанның оолдары: Хори биле Гемам. (А Лотанның кыс дунмазын Тимна дээр чүве-дир.)

²³ Шовалдың оолдары: Алван, Мапахат, Эвал, Шефо база Онам.

²⁴ Цивеоннун оолдары: Айа биле Ана. (Ачазы Цивеоннун элчигеннерин кадарып чорааш, кургаг ховудан аржаан тып алган Ана ол чүве-дир.)

²⁵ Ананың ажы-төлү бо-дур: оглу Дишон база уруу Оливема.

²⁶ Дишоннун оолдары: Хемдан, Эшбан, Итран база Херан.

²⁷ Эцерниң оолдары: Билган, Зааван база Акан.

²⁸ Дишанның оолдары бо-дур: Уц биле Аран.

²⁹ Хоррей чоннун баштыңнары бо-дур: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, ³⁰ Дишон, Эцер, Дишан. Сеир черде чурттаан хоррей чоннун баштыңнарының даңзызы ол-дур.

Эдомнун хааннары (1 Чыл. 1:43-51)

³¹ Израиль чоннун хааннары тыптырынын-даа мурнунда эдом черге башкарып чораан хааннар бо-дур.

³² Эдом черге Беорнун оглу Бела хааннап турган. А оон хоорайының ады Дингава чүве-дир.

³³ Бела өлүп каарга, оон орнунга Восорадан келген Зерахтың оглу Иовав хаанай берген.

³⁴ Иовав өлүп каарга, теман черден келген Хушам хааннай берген.

³⁵ Хушам өлүп каарга, мадиан чонну Моавтың оргулаажынга чылча шаап каан Бедадтың оглу Гадад хааннай берген. Оон хоорайының адын Авит дээр.

³⁶ Гадад өлүп каарга, Масрекадан келген Самла хааннай берген.

³⁷ Самла өлүп каарга, хем чоогунда Реховоттан келген Саул хааннай берген.

36:12 Хост. 17:8 36:20 Э. д. 14:6; Ы. х. к. 2:12
Иов 2:11; Иез. 25:13

36:33 Иса. 34:6; 63:1 36:34 Э. д. 36:15;

³⁸ Саул өлүп каарга, Ахборнуң оглу Ваал-Ханан хааннай берген.

³⁹ Ахборнуң оглу Ваал-Ханан өлүп каарга, Гадар хааннай берген. Ооң хоорайының ады — Пау. Ооң кадайы — Мегагавтын оглу Матредтин уруу Мегета-веел чүве-дир.

⁴⁰ Исаван тывылган аймактар*, оларның төрөл бөлүктөрүнүн аайы-биле, чурттап чораан черлеринин аайы-биле, аттарынын аайы-биле бо-дур: Тимна, Алва, Иетет, ⁴¹ Оливема, Эла, Пинон, ⁴² Кеназ, Теман, Мивцар, ⁴³ Магдиил, Ирам. Ээлеп чурттап чораан черлеринин аайы-биле эдом чоннуң аймактары ол-дур. Эдом чоннуң өгбөзи — Исава.

Иосифтин дүштери

37 ¹ Иаков ачазының турумчуп алган чери — ханаан черге чурттай берген. ² Иаков биле ооң үрө-салгалынын дугайында чугаа бо-дур.

Он чеди харлыг элээди оол Иосиф ачазынын кадайлары Валла биле Зелфанын оолдарына дузалажып, олар-биле кады мал кадарып турган. Иосиф акыларынын четпес талаларынын дугайында ачазына чугаалап турган. ³ Израиль кыры бергенде, Иосиф төрүттүнгөн боорга, ачазы аңаа өске оолдарындан артык ынак турган. Ынчангаш аңаа онзагай чараш хепти белекке берген чүве-дир. ⁴ Акылары Иосифке ачазы олардан артык ынак деп чүвени көрүп кааш, ону көрбөстей бергенер. Ынчангаш ооң-биле чым-чак чугаалажып шыдавас апарганнар.

⁵ Бир катап Иосиф дүш дүжээш, акыларына чугаалаарга, олары ону оон-даа артык көрбөстей бергенер. ⁶ Ол акыларына мынча дээн: «Мээң дүжүмнү дыннап көрүңер даан. ⁷ Бир-ле шөлге бис моожалар баглап турар бис. Хенертен мээң баглан моожам туруп келгеш, дорт туруп аарга, силернин моожаларыңар долгандыр тургулапкаш, мээң моожамга мөгөйип турар чорду».

⁸ Акылары аңаа: «Сен бисти хааннап, бисти чагырар деп бодап турар кижиге сен бе?» — деп харыылааннар. Ынчангаш Иосифти ол дүжү дээш база ооң сестери дээш оон-даа артык көөр хөңнү чок апарганнар. ⁹ Иосиф база бир дүш дүжээш,

ону акыларына чугаалаан: «Мен ам база дүш дүжөдөм. Ында хүн, ай база он бир сылдыс меңээ мөгөйип турдулар». ¹⁰ Ол дүжүн ачазына база акыларына чугаалап бээрге, ачазы ону: «Ол чүү ындыг дүштер дүжөп турар кижиге сен? Бис шупту: мен, аван база сээң акы-дуңмаларың сеңээ барып, черге чедир мөгөер улус бис бе?» — деп кончаан. ¹¹ Акылары аңаа ажынып-хорадаан, а ачазы ол бүгүнү сактып алган.

Иосифтен акыларының өжээн негээни

¹² Акылары ачазынын малын кадарып, Сихемче чорупкан соонда, ¹³ Иаков оглу Иосифке: «Сээң акыларың Сихемде мал кадарып турар болгай. Сени база оларже чорудуптайн, ынаар бар» — деп чугаалаан.

Ол: «Чаа» — дээн.

¹⁴ Ачазы: «Акыларың кадык-чаагай-дыр бе, мал-маган онча-менди-дир бе — барып көргөш, харызын меңээ дыннадыр сен» — деп чагааш, Хеврон шынаазындан чорудупкан. Иосиф Сихемге чедип келгеш, ¹⁵ ховуга азып чорда, аңаа бир-ле кижиге таваржы бергеш: «Чүнү дилеп чор сен?» — деп айтырган.

¹⁶ «Акыларымны дилеп чор мен. Олар кайда мал кадарып турар ирги? Айтып берип көрүңерем» — деп, ол дилээн.

¹⁷ «Олар моон чоруй барганнар. „Дотанче чоруур бис“ джиб турганын дыннаан мен» — деп, ол кижиге харыылаан. Иосиф акыларын дилеп чорааш, Дотандан тып алган.

¹⁸ Акылары Иосифти ырактан-на эскерип кааш, ол чоокшулап олурда, ону өлүрерин дугуржуп эгелээннер. ¹⁹⁻²⁰ «Дүш көөр киживис бо кел чор. Ону өлүрүп кааш, онгарже кири октапкаш, „Араатан аннар үзе-чаза соп каан“ дээр бис. Ооң дүштери канчаар бүдерин ынчан таптыг көөр бис» — деп дугурушканнар. ²¹ Ол бүгүнү Рувим дыннап кааш: «Ону өлүрбээлиңер» — дээн сестери-биле Иосифти камгалап каан. ²² Рувим оларга: «Аңаа хол чедип, ооң ханын төкпөңер. Ооң орнунга ону ээн кургаг ховуда бо онгарже кири октаптыңар» — дээн. (Шынында Рувим ону камгалап кааш, ачазына эгидип бээр деп бодаан.) ²³ Иосиф

* 36:40 Азы: «Исаван тывылган баштыңнар».

акыларынга чедип кээрге, олар ооң кедип чорааны онзагай чараш хевин уштуп алгаш, ²⁴ ону туткаш, суг шыгжаар онгарже кири октапканнар. Ол үеде онгар курга, ында суг чок болган.

²⁵ Алышкылар чеменири дээш олур-уп алгаш, измаил сөөктүгү садыгжылар-ның Галаадтан чин сөөрткен тевелерин көрүп каан. Тевелерде чаагай чыттыг янзы-бүрү чуктар чүдүрүп каан, оларны Египетче чедирери-биле аппарат чыткан болган. ²⁶ Иуда акы-дунмаларынга: «Дунмавысты олүрүп алгаш, ооң олүмүн чажыраарыска-даа, ооң биске ажыы чүү деп?» ²⁷ Ону олүрбөзөлицер, ол бистиң хан төрөөн дунмавыс болгай. Ооң орнунга ону измаилчилерге садыгтаалынар» — дээн. Олар Иуда-биле чөпшээрешкенер. ²⁸ Кажан Мадан чурттуг садыгжылар оларның чаны-биле эртип чыдырда, алышкылар Иосифти онгардан ужулгаш, чээрби шекел мөңгүнге садыпканнар. Оон садыгжылар Иосифти Египетче аппаратаннар.

²⁹ Рувим катап онгарга чедип кээрге, ында Иосиф чок болган. Качыгдалдан Рувим идик-хевин ора соп каапкаш, ³⁰ дунмаларынга чедип келгеш: «Иосиф чок-тур! А мен, мен ам канчаар мен?» — деп айтырган. ³¹ Алышкылар серге өзөш, ооң ханын дунмазы Иосифтин чараш хевинге борап алгаш, ³² ол хепти ачазынга эккеп бергеш: «Бис бо хепти тып алды-выс. Танып көрүңерем, силернин оглу-нарның хеви-дир бе азы өске-дир бе?» — деп айтырганнар. ³³ Ачазы оглунун хевин танып кааш: «Мээң оглумнуң хеви-дир! Араатан аң ону тудуп чипкени ол-дур! Оглумну үзе-чаза соп чипкени ол-дур!» — деп ыглаан. ³⁴ Иаков бодунуң идик-хевин ора соп каапкаш, качыгдал хевин белинге ораап алгаш, оглу дээш хөй-ле хуннер ишгинде ыглап-сыктап келген. ³⁵ Уруглары болгаш оолдары ону аргалаар дээш чыгылып келгеннер. Ынчалза-даа Иаков аргаланыр хөңнү чок болуп: «Мунгаралым-биле кады оглумнуң соондан алды оранче чоруй баар мен» — дээр болган. Оглу дээш ачазы ынчаар кажыыдап ыглаан. ³⁶ Ол үеде Мадан чурттуг садыгжылар Иосифти Египетке эккелгеш, Потифар деп кижиге садыпкан. А Потифар дээрге фараоннуң камгалакчыларының даргазы чүве-дир.

Иуда биле Фамар

38 ¹ Ол үеде Иуда акы-дунмаларындан аңгылаанып чоруткаш, Одолам хоорай чурттуг Хира деп кижинин чоогунга турумчуп чурттай берген. ² Иуда анаа Шуа деп хананей кижинин уруун сонургай берген. Ол ону кадай кылдыр ап алгаш, кады чурттап эгелээн. ³ Кадайы иштелип-саатталгаш, оол божаан. Иуда оглун Ир деп адап алган. ⁴ Кадайы база катап иштелип-саатталгаш, оол божааш, оглун Онан деп адап алган. ⁵ Оон база бир оол божуп алгаш, оглун Шела деп адап алган. (Ол оглу төрүттүнүп турда, Иуда Хезивке турган.)

⁶ Дун оглу Ир өзүп кээрге, Иуда анаа Фамар деп кысты кадай кылдыр ап берген. ⁷ Иуданың дун оглу Ир Дээрги-Чаякчының мурнунга кем-буруулуг болган, ынчангаш Ол ону чок кылып каан. ⁸ Иуда Онанга: «Бистиң чаңчылывыс өзугаар, өлгөн акыңның кадайы-биле чоокшулажып, ону кадай кылып ал, акыңның салгалын уламчыла» — дээн. ⁹ Ынчалза-даа Фамардан төрүттүңер ажы-төл бодунуң уруглары кылдыр санаттынмас дээрзин Онан билип турган. Ынчангаш Фамар-биле кады удуп, оон-биле чоокшулашкан санында-ла, акызынын салгалын арттырбас дээш, үрезин черже төп кааптар турган. ¹⁰ Дээрги-Чаякчыга Онаннын ол чоруу кем-буруу болган. Ынчангаш Дээрги-Чаякчы ону база чок кылып каан. ¹¹ Иуда кенни Фамарга: «Мээң оглум Шела өзүп келгиче чедир, бодунуң ада-иеннин чанынга дулгаак бооп чурттап чоруп көрөм» — дээн. (Бичи оглу база акылары дег чок апаар ирги бе деп сезингеш, ол ынча дээн.) Фамар ада-иениниң чанынга барып чурттай берген.

¹² Элээн хөй үе эрткенде, Шуанын уруу, Иуданың кадайы өлүп калган. Кажыыдалы чүгээртей бээрге, Иуда Одолам чурттуг кожазы Хира-биле кады Тимнаже, бодунуң хоюн кыргып турган черже, чорупкан. ¹³ Фамарга оон бээзи Иуда Тимнаже хоюн кыргып чорупканының дугайында дыңналы берген. ¹⁴ Ол бодунуң дулгаак хевин ужулгаш, тускай шывыг-биле шыптынып алгаш, Тимнаже баар орукта Энаим суурнуң хаалгазының чанынга олуруп алган. Чүте дээрге

Шела өзүп кээрге-даа, бодун аңаа кадай кылдыр ап бербейн турарын Фамар билип турган.

¹⁵ Иуда ону көрүп кааш, самын-садар херээжен деп бодаан, чүгө дээрге ол бодунун арнын чажырып алган болган.

¹⁶ Иуда аңаа чедө бергеш: «Мен сээң-биле удууйн» — дээн, чүгө дээрге ол бодунун кенни деп билбээн.

Ол херээжен: «Бир эвес мээң-биле удуур болзунза, меңээ чүнү бээр сен ынчаш?» — деп айтырган.

¹⁷ Иуда: «Мен сенээ малымдан анай чорудуп бээр мен» — дээн.

Херээжен: «Анайың чоруткуженче, долаа кылдыр чүве арттырып каар сен бе?» — деп айтырган.

¹⁸ «Сенээ кандыг долаа херегил?» — деп, Иуда айтырган.

«Бодунун таңманны, ону астып алган хендиржигежиниң база холунда туткан даянгыжынны арттырып каг» — деп, херээжен чугаалаан. Ол бүгүнү бергеш, Иуда демги херээжен-биле чоокшулашкан. Фамар оон иштели берген. ¹⁹ Фамар оон чоруткаш, шыгынып алган пөзүн ап каапкаш, бодунун дулгаак хевин кедип алган.

²⁰ Долаага арттырып каан чүвөлөрүн ол херээженден алдырып аар дээш, Иуда бодунун Одоллам чурттуг өңнүүнү дамчыштыр анайын чорудупкан. Ынчалза-даа өңнүү ол херээженни тыппаан. ²¹ Иуданың өңнүү ол черниң чурттакчыларындан: «Орук аксында Энаимге турган самын-садар херээжен канчалды?» — деп айтырарга, олары: «Маңаа самын-садар херээжен турбаан» — деп харыылааннар. ²² Өңнүү Иудага келгеш: «Мен ол херээженни тыппадым. Ол черниң чурттакчылары „Маңаа самын-садар херээжен турбаан“ дээр чүведир» — дээн. ²³ Ынчан Иуда: «Мээң хамык эдилелдерим ол херээженге артып калгай аан, бодувусту багай атка чедирбээли. Мен олче анайны чорудуштарымга, сен ону тыппас-ла кижидир сен!» — дээн.

²⁴ Үш ай хире үе эркенде, Иудага: «Сээң кенниң Фамар самын-садар херээжен дег халып тургаш, ооң хайы-биле иштели берген-дир» — деп дыңнадыг

келген. Иуда: «Ону тудуп эккелгеш, өрттедиптиңер!» — деп чарлык үндүргөн.

²⁵ Кажан Фамарны шииткекче эккел чыдырда, ол бээзинче сөс дамчыдарын дилээн: «Мен бо эдилелдерниң ээзинден иштелген мен. Танып көрүңерем, кымның таңмазы, хендиржигежи база даянгыжы-дыр?» ²⁶ Иуда бодунун эдилелдерин танып кааш: «Ол, меңээ бодаарга, шынныг-дыр, чүгө дээрге мен ону оглум Шелага кадай кылдыр ап бербээндир мен» — дээн. Ол оон соонда Фамар-биле чоокшулашпаан.

²⁷ Фамарның божуур өйү чедип кээрге, он иштинде ийис урулгар боп бооптур. ²⁸ Фамар божуп эгелээрге, холчугаш көстүп келген. Тудугжу кадай ол холчугашка кызыл удазын баглап кааш: «Моозу мурнай үнгөн» — дээн. ²⁹ Ынчалза-даа ол төл холчугажын дедир кири тыртып ашпаарга, оон өскези мурнай үнүп келген. Тудугжу кадай: «Канчап чаза булгап эргип келдиң?» — дээн. Ону Фарес* деп адап каан. ³⁰ Оон соондан холунда кызыл удазын шараан оол үнүп келген. Ону Зерах* деп адап каан.

Иосиф биле Потифарның кадайы

39 ¹ А Иосифти Египетке измаил сандыгжыларының холундан фараонун камгалакчыларының даргазы Потифар дээр египет кижжи садып алган. ² Дээрги-Чаяакчы Иосифти кабайн, кадды чораан: ооң ажыл-херээ чогулмалыг бооп, бодунун египет ээзиниң бажыңында чурттап турган. ³ Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кадды дээрзин, ол чүнү-даа кылдыр, чоруу чогултур, херээ бүдүнгүр болур кылдыр Дээрги-Чаяакчы чогултур дээр дээрзин ээзи билип каан. ⁴ Иосиф ээзиниң ээ көрнүшкүнүн чаалап алташ, аңаа бараан болуп турган. Потифар Иосифке бажыңының ажыл-херээн башкавар долү эргени берип каан. ⁵ Бажыңының ажыл-херээн башкавар кылып каан үеден эгелеп, Дээрги-Чаяакчы Иосифти бодааш, ол египет кижиниң бажыңына ачы-буянны хайырап, ооң бажыңында-даа, хову-шөлүндө-даа шупту өнчүзүн карактап турган. ⁶ Чүзү барыл, шуптузун Потифар Иосифке хүлээди

* 38:29 Еврей дылда «Фарес» деп ат «чаза булгаар» деп сөскө дөмөйлөшкөк. * 38:30 «Зерах» деп ат «чырыр, кызар» деп сөскө дөмөйлөшкөк.

каан. Ооң ам сагыш човаар чангыс-ла чүвези — аштанып-чемненири болу берген.

Иосифтин арын-шырайы-даа, дурт-сыны-даа дыка көрүштүг турган. ⁷Элээн үе эрткенде, ээзиниң кадайы ол бүгүнү эскерип кааш: «Мээң-биле удуп көрөм» — дээн. ⁸Иосиф оон ойталааш, ээзиниң кадайына: «Мээң дээргим бодунга хамааржыр бүгү-ле чүвезин меңээ дагып кааш, бажыңында чүү дээш-даа боду сагыш човаайн турар-дыр. ⁹Бо бажында мен ооң-биле дең эргелиг чоруп турар-дыр мен. Чүглө силерге — мээң ээмнин кадайына — дээринден аңдага, мында менээ чүнү-даа кылырын хоруваан-дыр. Мен ындыг улуг бачытты Бурганга удур канчап кылыр мен?» — дээн. ¹⁰Хүннүн-не демги херээжен Иосифти ынчаар көгүдүп-ле турган, ынчалза-даа Иосиф ооң-биле кожа туарындан, ооң-биле холбажырындан ойталап турган.

¹¹Бир хүн Иосиф ажыл-херек аайы-биле бажыңче кирип келген. Ол өйдө бажыңга чалчалардан кым-даа чок турган чүве-дир. ¹²Ээзинин кадайы Иосифтин хевинден туттунупкаш: «Мээң-биле уду» — деп туруп берген. А Иосиф хевин ооң холунга арттырып каапкаш, үнө халып чоруй барган. ¹³Иосиф хевин безин ооң холунда каапкаш, үнө маңап чоруй барганын көргөш, ¹⁴ээзиниң кадайы бажыңче улусту кыйгырыпкаш: «Көрүңер даан, бисти куду көрзүн дээш, Потифар бо еврей кижини бажыңывыста эккелген-дир. Ол чедип келгеш, меңээ „Чоокшулажылы“ деп турду. Ынчангаш мен силерни алгырып кыйгырыптым. ¹⁵Мээң алгымны дыңнааш, ол бодунун хевин мээң чанымга каапкаш, үнө халып чорупту!» — дээн. ¹⁶Ашаа келгиге чедир, ол Иосифтин хевин бодунга арттырып алган. ¹⁷Ашаа чедип кээрге, демги-ле сөстөрүн катаптаан: «Сээң биске эккелгенин еврей кул мени куду көөр деп турду. ¹⁸Кажан мен алгырып эгелээримге, ол хевин мээң чанымга каапкаш, үнө халып чоруй барды».

¹⁹«Сээң кулун мени ынчалды» дээн кадайынын сөстөрүн дыңнааш, ээзи кедергей хорадаан. ²⁰Иосифти ээзи туткаш, хааннын хоругдаттырганнарын сугар кара-бажыңче кири октапкан. Шаа ынчалдыр Иосиф кара-бажыңче кире берген.

²¹Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады бооп, энерелин көргүзүп, кара-бажыңнын даргазы олче ээ көрнүр кылдыр кылыпкан. ²²Кара-бажыңнын даргазы хоругдаттырганнарын Иосифтин холунга берипкен. Олар чүнү-ле кылырыл, дөгө-резин Иосиф башкарып турган. ²³Кара-бажыңнын даргазы чүү дээш-даа сагыш човавас болу берген: Дээрги-Чаяакчы Иосиф-биле кады болгаш, ол чүнү-даа кылырга, шупту чүве чогул бүдүп турган.

Хоругдаттырганнарның дүштерин Иосифтин тайылбырлааны

40 ¹⁻²Элээн үе эрткенде, египет хаан-нын кол кундага тудукчузу болгаш ооң кол чем салыкчызы боттарынын дээргизиниң мурнунга буруу кылып алганнар. Фараон бодунун бо дүжүм-теринге дыка ажыңгаш, ³оларны камгалакчыларнын даргазынч бажыңыңче чорудупкан. Ол болза Иосифтин турган кара-бажыңы болур. ⁴Камгалакчыларнын даргазы ол ийи дүжүм-терке бараан болур кылдыр Иосифти томуйлап каан. Олар элээн үени аңаа эрттиргеннер.

⁵Бир катап Египеттин хаанынын хоругдаттырган кундага тудукчузу биле чем салыкчызы олар чангыс дүне кайызы-даа онзагай уткалыг дүштер дүжээннер. ⁶Эртен эрте Иосиф оларга чедип келгеш, көөрге, олары дүвүрзүн шинчилиг болганнар. ⁷Ооң-биле кады хорутдал черинде турар бо дүжүм-терден ол: «Чүгө бөгүн арыннарыңар муңгаргайыл?» — деп айтырган.

⁸Олар: «Бис дүштер дүжедивис, а оларнын утказын тайылбырлап бээр кижичок-тур» — дээннер.

Иосиф оларга: «Дүштүн тайылбыры Бургандан кээр эвес бе? Меңээ дүштеринерни чугаалап берип көрүңерем» — дээн.

⁹Кол кундага тудукчузу Иосифке бодунун дүжүн чугаалап берген: «Дүжүм-де мээң мурнумда виноград сывы тур-ла. ¹⁰Ол сып үш адырлыг. Ол часты берген, өң кирип келген, каттары улгадып, быжа берген болду. ¹¹Холумда фараоннун кундагазын туруп алган турар мен. Мен каттары алгаш, фараоннун кундагазынче сы тудупкаш, ону фараонга берип турар-дыр мен».

¹² Иосиф анаа мынча дээн: «Ол дүштүң утказы бо-дур: үш адыр дээрге үш хүн-дүр. ¹³ Үшкү хүнде фараон сени өрү көдүрер — сени албан-хүлээлгенче эгидер. Сен фараоннун кундагазын, моон мурунда дег, оон холунга тутсур сен. ¹⁴ Кажан сенээ шупту чүве таарымчалыг аапарга, мени сактып келем. Меңээ эне-релден көргүзүп, фараонга мээң адымны сагындырып, мени моон үндүрүп аарын бодап көрөм. ¹⁵ Чүгө дээрге еврейлернин чуртундан мени оорлап эккелген болгай. А маңаа мени бажыңнаар хире кандыг-даа буруулуг чүве кылбаан мен».

¹⁶ Кол чем салыкчызы көөрге, дүштү тайылбырлааны эки болган. Ынчанга ол база Иосифке дүжүн чугаалап берген: «Мен мындыг дүш көрдүм. Бажымда быжырган далганныг үш тавак салып алган мен. ¹⁷ Эң үстүкү тавакта фараоннун янзы-бүрү быжырып каан чемин салып каан. А куштар мээң бажымда тавактан чем соктап чип турар болду».

¹⁸ Иосиф анаа мынча дээн: «Ооң утказы мындыг-дыр. Үш тавак дээрге үш хүн-дүр. ¹⁹ Үшкү хүнде фараон сени „өрү көдүрер“ — бажыңны одура кескеш, мага-бодунну шаажылап ыяжыңга азып каар. А куштар сени соктап чиир-дир».

²⁰ Ийи хүн эрткенде, фараоннун төрүттүнгөн хүнү болган. Ол бодунун бүгү дүжүметтеринге дой кылгаш, олар көрүп турда, кол кундага тудукчузун болгаш кол чем салыкчызын кара-бажыңдан үндүрүп эккээр деп шийтпирлээн.

²¹ Кол кундага тудукчузун фараон эрги албан-хүлээлгезинче эгидип эккээрге, ол фараоннун холунга кундагазын тудускан. ²² А кол чем салыкчызын Иосифтин тайылбырлааны дег кылдыр азып каан. ²³ Кол кундага тудукчузу Иосифтин дугайында сагынмаан-даа, ооң дилээн-даа уттупкан.

Фараоннун дүштери

41 ¹ Ийи чыл эрткенде, фараон дүш дүжээн: ол хем эрийнге турда, ² чараш, семис-чаагай чеди инек хемден үнүп келгеш, эрик дургаар оыттап чорааннар. ³ А оларнын соондан чудангы, арган-дорган өске чеди инек база үнүп келгеш, демги инектерниң чанынга хем эрийнге туруп алганнар. ⁴ Бир көөрге, чудангы, арган-дорган чеди инек чараш, семис-

чаагай чеди инекти чипкеннер. Ынчан фараон отгуп келген. ⁵ Ол катап удуй бергеш, өске дүш база көргөн: чангыс сыпта чеди кончуг чаагай тараа бажы үнүп келген турган. ⁶ А оларнын соонда өске сыпта изиг хатка кургап калган, чеми бичии чеди тараа бажы үнүп келген турган. ⁷ Кадып кургап калган, чеми бичии тараалар кончуг чаагай тарааларны чиптер болган. Фараон отгуп келгеш, дүш-түр деп билип каан. ⁸ Эртенинде ол дүжүнден сестип, дувүрээш, Египеттин бүгү-ле илби-шидиг болгаш мерген угаанныг кижилерин кыйгыртып, чыып алгаш, оларга дүжүн чугаалап берген. Ынчалза-даа оларнын аразындан ол дүштерниң утказын тайылбырлаптар чангыс-даа кижиге тывылбаан.

Фараоннун дүштерин Иосифтин тайылбырлааны

⁹ Ынчан кол кундага тудукчузу фараонга мынча деп чугаалаан: «Мен ам бодумнун бачыдымны сактып бодап тур мен. ¹⁰ Фараон бодунун дүжүметтеринге ажыңгаш, мени база кол чем салыкчызын камгалакчыларнын даргазынын бажыңнга хоругдап каан соонда, ¹¹ бир дүне бис иелээн онзагай уткаларлыг дүштер дүжээн бис. ¹² Кара-бажыңга бистин биле кады камгалакчылар даргазынын кулу болур аныяк еврей кижиге турган. Бис анаа дүштеривисти чугаалап бээривиске, ол кижиге бүрүзүңге көргөн дүжүнүң утказын тайылбырлап берген. ¹³ Ол канчаар тайылбырлааныл, шак-ла ынчаар болган: мен эрги албан-хүлээлгемче ээп келген мен, а чем салыкчызы астырып өлүрткен».

¹⁴ Фараон Иосифти кыйгыртыптарга, ону кара-бажыңдан далаш-биле үндүрүп эккелгеннер. Ооң бажынын дүгүн тааргаш, идик-хевин солааш, фараонга эккелгеннер. ¹⁵ Фараон Иосифке: «Мен дүш дүжөдүм, а ону тайылбырлаптар кижиге тывылбады. Дүштерниң утказын сени эки билди деп дыңнадым» — дээн.

¹⁶ Иосиф: «Ол дээрге мен эвес-тир мен. Фараоннун ачы-буянынга чедирер харыыны Бурган бээр» — деп харыылаан.

¹⁷ Фараон Иосифке чугаалап берген: «Дүжүмде хем эрийнде турар-дыр мен.

¹⁸ Чеди чараш, семис-чаагай инек хемден үнүп келгеш, эрикти дургаар оыттап

чоруур болду. ¹⁹ Оларнын соондан өске чеди чудангы, арган-дорган инек үнүп келди. Бо египет черге ыңдыг чудангы инектер черле көрүп көрбөөн мен. ²⁰ Ол арган-дорган, чудангы инектер семис-чаагай инектерни чиптилер. ²¹ Семис инектерни чиптерге-даа, оларнын иштинче киргени эскертинмес. Олар арган-дорган боттары ол-ла хевээр боор чорду. Оон мен оттуп келдим. ²² Ооң соонда мындыг дүш дүжедим: чангыс сыпта чеди кончуг чаагай тараа бажы үнүп келген. ²³ А оларнын соонда изиг хатка кадып, кургап калган, чеми бичии чеди тараа бажы үнүп келген турар. ²⁴ Чеми бичии тараа баштары кончуг чаагай тараа баштарын чип кааптар болду. Бо дүштеримни илби-шидилиг улуска чугаалап бээримге, кым-даа тайлыбырлап бербеди».

²⁵ Иосиф фараонга мынча дээн: «Фараоннун ийи дүжү чангыс уткалыг-дыр. Чүнү кылыр дээнин Бурган фараонга сагындырып турар-дыр. ²⁶ Чеди семис инек дээрге чеди чыл-дыр, чеди чаагай тараа бажы дээрге база чеди чыл-дыр. Оларнын уткалары чангыс-тыр. ²⁷ Оларнын соондан келген чеди арган, чудангы инек дээрге база чеди чыл-дыр. Бичии чемниг, кургап-кадып калган чеди тараа бажы дээрге аш-чуттуг чеди чыл-дыр. ²⁸ „Чүнү кылыр дээнин Бурган фараонга сагындырып турар-дыр“ дээнимниг ужуру ол-дур. ²⁹ Бүгү египет черге магалыг чаагай дүжүттүг чеди чыл дүжөр дээн-дир. ³⁰ Ооң соонда аш-чуттун чеди чылы келир. Египет черге мооң мурнунда турган магалыг дүжүткүр бай үе утгундурар, черни аш-чут хоозурадып каар-дыр. ³¹ Аш-чуттун хайындан черниң бар турган байлаа билдинмейн баар, чүге дээрге ол үе кончуг аар-берге болур. ³² Фараоннун ийи катап дүжээни дээрге Бурганның ыяк шийтпирлээниниң бадгыкалы-дыр. Удавас Бурган сөзүн күүседир.

³³ Ынчангаш фараон угаанныг болгаш чүвени эки билир кижиден шилээш, амдыгааштан Египетти башкарап кылдыр салып кагзын. ³⁴ Ол ышкаш египет черге дүжүткүр чеди чылдын дургузунда чондан дүжүттүң бешки кезээн чыыр кылдыр үндүрүг хавырап кижилерден

фараон сонгуп кагзын. ³⁵ Эки чылдарнын дүжүдүн олар чыып алгаш, фараоннун хоорайларда аңмаарларынга бөлүп, камнап, курлавырлап турзуннар. ³⁶ Ол бүгү египет черге аш-чуттун чеди чылынын дургузунда курлавыр болур, ынчан чурт аш-чуттан хоозуравас».

Иосифтиң эрге-дужаалының бедээни

³⁷ Иосифтиң сөстери фараонга болгаш ооң дүжүмөттеринге таарымчалыг болган. ³⁸ Фараон дүжүмөттеринге: «Бо кижиги дег, Бурганның сүлдэзин эдилээн өске кижиги тыптыр деп бе?» — дээн. ³⁹ Оон Иосифке: «Бурган сенээ бо бүгүнү ажыдып берген болганда, сенден угаан-сарылыг болгаш мерген кижиги чок-тур. ⁴⁰ Сен мээң ордумга эң-не кол кижиги боор сен, мээң бүгү чонум сээң сөзүңнү дыңнаар. Хаан болгаш, чүгле мен сенден улуг эргелиг боор мен» — деп, фараон чугаалаан. ⁴¹ Оон соонда фараон Иосифке: «Сени мен бүгү Египеттин башкарыкчызы кылдыр томуйлап тур мен» — дээн. ⁴² Фараон холундан таңмалыг биллээн ужулгаш*. Иосифтин салаазынга суп берген. Аңаа каас-коя хепти кедиргеш, мойнунга алдын каасталга азындырып берген. ⁴³ Иосифти фараондан адаанда эргелиг кижиге хамааржыр чуузага олуртуп алгаш, аңаа сөгүрүүрүн шупту улуска дужааган. Ынчалдыр фараон Иосифти египет чуртун башкарыкчызы кылып каан. ⁴⁴ Фараон Иосифке: «Фараон мээң күзелим бо-дур: сээң чөпшээрелиң чокка бүгү египет черге кым-даа холун шимчетпес, базым кылбас ужурлуг» — дээн. ⁴⁵ Фараон Иосифке Цафнат-Панеах деп чаа ат тысып берген. Аңаа кадай кылдыр египет бурганнарнын Илиополь хоорайда бараалгакчызы Потти-Феранның уруу Аснетти ап берген. Иосиф египет черни башкарып эгелээн. ⁴⁶ Египеттин хааны фараонга бараан болуп эгелээнде, Иосиф үжөн харлыг турган.

Иосиф фараондан чоруткаш, бүгү египет черни эргиир дээш чорупкан. ⁴⁷ Магалыг эки чеди чылдын дургузунда чер кончуг чаагай дүжүттү берген. ⁴⁸ Чеди чыл дургузунда ажаап ап турган чаагай дүжүттү Иосиф хоорайларда

* 41:42 Таңмалыг биллээк — кандыг-даа дужаалга ол таңманы басып каарга, күштүг апаар.

41:30 4 Хаан. 8:1 41:38 Дан. 4:5; 5:11 41:40 Эсф. 10:3 41:42 Эсф. 3:10; 8:2 41:45 Э. д. 46:20; Иса. 19:18; Иез. 30:17

шыгжамырже суп аарын чедип ап келген; ол тарааны хоорайны долгандыр турар шөлдерден ажаап ап турган. ⁴⁹ Ынчалдыр Иосиф далайың элезини дег хөй тарааны курлавырлап алган. Кайы хирени шыгжап алганын санавастап-даа калган, ол хире хөй болган.

⁵⁰ Аш-чуттук чылдар эгелээр мурнунда Илиопольда бараалгакчы Потифераның уруу Асенет Иосифке ийи оол божуп берген чүве-дир. ⁵¹ Дун оглун Иосиф Манассия* деп адап алган, чүге дээр-ге ол «Бурган менээ бүгү мунгаралдарымны болгаш адамның аалын уттуптар арганы берген» дээр турган. ⁵² Ийи дугаар оглун Эфрем* деп адап алган. Чүге дээр-ге ол «Бурган мээң хилинчек көргөн черимге мени уре-салгалдыг кылып каан» дээр турган.

⁵³ Египет черге магалыг дүжүткүр чеди чыл эрте бээр-ге, ⁵⁴ Иосифтин баш удур чугаалааны аш-чуттук чеди чылы дүжүп келген. Аш-чут бүгү чурттарга болуп турган, а бүгү египет черге тараа бар турган. ⁵⁵ Кажан Египетке база аш-чут эгелей бээр-ге, чон фараондан чем дилеп чедип келген. А фараон египет чонга: «Иосифке барыңар, ол чүү дээр-ил, ооңуу-биле кылыңар» — дээн. ⁵⁶ Бүгү делегейге аш-чут болуп турган. Иосиф тараа курлавырларың ажыдыпкаш, египет чонга тараазың садып эгелээн. Египет черге база аш-чут күштешип турган. ⁵⁷ Янзы-бүрү чурттардан улус Египетче кээп, Иосифтин тараа садып ап турган, чүге дээр-ге аш-чут бүгү делегейге кедерей берген чүве-дир.

**Бодунуң акылары-биле
Иосифтиң ужурарканы**

42 ¹ Ол өйдө Иаков Египетте тараа барын дыннап каан. Ол оолдарыңга: «Чүге бот-боттарыңарже көрүп алган оорар силер? ² Египетте тараа бар деп дыннадым. Дириг ортар деп бодалар болзуңарза, барыңар, оон тараадан садып эккеліңер. Оон башка аштап өлүр бис» — деп чугаалаан. ³ Иосифтиң он акызы Египеттен тараа садып аар дээш чорупканнар. ⁴ Чүгле Иосифтиң Вениамин деп дунмазың, ооң-биле кандыг-бир багай чүве болза канчаар дээш, Иаков

олар-биле кады чорутпаан. ⁵ Израильдин оолдары, өске черлерден келген улус-биле бир дөмей, тараа садып аар дээш келгеннер, чүге дээр-ге ханаан черде база аш-чут болуп турган.

⁶ Иосиф египет чернин чагырыкчызы турган, ынчангаш келген улуска тарааны ол садып турган. Иосифтин акылары чедип келгеш, аңаа черге чедир мөгейгеннер. ⁷ Иосиф акыларын көрүп кааш, танып каапкан. Ынчалза-даа олардан танывазы кижиге дег: «Кайың келдиңер?» — деп шыңгыы айтырган.

Олары: «Ханаан черден тараа садып аар дээш келдивис» — деп харыылааннар.

⁸ Иосиф акыларын танып каан, а олар дунмазың танывааннар. ⁹ Иосиф оларның дугайында дүжөп турган дүштерин сактып келген. Ол акыларыңга: «Силер шивишкиннер-дир силер. Бо чурт-тун кошкак талаларын көрүп аар дээш келгениңер ол-дур» — дээн.

¹⁰ Олар аңаа: «Чок, бистин дээр-гивис, силерниң чалчаларыңар бис тараа садып аар дээш келген бис. ¹¹ Бис чаңгыс аданың төлдери-дир бис. Багай сеткил бисте чок. Бис шивишкиннер эвес, силерниң чалчаларыңар бис» — дээннер.

¹² Иосиф оларга: «Чок, силер бо чурт-тун кошкак талаларын көрүп аар дээш келген силер» — дээн.

¹³ Олар Иосифке: «Бистер, силерниң чалчаларыңар, он ийи алышкы бис. Бис ханаан черде чурттап чоруур чаңгыс ададан төрүттүнген оолдар-дыр бис. Чүгле хеймеривис ачавыс-биле кады аалывыста артып калды. А бирээвис чок апарган» — дээннер.

¹⁴ Иосиф оларга: «Ол-дур харың, мен силерни „Шивишкиннер-дир силер“ деп чугааладым чоп — дээн. — ¹⁵ Мен силерни хынаптар мен. Фараоннуң ады-биле даңгыраглап тур мен: силерниң хеймеринер маңаа чедип келбээн шаанда, силерни моон кым-даа чорутпас. ¹⁶ Кайы-бирээңер дунмаңарны барып эккелзин, арктаннарыңар маңаа хоругдал адаанга турар силер. Ынчан силерниң чугаанарның шын-мегезин хынаптар мен. Бир эвес дунмаңар эккелбес болзуңарза, силер ылап-ла шивишкиннер-дир силер.

* 41:51 Еврей дылда «Манассия» деп ат «уттур» деп сөске дөмейлешкек. * 41:52 «Эфрем» деп ат «чимистиг, уре-салгалдыг» деп сөске дөмейлешкек.

Фараоннун ады-биле дангыраглап тур мен!»¹⁷ Оон соонда Иосиф оларны үш хонук иштинде хоруттап каан.

¹⁸ Ишкү хүнде Иосиф оларга: «Мээң чугаам ёзугаар кылыр болзунарза, дириг артар силер, чүге дээрге мен Бургандан коргар кижжи мен. ¹⁹ Бир эвес силер шынчы улус болзунарза, силернин бирээңер кара-бажыңга артып калзын. А арткан-нарыңар аштап турар өг-бүлелеринерге тарааны чедирип бергеш, ²⁰ бодунарның сөзүнерниң бадыткалы кылдыр хеймеринерни менээ эккелинер. Ынчан силерниң чугааңар бадыткатгына бээр — дириг артар силер» — дээн. Алышкылар оон-биле чөпшээрешкеннер.

²¹ Алышкылар аразында: «Дунма-выска удур кылган бачыдывыс ужун бис мындыг хинчекке таварышкан-дыр бис. Оон сагыш-сеткилиниң мунгаралын көрүп турган хиревисте-ле, канчаар-даа чаннырга, ону кээргеведивис чоп» — джи-п чугаалажып турганнар.

²² Рувим дунмаларыңга: «„Ол оолга удур бачыт үүлгетпенер“ деп мен силерге чугаалап турбажык мен бе? Силер мени дыңнавадыңар. Дунмавыс дээш кеземче ам биске онаажып турары ол-дур» — деп чугаалаан.

²³ Алышкылар Иосиф оларның чугаазын билип турар деп билбээннер, чүге дээрге олар очулдурукчу дамчыштыр чугаалажып турганнар. ²⁴ Иосиф хажызынче чоруй баргаш, ыглапкан. Оон катап чедип келгеш, олар-биле чугаалашкаш, оларның аразындан Симеонну шилип алган. Алышкылар көрүп турда, ону хүлүдүп каан. ²⁵ Иосиф оларның шоодайларыңга тарааны долдур ургаш, кижжи бүрүзүнүң мөңгүннерин дедир эгидип бээрин дужааган. Орук-ка оларга хүнэзин бээрин база айыткан. Ол бүгүнү шак-ла ынчаар күүсеткен чүве-дир.

Алышкыларның ханаан черже эп чанганы

²⁶ Алышкылар элчигеннеринге тараазын чүдүргеш, чанып чорупканнар. ²⁷ Хонары-биле доктааган черинге элчигенин чемгерип аар дээш, оларның бирээзи тараалыг шоодайын ажыдыпкан, ында мөңгүнүн көрүп каан.²⁸ Улузунга

ол: «Мээң мөңгүнүмнү эгидип берген-дир, ол мээң бо шоодайымның иштинде чыдыр» — дээн. Олар кортканындан чүректери уштуна бээр чашкаш: «Бурган бистин-биле чүнү канчап турары ол?!» — деп бот-боттарындан айтыржып турганнар.

²⁹ Алышкылар ханаан черде адазы Иаковка чедип келгеш, чүү болганын шуптузун чугаалап бергеннер: ³⁰ «Ол чурттун башкарыкчызы кижжи бистин-биле дыка шынчы чугаалашкаш: „Чуртувуста келген шивийшкиннер-дир силер“ — диди. ³¹ А бис аңаа: „Бис шивийшкин бооп чорбаан бис, шынчы улус бис. ³² Бис чаңгыс ададан төрүттүнген он ийи алышкы бис. Бирээвис чок апарган, а хеймеривис ханаан черде ачавыс-биле кады артып калган“ — деп харыялады-выс. ³³ Оон ол чурттун башкарыкчызы биске: „Силерниң шын-мегенерни хынаар мен: бирээңер маңаа артып калзын, а өскелеринер чангаш, аштап турар өг-бүлелеринерге тараанарны чедирип бергеш, ³⁴ бодунарның хеймеринерни менээ эдертип эккелинер. Ынчан мен силерни шивийшкиннер эвес, шынчы улус-тур дээр мен. Силерниң акыңарны салып-тарымга, бо чуртка хостуг чоруп болур силер“ — диди».

³⁵ Кажан олар тараалыг шоодайларын божудунтарга, кижжи бүрүзүнүң шоодайында акша-мөңгүн суп каан халчыгаш бар болган. Ол бүгүнү көргеш, ачазы-даа, оолдары-даа кайгап, коргала бергеннер. ³⁶ Ачазы Иаков оларга: «Мээң оолдарымны чаңгыстап ап-ла тур силер аа. Иосиф чок-тур, Симеон база чок. Ам Вениаминни алыр деп тур силер. Шупту халапты менээ оңаап тур силер!» — дээн.

³⁷ Рувим ынчан ачазыңга: «Бир эвес Вениаминни дедир эккелбес болзумза, мээң ийи оглумну өлүрүп каап болур силер. Оон бажы дээш харыылаар кылдыр менээ дагзып калыңар, мен ыяап-ла эгидип эккээр мен» — деп-тир.

³⁸ Иаков: «Чок! Мээң оглум силер-биле чорбас. Оон акызы өлгөн-дир, ол чааскаан арткан болгай. Орук ара оон-биле багай чүве болза канчаарыл? Көк баштыг аданар мени мунгаралдан алдыс оранче чоруй барзын деп турарыңар ол-дур» — деп харыылаан.

**Алышкыларның Вениамин-биле
кады Египетче ээл келгени**

43 ¹Чуртта аш-чут кедерей берген. ²Оолдарының Египеттен эскелген тараазы төнө бээрге, ачазы оларга: «Ам база ынаар баргаш, тараадан садып эккелер» — дээн.

³Ынчан Иуда ачазынга мынча деп чугаалаан: «Ол черниң башкарыкчызы кижини „Дуңмаңар чокка менче келбес силер“ деп биске шынгызы-биле сагындырып каан болгай. ⁴Бир эвес дуңмавысты бистиң-биле кады чорудар болзунарза, барып, силерге тараадан садып эккеп бээр бис. ⁵А бир эвес ону бистиң-биле кады чорутпас болзунарза, ынаар барбас бис. Чүге дээрге ол кижини „Дуңмаңар чокка менче келбенең“ дээн болгай».

⁶Ачазы Израиль: «Мээң бажымче суг кулуп, база бир дуңмаңар барын ол кижиге чүге чугаалай берген силер?» — деп айтырган.

⁷Оолдары ачазынга: «Ол кижини боду бистиң дугайывыста, бистиң төрөлдери-вистиң дугайында „Ачанар ам-даа дириг бе? Силерниң дуңмаңар бар бе?“ деп сонуургай берди. Бис ол айтырыгларга харыылаан улус-тур бис. Оон „Дуңмаңар эдертип эккелер“ дей бээрин кым билген боор» — дээннер.

⁸Иуда ачазы Израильге: «Оглуңарны бистиң-биле чорудуп көрүнерем. Бис чоруттаалы. Ынчан бис шупту аш-чуту шыдажып эртип, дириг артар бис — силер-даа, бис-даа, бистиң ажы-төлү-вүс-даа. ⁹Дуңмамны мен бажым-биле харыылаар мен. Бир эвес ону мен дедир эдертип эккелбес болзумза, силерниң мурнуңарга бүгү назымында буруулуг боор мен. ¹⁰Бир эвес мынчаар шөйүп турбаан болзувусса, ынаар ийи катап-даа баргаш келгиче болдуvus» — дээн.

¹¹Израиль оолдарынга мынча дээн: «Ындыг-дыр. Ынчаарга силер мынчалыңар: бистиң черивистиң байлаан-дан — чаагай чытгыт янзы-бүрү чуктар, ары чигири, фисташка болгаш миндаль тооруктардан — ап алгаш, ону ол кижиге белек кылдыр аппарып беринер. ¹²Мөңгүннү ийи катап хөй кылдыр ап алыңар — шоодайларыңардан тып алганыңар мөңгүннерни эгидип бээр силер. Канчап билир, олар соора супкан чадавас. ¹³Дуңмаңарны база эдертип алгаш, ол кижиге катап чоруптуңар че.

¹⁴Күчүлүг Бурган ол кижини силерге ээ көрүндүрүп, Вениаминни-даа, ол черде артып калган Симеонну-даа силер-биле кады салып чорудуптар кылдыр энерелден көргүзөр болзун. А мен-даа канчаар, ажы-төл чок артсымза, ынчаар артар-ла ыйнаан мен».

¹⁵Алышкылар белек-селээн белеткээш, мөңгүннү оон мурнундагызындан ийи катап хөйүнү ап алгаш, Египетте Иосифке Вениаминни эдертип алгаш, чедип келгеннер. ¹⁶Иосиф алышкылар-биле кады Вениаминниң чедип келгенин көрүп кааш, бажыңның ажыл-агый эргелекчизинге: «Бо келген улусту мээң бажыңымга кирип каг. Эъттен белеткеп, ашы-чемден кыл, чүге дээрге дүштө мен олар-биле кады чөмненир мен» — дээн. ¹⁷Ажыл-агый эргелекчизи Иосиф чүү дээнил, шак-ла ынчалдыр күүсеткеш, алышкыларны бажыңга чедирип каан.

¹⁸Иосифтин бажыңынче баар дээрге, алышкылар корга бергеш: «Бисти бо бажыңче ынчангы бистиң шоодайлары-выс-биле кады келген мөңгүннер ужун аппар чыдар-дыр! Ол дээш бисче чөңгээлээр, халдаар, бисти кулдар кылып алгаш, бистиң элчигеннеривисти олчалап аар дээн эвес бе?» — дижип чугаалажып чорааннар. ¹⁹Иосифтин бажыңының эргин аксынга келгеш, алышкылар ажыл-агый эргелекчизинге: ²⁰«Хүндүлүг дээрги, бисти дыннап көрүнерем. Бис моон мурнунда база маңаа тараа садып ап кээп чораан бис. ²¹Чанып бар чыда, орук ара хонар черге шоодайларывысты көрүптөриске, кижини бүрүзүнүң шоодайында тараа дээш төлээн мөңгүннери ол-ла хевээр чедип келген болган! Бис бо удааа ол мөңгүннерни дедир эгидип бээр дээш эккелдивис. ²²А тараа садып аар мөңгүннеривис база аңгы бар. Ынчан бистиң шоодайларывысче мөңгүннү кым суп каанын бис билбес-тир бис» — дээннер.

²³Ажыл-агый эргелекчизи: «Оожургаңар, кортпаңар. Силерниң биле ачанарның Бурганы силерге ол мөңгүннү белек кылдыр берген-дир. Силерниң мөңгүнүңнерни мен ынчан шуптузун алган мен» — дээш, Симеонну алышкыларга үндүрүп эккеп берген. ²⁴Оон алышкыларны Иосифтин бажыңынче киригеш, буттарын чуур суг эккеп бергеш, оларның элчигеннерин база чөмгерип каан. ²⁵Алышкылар Иосифтин

дүште кээринге чедир белектерин аайлап алганнар, чүге дээрге бо бажыңга чемненир силер деп оларга дыңнадып каан турган. ²⁶ Иосиф чанып кээрге, аңаа эккелген белектерин сунуп, черге чедир мөгейип бараалгааннар.

²⁷ Иосиф олар-биле мендилешкеш: «Менээ чугаалап турганыңар кырган адаңар эки тур бе? Ол ам-даа дириг бе?» — деп айтырган.

²⁸ «Бистин ачавыс, силерниң чалчанар, ам-даа дириг, эки тур» — деп харыылааш, олар күдүк базып мөгейгеннер.

²⁹ Иосиф бодунун чаңгыс иеден төрүттүнгөн дунмазы Вениаминче көргөш: «Менээ чугаалап турганыңар хеймеринер бо бе? — деп айтыргаш, — Бурган сенээ эңерелдиг болзун, оглум!» — дээн. ³⁰ Иосифтин хөрек-чүрээ дунмазынга ынакшылдыг эргелелден долуп кээрге, ол ыглаптар часкаш, бичии-ле туттунган. Ол дүрген-не өске өрөөлчө чоруй баргаш, аңаа барып ыглапкан. ³¹ Арнын чуп, быжыгланып-кадыгланып алгаш, үнүп келгеш, аш-чемни салырын дужааган.

³² Чемни Иосифке ангы, алышкыларга ангы, Иосиф-биле чемненип турган египетчилерге база ангы салганнар. (Египетчилер еврейлер-биле кады чемнениринден ческинер турганнар.) ³³ Алышкыларны Иосифтин мурнунга улуундан бичезинге чедир чыскаалдыр олуртуп каарга, олар бот-боттарынче удур-дедир көржүп, кайгап-харап органнар. ³⁴ Иосиф бодунун столундан чемни оларже чорудуп-ла олурган. А Вениаминге өскелеринден беш катап хөй чем чорудуп берип орган. Шак ынчалдыр олар Иосиф-биле кады аштанып-чемненип, арага ижип дойлап органнар чүве-дир.

Акыларын Иосифтин шенеп турганы

44 ¹ Бодунуң бажыңның ажыл-агый эргелекчизинге Иосиф мынча деп дужааган: «Бо улустуң шоодайларыңга тарааны сыңар шаа-биле уруп бергеш, кижилерүзүнүң шоодайыңга оон мөңгүнүң дедир суп каар сен. ² А мээң мөңгүн аямны хеймериниң шоодайыңга оон тараа саткан мөңгүнү-биле кады суп каар сен». Ажыл-агый эргелекчизи бүтү чүвени Иосифтин дужааганын ёзуугар күү-

сеткен. ³ Даң адаары билек, алышкыларны элчигеннери-биле салып чорудупканнар. ⁴ Алышкылар чорупкаш, хоорайдан дыка ыраваанда, Иосиф ажыл-агый эргелекчизинге мынча дээн: «Дүрген оларнын соондан сүрүп чет! Оларга чеде бергеш: „Чүте экиге багай-биле харыылап турар силер? Чүте мээң мөңгүн аямны оорлапканыңар ол?“ ⁵ Мээң дээргим ол аяктан суксун ижип, аңаа төлгөлээр кижилер болгай. Багай чүве кылган-дыр силер» — деп оларга чугаала». ⁶ Ажыл-агый эргелекчизи оларны сүрүп четкеш, Иосифтин дужааганы ёзуугар чугаалаан.

⁷ Алышкылар: «Чүте ындыг чүве чугаалап турарыңар ол, дээргивис? Бис, силерниң чалчаларыңар, ындыг багай чүве кылбас-тыр бис ийин. ⁸ Бистин шоодайларыңар тыгылган мөңгүн-нерни безин Ханаандан силерге дедир эккеп бердивис чоп. Силерниң дээргинерниң алдын-мөңгүнүң канчап оорлай бээр улус бис? ⁹ Бистин кайы-бирээвистен ол читкен аякты тып аар болза, ону өлүр шаажылазын, а бис шупту дээргивистин кулдары болур бис» — деп харыылааннар.

¹⁰ «Силерниң чугаалааныңар-биле болгай аан — деп, ажыл-агый эргелекчизи чөпшээрешкен. — Чүтле читкен чүүл кымдан тыптырыл, ол кижилер дээргимге кул болуп артар, а артканнарыңар буруу чок болур». ¹¹ Алышкылар дүрген-не шоодайларын дүжүргөш, оларнын аастарын ажыдыпканнар. ¹² Иосифтин чалчазы улуундан эгелээш, бичезинге чедир үжөп кээрге, мөңгүн аяк Вениаминниң шоодайыңдан тыптып келген. ¹³ Алышкылар идик-хевин качыгдалдан ора соккулап алгаш, элчигеннеринге катап чүжүгүн чүдүргөш, хоорайга чедип келгеннер.

¹⁴ Иуда акылары, дунмалары-биле кээрге, Иосиф ам-даа бажыңында болган. Олар Иосифтин мурнунга сөгүрүп кээп дүшкеннер. ¹⁵ Иосиф оларга: «Ол канчаарыңар ол? Мен ышкаш улус төлге-биле чүнү-даа билип каар деп чүвени билбес силер бе?» — дээн.

¹⁶ «Дээргивис силерге чүнү чугаалаар деп бис — деп, Иуда чугаалаан. — Канчаар хөрлээр бис? Канчаар агартыңар бис? Бурган бистин буруувусту сойгалап

* 44:4 Өске бурунгу сөзүглелде сөөлгү домак таварышпайн турар.

тур ышкакжыл. Амдан эгелеп, бис силерниң кулдарыңар-дыр бис — аякты оорлаан-даа кижиге, өскө артканнарывыс-даа».

¹⁷ Ынчалза-даа Иосиф оларга: «Чок, мен ыңдыг чүве кылып шыдавам мен. Чүгле аякты оорлаан кижиге мээң кулум бооп артсын, а артканнарыңар ачаңарже амыр-тайбың чана бээр силер» — дээн.

¹⁸ Иуда Иосифке чоокшулап чедө бергеш: «Дээргим! Силер-биле чугаалажырын чалчаңар менээ чөпшээрөп көрүңер — дээн. — Менээ ажынмай көрүңерем, дээргим. Силер фараон-биле дөмөй эргелиг-дир силер. ¹⁹ Силер, хүндүлүг дээрги, бистен ачавыс бар бе, дунмаларывыс бар бе дээрзин айтырган болгай силер. ²⁰ Дээргивис силерге кырган адавыс барын, оон ыңай оон назы-хары улгады бергенде, төрүттүнген огул барын чугаалаан болгай бис. Ачавыстың бодунуң кадайыңдан арткан чаңгыс огул ол-дур, а ооң кады төрээни чок апарган. Ынчангаш ачавыс аңаа дыка ынак. Бис мону силерге чугаалаан бис. ²¹ А силер чалчаларыңар биске: „Дунмаңарны эдэртип эккелинер, ону көрейң“ — деп дужааган болгай силер. ²² Ынчан бис силерге: „Дунмавыс ачавысты каап шыдавам, ачавыс ол чарлышкынны ууп шыдавайн, өлүп каар“ — деп чугаалаан болгай бис. ²³ Ынчалза-даа силер биске: „Бир эвес хеймер дунмаңарны эккелбес болзуңарза, менээ көзүлбөңер“ — дидинер.

²⁴ Аалывыста силерниң чалчаңар болур ачавыска чедө бергеш, дээргивис силерниң сөстөрүнөрни ол хевээр дамчыткан бис. ²⁵ Ачавыс бисти: „Ам база катта барып, тараадан садып эккелиңер“ — дээрге, ²⁶ бис аңаа: „Хеймеривис чокта, бис ынаар барып, ол кижиниң мурнунга көстүп шыдавам бис“ — деп чугааладымыс. ²⁷ Силерниң чалчаңар болур ачавыс биске: „Силер билер силер: мээң кадайым менээ ийи оол божуп берген. ²⁸ Бирээзи ис чок чиде берди. Ону араатан аңнар үзе-чаза соп чип каан деп бодаар мен. Ону ол хевээр көрбөдим. ²⁹ Ам силер арткан огулмуну база аппаарыңар ол-дур. Ооң-биле багай чүве болур болза, көк баштыг мени алдыны оранче чорутканыңар ол-дур“ — диди. ³⁰ Бир эвес си-

лерниң чалчаңар болур ачавыска боду-биле тыны тудуш, ынак огул чокка чедө бээр болзумза, ³¹ огул бистиң-биле кады келбээниң көөр болза, ол өлүп каар! Силерниң чалчаңар, көк баштыг ачавыс, мунгаралдан бистиң хайывыс-биле алдыны оранче чорутканы ол.

³² Ооң кадында силерниң чалчаңар мен „Дунмавыстың чанып кээрин бажым-биле харыылаар мен“ деп ачавыска аашкынган кижиге мен. Бир эвес дунманы эккелбес болзумза, бүгү назынымда ачамның мурнунга буруумну чүктээр болган мен. ³³ Ынчангаш силерниң чалчаңар мен дунманың орнунга маңаа кул бооп артып каайн, а бо оол акылары-биле кады чана бергей аан. ³⁴ Бир эвес мен дунмам чокка чана берзимзе, ачамның кажыыдалын канчап көрүп шыдаар мен?!»

Акыларыңа Иосифтиң ажыттыңаны

45 ¹ Иосиф оон ыңай өскө улус аразыңа туттунуп шыдавайн барган. «Моон шупту үнүп чоргулаңар!» — деп, ол чалчаларыңче алтырган. Ынчангаш ол акыларының мурнунга ажыттынып турда, оларның чанынга өскө улус артпаан турган. ² Иосиф мөөредир ыглап турган, ыңчангаш ону египет улус дыңнап каан. Ооң дугайында чугаа фараоннуң ордузунга безин чедө берген.

³ «Мен Иосиф-тир мен! — деп, ол акыларыңга чугаалаан. — Ачам ам-даа дириг бе?» Ынчалза-даа кайгааныңдан акыларының үнү безин үнмейн барган.

⁴ Иосиф акыларыңга: «Бээр чедип келиңер» — дээн. Олары чоокшулап чедип кээрге: «Мен силерниң Египетче садып чорудупкан дунмаңар Иосиф-тир мен. ⁵ Ынчалза-даа силер ам мунгараваңар, мени бээр садыпканыңар дээш боттарыңарны чектесенер. Чүге дээрге Бурган мени силерниң амы-тыныңарны камгалазын дээш бээр чорудупканы ол-дур. ⁶ Ийи чыл дургузунда чуртта аш-чут чоруп турар-дыр. Ам-даа беш чыл иштгинде үнүш-дүжүт чок чыдар болур. ⁷ Силерниң үре-салгалыңар чер кырыңга онча-менди артсын дээш, силерге өңдүр улуг камгалап турзун дээш, Бурган мени бо черже силерни мурнай чорудупканы ол-дур. ⁸ Силер эвес, а Бурган мени

бээр эккелгеш, мени фараоннун бажын билир кижизи — оон бүгү ордузунун эргелекчизи, бүгү египет черниң чагырыкчызы кылып кааны ол-дур.

⁹ Дүрген барып ачамга: „Силерниң оглунар Иосиф мынча дидир: ‘Мени Бурган бүгү египет черниң чагырыкчызы кылып кагды. Саадавайн, дүрген меңээ чедип келиңер. ¹⁰ Мээн чанымга, Гесем деп девискээрге чурттаар силер. Бүгү-ле эт-хөреңгичер, шээр база бода мал-маганыңар ап алгаш, силер, оолдарыңар, оолдарыңарның ажы-төлү — шупту кады чедип келиңер. ¹¹ Силерге бүгү-ле чүве таарымчалык болур. Ам-даа беш чыл иштинде аш-чут уламчылаар болгай; силерниң аал-ораныңар ядарай бээрин күзевейн тур мен’“ — деп чугаалаңар. ¹² Бодур, силер-даа, дунмам Вениамин-даа мени карактарыңар-биле көрүп тур силер. Силер-биле мен — Иосиф — чугаалажып тур ышкакыл мен! ¹³ Ачамга баргаш, бүгү Египетте мээн ат-алдарлыгымның дугайында, карааңар-биле чүнү көргениңерни чугаалап бергеш, ону дүрген эдертип эккелиңер! — деп чугаалаан.

¹⁴ Иосиф дунмазы Вениаминни кускаптакаш, ыглап бадырыпкан. Вениамин база акызындан кускаптаныпкаш, ыглапкан. ¹⁵ Оон Иосиф ыглап-сыктавышаан, шупту акыларын ошкап турган. Оон соонда алышкылар Иосиф-биле чугаалажып эгелээннер.

Иаковтуң өг-бүлезин Египетче чалааны

¹⁶ Иосифтин акылары чедип келген деп медээ фараоннун кулаанга чеде бээрге, фараон болгаш оон дүжүметтери өөрүп турганнар. ¹⁷ Фараон Иосифке мынча дээн: «„Элчигеннеринерге чүзүгүңер чүдүрүп алгаш, ханаан черже чоруптуңар“ деп акыларыңа чугаала. ¹⁸ Ачазын болгаш боттарының өг-бүлелерин бээр эккелзиннер. Мен оларга Египеттин эн-не эки черлерин бээр мен. Бистин чуртувустун дээжи байлаан четтиргизиннер. ¹⁹ Оон ыңай оларга мону чугаала: кадайларын болгаш ажы-төлүн сөөртүрү-биле египет черден тергелерден ап алзыннар. Ачазын база эдертип эккелзиннер. ²⁰ Черинде каапкан эт-хөреңгизин дээш дыка сагыш човавазыннар, чүге дээрге Египетте бар бүгү-ле эки чүүлдерни оларга бээр мен».

²¹ Израильдин оолдары шак-ла ынчаар күүсеткеннер. Фараоннун дужаалы-биле Иосиф оларга тергелерни, орукка чиир хүнезинни берген. ²² Киж и бурүзүңге солуп кедер чаа хепти берген, а Вениаминге ол 300 шекел мөңгүннү база беш чаа тонну берген. ²³ Бодунун ачазынче Иосиф египет черниң ховар белектерин он эр элчигенге чүдүргеш, чорудупкан, а он кыс элчигенге тараа, аш-чем курлавырларын база чүдүрүп берген. ²⁴ «Орукка алгышпаңар» — деп чагааш, Иосиф акыларын үдеп чорудупкан.

²⁵ Алышкылар Египеттен чоруткаш, ханаан черде ачазы Иаковка чедип келгеннер. ²⁶ Ачазынга келгеш: «Иосиф дириг! Бүгү Египетти чагырып турар киж и ол-дур!» — деп чугаалааннар. Иаковтун чүрээ шимирт дээн, ол бүзүревейн барган. ²⁷ Иосифтин сөстөрүн оолдарындан дыңнааш, оон чорудупкан белек-селээн база ону эккелзин дээн тергелерни көргеш, Иаковтун сеткили сергеп, дирли берген. ²⁸ Израиль: «Ындыг-дыр, оглум Иосиф дириг-дир! Өлбейн чыда, оглумну барып көрүп аар мен» — дээн.

Иаковтун Египетче аян-чоруун Бурганның деткээни

46 ¹ Израиль бар-ла өнчүзүн ап алгаш, орукче үнүпкен. Беэр-Шевага келгеш, ачазы Исаактын Бурганынга өргүлдөр салган. ² Дүне дүжүндө Бурган ону: «Иаков! Иаков!» — деп кыйгырарга, ол: «Дыңнап тур мен» — дээн. ³ Бурган аңаа: «Мен сээң ачаның Бурганы-дыр мен. Кортпа, Египетче чорувут. Ол черге сенден укталган улут чон чаяп каар мен. ⁴ Мен сээң-биле кады Египетче чоруптар мен. Оон дедир база үндүрүп каар мен. Өлүп каарыңга, Иосиф бодунун холу-биле сээң карактарыңны шимдиндир суйбап каар» — деп чугаалаарга, ⁵ Иаков Беэр-Шевадан чорупкан. Оолдары ачазы Иаковту, боттарының кадайларын, ажы-төлүн фараоннун бергени тергелеринге олурткаш, чорупканнар. ⁶ Ханаан черге азырап чорааны мал-маганын, эдилеп чорааны эт-хөреңгизин ап алгаш, Иаков бодунун бүгү төрөл аймаа-биле Египетке чедип келген. ⁷ Оолдарын, урууларын база оларның ажы-төлүн — бодунун бүгү-ле төрөл аймаан Египетке эккелген.

Иаковтуң үре-салгалының даңызы
(1 Чыл. 2:1-5)

⁸ Египетке чедип келген израиль чоннуң даңызы бо-дур.

Иаков болгаш оон оолдары.

Иаковтун дун оглу: Рувим. ⁹ Рувимниң оолдары: Энох, Фаллу, Хецрон болгаш Харми.

¹⁰ Симеоннун оолдары: Иемуил, Ямин, Огад, Яхин, Цохар база хананей херээженден төрүттүнген Саул.

¹¹ Левийниң оолдары: Гирсон, Кохат болгаш Мерари.

¹² Иуданың оолдары: Ир, Онан, Шела, Фарес, Зерах. А Ир биле Онан ханаан черге-ле чок аларганнар. Фарестин Хецрон биле Хамул деп оолдары турган.

¹³ Иссахарның оолдары: Тола, Фува, Яшув* болгаш Шимрон.

¹⁴ Завулоннун оолдары: Серед, Элон, Яхлеил.

¹⁵ Оон аңгыда Иаков Дина деп кыстыг турган. Бо оолдар, кыстар — үжен үш киж — Лия биле Иаковтун Паддан-Арамга чурттап турган үезинде өзүп-көвүдээн үре-салгалы чүве-дир.

¹⁶ Гадтың оолдары: Цифион, Хагги, Шуни, Эцбон, Эри, Ароди, Арели.

¹⁷ Асирниң оолдары: Имна, Ишва, Ишви, Брия база кыс уруу Серах. Брияның оолдары: Хевер биле Малхийл. ¹⁸ Бо уругдары — он алды киж — Лаванның уруу Лияга чалча кылдыр берип кааны Зелфа биле Иаковтун үре-салгалы чүве-дир.

¹⁹ Иаковтун кадайы Рахилдин оолдары: Иосиф биле Вениамин. ²⁰ Илиопольда бараалгакчы Потти-Фераның уруу Асенет Иосифке Манассия биле Эфремни египет черге божуп берген.

²¹ Вениаминниң үре-салгалы: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Эхи, Рош, Муппим, Хуппим, Ард. ²² Бо оолдар — он дөрт киж — Рахил биле Иаковтун үре-салгалы чүве-дир.

²³ Данның оглу: Хушим.

²⁴ Неффалимниң оолдары: Яхцеил, Гуни, Иецер, Шиллем. ²⁵ Бо оолдар —

чеди киж — Лаванның уруу Рахилге чалча кылдыр бергени Валла биле Иаковтун үре-салгалы чүве-дир.

²⁶ Иаков-биле кады Египетке чедип келген оон дорт салгакчылары, келин-нерин санавакса, шүштү алдан алды киж чүве-дир. ²⁷ А Иосифтин ийи оглу Египетке төрүттүнген турган. Ынчангаш Иаковтун Египетче көжүп келген төрөл бөлүүнүн саны чеден* киж турган.

**Иаковтуң өг-бүлезиниң
Египетке чедип келгени**

²⁸ Гесемче баар орукту айтып берзин дээш, Иуданы Иаков эртежик-ле Иосифче чорудупкан турган. Олар Гесемге чедип кээрге, ²⁹ Иосиф бодунун чууазын белеткээш, ачазы Израильди уткуп, Гесемче чорупкан. Ачазын көрүп кааш, Иосиф оон куспактаныпкаш, дыка үр ыглап келген. ³⁰ Израиль Иосифке: «Оглум, сени көрүп алганымда, ам өлүп калзымзадаа, ажырбас!» — дээн. ³¹ Иосиф бодунун акыларынга болгаш төрөлдеринге: «Фараонга барып: „Ханаанды мээң акыларым болгаш төрөлдерим чедип келди. ³² Олар малчыннар болгаш, мал-маганын ап алгаш келген“ — деп чугаалаан. ³³ Фараон силерден: „Кандың ажыл-агыйлыгы силер?“ — деп айтырарга, ³⁴ „Бис, силерниң чалчаларыңар, өгбелеривис дег, биحيивистен тура кадарчылар улус бис“ — дээр силер. Ынчан силерни Гесемге чурттадып арттырып каар. Чүге дээрге хой кадарчыларын египетчилер ческинчиг деп санаар улус-тур» — дээн.

47 ¹ Иосиф фараонга чедип келгеш: «Ханаандан мээң ачам, акыларым шээр база бода мал-маганын, эт-хөрөгизин ап алгаш чедип келдилер. Олар ам мында, Гесемде, ап четтилер» — деп чугаалаан. ² Иосиф акыларынның бежин эдертип алгаш, оларны фараонга бараалгадып чедип келген. ³ Фараон альшыклардан: «Кандың ажыл-агыйлыгы силер?» — деп айтырган.

* 46:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Яшув» эвес, а «Иов» деп бижээн. * 46:27 Өске бурунгу сөзүглелде «чеден беш» деп бижээн.

46:8 Хост. 6:14-16 46:9 Хост. 6:14; Сан. 26:5-6; 1 Чыл. 5:3 46:10 Сан. 26:13 46:11 Сан. 3:17; 26:57
46:12 Э. д. 38:1-30; Сан. 26:19 46:13 Сан. 26:23-24; 1 Чыл. 7:1 46:14 Сан. 26:26 46:16 Сан. 26:15
46:17 Сан. 26:44-46; 1 Чыл. 7:30-40 46:20 Э. д. 41:45; Иса. 19:18; Иез. 30:17 || Сан. 26:28-37
46:21 Сан. 26:38-41; 1 Чыл. 7:6-12; 8:1-5 46:23 Сан. 26:42 46:24 Сан. 26:48-49;
1 Чыл. 7:13 46:27 Хост. 1:5 46:34 Э. д. 43:32; Хост. 8:26

Олары: «Бис, силерниң чалчаларынар, өгбелеривис дег, кадарчылар бис — деп харыгылааннар. — ⁴ Бис бо черге чурттаар дээш келдивис, чүге дээрге ханаан черде мал кадарар чер безин чок-тур. Ында улут аш-чут чоруп турар болгай. Ынчангаш чалчаларынар биске Гесемге чурттаарын чөпшээреп көрүнерем».

⁵ Фараон Иосифке мынча дээн: «Ачан болгаш акыларың сеңээ чедип келгенер-дир. ⁶ Бүгү Египеттиң чери сээң мурнунда-дыр. Ооң эң-не эки булуңунга ачанны болгаш акыларыңны чурттадып каг. Гесемге олар чурттаайлар аан. Бир эвес оларның аразында төлөптиг улус бар болза, мээң хуу малым кадарар кылдыр томуйлап каг».

⁷ Иосиф ачазы Иаковту фараонга эдертип эккээрге, Иаков фараонну алгап-йөрээп каан. ⁸ Фараон Иаковтан: «Каш харлыг силер?» — деп айтырган.

⁹ Иаков фараонга: «Мен 130 чыл ишти көжүп-дүжүп чурттап келдим. Ол дээрге хөй эвес болгаш берге чылдар болду. Мээң өгбелеримниң көжүп-дүжүп чурттап чорааны чылдар-биле оларны деңнээр-даа ужура чок» — деп харыылаан. ¹⁰ Иаков фараонну алгап-йөрээп кааш, үнүп чорупкан. ¹¹ Фараоннун дужаалы-биле Иосиф ачазын болгаш акыларын Египеттиң эң-не эки булуну болур Раамсеске чурттадып каан. ¹² Ачазынга, акыларынга, төрөл бөлүүнүң өг-бүлө бүрүзүңге, оларның санын барымдаалап, тарааны үндүрүп берип, оларны хандырып турган.

Аш-чут үзүнде

Иосифтиң чуртту башкарып турганы

¹³ Аш-чут кедереп, бүгү чер-делегейде тараа шуут чок калган. Египет болгаш ханаан черлер аштан хоозурап калган.

¹⁴ Египеттиң болгаш Ханаанның чонунга тараа садып тургаш, Иосиф ол черлерниң бар-ла турган акша-мөңгүнүн фараоннун хөренгизинче кирип турган.

¹⁵ Египетте-даа, Ханаанда-даа акша-мөңгүн шуут эвээжеп каарга, Египеттиң бүгү чурттакчылары Иосифке келгеш: «Биске тараадан бериңер! Акша-мөңгүнүвүс

төнүп калды, силер көрүп туруңарда-ла, өлүр эвес бис» — дээннер.

¹⁶ Иосиф оларга: «Бир эвес акша-мөңгүнүр төнүп калган болза, малыңарны эккелиңер, тарааны аңаа орнап садар мен» — дээн. ¹⁷ Олар Иосифке малдарын ойладып эккеп берип турганнар. Иосиф тараазын айттарга, шээр болгаш бода малдарга, элчигеннерге орнап, ол чылын чонну тараа-биле хандырып келген.

¹⁸ Ол чыл ынчаар эрткен. Дараазында чылын Египеттиң чурттакчылары база катап Иосифке чедип келгеш, мынча дээннер: «Силерден чажырбас бис, хүндүлүг дээргивис: акша-мөңгүнүвүс төнгөн, малывыс база силерде барган болгай. Ам чүглө боттарывыстан база черлеривистен аңгыда, силерге бээр чүвүс-даа артпады. ¹⁹ Силер көрүп туруңарда-ла, боттарывыс өлгүлөп, черлеривис хоозурап каарга, эки деп бе? Бисти база бистин черлеривисти тараага орнап садып алынар. Бис фараоннун кулдары болур бис, черлеривис оонуу болур, чүглө биске өлбөс кылдыр, чер кыры курут калбас кылдыр тараадан беринер». ²⁰ Күштелип орган аш-чуттан өлбөс дээш, Египеттиң чурттакчылары — кижилер бүрүзү бодунун черин тараага орнаптарга, Иосиф бүгү египет черни фараонга садып берген. Ынчалдыр ол черлер фараоннун өнчүзү болу берген. ²¹ А Египеттиң чурттакчыларын Иосиф чурттуң бир ужундан өске ужунга чедир фараоннун кулдары кылып каан*. ²² Ол чүглө египет бурганарның бараалтакчыларының черлерин садып албаан, чүге дээрге оларны фараон боду хайгааралга ап, ашкарып-чемгерип турган. Ынчангаш олар боттарының черлерин саптааннар. ²³ Иосиф Египеттиң чурттакчыларынга: «Мен силерни болгаш силерниң черлеринерни бөгүн фараонга садып бериптим. Тараадан ал алгаш, тарып алгылаңар че. ²⁴ Тарааңарны ажаар өй кээрге, дүжүдүңерниң бештиң бир кезин фараонга бээр силер. А артканын өг-бүлелеринерни чемгереринге болгаш тарыыр үрезинге арттырып аар силер» — дээн.

* 47:21 Фараоннун кулдары кылып каан — өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрүң орнунга «Хоорайларга чурттадып каан» деп бижээн.

47:9 Иов 14:1; Ыд. ыр. 89:10 47:11 Хост. 1:11; 12:37

²⁵ Олары: «Силер бистин амы-тыны-высты камгалап алдынар. Бисче ээ көрүндүр, дээрги хайгыраатыгыс. Амдан эгелеп, фараоннун кулдары болур бис» — деп харышалааннар. ²⁶ «Дүжүдүнүң бештин бир кезин фараонга бээр» деп Египетте бо хүннерге чедир күштүтү дүрүмнү Иосиф ынчалдыр доктаадып бас. Чүг-ле бараалгакчыларнын черлери фараонга хамаарышпас турган. ²⁷ А израиль чон Египеттин Гесем девискээринге турум-чүп, күш кирип, ажы-төлү көвүдөп чурттап чораан-дыр.

Иаковтун сөөлгү чагымы

²⁸ Египет черге Иаков он чеди чыл чурттаан. Оон назыны 147 чыл болган. ²⁹ Өлүр үези чоокшулап кээрге, ол оглу Иосифти кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Бир эвес менче ээ көрнүр болзунза, менээ бердингенинни көргүс: мээң дөңмээмге дээп, египет черге мени хөөр-жүтпезинни даңгырагла! ³⁰ Кажан мен өгбелерим соондан чоруй баарымга, мээң мөчүмнү Египеттен апаргаш, өгбелеримниң сөөк салган черинге ажаап каар сен».

Иосиф ачазынга: «Силерниң чагы-нарны күүседир мен» — дээн.

³¹ Иаков: «Меңээ даңгырагла!» — дээн. Иосиф даңгыраан берген соонда, Израиль орунга чыда*, Бурганга мөгейген.

Иаковтун Эфрем биле Манассияны йөрээгени

48 ¹ Элээн үе эрткенде, Иосифке оон ачазы аарып турар дээрзин дыңнаткан. Иосиф бодунун Манассия биле Эфрем деп ийи оглун эдиртип алгаш, ачазынга чедип келген. ² Иаковка оон оглу Иосифтин кел чыдарын дыңнадып-тарга, ол бүгү күжүн чыптап, орунунга олтуруп алган. ³ Иаков Иосифке мынча деп чугалаан: «Күчүлүг Бурган ханаан черде Луз хоорайга меңээ көстүп келгеш, меңээ ачы-буян хайырлап: ⁴ „Сээң үрөс-салгалын өзүп-көвүдээр, хөй-ле чоннар сенден тыштыр, бо черни сээң ук-салгалынга кезээ-мөңгөде ээлээр кылдыр берип каар мен“ — дээн чүве. ⁵ Ынчангаш

ам Египетке мээң кээримге чедир төрүт-түнгөн ийи оглун — Эфрем биле Манассия — Рувим болгаш Симеон-биле дең эргелиг мээң оолдарым болзун. ⁶ А олар-нын соонда төрүттүр оолдарын сээни болур. Ынчалза-даа олар акыларынын төрөл аймаанга каттыжып, оларнын салгал дамчаан өңчүзүн үлөжирлер. ⁷ Ынчаар шиитпирлээним чылдагааны болза, мен Паддан-Арамдан кел чыдырымда, ханаан черге, орукка, Эфратага бичий-ле четпейн чорумда, мээң Рахилим өлүп калды. Ону мен ында, Эфратада (азы Вифлеемде) орук кыдыында, ажаап каан мен».

⁸ Израиль Иосифтин оолдарын көрүп кааш: «Кымнарыл бо?» — деп айтырган.

⁹ «Бо дээрге маңаа кээримге, Бурганның бергени мээң оолдарым-дыр» — деп, Иосиф харышалаан.

Ачазы: «Оолдарынны бээр чоокшуладып эккел, мен оларны алгап-йөрээп каайн» — дээн. ¹⁰ Кыраанындан Израильдин караа четтестеп калган, ол чүнү-даа тода көрүп шыдавас апарган. Иосиф оолдарын ачазынга эккээрге, ол оларны куспакааш, ошкак каан. ¹¹ Израиль Иосифке: «Сени көөр боор мен деп черле идегевейн турдум, ам бо-дур, Бурган меңээ сээң оолдарынны безин көргүс-тү» — дээн. ¹² Кырган-ачазынның хойнунга олурган оолдарын тургузуп алгаш, Иосиф ачазынга черге чедир мөгейип каан.

¹³ Иосиф Израильге оолдарын чедип эккелгенде, Эфрем оон оң талазынга (Израильдин солагай талазынга) турган, а Манассия — солагай талазынга (Израильдин оң талазынга) турган. ¹⁴ А Израиль ынчан холдарын карыштыр: оң холун оолдарынның бичези Эфремниң бажынга, а солагай холун оолдарынның улуу Манассиянын бажынга салып алган*. ¹⁵ Израиль Иосифти мындыг сөстөр-биле алгап-йөрээп каан: «Мээң адаларым Авраам биле Исаактын бараан болуп чорууру Бурган! Төрүттүнгенимден эгелээш, бо хүннерге чедир мени хайгаарап чорууру Бурган! ¹⁶ Бүгү-ле айыыл-халаптан мени чайладып чорууру дээрнин Төлээзи бо оолдарны алгап-йөрээзин! Олар мээң адаларым Авраам биле Исаактын

* 47:31 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Даянгыжынга даянып тура» деп бижээн. * 48:14 Еврей чоннун чаңчылында оң хол хүндүлүг болур. Ынчангаш оң холун Иаков дун оолдун бажынга салыр журулуг турган.

база мээң — бис үштүң ук-салгалывыска хамааржыр. Оларның үре-салгалдары чер кырынга хөй-ле болзунам!»

¹⁷ Ачазы оң холун Эфремниң бажында салып алганын көөргө, Иосифке ол шын эвес кылдыр сагындырган. Иосиф ачазының холун Манассияның бажынче салыр дээш тудуп алгаш, ¹⁸ ачазынга: «Соора салып алган-дыр силер, ачай. Улуу бо-дур, оң холуңарны ооң бажынга салып алыңар» — дээн.

¹⁹ Израиль ооң-биле чөпшээрешпейн, анаа: «Билир мен, билир мен, оглум. Манассия база улуг болур, улуг чон оон тыптыр. Ынчалза-даа биччез акызындан артык кижилер болур — хөй-хөй чоннар Эфремден укталыр» — дээн. ²⁰ Ол хүн Израиль оларны мындыг сөстөр-биле алгап-йөрээп каан:

«Израиль чон силерден ачы-буян алыр.

Олар бот-боттарын алгап-йөрээп тура:

„Бурган сени Эфрем биле Манассияга дөмей кылып каар болзун!“ — дижирлер».

Ынчалдыр Израиль Эфремни Манассиядан бедик эргелиг кылып каан.

²¹ Ооң соонда Израиль Иосифке: «Удавас мен өлүп каар мен. Бурган силер-биле кады болур. Силерни Ол ада-өгбө-нерниң чуртунче ээлдирип, чандырыптар. ²² А сеңээ, акыларындан артыкка, амор чондан хылыш, ча, согунумнун ачызында чаалап алганым черни* өнчү кылдыр бээр мен» — дээн.

*Иаковтун бодунуң оолдарын
алгап-йөрээгени
(Ы. х. к. 33:1-24)*

49 ¹ Иаков оолдарын кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Чыгып келинер, келир үеде силерни чүү манап турарын чугаалап берейн. ² Бээр четкилеп

келгеш, ачаңар мени — Израильди дың-нанаң, оолдарым!

³ Дун оглум Рувим!

Мээң шыдалым, мээң үре-салгалымның баштайгызы, эң-не тергийн болгаш күчүлүг сен.

⁴ Үер суу дег хөделип чордун, ынчангаш сен тергидевес сен. Чүгө дээрге сен адаң мээң орун-дөжөөмчө үнүп, чыдынымны бужартаткан сен.

⁵ Симеон биле Левий алышкыларның хылыш-чепсээ каржы чорукту кылган-дыр!

⁶ Оларның сүлчээзиниң деткикчизи эвес мен, мээң ат-алдарым оларныынга катгышпас.

Олар ажынып-хорадааш, кижилер өлүрүп каан-дыр; туразы улгадып, мал-маган кемдеткен-дир.

⁷ Оларның каржы-дошкун кылы, араатанзыг килеңи каргаттырар! Иаковтун салгалының аразынга оларның үре-салгалын тарадып, израиль чоннун аразынга үлөп чорудуптар мен!*

⁸ Иуда! Сени ха-дунмаң алгап-мактаар. Дайзыннарыңны доңгайтыр базар сен,

кады төрөөннериң сээң мурнунга мөгөөрлер*.

⁹ Сен олча тыпкан аныяк арзылаң дег-дир сен, оглум Иуда!

Халдаарыңга белеткенген араатан дег-дир сен.

А ону кым дүвүредип диттир боор!

¹⁰ Иуда эрге-дужаал даангыгыжын холдан салбас, чагырыкчының эргези оон кажан-даа адырылбас;

* 48:22 Черимни — еврей дылда бо сөс «Сихем» деп хоорайның адынга дөмейлешкек (9. д. 34:25-29 көр). * 49:7 Левийниң аймаа дараазында үеде бодунуң девискээри чок турган. Симеоннун аймаа, Иис. 19:1-9-ту ёзуугар, Иуданың аймааның девискээринге чамдык суурларны ээлеп турган. * 49:8 Бир-тээ Рувим улуг оглу болур эргезин казыткан, а Симеон биле Левий каржы-дошкуну дээш буруу шаптырган болганнарда, оолдарының аразында улуу болур эрге Иудаже шилчээн.

48:19 Сан. 1:33, 35; Ы. х. к. 33:17; Иис. 17:14 49:4 9. д. 35:22; Лев. 18:7; Иез. 22:10

49:5 9. д. 34:25-29 49:7 Сан. 35:2; Иис. 19:9 49:8 1 Чыл. 28:4 49:9 Ажыд. 5:5 || Сан. 23:24; 24:9

49:10 Сан. 24:17

- үези кээрге, албан-үндүт төлөп*,
чоннар анаа чагыртыр.
- 11 Ооң элчигеннерин чимистиг ыяшка
безин баглап болур,
виноградының ханды-арагазы,
идик-хеп чуп болгу дег, хөй болур*.
- 12 Арага-хымыстың хөйүндөн оларның
карактары кылан,
сүттүң хөйүндөн диштери ак болур.
- 13 Завулон корабльдар эжиндирип
кээп турар
далай эринге чурттаар.
Ооң ээлээн черинин кызыгаары
Сидон хоорайга чедир.
- 14 Иссахар — чүүк аразында чыдыпкан
шыырак элчиген дег.
- 15 Дыштанган чери эки,
беримчелиг деп чүвени ол көрүп кааш,
чүүктү экинге каап алгаш,
албадал адаандан ажылдап эгелээн.
- 16 Израильдин бир аймаа болгаш,
Дан бодунун чонун шын шиидер.
- 17 Дан орукка чылан болзун,
шагар чылан дег, орук дозар болзун!
Аъттың будунче шаптарга,
ооң мунукчузу ойда кээп дүжер
болзун!
- 18 Сээң камгалалыңга идегеп тур мен,
Дээрги-Чаяакчы!
- 19 Гадче дээрбечилер халдай берзе,
оларның боттарын ызыртыр сүргеш,
үптээр.
- 20 Асирниң аъш-чеми элбек,
ол хааннарны хандыраар.
- 21 Неффалим — хостуг чээрен-дир,
ол чараш ажы-төл төрүүр*.
- 22 Иосиф — суг кыдыында аныяк
элчиген дег,
- 23 даг эдээнде оъттап турар чаваа дег*.
Ча адыгжылары олче халдап-даа,
аткылажып-даа,
ооң-биле өжээннежи-даа
турганнар.
- 24 Ынчалза-даа Иосифтин чазы кадыг,
холдарының штыганныр дыңзыг
болуп арткан.
Ооң күжү Иаковтун күштүг
Бурганының холдарындан
келген.
Израильдин Кадарчызы болгаш
Хаязы ону деткээн!
- 25 Сээң адаңнын Бурганы сенээ
дузалаар,
Күчүлүг Бурган сенээ ачы-буян
хайырлаар:
деңгер-дээрлерден, чер адаанда
суглардан ачы-буянны-даа,
хөй-ле мал-маган болгаш ажы-
төлдү-даа хайырлаар.
- 26 Сээң адаңнын хайырлаан
йөрээлдери
үе-дүптүң дагларының ачы-
буянындан,
эрте-бурунгу тейлерниң
хайыразындан артык үнелиг.
Ол бүгү йөрээшकिनер Иосифтин
бажынче бадып келзин,
алышкыларның аразында онзагай
кижиниң тейинче бадып келзин.
- 27 Вениамин дээрге араатан
бөрү-дүр ол.
Эрген эрте ол бодунун олчазын
хемирип орап,
кежээ тывыжын үсперлеп турар».
- 28 Израильдин он ийи аймаа ол-дур.
Оларның адазының оларга берген ал-
гыш-йөрээли ындыг болган. Аймак бү-
рүзүңге — тускай алгыш-йөрөөл.

Иаковтуң мөчээни

- 29 Иаков оолдарынга мынча дээн:
«Удавас мен өгбелерим соондан чоруптар

* 49:10 Еврей сөзүглелде «албан-үндүт төлөп» деп сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Оларның болгу дег өске уткалары мындыг: «Силом хоорайга ол чедип кээп», «тайбың кижжи бооп чедип кээп», «анаа хамааржыр чүвезин ап». * 49:11 Бо домактын болгу дег утказы — «Иуданың ук-салгалының чери кайгамчык элбекшилдик болур». * 49:21 Бо домактын болгу дег өске утказы мындыг: «Неффалим — улуг ыяш, ооң будуктары сырый, чараш». * 49:22 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Сугнун кырында турар хөй чимистиг ыяш-тыр. Ооң будуктары хананы бүргөп алган».

49:13 Исис. 19:10-16 49:16 Э. д. 30:6 49:17 Башт. 18:27 49:18 Ыд. ыр. 118:166 49:24 Ыд. ыр. 22:1
49:26 Ы. х. к. 33:13-17 || Авв. 3:6 49:27 Башт. 20:21, 25

мен. Мени хет Эфроннун шөлүндө турар куйда адаларымнын чанынга ажаап каар силер. ³⁰ Авраамнын хууда орнукушудулга чери кылдыр хет Эфрондан садып алганы, ханаан черде Мамре чоогунда Махпела шөлүндө турар куй ол-дур. ³¹ Ында Авраам болгаш ооң кадайы Сарраны, Исаак болгаш ооң кадайы Ревекканы ажааган болгай. Ында мен Лияны база ажаап каан мен. ³² Ол шөлдү болгаш ында куйну хет чондан садып алган болгай».

³³ Оолдарынга шак ындыг чагыгны берип кааш, орунунга чыдып алгаш, Иаков өлүп калган, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган.

Иаковту орнукуштуканы

50 ¹ Иосиф ыглап-сыктап, ачазын куспактааш, ошкап-чыттап турган. ² Иосиф бодунун чалча эмчилеринге оон ачазының мага-бодун орнукушударынга онзагай арга-биле белеткеп каарын дужаарга, олар күүсеткеннер. ³ Израильдин чок апарганындан бээр дөртөн хонук эрткен. (Ынча хонук иштинде орнукушударынга белеткээр ужурулт турган чүве-дир.) Египетчилер чеден хонук иштинде Израиль дээш кажыыдап ыглажып келгеннер. ⁴ Кажыыдаашкын хүннери эрте бээрге, Иосиф фараоннун чоок кижилеринге мынча деп чугаалаан: «Бир эвес силер менче ээ көрнүр болзунарза, фараонга барып, мынча деп дамчыдынар: ⁵ „Ачам: ‘Мен өлүп каарымга, мени ханаан черде белеткеп кааным черге ажаап каар сен’ — деп чагааш, менден даңгырак алган чүве. Ам барып, ачамны ажаап каайн, оон мен дедир ээп кээр мен“».

⁶ Фараон Иосифке: «Ачанны барып ажаап кааш кел, даңгыраанны күүсет» — деп чөпшээрэн.

⁷ Иосиф ачазын ажаап каар дээш чорупкан. Ооң-биле кады фараоннун шупту дужуметтери, оон ордузунун баштыңнары, египет черниң бүгү баштыңнары база чорупканнар. ⁸ Иосифтин өг-бүлөзи, оон акылары, дунмазы, шупту төрөлдери база чорупкан. Гесем черге чүгле оларнын ажы-төлу болгаш мал-маганы артып калган. ⁹ Иосиф-биле кады аъттыг, чуузалыг улустар, дыка хөй чон база чорупкан. ¹⁰ Иордан хемниң чөөн чүгүндө Горен-гаатадка чедип келгеш, олар ханы кажыыдап ыглашканнар. Иосиф ачазы

дээш чеди хондур ыглап-сыктап келген. ¹¹ Тус черниң чурттакчылары болур хананей чон ол ыы-сыгны дыннааш: «Египетчилерин ыы-сыгызы, кажыыдалы улуг-дур» — деп турганнар. Ынчангаш Иорданның чөөн чүгүндө ол черни «Египетчилерин ыы-сыгызы» деп адап каан.

¹² Иаковтун оолдары оон чагаанын эзугаар күүсеткеннер. ¹³ Оолдары ачазының мөчүзүн ханаан черге эккелгеш, Авраамнын хууда орнукушудулга шөлү кылдыр хет Эфрондан садып алганы, Мамре чоогунда Махпела шөлүндө турар куйга ажаап кааннар. ¹⁴ Ачазын ажааган соонда, Иосиф, оон акылары, дунмазы база олар-биле кады чораан хамык улус Египетче ээп чанып келгеннер.

Иосифтин бодунун акыларын оожургатканы

¹⁵ Ачазы өлгөн соонда, акылары коргуп: «Бир эвес Иосиф биске хорадап, аңаа чедирген хоравысты сактып келгеш, өжээнин негей берзе, канчаар бис?» — деп боданы бергеннер. ¹⁶⁻¹⁷ Олар Иосифче сөс дамчыдыпканнар: «Чок апаарының мурнунда, ачаңар: „Акыларыңнын сеңээ кылган буруузун болгаш бачыдын өршээп көрөм“ — деп чагып чыткан чүве. Ачанарнын Бурганның чалчалары бисти өршээп көрүңерем». Ол сөстөрни дыннааш, Иосиф ыглап турган. ¹⁸ Акылары боттары чедип келгеш, оон мурнунга сөгүрүп кээп дүшкеш: «Силернин кулдарыңар-дыр бис» — дээннер.

¹⁹ Ынчан Иосиф: «Кортпаңар. Мен Бурган-дыр мен бе? ²⁰ Силер менээ удур багай чувени бодап кылдыңар. Ынчалза-даа Бурганның бодалы-биле дыка хөй кижилер бо хүнде дириг артсын дээш, силернин багай херээнер эки талаже угланы берген-дир. ²¹ Ынчангаш кортпаңар. Мен силер дээш, силернин ажы-төлүнөр дээш сагыш човаар мен» — деп чугаалаан. Иосифтин ол сөстери алышкыларның сеткил-сагыжын чымчадып, оожургадыпкан.

Иосифтин мөчээни

²² Иосиф бодунун дөргүл-төрели-биле Египетке турумчул чурттап берген. Ол 110 чыл дургузунда чурттаан. ²³ Ынчалдыр Иосиф Эфреминин үш салгал чедир ук-салгалын-даа,

Манассияның оглу Махирниң чаа төрүт-түнген оолдарын-даа хоюнга олуртуп, хүлээп алган. ²⁴ Иосиф ха-дуңмазын-га: «Удавас мен өлүп каар мен. Ынчал-за-даа Бурган силерге ыяап-ла дузалап чедип кээр. Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка аазааны черинче силерни чо-рудуптар хүнү черле келир» — деп чу-

гаалаан. ²⁵ Иосиф израиль чонга: «Бур-ган силерге болчуп чедип кээрге, мээң мөчү-сөөгүмнү бо чурттан үндүрө бээр силер» — деп чагааш, олардан дангырак ап алган. ²⁶ Иосиф 110 харлыында өлүп калган. Ооң мөчүзүн орнукшударынга онзагай арга-биле белеткээш, Египетке ажаап кааннар.

Хосталыышкын

Кирилде

Моисейниң Беш номунуң ийигизи израиль чоннуң төөгүзүндө чугула үелерниң бирээзиниң дугайында — кул бооп чорааны күчүлүг египет күрүнөдөн израильчилерниң хосталып үнгениниң дугайында тоожуп турар. Ол болуушкун барык 3500 чыл бурунгаар болган.

Номнун бирги кезээ (1—19 эгелер) — израильчилерни египет дарлалдан хостаар дээш Бурганның шилип алган кижизи Моисейниң дугайында тоожулал болур. А ийиги кезээ (20—40 эгелер) — Бурганның израиль чон-биле Синай дагга чагыг-керээзиниң үндезини болур хоойлу-дүрүмнүң эгези. Бо эгелерже чоннун чарган чагыг-керээден дыка дүргөн ойталаанының дугайында тоожулал болгаш Бурганның чон-биле каракка көзүлдүр кады турганы ыдыктыг майгынны тодарадып бижээн чүүл кирип турар. Ыдыктыг хоойлунун төп кезээ — Бурганның он айтышкыны. Чогум-на ол айтышкыннар бөгүнгү делегейде чурттап турар улустун хөй кезиниң амыдыралын ылаптап ап чорууру мөзү-шынар хоойлуларының үндезинин тургускан.

Бурган өндүр улуг ажил-херектерин-даа, хоойлу-дүрүмнерин-даа дамчыштыр Моисейге болгаш израильчилерге Бодунуң алыс бүдүжүнүң ужур-утказын, Бодунуң ёзулуг адын ажыдып берип турар. Өске бурганнар эвес, а чүглө Дээрги-Чаяакчы бойдушту, кижилерин чагырар бүрүн эргелиг, ынчангаш Ол кижилерден чүглө Аңаа мөгөсерин негеп турар. Чаңгыс-ла Ол ыдыктыг, а улус боттары бачыттыг болгаш, чүглө Бурганның Бодунун тодараткан негелделерин ёзугаар Оң-биле харылзаа тудуп шыдаар.

Иаковтуң өг-бүлөзи — Египетте

1 ¹ Өг-бүлөзин эдертип алгаш, Иаков-биле кады Египетке кирип келген израильчилерниң — Иаковтун оолдарының — аттары бо-дур: ² Рувим, Симеон, Левий болгаш Иуда; ³ Иссахар, Завулон болгаш Вениамин; ⁴ Дан болгаш Неффалим, Гад болгаш Асир. ⁵ Иаковтун дорт салгакчылары болур улустун саны чеден* кижиги турган. (А Иосиф ынчан Египетке чурттап турган.) ⁶ Оон соонда Иосиф-даа, оон акы-дунмалары-даа база ол салгалдың бүгү улузу-даа өлгүлөп калган. ⁷ А израиль чон аажок өзүп-көвүдөп, күш кирип, имилеме апаргаш, египет черни дола берген.

Израиль чоннуң дарлалга таварышканы

⁸ А Египетти ол аразында Иосифти билбес чаа хаан чагыра берген. ⁹ Ол бодунун чонунга: «Дыңнаар, израиль чон бистен хөй болгаш күштүг апарган-дыр! ¹⁰ Олар моон ыңай өзүп-көвүдөвөс кылдыр, бир-ле кажар аргадан тып көрээли. Оон башка дайын үнөр болза, израильчилер дайзыннарывыска каттыжып, биске удур тура халышкаш, чуртувустан чоруй баарлар» — дээн. ¹¹ Ынчангаш египетчилер аар-берге ажил-биле израильчилерниң чилчин үзөр ажил башкарыкчыларын тургузуп кааннар. Израиль чон фараонга курлавырлар шыгжаар

* 1:5 Өске бурунгу сөзүглелде «cheden беш» деп бижээн.

хоорайларны — Питом биле Раамсести тудуп берген. ¹² Израильчилерниң чилчин үскен тудум, олар улам өзүп-көвүдөп, тарап-нептерээр болган, ынчангаш египетчилерниң коргары база чииртим-неп көөрү дам барган. ¹³ Оларның израильчилерни дарлаары дендеп, аар-берге ажилдарны албадап кылдыртып-ла турганнар. ¹⁴ Египетчилер израильчилерге дой, тууйбу-биле аар-берге ажилдар база шөлдөргө янзы-бүрү ажилдар кылдыртып, улус-чоннуң амыдыралын ырма сынчыг кылышканнар. Шак ынчаар олар израильчилерни янзы-бүрү аар-берге ажилдар кылырынче каржызы-биле албадап турганнар.

Бургандан коргар тудугжу кадайлар

¹⁵ Еврей херээженнер божудар ийи кадай турган. Оларның бирээзин Шифра, өскөзин Фуа деп адаар чүве-дир. Египеттин хааны оларга: ¹⁶ «Еврей херээженнерни божудуп тура, кандыг төлдүр, көрүнер: оол уруг төрттүнөр болза, өлүрүп каар силер, а кыс уруг болза — дириг арткай аан» — деп айтышкын берген. ¹⁷ Ынчалза-даа тудугжу кадайлар Бургандан коргар турган болгаш, Египеттин хаанының дужааганын ёзугаар кылбайн, чаа төрттүнгөн оолдарны диригге арттырып турганнар. ¹⁸ Египеттин хааны тудугжу кадайларны кый деп алгаш: «Чүгө ынчап тур силер? Чүгө чаа төрттүнгөн еврей оолдарны диригге арттырып тур силер?» — деп айтырган.

¹⁹ Кадайлар фараонга: «Еврей херээженнерниң кадыкшылы египетчилерге бодаарга, быгыг-дыр: божудуп дээш чедө бээривис бетинде-ле, божуп-чиигеп алган боор-дур» — деп харыылаан. ²⁰ Ол дээш Бурган тудугжу кадайларга буянын хайырлап турган, а чон өзүп-көвүдөп, күш кирип орган. ²¹ Тудугжу кадайлар Бургандан коргар боорга, Ол оларга хөй үрө-салгалды хайырлаан.

²² Фараон ынчан бодунун бүгү чонунга мынча деп дужааган: «Еврейлерниң чаа төрттүнгөн оол бүрүзүн хемче октап турунара, а кыс уругларын диригге арттырыңар!»

Моисей деп чаш төл

2 ¹ Левийниң аймаандан бир киж и ол-ла аймактан бир кысты кадай кылдыр ап алган. ² Кадайы иштелгеш, оол уруг божуп алгаш, көөргө, чаш төлүнүн чаражы аажок боорга, ону үш ай дургузунда чажырып келген. ³ Оон ыңай чажыраар аргазы чок апаргаш, кулузундан хааржак аргып алгаш, сугга дүшпес кылдыр чук-биле чаап-чаап, чаш төлүн ынаар суккаш, хем эриинде кулузун аразынга арттырып каан. ⁴ Чаш төлдүн угбазы аңаа артып калгаш, дуңмазы-биле чүү болурун ырактан хайгаарап эгелээн.

⁵ Ол өйдө фараоннун уруу хемче чунуп чедип келген, оон чалча кыстары эрикке кылаштажып турганнар. Фараоннун уруу кулузун аразында аргаан хааржакты көрүп кааш, ону чалча кыска эккелдирип алган. ⁶ Даңгына аргаан хааржакты ажыдыпкаш, көөргө, чаш төл ыглап чыдар боорга, ону кээргей бергеш: «Бо-даа еврейлерниң ажы-төлүнүн бирээзи-дир» — деп чугаалаан.

⁷ Чаш төлдүн угбазы даңгынадан: «Барып, силерге чаш төлдү эмирип өстүрүп бээр херээжен кижиден еврейлер аразындан тып эккээйин бе?» — деп айтырган. ⁸ Даңгына аңаа: «Ынчал че» — деп харыылаан. Демги уруг чоруткаш, чаш төлдүн авазын эккелген. ⁹ Даңгына ие херээженге: «Бо чаш төлдү ап алгаш, меңээ эмирип өстүрүп бер, сенээ төлөп бээр мен» — деп чугаалаан. Авазы чаш төлүн ап алгаш, эмирип өстүрүп эгелээн. ¹⁰ Чаш төл өзүп кээрге, иези ону фараоннун уруунга эккелген. Даңгына ону төрөөн оглу дег хүлээп алгаш: «Мен ону сугдан ушта тыртып алган болгай мен» — дээш, Моисей* деп ат тывыскан.

Моисейниң Маданче дескени

¹¹ Моисей өзүп-дорутуп, улуг эр апарган үезинде, бодунун чону — еврейлерже барып, оларның аар-берге ажилдар кылып туарын көрүп каан. Ол көөргө, халдунмаларының бирээзи болур еврей кижини египет киж и эттеп туар болган. ¹² Моисей ынай-бээр көрдүнгөш, кым-даа олче кичээнгей салбайн туар боорга, египет кижини өлүргөш, элэзинге хөөп каан.

* 2:10 Моисей (Мошэ) — бо ат «Уштур» азы «Ушта тыртар» (маша) дээн уткалыг еврей сөскө дөмей дыңналыр.

2:1 Хост. 6:20; Сан. 26:59

¹³ А даартазында хүндүс чедип кээр-ге, ийи еврей чокшуп-кыржып турган. Моисей эжин хомудадып турар кижиден: «Эжинни чүгө эттеп тур сен?» — деп айтырган. ¹⁴ А демгизи: «Кым сени бистиң даргавыс болгаш шийткечтивис кылып каан чүвөл? Египет кижини өлүрүп кааның дег, мени база өлүрөр бодап тур сен бе?» — деп харыылаан.

«Үүлгеткен херээмниң билдингир апарганы ылап-тыр» — дээш, Моисей корга берген.

¹⁵ Фараон Моисейниң үүлгеткен херээнин дугайында дыңнап кааш, ону өлүрөр деп барган. А Моисей фараондан дезип чоруткаш, Мадиян деп черге чедип, аңаа доктаагаш, кудук чанынга оруп алган. ¹⁶ А Мадиянга Бурганның бир бараалгакчызы чурттап турган. Ол чеди кыстыг чүвө-дир. Оон уруглары ачазынын шээр малын суггарары-биле чедип келгеш, сугну узуп, коошпа саваларын долдуруп алганнар. ¹⁷ Ол өйдө кадарчылар келгеш, оларны сывырыпканнар. Ынчан Моисей туруп келгеш, урулгарны камгалап, оларның малын суггарып берген. ¹⁸ Кажан олар Рагуил деп аттыг ачазынга чеде бээрге, ол: «Бөгүн чүү кончуг эрте чанып келдинер?» — деп айтырган.

¹⁹ Уруглары: «Бир египет кижини бисти кадарчылардан камгалап катды, харын-даа суг узуп берип, малывысты суггарып берди» — деп харыылаан.

²⁰ Ачазы уругларынга: «Ол кижинер кайыл? Чүгө каапкаш келдинер? Кый деп эккелинер, бистин аыш-чемивисти үлежи чизин» — дээн. ²¹ Моисей ол кижиниң аалынга чурттаар бооп чөпшээрешкен. Аалдың ээзи Моисейге Сепфора деп уруун кадай кылдыр берген. ²² Сепфора иштелгеш, оол уруг божуп аарга, Моисей аңаа Гирсам деп ат тывыскаш: «Мен хары черге өскөрткен келген кижиле болгай мен» — деп турган*.

Бурганның израильчилерге дузалажырын шийтиргээни

²³ Хөй-ле үе эрткен; Египеттиң хааны өлгөн, а израиль чон аар-берге ажылдан човууртап турган. Оларның дуза дилээн

кыйгызы Бурганның кулаанга чеде берген. ²⁴ Бурган оларның уё-човуурун дыңнап кааш, Авраам, Исаак болгаш Иаков-биле чарган чагыт-көрээзин бодап келген. ²⁵ Бурган израиль чоннуң хилинчээн көргөш, оларже сагыш салып турган.

Хып турар чадаң ыяш

З ¹ Моисей Мадиянда Бурганның бараалгакчызы болур каты Иофорнуң* бир кодан шээр малын кадарып турган. Бир катап ол малын ээн кургаг ховуну кежир сүргөш, Бурганның даа Хоривке чеде берген. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи аңаа тенниг чадаң ыяш иштинде хып турар оттан көстүп келген. Моисей көөрге, чадаң ыяш чалбышталдыр хып турар, ынчалза-даа өрттенмес бооп-тур. ³ Моисей: «Бо чүү ындыг онза болуушкунул, чүгө бо чадаң ыяш өрттенмейн турары ол, барып көөр-дүр» деп боданган. ⁴ Дээрги-Чаяакчы көөрге, ол ынчаар бодап, чоокшулап кел чыткан. Бурган ынчан чадаң ыяш иштинде: «Моисей! Моисей!» — деп кыйгырган.

А демгизи: «Дыңнап тур мен!» — деп харыылаан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Бээр келге. Будунда кеткен идиниң уштуп ал. Базып турар чериң ыдыктыг чер-дир. ⁶ Мен дээрге сээң ада-өгбениң Бурганы-дыр мен — Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен». Моисей Бурганче көөрүндөн корткаш, арнын дуглапкан.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мээң чонумнуң Египетте кайы хире хинчектенип чоруурун көрдүм. Египетчилернин дарлалындан оң човууртап чоруурун дыңнадым. Мен оон аарышкы-човалаанын билер мен. ⁸ Чонумну египетчилерден камгалаар дээш, бо черден үндүрүп, сүт биле ары чигири агып чыдар үнүш-дүжүткүр, делгем черже — хананей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның чурттап турар черинче — эдэртип аппаар дээш бадып келдим. ⁹ Израиль чоннуң уё-човууру Мээң кулаамга дынналы берди база египетчилерниң оларны канчаар

* 2:22 Гирсам (Гершом) — бо ат «Өскөрткен келген кижин» (гер) дээн уткалыг еврей сөскө дөмей дыңналыр (18:3 көр). * 3:1 Иофор (Йитро) — Бурганның бараалгакчызы Рагуилдин шолазы азы өске ады бооп чадавас (2:18 көр).

2:15 Э. д. 29:2; Ин. 4:6 2:18 Сан. 10:29 2:24 Э. д. 15:14; 46:4 2:25 Башт. 2:18; 1 Хаан. 9:16
3:1 3 Хаан. 19:8 3:5 Ис. 5:15 3:6 Аж.-ч. 7:32 3:8 Ы. х. к. 26:15 3:9 1 Хаан. 2:24-25

дарлап турарын көрдүм. ¹⁰ Ынчангаш Мен сени фараонче айбылап чорудуп тур мен. Барып, Мээң израйль чонумну Египеттен үндүрө бер».

¹¹ Моисей Бургандан: «Фараонга барып, израйль чонну Египеттен үндүрө бээр хире кым мен мен?» — деп айтырган.

¹² А Бурган: «Мен сээң-биле кады болур мен. Сени Мээң айбылап чорутканымның бадыткал демдээ бо-дур: Мээң чонумну Египеттен үндүрө бергенин соонда, шак бо дагга Бурганга мөгөй-ип бараалгаар силер» — деп харыылаан.

¹³ Моисей ынчан: «Ынчаарга мен ам израйль чонга баргаш: „Ада-өгбөнернин Бурганы мени силерже айбылап чорудупту“ — дээр болзумза, улус менден: „Оон ады кымыл?“ — деп айтырза, канчаар харыылаар мен?» — деп айтырган.

¹⁴ Бурган Моисейге мынча деп харыылаан: «МЕН ДЭЭРГЕ МЕН-ДИР МЕН. Израиль чонга: „МЕН-ДИР МЕН* силерже мени айбылап чорутту“ — деп чугаалаар сен».

¹⁵ Бурган Моисейге оон ынай мынча дээн: «Израиль чонга: „Дээрги-Чаяакчы*, ада-өгбөнернин Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаков оларнын Бурганы мени силерже айбылап чорутту“ — деп чугаала. Мээң кезээ-мөңгөде артып каар адым ол-дур, бүгү салгалдар Мени ол ат-биле сактып алыр. ¹⁶ Барып, израйль чоннун баштыннарын чыгташ, оларга мону чугаала: „Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбөнернин Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаков оларнын Бурганы меңээ көстүп келгеш, мээң-биле чугаалажып: ‘Мен силерни бодап турдум, Египетте силер-биле чүү болуп турарын көрүп кагдым. ¹⁷ Ынчангаш дарлаттырып турарыңар Египеттен силерни үндүрүп, амгы үеде хананей, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарга хамааржыр черже — сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже — эккээр мен’ — деп дамчыдарын дужаады“. ¹⁸ Баштыннар сени тооп дыннап, сээң-биле кады Египеттин хаанынга чеде бээрлер. Ынчан силер хаанга: „Еврейлернин Бурганы Дээрги-Чаяакчы бистин-биле ужурашты. Ынчангаш ам ээн кургаг ховуга үш

хүн дургузунда чоруур орукту эрткеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска өргүлдеривисти эккеп салган болзувусса“ — деп чугаалаар силер.

¹⁹ Ынчалза-даа Египеттин хааны силерге чоруй баарын чөпшээревес, ону чүгүл улуг күш-биле албадап болур дээрзин билер мен. ²⁰ Мен Бодунун улуг күжүмнү ажыглап, ол черге боттандыарым бүгү-ле кайгамчык чүүлдер-биле Египетти буурадыр мен: оон соонда фараон силерни салыптар. ²¹ Египетчилернин израйль чонче ээ көрнүрүн чедип алыр мен: үнүп чоруп тура, холунар куруг чорбас силер. ²² Израиль херэежен кижиги бүрүзү бодунун кожазындан азы бажыңында чурттап турар өске херэеженден алдын-мөңгүн каасталгалардан база каас-коя идик-хептен дилеп алзын. Чоруп тура, ол бүгү-биле ажы-төлүңерни каас-коя кылдыр кеттиндирип алыр силер: Египеттин эртинге-байлаан ынчалдыр олчалап аппаар силер».

*Моисейге берген
бадыткал демдектери*

4 ¹ Моисей ынчан Бурганга харыылап: «Ынчалза-даа израйльчилер меңээ бүзүревейн, мээң чугаамны тооп дыннавайн: „Дээрги-Чаяакчы сенээ кээп көзүлбээн“ — дээр болза, канчаар мен?» — деп айтырган.

² А Дээрги-Чаяакчы: «Холунда ол чүнүл?» — деп оон айтырган.

Моисей: «Даянгыжым-дыр» — деп харыылаан.

³ Дээрги-Чаяакчы ынчан: «Оонну черже октавыт!» — дээн. Моисей даянгыжын черже октаптарга, оозу чылан бооп хуула бээрге, ол дезип ынай болган.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холун сунгаш, оон кудуруундан тудуп ал» — дээн. Моисей холун сунгаш, чыланнын кудуруундан тудуп аары билек, холунда чылан база катап даянгыыш болу берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан мынча дээн: «Оларнын ада-өгбөлөринин Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаковтун Бурганы — Дээрги-Чаяакчы Мээң сенээ кээп көзүлгенимге улус бүзүрөй берзин дээш, ынчаар кылыр сен».

* 3:14 «МЕН-ДИР МЕН» деп очулдурган сөстөрни «КЕЗЭЭДЕ БАР МЕН» деп база билип ап болур. * 3:15 Дээрги-Чаяакчы — еврей дылда бо аттын (Ихве) дынналыры 14-кү домакта МЕН-ДИР МЕН деп сөстөргө дөмөйлөшкөк (6:3 көр).

⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Холунну хойнунче сувудам» — деп немей чугаалаан. Моисей холун хойнунче супкаш, оон ужулгаш, көөргө, оон холу кеш аарыгыннан хар дег агара берген болган. ⁷ Бурган: «Холунну ам база катап хойнунче сувудам» — деп чугаалаарга, Моисей холун хойнунче супкаш, оон дедир ужулгаш, көөргө, оозу, мага-бодунун арткан кезээ дег, калдык апарган болган.

⁸ А Дээрги-Чаяакчы улаштыр чугаалаан: «Бир эвес израильчилер сеңээ бүзүрөвейн, бирги бадыткал демдээн тоовайн-даа баар болза, ийиги бадыткал демдээн тооп дыңнаар боор; ⁹ ынчаарга бо ийи бадыткал демдээн көргөш-даа, сеңээ бүзүрөвес, сээң сөзүннү тооп дыңнаvas болза, хем суундан узуп алгаш, черже төвүт, ынчан ол суг хан кылдыр хуула бээр».

¹⁰ Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «О, Дээргим! Мен чевен, сөскүр эвес кижини мен. Моон мурнунда-даа ындыг чордум, чалчан болур мээң-биле чугаалашканын соонда-даа, чугаа-сөзүм чевен хевээр-дир» — деп харыылаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Кижини аксы-дылын кым чааап бергенил? Улусту кым үнү чок азы дүлөй; караа көрүп турар азы согур кылып каарыл? Дээрги-Чаяакчынар болур Мен эвес ийик мен бе? ¹² Ам бар че, чугаалап эгелээринге-ле, Мен сээң-биле кады болуп, чүнү чугаалаарын айтып бээр мен» — дээн.

¹³ А Моисей: «О, Дээргим! Чорудуп болуруң өске кижиден айбылап көрөм» — деп дилээн.

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Моисейге күштүү-биле киленеп, мынча дээн: «Сээң Аарон дээр левит акың бар эвес чүве бе? Мен ооң чеченин билир мен. Ол ам сенче уткуй кел чыдар-дыр, а сени көрүп кааш, сеткилинден өөрүүрдүр. ¹⁵ Мээң айтып берген сөстөрүмни акыңга дамчыдып чугаалаар сен; кайынар-даа чугаалап эгелээрге, Мен силер-биле кады болуп, сеңээ-даа, акыңга-даа чүнү чугаалаарын айтып бээр мен, чүнү кылырынга өөрөдир мен. ¹⁶ Аарон сээң орнунга чон-биле чугаалажыр кижини

болур. Ынчангаш ол сээң аксын дег болур, а сен аңаа Бурган дег болур сен. ¹⁷ Бо даянгышты база тудуп алгаш чор: ооң-биле улуска бадыткал демдектери көргүзөр сен».

Моисейниң Египетче ээп келгени

¹⁸ Моисей оон каты Иофорга келгеш: «Мен ам чоруптайн аа, Египетте чурттап турар чоок улузумче дедир чанып, оларның бар-чогун көрүп көрейн» — деп чугаалаан.

Иофор Моисейге: «Амыр-тайбың ээп чанывыт» — деп харыылаан.

¹⁹ Моисей Мадянга турда-ла, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Ам Египетче чана бер: сени өлүрер деп турган улус шуптузу өлүп калган-дыр» — деп чугаалаан чүве-дир. ²⁰ Моисей кадайын, ажы-төлүн элчигенге олурткаш, египет черже ээп чана берген. Ол Бурганның берген даянгыжын база ап алган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге мынча дээн: «Моон чорупкаш, Египетке челе бергеш, Мээң сени кылың дээш хүлээткеним кайтамчык чүүлдерниң шуптузун фараоннун мурнунга кылыр сен. А Мен фараонну чөрүү-дедир кылып каарымга, ол чонну салбайн баар. ²² Ынчан фараонга мынча дээр сен: „Дээрги-Чаяакчы сеңээ чугаалап тур: Израиль дээрге Мээң дун оглум-дур. ²³ Ынчангаш оглум Менээ бараан болуп, мөгейзин дээш, ону салып чорудуптарынны дужаап тур мен. А бир эвес Израильди салырындан ойталаар болзунза, көөр сен — Мен сээң дун оглунну өлүрүп каар мен“».

²⁴ Моисей орук ара хонуп чыдырда, Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш, ону өлүрер деп барган. ²⁵ Моисейниң кадайы Сепфора ынчан чидиг бижек ап алгаш, оглунун дотааның кыдыкы кежин кыртыжап демдектеп алган*. Оон ол кешти ашааның ийи бут аразынга дегзип: «Бо хан ачызында мээң-биле дүгдешкен сен» — дээн. ²⁶ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейни амылын арттырып каан. (Сепфора кыртыжап демдектээшкинге хамаарыштыр: «Хан ачызында дүгдээшकिन» — деп чугаалаан.)

* 4:25 Эрте-бурунгу тайылбырлакчыларның бодап турганы-биле, Моисей Бурганның Авраамга берген айтышкынын (Э. д. 17 эге) уруп, ийиги оглун үезинде кыртыжадып демдектетпээн. Бурган Моисейниң сөс дыңнавазын кеземче чок арттырып шыдаваан, чүге дээрге Моисей Египетче кыртыжадып демдектеткен еврей чонну хостаар дээш бар чыткан болгай.

**Бурганның Ааронну
Моисейге чорутканы**

²⁷ Дээрги-Чаяакчы Ааронга: «Моисейни уткуп, ээн кургаг ховуже чорувут» — дээрге, демгизи ынаар чорупкаш, Бурганның даанын* чанынга дунмазы Моисейни уткуп алгаш, ошпак каан. ²⁸ Дээрги-Чаяакчыга айбылаткан Моисей Ооң бүгү сөстөрүн база кылзын деп айытканы бүгү бадыттал демдектерин Ааронга дамчыдып чугаалаан. ²⁹ Моисей биле Аарон кады чорупкаш, израиль чоннун шупту баштыңдарын чыып алганнар. ³⁰ Аарон чонга Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалаан бүгү сөстөрүн дамчыдып чугаалааш, чон мурнунга бадыттал демдектерин кылып көргүскөн. ³¹ Чон оларга бүзүрөй берген. Дээрги-Чаяакчы израиль чонга чедип келген база ооң хилинчээн көрүп каан дээрзин дыңнааш, улус Бурганның мурнунга сөгүрүп, мөгейген.

Моисей биле Аарон фараоннуң мурнунда

5 ¹ Моисей биле Аарон чон-биле чугаалашкан соонда, фараонга чеде бергеш, мынча дээннер: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Мээң чоңумну — ээн кургаг ховуга Менээ тураскааткан байыр-найыр кылыр кылдыр — салып чорудувут“ — деп тур». ² А фараон: «Дээрги-Чаяакчы деп кымыл ол? Чүге мен Ону тооп дыңнаар, израиль чонну салып чорудар ужурлуг кижжи мен? Дээрги-Чаяакчыны-даа билбес мен, Израильди-даа салбас мен» — деп харыылаан.

³ Олар аңаа: «Еврейлернин Бурганы бистин-биле чугаалашты, ам Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска өргүл салырывыс ол-дур, бисти ээн кургаг ховуже — үш хүн чоруур ырак черже — салып көрөм, оон башка Ол бисти аарыг-аржык-биле азы айыыл-халап-биле узуткап каар» — деп чугаалааннар.

⁴ Ынчалза-даа Египеттин хааны: «Моисей биле Аарон, чүге чонну ажыл-херектеринден чардыктырып тур силер? Дагдынган ажылыңар кылыңар» — деп харыылаан. ⁵ Ол аңаа немей: «Бо черде ажылчы чон дыка көвүдээн-дир, а силер оларны ажыл-херектеринден чардыктырып турар-дыр силер» — дээн.

**Фараоннуң израиль чонну
кызып-кыярын деңдеткени**

⁶ Фараон ол-ла хүн израиль чонну хайгаарап турар египетчилерге база еврей харагалзакчыларга айтыышкын берип, мынча дээн: ⁷ «Мооң мурнунда берип турганыңар дег, израильчилерге тууйбу кылырда ажылгаар тараа саванын моон сонгаар бербенер: олар саванын боттары чыып алзыннар. ⁸ А оларга кылыр кылдыр доктаадып каан тууйбулар санын эвээжетпенер, биеэги хемчээлге деңнеп онаанар. Олар чалгаарап турар болгаш: „Барып, Бурганывыска өргүл салгылы!“ — деп алгыржып турар-дыр. ⁹ Улам хөй ажылдап, хоозун чугаа дыннавазыннар дээш, оларга ажылдан чүдүрүп калыңар». ¹⁰ Ынчан израиль чонну хайгаарап турган египетчилер болгаш харагалзакчы еврейлер чонга баргаш: «Фараон моон сонгаар силерге тараа саваны бербезин дужаап тур. ¹¹ Боттарыңар барып, кайыын-даа болза, савандан тып алыңар, а кылыр ажылыңарнын хемчээлин эвээжетпес бис» — дээннер. ¹² Ынчангаш тараа саваны ам чок боорга, израиль чон бүгү Египетти эргий кезип, шөлдө артакан тараа сыптары дилеп чорупкан. ¹³ А дарлакчы-хайгааракчылар оларны албадап: «Ажылдың доктааткан үлүг-хемчээн, саванын силерге берип турган үеде дег, хүннүн-не күүседиңер» — деп турганнар. ¹⁴ Фараоннуң томуйлаан дарлакчылары израиль чонну баштаары-биле боттарынын салып кааны еврей харагалзакчыларны эттеп-эриидеп: «Мооң мурнунда кылып турганыңарга деңнежир санныг тууйбуларны ам чүге кылбайн тур силер?!» — деп кончуп турганнар.

¹⁵ Израиль чоннун харагалзакчылары фараонга чедип келгеш, мынча деп хомулдап турганнар: «Кулдарыңар болур бисти ынчаар аажылап канчаарыңар ол? ¹⁶ Тараа саваның кулдарыңар болур биске бербес-тир, а тууйбуларны биеэгизинден эвээш эвести кылзын дээр-дир, ам мыр-ыңай эттеп-эриидеп эгеледи. Силернин чонуңар боду буруулуг-дур!»

¹⁷ А фараон: «Чалгаа-дыр силер, ажылдаар хөңнүңер чок-тур, ынчангаш: „Барып, Дээрги-Чаяакчыга өргүл салгылы!“ — деп турар-дыр силер. ¹⁸ Ам барып

* 4:27 Бурганның даа — Хорив (азы Синай) дагны мынча дээн.

ажылданаар! Саванны силерге кым-даа бербес, а тууйбуларның доктааткан санын бүдүрүп турунар» — деп харыылаан. ¹⁹ Израиль чоннун харагалзакчылары «Хүннүн-не кылырын доктааткан тууйбулар санын эвээжетпенер» деп сестер дыңнааш, боттарынга айыыл кыжанып келгенин билип кааннар. ²⁰ Харагалзакчылар фараондан үнүп чоруткаш, оларны манап турган Моисей биле Ааронга таваржы бергенер. ²¹ «Силер бисти фараоннун болгаш оон дүжүметтериниң ийи караа-биле көрбөс улузу кылып кагдынар, бисти өлүрзүн дээш, хылышты оларның холдарынга тугутуп бердинер — деп, олар чугаалааннар. — Дээрги-Чаяакчы силернин оонарны көрзүн база ол дээш шиидип, кезетсин».

Моисейниң Бурганга хомудааны

²² Моисей Дээрги-Чаяакчыга база каптап мөргүп: «Дээргим! Сен бо чонну чүү дээш айыыл-халапка таварыштырдың? Чүге мени айыбал чоруттуң? ²³ Мен фараонга чеде бергеш, Сээң адындан оон-биле чугаалаштым, а фараоннун бо чонга хамаарылгазы улам баксырай берди. Сен Бодуннун чонунну хостаар болгаш, хостаайн бардың» — дээн.

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараонну ам канчаарымны көөр сен: улуг күжүмнү ажыглаптарымга, ол израиль чонну салып чорудуттар; харындаа ону бодунун черинден үндүр сывырыптар» — деп чугаалаан.

Бурганның Бодунуң даалгазын Моисейге каптааны

² Бурган Моисейге улаштыр мынча дээн: «Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ³ Мен Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка Күчүлүг Бурган деп ат-биле көстүп кээп турган мен, а Дээрги-Чаяакчы деп адымны оларга угаатпаан мен. ⁴ Мен олар-биле чагыг-керээ чарган мен — оларның ынчан чурттап, көжүп чорааны ханаан черни оларга бээрин аазаан мен. ⁵ Израиль чонунун египетчилерге кулдаттыргаш, хомудаанын дыңнап кааш, ол чагыг-керээни бодап келдим. ⁶ Ынчангаш израиль чонга мону чугаала: „Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Си-

лерни египет дарладдан хостап үндүрер мен, египетчилерге кулдар болбас силер. Өндүр улуг күчү-күжүм-биле база коргунчуг кеземчелерим-биле силерни камгалаар мен. ⁷ Мен силерни Бодуннун чонум кылдыр хүлээп алыр мен, силерге Бурган болур мен. Силерни египет дарладдан хостап үндүрген Дээрги-Чаяакчы Бурганынар — Мен-дир дээрзин билип аар силер. ⁸ Авраамга, Исаакка болгаш Иаковка бээр бооп дангыраг-лааным черже силерни чедире бээр мен. Ол черни силерге салгал дамчыыр өнчү кылдыр бээр мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!» ⁹ Моисей ол сестерни израиль чонга дамчыдып чугаалаан, ынчалз-даа олар сорул чогуңдан база аар-берге ажылдарга чилчии үзүлгенин-ден ону дыңнавайн барганнар.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: ¹¹ «Египеттиң хааны фараонга баргаш, оон израиль чонну бодунун чуртундан салып чорудар ужурлуун чугаала» — дээн.

¹² Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Израиль чон безин мени тооп дыңнавайн турда, фараон мени тооп дыңнаар деп бе? Мен дылым чечен эвес кижиге болгай мен» — деп харыылаан. ¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисей болгаш Аарон-биле ынчалдыр чугаалажып, оларны израиль чонче база Египеттиң хааны фараонче чорудупкаш, израильчилерни оон черинден үндүрер айтышкынны берген.

Моисей биле Аароннун ада-өгбе даңзызы

¹⁴ Моисей биле Аароннун ада-өгбелеринин өг-бүлө баштыңнары бо-дур.

Иаковтун улуг огу Рувимниң оолдары — Енох биле Фаллу, Хепрон биле Харми олар Рувимден укталган төрөл бөлүктөр баштыңнары-дыр.

¹⁵ Симеоннун оолдары — Иемуил, Ямин, Огад, Яхин, Цохар биле хананей авалыг Саул олар Симеондан укталган төрөл бөлүктөр баштыңнары-дыр.

¹⁶ А Левий 137 чыл чурттаан, оон соон салгаан оолдарын Гирсон, Кохат болгаш Мерари дээр турган. ¹⁷ Гирсоннун оолдары Ливни болгаш Шимей болур, олардан база төрөл бөлүктөр укталган.

¹⁸ Кохат 133 чыл чурттаан. Оон оолдары

5:22 Ис. 7:7 6:3 Э. д. 17:1 6:7 Иез. 20:5 6:8 Э. д. 15:18; 26:3; 35:12 6:14 Э. д. 46:8-11 6:15 Э. д. 46:10; Сан. 26:12-13 6:16 Сан. 3:17; 1 Чыл. 6:16

Амрам биле Ицгар, Хеврон биле Узиил олар болур. ¹⁹ Мерариниң оолдары Махли болгаш Муши болур. Левийден укталган төрөл бөлүктөриниң баштыңнары ол-дур.

²⁰ Амрам 137 чыл чурттаан. Ол ача-зының дунмазы Иохаведаны кадай кылып алган. Иохаведа Амрамга Аарон биле Моисейни божуп берген. ²¹ Ицгарның оолдары Корах, Нефег болгаш Зихрий болур. ²² Узиилдин оолдары Мисаил, Элиафан болгаш Сифри болур.

²³ Аарон бодунга кадай кылдыр Аминадавтын уруу, Наассоннуң дунмазы Елисаветаны ап алган. Елисавета Ааронга Надав биле Авиудту, Элеазар биле Ифамарны божуп берген. ²⁴ Корахтын оолдары Асир, Элкана болгаш Ависаф олар Корахтан укталган төрөл бөлүктөриниң баштыңнары-дыр. ²⁵ Аароннуң оглу Элеазар Футиилдин бир уруун кадай кылдыр ап алган. Кадайы Элеазарга Финеести божуп берген. Левийден укталган төрөл бөлүктөриниң улуг баштыңнары ол-дур.

²⁶ Аарон биле Моисей дээрге Дээрги-Чаяакчынын: «Израиль чонну египет черден чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскөш, үндүрө беринер» — деп турганы улус ол-дур. ²⁷ Египеттин хааны фараон-биле чугаалашып, оон израиль чонну Египеттен салып чорударын негеп турган улус — Моисей биле Аарон ол-дур.

Бурганның Моисей биле Ааронну томуйлааны

²⁸ Ол үедө Дээрги-Чаяакчы Египетке Моисей-биле чугаалашкан. ²⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! Египеттин хааны фараонга Мээн сеңээ чугаалаан бүгү чүвемни дамчыт» — дээн.

³⁰ А Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Мен чечен эвес кижжи болгай мен, фараон мени тооп дыңнаар бе?» — деп харыылаан.

7 ¹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мени дыңна, Мен сени фараоннуң мурнунга Бурган дег кылып каан мен, а Аарон акың сээн медээчин болур. ² Сен Мээн айтышкыннарымның шуптузун Ааронга дамчыдып чугаалаар сен, а акың фараонга: „Израиль чонну бодуннуң чериң-

ден салып чорудувут“ — деп чугаалаар. ³ А мен фараонну чөрүү кылып каар мен, египет черге дыка хөй көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдерни көргүзөр мен. ⁴ Ынчалза-даа фараон силерни тооп дыңнавайн баар. Мен ынчан Египетке күчү-күжүмнү көргүзөр мен; коргунчуг кеземчелерни көргүзүп тургаш, Мээн агшериимни — Мээн израиль чонумну египет черден үндүрө бээр мен. ⁵ Египетчилерге күчү-күжүмнү көргүскөш, израиль чонну оларның аразындан үндүрө бээр-имге, египет чон Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алыр».

⁶ Моисей биле Аарон Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнап, Оон дужааганын ёзугаар кылганнар. ⁷ Фараон-биле чугаалашып эгелээни үедө, Моисей — сезен, а Аарон — сезен үш харлыг турган.

Даянгыштын чылан бооп хуулганы

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ⁹ «Фараон силерге: „Кайгамчык чүүл кылып, күчү-күжүрнү көргүзүнер“ — дээр болза, акың Ааронга: „Даянгыштын фараоннуң мурнунче октавыт“ — дээр сен, Моисей. Даянгыш ынчан чылан бооп хуула бээр». ¹⁰ Моисей биле Аарон фараонга чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының дужааганын ёзугаар кылганнар. Аарон даянгышын фараоннуң база оон джүмөттөринин мурнунче октаптарга, даянгыш чылан бооп хуула берген.

¹¹ Фараон ынчан Египеттин мерген угаанныглары биле каран көрнүрлерин кыйгыртып эккээрге, олар боттарынын илби-шидизин ажыглап, база ынчаар кылыпканнар. ¹² Олар шупту даянгыштарын черже октаарга, даянгыштары база-ла чыланнар бооп хуула берген; ынчалза-даа Аароннуң даянгышы оларның даянгыштарын сырыппкан. ¹³ А фараон чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчынын чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңнавайн барган.

Бирги кеземче: сугнуң хан бооп хуулганы

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге мынча дээн: «Фараон чөрүү-дүр, оон израиль чонну салып чорудар хөңнү чоктур. ¹⁵ Даарта эрген фараонга чедө бер, ол хем эриинче үнүп кээрге, оон оруун

6:19 Сан. 26:57-58 6:20 Сан. 26:59 6:21 Сан. 16:1-35 6:22 Лев. 10:4 6:23 Сан. 1:7; 2:3 ||
Сан. 26:60-61 6:24 Сан. 26:11; 1 Чыл. 6:22-23 6:25 Сан. 25:7

доза турувут. Чылан бооп хуулуп турган даянгыыжынны база тудуп аар сен. ¹⁶ Фараонга мынча деп чугаалаар сен: „Еврейлернин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мени сенче Ооң чонун Анаа ээн кургаг ховуга бараан болуру-биле салып чорудуу чугаалазын дээш айбылап чоруткан чүве. Ынчалза-даа сен амдыгаа чедир тооп дыннавадың. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы ам сенээ ‘Дээрги-Чаяакчы-дыр мен’ дээрзин канчаар көргүзөрин чугаалап тур: мен хемниң суун холумда даянгыыжым-биле соптарымга, сут хан бооп хуула бээр. ¹⁸ Хемде балык кырлып каар, хем чыдый бээр, египетчилер ынчан оон суун ижип шыдавас апаар“.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге орта немей: «Ааронга мону чугаала. Ол даянгыыш туткан холун египетчилернин бүгү сугларыңче: оларның хемнеринче, арыктарыңче, хөлдөрүнче база суг шыгжаар черлеринче углай сунупсун — ынчан суглар хан бооп хуула бээр. Египеттин бүгү черинге хан ага бээр, ыяш болгаш даш саваларны безин хан иштээр» — дээн.

²⁰ Моисей биле Аарон Дээрги-Чаяакчының дужааганын эзугаар кылганнар. Аарон даянгыыжын көдүргөш, фараон болгаш ооң дүжүмөттери көрүп турда, хемниң суун соптарга, хемниң бүгү суу хан бооп хуула берген. ²¹ Хемниң балыгы кырлып калган, хем чыдый берген, египетчилер ынчан ооң суун ижип чадап каан; хан бүгү египет черге агып чыткан.

²² Египеттин караң көрнүр улузу боттарының илби-шидизин ажыглап, база шак ынчаар кылганнар. Ынчан фараон чөрүүлөй бергеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыннавайн барган. ²³ Фараон олардан хая көрнүп, ордузунче чана берген; ол кайгамчык чүүл безин ооң чүрөөн чымчадып шыдавайн барган. ²⁴ Шупту египетчилер хемниң суун ижип чадап кааш, ижер суг тып аары-биле, хем кыдын казып туруп бергеннер.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы хемни хан кылдыр хуулдурупкан соонда, чеди хүн эрткен.

Ийиги кеземче: бөзүр-пагалар

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Фараонга баргаш, Дээрги-Чаяакчының бол сөстөрүн дамчыт: „Менээ бараан болзун дээш, Мээң чонумну

салып чорудувут. ² А салып чорударын чөпшээревес болзунза, сээң бүгү черинни бөзүр-пагалар-биле долдуруп каар мен.

³ Хемге бөзүр-пагалар имиңейин бээр, олар хемден үнгөш, бажыңыңче кирип кээрлер: удуур өрээлинче, орун-дөжөөңче, дүжүмөттеринин, албаты чонунун бажыңнарынче база одаар суугуларын болгаш саваларыңче кире халчырлар. ⁴ Олар сени, албаты чонунну, бүгү дүжүмөттеринни кырлай база бээрлер“.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ааронга чугаала, ол даянгыыш туткан холун хемнер, арыктар болгаш хөлдөргө углай сунупсун. Ынчан бөзүр-пагалар египет черге үнүп кээр» — деп немей чугаалаан. ⁶ Аарон холун Египеттин сугларыңче углай сунуптарга, бөзүр-пагалар үнүп келгеш, бүгү египет черни шыва апканнар. ⁷ Караң көрнүрлер боттарының илби-шидизин ажыглап, база ынчаар кылгаш, бөзүр-пагаларны египет черге үндүрүп эккелгеннер. ⁸ Фараон Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш: «Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүнөр, Ол бөзүр-пагаларны менден база мээң албаты чонумдан ырадып аппарзын. Мен ынчан силернин чонунарың Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылары-биле салып чорудар мен» — деп чугаалаан.

⁹ Моисей фараонга: «Сен дээш, сээң дүжүмөттерин дээш, албаты чонун дээш мөргүүр үемни бодун доктаадырын болгап көрөм. Мен мөргүүрүмге, бөзүр-пагалар сенден, сээң бажыңнарыңдан чоруй баргаш, чүгле хемге артып каар» — деп харыялаан.

¹⁰ Фараон: «Даарта» — дээн.

Моисей: «Сээң чугаалааның эзугаар болзун. Ынчан бистин Дээрги-Чаяакчы Бурганыыс-биле эннежир кым-даа чок дээрзин билип алыр сен. ¹¹ Бөзүр-пагалар сенден, сээң бажыңнарыңдан, дүжүмөттеринден болгаш албаты чонундан ырап чоруй баар; олар чүгле хемге артып каар» — деп харыялаан.

¹² Моисей биле Аарон фараондан чоруй барганнар. Моисей оон Дээрги-Чаяакчыны кыйгыргаш, Оон фараонче салыпканы бөзүр-пагалар дугайында мөргүл кылган. ¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейниң дилээн күүсеткен: бөзүр-пагалар бажыңнарга, херимнер иштинге, шөлдерге кырлып калган. ¹⁴ Оларны

эндере оваалай чыып каарга, чер кыры чыдый берген. ¹⁵ А фараон байдалдың экижээнин көрүп кааш, чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Моисей биле Ааронну тооп дыңна-вайн барган.

Ушкуч кеземче: хүлчүктөр

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ааронга чугаала, ол даянгыыжын сунгаш, черниң доозунун солсун. Ынчан бүгү египет черге доозун хүлчүктөр бооп хуула бээр» — дээн. ¹⁷ Олар шак ынчаар кылганнар. Аарон даянгыыш туткан холун сунгаш, черниң доозунун солтарга, улусту болгаш мал-маганны хүлчүктөр үглөй берген. Бүгү египет черде бар доозун хүлчүктөр бооп хуула берген.

¹⁸ Египет караң-көрнүрлер база илби-шидизин ажыглап, хүлчүктөр тывылдырар дээш, ынчалдыр кылырын оралдашса-даа, чадап кааннар. Улусту-даа, мал-маганны-даа хүлчүктөр үглөп артып калган. ¹⁹ Караң көрнүрлөр ынчан фараонга: «Бурганның холу ону кылгандыр» — деп чугаалааннар. Ынчалза-даа фараон чөрүүлөп, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, оларны дыңнаар хөңнү чок болган.

Дөрткү кеземче: ызырар сээктер

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Даарта эртежиң тургаш, фараоннун мурунуга барып турувут. Ол хемге чедө бээрге, сен аңаа Дээрги-Чаяакчының дараазында сөстөрүн дамчыт: „Мээн чонумну Менээ бараан болур кылдыр салып чорудувут. ²¹ А бир эвес чонумну салбас болзунза, көөр сен, Мен сенче, сээң дүжүмөттеринче, албаты чонунче, бажыннарынче ызырар сээктерни салып үндүрүптер мен. Египетчилерниң бажыннары-даа, оларның чурттап турар чери-даа имилеме ызырар сээктерге бүргөдиптер. ²² Шак ол хүнде Мээн чонумнуң чурттап турары Гесем деп черге хамаарылгам тускый боор: аңаа ызырар сээктер турбас. Мени бүгү чер-делегейниң Дээрги-Чаяакчызы деп ынчан биллип алыр сен. ²³ Мээн чонумну сээң чонундан ылгаар мен*. Даарта дораан бо бадыткал демдээ боттаныр*».

* 8:23 Өске бурунгу сөзүглелде бо сөстөрниң орнуга «Сээң чонунну эвес, а Бодумнуң чонумну камгалаар мен» деп бижээн.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы шак ынчаар кылган-даа: эмге-санчок ызырар сээктер фараоннун бажынынче, оон дүжүмөттериниң бажыннарынче, бүгү египет черге хөмө ужуп келген. Чер-чурт ызырар сээктерден харыксырап чыткан. ²⁵ Фараон ынчан Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш: «Барынар, Бурганыңарга өргүлдү маңаа, бо черге кылыңар» — деп чугаалаан.

²⁶ Ынчалза-даа Моисей: «Ынчаарга кайын боор. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска салгырывыс өргүлдү египетчилер бужар чүүл деп санаар болгай. Ынчангаш шак ол өргүлдү олар көрүп турда салыр болзувусса, бисти даштар-биле соп кааптар эвес деп бе? ²⁷ Бис ээн кургаг хову-же, үш хүн чорааш чедер черге бараалы. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске чугаалаанын ёзугаар, ол черге Аңаа өргүлдөн кылылы» — деп харыылаан.

²⁸ Фараон: «Мен силерни ээн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга өргүл кылыр кылдыр салып чорудар мен, чүглө ыраваңар; мен дээш мөргүп көрүнер» — дээн.

²⁹ Моисей: «Ындыг-дыр, мен ам ордундан үнгөш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүүйн. Ызырар сээктер фараондан, оон дүжүмөттеринден база албаты чонундан даарта ырап чоруй баар. Чүглө фараон израйль чонну Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылыры-биле салып чорударындан ойталавазын, мегелээрин соксатын» — деп харыылаан.

³⁰ Моисей фараондан чоруткаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, ³¹ Ол Моисейниң дилээн күүседип, ызырар сээктерни фараондан, оон дүжүмөттеринден база чонундан ырадып каапкан: чангыс-даа ызырар сээк артпаан. ³² Ынчалза-даа фараон чөрүүлээш, чонну бо удаада даа салбайн барган.

Бешки кеземче: мал-маган кырап хамчык аарыг

9 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге фараонга барып, мону дамчыдып чугаалаарын дужааган: «Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Менээ бараан болзун дээш, Мээн чонумну салып чорудувут!“ — деп тур. ² Бир эвес салгырындан ойталап,

ам-даа туруп туруп бээр болзунза, ³ көөр сен, Дээрги-Чаяакчы Бодунун күчү-күжүн шөлдерде оыттап турар мал-маган-ынга удур углаптар. Ол кончуг аар хамчык аарыгны сээң аыттарыңче, элчиген-нериңче, тевелериңче, бода болгаш шээр малыңче салыптар. ⁴ Дээрги-Чаяакчы ол өйдө Израильдин мал-маганын Египеттин мал-маганындан ылгап кааптарга, израиль чонга хамааржыр чангыс-даа мал өлбөс. ⁵ Дээрги-Чаяакчы үе-шак айтып: „Мен ол бүгүнү бо чуртка даарта кылыр мен“ — деп чугаалады.

⁶ Даартазында хүндүс Египеттин хамык малы кырлып калган, а израиль чонга хамааржыр чангыс-даа мал хораваан. ⁷ Фараон улузун «Барып көрүңер» дээрже, израиль чоннун чангыс-даа малы хораваан болган. Ынчалза-даа фараон чөрүүлөп, израиль чонну салбайн барган.

Алдыгы кеземче: ириңниг балыглар

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: «Суугунун хүлүн адыш долдуур ап алынар. А Моисей ону фараон көрүп турда, дээрже чажыпсын. ⁹ Ынчан хүл бүгү египет черни бүргээр доозунче шилчий бээр; кижилерге болгаш мал-маганга ириңниг балыглар тыптып кээр». ¹⁰ Моисей биле Аарон суугудан хүл ап алгаш, фараоннун мурнунга барып туруп алганнар. Моисей хүлдү дээрже чажыптарга, улус-даа, мал-маган-даа ириңниг балыгларлыг апарган. ¹¹ Караң көрнүрлер боттары ириңниг балыгларлыг апаргаш, Моисейге удур туржур харык чок болганнар, бүгү египетчилер база ынчап барганнар. ¹² Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каан болгаш, Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалап турганы дег, ол Моисей биле Ааронну тооп дыңнаваан.

Чедиги кеземче: долу

¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Даарта эртен эртежики тургаш, фараоннун мурнунга чедө бергеш, аңаа чугаала: „Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Меңээ бараан болур кылдыр, Мээң чонунму салып чорудувут! ¹⁴ Бо удаада Мээң бүгү кеземчемни сээң бодунче, сээң дүжүмет-

теринче, албаты чонунче салыптар мен. Ынчан бүгү чер кырында Мээң-биле эннежи кым-даа чок дээрзин билип каар сен. ¹⁵ Мен күчү-күжүмнү көргүзүп, сенче база албаты чонунче хамчык аарыгны салыпкан болзумза, чырык чер кырынга амылыг артпас турган ийик сен. ¹⁶ Ынчалза-даа Бодунун күчү-күжүмнү көргүзөр дээш, сени кадагалап артырган мен*, ынчан бүгү чер кырында улус-чоннар Мээң адымны билип алыр! ¹⁷ Сен Мээң чонумга ам-даа удурланып, ону салып чорутпайн тур сен, ¹⁸ ынчангаш Мен даарта, бо үеде, Египетти үндезилеп тургусканындан бээр бөгүнге чедир кажан-даа чаап көрбээн, аажок күштүг долуну чагдырар мен. ¹⁹ Ындыг болганда, кодан сүрүглериңни болгаш шөлдерде сеңээ хамааржыр бүгү чүвени бөлдүрүп, улустан айбыла; шөлге артып каар, бажың-балгадынга чаглактанмас бүгү улусту болгаш мал-маганны долу өлүр соп каар“».

²⁰ Фараоннун дүжүметтеринин аразында Дээрги-Чаяакчынын сөзүндөн коргар улус кулдарын болгаш кодан малдарын бажың-балгадынче кирип алган. ²¹ А Дээрги-Чаяакчынын сөзүн херекке албаан улус кулдарын болгаш кодан малдарын шөлге арттырып каан.

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунну дээрже углай сунувут, ынчан бүгү египет черже: улусче, мал-маганче база шөлдерде оыт-үнүштүн шуптузунче долу чаар» — деп чугаалаан. ²³ Моисей даянгыжын дээрже углай сунуптарга, Дээрги-Чаяакчы динмирээшкини динмиреди, долуну чагдырыпкан; кызаннаашкын черге чаттылып турган. Дээрги-Чаяакчы долуну бүгү египет черже чагдырыпкан. ²⁴ Долу чаарга, оон аразында кызаннаашкын кызаннап турган. Египетти оон чону ээлеп чуртаандан бээр кажан-даа чаап көрбээн, эң күштүг долу ол болган. ²⁵ Долу бүгү Египетке ажык черлерге турган бүгү чүвени — кижиден эгелээш, мал-маганга чедир — узуткап каапкан; шөлдерде оыт-үнүштүн база ыяштарнын шуптузун долу соп, урегдеп, сыйып каапкан. ²⁶ Чүгтө израиль чоннун чурттап турганы Гесем дээр черге долу чагбаан.

* 9:16 Азы: «Сени хаан кылып каан мен».

9:12 Ыд. ыр. 104:25 9:16 Рим. 9:17 9:23 Иис. 10:11; Ажыл. 11:19; 16:21

²⁷ Фараон Моисей биле Ааронну кыйгыртып алгаш, оларга: «Бо удаада бачыт үүлгеткенимни минтип тур мен. Дээрги-Чаяакчының сөзү чөптүг-дүр, а мен болгаш мээң чонум буруулуг-дур — деп чугаалаан. — ²⁸ Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүнер: Бурганның динмирээш-киннери соксазын, долуг чагбазын, мен ынчан силерни салып чорудуптар мен, моон сонгаар тутпас мен».

²⁹ Моисей анаа: «Хоорайдан үне бээрим билек, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, холдарым сунар мен: динмирээш-киннер динмиревейн баар, долугаа чагбастаар, чер-делегей Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр дээрзин билип каар сен. ³⁰ Ынчалза-даа билир мен: сен-даа, сээң дүжүметтериң-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчыдан ам-даа кортпайн турар-дыр силер» — деп харыылаан.

³¹ (Арбай баш тырта берген, а лён сыптарда частып үнүп келген турган, ынчангаш оларны долугаа соп каапкан.

³² А кызыл-тас биле ак-тараа орай быжар болгаш, ажырбайн барган.) ³³ Моисей фараондан чоруй баргаш, хоорайдан үнгөш-ле, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, холдарын сунарга, динмирээш-кин биле долугаа соксай берген, чазь база чагбайн барган. ³⁴ Чаъстың, долунуң база динмирээш-кинниң соксаанын көргөш, фараон бачыт үүлгедирин уламчылай берген: ооң боду-даа, дүжүметтери-даа чөрүүлени бергеннер. ³⁵ Фараон чөрүүлөш, Дээрги-Чаяакчының Моисейниң аксы-биле чугаалап турганы дег, израильчилерни салып чорутпайн барган.

Сески кеземче: мөөң шартылаа

10 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараонче бар. Бодумнун демги бадыг-кал демдектеримни оларга көргүзүр дээш, фараонну болгаш ооң дүжүметтерин чөрүү кылып каан мен. ² Мээң Египетке кылган чүүлдериң болгаш анаа көргүскен бадыг-кал демдектерим дугайында оглунга, оглунуң оглунга чугаалап чорууң дээш база силер Мени Дээрги-Чаяакчы-нар-дыр деп билип алзыннар дээш, ынчалдыр кылган мен» — деп чугаалаан.

³ Моисей биле Аарон фараонга чедер бергеш, мынча дээннер: «Еврейлерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Сен ам чегеже чедир Меңээ чагыртыр-

ындан ойталап кээр сен? Меңээ бараан болур кылдыр, Мээң чонумну салып чорудувут. ⁴ А бир эвес Мээң чонумну салбас болзунза, көөр сен, даарга сээң чурт-унче мөөң шартылааны ыдыптар мен. ⁵ Ол чериң кырын шыва аптарга, чер көзүлбестей бээр. Шартылаа силерде долугаа соонда бүдүн арткан бүгү чүвени чиптер; шөддерде үнгөн ыяштарнын шуптузунун бүрүлерин база чиптер. ⁶ Ол сээң бажың-нарынны, дүжүметтериниң бажыңнарын, Египетте бүгү улустун бажыңнарын дола бээр. Силерниң ада-өгбелеринер бо черге чурттап эгелээнинден бээр, бөгүнге чедир ынча хей шартылаа көрбөөннер».

Моисей хая көрүнгөш, фараоннун орду-зундан үнүп чоруй барган.

⁷ Ынчан фараоннун дүжүметтери анаа: «Бо кижиги бисти чегеже дээр хилинчектээрил? Ол улусту салып чорудуптунар, Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бараан болгайлар аан, Египеттин буураар деп барганын ам-даа билбейн турарыңар ол бе?» — дээннер.

⁸ Фараон Моисей биле Ааронну дедир кыйгыртып алгаш: «Барып, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бараан болуңар, чүгө кымнар баарыл?» — деп айтырган.

⁹ Моисей: «Бүгү чон — аныяктар-даа, кырганнар-даа, оолдарывыс-даа, кыстарывыс-даа кады чоруур бис; бода-даа, шээр-даа малывысты ап алыр бис, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчывыстың байыр-лалы боор-дур» — деп харыылаан.

¹⁰ Фараон: «Ындыг боор харын! Мен силерни ажы-төлүңер-биле кады салып-тар болзумза, Дээрги-Чаяакчыңар силерниң талаңарда болур боор оң! Багай чүве бодап алган хире-дир силер. ¹¹ Чок-чок! Чүгө эр улус барып, дилээнер аайы-биле Дээрги-Чаяакчыга бараан болзун» — деп чугаалаан. Оон оларны үндүр сывырыпкан.

¹² Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге: «Египет черниң кырынче углай холуңу сунувут: мөөң шартылаа хөмө ужуп келгеш, долугаа соонда бүдүн арткан бүгү оыт-үнүштү чип каапсын» — деп айыткан. ¹³ Моисей египет черниң кырынче углай даангыжын сунарга, Дээрги-Чаяакчы ол черге чөөн чүктен хат чорудупкан. Хат хунну бадыр, дүннү өттүр хадааш, даартазында эртен мөөң шартылаа эккелген. ¹⁴ Шартылаа бүгү египет черге

9:27 2 Чыл. 12:6 9:28 Хост. 8:8; 10:17 9:29 Хост. 19:5; Ы. х. к. 10:14; Ыд. ыр. 23:1 10:4 Ам. 7:1; Ажыд. 9:3

хөмө шургуп келгеш, чуртка чаттылдыр хонупкан. Шартылаа эндерик болган — ооң мурнунда ындыг шартылаа туруп-даа көрбээн, ооң соонда база каян-даа турбас. ¹⁵ Ол черниң кырын шыва аптарга, чер кыры кара бизирт апарган. Шартылаа черниң бүгү ойт-сигенин болгаш ыяштарның бүрүлеринин долу соонда бүдүн артканнарын чипкен: бүгү египет черге — ыяштарга-даа, ойт-үнүшке-даа — ногаан бүрү артпаан.

¹⁶ Фараон Моисей биле Ааронну далаштыг кыйгырткаш: «Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга база силерге удур бачытты үүлгеткен-дир мен. ¹⁷ Бачыдымны бо удаада өршээгеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга мөргүп көрүнер: Ол менден бо өлүмнү чайлатсын» — дээн. ¹⁸ Моисей фараондан үнүп чоруткаш, Дээрги-Чаяакчыга мөртээн. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы ынчан барыын чүктен аажок күштүг хат көдүрерге, хамык шартылааны Кызыл далайже* дүжүр хадып апарган — египет черге чангыс-даа шартылаа артпаан! ²⁰ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каарга, ол израиль чонун салбайн барган.

Тоску кеземче: дүмбей караңгы

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунну дээрже углай сунувут — ынчан египет черге суйбай тудупку дег дүмбей караңгы дүжөр» — дээн. ²² Моисей холун дээрже углай сунуптарга, бүгү египет черни үш хүн дургузунда дүмбей караңгы бүргей апкан. ²³ Улус бот-боттарыын көрүп шыдабайн турган, үш хүн дургузунда кым-даа олурган черинден турбаан, а израильчилерниң шуптузунун чурттап турар черлеринде чырык бар болган.

²⁴ Фараон Моисейни кыйгыртып алгаш: «Барып, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар, чүгле шээр болгаш бода малыңар арттырып калыңар, а ажы-төлүңер силер-биле кады чорзун» — дээн.

²⁵ Ынчалза-даа Моисей: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыныска бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдериwисти эккеп салыр кылдыр, сен бистиң мал-маганыныска база салып чорудар ужурлуг сен.

²⁶ Кодан сүрүглериwисти — өскүс анай-даа манаа арттырбайн — ап алыр бис, чүгө дээрже Дээрги-Бурган-Чаяакчыга салыр

өргүлдерни ол малыыстан алыр ужурлуг бис: Дээрги-Чаяакчыга бараан болурувус черге четпээн шаавыста, Аңаа өргүл кылдыр чүнү салырынысты тода билбес-ле болгай бис» — деп харыылаан.

²⁷ Дээрги-Чаяакчы ынчан фараонну чөрүү кылып каарга, ол израильчилерни салып чорударындан ойталаан. ²⁸ Фараон Моисейге: «Менден ырап чор! Моон сонгаар мээң караамга көзүлбе! Мээң караамга ам бир көстүр хүнүңде өлүр сен» — дээн.

²⁹ Моисей: «Сээң чугаалааның ёзу-гаар болзун: моон сонгаар сээң караанга көзүлбес мен» — деп харыылаан.

Оңгу кеземчени баш бурунгаар чугаалааны

11 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Мен ам база бир кеземчени египетчилерге болгаш фараонга онааштырайн, ооң соонда ол силерни бо чурттан салып чорудуптар; а салып тура, силерни далаштырып, үндүр сывыра бээр. ² Чонга чугаалап каг: эр-даа, херэежен-даа улuzuнар — кижжи бүрүзү боттарынын кожжаларындан алдын, мөңгүн каасталгалардан дилеп алыр ужурлуг. ³ Дээрги-Чаяакчы Болунуң чонунче египет чонну ээ көрүндүрүпкен; ол ыпкаш Моисей египет черге, фараоннун дүжүмметтериниң болгаш албаты чонунун мурнунга аажок ат-сураглыг кижжи турган.

⁴ Моисей фараонга чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Дун ортузунда бүгү Египетти өттүр таварып эртер мен. ⁵ Фараоннун дүжүлге салгаар дун оглундан эгелээш, тараа дээрбелээр кул херэеженниң дун оглунга чедир — Египетте өг-бүлелериниң дун оолдарынын шуптузу база мал-маганның дун төлдериниң дөгерези — өлүп кырлыр. ⁶ Бүгү египет черге ооң мурнунда кажан-даа турбаан база моон сонгаар кажан-даа турбас ажыг-шүжүгүнүң ыы-сыызы дынналыр. ⁷ А бүгү израиль чондан ко-гараар кижжи-даа, мал-маган-даа турбас, ыт безин оларже ырланмас. Египетчилер биле израильчилер аразынга Мээң кандыг ылгал кылып туурамыны оортан билип алыр силер“. ⁸ Ынчан сээң шупту дүжүмметтериниң менээ чедип келгеш, мөгейип: „Баштап турар бүгү чонун-биле

* 10:19 Кызыл далай — еврей дылда «Кулузун далай» дээн.

чоруй бар“ — деп дилээрлер. Оон соонда мен чоруй баар мен». Моисей оон фараондан килеңи кыптыгып үнө берген.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Фараон силерни тооп дыңнавайн турардыр — египет черге Мээң кайгамчык чүүлдерим көвүдесин дээш, ындыг боор ужурлуг-дур» — деп чугаалаан. ¹⁰ Моисей биле Аарон ол бүгү кайгамчык чүүлдерни фараоннун мурнунга кылганнар. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы фараонну чөрүү кылып каан болгаш, ол израиль чонну бодунун чуртундан салбайн барган.

*Хосталышкын биле
Хаарган далганнар байырлалдары
(Лев. 23:5-8; Сан. 28:16-25;
Ы. х. к. 16:1-8)*

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы египет черге Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Бо ай силерге өске айларнын башкылыгы, чылдың бирги айы болзун. ³ Бүгү израиль ниитилелге мону чугааланаңар. Бо айның онгу хүнүнде кижиги бүрүзү бодунун өг-бүлөзинге бир анай-хурагандан шилип алзын. ⁴ А өг-бүлөдө улус эвээш, бүдүн мал эьдин чаңгыс утда чип шыдавас болза, чоогунда чурттап турар коязы-биле кады, эът чиир кижилерниң санын барымдаалап, шуптузунга четчир кылдыр анай-хураганның шилип алзын. ⁵ Ол мал четпес-дудуу эвес, бир харлыг эр мал болур ужурлуг, хой-даа, өшкү-даа мал төлү болза ажырбас. ⁶ Ол мал силерге бо айның он дөрткө чедир кадагалаттынып турзун, а он дөрттө кежээки имир дүжерге, израильчилерниң бүгү ниитилели анай-хураганның дөгөрү ужурлуг. ⁷ Оон оларның ханын узуп алгаш, ол эьтти чири бажыңнар эжиктериниң ийи кастыын база кырыкы доора ыжын оон-биле чаап алзыннар.

⁸ Ол дүне анай-хураганның эьдин отка хааргаш, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар-биле болгаш ажыг оът холуу-биле кады чизиннер. ⁹ Чедир хаарбаан азы сугга хайындырган мал эьди чивеңер, а отка бажы, хол-буттары база ишти-хырны-биле катай бүдүнгө хаарып чинер. ¹⁰ Ол дүне-ле эьттиң дөгөрезин

чиптинер, а эртенге чедир артып калган кезээн өрттедиптинер. ¹¹ Анай-хураганның эьдин чиирде, бүрүнү-биле кеттиниң, курунар куржанып, идиинер кедип алгаш, даянгыжыңар тудуп алгаш, чинер — ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалының аыш-чеми-дир*. ¹² Мен бо дүне египет черни өттүр таварып эрткеш, Египетте бар кижилерниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдериниң дөгөрезин чок кылып каар мен, Египеттиң бүгү бурганнарын шиидип, кеземче көргүзөр мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹³ Силерниң чурттап турар бажыңнарыңар эжиинде чагган хан тускай демдек болур: ону көрүп кааш, силерни оюп эрте бээр мен, Египеттиң чонун чылча шаап турумда, ол өлүмнүг халап силерге хора чедирбес.

¹⁴ Шак бо хүн силерге тураскаалдыг болзун, бүгү салгалдарыңарга ол хүннү Дээрги-Чаяакчы дээш байырлал кылдыр байырлазын. Силерге кезээ-мөңгөдө доктааткан кылдыр байырланаңар. ¹⁵ Чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далгандан чинер; бирги хүнде-ле бажыңнарыңарга турган ажыткының шуптузун үндүр октаптыңар, бирги хүнден чедиги хүнге чедир ажыткылыг аыш-чем чиир кижиги израиль чоннун аразыңга амылыг артпас. ¹⁶ Бирги чаа-чедиги хүнде силерге ыдыктыг чыыштар болуп эртсин: ол хүннерде кандыг-даа ажыл кылбанаңар, чүгө кижиги бүрүзүңге херек аыш-чемни белеткеп болур силер. ¹⁷ Далганнар байырлалын утпайн сагыңар, Мен ол хүнде силерниң чурум-чыскаалдыг бөлүктөринеңиң египет черден үндүрүп эккелген турар мен. Шак ол хүннү силерниң бүгү салгалдарыңар утпайн чорзун, ол дээрге кезээ-мөңгөдө доктааткан дүрүм-дүр. ¹⁸ Бирги айның он дөрткү хүнүнүн кежээзинден эгелээш, чээрби бирги хүнүнүн кежээзинге чедир ажыткы-биле хөөтпейн бажыңнар далган чиир силер. ¹⁹ Чеди хүн дургузунда бажыңнарыңарга ажыткы турбас ужурлуг. Ажыткылыг аыш-чем чиир кым-даа кижиги, ол кижиги өскөртөн келген-даа болза азы израиль черниң үндөзүн чурттакчызы-даа болза, израиль

* 12:11, 27 Хосталышкын байырлалы, Хосталышкын өргүлү — еврей дылда «песах» дээн сөс. Бо сөс «пасах» — «юп эртер» дээн кылыг сөзүндөн укталган (13, 23, 27 домактарны көр).

ниитилелдин аразынга амылыг артпас.

²⁰ Ажыткылыг аыш-чем чивенер: бүгү аал-ораныңарга ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган чинер».

²¹ Моисей израиль чоннун бүгү баштыннарын чыып алгаш, мынча дээн: «Өг-бүлелеринерге анай-хурагандан шилип тудуп алгаш, Хосталышкын байырлалында чири-биле дөгеринер. ²² Иссоп деп чадаң үнүштү боодалдай тудуп алгаш, савада ханче суккаш, эжиктеринернин доора ыяжы болгаш кастыктарын хан-биле чаап калыңар, а оон эртенге чедир бажыннарыңардан үнменер. ²³ Дээрги-Чаяакчы египетчилерни кезедип турар үезинде, доора ыяжында болгаш кастыктарында хан чаап каан эжик көрүп кааш, ол бажынны оюп эрте бээр, узуткакчының бажыңыңарже кирип, хора чедирин болдурбас. ²⁴ Бо чагыгны силерге база салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде берген хоойлу дег кадагалаңар. ²⁵ Дээрги-Чаяакчының Бодунун аазанын өзугаар силерге берип турары черге чеде бергеш-даа, бо ыдыктыг чаңчылыг сагып чоруңар. ²⁶ Кажан ажы-төлүңер силерден: „Бо чүү ындыг чаңчылыг?“ — деп айтырар болза, ²⁷ „Бо дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын өргүлү-дүр*. Дээрги-Чаяакчы египетчилерни узуткап тургаш, израильчилернин чурттап турган бажыннарын оюп эрткеш, бистиң өг-бүлелеривисти камгалап каан болгай“ — деп харыылаар силер». Израиль чон ынчан Дээрги-Чаяакчыга сөгүрүп, мөгөйгөн. ²⁸ Олар чанып келгеш, Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга канчаар дужааганыл, шак ынчаар кылганнар.

²⁹ Дун ортузунда Дээрги-Чаяакчы фараоннун дүжүлге салгаар дун оглундан эгелээш, хоругдаттырган кижинин дун оглунга чедир — египет черде бүгү дун оолдарны база мал-маганның бүгү дун төлдөрүн — чок кылып каапкан. ³⁰ Дүне када фараон боду, оон хамык дүжүмметтери база бүгү египет чон туруп келген, Египетке кыпсынчыг ы-сыы эгелээн, чүге дээрге кижиге өлбөөн бажың чок болган.

Израиль чоннун Египеттен үнүп чорупканы

³¹ Фараон ол-да дүне Моисей биле Ааронну кыйгырткаш: «Че, силер-даа, израиль чон-даа мээң чонум аразын-дан үнүп чоруңар! Барып, менээ чугаалап турганыңар дег, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуңар! ³² Чугаалап турганыңар дег, шээр-даа, бода-даа малыңарны сүрүп алыңар. Баргыланар! Ол ышкаш мени йөрээп калыңар» — дээн. ³³ Египетчилер база израиль чонну дүргенне чуртундан чорударын кызып: «Оон башка бис шуптувус өлүр бис!» — деп турганнар.

³⁴ Израиль чон ажыткы-биле хөөдүп четтикпээни далганын ап алган. Олар далган суп каан саваларын хептеринге ораагаш, эгиннеринге салгаш, чорупканнар. ³⁵ Израильчилер Моисейниң сөстөрүн өзугаар, египетчилерден мөңгүн болгаш алдын каасталгаларны база хептерни дилеп алганнар. ³⁶ А Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунче египетчилерни ээ көрүндүрүптөргө, олар израильчилерниң дилээн чүүлдерин берип турганнар. Израильчилер Египеттен олча-тывыштыг чоруй барганнар.

³⁷ Израиль чон, херэеженнер биле ажы-төлдү санаваз болза, 600 000 хире эр кижиге, Раамсес хоорайдан Сокхот дээр черже чорупкан. ³⁸ Олар-биле кады янзы-буру аймак-сөөктүг хөй улус үнүп чорупкан. Шээр болгаш бода мал аажок улут кодан-сүрүг бооп турган. ³⁹ Олар Египеттен көдүрүп эккелгени ажытпаан далганын хаарып алганнар, чүге дээрге Египеттен үндүр сывыртадып тура, далаш кадында далганын ажыткы-биле хөөдүп четтикпээнер база орукка чиир аыш-чем безин белеткээр чай чок болганнар чүве-дир.

⁴⁰ Израиль чоннун Египетке* чурттаан үези 430 чыл болган. ⁴¹ 430 чылдын эрте бергени шак ол хүнде, Дээрги-Чаяакчының чурум-чыскаалдыг бөлүк чонун египет черден көжүп үнө берген. ⁴² Ол дун дээрге Дээрги-Чаяакчының израиль чонну египет черден үндүр көжүрүп,

* 12:27 12:11-де немелде тайылбырны көр. * 12:40 Египетке — өске бурунгу сөзүглелде «Египетке» эвес, а «Ханаанга болгаш Египетке» деп бижээн.

12:22 Лев. 14:6; Сан. 19:6, 18; Ыд. ыр. 50:9 12:26 Хост. 13:14; Ы. х. к. 6:20; Ис. 4:6

12:35 Хост. 11:2 12:36 Э. д. 15:14 12:37 Сан. 11:21 || Сан. 33:5 12:40 Э. д. 15:13; Аж.-ч. 7:6; Гал. 3:17

сагыш салып хонган дүнү болур. Ол дүн дээрге израиль чоннун бүгү салгалдарының Дээрги-Чаяакчыны бодап, уду-вас дүнү болур.

Хосталышкын байырлалының дугайында

⁴³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: «Хосталышкын байырлалын демдеглээриниң дүрүмнери бо-дур. Өске аймак-сөөктүг кым-даа ооң доюнга киржиپ болбас. ⁴⁴ Бир кижиде садып алган кулун кыртыжап демдектеп алып болза, ол кул кижидойга киржип болур. ⁴⁵ Араңарда чурттап турар өскээртен келген кижиде база хөлезилеттинген ажилчыналар дойга киришпес ужурлуг. ⁴⁶ Аыш-чемни чаңгыс бажыңга чиир ужурлуг силер, ону бажыңдан дашкаар үндүрбөңөр база малдың сөөктерин сыкпаңар. ⁴⁷ Бүгү израиль ниитилел ол чаңылды сагыыр ужурлуг. ⁴⁸ Силериниң араңарда чурттай берген даштыкы кижиде Дээрги-Чаяакчының Хосталышкын байырлалының анай-хураганын дөгерип чииринге киржир күзелдиг болза, ооң өг-бүлезинде эр кижиде бүрүзү кыртыжап демдектээр ёзулалды эртип алзын. Ынчан ол кижиде байырлал доюнун эъдин чип болур, израиль черниң үндөзун чурттакчызы дег апаар. А кыртыжап демдектеттирбөөн кижиде Хосталышкын байырлалының анай-хураганын чип болбас. ⁴⁹ Израильдин үндөзун чурттакчызыңа-даа, араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа бо дүрүмнер бир дөмей болур ужурлуг».

⁵⁰ Бүгү израиль чон, Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга канчаар дужааганы, шак мыңаар кылган. ⁵¹ Ол-ла хүнде Дээрги-Чаяакчы израиль чонну египет черден чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскеш, үндүрө берген.

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чоннун аразында баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзүн Меңээ бараалгадып, ыдыктап бер. Кижинин-даа, мал-маганын-даа дун төлү Меңээ хамааржыр».

Хаарган далганнар байырлалын демдеглээр

³ Моисей чонга мынча дээн: «Кулдар болуп чораанынар Египеттен үнүп келгенинер бо хүннү сактып алынар. Дээрги-Чаяакчы силерни оортан Бодунун өндүр улуг күчү-күжү-биле үндүрген болгай; ажыткы-биле хөөткен далган-тараа чивейн көрүңер. ⁴ Бөгүн, авив айда*, Египеттен үнүп турар-дыр силер. ⁵ Дээрги-Чаяакчы силерниң ада-өгбөңөргө сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни бээрин даңгыраглаан болгай. Кажан Ол силерни демги черже — хананей, хет, амор, хиввей, иевус чоннарнын черинче эккээрге, шак ол айда мындыг чаңылды сагынар: ⁶ чеди хүн дургузунда чүгле ажыткы-биле хөөтпээн далган чинер, чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан байырлалды демдеглеңер. ⁷ Ажыткы-биле хөөтпээн далган-тарааны чеди хүн дургузунда чиир силер, ээлеп чурттаан бүгү черинерге ажыткылыг далган-тараа турбас ужурлуг.

⁸ Шак ол хүнде бодуннун оглунга: „Мени Египеттен үндүрүп тура, Дээрги-Чаяакчының меңээ кылган чүүлү дээш, бо байырлалды сагыыр ужурлуг бис“ — деп чагып чугаала. ⁹ Дээрги-Чаяакчының өөредин утпайн чоруурун дээш база Дээрги-Чаяакчы сени өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен үндүрүп эккелгенин бодап чоруурун дээш, шак ол байырлал сээң холунда им-демдек болзун, хавааңда тураскаалдыг демдек болзун. ¹⁰ Бо байырлал дугайында дүрүмнү чылдың-на, доктааткан үезинде, сагып чор.

Дун төлдерни Бурганга бараалгадыры

¹¹ Сенээ болгаш ада-өгбөңгө дангыраглааны ёзуугар, Дээрги-Чаяакчы сени ханаан черге эккелгеш, ону сенээ бээрге, ¹² баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзүн Дээрги-Чаяакчыга бараалгат, сенде бар мал-маганның эр дун төлдериниң шуптузун база Аңаа бараалгат. ¹³ Элчигенниң дун төл бүрүзүн хураган азы анай-биле солуп, садып хостаар ужурлуг, а бир эвес элчигенни Дээрги-Чаяакчыдан

* 13:4 Авив ай — «Бышкан үрезин айы» дээн уткалыг. Бо ай («Нисан» деп ады база бар) еврейлерге чылдың баштайгы айы болур.

12:46 Сан. 9:12; Ин. 19:36 12:49 Лев. 19:34; 24:22; Сан. 9:14; 15:15-16; Ы. х. к. 10:19

13:2 Хост. 22:29; Лев. 27:19; Лев. 27:26; Сан. 3:13; 8:16; 18:15-17; Ы. х. к. 15:19; Лк. 2:23

13:7 Лев. 23:5-8 13:9 Ы. х. к. 6:8; 11:18

садып хостакас болзунза, оон мойнун сый шаап, өлүрүп кааыт. Сээн ажы-төлүн аразында эр дун төлдү база садып хостап* ал. ¹⁴ Алызы барып, олгун сенден: „Бо кандыг уткалыг чүвөл?“ — деп айтырар болза, аңаа мынча деп харыылаар сен: „Дээрги-Чаяакчы бисти өндүр улуг күчү-күжү-биле кулдар болуп чорааны-выс Египеттен үндүрүп эккелген. ¹⁵ Фараон бисти салып чорутпайн, чөрүүлөп туруп бээрге, Дээрги-Чаяакчы египет черге бүгү дун төлдерни: кижилерниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдерин — чок кылып каапкан болгай. Ынчангаш бис Дээрги-Чаяакчыга мал-маганның эр дун төл бүрүзүн өргүп турар бис, а боттарывыстын дун оолдарывысты садып хостап* ап турар бис“. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының бисти өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен үндүрүп эккелгенин утпас дээш, шак ол ёзулал сээн холунга им-демдек болзун база караанга көсүк кертгип болзун.

Египеттен израильчилерниң көшкөн оруунун эгези

¹⁷ Фараон чонну салып чорудуптарга, Бурган ону филистим чоннун черинче баар орук-биле (ол эң кыска орук-даа турган болза) апарбаан. Дээрги-Чаяакчы: «Чон дайылдажыр апаарын билгеш, өскээр боданып, Египетче дедир ээп келзе канчаар» — деп боданган. ¹⁸ Ынчангаш Ол чонну долгандыр эдертпип, ээн кургаг хову кежир Кызыл далайже баштап алгаш чорупкан. Израильчилер египет черден чурум-чыскаалдыг үнүп чорупканнар.

¹⁹ А Моисей Иосифтин мечү-сөөгүн ап алган, чүгө дээрге Иосиф шаанда израильчилерниң аксы-дангыраан ап: «Бурган силерге болчуп чедип кээрге, мээң мечү-сөөгүмнү бо чурттан үндүрө бээр силер» — деп чагаан турган чүве-дир.

²⁰ Сокхоттан үнүп чоруткаш, израиль чон ээн кургаг ховунун кыдыгында Этам деп черге турлагжып алган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы хүндүс боорга, булут чагыдан улуска орук айтып, а дун дүжерже, от чагыдан чырыдып, оларнын мурнунга

чоруп орган. Оон ачызында олар дүне-даа, хүндүс-даа чоруп болур турган. ²² Хүндүс боорга — булут чагы, дүне боорга — от чагы чондан черле ыравас болган.

Египет аг-шеригни узуткааны

14 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Олар дедир этгеш, Пи-Гахироттун баарынга, Митдол биле Кызыл далайның аразынга, Ваал-Цефоннун дужунга турлагжып алзын. ³ Фараон „Израиль чон ол черге аза берген-дир, ээн кургаг ховуга баар чери чок апарган-дыр“ деп бодаар. ⁴ А Мен фараонну чөрүү кылып каарымга, ол силерни сүрүп чоруптар. Мен фараонну болгаш оон аг-шерин баскаш, алдаржыр мен. Ынчан египетчилер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алырлар». Израильчилер шак ынчаар кыппаннар.

⁵ Египеттин хаанынга израиль чоннун дезип чоруй барганын дыннадырга, фараоннун болгаш оон дүжуметтеринин сагыжы израильчилерге удур апарган. Олар: «Бо чүнү кылып алганывыс ол? Израильчилерни чүгө салып чорудуп алган бис? Олар ам биске ажилдап бербестир» — деп турганнар. ⁶ Фараон чууазын дериткеш, бодунун улузун эдертпип алган. ⁷ Ол Египеттин бүгү дайынчы тергелерин, оон иштинде 600 шилиндек тергени, ап алган. Терге бүрүзүн тускай баштынчы удуртуп чораан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Египеттин хааны фараонну чөрүү кылып каарга, ол израиль чонну сүрүп чорупкан, а израильчилер эрес-дидими-биле* бар чытканнар. ⁹ Египетчилер оларны тергелерде кошкан бүгү айттары-биле, айтгыт шерии-биле база чадаг шериглери-биле сүрүп чоруткаш, израильчилер Ваал-Цефоннун дужунда, Пи-Гахироттун чанында далай чоогунга турлагжып алган турда, чыппыр четкеннер.

¹⁰ Фараон чоокшулап кээрге, израильчилер хая көрүнгөш, соонда кел чыдар египетчилерни көрүп кааш, аажок коргуп, Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылып, алгыржы бергеннер. ¹¹ Олар

* 13:13, 15 Садып хостаары — еврейлер боттарының дун ажы-төлүн өргүп, өлүрериниң орунуга төлөвир кылдыр акша-мөнгүн берип, оларны ынчаар садып хостап ап турганнар (Лев. 27 эгени, Хост. 34:20-ни көр). * 14:8 Эрес-дидими-биле — дорт очулдурарга, «Бедик хол-биле» дээн. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның күчү-күштүг холунун адаа-биле».

13:14 Хост. 12:26; Ы. х. к. 6:20 13:17 Сан. 14:1-4 13:19 Э. д. 50:25 13:20 Сан. 33:6
13:21 Хост. 40:34; Сан. 9:15; 10:34; Ы. х. к. 1:33 14:2 Сан. 33:7 14:8 Сан. 33:3

Моисейге: «Египетте чевеглер чедишпес эвес, сен чүге бисти өлзүн дээш ээн кургаг ховуже эккелдин? Египеттен үндүрүп алгаш, бисти канчап турарын ол?»¹² Египетке тургаш: „Бистен адырлып көр, египетчилерге ажылдап берээли“ — деп турдуvus чоп. Ээн кургаг ховуга өлүрүнүн орнунга, Египетке кулдар бооп чурттаары биске дээр-ле болгай» — деп турганнар.

¹³ Ынчалза-даа Моисей: «Кортпаңар, деспейн туруңар, ынчан Дээрги-Чаяакчының силерни бөгүн канчаар камгалаарын көөр силер, ам көрүп турарыңар египетчилерни моон сонгаар кажан-даа көрбөс силер. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы силерниң таланаарга чаалажыр-дыр, ынчангаш оожурганар» — деп харыылаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Чүге Мени кыйгырып-ла тур сен? Израиль чонга: „Шимчеп үнүңер“ — деп чутаала, ¹⁶ а бодун даянгыжыңны көдүргөш, холунун далай кырыңче углай сунуптарыңга, ол ийи чарлып, орук чайлаар. Израиль чон ынчан далайны ортузунда кургаг черлеп кеже бээр. ¹⁷ А Мен египетчилерни чөрүү кылып каарымга, олар силерни сүрүп чоруптарлар. Фараонну, оң хамык аг-шерини, дайынчы тергелерин база аъттыг шерини баскаш, алдаржыыр мен. ¹⁸ Фараонну, оң тергелерин, аъттыг шерини баскаш, алдаржый бээримге, египетчилер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип каар».

¹⁹ Израиль чоннун мурнунга орук баштап бар чыткан Бурганнын төлээзи ам оларның соондан чорупкан. Булут чагы база оларның мурнундан соонче кеже берип, ²⁰ египетчилер биле израильчилерин аразынга турупкаш, бирилеринге — дүмбей караңгы болу берген, а ийигилеринге — дүне чырыдар чырык болу берген. Ынчангаш олар дүннү өтүр бот-боттарыңче чоокшулавааннар*.

²¹ Моисей холун далайже углай сунупкан; Дээрги-Чаяакчы чөөн чүктен күштүг шуурган-биле дүннү өттүр далайны ийи чара хадыдып кээрге, далай кургаг чер апарып, суг орук чайлап берген. ²² Израиль чон далайны кургаг черлеп кеже берген; суг оларның оң база

солагай талазындан ханалаштыр камга-лай турупкан. ²³ Египетчилер сүрүүшкүнүн уламчылаан: фараоннун хамык аъттары, дайынчы тергелери болгаш аъттыг шерии израильчилерниң соондан далайже кире берген. ²⁴ Эртен эрте Дээрги-Чаяакчы египетчилерни турлаанче от чагыдан база булут чагыдан ээгип көргөш, оларны аймаарадыпкан. ²⁵ Бурган египетчилерниң тергелериниң дугуйларын арай деп чулур кылып каарга, олар тергелерин сөөртүп чадап турганнар. Египетчилер: «Израильчилерден дээрээли! Дээрги-Чаяакчы олар дээш биске удур чаалажып тур!» — деп барганнар.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Холунну далайже углай сунувут, суг дедир агып келгөш, египет тергелерини болгаш аъттыг шеригни хөмө апсын» — дээн. ²⁷ Моисей дан бажында холун далайже углай сунуптарга, суг бодунун эрги туружунче дедир агып келген, а египетчилер сугга уткуй маңажып органнар. Дээрги-Чаяакчы оларны шап ынчаар далайга дүжүргөн. ²⁸ Дедир агып келген суг фараоннун израильчилерни сүрүп, далайже кирген бүгү аг-шериниң тергелерин, аъттыг шерин хөмө апкан: чаңгыс-даа киж ириг артпаан. ²⁹ А израиль чон далайны кургаг черлеп кеже берген; суг оларның оң база солагай талазындан ханалаштыр камгалай турупкан.

³⁰ Дээрги-Чаяакчы шап ол хүн израильчилерни египетчилерден камгалаан — далай эринде египетчилерниң мөчү-сөөктерин израильчилер көргөнер. ³¹ Израиль чон Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг күчү-күжү египетчилерни басканын көргөш, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, Аңаа болгаш Оон чалчакы Моисейге бүзүрөй берген.

Ынчан Моисей болгаш израиль чон Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээп, дараазында ырыны ырлажы берген:

*Моисей биле Мариамнын
Кызыл далай чанынга ырылары*

15 ¹ «Дээрги-Чаяакчыны
алгап ырлаайн,
Ол өндүр улуун көргүстү:

* 14:20 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде: «Египетчилер биле израильчилерниң аразынга булут турупкаш, дүмбей караңгы болу бээрге, дүн дүжүп келген, ынчангаш олар дүннү өттүр бот-боттарыңче чоокшулавааннар» деп бижээн.

14:14 Ы. х. к. 1:30; 3:22; Иис. 23:3, 10; Неем. 4:20
15:1 Иса. 12:5 || Ыд. ыр. 75:7

14:21 Иис. 3:16; 4 Хаан. 2:8 14:29 Иис. 3:13-17

- аътты-даа, ону мунган кижини-даа
далайже киир октапты.
- 2 Дээрги-Чаяакчы –
мээң күчү-күжүм-дүр,
Ону алгап ырлаар мен.
Ол – мээң Камгалакчым болду.
Ол – мээң Бурганым,
Ону кымдан арттыр мактаар мен,
Ол – мээң ачамның Бурганы,
Ону кымдан арттыр мактаар мен.
- 3 Дээрги-Чаяакчы – өндүр улут
дайынчы,
Ооң ады – Дээрги-Чаяакчы!
- 4 Ол фараоннун аг-шериин,
дайынчы тергелерин
далайга дүжүрүптү;
фараоннун шериг баштыңчылары
Кызыл далайга дүжүп өлдү.
- 5 Оларны далай ээреми ажырыпты,
ханы дүпче даш дег
дүжүп кире бердилер.
- 6 Дээрги-Чаяакчы, Сээң холун
күчү-күжү-биле алдаржыды,
ооң-биле дайзынны чылча шаптын.
- 7 Алдарынның өндүр бедии-биле
Сеңээ удур тура халаан улусту
базып кагдың,
Сээң ыткан чалбыштыг килеңиң
оларны сиген-саваң дег өрттедипти.
- 8 Сээң килеңниг тыныжың* үрүптерге,
суг ийи чара чайлып,
чалгыглар ханалаштыр турупту,
далайның ханы ээремнери
кадыг апарды.
- 9 Дайзын: „Оларны ызыртыр сүрүп
чедейн,
олча-тывыштыг болуйн,
мага хандыр үптөп алуйн,
хылыжымны хынындан уштуйн,
мээң холум оларны
кыргып-хыдызын“ –
деп турду.
- 10 А Сен оларже тыныжың үрүптеринге,
далай оларны ажырыпты,
олар терең сугларже
коргулчун дег дүжүп
кире бердилер.
- 11 Дээрги-Чаяакчы,
бурганнар аразында
- Сээң-биле эннежир кым барыл?!
Сен дег ындыг –
ыдыкты-биле өндүр бедик,
макталга төлөптиг
база кайгамчык чүүлдер чаяап
турар –
өске кым барыл?!
12 Сен холуну сунуптарыңга,
чер дайзыннарны хөөп алды.
- 13 Бодуннун камгалап кааның чонну
энерелдииң-биле
эдертип аппарат чыдыр сен –
ыдыктыг чериңче
Бодуннун күчү-күжүң-биле
чедирип бар чыдыр сен.
- 14 Ону дыннааш, өске чоннар
сүрээдеп тур:
филистим черниң чурттакчылары
коргуушкунга алзыпты,
15 Эдом черниң нояннары
коргуп дүвүреди,
моав черини баштыңчылары
сириледи,
Ханаанның бүгү чурттакчылары
корга берди.
- 16 Олар аажок коргуп-сүртезин.
Сээң өндүр улут күчү-күжүңден
олар көжээлештир
көжүй берзиннер,
Дээрги-Чаяакчының чону
чаны-биле эртип турда,
Сээң чаяап кааның чон
чаны-биле эртип турда,
ыгт-шимеэн чок барзыннар.
- 17 Дээрги-Чаяакчы, чонунну эдерткеш,
Сеңээ хамааржыр дагга
тургузуп каар сен,
ол дээрге Сээң өргөөң турар кылдыр
шилип алган чериң-дир,
ол дээрге Сээң үндөзилеп
тургузарын
ыдыктыг чер-дир, Дээрги!
- 18 Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгөде
хааннаар!»
- 19 Фараоннун аъттары, дайынчы
тергелери болгаш аъттыг шерии далай-
лап кечип бар чыдырда, Дээрги-Чаяак-
чы оларже далайның чалгыгларын хөмө

* 15:8, 10 Тыныш – еврей дылда «руах» деп сөс «хат», «тыныш», «сүлдө», «сеткил» дээн ышкаш хөй утканы илередир.

15:2 Бд. ыр. 117:13; Иса. 12:2 15:3 Бд. ыр. 23:8 15:6 Бд. ыр. 117:15 15:8 Бд. ыр. 77:13 ||
2 Хаан. 22:16 15:11 Бл. х. к. 3:24; 33:26; 1 Хаан. 2:2; 2 Хаан. 7:22; 3 Хаан. 8:23; 2 Чыл. 6:14;
Бд. ыр. 85:8; 88:7-9; Иса. 45:5-6; Иер. 10:6 15:15 Сан. 14:14; 22:2-4; Иис. 2:9
15:17 Бд. ыр. 77:54 15:18 Бд. ыр. 9:37; 28:10; 145:10

аксыпкан, а израиль чон далайны кур-
гаг черлеп кеже берген.

²⁰ Мариам — Аароннун өттүр билип
меделгээр угбазы тимпан* тудуп алган,
херэежен улус шуптузу тимпаннар тут-
каш, ооң-биле кады самнап эгелээннер.
²¹ Мариам израильчилерге ырлап эгелээн:

«Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлана,
Ол өндүр улуун көргүстү:
аътгы-даа, ону мунган кижини-даа
далайже кири октапты».

Марада болгаш Элимде суг баштары

²² Моисей израильчилерни Кызыл
далайдан эдертип алгаш чорупкан. Олар
Сур деп ээн кургаг ховуга келгеш, анаа
үш хонук дургузунда чоруп-чоруп, суг
тыппааннар. ²³ Марага чедип кээрге, ооң
суу ажыг болган — ону ижиш шыдаваан-
нар, ынчангаш ол черни Мара* деп адап
каан турган. ²⁴ Чон Моисейге хорадап:
«Ам чүнү ижер улус бис?» — деп хыйла-
нып турган. ²⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчы-
дан дуза дилеп кыйгырага, Ол анаа ыяш
айтып берген. Моисей ол ыяштын будуун
сугже кири октаптарга, сугну ижиш бо-
лур апарган. Бурган шак ол черге чонга
хоойлу биле дүрүмнү берген, оларнын
бүзүрелин шенээн. ²⁶ Ол: «Дээрги-Чаяак-
чы Бурганынарнын сөзүнге чагыртып,
Меңээ таарымчалыг чүүлдерни кылыр
болзунарза база Мээн айтышкыннар-
ымны тооп дыннап, бүгү дүрүмнерим-
ни сагыры болзунарза, Египетче салган
аарыгларымнын чаңгызын-даа силер-
же салбас мен. Силерни экиртип турар
Дээрги-Чаяакчы — Мен-дир мен!» — деп
чонга чугаалаан.

²⁷ Израильчилер оон Элим дээр че-
рге келген. Ында он ийи суг бажы болгаш
chedен пальма ыяш бар болган; олар суг
чанынга турлагжып алганнар.

Дээрги-Чаяакчының дээрден аыш-чемни хайылааны

16 ¹ Бүгү израиль ниитилел Элим-
ден үнүп чоруткаш, Египеттен үн-
генинден бээр санаарга, ийи айнын он
бешки хүнүнде Элим биле Синайнын

аразында чыдар Син деп ээн кургаг хо-
вуга чедип келген. ² Олар шупту ээн кур-
гаг ховуга Моисей биле Ааронга хомудап:
³ «Дээрги-Чаяакчының холундан египет
черге өлүрүвүс кай! Ыг дүлген паптар
чанынга ордувус чоп, далган-тарааны
тоттур чип турдувус чоп. А ам силер бис-
тин шуптувусту бо ээн кургаг ховуже,
аштап өлзүннер дээш, үндүрүп эккелди-
нер» — деп хыйланып турганнар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейге:
«Мен силерге дээрден аыш-чемни чагды-
рып берейн. Улус хүнүн-не үнүп, хүн-
де чеже херек-тир, ынчаны чыып ап тур-
зун. Олар Мээн дүрүмүм өзугаар кылыр
бе азы кылбас бе дээрзин ынчаар шенеп
көөр мен. ⁵ А алдыгы хүнде чыып алган
аыш-чемин белеткеп алгаш, көөрге, өске
хүннерде чыып ап турганындан ийи ка-
тап хай апарган болур» — деп чугаалаан.

⁶ Моисей биле Аарон бүгү израиль
чонга: «Силерни египет черден Дээрги-
Чаяакчы үндүрө берген дээрзин кежээ
билип алыр силер, ⁷ а эртен Ооң өндүр
бедиин көөр силер. Чүгө дээрге Дээрги-
Чаяакчы силернин Анаа хомудап, хый-
ланганынарны дыннап каан-дыр. А бис-
те чүү боор, биске хомудап, хыйланган
херээчиге чүл?» — деп чугаалааннар. ⁸ Мо-
исей: «Дээрги-Чаяакчы силернин Ол-
че хомудап, хыйланганынарны дыннап
каан-дыр, ынчангаш Ол силерге аыш-
чем кылдыр аытти кежээ бээр-дир, а эр-
тен далган-тарааны тоттур бээр-дир. А
бисте чүү боор, биске эвес, Дээрги-Ча-
яакчыга хомудап, хыйланганынар ол-
дур» — деп немей чугаалаан.

⁹ Моисей Ааронга: «Бүгү израиль
ниитилелге: „Дээрги-Чаяакчынын мур-
нунче чоокшулап келинер, Ол силер-
нин хомудап, хыйланганынарны дын-
нап каан болгай“ — деп дамчыт» — дээн.
¹⁰ Аарон бүгү израиль ниитилелге ону
чугаалап турда, улус ээн кургаг ховуже
углай көрнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчы-
нын чайынналчак чыры булутта чы-
рып келген.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ¹² «Мен
израиль чоннун хомудап, хыйланган-
ын дыннап кагдым, оларга: „Кежээки

* 15:20 Тимпан — дүнгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели. * 15:23 Мара — «Ажыг» дээн уткалыг
ат (Руф 1:20 көр).

15:20 Хост. 2:4-8; Сан. 12:1-15; 20:1; 26:59; Ы. х. к. 24:9; Мих. 6:4 || Башт. 11:34; 21:21;

1 Хаан. 18:6; 15:21 Ыд. ыр. 75:7; 15:22 Э. д. 16:7 || Сан. 33:8; 15:26 Ыд. ыр. 102:3

15:27 Сан. 33:9; 16:1 Сан. 33:1; 16:3 Сан. 14:2; 20:3 || Сан. 11:4-5; 16:7 Сан. 16:11

имиртинде эът чиир силер, а даарта эртен тоттур далган-тараа чиир силер, ынчан Мени силерниң Дээрги-Чаяакчы Бурган-ыңар деп билип алыр силер“ — деп дам-чыт” — дээн. ¹³ Жежээликтей матпадактар ужуп келгеш, улустуң турлагжаан черин шыва апкан, а даарта эртен ол кезек черге шалың дүшкөн чыткан. ¹⁴ Шалың эсти бергенде, улус көөрге, ээн кургаг ховунун кырынга хыраа ышкаш бир-ле эстиичел чүүл артып калган болган.

¹⁵ Израильчилер ону көргөш, бот-боттарындан: «Бо чүү боор?» — деп айтыржып турганнар, чүге дээрге ол чүл дээрзин билбес болганнар.

Моисей оларга: «Бо дээрге Дээрги-Чаяакчының силерге берген далган-тараазы-дыр. ¹⁶ Ол силерге бо далган-тарааны кижиге бүрүзү хереглээн аайы-биле, бир кижиге-ле бир гомор иштин*, өг-бүлөзінде чеже кижиге барын барымдаалап, чыып алырын дужааган-дыр» — деп чугаалаан. ¹⁷ Израиль чон шак ынчаар кылгаш, чамдыызы — хөй, чамдыызы — эвээш далган-тарааны чыып алганнар. ¹⁸ Хөйну чыып алган кижиге артыкшыл билбес болзун, а эвээшти чыып алган кижиге чединмезин билбес болзун дээш, олар гомор-биле хемчээп турганнар. Кижиге бүрүзү бодунга чеже херек-тир, ынчаны чыып алган.

¹⁹ Моисей улуска: «Кым-даа далган-тараазын эртенге чедир арттырбазын» — деп чугаалаан. ²⁰ Ынчалза-даа олар ону тооп дыңнавайын барган — чамдык улус далган-тараазын эртенге чедир арттырып аарга, оозу курттуп, чыдып эгелээн. Моисей ол улуска ажына берген. ²¹ Улус далган-тарааны хуннүн-не эртен эрте, хереглээн аайы-биле чыып ап турган, дүштеки изигде ол эрий бээр болган.

²² Алдыгы хүнде далган-тарааны ийи катап хөйну, бир кижиге-ле ийи гомор иштин чыып алганнар. Ниитилелдин баштыңнары шутту Моисейге кээп, ону дыңнаннар. ²³ Моисей оларга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчыны дыңнаңар, Ол: „Даарта амыр-дыш хүнү, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ыдыктыг хүн болур-дур, быжырап аыш-чемиңерни бөгүн быжырып, хайындырап

аыш-чемиңерни бөгүн хайындырып алыңар, а артып калганын даартага чедир кадагалай салып алыңар“ — дээн болгай». ²⁴ Улус Моисейниң айтышкынын ёзугаар аыш-чемиң эртенге чедир шыгжап каарга, оозу чыдываан-даа, куртуваан-даа.

²⁵ Моисей чонга: «Ол далган-тарааны бөгүн — Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүнүнде чинер. Бөгүн шөлдөн далган-тараа тыппас силер. ²⁶ Алды хүн дургузунда далган-тарааны чыңар, а чедиги — амыр-дыш хүнүнде — далган-тараа шөлге турбас» — деп чугаалаан.

²⁷ Ынчалза-даа чамдык улус чедиги хүнде чыып үнгөш, чүнү-даа тыппааннар. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы ынчан Моисейни дамчыштыр чонга мынча дээ: «Мээн айтышкыннарым болгаш дүрүмнеримни күүседиринден чежеге дээр ойталап кээр силер? ²⁹ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчы силерге амыр-дыш хүнүн хайырлаандыр, ынчангаш Ол алдыгы хүнде ийи хүн дургузунда чиир далган-тарааны берип турар-дыр: чедиги хүнде кижиге бүрүзү аалынга артып калзын, кым-даа турар черинден ырап чорбазын». ³⁰ Чон ынчан чедиги хүнде дыштанып эгелээн.

³¹ Израиль чон ол далган-тарааны манна* деп адап алган. Манна дээрге кориандр урезиннери дег ак өңнүг тараа болган, а оон амданы ары чигири чаап каан боова ышкаш болган. ³² Моисей чонга: «Дээрги-Чаяакчы: „Силерни египет черден үндүрүп эккелгенимде, ээн кургаг ховуга чөмгөрип турганым далган-тарааны көрзүннер дээш, силерниң бүгү салгалдарыңарга бир гомор ишти маннаны кадагалап арттырып калыңар“ — деп айтышкын берди» — деп чугаалаан.

³³ Моисей оон Ааронга: «Бир идиш-савадан ап алгаш, олче бир гомор маннаны ургаш, силерниң бүгү салгалдарыңарга кадагалаттынып артар кылдыр, Дээрги-Чаяакчының мурунуга салып каг» — дээн. ³⁴ Аарон Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар манна куткан идиш-саваны ыдыктыг аптаранын мурунуга салып каан. ³⁵ Израиль чон маннаны дөргөн чыл дургузунда — чурттаар черинге, ханаан черниң кызы-

* 16:16 Гомор — еврей хемчээр сава, ишкири 2,2 литр хире. * 16:31 Манна — еврей дылда «Бо чүү боор?» дээн сөстөргө дөмей (16:15 көр).

16:13 Сан. 11:31 || Сан. 11:7-9 16:16 Хост. 16:36 16:35 Сан. 14:33; Ы. х. к. 8:2 || Ис. 5:12

16:18 2 Кор. 8:15 16:23 Хост. 20:8-11

гаарынга чеде бергиге чедир чип келген. ³⁶ (А гомор болза эфаның оннуң бир кезээ болур чүве-дир.)

Сугнуң хаядан агып үнгени

17 ¹ Бүгү израиль ниитилел ээн кургаг Син ховуздундан Дээрги-Чаяакчының айыткан аайы-биле көжүп чоруткаш, Рефидим дээр черге турлагжып алган, а ында улус ижер суг чок болган. ² Чон ынчан Моисей-биле алгыжып: «Биске ижер сугдан бериңер!» — деп турган.

Моисей: «Чүге мээң-биле алгыжып тур силер? Чүге Дээрги-Чаяакчыны шенеп тур силер?» — деп айтырган.

³ Улус ол черге суг ижиксээш, Моисейге хорадап: «Сен бисти Египеттен чүге үндүр бердин? Бисти, ажи-төлү-вүстү, мал-маганывысты суксадып өлүрер дээш бе?» — деп хыйланып турган.

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп: «Бо чонну канчаар мен? Ам бичи боор болза, мени даштар-биле соп каар деп бардылар» — деп кыйгырган.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп харыылаан: «Чоннуң мурнунче эрте бер, Израильдин чамдык баштыннарын эдертип ал. Нил кеминч суун соп турган даянгыжыңны база тудуп алгаш, эрте бер. ⁶ Оон Мен аңаа — Хорив дагда хая кырынга — сээң мурнуңга туруп алыр мен. Сен ынчан ол хаяны кагарыңга, оортан суг ага бээр, чон ол сугну ижип алыр». Израиль баштыннар көрүп турда, Моисей ынчалдыр кылган. ⁷ Ол демги черге «Масса-Мерива»* деп атты тывыскан. Израиль чон алгыш-кырыш үндүрүп, Дээрги-Чаяакчыны шенеп: «Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста бар бе азы чок бе?» — деп турган боорга, ынчаар адааны ол.

Амалик чон-биле бирги тулчуушкун

⁸ Амалик чон келгеш, Рефидимге израильчилер-биле чаалашкан. ⁹ Моисей Нуннун оглу Иисуска: «Эрес эрлерден шилип алгаш, барып, амаликтер-биле чаалаш; мен даарта Бурганның даянгыжын тудуп алгаш, тей бажындан

хайгаарап турар мен» — дээн. ¹⁰ Иисус Моисейниң чугаалаанын эзугаар амаликтер-биле чаалажып чорупкан, а Моисей, Аарон болгаш Хур олар тей бажынче үне бергеннер. ¹¹ Моисей холун көдүрүп-терге, израиль чон тиилеп эгелээр, а бадырыптарга, амалик чон тиилеп эгелээр бооп-тур. ¹² Моисейниң холдары шылап эгелээн, а Аарон биле Хур ынчан даш экелгеш, аңаа салып бергеннер. Моисей даш кырынга олуруп аарга, Аарон — бир талазындан, Хур — өске талазындан оон холдарын көдүрүп алганнар. Оон холдары хүн ашкыжеге чедир көдүрлү берген турган. ¹³ Иисус ол дайын-чаага амаликтерни чылча шаап каан.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бо бүгүнү улус сактып артар кылдыр, номга бижээш, Иисуска чугаала: Мен чырык черге амаликтер шуут утгундура бээр кылып каар мен» — дээн. ¹⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туткаш, аңаа «Дээрги-Чаяакчы — мээң тугум» деп атты тывыскаш: ¹⁶ «Холум Дээрги-Чаяакчының дүжүлгезинде салдыгандыр». Ол амаликтер-биле кезээ-мөңгөде дайылдажыр-дыр» — деп чугаалаан.

Моисейниң каты Иофорнуң чедип келгени

18 ¹ Иофор — Бурганның Мадиянда барааллакчызы, Моисейниң каты — Бурганның Моисейге болгаш израиль чонунга чүнү кылганын, Дээрги-Чаяакчының израиль чонну Египеттен үндүр бергенин дыңнап каан. ² Моисейниң каты Иофор ынчан Моисейниң оон мурнунда бажынынче чандырыпкан кадайы Сепфораны болгаш ³⁻⁵ оон ийи оглун ап алгаш, Бурганның дааның чанында ээн кургаг ховуда турлагжып алган Моисейге чедип келген. (Моисейниң улут оглу Гирсам деп аттыг турган, чүге дээрге оглу төрүттүнүп кээрге, ачазы: «Мен бо черге өскөртөн келген кижиле болгай мен» — деп чугаалаан чүве-дир. А ийиги оглу Элизер деп аттыг турган, чүге дээрге оглу төрүттүнүп кээрге, ачазы: «Ачамнын Бурганы менээ дузалап, фараон мени

* 17:7 Масса-Мерива — еврей дылдан очулдураарга, «Шенелде» биле «Алгыш-кырыш» дээн (Сан. 20:13 көр). * 17:16 Еврей сөзүглөлдө бо домактын узказы эки билдинмес. Болгу дег өске узказы мындаг: «Мээң холумда — Дээрги-Чаяакчының тугу».

17:1 Сан. 33:12, 14 17:2 Сан. 20:3-5 17:4 Сан. 14:10 17:6 Сан. 20:7-11 17:8 Э. д. 36:12; Сан. 13:30; 24:20; Ы. х. к. 25:17-18; 1 Хаан. 15:2 17:14 1 Хаан. 15:7-8 18:1 Хост. 3:1

өлүрөр деп турда, камгалаан болгай» — деп чугаалаан чүве-дир.)*

⁶ Иофор Моисейге: «Катың Иофор-дур мен. Кадайың болгаш ийи оглуң-биле кады сенче кел чыдыр мен» — деп сөс дамчтыкан. ⁷ Күдээзи катын уткуп үнүп келгеш, аңаа мөгейгеш, ошкап каан. Амыр-мендизин айтырышкан, олар чадырже кире бергеннер. ⁸ Моисей катынга Дээрги-Чаяакчының израиль чонга болчуп, фараон болгаш египет чон-биле чүнү кылганын, орук ара оларга таварышкан бүгү бергелерни база Дээрги-Чаяакчының оларны камгалап турганын чугаалап берген. ⁹ Иофор Дээрги-Чаяакчының израиль чонну египетчилернин холундан хостааш, аңаа кылып берген бүгү эки чүүлери дээш өөрүп турган. ¹⁰ Ол мынча дээн: «Бурган силерни египетчилернин болгаш фараоннуң холундан адырып каан. Бо чонну египетчилернин эрге-чагыргазындан хостап каан Дээрги-Чаяакчыга алдар! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы израильчилерден боттарын өрү көрдүнгөн бүгү бурганнарга бодаарга, өндүр бедик дээрзин ам билдим».

¹² Моисейниң каты Иофор Бурганга бүрүн өрттедир өргүлдү болгаш өске-даа өргүлдери эккеп салган. Ооң соонда Аарон база Израильдин бүгү баштыңнары Бурганның мурнунга Моисейниң каты-биле кады аыш-чем чиир дээш чедип келгеннер.

Израиль чоннуң даргаларын томуйлааны

¹³ Даартазында хүндүс Моисей улустуң чаргызын үзе шиидери-биле олутруп алган, а чон ооң мурнунга эртенден кежээге чедир шийтирер ээлчээн манап турган. ¹⁴ Оон каты күдээзиниң чонга кылып турар бүгү чүүлүн көргөш: «Чонну ол канчап турарың ол? Чүге сен чааскаан олутар сен, а бүгү чон сээң мурнуңга эртенден кежээге чедир манап турар ужурлугу?» — деп айтырган.

¹⁵ Моисей катынга: «Чон Бурганның шийткелин дыннап аар дээш менээ кээп турар-дыр. ¹⁶ Оларның аразынга кандыг-бир чаргы үнерге, менээ чедип кээрлер-дир. Мен ол улустуң маргылдаазын үзе шийдип, оларга Бурганның дүрүмнерин

болгаш хоойлуларын өөредип турар-дыр мен» — деп харыылаан.

¹⁷ Ынчалза-даа Моисейниң каты аңаа мынча дээн: «Сээң ыңчаар кылып турарың шын эвес-тир. ¹⁸ Сен бодунну-даа, сээң-биле кады турар чонну-даа хинчектеп турар-дыр сен: бо үүле-херек сенээ көлүн эрттир аар-дыр, ону чааскаан кылып шыдавас сен. ¹⁹ Ынчангаш мени тооп дынна, мен сенээ сүме кадайн, Бурган ыңчан сээң-биле кады болур: сен Бурганның мурнунга чонну төлээлеп көр, оон херектери-биле Ону таныштырып көр. ²⁰ Чонну Бурганның дүрүмнери болгаш хоойлуларынга өөредип каг, эдере ужурлуг оруун база кылып ужурлуг херектерин айтып бер. ²¹ Чон аразынды мөзүлүг, Бургандан коргар, ак сеткилдиг болгаш ажык-кончаа сүрбес кижилерни көрүп, билип алгаш, оларны чонну баштаар улус кылдыр — мун, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар кылдыр томуйлап каг. ²² Олар чонну кандыг-даа үде шийтсиннер: чугула херек бүрүзүн сенээ дыннагыннар, а бүгү ындыг кончуг чугула эвес херектерни боттары шийт-пирлезиннер, сенээ ыңчан чийк болур, олар сээң үүрге-чүгүңнү көдүржүп бээрлер. ²³ Ынчалдыр, Бурганның дужааганын ёзугаар кылып болзунза, бодун-даа шыдажып үнер сен, бо бүгү чон-даа аалораныңче сагыш амыр чеде бээр».

²⁴ Моисей катының сүмезин хүлээп алгаш, оон чугаалаан бүгү чүвезин кылган. ²⁵ Ол бүгү израильчилернин аразындан мөзүлүг кижилерни шилип алгаш, чонну баштаар улус кылдыр — мун, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар кылдыр томуйлап каан. ²⁶ Олар чонну кандыг-даа үде шийдип: шийтпирлээри берге херектер дугайында Моисейге дындадып, бүгү ындыг кончуг чугула эвес херектерни боттары шийтпирлеп турганнар. ²⁷ Моисей оон соонда катын чандырып, ону чуртунче үдеп чорудупкан.

Чагыг-керээни чарарыңга белеткел

19 ¹ Израильчилер египет черден үнүп чорутканындан бээр үшкү айда, таптыг-ла ай чаазында Синай деп ээн кургаг ховуга чедип келгеннер. ² Олар

* 18:3-5 Гирсам — еврей дылда «Өскээртен келген киж» дээн уткалыг өске дөмей дынналыр ат (2:22 көр); Элиезер — «Бурганын дузалап турар» дээн ат.

18:11 1 Чыл. 16:25

18:18 Сан. 11:14; Ы. х. к. 1:12

18:21 Ы. х. к. 16:18; Эзра 7:25

18:25 Ы. х. к. 1:15

18:26 Ы. х. к. 1:17

Рефидимден көжүп үнгөш, Синай хову-зунга чедип кээп, ында турар даг джунга турлагжып алганнар. ³ Моисей Бурганга ужуражыры-биле дагже үнүп бар чыткан. Дээрги-Чаяакчы ону дагдан кый деп, мынча дээн: «Иаковтун уре-салгалы болур израиль чонга мону чугаала: ⁴ „Египетчилер-биле чүнү кылыганымын база силерни эзир чалгыннарынга дажылгап, Бодумче эккелгенимни көргөн силер. ⁵ Ынчангаш Мээң сөзүмнү тооп дыннап, Мээң чагып-керээмни сагыр болзунар-за, бүгү чоннар аразындан Мээң улуг үнелиг өнчү-хөргөңм болур силер. Бүгү чер-делегей Меңээ хамааржыр болгай, ⁶ а силер Мээң бараалтакчыларымдан тургустунган онзагай күрүне база ыдыктыг чон болу бээр силер“. Израиль чонга дамчыдып чугаалаар сөстериң ол-дур».

⁷ Моисей дагдан дүжүп келгеш, чон-нун шупту баштыннарын кыйгырып алгаш, Дээрги-Чаяакчының чагып чугаалаан сөстөрүн дөгөрезин дамчыдып берген. ⁸ Бүгү чон чаңгыс үн-биле: «Дээрги-Чаяакчының биске чагаан бүгү чүүлдерин күүседир бис!» — деп харыылаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Мени дынна, Мен сенээ сырый булут иштинге чедип кээр мен, чон Мээң сээң-биле чугаалажып турарымын дыннааш, сенээ кезээ-мөңгөде бүзүрэй бээр» — дээн. Моисей ынчан Дээрги-Чаяакчыга чоннун сөстөрүн дамчыткан. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Барып, чонну бөгүн болгаш даарта ыдыкта. Олар хептерин чүп алзыннар; ¹¹ сонгузу хүн болур чүвеге белең болзуннар, чүге дээрге Мен ол хүн, бүгү чон көрүп турда, Синай дагже дүжүп кээр мен. ¹² А сен дагны долгандыр шыйыг шыйгаш, чонга: „Даг бажынче үнмөңөр база оон дөжөөңге дегбөнер. Дагга дегген кижини өлүрүп каар ужур-лут“ — деп чугаала. ¹³ Ол кижиге кым-даа холун дээспезин, ону даштар-биле соп каапсын азы согун-биле адып каап-сын. Мыйыс эдискни эде бээрге, мал-маган-даа, киж-даа дагга дээп чоокшулаар азы ынаар үнөр болза, дириг үнмезин*».

¹⁴ Моисей даг бажындан дүжүп, чонга келгеш, ыдыктаашкын ёзулалын

кылырга, улус хептерин чүп алган. ¹⁵ Моисей чонга: «Сонгузу хүнге белең болунар, кадалырыңарга дегбөнер» — деп чугаалаан.

¹⁶ Шак ол хүн дүжүп кээрге, эртен динмирээшкин динмиреп, кызаннаашкын кызаннаан; даг кырынга сырый булут турулкан база эдискни ыткыр эткен — турлаанга турган бүгү чон сүрээдей берген. ¹⁷ Моисей чонну турлагжаан черинден Бурганга уткуштур үндүрө бээрге, улус даг эдээңге туруп алган. ¹⁸ А Дээрги-Чаяакчы Синай дагже отка бүргөдипкен дүжүп келген, ол даг бүрүнү-биле ышта-лып эгелээн: ооң бажындан ыш, суугудан үнгөн ыш дег, дүргөктелдир көдүрлүп, бүгү даг дыка күштүг сирилеп турган. ¹⁹ Эдискни үнү оон-даа дыңзыг апарган. Моисей чүве чугаалаарга, Бурганның үнү анаа харыылап турган. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Синай дагның бажынче дүжүп келгеш, Моисейни даг бажынче кый дээр-ге, ол ынаар үне берген.

²¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Дүшкөш, чон аразындан хөй улус өлбөс кылдыр, Мени көөрү-биле чүткүп болбазын сагындыр. ²² Менче чоокшулаар бараал-гакчыларым безин боттарын ыдыктап алыр ужурлут, оон башка оларны узут-кап каар мен» — дээн.

²³ Моисей Дээрги-Чаяакчыга: «Сээң сагындырганын ёзууга дагны долгандыр шыйыг шыйгаш, ону ыдыктап каан бис, ынчангаш чон Синай дагже үнүп шыдавас» — деп чугаалаан.

²⁴ Дээрги-Чаяакчы анаа: «Улусче дүже бер, оон Аарон-биле кады даг бажынче дедир үнүп кээр сен, а Бурганның бараалгакчылары болгаш чон Менче чүткүвезин, оон башка Меңээ узуткат-тырып аарлар» — деп харыылаан. ²⁵ Моисей чонче дүжүп келгеш, ол бүгүнү дамчыдып чугаалаан.

*Бурганның берген он айтышкыны
(Ы. х. к. 5:6-21)*

20 ¹ Бурган чонга бо бүгүнү чугаалаан: ² «Мен дээрге сени кул болуп чор-ааның Египеттен үндүрө берген Бурганның Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

* ^{19:13} Азы: «Мал-маган-даа, киж-даа дагга дээп чоокшулаар болза, дириг үнмезин. Чүглө мыйыс эдискни эде бээрге, улус дагже үнүп болур».

^{19:2} Сан. 33:15 ^{19:4} Ы. х. к. 32:11 ^{19:5} Ы. х. к. 7:6; 14:2; 26:18; Ыд. ыр. 134:4; Мал. 3:17 || Хост. 9:29; Ы. х. к. 10:14 ^{19:6} Ы. х. к. 14:21; Иер. 2:3; 1:6; 5:10; 20:6 ^{19:8} Хост. 24:3 ^{19:10} Сан. 11:18 ^{19:13} Евр. 12:20 ^{19:21} 1 Хаан. 6:19 ^{19:22} Лев. 10:1-3 ^{20:2} Лев. 26:13

³ Сеңээ Менден өске кандыг-даа бурганнар турбазын.

⁴ Бодунга дүрзү-бурган кылба; өрү дээрде, куду чер кырында болгаш чер адаа сугда чоруур чүвениң кандыг-даа чурук-дүрүзүн кылба. ⁵ Оларга мөгей-бе база бараан болба, чүге дээрге сээн Дээрги-Чаяакчы Бурганың болур Мен — хүннээчел Бурган-дыр мен; Мени хүлээп көрбөс улустуң ажы-төлүн, ада-өгбезиниң кем-буруузу дээш, үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен. ⁶ А Меңээ ынак база Мээн айтышкыннарымны күүседир улуска муң салгал чедир энерелдиг болур мен.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын адын хей черге адава; Дээрги-Чаяакчының адын хей черге адап турар кижини Ол кеземче чок арттырбас.

⁸ Амыр-дыш хүнүн ыдыктап, утпайн чор. ⁹ Алды хүн дургузунда ажилдап, яны-бүрү ажил-херектерин кыл. ¹⁰ А чедиги хүн — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дүр. Ол хүнде сен бодун-даа, сээн оглун-кызындаа, сээн эр, херээжен кулдарың-даа, мал-маганың-даа, сээн аал-ораныңда турар даштыкы кижиде-даа — дөгөреңер кандыг-даа ажил-херек кылбанаар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы алды хүн дургузунда дээрни, черни, далайны база оларда бар бүгү чүвени чаяап келген, а чедиги хүнде дыштанган болгай, ыңчангаш Ол амыр-дыш хүнүн алгап-йөрээп, ыдыктап каан-дыр.

¹² Ачаң биле аванны хүндүлөп чор, ыңчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары чер кырынга амыралың узаар.

¹³ Кижиде өлүрбө.

¹⁴ Кады чурттаан эжинге өскерилбе.

¹⁵ Оорлава.

¹⁶ Өске кижиге удур меге херечилел кылба.

¹⁷ Өске кижиниң аал-оранын алыксава; өске кижиниң кадайын, ооң эр, херээжен кулдарын, ооң бугазын, ооң

элчигенин — өске кижиде бар чүү-даа чүвени алыксава».

¹⁸ Бүгү чон диңмирээшкиннерни, эдиски эткенин дыңнап, кызаңнаашкыннарны, дагны бүргээн ышты көрүп турган. Ол бүгүнү көрүп, дыңнааш, чон коргуп-иргип, ырадыр туруп алган. ¹⁹ Чон Моисейден: «Бистиң-биле сен чугаалажып көр, тооп дыннаар бис, а Бурган Боду бистиң-биле чугаалашпазын, оон башка өлүп каар бис» — деп дилээн. ²⁰ Моисей чонга: «Кортпанаар! Бурган силерни шенээр дээш, Оон кортсун дээш база бачыт үүлгетпезин дээш чедип келген-дир» — деп харыылаан. ²¹ Чон ырадыр туруп алган, а Моисей Бурганын турганы сырый булутче кире берген.

Бурганга мөгөөриниң дугайында

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге израиль чонга мынча деп дамчыдарын айтыгкан: «Мээн силер-биле дээрден чугаалажып турганынны көргөн силер. ²³ Мен бардыр мен — боттарыңарга мөңгүн, алдын бурганнар кылбанаар.

²⁴ Довурактан Меңээ өргүл салыр бедигээш кылгаш, анаа бүрүн өрттедир өргүлдерини база эп-найырал өргүлдерини — шээр болгаш бода малыңны эккеп сал. Мээн адымны алдаржытсын дээним чер бурузунге ыңчалдыр кыл — Мен ыңчан сенче келгеш, ачы-буянымны хайырлаар мен. ²⁵ Меңээ өргүл салыр бедигээшти даштардан кылыр болзунза, хоюглап дүрбүвээн даштар-биле тудуп үндүр. Ол даштарнын кайы-бирээзинге сээн херекселиң дээр болза, өргүл бедигээжи бужартай бээр. ²⁶ Меңээ өргүл салыр бедигээшче тепкииш кырлап үнме, оон башка ооң кырынга чанагажың көстү бээр».

Кулдар дугайында

21 ¹ «Сээн израильчилерге чарлап чугаалаар хоюлуларың бо-дур: ² бир эвес еврей эр кул садып алзыңза, ол кижиде сенээ алды чыл дургузунда ажилдап

20:3 Ы. х. к. 32:39; 4 Хаан. 17:35; Ыд. ыр. 80:10 20:4 Лев. 19:4; 26:1; Ы. х. к. 27:15 20:5 Хост. 34:14; Ы. х. к. 4:24; 6:15; Иис. 24:19; Наум 1:2 || Хост. 34:7; Сан. 14:18 20:6 Ы. х. к. 5:10; 7:9 20:7 Лев. 19:12; 24:10-16 20:8 Э. д. 2:2; Хост. 31:14-17; Лев. 19:30; 23:3; 26:2; Рим. 15:32-36; Мк. 2:27-28; Лк. 13:14 20:12 Лев. 19:3; Ы. х. к. 27:16; Мф. 15:4; 19:19; Мк. 7:10; 10:19; Лк. 18:20; Эф. 6:2 20:13 Э. д. 9:6; Лев. 24:17; Мф. 5:21; 19:18; Мк. 10:19; Лк. 18:20; Рим. 13:9; Иак. 2:11 20:14 Лев. 18:20; 20:10; Ы. х. к. 22:22; У. ч. 6:32; Мф. 5:27; Рим. 13:9 20:15 Лев. 19:11; Мф. 19:18; Рим. 13:9 20:16 Хост. 23:1; Ы. х. к. 19:16-20; У. ч. 19:5; Мф. 19:18 20:17 Иер. 5:8; Мф. 5:28; Лк. 12:15; Рим. 7:7; 13:9 20:19 Ы. х. к. 5:27; Евр. 12:19 20:25 Ы. х. к. 27:5-6; Иис. 8:31 21:2 Лев. 25:39-40; Ы. х. к. 15:12; Иер. 34:14

берзин, а чедиги чылда халаска хосталып чорутсун. ³ Бир эвес ол кул чааскаан келген болза, чааскаан хосталып чорутсун, а кадайлыг турган болза, кадайы база чоруй барзын. ⁴ А бир эвес ээ кижичи кулунга кадай ап бээрге, ол кадай оолдар азы кыстар божаан болза, кулдун кадайы-даа, ажы-төлү-даа ээзинге хамаарышсын, а кул кижичи чааскаан хосталып чорутсун. ⁵ Ынчалза-даа кул кижичи: „Бодумнуң эмге, кадайымга болгаш ажы-төлүмге ынак болгаш, хосталгаже үнмес мен“ — дээр болза, ⁶ ээзи ону Бурганнын мурнунга* эккелгеш, эжик аксынга азы кастык чанынга тургускаш, кулааның халбаңын шивегей-биле үттезин, ынчан ол кул ээзинге бүгү назынында бараан болур.

⁷ Бир эвес кандыг-бир кижичи уруун кул кылдыр садыптар болза, ооң хосталыгы эр кулдарнын хосталыгы ышкаш эвес болур. ⁸ Бир эвес ол кул кыстың ээзи ону бодунга кадай кылып алып деп турган, ынчалза-даа анаа хөңнү чок апарган болза, ону дедир садып хостаарын чөпшээрзин; ээзи кулу кысты бак көргөн ужурунда, ону өске чоннар кижизинге садар эргези чок. ⁹ Бир эвес ээ кижичи ол кысты оглу-биле дүгдөп каар болза, анаа бодунун уруугларынга дег хамаарылгадан көргүссүн. ¹⁰ Бир эвес ээ кижичи өске херэежен-биле өгленип алып болза, кул-кадайынга аыш-чем, идик-хеп бээринден база ооң-биле чоок харылзаалыг боорундан ойталавас ужурулуг. ¹¹ А бир эвес ээ кижичи ол үш чүүлдү демги кул херэеженге кылбас болза, ол херэежен акша төлөвейн, халаска чоруй барзын».

Күш дөгээр кемниг херектер дугайында

¹² «Кандыг-бир кижичи өлүргөн кижиниң бодун база өлүрер ужурулуг. ¹³ Ынчалза-даа бир кижичи боду кемниг херек үүлгедирин бодаваан, харын ооң холундан өске кижиниң өлүрүн Мен чүүлдүг деп көргөн болзумза, сенээ өж-ээн негекчизинден өлүрүкчүнүн дезип чоруй баары черни айтып бээр мен. ¹⁴ А бир эвес кандыг-бир кижичи өске кижини

кара сагышты-биле, баш удур бодап алгаш, өлүрер болза, ол кижини Менээ өргүл салыр бедигээш чанындан безин* ап алгаш, өлүрүп каар ужурулуг.

¹⁵ Ачазын азы авазын шанчар кижини өлүрүп каар ужурулуг.

¹⁶ Бир кижини оорлап алгаш, садыптар азы бодунга тулуп турар кижини өлүрүп каар ужурулуг.

¹⁷ Ачазын азы авазын бак сөглээр кижини өлүмгө онаар херек.

¹⁸ Ийи кижичи бактажып турда, бирээзи өскезин даш-биле сопкан азы чуруу-биле шанчыпкан, а соктуруп азы шаштырып алган кижичи өлбөй, орун-дөж-эндө чыдып алган дижик. ¹⁹ Бир эвес ол кижичи туруп келгеш, бажынындан даянгыштанып үнүп, кылаштай бээр болза, ону сопкан азы шанчыпкан кижичи кем-буруузу дээш өлүртпес, а чүгүлө демги кижиниң ажылдаваан үези дээш төлөп берип, ооң эмнээшкенин бүрүнү-биле харыылаар ужурулуг.

²⁰ Кандыг-бир кижичи бодунуң эр азы херэежен кулун мерге-биле хапкан, а демгизи ооң холундан өлүп калган болза, ол кижиге кеземче онаар ужурулуг. ²¹ Ынчалза-даа кул кижичи бир азы ийи хүн эрткенде, туруп кээр болза*, ээ кижиге кеземче онааштырбас, чүгө дээр-ге ол ээ кижичи кулу дээш акша-мөңгүн төлөң-дир.

²² Чокшуп-кыржып турган улус иштиг-сааттыг херэежен кижини тепшанчыптарга, ол херэежен уруун элекке божупкан, ынчалза-даа анаа хора чедирбээн болза, буруулуг кижичи демги херэеженниң ашааның онааган торгаалын шииткекчилер көрүп турда, төлээр ужурулуг. ²³ Бир эвес анаа хора чедирген болза: амы-тын дээш — амы-тын алыр; ²⁴ карак дээш — карак, диш дээш — диш, хол дээш — хол, бут дээш — бут алыр; ²⁵ өртөн дээш — өртөн, балыг дээш — балыг, кемдээшкин дээш — кемдээшкин кылыр болзун.

²⁶ Кандыг-бир кижичи бодунуң эр азы херэежен кулунуң караанче хап-сопкаш,

* 21:6 Азы: «Шииткекчилернин мурнунга» (22:8, 9 көр). * 21:14 Эрте-бурунгу Чоокку чөөн чүк-ке өргүл салыр бедигээшти камгалал бээр ыдыктыг чер деп санаар турган, ынчангаш өж-ээн негекчилери ол черге дескен улуска холун дегзиринден коргар турган. * 21:21 Азы: «Кул кижичи бир азы ийи хүн иштинде өлүп каар болза».

21:6 Ы. х. к. 15:16-17 21:10 1 Кор. 7:3 21:12 Э. д. 9:6; Лев. 24:17; Сан. 35:31

21:13 Ы. х. к. 19:4-5 || Сан. 35:11, 22; Ис. 20:3 21:14 3 Хаан. 2:28-34 21:16 Ы. х. к. 24:7

21:17 Лев. 20:9; У. ч. 20:20; Мф. 15:4; Мк. 7:10 21:25 Лев. 24:19-20; Ы. х. к. 19:21; Мф. 5:38

кемдедип каар болза, карак дээш кулун хосталгаже салзын. ²⁷ Бир эвес ээ кижиге эр азы херээжен кулунуң дижин турулдур шанчыптар болза, диш дээш кулун хосталгаже салзын».

Мал-маган дугайында

²⁸ «Бир эвес буга эр азы херээжен кижини өлүр үзүп каар болза, буганы даштар-биле соп каар ужурлуг, ынчаарга оон эьдин чип болбас, а малдың ээзинде буруу чок болур. ²⁹ Ынчалза-даа ол буга оон мурнунда-даа улус үзүп турган, а оон ээзи ол дугайында дыңнааш-даа, малын кадарып-хайгаараваска, буга эр азы херээжен кижини өлүр үзүп каан болза, буганы даштар-биле соп каапкаш, оон ээзин өлүмге онааштырар ужурлуг. ³⁰ А бир эвес ол кижиге төлевир онаап каан болза, ол акшаның дөгөрезин бодунуң амы-тынының садыызы кылдыр төлезин. ³¹ Бир-ле кижиниң оглун азы кызын буга үзүп каар таварылгада, база ол-ла хоойлуну ажыглаар ужурлуг. ³² Бир эвес буга эр азы херээжен кулду үзүп каар болза, оларның ээзинге буганың ээзи үжен шекел мөңгүнү төлээр, а буганы даштар-биле соп каар ужурлуг.

³³ Кандыг-бир кижиге кудук аксын ажык кааптарга азы кудук каскаш, ону дуглавайн баарга, олче буга азы элчиген кире берген болза, ³⁴ кудуктун ээзи өлгөн мал дээш оон ээзинге акша-мөңгүн төлээр ужурлуг, а мал сеги кудук ээзини болур.

³⁵ Кандыг-бир кижиниң бугазы кожа аалдың бугазын өлүр үзүп каар болза, кожалар дириг арткан буганы садыпкаш, өртөөн үлөжип алзыннар; өлүг буганы база деңге үлөжип алзыннар. ³⁶ Демги буганың оон мурнунда-даа мал үзүп турганы билдингир, а ээзи ону кадарып-хайгаараваан болза, ол ээ өлгөн буганың дуюун тургузуп, орнунга буга бээр ужурлуг, а өлүг буга оонуу болур».

Эт-хорөңи дугайында

22 ¹ «Буга азы хой оорлааш, ону дөргөн азы садыпкан кижиге буга дээш — беш буганы, хой дээш — дөрт хойну төлезин.

² Бир кижиге оон бажынын оор кижиге дүне када үрөп кирип турарын эскерип кааш, согарга, ол ооржу өлүп калган болза, демги кижиге оон өлүмү дээш буруудаваас. ³ Ынчалза-даа ол үеде хүн үнүп келген турган болза, өлүрүүшкүн дээш буруудаар.

Ооржу кижиге каража дээш төлээр ужурлуг, а бир эвес төлээр эт-хөрөңгиз чок болза, оорлап алган чүвезиниң орнун тургузар дээш, ооржунуң бодун кул кылдыр садыптар ужурлуг. ⁴ Бир эвес ооржу кижиге туттурган, а оорлап алган малы: буга, элчиген азы хой тыпты берген, дириг-менди болза, оларның баш бүрүзү дээш ийи баш малды төлезин.

⁵ Кандыг-бир кижиге бодунуң шөлүн азы виноград тараан черин өрттедип аштап турда, от өске кижиниң шөлүнче тарай бээр болза*, бодунуң шөлүнүң азы виноград тараан чериниң эң эки дүжүдү-биле төлезин. ⁶ Бир эвес кандыг-бир кижиниң салган оду чадан үнүштер таварты өөскөзөш, кожазының хөпээннерин азы сыпта турар дүжүдүн, азы шөлүн өрттедип каар болза, өрттү өөскүткен кижиге каражаның өртөөн төлээр ужурлуг.

⁷ Кандыг-бир кижиге бодунуң кожазынга акша-мөңгүн азы эт-сеп шыгжадып каарга, оозун кожазының бажыңындан оорлап аппарган дижик. Бир эвес ооржу кижиге тыпты берген болза, ол демги чүүлдерниң ийи дакпыр өртөөн төлээр ужурлуг. ⁸ А бир эвес оор тывылбайн барза, бажының ээзи Бурганның мурнунга* чедип келгеш, кожазының өңчү-хөрөңгизинге холун дээспээнин бадыткаар ужурлуг.

⁹ Маргылдаалыг кандыг-даа чүүл: буга, элчиген, хой, хеп дугайында; кандыг-бир кижиниң „Мээниң-дир“ деп турары читкен эт-сеп дугайында чаргылдашкан ийи кижиге боттарының херээн Бурганга* шиитпирледир ужурлуг. Бурганның буруулуг деп санаан кижиге өске кижиге ийи дакпыр хөй өртекти төлезин.

¹⁰ Кандыг-бир кижиге кожазы кижиге азы элчигенин, азы бугазын, азы хойн, азы өске-бир малын кадарып-хайгааразын дээш хүлээдип бээрге, ол мал

* 22:5 Азы: «Кандыг-бир кижиге өске кижиниң шөлүнче азы виноград тараан черинче мал-маганын сүрүп кирипкеш, чиртип каар болза». * 22:8, 9 Азы: «Шииткекчилерниң мурнунга» (21:6 көр).

азы өлү берген, азы кемдей берген, азы ону ооржулар сүрүп алгаш барган, а ол бүгүнү көрүп турган улус чок болган ди-
жик. ¹¹ Ынчан кожазы кижиге: „Мал ээзи-
нин өнчү-хөрөңгизинге холум дээспээн
мен“ деп, Дээрги-Чаяакчынын мурнун-
га даңгыраглазын: мал ээзи даңгыракты
хүлээп аар ужурлуг, а кожазы мал дээш
төлөвөс ужурлуг. ¹² Бир эвес ол малды
кожазы оорлаттырыпкан болза, кара-
жанын өртөөн ээзинге төлээр ужурлуг.
¹³ Бир эвес малды араатан аң тудуп чип-
кен болза, шынзыдары-биле сегин көр-
гүссүн: туттуруп чирткен мал дээш ол
төлөвөс ужурлуг.

¹⁴ Кандыг-бир кижиге кожазындан
мал ачылап аарга, ол мал кемдей бер-
ген азы өлүп калган, а ээзи ол өйдө ча-
нынга турбаан болза, кожазы мал дээш
төлөзүн. ¹⁵ Бир эвес мал ээзи ынчан ча-
нынга турган болза, кожазы төлөвөс
ужурлуг. Кожазы малды акша-биле хө-
лөзилеп алган турган болза, мал ээзи хө-
лөзи кылдыр алган акшазынга немей ак-
ша албас ужурлуг.

¹⁶ Кандыг-бир эр кижиге арыг кысты
дуурайлааш, оон-биле хойгажыпкан бол-
за, ол кыстың ачазынга төлөвир акшазын
бергеш, ону кадай кылдыр ап алзын. ¹⁷ А
бир эвес ол кыстың ачазы: „Уруум бер-
бес мен“ — дээр болза, ол кижиге арыг кыс
дээш төлээр ужурлуг акша-мөңгүнү дө-
мей-ле бүрүнү-биле төлөзүн.

Чүдүгө биле мөзү-бүдүш дугайында

¹⁸ «Караң көрнүр херээженни амы-
лыг арттырба.

¹⁹ Мал-маган-биле холбажыр кан-
дыг-даа кижини өлүрөр ужурлуг.

²⁰ Чүгүл чаңгыс Дээрги-Чаяакчыдан
өскө бурганнарга өргүл салыр кижини
бүрүнү-биле узуткаар ужурлуг.

²¹ Өскөөртөн келген кижини кызып-
кыйбанар, дарлаванар, боттарыңар база
египет черге өскөөртөн келген улус бооп
чораяныңарны утпанар. ²² Дулгуак херээ-
женнери-даа, өскүүтери-даа кызып-
кыйбанар. ²³ Оларны кызып-кыйр болзу-
нарза, Менден дуза дилеп кыйгырарга,

оларның хилинчөөн дыңнап каар мен.
²⁴ Ынчан Мээң килеңим кыптыгып, си-
лерни узуткап каар чаа-дайынны чору-
дуптар мен; силерниң кадайларыңар
дулгуактар апаар, ажы-төлүңөр өскүс-
сүрөй бээр.

²⁵ Мээң чонумнун иштинде ядыны
кижиге акшаңны чээлиге берген бол-
зунза, ону кызып-кыйба, хөө хуузуң не-
геве. ²⁶ Өскө-бир кижиниң тонун долаага
арттырып алган болзунза, хүн ажар бе-
тинде эгидип бер: ²⁷ ооң чаңгыс борбак
шуглаа, мага-бодун шывар хеви ол-дур;
оозу чок болза, чүнү шугланып удуурул?
Ынчангаш ол кижиге Менден дуза дилеп,
кыйгырарга, ээ көрнүүчөл болгаш, ону
дыннап каар мен.

²⁸ Бурганны* каргава, чонуннун
удуртукчузун бак сөглөвө.

²⁹ Сээң дүжүдүннүң башкылың:
баштайгы тарааңны болгаш баштай-
гы чимизиниң чулуун Меңээ бээрин
саадатпа; дун огуңну Меңээ бараал-
гадыры-биле бер. ³⁰ Мал-маганыңның
дун төлдери база ынчалдыр бараалгат.
Бода-даа, шээр-даа малдың дун төлде-
ри чеди хүн дургузунда авазы-биле ка-
ды турзун, а сески хүнде оларны Ме-
ңээ эккеп бер.

³¹ Силер Меңээ хамааржыр ыдыктыг
улус болур силер; шөлгө араатан аңнар-
га туттурган дириг амытан эъдин чивейн,
ыттарга октап берип чорунар.

23 ¹ Меге чугаа-соот таратпа; бак ки-
жиже холуң сунуп, мегелеп хере-
чилеве.

² Хөйүнүң талазынче чайгылып, бу-
зут үүлгөтпө; чаргы үзе шиитпирлеп ту-
ра, хөйүнүң талазынга турар дээш, шын-
дан ойталава.

³ Бир кижиниң чаргызын үзе шиит-
пирлеп тура, яды-ла болганы дээш, ону
амдажытпа.

⁴ Дайзыныңның-даа бугазы азы эл-
чигени аза бергенин көрүп кагзынза, ээ-
зинге эгидип бер. ⁵ Өжээтениниң элчи-
гени чүөгүнүн аарындан кээп ушканын
көрүп кагзынза, ону чыгтырзын каапкаш

* 22:28 Азы: «Шииткекчилерни» (21:6; 22:8 көр).

22:11 3 Хаан. 8:31; 2 Чыл. 6:20; Евр. 6:16 22:16 Ы. х. к. 22:28-29 22:18 Лев. 19:31; 20:27;
Ы. х. к. 18:10-12 22:19 Лев. 18:23; 20:15; Ы. х. к. 27:21 22:21 Хост. 23:9; Лев. 19:33; Ы. х. к. 24:17
22:22 Ы. х. к. 27:19; Иса. 1:17 22:24 Ыд. ыр. 108:9 22:25 Лев. 25:35-37; Ы. х. к. 23:19; Неем. 5:7
22:26 Ы. х. к. 24:13 22:28 3 Хаан. 21:10; Аж.-ч. 23:5 22:29 Хост. 13:2, 11-16 22:30 Лев. 22:27
22:31 Лев. 7:24; 22:8 23:1 Хост. 20:16 23:3 Лев. 19:15 23:4 Ы. х. к. 22:1

барба: дайзынынга дузалап, чүүктү дүжүрүш.

⁶ Түрөңги кижиниң чаргызын үзе шийтпирлеп тура, ооң эргезин кызга-дава.

⁷ Шын эвес буруудадышкындан чайлап, буруу чок, актыг кижини өлүрер кылдыр шийтпе — Мен кем-буруулуг кижини агартпас болгай мен.

⁸ Хээлилээн белектер алба, олар карактыг улусту согурартып каар база актыг улустуң чугаа-сөзүнүң утказын хажыдып каар болгай.

⁹ Өскээртен келген кижини кызып-кыйба: силер база египет черге өскээртен келген улус бооп чурттап чораан болгаш, ындыг кижиниң сеткил-хөңнүн билир болгай силер».

Онзагай хуннер болгаш байырлалдар дугайында

¹⁰ «Бодуннун чериңни алды чыл дургузунда тарып, дүжүдүн ажаап ап кел.

¹¹ А чедиги чылда аңаа дыштан берип, болбаазыратпа; чайгаар үнген дүжүттү сээң чонуннун түрөңги улuzu чыып чизин, ооң соонда артканын черлик аңмең чемиш кылзын. Виноградның шөлү болгаш олива ыяштарың-биле база ынчалдыр кыл.

¹² Алды хүн дургузунда ажил-херектерин кыл, а чедиги хүнде дыштанып ал, сээң бугаң биле элчигениң дыштанзын; эр, херээжен кулдарың биле өскээртен келген ажилчының дыштанзын.

¹³ Силерге Мээң чугаалаан бүгү чүвемни күүсединер, өске бурганнарның аттарын кыйгырбанар: аксы-дылыңардан ол аттар безин үнмезин.

¹⁴ Чылда үш катап Меңээ бараалгаткан байырлалды эрттирер сен.

¹⁵ Ажыткы-биле хөөтпээн далганар байырлалын сагып чор: Мээң сөңөз дужааганым дег, Авив айның доктааткан үезинде, Египеттен хосталып үнүп келген үенде, чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган-тараа чиир

сен. Ол ышкаш улус Мээң мурнумга хол куруг келбезин. ¹⁶ Бодуннун шөлүнде тарып алган үрезиниңниң болгаш күш-ажылыңның үре-түннели — баштайгы дүжүдүннүн байырлалын демдегледип чор. Чыл төңчүзүнде шөлүңден күш-ажылыңның үре-түннелин ажаап аарың — дүжүт ажалдазының байырлалын демдегледип чор. ¹⁷ Чылда үш катап сээң бүгү эр улuzун Дээрги-Бурган-Чаяакчының мурнунга бараалгап келзин.

¹⁸ Меңээ хан өргүп турар үенде, ажыткылыг хлебти катай өргүвө; байырлалда* Меңээ салган өргүлдүң чаан даартагы эртенге чедир арттырба.

¹⁹ Сээң чериниң дүжүдүнүн башкылыын Бурганың Дээрги-Чаяакчының өргээзинге эккеп бараалгат.

Анайны ооң авазының сүдүңге хайындырба».

Бурганның ханаан черни Израильге чагыртыр бооп аазааны

²⁰ «Көр даан, Бодуннун төлээмни, сени орукка кадагалазын дээш база Мээң белектеп кааным черге чедирзин дээш, сени мурнай чорудуп тур мен. ²¹ Ооң мурнунга бодуннушын алдынып чор, ооң үнүн тооп дыңна, аңаа удурланма, чүге дээрге Мээң адымдан айбылаткан болгаш, ол силерниң Меңээ удурланганыңарны өршээс. ²² Бир эвес оон сөзүн тооп дыңнап, сенээ чугаалаан бүгү чүүлүмнү күүседир болзунза, дайзыннарыңга дайзын апаар мен, сенээ удур улуска удурлангыр мен.

²³ Мээң төлээм сээң мурнунга орук баштап чоруткаш, сени амор, хет, ферез, хананей, хиввей болгаш иевус чоннарга чедире бээр, ынчан оларны узуткап каар мен. ²⁴ Ол чоннарның бурганнарыңга мөгейбе, оларга бараан болба; ол чоннарның ажил-херектерин өттүмө, харын оларның дүрзү-бурганнарын узуткааш, ыдыктыг көжээлерин чуура шаап каавыт. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараан бол, Мен ынчан сээң аш-чөмүңни

* 23:18 Байырлал — Хосталышкын байырлалын ынча деп турар чадапчок (34:25 көр).

23:6 Хост. 22:21-22; У. ч. 22:22 23:7 Лев. 19:16; Ы. х. к. 27:25; 3 Хаан. 21:1-11; У. ч. 17:15; 24:24;

Иса. 5:23 23:8 Ы. х. к. 16:19; 1 Хаан. 8:3 23:9 Хост. 22:21 23:11 Лев. 25:2-7 23:12 Хост. 20:9-10

23:13 Иис. 23:7; Ыд. ыр. 15:4; Ос. 2:17; Зах. 13:2 23:14 Сан. 28:16-31; Ы. х. к. 16:1-17

23:15 Хост. 12:15 || Хост. 34:20 23:16 Хост. 34:22; Ы. х. к. 16:9 || Лев. 23:33-43; Сан. 29:12-39;

Ы. х. к. 16:13-15; 31:10-11 23:17 Хост. 34:23 23:19 Хост. 34:26; Ы. х. к. 26:2 || Лев. 22:28; Ы. х. к.

14:21; 22:6 23:20 Хост. 14:9; Мал. 3:1; Мф. 11:10; Мк. 1:2; Лк. 7:27 23:22 Э. д. 12:3; Ы. х. к.

30:7 23:23 Хост. 33:2; Ы. х. к. 7:1; Иис. 3:10 23:24 Хост. 20:5 || Сан. 33:52

болгаш суунну элбек кылып каар мен, аарыг-аржыкты сенден чайладыр мен. ²⁶ Сээң чер-чуртуңга уруг дүжүрер база үре-төл чок херээженнер турбас; сээң назынынны узадыр мен.

²⁷ Чаалажып чедө бээрин чоннарнын шуптузун аймаарадып, сүртедир мен, сээң дайзыннарынның шуптузун сенден дөзө бээр кылдыр кылып каар мен.

²⁸ Улуг арыларны* сенден мурнай чорудар мен, олар сээң мурнундан хиввейлерни, хананейлерни болгаш хеттерни сывырып чорудуптар. ²⁹ Сээң мурнундан ол чоннарны чаңгыс эвес чыл дургузунда чоорту үндүр сывырар мен, оон башка чер ээнзиреп, шөлдөргө черлик ан-мен өзүп-көвүдээш, сенээ айыылдыг апаар.

³⁰ Оларны сээң келген черинден бичии-бичиилеп — сен өзүп-көвүдээш, бо черни ээлеп алгыжеңге чедир — үндүр сывырар мен. ³¹ Кызыл далайдан Филистим далайга* чедир, ээн кургаг ховудан Евфрат хемге чедир черни сенээ ээлээр девискээр кылдыр бээр мен, ол черде чурттап турар улусту сенээ аштырар кылдыр кылып каарымга, оларны сывырып чорудуптар сен. ³² Ол чоннар-биле-даа, оларнын бурганнары-биле-даа керээ чарба. ³³ Олар сээң черинге чурттаваз ужурулуг, оон башка сени Менээ удур бачыт үүлгедир чорукче киире бээрлер; оларнын бурганнарынга бараан болур болзунза, бодун дузакка туттуруп алганың ол-дур».

*Чагыг-керээни хан-биле
быжыглап доктаатканы*

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Сен, Аарон, Надав болгаш Авиуд база Израильдин баштыннар-мындан чеден кижии Мээң турар даамче үнүп келгеш, Менээ ырактан мөгөйинер. ² Моисей чааскаан Менче чоокшулазын, а арткан улус чоокшулавазын; чон олар-биле кады дагже үнмезин».

³ Моисей чонга келгеш, Дээрги-Чаяакчының хамык сөстерин болгаш дүрүм-хоойлуларын оларга дамчыдып чугаалаан. Бүгү чон чаңгыс үн-биле: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү

чүвезин күүседир бис» — деп харыылаан. ⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының хамык сөстерин бижип алган, а даартазында эртежиң тургаш, даг эдзэнге өргүл салыр бедигээшти база Израильдин он ийи аймаан көргүскен он ийи даш көжээни тургузуп каан. ⁵ Оон соонда ол израиль чоннуң аныяк эрлерин чорудуптарга, олар бүрүн өрттедир өргүл малдарын эккелгеннер, а оон Дээрги-Чаяакчыга салыр эп-найырал өргүлүнүн бугажыктарын дөгергеннер. ⁶ Моисей малдың ханының чартыгын тавактарга кудуп каан, а өске чартыгын өргүл салыр бедигээшче төпкен. ⁷ Оон чагыг-керээни бижээн дүрүг-номну ап алгаш, чонга дынналдыр номчуп бээрге, израильчилер: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан бүгү чүвезин күүседир бис, дыңнангыр болур бис» — дээннер. ⁸ Моисей ыңчан өргүл малынын ханын узуп алгаш, чонче бызай чажып: «Бо бүгү сөстөргө хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының силер-биле чарган чагыг-керээниң ханы бо-дур» — деп турган.

⁹ Оон соонда Моисей, Аарон, Надав болгаш Авиуд олар база Израильдин чеден баштыңы дагже үнө бергеннер. ¹⁰ Олар аңаа Израильдин Бурганын көрүп кааннар. Оон турар чери дээр ышкаш аяс, сапфир дашка дөмей болган. ¹¹ Бурган израиль чоннуң шилиттинген бо улусун узуткаваан; олар Бурганын көргөндөр база аштанып-чөмөнөйп дойлааннар.

*Моисейниң даг кырынга
дөртөн хонук турганы*

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Менче, даг бажынче үнүп келгеш, орта тур; Мен сенээ улусту өөредир кылдыр хоойлу болгаш айтышкындар бижип кааным калбак даштарны бээр мен» — деп чугаалаан. ¹³ Моисей бодунун дузалакчызы Исусту эдэртип алгаш, Бурганын даанче үнө берген. ¹⁴ А баштыннарга ол: «Бис силерге ээп келгижевиске чедир манаа турунар; Аарон болгаш Хур силер-биле артып калзын — кандыг-бир кижии херээн шиитпирледир дей берзе, оларга барып шиитпирлетсин» — деп чугаалаан.

* 23:28 Азы: «Улуг коргуушкунну». * 23:31 Филистим далай — Чер ортузу далай.

23:25 Ы. х. к. 7:15 23:26 Ы. х. к. 7:14 23:27 Ы. х. к. 2:25; 28:7; Ис. 2:9 23:28 Ы. х. к. 7:20; Ис. 24:12 23:29 Ы. х. к. 7:22 23:31 Э. д. 15:18; Сан. 34:1-12; Ы. х. к. 11:24; Ис. 1:4; Ыд. ыр. 71:8 23:33 Хост. 34:12; Ы. х. к. 7:16; Ис. 23:12-13; Башт. 2:3; Ыд. ыр. 105:36 24:1 Хост. 6:23 || Сан. 11:16 24:3 Хост. 19:8 24:8 Зах. 9:11; Мк. 14:24; Евр. 9:20 24:10 Э. д. 32:30; Хост. 33:20; Ин. 1:18 || Иез. 1:26 24:12 3 Хаан. 19:11 || Хост. 31:18 24:13 Сан. 11:28; 14:6; 27:18

¹⁵ Моисей дагже үнө бээрге, булут дагны бүргей апкан; ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы Синай дагже дүжүп келген; булут дагны алды хүн дургузунда шыва ап келген, а чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчы булут аразындан Моисейни кый дээн. ¹⁷ Даг кырында Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чырыы израиль чоннун карактарынга чалбырааштыг от дег көстүп турган. ¹⁸ Моисей булуттун ортузунче кирип, дагже улам бедидир үнө берген; даг бажынга ол дөртөн хүн, дөртөн дүн дургузунда турган.

Ыдыктыг өргээ-майгынын тудары-биле салган өргүл белектери (Хост. 35:4-9)

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга чугаала: олар Менээ өргүл белектерин эккеп берзин. Эки туразы-биле салып турар кижилер бүрүзүндөн өргүл белектерин хүлээп алынар. ³ Улустан хүлээп ап болурунар өргүл белектери бо-дур: алдын, мөңгүн, хүлер; ⁴ көк, кызыл-хүрен болгаш кызыл өннүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү; ⁵ кызыдыр будаан кошкар кежи, тахаш* кежи; акация ыяжы; ⁶ чырыткыже кудар олива үзү, бараалтакчыларны шилип чаар үс кылырынга база айдызаарынга ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдер; ⁷ оникс дээр үнелиг даштар болгаш эфод деп хепке база ыдыктыг хапчыгашка быжыглаар үнелиг даштар.

⁸ Улус Менээ ыдыктыг өргээ-майгынын тудуп берзин, ынчан оларнын аразынга чурттаар мен. ⁹ Өргээ-майгынын хевирин, ооң хамык херекселдериниң хевирин сенээ канчаар көргүзүп турар-дыр мен, шуптузун шак ынчаар кылып калыңар».

Ыдыктыг аптара (Хост. 37:1-9)

¹⁰ «Акация ыяжындан ыдыктыг аптардан кылып аар силер; оон узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту, а бедии бүдүн чартык

кыры дурту болзун. ¹¹ Арыг алдындан алгаш, аптаранын иштин-даштын шап ал, оон кырын дескиндир алдын хаажыдан кылып каг. ¹² Дөрт алдын дээрбектен шуткааш, аптаранын дөрт адаккы азынгга: ийи дээрбекти — бир талазынга, ийизин — өске талазынга быжыглап каг. ¹³ Оон соонда акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер чазап кылгаш, оларны алдын-биле шап ал. ¹⁴ Көдүрткүүш-мергелерни аптаранын ийи талазында дээрбектерге кедиргеш, аптараны көдүрүп дажыглаарда ажыглаар силер. ¹⁵ Аптаранын дээрбектеринге мергелер үргүлчү турзун, оларны черле ушта тыртпаңар. ¹⁶ Ыдыктыг аптараже Мээн сенээ бээрим чагыг-керээни бадыткаан бижиктен суп каг.

¹⁷ Арыг алдындан аптара дуй каар халыптан* кылып аар сен; оон узуну ийи чартык кыры дурту, а дооразы — бүдүн чартык кыры дурту болзун. ¹⁸ Оон алдынны хевилей соктап тургаш, халыптын ийи талакы кыдынынга ийи херувим дүрзүзүндөн* кылып аар сен. ¹⁹ Оларны халыптын ийи талазы-биле тудуш чаңгыс кылдыр, бир херувим халыптын бир кыдынынга, а бирээзи — өске кыдынга турар кылдыр кылып каг. ²⁰ Херувимнер бот-боттарынге көрнүштүр турзуннар база халыпче углай көрүп, өрү алзы хере сунган чалгыннары-биле ону шыва апсыннар. ²¹ Халыпты ыдыктыг аптаранын кырынга салып каг. Ол аптараже Мээн сенээ бээрим чагыг-керээни бадыткаан бижикти суп каг.

²² Мен ыдыктыг аптаранын кырында турар ийи херувиминиң аразынга сенээ ажиттынып, сээң-биле чугаалажыр мен. А сен израиль чонга сенээ чугаалап бээрим бүгү айтышкыннарны дамчыдар сен».

Ширээ (Хост. 37:10-16)

²³ «Акация ыяжындан ширээден кылып аар сен; оон узуну ийи кыры дурту, дооразы бир кыры дурту, а бедии бүдүн

* 25:5 Тахаш — кандыг дириг амытан дугайында чугаа чоруп турары эки билдинмес. Далай амытаны бооп чадавас. * 25:17 Халып — еврей дылда «каппорет» деп сөс «халып» деп-даа, «бачыт арыглаар чер» деп-даа уткаларны илередип турар. * 25:18 Херувим — чалгынныг, күштүг, дээр уктуг амытан; Бурганның бараан болукчузу. Тайылбырлыг словарьже көр.

24:17 Хост. 24:1; Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29 24:18 Хост. 34:28; 3 Хаан. 19:8 25:7 Хост. 28:9-14, 17-21 25:8 Лев. 26:11-12; 3 Хаан. 6:13; Иез. 37:27 25:10 Ы. х. к. 10:1 25:21 3 Хаан. 8:9 25:22 Лев. 16:2; Сан. 7:89; 17:4

чартык кыры дурту болзун. ²⁴ Ону арыг алдын-биле шап ал, а кырын дескиндир алдын хаажыдан кылып аар сен. ²⁵ Ширээни дескиндир дөрт илиг хире куржагдан кылгаш, ону долгандыр алдын хаажыдан кылып аар сен. ²⁶ Оон ширээге дөрт алдын дээрбектен кылгаш, оларны ширээниң азыгларында турар дөрт бутка быжыглап каг. ²⁷ Дээрбектер куржагының чанынга ширээни дажыглаар көдүрткүүш-мергелер кедиреринге керек болур ужурлуг. ²⁸ Акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер кылгаш, алдын-биле шап ал, олар ширээни көдүрүп дажыглаарынга керек болур. ²⁹ Ол ышкаш арыг алдындан ширээге ажыглаар керекселдерден: тавактар, хымыштар, арага кудуп чажар аяктар, дашкалардан кылып аар сен. ³⁰ Ол ширээге Меңээ өргүүр ыдыктаан хлебти үргүлчү салып турар сен».

Миндаль ыяшка дөмей чырыткы
(Хост. 37:17-24)

³¹ «Арыг алдынны хевилей соктап тургаш, чырыткыдан кылып аар сен; ооң дөжээ, сывы, адырлары, чечек баштары, бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери шупту тудуш чаңгыс болур ужурлуг. ³² Чырыткының сывындан алды адыр үнер ужурлуг: үш адыр — бир талазындан, өске үш адыр — өске талазындан. ³³ Бир адырга-ла миндаль ыяш чечээ ышкаш үш чечек бажы, бүүрекчигештер болгаш бүрүлери кады турар — чырыткыбиле тудуш чаңгыс өске адырлар шуптузу ындыг тургузуглуг болур. ³⁴ А чырыткының сывынга миндаль ыяш чечээ ышкаш дөрт чечек бажындан — оларның бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери — кылып каг. ³⁵ Чырыткының сывындан үнген алды адыр бар — ийи адырның адаанда бир бүүрекчигеш турар, өске ийи-ийи адырның адаанда база бир-бир бүүрекчигеш бар. ³⁶ Бүүрекчигештер-даа, адырлар-даа чырыткыбиле тудуш чаңгыс болзуннар; чырыткыны бүдүңү-биле арыг алдындан хевилей соктап туруп кылган болур ужурлуг.

³⁷ Ооң соонда ол чырыткыга ажыглаар, үс кудар чеди денден кылгаш, чырыткының мурнун чырыдар кылдыр, чеделдирзин ооң кырынга тургузуп каг.

³⁸ Арыг алдындан дең өзээ үзе ызырар

кыскаштар болгаш дең кыпсырда ажыглаар савалардан кылып аар сен. ³⁹ Чырыткыны бо керекселдериниң шуптузу-биле катай бир талант* арыг алдындан кылып кагзын. ⁴⁰ Көрдүң бе, чырыткыны хевилей соктаарда, сенээ даг бажынга көргүскөн хевири олчаан кылдыр кылыр сен».

Ыдыктыг майгынын шывыглары
(Хост. 36:8-19)

26 ¹ «Ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден өргээ-майгынын шывар он шывыгдан даарап кылгаш, оларга херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып каг. ² Шывыг бүрүзүнүн узуну чээрби сес кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту болзун: олар шуптузу дең хемчээлди болзун. ³ Беш шывыгны тудуштур даарап каан болзун, өске беш шывыг база аразында тудушкак болзун. ⁴⁻⁵ Баштайгы беш шывыгның сөөлгү шывыгының кыдыынга көк өңнүг бежен илдиргеден кылып каг; дараазында беш шывыгның сөөлгү шывыгының кыдыынга база ынчалдыр кыл — илдиргелер бот-боттарынга дүтжүп турар ужурлуг. ⁶ Бежен алдын дээктен кылгаш, оларны илдиргелерге кедирип тургаш, баштайгы беш шывыгны өске беш шывыг-биле тудуштуруп каг, ынчан шывыглар чаңгыс тудуш майгын апаар.

⁷ Ооң соонда өшкү дүгүнден майгынын шывар он бир шывыгдан кылып аар сен. ⁸ Бир ындыг шывыгның узуну үжен кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту болзун: он бир шывыг шуптузу дең хемчээлди болзун. ⁹ Беш шывыгны тудуштур даарааш, өске алды шывыгны база бир аңгы тудуштуруп каг; алдыгы шывыгны майгынын чөөн талазынга, ынаар кирер чер кырынче ийи каыт кылдыр дуруп каг. ¹⁰ Баштайгы беш шывыгның кыдыында шывыгга бежен илдиргеден, өске алды шывыгның кыдыында шывыгга база бежен илдиргеден кылып каг. ¹¹ Ооң соонда бежен хүлер дээк кылгаш, оларны илдиргелерге ызыртып, он бир шывыгны тудуштургааш, майгынын бүдүңге чыып каг. ¹² Майгынын даштыкы шывыгларының артынчызын — артык шывыгның чартыгын майгынын артыкы, барыын талазынче арта каап

* 25:39 Талант — деңзи хемчээли (30 кг хире).

каг. ¹³ А майгынның даштыкы шывыгларының узунунун артыкшылын майгынның соңгу, мурнуу чүктөрже көрүнгөн талаларынче, кайы-даа талазынче бир-бир кыры дурту кылдыр, черге дөжелдир арта каап кагзын. ¹⁴ Майгынны шывар өске ийи дээвиір-шывыгдан: бирээзин — кызыдыр будан кошкар кештеринден, өскөзүн — тахаш кештеринден кылып аар сен».

Майгынны тудуп турар рамкалар
(Хост. 36:20-34)

¹⁵ «Акация ыяжындан майгынны тудуп турар хана-каракталчак рамкалардан кылып аар сен. ¹⁶ Бир рамканын узуну он кыры дурту, калбаа бүдүн чартык кыры дурту болзун; ¹⁷ рамка бүрүзүнүн адаанга, ооң ийи кыдынга тудуштуарар ийи шишти чазап кагзын: рамкаларнын шуптузун дөмөйлөштүр кылыр ужурлуг. ¹⁸ Майгынның мурнуу чүккө көрүнгөн талазынга чээрби рамкадан кылгаш, ¹⁹ оларнын адаанга тургузар дөртөн мөңгүн дөжөктөн кылып аар сен: ийи дөжөк-ле бир рамканын ийи шижинге дүгжүр болзун — шупту рамкалар-биле ынчалдыр кылыр ужурлуг. ²⁰ Майгынның соңгу чүккө көрүнгөн талазынга база чээрби рамкадан кылгаш, ²¹ оларнын адаанга дөртөн мөңгүн дөжөктөн: ийи дөжөк-ле бир рамка адаанга турар кылдыр кылып каг. ²² А ооң артыгы, барыын талазынга алды рамкадан кылып аар сен. ²³ Ол ышкаш майгынның артыгы талазынын азыгларынга ийи рамканы кылып аар сен. ²⁴ Оларны адаандан тудуштургаш, үстүндөн чаңгыс дээрбекке кожуп каар ужурлуг, азыгларда турар рамкалар дөмөй болзун. ²⁵ Артыгы талага шупту сес рамка база оларны тургузар он алды мөңгүн дөжөк — ийи дөжөк-ле бир рамка адаанга — турар болзун.

²⁶ Акация ыяжындан рамкалар тудуштуарар доора оорга ыяштардан кылып аар сен: майгынның бир талазынга — беш ыяшты; ²⁷ өске талазынга — бешти база майгынның артыгы, барыын талазынга — бешти. ²⁸ А эң узун доора оорга ыяш рамкаларнын ортаа деңгели-биле

майгынның бир кыдындан өске кыдынга чедир эртер ужурлуг. ²⁹ Рамкаларны алдын-биле шап ал, алдындан доора ыяштар сугар дээрбектерден кылгаш, ыяштарны база алдын-биле шап ал. ³⁰ Майгынны сенээ даг бажынга айтып, көргүскөн хевир эзугаар тургузуп аар сен».

Майгынның ишти
(Хост. 36:35-38)

³¹ «Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан көжөгеден кылгаш, анаа херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып каг. ³² Акация ыяжындан көжөге азары-биле алдын аткактарлыг дөрт адагаштан кылып, алдын-биле шап кааш, оларны тургузар дөрт мөңгүн дөжөктөн кылып каг. ³³ Көжөгени шывыглар дээктеринин адаанга аскаш, ооң артынче ыдыктыг аптараны кирип каг. Көжөге ыдыктыг өрээлди эң ыдыктыг өрээлден аңгылап турзун. ³⁴ Эң ыдыктыг өрээлде турар ыдыктыг аптарже халыштан салып каг. ³⁵ Көжөгенин даштынга, майгынның соңгу чүккө көрүнгөн талазынга ширээден салгаш, анаа дужааштыр, майгынның мурнуу чүккө көрүнгөн талазынга чырыткыдан салып каг.

³⁶ Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан майгынче кирер черни дуглаар өске көжөгеден кылгаш, угулзалар аргып, каастап каг. ³⁷ Акация ыяжындан ол көжөгени азары-биле алдын аткактарлыг беш адагаштан кылгаш, алдын-биле шап аар сен; ол ышкаш адагаштарны тургузар беш хүлөр дөжөктөн шуткуп кудуп аар сен».

Өргү салыр хүлөр бедигээш
(Хост. 38:1-7)

27 ¹ «Акация ыяжындан өргүл салыр бедигээштен кылып аар сен. Ол дөрбелчин болзун, узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту болзун. ² Бедигээштин дөрт азынга дөрт мыйыстан кылып аар сен;* ол мыйыстар оон-биле тудуш чаңгыс болзун; оон бедигээшти хүлөр-биле шап ал. ³ Бедигээшке

* 27:2 Шак ындыг мыйыстарлыг өргүл салыр бедигээштер эрте-бурунгу Ханаанның элээн каш хооралыарыга казышкыннар үзүндө тывылган. Мыйыс Чоокку Чөөн чүккө бурганчыткан чүүлдүң символу болур.

26:14 Хост. 25:5 26:31 Лев. 16:2; 2 Чыл. 3:14; Мф. 27:51; Евр. 9:3 26:33 3 Хаан. 6:16; 2 Чыл. 3:8; Мк. 15:38 27:2 3 Хаан. 1:50; 2:28

ажыглаар херекселдерден: хүл урар сава-
лар, хүл-узарлар, хан кудар аяктар, ил-
бектер болгаш көс дажыглаар хүүрекчи-
гештерден — шүптүзүн хүлдерден кылып
аар сен. ⁴ Бедигээшке хүлөр шишкииш-
тен кылгаш, оон дөрт азынган дөрт хүлөр
дээрбектен кылып каг. ⁵ Шишкиишти
өргүл салыр бедигээштиң хаажызынын
адаанга, шишкииш бедигээштиң орту-
зунга чедип турар кылдыр, быжыглап
каг. ⁶ Бедигээшке акация ыяжындан кө-
дүрткүүш-мергелерден кылгаш, хүлөр-
биле шап ал. ⁷ Көдүрткүүш-мергелерни
бедигээштиң ийи кыдыгында дээрбектер-
ге, ону көдүрүп дажыглаары-биле, кеди-
рип каг. ⁸ Өргүл салыр бедигээшти сенээ
даг бажынга көргүскени дег, иштинде
хос черлиг кылдыр, манзалардан кылып
аар сен».

**Өргээ-майгынын долгандыр турар
херим
(Хост. 38:9-20)**

⁹ «Майгынын долгандыр херимден
кылып ал — майгынын мурнуу чүк-
че көрүнгөн талазынга узуну чүс кыры
дурту ээрип каан ак лён шывыглардан
азып каг. ¹⁰ Шывыглар азар чээрби ада-
гаштан, оларны тургузар чээрби хүлөр
дөжөктөн кылып аар сен. Адагаштар-
нын дээктерин болгаш оларны тудуш-
турар тыртпаларны мөңгүнден кылыр.
¹¹ Майгынын сонгу чүкче көрүнгөн та-
лазынга, херимни дургаар узуну чүс кы-
ры дурту шывыглардан азып каар ужу-
руг. Оларны азырынга чээрби адагаш база
чээрби хүлөр дөжөк херек. Адагаштарнын
дээктерин болгаш оларны тудуштурар
тыртпаларны мөңгүнден кылыр. ¹² Май-
гынын барыын талазынга, херимниң
калбаанга деннештир узуну бежен кы-
ры дурту шывыглардан, оларны азар он
адагаштан база он дөжөктөн кылып каг.
¹³ Херимниң чөөн талакы калбаа бежен
кыры дуртунга дең болур. ¹⁴ Чөөн тала-
да улус кирер черниң бир кыдыгына он
беш кыры дурту шывыглардан, оларны
азар үш адагаштан база үш дөжөктөн кы-
лып каг; ¹⁵ улус кирер черниң өске кы-
дыгына он беш кыры дурту шывыглар,
үш адагаш база үш дөжөк турзун. ¹⁶ А хе-
римче кирер хаалга кылдыр көк, кызыл-

хүрөң болгаш кызыл өннүг пөстөрдөн
база ээрип каан ак лёндан узуну чээрби
кыры дурту шывыгдан угулзалар аргып,
каастап кылып каг; ону азар дөрт ада-
гаш база дөрт дөжөк турзун. ¹⁷ Херимни
дескиндир турар адагаштарнын дөгере-
зин мөңгүн тыртпалар-биле тудуштурар
ужурлуг, оларнын дээктерин мөңгүнден,
а дөжөктерин хүлөрдөн кылыр ужуруг.

¹⁸ Херимниң узуну чүс кыры дурту,
дооразы бежен кыры дурту, а бедии беш
кыры дурту болзун; шывыгларны ээрип
каан ак лёндан, адагаштарнын дөжөктер-
ин хүлөрдөн кылып кагзын. ¹⁹ Майгында
бүгү талалыг ажыглап турар хамык хе-
рекселдерни, ооң хамык өргөннерин база
херимниң өргөннерин дөгерезин хүлөр-
ден кылыр ужуруг».

**Чырыткы үзү
(Лев. 24:1-4)**

²⁰ «Оливадан сы бастырган, эң арыг
үстү чырыткыга кудары-биле сенээ эк-
кээрин израиль чонга дужаа. Ол үстү чы-
рыткыны үргүлчү кыпсырынга ажыгла.
²¹ Аарон болгаш ооң оолдары Ужуражыл-
га майгынында ыдыктыг алтараның мур-
нунда турар көжегениң даштынга чы-
рыткыны Дээрги-Чаяакчының мурнунга
кежээден эртенге чедир кывыскан тура-
рын хайгааразыннар. Бо дээрге израиль
чонга салгалдан салгал дамчып, кезээ-
мөңгөде доктааткан дүрүм-дүр».

**Бурганның дээди бараалгакчызының
кедер хеви**

28 ¹ «Акың болур Ааронну база ооң
оолдары Надав, Авиуд, Элеазар
болгаш Ифамар оларны, Мээң бараал-
гакчыларым болур кылдыр, израиль чо-
нун аразындан болуңче чоокшуладып ал.
² Сээң акың Ааронга ыдыктыг хептерден
кылып бер — ол хүндүлөгө төлөгитиг, ка-
ас-коя хептерлиг кижиге болзун. ³ Мээң
арга-мергежил хайырлааным уран-шевер
улуска чугаалап көр: олар Ааронну Мээң
бараалгакчым кылдыр ыдыктаар хептер-
ден анаа белеткеп берзиннер. ⁴ Оларнын
белеткээр ужуруг хептери бо-дур: хөрек
баартыгы хевирлиг хап; эфод дээр хеп;
шыва тон; аргып каан чуга иштики узун
хөйлен; тюрбан дээр бөрт болгаш кур*.

* 28:4 Бо хептерниң хевири кандыг турганы еврей сөзүглөдөн тодаргай билдинмес. Ооң ур-
жуу-биле чамдык аттарны, чижээлээрге, эфодту, еврей дылдан очулга чокка үлөгерлеп алган.

Аарон биле ооң оолдары Мээң бараал-
гакчыларым болур кылдыр, уран-шевер-
лер оларга ыдыктыг хептерден кылып
берзиннер. ⁵ Олар ол хептерни алдын
удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш
кызыл өңнүг пестерден база ак лэндан
кылызыннар».

Эфод болгаш ооң куру
(Хост. 39:1-7)

⁶ «Уран-шеверлер эфодту алдын уда-
зыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш
кызыл өңнүг пестерден база ээрип каан
ак лэндан уранчыды аргып кылызыннар.
⁷ Эфодтун ийи ужунга ону быжыглай ша-
рыыр, эгин ажа каар кожаалардан чып-
шыр даарап каар ужурлуг. ⁸ Эфодту кур-
жаар курну, эфодтун бодун дег, алдын
удазыннардан, көк, кызыл-хүрең болгаш
кызыл өңнүг пестерден база ээрип каан
ак лэндан аргып кылып ужурлуг. ⁹ Оникс
дээр ийи үнелиг даштан ап алгаш, Из-
раильдин аймактарынын аттарын оларга
сиилбип каг: ¹⁰ бир дашка — алды, өске-
зинге база алды атты Израильдин оол-
дарынын баштай төрүттүнгенин барым-
даалап сиилби. ¹¹ Даштан таңма оя кезер
кижиниң кылыры дег, ол ийи дашка Из-
раильдин оолдарынын аттарын сиил-
бээш, даштарны алдын хоога суп, хоо-
лап каг. ¹² Оон оларны эфодтун эгин ажа
каар кожааларынга быжыглап каг. Ол
даштар Бурганга израиль чонну сагын-
дырып чорзун. Аарон аймактарнын ат-
тарын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга
тураскаал кылдыр бодунуң ийи эктинге
ап чорзун. ¹³ Даштарны салыр хооларны
алдындан кылып каг; ¹⁴ арыг алдындан
долгактай өрүп тургаш, ийи илчирбежи-
гештен кылгаш, ол өрүп каан илчирбе-
жигештерни хооларга быжыглап каг».

Ыдыктыг хапчыгаш
(Хост. 39:8-21)

¹⁵ «Дээрги-Чаяакчынын күзел-со-
руун билип алырда ажыглаар хапчы-
гаштан даарап каг. Эфодту кылганы
дег: алдын удазыннардан, көк, кызыл-
хүрең болгаш кызыл өңнүг пестерден
база ээрип каан ак лэндан уранчыды кы-
лып каг. ¹⁶ Ол хапчыгаш дөрбелчин, ийи

каытталдыр сыга салып каан болзун, оон
узуну болгаш дооразы бир карыш болур
ужурлуг. ¹⁷ Анаа хоолап каан үнелиг даш-
тардан дерт одурут кылдыр быжыглап
каг: бирги одуругта рубин, топаз бол-
гаш изумруд кожа турар; ¹⁸ ийиги оду-
ругта — бирюза, сапфир болгаш алмаз;
¹⁹ үшкү одуругта — яхонт, агат болгаш
аметист; ²⁰ дөрткү одуругта — хризолит,
оникс болгаш яшма турар. ²¹ Ол даштар-
нын ниити саны Израильдин оолдары-
нын аттары-биле дең санныг болур; даш
бүрүзүнге он ийи аймактын кайы-би-
рээзинин адын, таңмага оя кескен дег,
сиилбип каг.

²² Арыг алдындан долгактай өрүп
тургаш, хапчыгашка азар илчирбежи-
гештерден кылып каг. ²³ Ол ышкаш ийи
алдын дээрбектен кылгаш, оларны хап-
чыгаштын ийи үстүкү ужунга быжыглап
каг. ²⁴ Оон өрүп каан ийи алдын илчир-
бегигешти хаптын ол ийи дээрбээнге
кедирип каг; ²⁵ а ийи илчирбегигеш-
тин уштарын эфодтун мурнуу талазын-
да, оон эгин ажа каар ийи кожаазында
турар хооларга быжыглап каг. ²⁶ Оон өске
ийи алдын дээрбектен кылгаш, оларны
хапчыгаштын ийи адаккы ужунга, оон
эфодке көрүнгөн иштиги талазынга бы-
жыглап каг. ²⁷ База ийи алдын дээрбектен
кылгаш, оларны ийи кожааның эфодтун
мурнуу талакы адаанга коштунар чер-
инге, эфодтун курунун үстүнге быжы-
глап каг. ²⁸ Хапчыгаштын дээрбектерин
эфодтун дээрбектеринге, эфодтун куру-
нун үстүнге, көк өңнүг шидиг-биле ко-
жуп кагзыннар. Ынчан хапчыгаш эфод-
тан чылып кээп дүшпес.

²⁹ Аарон ыдыктыг черже кирип ту-
ра, Израильдин аймактарынын аттарын
чүрэнин дужунга — ыдыктыг хапта бы-
жыглаан даштарга — Дээрги-Чаяакчы-
нын мурнунга тураскаал кылдыр үргүлчү
ап чорзун. ³⁰ Ыдыктыг хапчыгашче урим
биле тумминни* суп каг. Аарон Дээрги-
Чаяакчынын мурнунга көстүп кээп тур-
да, ол чүүлдер оон чүрэнин дужунда
болзуннар, ынчан Аарон Дээрги-Чаяак-
чынын мурнунга тургаш, израиль чон-
ну чөптүү-биле шиидер арганы чүрэнин
дужунга үргүлчү ап чоруур».

* 28:30 Урим биле туммин — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның
бараалгакчыларынын ажыглап турганы херекселдер.

28:17 Иез. 28:13; Ажыд. 21:19-20 28:30 Лев. 8:8; Сан. 27:21; Ы. х. к. 33:8; 1 Хаан. 28:6; Эзра 2:63;
Неем. 7:65

Бараалгакчыларның өске хептери
(Хост. 39:22-31)

³¹ «Эфодтуң адаанга кедер шыва тондан бүрүнү-биле көк өңнүг пөстен даарап ал. ³² Ооң ортузунга баш сугар ойбак чер турзун; ол ойбакты долгандыр, куяк хептиң ойбаанга дег, быжыкдыр аргып каан минчик турар ужурлуг, оон башка ойбактың кыдыглары орлу бээр. ³³ Тоннун эдээн дескинди көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг удазыннардан кылган гранат чимистеринден аргып кылгаш, оларның аразынга алдын коңгулуурларны дескинди азып каг. ³⁴ Коңгулуурлар болгаш гранаттар тоннун бүгү эдээн дескинди аралаштыр турзуннар. ³⁵ Бурганга бараалгаарда, Аарон ол тонну кедип ап турзун. Аарон ыдыктыг черже, Дээр-ги-Чаяакчының мурнунче кирип база оон үнүп турда, коңгулуурлар үнү дыңналып турзун, оон башка ол өлүп каар.

³⁶ Арыг алдындан кылагар каасталгадан кылгаш, аңаа, таңмага оя кескени дег, „Дээр-ги-Чаяакчыга ыдыктаткан“ деп сиилбип каг. ³⁷ Оон ону көк өңнүг шидиг-биле тюрбаннның мурнунга быжыглап ал. ³⁸ Ол каасталга Аароннун хаваанга турзун. Аарон израиль чоннун Бурганга бараалгадып турар ыдыктыг өргүлдериң — улустуң эккеп салып турар бүгү өргүлдериниң четпес талалары дээш бурууну болу чүктээр. Дээр-ги-Чаяакчыга ол өргүлдер таарымчалыг болур кылдыр, ыдыктыг каасталга үргүлчү Аароннун хаваанга чоруур ужурлуг.

³⁹ Ааронга ак лөндан узун иштиги хөйленден даарап бер; аңаа ак лөндан тюрбандан база угулзалай аргаан курдан кылып бер.

⁴⁰ Аароннун оолдарына база иштиги хөйленнерден, курлардан болгаш тускай бөрттерден белеткеп бер — олар хүндүлелге төлөптиг, каас-коя хептерлиг улус болзуннар. ⁴¹ Шак ол хептерни акың Ааронга база ооң оолдарына кедиргеш, оларны олива үзү-биле шилип чаап, ыдыктап каг, ынчан олар Мээң бараалгакчыларым болу бээрлер. ⁴² Оларга чуга лөндан иштиги чүвүрлерден кылып бер; ол хеп оларның чанагаш эът-бодун белинден дөңмээнге чедир шыпсын. ⁴³ Аарон болгаш ооң оолдары

Ужуражылга майгынынче кирерде азы ыдыктыг черге бараан болур дээш өргүл салыр бедигээшке чоокшулаарда, ол хептерни кедип алзыннар, оон башка буруудап, өлүп каарлар. Бо дээр-ге Ааронга болгаш ооң бүгү салгакчыларынга кезээ-мөңгедө доктааткан дүрүм-дүр».

Бурганның бараалгакчыларын ыдыктаары
(Лев. 8:1-36)

29 ¹ «Бурганның бараалгакчыларын Мээң бараалгаар ыдыктыг улус кылып каар дээш, олар-биле кылыр ужурлуг чүүлдерин бо-дур. Четпес-дудуу эвес бир бугажык биле ийи кошкардан шилип ал; ² эң эки шынарлыг кызылтас далганындан быжырган дараазында аыш-чемден: ажыткы-биле хөтпейн быжырган хлебтен, олива үзү холаан, ажыткы-биле хөтпейн быжырган боовалардан болгаш олива үзү-биле кырын чаап каан хаарган далганнырдап ап ал. ³ Шак ол далган-тараа аймаан аргаан хааржакка суккаш, хааржаа-биле катый эккел, бугажык биле ийи кошкарны база эккел.

⁴ Аарон биле ооң оолдарын Ужуражылга майгынынче кирер черге эккелгеш, сугта чүндүрүп каавыт. ⁵ Аароннун кедер ыдыктыг хептерин алгаш, аңаа иштиги хөйленни, шыва тонну, эфодту, ыдыктыг хапчыгашты кедиргеш, эфодтуң тускай куру-биле куржап каг. ⁶ Ооң бажынга тюрбанны кедиргеш, ыдыктыг каасталганы тюрбанга быжыглап каг. ⁷ Шилип чаар олива үзүн алгаш, ооң бажынче кудуп, ону чаап каг.

⁸ Аароннун оолдарын база эккелдиргеш, иштиги хөйленнерден кедирип каг. ⁹ Оларга база Ааронга курлар куржааш, баштарына тускай бөрттерден кедирип каг, ынчан оларның Бурганның бараалгакчылары болу бергени кезээ-мөңгедө доктааттынар.

Аарон биле ооң оолдарын бараалгакчылар кылдыр ыдыктаарда, мынчаар кылыр сен. ¹⁰ Бугажыкты Ужуражылга майгынынның мурнунче эккел; Аарон биле ооң оолдары холдарын бугажыктын бажынче салзыннар. ¹¹ Оон бугажыкты Дээр-ги-Чаяакчының мурнунга, Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга дөгерип каг. ¹² Ооң ханын дозуп алгаш,

салаанны ханче суккаш, өргүл бедигээ-
жиниң мыйыстарын чаап каг, а арткан
ханның шуптузун бедигээштиң дөжөөн-
че төвүт. ¹³ Бугажыктын хамык ижин-хы-
рын чаан, баарының эът-чаглыг кезээн
болгаш ийи бүүрөөн чаа-биле катый ап
алгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттеди-
вит. ¹⁴ Ол дээрге бачыт дээш өргүл-дүр. А
бугажыктын эъдин, кезин болгаш чи-
нин чоннуң турлааның даштынга аппа-
рып өрттедивит.

¹⁵ Оон кошкарларның бирээзин ту-
дуп ал. Аарон биле ооң оолдары кош-
карның бажынче холдарын салзыннар.
¹⁶ Кошкарны дөгөргөш, ооң ханын дозуп
алгаш, өргүл салыр бедигээштиң бүгү
талаларынче төвүт. ¹⁷ Кошкарны үзе-ча-
за кескеш, ишти-хырныхн база чодала-
рын сугга чүп каапкаш, ол бүгүнү ооң
үзе-чаза кезип каапкан кезектери бол-
гаш бажы-биле кады салып каг. ¹⁸ Оон
бүгү бодун өргүл салыр бедигээшке өрт-
тедивит: Дээрги-Чаяакчыга таарымча-
лыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өр-
гүл ол-дур.

¹⁹ Оон ийиги кошкарны база тудуп
ал. Аарон болгаш ооң оолдары кош-
карның бажынче холдарын салзыннар.
²⁰ Кошкарны дөгөргөш, ооң ханын дозуп
алгаш, Аароннуң база ооң оолдарының
он талакы кулактарының халбаңнарын
болгаш оң талакы хол-буттарының улуг
салааларын чаап бер, а арткан ханны өр-
гүл бедигээжиниң бүгү талаларынче тө-
вүт. ²¹ Өргүл салыр бедигээште турар өр-
гүл ханын база шилип чаар олива үзүн
кудуп алгаш, Ааронче, ооң хевинче бы-
зай чаш; ооң оолдарынче, оларның хеп-
теринче база бызай чаш. Ааронну, оон
хевин; ооң оолдарын, оларның хептер-
ин ынчалдыр ыдыктап каар сен.

²² Оон соонда кошкарның чаан, ужа-
зын, ижин-хырын чаан, баарының эът-
чаглыг кезээн, ийи бүүрөөн чаа-биле ка-
тай ап ал; Ааронну бараан болуушкунче
киирерде, ол кошкарны өргүүр болган-
да, оң талакы дөңмөөн база ап ал. ²³ Ол
ышкаш Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан,
ажыткы-биле хөөтпейин хаарган далган-
тараалыг аргаан хааржактан бир борбак
хлеб, олива үзү холаан бир боова бол-
гаш бир чуга хаарган далгандан ап ал.
²⁴ Оон ол бүгүнү Аароннуң болгаш оон

оолдарының адыштарынга салып каг;
Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр
бараалгат. ²⁵ Ол бүгүнү олардан дедир ап
алгаш, өргүл салыр бедигээшке бүрүн
өрттедир өргүл-биле кады өрттедивит:
Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай
чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур. ²⁶ Аа-
ронну Бурганның бараалгакчызы болду-
рарда, өргүүр ужурлуг кошкарның төжүн
ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл
кылдыр бараалгат — сээң алыр ужурлуг
үлүүң ол-дур.

²⁷ Аарон биле ооң оолдарын бараал-
гакчылар болдурарда, өргүүр ужурлуг
кошкарның Дээрги-Чаяакчыга онза өр-
гүл кылдыр бараалгаткан төжү биле дөң-
мөөн ыдыктыг деп чарла. ²⁸ Израиль чо-
нун салган өргүлдеринден Аарон биле
ооң оолдары алыр кылдыр кезээ-мөң-
геде доктаадып каан үлүг ол-дур. Бот-
тарының эп-найырал өргүлдеринден из-
райль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга салып
турар онза белээ ол-дур.

²⁹ Аароннуң ыдыктыг хептери алы-
зы барып ооң салгакчыларынче шилчиг
бээр: олар ол хептерни кеткеш, шилип
чаар ёзулалды эртип, бараалгакчылар
болуру-биле ыдыктаттырар. ³⁰ Аарон-
нуң орнун солуп, Бурганның дээди ба-
раалгакчызы болу берген ооң салгак-
чызы ыдыктыг черге бараан болуушкун
кылып, Ужуражылга майгынынче ки-
рип тура, ол хепти чеди хун тургузун-
да кетсин.

³¹ Бараалгакчыларны ыдыктап турда,
өргүлге салган кошкарның эъдин ыдык-
тыг черге дүлүп ал. ³² Аарон оолдары-
биле ол кошкарның эъдин база аргаан
хааржакта далган-тарааны Ужуражыл-
га майгынынче кирер чер чанынча чи-
зиннер. ³³ Оларны арыглап, Бурганның
бараалгакчылары болур кылдыр ыдык-
тап турда эккеп салган өргүлдерни олар
боттары чиир ужурлуг. Өргүлдерни өске
кижи чип болбас, ол дээрге Дээрги-Ча-
яакчыга хамааржыр ыдык аыш-чем-дир.
³⁴ Кошкар эъдинин азы далган-тарааның
кезик-чамдыызы эртенге чедир артып
каар болза, отка өрттедивит. Ону чип
болбас, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга ха-
мааржыр ыдык аыш-чем-дир.

³⁵ Мээң сенээ дужааганым бүгү
чүвени Аарон биле ооң оолдарынга

29:13 Лев. 3:3-4

29:14 Лев. 4:11-12; 16:27

29:18 Лев. 1:9

29:25 Хост. 29:18

29:29 Сан. 20:26

29:33 Лев. 22:10

хамаарыштыр кылыр сен. Оларны Бурганның бараалгакчылары болдурар ҕэулаалды чеди хүн дургузунда кылып кел.³⁶ Бачыт дээш өргүлдүң бугажыын арыглаашкын кылыры-биле хүннүң-не эккеп дөгөр. Ол өргүлдү салыры-биле өргүл бедигээжин арыглаар сен; бедигээшти олива үзү-биле чаары-биле ону ыдыктаар сен.³⁷ Өргүл бедигээжин чеди хүн дургузунда арыглап, ыдыкта, ол ыңчан аажок ыдыктыг чүүл болу бээр: аңаа дегген бүгү чүве база ыдыктыг апаар».

Хүннүң-не салыр өргүдөр
(Сан. 28:1-8)

³⁸ «Өргүл бедигээжинге үргүлчү эккеп салыр малың бо-дур: хүннүң-не ийи баш бири харлыг хурагандан дөгөрер сен.³⁹ Хураганның бирээзин эртен, өскөзүн имир дүшкенде эккеп өргү.⁴⁰ Бирги хураганны өргүп тура, бир гиннин дөрттүң бири ишти эң арыг олива үзү холаан бир эфаның оннун бири ишти эң шынарлыг далгандан, ол ышкак бир гиннин дөрттүн бири ишти арагадан эккеп өргү.*⁴¹ Ийиги хураганны имир дүжөргө, эртенгизин ышкаш, далган-тараа өргүлү болгаш арага өргүлү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр эккеп сал.⁴² Ол бүрүн өрттедир өргүлдериң Ужуражылга майгынычче кирер чер чанынга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салгалдан салгал дамчып доктаамал салыр силер. А Мен аңаа силер-биле ужуражыр мен база сээң-биле чугаалажыр мен.⁴³ Мен аңаа израиль чон-биле ужуражыр мен — ол чер Мээң алдарымдан ыдыкталы бээр.⁴⁴ Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээшти ыдыктаар мен; Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр Ааронну болгаш оон оолдарын ыдыктаар мен.⁴⁵ Израиль чоннун аразынга чурттаар мен, оларның Бурганы болу бээр мен.⁴⁶ Улус ыңчан Мени оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы деп; оларның аразынга чурттаар дээш оларны Египеттен үндүрүп эккелген деп билип алыр. Мен — оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

Айдызаар өргүл салыр алдын бедигээш
(Хост. 37:25-28)

30¹ «Акация ыяжындан айдызаар өргүл бедигээжинден кылып аар сен.² Ону дөрбөлчин кылдыр кылыр сен: узуну болгаш дооразы бир кыры дургу, а бедии ийи кыры дургу болзун; оон азыгыларынга боду-биле тудуш чаңгыс мыйыстар турзун.³ Бедигээштин кырын, кыдыгларын болгаш мыйыстарын арыг алдын-биле шап ал, а дескиндир алдын хаажыдан кылып каг.⁴ Бедигээштин хаажызынын адаанга, ийи кыдыгына ийи алдын дээрбектен кылып каг. Ол дээрбектерже көдүрткүүш-мергелер кедиргеш, айдызаар бедигээшти көдүрүп дажыглар.⁵ Бедигээштин көдүрткүүш-мергелерин акация ыяжындан кылгаш, алдын-биле шап ал.⁶ Оон бедигээшти ыдыктыг аптараның мурнунда азып каан көжөгө баарынга салып каг — ол бедигээш Мээң сээң-биле ужуражып кээрим калыштын дужунга турзун.

⁷ Аарон эртенниң-не, деннерни беткеп тура, айдызаар бедигээшке чаагай чыттыг чүүлдерден кыпысып, айдызазын.⁸ Имир дүшкенде деннерни кыпысып кээп тургаш, ол база катап айдызазын — ол чаагай чыттыг чүүлдерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга салгалдан салгал дамчып, доктаамал айдызаар ужурлуг.⁹ Айдызаар өргүл бедигээжинге ажыглаарын чөпшээрэвээн айдызаар чүүлдер кывыспанар; бүрүн өрттедир өргүлдердаа, далган-тараа өргүлү-даа, арага өргүлү-даа кылбанар.¹⁰ Аарон чылда бир катап айдызаар бедигээштин мыйыстары-биле арыглаашкын ҕэулаалын кылыр ужурлуг. Улустун бачыттары дээш өргүлдүн ханы-биле ол бедигээштин мыйыстарын чаап, ону чылда бир катап, салгалдан салгал дамчып арыглаар ужурлуг. Ол айдызаар өргүл бедигээжи дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр аажок ыдыктыг чүүл-дүр».

Ыдыктыг үндүрүг

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹² «Израиль чоннун чизе-даңзызын тургузуң, олар шупту чеже

* 29:40 Бир гиннин дөрттүн бири — бир литр хире. Бир эфаның оннун бири — 2,2 литр хире.

29:36 Хост. 30:26

29:37 Хост. 30:29; Лев. 6:18

29:41 Хост. 29:18

29:45 Хост. 25:8

30:2 Хост. 27:2

30:6 3 Хаан. 6:22

30:9 Лев. 10:1

30:10 Лев. 16:34

30:12 Хост. 38:25; Сан. 1:2-4 ||

2 Хаан. 24:15

бооп турарын тодарадып, санаар үеде, эр кижн бурүзү Менээ амы-тыны дээш төлевирден берзин. Оон башка санаашкын үезинде, олар айныл-халапка таваржыр. ¹³Чизелээшкинче кирип турар эр кижн бурүзү ыдыктыг черге ажыглаар мөнгүн шекелдин чартыгын төлөзүн. (А мөнгүн шекелдин деңзизи чээрби герга деннежир турган.) Ол чартык шекел дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган онза өргүл-дүр. ¹⁴Чизелээшкинче кирип турар чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг эр кижн бурүзү Дээрги-Чаяакчыга ол өргүлдү салыр ужурлуг. ¹⁵Бай-даа, яды-даа кижн чартык шекелден хей-даа, эвээш-даа эвес мөнгүннү Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр бээр ужурлуг, ол дээрге амы-тыныннар дээш төлевирдир. ¹⁶Израильчилернин шак ол төлевир акшазын чыып алгаш, ону Ужуражылга майгынынга хереглээри-биле ажыгла. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга израиль чон дугайында сагындырыг-дыр, силер дээш долаа-дыр».

Хүлер чунар сава
(Хост. 40:30-32)

¹⁷Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸«Хүлер чунар савадан база оон адаанга салыр хүлер дөжөктөн кылып алгаш, ону Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээштин аразынга тургускаш, сугдан кудуп каг. ¹⁹Аарон биле оон оолдары анаа холдарын, буттарын чуп ап турзуннар. ²⁰Олар Ужуражылга майгынынче кирер апарганда азы өргүл салыр бедигээшке бараан болуру-биле чоокшулап, Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдү өрттедир деп барганда, суг-биле чунуп алзыннар, оон башка өлүп каарлар. ²¹Өлбөс дээш, буттарының хол-буттарын чуп алзыннар. Ааронга болгаш оон салгакчыларыныңа кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур».

Ыдыктыг олива үзү

²²Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³«Эң-не эки дээн чаагай чыттыг чүүлдерден ап ал. Деңзизи 500 шекел мирра деп дамдылаачал чуктан; оон чартыг азы 250 шекел деңзи-

лиг чаагай чыттыг корицадан; база-ла 250 шекел деңзилиг чаагай чыттыг кулузундан; ²⁴деңзизи 500 шекел кассия деп чуктан (ол бүгүнү ыдыктыг черге ажыглаар шекелге хемчээр сен) база бир гин ишти олива үзүнден ап ал. ²⁵Ол бүгүден ыдыктыг шилип чаар олива үзүн — уран мергежилдиг кижинин холуп кылыгы дег үстү кылып каг. ²⁶Ындыг олива үзү-биле Ужуражылга майгынын, ыдыктыг аптараны; ²⁷ширээни болгаш оон хамык херекселдерин, чырыткыны болгаш оон хамык херекселдерин, айдызаар бедигээшти; ²⁸бүрүн өрттедир өргүл бедигээжин болгаш оон хамык херекселдерин, чунар саваны болгаш оон дөжөөн чаап каг. ²⁹Ол бүгүнү ынчалдыр ыдыктап каг — олар ынчан аажок ыдыктыг чүүлдер болу бээр. Ол чүүлдерге дегген бүгү чүве ыдыктыг апаар.

³⁰Ааронну болгаш оон оолдарын шилип чаап каг; олар Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр ыдыктап каг. ³¹А израиль чонга: «Бо холуксаа дээрге Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг шилип чаар олива үзү-дүр, ону салгалдан салгал дамчып ажыглаар силер — деп чугаала. — ³²Өске улустун мага-бодун оон-биле чаап болбас, оон-биле дөмей тургузуглуг холуксааны бодунарга кылбас ужурлуг силер. Ол дээрге ыдыктыг чүүл-дүр — ону ыдыктыг чүүл кылдыр көөр ужурлуг силер. ³³Оон-биле дөмей тургузуглуг холуксаа кылыр азы бараалгакчы эвес кижини оон-биле чаап каар кым-даа турар болза, ону чонунуң аразынга амылыг арттырбас ужурлуг!».

Чаагай чыттыг чүүл-биле айдызаары

³⁴Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Чаагай чыттыг чүүлдерден: стактан, онихадан, халван дээр чуктан ап ал. Чаагай чыттыг чүүлдер-биле дең хемчээлдиг кылдыр арыг ладан дээр чуктан ап ал. ³⁵Ол бүгүден чаагай чыттыг үс белеткээринге мергежөөн кижинин холдары-биле холаан дег, дус холумактыг, айдызаарына херек арыг база ыдыктыг холуксаадан кылып алгаш, ³⁶ону үүредир соктап каавыт. Ол хоюг айдызаар чүүлдүн бир кезинин Ужуражылга майгынынга ыдыктыг

30:13 Лев. 27:25; Сан. 3:47; 18:16; Иез. 45:12 || Неом. 10:32 30:16 Сан. 31:54 30:18 Хост. 38:8
30:25 Хост. 37:29 30:28 Лев. 8:10-11 30:29 Хост. 29:37; Лев. 6:18 30:30 Хост. 29:7; Лев. 8:10
30:35 Хост. 37:29

аптаранын мурнунга* салып каг, Мен шак анаа сээң-биле ужуражып кээр мен. Ону аажок ыдыктыг чүүл кылдыр көөр ужурлут силер. ³⁷ Ол холуксаанын тургузуун өттүндүр боттарынарга айдызаар чүүлдер кылбаңар: силерге демги холуксаа Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг чүүл болзун. ³⁸ Боду чыттаар дээш, анаа дөмей холуксаа кылып алыр кижини чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлут».

**Бурганнын ус-шевер улусту
шилип алганы**
(Хост. 35:30-35)

31 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Мени дынна, Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнун оглунун оглу, Урийниң оглу Веселиилди шилип алдым. ³ Мен ону Бодунун Сүлдем-биле бүргедим — билди-билигини, янзы-бүрү арга-мергежилди анаа бердим. ⁴ Ынчангаш ол алдын, мөңгүн болгаш хүлөр-биле чогаадкычы, шевер ажилдар кылып шыдаар кижиге болур; ⁵ ол үнелиг даштарны хоога сугары-биле кырлап тургаш кылыр; ыяшты оюп-хээлээр — кандыг-даа уран ажылды кылып билер болур. ⁶ Даның аймаанга хамааржыр Ахисамахтың оглу Аголиавты Веселиилге дузалакчы кылдыр шилип бердим база өске-даа уран-шевер улуска билди-билигини бердим.

Олар Мээң сенээ айтып дужааганым бүгү чүүлдү кылып кагзыннар: ⁷ Ужуражылга майгынын, ыдыктыг аптараны болгаш ооң халывын, майгынын хамык керекселдерин; ⁸ ширээни болгаш ооң хамык керекселдерин; арыг алдын чырыткыны болгаш ооң хамык керекселдерин; айдызаар өргүл бедигээжин; ⁹ бүрүн өрттедир өргүлдөр салыр бедигээшти болгаш ооң хамык керекселдерин; чунаар саваны болгаш ооң дөжөөн; ¹⁰ Бурганнын бараалгакчызы Аароннун бараан болурда кедер ыдыктыг каас-коя хептерин; ооң оолдарынын бараан болурда кедер хептерин; ¹¹ шилип чаар олива үзүн, ыдыктыг черге ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдери — бо бүгүнү олар Мээң сенээ айтып дужааганым ёзугаар кылып кагзыннар».

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында
(Хост. 20:8-11)

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹³ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Мээң айытканым амыр-дыш хүннерин сагынар. Ол хүннер дээрге силерни ыдыктап каан Дээрги-Чаяакчы — Мен дээрзин билип алзыннар дээш, Мээң биле силернин бүгү салгалдарыңарнын аразынга тургускан тускай бадыткал демдээ болур. ¹⁴ Амыр-дыш хүнүн сагыңар, ол силерге ыдыктыг хүн болзун. Ону херекке албаан кижини өлүрүп каар ужурлут; ол хүнде ажыл кылыр кандыг-даа кижини чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлут. ¹⁵ Улус алды хүн дургузунда ажыл-херээн кылзын, а чедиги хүн — Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан онзагай амыр-дыш хүнү-дүр. Амыр-дыш хүнүнде ажыл-херээн кылыр кандыг-даа кижини өлүрүп каар ужурлут. ¹⁶ Израиль чон амыр-дыш хүнүн утпайн сагып, ону мөңгө чагыг кылдыр салгалдан салгал дамчып доктаадып алзын. ¹⁷ Амыр-дыш хүнү Мээң-биле израиль чоннун аразынга кезээ-мөңгөде тургускан бадыткал демдээ-дир, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы алды хүн дургузунда чер биле дээрни чаяагаш, чедиги хүнде сагыш амыр дыштанган болгай».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Синай дагга Моисей-биле чугаазын төндүргөн соонда, Бодунун холу-биле айтышкыннарны оюп бижээни, чагыг-керээни бадыткаан ийи калбак дашты Моисейге берип каан.

Алдын бугажык
(Ы. х. к. 9:11-19)

32 ¹ Чон Моисейниң дагдан дыка үр дүшпейн турарын көргөш, Ааронну долгандыр чыгып келгеш, анаа: «Бисти баштаар бургандан* кылып бер че. Бисти Египеттен үндүрүп эккелген Моисей дээр кижиниң канчап барганын билбестир бис» — дээн. ² Аарон оларга: «Кадаларыңарнын, оолдар-кыстарыңарнын кулактарында алдын сыргаларны ужулга, менээ эккеп бериндер» — деп чугаалаан. ³ Бүгү улус кулактарында алдын

* 30:36 Ыдыктыг аптаранын мурнунга — айдызаар өргүл бедигээжинге дээн чадапчок. * 32:1 Азы: «Бурганнардан».

31:3 3 Хаан. 7:14 31:14 Хост. 35:2; Сан. 15:32-36
32:1 Хост. 24:18 || Аж.-ч. 7:40 32:2 Башт. 8:24-27

31:17 Э. д. 2:22; Хост. 20:8-11 31:18 Хост. 24:12

сыргаларын уштуп, чыгташ, Ааронга эккеп берген. ⁴ Аарон улустун холдарындан сыргаларны ап алгаш, ол алдындан бугажык шуткааш, ону кески-биле аян киир хевирлеп алган. Израильчилер ынчан: «Израиль чон, сээң Бурганың бо-дур! Сени египет черден үндүрүп эккелген Бурган бо-дур!» — деп турганнар. ⁵ Аарон ол бүгүнү көргөш, бугажыктын мурнунга өргүл салыр бедигээш тургускаш: «Даарта Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал болур» — деп чарлаан. ⁶ Израильчилер даартазында эрген эрте тургаш, бүрүн өрттедир өргүлдери база эп-найырал өргүлдери эккеп салганнар. Улус-чон ижиш-чири-биле олуруп алган, а оон соонда самнап-хөглөп эгелээн.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: «Дагдан дүрген дүш, сээң египет черден үндүр берген чонун самырап ат болду. ⁸ Олар Мээң айтып бергеним оруктан дүргени кончуг соора барганнар-дыр. Боттарынга бугажык шуткуп алгаш, аңаа мөгөйш, өргүлдөр салып: „Израиль чон, сээң Бурганың бо-дур! Сени египет черден үндүрүп эккелген Бурган бо-дур!“ — дижип турарлар-дыр». ⁹ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге улаштыр мынча дээн: «Мен бо чоннун чөрүүзүн көрүп тур мен, дедири кончуг чон-дур. ¹⁰ Ам Меңээ шаптыктава, Мээң килеңим оларга удур кыптыксын, оларны узуткап кааптайн, а оон-даа хөй санын чон сенден укталыр кылып каайн».

¹¹ Ынчалза-даа Моисей Дээрги-Чаяакчы Бурганындан эзержип дилеп эгелээн: «Дээрги-Чаяакчы, Сээң килеңин чонунга удур кыптыкпазын! Сен бо чонну египет черден күштүг холун-биле үндүрүп эккелдин чоп. ¹² Египетчилер: „Ол израильчилерни Египеттен кара сагышты-биле, дагларга өлүрүп каар дээш база чырык чер кырынга амылыг арттырбас дээш үндүрүп эккелген-дир“ — деп хыы ханып чугаалавазын. Кыптыгып турар килеңини чайладып көрөм, Бодунун чонунну узуткаарындан ойталап көрөм. ¹³ Авраам, Исаак болгаш Иаковту бодап келем. Олар Сээң чалчаларың чордулар, оларга Бодунун амытының биле: „Үрө-салгалыңарны дээр-

ниң сылдыстары дег кылдыр көвүдедир мен; аазап турганым чернин шуптузун оларга бээр мен, олар ону кезээ-мөңгөде ээлээр“ — деп даңгыраглап турдун чоп».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан Бодунун чонунга таварыштырар бооп аазааны айкыл-халаптан ойталап, ону узуткаарын барган.

**Моисейниң килеңизеш,
бурууларны узуткааны**

¹⁵ А Моисей эргилгеш, дагдан дүжүп келген. Ол ийи талазында айтышкындар бижээн чагыг-керээниң ийи калбак дажын ап алгаш чораан. ¹⁶ Бурган Боду ол даштарны кылган, даштарда бижиктер база Бурганның оюп бижээни бижиктер турган. ¹⁷ Ол өйдө Нуннун оглу Иисус чоннун шимээрге турарын дыңнааш, Моисейге: «Улустун турлаанда дайын-чааның кышкызы дыңналып тур!» — дээн. ¹⁸ А Моисей: «Бо дээрге тиилекчилерниң-даа алгы-кышкызы эвестир, тиилеттиргеннерниң-даа алгызы эвестир; ыры-хөгжүм үнүн дыңнап тур мен!» — деп харыылаан.

¹⁹ Улустун турлаанга чеде бергеш, Моисей бугажыкты база самнаан улусту көрүп каан. Оон килеңи кыптыга бергеш, тудуп чораан калбак даштарын октап, дагнын дөжээнге буза шаап каапкан. ²⁰ Ол оон улустун шуткуп алганы бугажыкты отка өрттедишкеш, алдынны хүлгүлештир чууруп, сугже тогладыр чажыпкаш, ол суугу израиль чонга албадап ижиртип турган.

²¹ Моисей Аарондан: «Бо улус сээң чүңнү канчапты, чүге оларны ындыг улут бачытче киридин?» — деп айтырган. ²² А Аарон аңаа мынча деп харыылаан: «Дээргимниң килени кыптыкпазын. Бо чоннун бузут-бакка сундулуун билир-ле болгай сен. ²³ Олар менээ: „Бисти баштап, эдерттип аппаар бургандан кылып бер. А Египеттен бисти үндүрүп эккелген Моисей дээр кижиниң канчап барганын билбес-тир бис“ — деп чугааладылар. ²⁴ Мен оларга: „Кымнарда алдын каасталгалар барыл, уштуп беринер“ — дээримге, ужулгаш, менээ эккеп бердилер. А мен алдынны отче киир кааптарымга, оттан бо бугажык үнүп келди».

32:4 3 Хаан. 12:28 32:6 1 Кор. 10:7 32:9 Ы. х. к. 10:16 32:10 Сан. 14:12 32:11 Дан. 9:15

32:13 Э. д. 22:16-17; 26:4 32:14 Сан. 14:20; 2 Хаан. 24:16; Иер. 18:8; Иона 3:10 32:20 Ы. х. к. 9:21

²⁵ Моисей чоннуң калчаарап барганын, Аароннуң улусту сула салып, дайзыннарнының мурнунга Израильдин адын баксыратканын көрүп каан. ²⁶ Ол ынчан чоннуң турлаанче кирер черге туруп алгаш: «Дээрги-Чаяакчының талазында кымнар барыл? Меңээ чедип келинер!» — дээн. Левийин салгакчылары шуптузу ооң чанынга чыгып келген. ²⁷ Моисей оларга: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Кижжи бүрүзү хылыжын курунга астып алгаш, улустун турлаанга бир кыдыындан өске кыдыынга чедир кылаштап, кымны-даа болза — бодунуң акы-дунмазын, эжин, чоок кижизин безин — өлүрүп кагзын!“» — дээн. ²⁸ Левийин салгакчылары Моисейниң чугаазын ёзугаар кылганнар: ол хүн израиль чондан 3000 хире кижжи өлүртүп каан. ²⁹ А Моисей левиттерге: «Бөгүн кайыңар-даа бодунуң оглунга, акы-дунмазынга удур үнүп, боттарыңарны Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан-дыр силер. Ол ам силерге ачы-буянын хайырлаар» — деп чугаалаан.

**Моисейниң чонга
база катпаш болушканы**

³⁰ Даартазында хүндүс Моисей чонга: «Аажок улут бачытты үүлгеткен-дир силер. Ынчаарга мен ам Дээрги-Чаяакчыже үне берейн, бачыдыңарны арыглаарын чедип аарым чадавас» — деп чугаалаан.

³¹ Моисей Дээрги-Чаяакчыже ээп келгеш: «О, бо чон аажок улут бачытты үүлгетти; бодунга алдындан бурган кылып алды — деп чугаалаан. — ³² Оларның бачыдын өршээп көрөм. Бир эвес өршээвс болзунза, Сээн бижээнин номдан* мээң адымны база балап каавыт!»

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп харыялаан: «Чүгле Меңээ удур бачыт үүлгеткен кижиниң адын Бодунун номумдан балаар мен. ³⁴ Сен чоруй бар, Мээң сеңээ айыткан черимче бо чонну эдертип аппарат; Мээң төлээм сээң мурнунга орук баштап чоруттар эвеспе. А демги улусту бачыды дээш кеземче хүнү кээрге, кезедир мен». ³⁵ Аарон израиль чонга бугажык шуткуп берген өйдө, оларның кылып турган үүлгедиглери

дээш Дээрги-Чаяакчы оларже айыыл-халапты чоруткан.

**Бурганың чон аразына
чоруурдунда ойталааны**

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: «Бар че. Египеттен эдертип эккелгениң чон-биле моон чоруптунар. Авраам, Исаак болгаш Иаковка: „Үре-салгалыңга ол черни бээр мен“ — деп дангыраглааным черже чоруй барыңар. ² Бодунуң төлээмни силерге орук баштаар кылдыр чоруткаш, хананей, амор, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарны сывырыптар мен. ³ Сүт биле ары чигири аккан байлак черже чоруптунар; а Мен Бодум силерниң аранарга чорбас мен, оон башка силерни орук ара узуткап каар мен, чөрүүңер кончуг чон-на болгай силер». ⁴ Чон ол багай медээни дыңнааш, ыглап-сыктап эгелээн; кым-даа бодунуң каасталгаларын кетпейн барган. ⁵ Чүте дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Израиль чонга мону чугаала. Чөрүүңер кончуг чон-дур силер, Мен силерниң аранарга карак чивеш-даа хире үедө чоруур болзумза, силерни узуткап каар мен; ынчангаш астып алган каасталгаларыңар уштуп кааптыңар, а Мен силерни канчаарын көрүп көрейин» — дээн турган. ⁶ Израиль чон ынчан бодунуң каасталгаларын Хорив дагың чанынга уштуп каапкаш барган чүве-дир.

Ужуражыланың тур майгыны

⁷ А Моисей улустун турлаандан ырадыр майгын тиккеш, ону Ужуражылга майгыны деп адап алган. Дээрги-Чаяакчыдан дилег кылкыксаан кижжи бүрүзү улустун турлааның даштында ол майгыннын чанынга чедип кээр турган. ⁸ Моисей Ужуражылга майгынынче бар чыдырда, бүгү чон туруп кээр: кижжи бүрүзү бодунуң чадырының эжииниң аксынга туруп алгаш, ол Ужуражылга майгынынче киргигеже чедир, оон соондан хайгаарап көөр турган. ⁹ Кажан ол Ужуражылга майгынынче кире бээрге, өрүтен булут чагы ынаар бадып келгеш, майгыныче кирер черге туруп алыр, а Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле

* 32:32 Сээн бижээнин ном — Бурганың Бодунга хамааржы улустун аттарын кири бижээни Мөңгө амыдыралдың номун ынча деп турар. (Дан. 12:1; Ажыл. 20:12 көр.)

32:25 У, ч. 29:18

32:27 Ы, х. к. 13:6-9

32:33 Иез. 18:4, 20

33:2 Хост. 23:23

33:3 Хост. 3:8

33:5 Сан. 16:21

33:7 Хост. 27:21

чугаалажыр болган. ¹⁰ Бүгү чон Ужура-жылга майгынынче кирер черде турар булут чагыны көрүп каан санында-ла, туруп кээр — кижиги бүрүзү чадырынын эжинин аксынга аңаа сөгүрүп мөгөөр турган.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле, кандыг-бир кижинин эжи-биле чугаалашканы дег, удур-дедир көржүп алгаш, чугаалажыр болган. Моисей оон улустун турлаанче эеп кээр турган, а оон аныак дузалакчызы — Нуннун оглу Иисус Ужуражылга майгынындан черле ырап көрбөөн.

**Моисейин Бурганны
чон-биле кады чоруруун дилээни**

¹² Моисей Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Сен меңээ: „Бо чонну эдерттип аппарат“ — деп турар-дыр сен, ынчалза-жок мээң-биле кады кымны чорударыңны айтып бербедиң. А Сен меңээ: „Мээң чоок таныырым кижиги-дир сен, Мээң ээ көрнүүшкүнүмнү чедип алдың“ — дээн болгай сен. ¹³ А ам, бир эвес Сээң ээ көрнүүшкүнүннү чедип алган болзумза, чалбарып дилеп тур мен: Сээң бодап алган оруктарыңны меңээ ажыдып берем — ээ көрнүүшкүнүннү ам-даа чедип аар дээш, Сени билип ап көрейин; бо улус — Сээң чонун дээрзин утпайн көрөм».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мен Бодум сээң-биле кады чоруур мен, сеңээ амырдышты хайырлаар мен» — деп харыылаан.

¹⁵ Моисей Аңаа: «Сен Бодун бис-биле кады чорбас болзунза, бисти моон чорутпайн көрөм — деп чугаалаан. —

¹⁶ Мен болгаш Сээң чонун Сээң ээ көрнүүшкүнүннү чедип алганывысты улус канчап билип аарыл? Чүгүл Сээң бис-биле кады чорупканындан эвес бе? Ынчан мен-даа, Сээң чонун-даа чер кырында бар өске кандыг-даа чондан онзагай болур бис».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Сээң бо дилеп турар чүвөңни база күүседир мен, чүгө дээрге сен Мээң ээ көрнүүшкүнүмнү чедип алган-дыр сен, Мээң чоок таныырым кижиги-дир сен» — деп харыылаан.

¹⁸ Моисей: «Өндүр чырыңны меңээ көргүзүп көрөм» — дээн.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы: «Мен сээң мурнун-биле эртип, Бодумнун өндүр-чаагайымны бүрүнү-биле делгеп көргүзүп, Дээрги-Чаяакчы деп адымны чарлаар мен; ээ көрнүр дээн кижимче ээ көрнүр мен, кээргээр дээн кижимни кээргээр мен» — деп азаан. ²⁰ Оон соонда Бурган: «Мээң арнымны көрбөс ужурулуг сен; Мени көргөн кижиги дириг артып каап шыда-вас» — дээн. ²¹ Дээрги-Чаяакчы улаштыр: «Мээң чанымда черге — бо хаяга туруп ал. ²² Мээң өндүр чырыым чайынналып бар чыдырда, Мен сени хаяның чарык черинге тургузуп кааш, эрте бербөөн шаамда, сени холумду дуглалга тудар мен. ²³ Ка-жан холумну чайладыптарымга, сен Мени артымдан көрүп каар сен, а арным сээң көзүлдөс» — деп чугаалаан.

**Бурганның Израиль-биле
чагы-керээни чаартканы
(Ы. х. к. 10:1-4)**

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бодунга мурнундагы калбак даштар ышкаш ийи калбак даштан чондуруп ал. Мен ол калбак даштарга сээң буза шаап каапканың даштарга турган сөстөрнү окуп бижип каар мен. ² Дарта эртен белең бол; эртен Синай дагже үнүп келгеш, даг бажыңга Мээң мурнумга бараалтап туруптар сен. ³ Кым-даа сээң-биле кады даг бажыңче үнемзин, кым-даа ол дагта шуут көзүлбөзүн; шээр, бода малыңар безин ол даг чоогунга ыт-тавазын».

⁴ Моисей биеэги даштар ышкаш ийи калбак даш чондуруп алгаш, эртен эрте тургаш, Дээрги-Чаяакчының дужааганын эзутаар, Синай дагже үнө берген. Ол ийи калбак дажын тудуп алгаш чораан. ⁵ Дээрги-Чаяакчы булут аразыңга дүжүп келгеш, Моисейин чанымга туруп алгаш, Бодунун адын чарлаан. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейин мурну-биле эрткеш, мынча деп чарлаан: «Дээрги-Чаяакчы мен — киленнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, өндүр улуг энерелдиг болгаш бүзүрелдиг Бурган мен! ⁷ Мен Бодумнун энерелимни муң-даа дугаар салгалга көргүзүп, улустун кем-буруузун, кемниг херектерин, бачыттарын өршээп турар мен, ынчалза-даа буруулугларны

33:16 Хост. 19:5; Сан. 23:9 33:19 Рим. 9:15 33:20 Э. д. 32:30; Иса. 6:5; Ин. 1:18 34:2 3 Хаан. 19:11

34:3 Хост. 19:12-13 34:6 Сан. 14:17-18; 2 Чыл. 30:9; Неем. 9:17; Ыд. ыр. 85:15; 102:8; 110:4; 111:4; 114:5; 144:8; Иоил 2:13; Иона 4:3 34:7 Хост. 20:5-6; Ы. х. к. 5:9

кеземче чокка арттырбас мен база адаларнын кем-буруузу дээш ажы-төлдү, ажы-төлдүн ажы-төлүн үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен».

⁸ Мойсей ол дораан донгая кээп дүжүп, Бурганга мөгөйгөш: ⁹ «Дээргим, бир эвес мен Сээн ээ көрнүүшкүнүнү чедип алган болзумза, бистин аравыска чоруп көрөм, Дээргим! Ийет, бо чоннуң чөрүүзү кончуг-дур, ындыг-даа болза, бистин бузуттарывысты болгаш бачыттарывысты өршээп көрөм, бисти Бодуннун чонун кылдыр хүлээп ап көрөм» — дээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Израиль-биле чагыг-керээни чарып тур мен. Сээн бүгү чонуннун мурнунга черделегейге — кандыг-даа чоннарга моон мурнунда болуп көрбээн кайгамчык чүүлдерни чаяар мен. Ынчан сени хүрээлээн бүгү улус Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херээн — Мээн сен дээш кайы хире кайгамчык черектер кылырымны көрүп каар. ¹¹ Мээн бөгүн сенээ дужаап турар чүүлдеримни күүсет. Мен ам сээн мурнундан амор, хананей, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарны үндүр сывырар мен. ¹² Көрдүң бе, чеде бээрин чернин чурттакчылары-биле керээ чарып, эвилелдешпе, оон башка олар сенээ салган дузак дег апаар. ¹³ Оларнын өргүл салыр бедигээштерин үрегдеп бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга турсаакаткан адагаштарын кезип каавыт. ¹⁴ Сен Дээрги-Чаяакчыдан өске бурганга мөгөйбес ужурулуг сен, Оон адын „Хүннээчел“ дээр болдур ийин; хүннээчел Бурган-дыр ол.

¹⁵ Шак ол чернин чурттакчылары-биле керээ чарып, эвилелдешпе, оон башка олар боттарынын бурганнарын эдерип самырааш, оларынга өргүл салып тура, сени база чалаарга, оларнын өргүлгө салган аыш-чемин чип аар сен; ¹⁶ оон башка оларнын кыстарын оолдарыңга кадай кылдыр ап бээр сен — ынчан оларнын кыстары боттарынын бурганнарын эдерип самырааш, сээн оолда-

рынын база бурганнарынын аайы-биле самыраашкынче киирип алыр.

¹⁷ Бодунга шуткаан дүрзү-бурганнар кылба.

¹⁸ Ажыткы-биле хөөтпээн далганнар байырлалын сагы: Мээн дужааганым ёзугаар Авив айнын доктааткан үзинде, чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далган-тараадан чи, чүге дээрге Авив айда Египеттен хосталып үнген болгай сен.

¹⁹ Баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзү Мээнии болур, сенде бар бода-даа, шээр-даа малдын бүгү эр дун төлдери база Мээнии болур. ²⁰ Элчигеннин дун төлүн хураган азы анай-биле солуп, садып хостаар ужурулуг, а бир эвес садып хоставас болзунза, оон мойнун сый шаап, өлүрүп каавыт. Силернин дун оолдарынарың шуптузун садып хостап* алынар.

Кым-даа Мээн мурнумга хол куруг келбес ужурулуг!

²¹ Алды хүн дургузунда ажылда, а чедиги хүнде дыштан; тараа тарыыр, дүжүт ажаар үелерде безин чедиги хүнде дыштан.

²² Кызыл-тастың баштайгы дүжүдү быжа бээрге, Чеди неделя байырлалын демделеп чор*, а чыл төнүп турда, дүжүт ажаалдазынын байырлалын демделеп чор.

²³ Чылда үш катап сээн бүгү эр улусун Израильдин Бурганы, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бараалгап келзин.

²⁴ Мен өске чоннарны сээн мурнундан дезеринче албадап, кызыгаарларыңны алгыдар мен. Чылда үш катап Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бараалгап кээр болзунза, ол өйде кым-даа сээн черини эжелеп алыксакас.

²⁵ Менээ хан өргүп турар үенде, ажыткылыг хлебти катый өргүвө; Хосталышкын байырлалында салган өргүлдүн кандыг-даа кезин даартагы эртенге чедир арттырба. ²⁶ Сээн черинин дүжүдүнү башкылыын Бурганың Дээрги-Чаяакчының өргээзинге еккеп бараалгат.

* 34:20 Садып хостаары — 13:13-ке немелде тайылбыры көр. * 34:22 Чеди неделя байырлалы — еврей дылда «шавуот» дээр, «Беженги хүннүн байырлалы» азы «Баштайгы дүжүт байырлалы» деп аттарлыг, еврейлернин Хосталышкын байырлалы эрткенден бээр беженги хүнде демделээр байырлал (Хост. 23:16; Лев. 23:15 көр).

34:12 Хост. 23:33 34:13 Хост. 23:24; Ы. х. к. 7:5 34:14 Хост. 20:5 34:15 Сан. 25:2

34:16 Ы. х. к. 7:3-4; Башт. 3:6; 3 Хаан. 11:2-4; 16:31 34:17 Хост. 20:4 34:18 Хост. 12:14; Лев. 23:6 34:19 Хост. 13:2, 11-16 34:20 Хост. 23:15 34:21 Хост. 20:8-11 34:23 Хост. 23:17

34:25 Хост. 23:18; Ы. х. к. 16:4 34:26 Хост. 23:19; Лев. 22:28; Ы. х. к. 14:21

Анайны ооң авазының сүдүнгө хай-ындырба».

²⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бо сөстөрнү болуңга бижип ал. Мээң сээң-биле база Израиль-биле чарып турарым чагыт-керээ дээрге бо сөстөр ол-дур» — деп чугаалаан. ²⁸ Моисей даг кырынга, Дээрги-Чаяакчынын чанынга дөргөн хүн-дүннү эрттирген; ол өйдө аыш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн. Ол калбак даштарга он айтышкынны — чагыт-керээниң бадыткал сөстөрүн бижип каан.

Моисейниң чырыткылыг арны

²⁹ Моисей Синай дагдан чагыт-керээни бадыткаан ийи калбак дашты тудуп алгаш, бадып келген. Бурган-биле чугаалажып турган болгаш, арны херелдендир чырый бергенин ол боду билбээн. ³⁰ Аарон болгаш бүгү израиль чон Моисейниң арны чырып турарын көргөш, олче чагдаарындан коргуп турганнар. ³¹ А Моисей Ааронну болгаш нийтиледин бүгү баштыңнарын кый дептерге, олар анаа чедип келгенер; ол ынчан олар-биле чугаалашкан. ³² Ооң соонда бүгү израиль чон Моисейге чоокшулап кээрге, ол Дээрги-Чаяакчының Синай дагга анаа чугаалаан бүгү айтышкыннарын дамчыдып чугаалаан. ³³ Моисей улус-биле чугаалашкан соонда, арнын шывыг-биле дуглап алган. ³⁴ Ол Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалажыр дээш, Анаа чеде берген санында-ла, Ужуражылга майгынындан үнмээн шаанда, шывыгны арнындан ап кааптар турган. Кажан Моисей Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарын израильчилерге дамчыдар дээш үнүп кээрге, ³⁵ израиль чон Моисейниң арны херелдендир чырый бергенин көрүп турган, ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчы-биле дараазында чугаалажышкынынга чедир арнын база катап шывыг-биле шып ап турган.

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында

35 ¹ Моисей израиль чоннуң бүгү нийтиледин чыып алгаш, оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының силерге күүсегсин дээш берген айтышкыннары бодур. ² Алды хүн дургузунда ажыл-херектеринер кылыңар, а чедиги хүн силерге ыдыктыг, Дээрги-Чаяакчыга бараалгат-

кан онзагай амыр-дыш хүнү болзун; ол хүнде ажыл-херээн кылыр кандыг-даа кижини өлүрүп каар ужурлуг. ³ Бүгү оран-саваларыңарга амыр-дыш хүнүнде от безин кывыспанар».

Ужуражылга майгынынга ажыглаар эргежок чуула чүүлдер

(Хост. 25:1-7)

⁴ Моисей израиль чоннуң бүгү нийтилединге мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан айтышкыннары бодур. ⁵ Дээрги-Чаяакчыга бээр онза өргүл белектеринден чыып алыңар. Эки туразы-биле өргүл белээн салып турар кижиги бүрүзү Дээрги-Чаяакчыга дараазында белектерден: алдын, мөңгүн, хүлер; ⁶ көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өнүгүт пөстөр, ак лён, өшкү дүгү, ⁷ кызыдыр будаан кошкар кежи, тахаш кежи; акация ыяжы; ⁸ чырыткыже кудар олива үзү, бараалкакчыларны шилип чаар үс кылырынга база айдызаарда ажыглаар чаагай чыттыг чүүлдер; ⁹ оникс дээр үнелиг даштар болгаш эфодка база ыдыктыг чапчыгашка быжыглаар үнелиг даштардан эккеп берзин.

¹⁰ Силерниң араңарда уран-шевер улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының дужааганы бүгү чүвени белеткеп кылыңар: ¹¹ ыдыктыг өргээ-майгыны, ооң дээвиір-шывыын болгаш шывыгларын; ооң дээктерин, хана-каракталчак рамкаларын болгаш доора оорга ыяштарын, адагаштарын болгаш дөжөктерин; ¹² ыдыктыг аптараны, ооң көдүрткүүш-мергелерин, халывын болгаш аптараның турар черин чажыпар көжегени; ¹³ ширээни, ооң көдүрткүүш-мергелерин, хамык херекселдерин база Дээрги-Чаяакчыга өргөөн ыдыктыг хлебтерни; ¹⁴ чырыдар чырыткыны, ооң херекселдерин, деннерин болгаш чырыдып кыпсыр олива үзүн; ¹⁵ айдызаар өргүл бедигээжин, ооң көдүрткүүш-мергелерин, шилип чаар олива үзүн, айдызаар кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдерни, майгынче кирер черни дуглаар көжегени; ¹⁶ бүрүн өрттедир өргүлдөр салыр бедигээшти, оон хүлөр шишкийжин, көдүрткүүш-мергелерин болгаш хамык херекселдерин; чунар саваны, ооң дөжөөн; ¹⁷ херимниң шывыгларын, адагаштарын,

34:28 Хост. 24:18 34:29 2 Кор. 3:7-18 34:34 2 Кор. 3:16 34:35 2 Кор. 3:7-18
35:2 Хост. 20:8-11; 31:14 35:7 Хост. 25:5

адагаштарнын дөжөктөрүн болгаш майгынче кирер хаалга-шывыын; ¹⁸ майгынның болгаш ооң хериминиң өргөннерин база оларга шарыгыр хендирлерни; ¹⁹ ыдыктыг черге бараан болурда кедер тускай хептерни — Бурганның бараалгачкызы Аароннун ыдыктыг хептерин болгаш ооң оолдарының Бурганга бараалгаарда кедер хептерин».

²⁰ Израиль чоннун бүгү ниитилели Моисейни каапкаш, тарай берген.

²¹ Дээрги-Чаяакчыга өргүл белектерин Ужуражылга майгынын туруп тургузарынга, ооң хамык хереглелдеринге болгаш ыдыктыг хептерни даараарынга ажыглаар кылдыр эки туразы-биле эккеп бериксээн шупту улус ол бүгүнү эккеп берип турган. ²² Дузалаарын күзээн бүгү улус — эр-даа, херэежен-даа улус чедип кээп, Дээрги-Чаяакчыга өргүл белээ кылдыр алдынын: билзектерни, сыргаларны, ызырткыларны, билектээштерни болгаш өске-даа алдын каасталгаларны эккеп берген.

²³ Бодунда көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр, ак лён, өшкү дүгү, кызыдыр будаан кошкар кештери болгаш тахаш кештери бар улус ол чүүлдерин эккеп берип турган. ²⁴ Мөңгүн азы хүлер бериксээн улус оозун Дээрги-Чаяакчыга өргүл белээ кылдыр эккеп берип турган. Бодунда акация ыяжи бар улус оозун майгынга чүнү-даа кылырынга ажыглазын дээш эккеп берип турган. ²⁵ Бүгү уран-шевер херэеженнер дүк ээер ажил кылып, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрни эккеп берип турган. ²⁶ Сеткилиниң айбызын дыннаан бүгү уран-шевер херэежен улус өшкү дүгүн ээрип турган. ²⁷ А төрөл бөлүктөр баштыннары оникс дээр үнелиг даштарны, эфодка база хөрек баартыгы хевирлиг хапка быжыглаар үнелиг даштарны эккеп берип турган. ²⁸ Баштыннар ол ышкаш чаагай чыттыг чүүлдерни база чырыдарынга, шилип чаарынга болгаш чаагай чыттыг айдызаар холуксаалар кылырынга ажыглаар оливо үзүн эккеп берип турган. ²⁹ Израиль чондан сеткилиниң айбызын дыннаан эр-даа, херэежен-даа улус Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр кылырын дужааганы кандыг-даа ажылды кылырынга херектиг өргүл белектерин

Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле эккеп берип турган.

Ус-шеверлерниң ажыл-ижиниң эгелээни (Хост. 31:1-6)

³⁰ Моисей ынчан израиль чонга мынча дээн: «Дыңнанар, Дээрги-Чаяакчы Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнун оглунун оглу, Урийниң оглу Веселиилди шилип алгаш, ³¹ ону Бурганның Сүлдези-биле бүргеди — билди-билигини, янзы-бүрү арга-мергежилди анаа берди. ³² Ол кижиге ам алдын, мөңгүн болгаш хүлер-биле чогаадыкчы, шевер ажылдар кылып шыдаар; ³³ үнелиг даштарны хоога сугары-биле кырлап тургаш кылыр; ыяшты оюп-хээлээр — кандыг-даа уран ажылды кылып шыдаар. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы өске уран-шевер улусту өөредир арга-мергежилди Веселиилге база Даның аймаанга хамааржыр Ахисамахтын оглу Аголиавка берген. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы оларның чүректерин мерген угаан-биле бүргөдү, ынчангаш олар кандыг-даа уран ажылды кылып шыдаар: ыяш-даш чонар; көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг удазыннардан база ак лёндан угулзалыг пөстөр аргып, даараар — уран-шевер улустун бүгү арга-мергежилин билир улус турган.

36 ¹ Ынчангаш Веселиил, Аголиав болгаш шупту уран-шевер улус бүгү ажыл-херекти Дээрги-Чаяакчы канчаар дужааганын, ынчаар кылыр ужурлуг. Дээрги-Чаяакчы оларга ыдыктыг черни тудары-биле кандыг-даа ажылды кылып шыдаар билди-билигини хайырлаан».

² Моисей Веселиилди, Аголиавты болгаш Дээрги-Чаяакчының арга-мергежил хайырлааны, ажылдаксап турар бүгү уран-шевер улусту ажылдап эгелээри-биле кыйгырып эккелген. ³ Ол улус израиль чоннун ыдыктыг черниң тудуун кылыры-биле эккеп бергени бүгү өргүл белектерин Моисейден ап алганнар. А ол аразында чон Моисейге эртенниң чаа-чаа белектерни эки туразы-биле эккелгеш туруп берген. ⁴ Ынчан ыдыктыг черниң тудуунга ажылдап турган шупту уран-шевер улус ажылын ара кагаш, ⁵ Моисейге чедер берген: «Чон хөлүн эрттир хөйүнү эккеп тур! Дээрги-Чаяакчының кылырын дужааган ажылынга

херегинден көвүдей берди» — деп чу-гаалаан. ⁶ Моисейнин дужаалын ёзу-гаар улустун турлаанга «Эр-даа, херээ-жен-даа улус ыдыктыг черге өргүүр дээш ам чүнү-даа эккелбезин» деп чарлаарга, чон өргүл белектери эккелбестей берген. ⁷ Чыгдынган курлавырлар кандыг-даа ажалдар кылырынга четчир болган, харын-даа артып турган.

Ужуражылга майгынын кылганы
(Хост. 26:1-37)

⁸ Оон соонда уран-шевер бүгү улус майгынын тудуп эгелээш, дараазын-да чүүлдерни кылган. Олар ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң бол-гаш кызыл өңнүг пөстөрдөн он шывыг-ны даарааш, оларга херувимнер дүрзү-лерин уранчыды хээлеп аргып кааннар. ⁹ Шывыг бүрүзүнүн узуну чээрби сес кы-ры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, а шывырлар шуптузу дең хемчээлдиг бол-ган. ¹⁰ Шеверлер беш шывыгны тудуштур даарап каан, өске беш шывыгны база ту-душтуруп кааннар. ¹¹ Баштайгы беш шы-выгның сөөлгү шывыгынын кыдынга көк өңнүг илдиргелер кылып кааннар; дараазында беш шывыгның сөөлгү шы-выгынын кыдынга база ынчалдыр кыл-ганнар. ¹² Баштайгы беш шывыгның кы-дынга бежен илдиргени, дараазында беш шывыгның кыдынга база ынчал-дыр кылып кааннар — илдиргелер бот-боттарынга дүгжүп турган. ¹³ Бежен ал-дын дээк кылгаш, оларны илдиргелерге кедирип тургаш, баштайгы беш шывыг-ны өске беш шывыг-биле тудуштуруп, майгынын бүдүн кылдыр кожуп кааннар.

¹⁴ Оон соонда майгынын шывары-биле өшкү дүгүнден он бир шывыг кыл-ганнар. ¹⁵ Бир ындыг шывыгның узуну үжен кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, а он бир шывыг шуптузу дең хем-чээлдиг болган. ¹⁶ Шеверлер беш шывыг-ны бир аңгы тудуштур даарааш, өске ал-ды шывыгны база тудуштуруп кааннар. ¹⁷ Баштайгы беш шывыгның кыдынга да шывыгга бежен илдиргени, өске ал-ды шывыгның кыдында шывыгга база бежен илдиргени кылып кааннар. ¹⁸ Оон шывырларны тудуш чангыс кылдыр ту-душтуруп бежен хүлөр дээк кылып каан-нар. ¹⁹ Майгынын шывар ийи дээвиір-шывыгны: бирээзин — кызыдыр будаан

кошкар кештеринден, өскезин — тахаш кештеринден кылып кааннар.

²⁰ Майгынын тудуп турар хана-ка-ракталгач рамкаларны акация ыяжын-дан кылып кааннар. ²¹ Рамка бүрүзүнүн узуну он кыры дурту, дооразы бүдүн чар-тык кыры дурту болган; ²² бир рамкада-ла тудуштуруп ийи шиш бар турган — рамкаларнын шуптузун дөмөйлөштүр кылып кааннар. ²³ Майгынынын мур-нуу чүкче көрүнгөн талазынга чээрби рамканы кылгаш, ²⁴ оларнын адаанга тургузар дөргөн мөңгүн дөжекте: ийи дөжек-ле бир рамканын ийи шижинге дүгжүр кылдыр кылып кааннар. ²⁵ Май-гынын соңгу чүкче көрүнгөн талазынга база чээрби рамканы кылгаш, ²⁶ дөргөн мөңгүн дөжекте — ийи дөжек-ле бир рам-ка адаанга турар кылдыр кылып каан-нар. ²⁷ А майгынын арты, барыын та-лазынга алды рамканы кылып кааннар. ²⁸ Ол ышкаш майгынын арты талазы-нын азырларынга ийи рамканы кылып кааннар. ²⁹ Оларны адаандан тудуштуруп кааш, үстүндөн чангыс дээрбекке кожуп каан; азырларда турар рамкалар дөмөй болган. ³⁰ Арты талага шупту сес рам-ка база оларны тургузар он алды мөңгүн дөжек кылып каан: бир рамка адаанга-ла ийи дөжек турган.

³¹ Шеверлер оон соонда акация ыя-жындан майгынын бир талазынын рам-каларын тудуштуруп беш доора оорга ыяшты; ³² майгынын өске талазынга беш ыяшты база арты, барыын талазын-га беш ыяшты кылып кааннар. ³³ Май-гынын бир кыдындан өске кыдынга чедир рамкаларнын ортаа деңгели-биле эрткен эн узун доора оорга ыяшты база кылып кааннар. ³⁴ Оон ол рамкаларны ал-дын-биле шап кааш, ыяштар сугар дээр-бектерни алдындан кылгаш, ыяштарны база алдын-биле шап кааннар.

³⁵ Көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лён-дан эн ыдыктыг өрээлди дуглаар көже-ге кылгаш, анаа херувимнер дүрзүлерин уранчыды хээлеп аргып кааннар. ³⁶ Кө-жеге азар алдын аткактарлыг дөрт ада-гашты акация ыяжындан кылып, ал-дын-биле шаккаш, оларны тургузар дөрт мөңгүн дөжекте шуткуп кудуп кааннар.

³⁷ Оон соонда майгыныч кирер чер-ни дуглаар көжегени көк, кызыл-хүрөң

болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан кылгаш, угулзалар аргып, каастап кааннар. ³⁸ Көжөгө азар аткактарлыг беш адагаш кылып, оларнын баштарын болгаш тыртпаларын алдын-биле шап кааш, оларга беш хүлөр дөжөктө кылып кааннар.

Ыдыктыг аптараны кылганы
(Хост. 25:10-20)

37 ¹ Веселиил акация ыяжындан ыдыктыг аптараны кылып каан. Ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болган. ² Ол аптараның иштин-даштын арыг алдын-биле шап кааш, ооң кырын дескиндир алдын хаажы кылып каан. ³ Дөрт алдын дээрбекти шуткуп кылгаш, аптараның дөрт адаккы азыгына: ийи дээрбек бир талазынга, база ийи дээрбек — өске талазынга турар кылдыр быжыглап каан. ⁴ Ооң соонда ол акация ыяжындан көдүрткүүш-мергелер чазааш, оларны алдын-биле шап каан. ⁵ Көдүрткүүш-мергелерни, аптараны көдүрүп дажыглаарда ажыглаар кылдыр, ооң ийи талазында дээрбектерге кедирип каан.

⁶ Веселиил арыг алдындан аптараны дуй каар халыпты кылып каан: ооң узуну ийи чартык кыры дурту, дооразы бүдүн чартык кыры дурту болган. ⁷ Халыптын ийи талакы кыдынынга ийи херувимни алдындан хевилей соктап кылып каан. ⁸ Оларны халыптын ийи талазы-биле тудуш чаңгыс кылдыр, бир херувим халыптын бир кыдынында, а база бирээзи — өске кыдынында турар кылдыр кылып каан. ⁹ Херувимнер бот-боттарыңче көрнүштүр турганнар база халыпче углай көрүп, өрү алзы хере сунган чалгынар-биле ону шыва апканнар.

Ширээни кылганы
(Хост. 25:23-29)

¹⁰ Веселиил акация ыяжындан ширээни кылып каан: ооң узуну ийи кыры дурту, дооразы бир кыры дурту, а бедии бүдүн чартык кыры дурту болган. ¹¹ Ширээни арыг алдын-биле шап каан, а кырын дескиндир алдын хаажыны кылып каан. ¹² Ону дескиндир дөрт илиг хире куржагны кылгаш, куржагны долгандыр алдын хаажыны кылып каан. ¹³ Ол оон

ширээге дөрт алдын дээрбекти шуткуп кылгаш, оларны ооң азыгыларында турар дөрт будунга быжыглап каан. ¹⁴ Дээрбектерни куржагнын чанынга, ширээни дажыглаар көдүрткүүш-мергелерни кедирер кылдыр кылып каан. ¹⁵ Ол акация ыяжындан ширээни көдүрүп дажыглаар көдүрткүүш-мергелер кылгаш, оларны алдын-биле шап каан. ¹⁶ Оон арыг алдындан ширээге ажыглаар херекселдерни: тавактар, хымыштар, арага кулуп чажар дашкалар болгаш аяктарны кылып каан.

Чырыткыны кылганы
(Хост. 25:31-39)

¹⁷ Веселиил ооң соонда арыг алдындан чырыткыны хевилей соктап кылып каан; ооң дөжээ, сывы, адырлары, чечек баштары, бүүрекчигештери болгаш чечек бүрүлери — шупту тудуш чаңгыс болган. ¹⁸ Чырыткынын сывындан алды адыр үнгөн: үш адыр бир талазындан, база бир үш адыр өске талазындан үнгөн турган. ¹⁹ Бир адырга-ла миндаль ыяш чечээ ышкаш үш чечек бажын, бүүрекчигештерни болгаш бүрүлери катый кылып каан — чырыткы-биле тудуш чаңгыс өске адырлар шуптузу дөмей тургузуглут болган. ²⁰ А чырыткынын сывынга миндаль ыяш чечээ ышкаш дөрт чечек бажын — оларнын бүүрекчигештерин болгаш бүрүлерин кылып каан. ²¹ Баштайгы ийи адырнын адаанда бир бүүрекчигеш, өске ийи-ийи адырнын адаанда база бир-бир бүүрекчигеш бар — чырыткынын сывы-биле тудуш алды адыр шуптузу дөмей тургузуглут турган. ²² Бүүрекчигештер-даа, адырлар-даа чырыткы-биле тудуш чаңгыс болган; ооң бүгү бодун арыг алдындан хевилей соктап кылып каан.

²³ Веселиил чырыткыга тургузар чеди денни, дең өззө кезер ызырар кыскаштарны болгаш дең кыпсырда ажыглаар саваларны арыг алдындан кылып каан. ²⁴ Ол чырыткыны ооң бүгү херекселдери-биле катый кылырынга бир талант арыг алдын чарыгдан.

Айдызаар өргүл бедигээжин кылганы
(Хост. 30:1-5)

²⁵ Веселиил акация ыяжындан айдызаар өргүл бедигээжин кылып каан. Ол ону дөрбелчин кылдыр кылган: узуну

болгаш дооразы бир кыры дурту, а бедии ийи кыры дурту болган. Бедигээштиң азыгларында мыйыстары ооң-биле тудуш чаңгыс турган. ²⁶ Ол бедигээштин кырын, кыдыгларын болгаш мыйыстарын арыг алдын-биле шап кааш, дескиндир алдын хаажыны кылып каан. ²⁷ Бедигээштин хаажызының адаанга, ийи кыдыынга ийи алдын дээрбекти, ону дажыглаар көдүрткүүш-мергелерни кедирер дээш, кылып каан. ²⁸ Ол көдүрткүүш-мергелерни акация ыяжындан кылгаш, алдын-биле шап каан.

²⁹ Веселиил оон соонда ыдыктыг шилип чаар олива үзүн база арыг айдызаар холуксааны чаагай чыттыг үс белеткээр кижини уран мергежили-биле холаан дег белеткеп каан.

**Өргү бедигээштин болгаш
чунар саваны кылганы**
(Хост. 27:1-8)

38 ¹ Веселиил акация ыяжындан бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти кылып каан. Бедигээш дөрбелчин, оон узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту болган. ² Бедигээштин дөрт азынга, ооң-биле тудуш чаңгыс кылдыр, дөрт мыйысты кылып каан. Оон бедигээшти хүлер-биле шап каан. ³ Бедигээшке ажыглаар херекселдерни: хүл урар савалар, хүл-узарлар, хан кудар аяктар, илбектер болгаш көс дажыглаар хүүрекчигештерни – шуптузун хүлерден кылып каан. ⁴ Бедигээшке хүлер шишкиишти кылгаш, ону бедигээштин хаажызының адаанга, шишкииш бедигээштин ортузунга чедип турар кылдыр быжыглап каан. ⁵ Ол оон хүлер шишкииштин дөрт азынга көдүрткүүш-мергелер кедирер дөрт дээрбекти шуткуп кылып каан. ⁶ Көдүрткүүш-мергелерни акация ыяжындан кылгаш, оларны хүлер-биле шап каан. ⁷ Көдүрткүүш-мергелерни бедигээштин ийи кыдыында дээрбектерге, ону көдүрүп дажыглаар дээш, кедирип каан. ⁸ Өргүл салыр бедигээшти иштинде хос черлиг кылдыр, манзалардан кылып каан.

⁸ Веселиил Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга бараан бооп турган херэежен улустун берген хүлер көрүнчүктерин алгаш, ол хүлерден чунар сава биле оон дөжөөн кылып каан.

**Майгынын долгандыр турар
херимни кылганы**
(Хост. 27:9-19)

⁹ Веселиил оон майгынын долгандыр турар херим кылып каан. Ооң мурнуу чүккө көрүнгөн талазынга ээрип каан ак лёндан узуну чүс кыры дурту шывыгларны; ¹⁰ шывыглар азар чээрби адагашты болгаш оларны тургузар чээрби хүлер дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктер болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹¹ А ооң сонгу чүккө көрүнгөн талазынга база узуну чүс кыры дурту шывыгларны, оларны азар чээрби хүлер адагашты болгаш чээрби хүлер дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктери болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹² Ол херимнің барыын талакы дооразынга узуну бежен кыры дурту шывыгларны, оларны азар он адагашты болгаш он дөжекти база адагаштарның мөңгүн дээктери болгаш тыртпаларын кылып каан. ¹³ Херимнің чөөн талакы дооразынын узуну бежен кыры дуртунга ден кылдыр кылып каан. ¹⁴ Ол улус кирер чернің бир талакы кыдыынга узуну он беш кыры дурту шывыгларны, оларны азар үш адагашты болгаш үш дөжекти кылып каан; ¹⁵ улус кирер чернің өске талакы кыдыынга узуну он беш кыры дурту шывыгларны, оларны азар үш адагашты болгаш үш дөжекти кылып каан.

¹⁶ Веселиил херимнің бүгү талаларында шывыгларның шуптузун ээрип каан ак лёндан кылган. ¹⁷ А дөжектерни хүлерден; адагаштарның дээктери болгаш тыртпаларын мөңгүнден кылган; адагаштарның баштарын мөңгүн-биле шап каан, херимнің адагаштарын шуптузун мөңгүн тыртпалар-биле тудуштуруп каан.

¹⁸ Херимче кирер хаалга-шывыгны көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден база ээрип каан ак лёндан угулзалар аргып каастап кылган. Хаалга-шывыгның узуну чээрби кыры дурту, а бедии, херимни долгандыр аскан шывыгларны ышкаш, беш кыры дурту болган. ¹⁹ Ол хаалга-шывыгны дөрт хүлер дөжекке тургускан дөрт адагашка азып каан. Адагаштарның дээктерин мөңгүнден кылгаш, баштарын мөңгүн-биле шап кааш, тудуштуруп тыртпаларын

мөңгүндөн кылып каан. ²⁰ Майгынын база херимни долгандыр турар шывыгларнын өргөннерин шуптузун хүлерден кылып каан.

**Майгыны тударынга ажыглаан
металлар даңзызы**

²¹ Ыдыктыг майгыны — чагыг-кереэни херечилээн майгыны тударынга үндүргөн чарыгдалдарны санап каан даңзы бо-дур. Ол санаашкынны Моисейнин айтышкынын ёзугаар, Бурганның бараалгакчызы Аароннуң оглу Ифамарнын удуртулгазы-биле левиттер кылган. ²² (Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр кызын деп дужааганы бүгү чүвени Иуданың аймаанга хамааржыр Хурнуң оглунуң оглу, Урийниң оглу Веселиил кылып каан. ²³ А ооң-биле кады Данның аймаанга хамааржыр Ахисамахтын оглу Аголиав — уран-шевер чонукчу; көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лёндан угулзалыг пөстөрнүн шевер аргыкчызы, даараныкчызы киж ажылдап турган.)

²⁴ Ыдыктыг черни тударынга ажыглаан, өргүл белээ кылдыр эккеп салган алдынның деңзизи 29 талант база 730 шекел (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин деңзизин ёзугаар) болган*.

²⁵ Израиль ниитилелди чизелеп турда, чыгынган мөңгүн 100 талант база 1775 шекел (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин деңзизин ёзугаар) болган*. ²⁶ чизелеткен, чээрби хардан улуг назылыг 603 550 эр киж бүрүзүндөн бир бека (ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелдин чартыг) мөңгүннү хүлээп алган. ²⁷ Чүс талант мөңгүннү ыдыктыг черниң болгаш ооң көжегезинин дөжөктерин шуткуурунга ажыглаан: чүс дөжөкке-ле чүс талант — бир дөжөкке-ле бир талант мөңгүн үнгөн. ²⁸ 1775 шекел мөңгүннү адагаштарның дээктерин болгаш тыртпаларын кылырынга база адагаштарның баштарын мөңгүн-биле шап каарынга ажыглаан.

²⁹ Өргүл белээ кылдыр салган хүлерин деңзизи 70 талант база 2400 шекел болган*. ³⁰ Хүлерден Ужаражылга майгынынче кирер черде адагаштарның дөжөктерин, өргүл салыр хүлер бедигээш-

ти, ооң хүлер шишкижин болгаш хамык херекселдерин; ³¹ херимни долгандыр турар адагаштарның болгаш херимнин хаалгазынын адагаштарынның дөжөктерин; майгынын бүгү өргөннерин болгаш херимни долгандыр турар шывыгларнын бүгү өргөннерин кылган.

**Бараалгакчыларның хептерин
белеткээни**

(Хост. 28:6-43)

39 ¹ Уран-шевер улус Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн ыдыктыг черге бараан болуп кедер дараазында каас-коя тускай хептерни — Аароннуң ыдыктыг хептерин даарап кааннар.

² Алдындан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ак лёндан эфодту даарап кааннар. ³ Ону кылырда, алдынны амалай калбартыр бастыргаш, амаларны удазыннай диле кескеш, ол алдын удазыннарны көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөр-биле база ак лён-биле холуштур угулзалай аргып, пөстү белеткеп кааннар. ⁴ Эфодту быжыглай шарыыр, эгин ажа каар кожаалар кылгаш, оон ийи ужунга чыпшыр даарап кааннар. ⁵ Эфодту куржаар курну эфодтун боду-биле дөмей кылдыр аргааш, эфод-биле тулуш кылып кааннар. Курну Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан аргып кылган.

⁶ Оникс дээр үнелиг даштарны алдын хооларга суккаш, ол даштарга Израильдин аймактарынын аттарын, таңмага ойган дег, сиилбип кааннар. ⁷ Ол даштар Бурганга израиль чонну сагындырып чорзун дээш, оларны Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар эфодтун эгин ажа каар кожааларынга быжыглап кааннар.

⁸ Ыдыктыг хапчыгашты, эфодту кылганы дег, алдын удазыннардан, көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстөрдөн база ээрип каан ак лёндан шевери-биле уранчыды даарап кылып кааннар. ⁹ Ол хапты дөрбелчин, ийи

* 38:24, 25, 29 Бо домактарда, чижеглеп алырга, 1000 кг алдын, 3430 кг мөңгүн, 2425 кг хүлер дугайында чугаа чоруп турар.

каытталдыр сыга салган пөстен кылган, оон узуну болгаш дооразы бир карыш болган. ¹⁰ Олче дөрт одуруг үнелиг даштарны суп каан. Бирги одуругда — рубин, топаз болгаш изумруд; ¹¹ ийиги одуругда — бирюза, сапфир болгаш алмаз; ¹² үшкү одуругда — яхонт, агат болгаш аметист; ¹³ дөрткү одуругда — хризолит, оникс болгаш яшма деп даштарны суп каан. Оларның шуптузун алдын хооларга суп, хоолап кааннар. ¹⁴ Ол даштарның ниити саны Израильдин оолдарының аттары-биле дең санныг — он ийи болган: даш бүрүзүнде-ле он ийи аймактын кайы-бирээзиниң адын, таңмага ойган дег, оюп-сиилбип кааннар.

¹⁵ Хапчыгашка азар илчирбежигештерни арыг алдындан долгактай өрүп кылып кааннар. ¹⁶ Ийи алдын хоону база ийи алдын дээрбекти кылгаш, дээрбектерни хапчыгаштын ийи үстүкү ужунга быжыглап кааннар. ¹⁷ Ийи алдын илчирбежигешти хапчыгаштын ийи ужунга дээрбектерже суккаш, ¹⁸ илчирбежигештерниң өске уштарын эфодтун мурнуу талазында, оон эгин ажа каар ийи кожазында турар хооларга быжыглап кааннар. ¹⁹ Оон өске ийи алдын дээрбек кылгаш, оларны хапчыгаштын ийи адаккы ужунга, оон эфодче көрүнген иштии талазынга быжыглап кааннар. ²⁰ База ийи алдын дээрбек кылгаш, оларны ийи кожааның эфодтун мурнуу талакы адаанга кош-тунар черинге, эфодтун курунун үстүнге быжыглап кааннар. ²¹ Хапчыгаштын дээрбектерин эфодтун дээрбектеринге, хапчыгаш эфодтун курунун үстүнге, эфодтан чылып кээп дүшпейн турар кылдыр, көк өңнүг шидиг-биле кожуп кааннар. Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган.

²² Эфодтун адаанга кедер шыва тонну бүрүнү-биле көк өңнүг пөстен даарап кааннар. ²³ Оон ортузунга баш сугар ойбак чер кылгаш, ол ойбакты долгандыр, оон кыдыглары орулбазын дээш, куяк хептинг ойбаанга дег, быжыг минчик аргып кааннар. ²⁴ Тоннун эдээн дескиндир көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг ээрип каан удазыннардан болгаш ак лёндан гранат чимистерин аргып кылып кааннар. ²⁵ Арыг алдындан конгулуурлар кылгаш, тоннун бүгү эдээн дескиндир гранаттар-биле аралаштыр халайтыр

азып кааннар. ²⁶ Конгулуурлар болгаш гранаттар тоннун бүгү эдээн дескиндир аралаштыр астынган турган. Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар, ол тонну Бурганга бараан болурда кедер турган.

²⁷⁻²⁸ Аарон биле оон оолдарынга ак лёндан иштики узун хөйлеңерни; ол ышкаш ак лёндан тюрбанны, каас-коя тускый бөрттерни база ээрип каан чуга лёндан иштики чүвүрлерни кылып бергеннер. ²⁹ Ээрип каан ак лёндан база көк, кызыл-хүрөң болгаш кызыл өңнүг пөстерден курну угулзалай аргып кылып бергеннер. Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылып бергеннер.

³⁰ Ыдыктыг кылагар каасталганы арыг алдындан кылгаш, аңаа «Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан» деп бижикти, таңмага оя кескен дег, сиилбип кааннар. ³¹ Аңаа көк өңнүг шидигни, ону тюрбанга чыпшыр балгаар дээш, Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар быжыглап кааннар.

Майгынын тудуун доосканы

³² Ужуражылга майгынын — ыдыктыг өргээн тударынга херек бүгү ажылдар оон-биле доозулган. Израиль чон бүгү ажылдарны Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганы олчаан кылдыр кылган. ³³ Израильчилернин кылгаш, Моисейге эккеп көргүскени бүгү чүүлдер бо-дур: Ужуражылга майгыны, оон даштыкы шывы база хамык херекселдери: дээктер, хана-каракталчак рамкалар, доора оорга ыяштары, адагаштар болгаш дөжөктер; ³⁴ кызыдыр будаан кошкар кештеринден дээвиір-шывыг болгаш тахаш кечинден дээвиір-шывыг, көжеге; ³⁵ ыдыктыг аптара, оон көдүрткүүш-мергелери, халывы; ³⁶ ширээ, оон хамык херекселдери, Бурганга өргээн ыдыктыг хлебтер; ³⁷ арыг алдындан кылган чырыткы, оон кырынга тургузар деңнер болгаш оон хамык херекселдери, ынаар кудар олива үзү; ³⁸ айдызаар алдын бедигээш, шилип чаар олива үзү, айдызап кыпсыр чаагай чытгыч чүүлдер, Ужуражылга майгынынче кирер черни дуглаар көжеге; ³⁹ өргүл салыр хүлер бедигээш, оон хүлер шишкнижи, көдүрткүүш-мергелери болгаш хамык херекселдери, чунар сава, оон дөжээ; ⁴⁰ херимнин

шывыглары, адагаштары болгаш дөжкөтөри, ооң хаалга-шывыы, хендирлери болгаш өргөннери, Ужуражылга өргээ-майгынынга бараан болурда ажыглар хамык херекселдер; ⁴¹ ыдыктыг черге бараан болурда кедер тускай хептер — Бурганның бараалгакчызы Аароннун ыдыктыг хептери болгаш ооң оолдарының Бурганга бараалгаарда кедер хептери. ⁴² Израиль чон ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан.

⁴³ Моисей оларның кылган бүгү чүвезин топтап көөрге, Дээрги-Чаяакчы канчаар дужааганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан болганнар. Моисей ынчан израильчилерни алгап-йөрөөп каан.

Моисейниң Ужуражылга майгынын тургусканы

40 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ² «Бирги айның бирги хүнүндө Ужуражылга майгыны — ыдыктыг өргээни тургузуп каг. ³ Ынаар ыдыктыг аптараны киригеш, оон оон мурнунга көжегени азып каг. ⁴ Ынаар ширээни киригеш, ооң кырынга турар ужурлут хамык херекселдерни таарыштыр салып каг. Чырыткыны киригеш, олче ооң деңнерин таарыштыр салып каг. ⁵ Ыдыктыг аптараның мурнунга айдызаар алдын бедигээшти тургузуп каг. Майгыңче кирер черни дуглаар көжегени азып каг. ⁶ Ужуражылга өргээ-майгынынче кирер черниң мурнунга бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти тургузуп каг. ⁷ Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээштин аразынга чунар саваны тургускаш, сугдан кудуп каг. ⁸ Долгандыр турар херимни тургускаш, ооң хаалга-шывыын азып каг.

⁹ Оон соонда шилип чаар олива үзүндөн ап алгаш, майгынын база ында бар бүгү чүвени чаап каг — майгын болгаш ооң хамык херекселдери ынчаар ыдыктыг болу бээрлер. ¹⁰ Бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти болгаш ооң хамык херекселдерин база чаап каг — өргүл бедигээжи ынчан аажок ыдыктыг чүүл болу бээр. ¹¹ Чунар саваны болгаш ооң дөжөөн чаап ыдыктап каг.

¹² Оон соонда Ааронну оолдары-биле кады Ужуражылга майгынынче кирер черге эккеп алгаш, оларны чундуруп каг.

¹³ Ааронга ыдыктыг хептерни кедиргеш, шилип чаап каг — ол Мээң бараалгакчы болу бээр кылдыр, ону ыдыктап каг. ¹⁴ Ооң оолдарын база эккеп алгаш, иштики узун хөйленерден кедирип каг. ¹⁵ Аароннун оолдары Мээң бараалгакчыларым болур кылдыр, ачазын шилип чаганың дег, оларны база шилип чаап каг. Ынчаар шилип чаары Бурганның бараалгакчылары болур эргени оларга кезээ-мөңгөде, салгалдан салгал дамчып быжыглар».

¹⁶ Моисей бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчы аңаа канчаар дужааганыл, ол олчаан кылдыр кылып каан. ¹⁷ Ийиги чылдын бирги айының бирги хүнүндө майгыны тургузуп каан. ¹⁸ Моисей майгынын мынчаар тиккен: дөжөктөрни салгаш, оларның кырынче хана-каракталчак рамкаларны тургузуп, оларны доора оорга ыяштар-биле тудуштургаш, адагаштарны тургузуп каан. ¹⁹ Оон майгынын даштыкы шывыг-биле шыпкаш, ооң кырынга дээвиір-шывыг салып каан — ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁰ Моисей чагыг-керээни бадыткаан калбак даштарны алгаш, ыдыктыг аптараже суп каан; ыдыктыг аптарага кедүрткүүш-мергелерни быжыглааш, ону халып-биле дуй салып каан. ²¹ Ыдыктыг аптараны майгыңче киригеш, көжегени азып, ыдыктыг аптараны дуглап каан — ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²² Моисей Ужуражылга өргээ-майгынын соңгу чүкче көрүнгөн талазынга, көжеге мурнунга ширээни тургускаш, ²³ ооң кырынга хлебтерни чыскаай салып каан — ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁴ Ужуражылга майгынын мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга, ширээге дужааштыр чырыткыны тургускаш, ²⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга деңнерни таарыштыр салып каан — ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁶ Моисей Ужуражылга майгынынга, көжеге мурнунга айдызаар алдын бедигээшти тургускаш, ²⁷ чаагай чыттыг айдызаар чүүлдерни кысып каан — ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

²⁸ Моисей майгынче кирер черни дуглаар көжегени азып каан. ²⁹ Оон ол черниң мурнунга бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти тургускаш, бүрүн өрттедир өргүл биле далган-тараа өргүлүн бедигээшке салган — ону Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааганын ёзугаар кылган.

³⁰ Ол Ужуражылга майгыны биле өргүл салыр бедигээш аразынга чунар саваны тургускаш, ынаар суг кудуп каан.

³¹⁻³² Моисей, Аарон болгаш ооң оолдары Ужуражылга майгынынче кирерде азы өргүл салыр бедигээшче чоокшулаарда, чунар савага холдары биле буттарын чуп ап турганнар — ону Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылып турганнар.

³³ Моисей майгынны долгандыр херимни тургускаш, ооң хаалга-шывын азып каан. Моисей бодунуң ажылын шак ынчаар дооскан.

Дээрги-Чаяакчының булуду майгынын кырында

³⁴ Оон Ужуражылга майгынын булут шыва апкан, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры ыдыктыг өргээни бүргей апкан. ³⁵ Моисей Ужуражылга майгынынче кирип шыдаваан, чүгө дээрге ол өргээни булут хөмө дуглапкан, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры бүргей апкан.

³⁶ Оон ол булут майгынның кырындан өрү көдүрлүрге, израиль чон орукче үнүп, көжүн уламчылап турган. ³⁷ А булут өрү көдүрүлбейн баарга, олар турар черинден шимчеп үнмейн, ооң кажан өрү көдүрлүрүн манаар турганнар. ³⁸ Хүндүс майгынның кырынга Дээрги-Чаяакчының булуду турар, а дүне ол булут иштинг* от кывар турган — ону израильчилерниң шуптузу бүгү көштериниң үезинде көрүп келген.

* 40:38 Азы: «Майгын иштинг».

Левит

(азы Чүдүлгө дүрүмнеринин ному)

Кирилде

Бо болза Моисейниң Беш номунуң үшкүзү-дүр. Номнуң «Левит» деп адын Эр-ги Чагыг-керээниң эрте-бурунгу грек очулгазындан алган — номда хөй дүрүм-нер Левийниң аймаандан үнгөн Бурганның бараалгакчыларының кылыр ажыл-албанынга хамааржыр.

Номнуң болушкуннарын Бурганның Моисейге Синай даг чанынга бергени, «Хосталышкын» деп номда-ла бижиттинип эгелээн хоойлу-дүрүмнүң уланчызы кылдыр көргүскөн. Номнуң эгезинде (1–10 эгелер) Бурганның бараалгакчылары-нга негелделерни база өргүл кылырда оларның хүлээлгелерин тодарадып бижээн. Өргүл салышкыннарының утказы, хамыктың мурнунда, кижиге бодунуң Бурган-биле чаңгыс эптиг болур дээн чүткүлүн илередип, хайырлаан ачы-буяны дээш, Аңаа өөрүп четтирип, чогуур алдар-хүндүнү Аңаа көргүзүп, бодунуң бачыттары болгаш үүлгедиглери дээш кыптыгар Ооң киленин чайладып шыдаарында болур.

Ооң соонда (11–16 эгелер) израиль чонга чүдүлгө сагылгаларын ёзугаар арыг чүүлду арыг эвес чүүлдөн аңгылаарының дугайында айтышкыннарын берген. Израильчилерин чуртталгазы чүглө өргүлдөр салыры болгаш чүдүлгө сагылга-ларын ёзугаар арыг болуру-биле кызыгаарлаттынмай, а ол ышкаш элээн хөй хуу, өг-бүлө, хөй-ниитижи болгаш экономиктиг хүлээлгелерни хаара тудуп тур-ган болбайн канчаар. Ол бүгүнү номнуң дараазында кезээнде (17–27 эгелер) то-дарадып бижээн. Ол хүлээлгелерни күүседире израиль чонга ону чер-делегейде бар чоннар аразындан шилип алгаш, Бодунга хамааржыр чон кылып алган Бур-ганга төлөптиг, ыдыктыг болурунга дузалаар ужурлуг турган.

Ыдыктыг чоннуң улузу чүглө тодараттыг чүдүлгө сагылгаларын шын күү-седиринден аңгыда, бот-боттарынга, мал-маганынга, чер-чуртунга шын хамаа-рылгалыг болурунун өөредиин алган турган. Ол хоойлуларның хөйү эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн өске чоннарының хоойлуларынга элээн дөмөйлөшкөк, ын-чалза-даа, түнөп чугаалаарга, бүгү талазы-биле Дээрги-Бурган-Чаяакчының аай-ынга кирер чүткүлгө үндөзилеттинген болганы-биле ылгалып турар.

Бүрүн өрттедир өргүл

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейни кый деп-кеш, Ужуражылга майгынындан аңаа мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Силерниң ара-нардан бир кижиге Дээрги-Чаяакчыга өр-гүл кылыксаар болза, азырал амытаннар-ны — бода азы шээр малды эккеп салзын.

³ Бир эвес ол кижиниң өргүлү бү-рүн өрттедир өргүл, а салыр малы — бода

мал болур болза, четпес-дудуу эвес эр малын эккеп салзын. Дээрги-Чаяакчы-га таарымчалыг болзун дээш, Ужура-жылга майгынынче кирер черже малын сүрүп эккелзин. ⁴ Оон демги кижиге хо-лун өргүл малының бажынга салзын* — Дээрги-Чаяакчы оон өргүлүн хүлээп аар-га, ол кижиге бодун арыглаар өршээлди чедип алыр. ⁵ Демги кижиге Дээрги-Ча-аяакчының мурнунга бода малын дөгөр-зин, а Аароннуң оолдары — Бурганның

* 1:4 Ол хол шимчээшкениниң утказы ийи янзы: бир талазында, өргүл салыкчызы бодун өр-гүлү-биле дөмөйлөштирип турар; өске талазында — өргүл салыкчызы бодунуң бачыттарын өргүлүнчө символчудуп көжүрүп турар.

1:2 Лев. 6:8-13

бараалгакчылары малдың ханын дозуп эккелгеш, Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпсүн. ⁶ Өргүлдү салган кижиге өргөөн малынын кежин сойгаш, мага-бодун кезектей одура шаап каапсын. ⁷ А Аароннун оолдары — Бурганның бараалгакчылары өргүл салыр бедигээшке от кывыскаш, ынаар ыяштардан салып кагзыннар. ⁸ Олар малдың демги одура шапкан кезектерин, бажын болгаш чаан өргүл бедигээжинде салган отта хып чыдар ыяштарга чада салып кагзын. ⁹ Өргүл кылып турар кижиге бода малдың ишти-хырны болгаш чодаларын сугга чуп каапсын, а Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү өргүл салыр бедигээшке өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур.

¹⁰ А бир эвес оон бүрүн өрттедир өргүлү шээр мал — хойлар азы өшкүлөр болза, четпес-дудуу эвес эр малын эккеп салзын. ¹¹ Оон соонда өргөөн малын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга, өргүл бедигээжинин соңгу талазынга дөгерзин, а Аароннун оолдары — Бурганның бараалгакчылары оон ханын өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпсүн. ¹² Өргүл салып турар кижиге малын кезектей одура шаап каапсын база бажы биле чаан аңгылап кагзын, а Бурганның бараалгакчызы оларны өргүл бедигээжинде салган отта хып чыдар ыяштарга чада салып кагзын. ¹³ Оон ол кижиге малдың ишти-хырны болгаш чодаларын сугга чуп каапсын, а Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү өргүл бедигээжинге эккеп салгаш, өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур.

¹⁴ А бир эвес ол кижинин Дээрги-Чаяакчыга салган бүрүн өрттедир өргүлү куштардан болза, көгө-бугалардан азы көгөззиннерден эккеп өргүзүн. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы кушту өргүл салыр бедигээшке эккелгеш, мойнун оора долгааш, бажын бедигээш кырынга өрттесин, а ханын бедигээштин ханазынке сыргадып аксып каапсын. ¹⁶ Оон куштуң боостаазын чүглери-биле катый аңгылааш, өргүл бедигээжинин чөөн та-

лазында хул чыдар черже октапсын. ¹⁷ Ол оон соонда кушту ийи чалгынындан туткаш, чара тыртыпсын, ынчалза-даа шуут ийи чара үзе тыртпазын, оон өргүл бедигээжинде салган отта чыдар ыяштарга өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка бүрүн өрттедир өргүл ол-дур».

Далган-тараа өргүлү

2 ¹ «Кандыг-бир кижиге далган-тараазын Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салып турар болза, оон өргүлү эң шынарлыг кызыл-тас далганындан болзун; ол кижиге далганынче олива үзүн кутсун база ладан дээр чаагай чыгтыг чукту салзын. ² Оон өргүлгө салыр далган-тараазын Аароннун оолдарына — Бурганның бараалгакчыларына аппарып берзин. Бурганның бараалгакчызы оортан бир адыш ишти далганын, олива үзүн болгаш ладанын шуптузун ап алзын — өргүлдүн сагындырыг болур кезээ ол-дур. Оон ону өргүл бедигээжинге өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур. ³ А далган-тараа өргүлүнүн арткан кезээ Аароннуу болгаш оон оолдарыны болур: Дээрги-Чаяакчыга өргөөн өргүлдөр аразында аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.

⁴ Суугуга хаарган далган-тараа өргүп турар болзунза, ажиткы-биле хөөтпөөн далгандан хаарган, олива үзү холаан боованы азы олива үзү-биле кырын чаап каан чуга хаарган далганнарны өргү. ⁵ А бир эвес өргүлүнүн калбак тавак-пашка быжырган болзунза, олива үзү холаан, ажиткы-биле хөөтпөөн далгандан быжырган далган-тараа болзун. ⁶ Ону үүрмектей буза тырткаш, олива үзүндөн кудуп каг: далган-тараа өргүлү ол-дур. ⁷ А бир эвес өргүп турар далган-тарааның борбак пашка быжырган болзунза, олива үзү немеп каан далгандан быжырган өргүл болзун.

⁸ Ынчалдыр белеткеп быжырган өргүлүнүн Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш, Бурганның бараалгакчызынга дамчыдып бер, а ол ону өргүл бедигээжинге салзын. ⁹ Оон оон сагындырыг болур кезеэн аңгылааш, өргүл бедигээжинге өрттесин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг

^{1:9} Хост. 29:18 ^{1:13} Лев. 1:9 ^{1:14} Лев. 5:7; 12:8; 14:4; 15:14, 29; Сан. 6:10 ^{1:17} Э. д. 15:10 ||
Лев. 1:9 ^{2:1} Лев. 6:14-18; Сан. 15:4-9 ^{2:2} Лев. 1:9 ^{2:3} Лев. 7:10; 10:13 ^{2:4} Хост. 29:2
^{2:5} Лев. 6:21 ^{2:9} Лев. 1:9

чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур.¹⁰ А далган-тараа өргүлүнүн арткан кезээ Аароннуу болгаш ооң оолдарыны болур: Дээрги-Чаяакчыга өргөзөн өргүлдөр аразында аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.¹¹ Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турарынар кандыг-даа далган-тараа өргүлүн ажыткы-биле хөөтпээн болзун, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр кандыг-даа ажыткыны база ары чигирин отка өрттөтпөс ужур-лут силер.¹² Оларны баштайгы дүжүттүн өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга эккеп болур силер, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг ыш болзун дээш өргүл бедигээжинге өрттөтпөңер.¹³ Далган-тараанын кандыг-даа өргүлүн дузап ал, өргүлүннү Бурганын чыгыг-керээзин шынзыдып турар дус-биле дузаарын утпа: өргүлдериңнин шуптузун дузап каан болзун*.

¹⁴ А бир эвес Дээрги-Чаяакчыга чаа дүжүттүн баштайгы тараазындан далган-тараа өргүлү кылып турар болзунза, баштай бышкан тараа баштарын отка хооргаш база үүредир соктааш, өргүлүн кылдыр эккел.¹⁵ Тараанче олива үзү куткаш, ладанны база салып каг: далган-тараа өргүлү ол-дур.¹⁶ Бурганның бараалгакчызы үүредир соктаан тарааны, олива үзүн болгаш бүгү ладанны өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл ол-дур».

Эп-найырал өргүлү

З¹ «Бир эвес кандыг-бир кижиги эп-найырал өргүлү салып, бода малын өргүп турар болза, четпес-дудуу эвес эр азы кыс болазын Дээрги-Чаяакчыга эккелзин.² Оон бодунуң холун өргүп турар малынын бажынга салгаш, ону Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга дөгөргин, а Аароннун оолдары — Бурганның бараалгакчылары малдың ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн.³ Оон соонда ол кижиги эп-найырал өргүлүндөн ижин-хырын чаан, малдың иштинде хамык чагны отка өрттедири-биле салзын.⁴ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый, оорга чаан база

баарның эт-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады ангылап ужулгаш — өргүлгө салзын.⁵ А Аароннун оолдары ол чагларны өргүл бедигээжинге, отта салган ыяштарда чыдар бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, отка өрттедир өргүл ол-дур.

⁶ А бир эвес ол кижиги Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлү кылдыр шээр мал салып турар болза, четпес-дудуу эвес эр азы кыс малды эккеп салзын.⁷ Ол кижиги өргүл кылдыр хой малды салып турар болза, оозун Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш,⁸ холун өргүлүнүн бажынга салгаш, Ужуражылга майгынын мурнунга дөгөргин, а Аароннун оолдары малдың ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн.⁹ Оон ол кижиги өргүл кылдыр салган малының чаан Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл кылдыр эккелзин: ужазын мырыңай көп-белдирден үзе кескеш, бүдүнү-биле, а ол ышкаш ижин-хырын чаан база малдың иштинде хамык чагны өргүлгө салзын.¹⁰ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады ангылап ужулгаш, өргүлгө салзын.¹¹ Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке өрттөтсин: Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүл чөмү ол-дур.

¹² А бир эвес ол кижиги өргүл кылдыр өшкү малды салып турар болза, оозун Дээрги-Чаяакчыга эккелгеш,¹³ холун өргүлүнүн бажынга салзын база Ужуражылга майгынын мурнунга дөгөргин, а Аароннун оолдары өшкүнүн ханын өргүл салыр бедигээштиң бүгү талаларынче төпсүн.¹⁴ Оон ол кижиги эккелген малындан Дээрги-Чаяакчыга салган өргүл кылдыр ижин-хырын чаа болгаш малдың иштинде хамык чагны эккеп салзын.¹⁵ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарның эт-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады ангылап ужулгаш — өргүлгө салзын.¹⁶ Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшке

* 2:13 Дусту чөмни дузап-шыгжаары-биле ажыглаар, ынчангаш ол Библияда керээнин мөңгезин символчулук көргүзүп турар.

2:11 Лев. 6:17 2:12 Хост. 23:19 2:13 Сан. 18:19; 2 Чылт. 13:5 2:14 Лев. 23:14 2:16 Лев. 2:1 || Лев. 1:9 3:1 Лев. 7:11-21, 29-34 3:5 Лев. 1:9 3:11 Лев. 1:9; 21:6; Сан. 28:2; Иез. 44:7

өрттетсин: Дээрги-Чаяакчыга чаагай чыт, отка өрттедир өргүлдүң чеми ол-дур; чагның шуптузун Аңаа салыр херек. ¹⁷ Силерниң бүгү салгалдарыңарга, каяа-даа чурттап чорзуңарза, кезээ-мөңгөдө доктааткан дурүм бо-дур: кандыг-даа чаг биле ханны чивенер».

Бурганның дээди бараалгакчызының бачыды дээш өргүл

4 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Кандыг-бир кижичастырыг кылып бачыт үүлгедип, Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга удур бир-ле чүве кылган дижик.

³ Бурганның дээди бараалгакчызы бачыт үүлгөкөш, оозу-биле чонну буруулуг кылып каан дижик. Ол үүлгөткен бачыды дээш өргүл кылдыр бода малындан четпес-дудуу эвес бугажыкты Дээрги-Чаяакчыга эккеп салзын. ⁴ Бурганның дээди бараалгакчызы бугажыкты Ужуражылга майгынынче кирер черге, Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелзин, холун оон бажынга салзын. Оон бугажыкты Дээрги-Чаяакчының мурнунга дөгөргөзсин. ⁵ Оон соонда бугажыктын ханын дозуп алгаш, Ужуражылга майгынынче кирип келзин, ⁶ оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ыдыктың черниң көжөгезинин мурнунга салаазын ханче суккаш, чеди катап бызай чашсын. ⁷ Оон ол Ужуражылга майгынынче иштинде турар, Дээрги-Чаяакчының мурнунда айдызаар өргүл бедигээштин дөрт мыйызын хан-биле чаап кагзын, а бугажыктын арткан ханының шуптузун Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштин дөжөзүнчө төпсүн. ⁸ Оон соонда өргүлдүң бугажыындан хамык чагны: ижин-хырын чаа болгаш малдың иштинде хамык чагны уштуп каапсын. ⁹ Оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катат болгаш оорга чаан база баарның эът-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү бүүректер-биле кады — аңгылап ужулзун. ¹⁰ Эп-найырал өргүлүңгө салган бугадан ол бүгүнү аңгылап уштуру ышкаш кылдыр кылзын. Оон Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл салыр бедигээшче өрттетсин. ¹¹⁻¹² А бугажыктын арткан

бүгү кезектерин: кежин, хамык эьдин, бажын болгаш чодаларын база ишти-хырнын чини-биле катат чоннун турлааның даштында хүл төгөр арыг черже үндүрө берзин, оон ыяштарга чада салгаш, өрттетсин. Бугажыкты хүл төгөр черге өрттедир болзун».

Бүгү чоннун бачыды дээш өргүл

¹³ «Израильдин бүгү чону частырыг кылып, бачыт үүлгөткен, а ол херек ниитилелдин көөр караандан чажыртына берген; улус Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга удур кылып болбас ужурулг бир-ле чүве кылгаш, буруудай берген дижик. ¹⁴ Оларның үүлгөткен бачыды билдине бээрге, бүгү ниитилел бачыт дээш өргүл кылдыр кодан малдын аразындан бугажыкты үндүргөш, Ужуражылга майгынынче мурнунга эккелзин. ¹⁵ Оон ниитилелдин баштыңнары Дээрги-Чаяакчының мурнунга холдарын бугажыктын бажынга салзын база ону дөгөргөзсин. ¹⁶ Бурганның дээди бараалгакчызы бугажыктын ханын Ужуражылга майгынынче эккелгөш, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ыдыктың черниң көжөгезинин мурнунга салаазын ханче суккаш, чеди катап бызай чашсын. ¹⁸ Оон ол Ужуражылга майгынынче иштинде турар, Дээрги-Чаяакчының мурнунда өргүл бедигээштин дөрт мыйызын хан-биле чаап кагзын, а арткан бүгү ханын Ужуражылга майгынынче кирер черде турар өргүл салыр бедигээштин дөжөзүнчө төпсүн. ¹⁹ Бугажыктын хамык чаан аңгылап ужулгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттетсин ²⁰ база оон мурнундагы бугажык-биле кылып бүгү чүүлдү оон-биле кылзын. Бурганның бараалгакчызы ынчалдыр кылып, чонну арыглаарга, олар Бурганның өршээлин алыр. ²¹ Бурганның бараалгакчызы ол бугажыкты чоннун турлааның даштынче үндүрө бергөш, оон мурнундагы бугажыкты өрттеткени дег, база ынчаар өрттетсин: ниитилелдин салганы бачыт дээш өргүл ол-дур».

Баштын кижиниң бачыды дээш өргүл

²² «Баштын кижичастырыг үүлгедип, Дээрги-Чаяакчы Бурганының айтышкыннарынга удур болбас бир-ле чүвени

3:16 Лев. 1:9 || Лев. 7:23 3:17 Э. д. 9:4; Лев. 7:26; 17:10; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29

4:2 Лев. 5:15; Сан. 15:22-29 4:7 Хост. 30:1-2 4:11-12 Хост. 29:14; Лев. 6:11; 9:11; 16:27;

Сан. 19:3, 5 4:13 Сан. 15:24-25 4:17 Сан. 19:4

частьрыг бооп кылгаш, буруудай берген дижик. ²³ Ол ынчан бодунун үүлгеткен бачыдын билип кааш, четпес-дудуу эвес дүктүгүр хунаны өргүлгө салзын. ²⁴ Оон хунаның бажынга холун салзын база ону бүрүн өрттедир өргүлдү дөгө-рер черге, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дөгөргин: бачыт дээш өргүл ол-дур. ²⁵ Бурганның бараалгакчызы өргүлдүн ханынче салаазын суккаш, өргүл салыр бедигээштин мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн. ²⁶ Оон соонда хунаның хамык чаан, эп-найырал өргүлүнүн чаа дег, өргүл салыр бедигээшке өрттесин. Бурганның бараалгакчызы баштын кижиниң бачыдын ынчалдыр арыглаарга, ол киж Бурганның өршээлин алыр».

Карачал кижиниң бачыды дээш өргүл

²⁷ «Чон аразындан кандыг-бир карачал киж частырыг кылып, бачыт үүлгеткеш, Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарының бирээзинге удур кылып болбас ужурулг бир чүве кылгаш, буруудай берген дижик. ²⁸ Ол бодунун үүлгеткен бачыдын билип кааш, бачыды дээш өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес дүктүгүр кыс өшкүнү эккеп салзын. ²⁹ Оон холун өшкүнүн бажынга салгаш, бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөрер черге ону бачыт дээш өргүл болу бээр кылдыр дөгөргин. ³⁰ А Бурганның бараалгакчызы өшкүнүн ханынче салаазын суккаш, бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштин мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханның шуптузун өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн. ³¹ Оон Бурганның бараалгакчызы өшкүнүн хамык чаан, эп-найырал өргүлүнүн чаа дег, аңгылап ужулзун база Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт болзун дээш өргүл салыр бедигээшке өрттесин; Бурганның бараалгакчызы демги кижини ынчалдыр арыглаарга, ол киж Бурганның өршээлин алыр. ³² А бир эвес ол киж бодунун бачыды дээш өргүл кылдыр хой малды салырын күзээр болза, четпес-дудуу эвес кыс хойну эккеп салзын. ³³ Ол киж холун хойнун бажынга салгаш, бүрүн өрт-

тедир өргүлдү дөгөрер черге ону бачыт дээш өргүл болу бээр кылдыр дөгөргин. ³⁴ Бурганның бараалгакчызы хойнуң ханынче салаазын суккаш, бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээштин мыйыстарын чаап кагзын, а арткан ханның шуптузун өргүл салыр бедигээштин дөжөөнчө төпсүн. ³⁵ Оон хойнуң хамык чаан, эп-найырал өргүлүнге салган хойнун чаан дег, аңгылап ужулзун база Дээрги-Чаяакчыга салган өске өргүлдөр-биле кады өрттесин. Бурганның бараалгакчызы демги кижини үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол киж Бурганның өршээлин алыр.

5 ¹ Шак мындыг бачыттар туруп болур. Кандыг-бир киж бир-ле чүүл-дү көрүп, билген тургаш, каргыш салган сөстү* дыннааш-даа азы херечи болу бергеш-даа, билир чүүлүн дыннатпайн баар болза, буруузун боду чүктээр. ² Азы бир киж кандыг-бир арыг эвес чүүлге: арыг эвес анынң сегинге, азы арыг эвес азырал малдын сегинге, азы арыг эвес үүрмек дириг амытанның сегинге деген болза, боду ындыг деп билбесе-даа, дөмей-ле арыг эвес болгаш буруулуг болур. ³ Азы бир киж арыг эвес өске кижиге (оон кээп турар, бужартап боор яны-буру арыг эвес чүүлдериниң кандыгы-даа хамаан чокка) дегтеш, ону билип кааш, база буруулуг болур. ⁴ Азы бир киж улустун черле дангыраглап чанчыккан чүүлүнге хамаарыштыр бир-ле багай азы эки чүүл кылыр бооп, бодал чокка аксы-дангыраан берген болза, ону билип кааш, база буруулуг болур. ⁵ Шак ындыг киж ол таварыгаларның кайызы-даа дээш буруулуг болза, кандыг бачыт үүлгеткенин ажыы-биле билинзин. ⁶ Оон соонда үүлгеткен бачыды дээш Дээрги-Чаяакчыга бурузун билингениниң өргүлү кылдыр кыс шээр малды: хойну азы дүктүгүр өшкүнү эккеп салзын. Бурганның бараалгакчызы ынчан ону бачыдындан арыглап каар.

⁷ А бир эвес ол кижиниң шээр мал эккеп салыр харык-шинээ чок болза, бачыды дээш буруузун билингениниң

* 5:1 Каргыш салган сөс — кандыг-бир кемниг херек үүлгеттинген болза, когараан киж азы шиткекчи херек үүлгедикзинге каргыш салыры-биле кыжанып, ону буруузун минниринче албадар турган (Башт. 17:2 көр).

4:27 Сан. 15:27 4:31 Лев. 1:9 5:2 Лев. 11 5:3 Лев. 12—15 5:4 Башт. 11:30, 35; 1 Хаан. 14:24, 29; Эккл. 5:4

өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккеп салзын: бирээзи бачыт дээш өргүл, а өскези — бүрүн өрттедир өргүл болзун. ⁸ Ол кижичи куштарын Бурганның бараалгакчызынга чедире берзин, а Бурганның бараалгакчызы баштай бачыт дээш өргүлдүн кужун өргүл, ооң мойнун оора долгазын, чүглө бажын мага-бодундан аңгылавазын. ⁹ Оон куштуң ханындан өргүл салыр бедигээштиң ханазынче бызай чашсын, а арткан ханны өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпсүн: бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹⁰ А өске кушту доктааткан чурум ёзугаар бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салзын. Бурганның бараалгакчызы ол кижини үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижичи Бурганның өршээлин алыр. ¹¹ Бир эвес ол кижичи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккеп салып шыдапас болза, үүлгеткен бачыды дээш бир эфа иштгиниң оннун бир кезээ эң шынарлыг далганны эккеп салзын; ооң бачыт дээш өргүлү ол-дур. Ол кижичи өргүлүнүн далганынче олива үзү кутпазын база ладанны салбазын — ындыг чүүлдер өргүлгө турбас ужурлуг. ¹² Оон өргүлүн Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. А Бурганның бараалгакчызы өргүлдүн сагындырыг боор кезээ кылдыр бир долу адышты уруп алгаш, өргүл бедигээжинге Дээрги-Чаяакчыга салып, отка өрттөтсін: бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹³ Бурганның бараалгакчызы демги кижини ол таварылгаларнын кайы-бирээзинде үүлгеткен бачыдындан ынчалдыр арыглаарга, ол кижичи Бурганның өршээлин алыр. Далган-тараа өргүлүн салып турда дег, артып калган далган Бурганның бараалгакчызыны болур».

Кем-буруу дээш өргүл

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ¹⁵ «Кандыг-бир кижичи частырыг кылып бачыт үүлгеткеш, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр ужурлуг ыдыктыг чүүлдерин бараалгатпайн барган дижик. Ол кижичи кем-буруузу дээш өргүл кылдыр шээр малындан четпес-дудуу эвес кошкарны Дээрги-Чаяакчыга эккеп салзын. Кошкарнын өртөөн ыдыктыг черге ажыглаар мөңгүн шекелге тода-

ратсын. ¹⁶ Ыдыктыг чүүлдерге чедирген когаралы дээш, демги кижичи ооң өртөөн төлөөш, өртөктин бештиң бирин база немей бергеш, Бурганның бараалгакчызынга хүлээдир ужурлуг. А Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн кошкарын өргөөш, демги кижини арыглаарга, ол кижичи Бурганның өршээлин алыр.

¹⁷ А бир эвес кандыг-бир кижичи бачыт үүлгедип, Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарынын бирээзинге удур кылып болбас чүве кылып болза, боду-даа билбейн буруудай бергени ол-дур, ынчангаш буруузу ол боду чүктээр ужурлуг. ¹⁸ Ол кижичи кем-буруузу дээш өргүл кылдыр бодунуң шээр малындан четпес-дудуу эвес кошкарны доктаадып каан өртөктин аайы-биле Бурганның бараалгакчызынга эккелзин. Бурганның бараалгакчызы демги кижини боду-даа билбейн кылган частырыгындал арыглаарга, ол кижичи Бурганның өршээлин алыр. ¹⁹ Демги кижиниң Дээрги-Чаяакчынын мурнунга буруудан кем-буруузу дээш салыр өргүлү ол-дур».

6 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ²⁻³ «Кандыг-бир кижичи Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт үүлгедип, кемниг херек кылып, өске кижиниң бүзүрелин шын эвес ажыглап, аңаа шыгдадып каан азы түр када ажыглаары-биле берип каан чүвезин „албадым“ деп мегелзэн, азы оорланган, азы өске кижиниң чүвезин хунаап алган, азы улустуң чидирген чүвезин тып алгаш, меге даңгырак берип, чугаалаван дижик. Шак ындыг хевирлиг кемниг херектер кылып болза, ⁴ ол кижичи бачыт үүлгедип, буруудай бергендир. Ындыг болганда, оорлап алган азы хунаап алган чүвезин база улустуң аңаа шыгдадып каан азы бодунуң тып алган чүвезин дедир эгидер ужурлуг. ⁵ Черле ынчаш мегелеп даңгырак бергени бүгү таварылгаларда ол кижичи кем-буруузу дээш өргүл салып турары хүнде эт-хөренгини ёзулут ээзинге бүрүнү-биле дедир эгидип бээр база оон өртөөн бештиң бирин немей төлээр ужурлуг. ⁶ Оон ол кижичи Дээрги-Чаяакчыга кем-буруузу дээш өргүл кылдыр шээр малындан

5:7 Лев. 1:14; 12:8 5:11 Сан. 5:15 5:13 Лев. 2:3 5:15 Лев. 4:2, 27; Сан. 15:22-29; Хост. 30:13
5:16 Лев. 6:5; 22:14; 27:13, 15, 27, 31; Сан. 5:7 6:2-3 Хост. 23:4 || Лев. 19:11 6:5 Сан. 5:7

доктаадып каан өртөк ёзугаар четпес-дудуу эвес кошкарны Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. ⁷ А Бурганның бараалгакчызы ону арыглаарга, демги кижы кылган бүгү-ле шак ол кем-буруулуг херектери дээш өршээлди алыр».

Бүрүн өрттедир өргү дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁹ «Ааронга болгаш оон оолдарынга айтышкынымны дамчыт: бүрүн өрттедир өргүл кылырының дүрүм-хоойлузу мындыг дээрзин чугаала. Бүрүн өрттедир өргүл ону өрттеткен бедигээшке дүннү өтгүр, эртенге чедир чытсын база өргүл бедигээжиниң олу өшпейн кыпсын. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы бодунуң лёндан кылган иштики чүвүрлери биле өске хевин кедип алзын, оон бедигээште салгаш, кывыскан бүрүн өрттедир өргүлдүн хүлүн узуп, дүжүргөш, өргүл бедигээжиниң чанынга салып каззын. ¹¹ Оон кеткен хевин ужулгаш, өске хепти кеткеш, хүлдү чоннуң турлааның даштында арыг черге үндүргөш, төпсүн. ¹² Өргүл салыр бедигээште от черле өшпейн, үзүктөл чок кыпсын, а Бурганның бараалгакчызы эртенниң-не бедигээште отка ыяштар салып, кывыссын база бүрүн өрттедир өргүлдү аңаа чада салзын, оон эп-найырал өргүлүнүң чаан өрттесин. ¹³ Өргүл салыр бедигээште от черле өшпейн, үргүлчү кыпсын».

Далган-тараа өргүлүнүң дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

¹⁴ «Далган-тараа өргүлүнүн дугайында дүрүм-хоойлу бо-дур. Аароннун оолдары ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштиң баарынга эккеп салыр ужурлуг. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы далган-тараа өргүлүндөн олива үзү холаан далганны болгаш өргүлдө бар бүгү-ле ладанны адыжын долдур ап алгаш, өргүлдүн сагындырыг болур шак бо кезээн Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт кылдыр өргүл бедигээжинге өрттесин. ¹⁶ Далган-тараа өргүлүнүн арткан кезээн Аарон болгаш оон оолдары чизин; ону ажыткы-биле хөөт-

пейн быжыргаш, ыдыктыг черге, Ужуражылга майгынының хериминиң иштинге чиир ужурлуг. ¹⁷ Далган-тараа өргүлүн ажыткы-биле хөөтпейн быжырар херек; Мээң оларга отка өрттедир өргүлдерден аңгылап берген кезээм ол-дур. Бачыт дээш өргүл азы кем-буруу дээш өргүл ышкаш, аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹⁸ Аароннун салгалында эр хиндиктиг кижы бүрүзү ону чип болур. Дээрги-Чаяакчыга салган отка өрттедир өргүлдерден ону силерниң бүгү салгалдарыңарга үргүлчү алыр улүүнөр кылдыр доктаадып каан. Аңаа дегген шупту улус ыдыктыг болу бээр*».

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁰ «Аарон болгаш оон оолдары Ааронну бараан болуушкунче шилип салган хүнден бээр, Дээрги-Чаяакчыга хүннүң-не бир эфаның оннуң бири ишти эн шынарлыг далганны өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг. Оон бир чартыын – эртен, а ийиги чартыын – кезээ эккеп салыр ужурлуг. ²¹ Далганы калбак тавак-пашка олива үзү-биле холааш, экидир быжыргаш, кезектей буза тырткаш, өргүлгө салт: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт ол-дур. ²² Аароннун орнун ээлезин дээш, оон оолдарындан шилип каан дээди бараалгакчы шак ол далган-тараа өргүлүн салыр ужурлуг – кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм ол-дур; Дээрги-Чаяакчыга салыр ындыг өргүлдү бүрүнү-биле өрттедир херек. ²³ Бурганның бараалгакчызының адындан салган кандыг-даа далган-тараа өргүлүн бүрүнү-биле өрттедир ужурлуг, ону чип болбас».

Бачыт дээш өргү дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

²⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁵ «Ааронга болгаш оон оолдарыга мону чугаала. Бачыт дээш өргүл дугайында дүрүм-хоойлу мындыг болур: ону Дээрги-Чаяакчының мурунга, бүрүн өрттедир өргүл дөгөрер черге дөгөрер херек; аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ²⁶ Бурганның бараалгакчыларының аразындан бачыт дээш өргүлдү эккеп салып туурап кижы ону чип болур; ыдыктыг черге, Ужуражылга майгынының хериминиң иштинге чиир ужурлуг. ²⁷ Ол

* 6:18 Азы: «Чүглө ыдыктыг болу берген улус аңаа дээп болур».

6:9 Лев. 1:2-17 6:10 Хост. 28:39-43 6:11 Лев. 4:2 6:12 Неем. 10:34 6:14 Лев. 2:1-16

6:17 Лев. 2:11 6:18 Хост. 29:37; Лев. 6:18 6:21 Лев. 2:5 || Лев. 1:9 6:22 Хост. 29:23-25 6:25 Лев. 4

өргүлдүн эьдинге дегген бүгү улус ыдыктыг болу бээр, а бир эвес ооң ханы хевиче чаштай бээр болза, былчашкан ханы ыдыктыг черге чүп каават. ²⁸Өргүлдү дой савага хайындырып турган болза, ол саваны чуура шаап кааптар черек, а бир эвес ону чes савага хайындырган болза, ол саваны сивирип аштааш, суг-биле чайып төгөр ужурлуг. ²⁹Бурганның бараалгакчызынын үре-салгалындан үнгөн эр кижй бүрүзү ону чип болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ³⁰А улусту арыглаар дээш, Ужуражылганың ыдыктыг майгынынче ханын кирип эккээр өргүл бүрүзүн чири хоруглуг — ону отка өрттедир черек».

Кем-буруу дээш өргүл дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

7 ¹«Кем-буруу дээш өргүл дугайында дүрүм-хоойлу мындыг: ол дээрге аажок ыдыктыг өргүл болур. ²Ол өргүлдү бүрүн өрттедир өргүл дөгөрер черге дөгөрер черек. Бурганның бараалгакчызы оон ханын өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпсүн. ³⁻⁴Ол өргүл малынның хамык чаан: ужазын, ижин-хырын чаан, оон ыңай ийи бүүректи чаа-биле катый болгаш оорга чаан база баарнын эът-чаглыг кезеэн — ол бүгүнү аңгылап ужулгаш, өргүлге салзын. ⁵Бурганның бараалгакчызы ол чагларны өргүл бедигээжинге Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүл кылдыр өрттесин: кем-буруу дээш өргүл ол-дур. ⁶Бурганның бараалгакчызынын үре-салгалындан үнгөн эр кижй бүрүзү ону чип болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур, ынчангаш ыдыктыг черге чиир ужурулуг.

⁷Бачыт дээш болгаш кем-буруу дээш ийи өргүл чангыс дүрүм-хоойлулуг: Бурганның бараалгакчыларынын аразындан өргүл дамчыштыр улусту арыглаар кижй ооң эьдин алыр. ⁸Бир эвес Бурганның бараалгакчызы кандыг-бир кижиниң бүрүн өрттедир өргүлүн эккеп салыр болза, шак ындыг өргүл болган малдын кежин база боду алыр. ⁹Ол ыш-каш суугуга хаарган ийикпе, азы борбак пашка болгаш калбак тавак-пашка быжырган бүгү-ле далган-тараа өргүлдерин оларны эккеп салып турар бараал-

гакчы алыр. ¹⁰А быжырбаан, олива үзү холаан азы кургаг далган-тараа өргүлдериниң шуптузу Аароннун бүгү оолдарынын болур; олар өргүлдерни аразында үлежип алыр ужурлуг».

Эп-найырал өргүлүнүн дугайында тодаргайлаан дүрүм-хоойлу

¹¹«Дээрги-Чаяакчыга улустун эккеп салып турары эп-найырал өргүлүнүн дугайында дүрүм-хоойлу мындыг. ¹²Бир эвес кандыг-бир кижй өөрүп четтиргенин илередип, ону эккеп салып турар болза, ол өргүлү-биле кады олива үзү холааш, ажыткы-биле хөөтпейн быжырган хлебти, олива үзү-биле кырын чагган чуга хаарган далганнарны база олива үзүн экидир холуп каан эң шынарлыг далгандан быжырган бооваларны эккеп салзын. ¹³А оон ыңай өөрүп четтиришишкин өргүлү-биле кады ажыткылыг хлебти база эккеп салыр ужурулуг. ¹⁴Ол кижй бодунун эккеп турары бүгү өргүлүндөн Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салзын дээш, далган-тараанын аймак бүрүзүндөн үзүп берзин: оларны эп-найырал өргүлүнүн ханын төпкен бараалгакчы алыр.

¹⁵Өөрүп четтиришишкин өргүлүнүн эьдин ону өргүлге салган хүнде-ле чиир ужурулуг, даартагы эртенге чедир артырып болбас. ¹⁶А бир эвес кандыг-бир кижй малды бодунун дангыраан күүседир дээш азы эки туразы-биле эп-найырал өргүлү кылдыр эккеп салып турар болза, ооң эьдин ону өргээн хүнде-даа, даартазында-даа чип болур. ¹⁷Ынчалза-даа өргүл эьди үшкү хүнде база артып каар болза, отка өрттедир ужурулуг. ¹⁸А бир эвес ол кижй эп-найырал өргүлүнүн эьдин үшкү хүнде чиир болза, Бурганга таарымчалыг болбас, ону өргүл кылган деп санапас; ол эът бужартаан болур, а ону чигген кижй бурузун боду чүктээр. ¹⁹Кандыг-бир арыг эвес чүүлге дегген өргүл эьдин база чип болбас — ону отка өрттедир ужурулуг. Арыг кижй бурузу эькти чип болур, ²⁰а бир эвес кандыг-бир кижй, арыг эвес апарган тургаш, Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлүнүн эьдин чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амылыг арттырбас. ²¹Бир кижй кандыг-даа арыг

6:28 Лев. 11:32; 15:12 6:30 Лев. 16:27 7:1 Лев. 5:14—6:7 7:7 Лев. 14:13 7:9 Лев. 2:4-5
7:10 Лев. 2:3 7:11 Лев. 3:1-17 7:12 Лев. 2:4; Сан. 6:15 7:15 Лев. 22:29-30 7:16 Лев. 19:5-8
7:20 Лев. 22:3

эвес чүвеге: азы арыг эвес кижиге, азы арыг эвес малга, азы бир-ле арыг эвес үүрмек дириг амытанга деген соонда, Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлүнүн эьдин чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынны арттырбас».

Өргүдөр дугайында өске дүрүм-хоойлу

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Израиль чонга дараазында чүүлдү дамчыдып чугаала. Кандыг-даа инек, хой, өшкү мал чаан чивенер. ²⁴ Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткен малдың чаан кандыг-даа херегеллеге ажыглап болур, чүг-ле чип болбас. ²⁵ Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салган малдың чаан чиир кандыг-бир кижиге турар болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амылыг арттырбас. ²⁶ Чурттап турар бүгү аал-ораныңарга кандыг-даа ханны: куштун-даа, мал-маганның-даа ханын чивенер. ²⁷ А бир эвес кандыг-бир кижиге хан чиир болза, ол кижини бодунун чонунун аразынга амы-тынныг арттырбас».

²⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁹ «Израиль чонга дараазында чүүлдү дамчыдып чугаала. Дээрги-Чаяакчыга бодунун эп-найырал өргүлүн эккеп салып турар кижиге ол өргүлүнүн кезээн Дээрги-Чаяакчыга тускай өргүл кылдыр эккеп салыр ужурулуг. ³⁰ Ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга салыр өргүлдү бодунун холу-биле эккеп салыр ужурулуг: өргүл чаа биле төштү салыр ужурулуг, төш дээрге Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл-дүр. ³¹ Ооң соонда Бурганның бараалгакчызы чакны өргүл бедигеэжинге өрттессин, а төш Аароннуу болгаш ооң оолдарыны болур. ³² Эп-найырал өргүлү кылдыр салган малдың оң талакы дөңмөзөн база Бурганның бараалгакчызынга беринер. ³³ Аароннун оолдарының аразындан эп-найырал өргүлүнүн ханы биле чаан өргүлгө салып турган кижиге оң талакы дөңмөкти үлүг кылдыр алыр. ³⁴ Чүгө дээрге израиль чоннун эп-найырал өргүлдеринден Менээ бараалгаткан онза өргүлдөр болур төш биле дөңмөкти алгаш, Бурганның бараалгакчызы Ааронга болгаш ооң оолдарынга берип турар

мен. Ол дээрге израиль чоннун салып турар өргүлдеринден Бурганның бараалгакчыларының үргүлчү алыр үлүү-дүр».

³⁵ Ааронну болгаш ооң оолдарын Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг бараан болуру-биле эккелген хүнден бээр, Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден оларның алыр үлүү шак ындыг боор-дүр. ³⁶ Дээрги-Чаяакчы оларны шилип алган хүнүнде ол үлүгнү оларга бээр кылдыр израиль чонга айтышкынын берген. Оларның үргүлчү алыр үлүү ол-дүр. ³⁷ Бүрүн өрттедир өргүл, далган-тараа өргүлү, бачыт дээш өргүл, кем-буруу дээш өргүл, Бурганның бараалгакчызын бараан болуушкунче кирир өргүл болгаш эп-найырал өргүлүнүн дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дүр. ³⁸ Ол дүрүм-хоойлуну Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай дагга дамчыткан. Дээрги-Чаяакчы Бодунга өргүлдөр эккеп салыр дугайында айтышкынын израиль чонга ээн кургак Синай ховузунга берген үеде ол болган.

Ааронну болгаш ооң оолдарын бараан болуушкунче киригени
(Хост. 29:1-36)

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронну оолдары-биле кады кый деп алгаш, ыдыктыг хептерни, шилип чаар олива үзүн, бачыт дээш өргүлдүн бугажыын, ийи кошкарны болгаш бир аргаан хааржак ишти ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнарны база ап ал. ³ Оон бүгү чонну Ужуражылга майгынынче кирер черге чылдырывыт».

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эзугаар кылган. Чон Ужуражылга майгынынче кирер черге чыгып келген. ⁵ Моисей ынчан чонга: «Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эзугаар кылыр ужурулуг чүүл бо-дүр» — деп чугаалаан. ⁶ Оон ол Ааронну оолдары-биле кады чанынга эккеп, сугга чундурган. ⁷ Ооң соонда Ааронга чуга иштики узун хөйлө кедиргеш, курбиле куржааш, шыва тон кедирип каан; хеп кырындан кедер эфодту база кедиргеш, ону быжыглап, эфодтун тускай куру-биле куржап каан. ⁸ Оон аңаа ыдыктыг хапчыгаш кедиргеш, орта урим биле

7:23 Лев. 3:16-17 7:24 Лев. 17:15 7:26 Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10-11, 14; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29 7:31 Сан. 6:20 8:8 Хост. 28:30

туммимни* суп каан. ⁹ Моисей Аароннун бажынга тюрбан дээр бөрт кедиргеш, Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын ёзугаар бөртгүн мурнунга Ааронну Дээрги-Чаяакчыга бараалгатканынын демдээ болур алдын каасталганы каап берген.

¹⁰ Моисей оон шилип чаар олива үзүн алгаш, майгын биле оон иштинде бүгү чүвени чаап, оларны ынчалдыр ыдыктап каан. ¹¹ Өргүл салыр бедигээшти чеди катап үс-биле бызай чашкаш, бедигээшти болгаш оон бүгү херекселдерин, чунар саваны болгаш оон таваан ыдыктап каан. ¹² Оон шилип чаар олива үзүн Аароннун бажынче элээни кудуп, ону ыдыктаанынын демдээ кылдыр чаап каан. ¹³ Оон соонда Моисей Аароннун оолдарын эккелдиргеш, Дээрги-Чаяакчынын берген айтышкынын ёзугаар оларга иштиги хөйлөңнер кедиргеш, кур-биле куржааш, тускай бөрттер кедирип берген.

¹⁴ Моисей бачыт дээш өргүл болур бугажыкты эккелген, а Аарон болгаш оон оолдары бугажыктын бажынче холдарын салган. ¹⁵ Моисей ынчан бугажыкты дөгергеш, ханын дозуп алгаш, салаазын ханче суккаш, өргүл бедигээжин арыглап, оон мыйыстарын бүгү талаларындан чаап каан, а арткан ханнын шуптузун өргүл бедигээжиниң дөжөөнчө төпкөш, ону арыглаары-биле ыдыктап каан. ¹⁶ Оон ол бугажыктын иштинде хамык чаан, баарынын эът-чаглыг кезээн болгаш ийи бүүрөөн чаа-биле каттай ап алгаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹⁷ А бугажыктын эъдин, кежин болгаш чинин чоннун турлаанын даштынга Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар аппарып өрттедипкен. ¹⁸ Оон соонда Моисей бүрүн өрттедир өргүлдүн кошкарын эккээрге, Аарон болгаш оон оолдары кошкарнын бажынче холдарын салганнар. ¹⁹ Моисей кошкарны дөгергеш, оон ханын өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпкен. ²⁰ Оон соонда ол кошкарны үзе-чаза кескеш, бажын, мага-бодунун кезектерин болгаш чаан өрттедипкен. ²¹ А ишти-хырын болгаш чодаларын суга чуп каапкаш, кошкарны өргүл салыр

бедигээшке бүрүнү-биле өрттедипкен: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт, Оон Моисейге берген айтышкынын ёзугаар салган, отка бүрүн өрттедир өргүл ол болган.

²² Моисей оон Бурганнын бараалгачызын бараан болушкунче кииреринин өргүлү болур ийиги кошкарны эккээрге, Аарон болгаш оон оолдары кошкарнын бажынче холдарын салган. ²³ А Моисей кошкарны дөгергеш, ханын дозуп алгаш, Аароннун оң талакы кулаанын халбаңын, оң талакы хол-будунун улуг салааларын чаап берген. ²⁴ Аароннун оолдарын база чанынче кый деп алгаш, оң талакы кулактарынын халбаңнарын, оң хол-буттарынын улуг салааларын чаап берген, а оон соонда арткан ханны өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпкен. ²⁵ Моисей кошкарнын чаан, ужазын, иштинде хамык чаан, баарнын эът-чаглыг кезээн, ийи бүүректи чаа-биле каттай база оң талакы дөңмекти ап алган. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан, ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тараалыг аргаан хааржактан бир хлебти, олива үзү холаан бир боованы база бир чуга хаарган далганын ап алгаш, өргүл малынын чаанынча оон талакы дөңмээниң кырынга салып каан. ²⁷ Оон ол бүгүнү Аароннун болгаш оон оолдарынын адыштарынга салгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан. ²⁸ Моисей ол бүгүнү оларнын адыштарындан ап алгаш, өргүл бедигээжинге бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өрттедипкен: Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл, Анаа салган отка өрттеткен өргүл ол болган. Шак ол өргүл-биле Бурганнын бараалгакчыларын бараан болушкунче кииргени ол-дур. ²⁹ Оон Моисей төштү ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан. Дээрги-Чаяакчынын Моисейге берген айтышкынын ёзугаар өргүлдүн кошкарындан оон алыр үлүү ол турган. ³⁰ Оон соонда ол шилип чаар олива үзү биле өргүл салыр бедигээшке турган ханын ап алгаш, Ааронче база оон хевинче бызай чашкан, а ол ышкак оон оолдарынче, оларнын хептеринче база. Моисей Ааронну, оон

* 8:8 Урим биле туммим – Бурганнын бараалгакчыларынын Дээрги-Чаяакчынын күзел-сооруун тодарадыр дээш ажыглап турганы ийи херексел.

8:9 Хост. 28:36

8:10 Хост. 30:26-29;

Сан. 7:1

8:12 Хост. 30:30

8:15 Хост. 27:2

8:16 Лев. 3:3-4

8:17 Лев. 4:11-12

8:21 Лев. 1:9

8:23 Лев. 14:14-17

хевин, а ол ышкаш ооң оолдарын, олар-нын хептерин шак ынчаар ыдыктап каан.

³¹ Ооң соонда Моисей Ааронга бол-гаш ооң оолдарынга мынча дээн: «Ужу-ражылга майгынынче кирер чер чанынга эътти дүлгөш, бараан болуушкунче ки-рер өргүлдү салыр аргаан хааржакта дал-ган-тараа-биле кады чыгар. Чүгө дээр-ге Дээрги-Чаяакчы менээ: „Ону Аарон бол-гаш ооң оолдары чизин“ — деп айтыш-кын берген болгай. ³² А эът биле далган-тарааның артыын отка өрттедиптинер. ³³ Силерни бараан болуушкунче кири-риниң хүннери эртпээн шаанда — чеди хүн дургузунда — Ужуражылга майгынынче хериминиң иштинге артып калынар, чүгө дээр-ге ол эзулалдың үези ынча хүн үр-гүлчүлээр-дир. ³⁴ Силерни арыглаар дээш бөгүн канчаар кылганы дег, ынчаар кы-лып чорурун Дээрги-Чаяакчы дужааган. ³⁵ Ужуражылга майгынынче хериминиң иштинге чеди дүн-хүн дургузунда артып калынар; өлбөс дээш, Дээрги-Чаяакчы-ның айтышкынын сагынар. Ол менээ ынчаар дужааган болгай. ³⁶ Аарон бол-гаш ооң оолдары Дээрги-Чаяакчы Мо-исейниң аксы-биле чүнү дужааганыл, шуптузун күүсеткеннер.

**Аарон биле ооң оолдарының
баштайгы өргүдөрү**

9 ¹ Сески хүнде Моисей Ааронну бол-гаш ооң оолдарын база Израильдин баштыңнарын кый деп алган. ² Ол Аарон-га мынча дээн: «Бачыт дээш өргүл болур бугажык биле бүрүн өрттедир өргүл бол-лур кошкардан — иелдирзи четпес-дудуу эвес малдан ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы-ның мурнунга эккеп сал. ³ Израиль чонга мону чуугаала: „Бачыт дээш өргүл болур дүктүгүр хунадан, бүрүн өрттедир өргүл болур, четпес-дудуу эвес бир харлыг бы-заа биле хурагандан эккелиңер. ⁴ Эп-на-йрал өргүлү болур буга биле кошкарны база үс-биле холаан далган-тараа өргү-лүн эккелгеш, Дээрги-Чаяакчыга өргү-нөр, чүгө дээр-ге Ол бөгүн силерге кээп көстүр-дүр“. ⁵ Улус Моисейнин: «Экке-лиңер!» — деп дужааган чүезин Ужура-жылга майгынын чанынга эккелген. Бүгү чон чедип келгеш, Дээрги-Чаяак-чының мурнунга туруп алган. ⁶ Моисей оларга: «Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының айтышкынын эзугаар кылыңар, ынчан

Дээрги-Чаяакчының чайынналчак чы-рыы силерге чырып кээр» — деп чугаа-лаан. ⁷ Оон ол Ааронга мынча дээн: «Өр-гүл салыр бедигээшче чоокшулай бергеш, бодунуң бачыт дээш өргүлүн биле бү-рүн өрттедир өргүлүнү эккеп салгаш, бодуну база чонну арыглап каг; чон-нун өргүлүн эккеп салгаш, Дээрги-Ча-яакчының айтышкынын эзугаар чон-ну арыглап каг».

⁸ Аарон өргүл салыр бедигээшче чоокшулап келгеш, бугажыкты бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп дөгөргөн; ын-чаарга ол өргүл ооң боду дээш болган. ⁹ Аароннун оолдары ачазынга ханны ап бээр-ге, ол салаазын ханга суккаш, өргүл салыр бедигээштин мыйыстарын чаап каан, а арткан ханны өргүл бедигээжи-ниң дөжөөнчө төпкөн. ¹⁰ Аарон оон ба-чыт дээш өргүл болган малдың чаан, бүү-ректерин, баарының эът-чаглыг кезээн Дээрги-Чаяакчының Моисейге берген айтышкынын эзугаар өргүл салыр бе-дигээшке өрттедипкен. ¹¹ А эът биле ке-жин чоннун турлааның даштынга отка өрттедипкен. ¹² Ооң соонда Аарон бү-рүн өрттедир өргүлдү дөгөргөргө, оолдары ачазынга ханны ап бээр-ге, өргүл салыр бедигээштин бүгү талаларынче төпкөн. ¹³ Бүрүн өрттедир өргүлдүн мага-боду-нун кезектери болгаш бажын оолдары ап бээр-ге, Аарон ол бүгүнү өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен. ¹⁴ Оон ыңай ол өргүл малынын ишти-хырны биле чодаларын чуугаш, өргүл салыр бедигээшке өрттедипкен.

¹⁵ Аарон ооң соонда чоннун өргүлүн эккеп салган: дүктүгүр хунаны чоннун бачыт дээш өргүлдү кылдыр ооң мурнун-дагы өргүлдүн бугажык дег дөгөргөн. ¹⁶ Бүрүн өрттедир өргүлдү база эккел-геш, доктааткан чурум эзугаар эккеп салган. ¹⁷ Далган-тараа өргүлүн эккел-геш, адыжын долдур уруп алгаш, эртен-ги бүрүн өрттедир өргүл-биле кады өр-гүл бедигээжинге өрттедипкен. ¹⁸ Аарон оон чоннун эп-найрал өргүлдү кылдыр буга биле кошкарны дөгөргөш, оолдары ханны ап бээр-ге, өргүл салыр бедигээш-тин бүгү талаларынче төпкөн. ¹⁹ Оолда-ры ачазынга буганың чаан, кошкарның ужазын болгаш ижин-хырын чаан база баарының эът-чаглыг кезээн ап берген-нер. ²⁰ Оолдары чагны өргүл малдарынын

төштеринче салып каарга, Аарон чагны өргүл бедигээжинге өрттедипкен. ²¹ А өргүлдөргүн төжү биле оң талакы дөңмээн Аарон Моисейниң дужааганын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгаткан.

²² Аарон оон чонче эргилип келгеш, холдарын өрү көдүргөш, чонну алгап-йөрээп каан болгаш бачыт дээш өргүлдү, бүрүн өрттедир өргүлдү база эп-найырал өргүлүн салган соонда, өргүл бедигээжиниң турар черинден дүжүп келген.

²³ Оон Моисей биле Аарон Ужуражылга майгынынче кире берген, а үнүп келгеш, чонну алгап-йөрээп каан. Ынчан Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы бүгү чонга чырып келген. ²⁴ Дээрги-Чаяакчыдан өөскүп үнгөн от өргүл салыр бедигээште бүрүн өрттедир өргүл биле чагны өрттедипкен. Чон ону көрүп кааш, өөрээнинден алгырып, сөгүрүп кээп дүжүп турган.

Бараалгакчыларның боттарын алдынары

10 ¹ Аароннун ийи оглу — Надав биле Авиуд — кайызы-даа бодунун айдызаар саваларын алгаш, орта от салгаш, ол одунче айдызаар чүүлдер каап алганнар. Ынчалза-даа оларның Дээрги-Чаяакчыга эккеп салган оду Оон оларга ажылазын дээш бергени база таарымчалыг деп көргөни от эвес болгаш. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчыдан от өөскөш, Надав биле Авиудту өрттедиптерге, олар Оон мурнунга өлүп калганнар.

³ Моисей Ааронга: «Дээрги-Чаяакчынын: „Менче чоокшулап кээп турар улус Мээң ыдыктымны хүндүлээр ужурулут! Бүгү чоннун мурнунга алдаржыыр мен!“ — дээш, чугаалаар бодаан чүвези чо ышкажыл» — дээрге, Аарон ыт чок барган. ⁴ Моисей оон Аарон биле алышкылар оолдары болур Мисаил биле Элицафанны (а олар Аароннун ачазының дунмазы Узилдин оолдары турган чүве-дир) кый деп алгаш: «Бээр келгеш, төрөл дунмаларыңарның мага-бодун ыдыктыг черден үндүрүп, чоннун турлааның даштынче аппарыңар» — дээн. ⁵ Мисаил биле Элицафан чоокшулап келгеш, Надав биле Авиудтун хөйлеңнеринден тудуп алгаш, олар-

ның сөөктерин чоннун турлааның даштынче үндүрө бергеннер. ⁶ Оон Моисей Ааронга болгаш оон оолдары Элеазар биле Ифамарга мынча деп чугаалаан: «Өлбөс дээш база Дээрги-Чаяакчы бүгү чонга килеңневезин дээш, кажыдалдан бажынар дүгүн үвүрертирбөнер, хевир ора-чаза сокпанар. Ынчалза-даа силерниң ха-дунманар — бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчының өрттедипкени кижилерниң ажыын ажып, ыглап-сыктап болур; ⁷ Ужуражылга майгынынче кирер черни каап чорбанар, оон башка өлү бээр силер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының шилип чаар олива үзү-биле силерни чаап каан болгай». Аарон, Элеазар болгаш Ифамар олар Моисейниң сөзүн ёзугаар кылганнар.

⁸ Дээрги-Чаяакчы Ааронга мынча деп чугаалаан: ⁹ «Өлбөс дээш, Ужуражылга майгынынче кирип тура, арага биле эзиртип суксун ишпе, сээң оолдарың база ишпезиннер: бүгү үрө-салгалыңарга кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм ол-дур. ¹⁰ Силер оон ачызында ыдыктыг болгаш ыдыктыг эвес чүүлдү, ол ышкаш арыг болгаш арыг эвес чүүлдү ылган шыдаар силер ¹¹ база израиль чонну Дээрги-Чаяакчының аңаа Моисейни дамчыштыр бергени бүгү дүрүм-хоюлуларынга өөредип каар силер».

¹² Моисей Ааронга болгаш оон дириг арткан оолдары Элеазар биле Ифамарга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден артып калган далган-тараа өргүлүн алгаш, өргүл бедигээжиниң чанынга ажыткы-биле хөөтпейн хаарган хевээрзин чинер: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур. ¹³ Оон ыдыктыг черге тургаш, чинер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдерден сээң база оолдарының алыр үлүүнөр ол-дур: Дээрги-Чаяакчы менээ ынчаар дужаган чүве. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдөр кылдыр бараалгаткан төштү-даа, дөнмекти-даа сен бодун, оолдарың база кыстарың арыг черге чинер, чүгө дээрге израиль чоннун эккеп салганы эп-найырал өргүлдеринден сээң база оолдарының алыр үлүүнөр ол-дур. ¹⁵ Израильчилер Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан дөңмөк биле төштү өргүп турар малдын

9:23 Сан. 6:22-27 9:24 Башт. 6:21; 3 Хаан. 18:38; 1 Чыл. 21:26; 2 Чыл. 7:1 10:1 Хост. 6:23 ||
Хост. 30:9 10:2 Сан. 11:1; 16:35 || Сан. 3:4; 26:61 10:3 Хост. 19:22 10:4 Хост. 6:18, 22
10:6 Лев. 21:10 10:7 Лев. 21:10 10:9 Иез. 44:21 10:10 Лев. 11:47 10:13 Лев. 2:3

чаа-биле катай Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг: Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзу-гаар ол бүгү сээң база оолдарыңның үргүлчү алыр ужурлуг үлүүнөр болур».

¹⁶ Моисей бачыт дээш өргүлдүң дүктүгүр хуназын тып чадап, дилеп туруп берген, а ону өрттедиппен бооп-тур. Ол ону билип кааш, Аароннун дириг арткан оолдары Элеазар биле Ифамарга килең-неп-хорадап, мынча деп турган: ¹⁷ «Чүге бачыт дээш өргүлдү ыдыктыг черге чивээн силер? Ол дээрге аажок ыдыктыг өргүл-дүр. Бүгү чоннун кем-буруузун өршээп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглаар дээш, ол өргүлдү силерге берген болгай. ¹⁸ Ол өргүлдү ханын ыдыктыг черге кирибээн болгай, ынчангаш силер мээң дужааганым ёзугаар ооң эьдин ыдыктыг черге чиир ужурлуг турган силер».

¹⁹ А Аарон Моисейге: «Улус бөгүн бачыт дээш өргүл биле бүрүн өрттедир өргүлдү Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп салган болгай, а мен ыңдыг эпчок байдалга таварыштым. Бир эвес мен бөгүн бачыт дээш өргүлдү чиген болзумза, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болур турган бе?!» — дээн. ²⁰ Моисей ынчан акызының чугаазын чүүлдүг деп көргөн.

Арыг болгаш арыг эвес дириг амытаннар
(Ы. х. к. 14:3-20)

11 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаалаңар. Чер кырында бар, силерге чиирин чөпшээрээн дириг амытаннар бо-дур. ³ Кандыг-даа адыр дуюглуг, кегженир дириг амытанны чип болур силер. ⁴ Адыр дуюглуг азы кегженир дириг амытаннардан чүгле дараа-зында дириг амытаннарны чип болбас силер: тевени, чүге дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуюу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁵ сарлык-дегени* база, чүге дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуюу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁶ койгунну

база, чүге дээрге ол кегженир-даа болза, адыр дуюу чок-тур, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁷ хаванны база, чүге дээрге ол адыр дуюглуг-даа болза, кегженир-тир, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур. ⁸ Ыңдыг янзылыг дириг амытаннарны эьдин чивенер, сегинге дегенер! Олар силерге арыг эвес боор-дур.

⁹ Сутга чурттаар бүгү дириг амытан-нардан далайга азы хемге чоруур чакпалыг база казырыктыг амытаннарны чип болур силер. ¹⁰ А бүгү-ле үүрмек суг амытаннарындан, сутга чоруур бүгү дириг амытаннардан далайга азы хемге чоруур чакпазы азы казырыгы чок дириг амытаннарны шуптузу силерге бужар чүүл болур. ¹¹ Олар силерге бужар чүүл болзун: оларны эьдин чивенер, сектеринден ческиниңер. ¹² Сутга чоруур чакпазы азы казырыгы чок бүгү дириг амытаннар силерге бужар чүүл болур.

¹³ А куштарның иштинден дараа-зында куштардан* ческиниңер (чип болбас, бужар амытаннар-дыр ол): эзирден, дастан, кара-дастан; ¹⁴ дээлдиңден, бичежек эзирлерниң бүгү хевирлеринден; ¹⁵ кускаунун бүгү хевирлеринден; ¹⁶ страустан, үгүден, ак-кускундан, хартыганын бүгү хевирлеринден; ¹⁷ кызыл-үгүден, балыкчы-үгүден, тулаа кужу ибистен; ¹⁸ ак-үгүден, пеликандан, тогдуктан; ¹⁹ шилден, аистиң бүгү хевирлеринден, итпиктен болгаш часкыдан.

²⁰ Дөрт-даяктап кылаштаар, ужар чалгынныг кандыг-даа курт-кымыска-як силерге бужар чүүл болур. ²¹ Ынчал-за-даа дөрт-даяктап кылаштаар, ужар чалгынныг курт-кымыска-як аразындан шураар буттарлыг курт-кымыска-як чип болур силер. ²² Оларның иштинден саранчанын, шартылаанын, шергиниң янзы-бүрү хевирлерин* чип болур силер. ²³ Ёске кандыг-даа чалгынныг, дөрт даван-даяктыг курт-кымыска-як силерге бужар чүүл болур.

²⁴ Дараазында дириг амытаннар силерни арыг эвес кылып каар, оларның сегинге дегген кижиги бүрүзү кегжээге чедир

* 11:5 Сарлык-деге — еврей дылда «шафан» дээр, хая-даштыг черге чурттаар үүрмек хээкчи (Ыд. ыр. 103:18; У. ч. 30:26 көр). * 11:13 Куштар — куштарның аттарының чамдызын шын очулдурган деп бүзүрелдиг чугаалаары берге, оларның элээн хөйү чүгле Чоокку Чөөн чүкте чурттап турар, ынчангаш бо данзыны чижелеп алган данзы деп билзе чогуур. * 11:22 Еврей сөзүгүлде хээкчи куртарның дөрт аңгы хевириниң аттары кирген. Оларны тодарадып, чиге очулдуары кончуг берге.

10:16 Лев. 9:3, 15 10:18 Лев. 6:26 11:2 Мк. 7:19; Аж.-ч. 10:12-15; Рим. 14:14 11:22 Мк. 1:6

арыг эвес болур. ²⁵ Оларның кайы-бирээ-зиниң сегин көдүрүп турган кижиги бүрүзү хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур. ²⁶ Адыр эвес дуюглуг азы кегженмес мал бүрүзү силерге арыг эвес боор-дур. Ындыг малдын сегинге дегген кижиги бүрүзү арыг эвес болур. ²⁷ Бүгү дөрт даванныг дириг амытаннарның аразындан дуюг чок да-ваннарлыг дириг амытан бүрүзү силерге арыг эвес боор-дур, оларның сегинге дегген кижиги кезээге чедир арыг эвес болур. ²⁸ Оларның сегин көдүрүп турган кижиги хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур — шак ол дириг амытаннар силерге арыг эвес боор-дур.

²⁹ Чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытаннардан силерге арыг эвес амытаннар бо-дур: дедир-даван, күске, улуг селескениң янзы-бүрү хевирлери; ³⁰ гекко, хамелеон, летаа селеске, кох селеске болгаш тиншамет селеске*.

³¹ Бүгү-ле үүрмек дириг амытаннардан олар силерге арыг эвес боор-дур: оларның сегинге дегген кижиги бүрүзү кезээге чедир арыг эвес болур. ³² Оларның сегиниң кандыг-бир кезээ дээпкен бүгү чүве: кандыг-даа ыяш аптара, азы хеп, азы хөм-кеш, азы шоодай база ажыл-херек кылырда ажылгаар кандыг-даа херексел арыг эвес болур; оларны сугже суп каар херек. Олар кезээге чедир арыг эвес болур, а ооң соонда арыг апаар. ³³ Оларның сегиниң кандыг-бир кезээ кире берген кандыг-даа дой саваның иштинде турар бүгү чүве арыг эвес апаар, а саваны буза шаап каар ужурлуг силер. ³⁴ Шак ындыг савага турган суг дегген кандыг-даа аыш-чем арыг эвес болур; ындыг савадан кулуп ижип турар кандыг-даа суксен база арыг эвес болур. ³⁵ Ол амытаннарның сегиниң кандыг-бир кезээ кире берген бүгү чүве арыг эвес болур; янзы-бүрү дой суугулар ынчип барза, оларны чуура шаап кааптар херек, чүте дээрге силерге арыг эвес боор-дур. ³⁶ Чүтүг суг бажы азы суглуг кудук арыг хевээр артар. А демги үүрмек дириг амытаннарның сегинге дээпкен кижиги арыг эвес апаар. ³⁷ Олар-

ның сегиниң кандыг-бир кезээ бир-ле тарыыр деп турар үрезинге дээптер болза, ол үрезин арыг хевээр артар. ³⁸ А бир эвес үрезинни сугтарган соонда, оларның сегиниң кандыг-бир кезээ үрезинче кээп дүжөр болза, ол силерге арыг эвес болур.

³⁹ Аыш-чемге ажылгап турарыңар кандыг-бир малыңар бодунуң өлүмү-биле өлүр болза, ооң сегинге дегген кижиги кезээге чедир арыг эвес болур. ⁴⁰ Ол сектин эьдин ап чиир кижиги хевин чуп аар ужурлуг база кезээге чедир арыг эвес болур. Оларның сегин көдүрүп турган кижиги база хевин чуп аар ужурлуг; ол кезээге чедир арыг эвес болур.

⁴¹ Чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан бүрүзү силерге бужар чүүл-дур, ону чип болбас. ⁴² Хырынга соястаар, дөрт-даяктап кылаштаар азы дөрттөн хөй даванныг бүгү амытаннарны чивенер — чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан бүрүзү бужар чүүл болур. ⁴³ Бодуңарны ындыг дириг амытаннар-биле бужартатпаңар база оларга деггеш, арыг эвес апарбаңар. ⁴⁴ Чүте дээрге Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен! Мен ыдыктыг болганымда, силер база ыдыктыг болу бериңер. Бодуңарны чер кырында көжүп-шимчээн үүрмек дириг амытан-биле арыг эвес болдуңар. ⁴⁵ Мен — Бурганыңар болур дээш силерни египет черден үндүрүп экселген Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Ыдыктыг бооп көрүңер, чүте дээрге Мен ыдыктыг-дыр мен.

⁴⁶ Мал-маган, куштар болгаш сугда азы чер кырында көжүп-шимчеп турар бүгү үүрмек дириг амытаннар дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ⁴⁷ Ону силерге арыг, чип болур база арыг эвес, чип болбас дириг амытанны аңгылазын дээш берген».

*Чаш уруг төрүттүңерге,
иезиниң арыглары*

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга дараазында чүүлдү чугаала. Бир эвес херээжен кижиги иштелгеш, оол уруг божуп

* 11:30 Бо дириг амытаннарны ылапты-биле тодарадып, амгы үениң дириг амытаннары-биле дөмейлей көөрү болдунмас. Ынчангаш оларның чамдыктарының бурунгу еврей аттарын киирген.

11:25 Лев. 13:6, 34; 14:8, 9, 47; 15:5; 16:26, 28; Сан. 19:10; 31:24
Сан. 19:15 11:33 Лев. 6:28; 15:12 11:39 Лев. 17:15; 22:8; Ы. х. к. 14:21
1 Пет. 1:16; Евр. 12:10 11:47 Лев. 10:10; Иез. 44:23 12:2 Лев. 15:19

11:32 Лев. 15:12;

11:44 Лев. 19:2; 20:7, 26; 21:8;

аар болза, боду чеди хүн дургузунда арыг эвес болур; ай демдээ көрүп турар үезинде дег, арыг эвес болур. ³ А сески хүнде чаа төрүттүнгөн оолдун дотаан кыргызжап демдектээр ужурлуг. ⁴ Оон демги херээжен төгүлгөн ханы дээш үжен үш хүн дургузунда арыглары ужурлуг. Ол бодунун арыгланып турар үезинде, кандыгдаа ыдыктыг чүүлге дегбезин база ыдыктыг черже кирбезин.

⁵ Бир эвес херээжен киж кыс урут божуп аар болза, ай демдээ көрүп турар үезинде дег, арыг эвес болур, чүглө ийи чеди хонук хуусаада; а оон соонда ол херээжен төгүлгөн ханы дээш алдан алды хүн дургузунда арыгланыр ужурлуг.

⁶ А бодунун оглу азы кызы дээш арыглары хуусаазы эрте бээрге, демги херээжен бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир харлыг хурагандан база бачыт дээш өргүл кылдыр көгө-буга азы көгээзинден Ужуражылга майгынынче кирер черге эккеп, Бурганның бараалгакчызынга бээр ужурлуг. ⁷ А Бурганның бараалгакчызы ол өргүлдү Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккеп салгаш, херээжен кижини арыглап каар. Оон ол херээжен төгүлгөн ханындан арыг апаар. Оол азы кыс божаан херээженге хамааржыр дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур. ⁸ А бир эвес херээжен кижиниң хураган өргүүр харыы чок болза, ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккелгеш, бирээзин — бүрүн өрттедир, а өскезин — бачыт дээш өргүл кылдыр салзын. Ынчан Бурганның бараалгакчызы ону арыглап каарга, ол херээжен арыг апаар».

Улустуң кеш аарыгларының дугайында

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Мага-бодунун кежинге ыжык, бузур азы кылагар сору тытты берген киж турган дижек. Ол кижиниң оозу кеш аарыының балыынче шилчий берип болур, ынчангаш ону Бурганның бараалгакчызы Ааронга азы Аароннун оолдарына — Бурганның бараалгакчыларынын кайы-бирээзинге эккээр херек. ³ Бурганның бараалгакчызы кеште балгыны шинчилеп көөр. Бир эвес балыг черде дүктер агара берген база балыг кешче ха-

нылап кире берген болза, ол дээрге кеш аарыы-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, ону арыг эвес деп чарлаар.

⁴ А бир эвес ол кижиниң кежинде кылагар сору кешче ханылап кирбээн база ол соруда дүктер агара бербээн болза, Бурганның бараалгакчызы ындыг сорулуг кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каар ужурлуг. ⁵ Бурганның бараалгакчызы чедиги хүнде ол кижини шинчилеп көргөш, балыг черниң хевир өскерилбээн база балыг кешке үдереп непперевээн болза, ону база бир чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каар ужурлуг. ⁶ Чеди хүн эрткен соонда, Бурганның бараалгакчызы демги кижини база катап шинчилеп көрзүн. Бир эвес балыг шоолуг илдең эвес апарган база кешке үдереп непперевээн болза, Бурганның бараалгакчызы ону арыг деп чарлаар ужурлуг: ол дээрге чүглө бузур-дур. А бузурлаан киж хевин чуп алзын, ынчан арыг болу бээр. ⁷ А бир эвес арыгланыр дээш, Бурганның бараалгакчызынга кээп чоранынын соонда, ол кижиниң кежинде бузуру үдереп неппереп эгелээн болза, ол Бурганның бараалгакчызынга база катап кээп көстүр ужурлуг. ⁸ Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң кежинде бузурнун тарап үдереп непперээнин көрүп каар болза, ону арыг эвес деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге кеш аарыглыг киж-дир.

⁹ Кандыг-бир киж кеш аарыглыг болза, ону Бурганның бараалгакчызынга эккээр херек. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөргө, кежинде ак ыжык бар, ол ыжыкта дүктер агара берген база ыжыкта достак ириниң эт бар болза, ¹¹ оон кежинде хоочураан кеш аарыы бар-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң арыг эвезин чарлазын, ону улустан түр када аңгылаан херээ чок, чүгө дээрге оон арыг эвези илдең-дир. ¹² Чамдыкта кеш аарыы кешти дургаар үдереп непперээш, оон балы кижиниң кежин Бурганның бараалгакчызынын көрүп шыдаар шаа-биле тейинден тавангайынга чедир шыва ап болур. ¹³ Бурганның бараалгакчызы кеш аарыы кижиниң бүгү мага-бодун шыва апканын

12:3 Э. д. 17:12 12:4 Лк. 2:22 12:8 Лев. 1:14; Лк. 2:24

2 Чыл. 26:20 13:6 Лев. 11:25

13:3 Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 15:5;

көрүп кагза, ону арыг деп чарлаар ужурлуг, чүгө дээрге кижиниң мага-боду бүрүнү-биле холайтыр агара берген болза, ол арыг арыг болур. ¹⁴ Ынчалза-даа ол кижиниң мага-бодунга иринниг этт көстүп кээри билек, ол арыг эвес апаар. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы иринниг этти көрүп кааш-ла, ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг; иринниг этт арыг эвес болур — ол дээрге кеш аарыдыр. ¹⁶ А бир эвес иринниг этт катап база агара бээр болза, ол кижиги Бурганның бараалгакчызынга база катап чедер берзин. ¹⁷ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөр. Бир эвес балыг чер агара берген болза, Бурганның бараалгакчызы аарыг кижини арыг деп чарлазын, чүгө дээрге ол ам арыг болу берген-дир.

¹⁸ Кандыг-бир кижиниң кежи оюлганнааш, оон экирий берген, ¹⁹ а оюлган орнунга ак ыжык азы кызылзымаар кылагар сору тыттып келген болза, ону Бурганның бараалгакчызы шинчилеп көөр ужурлуг. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы кылагар соруну даштындан көөргө, кешче ханылап кире берген база дүктери агара берген болза, ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: оюлганнап турган черге частып үнүп келген кеш аары ол-дур. ²¹ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы шинчилеп көөргө, ол кылагар сору да ак дүктер чок; боду кешче ханылап кирбээн база шоолуг илден эвес болза, демги кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каапсын. ²² Ынчаарга кылагар сору кешке аажок үгдереппетерээр болза, Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужурлуг: ол дээрге аарыг-дыр. ²³ А бир эвес кылагар сору кешке үгдереппетеревейн, ол-ла хевээр артар болза, чүгө оюлганнааш сорбуланы бергени ол-дур, ынчангаш Бурганның бараалгакчызы демги кижини арыг деп чарлаар.

²⁴ Кандыг-бир кижиниң кезинге өртөн турган, а оон ол өртөнгөн черин орнунга ак азы кызылзымаар ак өңнүт кылагар сору тыттып келген дижи. ²⁵ Бурганның бараалгакчызы ону шинчилеп көөргө, дүктери агара берген база кешче ханылап кире берген болза, ол дээрге өртөнгө частып үнүп келген кеш аары-дыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг эвес деп чарлаар ужур-

луг: кеш аарыындан аараан кижиги болгандыр. ²⁶ Ынчаарга Бурганның бараалгакчызы көөргө, кылагар сору да ак дүктер чок, ол боду кешче ханылап кирбээн база шоолуг илден эвес болза, демги кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап каапсын. ²⁷ Бурганның бараалгакчызы ол кижини чедиги хүнде шинчилеп көрүн: бир эвес кылагар сору кешке аажок үгдереппетерээр болза, ону арыг эвес деп чарлазын: кеш аарыындан аараан кижиги болгандыр. ²⁸ А бир эвес кылагар сору туржунда хевээр артып, кешке үгдереппетеревейн база шоолуг илден эвес болза, ол дээрге чүгө өртөндөн тывылган ыжык-тыр. Бурганның бараалгакчызы ол кижини арыг деп чарлазын, чүгө дээрге өртөнгөн чер сорбуланган болгандыр.

²⁹ Эр азы херээжен кижиниң бажынга азы сегелинге балыг турган дижи. ³⁰ Бурганның бараалгакчызы балыг черин шинчилеп көргөш, ол балыг кешче ханылап кире берген база ында дүктер чингелеп, саргара берген болза, ол кижини арыг эвес деп чарлазын: кодур-бузурдур, башта азы сегелде кеш аары-дыр. ³¹ Бурганның бараалгакчызы кодур-бузурнун балыын шинчилеп көрүн: бир эвес ону даштындан көөргө, кешче ханылап кирбээн база оон дүктери ам-даа карарбаан болза, кодур-бузурдан аараан кижини чеди хүн дургузунда улустан аңгылап кагзын. ³² Бурганның бараалгакчызы оон чедиги хүнде кодур-бузурнун балыг черин шинчилеп көрүн: бир эвес ол үгдереппетеревейн, оон дүктери саргара бербээн база кодур-бузур кешче ханылап кирбээн болза, ³³ аарыг кижиги чүлүттүнүп алзын, ынчалза-даа кодураппетеревейн черин чүлүтүс ужурлуг. Бурганның бараалгакчызы ынчан ол кижини база бир чеди хүн дургузунда улустан аңгылап кагзын. ³⁴ Бурганның бараалгакчызы оон кодур-бузурну чедиги хүнде шинчилеп көөргө, ол кешке үгдереппетеревейн база олче ханылап кирбээн болза, демги кижини арыг деп чарлазын. Ол кижиге хевин чуп алзын, оон арыг болу бээр. ³⁵ А бир эвес ону арыг деп хулээп көргөн соонда, кодур-бузур аажок үгдереппетеревей бээр болза, ³⁶ Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, кешке кодур-бузурнун үгдереппетеревейн көрүп кагза, саргара берген дүктери-даа

дилээн херээ чок: аарыг кижиг аарыг эвес-тир. ³⁷ А бир эвес кодуур-бузурнуу дашты-кы хевири өскерилбээн база ында кара дүктөр үнүп келген болза, кодуур-бузур-нуу экирээни ол-дур, а демги кижиг аарыг болу берген-дир. Бурганның бараалгакчызы ону аарыг деп чарлазын.

³⁸ Эр азы херээжен кижиниң кежинге кылагар ак сорулар тыптып келген дижи. ³⁹ Бурганның бараалгакчызы ол кижини шинчилеп көргөш, оон кежинде кылагар сорулар бүлүргей ак өңнүүн эскерип каар болза, кеште частып үнүп келген айыыл чок бузур болган-дыр, а демги кижиг аарыг-дыр.

⁴⁰ Бир-ле кижиниң бажының дүгү дүжө берген дижи: ол – тас баштыг-даа болза, аарыг кижиг-дыр. ⁴¹ Ынчаарга оон бажының мурнуу талазында дүктөри дүжө берген дижи: ол – калчан баштыг-даа болза, аарыг кижиг-дыр. ⁴² А бир эвес баштың калчанынга азы тазынга кызыл-ымаар ак балыг чер тыптып кээр болза, демги кижиниң бажынга частып үнүп келген кеш аарыг ол-дур. ⁴³ Бурганның бараалгакчызы аарыг кижини шинчилеп көөргө, оон бажының калчан азы тас черинде ыжы кызыл-ымаар ак өңнүг, а ол ыжыкты даштындан көөргө, улустун кежинде кеш аарыг ышкаш көстүр болза, ⁴⁴ ол дээрге кеш аарыгыннан араан, аарыг эвес кижиг-дыр. Оон бажында балыг чер бар-дыр. Бурганның бараалгакчызы ону аарыг эвес деп чарлаар ужурулуг.

⁴⁵ Шак ындыг балыглыг, кеш аарыгыннан араан кижиг качыгдалдын самдар хевин кетсин; бажының дүгүн үвүргей ап чорзун; арнын думчуунуң алдында чедир дуй орааттынып алзын база: „Аарыг эвес мен! Аарыг эвес мен!“ – деп алгырып, улусту сагындырып чорзун. ⁴⁶ Аарыгынның бүгү хуннеринде ол кижиг аарыг эвес деп санаттырар. Ол кижиг аарыг эвес болгаш, аңгы черге, чоннуң турлааның даштынга чурттаар ужурулуг.

Дүдүктү хеп дугайында

⁴⁷ «Дүдүк* чер хеп аймаанга: дүктен азы лёндан кылган хепке, ⁴⁸ лён болгаш дүктен сырып азы ээрип туруп кылган пөске база алгы-хөмгө болгаш алгы-хөмден кылдырган кандыг-бир этке тыптып

келген дижи. ⁴⁹ Бир эвес хепте, алгы-хөмде азы сыраан, ээрген пөсте база алгы-хөмден кылдырган кандыг-бир этте дүдүк чер ногаанзымаар азы кызыл-ымаар өңнүг болза, ол дээрге дүдүк-түр, ону Бурганның бараалгакчызынга көргүзөр херек. ⁵⁰ Бурганның бараалгакчызы дүдүктү шинчилеп көргөш, дүдүктүг хеп биле этти чеди хун дургузунда ангылап кагзын. ⁵¹ Оон чедиги хунде дүдүктү шинчилеп көөргө, хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске база кандыг-даа этти кылырынга ажыглаан алгы-хөмгө үгдереп неперей берген болза, ол дээрге халдавырлыг, аарыг эвес дүдүк-түр. ⁵² Бурганның бараалгакчызы хепти, дүктен азы лёндан сыраан азы ээрген пөстү база кандыг-даа алгы-хөмден кылдырган этти, шак ындыг дүдүктүг болза, өрттедир ужурулуг: ол дээрге халдавырлыг, аарыг эвес дүдүк-түр. ⁵³ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы дүдүктүн хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске база алгы-хөмден кылдырган кандыг-бир этке үгдереп неперевээнин көрүп каар болза, ⁵⁴ дүдүк черлиг хеп биле этти чуурун дужаагаш, чеди хун дургузунда база катап ангылап кааптар ужурулуг. ⁵⁵ Чутган соонда, Бурганның бараалгакчызы хеп биле этти шинчилеп көөргө, дүдүк үгдереп неперевезе-даа, оон даштыкы хевири өскерилбээн болза, ол аарыг эвес-тир. Ону өрттедир херек: хеп биле эттин иштиги азы мурнуу талазын деже чипкен дүдүк болган-дыр. ⁵⁶ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы көөргө, хеп биле этти чуп каапкан соонда, дүдүк шоолуг илден эвес апарган болза, ону хептен азы алгы-хөмден база сырып азы ээрип туруп кылган пөстен ора тыртып кааптар херек. ⁵⁷ Ынчаарга дүдүк хепке, сырып азы ээрип туруп кылган пөске болгаш кандыг-бир алгы-хөмден кылдырган этке база катап тыптып кээр болза, ол частып үнүп орап дүдүк-түр: шак ындыг дүдүктүг хеп биле этти өрттедивит. ⁵⁸ А бир эвес хепти, сырып азы ээрип туруп кылган пөстү база алгы-хөмден кылдырган кандыг-бир этти чуп каапкан соонда, дүдүк чиде бээр болза, ындыг хеп биле этти база катап чуур херек; ол ынчан аарыг болу бээр».

* 13:47 Дүдүк – еврей дылда «цараат» деп сөс «дүдүк» деп билиишкинни-даа, «кеш аарыглары» деп билиишкинни-даа илередип турган.

⁵⁹ Дүктен азы лёндан кылган хепте болгаш сырып азы ээрип туруп кылган пөсте база алгы-кештен кылдынган кандыг-бир этте тыптып келген дүдүк дугайында, оларны арыг азы арыг эвес деп чарлаарының дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.

Халдавырлык кеш аарыындан аарып турган улусту арыглаары

14 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейте мынча деп чугаалаан: ² «Халдавырлык кеш аарыындан аараан кижини арыглаарда, ажыглаар ужурулг дүрүм-хоойлу бо-дур. Бурганның бараалгакчызы ол кижиниң аараанының дугайында дыннап кааш, ³ чоннун турлааның даштыгынче үне бээр ужурулг. Ол бараалгакчы халдавырлык кеш аарыындан аарып турган кижиниң аарыгы экирий бергенин көрүп каан ди-жик. ⁴ Бурганның бараалгакчызы ынчан арыгланып турар кижиге херек ийи арыг база дириг кушту, пөш ыяжының будуун, кызыл удазынын болгаш иссоп дээр үнүштү эккээрин улуска дужаазын. ⁵ А оон куштарның бирээзин агым сугдан ус-кан суг куткан дой сава кырынга дөгө-рерин дужаазын. ⁶ Бурганның бараалгакчызы дириг кушту пөш ыяжының будуу, кы-зыл удазын болгаш иссоп-биле кады ап алгаш, оларның шүптүзүн демги суг кы-рынга дөгөргөн куштун ханынче супсун. ⁷ Оон соонда халдавырлык кеш аарыы-ндан арыгланып турар кижиге ол ханны чеди катап бызай чашкаш, ону арыг деп чарлазын, а кушту ажык шөлче ужу-дуп үндүрүпсүн.

⁸ Арыгланып турар кижиге бодунун хевин чуп алзын; бүгү-ле дүктерин чү-лүп каапсын база мага-бодун сугга чуп алзын, ол ынчан арыг болу бээр. Оон соонда аарып турган кижиге чоннун тур-лаанче кирип келгеш, бодунун чадыр-ының даштыгынча чеди хонзун. ⁹ А чедиги хүнде ол кижиге бодунун дүктерин: бажы-ның дүгүн, салын, хавааның кирбиин — бүгү-ле бар дүктерин чүлүп каапсын, оон хептерин чуп алзын база мага-бодун суг-га чуп алзын, ол ынчан арыг болу бээр.

¹⁰ А сески хүнде ол кижиге четпес-дудуу эвес ийи эр хураганны, бир харлыг кыс хойну база далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун үш

кезээ эң шынарлык далганны болгаш бир лог олива үзүн ап алгаш келзин. ¹¹ Ын-чан арыглаашкынны кылыр бараалгак-чы ол кижини оон өргүлдери-биле кады Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп кагзын. ¹² Оон соонда эр хураганның бирээзин кем-буруу дээш өргүл кылдыр салзын база бир лог олива үзүн ап алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгатсын. ¹³ Оон бачыт дээш өргүлдү база бүрүн өрттедир өргүлдү дө-гөргө ыдыктыг черге эр хураганны дөгө-рин. Бачыт дээш өргүл ышкаш, кем-буруу дээш өргүл Бурганның бараалгакчызы-ны болур: аажок ыдыктыг өргүл ол-дур.

¹⁴ Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн ханын дозуп ал-гаш, арыгланып турар кижиниң оң та-лакы кулааның халбаңын, оң холунун улуг салаазын, оң будунун улуг эргээн чаап кагзын. ¹⁵ А оон соонда бичии оли-ва үзү узуп алгаш, солагай талакы ады-жынче куткаш, ¹⁶ оң холунун салаазын солагай талакы адыжында үсче суккаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салаазы-биле чеди катап бызай чашсын. ¹⁷ Бурган-ның бараалгакчызы адыжында арткан үзүн ап алгаш, арыгланып турар кижиниң оң талакы кулааның халбаңын, оң холунун улуг салаазын, оң будунун улуг эргээн — кем-буруу дээш өргүлдүн ха-нынын кырындан — чаап кагзын. ¹⁸ Оон адыжында артып калган үзүн арыгланып турар кижиниң бажынче кудупкаш, ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыглап кагзын. ¹⁹ Бурганның бараалгакчызы ба-чыт дээш өргүлдү эккеп салзын, арыг-ланып турар кижини оон арыг эвезин-ден арыглап кагзын. Оон бүрүн өрттедир өргүлдү дөгөргө. ²⁰ Бурганның бараал-гакчызы бүрүн өрттедир өргүл биле дал-ган-тараа өргүлүн өргүл бедигээжинге салып, демги кижини ынчалдыр арыг-лаарга, ол арыг болу бээр.

²¹ А ол кижиге ыдык бооп, долгу үнелит өргүлдөр кылыр хары чок болза, бодун арыглаар дээш, бир эр хураганны кем-буруу дээш онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып эккелзин. Оон ыңай далган-тараа өргүлү кылдыр эфа-ның оннун бир кезээ олива үзү холаан, эң шынарлык далганны; бир лог олива

14:2 Мф. 8:4; Мк. 1:44; Лк. 5:14; 17:14 14:4 Лев. 1:14 || Сан. 19:6 || Хост. 12:22 14:7 4 Хаан. 5:10 || Лев. 16:22 14:8 Лев. 11:25 14:13 Лев. 7:7 14:14 Лев. 8:23

үзүн база ²² бодунуң тып шыдаптары ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни эккелзин. Бир куш бачыт дээш өргүл, а өскези — бүрүн өрттедир өргүл болур.

²³ Арыгланып турарының сески хүнүнде демги кижин ол бүгүнү Бурганның бараалгакчызынга — Ужуражылга майгынынче кирер черге, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга — эккелзин. ²⁴ Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн хураганы биле олива үзүн ап алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдер кылдыр бараалгатсын. ²⁵ Оон кем-буруу дээш өргүлдүн хураганын дөгөсер. Бурганның бараалгакчызы кем-буруу дээш өргүлдүн ханын дозуп алгаш, арыгланып турар кижинин оң талакы кулаанын халбанын, оң холунуң улуг салаазын, оң будунуң улуг эргээн чаап кагзын. ²⁶ Бурганның бараалгакчызы олива үзүндөн элээни бодунуң солагай талакы адыжынче кудуп алзын. ²⁷ Оон соонда оң холунуң салаазы-биле солагай адыжында үстү Дээрги-Чаяакчынын мурнунга чеди катап бызай чашсын. ²⁸ А оон адыжында олива үзүндөн алгаш, арыгланып турар кижинин оң талакы кулааның халбаңын, оң холунуң улуг салаазын, оң будунуң улуг эргээн — кем-буруу дээш өргүлдүн ханынын кырындан — чаап кагзын. ²⁹ Бурганның бараалгакчызы адыжында арткан үзүн арыгланып турар кижинин бажынче кудуп, ону Дээрги-Чаяакчынын мурнунга арыглап кагзын. ³⁰ Оон арыгланып турар кижинин эккеп шыдаары ийи көгө-буганың азы ийи көгээзиннин бирээзин өргүлгө салзын. ³¹ Бурганның бараалгакчызы ол кижинин эккеп шыдааны өргүлгө салыр куштарнын бирээзин — бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин — бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, далган-тараа өргүлү-биле кады салыр. Бурганның бараалгакчызы арыгланып турар кижини Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ынчалдыр арыглап каар.

³² Халдавырлыг кеш аарындан аараан база оозун арыглаар долу үнелиг өргүлдер кылыр харыы чок кижин дугайында дүрүм-хоойлуу шак ындыг боор-дур.

Бажыңнар ханаларында дүдүк

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ³⁴ «Элезин дээш, силерге берип турарым ханаан чер-

ге чеде бээринерге, ээлеп чурттай бээр черинерде бажың-балгатче дүдүктү салыпкан дижик мен. ³⁵ Ынчан ындыг бажың ээзи Бурганның бараалгакчызынга баргаш: „Мээң бажыңымда аарыг дег чүве тыптып келди“ — деп чугаалазын. ³⁶ Бурганның бараалгакчызы дүдүктү шинчилеп көөрү-биле ол бажыңга чедип кээр бетинде, бажыңда бар бүгү чүве арыг эвес болу бербезин дээш, ол бүгүнү дашкаар үндүрүп кааптарын дужаазын. Оон соонда Бурганның бараалгакчызы бажыңны шинчилеп көөрү-биле чедип кээр. ³⁷ Ол дүдүктү шинчилеп көөрге, бажыңнын ханаларында дүдүк ногаан-зымаар азы кызылзымаар ыйылчак черлер дег база даштындан көөрге, ханаларже ханылап кире берген болган дижик. ³⁸ Бурганның бараалгакчызы ынчан бажыңдан үнгөш, „Олче чеди хүн дургузунда кирип болбас“ дээр ужурлуг. ³⁹ Оон ол чедиги хүнде бажыңга база катап келгеш, шинчилеп көрзүн. Бир эвес дүдүк бажыңнын ханаларын дургаар үгдереп нептерей берген болза, ⁴⁰ дүдүд берген даштарны бузарын дужаагаш, оларны хоорай даштында арыг эвес черже үндүр октаттырыпсын. ⁴¹ А оон бажың иштин улуска бүрүнү-биле сивиртип каапкаш, сивирген малгаштын шуптузун хоорай даштында арыг эвес черже аппарып төктүрзүн. ⁴² Улус биеэги даштарнын орнунга өске даштарны салгаш, чаа малгаш-биле бажыңны чаап каар.

⁴³ Ынчаарга даштарны бускаш, бажыңнын эрги малгашын сивиргеш, чаа малгаш-биле чаап каан соонда, бажыңда дүдүк база катап частып үнүп кээр болза, ⁴⁴ Бурганның бараалгакчызы чедип келгеш, шинчилеп көөр ужурлуг. Бир эвес дүдүк бажыңда үгдереп нептерей берген болза, ол дүдүк халдавырлыг-дыр, а бажың боду арыг эвес-тир. ⁴⁵ Ук бажыңны даштарын, ыяжын болгаш бүгү малгашын үрегдеп бускаш, хоорай даштында арыг эвес черже сөөртүп үндүрер черек. ⁴⁶ Ол бажыңче кирип болбас дээн бүгү үенин дургузунда ынаар кирген кижин кезеңге чедир арыг эвес болур.

⁴⁷ Аңаа удуп чыткан азы чөмнөнгөн кижин база хевин чүп алып ужурлуг. ⁴⁸ А бир эвес Бурганның бараалгакчызы чедип келгеш, ол бажыңны база катап малгаштап чаап каан соонда, ында

дүдүк үгдереп нептереvээнин көрүп каар болза, бажынны арыг деп чарлаар уjurлут, чүгө дээрге дүдүк эттине берген-дир.⁴⁹ Бурганның бараалгакчызы бажынны арыглаары-биле ийи кушту, пөш ыяжы-нын будуун, кызыл удазынны база иссоп дээр үнүштү ап алзын.⁵⁰ База куштар-нын бирээзин агым сугдан ускан суг куткан дой сава кырынга дөгерзин.⁵¹ Ол оон пөш ыяжынын будуун, иссопту, кызыл удазынны база дириг арткан кушту алгаш, дөгерген куштун ханын холаан демги сугже оларнын шуптузун суккаш, бажынны чеди катап бызай чашсын.⁵² Бурганның бараалгакчызы бажынны куштун ханын холаан демги суг-биле; дириг куш, пөш ыяш будуу, иссоп болгаш кызыл удазын-биле ынчалдыр арыглап кагзын.⁵³ Ооң соонда дириг кушту хоорай даштындан ажык шөлчө ужудуп үндүрзүн. Бурганның бараалгакчызы бажынны ынчалдыр арыглаарга, ол арыг болу бээр».

⁵⁴⁻⁵⁶ Кандыг-даа халдавырлыг кеш аарны болгаш кодур-бузур дугайында; хепте азы бажында дүдүк дугайында база ыжык, бузур болгаш кылагар сору дугайында дүрүм-хоойлу шак ындыг боор-дур.⁵⁷ Ол бүгү дүрүм-хоойлу арыг азы арыг эвес болурун илередиринге керек.

Эр улуска хамааржыр дүрүм-хоойлу

15¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаалаан: Кандыг-бир эр кижинин мага-бодундан* сыстып турар суук чүүлдер бар болза, оозу дээш ол арыг эвес болу бээр. ³ Ол кижинин мага-бодундан суук чүүл сыстып үнүп-даа турар азы мага-бодунга боглуп артып-даа каар болза, дөмей-ле ооң арыг эвезин көргүзөр.

⁴ Ындыг арыг эвес кижинин чыткан дөжээ база олуруп турган кандыг-даа эди арыг эвес болур. ⁵ А ооң дөжээнге дегген өске кижини хевин чуп алып, а боду сугга чунуп алып уjurлут; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ⁶ Арыг эвес кижинин олурган черинге олурупкан өске кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып уjurлут; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ⁷ Арыг эвес кижини

нин мага-бодунга дегген өске кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып уjurлут; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ⁸ Сыстып турар суук чүүлдүг кижини арыг кижиге дүкпүрүптөр болза, арыг кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып уjurлут; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ⁹ Арыг эвес кижинин олурган олут бүрүзү база арыг эвес болур. ¹⁰ Шак ындыг кижинин адаанга салып турган кандыг-бир чүүлге дегген кижини бүрүзү кезээге чедир арыг эвес болур. А ол чүүлдү көдүрүп аппаар кижини хевин чуп алып база сугга чунуп алып уjurлут; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ¹¹ Сыстып турар суук чүүлдүг кижини холун чуп албайн, өске-бир кижиге дегген болза, өске кижини бүрүзү хевин чуп алып база сугга чунуп алып уjurлут; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ¹² Арыг эвес кижини дой савага дегген болза, ол саваны буза шаап каар керек. А бир эвес ыяш савага дегген болза, ону сугга чуур керек.

¹³ Сыстып турар суук чүүлдүг кижини оозундан адырлып-арыгланып алып болза, арыгланганындан бээр чеди хүн эрткенин манааш, хевин чуп алып база мага-бодун агым сугга чуп алып уjurлут; ол ынчан арыг болу бээр. ¹⁴ Ол кижини сески хүнде ийи көгө-буга азы ийи көгээзин ап алгаш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга, Ужуражылга майгынынче кирер черге чедип келгеш, куштарны Бурганның бараалгакчызынга эккеп берзин. ¹⁵ Бурганның бараалгакчызы куштарнын бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, ол кижини сыстып турар суук чүүлүндөн Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ынчалдыр арыглап каар.

¹⁶ Бир-ле эр кижинин үрези төгүлгөн болза, ол бүгү бодун сугга чуп каапсын; ол кижини кезээге чедир арыг эвес болур. ¹⁷ Үрө төктү берген хеп болгаш алгы-хөм бүрүзүн сугга чуп кааптар керек; ол чүүлдер кезээге чедир арыг эвес болур».

Херээжен улуска хамааржыр дүрүм-хоойлу

¹⁸ «Эр кижини херээжен кижини-биле холбажырга, үрези төктү берген болза, иелээ сугга чунуп каапсыннар; олар

* 15:2 Мага-бот — бо сөс кижинин алдыкы органнын ойзу адап турар хире.

14:49 Лев. 14:4 14:57 Лев. 10:10 15:5 Лев. 11:25 15:12 Лев. 6:28; 11:32 15:14 Лев. 1:14 15:16 Бл. х. к. 23:10

кежээге чедир арыг эвес болулар. ¹⁹ Бир эвес херэежен кижй ай демдээ көргөн үезинде мага-бодундан ханы төктүп турар болза, чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. Аңаа дегген кижй бүрүзү кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁰ Ай демдээ көргөн үезинде ханы төктүп турар херэежен кижинин чыдып азы олуруп турганы бүгү чүүл арыг эвес болур. ²¹ Демги херэеженнин орун-дөжээнге дегген кижй бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижй кежээге чедир арыг эвес болур. ²² Демги херэеженнин олурган чүүлүнге дегген кижй бүрүзү хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижй кежээге чедир арыг эвес болур. ²³ Демги херэеженнин дөжээнге азы олурган черинге чыткан бир-ле чүүлге дегген кижй кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁴ А бир эвес эр кижй ай демдээ көргөн херэежен-биле холбашкаш, ооң ханынга боражып алыр болза, ол эр кижй чеди хүн дургузунда арыг эвес болур, а ооң чыдып аары орун-дөжөк бүрүзү база арыг эвес болур.

²⁵ Херэежен кижинин ханы ай демдээ көргөн үезинден аңгы үезде хөй хүнер дургузунда азы ай демдээ көргөн үезинде ажыр төктүп туруп бээр болза, ол херэежен, ай демдээ көргөн үезинде дег, арыг эвес болур. ²⁶ Ол херэеженнин ханы төктүп турар үезинде чыдары кандыг-даа орун-дөжөк, ооң ай демдээ көргөн үезинде чыткан орун-дөжөк дег, арыг эвес деп санаттырар. База ооң олуруп аары кандыг-даа эт, ай демдээ көргөн үезинде дег, арыг эвес болур. ²⁷ Ол орун-дөжөккө дегген кижй бүрүзү арыг эвес апаргаш, хевин чуп алыр база сугга чунуп алыр ужурлуг; ол кижй кежээге чедир арыг эвес болур. ²⁸ А ол херэежен хан төктүүшкүнүнден адырлып-арыгланып алгаш, чеди хүн эртерин манап алыр ужурлуг, ооң соонда ол арыг болу бээр. ²⁹ Сески хүнде ол херэежен ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни ап алгаш, Ужуражылга майгынынче кирер черге, Бурганның бараалгакчызынга эккеп берсин. ³⁰ Бурганның бараалгакчызы куштарнын бирезин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, ол херэежен-

ни ооң арыг эвес хан төктүүшкүнүнден Дээрги-Чаяакчынын мурнунга арыглап каар. ³¹ Израиль чон ооң аразында турар Мзэн ыдыктыг өртгээмни бужартадып, бодунун арыг эвезинден өлү бербес кылдыр, „Арыг эвес болбанар!“ деп сагындырып көрүңер!»

³²⁻³³ Сыстып турар суук чүүлдүг кижй дугайында; үреси төгүлгөш, арыг эвес болу берген кижй дугайында; ай демдээ көрүп турар херэежен кижй дугайында; сыстып турар суук чүүлдүг эр, херэежен улус дугайында база арыг эвес херэежен-биле холбашыр эр кижй дугайында дүрүм-хоойлу шак ыңдыг боор-дур.

Өндүр улуг арыглаашкын хуну

16 ¹ Ааронун ийи оглу Дээрги-Чаяакчыже чоокшулай бергеш, өлүп калган соонда, Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалашкан. ² Ол Моисейге мынча дзэн: «Аарон акынга мону дамчыдып чугаала. Ол ыдыктыг черде аскан көжеге артыңче кандыг-даа үезде туразында кирип турбазын. Шак ында ыдыктыг аптара болгаш ону дуй салыр халып бар, Мен ол халыптың кырынга булут аразындан көстүп кээп турар мен. Ынчангаш өлбөс дизе, Аарон ынаар кирбезин!

³ Аарон эң ыдыктыг черже чүглө бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыкты база бүрүн өрттедир өргүл кылдыр кошкарны эккеп салгаш, кирип болур. ⁴ Ол баштай мага-бодун чуп алгаш, лён иштики чүвүрнү болгаш лёндан даараан ыдыктыг хөйлөңни кедип алзын, лён курну куржанзын база бажынга лён тюрбаны кетсин. Ол хептер дөгерези ыдыктыг хептер-дир. ⁵ Аарон оон чыгылып келген израиль чондан бачыт дээш өргүл кылдыр ийи дүктүгүр хунаны база бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир кошкарны ап алзын. ⁶ А оон соонда ол бодунун адындан бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыкты эккеп салып, бодун база өг-бүлезин арыглап алзын.

⁷ Ийи дүктүгүр хунаны база эккелгеш, Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга тургузуп кагзын. ⁸ Аарон оон соонда ол ийи хунага кандыг үүлө-салым таваржырын шилип, үлүгден тыртсын: бирги үлүг —

15:19 Лев. 12:2 15:24 Лев. 18:19 15:25 Лев. 11:47; Мф. 9:20; Мк. 5:25; Лк. 8:43 15:29 Лев. 1:14
15:31 Сан. 5:3; 19:13, 20; Иер. 7:30; Иез. 5:11; 23:38 16:1 Лев. 10:2 16:2 Хост. 26:31; 30:10;
Мф. 27:51; Евр. 6:19; 9:3 || Хост. 25:22 16:4 Хост. 28:39-43; Иез. 44:18

Дээрги-Чаяакчыга өргүл боору, а ийиги-зи – чорударынын үлүү* болур. ⁹ Аарон Дээрги-Чаяакчыны деп үлүү оонашкан дүктүгүр хунаны эккелгеш, бачыт дээш өргүл кылдыр салзын. ¹⁰ А чорударынын үлүү оонашкан дүктүгүр хунаны Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дириг бодун эккеп тургузуп кагзын. Ол хунаны дамчыштыр чонну арыглаар дээш, ону ээн кургаг ховуже салып чорудуптар ужурлуг.

¹¹ Аарон бодунуң адындан салып турары, бачыт дээш өргүлдүн бугажыын эккелгеш, ону дөгериш, бодун база өг-бүлезин арыглап алзын. ¹² Оон ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунда турар айдызаар бедигээште оттуг көстөрни хүүрекчи-гешти долдур узуп алгаш, хоюдур соктап каан чаагай чыттыг чүүлдерни кош-адыжын долдур уруп алгаш, эң ыдыктыг черже кирире берзин. ¹³ Ооң соонда чаагай чыттыг чүүлдерни Дээрги-Чаяакчынын мурнунда айдызаар кылдыр отка салып кагзын, ынчан оларнын булут-талчак жыы ыдыктыг аптараның халы-вын бүргей аптар. Оон башка Аарон өлүп каар. ¹⁴ А оон ол бугажыктын ханындан алгаш, салаазын ынаар суп, халыптын кырын чөөн талазындан бызай чашсын; ол ышкаш халыптын мурнунга ханны салаазы-биле чеди катап бызай чашсын.

¹⁵ Аарон ооң соонда чоннуң адындан салып турар бачыт дээш өргүлдүн хуназын дөгөргөш, ооң ханын көжеге артынче аппараттын. Бугажыктын ханы-биле кылып турган бүгү чүвезин хуна-нын ханы-биле кылып, халыптын кы-рынче болгаш мурнунче бызай чашсын.

¹⁶ Ол ынчаар кылып, израиль чоннун бүгү бачыттарындан: оларнын арыг эве-зинден база кем-буруулуг үүлгедиглер-инден эң ыдыктыг черни арыглап каг-зын. Оларнын аразынга турар, арыг эвес чоруунга бораашкан Ужуражылга май-гыны-биле Аарон база ынчаар кылып ужурлуг. ¹⁷ Аарон чонну арыглаар дээш эң ыдыктыг черже кирип турар өйдө, ол оортан дедир үнгүжеге чедир, өске кым-даа Ужуражылга майгынынга турбас ужурлуг. Ол бодун, өг-бүлезин болгаш бүгү израиль чонну шак ынчаар арыг-лап кагзын.

¹⁸ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчынын мурнунда турар өргүл бедигээжинге чедө бергеш, ону арыглап, бугажык биле ху-нанын ханындан ап алгаш, бедигээштин мыйыстарын бүгү талаларындан чаап кагзын. ¹⁹ Аарон оон салаазында хан-биле өргүл салыр бедигээшти чеди ка-тап бызай чашсын. Ол бедигээшти из-райль чоннун арыг эвезинден арыглап база ыдыктап кагзын.

²⁰ Аарон эң ыдыктыг черни, Ужу-ражылга майгынын болгаш өргүл са-лыр бедигээшти арыглап дооскаш, ди-риг хунаны эккелзин. ²¹ Ол оон соонда ийи холун хунаның бажынга салып, оон кырынга израиль чоннун бүгү кем-бу-руузун, бузуттарын болгаш бачыттарын ажыы-биле миннип чугаалап, ол бүгүнү хунаже чая каапсын. Оон хунаны айбы-чы кижиге сүрдүргөш, ээн кургаг ховуже чорудупсун. ²² Хуна чоннун бүгү кем-бу-руузун бодунга ап алгаш, эрттинмес эл-дерлиг черже чоруй баар; ол хунаны ээн кургаг ховуже шак ынчаар чорудуптар.

²³ Аарон Ужуражылга майгынын өлө кире берзин база эң ыдыктыг черже ки-рерде кедип турганы лён хептерин ужул-гаш, оларын анаа каапсын. ²⁴ Ол ыдыктыг черже мага-бодун сугга чүп каапкаш, үр-гүлчү кедер хевин кедип алган үнүп кел-зин, оон бодунуң адындан салыр бүрүн өрттедир өргүл биле чоннун адындан салыр бүрүн өрттедир өргүлдү салып, бодун база чонну арыглазын. ²⁵ А бачыт дээш өргүлдүн чаан база өргүл салыр бе-дигээшке өрттесин. ²⁶ Хунаны чоруда-рынын үлүү кылдыр сүрүп аппаратан ки-жи хевин база мага-бодун сугга чүп алыр ужурлуг. Ооң соонда ол чоннун турлаан-че кирип кээп болур. ²⁷ Ханын арыглаш-кын кылыры-биле эң ыдыктыг черже кирире берген бачыт дээш өргүлдүн бугажык биле хуназын чоннун турлаанын даштынче үндүрө бергеш, кезин, эьдин база чинин отка өрттөтсүн. ²⁸ Ол бүгү-нү өрттедир кижиге хевин база мага-бо-дун сугга чүп алыр ужурлуг. Ооң соонда чоннун турлаанче ол кирип кээп болур.

²⁹ Силерге кезээ-мөңгөде доктаат-кан дүрүм мындыг болзун: чеди айнын онда боттарыңарны шеглээшкин-биле

* 16:8 Чорударынын үлүү – еврей дылда ийиги хунаны «Азаселге» деп айткан. Болгу дег өске билишчин ёзугаар «Азасел» деп сөс ээн кургаг ховуда чурттаан буктуң ады болур.

16:13 Хост. 25:21-22 16:18 Хост. 30:10 16:22 Лев. 14:7 16:23 Лев. 6:11 16:26 Лев. 11:25

16:27 Хост. 29:14; Лев. 4:11-12; 6:30; 9:11; Сан. 19:5; Евр. 13:11 16:29 Лев. 23:27-32; Сан. 29:7-11

томаартыңар, кандыг-даа ажыл кыл-баңар. Үндезин чурттакчы-даа, аранарга чурттай берген даштыкы кижилер-даа ону сагып чорзун. ³⁰ Чүгө дээрге шак ол хүнде силерни бүгү-ле бачыттарыңардан арыглаар: ынчан Дээрги-Чаяакчының мурнунга арыг болу бээр силер. ³¹ Ол хүн — силерге онзагай амыр-дыш хүнүдүр, боттарыңарны шөгүлөшкөн-биле томаартыңар: бо дээрге кезээ-мөңгөде доктааткан дүрүм-дүр. ³² Шилип чаап каан, ачазының орнунга ыдыктыг бараан болушкун кылзын дээш төлөөлөттүргөн бараалгакчы — арыглаашкынны чорудар кижилер ол болуру ужурулут. Ол ыдыктыг лөн хептерин кедип алгаш, ³³ ыдыктыг черин, Ужуражылга майгынын, өргүл салыр бедигээшти; Бурганның бараалгакчыларын база бүгү чонну арыглазын. ³⁴ Израиль чонну бүгү бачыттарыңардан чылда бир катап арыглаар дээш, шак ол дүрүм-хоойлуну силерге мөңгөзи-биле доктааткан болзун».

Моисей бүгү чүүлү Дээрги-Чаяакчынын дужааганын ёзугаар кылган.

Ханга хамаарышкан дүрүм-хоойлу

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга болгаш оон оолдарыңга база бүгү израиль чонга мону чугаалап көр, Дээрги-Чаяакчынын оларга чугаалазын дээн айтышкынын дамчыт.

³ Израильчилер аразындан инек, хой, өшкү малын чоннун турлаанга азы чоннун турлааның даштынга дөгерген кижилер бүрүзү ⁴ малын Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчыга өргүлгө эккеп салбас болза, хан төгүүшкүнү дээш буруудаар: а хан төпкөн болганда, ону бодунун чонунун аразыңга амылыг арттырбас. ⁵ Израиль чон шөлгө дөгериң турары өргүл малын Дээрги-Чаяакчыга — Ужуражылга майгынынче кирер черге, Бурганның бараалгакчызынга эккелзин база оларны Дээрги-Чаяакчыга салган эп-найырал өргүлү кылдыр дөгериң салзын дээш, бо дүрүмнү берген. ⁶ Бурганның бараалгакчызы Ужуражылга майгынынче кирер чер чанында Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшче малдың ханын төпсүн база чог-

ны Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыт кылдыр өрттөтсүн. ⁷ Израиль чон самыралга алзып, сүрүп халып турары хуназыг дүрү-бурганнарыңга моон соңгаар өргүлдөр эккеп салбазын дээш, ындыг болзун. Бо дүрүм-хоойлуну оларның бүгү салгалдарыңга кезээ-мөңгөде доктаадып каан болзун!

⁸ Чонга оон ыңай мону чугаала. Израильчи ийикпе, азы израиль чоннун аразында чурттап турар даштыкы кижилер өрттедир өргүлдү азы черле кандыг-бир өргүлдү кылгаш, ⁹ Дээрги-Чаяакчыга өргүлгө салыры-биле Ужуражылга майгынынче кирер черге эккелбес болза, ону чонунун аразыңга амылыг арттырбас.

¹⁰ Израильчи ийикпе, азы израиль чоннун аразында чурттап турар даштыкы кижилер кандыг-бир хан чиир болза, Мен ол кижиге удур боор мен база ону чонунун аразыңга амылыг арттырбас мен. ¹¹ Мага-боттун амы-тыны — ханында болгай, ынчангаш Мен силерни арыглаар дээш, өргүл салыр бедигээшке ханны ажыглаарын доктааткан мен, чүгө дээрге шак ол хан кижини арыглап турар. ¹² Ынчангаш израиль чонга: „Силерниң кайыңар-даа хан чивезин, ол ышкак араңарда чурттап турар даштыкы кижилер база хан чивезин“ — деп чугаалаан ужурум ол.

¹³ Израильчи ийикпе, азы израиль чоннун аразында чурттап турар даштыкы кижилер чирин хорубаан черлик аң азы куш тудуп алза, ханын черже аксып каапкаш, довурак-биле хөөп каар ужурулут. ¹⁴ Чүгө дээрге кандыг-даа дириг амытан-ның амы-тыны ханында болуру. Ынчангаш израиль чонга: „Кандыг-даа эъттин ханын чивенер, чүгө дээрге кандыг-даа эът-ботту хан амы-тынның кылыр болгай. Хан чиир кижилер бүрүзү амылыг артпас ужурулут“ — деп чугаалаан мен.

¹⁵ Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткөн дириг амытанның эъдин чиир кижилер бүрүзү: үндезин чурттакчы-даа, аранарга чурттай берген даштыкы кижилер-даа хевин чуп алыр база суга чунуп алыр ужурулут, ол кижилер кезээге чедир арыг эвес болуру, а оон арыг болу бээр. ¹⁶ А бир эвес хевин база мага-бодун чуп албас болза, буруузуң боду чүктээр».

16:32 Хост. 29:30 17:5 Ы. х. к. 12:15-20 17:6 Э. д. 8:21; Лев. 1:9 17:7 2 Чыл. 11:15

17:9 Ы. х. к. 12:20 17:10 Э. д. 9:4-6; Лев. 3:17 17:11 Евр. 9:22 17:13 Ы. х. к. 12:16, 24

17:15 Лев. 11:25, 40

**Эр-херээжен харылзааларны
чурумчудар дүрүм-хоойлу**
(Лев. 20:11-22)

18 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ²«Израиль чонга мону чутаала. Мен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ³Моон мурнунда чурттап турганыңар Египеттин чонунун чаңчылдарын ёзугаар чурттаванар база силерни эдертип апшар чыдарым Ханаанның чоннарының чаңчылдарын ёзугаар чурттаванар, оларның доктааткан дүрүмнериниң айы-биле барбаңар. ⁴Мээн хоойлуларымны күүсединер, дүрүмнеримни сагыңар, оларны чандыр баспайн эдеринер. Мен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен. ⁵Мээн дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагыңар. Оларны сагыыр кижилер оларның ачызында амылып арттар. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

⁶Кым-даа бодунун чоок төрели-биле холбажырын бодап, олче чоокшула-лас ужурулуг. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

⁷Ачаңның мага-бодунун тудуш кезээ болур аваң-биле холбашпа. Ол херээжен — сээң аваң-дыр, ооң-биле холбашпа.

⁸Ачаңның өске кадайы — соңгу иең-биле холбашпа: ооң шалдаңы дээр-ге ачаңның база шалдаңы болгай.

⁹Ачаңның азы аваңның уруу болур угбаң азы дуңмаң-биле — ол аалыңарга-даа азы аалыңардан дашкаар-даа төрүт-түнген болза — холбашпа.

¹⁰Оглу-кызынның уруу-биле холбашпа. Ооң шалдаңы дээрге бодунун база шалдаңы болгай.

¹¹Ачаңның кадайының уруу-биле холбашпа. Ол дээрге чаңгыс ададан төрүттүнген кыс дуңмаң-дыр, ооң-биле холбашпа.

¹²Ачаңның угбазы азы дуңмазы болур кыс кижилер-биле холбашпа. Ол дээр-ге ачаңның кады төрээни-дир.

¹³Аваңның угбазы азы дуңмазы-биле холбашпа. Ол дээрге аваңның кады төрээни-дир.

¹⁴Ачаңның акызы азы дуңмазының кадайы-биле холбашпа. Ол дээрге сээң чааваң-дыр.

¹⁵Кенниң-биле холбашпа. Ол дээр-ге оглунун кадайы-дыр, ооң-биле холбашпа.

¹⁶Акыңның азы дуңмаңның ка-дайы-биле холбашпа. Ооң шалдаңы дээр-ге акыңның азы дуңмаңның база шал-даңы болгай.

¹⁷Херээжен кижилер-биле чоок харыл-заалыг чурттап турган болзунза, ооң уруу-биле азы ооң оглу-кызының уруу-биле холбашпа. Олар дээрге ооң төрөөн уруглары-дыр, ынчаар кылыры — самы-раашкын-дыр.

¹⁸Кадайың дириг чорда, ооң кады төрөөнүн кадай кылдыр ал, холбашпа; угбашкыларны адааннаштырба.

¹⁹Кадайың ай демдээ көрүп турар өйдө, холбажыр бодап, олче чоокшула-ва.

²⁰Өске кижиниң кадайы-биле хой-гашпа, ол чорук сени арыг эвес кылып каар.

²¹Ажы-төлүннүн кайы-бирээзин Молох бурганга өргүвө*, Бурганыңның адын бужартапта. Мен — Дээрги-Чаяак-чы-дыр мен!

²²Херээжен кижилер-биле дег, эр кижилер-биле холбашпа. Ол дээрге бужар чүүл-дүр.

²³Кандыг-даа мал-биле холбашпа, ол чорук сени арыг эвес кылып каар. Херээжен кижилер база, мал-биле холбажыр дээш, ооң чаныңга барбас ужурулуг. Ол дээрге орта эвес бужар чүүл-дүр.

²⁴Бо чүүлдерниң кайызы-биле-даа бодунары арыг эвес кылбаңар, чүге дээр-ге силерниң чурттаар черинерден үндүр сывырып турарым чоннар ол бүгү чүүл-дерден бужартаан болгай. ²⁵Чер база арыг эвес апарган. Мен ону ооң чурттаачыла-рының кем-буруузу дээш кезеткен мен: чер ында чурттаан чоннары боду-ла үндүр кызыпкан. ²⁶Мээн дүрүмнерим бол-гаш хоойлуларымны сагыңар, үндезин чурттаачы-даа, аранарда чурттап турар даштыкы кижилер-даа ол бужар чүүлдерниң кайызын-даа кылбазын. ²⁷Бүгү-ле ол бу-жар чүүлдерни бо черге кээр мурнуңарда аңаа чурттап турган улус үүлгедип турган,

* 18:21 Азы: «Молох бурганга бараалгадыры-биле бербе» (Лев. 20:2 көр).

18:3 Иез. 20:7-8; 23:8 18:5 Ы. х. к. 4:1; 32:47; Неем. 9:29; У. ч. 4:4; Иез. 18:9; 20:11; Рим. 8:13; 10:5; Гал. 3:12 18:8 Ы. х. к. 22:30 18:9 Ы. х. к. 27:22; 2 Хаан. 13:12 18:15 Э. д. 38:26 18:16 Мф. 14:4; Мк. 6:18 18:17 Ы. х. к. 27:23 18:18 Э. д. 29:30; 30:15 18:19 Лев. 15:24 18:20 Хост. 20:14 18:22 Э. д. 19:5; Башт. 19:22; Рим. 1:27 18:23 Хост. 22:19 18:25 Сан. 35:34; Иер. 2:7; Иез. 36:17

ынчангаш чер арыг эвес апарган болгай.

²⁸ Силер черни бужартадып эгелээр болзунарза, демги чоннарны үндүр кызыпканы дег, чер силерни база үндүр кызыптар.

²⁹ Бир эвес кандыг-бир улус бо бүгү бужар чүүлдерни үүлгедир болза, оларны чону-нуң аразынга амылыг арттырбас. ³⁰ Бо черге силернин мурунуарда турган чоннар орта эвес бужар чаңчылдар элерип турганнар. Олар дег кылбас дээш база ындыг черектер ужун арыг эвес апарбас дээш, Мээң хоойлуларымны сагыңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!»

***Бодун ыдыкты-биле
алдынарының дүрүм-хоойлузу***

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонунуң бүгү ниитилелинге мону дамчыдып чугаала. Ыдыкты-биле чурттанар, чүте дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар болур Мен ыдыктыг-дыр мен.

³ Кижиги бүрүзү бодунуң авазы биле ачазын хүндүлөзүн, Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагызын. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

⁴ Хоозун дүрүзү-бурганнарга мөгөйбөңөр, бодунарга шуткаан бурганнар кылбаңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

⁵ Эп-найырал өргүлүнүң малын Дээрги-Чаяакчыга дөгөрип тура, ол Аңаа таарымчалыг болур кылдыр дөгөринер: ⁶ өргүл кылган хүнүндө азы дараазында хүнде ону чиир ужурлуг силер, а үшкү хүнде артып калган кезеңн отка өрттедир черек. ⁷ Өргүл малының үшкү хүнде арткан кезеңн чиир болза, ол бужар чүүл болу бээр, ону чиيري Бурганга таарымчалыг болбас. ⁸ Ону үшкү хүнде чиир кижиги бүрүзү буруузуң боду чүктээр, чүте дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдык өргүлдү бужартадып турар-дыр, ындыг кижини чонунуң аразынга амылыг арттырбас.

⁹ Бодунарның чериңерге дүжүт ажаап тура, шөлүңернин кыдыын чедир ажаавайн, арттырып калыңар. Ажаап турар тарааңар черге кээп дүжөр болза, чыгбаңар. ¹⁰ Виноград шөлүңде тараан виноградыңны бүрүнү-биле ажаава. Черге кээп дүшкөн каттарны-даа чыгба: ядыыларга база өскөртөн келген улуска арттырып каг. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

¹¹ Оорланмаңар, шын эвес чүүл чугаалаваңар, бот-боттарыңарны мегеле-веңер. ¹² Мегелеп тура, Мээң адым-биле даңгыраглаваңар: Бурганыңарнын адын баксыратпаңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹³ Өске кижини кызып-кыйба, үптөп-тонава, хөлезилеттинген ажилчыңга төлөвир бээрин дүннү өттүр түдүп, эртенге чедир соңгаарлатпа. ¹⁴ Дүлөй кижини бак сөглөвө, согурнун мурунуга тептиге бээр моондак салба. Бурган-ыңдан коргуп чор. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁵ Улусту чөптүг эвес шийтпе. Ядыыла кижиги-дир дээш, аңаа чымчак болба, күш-шыдалдыг-ла кижиги-дир дээш, ооң күзелин хандыраарын бодава. Өске кижини шынның туружундан шийдип чор. ¹⁶ Улус аразынга хоп-меге дажыглава. Буруу чок кижини шаажылап кагзын дээш, шийткел үндүрер үеде, меге херечилел кылба. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ¹⁷ Чүрээңге ха-дунманга көөр хөөн чок чорук шыгжава. Чоок кижини эдип-чазап сурга, ынчан ол кижинин хайы-биле бачыттыг болбас сен. ¹⁸ Өжөөн негеве, чонунуң улuzuңга удур бак сагыш шыгжава, харын чаныңда кижиге бодунга бодун дег ынак бол. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁹ Мээң дүрүмнеримни сагыңар. Малыңны өске ук-уксаалыг мал-биле эдериштирбе. Чаңгыс шөлгө ийи янзы үрезин тарыва. Янзы-бүрү пөстөр холуштур даараан хөп кетпе*.

* 19:19 Ыдыктыг чүүл кавызыңга, сыр дедир, холушкак пөстөрни саналдап турар. Ынчалдыр Ужуражылга майгынының адаккы шывы болгаш көжөгелерин лән база дүктөн артып кылган (Хост. 26:1, 31). База-ла ындыг холушкак пөстен дээди бараалгакчының эфодун, хөрөк баартыгын болгай курун кылган (Хост. 28:6, 15; 39:29).

19:2 Лев. 11:44; Иис. 24:19; 1 Пет. 1:16 19:3 Хост. 20:8-12 19:4 Хост. 20:3-5; Ы. х. к. 5:8

19:5 Лев. 7:16-18 19:9 Лев. 23:22; Ы. х. к. 24:19; Рүф. 2:1-2 19:10 Рүф. 2:1, 15 19:11 Хост. 20:15;

Лев. 6:2-3 || Эф. 4:25; Кол. 3:9 19:12 Хост. 20:7; Ы. х. к. 5:11; Мал. 3:5 19:13 Ы. х. к. 24:14-15;

Рим. 13:8 19:15 Хост. 23:2-3; Ы. х. к. 1:17 19:16 Хост. 23:1, 7; Ы. х. к. 27:25; 3 Хаан. 2:1-11

19:18 У. ч. 20:22 || 1 Хаан. 20:17; Мф. 5:43; 19:19; 22:39; Мк. 12:31; Лк. 10:27; Иак. 2:8; Рим. 13:9;

Гал. 5:14 19:17 Мф. 18:15; Лк. 17:3 19:19 Ы. х. к. 22:9

²⁰ Эр кижиге-биле дүгдөп каан кул херэежен-биле хойгажыр өске кижиге турган дижи. Бир эвес ол кул херэеженни демги кижиге амдыгаа чедир садып албаан азы хоставаан болза, оларның иелдирзин кездир*, ыңчалза-даа өлүмгө оонаштырбас ужурулуг, чүгө дээрге ол херэежен хостуг эвес турган-дыр. ²¹ Ол эр кижиге кем-буруузу дээш өргүл кылдыр Ужуражылга майгынынче кирер черге Дээрги-Чаяакчыга кошкарны эккеп салзын. ²² Бурганның бараалгакчызы кошкарны Дээрги-Чаяакчының мурнунга кем-буруу дээш өргүл кылдыр салгаш, бачыт үүлгөткен ол кижини арыглап каар. Ынчан демги кижиге үүлгөткен бачыды дээш өршээл алыр.

²³ Келир үедө ээлээр чуртунарже кире бергеш, кандыг-бир кат-химистиг ыяш тарып кагзыңарза, ооң химистерин чири хоруглуг деп санаңар: оларны үш чыл дургузунда чивес ужурулуг. ²⁴ А дөрткү чылда ол ыяштың хамык химистери Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаарыңа херек ыдыктыг өргүл болур. ²⁵ Бешки чылда ооң хамык химистерин чип болур силер база ооң силерге бээр химистери өзүп-көвүдээр. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

²⁶ Ханныг эът чивеңер; канчаар-даа болза илби кылып, төлгелевөңер.

²⁷ Бажыңарның кыдыын долгандыр дөңгүрөтпөңер, салыңарнын кыдыгларын таартпаңар. ²⁸ Өлгөн улус дээш кажыыдап, мага-бодунарны чара кеспеңер база шыйбактаваңар, эът-кежинерге кадап будаан бижимелдер кылбаңар*. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

²⁹ Бодуңнун уруунну самыын-садарынче албадаа, оон башка чурттуң чоңу самыралга алзып алыр база чуртту бузут-бактыг херектер бүргей аптар.

³⁰ Мээң доктаатканым амыр-дыш хуннерин сагыңар, Мээң ыдыктыг черимни хүндүлөңер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³¹ Өлүт улустуң сүнезиннерин кый дээр-даа, караң көрнүр-даа улуска бар-

банар, арга-сүмө айтырбанар. Бодунарны олардан бужартаарыңа чедирбеңер. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

³² Буурул баштыг кижиниң мурнунга туруп кел, улуг назылыг улусту хүндүлө. Бурганыңдан коргуп чор. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³³ Силерниң черинерге чурттай берген даштыкы кижини кызып-кыйба.

³⁴ Араңарда чурттай берген өскээртен келген кижиге силерге үндезин чурттакчы ышкаш болзун: аңаа бодуңга дег ынак бол, чүгө дээрге силер база египет черге өскээртен келген улус бооп чораан болгай силер. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!

³⁵ Чөптүг эвес болбанар, хемчээп болгаш деңзилеп тура-даа, шын эвес кылбанар. ³⁶ Силерниң деңзилээр деңзирер, килдеринер, төктүүчел база суук чүүлдер хемчээр саваларыңар шын хемчээр болзун. Мен дээрге силерни египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен.

³⁷ Мээң бүгү дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагып, күүсединер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!»

Бачыт үүлгөдишкиннери дээш кеземче

20 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ² «Израиль чонга мону чутаала. Израильдин чонундан ийикпе, азы израильчилер аразында чурттап чоруур даштыкы улустан бодунун ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молох бурганга бээр кижини өлүрүп каар херек: чурттуң чоңу ону даштар-биле соп каапсын. ³ Мен Бодум ол кижиге улур боор мен. Мээң ыдыктыг черимни бужартадыры-биле база Мээң адымны дора көөрү-биле ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молохка бергени дээш, Мен ону чоңунун аразыңа амылыг арттырбас мен. ⁴ Бир эвес чурттуң чоңу ажы-төлүнүн кайы-бирээзин Молохка берген кижини

* 19:20 Азы: «Ол херекти истеп-хынаар ужурулуг». * 19:27-28 Үстүндө айыткан ёзулалдар ол үениң дүрүзү-бурганнарга чүдүүр улузунун шажынчы ёзулалдары бооп чадавас (3 Хаан. 18:28; Иер. 16:6; 41:5 көр).

19:26 Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10; Ы. х. к. 12:23-24; Аж.-ч. 15:20, 29 || Ы. х. к. 18:10

19:27 Лев. 21:5 19:28 Лев. 21:5; Ы. х. к. 14:1 19:29 Ы. х. к. 23:17 19:30 Лев. 26:2

19:31 Хост. 22:18; Ы. х. к. 18:11; 1 Хаан. 28:7 19:32 У. ч. 20:29 19:33 Хост. 22:21

19:34 Хост. 12:49; Лев. 24:22; Сан. 15:16; Ы. х. к. 10:19 19:36 Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 20:10;

Иез. 45:10 20:2 Лев. 18:21 20:3 Лев. 17:10 || Иез. 5:11 20:4 Ы. х. к. 17:2-5

өлүрбөс дээш, ооң үүлгедиин тоомча чок арттырар болза, ⁵ Мен Бодум ол кижиге база ооң өг-бүлөзинге удур боор мен! Ооң бодун база Молохту эдерип, самыыраар кылдыр чонунуң аразындан дуурайлап алганы бүгү улузун амылыг арттырбас мен.

⁶ Өлүг улустуң сүнезиннерин кый дээр база караң көрнүр улустан арга-сүмө айтырып, оларны эдерип, самыыраар кижиге Мен Бодум удур боор мен, ону чонунуң аразынга амылыг арттырбас мен.

⁷ Бодунарны ыдыктанар база ыдыктыг болунар, чүгө дээрге Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен! ⁸ Мээн дүрүмнеримни сагып, күүсединер, чүгө дээрге Мен — силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

⁹ Ачазы биле авазын бак сөглээр киж и бурүзүн өлүрүп каар херек. Ол киж и ачазы биле авазын бак сөглөп турган-дыр: өлүмү дээш боду буруулуг-дур.

¹⁰ Ашактыг херэежен-биле — өске кижиниң кадайы-биле самыырап турар эр киж и бар болза, ол эр кижини база ол херэеженни өлүрүп каар херек.

¹¹ Ачазының өске кадайы — сонгу иези-биле хойгажыр киж и ачазының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр. Ол кижини-даа, сонгу иезин-даа өлүрүп каар херек: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

¹² Оглунуң кадайы — кенни-биле хойгажыр киж и бар болза, ооң бодун-даа, кеннин-даа өлүрүп каар херек: олар бужар чүүлдү үүлгеткен-дир, өлүмү дээш боттары буруулуг-дур.

¹³ Эр киж и өске эр киж и-биле, херэежен киж и-биле дег, холбажыр болза, олар бужар чүүлдү үүлгеткен-дир. Оларны иелдирзин өлүрүп каар херек: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

¹⁴ Эр киж и херэежен кижини болгаш ооң авазын иелдирзин ап алгаш, кады чурттап бээр болза, бужар чүүл-дур. Силерниң араңарга бужар чүүл турба-

зын дээш, эрниң-даа, херэеженнерниң-даа мага-боттарын отка өрттедир херек.

¹⁵ Эр киж и мал-маган-биле холбажыр болза, ол кижини өлүрер, а малды согар херек.

¹⁶ Херэежен киж и мал-маган-биле холбажыр болза, ол херэеженни-даа, малды-даа өлүрүп каг. Оларны өлүрер ужурлуг: өлүмү дээш олар боттары буруулуг-дур.

¹⁷ Эр киж и ачазының ийикпе, азы авазының уруу болур кыс угба-дунмазын ап алгаш, холбажыр болза, бужар чүүл үүлгеттинген-дир. Оларны боттарының чону көрүп турда, узуткап каар херек. Ол эр киж и угба-дунмазы-биле холбашкан-дыр: буруузуң боду чүктээр-дир.

¹⁸ Эр киж и ай демдээ көрүп турар кадайы-биле холбажыр болза, херэежен кижиниң төктүп турар ханың ажитканы дээш, оларның иелдирзин чонунуң аразынга амылыг арттырбас херек.

¹⁹ Аваңның угбазы азы дунмазы — даай-аваң-биле, ачаңның угбазы азы дунмазы — угбаң-биле холбашпа. Ынчап турар киж и авазының азы ачазының кады төрээни-биле хойгажып турар-дыр, олар буруузуң боттары чүктээр.

²⁰ Бодунуң ченгези-биле холбажыр киж и төрөл акызының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр. Олар бачадын боттары чүктээрлер, ажы-төл чокка өлүп каарлар.

²¹ Эр киж и акызының азы дунмазының кадайын ап алыр болза, бужар чүүл үүлгеттинген-дир, акызы азы дунмазының мага-бодунуң тудуш кезээ-биле холбашкан дег болган-дыр*. Олар ажы-төл чок болурлар.

²² Мээн бүгү дүрүмнерим болгаш хоойлуларымны сагып, күүсединер. Оон башка Мээн аңаа чурттазыннар дээш апар чоруурум чурт силерни үндүр кыза бээр. ²³ Силерниң мурнуңардан үндүр сывырып турарым чоннуң чаңчыларын эдербөңер: олар бо бүгүнү үүлгедип турганнар, ынчангаш Мээн олардан

* 20:21 Бодап көөрге, акызы азы дунмазы ам-даа дириг турда, ыңдыг харылзаа тударын бодап турар хире. Ы. х. к. 25:5-те мөчөөн акызы азы дунмазының дулгажак кадайын ап алыр деп дужаал бар.

20:6 Лев. 19:31 20:7 Лев. 11:44 20:9 Хост. 21:17 20:10 Хост. 20:14; Лев. 18:20; Ы. х. к. 22:22; Ин. 8:5 20:11 Лев. 18:7-16; Ы. х. к. 22:30; Э. д. 35:22 20:12 Э. д. 38:26 20:13 Лев. 18:22; Рим. 1:27 20:14 Лев. 18:17; Ы. х. к. 27:23; Инс. 7:25 20:15 Хост. 22:19 20:17 Лев. 18:9; 2 Хаан. 13:12 20:18 Лев. 15:24; 18:19 20:19 Лев. 18:12-13 20:20 Лев. 18:14 20:21 Лев. 18:16; Мф. 14:4; Мк. 6:18

ческингеним ол-дур. ²⁴ Ынчан силерге аазаан мен: „Оларнын черин ээлеп алыр силер. Мен силерге сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни өңчү кылдыр бээр мен“. Мен дээрге силерни бүгү чон-нардан тускайлап ылгап каан Дээрги-Чаяакчы Бурганынар-дыр мен. ²⁵ А силер база арыг мал-маган биле кушту арыг эвесинден ылгап чорунар. Мээң арыг эвес деп тускайлап кааным мал-маган, куш болгаш чыр кырында көжүп-шим-чээн үүрмек дириг амытаннар-биле боду-нарны бужартатпаңар. ²⁶ Меңээ хамаар-жыр дээш ыдыктыг болунар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы болур Мен ыдыктыг-дыр мен. Мен силерни Мээң улузум бол-зун дээш өске чоннардан тускайлап ыл-гап каан мен.

²⁷ Бир эвес эр азы херээжен кижиге өлүг улустун сүезиннерин кый дээр азы караң көрнүр болза, оларны өлүрүп каар херек; ындыг улусту даштар-биле соп каапсын: өлүмү дээш олар боттары бу-руулуг-дур».

**Бараалгакчыларның ыдыктыгына
хамааржыр дүрүм-хоойлу**

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мын-ча дээн: «Бурганның бараалгакчы-ларынга — Аароннун оолдарынга мону дамчыдып чугаала. Оларнын кайызы-даа бодунун чонунун өлүг кижизинге дегте-ни-биле арыг эвес болу бербезин. ² Ол чүг-ле бодунун эң чоок төрөдлеринге: авазы биле ачазынга, оглу биле уруунга, акы-дуңмазы биле ³ бодунун чанында чурттап турар, кижиге барбаан угба-дуңмазынга дээп болур, олар дээш арыг эвес апарып болур. ⁴ Бодунун чонунун баштыгы бол-ганда, Бурганның бараалгакчызы арыг эвес апарганы-биле чонун бужартатпас ужурлуг*. ⁵ Бурганның бараалгакчылары кажыыдалын илередип, баштарын дөңгү-рерти чүлүвес, салдарының кыдыгларын таартпас база мага-бодунга чара кескен черлер кылбас ужурлуг. ⁶ Олар Бурганынга хамааржыр дээш ыдыктыг болур база Бур-ганының алын дора көрбес ужурлуг; олар Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүп салган

аыш-чем эккеп турар болгаш, ыдыктыг болур ужурлуг.

⁷ Бурганның бараалгакчылары са-мын-садар азы бужар херээженни ка-дай кылдыр ап болбас; ашаанга каг-дырган херээженни база ап болбас, чүге дээрге Бурганының мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг улус-тур. ⁸ Кижиге бүрүзү Бурганның бараалгакчызының ыдык-тыгын онзалап көрзүн, чүге дээрге ол силерниң Бурганыңа аыш-чемни өргүп турар болгай. Ол силерниң мур-нуңа ыдыктыг болур ужурлуг, чүге дээрге Мен — силерни ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы — ыдыктыг болгай мен. ⁹ Бурганның бараалгакчызының уруу са-мын-садып, бодун бужартадыр болза, ачазын база бужартадыр турары ол-дур: ындыг кыстың мага-бодун отка өртте-дир херек.

¹⁰ Ха-дуңмазының аразындан ши-литтинген дээди бараалгакчының бажы-нче шилип чаар олива үзүн куткан, оон бараан болуушкунунун хевин ке-дери-биле ыдыктаан болгай. Ынчан-гаш ол бараалгакчы кажыыдалын иле-редип, бажының дүгүн үвүрертирбезин, хевин ора-чаза сокпазын; ¹¹ кандыг-даа өлген кижиге чанынче чагдавазын, өлүп калган ачазы биле авазынга безин дег-безин — боду ынчалдыр арыг эвес болу бербезин. ¹² Дээди бараалгакчы бодунун Бурганының ыдыктыг черин бужартат-пас дээш, ыдыктыг черден үнмес ужур-луг, чүге дээрге ону Бурганның шилип чаар үзү-биле чаап, ыдыктап каан-дыр. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен.

¹³ Дээди бараалгакчы кадай кылдыр чүгө арыг кысты алыр ужурлуг — ¹⁴ дул-гуяк азы ашаанга кагдырган; бужар азы самын-садар херээженни албас ужур-луг, а чүгө бодунун чонунун иштинден үнген арыг кыс-биле өлгенчир ужурлуг. ¹⁵ Ол бодунун үре-салгалын бодунун чо-нунун аразынга бужартатпас ужурлуг, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы болур Мен ону ыдыктап турар-дыр мен».

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷ «Ааронга мону чугаала:

* 21:4 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның бараалгакчызы кадайы азы кадайының төрөддери өлүрге, оларга дегени-биле арыг эвес апарып, бужартапас ужурлуг».

20:24 Хост. 3:17 20:25 Лев. 11:2-47; Ы. х. к. 14:4-20 20:26 Лев. 11:44 20:27 Лев. 19:31 ||
Хост. 22:18 21:1 Иез. 44:25 21:5 Лев. 19:27 21:6 Лев. 3:11 21:7 Иез. 44:22 21:8 Лев. 11:44
21:9 Э. д. 38:24 21:10 Лев. 10:6; Иез. 24:17 21:11 Сан. 19:14 21:12 Лев. 10:7 21:14 Иез. 44:22

сээң бүгү үре-салгалындан кандыг-бир кижиге кемдээшкениниг болза, Бурганынга аыш-чем салып келбес ужурлуг. ¹⁸⁻²⁰ Кемдээшкениниг кижиге бүрүзү: согур-даа, аскак-даа, арнының хевири үрелген-даа, дудуу-даа, холу азы буду сынык-даа, күдүгүр-даа, ырбыска-чөлдүр-даа, караа аарыг-даа, колдур-бузур-даа, чуургалары чуурулган-даа кижиге өргүл салып келбезин. ²¹ Бурганның бараалгакчызы Аароннун ук-ызыгуурундан үнген кижиниң мага-бодунда кемдээшкени бар болза, Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүл салып келбес ужурлуг. Ол кижиге кемдээшкениниг болганда, Бурганынга аыш-чем салып келбес ужурлуг. ²² Ол кижиге ыдыктыг өргүлдерден база аажок ыдыктыг өргүлдерден Бурганынга салган аыш-чемини чип болур. ²³ Ынчалза-даа ооң ыдыктыг черни дуглаан көжегеже чоокшулаарын база өргүл салыр бедигээшке чоокшулаарын хоруп каан, чүге дээрге кемдээшкениниг болган-дыр. Ол кижиге Мээң ыдыктыг чүүлдерини бужартатпас ужурлуг, чүге дээрге Мен — оларны ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

²⁴ Моисей бо бүгүнү Ааронга болгаш ооң оолдарынга база бүгү израиль чонга чугалаан.

Бурганга салган өргүлдерниң ыдыктыгы

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугалаан: ² «Ааронга болгаш ооң оолдарынга мону чугаала. Мээң ыдыктыг адымны бужартатпас дээш, олар израиль чоннун Меңээ бараалгадып салган ыдыктыг өргүлдерин биле оваарымчалыг бооп көрзүннер. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ³ Оларга мынча деп чугаала. Силериниң бүгү үре-салгалынардан арыг эвес тургаш, израиль чоннун Меңээ бараалгадып салган ыдыктыг өргүлдеринге деген кижини Бодумнуң мурунума амылгыг арттырбас мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ⁴ Аароннун ук-ызыгуурундан үнген кеш аарыгыг азы мага-бодундан сыстып үнүп турар суук чүүлдүг кижиге бар болза, арыгланым албаан шаанда, ыдыктыг өргүлдерин чивес ужурлуг.

Азы арыг эвес секке деген, азы үре-зи төгүлген, ⁵ азы кандыг-бир арыг эвес

үүрмек дириг амытанга дегген, азы өске кижиниң кандыг-даа хевирилиг арыг эвес чүүлдеринге дегген бараалгакчы бар дижик. ⁶ Шап ындыг арыг эвес чүүлдерге дегген кижиге кезээге чедир арыг эвес болур. Ол кижиге мага-бодун сугга чүп албаан шаанда, ыдыктыг өргүлдерин чип болбас ужурлуг. ⁷ А хүн ашкан соонда, ол кижиге арыгланым каапкаш, ыдыктыг өргүлдерин чип болур, чүге дээрге ооң чиир ужурлуг аыш-чемин ол-дур. ⁸ Бурганның бараалгакчызы арыг эвес апарбас дээш, бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аңга өлүрткен дириг амытанны чивес ужурлуг. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен! ⁹ Бачыттарын боттары чүктевес дээш база айтышкыннымын үрзенинин ужуң өлүп калбас дизе, бараалгакчылар Мээң айтышкыннарымны сагып чорзун. Мен дээрге оларны ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

¹⁰ Бурганның бараалгакчызының өгбүзенин кезигүнү эвес өске кым-даа: ооң аалчызы кижиге база хөлөзилеттинген ажалчыны ыдыктыг өргүлдерин чивес ужурлуг. ¹¹ Бир эвес Бурганның бараалгакчызы хууда акша-мөңгүнү-биле кул кижиге садып алыр болза, ол кул кижиге ыдыктыг өргүлдерин чип болур. Бурганның бараалгакчызының аал-оранынга төрүттүнген кулдар база ооң аыш-чемин чип болур. ¹² Бурганның бараалгакчызының уруу бараалгакчы эвес кижиге биле өгленчип алыр болза, ыдыктыг өргүлдү чивес ужурлуг. ¹³ Ынчалза-даа ооң уруу дулгуяк апаргаш азы ашаандан чарлы бергеш, уруг-дарыг чогуңдан, чалыгы үезинде дег, ачазынын бажынынче чанып келген болза, ачазынын аыш-чемин чип болур. А өске кым-даа ону чип болбас.

¹⁴ Бир эвес частырыг болуп, ыдыктыг өргүлдү чиптер кижиге турар болза, ыдыктыг өргүлге ооң бештиң бир кезеэн немээш, Бурганның бараалгакчызынга бээр ужурлуг. ¹⁵ Бурганның бараалгакчылары израиль чоннун Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турары ыдыктыг өргүлдерин бужартатпазын. ¹⁶ Бурганның бараалгакчылары эвес израильчилер ыдыктыг өргүлдерин чип болза, олар бачыды дээш буруулуг болурлар*, чүге

* 22:16 Азы: «Ооң башка Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг өргүлдерин чигеш, бачыды дээш буруулуг болурлар».

21:18-20 Ы. х. к. 23:1 22:3 Лев. 7:20-21 22:4 Лев. 13:3; 15:2 || Сан. 19:11 22:8 Хост. 22:31; Лев. 11:40; 17:15 22:10 Хост. 29:33 22:11 Сан. 18:11 22:14 Лев. 6:5

дээрge ол өргүлдeрни Дээрgi-Чаяакчы болур Мен ыдыктап турар болгай мен».

¹⁷ Дээрgi-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Ааронга болгаш оон оолдарынга база бүгү израиль чонга мону чугаала. Үндезин израиль кижиге азы израиль чоннуң аразынга чурттай берген даштыкы кижиге кандыг-бир даңгыраан күүсеткеш азы эки туразы-биле өргүл салгаш, оозун Дээрgi-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салып турар дижик. ¹⁹ Дээрgi-Чаяакчыга таарымчалыг болзун дээш, ол өргүлүнөр четпес-дудуу эвес, эр хиндиктиг бода мал азы хой-өшкү болзун. ²⁰ Четпес-дудуулуг кандыг-даа малды эккеп өргүвөөр, чүгө дээрge оонарны Дээрgi-Чаяакчы хүлээп албас. ²¹ Бир эвес бир-ле кижиге онза даңгыраан күүседип азы эки туразы-биле өргүл салып, Дээрgi-Чаяакчыга эп-найырал өргүлүн эккеп салып турар болза, ол өргүл четпес-дудуу эвес бода азы шээр мал болур ужурлуг: ынчан ону Дээрgi-Чаяакчы хүлээп алыр; ол малга кандыг-даа четпес-дудуу чүве турбас ужурлуг.

²² Согур азы аскак-дүскек; кезип каан черлиг азы берттинген; кодурулуг, оюлганныг азы божаалыг малды Дээрgi-Чаяакчыга өргүл кылдыр эккеп салбаңар, Оон өргүл бедигээжинге салбаңар. ²³ Хөдүн эрттир узун азы чолдак хол-буттуг бода азы шээр малды эки тураның өргүлү кылдыр салып болур, а даңгырак күүседип, өргүлге салыр болза, таарымчалыг эвес болур. ²⁴ Чуургаларын бырыштыр азы чуура базып, үзө тыргып азы кезип каан малды Дээрgi-Чаяакчыга эккеп салбаңар, бодунарнын чер-чуртунарга ынчаар кылбаңар. ²⁵ Өске чер чурттуг улустуң холундан шак ындыг малды Бурганынарга өргүл кылдыр эккеп салбаңар: олар кемдээшкчинниг-дир, четпес-дудуу-дур, ынчангаш Дээрgi-Чаяакчыга таарымчалыг болбас-тыр».

²⁶ Дээрgi-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁷ «Бызза, хураган азы анай төрүттүнер болза, чаш дириг амытан чеди хүн дургузунда иези-биле кады турузун, а сески хүнден ыңай Дээрgi-Чаяакчыга өргүл кылдыр салырынга таарымчалыг болу бээр. ²⁸ Ынчалза-даа инек

болгаш шээр малдын төлүн төрөөн иези-биле кады чаңгыс хүнде дөгербөөр. ²⁹ Дээрgi-Чаяакчыга салыр өөрүп четтиришкчин өргүлүн дөгериш турар болзунарза, Дээрgi-Чаяакчы ону силерден хүлээп алыр кылдыр өргүнөр: ³⁰ өргүл малын даартагы хүнге чедир арттырбайн, ол-ла хүнде чиир херек. Мен — Дээрgi-Чаяакчы-дыр мен!

³¹ Мээң айтышкыннарымны сагып, күүседиңер. Мен — Дээрgi-Чаяакчы-дыр мен! ³² Израиль чоннуң аразынга Мени ыдыктай көрзүн дээш, Мээң ыдыктыг адымны бужартатпаңар. Мен — силерни ыдыктап турар Дээрgi-Чаяакчы-дыр мен! ³³ Мен силерни египет черден Бурганынарга болур дээш үндүрүп эккелдим. Мен — Дээрgi-Чаяакчы-дыр мен!»

Байырлалдарга хамаарышкан дүрүм-хоойлу

23 ¹ Дээрgi-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Ыдыктыг чыыштар деп чарлаар ужурулунарга Дээрgi-Чаяакчының байырлалдары бо-дур; Мээң байырлалдарым бо-дур.

³ Алды хүн дургузунда ажылдаңар, а чедиги хүн — онзагай амыр-дыш хүнү, ыдыктыг чыыш хүнү-дур. Ынчан кандыг-даа ажыл кылбаңар, ол хүн — чурттап турар бүгү аал-оранынарга Дээрgi-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дур.

⁴ Доктааткан үе кээрge, улусту чыылдырар ужурулунарга ыдыктыг чыыштар, Дээрgi-Чаяакчының байырлалдары бо-дур. ⁵ Бир айның он дөртте, имир дүшкенде, Дээрgi-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалы болур. ⁶ Ол айның он бешки хүнүнде Дээрgi-Чаяакчыга бараалгаткан база бир байырлал — Ажыткы-биле хөөтпөөн далганнар байырлалы болур. Чеди хүн иштинде ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар чир силер. ⁷ Ол байырлалдың бирги хүнүнде ыдыктыг чыыштан кылынар, хүннүң кылыр ажыл кылбаңар. ⁸ Чеди хүн дургузунда Дээрgi-Чаяакчыга өргүлдeрни эккеп салып турунарга. А чедиги хүнде ыдыктыг чыыш болур, ынчан хүннүң кылыр ажыл кылбаңар».

22:20 Ы. х. к. 15:21; 17:1; Мал. 1:8, 14 22:27 Хост. 23:19; Ы. х. к. 22:6

22:29 Лев. 7:12 22:30 Лев. 7:12-15 22:33 Сан. 15:41 23:3 Хост. 20:8; 35:2 23:5 Хост. 12:1-13

23:8 Хост. 12:14-20; 13:3-7

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону чугаала. Мээң силерге берип турарым черге чеде бергеш, дүжүт ажайы берзинерзе, баштайгы дүжүдүнөрниң бирги моожазын Бурганның бараалгакчызынга эккеп беринер. ¹¹ Бурганның бараалгакчызы бирги моожаны амыр-дыш хүнүнүн даартазында Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр бараалгатсын. Ынчан оонар Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг болур. ¹² Бирги моожаны Бурганга бараалгадыр хүнде четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хурагандан Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салынар. ¹³ А оон-биле кады далган-тараа өргүлүн: олива үзү холаан, бир эфанын оннун ийизи ишти эң шынарлыг далганны Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр салынар, оон ынай олче бир гиннин дөрттүн бири ишти арагадан кудунар.* ¹⁴ Бурганынарга өргүлдү эккеп салыр хүнүңерге чедир чаа дүжүттүн хлевин-даа, хоорган тараазындаа, тараа баштарындаа чивенер: силерниң бүгү салгалдарынарга, чурттап турар бүгү аал-оранынарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур.

¹⁵ Амыр-дыш хүнүнүн даартазында хүнден – өргүлге салыр моожаны эккеп салган хүнүңерден ынай чеди катап чеди хонукту санап алынар: ол үе бүрүнү-биле эртер ужурлуг. ¹⁶ Чедиги чеди хонуктуң соонда үнер бирги хүнге чедир бежен хүннү санап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга чаа далган-тараа өргүлүн салынар. ¹⁷ Чурттап турар аал-оранынардан Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр ийи хлебти бараалгадып эккелинер. Шаа ол хлебти бир эфанын оннун ийизи ишти далганны ажыткы-биле хөөткеш, быжырап ужурлуг силер. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга салган баштайгы дүжүттүн өргүлү-дүр. ¹⁸ Оон соонда хлебтен аңгыда, чеди баш четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хурагандан, бир бугажыктан база ийи кошкардан эккелинер. Олар Дээрги-Чаяакчыга салган бүрүн өрттедир өргүлдөр болзун. А ол ышкаш далган-тараа өргүлү болгаш арага өргүлүн Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл кылдыр эккеп салынар.

¹⁹ Оон ынай дүктүгүр хунадан бачыт дээш өргүл кылдыр база ийи баш бир харлыг эр хурагандан эп-найырал өргүлү кылдыр салынар. ²⁰ Бурганның бараалгакчызы оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдөр кылдыр бараалгадып, баштайгы дүжүттүн далган-тараазы болгаш ийи хураган-биле кады өргүлге салыр: олар Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ыдыктыг өргүл болур база Бурганның бараалгакчызынга хамааржыр. ²¹ Шаа ол хүнде ыдыктыг чыыш болурун чонга чарлап чугаалаанар, хүннүн кылыр ажыл кылбанар: бо дээрге силерниң бүгү аал-оранынарга, бүгү салгалдарынарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм-дүр.

²² Бодунарнын черинерге дүжүт ажаап тура, шөлүнөрниң кыдыын чедир ажаавайн, арттырып калыңар база ажаап турар тарааңар черге кээп дүжер болза, чыгбанар: ону ядыыларга база өскүртен келген улуска арттырып калыңар. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурганынар-дыр мен!»

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Израиль чонга мону чугаала. Чедиги айның бирги хүнү силерге амыр-дыш хүнү, трубалар этсир ыдыктыг чыыш хүнү болуп эртсин. ²⁵ Хүннүн кылыр ажыл кылбанар, Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлдөн салыңар».

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁷ «А ол-ла чедиги айнын онгу хүнү – өндүр улуг арыглаашкын хүнү-дүр, ынчан силерге ыдыктыг чыыш болуп эртсин. Бодунарны шөглээшкин-биле томаартыңар база Дээрги-Чаяакчыга отка өрттедир өргүлдөн салыңар. ²⁸ Ол хүнде кандыг-даа ажыл кылбанар, чүге дээрге силерни Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын мурнунга арыглаар хүн-дүр. Ол дээрге өндүр улуг арыглаашкын хүнү-дүр. ²⁹ А ол хүнде бодун шөглээшкин-биле томаартпас кижилер бүрүзүн чонунун аразыңа амылыг арттырбас. ³⁰ Шаа ол хүнде кандыг-бир ажыл кылыр кижилер турар болза, Мен ону чонунун аразыңа узуткап каар мен. ³¹ Кандыг-даа ажыл кылбанар: ол дээрге силерниң бүгү аал-оранынарга, бүгү салгалдарынарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм-дүр. ³² Ол дээрге силерге онзагай амыр-дыш

* 23:13 Бир гиннин дөрттүн бири – бир литр хире.

23:10 Хост. 23:19; 34:26; Сан. 15:20; Ы. х. к. 26:2 23:15 Хост. 23:16; 34:22; Ы. х. к. 16:9

23:22 Лев. 19:9; Ы. х. к. 24:19; Руф. 2:1, 15 23:24 Сан. 29:1-6 23:27 Лев. 16:29-31; Сан. 29:7-11

хүнү-дүр. Айның тоску хүнүнүн кезээ-
зинде бодунарны шеглеңер: ол кезээден
егелээш, онгу хүннүң кезээзинге чедир
амыр-дыжыңарны сагыңар».

³³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча
деп чугаалаан: ³⁴ «Израиль чонга мону чу-
гаала. Чедиги айнын он беште Чадырлар
байырлалы егелээр. Ол байырлал Дээрги-
Чаяакчыга бараалгаткан чеди хүн дургу-
зунда үргүлчүлээр. ³⁵ Оон бирги хүнүн-
де ыдыктыг чыыш болур, ынчан хүннүн
кылыр ажыл кылбанар. ³⁶ Чеди хүн дур-
гузунда Дээрги-Чаяакчыга отка өрттет-
кен өргүлдү эккеп салып туруңар. Сески
хүнде силерге база бир ыдыктыг чыыш
болур, ынчан Дээрги-Чаяакчыга отка
өрттедир өргүлдү салыр силер. Онзагай
чыыш болур үе ол-дур, ынчан хүннүн
кылыр ажыл кылбанар.

³⁷ Дээрги-Чаяакчының байырлал-
дары шак ындыг боор-дур, ыдыктыг
чыыштарны ол үеде эрттирер кылдыр
доктаадып алыр силер. Ынчан Дээрги-
Чаяакчыга дараазында өргүлдерини: бү-
рүн өрттедир өргүлдү, далган-тараа өр-
гүлүн, эп-найырал өргүлдерин база арага
өргүлдерин – өргүл бүрүзүн бодунун өр-
гүүр ужурлуг хүнүнде эккеп салыр си-
лер. ³⁸ Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчыга ба-
раалгаткан амыр-дыш хүннерин утпайн,
силерниң бүгү анаа өргүлдеринерден
ажыр, хамык дангырак күөсеткен өр-
гүлдеринерден база Дээрги-Чаяакчыга
эккеп салырыңар бүгү эки тура өргүл-
деринерден ажыр эккеп салыңар.

³⁹ А чедиги айнын он беште, чернин
беримчези болур дүжүттү ажаап каап-
каш, Дээрги-Чаяакчының байырлалын
chedi хүн дургузунда байырлар: бир-
ги болгаш сөөлгү хүнде дыштаныр си-
лер. ⁴⁰ Бирги хүнде бодуңарга каас-чараш
ыяштын чимистерин, пальма ыяжының
бүрүлүг будуктарың, сырый, калбак бү-
рүлүг ыяштын адырларын база хем эри-
ниң талдарын ап алгаш, Дээрги-Чаяак-
чы Бурганыңарның мурнунга чеди хүн
өөрүп-хөглеңер. ⁴¹ Дээрги-Чаяакчыга
бараалгаткан ол байырлалды чылдың-
на чеди хүн байырлана: силерниң бүгү
салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде доктаа-
дып каан дүрүм ол-дур – ону чедиги ай-

да байырлап чоруңар. ⁴² Чадырларга че-
ди хүн чурттанар: Израильдин үндезин
чурттакчызы болур кижиги бүрүзү шак ол
чадырларга чурттаар ужурлуг. ⁴³ Силер-
ниң хамык үре-салгалыңар Мээң изра-
иль чонну Египеттен үндүрүп эккелгеш,
чадырларга чурттадып каанымың билли-
п алзын. Мен – Дээрги-Чаяакчы Бурган-
ыңар-дыр мен».

⁴⁴ Моисей оон израиль чонга Дээрги-
Чаяакчының байырлалдарының дугай-
ында дамчыдып чугаалап берген.

Алдын колду, ыдыктаан хлебтер

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мын-
ча деп чугаалаан: ² «Ыдыктыг
черде турар чырыткы үргүлчү кыпсын
дээш, чырыдарда ажыглаар, оливадан
сы бастырган, эң арыг үстү сеңээ эк-
кээрин израиль чонга дужаа. ³ Аарон
чырыткыны Ужуражылга майгынында
ыдыктыг аптараның мурнунда турар
көжегениң даштынга, Дээрги-Чаяак-
чының мурнунга кезээден эртенге че-
дир үргүлчү тургузар ужурлуг: силер-
ниң салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде
доктаадып каан дүрүм ол-дур. ⁴ Аарон
чырыткыларны Дээрги-Чаяакчының
мурнунга арыг алдындан кылган кол-
дуга* үргүлчү кыпсыр ужурлуг.

⁵ Эң шынарлыг далганың алгаш, он
ийи хлебтен быжырып ал: хлеб бүрүзүн
быжыраңарга бир эфаның оннун ийи ке-
зээ далган үнөр ужурлуг. ⁶ Оларны Дээр-
ги-Чаяакчының мурнунда арыг алдын-
дан кылган ширээге*, бир одурутга алды
хлеб чыдар кылдыр, ийи одуруглай са-
лып каг. ⁷ Одурут бүрүзүңге кончуг эки
ладаның салып каг. Ол ладаның хлебтер
орнунга, өргүлдүн сагындырыг болур ке-
зээ дег кылдыр өрттөтсүн. ⁸ Ээлчеглиг
амыр-дыш хүнү кээрге-ле, ол хлебтер-
ни Дээрги-Чаяакчының мурнунга үр-
гүлчү салып турар херек: израиль чо-
нун мөңгө хүлээлгези ол-дур. ⁹ Шак ол
хлеб Ааронга болгаш оон оолдарыңга ха-
мааржыр, олар ону ыдыктыг черге чиир
ужурлуг, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга
салган өргүлдерден оларга аажок ыдык-
тыг өргүл ол-дур: оларның үргүлчү алыр
үлүү ол-дур».

* 24:4, 6 Азы: «Арыг колду», «арыг ширээ».

23:34 Сан. 29:12-39; Ы. х. к. 16:13-15 23:39 Хост. 23:16 23:40 Неом. 8:14-16 24:2 Хост. 25:31 ||
Хост. 27:20-21 24:6 Хост. 25:30 24:9 1 Хаан. 21:6; Мф. 12:4

Бурганны болгаш өске улусту хундүзэри

¹⁰ Бир израиль херээжен кижиниң египет ачалыг оглу турган. Ол оол израиль чоннун аразынга тургаш, чоннун турлаанга израиль кижиле алгышкырыш үндүрген. ¹¹ Израиль херээженниң оглу Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаптарга, ону Моисейге эккелген. (Ооң авазы Данның төрөл бөлүүндөн үнгөн Даври дээр кижиниң уруу Саломит чүве-дир.) ¹² Ол оолду Дээрги-Чаяакчының күзөл-соруу улуска ажит-тынгыжеге чедир хорутдап кааннар.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁴ «Мени бак сөглөп, каргап турган кижини чоннун турлааның даштынче үндүр бер, оон каргыжын дыңнап турган хамык улус холдарын оон бажынче салзын, чыгып келген бүгү улус ону даштар-биле соп каапсын. ¹⁵ Израиль чонга мону чугаала. Бодунун Бурганын бак сөглөп, каргаар кижиле бүрүзү бачыдын боду чүктээр. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаар кижини өлүрүп каар херек, бүгү чон ону даштар-биле соп каапсын: Израильдин үндезин чурттакчызы-даа кижини, өскөөртөн келген-даа кижини, олар Дээрги-Чаяакчының адын бак сөглөп, каргаар-ла болза, өлүрүп каар херек.

¹⁷ Бир кижиле өске кижини өлүрер болза, оон бодун өлүрүп каар херек. ¹⁸ А өске кижиниң малын өлүргөн кижиле ол малдын орнун дириг мал-биле тургузуп, төлээр ужурлуг. ¹⁹ Өске кижиге кемдээшкн чедирер кижиле турар болза, оон кылганы дег чүвени аңаа база кылзын. ²⁰ Сыйык сөөк дээш — сыйык сөөк, карак дээш — карак, диш дээш — диш: оон өске кижиге чедиргени дег кемдээшкнни аңаа база чедирер ужурлуг. ²¹ Мал өлүргөн кижиле оон орнун тургузуп, төлээр ужурлуг, а кижиле өлүргөн кижини өлүрүп каар херек. ²² Силерге чаңгыс дүрүм-хоойлу турзун: ол үндезин чурттакчы-даа кижиге, өскөөртөн келген-даа кижиге дөмей болзун. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганынар-дыр мен!»

²³ Моисей ол бүгүнү израиль чонга дамчыдып чугаалаарга, олар Дээрги-Чаяакчыны каргап турган кижини чоннун турлааның даштынче үндүр бергеш, даштар-биле соп каапканнар. Олар Дээрги-Чаяакчының Моисейге берген айтышкынын ынчалдыр күүсеткеннер.

Амыр-дыш чылы

(Хост. 23:10-11)

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы Синай дагга Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону чугаала. Мээң силерге берип турарым чуртка чеде бергенинде, чер Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш үезинде дыштаныр ужурлуг. ³ Шөлүнерни алды чыл болбаазырадып тарынар, виноградынар шөлүн ажаап-карактанар база черинерниң дүжүдүн ажаап көрүнер. ⁴ А чедиги чыл черниң онзагай амыр-дыш чылы, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан амыр-дыш чылы болзун: ынчан шөлүнерни болбаазырадып тарыванар, виноградынар шөлүн ажаап-карактаванар. ⁵ Боду чайгаар үнүп келген дүжүдүнерни ажааванар база ажаап-карактаван сыптарда виноград чимистерин чыгбанар: черниң амыр-дыш чылы келгени ол-дур. ⁶ Черниң амыр-дыш чылының үези силерни аш-чем-биле хандырар: сенээ, сээң эр, херээжен кулунга, хөлөзилеттинген ажилчынынга болгаш аалында чурттап турар даштыкы кижиге; ⁷ мал-маганынга база черинде турар аң-менге чериниң бүгү дүжүдү аш-чем болур».

Беженги чыл — Хосталга чылы болур

⁸ «Чеди катап чеди чылды санап алынар, ынчан силерге чеди амыр-дыш чылын кириштир дөртөн төс чыл хуусаалыг үе санаттынып кээр. ⁹ Чедиги айынг онгу хүнүнде мыйыс эдискини* этсиңер. Өндүр улуг арыглаашкын хүнүнде силерниң бүгү черинерге мыйыс эдискини этсиңер. ¹⁰ Беженги чылды ыдыктай көргөш, черинерде чурттаан бүгү улуска хосталышкынны чарланар: ол чыл силерге Хосталга чылы болзун. Хувааглыг

* 25:9 Мыйыс эдиски — еврей дылда «шофар» дээр, кошкар мыйызындан кылган этсир хөгжүм херексели.

24:12 Сан. 15:34 24:14 Сан. 15:35-36 24:15 Хост. 20:7; Ы. х. к. 5:11 24:16 3 Хаан. 21:10

24:17 Э. д. 9:6; Хост. 21:12; Сан. 35:31 24:18 Хост. 21:33, 34 24:19 Хост. 21:23-25; Ы. х. к. 19:21;

Башт. 1:7; Мф. 5:38 24:22 Хост. 12:49; Лев. 19:34; Сан. 15:16; Ы. х. к. 10:19 25:3 Лев. 26:34-35

25:9 Лев. 23:27

черин садыпкан киж и бүрүзү черин дедир эгидип алзын база кулданыгже саттырыпкан киж и бүрүзү өг-бүлөзичне ээп келзин. ¹¹ Беженги чыл силерге Хосталга чылы болзун. Чүнү-даа тарываңар база черге боду чайгаар үнүп келген дүжүттү ажааваңар, ажаап-карактаваан сыптар-да виноград чимистерин чыгбаңар. ¹² Ол дээрге Хосталга чылы-дыр. Ол силерге ыдыктыг болзун. Шөлде өзүп үнгөн ногаа-чимисти чиир силер.

¹³ Шак ол Хосталга чылында хувааг-лыг черин садыпкан киж и бүрүзү черин дедир эгидип алзын. ¹⁴ Өске кижиге черинер садып азы оон черин садып ап тура, бот-боттарыңарны когаратпаңар. ¹⁵ Дараазында Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, ол чылдарнын санын барымдаалап, чернин өрттөөн доктааткаш, өске кижиден черни садып ал, а ол киж и дүжүт чыып алганы чылдарнын санын барымдаалап, черни сеңзэ садар ужурлуг. ¹⁶ Шак ыңдыг чылдар хөй болган тудум-на, өртекти өстүрөр ужурлуг сен, а ол чылдар эвээш боор болза, өртекти бадырар ужурлуг сен, чүге дээр-ге демги киж и сеңзэ дүжүт санын садып турар болгай. ¹⁷ Бот-боттарыңарны когаратпаңар, Бурганыңардан коргуңар; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — Мен-не болгай мен.

¹⁸ Мээң дүрүмнеримни күүсединер, хоойлуларымны сагып, күүсединер, ынчан черинерге сагыш амыр чурттаар силер. ¹⁹ Чер силерге элбек дүжүттү бээрге, аыш-чемиңер четчир боор, черинер кырынга сагыш амыр чурттаар силер. ²⁰ „Чедиги чылда тарывас база дүжүт ажаавас болзувусса, чүнү чиир бис?“ — деп айтыра бээринер чадавас. ²¹ Мен алдыгы чылда Бодумнун ачы-буянымны силерге чорудуп бээр мен: ол чыл силерге үш чылда четчир дүжүттү хайырлаар. ²² Сески чылда тарааңар тарып тура, эрги дүжүдүңерни чиир силер. Чүгө тоску чылда, сески чылдың дүжүдү үнүп кээр-ге, чаа дүжүдүңерни чиир силер.

²³ Чер Менээ хамааржыр, ынчангаш ону кезээ-мөңгөде садып болбас, а силер дээрге Мээң черимге тур када турумчуп алган көшкүн улус-тур силер. ²⁴ Элеп ту-

рарыңар бүгү черге биеэги ээге хувааглыг черин дедир садып алырын чөпшээрер.

²⁵ Бир эвес ха-дунма чонундан бир киж и ядарай бергеш, хувааглыг черинин кезиин садып турар болза, оон чоок төрели-камгалакчызы чедип келгеш, төрелинин садыпкан черин дедир садып алзын. ²⁶ А ядараан кижиниң орунуга черни дедир садып алыр төрели тывылбаан джик. Ынчан ол киж и черин дедир садып алырынга четчир акша-хөрөңги тып аар болза, ²⁷ дараазында Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, черин садыпкан кижизинге артыкшылдыг төлевири эгидип бергеш, хувааглыг черин дедир эгидип алзын. ²⁸ А бир эвес ол кижиде черни садып алган турган кижиге эгидип бээр акша-хөрөңги чок болза, оон чери Хосталга чылынга чедир садып алган кижиниң ээлелинге артып каар. Хосталга чылында чер биеэги ээзинче эглип кээр, ол киж и база катап бодунун чериниң ээзи болу бээр.

²⁹ Ынчаарга кандыг-бир киж и долгандыр ханалап каан хоорайда турар чуртталга бажыңын садыпкан болза, ону сатканындан бээр бүдүн чыл дургузуңда дедир садып алырын чөпшээрээр. ³⁰ Бир эвес ээ киж и бээр чыл эрткигеге чедир бажыңын дедир садып албас болза, долгандыр ханалап каан хоорайда турар чуртталга бажыңы ону садып алган кижиге болгаш оон бүгү салгакчыларынга кажан кезээде артып каар; ол бажыңны Хосталга чылында-даа ээзинге дедир эгиттес. ³¹ А долгандыр ханалаваан суурларда турар бажыңнарны черде шөлдербиле деңней көөр: оларны кажан-даа дедир садып ап болур, а Хосталга чылында олар биеэги ээлеринче дедир эглип кээр.

³² А левиттерниң хоорайларынга хамаарыштыр алыр болза, левиттер боттарынын ээлөөн хоорайларында бажыңнарын кажан-даа дедир садып ап болур. ³³ Кандыг-бир киж и левиттерден бажын садып алыр болза*, левиттерниң ээлөөн хоорайында турар садыпкан бажың Хосталга чылында ээзинче дедир эглип кээр. Чүге дээрге левиттерниң хоорайларында турар бажыңнар израиль чоннун аразынга оларнын ээлел чери

* 25:33 Өске бурунгу сөзүглөдө «Левиттерниң кайы-бирээзи бажыңын дедир садып албайн барза» деп бижээн.

25:15 Лев. 27:17-24 25:21 Ы. х. к. 28:8 25:23 1 Чыл. 29:15 25:25 Руф 3:9; 4:3-6; Сан. 27:11; Иер. 32:7 25:28 Лев. 27:19-21 25:32 Сан. 35:2; Иис. 21:1-40

болур. ³⁴ А левиттерниң хоорайларының чанында одар-белчиирлерни садып болбас, чүге дээрге олар кезээ-мөңгөде левиттерниң ээлел чери болур.

³⁵ Ха-дунма чонундан бир киж и ядарай бергеш, бодун шуут азырап шыда-вайн баар болза, өскөртөн келген, чуртунарга түр када чурттап турар кижини дег, ону деткип көр; ол силерниң аранарга амыдырап артсын. ³⁶ Аана акша чегдиргеш, хөө хуузун алба, бергенинден хөйну негеве. Бурганындан коргуп чор, демги киж и силерниң араңарга амыдырап артсын. ³⁷ Аана акша-мөңгүн бергеш, хөө хуузун алба, ашы-чемин берип тура, бергенинден хөйну дедир негеве. ³⁸ Мен дээрге силерге ханаан черни бээр дээш база Бурганыңар болур дээш, силерни египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаякакты Бурганыңар-дыр мен.

³⁹ А бир эвес ха-дунма чонундан ядарай берген бир кижини сеңээ садыптар болза, аана кулдуң кылыр ажилы онаава. ⁴⁰ Ол сээңинге хөлөзилеттинген ажилчын дег, түр када хөлөчин дег турзун; чүглө Хосталга чылынга чедир сеңээ ажилдап берзин. ⁴¹ А ол чыл кээрге, ооң боду-даа, ажы-төлү-даа сээң аалында өг-бүлезинче, ада-өбөзениң ээлел черинче дедир ээп чана берзин. ⁴² Чүге дээрге израиль чон — египет черден Мээң үндүрө берген кулдарым-дыр: оларны кулгулаштыр садып болбас. ⁴³ Оларны каржы-дошкун чагырба, Бурганындан коргуп чор. ⁴⁴ А силерге эр азы херээжен кул турзун деп бодаар болзуңарза, силерни долгандыр турар чоннардан эр азы херээжен кулду садып алынар. ⁴⁵ Силерниң аранарда чурттап турар даштыкы улустуң уруг-дарыын база садып ап болур силер. Оларның өг-бүлөзи силерниң чуртунарга көжүп келгенде төртүтүнгөн ажы-төлүн база садып ап болур силер. Шак ыңдыг улус силерниң өнчүңөр бооп болур. ⁴⁶ Оларны ажы-төлүңерге өнчү кылдыр арттырып каап болур силер. Ажы-төлүңөр кулдарыңарның ээлери болур дээш салгап алыр: оларны кажан кезээде кулданып ап болурунар ол. А силерниң ха-дунмаңарны — израиль чонну каржы-дошкуну-биле чагырбаңар.

⁴⁷ Силерниң аранарда чурттап турар даштыкы киж и бай-шыдалдыг апарган, а ха-дунма чонундан бир киж и ядарай бергеш, даштыкы кижиниң азы ооң өг-бүлезиниң кулу кылдыр саттырыпкан дижи. ⁴⁸ Ындыг товарылгада, ол кижини садыпкан соонда дедир садып ап болур. Ону ооң акы-дунмаларының бирээзи дедир садып алзын. ⁴⁹ Азы ооң төрөл акызы, азы ол акызының оглу, азы төрөл бөлүүндөн чоок төрөлдөрдөниң бирээзи ону дедир садып алзын. Азы ол боду бай-шыдалдыг апаар болза, бодун садып хостап алзын.

⁵⁰ Ынчан ол кул киж и ону садыпканы чылдан бээр ээлчеглиг Хосталга чылынга чедир арткан үени санааш, ону садып алган киж и-биле санажып алзын. Ол киж и бодун садыпкан акша-мөңгүннү чылдар санынга хуваагаш, төлээр акшаны берзин; ооң ээ кижиге турган үезин хөлөзилеттинген ажилчын бооп турганы хуусаа кылдыр санаар херек. ⁵¹ Хосталга чылынга чедир ам-даа хөй чылдар арткан болза, демги киж и оларның санын барымдаалап, ону садыптарга, алган акша-мөңгүнүн бодун дедир садып хостап турары дээш егидип бээр ужурлуг. ⁵² А Хосталга чылынга чедир эвээш чылдар арткан болза, демги киж и оларны кириштир санааш, ол чылдарың санын барымдаалап, бодун дедир садып хостап турары дээш төлээр ужурлуг.

⁵³ Саттырыпкан киж и бүгү ол чылдарда эезинин хөлөзилеттинген ажилчыны дег болзун: ээ киж и демги кижини каржы-дошкуну-биле чагыра бээрин болдурбаңар. ⁵⁴ Саттырыпкан киж и шак ыңчаар дедир сатгынын хосталбас-даа болза, Хосталга чылында ол боду-даа, ажы-төлү-даа хосталып, ээп чана бээр ужурлуг. ⁵⁵ Чүге дээрге израиль чон — Мээң кулдарым-дыр. Мээң египет черден үндүрө берген кулдарым — олар-дыр. Мен — Дээрги-Чаякакты Бурганыңар-дыр мен!»

Дыңнагыр чорук дээш ачы-буяң
(Ы. х. к. 11:13-15; 28:1-14)

26 ¹ «Боттарыңарга хоозун дүрзүлөр, киж и холу-биле шуткуп-чазаан бурганнар, ыдыктыг адагаштар кылбаңар база чер-чуртуңарга даш көжээлер

25:35 1 Ин. 3:17 25:36 Хост. 22:25-27; Ы. х. к. 15:7-8 25:39 4 Хаан. 4:1; Неем. 5:5; Мф. 18:25 ||
Ы. х. к. 24:14 25:40 Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12 25:42 1 Кор. 7:23 25:43 Эф. 6:9 25:47 Неем. 5:5
25:48 Неем. 5:8 25:54 Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12 26:1 Хост. 20:4-5; 23:24

тургузуп, оларга мөгейбөңөр; Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен!² Мээң доктаатканым амыр-дыш хүннерин сагыңар, Мээң ыдыктыг черимни хүндүлөңөр. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен!

³ Мээң дүрүмнерим ёзуугар амыдыраар болгаш Мээң айтышкыннарымны сагып, күүседир болзуңарза, ⁴ Мен силерге чаъс-чаашкынны чогуур өйүндө бээр мен; ынчан чер бодунуң джүдүн, а шөлдерде ыяштар — чимизин бээр. ⁵ Виноград чыылдазынга чедир элбек джүдүдүңөр бастыраарын, а тарылга үезинге чедир элбек виноградаңар чыырын уламчылаар силер. Аыш-чемиңерни тоттур чип, чер-чуртуңарга сагыш амыр чурттаар силер. ⁶ Мен силернин чуртуңарга амыр-тайбыңны тургузар мен; удуп чыдып аарыңарга, силерни коргудуп-дүвүредир кым-даа турбас, айылыдыг аңнарны чер-чуртуңардан үндүр сывырар мен база дайзыннын аг-шерии чуртуңар таварып эртпес. ⁷ Дайзыннарыңарны үндүр сывырар силер; оларны хылыш-биле кыргып-хыдып узуткаар силер. ⁸ Силернин бежиңер чүс кижини, а чүзүңөр — түмөн шеригни үндүр сывырар, дайзыннарыңарны хылыш-биле кыргып-хыдып, узуткаар силер. ⁹ Силерге ээ көрүңеш, хөй ажы-төлдү хайырлап, өстүрүп-көвүдөдир мен, силер-биле чагыг-керээмни быжыглаар мен. ¹⁰ Ооң мурнунда курлавырлап алган джүдүдүңөр аажок хөй болур. Чаа джүттү шыгжаар дээш, эрги джүттү үндүр безин эже бээр силер.

¹¹ Чурттаар өргээмни араңарга тургузуп алыр мен, силерден хая көрүңөс мен. ¹² Силернин араңарга чоруп турар мен; силерге Бурган болур мен, а силер Мээң чонум болур силер. ¹³ Мен — силерни, египетчилерге кулдар болбазыңар дээш, египет черден үндүр берген Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. Дөңгүнерни чуура шапкаш, оорга-мойнуңарны хөндүрткөш, силерни эдертип аппарган мен».

*Дыңнагыр эвес чорук дээш кеземче
(Ы. х. к. 28:15-68)*

¹⁴ «А бир эвес Мени тооп дыңна-вас, бо бүгү айтышкыннаарны күүсетпес болзуңарза; ¹⁵ Мээң дүрүмнеримни тооп көрбөс, хоюлдуларыңны херекке албас болзуңарза база оңар ужун Мээң бүгү айтышкыннарымны күүсетпестээр болгаш Мээң чагыг-керээмни үрээр болзуңарза, чүү боорул? ¹⁶ Ынчан Мен база силерни бак көөр мен. Силерге коргунчуг айыыл-халапты: харыксырадыр аарыгларны, халыынны салыр мен. Ол аарыглардан карактарыңар шылап баксыраар, сеткил-хөңнүңөр хинчектенир. Ынчан үрезиниңерни хей черге тарыыр силер, оңар дайзыннарыңарга чемиш болур. ¹⁷ Мен силерге удур боор мен, дайзыннарыңарга аштырып алыр силер; көрүшпес улузуңар силерни чагырып алыр; силерни кым-даа сурбей турда безин, дезип маннажыр силер.

¹⁸ Ол бүгү болуп турда-ла, Мени тооп дыңна-вас болзуңарза, бачыттарыңар дээш кеземчени чеди катап көвүдөдир мен. ¹⁹ Куш-шыдалыңарның улуургак чоруун сый шавар мен. Дээрни демир дег, черни чes дег кылып каар мен*. ²⁰ Ынчан силерниң күчү-күжүңөр хей черге харыксырап төнөр, черинер джүдүдүн бербес, черде ыяштар чимизин бербес. ²¹ А бир эвес Меңээ удур хөделишкин кылып, Мени тооп дыңнаарын күзевес болзуңарза, бачыттарыңар дээш кеземче согул санын чеди катап көвүдөдир мен. ²² Ынчан силерге черлик аң-араатаннаарны салыптар мен. Олар ажы-төлүңерни тудуп алгаш баар, мал-маганыңарны кырып чиптер, силерни эвээжедир узуткап кааптар, оруктарыңар ээнзирей бээр! ²³ А ол бүгүнүң соонда безин Мээң чемелээшकिनимни хүлээп албас болзуңарза, Меңээ удур хөделишкин кылыр болзуңарза, ²⁴ Мен база силерге удур апаар мен: бачыттарыңар дээш кеземче согул санын чеди катап көвүдөдир мен. ²⁵ Чагыг-керээмни үрээниңер дээш,

* 26:19 Бо сөстөрнүн утказы мындыг: «Дээр силерге чаъзын чагдырбас, чер силерге джүдүдүн бербес» (Ы. х. к. 28:23 көр).

26:2 Лев. 19:30 26:4 Ы. х. к. 11:14; 28:12; Иез. 34:27 || Ыд. ыр. 66:7; 84:13 26:6 Иер. 30:10; 46:27; Иез. 39:26; Мих. 4:4 || Иез. 34:25 26:8 Ы. х. к. 32:30; Иис. 23:10; 2 Чыл. 24:24; Иса. 30:17 26:11 Иез. 37:26 26:12 Иер. 30:22; Иер. 11:20; Зах. 13:9; Ажыл. 21:3 26:13 Хост. 20:2; Ы. х. к. 5:6 26:16 Ы. х. к. 28:22; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28 || Башт. 6:4; Иер. 5:17; Мих. 6:15 26:17 Башт. 2:14; 3 Хаан. 8:33 || Иис. 7:4; У. ч. 28:1 26:21 Э. д. 4:15; Ыд. ыр. 78:12 26:22 Ы. х. к. 32:24

өжээн негээр аг-шеригни силерже ыдар мен. Ынчан хоорайларыңарже чашгына бээр силер, ынчалза-даа силерниң ара-нарга аарыг-аржыкты непередиптер-имге, дайзынның холунче кире бээр силер. ²⁶ Алы-чеминер курлавырын узуткап каар мен, ынчан он херээжен кижинин шупту арткан далганын быжыраыңа чангыс-ла суугу четчир база хаартан далганыңарны бичиилеп чедиштирер силер. Ону чигеш, тотпас силер.

²⁷ А бир эвес ооң соонда-даа Ме-ни дыңнаvas болзуңарза база Ме-нээ удур хөдөлишкин кылыр болзу-ңарза, ²⁸ Мен киленней берип, силерге удур апаар мен, бачыттарыңар дээш кеземче согуз санын чеди катап көү-дөдир мен. ²⁹ Аштааныңардан оолдар-кыстарыңарның эгт-бодун чиир силер. ³⁰ Мөгөйиштин кылыр бедик черле-ринерни үрегдеп, мөгөйип турар ада-гаштарыңарны бузуп кааптар мен; мө-чү-сөөктеринерни дүрзү-бурганнарыңар бузудуларыңче октаптар мен. Мээң сеткилим силерден хөңнү кала бээр. ³¹ Силерниң хоорайларыңарны ээнзи-редир мен, ыдыктыг дээн черлеринерни хоозурадыр мен база өргүлдериңерниң чаагай чыдын таарымчалыг деп көрүп тынмас мен. ³² Чер-чуртуңарны хоозура-дып каарымга, аңаа чурттап берген дай-зыннарыңар безин кайтап-харай бээр. ³³ А силерни өске чоннар аразыңа тара-дыр мен. Хылыжымны ужулгап, соонар-же анныр мен. Чер-чуртуңар ээнзирээр, хоорайларыңар үрелип бустур.

³⁴ Дайзыннарыңар чуртунче силерни алгаш баар. Чер ынчан бодунуң ээнзиреп-хоозураарыңың бүгү үезинде дыштанмаа-ны амыр-дыш чылдарыңың орнун тургу-зуп алыр. Чер амыр-тамчыын көрө бээр, дыштанмааны бүгү амыр-дыш чылдары-ның орнун тургузуп алыр. ³⁵ Силер аңаа чурттап туруңарда, чер амыр-дыш чылда-рыңда чеже хире амыр-тамчыын көрбөз-нил, хоозуралыңың бүгү үезинде шак ол амыр-тамчыын көрө бээр. ³⁶ А силерден дириг арткан улус канчаарлы? Дайзын-нарыңың чурттарыңа оларның чүректе-ринче коргуушкунну сиңирер мен: хатка

чайганган бүрү шылыраарга, хылыш тут-кан кижжи сывыртаан-даа дег, дезип ыңай боорлар. Сүрүп турар кижжи чок-даа болза, пет кээп ужалар. ³⁷ Силерни сүрүп турар хылыш туткан кижжи-даа бар дег, бот-бо-дуңарга тептигер силер. Дайзыннарыңа-га удур туржур күжүңөр чок болур. ³⁸ Эске чоннар аразыңа кырлыр силер, дайзын-нарыңар чурту силерни сыгыраптар. ³⁹ А силерден артып калган улус дайзыннар-ыңарның чурттарыңа боттарыңың-даа, ада-өгбелериниң-даа кем-буруузу дээш хилинчек көөрлер.

⁴⁰ Ынчан олар боттарының болгаш ада-өгбезиниң кем-буруузуң база Ме-нээ өскерлип, кемниг херектер үүлгет-кеннерин, Меңээ удур болуп турганнар-ны миннирлер. ⁴¹ Мээн база оларга удур апарганымны, оларны дайзыннарының чуртунче апарганымны миннирлер. Бир эвес оларның бачыттыг чүректери то-маарый бээр; олар кем-буруузу дээш кеземчени хүлээп алыр болза, ⁴² Мен база Иаков, Исаак болгаш Авраам-биле чар-ган чагыг-керээлеримни бодап кээр мен; бо чер-чуртту база бодап кээр мен. ⁴³ А ооң бетинде ол улус бо черни каггаш чоруптарга, олар чокта, ээнзиреп каар чер дыштанмааны амыр-дыш чылдары-ның орнун тургузуп алыр. А ол улус кем-буруузу дээш — Мээң хоойлуларымны тоовайн турганы база Мээң дүрүмнер-имден хая көрнүп турганы дээш — кезем-чени хүлээп алыр. ⁴⁴ Бо бүгү ындыг-даа бооп турза, Мен оларны, дайзыннары-ның чуртунга турда, тоовайн барбас мен, олардан хая көрүмөс мен. Оларны узут-каvas мен, олар-биле чарган чагыг-ке-рээмни үрөвөс мен. Мен дээрге оларның Дээрги-Чаяакчы Бурганы-ла болгай мен! ⁴⁵ Олар дээш өгбелери-биле чарган ча-гыг-керээмни бодап кээр мен. Мен олар-га Бурган болур дээш, бүгү өске чоннар көрүп турда, оларның өгбелерин египет черден үндүрө берген мен. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дур мен!»

⁴⁶ Дээрги-Чаяакчының Синай даг-га Моисейни дамчыштыр израиль чон-га доктаадып кааны дүрүм-хоойлулар, сургаалдар шак ындыг боор-дур.

26:26 Иса. 3:1; Иез. 4:16; 5:16; 14:13 || Иса. 9:20; Мих. 6:14; Агг. 1:6 26:29 Ы. х. к. 28:53; 4 Хаан. 6:29; Ыл. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10 26:30 4 Хаан. 23:20; 2 Чыл. 34:5; Иез. 6:5 26:31 4 Хаан. 25:9 26:32 Ы. х. к. 29:24; 3 Хаан. 9:8; Иер. 18:16 26:33 Ы. х. к. 4:27; 28:64; Неом. 1:8; Иер. 9:16; Иез. 12:15; Зах. 7:14 26:34 Хост. 23:10-11; Лев. 25:2-7; 2 Чыл. 36:21 26:37 Иер. 46:16 || Ис. 7:12; Башт. 2:14 26:40 3 Хаан. 8:47; 2 Чыл. 6:37; Неом. 9:2; Дан. 9:4-5

**Дээрги-Чаяакчыга даңгырактар,
ыдыктыг өргүлдөр**

27 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Бир-ле кижини доктааткан өртек ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаар деп онза дангырак берген дижик сен. ³⁻⁷ Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаан кижини дедир хостаар дизинзе, доктааткан өртекти: чээрбиден алдан хар чедир назылыг эр кижидээш — бежен мөңгүн ыдыктыг шекелди*; херэежен кижидээш — үжен шекелди; бештен чээрби хар чедир назылыг улус болза, эр кижидээш — чээрби шекелди, а кыс кижидээш — он шекелди; бир айдан беш хар чедир назылыг улус болза, эр кижидээш — беш шекелди, а кыс кижидээш — үш шекелди; алдан хардан улуг назылыг улус болза, эр кижидээш — он беш шекелди, а херэежен кижидээш — он шекелди төлээр ужурлуг сен. ⁸ А бир эвес доктааткан өртекти төлээр харын чок болза, ыдыктаан кижини Бурганның бараалгакчызынын мурнунга эккел. Бурганның бараалгакчызы ыдыктаан кижиниң өнчү-хөрөнгизин үнелеп көргөш, ону барымдаалап, төлээр өртөөнни доктаатсын.

⁹ А бир эвес Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып болур малды өргүүрүн азаан болзунза, ол малың ыдыктыг болу бээр. ¹⁰ Ол малды солуг салып, эки малды багайы-биле, багайын — экизи-биле орна-вас ужурлуг сен. А бир эвес малды өске мал-биле солугу болзунза, баштай салган-даа, орнап турар-даа малың Дээрги-Чаяакчыга салган ыдыктыг өргүл болур. ¹¹ Ынчаарга азаан малың кандыг-ла-бир арыг эвес, Дээрги-Чаяакчыга өргүп болбас мал болза, оону Бурганның бараалгакчызынга эккеп көргүс. ¹² Бурганның бараалгакчызы ол малдың эки-багайын үнелеп көрзүн: өртөөн чеже кылдыр доктаадыр-дыр, ынчалдыр болзун. ¹³ Бир эвес ол малынни дедир садып алыр деп турар болзунза, доктааткан өртекке немей өртектин бештин бирин бээр сен.

¹⁴ Бир-ле кижиде бодунуң бажынын Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдык-

тап турар болза, Бурганның бараалгакчызы ол бажынын эки-багайын үнелеп көрзүн: өртөөн чеже кылдыр доктаадыр-дыр, ынчалдыр болзун. ¹⁵ Бир эвес бажынын бараалгадыпкан кижиде оозун дедир садып алыр деп турар болза, доктааткан өртекке немей өртектин бештин бирин берзин, ынчан бажың оону болу бээр.

¹⁶ Бир-ле кижиде бодунуң хувааглыг черинде шөлдү Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, ол дээш доктааткан өртек тарыыр үрезин хемчээлинден хамаарышсын: бир хомер ишти арбай дээш бежен мөңгүн шекелди төлезин. ¹⁷ Кандыг-бир кижиде шөлүн Хосталга чылы эрткен соонда дораанна Бурганга бараалгадып, ыдыктап турар болза, доктааткан өртек өскерилге чокка артсын. ¹⁸ А кандыг-бир кижиде шөлүн Хосталга чылы эрткен соонда, элөөн болгаш, бараалгадып, ыдыктап турар болза, Бурганның бараалгакчызы дараазында Хосталга чылына чедир арткан чылдарнын санын барымдаалап, акша-мөңгүнү санааш, төлээр ужурлугтунуң доктааткан өртектен казып каапсын. ¹⁹ Шөлүн бараалгаткан кижиде оозун дедир садып алырын күзээр болза, доктааткан өртекке немей өртектин бештин бир кезээ акша-мөңгүнү берзин, ынчан ол шөл база катап оону болу бээр.

²⁰ Ынчаарга ол кижиде шөлүн дедир садып албас болза азы ук шөлдү өске кижиге садыпкан болза, ону ам дедир садып аары болдунмас. ²¹ Ынчан ол шөл Хосталга чылында Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг өргүл болу бээр; Бурганга кезээ-мөңгөде турсааткан шөлдү дег, ону Бурганның бараалгакчызы ээлээр.

²² А бир эвес кандыг-бир кижиде оон хувааглыг черинге хамаарышпас шөлдү садып алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктап турар болза, ²³ Бурганның бараалгакчызы Хосталга чылынга чедир арткан чылдарны санааш, өртекти доктаадыр ужурлуг. А демги кижиде доктаадып каан өртекти барымдаалап, акшаны ол-ла хүндүс Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг өргүл кылдыр бээр ужурлуг.

²⁴ Ол шөл Хосталга чылында демги кижиниң садып алганы эезинче — черни

* 27:3-7 5:15-ке немелде тайылбырны көр.

27:2 Сан. 30:1-17; Башт. 11:30; 1 Хаан. 1:11, 28
27:20 Лев. 25:28 27:21 Сан. 18:14

27:13 Лев. 6:5 27:17 Лев. 25:15

хуваалда ёзугаар ээлеп турар кижиге эглип кээр. ²⁵ Доктааткан өртек бүрүзүн ыдыктыг шекел-биле санапсын: бир шекелдин деңгизи чээрби герага дең болзун.

²⁶ Мал-маганның эң баштай төрүт-түнгөн бүгү төлдери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр, ынчангаш оларны кым-даа бараалгадып, ыдыктап шыдапас. Бода-даа, шээр-даа мал болур болза, олар Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр-ла болгай. ²⁷ А бир эвес арыг эвес малды бараалгадып, ыдыктап турар болза, ону доктааткан өртекке немей өртектиң бештиң бирин бергеш, дедир садып ап болур. Ынчаарга малды дедир садып алыр кижиге чок болза, ону доктааткан өртек-биле садар херек.

²⁸ Бир кижиге бодунуң хуу өнчү-хө-реңгизинден кандыг-даа чүүлдү: кижини-даа, малды-даа, хуваагыг черде шөлдү-даа Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөдө тураскаадып турар болза, ол чүүлдерни садып азы дедир садып ап болбас. Кезээ-мөңгөдө Бурганга тураскааткан кандыг-даа чүүл Дээрги-Чаяакчыга аажок ыдыктыг өргүл болур. ²⁹ Бир

эвес шак ол кезээ-мөңгөдө тураскааткан чүүл кижиге болур болза, ону дедир садып ап болбас; ындыг кижини өлүмгө онаар херек.

³⁰ Черге өзүп үнөр бүгү чүүлдүн онунуң бир кезии — шөлдерниң дүжүдү болгаш ыяштарның чимистерин Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр, ол дээрге Аңаа салган ыдыктыг өргүл-дүр. ³¹ Бир эвес кандыг-бир кижиге бодунуң онунуң бир кезии үлүүн дедир садып алырын күзээр болза, ооң өрттөн төлөзүн база өртектиң бештиң бир кезиин немей берзин.

³² Бода болгаш шээр малдың онунуң бир кезиин — демдекттөн бүгү малды Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктаар ужурлуг. ³³ Ындыг малдың ээзи оларны эки-багайлап ылгавазын база солугазын; а бир эвес ээ кижиге оозун солугазын алыр болза, ол мал-даа, солугазын салган малы-даа ыдыктыг өргүл болур — ону дедир садып алыры болдунмас.

³⁴ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Моисейни дамчыштыр Синай дагга берген айтышкыннары шак ындыг боор-дүр.

27:25 Хост. 30:13 27:26 Хост. 13:2, 11-16 27:27 Лев. 6:5

27:30 Сан. 18:21; Ы. х. к. 14:22 27:31 Лев. 6:5

27:29 Сан. 21:2; Башт. 11:35

Саннар

Кирилде

Моисейниң Беш номуң дөрткүзү болур бо ном «Саннар» деп адын израиль чон Египеттен Ханаанче орукка бар чыдырда кылган чизе-санаашкын ёзугаар алган. А еврей дылда ук ном «Эн кургаг ховуда» деп аттыг. Номда болуушкун-нарның кайда болуп турарын ол ат тода көргүзүп турар.

Бурган кол хоойлу-дүрүмнү израиль чонга Синай дагга берген соонда, Моисей дайылдажып шыдаар эр израильчилерниң (левиттерни база ангы санааш) шуптузун санап каан. Оон Бурганның айтышкынын ёзугаар чамдык хоойлужудулга дүрүмнеринге немелде киригеш, израильчилерни Дээрги-Чаяакчының оларга бээр бооп азаан черинче көжеринге белеткеп каан (1–9 эгелер).

Ынчалза-даа израиль чон Кадес-Варниге (Ханаанның мурнуу кызыгаарының чанында чер) чеде бергеш, хайгылчыларның чугаазынга бүзүрөп, ханаан черни эжелеп аарындан корткан. Ол дээш израильчилер ээн кургаг ховуга барык дөргөн чыл дургузунда көжүп чоруур кеземче алган (10–20 эгелер). Израильчилернин Бурганны тооп дыннаваз салгалы бүрүнү-биле кырлып калган соонда, чон чоорту Ханаанның чанында черлерни эжелеп ап эгелээш, Иордан хемниң чөөн талазында Моав дээр чуртка чедип келген (21–36 эгелер).

Ол бүгү үенин дургузунда израиль чон Моисейге улур хөй катап хомудап, хыйланып, Бурганга улур үймээн үндүрүп, кижилерниң аажы-чаанынга аайлажыр сорук чок болгаш өскерлиичел чоруун үргүлчү көргүзүп келген. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы, шак ол чагырга билбес улусту кезедип тургаш безин, Бодунуң шилип алган чонунга шынчы бооп артып, ол дээш сагыш човап, Израильдин дайзын-нарының кара сагыштыг бодалдарынга улур хөделип, дайзыннарны базар арганы аңаа берип турган. Моисей биле Аарон безин Бурганга бүрүнү-биле дыннангыр эвес бооп турда-ла (20:10–12), Ол израильчилерниң өгбелеринге бээр бооп азааны черже израиль чонну эккээр дээн Бодунуң бодалын соксатпайн күүседип турган.

Израиль чоннуң баштайгы чизе-бүрүткел

1 Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай ховузунга, Ужуржылга майгынынга, израильчилерниң Египеттен хосталып үнгениниң ийиги чылында, ийи айның бирээде мынча деп дужааган: ²⁻³ «Сен Аарон-биле бүгү израиль ниитилелдин санаашкынын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап кылып калыңар, шупту эр улусту санаашкынче кирип, кымны-даа арттырбайн даңзылаңар. Израиль шериге албан-хүлээлге эрттирип шыдаар, чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг шупту эр улусту чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле санап

калыңар. ⁴ Аймак бүрүзүнден-не бодунуң аймааның баштыңы болур кижин санаашкынын силер-биле кады чорутсун. ⁵ Силерге дузалажыр эр кижилерниң аттары бо-дур:

Рувимниң аймаандан – Шедеурнуң оглу Эликур;

⁶ Иссахарнуң аймаандан – Цури-Шаддайның оглу Шелумил;

⁷ Иуданың аймаандан – Аминадавын оглу Наассон;

⁸ Иссахарның аймаандан – Цуарның оглу Нафанаил;

⁹ Завулоннуң аймаандан – Хелоннуң оглу Элиав;

¹⁰ Иосифтин оглу Эфремниң аймаандан – Аммиудтун оглу Элишам;

^{1:1} Хост. 19:1 || Хост. 25:22 ^{1:2-3} Хост. 30:12-14; 38:26; Сан. 26:2; 2 Хаан. 24:1; 1 Чыл. 21:2

^{1:5} Сан. 7:30 ^{1:6} Сан. 7:36 ^{1:7} Хост. 6:23; Руф. 4:20; 1 Чыл. 2:10 ^{1:8} Сан. 7:18 ^{1:9} Сан. 7:24

Иосифтин оглу Манассияның аймаандан — Педатурнун оглу Гамалиил;

¹¹ Вениаминнің аймаандан — Ги-деонийнин оглу Авидан;

¹² Данның аймаандан — Амми-Шад-дайның оглу Ахизер;

¹³ Асиринң аймаандан — Охранның оглу Пагиил;

¹⁴ Гадтың аймаандан — Регуилдин оглу Элиасаф;

¹⁵ Неффалимнің аймаандан — Энан-ның оглу Ахира».

¹⁶ Ол эр кижилер дээрге израиль ниитилелден шилиттинген, ада-өбө төрөл бөлүктөрүнүн — Израильдин аймактарынын баштыңнары улус турган. ¹⁷ Моисей биле Аарон шак ол аттарын адаан улусту кыйгырып эккелгеш, ¹⁸ ий ай-ның бирээде бүгү израиль ниитилелди чыып алганнар. Чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг эр улус боттарынын төрөл бөлүктөрүн, ада-өбөзүн айыт-каш, санаашкынче боттарын кирип, кижиги арттырбайн данзыладып алганнар. ¹⁹ Моисей израильчилернин санаашкынын Синай ховузунга Дээрги-Чаяакчынын дужааганын ёзугаар күүсеткен.

²⁰⁻²¹ Израиль чонну — дөргүл-төрелин, төрөл бөлүктөрүн, ада-өбөзүн барымдаалап, чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, шериг албаны эрттирип шыдаар шупту эр улусту санаашкынче кирип — кымны-даа арттырбайн санап кааннар.

Аймак	Саны
Рувим (Израильдин дун оглу)	46 500
²²⁻²³ Симеон	59 300
²⁴⁻²⁵ Гад	45 650
²⁶⁻²⁷ Иуда	74 600
²⁸⁻²⁹ Иссахар	54 400
³⁰⁻³¹ Завулон	57 400
³²⁻³³ Иосифтин оглу Эфрем	40 500
³⁴⁻³⁵ Иосифтин оглу Манассия	32 200
³⁶⁻³⁷ Вениамин	35 400
³⁸⁻³⁹ Дан	62 700
⁴⁰⁻⁴¹ Асир	41 500
⁴²⁻⁴³ Неффалим	53 400

⁴⁴ Санаашкынны эрткен улус ол-дур. Моисей биле Аароннун база Израильдин

он ийи баштыңының — бир аймактан-на бир кижиниң санап кааны улус ол-дур.

⁴⁵ Шупту израильчилерни — чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, израиль шеригге албан эрттирип шыдаар бүгү улусту — төрөл бөлүктөр барымдаалап санап кааннар. ⁴⁶ Санаашкынны эрткен шупту эр улус 603 550 кижиге болган.

⁴⁷ А левиттерни санаашкын эрткен чон аразынче, ада-өбөзүнүн аймаан барымдаалап, кирип санавайн барган.

⁴⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп дужааган турган: ⁴⁹ «Чүгүл Левийнин аймаан чизе-данзыже кириб, оларны өске израильчилер-биле кады санава. ⁵⁰ Сен левиттерге Ужуражылга майгынын, оон хамык херекселдерин болгаш оон иштинде турар бүгү чүүлду хүлээндирип каг — олар майгынын болгаш оон хамык херекселдерин дажыглазын, аңаа бараан болзун, оон чанынга турлагжып алзын. ⁵¹ Ужуражылга майгынын көжүрүп турда, ону левиттер дүрүп, буссун, а майгынын тигер апарганда, ону олар тиксин. Өске-бир кижиги майгыныче чоокшулап кээр болза, ону өлүрүп каар ужурлуг. ⁵² Израильчилер боттарынын туктарынын чанынга чурум-чыскаалдыг бөлүктөр ёзугаар турлагжып алыр ужурлуг. ⁵³ А левиттер израиль чоннун ниитилелинче Бурган килеңневезин дээш, майгынын долгандыр турлагжып алгаш, ол дээш ээ-харысгалгалыг болур ужурлуг».

⁵⁴ Израиль чон бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганын, ынчаар күүсеткен.

Турлагжыларының дүрүмнери

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль кижиги бүрүзү болунун аймааның сүлдө демдектеринин база тугунун чанынга турлагжыыр ужурлуг; олар Ужуражылга майгынын долгандыр, бичии ырадыр турлагжып алзыннар.

³⁻⁸ Майгынын мурнунга, оон чөөн талазынга турлагжыыр аймактар бол-дур: Иуда, Иссахар, Завулон. Аңаа чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле

1:10 Сан. 7:48 1:11 Сан. 7:60 1:12 Сан. 7:66 1:13 Сан. 7:72 1:14 Сан. 7:42 1:15 Сан. 7:78
1:22-23 Сан. 26:14 1:24-25 Сан. 26:18 1:26-27 Сан. 26:22 1:28-29 Сан. 26:25 1:30-31 Сан. 26:27
1:32-33 Сан. 26:37 1:34-35 Сан. 26:34 1:36-37 Сан. 26:41 1:38-39 Сан. 26:42, 43 1:40-41 Сан. 26:47
1:42-43 Сан. 26:50 1:46 Хост. 38:26; Сан. 26:51 1:53 Сан. 8:19; 16:46; 18:5 || 1 Чыл. 9:27

турлагжызын, оларның туктарын анаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Иуда	Аминадавтың оглу Наассон	74 600
Иссахар	Цуарның оглу Нафанаил	54 400
Завулон	Хелоннуң оглу Элиав	57 400

⁹ Иуданың аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскен эр улустуң ниити саны — 186 400 киж. Олар көш үезинде бирги ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг.

¹⁰⁻¹⁵ Мурнуу чүкке Рувимнин, Симеоннуң болгаш Гадтың аймактары чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле турлагжызын, оларның туктарын анаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Рувим	Шедеурнуң оглу Элицур	46 500
Симеон	Цури-Шаддайның оглу Шелумиил	59 300
Гад	Регуилдин оглу Элиасаф	45 650

¹⁶ Рувимниң аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскен эр улустуң ниити саны — 151 450 киж. Олар ийиги ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг.

¹⁷ Ооң соонда Ужуражылга майгыны шимчеп үнүптер, левиттерниң турлаа өскө турлагларның ортузунга чоруур. Олар турлагга канчаар турганыл, ол-ла туруштарың өзугаар бар чыдар, киж. бүрүзү чыскаалды сагып, тутунуң чанындан ыравас ужурлуг.

¹⁸⁻²³ Барыын чүкке Эфремнин, Манассияның болгаш Вениаминниң аймактары чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле турлагжызын, оларның туктарын анаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Эфрем	Аммиудтуң оглу Элишама	40 500
Манассия	Педацурнуң оглу Гамалиил	32 200
Вениамин	Гидеонийниң оглу Авидан	35 400

²⁴ Эфремниң аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен, чурум-чыскаалдыг бөлүктөргө үскен эр улустуң ниити саны — 108 100 киж. Олар үшкү ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг.

²⁵⁻³⁰ Соңгу чүкке Данның, Асирниң болгаш Неффалимниң аймактары чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле турлагжызын, оларның туктарын анаа ассын. Ол аймактарда санаашкынны эрткен аг-шериг бо-дур:

Аймак	Баштыңы	Саны
Дан	Амми-Шаддайның оглу Ахизер	62 700
Асир	Охранның оглу Пагиил	41 500
Неффалим	Энанның оглу Ахир	53 400

³¹ Данның аймаа баштаан турлагда санаашкынны эрткен эр улустуң ниити саны — 157 600 киж. Олар боттарының туктарын көдүргөш, сөөлгү ээлчегде шимчеп үнөр ужурлуг».

³² Төрөл бөлүктөр барымдаалап санаашкынны эрткен израиль чон ол-дур. Турлагларда чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле санаашкынны эрткен эр улустуң ниити саны — 603 550 киж. ³³ А левиттер Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын өзугаар израиль чон-биле кады санаашкынны эртпейн барган.

³⁴ Израиль чон ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужаганын өзугаар күүседип, туктарының чанынга турлагжып, киж. бүрүзү бодунуң төрөл бөлүү-биле, дөргүл-төрели-биле кады көжүп чоруп турган.

Левиттерниң чизе-бүрүткел

3 ¹ Аарон биле Моисейниң төрөл бөлүүндөн укталган улус бо-дур. Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле Синай дагга чугаалажып турган үеде, ²⁻³ Аарон дараазында

2:9 Сан. 10:14 2:16 Сан. 10:18-20 2:17 Сан. 10:17, 21 2:24 Сан. 10:22-24 2:31 Сан. 10:25-27
2:32 Хост. 38:26; Сан. 1:46; 26:51 2:33 Сан. 1:47-53 3:2-3 Хост. 6:23

оолдарлыг болган: дун оглу Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар. Оларны Бурганга бараан боор кылдыр ыдыктап, шилип чаап каан турган. ⁴ Ынчалза-даа Надав биле Авиуд ийи Синай ховузунга Дээрги-Чаяакчының таарымчалыг деп көрбээни отту Аңаа эккеп салгаш, Оон мурнунга өлүп калган, а оларның соон салгаар оолдары турбаан. Чүгле Элеазар биле Ифамар ачазы Аарон-биле кады Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары бооп арткан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Левийниң аймаан, Бурганнын бараалгакчызы Ааронга дузалаар кылдыр, оон мурнунга эккеп каг. ⁷ Левиттер ыдыктыг черге кылыр ужурлуг ажылдар кылып, Аароннун база шупту чоннун адындан Ужуражылга майгынының мурнунга албан-хүлээлгени күүсетсиннер. ⁸ Олар майгынын хамык эт-херекселдери дээш ээ-харыс-салгалыг болуп, ыдыктыг черге ажылдар кылып, израильчилерниң албан-хүлээлгелерин күүсетсиннер. ⁹ Левиттерни Ааронга болгаш оон оолдарыга хүлээдип бер — израиль чоннун аразындан Ааронга хүлээдип бээр ужурлуг улус ол-дур. ¹⁰ А Ааронга болгаш оон оолдарына боттарынын бараалгакчы хүлээлгезин күүседир даалгадан берип каг — өске-бир кижиле ол бараан болушкунга киржи бээр болза, ону өлүрүп каар ужурлуг».

¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп дужааган: ¹² «Мен левиттерни израиль чоннун баштай төрүттүнген бүгү оолдарынын орнунга ап алган мен, ынчангаш олар ам Менээ хамааржыр. ¹³ Дун төл бүрүзү-ле Мээңии болгай; шупту египет дун төлдериин узуткап каан хүнүмде, израиль чонда кижиниң-даа, мал-маганның-даа дун төлдерин Бодумга аңгылап, ыдыктап алган мен — олар ам Менээ хамааржыр. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге Синай ховузунга мынча деп чугаалаан: ¹⁵ «Левийнин үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап, чизелеп

сана. Бир айлыг болгаш оон улуг назылыг шупту эр улусту санап каг». ¹⁶ Моисей оларны Дээрги-Чаяакчынын дужаал берген сөзүнүн айы-биле санап каан.

¹⁷ Левийнин оолдарынын аттары бо-дур: Гирсон, Кохат болгаш Мера-ри. ¹⁸ Гирсоннун оолдарынын аттары: Ливни биле Шимей, олардан төрөл бөлүктөр укталган. ¹⁹ Кохаттын оолдары Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил олардан база төрөл бөлүктөр укталган. ²⁰ Мераринин оолдары Махли биле Мушиден база төрөл бөлүктөр укталган. Левийден укталган, ада-өгбө барымдаалап адаан төрөл бөлүктөр ол-дур.

²¹ Гирсондан укталган төрөл бөлүктөр: ливни биле шимей; олар Гирсоннун төрөл бөлүктөри-дир. ²² Оларны санаарга, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр улустун ниити саны 7500 кижиле болган. ²³ Гирсондан укталган төрөл бөлүктөр майгынын артынга, оон барынын талазынга турлагжып аар турган. ²⁴ Гирсоннун үре-салгалынын баштыны — Лаледин оглу Элиасаф. ²⁵ Ужуражылга майгынынга Гирсоннун үре-салгалынга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур: майгынын боду, оон шывы, майгыныч кирер черниң көжегези, ²⁶ майгынын болгаш өргүл салыр бедигээшти долгандыр турар херимниң шывыгла-ры, херимче кирер черниң хаалга-шы-вы база майгынын шупту ажылдарын кылырынга херек хендирлер.

²⁷ Кохаттан укталган төрөл бөлүктөр: амрам, ицгар, хеврон болгаш узиил; олар Кохаттын төрөл бөлүктөри-дир. ²⁸ Оларда бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр улустун ниити саны 8600* кижиле болган. Олар ыдыктыг чүүлдер дээш ээ-харыс-салгалыг турган. ²⁹ Кохаттан укталган төрөл бөлүктөр майгынын мурнуу чүкче көрүнгөн талазынга турлагжып аар турган. ³⁰ Кохаттын үре-салгалынын баштыны — Узиилдин оглу Элиафан. ³¹ Оларга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер бо-дур: ыдыктыг аптара, ширээ, чырыткы, өргүл салыр бедигээштер, Бурганга бараан болурда ажыглаар

* 3:28 Өске бурунгу сөзүглелде 8300 деп бижээн.

3:4 Лев. 10:2 || 1 Чыл. 24:2 3:6 Сан. 18:2 3:9 Сан. 8:19; 18:6 3:10 Сан. 16:40; 2 Чыл. 26:18
3:13 Хост. 13:2; 11-16 3:17 Э. д. 46:11; Хост. 6:16-19; 10:2 3:18 1 Чыл. 6:17; 23:7
3:19 1 Чыл. 6:2; 18; 23:12 3:20 1 Чыл. 6:19; 23:21 3:23 Сан. 1:53 3:25 Сан. 4:24-26
3:27 1 Чыл. 26:23 3:31 Сан. 4:4; 15

ыдыктыг савалар база көжеге. Оларнын кылыр ажылы шак ол чүүлдер-биле хол-баалыг.

³² А левиттерниң баштыңнарынын даргазы — Аарон бараалгакчының оглу Элеазар. Ыдыктыг чүүлдер дээш ээ-харысалгалыг улус ооң хайгааралының адаанда турар.

³³ Мерариден укталган төрөл бөлүктер: махли биле муши; олар Мерариниң төрөл бөлүктери-дир. ³⁴ Оларны санаарга, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр улустун ниити саны 6200 кижиге болган.

³⁵ Мерариниң үрө-салгалыныг баштыны — Авихаилдин оглу Цуриил. Ол төрөл бөлүктер майгынынң сонгу чүкчө көрүнгөн талазынга турлагжып аар турган.

³⁶ Мерариниң үрө-салгалынга хайгаараар кылдыр дагзып турар чүүлдер-биле: майгынын туруп турар рамкалар, доора оорга ыяштар, адагаштар, дежектер болгаш майгынын эт-херекселдери; оларнын кылыр ажылы ол чүүлдер-биле хол-баалыг. ³⁷ Ол ышкаш даштыкы херимнин бүгү талаларында адагаштарны, оларнын дежектерин, өргөннерин болгаш хендирлерин база хайгаарап турганнар.

³⁸ А Ужаражылга майгынын мурнунга, ооң чөөн чүкчө көрүнгөн талазынга Моисей база Аарон оолдары-биле турлагжып аар турган. Оларга израиль чоннун адындан ыдыктыг өргээге албан-хүлээлге күүседирин хүлээндирген; ыдыктыг черге чоокшулап келген өске кижини өлүрүп каар ужурлуг.

³⁹ Моисей биле Аароннун Дээрги-Чаяакчынын дужааганын эзугаар санап кааны, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг эр левиттерниң ниити саны 22 000 кижиге болган.

Дун оолдарны садып хостааны

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Израиль чоннун бир айлыг болгаш оон улуг назылыг шупту дун оолдарын санаашкынче киирип, даңзылап каг. ⁴¹ А левиттерни Меңээ аңгылап бараалгат, израиль чоннун шупту дун оолдарынын орнунга — левиттерни, израильчилерниң шупту дун бооп төрүттүнгөн мал-маган-

ынын орнунга — левиттерниң мал-маганын алыр мен» — деп чугаалаан.

⁴² Моисей Дээрги-Чаяакчынын дужааганын эзугаар израиль чоннун шупту дун оолдарын санап каан. ⁴³ Санаашкын кылырга, бир айлыг болгаш оон улуг назылыг дун оолдарнын ниити саны 22 273 кижиге болган.

⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁴⁵ «Израиль чоннун шупту дун оолдарынын орнунга левиттерни, а мал-маганынын орнунга — левиттерниң мал-маганын аңгылап ал, левиттер Меңээ хамаарышсын. Мен — Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ⁴⁶ А израиль чоннун дун оолдары дээш алыр, левиттерниң санындан артып турар 273 кижиге дээш садыкы мындыг болур: ⁴⁷ бир кижиге дээш-ле беш шекел мөңгүнден чыып аар сен — ыдыктыг черге ажыглаар шекелди ажыглап, деңзиле*. (Бир шекелдин деңзизи чээрби герага дең болур.) ⁴⁸ Ол мөңгүнү Ааронга болгаш ооң оолдарына израиль чонда артып турар улусту садып хостаар кылдыр бериптер сен».

⁴⁹ Моисей левиттер-биле солуурга, саны артып турар дун оолдар дээш садыкы кылдыр берген мөңгүнү ап алган. ⁵⁰ Ол израильчилерниң дун оолдары дээш ыдыктыг черге ажыглаар 1365 шекел деңзилиг мөңгүнү чыып алган. ⁵¹ Моисей Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужаал берген сөзүнүн аайы-биле садыкы болган мөңгүнү Ааронга болгаш ооң оолдарына хүлээди берген.

Кохаттын үрө-салгалынын ажылы-үүмези

4 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча дээн: ² «Левийнин аймаанын азындан Кохаттын үрө-салгалын оларнын төрөл бөлүктерин, ада-өгбезин барымдаалап санап каг — ³ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужаражылга майгынынга ажылдаар албан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап каг. ⁴ Кохаттын үрө-салгалынын майгынга кылыр ажилдары аажок ыдыктыг чүүлдер-биле харылзаалыг болур.

* 3:47 Ыдыктыг черге ажыглап турган шекелдин деңзизи өске черлерге ажыглаар шекелден ылгалдыг турган чадавас, ынчангаш мында оон деңзизин тодарадып турар.

3:32 Сан. 4:16 3:36 Сан. 4:31-32 3:39 Сан. 26:62 3:47 Хост. 13:13; Сан. 18:15-16 || Хост. 30:13

4:3 Сан. 8:24-25; 1 Чыл. 23:3, 24, 27

⁵Турлагда чон көжүп үнөр деп турда, Аарон оолдары-биле майгынче киргеш, көжегени дүжүргөш, ооң-биле ыдыктыг аптараны шып кагзын. ⁶Оон аптараны тахаш кештеринден* даараан шывыг-биле шыпкаш, ооң кырынга көк өңнүг, бүдүн кезектен бүткен пөстүг чаткаш, көдүрткүүш-мергелерни кедирип кагзын.

⁷Ыдыктаан хлебтер салыр ширээге көк өңнүг шывыг чаткаш, аңаа тавактар, хымыштар, арага кудуп, чажар аяктар болгаш дашкаларны салып кагзын; ширээ кырынга үргүлчү эккеп салыр ужурлуг өргүл хлебтерин салып каан турзун.

⁸А ол бүгүнү кызыл өңнүг шывыг-биле, оон тахаш шывыг-биле шыпкаш, көдүрткүүш-мергелерни кедирип кагзын.

⁹Көк өңнүг шывыгны ап алгаш, чырыткыны база ооң деннерин, дең өзээ үзе ызырар кыскаштарны, дең кыпсырда ажыглаар саваларны, чырыткыга ажыглаар олива үзү кудар хамык саваларны шып кагзын. ¹⁰Оон чырыткыны база ооң хамык херекселдерин тахаш шывыг-биле орай шыпкаш, көдүрткүүш-мергеге ааттындыр азып кагзын.

¹¹Айдызаар алдын бедигээшке көк өңнүг шывыгны чаткаш, ону тахаш шывыг-биле шыпкаш, бедигээштин көдүрткүүш-мергелерин кедирип кагзын.

¹²Олар ыдыктыг майгынга ажыглаар хамык эт-херекселдерин ап алгаш, көк өңнүг шывыг-биле ораагаш, тахаш шывыг-биле шыпкаш, көдүрткүүш-мергеге азып кагзын.

¹³Өргүл салыр бедигээштин хүлүн аштап каапкаш, ону кызыл-хүрөң өңнүг шывыг-биле шып кагзын. ¹⁴Өргүл бедигээжинге ажыглаар хамык эт-херекселдерни: көс дажыглаар хүүрекчигештерни, илбектерни, хүл-узарларны, хан кудар аяктарны бедигээш кырынче салып кааш, ону тахаш шывыг-биле шыпкаш, ооң көдүрткүүш-мергелерин кедирип кагзын.

¹⁵Турлагда чон көжүп үнөр деп турда, Аарон оолдары-биле ыдыктыг майгынны база ооң хамык эт-херекселдерин шып каан соонда, Кохаттын үре-салгалы ол бүгүнү дажыглаар дээш чедип

келзин, ынчалза-даа олар ыдыктыг чүүлдерге дегбезин — оон башка өлүп каарлар.

¹⁶Аарон бараалгакчының оглу Элеазарның хайгааралында турар чүүлдер бо-дур: чырыткыже кудар олива үзү, айдызаар чаагай чыттыг холуксаа, үргүлчү эккеп салыр ужурлуг далган-тараа өргүл болгаш шилип чаар олива үзү. Элеазарның хайгааралынга бүгү ыдыктыг майгын болгаш ында бар хамык эт-херекселдер турар».

¹⁷Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ¹⁸«Кохаттын төрөл бөлүү левиттер аразынга узуткатырып аар кылдыр кылбанар. ¹⁹Харын улус аажок ыдыктыг чүүлдерге чоокшулап тура, дириг артып, өлбезин дээш, мынчалыңар: Аарон оолдары-биле майгынче киргеш, оларны кылыр ажылының база дажыглаар чүгүнүн чанынга тургузуп кагзын. ²⁰А ыдыктыг чүүлдерни шарып турда, Кохаттын үре-салгалы ынаар көрбезин — оон башка өлүп каарлар».

Гирсоннуң үре-салгалының ажыл-үүези

²¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²²«Гирсоннуң үре-салгалын оларның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг — ²³үжен хардан бежен хар чедир назылып, Ужуражылга майгынга ажылдап-даа, аңаа албан-хүлээлгезин күүседип-даа шыдаар эр улустун шуптузун санап каг.

²⁴Гирсоннуң үре-салгалының чүүк дажыглап ажылдап тургаш, кылыр чүүлдери бо-дур. ²⁵Олар майгынның бодун база шывыгларын, ооң дээвиір-шывыын, кырынга салыр тахаш шывыын, майгынче кирер черни дуглаар көжегени дажыглазын. ²⁶Майгынны база өргүл салыр бедигээшти долгандыр турар херимнің шывыгларын, ынаар кирер хаалга-шывыгны, шупту шывыгларның хендирлерин база оларга хамааржыр хамык эт-херекселди дажыглазын. Гирсоннуң төрөл бөлүү ол бүгү чүүлдерге хамаарыштыр кылыр ужурлуг шупту

* 4:6 Тахаш — кандыг дириг амытан дугайында чугаа чоруп турары эки билдинмес. Далай амытаны бооп чадавас.

4:6 Хост. 25:5 4:15 2 Хаан. 6:6-7; 1 Чыл. 13:9-10

4:24 Сан. 3:25-26

4:16 Сан. 3:32

4:20 1 Хаан. 6:19

ажылдарны кылзын. ²⁷ Гирсоннуң үре-салгалы чүжк дажыглаар база өске-даа хамык ажилдарны Аароннуң болгаш оон оолдарынын айытканын ёзуугаар кылзын. Оларга дажыглап турар бүгү чүүлде-ри дээш ээ-харыс-салганы хүлээндирип калыңар. ²⁸ Гирсоннуң үре-салгалының төрөл бөлүү Аарон бараалгакчының оглу Ифамарның хайгааралы-биле Ужура-жылга майгынынга ол ажилдарны кы-лыр ужурлуг».

***Мерариниң үре-салгалының
ажыл-үрөзү***

²⁹ «Мерариниң үре-салгалын олар-ның төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каг — ³⁰ үжен хар-дан бежен хар чедир назылыг, Ужура-жылга майгынынга ажилдап, албан-хү-лээлгезин күүседип шыдаар шупту эр улусту санап каг. ³¹ Оларнын майгынга ажил-албан кылып, дажыглаар чүүлде-ри бо-дур. Олар майгыны тулуп турар рамкаларны болгаш доора оорга ыяш-тарны, адагаштарны болгаш дөжөктер-ни дажыглазын. ³² Майгынын долгандыр турар херимниң бүгү талаларында ада-гаштарын, оларнын дөжөктөрүн, өрген-нерин, хендирлерин, ол бүгүге ажыглаар хамык эт-херекселдерин база дажыгла-зын. Кижилер бүрүзүнге оон дажыглаар ужурлуг эт-херекселин тодарадып бер-инер. ³³ Мерариниң үре-салгалының тө-рөл бөлүү Ужуражылга майгынынга Аа-рон бараалгакчының оглу Ифамарнын хайгааралы-биле ол бүгү ажилдарны кы-лыр ужурлуг».

***Албан-хүлээлге күүседип шыдаар
левиттерни санааны***

³⁴ Моисей, Аарон болгаш израиль нийтиледдин баштыңнары Кохаттын үре-салгалын оларнын төрөл бөлүкте-рин, ада-өгбезин барымдаалап санааш, ³⁵ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынынга ажилдаар ал-бан-хүлээлгезин күүседип шыдаар шуп-ту эр улусту санап кааннар. ³⁶ Оларнын төрөл бөлүүн санаарга, 2750 эр кижилер бар болган. ³⁷ Кохаттын төрөл бөлүүндөн са-наттыңан, майгында бараан болуп турар улус шупту ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээрги-Чаяакчының Моисейни

дамчыштыр берген айтышкынын ёзу-гаар санап каан.

³⁸ Гирсоннуң үре-салгалын оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барым-даалап санааш, ³⁹ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгы-нынга ажилдаар албан-хүлээлгезин күү-седип шыдаар шупту эр улусту санап кааннар. ⁴⁰ Оларнын төрөл бөлүүн ада-өгбезин барымдаалап санаарга, 2630 эр кижилер бар болган. ⁴¹ Гирсоннуң үре-сал-галынын төрөл бөлүүндө санаттыңан, майгында бараан болуп турар улус шуп-ту ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзу-гаар санап каан.

⁴² Мерариниң үре-салгалын оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барым-даалап санааш, ⁴³ үжен хардан бежен хар чедир назылыг, Ужуражылга майгынын-га ажилдаар албан-хүлээлгезин күүсе-дип шыдаар шупту эр улусту санап каан-нар. ⁴⁴ Оларнын төрөл бөлүүн санаарга, 3200 эр кижилер бар болган. ⁴⁵ Мерариниң үре-салгалынын төрөл бөлүүндө са-наттыңан улус ол-дур; Моисей биле Аарон оларны Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген айтышкынын ёзу-гаар санап каан.

⁴⁶ Моисей, Аарон болгаш израиль чоннуң баштыңнары шупту левиттерни оларнын төрөл бөлүктөрүн, ада-өгбезин барымдаалап санап каан. ⁴⁷⁻⁴⁸ Үжен хар-дан бежен хар чедир назылыг, Ужура-жылга майгынынга ажилдап-даа, анаа албан-хүлээлгезин күүседип-даа шыдаар шупту эр улусту санаарга, 8580 кижилер бар болган. ⁴⁹ Дээрги-Чаяакчының дужаа-лын ёзуугаар, Моисейниң хайгааралынын адаа-биле левит кижилер бүрүзүнүн кылыр ажилдарын, дажыглаар чүгүн тодара-таш, оларнын шуптузун Дээрги-Чаяак-чының Моисейге дужааганын ёзуугаар санап каан.

Арыг эвес улус дугайында дүрүм-хоойлу

5 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ² «Кеш аарыглыг, мага-бондундан сыстып турар чүүлдүгү база өлгөн кижиге дегеп, арыг эвес апарган улус-туң шуптузун турлагдан шөлүптөрин из-райыл чонга дужаа. ³ Эр-даа, херэежен-даа улус болза, турлагдан шөлүптүңер — Мээн

чон аразында чурттап турарым турлагны олар бужартатпазын».

⁴ Израиль чон ынчалдыр кылып, шак ындыг улусту турлагдан шөлүпкөн; израильчылер Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар күүсеткен.

Кем-буруу дээш төлевир

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ⁶ «Израиль чонга мону чутаала. Бир эр азы херэежен кижие өске кижиге удур кандыг-бир бачыг үүлгеткени-биле Дээрги-Чаяакчыга удур кемниг херек кылыр болза, ол дээш буруулут-дур. ⁷ Ынчангаш ол эр азы херэежен кижие үүлгеткен бачыдын миннип чугаалазын, чедирген когаралы дээш төлевиринч бүрүн өртээнге ол эт-хөреңгиниң өртээниң бештиң бирин немээш, когараан кижиге төлезин. ⁸ Когараан кижие боду өлүп калган, а оон чоок төрелдери турбаан дижик. Чедирген когарал дээш төлевирни алыр кижие чок болза, ол Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр — ынчангаш бараалгакчының буруулуг кижини арыглап турары кем-буруу дээш өргүүр кошкарга немей ол төлевир бараалгакчыны болзун.

⁹ Израиль чонунң бараалгакчыга эккеп турар ыдыктыг онза өргүлдери шуптузу база бараалгакчыга хамааржыр. ¹⁰ Кандыг-даа кижиниң ыдыктыг өргүлү бараалгакчыга хамааржыр; кандыг-даа кижиниң бараалгакчыга эккеп берип турар чүвези аңаа хамааржыр».

Хүннээшкин дугайында дүрүм-хоойлу

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чутаалаан: ¹² «Израиль чонга мону дыннадып чутаала. Кандыг-бир эр кижиге кадайы өскерлип, ашаанга шыныч эвес апарган дижик. ¹³ Өске эр кижие ол кадай-биле хойгашкаш, үре төгөргө, ол чорук херэеженниң ашаанга билдинмейн барып, демги херэежен чажыды-биле бужар болу бээрге, аңаа херечи болур кижие турбаан, херэеженниң мегези туттурбаан дижик. ¹⁴ Ашаа хүннээчел сагышка алзып, бодунуң арыг эвес кадайын хүнней берген азы арыг эвес апарбаан-даа кадайын хей черге хүнней берген дижик. ¹⁵ Ашаа ынчан кадайын

Бурганның бараалгакчызынга эккелгеш, ол дээш өргүл кылдыр бир эфа иштинин оннун бир кезээ арбай далганын салзын, ынчалза-даа далганче олива үзү кутпазын база ладан салбазын, чүгө дээрге ол далган-тараа — хүннээшкин өргүлү-дүр, кем-буруу дугайында сагындырап турар сактыышкын өргүлү-дүр.

¹⁶ А бараалгакчы ол херэеженни Дээрги-Чаяакчының мурнунче чоокшуптады берзин. ¹⁷ Оон дой савага ыдыктыг суг куткаш, Ужуражылга майгынынын иштинде черден довурактан ап алгаш, ол сугже урупсун. ¹⁸ Бараалгакчы демги херэеженни Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургускаш, оон бажының дүгүн часкаш, сактыышкын өргүлүн оон холунга тутсуп берзин — ол дээрге хүннээшкин өргүлү-дүр, а бараалгакчының холунга херэежен кижиге каргыш халдадыр ажыг суг* турар.

¹⁹ Оон соонда бараалгакчы демги херэеженниң аксы-сөзүн алыр дээш: „Сээң-биле кым-даа хойгашпаан болза, сен арыг хевээр артып, ашаанга өскерилбээн болзунза, каргыш халдадыр бо ажыг суг сеңээ хора чедирбес. ²⁰ А бир эвес ашаанга өскерлип, бужар апарган болзунза, ашаандан өске эр кижие-биле хойгашыпкан болзунза...“ — дээр. ²¹ Бараалгакчы оон ол херэеженге каргыш салып, мынча деп чутаалаар: „Дээрги-Чаяакчы сени бодунуң чонунга каргатырып, бак сөглөттирген кижиге кылып кагзын — сээң урууң савазы кургап, хырның сиңе берзин. ²² Каргыш халдадыр бо суг ишти-хырныңче киир аксын — сээң урууң савазы кургап, хырның сиңе берзин“. А херэежен кижие: „Аминь, ындыг-ла болзун“ — деп дангыраглазын. ²³ Бараалгакчы ол каргыш сестерин дүрүт-номга бижээш, ажыг сугже балалдыр чуп каапсын, ²⁴ оон каргыш халдадыр ажыг сугну демги херэеженге ижиртир ужурлуг — аңаа ажыг-човалан көргүзөр ол суг оон иштинче кире берзин.

²⁵ Бараалгакчы ол херэеженниң холундан хүннээшкин өргүлүнүң далган-тараазын ап алгаш, ону онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинче салып кагзын. ²⁶ Бараалгакчы далган-тараа өргүлдүндөн бир адыш

* 5:18 Азы: «Човалан халдадыр суг» азы «Шенээшкин суу».

5:6 Лев. 6:2-3 5:7 Лев. 5:5; 6:5 5:13 Хост. 20:14; Лев. 18:20 5:15 Лев. 5:11 5:22 Ыд. ыр. 108:18

ишти — сагындырыг болур кезээн ап алгаш, ону өргүл бедигээжинге өрттедипсин, а оон соонда демги херээженге сугну ижиртсин. ²⁷ Каргыш халдадыр сугну херээженге ижирткен соонда, ол бужар бооп, ашаанга өскерилген болза, суг оон иштинче киргеш, ажыг-човалан көргүзөр — оон уруг савазы кургап, хыргы сиңе бээр, ол херээжен чонунун аразынга каргаттырар. ²⁸ А бир эвес ол херээжен бужар чүве кылбаан, арыг хевээр болза, аңаа хора халдавас, харын ажы-төл божуп шыдаар аргалыг болур.

²⁹ Хүннээшкин дугайында дүрүм-хоойлу бо-дур: кадайы ашаанга өскерилгеш, арыг эвес болу бергенде ³⁰ азы ашаа кижини хүннээчел сагышка алыскаш, кадайын хүннэй бергенде, ону ажыглаар. Ашаа ол таварылгада кадайын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккеп тургузуптарга, бараалгакчы ол бүгүнү бо дүрүм-хоойлу ёзугаар кадайынга хамаарыштыр күүседир. ³¹ Ашаа кижини буруудан арыг болур, а кадайы буруузун боду чүктээр*.

Назорейлер дугайында дүрүм-хоойлу

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Бир эвес эр азы херээжен кижини назорей* болурунун онза дангыраан берип, бодун Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр деп турар болза, ³ ол кижини арага болгаш өске-даа эзиртир суксун ижеринден ойталаар, виноградтан кылган ажыг хандыны азы кандыг-даа өске суксунну ишпес ужурлуг база чаа виноград каттарын-даа, кадырып каан үзүмнү-даа чивес ужурлуг. ⁴ Назорей бооп аңгыланган хуусаазынын дургузунда ол кижини виноградтан кылган кандыг-даа аш-чем чивес ужурлуг; виноград сөөкчүгөштерин-даа, оон картын-даа чивезин.

⁵ Назорей бооп дангыраглан хуусаазынын дургузунда ол кижини бажынын дүгүн шуут таарып, чүлүвес ужурлуг. Дээрги-Чаяакчыга бодун бараалгаткан хуусаазы эрткижеге чедир, ол кижини ыдыктыг бооп артар, бажынын дүгүн узадыр өстүрер ужурлуг.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга бодун бараалгаткан хуусаазынын дургузунда ол кижини секче чоокшулапас ужурлуг. ⁷ Бодунун ада-иези азы бодунун акы-дунмазы, азы утба-дунмазы өлү бээрге безин, ол кижини оларже чоокшулавазын — арыг эвес апарбазын — Бурганга бараалгаттырганынын демдээ* оон бажында көсүк болгай. ⁸ Назорей бооп турары хуусаанын дургузунда ол кижини Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыдыктыг болур ужурлуг.

⁹ А назорейнин чанынга кандыг-бир кижини хенертен өлүп каарга, оон назорей болганын демдегледип турар бажы* бужартай берген дижи. Ол назорей кижини оон соонда чеди хүн эрткенде — бодун арыглаар ужурлуу хүнде — бажынын дүгүн дөңгүрөрттир чүлүп алзын. ¹⁰ Сески хүнде ол кижини ийи көгө-бутаны азы ийи көгээзинни Бурганнын бараалгакчызынга, Ужуражылга майгынынче кирер черге эккээр ужурлуг. ¹¹ Бараалгакчы ол ийи куштун бирээзин бачыт дээш өргүл кылдыр, а өскезин — бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салгаш, өлүг кижинин чанынга тургаш, арыг эвес апарган назорейнин арыглап, оон бажын ол-ла хүн ыдыктап кагзын. ¹² Демги кижини бодун Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, назорей болган хуусаазын катап эгелеп алгаш, кем-буруу дээш өргүл кылдыр бир харлыг эр хурагандан эккеп салыр ужурлуг; а биезиги хуусаа хилес барган, чүгө дээрге оон баштай назорей бооп аңгыланганы бужар апарган-дыр.

¹³ Назорей бооп турар хуусаазы төнө берген назорей кижини дугайында дүрүм бо-дур. Ол кижини Ужуражылга майгынынче кирер черге эккээрге, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга дараазында өргүлдери: четпес-дудуу эвес бир харлыг эр хурагандан бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, четпес-дудуу эвес бир харлыг кыс хурагандан бачыт дээш өргүл кылдыр, четпес-дудуу эвес бир кошкардан эп-найырал өргүлү кылдыр эккеп салыр ужурлуг. ¹⁵ Бир аргаан харжак ишти — кызыл-тас далганындан ажыткы-биле хөөтпейин быжырган, олива үзү холаан хлебтерни база олива үзү-биле кырын чаап каан чуга

* 6:2 Назорей — бо еврей сөс «аңгылаткан» азы «бараалгаткан» деп уткалыг.

* 6:7, 9 Демдек — назорей кижинин бажынын узун дүгү.

6:2 Башт. 13:5; Ам. 2:11-12 6:5 Иез. 44:20 6:6 Лев. 21:11 6:10 Лев. 1:14; 5:7 6:14 Лев. 3:6; 4:32 6:15 Лев. 2:4

хаарган далганнарны эккеп салзын. Ол бүгү өргүлдөр-биле кады далган-тараа база арага өргүлдерин салзын.

¹⁶ Бурганның бараалгакчызы ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеш, назорейниң бачыт дээш өргүлүн база бүрүн өрттедир өргүлүн салзын.

¹⁷ Бараалгакчы оон эл-найырал өргүлүнүн кошкарын бир аргаан хааржак ишти далганнар база хлебтер-биле кады Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр салзын. Оон далган-тараа өргүлүн болгаш арага өргүлүн база салзын.

¹⁸ Назорей кижиги майгыңче кирер черге ол назорей дээрзин демдеглен турган бажын дөңгүртертир чүлүп алзын база бажының дүтүн ап алгаш, эл-найырал өргүлүнүн адаанда отче каапсын.

¹⁹ Бараалгакчы ол эл-найырал өргүлүнүн адаанда отче каапсын. ²⁰ Оон бараалгакчы ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлдөр кылдыр бараалгатсын. Шак ол ыдыктыг өргүлдөр Дээрги-Чаяакчыга өргүп салган төш болгаш дөңмек-биле кады бараалгакчыга хамааржыр. Оон соонда назорей кижиги арага ижиپ болур.

²¹ Назорей болурунун даңгыраан берген кижиги дугайында дүрүм ол-дур. Оон назорей болганы дээш Дээрги-Чаяакчыга салыр ужурул өргүлү ол-дур. Оон аңгыда ол кижиги бодунун шаа-биле өске өргүлдери база салып болур. Ол кижиги назорей болурунун дугайында дүрүм ёзугаар канчаар даңгырагалааныл, ынчаар күүседир ужурул.

Бараалгакчыларның чонну алган-йөрээгени

²² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²³ «Ааронга болгаш оон оолдарыңа мону дамчыдып чугаала. Олар израиль чонну йөрээп тура, мынча дизиң:

²⁴ „Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буян хайырлап, сени кадагалазын!

²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чырыткылыг арны-биле

сени херелдендир чырытсын, сенче ээ көрүнзүн!

²⁶ Дээрги-Чаяакчы көрүжүн сенче ээлдирзин, чаагай чорукту сенээ хайырлазын!“

²⁷ Аарон болгаш оон оолдары Мээн адым-биле израильчилерни йөрээзин, Мен ынчан оларга ачы-буяным хайырлаар мен».

Чоннун баштыңнарының өргүлдери

7 ¹ Моисей Ужуражылга майгынын тудуп дооскаш, ону, оон хамык херекселдерин олива үзү-биле чаап, ыдыктап каан база өргүл салыр бедигээшти, оон хамык херекселдерин чаап, ыдыктап каан. ² Ынчан Израильдин аймактарының баштыңнары аңаа чедип келгеннер. Төрөл бөлүктөргө улуг кижилери, санаашкынны эргелеп-башкарып турган улус ол чүве-дир. ³ Олар боттарының дараазында өргүлдерин Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеннер. Кыры шыгыглыг алды терге биле он ийи буганы: ийи баштыңдан-на — бир терге база бир баштыңдан-на — бир буга кылдыр өргээ-майгынын мурнунга эккеп кааннар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵ «Баштыңнарың өргүп турар чүүлдерин хүлээп ал — ол бүгүнү майгыңга ажылдар кылырда ажыглаар кылдыр левиттерге, кылып турар ажылын барымдаалап, бериптер сен».

⁶ Моисей тергелер биле бугаларны хүлээп алгаш, левиттерге дамчыдып берген. ⁷ Ийи терге биле дөрт буганы Гирсоннун үре-салгалыңга, оларның кылып турар ажыл-хүлээлгезин барымдаалап, хүлээдип берген; ⁸ дөрт терге биле сес буганы Мераринин үре-салгалыңга, кылып турар ажылын барымдаалап, хүлээдип берген; ол эт-херексел Аарон бараалгакчының оглу Ифамарның хайгааралында турган. ⁹ А Кохаттын үре-салгалыңга чүнү-даа бербээн, чүгө дээрге оларның ажылы — ыдыктыг чүүлдерни боттарының эгиннеринге салгаш, дажыглаары турган.

¹⁰ Чоннун баштыңнары өргүл салыр бедигээшти олива үзү-биле чаап каан

6:19 Хост. 29:23-24 6:20 Лев. 7:31 6:23 Лев. 9:23; Бл. х. к. 21:5; 1 Чыл. 23:13 6:24 Бл. ыр. 120:8; 133:3

6:25 Бл. ыр. 47:17; 30:17; 66:2; 79:4, 8, 20; 118:135 7:1 Хост. 40:17 || Лев. 8:10 7:7 Сан. 4:25

7:8 Сан. 4:31 7:9 Сан. 3:31

хүнде бедигээшти ыдыктаанынга бараалгаткан өргүлдерни оон мурнунга эккеп салып кааннар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бир хүнде-ле бир баштын кижиги бедигээшти ыдыктаанынга бараалгаткан өргүлүн эккеп турзун» — дээн.

¹²⁻⁸³ Аймак бүрүзү бодунун өргүлүн эккелген:

Хүн	Аймак	Баштыңы
1-ги	Иуда	Аминадавтың оглу Наассон
2-ги	Иссахар	Цуарның оглу Нафанаил
3-кү	Завулон	Хелоннун оглу Элиав
4-кү	Рувим	Шедеурнун оглу Элишур
5-ки	Симеон	Цури-Шаддайның оглу Шелумиил
6-гы	Гад	Регуилдин оглу Элиасаф
7-ги	Эфрем	Аммиудтуң оглу Элишама
8-ки	Манассия	Педапурнун оглу Гамалиил
9-ку	Вениамин	Гидеонийның оглу Авидан
10-гу	Дан	Амми-Шаддайның оглу Ахизер
11-ги	Асир	Охранның оглу Пагийил
12-ги	Неффалим	Энанның оглу Ахира

Баштың кижиги бүрүзү ол-ла өргүл эккелген:

130 шекел деңзилик бир мөңгүн тавак, 70 шекел деңзилик бир мөңгүн хува аяк (оларның деңзизин ыдыктыг черге ажыглаар шекел ёзууга тодараткан) — ол ийи саваны далган-тараа өргүлү болур, олива үзү холаан эн шынарлыг кызылтас далганы-биле долдуруп каан болган; айдызаар чүүлдер-биле долдуруп каан, 10 шекел деңзилик бир алдын дагыл;

бүрүн өрттедир өргүл кылдыр — бир бугажык, бир кошкар, бир харлыг эр хураган;

бачыт дээш өргүл кылдыр — бир дүктүгүр хуна;

эп-найырал өргүлү кылдыр — ийи буга, беш кошкар, беш хуна, беш баш

бир харлыг эр хураган. Аймактарның өргүлдери ол-дур.

⁸⁴ Өргүл салыр бедигээшти олива үзү-биле чаап турган хүнде, ону ыдыктаанынга бараалгадып, Израильдин баштыннарның салган өргүлдери бо-дур: он ийи мөңгүн тавак, он ийи мөңгүн хува аяк, он ийи алдын дагыл. ⁸⁵ Бир мөңгүн тавак-ла 130 шекел деңзилик, бир мөңгүн хува аяк-ла 70 шекел деңзилик — ол мөңгүн савалар ниитизи-биле 2400 ыдыктыг шекел деңзилик турган. ⁸⁶ Айдызаар чүүл-биле долдуруп каан он ийи алдын дагылдың бирээзи-ле 10 ыдыктыг шекел деңзилик, а оларның ниити деңзизи 120 шекел болган.

⁸⁷ Бүрүн өрттеткен өргүл кылдыр салган мал шупту бо-дур: он ийи бугажык, он ийи кошкар, он ийи баш бир харлыг эр хураган. Олар-биле кады далган-тараа өргүлүн база бачыт дээш өргүл кылдыр он ийи дүктүгүр хунаны салган. ⁸⁸ Эп-найырал өргүлү кылдыр салган мал шупту бо-дур: бода малдан — чээр-би дөрт буга, алдан кошкар, алдан хуна, алдан баш бир харлыг эр хураган. Өргүл бедигээжин олива үзү-биле чаап каарга, ону ыдыктаанынга бараалгадып салган өргүлдөр ол-дур.

⁸⁹ Моисей Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалажыр дээш Ужуражылга майгынынче кирип келгеш, ыдыктыг аптаранын халывының кырында турар ийи херувимнің аразындан оон-биле чугаалашкан үнү дыңнап турган: Дээрги-Чаяакчы аңаа ынчалдыр чугаалап турган.

Чырыткыны шын кыпсыры

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Ааронга дындадып: „Чырыткының деңнерин кыпсып каарыңга, чеди дең чырыткының мурнунда черни чырыдар ужурлуг“ — деп чугаалап каг». ³ Аарон шак ынчаар кылып, Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзуугаар, деңнерни чырыткының мурнунче чырыдар кылдыр тургускаш, кыпсып каан. ⁴ Чырыткының тургузуу бо-дур: ону сывындан эгелээш, чечек бүрүлдеринге чедир*, Дээрги-Чаяакчының Моисейге көргүскен хевирин олчаан кылдыр, алдындан хевилей соктап кылып каан.

* 8:4 Ыдыктыг чырыткы тургузуу-биле миндаль ышка дөмей (Хост. 25:31-40 көр).

7:89 Хост. 25:22

**Левиттерни Дээрги-Чаяакчыга
бараалгатканы**

⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁶ «Израиль чоннуң аразындан левиттерни аңгылап алгаш, оларны арыглап каг. ⁷ Левиттерни мынчалдыр арыглаар сен: оларже бачыт арыглаар сугну бызай чаш; олар мага-бодун бүрүнү-биле тазартыр чүлүп, хептерин чүп алзын. Ынчан левиттер арыгланы бээр.

⁸ Олар бугажыкты база ооң-биле кадды салыр далган-тараа өргүлүн — олива үзү холаан, эң шынарлыг кызыл-тас далганын ап алзын: бачыт дээш өргүл кылдыр өске бугажыктан база ап аар сен. ⁹ Оон левиттерни Ужуражылга майгынының мурнунга эккелгеш, израиль чоннун бүгү ниитилелин чыгыттар сен. ¹⁰ Левиттерни Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккээринге, израильчилер оларга холун дегизир ужурлуг. ¹¹ А Аарон левиттерни израиль чоннуң адындан салган онза өргүл кылдыр Дээрги-Чаяакчыга бараалгатсын — олар ынчан Аңаа бараан болушкунун күүседир.

¹² Левиттер холдарын бугажыктарның бажынга салзын; бир бугажык — Дээрги-Чаяакчыга салган бачыт дээш өргүл, өскези — бүрүн өрттедир өргүл болур. Ол өргүлдер левиттерни арыглап каар. ¹³ Аароннуң болгаш ооң оолдарының мурнунга левиттерни тургускаш, оларны Дээрги-Чаяакчыга салган онза өргүл кылдыр бараалгат. ¹⁴ Левиттер Мээни болу берзин дээш, оларны израиль чоннуң аразындан аңгылап каг.

¹⁵ Олар ооң соонда — сен оларны арыглааш, Меңээ онза өргүл кылдыр салганын соонда — Ужуражылга майгынынга ажилдар кылыр дээш, ынаар кире бээрлер. ¹⁶ Чүте дээрге левиттерни Меңээ израиль чоннуң аразындан бүрүнү-биле хүлээдип берген, оларны Мен израиль чоннуң кандыг-даа баштай төртүтүнген оолдарынын орунунга Бодумга ап алган мен. ¹⁷ Израильде кандыг-даа дун төл — кижинин-даа, мал-маганың-даа дун төлү — Мээни болур, египет черде бүгү дун төлдерни узуткап каан хүнүмде, израиль чоннун дун төлдерин Бодумга аңгылап ыдыктап алган мен. ¹⁸ Мен израиль чоннуң бүгү дун төлдериниң ор-

нунга левиттерни Бодумга ап алган мен. ¹⁹ Левиттерни израиль чоннуң аразындан аңгылап алгаш, Ааронга болгаш оон оолдарынга хүлээдип бердим — левиттер шупту израиль чоннуң адындан Ужуражылга майгынынга ажилдар кылып, Мээң киленимни чондан чайладып турзун. Ынчан ыдыктыг майгыңче чоокшулап-даа турза, израильчилерже айыылап-халап салбас мен».

²⁰ Моисей, Аарон база бүгү израиль чон левиттерге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган. ²¹ Левиттер бачыттан арыгланып, хептерин чүп алган; Аарон оон оларны Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл дег кылдыр бараалгаткан болгаш левиттерни арыг кылып каар дээш арыглаашкын ёзулалын күүсеткен. ²² Оон соонда левиттер, Аароннуң болгаш ооң оолдарының хайгааралы-биле ажилдар кылыр дээш, Ужуражылга майгыныңче кире бергенер. Аарон оолдары-биле левиттерге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар кылган.

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Левиттерге хамаарышкан дүрүм бо-дур: чээрби беш харлыг болгаш оон улуг назылыг левит кижжи бүрүзү майгынга ажилдаар албан-хүлээлгени күүседир ужурлуг: ²⁵ а бежен харлаан соонда, албан-хүлээлгезин күүседиринден хосталып, оон ынай ажилдаас ужурлуг. ²⁶ Ол ынчан ха-дунмазынга майгынга албан-хүлээлге күүседиринге дузалашсын, ынчалза-даа боду ажилдар кылбазын. Левиттернин күүседир албан-хүлээлгезин тодарадып тура, ол дүрүмнү сагып чор».

**Хосталышкын байырлалының
дугайында дүрүмнер**

9 ¹ Дээрги-Чаяакчы израильчилернин египет черден хосталып үнгенинин ийги чылынын бирги айында Синай ховузунга Моисей-биле чугаалашкаш: ² «Израиль чон Хосталышкын байырлалын доктааткан үеде демдегледир эрттирзин. ³ Бо айның он дөртте, имир дүшкенде, ону эрттирер кылдыр доктаадып каан үеде, ооң бүгү ёзулал-чаңчылдарын сагышышаан, демдегледир байырланаар» — дээн.

⁴ Моисей оон израиль чонга Хосталышкын байырлалы эрттирерин

8:7 Сан. 19:9, 17 8:8 Лев. 2:1 8:14 Сан. 3:45 8:16 Хост. 13:2, 11-16 8:19 Сан. 3:9 || Сан. 1:53
8:24 Сан. 4:3; 1 Чыл. 23:24, 27 9:2 Хост. 12:1; Лев. 23:5

дужааган. ⁵ Улус ону Синай ховузулга бир айның он дөртте, имир дүшкенде, демдегеп эрттирген. Израиль чон бүгү чүвени, Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар күүсеткен.

⁶ Чамдык улус өлүг кижилерниң мага-бодунче чоокшулааш, арыг эвес апарган болгаш, Хосталышкын байырлалын ол хүн демдегеп эрттирип шыдавайн барган. Олар Моисей биле Ааронга ол-ла хүн чедип келгеш, ⁷ Моисейден: «Өлгөн кижилерниң мага-бодунче чоокшулааш, арыг эвес апардывыс; ындыг-даа болза, израиль чоннуң аразынга Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү доктааткан үеде эккеп салыр аргавысты казаан херээ чүл?» — деп айтырганнар.

⁸ Моисей оларга: «Манап турунар, Дээрги-Чаяакчының силерге хамаарыштыр чүү деп дужаарын дыннаптайн» — дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону чугаала. Силерниң кайы-бирээңер азы үре-салгалыңар секче чоокшулааш, арыг эвес апарган-даа азы ырак орукка чор-аан-даа болза, ол кижжи база Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирер ужурлуг. ¹¹ Ийи айның он дөртте, имир дүшкенде, ол кижжи ону демдегеп эрттирзин, байырлал малының элди-биле кады ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далганнар болгаш ажыг оыт холундан чизин.

¹² Малдың эьдин даартагы эргенте чедир арттырбазын база ооң сөөктерин сыкпазын; Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирерде, ооң шупту дүрүмненин сагызын. ¹³ А арыг болгаш орукка чорбаан кижжи Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирбээн болза, ол кижини чонунуң аразынга амылыг арттырбас, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга салыр өргүлүн доктааткан үеде эккелбээн-дир, ол кижжи бачыдын боду чүктээр.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп турар кижжи силернин араңарда чурттай берген даштыкы кижжи болза, ол кижжи шупту эзулал-чаңчылдарны барымдаалап, ону демдегеп эрттирер ужурлуг. Эс-

кээртен келген кижиге-даа, үндезин чурт-такчыга-даа чаңгыс аай дүрүм турзун».

Майгын кырында булут биле от

¹⁵ Ужуражылга майгынын — ыдыктыг өргээни тип каан хүнде, ону булут шы-ва апкан. Кежээден эгелээш, эргенте чедир майгын кырынга от ышкаш чүве чырып хонар турган. ¹⁶ Үргүлчү ындыг бооп келген: хүндүс* майгынын булут бүргей дуглаар, а дүне ооң кырынга от ышкаш чүве чырып хонар. ¹⁷ Кажан булут майгынын кырындан көдүрлү бээрге, израиль чон ооң соондан көжүп үнер, а булут каая доктаар-дыр, олар база аңаа доктаар болу берген. ¹⁸ Израиль чон шак ынчаар, Дээрги-Чаяакчының дужаалын эзугаар, көжүп үнер база турлагжып доктаар турган; кажан булут майгынын кырынга шимчевейн турар үеде, олар база ол черге көшпейн турар турган. ¹⁹ Бир эвес булут майгынын кырынга үр үеде шимчевейн турар болза, израильчилер база Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын эдерип, көжүп үнмес турганнар; ²⁰ чамдыкта булут майгынын кырынга каш хонук иштинде турар болган: олар ынчан Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын эзугаар доктаап, база-ла Ооң айтышкынын эзугаар көжүп үнүп турган. ²¹ Чамдыкта булут чүг-лө дүннү өтгүр доктаап турупкаш, эртен көдүрлүрге, олар база көжүп үнүп турган, чамдыкта булут хондур-хүнзедир шимчевейн туруптар болган, а ол көдүрлүрге-ле, олар көжүп үнүп турган. ²² Бир эвес булут майгын кырынга ийи хонук азы бир ай дургузунда, азы оон үр үеде шимчевейн турар болза, израиль чон көжүп үнмейн, манап артар турган, а ол көдүрлүрү билек, шимчеп үнүптер турган. ²³ Израильчилер Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын эзугаар турлагжып доктаап, көжүп үнүп турганнар — олар Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр берген дужаалын эзугаар Ооң айтышкынын сагып келгеннер.

Мөңгүн трубалар

10 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Болуңга ийи мөңгүн трубадан хевилей соктап кылып

* 9:16 Эске бурунгу сөзүглелде «хүндүс» деп сөс таварышпайн турар.

9:6 Лев. 21:1; Сан. 5:2 9:11 Хост. 12:6; 2 Чыл. 30:2 9:12 Хост. 12:46; Ин. 19:36

9:14 Хост. 12:48-49 9:15 Хост. 13:21; 40:17 9:17 Хост. 40:36

ал — оларны чонну чыылдырарда база турлагларны көдүрүп, медээлээрде ажыглаар сен. ³ Оларны иелдирзин этси бээрге, бүгү чон Ужражылга майгынынче кирер черге, сээң чанынга чыгып кээр. ⁴ Трубаларнын чүтге бирээзин этсирге, Израильдин аймактар баштыңнары сээң чанынга чыгып кээр. ⁵ А онза аялга ойнаарыңарга, чөөн чүкче көрүндүр тиктинген турлаглар көдүрлүп үнөр; ⁶ онза аялганы ийи дугаар ойнаарыңарга, мурнуу чүкче көрүндүр тиктинген турлаглар көдүрлүп үнөр. Чоннун көжүп үнерин онза аялга медээлезин. ⁷ А чонну чыылдырарда база трубалар этсинер, ынчалза-даа онза аялга ойнааңар. ⁸ Трубаларны этсир ужурлуг улус — Аароннун оолдары, Бурганнын бараалгакчылары-дыр: силерниң келир салгалдарыңарга кезээ-мөңгөде доктаадып каан хоойлу ол-дур.

⁹ Бодунарнын чериңерге силерже халдаан дайзын-биле чаалажып үнүп тура, трубаларны этсинер, ол аялга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга силерни сагындырыптарга, Ол силерни дайзын-нарыңардан камталап каар. ¹⁰ Ол ышкаш өөрүп-хөглөп тура, байырладарыңар үзинде, ай чааларында база трубаларыңар этсинер, бүрүн өрттедир өргүлдер биле эп-найырал өргүлдөрүн салып тура, этсинер — ол дээрге Бурганыңарга боттарыңар дугайыңарда сагындырыг болур. Мен — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар-дыр мен».

***Израиль чоннун
Синайдан көжүп угени***

¹¹ Ийиги чылдың ийи айның чээр-биде булут ыдыктыг өргээден көдүрлү берген. ¹² Израиль чон Синай ховузундан көжүп чорупкан; булут оон ээн кургаг Фаран ховузунга доктаай берген. ¹³ Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр берген айтышкынын ёзугаар оларнын бир дугаар көжүп угени ол.

¹⁴ Иуданың үре-салгалынын тугу эң мурнунга, чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Аминадавтың оглу Наассон баштап бар чыткан. ¹⁵ Иссахарнын аймааның бөлүүн Цуарнын оглу Нафанаил баш-

тап бар чыткан. ¹⁶ Завулоннун аймааның бөлүүн Хелоннун оглу Элиав баштап бар чыткан.

¹⁷ Оон өргээ-майгынын бузуп каапкан соонда, ону көдүрүп дажыглаар улус — Гирсон биле Мерариниң үре-салгалы шимчеп үнүпкен.

¹⁸ Рувиминиң үре-салгалынын тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Шедеурнуң оглу Элицур баштап бар чыткан. ¹⁹ Симеоннун аймааның бөлүүн Пури-Шаддайнын оглу Шелумиил баштап бар чыткан. ²⁰ Гадтың аймааның бөлүүн Регуилдин оглу Элисаф баштап бар чыткан. ²¹ Оон соо-биле ыдыктыг чүүлдерни дажыглан Кохаттың үре-салгалы бар чыткан. (А өргээ-майгынын оларнын чаа турлагга чеде бээриниң бетинде тургузуп каар ужурлуг турган.)

²² Эфремнин үре-салгалынын тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Аммиудтуң оглу Элишама баштап бар чыткан. ²³ Манассиянын аймааның бөлүүн Педаурнуң оглу Гамалиил баштап бар чыткан. ²⁴ Вениаминниң аймааның бөлүүн Гидеонийниң оглу Авидан баштап бар чыткан.

²⁵ Шупту ол бөлүктөрнүн эң соондан Даннын үре-салгалынын тугу чурум-чыскаалдыг бөлүктөр аайы-биле көдүрлүп чорупкан; ол мөөң улусту Амми-Шаддайнын оглу Ахизер баштап бар чыткан. ²⁶ Асирниң аймааның бөлүүн Охранның оглу Пагийил баштап бар чыткан. ²⁷ Неффалиминин аймааның бөлүүн Энаннын оглу Ахира баштап бар чыткан. ²⁸ Израиль чоннун бөлүктөр аайы-биле көжүп үнүп турган чурум-чыскаалы ол-дур. Олар шак ынчаар көжүп чоруп турганнар.

²⁹ Моисей Мадиянның чурттагызы, бодунун каты Рагуилдин оглу Ховавка: «Дээрги-Чаяакчынын биске бээр бооп азааны черже көжүп үнүп тур бис. Бистин-биле кады чорувут, сеңээ эки хамаарылгалыг боор бис, Дээрги-Чаяакчы израиль чонга ачы-буянны азаанна болгай» — дээн.

10:3 Иовил 2:15 10:5 Сан. 2:3-9 10:6 Сан. 2:10-16 10:8 1 Чыл. 15:24 10:9 Сан. 31:6;
2 Чыл. 13:12, 14 10:10 Сан. 29:1; Ыд. бр. 80:4 || Сан. 28:11-15 10:12 Э. д. 21:21 10:14 Сан. 2:9 ||
Сан. 1:7-9 10:17 Сан. 2:17 10:18 Сан. 2:10-16 10:21 Сан. 4:4-15; 7:9 10:22 Сан. 2:18-24
10:25 Сан. 2:25-31 10:29 Хост. 2:18 || Э. д. 12:7 || Э. д. 32:12

³⁰ Ынчалза-даа Ховав аңаа: «Чорбас мен, бодумнун черимче, төрөл улузум-че чанарым ол-дур» — деп харыылаан.

³¹ А Моисей мынча дээн: «Бисти каг-байн көрөм, ээн кургаг ховуга турлаг-жырывыска таарымчалыг черлерни билир-ле болгай сен, биске карак боор сен; ³² бистин-биле кады баар болзун-за, Дээрги-Чаяакчынын биске көргүзөр ачы-буянындан сенээ база көргүзөр бис».

³³ Израильчилер Дээрги-Чаяакчынын даандан үш хуннун оруунче үнүп-кеннер; Дээрги-Чаяакчы оларнын турлагжып доктаар черин көрүп берзин дээш, Ооң ыдыктыг аптаразы үш хун дургузунда оларга орук баштап бар чыткан. ³⁴ Олар хонган черинден көжүп үнерге, Дээрги-Чаяакчынын булуду хундус оларны кырындан шыаа ап чораан.

³⁵ Ыдыктыг аптараны орукче үндүрүп турда, Моисей: «Туруп келем, Дээрги-Чаяакчы, Сээң дайзыннарын тарай маңнажы берзин, Сени көөр хөңнү чок улус Сенден дезип ыңай болзун!» — деп турган.

³⁶ А ыдыктыг аптара доктаай бээрге, ол: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин муң-сая чонунче ээп кел!» — деп турган.

Чоннун хыйланганы

11 ¹ Израиль чон түрегдели дээш Дээрги-Чаяакчыга дынналдыр хыйланып эгелээн. Дээрги-Чаяакчы ону дыннааш, килени кыптыга берген. Оларнын аразынга Ооң оду чалбышталдыр хып, турлагнын кыдыын өрттендир чипкен.

² Чон Моисейден дуза дилеп кыйгырарга, ол Дээрги-Чаяакчыга мөргүл кылган соонда, от өже берген. ³ Ол черни Тавера* деп адап каан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын оду оларнын аразынга кыва берген.

⁴ Израиль чоннун аразынга өскээртен келген өөдежок улус бар турган. Олар алыксак-чиксек чоруун көргүзүп эгелээрге, израиль чон олар-биле кады база катап ыглап-сыктап: «Бисти эът-биле чөмгөргөз!» ⁵ Египетке халаска чип турган балымысты утпаан бис, а ол ыш-каш огуецтер, дыняларны, кулча, согуна, чесноку база; ⁶ а бо чөмдөн хөңнү-

вус кала берди — маннадан өске, каракка илдигер чүү-даа чок-тур!» — дижи берген. ⁷ (Манна дээрге кориандр үрезин-нери дег, кевири бодолах деп ыяш чугу ышкаш тараа турган. ⁸⁻⁹ Дүне турлагже шалың дүжерге, манна база ыңаар дүжүп кээр турган. Чон ыңай-бээр кылаштап, маннаны чыып алгаш, азы дээрбеге дээрбелеп, азы согаашка соктап ап, оон пашка хайындыргаш, боовалар быжырып чип турган; ооң амданы олива үзү холаан боова ышкаш болган.)

¹⁰ Чон өг-бүлелер аайы-биле, кижиге бүрүзү чадырынын мурнунда ыглажып ораарын Моисей дыннап каан; Дээрги-Чаяакчынын килени күштүү-биле кыптыга берген, Моисейнин хөңнү база ол бүгүдөн баксырай берген. ¹¹ Ол ынчан Дээрги-Чаяакчыга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчы, чүге чалчаң мени мынчаар бак аажылаарын ол? Бүгү чонну менче чүдүрүп каан ужурун чүл, Сээн карактарың чүге менче ээ көрүн-мези ол? ¹² Мен бо бүгү чон-биле иштиг-сааттыг чораан эвес мен азы ону божуп алган эвес мен, ол хиреде-ле чүге: „Чаш төлдү холунда көдүрүп алган бар чыдар уруг эмзирер херээжен дег, ол чоннун ада-өгөбезинге бээр бооп аазааным черже ону холунга көдүрүп алгаш, чедире бер“ — дээр сен? ¹³ Бо чоннун шуптузунга бээр эътти кайыын эккээр мен?! Олар мээң мурнумда ыглап-сыктап: „Биске чиир эъттен бер!“ — дижип турлар. ¹⁴ Мен чааскаан бо чон дээш сагыш човап шыдавас мен, ол чүэк менээ хөлүн эрттир аар-дыр. ¹⁵ Менээ хамаарылган ындыг чүве болза, мени өлүрүп кааның дээр боор, а бир эвес Сээн карактарың менче ээ көрнүп турар болза, човалаңым менден адырылзын».

Бурганның харыызы

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Израильдин баштыңнарынын аразындан Меңээ чоннун удуртукчулары дээрзин билирин чеден кижиден чыып бер. Оларны Ужуражылга майгынынын чанынга эккел, аңаа сээң-биле кады турзуннар. ¹⁷ Мен дүжүп келгеш,

* 11:3 Тавера — «кывышкын» дээн уткалыг сөс.

10:32 Башт. 1:16 10:34 Хост. 13:21 10:35 Ыд. ыр. 67:2; Иса. 33:10 11:1 Лев. 10:2; Сан. 16:35
11:2 Иак. 5:16 11:4 Хост. 12:38 || 1 Кор. 10:6 11:6 Сан. 21:5 11:8-9 Хост. 16:13, 15-31
11:14 Хост. 18:18; Ы. х. к. 1:9 11:15 Иона 4:3 11:16 Хост. 24:1; Ы. х. к. 1:15

аңаа сээң-биле чугаалажыр мен; сени бүргээн Сүлдемден оларга база берип каар мен — олар чонну сээң-биле кады көдүржүр, сен ону чааскаан көдүрүп алгаш чорбас сен.

¹⁸ А чонга мынча дээр сен: „Даартагы хүн дээш ыдыктанып алынар, ынчан эът чиир силер, чүгө дээрге ‘Бисти эът-биле чөмгөргөзүн! Египетке эки-ле чурттап чордувус ийин’“ дижиң, Дээрги-Чаяакчыга дыңналдыр ыглап-сыктап тургандыр силер; Ол ам эът бээрге, чиир силер. ¹⁹ Чаңгыс хүн эвес, ийи, беш, он-даа хүн эвес, чээрби хүн безин эвес, ²⁰ а бүдүн ай дургузунда ону чиир силер — аранарда турар Дээрги-Чаяакчыны тоовайн, Оон мурнунга ыглап-сыктап, ‘Египеттен чүгө үнүп чоруй барган бис?’ деп турганыңар ужуң — ол эът аксы-думчуулардан дедир үнүп, кустуккуже, силерге чөсчинчиг болу бергиче, ону чиир силер“.

²¹ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан: «Мээң ам аразында турарым чон 600 000 чадаг эр кижилег-дир, а Сен болза: „Мен эът бээримге, олар бүдүн ай дургузунда чиир“ — деп тур сен. ²² Шээр база бода малывысты кодан-коданы-биле дөгөрип-даа берзивиссе, оларга четчир деп бе? Далайның хамык балыын-даа оларга тудуп берсе, четчир деп бе?» — деп айтырган. ²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Дээрги-Чаяакчының холу чолдаа берген деп бодадың бе? Сеңээ чугаалаан сөзүмнүң бүдөр-бүтпезин ам көөр сен» — дээн.

²⁴ Моисей баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн чонга дамчыткаш, оон баштыңнарындан чеден кижини чыып алгаш, Ужуражылга майгынын дескиндир тургузуп каан. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан булут аразынга дүжүп келгеш, Моисей-биле чугаалашкан. Оон Моисейни бүргээн Сүлдемден чеден баштыңга база берип каан. Олар Сүлдөгө бүргөдипкен дораан-на, өгтүр билип медеглөп эгелээннер, а оон соксап кааннар.

²⁶ Шилииттинген чеден баштыңның ийизи турлагга артып калган турган. Оларның аттары Элдад биле Молад чүве-дир. Олар майгын чанынче үнмээн-

даа болза, Сүлде оларны база бүргөй апкан. Ынчангаш олар турлагга өгтүр билип медеглөп эгелээн. ²⁷ Бир элээди оол маңнап келгеш, Моисейге сөс чедирип: «Элдад биле Молад турлагга өгтүр билип медеглөп турлар» — дээн.

²⁸ Нуннуң оглу Иисус — аныяандан бээр Моисейнин дузалакчызы*: «Мээң дээргим Моисей! Оларны хоруп көрүнерем» — деп чугаалаан. ²⁹ А Моисей анаа: «Мени дээш хүннеп турарың ол бе? Дээрги-Чаяакчының бүгү чону Оон медээчилери болу берген болза! Оларның шуптузунче Бодунуң Сүлдөзүн чорудуп берген болза!» — дээн. ³⁰ Моисей оон турлагже Израильдин баштыңнары-биле эеп келген.

³¹ Дээрги-Чаяакчының дужааганын эсугаар далайдан хат көдүрүлгөш, ол черже матпадактарны хадып эккелгеш, турлаг чанынга тарадыр октап каапкан: матпадактар турлаг чанында черни бир талаже бир хүннүк чоруур хире ырадыр, өске талаже бир хүннүк чоруур хире ырадыр база кылыны ийи кыры дурту хире кылдыр шыва апкан. ³² Чон барып, ол хүннү бадыр, ол дүннү өгтүр база дараазында хүннү бадыр матпадактарны чыып ап турган, эң эвээшти чыып алган кижиги безин он хомер* иштин долдуруп алган! Израильчилер матпадактарны турлагны долгандыр чада салып алганнар. ³³ Эът ам-даа оларның диштеринде хевээр артып, хырын иштинге кирип четтикпээнде, Дээрги-Чаяакчының килеңи чонче кыптыгып, Ол хөй улусту аажок күштүг айыыл-халап-биле чок кылып каан. ³⁴ Шак ол черге Киброт-Гаттаава* деп ат тывыскаан, чүгө дээрге аңаа алыксак-чиксек улусту ажаап каан чүве-дир. ³⁵ Чон оон Киброт-Гаттаавадан көжүп үнгөш, Асиротка четкеш, доктаай берген.

*Мариам биле Аароннуң
Моисейге удурланганы*

12 ¹ Моисей кадай кылдыр эфиоп херээжен ап алган турган чүведир. Мариам биле Аарон аңаа удур чүве

* 11:28 Азы: «Моисейнин дузалакчызы, оон шилип алган улузунуң бирээзи». * 11:32 Он хомер 2000 литр ажыг ишкир. * 11:34 Киброт-Гаттаава — «Алыксак-чиксек чоруктуң чевеглери» дээн уткалыг ат.

11:17 4 Хаан. 2:9; Неем. 9:20 11:18 Хост. 19:10 11:21 Хост. 12:37 11:23 Иса. 50:2; 59:1 || Сан. 23:19; Иез. 12:25 11:31 Хост. 16:13 11:35 Сан. 33:17

чугаалап: «Эфиоп кадай ап алган сен!» — деп турган. ² Олар оон ыңай: «Дээрги-Чаяакчы чангыс-ла Моисейни дамчыштыр чон-биле чугаалажып турган чүве бе? Ол бисти дамчыштыр база чон-биле чугаалажып турду чоп!» — дээннер. Дээрги-Чаяакчы ол бүтүнү дыннап каан.

³ А Моисей болза чер кырында кижилер төрелгетенниң иштинде эң биче сеткилди кижилер турган.

⁴ Дээрги-Чаяакчы ынчан хенертен Моисей, Аарон болгаш Мариам оларга: «Силер үжелээ Ужуражылга майгынның чанынче үнүп келиңер» — деп чугаалаан. Олар ынчан үжелээ ынаар чедер берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы булут чагы аразына дүжүп кээп, майгынче кирер чер чанынга туруп алгаш, Аарон биле Мариамны кый дээрге, олар иелээ чоокшулап келген. ⁶ Оларга Дээрги-Чаяакчы: «Мээн сөстөримни дыннанар: бир эвес силерниң араңарда медээчи кижилер турар болза, Дээрги-Чаяакчы мен онза көстүүшкүн кылып, аңаа ажыттынар мен; дүжүнге кирип, оон-биле чугаалажыр мен. ⁷ А Мээн чалчам Моисей-биле ындыг эвес мен — бүгү чонум аразында дыка бүзүрээр кижим ол болгай. ⁸ Мен оон-биле удур-дедир көржүп алгаш, элдээртип чажырбаан, тодаргай уткалыг чугаа кылып турар мен, Дээрги-Чаяакчының овурун ол көрүп турар болгай. Ынчангаш Мээн чалчам Моисейге удур чүве чугаалаарын канчап диттир силер?!» — дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Мариам биле Ааронга удур килени кыптыгып, оларны каапкаш барган. ¹⁰ Булут майгын кырындан көдүрлү бээрге, Мариам кеш аары-биле — хар дег ак чүүл-биле — шыптына берген болган! Аарон кеш аарыглыг апарган Мариамче көргөш, ¹¹ Моисейге: «Дээргим, бистин мелегейзип, бачыт үүлгеткенивис дээш буруувусту биче чүдүрбейн көрөм. ¹² Иезиниң иштинден үнүп кээрге-ле, мага-бодунун чартыгы ирип калган болур өлүг төртүтүнгөн чаш төлге Мариам дөмөйлөшпезин!» — деп чугаалаан.

¹³ Моисей Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп: «Бурганым, ону экиртип көрөм!» — деп кыйгырган. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Бир эвес ачазы оон арнын-

че дүкпүрүпкен болза, оон ады чеди хүн дургузунда баксыравас чүве бе? Ындыг болганда, ону чеди хүн дургузунда турлагдан үндүрүп, улустан аңгылап каапсын, а оон соонда ол ээп кээп болур» — деп харыялаан.

¹⁵ Мариам чеди хүн дургузунда турлагнын даштынга, улустан аңгы черге турган, а чон ол ээп келгиге чедир көжүп үнмээн.

***Хайгылачыларның
Ханаанче чораш келгени
(Ы. х. к. 1:19-25)***

13 ¹ Израиль чон оон соонда Асироттан көжүп үнгөш, Фаран ховузунга турлагжып алган. ² Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ³ «Мээн израиль чонга берип турарым ханаан черни шинчип көрзүн дээш, элээн каш кижиден айбылап чорудувут. Оларның ада-өгбезиниң аймак бүрүзүнден-не бир кижилер кылдыр, баштын улустан чорудар силер» — деп чугаалаан.

⁴ Моисей Дээрги-Чаяакчының дужаалын эзугаар израиль чоннун баштыннарындан тургустунган бөлүк улусту Фаран ховузундан Ханаанче чорудупкан. ⁵ Оларның аттары бо-дур:

Рувимниң аймаандан — Заккурнун оглу Шаммуй;

⁶ Симеоннун аймаандан — Хорийниң оглу Сафат;

⁷ Иуданың аймаандан — Иефоннииниң оглу Халев;

⁸ Иссахарның аймаандан — Иосифтин оглу Игал;

⁹ Эфремниң аймаандан — Нуннун оглу Осия;

¹⁰ Вениаминниң аймаандан — Рафунун оглу Фалтий;

¹¹ Завулоннун аймаандан — Содийниң оглу Гаддиил;

¹² Иосифтин оглу Манассияның аймаандан — Сусийиниң оглу Гаддий;

¹³ Данның аймаандан — Гемаллийниң оглу Аммиил;

¹⁴ Асирниң аймаандан — Михаилдин оглу Сефур;

¹⁵ Неффалимниң аймаандан — Вофсийиниң оглу Нахбий;

¹⁶ Гадтын аймаандан — Махийиниң оглу Геуйл.

12:6 Э. д. 46:2; Дан. 8:2 12:7 Евр. 3:2, 5 12:8 Хост. 33:11 || Хост. 33:19 12:10 Лев. 13:3

12:14 Лев. 13:46; Сан. 5:2 13:1 Сан. 10:12; Э. д. 21:21 13:3 Иис. 3:12 13:4 Сан. 32:8;

Ы. х. к. 1:22 13:7 Сан. 13:31

¹⁷ Ханаан черни шинчип көрзүн дээш, Моисейниң айбылап чорудупкан улuzu ол-дур. Моисей Нуннуң оглу Осияны Иисус* деп адап алган.

¹⁸ Моисей оларны Ханааннын шинчип көрзүн дээш чорудуп тура: «Негев деп ээн кургаг ховуну таварып эртинер, дагларже үнүнер; ¹⁹ ол чернин кандызын топтап көрүнер, ында кандыг чон чурттап турарын, ооң күштүүн азы кошкаан, эвээжин азы хөйүн көрүп билип алынар; ²⁰ ол улустун чурттап турар черинин кандызын: эки азы багайын, оларнын чурттап турар хоорайларынын кандызын: чоннун быжыглаттынмаан турлагларда азы быжыглалдыг шивээлерде чурттап турарын көрүп билип алынар; ²¹ ол чернин дүжүткүрүн азы дүжүткүр эвезин, ында ыяштар бар азы чогуң көрүп билип алынар. Дидим болунар, ол черниң чимистерин бээр эккелинер» — деп чагаан. (А ол үе дээрге виноградтын баштай бышкан чимистерин чыыр үе турган.)

²² Олар хайгыыл кылып чорупкаш, мурнуу чүкте ээн кургаг Цин ховузундан эгелээш, сонгу чүкте Лево-Хамат чоогунда Реховка чедир черлерни шинчип көргөннер. ²³ Негевти таварып эрткеш, Хевронга чедер бергеннер. Ол хоорайга Энактын үре-салгалы*: Ахиман, Шешай болгаш Талмай чурттап турган. (Хевронну Египетте Цоан хоорайдан чеди чыл мурнай туткан чүве-дир.) ²⁴ Хайгыылчылар ооң соонда Эшкол* деп шынаага чедип келгеш, бир салбак каттыг виноград будуун сыптан кезип алганнар — ону ийи кижиге мергеге аскаш, көдүрүп чораан, аңаа немей гранат биле фи́га чимистери ап алганнар. ²⁵ Ол черни израильчилер Эшкол деп адап алган, чүте дээрге оон виноград салбаа кезип алган чүве-дир.

²⁶ Хайгыылчылар ол черни шинчип көрүп алгаш, дөртөн хонук эрткенде, ээп келгеннер. ²⁷ Олар Фаран ховузунга, Кадес деп черге чедип келгеш, Моисей биле Ааронга база бүгү израиль ниитилелге хары тудуп чугаалааш, чедип чорааны черниң чимистерин көргүскеннер. ²⁸ Хайгыылчылар Моисейге мыңа деп чугаалап турганнар: «Сээң бисти айбылап чорудупканын черге четкеш келдивис. Шынап-ла, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак чер болду, ооң чимистери бо-дур. ²⁹ Ынчалза-даа ол черде чурттап турар чон күштүг-дур, ооң хоорайлары быжыглалдыг болгаш аажок улуг-дур; Энактын үре-салгалын база аңаа көрдүвүс. ³⁰ Амалик чон ол черниң мурнуу талазында, хет, иевус болгаш амор чоннар — дагларда, а хананей чон далай чанында база Йордан хемнин кыдынын дургаар чурттап турар болду».

³¹ А Халев Моисейниң мурнунга чонну оожурдадып: «Баргаш, ол черни эжелеп аалы, оларны тиилеп шыдаар бис» — деп турган.

³² Ынчалзажок ооң-биле кады хайгыылдап чораан кижилер: «Ол улуска удур тулчуп шыдаваз бис, олар бистен күштүг-дур!» — дижир болган. ³³ Олар израиль чоннун аразынга шинчип көрүп чорааны чер дугайында бак чугаа-соот тарадып: «Топтап көөр дээш таварып эрткенивис чер дээрге ында чурттаан улустун бажын чип турар чер-дир; аңаа көргенивис шупту улус бедик-чаагай чорду; ³⁴ Энактын үре-салгалы болур, кончук улуг-шырак уктуг, боттары база кайгамчык улуг улусту аңаа көрдүвүс, оларнын мурнунга бодувусту шартылаага денней көөр чордувус, олар бисче база шартылааже дег кылдыр көрүп турду» — деп турганнар.

*Чоннуң Египетче ээп чоруксааны
(Ы. х. к. 1:26-32)*

14 ¹ Ол дүне бүгү израиль ниитилел алгы-кышкы көдүрүп турган, чон ыглап-сыктап турган. ² Шупту израильчилер, бүгү ниитилел, Моисей биле Ааронга удур хыйланып, оларга: «Египет

* 13:17 Осия — «камгалаар» дээн уткалыг, Иисус — «Дээрги-Чаяакчы камгалаар» дээн уткалыг. * 13:23 Энак деп сөс «моюн» дээн уткалыг. «Энактын үре-салгалы» дээрге узун моюннуг азы кайгамчык улуг мага-боттук улусту ойзу адааны ол бооп чадаваз (Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2; Ис. 11:21-22 көр). * 13:24 Эшкол — «виноград салбаа» дээн уткалыг ат.

13:17 Сан. 11:28; 14:6 13:23 Ис. 15:14; Башт. 1:10 || Ыд. ыр. 77:12, 43; Иса. 19:11; 30:4
13:24 Сан. 32:9; Ы. х. к. 1:24-25 13:30 Хост. 17:8 13:31 Сан. 13:7; 14:6; 26:65; 32:12; 34:19;
Ы. х. к. 1:36; Ис. 14:6-15; 15:13-19; Башт. 1:12-15; 1 Чыл. 2:9, 18 13:32 Ис. 14:8
13:33 Иез. 36:12 13:34 Э. д. 6:4 || Иса. 40:22 14:2 Хост. 16:3; Сан. 20:3

черге өлү бээривис кай азы бо ээн кургаг ховуга өлү бээривис кай! ³ Дээрги-Чаяакчы бисти ханаан черже чүге эдертп бар чыдарыл — хылыштан кырлып калзын дээш бе? Кадайларвыс, ажы-төлүвүс дайзынын олчазы болу берзин дээш бе? Египетче эеп чорупканывыс дээрэ эвес бе?!» — деп турганнар. ⁴ Улус бот-боттарынга: «Өске баштынчыдан томуйлап алгаш, Египетче дедир чоруй бараалы» — дижип турган.

⁵ Моисей биле Аарон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, донгая кээп дүшкеннер. ⁶ А Нуннун оглу Иисус биле Иефоннийнч оглу Халев — ханаан черни шинчип көрүп чораан улустун ийизи — хептерин ора соп каапкаш, ⁷ бүгү израиль ниитилелге мынча дээннер: «Бистин топтап көрүп чораан черивис дыка эки чер чүве, ⁸ бир эвес Дээрги-Чаяакчынын сеткилинге кирер болзувусса, Ол бисти демги черже чедирип, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни биске бээр-дир ийин. ⁹ Чүгүл Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүрбөңер база ол чернин чурт-такчыларындан кортпанаар, чүгө дээрге бис оларны аыш-чем дег сыгырптар бис: оларда ам камгалал чок болгай, а Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста-дыр. Олардан кортпанаар!»

¹⁰ Бүгү ниитилел: «Бо ийи кижини даштар-биле соп кааптар-дыр!» — дижи берген. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры израиль чонга Ужуражылга майгынынын кырынга чырып көстүп келген.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей-биле чугаалажып: «Бо чон Мени кажанга дээр херекке албазыл? Оларнын аразынга эңдерик көскү демдектер көргүзеримге-даа, олар Менээ чежеге дээр бүзүрөвезил?

¹² Мен бо чонну, аарыг-хай халдаткаш, узуткап кааш, сенден оон-даа хөй санныг болгаш күштүг чон укталыр кылып каайн» — дээн.

¹³ Моисей Дээрги-Чаяакчыга харылаан: «Сен бо чонну египет чоннун аразындан Бодуннун күчү-күжүн-биле үндүр бердин чоп. Египетчилер ам боттандыра деп турар кеземчең дугайында дыннап кааш, ¹⁴ ханаан чернин чурт-такчыларынга чугаалаптар. А ол улус

Сээн израильчилер аразында турарыны, олар-биле удур-дедир көржүп алгаш, Бодуннун көргүскенинни, Сээн булудунун оларнын кырында турарын, Сээн оларнын мурунда: хүндүс боорга — булут чагы, дүне боорга — от чагы аразында бар чыдарынын дыннаан болгай, Дээрги-Чаяакчы. ¹⁵ Бир эвес Сен бо чонну, чаңгыс кижини дег, узуткап каар болзунза, ат-алдарын дугайында дыннаан чоннар: ¹⁶ „Дээрги-Чаяакчы бээр бооп азап, дангыраглаан черинче бо чонну чедирип шыдавады, ынчангаш ону ээн кургаг ховуга узуткап кагды“ — дижир.

¹⁷⁻¹⁸ Ынчангаш Дээргиниң өндүр бедик күчү-күжү илерезин. Сээн: „Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел эвес, элбек эне-релдиг, улустун кем-буруузуң, кемниг херектерин өршээп турар, ынчалза-даа буруулугларны кеземче чокка арттыр-бас база адаларынын кем-буруузу дээш үре-салгалын үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедип турар“ — деп чугаалааның ёзугаар болзун. ¹⁹ Өндүр улуг эне-релдин-биле бо чоннун кем-буруузуң, ону Египеттен эгелээш, маңаа чедир өршээп келгениң дег, өршээп көрөм».

**Кеземчениң дөртөн чылын
доктаатканы
(Ы. х. к. 1:34-40)**

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Сээн сөзүң ёзугаар өршээп тур мен, ²¹ ындыг-даа болза, Бодуннун амытыным-биле база Бодуннун чер-делегейни бүргээн алдарым-биле дангыраглап тур мен: ²² Мээң өндүр чырымны-даа, Египетке болгаш ээн кургаг ховуга кылып турган көскү демдектеримни-даа көргөш, Мени ам мырынай он катап шеңнээн, сөзүмнү дыннавайн турган бүгү улус ²³ оларнын ада-өгбезинге бээр бооп азап, дангыраглаан черимни көрбөй баар. Мени херекке албайн турган бүгү улус ол черни көрбөс. ²⁴ А Мээң чалчам Халевти, оон сеткил-сагыжы оларнындан аңгы болганы дээш база оон Менээ бүрүнү-биле чагыртканы дээш, шинчип көрүп чораан черинче ам бир катап чедирер мен; оон үре-салгалы ол черни салгап алыр.

14:4 Неем. 9:17 14:5 Сан. 16:4, 22, 45; 20:6; Инс. 7:6 14:6 Хост. 24:13; Сан. 11:28 || Сан. 13:31 || Мк. 14:63; Аж.-ч. 14:14 14:9 Рим. 8:31 14:10 Хост. 17:4 14:12 Хост. 32:10 14:14 Хост. 15:14-15 14:16 Ы. х. к. 9:28 14:17-18 Хост. 34:6 || Хост. 20:5; Ы. х. к. 5:9 14:21 Ыд. ыр. 71:19; Иса. 6:3; 11:9; Авв. 2:14 14:23 Ы. х. к. 12:9-10; Ыд. ыр. 94:11 14:24 Сан. 13:30; 14:6 || Инс. 14:10

²⁵Амалик биле хананей чоннар шак ол шынаада чурттап турар, ынчангаш силер даарта дедир ээп, Кызыл далай баар орук-биле ээн кургаг ховуже чоруй барыңар».

²⁶Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ²⁷«Бо бузутбактыг чон чежеге дээр Менче хыйланып кээрил? Израильчилерниң Менче хыйланган чугаа-соодун дыннадым. ²⁸Оларга Дээрги-Чаяакчы Мээң дараазында сөстөрими дамчыт. Бодумнун амы-тыным-биле дангыраглап тур мен: Мээң дугайымда дыңналдыр хомудап турганыңар дег, силер-биле база ылап-ла ынчаар кылыр мен; ²⁹бо ээн кургаг ховуга мөчү-сөөктеринер чыдып каар — силернин араңарда чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, санаашкын эрткен улус шупту Менче хыйланып турганы дээш манаа кырылып каар. ³⁰Иефоннийниң оглу Халев биле Нуннуң оглу Иисустан аңгыда, силерниң кайыңар-даа силерни чурттадып каар бооп дангыраглап турган черимче кирбес. ³¹„Дайзыннарга олча-тывыш болу бээр улус-тур“ деп турган ажы-төлүңерни Мен ынаар кирире бээр мен, олар силерниң тоовааныңар черге чурттап бээр. ³²Силерниң мөчү-сөөгүңөр бо ээн кургаг ховуга чыдып каар, ³³а ажы-төлүңер ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда көжүп тояап, силер шупту бо ээн кургаг ховуга сектер бооп чыдып калбаан шаңарда, силерниң Мөңзэ өскерилгениңер дээш кеземче көрүп кээр. ³⁴Бо черни шинчип көрүп турганыңар дөртөн хүннүң саны-биле бачыттарыңар дээш дөртөн чыл дургузунда — бир хүн дээш-ле, бир чыл — кеземче көөр силер, Мээң силерге удур болу бергеним деп чүл ол дээрзин ынчан билип аар силер.

³⁵Дээрги-Чаяакчы Мен чугаалап тур мен: Мөңзэ удур сүлчээ кылган бо бузутбактыг чонну шак ынчаар кездир мен — олар шупту бо ээн кургаг ховуга амызы үстүп, өлүп каар».

³⁶⁻³⁷Ол черни шинчип көрзүн дээш Моисейниң айбылап чорудупкан улузу — оон ээп келгеш, демги чер дугайында бак чугаа-соот тарадып, бүгү ниитилелди Моисейге удур хыйланырынче

албадапкан улус — Дээрги-Чаяакчынын ыдыпканы айыыл-халапка алзып, өлүп калган. ³⁸Чүтле Нуннуң оглу Иисус биле Иефоннийниң оглу Халев ол черни шинчип көрүп чораан улус аразындан дириг арткан.

Израильчилерниң Ханаанче кирерин шенээни

(Ы. х. к. 1:40-46)

³⁹Моисей ол сөстөрни бүгү израиль чонга дамчыдып чугаалаарга, чон аажок мунгарай берген. ⁴⁰Даартазында эртен олар эртежики туруп келгеш: «Дээрги-Чаяакчынын чугаалап турган черинче бараалы, бачыт үүлгеткенивис шын-дыр» — дижип, даглыг черже чоруур деп турган.

⁴¹Моисей ынчан мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын чүге тооп дыңнавайн тур силер? Ындыг чорууңар чедимче чок болур. ⁴²Дээрги-Чаяакчы силернин араңарда эвес-тир, ынаар үнмөңер — оон башка дайзыннарыңар силерни чылча шаап кааптар. ⁴³Амалик биле хананей чоннар силерни ында манап турар болгай, хылыштан кырылып каар силер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан-дыр силер, ынчангаш Ол силерниң таланаңарга чаалашпас».

⁴⁴Ынчалза-даа израильчилер бардамнаны бергеш, даглыг черже чорупканнар; а Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг аптаразы биле Моисей турлагга артып калган. ⁴⁵Ол дагларга чурттап турган амаликтер биле хананейлер дүжүп келгеш, израильчилерни чылча шапкаш, Хормага чедир сывыртаан.

Өргүлдер дугайында немелде дүрүм-хоойлулар

15 ¹Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ²«Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Мээң силерге берип турарым, ээлеп чурттаарыңар черже кире бергеш, ³Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүлдерден салыр силер. Бүрүн өрттедир өргүл база өске-даа: азы онза дангырак күүседирде салыр, азы эки тура-биле салыр, азы байырлалдарыңарда салыр өргүлдер кылдыр бода-даа, шээр-даа малыңарны эккээр силер.

14:29 Евр. 3:17 || Сан. 1:2-3 14:30 Сан. 26:64-65 14:33 Ы. х. к. 1:3; 8:2 14:34 Иез. 4:5-6

14:38 Сан. 26:65 14:43 Сан. 13:30 14:45 Сан. 21:3; Башт. 1:17 15:3 Хост. 29:18 || Лев. 1:2-3 || Лев. 22:21 || Хост. 23:14

⁴⁻⁵ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылган кижиге хураган салып турар болза, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: бир гиннин дөрттүн бири хире олива үзү холаан, бир эфанын оннун бири хире эң шынарлык кызыл-тас далганын база өргүзүн.* Бүрүн өрттедир өргүлдү азы өске-даа өргүлдү салып тура, хураган бүрүзү-биле кады бир гиннин дөрттүн бири хире арага өргүлүн база эккеп чаш.

⁶ Бир эвес өргүп турар малың кошкар болза, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: бир гиннин үштүн бири хире олива үзү холаан, бир эфанын оннун ийизи хире эң шынарлык кызыл-тас далганын база эккеп сал, ⁷ ол ышкаш бир гиннин үштүн бири хире арага өргүлүн база эккеп чаш — Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл ол-дур.

⁸ Бир эвес азы бүрүн өрттедир, азы онза даңгырак күүседир, азы эң-найырал өргүлү кылдыр Дээрги-Чаяакчыга буга эккеп салып турар болзунза, ⁹ ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн: чартык гин хире олива үзү холаан, бир эфанын оннун үжү хире эң шынарлык кызыл-тас далганын база эккеп сал, ¹⁰ ол ышкаш чартык гин хире арага өргүлүн эккеп чаш — Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл ол-дур. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга буганы, кошкарны, хойну, өшкүнү өргүп турар саныңарда-ла, ынчалдыр кылынар. ¹² Чеже малды эккеп өргүп турар-дыр силер, оларнын баш бүрүзү-биле ынчалдыр кылынар.

¹³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдү эккеп салып тура, Израильдин үндезин чурттакчызы болур кижиге бүрүзү ынчалдыр кылыр ужурлуг. ¹⁴ Бир эвес силернин араңарда түр када чурттап чоруур даштыкы кижиге азы силернин араңарда салгалдан салгал дамчып чурттап чоруур өске сөөк кижиге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл салып турар болза, силернин кылып турарыңар дег, база ынчалдыр кылыр ужурлуг. ¹⁵ Израиль чон, силерге-даа, араңарда чурттап чоруур даштыкы кижиге-даа чаңгыс-ла хоойлу — силернин

шупту салгалдарыңарга кезээ-мөңгөдө күштүг хоойлу турар ужурлуг: силер-даа, өскөртөн келген кижиге-даа Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ылгал чок болур. ¹⁶ Силерге-даа, араңарда чурттап турар даштыкы кижиге-даа чаңгыс-ла ол хоойлу, чаңгыс-ла ол дүрүм турзун*.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы оон Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Силерни эдертип бар чыдарым черге чеде бергеш, ¹⁹ ол черге үнгөн далган-тарааны чип тура, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүлден салыңар: ²⁰ тараанарнын баштайгы дүжүдүндөн хаарган чута далганын өргүңөр — ону тараа шаңындан өргүл кылдыр салыңар. ²¹ Тараанарнын баштайгы дүжүдүндөн онза өргүлдү Дээрги-Чаяакчыга салгалдан салгал дамчып салыңар».

Частырыг болуп үүгеттинген бачыттар дээш өргүл дугайында

²² «Бир эвес Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалаан хамык айтышкыннарынын кайы-бирээзин частырыг болуп күүсөтпейн барзыңарза, чүү боорул? ²³ А Дээрги-Чаяакчы ол айтышкыннарны Моисейни дамчыштыр силерге берген, олар Дээрги-Чаяакчынын берген хүнүндөн эгелээш, салгалдан салгал дамчып күштүг болгай. ²⁴ Кандыг-бир айтышкын ниитилелдин чедир көрбээни-биле частырыг болуп күүсеттинмээн болза, бүгү ниитилел бир бугажыкты Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салзын, ооң-биле кады далган-тараа өргүлүн болгаш арага өргүлүн салзын база бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунаны салзын.

²⁵ Бурганның бараалгакчызы бүгү израиль ниитилелди арыглап каарга, олар өршээттирер, чүгө дээрге частырыг болган-дыр, а олар боттарынын частырыг дээш Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бүрүн өрттедир өргүлдү база бачыт дээш өргүлдү эккеп салган-дыр. ²⁶ Бүгү израиль ниитилел база оларнын аразында чурттап турар даштыкы кижиге өршээттирер, чүгө дээрге бүгү чон бачытты частырыг болуп үүлгөткен-дир.

* 15:4-5 Бир гиннин дөрттүн бири — бир литр хире. Бир эфанын оннун бири — 2,2 литр хире.

15:8 Лев. 3:1 15:10 Лев. 1:9 15:15 Хост. 12:49; Лев. 19:34; 24:22; Ы. х. к. 10:19

15:19 Ис. 5:11-12 15:22 Лев. 4:2, 27; 5:15 15:24 Лев. 4:13

²⁷ А бир эвес чүглө чаңгыс кижичастырыг болуп бачыт үүлгеткен болза, ол кижичастырыг дээш өргүл кылдыр бир харлыг өшкүдөн эккеп салзын. ²⁸ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга частырыг болуп бачыт үүлгеткен кижини бараалгакчы арыглап каар — ол кижичастырыгына бээр база өршээттирер. ²⁹ Кандыг-бир кижичастырыг болуп бир чүве үүлгедир болза, израиль чоннун аразынга төрттүнген кижиге-даа, силерниң араңарда чурттап турар даштыгы кижиге-даа хамаарыштыр силерге чаңгыс хоойлу турзун.

³⁰ А бир эвес үндезин чурттакчылар аразындан азы өскээрген келген улус аразындан кандыг-бир кижичастырыг бачыт үүлгедир болза, ол кижичастырыг Дээрги-Чаяакчыны дорамчылап турардыр, ону чонунун аразынга амылыг арттырбас ужурлуг. ³¹ Ол кижичастырыг Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооваан-дыр база Оон айтышкынын үрээн-дир; ону амылыг арттырбас ужурлуг, ол кижичастырыг буруузун боду чүктезин».

Амыр-дыш хунун сагываан кижичастырыгында

³² Израиль чон ээн кургаг ховуга турда, улус амыр-дыш хунунде ыяш чыып турган кижичастырыг каан. ³³ Оон ыяш чыып турганын эскерип каан улус ону Моисей биле Ааронга база бүгү ниитилелге эккелген. ³⁴ Ол кижичастырыг чуну канчаары тодараттынмаан болгаш, ону хоругдап каан.

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Ол кижичастырыг ужурлуг, ону бүгү ниитилел турлаг даштынга даштар-биле соп каапсын» — дээн. ³⁶ Бүгү чон демги кижини турлагдан ырады бергеш, даштар-биле соп каапкан; Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзуугаар ол өлүп калган.

Дүрүм-хоойлу дугайында сагындырыг

³⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁸ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Олар салгалдан салгал дамчып боттарынын хептериниң кыдыгларына салбактардан кылып ап чорзун база ол салбактарже көк

өңнүг удазыннардан киир өрүп ап чорзун. ³⁹ Удазыннар салбактарга чорзун, а силер оларже көргөш, Дээрги-Чаяакчынын шупту айтышкыннарын сактып, оларны күүседип чоруур силер база силерни самыралче киир тыртып турар чүрээнер биле караанарны эдерберин баар силер. ⁴⁰ Ынчан силер Мээң шупту айтышкыннарымны сактып, күүсединер, Бурганынар дээш ыдыктыг болунар. ⁴¹ Мен — Бурганынар Дээрги-Чаяакчы-дыр мен, силерни египет черден Бурганынар болур дээш үндүрө берген Дээрги-Чаяакчы-дыр мен».

Моисей биле Ааронга удур тура халышкын (Ыд. ыр. 105:16-18)

16 ¹ Левийниң аймаандан укталган Коракх база Рувимниң аймаандан укталган Элиавтын оолдары Дафан биле Авирон, Фалеттин оглу Авнан олар ² Моисейге удур тура халаан; израиль чоннун аразындан ниитилелдин шилиттинген баштынчылары болур, ат-сурагыг 250 кижичастырыг база оларга каттыжа берген. ³ Олар шупту Моисей биле Ааронга удур чыгылып алгаш: «Хөлүн эрттире берген-дир силер; бүгү израиль чон, кижичастырыг ыдыктыг болгай, Дээрги-Чаяакчы оларнын аразында чурттап турар-дыр! А силер чүге болунарны Дээрги-Чаяакчынын чонундан өрү көрүп турар силер?» — дээнер.

⁴ Моисей ону дыннап кааш, донгай кээп дүшкен. ⁵ Оон Коракха база оон шупту талаалакчыларына: «Даарта эртен Дээрги-Чаяакчы кымнын Аңаа хамааржырын база кымнын ыдыктын көргүзүптер, ол кижини Бодунче чоокшуладып аар; ол шилип алган кижизин Бодунче чоокшуладып аар. ⁶ Мынчаар кылып көрүнер: Коракх база оон талаалакчылары, силер айдызаар савалардан ап алгаш, ⁷ даарта ол саваларга оттан салгаш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга айдызаар чаагай чыттыг чүүлдерден ынаар каап алынар; Дээрги-Чаяакчынын шилип алыр кижизи ылап-ла ыдыктыг боор эвеспе. Хөлүн эрттире берген-дир силер, Левийниң үре-салгалы!» — дээн.

15:27 Лев. 4:27-28 15:29 Сан. 15:15 15:30 Евр. 22:26 15:32 Хост. 35:3 15:34 Лев. 24:12

15:35 Хост. 31:14 || Лев. 24:14-16 15:38 Ы. х. к. 22:12; Мф. 23:5 15:40 Лев. 11:44 15:41 Лев. 22:33

16:1 Хост. 6:16, 18, 21 16:3 Хост. 19:6 16:4 Сан. 14:5 16:5 2 Тим. 2:19 16:7 Лев. 10:1

⁸ Оон Моисей Коракка мынча дээн: «Левийниң үре-салгалы, дыңнап көрүңер! ⁹ Израильдин Бурганы силерни израиль ниитилелден аңгылааш, Дээрги-Чаяакчының майгынынның чанынга албан-хүлээлге күүсетсин дээш база чон-нун орнунга албан-хүлээлге күүседип, анаа бараан болзун дээш, Бодунче чоокшуладып алган болгай — ол безин силерге эвээш болду бе? ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы сени, сээң хамык ха-дунманны — Левийниң үре-салгалын Бодунче чоокшуладып алган болгай, а силер Бурганның бараалгакчылары болур албан-хүлээлгени база алыксап турар-дыр силер. ¹¹ Ынчангыш сен-даа, сээң хамык талалакчыларың-даа Дээрги-Чаяакчыга удур каттыжып алган-дыр силер. Аарон чүнү канчапкан кижил, чүге олче хыйланып тура-рынар ол?»

¹² Моисей Элиавтың оолдары Дафан биле Авиронну кыйгыртып, улус айбылапкан. А олар: «Барбас бис! ¹³ Бисти сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черден үндүрө бергеш, ээн кургаг ховуга чок кылдыр деп турарың эвээш болду бе? Сен анаа немей бисти чагырар бодап тур сен бе?! ¹⁴ Бисти сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже эккелген эвес сен, шөлдер биле виноград тараан черлерни биске ээлээр кылдыр берген эвес сен. Бо чоннун характерын хаптап каан-дыр сен. Барбас бис!» — дээн.

¹⁵ Моисей аажок хорадааш, Дээрги-Чаяакчыга: «Оларның өргүлдеринче кичээңгей салбайн көр. Оларның чаңгыс элчигенин-даа албаан мен, чаңгызын-даа бак чүве кылбаан мен» — дээн.

Үймээнчилерни кезеткени

¹⁶ Моисей Коракка мынча дээн: «Сен хамык талалакчыларың-биле даарта Дээрги-Чаяакчының мурунунга турунар — сен, сээң талалакчыларың база Аарон. ¹⁷ Кайыңар-даа бодунуң айдызаар савазын ап алгаш, ынаар чаагай чыттыг чүүлдерин ургаш, Дээрги-Чаяакчының мурунунга эккелзин. Кижил бүрүзү савазын эккелген соонда, 250 айдызаар сава база сээң биле Аароннун савалары анаа турзун».

¹⁸ Кижил бүрүзү бодунуң айдызаар савазын ап алгаш, анаа от салгаш, чаагай чыттыг чүүлдерин ургаш, Ужуражылга майгынынче кирер чер чанынга туруп алган, Моисей биле Аарон база анаа турган. ¹⁹ Корак бүгү израиль ниитилелди майгыныче кирер чер чанынга оларга удур чыыпкан.

Дээрги-Чаяакчының өндүр чырымы бүгү чонга көстүп келген. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга: ²¹ «Бо чондан аңгыланан алынар, ынчан Мен оларны карак чивеш дээр аразында узуткап кайай» — дээн.

²² А Моисей биле Аарон доңгая кээп дүшкеш: «Бурганывыс, бүгү амылыг чүүлдү тыңгарып турар Бурган! Чаңгыс кижил бачыт үүлгедирге, бүгү чонга килеңнээрин ол бе?» — дээннер.

²³ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ²⁴ «Бо чонга мону дамчыт. Корак, Дафан болгаш Авироннун оран-савазындан ырай беринер де» — деп чугаалаан. ²⁵ Моисей ол-ла дораан Дафан биле Авиронче чорупкан, Израильдин баштыңнары оон соондан бар чыткан. ²⁶ Ол ынчан чонга: «Бо бузут-бактыг улустуң чадырларындан ырай бергеш, оларга хамааржыр чүүдаа чүвеге дегбөнер, оон башка оларның бүгү бачыттарының уржуу-биле узуткаттырар силер» — дээн.

²⁷ Чон ынчан Корак, Дафан болгаш Авирон оларнын оран-савазындан бүгү талаларже ырай берген. А Дафан биле Авирон дашкаар үнүп келгеш, чадырларының эжиктеринин чанынга кадайлары болгаш улут-биче ажы-төлү-биле кады турганнар.

²⁸ Моисей мынча дээн: «Бо бүгү ажыл-херектерни кылзын дээш мени Дээрги-Чаяакчының айбылап чорутканын, ол бүгүнү бодунуң турам-биле кылбайн турарымын бадыткаар чүүл бо-дур: ²⁹ бо улус, шупту өске улус ышкаш, анаа өлүм-биле өлүр болза, шупту улустуң чайлап шыдавазы төнчү оларга база таваржыр болза, мени Дээрги-Чаяакчы айбылап чорутпаан болур. ³⁰ А бир эвес Дээрги-Чаяакчы анаа эвес кайгамчык чүүлдер көргүзөр болза — чер, аксын аазадыпкан дег, бо улусту база оларга

16:9 Сан. 8:14 16:11 Хост. 16:7-8 16:13 Хост. 2:14 16:15 1 Хаан. 12:3 16:21 Хост. 33:5

16:22 Сан. 14:5 || Сан. 27:16; Иов 12:10; Эклл. 12:7; Зах. 12:1; Аж.-ч. 17:28 || Э. д. 18:23

16:26 2 Тим. 2:19 16:29 3 Хаан. 22:28 16:30 Бд. ыр. 54:16

хамааржыр бүгү чүвени ажырыптар болза, олар диригте-ле алды оранче кире бээр болза — олар Дээрги-Чаяакчыны дора көргөн дээрзин билип аар силер».

³¹ Моисей ол сөстөрнү чугаалап доозуптары билек, демги улустун адаанда чер ойлуп кире берген. ³² Чер, аксын аазадыпкан дег бооп, ол улусту, оларнын өг-бүлелерин, Коракха хамааржыр шупту улусту база бүгү эт-хөренгини ажырыпкан. ³³ Олар диригте-ле алды оранче кире берген, оларга хамааржыр бүгү чүве база ээлери-биле кады чер адаанче ажитталы берген. Чер оларны хөөп алган; олар ниитилелде амылыг чон санындан казыттына берген.

³⁴ Ол улусту долгандыр турган шупту израильчилер оларнын алгы-кышкызын дыннап кааш: «Чер бисти база ажырыптазын!» — дижип, тарай маңнажы бергенер. ³⁵ Дээрги-Чаяакчыдан от өөскээш, айдызаар чүүлдер эккелген 250 кижини узуткап каан.

³⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ³⁷⁻³⁸ «Аароннун оглу Элеазар бараалгакчыга мону чугаала. Ол өрттенип өлгөн улустун айдызаар саваларын чыып алгаш, оларнын одун ырадыр төпсүн, чүге дээрге ол бачыттыг улус бодунун амы-тыны-биле төлээш, саваларын ыдыктап алган болгай. Оларнын айдызаар саваларындан өргүл бедигээжи шывар ама чөстөрнү калбартыр бастырып калыңар, чүге дээрге олар саваларын Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эккелген болгаш, савалар ыдыкталы берген-дир; олар ам израиль чонга сагындырыг болур».

³⁹ Элеазар бараалгакчы өрттенип өлгөн улустун эккелген хүлөр айдызаар саваларын чыып алгаш, өргүл бедигээжин шывары-биле, калбак амалар кылдыр бастыгыртып каан. ⁴⁰ Аароннун үре-салгалындан укталбаан кандыг-даа өске киж Дээрги-Чаяакчынын мурнунга айдызап келбес ужуруун, оон башка Корак болгаш оон талаалакчылары-биле болган чүве ол киж-биле база болурун израиль чонга сагындырганы ол. Элеазар ону Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр чугаалаанын ёзугаар кылган.

Аароннун үймээн үндүрген чонну камгалааны

⁴¹ Даартазында хүндүс бүгү израиль ниитилел Моисей биле Ааронче: «Силер Дээрги-Чаяакчынын улзун өлдүрдүр!» — деп хыйланып турган. ⁴² Чон Моисей биле Ааронга удур чыгып келгеш, Ужуражылга майгынынче көөрге, булут ону бүргей апкан, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры кестүп келген болган. ⁴³ Моисей биле Аарон майгын чанынга чедип кээрге, ⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: ⁴⁵ «Бо ниитилелден ырай беринер, Мен оларны карак чивеш дээр аразында узуткап каайн» — дээн. Оларынчан донгая кээп дүшкеннер.

⁴⁶ Моисей Ааронга: «Айдызаар саваны ап алгаш, өргүл бедигээжинде оттан ынаар салып каг база чаагай чыттыг чүүлден каап ал, оон чонче дүрген аппарат, Дээрги-Чаяакчынын килеңин олардан чайладып каг, чүге дээрге Оон килеңи улусту таварып, айыыл-халапты халдадып эгелзэн-дир» — дээн.

⁴⁷ Аарон Моисейнин чугаалаанын ёзугаар айдызаар саваны ап алгаш, чон аразынче маңнап чорупкан. Көөрге, чонче айыыл-халап халдап эгелзэн болган. Аарон чаагай чыттыг чүүлдерни каап алгаш, Бурганнын килеңин чондан чайладып каан. ⁴⁸ Ол өлүг база дириг улус аразынга туруп аарга, айыыл-халап улусче халдавайн барган. ⁴⁹ Корактын буруузу дээш өлгөн улустан аңгыда, ол айыыл-халаптан 14 700 киж өлгөн. ⁵⁰ Айыыл-халап улусче халдавайн баарга, Аарон майгынче кирер черже, Моисейнин чанынче бедир чедип келген.

Аарон — дээди бараалгакчы дээрзин Бурганның бадыткааны

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чон-биле чугаалаш. Оларнын аймак бүрүзүндөн, аймактарнын баштын бүрүзүндөн бир-бир — шупту он ийи даянгыштан* ап ал, баштын бүрүзүнүн адын оон даянгышынга бижип каг; ³ Аароннун адын Левийнин аймаанын даянгышынга бижип каг, баштын бүрүзү-ле бир даянгыш берген турар ужурулуг. ⁴ Даянгыштарны Мээң

* 17:2 Даянгыш — кижиниң ат-алдарын, эрге-чагыргазын көргүзүп турар.

16:33 У, ч. 1:12 16:35 Лев. 10:2; Сан. 11:1 16:40 Сан. 3:10; 2 Чыл. 26:18 16:45 Хост. 33:5 || Сан. 14:5 16:46 Лев. 16:12 || Сан. 1:53 16:48 Сан. 25:8; 2 Хаан. 24:25 17:4 Хост. 25:22

силер-биле ужуражып кээп турарым черге — Ужуражылга майгынында ыдыктыг аптара мурнунга эккеп салып каг. ⁵ Мээн шилип алур баштыгынның даянгыжы чечектели бээр. Ынчан израиль чоннун силерже хыйланышкынындан кулаам дыштаныр».

⁶ Моисей израиль чон-биле чугаалашкан соонда, оларның шупту баштыг-нары аңаа даянгыштарын берген. Бир баштыг-на бир даянгыш кылдыр, аймактарның санын ёзугаар он ийи даянгышты эккелген, Аароннун даянгыжы оларның аразыгга турган. ⁷ Моисей даянгыштарны ыдыктыг майгынче кирип, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып каан.

⁸ Даартазында хүндүс Моисей майгынче кирип келгеш, көөрге, Левийнин аймаан төлээлээн Аароннун эккелген даянгыжының бүүрекчигештери үнүп, чечектери чаштып, миндал тооруктарын берип эгелээн болган. ⁹ Моисей шупту даянгыштарны Дээрги-Чаяакчының мурнундан бүгү израиль чонче үндүрө бээрге, улус болган чүүлдү көргөш, боттарының эккеп берген даянгыштарын ап алган. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Аароннун даянгыжын база катап ыдыктыг аптарның мурнунга салып каг — даянгыш үймээнчи улуска сагындырыг кылдыр кадагалаттынзын, оларның хыйланышкынындан Мээн кулаамга ынчалдыр дыш бээр сен, олар өлбөй баар» — дээн. ¹¹ Моисей Дээрги-Чаяакчы аңаа канчаар дужааганыл, ынчаар кылган.

Бараалгакчылар биле левиттерниң бараан болуушкуну

¹² Израиль чон Моисейге: «Көр даан, өлүр деп бардывыс, узуткаттырып аарывыс ол-дур, шупту өлдүвүс-ле! ¹³ Дээрги-Чаяакчының майгынынче чоокшулаан кандыг-даа кижилер өлүп каар болгай. Бис база шупту өлүр бис бе?!» — деп эгелээн.

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы Ааронга мынча дээн: «Ыдыктыг майгынга удур үлгеткен кандыг-даа кем-буруунарны сен, оолдарың база төрөл бөлүүн чүктээр силер; а Бурганның бараалгакчыларының

албан-хүлээлгезин кылып тургаш, үлгеткен кем-буруунар бүрүзүн чүглө сен оолдарың-биле боттарыңар чүктээр силер. ² Ал ышкаш бодуннун ха-дунманың — Левий өгбөндөн укталган аймакты бодунче чоокшуладып ал, олар сенээ каттыжып, оолдарың-биле кады майгынның мурнунга турар үнде, силерге дуздалашсын. ³ Олар сээң даалгаларыңны база майгынга шупту ажыл-херектерни күүсетсин; чүглө ыдыктыг черниң эт-херекселинче болгаш өргүл салыр бедигээшче чоокшулавазын, оон башка олар-даа, силер-даа өлү бээр силер. ⁴ Олар сенээ каттышсын база майгынга албан-хүлээлге күүседип, аңаа хамааржыр шупту ажылдарны кылың, а өске кижилерге чоокшулавазын.

⁵ А силер ыдыктыг майгын иштинде болгаш өргүл бедигээжинде албан-хүлээлгелерни израиль чонче моон сонгаар киленим көдүрүлбөс кылдыр күүсединер. ⁶ Дыннаңар даан, силерниң ха-дунманың болур левиттерни Мен израиль чоннун аразындан Бодумга ап алган болгай мен, ам оларны майгынга албан-хүлээлге күүседир кылдыр силерге белекке бердим. ⁷ Сен оолдарың-биле өргүл бедигээжинде база көжеге артында — эң ыдыктыг өрээлде турар бүгү чүвеге хамаарышкан бараалгакчы албан-хүлээлгелерни таптыг сагып, күүсединер. Мен силерге бараалгакчы болур албан-хүлээлгени белек кылдыр берип тур мен, а ыдыктыг майгынче чоокшулаар өске кижини өлүрүп каар ужурлуг».

Бараалгакчылар биле левиттерниң алыр ужурлуг үзүглери

⁸ Дээрги-Чаяакчы Ааронга оон ыңай мынча дээн: «Дынна даан, израиль чоннун Менээ бараалгадып турар бүгү ыдыктыг өргүлдерин хайгаараарын сенээ дагып тур мен. Өргүлдерни кезээ-мөңгөде алыр үлүүнер кылдыр сенээ болгаш сээң оолдарыңга берип тур мен. ⁹ Аажок ыдыктыг өргүлдерден сээң алыр ужурлуң өрттөтпөс үлүг бо-дур: улустуң Менээ эккеп салып турар кандыг-даа далган-тараа өргүлү, бачыт дээш өргүлү база кем-буруу дээш өргүлү; ол өргүлдер дээр-ге аажок ыдыктыг, сенээ болгаш сээң оолдарыңга хамааржыр өргүлдер-дир.

17:8 Евр. 9:4 18:1 Хост. 28:38 18:2 Сан. 3:6-10 Сан. 1:51 18:8 Лев. 7:32; Сан. 5:9 || Хост. 29:28

18:5 Сан. 1:53 18:7 Хост. 26:31; Лев. 16:2 ||

¹⁰ Ол бүгүнү аажок ыдыктыг черге чиир силер*: үре-салгалыннын шупту эр улузу ону чип болур, ол өргүлдөр сөзсө ыдыктыг болзун.

¹¹ Израиль чоннуң шупту онза өргүлдери база сээни болур. Мен оларны сөзсө, сээң оглу-кызынга кезсө-мөңгө-де алыр үлүүнөр кылдыр берип тур мен. Сээң өг-бүлөндө арыг кижиги бүрүзү ол өргүлдери чип болур.

¹² Сөзсө эң шынарлыг чаа олива үзү, эң эки чаа виноградар агазы болгаш далган-тарааны – улустуң Дээрги-Чаяакчыга өргүп турары баштайгы дүжүдүн берген мен. ¹³ Чоннуң черинде үнгөн бүтү дүжүттүң башкылыгы – оларның Дээрги-Чаяакчыга эккээр өргүлдери – сээни болзун. Сээң өг-бүлөндө арыг кижиги бүрүзү ол өргүлдери чип болур.

¹⁴ Израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга кезсө-мөңгөдө тураскааткан бүтү чүвези сээни болзун.

¹⁵ Кандыг-даа дириг амытанның Дээрги-Чаяакчыга эккеп өргүп турар баштай төрүттүнген эр төлү – кижини-даа, мал-маганын-даа болза – сээни болзун. Чүглө кижиниң дун оглун садып хостап аар ужурулуг, арыг эвес малдын дун төлүн база садып хостаар ужурулуг. ¹⁶ А олар дээш садынызы бо-дур: бир ай назылыг төл дээш доктааткан өртекти – ыдыктыг черге ажыглаар беш шекел мөңгүнү алыр сен. (Ыдыктыг шекелдин дензиси чээрби герага ден.)

¹⁷ Ынчалза-даа баштай төрүттүнген буга, хой азы өшкү дээш садынызы кылдыр чүнү-даа алба: ол малдар дээрге ыдыктыг өргүлдөр-дир, оларның ханын өргүл бедигеэжинче төвүт, а чаан өртте-диптер сен – Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг саагай чыттыг өргүл ол-дур. ¹⁸ Онза өргүлдүн төжү биле оң талакы дөңмек эьдинин сөзсө хамааржыры дег, оларның эьди база сөзсө хамааржыры. ¹⁹ Израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга эккеп салып турар ыдыктыг өргүлдериңиң шуптузун сөзсө, сээң оглу-кызынга кезсө-мөңгө-де алыр үлүүнөр кылдыр берип тур мен;

ол дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөңгө, дус-биле шынзыттыг чагыг-керээ-дир*, ону сээң-биле болгаш сээң үре-салгалын-биле чарып тур мен».

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Ааронга оон ыңай мынча дээн: «Израильчилерниң черинге сээң хуваагыг черин, оларның аразынга алыр үлүүн турбас. Израиль чоннуң аразынга сээң үлүүн биле өнчүн – Мен-дир мен. ²¹ А Левийниң үре-салгалынга оларның Ужуражылга майгынынга албан-хүлээлге күүседип, кылып турар ажил-херээ дээш, Мен Израильде бар бүтү чүвениң оннуң бир кезин өнчү кылдыр берип тур мен. ²² Израиль чон майгыгче моон сонгаар чоокшулавазын, оон башка олар бачыдын чүктеп, өлүп каарлар. ²³ Левиттер майгынга албан-хүлээлгезин эрттирзин, майгынга удур кылган кандыг-даа кем-бурууну боттары чүктезин. Ол дүрүмнү силерге салгалдан салгал дамчып кезсө-мөңгөдө доктаадып каан. Левиттер израиль чоннуң аразынга хуваагыг чер албас. ²⁴ Израиль чоннуң Дээрги-Чаяакчыга салып турар өргүлдериңиң оннуң бир кезин левиттерге өнчү кылдыр берип тур мен. Ынчангаш: „Олар израиль чоннуң аразынга хуваагыг чер албас“ – деп, левиттерге хамаарыштыр чугаалаан мен».

²⁵ Дээрги-Чаяакчы оон Моисейге мынча деп чугаалаан: ²⁶ «Левиттерге мону дамчыдып чугаала. Мээң израильчилерден ап алгаш, силерге өнчү кылдыр берип турарым үлүүнерни – оларның эдилээн чүвезиниң оннуң бир кезин хүлээп ап тура, Дээрги-Чаяакчыга демги оннуң бир кезиниң оннуң бир кези болур өргүлдү салыр силер. ²⁷ Ол өргүлүнөр шаңыңарның тараазы, винограды сы базар онгарыңарның арагазы деп санаттынар. ²⁸ Силер база израиль чондан ап турарыңар оннуң бир кезинден Дээрги-Чаяакчыга өргүлдөн салынар, Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан ол өргүлдү Аарон бараалгакчыга беринер. ²⁹ Силерге берип турар шупту белектерден Дээрги-Чаяакчыга өргүлдү салынар,

* 18:10 Азы: «Ол бүгүнү аажок ыдыктыг чүүлдер дег кылдыр чиир силер». * 18:19 Дусту кемни дузап-шыгжаары-биле ажыглаар, ынчангаш ол Библияда керээнин мөңгезин символчудуп көргүзүп турар.

18:11 Лев. 22:2, 3, 11-13 18:12 Ы. х. к. 18:4 18:13 Хост. 23:19 18:14 Лев. 27:21, 28

18:15 Хост. 13:2, 11-16; Сан. 3:46-47 18:16 Хост. 30:13 18:17 Хост. 13:2, 11-16

18:18 Хост. 29:26-28 18:19 Лев. 2:13; 2 Чыл. 13:5 18:20 Ы. х. к. 10:9; 12:12; 14:27; 18:1-2;

Иис. 13:33; 14:3; 18:7; Иез. 44:28 18:21 Лев. 27:30; Ы. х. к. 14:22 18:26 Неом. 10:38

эң эки, ыдыктап каан чүүлдү шилип, Анаа өргүнөр.

³⁰ Левиттерге мону база чугаала. Өнчүнерниң эң эки кезинин Дээрги-Чаяакчыга өргүүр болзунарза, оонар шаңынарнын тараазы, сы бастырган виноградчынарнын арагазы деп санаттынар.

³¹ А силер: бодунар-даа, өг-бүлөнөр-даа алган үлүүнерни кандыг-даа черге чип болур силер – Ужуражылга майгынында кылып турар ажилыңар дээш төлө-вир ол-дур. ³² Үлүүнерниң эң эки кезинин Дээрги-Чаяакчыга өргүп турзунарза, оон арткан кезинин чигенинөр дээш бачыт чүктөвөс силер, ынчалдыр кылыр болзунарза, израиль чоннун Бурганга салган ыдыктыг өргүлдериң букартатпас силер база өлбөс силер».

Арыглаашкын суу

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга мынча деп чугаалаан: ² «Дээрги-Чаяакчынын израиль чонга чагып, доктаадып каан хоойлузу бо-дур. Израильчилер сенээ четпес-дудуу эвес, кемниг эвес, мойнунга ыяп хомут кедип көрбөөн шилги инектен эккелзин. ³ Ол инекти Элеазар бараалгакчыга бериптиңер, бараалгакчы ону турлагынч даштынче үндүрө бээрге, боду көрүп турда, улус инекти аңаа согар ужурлуг. ⁴ Оон Элеазар бараалгакчы оон ханынче салаазын суккаш, Ужуражылга майгынынын мурнунче чеди удаа бызай чашсын. ⁵ Элеазар көрүп турда, демги инекти өрттөтсин: оон кезин, эъдин болгаш ханын чини-биле кады өрттөтсин. ⁶ Бараалгакчы пөш будуун, иссоп дээр үнүштү, кызыл удазынын өрттедиң турар инекче октапсын. ⁷ Бараалгакчы хептерин чуп алзын база мага-бодун сугта чуп алзын, оон соонда турлагже кирип болур; ол кезеэге чедир арыг эвес болур. ⁸ Инекти өрттедиң турган кижжи база хептери биле мага-бодун сугта чуп алзын; ол кижжи кезеэге чедир арыг эвес болур. ⁹ Өске-бир арыг кижжи инектин хүлүн чыгаш, турлагынч даштында арыг черге салып кагзын – ол хүлдү арыглаашкын суунга ажыглаары-биле израиль чон кадагалазын. Бачыт дээш өргүл ол-дур. ¹⁰ Инектин хүлүн чытпан кижжи хептерин чуп алзын; ол кижжи кезеэге чедир арыг

эвес болур. Ол дээрге израиль чонга база оларнын аразында чурттап турар даштыкы улуска кезээ-мөнгөде доктаадып каан дүрүм-дүр.

¹¹ Кандыг-бир өлүг кижинин мага-бодунга деген кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. ¹² Ол кижжи бо арыглаашкын суу-биле үшкү база чедиги хүнде бачыттан арыгланып аар болза, арыг деп санаттырар; а үшкү база чедиги хүнде бодун арыгланып албас болза, арыг эвес артар. ¹³ Өлүг кижинин мага-бодунга деген, бодун арыгланып албаан кандыг-даа кижжи Дээрги-Чаяакчынын өргөззин букартадып турары ол-дур, ол кижжи израиль чоннун аразынга амылыг артпас, чүге дээрге арыглаашкын суун олче чашпаан-дыр, ол кижжи арыг эвес бооп артыпшаан-дыр.

¹⁴ Бир-ле кижжи оран-савазынга өлүп калган болза, мындыг дүрүмнү ажыглаар. Оон чадырында турар бүгү улус база ынаар кирип кээр кандыг-даа кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур. ¹⁵ Халывын быжыглай шарываан кандыг-даа ажык сава арыг эвес болур. ¹⁶ Ажык черге тургаш, азы кижжи холундан өлгөн кижжиге, азы өлүг кижинин сөөктеринге, азы өлүг кижжи хааржаанга деген кижжи чеди хүн дургузунда арыг эвес болур.

¹⁷ Арыг эвес кижини арыглаары-биле демги өрттөткөн, бачыт дээш өргүл болган инектин хүлүн узуп алгаш, саваже ургаш, ынаар агым сугдан кудуп кагзын. ¹⁸ Оон кандыг-бир арыг кижжи иссоптан ап алгаш, ону сугже суккаш, чадырже болгаш ында турар шупту саваларже, кижилерже база азы өлүг кижинин сөөктеринге, азы өлүрткен кижжиге, азы боду өлгөн кижжиге, азы өлүг кижжи хааржаанга деген кижжиге бызай чашсын. ¹⁹ Арыг кижжи үшкү база чедиги хүнде арыг эвес кижжиге сугну бызай чажарга, ол чедиги хүнде бачыттан арыг болу бээр. Арыг эвес турган кижжи хептерин база мага-бодун сугта чуп алзын, оон кезеэликтей арыг болу бээр.

²⁰ А арыг эвес болу бергеш, бачыттан арыгланып албаан кижини чон аразынга амылыг арттырбас ужурлуг, чүге дээрге ол кижжи Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг

19:2 Ы. х. к. 21:3; 1 Хаан. 6:7 19:4 Лев. 4:16-17 19:5 Хост. 29:14; Лев. 4:11-12; 9:11

19:6 Хост. 12:22 || Лев. 14:4 19:7 Лев. 11:25 19:9 Сан. 8:7 19:10 Лев. 11:25 19:12 Сан. 31:19

19:13 Лев. 15:31 19:15 Лев. 11:32 19:18 Хост. 12:22 19:19 Лев. 11:25 19:20 Лев. 15:31

өргээзин бужартаткан-дыр, арыглаашкын суун бодунче чаштыртпаан-дыр, арыг эвес бооп арткан-дыр. ²¹ Израильчилерге ол дүрүмнү кезээ-мөңгөде доктаадып каан болзун. Арыглаашкын суун бызай чажып турган кижиге хептерин чуп алзын; арыглаашкын суунга дегген кижиге кезээге чедир арыг эвес болур. ²² Арыг эвес кижинин дегген бүгү чүвези арыг эвес болу бээр; ол бүгүгө дегген кижиге база кезээге чедир арыг эвес болур».

Мариямның мөчээни

20 ¹ Бүгү израиль ниитилел ээн кургаг Цин ховузунга дөргөнтү чыдып бир айда чедип келгеп, Кадеске доктааган. Мариям аңаа чок апаарга, ону ол черге ажаап каан.

Моисейниң частыры

² Ижер суу чок боорга, чон Моисей биле Ааронга удур чыгып келген.

³ Израиль чон Моисей-биле алгыжып: «Бистин ха-дунмавыс Дээрги-Чаяакчының мурнунга өлү берген өйдө бис база өлү бээривис кай! ⁴ Дээрги-Чаяакчының чонун чүгө бо ээн кургаг хову же эккелдинер, бисти маңаа мал-маганывыс-биле кады өлзүн дээш бе? ⁵ Бисти Египеттен чүгө үндүрүп эккелдинер, шак бо багай, тараа тарыттынмас, фи́га ыяштары-даа, виноград-даа, гранат чимистер-даа чок, ижер суг безин тыывылбас черже эккээр дээш бе?» — деп турганнар. ⁶ Моисей биле Аарон чыылган чондан ырап, Ужура-жылга майгынынче кирер черже чорупкаш, доңгая кээп дужерге, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры оларга көстүп келген.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁸ «Дуу ол даянгышты ап алгаш, Аарон акың-биле кады чонну чыгаш, олар көрүп турда, бо чалымга бодунун иштинде суун бээрин чугала. Ынчалдыр оларга чалымдан сугну аксып үндүрүп бээр сен, чонга суг ижиртип, оон мал-маганын суггарар сен».

⁹ Моисей Дээрги-Чаяакчының мурнунда турган даянгышты Оон дужаа-

лын ёзугаар ап алган. ¹⁰ Моисей биле Аарон чонну чалым чанынга чыып алган. Моисей оларга: «Үймээнчи улус, дыңнанар, бо чалымдан силерге сугдан аксып берээли бе?» — дээн. ¹¹ Ол холун көдүргөш, чалымны даянгыжы-биле ийи катап кагарга, хөй суг аттыгып үнүп, чон-даа, оон мал-маганы-даа ол сугну ижип алган. ¹² А Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга: «Менээ бузүревейн барып, Мээң ыдыктымны израиль чон көрүп турда, хүндүлөвээниңер дээш бо чонну Мээң оларга берип турарым черже баштап алгаш, кирбес силер» — дээн.

¹³ Ол дээрге Мериваның* суу деп чердир. Оон чанынга израиль чон Дээрги-Чаяакчы-биле алгышкан. Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунун ыдыктын көргүскен.

Эдомнун Израильди эрттирбей барганы

¹⁴ Моисей Кадестен Эдомнун хаанынче төлээлекчилерин чорудуп, сөс дамчыткан: «Силернин ха-дунмаңар болур израиль чон мону дамчыдып тур. Биске таварышкан хамык бергедээшкиннер дугайында билир болгай силер. ¹⁵ Бистин ада-өгбевис Египетче көжүп чоруй барган турган, ол черге үр чурттаан бис. Египетчилер бисти, ада-өгбевисти бак көрүп турган. ¹⁶ А бис Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгыраарывыска, Ол бистин үнүвүстү дыңнап кааш, Бодунун төлээзин чорудуп, бисти Египеттен үндүрүп эккелген. Бис ам силернин кызыгаарыңар кыдыында Кадес хоорайда чедип келдивис. ¹⁷ Силернин черинер таварты эрте бээрин биске чөпшээреп көрүңер. Силернин шөлдериңерни, виноград тараан черлериңерни басып эртпес бис, кудуктарыңардан суг узуп ишпес бис, Хаан Оруу-биле* чоруптар бис. Силернин кызыгаарларыңарны эртпээн шаанда, оруктан оң-даа, солагай-даа талаже эгбес бис».

¹⁸ Ынчалза-даа эдом чон аңаа: «Бистин черивис дамчыштыр эртпенер, оон башка хылыжывыс туткаш, силерге удур чаалажып үнер бис» — деп харыылаан.

* 20:13 Мерива — «Алгыш-кырыш» дээн уткалыг ат (Хост. 17:7 көр). * 20:17 Хаан Оруу — мурнуу чүктө Акаба мугулдурдан сонгу чүктө Дамаск хоорайга чедире бээр кол орук.

19:22 Агг. 2:13 20:1 Хост. 15:20 20:2 Хост. 17:1-7 20:3 Хост. 16:3; Сан. 14:2 20:6 Сан. 14:5

20:10 Ыд. ыр. 105:33 20:12 Сан. 27:14; Ы. х. к. 31:2 20:14 Э. д. 25:24-26; Ы. х. к. 2:4

20:15 Э. д. 46:6-7 || Хост. 1:11 20:16 Хост. 2:23; 3:7 || Хост. 14:19 20:17 Сан. 21:22; Ы. х. к. 2:27

¹⁹ Израиль чон аңаа: «Чүглө улуг орук-биле эрте бериксеп тур бис. А бир эвес бис азы мал-маганывыс силернин суунарны ижер болзувусса, ол дээш төлээр бис, чүглө эрте кылаштай берээли, дилеп турар чүвевис чүглө ол-дур!» — деп дамчыткан.

²⁰ А Эдом аңаа: «Эртпенер!» — деп харыылааш, хөй санныг аг-шерии-биле база күчүлүг холу-биле Израильге удур тулчур дээш үнүп келген. ²¹ Ынчангаш эдом чон бодунуң девискээрин таварты эртерин Израильге чөпшээрэвээн. Израиль ону кыды-биле оюп эрте берген.

Аароннуң мөчээни

²² Израиль чон Кадестен көжүп үнгөш, бүгү ниитилели-биле Ор деп дагга чеде берген. ²³ Дээрги-Чаяакчы Моисей биле Ааронга Ор дагга, Эдомнуң кызыгаарының чанынга мынча деп чугаалаан: ²⁴ «Аарон бодунуң өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баар, Мериваның суунуң чанынга Мээн сөзүмге удурланып турганыңар дээш израиль чонга берип турарым черже ол кирбес. ²⁵ Ааронну база ооң оглу Элеазарны эдерткеш, оларны Ор дагже үндүрө бээр сен. ²⁶ Аароннуң хептерин ужулгаш, ооң оглу Элеазарга кедирип каар сен. Аарон аңаа сөөлүг оруунга белеткенир, оон мөчүүр».

²⁷ Моисей Дээрги-Чаяакчының ду-жааганын ёзугаар кылган. Олар үжелээ Ор дагже, бүгү чон көрүп турда, үнө бергеннер. ²⁸ Моисей Аароннуң хептерин ужулгаш, ооң оглу Элеазарга кедирип каан. Аарон аңаа, даг бажынга, мөчээн. А Моисей биле Элеазар дагдан дүжүп келген. ²⁹ Бүгү чон Аароннуң мөчээнин билип каан. Шупту израильчилер үжен хүн дургузунда Аароннуң ажыын ажып, ыглажып турган.

Хананей чон-биле тулчуушкун

21 ¹ Негевте Арадтың хананей хааны израиль чоннуң Афаримче баар орук-биле бар чыдарын дыннап кааш, оларга удур тулчуп үнгөш, элээн каш кижини тудуп алгаш барган. ² Израиль чон

Дээрги-Чаяакчыга: «Бо чонну бистиң холууска хүлээдип бээр болзунза, оларнын хоорайларын Сеңээ тураскаадып, бүрүнү-биле узуткап каар бис» — деп дангырагалаан. ³ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну дыннап кааш, хананейлерни оон холунга хүлээдип берген. Израильчилер оларны-даа, оларнын хоорайларын-даа бүрүнү-биле узуткап кааш, ол черге Хорма* деп ат тывыскан.

Чес чылаан

⁴ Израильчилер Ор дагдан Кызыл далайже баар орук-биле эдом черни оюп чорупканнар. Орук ара улустун шыдамы чидип, ⁵ Бурган биле Моисейже: «Бисти Египеттен чүге үндүрүп эккелдирер, ээн кургаг ховуга өлзүн дээш бе? Мында аыш-чем-даа, суг-даа чок-тур, а бо ческинчиг аыш-чем хөңнүвүске дээпти» — деп хыйланып эгелээн.

⁶ Дээрги-Чаяакчы ынчан чонче хоранның чыланнар салыптарга, олар улусту шап туруп бээрге, хөй израильчилер өлүп хораан. ⁷ Чон Моисейге чедип келгеш: «Дээрги-Чаяакчыга болгаш сеңээ удур чүве чугаалап, бачыт үүлгеттивис. Ол чыланнарны бистен ырадыр кылдыр Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрөм» — дээн.

⁸ Моисей чон дээш мөргүл кылдыр, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Бодунга чылан дүрүзүндөн кылып алгаш, ону тук сывынга бедидир быжыглап ал. Чыланга шактырган кижини бүрүзү ынаар көрүпкеш, амылыг артар» — дээн. ⁹ Моисей Ches чылан дүрүзү кылып алгаш, ону тук сывынга бедидир быжыглап каан. Чылан кижини шапкан болза, ол кижини Ches чыланче көрүпкеш, амылыг артып каап турган.

Моавче орук

¹⁰ Израиль чон ол черден көжүп үнгөш, Овот деп черге доктааган. ¹¹ Овоттан көжүп үнгөш, Ийе-Аварим деп черге Моавтан чөөн чүкче углай чыдар ээн кургаг ховуга доктааган. ¹² Оортан көжүп үнгөш, Заред деп шынаага доктааган. ¹³ А оортан көжүп үнгөш, ээн кургаг ховуга,

* 21:3 Хорма — «Бүрүнү-биле узуткаан» дээн уткалыг ат (Башт. 1:17 көр).

20:19 Ы. х. к. 2:28 20:21 Башт. 11:16-17 20:22 Сан. 33:37 20:24 Сан. 20:12 20:26 Хост. 28:2; 29:29
20:28 Сан. 33:38-39; Ы. х. к. 10:6 20:29 Ы. х. к. 34:8 21:1 Сан. 33:40 21:2 Лев. 27:29; Ы. х. к. 7:2;
Башт. 11:30-31 || Э. д. 28:20 21:4 Башт. 11:18 21:5 Сан. 11:4-6, 20 21:9 А. х. к. 18:4; Ин. 3:14
21:10 Сан. 33:43 21:11 Сан. 33:44 21:12 Ы. х. к. 2:13 21:13 Сан. 22:36 || Башт. 11:18

амор черниң девискээринден үндүр агып чыдар Арнон хемниң эрийнге доктааган, а Арнон Моавтың кызыгаары болур, ол хем моав биле амор черлерниң аразында чыдар чүве-дир. ¹⁴ Ынчангаш «Дээрги-Чаяакчының дайын-чааларының номунда» ¹⁵ Суфтуң девискээринде Вагеб хоорай, Арнон шынаалары болгаш Моавтың кызыгаарында Ар хоорайга чедир аккан суглар дугайында бижээн.

¹⁶ Израиль чон оортан Безреже* көжүп үнгөн — ол чер дээрге Дээрги-Чаяакчының Моисейге: «Чонну чывыт, оларга сугдан берейн» — деп турган кудуу болган. ¹⁷ Израиль чон ынчан бо ырыны ырлап берген:

«Сууң долу-ла болзун, кудук!
Кудукту алгап ырлаңар.

¹⁸ Нояннарның казып кааны,
чоннуң баштыңчыларының
даянгыштары
болгаш мергелери-биле казып
кааны кудук-тур сен!»

Эн кургаг ховудан олар Матаннаже чорупканнар. ¹⁹ Чон Матаннадан көжүп үнгөш, Нагалиилче, оон Нагалиилден Вамотче көжүп үнгөн. ²⁰ А Вамоттан көжүп үнгөш, Моавтың оргулаажында турар, ээн кургаг ховуже көрүнгөн Фасги сынның эдээнде чаттылган шынааже чорупкан.

Сигон биле Ог хааннарның аштырганы

(Ы. х. к. 2:24–3:11; Башт. 11:19-22)

²¹ Израиль чон Сигон дээр амор хаанче төлээлекчилерин чорудуп, мындыг сөс дамчыткан: ²² «Силерниң черинер таварты эрте бээрин биске чөпшээреп көрүңер. Силерниң шөлдериңер биле виноград тараан черлериңерни таварбас бис, кудуктарыңардан суг узуп ишпес бис, Хаан Оруу-биле чорупкаш, силерниң кызыгаарыңарны эртпээн шаавыста, ол оруктан үнмес бис».

²³ Ынчалза-даа Сигон хаан израиль чонга бодунун девискээрин дамчыштыр

эрттерин чөпшээрэвээн. Ол бодунун шупту албаты чонун чыып алгаш, израиль чон-биле тултур дээш ээн кургаг ховуже үнгөш, Иааца деп черге оон-биле чаалашкан. ²⁴ Израиль Сигонну хылыш-биле тиилеп кааш, оон черин Арнон хемден Иавок хемге чедир эжелеп алгаш, аммон чоннун чериниң бетинге доктааган, чүге дээрге ол чоннун кызыгаары быжыг камгаладыг турган. ²⁵ Израиль аморларның хамык хоорайларын эжелеп алгаш, оларны ээлеп чурттай берген. Израильчилер Эсевон деп найысылал хоорайны база оон чоок-кавызында хоорайжыгаштарыны эжелеп алган; ²⁶ а Эсевон болза амор хаан Сигоннун чурттап турган хоорайдыр. Сигон Моавтың биеэги хааны-биле чаалашкаш, оон бо черин Арнонга чедир хунаап алган чүве-дир.

²⁷ Ынчангаш чечен-мерген кижилерниң мынча дижир ужуру ол:

«Эсевонга чедип келиңер,
Сигоннун хоорайы туттунуп,
катап тургустуна берзин.

²⁸ Эсевондан от,
Сигоннун хоорайындан
чалбыыш өөскээш,
Моавтың Ар хоорайын база Арнон
кыдында Вамоттуң ээлерин
өрттендир чипти.

²⁹ Моав, ат болган сен!
Хамос бурганның чону,
узуткаттырып алган сен!
Хамостун эр улузу дезе берген,
кыс улузу амор хаан Сигонга
туттуруп алган.

³⁰ А бис аморларны согуннар-биле
адып, базып кагдывыс.
Эсевондан Дивонга чедир
хоорайларны бузуп кааптывыс,
Медева чоогунда Нофа хоорайга
chedir хоозураттывыс».

³¹ Израиль чон ынчалдыр амор черни ээлеп чурттай берген. ³² Моисей Иазер хоорайны хайгыылдап көрзүн дээш улус айбылап чоруткан соонда, израильчилер ол хоорайны, оон чоок-кавызында

* 21:16 Безр — «кудук» дээн уткалыг сөс.

21:15 Ы. х. к. 2:9, 18, 29; Иса. 15:1 21:22 Сан. 20:17, 19 21:24 Ы. х. к. 3:16; Иис. 12:2; Башт. 11:13 21:28 Иер. 48:45-46 21:29 Башт. 11:24; Руф. 1:15; 3 Хаан. 11:7; 4 Хаан. 23:13; Иер. 48:7 21:30 Сан. 32:3; Иис. 13:17; Иса. 15:2; Иер. 48:18 || 1 Чыл. 19:7; Иса. 15:2 21:32 Сан. 32:1; Иис. 13:25; 2 Хаан. 24:5; Иер. 48:32

хоорайжыгаштарны эжелеп алгаш, аңаа чурттап турган аморларны үндүр сывырыпкан.

³³ Оон израиль чон өскээр эгтеш, Васанче шиглей чорупкан. Васанның хааны Ог шупту албаты чону-биле израильчилерге удур тулчуп үнгеш, Эдрея чанынга олар-биле чаалашкан. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы Мойсейге: «Ол хаандан кортпа, ону база оон шупту албаты чону биле чуртун сзэн холунга хүлээдип бээр мен; сен ону Эсевоннуң амор хааны Сигонну ышкаш аажылаар сен» — дээн.

³⁵ Израильчилер Ог хаанны, оон оолдарын, шупту албаты чонун узуткап кааннар, чаңгыс-даа киж идириг арттырбааннар, а оон оон черин эжелеп алганнар.

Валаам биле моав хаан

22 ¹ Израиль чон көжүп үнгеш, Моавтын ховуларынга, Иордан хемнин чөөн талазынга, Иерихон хоорайның дужунга доктааган. ²⁻⁴ Сепфорнуң оглу, Моавтын ол үдеги хааны Валак Израильдин амор чонну канчалганын шуптузун көргөн чүве-дир. Моав чоннуң израиль чондан коргары аажок болган, чүге дээрге израильчилер дыка хөй санныг турган. Моавтар израиль чонче чииртимней көрүп, коргуп турган. Моав чон ынчан мадиан чоннуң баштынчыларынга: «Шөлде оят-сиген чиген шары дег, бо чон бисти долгандыр турар бүгү чүвени чиир деп барды» — дээн.

⁵ Ынчангаш Валак хаан Беорнуң оглу Валаам деп кижини кыйгыртыр дээш бодунуң төлээлекчилерин айбылап чорудупкан*. Валаам Евфрат хемнин кыдында Петор деп черге, бодунуң төрөөн черинге, чурттап турган. Валак аңаа мынча деп сөглеткен: «Египеттен бир чон үнүп келгеш, чер кырын шыва апты, ол ам мзэн чанымда туруп алды. ⁶ Дүрген чедип кээп көр, менээ дузалап, бо чонну кармап көр, чүге дээрге ол бистен күштүг-дүр. Канчап билир, ынчан ону тиилээр харыктыг бооп, черимден үндүр сывырыптарымны. Сзэн йөрээп каан кижинге йөрээл доктаар-

ын, кармап каан кижинге каргыш доктаарын билир-ле болгай мен».

⁷ Моав биле Мадиянның баштынчылары каргыш салганы дээш бээр төлөвин холдарынга гудуп алгаш, Валаамга чедип келгеш, Валактын сестерин аңаа дамчытканнар. ⁸ Валаам оларга: «Бо дүне маңаа хонуп алыңар, Дээрги-Чаяакчы менээ чүү дээр болдур, силерге ынчаар харыылаар мен» — дээн. Моавтын нояннары Валаам сугга артып калганнар.

⁹ Бурган Валаамга чедип келгеш: «Аалында кымнар келгени ол?» — деп айтырган.

¹⁰ Валаам Аңаа мынча деп харыылаан: «Моавтын хааны, Сепфорнуң оглу Валак менче улузун чорудуп: ¹¹ „Египеттен бир чон үнүп келгеш, чер кырын шыва апты. Дүрген чедип кээп көр, менээ дузалап, бо чонга каргыштан салып көр. Канчап билир, оон-биле тулчур харыктыг бооп, черимден ону үндүр сывырыптарымны“ — деп сөглетти».

¹² Бурган Валаамга: «Оларны эдербе, ол чонга каргыш салба, чүге дээрге Менээ йөрээткен чон-дүр» — деп чугаалаан.

¹³ Валаам даарта эртен туруп келгеш, Валактын нояннарынга: «Чуртунарже чана беринер, Дээрги-Чаяакчы мзэн силер-биле чоруурумну чөпшээрвейин тур» — дээн.

¹⁴ Моав нояннар Валакче эеп келгеш: «Валаам бистиң-биле чоруурундан ойталады» — деп чугаалааннар. ¹⁵ Валак ынчан Валаамче демги айбычыларындан хөй, олардан артык ат-сураглыг нояннарын чорудупкан. ¹⁶ Ол нояннар Валаамга чеде бергеш: «Сепфорнуң оглу Валак сенден: „Менээ чедип кээринден ойталавайн көр, ¹⁷ мен сенээ аажок улуг алдар-хүндү көргүзүп, дилзэн чүвөңниле күүседир мен. Чүгүле чедип келгеш, менээ дузалап, бо чонга каргыштан салып көр“ — деп дилеп тур» — дээннер.

¹⁸ Валаам Валактын дүжүметтеринге: «Валак хаан менээ алдын, мөңгүн долу ордузун-даа бээр болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганымнын айтышкынын үрөп, бодумнуң турам-биле чүү-даа чүве кылып шыдавас мен. ¹⁹ Ындыг-даа болза, силер

* 22:5 Библиядан аңгыда, Валаам өске-бир эрте-бурунгу бижиктен билдингир, ол бижик 1967 чылда Иорданиядан тывылган.

21:33 Ис. 13:12 21:34 Ы. х. к. 3:1-2 22:2-4 Башт. 11:25 || Хост. 15:15 || Иов 40:10
22:5 Ы. х. к. 23:4 22:6 Ис. 24:9; Неем. 13:2; Мих. 6:5 22:18 3 Хаан. 13:8 || 3 Хаан. 22:14

база бо дүне маңаа хонуңар, Дээрги-Чаяакчының меңээ ам чүү дээрин билип алың» — деп харыылаан.

²⁰ Бурган Валаамга дүне чедип келгеш: «Бо улус сени чалап чедип келген болза, олар-биле кады чорувут. Ынчалза-даа чүгле Мээң сенээ чугаалаан чүвемни кылыр сен» — дээн.

Валаамның элчигени

²¹ Валаам даарта эртен тургаш, бодунун кыс элчигенин мунгаш, моав нояннар-биле кады чорупкан. ²² Ол чоруптарга, Бурганның килени кыптыга берген, Дээрги-Чаяакчының төлээзи аңаа улур туржур дээш оон оруунга туруп алган. А Валаам элчигенин мунгаш, ийи чалчазын эдертип алгаш, бар чыткан. ²³ Холунда хылыш тудуп алган, орукта турар Дээрги-Чаяакчының төлээзин элчиген көрүп кааш, оруктан эгеш, шөлче чорупкан, а Валаам, орукче кирип аар дээш, ону хап-соп эгелээн.

²⁴ Дээрги-Чаяакчының төлээзи ыңчан виноград тараан шөлдер аразында оруктун кызаалай берген, ийи талазындан херимнеп каан черинге туруп алган.

²⁵ Элчиген Дээрги-Чаяакчының төлээзин көрүп кааш, херимге чыпшыр турупкаш, Валаамның будун кызыптарга, ээзи ону база катап хап-соп эгелээн.

²⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи мурнунче эрте бергеш, оң-даа, солагай-даа талаже эеп, ояр орук чок, кызаа черге туруп алган. ²⁷ Элчиген Дээрги-Чаяакчының төлээзин көрүп кааш, Валаамның адаанга чыдып алган. Ээзиниң килени хайныгып, элчигенин холунда ыяжы-биле улдап эгелээн.

²⁸ Ыңчан Дээрги-Чаяакчы элчигенин чугаа-сөстүг кылып каан. Ол мал Валаамдан: «Мен сенээ багай чүнү кылдым, чүү дээш мени үш катап хап-соктуң?» — деп айтырган.

²⁹ Валаам элчигенге: «Сен мени дорамчылап куду көрдүң, холумга хылыш турган болза, сени ам бо дораан өлүрүп каар ийик мен!» — деп харыылаан.

³⁰ А элчиген Валаамдан: «Шагдан бээр, бо хүнге чедир мунуп келген элчигениң эвес-тир мен бе? Сени ыңчаар тооп дыңнаваз чаң меңээ турган ийик бе?» — деп айтырган.

Оозу: «Чок» — деп харыылаан.

³¹ Дээрги-Чаяакчы ыңчан Валаамның карактарын ажыдыптарга, орукта турар холунда хылыш туткан Дээрги-Чаяакчының төлээзин ол көрүп кааш, аңаа сөгүрүп, донгая кээп дүшкен.

³² Дээрги-Чаяакчының төлээзи Валаамга: «Элчигениңни чүү дээш үш катап хап-соктуң? Мен сенээ улур туржур дээш чедип келдим, чүге дээрге сээң бо оруун мээң мурнумга бак бооп турар-дыр. ³³ Элчиген мени көрүп кааш, менден ам мырыңай үш катап өскээр эеп тур. Бир эвес ол менден өскээр эгбээн болза, сени өлүрүп каар турган мен, а ону дириг хевээр артырып каар ийик мен» — деп чугаалаан.

³⁴ Валаам Дээрги-Чаяакчының төлээзинге: «Бачыт үүлгеткеним шын-дыр, сээң мени доктаадып, орукта турарыңны билбээн-дир мен; бир эвес мээң бо чоруум сээң сеткилинге таарышпас болза, чанаа берейн» — дээн.

³⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Валаамга: «Бо улус-биле кады чорувут, чүгле мээң сенээ чугаалаан сөстөримни чугаалаар сен» — дээн. Валаам оон Валактың нояннары-биле кады чорупкан.

Валактың Валаамны уткуп алганы

³⁶ Валаамның кел чыдарын дыңнап кааш, Валак ону уткуп, шуут-ла чуртунун кызыгаарынче, Моавтың Арнон хемнин кыдыгында бир хоорайже чеде берген.

³⁷ Валак Валаамга: «Сени кыйгыртып, улус чорудуп шаг болдум, чүге келбейн турдун? Таанда-ла мен сенээ хүндүлөл көргүзүп шыдавас кижиги мен бе?» — деп чугаалаан.

³⁸ А Валак Валакка: «Көр даан, мен чедип-ле келдим, ыңчалза-даа бодумнун турам-биле чүү-даа чүве чугаалап шыдаар мен бе? Бурган меңээ чүү деп чугаалаарымны айттыр-дыр, аксымдан чүгле ол сөстөр үнер» — дээн.

³⁹ Валаам Валак-биле кады чорупкаш, Кириат-Хуцот хоорайга чедип келген. ⁴⁰ Валак элээн каш буга, хойну өргүл кылдыр дөгөргөш, эьдинден Валаамче база оон-биле кады турган нояннараже чорудуп берген.

Валаамның бирги йөрээшкени

⁴¹ Даартазында эртен Валак хаан Валаамны Бамот-Ваал деп бедик черге үндүре берген. Валаам оортан израиль турлагның кезик-чамдыын көрүп каан.

23 ¹ Валаам Валакка: «Менээ борта өргүл салыр чеди бедигээштен туруп бер база чеди бугажык биле чеди кошкардан эккеп сал» — дээн. ² Валак Валаамнын сөзүн ёзугаар кылган. Олар иелээ бир өргүл бедигээжинге-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып кааннар.

³ Валаам ынчан Валакка: «Өргүлдерин чанынга артып кал, а мен өскээр баргаш кэйн, Дээрги-Чаяакчы менээ уткуштур чедип келгеш, сенээ медээлээр ужурлуг чүүлүмнү көргүзүп бээр чадавас» — дээш, өске бедик тас черже чорупкан.

⁴ Бурган Валаамга ужуражып кээрге, Валаам Аңаа: «Өргүл салыр чеди бедигээш белеткедим, бир бедигээште-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып кагдым» — дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан Валаамга чүнү чугаалаар ужурлуун айтып бергеш: «Валакче дедир баргаш, ынча деп чугаалаар сен» — дээн.

⁶ Валаам Валакче эеп кээрге, оозу ам-даа Моавтын бүгү нояннары-биле кады өргүлдер чанында турар болган. ⁷ Валаам чеченчидир медеглеп эгелээн:

«Валак мени арамей чурттан,
Моавтын хааны мени чөөн чүкте
даглардан бээр эккеп:

„Чедип кээп көр, менээ дузалап,
Иаковка каргыштан салып көр,
чедип кээп көр, Израильди каргап
көр“ — диди.

⁸ Ынчалза-даа канчап каргыш салыр мен?

Бурган ол чонну каргавас-тыр.
Мен канчап каргаар мен?
Дээрги-Чаяакчы аңаа каргыш
салбас-тыр.

⁹ Ол чонче хаяларлыг даг бажындан көрүп тур мен,
ону тейлер кырындан хайгаарап тур мен;
ол чон аңгы чурттап турар,
өске чоннарны боду-биле дең
кылдыр көрбес-тир.

¹⁰ Иаковтун элезин дег хөй чонун кым санап шыдаарыл,

Израильдин дөрттүн бир кезин
безин кым санап үндүрерил?
Мээң чуртталгам мөзүзү эки
улустан чуртталгазы дег төнзүн,
мээң сөөлү шагым* оларны
ышкаш болзун!»

¹¹ Валак тургаш: «Мени канчап тура-рын ол? Дайзыннарымны каргазын дээш сени эккеп алдым чоп, а сен оларны йөрөп кагдын!» — дээн.

¹² А Валаам: «Дээрги-Чаяакчы менээ чүү деп чугаалаарын айтыр болдур, ону ол олчаан чугаалаар ужурлуг мен» — деп харыылаан.

Валаамнын ийиги йөрөшкени

¹³ Валак аңаа: «Мээң-биле кады өске черже бараалы. Оортан ол чоннун өске кезик-чамдызын көрүп каар сен, а шуптузун көрбөс сен. Менээ дузалап, оларны ол черден каргап көр!» — деп чугаалаан.

¹⁴ Валак Валаамны Фасги сыннын кырында Цофим оргулаажынче* эккелгеш, аңаа өргүл салыр чеди бедигээш туткаш, бир бедигээшке-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып каан. ¹⁵ Валаам ынчан Валакка: «Маңаа, өргүлүн чанынга артып кал, а мен Бурган-биле ужурашкаш кэйн» — деп чугаалаан.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Валаам-биле ужуражып, оон чүү деп чугаалаар ужурлуун айтып бергеш: «Валакка дедир баргаш, ынча деп чугаалаар сен» — дээн. ¹⁷ Валаам Валакче эеп кээрге, оозу ам-даа Моавтын нояннары-биле кады өргүлдер чанында турар болган. Валак демгизинден: «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» — деп айтырган.

¹⁸ Валаам чеченчидир медеглээн:

«Кичээнгейлиг дыңна, Валак,
кулаан менче ээктир, Сепфорнун
оглу!

¹⁹ Бурган дээрге киж ивес-ле болгай,
Ол чүү дээш мегелээрил?
Бурган дээрге киж амытан ивес-ле
болгай,
Ол чүү дээш өскээр бодай бээрил?
Ол эткен сөзүн ээлевейн барбас,
азаан соонда, күүсетпейн барбас.

* 23:10 Азы: «Мээң үре-салгалым». * 23:14 Азы: «Доскуулчулар шөлчүгежи».

23:1 Иов 42:8; 1 Чыл. 15:26 23:8 У. ч. 26:2 23:9 Ы. х. к. 33:28 || Хост. 33:16 23:10 Э. д. 13:16
23:19 Ос. 11:9 || 1 Хаан. 15:29; 2 Тим. 2:13; Тит. 1:1-2 || Мал. 3:6

²⁰ Бо чонну йөрээп каар даалга алган мен.

Бурган Боду бо чонну йөрээп каан-дыр, а мен ону өскерттип шыдаас мен.

²¹ Иаков-биле аймыл-халап болбас-тыр, Израильде багай чүве чок бооп турар-дыр. Ооң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Бодунун чону-биле-дир, чон Ооң дугайында „Хаанывыс!“ деп чарлап чугаалап турар-дыр.

²² Бурган оларны Египеттен үндүрүп эккелген, олар черлик буга дег күчү-күштүг улус-тур.

²³ Иаковка удур илби-шиди кылган ажыы чок, Израильге удур караң көрүнген ажыы чок. Үези кээрге, улус Иаковтун дугайында: „Бурганның Израильге кылган чүвези бо-дур!“ — деп чугаалажыр.

²⁴ Ол чон — арзылаң ышкаш туруп кээр, араатан аң ышкаш көдүрлүп кээр, олчазын дойлап чивээнде база өлүрткеннерниң ханы-биле суксунун хандырбаанда, дыштанып чыдарын билбес чон-дур».

²⁵ Валак ынчан Валаамга: «Ол чонга каргыш салып, каргавас болзуңза, оода йөрээл салып, оларны йөрээве!» — дээн.

²⁶ Валаам тургап: «Мен чүгө Дээрги-Чаяакчының менээ чугаалаан бүгү чүвезин кылырымны сенээ чугаалаважык мен бе?» — деп харыылаан.

Валаамның үшкү йөрээшкени

²⁷ Валак ынчан Валаамга: «Өске черже кады барып көрээли, канчап билир, демги чонга ол черден каргыш салгырың Бурганга эки бооп көстүр чадавас» — дээн.

²⁸ Валак Валаамны Фегор дагнын ээн кургаг ховуже көрүнген бажынче үндүр берген.

²⁹ Валаам: «Менээ борта өргүл салыр чеди бедигээштен тудуп бер база чеди бугажык биле чеди кошкардан эккеп сал» — деп Валакка чугаалаан.

³⁰ Валак Валаамның чугаалаанын ёзугаар күүседип, бир өргүл бедигээжинге-ле бир бугажык биле бир кошкарны салып каан.

24 ¹ Валаам Дээрги-Чаяакчының сеткилинге Израильди йөрээри тааржырын көрүп кааш, оон мурнунда дег, өскээр төгөлөп барбайн, арнын ээн кургаг ховуже угландырып келген. ² Валаам ынаар көрүпкеш, аймактар айы-биле турлагжып алган Израильди көрүп каан. Ынчан Бурганның Сүлдези Валаамны бүргөптерге, ³ ол мынча деп чеченчидир медеглээн:

«Беорнун оглу Валаам чугаалап тур, өттүр көөр кижичугаалап тур;

⁴ Бурганның сөстөрүн дыңнап турар, Күчүлүг Бурганның чорутканы көстүүшкүннү көрүп турар кижичугаалап тур; ол кижичонга кээп дүшкеш, өттүр көрүп турар.

⁵ Иаков, чадырларын чараш-каазын, Израиль, оран-саванның чараш-каазын!

⁶ Олар шынаалар ышкаш чаттыла берген-дир, хем кыдында сесерликтер дег-дир, Дээрги-Чаяакчының тарып кааны алоо үнүштери дег-дир, суг кыдында үнгөн пөштер дег-дир.

⁷ Израильдин суу кочалдарның эриин ажа бээр,

үрезини арбын суглар эриинге өзүп үнер;

оон хааны Агагтан* өндүр бедик болур,

оон күрүнези көдүрлүр.

⁸ Бурган ол чонну Египеттен үндүрүп эккелген.

Ол чон черлик буга дег күчү-күштүг, ол бодунун дайзыннары болур чоннарны сыырыптар, оларның сөөктерин чуура шаап кааптар,

* 24:7 Агаг — Израиль чон-биле үргүлчү адааннажып турган амалик чоннун хааны Агаг бооп чадавас (1 Хаан. 15:8 көр).

23:22 Сан. 24:8 23:23 Ыд. ыр. 43:1 23:24 Э. д. 49:9, 27 24:2 Сан. 11:25; Башт. 3:10; 1 Хаан. 10:10; 16:13; 19:20; 2 Чыл. 15:1; 20:14; 24:20 24:8 Сан. 23:22

согуннары-биле өттүр адып кааптар.
 9 Израиль дүрлүп чыдып алган
 арзылаң азы араатан аң дег —
 ону кым дүвүредип диттир боор!
 Израиль, сени йөрээген киж
 йөрөттирер,
 сеңээ каргыш салган киж
 каргаттырар».

¹⁰ Балактын килени Балаамче хайны-
 гып, холдарын час кылдыр часкапкаш,
 Балаамга: «Дайзыннармче каргыш сал-
 зын дээш сени кыйгыртып алдым чоп, а
 сен оларны ам мырыңай үш катап йөрээп
 кагдын! ¹¹ Аал-ораныңче дүрген чана бер.
 Мен сеңээ хүндүлел көргүзөр бодадым,
 ыңчалза-даа Дээрги-Чаяакчы алдар-хүн-
 дүнү сенден чайладып тур» — дээн.

**Балаамның
 сөөлгү өттүр билген медеглели**

¹² Балаам ыңчан Валакка мынча дээн:
 «Менче айбылап чорудуп турган улузун-
 га: ¹³ „Валак хаан менээ алдын, мөңгүн
 долу ордузун-даа бээр болза, Дээрги-Ча-
 яакчының айтышкынын үреп, бодум-
 нун турам-биле эки-даа, багай-даа чүве
 кылып шыдапас мен, Дээрги-Чаяакчы
 чүү дээр болдур, ону чугаалаар мен“ — деп
 чугаалаважык мен бе? ¹⁴ А ам бодумнун
 чонумче чанарым ол-дур. Адыр, изра-
 иль чон сээң чонунну келир үеде кан-
 чаптарын сагындырып чугаалап берейн».

¹⁵ Балаам оон чеченчидир медеглээн:

«Беорнун оглу Балаам чугаалап тур,
 өттүр көөр киж чугаалап тур;
 16 Бурганның сөстөрүн дыннап турар,
 Дээди Өрүкүнүн бодалдарын билип
 турар,
 Күчүлүг Бурганның чорутканы
 көстүүшкүннү көрүп турар
 киж чугаалап тур;
 ол киж донгая кээп дүшкөш,
 өттүр көрүп турар.
 17 Мону көрүп тур мен, ыңчалза-даа
 амгы үеде болбайн турар-дыр,

мону көрүп тур мен, ыңчалза-даа
 боттаныры ам-даа элек-тир.
 Иаковтун үре-салгалындан шолбан
 сылдыс чырып үнүп кээр,
 Израильден чагырыкчы көдүрлүп
 кээр;
 ол чагырыкчы Моавтын кастыын
 чылча базар,
 Сифтин шупту үре-салгалын чылча
 шавар*».

¹⁸ Эдом эжеледип аар,
 Сеир бодунун дайзыннарынга
 эжеледип аар,
 а Израиль күчү-күжүн көргүзөр.
 19 Иаковтун салгакчызы чагырыкчы
 апаар,
 хоорайларга чаштыр дээш дезе
 берген улусту ол узуткап каар».

²⁰ Балаам амалик чонну көрүп кааш:
 «Чоннар аразында бир дугаар чон —
 амалик-тир,
 ыңчалза-даа ооң төңчүзү — бүрүнү-
 биле узуткаттылары-дыр» — деп
 чеченчидир медеглээн.

²¹ Оон ол кен чонну көрүп кааш:

«Сээң чурттап турар чериң айыыл
 чок-тур,
 сээң уяңны хаяда туткан-дыр,
 22 ыңчалза-даа кен чонну хоозурадып
 кааптар,
 Ассирия сени туруп алгаш баар үе
 чедип кээр» — деп чеченчидир
 медеглээн.

²³ Балаам оон ыңай:

«Аа халак, Бурган ол бүгүнү
 кылырга,
 кым амылыг артар боор!
 24 Китт чон* бодунун черинден
 корабалдар-биле эжиндирип
 келгеш,
 Ассирияны-даа, Евверниң үре-
 салгалын-даа чагырып аар,

* 24:17 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. «Сифтин үре-салгалы» деп сөстөрнүн болгу дег утказы мындыг: «Шупту көшкүн чоннар». * 24:24 Китт чон — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайын ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ыңчаар адап турган (Э. д. 10:4 көр).

24:9 Э. д. 49:9 || Э. д. 12:3; 27:29 24:10 Ы. х. к. 23:5 24:17 Мф. 2:2; Ажыл. 22:16 || Э. д. 49:10 ||
 Иер. 48:45 24:18 2 Хаан. 8:14 24:20 Э. д. 36:12; Хост. 17:8 24:21 Э. д. 15:19; Башт. 1:16; 4:11; 5:24;
 1 Хаан. 15:6; 27:10; 30:29; 1 Чыл. 2:55; 21:28-29 || Иер. 49:16 24:24 Дан. 11:30 || Э. д. 10:21, 25

ынчалза-даа олар боттары база
бүрүнү-биле узуткаттырар!» —
деп чеченчидир медеглээн.

²⁵ Валаам аал-оранынче чанып чо-
рупкан; а Валак база бодунун оруу-биле
чоруй барган.

Израильдин

дүрүз-бурганнарга мөгөйип турганы

25 ¹ Израиль чон Ситтимге турлаг-
жып алган турда, израиль эр улус
моав кыстар-биле самыын харылзаа ту-
дуп эгелээн. ² Моав кыстар боттарының бур-
ганнарынга өргүл салып тура, израиль эр
улусту чалап аарга, олар өргүл малынын
эьдин чип, моав бурганнарга мөгөйип
эгелээннер. ³ Израиль чон Фегор дагның
бурганы Ваалче чайгыла бээрге, Дээр-
ги-Чаяакчының килеңи Израильге удур кып-
тыга берген.

⁴ Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге: «Чон-
нун шупту даргаларын эккеп алгаш,
оларны чырыкта, хөйге көзүлдүр өлүр-
гөш, мага-боттарын Дээр-ги-Чаяакчы-
ның мурунуга азып каг. Мээң килеңим
ынчан Израильден чайлай бээр» — дээн.

⁵ Моисей израиль баштыңчыларга:
«Кижиги бүрүзү бодунун аймаанда Фего-
рнун бурганынче чайгыла берген улусту
өлүрүп кагзын» — дээн.

⁶ Моисей биле бүгү израиль чон Ужу-
ражылга майгынынче кирер чер чанынга
качыгдап ыглажып турган үеде, бир из-
раиль кижиги чедип келгөш, Моисей биле
бүгү израиль ниитилел көрүп турда, бо-
дунун дөргүл-төрели улуска мадиан хер-
ээжен кижини эккеп көргүскөн. ⁷ Аарон
бараалгакчының оглу Элеазарның оглу
Финеес болган чүүлдү көрүп кааш, чон
аразындан үнгөш, холунга чыдазын ту-
дуп алгаш, ⁸ демги израиль эр кижинин
соондан оон майгынынче киргөш, эр-
херээжен ийи кижини кайткатыр өт-
түр шанчып каан. Чыда херээжен кижиги
иштинче кадалы берип, олар иелээ
өлүп калган. Ынчан израиль чонну кы-
рып турган айыыл-халап соксай берген.
⁹ А ол айыыл-халаптан шупту 24 000 ки-
жиги өлгөн чүве-дир.

¹⁰ Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге мын-
ча деп чугаалаан: ¹¹ «Аарон бараалгак-
чының оглу Элеазарның оглу Финеес
Мээң килеңимни израиль чондан чай-
ладыгы; ол Мен дээш хуннээшкийин
улус аразынга көргүстү, ынчангаш из-
раиль чонну Бодунун хуннээшкийин
дээш узуткавайн бардым; ¹² ынчангаш
мону чугаала. Мен Финеес-биле эп-на-
йыралдың дугуржулгазын чарып тур мен.
¹³ Ол дугуржулга дээр-ге аңаа болгаш оң
үрө-салгалынга кезээ-мөңгөде Бурган-
ның бараалгакчылары бооп артарының
дугуржулгазы-дыр, чүге дээр-ге ол боду-
нун Бурганы дээш хуннээшчил хамаарылга
көргүзүп, израиль чондан Мээң килең-
имни чайладып кагды».

¹⁴ Мадан херээжен-биле кады
өлүрткен израиль эр кижиги Симеоннун
аймаанда бир төрөл бөлүктүн баштыны
турган, оон ады — Салунун оглу Зимри
чүве-дир; ¹⁵ а өлүртүп каан мадиан херээ-
женниң ады — Хазва чүве-дир; ол херээ-
жен мадиан аймактарның бирээзинин
баштыны Цур деп кижинин уруу турган.

¹⁶ Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге мын-
ча деп чугаалаан: ¹⁷ «Мадан чон-биле
өжээннежи, оларны узутканар, ¹⁸ чүге
дээр-ге олар силерниң дайзыннарыңар
болу берген, сагыжы кара болгаш, силер-
ни Фегорнун бурганы-биле база мадиан
баштын кижиги уруу Хазва деп херээжен-
биле дуурайлап алган улус-тур». Фего-
рнун бурганынга мөгөйген дээш чонну
айыыл-халап-биле кырып турган хүн-
де, ол херээженни өлүрүп каан чүве-дир.

Израиль чоннун ийиги чизе-бүрүткели

26 ¹ Шак ол айыыл-халап эрте берген
соонда, Дээр-ги-Чаяакчы Моисейге
база Аароннун оглу Элеазар бараалгакчы-
га: ² «Бүгү израиль ниитилелдин санааш-
кынын кылып калыңар, чээрби харлыг
болгаш оон улуг назлыг, Израильде ше-
риг албаны эртирип шыдаар шупту эр
улусту төрөл бөлүктөр барымдаалап сана-
нар» — деп чугаалаан.

³ Моисей биле Элеазар бараалгак-
чы ол үеде Моавтын ховуларынга, Иор-
дан хемнин кыдынгга, Иерихоннун

25:1 Сан. 33:49; Иис. 2:1; 3:1 25:2 Хост. 34:15 25:3 Сан. 31:16; Иис. 22:17; Ыд. ыр. 105:28-29;

Ос. 9:10 25:4 Ы. х. к. 4:3; 21:22 25:7 Хост. 6:25 25:8 Ыд. ыр. 105:30 || Сан. 16:48;

2 Хаан. 24:25 25:12 Иса. 54:10; Иез. 34:25; 37:26; Ос. 2:18 25:13 1 Чыл. 6:4-15 25:15 Сан. 31:8

25:17 Сан. 31:2, 7 26:2 Хост. 30:12-14; 38:26; Сан. 1:2, 3; 2 Хаан. 24:1; 1 Чыл. 21:2

дужунга турлагжып турган израиль чонга: ⁴ «Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг шунту эр улусту сана-нар» — деп чугаалаан.

Египет черден үнүп келген израиль чоннуң сан-данзызы бо-дур.

⁵ Израильдин улуг оглу Рувимнин үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Енохтан — енох төрөл бөлүк, Фаллудан — фаллу төрөл бөлүк, ⁶ Хецрондан — хецрон төрөл бөлүк, Хармиден — харми төрөл бөлүк. ⁷ Рувимден укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 43 730 эр киж-жи болган.

⁸ Фаллунуң бир оглун Элиав дээр турган. ⁹ А Немуил, Дафан болгаш Авирон олар Элиавтың оолдары турган. Дафан биле Авирон дээрге израиль ниитиледен шилиттинген, Моисей биле Ааронга удур үймээн үндүрүп, Дээрги-Чаяакчыга удур тура халаан Корахка болгаш оон талаалакчыларынга каттышкан улус ол чүве-дир. ¹⁰ Ынчан чер, аксын аазадышкан дег, оларны болгаш Корахты ажырыпкан, оларның хамык талаалакчылары база өлүп калган, от 250 кижини чипкен; олар ынчан израиль чонга сагындырышкын болу берген турган. ¹¹ Ынчалза-даа Корахтын оолдары өлбейн барган чүве-дир.

¹² Симеоннуң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Немуилден — немуил төрөл бөлүк, Яминден — ямин төрөл бөлүк; Яхинден — яхин төрөл бөлүк, ¹³ Зерахтан — зерах төрөл бөлүк, Саулдан — саул төрөл бөлүк. ¹⁴ Симеоннуң аймаанда төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 22 200 эр киж-жи болган.

¹⁵ Гадтын үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Цефондан — цефон төрөл бөлүк, Хаггиден — хагги төрөл бөлүк, Шуниден — шуни төрөл бөлүк, ¹⁶ Озниден — озни төрөл бөлүк, Эриден — эри төрөл бөлүк, ¹⁷ Ародтан — арод төрөл бөлүк, Арелиден — арели төрөл бөлүк. ¹⁸ Гадтын үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр

ол-дур. Оларның ниити саны 40 500 эр киж-жи болган.

¹⁹⁻²⁰ Иуданың үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур (оон Ир биле Онан деп ийи оглу база турган, ынчалза-даа олар ханаан черге өлүп калганнар): Шеладан — шела төрөл бөлүк, Фарестен — фарес төрөл бөлүк, Зерахтан — зерах төрөл бөлүк. ²¹ Фарестин төрөл бөлүктери бо-дур: Хецрондан — хецрон төрөл бөлүк, Хамулдан — хамул төрөл бөлүк. ²² Иудадан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 76 500 эр киж-жи болган.

²³ Иссахарның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Толадан — тола төрөл бөлүк, Фувадан — фува төрөл бөлүк, ²⁴ Иашувтан — иашув төрөл бөлүк, Шимрондан — шимрон төрөл бөлүк. ²⁵ Иссахардан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 64 300 эр киж-жи болган.

²⁶ Завулоннуң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Середтен — серед төрөл бөлүк, Элондан — элон төрөл бөлүк, Яхлеилден — яхлеил төрөл бөлүк. ²⁷ Завулондан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 60 500 эр киж-жи болган.

²⁸ Иосиф Манассия биле Эфрем деп ийи оолдуг турган, оларның үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур. ²⁹ Манассияның төрөл бөлүктери бо-дур: Махирден — махир төрөл бөлүк, Махирнин оглу Галаадтан — галаад төрөл бөлүк.

³⁰ Галаадтын үре-салгалындан укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: Иезерден — иезер төрөл бөлүк, Хелектен — хелек төрөл бөлүк, ³¹ Ассириден — ассирил төрөл бөлүк, Шехемден — шехем төрөл бөлүк, ³² Шемидадан — шемида төрөл бөлүк, Хеферден — хефер төрөл бөлүк.

³³ Хефернин оглу Салпаад оолдары чок, а чүгүл кыстарлыг киж-жи турган, оон кыстарының аттары бо-дур: Махла, Ноа, Хогла, Милка болгаш Тирца. ³⁴ Манассиядан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 52 700 эр киж-жи болган.

26:5 Хост. 6:14; 1 Чыл. 5:1-3 26:6 Э. д. 46:8-9 26:7 Сан. 1:21 26:9 Сан. 16:1-2 26:10 Сан. 16:31-35
26:11 Хост. 6:24 26:12 Э. д. 46:10; Хост. 6:15; 1 Чыл. 4:24 26:14 Сан. 1:23 26:15 Э. д. 46:16
26:18 Сан. 1:25 26:19-20 Э. д. 38:1-30; 46:12; 1 Чыл. 2:3-5 26:22 Сан. 1:27 26:23 Э. д. 46:13;
1 Чыл. 7:1 26:25 Сан. 1:29 26:26 Э. д. 46:14 26:27 Сан. 1:31 26:28 Э. д. 46:20
26:29 1 Чыл. 7:14-19 26:33 Сан. 27:1-7 26:34 Сан. 1:35

³⁵ Эфремниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Шутелахтан — шутелах төрөл бөлүк, Бехерден — бехер төрөл бөлүк, Тахандан — тахан төрөл бөлүк. ³⁶ А Шутелахтын оглу Арандан — аран төрөл бөлүк. ³⁷ Эфремниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 32 500 эр кижиге болган. Иосифтин үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур.

³⁸ Вениаминниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Беладан — бела төрөл бөлүк, Ашбелден — ашбел төрөл бөлүк, Ахирамдан — ахирам төрөл бөлүк, ³⁹ Шуфамдан — шуфам төрөл бөлүк, Хуфамдан — хуфам төрөл бөлүк. ⁴⁰ Бела Ард биле Нееман деп ийи оолдуг турган; Ардтан — ард төрөл бөлүк, Неемандан — нееман төрөл бөлүк укталган. ⁴¹ Вениаминниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 45 600 эр кижиге болган.

⁴² Данниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Шухамдан — шухам төрөл бөлүк; Данниң төрөл бөлүк аайы-биле үре-салгалы ол-дур. ⁴³ Шухамдан укталган төрөл бөлүк ол-дур. Оларның ниити саны 64 400 эр кижиге болган.

⁴⁴ Асирниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Имнадан — имна төрөл бөлүк, Ишвадан — ишва төрөл бөлүк, Бриядан — брия төрөл бөлүк. ⁴⁵ Бриядан укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: Хеверден — хевер төрөл бөлүк, Малхиилден — малхиил төрөл бөлүк. ⁴⁶ Асирниң Серах деп аттыг уруу база турган. ⁴⁷ Асирниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүктөр ол-дур. Оларның ниити саны 53 400 эр кижиге болган.

⁴⁸ Неффалимниң үре-салгалы болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр бо-дур: Яхцеилден — яхцеил төрөл бөлүк, Гуниден — гуни төрөл бөлүк, ⁴⁹ Иецерден — иецер төрөл бөлүк, Шиллемден — шиллем төрөл бөлүк. ⁵⁰ Неффалимниң үре-салгалындан укталган төрөл бөлүк-

тер ол-дур. Оларның ниити саны 45 400 эр кижиге болган.

⁵¹ Ынчалдыр түңнөп кээрге, израиль чоннун ниити саны 601 730 эр кижиге болган.

⁵² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵³ «Бо аймактарга черни, санаашкынны эрткен кижилер санын барымдаалап, үлүглей хуваар ужурулуг. ⁵⁴ Хөй санның аймак хуваагылыг чернин улуг кезээн, а эвээш санның аймак — эвээш кезээн алзын. Аймак бүрүзүңге хуваагылыг черни, оон санаашкынны эрткен улuzuнун санын барымдаалап, бээр ужурулуг. ⁵⁵ Үлүгден тырткаш, кымнын каая чурттаарын тодарадыр ужурулуг, улус ада-өгбелеринден укталган аймактарынын адын эдилээн хуваагылыг черлерни алзын. ⁵⁶ Хөй санның-даа, эвээш санның-даа аймакка черни үлүг тырткаш, хуваар ужурулуг».

Левиттерниң санаашкынны
(Хост. 6:16-25; 1 Чыл. 6:1-3, 16-30)

⁵⁷ Төрөл бөлүктөр аайы-биле левиттерде санаашкын эрткен улус бо-дур: Гирсондан — гирсон төрөл бөлүк, Кохаттан — кохат төрөл бөлүк, Мерариден — мерари төрөл бөлүк. ⁵⁸ Левийден укталган өске төрөл бөлүктөр бо-дур: ливни төрөл бөлүк, хеврон төрөл бөлүк, махли төрөл бөлүк, муши төрөл бөлүк, корах төрөл бөлүк.

А Амрам Кохаттан укталган турган. ⁵⁹ Амрамның кадайының адын Иохаведа дээр чүве-дир, ол херээжен Левийнин уруу, Египетке Левийнин аймаанга төрүттүнген кижиге турган. Иохаведа бодунун ашаа Амрамга Ааронну, Моисейни болгаш ол ийи оолдун угбазы Мариамны божуп берген.

⁶⁰ Аарон болза Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар оларның ачазы турган. ⁶¹ Надав биле Авиуд Дээрги-Чаяакчының мурнунга Оон таарымчалыг деп көрбээни от салгаш, өлүп калган.

⁶² Левиттерниң ниити саны — бир айлуг болгаш оон улуг назылыг — 23 000 эр кижиге болган. Оларны израиль чонбиле катый санаваан, чүге дээрге израиль

26:35 1 Чыл. 7:20-27 26:37 Сан. 1:33 26:38 Э. д. 46:21; 1 Чыл. 7:6-12; 8:1-5

26:41 Сан. 1:37 26:42 Э. д. 46:23 26:43 Сан. 1:39 26:44 Э. д. 46:17; 1 Чыл. 7:30-40 26:47 Сан. 1:41

26:48 Э. д. 46:24; 1 Чыл. 7:13 26:50 Сан. 1:43 26:51 Сан. 1:46 26:53 Ис. 11:23 26:54 Сан. 33:54

26:60 Хост. 6:23-25 26:61 Лев. 10:2 26:62 Сан. 3:39

чоннун аразынга оларга хувааглыг чер бербээн турган.

⁶³ Моисей биле Элеазар бараалгакчынын санап каан улузу ол-дур. Израиль чон Моавтын ховуларынга, Иордан хемниң кыдынынга, Иерихоннун дужунга турлагжып турда, олар санаашкынны кылып чоруткан. ⁶⁴ Моисей биле Аарон бараалгакчы израиль чонну Синай хову-зунга санап турда, чизе-даңзыже кирген улустун чаңгызы-даа ам бар улустун аразында чок болган. ⁶⁵ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ынчангы салгалдын улузу ээн кургаг ховуга өлүп каарын чугаалаан. Олардан чүгө Иефоннийн оглу Халев биле Нуннун оглу Иисус дириг арткан.

Салпаадтын кыстарының алыр үлү (Сан. 36:1-12)

27 ¹ Салпаад деп кижиге (ол дээрге Хеферниң огу, Хефер Махириң огу, Махир Манассияның огу, Манассия Иосифтин огу чүве-дир) беш кыстаг турган. Оларнын аттары: Махла, Ноа, Хогла, Милка болгаш Тирца. ² Ол беш кыс Ужуражыга майгынынга чедип келгеш, Моисей биле Элеазар бараалгакчынын база баштыңнар биле бүгү израиль ниитилелдин мурнунга туруп алгаш: ³ «Бистин ачавыс ээн кургаг ховуга өлүп калган. Ол Дээрги-Чаяакчыга удур сүлчээ кылып чыгып келген улустун — Корактын тала-лакчыларынын санынче кирбээн, бодунун бачыдынын ужуң өлү берген кижиге. А ол черле оолдуг бооп көрбээн. ⁴ Оолдуг болбаан-на дээш, ачавыстың ады чүгө оон төрөл бөлүүндөн казыттынып чиде бээр ужурултул? Оон ха-дунмазының ээлээн черлеринин аразынга биске база хувааглыг черден беринерем» — дээннер.

⁵ Моисей оларнын херээн Дээрги-Чаяакчыга дыңнадырга, ⁶ Ол Моисейге мынча дээн: ⁷ «Салпаадтын кыстары шынын чугаалап турлар, ачазынын ха-дунмазының ээлээн черлеринин аразынга база хувааглыг черден үзүп, оон уругларынга ээлээр өнчү кылдыр дамчыдып бер. ⁸ Израиль чонга мону чугаала. Бир

эвес оолдуг болбаан кандыг-бир кижиге өлүп калган болза, оон хувааглыг черин уруунга дамчыдып бериңер; ⁹ а ол кижинин уруу база чок болза, хувааглыг черин оон кады төрөөн ха-дунмазынга дамчыдып бериңер; ¹⁰ оон кады төрөөн ха-дунмазы база чок болза, хувааглыг черин оон ачазынын ха-дунмазынга дамчыдып бериңер; ¹¹ а бир эвес ол кижинин ачазынын ха-дунмазы чок болза, хувааглыг черин оон төрөл бөлүүндөн чоок төрели кижиге — ук черни салгап аар кылдыр — дамчыдып бериңер». Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужааганын ёзугаар ол бүгү израиль чонга доктаадып каан дүрүм-хоойлу болган.

Моисейниң соон салгаан чаа баштыңчы

¹² Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Бо турар Аварим сынче үне бергеш, Мээң израиль чонга берип турарым черже көрүп көр. ¹³ Ол черни көрүп алгаш, акын Аарон ышкаш, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баар сен. ¹⁴ Чүгө дээрге силер Цин ховузуңга израиль чон алгыш-кырыш үндүрүп турда, Мээң сөзүмгө удурланып, суг чанынга чон мурнунга Мээң ыдыктымны хүндүлөөн болгай силер». (Ол дээрге Цин ховузуңда Кадес деп черде Мериваның суу чүве-дир.)

¹⁵ Моисей Дээрги-Чаяакчыга мынча деп чугаалаан: ¹⁶ «Бүгү амылыг чүүлду тыңгарып турар Дээрги-Бурган-Чаяакчы, бо ниитилелдин бажынга бир кижиден шилип салып каап көрөм. ¹⁷ Ол баштыңчы кижиге оларны эдертпип чорзун, дайын-чаа үезинде оларны баштазын, ынчан Дээрги-Чаяакчынын чону кадарчы чок хойлар ышкаш болбас».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Моисейге харылаан: «Нуннун огу Иисусту — эрес-дидим* кижини — кыйгытып алгаш, бодунун холуну аңаа дегзип каг; ¹⁹ ону Элеазар бараалгакчынын база бүгү ниитилелдин мурнунга тургускаш, олар көрүп турда, аңаа чонну баштаар даалгадан

* 27:18 «Эрес-дидим» деп сөстөрнүн болгу дег өске указы мындыг: «Бурганның Сүлдезинге бүргеткен».

26:65 Сан. 14:28-30 27:1 Сан. 26:33; Иис. 17:3-4 27:3 Сан. 16:1-35, 49 27:4 Иов 42:15

27:11 Руф 4:3-6; Иер. 32:6-9 27:12 Ы. х. к. 3:27; 32:49 27:13 Сан. 20:24 27:14 Сан. 20:12-13

27:16 Сан. 16:22 27:17 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5; Зах. 10:2; Мф. 9:36; Мк. 6:34 27:18 Хост. 24:13

27:19 Ы. х. к. 3:28; 31:14

бер; ²⁰ бүгү израиль ниитилел ону тооп дыннаар кылдыр, бодуннун эрге-чагыргаңны ооң-биле үлөш. ²¹ Иисус шийт-пир үндүрерде, Элеазар бараалгакчынын мурунуга туруп алзын, демгизи ынчан урим* дузазы-биле Дээрги-Чаяакчынын шийтпирин айтырып, ажыдып берзин. Иисус болгаш бүгү израиль чон чүнү-даа кылырда, Элеазарнын сөзүн ёзугаар кылзын».

²² Моисей Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужааганын ёзугаар кылып, Иисусту кыйгыртып алгаш, Элеазар бараалгакчы биле бүгү чоннун мурунуга тургускаш, ²³ бодунун холдарын аңаа дээскөш, чонну баштаар даалганы берген. Бүгү чүве Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр чугаалаанын ёзугаар күүсеттинген.

Хүннүн-не салыр өргүлдер (Хост. 29:38-42)

28 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Менээ салып турар өргүлүнөрни, өргүл чемин — Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдерни, доктааткан үезинде эккеп салыңар.

³ Оон өске оларга чугаалаар чүвөң бодур. Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир харлыг, четпес-дудуу эвес ийи хурагандан хүннүн-не доктаамал эккеп салзыннар. ⁴ Хураганнарнын бирээзин эртен, өскезин имир дүшкенде эккеп салзыннар. ⁵ Далган-тараа өргүлү кылдыр бир эфаның оннун бири хире эң шынарлыг далганга бир гиннин дөрттүн бири хире эң арыг олива үзү холааш, эккеп салзыннар. ⁶ Ол дээрге Синай дагга доктаадып кааны ышкаш, хүннүн-не салыр, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл-дүр. ⁷ Ооң-биле кады арага өргүлүн база эккепсизинер. Бир хураган-биле кады бир гиннин дөрттүн бири хире араганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр ыдыктыг черге чашсыннар. ⁸ Ийиги хураганны имир дүжерге, эртенгизин ышкаш, далган-тараа база арага өргүлү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг

чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүл кылдыр салыңар».

Амыр-дыш хүнүнүн өргүлдери

⁹ «Амыр-дыш хүнүнде-ле ийи баш четпес-дудуу эвес бир харлыг хурагандан салыңар база далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун ийизи хире далгандан салыңар, арага өргүлүнден база эккелинер. ¹⁰ Ол дээрге амыр-дыш хүнү кээрге-ле, доктаамал салып турар, хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлден база арага өргүлүнден аңгы, тускай бүрүн өрттедир өргүл-дүр».

Ай чаазының өргүлдери

¹¹ «Ай чаазында-ла Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ¹² Бугажык бүрүзү-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр бир эфаның оннун үжү хире далгандан, аңаа олива үзү холааш, салыңар база кошкар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан, бир эфаның оннун ийизи хире далгандан салыңар; ¹³ а хураган бүрүзү-биле кады олива үзү холаан, бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ¹⁴ Аңаа немей бугажык бүрүзү-биле кады чартык гин хире арагадан, кошкар-биле кады — бир гиннин үштүн бири хире, хураган бүрүзү-биле кады — бир гиннин дөрттүн бири хире арагадан өргүңер. Ол дээрге чылдың шупту айларының чаазында салыр бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ¹⁵ Доктаамал салып турар бүрүн өрттедир өргүл биле арага өргүлүңге немей Дээрги-Чаяакчыга бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан өргүңер».

Хаарган далганнар байырлалының өргүлдери

(Хост. 13:3-7; Лев. 23:5-8; Ы. х. к. 16:1-8)

¹⁶ «Бир айның он дөрткү хүнүнде Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалы болур. ¹⁷ Ол-ла

* 27:21 Урим — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадырда, Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турган херексели (Хост. 28:30 көр).

27:20 Ис. 1:16-18

28:2 Лев. 3:11; 21:6 || Лев. 1:9

28:10 Иез. 46:4-5

28:11 Сан. 10:10

28:16 Хост. 12:1-13

28:17 Хост. 23:15

айның он беште — Ажыткы-биле хөөт-пээн далганнар байырлалы эртер, улус чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөт-пейн хаарган далганнар чиир жүрүлүг.

¹⁸ Ол байырлалдың бириг хунүнде ыдыктыг чыыштан кылынар, хуннүн кылыр ажыл кылбаңар. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салынар. ²⁰ Ол өргүлдер-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бир бугажык-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ²¹ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салынар. ²² Силерни арыглаары-биле бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. ²³ Ол бүгү өргүлдерни хуннүн-не салып турар эртенги бүрүн өрттедир өргүлдерге немей салыңар.

²⁴ Чеди хүн дургузунда ол өргүлдерни хуннүн-не салып турунар, ол дээрге Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг өргүл чеми, отка өрттедир өргүлдүр. Ону доктаамал салып турар бүрүн өрттедир өргүл-биле база арага өргүлү-биле кады салыңар. ²⁵ Оон чедиги хунде база бир ыдыктыг чыыштан эрттиринер, ынчан хуннүн кылыр ажыл кылбаңар».

Бежengi хуннүн байырлалының өргүлдер

(Ы. х. к. 16:9-12)

²⁶ «Баштайгы дүжүт эккеп турар хунде, Чеди неделя байырлалында Дээрги-Чаяакчыга чаа дүжүттүн далган-тараазын өргүп тура, ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хуннүн кылыр ажыл кылбаңар; ²⁷ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр ийи бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан салыңар. ²⁸ Ол мал-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык бүрүзү-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ²⁹ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ³⁰ Ол

ышкаш силерни бачыттан арыглаар кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ³¹ Хуннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүл болгаш ооң-биле кады салыр далган-тараа өргүлүнге немей ол малды салыңар, олар-биле кады арага өргүлүн база эккелиңер; салып турар малыңар четпес-дудуу эвес болзун».

Трубалар этсир байырлалдың өргүлдер

29 ¹ «Чеди айның бирээде ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хуннүн кылыр ажыл кылбаңар, ол силерге трубалар этсир хүн болзун. ² Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ⁴ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ⁵ Ол ышкаш силерни арыглаары-биле бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. ⁶ Ол бүгү өргүлдерни ай чаазының бүрүн өрттедир өргүлүнге база далган-тараа өргүлүнге немей, хуннүн-не салыр бүрүн өрттедир өргүлге база ооң-биле кады салыр далган-тараа болгаш арага өргүлүнге немей салыңар. Оларны доктааткан дүрүм ёзугаар салыңар, Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, отка өрттедир өргүлдер ол-дур».

Өндүр улуг арыглаашкын хуннүн өргүлдер

⁷ «Ол-ла чедиги айның онда ыдыктыг чыыштан эрттиринер: бодуңарны шеглээшкин-биле томаартыңар база кандыг-даа ажыл кылбаңар. ⁸ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ⁹ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан далгандан: бугажык-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар-биле кады бир эфаның оннун ийизи

хире далгандан, ¹⁰ чеди хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салынар. ¹¹ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салынар. Ол өргүлдер дээрге өндүр улут арыглаашкын дээш онза өргүлгө, хүннүң-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салыр далган-тараа болгаш арага өргүлдеринге немей салыр өргүлдер-дир».

Чадырлар байырлалының өргүлдери
(Лев. 23:33-43; Ы. х. к. 16:13-15)

¹² «Чеди айның он беште база ыдыктыг чыыштан эрттиринер, хүннүн кылыр ажил кылбаңар, Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлалды чеди хүн дургузунда демдеглеңер. ¹³ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг, бүрүн өрттедир өргүлдер кылдыр 13 бугажык, 2 кошкар болгаш бир харлыг 14 хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ¹⁴ Олар-биле кады далган-тараа өргүлү кылдыр олива үзү холаан кызыл-тас далганындан: бугажык бүрүзү-биле кады бир эфаның оннун үжү хире далгандан, кошкар бүрүзү-биле кады бир эфаның оннун ийизи хире далгандан, ¹⁵ он дөрт хураганның бирээзи-биле-ле кады бир эфаның оннун бири хире далгандан салыңар. ¹⁶ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Шупту ол өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүңгө немей салыр өргүлдер-дир.

¹⁷⁻³⁴ Байырлалдың дараазында хүнеринде бо четпес-дудуу эвес малдан салыңар:

- ийиги хүнде 12 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- үшкү хүнде 11 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- дөрткү хүнде 10 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- бешки хүнде 9 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- алдыгы хүнде 8 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан;
- чеди ги хүнде 7 бугажык, 2 кошкар болгаш 14 баш бир харлыг хурагандан.

Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганның санын барымдаалап, ангы-ангы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүңгө немей салыр өргүлдер-дир.

³⁵ Байырлалдың сески хүнүнде онзагай чыыштан эрттиринер, хүннүн кылыр ажил кылбаңар. ³⁶ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чаагай чыттыг бүрүн өрттедир өргүл кылдыр бир бугажык, бир кошкар болгаш чеди баш бир харлыг хурагандан — шупту четпес-дудуу эвес малдан салыңар. ³⁷ Олар-биле кады далган-тараа болгаш арага өргүлүн бугажыктар, кошкарлар болгаш хураганның санын барымдаалап, ангы-ангы кылдыр, доктааткан чурум ёзугаар салыңар. ³⁸ Бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунадан база салыңар. Ол бүгү өргүлдер дээрге хүннүн-не салып турар бүрүн өрттедир өргүлгө база ооң-биле кады салып турар далган-тараа болгаш арага өргүлүңгө немей салыр өргүлдер-дир.

³⁹ Ол малдын шуптузун доктааткан байырлалдарыңар үезинде Дээрги-Чаяакчыга салыр ужурулгү силер. Оларны даңгырак күүсеткеш азы эки туранар-биле салып турарыңар бүрүн өрттедир, далган-тараа, арага база эп-найырал өргүлдеринге немей салыр ужурулгү силер».

30 ¹ Моисей Дээрги-Чаяакчының аңаа дужааган бүгү чүвезин израиль чонга дамчыдып чугаалаан.

Херээжен улустуң берген даңгырактары

² Моисей израиль чоннун аймактарының баштыннарынга мынча деп чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчының дужаалы бо-дур. ³ Бир эвес кандыг-бир эр кижиге Дээрги-Чаяакчыга даңгырак берген азы бир-ле чүлдү кылбазын аазаан болза, ол кижиге сөглээн сөзүңгө ээ бооп, шупту чүвени чугаалаан аайы-биле күүседир ужурулгү.

⁴ Бир эвес ачазының аал-оранында чурттап турар аныак кыс кижиге Дээрги-

Чаяакчыга азаашкын азы даңгырак бээрге, ⁵ ачазы уруунун даңгыраан азы азаашкынын дыңнап кааш, ол дугайында чүү-даа дивес болза, уруу шупту азаашкыннары биле даңгырактарын күүседир ужурлуг. ⁶ А бир эвес аныак кыстың ачазы ол дугайында дыңнап кааш, күүседирин хоруур болза, уруунун шупту азаашкыннары биле даңгырактары күш чок апаар, Дээрги-Чаяакчы ону ол дээш өршээр, чүге дээрге ачазы аңаа хоруп каан-дыр.

⁷ Бир эвес азаашкын берген азы алызын бодавайн даңгырак берген турган кыс киж и ашакка барып аарга, ⁸ оон ашаа ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивес болза, херэежен киж и бодунун азаашкыннары биле даңгырактарын күүседир ужурлуг. ⁹ А бир эвес оон ашаа ол дугайында дыңнап кааш, ол-ла хүндүс күүседирин хоруур болза, ашаа кадайының берген азаашкынын болгаш алызын бодавайн даңгырак бергенин күш чок болдуруп каар, ынчан Дээрги-Чаяакчы ол херэеженни өршээр.

¹⁰ Дулгуяк азы ашаандан чарылган херэежен кижиниң кандыг-даа даңгыраа азы берген азаашкыны күүсетти-нер ужурлуг.

¹¹ Бир эвес ашактыг херэежен киж и азаашкын азы даңгырак берип, аашкынган болза, ¹² ашаа ол дугайында дыңнап кааш, чүү-даа дивээн база күүседирин хоруваан болза, ол херэежен бодунун берген азаашкыннары биле даңгырактарын шуптузун күүседир ужурлуг. ¹³ А бир эвес оон ашаа азаашкыннар дугайында дыңнап кааш, оларны күш чок болдуруп каар болза, ол херэеженниң аксындан үнген азаашкыннар биле даңгырактар күш чок болу бээр: оларны ашаа үрөп каапкан ужурунда, Дээрги-Чаяакчы оон кадайын өршээр. ¹⁴ Кадайының кандыг-даа азаашкынын база бодун кызыгаарланыр дээш аашкынган кандыг-даа даңгыраан ашаа киж и чок-ла болза чүүлүнүп, чок-ла болза күш чок болдуруп каап болур. ¹⁵ Бир эвес ашаа киж и ол дугайында даартагы хүнге чедир чүү-даа дивес болза, ол ыт чогу-биле кадайының азаашкынын биле даңгырактарын шуптузун чүүлзүнген-дир, чүге дээрге ол дугайында дыңнап

кааш, чүү-даа дивээн-дир. ¹⁶ А ашаа киж и ол дугайында дыңнап каан соонда, элээн үе эрткенде, кадайының азаашкыннары биле даңгырактарын күүсеттирбейн барган болза, кадайының буруузун боду чүктээр».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчының Моисейге бергени, ашак-кадай улус аразында база адазы биле оон аал-оранында чурттап турар аныак уруунун аразында харыл-заалар дугайында дүрүм-хоойлу ол-дур.

Мадан чондан өжээн негээн дайын

31 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чон дээш мадан чондан өжээн неге, оон өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баар сен».

³ Моисей чонга: «Бодунарның аранарда эр улусту чепсеглеп, шеригден чыңар, олар мадианнарга удур чаалажып үнзүн, Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр мадианнардан өжээн негээр. ⁴ Бир израиль аймактан-на муң кижини шилип чыгап, дайынче чорудуптунар» — дээн.

⁵ Шупту израиль аймактардан 12 000 чепсегленген дайынчыны, бир аймактан-на муң киж и кылдыр, үндүрүп берген.

⁶ Моисей ол аг-шеригин — бир аймактан-на муң кижини дайынче чорудупкан, олар-биле кады Элеазар бараалгакчының оглу Финеести база чорудуп, ыдыктыг херекселдер биле эткир үнүг турбаларны аңаа тутсуп каан. ⁷ Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзугаар, израильчилер мадианнар-биле дайылдажып үнгөш, оларның шупту эр улусун узуткап кааннар. ⁸ Израильчилерниң ынчан өлүрүп каан улусунун аразында Эвий, Рекем, Цур, Хур болгаш Рева деп беш мадан хаан бар болган. Беорнун оглу Валаамны база хылыш-биле шанчып өлүрүп каан.

⁹ Израиль чон мадианнарның херэеженнерин, ажы-төлүн тудуп апаргаш, оларның хамык мал-маганын коданын карартыр сүрүп алгаш барган, бүгү эт-хөрөңгизин олчалап алган. ¹⁰ Оон оларның чурттап турган черинде хоорайларны база оларның турлагларын өрттедиккен. ¹¹ Израиль шериглер тудуп база олчалап алган бүгү чүвезин,

кижилерни-даа, мал-маганны-даа ап алгаш, ¹² шупту туттурганнарны, мал-маганны база олча-тывышты Моисейге, Элеазар бараалгакчыга болгаш бүгү израиль ниитилелге, кажан турлаг Моавтын ховуларынга, Иордан хемниң кыдынга, Иерихоннун дужунга турда, эккеп бергеннер. ¹³ Моисей, Элеазар бараалгакчы болгаш чоннун шупту баштыңнары оларга уткуштур турлагдан үнүп келгеннер.

¹⁴ Моисей шериг баштыңнарынга, дайындан ээп келген муң болгаш чүс шериг баштыңнарынга хорадай бергеш, ¹⁵ оларга мынча дээн: «Херэзженнерни дөгerezин амы-тынныг арттырып кааны ол бе?! ¹⁶ Израиль чоннун Фегорнун бурганының айынче кирип, Дээрги-Чаяакчыга өскерлиринге Валаамның сүмезин ёзугаар чылдак болган улус оларла болгай, ол дээш Дээрги-Чаяакчынын чонун айыыл-халап кырып турду чоп. ¹⁷ Ам дораан шупту мадиан оолдарны база эр кижиле харылзаалыг турган херэзженнерни өлүрүп кааптыңар. ¹⁸ А эр кижиле кажан-даа чоокшулажып көрбээн кыстарны өлүрбейн, бодуңарга арттырып алыңар.

¹⁹ Турлагнын даштынга чеди хүн дургузунда туруңар; кижиле өлүрүп каан кым-даа кижиле база өлүрткен кижинин мага-бодунга дегген кым-даа кижиле — силер-даа, тудуп алган улузуңар-даа үшкү болгаш чедиги хүнде арыгланып алзын. ²⁰ Хамык идик-хевиңерни, алгы-хөмден, өшкү дүгүнден кылган эт-севиңерни, шупту ыяш эдилел-херекселиңерни арыглап алыр уjurлуг силер».

²¹ Оон Элеазар бараалгакчы чаалажып чораан дайынчыларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчынын Моисейге айтып-чагаан дүрүм-хоойлузу бо-дур. ²² Алдынын, мөңгүнүн, хүлерни, демирни, коргулчунну болгаш ак-коргулчунну — ²³ отка салып болур бүгү чүвени от дамчыштыр эрттиргеш, оон соонда арыглаашкын суу-биле чүп кааптыңар, олар ыңчан арыг апаар. А отка салып болбас бүгү чүвени суг дамчыштыр эрттиринер. ²⁴ Идик-хевиңерни чедиги хүнде чүп кааптыңар, ыңчан арыг апаар силер. Оон соонда турлагже кирип кээп болур силер».

Дайын олчазын үлешкени

²⁵ Оон соонда Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугалаан: ²⁶ «Тудуп эккелген бүгү улусту, суруп эккелген хамык мал-маганны Элеазар болгаш чоннун төрел бөлүктеринин баштыңчылары-биле кады санап каг. ²⁷ Ол бүгү олча-тывышты чаалажып чораан дайынчыларга база арткан бүгү чонга ийи чара үлөп бер. ²⁸ Чаалажып чораан дайынчылардан Дээрги-Чаяакчыга бээр үндүрүгден ап ал; Оон алыр үлүү — кижилерден-даа, бода малдан-даа, элчигеннерден-даа, шээр малдан-даа — 500-түн-не бирээзи болзун. ²⁹ Ол үндүрүгнү олча-тывыштын дайынчыларга хамааржыр чартыындан алгаш, Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр Элеазар бараалгакчыга хүлээди бер. ³⁰ А израиль чоннун алыр чартыындан: кижилерден-даа, бода малдан-даа, элчигеннерден-даа, шээр малдан-даа 50-ниң-не бирээзи болур үндүрүгнү ап алгаш, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде албан-хүлээлге эртирип турар левиттерге хүлээди бер».

³¹ Моисей биле Элеазар бараалгакчы Дээрги-Чаяакчынын Моисейге дужаганын ёзугаар күүсеткеннер. ³² Чаалажып чораан улустун эккелген олчазынын арткан кезээ мындыг болган: шээр мал — 675 000 баш; ³³ бода мал — 72 000 баш; ³⁴ элчиген мал — 61 000 баш; ³⁵ эр кижиле-биле кажан-даа холбажып көрбээн кыстар — 32 000 кижиле.

³⁶ Чаалажып чораан дайынчыларнын алган үлүү — шупту олчанын чарты — мындыг болган: шээр мал — 337 500 баш; ³⁷ ол шээр малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 675 баш; ³⁸ бода мал — 36 000 баш, ол бода малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 72 баш; ³⁹ элчиген мал — 30 500 баш, ол элчиген малдан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 61 баш; ⁴⁰ кижилер — 16 000 кижиле, ол улустан Дээрги-Чаяакчыга үндүрүг кылдыр бергени — 32 кижиле. ⁴¹ Моисей Дээрги-Чаяакчынын аңаа дужагаанын ёзугаар Дээрги-Чаяакчыга өргүп турар үндүрүгнү Элеазар бараалгакчыга хүлээди берген.

⁴² Моисейниң чаалажып чораан улустун олчазын ийи чара үлөш, арткан израиль чонга аңгылап берген кезини

31:15 1 Хаан. 15:3 31:16 Сан. 25:1-5 31:17 Башт. 21:11 31:18 Ы. х. к. 21:10-14
31:19 Сан. 19:12, 22 31:24 Лев. 11:25; Сан. 19:10 31:27 Ис. 22:8; 1 Хаан. 30:24

бо-дур.⁴³ Арткан израильчилерниң алган үлүү — олчаның чартымы мындыг болган: шээр мал — 337 500 баш;⁴⁴ бода мал — 36 000 баш;⁴⁵ элчиген мал — 30 500 баш;⁴⁶ кижилер — 16 000 киж. ⁴⁷ Моисей Дээрги-Чаяакчының анаа ду-жааганын ёзугаар израиль чоннуң алган чартыныдан — кижилерден-даа, мал-магандан-даа — беженниң-не бирээзин ап алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде албан-хүлээлге эрттирип турар левиттерге хүлээди берген.

Шериг баштыңнарының өргүдери

⁴⁸ Моисейге шериг баштыңнары — муң, чүс шериг баштыңнары — чедип келгеш: ⁴⁹ «Силерниң чалчаларыңар бис баштап чораан дайынчыларывысты санап көөрүвүске, чаңгыс-даа кижилер өлүртпээн болду. ⁵⁰ Ам бодувустуң олчалап алганывыс алдын кылыгыларны: илчир-бежигештерни, билектээштерни, билзектерни, сыргаларны болгаш өске-даа каасталгаларны Дээрги-Чаяакчыга амытынывыс дээш төлөвир кылдыр өргүп тур бис» — дээннер.

⁵¹ Моисей биле Элеазар бараалгакчы оларның шупту алдын кылыгыларын хүлээп алган. ⁵² Дээрги-Чаяакчыга онза өргүл кылдыр муң болгаш чүс шериг баштыңнарының салган алдынының деңзизи 16 750 шекел* болган. ⁵³ (Дайынчы бүрүз бодунга олча-тывышты үтпеп алган турган.) ⁵⁴ Моисей биле Элеазар бараалгакчы муң болгаш чүс шериг баштыңнары-ындан алдыны хүлээп алгаш, израиль чонга сагындырыг кылдыр, Ужуражылга майгынынга — Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккеп кааннар.

Иорданның чөөн талазынга курттай берген аймактар

32 ¹ Рувим биле Гадтың аймактарының өөр малы дыкка хей турган; ол улус Иазер биле Галаад деп черлерни көөрге, мал-маганга тааржыры аажок болган. ² Ынчангаш Гад биле Рувимниң аймактары Моисей биле Элеазар бараалгакчыга база ниитилелдин баштыңнарынга чедип келгеш: ³ «Атарот, Дивон, Иазер, Нимра, Эсевон, Элеале, Севам, Нево болгаш Веон

деп черлер — ⁴ Дээрги-Чаяакчының израиль ниитилелдин мурнунга чылча шаап кааны чоннарның черлери мал-маганга дыка тааржыр-дыр, а силерниң чалчаларыңар бис өөр малдыг улус бис. ⁵ Бир эвес бисче ээ көрнүр болзуңарза, бо черни чалчаларыңар биске ээлээр кылдыр бериптиңер, бисти Иорданның ол чарыгыңче кежирбейн көрүңер» — дээннер.

⁶ Моисей Гад биле Рувимниң аймактарыңа мынчаар харыылаан: «Ам чүл, ха-дуңмандар дайылдажып чоруптар, а силер маңаа артып каар мындыг бе? ⁷ Дээрги-Чаяакчының израиль чонга берип турар черинден ойталаар кылдыр оларны чүге ыдалап тур силер? ⁸ Силерниң ада-өбөңерни Кадес-Варниден ханаан черни шинчип көрзүн дээш айбылап чорудуптарыңа, олар ынчип турган болгай. ⁹ Олар Эшкол шынаага четкеш, ол черни көрүп кааш, израиль чонну Дээрги-Чаяакчының оларга берип турар черинче баарындан ойталадып каапкан болгай. ¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчының килеңи чонче кыптыгып, Ол мынча деп дангыраглаан: ¹¹ „Египеттен үнүп келген, чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг бо улустуң кайызы-даа Мээң Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга азаан черимни көрбөс, чүге дээрге Менээ бүрүнү-биле чагыртпааннар-дыр. ¹² Чүгүл Нуннуң оглу Иисус биле кенез уктуг Иефонийниң оглу Халев ол черге кирер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагыртканнар-дыр“.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Израильче килеңей бергеш, Ооң мурнунга бак чүве үүлгеткен шупту салгал кырлып калгыжеге чедир, оларны ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда тояап чоруур кылып каан. ¹⁴ Ам силер — бачыттыг улустуң бөлүгүлели — Дээрги-Чаяакчы израиль чонче база катап килеңей берзин дээш, ада-өбөңерниң орнун ээлеп алган-дыр силер. ¹⁵ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыдан ойталаар болзуңарза, Ол израиль чонну база катап ээн кургаг ховуга арттырып каар — бүгү чонну узуткаттарыңар ол-дур».

¹⁶ А демги улус Моисейге чеде бергеш, мынча дээннер: «Бис бо черге мал-маганывыска кажаалар база өг-бүлөвиске

* 31:52 Чижеглеп алырга, 170 кг хире деңзилиг.

31:50 Хост. 30:12 31:53 Ы. х. к. 20:14 31:54 Хост. 30:16 32:1 Сан. 21:32 32:4 Сан. 21:24, 35
32:8 Сан. 13:3-4, 21-33 32:10 Ы. х. к. 1:34-36 32:11 Сан. 14:29 32:12 Сан. 14:6 32:13 Сан. 14:33-35

хоорайлар тудуп аар бис. ¹⁷ Бодувус кымны-даа мурнай чепсегленгеш, арткан израиль чонну турар черлеринче чедире бербээн шаавыста, оларнын мурнунга чо-руур бис. А өг-бүлевис, бо чернин чурт-такчыларындан айыыл халдаvas кылдыр, быжыглалдыг хоорайларга артып калзын. ¹⁸ Израиль чондан кижн бүрүзү бодунун хувааглыг черин албаан шаанда, аал-оранывысче чанмас бис. ¹⁹ Бир эвес Иорданнын чөөн талазынга ээлээр чер алыр болзувусса, өске аймактар-биле кады Иорданнын барыын талазынга болгаш оон ырадыр хувааглыг черлер албас бис».

²⁰⁻²¹ Моисей оларга: «Силернин кайыңар-даа Дээрги-Чаяакчынын дужаалын эзугаар чепсегленгеш, Иорданнын ол чарыынче кежи, дайын-чааже үнүп, Бурган дайзыннарын Бодундан ырадыр сывырыпкыжеге чедир чаалажырынга белең силер бе? ²² Ол чер Дээрги-Чаяакчынын кылдыр эжелеттирип алырга, силер чана бергеш, Дээрги-Чаяакчы биле израиль чоннун мурнунга бурууда-vas силер, а бо чер Дээрги-Чаяакчынын чөпшээрели-биле силернин ээлээр черинер болур. ²³ А бир эвес ынчалдыр кылбас болзунарза, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт үүлгеткен бооп, ол бачыдынар дээш силерге онаажыр кеземчени билип аар силер. ²⁴ Өг-бүлөңерге хоорайлардан, мал-маганыңарга кажалардан тудуп алыңар, эткен сөзүңерни ээленер» — дээн.

²⁵ Гад биле Рувимниң аймактары Моисейге: «Силернин чалчаларыңар бис дээривис силернин дужааганыңар эзугаар күүседир бис. ²⁶ Бистин ажы-төлүвүс, кадайларывыс, өөр малывыс, шупту мал-маганывыс манаа, Галаадтын хоорайларыңа артып каар, ²⁷ а силернин чалчаларыңар бис чепсегленип алгаш, дээривис силернин чугалаап турарыңар дег, Дээрги-Чаяакчынын дужаалын эзугаар дайылдажып үнүптер бис» — деп чугаалаан.

²⁸ Моисей оларга хамаарыштыр Элеазар бараалгакчыга, Нуннун оглу Иисуска болгаш израиль чоннун аймактарынын баштыңнарынга айтышкын берип: ²⁹ «Бир эвес Гад биле Рувимниң аймактары силер-биле кады Иорданнын ол чарыынче кеже бээр болза база шуп-

ту чепсегленип алгаш, Дээрги-Чаяакчынын дужаалын эзугаар дайылдажыр болза, силер ол черни эжелеп алганыңар соонда, оларга Галаад деп черни ээлээр кылдыр бериптиңер. ³⁰ А бир эвес олар чепсегленгеш, силер-биле кады барбас болза, ээлээр черин силер-биле кады Ха-наанга алырлар» — дээн.

³¹ Гад биле Рувимниң аймактары Моисейге: «Силернин чалчаларыңар биске Дээрги-Чаяакчы чүү деп дужааганыл, шак ынчаар күүседир бис. ³² Чепсегленгеш, Дээрги-Чаяакчынын дужаалын эзугаар ханаан черже чоруптар бис, а ээлээр хувааглыг черивис Иорданнын чөөн талазында болзун» — деп харыылаан.

³³ Моисей ынчан Гад биле Рувимниң аймактарынга база Иосифтин оглу Манассиянын аймааның чартыңга амор хаан Сигоннун күрүнезин, Васанның хааны Отгун күрүнезин, ол девискээрде хоорайларны болгаш оларнын чоок-кавызында бүгү черлерни айтып берген.

³⁴ Гадтын аймаа Дивон, Атарот, Ароер, ³⁵ Атарот-Шофан, Иазер, Иогбега, ³⁶ Бет-Нимра, Бет-Гаран деп быжыглалдыг хоорайларны катап тудуп тургузуп, хой кажаларын тудуп алган.

³⁷ Рувимниң аймаа Эсевон, Элеале, Кирятиам, ³⁸ Нево, Ваал-Меон (ол ийи хоорайны өскээр адап каан), Сивма деп хоорайларны катап тудуп тургузуп алгаш, оларга чаа аттар тывысқан.

³⁹ Манассиянын оглу Махирниң төрөл бөлүү Галаадче чорупкаш, ол черни эжелеп алгаш, анаа чурттап турган амор чонну үндүр сывырыпкан. ⁴⁰ Моисей Галаадты Манассиянын оглу Махирниң төрөл бөлүүнге үзүп бээрге, ол улус анаа чурттап берген. ⁴¹ Манассиянын үрө-салгалы Иаир дээрзи ол черде хоорай-суурларны эжелеп алгаш, оларны «Иаирниң хоорай-суурлары» деп адап каан. ⁴² А Новах деп кижн Кенат хоорайны база оон чоок-кавызында суурларны эжелеп алгаш, ол хоорайны бодунун ады-биле «Новах» деп адап каан.

*Израиль чоннуң Египеттен көжүп
үнгенин катап бижээни*

33 ¹ Египет черден бодунун чурум-чыскаалдыг бөлүктөрүн эзутар, Моисей биле Ааронга баштаткаш, үнүп келген

32:17 Ис. 4:12-13 32:18 Ис. 22:4 32:19 Ис. 13:8 32:39 Э. д. 50:23; 1 Чыл. 7:14-15

32:40 Ис. 13:31; 17:1 32:41 Ы. х. к. 3:14-15; 3 Хаан. 4:13; 1 Чыл. 2:21-23

израиль чоннун көжүп эртип турган черлери бо-дур. ² Моисей Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын ёзугаар көжүп чораан үз-инде, чоннун доктаап турган турлагларын тодарадып бижип каан. Оларнын көш үз-инде доктаап турган турлаглары бо-дур.

³ Израиль чон бир айныч он беште Раамсестен көжүп үнген; олар Хоста-лышкын байырлалы демдеглээн хүн-нүн даартазында, бүгү египет чон көрүп турда, эрес-дидими-биле* бар чыткан-нар. ⁴ А египетчилер ол үеде Дээрги-Чаяакчынын чок кылып кааны дун оолдарын ажаап турган – оларнын бурганнарын Дээрги-Чаяакчы шийдип каан болган.

⁵ Израиль чон Раамсестен көжүп үнгеш, Соххотка турлагжып алган.

⁶ Олар Соххоттан көжүп үнгеш, ээн кургаг ховунун кыдынында турар Этам-га турлагжып алганнар.

⁷ Этамдан көжүп үнгеш, Ваал-Цефоннун дужунда Пи-Гахиротче дедир ээпкеш, Мигдолдун мурнунга турлагжып алганнар.

⁸ Пи-Гахироттан көжүп үнгеш, далай ортузу-биле ээн кургаг ховуке эрте бергеш, Этам деп ээн кургаг ховуга үш хүн дургузунда чоруп-чоруп, Марага турлагжып алганнар.

⁹ Марадан көжүп үнгеш, Элимге чедип келгеннер. А Элимде он ийи суг бажы биле чеден пальма ыяш бар болган, олар анаа турлагжып алганнар.

¹⁰ Израильчилер Элимден көжүп үнгеш, Кызыл далай чанынга турлагжып алганнар.

¹¹ Кызыл далайдан көжүп үнгеш, ээн кургаг Син ховузунга турлагжып алган-нар.

¹² Син ховузундан көжүп үнгеш, Дофкага турлагжып алганнар.

¹³ Дофкадан көжүп үнгеш, Алушка турлагжып алганнар.

¹⁴ Алуштан көжүп үнгеш, Рефидимге турлагжып алганнар. Ол черде ижер суг чок болган.

¹⁵ Рефидимден көжүп үнгеш, Синай ховузунга турлагжып алганнар.

¹⁶ Синай ховузундан көжүп үнгеш, Киброт-Гаттаавага турлагжып алганнар.

¹⁷ Киброт-Гаттаавадан көжүп үнгеш, Асиротка турлагжып алганнар.

¹⁸ Асироттан көжүп үнгеш, Ритмага турлагжып алганнар.

¹⁹ Ритмадан көжүп үнгеш, Римнон-Фарецке турлагжып алганнар.

²⁰ Римнон-Фарецтен көжүп үнгеш, Ливнага турлагжып алганнар.

²¹ Ливнадан көжүп үнгеш, Риссага турлагжып алганнар.

²² Риссадан көжүп үнгеш, Кегелафа-га турлагжып алганнар.

²³ Кегелафадан көжүп үнгеш, Ша-фер даг чанынга турлагжып алганнар.

²⁴ Шафер дагдан көжүп үнгеш, Ха-радага турлагжып алганнар.

²⁵ Харададан көжүп үнгеш, Макелот-ка турлагжып алганнар.

²⁶ Макелоттан көжүп үнгеш, Тахат-ка турлагжып алганнар.

²⁷ Тахаттан көжүп үнгеш, Тарахка турлагжып алганнар.

²⁸ Тарахтан көжүп үнгеш, Мифкага турлагжып алганнар.

²⁹ Мифкадан көжүп үнгеш, Хашмо-нага турлагжып алганнар.

³⁰ Хашмонадан көжүп үнгеш, Мосе-ротка турлагжып алганнар.

³¹ Мосероттан көжүп үнгеш, Бене-Яаканга турлагжып алганнар.

³² Бене-Яакандан көжүп үнгеш, Хор-Агидгадка турлагжып алганнар.

³³ Хор-Агидгадтан көжүп үнгеш, Иотвафага турлагжып алганнар.

³⁴ Иотвафадан көжүп үнгеш, Авро-нага турлагжып алганнар.

³⁵ Авронадан көжүп үнгеш, Эцион-Гаверге турлагжып алганнар.

³⁶ Эцион-Гаверден көжүп үнгеш, Цин ховузунда Кадеске турлагжып алганнар.

³⁷ Кадестен көжүп үнгеш, Эдом чурт-тун кызыгаарында Ор дагнын чанынга турлагжып алганнар.

³⁸ Аарон бараалгак-чы Дээрги-Чаяакчынын дужаалын ёзу-гаар Ор дагже үне бергеш, израиль чон-нун египет черден үнүп чорутканынын дөртөнги чылында, беш айнын бирээде

* 33:3 Эрес-дидими-биле – дорт очулдуарга, «бедик хол-биле» дээн. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганнын күчү-күштүг холунун адаа-биле».

33:3 Хост. 14:8 33:4 Хост. 12:12, 29 33:5 Хост. 12:37 33:6 Хост. 13:20 33:7 Хост. 14:2

33:8 Хост. 15:22-23 33:9 Хост. 15:27 33:11 Хост. 16:1 33:14 Хост. 17:1 33:15 Хост. 19:2

33:16 Сан. 11:34 33:17 Сан. 11:35 33:31 Бл. х. к. 10:6 33:33 Бл. х. к. 10:7 33:35 Бл. х. к. 2:8

33:36 Сан. 20:1; 27:14 33:37 Сан. 20:22 33:38 Сан. 20:28; Бл. х. к. 10:6

ол дагга мөчээн. ³⁹ Ор дагга мөчүүрде, Аарон 123 харлыг турган.

⁴⁰ Ол үеде ханаан черниң Негевте турар Арад хоорайының хананей хааны израиль чоннуң кел чыдарын дыннап каан чүве-дир.

⁴¹ Израильчилер Ор дагдан көжүп үнгөш, Салмонага турлагжып алганнар.

⁴² Салмонадан көжүп үнгөш, Пунонга турлагжып алганнар.

⁴³ Пунондан көжүп үнгөш, Овотка турлагжып алганнар.

⁴⁴ Овоттан көжүп үнгөш, Моавтын кызыгаарында чыдар Ийе-Аваримге турлагжып алганнар.

⁴⁵ Ол черден көжүп үнгөш, Дивон-Гадка турлагжып алганнар.

⁴⁶ Дивон-Гадтан көжүп үнгөш, Алмон-Дивлатаймге турлагжып алганнар.

⁴⁷ Алмон-Дивлатаймден көжүп үнгөш, Аварим дагларынга, Нево дагның баарынга турлагжып алганнар.

⁴⁸ Аварим дагларындан көжүп үнгөш, Моавтын ховуларынга, Иордан хемнин кыдынынга, Иерихоннуң дужунга турлагжып алганнар.

⁴⁹ Олар Иорданның чөөн талакы кыдынынга, Моавтын ховуларынга Бет-Иешимоттан Авел-Ситтимге чедир девискээрге турлагжып алганнар.

⁵⁰ Дээрги-Чаяакчы Моавтын ховуларынга, Иордан хемнин кыдынынга, Иерихоннуң дужунга Моисейге мынча деп чугаалаан: ⁵¹ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Иордан хемни кежиң, ханаан черге чеде бергеш, ⁵² ол чернин бүгү чурттакчыларын мурнуардан сывырып чоруду-туңар, оларның чонуп, шуткуп кылган хамык дүрзү-бурганнарын узуткап кааптыңар, мөгөйишкин кылыр бедик черлерин үрөгдөп кааптыңар. ⁵³ Ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттай бериңер, чүгө дээрге Мен ону эзлезин дээш силерге берип тур мен. ⁵⁴ Черни үлээрде, үлүгден тырткаш, төрөл бөлүк бүрүзүңге хувааглыг черден айтып бээр силер. Хөй санның төрөл бөлүк — улуг хувааглыг чер, а эвээш санның төрөл бөлүк — улуг эвес хувааглыг чер алзын; төрөл бөлүк кайы үлүгнү тыртарыл,

ол девискээрге бодунуң ээлел черин ап алыр. Хувааглыг черлеринерни ада-өгбөндөрдөн укталган аймактарыңар аайы-биле алыр силер.

⁵⁵ А бир эвес бо черниң чурттакчыларын мурнуардан сывырып чорудупас болзуңарза, оларның арткан улузу силерге карактарыңарже кадалган чар-тылар, быктыңарже кадалган теннер дег болу бээр база ээлеп чурттай бээр черинерге силерни кызып-кыяр. ⁵⁶ Мен ынчан силерни, оларны канчаар аажылаар деп турганым дег, ынчаар аажылаар мен».

Ханаан черниң кызыгаарлары (Иез. 47:13-21)

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Ханаан черже кире бээринерге, силерге ээлээр кылдыр хувааттыңан черниң кызыгаарлары бо-дун.

³ Оң мурнуу талазы Цин ховузундан ыңай, Эдомнуң кызыгаарын дургаар шөйлүр, силерниң мурнуу кызыгаарыңар Дус далайны мурнуу кыдыында эгелээш, барыын чүкче шөйлүр. ⁴ Ол кызыгаар мурнуу чүккө Акравим деп бедик черже шиглей шөйлүлгөш, Цин ховузун таварып эртекш, Кадес-Варниге чедер, оортан Гацар-Аддарга четкеш, Адмонну таварып эртер. ⁵ Адмондан ыңай кызыгаар Египет-биле кызыгаарда турар хемче шиглей шөйлүлгөш, далайга чедер.

⁶ Барыын талакы кызыгаарыңар Улут далай эрии болур.

⁷ Сонгу талакы кызыгаарыңарны Улут далайдан Ор дагга чедир* демдектеңер, ⁸ а Ор дагдан Лево-Хаматка чедир демдектеңер; кызыгаарның бурунгаар үнө берген чери Педадка чедер. ⁹ Оортан кызыгаар Цифронче шөйлүлгөш, Гацар-Энанга чедер. Силерниң сонгу кызыгаарыңар ол-дур.

¹⁰ Чөөн кызыгаарыңарны Гацар-Энандан эгелеп алгаш, Шефамга чедир демдектеңер. ¹¹ Чөөн кызыгаар Шефамдан Ривлаже Аинниң чөөн талазындан шөйлүлгөш, Киннерет хөлдүң* чөөн

* 34:7 Ор даг — Лево-Хаматтан ырак эвесте бо дагны Аароннуң аңаа мөчээни Кадес-Варни чоогунда Ор даг-биле салчап болбас (20:22-28, 33:38). * 34:11 Киннерет хөл — ол ышкаш Геннисарет хөл азы Галилея хөлү деп адап турар.

33:40 Сан. 21:1 33:43 Сан. 21:10 33:44 Сан. 21:11 33:47 Ы. х. к. 32:49 33:48 Сан. 22:1

33:49 Сан. 25:1 33:52 Хост. 23:24; Ы. х. к. 7:5 33:54 Сан. 26:54 34:3 Иис. 15:1-4

34:7 Сан. 33:37-39 34:8 4 Хаан. 14:25 34:11 4 Хаан. 23:33; Иер. 39:5

талакы эриктеринге чедер. ¹² Ооң соонда Иордан хемниң кыдын дургаар баткаш, Дус далайга чедер. Силерниң черинерниң бүгү талалардан кызыгаарлары ол-дур».

¹³ Моисей израиль чонга: «Дээрги-Чаякчының тос аймакка база Манассияның аймааның чартыынга бээр кылдыр дужаап каан чери бо-дур, силер ону үлүг тырткаш, үлежип аар силер. ¹⁴ Чүге дээрге Рувимниң болгаш Гадтың аймактары төрел бөлүктөр аайы-биле база Манассияның аймааның өске чартыы хуваагылыг черлерин ап алган-дыр. ¹⁵ Ол ийи аймак база Манассияның аймаанын ол чартыы боттарының хуваагылыг черлерин Иорданың чөөн талазынга, Иерихоннун дужунга ап алган болгай» — деп айтып-чагаан.

Черни үлеп-хуваар улустун аттары

¹⁶ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁷ «Черни силерге үлеп-хуваар улус бо-дур: Элеазар бараалгакчы биле Нуннуң оглу Иисус. ¹⁸ Олар-биле кады черни хуваар кылдыр бир аймактанна бир баштың кижиден ап алынар. ¹⁹ Ол баштыңнарның аттары бо-дур:

Иуданың аймаандан — Иефоннийниң оглу Халев;

²⁰ Симеоннуң аймаандан — Аммиудтун оглу Самуил;

²¹ Вениаминай аймаандан — Кислоннуң оглу Элидад;

²² Данның аймаандан — Иоглийниң оглу Буккий;

²³ Иосифтиң оглу Манассияның аймаандан — Эфодтун оглу Ханниил;

²⁴ Иосифтиң оглу Эфремниң аймаандан — Шифтанның оглу Кемуил;

²⁵ Завулонуң аймаандан — Фарнактың оглу Элицафан;

²⁶ Иссахарның аймаандан — Азаның оглу Фалтиил;

²⁷ Асирниң аймаандан — Шеломиның оглу Ахиуд;

²⁸ Нефалимниң аймаандан — Аммиудтун оглу Педаил».

²⁹ Ханаан черни израиль чонга үлеп-хуваар кылдыр Дээрги-Чаякчының ду-жаал берген улузу ол-дур.

Левиттерниң хоорайлары (Иис. 21:1-42)

35 ¹ Дээрги-Чаякчы Моисейге Моавтын ховуларынга, Иордан хемниң кыдыынга, Иерихоннун дужунга мынча деп чугаалаан: ² «Израиль чонга мону дужаап чугаала. Олар боттарының ээлеп турар хуваагылыг черлеринден левиттерге чурттаар хоорайлардан аңгылап берзин база хоорайларны долгандыр турар шөлдери оларга үзүп берзин. ³ Левиттер ол хоорайларга чурттазын, а шөлдөр оларның шугуту мал-маганынга, кодан сүрүтлеринге одар-белчирни болзун. ⁴ Оларга бээр хоорайларынары долгандыр турар шөлдөр хоорай ханаларындан бүгү талаларже 1000 кыры дурту* шөйлүр ужурлуг. ⁵ Ортузунда турар хоорайның даштыыга чөөн талаже углай 2000 кыры дуртун, мурнуу талаже — 2000 кыры дуртун, барыын талаже — 2000 кыры дуртун, сонгу талаже — 2000 кыры дуртун хемчээп алынар. Левиттерниң хоорайлар чоогунга алыр шөлдериңиз хемчээли ол-дур.

⁶ Левиттерге берип турарынар хоорайларның алдызы хоргадаал-хоорайлар болзун — өлүрүкчү кижиниң десе бээр чери кылдыр оларны тускайлап каар силер. Оларга немей левиттерге дөртөн ийи хоорайдан аңгылап бээр силер. ⁷ Левиттерге бээр ужурлуг хоорайларынарыңиз ниити саны — дөртөн сес, оларны долгандыр турар шөлдери база левиттерге бээр силер. ⁸ Израиль чоннуң ээлел черинден хоорайлар аңгылап берип турда, хөй саныг аймак — хөй хоорайларны, эвээш санныг аймак — эвээш хоорайларны, бодунуң алыр хуваагылыг черинге дүүштүр, левиттерге аңгылап бээр ужурлуг».

Хоргадаал-хоорайлар (Ы. х. к. 4:41-43; 19:1-13; Иис. 20:1-9)

⁹ Дээрги-Чаякчы Моисейге мынча деп чугаалаан: ¹⁰ «Израиль чонга мону дамчыдып чугаала. Иорданны кежи, ханаан черже кире бергеш, ¹¹ бодунарга хоргадаал-хоорайлардан тодардап алынар. Бир кижини эндеп каан кижилер ол хоорайларже десе берип шыдаар болзун. ¹² Өлүрүкчү кижиге ол хоорайлар өлүрткен

* 35:4 Өске бурунгу сөзүглелде «2000 кыры дурту» деп бижээн.

34:12 Э. д. 15:18; Хост. 23:31; Ы. х. к. 11:24; Иис. 1:4

35:6 Ы. х. к. 4:41-43; Иис. 20:7-8 35:11 Хост. 21:13

34:17 Иис. 14:1; 19:51

34:19 Сан. 14:6

кижинин өжээнин негээн төрелинден дескеш, хоргадаар чер болур; өлүрүкчү кижини ниитилел мурнунга шииттирбээн шаанда, өлбөс ужурлуг. ¹³ Силернин аңгылап берип турарыңар хоргадал-хоорайларнын саны алды болур ужурлуг. ¹⁴ Иорданның чөөн талазынга үш хоорайдан, ханаан черге база үш хоорайдан аңгылап калыңар — хоргадал-хоорайларыңар ол болзун. ¹⁵ Шак ол алды хоорай израильчилерге-даа, силернин араңарда доктаамал азы түр када чурттап турар даштыкы кижиге-даа хоргадал-хоорайлар болзун, бир-ле кижини эндеп каан кижини ынаар десе берзин.

¹⁶ Бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини демир эт-херексел-биле согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁷ Кижини өлүр соп каап болур дашты кандыг-бир кижини холунга туткаш, өске-бир кижини согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁸ Кижини өлүр соп каап болур ыяш эт-херекселди кандыг-бир кижини холунга туткаш, өске-бир кижини согарга, демгизи өлүп калган болза, сопкан кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. ¹⁹ Өлүрткен кижини дээш өжээн негекчизини өлүрүкчүгө таваржы бергеш, ону өлүрүп каап болур. ²⁰ Бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини көөр хөңнү чогуңдан идиптерге азы олче сагыштыгы-биле бир чүве октаптарга, демгизи өлүп калган болза, ²¹ азы өжээргээш, өске-бир кижини холу-биле шанчыптарга, демгизи өлүп калган болза, халдаашкын кылган кижини — өлүрүкчү-дүр, ону өлүрүп каар ужурлуг. Өлүрткен кижини дээш өжээн негекчизини өлүрүкчүгө таваржы бергеш, ону өлүрүп каап болур.

²² А бир эвес кандыг-бир кижини өске-бир кижини душ бооп, өжээннешипейн идиптерге, азы олче эндеп болуп бир чүве октаптарга, ²³ азы эскербээни өске-бир кижиге кижини өлүр соп каап болур даш октаптарга, демгизи өлүп калган дижек. А ол кижини өлгөн кижинин дайзыны турбаан база анаа бак чүве күзевээн болза, ²⁴ ниитилел өлүрүкчү кижини биле өжээн негекчизинин аразында херекти бо дүрүмнер ёзугаар үзе шиит-

пирлээр ужурлуг. ²⁵ Ниитилел душ бооп кижини өлүргөн кижини өжээн негекчизинин холундан камгалап, оон мурнунда анаа турганы хоргадал-хоорайже дедир чорудуптар ужурлуг. Ол кижини ыдыктыг олива үзү-биле шилип чагган дээди бараалгакчынын өлүмүңгө чедир ол хоорайга артып калзын. ²⁶ Бир эвес өлүрүкчү кижини бодунун чурттап турары хоргадал-хоорайнын кызыгаарындан оон бетинде үнө бээрге, ²⁷ өжээн негекчизини ол кижини хоргадал-хоорайнын даштынга тудуп алгаш, өлүрүп каан болза, ону өлүргөн дээш буруудаас. ²⁸ Чүгө дээрге өлүрүкчү дээди бараалгакчынын өлүмүңгө чедир бодунун хоргадал-хоорайынга артып каар ужурлуг турган; а дээди бараалгакчы өлгөн соонда, ол кижини бодунун эзелер черинче ээп кээп болур. ²⁹ Ол бүгү силерге салгалдан салгал дамчып, чурттап турар шупту черлеринерге доктаадып каан дүрүм-хоойлу болзун.

³⁰ Кандыг-даа өлүрүкчү кижини элээн каш херечинин сөзүн ёзугаар өлүрүп каар ужурлуг. А чүглө чаңгыс херечи бар болза, ол кижини өлүрүп шиидип болбас.

³¹ Кижини өлүргөн дээш буруулуг кижинин амы-тынынын садызы кылдыр төлевир албанаар, ол кижини өлүрүп каар ужурлуг. ³² Бир эвес хоргадал-хоорайже дезип чоруй барган кижини бодунун черинче чаныксай бээр болза, дээди бараалгакчы өлбээнде, анаа чөпшээрел бербер, ол дээш төлевир албанаар. ³³ Чурттап турар черинерни оон-биле бужартатпаңар; төгүлгөн хан черни бужартадып каар болгай, ол чер анаа төгүлгөн хандан чүглө өлүрүкчү кижинин ханы-биле арыглаттынар. ³⁴ Чурттап турарыңар, Мээң ында турарым черни арыг эвес кылбаңар: Мен — Дээрги-Чаяакчы, израиль чоннун аразында чурттап турар мен!»

Салпаадтын кыстарының хувааглыг чери

(Сан. 27:1-7; Иис. 17:3-6)

36 ¹ Галаадтын төрөл бөлүүнүн баштыңчылары (Галаад — Махирнин оглу, Махир — Манассиянын оглу, а Манассия — Иосифтин оглу) Моисейге база израиль чоннун аймактарынын баштыңчынарынга чедип келгеш, ² мынча дээннер:

35:22 Хост. 21:13 35:25 Хост. 29:7 35:30 Ы. х. к. 17:6; 19:15 35:31 Э. д. 8:22; Хост. 21:12, 30
35:33 Ыд. ыр. 105:38 || Э. д. 9:6 35:34 Лев. 18:25

«Дээрги-Чаяакчы бистин дээргивиске черни израиль чонга үлүг тырткаш, үлөп-хуваарын дужааган болгай. Дээрги-Чаяакчы бистин акывыс Салпаадтын хувааглыг черин ооң кыстарынга дамчыдып бээрин база дужааган болгай. ³А ол кыстар израиль чоннун өске-бир аймаандан үнген эрлер-биле өгленчип алган джик. Ынчан ол кыстарнын хувааглыг чери ада-өгбевистен биске дамчып келген черден казыттынып, өске аймактын черинге каттыжа бээр-дир, биске айтып берген хувааглыг чер кызырлыр-дыр. ⁴Кажан израиль чонга Хосталга чылы кээрге, Салпаадтын кыстарынын хувааглыг черин оларнын ашакка барганы аймак шуут-ла ээлеп аар-дыр, ада-өгбевистен биске дамчып келген черден оларнын чери казыттына бээр-дир».

⁵Моисей израиль чонга Дээрги-Чаяакчынын берген айтышкынын дамчыдып чугаалаан: «Иосифтин үре-салгалынын аймаа шынын чугаалап тур. ⁶Салпаадтын кыстарынга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчынын айтышкыны бодур. Олар боттарынын эки деп көрген кижизи-биле өгленчип ап болур, ынчалза-даа чүгле ада-өгбезинин аймаанга хамааржыр төрөл бөлүктүн эр улузу-биле өгленчип алзыннар. ⁷Израиль чонга хамааржыр хувааглыг чер бир аймактан өс-

ке аймакче шилчивезин, израиль кижиге бүрүзү бодунун ада-өгбезинин аймаанга хамааржыр черни кадагалап арттырар ужурлуг. ⁸Израиль аймактарда бодунун ачазынын хувааглыг черин салгап алган кыс кижиге бүрүзү ачазынын аймаанда төрөл бөлүккө хамааржыр эр кижиге биле өгленчип алыр ужурлуг, ынчан израиль кижиге бүрүзү бодунун ада-өгбезинин хувааглыг черин салгап алыр ⁹база хувааглыг чер бир аймактан өске аймакче шилчивес. Израиль чоннун аймак бүрүзү бодунун хувааглыг черин кадагалап арттырар ужурлуг».

¹⁰Салпаадтын кыстары Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганын, ынчаар күүсеткен. ¹¹Салпаадтын кыстары: Махла, Тирца, Хогла, Милка болгаш Ноа олар ачазынын ха-дунмазынын оолдары-биле өгленчип алган. ¹²Олар Иосифтин оглу Манассиянын аймаанда бир төрөл бөлүктүн эр улузунга барып алган болгаш, оларнын хувааглыг чери ачазынын аймаанга хамааржыр артып калган.

¹³Дээрги-Чаяакчынын израиль чонга Моисейни дамчыштыр Моавтын ховуларынга, Иордан хемнин кыдынгга, Иерихон хоорайнын дужунга берген айтышкыннары болгаш дүрүмнери олдур.

Ыдыктыг хоойлуну катаптааны

Кирилде

Моисейниң Беш номуң төнчүзүнчө «Ыдыктыг хоойлуну катаптааны» деп ном кирген. Номнуң утка-хевири – еврей хоойлу доктаадыкчызы Моисейниң сөөлгү чагыг-сургаалы. Ол чагыг-сургаалды израиль чонга моав черге, Ханаанче халдап кирериниң бетинде, берген. Номну Моисейниң үш узун чугаазынга (1–4 эгелер; 5–28 эгелер; 29–30 эгелер) база төнчү кезекке (31–34 эгелер) чарып болур.

Номнуң ады мурнундагы номнарже кирген хөй хоойлулар ында катаптанып турарын көргүскен. Ооң-биле чергелештир элээн хөй санның чаа хоойлулар таваржып турар. Бо ном дээрге бар турган хоойлу-дүрүмнерниң дорт катаптаашкыны эвес, а Бурганның чагыг-керээзин чаарткаш, израильчилерниң чаа салгалынга дамчытканы-дыр. Синай дагга баштайгы чагыг-керээни чарганындан бээр барык дөртөн чыл эрткен-не болгай. Хөй хоойлулар оон-даа бурунгаар – израиль чоннуң ханаан черге сууржуң чурттай бээри, кажан аңаа чаа байдалдарга тааржыр оон-даа тодаргай хоойлужудулга херек апаары үеже өттүр көрүп турар.

Номнуң эң-не шылтараңгай кезектериниң бирээзи – Израильдин оон сонгааргы төөгүзүн тайылбырлаар арганы берип турар йөрөөшкннер болгаш каргыштар даңызы болур. Еврейлерге сургаал кылган Бурганның медээчилери (ылаңгыя Иеремиа) шак ол йөрөөшкннер болгаш каргыштарны болганчок-ла барымдаалаар турган. Бурганның өргээзин бистин эрага чедир VII-ги чүс чылда чаартып турда, аңаа тывылган ном – бо ном азы ооң элээн улуг кезии ол бооп чадавас (4 Хаан. 22 эгени көр). Иосия хаан улустуң шагда-ла уттупканы Бурганның негелделерин база Ооң сөзүн тоовас улуска кыжанган каргыштарын дыңнап кааш, коргуп-сүртей берген болгаш мөзү-шынар, шажын-чүдүлгө талазы-биле Моисейниң үезинден бээр израиль ниитилелге туруп көрбээн эң шынгы арыглаашкынны эгелээн.

Бо ном монотеизмниң (чаңгыс Бурганга бүзүрээр, мөгөөр чоруктун) тодаргай илерээшкни болур база бүдүн еврей хоойлунуң алыс ужуру – чүглө Дээрги-Бурган-Чаяакчыга мөгөйип, Аңаа чүдөн артык ынак болурунда деп көргүзүп турар.

Ханаан черни ээлээр дугайында дужаал

1 ¹ Бо сөстөр дээрге Моисейниң бүгү израиль чонга Иордан хемниң чөөн талазында Арава шынаага база ээн кургаг ховуга, Суфтуң джунга, Фаран, Тофел, Лаван, Асирот болгаш Дизагав хоорайларның аразынга чугаалаан сестери-дир. ² (Сеир дагларынга чедер орук-биле Хорив дагдан Кадес-Варниге чедир он бир хүн дургузунда чоруур турган.) ³ Египеттен хосталып үнген соонда, дөртөнги чылдың он бир айның бирээде Моисей израильчилер-биле чугаалашкаш, оларга

хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының айтып-чагаан бүгү чүвезин дамчытканы ол. ⁴ Эсевон хоорайга чуртун чагырып турган амор хаан Сигонну база Аштарот болгаш Эдрея хоорайларга чуртун чагырып турган Васанның хааны Отгу базып каан соонда, ⁵ Моисей Иорданның чөөн талазынга, моав черге, бо хоойлуну тайылбырлап эгелээн:

⁶ «Хорив даг эдээнге турувуста, бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы биске: „Бо даг чанынга чежеге дээр турар силер. ⁷ Барып көжүп үнүңер: амор чоннуң даглыг чуртунче, оларның шупту

^{1:2} Хост. 3:1; 17:6; 33:6 || Сан. 13:26; 32:8

^{1:3} Сан. 14:33

^{1:4} Сан. 21:21-35

^{1:6} Хост. 19:1;

Сан. 10:11-12 ^{1:7} Сан. 13:30

кожаларының чурттап турар черлеринче: Иордан хемнин шынаазынче, даглыг черже, Шефела деп шат черже, Негевче болгаш далай эринче чоруй барыңар; ханаан черни таварып эрткеш, Ливан дагларыңа, улуг Евфрат хемге чеде беринер. ⁸ Көрүнер даан, Мен бо черни силерге берип тур мен, ам баргаш, Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөнерге — Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга база оларның үре-салгалыңа бээр бооп даңгыраглааны бо черни өңчү кылдыр хүлээп алыңар* — дээн болгай».

Израильдиң баштыңчыларын томуйлааны

⁹ «Мен ынчан силерге мынча деп турдум чоп: „Силерни чааскаан ууп чуктеп шыдавас-тыр мен. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни өстүрүп-көвүдөдип кагды, ам дээрде сылдыстар дег хөй-дүр силер! ¹¹ Ада-өгбөнөрниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы силерни амгы саныңардан муң катап көвүдөтсин, силерге азаап турганы дег, ачы-буянын хайырлазың! ¹² Мен канчап-ла чааскаан силерниң аар-бергөнерни ууп, үүрге-чүүгүнерни чүктөп шыдажып, чаргыңарны чарар мен?! ¹³ Бодаңарга аймактар айы-биле угаан-сарыылдыг, шылгаттыңан* улустан шилип алыңар, мен оларны силерге баштыңчылар кылып бээр мен“.

¹⁴ Силер менээ: „Сээң биске айтылган шиитпирин эки-дир“ — деп харыкладыңар. ¹⁵ Мен ынчан силерниң аймактарыңардан кол кижилерни: угаан-сарыылдыг, шылгаттыңан* улусту кыйгырткаш, силерге баштыңчылар кылып каан мен — олар муң, чүс, бежен болгаш он кижиге даргалар база аймак бүрүзүндө удуртукчулар апарган.

¹⁶ Мен ынчан силерниң демги баштыңчыларыңарга мынча деп айтыпчагаан мен: „Ха-дуңма чонуңарның чаргы-чаалызың дыңнап, бир израиль кижиге израиль кижиге-биле-даа, даштыкы кижиге-биле-даа чаргылдажып турар болза, шынны-биле шиидинер. ¹⁷ Шииткел үндүрүп тура, улусту ылгай көрбөнер, аргажок ынай-даа, өндүр улуг-даа кижини деңге дыңнаңар, кандыг-даа кижиден

кортпаңар, чүге дээрге силер улусту Бурганның адындан шиидип турар силер; а шиитпирлээри эмин эрттир берге херекти менээ эккелдинер, ону дыңнап көргөш, бодум шиитпирлээр мен“. ¹⁸ Оон мен силерниң кылдыр ужурулут шупту ажал-херектеринерге хамаарыштыр айтышкыннарың база-ла ынчан берген мен».

Хайгыылдаашкын база чоннуң кортканы (Сан. 13; 14)

¹⁹ «Бис ынчан Хоривтен көжүп үнгөш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың дужааганын эзугаар, амор чоннуң даглыг чуртунга чедер орук-биле чорупкаш, силерниң көргөниңер аажок улут коргунчуг ээн кургаг ховуну таварып эрткеш, Кадес-Варниге чеде берген бис. ²⁰ Мен силерге: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турары амор чоннуң даглыг чуртунда чедип келдинер. ²¹ Көрүнер даан, бо черни Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге берип турар-дыр. Барып, ада-өгбөнөрниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны силерге чугаалап турганын эзугаар, ону ээлеп алыңар, кортпаңар-даа, сүрээдөвөнөр-даа“ — дээн мен.

²² А силер ынчан шупту менээ чедип келгөш: „Бо черни биске шинчип көрүп бээр улустан баштай чорудуптаалы, олар бистиң эртер ужурулут оруувус база барып чедер хоорайларывыс дугайында меддээн эккелзин“ — дээн силер.

²³ Ол бодалды таарымчалыг деп көргөш, силерниң араңардан он ийи кижини — аймак бүрүзүндө-не бир кижиге кылдыр — шилип алган мен. ²⁴ Хайгыылчылар чорупкаш, даглыг черже үнгөш, Эшкол шынаага чеде бергөш, ону шинчип көргөн. ²⁵ Оон ол черниң чимистерин тутуп алгаш, биске эккелгөш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турары чер дугайында меддээлөп: „Эки чер-дир“ — деп чугаалаан.

²⁶ А силер ынаар үнүксөвейн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкынынга удуруланып, ²⁷ чадырларыңарга: „Биске хөңнү чок болгаш база бисти амор чоннуң холунга хүлээдип берип, узуткап каар дээш, Дээрги-Чаяакчы бисти египет черден үндүрө берген-дир. ²⁸ Ынаар

* 1:13, 15 Азы: «Дуржулгалыг» азы «ат-сураглыг».

1:8 Э. д. 12:7; 26:3; 28:13 1:9 Хост. 18:18; Сан. 11:14 1:10 Э. д. 15:5 1:11 2 Хаан. 24:3
1:15 Хост. 18:25; Сан. 11:16 1:16 Лев. 19:15; Ы. х. к. 16:18-19; У. ч. 31:9 1:17 Хост. 23:2-3;
Лев. 19:15 || Хост. 18:22, 26 1:21 Ы. х. к. 31:8; Инс. 1:9

чедер харыывыс кайда боор. Хайгылыч ха-дуңмавыс ‘Ол чон бистен күчүлүт, улуг-шыырак-тыр, ооң хоорайлары улуг болгаш дээрге чедип туурап быжыг-лалдарлыг-дыр, Энактын үре-салгалын* безин анаа көрдүвүс’ деп чугаалааш, сорук-күжүвүстү кошкадыпты” — деп хыйланып турган силер.

²⁹ А мен силерге: „Ол чондан корт-паңар-даа, сүрээдевенер-даа. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар мурнуңарда бар чыдар болгай. Ол, бодуңар көрүп туруңарда, Египетке силерге кылганы дег, силерниң таланаңарга чаалажыр. ³¹ Эң кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни бүтү эрткен орууңарга, бо черге чедип келгиченерге чедир, ада кижинин оглун чүктөп чорууру дег, чүктөп чораанын көргөн-не болгай силер“ — дээн болгай мен.

³² Ынчалза-даа ол таварылгада Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга бүзүрвейин бардыңар; ³³ силерге турлагжып алыр чер көрүп бээр дээш мурнуңарга орук баштап бар чыткан Бурганга, силерге орук айтыр дээш дүңе — от аразыңга, а хүндүс — булут аразыңга бар чыткан Бурганга бүзүрвейин бардыңар».

Бурганның чонну кезеткени (Сан. 14:20-45)

³⁴ «Дээрги-Чаяакчы силерниң чугаа-сөзүңерни дыннап кааш, килеңнеп: ³⁵ „Бо улустан, бо бузуттуг салгалдан кым-даа ада-өгбөңерге бээр бооп аазааным эки черни көрбөс. ³⁶ Чүглө Иефонийниң оглу Халев ол черни көөр; Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагыртканы дээш, Мен анаа болгаш ооң үре-салгалыңга таварып эрткен черин бээр мен“ — деп дангыраглаан.

³⁷ Силерниң хайыңар-биле Дээрги-Чаяакчы меңээ безин килеңнеп, мынча дээн: „Сен база ол черге кирбес сен; ³⁸ Нуннуң оглу, сээң дузалакчың Иисус — ынаар кирер киж и ол-дур, сен ону сорук кирип, быжыглап каг, чүге дээрге ол черни ээлээр кылдыр, израиль чонну баштап кири бээр киж и ол-дур. ³⁹ Дайзыннарга олча-тывыш болу бээр улус-

тур’ деп турган чаш ажы-төлүңер, амгы үеде эки-бакты ылгап билбес оолдарыңар демги черге кире бээр, оларга ол черни бээримге, ээлеп алыр. ⁴⁰ А силер дедир эгтеп, Кызыл далай чедер орук-биле эң кургаг ховуже чоруптуңар“.

⁴¹ Ынчан силер меңээ: „Дээрги-Чаяакчының мурнуңга бачыт үүлгеткендир бис, ам барып, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске дужааганын эзугаар чаалажылы” — деп харыылаан силер. Ооң соонда кайыңар-даа дайынчы херекселин астып алгаш, дагылы черге үңе бээри шуут белең деп бодаан. ⁴² А Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Оларга: ‘Ынаар үңмөңөр база дайылдашпаңар, чүге дээрге араңарда Мен чок-тур мен. Оон башка дайзыннарыңарга чылча шаптырар силер’ — деп чугаала” — дээн.

⁴³ Мен силер-биле чугаалашкан мен, ынчалза-даа мени тоовайин, Дээрги-Чаяакчының айтышкынынга удурланып, туранар улгадып, дагылы черге үңе бердир. ⁴⁴ Ол дагылы черниң чурттакчылары — амор чон силерге удур чаалажып үңгөш, силерни арылар ышкаш сывыртап, Сеирден эгелээш, мырынай Хормага чедир чылча шаап турган. ⁴⁵ Силер ынчан эеп келгөш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, ыглажып турдуңар, а Ол сөстөринерни дыңнавайин эрттирип, силерни тоовайин барган. ⁴⁶ Ынчангаш силер Кадеске ол хире үр болган силер».

Израиль чон

Эдом, Моав болгаш Аммоннуң чоогунда

2 ¹ «Бис дедир ээпкеш, Дээрги-Чаяакчының меңээ чугаалаанын эзугаар, Кызыл далай чедер орук-биле эң кургаг ховуже чорупкаш, Сеир дагларын үр үе дургузунда оюп эртип келген бис. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча деп чугаалаан: ³ „Бо дагларны чежеге дээр оюп эртип кээр силер, сонгу чүкче ээптинер. ⁴ Чонга мону айтып-чагы. Силер чаңгыс сөөк ха-дуңмаңар — Исавтын үре-салгалының чурттап туары Сеирни таварып эртер силер. Олар силерден корга бээр, ⁵ ындыг-даа болза, олар-биле дайылдажырыңдан кичээниңер, чүге дээрге Сеир

* 1:28 Энактын үре-салгалы дээрге кайгамчык улуг мага-боттуг улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (Сан. 13:23; Ы. х. к. 2:10; 9:2; Ис. 11:21-22 көр).

1:30 Хост. 14:14 1:31 Хост. 19:4; Ы. х. к. 32:11; Иса. 46:3 1:33 Хост. 13:21 1:36 Сан. 14:6-9, 24
1:37 Сан. 20:12; 27:14 1:38 Хост. 24:13; Сан. 27:18-20 1:46 Сан. 20:1; Башт. 11:17
2:1 Сан. 14:25; 21:4

дагларын ээлеп чурттаар кылдыр Исавка хүлээдип берген болгаш, оларның черинден силерге идик улдуңу хире-даа чер бербес мен. ⁶ Аыш-чемни олардан акша-биле садып чиңер, сугну база акша-биле садып ижиңер⁶.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң кылып турар бүгү чүүлдеринерге ачы-буянны хайырлаан, шак бо кончуг улуг ээн кургаг ховуда көжүп чоруп турарыңарны-даа билер болгай; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силер-биле дөргөн чыл кады чоруп тур, хереглээн бүгү чүвө-нерни ап келдиңер. ⁸ Оон Сеирде чурттап турар ха-дунмавыс болур Исавтың үре-салгалының чаны-биле эрте берип, Арава шынаада Эйлат биле Эцион-Гаверни таварып эрткен оруктан эгеш, Моав ховузунче шиглей чорупкан бис.

⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: „Моав чонну кызып-кыйба, ооң-биле дайылдашпа, чүгө дээрге Ар хоорайны Лоттуң үре-салгалыңга* ээледиң каан мен, ынчангаш ооң черинден сенээ хензиг-даа чер бербес мен“.

¹⁰ (Оон мурнунда ол черге эмим чон – улуг-шыырак, хөй санныг, Энактың үре-салгалы ышкаш бедик-чаагай улус – чурттап турган. ¹¹ Ол улусту, Энактың үре-салгалын дег, рефалар деп санап турган, а моавтар оларны эмимнер деп адап алган. ¹² А Сеирге оон мурнунда хоррей чон чурттап турган, оон Исавтың үре-салгалы оларны чер-чуртундан үндүр сывырып, узуткап каапкаш, оларның черин ээлеп алган – израиль чон база Дээрги-Чаяакчының берген өңчүзү болур черни ынчалдыр ээлеп алган болгай.)

¹³ Дээрги-Чаяакчы: „Ам көдүрлүп, Заред хемниң шынаазын кеже беринер“ – дээрге, шынааны таварып эрте берген бис. ¹⁴ Кадес-Варниден көжүп үнгөш, Заредти кеже берген үевиске чедир үжөн сес чыл шуужуп эрткен. Ол үе дургузунда бистиң турлаавыста дайылдажып шыдаар эр улустун салгалы, Дээрги-Чаяакчының оларга хамаарыштыр даңгыраглап турганы дег, бүрүнү-биле кыр-

лып калган. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының холу оларны, когу үзүлгүжөгө чедир, турлагда чон аразындан төндүр узуткап турган. ¹⁶ Ол салгалдың дайылдажып шыдаар эр улuzu шупту кырлып, чон аразыңга артаанда, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: ¹⁸ „Сен ам Моавтың кызыгаарындан үнүп, Ар хоорайны чаны-биле эртип бар чыдыр сен. ¹⁹ Аммон чонга чоокшулап келген-дир сен. Оларны кызып-кыйба, олар-биле дайылдашпа; аммон чоннуң черинден сенээ хензиг-даа чер бербес мен, чүгө дээрге ол черни Лоттуң үре-салгалыңга* ээледиң каан мен“.

²⁰ (Ол чурт рефаларның чурту деп база санаттынып турар, оон мурнунда аңаа рефалар чурттап турган, а аммоннар оларны замзумимнер деп адап алган. ²¹ Олар улуг-шыырак, хөй санныг, Энактың үре-салгалы ышкаш бедик-чаагай чон болур; Дээрги-Чаяакчы оларны, аммоннар чедип кээрге, узуткап каан. Аммон чон замзумимнерниң черин эжелеп алгаш, аңаа чурттай берген. ²² Исавтың үре-салгалы Сеирге чедип кээрге, Бурган база ынчалдыр кылып, хоррей чонну узуткап каан болгай – олар хоррейлерниң черин эжелеп алгаш, амдыгаа чедир ында чурттап турар. ²³ А Кафтордан чедип келген кафтор чон* Газа хоорайга чедир суурларга чурттап турган аввей чонну узуткап кааш, оларның черинге чурттай берген.)

Сигон хаанның тиилеттиргени (Сан. 21:21-26)

²⁴ „Дээрги-Чаяакчы оон мынча дээн: „Көдүрлүп, көжүп үнгөш, Арнон хемни шынаазын кеже бер; көр даан, сээң холуңга Эсевоннуң амор сөөктүг хааны Сигонну база оон черин хүлээдип берип тур мен – ооң-биле дайылдажып, ол черни эжелеп ап эгеле. ²⁵ Бо хүнден эгелээш, чырык черде бүгү чоннар сенден коргуп, сүрээдээр кылдыр кылып каар мен; сээң дугайында дыңнап каан чоннар аажок коргуп, сүрээдээнинден сирилей бээр“.

* 2:9, 19 Лоттуң үре-салгалы – моав биле аммон чоннар (Э. д. 19:36-38 көр). Лот болза Авраам өгбениң төрөл дунмазы турган. * 2:23 Кафтор чон – филистимнерниң ада-өгбөзи болур чоннун ады (Иер. 47:4; Ам. 9:7 көр).

2:5 Э. д. 36:8 2:7 Сан. 14:33 2:8 3 Хаан. 9:26 2:9 Башт. 11:15 2:10 Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28 2:11 Э. д. 14:5; Ы. х. к. 2:11, 20; Ис. 12:4; 13:12; 2 Хаан. 21:16; 1 Чыл. 20:4 || Э. д. 14:5-6 2:12 Э. д. 36:20-30 2:13 Сан. 21:12 2:14 Сан. 14:29-35; 26:64-65 2:19 Башт. 11:15 2:20 Э. д. 14:5-6 2:22 Э. д. 36:20-30 2:23 Ис. 13:3-4 2:25 Хост. 15:14-16; 23:27

²⁶ Мен ынчан Кедемот ховуздундан Эсевонда Сигон хаанче төлээлекчилерим чорудуптарымга, олар анаа эп-найырал саналдап, сөс дамчыткан: ²⁷ „Силерниң черинер таварты эрте бээр-ин биске чөпшээреп көрүнөр. Бис чүглө орук-биле чоруп, он-даа, солагай-даа талаже эгбейн эрте бээр бис. ²⁸ Азш-чемиңерни акша-биле садып чиир бис, суунарны база акша-биле садып ижер бис, чүглө кылаштап эрте берип көрээли. ²⁹ Иорданны кежиң, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске берип турар черинге чедө бергиве биске чедир, черинер таварып эртерин, Сеирде чурттап турар Исавтын үрө-салгалы база Арда чурттап турар моавтар дег, биске чөпшээреп көрүнөр“.

³⁰ Ынчалзакжэ Эсевоннун хааны Сигон биске бодунун черин таварып эртерин чөпшээрэвезин, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ону силернин холунарга хүлээдиң бээр дээш, дошкуурадың база чөрүүдидиң каан; ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр!

³¹ Дээрги-Чаяакчы менээ: „Көр даан, Мен сенээ Сигонну база оон черин хүлээдиң берип эгеледим, оон черин эжелеп ап эгелей бер“ — дээн.

³² Сигон ынчан бодунун шупту албаты чону-биле Иааца деп черге биске удур тулчуп үнүп келген. ³³ А Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Сигонну биске хүлээдиң бээрге, ону, оон оолдарын база шупту албаты чонун басып каан бис. ³⁴ Ол үеде бис Сигонга хамааржыр хамык хоорайларны эжелеп алгаш, оларның шуптузунун чурттакчы чонун бүрүнү-биле узуткап каан бис — эр-даа, херэежен-даа улусту, ажы-төлдү-даа чок кылып, кымны-даа диригге арттырбаан бис. ³⁵ Чүглө оларның мал-маганын база эжелеп алганывыс хоорайларда үнелиң чүүлдерин бодувуска олча-тывыш кылдыр ап алган бис. ³⁶ Арнон хемниң эринде турар Ароер хоорай биле шынаада турар өске-бир хоорайдан эгелээш, Галаадка чедир биске удур туржуп шыдаар хоорай турбаан, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс оларның шуптузун биске хүлээдиң берген. ³⁷ Чүглө аммоннарның черинче чоокшулаваан силер; Иавок хемниң кыдында

база дагларда турар хоорайларынче — Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың оларга дээрин хоруп кааны шупту черлерже — чоокшулаваан силер».

Ог хаанның тиилеттиргени (Сан. 21:31-35)

З ¹ «Оон өскээр эгтеш, Васанче шиглей чорупкан бис. Васанның хааны Ог бодунун шупту албаты чону-биле Эдрея чанынга биске удур тулчуп үнүп келген. ² Дээрги-Чаяакчы менээ: „Ол хаандан кортпа, Мен ону, оон шупту албаты чонун база чуртун сээң холунга хүлээдиң бээр мен; сен ону Эсевонга чуртун чагырып турган амор хаан Сигонну ышкаш аажылаар сен“ — дээн.

³ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Васанның хааны Огу, оон бүгү албаты чонун бистиң холувуска хүлээдиң берген; бис оларны кырып каарывыска, чаңгыс-даа дириг кижиге артпаан! ⁴ Ынчан Огга хамааржып турган хамык хоорайларны эжелеп алган бис; чаңгыс-даа хоорай биске чагыртпайн барбаан: алдан хоорайны — шупту Аргов девискээрни, Ог хаанның күрүнези Васанны чагырып алган бис. ⁵ Ол хоорайлар шупту бедик ханалар-биле, хаалгалар болгаш дээктер-биле быжыглаттыңган турган. Дыка хөй быжыглал чок хоорайларны база эжелеп алган бис. ⁶ Эсевоннун хааны Сигоннун хоорайларынга кылганывыс дег, хоорай бүрүзүнде чурттап турар эр-даа, херэежен-даа улусту, ажы-төлдү-даа кырып каапкан бис. ⁷ А хамык мал-маганны база ол хоорайларның бүгү үнелиң чүүлдерин олча-тывыш кылдыр ап алган бис.

⁸ Бис ол үеде ийи амор хаанның чагырганы Иорданның чөөн талазында черни — Арнон хемден Эрмон дагга чедир — хунаап алган бис. ⁹ (Сидоннун чурттакчылары Эрмон дагны Сирион деп адаар, а амор чон ону Сенир деп адаар болган.) ¹⁰ Оргулааш черде турар хамык хоорайларны, бүгү Галаадты база бүгү Васанны — Ог хаанның күрүнезинде Салха биле Эдрея хоорайларга чедир эжелеп алган бис».

¹¹ (Васанның хааны Ог дээрзи арткан сөөлгү рефаларның бирээзи турган

2:27 Сан. 20:17-19 2:29 Сан. 20:20 2:36 Ис. 13:9 3:2 Сан. 21:33-34 3:4 3 Хаан. 4:13

3:6 Ы. х. к. 7:2 3:9 Ы. х. к. 4:48; Ис. 11:3; 12:5 || Ыд. ыр. 28:6; 1 Чыл. 5:23; Сол. ыр. 4:8; Ис. 27:5 3:11 Э. д. 14:5; Ы. х. к. 2:11, 20 || 2 Хаан. 11:1; 12:26

чүве-дир. Ооң демир оруну* аммоннар-
ның Равва хоорайында ам-даа бар бол-
дур ийин. Кыры дурту-биле хемчээр-
ге, ол оруннун узуну тос кыры, дооразы
дөрт кыры болган.)

**Иорданның чөөн талазында черни
эжелеп алганы**

¹² «Бистин ынчан эжелеп алган чер-
ивисти: Арнон хемниң шынаазының ча-
нында турар Ароер хоорайдан эгелээш,
даглыг Галаадтын чартык кезиин — ын-
да турар хамык хоорайлар-биле катай —
Рувим биле Гадтын аймактарынга хүлээ-
дип берген мен. ¹³ А Галаадтын арткан
кезээ биле Огтун күрүнези Васанны бү-
рүнү-биле Манассияның аймааның чар-
тыынга берип каан мен. (Бүгү Аргов де-
вискээрни — бүгү Васанны „рефалар
чурту“ деп адаар чүве. ¹⁴ Манассиянын
үре-салгалы Иаир дээрзи бүгү Аргов де-
вискээрни гессур биле мааха аймактар-
ның кызыгаарынга чедир эжелеп алгаш,
Васанны бодунуң ады-биле „Иаирниң
хоорай-суурлары“ деп адап алган, ол ат
амдыгаа чедир арткан.) ¹⁵ Махирниң тө-
рөл бөлүүнге Галаадты хүлээдип берген
мен. ¹⁶ А Рувим биле Гадтын аймактар-
ынга Галаадтан Арнон хемге чедир чер-
ни хүлээдип берген мен; ол черниң бир
талакы кызыгаары Арноннун шынаа-
зынын ортузу-биле эрткен, а Иавоктун
шынаазы — аммон чон-биле кызыгаар
бооп турган; ¹⁷ ол ышкаш Иордан хем-
ниң чөөн талазында шынааны база соң-
гу чүкте Киннерет хөлден мурнуу чүк-
те Дус далайнын (азы Арава далайынын)
чөөн талазында Фасги сынның эдээнге
чедир черни хүлээдип берген мен.

¹⁸ Ол үеде силерге мынча деп айтып-
чагаан мен: „Дээрги-Чаяакчы Бурган-
ыңар силерге бо черни ээлээр кылдыр
берген-дир. Дайылдажып шыдаар шүп-
ту эр улузуңар чепсегленгеш, ха-дунма-
нар болур израиль чонну баштап алгаш,
мурнап чорупсун; ¹⁹ чүгле кадайларыңар,
ажы-төлүңер база мал-маганыңар — а си-
лерде мал-маган эндерик дээрзин билir
мен — силерге айтып бергеним хоорай-

ларга артып калзын. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы
ха-дунманарга база, силерге ышкаш,
тайбың чуртталганы хайырлаарга, олар
Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның Иор-
данның барыын талазынга берип турар
черин ээлеп аарга, чүгле ынчан силер-
ниң кайыңар-даа мээң хуваап бергеним
черинерже эеп кээп болур“.

²¹ Иисуска база ол үеде: „Дээрги-Ча-
яакчы Бурганыңарның демги ийи хаан-
ны канчанганын ийи караң-биле көр-
ген болгай сен; таварып эртерин бүгү
күрүнелерни база Ол ынчаар аажылаар.
²² Олардан кортпанаар, Дээрги-Чаяакчы
Бурганыңар Боду силерниң таландарда
чаалажып турар болгай“ — деп чагып
турган мен.

**Моисейниң Ханаанче
кирип болбас ужурулу**

²³ «Мен ол үеде Дээрги-Чаяакчы-
га чанньип тейлеп: ²⁴ „Дээрги-Чаяакчы,
Дээргим! Сен Бодуннун чалчанга өндүр
бедиини база күчү-күжүнү көргүзүп
эгелей бердин. Сээни дег ажыл-херек-
терни кылып, Сээни дег күчү-күштү
көргүзүп шыдаар өске бурган дээрде-даа,
черде-даа бар бе? ²⁵ Иорданның ынды
чарыгынче кече бергеш, ында чаттылып
чыдар эки черни, чараш даглыг черни
база Ливан дагларны көөрүн чөпшээр-
реп көрөм!“ — деп турган мен.

²⁶ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы си-
лерниң хайыңар-биле меңээ килеңней
берген турган болгаш, мени тоовайн бар-
ган. Ол меңээ мынча дээн: „Болгаан!
Меңээ моон соңгаар ынча диве; ²⁷ Фасги
сынның бажынче үне бергеш, барыын,
сонгу, мурнуу болгаш чөөн чүкче көр-
үп көр. Караң-биле көрүп ал; бо Иор-
дан хемни кешпес-тир сен. ²⁸ Иисусту
чагып-сурга, ону быжыктырып, сорук
кирип каг, чүге дээрге бо чонну баш-
тап чоруур база сээң ам көрүп каарың
черни оларга ээлээр кылдыр бээр ки-
жи — ол-дур“.

²⁹ Оон бис Бет-Фегорнун дужунда
шынаага доктаап туруп алган бис».

* 3:11 Азы: «Ооң даш хомду-хааржаа».

3:12 Сан. 32:33; Ис. 13:8 3:14 Башт. 10:4 3:15 Сан. 32:39-41; 1 Чыл. 2:22 3:16 Сан. 21:24;
Ис. 12:2 3:17 Сан. 34:11 || Ис. 3:16 3:19 Сан. 32:17-26; Ис. 1:14 3:20 Ис. 1:15; 22:4
3:21 Ы. х. к. 7:19; Ис. 10:25 3:22 Хост. 14:14 3:24 Хост. 15:11 3:26 Сан. 20:12; Ы. х. к. 1:37
3:27 Сан. 20:12; 27:12-13; Ы. х. к. 31:2; 32:52; 34:4 3:28 Сан. 27:18-19; Ы. х. к. 1:38
3:29 Сан. 25:5

**Бурганның хоойлузунга
чагыртсын дээн чагы**

4 ¹ «Ынчангаш, израиль чон, сагыыр кылдыр силерге өөредип турарым дүрүм, хоойлуларны дыннаңар. Оларны күүседир болзунарза, амы-тынныг артар силер, ада-өгбөцөрниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге берип турар черин өнчү кылдыр алыр силер. ² Мээң силерге берип турар айтышкыннарымга чүнү-даа немевенер, оон чүнү-даа казыванар; силерге чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның айтышкыннарын сагыңар. ³ Дээрги-Чаяакчының Фегор деп черге кылган чүвезин караңар-биле көргөн болгай силер: Ваал бурганга мөгөйгөн кижилер бурузун Дээрги-Чаяакчы Бурганынар силерниң араңарга амылыг арттырбаан болгай, ⁴ а силер, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга бердинген улус, шуптуңар амдыгаа чедир дириг-дир силер. ⁵ Көрүңер даан, Дээрги-Чаяакчы Бурганының меңээ дужааганын ёзуугаар, дүрүм, хоойлуларны силерге өөредип кагдым, эжелеп аар дээш кирип турарыңар черге оларны сагыңар. ⁶ Оларны кадагалап, күүседир болзунарза, өске чоннар мурнунга угаан-сарыылдыг улус бооп көстүр силер, ол чоннар демги бүгү дүрүмнер дугайында дыннап кааш: „Шынап-ла, бо өндүр улуг чон угаан-сарыылдыгыңар!“ — дээр.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кажан-даа дуза дилеп кыйгыравыска, Ооң биске чоогу дег, ындыг чоок бурганнарлыг өске кандыг өндүр улуг чон барыл? ⁸ Мээң бөгүн силерге берип турар бүгү өөредим дег, ындыг чөптүг дүрүм, хоойлуларлыг өске кандыг өндүр улуг чон барыл? ⁹ Чүгүл сеткил-сагыжынарны кадагалаңар, караңар-биле көргөңилер Бурганның ажил-херектерин утуңар халак, олар силерниң назыныңар дургузунда чүрээнерге шыгжаттынып артсын; шак ол ажил-херектерни ажы-төлүңерге-даа, оларның ажы-төлүңге-даа чугаалап беринер. ¹⁰ Хорив даг чанынга Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның мурнунга турганыңар хүнде Ол меңээ мын-

ча дээн: „Чонну Мээң чанымга чыывыт, оларга Бодумнуң сөстөримни дыннадып берейн — олар дыңнап алгаш, чер кырынга чурттаар назынының дургузунда Менден коргуп өөренип алзын база ажы-төлүн ол бүгүге өөредип кагзын“.

¹¹ Силер чоокшулай бергеш, даг эдээнге туруп алган силер, а даг дээрнин хиндиинге чедир өөскээн отка бургедипкен, дүмбей караңгы дүжүп, ону сырый кара булут бургей апкан. ¹² Дээрги-Чаяакчы силерге от иштинден чүве чугаалаан, Ооң чүү дээрнин дыңнап турган силер, а овор-дүрзүзүн көрбөөн силер, чүгүл үнүн дыңнаан силер. ¹³ Ол Бодунуң чагыг-көрээзин — он айтышкынны — силерге чарлааш, ону күүседирин дужаагаш, ийи калбак дашка бижип каан. ¹⁴ Ол үеде Дээрги-Чаяакчы меңээ силерни, эжелеп аар дээш кирип турарыңар черге сагыыр кылдыр, дүрүм, хоойлуларга өөредип каарын дужааган».

**Дүрү-бурганнарга мөгөөринден
кичээндириг**

¹⁵ «Сеткил-сагыжынарны кадагалаңар, Дээрги-Чаяакчы Хорив дагга от иштинден силерге чүве чугаалап турган хүнде, Ооң кандыг-даа овор-дүрзүзүн көрбөөн болгай силер. ¹⁶ Кичээниңер! Самырап, бодуңарга эр азы херээжен кижилер хевирин көргүскен кандыг-бир шуткаан азы чазаан дүрзү кылып алдыңар халак. ¹⁷ Черде бар кандыг-бир мал-маганыңар, дээрде ужуп чоруур кандыг-бир чалгынныг куштуң дүрзүзүн кылып алдыңар халак; ¹⁸ чер кырында соястап чоруур кандыг-бир амытаннның, черден куду деңнелдиг сугларда кандыг-бир амытаннның дүрзүзүн кылып алдыңар халак. ¹⁹ Дээрже көргөш, ооң шупту аг-шерин: хүннү, айны, сылдыстарны көрүп кааш, элзеттирип, оларга мөгөйип, бараан болуп эгелединер халак, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол бүгүнү дээр адаанда шупту өске чоннарга, оларның үлүгү кылдыр, хуваап берген болгай, ²⁰ а силерни, Ооң хуу өнчүзү болзун дээш, хайылдырар суугудан ужулган дег, Египеттен үндүрүп эккелген болгай.

4:1 Лев. 18:5 4:2 Ы. х. к. 12:32; У. ч. 30:6; Ажыд. 22:18 4:3 Сан. 25:1-9 4:6 Ыд. ыр. 118:98 ||

Иов 28:28; Ыд. ыр. 110:10 4:7 2 Хаан. 7:23; Ыд. ыр. 118:151; 144:18 4:8 Рим. 3:2; 7:12

4:9 Ы. х. к. 6:7; 11:19; 32:46; Ыд. ыр. 77:4; Иоил 1:3 4:10 Хост. 19:9, 16 4:11 Хост. 20:21;

Евр. 12:18 4:13 Хост. 20:1-17; Ы. х. к. 5:6-21 || Хост. 24:12; 31:18 4:16 Хост. 20:4-5; Рим. 1:23

4:19 Иов 31:26-28; 4 Хаан. 17:16; 21:3; Иер. 8:2 4:20 3 Хаан. 8:51; Иер. 11:4

Ам Бурганның ындыг чону болганынар көсүкү-дүр.

²¹ Силерниң хайынар-биле Дээрги-Чаяакчы Бурганынар менче килеңнеп, мээң Иорданның ындыг чарыынче кеш-пезимни база Ооң силерге берип тура-ры эки черге кирбезимни даңгыраглаан.

²² Ынчангаш Иорданны кешпейн, бо черге өлүр болган-дыр мен, а силер хемни кешкеш, дуу эки черни эжелеп аар силер. ²³ Чүгүл кичээниңер: Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның силер-биле чарган чагыг-керээзин утпаңар база Ооң силерге хоруп дужааганын ёзугаар бодуңарга кандыг-даа хевирлиг дүрзүлөр кылып албаңар. ²⁴ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганынар — өрттендир чиир от-тур, хүннээчел Бурган-дыр.

²⁵ А ол черге ажы-төлүңөр база олар-ның ажы-төлү төрүттүгүнүп келгенде, чүве тоовастан, самырап: кандыг-даа хевир-лиг дүрзүлөр кылып алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынар мурнунга бузут үүлгедип, Ону хорададып алган дижик силер.

²⁶ Ынчаар болзуңарза, бөгүн дээр биле черни силерге удур херечилер кылдыр кыйгырып, сагындырып тур мен: ээлеп алыр дээш Иорданны кежиңи тура-рынар черден доп-дораан ис чок чиде бээр силер, аңаа үр-даа чурттавайын, узут-каттырып аар силер! ²⁷ Дээрги-Чаяакчы силерни өске чоннарже тоо быдара-дып чорудуптар, Ооң силерни аппаары чоннар аразынга эвээш санныг бооп артар силер. ²⁸ Силер аңаа кижиге холу-биле ыяштан азы даштан кылган, көрүп, дыңнап, чемненип, чыт билип шы-давас бурганнарга бараан болур силер.

²⁹ Ынчалза-даа ол чурттарга Дээрги-Чаяакчы Бурганынарже чүткүп, Ону дилеп эгелээр силер; бир эвес Олче бүгү чүлдү-чүрээңер-биле, бүгү сеткил-сагышынар-биле чүткүүр болзуңарза, тып чеде бээр силер. ³⁰ Айыыл-халапка алзып алган ту-руңарда, келир үеде ол бүгү силер-биле болу бергенде, Дээрги-Чаяакчы Бурган-ыңарже эглип, Ооң үнүн тооп дыңнаар силер. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынар — ээ-хайыралыг Бурган-дыр. Ол силерни каапкаш барбас, узуткап кагбас, силер-

ниң ада-өгбөңөр-биле чаргаш, даңгыраа-биле шынзйткан чагыг-керээзин утпас».

Дээрги-Чаяакчы — кара чаңгыс ёзулуг Бурган

³² «Бурганның чер кырынга кижиги чаяап каан хүнүнден эгелээш, сээң тытгып кээрин мурнунда-ла эрте берген үелерни шинчилеп көр даан: бүгү чырык чер кырынга шак бо ышкаш өндүр улуг херек турган бе азы ол ышкаш чүве дыңналган бе? ³³ Сен ышкаш, Бурганның от иштинден чугаалап турар үнүн дыңнааш безин, дириг арткан өске-бир чон бар бе? ³⁴ Азы өске-бир бурган чедип келгеш, бодунга чонну өске чон аразындан шылгалдалар, көсүкү демдектер, кайгамчык чүүлдер, чаа-дайын, быжыг хол, күчү-күш болгаш аажок коргунчуг байдалдар-биле ап алырын сенээн бе? Египетке, сен көрүп туруңда, Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол бүгүң сен дээш кылган болгай. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурган дээрзин, Оон өске Бурган чок дээрзин билип алзын дээш, сенээ ол бүгүңү көргүскен-дир. ³⁶ Сенээ сургаал бээр дээш, Ол Бодунун үнүн дыңнаарын сенээ дээрден хайырлап, чер кырынга Бодунун өндүр улуг одун көргүскен, Ооң от иштинден дыңналган чугаа-сөзүн дыңнап турган сен.

³⁷ Дээрги-Чаяакчы сээң ада-өгбөңөге ынак болгаш, оларны салгап арткан үре-салгалын шилип алгаш, сени өндүр улуг күчү-күжү-биле Египеттен Боду үндүрүп эккелген. ³⁸ Сенден улуг, күштүг чоннарны сээң мурнундан үндүр сывырыпкаш, оларның черинче сени кириип, черни сээң өңчүн кылдыр хуваап бээр дээш, ыңчаар кылган-дыр. Ам ыңчалдыр бүткен-даа-дыр. ³⁹ Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчы — өрү дээрде, куду черде Бурган дээрзин, оон өске Бурган чок дээрзин билип ал, ону чүрээңге шыгжап ал. ⁴⁰ Мээң бөгүн сенээ айтып-чагып тура-рым Ооң дүрүм, хоойлуларын кадагала, ыңчан сенээ болгаш сени салгап аар үре-салгалынга эки болур база Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ кезээ шаг-да берип турары черге үр чурттаар сен».

4:21 Ы. х. к. 1:37; 3:26 4:24 Хост. 20:5; 24:17; Ы. х. к. 9:3; Иса. 30:27; Ам. 5:6; Евр. 12:29

4:26 Ы. х. к. 32:1; Ыд. ыр. 49:4 4:27 Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64 4:28 Ы. х. к. 28:36;

Ыд. ыр. 113:13-14; Иер. 16:13 4:29 Иер. 29:13-14 4:32 Иов 20:4 4:33 Хост. 19:21

4:35 1 Хаан. 2:2; Иса. 45:5; Мк. 12:32; 1 Кор. 8:4 4:36 Хост. 24:17 4:39 Инс. 2:11 || Хост. 15:11;

3 Хаан. 8:23, 60

Үш хоргада-хоорайны шилип кааны
(Сан. 35:9-34; Ы. х. к. 19:1-13; Иис. 20:1-9)

⁴¹ Моисей ынчан Иорданның чөөн талазынга үш хоорай аңгылап каан. ⁴² Ооң мурнунда өжөннөшпейн турган кижизин сагышты-биле эвес, билбейн эндеп каан кижилер ол хоорайларның кайы-бирээзинче дөзө бергеш, дириг артып каап болур турган. ⁴³ Шилилтигген хоргада-хоорайлар бо-дур: ээн кургаг ховуда оргулааш черде турар, Рувимниң аймаанга хамааржыр Бецер хоорай, Галаадта турар, Гадтың аймаанга хамааржыр Рамот хоорай болгаш Васанда турар, Манассияның аймаанга хамааржыр Голан хоорай.

Моисейниң дүрүм-хоойлузунга кирип

⁴⁴ Моисейниң израиль чонга дамчткан хоойлузу бо-дур. ⁴⁵ Израиль чон Египеттен хосталып үнгөн соонда, Моисейниң оларга чугаалаан доктаалдары, дүрүмнери болгаш хоойлулары бо-дур. ⁴⁶ Моисей ол бүгүнү чонга Иорданның чөөн талазынга, Бет-Фегорнуң дужунда шынаага, Эсевонга хааннап турган амор Сигоннуң черинге чугаалаан. Оон мурнунда Моисей Египеттен хосталып үнгөн израиль чон-биле кадзы келгеш, Сигонну басып кааш, ⁴⁷ оон база Васанның хааны Огтун черлерин — Иорданның чөөн талазынга чурттап чораан ийи амор хаанның черлерин эжелеп алган турган. ⁴⁸ Арнон хемнин эринде Ароерден эгелээш, Сийон (азы Эрмон) дагга четкен, ⁴⁹ Иорданның чөөн талазында бүгү шынааны ээлээн, Фасги сынның эдээнде Дус далайга четкен черлер ол турган.

Он айтышкын
(Хост. 20:1-17)

5 ¹ Моисей бүгү израиль чонну чыылдырып алгаш, чугаалаан: «Израиль, дыңна, бөгүн силерге дыңналдыр чугаалаарым дүрүм, хоойлуларны дыңнаңар; оларны өөренип алгаш, күүседирин кызыдыңар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганымыс Хорив дагга бистиг-биле чагыг-керээ чарган болгай. ³ Бистиг ада-өгбевис-биле эвес, а бөгүн мында турар дириг

улус — бис бүгүде-биле ол чагыг-керээни чарган болгай. ⁴ Дээрги-Чаяакчы ол дагның бажынга силер-биле удур-дедир көржүп алгаш, от иштиден чугаалажып турган; ⁵ а мен ол үеде, Дээрги-Чаяакчының сестерин силерге дамчыдып чугаалаар дээш, Ооң биле силерниң араңарга турган мен, чүге дээрге оттан короткаш, даг бажынче үнмээн болгай силер. Ол ынчан мынча дээн:

⁶ „Мен дээрге сени кул болуп чорааның Египеттен үндүрө берген Бурганың Дээрги-Чаяакчы-дыр мен. ⁷ Сенээ Менден өскө кандыг-даа бурганнар турбазын.

⁸ Бодунга дүрзү-бурган кылба; өрү дээрде, куду чер кырында болгаш чер адаа сугда чоруур чүвениң кандыг-даа чурук-дүрзүзүн кылба. ⁹ Оларга мөгөй-бе база бараан болба, чүге дээрге сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болур Мен — хуннээчел Бурган-дыр мен; Мени хүлээп көрбөс улустун ажы-төлүн, ада-өгбезинин кем-буруузу дээш, үшкү болгаш дөрткү салгал чедир кезедир мен. ¹⁰ А Менээ ынак база Мээң айтышкыннарымны күүседир улуска муң салгал чедир энэрелдиг болур мен.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын адын хей черге адаа; Дээрги-Чаяакчының адын хей черге адап турар кижини Ол кеземче чокка арттырбас.

¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын дужааганын эзугаар амыр-дыш хүнүн ыдыктай көрүп, сагып чор. ¹³ Алды хүн дургузунда ажилдап, янзы-бүрү ажил-херектерин кыл. ¹⁴ А чедиги хүн — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан амыр-дыш хүнү-дүр. Ол хүнде сен болуң-даа, сээң оглу-кызың-даа, сээң эр, херээжен кулдарың-даа, сээң шары, элчигениң-даа, бүгү өскө мал-маганың-даа, сээң аал-ораныңда турар даштыкы кижилер-даа — дөгереңер кандыг-даа ажил-херек кылбаңар, сээң эр, херээжен кулдарың база сен ышкаш дыштанып алзың. ¹⁵ Египет черге кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сени оортан быжыг холу-биле база күчү-күжү-биле үндүрө бергенин утпайн чор, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ амыр-дыш хүнү доктаадырын дужааган болгай.

4:47 Сан. 21:21-35 4:48 Ы. х. к. 3:9 4:49 Ы. х. к. 3:17 5:4 Хост. 33:11 5:5 Хост. 20:18, 21; 24:2 5:6 Лев. 26:13 5:7 4 Хаан. 17:35 5:8 Лев. 19:4; 26:1; Ы. х. к. 27:15 5:9 Хост. 34:14; Ы. х. к. 4:24; 6:15; Иис. 24:19; Наум 1:2 || Хост. 34:7; Сан. 14:18 5:10 Ы. х. к. 7:9 5:11 Лев. 19:12; 24:10-16 5:12 Хост. 31:14-17; Лев. 19:30; 23:3; 26:2; Сан. 15:32-36; Мк. 2:27-28; Лк. 13:14

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ дужааганын ёзугаар ачан биле аваңның хүндүлөп чор, ынчан сээң назының узаар база Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ берип турары черге буян-кежиктиг чурттаар сен.

¹⁷ Киж и өлүрбө.

¹⁸ Кады чурттаан эжинге өскерилбө.

¹⁹ Оорлава.

²⁰ Өске кижиге удур шын эвес херечилел кылба.

²¹ Өске кижиниң кадайынче туралава база өске кижиниң аал-оранын, оон шөлүн, оон эр, херэежен кулдарын, оон буга, элчигенин — өске кижиде бар чүүдаа чүвени алыксава“.

Моисей — чон биле Бурганның аразында эттештирикчи

²² «Дээрги-Чаяакчы ол сөстөрни чыылган бүгү чонга даг кырынга, от, булут болгаш дүмбей караңгы аразындан ыткыр меделгээш, оон өске чүве чугаалаваан. Оон Бодунуң сөстөрүн ийи калбак дашка бижээш, ол даштарны менээ берип каан. ²³ Дүмбей караңгыдан үн дыңнап каанында база даг чалбышталдыр хып турда, сээң аймактарыңның шупту баштыңнары база удуртукчулары менээ чедип келгеш, ²⁴ мынча дээн болгай: „Дыңнап көрөм, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс Бодунуң өндүр чыры биле бедин биске көргүстү, Оон от иштинден дыңналган үнүн дыннадывыс. Бурган киж и-биле чугаалашкан соонда, ол киж и дириг артып каарын бөгүн көрдүвүс! ²⁵ Ындыг-даа болза, ам өлгөн херээвис чүл? Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың үнүн ам бир дыңнап кагзывысса, өлүп каар болгай бис, ол кончут улуг от бисти чиптер болгай. ²⁶ Бис ышкаш, дириг Бурганын от иштинден чугаалап турар үнүн дыңнааш, дириг арткан улус бар бе? ²⁷ Сен бодун Дээрги-Чаяакчы Бурганывысче чоокшулай бергеш, Оон чугаалаар бүгү чүвезин дыңнап ал, оон соонда Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сенээ чугаалаан бүгү чүвезин

биске дамчыдар сен, а бис дыңнап алгаш, күүседир бис“.

²⁸ Мээң-биле чугаалажып турунарда, Дээрги-Чаяакчы дыңнап кааш, менээ мынча дээн: „Бо чоннуң сенээ чугаалап турган сөстөрүн дыңнадым. Оларның чугаалап турар бүгү чүвези шын-дыр; ²⁹ оларның чүректери Менден коргуп, Мээң шупту айтышкыңнарымны бүгү назынында сагырынче туралыг боору кай! Ынчан оларга-даа, оларның үре-салгалынга-даа кезээ-мөңгедө эки боор. ³⁰ Сен барып, чадырларыңче чана бээр кылдыр оларга чугаала, ³¹ а бодун маңаа, Мээң-биле кады артып кал. Мен сенээ оларга өөредип каар ужурлуун шупту айтышкыңнар, дүрүмнөр болгаш хоойлуларны чугаалап берейн. А бо улус Мээң оларга ээлээр кылдыр берип турарым черге чедө бергеш, ол бүгүнү күүсетсин“. ³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганынның силерге дужааганын ёзугаар кылырын кызыдынар, он-даа, солагай-даа талаже өскээр барбаран; ³³ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның силерге эдерерин айыткан оруу-биле чоруңар, ынчан амы-тынныг артар силер, силерге эки-чаагай болур база ээлеп чурттаар чериңерге узун назы назылаар силер».

Дээрги-Чаяакчы — кара чаңгыс Бурганывыс

6 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганынның силерге өөредип каарын дужааган айтышкыңнары, дүрүмнери болгаш хоойлулары бо-дур. Ээлеп чурттаар дээш бар чыдарыңар черге ол бүгүнү күүседиңер. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргар силер, айтып-чагып турарым Оон дүрүмнери биле айтышкыңнарын боттарыңар, ажы-төлүңер болгаш ажы-төлүңерниң ажы-төлү амыдыралыңар дургузунда сагыыр силер; ынчаар кылгаш, силерниң назыныңар узаар. ³ Дыңна, израйль чон, сенээ эки-чаагай болзун дээш база ада-өгбөңниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының сенээ чугаалап турганы дег,

5:16 Лев. 19:3; Ы. х. к. 27:16; Мф. 15:4; 19:19; Мк. 7:10; 10:19; Лк. 18:20 || Эф. 6:2 5:17 Э. д. 9:6; Лев. 24:17; Мф. 5:21; 19:18; Мк. 10:19; Лк. 18:20; Рим. 13:9; Иак. 2:11 5:18 Лев. 18:20; 20:10; Ы. х. к. 22:22; У. ч. 6:32; Мф. 5:27; Рим. 13:9 5:19 Лев. 19:11; Мф. 19:18; Рим. 13:9 5:20 Хост. 23:1; Ы. х. к. 19:16-20; У. ч. 19:5, 9; 21:28; 24:28; 25:18; Мф. 19:18 5:21 Иер. 5:8; Мф. 5:28; Лк. 12:15; Рим. 7:7; 13:9 5:22 Хост. 31:18 5:25 Хост. 19:21 5:27 Хост. 20:18-19 5:28 Ы. х. к. 18:17 5:32 Ис. 1:7; 4 Хаан. 22:2 5:33 Ы. х. к. 10:13 6:2 Эклл. 12:13 6:3 Э. д. 15:5; 22:17

сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черге эндере өзүп-көвүдээрин дээш, ол бүгүнү күүседирип кызыт.

⁴ Дыңна, Израиль, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс – кара чаңгыс Дээрги-Чаяакчы-дыр!* ⁵ Бодуннун Бурганын Дээрги-Чаяакчыга бүгү-ле чүлдү-чүрээнден, бүгү-ле сеткил-сагыжындан, шыдаар-ла шаандан ынак бол. ⁶ Бөгүн сенээ айтып-чагып турар сөстөрими сеткил-чүрээңге шыгжап ал. ⁷ Оларны бодуннун ажы-төлүңгө шигээттирип каг, бодуннун бажыңыңга олургааш-даа, орукка чорааш-даа, удуп чыдып аарда-даа, оттуп келгеш-даа, ол сөстөр дугайында чугаалап чор. ⁸ Ол сөстөрни, сагындырылгы демдек дег, холунга баглап ал, олар сээң карактарыңга көсүк кертип дег болзун. ⁹ Оларны бажыңыңның эжииниң кастыктарыңга база хоорайыңның хаалгасыңга бижип ал*.

Дээрги-Чаяакчыны уттуп болбазын сагындырганы

¹⁰ «Дээрги-Чаяакчы Бурганын сенээ бээр бооп, Авраам, Исаак болгаш Иаков ада-өгбөңгө даңгыраглааны черже – бодуннун тутпаанын, чурттаарыңга таарымчалыг улуг хоорайларгы черже сени кирире бээр; ¹¹ сээң чыып долдурбаанын янзы-бүрү эт-хөренги долган бажыннарны, сээң казып кылбааның кудуктарны, сээң тарывааның виноград сыптары биле олива ыяштары үнгөн шөлдерни сенээ бээр, аыш-чемни тоттур чиир сен. ¹² Ынчан кул болуп чорааның Египеттен сени үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыны уттуп алдың халак. ¹³ Чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргуп чор, чүглө Аңаа бараан бол, чүглө Оон ады-биле даңгырагла. ¹⁴ Өскө бурганнарны – сени долгандыр чурттап турар чоннарның бурганнарын эдербе. ¹⁵ Чүгө дээрге сээң Бурганын – чон аразында турар Дээрги-Чаяакчы – хүннээчел Бурган болгай; ынчаар болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның килеңи сенээ удур кытыгып, Ол сени чырык чер кырыңга амылыг арттырбас.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганынарны, Массага шенеп турганынар дег, моон сонгаар шеневенер. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның силерге айтып-чагаан айтышкыннарын, доктаалдарын болгаш дүрүмнерин ыяк сагынар.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының мурнунга чөптүг, эки чүведен кыл, ынчан сенээ эки-чаагай болур, Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңгө бээр бооп даңгыраглап турган черин ээлеп аар сен; ¹⁹ ынчан, Дээрги-Чаяакчының чугаалап турганы дег, Ол сээң хамык дайзыннарыңны сээң мурнундан үндүр сывырыптар.

²⁰ Келир уеде сээң оглун: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың силерге айтып-чагып каан доктаалдары, дүрүмнери болгаш хоойлулары чүнү көргүзүп турарыл?» – деп айтырар болза, ²¹ оглунга мынча деп харыылаар сен: «Египетке фараоннун кулдары турган бис, а Дээрги-Чаяакчы бисти быжыг холу-биле Египеттен үндүрө берген. ²² Дээрги-Чаяакчы фараонга удур, ооң шупту чоок улузунга, бүгү Египетке удур өндүр улуг коргунчуг бадыткал демдектерин база кайгамчык чүүлдерни, бис көрүп турувуста, кылган. ²³ Ада-өгбөвискө бээр бооп даңгыраглап турганы черже бисти кирип, ону биске ээледир дээш, Ол бисти Египеттен үндүрө берген. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кортсун дээр база бисти амы-тынның арттырып каар дээш, Дээрги-Чаяакчы биске шупту бо дүрүмнерни күүседирип айтып-чагаан, ынчалзывысса, назынывыс дургузунда биске эки-чаагай болур. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың биске айтып-чагаан шупту айтышкыннарын Ооң мурнунга күүседирип кызыдар болзувуса, бис ылап-ла чөптүг-шынның улус боор бис“».

Израиль – Бурганын шилиттинген чону

7 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганын же-леп аар дээш бар чыдарың черже сени кирире бээр база хөй чоннарны: хет, гергес, амор, хананей, ферез, хиввей болгаш

* ^{6:4} Азы: «Дээрги-Чаяакчы – Бурганывыс-тыр, чүглө Дээрги-Чаяакчы».

^{6:4} Мк. 12:29; Зах. 14:9 ^{6:5} Ы. х. к. 11:13; Мф. 22:37; Мк. 12:30; Лк. 10:27 ^{6:7} Ы. х. к. 4:9 || Ыд. ыр. 118:13 ^{6:8} Хост. 13:9, 16; Ы. х. к. 11:18 ^{6:9} Ы. х. к. 11:20 ^{6:10} Ис. 24:13 ^{6:13} 4 Хаан. 17:36; Мф. 4:10; Лк. 4:8 || Ы. х. к. 10:20; Ис. 2:12; Иер. 4:2 ^{6:15} Хост. 20:5 ^{6:16} Хост. 17:2 || Мф. 4:7; Лк. 4:12 ^{6:19} Хост. 23:28-30 ^{6:20} Хост. 12:26 ^{6:21} Хост. 20:2 ^{6:22} Ыд. ыр. 134:8 ^{6:25} Ы. х. к. 24:13 ^{7:1} Хост. 23:23

иевус дээр, сенден хөй санныг, күштүг чеди чонну сээң мурнундан үндүр сывырыптар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң эргенге хүлээдип бээр, сен оларны басып каар сен. Ынчан оларны бүрүнү-биле узуткап каг, олар-биле эвилелдешпе, оларга хайыра бербе. ³ Ол чоннар-биле төрелдешпе: уругларынны оларнын оолдарынга кадай кылдыр бербе, оларнын кыстарын оолдарынга ап бербе; ⁴чүге дээрге олар сээң үре-салгалынны Дээрги-Чаяакчыдан ойталаарынче күткүдерге, үре-салгалын өске бурганнарга бараан болуп эгелээр, ынчан Оон килени чонче кыптыгар, Ол сени уда-вайн узуткап кааптар.

⁵ Ол чоннарны мынчаар аажылаар ужурулг силер. Оларнын өргүл салыр бедигээштерин үрегдеп бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарын кезип кааптынар база дүрзү-бурганнарын өртте-диптинер. ⁶Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганынга хамааржыр ыдыктыг чондур сен, чер-делегейде бар бүгү чоннарнын аразындан Бодунун улуг үнелиг өнчү-хөрөңгизи болзун дээш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерни шилип алган. ⁷Өске чоннардан хөй санныг дээш, Ол силерни шилип, хүлээп албаан-на болгай, бүгү чоннар аразында эң эвээш санныг-ла болгай силер. ⁸А Дээрги-Чаяакчы силерге ынак болгаш база ада-өгбөңерге берген дангыраан күүседир дээш, силерни быжыг холу-биле Египетте кулданышкындан хостап, ол чурттуң хааны фараоннун холундан адырып каан болгай.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганың — Оон чагыт-көрээзин сагыр база Адаа ынак, Оон айтышкыннарын сагып чоруур улустун муң дугаар салгалынга чедир энерелин хевээр арттыгар Бурган, бүзүрелдиг Бурган дээрзин билип ал. ¹⁰А Ону көөр хөңнү чок улустун боттарын Ол кезедиң, узуткаар. Ону көөр хөңнү чок кижиниң бодун Ол саадтапайн кезедир. ¹¹Ынчангаш күүседир кылдыр мээң бөгүн сенээ берип турарым ай-

тышкыннар, дүрүмнер болгаш хоойлуларны сагы.

Дыңнангыр чорук дээш шаңнал

¹² «Бир эвес шак ол дүрүмнерни тооп дыңнаар, сагып күүседир болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың, ада-өгбөңге дангыраалаанын эзуугаар, Бодунун чагыт-көрээзин болгаш энерелдин хевээр арттыгар. ¹³Дээрги-Чаяакчы сенээ ынак болур, ачы-буянын хайырлаар: сени өс-түрүп-көвүдөдип, хөй ажы-төлдүг кылып каар, Оон сенээ бээр бооп ада-өгбөңге дангыраалааны черге элбек дүжүттү, хөй далган-тарааны, арага-суксунну, олива үзүн хайырлаар, бода база шээр малынга хөй төлдери хайырлаар. ¹⁴Өске бүгү чоннарга бергенинден хөй ачы-буянын алыр сен; ажы-төл чок эр, херээжен улус турбас, мал-маганың база кызыравайн, чаш төлдүг болур. ¹⁵Дээрги-Чаяакчы кандыг-даа аарыг-аржыкты сенден чайладып кааптар, Египетке көргенин, сээң билирин хоралыг аарыгларны сенич халдатпас, харын ол аарыгларны сени көөр хөңнү чок бүгү улуска чыпшырып каар. ¹⁶Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сээң эргенге хүлээдип бээри бүгү чоннарны сымырптар сен; оларга хайыра бербе, оларнын бурганнарынга мөгөйбе — ол дээрге сенээ салган четки-дир.

¹⁷ Бир эвес ишти-хөңнүндө: „Ол чоннар менден хөй санныг-дыр, оларны канчап үндүр сывырып шыдаар мен“ дээр болзунза, канчалза экил? ¹⁸Олардан кортпа, Дээрги-Чаяакчы Бурганың фараонну база бүгү Египетти канчанганын сактып кел. ¹⁹Караан-биле көргениң өндүр улуг кеземчелери, бадыт-кал демдектерин, кайгамчык чүүлдерни база Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сени Египеттен үндүр берген быжыг холун, күчү-күжүн сактып кел. Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң коргуп турарың бүгү чоннарны база ынчаар аажылаар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар улуг арыларын* оларже ыдыптар. Силерден дезип, чаштына бергеш, дириг арткан шупту улус узуткаттырып каар.

* 7:20 Азы: «Улуг коргуушкунну».

7:2 Сан. 21:2; Ы. х. к. 3:6; 20:16-17; Ис. 6:20 7:3 2 Кор. 6:14 || Хост. 34:15-16; Ис. 23:12-13; Башт. 3:6; 3 Хаан. 11:2-4 7:4 Ы. х. к. 6:15 7:5 Хост. 23:24; 34:13 7:6 1 Пет. 2:9 || Хост. 19:5-6 7:7 1 Чыл. 16:19 7:8 Иер. 31:3; Ос. 11:1; Мал. 1:2 7:9 Хост. 20:6; Ы. х. к. 5:10 7:10 Иов 34:11; Иса. 59:18; Наум 1:2 7:12 Э. д. 17:2; 26:3 7:14 Хост. 23:26 7:15 Хост. 9:15; 15:26; 23:25 7:16 Хост. 23:33 7:19 Ы. х. к. 3:21; Ис. 10:25 7:20 Хост. 23:28; Ис. 24:12

²¹ Ол чоннардан сүртеве, Дээрги-Чаяакчы Бурганың — сээң чонунун аразында турар өндүр улуг болгаш сүртенчиг Бурган болгай. ²² Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнундан чоорту үндүр сывырар; оларны дораан-на узуткап каарын болдунмас, оон башка шөлдерге черлик аң-мен көүдөп, сенээ айыылдыг апаар. ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң эргенге хүлээдип бээр, олар медээжок мөгүдөп, дүвүрээш, узуткаттырып аар. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарның хааннарын сээң холунга хүлээдип бээрге, оларның ады чырык чер кырынга утгундура бээр кылыштар сен; сенээ удур кым-даа туржуп шыдапас, алызы барып, оларны узуткап каар сен. ²⁵ Ол чоннарның бурганнарының дүрзүлерин отка өрттедивит, оларны каастап шышкан алдын, мөңгүнү алыксава, оон башка ол каасталгалар сенээ салган дузак апаар, ол дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңа чүдек-бужар чүүлдердир. ²⁶ Бажыңыңче ындыг чүдек-бужар чүүлдерни кирибе, оон башка сени база, оларны ышкаш, узуткап каар ужурлуг — ол чүүлдерни чүдек-бужар деп санап, ческин — ол дээрге узуткаттырар ужурлуг чүүлдер-дир».

*Эки амыдырай бергеш,
Бурганы утуп болбазы*

8 ¹ «Бөгүн силерге айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарын күүседирин кызыдыңар, ынчан амытанның артып, өзүп-көвүдээр силер база Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөңерге бээрин даңгыраглаан черинге чеде бергеш, ону эжелеп аар силер. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени ам дөртөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуда эдертип чоруп тур, ол орукту утпа; Ол сени томаартырын күзеп, сени шенеп, сеткил-сагыжында чүнү шыгжап чоруурунну — Ооң айтышкыннарын сагыыр-сагывазыңны билип алыксаан-дыр. ³ Ол сени томаартып, аштаткан соонда, сээң-даа, ада-өгбөңниң-даа билбези манна-биле ашкарып-чемгерип турган. Кижы амытан чүгүлө хлеб-биле эвес, а Дээрги-Чаяакчының чугаалаан

бүгү чүвезиниң ачызында амыдыраар дээрзин Ол сенээ билиндирер бодаандыр. ⁴ Ам дөртөн чыл дургузунда сээң кеткен хевичи элөп көрбөди, будун черле ышпады. ⁵ Ада кижиниң оглун сургаары дег, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны сени сургап турарын медресе билип аар сен. ⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтышкыннарын сагы, Оон оруун эдер, Оон коргуп чор.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени эки черже эдертип бар чыдар болгай. Ол дээрге хемнерлиг, кара сугларлыг, шынаалар биле дагларда суг баштары аттыгып үнүп чыдар чер-дир; ⁸ кызылтастыг, арбайлыг, виноград сыптары, фи́га, гранат болгаш олива мыштары үнген, ары чигирлиг чер-дир; ⁹ аыш-чемни мага хандыр чириң, чединмес деп чүве билбес бооруң чер-дир; даштардан демирни, даглардан чести чоңа шаап ап болур чер-дир. ¹⁰ Ол черге аыш-чемни тоттур чиир сен, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны сээң берген эки чери дээш Ону алгап-йөрээр сен.

¹¹ Кичээн! Мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның айтышкыннар, дүрүмнер болгаш хойулуларын сагыгын баарындан база Ону утгуптарындан кичээн. ¹² Аыш-чемни тоттур чиир сен, эки бажыңнар тудуп алгаш, оларны ээлеп чурттап бээр сен. ¹³ Бода-даа, шээр-даа малың дыка өзүп-көвүдээр, хөй алдын-мөңгүнүг апаар сен, бүгү эт-хөреңгич аажок хөй болу бээр! ¹⁴ Ынчан кул болуп чорааның египет черден сени үндүре берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны утуп, улуургай бердиң халак. ¹⁵ Ол сени хоранның курт-чыланнарлыг, суг чок, кургап калган, улуг, коргунчуг ээн хову таварты эрттире берген болгай; Ол сенээ кадыг хаядан сугну үндүр аксып берген болгай. ¹⁶ Ол сени ээн кургаг ховуга ада-өгбөңниң билбези манна-биле чемгерип турган болгай. Сени томаартып, шенээр дээш база соонда сенээ ачыбуян көргүзөр дээш, Ол ынчаар кылып турган. ¹⁷ Ишти-хөңнүнде: „Мээң күжүм, быжыг холум бо байлакты менээ олчалап тып берди“ дей бердиң халак.

7:21 Неем. 4:14 7:22 Хост. 23:29 7:24 Ис. 10:24; 11:12 || Ис. 1:5 7:25 Ис. 7:20-21

8:2 Хост. 16:35; Ам. 2:10 || Хост. 15:25 8:3 Хост. 16:14-15, 31 || Мф. 4:4; Лк. 4:4 8:4 Ы. х. к. 29:5; Неем. 9:21 8:5 У. ч. 3:12; Евр. 12:7 8:7 Ы. х. к. 11:11 8:14 У. ч. 30:9; Ыд. ыр. 77:11; 105:21; Ос. 13:6 8:15 Сан. 21:6 || Ос. 13:5 || Хост. 17:6; Сан. 20:11 8:16 Хост. 16:5, 31 8:17 Башт. 7:2

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны утпайн чор, чүгө дээрге сээн ада-өгбөнгө даңгырагалааны Бодунуң чагыг-керээзин шынзыдарын күзөөш, Ол сенээ байлак олчалап тывар күштү берип турар. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

¹⁹ А бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны уттуп, өске бурганнар эде-рип, оларга бараан болуп, мөгөөр болзунарза, бөгүн баш бурунгаар сагындырып тур мен: өлүрүңөр чайлаш чок. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның үнүн тооп дыннавас болзунарза, Ооң силернин мурнуңарга узуткап турар чоннары дег, бодуңар база узуткаттырып аар силер!»

Чоннуң дыңчангыр эвези

9 ¹ «Дынна, израиль чон! Сен ам Иорданны кежиң, сенден улуг болгаш күштүг, быжыгладары дээрге чедип турар улуг хоорайларлыг чоннарның черин эжелеп аар деп турар-дыр сен. ² Ында Энактың үрө-салгалы: бедик-чаагай, улуг-шыырак улус чурттап турар, оларның дугайында билер сен база „Энактың үрө-салгалыңа удур кым туржуп шыдаарыл?“ дээнин дыңнаан сен. ³ Ам билип ал: Дээрги-Чаяакчы Бурганың, өрттөндүр чийр от дег, сээң мурнунда бар чыдар. Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны узуткаар база сээң мурнунга сөгүртүр; Ооң сенээ азап турганы дег, уда-пайн оларны үндүр сывырып, узуткап каар сен.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнундан үндүр сывырып эгелээрге, ишти-хөңнүнде: „Чөптүг-шынның боорумга, Ол мени бо черни ээлеп чурттаар кылдыр экkelди“ дивейн көр. Чок! Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны сээң мурнундан боттарының кем-буруузу дээш үндүр сывырып турар. ⁵ Чөптүг-шынның, мөзүң эки болгаш, ол черге чеде берип, ону өңчү кылдыр алыр деп турарың ол бе? Чок! Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол чоннарны сээң мурнундан кем-буруузу дээш кезедири-биле, сээң ада-өгбөн: Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга даңгырагалаан сөзүн күүседири-биле үндүр сывырып турар бол-гай. ⁶ Ынчангаш билип ал: Дээрги-Чаяакчы Бурганың бо эки черни чөптүүн

дээш ээлээр кылдыр бербейн турар, ха-рын чөрүү чон-на болгай сен!

⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганы ээн кур-гаг ховуга кайы хире хорададып келген-инерни утпайн сактып чорунар: египет черден көжүп үнгөн хүнүндөргө эгелээш, бо черге чедип келгениңерге чедир Дээрги-Чаяакчыга удурланып келген болгай си-лер. ⁸ Хорив даг чанынга безин Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган силер, Ол килеңнээш, силерни узуткап каарының кырында турду. ⁹ Мен ол үедө Дээрги-Чаяакчының силер-биле чарган чагыг-керээин бижээн ийи калбак дашты хүлээп аар дээш, даг бажыңче үнө бергеш, анаа аыш-чем чивейн, суг ишпейн, дөртөн дүн-хүннү эрттирген мен. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң холу-биле айтышкы-нар оюп бижээн ийи калбак дашын ап берген; чыгып келген хүнүндө Дээр-ги-Чаяакчының даг бажыңга, от иштин-ге чугаалаан шупту сестерин ол даштар-да оюп бижиң каан болган.

¹¹ Дөртөн дүн-хүн эрткен соонда, Дээрги-Чаяакчы менээ чагыг-керээни бижээн ийи калбак дашты ап берген. ¹² Ол менээ: „Гуруп келгеш, доп-дораан моон дүже бер, чүгө дээрге сээң Египет-тен үндүр берген чонун сагырап ат болду: олар Мээң айтып бергеним орук-тан дүргени кончуг өскээр барган-дыр, боттарыңа күрзү-бурган шуткуп алган-дыр“ — дээн.

¹³ Оон Дээрги-Чаяакчы менээ: „Бо чоннуң чөрүүзүн көрүп тур мен, дедири кончуг чон чүве. ¹⁴ Мени соксатпа, Мен оларны узуткап кааптайн, оларның адын чырык чер кырындан балап кааптайн, а сени олардан күштүг болгаш хөй санныг чоннуң өгбөзи кылып кайан“ — деп чу-гаалаан. ¹⁵ Мен эргилгеш, олу чалбынш-талдыр кыпкан дагдан дүже берген мен, чагыг-керээни бижээн ийи калбак даш-ты ийи холумга туруп алган мен. ¹⁶ Көө-румге, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга удур бачыт үлгөдөп, бодуңарга бутагык дүрзүзү шуткуп кылып, Дээрги-Чаяак-чының силерге айыткан оруундан дүр-гени кончуг өскээр барган болган силер. ¹⁷ Ийи калбак дашты ийи холум-биле ту-дуп алгаш, оларны силер көрүп турунар-да, черже октап, буза шаап каапкан мен.

8:20 Дан. 9:11 9:2 Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28 9:3 Хост. 20:5; 24:17; Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29 ||
Хост. 23:29-31 9:4 Э. д. 15:16 9:5 Э. д. 50:24 9:6 4 Хаан. 17:14; 2 Чыл. 30:8 9:8 Хост. 32:4, 10
9:9 Хост. 24:18; Мф. 4:2 9:10 Хост. 31:18 9:12 Хост. 32:7-10 9:14 Ыд. ыр. 9:6 || Сан. 14:12

¹⁸ Оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга донгая кээп дүшкеш, оон мурнунда дег, дөргөн дүн-хүн дургузунда ээрежи, аыш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн мен. Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип, Оон мурнунга бузут үүлгедип турганынар дээш — кылган шупту бачыдынар дээш ээрежи турганым ол. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының коргунчуг килеңинден коргуп, Ол хорадай бергеш, силерни чок кылып каар ирги бе деп сестип турган мен. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы ол удаа база мени тоопкан. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Ааронга база аажок килеңнээш, ону чок кылып каар деп болаан, а мен ынчан Аарон дээш база мөргүп турган мен. ²¹ Силерниң бачыт үүлгедип, шуткуп алган бугагынарыны алгаш, өрттедипкен мен; ону чуура шаап, довурак дег үүрмектеп каапкаш, оон хүлүн дагдан агып баткан кемче кири чажыпкан мен.

²² Силер Тавера, Масса болгаш Киброт-Гаттаавага база Дээрги-Чаяакчыны хорадаткан силер. ²³ Дээрги-Чаяакчы силерни Кадес-Варниден чорудуп: „Баргаш, Мээң силерге берип турарым черни эжелеп алыңар“ — дээрге, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарыны айтышкынынга удурланып, Аңаа бүзүрөвейн барган силер, Ону тооп дыннаваан силер. ²⁴ Силерни танып билип алган хүнүмден эгелээш, Дээрги-Чаяакчыны аайынга кирбес улус чордунар.

²⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга донгая кээп дүшкеш, дөргөн дүн-хүн дургузунда ээрежи келген мен, чүге дээрге Ол силерни узуткап каар деп турган. ²⁶ Дээрги-Чаяакчыга мынча деп мөргүл кылган мен: „Дээрги-Чаяакчы, Дээргим! Бодунун өңчүн болур чонну узуткавайн көр. Сен ону Бодунун өңдүр бедииңбиле хостааш, күштүг холуң-биле Египеттен үндүр берген болгай сен. ²⁷ Бодунун чалчаларың: Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны бодап кел — бо чоннун чөрүүзүнче, оон кем-буруузунче база бачыттарыңче көрбөй көр. ²⁸ Бисти оон үндүр бергенин черниң чурттакчылары: „Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонун оларга азаан черинге чедирип шыда-

вайн барып, оларга хөңнү чок апаргаш, өлүрүп каары-биле ээн кургаг ховуже эдертип эккелди“ — деп чугаалавазын. ²⁹ А израильчилер дээрге Сээн өңдүр улуг күш-шыдалың-биле база күчүлүг холуң-биле Египеттен үндүр берген чонун-дур, Бодунун өңчүн-дүр“».

Чагыг-керээни чаартканы
(Хост. 34:1-4)

10 ¹ «Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: „Бодунга мурнундагы калбак даштар ышкаш ийи калбак даштан чондуруп алгаш, Менче, даг бажынче үнүп кел, ыяш аптарадан база чазап ал. ² Мен ынчан ол калбак даштарга сээң буза шаап каапканың даштарга турган сөстөрни оюп бижип каар мен. Сен чаа даштарны ыдыктыг аптараже суп каар сен“ — дээн чүве.

³ Мен акация ыяжындан аптара чазап алгаш, биеэги даштар ышкаш ийи калбак даш чондургаш, ол даштарны тудуп алгаш, дагже үне берген мен. ⁴ Дээрги-Чаяакчы чыгып турган хүнүндө силерге от иштинден чугаалааны он айтышкынын ол ийи калбак дашка, оон мурнунда бижээни ышкаш, бижип каан болгаш ол даштарны меңээ ап берген. ⁵ Мен эргилгеш, дагдан бада бергеш, Дээрги-Чаяакчының меңээ дужааганын ёзугаар, калбак даштарны чазап алган аптарамче суп каан мен, олар ында шыгжаттыгнан.

⁶ (Израиль чон Беерот-Бене-Яакандан көжүп үнгеш, Мосера дээр черге чедер берген; Аарон аңаа мөчөөн, ону ол-ла черге орнукшудуп каан. Оон оглу Элеазар ачазының орнуна бараалкакчы апарган. ⁷ Чон оортан Гудгодче, Гудгодтан — хемнерлиг Йотвафа дээр чуртче көжүп үнгөн. ⁸ Ол үеде Дээрги-Чаяакчы Левийниң аймаан Оон чагыг-керээнин шыгжаан аптараны көдүрүп дажыглаар, Аңаа бараан болуп, Оон мурнунга турар база Оон ады-биле чонну йерээр кылдыр өске аймактардан аңгылап каан — амдыгаа чедир ындыг бооп турар. ⁹ Ынчангаш Левийниң аймаа өске ха-дунма аймактар-биле кады хуваагыг чер, үлүг албаан, а Дээрги-Чаяакчы Бурганының аңаа

9:18 Хост. 34:28 || Хост. 32:11-14 9:21 Хост. 32:20 9:22 Хост. 17:7; Сан. 11:3, 34
9:23 Сан. 13:3; 14:1 9:26 Хост. 32:11-13 9:28 Сан. 14:16 9:29 Неом. 1:10 10:1 Хост. 25:10
10:2 Хост. 25:16, 21 10:3 Хост. 37:1-9 10:4 Хост. 20:1-17; Ы. х. к. 5:6-21 || Хост. 34:28-29
10:5 Хост. 40:20; 3 Хаан. 8:9 10:6 Сан. 33:30-31 || Сан. 20:28; 33:38 10:7 Сан. 33:33
10:8 Сан. 8:14 10:9 Сан. 18:20

чугаалап турганы дег, Ол Боду ооң үлүү болур.)

¹⁰ Мен даг бажынга, биеэги үеде дег, дөргөн дүн-хүннү эрттирген мен; Дээрги-Чаяакчы ол удаада база мени тооп көрүп, сени узуткавас деп шийтпирлээн. ¹¹ Оон Дээрги-Чаяакчы менээ: „Баргаш, бо чонну баштап чорувут, оларга бээр бооп ол чоннуң ада-өгөбезинге дангыраглааным черни олар барып эжелеп алзын“ — деп чугаалаан».

Ыдыктыг хоойлуңуң алыс ужуур-утказы

¹² «Израиль чон, ам дынна: Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенден чүнү негеп турарыл? Ол чүгө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан коргарыны, Ооң шупту оруктарын эдерерини, Аңаа ынак боорунну, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сеткил-сагыжыңдан бараан боорунну база ¹³ бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарын, дүрүмнерин сагырынын күзеп турар. Ынчан сенээ экичаагай болур.

¹⁴ Дээр, эн бедик дээр, чер, ында бар бүгү чүве Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга хамааржыр, ¹⁵ ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чүгө силерниң ада-өгөбөңерни чоок хүлээп көрүп, оларга ынак апарган, оларны салгап арткан үре-салгалы болур силерни өскө шупту чоннар аразыңдан шилип алган — ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңарны демдектеп, чүректеринер арыглап алыңар, моон сонгаар чөрүү болбаңар. ¹⁷ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — бурганнарның Бурганы, дээргилерниң Дээргизи-дир, өндүр улуг, күчү-куштуг, сүртөнчөк Бурган-дыр. Улусту Ол ылгай көрбөс база хээли албас; ¹⁸ Ол өскүс кижиге, дулгуяк херээженге болчуп, чөптүг шийтпирни үндүрер; Ол өскээртен келген кижиге ынак, аңаа аыш-чем биле идик-хепти бер-

ип турар. ¹⁹ Силер база өскээртен келген кижиге ынак болуңар, чүгө дээрге бодуңар база египет черге өскээртен келген улус бооп чораан болгай силер.

²⁰ Чүгө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан коргуп чор, Аңаа бараан бол, Ооң-биле кошгунчу бер, Ооң ады-биле дангырагла. ²¹ Ол — сээң макталыңга төлөптүг, Ол — сээң Бурганың, Ол сен дээш, ийи караан-биле көрүп туруңда, өндүр улуг, сүрээденчиг чүүлдерни кылган. ²² Ада-өгөң Египетке чедип кээрде, чеден* борбак кижиге турган, а ам Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени дээрде сылдыстар дег хой санныг чон кылып каан».

Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг ажыл-херектери

11 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болуңар, Ооң сагызын деп дужааган бүгү чүвезин, Ооң дүрүмнерин, хоойлуларын болгаш айтышкыннарын кезээде сагып чоруңар. ² Бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның сургаалын бодап келиңер. Бо бүгүнү билбес, көрбөзөн ажы-төлүнер-биле эвес, а силер-биле чугаалажып тур мен. Силер харын бо бүгүнү билер силер — Ооң өндүр бедин, быжыг холун, күчү-күжүн, ³ Ооң бадыгтал демдектерин, Египеттиң хааны фараонну, фараоннуң бүгү чуртун канчанганын билер силер. ⁴ Дээрги-Чаяакчының египет аг-шеригин, оларнын дайынчы айттарын, тергелерин канчанганын, олар силерни сүрүп бар чыдырда, Кызыл далайның суунга дүжүрүп, чылча шаап каанын, бөгүнгө чедир-даа ол байдал өскерилбээнин билер силер; ⁵ бо черге чедип келгичеңерге чедир, ээн кургаг ховуга Ооң силерни канчанганын билер силер; ⁶ Рувимниң үре-салгалы болур Элиавтың оолдары Дафан биле Авиронну Ооң канчанганын: чер аксын аазадыпкан дег болуп, бүгү израиль чон көрүп гурда, оларны, өг-бүлелерин, чадырларын — оларның аал-оранын бүрүнү-биле сыгырыпканын билер силер.

* 10:22 Өскө бурунгу сөзүглелде «cheden besh» деп бижээн.

10:10 Хост. 34:28 10:11 Хост. 33:1 10:12 Мих. 6:8 || Ис. 24:14; 1 Хаан. 12:24

10:13 Ы. х. к. 5:33 10:14 Хост. 9:29; Неом. 9:6 10:15 Рим. 11:28 10:16 Ы. х. к. 30:6; Иер. 4:4;

Рим. 2:29 || Хост. 32:9 10:17 Ис. 22:22; Ыд. ыр. 49:1; 135:2; Дан. 2:47; 11:36 || 1 Тим. 6:15;

Ажыд. 17:14; 19:16 || Аж.-ч. 10:34; Рим. 2:11; Гал. 2:6; Эф. 6:9; Кол. 3:25; 1 Пет. 1:17 ||

2 Чыл. 19:7 10:18 Ыд. ыр. 67:5; 145:9 10:19 Хост. 22:21; Лев. 19:34 10:20 Ы. х. к. 6:13; 30:20

10:22 Э. д. 46:27; Хост. 1:5 || Э. д. 15:5; 22:17 11:4 Хост. 14:27-28 11:5 Ыд. ыр. 77:14-40

11:6 Сан. 16:31-33

⁷ Дээрги-Чаяакчының кылып турган хамык өндүр улуг ажыл-херектерин караанар-биле көргөн болгай силер».

***Израильге аазаттыгын чер дээш
Бурганның сагыш чогаашкыны***

⁸ «Мээң бөгүн силерге айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны сагынар, ынчан силер күш кире бээр силер база барып эжелеп аар дээш Иорданны кезип, кирер деп турарыңар черни эжелеп ап шыдаар силер; ⁹ ынчан шак ол черге — Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөнерге база оларның үре-салгалыңга бээр бооп даңгыраглааны, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черге узун назы назылаар силер.

¹⁰ Сээң эжелеп аар дээш бар чыдар чериң египет чер дег эвес болур. Оон үнүп келгениң египет черге болза, үрезиниң тарып алгаш, тарымал үнүштүг сесерликти дег, будун күжү-биле суггарып аар турган болгай сен*. ¹¹ А сээң эжелеп аар дээш кезип бар чыдар чериң даглар болгаш шынааларлыг, дээрден чаъс чаарга, оон суун ижер чер-дир; ¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганның ол чер дээш сагыш салып турар, Ол бүдүн чыл дургузунда ону карактаар.

¹³ Мээң бөгүн силерге айтып-чагып турар айтышкыннарнымын тооп дыннаар: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак боор, Аңаа бүгү чүлдү-чүрээндерден, бүгү сеткил-сагыжыңардан бараан болур болзунарза, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы силерниң чериңерге күскү-даа, часкы-даа чаъсты чогуур үезинде чагдырар, ынчан тараанарны ажаап, виноградыңар арагазын, оливанар үзүн белеткеп аар силер.

¹⁵ Ол силерниң шөлүңерге мал-маганыңар чиир оът-сигенни өстүрүп бээр, силер база тоттур чиир аъш-чемниг болур силер.

¹⁶ Ынчалза-даа кичээнинер — чүрээңер дуурайлаттырбанар база чайгыла бергеш, өске бурганнарга бараан болуп, мөгейбенир! ¹⁷ Ынчаар болзунарза,

Дээрги-Чаяакчының килени силерже кыптыгып, Ол дээрни дуглап каарга, чаъс чагбастай бээр, чер дүжүдүн берип шыдавайн баар; Дээрги-Чаяакчының силерге берип турары эки черге удавайн өлүп чиде бээр силер».

Израильдиң шилилгези

¹⁸ «Ынчангаш мээң ол сөстөримни чүрээңерге, сеткил-сагыжыңарга шыгжап алыңар, оларны, сагындырылгы демдек дег, холуңарга баглап алыңар, олар силерниң карактарыңарга көскү кертиг дег болзун. ¹⁹ Бажыңыңарга олурташ-даа, орукка чораш-даа, удуп чыдып аарда-даа, оттуп келгеш-даа, ол сөстөрим дугайында чугаалап, оларны ажы-төлүңерге өөредип калыңар. ²⁰ Оларны бажың эжииниң кастыктарыңга база хоорайның хаалгазыңга бижип алыңар. ²¹ Ынчан силер-даа, ажы-төлүңер-даа Дээрги-Чаяакчының ада-өгбөнерге бээр бооп даңгыраглаан черинге, дээрнин чер кырында кезээде турары дег, үр чурттаар силер.

²² Бир эвес силерге күүсетсин дээш айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны сагыыр: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынак болур, Оон шупту оруктарын эдерер, Оон-биле коштунчу бээр болзунарза, ²³ Дээрги-Чаяакчы силерниң мурнуңардан бүгү чоннарны сывырып чорудуптар, ынчан силерден улуг, күштүг чоннарның черин эжелеп аар силер; ²⁴ будуңар баскан кандыг-даа чер силерниң болур — чериңерни кызыгаары ээн кургаг ховудан Ливан дагларыңга чедир, Евфрат хемден Барыын далайга чедир шөйлүр. ²⁵ Кым-даа силерге удур туржуп шыдавас: Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар, силерге азаап турганы дег, силерниң будуңар баскан чер бүрүзүңде улусту силерден коргуп, сүрээдээр кылып каар.

²⁶ Көрүңер даан, мен силерге азы йөрээшкенин, азы каргышты шилип аарын саналдап тур мен. ²⁷ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның бөгүн силерге

* 11:10 Будун күжү-биле — бо сөстөрниң болгу дег үш билип алышкыны бар: (1) бут-биле хөдөлдирер суггарылга механизминин дугайында чугаа чоруп турар; (2) арыктарны хүүрек болгаш бут күжүнүң дузазы-биле казырын дугайында чугаа чоруп турар; (3) сугну шөлдөргө кочалдар-биле дажырын чугаалап турар.

11:9 Э. д. 50:24 || Хост. 3:8 11:11 Ы. х. к. 8:7 11:12 3 Хаан. 9:3 11:13 Ы. х. к. 6:5; Иис. 22:5 11:14 Лев. 26:4; Иер. 5:24; Иоиш 2:23 11:15 Ыд. ыр. 103:14 11:17 3 Хаан. 8:35; 17:1; 2 Чыл. 6:26 11:18 Хост. 13:9, 16; Ы. х. к. 6:8 11:19 Ы. х. к. 4:9 11:20 Ы. х. к. 6:9 11:24 Иис. 1:3 || Э. д. 15:18; Хост. 23:31; Сан. 34:1-12; Иис. 1:4 11:25 Ы. х. к. 7:24 11:26 Ы. х. к. 30:1, 15

айтып-чагып турарым айтышкыннарын тооп дыңнаар болзунарза, йөрээттирип, ачы-буян алыр силер, ²⁸ а бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның айтышкыннарын тооп дыңнавайн, бөгүн силерге айтып-чагып турарым оруктан өскээр барып, билбес чораанынар бурганнар соо-биле чоруур болзунарза, каргаттырар силер.

²⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар эжелеп аар дээш кирип турар черинерже силерни чедире бээрге, Гаризим дагга йөрээл сөзүңер чугаалаңар, а Гевал дагга каргыш сөзүңер чугаалаңар. ³⁰ Ол даглар Иорданның барыын талазы-биле чоруткан оруктуң ыңдында, хемниң шынаа-зында чурттаан хананейлерниң черинде, Галгал хоорайның джунда, Морз деп дуб ыяштыг черде турар-ла болгай. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге берип турар черинге чедип, ону эжелеп аар дээш, Иорданны кижип турар-дыр силер; ол черни эжелеп алгаш, аңаа чурттай бээр силер. ³² Ынчангаш мээң бөгүн силерге берип турарым шупту дүрүм, хоойлуларны сагырын кызыдыңар».

Бурганга мөгөөр кара чаңгыс чер

12 ¹ «Ада-өгбөнерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге ээлээр кылдыр берип турар черинге, аңаа чурттап кээр бүгү үенерде күүседирин кызыдар ужурулунар дүрүм, хоойлулар бо-дур.

² Силерниң үндүр сывырып турарыңар чоннарның боттарының бурганнарынга бараан болуп турар черлерин: олар бедик дагларга-даа, тейлерге-даа, хөлөгелиг саглагар ыяштар адаанга-даа турар болза, чок кылып кааптыңар. ³ Оларның өргүл салыр бедигээштерин бузуп, даш көжээлерин чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарын өрттеди, бурганнарының дүрзүлерин чылча шаап кааптыңар; ол черге оларның аттарының дугайында безин сактышкынны узуткап кааптыңар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарга ынчалдыр мөгөйбес ужурулг силер. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерниң шупту аймактарыңарның ээлеп чурттаар

черлеринден Бодунуң ат-алдарының турумчуур черин шилип алыр. Бурганга мөгөөр дээш, шак ол черге чедип кээп турар силер. ⁶ Ынаар бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдеринерни, дүжүдүңер биле малыңарның Бурганга хамааржыр оннуң бир кезин, тускай хуу өргүлдеринерни, даңгырак күүседип база эки тура-биле салып турар өргүлдеринерни, бода-даа, шээр-даа малыңарның дун төлдерин эккээр силер. ⁷ Ол черге өг-бүлелеринер-биле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга аштанып-чемненер силер, Ооң ачы-буянының ачызында чедип алган бүгү чүвөңер дээш өөрүп-хөглээр силер.

⁸ Кымың-даа болза бодунуң шынын деп санаар аайы-биле бөгүн мында кылып турары дег, ол черге ынчаар кылбас ужурулг бис. ⁹ Силер ам-даа амырдыш черинче — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге хуваап берип турар черинче кирбээн-дир силер. ¹⁰ А Иорданны кешкеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге хуваап берип турар черинге чурттай бээринерге, Ол силерни бүзээлээн дайзыннарыңарның шуптузундан адырып, амыр-дышты хайырлаар, ынчан айыыл чок чурттай бээр силер. ¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның Бодунуң ат-алдары аңаа турумчузун дээш шилип алыр черинче мээң силерге айтып-чагып турар бүгү чүвөмни: бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдеринерни, дүжүдүңер биле малыңарның оннуң бир кезин, тускай хуу өргүлдеринерни болгаш Дээрги-Чаяакчыга даңгырак бергеш, салып турар шупту шилиттинген өргүлдеринерни эккээр силер. ¹² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунга шупту: боттарыңар, оглу-кызыңар, эр, херээжен кулдарыңар — өөрүп-хөглөңер. Силерниң хоорайларыңарда чурттап турар левиттерни база хөглээш-кининерже кирип алыңар, чүге дээрге олар силер-биле кады үлүг-хуу — хуваагылыг чер албаан болгай. ¹³ Караанга көзүлгөн-не чер бүрүзүңге бүрүн өрттедир өргүлдер салырыңдан кичээниңер, ¹⁴ а чүгө Дээрги-Чаяакчының силерниң бир аймаанарның черинден шилип алган

11:27 Лев. 26:1-13; Ы. х. к. 28:2-14 11:28 Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-45 11:29 Ы. х. к. 27:12-13; Ис. 8:33 11:30 Э. д. 12:6 12:2 4 Хаан. 16:4 12:3 Хост. 23:24; 34:13; Ы. х. к. 7:5; Башт. 2:2; 3 Хаан. 14:23 12:5 3 Хаан. 18:29 12:7 Ы. х. к. 27:7 12:8 Башт. 17:6; 21:25 12:9 Ыд. ыр. 94:11 12:10 Ис. 23:1 12:11 3 Хаан. 8:29 12:12 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9

черинге бүрүн өрттедир өргүлдеринер салып, силерге айтып-чагып турарым бүгү чүвени кылып силер».

Дөгерген малдың эът-ханын чиир-чивези

¹⁵ «Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның ачы-буян хайырлап, сеңээ берген малының эьдин чурттап турарың кандыг-даа черлерге дөгергеш, күзээниң ёзугаар чип болур сен; чээрэн азы иви эьдин ышкаш, ол эьтти арыг-даа, арыг эвес-даа кижичип болур*»; ¹⁶ чүгле хан чиве, ону черже, суг ышкаш, аксып каавыт. ¹⁷ А далган-тарааңның, виноградың арагазының болгаш оливан үзүнүн Бурганга хамааржыр онунун бир кезини, бода болгаш шээр малынның дун төлдерин, Бурганга аазааның шупту даңгырак өргүлдерин, эки тура-биле салып турар өргүлдерини, тускай хуу өргүлдерини чурттап турар черинге чивес ужурулуг сен. ¹⁸ А чүгле Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга, Оон шилип алыр черинге ол бүгүнү чиир ужурулуг сен — бодун, оглу-кызың, эр, херэежен кулдарың кады чинер база сээң хоорайларыңда чурттап турар левит кижичип кады чип; Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга бодунун бүдүргениң бүгү чүве дээш өөрүп-хөгө. ¹⁹ Левит кижини бодунун черинге чурттап турар бүгү назынында уттуң халак.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганын, сеңээ аазааның ёзугаар, девискээрини алгыдып бээрге, эьт чиксей бергеш: „Эьттен чип көөр-дүр“ — дээр болзунза, күзээниң ёзугаар эьт чип болур сен*. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның Бодунун ат-алдары анаа турумчусун дээш шилип алыр чери сенден ырак болза, Дээрги-Чаяакчының сеңээ берген бода-даа, шээр-даа малындан кандыг-бир малды мээң дужааганым ёзугаар дөгергеш, чурттап турар черинге күзээниң ёзугаар чип сен. ²² Ол малды, чээрэн биле иви эьдин ышкаш, чиир сен, арыг-даа, арыг эвес-даа кижичип ол эьтти чип болур. ²³ Ынчалзажок хан чииринден шыңгызы-биле ойтала,

малдың амы-тыны ханында болгай, оон эьди-биле кады амы-тынын чивейн көр. ²⁴ Хан чиве, ону черже, суг ышкаш, аксып каавыт. ²⁵ Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүл кылып, хан чивес болзунза, сеңээ, сени салгаар үре-төлүңге эки-чаагай болур.

²⁶ А Бурганга айтып, өргүүр дээн малдарыңны, даңгырак бергеш, салып турар өргүлдериниң Дээрги-Чаяакчының шилип алыр черинге эккеп сал; ²⁷ ол черже эккелген малдарың бүрүн өрттедир өргүлдер болза, оларның эьдин-даа, ханын-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганынның өргүл салыр бедигэжинче салып каг, ынчалзажок өске өргүлдерин ханын Дээрги-Чаяакчы Бурганынның өргүл бедигэжинче төвтү, а эьдин чип аар сен. ²⁸ Сеңээ айтып-чагып турарым бо сөстөрнүң шуптузун тооп дыңнап, күүсет; Дээрги-Чаяакчы Бурганын эки, таарымчалыг бооп көстүр чүүлдер кылып болзунза, сээң бодунга, сени салгаар үре-төлүңге кезээ-мөңгөде эки-чаагай болур».

Ханааның бурганнарынга мөгөйбези

²⁹ «Черин эжелеп алыр дээш бар чыдарың чоннарны Дээрги-Чаяакчы Бурганын үндүр сывырыпкаш, сээң мурнунга узуткап каар, оларның черин ээлеп чурттай бээр сен. ³⁰ Ынчан кичээн: сээң мурнунга ол чоннарны узуткап каан соонда, оларның ёзу-чанчылын эдергеш, дузакка туттурба, оларның бурганнарынче чүткүп: „Бо чоннарның бурганнарынга бараан болуп турганы дег, мен база ынчаар кылып мен“ — диве. ³¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганын ынчалдыр мөгөйбө, чүгө дээрге Оон бужарзынары, көөр хөңнү чок чүүлдерни ол чоннар бодунун бурганнарынга мөгөйгеш, кылып турар болгай, бодунун оолдар, кыстарын безин бурганнарынга өргүп, отка өрттедиң турар болгай.

³² Силерге айтып-чагып турарым бүгү чүвени күөсөдирин кызыдынар, чугаалаан чүвемге чүнү-даа немевенер база оон чүнү-даа казыванар».

* ^{12:15} Израильге иви биле чээрениң өргүл кылдыр салып болбас турган, ынчангаш оларның эьдин арыг эвес-даа улус чип болур турган. * ^{12:20} Мурнундагы дүрүм-хоойлулар ёзугаар (Лев. 17:1-9 көр) кижичип дириг аматтаны чүгле Ужаражылга майгынын чанынга дөгериң болур турган, а моон сонгаар ону каяа-даа дөгериң болурун чөпшээрэн.

12:16 Лев. 3:17; 7:26; 17:13 12:19 Ы. х. к. 14:27; Неем. 13:10 12:23 Э. д. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:13 12:30 4 Хаан. 17:15 12:31 4 Хаан. 17:31; Иер. 7:31; 19:5 12:32 Ы. х. к. 4:2; Ажыл. 22:18

**Чонну дүрзү-бурганнарга мөгөөринче
күткүп турар улусту узуткаары**

13 ¹ «Бир эвес чон аразыңга Бурганның медээчизи мен дээр кижиге азы дүш дүжээр кижиге илереп келгеш, силерге бад-дыткал демдээ азы кайгамчык чүүл көр-жүерин аазарга, ² ооң чугаалап турганы баддыткал демдээ азы кайгамчык чүүл бүдө бээр болза, ол кижиге: „Силерниң билбес чорааныңар бурганнарны эдерээли, оларга бараан болуулу“ — дээн дижит. ³ Ынчан ол медээчинин азы дүшчүнүн сөстөрүн дыннаванар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ону дамчыттыр силерни шенеп, Аңаа бүгү чүлдү-чүрөөндөн, бүгү сеткил-сагыжыңардан ынаанарны билип алырын күзеп турар-дыр. ⁴ Чүгө Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны эдериңер, Оон коргуп чоруңар, Ооң айтышкыннарны сагыңар, сөзүн дыннаңар, Аңаа бараан болуңар база Ооң-биле коштунчу беринер. ⁵ А ол медээчини азы дүшчүнү өлүрүп каар ужурул. Чүгө дээрге ол кижиге кулдар болуп чорааныңар египет черден силерни үндүр берген Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан ойталаар кылдыр силерни көгүдүп, Бурганыңар силерге эдериңер кылдыр айтып-чагааны оруктан силерни чайладыңар күзеп турар-дыр; чон аразыңда бужар-бакты ынчаар узуткап калыңар.

⁶ Бир эвес сээң чоок улузун: азы чаңгыс иеден төрүттүнгөн ха-лунман, азы оглун, азы уруун, азы эрге-чассыг кадайың, азы эң чоок эжин сени бүдүү дуурайлап: „Сээң-даа, ада-өгбөнниң-даа билбес чорааны өскө бурганнарны эдериңер, оларга бараан болуулу“ — деп, ⁷ сени долгандыр турар чоок-даа, ырак-даа черлерде, черниң бир кыдыыңдан өскө кыдыыңга чедир чурттап турар чоннарның бурганнарны айтып, чугаалаан дижит. ⁸ Ол кижиге-биле чөпшээрешпе, ону дыннава база кээрге, аңаа хайыра бербе база болушпа. ⁹ Харын ол кижини өлүрүп каг; сээң холуң ону өлүрери-биле кымныыңдан-даа мурнай көдүрүлзүн, а бүгү чонунуң холу ооң соонда көдүрүлзүн. ¹⁰ Ону даштар-биле өлүр сөп каг, чүгө дээрге ол кижиге кул болуп чорааныңар египет черден сени үндүр берген Дээрги-Чаяак-

чы Бурганыңдан ойталаар кылдыр көгүдүп турган болгай. ¹¹ Бүгү израиль чон ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр, силерниң араңарга ооң соонда ыңдыг бузут-бактыг чүвө үүлгетпестей бээр.

¹² Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңың сенээ чурттазың дээш берип турар хоорайларың кайгы-бирээзиниң дугайында багай медээ сенээ чедип, ¹³ чон аразыңдан үнгөн дүржөк улус ында илереп келгеш, хоорайың улузун дуурайлап: „Силерниң билбес чорааныңар өскө бурганнарны эдериңер, оларга бараан болуулу“ — дижит, оларны күткүдүп алганың дыңнап каан дижит сен. ¹⁴ Ол чугааны истеп, шинчип, таптыг айтырып ап көр; бир эвес ол бүгү шын болуп, ук бужар чорук чон аразыңга ылап-ла болган болза, ¹⁵ демги хоорайың чурттакчыларын хылыш-биле узуткап каг, ону база ында бар бүгү чүвени бүрүнү-биле үрөгдөп бузуп, чурттакчыларың малмаганың безин хылыш-биле өлүрүп каг. ¹⁶ Ол хоорайдаң олчалап алган эт-хөреңгини оон төп шөлүңгө оваалай чыгаш, хоорайың база шупту эт-хөреңгини Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга салган бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өрттедир; ол кезээ-мөңгөдө хорумналган бузундулар бооп артсын, ону кажан-даа катап тургуспазың. ¹⁷ Бурганга тураскааткан узуткаар ужурул чүү-даа чүвө сээң холуң кирбезин, ынчан Дээрги-Чаяакчы кыптыккан килениң чавырылдырар, сенээ ээ-хайыралыг, өршээлдиң болур база ада-өгбөңгө даңгыраглааның эзуңаар сени өстүрүп-көвүдөдир. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңың сөзүн дыңнап, бөгүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң шупту айтышкыннарны күсүдөдир, Аңаа таарымчалыг чүүлдү кылып чор.

Кажыдалдың хоруглугу эзу-чаңчылы

14 ¹ «Силер — Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның ажи-төлү силер; өлү берген улус дээш кажыдаарда, мага-болуңарны чара кеспенер, хаваңар үстүңдө бажыңар дүгүн дөңгүрөттир чүлүвөнөр, ² чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыг ыдыктыг чон-дур сен, чер-де-легейде бар бүгү чоннарның аразыңдан Ол

13:1 Иер. 23:25, 32; Зах. 10:2 13:2 Мк. 13:22; 2 Фес. 2:9; Ажыл. 13:13; 16:14 13:5 Ы. х. к. 18:20
13:8 У. ч. 1:10 13:9 Хост. 32:27-28; Ы. х. к. 17:7 13:10 Ы. х. к. 17:5 13:13 Башт. 19:22; 20:13;
1 Хаан. 2:12; 10:27; 25:17; 2 Хаан. 16:7; 20:1; 3 Хаан. 21:10, 13 13:16 Инс. 8:28 13:17 Инс. 7:20-21
14:1 Мф. 5:9; Ин. 1:12; 1 Ин. 3:1; 5:1; Рим. 8:14 || Лев. 19:27-28; 21:5 14:2 Хост. 19:5

сени Бодунуң улуг үнелиг өнчү-хөрөңгизи болзун дээш шилип алган болгай».

**Израиль чоннуң чип болбас
дириг амытаннары
(Лев. 11:1-47)**

³ «Бужар чүү-даа чүве чиве. ⁴ Силерге чиирин чөпшээрээн дириг амытаннар бо-дур*: инек, хой, өшкү мал, ⁵ иви, чээрэн, элик-хүлбүс, аргар, те-чуңма, сайгак ⁶ база кандыг-даа адыр дуогулуг, кегженир дириг амытан. ⁷ Адыр дуогулуг азы кегженир дириг амытаннардан чүгле дараазында дириг амытаннарны чип болбас силер: тевени, койгунну болгаш сарлык-дегени*, чүге дээрге олар кегженир-даа болза, адыр дуою чок дириг амытаннар-дыр, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур; ⁸ хаванны база чивес ужурлуг силер, чүге дээрге ол адыр дуогулуг-даа болза, кегженмес-тир, ынчангаш силерге арыг эвес боор-дур. Ындыг янзылыг дириг амытаннарның эьдин чивенер, сегинге дегбелер!

⁹ Сугга чурттаар бүгү дириг амытаннардан чакпалыг база казырыктыг амытаннарны чип болур силер. ¹⁰ А чакпазы азы казыры чок шупту суг амытаннарны чип болбас силер, олар силерге арыг эвес болур.

¹¹ Кандыг-даа арыг кушту чип болур силер; ¹² а дараазында куштарны чивес ужурлуг силер: эзирни, дасты, кара-дасты, ¹³ дээлдегени, бичежек эзирлерин бүгү хевирлерин, ¹⁴ кускуннуң бүгү хевирлерин, ¹⁵ страусту, үгүнү, ак-кускунну, хартыганың бүгү хевирлерин, ¹⁶ кызыл-үгүнү, тулаа кужу ибисти, ак-үгүнү, ¹⁷ пеликанны, тогдукту, балыкчы-үгүнү, ¹⁸ шиленни, аистин бүгү хевирлерин, ипикти болгаш часкыны. ¹⁹ Ужар чалгынның кандыг-даа курт-кымыскай силерге арыг эвес болур, оларны чивенер. * ²⁰ А кандыг-даа ужар чалгынның арыг амытанны чип болур силер.

²¹ Бодунуң өлүмү-биле өлгөн дириг амытан чиве. Ооң сегин хоорайыңда чурттап турар даштыкы кижиге бе-

ривит, ол кижиге ону чизин азы өске чер чурттуг кижиге садывыт; а сен дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга хамааржыр, ыдыктыг чон болгай сен.

Анайны ооң авазының сүдүнге хайындырба».

**Дүжүттүң Бурганга хамааржыр
оннуң бир кезиниң дугайында**

²² «Чылдың-на шөлүндөн ажаап ат турар бүгү дүжүдүнүн оннуң бир кезин аңгылааш, ²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдары аңаа турмузузун дээш шилип алыр черинге, Ооң мурнунга чиир сен; далган-тараанын, виноградын арагазының болгаш оливан үзүнүн оннуң бир кезин база бода-даа, шээр-даа малынның дун төлдерин ынаар эккеп, чиир сен. Ооң ачызында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңдан бүгү назынында коргарынга өөренип алыр сен. ²⁴ А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның Бодунуң ат-алдарын аңаа көргүзөр дээш шилип алыр чери ырак боорга, ол бүгү дүжүттү ынаар чедирип шыдавас дижек силер. Ынчан Бурган сенээ элбек дүжүттү хайырлаан соонда, ²⁵ ол дүжүдүнү акша-мөңгүнге орнапаш, акша-мөңгүнүнү холундан салбайн, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның шилип алыр черинче чоруват. ²⁶ Ол акша-мөңгүн-биле күзээн бүгү чүвени: бода-даа, шээр-даа малды, виноград арагазын, өске эзиртир суксунну — алыксаан бүгү чүвени садып ал; Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның мурнунга ол бүгүнү өг-бүлөң-биле кады чип, өөрүп-хөглээр сен. ²⁷ Сээн хоорайында чурттап турар левит кижини база уттуп кагба, чүге дээрге оон сээн-биле кады ээлеп алган үлүү — хуваагыг чери чок болгай.

²⁸ Үш чыл эрткен санында-ла, үшкү чылда ажаап алган дүжүдүнүн оннуң бир кезин бүрүнү-биле аңгылай чыгаш, хоорайыңга курлавырлап шыгжап ал. ²⁹ Ээлээр хуваагыг черни сээн-биле кады албаан левит кижиге, сээн хоорайыңда чурттап турар даштыкы кижиге, өскүс

* 14:4, 12 Дириг амытаннар, куштар — оларның аттарының чамдызын шын очулдурган деп бүзүрелдиг чугаалаары берге, оларның элээн хөйү чүгле Чоокку Чөөн чүкте чурттап турар, ынчангаш бо данзыны чижеглеп алган данзы деп билзе чогуур. * 14:7 Сарлык-деге — еврей дылда «шафан» дээр, хая-даштыг черге чурттаар үүрмек хээчки. * 14:19 Тускай таварылга кылдыр израильчилер шартылааның, шергинин янзы-бүрү хевирлерин чип болур (Лев. 11:20-22 көр).

14:21 Лев. 7:24; 11:39-40 || Хост. 19:6 || Хост. 23:19; 34:26 14:22 Лев. 27:30; Сан. 18:21

14:27 Ы. х. к. 12:19 || Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9 14:28 Ы. х. к. 26:12

кижи болгаш дулгуяк кадай чедип келгеш, тоттур чемнензин, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң кылып турар шупту ажил-херектеринге ачы-буянын хайырлаар».

Өрелерни өршээр

15¹ «Чеди чыл болгаш-ла, өрелерни өршээ. ² Ону мынчалдыр кылыр сен. Улуска акшазын чээлиге берген кижиги бүрүзү оларнын өрөзүн өршээп, ол ха-дун-мазындан өрө төлээрин негевезин, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан. ³ Өрелер өршээр үе“ чарлаттынган-дыр. ⁴ Даштыкы кижиниң өрөзүн негеп боор сен, а чангыс аймак-сөөктүг ха-дунма-нын сенээ эгидер ужурлуг өрөзүн өршээ. ⁵ Ынчаарга сээң чуртунга түрөңги кижиги турбас ужурлуг, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ өңчү кылдыр хуваап берип турар черинге ачы-буянын хайырлаар; ⁶ чүгүлө Дээрги-Чаяакчы Бурганың сөзүн тооп дыннаар болзунза база мээң бөгүн сенээ айтып-чагыш турарым шупту айтышкыннарны күүседирин кызыдар болзунза, ындыг болур. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганың, чугаалап турганы дег, сенээ ачы-буянын хайырлаарга, хөй чоннарга акша-хөрөңгини чээлиге бээр сен, а бодун чегдинмес сен; хөй чоннарны чагырар сен, а олар сени чагырбас.

⁸ Дээрги-Чаяакчы Бурганынын сенээ берип турар черинде хоорайларынның кайы-бирээзинге ха-дунма чонун аразындан түрөңги кижиги тыттып кээр болза, чүрөөнни дашталдырба, ол кижиниң мурнунга холдарың адыштанмай, ⁹ холунну олче сунуп, оон хереплеп турар чүвезин хандылары-биле чээлиден бер. ¹⁰ „Чедиги чыл, өрелер өршээр чыл, чоо-шулап олур“ деп бак сагыш угааныңга кирип кээрден кичээң, ынчан түрөңги дунмаңче бак көрүп, аңаа дуза кадарындан ойталадың халак, ынчаар болзунза, ол кижиги Дээрги-Чаяакчыга хомудаарга, бачыдың дээш буруудаар сен. ¹¹ Ол кижиге чээлиден бер, аңаа бергениң дээш сеткилин хараадавазын, чүге дээрге ол чоруун дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң шупту ажил-херектеринге, кылып турар бүгү чүүлдеринге ачы-буянын хайырлаар. ¹² Чер кырынга түрөңги улус

кажан-даа үстүп-төнмес, ынчангаш сенээ: „Бодуннун черинде ха-дунма чонун аразында ядымы-түрөңги кижиге дузалап, холунну олче сунуп бер“ — деп дужаап тур мен».

Кулдарны хостаары

¹³ «Бир эвес еврей ха-дунмаңдан эр азы херээжен кижиги бодун сенээ кул кылдыр садыпкан болза, ол кижиги алды чыл дургузунда кулун болзун, а чедиги чылда ону аал-оранындан хосталгаже салывыт. ¹⁴ Ол кижини аал-оранындан чорударда, хол курут чорутпа, ¹⁵ харын аңаа бодуннун мал-маганынның, далган-тарааның болгаш виноградың арагазының кезин бер: Дээрги-Чаяакчы Бурганынын сенээ хайырлаан ачы-буянындан аңаа чүдүрүп бер. ¹⁶ Египет черге кул болуп чораанынның, Дээрги-Чаяакчы Бурганынын сени хостаанын утпайн чор, ынчангаш бөгүн сенээ бо бүгүнү айтып-чагып тур мен.

¹⁷ А бир эвес эр кул кижиге сенээ болгаш сээң өг-бүлөңге ынак апарган болза база сээниңге эки чурттап турар болгаш, „Моон чорбас мен“ дээн болза, ¹⁸ оон кулааның халбаңын эжикке чыгыштыр иткеш, шивегей-биле үттеп ал, ол кижиге ынчан кезээ шагда сээң кулун апаар. Херээжен кулунга хамаарыштыр база шак ындыг дүрүмнү сагыр сен.

¹⁹ Кул кижини аал-оранындан хостап салып турарың дээш сеткилин карарбазын, чүге дээрге ол кул алды чыл дургузунда хөлезилеттинген ажилчынын ажил төлөвиринден ийи катап хөй орулганы кирип берген-дир; Дээрги-Чаяакчы Бурганын кылып турар бүгү чүвөңге ачы-буян хайырлаар».

Мал-маганың дун төлүн ыдыктаары

²⁰ «Бода-даа, шээр-даа малыңның эр дун төлдөрүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгадып, ыдыктап бер: баштай төрүттүнген бутаның ажилдадып ажыглава, баштай төрүттүнген шээр малыңның дүгүн кыргыва. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынын мурнунга ындыг малды чылдың-на өккөп, Дээрги-Чаяакчынын шилип алыр черинге өг-бүлөң-биле кады чиир сен.

15:1 Ы. х. к. 31:10; Неем. 10:31 15:3 Ы. х. к. 23:20 15:6 Ы. х. к. 28:12 || 3 Хаан. 4:21;

Эзра 4:20 15:8 Лев. 25:35-36; Ыд. ыр. 36:26; Мф. 5:42; Иак. 2:15; 1 Ин. 3:17 15:11 Мф. 26:11

15:12 Хост. 21:2 15:17 Хост. 21:5-6 15:19 Хост. 13:2, 11-16

²¹ Бир эвес ол мал четпес-дудуу: азы аскак, азы согур, азы өске-бир четпес чүүлдүг болза, ону Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга өргүвө. ²² Ындыг малды бодунун чурттап турар черинге чип болур сен; арыг-даа, арыг эвес-даа кижиге, чээрден азы иви эьдин ышкаш, чип болур*. ²³ Чүглө ол малдын ханын чиве: ону черже, сут ышкаш, аксып каавыт*.

Үш кол байырлаа

(Хост. 12:1-39; 13:3-10; 23:14-17;
Лев. 23:4-22, 33-43; Сан. 28:16-31;
29:12-39)

16 ¹ «Авив айны онзалап, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Хосталыпшкын байырлалын эрттирип чор, чүгө дээрге авив айда Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени Египеттен дүне када үндүрө берген болгай. ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Хосталыпшкын байырлалының өргүлүн — бода азы шээр малыңны Дээрги-Чаяакчының Бодунун ат-алдары анаа турумчузун дээш шилип алыр черинге дөгөрөс сен. ³ Ол өргүл-биле кады ажыткылыг аыш-чем чиве, а чеди хүн дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган-тарааны — түрегделиңни демдеглээн далган-тарааны ооң-биле кады чиир сен, чүгө дээрге египет черден дүвү-далаш үнүп чоруткан болгай сен; бүгү назыңыңда египет черден көжүп үнгөн хүнүнү сактып чоруур дээш, ынчалдыр кыл. ⁴ Сээң ээлээн бүгү черинге чеди хонук дургузунда ажыткы турбас ужурлуг база байырлалдын бирги хүнүнүн кезээзинде дөгөргөн малыңның эьдин эргенте чедир арттырбас ужурлуг сен.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөңзэ берип турары ээлел чери бүрүзүңгө байырлалда өргүүр малды дөгөрип болбас, ⁶ а ону Дээрги-Чаяакчы Бурганынның Бодунун ат-алдары анаа турумчузун дээш шилип алыр черинге, чүглө анаа, кезжээ, хүн ажар өйдө, Египеттен үнүп турган үңни сактып, дөгөрөс сен. ⁷ Өргүл малын Дээрги-Чаяакчы Бурганынның шилип алыр черинге быжырып белеткээш, чиир сен, а даартазыңда эрген эеп чана бээр сен. ⁸ Алды хүн дургузун-

да ажыткы-биле хөөтпейн хаарган далган чиир сен, чедиги хүнде Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан онзагай чымыш болур, ол хүн ажыл кылбас сен.

⁹ Дүжүттү хол кадыры-биле ажаап эгелээр хүнден эгелээш, чеди неделяны санап алгаш, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараалгаткан Чеди неделя байырлалын демдеглөп эрттир, эки тура-биле өргүлдөн сал, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөңзэ хайырлаан ачы-буянының аайы-биле чезени салырын бодун шийтпирле. ¹¹ Сен бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың, сээң хоорайыңда чурттап турар левит кижиге, чон аразыңда турар даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээжен кижиге — Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга, Ооң Бодунун ат-алдары анаа турумчузун дээш шилип алыр черинге өөрүп-хөгленер. ¹² Египетке кул болуп чораянның утпа, бо дүрүмнерни сагып, күүседип чор.

¹³ Тарааны бастырып, виноградың хандызын сыскырып алгаш, чеди хүн дургузунда Чадырлар байырлалын демдеглөп эрттирер сен; ¹⁴ бодун, оглу-кызың, эр, херээжен кулдарың, сээң хоорайыңда чурттап турар левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээжен кижиге ону байырлап, өөрүп-хөгленер. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганынның шилип алыр черинге Анаа бараалгаткан байырлалды демдегле. Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сөңзэ — бүгү дүжүдүңгө база кылып турар шупту ажыл-херээңгө ачы-буянын хайырлаар-дыр, ынчангаш чүглө өөрүп-хөглээр-дир сен.

¹⁶ Шап ынчаар шупту эр улузун чылда үш катап: Хаарган далганнар байырлалыңга, Чеди неделя байырлалыңга база Чадырлар байырлалыңга Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга, Ооң шилип алыр черинге чедип кээр ужурлуг; ол чедип кээрде, кым-даа болза, Дээрги-Чаяакчының мурнунга хол курут келбесин. ¹⁷ Кижиге бүрүзү Дээрги-Чаяакчы Бурганынның хайырлаан ачы-буянын аайы-биле өргүл белээн тудуп алгаш, чедип келзин*.

* 15:22 Израильге иви биле чээрени өргүл кылдыр салып болбас турган, ынчангаш оларның эьдин арыг эвес-даа улус чип болур турган (12:15 көр).

15:21 Лев. 22:20

15:23 Лев. 17:13;

Ы. х. к. 12:23-24

16:3 Хост. 12:11

16:4 Хост. 34:25

16:9 Хост. 34:22

16:12 Ы. х. к. 5:15

16:13 Хост. 23:16

Шииткекчилер биле удуртукчулар

¹⁸ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары хоорай бүрүзүңге аймактар аайы-биле шииткекчилер биле удуртукчуларны томуйлап каг, олар чонун чөптүү-биле шиитсин. ¹⁹ Хоойлуну хажытпа, улусту ылгай көрбө, хээли алба — хээли мерген угаанның улусту согурартыр, актыг улустун чугаа-сөзүн хажыдар. ²⁰ Чөптүг-шынның чорукче, чүглө чөп-шынче чүткү! Ынчан дириг артар сен база Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турар черин ээлээр сен».

Дүрзү-бурганнарга мөгөөрин хоругдааны

²¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга тудуп алганын өргүл салыр бедигээш чанынга Ашера бурганга тураскааткан ыяштар тургуспа. ²² Мөгөөр дээш даш көжөз тургуспа, Дээрги-Чаяакчы Бурганың оларны көөр хөңдү чок болгай.

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга кандыг-бир чептес чүүлдүг бода азы шээр малды өргүл кылдыр эккеп салба, ол дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга чүдөк-бужар өргүл-дүр.

²⁻³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары хоорайларыннын кайы-бирээзинде чурттаан чон аразында Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга бузут үүлгедир, Оон чагыг-керээзин үрээр — барып, өске бурганнарга бараан болуп, хүнге, айга азы сылдыстарнын шупту аг-шеринге мөгөөр эр азы херээжен кижини тыптып кээп болур. Мен ынчаар кылырын хоруп каанна болгай мен. ⁴ Сеңээ ону медээлээрге, дыңнап алгаш, эки истеп хына: бир эвес ол ылап шын бооп, Израильге шакындыг чүдөк-бужар чүве үүлгеттинген болза, ⁵ ол бузут-бакты үүлгеткен эр азы херээжен кижини хоорайыннын эжик-хаалгазынга эккелгеш, даш-биле өлүр соп каавыт. ⁶ Чүглө ийи азы үш кижинин херечилээн аксы-сөзү бар болза, ол кижини өлүмгө шийдип болур; чангыс херечинин аксы-сөзүн өзугаар кижини өлүрүп шийдип болбас. ⁷ Херечилер ол кижини өлүрери-биле кымны-даа

мурнай олче холун көдүрзүн, оон соонда бүгү чон шаажылаалга киржип, холун көдүрзүн, чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап калыңгар».

Шиитпирлээри берге херектер

⁸ «Бир эвес хоорайыңга кандыг-бир херекти: азы өлүрүүшкүннү, азы чаргы-чаалыны, азы кемдээшкinni үзе шиитпирлээри сеңээ берге болза, Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын шилип алыр черинче чоруй бар. ⁹ Аңаа левит бараалгакчыларга азы ол үеде орта турар шииткекчиге чеде бергеш, олардан айтырып көр. Олар сеңээ херекти канчаар үзе шиитпирлээрин айтып бээр. ¹⁰ Бараалгакчы биле шииткекчи сеңээ Дээрги-Чаяакчынын шилип алыр черинге чүү дээр болдур, ол өзугаар кылып, оларнын сеңээ айтыры бүгү чүвени күүседирин кызыдар сен. ¹¹ Оларнын сеңээ айтыр хоойлузу биле шиитпирин өзугаар кылыр сен; чугаалаар сөзүндөн он-даа, солагай-даа талаже чайгылбас сен.

¹² А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бараан болуп турар бараалгакчы биле шииткекчини тооп дыңнанас, туразы улуг кижини өлүрүп каар ужурлуг, Израильде бужар-бакты ынчаар узуткап каг. ¹³ Бүгү чон ол дугайында дыңнап кааш, корга бээр, оон соонда ынчаар туразы улгатпас».

Хаанны дүжүлгеге олуртуру

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары черже чедиң кээп, ону эжелеп, ээлеп чурттап бергеш, „Мени долгандыр чурттаан өске чоннар ыш-каш, мени башкаар хаандан олуртуп аар-дыр“ деп барган дирик сен. ¹⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын шилип аар хаанын сени башкаар кылдыр дүжүлгеге олуртуп ал; шак ол хаанны хадунмаң аразындан эккеп, дүжүлгеге олуртуп ап болур сен, хадунмаң эвес, даштыкы кижини бодунга хаан кылбас сен. ¹⁶ Чүглө ол хаан кижини эңдерик аът эдилевезин база энмежок аът эккеп аар дээш Египетче чонну эгитпезин; Дээрги-Чаяакчы силерге: „Ол орук-биле черле дедир эгбенең“ — деп чугаалаан-на

16:18 Хост. 18:21; Эзра 7:25 || Сан. 11:16; Ы. х. к. 1:16-17 16:19 Хост. 23:2-3; Лев. 19:15 || Хост. 23:8; 1 Хаан. 8:3; У. ч. 17:8; Эккл. 7:7 16:21 Хост. 34:13; Ы. х. к. 7:5 17:1 Лев. 22:20 17:5 Ы. х. к. 13:10 17:6 Сан. 35:30; Ы. х. к. 19:15 17:7 Ы. х. к. 13:9; Ин. 8:7 17:9 Ы. х. к. 19:17 17:14 1 Хаан. 8:5 17:15 1 Хаан. 9:16 17:16 Инс. 11:6; 2 Хаан. 8:4; 1 Чыл. 18:4 || 3 Хаан. 10:28; 2 Чыл. 1:16; 9:28

болгай. ¹⁷ Сагыш-хөңнүн дуурайлатпас дие, хаан киж и энмежок кадай албазын база эндерик мөңгүн, алдын чыып, бодун байытпазын.

¹⁸ Хаан киж и дүжүлгеге саадапкаш, левит бараалгакчыларнын шыгжап турары дүрүг-номдан ол хоойлуну бодунга чара бижидип алзын. ¹⁹ Ук хоойлу хаанга турзун, ол ону бүгү назынында номчуп, Дээрги-Чаяакчы Бурганындан коргуп өөрөнзин база ол хоойлуну бүгү айттышкын, дүрүмнерин күүседир дээш кызытсын. ²⁰ Ынчан хаан киж и бодун ха-дунма чонундан өрү көрдүнмес, ол хоойлудан оң-даа, солагай-даа талаже чайгылбас, шак ындыг хаан база оон үрө-салгалы үр үеде Израиль күрүненин хааннары бооп, дүжүлгеге саадаар».

Бурганның бараалгакчылары биле левиттерниң алыр үлү

18 ¹ «Левит бараалгакчыларнын, Левийнин бүгү аймааның өске израильчилер-биле кады алыр үлү — хувааглыг чери чок, олар Дээрги-Чаяакчыга өрттедип салган өргүлдер-биле, Оон үлү-биле ашта-нып-чемненир ужурулг. ² Левийнин аймаа ха-дунма аймактар аразынга хувааглыг чер албас, Дээрги-Чаяакчынын аңаа чугаалап турганы дег, Ол Боду левиттерниң үлүг-хуузу болур.

³ Бурганның бараалгакчыларынын чондан алыр ужурулг чүүлдери бо-дур. Бода азы шээр мал өргүп турар киж и бүрүзү бараалгакчыга малдың өштүн, чаактарын болгаш хырнын бээр ужурулг.

⁴ Ол ышкаш баштайгы далган-тарааны, виноградың арагазын болгаш оливаң үзүн — дүжүдүннүн башкылыгын база хойларынын баштай кыргаан дүгүн бараалгакчыга эккеп бер. ⁵ Чүге дээр-ге Дээрги-Чаяакчы Бурганын сээң шупту аймактарындан Левийниң аймаан болгаш оон үрө-салгалын кажанда-даа Дээрги-Чаяакчынын адынга бараан болуп, Оон мурнунга турзун дээш шилип алган болгай.

⁶ Бир эвес левит киж и бүгү Израильде турар хоорайларнын кайы-бирээзинден — түр чурттап турган черинден бо-

дунуң күзели-биле Дээрги-Чаяакчынын шилип аары черге чеде бергеш, ⁷ ол черде Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турар шупту левит ха-дунмазы ышкаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынын адынга бараан болуп эгелээр болза, ⁸ ол левит киж и ада-өгбезинден салган алган эт-хөрөңзинин садыпкаш, алган орулгазынга немелде кылдыр өске левиттер-биле кады аш-чем үлүүнден ап турзун».

Караң көрнүр улусту эвес, а Бурганның медээчилерин дыңнаары

⁹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганынын сөңз берип турары черже кире бергеш, ында чурттап турар чоннарнын үүлгедип турганы чүдөк-бужар чүүлдерин өөрө-нип алба. ¹⁰ Чон аразынга бодунуң ог-лун азы уруун от өттүр эрттирер киж и турбас ужурулг; төлгечи, караң көрнүр киж и, илбилит сөстөр чугаалаар киж и, сымыраачы, ¹¹ шишпикчи, илбичи, өлүг улустуң сүнезиннерин кыйгырар киж и база турбазын. ¹² Чүге дээр-ге ындыг чүүлдер кылып турар улус Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар болур, шак ол бужар-бак чоруу дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганын оларны сээң мурнундан үндүр сывырып турар. ¹³ Дээрги-Чаяакчы Бурганынын мурнунга кем-буруу чок бол! ¹⁴ Сээң үндүр сывырып тура-рын чоннар төлгелээр база караң көр-нүр кижилерин дыңнаар болгай, а сөңз Дээрги-Чаяакчы Бурганын ынчаар кылбазын айыткан болгай.

¹⁵ Бурганың Дээрги-Чаяакчы сээң ха-дунма чонуң аразындан мен ышкаш медээчи кижини илередип бээр, ону тооп дыңнаар сен. ¹⁶ Чүге дээр-ге Хорив дагга чыыш кылган хүнүнде, Дээрги-Чаяакчы Бурганындан дилег кылып: „Моон сонгаар Дээрги-Чаяакчы Бурганынын үнүн дыңнаас мен, өлү бербес дээш, шак ол өндүр улуг отту көрбес мен“ — деп турган сен.

¹⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: „Улустуң чугаалап тура-ры шын-дыр. ¹⁸ Мен оларга ха-дунмазы-нын аразындан сен ышкаш медээчини илередип бергеш, Бодумнуң сөстөрими

17:17 3 Хаан. 11:1-4; Неем. 13:26; У. ч. 31:3 || 3 Хаан. 10:14, 27; 2 Чыл. 1:15; 9:27 17:19 Иис. 1:8 18:2 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9; Иис. 13:14 18:3 Лев. 7:30-34 18:4 Сан. 18:12 18:6 Сан. 35:2; Башт. 17:7 18:9 Лев. 18:26-30; Ы. х. к. 12:29-31 18:10 Лев. 18:21; 4 Хаан. 16:3; 17:17; 23:10; 2 Чыл. 32:35 18:11 Хост. 22:18; Лев. 19:26, 31 18:15 Мк. 9:8; Ин. 1:21; Аж.-ч. 3:22; 7:37 18:16 Хост. 20:19; Ы. х. к. 5:27 18:17 Ы. х. к. 5:28 18:18 Ин. 4:25

ооң аксындан үнөр кылып каар мен. Ол медээчи оларга Мээң дужааган бүгү чүвемни чугаалаар; ¹⁹ а ооң Мээң адымдан чугаалаан сөстөрүн тооп дыңнапас кижиден харыы негээр мен. ²⁰ Ынчалзадаа Мээң анаа чугаалазын дивээн чүвемни Мээң адымдан диттип чугаалаар медээчи база өске бурганарнын адындан чугаалаар медээчи өлүп каар ужурлуг“.

²¹ Сагыжынга „Медээчинин сөзүн Дээрги-Чаяакчы чугаалаваанын канчап билип аар бис?“ деп бодап болур сен. ²² Бир эвес медээчи: „Дээрги-Чаяакчынын адындан чугаалап тур мен“ — дээрге, ооң сөзү боттанып бүтпес болза, Дээрги-Чаяакчы ол сөстү чугаалаваан-дыр, медээчи ону боду диттип чугаалаан-дыр, ынчангаш оон кортпа“.

Хоргадаал-хоорайлар

(Сан. 35:9-34; Ы. х. к. 4:41-43;

Иис. 20:1-9)

19 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганын Бодунун сенээ берип турар черин ээлээн чоңнарны узуткап каарга, ол черни эжелеп ап, оларнын хоорайларынга, бажыңнарынга чурттай бээр сен. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сенээ ээлээр кылдыр берип турары черге үш хоорайдан бодунга аңгылап ал. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сенээ хуваап берген черин үш кезекке үскеш, ол хоорайларже оруктардан кылып ал. Ол хоорайлар кандыг-даа өлүркүчү кижиниң ынаар дескеш, хоргадаар чери болур.

⁴ Ынаар дезип чоруй баргаш, дириг артып каап шыдаар өлүркүчү кижиге хамаарышкан дүрүм бо-дур. Оон мурунда өжээннешпейн турган кижизин сагыштыгы-биле эвес, билбейн эндеп каан кижиге дугайында чугаалап турары ол. ⁵ Ооң чижээ бо-дур. Бир кижиге өске кижиге-биле кады арыгже ыяш кезип киргеш, балды туткан холун карбаш кылырга, балды сывындан ушгунган демир бис эжинге дээптерге, оозу чок апарган болза, өлүркүчү болган кижиге, дириг артар дээш, демги үш хоорайнын кайы-бирээзинче дезе берзин. ⁶ Орук хөлүн эрттир ырак болур болза, өлүрткен кижиге дээш өжээн негээн төрелинин сеткили хайнып-хөлзеп, өлүркүчүнү сүрүп чоруп-

каш, чыпшыр четкеш, өлүрүп каап болур, а демги өлүркүчү өлүмгө шийттирбес ужурлуг, чүге дээрге өлүрүп каан кижиге-биле оон мурунда өжээннешпейн турган-дыр. ⁷ Ынчангаш мен сенээ „Бодунга үш хоорайдан аңгылап ал“ деп айтып-чагааным ол.

⁸⁻⁹ Бир эвес бөгүн сенээ айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарны күүседирин кызыдар база Дээрги-Чаяакчы Бурганынга ынак бооп, бүгү назынында Ооң оруктарын эдерер болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганын, ада-өгбөңгө даңгыраглап турганы дег, девискээриниң делгемчидип, ада-өгбөңгө бээр бооп аазааны бүгү черни сенээ бээр, ол үш хоорайга немей өске үш хоорайдан база аңгылап алыр сен. ¹⁰ Ынчалза-даа бир кижиге Бурганыннын сенээ хуваап берип турары черге кем-буруу чок кижиниң ханы төгүлбес, а сен оон өлүмү дээш буруудавас сен.

¹¹ Ынчалза-даа бир кижиге өске кижиге-биле өжээннешкеш, ону өлүрер дээш кедеп манап алгаш, олче халдап, өлүрүп кааш, ол хоорайларнын кайы-бирээзинче дезе бээр болза, ¹² оон чурттап турган хоорайнын даргалары, ол кижини тутуп ээкээр кылдыр, улус чорудупсун база ону өлүрүп каар кылдыр, өжээн негекчизиниң холунга хүлээди берзин. ¹³ Сен ол кижиге хайыра бербей; актыг кижиниң өлүмү дээш кем-бурууну Израильден чайладып каавыт, ынчан сенээ эки-чаагай апаар“.

Хувааглыг черниң кызыгаары

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сенээ берип турар черин ээлеп тургаш, сээң биле кожангын хувааглыг черлериниң кызыгаарын демдеглээн, буругуларнын тургузуп кааны дашты чылзы итпе“.

Херечиниң өчүү

¹⁵ «Кандыг-бир кемниг херек кылган, бачыт үлгеткен дээш буруудап турар кижиниң буруузу чангыс кижиниң удур херечилээни-биле бадыткаттынмас, оон буруузу бадыткаар дизе, ийи азы үш херечиниң өчүү херек.

¹⁶ Бир эвес кара сагыштыг херечи кандыг-бир кижини кемниг херек

18:20 Ы. х. к. 13:5; Иер. 14:15; 23:30; Иез. 13:8 19:5 Хост. 21:13 19:10 У. ч. 6:17

19:11 Ы. х. к. 27:24 19:13 Ы. х. к. 21:9 19:14 Ы. х. к. 27:17; Иов 24:2; У. ч. 22:18; 23:10; Ос. 5:10

19:15 Сан. 35:30; Ы. х. к. 17:6; Мф. 18:16; 2 Кор. 13:1; 1 Тим. 5:19; Евр. 10:28 19:16 Хост. 20:16

кылган дээш буруудадып, аңаа удур херчилээр болза, ¹⁷ чаргылдашкан ийи кижиге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга — ол үеде аңаа турар бараалгакчылар азы шииткекчилер мурнунга херээн сайгартсын. ¹⁸ Шииткекчилер эки истеп-хынаар ужурлуг; бир эвес демги херечиниң мегелеп херечилеп, чаңгыс аймак-сөөктүг кижиге удур хоп медээ кылганы илереп келген болза, ¹⁹ ол херечиниң ха-дунмазы кижиге чедирер бодаан хоразын оон бодунга чедиринер. Чон аразында турар ындыг бужар-бакты узуткап каг. ²⁰ Эске улус ол дугайында дыннап кааш, корга бээр, чон аразында ындыг бужар-бакты оон сонгаар үүлгеттестей бээр.

²¹ Буруулуг кижиге хайыра бербес: амы-тын дээш — амы-тын, карак дээш — карак, диш дээш — диш, бут дээш — бут деп кеземче доктааттынзын».

**Шериг хүлээлгези
болгаш дайын чорудулгазы**

20 ¹ «Дайзынынга удур дайылдажып үнгөш, дайынчы айттар биле тергелер база сенден хөй санныг аг-шериг көрүп кааш, кортпа, чүгө дээрге сени египет черден үндүрө берген Бурганың Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болгай.

² Тулчуушкунче бар чыдырыңарда, Бурганын бараалгакчысы чедип келгөш, чонга мынча дизин: ³ „Израиль чон, дынна, бөгүн дайзыннарыңар-биле тулчур деп тур силер, сорук-күжүңер кошкаш дивезин, коргуш чок болуңар, сүрээдеп хөлзевенер; ⁴ Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады бар чыдар болгай, дайзыннарыңар-биле тулчу бээринерге, Ол Боду силерге тиилгени хайырлаар!“

⁵ Удуртукчулар ынчан чонга мынча деп чарлазын: „Чаа бажың тудуп алгаш, аңаа чурттап четтикпээн кижиге бар болза, чана берзин, оон башка ол кижиге дайынга өлүртүп каар болза, эске кижиге оон бажыңыңа чурттай бээр. ⁶ Чимистиг үнүштер тарып алгаш, оон дүжүдүн чыып чип четтикпээн кижиге бар болза,

чана берзин, оон башка ол кижиге дайынга өлүртүп каар болза, эске кижиге оон дүжүдүн ажаап аар. ⁷ Душтуу кыс-биле дүгдөшкөш, оон-биле кады чурттаваан кижиге бар болза, чана берзин, оон башка ол кижиге дайынга өлүртүп каар болза, эске кижиге ол кысты кадай кылып аар“. ⁸ Удуртукчулар чонга оон ынай: „Кортук, сорук чок кижиге бар болза, чана берзин, оон башка ол кижиге ха-дунмазын боду ышкаш чүрээ бош улус кылып каар“ — деп чарлазын. ⁹ Удуртукчулар ол бүгүнү чонга чугаалап дооскаш, чонну башкара шериг баштыннарын томуйлап каар ужурлуг.

¹⁰ Хоорайны эжелеп аар дээш челе бергеш, аңаа тайбындан саналда. ¹¹ Бир эвес оон чурттакчылары сээң саналдаан тайбыныңны хүлээп ап, эжик-хаалгазын ажыдып бээр болза, ында чурттап турар улус шупту сенээ ажылдап берип*, бараан болзун. ¹² А ол хоорай сээң саналдаан тайбыңыңдан ойталап, сээң-биле дайылдажы бээр болза, ону бүзээлөп ал. ¹³ Кажан Дээрги-Чаяакчы Бурганын ону сээң холунга хүлээдип бээрге, ында чурттап турар шупту эр улусту хылыш-биле узуткап каг. ¹⁴ А херээжен улусту, ажы-төлдү, мал-маганын болгаш хоорайда артып калган бүгү чүвени — шупту олча-тывышты бодунга ап ал. Дайзыннарыңдан алган олча-тывыжыңны ажыглап, эдилеп болур сен, чүгө дээрге ону Дээрги-Чаяакчы Бурганың сенээ хүлээдип берген-дир. ¹⁵ Ол дүрүм сенден дыка ыракта турар хоорайларга хамааржыр, а Ханаанда чурттап турар чоннарың хоорайларыңга хамаарышпас.

¹⁶ А Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сенээ оларнын черин ээлеп аар кылдыр берип турары черде чоннарың хоорайларыңга чаңгыс-даа дириг кижиге артырба, ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын сенээ дужааганын эзугаар, хет, амор, хананей, ферез, хиввей, иевус чоннарың бүрүнү-биле узуткап каг; ¹⁸ ынчан олар боттарының бурганнарыңга мөгереде сагып турары чүдөк-бужар эзу-чаңчылдарыңга сени өөредип шыдапас, а сен Дээрги-

* 20:11 Азы: «Албан-үндүрүг төлөп». Давид хаан аммоннары (2 Хаан. 12:31), а Соломон — бодунун күрүнезиниң хананей чурттакчы чонун (3 Хаан. 9:20-21) ынчалдыр ажыглап турган.

19:17 Ы. х. к. 17:9; 25:1 19:19 У. ч. 19:5 19:21 Хост. 21:23-25; Лев. 24:19-20; Мф. 5:38
20:1 2 Чыл. 13:12; 20:15-17 20:7 Ы. х. к. 24:5 20:8 Башт. 7:3 20:14 Сан. 31:7, 9; Иис. 8:2
20:17 Ы. х. к. 7:2; Иис. 10:40-41

Чаяакчы Бурганыннын мурнунга бачыт үүлгөтпес сен.

¹⁹ Кандыг-бир хоорайга удур дайылдажып, эжелеп аар дээш, ону үр үеде бүзээлээр болзунза, хоорайны долгандыр үнген ыяштарже балды аннып, үреве; оларнын чимизин чип болур-ла болгай, ынчангаш ужурба! Шөлде үнген ыяш — кижиге эвес-ле болгай, ону бүзээлеп, оон-биле дайылдашкан херээ чүү боор*. ²⁰ Чүглге чимистерин чемге херглевес деп билирин ыяштарны үреп, ужургаш, сзэн-биле дайын чорудуп турар хоорайга удур, ону чагырып алыры-биле, бүзээлел ажылдары кылып, ажыглап болур сен».

Илереттимээн өлүрүшкүн

21 ¹ «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңзэ элезин дээш берип турар черинге шөлде чыдар өлүрткен кижиге тывылган, а ону кым өлүрүп кааны билдинмес болза, ² сзэн баштыннарын база шийттекчилерин ынаар баргаш, оон чыдар чери биле долгандыр турар хоорайлар аразын хемчээзин. ³ Өлүрткен кижинин чыдар черинге эң чоок хоорайнын даргалары ажылдадып чаажыктырбаан, мойнунга хомут черле кедирбзэн инекти шилип алгаш, ⁴ үргүлчү сут агып чыдар шынааже, кажан-даа болбаазырадып, үрезин чажып көрбзэн черже эккелгеш, аңаа оон мойнун сыйып кагзын. ⁵ Бурганын бараалгакчылары — Левийнин уре-салгалы чедип келзин, чүге дээрге оларны Дээрги-Чаяакчы Бурганын Бодунга бараан болзун, Оон адындан чонну йөрээзин дээш шилип каан болгай, ынчангаш кандыг-даа маргылдаалыг херекти база кемдээшкин чедирген таварылганы оларнын сөзүн ёзугаар шийтпирлээр ужурлуг. ⁶ Өлүрткен кижиге эң чоок хоорайнын шүгүт даргалары шынаага мойнун сыйып каан инектин кырынга холдарын чүп алгаш: ⁷ „Бо ханны бистиң холгуус төкпзэн, чүү болганын карактарывыс көрбзэн. ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун хостап каанын израиль чонунну арыглап каап көр, кем-буруу чок кижиге өлүргөн дээш Бодуннун израиль чонунну буруудатпа“ —

деп херечилезин. Олар ынчан ол кижинин өлүмү дээш буруу чүктөвес. ⁹ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга шын бооп көстүр чүүлдү ынчалдыр кылгаш, актыг кижиге өлүргөн дээш бурууну чон аразындан чайладыр сен».

Туттурган херээжен кижиге-биле өгленири

¹⁰ «Кажан дайзыннарынга удур чаалажып үнүп кээринге, Дээрги-Чаяакчы Бурганын оларны сзэн холунга хүлээдиң бээрге, оларны тудуп апарган дижик сен. ¹¹ Туттурган улус аразында аянын чараш херээжен кижиге көрүп кааш, аңаа хандыкшы берип, кадай кылдыр ап алгаш, ¹² ону бажыныңче эккеп алган дижик сен. Демги херээжен бажын дөңгүрертип, дыргаан кезип, ¹³ туттуруп кээрде кедип чораан хевин солуй кеттинип алзын; сзэн бажыныңга артып калгаш, бир ай дургузунда ада-иезинин ажыын ажып кажындазын. Чүглге оон соонда ол херээжен-биле чоокшулажып, оон ашаа апаар сен, а ол сзэн кадайын апаар. ¹⁴ А бир эвес ол херээжен сеткилинге таарышпайн барза, ону күззэн-не черинге хостап салывыт, чүглге акша-мөңгүнге орнап, сатпа, кул кижиге кылдыр хуулдурба*, чүге дээрге ону сен бакка суп каан болгай сен».

Дун оолдун эргези

¹⁵ «Йи кадайлыг бир эр кижиге оларнын бирээзинге ынак, а өскезинге ынак эвес турган дижик. Ынак-даа, ынак эвес-даа кадайы аңаа оол божуп бээрге, ынак эвес кадайынын оглу баштай төрүттүнүп, дун оглу апарган болза, ¹⁶ ол эр кижиге оолдарыга эт-хөрөнгизин үлештирип тура, ынак эвес кадайындан баштай төрүттүнгөн оглунга хамааржыр үлүгнү ынак кадайынын оглунга тывыспас ужурлуг. ¹⁷ Харын ол кижиге ынак эвес кадайындан оглун дун оглу кылдыр хүлээп көргөш, аңаа өнчүзүндөн йи дакпыр үлүгнү үзүп бээр ужурлуг, чүге дээрге демги оол оон ажы-төлүнүн баштайгызы болган-дыр, дун оолдун өнчү салгаар эргези аңаа хамааржыр-дыр».

* 20:19 Азы: «Ыяш сенден шивээже дезип кире берип шыдавас». * 21:14 Азы: «Аңаа каржы аажы көргүспөс».

20:19 4 Хаан. 3:19 21:3 Сан. 19:2; 1 Хаан. 6:7 21:5 Сан. 6:22-27 21:8 Иона 1:14
21:9 Ы. х. к. 19:13 21:12 1 Кор. 11:6 21:15 Э. д. 29:30, 33 21:17 4 Хаан. 2:9

Хайжок оол

¹⁸ «Бир эвес кандыг-бир киж и хайжок, сөс дыңналас, ада-иезиниң чугаазын тоовас, кезедирге-даа, чагыртпас оолдуг болза, ¹⁹ ада-иези ону бодунун хоорайынын даргаларынга, ол хоорайының шииткел черинге чедире берзин. ²⁰ Олар хоорайының даргаларынга: „Бистин бо оглувус хайжок, сөс дыңналас, бисти тоовас, чазый болгаш арагачы киж и-дир“ — деп чугаалазын. ²¹ Ынчан оларның хоорайының шупту чурттакчылары ол оолду даш-биле өлүр соп каапсын; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен, ону дыңнааш, шупту израильчилер корга бээр».

Ыяшка азып каан киж и каргаттырар

²² «Бир эвес кандыг-бир киж и өлүрүп шиидер кеземчеге дүүшкен бачыт үүлгедип аарга, ону өлүрүп каан соонда, ооң мага-бодун ыяшка азып каар болзуңа, ²³ мага-бот ыяшка хондур турбазын, ону ол-ла хун ажаап каг. Ыяшка азып каан киж и Бурганга каргаттыргандыр, Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ хуваап берип турар черин ынчалдыр бужартатпас ужурут сен».

Ачы-дуза болгаш каттыштырып болбас чүүлдер

22 ¹ «Ха-дунма киж иңниң бода азы шээр малы өөрүнден чыдып калганын көрүп кагзыңа, оларны көрбээчөңнөп эрте бербе, а ээзинге эгидип бер. ² Ээзи киж и чоок-кавыда чурттавайн турар азы сен ол мал-маган кымныыл дээрзин билбес болзунза, малды аалыңче ашар. Ээзи киж и дилеп чедип келгичеге чедир, ол малды тудуп тур, оон эгидип бээр сен. ³ Ха-дунма киж иңниң элчигенин азы хевин база ынчаар сен. Ооң чидирипкени, а сээң тып алганың кандыг-даа чүвени ынчаар сен, ону көрбээчөңнөп эрте бербе.

⁴ Бир эвес ха-дунма киж иңниң элчигени азы бугазы чүгүнүн аарындан орукта кээп ушкан чыдарын көрүп кагзыңа, көрбээчөңнөп эрте бербе, а демги киж иге дузалап, малды көдүржүп бер.

⁵ Херээжен киж и — эр киж иниң болур кандыг-даа хепти, эр киж и — херээжен киж иниң хевин кетпезин, чүге дээр-ге ынчалдыр кылып турар киж и бүрүзү Дээрги-Чаяакчының мурнунга түдек-бужар болур.

⁶ Бир эвес орук ара бир-ле ыяшта азы черде куш оолдары олурар азы чуургалар чыдар уяга таваржы бээринге, ава куш оолдары азы чуургалары-биле кады олурар болза, ол кушту ажы-төлү-биле кады алгаш барба. ⁷ Куш оолдарын ап ап болур сен, а иезин салыгыт, ынчан сенээ эки-чаагай болур, сээң назының узаар.

⁸ Чаа бажың тудуп тургаш, бажың кырында сери кыдыыңга камгалал чаактардан кылып каг*, ынчан кандыг-бир киж и оон аңдарлы бээр болза, сээң бажыңыңга киж и өлгени дээш бурууда-вас сен.

⁹ Виноград тарып алган шөлүңге өске янзы үрезин немей тарыва, оон башка тарып алган үрезиниң дүжүдү-даа, виноградың чимизи-даа Бурганга хамааржыр база ону чип болбас сен.

¹⁰ Буга биле элчигенни чаңгыс угда ажыглап, чер аңдарба.

¹¹ Дүк биле лён холуштур даарап кылган хеп кетпе.*

¹² Хевиниң дөрт кыдыыңга салбактардан чыпшыр даарап ал».

Чаа өглөнгөн херээжен киж иниң ары

¹³ «Кандыг-бир киж и кадай ап алгаш, ооң-биле кады хонган соонда, ол херээжен киж и аңаа таарышпас-тыр деп шиитпирлээш, ¹⁴ ооң дугайында нүгүлдүг сөстөр тарадып, ону бак атка кирип: „Мен бо херээженни кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле кады хондум, а ол арыг кыс эвес болду“ — дээн дижик. ¹⁵ Ынчан

* 22:8 Чоокку Чөөн чүкке бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чуртакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү кагт кылдыр ажыглап турган. * 22:11 Ыдыктыг чүүл кавызыңга, сыр дедир, холушкак пөстөрүни саналдап турар. Ынчалдыр Ужуражылга майгынының адаккы шывы болгаш көжөгелерин лён база дүктөн аргып кылган (Хост. 26:1, 31). База-ла ындыг холушкак пөстөн дээди бараалгакчының эфодун, хөрөк баартыгын болгаш курун кылган (Хост. 28:6, 15; 39:29).

21:18 Хост. 20:12; Ы. х. к. 5:16 21:20 У. ч. 23:20-21 21:22 Сан. 25:4 21:23 Иис. 8:29; 10:26-27; Ин. 19:31 || Гал. 3:13 22:1 Хост. 23:4 22:6 Хост. 23:19; Лев. 22:28 22:9 Лев. 19:19 22:12 Сан. 15:38

аныяк херээженниң ада-иези ооң арыг кыс турганының бадыткал демдээн* ап алгаш, хоорай даргаларынче, хоорайның шийткел черинче үндүр берзин. ¹⁶ Кыстың ачазы даргаларга: „Уруумну бо кижиге кадай кылдыр берген мен, күдээм ам аңаа таарзынмас апарды, ¹⁷ ынчангаш ол уруумнун дугайында нүгүлдүг сестер тарадып, „Сээң уруун арыг кыс эвес болду“ деп тур, ынчалза-даа мээң уруумнун арыг кыс турганының бадыткал демдээ бо-дур“ — деп чугаалаар ужурлуг. Оон хоорай даргаларының мурнунга уруунун иштики хевин чада салып кагзын. ¹⁸ Ынчан ол хоорайның даргалары демги эр кижини эккелгеш, кезедир ужурлуг. ¹⁹ Олар ону израиль кысты бак атка киригени дээш чүс шекел дензилик мөңгүнгө торгааш, ол акша-мөңгүннү кыстың адазынга берзин. А кыс боду демги кижиниң кадайы бооп артсын, ол эр кижиге арткан бүгү чуртталгазында ооң-биле чарлыр эргези чок.

²⁰ А бир эвес эр кижиниң чугаалаан чүвези шын болуп, аныяк кыстың арыг турганының бадыткал демдектери ты-вылбас болза, ²¹ даргалар ол кысты адазының бажыңының эжиинге эккелзин, хоорайжылар ону аңаа даш-биле өлүр соп каапсын, чүгө дээрге ол кыс израиль чоннун аразынга бужар чорук кылып, адазының бажыңыга чурттап тургаш-ла, самырап турган-дыр; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен».

Эр, херээжен бачыттыг харылаалар

²² «Ашактыг херээжен-биле хойгажып чыдар эр кижиге илерээр болза, херээжен-даа кижиге, ооң-биле хойгажып чыткан эр-даа кижиге иелээн өлүр ужурлуг; Израильде ол бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен.

²³ Кандыг-бир эр кижиге өске эр кижиниң дүгденишкен аныяк кызы-биле хоорайга ужуражы бергеш, ооң-биле хойгажып болза, ²⁴ оларның иелдирзин хоорай хаалгазының чанынга эккелгеш, даш-биле өлүр соп кааптыңар: аныяк кысты — хоорайга тургаш, дуза дилеп

алгырбаан дээш, эр кижини — өске кижиге душтуун бакка суп каан дээш; чон аразында ол бужар-бакты ынчаар узуткап каар сен.

²⁵ Кандыг-бир эр кижиге өске эр кижиниң дүгденишкен аныяк кызы-биле ажык шөлгө ужуражы бергеш, аңаа күш дөгеп, хойгажып болза, чүгүл ол кыс-биле хойгажып чыткан эр кижини өлүрүп каар ужурлуг; ²⁶ а кыстың бодун канчанма-даа — ону өлүрүп шийтки дег кем-бурууну ол үүлгөтпээн-дир; кандыг-бир кижиниң өске кижиге халдап, өлүрүп кааны ышкаш таварылга болган-дыр. ²⁷ Ол эр кижиге дүгденишкен эшитиг аныяк кыс-биле ажык шөлгө ужуражы берген болгай, демги кыс дуза дилеп алгырарга-даа, аңаа болчуп кээр кижиге чок болган-дыр.

²⁸ Кандыг-бир кижиге дүгденишкен эжи чок аныяк кыс-биле ужуражы бергеш, ону күштеп, хойгажып чыдырда, кырынга улус келген болза, ²⁹ ол кыс-биле хойгажып чыткан эр кижиге оон адазынга бежен шекел мөңгүннү төлээр, а демги кысты кадай кылып алыр ужурлуг; ол кысты бакка суп каан болгаш, эр кижиге ам арткан бүгү чуртталгазында ооң-биле чарлыр эргези чок.

³⁰ Кандыг-даа эр кижиге ачазының кадайы — сонгу иезин ап, ачазының хевиниң эдээн ажитпазын».

Израиль ниитилелге каттыжып болбас улус

23 ¹ «Чуургаларын чуура бастырып алган азы эр сүрүзүн одура кестиртип алган кижиге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас. ² Сураа бооп төрүттүнген кижиге* Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас, оон онгу салгалында үре-садызы безин ол ниитилелге каттыжып болбас.

³ Аммон азы моав аймак-сөөктүг кижиге Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болбас, оларның онгу салгалында үре-садызы безин кажанда-даа ол ниитилелге каттыжып болбас, ⁴ чүгө дээрге Египеттен үнгеш, бар

* 22:15 Бадыткал демдээ — аныяк кыс эр кижиге өгленгеш, баштайгы дүне кады хонган соонда, ханның апарган иштики хеп бооп чадавас. * 23:2 Азы: «Хан холжуушкунундан төрүттүнген кижиге».

22:22 Хост. 20:14; Лев. 20:10; Ин. 8:5 22:29 Э. д. 34:8; Хост. 22:16-17; 2 Хаан. 13:1-22

22:30 Лев. 18:8; Ы. х. к. 27:20 23:1 Лев. 21:18-20; Иса. 56:4-5 23:3 Неем. 13:1-2; Ы. х. к. 1:10

23:4 Сан. 22:5-6

чыдырыңарда, олар сеңзэ аьш-чем биле суг бээринден ойтаалап, хүндүлөвээн-дир база сенче каргыш салдырар дээш, Арам-Нахараимде Петор чурттуг Беорнуң оглу Валаамны сеңзэ удур хөлезилеп алгандыр. ⁹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бурганың Валаамның сөстөрүн хүлээвейи, ооң каргыжын сеңзэ йөрөзөшкүн кылдыр хуулдурупкан, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңзэ ынак болгай; ⁶ чурттап чоруур бүгү үенде, кезээ-мөңгөде ол чоннар-биле эп-найыралдашпа, оларга чаагай чорук күзеве.

⁷ А эдом чонну дора көрбө, ол сээн ха-дунмаң болгай; египет чонну дора көрбө, сен ооң черинге өскээртен келгеш, чурттап чораан болгай сен. ⁸ Сээн-биле аралаштыр чурттап турар эдом болгаш египет улустуң үшкү салгалында төрүт-түнер ажы-төл Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр ниитилелге каттыжып болур».

Турлагның арыг-шевери

⁹ «Дайзыннарның удур тулчуп үнгеш, турлагга кандыг-даа булар чүве кылырындан кичээнип чор. ¹⁰ Бир эвес дүне када кандыг-бир кижиниң үрези төгүлгөш, арыг эвес апарган болза, ол кижиге турлаг даштыгыңче үнө бергеш, дедир кирбес ужурлуг, ¹¹ а кезжээ дүжөргө, сугга чунуп алзын, ынчан ол кижиге хүн ажа бээр-ге, турлагже кирип кээп болур.

¹² Албаннаар черин турлагның даштыгына турар ужурлуг. ¹³ Дайыңчы херекселдеринден аңгыда, озук ап чоруур ужурлуг сен, турлаг даштыгына албаннап олурар апаргаш, ооң-биле черге оңгар каскаш, кадыг албаныңны хөөп каар сен; ¹⁴ чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени камгалап, дайзыннарның сээн эргенге хүлээди бээр дээш, турлаанда чоруп турар болгай, ынчангаш турлаан ыдыктыг болур ужурлуг, оон башка Ол сенде ыянчыг чүүл барын көрүп кааш, сени каапкаш баар».

Дургуннаан кулдар

¹⁵ «Бодунуң дээргизинден Израильче дургуннап келген кул кижини оон дээргизинге эгитпе, ¹⁶ ол кул кижиге израиль

чоннуң аразынга, сээң хоорайларыңның кайы-бирээзинге — таарымчалыг деп көргөш, шилип алган черинге чурттазын, ону базымна».

Самыын-садар кижилер

¹⁷ «Израиль херээжен-даа, эр-даа улус аразындан дүрзү-бурганнарның өргээлеринде самыын-садар кижиге турбас болзун*. ¹⁸ Кандыг-даа даңгырааң күүседип тура, самыын-садар херээженниң азы чүдек-бужар эрнин ажылдап алган төлевириң Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның өргээзинге өргүл кылдыр салба, ол ийи самыын-садар чорук Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга чүдек-бужар чүүл болур».

Хөө хуузу

¹⁹ «Чаңгыс аймак-сөөк ха-дунмаңга хөө хуузу алыр сорулга-биле акша-мөңгүн, аьш-чем азы өске-бир чүве чегдирбес. ²⁰ Даштыкы кижиден хөө хуузу ап болур сен, а бодунуң ха-дунма чонундан хөө хуузу алба, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың эжелеп аар дээш бар чыдарың черге кылыр бүгү чүвөңге ачы-буянын хайырлаар».

Даңгырактар

²¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга даңгырак берип турар болзунза, ону саадатпайн күүсет, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганың ол дээш сенден негеп аар, күүсетпээн дээш, бачыт чүктээр сен. ²² А бир эвес даңгырак бербээн болзунза, бачыт чүктөвөс сен. ²³ Аксындаң үнген сөзүңнү сагып, күүсет. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга эки тура-биле берген аксы-сөзүң ёзугаар күүседир ужурлуг сен».

Алык-сак-чиксек болбазы

²⁴ «Өске кижиниң виноград шөлүнче кирип келгеш, ооң чимизин мага хандыр, тоттур чип болур сен, а барбасаванга чыгба.

²⁵ Өске кижиниң тараа тараан шөлүнче кирип келгеш, тараа баштарын холун-биле чулуп чип болур сен, а дүжүдүн хол кадыры-биле кеспе».

* 23:17 Чоокку Чөөн чүктүң янзы-бүрү шажын-чүдүлгелеринге ындыг чорук кылган дээш алган акша дүрзү-бурганнарның өргээлериниң ажыны кылдыр кирип турган.

23:5 Сан. 24:10; У. ч. 26:2 23:7 Э. д. 25:24-26; 36:8; Сан. 20:14 || Хост. 22:21; 23:9

23:10 Лев. 15:1-5 23:14 Лев. 26:12 23:17 Лев. 19:29; 3 Хаан. 14:24; 15:12; 22:46; 4 Хаан. 23:7; Ос. 4:14 23:20 Хост. 22:25; Ы. х. к. 15:3 23:21 Сан. 30:3; Эккл. 5:3 23:25 Мк. 2:23; Рүф 2:2

Өгленчири болгаш чарлыры

24 ¹ «Бир эр кижичи кыс кижичи-биле өгленчип, ону кадай кылып алган соонда, оон бир-ле бужар чүвезин билип каапкаш, кадайынга таарзынмай барып, аңаа чарлыр дугайында бижик бижээш, холунга тудускаш, ону бажынындан чорудупкан дижик. ² Демги херээжен кижичи ашааның бажынындан чоруй баргаш, өске эр кижичи-биле өгленчип аарга, ³ оон ол ашаа база аңаа хөңнү чок апаргаш, чарлыр дугайында бижик бижээш, кадайының холунга тудускаш, ону бажынындан чорудупкан дижик азы ону кадай кылдыр ап алган ийиги ашаа өлүп калган дижик. ⁴ Ынчан ол херээженни чандырыпкан баштайгы ашаа ону катап кадай кылдыр ап ап шыдавас, чүге дээрге ол херээжен бужартай берген-дир — оларның катап чоокшулажыры Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар чүве болур; Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сенээ хуваап берип турар черин ынчалдыр бачыт-биле бужартапта.

⁵ Чоокта чаа кадайланып алган кижини шеригже албазын база аңаа кандыг-даа албан-хүлээлге дааспазын, ол эр кижичи бажынынга бир чып дургузунда хостуг чурттап, алган кадайын хөглетсин».

**Ачы-дуза болгаш
чөптүг чорук дугайында дүрүмнер**

⁶ «Кандыг-бир кижиге чээлиге акша берип тургаш, долаа кылдыр ол кижиниң тараа дээрбелээр даштарын алба — шак ол даштар оон амыдыралы-дыр.

⁷ Бодунун ха-дунма израиль чонунун аразындан бир кижини оорлааш, ону кулу кылып алган кижичи турар болза, ол ооржу кижини өлүрүп каар ужурлуг; чон аразында бужар-бакты ынчаар узуткап каг.

⁸ Араңарга халдавырлык кеш аарыгы тыптып кээринден оваарыңар, левит бараалгакчыларның өөредип турар бүгү чүүлдерин шынгы сагып, күүсединер, мээң оларга айтып-чагааным ёзугаар хынамчалыг күүсединер; ⁹ Египеттен кел чыдырыңарда, Дээрги-Чаяакчы

Бурганынның Мариамны канчалганын утпа.

¹⁰ Өске-бир кижиге чээлиге акша берип турар болзунза, долаа ап аар дээш оон бажыныңче кирбейн, ¹¹ даштыгаа манап тур, сенден чээли алган кижичи долаазын боду үндүрүп бээр. ¹² Бир эвес ол яды кижичи болза, оон долаа кылдыр берген хевин дедир бербейн, удуп чыдып алба, ¹³ харын ол кижичи хеви-биле шуглангаш, удуп чыдып алзын; сени алгап-йөрээп кагзын дээш, оон берген долаазын хүн ажар өйдө эгидип бер, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени чөптүг-шынныг кижичи кылдыр санаар.

¹⁴ Хөлечин болур яды-түрөңги кижиниң, ол кижичи сээң израиль ха-дунманың бирээзи-даа азы сээң черинде, хоорайларыңның кайы-бирээзинде чурттап турар даштыкы кижичи-даа болза, сеткилин хомудатпайн, ¹⁵ аңаа ажыл төлевириң хүннүн-не, хүн ажар бетинде, төлөп берип тур, чүге дээрге ол кижичи яды болгаш, алыр төлевириң идегелдиг манап турар болгай, оон башка ол сенээ хомудап, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырарга, бачыт үүлгеткен деп санаттырар сен.

¹⁶ Ада кижичи ажы-төлүнүң кем-буруузу дээш өлүмге оонар кеземче албас ужурлуг, ажы-төл база адазы дээш өлүрт-пес ужурлуг; кижичи бүрүзү чүглө бодунун кем-буруузу дээш өлүртүр ужурлуг.

¹⁷ Даштыкы кижиниң база өсүс кижиниң эргезин кызагдава, дулгуяк херээженниң хевин долаа кылдыр алба. ¹⁸ Египетке кул болуп чорааныңны, Дээрги-Чаяакчының сени оортан хостаанын утпа, ынчангаш мен сенээ ол бүгүнү кылырын айтып-чагып тур мен.

¹⁹ Бодунун черинге дүжүт ажаап тура, шөлге бир моожаны көрбейн эртирикпеш, ону ап, дедир келбе; ол тараа даштыкы кижиге, өсүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге артып калзын, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турарың кандыг-даа ажыл-херекке ачы-буянын хайырлаар. ²⁰ Олива ыяштарының чимизин дүжүр шаап тура, будуктарда артакан чимистерни катап кээп, чыгба; олар сээң чуртунда турар даштыкы кижиге, өсүс кижиге болгаш дулгуяк

24:1 Мал. 2:16; Мф. 5:31; 19:7; Мк. 10:4 24:4 Иер. 3:1 24:5 Ы. х. к. 20:7; У. ч. 5:18

24:7 Хост. 21:16 24:8 Лев. 13:2 24:9 Сан. 12:10-15 24:13 Хост. 22:26-27 || Ы. х. к. 6:25;

Ыд. ыр. 111:9 24:14 Лев. 19:13 || Иак. 5:4 24:16 4 Хаан. 14:6; 2 Чыл. 25:4;

Иер. 31:29-30; Иез. 18:20 24:17 Хост. 22:21 24:19 Лев. 19:9; 23:22; Руф. 2:1-2

херэеженге артып калзын. ²¹ Виноградын шөлүндөн каттар ажаап ап тура, артып калган каттарны чедир чыгба; олар даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дугуак херэеженге артып калзын. ²² Египет черге кул болуп чораянның утпа, ынчангаш мен сеңээ ол бүгүнү кылырын айтып-чагып тур мен».

Чөптүг кеземче

25 ¹ «Ийи киж и аразынга маргылдаа-лыг херек үнгөн болза, олар шиит-кел черинче барзын, аңаа шииткекчилер оларнын чаргызын үзүп, буруу чок кижини агартсын, а буруулуг кижини шийдип кагзын. ² Бир эвес шииткекчи буруулуг кижини шыкпыштаары чүүлдүг деп көөр болза, ону донгайтыр чытыргаш, кем-буруузу барымдаалап, чеже катап согарын тодараткаш, боду көрүп турда, шыкпыштаарын дужаазын. ³ Кижини дөргөндөн хөй катап шыкпыштап болбас, оон хөй катап шыкпыштаар болза, демги ха-дуңмаң киж сээң мурнунга кулу көрдүргени ол-дур».

Тараа бастырып турар шары

⁴ «Тараа бастырып турар шарынын аксынга хээрэк кедирип, чемнениринге шаптыктава».

Үре-салгал дугайында

⁵ «Кады чурттап турган ийи алышкынын бирээзи өлүп каарга, ооң соон салгаар оглу чок болза, өлгөн кижиниң кадайы хары эр кижиге барбас ужурлуг. Ол херэеженниң калган ашааның дуңмазы ооң-биле чоок харылзаа тудуп, кадай кылдыр ап алгаш, кады чурттазын. ⁶ Ол херэеженниң дун оглу калган баштайгы ашааның соон салгаар оглу деп санадыр ужурлуг, ынчан өлү берген кижиниң ады Израильге утгундуруп чигпес. ⁷ А бир эвес калган кижиниң дуңмазы чаавазын алып хөңнү чок болза, ол херэежен киж хоорайнын шииткел черинде даргаларга чед бергеш: „Калган ашаамнын дуңмазы акызының адын Израильге арттырып каарындан ойталап, мени кадай кылдыр ап алып хөңнү чок-тур“ — деп чугаалазын. ⁸ Ынчан ол хоорайнын даргалары демги эр кижини кыйгыртып алгаш, ооң-биле

чугаалажыр ужурлуг; бир эвес ол киж и ойталап: „Ол херэеженни алып хөңнүм чогул“ — дээр болза, ⁹ ооң чаавазы, даргалар көрүп турда, олче чоокшулай бергеш, ооң кеткен идиин уштуп, арнынче дукпүрүпкеш: „Бодунуң акызынын ук-ызыгуурун тургуспас кижини ынчаар бак аажылаар ужурлуг!“ — деп чугаалазын. ¹⁰ Оон Израильге ойталап каапкан эр кижиниң өг-бүлезинге „Кызыл-даван кижиниң өг-бүлези“ деп ат тыпсып каар.

¹¹ Ийи эр киж чокшуп турда, оларнын бирээзиниң кадайы ашаанга болчуп, ону эттеп турар кижиден адырып аар дээш, демги кижиниң ажы-төл төрүдөр сүрүзүндөн сегирип аар болза, ¹² ол херэеженниң холун одура шаап каг, аңаа хайыра бербе».

Садыг кылырда, ак сеткилдиг болуру

¹³ «Сээң деңзи шою сугар хавыңга шын эвес деңзилээр: аар-даа, чийк-даа деңзилег болза, чаңгыс хемчээл көргүзөр шойлар турбас ужурлуг; ¹⁴ сээң бажының тарааны шын эвес хемчээр: ишкири аңгы-даа болза, чаңгыс хемчээл көргүзөр савалар турбас ужурлуг. ¹⁵ Сээң деңзиң шою ылап шын деңзилег, а хемчээр саван ылап шын хемчээлдиг болур ужурлуг, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сеңээ берип турар черинге назынын узаар, ¹⁶ чүге дээрге ындыг ак сеткилдиг эвес чүве кылып турар киж и Дээрги-Чаяакчы Бурганынның мурнунга чүдек-бужар болур».

Амалик чонну узуткаары

¹⁷ «Египеттен үнүп бар чыдырында, амалик чон сени канчангыран утпа: ¹⁸ ол чон сенче орукка харыксырап, могай берген чорунда халдап келген, кошкап-сула-рааш, соонга чыдып калган бүгү улузуңу кыра шаап каапкан, Бургандан-даа кортпаан болгай. ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганынның сеңээ эжелеп алгаш, эзелеп чурттаар кылдыр берип турар черинге Ол сени бүгү чүктөн бүзүлээн шупту дайзыннарындан адырып, тайбың чуртталганы хайырларга, амалик чон дугайында сактыышкынын чырык чер кырындан балап каавыт, ооң аажылаашкынын черле утпа!»

25:1 Ы. х. к. 19:17 25:3 2 Кор. 11:24 25:4 1 Кор. 9:9; 1 Тим. 5:18 25:5 Мф. 22:24; Мк. 12:19; Лк. 20:28 25:6 Э. д. 38:8; Руф 4:10 25:9 Руф 4:7 25:14 Лев. 19:36 25:17 Хост. 17:8 25:19 1 Хаан. 15:2-8

**Баштайгы дүжүттүн
оннун бир кезин өргүүрү**

26 ¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ хуваап берип турар черинге чедип келгеш, ону эжелеп ап, аңаа чурттай бергеш, ² Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары черден ажаап аарың, черниң беримчези баштайгы дүжүттүн шуптузун чыташ, аргаан хааржакче бир кезин суп ал. Оон Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын Бодунун ат-алдары аңаа турум-чузун дээш шилип алып черинче чорувут. ³ Ол уеде ында турар бараалгакчыга чеде бергеш: „Дээрги-Чаяакчынын биске бээр бооп ада-өгбевиске даңгыраглан черинче кирип келгенимни бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга херчилеп тур мен“ — деп чугаала.

⁴ Бараалгакчы аргаан хааржакты сээң холундан ап алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынга өргүл салыр бедигээш мурнунга салып каар. ⁵ А сен Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга мынча деп херчилээр сен: „Мээң өгбөм Арам чурт-туг тоянчы кижиге* турган. Ол Египетче чоруй баргаш, аңаа хей эвес төрелдери-биле кады чурттай берген соонда, оон өндүр улуг, күштүг, хей санныг чон укталган. ⁶ А египет чон бисти бак аажылап, бастып, аар-берге ажал кылдырт-ып турган. ⁷ Бис ыңчан ада-өгбевистин Дээрги-Чаяакчы Бурганындан дуза дилеп кыйгырарымыска, Дээрги-Чаяакчы үнүвүстү дыңнап, бистин хилинчээвисти, аар-берге ажал кылып, дардадып турарымысты көрүп каан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен Бодунун быжыг холу-биле, күчү-күжү-биле, кончуг улуг коргунчуг байдалдар-биле, өндүр улуг бад-ыттал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер-биле үндүре бергеш, ⁹ бо черже эккеп, сүт биле ары чигири агып чыдар бо байлак черни биске берген болгай. ¹⁰ Ынчангаш ам Сээң меңээ берген черинден ажаап алганым баштайгы дүжүт-тү эккедим, Дээрги-Чаяакчы“.

Оон соонда ол өргүлүннү Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга са-

лып кааш, Аңаа сөгүрүп, мөгөөр сен. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ база сээң өг-бүлөңге берген шупту ачы-буяны дээш өөрүп-хөглө — чон аразында турар левит кижиге болгаш даштыкы кижиге база сээң-биле кады өөрүп-хөглөзсин.

¹² Оннун бир кезеэн чыыр хуусаа болур үшкү чыл санында-ла, бүгү дүжүлдүндөн — тарааның хевир бүрүзүндөн-не оннун бир кезеэн аңгылап алгаш, левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге бээр сен, олар ону сээң хоорайларыңга тоттур чип чурттазын. ¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга мынча дээр сен: „Бодумнун бажынымдан ыдыктыг өргүлдү аппаргаш, левит кижиге, даштыкы кижиге, өскүс кижиге болгаш дулгуяк херээженге бериптим — меңээ чагып-сургаан шупту айтышкыннарын ёзугаар кылдым, оларны күүседиринден ойталап, утпадым. ¹⁴ Мен ол аыш-чемни кажыыдап тургаш, чип көрбөөн мен, арыг эвес тургаш, аңгылай салбаан мен, өлүг улустун сүезинин чемгерерин саналдаваан мен“; Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сөзүн тооп дыңнап, Сээң меңээ айтып-чагааның бүгү чүвени күүсеткен мен. ¹⁵ Бодунун ыдыктыг оран-саваң болур дээрлерден куду алзы көрөм, Бодунун израиль чонунга база Сээң биске бергенин черге ачы-буяндан хай-ырла — сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни биске бээрин ада-өгбевиске даңгыраглан болгай сен“.

**Израиль чон —
Бургана хамааржыр онзагай чон**

¹⁶ «Бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганың шак ол дүрүм, хоойлуларны күүседирин айтып-чагып тур: оларны бүгү чүлдү-чүрээндөн, бүгү сеткил-сагыжындан сагып, күүсет. ¹⁷ Сен бөгүн Дээрги-Чаяакчыга Ол — сээң Бурганың дээрзин, Ооң оруктары-биле чоруурунну, Ооң дүрүмнери, хоойлулары болгаш айтышкыннарын сагыжырыңны, Ооң сөзүн тооп дыңнаарыңны азап чугаалаан сен. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы база, сеңээ чугаалап

* 26:5 Арам чурттуг тоянчы кижиге — арам черге чурттап турган, ол чер чурттуг кадайларлыг чораян Иаковту ыңча деп турар (Э. д. 28:5 көр). * 26:14 Азы: «Өлүг кижиге чыдар черге аппарбаан мен».

26:2 Хост. 23:19; 34:26; Лев. 23:10 26:5 Э. д. 46:27 || Хост. 1:7 26:6 Хост. 1:11, 14
26:7 Хост. 2:23-25; 3:9 26:8 Хост. 12:51 26:9 Хост. 3:8 26:12 Лев. 27:30 || Ы. х. к. 14:28-29
26:14 Лев. 7:20; 21:1, 11; Ос. 9:4 26:15 2 Чыл. 30:27; Ыд. ыр. 32:14; Иса. 63:15 || Хост. 3:8

турганы дег, Оон улуг үнелиг өнчү-хөргө-гизи чон болурунну, Оон шупту айтышкыннарын сагыр ужурулууну бөгүн сеңээ аазап, медеглээн. ¹⁹ Ол сени Бодунун чаяаганы бүгү өске чоннардан өрү көдүрүп каарын, мактал-хүндүнү, алдар-атты, өндүр-чаагай чорукту сеңээ хайырлаарын, Оон чугаалап турганы дег, Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын ыдыктыг чону болурунну аазап, медеглээн».

Гевал дагда даш тураскаалдар

27 ¹ Моисей болгаш израиль чоннун баштыңнары чон-биле чугаалашкан. Моисей айтып-чагаан: «Бөгүн сеңээ айтып-чагып турарым шупту айтышкыннарын күүседир сен. ² Иорданның ынды чарыгыңче, Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сеңээ берип турары черже кеже бергеш, бодунга улуг даштардан тургускаш, оларны чугайлап ал*. ³ Хемни кеже бергеш-ле, ол даштарга бо хоойлунун шупту сөстөрүн бижип каг, оон соонда ада-өгбөннүн Бурганы, Дээрги-Чаяакчының сеңээ аазаанын ёзугаар, Оон сеңээ берип турары, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже кире берип болур сен.

⁴ Иорданны кеже бергеш, бөгүн сеңээ айтып-чагаанын ёзугаар, ол даштарны Гевал дагда тургускаш, чугайлап каг. ⁵ Аңаа Дээрги-Чаяакчы Бурганынга өргүл салыр бедигээшти даштан, демир херексел ажыглавын, тудуп каг. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын өргүл бедигээжин хоюглап дүрбүвээн даштар-биле тудуп алгаш, аңаа Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүрүн өрттедир өргүлдерден эккеп сал; ⁷ эп-найырал өргүлдерин база эккеп салгаш, аңаа чип, Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын мурнунга өөрүп-хөглө. ⁸ А демги даш тураскаалдарга бо хоойлунун шупту сөстөрүн көскү, тода кылдыр бижип каг».

Он ийи каргыш

⁹ Моисей болгаш левит бараалгакчылар бүгү израиль чон-биле чугаалашкан. Моисей чонга: «Израиль, топтап дыңна! Сен бөгүн Дээрги-Чаяакчы Бурганынга

хамааржыр чон болу бердиң! ¹⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сөзүн тооп дыңна, сеңээ бөгүн айтып-чагып турарым Оон шупту айтышкыннар, дүрүмнерин күүсет» — деп чугаалаан.

¹¹ Моисей ол хүн чонга оон ыңай мону айтып-чагаан: ¹² «Иорданны кеже бергенинде, Симеонун, Левийнин, Иуданын, Иссахарнын, Иосифтин болгаш Вениаминин аймактары чонну йөрээр-биле Гаризим дагда туруп алзын. ¹³ А Рувимнин, Гадтын, Асирнин, Завуллонун, Даннын болгаш Неффалимнин аймактары чонга каргыш салыры-биле Гевал дагда туруп алзын.

¹⁴ Левиттер бүгү израильчилерге ыткыр чарлазын:

¹⁵ „Бодунга дүрзү-бурган шуткуп азы чазап кылып алгаш, оозун чажырып алган кижичи каргаттырар, кижичи холуган дүрзү-бурган болза Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүдек-бужар чүүл-дүр!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁶ „Ада-иезин бак көөр кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁷ „Кожазы кижинин черинин кызыгаарын демдеглээн дашты чылзы идипкен кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁸ „Согур кижини оруундан астырган кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

¹⁹ „Даштыкы кижинин, өскүс кижинин болгаш дулгуяк херэженнин эргезин кызагдаан кижичи каргаттырар!“

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

²⁰ „Ачазының кадайы — соңгу иези-биле холбажыпкан кижичи каргаттырар! Ол кижичи ачазының хевинин эдээн ажыткан-дыр“.

Бүгү чон: „Амины!“ — деп харыылаар.

* 27:2 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке даштарга бижиттингир болзун дээш, оларны кылынналдыр чугайлап турган.

26:18 Хост. 19:5 26:19 Ы. х. к. 28:1 || Хост. 19:6 27:2 Ис. 4:1-3 27:5 Хост. 20:25; Ис. 8:30; 3 Хаан. 6:7 27:7 Ы. х. к. 12:7 27:8 Иса. 8:1; 30:8; Авв. 2:2 27:9 Ы. х. к. 26:18 27:12 Ы. х. к. 11:29; Ис. 8:33 27:15 Хост. 20:4-5; 34:17; Ы. х. к. 5:8 27:16 Хост. 20:12; 21:17; Лев. 19:3 27:17 Ы. х. к. 19:14 27:18 Лев. 19:14 27:19 Хост. 22:21-22 27:20 Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30

²¹ „Кандыг-бир мал-маган-биле хол-
бажыпкан кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²² „Ачазының азы авазының уруу-
биле холбажыпкан кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²³ „Кат-иези-биле холбажыпкан ки-
жиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²⁴ „Өске кижини бүдүү өлүрүп каан
кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²⁵ „Буруу чок кижини өлүрүп шиит-
син дээш хээли алган кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

²⁶ „Бо хоойлунуң сөстөрүн детки-
вес база күүсетпес кижиге каргаттырар!“
Бүгү чон: „Аминь!“ — деп харыылаар.

*Хоойлуну дыңнааны дээш,
чонга йөрээшкннер*

(Лев. 26:1-13; Ы. х. к. 11:13-15)

28 ¹ «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурган-
ыңның сөзүн тооп дыңнаар база бө-
гүн сенээ айтып-чагып турарым Ооң шуп-
ту айтышкыннарын күүседирин кызыдар
болзуңза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени
чер-делегейниң шупту чоннарындан өрү
көдүрүп каар. ² Дээрги-Чаяакчы Бурган-
ыңның сөзүн тооп дыңнаар болзуңза, бо
йөрээшкнн бүрүнү-биле сенээ доктаап,
сенээ хамаарыштыр чогул бүдөр.

³ Хоорайга-даа, шөлге-даа ачы-буян-
ны алыр сен. ⁴ Сээн ачы-төлүн, черин-
ден үнөр дүжүдүн болгаш бода база шээр
малынның төлү хөй болур. ⁵ Дүжүт чыыр
аргаан хааржактарын, барба-саваң до-
лу болур. ⁶ Кылып турар бүгү чүүлүңге,
бүгү үелерде ачы-буянга бүргеттирер сен.

⁷ Дээрги-Чаяакчы сенче халдап ту-
рар дайзыннарыңны сээн мурнуңга чыл-
ча шаап каар: олар сенээ удур чаңгыс
орук-биле тулчул үнүп келгеш, чеди аң-
гы орук-биле дезип ыңай болур.

⁸ Дээрги-Чаяакчы сээң анмаарла-
рыңны долдуруп бээр, кылып турар кан-

дыг-даа ажил-херээңге чедишкннни
болур сен; Дээрги-Чаяакчы Бурганың-
ның сенээ берип турары черге ачы-буян-
ны алыр сен. ⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурган-
ыңның айтышкыннарын сагып, Ооң
оруктары-биле чоруур болзуңза, Дээр-
ги-Чаяакчы, сенээ даңгыраглааны дег,
сени Бодунга хамааржыр ыдыктыг чон
кылдыр тургузуп каар. ¹⁰ Ынчан чер кы-
рында шупту чоннар сээң Дээрги-Чаяак-
чыга хамааржырыңны дыңнап кааш, сен-
ден корга бээр.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы сенээ бээр бооп
ада-өгбөңге даңгыраглаан черинге эл-
бек-чаагай чорукту: бодунга эндерик
үре-төлдү, мал-маганыңга энмежок төл-
дү, черинге элбек дүжүттү хайырлаар.

¹² Дээрги-Чаяакчы сенээ дээрнин эжи-
ктерин — Бодунуң ачылыг эргине шыгжа-
мырын ажыдып, сээң черинге чабтыш чо-
гуур өйүңде чагдырып бээр база кылып
турар шупту ажил-херээңге ачы-буянын
хайырлаар; хөй чоннарга чээлиге акша-
хөренги бээр сен, а бодун олардан чег-
динмес сен.

¹³ Бир эвес мээң бөгүн сенээ сагып,
күүседир кылдыр айтып-чагып турар-
ым Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның ай-
тышкыннарын тооп дыңнаар болзуң-
за, Дээрги-Чаяакчы сени кудурук эвес,
баш кылып каар, адаанга эвес, кырынга
турар сен. ¹⁴ Чүгө мээң бөгүн сенээ ай-
тып-чагып турарым бүгү сөстөрдөн оң-
даа, солагай-даа талаже чайлава, өске
бурганнар эдербе, оларга бараан болба».

*Хоойлууга чагыртнааны дээш,
чонга каргыштар*

(Лев. 26:14-45)

¹⁵ «Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы
Бурганыңның сөзүн тооп дыңнаваң база
мээң бөгүн сенээ айтып-чагып турарым
Ооң шупту айтышкыннар, дүрүмнер-
ин күүседирин кызытпас болзуңза, шуп-
ту бо каргыштар сенээ дүжүп, сени хө-
ме таварым.

¹⁶ Хоорайга-даа, шөлге-даа каргатты-
рар сен. ¹⁷ Дүжүт чыыр аргаан хааржак-
тарын, барба-саваң каргаттырар. ¹⁸ Үре-
төлүн, черинден үнөр дүжүдүн, бода
база шээр малынның төлү каргаттырар.

27:21 Хост. 22:19; Лев. 18:23 27:22 Лев. 18:9; 2 Хаан. 13:12 27:23 Лев. 18:17; 20:14

27:24 Ы. х. к. 19:11 27:25 Хост. 23:7; Ы. х. к. 16:19 27:26 Ыд. ыр. 118:21; Иер. 11:3; Гал. 3:10

28:1 Ы. х. к. 26:19 28:6 Ыд. ыр. 120:7 28:7 Хост. 23:27 28:8 Лев. 25:20-21 28:9 Хост. 19:6

28:12 Ы. х. к. 11:14 || Ы. х. к. 15:6 28:15 Дан. 9:11; Зах. 1:6; Мал. 2:2

¹⁹ Кылып турар бүгү чүүлүн бүгү үелерде каргаттырар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы сени бүгү ажил-херектеринге кармап, сенче мөгүдээш-кинни болгаш хайны салыптарга, узут-каттырып каар сен — Дээрги-Чаяакчыдан ойталааның дээш, бузут-бактыг херектерин уржуу-биле удавайн өлүп каар сен. ²¹ Ээлеп чурттаар дээш кирип турарың черге Дээрги-Чаяакчы сенче, амы-тыныңны үзүп кагыжге чедир, хамчык аарыгны салып кээр. ²² Оон Дээрги-Чаяакчы сенче харыксырадыр аарыгны, халыныны, дегдирер аарыгны халдадыр; сээң дүжүдүнче кандаашкынны, өрттендир чип турар изиг хатты болгаш дүдүктү салыр — ол бүгү айыыл-халап өлгүжөнгө чедир сени истеп сүрөр. ²³ Сээң бажың кырында дээр демир дег, будун адаанда чер чes дег апаар*. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы сээң черинче чаъс-чаашкын орнунга дээрден элезин-довурак бадырар — ол бүгү сенче амы-тының үзүлгүжөге чедир бадып кээр.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы сени дайзыннар-ыңга аштырып аар кылдыр хүлээдиң бээр: оларга удур чаңгыс орук-биле тулчүп үңгеш, олардан чеди ангы орук-биле дезип ыңай боор сен, бүгү чер-делегей-нин күрүнелери сээң айыыл-халавынны көргөш, «Дадайым!» дээр. ²⁶ Улузунун мөчү-сөөгү дээрнин хамык куштарыңга, черниң аң-араатаныңга чемиш болур, оларны ойладып-хойзур кижиге ты-ылбас.

²⁷ Дээрги-Чаяакчы сенче, египетчилерже дег, иринниг балыгларны, оюлган-наар кеш аарыгын база янзы-бүрү хевир-лиг кодуларны халдадыр — ол дээрге эмнеттинмес аарыглар болур. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы сени солундадыр, согурартыр болгаш аңгададыр; ²⁹ сен ынчан, караңгыда согур кижиге дег, дал дүште база суйбанып кылаштаар сен; бүгү оруктарыңга чедимче чок болур сен, дайзыннар сени хуннун-не кызып-кыйып, үп-тээр — сени кым-даа камгалавас.

³⁰ Херээжен кижиге-биле дүгдөжип аарыңга, өске эр кижиге ооң-биле хойгажыр; бажың тудуп алгаш, аңаа чурттап шыдавас сен; виноград тарып алгаш, ону ажыглап шыдавас сен; ³¹ сен көрүп турунда, буганны соп каарга, ооң эддин чивес сен; элчигенинниң хунаап аппарат, сенээ дедир эгитпес; шээр малынны дайзыннарыңга хүлээдиң бээр — сени кым-даа камгалавас.

³² Сээң оглу-кызыңны өске чоннар тудуп аппаар, карактарың хунну бадыр оларны дилегзинип көрдүңгөш, турлур деп баар, холдарың сула салдына бээр.

³³ Черинге үнер дүжүттү, ажил-ижинниң бүгү үрө-түннелин сээң билбезиң чон былаап чип, үргүлчү кыстыртып, хилинчектенир сен. ³⁴ Карааң-биле көрүп турарың бүгү чүведен угааның солундай бээр. ³⁵ Дээрги-Чаяакчы дискетерин биле чодаларыңче коргунчуг аарыг халдадыр — ол тавангайыңдан тейинге чедир бүгү бодунну шыаа аптар.

³⁶ Дээрги-Чаяакчы сени база аңаа башкартыр дээш дүжүлгөге олуртуп алган хааныңны сээң-даа, ада-өгбең-ниң-даа билбезиң черже аппаар, аңаа баргаш, ыяш биле даштан кылган хары бурганнарга бараан болур сен.

³⁷ Дээрги-Чаяакчының сени аппарып кааны черде бүгү чоннар сээң байдалыңны көргөш, коргуп-сестир, адыңны бужар үлөгер-чижек кылдыр ажыглап, кочулап-шоодар.

³⁸ Шөлүңгө хөй үрезин тарып аар сен, а дүжүдүң эвээш болур, чүге дээр-ге шартылаа чиптер. ³⁹ Виноград шөлдериңге виноград тарып, болбаазырадыр сен, а арага ишпес сен, чимис чыып албас сен, чүге дээрге виноградты курт чиптер. ⁴⁰ Олива ыяштары сээң черинге каяа-даа үнер, а ооң үзүн ажыглап шыдавас сен, чүге дээрге чимизи тоглап дүже бээр. ⁴¹ Оглу-кызың төрүттүнер, ынчалза-даа чаныңга арттырып ап шыдавас сен, чүге дээрге оларны тудуп аппаар. ⁴² Сээң хамык ыяштарын

* 28:23 Бо сестерниң утказы мындыг: «Дээр силерге чаъзын чагдырбас, чер силерге дүжүдүн бербес» (Лев. 26:19 көр).

28:22 Лев. 26:16; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28 || Ам. 4:9; Агт. 2:17 28:24 Иер. 3:3; Ам. 4:7 28:25 Ис. 7:4
28:26 1 Хаан. 17:44, 46; Бл. ыр. 78:2; Иер. 16:4; 19:7; 34:20 || Иса. 17:2; Иер. 7:33 28:27 Хост. 9:10
28:29 Иов 5:14; 12:25; Иса. 59:10; Соф. 1:17 28:30 Ы. х. к. 20:5-7; Иер. 8:10; Ам. 5:11; Соф. 1:13
28:32 2 Чыл. 29:9 28:33 Башт. 6:4 28:35 Иов 2:7 28:36 4 Хаан. 17:3-4; 24:15; 25:7; 2 Чыл. 33:11 ||
Ы. х. к. 4:28 28:37 3 Хаан. 9:7; 2 Чыл. 7:20; Иер. 24:9; Иез. 5:15 28:38 Мих. 6:15; Агт. 1:6 ||
Иоиш 1:4 28:39 Соф. 1:13 28:41 Ы. 1:5

биле черинде үнген бүгү дүжүдүннү шер-
ги узуткап каар. ⁴³ Чон аразында чурт-
тап турар даштыкы кижиге сенден арт-
тыр депшип, улам-на өрү көдүрлүр, а
сен улам-на куду бадар сен. ⁴⁴ Ол кижиге
сенээ чээли бээр, а сен аңаа чээли бээр
харык чок боор сен, ол – баш, а сен –
кудурук болур сен.

⁴⁵ Сени узуткап каггыжеге чедир,
шупту ол каргыштар сенээ дүжүп, сени
таварыштар база истеп сүрер, чүге дээр-
ге Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сөзүн
тооп дыңнавай, Ооң сенээ айтып-чагаан
айтышкын, дүрүмнерин сагыбайн турган
болгай сен. ⁴⁶ Ол каргыштар сенээ база
сээн үре-салгалыңга кезээ-мөңгөдө
бадыткал демдээ база барымдаа болур.

⁴⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганыннга,
бүгү чүве элбекшилди турда, эки тура-
биле бараан болбааның дээш, ⁴⁸ Дээрги-
Чаяакчынын сенээ удур салганы дайзы-
ныннга бараан болуп, аштап-суксаар сен,
кедер хеви чок, чүү-даа чүвези чок кижиге
болур сен; Дээрги-Чаяакчы, сээн амы-
тынынны үзүп каггыжеге чедир, мойнун-
га демир хомут кедирип каар.

⁴⁹ Дээрги-Чаяакчы ырактан – чер-де-
легейин кыдындын – сенээ удур өске-
бир чон көдүрүп эккээр, дылын бил-
безиң чон сенче эзир ышкаш шүүргөдөп
ужуп кээр. ⁵⁰ Олар дээрге кадыг-дош-
кун шырайлыг, кырганның хүндүлө-
вес, аныктарны өршээвес улус болур.
⁵¹ Ол чон сени хоозурадып каггыжеге че-
дир, мал-маганыннын төлүн база чериң-
ге үнер дүжүттү чип кээр; сенээ далган-
тараа, арага, олива үзүн база бода-даа,
сенээ-даа малыннын төлүн арттырбас,
сээн амы-тынынны үзүп каггыжеге че-
дир, былаап ап кээр.

⁵² Ол чон сээн идегеп турар бедик бы-
жыг ханаларынны бүгү чериңге үрөп бы-
зуп каггыжеге чедир, сени шупту хоорай-
ларыңга кызып-кыйып, бүзээлөп кээр;
Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сенээ
бергени бүгү черге, шупту хоорайлар-
ыңга дайзын сени кызып-кыйып, бүзээ-
лээр. ⁵³ Сен ынчан дайзыныннга бүзээле-
дип, кыстыргаш, бодуннун үре-төлүннү,

Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сенээ
бергени оглу-кызыннын эът-бодун чип
сен. ⁵⁴ Чон аразыннга туразыннга, таалап
чыргап чурттап чораан эр кижиге ха-дуң-
мазы кижиге, эргим ынак кадайынче,
артып алган ажы-төлүнчө кам-хайыра
чок көөр; ⁵⁵ бодунун чип турары ажы-
төлүннү эът-бодун чоок улузунун кайы-
зыннга-даа бербес, чүге дээрге дайзыннын
сени шупту хоорайларыңга бүзээлөп, кы-
загдап кээр, ол эр кижиниң чип өске
аыш-чеми чок болур. ⁵⁶ Чон аразыннга ту-
разыннга, таалап-чыргап чурттап чораан
болгаш, будун безин черге дээспейн чо-
раан херээжен кижиге бодунун эргим ынак
ашаанче, оглу-кызынче кам-хайыра чок
көөр; ⁵⁷ дайзынын сени шупту хоорайла-
рыңга бүзээлөп, кызагдап кээр, чип
өске аыш-чем чогуңдан ол херээжен бо-
жуп алган чаш төлүн урут сырты-биле
кады бүдүү чип амыдыраар.

⁵⁸ Бо дүрүг-номда бижиттинген
хоойлунун шупту сөстөрүн күүседир-
ин кызтпас, Дээрги-Чаяакчы Бурган-
ыннын алдарлыг болгаш сүрөөлөңчиг
адындан кортпас болзунза, ⁵⁹ Дээрги-Ча-
яакчы сени база үре-салгалыңны аңаа
эвес аймыл-халап-биле үскүлештирер;
Ооң сенээ таварыштырар айыыл-ха-
лавы доктаамал база күчүлүг, аарыглары –
хоралыг база доктаамал болур. ⁶⁰ Ол сен-
че Египетке көргөниң, коргуп турарын
шупту аарыг-аржыкты халдадыр, олар
сенээ чыпшына бээр. ⁶¹ Дээрги-Чаяакчы
сенче бо хоойлу номунда бижиттинмээн-
даа янзы-бүрү аарыгларны, айыыл-ха-
лапты, амы-тынынны үзүп каггыжеге че-
дир, халдадып кээр. ⁶² Дээрде сылдыстар
ышкаш хей-даа болзунарза, дыка эвээ-
жинер дириг артып каар, чүге дээрге
Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сөзүн
дыннавайн турган болгай силер.

⁶³ Силерге буян көргүзүп, силерни
өстүрүп-көвүдөдип тура, Дээрги-Ча-
яакчынын өөрүп турганы дег, силерни
узуткап, кырып тура, Ол база өөрүүр;
⁶⁴ Дээрги-Чаяакчы сени бүгү чоннар ара-
зыннга, чер-делегейин бир кыдындын
өске кыдынынга чедир тарадып каап-
тар, аңаа бодуннун-даа, өгбөңнун-даа

28:47 Неом. 9:35 28:48 Иер. 27:2 28:49 Иса. 5:26; Иер. 5:15 || Иер. 48:40; 49:22; Иез. 17:3; Ос. 8:1;
Авв. 1:8 28:51 Неом. 9:37; Иер. 5:17 28:52 4 Хаан. 17:5; 25:1 28:53 Лев. 26:29; 4 Хаан. 6:29;
Бы. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10 28:57 4 Хаан. 6:29; Бы. 4:10; Иез. 5:10 28:60 Хост. 9:1-12
28:62 Э. д. 15:5; Ы. х. к. 10:22 28:63 Иер. 32:41 28:64 Лев. 26:33; Ы. х. к. 4:27; Неом. 1:8;
Иер. 9:16; Иез. 12:15; Зах. 7:14

билбес чорааны, ыяш биле даштан кылган хары бурганнарға бараан болур сен. ⁶⁵ Ол чоннар аразынга оожургал көрбөс сен, булдуң дыштандырар чер тыппас сен. Дээрги-Чаяакчы анаа чүрээниң хөлзеппи, дүвүредир, карааны шыладып, баксырадыр, сеткил-хөңнүннү муңгарадып, хилинчектээр; ⁶⁶ амы-тыныңга үргүлчү айыыл кыжаныр, дүне-даа, хүндүс-даа коргуп-дүвүрээр сен, „Амыттынныг артар мен“ деп бүзүрөл чок болур сен. ⁶⁷ Коргуушкунга алыскаш, көрүп турар чүвөңдөн мөгүдээш, эртен: „Дүрген-не кежээ дүшкен болза!“, а кежээ: „Дүрген-не даң аткан болза!“ — дээр сен. ⁶⁸ Мээң сенээ: „Олап моон сонгаар чорбас сен“ — дээмин орук-биле Дээрги-Чаяакчы сени Египетче, корабльдарга олурткаш, дедир эккээр, анаа бодуңарны эр, херээжен кулдар кылдыр дайзыннарыңарга садар дээринерге, садып алыкчы тывылбас».

*Моавка чагыг-керээни
база каттап чарганы*

29 ¹ Дээрги-Чаяакчының Моисейге израиль чон-биле, Хорив дагга чарганы чагыг-керээзинден аңгыда, моав черге чарарын дужааган чагыг-керээзинин сөстери бо-дур.

² Моисей бүгү израиль чонну чыылдырып алгаш, чугаалаан: «Дээрги-Чаяакчының египет черге, силер көрүп туруңарда, фараон-биле, ооң шупту дүжүмөттөри болгаш чурту-биле кылган бүгү чүүлүн көргөн болгай силер: ³ ол өндүр улуг кеземчелерни, бадыткал демдектерин база кайгамчык чүүлдерни караңар-биле көргөн болгай силер; ⁴ ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы силерге бөгүңгө чедир чүве билип алыр кылдыр угаан бербээн-дир, көөр кылдыр карак бербээн-дир, дыннап алыр кылдыр кулак бербээн-дир. ⁵ Ол: „Мен силерни дөргөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуга эдиртип кээримге безин, мага-бодуңарда хевинер-даа, будуңарда идиинер-даа элевээн болгай; ⁶ ол үе дургузунда анаа эвес аыш-чемни-даа чиген, анаа эвес суксунну-даа ишкен силер, ынчангаш Мени Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар деп билип алган силер“ — дээн болгай.

⁷ Бо черге чедип кээринерге, Эсевонун хааны Сигон биле Васанның хааны Ог биске удур тулчуп үнүп кээрге, оларны чылча шаап каан бис. ⁸ Оларның черин эжелеп алгаш, Рувимниң, Гадтын аймактарынга база Манассияның аймааның чартынынга хуваап берген бис. ⁹ Ындыг болганда, бо чагыг-керээнин сөстөрүн сагып, күүсединер, ынчан кылып турар бүгү чүүлдеринерге чедиш-кинниг болур силер.

¹⁰ Силер шупту бөгүн мында Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның мурнунда тур силер: аймактарыңар баштынңары, даргаларыңар, удруткучуларыңар, шупту эр израильчилер; ¹¹ бичии ажы-төлүңер, алган кадайларыңар, турлааңарда силер-биле кады чурттап, ыяжыңар чарып, сууңар суглап берип турар даштыкы улус база мында тур. ¹² Израиль чон, сен мында Дээрги-Чаяакчы Бурганың-биле чагыг-керээ чарып, ону даңгырак-биле бадыткап турарың ол-дур. Дээрги-Чаяакчы Бурганың бөгүн сээң-биле керээ чарып, ¹³ сени Бодунун чону кылып ап турар-дыр, Ол ам сээң Бурганың апаар-дыр. Ол сенээ ынчалдыр аазап, ада-өгбөң болур Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга ынчалдыр даңгыраглап турган болгай. ¹⁴ Даңгырак-биле бадыткаан шак бо чагыг-керээни чүглө силер-биле — ¹⁵ бөгүн мында Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнунда мээң-биле кады турар улус-биле эвес, а бөгүн бистин аравыста ам-даа төрүттүмүзүн улус-биле база чарып тур мен.

¹⁶ Египет черге канчаар чурттап турганывысты, орук ара биске таварышкан чоннарның черин канчаар эрткенивисти билир болгай силер. ¹⁷ Ол чоннарның чүдөк-бужар чүүлдерин — ыяш, даш, мөңгүн болгаш алдындан кылган дүрзү-бурганнарны көргөн силер. ¹⁸ Бөгүн силерниң араңарга ол чоннарның бурганнарны эдерип, бараан болур дээш, Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан ойталап турар эр, херээжен кижиде, төрөл бөлүк-даа, аймак-даа турбас болзун. Силерниң араңарга кандыг-даа оо-хораны, ажыг чашпан дазылданып үнмезин. ¹⁹ Ындыг кижиде ол даңгырактың сөстөрүн дыңнап кааш, сеткил-хөңнүңгө бодун

28:67 Иов 7:4 28:68 Ы. х. к. 17:16 || Ос. 8:13; 9:3 29:1 Хост. 19:1-6 29:4 Иса. 6:9-10; Иер. 5:21; Рим. 11:8 29:5 Ы. х. к. 8:4; Неем. 9:21 29:6 Хост. 15:25; 16:4; 17:6 29:7 Сан. 21:21-35 29:8 Сан. 32:33 29:9 3 Хаан. 2:3 29:11 Исис. 9:21 29:13 Хост. 6:7 29:18 Евр. 12:15

алгап-йөрээп: „Бодум турам-биле-даа чурттап чорааш, амыр-чыргалдыг болур мен“ — дээр болза, ол бак кижиге бодундаа, еске улусту-даа айыыл-халапче ки-
рер*. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ындыг кижиге өршээл көргүспес, харын Ооң килеңи кыптыгып, аңаа дыка хорадаар база бо номда бижиттинген шупту каргыш ол кижинин кырынга дүжөр, Дээрги-Чаяакчы ооң адын чырык чер кырындан балап кааптар. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ол кижини шак бо хоойлу номунда бижиттинген чагыг-керээниң хамык каргыштарын ёзуугаар Израильдин шупту аймактарындан аңгылап, бак аажылаар.

²² Дараазында салгал, силерниң соонарда чурттаар ажы-төлүнчер база ырак чурттан чедип кээр даштыкы кижиге бо черниң айыыл-халавын, Дээрги-Чаяакчынын аңаа халдаткан аарыгларын көргөш: ²³ „Күгүр биле дуска бүрүнү-биле чирткен, өрттөнип калган чер-дир, тараа тарывастаан, дүжүт бербестээн, кандыг-даа оът-сиген өзүп үнмес алпарган чер-дир; Дээрги-Чаяакчы килеңнеп хорадааш, таптай базып каапкан Содом, Гоморра, Ада болгаш Цевоним хоорайларнын узуткаттырган үезинде дег хоозураан чер-дир“ — дээр.

²⁴ Бүгү чоннар: „Дээрги-Чаяакчы бо черни чүү дээш ынчаар бак аажылааны ол? Чүү дээш ынчаар килеңнеэни ол?“ — деп айтырар. ²⁵ Оларга харыы бо-дур: „Чүгө дээрге бо чон ада-өгбөзенин Бурганын Дээрги-Чаяакчынын оларны Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле чарган чагыг-керээзинден ойталаан-дыр. ²⁶ Олар барып, хары бурганнарга бараан болуп, ооң мурнунда билбес турганы, Дээрги-Чаяакчынын оларга улуг кылдыр бербээни бурганнарга мөгөйип турганнар. ²⁷ Ол бүгү дээш, Дээрги-Чаяакчынын килеңи бо черге кыптыга берген. Ол ынаар бо номда бижиттинген хамык каргыштарны салыпкан. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы килеңнеп, кылыктанып, аажок хорадааш, оларны боттарынын чуртунга дазылындан тура

тырткаш, еске черге шөлүпкен-дир. Ам ынчалдыр бүткен-даа-дыр“.

²⁹ Чажыг чүве Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска хамааржыр, а Оон ажыдып берген чүвезин биске болгаш үре-салгалывыска, ол хоойлунун шупту сөстөрүн күүсетсин дээш, кезээ-мөңгөде дамчыдып берген».

Бурганче эглишकिन

30 ¹ «Кажан мээң шупту бо сөстөр-им — йөрээпкин-даа, каргыш салышкыны-даа — сээң-биле чогуп бүдө бээрге, Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын сени оларже тарадып чорудупканы бүгү чоннар аразынга ол дугайында боданы бергеш, ² бодун-даа, үре-салгалындаа Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче эглип кээп, бөгүн сөңзө айтып-чагып турарым Ооң сөзүн бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сеткил-сагыжындан тооп дыңнаар болзунза, ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сөңзө эки чолду эгидер*, Ол сөңзө ээ-хайыралыын көргүзүп, оларнын аразынга тоо быдарадып кааны бүгү чоннар иштинден сени катап чыып эккээр. ⁴ Чер-деле-гейниң ужу-кыдыынга чедир-даа тарай берген болзунза, Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени аңаа чыташ, оортан дедир эккээр. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени ада-өгбөнниң ээлеп чоранын черже эккээр, ол черни ээлеп чурттаар сен; Ол сөңзө буянын көргүзүп, ада-өгбөндөн-даа хөй санның кылдыр өстүрүп-көвүдөдир. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга бүгү чүлдү-чүрээң-биле, бүгү сеткил-сагыжың-биле ынак болзун дээш, сээң-даа, үре-салгалыңның-даа чүректерин Ол Бодунга бараалгадып, демдектээр, ынчан дириг артар сен.

⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганын шупту ол каргыштарын сени истеп сүрүп турган дайзынарыңче, сени көөр хөңнү чок улусче салыптар, ⁸ а сен Олче эглип кээп, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыңнап, Оон айтышкыннар-ын, бөгүн сөңзө айтып-чагып турарым

* ^{29:19} Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Дорт очулдуарга, «Ынчан өл кижини кургап кижиге-биле кады чууй шаап алгаш баар» дээн. * ^{30:3} Азы: «Сээң туттуруп алган улзунну хостап, дедир эккээр».

^{29:20} Ы. х. к. 9:14; Бл. ыр. 9:6 ^{29:23} Башт. 9:45 || Э. д. 14:2; 19:24; Иса. 13:19; Ос. 11:8;

Соф. 2:9 ^{29:24} Лев. 26:32; 3 Хаан. 9:8; 2 Чыл. 7:21; Иер. 22:8-9 ^{29:25} 4 Хаан. 17:15

^{29:27} Лев. 26:14-39; Ы. х. к. 28:15-68; Зах. 5:3 ^{29:28} 3 Хаан. 14:14 ^{29:29} У. ч. 25:2

^{30:1} Ы. х. к. 11:26 || Лев. 26:40 ^{30:2} 1 Хаан. 7:3; 3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7; Ос. 6:1 ^{30:3} Иер. 32:37;

Иез. 34:13; 36:24 ^{30:4} Неом. 1:9 ^{30:6} Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4; 31:33 ^{30:7} Э. д. 12:3; Хост. 23:22

дег, шуптузун күүседир сен. ⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганың кылып турар кандыг-даа ажил-херээңге чедишкинни элбээ-биле хайырлаар, сеңээ — хөй үре-төлдү, мал-маганыңга — хөй төлдү, чериңге — элбек дүжүттү хайырлаар. Дээрги-Чаяакчы сеңээ ачы-буян хайырлап тура, ада-өгбөн дээш өөрүп турганы дег, сен дээш база өөрүүр, ¹⁰ чүге дээрге сен Ооң сөзүн тооп дыннап, бо хоойлу номунда бижиттинген Ооң айтышкын, дүрүмнерин сагыыр сен база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче бүгү чүлдү-чүрээң-биле, бүгү сеткил-сагыжың-биле эглип кээр сен».

Амыдырал биле өлүмнүң кайы-бирээзин шилип алыры

¹¹ «Бөгүн сеңээ айтып-чагып турар чагымыны билип аары сеңээ берге эвес, ол сенден ырак эвес болгай. ¹² Ол айтышкын дээрде эвес, ынчангаш: „Кым бис дээш дээрже үнүп, ону биске эккеп берип, дыңнадырл? Ынчан ону күүседир ийик бис“ — дээн херээң чок. ¹³ Ол айтышкын далай ындында база эвес, ынчангаш: „Кым бис дээш далай ындынче чоруп, ону биске эккеп берип, дыңнадырл? Ынчан ону күүседир ийик бис“ — дээн херээң чок. ¹⁴ Харын ол сөс сеңээ дыка чоок: ол сээң аксы-дылын биле чүрээңде, ынчангаш ону күүсет.

¹⁵ Көр даан, бөгүн сеңээ амыдырал биле буянын азы өлүм биле айыыл-халапты шилип аарын саналдап тур мен; ¹⁶ бөгүн сеңээ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынакшырын, Ооң оруктары-биле чоруурун база Ооң айтышкыннарын, хоойлуларын болгаш дүрүмнерин күүседирин айтып-чагып тур мен, ынчан дириг артып, өзүп-көвүдээр сен, эжелеп аар дээш бар чыдар чериңге Дээрги-Чаяакчы Бурганың сеңээ ачы-буянын хайырлаар. ¹⁷ А бир эвес сээң чүрээң Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, Ону тооп дыңнапас болза, сен элзеттирип, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болур болзунза, ¹⁸ сеңээ бөгүн сагындырып тур мен: эзелч чурттаар дээш Иорданны кезип турарың черге үр чурттавайн, өлүп каар сен.

¹⁹ Дээр биле черни бөгүн сеңээ удур херечилер кылдыр кыйгырып тур мен: амыдыралды азы өлүмнү, йөрээшкынни азы каргышты шилип аарын сеңээ саналдап тур мен. Амыдыралды шилип ал, ынчан сен-даа, үре-салгалың-даа дириг артар; ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңга ынак бол, Ооң сөзүн дыннап, Ооң биле коштунчу берип көр, чүге дээрге ада-өгбөн Авраам, Исаак болгаш Иаков оларга Дээрги-Чаяакчының бээр бооп даңгыраглааны черге дириг артып, үр чурттаарың оон хамааржыр».

Хуннуң оглу Иисусту Моисейниң томуйлааны

31 ¹ Моисей барып, бүгү израиль чонга бо сөстөрни чугаалаан: ² «Мээн назы-харым 120 чеде берди, мен ам сени эдертип алгаш чоруп шыдавас апардым. Дээрги-Чаяакчы база меңээ: „Бо Иордан хемни кешпес сен“ — дээн болгай. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың сени Боду баштап алгаш, чоруптар. Ол демги чоннарны сээң мурнунга узуткап каарга, оларның черин эжелеп аар сен; Дээрги-Чаяакчының чугаалаанын эзутаар, Иисус сени баштап чоруптар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы амор хааннар Сигон биле Огту узуткап, оларның черин хунаап алганы дег, демги чоннарны база ынчалдыр бак аажылаар. ⁵ Дээрги-Чаяакчы оларны силерниң эргенерге хүлээдип бээрге, оларны мээн силерге айтып-чагаан шупту айтышкыннарын эзутаар аажылаар силер. ⁶ Кадыг-быжыг, эрес-дидим болунар, олардан коргуп-сүртөвөңер, Дээрги-Чаяакчы Бурганың силер-биле кады Боду чоруптар, Ол силерден ойталапас, силерни кагбас».

⁷ Моисей Иисусту кыйгыртып алгаш, бүгү израиль чон көрүп турда, анаа: «Кадыг-быжыг, эрес-дидим бол, чүге дээрге бо чон-биле кады Дээрги-Чаяакчының оларнын ада-өгбезинге бээр бооп даңгыраглаан черинче кирер-дир сен база ол черни чонга ээлээр кылдыр бээр-дир сен. ⁸ Дээрги-Чаяакчы сээң мурнунга орук баштап чоруптар, Боду сээң-биле кады чоруур, Ол сенден ойталапас, сени кагбас; кортпа-даа, сүрээ-деве-даа» — деп чугаалаан.

30:12 Рим. 10:6 30:15 Ы. х. к. 11:26; Иер. 21:8 30:20 Ы. х. к. 10:20 31:2 Ы. х. к. 34:7 || Сан. 20:12; 27:12-13; Ы. х. к. 3:27 31:3 Ы. х. к. 1:38 31:4 Сан. 21:21-35 31:5 Ы. х. к. 7:2 31:6 Ис. 1:5; 3 Хаан. 6:13 31:7 Ис. 1:6

**Хоойлуну чеди чыл болгаш-ла,
номчуур ужурлуг**

⁹ Моисей ол хоойлуну бижээш, Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразын дажыглар албан-хүлээлгелиг левит бараалгакчыларга база Израильдин шупту баштыңнарынга хүлээдип берген.

¹⁰ Моисей оларга мынча деп чагып каан: «Чеди чыл эртерге-ле, Өрелер өршээр чылда, Чадырлар байырлалында, ¹¹ кажан бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчы Бурганыңнын мурунга, Ооң шилип аар черинге чедип кээрге, бо хоойлуну бүгү чон мурунга дыңналдыр номчуп бээр силер. ¹² Чонну: эр-даа, керээжен-даа улусту, ажы-төлдү, силерниң хоорайларыңарда чурттап турар даштыкы улусту чыып аар силер — олар хоойлуну дыңназын, ону өөренип алзын база Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан кортсун, бо хоойлунун бүгү сөстөрүн күүседирин кызытсын. ¹³ Оларның бо хоойлуну билбес үре-салгалы база ону дыңнап кааш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңардан коргуп өөренип аар. Иорданны кежиң, эжелеп аар дээш бар чыдарыңар черге чурттаар бүгү үенер дургузунда ынчалдыр кылыңар».

**Дээрги-Чаяакчының
Моисей биле Иисуска берген даалгазы**

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейге: «Көрдүң бе, өлүр хүнүң чоокшулап келди. Иисусту кый деп алгаш, Ужуражылга майгыныңга иелээ туруңар, Мен орта Иисуска даалга берейн» — дээн. Моисей биле Иисус чедип келгеш, майгын чанынга туруп алганнар.

¹⁵ Булут чагы ишгинде Дээрги-Чаяакчы майгын кырынга көстүп кээрге, ол булут чагы майгынче кирер чер чанынга туруп алган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Моисейге мынча дээн: «Ада-өгбөнниң соондан айтанып, улуг уйгун удуур-дур сен. А бо чон кирип бар чыдар чериниң хары бурганнарын эдериң, самыыраар-дыр база Менден ойталап, Мээң олар-биле чарган чагыг-керээмни үрээр-дир. ¹⁷ Ынчан Мээң киленим бо чонче кыптыга бээр; Мен оларны кааптар мен, олардан хая көрнү бээр мен. Бо чон дайзыннарга чемиш апаар,

ону хөй айыыл-халап, түрегдел таварыыр, ынчан ол: „Бурганыңныс бистиң-биле эвес боорга, шак ол айыыл-халап бисти хөмө тавараан ирги бе?“ — дээр. ¹⁸ А Мен ол үеде ооң өске бурганнарже чайгылгаш, үүлгедип аары хамык кем-буруузу дээш, оон хая көрнү бээр мен.

¹⁹ Ынчангаш дараазында ырынын сөстөрүн бижиң алгаш, израиль чонга өөредип, ырладың туруңар, бо ыры израиль чонга удур Мээң керечилелим болзун. ²⁰ Мен оларны, ада-өгбезинге даңгыраглап турганым ёзугаар, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже кири бээр мен; олар аңаа тоттур чөмненип, семис-шыырак апаргаш, өске бурганнарже чайгылгып, оларга бараан болур, а Мени керекке албайн баар, Мээң олар-биле чарган чагыг-керээмни үрээр. ²¹ Оларны хөй айыыл-халап биле түрегдел таварыырга, бо ыр оларга удур керечилел болур, чүге дээрге оларның үре-салгалы бо ырыны утпайн, ырлажыр. Мээң оларга бээр бооп даңгыраглап турганым черже оларны киририм бетинде, бөгүн-не, оларның чүнү кылыксап турарын, чүүже чүткүлдүүн билир мен».

²² Ол-ла хүнде Моисей бо ырыны бижээш, израиль чонга өөредип каан.

²³ Дээрги-Чаяакчы ынчан Нуннун оглу Иисуска даалга берип: «Кадыг-быжыг, эрес-лидим бол, чүге дээрге израиль чонну Мээң оларга бээр бооп даңгыраглааным черже кирир кижиг сен-дир сен, Мен сээң-биле кады болур мен» — деп чугаалаан.

Моисейниң израиль чонну кичээндиргени

²⁴ Моисей бо хоойлунун шупту сөстөрүн дуруг-номга төндүр бижээш, ²⁵ Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинин аптаразын дажыглап турар левиттерге айттып-чагаан: ²⁶ «Бо хоойлу номун ал алгаш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның чагыг-керээзиниң аптаразының чанынга салып калыңар, бо ном аңаа чонга удур керечилел болур. ²⁷ Чүге дээрге мен силерниң сөс дыннавазынарны, чөрүүнерни билир-ле болгай мен: аа — силернин араңарга дириг турумда безин — Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыннавас-тыр силер,

31:10 Ы. х. к. 15:1 || Хост. 23:16 31:11 4 Хаан. 23:2; Неем. 8:3 31:12 Ис. 8:33, 35

31:14 Ы. х. к. 34:5 || Сан. 27:19 31:15 Хост. 33:9; Сан. 12:5 31:16 Хост. 34:15; Башт. 2:12-13, 20;

Иер. 11:10 31:17 Сан. 14:42; Башт. 6:13 31:19 Ы. х. к. 32:1-43 31:20 Хост. 3:8 31:23 Ис. 1:6

31:24 Ис. 24:25-26 31:26 4 Хаан. 22:8; 2 Чыл. 34:14

а өлүп каарымга, мырыңай дедир апаар силер ыйнаан. ²⁸ Аймактарыңарның шупту баштыңгарын, шупту удуртукчуларыңарны мээң чанымга чыгып эккелиңер, мен оларга бо сөстөрүңи дыңналдыр чугаалап, оларга удур херечи боор кылдыр дээр биле черни кыйгыраар мен. ²⁹ Өлү бээримге, бүрүнү-биле самыырап, мээң айтып-чагаан оруумдан чайлай бээр-инерни билер мен; келир үеде силерни айыыл-халаптар таварыыр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут-бактыг херектер үүлгедип, холуңарның кылып турар чүүлдери-биле Ону хорададып турар-дыр силер».

Моисейниң ырызы

³⁰ Моисей бүгү израиль чон чыгылып кээрге, оларга бо ырының сөстөрүн төнчүзүңгө чедир дыңналдыр чугаалап берген:

- 32** ¹ «Дээр, мени дынна, чугаалап көрей; чер, аксымдан үнген сөс-домакты дынна.
- ² Мээң өөредийм чаъс ышкаш чайы каапсын, сөс-домаам шалың ышкаш дүже берзин; дымыргай чаъс ногаан үнүшче дег, чаъс-чайык ойт-сигенче дег, чайы каапсын.
- ³ Дээрги-Чаяакчының адын алдаржыдар мен. Бурганывысты үнелеп, алдаржыдыңар!
- ⁴ Ол — бистин Хаявыс, Ооң ажыл-херектеринин четпес талазы чок, Ооң шупту оруктары дорт; Бурган сөзүңгө шынчы, Ында меге чүү-даа чок, Ол чөптүг болгаш шынның.
- ⁵ А Ооң сөзүн дыңнапас, Ону тоовас бо улус Ооң мурнунга самыырай берген-дир, олар кем-буруулуг-дур,

- Ооң ажы-төлү эвес-тир.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчыга ыңдыг хамаарылга көргүзүп болур бе, о, мелегей, бодал чок чон?! Ол — сээң Адан, Чаяакчын эвес ийикпе?! Сени Ол чаяап, бут кырынга тургузуп каан болгай.
- ⁷ Эрте-бурунгу үени сактып кел, биеэги салгалдарның чурттап чораан чылдарын бодап көр; адандан айтыр — ол сенээ харыылап бээр, ирейлерден айтыр — олар сенээ чугаалап бээр.
- ⁸ Дээди Өрүкү Бурган чоннарга черни үлөп берип, кижиге төрелгетенни тарай көжүрүп тура, Бурганның оолдарының* санын барымдаалап, чоннарның ээлээн черлерин кызыгаарлап каан.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчының үлүү — Ооң чону ол, Израиль — Ооң Бодунга хуваап алган өнчүзү-дүр.
- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Израильди ээн черден, хат сыгырган ээн кургаг ховудан тып алгаш, ону карактап-хайгаарап, ол дээш сагыш салып, карак огу дег камгалап-камнап турган.
- ¹¹ Төлдөрин уязындан ужуп үнеринче албадап, оларның кырынга хайгаарап ужуп, чалгыннарын чада салып, төлдөрин шуптузун көдүрүп алгаш, чалгынынга олурткаш, дажыглап аппаар эзир дег,
- ¹² Дээрги-Чаяакчы Израильди чааскаан эдертип чоруп турган, Ооң-биле кады өске бурган турбаан.
- ¹³ Ол Израильди бедигээштерже

* 32:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурганның оолдарының» эвес, а «израиль чоннун» деп бижээн.

31:29 Башт. 2:12-13, 19 || 4 Хаан. 22:17; 2 Чыл. 34:22 32:1 Иса. 1:2; Мих. 1:2 32:2 Иса. 55:10-11 || Ыд. ыр. 71:6 32:4 Мф. 5:48 || 2 Хаан. 22:31; Ыд. ыр. 17:31 || Иов 34:10; Рим. 9:14 32:6 Иер. 5:21 || Иса. 63:16; 64:8; Ин. 8:41 || Иса. 44:2; 51:13 32:7 Ыд. ыр. 76:6 || Иов 8:8 32:8 Э. д. 11:8; Аж.-ч. 17:26 32:9 Хост. 19:5; Зах. 2:12 32:10 Ыд. ыр. 16:8; Иез. 16:5-6; Ос. 13:5; Зах. 2:8 32:11 Хост. 19:4; Иса. 31:5 32:13 Иса. 58:14 || Иов 29:6

- көдүрүп аппаратан;
улус-чон шөлдөрдүн дүжүдүн
чип турган.
Дээрги-Чаяакчы ону
хаядан чыгган ары чигири,
кадыг чалымдан үнгөн үс,
14 инек сүдүнүн хойтпаа, хой сүдү,
Васаннын хураганнары,
ирттеринин чаа,
серге чаа болгаш
эң шынарлыг кызыл-тас-биле
чемгерип турган;
виноград суксунун
ол ижип турган.
- 15 Ешурун* тодуп семирээш,
дедирленгеш туруп берген;
ол шөртөйтир семирип,
чооннап калган,
бодун чаяган Бурганны каапкан,
бодун камгалаар Хаяны куду көргөн.
- 16 Израильчилер өскө бурганнарга
мөгейгеш,
Бурганны хордадып алган,
чүдөк-бужар чүүлдерге мөгейгеш,
Ону килеңнедип алган.
- 17 Олар Бурганга эвес, буктарга –
боттарынын биезде билбес турганы,
кожа чоннардан хүлээп алганы,
ада-өгбезинин сагыжынга кирбейн
чорааны чаа бурганнарга*
өргүл салып турган.
- 18 Израиль, сени божуп-төрөөн Хаяны
уттупкан-дыр сен,
сени эди аарып божаан Бурганны
сагынмас-тыр сен.
- 19 Дээрги-Чаяакчы
Бодунуң оглу-кызынын
бак черектерин көрүп кааш,
хордаанындан Бодунуң чонун
херекке албас аппаратан.
- 20 Ол мынча дээн:
„Олардан хая көрнү бээр мен,
алызы барып,
олар-биле чүү боорун көөр мен,
чүгө дээрге олар –
самыыраан салгал-дыр,
бүзүрөл чок ажы-төл-дүр.
- 21 Олар Бурган бооп шыдавас
дүрзүлөр-биле
Мээң хүннээчел сагыжымны
оттуруп алды,
хоозун дүрзү-бурганнары-биле
анчыгзындырып алды;
Мен чон дээр арга чок улус-биле
оларнын хүннээчел сагыжын
оттурар мен,
угаан-бодал чок чон-биле
анчыгзындырар мен.
- 22 Чүгө дээрге киленим
от дег кыптыга берди,
ол алды ораннын
ханы дүвүнге чедир оя чип,
черни база оон дүжүдүн чип,
дагларнын дазыл-дөзүн өрттедип тур.
- 23 Израильчилерже эндерик
айыыл-халапты
халдадыр мен,
оларже согуннарымны
төндүр адар мен;
- 24 олар арып-доруп,
харыксырай бээр,
халыын-биле база хамчык аарыг-биле
узуткаттырып аар;
оларже араатан аңнарны
база черде соястаан,
хораннын курт-чыланнарны
салыр мен.
- 25 Даштыгаа ажы-төлдү
хылыш кыргып-хыдып каар,
бажыннарга база
аныяк оол-кысты-даа,
чаш төлдү-даа,
буурул баштыг ирейни-даа
коргунчуг өлүм манап турар.
- 26 Мен: ‘Оларны чок кылып,
олар дугайында сактыышкынны
улус аразынга утгундура бээр
кылып каайн’ – деп болур турдум,
27 ынчалза-даа израильчилернин
дайзыннары
Мээң хөңнүмге дээптер ирги бе дээш,
соксап кагдым.
Соксаваан болзумза,
ол дайзыннар болган чүүлдү
шын эвес тайылбырлап:
‘Бистиң холувустуң күжү тииледи,

* 32:15 Ешурун – Израильдин ойзу адаан ады, «чөптүг-шынын, мөзүзү эки» дээн уткалыг (Ы. х. к. 33:5, 26; Иса. 44:2 көр). * 32:17 Азы: «Ада-өгбезинин сөгүрбейн чорааны чаа бурганнарга».

32:15 Неом. 9:25 || Ыд. ыр. 88:27; 94:1 32:16 Башт. 5:8 || Ыд. ыр. 77:58 32:17 Ыд. ыр. 105:37;
1 Кор. 10:20 32:18 Иса. 17:10; Иер. 2:32 32:21 2 Чыл. 13:9; Иер. 5:7 || Рим. 10:19
32:22 Иер. 15:14; 17:4 32:23 Иов 6:4; Ыд. ыр. 7:13; 37:3; Ыы. 3:12; Иез. 5:16 32:24 Лев. 26:22;
Иер. 8:17; Иез. 5:17 32:25 Ыы. 1:20; Иез. 7:15 32:27 Ыд. ыр. 12:5; Иса. 10:13

- ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы кылбады? — деп мактаны бээр болгай“.
- 28 Олар дээрге угаанын ышкыныпкан чон-дур, боданыр безин харык чок улус-тур.
- 29 Олар угаанныг улус турган болза, ол бүгүнүн дугайында боданып, алызы барып, олар-биле чүү боорун билип каар ийик.
- 30 Ол улусту Хаязы дайзынынга тудуп бербээн болза, оларны Дээрги-Чаяакчы хүлээдип бербээн болза, канчап чаңгыс киж и муң шеригни сывырып чорудуп, ийи киж и түмен шеригни ойладып чорудуп шыдаарыл?
- 31 Дайзыннарның бурганы бистиң Хаявыс ышкаш эвес, дайзыннарывыс боттары безин ону билип турар.
- 32 Оларның сыптарын Содомга тарып каан, Гоморраның шөлдеринге олуртуп каан, оларның чимистери — хоранныг, ажыг салбактар-дыр;
- 33 оларның хандызы — чылан хораны-дыр, шагар чыланнарның кээргел чок хораны-дыр.
- 34 Бурган: „Ол бүгүнү утпаан мен, Мээн шыгжамырларымда шыгжаттынып чыдар эвес чүве бе?“
- 35 Менде олардан өжээн негеп, кезедир арга бар, ынчан олар тайып кээп дүжөр“ — дээн.
- Оларже айыыл-халап хүнү чоокшулап келген, оларга белеткеп каан кеземче удавас чедип кээр.
- 36 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун шын шиидип, Бодунуң чалчаларынга ээ-хайыралыгын көргүзөр, чүге дээрге оларның күчү-күжү харыксырап, кул-даа, хостуг-даа киж и барык артпаанын көрүп каар.
- 37 Ол ынчан мынча дээр: „Оларның бурганнары кайыл, хоргадап бээр хаязы кайыл?“
- 38 Оларның өргүл малдарының чаан чип, өргүп куткан арагазын ижип турган бурганнары кайыл? Ол бурганнар туруп келгеш, силерге дузалажып, чагактан хайырлазын!
- 39 Көрүңер даан: Мен дээрге Бурган-дыр мен; Менден өске Бурган чок-тур; Мен өлүрүп база тынгарып турар мен, балыглап база экиртип турар мен, кым-даа Мээн холумдан кижини адырып шыдавас.
- 40 Дээрниң мурнунга Бодумнуң мөңгө амы-тыным-биле даңгыраглап тур мен:
- 41 кылаш кыннып турар хылыжым чидидип алганымда, шииткелди холумга хүлээп алганымда, Мээн дайзыннарымдан өжээн негеп, Мени көөр хөңнү чок улусту кезедир мен.
- 42 Согуннарымга хан ижиртир мен, хылыжым өлүрткен база туттурган дайзынның эът-ханынга тодар, ооң баштыннарының баштарын одура шавар“.
- 43 Өске чоннар улузу, Бурганның чону дээш өөрүп-байырлаңа! Ол Бодунуң чалчаларының өлүмү дээш

32:28 Иса. 27:11; Иер. 4:22 32:30 Лев. 26:8; Ис. 23:10; Башт. 15:15 32:31 1 Хаан. 2:2
32:32 Э. д. 18:20 32:33 Ыд. ыр. 57:5-6 32:35 Рим. 12:19; Евр. 10:30 32:36 Ыд. ыр. 134:14;
Евр. 10:30 || 3 Хаан. 14:10; 21:21; 4 Хаан. 9:8; 14:26 32:37 Башт. 10:14; Иер. 2:28
32:39 Хост. 20:3 || 1 Хаан. 2:6; 4 Хаан. 5:7 || Иов 5:18; Ыд. ыр. 102:3; 146:3; Ос. 6:1 || Иов 10:7;
Иса. 43:13 32:41 Ыд. ыр. 7:13; Иса. 27:1; 34:5; 66:16; Иез. 21:3; 9-10 || Ы. х. к. 32:41; Иса. 1:24
32:42 Иер. 46:10 32:43 Рим. 15:10 || Э. д. 4:10-12; Ыд. ыр. 78:10; Ажыд. 6:10; 19:2

өжзэн негээр,
Бодунун дайзыннарындан өжзэн
негээр,
Бодунун чери биле чонун
арыглап каар болгай».

⁴⁴ Моисей чонга чедип келгеш, ол ыр-
ының сөстөрүн Нуннун оглу Иисус-биле
кады чонга дынналдыр чутаалап берген.

⁴⁵ Моисей ол сөстөрнүн шуптузун
бүгү израиль чонга чутаалап дооскан
соонда, ⁴⁶ оларга мынча дээн: «Бөгүн
силерге медээлеп турарым бүгү сөстөр
дугайында хандыр боданып, оларны
ажы-төлүңөргө — ол хоойлунун шуп-
ту сөстөрүн күүседирин кызыдар кыл-
дыр — айтып-чагып калынар. ⁴⁷ Ол хоой-
лу дээрге силерге хоозун сөстөр эвес-тир,
ол — силернүн амыдыралыңар-дыр, Иор-
данны кечип, эжелеп аар дээш бар чы-
дарыңар черге ол хоойлунун ачызында
үр чурттаар силер».

⁴⁸ Ол-ла хүн Дээрги-Чаяакчы Мо-
исей-биле чутаалашкан: ⁴⁹ «Бо турар Ава-
рим сынче чорупкаш, моав черде, Иери-
хоннун дужунда турар Нево дагже үнө
бергеш, израиль чонга ээлеп чурттаар
кылдыр берип турарым ханаан черже
оортон көрүп көр. ⁵⁰ Ол дагның бажын-
че үнгеш, Аарон акыңның Ор дагга өлү
бергеш, өгбелериниң соондан өске оран-
че чоруй барганы дег, сен база мөчүүр
сен. ⁵¹ Чүгө дээрге Кадесте Мериваның
суунун чанынга, Цин ховузунга израиль
чоннун аразынга Меңээ өскерлип, Мээң
ыдыктымны израиль чоннун аразынга
хүндүлөвзөн болгай силер. ⁵² Ам израиль
чонга берип турарым черни ырактан көөр
сен, ынчалза-даа ынаар кирбес сен!»

*Моисейниң израиль аймактарны
йөрзөгени
(Э. д. 49:1-28)*

33 ¹ Бурганның кижизи Моисейниң
өлүр бетинде израиль чонну йөрзөп
каан йөрээли бо-дур. ² Ол мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы Синайдан
чедип келген,
Сеирден чонга хүн дег
көстүп келген,
Фаран дагларындан чырып келген,
Ол Бодунун түмөн-түмөн
ыдыктыг төлээлериниң аразындан
чедип келген,
Ооң холундан кызаннаан от*
чонга чырып турган.

³ Дээрги-Чаяакчы чоннарга* шын
сеткилинден ынак.

Ыдыктыг чоннун улузу шупту
Сээң холунда,
олар Сээң сөзүң дыңнаар дээш,
Сээң будунче донгая кээп
дүшкеннер.

⁴ Моисей биске хоойлуну берген,
ол хоойлу дээрге
израиль ниитилелдиң өңчүзү-дүр.

⁵ Израиль чоннун аймактары
баштыңнары-биле кады чыгылып
кээрге,
Дээрги-Чаяакчы Ешуруннун хааны
бооп турган*.

⁶ Рувим дириг артып,
өлүп читпезин,
ынчалза-даа ооң аймаа
эвээш санныг* болзун!»

⁷ Моисей Иуданың аймааның дугай-
ында мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы,
Иуданың дилег-сөзүн
дыннап көрөм,
ону бодунун төрелдеринче
эккеп калам;
ооң бодунун күчү-күжү
четчир болзун,
а Сен ону дайзыннарындан
адырып,
дузалап көрөм».

⁸ Моисей Левийниң аймааның ду-
гайында мынча дээн:

* ^{33:2} Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг:
«Хоойлунун оду». * ^{33:3} Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу
сөзүглелдерде «Бодунун чонунга» деп бижээн. * ^{33:5} Азы: «Моисей Ешуруннун хааны бооп
турган». Ешурун — Израильдин ойзу адаан ады, «чөптүг-шынныг, мөзүзү эки» дээн уткалыг.
* ^{33:6} Өске бурунгу сөзүглелде «Хөй санныг» деп бижээн.

32:46 Ы. х. к. 4:9 32:47 Лев. 18:5 32:49 Сан. 27:12 32:50 Сан. 33:38 32:51 Сан. 20:12; 27:14
32:52 Ы. х. к. 3:27 33:1 Эзра 3:2; Ыд. ыр. 89:1 33:2 Ыд. ыр. 49:2; 79:2; 93:1; Авв. 3:3 || Дан. 7:10;
Зах. 14:5; Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19 || Хост. 19:18 33:4 Ин. 1:17; 7:19 33:5 Ы. х. к. 32:15; Иса. 44:2
33:8 Хост. 17:7; Сан. 20:13

«Сээң туммим биле уримин* Сеңээ бердинген улуста-дыр;
Сен оларны Массага шенеп көргөн сен,
олар-биле Мериваның суунун чанынга маргыжып турган сен.

⁹⁻¹⁰ Ол аймактың улузу ада-иезиниң дугайында:
„Оларже көрүнмес мен“ — деп,
ха-дуңмазын танывастап,
ажы-төлүн тоовастай берип,
Сээң сөзүннү күүседип,
чагыт-керээни сагып турар болгай.
Левиттер Иаковту
Сээң хоойлуларынга,
Израильди Сээң дүрүмнеринге өөредип турар
база Сээң мурнунга чаагай чыттыг айдызаар чүүлдер кыпсып,
Сеңээ өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир өргүлдерни салып турар.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы,
Левийниң күчү-күжүн йөрээп көр,
ооң кылып турар ажыл-херээ Сеңээ таарымчалыг болзун;
олче халдаан улусту чылча шаап көрөм,
ону көөр хөңнү чок улус олче кажан-даа халдавазын».

¹² Моисей Вениаминниң аймааның дугайында мынча дээн:
«Дээрги-Чаяакчының ынак улузу Ооң чанынга айыыл чок чурттазын,
Бурган оларны хуннү бадыр чаглектэзын
база чүктеп алгаш чорзун*».

¹³ Моисей Иосифтиң аймактарының дугайында мынча дээн:
«Дээрги-Чаяакчы ооң черинге ачы-буянын хайырлап,
дээрниң чаъс-шалыңын бадырып берзин,
чер адаанда сугларны

аксып берзин.

¹⁴ Хүн анаа элбек дүжүттү эккелзин,
айлар солчурга,
чаагай дүжүт ажааттынзын.
¹⁵ Үе-дүптүн даглары эң эки үнүштерин берзин,
эрте-бурунгу тейлер элбек белээн хайырлазын.
¹⁶ Чер база ону шыпкан бүгү үнүш элбек дүжүдүн хайырлазын.
Хараган иштинден көстүп келген Бурганның энерели Иосифтиң бажынче бадып келзин,
ха-дуңмазынын аразында онзагай кижиниң тейинче бадып келзин.
¹⁷ Ооң күш-шыдалы баштай төрүттүнгөн буганы дег,
ооң ийи мыйызы шары мыйызы дег,
олары-биле ол шупту чоннарны чер-делегейиниң кыдыныга чедир үзүп, сывыртаар.
Эфремниң түмөн-түмөн,
Манассияның муң-муң үре-салгалы ындыг-дыр».

¹⁸ Моисей Завулонуң аймааның дугайында мынча дээн:

«Завулон,
ажыл-херектериң кылгаш,
өөрүп-байырла;
Иссахар, чадырларыңга тургаш,
өөрүп-байырла.

¹⁹ Ол ийи аймак өске чоннарны даанче чалап алгаш,
анаа шын өргүлдерин салыр,
олар далайның байлаа-биле база элезинде чажыра хөмгөн эртинге-байлак-биле амыдыраар».

²⁰ Моисей Гадтың аймааның дугайында мынча дээн:

«Гадтың ээлээн девискээрин делгемчидип турар Бурганга алдар;
Гад арзылаң дег амыдырап,
олчазының холун база бажын үзерлеп кааптар.

* ^{33:8} Туммим биле урим — Бурганның бараалгакчыларынын Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш ажыглап турганы херекселдер (Хост. 28:30 көр). * ^{33:12} «Чүктеп алгаш чорзун» деп сөстөрнүн болгу дег өске уткаы мындыг: «Ооң дагларының аразынга чурттазын».

^{33:9-10} Хост. 32:26-29 || Ы. х. к. 17:9-11; 2 Чыл. 17:9; Эзра 7:10 || Хост. 30:7-8

^{33:15} Э. д. 49:26; Авв. 3:6

^{33:16} Хост. 3:2-4

^{33:17} 3 Хаан. 22:11 || Э. д. 48:19

^{33:13} Э. д. 27:28

^{33:20} 1 Чыл. 12:8

^{33:19} Ыд. ыр. 4:6

21 Ол эң эки черни
бодунга шилип көрүп алып,
ук черни баштыңга хуваап бээрин
доктаадыр.
Гад чоннун баштыңнары-биле кады
келгеш,
Дээрги-Чаяакчының айтышкынын
шын сагып,
израиль чон-биле кады
Ооң дүрүмнерин күүседир».

22 Моисей Данның аймааның дугай-
ында мынча дээн:
«Дан дээрге
васан черден үнө халып кээр
анияк арзылаң-дыр».

23 Моисей Неффалимнің аймааның
дугайында мынча дээн:
«Неффалим Дээрги-Чаяакчының
ээ көрнүүшкүнүнүгө
сеткили ханган,
Ооң ачы-буянынга бүргеткен;
далай кыды биле мурнуу чүк —
ооң ээлеп чурттаар чери ол-дур».

24 Моисей Асирнің аймааның дугай-
ында мынча дээн:
«Иаковтун оолдарының аразында
Асир эң хөй ачы-буян алзын,
ха-дуңмазы аңаа таарзынзын,
ол олива үзү сүзүп кылаштазын.
25 Сээң шивээлериңиңи
демир болгаш хүлөр-биле
быжыглазын.
Бүгү назыңыңда шыырак болур
сен».

26 «О, Ешурун, сенээ дузалаар дээш,
булуттарда саадапкаш,
дээрде кел чыдар
өндүр бедик Бурган ышкаш
өске кым-даа чок.

27 Үе-дүптөн бээр турган Бурган —
хоргададың-дыр,
Ооң мөңгө холдары
сени тудуп турар,
Ол дайзыннарыңны сээң мурнундан
сывыртап чорудуптар,
сеңээ „Дайзынны узутка!“ дээр.

28 Израиль айыыл чок, тускайлан
чурттап турар,
Иаковтун үре-салгалы турар чер
элбек далган-тараалыг
база виноград арагалыг,
ооң дээри чаъс-шалыңны
бадырып бээр.

29 Израиль, амыр-чыргалдыг сен!
Сен ышкаш,
Дээрги-Чаяакчының камгалап
турары
өске чон бар бе?!
Дээрги-Чаяакчы — сенээ дузалап
турар
дозуг-камгалаал-дыр,
сени өрү депшидер
хылыш-тыр!
Дайзыннарың сенден корткаш,
чашпаалаар апаар,
оларның бедик черлерин
таптай басып каар сен!»

Моисейниң мөчээни

34 ¹ Моавтың ховуларындан Моисей
Нево дагже, Иерихон хоорайның
дужунда турар Фасги сынның шыпшык
бажынче үнө берген. Дээрги-Чаяакчы аңаа
бүтү чуртту: Галаадтан Дан хоорайга чедир
черни; ² Неффалимнің бүтү черин, Эфрем
биле Манассияның черлерин база Иуда-
ның бүтү черин мырыңай Барыын далайга
chedir; ³ оон Негев ховузу, Пальмалар хоо-
райы Иерихондан Сигор хоорайга чедир
Төгерик шынааны көргүскен.

⁴ Оон Дээрги-Чаяакчы Моисейге:
«„Бо черни силерниң үре-салгалыңарга
бээр мен“ — деп Авраам, Исаак болгаш
Иаков оларга бээр бооп дангырагалаан
черим бо-дур. Мен сенээ ону карааң-
биле көөр арганы бердим, ынчалза-даа
сээң булун ынаар киир баспас» — дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Мо-
исей аңаа, моав черге, Дээрги-Чаяакчы-
ның чугаалаанын эзугаар мөчээн. ⁶ Ону
Бет-Фегор хоорайның дужунда шынаа-
да, моав черде хөөржүткен. Ооң чевээ
кайда дээрзин бөгүнге чедир кым-даа
билбес. ⁷ Моисей 120 харлыында мөчээн,
өлүрүңгө чедир ооң карааның шоозу
баксыраваан, күш-шыдалы сулараваан.

33:21 Сан. 32:1-5, 16-19 33:22 Ис. 19:47; Башт. 18:27

33:23 Ис. 19:32-39

33:26 Ы. х. к. 32:15; 33:5; Иса. 44:2 || Хост. 15:11 33:27 Ыд. ыр. 54:20; 89:3; 92:2; Авв. 1:12 ||

Ыд. ыр. 89:1; 90:9 33:28 Сан. 23:9 33:29 2 Хаан. 7:23 || Э. д. 15:1; Ыд. ыр. 32:20 || 2 Хаан. 22:45

34:3 Башт. 1:16; 3:13 || Э. д. 14:2; 19:22 || Э. д. 13:12

34:4 Э. д. 12:7; 50:24 || Ы. х. к. 3:27

34:6 Иуда 1:9 34:7 Ы. х. к. 31:2

⁸ Израиль чон Моавтың ховуларынга Моисейниң ажыын ажып, үжен хүн ыглап-сыктап келген.

Моисейниң ажыын ажыырынын хүннери эрте бээрге, ⁹ бодунуң соон салгаар кылдыр Моисейниң томуйлап кааны Нуннуң оглу Иисус мерген угаанга бүргедипкен. Израиль чон аңаа чагыртып эгелээш, Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар дужааганыл, ынчаар кылып турган. ¹⁰⁻¹¹ Оон бээр Израильге Моисей ышкаш Бурганның медээчизи кажан-

даа турбаан. Дээрги-Чаяакчы ооң-биле удур-дедир көржүп, таныжар турган. Бурган Моисейни египет черже — фараонга, ооң дүжүметтеринге база бүгү египет чуртка удур бадыткал демдектери биле кайгамчык чүүлдер кылзын дээш — чорудупкан. ¹² Чүглө Моисей ындыг быжыг холдуг турган, чүглө ол ындыг коргунчуг чүүлдернин шуптузун бүгү израиль чон көрүп турда кылып шыдаан.

Нуннуң оглу Иисус

Кирилде

«Нуннуң оглу Иисус» деп ном Эрги Чагыг-керээниң төөгүлүг номнарлыг кезээн ажыдып турар. Ук номнун болушкуннары ханаан черниң кызыгаарына Моисейниң мөчээниниң соонда дораан эгелээн. Ооң салгакчызы, Нуннуң оглу Иисус, мурнунда Моисей дег, израиль чонну билдилиг башкарып шыдаар бе деп айтырыгны номда көдүрүп турар. Номнун кол утказы — ханаан черни израиль чонга ээледип чурттадыр дугайында Бодунуң азаашкынын Бурганның канчаар күүсеткени болур. Иисустуң эрес-дидим башкарылгасы Бурганның ол бүгүнү күүседиринге кол арга болган.

Номну үш кол кезекке чарып болур — ханаан черни эжелеп алганы (1–12 эгелер), израиль аймактарнын аразынга черни үлээни (13–22 эгелер), Бурган биле чоннун аразынга чагыг-керээни чаартканы (23–24 эгелер).

Чер дээш демисел ыдыктыг дайынның дүрүмнерин ёзуугаар чоруп турган. Бир эвес израиль чон Дээрги-Чаяакчыга бүгү сеткил-сагыжындан бердинер болза, дайын-чаага Ол Боду кирип, израильчилерге долу тиилелгени берип турган. Бурганның дужаалын ёзуугаар, израильчилер эжелеп алган хоорайларын база ында бар чувениң дөгөрезин узуткап кааптар ужурлуг база тыпкан олчазын шуптузун Бурганга өргүүр ужурлук турган. Шериглерге тыпкан олчадан боттарынга чүнү-даа арттырып аарын чөпшээрэвээн.

Черни эжелеп алган соонда, бир-ле чидиг айтырыг көдүрлүп келген: израиль аймактар черни үлешкениниң соонда, чаңгыс чон бооп артар бе? Дүрзү-бурганнарга чүдүп, Бургандан ойталаарының болгаш аймактар аразынга дайын үнеринин айыылдары болуп турза-даа, Нуннуң оглу Иисустуң башкарып турган үзинде, израиль аймактар Дээрги-Чаяакчыга чаңгыс аай бердинген бооп арткан.

Иисус — израиль чоннун чаа баштыңы

1 ¹ Дээрги-Чаяакчының чалказы Моисейниң өлгөніниң соонда, ооң дузалакчызы — Нуннуң оглу Иисуска Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ² «Мээн чалчам Моисей өлүп калды. Ам сен бүгү израиль чон-биле кады бо Иордан хемни кече бер — Мээн бо чонга берип турарым чуртче чоруттуңар. ³ Силерниң буттарыңар базар кандыг-даа черлерни, Моисейге азааным ёзуугаар, Мен силерге бериптер мен. ⁴ Силерниң черинер кызыгаары ээн кургаг ховудан эгелээш, дуу Ливан дагларыңа, улуг Евфрат хемге база

барыын чүкте Улуг далайга чедир шөйлүр — хет чоннун бүгү чуртун ээлээр силер. ⁵ Бүгү назынында сеңээ удур кымдаа туржуп шыдавас болур. Моисей-биле кады чорааным ышкаш, сээн-биле база кады болур мен. Мен сени кагбас мен, сенден ойталавас мен.

⁶ Кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол. Сен бодунуң чонунга Мээн оларнын ада-өгөзөңгө бээр бооп даңгыраглааным бо черни ээлээр кылдыр хүлээдиң бээр сен. ⁷ Чүгле кадыг-быжыг болгаш кончуг эрес-дидим бол. Мээн чалчам Моисейниң сеңээ чагааны хоойлуну бүрүнү-биле сагыырын утпа. Ол хоойлудан он-даа, солагай-даа талаже

^{1:1} Хост. 24:13; Сан. 27:18–20; Ы. х. к. 1:38 ^{1:2} Ы. х. к. 34:5 ^{1:3} Ы. х. к. 11:24 ^{1:4} Э. д. 15:18; Сан. 34:1–12; Ы. х. к. 11:24 ^{1:5} Ы. х. к. 7:24 || Хост. 3:12; Башт. 6:16 || Ы. х. к. 31:5–8; Евр. 13:5 ^{1:6} Ы. х. к. 31:6–7, 23 ^{1:7} Ы. х. к. 5:32

чайгылбас болзунза, сээң оруун каяа-даа ак болур. ⁸Ол хоойлуда бижээн сөстөрни аксындаң дүжүрбейн, үргүлчү чугаалап чор. Ону дүн-хүн дивейн бодап, сагырын утпа — ынчан сээң чоруун чогуур болгаш оруун ажык болур. ⁹Сенээ дужаадым чоп: кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол, коргуп-сүртеве! Дээрги-Чаяакчы Бурганың каяа-даа сээң-биле кады боор».

¹⁰Иисус чоннун удуртукчуларынга: ¹¹«Турлагны эргип кезээш, чонга: „Орук-ка чиир кылдыр аъш-чемден белеткенер. Үш хонгаш, бо Иордан хемни кешкеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның силерге өңчү кылдыр берип турары черже ону ээлеп аары-биле чорутпар силер“» — деп чарлаарын дужааган.

¹²А Рувимниң, Гадтың аймактарына база Манассияның аймааның чартыныга Иисус мынча дээн: ¹³«Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге чүнү чугаалаанын утпайн көрүнер: „Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге бо черни бергеш, анаа тайбың чуртталганы хайырлаан-дыр“. ¹⁴Ам силерниң кадайларыңар, ажы-төлүңер, мал-маганыңар маңаа, Иорданның бо талазынга, Моисейниң силерге берген черлеринге, артып калзын. А силер, дайылдажып шыдаар улус, чөпсегеленип алгаш, ха-дуң-манарның оруун баштап, оларга дузалажыңар. ¹⁵Амдызында Дээрги-Чаяакчы оларга, силерге дег, тайбың чуртталганы хайырлаваан-дыр. Кажан олар Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарның берип турары чуртун эжелеп аарга, чүгле ынчан силер ээп чанып келгеш, Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени, Иордан хемниң чөөн талазында чуртту ээлеп ап болур силер».

¹⁶Олар Иисуска: «Сен чүү деп чарлык үндүрер сен, шуптузун күүседир бис. Кайнаар барыңар деп дужаай-дыр сен, ынаар баар бис. ¹⁷Моисейни дыңнап чораанывыс дег, сени дыңнаар бис — чүгле Дээрги-Чаяакчы Бурганың, Моисей-биле кады чорааны дег, сээң-биле кады чоруур болза. ¹⁸Сээң чугааны тоовас

болгаш сээң дужаалыңны күүсетпес кижи бурузу өлүртүр. Сен чүгле кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол!» — деп харыылааннар.

Хананей херээженниң хайгылычыларга дузалааны

2 ¹Нуннуң оглу Иисус ийи хайгылычтыга: «Ол черни база Иерихон хоорайны шинчилеп көрүп эккелинер» — деп чугаалааш, оларны Ситтимден бүдүү чорудупкан. Ийи хайгылыч Иерихонче чорупкаш, Раав деп самыын-садар херээженниң бажыңыга чедип келгеш, анаа хонуп артып калганнар.

²Иерихоннун хаанынга: «Бо дүне бистин черивисти көрүп аар дээш, израильчилер мында чедип келген-дир» — деп дыңнадыптарга, ³хаан улузун Раавче чорудупкаш: «Сенде келген улусту биске үндүрүп бер. Олар бистин чуртувусту көрүп аар дээш келген хайгылычлар-дыр» — деп дужааган.

⁴Ынчалза-даа Раав ийи хайгылычны чажырыпкаш, хаанның улузунга: «Ийе, танывазым эр улус менээ келгеш, чоруй барды. Оларның кайыын келгенин билбедим. ⁵Караңгылай бергенде, хоорайның улуг хаалгазын хаар өйдө, олар чоруй барды. Кайнаар чорупканын мен билбес мен. Дүрген, оларны сүрүп чорутунар: силер оларны тудуп аар силер!» — деп харыылаан. ⁶(Шынында хайгылычларны Раав бажын кырынче үндүргеш,* чыып каан лён сыптарынын адаанга чажырып каан турган.) ⁷Хаанның улузу Иорданче углаан оруктап хайгылычларны сүрүп чорупкаш, кежиг аксынга чедип келгеннер. Олар хоорайдан үнери билек, улуг хаалганы хаапкан.

⁸А хайгылычлар чаа-ла удуур деп турда, Раав бажын кырынче үнүп келгеш, оларга мынча дээн: ⁹«Дээрги-Чаяакчы бистин чуртувусту силерге берипкен деп билир мен. Бис шупту силерден коргуп тур бис. Черивистин чурттакчыларының сузу бастынып тур!» ¹⁰Силер Египеттен чоруп туруңарда, Дээрги-Чаяакчы силерниң орууңарга турган Кызыл

* 2:6 Чаъстар үези эрте бээрге, Ханаанда бажыңнарның калбак крышаларын чурттаар чер кылдыр база дүжүт шыгжаары-биле ажыглаар турган.

1:8 Ы. х. к. 17:18-19 || Ыд. ыр. 1:2 1:9 Ы. х. к. 1:21; 31:8 1:10 Ы. х. к. 16:18 1:14 Сан. 32:17-26; Ы. х. к. 3:18 1:15 Сан. 32:29; Ы. х. к. 3:20; Иис. 22:1-9 2:1 Мф. 1:5; Иак. 2:25; Евр. 11:31 2:5 2 Хаан. 17:18-20 2:7 Башт. 3:28; 7:24 2:9 Хост. 15:14-16; 23:27 2:10 Хост. 14:21 || Сан. 21:21-35

далайны кургадыпкан деп дыңнадывс. Оон ыңай Иорданның ыңдында чернин ийи амор хааны — Сигон биле Отгу зуут-каар кааныңарны база билир бис. ¹¹ Ону дыннап кааш, бистиң сузувус бастынып калган. Силерге ам кым-даа удурланып дидинмес. Чүге дээрге силерниң Бурган-ыңар Дээрги-Чаяакчы өрү дээрде-даа, куду черде-даа тергидеп турар-дыр! ¹²⁻

¹³ Мээң силерге энерел көргүскеним дег, шак ыңчалдыр силер мээң төрөлдери-ге энерелден көргүзериңерни Дээрги-Чаяакчының ады-биле меңээ дангыра-лаңар. Мээң ада-иемни, акыларымны, угбаларымны, дуңмаларымны, оларның өг-бүлелерин — бистиң шуптувусту өлүм-ден чайладырының бадыткалдыг дем-дээн меңээ артгырып беринер!»

¹⁴ Ынчан хайгыылчылар Раавка: «Силерниң амы-тыныңар дээш бис амы-тынывс-биле харыылаар бис! Бир эвес силер бистиң дугайывыста кымга-даа чугаалавас болзунарза, Дээрги-Чаяак-чы биске бо черни бериптерге, бис сеңээ шынчы бооп, энерелден көргүзөр бис» — деп харыылааннар.

¹⁵ Ооң соонда Раав оларга соң-га дамчыштыр хендир-биле туттунуп дүжериңе дузалашкан. (Ооң бажыңы хоорайның ханазының бир кезии тур-ган — хоорайның ханазы ооң чурттаар чери турган чүве-дир.) ¹⁶ «Силерни сү-рүп чоруткан улуска таварышпазы-биле, дагларже чоруптунар. Ол улус чанып келгиче, аңаа үш хондур чаштынып ту-рунар, а ооң соонда бодуңарның оруу-нар-биле чоруптар силер» — деп, Раав оларга чагаан.

¹⁷ Кандыг таварылгада оларның берген дангыраа күштүг болурун хай-гыылчылар Раав-биле дугуржуп алган-нар: ¹⁸ «Кажан бис бо чуртка чедип кээ-ривиске, сен бо кызыл хендирни бисти үндүрүпкениң соңганга баглап аар сен. Бодуң бажыңыңа ада-иеңни, акы-дуң-маң болгаш бүгү төрөлдериңни чыып аар сен. ¹⁹ Бир эвес оларның кайы-бирээзи бажыңыңдан кудумчуже үне бээр бол-за, өлүмү дээш ол боду буруулуг болур. А бир эвес сээң бажыңыңа турган улус-ка израильчилер дээр болза, ыңчан бу-рууну бис чүктээр бис. ²⁰ А кым-бир ки-жиге бистиң дугайывыста чугаалаптар

болзуңза, ооң соонда бо дангыраавыс күш чок болур эвеспе».

²¹ «Силерниң сөзүңер-биле болзун» — деп, Раав чөпшээрешкеп, хайгыылчы-ларны чорудупкан. Олар чоруй баарга, Раав соңгазынга кызыл хендирин баг-лап алган.

²² Сүрүп чораан улус орук дургаар дилээш, кымны-даа тыппайн чанып кел-гичеге чедир, хайгыылчылар дагларже чоруй баргаш, аңаа үш хондур чаштынып турганнар. ²³ Ооң соонда ийи хайгыылчы дедир чорупкан. Олар даглардан бадып, хемни кешкеш, Нуннуң оглу Иисуска чедип келгеш, олар-биле чүү болган-ын шуптузун аңаа чугаалап бергеннер. ²⁴ «Дээрги-Чаяакчы бо бүгү чуртту биске берипкен-дир. Ооң чурттакчылары бис-тен аажок коргуп-сүртөп турар-дыр» — деп, олар Иисуска чугаалааннар.

Иордан хемни кешкени

З ¹ Эрген эрте Иисус бүгү израильчилер-биле кады Ситтимден шимчеп үңгеш, Иорданга чедип келген. Хемни кешпейн чыда, олар аңаа хонуп аар дээш турумчуп алган. ² Үш хонук эрткенде, удуртукчу-лар турлагны эргип, ³ чонга мындыг ду-жаал үндүрүп, чарлааннар: «Левит ба-раалгакчылар Дээрги-Чаяакчы Бурган-ыңарның чагыт-керээзиниң аптаразын алгаш, шимчеп үнүптерин көрүп кааш-ла, силер база шимчеп үңгеш, оларның соондан чоруптар силер. ⁴ (Чүгле эмин эрттир чоокшулаванар. Силерниң-биле ыдыктыг аптараның аразы 2000 кыры дурту хире хемчээлдиг болзун.) Шак ың-чалдыр кайнаар баарын билип аар силер, чүге дээрге ооң мурнунда силер ол орук-тап чоруп көрбээн болгай силер».

⁵ Иисус чонга: «Ыдыктанып-арыгла-нып алынар, чүге дээрге даарта Дээрги-Чаяакчы силерниң араңарга кайгамчык чүүлдер кылыр болгай» — деп дужааган.

⁶ Ооң соонда Иисус: «Ыдыктыг ап-тараны алгаш, чонну баштап чорупту-нар» — деп бараалгакчыларга дужаар-га, олар аптараны алгаш, чорупканнар.

⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Бөгүн Мен сени бүгү израиль чоннун мурнунга алдаржыдып эгелээр мен. Мо-исей-биле кады чорааным дег, Мен сээң-биле кады-дыр мен дээрзин олар билип

2:11 Ы. х. к. 4:39; 3 Хаан. 8:23 2:12-13 Ы. х. к. 6:13 2:14 Башт. 1:24-25 2:15 1 Хаан. 19:12; Аж.-ч. 9:25 3:1 Сан. 25:1 3:3 Ы. х. к. 31:9 3:6 Лев. 20:7; Сан. 11:18

каар. ⁸ Ыдыктыг аптараны көдүрүп чоруур бараалгакчылар Иордан хемнин суун сүзүп кирипкеш, доктааптар кылдыр дужаалдан беривит» — дээн.

⁹ Иисус израильчилерге: «Бээр чоокшулап чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын сөзүн дыңнаңар!» — деп дужааган. ¹⁰ Оон мынча дээн: «Дириг Бурган силер-биле кады деп чүвени база хананей, хет, хиввей, ферез, гергес, амор, иевус чоннарны силернин мурнуардан үндүр ойладыптар деп чүвени мындыг янзылыг билип каар силер. ¹¹ Бүгү чер-делегейнин Чагыркычызынын чагыг-керээзиниң аптаразын силернин мурнуарда улус Иордан хемче аппар чорлар. ¹² А силер Израильдин аймактарындан он ийи кижиден шилип алыр ужурлуг силер, аймак бүрүзүндөн-не бир кижиден. ¹³ Кажан бүгү чер-делегейнин Чагыркычызы болур Дээрги-Чаяакчынын аптаразын көдүрүп чоруур бараалгакчыларнын буттары Иорданның суун сүзүп кирери билек, ооң суу агарын соксадыптар, хемнин бажындан агып келген суг ханалаштыр туруптар».

¹⁴ Чон турлагдан шимчеп үнгеш, Иорданны кечер дээш утлапкан. Мурнунда бараалгакчылар ыдыктыг аптараны көдүрүп алган бар чытканнар. ¹⁵ Тараа кезилдезиниң үеи турган. Иордан хем ол үеде эриктирен ажыр үерлей берген турган чүве-дир. Ыдыктыг аптараны көдүргөн бараалгакчылар Иорданның суун сүзүп кириптерге, оларның буттары сугга дээрй билек, ¹⁶ хемнин бажындан аккан суг элээн ырак черге, Цартан чоогунда Адам хоорайга ханалаштыр турупкан. А хемнин адаанда суг Дус далайже (азы Арава далайынче) углай ага берген. ¹⁷ Чон Иордан хемни Иерихоннун дужундан кече берген. Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын көдүргөн бараалгакчылар хемнин кургап калган дүвүнде чайгылыш чок турганнар. Израильчилер шупту өске талакы эрикче кече бергиже дээр, хем кургап чыткан.

Тураскаал даштары

4 ¹ Бүгү чон Иордан хемни кежип келгенде, Дээрги-Чаяакчы Иисуска: ² «Аймак бүрүзүндөн-не бир-бир кылдыр

он ийи кижиден шилип алынар. ³ Оларга Иордан хемнин дүвүндөн, бо бараалгакчыларның чайгылыш чок турар черинден, он ийи даш ап аарын дужааңар. Ол даштарны алгаш, хонар черинерге аппарып алыңар» — дээн.

⁴ Иисус израильчилернин аразындан он ийи кижини (аймак бүрүзүндөн-не бир-бир кылдыр) шилип алгаш, ⁵ оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын аптаразынын мурнунче, хемнин ортузунче чеде бериңер. Кижини бүрүзү оон бодунуң экинге бир даштан салып алгаш, чорупсун — Израильде чеже аймак барыл, ынча дашты ап алыңар. ⁶ Ол даштар силерге тураскаалдыг демдек болзун. Келир үеде ажы-төлүңер силерден: „Бо чүү даштарыңарыл?“ — деп айтырза, ⁷ оларга Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын Иордан хемни кежирип чыдырда, ол хемнин агымы канчаар соксай бергениниң дугайында чугаалап бээр силер. Ынчангаш бо даштар израильчилерге ол болушкуннун дугайында мөңгө шагда тураскаал болур».

⁸ Израильчилер Иисустун дужааганын эзуугаар кылганнар: Иисуска Дээрги-Чаяакчынын чугаалааны-биле, израильчилернин аймак санынга дүүштүр Иордан хемнин дүвүндөн он ийи дашты алгаш, хонар черге эккеп салып алганнар. ⁹ Иисус өске он ийи дашты алгаш, ыдыктыг аптараны көдүрүп чораан бараалгакчыларнын буттарынын баскан черинге салып каан. Ол даштар бо хүндө-даа ында чыдар.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын Иисусту дамыштыр чонга дужаалы азы Моисейнин Иисуска чааан бүгү чүүлү күүсеттингиче чедир, ыдыктыг аптараны көдүрүп чораан бараалгакчылар Иордан хемнин ортузунга турганнар. А чон өске талакы эрикче дүргөн кече берген. ¹¹ Шупту улус хемни кече бээрге, Дээрги-Чаяакчынын аптаразын көдүргөн бараалгакчылар чонну катап баштап алгаш чорупкан. ¹² Рувимнин болгаш Гадтын аймактары база Манассиянын аймаанын чарты, Моисейнин оларга чугаалап турганы дег, чепсегленип алгаш, израильчилерни баштап чоруп органнар.

3:10 Хост. 23:23 3:11 Мих. 4:13; Зах. 4:14; 6:5 3:12 Сан. 13:3 3:13 Ыд. ыр. 113:3

3:15 1 Чылт. 12:15 3:16 Ы. х. к. 3:17 3:17 Хост. 14:21, 29; 4 Хаан. 2:8 4:3 Ы. х. к. 27:2;

3 Хаан. 18:31 4:6 Э. д. 28:18; 35:14; 1 Хаан. 7:12 || Хост. 12:26 4:12 Сан. 32:17, 20

¹³ Дайылдажырынга белен 40 000 хире ашериг Дээрги-Чаяакчының хайгааралы-биле Иерихон ховузунче чоруп орган.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы ол хүн Иисусту израильчилерниң мурнунга алдаржы-дып каан. Оон эгелээш, олар Моисейни ханы хүндүлээр турганы дег, Иисусту бүгү назынының иштинде хүндүлээр апарганнар.

¹⁵⁻¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Чагыг-керээниң аптаразын көдүрүп чоруур бараалгакчыларга: „Хемден үнүп кели-нер!“ — деп чугаала» — дээрге, ¹⁷ Иисус бараалгакчыларга: «Хемден үнүп кели-нер» — деп дужааган.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээниң аптаразын көдүрүп чораан бараалгакчылар хемден үнүп келгеш, кургаг черни базары билек, хемниң суу биеэги хевээр эрийн ажыр агып эгелээн чүведир.

¹⁹ Бир айның онгу хүнүнде израильчилер Иордан хемни кешкеш, Иерихоннун чөөн талазында Галгалга турлагжып алганнар. ²⁰ Иордан хемден ап алганы он ийи дажын Иисус Галгалга тургузуп каан.

²¹ Иисус израильчилерге мынча деп чугаалаан: «Келир үеде силерниң ажы-төлү-нөр: „Бо чүү даштарыл?“ — деп атырза,

²² силер оларга бо Иордан хемни израиль чон кургаг черлеп канчаар кежи-п келгениниң дугайын чугаалап бээр силер.

²³ Дээрги-Чаяакчы Бурганнар хемни ке-же бергиченерге чедир, силерниң оруу-нарда Иордан хемниң суун кургадып-кан болгай. Бурганның Кызыл далайның суун, бис кеже бергичевиске чедир, кургадыпканы дег, Ол силерге шак-ла ын-чаар дузалады чоп. ²⁴ Черниң бүгү чон-нары Дээрги-Чаяакчының холунун кайы хире күштүүн билзин дээш, ол бүгү чүүл болган-дыр. Ол ышкаш силерниң Бур-ганыңар Дээрги-Чаяакчы кажан кезээде Оон коргуп чоруурунарны күзеп турар».

5 ¹ Иорданның барыын чүгүн чурттаан амор хааннар болгаш далай чоогу чурттуг хананей хааннар шупту Дээрги-Чаяакчы Иордан хемниң суун, израильчилер ону кеже бээр кылдыр, кургадып соолдурупканының дугайында медээни

дыннааш, кортканындан сузу бастынып калган. Израильчилер-биле олар ам тур-жуп диттиктипээн.

Галгалга кыртыжап демдектээшкин

² Ол өйдө Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Чидиг даш бижектерден кылып алгаш, израиль чоннуң аразында кыртыжадып демдектетпээн улус-биле ёзуладды кы-лып каг» — дээн. ³ Иисус чидиг бижек-тер кылып алгаш, израильчилерниң эр улузун Аралот деп тейге* кыртыжап дем-дектеп каан.

⁴ Иисустун кыртыжап демдектээш-кин ёзулалын кылганының чылдагаа-ны мындыг чүве-дир. Дайылдажып шы-даар эр улус шупту Египеттен үнгеш, ээн кургаг ховуга чорааш, орук ара өл-гүлөп калган. ⁵ Египеттен үнген бүгү эр улус кыртыжадып демдектетип алган турган, а ээн кургаг ховуга Египеттен көжүп турган үезинде төрүттүнген эр-лер кыртыжадып демдектетпээн турган. ⁶ Израильчилер ээн кургаг ховуга дөр-тен чыл иштинде көжүп чоруп турган. Олар Дээрги-Чаяакчыны тооп дынна-ваан боорга, Ол: «Мээң силерниң ада-өгбөнерге бээр бооп даңгыраглааным чурттуг — сүт биле ары чигири агып чы-дар байлак черни — кажан-даа көрбес силер» — деп оларга даңгыраглаан. Ын-чангаш Египеттен үнген соонда, дайыл-дажып шыдаар турган эр улус шупту ол үе дургузунда мөчөөн. ⁷ Өлгеннерниң ор-нунга Дээрги-Чаяакчы оларның оолдар-ын өстүрүп каарга, ам Иисус ол оолдар-ны кыртыжап демдектеп кааны ол-дур. Көжүп турган үезинде, оларны кырты-жап демдектевээн болганда, олар шупту демдектетгинмээн болган-дыр.

⁸ Шупту эр улусту кыртыжап дем-дектээн соонда, олар турлаанга экири-рин манап турда, ⁹ Дээрги-Чаяакчы Ии-суска: «Бөгүн Мен силерден Египеттин бужарын адырып кагдым!» — дээн. Ын-чангаш ол черни бөгүнге чедир Галгал* деп адаар чүве-дир.

¹⁰ Израильчилер Галгалга турлагжып алгаш, айның он дөрт дугаар хүнүнде, кежээ, Иерихоннун ховузунга Хоста-лыышкын байырлалын демдеглээннер.

* 5:3 Аралот тей — «Кыртыжап демдектээшкинниң тейи» деп уткалыг. * 5:9 Галгал деп ат «ады-рар» деп сөскө дөмейлешкек.

4:23 Хост. 14:21 4:24 3 Хаан. 8:42-43 5:4 Сан. 14:29; 26:64-65 5:6 Сан. 14:33-34 || Хост. 3:8 || Сан. 14:23, 28-29 5:7 Сан. 14:31; Ы. х. к. 1:39 5:9 Э. д. 34:14 5:10 Хост. 12:6; Сан. 9:5

¹¹ Олар байырлалдың дараазында хүнүндө ол черде өзүп үнүп турар чимис, ажиткы-биле хөөтпейн хаарган далган база хооруп каан тараа чип турганнар. ¹² Ол черде өзүп турар чимистерни чип эгелээн хүнден бээр манна көзүлбестей берген. Израильчилерге манна оон соонда көзүлбестээн — ол чылын олар ханаан чериниң дүжүдү-биле чемненип турганнар.

Иерихонну эжелеп алганы

¹³ Иисус бир катап Иерихоннуң чоогунга тургаш, холунда хылыш тудуп алган киж и көрүп кааш: «Бистин киживис сен бе азы дайзынывыс сен бе?» — деп айтырган.

¹⁴ «Чок, мен дээрге Дээрги-Чаяакчынын аг-шериинин баштынчызы-дыр мен. Ынчангаш мен мында келдим» — деп, ол харыылаан.

Иисус черге чедир мөгейгеш: «Мээн дээргим, чалчаң меңээ чүнү чугаалаар ирги?» — деп айтырган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчынын шериинин баштынчызы: «Будунда кеткен идиктерин уштуп ал. Сээң турар чериң ыдыктыг-дыр» — деп анаа чугаалаан. Иисус ынчалдыр кылган.

¹⁶ Иерихон хоорайнын хаалгазы ол өйдө хаашкынныг болгаш дүкчүглүг турган. Израильчилерден коргар болгаш, кым-даа хоорайдан үнмээн, хоорайже кирерин кымга-даа чөпшээрвейн турган.

Б ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Иерихон хоорайны база оон хаанын аг-шерии-биле кады сээң холунга хүлээдип тур мен. ² Бүгү шериглеринер Иерихонну долгандыр алды хүн дургузунда хүнде-ле бир катап эргип турзун. ³ Ол ышкаш ыдыктыг аптараның мурнунга чеди бараалгакчы мыйыс эдискилер* тудуп алгаш кылашташсын. А чедиги хүнде хоорайны чеди катап долгандыр кылаштаан, бараалгакчылар эдискилерни үрүп чорзуннар. ⁴ Кажан мыйыс эдискилерни үрүп эгелээрге, бүгү чон ону дыннап кааш, кедергей ыткыр алгырышсын. Ынчан хоорайнын ханазы буступ каар, силер турган черлеринерден-не хоорайже кире бээр силер» — деп чугаалаан.

⁵ Нуннуң оглу Иисус Бурганның бараалгакчыларын кыйгырткаш: «Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын көдүрүп алыңар. Чеди бараалгакчы аптараның мурнунга мыйыс эдискилер тудуп алгаш кылашташсын» — дээн. ⁶ А чонга Иисус: «Барып, хоорайны эргий кезээш келинер. Чепсектиг улус Дээрги-Чаяакчынын аптаразынын мурнунга чорзун» — дээн.

⁷ Иисус чонга ындыг дужаалды бериптерге, чеди бараалгакчы эдискилерин тудуп алгаш, Дээрги-Чаяакчынын хайгааралынын адаанга кылаштажып, эдискилерин үрүп чорупкан. Оларнын соондан Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзиниң аптаразын аппарат чыткан. ⁸ Эдискилер үрген бараалгакчыларнын мурнунда чепсектиг шериглер, а аптараның соо-биле чон чоруп орган. Олар чоруп олурда, эдискилерин ыды дынналып турган. ⁹ Иисус чонга мынча деп айтышкын берген: «Мен силерге дужаваан шаамда, ытташпаңар, үн үндүрбөнер, силериниң аксыңардан чангыс-даа сөс үнмезин. „Алгыржыңар!“ дээримге, чүгле ынчан алгыржып эгелээр силер». ¹⁰ Ындыг янзылыг Дээрги-Чаяакчынын аптаразы хоорайны бир догангаш, турлагже эеп келген. Чон турлагга бир хонган.

¹¹ Дараазында хүн Иисус эрте туруп келгенде, бараалгакчылар Дээрги-Чаяакчынын аптаразын алгаш чорупканнар. ¹² Чеди бараалгакчы Дээрги-Чаяакчынын аптаразынын мурнунда мыйыс эдискилерни үрүп бар чыткан. Оларнын мурнунда — чепсектиг шериглер. Ыдыктыг аптараның соо-биле чон чоруп орган. Олар чоруп олурда, эдискилерин ыды дынналып турган. ¹³ Ындыг янзылыг ийиги хүнде база хоорайны бир катап долгангаш, турлагже эеп келгеннер. Алды хүн иштинде ынчалдыр кылганнар.

¹⁴ Чедиги хүнде даң хаяазында тургаш, ол-ла чыскаал-биле хоорайны чеди катап эргий кылаштааннар. Чүгле ол хүн хоорайны чеди катап долганганнар. ¹⁵ Бараалгакчылар чедиги удаада долгангаш, эдискизин этсирге, Иисус чонга: «Алгыржыңар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы хоорайны силерге хүлээдип берген-дир! —

* ^{6:3} Мыйыс эдиски — еврей дылда «шофар» дээр, кошкар мыйызындан кылган этсир хөгжүм херексели.

дээн. — ¹⁶ Бо хоорайны болгаш ында бар бүгү-ле чүвени Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөнгөдө тураскаадып, бүрүнү-биле узут-каар ужурлуг бис. Чүглө Раав деп аттыг самын-садар херэежен болгаш оон бажыңында турар шупту улус дириг артсын. Чүгө дээрге ол бистин чорудупкан төлээ-лекчилеривисти чажырыпкаш, камгалап каан. ¹⁷ Оваарымчалыг болунар, Бурган-га тураскаадыр ужурлуг чүвөлөрдөн чүнү-даа албанар. Оон башка силер израиль турлагга хай-халап болгаш каргыш эк-кээр силер. ¹⁸ Бүгү алдын, мөнгүн база хүлөр, демир эт-херекселдер — Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ыдыктыг чүүл-дер-дир. Оларны Дээрги-Чаяакчынын шыгжамырынче суп каар ужурлуг силер».

¹⁹ Израиль чон ыткыр алгыржып, бараалгакчылар эдискилерин этсип эгелээн. Эдискилеринчүн үнүн дыңнап кааш, чон дыка ыткыр алгыржып эгелээр-ге, хоорайның ханазы буступ кээп дүш-кен. Ынчан израиль чон бүгү таладан шургул киргеш, хоорайны эжелеп ал-ган. ²⁰ Хоорайда дириг чүү-ле бар болдур, шуптузун хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан: эр-херэежен, кырган-чалы кижилерни, бода, шээр малды, элчигеннер-ни... ²¹ Ол черге хайгыл кылып чораан ийи кижиге Иисус: «Демги самын-са-дар херэеженниң бажыңыга баргаш, ону бүгү төрөлдери-биле кады хоорай-дан үндүрүп эккелер. Дангырааңар-ны күүсөдир» — дээн.

²² Хайгылчы оолдар Раавтын ба-жыңыга баргаш, оон бодун, ада-иезин, акы-дунмазын, бүгү төрөлдөрин изра-ильчилернин турлаанын даштынче ап-парганнар.

²³ А хоорайны болгаш ында бар чүве-ни дөгөрезин өрттедипкеннер. Чүглө ал-дын, мөнгүн база хүлөр, демир эт-херек-селди Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче шыгжап суп кааннар. ²⁴ А Раав деп са-мын-садар херэеженни, оон бүгү тө-рөл-дөргүлүн Иисус диригте арттырып каан, чүгө дээрге Раав Иисустун Иери-хонче чорудупканы хайгылчыларын чажырыпкаш, камгалап каан. Раавтын салгалы бо хуннерде-даа израильчилер-нин аразында чурттап чоруур.

²⁵ Ол өйдө Иисус мындыг каргыштыг сөстөрни чугаалаан: «Иерихон хоорайны катап тургузар кижиге Дээрги-Чаяакчыга каргаттырар! Хоорайның таван салгаш, дун оглун оскунар! Оон хаалгазын тур-гузуп кагаш, хеймер оглун оскунар!»

²⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисус-биле кады турган. Иисустун ат-алдары бүгү чурт-та тарай берген.

Аханның бачыды

7 ¹ Ынчалза-даа израильчилер Бурганга тураскааткан чүүлдерге удур кем-бу-руу үүлгеткен: Иуданың аймаандан Ахан деп кижиге ол чүүлдерден бир-ле чүвени ап алган. (Ахан дээрге Харминиң оглу, Харми Завдийның оглу, Завдий Зерахтын оглу турган.) Ынчангаш Дээрги-Чаяак-чы израильчилерге килеңнеп ажынган.

² Иисус бодунун улусун Иерихондан Вефилдин чөөн талазында Бет-Авенниң чоогунда турар Гай деп хоорайже чору-дупкан. «Барып, ол черни билип эккел-инер» — деп, улусунга ол дужааган. Олар баргаш, ол черни көрүп алгаш келгеш, ³ Иисуска: «Бүгү чоннун ынаар барган хер-рээ чок-тур. Баштай чүглө ийи-үш мун хире кижиге баргаш, Гайны эжелеп алзын. Ында улус эвээш-тир. Бүгү чонуусту тү-реткен ажыг чок боор» — дээннер.

⁴ Гайже 3000 хире израильчи дай-ылдажып чорупкан, ынчалза-даа олар гайжылардан дезер ужурга таварыш-кан. ⁵ Гайжылар израильчилерни хоо-райның эжик-хаалгазындан Севарим-ге чедир сүрүп, дагның эдээнге оларны чылча шапкаш, үжен алды хире кижиге өлүрүп кааннар. Ол болушкундан израильчилернин сузу бастынып, холу салдына берген.

⁶ Иисус мунгаралдан хевин ора соп каапкаш, Дээрги-Чаяакчынын аптара-зынын мурунуга черге доңгайып кээп дүшкеш, кежээге чедир анаа чыткан. Ии-сус-биле кады Израильдин баштыннары база ынчалганнар, баштарынче доврак бзап алганнар. ⁷ Ынчан Иисус: «Ха-лак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Чүгө Сен бо чонну Иордан хемни кежирдин? Бис-ти амор чонга узуткадыр дээш бе? Оон орнунга бис Иордан хемнин ыңдынга

6:16 Лев. 27:28; Ы. х. к. 20:17; Ис. 2:1-6; Иак. 2:25 6:17 Ис. 7:12 6:19 Евр. 11:30

6:20 Ы. х. к. 7:2 6:22 Евр. 11:31 6:24 Мф. 1:5; Иак. 2:25; Евр. 11:32 6:25 3 Хаан. 16:34

7:1 Ис. 22:20; 1 Чыл. 2:6-7 7:4 Лев. 26:17; Ы. х. к. 28:25 7:6 Сан. 14:5 || 1 Хаан. 4:12;

Неем. 9:1; Ыы. 2:10 7:7 Хост. 5:22; 4 Хаан. 3:10

артып каар чүевести! ⁸ Дээргим! Израильчилер дайзыннарындан дезипкенин соонда, мен ам чүнү чугаалаар мен? ⁹ Хананей чон болгаш ол чернин өске-даа чурттакчылары ол дугайында дыннааш, бисти бүзээлпекеш, чер кырындан адывисты чидир узуткап каары ол-дур! Оон соонда Сээң улуг ат-алдары канчаарыл?» — деп айтырган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Иисуска мынча деп харыылаан: «Туруп кел, чүге мында доңгая кээп дүшкен чыдарың ол? ¹¹ Израиль чон бачыт үүлгеткеш, Мээң олар-биле чарганын дугуржулганы үрөп каан. Олар Менээ тураскааткан чүвени оорлап алгаш, оон дугайында ытташпайн, боттарының эт-севиниң аразында чажырып алган-дыр!» ¹² Ынчангаш израильчилер боттарының дайзыннарынга удур туржуп шыдавайн, дезипкен. Чүге дээр-ге олар боттары каргышка таварышкан. Бир эвес силер Менээ тураскааткан чүвени узуткап, бодунардан ыратпас болзуңарза, моон сонгаар Мен силер-биле кады болбас мен.

¹³ Туруп келгеш, чонну арыглап, ыдыкта. Оларга мону дамчыдып чугаала: даартагы хүнге белеткенип, ыдыктанып-арыглынып алынар. Чүге дээр-ге Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчы: „Израиль чон, силерде Менээ тураскааткан чүве бар-дыр! Силер ол чүведен адырлып албаан шаанарда, дайзыныңарга удур туржуп шыдавас болур силер“ — деп чугаалаан. ¹⁴ Даарта эртен маңаа аймактар айы-биле шупту чедип келиңер. Дээрги-Чаяакчы кайы аймакче айтып-тар болдур, олар төрөл бөлүк айы-биле чедип келзин. Дээрги-Чаяакчының айытканы төрөл бөлүк аалдар айы-биле чедип келзин. Дээрги-Чаяакчының айытканы аалдан эр улус шупту чедип келзин. ¹⁵ Кымдан Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан чүвелер тыптыр болдур, Дээрги-Чаяакчы-биле чарган керээни үрөп, бужар херек кылганы дээш ол кижи аңаа хамааржыр бүгү чүве-биле кады өрттеттирер ужурлуг!»

¹⁶ Даартазында эртен эрте Иисус израильчилерни аймак айы-биле аңаа чедип кээрин дужаарга, Бурган Иуданың

аймаанче айыткан. ¹⁷ Иуданың аймаан-га чедип кээрин дужааган — олар чедип кээрге, Бурган Зерахтың төрөл бөлүүнчө айыткан. Иисус Зерахтың төрөл бөлүүндөн эр улуска чедип кээрин дужаарга, Бурган Завдийже айыткан. ¹⁸ Завдийнин аалында эр улусту келдиртип аарга, Иуданың аймаандан Зерахтың үрө-салгалы, Завдийнин оглу Харминин Ахан деп оглунче айыткан.

¹⁹ Ынчан Иисус Аханга: «Оглум! Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, чүнү үүлгеткенинни менден чажырбайн, сөглөп бер» — дээн.

²⁰ Ахан Иисуска: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт кылганын сын. Ол мынчаар болган чүве. ²¹ Олчап алганывыс чүүлдериниң аразындан Сеннаардан келген бир чараш хепти* база 200 шекел мөңгүнү, 50 шекел деңзилиг алдыны көрүп кааш, алыксааш, ап алдым. Ол чүвөлери шуптузун майгын иштинде черде чажырып каан мен, мөңгүн эң-не адаанда чыдар чүве» — деп харыылаан. ²² Иисус бодунун айбычыларын Аханның майгынынче чорудупкан. Олар ынаар далаш-биле маңнажып чедө бергеш, чажырып каан чүвөлери майгындан тып алганнар; мөңгүн эң-не адаанда чыткан. ²³ Майгындан ол бүгүнү алгаш, Иисуска болгаш израильчилерге эккеп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга салып бергеннер.

²⁴ Оон соонда Иисус болгаш бүгү израильчилер Зерахтың үрө-салгалы Аханы ап алганы мөңгүнү, хеви, алдыны-биле; оолдары, уруглары-биле; шээр болгаш бода малдары-биле, элчингери-биле; майгыны база бүгү-ле эт-севи-биле Ахор шынаазынче аппаратаннар. ²⁵ «Чүге сен биске хай-халап эккелдин? — деп, Иисус аңаа чугаалаан. — Бөгүн сен Дээрги-Чаяакчы хай-халапты көргүзөр!» Ынчан израильчилер шупту Аханны даш-биле өлүр соп каапканнар. Ол шынааже эккелген улузун болгаш мал-маганы израильчилер дегерезин даш-биле өлүр соп каапкаш, өрттедикеннер, ²⁶ а оларны кырындан даштар хорумнап кааннар — ол улут хорум бо хүннерде-даа ында бар. Оон соонда

* 7:21 Сеннаар — бодунун усчуларының уран мергежили-биле алдаржаан Месопотамия-дыр.

7:9 Ыд. ыр. 82:4 7:12 Лев. 26:37; Башт. 2:14 || Ис. 6:17 7:14 1 Хаан. 10:19, 21

7:17 Сан. 26:19-20 7:19 Ин. 9:24 7:20 2 Хаан. 12:13 7:21 Э. д. 10:10; 11:2 || Ы. х. к. 7:25-26; 13:17

7:26 Ис. 7:26; 2 Хаан. 18:17

Дээрги-Чаяакчының килени оожургаан. Ынчангаш ол черни бо хүннерге чедир Ахор шынаазы деп адаар чүве-дир*.

Гайны эжелеп алганы

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Дайылдажып шыдаар бүгү чонну чыып алгаш, Гайже чорувут. Коргуп сүрээдеве! Сээн холунга Мен Гайның хаанын, оон чонун, оон хоорайын болгаш бүгү черин хүлээди берип тур мен. ² Иерихонну канчалган сен, Гайны болгаш оон хаанын шак-ла ынчалдыр аажыла. Бо удаада Гайдан олчаны болгаш малды бодуңарга ап болур силер. Хоорайның артыгы талазынга кедегден тургузуп ал» — дээн.

³ Иисус дайылдажып шыдаар бүгү чон-биле Гайже чорупкан. Ол 30 000 эрес-дидим дайынчыны шилээш, дүне оларны мурнай чорудуп, ⁴ мынча деп дужааган: «Көрдүңер бе, хоорайның артыгы талазынга кедег тургузар силер. Хоорай чанындан ыраваңар, силер шупту белен туруңар!» ⁵ А мен арткан улузум-биле хоорайга чедө бээр мен. Ол хоорайның чурттакчылары, моон мурнунда дег, биске удур тулчуп үнүп кээрге, олардан дезиптер бис. ⁶ „Ынчан дег, болар бистен дезип турлар“ деп бодааш, олар бисти сүрүптер. Ынчалдыр хоорайдан оларны ырадып аппаар бис. Кажан бис дезиптеривиске, ⁷ силер кедегден туруп келгеш, хоорайны эжелеп аар силер. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар хоорайны силерниң холуңарга хүлээди бээр. ⁸ Хоорайны эжелеп алгаш, ону өрттедиптиңер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн эзугаар кылыңар. Көрдүңер бе, Мээң силерге дужаалым мындыр-дыр».

⁹ Иисустун чагаанын эзугаар олар кедег тургузуп алгаш, Вефил биле Гайның аразынга, Гайның барыын талазынга, доктаап алганнар. А Иисус ол дүне шериглерниң аразынга хонган.

¹⁰ Эртен эрте Иисус чонну хынап көргөш, Израильдин баштыңнары-биле кады оларны баштап алгаш, Гайже чорупкан. ¹¹ Дайылдажып шыдаар бүгү улус Иисус-биле кады хоорайга чоокшулап чедө бергеш, оон чоогунга, сонгу талазынга доктаап алган. Оларның турлаа биле Гай хоорайның аразында шынаа

бар турган. ¹² А Иисус 5000 хире кижини шилип алгаш, оларны Вефил биле Гайның аразынга, хоорайның барыын талазынга кедегте тургузуп каан. ¹³ Бүгү чон хоорайның сонгу талазынга туруп алган, а кедегте орган улус хоорайның барыын талазында турган. Ол дүне Иисус шынааның ортузунга чедип келген.

¹⁴ Гайның хааны ону көрүп кааш, эртен эрте хоорайның чурттакчыларын Иордан шынаазының баарында тодаргай черже дүрген үндүрүпкеш, израильчилерге удур тулчуп кирипкен. Хоорайның артыгы талазында кедег тургузуп каанын Гайның хааны билбээн. ¹⁵ Иисус болгаш бүгү израиль чон, аштырган улус дег, ээн кургаг ховуже аткаар дезип эгелээннер.

¹⁶ Гайжылар хоорайның бүгү чонун дайыннары сүреринче кыйгырган. Иисусту сүрер дээш, олар хоорайдан ырап келгеннер. ¹⁷ Гаида болгаш Вефилде чаңгыс-даа эр кижии артпаан, шупту израиль чонну сүрүп чорупкан. Ону сүрер дээш, хоорайның хаалгазын аажык каапканнар.

¹⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: «Холунда чепсээңни Гайже угландыр айтывыт. Ол хоорайның сээн холунга хүлээди берип тур мен!» — дээрге, Иисус бодунун холунда чепсээн ынаар угландыр айтыптары билек, ¹⁹ кедегте турган дайынчылар халдап кирипкеннер. Олар хоорайже шургуп киргеш, эжелеп алган дораан-на, ону өрттедипкеннер.

²⁰ Гайның чурттакчылары хая көрнүп келгеш, хоорайның өрттенип турарын көрүп кааннар — ыш дээрже шөйлүп үнүп турган! Гайжыларның кайнаар-даа баар харыы чок апарган, чүте дээрже ээн кургаг ховуже дезип бар чыткан израильчилер хая көрнүп келгеш, ам оларже удур халдап эгелээн. ²¹ Иисус болгаш бүгү израиль чон кедегте турган улузунун хоорайны эжелеп алганын билип кааш, хоорайның кырында ышты эскерип, ол-ла дораан дедир ээпкеш, гайжыларже удур халдап эгелээннер. ²² Кедегте турган дайынчылар оларга уткуштур хоорайдан үнүпкен. Ынчалдыр израильчилер боттарының дайыннарын дезип-даа, дириг артып-даа шыдавас кылдыр бүзээлпекеш, чаңгыс-даа кижии диригте арттырбайн, чылча шаап кааннар. ²³ А Гайның

* 7:26 Ахор — «Хай-халап эккээр» дээн уткалыг сөс-биле дөмөйлөшкөк (Ос. 2:15 көр).

8:1 Ис. 6:1 8:2 Ис. 6:20 || Ы. х. к. 20:14 8:4 Башт. 20:29 8:5 Ис. 7:4-5; Башт. 20:32

8:19 Башт. 20:37 8:22 Ы. х. к. 7:2

хаанын диригте тудуп алгаш, Иисуска эккелгеннер.

²⁴ Оларны сүрүп чораан Гайның дайынчыларын ээн кургаг ховуга чаңгыс-даа киж и арттырбайн чылча шапканын соонда, израильчилер хоорайга келгеш, ында арткан улустун дөгөре-зин хылыш-биле узуткап каапкан. ²⁵ Ол хүн Гайның өлгөн эр, херэежен чурттакчыларының саны 12 000 киж болган.

²⁶ Гайга чурттап чораан кижилерни шуптузун узуткаваан шаанда, Иисус холунда чепсээн черле салбаан. ²⁷ Хоорайдан тыпкан олказын болгаш мал-маганны Дээрги-Чаяакчының Иисуска дужааганын ёзугаар, израильчилер боттарынга ап алганнар.

²⁸ Хоорайны Иисус өрттедипкен — ол мөңгөде хорум даштарже шилчий берген. Амгы үеде-даа ол ындыг хевээр чыдар. ²⁹ Гайның хаанын Иисус ыяшка азып каан. Хааннын мөчү-сөөгүн кежээге дээр ыяшка азып каан турган, а хүн ажар өйде ону дүжүргөш, хоорайның хаалгазының аксыңче октаптарын Иисус дужааган. Оон кырынче энмежок улуг даштарны хорумнап каапкан. Ол хорум бо хүннерде-даа ында турар чүве-дир.

Ыдыктыг хоойлуну номчааны

³⁰ Ынчан Иисус Гевал даанга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти тудуп каан.

³¹ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейнин израильчилерге чагып кааны, Моисейнин хоойлу номунда бижиттинген — хоюглап дүрбүвээн (демир херексел аңаа дегбээн) даштардан кылган бедигээш ол чүве-дир. Ол бедигээшке Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдү база эп-найырал өргүлдерин салып турган. ³² Ол черге, израильчилер көрүп турда, Иисус элээн каш даштарга Моисейнин бижээн хоойлу номунун хоолгазын бижип каан.

³³ Бүгү израильчилер — үндезин израиль чон база оларга катчып келген даштыкы улус — баштыннар, удуртукчулар база шииткекчилер-биле кады Дээрги-Чаяакчының чагыт-керээзинин аппаразының ийи талазынга туруп алганнар. Оларнын бир чарты — Гаризим даг дужунда, өскелери — Гевал даг дужунда турганнар.

Оларның ортузунда ыдыктыг аптараны көдүрер хүлээлгелиг левит бараалгакчылар турган. Бо бүгү Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейнин чонну алгап-йөрээр дээш моон мурнунда үндүргөн дужаалын ёзугаар болган чүве-дир.

³⁴ Оон соонда Иисус хоойлу номунда бижип каан бүгү чүвени — йөрээш-кинни-даа, каргышты-даа — шуптузун номчаан. ³⁵ Израильдин чыгып келген бүгү чонунга — херэеженнерге, ажы-төлге, даштыкы улуска-даа — Моисейнин чагытларының шуптузун, чаңгыс-даа сөс эрттирбейн, Иисус номчуп берген.

Гаваончуларның кажарлааны

9 ¹ Иордан хемнин барыны талазында дагларда, шат черлерде база Ливанга чедир Улуг далайның эриин дургаар чурттаан бүгү хааннар ол болушкуннарны дыңнап каан. Оон хет, амор, хананей, ферез, хиввей база иевус чоннар ² Иисус биле Израильге удур демниг чаалажыры-биле каттыжып алганнар.

³ А Гаваон хоорайның чурттакчылары Иисустун Иерихон биле Гайны канчапканын дыңнааш, ⁴ аңаа удур кажар арга ажыглаар деп бодап алганнар. Олар орукче мынчалдыр үнүпкеннер: аш-чем хүнезинненип алгаш, элчигеннеринге орбак-самдар шоодайлар дергилеп алгаш, орбак-самдар, чамашкылыг хөм көгөржиктерге арагалар куткаш, арттынып алганнар. ⁵ Олар эрги, катап-катап улдургулап каан идиктер, элөп орлуп калган хептер кеткилеп алганнар. Хүнезинненип алган хлеви кургаг, тоглап турар болган. ⁶ Ынчалдыр олар израильчилернин Галгалда турлаанда Иисуска болгаш израиль чонга чедип келгеш: «Бис ырак черден келдивис. Бистин-биле тайбың керээзин чарып алынар» — дээн.

⁷ Израильчилер хиввей уктуг гаваончуларга: «Силер-биле канчап керээ чарар улус бис? Силер та бистин чоогувуста чурттап турар улус силер?» — деп харыялааннар.

⁸ Олар Иисуска: «Бис сээң кулдарыңдыр бис» — дээннер.

Иисус олардан: «Кымнар силер, кайыгын келдиңер?» — деп айттырган.

8:23 | Хаан. 15:8-9 8:28 Ы. х. к. 13:16 8:29 Ис. 10:26 || Ы. х. к. 21:22-23 || Ис. 7:26;

2 Хаан. 18:17 8:30 Ы. х. к. 27:2, 5-6 8:31 Хост. 20:25 8:33 Ы. х. к. 11:29; 27:12-13

8:34 Ы. х. к. 28:1-68 8:35 Ы. х. к. 31:12 9:2 Э. д. 14:1-3; Ис. 10:5; 11:5 9:3 Ис. 6:20; 8:28

9:6 Ис. 5:10

⁹ Гаваончулар: «Бис, сээң кулдарың, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңның аталдарың дыңнааш, дыка ырак чурттан келдивис. Бис Ооң алдарының дугайында, Египетке кылган херектериниң дугайында шуптузун дыңнадывыс.

¹⁰ Иорданның ыңдыы талазында амор чоннуң ийи хааны — Эсевоннуң хааны Сигонну база Астаротка чурттап чораан Васанның хааны Огту — Дээрги-Чаяакчының канчапканын дөгөрезин дыңнадывыс. ¹¹ Ол бүгүнү дыңнааш, чуртувустуң баштыңнары болгаш чаңгыс чер чурттугларывыс биске мындыг даалга бердилер: „Аыш-чемден хүнезинниң алгаш, ол чонче чоруптунар. ‘Бис силерниң кулдарыңар-дыр бис’ — деп оларга барып чугааланар. Ынчангаш бистинбиле тайбың керээзин чарып алзыннар“.

¹² Силерже чоруур дээш, хүнезин белеткеп турувуста, бо хлевивис чылыг хевээр турду. Ам ол кургааш, тоглап турар апарган-дыр. ¹³ Арагалыг көгээржиктер бо-дур. Кажан оларны долдуруп ап турувуста, чаа турдулар, а ам орлугулап калганы ол-дур. Бистин идик-хевивис безин узун орукка элеп, самдарарып калды» — дээннер.

¹⁴ Израильчилер оларның аыш-чемин амзап көргөннер, а Дээрги-Чаяакчыдан чөпшээрел айтырбааннар. ¹⁵ Иисус олар-биле тайбың керээзин чарып алгаш, оларның амы-тынын кадагалаар бооп аазаан. Ниитилелдин нояннары база ол керээни үрөвезин даңгыраглааннар.

¹⁶ Керээ чарып алганындан бээр үш хүн эрткенде, израильчилер ол улусту боттарындан ырак эвесте чурттап турар кожалары деп билип кааннар.

¹⁷ Израильчилер орукче үнүпкеш, үшкү хүнде оларның Гаваон, Кефира, Беерот база Кириат-Иарим деп хоорайларынга чедип келгеннер. ¹⁸ Израильчилер ол хоорайларның чурттакчыларын узуткай бербээннер, чүге дээрге ниитилелдин нояннары оларга Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаан болгай. Ол дээш бүгү ниитилел нояннарынга удур хыйланып эгелээн.

¹⁹ Израильдин нояннары бүгү ниитилелге: «Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларга дегбе-

зин аазаан болгай бис. Ынчангаш ам бис оларга дээп шыдавас бис. ²⁰ Оларны мынчаалыңарам: чарган керээвис ужун Бурганның килеңи биске дүшпезибиле, оларны диригте арттырып каар бис. ²¹ Дириг чурттап чораайлар аан. Моон сонгаар олар бүгү ниитилеливиске суг узуп, ыяш чарып бээр кижилер болзун» — дээннер. Ноябрьнар чүү дээнил, ынчалдыр болган.

²² Иисус гаваончуларны кыйгырып-каш, оларга: «Бистин чогувуста хиренерде, „Силерден дыка ыракта чурттап турар бис“ деп чүге мегелединер? ²³ Ол дээш кагаттырган силер! Чонунар кажан кезээде кулдар болур: мээң Бурганымың өргээзинге суг узуп, ыяш чарып бээр кижилер болур силер!» — дээн.

²⁴ Гаваончулар Иисуска: «Сээң Бурганың бо черни силерге бергеш, оон бүгү чурттакчыларын силерниң мурнунардан узуткап кааптарын болдуңуң чалказы Моисейге дужааган дээрзи биске, сээң кулдарыңа, дыңналып келген. Ынчангаш силерниң бисти өлүрүп кааптарыңардан аажок корткаш, ынчалдывыс. ²⁵ Ам бис сээң холунда-дыр бис. Биске хамаарыштыр чүнү канчаарыңнышын болгаш чөптүг деп санаар сен, шак ынчалдыр кыл» — деп харыылааннар.

²⁶ Иисус ынчалдыр израильчилерге гаваончуларны өлүртпейн барган. ²⁷ Ол хүнден эгелээш, Иисус гаваончуларны израиль ниитилелдин болгаш Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжиниң суун узуп, ыяжын чарып бээр кижилери кылып каан. Бо хүннерде-даа олар ол хүлээлгезин Дээрги-Чаяакчының шилип алган черинде күүседип чоруурлар.

Амор чон-биле тулчуушкун

10 ¹ Иерусалимниң хааны Адониседек «Иисус Гайның эжелеп, чылга шаап кааш, Гайның хаанын Иерихоннуң хаанын дег аажылаан» деп дыңнаан. Ол ыш-каш «Гаваоннуң чурттакчылары Израиль-биле тайбың керээзин чарып алгаш, ам израильчилерниң аразында турар» деп дыңнааш, ² Адониседек болгаш оон улузу аажок корга берген. Чүге дээрге Гаваон — найысылал хоорайлардан до-райтавас, Гайдан-даа улуг хоорай турган.

9:9 Ы. х. к. 20:11, 15 9:10 Сан. 21:21-35 9:14 Сан. 27:21 9:15 Ис. 11:19 9:17 Ис. 18:25-28
9:21 Ы. х. к. 29:11 9:24 Ы. х. к. 7:1-2 || Хост. 15:14 9:25 Иер. 26:14 10:1 Ис. 6:20; 8:29 ||
Иис. 9:15 10:2 Ы. х. к. 11:25

Гаваоннун чурттакчылары шупту эрес-дидим улус турган чүве-дир. ³ Ынчангап Иерусалимниң хааны Адониседек Хевроннун хааны Гогамче, Иармуттун хааны Фирамче, Лахистин хааны Яфийже, Эглоннун хааны Девириже: ⁴ «Менээ чедип келгеш, Гаваонну чылча паварынга дузалагыңар, чүгө дээрге ол Иисус болгаш израильчилер-биле тайбың керээзи чарып алган-дыр» деп сөс чедирери-биле шапкынчылар чорудупкан.

⁵ Амор чоннун беш хааны: Иерусалим, Хеврон, Иармут, Лахис, Эглон хоорайларның хааннары катчып, шериглерин чыып алгаш, Гаваоннун чоогунга боттарының турлаан кылып алгаш, аңаа удур дайылдажып эгелзэн.

⁶ Гаваоннун чурттакчылары израильчилерниң Галгалда турлаанда Иисусче: «Куддарыңарны, бисти, кагбаңар! Биске дүрген дузалажып чедип келиңер, бисти камгалаңар! Дагларда чурттап чоруур амор чоннун хааннары шупту катчып алгаш, бисче халдап келди» деп сөс чедирери-биле шапкынчылар чорудупкан.

⁷ Иисус дайылдажып шыдаар бүгү чон-биле, бодунун эрес-дидим дайынчылары-биле Галгалдан үнүпкен. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Дайзыннарда кортпа, Мен оларны сээн холунга берип каан мен: олардан сенээ удур кым-даа туржуп шыдава» — дээн.

⁹ Иисус Галгалдан дүннү өттүр чоруп келгеш, дайзыннарга хенертен чедип келген. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы удурланыкчыларны израильчилерниң мурнунга аймап-дүвүрей бээр кылыпкан болгаш, израильчилер Гаваон чоогунга оларны чылча шаап каапканнар. Оң соонда оларны Бет-Орон бедигээжинче баар оруктап сүргеш, Азека болгаш Македага чедир кыргып-хыдып келгеннер. ¹¹ Кажан удурланыкчылары израильчилерден Бет-Орон даан куду дезиптерге, Дээрги-Чаяакчы дээрден оларже улуг даштар октап эгелзэн. Ол Азекага чедир даштар октап келген. Израильчилернин хылыжындан өлгөн кижилерге бодаарга, даштыг долуга соктуруп өлгөннериниң саны дыка хөй болган.

¹² Ол хүн Иисус Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалашкан. Дээрги-Чаяакчы израильчилерге амор чонну тиилээр арганы берип турда, Иисус бүгү израиль чон дыннап турда: «Гаваоннун кырынга доктаап турувут, хүнүм! А сен, айым, Айалон шынаазының кырынга доктаап турувут!» — дээн. ¹³ Чон дайзыннарындан өжөөн негеп албаан шаанда, хүн-даа, ай-даа ашпайн, дээрге доктаай берген турган. Яшарның номунда*: «Хүн дээрнин ортузунга доктаай бергеш, хүнзедир шимчеш дивейн турган» деп, шак ынчалдыр бижип кагбаан ийик бе?

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы кижги амытанның сөзүн ынчалдыр тооп күүседир таварылга ол хүнге чедир-даа, оң соонда-даа туруп көрбөөн. Ылап-ла Дээрги-Чаяакчы Израиль дээш Боду тулушкан!

¹⁵ Ооң соонда Иисус биле бүгү израильчилер Галгалда турлаанче ээп келгеннер.

Беш амор хаанны өлүргени

¹⁶ А беш амор хаан дезипкеш, Македада куйга чашты бергеннер. ¹⁷ Македада куйга чаштына берген беш хаанның тыттып келгенин Иисуска дыңнадып кээрге, ¹⁸ Иисус: «Куйнун аксын улуг даштар-биле дуглап кааш, ону улуска кадартып калыңар. ¹⁹ А боттарыңар дайзыннары сүрерин ара соксатпайн, кудуруунда чыдып калганнарын кыргып-хыдыңар, оларның хоорайларынче чашты бээрин болдурбаңар — Дээрги-Чаяакчы Бурган-ыңар оларны силерниң холунарга хүлээди-дир!» — дээн.

²⁰ Иисус болгаш израильчилер дайзыннарын дөгerezин чылча шаап кааптарга, олардан чүгле каш-ла кижиге дескеш, быжыгладдыг хоорайларынга чашты берген соонда, ²¹ бүгү чон Македада турлагда Иисусче тайбың ээп чедип келген. Оң соонда кым-даа оларны бак сөглөп дидинмээн.

²² Ынчан Иисус: «Куйнун аксын ажыткаш, ол беш хаанны меңээ үндүрүп эккеп беринер» — дээн. ²³ Ооң дужаалын ёзуугар куйдан Иерусалим, Хеврон, Иармут, Лахис, Эглон хоорайларның беш хаанын үндүрүп эккелгеннер. ²⁴ Ол

* 10:13 Азы: «Эки мөзүлүг улустун ному» (2 Хаан. 1:18 көр).

10:5 Э. д. 14:1-3; Иис. 9:2; 11:5 10:8 Иис. 1:5; 21:44 10:10 Башт. 4:15; 1 Хаан. 7:10; Иса. 28:21

10:11 Хост. 9:23; Иса. 30:30; Ажыд. 11:19; 16:21 || 2 Хаан. 18:8 10:13 Авв. 3:11

10:14 4 Хаан. 20:10-11; Иса. 38:8

хааннарны эккээрге, Иисус бүгү израильчилерни кыйгырып алгаш, кады дайылдажып чорааны шериг баштыңчыларынга: «Бо хааннарже чоокшулап келгеш, оларның моюннарынга будунарны салып алынар» — дээрге, олары шак ынчалдыр кылганнар.

²⁵ Иисус шериг баштыңчыларынга: «Коргуп-сүртевенер, кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим болунар! Силернинг дайзыннарынары, черле кым силерге удур дайылдажыр болдур, Дээрги-Чаяакчы шак-ла ынчалдыр аажылаар!» — дээн. ²⁶ Оон соонда Иисус оларны өлүргөш, беш ыяшка мөчү-сөөгүн азып каан. Ынчалдыр оларны кезжээге чедир азып каан турган.

²⁷ Хүн ажар өйдө Иисус ол мөчү-сөөктү дүжүргөш, ол хааннарның чаштып чытканы куйже кири октапкаш, оон аксын улуг даштар-биле дуглап каарын дужааган. Ол даштар бо хуннерде-даа ында турар.

Мурнуу чүкте хоорайларны эжелеп алганы

²⁸ Ол-ла хүн Иисус Македаны эжелеп алган. Оон чурттакчыларын, чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан, а Македанын хааны Иерихоннун хаанын дег аажылаан.

²⁹ Иисус болгаш бүгү израиль чон Македадан Ливнаже чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы Ливнаны оон чурттакчылары болгаш хааны-биле кады израильчилерниң холунга берипкен. Олар Ливнаның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан, а хаанын Иерихоннун хаанын дег аажылаан.

³¹ Ливнадан Иисус бүгү израиль чон-биле кады Лахисче чорупкаш, бодунун турлаан оон чоогунга кылып алгаш, ынаар халдаан. ³² Дээрги-Чаяакчы Лахистиге израильчилерниң холунга берипкен: даартазында-ла Иисус хоорайны эжелеп алгаш, бүгү чурттакчыларын хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан. Лахисти база Ливнаны дег аажылааннар. ³³ Гезернин хааны Горам Лахиске дузалажыр дээш чедип кээрге, Иисус оон чонун база чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, кырып-хыдып каапкан.

³⁴ Иисус болгаш бүгү израиль чон Лахистен Эглонче чорупкаш, бодунун турлаан оон чоогунга кылып алгаш, ынаар халдааннар. ³⁵ Ол-ла хүн ол хоорайны эжелеп алгаш, чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып, узуткап каапкан. Эглонну база Лахисти дег аажылааннар.

³⁶ Иисус биле бүгү израиль чон Эглондан Хевронче чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁷ Олар хоорайны эжелеп алгаш, оон чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хааны-биле кады база ол чоок-кавыда хоорай-суурларның чурттакчыларын хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. Иисус Хевронну база оон бүгү чурттакчыларын, Эглонну дег, бүрүнү-биле узуткап каапкан.

³⁸ Иисус болгаш бүгү израиль чон Давирже ээп чорупкаш, ынаар халдаан. ³⁹ Олар хоорайны эжелеп алгаш, оон чурттакчыларын хааны-биле кады база чоок-кавыда хоорай-суурларның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. Хевронну, Ливнаны база Ливнаның хаанын Иисус канчанганыл, Давирни база оон хаанын ынчалдыр аажылаан.

⁴⁰ Ынчалдыр Иисус ол черниң бүгү чурттакчыларын чылча шаап каан. Дагларга, даглар эдээнге, шат черге, Негев ховузунга чурттаан хааннарны кыргып-хыдып, чаңгыс-даа амылыг чүве арттырбайн, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле узуткап каапкан. ⁴¹ Кадес-Варниден Газага чедир, бүгү гошен чуртту Гаваонга чедир Иисус кыргып-хыдып каапкан. ⁴² Ол бүгү черлерни хааннары-биле кады Иисус хары угда эжелеп алган, чүге дээрге Израиль дээш оон Бурганы — Дээрги-Чаяакчы Боду чаалажып турган чүве-дир.

⁴³ Оон соонда Иисус биле бүгү израиль чон Гапгалда турлаанче ээп чанып келген.

Соңгу чүкте хоорайларны эжелеп алганы

11 ¹ Асорнун хааны Иавин ол болууш-куннарның дугайында дыңнааш, Мадоннун хааны Иовавче, Шимроннун болгаш Ахсафтын хааннарынче, ² соңгу

чүктө даглыг черлерде хааннарже, Кин-нерет хөлдүң мурнуу чүгүндө Иордан хемниң шынаазында хааннарже, барыын чүктө шатта база Нафот-Дорда хааннарже, ³ чөөн чүктен далайга чедир чурттап турар хананей чонче, даглыг черлерде чурттап чоруур амор, хет, ферез, иевус чоннарже, Эрмон даг эдзэндө Мицпа деп черде хиввей чонче шапкынчыларын чорудупкан. ⁴ Ол бүгү хааннар далайның элезини дег хөй санныг аг-шерии-биле кады дайынче үнүпкеннер; оларның аъттары болгаш дайынчы тергелери эңме-жок турган. ⁵ Ол хааннар шупту катчып алгаш, Израиль-биле чаалажыр дээш, Мером сугларының чоогунга кады турлагжып алганнар.

⁶ Дээрги-Чаяакчы Иисуска: «Олардан кортпа. Даарта, бо-ла үеде, Мен оларның шуптузун израильчилерге чылча шаптырар кылып каар мен. Сен оларның аъттарының балдырларының сиирлерин үзе кезип каг, а дайынчы тергелерин өрттедип» — дээн.

⁷ Иисус болгаш дайылдажып-ла шыдаар бүгү улус хенертен Мером суглары-че үнүп келгеш, дайынчыларынче халдай бергеннер. ⁸ Дээрги-Чаяакчы ол хааннарның аг-шерин израильчилерниң холунга хүлээди бээрге, оларны чылча шапкаш, арктанарын улут Сидон хоорайга чедир, Мисрефот-Маимге чедир, чөөн чүктө Мицпа шынаазынга чедир сүргеш, дириг кижиге арттырбайн, шуптузун кыргып-хыдып каапканнар. ⁹ Иисус Дээрги-Чаяакчының чагааны дег, оларның аъттарын берттиндиргеш, тергелерин өрттедипкен.

¹⁰ Дедир ээп ора, Иисус Асорну эжелеп алгаш, оон хаанын хылыш-биле өлүрүп каапкан. (Ол үеге чедир Асор ол чоок-кавыда күрүнелерниң баштын хоорайы турган чүве-дир.) ¹¹ Аңаа турган амылыг чүве бүрүзүн хылыш-биле кыргып-хыдып, чаңгыс-даа кижиге арттырбайн, узуткап каапкаш, Асорну хуюктапкан.

¹² Иисус ол хааннарны шуптузун тудуп ап, хоорайлары-биле кады эжелеп

алгаш, оларны Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң дужааганын ёзуугар хылыш-биле кыргып-хыдып, бүрүнү-биле узуткап каапкан. ¹³ Ындыг-даа болза, Иисустун өрттедипкени Асордан ангыда, израильчилер дөңнерде* турар хоорайларны өрттеппээр. ¹⁴ Эжелеп алганы хоорайлардан тыпкан олчазын болгаш мал-маганны израильчилер боттары улежи-п алганнар, а хоорайларның чурттакчыларын чаңгыс-даа кижиге арттырбайн хылыш-биле кыргып-хыдып каапканнар. ¹⁵ Ынчалдыр кылырын Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалчазы Моисейге дужааган, а Моисей ону Иисуска дужааган чүве-дир. Дээрги-Чаяакчы Моисейге чүнү чагааны, Иисус чаңгыс-даа сөс хажытпайн, шак-ла ынчалдыр күүсеткен.

¹⁶ Иисус ынчалдыр бүгү чуртту: дагларны, Негев ховуну шуптузун, Гошен деп черни шуптузун, шатты, Иордан хемниң шынаазын, Израильдин даглыг-даа, чавызааш-даа черлерин, ¹⁷ Эдомнун чоогунда турар Халлак дагдан Эрмон дааның эдзэндө Ливан шынаазында турар Ваал-Гадка чедир эжелеп алгаш, шупту хааннарны туткаш, өлүрүп каапкан. ¹⁸ Үр үениң дургузунда Иисус ол бүгү хааннар-биле дайылдажып келген. ¹⁹ Гаваоннун чурттакчылары хиввейлерден ангыда, израильчилер-биле тайбың керээзи чарган хоорай чок болган: оларның шуптузун дайын-биле чаалап алган. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны израильчилер-биле дайылдажыр кылдыр чөрүү-дедир кылып каан — израильчилер Дээрги-Чаяакчының Моисейге дужааганын ёзуугар оларны кыргып-хыдып, кам-хайыра чокка бүрүнү-биле узуткап каапсын дээш, Ол ынчаар кылган.

²¹ Ол үеде Иисус Хевронда, Давирде, Анавта, Иудеяның болгаш Израильдин тейлеринде чурттап турар энак аймакче халдап келген. Иисус оларның хоорайларын эжелеп алгаш, боттарын бүрүнү-биле узуткап каапкан. ²² Израильчилерниң черинде энак аймактан чаңгыс-даа кижиге артпаан (олар чүгле Газада, Гефте база

* 11:13 Дөң — бо домакта ажыглаттынып турар «тел» деп еврей сөс шаг шаанда ол черге турган хоорайның орнунга дөңнелип арткан, эске чаа хоорай тудуп каан черни көргүзүп турар.

11:4 Башт. 7:12; 1 Хаан. 13:5 11:5 Э. д. 14:1-3; Ис. 9:1-2 11:6 Ы. х. к. 17:16; 2 Хаан. 8:4; 1 Чыл. 18:4 11:12 Ы. х. к. 7:24 || Ы. х. к. 20:16-17 11:15 Хост. 34:11-12; Ы. х. к. 7:2 11:19 Ис. 9:7, 15 11:20 Хост. 4:21 || Ы. х. к. 7:16; 20:16-17; 1 Хаан. 2:25 11:21 Сан. 13:23; Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2 11:22 1 Хаан. 17:4

Азотта арткан).²³ Иисус ол бүгү чуртту эжелеп алгаш, Дээрги-Чаяакчынын Моисейге чугаалаан бүгү сөстөрүн ёзугаар, ону израильчилерге аймак аайы-биле үлөп бергеш, оларга ээлээри-биле берипкен.

Дайын төнгөн, ол чуртка тайбың үе доктааган.

Моисейниң тиилээни хааннар

12¹ Иордан хемниң чөөн талазынга израильчилер Арнон хемден Эрмон даанга чедир бүгү шынааның черлерин эжелеп алгаш, оларның хааннарын кыргып-хыдып каапкан. Ол хааннарның даңызы бо-дур:

² Эсевонга чурттап турган амор хаан Сигон. Ол хаан Арнон хемниң кыдыгында Аорерни, Арнон шынаазын, Галаадтын чартыгын база аммон чоннун чуртунун кызыгаары Иавок хемге чедир девискээрни чагырып турган. ³ Оон аңгыда Иордан шынаазы — Киннерет хөлдүн чөөн талакы эриктеринден мурнуу чүкте Арава далайынын (азы Дус далайынын) чөөн талакы эринде Бет-Иешимотка чедир, Фасги сынның эдээнге чедир девискээрни чагырып турган.

⁴ Дараазында Васанның хааны Ог-туң девискээри турган. Ол — рефа чондан сөөлгү артканнарның бирээзи чүведир. Ог Астаротка база Эдреяга чуртун чагырып турган. ⁵ Аңаа Эрмон даг, салха чер, гессур база мааха чоннар-биле кызыгаарга чедир Васанның бүгү девискээри, Галаадтын чартыгы, Эсевоннун хааны Сигоннун кызыгаарынга чедир черлер хамааржыр.

⁶ Дээрги-Чаяакчынын чалчазы Моисей база израильчилер ол хааннары чылча шаап каан; Моисей оларның черлерин Рувимниң, Гадтын аймактарынга база Манассиянын аймааның чартыгынга ээлээр кылдыр бергилепкен.

Иисустун тиилээни хааннар

⁷⁻⁸ Иордан хемниң барыын талазынга Иисус биле израильчилер Ливан шынаазында турар Ваал-Гадтан Эдомнун чоогунда турар Халлак даанга чедир чурттап чораан хааннары чылча шаап каан. Хет, амор, хананей, ферез, хиввей база

иевус чоннарның бүгү черлерин — дагларны, шатты, Иордан шынаазын, даглар эдектерин, ээн кургаг ховуну база Негевти — Иисус Израильдин аймактарынга ээлээри-биле үлөп берипкен. Ол чоннарның хааннары:

- ⁹ Иерихоннун хааны,
- Вефил чоогунда Гайнын хааны,
- ¹⁰ Иерусалимниң хааны,
- Хевроннун хааны,
- ¹¹ Иармуттун хааны,
- Лахистин хааны,
- ¹² Эглоннун хааны,
- Гезерниң хааны,
- ¹³ Давирниң хааны,
- Гадерниң хааны,
- ¹⁴ Хорманың хааны,
- Арадтын хааны,
- ¹⁵ Ливнаның хааны,
- Одолманың хааны,
- ¹⁶ Македаның хааны,
- Вефилдин хааны,
- ¹⁷ Таппуахтын хааны,
- Хеферниң хааны,
- ¹⁸ Афектин хааны,
- Шароннун хааны,
- ¹⁹ Мадоннун хааны,
- Асорнун хааны,
- ²⁰ Шимрон-Мероннун хааны,
- Ахсафтын хааны,
- ²¹ Таанахтын хааны,
- Мегиддоннун хааны,
- ²² Кедестин хааны,
- Кармил даанда Иокнеамның хааны,
- ²³ Нафот-Дорда Дорнун хааны,
- Галгалда Гоимниң хааны,
- ²⁴ Тирцаның хааны — шупту үжен бир хаан.

Эжелеттимээн черлер

13¹ Иисус назыдап кырый бээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Сен назыдап кырый бердин, а эжелеп алып ужурулут черлер ам-даа дыка хөй болгай. ² Ол черлер бо-дур:

филистим база гессур чоннарның бүгү девискээрлери ³ (Египеттин чөөн талазында Шихор хемден сонгу чүкте Экрон кызыгаарынга чедир черлер Хаананның девискээрлери деп санаттынар.

* 11:22 Газа, Гев, Азот — филистим хоорайлар; Гев чурттуг улуг-шыырак филистим күчүтөнер дугайында чугааларны көр (1 Хаан. 17; 2 Хаан. 21:15-22).

11:23 Сан. 26:53 || Ис. 14:15

12:2 Сан. 21:24

12:4 Ы. х. к. 2:11; 3:11; Ис. 13:12 || Сан. 21:33-35

12:6 Сан. 32:33; Ы. х. к. 29:8

13:3 Ы. х. к. 2:23

Ында филистимнернин беш күрүне-хоорайы бар: Газа, Азот, Аскалон, Геф база Экрон);

⁴ аввей чоннуң мурнуу чүкте чери;

Сидон хоорайга хамааржыр Меарадан Афекке чедир база амор чоннуң кызыгаарына чедир бүгү ханаан чер;

⁵ гевал чер;

Эрмон дааның эдээнде Ваал-Гадтан чөөн чүкте Ливо-Хаматка чедир бүгү ливан чер.

⁶ Ливандан Мисрефот-Маимге чедир дагыт черлерде чурттаан бүгү сидончуларны израиль чоннуң мурнундан үндүр сывырыптар мен. Мээң сенээ чагып кааным дег, ол черни израиль чонга өңчү кылдыр үлөп бер. ⁷ Бо черни тос аймакка база Манассиянын аймаанын чартынгга ээлеп чурттаары-биле бер».

Иорданның чөөн чүгүнде черни үзэни

⁸ Дээрги-Чаяакчынын чалказы Моисейниң хуваап бергенин ёзугаар Рувимниң болгаш Гадтын аймактары база Манассиянын аймааның өске чартыы Иордан чериниң чөөн талазында дараазында черлерни ээлеп чурттаары-биле алганнар:

⁹ Арнон шынаазын дургаар чаттылган Ароерден болгаш шынаада турар хоорайдан эгелээш, Медевадан Дивонга чедир бүгү оргулааш —

¹⁰ Эсевонну чагырган амор хаан Сигоннуң аммон чоннуң кызыгаарына чедир шупту хоорайлары;

¹¹ Гессур база мааха чоннарның девискээрлери, Галаад, бүгү Эрмон даг, Салхага чедир бүгү Васан — ¹² Астаротка болгаш Эдреяга чуртун чагырган Васаның хааны Огтун бүгү күрүнези. (Ог хаан дээрге рефа чондан арткан сөөлгү кижилернин бирээзи турган чүве-дир.) Моисей ол дайзыннарны чылча шапкаш, черлерин эжелеп алган. ¹³ Ынчалза-даа израильчилер гессур база мааха чоннарны үндүр ойлатпаан. Олар бо хүннерде-даа израильчилернин аразында чурттап чоруур.

¹⁴ Моисей чүгле Левийниң аймаанга чер бербейн барган. «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыры — оларның үүле-хуузу ол-дур» — деп, Дээрги-Чаяакчы оларга чугаалаан болгай.

Рувимниң девискээри

¹⁵ Моисей Рувимниң аймаанга төрөл бөлүк аайы-биле дараазында черлерни үлөп берген:

¹⁶ Арнон шынаазын дургаар чаттылган Ароерден болгаш шынаада турар хоорайдан эгелээш, Медевага чедир бүгү оргулааш;

¹⁷ Эсевон болгаш оон оргулаашта турар бүгү-ле суурлары — Дивон, Вамот-Ваал база Бет-Ваал-Меон, ¹⁸ Иааца, Кедмот база Мефаат, ¹⁹ Кириатаим, Сивма база шынаада турар тейде Цереф-Шахар, ²⁰ Бет-Фегор, Фасги сынның эдектери база Бет-Иешимот — ²¹ оргулаашта бүгү хоорайлар, Эсевонну чагырган амор хаан Сигоннуң күрүнези. Моисей Сигонну чылча шапкаш, хаанның томуйлааны чагырыкчыларны — Эвий, Рекем, Цур, Хур, Рева деп мадиан нояннарны — база өлүрүп каан. ²² Беорнун оглу төлгечи Валаамны база, өскелерни дег, израильчилер кылыш-биле өлүрүп кааннар.

²³ Рувимниң аймааның черлеринин кызыгаары — Иордан хем. Оларның төрөл бөлүк аайы-биле ээлээр хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Гадтын девискээри

²⁴ Моисей Гадтын аймаанга төрөл бөлүк аайы-биле дараазында черлерни үлөп берген:

²⁵ Иазер деп девискээр, Галаадтын бүгү хоорайлары, Равва хоорайның дужунда Ароерге чедир аммон чурттуң чартыы;

²⁶ Эсевондан Рамат-Мицпага болгаш Бетонимге чедир, Маханаимден Давир кызыгаарына чедир черлер;

²⁷ шынаада турар Бет-Гарам, Бет-Нимра, Сокхот болгаш Цафон — Эсевоннуң хааны Сигоннуң күрүнезинин арткан чери.

Ол девискээрниң кызыгаары — Иордан хемниң чөөн талазы биле Киннерет хөлдүң кыдыы. ²⁸ Гадтын аймааның төрөл бөлүк аайы-биле ээлеп чурттаар хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Манассияның чөөн чүкте девискээри

²⁹ Моисей Манассиянын аймаанын чартынгга база төрөл бөлүк аайы-биле ээлеп чурттаар черлерни үлөп берген:

13:5 3 Хаан. 15:18; Ыд. ыр. 82:8; Иез. 27:9 13:8 Сан. 32:33; Ы. х. к. 3:12 13:9 Ы. х. к. 2:35

13:12 Иис. 12:4 13:13 1 Чыл. 2:23 13:14 Ы. х. к. 18:1-2 13:21 Сан. 25:15; 31:8 13:22 Сан. 31:16

³⁰ Маханаимден эгелээш, бүгү Васан күрүне (ооң хааны — Ог), Васанда Иаирниң бүгү хоорай-суурлары — алдан хоорай;

³¹ Галаадтың чартыгы;

Васанны чагырган Ог хаанның Астарот болгаш Эдрея деп найысылал хоорайлары. Манассияның оглу Махирниң үре-салгалының чартыгына төрөл бөлүктөр аайы-биле ол черлерни үлөп берген.

³² Моисей Моавтың ховуларынга, Иорданның чөөн талазынга, Иерихондан чөөн чүкке ол черлерни ээлеп чурттаары-биле үлөп берген чүве-дир. ³³ А Левийниң аймаанга ол ээлээр чер бербээн. «Оларның үлүү — Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Боду ол-дур!» — деп, Дээрги-Чаяакчы оларга чугаалаан болгай.

Ханаан черни үлээни

14 ¹ Бурганның бараалгакчызы Элеазар, Нуннуң оглу Иисус база аймактар баштыггарының үлөп бергени-биле израиль чон ханаан черни ыңчаар өнчү кылдыр алган. ² Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр чагааны-биле, ол черни үлүг тырткаш, израиль чоннуң тос болгаш чартык аймаанга үлөп бергеннер. ³ Өске ийи болгаш чартык аймакка Моисей Иорданның чөөн талазында черни берген турган. А левиттерге оларның аразынга ээлээр чер бербээн. ⁴ Иосифтин салгалдарындан ийи аймак үнген: Манассия болгаш Эфрем. А левиттерге хуваагыл чер бербээн. Чүгле чурттаар хоорайлар болгаш мал-маганың кадарар чер берген. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Моисейге канчаар чагып кааныл, израильчилер ыңчалдыр черни хуваалда эзугаар үлежиң алганнар.

Халевтин элел чери

⁶ Иуданың үре-салгалы Галгалда Иисуска чедип кээрге, кенез уктуг Иефонниңниң оглу Халев анаа мыгча дээн: «Кадес-Варниге тургаш, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң кижизи Моисейге сээң болгаш мээң дугайымда чүү дээнин бодун билир сен. ⁷ Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей мени Кадес-Варниден ханаан черни шинчилээри-биле чорудуп турда,

дөртөн харлыг турган мен. Оон ээп келгеш, чүнү бодап турарымны анаа шыны-биле чугаалаан мен. ⁸ Мээң кады чораан улузум чоннуң сөзүн бастыңдыр чугаалап каапкан. А мен Дээрги-Чаяакчы Бурганымга бүрүнү-биле чагыртып арткан мен. ⁹ Ынчан Моисей менээ: „Сээң хайгыыл кылып чорааның чер мөңгө шагда сээң болгаш сээң үре-салгалыңны болур! Чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчы Бурганымга бүрүнү-биле чагырттын“ — деп даңгыраглаан чүве.

¹⁰ Бо-дур, Дээрги-Чаяакчы ону аазааның эзугаар бо хүнге чедир мээң амдыралымны уздып чор. Моисейге Дээрги-Чаяакчы сөзүн бергенинден бээр дөртөн беш чыл эрткени ол-дур — ол үеде израильчилер ээн кургаг ховулап чоруп орган. Ам мен сезен беш харлыг мен. ¹¹ Мээң кадыкшылым, Моисейниң мени чорудуп турганы үеде дег, ам-даа быжыг-дур. Ынчан кайы хире күштүг турган мен, ам-даа болза дайылдажырынга болгаш өске-даа ажыл-херектер чорударынга шыдалым четчир-дир. ¹² Дээрги-Чаяакчының ынчан чугаалап турганы дагыл черни мээң холумга хүлээдиң берип көр. Ында энак аймак чурттап турар, оларның хоорайлары улуг болгаш быжыг дээрзин бодун база дыннап турдуң. Дээрги-Чаяакчы мээң-биле кады болур болза, ол черни мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн эзугаар эжелеп алың!»

¹³ Иисус Иефонниңниң оглу Халевти алгап-йөрээп кааш, Хевронну ээлеп аары-биле анаа берипкен. ¹⁴ Кенез уктуг Иефонниңниң оглу Халев бо хүн-нерде-даа Хевроннуң ээзи болуп арткан, чүге дээрге ол Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле чагырткан. ¹⁵ (Хевронну оон мурнунда Кириат-Арба деп адап турган. Ону Арба деп энак аймактың ат-сурагыл кижизинге тураскаадып адап каан чүве-дир.)

Дайын төнгөн, ол чуртка тайбың үе доктааган.

Иуданың девискээри

15 ¹ Улүгден тыртарга, Иуданың аймаанга оларның төрөл бөлүктөр аайы-биле хуваагыл черлери мындыг

13:30 | Чыл. 2:23 | 13:31 Сан. 32:41 | 13:33 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9 | 14:1 Сан. 34:17

14:2 Сан. 26:53-55; 34:13 | 14:3 Сан. 18:20; Ы. х. к. 10:9 | 14:4 Э. д. 48:5 || Сан. 35:2

14:6 Сан. 13:31; 14:6 | 14:8 Сан. 13:32; Ы. х. к. 1:28 | 14:9 Сан. 14:6-9, 24 | 14:12 Сан. 13:23;

Ы. х. к. 1:28; 2:10; 9:2; Иис. 11:21 | 14:15 Э. д. 23:2; 35:27; Башт. 1:10 || Иис. 15:13 || Иис. 11:23

болган: мурнуу чүктө Эдомнун ужунда ээн кургаг Цин ховузу. ² Оон мурнуу кызыгаары Дус далайның мурнуу талазында мугулдурдан эгелээр. ³ Кызыгаары мурнуу чүктө Акравим артын эрткеш, Цинни таварааш, Кадес-Варниниң мурнуу талазына четкен. Оон Хецрон таварып эрткеш, Аддарже үнгеш, Каркаже ээптер. ⁴ Оон ыңай Апмонну таварааш, Египеттиң кызыгаарында хемни дургаар чоруткаш, далайга четкен. Ол болза мурнуу кызыгаар болур. ⁵ Чөөн талакы кызыгаары — Иордан хемниң аксынга чедир Дус далайның эрик кыдыы.

А сонгу кызыгаар — Дус далайның Иорданның кирген аксында мугулдурдан эгелээн, ⁶ моон ыңай черлериниң кызыгаары Бет-Хогланы эрткеш, сонгу таладан Бет-Араваны таварааш, Боганның Хаязынга четкен (Боган дээрге Рувимниң үре-салгалы турган). ⁷ Оон ыңайлаарга, кызыгаар Ахор шынаазындан Давирге четкеш, сонгу талада шынаанын мурнуу чүгүндө Адумим бедигээжиниң дужунда чыдар Галгалче ээпкен. Моон эгелээш, кызыгаар Эн-Шемеш сугларның үнгөн бажындан Эн-Рогелге четкен. ⁸ Оон ыңай кызыгаар Иевустун — Иерусалимниң мурнуу талазында Бен-Энном шынаазын таварып эрткеш, ол шынааның барыын талазында база Рефаим шынаазының сонгу талазында турар дагже үнгөн. ⁹ Ол дагның бажындан баткаш, кызыгаар Нефтоах сугларының үнгөн бажын таварып, Эфрон даанда хоорайларга четкеш, Ваал (азы Кириат-Иарим) деп хоорайже ээптер. ¹⁰ Кызыгаар Ваалдан барыын чүкче, Сеир дагларыңче, углааш, Иарим (азы Кесалон) дааның сонгу талазы-биле эртер, оон Бет-Шемешче баткаш, Тимна таварып чоруур. ¹¹ Кызыгаар оон Экроннун сонгу талазы-биле Шикаронче ээптип, Ваал даан эрткеш, Иавнеилге четкеш, далай чанынга төнер. Барыын талакы кызыгаарны Улут далай ээлеп чыдар. ¹² Иуданың аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле ээлээн черлериниң кызыгаарлары бо-дур.

¹³ Иисус Дээрги-Чаяакчының чагы-биле Иефонниңниң оглу Халевке Иуда-

нын аймааның черлериниң аразынга чер берген: Кириат-Арба (азы Хеврон) деп хоорай. Арба дээрге энак аймактың өгөбези чүве-дир. ¹⁴ Халев ол хоорайдан үш энак кижжи: Шешай, Ахиман база Талмайны үндүр ойладыпкан чүве-дир. ¹⁵ Кириат-Арбадан үнгеш, Халев Давирниң чурттакчыларыңче дайын-чаалыг чорупкан. (Давирниң оон мурнунда ады Кириат-Сефер турган.) ¹⁶ Халев: «Кым Кириат-Сеферни чылча шапкаш, эжелеп аар болдур, аңаа бодумнун уруум Ахсаны кадай кылдыр бээр мен» — деп аазаан.

¹⁷ Ол хоорайны Халевтиң дунмазы боор Кеназтын оглу Гофониил эжелеп алган. Ынчангаш Халев аңаа бодунун уруу Ахсаны кадай кылдыр берген.

¹⁸ Ахсаның чоруур өйү чедип кээрге: «Ачамдан өнчү кылдыр шөл дилеп аар болза эки» — деп Гофониилди сургап каан. Ахса ачазынга келгеш, элчигенинден дүжүп кээрге, Халев оон: «Чүнү хергелеп чор сен?» — деп айтырган.

¹⁹ «Менээ ачы-буйдан хайырлап көрүнөрем. Силер менээ ээн кургаг Хегевте черни бердиңер, ам менээ суглардан база беринерем» — деп, Ахса ачазындан дилээн. Ынчангаш Халев уруунга Үстүкү болгаш Адаккы сут баштарын берген.

²⁰ Иуданың аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган черлери бо-дур:

²¹ Эдом-биле мурнуу талазында кызыгаарлажып турар хоорайлары — Кавцеил, Эдер, Иагур, ²² Кина, Димона, Адада, ²³ Кедес, Асор, Ифнан, ²⁴ Зиф, Телем, Валот, ²⁵ Гацор-Хадафа, Кириат-Хецрон (азы Асор), ²⁶ Амам, Шема, Молада, ²⁷ Хацар-Гадла, Хешмон, Бет-Палет, ²⁸ Хацар-Шуал, Беэр-Шева, Визифея, ²⁹ Ваала, Ийим, Эцем, ³⁰ Элтолад, Кесил, Хорма, ³¹ Циклаг, Мадмана, Сансана, ³² Леваот, Шелихим, Аин, Риммон — суурлары-биле кады чээрби тос* хоорай.

³³ Шефела деп шат черде — Эштаол, Цора, Ашна, ³⁴ Заноах, Эн-Ганним, Таппуах, Гаенам, ³⁵ Иармут, Одоллам, Сохо, Азека, ³⁶ Шаараим, Адифаим, Гедера (азы Гедерофаим) — суурлары-биле кады он дөрт хоорай;

* 15:32 Бо даңзыда чээрби тостан-даа хей хоорайларның ады кирип турар. Мында Симеоннун аймаанга хамааржыр хоорайлар база кирген бооп чадавас (19:1-9 көр).

15:4 Сан. 34:3-5 15:6 Ис. 18:17 15:13 Сан. 13:31 || Ис. 14:15; 21:11 15:14 Сан. 13:23; Башт. 1:10, 20 15:15 Ис. 10:38; Башт. 1:11 15:16 Башт. 1:12-15; 1 Хаан. 17:25 15:19 Башт. 1:10-15

³⁷ Ценан, Хадаша, Мигдал-Гад, ³⁸ Дилеан, Мицфе, Иокфеил, ³⁹ Лахис, Боккат, Эглон, ⁴⁰ Хаббон, Лахмас, Хифлис, ⁴¹ Гедерот, Бет-Дагон, Наама, Македа — суурлары-биле кады он алды хоорай;

⁴² Ливна, Этер, Ашан, ⁴³ Иффах, Ашна, Нецив, ⁴⁴ Кеила, Ахзив, Мареша — суурлары-биле кады тос хоорай;

⁴⁵ Экрон болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар;

⁴⁶ Экрондан далайга чедир Азоттун чоогунда хоорай, суурлар;

⁴⁷ Азот болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар;

Газа болгаш Египетти кызыгаарлап турар хемге база Улут далайга чедир Газага хамааржыр шупту хоорай, суурлар.

⁴⁸ Даглыг черде — Шамир, Иаттир, Сохо, ⁴⁹ Данна, Кириат-Санна (азы Давир), ⁵⁰ Анав, Эштемоеа, Аним, ⁵¹ Гошен, Холон, Гило — суурлары-биле кады он бир хоорай;

⁵² Арав, Рума, Эшан, ⁵³ Ианум, Бет-Таппуах, Афека, ⁵⁴ Хумта, Кириат-Арба (азы Хеврон), Цигор — суурлары-биле кады тос хоорай;

⁵⁵ Маон, Кармил, Зиф, Ютта, ⁵⁶ Изреел, Иокдам, Заноах, ⁵⁷ Каин, Гива, Тимна — суурлары-биле кады он хоорай;

⁵⁸ Халхул, Бет-Цур, Гедор, ⁵⁹ Маарат, Бет-Анот, Элтекон — суурлары-биле кады алды хоорай;

⁶⁰ Кириат-Ваал (азы Кириат-Иарим) база Аравва — суурлары-биле кады ийи хоорай.

⁶¹ Эн кургаг ховуда — Бет-Арава, Миддин, Секаха, ⁶² Нившан, Ир-Мелах, Эн-Геди — суурлары-биле кады алды хоорай.

⁶³ А Иерусалимге чурттап чораан иевус чонну чургундан Иуданың аймаа үндүр сывырып шыдаваан. Амгы үеде-даа иевустар Иуданың үре-салгалы-биле кады Иерусалимде чурттап чоруурлар.

Эфрем биле Манассияның девискээрлери

16 ¹ Оон соонда үлүгден тыртарга, Иосифтин салгалдарыңа мындыг хувааглыг черлер онаашкан: оларның девискээринин мурнуу кызыгаары Иерихон чоогунда (Иерихоннун сут бажынын

чөөн талазында) Иордан хемден эгелээш, ээн кургаг ховуну таварааш, даглыг черде турар Вефил хоорайга четкен. ² Вефилден Лузка четкеш, архи төрөл бөлүктүн черинде Атарот хоорайже шилчий берген. ³ Оон барыын чүкче даглардан бадып, иафлет төрөл бөлүктүн черин таварааш, Алды Бет-Оронага база Гезерге четкеш, далай кыдыынга төнгөн.

⁴ Иосифтин салгалдары болур Манассия болгаш Эфремнин аймактары база боттарының ээлээр черлерин алган чүве-дир. ⁵ Эфремниң аймааның төрөл бөлүк аайы-биле алган черлери болур: оларның мурнуу кызыгаары — чөөн чүкте Атарот-Адардан эгелээш, Устүү Бет-Оронну таварааш, далай кыдыынга төнгөн. Чөөн кызыгаары — сонгу чүкте Михметаттан чөөн чүкче эеп, Таанат-Силомни таварааш, Ианохтуң чөөн талазы-биле эрткеш, ⁷ Атарот биле Нааратче даглардан баткаш, Иерихонга үскеш, Иордан хемге четкен. ⁸ Сонгу кызыгаары — Таппуахтан Кана хем-биле барыын чүкче эртип, далайга четкен.

Эфремниң аймааның төрөл бөлүк аайы-биле алган черлери ол-дур. ⁹ Ол аймакка хоорай, суурларны Манассияның аймааның черинден ылгап берген чүве-дир. ¹⁰ Эфремниң аймаа Гезерге чурттап турган хананей чонну үндүр ойлатпаан болгаш, хананейлер ам-даа оларның аразында чурттап, оларнын ажылын кылыр албатылары бооп чоруур чүве-дир.

17 ¹ Үлүгден тыртарга, Манассиянын аймаанга мындыг хувааглыг черлер онаашкан. Манассия дээрге Иосифтин дун оглу-дур. А Манассиянын дун оглу Махир — галаадчыларнын ада-өгбөзи. Галаадчылар эзулуг дайынчылар турган, ыңчангаш Махирниң төрөл бөлүгүнө Галаад болгаш Васан деп черлер онаашкан. ² А Манассиянын өске салгалдары — Авиезерниң, Хелектин, Асриилдин, Шехемнин, Хефернин, Шемиданын уре-салгалы — төрөл бөлүк аайы-биле хувааглыг черлерни база алган. Иосифтин оглу Манассиянын эр хиндиктиг салгалдары болгаш олардан укталган төрөл бөлүктөр мындыг чүве-дир:

15:63 Башт. 1:8, 21; 2 Хаан. 5:6 16:2 Хаан. 15:32; 17:5 16:10 Башт. 1:29; 3 Хаан. 9:16
17:1 Э. д. 41:51 || 1 Чыл. 7:14 || Сан. 32:40 17:2 Сан. 26:30-32

³ Салпаад деп киж (ол дээрге Хеферниң оглу, Хефер — Галаадтың оглу, Галаад — Махирниң оглу, Махир — Манассияның оглу турган) эр хиндиктиг ажы-төлү чок, чүгле кыстарлыг турган чүве-дир. Ооң урулдарының аттары бодур: Махла, Ноа, Хогла, Милка база Тирца. ⁴ Ол кыстар Бурганның бараалгакчызы Элеазарга, Нунуну оглу Иисуска база чоннун баштыннарынга келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бистиң төрөл акыларывыстың аразынга биске хувааглыг чер бээр кылдыр Моисейге дужааган болгай» — дээрге, Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле оларга ада төрелиниң эр улузунун аразынга хувааглыг черни берген. ⁵ Ынчалдыр Манассияның аймаанга, Иордан хемнин ыңдында чыдар Галаад болгаш Васандан аңгыда, он девискээр онаашкан, ⁶ чүге дээрге Манассияның кыс улузу эр улузунун аразынга база хувааглыг черлерни алган. А Галаад деп черни Манассияның арткан үре-салгалынга берген.

⁷ Манассияның аймааның чери Асирниң аймаандан Сихем дужунда Михметатка чедир чаттылган. Оон ыңайлааш, мурнуу чүкче — Таппуахтын суг бажынче ээптер. ⁸ Таппуахтын чооккавызы Манассияга хамааржыр, а Таппуах хоорай боду кызыгаар черде турар болгаш, Эфремниң аймаанга хамааржыр чүве-дир. ⁹ Моон ыңай кызыгаар Кана хемче даглардан куду баткаш, далайга барып төнер. Хемнин мурнуу талазында турар хоорайлар Манассияга хамааржып турган-даа болза, оларны Эфремниң аймаанга ылгап берген. А хемнин соңгу талазында чер ам-даа Манассияга хамааржыр. ¹⁰ Хемнин мурнуу талазында черлер — Эфремниң, а соңгу талазындаалары — Манассияныгы. Манассияның барыын кызыгаары далай турган.

Соңгу чүгүнден Иссахарның аймаа-биле, а чөөн чүгүнден Иссахарның аймаа-биле кызыгаарлажып турган. ¹¹ Иссахар биле Асирниң девискээрлеринден Манассияга Бет-Сан, Ивлеам, Дор, Эн-Дор, Таанах, Мегиддон боттарынын чооккавызында суурлары, ында бар бүгү чурттакчылары-биле кады хамааржыр. (Ол хоорайларның үшкүзү — Нафат-Дор.)*

¹² Манассияның аймаа ол хоорайларны эжелеп ап шыдаваан, ынчангаш хананей чон оларда чурттап артып калган чүведир. ¹³ Израильчилер оон соонда күштели бергеш, ол хананейлерни боттарынын ажылын кылдыртыр албатылары кылып алганнар, ынчалза-даа хоорайларындан үндүр ойлатпааннар.

¹⁴ Иосифтин салгалдары Иисуска: «Чүге сен биске чурттуң чүгле чангыс бичии девискээрин үлүүвүс кылдыр берип кагдың? Бис дыка хөй улус ышкажыл бис, Дээрги-Чаяакчы биске ачыбуян хайырлаан болгай» — дээннер.

¹⁵ Иисус оларга: «Бир эвес силер хөй улус болзунарза, бир эвес силерге Эфрем даглары тар болза, фerez болгаш рефа чоннарның чавызааш черинге баргаш, ында арга-арыглыг черни аштап-арыглап алынар» — дээн.

¹⁶ Иосифтин салгалдары: «Ийе, биске бо дагыт черлер эвээш-тир. А чавызаашта чурттап турар бүгү хананейлер — Бет-Сан болгаш ол чооккавынын-даа, Изреел шынаазынын-даа чурттакчылары дайынчы демир тергелерлиг болгай» — деп харыялааннар.

¹⁷ Иосифтин салгалдары болур Эфремниң болгаш Манассияның аймактарынга Иисус мынча дээн: «Силер хөй болгаш күштүг-дүр силер. Силерниң үлүүңерге чангыс борбак девискээр онаажыр эвес. ¹⁸ Даглар-даа, бо арга-арыг-даа силерниң болур. Арга-арыгны аштап-арыглап алынар, ынчан оон девискээри бүрүнү-биле силерниң болур. Хананей чон чеже-даа демир тергелерлиг болгаш күштүг болза, силер оларны үндүр ойлadyптар силер!»

Өске аймактарга черни үзээнн

18 ¹ Бүгү израиль ниитилел Силом хоорайга чыгып келгеш, аңаа Ужуражылга майгынын тип алган. Бүгү чуртту эжелеп алган-даа болза, ² израильчилерниң чеди аймаа ам-даа үлелгеге хувааглыг чер албаан турган.

³ Ынчан Иисус израильчилерге мынча дээн: «Силерниң ада-өгбөнериниң Бурганы Дээрги-Чаяакчының силерге бергени черни ээлеп аар дээш, ам чеже

* 17:11 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Нафаттын үшкү кезээ база аңаа хамааржыр» деп бижээн.

17:3 Сан. 26:33; 27:1-7; 36:1-12

17:12 Башт. 1:27-28

17:14 Э. д. 48:19

17:16 Башт. 1:19

18:1 Башт. 18:31

шүшпөңнөп кээр силер? ⁴ Аймак бүрүзүндөн үш-үш кижиден шилип беринер. Оларны бо чуртту эргий кезээш, черниң байдалын бижип демдегелеп, аймактарга канчаар үлээрин билип алгаш, катап менээ чедип кээр кылдыр чорудуптайн. ⁵ Олар черни чеди кезекке чарып алзын. (Иуданың аймаа мурнуу чүктө хувааглыг черге турумчуп алзын, Иосифтин салгалдары соңгу чүктө хувааглыг черге турумчуп алзын.) ⁶ Черниң байдалын бижип демдеглээштин, чеди кезекке үлөп алгаш, менээ борта эккеп көргүзүңер. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнууга үлүгдөн тырткаш, ол черни силерге тодарадып бээр мен. ⁷ Чүглө левиттер силерниң араңарга хувааглыг чер албас, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары болуру — оларның үлүг-хуузу-дүр. А Гадтың, Рувимниң аймактары болгаш Манассияның аймааның чарты Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң бергенин ёзугаар Иордан хемнин чөөн талазында черлерни ээлээр кылдыр алганнар».

⁸ Черниң байдалын бижиир ужурлуг улус чоруп турда, Иисус оларга мындыг чарлык үндүргөн: «Бо чуртту эргип кезээш, байдалын бижип алгаш, катап менээ чедип келинер. А мен ынчан маңаа, Силомга, Дээрги-Чаяакчының мурнунга үлүгдөн тырткаш, черни силерге тодарадып бээр мен». ⁹ Ол улус чоруткаш, чуртту эргип кезээш, бүгү хоорайларын дептерге демдегелеп, чеди кезекке үлөп алгаш, Силомда турлагда Иисуса чедип келген. ¹⁰ Иисус Силомга Дээрги-Чаяакчының мурнунга үлүгдөн тырткаш, израильчилеринч артан аймактарынга хувааглыг черлерни үлөп берген.

Вениаминниң девискээри

¹¹ Баштай-ла Вениаминниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле дараазында хувааглыг черни алган. Оларның үлүү болур чери Иуданың болгаш Иосифтин салгалдарының черлеринин аразында болган. ¹² Оларның соңгу кызыгаары — Иордан хемден эгелээш, Иерихоннун соңгу талазы-биле эрткеш, барыын чүктө дагларны таварааш, Бет-Авенниң ээн кургаг ховузунга четкен. ¹³ Оон кызыгаар Лузтун (азы Вефилдин) мурнуу талазы-

биле эрткеш, Алды Бет-Ороннун мурнуу чүгүндө дагда турар Атарот-Адарже бадып четкен. ¹⁴ Барыын кызыгаары — Бет-Орон дужунда (мурнуу чүгүндө) турар дагдан кызыгаар Иуданың аймааның Кириат-Баал (азы Кириат-Иарим) деп хоорайынга четкен. ¹⁵ Мурнуу кызыгаары — Кириат-Иаримден барыын чүктө чоруткаш, Нефтоах сугларының үнгөн бажынга четкен. ¹⁶ Оон кызыгаар Бен-Энном шынаазының баарында — Рефаим шынаазының соңгу талазында даглап баткаш, Бен-Энном шынаазын таварып, Иевус хоорайының мурнуу талазын эрткеш, Эн-Рогелче чорупкан. ¹⁷ Оон соңгу чүктө ээпкеш, Эн-Шемешти эрткеш, Адумим бедигээжиниң дужунда чыдар Гелилотче углапкаш, Боганның Хаязынче бадып келген (Боган дээрге Рувимниң үре-салгалы турган). ¹⁸ Оон кызыгаар Иордан шынаазыңче көрүнгөн дагнын ийин соңгу тала-биле эрткеш, шынааже бадып келгеш, ¹⁹ Бет-Хогланың соңгу талазы-биле чоруткаш, Иордан хемнин мурнуу аксынга — Дус далайын соңгу мугулдурунга чедип төнгөн. Вениаминниң девискээринин мурнуу кызыгаары ол-дур. А чөөн кызыгаары — Иордан хем. ²⁰ Вениаминниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган черлеринин кызыгаары ындыг чүве-дир.

²¹ Вениаминниң аймаанга төрөл бөлүктөр аайы-биле хамааржыр хоорайлар бо-дур: Иерихон, Бет-Хогла, Эмек-Кеиц, ²² Бет-Арава, Цемараим, Вефил, ²³ Аввим, Фара, Офра, ²⁴ Кефар-Аммонай, Афни база Гива — суурлары-биле кады он ийи хоорай;

²⁵ Гаваон, Рама, Беерот, ²⁶ Мицпа, Кефира, Моца, ²⁷ Рекем, Ирфеил, Тарала, ²⁸ Цела, Элеф, Иевус (азы Иерусалим), Гивеат база Кириат-Иарим — суурлары-биле кады он дөрт хоорай.

Вениаминниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлөлгөге алган черлери ол-дур.

Симеоннун девискээри

19 ¹ Ийи дугаарында Симеоннун аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. Оларның чери Иуданың аймааның черинин аразында болган.

² Оларга хамааржыр хоорайлар бо-дур: Беэр-Шева (азы Шева), Молада, ³ Ха-цар-Шуал, Вала, Эцем, ⁴ Элтолад, Бетул, Хорма, ⁵ Циклаг, Бет-Маркавот, Хацар-Суса, ⁶ Бет-Леваот база Шарухен — суур-лары-биле кады он үш хоорай;

⁷ Аин, Риммон, Этер база Ашан — суурлары-биле кады дөрт хоорай. ⁸ Ол хоорайларны долгандыр турар бүгү суур-лар, Ваалат-Беэрге (азы Негевте Рамага) чедир безин суурлар Симеонга хамаар-жыр. Симеоннун аймааның төрөл бөлүк аайы-биле үлелгеге алган черлери ындыг чүве-дир.

⁹ Симеоннун аймаанга черни Иуда аймааның черинден үзүп берген турган. Иуданың аймааның хувааглыг черинин девискээри оларга улуг турган болгаш, Симеоннун аймаанга черни ооң аразын-дан берген чүве-дир.

Завулоннун девискээри

¹⁰ Үш дугаарында Завулоннун аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг чер-ни алган. Оларның чериниң кызыгаары Саридке чедир шөйлүп чоруткан. ¹¹ Оон кызыгаары барыын чүкте Маралага чет-кеш, Дабешетти таварааш, Иокнеамның баарында хемге четкен. ¹² Саридтен де-дир чөөн талада хүн үнөр чүкче углааш, Кислот-Фаворже эрткеш, Давратты та-варааш, Иафияга четкен. ¹³ Моон чөөн талада Гат-Хеферге, Итта-Кацинге чет-кеш, Риммонну таварааш, Неяже углаан. ¹⁴ Оон кызыгаар Ханнатоннун соңгу та-лазы-биле эрткеш, Ифтах-Эл шынаа-зынга төнгөн. ¹⁵ Оон аңгыда Завулонга Каттат, Нагалал, Шимрон, Идеала база Вифлеем хоорайлар хамааржыр.

Суурлары-биле кады шупту он ийи хоорай Завулонга хамааржыр. ¹⁶ Завулоннун аймааның төрөл бөлүк-тер аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол-дур.

Иссахарның девискээри

¹⁷ Дөрт дугаарында Иссахарның ай-маа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг черни алган. ¹⁸ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Изреел, Кесуллот, Сунем, ¹⁹ Хафараим, Шион, Анахарат, ²⁰ Равит, Кишион, Авец, ²¹ Ре-мет, Эн-Ганним, Эн-Хадда, Бет-Папец.

²² Оон ыңай кызыгаары Фавор, Шага-цима база Бет-Шемеш деп хоорайлар-ны таварааш, Иорданга чедип төнгөн — суурлары-биле кады он алды хоорай. ²³ Иссахарның аймааның төрөл бөлүк-тер аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол-дур.

Асирниң девискээри

²⁴ Беш дугаарында Асирниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хувааглыг чер-ни алган. ²⁵ Оларның девискээринге ха-мааржыр хоорайлар бо-дур: Хелкат, Ха-ли, Ветен, Ахсаф, ²⁶ Аламелех, Амад база Мишал. Оларның кызыгаары барыын чүкте Кармил болгаш Шихор-Ливнаф-ка четкен. ²⁷ Оон дедир-ле хүн үнөр чүк-че ээпкеш, Бет-Дагонда Завулоннун чер-лери-биле кызыгаарлажы бээр, а соңгу талазында Ифтах-Эл шынаазы чыдар. Ол чернин кызыгаарынче Бет-Эмек бол-гаш Неиел база кирип турар. Оон кызы-гаар соңгу талазында Кавулче чоруптар. ²⁸ Оон ыңайлаарга, Эврон, Рехов, Хаммон база Кана таварааш, Улуг Сидонга чет-кен. ²⁹ Кызыгаар Рамаже ээпкеш, шивээ-хоорай Тирге четкен, оон Хоссаже ээп-кеш, далай кыдыгында Ахзив деп черге төнгөн. ³⁰ Оон аңгыда Умма, Афек база Рехов деп хоорайлар Асирге хамааржыр.

Суурлары-биле кады шупту чээрби ийи хоорай Асирге хамааржыр. ³¹ Аси-риниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-би-ле үлелгеге алган черлери, оларның хоо-рай, суурлары мындыг-дыр.

Неффалимниң девискээри

³² Алды дугаарында Неффалимниң аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хуваа-глыг черни алган. ³³ Оларның чериниң кы-зыгаары Хелефтен (Цананнимде арга-дан) эгелээш, Адами-Некев, Иавнеил база Лаккунну таварааш, Иордан хемге барып төнгөн. ³⁴ Оон кызыгаары барыын чүкче ээпкеш, Азот-Фаворну таварааш, Хуккокка четкен. Девискээри мурнуу чү-гүнде Завулоннун черлери-биле, барыын чүгүнде Асирниң черлери-биле, чөөн чүгүнде Иордан хем-биле* кызыгаар-лажып чыдар. ³⁵ Неффалим аймааның шивээ-хоорайлары: Циддим, Цер, Ха-мат, Раккат, Киннерет, ³⁶ Адама, Рама, Асор, ³⁷ Кедес, Эдрея, Эн-Гацор, ³⁸ Иреон,

* 19:34 Өске бурунгу сөзүглелде «Иордан хем-биле, Иуданың черлери-биле» деп бижээн.

Мигдал-Эл, Хорем, Бет-Анат база Бет-Шемеш.

Суурлары-биле кады шупту он тос хоорай Неффалимге хамааржыр. ³⁹ Неффалимниң аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ол чүве-дир.

Данның девискээри

⁴⁰ Чеди дугаарында Даның аймаа төрөл бөлүктөр аайы-биле хуваагыч черни алган. ⁴¹ Оларның девискээринге хамааржыр хоорайлар бо-дур: Цора, Эштаол, Шемеш хоорай, ⁴² Шаалавин, Айалон, Ифла, ⁴³ Элон, Тимна, Экрон, ⁴⁴ Элтеке, Гивветон, Ваалат, ⁴⁵ Игуд, Бене-Верак, Гат-Риммон, ⁴⁶ Ме-Иаркон, Ракон, Иопия хоорайның мурнунда чыдар чер база.

(Данның аймаа бодунуң девискээринге эрге-чагыргазын чидирипкен соонда, ⁴⁷ Ласем деп хоорайже калдааш, ону эжелеп алгаш, ооң чурттакчыларын кылып-биле шанчып өлүргөш, ээлеп чурттай берген. Ол хоорайны бодунуң өгбөзүнгө тураскаадып, Дан деп адап алган.)

⁴⁸ Даның аймааның төрөл бөлүктөр аайы-биле үлелгеге алган черлери, оларның хоорай, суурлары ыңдыг чүве-дир.

Иисустуң ээле чери

⁴⁹ Хуваагыч черлерни үлөжип дооскаш, израильчилер Нуннуң оглу Иисуска база боттарының аразындан хуваагыч черни бергеннер. ⁵⁰ Дээрги-Чаяакчынын айыткалы-биле аңаа ооң бодунуң дилээни, Эфрем дагларында турар Тимнат-Серах хоорайны бергеннер. Иисус ол хоорайны катап тургузуп алгаш, аңаа чурттай берген.

⁵¹ Бурганның бараалгакчызы Элеазар, Нуннуң оглу Иисус база аймактарның баштыңнары үлүгден тырткаш, Силомда Ужуражылга майгынының кирер черинге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга израильчилерге шак ыңдыг хуваагыч черлерни үлөп бергеннер. Чер үлелгези ыңчалдыр доозулган чүве-дир.

Хоргада-хоорайлар

(Сан. 35:6, 9-34; Ы. х. к. 4:41-43; 19:1-13)

20 ¹⁻² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөстөрүн израильчилерге дамчыдары-биле Иисуска мынча дээн: «Моисейни дамчыштыр силерге чугаа-

лап турганым дег, хоргада-хоорайлардан кылып алыңар. ³ Сагыштыы-биле эвес, билбейн бир-ле кижини эндеп каан кижиге өжээн негекчизинден ынаар дөзө берип болур кылдыр, ыңдыг хоорайлар силерге чаштып дезер хоргада-черлери болзун. ⁴ Ол хоорайларның кайы-бирээнинче дезип чеде берген кижиге хоорайже кирер хаалга аксынга баргаш, хоорайның баштыңнарынга чүү болганын чажырбайн чугаалап берзин. Ынчан ол хоорайның улузу ону хүлээп алгаш, оларның аразында чурттаар черден ылгап берзин. ⁵ Кажан өжээн негекчизи сүрүп кээрге, дезипкен кижини аңаа тудуп бербезинер, чүге дээрге өлүрүүшкүннү ол сагыштыы-биле кылбаан, өлүрткен кижиге-биле оон мурнунда өжээннөшпейн турган болгай. ⁶ Өлүрүкчү кижиге ол хоорайга ниитилел оон херээн сайтаргыже чедир чурттап турзун. Азы ол болушкун болуп турган үедө Бурганның дээди бараалгакчызы турган кижиниң өлүмүнге чедир аңаа чурттазын. Оон соонда ол бодунуң дезипкени хоорайынче, аал-оранынче чана берзин».

⁷ Ылгап ыдыктаан хоргада-хоорайлар бо-дур:

Неффалим дагларында турар Галилеяда — Кедес;

Эфрем дагларында — Сихем;

Иуда дагларында — Кириат-Арба (азы Хеврон).

⁸ Иордан хемнин ыңдында, Иерихоннун чөөн чүгүнде:

Рувимниң черинде, оргулааш черде, ээн кургаг ховуда — Бецер;

Гадтың черинде, Галаадта — Рамот;

Манассияның черинде, Васанда — Голан.

⁹ Сагыштыы-биле эвес өлүрүүшкүн кылган үндезин израильчилер-даа, Израильде чурттап турар даштыкы кижилер-даа өжээн негекчизинден дезип, ниитилелдин шийткелинин болурунга чедир хоргада-дан тып алын дээш ылгап каан хоорайлар ол-дур.

Левиттерге хамааржыр хоорайлар

(Сан. 35:1-8; 1 Чыл. 6:54-81)

21 ¹⁻² Левийниң аймааның баштыңнары ханаан черниң Силом деп хоорайында Элеазар бараалгакчыга, Нуннуң оглу Иисуска база израильчилернин

өске аймактарының баштыннарынга чедип келгеш: «Моисейни дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы биске чурттаар хоорайлар болгаш мал-маганывыска одар-белчиирлиг черлер бээрин дужааган болгай» — дээрге, ³ израильчилер левиттерге Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар боттарының ээлээн черлеринден дараазында чурттаар хоорайларны база долгандыр турар одар-белчиирлиг черлерни бергеннер.

⁴ Үлүгден тыртарга, баштайгы онаг Кохаттың төрөл бөлүүнгө дүшкөн. Левит уктуг Аарон бараалгакчының үре-салгалынга Иуданын, Симеоннуң база Вениаминниң аймактарының девискээрлеринден он үш хоорайны берген чүве-дир. ⁵ А Кохаттың өске салгалдарынга Эфремниң, Данниң аймактарының база Манассияның аймааның чартыгының девискээрлеринден он хоорай онаашкан.

⁶ Гирсоннуң төрөл бөлүүнгө — Иссахарның, Асирниң, Неффалимниң аймактарының база Васанда Манассияның аймааның чартыгының девискээрлеринден он үш хоорай онаашкан.

⁷ Мерариниң төрөл бөлүүнгө — Рувимниң, Гадтың база Завулоннуң аймактарының девискээрлеринден он ийи хоорай онаашкан. ⁸ Үлүгден тырткаш, израильчилер Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр дужааганын ёзугаар ол хоорайларны одар-белчиирлиг черлери-биле кады левиттерге берипкеннер.

⁹ Иуданың база Симеоннуң аймактары дараазында хоорайларны адап шилээш, левиттерге берген. ¹⁰ Баштайгы үлүг Левийниң оглу Кохаттың төрөл бөлүүнүң аразында Аароннуң үре-салгалынга дүшкөн. ¹¹ Оларга Иуданың даглыг черинде Кириат-Арбаны (азы Хевронну) оон чоок-кавызында одар-белчиирлиг черлер-биле кады берген. (Арба дээрге знак аймактың өгбези турган чүве-дир.) ¹² А хоорайны долгандыр шөлдерни база суурларны Иефоннийниң оглу Халевке ээлээр чер кылдыр берипкен чүве-дир.

¹³⁻¹⁵ Ол аймактарын Аарон бараалгакчының үре-салгалынга берген хоорайлары бо-дур: өлүрүкчүлөрниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Хеврон, Ливна, Иаттир, Эштемоеа, Холон, Давир, ¹⁶ Аин, Ютта база Бет-Шемеш — шуп-

тузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи аймактын бергени тос хоорай. ¹⁷⁻¹⁸ А Аароннуң үре-салгалынга Вениаминниң аймааның берген хоорайлары бо-дур: Гаваон, Гева, Анатот база Алмон — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

¹⁹ Аароннуң үре-салгалынга — Бурганның бараалгакчыларынга ниитизи-биле он үш хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

²⁰ Оон үлүгден тыртарга, левит уктуг Кохаттың арткан салгалдарының хоорайлары Эфремниң аймааның девискээрлеринден келген. ²¹⁻²² Эфремниң аймааның оларга берген хоорайлары бо-дур: өлүрүкчүлөр ынаар дескеш, хоргадаар хоорай, Эфрем дагларында турар Сихем, Гезер, Кивцаим база Бет-Орон — шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ²³⁻²⁴ Данниң аймааның оларга берген хоорайлары: Элтеке, Гивветон, Айалон база Гат-Риммон — шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ²⁵ Манассияның аймааның чартыгының оларга берген хоорайлары: Таанах база Гат-Риммон — одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи хоорай.

²⁶ Кохаттың арткан салгалдарына ниитизи-биле он хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

²⁷ Левит уктуг Гирсоннуң төрөл бөлүүнгө Манассияның аймааның чартыгының берген хоорайлары: Васанда турар, өлүрүкчүлөрниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Голан база Беештера* — одар-белчиирлиг черлери-биле кады ийи хоорай.

²⁸⁻²⁹ Иссахарның аймааның оларга берген хоорайлары: Кишион, Даврат, Иармут база Эн-Ганним, шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁰⁻³¹ Асирниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Мишал, Авдон, Хелкат база Рехов, шуптузу одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³² Неффалимниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Галилеяда турар, өлүрүкчүлөрниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Кедес, Хамот-Дор база

* 21:27 Өске бурунгу сөзүглелде «Аштарот» деп бижээн.

Карфан — одар-белчиирлиг черлери-биле кады үш хоорай.

³³ Гирсоннуң төрөл бөлүүнге ниитизи-биле он үш хоорайны, оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген.

³⁴⁻³⁵ Арткан левиттер — Мераринин төрөл бөлүүнге Завулоннуң аймаанын бергени хоорайлар: Иокнеам, Карфа, Димна база Нагалал — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁶⁻³⁷ Рувимниң аймааның оларга бергени хоорайлар: Бецер, Иааца, Кедемот база Мефаат — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай.

³⁸⁻³⁹ Гадтың аймааның оларга бергени хоорайлар: Галаадта турар, өлүрүкчүлерниң ынаар дескеш, хоргадаар хоорайы Рамот, Манахаим, Эсевон база Иазер — одар-белчиирлиг черлери-биле кады дөрт хоорай. ⁴⁰ Үлүгден тырткаш, левиттерниң арткан төрөл бөлүүнге — Мерариниң салгалдарына шупту он ийи хоорайны берген.

⁴¹ Израильчилерниң ээлеп чурттаар девискээрлеринден левиттер ниитизи-биле дөртөн сес хоорайны оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

⁴² Хоорай бүрүзү-биле кады ону долган-дыр одар-белчиирлиг черлери алганнар.

⁴³ Ынчалдыр Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң ада-өгбезинге даңгыраглаанын ёзугаар ол бүгү черни бериптерге, олар ону эжелеп алгаш, ээлеп чурттай бергеннер. ⁴⁴ Дээрги-Чаяакчы израильчилерниң ада-өгбезинге даңгыраглааны дег, оларга амыр-тайбыңны бүгү талазындан магадылап берген. Кандыг-даа дайзын израильчилерге удур туржуп шыдаваан. Дээрги-Чаяакчы оларның холунга бүгү дайзыннардын хүлээдиپ берген чүве-дир. ⁴⁵ Дээрги-Чаяакчының израильчилерге чугаалаан эки сөстөриниң чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан — шуптузу бүткен.

Ийи бүдүн, бир чартык аймактың чанып чорупканы

22 ¹ Иисус ооң соонда Рувимниң, Гадтың аймактарын база Манассияның аймааның чартыгын кыйгырып алгаш, оларга мынча дээн: ² «Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисей силерге чүнү

дужааганыл, дөгөрезин күүседип, мээн айтып-чагаан сөстөримни шуптузун тооп дыңнадыңар. ³ Бо хүнге чедир үр үениң дургузунда силер ха-дунма чонну кагбайн, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның дужаалын жажытпайн күүсеттиңар. ⁴ Ам Дээрги-Чаяакчы Бурганынар силерниң акы-дунмаларыңарга Бодунуң азааны тайбың чурттаганы берген-дир. Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени ээлеп чурттаан чериңерге, Иордан хемниң ындыңче, чана берип болур-дур силер. ⁵ Чүгте Дээрги-Чаяакчының чалчазы Моисейниң силерге бергени хоойлу, айтышкыннарын утайн сагыңар: Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга ынак болуңар, Ооң бүгү оруктарын эдериңер, Ооң айтышкыннарын сагыңар. Ооң-биле кошгунчу бериңер, бүгү чүлдү-чүрээнерниң ханызындан бердинип, бүгү сагыш-сеткилинерден Анаа бараан болуңар».

⁶ Иисус оларны алгап-йөрээп кааш, чандырып чорудупкан. ⁷ (Манассияның аймааның бир чартыгына черни Моисей Васанга берген турган. А ооң өске чартыгына черни Иисус Иорданның барыгын талазынга ха-дунмазының аразынга берген.) Чанып чоруп турда, Иисус оларны алгап-йөрээп, ⁸ мынча дээн: «Аалдарыңарже аажок бай-шыдалдыг чанып чоруп тур силер. Силерниң мал-маганыңар-даа, алдын-мөңгүнүңер-даа, демир-чезинер-даа, идик-хевинер-даа хөйдүр. Дайзыныңардан тыпкан олчанарны ха-дунмаңар-биле үлежиң алыңар».

⁹ Ханаан черниң Силом хоорайынга турган израильчилерни артгырып кааш, Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыгын Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр оларны ээлеп чурттазын дээш айтып-чагааны галаад черже чорупканнар.

Иорданның эринге өргүл бедигээжи

¹⁰ Ханаан черде Иордан хемниң кыдында Гелилот деп черге чедип келгеш, Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның чартыгын Иорданның эринге өргүл салыр улуг бедигээш тудуп алган. ¹¹ Рувимниң, Гадтың аймактары база Манассияның аймааның

21:43 Э. д. 13:15; 15:18; 26:3; 28:13 21:44 Иис. 10:8; 23:10 21:45 3 Хаан. 8:56 22:2 Сан. 32:18-22; Ы. х. к. 3:20; Иис. 1:12-15 22:4 Иис. 11:23 22:5 Ы. х. к. 6:5, 17; 11:22 22:7 Иис. 17:5 22:8 Сан. 31:27; 1 Хаан. 30:24

чарты ханаан черде, Израильдин талазында Иорданның кыдыында Гелилотка өргүл салыр бедигээш тудуп алганынын дугайында медээ өске израильчилерге дыңналы бээрге, ¹² ону дыңнап кааш, бүгү израиль ниитилел Силомга чыгылып, ол аймактарга удур дайын-чаалыг үнеринге белеткени берген.

¹³ Израильчилер баштай Галаадче Рувимнин, Гадтын аймактарынче база Манассиянын аймаанын чартыынче Элеазарнын оглу Финеес бараалгакчыны чорудупканнар. ¹⁴ Оон-биле кады он аймактан он баштынны — аймак бүрүзүндөн бир-бир кижини, Израильдин төрөл бөлүктөрүн баштаар улусту эдертип каан. ¹⁵ Олар Галаадка чедип келгеш, Рувимнин, Гадтын аймактарынга база Манассиянын аймаанын чартыынга мынча дээннер: ¹⁶ «Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр бүгү ниитилел мынча деп чугаалады: „Израильдин Бурганынын мурнунга кандыг үүлгедиг кылып алганынар ол? Дээрги-Чаяакчыдан чүге ам ойталап турарынар ол? Бодунарга өргүл салыр бедигээш тудуп алганынар — Дээрги-Чаяакчыга удур үймээниңер ол-дур.*

¹⁷ Фегорга үүлгеткен кем-буруувус биске эвээш деп бе? Ол дээш Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр ниитилеливис айыыл-халапка онаашкан-дыр. Бо хүннерге-даа чедир ол бузулдустан арыгланмаан бис!

¹⁸ А ам силер Дээрги-Чаяакчыдан ойталап турар-дыр силер! Бөгүн силер Дээрги-Чаяакчыга удур үймеп турар-дыр силер, а даарта Ол бүгү израиль ниитилелге килеңней берзе канчаарыл? ¹⁹ Бир эвес чурттап турар чериңерни арыг эвес деп бодап турар болзунарза, Дээрги-Чаяакчынын майгыны турар черге чедип келгеш, бистин аравыстан черден ап алынар. Чүглө Дээрги-Чаяакчыга удур база биске удур тура халышпаңар. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстыындан аңгы өргүл салыр бедигээш бодунарга кылбаңар. ²⁰ Бурганга тураскааткан чүве оорлап, кемниг черек үүлгеткеш, Зерахтын үрө-салгалы Ахан чааскаан буруудажык бе? Кемниг үүлге-

диниң ужун ол чааскаан өлбөөн болдур ийин. Бурганнын килеңи шупту израиль ниитилелге дүшкөн болгай!»

²¹ Рувимнин, Гадтын аймактары база Манассиянын аймаанын чарты өске израиль аймактарнын баштыннарынга мынча деп харыылаан: ²² «Бурганнын Бурганы — Дээрги-Чаяакчы! Бурганнын Бурганы — Дээрги-Чаяакчы! Ол шупту чүвени билир, израильчилер база билип алзыннар! Бир эвес бис Бурганга удурланып азы Оон ойталап турар болзувуса, бөгүн биске хайыра көргүспөңөр*!

²³ Бир эвес бис Дээрги-Чаяакчыдан ойталаар дээш азы бүрүн өрттедир өргүлдү, далган-тараа өргүлдерин болгаш эп-найырал өргүлдерин салыр дээш, бо бедигээшти тудуп алган болзувуса, Дээрги-Чаяакчы Боду бисти шиидип кагзын!

²⁴⁻²⁵ Чок! Бис ону моон сонгааргы үеде силерниң салгалдарыңар бистин салгалдарывыска: „Израильдин Бурганы — Дээрги-Чаяакчыга хамаарылга чок улус силер. Рувимниң болгаш Гадтын аймактары, Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста Иорданны кызыгаар кылып каан-дыр. Дээрги-Чаяакчыга бичи-даа хамаарышпас-тыр силер!“ — дей бээринден сезингеш, кылган бис. Ынчап баар болза, силерниң салгалдарыңарнын буруузу-биле бистин салгалдарывыс Дээрги-Чаяакчыга сөгүрүп, Оон кортпайн баар болгай.

²⁶ Ынчангаш бис бо бедигээшти бүрүн өрттедир азы өске өргүлдер салыр дээш эвес, ²⁷ а бистин болгаш силерниң моон сонгааргы салгалдарывыстың аразына бистин бүрүн өрттедир-даа, эп-найыралдың-даа, өске-даа өргүлдерин салып, Дээрги-Чаяакчыга бараан болур эргевисти бадыткаар херечилел болзун дээш, кылган бис. Ынчан силерниң салгалдарыңар бистин салгалдарывыска: „Дээрги-Чаяакчыга бичи-даа хамаарышпас-тыр силер!“ — деп шыдавастар ийик. ²⁸ Бир эвес моон сонгаар биске азы бистин салгалдарывыска ындыг сөстөр чугаалай бээр болза, бис мындыг харыны берип болур бис: „Бистин өгбелеривистин

* 22:16 Ы. х. к. 12 эгедө израильчилер Дээрги-Чаяакчыга чүглө Оон Бодунга шилип аары чаңгыс черге мөгейип болур дугайында айткан. Бурганга өргүл салыр бедигээш ол үеде Силом хоорайга бар турган. Ынчангаш ийги өргүл бедигээжин тудуп үндүрерин мында Бурганга удур өндүр улуг баыт кылдыр көрүп турар. * 22:22 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол биске хайыра көргүспөңөр!» деп бижээн.

22:13 Сан. 25:7-13 22:16 Ы. х. к. 13:12-15 22:17 Сан. 25:1-5 22:20 Иис. 7:1, 5 22:22 Ы. х. к. 10:17 || 3 Хаан. 8:39

тудуп кааны, Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшке дөмөй бо бедигээшти көрүп тур силер бе? Ол дээрге бүрүн өрттедир азы өске өргүл салыр бедигээш эвес-тир. Бистин болгаш силернин аравыста херечилел ол-дур». ²⁹ Дээрги-Чаяакчы Бурганыыстын өргээзинин мурнунда турар өргүл бедигээжинге немештир база бир бүрүн өрттедир-даа, далган-таараа-даа, азы өске-даа өргүл салыр бедигээш тудуп, Дээрги-Чаяакчыга удур үймеп, Оон ойталаар бодал бөгүн бисте чок!»

³⁰ Финеес бараалгакчы болгаш оон-биле кады чораан ниитилелдин баштыгчынары (Израильдин төрөл бөлүктөрүн баштаар улус) Рувимнин, Гадтын база Манассиянын аймактарынын төлээлеринин чугаазын дыңнааш, олар-биле чөпшээрешкеннер.

³¹ Ынчан Элеазарнын оглу Финеес бараалгакчы Рувимнин, Гадтын база Манассиянын аймактарына: «Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста дээрзин бөгүн көрүп тур бис. Дээрги-Чаяакчынын мурнунга силер кемниг үүлгедиг кылбаандыр силер, харын-даа израиль чонну Дээрги-Чаяакчынын киленинден адырып каан-дыр силер» — дээн.

³² Рувимнин болгаш Гадтын аймактары-биле байырлашкаш, Элеазарнын оглу Финеес бараалгакчы база баштыгчынар Галаадтан Ханаанда израильчилерге эеп чанып келгеш, чүү болганын чугаалап бергеннер. ³³ Ол медээге израильчилер таарзынып, Бурганны алгап-йөрөөп турганнар. Рувимнин болгаш Гадтын аймактарынын чурттап турар черин чылча шавары-биле дайын-чаалыг баарынын дугайында оон ыңай чугаалашпайн барганнар.

³⁴ Рувимнин болгаш Гадтын аймактары өргүл салыр бедигээшти «Херечилел» деп адап кааш: «Бо дээрге бистин аравыска Дээрги-Чаяакчы — Бурган дээрзинин херечилели-дир» — дээннер.

Иисустун чонну хей-аът кииргени

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну бүгү-ле дайзыннардан камталап, тайбын чуртталганы магадылап келге-

нинден бээр хей үе эрткен. Назылап кырып калган Иисус ² бүгү израильчилерни — баштыгчыларны, удуртукчуларны, шийтеккечилерни, даргаларны кыйтырып алгаш, оларга мынча дээн: «Мен-даа назылап кырып бердим. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганынар силер дээш бо шупту чоннарга чүнү кылганын болунар көрдүр. Силернин таланарга Ол Боду дайылдажып турган болтай! ⁴ Көрүңер даан, мен силерге Иордан хемден барыын чүкте Улуг далайга чедир чылча шапканым бүгү чоннарнын база ам-даа ында артып калган чоннарнын черлерин аймак айы-биле үлөп бердим. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганынар Боду оларны силернин мурнунардан үндүр ойладыпкаш, оларнын черлерин силерге ээлеп чурттаар кылдыр бериптер. Дээрги-Чаяакчы Бурганынар ыңча деп азаан болтай.

⁶ Силер Моисейнин хоойлу номунда бижип каан дүрүмнерни, бичи-даа хажытпайн, шыңгыы сагып, он-даа, солагай-даа талаже чайгылбайн, бүрүн күүседир ужурулгү силер. ⁷ Бо чуртта артып калган чоннар-биле каттышпаңар. Оларнын бурганнарынын адын адап кыйгырбаңар, ол бурганнарнын ады-биле даңгырак бербөңер. Ол бурганнарга мөгейип, бараан болбаңар. ⁸ Бо хүннерге чедир Дээрги-Чаяакчы Бурганынар-биле кошгунчуп келгениңер дег, Аңаа моон-даа сонгаар шыңчы болуңар.

⁹ Дээрги-Чаяакчы улуг болгаш күштүг чоннарны силернин мурнунардан ойладыпкан болтай. Амга чедир силерге удур кым-даа туржуп шыдавады. ¹⁰ Силернин кижиги бүрүзү мун кижини ойладып турар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганынар азаанын ёзуугар Боду силернин таланарда дайылдажып турар-дыр. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга ынак болуңар, ынчан амы-тынныг артар силер*.

¹²⁻¹³ Мону билип алыңар: бир эвес силер Бургандан ойталап, араңарда артып калган өске чоннар-биле холбайгып, төрөл харылзаалар туңдур болзуңарза, ынчан Дээрги-Чаяакчы Бурганынар ол чоннарны силернин мурнунардан үндүр ойлатпас

* 23:11 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга сеткилинер ханызындан ынак боорун кызыңар».

22:31 Лев. 26:11-12 22:34 Э. д. 31:48 23:1 Ы. х. к. 12:10

23:5 Сан. 33:53 23:6 Ы. х. к. 5:32; 28:14 23:7 Хост. 23:13 23:8 Ы. х. к. 10:10 23:9 Иис. 10:8; 21:44

23:10 Лев. 26:8; Ы. х. к. 32:30; Башт. 15:15 || Хост. 14:14 23:12-13 Хост. 34:15-16; Ы. х. к. 7:3-4 ||

Башт. 2:21 || Хост. 23:33

апаар. Ол чоннар силерге дузак, четки, силерни согар кымчы база караанарже кадалыр тен болу бээр. Сөөлүндө барып Дээрги-Чаяакчының силерге бергени чаагай черден бодунар чиде бээр силер.

¹⁴ Ам мен кижги бүрүзүнүн баар сөөлгү оруунче чоруптар мен. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарны азаан эки чүүлдеринден күүсеттинмейн барган чүве чок дээрзин чүрээнерниң, сеткил-сагыжыңарның ханызындан шуптуңар эки билир силер. Олар шупту бүткен, чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан болгай.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар ол эки азаашкыннарын канчаар күүсеткенил, шак ынчалдыр Бодунун чугаалаан кыжанышкыннарын база күүседип, Бодунун силерге берген бо чаагай черинге силерни узуткап шыдаар. ¹⁶ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарныкы силер-биле чарганы чагыг-керээни үрөп, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болуп эгелээр болзунарза, ынчан Дээрги-Чаяакчының килени силерге дүжөр – силер үр-даа болбайн, Оон силерге берген чаагай черинден чиде бээр силер».

Бурган-биле керээзин чоннуң чаартканы

24 ¹ Иисус Израильдин бүгү аймактарын Сихемге чыып алгаш, оларның баштыңнарын, удуртукчуларын, шийткекчилерин база даргаларын кыйгырттып алган. Олар Бурганның мурнунга чедип кээрге, ² Иисус бүгү чонга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дараазында сөстөрүн дамчыдып, мынча дээн: «Шаг төөгүдөн бээр силерниң ада-өгбөнөр, оларнын иштинде Авраам биле Нахорнун адазы Фара, Евфрат хем ындыңга чурттап, өске бурганнарга бараан болуп чораан. ³ Силерниң өгбөнөр Авраамны хем ындындан ханаан черже эккелгеш, бо черни шуптузун эргиткен мен. Мен оон салгалдарын көвүдеткеш, аңаа Исаакты хайырлаан мен. ⁴ Исаакка Иаков биле Исавты хайырлаан мен. Исавка ээлээр кылдыр дагытп Сеирни берген мен. А Иаков оолдары-биле Египетче чоруй барган.

⁵ Моисей биле Ааронну ынаар чорудупкаш, Египетти Мээң чорутканым айыыл-халаптар-биле кезеткен мен. Оон силерни ол черден үндүрүп эккелген мен.

⁶ Силерниң өгбелеринерни Египеттен үндүрүп эккээримге, силер Кызыл далайга чедип келген силер. Ынчан египетчилер силерниң өгбелеринерни далайга чедир атттыг, дайынчы тергелерлиг сүргеннер. ⁷ Силерниң өгбелеринер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол израильчилер биле египетчилерниң аразынга дүмбей караңгы тургузупкан. Дээрги-Чаяакчы египетчилерге удур далай аксыптарга, олар аңаа дүлүпүп калганнар. Египетчилер-биле чүнү кылыпканымны силер боттарыңар караанар-биле көргөн силер. Оон соннда силер үр үениң дургунда ээн кургаг ховуга чурттаан силер.

⁸ Силерни Мен Иорданнын чөөн талазында амор чоннун чуртунче эккелген мен. Аморлар силер-биле дайылдажып эгелээрге, оларны Мен силерниң холуңарга берип каан мен. Мен оларны кыргып-хыдып кааптарымга, силер оларнын черлерин ээлээр кылдыр ап алган силер. ⁹ Ынчан Сепфоруң огу, моав хаан Балак израильчилерге удур дайылдажып үнгөш, Беорнуң огу Валаамны силерни каргаттырары-биле кыйгырттып алган турган. ¹⁰ Ынчалза-даа Валаамны дыңнаар хөңнүм чок болган, ынчангаш ол силерни алга-йөрээп каан. Силерни оон холундан Мен адырып каан мен. ¹¹ Оон Иорданны кешкеш, Иерихонга чедип келген силер. Силер-биле иерихончулар, амор, ферез, хананей, хет, гергес, хиввей база иевус чоннар дайылдажып эгелээрге, Мен оларны силерниң холуңарга берипкен мен.

¹² Силерниң хылыштарыңар-даа эвес, чаларыңар-даа эвес, а Мээң чорутканым улуг арылар* ийи амор хаанны мурнуңардан үндүр ойладыпканы ол-дур. ¹³ Силерге Мен бодунар холуңар-биле болбаазыратпааныңар черни база тутпааныңар хоорайларың бердим. Ам силер ол хоорайларда чурттап, бодунар холуңар-биле тарып өстүрбээнинер виноградтын, оливанын кат-чимизин чип чурттап чор силер».

* 24:12 Азы: «Улуг коргуушкун» (Хост. 23:28; Ы. х. к. 7:20 көр).

23:14 3 Хаан. 2:2 || Иис. 21:45; 3 Хаан. 8:56 23:15 Лев. 26:14-39; Ы. х. к. 28:15-68

24:2 Э. д. 11:27-32 24:3 Э. д. 12:1-5 || Э. д. 21:2-3 24:4 Э. д. 25:24-26 || Э. д. 36:8 || Э. д. 46:5-7

24:5 Хост. 3:10; 4:14 || Хост. 7-12 || Хост. 12:51 24:6 Хост. 14:9 24:7 Хост. 14:20 || Хост. 14:28 || Сан. 14:33-34; Иис. 5:6 24:9 Сан. 22:5-6; Ы. х. к. 23:4 24:10 Сан. 24:10; Ы. х. к. 23:5

24:11 Иис. 3:17 || Иис. 6:1; 10:10; 11:8 24:12 Сан. 21:21-35; Ыд. ыр. 43:4 24:13 Ы. х. к. 6:10, 11

¹⁴ Оон Иисус мынча дээн: «Ынчанга-гаш Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чорунар, Аңаа арыг-шыныч сеткилиңер ханызындан бараан болунар. Ада-өгбөңерниң Евфрат хем ындынга болгаш Египетке чурттап турган үезинде бараан болуп чорааны бурганнарындан ойталаңар. Чүглө Дээрги-Чаяакчыга бараан болунар. ¹⁵ Бир эвес силер Дээрги-Чаяакчыга бараан болурунга таарзынмас болзунарза, кымга бараан болурунарны бөгүн шилип алыңар: Евфрат хем ындынга чурттап чорааш, ада-өгбөңерниң чүдүп чорааны бурганнарынга бе? Амгы үеде оларныч черинде чурттап тура-рыңар аморларныч бурганнарынга бе? А мен болгаш мээң өг-бүлөм Дээрги-Чаяакчыга бараан болур бис!»

¹⁶ Чон Иисуска: «Дээрги-Чаяакчыдан ойталааш, өске бурганнарга бараан болур деп чүве биске каян-даа болбас!»
¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс бисти-даа, өгбелеривисти-даа египет кулданышыкындан адырып каан. Бистиң мурунууска кайгамчыктыг чүүлдерни Ол кылып чораан. Ол бисти хары чоннарныч черлеринге бүгү эрткен орууушта карактап, оларныч шуптузундан камгалап-кадагалап чораан. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы аморларны — бо черге чурттап чораан чоннарны бистиң мурунустан үндүр ойладыпкан болгай. Ынчангаш бис Аңаа бараан болур бис, Ол бистиң Бурганывыс-тыр» — деп харыылаан.

¹⁹ Оон Иисус чонга: «Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп шыдавас силер. Ол — ыдыктыг Бурган-дыр! Ол — хуннээчел Бурган-дыр! Ол силерниң үймээнчи чоруунарны болгаш бачыттарынарны шыдажып эртпес. ²⁰ Бир эвес силер Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, хары бурганнарга бараан болур болзунарза, Ол силерге хайырлаан бүгү ачы-буянының соонда хора чедирип, силерни узуткап кааптар» — дээн.

²¹ «Чок, бис Дээрги-Чаяакчыга бараан болур бис» — деп, чон харыылаан.

²² «Дээрги-Чаяакчыга бараан болур деп шилилгенерниң херечилери боттарыңар болур силер» — деп, Иисус чугаа-

лаарга: «Ийе, херечилер бис» — деп, чон бадыйткаан.

²³ Ынчаарга силерде кандыг хары бурганнар барыл, олардан ойталааш, чүрээнерни Израильдиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже уландырыңар» — деп, Иисус чугаалаан.

²⁴ Чон Иисуска: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бараан болур бис, Ону тооп дыңнаар бис» — дээн.

²⁵ Иисус ол хун Сихемге чоннун адындан Бурган-биле керээ кылып алгаш, оларга дүрүм-хоойлу үндүрүп каан, ²⁶ Бурганның хоойлу номунга ол бүгүнү кирип бижип каан. Оон соонда ол улуг даш ап алгаш, ону Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг черинде дуб ыяш адаанга салып кааш, ²⁷ бүгү чонга: «Көрүңер, бо даш бистиң аравыска херечилел болур, чүге дээр-ге ол Дээрги-Чаяакчының бистиң-биле чугаазын дөгөрезин дыңнаан. Бир эвес силер Бурганынарны мегелээн болзунарза, ол силерге удур херечи болур» — дээн.

²⁸ Ынчан Иисус чонну ээлеп чурттаан черлеринче тарадып чандырыпкан.

Иисустуң мөчээни (Башт. 2:7-9)

²⁹ Оон соонда Нуннун оглу, Дээрги-Чаяакчының чалказы Иисус 110 харлыг тургаш, өлүп калган. ³⁰ Иисусту бодунун ээлэң черинге, Эфрем дагларында Гааш дагның соңгу талазында турар Тимнат-Серахка хөөржүдүп каан. ³¹ Израильчилер Иисус дириг чорда-даа, Иисустун соонда Дээрги-Чаяакчының Израиль дээш чүнү кылганын билир баштыңнарныч үезинде-даа Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп келгенер.

³² А Иосифтиң мөчү-сөөгүн израильчилер Египеттен Сихемге эккелгеш, Иаковтун Эмморнун салгалындан (Эмморнун бир оглун Сихем дээр турган) чүс кесита-биле* садып алганы, Иосифтиң үре-салгалының ээлээн чери апарган шөлүңге ажаап кааннар.

³³ Оон соонда Аароннун оглу Элеазар база өлүп калган. Ону Эфрем дагларында, оглу Финеестиң Гива деп хоорайыңга ажаап каан чүве-дир.

* 24:32 Кесита — эрте-бурунгу үеде акша-мөнгүнүн бир хемчээли. Бир кесита бир хой өртээ-биле деңнежип турган чадавас.

24:14 Ы. х. к. 10:12; 1 Хаан. 12:24 24:15 3 Хаан. 18:21 24:19 Лев. 19:2 || Хост. 20:5
 24:20 1 Хаан. 12:25 24:26 Ы. х. к. 31:24 || Э. д. 35:4; Башт. 9:6 24:27 Э. д. 31:44-45
 24:28 Башт. 2:6 24:30 Ис. 19:50; Башт. 2:9 24:32 Э. д. 33:19; 48:22; 50:25

Баштыңчылар үези

Кирилде

Баштыңчылар ному израиль аймактарның төөгүзүнүн эң нарын болгаш ужур-дүрүм чок үезинде — Ханаанны ежелеп алганының соонда чылдардан чонну бири хааннар башкарып эгелээнинге чедир — чуртталгазын көргүскен.

Номда төөгү Нуннун оглу Иисустун өлгениниң соонда израиль аймактар Ханаанның чоннарын ол черден чедир үндүр сывыртавайн барганындан эгелээн. Ооң орнунга израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга ол чоннарның бужар ёзу-чаңчылдарын болгаш чүдүлгезин өттүнүп эгелээннер (1:1—2:9).

Номнун кол кезии (2:10—16:31) израиль чоннун чуртталгазында катаптанып турар эргилдени көргүскен. Катаптанып турар болуушкуннар мындыг: чон бачыт кылып эгелээр; Бурган оларны өске чоннарга дарладып кезедир; израильчилер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп эгелээр; Дээрги-Чаяакчы бир азы элээн каш аймактарны камгалазын дээш, хостакчы баштыңчыны көдүрүп бээр. А ол баштыңчылар Бурганның шилип алган кижилери-даа турган болза, боттарының кошкак талалары болгаш утаан чок кылган чүүлдери-биле боттарын-даа, аймак-чонун-даа бачытче бо-ла кириштер турганнар.

Ном израильчилерниң аразынга ол үеде тергиидеп турган ёзу-чурум чок чорукту онзалап көргүскен ийи коргунчук болуушкун-биле төнер (17—18 база 19—21 эгелер). Кажан кижилер хамык чүвени чүгле болдунуң шынныг деп санаар аайы-биле кылып эгелээрге, израиль ниитилел кайы хире дүрген үрелип, буурап турары мында тода көстүп турар.

Израиль аймактарның чедишкиинер биле буураашкыннары

1 ¹ Иисустун өлгениниң соонда, израиль чон Дээрги-Чаяакчыдан: «Бистин кайымыс Ханаан чурттуглар-биле дайынче баштай чорурул?» — деп айтырган.

² «Иуданың аймаа баар — деп, Дээрги-Чаяакчы харыылаан. — Мен бо чуртту ооң холунга хүлээдип бээр мен».

³ Иуданың аймаа Симеоннун аймаа-биле хан төрөл болгаш: «Силер бистин үлүүвүске каттыжынарам, ынчангаш хананейлер-биле дайылдажылы, силерниң үлүүнерге бис база оон каттыжар бис» — деп аңаа саналдаан. Симеоннун аймаа оон-биле каттыжып алгаш чорупкан. ⁴ Ынчалдыр Иуданың аймаа дайынче чорупканда, Дээрги-Чаяакчы хананей биле фerez чоннарны оларның шериглеринге аштырап кылдыр берипкен, ынчан-

гаш олар Везек деп черге демгилернин 10 000 кижизин чок кылып каапканнар.

⁵ Везекке олар Адони-Везек деп хаан-биле уткужа бергеш, ооң-биле тулуш-каш, хананейлер биле фerezтерни чылча шапканнар. ⁶ Адони-Везек дезипкен, ынчалза-даа иудейлер ону сүрүп барып тудуп алгаш, ооң холдарынын болгаш буттарының улуг-салааларын одура кезип каапканнар. ⁷ Ынчан Адони-Везек: «Мен оон мурнунда өске чеден хаанның холдарының болгаш буттарының улуг-салааларын одура кезип каарымга, олар мээң чиген чемимниң тогланчыларын чыып чип чораан чүве; мээң канчаар кылып турганым ышкаш, ам Бурган мени база ынчаар кезетти» — дээн. Ону Иерусалимге эккелгеннер, аңаа-ла ол өлүп калган.

⁸ Иуданың аймаа Иерусалим хоорай-биле база дайылдашкан, ону эжелээш, хылыш-мези-биле оон чурттакчыларын

кыргып-хыдып каан соонда, хоорайны өрттедипкеннер. ⁹ Ооң соонда Иуданын аймаа дагларга, Негев ховузунга болгаш Шефела деп шат черге чурттап турган хананейлер-биле дайылдажып чорупкан. ¹⁰ Ынчалдыр Иуданын аймаа Хевронга чурттап турган хананейлерже чорупкан (Хевроннун ооң мурнунда ады Кириат-Арба турган), оон шериглери аңаа Шешай, Ахиман болгаш Талмайны чылча шаап кааннар. ¹¹ Оон үнгөш, иудейлер Давирниң чурттакчыларынче дайын-чаалыг чорупкан. (Давирниң оон мурнунда ады Кириат-Сефер турган.) ¹² Ынчан Халев: «Кым Кириат-Сеферни чылча шапкан, эжелеп аар болдур, аңаа бодумнун уруум Ахсаны кадай кылдыр бээр мен» — деп азаан. ¹³ Ол хоорайны Халевтиң дунмазы боор Кеназтың оглу Гофониил эжелеп алган. Ынчангаш Халев аңаа бодунун уруу Ахсаны кадай кылдыр берген.

¹⁴ Куда дүжүрер өйү чедип кээрге, Ахса: «Ачамдан өнчү кылдыр шөл дилеп аар болза эки» — деп Гофониилди сургап каан. Ахса ачазынга келгеш, элчигенинден дүжүп кээрге, Халев оон: «Чүнү хереглеп чор сен?» — деп айтырган.

¹⁵ «Меңээ ачы-буяндан хайырлап көрүнерем. Силер меңээ ээн курга Негевте черни бердиңер, ам меңээ суглардан база бериңерем» — деп, Ахса ачазындан дилээн. Ынчангаш Халев уруунга Үстүкү болгаш Адаккы суг баштарын берген.

¹⁶ (Моисейниң кен аймак-сөөктүг катынын ук-салгалы ынчан Иуданын аймаа-биле кады Пальмалар хоорайында* үнгөш, Арад хоорайның чанында чыдар Иуданын аймаанга хамааржыр Негев ховузунче чорупканнар. Аңаа келгеш, чон аразынга турумчуп чурттап бергеннер.)

¹⁷ Ооң соонда Иуда биле Симеон деп хан төрөл аймактар кады чорупкаш, Цефака чурттап турган хананейлерни чылча шаап, Цефакты бүрүнү-биле узуткап кааннар, ынчангаш ол хоорайның адын Хорма дээр апарган*. ¹⁸ Иуданын аймаа Газа, Аскалон болгаш Экрон хоо-

райларны чоок-кавы девискээрлери-биле база чаалап алган. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Иуданын аймаа-биле кады турган. Ол аймак дагылы девискээрни эжелеп алган, а чавызааш черниң чурттакчыларын ойлатпаан, чүге дээрге ол улустун дайынчы демир төрелери бар болган. ²⁰ Ынчан иудейлер Моисейниң сөзүнүн аайы-биле Халевке Хеврон хоорайны берипкеннер, а ол Хеврондан энак уктуг демги үш кижини үндүр сывыртапкан.

²¹ А Вениаминниң аймаа Иерусалимге чурттап турган иевус чонну үндүр сывыртапкан барган, ынчангаш иевустар вениаминчилер-биле Иерусалимде амдыгаа чедир чурттап чоруурлар.

²² Иосифтен укталган аймактар шакла ынчаар Вефилче чорупканнар. Дээрги-Чаяакчы олар-биле кады турган. ²³ Аңаа келгеш, олар Вефилди хайгаарап көрүп турганнар. (Ол хоорайның оон мурнунда ады Луз турган.) ²⁴ Хайгылчылар хоорайдан үнген бир кижини көрүп кааш, аңаа: «Сен биске хоорайже кирер аргадан айтып бер, ынчан бис сенээ энэрелдиг боор бис» — дигеннер. ²⁵ Ол кижини хоорайже кирер арганы айтып бээрге, олар хоорайның чурттакчыларын хылыш-мези-биле кыргып-хыдып кааннар, а амды кижини болгаш оон бүгүлө төрөл бөлүүн салып чорудупканнар. ²⁶ (Ол кижини хет чоннун черинче көжүп чорупкаш, аңаа хоорай туткаш, ону Луз деп адап каан. Оон ол ады амдыгаа чедир өскерилбээн.) ²⁷ Ынчалза-даа Манассиянын аймаа Бет-Сан, Таанах, Дор, Ивлеам, Мегиддон хоорайларның болгаш оларга чагырткан хоорай-суурларның чурттакчыларын үндүр сывыртапкан барган, ынчангаш хананейлер ол черге чурттап артып калганнар.

²⁸ Израиль чон күш киргеш, хананейлерни бодунун ажылын кылдыртып албатылары кылып алган, ынчалза-даа чурттан үндүр сывыртааан.

²⁹ Эфремниң аймаа Гезерде чурттап турар хананейлерни үндүр сывыртааан, ынчангаш хананейлер ол аймактын аразынга чурттап артып калганнар.

* 1:16 Пальмалар хоорайы — Иерихон (Ы. х. к. 34:3 көр). * 1:17 Хорма — «Бүрүнү-биле узуткаан» деп ат (Сан. 21:2-3 көр).

1:10 Ис. 14:15 || Сан. 13:23; Ис. 15:14 1:11 Ис. 10:38; 15:15 1:12 Сан. 13:31 || Ис. 15:13-19 1:16 Сан. 24:21 || Сан. 10:29-32 1:19 Ис. 17:16, 18 1:20 Сан. 14:24; Ис. 14:13 || Башт. 1:10; Сан. 13:34; Ы. х. к. 2:10 1:21 Ис. 15:63 1:23 Э. д. 28:19 1:24 Ис. 2:14 1:27 Ис. 17:11-13 1:29 Ис. 16:10; 3 Хаан. 9:16

³⁰ Завулоннун аймаа Китроннун болгаш Наглолдун чурттакчыларын үндүр сывыртаваан, ынчангаш хананейлер ол аймактын аразынга чурттап, оларнын ажылын кылыр албатылары бооп турганнар.

³¹ Асирниң аймаа Акконун болгаш Сидоннун чурттакчыларын, Ахлавтын, Ахзивтин, Хелваның, Афектин болгаш Реховтун чурттакчыларын үндүр сывыртаваан. ³² Ынчангаш Асирниң аймаа ол черниң хананей чурттакчыларынын аразынга чурттап турган, чүге дээрге демгилерни үндүр сывыртавайн барган.

³³ Неффалимниң аймаа Бет-Шемештин болгаш Бет-Анаттын чурттакчыларын үндүр сывыртаваан, ынчангаш ол черниң хананей чурттакчыларынын аразынга чурттап турган, а Бет-Шемештин болгаш Бет-Анаттын чурттакчылары неффалимчилерниң ажылын кылыр албатылары бооп турган.

³⁴ Данның аймаан амор чон дагларже кызып үндүрүпкөш, чавызаашче эрттирбей турган. ³⁵ Ынчангаш аморлар Херес дагнын кырынга, Айалонга база Шаалвимге чурттап артып калганнар, ынчалза-даа Иосифтен укталган аймактар оларны басып каан болгаш боттарынын ажылын кылдыртыр албатылары кылып алганнар. ³⁶ Амор чоннун девискээри Акравим артындан база Селадан мыай оон-даа ырадыр шөйлүп-чаттылган турган.

Бурганның төлээзиниң чонну чемелээни

2 ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчынын төлээзи Галгалдан Бохимче чедип келгеш, мынча дээн: «Мен силерни Египеттен хостап үндүрген мен база ада-өгбекерге азааным черже силерни эккелген мен. Ынчан Мен: „Силер-биле чарган чагыгкерээмни мөңгө шагда үревес мен — деп сөзүм бергеш, — ² а силер бо черниң чурттакчылары-биле керээ кылбана, оларнын өргүл бедигээштерин үрегдеп кааптынар“ — деп чагаан мен. Ынчалза-даа силер Мээң сөзүмнү дыннавайн бардынар. Чүнү үүлгедип алганыңар ол? ³ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен:

ол чоннарны силерниң чериңерден ойлатпас мен, ынчан олар силерниң мойнуңарда дузак апаар, оларнын бурганнары силерге четки апаар». ⁴ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи бүгү израиль чонга бо сестерни чугаалаарга, шутту израильчилер кыпсынчыг алгы-кышкы көдүрүп, ыглай берген. ⁵ Ынчангаш ол черниң адын Бохим* деп адаар апарган. Аңаа израильчилер Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылганнар.

Иисустун мөчээни (Иис. 24:28-31)

⁶ Иисус чонну тарадыпкан турган үде, израильчилер боттарынын хувааглыг черлерин ээлээр дээш тус-тузунда чорупкан. ⁷ Чон ынчан Иисустун назынын дургузунда база Иисустун соонда дириг чурттап чораан, Дээрги-Чаяакчынын Израильге кылганы бүгү-ле өндүр улуг ажил-херектерин көрүп келген баштыннарнын назынын дургузунда Дээрги-Чаяакчыга бараан бооп чурттап чораан. ⁸ Нуннун оглу, Дээрги-Чаяакчынын чалчазы Иисус 110 харлыг тургаш, өлүп калган. ⁹ Иисусту бодунун ээлээн черинге, Эфрем дагларында Гааш дагнын соңгу талазында турар Тимнат-Хереске хөөржүдүп каан.

Чоннун Дээрги-Чаяакчыдан ойталааны

¹⁰ Ол үениң бүгү улузу өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, оларнын орнунга Дээрги-Чаяакчыны болгаш Ооң израиль чонга кылганы ажил-херектерин билбес өске салгал келген. ¹¹ Израиль чон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип, Ваал бурганның дүрзүлеринге бараан бооп эгелээн. ¹² Олар боттарынын адаларын Египеттен хостап үндүрген Бургандан, адаларынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан хая көрүнгөш, израильчилерни долгандыр чурттап турар чоннарнын хары бурганнарынче көрнүп, оларга мөгөйип эгелээн, оозу-биле Дээрги-Чаяакчыны хорададып алганнар. ¹³ Дээрги-Чаяакчыдан хая көрүнгөш, Ваал база Астарта бурганнарнын дүрзүлеринге бараан бооп эгелээннер.

* 2:5 Бохим — «Ыглап турарлар» деп уткалыг ат.

1:31 Иис. 19:24-30 1:33 Иис. 19:32-39 1:34 Иис. 19:46 1:36 Сан. 34:4; Иис. 15:3
2:1 Э. д. 17:7 2:2 Ы. х. к. 7:2; 12:3 2:3 Хост. 23:33 2:9 Иис. 19:50 2:10 Иов 18:21; Иер. 9:3;
2 Фес. 1:8 2:11 Башт. 3:7; 4:1; 6:1; 10:6; 13:1 2:12 Ы. х. к. 31:16-17 2:13 1 Хаан. 7:4

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчынын израильчилерге килени кыптыккаш, оларны үптөкчилернин холунче кирип берипкен болгаш, дээрбечилер оларны үптөп дээрбедеп турган. Дээрги-Чаяакчы оларны долгандыр чурттап турган дайыннарнын холунче кирип берипкен болгаш, олар дайыннарга удур туржуп шыдавас апарганнар. ¹⁵ Олар кайнаардаа баарга, Дээрги-Чаяакчынын оларга чугаалааны болгаш даңгыраглааны ёзугаар, Ооң холу оларны кадыг-дошкуну биле кызып-кыйып турган.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы оларга баштынчыларны база шилип берип турган, а баштынчылар оларны үптөкчилернин холундан камгалап турган. ¹⁷ Ынчалзадаа чон баштынчыларын-даа дыннавайн, самырааш, хары бурганнарны эдерип, оларга мөгөйип турган. Ынчангаш олар Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарнын чагыртып чораан өгбелеринин оруундан соора барып, дүргени биле өскээр чоруп, өгбелеринин изин истевейн турганнар.

¹⁸ Чонга баштынчыны шилип берип тура, Дээрги-Чаяакчы Боду ол баштынчы биле кады болуп, ооң назынын дургузунда израильчилерни дайыннан камгалап турган. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларнын дарлакчыларга дарлаткаш, кыдыглакчыларга кыдыглаткаш, човууртаан уё-човуурун дыннааш, кээгеп турган. ¹⁹ Ынчалзадаа баштынчы чок апаарга-ла, израильчилер катап база адаларыннан дора болуп, хары бурганнарже чайгылып, оларга бараан болуп, мөгөйип эгелээр турганнар. Ынчалдыр олар боттарынын үүлгедиглеринден болгаш чөрүү-хедер оруундан ырайын турганнар. ²⁰ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчынын израильчилерге килени кыптыгып келгеш, мынча дээ: «Бо чон Мээн оларнын адалары биле чарганым чагыг-керээмни үрөп турары дээш база Мээн сөзүмнү дыннавайн турары дээш ²¹ Иисустун өлүр мурнунда арттырып кааны чоннарнын чаңгызын-даа израильчилернин мурнундан үндүр сывырттас мен. ²² Болар Дээрги-Чаяакчынын оруундан, адаларынын туттунуп чорааны дег, туттунар бе, ооң айыг-биле чоруур бе азы чок

бе деп хынап, ол чоннар-биле Израильди шенээрим ол». ²³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ол чоннарны дораан үндүр сывыртавайн барган база Иисустун холунга бербейн барган.

Ханаанга чурттап арткан чоннар

З ¹⁻² Ханаанга болган дайыннарны көрбээн чаа салгалдын израильчилерин шенээр дээш, оларнын дайын билбес салгалдары дайынга өөрөзүн дээш, Дээрги-Чаяакчынын арттырып каан чоннары бо-дур: ³ беш күрүнө-хоорайга чурттаан филистимнер; Ливан дагларынга – Ваал-Эрмон дагдан Ливо-Хаматка чедир чурттаан шупту ханайлыр, сидончулар база хиввейлыр. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчытыр израильчилернин адаларынга Бодунун берген айтышкыннарнын оларнын амгы салгалы чагыртып чоруур бе деп хынап шенээр дээш, ол чоннарны арттырып каан турган. ⁵ Ынчангаш израильчилер ханайлыр, хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарнын аразынга чурттап турган, ⁶ оларнын урууларын кадай кылдыр ап, боттарынын урууларын оларнын оолдарынга кадай кылдыр берип база оларнын бурганнарынга бараан болуп турган.

Гофониил

⁷ Израильчилер Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыны уткаш, Ваал болгаш Ашера бурганнарнын дүрзүлеринге бараан болуп турган. ⁸ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчынын Израильге килени кыптыгып, оларны Арам-Нахараимнин хааны Хусар-Сафемнин холунче кирип берипкен. Израильчилер Хусар-Сафемге чагыртып, аңаа сес чыл ишинде бараан бооп келгенер. ⁹ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелзөннер, а Дээрги-Чаяакчы оларга Халевтин дунмазы Кеназтын оглу Гофониилди камгалакчы кылдыр тургузуп бээрге, Гофониил оларны камгалап каан. ¹⁰ Гофониилди Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези бургзэн, ынчангаш ол израиль чонну баштап, дайынче үнүпкен. Дээрги-Чаяакчы Арам-Нахараимнин хааны

2:14 Лев. 26:37; Иис. 7:12 2:15 Лев. 26:14-46; Ы. х. к. 28:15-68 2:17 Хост. 34:15; Ы. х. к. 31:16

2:18 Хост. 2:23-25 2:21 Иис. 23:12-13 3:1-2 Иис. 13:2-6 3:6 Хост. 34:16 3:7 Башт. 2:11

3:9 4 Хаан. 13:5 || Башт. 1:13 3:10 Сан. 24:2; Башт. 6:34; 11:29; 13:25; 14:6; 14:19; 15:14

Хусар-Сафемни Гофониилдин холунче кирип бериптерге, ооң холу Хусар-Сафемни ажып тийлеп каан. ¹¹ Ооң соонда израиль чер дөргөн чыл иштинде тайбынчаан. Оон Кеназтың оглу Гофониил чок апарган.

Эхуд

¹² Израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип эгелээн, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларның оозу дээш моав хаан Эглонну оларга удур кылдыр күштелдирип каан. ¹³ Эглон бодунуң күжүнге немей аммон болгаш амалик шериглерни чыгташ, израильчилерни чылча шапкаш, Пальмалар хоорайын* эжелеп алган. ¹⁴ Израильчилер моав хаан Эглонга чагыртып, аңаа он сес чыл иштинде бараан бооп келген.

¹⁵ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн, а Дээрги-Чаяакчы оларга Вениаминнин аймаандан үнгөн Гераның оглу Эхудту камгалакчы кылдыр тургузуп берген. Ол кижини солагай турган. Израильчилер моав хаан Эглонга оларның үндүрүүн чедирер кылдыр Эхудту чорударга, ¹⁶ ол бодунга узуну бир кыры дурттут, аажок чидиг хылыш кылып алгаш, оозун оң талакы быктынга аскаш, хевиниң адаанга чажыра суп алган*. ¹⁷ Оон чоруткаш, моав хаан Эглонга үндүрүүн сунуп четкен. А Эглон кончут улуг семис кижини турган. ¹⁸⁻¹⁹ Эхуд үндүрүүн сунгаш, ооң-биле үндүрүт эккелген улузун Галгалда көжээ-даштарга* чедир үдээш, дедир келгеш, Эглонга: «Мээң силерге бүдүү чутаалаар чажыт чутаам бар, хаан» — дээн.

Хаан бодунун чанынга турган улуска: «Оожум!» — дээрге, олар үнгүлөй берген.

²⁰ Хаан бодунуң ангы сериин үстүкү өрээлинге олурган, Эхуд ынаар кире бергеш: «Силерге Бурганның медээзин дамчыдарым ол» — дээн. Эглон олудундан туруп кээрге, ²¹ Эхуд солагай холу-биле оң талакы быктындан хылыжын ушта тырткаш, ооң иштинче кирип шанчыпкан.

²² Хылыштын тудазы безин хаанның иштинче кире берген, ооң шиш бажы хаанның чаанче көзүлбес кылдыр кире берген; Эхуд хылышты оон иштинден дедир ужулбайн барган, хылыштын бажы хаанның ийи будунуң аразындан үнүп келген*. ²³ Эхуд ол өрээлдин эжиин иштинден дээктеп кааш, өске эжик-биле үне берген.

²⁴ Каян ол чоруптарга, Эглоннун чалчалары кээп көөрге, үстүкү өрээлдин эжиин дуглап каан боорга: «Хаан албаннаар дээш сериин өрээлче кире берген-дир» — дишкенер. ²⁵ Оон элээн үр, эпчоксуна бергичеге чедир манааннар, ынчалза-даа өрээлди кым-даа ажытпас боорга, дүлгүүр алгаш, ажыдыпкаш, көөрге, оларның хайыраатызы черде өлүг чыткан. ²⁶ Олар ынчап үе чидирип турар аразында, Эхуд демги-ле көжээ-даштар* чаны-биле эрткеш, Сеиратче чаштынып чоруй барган.

²⁷ Аңаа келгеш, Эхуд Эфрем дагларының кырынга мыйис эдиски этсипкен. Ынчангаш израильчилер ооң-биле кады даглардан куду бадыпканнар, а ол оларны баштап чораан. ²⁸ Ынчан Эхуд оларга: «Мени эдирип чоруп орунар: чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дайыннарыңар моавтарны силерниң холуңарже кирип берген-дир» — дээн. Олар ону эдирип чорупкаш, Иордан хемде Моавче эртер кежигни эжелеп алгаш, олап кымны-даа эрттирбейн турупканнар. ²⁹ Ол үеде израильчилер 10 000 хире шупту күштүг-шырак моавтарны кырып каапкан, кым-даа дезип шыдаваан. ³⁰ Шак ынчаар ол хүн Моав Израильдин мурнунга томаарып сүөргөн, а израиль чер оон соонда сезен чыл иштинде тайбынчаан.

Самегар

³¹ Эхудтун соонда Анаттың оглу Самегар баштыңчы турган; ол кижини 600 филистим кижини мал сүрер шиш баштыг ыяш-биле кыра шапкан. Ол база Израильди камгалаан.

* 3:13 Пальмалар хоорайы — Иерихон (Ы. х. к. 34:3 көр). * 3:16 Анаада хылышты солагай дөңмээнин кырынга астып алыр — ынчалдыр ону оң холу-биле туруп аары белең болур. Ынчаарга Эхуд солагай кижини болгаш, хылыжын оң талазынга чажырып алган. * 3:18-19, 26 Азы: «Галгалда даштар казып ап турган черинге». * 3:22 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Албаны төктү берген».

3:15 Башт. 20:16 3:27 Башт. 6:34; 1 Хаан. 13:3 3:28 Ис. 2:7; Башт. 7:24 3:31 Башт. 5:6 || 1 Хаан. 13:19

Девора биле Варак

4 ¹Эхуд чок апарган соонда, израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бужар-бак херектер үүлгедип эгелээн. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы оларны Асорнун хананей хааны Иавинниң холунче кирип берипкен, а Иавинниң шериг баштыны Харошет-Гоимге чурттап турган Сисара дээрзи турган. ³ Израильчилер ынчан Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилеп эгелээн. Чүге дээрге Иавин 900 дайынчы демир тергелиг турган, израильчилерни ол чээрби чыл иштинде каржызы-биле дарлап келген.

⁴ Ол үеде израиль чонну Лапидот-тун кадайы, өттүр билип меделгегер Девора дээр херээжен кижжи баштап турган. ⁵ Ол Эфрем дагларында Рама биле Вефил аразында Девораның Пальмазынын адаанга улус хүлээп саадап орган, а израильчилер аңаа шын шииткел дилеп кээп турганнар. ⁶ Девора Авиноамнын оглу, Неффалимниң Кедесче чурттап турар Варакты кый деп, келдиртип алгаш, аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы сенээ: „Неффалим болгаш Завулон аймактарындан 10 000 кижини алгаш, Фавор дагже чеде бер. ⁷ Мен сенээ ол черде Киссон хемге Иавинниң шериг баштыны Сисараны, оон дайынчы тергелерин болгаш аг-шерин эккеп бергеш, сээң холунче кирип бээр мен“ деп айткап тур».

⁸ Варак аңаа: «Бир эвес силер мээң-биле кады баар болзунарза, баар мен, барбас болзунарза, барбас мен» — деп харыылаан.

⁹ Девора аңаа: «Сээң-биле баарын баар мен, чүгле харын сээң ам чоруур оруунга алдар сээни эвес апаар — Дээрги-Чаяакчы Сисараны херээжен кижиниң холунче кирип бериптер» — дээн. Ынчангаш Девора Варак-биле кады Кедесче чорупкан. ¹⁰ Варак Завулон болгаш Неффалимниң аймактарын Кедесче кый деп, чыып алган, 10 000 кижжи ону эдерип чорупкан, а Девора база оон-биле кады чорупкан.

¹¹ Ол үеде кен аймак-сөөктүг Хевер деп кижжи Моисейниң катынын оглу Ховавтын адыры кеннерден хоорлуп чо-

рупкаш, Кедестин чанында Цааннимде арга кыдыынга бодунун майгынын тип алган турган.

¹² Ынчан Сисарага Авиноамнын оглу Варак Фавор даг кырынче үне берген деп дыннадып келген. ¹³ Сисара 900 дайынчы демир тергелерин дөгезин болгаш оон-биле кады турган шерин кый деп, чыып алгаш, Харошет-Гоимден Киссон хемге чедип келген. ¹⁴ Ынчан Девора Варакка: «Че, Дээрги-Чаяакчы Сисараны сээң холунче бөгүн кирип бээр, Ол Боду сени баштап чоруур» — дээн. Варак 10 000 кижизин баштап алгаш, Фавор дагдан бадып келген. ¹⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Сисараны, оон дайынчы тергелерин болгаш шериглерин Варактын хылыжындан аймап девидей бээр кылдыр кылыпкан, а Сисара дайынчы тергезинден дүже халааш, чадаг дезипкен. ¹⁶ Варак оон дайынчы тергелерин болгаш бүгү-ле шерин Харошет-Гоимге чедир сүрген. Сисараның бүгү-ле шерии хылыштан кырлып калган, кым-даа дигриг артпаан.

¹⁷ А Сисара кен Хеверниң кадайы Иаилдин майгынынче чадаг дезип чедип келген, чүге дээрге Асорнун хааны Иавин биле кен Хеверниң өг-бүлезиниң аразында тайбың турган. ¹⁸ Иаил Сисарага уткуй үнүп келгеш: «Киринер, дээргим, бээр, мээң майгынымче кирип келинер, кортпанаар» — дээн. Сисара оон майгынынче кире бээрге, Иаил ону хевис-биле чажыра шуглап каан. ¹⁹ Сисара аңаа: «Менээ бичии сугдан берем, суксап тур мен» — дээн. Иаил сүттүг көгээржиин ажиткаш, Сисарага ижиртип кааш, катап база хевис-биле шуглап каан. ²⁰ Сисара аңаа: «Майгынынчын эжиниң чанынга туруп ал, ынчангаш кандыг-бир кижжи келгеш, „Мында улус бар бе?“ деп айтырар болза, „Чок“ дээр сен» — дээн. ²¹ Ынчан Хеверниң кадайы Иаил майгынынчын өргени биле маска ап алгаш, Сисараның чанынга оожум чедип келгеш, өргени оон чулчургайынче кирип шаапкаш, бажын черге чыпшыр кадап каан. А ол шылаанындан удуп чыткан болгаш, ол-ла хевээр өлүп калган.

²² Ол үеде Варак Сисараны истеп сүрүп чедип келген. Иаил аңаа уткуй үнүп келгеш: «Бээр кириңер, мен силерге

4:1 Башт. 2:11 4:2 Ис. 11:10 || 1 Хаан. 12:9 4:6 Ис. 19:37 || Евр. 11:32 || Иер. 46:18
4:7 3 Хаан. 18:40 4:11 Сан. 10:29; 24:21; Башт. 1:16 || Ис. 19:33 4:15 Ис. 10:10

дилеп турар кижинерни көргүзөй» — дээн. Ол кире бергеш, көөргө, Сисара чулчургайынче өргөн киир кадап каан, өлүг чыткан. ²³ Шап ынчаар Бурган ол хүн хананей хаан Иавинни израильчилерниң мурнунга томаартып сөгүрткен. ²⁴ Израильчилерниң холу, хананей хаан Иавинни когун үзе узуткаваан шаанга чедир, хүнден хүнче улам күштелип турган.

Девораның ырызы

5 ¹ Ол хүн Девора Авиноамның оглу Варак-биле кады мынчаар ырлаан:

² «Израиль чон дайынга белеткенгеш, бодунун чүткүлүн көргүстү, ол дээш Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдынар!

³ Хааннар, дыннанар, чагырыкчылар, кулаанар ээктиринер: мен Дээрги-Чаяакчыга, Израильдин Бурганынга ырлап тур мен, Дээрги-Чаяакчыга хөгжүмнү ойнап тур мен.

⁴ Кажан Сен, Дээрги-Чаяакчы, Сеирден үнгеш, Эдом ховуларындан чоруп орунда, чер сириңейнип, дээрден чаъс кудуп, булуттар суун төп турду.

⁵ Дээрги-Чаяакчының мурнунга даглар сирлеңейнип эстип турду, Синай даг безин Израильдин Бурганынын мурнунга сириңейнип эрип турду.

⁶ Анаттын оглу Самегарның үзинде, Иаилдин хүннеринде чорук кылган улус долганыр оруктар-биле чоруп турган.

⁷ Ынчан Израильге күштүг улус* артпаан, мен, Девора — Израильдин иези, көстүп келгижемге чедир ындыг турган.

⁸ Чон чаа бурганнарны шилип алган турган,

ынчангаш эжик-хаалга чанынга дайын бооп турган. Израильдин 40 000 кижизинин чыдазы болгаш дозуг-камгаладары көстүр турган бе?

⁹ Израильдин шериг баштыннары болгаш чон аразында эки турачылар, мээң чүрээм силерже кыйгы салып тур;

Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдынар! ¹⁰ Ак элчигеннер мунуп алган чоруурлар,

хевистер кырында саадап олуларлар база оруктарда кылаштап чоруурлар, ырланар-ла!

¹¹ Ыраажылар* кудук, суглуг черлер аразынга Дээрги-Чаяакчыны Ооң тиилелгези дээш алдаржыдып ырлазыннар! Израильдин күштүглерин* тиилелгези дээш мактап ырлазын!

Ынчан Дээрги-Чаяакчының чону хоорай хаалгазының чанынга чедип келгеш:

¹² „Оттуп кел, Девора, оттуп кел! Оттуп келгеш, ырла-ла! Дүрген че, Варак! Туттурган дайзыннары бээр эккел, Авиноамның оглу!“ — дээн.

¹³ Ынчан даргаларның артканнары менээ чедип келген, Дээрги-Чаяакчының чону күштүглери-биле чедип келген.

¹⁴ Амалик черде турумчуй берген эфрем аймактыг улус чедип келген, оларның соонда Вениаминнин улузу өске төрөл аймактары-биле кады база махир төрөл бөлүктүн баштыңнары база Завулоннун дүжүметтери кээп турду.

* ^{5:2} Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Баштыңнар ылап-ла баштап эгелээн». * ^{5:7, 11} Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Суурларның чурттакчылары». * ^{5:11} Бо сөстүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Адыгчылар».

^{5:4} Ы. х. к. 33:2 || 2 Хаан. 22:8; Ыд. ыр. 17:8; 67:9; 76:18; 96:4 ^{5:5} Хост. 19:18 ^{5:6} Башт. 3:31 || Башт. 4:17 ^{5:8} Ы. х. к. 32:16 || 1 Хаан. 13:19, 22 ^{5:12} Ыд. ыр. 56:9 ^{5:14} Сан. 32:39

15 Иссахарның беглери база
Девора-биле кады турду,
Иссахарның аймаа Варақты эдерип,
шынааже халдап батты.

А Рувимниң аймаанда боттарының
аразында

улуг чөрүлдээ турду.

16 Чүге хой кажааларының аразында
кодан хойнун алгызын дыңнап олур
силер?

Рувимниң аймаанда боттарының
аразында

чөрүлдээ улуг.

17 Галаадчылар Иордан ындынга
ол-ла хевээр артып калган,
ол ышкаш Дан база

бодунун корабльдары-биле
ол-ла хевээр артып калган.

Асир база далай эринде
корабльдар доктаап турар
черлериниң чанынга
ол-ла хевээр артып калган.

18 А Завулон – бодунуң амы-тынын
камнап орбаан чон-дур,
ол ышкаш даг шынаалары чурттуг
Неффалим база.

19 Хааннар келгеш, тулуштулар,
хананей хааннар
Мегиддоннуң хеминиң чанында
Таанахка тулуштулар,
ынчалза-даа бичии-даа мөңгүн
албайн бардылар.

20 Дээрде сылдыстар безин
боттарының дээрде оруктарындан
Сисарага удур тулуштулар.

21 Киссон хем оларны
ол-ла дораан чууй шаап бадырып
турду,
бурун шагдан аккан Киссон хем.

Күчү-күштүг бурунгаарлап,
чүткү-ле, сеткилим!

22 Ынчан чүгүрүк аъттар халдып орда,
оларның дуюглары дадырадыр
дагжап турган.

23 „Мероз хоорайны карганар! – деп,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи
чугаалаан. –

Дээрги-Чаяакчыга дуза кадып
келбээни дээш
ооң чурттакчыларын карганар,
Дээрги-Чаяакчыга

болгаш чоннун күштүглеринге
дузалашпааны дээш карганар“.

24 А кен Хеверниң кадайы Иаил
херэежен улус аразынга йөрээттирер
болзун,

майгынарда чурттап чоруур
херэеженнер аразынга йөрээттирер
болзун!

25 Сисара сүт дилээрге,
Иаил анаа сүт кудуп берген,
даргалар аянга сүтгүн үстүн кудуп
берген.

26 Оон ол солагай холун өргөчө сунгаш,
оң холун ажилчыннарның
масказынче сунгаш,
Сисараның бажын чара шаапкан,
чулчургайын өттүр кадааш,
чуура шаапкан.

27 Сисара ооң буттарынга чедир
доңгайып кээп дүшкеш,
анаа чыткан,
каая доңгая дүжүп чытканыл,
ол-ла черинге чыда өлүп калган.

28 А Сисараның иези соңгадан бакылап,
көзөнек өттүр:

„Оглумнун аъттыг шерии
чүге дүрген келбейн турар чүвөл,
оон дайынчы тергелери
чүге дагжавайн турар чүвөл?“ –
деп кускуннап турган.

29 Ооң угаанныг агайлары
болгаш ол боду база
бодунуң сөстөрине:

30 „Билдингир-ле,
олар тыпкан олчазын дайынчы
бүрүзүнге
бир-бир азы ийи-ийи кыс кылдыр
үлежип турлар боор;
а олчалап алганы чүзүн-баазын
өңнүг хеп-сын
Сисараны болур,
утулзалап даараан хеп-сын,
олча-тывыш кылдыр уштуп алганы
хеп-сын
Сисараның эгиннеринде болур“ –
деп харыылап турган.

5:17 Ис. 13:24-28

5:18 Башт. 4:10

5:19 Ис. 17:11

5:21 Башт. 4:7

5:24 Башт. 4:17

5:25 Башт. 4:19

5:26 Башт. 4:21

³¹ Шак ынчалдыр
Сээң дайзыннарын дегерези
кырлып турзун, Дээрги-Чаяакчы!
А Сеңээ ынак улус
бүгү-ле күчү-күжү-биле
үнүп кел чыдар хүн дег болзун!»

Израиль чер оон соонда дөртөн чыл
иштинде тайбынчаан.

Мадиаан дарлаа

6 ¹ Израильчилер катап база-ла Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак
херектер үүлгедип эгелээн, ынчанга
Дээрги-Чаяакчы оларны мадиан чон-
нун холунче чеди чыл иштинде кирип
берипкен. ² Мадиаанарның израиль чон-
ну чагырган холу аар-берге турган бол-
гаш, израильчилер мадианнардан чаш-
тынар черлер — дагларның чарык черлер-
инге, куйларга камгаланыр быжыглалдар
кылып ап турган. ³ Израиль чон тараа-
зын тарып каарга-ла, мадианнар, амалик-
тер болгаш чөөн чүктүн өске-даа аймак-
тары келгеш, оларның черинче халдаар
турган. ⁴ Дайзыннар израиль черге май-
гыннарын тип алгаш, улус-чоннун тараа-
быдазын мырыңай Газаның чоок-ка-
вызынга чедир хоозурадып кааптар база
Израильге азыраныпкы дег хой-даа, ша-
ры-даа, элчиген-даа арттырбас турган.
⁵ Олар мал-маганы-биле, майгыннары-
биле кээр боорда, оларның боттары бол-
гаш тевелери сан-түн чок турганындан,
шартылаа дег хөй санныг кээр турган-
нар, ынчанга израиль черни хоозура-
дыр таптай базып турганнар. ⁶ Израиль
чон мадианнарның ындыг халдаашкын-
нарындан аргажок ядарап түрөй бергеш,
Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза ди-
леп эгелээн.

⁷ Кжан израильчилер Дээрги-Ча-
яакчыны кыйгырып, мадианнардан
камгалал дилей бээрге, ⁸ Дээрги-Чаяак-
чы оларга Бодунун медээчи кижизин
чорудуп берген. Медээчи Израильдин
Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаа-
лаан чүвезин дамчыткан: «Мен силерни
Египеттен үндүрүп, кулданмышкындан
хостаан мен; ⁹ силерни египетчилернин
болгаш бүгү өске дарлакчыларның холда-
рындан адыргаш, оларны силерниң мур-

нуардан ойдадып чорудупкаш, олар-
ның черин силерге берген мен. ¹⁰ Силерге:
„Мен, Дээрги-Чаяакчы, силерниң Бур-
ганынар-дыр мен; оларның черинде
чурттап турарыңар амор чоннун бурган-
нарынга чүдүвөөр“ — дээн мен, ынчал-
за-даа силер Мээң сөзүмнү дыннавайн
бардыңар».

Бурганның Гедеонга даалга бергени

¹¹ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының тө-
лээзи келгеш, Офрада турар дубтун ча-
нынга олуруп алган, а ол дуб Авиезернин
салгалы Иоастың ыяжи турган; Иоастың
оглу Гедеон ынчан мадианнардан чаш-
тына бергеш, виноград сы бизар онгар-
га кызыл-тас соктап орган. ¹² Дээрги-Ча-
яакчының төлээзи Гедеоннун мурнунга
көстүп келгеш: «О, күштүг-шыырак ки-
жи! Дээрги-Чаяакчы сээң-биле!» — диген.

¹³ «О, мээң дээргим! — деп, Гедеон
аңаа харыылаан. — Бир эвес Дээрги-Ча-
яакчы шынап-ла бис-биле болза, чүге
биске бо бүгү бергедээшкиннер болуп
турарың? Бистин адаларывыстын биске
чугаалап турганы Бурганның кайгам-
чык ажыл-херектери кайыл? Олар бис-
ке „Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен
үндүрүп хостап каан“ деп чугаалап тур-
ган болгай. А ам Дээрги-Чаяакчы бисти
каапкаш, мадианнарның холунче ки-
рип берипкен-дир!»

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы олче көргөш: «Сен
ам баргаш, бүгү күчү-күжүн-биле из-
раиль чонну мадианнарның холундан
адырып ка! Сени айбылап чорудуп тур
мен» — дээн.

¹⁵ Гедеон Аңаа: «О, дээргим! Кан-
чап мен израиль чонну камгалап шы-
даар мен? Мээң төрөл бөлүүм Манассия-
ның аймааның аразында эң чөгөнжин-ле
болгай, а мен бодум өг-бүлөмнүн эң би-
чиизи-ле болгай мен» — деп харыылаан.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мен сээң-
биле болур мен, ынчанга сен мадиан-
нарны, чангыс кижини дег, чылча шаап
каар сен!» — дээн.

¹⁷ Гедеон Оон: «Бир эвес Сен менче ээ
көрүп турар болзунза, ылап-ла Сен мээң-
биле чугаалажып турарыңның бадыткал
демдээн көргүзүп көрөм. ¹⁸ Мен бээр эг-
лип келбээн шаамга чедир база Сеңээ

5:31 Ыд. ыр. 36:6 6:1 Башт. 2:11 || Э. д. 25:1; Сан. 25:17-18 6:4 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:31-33
6:9 1 Хаан. 10:18 6:11 Ис. 17:2 6:13 Ы. х. к. 31:17 6:15 1 Хаан. 9:21; 18:18 6:16 Хост. 3:12;
Ис. 1:5 6:17 4 Хаан. 20:8; Ыд. ыр. 85:17 6:18 Э. д. 18:3-8

өргүлүмнү эккеп сөннөвзөн шаамга чедир моон чорбайн көр» — деп дилзэн.

Ол Гедееонга: «Мен маңаа сени маңап олурар мен» — дзэн.

¹⁹ Гедееон оон чорупкаш, бир анай эьдин хайындыргаш, бир эфа далган хаарып алган. Ол эьдин тавакка салгаш, мүнүн дой савага куткаш, дуб ыяштың чанынга орган аалчызынга эккеп берген.

²⁰ Бурганның төлээзи: «Эьдин биле хаарган далганынны бо даш кырынга салгаш, мүнүннү оон кырынче кудувут» — деп айткан. Гедееон ол-ла хевээр күүсеткен. ²¹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи холунда даянгыжының ужу биле эьтке болгаш далганга дзептерге, даштан от хып үнүп келгеш, эьт биле далганны чипкен! Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол дораан көзүлбейн барган.

²² Ынчан Гедееон оон мурнунга шынап-ла Дээрги-Чаяакчының төлээзи турган-дыр деп билип каан. «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! — деп, ол човууртай берген. — Ат-ла болдум, чүге дээрге Сзэн төлзэн-биле удур-дедир көржүп, ужураштым».

²³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Кортпа, шупту чүве амыр-чаагай болур! Сен дириг артар сен!» — дзэн.

²⁴ Гедееон ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжи кылгаш, ону «Яхве-Шалом»* деп адап каан. (Ол өргүл бедигээжи авиесер төрөл бөлүктүн черинде Офрада бо хунге чедир туар.)

²⁵ Ол дүне Дээрги-Чаяакчы Гедееонга мынча дзэн: «Ачанңың коданындан семиртир азырап каан чеди харлыг бугажыкты ап ал*. Ачанңын Ваал бурганга өргүл кылыр бедигээжин үрөп каавыт база оон чанында турар Ашера бурганга тураскааткан адагашты одура шаап каавыт. ²⁶ Оон бо хая-даштың кырынга Бурганың Дээрги-Чаяакчыга өргүл бедигээжинден чурум эьзугаар кылгаш, семис бугажыкты аңаа бүрүн өрттедип өргүүр сен, а одура шаапканың Ашера адагашы от салыр ыяжың болур».

²⁷ Гедееон бодунуң чалчаларының аразындан он киж и шилип алгаш, Дээрги-Чаяакчының аңаа айытканы

эьзугаар кылган. Ынчалза-даа ол бодунуң ада төрөлдериңден болгаш хоорайның өске-даа чурттакчыларындан корткаш, бо бүгүнү хундус эвес, дүне кылган.

²⁸ Эртенинде хоорайның чурттакчылары туруп келгеш, көөрге, Ваалга өргүл бедигээжин үрөп каапкан база оон чанынга турган адагашты одура шаап каапкан, а чаа тургускан өргүл бедигээжинде семис бугажыкты өргүл кылдыр өрттедип каан болган. ²⁹ Ынчан олар аразында: «Ону кым үүлгеткенил?» — дижип турганнар. Ынчаар айтырып, сураглап тургаш, ону Иоастың оглу Гедееон кылган деп билип алганнар. ³⁰ Хоорайның чурттакчылары Иоаска: «Оглунну бээр үндүр, ол Ваалдың өргүл бедигээжин үрээни болгаш оон чанынга турган адагашты одура шапканы дзэш өлүр ужурул!» — дзэннер.

³¹ Иоас аңаа удур чедип келгеннерге шуптузунга мынча деп харыылаан: «Ваал дзэш силер туржур, силер ону камгалаар силер бе? Ол дзэш турушкан киж и даарта эртенге чедир өлүртүп каар! Бир эвес Ваал Бурган болза, оон өргүл бедигээжин үрөп каапканы дзэш, боду дзэш боду турушсун». ³² Ол хунден эгелзэш, улус: «Өргүл бедигээжин үрээни дзэш, Ваал оон-биле боду турушсун» — дишкеш, Гедееонну Иероваал дээр апарган*.

Гедееоннуң дайынга белеткели

³³ Ол үеде мадианнар, амаликтер база өске чөөн аймактар шупту чыгылып алгаш келгеш, Иордан хемни кешкеш, Израел шынаазынга турлагланып алганнар.

³⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Гедееонну бүргөп алган. Гедееон мыйыс эдискизин этсиптерге, авиесер төрөл бөлүк оон соондан чорупкан. ³⁵ Манасияның бүгү аймаанче айбычыларны ыдыштарга, ол аймак база ону эдерипкен. Асирниң, Завулоннун, Неффалинниң аймактарынче айбычыларны чорудуптарга, олар база дайынга киржир болуп чедип келгеннер.

³⁶ Ынчан Гедееон Бурганга мынча дзэн: «Бир эвес Сен аазаның эьзугаар шынап-ла мзэн холум-биле израиль чонну камгалаар деп турар болзунза, ону

* 6:24 Яхве-Шалом — «Амыр-чаагай чоруктуң Дээрги-Чаяакчызы» дзэн уткалыг. * 6:25 Азы: «Ачанңың коданындан бугажыкты база чеди харлыг өске бугажыкты». * 6:32 Еврей дылда «Иероваал» деп ат «Ваал турушсун» деп сөстөргө дөмейлешкек.

6:20 Башт. 13:19 6:21 Лев. 9:24; 3 Хаан. 18:38 6:22 Э. д. 32:30 6:33 Ис. 17:16; Ос. 1:5

6:34 Сан. 24:2; Башт. 3:10 || Башт. 3:27; 1 Хаан. 13:3

бадыткап көрөм: ³⁷ мен бо шаңга хой дүгүн чадып каайн. Бир эвес шалын чүглө дүк кырынга дүжүпкөн, а долгандыр чер кургаг чыдар болза, ынчан Сен аазааның өзугаар Израильди мээң холум-биле камгалап каар сен деп шынзыгар мен». ³⁸ Ол хевээр болган: Гедеон эртенинде туруп келгеш, дүктү сыза туткаш, бир аяк шалын суун сызып алган.

³⁹ Ынчан Гедеон Бурганга мынча дээн: «Ам бир чүве чугаалаар болзумза, ам бир катап дүк-биле шенелде кылыр болзумза, менче килеңневейн көр. Ам дүк кургаг, а долгандыр бүгү чер шалынның чытсын». ⁴⁰ Бурган ол дүне ол-ла хевээр кылган: чүглө дүк кыры кургаг, а бүгү чер шалынның чыткан.

**Гедеоннуң дайзыннары
чыла шапканы**

7 ¹ Иероваал азы Гедеон база ооң-биле кады турган бүгү шериг эртен эрте туруп келгеш, Харод дээр суг бажынын чанынга турлагланып алган; мадиан турлап олардан сонгу чүкте Морэ деп тей чанында шынаага турган. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Сээң эдерткен шерииң эмин эрттир хөйдүр, оларның холунче мадианнарны кирип бербес мен, оон башка израильчилер Мээң мурнумга чоргаарап, бодувусту бодувус камгалап алдывыс деп барып болур. ³ Ынчанга шерииңе „Кым коргуп, сириңейнип турарыл, ол кижиги Га-лаад дагдан чоруп, дедир чана берзин“ деп чарла». ^{22 000} кижиги дедир чана берген, а ^{10 000} кижиги артып калган.

⁴ Оон Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Кижиги саны ам-даа хөйдүр; оларны суг чанынга эккел, аңаа Мен сенээ дайынчыларны шилип бээр мен. „Сээң-биле кады чорзун“ дээр улузум сээң-биле чорзун, а „Сээң-биле чорбас ужурлуг“ дээн улузум чорбазын». ⁵ Гедеон улузун суг чанынга эккээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Сугну ыт ышкаш чылгап ижерлерни аңгы чыскаап ал, а дискек кырынга олуруп, донгайып алгаш ижерлерни бир аңгы чыскаап ал» — дээн. ⁶ Сугну адыжынга узуп алгаш, ыт ышкаш чылгап ижер улустун саны ³⁰⁰ кижиги болган, а өске арткан улус дискек кырынга олуруп, донгайып алгаш, ижер болган. ⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Геде-

онга мынча дээн: «Сугну чылгап ижип турган ³⁰⁰ кижинин күжү-биле мадианнарны сээң холунче кирип, чонну камгалап каар мен, а өске арткан улус тарап чанзын». ⁸ Чанып чорупкан улустан аш-чем курлавырын болгаш мыйыс эдискилерни ап алгаш, Гедеон шупту израильчилерни майгыннарынче салып чорудупкан, а чанынга ³⁰⁰ кижини артырып алган.

Мадиан турлаг ооң дөвүн адаанда шынаага турган. ⁹ Ол дүне Дээрги-Чаяакчы Гедеонга мынча дээн: «Тургаш, адаанда турлагже бадып халда, ону сээң холунче кирип берип тур мен. ¹⁰ А бир эвес халдаарындан коргар болзумза, чалчаң Фура-биле кады баткаш кел, ¹¹ аңаа дайзынның чүнү чугаалажып турарын дыңнап аар сен, оон дидимненип, холдарың быжый бээр, ынчан ол турлагже халдаар сен».

Гедеон чалчазы Фура-биле кады баткаш, турлагда шериглерниң мырыңай чанынга чеде берген. ¹² Мадианнар, амаликтер база өске чөөн аймактар шынаа сыңмас шартылаалар дег хөй чыглы берген турган, а оларның төвелери далай эринде элезин дег санап четпес болган. ¹³ Гедеон чоокшулап чеде бергеш, дыңнаарга, оларның бирээзи өскезинге дүжүн мынча деп чугаалап турган: «Дүжүмде борбак арбай далганы мадиан турлаг иштинче чулгуп киргеш, майгынга үзөрге, майгын барып дүшкөш, үрелип кагды». ¹⁴ Өскези демгизинге мынча деп харыылаан: «Ол дээрге өске чүү-даа эвес, а израильчи Иоастың оглу Гедеоннуң хылыжы-дыр; Бурган мадианнарны болгаш бүгү турлагны ооң холунче кирип берип турары ол-дур».

¹⁵ Гедеон дүштү болгаш оон тайылбырын дыңнап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга чалбарып тейлээн. Оон ол израиль турлагже ээп чедип келгеш: «Турунар! Дээрги-Чаяакчы мадиан турлагны силерниң холунарже кирип берип тур!» — деп кыйгырган. ¹⁶ Гедеон ³⁰⁰ кижини үш бөлүккө үскөш, дайынчы бүрүзүңге мыйыс эдиски болгаш донга тутсуп берген, а доңгалар иштинге оттуг кезектер кыпсып берген. ¹⁷ «Менче көрүп тургаш, мен ышкаш кылынар! — деп, Гедеон дайынчыларга дужааган. — Мен оларның турлааның кыдыныга чеде бергеш,

чүнү кылыр-дыр мен, ол хевээр кылыр силер: ¹⁸ мээң-биле кады чоруур бөлүк биле мен мыйыс эдискилерни этси бээривиске, силер база дайзынның турлаан бүзээлеп, мыйыс эдискилериңерни этсип: «Дээрги-Чаяакчы дээш база Гедеон дээш»¹⁶ — деп алгыржыр силер!»

¹⁹ Гедеон болгаш оон-биле кады чүс кижиге турлаг кыдыынче дүн ортузунда, таңныылдар чаа солушканда, чеде бергеш, мыйыс эдискилерин этсип, холдарында тудуп чорааны доңгаларын буза шапкылапканнар. ²⁰ Ол дораан үш бөлүк эдискилерин деңге этсипкеш, доңгаларын буза шапкылапкан соонда, солагай холдарында оттуг кезектерин, оң холдарында мыйыс эдискилерин тудуп алган, оларын эдиспишаан, «Дээрги-Чаяакчының база Гедеоннуң хылыжы!» деп алгыржып туруп бергеннер.

²¹ Кижиге бүрүзү турлаг долгандыр бодунуң туружунга турган, а турлаг иштинде улус шупту аай-дедир маннажып, алгыржып эгелээш, дезипкен. ²² 300 кижиге мыйыс эдискилерин этсип турар аразында, Дээрги-Чаяакчы турлаг иштинде бүгү улусту, хылыштарын бот-боттарыңче угландыр, удур-дедир халдадышкан. Бүгү шериг Царера чанында Бет-Шиттага чедир, Таббат чанында Авел-Мехоланың кызыгаарыңче десе берген. ²³ Израильдин Неффалим, Асир болгаш бүгү Манассия аймактарыңче кыйгы салырга, олар мадианнарны сүргөш чыдышкан.

²⁴ Гедеон Эфрем дагларының бүгү девискээринче айбычыл чорудупкан, кыйгы салган: «Мадияннарга уткуштур баткаш, оларның хемче баар оруун дозунар, Иорданның кежиглерин Бет-Варага чедир эжеленер!» Эфремчилер шупту чыылгаш, Иорданның кежиглерин Бет-Вара чедир эжелеп алганнар.

²⁵ Мадияннарның Олив болгаш Зив деп ийи баштыңчызы туттурган. Оливти Цур-Оривке, а Зивти Икев-Зивке өлүргөн.* Израильчилер мадианнарны улаштыр сүрүпкеннер, а Олив биле Зивтин баштарын Иордан ыңдында турган Гедеонга эккеп берген.

8 ¹ Ынчан эфремчилер Гедеонга: «Чүгө сен мадианнар-биле дайылдажырда, бисти кыйгырбадың, чүгө ынчалдың?» — деп кедергей хорадап чедип келгеннер. ² Гедеон оларга мынча деп харыылаан: «Силернин ам чаа кылганыңар хире мен чүнү кылдым? Авиезернин чыгана хой кат-чимизинге деннээрге, Эфремнин чыып алганы артка каттары дээр эвес бе? ³ Бурган мадиан баштыңчылар Олив биле Зивти силернин холуңарже кирип берген болгай, силернин кылганыңар хире чүнү кылып шыдаан мен?» Каян ол ыңдыг сөстөрни чугаалаарга, ынчан харын оларның сагыш-хөңнү оожургаан.

Гедеоннуң өжээни негээни

⁴ Гедеон болгаш оон 300 дайынчызы Иорданга келгеш, ол чарыкче кеже берген. Олар дайзыннарны сүрүп чорааш, могап шылай бергеннер. ⁵ Сокхоттуң чурттакчыларыңа келгеш, Гедеон: «Мээң улузумга каш борбак хлебтен берип көрүңер, олар могап шылай бердилер. Мен мадиан хааннар Зевей биле Салманның соондан сүрүп бар чор мен» — дээн.

⁶ Сокхоттуң чагырыкчылары анаа мынча деп харыылаан: «Зевей биле Салманны тудуп алган эвес сен, чүгө бис сээң шерииңни чөмгөрер ужурулуг бис?»

⁷ Гедеон оларга: «Ол дээш, Дээрги-Чаяакчы Зевей биле Салманны мээң холумче кирип бериптерге, силернин мага-бодуңарны ховунуң теннери-биле болгаш хараган-биле* хинчектеп кезедир мен» — дээн. ⁸ Оон ол Пенуэлче чеде бергеш, оон чурттакчыларыңа база демгиле дилеглиг сөстөрүн чугаалаан, ынчалза-даа Пенуэлдин чурттакчылары база сокхотчулар ышкаш харыылаан. ⁹ Ынчаарга Гедеон пенуэлчилерге база: «Тиилелгелиг эглип келгеш, суурганарны үрөп бузуп кааптар мен» — дээн.

¹⁰ Зевей биле Салман чөөн чүктүн аймактарының бүгү аг-шерииңден арткан 15 000 хире дайынчызы-биле кады Каркора турганнар, оларның хылыш тудуп шыдаар 120 000 шерии кырлып калган. ¹¹ Гедеон Новах болгаш Иогбеганын

* 7:25 Цур — «хая», Икев — «виноград чулуу сы базар чер» дээн уткаларлыг сөстөр. Ол черлер аттарын ылап-ла орта шак ол ийи мадиан баштыңчыны өлүрүп каан боорга, алган. * 8:7, 16 Азы: «Тараа бастыгар херексел-биле».

7:18 Ис. 6:4 7:22 1 Хаан. 14:20; 2 Чыл. 20:22-23
7:25 Ыд. ыр. 82:12 8:1 Башт. 12:1 8:3 У. ч. 15:1
8:8 Э. д. 32:30 8:11 Сан. 32:35, 42

7:24 Ис. 2:7; Башт. 3:28
8:5 Э. д. 33:17 8:6 1 Хаан. 25:11

чөөн чүгүндө көшкүн улустун оруу-биле эрткеш, сезиг чок турган дайзыннар-ның турлаан чылча шапкан. ¹² Ийи мадиан хаан Зевей биле Салман дезип-кеннер. Гедеон оларны сүрүп четкеш, тудуп алган, а оларның шерин тарадыр сывыртапкан.

¹³ Иоастын оглу Гедеон дайындан Херес деп арт таварып ээп келгеш, ¹⁴ Сокхоттун чурттакчызы бир аныак оолду тудуп алгаш, байысаарга, ол оол Гедеонга Сокхоттун шупту чеден чеди чагырыкчызы болгаш баштынның аттарын бижип берген. ¹⁵ Оон Гедеон Сокхотка келгеш, оон чурттакчыларынга мынча дээн: «„Зевей биле Салманны тудуп алган эвес сен, чүге бис сээң шылап турупкан улузунну чөмгөсүр ужурул бис?“ дижиб, мени кочулап турганыңар Зевей биле Салман бо-дур!» ¹⁶ Гедеон Сокхоттун баштыннарын туткаш, оларны ховунун теннери-биле болгаш хараган-биле кезеткен. ¹⁷ Оон ол Пенуэлдин суургазын база үрөгдөп бускаш, хоорайның эр улузун кыра шаап каан.

¹⁸ Гедеон Зевей биле Салмандан: «Силерниң Фаворга өлүрүп каапканыңар улус кандыг турган ийик?» — деп айтырган.

Дөмгилери анаа: «Олар сээң-биле дөмей, кайызы-даа хаанның оолдары хевирлиг чорду» — деп харыылаан.

¹⁹ Гедеон: «Олар мээң акыларым, мээң авамнын оолдары турган чүве. Дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес силер оларны дириг арттырып каан болзуңарза, силерни өлүрбөс ийик мен» — дээн. ²⁰ Оон ол бодунун улуг оглу Иетерге: «Тургаш, бо ийини өлүрүп каавыт!» — дээн. Ынчалза-даа оглу ам-даа бичии болгаш, хылыжын уштурундан корга берген. ²¹ Ынчаарга Зевей биле Салман: «Ынчаарга сен бодун бисти өлүрүп каавыт че. Сээң хирешаң ол-ла ыйнаан» — дээннер. Гедеон Зевей биле Салманны өлүрүп каапкаш, оларның тежелеринин моюннарынга чораан чартык ай хевирлиг каасталгаларны ап алган.

Гедеоннун өскө ажыл-херектери

²² Ынчан израильчилер Гедеонга мону чугаалааннар: «Сен бисти уштап-башкар, оон ук-салгалың бисти башкарзын, чүге дээрге сен бисти мадианнар холундан алырып каан сен».

²³ Гедеон оларга: «Мен-даа силерни башкарбас мен, мээң олгум-даа башкарбас, силерни Дээрги-Чаяакчы башкарзын» — деп харыылаан. ²⁴ Оон Гедеон: «Силерден чангыс дилег кылың. Дайзындан алган олчандардан кижжи бүрүзү менээ бир-бир сыргадан беринер» — дээн. (Дайзыннар измаилчилер болганда, оларга алдын сыргалар турган.)

²⁵ Израильчилер: «Ийе, бээр бис» — дишкеннер. Оон шывыг-хепти черге чаткаш, ынаар кижжи бүрүзү бодунун олчазындан бир-бир сырганы каап бергеннер. ²⁶ Чартык ай хевирлиг алдын каасталгаларны, өөктерни, мадиан хааннарнын каас-коя хевин база оларнын тежелеринге чораан алдын мончарларны санаваска безин, чүгле Гедеоннун дилеп алганы алдын сыргаларнын деңзизи 1700 шөкөл* болган. ²⁷ Гедеон ол алдындан эфод* кылгаш, ону бодунун хоорайы Офрага салып каан, а израильчилер ынаар барып, эфод-биле самырап эгелээн. Ынчалдыр ол эфод Гедеонга болгаш оон үрсалгалыңа четки апарган.

²⁸ Шап ынчаар мадианнар израильчилерге чагыртып сөгүргөш, бажын олла хевээр көдүрбей барганнар, а Гедеоннун назынының дургузунда дөртөн чыл иштинде израиль чер тайбыңчаан.

²⁹ Иоастын оглу Иероваал-Гедеон чана бергеш, бодунун бажыңыга чурттап турган. ³⁰ Ол бодунун төрүдүп кааны чеден оолдуг кижжи чүве-дир, чүге дээрге оон алган кадайлары хөй турган. ³¹ База Сихемге чурттап турган оон кул-кадайы анаа бир оолду божуп берген, Гедеон ону Авимелех деп адап каан.

³² Иоастын оглу Гедеон буурул баштыг кырган апаргаш, өлгөн, ону Авиезерниң Офрада ачазы Иоастын чевек-кюнуга орнукшудуп каан. ³³ Гедеон өлүп каарга, израиль чон катап база

* 8:26 Амгы үениң хөмчээлин алырга, барык 20 кг. * 8:27 Эфод — бо еврей сөс-биле Бурганнын бараалгакчыларынын Оон күзөл-соруун билип алырын дузалаар херекселди илередип турган (Хост. 28:6-30; Башт. 17:5 көр).

8:17 3 Хаан. 12:25 8:21 Ыд. ыр. 82:12 || Иса. 3:18
Э. д. 25:12-18 8:27 Ы. х. к. 7:16 8:31 Башт. 9:1

8:22 1 Хаан. 8:5 8:24 Хост. 32:1-4 ||

самырап, Ваалдың дүрзүлөринге мөгейип эгелээн болгаш Ваал-Веритти* боттарынга бурган кылдыр тургузуп алган. ³⁴ Израильчилер оларны долгандыр турар дайзыннарындан камгалап адырып чораны Дээрги-Чаяакчыны уттупканнар. ³⁵ Ол ышкаш Иероваал-Гедонун ук-салгалынга ооң израиль чонга чедирген бүгү ачы-буяны дээш энерел көргүспейн барганнар.

Авимелехтиң хаан апарганы

9 ¹ Иероваалдың оглу Авимелех Сихем хоорайда авазының акы-дуңмазы база бүгү төрөл бөлүү-биле мындыг чугаа кылган: ² «Сихемнин бүгү чурттакчыларынга: „Силерге Иероваалдың чеден оглу шупту башкалары дээрбе азы чаңгыс кижиге башкалары дээрбе? — деп тургаш, ынчаар сургап калыңар. Ынчангаш мен силерниң хан төрелинер болурумну уттанар».

³ Авимелехтиң даайлары ол сөстөрүни Сихемниң бүгү чурттакчыларынга чугаалап, оларны сургап каапкан, ынчангаш олар, «Ол бистин төреливис-ле болгай» дишкеш, Авимелехтиң талазынче чайгыла бергеннер. ⁴ Сихемчилер аңаа Ваал-Вериттиң өргээзинден чеден шекел мөңгүн берген, а Авимелех ооң-биле хоозун дүржөк улус хөлөзилээш, оларны эдиртип алгаш чорупкан. ⁵ Авимелех Офрада ачазының бажынынче челе бергеш, бодунун акы-дунмаларын, Иероваалдың чеден оглун чаңгыс даш кырынга өлүрүп каапкан. Иероваалдың чүгле хеймер оглу Иофам чаштына бергеш, дириг арткан.

⁶ Сихемниң база Бет-Миллонун бүгү чурттакчылары ыдыктыг дуб чанынга чыылгаш, Авимелехти боттарының хааны кылдыр чарлап алганнар.

⁷ Кажан ол дугайында Иофамга чугааларга, ол Гаризим дагның бажынче үнө бергеш, ооң кырындан мынчаар алгырып чугаалаан: «Мени дыңнаңар, сихемчилер, ынчан силерни Бурган дыңнаар!»

⁸ Бир катап ыяштар боттарынга хаан шиилип тургузуп аар дээш, олива ыяжынга: „Бистин хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

⁹ Олива ыяжы оларга: „А бодумнун үзүмнү — бурганнарны-даа, кижилерни-даа хүндүлээр үзүмнү канчаар мен? Өске ыяштарның кырынга тергидеп аар-ла дээш, үзүмнү моон сонгаар бербес мен бе?“ — деп харыылаан.

¹⁰ Ынчан ыяштар фиға ыяжынга: „Сен бистин хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

¹¹ Фиға ыяжы оларга: „А мээң чаагай чигирзип чимистерим? Өске ыяштарның кырынга тергидеп аар-ла дээш, чимистеримни моон сонгаар бербес мен бе?“ — деп харыылаан.

¹² Оон ыяштар виноград сывынга: „Сен бистин хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

¹³ Виноград сывы оларга база-ла: „А мээң хандым, бурганнарны-даа, кижилерни-даа хөглөдир хандым? Өске ыяштарның кырынга тергидеп аар-ла дээш, бодумнун хандымны моон сонгаар бербес мен бе?“ — деп харыылаан.

¹⁴ Адак соонда шупту ыяштар тенниг хараганга: „Сен бистин хаанывыс бооп көрөм!“ — дишкеннер.

¹⁵ Хараган оларга мынча деп харыылаан: „Бир эвес силер шынап-ла мени хааныңар кылып ап турар болзуңарза, бээр кээп, мээң хөлегемге хоргадап алыңар, а бир эвес хоргадавас болзуңарза, теннеримден от хып үнгөш, Ливанның пөштөрүн өрттедиптер!“

¹⁶ Ынчангаш ам боданып көрүнер, Авимелехти хаан кылып алгаш, чөптүг болгаш шын кылган-дыр силер бе? Иероваалдың чедирген ачы-буяны дээш аңаа болгаш ооң үрө-салгалынга буян-биле харыыладыңар бе? ¹⁷ Мээң ачам бодунун амы-тынын харамнамайын, силер дээш дайылдажып тургаш, силерни мадианнар холундан адырып кагды. ¹⁸ А ам силер мээң ачамның үрө-салгалынга удур тура халып, ооң чеден оглун чаңгыс даш кырынга өлүргөш, оон кулу херэзженниң оглу Авимелехти, бодунарның төрөлинер боорга, хаан кылып алдыңар. ¹⁹ Бир эвес силер Иероваал-биле болгаш ооң салгакчылары-биле шын болгаш чөптүг кылган болзуңарза, Авимелехке өөрүңер-ле, а Авимелех база силерге өөрүңүң. ²⁰ Бир эвес силерниң кылганыңар

* 8:33 Ваал-Верит — «Чагы-керээ чарган Ваал», «Чагы-керээ ээзи» дээн.

^{9:4} Башт. 8:33 ^{9:5} 4 Хаан. 11:1 ^{9:6} Э. д. 35:4; Ис. 24:26 || 3 Хаан. 12:1 ^{9:7} Ы. х. к. 11:29; 27:12; Ис. 8:33 ^{9:8} 4 Хаан. 14:9 ^{9:13} Ыд. ыр. 103:15 ^{9:15} Иез. 31:3

чөптүг, шынныг эвес болза, Авимелехтен от хып үнгөш, сихемчилерни болгаш Бет-Миллону өрттедипсин, база сихемчилерден болгаш Бет-Миллодан от хып үнгөш, Авимелехти өрттедипсин!»

²¹ Ооң соонда Иофам Безр деп черже дөзө бергеш, аңаа акызы Авимелехтен чаштынын чурттап турган.

Авимелехтиң буурааны

²² Авимелех израиль чонну үш чыл чагырып башкарган. ²³ Ынчалза-даа Бурган Авимелех биле сихемчилерге адаанзырак хөөннү чорудупкан, ынчангаш сихемчилер Авимелехке өскерлип, чагыртпастай берген. ²⁴ Иероваалдың чеден оглунуң төгүлгөн ханы дээш өжөөн оларны өлүргөн дунмазы Авимелехтен-даа, Авимелехти бо өлүрүүшкүнге деткип, ооң холун быжыглап турган сихемчилерден-даа негеттинзин дээш, Бурган ынчаар кылган. ²⁵ Сихемчилер даглар кырынга Авимелехке удур дозуг кедеглер тургускалап алгаш, оларның чаныбиле эрткен-дүшкөн кижилер бүрүзүн үптөп турганнар. Бо дугайында Авимелехке дыңнаткан.

²⁶ Сихемче Эведтиң оглу Гаал бодунуң акы-дунмазы-биле база чедип келген, а сихемчилер аңаа ооргаланы бергеннер. ²⁷ Олар винограп шөлдериңге барып, дүжүдүн ажаап, виноградын сызып, хөглөп-байырлап, боттарының бурганының өргээзинге баргаш, аңаа дойлап, Авимелехти бактап, каргап турганнар. ²⁸ Эведтиң оглу Гаал мындыг сөстөр чугаалап турган: «Авимелех дээрге кымыл ол? А Сихем дээрге чүл ол? Чүге биле Авимелехке чагыртыр ужурлут бис? Ол дээрге Иероваалдың оглу-дур, а Зевул дээрге чүглө ооң томуйлап кааны даргадыр! Сихемниң үндезилекчизи Эмморунуң салгалдарыңга чагыртып, бараан болунар! А Авимелехке чүү дээш бараан боор бис? ²⁹ Бо чонну мээң холум башкарып турган болза! Авимелехти моон ойладыптар ийик мен». Оон: «Авимелех, шерииң мөөңнээш, тулчуушкунче үн!» — деп алгырган.

³⁰ Хоорайнын чагырыкчызы Зевул Эведтиң оглу Гаалдың бо сөстөрүн дыңнааш, килеңнеп үнгөн. ³¹ Ол кажар арга-биле Авимелехке медээчилер чо-

рудупкаш, мындыг сөстөр дамчыткан: «Эведтин оглу Гаал акы-дунмазы-биле кады Сихемде чедип келген, ооң чонун сенээ удур көдүрүп тур. ³² Ынчангаш сен бодунуң улузуң-биле кады дүне тургаш, хоорай чанынга ховуга дозуг кедегден тургузуп каг. ³³ А эртен, хүн үнүп кээрге, хоорайже халдай бер. Ол үеде Гаал бодунуң улузу-биле хоорайдан сенээ удур үнүп кээрге, олче холунуң шыдаар-ла шаа-биле халдаар сен».

³⁴ Авимелех дүне бодунуң бүгү улузу-биле тургаш, Сихемниң чанынга дөрт бөлүк дозуг кедеп тургузуп алган. ³⁵ Эртенде Эведтиң оглу Гаал хоорайдан үнгөш, ооң хаалгазының чанынга турган, ынчан Авимелех бодунуң улузу-биле кедегден үнүп келген. ³⁶ Гаал ол улусту көрүп кааш, Зевулга: «Даг бажындан улус бадып кел чыдыр» — дээн.

Зевул аңаа: «Дагларның хөлөгези сенээ кижилер кылдыр көзүлгөн-дир» — дээн.

³⁷ Гаал катап база: «Көрем, Табур-Эрептен улус бадып кел чыдыр, а өскебир бөлүк Элон-Меоннимден кел чыдыр!» — дээн.

³⁸ Зевул аңаа: «„Авимелех дээрге кымыл ол, чүге биле аңаа бараан боор ужурлут бис?“ деп турган аксы-сөзүң кайыл? Сээң дорамчылап турганың улус ол-дур, ам барып олар-биле тулуш че!» — дээн.

³⁹ Гаал ынчан сихемчилерни баштап алгаш, Авимелех-биле тулушкан. ⁴⁰ Авимелех оларны ойтур шапкаш, хоорайның хаалгазынга чедир сүрүп, хөй кижини кырып каан. ⁴¹ Ооң соонда Авимелех Арумага туруп алган, а Зевул Гаалды болгаш ооң акы-дунмазын Сихемден үндүр сывыртапкан.

⁴² Даартазында сихемчилер хоорайдан шөлдериңче үнүп келген, ол дугайында Авимелехке дыңнадып келген. ⁴³ Ол бодунуң шерииң үш бөлүккө үскөш, шөлдөргө дозуг кедеглер тургузуп каан. Сихемчилерниң хоорайдан үнүп келгенин көрүп кааш, оларже халдааш, чылча шапкан. ⁴⁴ Авимелех бодунуң бөлүү-биле хоорайның хаалгазынче халдап турда, өске ийи бөлүк шөлдөргө үнүп келгеннерже халдап, оларны кыра шаап турган. ⁴⁵ Авимелех хоорайга удур ол хүн хүнзе-дир тулушкаш, ону эжелеп алгаш, аңаа

9:21 Сан. 21:16 9:23 1 Хаан. 16:14 9:28 Э. д. 34 Ы. х. к. 29:29

9:29 2 Хаан. 15:4 9:45 3 Хаан. 12:25 ||

турган чонну кырып каапкан. Оон ол хоорайны үредеп бускаш, ол черге дус чачып каан*.

⁴⁶ Сихемниң суургазынга турган бүгү улус ол дугайында дыңнап кааш, Эл-Вериттиң* өргээзиниң быжыглалдыг черинче чоруй барган. ⁴⁷ Сихемниң суургазынга турган улус шупту ында чыглы берген деп Авимелехке дыңнадырга, ⁴⁸ ол бодунуң улузун шуптузун эдерттип алгаш, Селмон дагның кырынче үнүп келген. Аңаа келгеш, Авимелех балдыбиле ыаш будуктары одура шапкылап алгаш, эктинге салгаш, бодунуң улузунга: «Мээң чүнү кылып туураымны көрдүнер, ам силер база дүрген ынчаар кылынар!» — дээн. ⁴⁹ Ынчан оларның кижжи бүрүзү будуктар одура шапкылап алгаш, Авимелехтиң соондан баргаш, быжыглалдыг черниң чанынга от салгаш, ол черни өрттедипкен. Аңаа турган сихемчилер — муң хире эр болгаш херэежен улус дөгере өлүп калган.

⁵⁰ Оон соонда Авимелех Тевецке чедер бергеш, ол хоорайны бүзээлэп, же-леп алган. ⁵¹ Хоорайның ортузунга быжыг суурга турган, хоорайның бүгү эр, херэежен чурттакчылары шупту ынаар дезде бергеш, иштиден дугланып алгаш, суурганың кырынче үне бергеннер. ⁵² Авимелех ол суурганы бүзээлеп алгаш, өрттедиптер дээш, оон эжиниң чанын-че чедер берген. ⁵³ Ынчан бир херэежен кижжи Авимелехтиң бажынче хол дээр-безиниң бузундузун октапкаш, оон бажынчы сөөгүн ой шаапкан. ⁵⁴ Авимелех дораан бодунуң чепсек дажыглакчызы оолду кыйгырыпкаш: «Улус мени херэеженге өлүрткен дивес кылдыр, хылыжын ужулгаш, мени өлүрүп ка!» — деп дужааган. Ол оол Авимелехти хылыжы-биле өттүр шанчып өлүрүп каан. ⁵⁵ Авимелехтин өлүп калганын көргөш, израильчилер тарап чана берген.

⁵⁶ Бодунуң чеден акы-дуңмазын өлүрүп, ачазынга удур кылган кем-херээ дээш, Авимелехти Бурган ынчаар шиидип каан. ⁵⁷ Ол ышкаш сихемчилернин кылган кемниг үүлгедиин Бурган оларның боттарының баштарынге кудупкан.

Иероваалдың оглу Иофамның каргыжы оларга ынчаар четкен.

Тола болгаш Иаир

10 ¹ Авимелехтиң соонда Иссахарның аймаандан Додонуң оглунуң оглу, Фуаның оглу Тола Израильдин камгалакчызы апарган. Ол Эфрем дагларында Шамирге чурттап турган. ² Тола израиль чонну чээрби үш чыл иштинде баштап келген. Ол чок апаарга, ону Шамирге ажаап каан.

³ Оон соонда Галаад чурттуг Иаир израиль чонну чээрби ийи чыл дургунда баштап келген. ⁴ Иаир үжен оолдуг турган, а ол оолдары үжен элчигенниг база үжен хоорайлыг турган. Галаадта турар ол хоорайларны амдыгаа чедир «Иаирниң хоорай-суурлары» деп адаар. ⁵ Иаир чок апаарга, ону Камонга орнукшудуп каан.

Аммон биле филистим дарлаашкыннар

⁶ Израильчилер Дээрги-Чаяакчынын мурунуга бужар-бак черектер үүлгедирин уламчылап турган. Олар Ваал болгаш Астартаның дүрзүлеринге, арамейлернин, сидончуларнын, моавтарнын, аммоннарнын база филистимнернин бурганнарынга чүдүп, оларга бараан бооп турган, а Дээрги-Чаяакчыны каапкаш, Аңаа бараан болбай барганнар. ⁷ Дээрги-Чаяакчы израиль чонга килең-нээш, ону филистимнерниң болгаш аммоннарнын холунче кирип берипкен. ⁸ Ол чылын олар израильчилерни чылча шапкаш, Иорданнын чөөн чарыында Галаадта амор черде чурттап чоруур бүгү израильчилерни он сес чыл дургунда дарлап келгеннер. ⁹ Ол ышкаш аммоннар Иуда, Вениамин болгаш Эфреминиң аймактары-биле дайылдажыр дээш, Иорданны кеже бергеш, израильчилерни аажок кызгадап келген.

¹⁰ Ынчан израильчилер Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Сээн мурунуга бачытты үүлгеттивис! Бодувустун Бурганывысты кагаш, Ваалдың дүрзүлеринге чүдүп, бараан бооп турдуvus» — деп дуза дилээннер. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы

* 9:45 Мында дус ол черге оон ынай чүү-даа өзүп үнмезинин база чурттавазының символу болур (Ы. х. к. 29:22-23; Иер. 17:6; Ыд. ыр. 106:34; Соф. 2:9 көр). * 9:46 Өске бурунгу сөзүглелде «Эл-Верит» эвес, «Ваал-Верит» деп бирээн (8:33 көр).

9:48 Ыд. ыр. 67:15 9:53 2 Хаан. 11:21 9:54 1 Хаан. 31:4 10:4 Ы. х. к. 3:14 10:6 Башт. 2:11 ||
3 Хаан. 11:5; 2 Хаан. 23:13 10:10 1 Хаан. 7:6

израильчилерге мынча деп харыылаан: «Египет, амор, аммон, филистим чоннар, ¹²сидончулар, амаликтер база маоннар* силерни дарлап чоржук чоп, а кажан силер Менден дуза дилеп, Мени кыйгыра-рынарга, Мен силерни оларның холундан адырып чорбаан ийик мен бе? ¹³А силер Мени каггаш, хары бурганнарга чүдүп, бараан бооп эгелединер; ол дээш моон соңгаар силерни камгалавас мен. ¹⁴Баргаш, шилип алганыңар бурганнарны кыйгырыңар, бо кызагдал үезинде силерни олар камгалазын!»

¹⁵Израильчилер Дээрги-Чаяакчыга: «Бачытты кылдывыс, бисти канчаарыңны Бодун бил, чүгле ам бисти камгалап каап көр!» — дишкеннер. ¹⁶Олар хары бурганнардан ойталааш, чүгле Дээрги-Чаяакчыга чүдүп, бараан бооп эгелээн. Ынчан Израильдин хинчек-човулаңын көргөш, Дээрги-Чаяакчының сеткил-чүрээ чыгырлыш кыгана.

¹⁷Аммон чон чыылгаш, Галаадка турлагланып алган, а израильчилер база чыылгаш, Мицпага турлагланып алган. ¹⁸Галаадчылар болгаш оларның нояннары: «Аммоннарга удур дайынче бисти баштап кириер кижиги бүгү Галаадты чагырып башкара!» — джиб турганнар.

Иеффай

11 ¹Галаадчы Иеффай күштүг-шыырак дайынчы турган. Ол самынсадар херээженнин Галаад деп кижиден божаан оглу чүве-дир. ²А Галаадтын бодунуң кадайы база аңаа оолдар божуп берген турган. Ол оолдар өзүп-дорутуп келгеш, Иеффайга: «Сен бистин ачавыстың салгакчызы эвес-тир сен, чүге дээрге сен өске херээженнин оглу-дур сен» — дээш, ону үндүр сывыртапканнар. ³Иеффай ол акы-дунмаларындан дескеш, Тов деп черге чурттай берген; ону долгандыр дүржөк улус чыгып, аңаа баштадып алган.

⁴Элээн үе эрткенде, аммоннар израиль чон-биле дайылдажып эгелээн. ⁵Аммоннар биле израильчилернин аразында даайн болуп турар үеде, Галаадтын баштыннары Товтан Иеффайны апар дээш келгеннер. ⁶Олар Иеффайга:

«Келгеш, бистин шеривистин баштыны бол, ынчан бис аммоннар-биле дайылдажыр бис» — дигеннер.

⁷Иеффай Галаадтын баштыннарына: «Силер мени көөр хөңнүңер чок тургаш, ачамның бажыңындан үндүр сывыртаптыңар чоп. Ам кээп, кызагдалга таваржы бергеш, чүге меңээ чедип келдинер?» — дээн.

⁸Галаадтын баштыннары Иеффайга: «Сени аммоннарга удур дайынче бисти баштазын, бүгү галаадчыларның чагырыкчызы болзун дээш келгенивис бо» — дигеннер.

⁹Иеффай олардан: «Бир эвес силер мени аммоннар-биле тулушсун дээш эгидип аарыңарга, Дээрги-Чаяакчы меңээ тиилелгени хайырлар болза, силернин чагырыкчыңар бооп артып каар мен бе?» — деп айтырган.

¹⁰Галаадтын баштыннары Иеффайга: «Сээң чугаалааның өзугаар кылыр бис дээрзинге Дээрги-Чаяакчы бистин аравыска херечи болзун!» — деп аазаннар.

¹¹Иеффай Галаадтын баштыннары биле кады чорупкан, ынчан чон ону бодунуң чагырыкчызы болгаш шериг баштыңы кылып алган; ынчан Иеффай бодунуң негелдезин Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга катап база чугаалаан.

¹²Оон Иеффай аммон хаанче элчинер чоруткаш: «Бистен чүнү күзеп тур сен, чүге бистин черивисче дайын-чаалыг чедип келдин?» — деп дамчыткан.

¹³Аммон хаан Иеффайнын элчинеринге: «Израильчилер Египеттен үнүп чоруп тура, бистин черивисти — Арнон хемден тура, Иавок болгаш Иордан хемнерге чедир эжелеп алдылар. Ам черивисти эп-чөп-биле эгидип беринер!» — деп дамчыткан.

¹⁴Иеффай бодунуң элчиннерин аммон хаанче катап база чоруткан. ¹⁵Олар аңаа баргаш, Иеффайнын мындыг сөстерин дамчыткан: «Израиль чон моавдаа, аммон-даа черни хунаап эжелеп албаан. ¹⁶Израильчилер Египеттен үнгөш, ээн ховулап Кызыл далайге чорупкаш, Кадеске чеде бергеннер. ¹⁷Оон израильчилер Эдомнуң хаанынче элчиннер

* 10:12 Өске бурунгу сөзүглелде «маоннар» эвес, «мадианнар» деп бижээн.

10:14 Ы. х. к. 32:37 11:1 Евр. 11:32 11:3 2 Хаан. 10:6, 8 || 1 Хаан. 22:2 11:8 Башт. 10:18

11:10 Иер. 42:5 11:13 Сан. 21:24-26 11:15 Ы. х. к. 2:9, 19 11:16 Сан. 13:27; 14:25

11:17 Сан. 20:14-21; Ы. х. к. 1:46

чоруткаш: „Биске силерниң черинер таварыштыр эрте бээрин чөпшээрөп көрүңер“ — деп дилээннер, ынчалза-даа Эдомнун хааны чөпшээрэвээн; олар элчиннерин Моавтын хаанынче база чоруткан, ынчалза-даа ол база чөпшээрэвейн барган, ынчангаш израильчилер Кадеске артар ужурга таварышкан.

¹⁸ Израильчилер оон шимчеп үнгөш, Эдомну болгаш Моавты ховулап окуп эрткеш, Моавтын чөөн талакы кыдыг-кызыгаарынга келгеш, Арнон хемниң ындынга турлагланып алганнар; олар Моавтын девискээринче кирбээннер, чүгө дээрге Арнон Моавтын кыдыг-кызыгаарыла болгай. ¹⁹ Оон израильчилер Эсевонга амор чонну чагырып турган Сигон хаанче элчиннер чоруткаш: „Биске силерниң черинер таварыштыр бодувустун чуртувусче эрте бээрин чөпшээрөп көрүңер“ — деп дилээннер. ²⁰ Ынчалза-даа Сигон израильчилерге бүзүрөвейн, ойталааш, бодунун бүгү шериин чыгаш, Иаацага турлагланып туруп алгаш, израильчилер-биле тулушкан. ²¹ Ынчан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Сигонну болгаш оон чонун израильчилерниң холунче кирип бериптерге, израильчилер оларны чылча шапкан; шак ынчаар израиль чон анаа чурттап турган аморларнын бүгү черин ээлеп алган. ²² Олар Арнондан тура, Иавокка чедир, ээн ховудан тура Иорданга чедир бүгү амор черни ээлеп алганнар.

²³ Шак ынчаар Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы аморларны сывыртап-каш, оларнын черин Бодунун израиль чонунга берген, ам силер ону хунаап аар деп тур силер бе? ²⁴ Бодунарнын бурганынар Хамостун силерге берген черин ээлеп, эдилеп чоруур эвес силер бе? А бис база бодувустун Бурганывыс Дээрги-Чаяакчынын биске берген черин эдилеп, ээлеп чор бис.

²⁵ Моавтын хааны Сепфорнун оглу Валактан дээрэдээн чүң барыл? А ол израиль чон-биле бакташып, дайылдажып чоржук бе? ²⁶ Израильчилер Эсевонда болгаш оон чоок-кавызында хоорай, суурларда, Ароерде болгаш оон чоок-ка-

вызында хоорай, суурларда база Арнонун эрийн дургаар бүгү хоорайларда 300 чыл чурттап турар; чүгө оон мурнунда бо черни этгидип аар дивейн турган силер? ²⁷ Силерниң мурнунарга бистиң буруувус чок, а силер бисче дайын-чаалыг чедип кээп, биске багай чүве кылып тур силер. Ынчангаш ам Шиткекчи Дээрги-Чаяакчы израильчилер биле аммоннарнын аразында маргылдааны шын шиидип кагзын!»

²⁸ Ынчалза-даа аммон хаан Иеффайнын дамчытканы бо сөстөрни тооп дыңнавайн барган.

Иеффайнын даңгыраа

²⁹ Ол үеде Иеффайны Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези бүгөп алган. Иеффай Галаадты болгаш Манассиянын черин эрткеш, Галаадта Мицпаны таварааш, аммоннарже чедер берген. ³⁰ Ынчан Иеффай Дээрги-Чаяакчыга даңгырак берип, мынча деп азаан: «Бир эвес Сен аммоннарны мээң холумче кирип бериптер болзунза, ³¹ аммоннардан амыр-менди дедир чанып кел чыдырымда, бажынымнын хаалгазындан менээ уткуй баштай үнүп келген амытанны Сеңээ бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыр мен». ³² Оон Иеффай аммоннарже халдааш, чаалашкан, а Дээрги-Чаяакчы оларны оон холунче кирип берипкен. ³³ Дээрги-Чаяакчы оларнын Ароерден тура, Минитке чедир чээрби хоорай-суурун, барык-ла Авел-Керамимге чедир чылча шаптыртып, дыка улут аштырышкынга таварыштырган, оон соонда аммон чон израильчилерниң мурнунга томаарып чагырткан.

³⁴ Иеффай Мицпаже чанып кээр-ге, анаа уткуй оон уруу тимпан соктап*, самнап хөглөп үнүп келген; ол оон чангыс уруу турган, оон оон өске оглу-даа, кызы-даа чок турган. ³⁵ Уруун көрүп кааш, Иеффай качыгдалдан хевин ора тыткаш: «Ох, мээң уруум, мени ат кылдын! Мени хай-халапче чыгадыштын! Мен Дээрги-Чаяакчыга аксы-сөзүм берген болгай мен, ам оон ойталап шыдавас мен!» — деп алгырып үнгөн.

* 11:34 Тимпан — дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели, ону кижги бир холунга тудуп алгаш, өске холу-биле соп ойнаар.

11:18 Сан. 21:4, 13 11:20 Сан. 21:21-23; Ы. х. к. 2:26-37 11:24 Сан. 21:29 11:25 Сан. 22:2;
Мих. 6:5 11:27 Э. д. 16:5 11:29 Сан. 24:2; Башт. 3:10 11:30 Э. д. 28:20 11:31 Сан. 21:2
11:33 Иез. 27:17 11:35 Лев. 5:4; Сан. 30:3

³⁶ Уруу аңаа мынча деп харыылаан: «Ачай, Дээрги-Чаяакчының мурнунга аксы-сөзүң берген болганыңда, Аңаа аазааның ёзуугар мээң-биле кыл: чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аммон дайзын-нарыңдан сээң өжээниң негеп берген-дир». ³⁷ Оон ол адазынга: «Чүгле мындыг дилээм бар: ийи ай иштинде манап көр; мен өөрүм уруглар-биле дагларже баргаш, өгленмээн бооп артканымның ажыын ажып, олар-биле кады ыглап аайн» — дээн.

³⁸ Иеффай уруунга: «Бар че» — дээш, ону ийи ай иштинде салыпкан. Уруу бодунуң өөрү уруглар-биле дагларже баргаш, өгленмээн бооп артканының ажыын ажып ыглап алган. ³⁹ Ийи ай эрткенде, ол ачазынче ээл чедиپ келген, а ачазы аазааны ёзуугар ол-ла хевээр өг-бүлө тутпайн барган уруунга хамаарыштыр бодунуң даңгыраан күүсеткен.

Оон эгелээш, Израильге мындыг чаңчыл тыптып келген: ⁴⁰ Израильдин кыс уруглары чылдың-на дөрт хонук иштинде өскээр чоруу баргаш, галаадчы Иеффайның уруун сактып, ооң ажыын ажып ыглажыр апарган.

Иеффайның эфремчилер-биле дайылдашканы

12 ¹ Эфремчилер чыгып алгаш, Цафонче чедип келгеш, Иеффайга: «Аммоннар-биле чаалажып чоруурда, бисти чүге кыйгырып албадың? Ол дээш сени болгаш сээң бажыңның өрттедиптер бис!» — дээннер.

² Иеффай оларга мынча деп харыылаан: «Мээң болгаш мээң чонум-биле аммоннарның аразынга улуг адаан үндү, мен силерни кыйгырып турдум, ынчалза-даа силер мени камгалавайн бардынар. ³ Силер мени камгалавас-тыр силер деп билгеш, бодумнуң амы-тымны айыылга чыгадып, аммоннар-биле чаалажып чоруптум, а Дээрги-Чаяакчы оларны мээң холумче кирип берипти. Ам кээп, чүге менче дайынчаалыг чедип келдиңер?»

⁴ Оон Иеффай галаадчыларын шуптузун чыггаш, эфремчилер-биле чаа-

лашкан. Галаадчылар ынчан эфремчилерниң шерин чылча шапкаш: «Силер эфремчилер — дезикчилер-дир силер, Галаад — Эфрем биле Манассияның аразында чүве-дир» — дижип турган*.

⁵ Галаадчылар эфремчилеринин оруун дозуп, Иорданның кегижлерин дуй туруп алган. Дезип үнген эфремчилеринин кайы-бирээзи аңаа келгеш: «Ол чарыкче кеже бээрин чөпшээрер көрүнер» — деп дилээрге, галаадчылар: «Сен эфремчи эвес сен бе?» — деп айтырып турган. Келген-не киж: «Чок» — деп харыылап турган. ⁶ Ынчаарга галаадчылар: «„Шибболет“ деп көрөм» — деп турганнар, а олар шын адап шыдавас болгаш, «Сибболет» деп турганнар. Галаадчылар ынча дээн киж бурузун туткаш, Иорданның кегжиниң чанынга өлүрүп турган. Ынчаар ол үеде эфремчилерниң 42 000 кижиз кырылган.

⁷ Галаадчы Иеффай израиль чонну алды чыл иштинде баштап келген. Кажан Иеффай чок апаарга, ону Галаадтың бир хоорайынга орнукшудуп каан.

Ибзон, Элон, Авдон

⁸ Оон соонда Вифлеемден* Ибзон израиль чонну баштап эгелээн. ⁹ Ол үжөн оолдуг, үжөн кыстыг турган. Уругларын өске аймактарже ашакка берип, а үжөн оглунга база өскээрген үжөн уругну кадай кылдыр эккеп берип, өглөп баштап каан. Ибзон израиль чонну чеди чыл дургузунда баштап келген. ¹⁰ Ол чок апаарга, ону Вифлеемге орнукшудуп каан.

¹¹ Оон соонда завулончу Элон Израильдин баштынчызы бооп, израиль чонну он чыл дургузунда баштап келген. ¹² Завулончу Элон чок апаарга, ону Завулоннун черинде Айалонга орнукшудуп каан.

¹³ Оон соонда Гиллелдин оглу, Пирафон чурттут Авдон израиль чоннун баштынчызы апарган. ¹⁴ Ол дөртөн оолдуг, а ол оолдары үжөн оолдуг болган; олар шупту чеден элчиген мунуп алгаш чоруур турган. Израильди ол сес чыл баштаан. ¹⁵ Гиллелдин оглу, пирафончу

* 12:4 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Эфремчилер: „Эфрем биле Манассияның черлеринге чурттаан галаадчылар, силер дезикчилер-дир силер!“ — дээн болгай». * 12:8 Иуданың аймааның девискээринде Вифлеемни эвес, а Галилеяда Вифлеемни (Завулоннун ээлээн черинде — Ис. 19:15) айтып турары ылап болгу дег.

Авдон чок апаарга, ону Эфремниң черинге, амалик чоннун чурттап чорааны даглыг Пирафонда орнукшудуп каан.

Самсоннуң төрүттүнгени

13¹ Израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар-бак черектер үүлдгидрин уламчылап турганнар, ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны филистим чоннун холунче дөргөн чыл иштинде кирип берипкен. ² Ол үеде Дан аймактыг, Цора чурттуг Маной деп аттыг бир кижиге чурттап чораан, ооң кадайы ажы-төл төрүвөс болган. ³ Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол херээженге көстүп келгеш, мынча деп чугаалаан: «Сен төл төрүүр салым чок болгай сен, ынчалза-даа ам иштелгеш, оол божуур сен. ⁴ Көрдүң бе, мону сагы: арага-даа, өске-даа эзиртир суксун иште база кандыг-даа арыг эвес чем чиве. ⁵ Иштелгеш, оол божуптарынга, ол оол бажының дүгүн таарып, чүлүвөс ужурулут, ол чүл дээрге, оглун уруг савазынга тургаш-ла, Бурганга бараалгаткан назорей кижиге болур; ынчангаш ол израиль чонну филистимнерниң холундан адырып, камгалап эгелээр».

⁶ Манойнуң кадайы ашаанга келгеш, мынча дээн: «Менээ Бурганниң кижизи кээп чорду, ол дээрниң төлээзи дег аажок түрлүг хевир-шырайлыг болду. Мен оон кайыын келгенин айтырбадым, а ол менээ ат-сывын адап бербеди. ⁷ Ол менээ: „Иштелип-саатталгаш, оол божуур сен, ынчангаш арага-даа, өске-даа эзиртир суксун иште база кандыг-даа арыг эвес чем чиве, оглун уруг савазынга турар үезинден эгелээш, өлгүжөге чедир Бурганниң назорей кижизи болур“ — дидир».

⁸ Маной Дээрги-Чаяакчыга мөргүп тейлээш: «О, Дээргим, Сээн чоруткан медээчин биске катап база келгеш, ам төрүттүнер оолду канчаарыкысты биске өөредип каап көрзүн» — деп дилээн.

⁹ Бурган Манойнуң дилээн дыңнап каан, ынчангаш Бурганниң төлээзи ооң кадайына база катап чедип келген. Ынчан ол херээжен шөлге турган, а ашаа Маной ооң чанынга турбаан. ¹⁰ Манойнуң кадайы ол-ла дораан ашаанга маңнап четкеш, аңаа дыңнадып: «Менээ чоокта кээп чораан кижиге катап база чедип келди» — дээн.

¹¹ Маной кадайын эдерип, ол кижиге чеде бергеш: «Мээң кадайым-биле чугаалажып турган кижиге сен сен бе?» — дээн.

Ол: «Ийе, мен-дир мен» — дээн.

¹² Маной: «Сээн сөзүң бүде бээрге, оглуруска хамаарыштыр чүнү сагыыр ужурулук бис?» — деп айтырган.

¹³ Дээрги-Чаяакчының төлээзи мынча деп харыылаан: «Сээн кадайың анаа чугаалааным бүгү чүүлдерден оваарнып чорзун. ¹⁴ Виноград сывының бүдүрүп турары чүнү-даа чивезин, арага-даа, өске-даа эзиртир суксун ишпезин, кандыг-даа арыг эвес чем чивезин — сээн кадайыңга чагып кааным чүүлдерни дөгөрезин сагып чорзун».

¹⁵ Ынчан Маной Дээрги-Чаяакчының төлээзинге: «Манаа бичиги манап көр, бис сеңээ анай дөгөрип, сөңнээли» — дээн.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Манойга: «Мени манадып аарыңга-даа, сээн чөминни чивес мен, а бир эвес сен Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылыксап турар болзунза, кыл че» — дээн. А Маной бо дээрге Дээрги-Чаяакчының төлээзи-дир деп билбээн.

¹⁷ Ынчангаш Маной Дээрги-Чаяакчының төлээзинден: «Сээн адың кымыл? — деп айтырган. — Кажан сээн сөзүң бүде бээрге, бис сээн адыңны алдаржыдар бис».

¹⁸ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының төлээзи: «Мээң адымны айтыргаш канчаар сен, ол кайгамчык ат-тыр» — дээн.

¹⁹ Ынчан Маной анайын болгаш далган-тараа өргүлүн алгаш, даш кырынга бүрүнү-биле өрттедип, Дээрги-Чаяакчыга өргүлүн кылган, а Ол, Маной биле оон кадайы көрүп турда, кайгамчык чүүлду кылган: ²⁰ кажан оттун чалбыжы өргүл дажындан дээрже өөскүп үнүп эгелээрге, Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол чалбыш-биле кады дээрже көдүрлүп үнө берген. Маной биле оон кадайы ону көргөш, черже доңгая кээп дүшкеннер.

²¹ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Маной биле оон кадайына ол-ла хөвээр көзүлбестей берген, ынчан Маной ол дээрге Дээрги-Чаяакчының төлээзи-дир деп биллип каан. ²² Маной кадайына: «Ам өлгөнүвис ол-дур, чүге дээрге бис Бурганни көрдүвүс!» — дээн. ²³ А кадайы анаа: «Бир

13:1 Башт. 2:11 13:2 Ис. 19:41 13:3 Башт. 6:12; Лк. 1:28, 31 13:5 Сан. 6:1-21; 1 Хаан. 1:11

13:15 Башт. 6:18 13:18 Э. д. 32:29 13:19 Башт. 6:20 13:22 Э. д. 32:30

эвес Дээрги-Чаяакчы бисти өлүрүксээн болза, Ол бистин холувустан демги өргүлдери албас, бистин көргөн чүүлдеривисти-даа көргүспес, ыңдыг чүүлдерни бо үеде биске ажыдып бербес турган» — деп харыылаан.

²⁴ Манойнун кадайы оол божааш, ону Самсон деп адап каан. Оол өзүп-доруугу орган, а Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунун ачы-буянын хайырлап турган.

²⁵ Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези Самсоннун иштинге, кажан ол Цора биле Эштаолдун аразында Даннын турлаанга турда, эң баштай ажыл-херээн чорудуп эгелээн.

Самсоннун кудазы болгаш тывызы

14 ¹ Бир катап Самсон Тимна деп черже барып чорааш, аңаа бир филистим кыс көрүп каан. ² Оон чанып келгеш, ачазы биле авазыңга: «Тимнаже барып чорааш, аңаа бир филистим кыс көрдүм, ону менээ кадай кылдыр ап беринер» — дээн. ³ Авазы биле ачазы аңаа: «Сээн бодун ха-дунмаң аразында, бодун чонунда кыстар чок бе, чүге ол кыртыжап демдектептеэн филистимнерден кадай алып сен?» — дээннер. Самсон ачазыңга: «Менээ кадай кылдыр ол уругну ап бер, ол менээ таарышты» — дээн. ⁴ Оон ава-ачазы бо бүгү Дээрги-Чаяакчынын күзели-биле бооп турар дээрзин, Ол филистимнерни кезедир деп турар дээрзин билбээннер. Ол үеде филистимнер израиль чонну чагырып турган.

⁵ Самсон ада-иези-биле кады Тимнаже чорупкан, а кажан олар Тимнанын виноград шөлдериин чанынга чеде бээрге, Самсонга уткуй анык арзылан ырланып кел чыткан. ⁶ Самсонче Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези бадып кээп, ол чепсек чок хол даян боду арзылаңны анай ышкаш үзе-чаза тыртып каапкан. Чүнү кылганын ол ачазыңга-даа, авазыңга-даа ыттаваан.

⁷ Самсон Тимнага келгеш, демги херэежен-биле чугаалашкаш, аңаа таарынган. ⁸ Элээн каш хонганда, ол демги херэеженни ап аар дээш катап база чорупкаш, орук ара мындаагы арзылаңнын

сегин көрүп көөр дээш чеде берген; арзылаңнын сегинде арылар уязы болгаш ары чигири бар болган. ⁹ Ол ары чигирин ап алгаш, орук ара чип чорааш, ада-иезинге келгеш, оларга бээрге, олар база чип турган, а Самсон оларга ары чигирин арзылаңнын сегинден ап алганынын дугайында ыттаваан.

¹⁰ Шап ыңчаар оон ачазы демги анык кыстың бажыңга чеде берген, Самсон аңаа душтук оолдарнын чаңчылы өзугаар дой кылган. ¹¹ Самсонну көргөш, бажың ээлери аңаа кады дойлаар өңүктөр кылдыр үжен кижини чалап берген. ¹² Самсон демги өөрүңге мынча дээн: «Силерге тывызык салыйн, бир эвес силер дойнун болуру чеди хонук иштинде оон харызын тыштар болзунарза, силерге үжен чуга хөйлөң болгаш солуп кедер өске үжен хеп бээр мен. ¹³ Бир эвес тышпас болзунарза, силер менээ үжен чуга хөйлөң болгаш солуп кедер үжен хеп бээр силер».

Олар аңаа: «Тывызыңны чугаала че, бис дыңнаалы» — дээн.

¹⁴ Самсон мындыг тывызык салган:

«Чип чораан чүведен
чиир чүве үнген,
чигирзиг чүүл күштүг чүүлден үнген».

Демгилери үш хонук иштинде ол тывызктын харызын тып чадап кааннар. ¹⁵ Дойнун дөрт дугаар* хүнүнде олар Самсоннун кадайыңга: «Тывызктын харызын ашааңны көгүдүп тургаш, айтырып ал, оон башка бис сени ачаңнын бажыңы-биле катай өрттедиптер бис! Силер бисти үгүтпө-тонаар дээш чалап алган эвес силер» — дээннер.

¹⁶ Самсоннун кадайы оон мурнунга ыглап-сыктап тура: «Сен менээ ынак эвес, мени көөр хоннун чок-тур, сен мээң чонумнун оолдарыңга тывызык салгаш, оон харызын менээ айтып бербес-тир сен» — дээн.

Самсон аңаа: «Оон харызын ада-иемге безин чугаалаваан мен. Таанда-ла барып-барып сенээ айтып бээр мен бе?» — деп харыылаан. ¹⁷ Кадайы оон мурнунга дойнун чеди хонунун дургузунда ыглап-сыктап келген, а чеди дугаар

* 14:15 Өске бурунгу сөзүглелде «чеди дугаар» деп бижээн.

13:24 1 Хаан. 2:21 13:25 Сан. 24:2; Башт. 3:10 14:1 Иис. 15:10; 19:43 || Э. д. 38:12

14:2 Э. д. 34:4 14:3 Э. д. 24:3, 4 14:6 Сан. 24:2; Башт. 3:10 14:12 Э. д. 29:27 14:15 Башт. 16:5

14:16 Башт. 16:15

хүнүндө Самсон, кадайының ээрежири кончуг боорга, тывызыктың харызын айтып берген. А кадайы ону бодунуң чо-нунуң оолдарыңга чугаалап берипкен.

¹⁸ Ынчангаш чеди дугаар хүнде хүн ажар мурнунда хоорайжылар Самсонга: «Ары чигиринден артык чигирзиг чүү барыл, арзылаңдан артык күштүг чүү барыл» — деп харыылааннар.

Самсон оларга: «Бир эвес силер мээң инээм-биле чер андарбаан болзунарза, мээң тывызымның харызын тыппас турган силер» — дээн. ¹⁹ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Самсоннун кырынче бадып келген, ынчангаш ол Аскалонче баргаш, үжен филистимнери өлүрүп үптээш, хеп-сынын тывызыкты тыпкан-нарга үлөп берипкен. Оон ооң килени кыптыгып келген болгаш ол ачазының бажыңгыче чана берген. ²⁰ А Самсон-нун кадайы ооң-биле кады дойлап тур-ган өңнүктериниң бирээзинге ашакка барып алган.

*Самсоннун филистимнерден
өжээн негээни*

15 ¹ Элээн үе эрткенде, кызыл-тас ажаалдазының үезинде, Самсон анай ап алгаш, кадайыңга ужуражыр дээш чедө берген. Ол баргаш: «Кадай-ымың өрээлинче кирерим ол» — дээрге, кадайының ачазы ону кирибей барган.

² Каты анаа: «Мен сени ону көөр хөөн чок апарган деп бодадым, ынчангаш ону сээң өңнүүңге бериптим; ынчалза-даа ооң дунмазы бар, ол оон-даа артык, ооң орнунга дунмазын кадай кылдыр ап ап көрөм» — дээн.

³ Ынчалза-даа Самсон: «Бо удаада мен филистимнерге хора халдадыр бол-зумза, оларның мурнунга актыг мен» — дээн. ⁴ Самсон оон чорааш, 300 дилги тудуп алгаш, оларны ийи-ийи кылдыр кудуруктарындан кожа шарааш, олар-ның аразыңга оттуг кезектер чыпшыр баглап каан. ⁵ Оон ол дилгилерни филистимнерниң шөлдөрүнчө салыпкаш, оларның хөпээннерин болгаш ажааттын-маан тараазын, виноград болгаш олива садтарын өрттедишкен.

⁶ Филистимнер: «Ону кым үүлгет-ти?» — деп айтырарга, улус: «Тимна чүрт-түг кижиниң күдээзи Самсон ынчанган,

чүге дээрге ол кижиге Самсоннун кадай-ын өске кижиге берипкен» — дишкен-нер. Филистимнер баргаш, ол херээ-женни болгаш ооң ачазын өрттедишкен.

⁷ Самсон оларга: «Силер ындыг болган-ыңарда, мен силерден өжээним негеп аар мен, чүгле ынчан оожургаар мен» — дээн. ⁸ Самсон ол филистимнерни кыра шапкаш, Этам дээр турут-хаяның каш-палыңга барып туруп алган.

⁹ Филистимнер Иудеяге чедө бергеш, Лехи деп черге турлагланып туруп ал-ган. ¹⁰ Ынчан иудейлер: «Чүү дээш биске удур дайын-чаалыг чедип келдинер?» — деп айтырган.

Филистимнер оларга: «Бис Самсон-ну тудуп хүлээш, ооң биске удур багай чүве кылганы дээш хары негээри-биле келдивис» — деп харыылаан.

¹¹ Ону дыңнааш, 3000 иудей Этам ту-ругнун кашпалыңга чедө бергеш, Сам-сонга: «Филистимнер бисти чагырып турар деп билбес эвес сен, чүге бисти ынчач турарың ол?» — деп айтырганнар.

Самсон оларга: «Олар менээ багай чүве кылырга, шак-ла ынчаар хары-лааным ол-дур» — дээн.

¹² Олар анаа: «Бис сени тудуп хүлүп алгаш, филистимнерге дужаап бериптер дээш келдивис» — дээн.

Самсон оларга: «„Сени боттарывыс өлүрбес бис!“ деп сөзүңер беринер!» — дээн.

¹³ Олар анаа: «Чок, сени өлүрбес бис, чүгле хүлүп алгаш, филистимнер холунга хүлээдиң бээр бис» — дээннер. Оон олар Самсонну ийи чаа хендир-биле хүлүп ал-гаш, ол турут-хаядан алгаш барганнар.

¹⁴ Кажан Самсон Лехиже чоокшулап кээрге, филистимнер олче алгы-кышкы-лыг маннажыпкан. Ынчан Дээрги-Ча-яакчының Сүлдези ооң кырынче бадып келген болгаш ооң холдарында хүлүг-лер өрттенген удазыннар ышкаш кээп дүшкен. ¹⁵ Оон Самсон элчиген чаагы-ның ам-даа кургаваан сөөгүн тып ал-гаш, ооң-биле муң филистимни кыра шаап каапкан. ¹⁶ Оон Самсон: «Элчиген чаагының сөөгү-биле муң кижини ийи оваа кылдыр өлүрүп каапкан болдум!» — дээн. ¹⁷ Ону чугаалааш, Самсон элчиген сөөгүн черже октапкаш, ол черни Рамат-Лехи* деп адап каан.

* 15:17 «Чаак сөөктүг бедик чер» дээн уткалыг.

¹⁸ Оон ол кедергей суксай бергеш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгыргаш: «Сен Бодуңнун чалчаң менээ мындыг улуг тиилелгени хайырладың, таанда-ла ам суксап өлүрүм ол бе, кыртыжап демдектетпээн хейлерге туттурарым ол бе?» — дээн. ¹⁹ Бурган Лехиге бир оңгарны оя шааптарга, оон суг агып эгелээн. Самсон ол сугну ижип аарга, ооң күжү катап кирип, дирлип келген; ынчангаш Лехиде ол суг бажы бо хуннерге чедир Эн-Хакоре* деп аттыг бооп арткан.

²⁰ Филистимнерниң чагыргазының уезинде Самсон израиль чонну чээрби чыл дургузунда баштап келген.

Самсон Газа хоорайда

16 ¹ Самсон бир катап Газага чедергеш, аңаа бир самыын-садар херэежен көрүп кааш, ооң бажыңынче кире берген. ² Газаның чурттакчылары хоорайда Самсон чедип келген деп биллип кааш, ол черни бүзээлеп алгаш, ону хоорай хаалгазының чанынга хондуу кедеп: «Даң адып кээрге, ону өлүрүп кааптар бис» деп шийтирилээш, манап тура хонганнар. ³ Самсон дүн ортузунга чедир удааш, туруп келгеш, хоорайның хаалгазын ийи кыдыгында кастыктары-биле, дээктери-биле катый-хаара тура тырткаш, көдүргөш, эгиннеринге салып алгаш, Хевроннун дужунда турар дагның бажынче апарып каапкан.

Самсон биле Далида

⁴ Ооң соонда Самсон Сорек шынаазы чурттуг Далида деп херэежен кижиге ынакшый берген. ⁵ Ол херэеженге филистимнерниң чагырыкчылары чедип келгеш: «Самсонну көгүдүп тургаш, оон улуг күжүнүн чажыдын болгаш ону ажып тиилээш, бектеп-хүлүп, томаартыр аргазын билип ал, ол дээш сенээ кижибүрүзү 1100 шекел мөңгүн бээр бис» — дээннер.

⁶ Далида Самсондан: «Менээ чугаалап көрөм: сээн улуг күжүн чүдө чүвөл, сени томаартыр дизе, чүнүн-биле сени хүлүүр болза эки чүвөл?» — деп айтырган.

⁷ Самсон аңаа: «Мени ам-даа кургаваан, өл хевээр чеди сиир-кириш-биле хүлүп каар болза, ынчан мээң күжүм

эвээжеп, аңаа кижилер ышкаш апаар мен» — дээн.

⁸ Филистимнерниң чагырыкчылары Далидага ам-даа кургаваан, өл хевээр чеди сиир-кириш эккеп берген, а ол ооң-биле Самсонну хүлүп каан. ⁹ Ол үедө филистимнер Далиданын удуур өрээлинге чаштынып орган, а Далида: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээн. Самсон ол сиир-кириштерни от дээпкен чинге удазыннар ышкаш кылдыр үзе тыртып каапкан. Ооң күжүнүн чажыды билдинмес бооп артып калган.

¹⁰ Далида Самсонга: «Сен мени кыжырып, мегелепкен-дир сен, ам шынын чугаалап көрөм, чүү чүве-биле сени хүлүп ап болурул?» — дээн.

¹¹ Самсон аңаа: «Мени ажылга ажыглаваан чаа хендирлер-биле хүлүп каар болза, ынчан мээң күжүм эвээжеп, аңаа кижилер ышкаш апаар мен» — дээн.

¹² Далида чаа хендирлер алгаш, ооң-биле Самсонну хүлүп кааш: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээн. (Ол үедө филистимнер удуур өрээлинге чаштынып орган.) Самсон ол хүлүглерни база удазыннар ышкаш үзе тыртып каапкан.

¹³ Далида Самсонга: «Сен мени катап база кыжырып мегелеп-ле турар-дыр сен, ам черле шынын ажыдып көрөм, чүү чүве-биле сени хүлүп ап болурул?» — дээн.

Самсон аңаа: «Мээң бажымның чеди тудум дүгүн аргыг херекселинде пөсче киир аргып каар херек» — дээн.

¹⁴ Далида ооң бажынын дүгүн аргыг херекселинге чыпшыр кадап кааш: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээн. Самсон оттуп келгеш, ол кадагны бажынын дүгүн киир аргып кааны пөс-биле катый-хаара тура тыртып каапкан.

¹⁵ Оон Далида Самсонга: «Сен менээ: „Ынак мен“ — деп турар хиренде, шынында сээң чүрээң мээң-биле эвестир. Мени үш катап кыжырдың, а улуг күжүнүн чажыдын ажыдып бербедин» — дээн. ¹⁶ Оон эгелээш, Далида ону хуннун-не чемелеп, эзережи, ажыг сөстери-биле кичтектеп туруп бээрге, Самсон ооң оозундан аргажок шылай берген.

¹⁷ Ынчангаш ол Далидага сеткил-чүрээң

* 15:19 «Кыйгырган кижиниң суг бажы» дээн уткалыг.

16:1 Ис. 15:47 16:5 Башт. 14:15 16:11 Башт. 15:13 16:15 Башт. 14:16 16:17 Сан. 6:2, 5; Башт. 13:5

ажыдып: «Мен бажым дүгүн чаңгыс-даа таарып чүлүвээн кижини мен, чүгө дээр-ге мен авамның иштинге тургаш-ла, Бурганга бараалгаткан назорей апарган кижини мен. Бир эвес мээң бажым дүгүн чүлүштөр болза, мээң күжүм мени кааптар. Ынчан анаа кижилер ышкаш апаар мен» — дээн.

¹⁸ Самсон анаа ам-на бүгү сеткил-чүрөөн ажыткан-дыр деп билип кааш, Далида филистим чагырыкчыларны кыйгырыпкаш: «Ам-на чедип келиңер, бо удаада Самсон менээ бүгү сеткил-чүрөөн ажыдып берди» — деп дамчыткан. Филистим чагырыкчылар чедип келгеш, анаа азааны мөңгүнүн эккеп берген.

¹⁹ Оон Далида Самсонун бажын бодунун дөңмөктериниң кырынга салгаш, ону удудуп кааш, филистимнерниң бирээзин кыйгыргаш, Самсонун бажынын чеди тутум дүгүн кестирип каапкан. Самсонун күжү ону каапкаш барган. Ынчалдыр Далида Самсонну томаартып базар чоруктуң эгезин салып каан*.

²⁰ Далида: «Самсон! Филистимнер сенээ удур келди-ле!» — дээр-ге, ол отуп келгеш, «Ажырбас, бо удаада база адырлып хосталып аар мен» деп бодаан. Дээр-ги-Чаяакчы ону каапкан деп ол билбээн. ²¹ Филистимнер ону сегирип алгаш, ооң карактарын дежиپ каапкан, оон Газага эккелгеш, хүлөр кинчи-биле бектээш, кара-бажынга тараа дээрбеде-дип каан. ²² А ооң кестирип алган дүгү катап өзүп эгелээн.

Самсонун өлүмү

²³ Филистимнерниң чагырыкчылары боттарынын бурганы Дагонга* улут өргүл кылып байырлаар дэстиң чыгып алгаш: «Бистиң бурганывыс дайзынывыс Самсонну холувусче кирип берди» — деп турганнар. ²⁴ Чон база Самсонну көргөш, бодунун бурганын алдаржыдып: «Бистиң бурганывыс дайзынывысты — черивисти хоозурадып, хой улузувусту кырып турган кижини бистиң холувусче кирип берди» — деп турган. ²⁵ Олар сеткили өөрүп, хөглээш: «Самсонну бээр эккелинер, ол бисти хөглетсин» — дишкеннер. Самсонну кара-бажындан эк-

келгеш, улусту хөгледире-биле бажынын ий адагажынын аразынга тургузуп каан. ²⁶ Самсон ону чедип чораан оолга: «Бо бажынын түттүнүп турар адагаштарынын чанынга мени чедирип калам, мен анаа чөленип айын» — дээн. ²⁷ Бажын иштинде эр, херээжен улус долу турган, филистимнерниң чагырыкчылары шупту анаа турган база 3000 кижини Самсонну көрүп, шоодар дээш бажын кырынче үнө берген турган.

²⁸ Ынчан Самсон Дээр-ги-Чаяакчыны кыйгыргаш: «Дээр-ги-Бурган-Чаяакчы! Мени бодап келем, менээ ам чаңгыс катап күштөн берем, Бурганым. Ам чаңгыс угда ийи караам дээш филистимнерден өжээнимни негеп алың!» — деп дилээш, ²⁹ ийи холу-биле ол бажынын түттүнүп турганы ийи адагажын идип эгелээн. ³⁰ «Филистимнер-биле кады өлгөй мен аан!» дээш, бар-ла бүгү күжү-биле адагаштарны идиптерге, бажын анаа турган чагырыкчыларнын болгаш бүгү улустун кырынче буступ барып дүшкөн.

Ынчалдыр Самсон өлүп чыда, бодунун дайзыннарын дириг чорааш кыра шаап чораанындан артык хөйүнү өлүргөн. ³¹ Оон ооң дунмалары болгаш бүгү ада төрөлдери келгеш, ону ап алгаш, Цора биле Эштаол аразында ооң ачазы Манойнун чеве-куюнга орнукшудуп каан. Самсон израиль чонну чээрби чыл дургузунда баштап келген.

Миханың дүрзү-бурганы биле Бурганга бараалгакчызы

17 ¹ Эфрем дагларынга Миха деп аттыг бир кижини чурттап чораан. ² Ол бодунун авазынга: «Сен 1100 шекел мөңгүнүн оорлаткаш, каргыш сөс эдеринге, мен дыннап турдум. А ол мөңгүн менде, ону мен ап алдым» — дээн.

Авазы ынчан: «Дээр-ги-Чаяакчы мээң оглумга ачы-буян хайырлазын!» — дээн. ³ Миха авазынга ооң мөңгүнүн эгидип берген. Авазы: «Бо мөңгүнүн мен Дээр-ги-Чаяакчыга өргүп бараалгаткаш, оглумнун холунга берип тур мен! Бо мөңгүнден шуткаан дүрзү-бурган кылдырып алзын дээш, ону сенээ эгидип турарым ол» — дээн.

* 16:19 Өске бурунгу сөзүглелде «Самсон суларап эгелээн, ооң күжү ону каапкаш барган» деп бижээн. * 16:23 Дагон бурганга мөгеейи эрте-бурунгу Сирия болгаш Месопотамияга калбаа-биле нептерээн турган. Дагон деп ат «тараа» (евр. даган) деп сөс-биле холбаалыг болгу дег.

⁴ Миха авазынга мөнгүннү дедир бээрге, авазы оон 200 шекел мөнгүннү алгаш, эзилдирикчи шевер кижиге апарып бээрге, ол оон дүрзү-бурган шуткуп берген. Оон эгелээш, ол дүрзү-бурган Миханың бажыңынга турган. ⁵ Миха Бурганга чүдүүр тускай бажыңныг турган. Ол эфод* болгаш дүрзү-бурганнар кылгаш, бодунун оолдарынын бирээзин Бурганның бараалгакчызы кылдыр томуйлап каан*. ⁶ Ол үеде Израилге хаан чок турган, кижиге бүрүзү бүгү чүвени бодунун шынныг деп санаар аайы-биле кылып чораан.

⁷ Ынчан иуда аймактыг бир аныяк левит оол Иудеянын Вифлеем хоорайга чурттап турган. ⁸ Ол оол Иудеянын Вифлеемден чорупкаш, турумчуп чурттаар чер дилеп чорааш, Эфрем дагларында Миханың бажыңынга чедип келген.

⁹ Миха оон: «Кайыын келдин?» — деп айттырарга, ол: «Мен Иудеянын Вифлеемден келген кижиге мен, ам турумчуп чурттаар чер дилеп чоруурум бо» — деп харыялаан.

¹⁰ Миха аңаа: «Маңаа, мээң бажыңымга артып кал, ачам ышкаш хүндүлүг база мээң Бурганга бараалгакчым боор сен, а мен сеңээ чылда он шекел мөнгүн төлээр мен, аңаа немей идик-хеп болгаш аш-чем-биле хандырар мен» — дээн.

¹¹ Левит Миха-биле чурттаар бооп чөпшээрешкеш, оон оолдарынын бирээзи ышкаш апарган. ¹² Миха ону Бурганның бараалгакчызы кылдыр томуйлап каарга, ол левит Миханың бажыңынга чурттай берген. ¹³ Миха ынчан: «Дээрги-Чаяакчы ам менче ээ көрнүр деп билир мен, чүге дээрге мээң Бурганга бараалгакчым — левит-ле болгай» — деп турган.

Данчыларның Лаисче көшкени

18 ¹ Ол үеде Израилге хаан чок турган. Ол хүннерде Данның аймаа чурттап туруп аар чер-девискээр дилеп чораан, чүге дээрге өске израиль аймактар чер-девискээрлиг бооп турда, Данның аймаа ол үеге чедир чер чок турган

чүве-дир. ² Данның үре-салгалы боттарының бүгү төрөл бөлүктеринден беш кижини — Цора болгаш Эштаол чурттуг беш күштүг-шырак дайынчыны шилээш: «Чер-чурттуг кезип шинчилеп көрүп эккелинер» — дээш, чорудупкан чүведир.

Хайгыылчылар Эфрем дагларында Миханың бажыңынга келгеш, аңаа хонуп алган. ³ Олар Миханың бажыңынга тургаш, аныяк левиттин үнүн дыңнааш, ону танып кааннар, ынчангаш оон: «Кым сени бээр эккелди, чүге мында сен, мында чуну канчап турарын ол?» — деп айттырганнар.

⁴ Левит оларга: «Миха менээ мындыг, мындыг чүве кылды — ол мени хөлөзилеп алды, ынчангаш мен ам оон Бурганга бараалгакчызы бооп тур мен» — дээн.

⁵ Олар левитке: «Бистиң бо бар чыдар чорук-херээвис чедиишкинниг болур бе дээрзин Бургандан айтырып көрөм» — дээннер.

⁶ Бурганның бараалгакчызы оларга: «Амыр-тайбың чоруптунар, силерниң оруунарны Дээрги-Чаяакчы карактап турар» — дээн.

⁷ Ол беш хайгыылчы улаштыр чораш, Лаис хоорайга чедер берген. Олар аңаа бо хоорайнын чурттапчылары, сидончуларнын чаңылы-биле, амыр-шөлзөн, бичий-даа сезик чок чурттап турарын көргөн. Лаисчилерге күш дөгөп, черинден сывыртап, дарлап турар улус-даа чок болган. Олар Сидон хоорайдан ыракта боорда, кым-биле-даа эвилел-дешпес улус болган.

⁸ Ол беш хайгыылчы Цора биле Эштаолче чанып кээрге, оларнын аймак чону: «Чуну билип эккелдинер?» — деп айттырган.

⁹ Олар мынча деп харыялаан: «Ам шимчеп үнгөш, ол хоорайже халдаалыңар! Оларнын черин бис кончуг эки деп көрдүвүс. Чоп хөй боданып, шүшпөңөп турар силер. Барып ол черни эжелеп аалыңар. ¹⁰ Ол чериниң чону амыр-шөлзөн улус-тур, а чери дыка делгем. Бурган ол

* 17:5 Эфод — чамдыкта бо сөс-биле Бурганның бараалгакчыларынын Оон күзел-соруун билип алырын дузалаар херекселди илередип турган (Хост. 28:6-30; Башт. 8:27 көр). * 17:5 Моисейниң хоойлузу чүгле Аароннун үре-салгалынга Дээрги-Чаяакчынын бараалгакчылары боорун чөпшээрер турар.

17:4 Иса. 46:6 17:5 3 Хаан. 13:33 17:6 Ы. х. к. 12:8; Башт. 18:1; 19:1; 21:25 17:7 Руф 1:1; 1 Хаан. 17:12; Мих. 5:2; Мф. 2:1 18:1 Башт. 17:6; 19:1; 21:25 || Башт. 1:34-36 18:2 Башт. 13:25; 16:31 18:5 Сан. 27:21; Ос. 4:12 18:7 Иис. 19:47

черни силерге берип турар-дыр, а ол кедергей бай-байлак чер-дир!»

¹¹ Данның аймаандан 600 дайынчы чепсегленгеш, Цора болгаш Эштаолдан үнүпкен. ¹² Олар орук ара Иудеянын Кириат-Иарим чоогунга, барыын талазынга тургаланып турган. (Ынчангаш ол черни амдыгаа чедир Махане-Дан* деп адаар.)

¹³ Олар оон үнгеш, Эфрем дагларынче углааш, Миханың аалынга келген. ¹⁴ Оон мурнунда Лаисче чер көрүп ап чораан беш хайгыылчы ха-дуңмазынга: «Бо аалда эфод, дүрзү-бурганнар болгаш шуткаан дүрзү барын билир силер бе? Ону канчаарын боданыңар че!» — дээннер. ¹⁵ Оон олар Миханың аалында анык левиттин бажынынче киргеш, оон-биле мендилешкен. ¹⁶ А 600 чепсегленген данчы хаалга чанынга турган. ¹⁷ Демгиле беш киж и бажынче киргеш, шуткаан дүрзүнү, эфодту болгаш дүрзү-бурганнарны ап алган, а Бурганнын бараалгакчызы ол үеде хаалга чанынга 600 чепсегленген дайынчы-биле кады турган. ¹⁸ Демги улус Миханың аалынче киргеш, ол бүгү чүүлдерни ап аарга, Бурганнын бараалгакчызы: «Ол канчап турарыңар ол?» — дээн.

¹⁹ Олар анаа: «Ыгыттава, артык сөс этпейн көр. Оон орнунга бис-биле кады чорувут, бистиң ачавыс ышкаш ачавыс болгаш Бурганга бараалгакчывыс боор сен. Чаңгыс кижиниң бажыңынга бе азы бир бүдүн израиль аймакка бе, ол ийиниң кайызынга Бурганнын бараалгакчызы болуру дээр-дир?» — дээннер. ²⁰ Бурганнын бараалгакчызы амырап-өөрөш, эфод, дүрзү-бурганнарны болгаш шуткаан дүрзүнү ап алгаш, данчылар-биле кады чорупкан. ²¹ Олар оон чорааш, өг-бүлелерин, мал-маганы, эт-хөрөңгизи-биле катай, боттарын мурнадыр чорудупкан.

²² Олар Миханың аалындан ырай бергенде, Миханың кожолары чыгып алгаш, данчыларны сүрүп чедер берген. ²³ Олар данчыларже кыйгы салырга, дайынчылар хая көрнүп келгеш, Миха-

га: «Сенээ чүү херегил, чүге улузун чыып алдын?» — дээннер.

²⁴ Миха оларга: «Силер мээң кылып алган бурганнарнымны алгаш бардыңар, мээң Бурганга бараалгакчымын база алгаш бардыңар, оон артык чүве кайдал? Ол хиренерде: „Сенээ чүү херегил?“ деп канчап ынча дээр силер?!» — дээн.

²⁵ Данчылар аңаа: «Ыгыттавайн көр, сээң үнүн биске шуут дыңналбазын, оон башка бистиң аравыста чамдык улус хорадааш, силерже халдап болур. Ынчан бодунну-даа, өг-бүлөңни-даа өлүртүп аар сен» — дээннер.

²⁶ Олар оруун уламчылап чоруй барган, а Миха оларнын күжү хөй-дүр деп көргөш, дедир чана берген.

²⁷ А данчылар Миханың кылганы дүрзүнү болгаш Бурганга бараалгакчызын алгаш, Лаиске чедер бергеш, оон амыр-шөлөөн болгаш сезик чок чонун хылыш-биле кыра шапкаш, хоорайны өрттедипкен. ²⁸ Лаисчилерни камгалаптар улус тывылбаан, чүге дээрге олар Сидондан ырак боорда, кым-биле-даа эвилелдешпейн чораан. Ол хоорай Бет-Рехов чанында шынаага турган. Данчылар хоорайны катап туткаш, аңаа чурттай берген. ²⁹ Олар чаа хоорайнын боттарынын өгбезинин, Израильдин оглу Данның ады-биле «Дан» деп адап алган. А биеэги ады Лаис чүве-дир.

³⁰ Данчылар аңаа ол дүрзү-бурганны тургузуп алган, а Моисейнин оглу* боор Гирсамнын үре-салгалы Ионафан боду болгаш оон оолдары Данның аймааның Бурганга бараалгакчылары бооп келген. Оларнын туттуруушкунга кирер үезинге чедир ынчаа турган. ³¹ Бурганнын өргээзи Силомга турар бүгү үеде, Миханың кылганы дүрзү-бурган оларнын хоорайына турган.

Вениаминчилерниң кемниг херээ

19 ¹ Ол үеде, кажан Израильге хаан чок турда, Эфрем дагларнын ырак булуңунга бир левит киж чурттап чораан. Ол бодунга Иудеянын Вифлеемден кул-кадай ап алган. ² Ол херээжен аңаа

* 18:12 «Данның турлаа» дээн уткалыг. * 18:30 Эске бурунгу сөзүглелде «Манассиянын оглу» деп бижээн.

18:12 Иис. 15:60 18:24 Э. д. 31:30 18:27 Э. д. 49:17; Иис. 19:47 18:28 2 Хаан. 10:6
18:30 Хост. 2:22; 18:3 || 4 Хаан. 17:6 18:31 Иис. 18:1 19:1 Башт. 17:6; 18:1; 21:25

киленнээш*, Вифлеемде ачазының бажыңынче чана бергеш, аңаа дөрт ай болган. ³Өөнүң ээзи «Ооң-биле эвилең-ээлдек чугаалашкаш, дедир эгидип алың» деп бодааш, ооң соондан бир чалчалыг, ийи элчигенниг чорупкан. Амдыы херэежен ону бодунуң ачазының бажыңынга эккелген. ⁴Ол аныяк херэеженниң ачазы күдээзин көрүп кааш, өөрүшкүлүг уткуп хүлээп алгаш, ооң бажыңынга бичии када аалдап турар кылдыр күш-биле арттырып алган. Олар аңаа үш хондур аштанып-чемненип, хонуп-дүжүп келген.

⁵Дөрт дугаар хүнүнде олар эртен туруп кээрге, левит дедир чанар дей берген. Каты күдээзинге: «Узун орукче үнер бетинде, күш кирип, бичии чемден аас де-вит» — дээн. ⁶Олар ийилээ олутуп алгаш, аштанып-чемненген соонда, каты күдээзинге: «Сагыш-сеткилиц өөрүп-хөглөп, дыштанзын, маңаа ам бир хонуп ал» — дээн. ⁷Левит чанар дээш туруп келген, ынчалза-даа каты эрежип туруп бээр-ге, ол аңаа катап база хонган.

⁸Беш дугаар хүнүнде ол кижичанар дээш эртен туруп келген, ынчалза-даа каты ам база: «Хүн дүш ашкыже ма-нап, күш кирип ал» — дээн. Олар ам база аштанып-чемненип өгөлзөн. ⁹Оон ол кижичанар-кадайы болгаш чалчазы-биле кады чанар дээш туруп келген, а оон каты: «Ам кежээ дүжер деп барган-дыр, удавас имиртиней бээр болгай, ынчангаш ма-наа хонуп ал, сагыш-сеткилиц өөрүп-хөглезин, а даарта эртен тургаш, чанып чоруптар силер» — дээн.

¹⁰Ынчалза-даа левит чөпшээрешпейн, чанып чорупкаш, Иевус хоорайның (амгы Иерусалимниң) чанынга чедип келген. Ол чүктүг ийи элчиген биле амдыы херэеженни ап алгаш чораан. ¹¹Олар Иевустун чанынга чедип кээрге, кызыл-хүнней берген турган. Чалчазы дээргизинге: «Иевус чоннуң бо хоорайынче киргеш, аңаа хонуп аалы» — дээн. ¹²Ынчалза-даа дээргизи: «Чок, бис хары чоннуң хоорайынче кирбес бис, олар израильчилер эвес-ле болгай, бис Гиваже баар бис» — дээн.

¹³Левит бодунун чалчазынга: «Гивага азы Рамага чед бергеш, аңаа хонуп аар бис» — дээн. ¹⁴Оон олар улаштыр чорааш,

Вениаминниң черинде Гиваның чанынга чорда, хүн ажа берген. ¹⁵Олар Гивага хонуп аар дээш, ынаар эепкеш, хоорайның төп шөлүңгө олутуп алганнар. Ынчалза-даа оларны кым-даа бажыңынга хондурары-биле чалаваан.

¹⁶Ол кежээ бир ашак кижичи шөлгө ажилдап хүнээш, чанып бар чыткан. Ол Гивада чурттап турар-даа болза, чо-гум боду Эфрем дагларындан келген кижичи болган. А Гиваны Вениаминниң ай-маа ээлеп турган. ¹⁷Ол ашак төп шөлде чорумал кижини көрүп кааш: «Кайың үнгеш, кайнаар бар чыдыр сен?» — деп айтырган.

¹⁸Левит аңаа мынча деп харыылаан: «Бис Иудеяның Вифлеемден үнгеш, Эфрем дагларының ырак булунунче бар чыдыр бис. Мен бодум ол чер чурттуг кижичи мен, Иудеяның Вифлеемче баар ужурга таварыштым. Мен Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Аңаа бараан болуп турзумза-даа*, мында мени кым-даа бажыңынче чалавас чүве-дир. ¹⁹А бистиң элчиген-нерге чиртир чемивис-даа, саван-та-раавыс-даа бар, аш-чемивис-даа, ара-га-дарывыс-даа бар, чалчаларыңар биске чүү-даа херек чок».

²⁰Ашак аңаа: «Сагыш човава, сенээ чүү четпес-тир, мен бодум шуптузун бээр мен, чүглө кудумчуга хонма» — дээн. ²¹Ашак ону бажыңынче чалап киригеш, оон элчигеннеринге чем каап берген, а чорумалдар буттарын чуп алгаш, ашта-нып-чемненип орган.

²²Олар ынчаар өөрүп-хөглөп дышта-нып орда, хоорайның дүржок чуртта-чылары ол бажыңны долгандыр туруп алгаш, оон эжин кангырадыр соктап, бажың ээзи ашакка: «Сээң бажың-че кирген кижини үндүрүп бер, бис ону күштеп дора көрээли» — деп негээннер.

²³Бажың ээзи дашкаар үнгеш, мынчаар чөптөп чугаалаан: «Чок, ха-дунма, багай чүве кылбаңар, ол кижичи мээң аал-чым ышкажыл, оон-биле ындыг бужар чүве кылбаңар! ²⁴Мээң эр кижичи дегбээн уруум-даа бар-дыр, ол кижиниң кул-кадайы-даа бар-дыр, аалчымның орунунга силерге оларны үндүрүп берейн, оларны дора көрүп, күзээн-не чүвенерни кылыр

* 19:2 Азы: «Аңаа өскерлип». * 19:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Бажыңымче ам дедир чанып бар чыдарым бо» деп бижээн.

19:10 Ис. 15:8, 63; 18:28 19:20 Э. д. 19:2; Иов 31:32 19:22 Ы. х. к. 13:13 || Э. д. 19:5-9

силер, чүглө мээң аалчым-биле ындыг бужар чүве кылбанар!»

²⁵ Ынчалза-даа хоорайжылар ону дыннаар-даа хире эвес болган. Ынчаарга левит бодунун кул-кадайын туткаш, оларга үндүрүп берипкен. Олар ол херэежен кижини дүннү өттүр, дан аткыжеге чедир, күштеп-күчүлөп, дошкун чазарлааш, чүглө дан хаязында салып чорудупкан. ²⁶ Чер кыры чаа-ла агарып чырып турда, ол херэежен дээргизиниң хонганы бажынның чанынга чедип келгеш, эжик чанынга барып дүшкөш, хүн үнгүжеге чедир анаа чыткан.

²⁷ Дээргизи эртенінде туруп келгеш, оруун уламчылап чоруур дээш, эжикти ажыдыптарга, эжик чанында ооң кул-кадайы эргинден туттунуп алган чыткан. ²⁸ Ол анаа: «Тур, чоруулу че!» — дээн. Ынчалза-даа харыы албаан. Левит ону элчигенге чүдүрүп алгаш, чанып чорупкан. ²⁹ Ол чанып келгеш, бижек ап алгаш, амдыы херэеженниң мага-бодун он ийи кезекке үзе кескеш, Израильдин булун бүрүзүнче чорудупкан. ³⁰ Ону көргөн кижилер: «Израиль чон Египеттен үнүп чораан хүнден эгелээш, бо хүнге чедир болуп-даа көрбээн чүве-дир бо, таптыг бодангап, чүнү канчаарын сүмөлөжип тургаш, шийтпирлээли» — деп турган.

Вениаминниң аймаанга удур дайын

20 ¹ Оон ам шупту израильчилер, Дан хоорайдан тура, Беэр-Шевага чедир база галаад черден бүгү ниитилел, чаңгыс кижилер дег демниг, Мицпага Дээрги-Чаякчының мурнунга чыгып келген. ² Бурган-ның бүгү чонунун шупту баштыңнары, Израильдин шупту аймактары — 400 000 чөпсөглөнгөн чадаг шериг чыгып келген. ³ А Вениаминниң аймаа Израильдин шупту өске аймактары Мицпада чедип келген дээрзин дыннап каан.

Оон израильчилер: «Бо кем-херек канчаар болганын чугаалаңар!» — дээн.

⁴ Өлүрткен херэежен кижиниң ашаа мынча деп харыылаан: «Мен кул-кадайым-биле Вениаминниң черинде Гиваже анаа хонуп аар дээш чөдө бердим. ⁵ Дүне Гиваның чурттакчылары мээң хонуп чытканым бажынны бүзээлеп алгаш, мени өлүрүп каар деп турдулар. Олар мээң

кул-кадайымны өлүрүнге чедир күштеп-күчүлөп кааптылар. ⁶ Мен бодумнун кул-кадайымны ап алгаш, ооң мага-бодун үзе кескилээш, Израильдин булун бүрүзүнче чорудуптум. Чүгө дээрге олар израиль чонга удур чүдөк-бужар кем-херек үүлгөдип кагдылар. ⁷ Бүгү израильчилер, ам бо херекти сайгарып көргөш, маңа дораан шийтпирленер!»

⁸ Бүгү чон чаңгыс кижилер дег бир демниг мындыг түннел шийтпир үндүргөн: «Бистин кайывыс-даа ам аалдарже тарап чанмас. ⁹ Үлүгден тырткаш, ооң аайы-биле Гиваже халдаар бис. ¹⁰ Израильдин бүгү аймактарындан улус шилиир бис — чүстен он кижини, мундан чүс кижини, түмөнден муң кижини — олар бүгү шеригге ашы-чем курлавыры чыып эккелзин. Бүгү шериг Вениаминниң черинде Гиваже халдааш, ооң чурттакчыларын Израильдин адын баксыраткан бужар кем-херэе дээш кезедир ужурул!»

¹¹ Шупту израильчилер ол хоорайга удур чаңгыс кижилер дег бир демниг чыгып келген. ¹² Оон Израильдин аймактары Вениаминниң бүгү төрөл бөлүктөрүнө медээчилер чоруткаш, мындыг сөстөр дамчыткан: «Канчап силерниң араңарга ындыг бужар үүлгөдип болганы ол? ¹³ Гиваның ол дүржөк улузун биске жүлээдип беринер, бис оларны өлүргөш, израиль чон аразында ындыг бужар-бакты узуткап каалы».

Ынчалза-даа вениаминчилер боттарының-на ха-дунмазы израильчилерни дыннаар-даа хире эвес болган. ¹⁴ Вениаминниң аймаа израильчилер-биле дайылдажыр дээш, янзы-бүрү хоорайсуурлардан кээп, Гивага чыгып алган. ¹⁵ Ынчан оон-моон чыылган вениаминчилерниң саны 26 000 чөпсөглөнгөн кижилер болган, анаа Гиваның чурттакчыларындан 700 шилиндек дайынчы немешкен. ¹⁶ Ол бүгү шеригниң аразынга 700 тускай шилиндек дайынчы турган, олар шупту солагай боорда-боорда, даш шывадар херекселди ажылгааш, хыл безин часпас улус турган. ¹⁷ А израильчилерден Вениаминниң аймаан санаваска, 400 000 чөпсөглөнгөн кижилер чыылган. Олар шупту тулчуушкунга белен дайынчылар турган.

19:29 1 Хаан. 11:7 20:1 1 Хаан. 3:20; 2 Хаан. 3:10; 24:2 || 1 Хаан. 7:5; 11:7 20:6 Э. д. 34:7
20:13 Ы. х. к. 13:13 20:15 Сан. 1:37; 26:41 20:16 Башт. 3:15 20:17 1 Хаан. 11:8; 2 Хаан. 24:9

¹⁸ Израильчилер Вефилге* келгеш, Бургадан: «Вениаминниң аймаанга удур дайынче кым бисти баштап киририл?» — деп айттырган.

Дээрги-Чаяакчы: «Силерни Иуданың аймаа баштаар» — деп харыылаан. ¹⁹ Эртенинде израильчилер Гиваның чанынга турлаганып туруп алган. ²⁰ Оон олар вениаминчилер-биле тулчуушкунга белеткенип, Гиваның мурнунга чыскаалып туруп алган. ²¹ Вениаминчилер Гивадан үнгеш, израильчилерже халдааш, ол хүн 22 000 кижини кыра шаап каапкан.

²² Израильчилер күжүн чыгаш, баштайгы хүнде турган черинге катап база чыскаалып туруп алган. ²³ А оон мурнунда олар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кежээге чедир ыглап-сыктап: «Боттарывыстың ха-дунмаларывыс вениаминчилер-биле ам база тулчур бис бе?» — деп Оон айттырып турган.

Дээрги-Чаяакчы оларга: «Тулчунар!» — деп харыылаан. ²⁴ Ынчалдыр ийиги хүнде израильчилер катап база Вениаминниң дайынчыларынычче шимчеп үнүпкен. ²⁵ Вениаминчилер ийи дугаар хүнүнде база Гивадан үнүп келгеш, тулчукаш, Израильдин 18 000 дайынчызын кыра шаап каапкан.

²⁶ Оон шупту израиль чон Вефилге* баргаш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыглап-сыктап олуруп, ол хүннү бадыр шээрленип, бүрүн өрттедир өргүлдөр болгаш эп-найырал өргүлдери кылып турган. ²⁷⁻²⁸ (Ол үеде Бурганның ыдыктыг аптаразы аңаа турган. А Аароннун оглунун оглу, Элеазарнын оглу Финеес ыдыктыг аптараның бараан болукчузу турган.) Израильчилер Дээрги-Чаяакчыдан: «Боттарывыстың ха-дунмаларывыс вениаминчилер-биле ам база тулчур бис бе азы соксадыр бис бе?» — деп айттырган.

Дээрги-Чаяакчы оларга: «Тулчунар! Даарта Мен оларны силерниң холуңарже кирип бээр мен» — деп харыылаан. ²⁹ Ынчан израильчилер Гиваны долгандыр дозуг кедег тургузуп кааннар.

³⁰ Үш дугаар хүнде израильчилер катап база Вениаминниң аймаа-биле тулчур дээш, Гиваның мурнунга биеэги хевээр чыскаалып туруп алган. ³¹ Вени-

аминчилер израильчилерже уткуй үнгеш, хоорайындан ырай бергеннер. Олар израильчилерни оон мурнунда дег өлүрбүшпаан, бирээзи Вефилче баар, өскези Гиваже баар ийи орукка база шөлге сүрүп эгелээн. Олар ынчан үжен хире израильчини өлүрүп каан. ³² Вениаминниң шериглери «Бис оларны биеэги хевээр кыра шаап тур бис» деп бодааннар. А израильчилер «Олардан дескен бооп, хоорайындан ырадып алгаш, оруктарже үндүрүп аар-дыр» деп бодап алганнар. ³³ Бүгү израильчилер турган черлеринден чорупкаш, Ваал-Фамарга чыскаалып алган, а Гиваның барыын талазынга дозуг кедегге турганнары Гиваже халдап кирипкен. ³⁴ Бүгү Израильден чыып каан 10 000 шилиндек дайынчы Гиваже халдай бээрге, каржы-дошкун тулчуушкун эгелээн. Оларны хай-халап манап турар дээрзи Вениаминниң дайынчыларынын сагыжынга безин кирбээн.

³⁵ Дээрги-Чаяакчы Вениаминниң аймаан израильчилерниң мурнунга аштырышкынга таварыштырган. Израильчилер ол хүн 25 100 чепсегленген вениаминчини кырып каапкан. ³⁶ Вениаминниң дайынчылары аштырганын көрүп кааннар.

А израильчилер Вениаминниң шериинин мурнунга баштай аткаарлап эгелээннер, чүге дээрге олар Гиванын чанында дозуг кедегге тургузуп кааны дайынчыларынга идегеп турган. ³⁷ Дозуг кедегге турган улус хоорайже халдап киргеш, хоорайжыларны дөгезезин кыра шаап каапкан. ³⁸ Израильчилер кедеге шериглери-биле хоорайдан үнген ыш халдаашкынның демдээ боор кылдыр дугуржуп алган турган. ³⁹ Шак ыңчаар, кажан израильчилер тулчуушкун шөлүнден аткаарлап эгелээрге, Вениаминниң шериглери оларны сүрүп, үжен хире кижини өлүрүп тура, «Бис оларны биеэги хевээр кыра шаап тур бис» деп бодап турган. ⁴⁰ Ол үеде хоорайдан улуг ыш үнүп эгелээн. Вениаминчилер хая көрнүп кээрге, оларның хоорайы өрттенип, ыжы дээрге чедип турар болган. ⁴¹ Аткаарлап турган израильчилер дедир көрнүп келген, а Вениаминниң шериглери хай-халап келгенин билип кааш, девицей бергеннер.

* 20:18, 26 Азы: «Бурганның өргээзинге».

20:18 Башт. 1:1-2 20:21 Э. д. 49:27 20:27-28 Хост. 6:15; Сан. 25:7-13; Иис. 22:13 20:29 Иис. 8:4
20:32 Иис. 8:5 20:37 Иис. 8:19

⁴² Олар ээн хову баар оруктап, израильчилерден дезипкеннер, ынчалза-даа израильчилерниң хылыжы оларны сүрүп тургаш, кырып эгелзэн, а хоорайлардан уткуй үнген израильчилер оларның бажын дозуп, узуткап турган. ⁴³ Вениаминчилерни бүззеп алгаш, амыр-дыш бербейн сүрүп*, Гиваның чөөн талазынга чедир чылча шаап келгеннер. ⁴⁴ Вениаминниң аймаандан 18 000 күштүг-шыырак киж и ынчаар өлүрткен. ⁴⁵ Арткан вениаминчилер ээн хову же, Риммон деп туруг-хая же дезипкен, а израильчилер оруктар дургаар оларның беш муңун кырып каапкан; оон оларны Гидомга чедир сүрүп тура, база ийи муңу чок кылып каапкан. ⁴⁶ Ол хүн Вениаминниң шеринден шупту каттышкаш, 25 000 киж и өлүрткен, олар дөгерези күштүг-шыырак дайынчылар турган.

⁴⁷ Вениаминниң дириг арткан дайынчылары 600 киж и ээн ховуда Риммон дээр туруг-хая же дзе бергеш, анаа дөрт ай турганнар. ⁴⁸ А израильчилер Вениаминниң чер-девискээрине эеп келгеш, бүгү хоорай-суурларын өрттедип-хуюктап, кижилерни-даа, мал-маганны-даа — шупту чүвени узуткап каапкан.

*Дириг арткан вениаминчилерге
кадайлар тып бергени*

21 ¹ Мицпага чыылган үезинде израильчилер кайызы-даа кыс уругларын вениаминчилерге кадай кылдыр бербес бооп даңгыраглаан турган. ² Ам олар Вефилге чедип келгеш, Бурганның мурнунга кежээге чедир ыглап-сыктап хүнзээннер. Ыткыр ыглап тура, олар: ³ «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы, Израильдин бир аймаа чиде бээр кылдыр чүге ындыг чүве болган чоор?» — дижип турганнар. ⁴ Дараазында хүн чон эрген тургаш, өргүл бедигэжин туткаш, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найрал өргүлдери кылган.

⁵ Ынчан израильчилер: «Дээрги-Чаяакчының мурнунга чыыш кылып турувуста, Израильдин шупту аймактарындан кым келбейн барган ийик?» — дишкеннер. Олар Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга келбээннерни өлүрер деп шыңгы даңгырак сөстөр-

ни эткеннер-не болгай. ⁶ Оон израильчилер ха-дунмазы Вениаминниң аймаан кээргеп, мынча дижип турганнар: «Израиль бодунуң бир аймаан одура шаап, чидиргени ол-дур. ⁷ Ам оларның дириг артканнарынга кадайларны кайыын тып бээр бис? Бис оларга уругларывысты бербес бооп, Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаан болгай бис». ⁸ Оон база катап: «Израильдин аймактарында Мицпага Дээрги-Чаяакчының мурнунга келбээннер бар бе?» — деп айтырып турганнар. Ол чыышка Галаадтын Иавис хоорайдан кым-даа келбээн дээрзи билдиге берген. ⁹ Бүгү чонну хынап көөрге, оларның аразында Галаадтын Иавис хоорайдан чаңгыс-даа киж и чок болган.

¹⁰ Оон Израильдин ниити чыыжы ынаар 12 000 шеригни чорудупкаш, мынча деп дужааган: «Баргаш, Галаадта Иавистин чурттакчыларын кадайлары болгаш ажы-төлү-биле катый чок кылып кааптыңар! ¹¹ Шупту эр улусту болгаш эр киж и-биле холбажып каапкан херэзжен улусту бүрүнү-биле узуткап кааптыңар!» ¹² Шериглер чорупкаш, Галаадта Иавистин чурттакчыларының аразындан эр киж и-биле холбажып көрбээн 400 арыг кысты тыпкаш, оларны ханаан черде Силомда турлагже эккелгеннер.

¹³ Израильдин ниити чыыжы Риммон деп хая-туругда турар вениаминчилерге тайбың чарлаары-биле медээчилер чорудупкан. ¹⁴ Оон вениаминчилер дедир чанып келген, а Галаадта Иавистин дириг арткан кыстарын оларга кадайлар кылдыр бергеннер, ынчалза-даа кыстарның саны четпейн барган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы израиль аймактарның бүдүн-бүрүнүн камгалавын барганындан чон Вениаминниң аймаан кээргеп турган. ¹⁶ Израиль ниитилелдин баштыннары: «Оларның артканнарынга кадайларны ам кайыын тып бээр бис? Вениамин аймактын бодунуң херэзженнерин чок кылып каапкан-на болгай бис» — деп турган. ¹⁷ Оон олар мынча дээннер: «Израильдин чаңгыс-даа аймаа читпес кылдыр, Вениаминниң аймааның чер-девискээри оларның дириг арткан оолдарынга артсын. ¹⁸ Ынчалза-даа бис оларга уругларывысты кадай кылдыр

* 20:43 Азы: «Менухага чедир сүрүп».

20:45 Ис. 15:32 21:1 Башт. 20:1 21:6 1 Хаан. 9:21 21:8 1 Хаан. 11:1 21:11 Сан. 31:17
21:12 Ис. 18:1 21:13 Башт. 20:47 || Б. х. к. 20:10

берип шыдавас-тыр бис, чүге дээрге израильчилер ол дугайында „Вениаминчилерге уруун кадай кылдыр берген кижилерге бүрүзү каргыш эдилээр болзун!“ деп даңгырак берген болгай».

¹⁹ Оон: «Адырам, Силомга чылдыңна Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан байырлал бооп турар болгай...» — дээннер. (Силом Вефилдин сонгу талазында, а Вефилден Сихем баар оруктун чөөн талазында база Левонаның мурнуу талазында турар.) ²⁰ Ынчангаш олар вениаминчилерге мынчаар сүмелээн: «Баргаш, виноград шөлдеринге чаштынып олуруп алыңар. ²¹ Силомнун аныяк кыстары байырлалда самнап эгелээр дээш үнүп кээрге, шөлдерден үнө халчып келгеш, кижилерге бүрүзү бодунга кадай кылдыр ол кыстарны бир-бир кылдыр тудуп алгаш, Вениаминниң черинче алгаш барзын. ²² А кажан оларнын ачалары азы акы-

лары биске хомудалдыг чедип кээрге, бис оларга: „Уругларыңар дээш бисти өршээп көрүңер, чүге дээрге бис вениаминчилерниң кижилерге бүрүзүңге дайын үезинде кадай тып берип шыдавадывыс. А силерниң уругларыңарны оорлапкан болганда, силер база буруу чок силер!“ — деп харыылаар бис».

²³ Вениаминчилер ол-ла хевээр кылган, самнап турган уругларның аразындан кижилерге бүрүзү бодунга кадай кылдыр бир-бирни оорлааш, чер-девискээринче чана бергеш, хоорай-суурлар катап тудуп, оларынга чурттап эгелээн. ²⁴ Ол-ла үеде израильчилер база аймак-адыр аайы-биле тус-тузунда боттарының чер-девискээринче тарап чана берген.

²⁵ Ол үеде Израильге хаан чок турган, кижилерге бүрүзү бүгү чүвени бодунун шынныг деп санаар аайы-биле кылып чораан.

* 21:22 Азы: «Силер база бербединер, ам силер бодуңар буруулуг силер».

Руф

Кирилде

Руфтуң төөгүзү Израильди хааннар ам-даа чагырбайн турган үеде (бистин эрага чедир 1100 хире чыл үези) болуп турар.

Номнун кол маадыры — Руф, Израиль-биле кожа моав чер чурттуг аныяк херэежен кижиге. Еврей сөөк ашаа өлүп калза-даа, Руф бодунуң кунчуу Ноёминге канчаар-даа аажок бердингенин көргүзүп, израиль чонну болгаш оон Бурганын бодунуу кылдыр хүлээп алыр. Руфтуң шак ындыг буяннын Дээрги-Чаяакчы шаңнал чок арттырбаан; оон дидими болгаш ажылгыры Вооз дээр бай-шыдалдыг төрели кижиниң кичээнгейин хаара туткан. Израиль чаңчыл ёзугаар мөчээн кижиниң акызы азы дунмазы оон дулгуяк арткан кадайын ап алыр ужурлуг турган, ынчангаш Вооз Руфту кадай кылдыр ап алгаш, качыгдалдыг Ноёминни база катап аас-кежиктиг кылып каан.

Номнун төнчүзүнде ада-өгбе даңзызы бар. Ында Вооз биле Руфтуң оглу Овид Израильдин өндүр улуг хааны Давидтин кырган-ачазы апарган деп айыткан. Ыдыктыг хоойлу ёзугаар моавтар израиль чон-биле холужуп болбас-даа турган болза (Ы. х. к. 23:3 көр), Руф Иисус Христостун өгбелериниң бирээзи апарган (Мф. 1:5). Бир эвес кижиге Бурганга ылап шынны-биле бүзүрээр база Оон күзел-соруун ёзугаар чурттаар болза, Бурганның улусту азы-сөөк барымдаалап ылгавазын бо ном өөредип турар.

Иудей чаңчыл ёзугаар бо номну Беженги хүннүн байырлалында синагогаларга номчуур.

Хары черге өскүссурел

1 ¹ Израильди баштыңчылар чагырып турган өйде бо бүгү болган. Иудея черге аш-чут эгелей бээрге, Вифлеем хоорайдан бир кижиге кадайы болгаш ийи оглу-биле моав черге чурттаар дээш чорупкан. ² Ол кижини Элимелех, кадайын — Ноёмин, оолдарын — Махлон болгаш Хилеон деп адаар турган, олар Иудеянын Вифлеемден келген эфраттар* чүве-дир. Олар моав черге чедип келгеш, анаа турумчуп алганнар. ³ Ноёминниң ашаа Элимелех ону ийи оглу-биле артырып кааш, чок апарган. ⁴ Оон соонда Ноёминниң оолдары бирээзин Орфа, а өскезин Руф деп адаар ийи моав уругну кадай кылдыр ап алгаш, анаа он чыл хире чурттааннар. ⁵ Махлон болгаш Хилеон

база чок апаарга, Ноёмин ашаа-даа, оолдары-даа чок арткан. ⁶ Ол төрөөн чуртунче чоруур деп шийтпирлеп алган, чүге дээрге Моавка чурттап тура, Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун кээргеп, оларга ам-на дүжүт хайырлаанын дыңнап каан чүве-дир. А кенээттери база ону эдерип чорупканнар.

Руфтуң кунчуунга бердингени

⁷ Ынчангаш Ноёмин кенээттери-биле кады чурттап турган черинден орукче дөгөрингеш, Иудеяже дедир чорупкан.

⁸ Ноёмин кенээттеринге: «Ада-иенер бажыңынче чанып чоруптунар. Менээ болгаш калган оолдарымга энерел көргүскен болгай силер. Дээрги-Чаяакчы силерге база шак ындыг энерелдиг

* 1:2 Эфраттар — Вифлеемге чурттап чораян бир төрөл бөлүктүн ады (Э. д. 35:19; 1 Хаан. 17:12; 1 Чыл. 2:50-51 көр).

болзун. ⁹ Чер-чуртунарга чаа ашактарга барып аар кылдыр, Ол силерже ээ көрүнзүн» — деп чугаалааш, оларны ошкап каан.

Ынчаарга кенээттери: ¹⁰ «Чок, бис силер-биле кады силерниң чонунарже чоруур бис» — деп ыы-сыылыг чугаалап туруп бергеннер.

¹¹ А Ноемин мынча дээн: «Чанып чоруптунар, кыстарым. Мээң-биле чораан ажыы бар бе? Силерге ашак болу бээр кылдыр, оолдар божуур харыым ам бар бе?» ¹² Чанып чоруптунар, кыстарым, барынар че. Ийи дугаар ашакка баар хире эвес кыраан-дыр мен. Бир эвес менээ божуп аар идегел турган-даа болза база бо дүне-ле ашаам-биле хонгаш, оолдар божуп алган-даа болзумза, ¹³ олар өзүп келгижеге чедир канчап маанаар силер? Ашак чокка ыңдыг үр хинчектенип шыдаар силер бе? Чок, кыстарым, мээң салым-чолум силерниңден артык берге-дир. Дээрги-Чаяакчынын холу менээ удур-дур!»

¹⁴ Олар катап-ла ыглап-сыктап эгелээннер. Орфа кунчуун ошкап кааш, чана берген, а Рүф оон салдынмай турупкан. ¹⁵ «Орфа кенним бодунуң чонунче болгаш бурганнарынче чорупту. Сен база чанып чорувут» — деп, Ноемин чугаалаан.

¹⁶ А Рүф мынча деп харыылаан: «Мени ойлатпайн көрүнер, дедир ээп чанар кылдыр негевейн көрүнер. Кайнаар-даа баар болзунарза, мен силерни эдерер мен, а каяа одагланып хонар-дыр силер, мен база аңаа одагланып хонар мен. Силерниң чонунар — мээң чонум, силерниң Бурганынар — мээң Бурганым. ¹⁷ Силер каяа мөчүүр-дүр силер, мен база аңаа өлүр мен, ол черге мени база орнукшудуп кагзын. Өлүмден өске чүве бисти чарар болза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан».

¹⁸ Ооң-биле кады чоруур деп Рүфтуң быжыы-биле шиитпирлеп алганын көргөш, Ноемин ону көгүдерин соксап каан. ¹⁹ Олар оруун уламчылап чорупкаш, Вифлеемге чедип келгеннер.

Ажыг-човалаңныг ээп келишишкин

Хоорайга чедип кээрлери билек, оон чурттакчылары хөлзеп эгелээннер. Хоорайның херээжен улузу: «Ойт, бо Ноемин-дир бе?!» — деп айтыржып турган.

²⁰ Демгизи тургаш: «Мени Ноемин деп адаванар, а Мара* деп аданар, Күчүлүг Бурган мээң салым-чолумну ажыг-човалаңныг, аар-берге кылдыр чаяаган. ²¹ Мен моон чоруурда, бай-шыдалдыг, чүм-даа бар турган болгай мен, а Ол мени ядыы-түрөңги кылдыр дедир эккелди. Кажан Күчүлүг Дээрги-Чаяакчы менээ кээргел көргүспээнде, Ол менээ хора чедирип турда, мени Ноемин деп адаан херээ чүл?» — деп харыылаан. ²² Шак ынчаар Ноемин бодунуң моав кенни Рүф-биле кады Моавтан төрөөн чуртунче Вифлеемге хову-шөлде арбай ажаап эгелей берген үеде, ээп чедип келген*.

Воозтуң Рүфче ээ көрүнгени

2 ¹⁻² Моав херээжен Рүф Ноеминден чөпшээрел дилеп айтырган: «Мажакчыры-биле шөлче барып болур мен бе? Менче ээ көрнүштер кижиге таанда-ла тыпты бээр боор».

А демгизи чөпшээрер: «Бар че, кызым» — дээн.

Ноеминниң ашаа Элимелехтин бай-шыдалдыг төрели Вооз дээр кижиге турган чүве-дир. ³ Рүф шөлче чорупкаш, тараа ажаакчыларынын соондан мажакчып эгелээн, а ол чер демги Воозтуң чери бооп таваржы берген. ⁴ Вифлеемден Вооз чедип келгеш, тараа ажаакчылары-биле: «Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады болзун!» — деп менидилешкен.

Демгилери: «Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын!» — деп харыылааннар.

⁵ Вооз тараа ажаакчыларынын хайгааракчызындан: «Бо кым деп херээжен кижиге боор?» — деп айтырган.

⁶ «Ол — моав черден Ноемин-биле кады чедип келген моав херээжен-дир — деп, демгизи тайылбырлап эгелээн. — ⁷ Тараа ажаакчылары кескен тараазын

* 1:11 Еврей чоннуң дүрүм-хоойлузун ёзуугаар акызы чок апарган болза, оон думмазы чаавазын кадай кылдыр ап алыр ужурулуг турган (Ы. х. к. 25:5 көр). * 1:20 Ноемин — амданның-чаагай дээн уткалыг ат, а Мара — ажыг-човалан дээн уткалыг ат (Хост. 15:23 көр). * 1:22 Израильге арбай кызыл-тастан эрте быжар. Арбай ажаалдазы март төңчүзүнде эгелээр.

1:13 Иов 19:21 1:15 Сан. 21:29 1:17 2 Хаан. 15:21 || 1 Хаан. 3:17; 25:22; 2 Хаан. 19:13; 3 Хаан. 2:23 1:22 2 Хаан. 21:9 2:1-2 Лев. 19:9; Ы. х. к. 24:19 2:4 Ыд. ыр. 128:8

чыыптарга, моожалар аразынга артып каар мажак чыыр чөпшээрел диледи. Мырыңай эргенден эгелеп, шөлде ажылдап турары ол-дур, барык-ла дыштанмас кижидир».

⁸ Вооз ынчан Руфка мынча дээн: «Мени кичээнгейлиг дынна, кызым. Өске шөлче чорба. Маңаа артып каг, мээң ажылчын кыстарымдан чыда калбайн, чоруп тур. ⁹ Көрдүң бе, каяа тараа ажаар-дырлар, аңаа оларны эдер. Сеңээ дегбес кылдыр ажылчыннарымга чагып каан мен. Бир эвес суг ижиксей берзинче, ажылчыннарның суг ижер черинге чеде бергеш, оон ижип ап тур».

¹⁰ Руф Воозка черге чедир мөгөйгөш: «Даштыкы кижиде болзумза, дээргим чүге меңээ ындыг эки хамаарлыга көргүзүп, кичээнгей салып турары ол ирги?» — деп айтырган.

¹¹ «Билир мен: ашаан өлгөн соонда, кунчуунга хөй-ле эки чүүлү кылган чордун, ону улус меңээ чугаалады. Сен аваң-ачаңны болгап өгбелерин чуртун кагаш, билбезин өске чонче чедип келген болгай сен — деп, Вооз харыылаан. — ¹² Ол дээш Дээрги-Чаяакчы сеңээ авыралын көргүссүн. Ооң чалгынының адаандан чаглак дилеп чоранын Израильдин Бурганындан алыр шаңналын улуг-ла болзунам».

¹³ А Руф: «Бодунарның ээ көрнүрүнерни меңээ моон-даа сонгаар көргүзүнерем, дээрги. Мен силерниң ажылчыннарыңар-биле эннежир хире эвес-даа болзумза, мени оожургадып, деткидирер» — деп чугаалаан.

¹⁴ Дүштеки чем үезинде Вооз ону: «Бээр олурувут, хлеб биле амдан кириер холуксаадан ап ал» — деп кый дээн. Руф тараа ажаакчыларының чанынга олуруп аарга, Вооз ону хоорган тараа-биле хүндүлээн болгап ол ынчан чүгө тоттур ченинип алган эвес, харын-даа чеми артып калган. ¹⁵ Руф ажылын уламчылаар дээш туруп келген, а Вооз бодунуң ажылчыннарынга: «Бир эвес ол моожалар аразындан тараа чыырын күзээр болза, аңаа моондак болбас силер. ¹⁶ Харын-даа ша-

рыгдан чамдык сыптарны, ол бөлүп алзын дээш, черже каап, арттырып турунар, ону чемелевенер» — деп дужааган. ¹⁷ Ынчаар-ла Руф шөлге кежээге чедир ажылдаан, а кажан чыып алган мажаан бастыраарга, ооң дүжүдү бир эфа хире болган*.

Руфтуң чугаазы, Ноеминниң өөрүшкүзү

¹⁸ Руф олчазын хоорайже чедирип эккелген, ооң чыып алган тараазы хөй дээрзин кунчуу көргөн. Оон аңгыда, ол дүштеки чемден арткан хоорган тараазын ужулгап, кунчуунга тутсуп берген.

¹⁹ «Бөгүн каяа мажак чыдың? — деп, кунчуу оон айтырган. — Сеңээ буян көргүскен кижиде кижик-чолдуг-ла болзумам!»

Руф кымның черинге ажылдаар аргалыг болганын чугаалааш: «Ол кижиниң адын Вооз дээр болду» — деп немеп каан.

²⁰ Ноемин кеннинге чугаалаан: «Дириг-даа, өлүг-даа улуска бүзүрелдиг, энэрелдиг Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын көргүссүн*». Оон немеп каан: «Ол кижиде бистин кончуг чоок төреливис-тир. Ол — бистиң камгалакчыларывыстың* бирээзи-дир».

²¹ Моав херээжен Руф кунчуунга: «Ооң ажылчыннары дүжүдүн төндүр ажаап албаан шаанда, оларның чанындан мажак чыырын ол меңээ чөпшээреди» — деп чугаалаан.

²² Ноемин кенни Руфка: «Кончуг эки-дир, кызым, оон ажылчын кыстарының чанынга турганың дээр боор, чүге дээрге өске улустуң шөлүңге сени хомудадып болур болгай» — дээн. ²³ Арбай биле кызыл-тас ажаалдазы төнмээн шаанда, Руф Воозтуң ажылчыннарының чанындан мажак чыып ап келген база ол үениң дургузунда кунчуу-биле кады чурттап турган.

Кунчуунуң күзээшкени

3 ¹ Бир катап Руфтуң кунчуу Ноемин кеннинге мынча дээн: «Кызым, сен ам бодунуң чуртталган тудуп алырыңны күзээр кижидир мен. ² Ынчаарга ооң тараазының ажаакчылары-биле

* 2:17 Бир эфа — Ишкири 22 литр хире, азы деңзизи 10 кг арбай. * 2:20 Азы: «Воозтуң дириг-даа, өлүг-даа улуска бүзүрелдиг, энэрелдиг боорун утпааны дээш, Дээрги-Чаяакчы аңаа ачы-буянын көргүссүн». * 2:20 Камгалакчы — төрөл бөлүктө баштын эр кижиде. Ооң хүлээлгеси — берге байдалче кирип, баксырай берген дөргүл-төрелин камгалаары болур (Лев. 25:25 көр).

2:10 1 Хаан. 25:23 2:12 Ыд. ыр. 16:8 || 1 Хаан. 24:20 2:13 1 Хаан. 1:18 2:15 Лев. 19:10; 23:22; Ы. х. к. 24:19

кады ажылдап турганын Вооз — бистин өг-бүлевистин чоок кижизи болгаш төреливис эвес-тир бе? * Ол бо кежээ шаңга барып, арбайын арыглар-дыр. ³ Чунуп, арыгланып-шеверленип база аянын кептен кедип алгаш, тараа шаңынче чорувут*. Ынчангаш Вооз кежээки чемин чивээнде база ижер суксунун ишпээнде, оон караанга көзүлбө. ⁴ Кажан удуур дей бээрге, удуур черин демдектей көрүп ал. Оон оон чанынга чеде бергеш, буттарының адаа талазындан чоорганын ажыткаш, чыдып аар сен. Оон ыңай чүнү канчаарыңны ол боду сенээ чугаалап бээр».

⁵ «Чугаалаан чүвөнөринин шугтузун күүседир мен» — деп, Рүф харыылаан.

Шаңга болуушкун

⁶ Рүф тараа шаңынче чорупкаш, кунчуунуң чагаан бүгү чүвезин хажык чок күүседип каан. ⁷ Вооз кежээки чемин чип база ижер суксунун ижип алгаш, сагыш-сеткили чазык апарып, бөлүп каан хөй тараа артынга удуп чыдыпкан. Ынчан Рүф оожум чедип келгеш, оон буттарының дундан чоорганын ажыткаш, чыдып алган. ⁸ Орай дүне Вооз сырбаш кылдыр отутуп келгеш, хенертен бодунун буттарының адаанда чыдар херээжен кижини эскерип каан. ⁹ «Кым сен?» — деп, ол айтырган.

Демгизи: «Силернин чалчанар Рүфтур мен. Камгалакчым болгай силер. Чалгыныңар адаанга мени кызып ап көрүңер» — деп харыылаан.

¹⁰ Вооз: «Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буянын көргүссүн, кызым. Бодуңга яды-даа, бай-шыдалдыг-даа үе-чергең дилеп чорбайн, улгады берген Воозту хүндүлөп көргөниң Ноёминге көргүскөн энерелиңден-даа артык-тыр — деп чугаалаан. — ¹¹ Дүвүрөвө, кызым, сээң дилээңни күүседир мен, сени бүдүштүг херээжен дээрзин бүгү хоорай билир болгай. ¹² Ынчалза-даа сээң камгалакчың болурум шын-даа болза, менден-даа чоок төрөл-камгалакчың бар болгай. ¹³ Маңаа дүннү чарып ал, а эртен, бир эвес ол кижини сени камгалаарын — кадай кылып алырын күзээр болза, камгалап алгай аан. Бир эвес ол сени камгалап алырын-

дан ойталаар чүвө болза, дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглаайн: мен сенээ өглөнип алыр мен. Ынчангаш эргенге чедир уду че».

¹⁴ Рүф бүгү дүннү оон буттарының адаанга удуп эрттирген, а эртенинде, кажан кижини кожазын танып шыдавас имиртин турда, туруп келген. Вооз аңаа: «Шаңга херээжен кижини кээп чораан дээрзин кым-даа билбес болзун» — дээн. ¹⁵ «Аржылың уштуп, дыңзыг тут кай» — деп, ол улаштыр чугаалаан. Рүф ынчаар кылырга, Вооз аңаа хөй-ле арбайны хемчээп, уруп бергеш, эгин ажыр чүктөп алырынга дузалашкан. Вооз оон хоорайже чорупкан.

¹⁶ Кажан Рүф кунчуунга чедип кээрге, Ноёмин: «Чүү болдун, кызым?» — деп айтырган.

Воозтун аңаа чүү дээнин, болган чүүлдүн дөгөрезин Рүф чугаалап берген. ¹⁷ «„Кунчуунга хол курут барба“ дээш, ол менээ хөй-ле арбай уруп берди» — деп база немепп каан.

¹⁸ Кунчуу аңаа: «Ам, кызым, бо херек чүнүң-биле төнери билдинмээнде, шыдамыккай мана. А Вооз бо херекти бөгүн-не албан чогулуптаан шаанда, оожургавас боор» — деп чугаалаан.

Садып алышыкын эргези Воозта

4 ¹ А Вооз хоорайже кирер хаалга чанынга чеде бергеш, аңаа олуруп алган. Ол өйдө оон дугайында чугаалап турган төрели бо эртип бар чыткан. Вооз оон адын адап: «Бээр келем, тала, олурам!» — деп кый дээн. Демги кижини чедип келгеш, олуруп алган. ² Ынчан Вооз хоорайның улуг назылыгларындан он эр кижини кый деп алгаш: «Олуруп көрүңер» — деп оларга чугаалаан. Кырганнар олуруп алган.

³ А Вооз төрелинге чугаалап-тыр: «Бистин акывыс Элимелехтин черин моав черден ээп чанып келген Ноёмин садар деп барган-дыр. ⁴ Ол дугайын хоорайның бо орав улуг назылыгларының мурнунга база мында олурар херечилериниң мурнунга сенээ дыңнадып тур мен. Бир эвес садып алырын күзезинзе, садып ал, а бир эвес садып албас болзунза,

* 3:2 Израиль чоннун чаңчылында төрөл бөлүүнүн иштинден бир кижини-биле өг-бүлө тудары чогумчалыг деп санаар турган (Ы. х. к. 25:5 көр). * 3:3 Тараа шаңы даштар дөжей салган дески шөлчүгөш болур. Аңаа баштай тарааны бастыргаш, оон ону, хавыындан адырып, арыглап челбиир.

3:9 Иез. 16:8 3:11 У. ч. 31:10 4:1 2 Хаан. 15:2; 18:4; 19:8

ойталааның дугайында чугаала, мен ону билип алыин. Сенден аңгы кым-даа бир дугаарында садып албас ужурлуг, а дараазында ээлчегде мен бар-дыр мен».

«Садып алыр мен» — деп, ол кижиги харышылаан.

⁵ Ынчан Вооз: «Бир эвес сен Ноеминден черни садып алыр апарзынза, мөчээн төрелинниң үре-салгалы үзүлбөзүн дээш,* ооң моав кадайы Руфту база кадай кылып алыр апаар сен» — дээн.

⁶ А демгизи: «Бодумнуң ажы-төлүмгө өңчү чедишпейн баар ирги бе деп сезингеш, Руфту алырындан ойталап тур мен. Мээн бо эргемни сен-не харын ажыглап көр, чүгө дээрге мен ону ажыглап шыдавас-тыр мен» — деп чугаалаан. ⁷ (Ол үш-шагда израиль чонга садыгышыпкын болгаш орнажыышкынга хамаарышкан айтырыгны быжыглаарда, ооң киржикчилериниң бирээзи идиин ужулгап, өскезинге тутсур ужурлуг турган. Дугуржулга күштүг деп Израильге шак ынчаар бадыткатгынар чүве-дир.) ⁸ Ынчангаш Воозка садып алышыпкын эргезин дүжүп берип тура, ол кижиги идиин уштуп сунган.

⁹ А Вооз аңаа олурган улуг назылыгларга болгаш бүгү чонга чугаалаан: «Көрдүңер бе, силер ам Элимелехтин бүгү хуу өңчүзүн болгаш Хилеон биле Махлоннун бүгү хуу өңчүзүн Ноеминден ап турарының херечилери силер. ¹⁰ Ал ышкаш, Махлоннун ап-сывын дөргүл-төрелинин, ха-дунмазынын аразынга уламчылаары-биле, ооң үре-салгалын болгаш ап-сывын бо черге арттыраары-биле, ооң ээлел черин болгаш өңчү-хөрөңгизин өске кижилер холунга киирбези-биле, моав херээжен Руфту кадай кылдыр ап тур мен. Силер ам ооң херечилери силер».

¹¹ «Ийе, бис ам — херечилер бис. Израиль чоннун чаяакчылары — Рахил биле Лия оларга ышкаш, бажының эргинин артап кирер кадайыңга Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын хайырлазын, а сен Эфратка

бай-шыырак чуртта, Вифлеемге ат-сурагы бол — деп, аңаа турган чон болгаш улуг назылыглар харышылаан. — ¹² Аныяк кадайыңның сеңээ божуп бээри, Дээрги-Чаяакчының хайырлаары үре-салгал, Иуда биле Фамарның оглу Фарестин салгалы дег, өөр-өнер болзун».

Дээрги-Чаяакчының Ноеминге хайырлаан автыралы

¹³ Ынчангаш Вооз Руфту бодунга кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле чоок холбажы берген. Дээрги-Чаяакчы Руфту иштелип-саатталы берген кылып каарга, ол оол уруг божуп алган. ¹⁴ Ноеминге херээженнер мынча деп турган: «Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол сени ам камгалакчы салгал чок арттырбаан-дыр, Израильге бо чаш төл алдаржызын. ¹⁵ Ол сээң амыдыралыңга өөрүшкү-маңнайны эгидип, кыраан назынында сеңээ өмөк-дөмөк болур. А ону божуп берген сеңээ ынак кенин Руф чеди оолдан-даа артык эки болгай». ¹⁶ А Ноемин ам хойнунга олуртур оолдуг болуп, ону ажаап-тежээп эгелээн болгаш бичии оолдун кижизидикчизи апарган. ¹⁷ Кожалары аңаа байыр чедирип, «Ноемин ам оолдуг болду» деп чугаалажып, бичиги чашты Овид* деп адап кааннар. Ол оол Иессейниң адазы болгаш Давидтин кырган-ачазы болган.

Давид хаанның ук-ызыгууру (1 Чыл. 2:4-15; Мф. 1:3-6)

¹⁸ Фарестин үре-салгалының даңызы бо-дур:

Фарестен Хецрон төрүттүнген.

¹⁹ Хецрондан Рам, Рамдан Аминадав төрүттүнген.

²⁰ Аминадавтан Наассон, Наассондан Салмон төрүттүнген.

²¹ Салмондан Вооз, Воозтан Овид төрүттүнген.

²² Овидтен Иессей, Иессейден Давид төрүттүнген.

* 4:5 Сөс сүргерге: «Мөчээн кижиниң адын оон эт-хөрөңгизиниң кырынга катап тургузар дээш»; 4:10-да база-ла ындыг. Шөлдү садып ап турар кижиги Руфту кадай кылып алыр ужурлуг, оларның дун оглу мөчээн кижиниң оглу деп санадыр (Ы. х. к. 25:5-10). Ол оол кырган-ачазы Элимелехтин болуп турган ээлел черни садып алыр артык эргелиг болур. * 4:17 Овид — чалча дээн уткалыг. Мында, ол сөөлүндө барып кырган-авазы Ноеминниң дузалакчызы болур дээн утканы илередип турар.

4:4 Лев. 25:25; Сан. 27:11; Иер. 35:4 4:5 Ы. х. к. 25:5 4:7 Ы. х. к. 25:9 4:10 Ы. х. к. 25:6

4:11 Э. д. 29:31—30:24 || Руф 1:2 4:12 Э. д. 38:27—29; 1 Чыл. 2:4—12 4:13 Э. д. 29:31

4:15 1 Хаан. 1:8 4:18 Э. д. 38:29 4:20 Сан. 1:7

Хаанныг чагырга үези

Бирги ном

Кириилде

Еврей чаңчылда бо ном «Самуилдин бирги ному» деп аттыг. Чүгө дээрге номнуң эгезинде Самуилдин төрүттүнгенинин болгаш израиль чоннуң төөгүзүнгө ооң киржилгезинин дугайында чугаалап турар. Ол Бурганның медээчизи болгаш Израильдин сөөлгү баштынчызы турган. Ынчалза-даа тоожушкуннун дөзүндө Самуил эвес, а Израильдин баштайгы хааннары туруп турар. Ынчангаш эрте-бурунгу грек болгаш орус чаңчылда бо номну «Хаанныг чагырга үезинин бирги ному» деп адап турар.

Номнуң баштайгы эгелеринде (1–7) Самуилдин амыдыралын, израиль чонну шажын болгаш политика талазы-биле ооң удуртуп турганының дугайында тоожуп турар. Оон ангыда мында ыдыктыг аптараның дугайында база Бурганның бараалгакчызы Илийни болгаш ооң бачыттыг оолдарын Бурганның шииткенин дугайында чугаалап турар.

Дараазында эгелерде (8–15) Израильге хаанныг чагырганы доктаатканынын болгаш удурланыкчы чоннар-биле чорудуп турган дайыннар дугайында бижээн. Израильдин бирги хааны Саул дайзыннарда удур дайын чорударда, Бурганның сөзүн тооваан. Бурганның ат-алдарын хүндүлөп көрбээни дээш ону хаан кылдыр артгырарындан Бурган ойталаан.

Саулдун дүшкени-биле чергелештир кичээнге Давид деп аттыг оол көстүп кээр. Ооң дайынчы чедишкиннери Саул-биле чөрүлдээге чедирип кээр (16–30 эгелер). Давидтин чедишкиннери дээрге ооң бодунун күжениш-киннери эвес, а анаа Бурганның бүгү талазы-биле дузалажып турганынын бад-тыкалы болган. Ном Саулдун болгаш ооң оолдарының дайын үезинде өлүрткени-биле төнөр (31-ги эге).

Аннаның мөргээни, Самуилдин төрүттүнгени

1 ¹Эфрем дагларында Цуфтуң төрөл бөлүүнге хамааржыр Раматаим хоорайга Элкана деп кижичурттап чораан. (Элкананың адазы – Иерохам, Иерохамның адазы – Элиуй, Элиуйнун адазы – Тоху, Тохунун адазы – Цуф турган чүведир.) Элкана эфрат кижичурган*. ²Ол ийи кадайлыг турган: бирээзинин ады Анна, өскезинин – Феннана. Феннана-

да уруг-дарыг бар, а Аннаның ажы-төлү чок чүведир.

³Чылдың-на Элкана бодунун чурттап турган хоорайындан Силом хоорайже барып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга мөгейип, Анаа өргүл салып турган чүведир. (Силомга Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары – Илийниң ийи оглу Офни биле Финеес чурттап турган.) ⁴Элкана өргүл кылып келген үезинде, кадайы Феннанага болгаш ооң бүгү оглу-кызынга өргүлгө салган эъттен үлүг бээр турган. ⁵А Аннага ийи дакпыр үлүгнү* берип

* 1:1 Эфрат кижичурган – 1 Чыл 6:27-34-те Элкана болгаш ооң оглу Самуил левиттер деп адаткан. Ынчангаш мында «эфрат» деп сөс «Эфрем чер чурттуг» дээн уткалы бооп чадавас. * 1:5 «Ийи дакпыр үлүг» – еврей дылда бо сөстүн утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Онзагай үлүг».

^{1:3} Хост. 23:15; Ы. х. к. 12:5-7 ^{1:4} Ы. х. к. 12:17-18

турган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ону ажы-төлдүг болурундан кызгадан-даа болза, Анна ашааның ынак кадайы турган. ⁶ Феннана Анна-биле аданнажып, «Дээрги-Чаяакчы сени ажы-төлдүг болурундан кызгадан» деп чугаазы-биле дыка-ла хомуадып турган. ⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баарга, чылдын-на ыңдыг турган: Феннана ону хомуадыр, а Анна ыглап-сыктаар, аыш-чем-даа чивестээр. ⁸ Ындыг өйдө ашаа Элкана аңаа: «Анна, чүгө аыш-чем чивейн, ыглап-сыктап тур сен? Чүгө сеткилин хомуадып ыглап тур сен? Мен сээң он-даа оглундан дээрэ эвес-тир мен бе?» — дээр турган.

⁹ Бир катап Силомга өг-бүлөзи дойлаан соонда, Анна туруп келген. Ол өйдө Бурганның бараалгакчызы Илий Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирер эжик аксында турар сандайга олурган чүве-дир. ¹⁰ Анна ынчан муңчулуп-муңгарааш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, ыглап-сыктап турган. ¹¹ Ол Аңаа тейлеп: «Аг-шеригилг Дээрги-Чаяакчы! Бир эвес Сен чаржынчыг чалчан менче ээ көрүнүп кээр болзунза, мени утпайн, менээ эр хиндиктиг төлдөн хайырлаар болзунза, ону мен Дээрги-Чаяакчыга бүгү назынында бериптер мен, ооң бажынын дүгүнге бистиг чүве дегбес*» — деп даңгырак берген. ¹² Анна Дээрги-Чаяакчыга үр мөргүп-чаныны келгенинин дургузунда Илий ооң аксынче көрүп турган. ¹³ Анна чүрээнде мөргүп турда, ооң үнү дыңналбайн, чүглө аксы шимчээр болган, ынчанга Илий ону эзирик кижидеп бодаан чүве-дир.

¹⁴ Илий аңаа: «Чежеге дээр эзирип кээр сен? Сергеп ал» — дээн.

¹⁵ Анна мынча деп харыылаан: «Чок, дээргим! Мен дээрге сеткил-сагыжымда кажыдылалдыг кижидир мен. Арага-даа, өске эзиртир сукусун-даа ишпээн мен. Харын Дээрги-Чаяакчыга сеткил-сагыжымны тө каап берип тур мен. ¹⁶ Чалчанар мени үен-даян кижидеп бодаванар. Мен чүглө ханы хомуудалымдан болгаш мунгаралымдан ыңдыг үр мөргүп турдум».

¹⁷ Илий Аннага: «Амыр-тайбың чорувут. Израильдин Бурганы сээң дилээңни хандырыз» — дээн.

¹⁸ Анна: «Чалчанар менче ээ көрүнүрүңни моон-даа соңгаар дилеп тур мен!» — дээш, бодунуң оруу-биле чорупкан. Оон ол чазыга бергеш, аштанып-чемненип алган. ¹⁹ Эртенинде тургаш, Дээрги-Чаяакчыга мөгейип кааш, Рамада* бажынынче эеп чанып келгеннер.

Дээрги-Чаяакчы Аннаны утпаан. Элкана кадайы Анна-биле кады удуп, холбашкан соонда, ²⁰ үези кээрге, Анна саатталы бергеш, оол уруг божуп алган. «Ону Дээрги-Чаяакчыдан дилеп алган мен» дээш, оглун Самуил деп адап алган*.

²¹ Элкана өг-бүлөзи-биле кады Дээрги-Чаяакчыга ол чылдың өргүлүн кылыр дээш база даңгыраан күүседир дээш чорупкан. ²² Анна олар-биле кады чорбайн, ашаанга мынча дээн: «Оглум эмигден үнерге, ону Дээрги-Чаяакчының мурнунга эккелгеш, Аңаа хүлээдиң бээр мен. Ынчан оглум аңаа кезээр-мөңгөдө артып каар». ²³ Ашаа Элкана аңаа: «Сээнии-биле болзун, оглуң эмигден үнгүжө, бажыңга артып кал. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн боттандыраар болзун*» — дээн. Анна оглун өскүжөге чедир эмзирер дээш артып калган.

²⁴ Оглу эмигден үнгөн соонда, Анна үш харыг бугажык*, бир эфа далган, бир көргөжик арага ап алгаш, Силомда Дээрги-Чаяакчының өргээзинге оглун эккелген. Оглу ынчан ам-даа чаш турган. ²⁵ Элкана биле Анна бугажыкты өргүл кылдыр салгаш, бичии оолду Илийге эккелген. ²⁶ Анна: «Дээргим! Адыңар-биле даңгыраглап тур мен: шагда-ла, силер көрүп туруңарда, маңаа туруп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп турган херээжен мен-дир мен ийин, дээргим. ²⁷ Бо төлүмнү дээш мөргүп дилеп турган мен. Дээрги-Чаяакчы мээң дилээмни хандырып бергени ол-дур. ²⁸ Ам мен ону Дээрги-Чаяакчыга тураскаадырым ол-дур. Дээрги-Чаяакчыга ол бүгү назынында бараан болзун» — дээн. Ынчан олар аңаа Дээрги-Чаяакчыга мөгейип каан.

* 1:11 Бурганга бараалгаан улус (назорейлер) бажының дүгүн таарывас ужурлуг турган (Сан. 6:5; Башт. 13:5 көр). * 1:19 Рама — Раматаим хоорайның кызырган ады. * 1:20 Самуил дээрге еврей дылда «дилээр» деп өске-даа, «Бурган дыңнаан» деп сөстөргө-даа дөмөйлөшкөк ат. * 1:23 Өске бурунгу сөзүглөдө «Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы сээң сөзүң бүдөринге дузалаар болзун» деп бижээн. * 1:24 Азы: «Үш бугажык».

Аннаның мактал ырызы

2 ¹ Анна мөргүвүшаан мынча дээн*:

«Дээрги-Чаяакчының ачызында
чүрээм өөрүп тур,
Ооң ачызында бажым көдүрлү
берди.

Мен ам дайзыннарым мурнунга
мактанып болур мен,
Сээң хайырлааның камгалалга
өөрүп тур мен!

² Дээрги-Чаяакчы дег ыдыктыг
кым-даа чок,
Сенден өске Бурган чок,
Бурганывыс дег өске Хая чок.

³ Улуургак сөстөр көвүдетпенер!
Аксыңардан бардам сөстөр
үндүрбөңөр!

Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы —
бүгү чүвени билир Бурган,
Ол кижиниң ажыл-херээн
сайгарып турар болгай.

⁴ Күштүглериң чалары
сыйлыгылап каар,
а кошкактарның күжү немежир.

⁵ Тодуг-догаа чораан улус
ам хырны дээш ажылдаар,
а аш чораан улус ам аштавас апаар;
үрө-төл чок чораан херээжен киж
чеди катап божауур,
а хөй уругларлыг херээжен
курут артар.

⁶ Дээрги-Чаяакчы өлүрүп-даа,
диргизип-даа болур,
алдыы оранче кирип-даа,
оон уштуп-даа болур.

⁷ Дээрги-Чаяакчы улусту ядарадып-даа,
байыдып-даа,
куду базып-даа,

⁸ өрү депшидип-даа болур;
доозундан ядыы кижини көдүрүп,
түрөңги кижини боктан уштуп,
даргалар-биле кожа олуртуп,
дүжүлгениң алдарын өңчү кылдыр
аңаа берип шыдаар.

Дээрги-Чаяакчы өртемчейнин
таваан салгаш,
аңаа чер-делегейни үндөзилээн
болгай.

⁹ Аңаа бердинген улусту Дээрги-
Чаяакчы
кээп дүжөринден камгалап-
кадагалап турар,
а бузуттуглар караңгыда чиде
бээрлер.

Киж бодунуң күжү-биле
чүнү-даа чедип албас болгай.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Боду-биле сөс
карышкан улусту
узуткап кааптар,
оларже дээрден диңмирээн киленин
ыдар.

Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни
ужу-кыдыыңга чедир шын шиидер,
Бодунуң шилип алган хаанынга
күчү-күштү бээр,
ооң эрге-күжүн көдүрер».

¹¹ Элкана Рамаже чана берген, а би-
чии оглун Илий бараалгакчының ча-
нынга Дээрги-Чаяакчыга бараан бол-
дурары-биле арттырып каан.

Илийниң оолдары

¹² Илийниң оолдары Дээрги-Чаяак-
чыны билбес дүржөк улус турган. ¹³ Бур-
ганның бараалгакчыларының чонга ха-
маарыштыр чуруму мындыг турган:
кажан өргүлге мал эккээрге, ооң эьдин
хайындырып турар үеде, Бурганның ба-
раалгакчызының чалчазы үш адыр се-
рээ туруп алган чедип кээр. ¹⁴ Ол серээ-
ни пашче азы сакпыңче суккаш, аңаа чүү
ылдыртынып кээр болдур, бараалгакчы-
га ап бээр турган. Силомга кээп турган
бүгү израиль чон-биле олар ынчалдыр
кылып турганнар. ¹⁵ А Илийниң оолдары-
ның чалчазы өргүлдүн чаан өрттеди-
риниң мурнунда-ла, өргүл салыкчызын-
га келгеш: «Бурганның бараалгакчызы
сээң хайындырган эьдиниңиң албас-тыр,
аңаа шиштеп чиир кылдыр чиг эьттен

* 2:1 Аннаның ырызы-биле 74 дугаар Ыдыктыг ырыда чергелешкек чүүлдер хөй. Ол ыры оон
ыңай Лк. 1:46-55-те Марияның мөргүлүнүн эге хевири болур.

2:1 Ыд. ыр. 33:3 2:2 Хост. 15:11 || Ы. х. к. 32:31 2:4 Ыд. ыр. 36:15; 75:4 2:5 Ыд. ыр. 67:7; 112:9;
Иса. 54:1 || Иер. 15:9 2:6 Ы. х. к. 32:39 2:7 Иов 5:11; Ыд. ыр. 74:8 2:8 Ыд. ыр. 106:41; 112:7 ||
Иов 36:7; Ыд. ыр. 112:7-8 || Иов 38:6; У. ч. 8:29; Ыд. ыр. 23:2; 101:26; 103:5 2:9 Ыд. ыр. 90:11;
У. ч. 2:8 || У. ч. 4:19; Иер. 23:12 2:10 1 Хаан. 7:10; Ыд. ыр. 17:14 || Ыд. ыр. 95:13
2:12 Ы. х. к. 13:13

бер» — дээр турган. ¹⁶ Бир эвес кандыг-бир кижиг аңаа: «Баштай чагны чурум ёзугаар өрттедипсин, ооң соонда эьтгид кандыгзын күзээр сен, ону ап алгай сен аан» — дээн болза, ол: «Чок, ам бо дораан эккел. Бербес болзунза, күш-биле хунаап аар мен» — дээр турган. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчыннын мурнунга ол аныктарнын бачыды дыка улуг болган. Чүге дээрге олар Дээрги-Чаяакчыга салган өргүлдү хүндүлөп көрбээннер.*

¹⁸ А ам-даа бичии турган Самуил лён эфод* кедип алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турган. ¹⁹ Авазы аңаа бичии шыва тоннар даарап алгаш, чылдың-на чогуур үезинде ачазы-биле кады өргүл кылып келгенде, оглунга хепти эккеп берип турган чүве-дир. ²⁰ Илий Элкана биле ооң кадайын алгап-йөрээп: «Дээрги-Чаяакчыдан дилеп алгаш, Аңаа хүлээди берипкениң оглуңнун орунунга ол сээң бо кадайыңга сенээ ажы-төл божуп бээрин хайырлаар болзун!» — дээн. Ооң соонда олар чана берген. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Аннаже ээ көрүнгөн болгаш, ол ооң соонда үш оолду база ийи кысты божжаан. А бичии Самуил Дээрги-Чаяакчынын хайгааралынын адаанга өзүп орган.

²² Илий назыдап кырып калган. Ол оолдарынын израиль чонну канчаар аажылап турарын, оларнын Ужуражылга майгыныннын кирер эжиниң аксында ажылдап турар херэеженнер-биле холбашып турарын дыннап турган. ²³ Илий оолдарыңга: «Силер чүге бак үүлгедиглер кылып турар силер? Мен бүгү чондан силерниң дугайыңарда багай чүве дыннап тур мен. ²⁴ Соксаңар, оолдарым, мен эки эвес медээлер дыннап тур мен. Силер Дээрги-Чаяакчынын чонун будап турардыр силер. ²⁵ Бир эвес бир кижиг өске кижиге удур бачыт кылган болза, ол кижиге дээш Бурганга мөргүп болур. А бир эвес бир кижиге Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен болза, ол кижиге болчуп, кым мөргүп шыдаарыл?» — деп чугаалап турган. Ынчалза-даа оолдары ачазын дыннавайын турганнар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны узуткап кааптар деп

шиитпирлеп алган чүве-дир. ²⁶ А Самуил улам-на өзүп орган болгаш, Дээрги-Чаяакчынын база чоннун сеткилинге кирери дам барып турган.

Илийниң салгалдарыңга шииткелди чарлааны

²⁷ Илийге Бурганның бир кижиге чедип келгеш, аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчынын сөзү бо-дур: „Мен сээң төрөл бөлүүңге, олар Египетке, фараоннун чуртунга чурттап чорда, Мени билер кылып кагбаан ийик мен бе? ²⁸ Сээң төрөл бөлүүңнү израиль чоннун бүгү аймактарынын аразындан Бодумга бараалгакчылар кылдыр шилип алган мен. Мен силерни Мээң өргүл салыр бедигээжимче үнер, Мээң мурнумга айдызаар, эфод хепти* кедер кылдыр шилип алган мен. Мен израильчилерниң бүгү өргүлдерин Менээ салырын сээң төрөл бөлүүңге дагытып каан мен. ²⁹ А силер чүге Мээң оран-савамга эккээрин дужааган янзы-бүрү өргүлдиримни таптап турар силер? Чүге сен оолдарынын Менден артык хүндүлөп турар сен? Чүге Мээң израиль чонунун эккелген эн-не дээр дээн өргүлдерин сырып, шартайтыр семирпип турар силер?» ³⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Сээң салгалың болгаш сээң төрөл бөлүүң кезээ-мөңгөде Менээ бараан болурун аазап чораан болгай мен. Ындыгдаа болза, моон сонгаар ыңдыг болбас. Мени алдаржыдып чоруур улусту алдаржыдар мен, а Мээң ат-алдарымны базар улус куду көрдүртүр! ³¹ Көөр-даа сен, сени болгаш сээң төрөл бөлүүңнүң кижилерин күш чок кылып каарым үе кээр. Сээң салгалың аразындан кырырыңга чедир кым-даа чурттава. ³² Мээң оран-савамга кайы хире түрегдээрлерин көөр сен. Израиль чонга шупту чүве аайлажыр-даа болза, сээң салгалың аразындан кырырыңга чедир кым-даа, кажан-даа чурттава. ³³ Ынчалза-даа Мен өргүл бедигээжинден сээң улузунун шуптузун узуткавас мен. Ол бүгүнү көргөш, сээң карактарын оду өжүп, сагыш-сеткилин хилинчектени бээр; сээң бүгү

* 2:17 Азы: «Кижилерниң хөңнүн калдырып, оларны ческиндирип турган».

* 2:18, 28 Эфод — Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6; 1 Хаан. 22:18 көр).

2:16 Лев. 3:16-17; 7:25 2:21 Башт. 13:24 2:22 Хост. 38:8 2:25 Ис. 11:20 2:26 Лк. 2:52
2:27 3 Хаан. 13:1 || Хост. 4:14, 27 2:28 Хост. 28:1; Сан. 18:8-19 2:30 Хост. 27:21 || У. ч. 4:8 ||
Иер. 8:9-10 2:31 3 Хаан. 2:27

салгалың ортумак назынында-ла өлгүлөп каар. ³⁴ Сеңээ бадыйткал демдээ болур: ийи оглуң — Офни биле Финеес — чаңгыс хүнде өлүрлөр.

³⁵ Бодумга бердинген бараалгакчын томуялап аар мен. Ол Мээң сагыш-сеткилимни билер болгаш, бүгү чүвени Мээң күзелим-биле кылыр. Оон салгалын быжыг кылып каар мен. Ол бараалгакчым бүгү назынында Мээң шилип алыр кижимге бараан болур. ³⁶ Сээн салгалыңдан дириг артканнар шуптузу чаңгыс көпөөк база кескинди хлеб дээш анаа сөгүрүп: 'Дайнам хлеб тып чиирбиле Бурганның бараалгакчызының дузалакчызы болуп ажилдаарын чөпшээрер көрүнер' — деп чанннып кээрлер³⁷».

Бурганның Самуилди кыйгырганы

3 ¹ Бичии Самуил Илийниң чанынга тургаш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп турган. Ол хүннерде Дээрги-Чаяакчының чоруткан ажыдышкыннары ховар болуп, Оон сөзү хаая дыңналып турган. ² Бир катап Илий болунун орунунга чыткан. Оон карактары четпестеп, көөрү багай апарган турган. ³ Бурганның чырыткызы ам-даа өшпээн турда*, Самуил Дээрги-Чаяакчының өргээзинге удуп чыткан. Ында Бурганның ыдыктыг апаразы бар чүве-дир.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Самуилди кыйгыртыпкан. Оол: «Дыңнап тур мен!» — деп харыылаан. ⁵ Самуил Илийге маңнап чедергеш: «Мында мен. Силер кыйгырарыңарга, чедип келдим бо» — деп чугаалаан. Илий аңаа: «Мен сени кыйгырбадым. Дедир баргаш, удуп чыдып ал» — дээрге, ол барып чыдып алган.

⁶ Дээрги-Чаяакчы база катап Самуилди кый дээн. Самуил тургаш, катап-ла Илийге чедип келгеш: «Мында мен. Силер кыйгырарыңарга, чедип келдим бо» — дээн. А Илий: «Сени кыйгырбадым, оглум. Барып удуп чыдып ал» — деп харыылаан. ⁷ (Ол үеге чедир Самуил Дээрги-Чаяакчының үнүн билбес, аңаа Дээрги-Чаяакчының сөзү ам-даа ажитынмаан турган чүве-дир.)

⁸ Дээрги-Чаяакчы Самуилди үш дугаар кыйгырган. Самуил тургаш, Илийге

chedip келгеш: «Мында мен. Силер кыйгырарыңарга, чедип келдим бо» — дээн. Ынчан Илий оолду Дээрги-Чаяакчы кыйгырып турар-дыр деп билип каан. ⁹ Илий Самуилге: «Дедир чоруткаш, барып удуп чыдып ал. Кыйгырган үн дыңнап кагзынза: „Чугаалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээн чалчан дыңнап тур“ — деп харыылаар сен» — деп чагып каан. Самуил катап барып чыдып алган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш: «Самуил, Самуил!» — деп, оон мурнунда дег, кыйгыра берген. Ынчан Самуил: «Чугаалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээн чалчан дыңнап тур» — деп харыылаан. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Мен Израильге бир херекти чогудар деп бардым. Ону дыңнаан бүгү кижилерниң кулактары безин түүгейни бээр. ¹² Ол хүн Илийге база оон салгалынга удур чугаалап турганым бүгү чүүлүмнү күүседир мен. Мен ол бүгүнү дөгөрезин күүседир мен. ¹³ Оолдарының каргышка төлөптиг кылдыр боттарын алдынып турарын* билгеш-даа, оларны чагырып соксатпаан кижилер. Ол дээш оон салгалын кезедиримниң дугайын Илийге чугаалаан мен. ¹⁴ Ынчангаш Илийниң салгалынга даңгыраглап тур мен: оларны кандыг-даа өргүлдер бурууздан арыглап шыдавас».

¹⁵ Самуил удуп хонгаш, эртенінде Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эжиин ажыдыпкан. Самуил ол кестүүшкүннүн дугайында Илийге чугаалаарындан коргуп турган. ¹⁶ Илий: «Оглум Самуил» — деп кый дээрге, Самуил: «Дыңнап тур мен» — дээш, чедип келген. ¹⁷ Илий Самуилге: «Бурган сенээ чүнү чугаалады? Менден чажырбайн чугаала. Сенээ чугаалаан чүвениң чаңгыс-даа сөзүн менден чажырар болзуңза, Бурган сени канчаар-даа кезеткей аан» — дээн. ¹⁸ Самуил Илийге чүнү-даа чажырбайн чугаалап берген. Ынчан Илий: «Ол дээрге Дээрги-Чаяакчы-дыр. Ол чүнү күзээрил, ону күүседир» — дээн.

¹⁹ Самуил өзүп келген. Дээрги-Чаяакчы үргүлчү оон-биле кады бооп келген. Дээрги-Чаяакчының Самуилди дамчыштыр чугаалаан сөстөрүнүн

* 3:3 Даң адарыңга чедир бичии үе артканда (Хост. 27:21 көр). * 3:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Оолдарының Бурганны каргап турганын» деп бижээн.

2:34 1 Хаан. 4:11 2:35 3 Хаан. 2:35 3:1 Бл. ыр. 73:9; У. ч. 29:18; Ам. 8:11 3:11 4 Хаан. 21:12; Иер. 19:3 3:17 Руф. 1:17 3:18 2 Хаан. 10:12; 15:26 3:19 1 Хаан. 9:6

чаңгызы-даа күүсеттинмейн барбаан.
²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун медээчи-
 зи болурун Самуилге бүзүрөөн дээр-
 зин Дан хоорайдан Бээр-Шевага чедир
 бүгү израиль чон билир апарган чүве-
 дир. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Силомга көстүп
 кээрин уламчылап, Бодунун сөзүн Са-
 муилге ажыдып турган, ¹ а Самуил
 4 бүгү израильчилерге ол сөстү чугаа-
 лап турган.

**Ыдыктыг аптараны
 израильчилерден апарганы**

Израильчилер филистимнерге удур
 дайылдажып үнгөннөр. Олар Авен-Эзер-
 ге турлагжып алган, а филистимнер
 Афекке турлагжып алган. ² Филисти-
 мнер израильчилерге удур турупканнар.
 Тулчуушкун үезинде израильчилер фи-
 листимнерге чылча шаптыртып алган-
 нар. Дайын шөлүнгө 4000 хире израиль-
 чи өлгөн. ³ Турлаанга чедип келгеш,
 израильчилернин баштыңнары мын-
 ча дишкеннер: «Бөгүн Дээрги-Чаяак-
 чы чүгө бисти филистимнерге чылча
 шаптыртып кагды? Силомдан Дээрги-
 Чаяакчынын аптаразын бодувусче ап
 алышыңар. Ол биске турар болза, дай-
 зыннарыбыстан бисти камгалаар». ⁴ Чон
 Силомче улус чорудуптарга, олар оон
 Ат-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын апта-
 разын ап алгаш келгеннер. (Дээрги-Ча-
 яакчынын дүжүлгези ыдыктыг аптаран-
 ың кырында, херувимнернин ортузунда
 турган.) Бурганның аптаразынын ча-
 нынга Илийниң Офни биле Финеес деп
 ийи оглу база чораан чүве-дир. ⁵ Кажан
 Дээрги-Чаяакчынын аптаразын турлаг-
 га эккээрге, израиль чон чер безин си-
 ринеийи бээр кылдыр күштүт алгырган.

⁶ Филистимнер ол алгы-кышкыны
 дыннааш: «Еврейлернин турлаанда чүү
 ындыг алгы-кышкы болу берди?» — ди-
 жип тургаш, Дээрги-Чаяакчынын апта-
 разын ында эккелгенин билип кааннар.
⁷ Филистимнер корга бергеш: «Бурган
 ол турлагда чедип келген-дир — дээн-
 нер. — Ат болган-дыр бис! Моон мур-
 нунда кажан-даа ындыг чүве турбаан
 болгай. ⁸ Ат болган-дыр бис! Ол күштүт
 бурганнарнын холундан бисти кым ады-
 рарыл? Египетчилерни ээн кургаг хову-
 га шаажылап узуткап каапкан ынчангы

бурганнар ол-дур. ⁹ Филистимнер, ка-
 дыг-быжыг, эр сорукутг болунар. Бис-
 тин оларны кулданып алганывыс дег, ев-
 рейлерге кулдандырбас дize, олар-биле
 эрес-дидим тулчунар». ¹⁰ Филистимнер
 тулчуп кириптерге, израильчилер ашты-
 рып алган. Кончуг улуг аштырышкын-
 га таварышкаш, киж и бүрүзү бодунун
 майгынынче дезип халчып турган. Ол
 дайынга 30 000 израиль чадаг шериг
 өлүрткен. ¹¹ Бурганның аптаразын фи-
 листимнер ап алган, Илийнин ийи оглу
 Офни биле Финеес өлүртүп каан.

Илийниң өлгөни

¹² Ол хүн Вениаминниң аймаандан
 бир киж и дайын шөлүндөн Силомга
 маңнап чедип келген. Качыгдал дем-
 дээ кылдыр ол идик-хевин ора соп ал-
 ган, бажынче доврак-доозун чажып ал-
 ган болган. ¹³ Ол киж и чедип келгенде,
 Илий орук кыдынгга сандайга медээ
 манап олурган, чүгө дээрге ол Бурган-
 ның аптаразы дээш аажок сагыш човап
 турган. Ол киж и хоорайга келгеш, чүү
 болганын чугаалап бээрге, бүгү чуртта-
 чы чон ыглап-сыктап эгелээн. ¹⁴ Улус-
 тун ыы-сыызын дыңнааш, Илий: «Чүү
 мындыг шимзэн болу берди?» — дээн.
 Келген киж и Илийге чедип келгеш, чүү
 болганын чугаалапкан. ¹⁵ (Илий ынчан
 тозан сес харлыг турган. Оң карактары
 согураып, көрбөстей берген чүве-дир.)

¹⁶ Ол киж и Илийге келгеш: «Мен
 дайын шөлүндөн дем чаа маңнап кел-
 дим» — дээн. Илий: «Чүү болду, ол-
 лум?» — деп айтырган. ¹⁷ Шапкынчы
 киж и: «Израиль чон филистимнерден
 дезип, улуг аштырышкынга таварыш-
 ты. Силерниң оолдарыңар Офни биле
 Финеес өлүртүп алдылар. Бурганның
 аптаразын база алзып алдывыс» — деп
 хариылаан.

¹⁸ Бурганның аптаразының дугайын-
 да дыңнааш, Илий орган сандайындан
 андарылгаш, аалга баарынга ойда кээп
 дүшкен. Ол кырган болгаш аар болган-
 ындан молдуруу сыйылгаш, өлүп кал-
 ган. Дөртөн чыл дургузунда Илий Из-
 раильдин баштыңчызы болуп келген.

¹⁹ Илийниң кенни — Финеестинң ка-
 дайы иштиг, божуур чеде берген тур-
 ган чүве-дир. Бурганның аптаразының

3:20 Башт. 20:1 4:1 1 Хаан. 7:12 4:3 Ис. 18:1 4:4 Хост. 25:22 4:9 Башт. 13:1
 4:11 1 Хаан. 2:34 4:12 Ис. 7:6; Неем. 9:1 4:15 3 Хаан. 14:4

дугайында, бээниң база ашааның өлгениниң дугайында дыннап кааш, оон эьди аарый бергеш, божупкан. ²⁰ Ону божудуп турган херэзженнер оон өлүрүнүн мурнунда аңаа мынча дээннер: «Кортпа, сен оолдуг болган-дыр сен». Ынчалза-даа ол чүнү-даа харыылаваан, тоомча чок болган. ²¹ Чаа төрүттүнгөн төлдү Ихавод* деп адап алгаш: «Израильдин ат-алдары баткан-дыр» — деп, ол чугаалаан. Бурганның аптаразын база алзып алган, бээ биле ашаа база өлгөн боорга, ол мынча дээн. ²² «Израильдин ат-алдары баткан-дыр, чүгө дээрге Бурганның аптаразын алзып алган-дыр» — деп, ол чугаалаан.

Ыдыктыг аптара — филистимнерде

5 ¹ Филистимнер Бурганның аптаразын ап алгаш, Авен-Эзерден Азотче эккелгеннер. ² Олар Бурганның аптаразын Дагон бурганның өргээзинче кииргеш, Дагоннун дүрүзүнүн чанынга салып кааннар.* ³ Даартазында азотчулар эртен эрте туруп келгеш, көөрге, Дагоннун дүрүзү Дээрги-Чаяакчынын аптаразынын мурнунда донгая кээп дүшкөн чыткан. Олар Дагоннун дүрүзүн көдүрүшкеш, бодунун туружунга салып кааннар. ⁴ Оон даартазында эртен эрте туруп кээрге, Дагоннун дүрүзү Дээрги-Чаяакчынын аптаразынын мурнунда база катап донгая кээп дүшкөн чыткан. Оон одурлуп калган бажы база ийи холу эргин аксында чыткан. Дагоннун чүглө магабоду артып калган болган. ⁵ Ынчангаш Дагоннун бараалгакчылары база Азотта Дагонга кээп турар чон ол эргинни бо хүннерге чедир баспайн турар.

⁶ Дээрги-Чаяакчы азотчуларны кадыг-дошкун аажылап, чылча шаап, оларны болгаш ол чоок-кавыда чонну ыжыктар-биле аартып турган*. ⁷ Ол бүгүнү көргөш, азотчулар: «Израильдин Бурганынын аптаразы биске артпазын. Чүгө дээрге Оон холу биске болгаш бистиң бурганымыс Дагонга аар-дыр» — дижип турганнар. ⁸ Азотчулар филистим ча-

гырыкчыларнын шуптузун кыйгырып чыып алгаш: «Израильдин Бурганынын аптаразын канчаар бис?» — деп айтырганнар. Олары: «Израильдин Бурганынын аптаразын Гефче чорудуптаалынарам» — дээннер. Ынчангаш Израильдин Бурганынын аптаразын Гефче чорудупканнар. ⁹ Ыдыктыг аптараны чорудупкан соонда, Дээрги-Чаяакчы ол хоорайга дыка коргунчуг кеземчени онааган. Хоорайнын чурттакчылары, улуг-бичези чок, аарыгга туттурган, оларда ыжыктар көсүтүлөп келген чүве-дир. ¹⁰ Оон соонда Бурганның аптаразын Экронче чорудупканнар. Экроннун чурттакчылары Бурганның аптаразын көргөш: «Бистиң чоңувусту узуткадыр дээш, Израильдин Бурганынын аптаразын мында эккелген чүве бе» — деп алгыржып үнгеннер. ¹¹ Экрончулар филистим чагырыкчыларнын шуптузун кыйгырып бөлүп алгаш, оларга мынча дээннер: «Израильдин Бурганынын аптаразын дедир чорудуптунар. Бистиң чоңувусту кырып кааппазы-биле, ол бодунун черинче чоруй барзын». Чүгө дээрге хоорайда коргунчуг өлүмчидимниг байдал тургустунуп келген, Бурганның холу оларны кадыг-дошкун аажылаан. ¹² Өлбөөн чурттакчыларны ыжыктар шыва алы берген, хоорайда ысыы дээрлерге чедир дынналып турган.

Ыдыктыг аптараны дедир эккелгени

6 ¹ Дээрги-Чаяакчынын аптаразы филистим черге чеди ай иштинде турган чүве-дир*. ² Филистимнер боттарынын бурганнарынын бараалгакчыларын болгаш төлгечилерни кыйгырып алгаш, олардан: «Дээрги-Чаяакчынын аптаразын канчалзыйысса экил? Ону турган черинге канчаар чедирип каарын биске айтып бериңерем» — деп айтырганнар.

³ Олар: «Израильдин Бурганынын аптаразын дедир чорудар деп турар болзуңарза, ону анаа-ла чорудуппаңар. Аңаа кем-буруу дээш өргүлден кылыңар. Ынчан силерниң балыг-бышкыңар экирип, Дээрги-Чаяакчы чүү дээш силерни

* 4:21 Ихавод — «Алдар чок» дээн ат. * 5:2 Дагон бурганга мөгөөри эрте-бурунгу Сирия болгаш Месопотамияга калбаа-биле непертээн турган. Дагон деп ат «тараа» (евр. даган) деп сөс-биле холбаалыг болгу дег. * 5:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чуртта күскелер өзүп-көвүдээн, хоорайда өлүмнүг хай-халап дигрелип келген» деп немээн. * 6:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол чериниң бүгү кырын күскелер долдур өзүп-көвүдээн» деп немээн.

4:20 Э. д. 35:17 4:22 Ыд. ыр. 77:61 5:1 Иис. 13:3 5:2 Башт. 16:23 5:3 Иса. 46:1 5:4 Иса. 21:9; Иер. 50:2; Мих. 1:7 5:5 Соф. 1:9 6:3 Лев. 5:15, 16

кезедип турарын билип аар силер» — деп харызылааннар.

⁴ «Кем-буруу дээш Дээрги-Чаяакчыга кандыг өргүл кылыр улус бис?» — деп, филистимнер айтырганнар.

Демгилери: «Филистим чагырыкчыларнын саны-биле ыжыктын беш алдын дүрзүздөн база беш алдын күске хевиринден кылып алынар, чүге дээрке кеземче силернин шуптунарга база силернин чагырыкчыларыңарга дүжүп турар-дыр. ⁵ Ынчалдыр ыжыктарыңарнын болгаш черни хоозурадып турар күскелеринернин дүрзүлерин кылып алгаш, Израильдин Бурганын алдаржыдыңар. Канчап билдир, Ол силерни, силернин черинерни база силернин бурганнарыңарны кадыг-дошкун аажылаас апаар чадавас. ⁶ Бурганның мурнунга дедирленип, египетчилер болгаш фараон ышкаш, өжөш болган ажы бар деп бе? Кажан Дээрги-Чаяакчы оларны кезедиптерге, олар израиль чонну салыпкан болгай.

⁷ Ынчангаш бир чаа тергеден кылып алынар. Мойнунга хомут черле кедирбээн, чаа төрөөн ийи инектен алгаш, оларны тергелеп алыңар, а бызааларын олардан аңгылааш, кажааже аппарыңар. ⁸ Дээрги-Чаяакчынын аптаразын алгаш, ол тергеге салып калыңар. А кем-буруу дээш өргүлге эккелген алдын дүрзүлери хааржакка суккаш, ыдыктыг аптараның кыдыныга салып алыңар. Ынчан тергелеп каан инектерни салып чорудуптуңар. ⁹ Ооң соонда чүү болурун көрүнөр. Бир эвес олар Дээрги-Чаяакчынын девискээринче, Бет-Шемешче* чоруптар болза, бо улуг хай-халапты Ол биске кылганы ол-дур. А бир эвес өскээр баар болза, биске Ол бак чаңнаваан-дыр, а шупту чүве таварылга бооп болганы ол-дур».

¹⁰ Филистимнер шак ынчалдыр кылганнар. Чаа төрөөн ийи инекти эккелгеш, оларны тергелеп алганнар, а бызааларын кажаага арттырып кааннар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчынын аптаразын болгаш алдын ыжыктарлыг база күскелериг хааржакты тергеге салып алганнар. ¹² Инектер дорт-ла Бет-Шемешче баар оруктап чорупканнар. Олар оң-даа, солагай-даа та-

лазынче эгбейн, чаңгыс ол оруктап эдип чоруп органнар. Филистим чагырыкчылар ооң соо-биле Бет-Шемештин кызыгаарынга чедир кылашташканнар.

¹³ Бет-Шемештин чурттакчылары ол үеде шынаазынга кызыл-тас ажаап ап турганнар*. Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг аптаразын көрүп кааш, олар өөрүп турганнар. ¹⁴ Тергелеп каан инектер Бет-Шемеш чурттуг Иисустун шөлүнгө келгеш, улуг даш чанынга доктаай берген. Бет-Шемешчилер тергени одаар ыяш кылдыр үрей шаап алганнар, а инектерни Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр берипкеннер. ¹⁵ Левиттер Дээрги-Чаяакчынын аптаразын база оон-биле кады чораан алдын дүрзүлөр суп каан хааржакты дүжүрүп алгаш, улуг даш кырынга салып алганнар. Бет-Шемештин чурттакчылары ол хүн Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдөр салганнар. ¹⁶ А беш филистим чагырыкчы ол бүгүнү көргөш, ол хүн Экронче ээп келгеннер.

¹⁷ Филистимнернин Дээрги-Чаяакчыга кем-буруу дээш өргүлгө салган алдын ыжыктары мындыг: бирээзи Азот дээш, ийигизи Газа дээш, үшкүзү Аскалон дээш, дөрткүзү Гөф дээш, бешкизи Экрон дээш чүве-дир. ¹⁸ А алдын күскелери беш филистим чагырыкчыга хамааржы шупту хоорайларнын — быжыг-лалдыг хоорайларнын-даа, ажык черде суурларнын-даа — санынга дүжүп турган. Дээрги-Чаяакчынын аптаразын салып каан улуг даш — Бет-Шемеш чурттуг Иисустун шөлүндө турар даш — бо хүннерге чедир ол бүгүгө херчилел-дир.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бет-Шемештин чурттакчыларынга Ооң аптаразын бакылап көрүп турганы дээш кеземчени оонаган. Ол 70 кижини* өлүрүп каан. Чон ыглап-сыктап турган, чүге дээрке Дээрги-Чаяакчы оларга коргунчук кеземчени оонаган. ²⁰ Бет-Шемештин чурттакчылары: «Бо ыдыктыг Бурганың, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кым туруп шыдаарыл? Бистен чоруткаш, Ол ам кымнарже углаарыл?» — деп айтырып турганнар. ²¹ Ооң соонда олар

* 6:9 Бет-Шемеш — филистимнер болгаш израильчилернин девискээрлеринин кызыгаарында хоорай (Иис. 15:10 көр). * 6:13 Кызыл-тас ажаалдыз май болгаш июнь айларда болур турган.

* 6:19 Өске бурунгу сөзүглөлдө «50 070 кижини» деп бижээн.

6:6 Хост. 8:15, 32 || Хост. 12:31 6:7 Сан. 19:2; Ы. х. к. 21:3 6:17 Иис. 13:3 6:19 Хост. 19:21 || Сан. 4:20

Кириат-Иаримнің чурттакчыларынга: «Филистимнер Дээрги-Чаяакчының аптаразын эгидип берип турлар. Келгеш, ону ап алыңар» деп дамчыдары-биле элчилер чорудупкан чүве-дир.

7 ¹ Кириат-Иаримнің чурттакчылары Дээрги-Чаяакчының аптаразын ап алгаш, тей кырында Авинадавтың бажыңыга эккелгеш, ооң оглу Элеазарны ыдыктап, Дээрги-Чаяакчының аптаразын кадарып-кадагалаар кижы кылып кааннар.

Самуилдің Израильди башкарып турганы

² Ыдыктыг аптараны Кириат-Иаримге эккелгенинден бээр чээрби чыл эрткен. Ынчан бүгү израиль чон муңгарап, Дээрги-Чаяакчыже, дуза дилеп, көрнү берген. ³ Ол өйдө Самуил бүгү израиль чонга чугалаан: «Бир эвес силер сагыш-сеткилиңер ханызындан Дээрги-Чаяакчыже эглип тулар болзуңарза, бодунарны аранардан хары бурганнарны, Астарта бурганның дүрзүлерин ап кааптыңар. Сеткилиңерниң ханызындан Дээрги-Чаяакчыга бердиниң, чүтлө Аңаа бараан болуңар. Ынчан Ол силерни филистимнерниң холундан адырар». ⁴ Израильчилер Ваал биле Астартаның дүрзүлерин боттарындан ырадып каапкаш, чүтлө чангыс Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп эгелээн.

⁵ Самуил оларга: «Бүгү израильчилерни Мицпага чыгып алыңар, мен Дээрги-Чаяакчыга силер дээш мөргүүр мен» — дээн. ⁶ Олар Мицпага чыгып келгеш, сут узуп алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга төпкөннөр. Ол хүн олар шээрленип: «Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгеткен-дир бис» — деп турганнар. Мицпага Самуил израильчилерниң баштыңчызы апарган. ⁷ Израильчилерниң Мицпага чыгып алганын дыңнааш, филистим чагырыкчылар оларже халдаар дээш чорупканнар. Израильчилер ону билип кааш, филистимнерден корткаш, ⁸ Самуилден: «Бис дээш Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска мөргүүрүн соксатпайн көр. Ол бисти филистимнерден камга-

лазын» — деп дилеп турганнар. ⁹ Ынчан Самуил бир эмер хураганны ап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылган. Ол Израиль дээш мөргүүрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа харыылаан.

¹⁰ Самуил бүрүн өрттедир өргүлүн эккеп турда, филистимнер Израильче халдап келген чүве-дир. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы филистимнерже күштүг динмирээшкин ыдыпкаш, оларны аймаарадыпкан. Филистимнер израиль чонга чылча шаптырган. ¹¹ Израильчилер Мицпадан үнгеш, филистимнерни Бетхор чоогунга чедир сүрүп, базып кааннар. ¹² Самуил бир даш алгаш, ону Мицпа биле Шенниң аразына салып кааш: «Дээрги-Чаяакчы амдыгаа чедир биске дузалаан» — дээш, ол черни Авен-Эзер* деп адап каан.

¹³ Филистимнерни ынчалдыр тилээниниң соонда, олар израильчилерниң кызыгаарынче кирбес апарган. Самуилдин бүгү назынында Дээрги-Чаяакчының холу филистимнерге удурланып турган. ¹⁴ Израильчилер моон мурнунда филистимнерниң Экрондан Гевке чедир эжелеп алган хоорайларын эгидип алганнар. Израильчилер ол хоорайларның чоок-кавызында черлерни база филистимнер холундан адырып алган. Израиль чон биле амор чоннун аразында тайбың доктаай берген.

¹⁵ Самуил бүгү назынында Израильдин баштыңчызы болуп чораан. ¹⁶ Чылдың-на ол Вефилди, Галгалды, Мицпаны эргий кезип, Израильди ол черлерниң шуптузундан баштап чораан. ¹⁷ Ооң соонда ол Рамаже эеп кээп турган, чүгө дээрге оон бажыңы ында турар чүве-дир. Аңаа тургаш, база-ла баштыңчы ажилын чорудуп турган. Ук черге ол Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каан.

Израиль чоннун боттары хааныг бодуксааны

8 ¹ Самуил назыдап кырааш, бодунун оолдарын Израильдин баштыңчылары кылып каан. ² Ооң улуг оглунуң ады Иоил, ийи дугаар оглунуң ады Авия чүведир. Олар чонну Беэр-Шевадан баштап турган. ³ Ынчалза-даа Самуилдин оолдары ачазының изин истевээн. Олар

* 7:12 Авен-Эзер — «Дузалап дажы» дээн ат.

6:21 Ис. 18:14; 7:1 2 Хаан. 6:3; 1 Чыл. 13:7; 7:3 Ы. х. к. 30:1-10; 3 Хаан. 8:48; Иса. 55:7; Ос. 6:1; Иоил 2:12; 7:4 Башт. 2:13; 7:5 Башт. 20:1; 7:6 2 Хаан. 14:14; 23:16; Ыы. 2:19 || Башт. 10:10; 7:9 Ыд. ыр. 98:6; 7:10 1 Хаан. 2:10 || Ис. 10:10; Ыд. ыр. 17:15; 7:12 Э. д. 28:18; 35:14; Ис. 4:1-10

ажык-кончаа сүрер, хээли алыр болгашшын эвес шиидер болганнар. ⁴ Израильдин баштыңнары шупту чыгып алгаш, Рамада Самуилдин бажыңыга чедип келгеннер. ⁵ Олар Самуилге келгеш: «Силер назыдап кырып калдыңар, а оолдарыңар силерниң изиңер истевээннер-дир. Өске бүгү чоннарда ышкаш, бисти башка-рар хаандан томуйлап калыңар» — дээн-нер. ⁶ Оларның «Бисти башка-рар хаандан томуйлап калыңар» деп дилээнге Самуил таарзынмаан.

Самуил Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, ⁷ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: «Чон сээч чүү дээрил, оларны дынна. Олар сенден эвес, харын оларны чагыр-базын дээш, Менден ойталап турар-дыр. ⁸ Мен оларны Египеттен үндүрүп эккел-геним хүнден эгелээш, бо хүнге чедир олар Мени каапкаш, өске бурганнарга бараан болуп келгеннер. Ам олар сээң-биле база ынчаарлары ол-дур. ⁹ Ынчан-гаш оларның чугаазын дынна. Чүгле хаанның оларны канчаар аажылаарын шыңгы сагындырып каг».

¹⁰ Хаан томуйлап каарын дилеп тур-ган чонга Самуил Дээрги-Чаяакчынын бүгү сөстөрүн дамчыдып берген. ¹¹ Ол мынча дээн: «Силерни башкарып чагы-рар хаанның силерни аажылаары мын-дык болур: силерниң оолдарыңарны бы-лаап алыр — чамдызын ол дайынчы тергелерге олуртуп каар, өскелеринге аят мундурар, бир чамдыктарын ооң чууза-зын үдөп чоруур чалчалар кылып алыр; ¹² оларның чамдызын муң шериг баш-тыннары кылгаш, өскелерин бежен ше-риг баштыңнары кылып каар; чамдык-тары хаанның шөлдерин болбаазырадыр, тараазын ажаар, ок-чөмзөөн дарганнаар, чамдызын чуузалар херекселдери кы-лыр кижилери кылып каар. ¹³ Хаан си-лерниң урууларыңарны былаап алыр, олар хаанның аыш-чемин кылыр, дал-ганын быжыра, чаагай чыттыг үстер-ин кылыр кижилери болур. ¹⁴ Силернин шөлдеринерни база эң-не эки виноград-тыг, олива ыяштарлыг садтарыңарны ал-гаш, бодунуң дүжүмөттеринге бериптер. ¹⁵ Тарааңарның болгаш чимистеринер-нин дүжүдүнүн онгу кезээн алгаш, бо-дунуң нояннарның база дүжүмөттер-

инге бериптер. ¹⁶ Силерниң эр, херээжен кулдарыңарны, эң-не дээр дээн оол-дарыңарны база элчигеннеринерни бо-дунга алгаш, оларны ажыктыг кылдыр албадап ажылдадыр. ¹⁷ Шээр малыңар-ның онгу кезээн алгаш баар; боттарыңар аңаа кулдар болур силер. ¹⁸ Ынчан силер хааныңар аажызындан уё-човууруңар төп, ыглажыр силер. А ол үедө Дээрги-Чаяакчы силерге харыылаас».

¹⁹ Ынчалза-даа чон Самуилди тооп дыннавайн: «Чок, биске хаан херек! ²⁰ Ынчан бис өске бүгү чоннар ышкаш болур бис: бистин хаанывыс бисти баш-ка-рар, дайын-чааже ол бисти баштаар» — дээн. ²¹ Самуил чоннун чугаазын шуп-тузун дыннап алгаш, Дээрги-Чаяакчыга дамчыдып берген. ²² Дээрги-Чаяакчы Са-муилге: «Оларны дыннап, хаандан то-муйлап каг» — дээн. Самуил ооң соонда израильчилерге: «Ындыг-дыр, ам шупту хоорайларыңарже чангылай беринер» — дээш, оларны чорудупкан.

Саулдуң Самуил-биле ужурашканы

9 ¹ Вениаминниң аймаанга Кис деп бай-шыдалдыг кижиг чораан чүве-дир. (Кистин адазы — Авиил турган. Авиил-дин адазы — Церон, Цероннуң адазы — Бехорат, Бехораттын адазы — Афия тур-ган чүве-дир.) ² Кистин Саул дээр хып дээн чалык болгаш чараш оглу турган. Израиль чонда аңаа чедер чараш эр ки-жи турбаан чүве-дир. Ол чон аразындан бир баш бедик турган.

³ Бир катап Саулдун ачазы Кистин элчигеннери чиде берген. Кис оглу Саул-га: «Бир чалчадан эдертип алгаш, барып элчигеннерни диле» — дээн. ⁴ Олар Эф-рем дагларындан, Шалиша деп черден дилээш, тыппааннар. Шаалим деп чер-де база чок болган. Вениаминниң черин-ден дилээш-даа, тыппааннар. ⁵ Пуфтуң төрөл бөлүүнүн черинге чедип келгеш, Саул кады чораан чалчазыңга чугаалаан: «Дедир чоруулу. Ачам элчигеннерин тоо-вайн баргаш, бис дээш сагыш човай бер-зе канчаар».

⁶ Чалчазы аңаа: «Бо хоорайда Бур-ганның бир алдарыг кижизи бар-дыр ийин. Ооң чугаалаан чүвези албан бүдө бээр кижиг-дир. Ам аңаа бараалы. Канчап

8:3 Хост. 23:8; Ы. х. к. 16:19 8:5 Ы. х. к. 17:14; Башт. 8:5 8:11 Ы. х. к. 17:16-20 ||

1 Хаан. 14:52 8:14 3 Хаан. 21:1-16 8:18 У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Мих. 3:4 9:1 1 Хаан. 14:51;

1 Чыл. 8:33; 9:39 9:4 4 Хаан. 4:42 9:6 1 Хаан. 3:19

билир, ол бистин кайнаар баарывысты айтып бээр чадавас» — дээн.

⁷ Саул чалчазынга: «Ол кижиге барып болур-ла ыйнаан бис. А анаа чүнү аппарып бээр бис? Бистин хаптарывыста хүнезинивис төнгөн-дир. Бурганнын кижизинге белек кылдыр чүнү бээр улус бис ынчаш?» — деп айтырган.

⁸ Чалчазы Саулга: «Менде дөрттүн бир кези шекел мөнгүн бар, Бурганнын кижизинге ону бериптер мен. Оон ол биске кайнаар баарывысты айтып бээр» — дээн.

⁹ (Израильге шаандан тура, кым-бир киж Бургандан чүве айтырар дээн болза, «Өттүр көөр кижиге бараалы» дээр турган, чүге дээрге Бурганнын медээчилерин шаанда «өттүр көөр кижилер» дээр турган чүве-дир.) ¹⁰ Саул чалчазынга: «Дыка-ла эки чугаалаар-дыр сен. Че, бараалы» — дээрге, Бурганнын кижизинин чурттап турары хоорайже чорупканнар. ¹¹ Олар хоорайже баар орукка суг узуп аар дээн кыстарга таваржы бергеш: «Мында өттүр көөр киж бар бе?» — деп айтырганнар.

¹² Кыстар: «Бар — деп харыылааннар. — Ол силернин мурнуларда хоорайда. Далажынар, ол мында чаа чедип келген, чүге дээрге чон бөгүн бедик черге өргүл кылыр деп турар. ¹³ Хоорайга баргаш, анаа ужуражып четтиге бээр силер. Ол ам-даа өргүлден чем амзаар дээш бедик черге үнмээн. Ол киж келгеш, өргүлдү алгап-йөрээвээн шаанда, чон чемненип эгелевес ужурулг. Чүглө оон соонда чалаткан улус чемненип эгелээр. Барыңар, ам-даа анаа ужуражып четтиге бээр силер».

¹⁴ Саул чалчазы-биле хоорайже чорупкан. А кажан олар хоорайже ханылап кирип орда, Самуил бедик черге үнөр дээш, оларга уткуштур үнүп келген.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Саулдун кээринин мурнунда хүн Самуилге мынча дээн чүве-дир: ¹⁶ «Даарта бо үеде Мен сенче Вениаминниң черинден бир киж чорудуптар мен. Сен ону олива үзү-биле чагаш, чагырыкчыңар бо деп, Мээн израиль чонумга айтып каг*». Ол Мээн

чонумну филистимнерниң холундан камгалап каар. Мен чонумну көрүп тур мен, оон ың-сызы Меңээ дыңналып турар-дыр». ¹⁷ Самуил Саулду көрүп каарга, Дээрги-Чаяакчы анаа: «Сеңээ Мээн чугаалап турганым киж ол-дур. Ол Мээн чонумнун чагырыкчысы болур» — дээн.

¹⁸ Саул хоорайнын хаалгызынга турган Самуилге чоокшулап чедип келгеш, оон: «Өттүр көөр кижинин бажыңы кайдал, меңээ айтып бериңерем» — деп айтырган. ¹⁹ Самуил Саулга: «Өттүр көөр киж мен-дир мен. Бедик черге мээң мурнумга кылаштап үн. Анаа баргаш, бөгүн силер мээң-биле кады чемненип силер. Даарта эртен сени чорударда, сээн сагыш-сеткилинде чүү барыл, дегерезин чугаалап дээр мен. ²⁰ А үш хүн бурунгаар чиде берген элчигеннериң дээш сагыш човааш чоор сен: олар тыптып келгеннер. Израильде эң-не күзенчиг чүвени кымга бээр ужурулг чүвөл? Сеңээ база сээн аданның төрөл бөлүүнге эвес бе?» — дээн.

²¹ Саул оон: «Израильдин аймактарынын эң-не эвээш санныы болур Вениаминниң аймаандан укталган киж эвес мен бе? Мээн төрөл бөлүүм Вениаминниң салгалдарынын аразында эң-не чөгенчиг эвес чүве бе? Меңээ чүге ынчаар чугаалап турарыңар ол?» — деп айтырган.

²² Самуил Саул биле оон чалчазын ыдыктыг бедик черге эккелгеш, кол өрээлче кирип келгеш, ында олурган үжен хире чалатканнарнын аразынга дөрге олуртуп каан. ²³ Самуил чем кылыкчызынга: «Сеңээ бергеш, „ангы артырып каг“ деп чугаалааным чемни бо кижиге ап бер» — дээн.

²⁴ Чем кылыкчысы ужа, дөңмекти Саулдун мурнунга салып берген.

Самуил анаа: «Бо эътти аалчылар чалаан үемде ангылап, сеңээ арттырып каан чүве болгай. Мону чип көрөм» — дээн. Ол хүн Саул Самуил-биле кады чемненген. ²⁵ Дагдан хоорайже бадып келгеш, Самуил Саул-биле сери кырынга чугаалашкан*. ²⁶ Даң адып кээрге, Самуил сери кырында чыткан Саулду кыйгырып алгаш: «Тур че, сени үлеп каайн» — дээн. Саул туруп келгеш, Самуил-биле

* 9:16 Хаан кылдыр, Бурганнын бараалгачкызы азы медээчизи кылдыр шилиттинген улустун бажын олива үзү-биле чаар турган (Лев. 8:12 көр). * 9:25 Палестинага бажыңнар сери-крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каг кылдыр ажыглап турган.

кады бажындан үнүп чорупкан. ²⁷ Кажан олар хоорай кыдыынгга чедип келгенде, Самуил: «Бисти мурнап бар чыдар кылдыр чалчанга чугаала» — деп Саулга сүмелзэн. Чалча мурнап чоруптарга, ол: «А сен ам доктаавыт, сенээ Бурганның чугаалаан чүвезин дамчыдып берейн» — дээн.

**Самуилдин Саулду
хаан болур кылдыр чаап кааны**

10 ¹ Самуил олива үзү кудуп каан көгээржикти алгаш, үстү Саулдун бажынче кудупкаш, ону ошкап кааш, мынча дээн: «Бо-дур, Дээрги-Чаяакчы сени шилип алгаш, Бодунун ээлзэн черинин чагыркычы кылып кааны ол-дур. ² Менден чорупкаш, Вениаминин черинин кызыгаары Целпахта Рахилдин хөөрүнүн чанынга чорунда*, сенээ ийи кижиге таваржып кээр. Олар сенээ: „Дилеп чораанын элчигеннер тыптып келди. Ачан элчигеннерин-даа утупкаш, силер дээш сагыш човап, „Оглумну канчап тып айын?“ деп туруп берди» — дээрлер. ³ Оон улаштыр чорупкаш, Фавор деп дуб ыаштыг черге чедип кээр сен. Аңаа Вефилде Бурганга мөгөөр дээш бар чыдар үш кижиге ужуражы бээр сен: бирээси үш анай тудуп алган, өскези үш хлеб тудуп алган, а үшкүзү арагалыг көгээржик тудуп алган болур. ⁴ Олар сээң-биле мендилешкеш, сенээ ийи хлеб бээрлер. Ону оларнын холундан ап алыр сен. ⁵ Оон соонда сен Гива-Элохимче үнүп кээр сен*. Ында филистимнернин доскуул шериглери турар. Хоорайже кирип келгеш, бедик черден бадып орап Бурганның медээчилеринин бөлүүнге таваржы бээр сен. Олар шупту Дээрги-Чаяакчыны алгап, өттүр көрүп медеглеп турарлар. А оларнын мурнунда хылдыг болгаш үрер хөгжүм ойнаан, дамыралар соктаан хөгжүмүлөр чоруп орап. ⁶ Сени Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези бүргөп алыр. Ынчан сен олар-биле денге өттүр көрүп медеглеп эгелээр сен. Көнгүс өске кижиге апаар сен.

⁷ Кажан ол кайгамчык чүүлдер сээң-биле бүдө бээрге, байдалды көрүп тургаш, хөделип эгеле, чүгө дээрге Бурган сээң-биле болур. ⁸ Сен Галгалче мени мурнай чорувут. Аңаа мен база бүрүн

өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылып чедө бээр мен. Мен сенче келгичемге чедир чеди хонук мана. Ынчан мен сенээ чүнү канчаарын айтып бээр мен».

⁹ Саул Самуилден чоруптары билек, Бурган оон сеткил-чүрзэн чаартып берген. Ынчангаш ол-ла хүн оон хамык кайгамчык чүүлдери бүткен. ¹⁰ Саул Гивага чедип кээрге, анаа Бурганның медээчилеринин бөлүү уткужуп келген. Ол өйдө Бурганның Сүлдези ону бүргөп аарга, ол база Бурганның медээчилери-биле кады өттүр көрүп медеглөп эгелзэн. ¹¹ Саулду мурнунда-ла билир турган улус ону Бурганның медээчилеринин аразынга көргөш: «Кистин оглу канчап барганы ол? Таанда Саул база Бурганның медээчилеринин аразында бе?» — дижип, бот-боттарындан айтыржып турганнар. ¹² Аңаа турганнарнын бирээзи: «А дуу улустун адалары база анаа кижилер эвес бе?» — дээн. («Таанда Саул база Бурганның медээчилеринин аразында бе?» деп чугаа ол болушкундан тывылган.)

¹³ Оон соонда Саул өттүр көрүп медеглээрин соксадып каапкаш, бедик черге үнүп чорупкан. ¹⁴ Саулдун төрөл акызы оон база оон чалчазындан: «Каяа чордунар?» — деп айтырган.

Саул тургаш: «Элчигеннер дилеп чордуvus. Оларны тыппайн, Самуилге бардыvus» — деп харыылаан.

¹⁵ Акызы: «Самуил силерге чүнү чугаалады, менээ чугаалап берем» — дээн.

¹⁶ Саул акызынга: «Ол биске элчигеннернин тыпты бергенин дыңнатты» — дээш, Самуилдин аңаа эрге-чагырга берип каанынын дугайында чүнү-даа чугаалаваан.

**Саулду чонга хаан кылдыр
таныштырганы**

¹⁷ Ынчан Самуил чонну Дээрги-Чаяакчыга мөгөөри-биле Мицпаже кыйгырып эккелген. ¹⁸ Ол израильчилерге мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: „Мен израиль чонну Египеттен үндүрүп эккелдим, силерни египетчилернин база өскө-даа күрүнелерин дарлалындан адырып каан болгай мен“. ¹⁹ Ам кээп силер боду-

* 10:2 Рахил — Вениаминнин аймааның өгбө иези; оон чевээ Вифлеем чоогунга турган (Э. д. 35:19).

* 10:5 Гива-Элохим — Бо аттың болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның тейи».

10:1 1 Хаан. 9:16; 16:13; 2 Хаан. 2:4; 3 Хаан. 1:34; 4 Хаан. 9:3 10:2 Э. д. 35:19 10:10 Сан. 24:2

10:12 1 Хаан. 19:24 10:18 Башт. 6:9

нарны айыыл-халаптан, качыгдал-муңгаралдан камгалаар Бурганыңардан ойталап: „Бисти чагырар хаандан томуйлап каг“ — деп, Оон дилеп турар-дыр силер. Ынчангаш ам Дээрги-Чаяакчының мурнунга аймактар, төрөл бөлүктөр аайы-биле тургулап алынар».

²⁰ Самуил Израильдин бүгү аймактарына анаа чоокшулап кээрин дужааган. Тырткан үлүг оларның аразындан Вениаминниң аймаанга дүшкөн. ²¹ Вениаминниң салгалдарына төрөл бөлүк аайы-биле чоокшулап кээрин дужааган. Тырткан үлүг олардан Матрийниң төрөл бөлүүнүгө дүшкөн. Матрийниң төрөл бөлүүнүн улузу чоокшулап кээрге, үлүг оларның аразындан Кистиң оглу Саулга дүшкөн. Ынчан Саулду дилээш, тыппааннар.

²² Дээрги-Чаяакчдын: «Ол киж и база катап маңаа кээр бе?»* — деп айтырарга, Дээрги-Чаяакчы: «Саул мында чүэк аразында чаштып чыдыр» — дээн. ²³ Улус халчып чоруткаш, Саулду чүэк аразындан тып эккелгеннер. Ол хөй улустан бир баш бедик көстүп турган. ²⁴ Самуил чонга: «Көрдүңер бе, Дээрги-Чаяакчы кымны хаан кылдыр шилип каан-дыр? Чон аразында анаа деннежир киж и бар деп бе?» — дээн. Ынчан чон шупту: «Хаан делгерезин!» — деп алгыржып турган.

²⁵ Самуил чонга хаанныг күрүненин чурумун чарлап бергеш, ону дүрүм-номче киир бижээш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга салып каан. Оон соонда чонну чандырып тарадыпкан. ²⁶ Саул база Гивада бажыңынче чанып чорупкан. Сеткил-чүрөөн Бурганга оттуртуп алган дайынчылар ону эдерип чорупкан. ²⁷ А чамдык дүржөк кижилер: «Ол бисти камгалап шыдаар бе?» — деп турганнар. Олар Саулду куду көрүп, белек-даа бербээннер. А Саул ону эскербээн киж и дег алдынып турган.

Саулдуң аммон чонку тишээни

11 ¹ Оон соонда аммон хаан Наас чедип келгеш, Галаадта Иавис хоорайны бүзээлеп алган. Иавистиң бүгү чурттак-

чылары Нааска: «Бистиң-биле керээден чарып ал, ынчан бис сенээ бараан болур бис» — дээннер.

² Аммон хаан Наас оларга: «Мен силер-биле керээни чарып алыр мен. Ынчалза-даа бүгү Израильдин ат-алдарын баксырадыр дээш, силерниң киж и бүрүзүнүң оң талакы караан деже идиш каар мен» — дээн.

³ Иавистиң баштыннары аңаа: «Израильдин ужу-кыдыгларыңче элчилер чорудар кылдыр биске чеди хонук хуусаадан бер. Бир эвес кым-даа бисти камгалавас болза, бис сенче үнүп кээр бис» — дишкеннер. ⁴ Элчилер Саулдуң хоорайы Гивага чедип келгеш, ол медээни чонга дынналдыр тарадыпкан. Ынчан бүгү чон алгы-кышкы үндүрүп, ыглап-сыктап эгелээн. ⁵ Саул ол өйде ховудан бода малдың соондан чедип келгеш: «Бо чоннуң чүзү канчап барганы ол, чүге ыглажып турары ол?» — деп айтырган. Саулга Иавистиң чурттакчыларының сөстөрүн дамчытканнар.

⁶ Ынчан Бурганнын Сүлдези Саулду бүргөп аарга, ол аажок килеңнеп хорадаан. ⁷ Ол ийи инектин мөчүлөрүн үзе-чаза шапкаш, Израильдин аңгы-аңгы чүктеринче демги-ле элчилерни дамчыштыр тарадыпкан. Ол: «Саул биле Самуилди эдербээн кижилерниң мал-маганын мындыг үүле манап турар» — деп чар тарадыпкан. Бүгү чон Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш, чангыс киж и дег, демниг үнүп келген. ⁸ Саул оларны Везекке хынап көөрге, Израильдин шерии 300 000, Иуданың аймааның шерии 30 000 киж и болган. ⁹ Келген элчилерге олар мынча дээн: «Галаадта Иавистиң чурттакчыларына „Даарта дал дүш турда, силерни камгалап чедип кээр бис“ деп барып чугааланар».

Элчилер Иавистиң чурттакчыларына ону чугаалаарга, олар дыка өөрээннер. ¹⁰ Ынчан Иавистиң чурттакчылары Нааска: «Даарта бис силерге үнүп кээр бис. Канчалдыр күзээр силер, бисти ынчалдыр аажылаар силер» — деп чугаалааннар.

* 10:22 Азы: «Өске киж и бар бе?»

10:19 Иис. 7:14 10:24 2 Хаан. 16:16; 3 Хаан. 1:25, 31, 39; 4 Хаан. 11:12; 2 Чыл. 23:11

10:25 Ы. х. к. 17:14-20 10:27 Ы. х. к. 13:13 11:1 Башт. 21:8; 1 Хаан. 31:11-13 11:2 Зах. 11:17

11:4 Башт. 2:4; 21:2 11:6 Сан. 24:2; 1 Хаан. 10:10 11:7 Башт. 19:29 || Башт. 20:1 11:8 Башт. 1:5 || Башт. 20:17; 1 Хаан. 15:4; 2 Хаан. 24:9

¹¹ Дараазында хүн Саул шерин үш бөлүккө үзүп алган. Даң бажында аммоннарның турлааның ортузунче шургуп киргеш, хүндүскү изиг дүшпээнде, оларны чылча шаап каапканнар. Арткан аммоннар тоо быдарадыр дезе бергеннер. ¹² Ынчан чон Самуилге мынча деп чугаалаан: «„Саул бисти хааннап шыдаар деп бе?“ деп турган улус кымнар ийик? Оларны бээр эккелинер, бис өлүрүп каар бис». ¹³ Ынчалза-даа Саул: «Бөгүн кымны-даа өлүрбес ужурлуг бис. Чүгө дээрге бөгүн Дээрги-Чаяакчы Израильди камгалаан-дыр» — дээн.

¹⁴ Самуил чонга: «Галгалче бараалынар, аңаа баргаш, Саулду база катап хаан кылдыр чарлап бадыткаалынар» — дээн. ¹⁵ Бүгү чон Галгалче чорупкаш, Саулду Дээрги-Чаяакчының мурнундан Израильдин хааны кылдыр катап бадыткап кааш, Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлдерин кылган. Саул база бүгү израильчилер аңаа аажок хөглээн чүве-дир.

Самуилдин чонга сөөлгүчагы

12 ¹ Самуил израиль чонга: «Мен силерниң сөстөринерни шуптузун дыннааш, силерге хааны томуylaп кагдым. ² Бо-дур, силерниң хааныңар ам силерни баштаар. Мен силерни аныяамдан ам бо хүнге чедир баштап келдим. А мээң назыным кырып, бажым дүгү агарып калды. Мээң оолдарым силер-биле кады-дыр. ³ Дээрги-Чаяакчының болгаш ооң шилип каан хаанының мурнунга менээ удур херечилер болуңар. Кымның шарызын, кымның элчигенин ап алган мен, кымны хомудадыпкан азы кымны кызып-кыйган мен, кымдан карак көрбөстөдир хээли алган мен, кымның херээн шын эвес шийткен мен? Бир эвес ындыг чүүлдер турган болза, шуптуңарга алган чүвемни эгидейн» — дээн.

⁴ Чон аңаа: «Силер бисти хомудатпаан-даа, кызып-кыйбаан-даа, кымның-даа чүзүн-даа албаан силер» — деп хариылаан.

⁵ Самуил чонунга: «Менээ удур чүнү-даа тыппааныңар дугайында силерге Дээрги-Чаяакчы болгаш Ооң шилип

каан хааны бөгүн херечилер болур» — дээн. Чон ооң-биле чөпшээрешкен. ⁶ Ынчан Самуил чонга мынча дээн: «Моисей биле Ааронну томуylaп каан база силерниң өгбелеринерни египет черден үндүрүп эккелген Дээрги-Чаяакчы херечи* болур. ⁷ Ам Дээрги-Чаяакчының адындан мен силерге удур чугаалаар мен, силерге болгаш силерниң өгбелеринерге Дээрги-Чаяакчының көргүскөн чөптүг чоруктарының дугайында чугаалаар мен.

⁸ Кажан Иаков Египетке чедип келгенде, силерниң ада-өгбөнер Дээрги-Чаяакчыдан ы-сыылыг дилей бээрге, Ол Моисей биле Ааронну Египетче чорудуптарга, олар силерниң өгбелеринерни оон үндүргөш, бо черде эккеп чурттадып каан чүве болгай. ⁹ Ынчалза-даа олар боттарының Бурганын, Дээрги-Чаяакчыны, уттупканнар. Ынчан Дээрги-Чаяакчы силерниң өгбелеринерни оларга удур дайылдажып келген Асор хоорайның шериг баштыңы Сисаранын, филистимнерниң база моав хаанның холдарыңга хүлээткен. ¹⁰ Олар катап-ла Дээрги-Чаяакчыга ы-сыылыг: „Дээрги-Чаяакчыны тооп көрбөй, Ваал болгаш Астарта дүрзүлеринге бараан болуп, бачыттыг чүвени үлгөткен-дир бис. Ам бисти дайзыннарның холундан адырып ап көр, бис чүгө Сеңээ бараан болур бис“ — деп чананы келгеннер. ¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы силерге Иероваалды, Беданны*, Иеффайны база Самуилди чорудупкаш, силерни долгандыр турган дайзыннар-ыңардан адырып каарга, силер айыыл чок чурттап келдиңер. ¹² А кажан аммон чоннун хааны Наас силерге удур үнүпкенин көрүп кааш, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар — силерниң хааныңар болур деп чүвени билип тургаш-ла, силер менээ: „Чок, бисти хаан чагырзын“ — дидиңер. ¹³ Ам хааныңар бо-дур: бодунарың шилип тургаш, негеп алган хааныңар бо-дур. Дээрги-Чаяакчы силерниң хааныңарны томуylaп каан-дыр.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар болзуңарза, Аңаа бараан болур болзуңарза, Ооң сөзүн дыннаар болзуңарза, Ооң күзелинге удуранмас болзуңарза,

* 12:6 Өске буруңгу сөзүглелде «херечи» деп сөс таварышпайн турар. * 12:11 Өске буруңгу сөзүглелде «Бедан» эвес, а «Варак» деп бижээн.

11:11 Башт. 7:16 11:14 1 Хаан. 10:8 12:1 1 Хаан. 8:5; 10:24 12:3 Ы. х. к. 16:19 || Сан. 16:15

12:8 Э. д. 46:6-7 || Хост. 2:23 || Хост. 12:36, 51 12:9 Башт. 3:12; 4:2; 10:7; 13:1 12:10 Башт. 10:10

12:11 Башт. 6:32 || Башт. 11:1 || 1 Хаан. 7:10 12:12 1 Хаан. 11:1 || 1 Хаан. 8:19

силер-даа, силерни чагырып турар хаан-ыңар-даа Дээрги-Чаяакчыга бердинген болур. ¹⁵ А бир эвес силер Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыңнава, Ооң күзелинге удурланыр болзунарза, силернин өгбелериңерге удурланганы дег, Дээрги-Чаяакчы силерге удурланып үнөр.

¹⁶ Ам туруп келгеш, Дээрги-Чаяакчынын силернин мурнуңарга кылыр улуг херээн көрүнөр. ¹⁷ Ам тараа ажаар үе эвес чүве бе? Ам мен Дээрги-Чаяакчыже кыйгы салыптарымга, Ол динмирээшкинниг чаъс чорудуптар*. Ынчан силер бодуңарга хаан дилеп тургаш, кайы хире бузуттуг чорук кылып алганыңарны көрүп база билип каар силер».

¹⁸ Самуил Дээрги-Чаяакчыже кыйгы салыптарга, Ол динмирээшкинниг чаъсты ол хүн чорудупкан. Ынчан бүгү чон Дээрги-Чаяакчыдан болгаш Самуилден дыка корткан. ¹⁹ Чон Самуилден: «Дээрги-Чаяакчы Бурганыңарнын мурнунга чалчаларың бисти өлбезин дээш мөргүп көрүнөрем. Бүгү-ле бачыттарывыстың кырынга, боттарывыска хаан дилеп тургаш, база бир бачыт немеп алганывысты миннип тур бис» — деп дилээн.

²⁰ Самуил чонга: «Кортпаңар. Бачытты кылган-дыр силер, ам канчаар, Дээрги-Чаяакчыдан черле ойталаванар, чүрээнер ханызыңдан Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп чоруңар. ²¹ Ажык-дуза чок база камгалап шыдава,с хоозун бурганнарга чүдүвөнер, чүгө дээрге олар чүү-даа эвес-тир. ²² А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өндүр улуг адын бодааш, Бодунуң чонун кагбас, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы силерни Бодунуң чону кылдыр шилип алган-дыр. ²³ Мен база Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт кылбазы-биле силер дээш мөргүүрүм сок-сатпас мен, силерге эки болгаш шын орукче баарын айтып бээр мен. ²⁴ А силер Дээрги-Чаяакчыдан коргуңар, Аңаа бүгү чүрээнер-биле шыңчы бараан болуңар, Ол кайы хире улуг херектерни

силер-биле кылганын көрүнөр. ²⁵ Бир эвес багай чүве кылыр болзунарза, силер база хааныңар узуткаттырар силер» — деп чугаалаан.

Филистимнерге удур дайынның эгелээни

13 ¹ Саул үжен харлыгында Израильдин хааны апарган. Ол Израильди дөргөн ийи чыл башкарып келген*. Саул 3 000 израильчини шилип алган: ² оларнын ийи муну Саул-биле кады Михмаска база Вефил даанга турган, а арктан муну ооң оглу Ионафан-биле кады Вениаминин черинде Гивага турган. Оон өске чонну Саул аал-оранынче чандырыпкан. ³ Гивага турган филистим доскуул шерин Ионафан чылча шаап каарга, ооң дугайында филистимнер дыңнап кааннар. А Саул: «Еврейлер дыңназын!» — дээш, бүгү чуртка мыйыс эдиски этсип, кыйты салыр элчилерни чорудупкан. ⁴ Филистим доскуул шерин Саулдун чылча шаап каанын бүгү израиль чон дыңнап кааш, филистимнерин Израильди көөр хөнну чок апарганын билип кааш, Галгалда турар Саулче баар деп барган. ⁵ Филистимнер Израильге удур дайынга белеткени бергенер: 3000* дайынчы терге, 6000 аытгы шериг база далай эриинин элезини дег хой чадаг шериг чыгып алгаш, Бет-Авенин чөөн талазында Михмаска турлагып алганнар.

⁶ Израильчилер нарын байдалдыг апарганын билген, чүгө дээрге шерии дайзыннарга кыстырып эгелээн. Ынчангаш олар куйларга, шырыштарга, хаядаш аразынга, оңгарларга база чоога-ларга чаштынып эгелээннер. ⁷ А чамдык еврейлер Иордан кемнин ыңдында Гадтын база Галаадтын девискээринче кеже бергеннер. Саул ам-даа Галгалда артып калган, а ону эдерген бүгү шерии коргуп-сүртөп турган.

⁸ Самуилдин болчап кааны чеди хүн дургузунда Саул манап келген. Самуил Галгалга келбейн турган. Ынчан шерии

* 12:17 Израильге кызыл-тас ажаалдазы май төнчүзү азы июнь эгезинде болур, ынчан аңаа чаъс чагбас. Ол үеде Бурганның чорудупканы динмирээшкин биле чаъс Самуилдин чугаазын эзугаар — кайгамчык чүүл. * 13:1 Үжен харлыгында ... дөргөн ийи чыл — бо домактын очулгазы бурунгу еврей чаңчылга болгаш чамдык эрте-бурунгу грек сөзүгелдерде дааянп турар, еврей сөзүгелде ол саннар таварышпайн турар (Аж.-ч. 13:21 көр). * 13:5 Өске бурунгу сөзүгелде «30 000» деп бижээн.

12:15 Лев. 26:14-15; Ы. х. к. 28:15 12:21 Ы. х. к. 11:16 || 1 Кор. 8:4 12:22 Ыд. ыр. 93:14; Рим. 11:2 12:23 3 Хаан. 8:36; 2 Чыл. 6:27 12:24 Ы. х. к. 10:12; Ис. 24:14 12:25 Ис. 24:20 13:3 Башт. 3:27; 6:34 13:5 Ис. 11:4; Башт. 7:12 13:6 Башт. 6:2; Иов 30:6 13:8 1 Хаан. 10:8

Саулдан дезип чоруп эгелээн. ⁹ Саул: «Бүрүн өрттедир өргүлдери база эг-найырал өргүлдери бээр эккелинер» — дээн. Ынчалдыр ол бүрүн өрттедир өргүлдү кылган. ¹⁰ Өргүлдүн сөөлгү ёзулалын кылып турда, Самуил чедип кээп-тир. Ынчан Саул ооң-биле менидежир дээш, уткуштур үнүп келген.

¹¹ Самуил: «Чүнү кылып алганың ол?» — деп айтырган.

Саул анаа мынча деп харыылаан: «Шериглер мени каапкаш, тарап чоруп эгеледи, а силер болчашкан үеисте келбейн бардынар. А филистимнер Михмаска чыгып эгеледилер. ¹² Ынчан мен „Филистимнер Галгалда менче халдап кээр боор. А мен ам-даа Дээрги-Чаяакчыдан алгап-йөрээшкын айтырып албаан мен“ деп бодааш, бүрүн өрттедир өргүл кылып журга таварыштым»*.

¹³ Самуил Саулга мынча дээн: «Мугулай чүве кылган-дыр сен. Дээрги-Чаяакчы Бурганыннын айтышкынын күүсетпээн-дир сен. Бир эвес Ооң айтышкынын күүсеткен болзунза, Дээрги-Чаяакчы сээң Израильде чагырганны кезээ-мөңгөде быжыглап каар ийик. ¹⁴ А ам сээң чагырган быжыг бооп шыдавас. Дээрги-Чаяакчы Бодунга сеткилинге кирер кижини тып алгаш, ону Бодунуң чонунуң чагырыкчызы кылып каар. Чүгө дээрге сен Дээрги-Чаяакчынын айтышкынын күүсетпээн-дир сен». ¹⁵ Ооң соонда Самуил Галгалдан Вениаминниң черинде Гиваже чорупкан.

Саул кады чораан улузун санап көөрге, 600 хире кижиге болган чүве-дир. ¹⁶ Саул оглу Ионафан-биле база олар-биле кады арткан улус-биле Вениаминниң черинде Гивага турумчуп алганнар. А филистимнер Михмаска турлаг кылып, турумчуп алганнар. ¹⁷ Филистимнерниң турлаандан үш бөлүк шериг ол чуртту хоозурадыр сорулгалыг үнүпкен. Оларнын бирээзи Офра баар оруктап Шуал девискээринче углапкан. ¹⁸ Өске бөлүк Бет-Орон оруу-биле чорупкан. А үшкүзү ээн кургаг черде Цевоим шынаазында кызыгаарже углапкан.

¹⁹ Ол үеде бүгү израиль черде дарганнар чок турган. Чүгө дээрге еврейлерниң хылыш, чыда кылып аарындан филистимнер коргуп-сестип турганнар. ²⁰⁻²¹ Кажан андазыннарарының бистери, демир-хүүректери, айыырлары, балдылары дөгейленип каарга, израильчилер филистимнерге баар ужурул турганнар. Боттарының андазыннарарының бистерин, демир-хүүректерин чидидерде, үштүң ийизи шекел мөңгүннү, а балдыларын, мал сүрүкчүзүнүн херекселдеринин баштарын чидидерде, үштүң бири шекел мөңгүннү төлээр турган. ²² Ынчангаш дайын үезинде Саул-биле арткан бүгү шериглерде хылыш-даа, чыда-даа чок болган. Хылыш болгаш чыда чүгө-ле Саулга база ооң оглу Ионафанда бар болган чүве-дир.

Ионафанның эрес-дидим чоруу

²³ Филистим шериглерниң бир бөлүү Михмас кежиинге чедип келген.

14 ¹ Бир-ле хүн Саулдун оглу Ионафан бодунуң чепсек тудукчузу чалчазына: «Ол чарыкта филистим турлагже чоруптаалы че» — дээн. А ачазына ооң дугайында чугаалаваан. ² Ол үеде Саул Гива хоорайның кыдыы Мигронда гранат ыяжынын адаанга турган. Оон-биле кады 600 хире кижиге турган. ³ Оларнын аразында Дээрги-Чаяакчынын Силомдан келген эфодтут бараалгакчызы Ахия бар болган. (Ахия дээрге Ихаводтун акызы Ахитувтун оглу турган. А Ахитувтун адазы — Финеес, кырган-адазы — Илий боор чүве-дир.) Ионафанның чорупканын кым-даа билбээн.

⁴ Ионафанның филистимнерже эртер кежииниң ийи талазында кадыр шиш хаялар бар турган: бирээзин Боцец, өскезин Сене дээр. ⁵ Бир хая сонгу чүктен Михмасче көрүнгөн, өскези мурнуу чүктен Гиваже көрүнгөн. ⁶ Ионафан чепсек тудар чалчазына: «Чоруулу, кыртыжадып демдектетпээн бо хейлерниң турлаанга бараалы. Канчап билир, Дээрги-Чаяакчы биске дузалаптар чадавас. Дээрги-Чаяакчыга хөй-даа, эвээш-даа

* 13:12 Саулдун буруузу бодунуң холунга хаан эрге-чагыргазы-биле катый Бурганның бараалгакчызынын эргезин база мөөңгезин орадашканында болур. Ол дээрге эрте-бурунгу еврей дүрүм-хоойлуну аары-биле үрээни-дир (Ы. х. к. 17:14-20 көр).

13:13 2 Хаан. 24:10; 1 Чыл. 21:8 13:14 Ыд. ыр. 88:20-21; Аж.-ч. 13:22 14:3 Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18 || 1 Хаан. 22:1 || 1 Хаан. 1:3 14:6 Башт. 7:4, 7

улушту дамчыштыр камгалал бээри берге эвес болур» — дээн.

⁷ Чепсек тудукчузу анаа: «Чүнү күзээр-дир сен, ону кыл. Кайнаар барыксаар-дыр сен, ынаар бар, мен сээң-биле кады мен» — деп харыгылаан.

⁸ Ионафан мынча дээн: «Бис ол улустун талазынче эрте бергеш, көскү черге туруп аар бис. ⁹ Бир эвес олар биске: „Бис силерге чеде бергивиске чедир аңаа туруңар“ — дээр болза, турган черивиске доктаай бергеш, оларже чоокшулаvas бис. ¹⁰ А бир эвес олар: „Бээр үнүп келиңер“ — дээр болза, ынчан бис оларга чеде бээр бис, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны бистин холдарывыска хүлээдип бергенинин демдээ ол болур».

¹¹ Кажан олар иелээн көстүп үнүп кээрге, филистимнер: «Бо-дур, еврейлер чаштып чытканы кашпалдардан үнүп келдилер» — дээннер. ¹² Турлагда шериглер Ионафан биле ооң чепсек тудукчун: «Бисче үнүп келиңер. Силерге бир чүве чугаалаар бис» — деп кыйгырганнар. Ынчан Ионафан бодунуң чепсек тудукчунга: «Мээң соом-биле чоруп олур. Дээрги-Чаяакчы оларны Израильдин холунга хүлээткени ол-дур» — дээн.

¹³ Ионафан холдары-биле туттунуп, буттары-биле итгинип чорааш, үнүп эгелээн. Ооң соондан чепсек тудукчузу база үнүп келген. Ионафан филистимнерни согарга, кээп дүжүп турганнар, а чепсек тудукчузу ооң соонда оларны өлүр соп чораан. ¹⁴ Ионафан биле ооң чепсек тудукчузу баштайгы халдаашкын үезинде чээрби хире кижини улут эвес шөлдүн девискээринге өлүрүп каапкан.

¹⁵ Шөлде турлагда шериглер база бүгү доскуул шериглеринин аразында коргунчуг дүвүрээзин эгелээн. Чуртту хоо-зурадыр дайылдажып турган шериглер безин коргуп-сүртээн. Чер кыры сирлеш дээн, Дээрги-Чаяакчы филистимнернин сеткил-чүректерин улут коргуушкун-биле бүргөпкен.

Израильчилерниң тиилелгези

¹⁶ Ол үеде Вениаминниң черинде Ги-вада Саулдун хайгыылчылары филистимнернин турлаанда шериглер эвээжеп, ыңай-бээр маңнажып эгелээнин көрүп кааннар. ¹⁷ Саул кады турган шериглер-

ге: «Бистин аравыстан кым үнүп чоруй барган-дыр, хынап көрүңер» — дээн. Хынап көөрге, Ионафан биле ооң чепсек тудукчузу чок болган. ¹⁸ Саул Ахияга: «Бурганның аптаразын эккел» — дээн. (Ынчан Бурганның аптаразы израильчилерге турган чүве-дир.) ¹⁹ Саул Бурганның бараалгакчызы-биле чугаалажып турда, филистимнернин турлаанда хөлзээзин улам күштөлип эгелээн. Ынчан Саул бараалгакчыга: «Болзун че, коор сен» — дээн.

²⁰ Саул болгаш ооң улузу чыгып алгаш, тулчуушкун болган черге чедип келген. Аңаа коргунчуг улут дүвүрээзин болган: филистим кижилер бүрүзү хылыжын чоок кижизинче аннып, бот-боттарын өлүржүп турган. ²¹ Ынчан филистимнер биле ооң мурнунда кады чораан еврейлер Саул биле Ионафанның талазында израильчилерге каттыжа бергеннер. ²² Эфрем дагларынга чаштынып чыткан бүгү израильчилер филистимнернин дезипкенин дыңнап кааш, кады дайылдажыр дээш, бодунуң чонунга каттыжа берген. ²³ Дээрги-Чаяакчы ол хүн ынчалдыр израиль чонну камгалап каан. А тулчуушкун Бет-Авенниң ындынче шилчий берген.

Саулдун бодунуң шерии чем чивес кылдыр чагааны

²⁴ Израильчилер ол хүн шагзырап турупканнар. А Саул улузунга: «Кежээ дүшпээнде, мен дайзыннарымдан өжөөн негеп албаанымда, чем амзаар кижилер каргаттырар» — дээш, оларның даңгыраан ап алган. Шериглернин аразында кымдаа чем амзаваан. ²⁵ Ынчан бүгү шерии арыгже чорупкан. А ында алаакта ары чигири бар болган. ²⁶ Арыг иштинче кирип келгеш, шериглер ары чигирин көрүп каан. Ынчалза-даа кымдаа ону амзаваан, чүгө дээрге олар каргаттырарындан коргуп турган.

²⁷ А Ионафан ачазының шериглерден даңгырак ап турганын дыңнаваан болган. Ол тудуп чораан ыяжының ужу биле ары чигирин ускаш, чипкен. Оон карактары безин чырып келген. ²⁸ Шериглер аразындан бир кижилер аңаа: «Сээң ачаң: „Бөгүн чем чиир кижилер турар болза, каргаттырар“ — дээн, ынчангаш чон могап турупкан» — деп чугаалаан. ²⁹ Ынчан

Ионафан мынча дээн: «Мээң ачам бодунуң улузунга багай чүве кылган-дыр. Көрүңер даан, бо бичии ары чигирин чиптеримге, мээң карактарым чырып келди. ³⁰ Бир эвес шериглер боттарынын дайзыннарындан тыпкан олчазындан чип алган болза, филистимнерни оон-даа артык кыргып-хыдывас бе?»

³¹ Филистимнерни ол хүн Михмастан Айалонга чедир кыргып-хыдып келгеш, израиль шериглер аажок могап турупкан. ³² Олар боттарынын олча-тывыжынче халый бергеш, хойларны, шарыларны, бызааларны ол-ла черинге өзээш, оларнын эьдин ханы-биле чип турганнар. ³³ Саулга: «Чон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт кылып тур: олар эьтти ханы-биле чип тур» — деп диннадыкан. Ынчан Саул: «Силер бачыт кылган-дыр силер. Ам меңээ улуг даштан чууп эккеп бериңер» — дээн. ³⁴ Оон соонда Саул мынча дээн: «Шериглерни эргий кезип чорааш, мынча деңер: кижиги бүрүзү меңээ бодунун шарызын, бодунуң хоюн эккелзин. Маңаа өзээш, маңаа чинер, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт кылбанар, ханы-биле чивеңер». Шериглер ол дүне боттарынын шарыларын чедип эккелгеш, аңаа соп турганнар. ³⁵ Саул Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш аңаа тудуп каан. Ол оон Дээрги-Чаяакчыга тургусканы бир дугаар өргүл салыр бедигээжи болур.

³⁶ Саул: «Дүне када филистимнерни сүрүп чорупкан, даң бажынга чедир оларны чаңгыс-даа кижиги арттырбайн узуткап, үптөп алымылыңар» — дээн.

«Чүнү кылыксай-дыр силер, ону кылыңар» — деп, шериглер чугаалаан. А Бурганның бараалгакчызы: «Бургандан айтырып көрээлиңер» — дээн.

³⁷ Саул Бургандан айтырган: «Филистимнерни сүрүп чоруптайн бе? Оларны израиль чоннуң холунга хүлээдир сен бе?» Ынчалза-даа Бурган ынчан аңаа харыы бербээн. ³⁸ Ынчан Саул: «Шериг баштыңчылары бээр чедип келзиннер, олар кым бөгүн бачыт кылганын тодарадып билип алызыннар. ³⁹ Израильдин Камгалакчызы, дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур

мен: мээң оглум Ионафан безин бачыт кылган болза, ол база дораан өлүр» — дээн. Ынчалза-даа шериглер аразындан аңаа кым-даа харыы бербээн. ⁴⁰ Саул бүгү израильчилерге: «Силер шупту бир талазынга туруп алыңар, а мен оглум Ионафан-биле өске талазынга туруп алымылы» — дээн.

Шериглер: «Чүнү кылыксай-дыр силер, ону кылыңар» — деп Саулга харыылаан.

⁴¹ Ынчан Саул: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Туммим-биле* бадьткалдан берип көрөм» — деп дилээн. Саул биле Ионафанны буруулуг деп тодараткан, а чон актыг болган чүве-дир. ⁴² Саул: «Ам мээң биле оглум Ионафанның аравыска кым буруулуг деп бадьткалдан айтырыңар» — деп дилээн. Туммимнин харыызы Ионафанче айыткан. ⁴³ Саул Ионафандан: «Сен чүнү канчаптын?» — деп айтырган.

Ионафан ачазынга: «Мен тудуп чораан ыажым ужу-биле бичии ары чигири ап чипкен кижиги-дир мен. Бо-ладыр, ол дээш ам өлүрүм ол-дур» — деп харыылаан.

⁴⁴ Саул: «Ионафан, бөгүн өлүр ужурлут сен! Бир эвес ыңдыг эвес болза, Бурган мени канчаар-даа кезетсин!» — дээн.

⁴⁵ Ынчалза-даа шериглер Саулга мынча дээн: «Израильди ол хире камгалап каан кижиги, Ионафан, канчап өлүр чүвөл? Канчап-даа ыңдыг болбас ужурлут! Дириг Дээрги-Чаяакчы херечи болзун: оон бажындан чаңгыс дүк-даа черже кээп дүжүп читпес, чүге дээрге ол Бурганның ачы-дузасы-биле ол бүгүнү кылып турган болгай». Ынчалдыр чон Ионафанны хостап алган, ол дириг арткан.

Саулдун өз-бүлөзи

⁴⁶ Оон соонда Саул филистимнерни сүрерин соксаткан. А филистимнер бодунуң черинче чоруй барганнар. ⁴⁷ Саул Израильге чагыргазын ынчалдыр быжыглап алган. Бодун долгандыр бүгү дайзыннары-биле: моав, аммон, эдом чоннар-биле, Цованың хааннары-биле база филистимнер-биле дайылдажып турган. Каяа-даа дайылдажып тургаш,

* 14:41 Туммим — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турганы херексел (Хост. 28:30 көр).

14:31 Ис. 10:12 14:33 Э. л. 9:4; Лев. 3:17; 7:26; 17:10; Ы. х. к. 12:23-24 14:37 1 Хаан. 28:6

14:42 Иона 1:7 14:45 2 Хаан. 14:11; 3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18; Аж.-ч. 27:34 14:47 2 Хаан. 8:3; 10:6

ол тиилеп аар турган*. ⁴⁸ Саул эрес-дидим дайылдажып тургаш, амалик чонну база чылча шапкаш, Израильди эжелекчилерден хостап алган.

⁴⁹ Саул Ионафан, Иессуи база Малхисуа деп оолдарлыг турган. Ол ийи кыстыг чүве-дир: улуунун ады — Мерова, а бичиизиниң — Мелхола. ⁵⁰ Саулдуң кадайы — Ахимаастың уруу Ахиноама турган. Ооң шерииниң даргазы — бодунун төрөл акызы Нирниң оглу Авенир деп кижиги турган. ⁵¹ (Саулдуң адазы Кис биле Авенирниң адазы Нир Авиилдин оолдары турган.)

⁵² Саул бодунун чагыргазының үезинде филистимнер-биле доктаамал аарберге дайынны чорудуп келген. Бир эвес Саул кандыг-бир дайылдажып шыдаар күштүг кижиги көрүп каар болза, ону бодунче ап аар турган чүве-дир.

Амалик чонга удур дайын

15 ¹ Самуил Саулга: «Дээрги-Чаяакчы сени олива үзү-биле чагташ, Бодунун израиль чонунун хааны кылып кагзын дээш, мени чорудупкан чүве — дээн. — Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дыңна. ² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дидир: „Израильчилер Египеттен чоруп олурда, амалик чон анаа удур чүнү кылганын, ооң оруун дозуп турганын бодап келдим. ³ Ам барып, амалик чонну чылча шаап, бүрүнү-биле узуткап каавыт. Анаа черле өршээл көргүспө. Оон чүзүн-даа алба. Эр, херээжен-даа дивейн, элээди болгаш чаш-даа уруглар дивейн, инек-шары, өшкү-хой, теке, элчигенин-даа арттырбайн кыргып-хыдып кааптыңар“».

⁴ Саул чонну Телаимге чыып эккелгеш, көөрге, Израильден 200 000 база Иудеядан 10 000 чадаг шеригжи болган чүве-дир. ⁵ Саул амалик найысылалдын чоогунга чеде бергеш, шынаага кедег кылып алган. ⁶ Саул кен чонга: «Амалик улустуң аразындан аңгыланып чоруй барыңар. Оон башка силерни олар-

биле кады узуткап каапсымза канчаар. Израильчилер Египеттен чоруп олурда, силер оларның шуптузунга энерел көргүскөн болгай силер» — дээн. Кенер амалик улустуң аразындан аңгыланып алганнар.

⁷ Ынчан Саул амалик чонну Хавиландан Египеттин чоогунда Сурнуң девискээрлеринге чедир чылча шаап каапкан. ⁸ Амалик хаан Агагты диригге тудуп алгаш, ооң бүгү чонун хылыш-биле кыргып-хыдып каапкан. ⁹ Ынчалза-даа Саул болгаш ооң шерии Агагты кээргээш, өршээп кааннар, эн эки шээр, бода малын, семис-шырак хураганнарнын база шупту эки малдарын кээргээш, өлүрбээннер. А чудаңгы, арган-дорган малды узуткап каапканнар.

Бурганның Саулдан хая көрү бергени

¹⁰⁻¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Самуилге ажыдып: «Саулду хаан кылып каанымга Мен хараадап тур мен. Чүге дээрге ол Менден хая көрүнгөн, Мээң сөзүмнү дыңнаваан-дыр» — деп чугаалаан. Самуилдин хөңнү баксырааш, дүннү өттүр Дээрги-Чаяакчыга чанннып мөргүп келген. ¹² Самуил эрген эрте тургаш, Саулга ужуражыр дээш чорупкан. Саул Кармилге баргаш*, анаа бодунга тураскаал тудуп кааш, Галгалче чоруй барганын дугайында Самуилге дыңнатканнар. ¹³ Самуил чедип кээрге, Саул анаа: «Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын! Мен Дээрги-Чаяакчының чагыын күүсеттим» — дээн.

¹⁴ Самуил: «Мээң кулаамда хойлар болгаш шарыларнын эдери дыңналып турар кандай чүвөл?» — деп айтырган.

¹⁵ Саул: «Оларны амалик чондан эккелген. Чүге дээрге шериглер Дээрги-Бурган-Чаяакчыга өргүл кылыр дээш, деңгели эн-не эки шээр, бода малды арттырып алган. Оон өскелерин бис шуптузун кыргып-хыдып каапкан бис» — деп харыылаан.

* 14:47 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол дайзыннарын кезедир турган» деп бижээн. * 15:12 Израильдин сонгу чүгүнде Кармил дагны эвес, а мурнуу чүкте Негевте суурну айтып турар (1 Хаан. 25:2; Ис. 15:25 көр).

14:48 1 Хаан. 15:3, 7 14:49 1 Хаан. 31:2; 1 Чыл. 8:33; 9:39; 10:1 || 1 Хаан. 18:17-28; 19:11-17; 2 Хаан. 3:13-16; 6:16-23 14:50 2 Хаан. 2:8 14:51 1 Хаан. 9:1; 1 Чыл. 8:33; 9:39 14:52 1 Хаан. 8:11 15:1 1 Хаан. 9:16; 10:1 15:2 Хост. 17:8-16; Ы. х. к. 25:17-19 15:4 1 Хаан. 11:8 15:6 Сан. 24:21; Башт. 1:16 15:7 Э. д. 2:11; 25:18 15:8 Ис. 8:23 || Хост. 17:14; Сан. 24:7 15:10-11 Э. д. 6:6 15:12 Ис. 15:55

¹⁶ Самуил: «Болзун! Дүне када менээ Дээрги-Чаяакчы чүү дээнин сенээ чугаалап берейн» — дээрге, оозу: «Чугаалап көрүңерем» — дээн. ¹⁷ Самуил Саулга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы сени Израильдин хааны кылып турда, сен бодунча чөгөнчиг киж и мен деп турдун чоп. Ам Израильдин аймактарынын кол кижизи апарган-дыр сен. ¹⁸ Сени Дээрги-Чаяакчы орукче айткарып тургаш: „Барып, бачыттыг амаликтерни бүрүнү-биле узуткап каг, шунтузун узуткап каггыжеңге чедир, олар-биле дайылдаш“ деп чугаалаважык бе? ¹⁹ Чүге сен Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыңнабайн, тыпкан олчанче халый берген сен? Чүге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга багай чүве кылган сен?»

²⁰ Саул мынчаар харыялаан: «Мен Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыңнааш, Ооң чоруткан черинче баргаш, амалик хаан Агагты тудуп эккелдим, амалик улусту бүрүнү-биле узуткап кагдым. ²¹ А шериглер шээр, бода малдын эн-не эки деңгелдиглерин силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга Галгалга өргүл кылып дээш олчалап алган чүве болгай».

²² Самуил: «Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдөр Ооң сөзүн дыңнааны дег үнелиг деп бе? Дыңнангыр болуру өргүл салырындан дээр, чагыртыры семис хой өргүүрүнден дээр болгай. ²³ А чагырткаш чорук дээрге илби-шиди ышкаш бачыт-тыр, удурланыр чорук дээрге дүрзү-бурганнарга чүдээни-биле дөмөй-дир. Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыңнаарындан ойталааның дээш Ол сени хаан кылдыр арттырындан ойталап каапкан-дыр» — деп чугаалаан.

²⁴ Саул Самуилден: «Дээрги-Чаяакчынын сөзүн күүсетпейн, бачыт кылган-дыр мен. Силерни база дыңнаваандыр мен. Мен улустан короткаш, оларнын сөзүн дыңнааным ол-дур. ²⁵ А ам менден мээң бачыдым адырып көр. Мээң-биле кады чоруулу. Мен Дээрги-Чаяакчыга барып мөгөйип көрейн» — деп дилээн.

²⁶ Ынчан Самуил Саулга: «Сээң-биле кады чорувас мен. Дээрги-Чаяакчынын

сөзүн дыңнаарындан ойталааның дээш Ол сени Израильдин хааны кылдыр арттырындан ойталап каапкан-дыр» — дээн. ²⁷ Самуил чоруур дээш, хая көрнү берген. Ынчалза-даа Саул ооң шыва тонунун эдээнден туттунупкаш, ора тыртып алган. ²⁸ Самуил аңаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы Израильде чагырганың сенден адыра тырткаш, сенден дээр өске кижиге берипкен-дир. ²⁹ Израильдин мөңгө Бурганы меге чүве чугаалавас болгаш кылган херээ дээш бодалын өскертпес. Кижилер ышкаш, кылган чүвезинге хараадаар хире эвес, Бурган-дыр ол».

³⁰ Саул оон: «Мен бачытты кылган-дыр мен. Ынчалза-даа силер ам мени мээң чонумнун баштыңнарынын мурнунга, Израильдин мурнунга хүндүлөп, мээң-биле кады чоруптуңар. Мен Дээрги-Бурган-Чаяакчыга барып мөгөйип көрейн» — деп дилээн. ³¹ Самуил Саулду барып эдэртип алган, Саул Дээрги-Чаяакчыга мөгөйгөн.

³² Ооң соонда Самуил: «Амалик хаан Агагты менээ эккелинер» — дээн. Илчирбе-биле шарыттырган* Агаг аңаа чоокшулап чедип келгеш: «Өгүмнүң айыылы менден чайлай берген бе?» — деп айтырган. ³³ А Самуил: «Сээң хылыжың иелеринден уругларын чарып турганы дег, херээженнер аразындан сээң аван ынчалдыр оглундан чарылзын» — дээш, Агагты Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Галгалга шанчып өлүрүп каапкан. ³⁴ Оон Самуил Рамаже чоруй барган. А Саул Гивада бодунун бажыңынче чана берген. ³⁵ Ооң соонда, өлгүжеге чедир, Самуил Саул-биле ужурашпаан. Ынчалза-даа Самуил Саул дээш мунгарап чораян. А Дээрги-Чаяакчы Саулду Израильдин хааны кылып кааны дээш хараадаан.

*Самуилдин Давидти
хаан болур кылдыр чаап кааны*

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Израильдин хааны кылдыр Мээң хүлээп албааным Саул дээш кажанга чедир мунгарап кээр сен? Бодуннун мыйыс саванны олива үзү-биле

* 15:32 Бо сестерниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «кортканындан сирилээн» азы «идегел-биле».

15:22 Эккл. 4:17 || Ыд. ыр. 39:7-8; 49:8-14; У. ч. 21:3; Иса. 1:11-17; Иер. 7:22-23; Мих. 6:6-8; Евр. 10:6
15:23 1 Хаан. 13:14 15:27 3 Хаан. 11:30-31 15:28 1 Хаан. 13:14; 28:17 15:29 Сан. 23:19; Тит. 1:2
15:35 1 Хаан. 19:24 16:1 1 Хаан. 9:16; 10:1

долдуруп алгаш, чорувут. Мен сени Вифлеем чурттуг Иессейге* чорудуп тур мен, чүте дээрге ооң оолдарының аразындан Мен Бодумга хаанны көрүп алдым».

² Самуил: «Мен канчап чоруптар мен? Саул ону дыңнап кааш, мени өлүрүп кааптар болгай» — дээн.

Дээрги-Чаяакчы: «Инектен ап алгаш: „Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылып дээш чедип келдим“ — деп чугаалааш, ³ Иессейни өргүл ёзулалынче чалап ал. Чүнү кылырын айтып бээримге, сен Мээң айтып бергеним кижини чаап, демдектеп каар сен» — деп чугаалаан.

⁴ Дээрги-Чаяакчы чүү дээнил, Самуил шак-ла ынчалдыр кылган. Кажан ол Вифлеемге чедип кээрге, хоорайнын баштыннары анаа уткуштур девидеп үнүп келгеш: «Эп-найыралдыг келдинер бе?» — деп айтырганнар. ⁵ Ол: «Ийе, Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылып дээш эп-найыралдыг келдим. Ыдыктанып-арыгланып алыңар, мээң-биле кады өргүл ёзулалынга киржинер» — дээн. Иессейни база оон оолдарын ыдыктап кааш, оларны өргүлче чалаан.

⁶ Олар чедип кээрге, Самуил Элиавты көрүп кааш, «Дээрги-Чаяакчының шилип алган кижизи бо болгай аан» деп бодаан.

⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Самуилге мынча дээн: «Ооң даштыкы хевиринче болгаш дурт-сынының узунунче көрбе. Ону Мен хүлээп албаан мен. Мен кижилер дег эвес мен. Кижилер улустуң арын-шырайынче көөр, а Дээрги-Чаяакчы улустуң чүрээнге көөр». ⁸ Иессей Авианадвты Самуилге кыйгырып эккеп бээрге, оозу: «Дээрги-Чаяакчы бо кижини шилип албаан-дыр» — дээн. ⁹ Иессей Самуилге Шамманы эккээрге: «Дээрги-Чаяакчы мону база шилип албаан-дыр» — дээн. ¹⁰ Шак ынчалдыр бодунуң чеди оглун чедирерге, Самуил Иессейге: «Бо оолдардан Дээрги-Чаяакчы кымны-даа шилип албаан-дыр» — деп чугаалаан.

¹¹ Ынчан Самуил Иессейден: «Оолдарыңар шуптузу мында бе?» — деп айтырган.

Иессей: «Бичези база бар. Ол хой кадарып чоруй барган-дыр» — деп харылаан.

Самуил: «Ону сүрдүрүп эккелем. Ол бээр чедип келгиче, бис чечменмес бис» — дээн. ¹² Иессей биче оглун сүрдүрүп эккелген. Ол кызыл-сарыг баштыг, чараш карактарлыг, чараш шырайлыг оол болган. Дээрги-Чаяакчы Самуилге: «Ол-дур. Тургаш, ону чаап каг» — дээн. ¹³ Самуил олива үстүг мыйысты алгаш, ону акылары көрүп турда, чаап каан. Ол хүнден эгелээш, Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Давидти бүргөп алгаш, оон адырылбаан. А Самуил оон соонда Рамаже чорупкан.

Давидтиң Саулга бараан болуп эгелээни

¹⁴ А Саулдан Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези адырыл берген. Ону Дээрги-Чаяакчының ыдыпканы каржы сүнезин аажок дүвүредип берген. ¹⁵ Саулдуң дүжүметтери анаа мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчыдан келген каржы сүнезин силерни аажок дүвүредип турар-дыр. ¹⁶ Бистин дээргивис, бодунарның мурнуңарда турар чалчаларынар бистерге чадаганга тергийн ойнаар уран хөгжүмчү кижиден тып эккээр кылдыр дужаалдан берип калыңар. Кажан каржы сүнезин Бургандан чедип кээрге, ол кизи хөгжүмге ойнап тургаш, силерни оожургадыр».

¹⁷ Саул дүжүметтеринге: «Тергийн ойнаар уран хөгжүмчү кижиден менээ тып эккеп бериңер» — деп чугаалаан.

¹⁸ Ынчан оон дүжүметтериниң бирээзи: «Мен Вифлеем чурттуг Иессейниң бир оглун көргөн мен. Ол хөгжүмге ойнап билир, эрес-дидим болгаш дайылдажып билир, сөскүр-дылгыр, көрүштүг кизи; Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады чоруур» — дээн.

¹⁹ Саул бодунуң төлээлерин дамчыштыр Иессейге: «Хой кадарып турар оглун Давидти менче чорудувут» — деп сөгледипкен.

²⁰ Иессей хлебти, көгээржикке араганы элчигенте чүдүргөш, бир анай бергеш, оглу Давидти Саулге чорудупкан.

²¹ Давид Саулга чедип келгеш, анаа бараан болуп эгелээн. Ол Саулга дыка таарышкан болгаш, оон чепсек тудукчузу болу берген. ²² Саул Иессейге: «Давид

* 16:1 Иессей болза Вооз биле Руфтуң үрө-салгалы турган (Руф 4:22 көр).

16:5 Иов 1:5 16:6 1 Хаан. 17:13; 1 Чыл. 2:13-15; 2 Чыл. 11:19 16:7 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2; Иер. 11:20 16:9 2 Хаан. 13:3; 21:21; 1 Чыл. 2:13; 20:7 16:13 1 Хаан. 10:1 || Сан. 24:2 16:14 Башт. 9:23 16:17 4 Хаан. 3:15

меңээ бараан болуп тургай аан, чүгө дээрге ол мээң ээ көрүүшкүнүмнү чедип алган-дыр» — деп сөгледипкен. ²³Кажан Бурганнын чорутканы сүзенин Саулду эргип кээрге, Давид хөгжүмгө ойнап эгелээр. Ынчан Саулга чийк болгаш эки апаар, каржы сүзенин оон ойлап чоруй баар болган.

Давидтиң Голиафты тиилээни

17 ¹Филистимнер дайылдажыры-биле боттарының шериглерин бөлүп, Иуданың аймааның черинде Сохога чыгып келгеш, Сохо биле Азеканың аразында Эфес-Даммимге турлаг кылгаш, турумчуп алганнар. ²А Саул болгаш израильчилер чыгып алгаш, Эла шынаазынга турлаг кылгаш, филистимнерге удур дайынга белеткени бергеннер. ³Филистимнер бир талазында дагга, а израильчилер өске талазында дагга быжыгланып алганнар, оларнын ортузунда шынаа бар чүве-дир.

⁴Филистимнернин турлаандан Гэф чурттуг Голиаф деп аттыг күчүтен чааскаан үнүп келген: оон узуну алды кыры болгаш бир сөөм турган. ⁵Бажында хүлер куяк бөрттүг, куяк хеп кеткен, оон хүлер куяк хевиниң дензиси 5000 шекел, ⁶буттарында хүлерден кылган бут камгалаар хептиг, эгин артында хүлер чыдалыг. ⁷Оон ыяш чыдазы база бар турган. Ол чыдааның чоону пөс-таавычыларнын өзек ыяжы дег турган. А чыдазынын демир бажынын дензиси 600 шекел чүведир*. Оон мурнунда дозуг-камгалал тудукчузу чоруп олурган. ⁸Голиаф үнүп келгеш, израиль шериглерже мынча деп алгырып чораан: «Чүү дээш дайылдажып үнүп келдинер? Мен филистим кижиге мен, а силер Саулдуң кулдары эвес-тир силер бе? Аранардан мээң-биле тутчур кижиден шилип алынар, ол мээң чанымче чедип келзин. ⁹Бир эвес ол мээң-биле месилдешкеш, мени өлүрүп каар болза, бис силерниң кулдарыңар болур бис. Бир эвес мен тиилээш, ону өлүрүп каар болзумза, силер бистин кулдарывыс болуп, биске бараан болур силер». ¹⁰Оон ынай

ол: «Бөгүн мен Израильдин шериинин адын баксырадып каар мен. Бир кижиден үндүрүнер, оон-биле тутчуп көрейин» — дээн. ¹¹Филистим кижиниң ол чугаазын Саул болгаш бүгү израильчилер дыннааш, шутту коргуп, аажок де-видей бергеннер.

¹²Давид дээрге Иуданың черинде Вифлеем чурттуг Иессей деп аттыг эфрат* кижиниң сес оглунуң бирээзи чүведир. Иессей Саулдуң чагыргазынын үзинде кырып калган турган. ¹³Иессейнин үш улуг оглу Саул-биле кады дайынче чорупкан. Дайынче чорупкан үш оглунуң аттары бо-дур: улуу — Элиав, ийи дугаары — Авинадав, үшкүзү — Шамма. ¹⁴Давид эң-не хеймери турган. Үш улуг акызы Саул-биле дайын чоруптарга, ¹⁵Давид Саулдан чоруткаш, ачазынын шээр малын кадарар дээш, Вифлеемче чанып келген чүве-дир.

¹⁶Филистим Голиаф дөртөн хүн иштинде эртен, кезеж бодун көөргөдип келген. ¹⁷Иессей бир катап оглу Давидке: «Бир эска хооруп каан үрезинерден база он хлебтен ап алгаш, турлагда акыларынга дүрген аппарып бер. ¹⁸А бо он быштакты муң шериг баштынчызынга бергеш, акыларыңнын амыр-кадынын айтыргаш, ону бадыткаар демдектен экел. ¹⁹Олар Саул болгаш бүгү израильчилер-биле Эла шынаазынга филистимнер-биле тулчур-дур» — дээн. ²⁰Давид эртен эрте тургаш, таңныылга хойларын хүлээдип кааш, чүгүн алгаш, ачазынын дужааганын эзугаар чорупкан. Ол израиль турлагга чедип келгенде, шериглер чыскаалыпкан, алгы-кышкылыг тулчуушкунче үнеринге белеткенип турган. ²¹Израильчилер болгаш филистимнер бот-боттарынга удурланыштыр чыскаалып алганнар. ²²Давид тудуп чораан чүгүн таңныылга арттырып кааш, чыскаалганнарга чеде бергеш, акыларынын амыр-кадынын айтырган.

²³Давид акылары-биле чугаалажып турда, Гэф чурттуг Голиаф деп аттыг филистим күчүтен бодунуң демги-ле сөс-

* 17:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Оон узуну дөрт кыры болгаш бир сөөм [азы 2,3 метр] турган» деп бижээн. * 17:6 Еврей сөзүглелде бо сөстүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хүлер хылыштыг». * 17:4-7 Амгы үениң хемчээли-биле алыр болза, Голиафтың дурту 3 метр хире, оон кыяк хеви 57 хире кг, а чыдазынын бажынын дензиси 7 хире кг турган. * 17:12 Эфрат — Вифлеемге чурттап чораан төрөл бөлүктүн ады (Руф 1:2 көр).

17:1 Ис. 15:35 17:4 Ис. 11:22 17:7 2 Хаан. 21:19; 1 Чыл. 20:5 17:8 1 Хаан. 8:17
17:13 1 Хаан. 16:6-10; 1 Чыл. 2:13-15 17:18 Э. д. 37:14

терин катап чугаалаан. Давид ону дыннап каан. ²⁴ Израильчилер ол кижини көрүп кааш, шупту аажок коргуп, оон дезип халчпы турганнар. ²⁵ Олар мынча дижиб турганнар: «Дуу ол үнүп келген кижини көрүп тур силер бе? Ол Израильди кочулаар дээш үнүп келген кижидир. Голиафты өлүрүп каар кижитурар болза, ону хаан хөй өнчүлүг аажок бай кылып каар ийик, аңаа уруун кадай кылдыр бергеш, ооң ада төрелин Израильге албан-хүлээлгезинден хостуг кылып каар ийик». ²⁶ Давид чанында турган улустан: «Бо филистим кижини өлүрүп кааш, Израильдин адын камгалап каар кижини канчаарыл? Бо кыргызжадып демдектетпээн филистим дириб Бурганның аг-шеринн базынчактаар хире чүү апарганыл?» — деп айтырган. ²⁷ Чон аңаа Голиафты өлүрүп каар болза, кандыг болурунун дугайында демги-ле сөстөрнү катап чугаалаан.

²⁸ Давидтин улуг акызы Элиав оон чон-биле чугаазын дыннап кааш, дуңмазынга хордап чугаалаан: «Бээр чүге чедип келген сен, каш хоюнну ховуда кымда арттырып кааның ол? Сээн бодунну өрү көрдүнериниң болгаш чүрээң хейлиин билер мен. Сен тулчуушкун көөр дээш келген-дир сен». ²⁹ Давид акызынга: «Чүнү канчапкан кижимен? Мээн чугаалаан сөстөрим дээш ажынып тур сен бе?» — дээн. ³⁰ Давид акызындан хая көрнү бергеш, өске кижиге демги-ле сөстөрнү катаптаарга, чон база шак-ла ыңчаар харыылаан.

³¹ Давидтин чугаалаан сөстөрнү дыннаан улус Саулга дамчыдыптарга, хаан ону кыйгырыпкан. ³² Давид Саулга: «Ол филистим кижидээш кымын-даа хөңнү баксыравазын. Силерниң чалчанаар мен оон-биле барып тутчуп көрейн» — дээн.

³³ Саул Давидке: «Ол филистимге удур сен туржуп шыдапас сен, чүге дээрге сен ам-даа чаш оол-дур сен, а ол кижиде аныяк назынындан тура дайынчы кижидир» — дээн.

³⁴ Ынчан Давид Саулга мынча деп харыылаан: «Силерниң чалчанаар мен ачамның хоюн кадарып чорумда, олардан арзылаң азы адыг хой аптар таварылгалар турган. ³⁵ Ындыг таварылгада, мен араатанның соондан сүрүп маңапкаш, олче халдай бергеш, оон аспаандан хожумну

былаап ап турган мен. А бир эвес ол менче халып кээр болза, оон селбегер дүгүнден туткаш, ойтур октааш, өлүрүп каар турган мен. ³⁶ Силерниң чалчанаар мен арзылан-даа, адыгны-даа өлүрүп чораан мен. Ол кыргызжадып демдектетпээн филистимни база ыңчаар аажылаар мен, чүге дээрге ол дириб Бурганның аг-шеринн базынчактап турардыр». ³⁷ Оон ынай Давид: «Мени арзылаң болгаш адыгның аспаандан адырып ап чораан Дээрги-Чаяакчы ол филистимниң холундан база адырып аар-ла ыңнаан» — дээн.

Саул Давидке: «Бар че, Дээрги-Чаяакчы сээн-биле кады-ла болзунам» — дээш, ³⁸ аңаа бодунуң хөйлеңин, бажынга хүлөр куяк бөргүн база куяк хевин кедирип каан. ³⁹ Давид Саулдун хевин кеткеш, хылыжын астып алгаш, кылаштап эгелээн, ыңчалза-даа ындыг ок-чепсекке, хепке ол чаңчыкпаан турган. Оон Давид Саулга: «Ындыг хептиг кылаштап шыдапас, чаңчыкпаан-дыр мен» — дээш, ол бүгүнү уштуп каалкан.

⁴⁰ Давид даянгыжын холунга тудуп алгаш, дамырак сугдан беш хоюг даш шилип алгаш, оларны ап чорааны кадарчылаарда тудар хавынга суп алган. Давид филистим кижиге удур холунда хаптыг, даш октаар хөм баглыг үнүпкен. ⁴¹ Филистим база удур үнүпкен. Ол Давидче чоокшулап кел-ле чыткан, а оон мурнунда дозуг-камгалал тудукчузу чоруп орган. ⁴² Филистим Давидче кыжырып-биле көргөн, чүге дээрге Давид аныяк болгаш аянын чараш болган.

⁴³ Филистим кижиде Давидке: «Менче чүге даянгыш тудуп алган кел чыдыр сен? Ыт-тыр мен бе мен?» — дээш, Давидти бодунун бурганнарынын аттары-биле кармаан. ⁴⁴ Оон филистим кижиде Давидке: «Менче чоокшулап келем, сээн мөчү-сөөгүннү мен дээрниң куштарынга база ховунуң аннарынга каап берейн» — дээн.

⁴⁵ А Давид филистимге: «Сен меңээ удур хылыштыг, чыдаларлыг кел чор сен, а мен сенээ удур сээн кыжырып турганың израиль шеригниң Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле бар чор мен. ⁴⁶ Бөгүн Дээрги-Чаяакчы сени меңээ холумга хүлээдиб бээр. Мен сени өлүргөш, бажыңны ооруп каар мен.

Оон филистим шериглерниң мөчү-сөөгүн дээриниң куштарынга база чернин аннарынга каап бээр мен. Ынчан бүдүн делегей Израильде Бурган бар дээрзин билип алыр. ⁴⁷ Мында чыгып келген бүгү кижилер Дээрги-Чаяакчының тиилеп аарынга кылыш болгаш чыда-даа херек чок деп билип алсын. Ол Боду-ла тиилеп аар, ынчангаш Ол силерни бистит холдарывыска хүлээди бээр» — деп харыылаан.

⁴⁸ Кажан филистим туруп келгеш, Давидче чоокшулап олурда, Давид филистимге уткуштур чыскаалган шериглерниң талазынче дүрген маңнапкан. ⁴⁹ Давид хавынче холун суккаш, оон даш ап алгаш, филистимче хөм баг-биле октаптарга, дажы оон хаваанче кадалы бээрге, ол кижиче черже доңгая барып дүшкөн. ⁵⁰ Ынчалдыр Давид филистимни даш октаар хөм баг болгаш даш-биле тиилеп алган. Ол холунга кылыш безин тутпайн, тиилээш, филистимни өлүрүп каан. ⁵¹ Давид филистим кижиге халып чедер берип, кырынче үнө халааш, оон кылыжын хынындан ужулгаш, шанчып өлүргөш, бажын одура шаапкан. Филистимнер маадырының өлүп калганын көргөш, дезипкеннер.

⁵² Израиль болгаш Иудеяның улузу тура халчып келгеш, филистимнерни алгы-кышкы-биле Гефтин* ужунга база Экроннун хаалгазының аксынга чедир сүргеннер. Аштырган филистимнер Шаарим оруунда Гефке база Экронга чедир кырылганнар. ⁵³ Израильчилер филистимнерни сүрүп-сүрүп, ээп келгеш, оларның турлаан үптөп каапканнар. ⁵⁴ Давид филистим кижиниң бажын Иерусалимче апарган, а ооң ок-чепсээн чадырынга салып алган.

⁵⁵ Филистимге удур үнүп келген Давидти көргөш, Саул шериг даргазы Авенирден: «Авенир, бо оол кымның оглу?» — деп айтырган. Авенир: «Хааным узун назылазын, билбес мен» — деп харыылаан. ⁵⁶ Хаан: «Бо оол кымның оглу деп барып айтырзыңза» — дээн. ⁵⁷ Давид филистим кижини тиилеп кааш чоруп олурда, Авенир ону эдертип алгаш, Саулга эккелген. Ол филистимниң бажын ту-

дуп алган чораан. ⁵⁸ Саул оон: «Кымның оглу сен, оол?» — деп айтырган. Давид: «Силерниң чалчанаар Вифлеем чурттуг Иессейниң оглу мен» — деп харыылаан.

Ионафан биле Давидтин найыралы

18 ¹ Давид Саул-биле чугалажып доозупканда, Саулдун оглу Ионафан Давидтин сагыш-сеткилин бодунуу дег билип, аңаа ынак апарган. ² Ол хүн Саул Давидти бодунче ап алгаш, ачазының бажыңынче чандырбаан. ³ А Ионафан Давид-биле эп-найыралдың дугуржулганын кылып алган, чүте дээрге ол оң сеткил-сагыжын бодунуу дег билип, аңаа ынак апарган. ⁴ Ионафан бодунун кедип чорааны шыва тонну ужулгаш, Давидке берипкен. Бодунун хөйлинин, кылыжын, чазын, курун база аңаа берипкен. ⁵ Саул Давидти кайнаар-даа чорудуптарга, ол чүнү-даа угаан-сарыылдыг кылып турган. Ынчангаш Саул ону шериг улуздун даргазы кылып каан. Бүгү чонга болгаш Саулдун дүжүмөттеринге ол тааржыр болган.

Саулдун Давидке адааргай бергени

⁶ Давид филистим кижини тиилеп каанының соонда шериглер чанып олурда, Израильдин бүгү хоорайларының херээженнери Саул хаанга уткуштур ыр-шоорлуг, хөглүг санап, хөгжүм херекселдери-биле ойнап үнүп кээп турганнар. ⁷ Ойнап-хөглээн херээженнер мынча деп ырлажып турганнар: «Саул муң-муң кижини, Давид түмөн-түмөн кижини тиилеп каан-дыр!» ⁸ Саулга ындыг чугаа дыңнаары анчыг болган, ынчангаш ол аажок хорадааш: «Давидке түмөн-түмөн, а менээ чүгүле муң-муң кижилер онаап турар-дыр. Аңаа ам чүгүле хааннаары четпейн турар-дыр» — дээн. ⁹ Ол хүнден эгелээш, Саул Давидке казып көөр апарган.

¹⁰ Даартазында Саулду Бурганнын чорутканы каржы сүнезин бүргөп алырга, ол бодунуң бажыңынга өттүр билип медеглеп чоруп турган. Ол өйдө Давид, оон мурнунда хүннерде дег, хылдыг хөгжүмгө ойнап олган. Ынчан Саулдун холунга чыда туттунуп келген чүве-дир.

* 17:52 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Геф» эвес, а «шынаа» деп бижээн.

17:47 Ыд. ыр. 43:7 || 2 Чыл. 20:15; Ос. 1:7 17:50 2 Хаан. 23:21 17:52 Ис. 15:36 17:54 2 Хаан. 5:6

17:55 1 Хаан. 14:51; 2 Хаан. 2:8 18:1 1 Хаан. 20:17; 2 Хаан. 1:26 18:6 Хост. 15:20

18:7 1 Хаан. 21:11; 29:5 18:10 1 Хаан. 16:14

¹¹ Саул: «Давидти ханага чыпшыр кадап-тайн адырам» деп бодааш, чыданы октапкан. Ынчалза-даа Давид ону ийи катап былдапкан. ¹² Саул Давидтен коргар апарган. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Давид-биле кады болган, а Саулдан Ол ойталап каапкан. ¹³ Ынчангаш Саул Давидти бодунуң чанындан ыраткаш, ону мун шериг баштынчызы кылып каан. Давид шериглерниң дайынчы херектерин удуртуп турган. ¹⁴ Давид чүнү-даа кылганда, чедимчелиг болуп келген. Дээрги-Чаяакчы оон-биле кады болган. ¹⁵ Саул оон чедимчезин көргөш, оон дыка коргуп турган. ¹⁶ А бүгү Израиль болгаш Иудея аңаа ынак апарган, чүгө дээрге ол чонун дайынчы херектерин удуртуп турган.

Саулдун уруу

Давидтин кадай кылдыр алганы

¹⁷ Саул Давидке мынча дээн: «Бо мээң улуг уруум Мерова-дыр. Ону мен сенээ кадай кылдыр бээр мен. Сен чүгле эрес-дидим болуп, Дээрги-Чаяакчының дайыннарын чорудуп көр». Шынында Саул: «Давидтин амы-тынын мээң холум эвес, филистимнерниң холу үскей аан» деп бодап алган. ¹⁸ Ынчалза-даа Давид Саулга: «Хаанның күдээзи болур хире кым-дыр мен мен? Мээң төрөл бөлүүм-даа, адамның ук-төөгүзү-даа Израильде билдингир деп бе?» — дээн. ¹⁹ Давидке Саулдун уруу Мерованы кадай кылдыр бээр дээрге, ону Мехола чурттуг Адри-элге шагда-ла кадай кылдыр берипкен болган.

²⁰ Ынчалза-даа Саулдун өске уруу Мелхола Давидке ынакшый берген чүведир. Ол дугайында Саул дыннап кааш, аңаа аажок таарзынган. ²¹ Саул: «Мелхоланы Давидке кадай кылдыр бээримге, ол аңаа дузак апаар. Ынчан ол филистимнерниң холунче кире бээр» деп бодап алган. Ол Давидке: «Сен мээң-биле ам өске уруумну дамчыштыр төрелдежир сен» — дээн. ²² Саул бодунун дүжүметтеринге: «Давидке: „Хаан сенче ээ көрнүп турар-дыр. Оон дүжүметтери шупту сенээ ынак-тыр. Хаан-биле төрелдежиң көр“ — деп бүдүү чугааланар» — деп дужааган.

²³ Саулдун дүжүметтери ол сөстөр-ниң шуптузун Давидтин кулаанга чедирерге, Давид оларга: «Хаанның күдээзи болуру белең херек деп бодаар силер бе? Мен дээрге яды болгаш көскү эвес кижиги-дир мен» — дээн. ²⁴ Дүжүметтер Саулга Давидтин сөстөрүн дамчыдып чугаалааннар.

²⁵ Саул: «Ынчаарга Давидке: „Хаан сенден уруу дээш суй белек негевес. Сен чүгле хаанның өжээнин негеп, чүс филистим кижини өлүргөш, бадыткалы кылдыр олардан үзе кезип алганың кештерни* эккеп көргүзөр ужурлуг сен“ — деп чугааланар» — дээн. Саул ынчалдыр Давидти филистимнерниң холу-биле чок кылып каар деп бодаан.

²⁶ Дүжүметтер хаанның сөстөрүн Давидке чугаалаарга, Давид хаанның күдээзи болурунга таарзына берген. ²⁷ Айттып каан хүннери төнмээнде-ле, Давид бодунун шериглери-биле чоруткаш, 200 филистимни өлүргөш, олардан үзе кезип алганы кештерни шуптузун хаанга, оон күдээзи болур дээш, эккелген. Саул уруу Мелхоланы Давидке кадай кылдыр берипкен.

²⁸ Саул Дээрги-Чаяакчы Давид-биле кады деп чүвени билген, көргөн. Оон аңгыда уруу Мелхола Давидке ынак дээрзин билген. ²⁹ Саул Давидтен оон-даа артык коргар апарган болгаш оон бүгү назынында дайзыны болу берген. ³⁰ Кажан филистимнерниң баштынчылары дайын чорудуп үнүп кээрге, эгезинден эгелээш, Давид Саулдун өске дүжүметтеринден чедимчелиг болуп келген. Ынчангаш оон ады аажок алдаржый берген.

Саулдун Давидти истеп сүрүп эгелээни

19 ¹ Саул бодунун оглу Ионафанга болгаш дүжүметтеринге Давидти өлүрүп кааптарынын дугайында чугаалап турган. Ынчалза-даа Давид Саулдун оглу Ионафанның сеткилинге кирер болган. ² Ионафан Давидке: «Мээң ачам Саул сени өлүрер арта дилеп турар-дыр. Даарта оваарымчалыг бол, кандыг-бир черже чашты бер. ³ А мен ачам-биле ховуже үнө бергеш, оон чанынга турар мен. Сээн чаштына берген черинниң чоогунга ачам-биле сээн

* 18:25 Сөс сүрүп очулдуарга, «оларнын дотааның кештерин» дээн.

18:14 2 Хаан. 7:9 18:17 1 Хаан. 14:49; 17:25 || 1 Хаан. 25:28 18:18 Башт. 6:15; 1 Хаан. 9:21;
2 Хаан. 7:18 18:19 2 Хаан. 21:8 18:25 Э. д. 34:12 || 2 Хаан. 3:14

дугайында чугаалашкаш, оон чүү дээнин сеңээ чугаалап бээр мен» — дээн.

⁴Ионафан ачазынга Давидтин дугайында эки чүүлдерни чугаалаан. Ол ачазынга: «Хаан бодунун чалчазы Давидке удур бачыт кылбас-ла ыйнаан, ол силерге удур кандыг-даа багай чүве кылбаан-дыр. Оон кылып турар херектери шупту силерге ажыктыг-дыр. ⁵Филистим күчүтени өлүрер деп тура, ол бодунун амы-тынын артынга каапкан-дыр. Ынчан Дээрги-Чаяакчы бүгү Израильге улуг тиилелге берди. Силер ол бүгүнү көргөш, өөрүп-амырап турдунар. Ам чүү дээш буруу чок кижиге удур бачыт кылып, чылдагаан чок черге Давидти өлүрер деп турарынар ол?» — дээн.

⁶Ионафанның сөзүн дыңнааш, Саул: «Дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: Давид өлбөс» — деп сөзүн берген. ⁷Ионафан Давидти кыйгыраш, ол болган чугааны дамчыткаш, ону Саулга эккелген. Саул Давид-биле оон мурнунда дег ээлдек чугаалашкан.

Мелхоланың Давидти камгалап кааны

⁸База катап дайын эгелээн. Давид филистимнерге удур тура халааш, оларны чылча шаап каапкан. Филистимнер оон дезип чорупканнар. ⁹Бурганның чорутканы каржы сүнезин Саулду эргип келгенде, ол бажыңыга олурган. Ол холунга чыда тудуп олурган, а Давид ол өйдө хылдыг хөгжүмгө ойнап олурган чүве-дир. ¹⁰Саул Давидти ханага чыпшыр кадаптар бодаан, ынчалза-даа демгизи былдаптарга, чыда ханаже кадалы берген. А Давид ол дүне дезипкеш, чаштына берген. ¹¹Саул айбычыларын Давидтин бажыңынче чорудупкаш, ону кедеп тургаш, эртен өлүрүп кааптарын дужааган. Ынчан Давидтин кадайы Мелхола: «Сен бо дүне амы-тының камгалап, чашты бербес болзуңза, эртен өлүртүп аар сен» — дээн. ¹²Мелхола Давидти сонгадан үндүрүптөргө, ол амы-тынын камгалап дөзө берген. ¹³Мелхола дүрзү-бурганны алгаш, орунунга чыттыргаш, оон бажыңга өшкү кежи салгаш, хеп-биле шуглап каан. ¹⁴Саул Давидти эккелзин дээш айбычыларын чорудуптарга, Мелхола: «Ол аарып турар» — дээн. ¹⁵Саул айбычыларын Давидти дилеп тывары-биле

катап чорудупкаш: «Ону өлүрер кылдыр орун-дөжээ-биле кады эккелинер» — дээн. ¹⁶Саулдун айбычылары чедип келгеш, көөргө, орунда дүрзү-бурган, а оон бажында өшкү кежи чыткан.

¹⁷Саул Мелхоладан: «Чүгө мээң дайзынмны дегири чорудупкаш, мени мегелээниң ол?» — деп айттырган.

А Мелхола ачазынга: «Ол менээ: „Мени салбас болзуңза, сени өлүрүп кааптар мен“ — диди» — дээн.

Давидтин Самуилге дезипкени

¹⁸Давид ынчалдыр дезип камгалангаш, Рамада Самуилге чедип келгеш, Саулдун ону канчанганын шуптузун чугаалап берген. Оон Самуил-биле чорупкаш, Наватка доктааган. ¹⁹«Давид Раманың Наватта барган» деп Саулга дыңнадыпканнар. ²⁰Саул айбычыларын Давидти эккээр кылдыр чорудупкан. Кажан олар өттүр билип медеглөп чыгылган Бурганның медээчилерин болгаш оларны башкарып турган Самуилди көрүп каарга, Бурганның Сүлдези Саулдун айбычыларын бүргей аптарга, олар өттүр билип медеглөп эгелээннер. ²¹Ол дугайында Саулга дыңнадыптарга, ол өске айбычыларын чорудуптарга, олары база өттүр билип медеглөп эгелээннер. Үш дугаарында айбычыларын чорудуптарга, олар база өттүр билип медеглөп турганнар.

²²Саул Рамаже боду чорупкан. Сефте улуг кудук чанынга чеде бергеш: «Самуил биле Давид кайдал?» — деп айттырарга, аана: «Раманың Наватта» — деп харыылааннар. ²³Саул Рамада Наватче чорупкан. Бурганның Сүлдези ону бүргей аптарга, ол чоруп ора, Рамада Наватка келгичеге чедир өттүр билип медеглөп турган. ²⁴Ол база идик-хевин уштуп каапкаш, Самуилдин мурнунга чүвени өттүр көрүп медеглөп турган. Ол хүнзе-дир база ол дүннү өттүр чанагаш чыткан. («Таанда Саул база Бурганның медээчилерини аразында бе?») дижи чугаа ол болушкундан тывылган.)

Ионафанның Давидке дузалааны

20 ¹Давид Раманың Наваттан дезипкеш, Ионафанга чедип келгеш: «Сээң ачаңның мурнунга бачыттыг чүнү

19:5 1 Хаан. 17:48-49 19:9 1 Хаан. 16:14; 18:10 19:11 Ыд. Ыр. 58:1 || 1 Хаан. 14:49; 18:20-28;

2 Хаан. 6:16-23 19:12 Ис. 2:15; Аж.-ч. 9:25 19:18 1 Хаан. 7:17 19:20 Сан. 11:25; 24:2

19:23 Сан. 24:2 19:24 Иса. 20:2 || 1 Хаан. 10:11-12 20:1 1 Хаан. 7:17

кылыпкан кижиги мен? Чүнү канчапкан, чүнү үүлгедипкен мен? Чүү дээш ачаң мени өлүрөр деп турар кижиги?» — деп чутаалаан.

² Ионафан аңаа: «Чок, сен өлбөс сен. Ачам менээ чугаалавай, кандыг-даа херек кылбас ужурлуг. Ачам менден ону чүү дээш чажыра деп? Ол ынчанмас» — дээн.

³ Давид: «Сээң ээ көрүүшкүнүнү чедип алганымны ачаң эки билир, ынчанга-ш ол иштинде: „Ол дугайын Ионафан билбесин, оон башка хомудай бээр“ деп бодап алган боор. Дириг Дээрги-Чаяакчынын даа, сээң-даа адыңар-биле даңгыраглап тур мен: мээң өлүмүм мыядадыр» — деп чутаалаан.

⁴ Ионафан Давидке: «Сен чүнү күзей-дир сен, ону сен дээш кылыр мен» — дээн.

⁵ Давид Ионафандан: «Даарта ай чаа-зы-дыр*. Мен хаан-биле кады чөмөнчир ужурлуг мен. Сен мени салывыт, мен ховуга үш хондур, кезээге чедир чашты берейн. ⁶ Бир эвес ачаң мени айтырза, сен: „Давид менден чөпшээреди алгаш, бодунуң хоорайы Вифлеемче чорупту. Чүгө дээрге аңаа оон төрөл бөлүүнүн бо чылгы өргүл салыр хуннери болур дээрди“ — деп чугаала. ⁷ Бир эвес ол: „Ындыг-дыр“ — дээр болза, сээң чалчаң менээ эки болур. А бир эвес ол ажынып эгелээр болза, каржы херекти ол бодап алганын билип ал. ⁸ Сен бодунуң чалчаңа энерелден көргүс, чүгө дээрге сен чалчан-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дугуржулга кылган болгай сен. Бир эвес мен кандыг-бир буруу кылган болзумза, мени сен бодун өлүрүп каавыт. Ачаңа мени чедирген херээң чүү боор?»

⁹ Ионафан Давидке: «Ындыг чүве канчап-даа болбас! Бир эвес ачам сээң удур кандыг-бир каржы үүлгедип бодап алганын билип алзымза, ол дугайында сээң канчап дамчытпас кижиги мен» — дээн.

¹⁰ Давид: «Бир эвес ачаң сээң каржы харыы бээр болза, ону менээ кым дамчыдары?» — деп Ионафандан айтырган.

¹¹ Ионафан: «Ховуже үнээлем» — деп Давидке чугаалаарга, олар иелээң ховуже чорупканнар. ¹² Ионафан Давидке мынча дээн: «Израильдин Бурганы

Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: сонгузу хүн бо-ла үеде ачамнын байдалын көөр мен. Бир эвес оон сээң хамаарылгазы эки болза, мен сенче дыннадыкчы чорудупкаш, ол дугайын чугаалаар мен. ¹³ Бир эвес мээң ачам сээң хамаарыштыр багай чүве кылыр деп бодап алган болза, дыннадыпкаш, сени салып чорудуптар мен. Ынчан сен тайбың чоруптар сен. Бир эвес ындыг эвес болза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан! Дээрги-Чаяакчы мээң ачам-биле кады чорааны дег, сээң-биле кады болзун. ¹⁴ А сен база, мен дириг-ле артсымза, Дээрги-Чаяакчынын энерелин менээ көргүзүп көр. ¹⁵ А бир эвес мен өлүп калымза, мээң салгалымга энерелиң көргүзеринден ойталавайн көр. Дээрги-Чаяакчы Давидтин дайзыннарын шуптузун чер кырынга узуткап кааптар үеде безин, оон ойталавайн көр».

¹⁶ Ионафан ынчалдыр Давид болгаш оон салгалы-биле керээ чарып алгаш: «Дээрги-Чаяакчы Давидтин дайзыннарындан өжээнин негеп аар болзун!» — дээн. ¹⁷ Ионафан Давидке база катап ынакшылын бадыткап даңгыраглаан, чүгө дээрге ол аңаа боду бодунга дег ынак турган.

¹⁸ Оон Ионафан Давидке мынча дээн: «Даарта ай чаазы-дыр. Сени албан айтырлар, чүгө дээрге сээң олудун куруг болур. ¹⁹ Сен сонгузу хүн бадып келгеш, моон мурнунда чаштып турганың черже дүрген чедип келгеш, Азел деп даштын чанынга олуруп аар сен. ²⁰ А мен ол даштын чанынче кара аткан кижиги бооп, үш согундан адыптар мен. ²¹ Оон мен: „Барып согуннарны тып эккел“ — дээш, чалчамны чорудуптар мен. Бир эвес мен ол оолга: „Согуннар сээң артында чыдыр, ап ал“ — дээр болзумза, сен менээ чедип кээр сен. Шупту чүве тайбың болганы ол, дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: сээң багай чүве болбас. ²² А бир эвес мен ол оолга: „Согуннар сээң мурнунда-дыр“ — дээр болзумза, ынчан сен чорувут. Сени Дээрги-Чаяакчы дестирип турары ол-дур. ²³ А сээң биле мээң аравыста чугаавыстың кезээ-мөңгөде херечизи Дээрги-Чаяакчы болур».

* 20:5 Ай чаазында израильчилер Бурганга өргүддер кылып, өргүл чөмин чип, дойлап турган (Сан. 28:11-15 көр).

Саулдун Ионафанга ажына бергени

²⁴ Давид ховуже чаштып чоруй барган. Ай чаазы үнүп келгенде, хаан чеменир дээш олуруп алган. ²⁵ Хаан бодунун доктаамал саадаар олудунга, хана чанынга олуруп алган. Ионафан туруп алган, а Авенир Саулдун чанынга олурган. Давидтиң олуду куруг артып калган. ²⁶ Ол хүн Саул чүнү-даа ыттаваан, «Давид бужартай бергеш, арыг эвезинден адырлып албааны ол-дур» деп бодаан. ²⁷ Ай чаазының ийиги хүнү үнүп келген, а Давидтиң олуду ээн артып калган. Ынчан Саул оглу Ионафандан: «Чүге Иессейниң оглу дүүн-даа, бөгүн-даа чеменип келбеди?» — деп айтырган.

²⁸ Ионафан Саулга: «Давид менден Вифлеем баарын чөпшээредип алды. ²⁹ Ол менээ: „Бистиң хоорайда төрөл бөлүүвүстүң өргүл кылыр хүнү болур. Мени салып көрөм. Акым менээ чедип кээрин чагаан. Сен менче ээ көрнүр болзунза, барып акыларымга ужурашкаш кээин“ — диди. Ынчангаш Давид маңаа чеменип келбээни ол-дур» — деп харыылаан.

³⁰ Ынчан Саул Ионафанга аажок хорадай бергеш, мынча дээн: «Өөдежок болгаш чагырга чок эшпиниң оглу! Бодуну болгаш аванна бак атка кирип, Иессейниң оглунуң талазында турарыңны мени билбес деп бодадың бе? ³¹ Иессейниң оглу чер кырынга дириг чоруур болза, сен хаан чагыргазын ап шыдавас сен. Ам бо доран ону тыпкаш, менээ эккеп бер. Ол өлүр ужурулуг!»

³² Ионафан ачазы Саулга: «Ону чүү дээш өлүрер чүвөл? Ол чүнү канчапканыл?» — дээн.

³³ Ынчан Саул шанчып каар дээш, оглунче чыда октапкан. Ионафан ол өйдө ачазы Давидти ыяап-ла өлүрер дээндир деп билип каан. ³⁴ Ионафан аажок хорадааш, столдан туруп чоруй баргаш, ай чаазының ийиги хүнүнде чеменимээн, чүгө дээрге ол Давид дээш база ачазының ону куду көргөни дээш качыдап турган.

Давидтиң Ионафан-биле чарлып байырлашканы

³⁵ Даартазында эртен Давидке айттып каан үезинде, Ионафан бичии оолду

эдертип алгаш, ховуже чорупкан. ³⁶ Бичии оолга ол: «Халы, мээң адыпкан согуннарымны диле» — дээн. Оол маңап чорупкан, а ол согуннарны оолдун мурунче адып турган. ³⁷ Бичии оол Ионафанның адыпкан согуннарын дилеп халып турган. А Ионафан оолга: «Көр даан, согун сээң мурунда чыдыр» — деп алгырган. ³⁸ Оон соонда Ионафан оолче база алгырган: «Дүрген маңна, доктаава!» Бичии оол дээргизиниң согуннарын чыып алгаш чедип келген. ³⁹ Бичии оол чүнү-даа билбээн. Хамык херектиң ужурун чүглө Ионафан биле Давид билир турганнар. ⁴⁰ Ионафан оолга ап чорааны ча, согунун берипкеш: «Хоорайже аппар» — дээн.

⁴¹ Оол чоруптарга, Давид даштын муруну талазындан чедип келгеш, үш катап черге чедир мөгөйген. Олар куспактанчып, чыттажып, ыглап-сыктап турганнар. Давид Ионафандан артык ыглаан. ⁴² Ионафан Давидке: «Амыр-тайбың чорувут че. Дээрги-Чаяакчының адын адап: „Дээрги-Чаяакчы бистиң аравыста — сээң болгаш мээң үрө-салгалывыстың аразында херечи болур“ дээнивис кезээ-мөңгөдө күштүг болзун». ⁴³ Давид чорупкан, а Ионафан хоорайже эеп чанып келген чүве-дир.

Бурганның бараалгакчызының Давидке дузалааны

21 ¹ Оон чоруткаш, Давид Нов хоорайда Бурганның бараалгакчызы Ахимелехке чедип келген. Ахимелех Давидти дүвүрөл-биле уткуп алгаш: «Чүге чааскаан сен? Чүге сээң-биле кым-даа келбеди?» — деп айтырган.

² Давид Бурганның бараалгакчызы Ахимелехке: «Хаан менээ даалга бергеш: „Сени чүү дээш чорутканымны, кандыг даалга бергеними кым-даа билбес болзун“ дээн, ынчангаш улузумну бир черде арттырып кагдым. ³ Силерде кандыг чөм барыл? Беш хлебтен берип көрүңерем азы оон ангы кандыг-даа чөмден болза» — дээн.

⁴ Бурганның бараалгакчызы Давидке: «Менде анаа хлеб чок, чүглө ыдыктап каан хлеб бар. Бир эвес сээң улузун херэеженнер-биле холбашпаан болза, чиирлер-ле ыйнаан» — дээн*.

* 21:4 Ыдыктыг хоойлу ёзугаар чоокку үедө херэежен-биле холбашкан эр кижги арыг эвес апаар, а арыг эвес улус ыдыктаан чөм чип болбас турган (Хост. 19:15; Лев. 15:18 көр).

⁵ Давид Бурганның бараалгакчызын-га: «Дуун-даа, бурунгу хүн-даа бистиң-биле херэеженнер турбаан. Мээң үнүп-кеним хүнден бээр оолдарның савалары арыг. Бир эвес орук арыг эвес-даа болза, саваларда хлебтер арыг артып каар*» — деп харыылаан.

⁶ Бурганның бараалгакчызы аңаа Дээрги-Чаяакчынын мурнундан ап каап-кан ыдыктыг хлебтерни берген, чүге дээрге ында өргүл хлевинден өске хлеб чок болган. Эрги хлебтерниң орнунга ыдыктыг черге чаа быжырган хлебтерни салыр турган. ⁷ (Ол хүн аңаа Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Саулдун дүжүметтеринин бирээзи, кадарчыларының даргазы эдом аймак-сөөктүг Доик деп кижжи саадай берген турган чүве-дир.)

⁸ Давид Ахимелехтен: «Силерде чыда азы хылыш бар бе? Мен бодум хылыш-даа, өске кандыг-даа чепсек ап албаан-дыр мен, чүге дээрге хаанның даалгазы кончуг далаштыг болган» — деп айтыр-ган.

⁹ Бурганның бараалгакчызы: «Эла шынаазынга сээң тиилеп кааның филис-тим Голиафтың хылыжын хелте ораап каан чыдыр-ла, дуу эфод артында. Оон өске мында кандыг-даа чепсек чок» — дээн.

Давид: «О, оон артык хылыш кайын тыптыр! Ону менээ берип көрүңерем» — дээрге, ону ап берген.

Давидтиң филистим черге чаштынганы

¹⁰ Давид барып, Саулдан ол-ла хүн дезип чоруткаш, Геф хоорайның хааны Анхуска чедип келген. ¹¹ Дүжүметтери Анхуска: «Бо дээрге дуу чурттуң хааны Давид эвес-тир бе? „Саул муң-муң, Давид түмөн-түмөн кижини тиилеп каан“ деп оон дугайында ырлажып, самнап тур-ган эвес ийик бе?» — деп чугаалааннар.

¹² Ол сөстөр Давидтиң сагыш-сеткилин хөлзедипкен, Гефтиң хааны Анхустан ол

дыка коргуп турган. ¹³ Ынчангаш кажан ону тудуп аарга, ол улустун мурнунга арын-шырайын өскерттип алгаш, солуу кижжи өтгүнүп, хоорайның хаалгазын-га чүве чуруп, салынче чараазын бады-рып шаг болган. ¹⁴ Анхус бодунун дүжү-меттеринге: «Көрзүңерзе, ол солуу кижжи ышкакжыл. Ону чүге бээр эккелдинер? ¹⁵ Бистиң черивисте солуу улус чок деп бодадыңар бе? Мээң мурнумга ол үен-незин дээш эккелдинер бе? Таанда-ла ол мээң бажыңымче кирери ол бе?» — дээн.

Давидти долгандыр уластуң каттыжып эгелээни

22 ¹ Давид оон үнгөш, Одоллам куюнче дезип чоруй барган. Акылары бол-гаш төрөл бөлүү шуптузу ону дыңнааш, оон турган черинге чедип келгеннер. ² Аңаа кыстырып-кыйдырган, өре-ши-религ база сеткил-сагыжында хомудал-дыг бүгү кижилер чыгып кээрге, Давид оларның баштыңы болу берген, оларның саны 400 хире кижжи турган. ³ Давид оон чоруткаш, Моавтың Мишпада моав хаанга чеде бергеш, аңаа: «Бурган мени канчаар болгаарын билип алгыжемеге чедир, мээң авам биле ачам силерниинге чурттап ту-рарын чөпшээрер көрүңерем» — деп ди-лээн*. ⁴ Давид ада-иезин моав хаанга эк-кеп каарга, олар оглунуң быжыглалдыг черге турар эезиниң дургузунда аңаа чурт-тап турганнар. ⁵ Оон Бурганның медээчи-зи Гад дээрзи Давидке: «Сен маңаа турба, Иуданың аймааның чуртунче чорувут, бар че» — дээн. Ынча дээн соонда, Давид Хе-рет деп арыгга чедип келген.

Саулдун Бурганның бараалгакчыларын кезеткени

⁶ Саул ынчан Давид бодунун улузу-биле чедип келген деп дыңнап каапкан. Ол өйдө Саул Гивада тейде тамариск ыяш адаанга, чыда тудуп алгаш, саадап орган, а оон дүжүметтери ону долганып алгаш турган. ⁷ Саул долгандыр турган бодунун

* 21:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Оон мурнунда дег, дайынчы аян-чорук үезинде мээң улузум херэеженнерге дегбес. Аңаа аян-чорук үезинде безин оларның мага-боттары арыг болур улус чүве. А бөгүн олар кажандан-даа артык арыг».

* 22:3 Руфтун номун эзугаар (4:13-22) Давидтин адазы Иессей моав сөөктүг Руфтун үре-салгалы турган.

21:6 Лев. 24:9; Мф. 12:3; Мк. 2:25; Лк. 6:3 21:7 1 Хаан. 22:9; Ыд. ыр. 51:2 21:9 Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18 || 1 Хаан. 17:51 21:10 1 Хаан. 27:2; 3 Хаан. 2:39 21:11 1 Хаан. 18:7; 29:5 21:13 Ыд. ыр. 33:1 22:1 2 Хаан. 23:13; 1 Чыл. 11:15; Ыд. ыр. 56:1; 141:1 22:2 Башт. 11:3 22:5 2 Хаан. 24:11; 1 Чыл. 21:9; 29:29

дүжүмөттөргө: «Мени дыңнаңар, Вениамининиң уре-салгалы, Иессейиниң оглу силерге дүжүттүг, химистиг шөлдерин бергеш, силерниң шуптунарны мун болгаш чүс шериг баштыңчылары кылып каар деп бодап тур силер бе?»⁸ Чүгө шуптуңар менээ удур сүлчээлежи алганыңар ол? Мээң оглум Иессейиниң оглу-биле дугуржулга кылып турда, мээң оглум менээ удур бодумнуң кулумну белеткеп, ам менээ кедег тургузуп турда, силерниң чангызыңар-даа ол дугайында чоп менээ чугаалаваан силер?» — дээн.

⁹ Ынчан Саулдун дүжүмөттөриниң аразына турган эдом Доик: «Новта Ахитувтун оглу Ахимелехке Иессейиниң оглунуң кээп чораанын мен көрдүм.

¹⁰ Ахимелех Давид дээш Дээрги-Чаяакчыдан айтыргаш, аңаа аыш-чем бергеш, филистим Голиафтын хылыжын база берди» — дээн. ¹¹ Хаан Ахитувтун оглу, Новта Бурганның бараалкакчызы Ахимелехти база оон бүгү төрөл бөлүүн, Бурганның бараалкакчыларын эккээр кылдыр улус чорудуптарга, олар шупту хаанга чедип келгеннер.

¹² Саул: «Мени дыңна, Ахитувтун оглу» — дээн.

Оозу: «Дыңнап тур мен, дээргим» — дээн.

¹³ Саул оон: «Силер чүгө менээ удур сүлчээлежип турар силер, сен Иессейиниң оглу-биле кады? Чүгө сен аңаа аыш-чем база хылыш бергениң ол? Чүгө сен Давид дээш Дээрги-Чаяакчыдан айтыртынып турганың ол? Давид, ам кылып турары дег, менээ удурланзын база кедег тургусун дээш бе?» — дээн.

¹⁴ Ахимелех хаанга: «Силерниң чалчаларыңар аразында Давидтен өскө кым силерге эң-не бердинген чүвөл? Ол силерниң күдээнер-дир, силерниң чоок дүжүмединер-дир, силерниң ордуңарда хүндүлүг кижидир. ¹⁵ Давид дээш мен Бургандан баштай чүвө айтырар кижиди мен бе? Чок, ол бүгүгө чалчанар мени база мээң төрөлдөримни буруудатпайн көрүңер, хаан. Чүгө дээрге сүлчээниң дугайында силерниң чалчанар мен чүнү-даа шуут билбес мен» — деп харыылаан.

¹⁶ Ынчан хаан: «Сени болгаш сээң төрөлдөриңниң шуптузун өлүрөр ужурлут, Ахимелех» — дээн. ¹⁷ Хаан бодунун

чанында камгалакчыларынга: «Барыңар, Дээрги-Чаяакчының бараалкакчыларын өлүрүп кааптыңар, чүгө дээрге олар Давид-биле кады-дырлар, Давидтиң менден дөзө бергенин билип турган хирезинде, менээ чугаалавааннар-дыр» — дээн. Ынчала-даа хаанның чалчалары Дээрги-Чаяакчының бараалкакчыларынче хол көдүрерин күзөвээрнер. ¹⁸ Ынчан хаан Доикке: «Сен бар, Бурганның бараалкакчыларын өлүрүп каавыт» — дээн. Эдом Доик чоруткаш, Бурганның бараалкакчыларынче халдааш, ол хүн лён эфод кедип чораан сезен беш кижини өлүрүп каан. ¹⁹ Бурганның бараалкакчыларының хоорайы Новтын чурттакчыларын кыргып-хыдып каапкан, эр-херээжен, аныяк-чаш кижилерин, бода-шээр малды, элчигеннерни кыргып-хыдып каапкан.

²⁰ Ахитувтун оглу Ахимелехтин Авиафар деп бир оглу дириг арткаш, Давидче дөзө берген. ²¹ Авиафар Давидке келгеш, Саулдун Дээрги-Чаяакчының бараалкакчыларын узуткап каапканының дугайында чугаалап берген. ²² Давид Авиафарга: «Ол хүн эдом Доикти көргөш, ол ыяап-ла Саулга хоптаныптар деп билип турдум. Сээң төрөл бөлүүнүн узуткаттырганы дээш мен буруулуг-дур мен. ²³ Мээң-беле артып кал, кортпа. Мени өлүркөсп турар кижиди сени база өлүркөсп тур, ынчала-даа сен мээң камгалалым адаанда болур сен» — деп чугаалаан.

Давидтиң Кеиланың чурттакчылары камгалап кааны

23 ¹ Давидке: «Филистимнер Кеила хоорайже халдааш, ында тараа шаңнарын үтөп туруп берген-дир» — деп дыңнадыпканнар. ² Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Баргаш, ол филистимнерни басып каайн бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы: «Бар, филистимнерни басып каапкаш, Кеиланы камгалап каг» — дээн. ³ Ынчала-даа Давид-биле кады чораан улус аңаа: «Бис мында, Иуданың черинде безин, коргуп тур бис. Кеилаже филистим шеригте удур канчап баар улус бис?» — дээн. ⁴ Ынчан Давид Дээрги-Чаяакчыдан база каттап айтырарга, Ол: «Бар, Кеилаже чорувут. Мен филистимнерни сээң холунга

22:8 1 Хаан. 18:3 22:9 1 Хаан. 21:7; Ыд. ыр. 51:2 22:10 1 Хаан. 21:6, 9 22:18 Хост. 28:6;
1 Хаан. 2:18 22:20 1 Хаан. 23:6 22:23 3 Хаан. 2:26 23:1 Ис. 15:44

берип каар мен» — деп харыылаан. ⁵ Давид бодунун улузу-биле Кеилаже чорупкаш, филистимнер-биле дайылдашкан. Оларны кыргып-хыдып каапкаш, мал-маганын сүрүп ашпарган. Ынчалдыр Давид кеилажыларны камгалап каан.

⁶ Ахимелехтин оглу Авиафар Кеилад Давидче дезип чорурда, эфодту база ап алган чүве-дир. ⁷ Ол өйдө Саулга Давидтин Кеилад чедип келгенин дыңнадырга, ол: «Бурган ону ам-на мээң холумга кирип бергени ол-дур. Чүгө дээрге ол хааглыг болгаш дээктиг хоорайда бодун кажаалап алган-дыр» — дээн. ⁸ Саул бодунун бүгү шерин Кеилаже баргаш, Давидти база оон улузун бүзээлээринче кыйгырган.

⁹ Давид Саулдун анаа удур багай чүве бодап алганын билип кааш, Бурганның бараалгакчызы Авиафарга: «Эфодту бээр эккел» — дээн. ¹⁰ Давид мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы! Сээң чалчаң мен Саул Кеилага удур келгеш, бо хоорайны мен дээш узуткаар деп турарын дыннап кагдым. ¹¹ Кеилажылар мени оон холунга хүлээдир бе? Сээң чалчаңнын дыннааны дег, Саул бээр кээрдир бе? Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы! Чалчаңга менээ чугаалап берип көрөм».

Дээрги-Чаяакчы: «Кээр» — деп харыылаан.

¹² Давид: «Кеиланың чурттакчылары мени болгаш мээң улузумну Саулдун холунга бээрлер бе?» — деп айтырган.

Дээрги-Чаяакчы: «Хүлээдир-дир» — дээн.

¹³ Ынчан Давид болгаш оон улузу, 600 хире киж, Кеиладан баш углаан черже үнүп чорупкан. Саулга Давид Кеиладан дезип чорупкан деп дыңнадыптарга, ол ынаар чорбайн барган.

Давид Зиф ховузунда

¹⁴ Давид ээн кургаг Зиф ховузунда даглыг быжыглалдыг черлерге турумчуп алган. Саул ону хүннүн-не дилеп турган, ынчалза-даа Бурган Давидти оон холунга хүлээтпээн. ¹⁵ Давид Зиф хову-

зунда Хореш деп черге Саул ону дилеп турарын көрүп турган. ¹⁶ А Саулдун оглу Ионафан Хореште Давидке келгеш, ону деткип, Бурганга идегээринче хей-аът кирипкен. ¹⁷ Ол Давидке мынча дээн: «Кортпа, мээң ачам Саулдун холу сенээ четпес. Сен Израильди чагырып хаанна сен, а мен сээң адаанда ийи дугаар киж боор мен. Мээң ачам Саул ону билир». ¹⁸ Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга боттарының аразында дугуржулга кылып алганнар. Давид Хорешке артып калган, а Ионафан чана берген.

¹⁹ Зифтин чурттакчылары Гивада Саулга чедип келгеш: «Давид бистиң Хореш деп черивисте, Иесимоннун мурнуу талазында Гахила тейде быжыглалдыг черде чаштып турар. ²⁰ Ынчангаш, хаан, келгеш, күзелиңерни боттандырып болур силер. А бистиң херээвис ону хааннын холунга хүлээдип бээривис болур» — дээннер.

²¹ Саул оларга: «Мени кээргээниңер дээш Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буян хайырлазын. ²² Баргаш, ам база катап хынаңар, оон барган черин, ону көргөн улусту билип алыңар. Оон башка ол кончук кажар киж дээрин менээ улус чугаалап турар-дыр. ²³ Оон чаштып турар черлерин шуптузун билип алыңар. Ыяк билип алгаш кээриңерге, мен силер-биле кады чоруптар мен. Бир эвес ол ында болза, мен ону Иуданың чериниң хей муң улузунун аразындан дилээр мен».

²⁴ Олар тургаш, Саулду мурнай Зифче чорупканнар. А Давид ынчан бодунун улузу-биле Иесимоннун мурнуу талазында Аравада ээн кургаг Маон ховузунга турганнар. ²⁵ Саул бодунун шерии-биле ону дилеп чорупканнар. Давидке оон дугайында дыңнадыптарга, ол хаялыг черже үнө бергеш, Маон ховузунга артып калган. Саул ону дыңнап кааш, Давидти сүрүп, Маон ховузунче чорупкан. ²⁶ Саул дагнын бир талазынга чорда, Давид бодунун улузу-биле өске талазынга турган. Давид Саулдан дүрген десе бээр деп чорда, Саул шерии-биле ону

* 23:6 Эфодта ыдыктыг хапчыгаш, а ол хапчыгаштын иштинге дээди бараалгакчының чугула айтырылгарга Бургандан хары алырда ажыглаар херекселдери — урим биле туммим бар турган (Хост. 28:30 көр).

23:6 1 Хаан. 22:20 || Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18 23:9 1 Хаан. 30:7 23:13 1 Хаан. 22:2; 25:13; 27:2

23:14 Ис. 15:24; Ыд. ыр. 62:1 23:17 1 Хаан. 24:21 23:18 1 Хаан. 18:3; 20:8 23:19 1 Хаан. 26:1; Ыд. ыр. 53:1-2 23:24 Ис. 15:55

тудуп аар дээш, оларны оюп чоруп орган.
²⁷ Ынчан Саулга медээчи кижиге келгеш:
 «Дүрген дедир чедип келиңер. Черивис-
 че филистимнер халдап келди» — дээн.
²⁸ Саул Давидти сүрерин ара каапкаш,
 филистимнер-биле тулчур дээш дедир
 чедип келген. Ынчангаш ол черни Се-
 ла-Гаммахлектот* деп адап каан чүве-дир.

*Давидтиң Саулду
 амы-тынынгы арттырганы
 (1 Хаан. 26:1-25)*

24 ¹ Давид оон чоруткаш, Эн-Геди-де
 быжыглалдыг черлерге турумчуп
 алган.

² А Саул филистимнерге удур дайындан
 чедип кээрге, анаа: «Давид Эн-Гединин
 ээн кургаг ховузунда турар-дыр» — деп
 дыннатканнар. ³ Саул бүгү Израильден
 3000 шилиттинген эрни эдерттип алгаш,
 Давидти болгаш оон улuzuн дилеп, Чун-
 малыг туругже чорупкан. ⁴ Ол чорааш,
 орук кыдыгында хой кажааларынга та-
 варжы берген. Ында куй бар боорга, Саул
 чийгеп аар дээш ынаар кире берген. А
 ол куйнуң ханы иштинге Давид болгаш
 оон улuzu олурган чүве-дир. ⁵ Давидке оон
 улuzu мынча деп турганнар: «Дээрги-Ча-
 яакчының сенээ: „Бо-дур, сээң дайзы-
 ныңны сээң холунга хүлээди берип тур
 мен“ — деп чугаалап турганы хүн бо-дур.
 Оон-биле чүнү канчаарынның бодун би-
 лир сен». Давид туруп келгеш, Саулдун
 тонунун эдээнден билдиртпейн кезип
 алган. ⁶ Ынчалза-даа оон соонда Саулдун
 тонунун эдээн кезип алганы Давидтин
 арын-нүүрүнге эпчок апарган. ⁷ Ол боду-
 нун улзуунга: «Мээң дээргимче ынчаар
 хол көдүрерин Дээрги-Чаяакчы менээ
 чөпшээрээр бе ынчаш. Ол болза Дээрги-
 Чаяакчынын шилип алганы кижизи ыш-
 кажыл» — дээн. ⁸ Ол сестери-биле Давид
 бодунун улзуун чемелеп, Саулче халдаар-
 ын хоруп каан.

Саул куйдан орукче үнүп кээрге,
⁹ Давид база үнүп келгеш, оон соондан:
 «Мээң дээрги хааным!» — деп кыйгырган.
 Саул хая көрнүп кээрге, Давид анаа чер-
 ге чедир мөгөйген. ¹⁰ Давид Саулга мынча
 деп чугаалаан: «Чүге силер улустун: „Да-
 вид Саулга удур багай чүве кылыр деп
 турар“ деп чугаазынга бүзүрөп, оларны

дыннап турар силер? ¹¹ Бөгүн куй иш-
 тинге Дээрги-Чаяакчы силерни мээң хо-
 лумга кирип турганын бодунар караа-
 нар-биле көрдүңер ышкажыл. Силерни
 өлүрүп каарын менээ сүмелеп турдулар.
 А мен силерни кээргээш: „Мээң дээр-
 гимче хол көдүрбес мен, чүге дээрге ол
 Дээрги-Чаяакчының шилип алган ки-
 жизи-дир“ — дидим. ¹² Мээң адам! Мээң
 холумда силерниң тонунардан кезип ал-
 ганым быжындыны көрүңер. Мен ону ке-
 зип алгаш, силерни өлүрбедим. Силерге
 удур менде кандыг-даа каржы-бак бодал
 чок дээрзин көрүп, билип алынар. Мен
 силерге удур бачыт кылбадым. А силер
 мээң амы-тынымга чедер дээш мени сү-
 рүп турар-дыр силер. ¹³ Силер биле мээң
 аравыска Дээрги-Чаяакчы шииткекчи
 болур ыйнаан. Мээң өжээнимни силер-
 ден Дээрги-Чаяакчы негеп аар ыйнаан, а
 мен силерге хол көдүрбес мен. ¹⁴ Бурун-
 гу үлгерс чугаада „Бак үүлгедиглер бак
 улустан үнер“ дээн болгай. А мен силерге
 хол көдүрбес мен. ¹⁵ Израильдин хааны
 кымга удур үнүп келген чүвөл? Кымны
 истеп сүрүп турар кижиге силер? Өлүг ыт-
 ты азы чангыс бытты эвес бе? ¹⁶ Дээрги-
 Чаяакчы шииткекчи болгай аан! Силер
 биле мээң аравыска Дээрги-Чаяакчы хе-
 речилээр ыйнаан. Ол мээң херээмни сай-
 гарып көргөш, силерниң холунардан ме-
 ни адырып каар».

¹⁷ Давид чугаазын төндүрүптөргө,
 Саул: «Сээң үнүн бе бо, оглум Давид?» —
 дээш, ыглапкан. ¹⁸ Оон ол Давидке: «Сен
 менээ бодаарга, чөптүг-шынныг-дыр
 сен, чүге дээрге сен менээ экини күзеп
 турар-дыр сен, а мен сенээ хамаарыш-
 тыр багай чүве бодап турган-дыр мен.
¹⁹ Бөгүн сен менээ кээргээчел сеткилин
 көргүскөш, ону бадыткадын. Дээрги-Ча-
 яакчы мени сээң холунга хүлээдип тур-
 да, сен мени өлүрбедин. ²⁰ Бодунун дай-
 зынын tudup алгаш, кым менди-чаагай
 салып чорудуптар боор? Бөгүн менээ
 эки чүүл кылганың дээш Дээрги-Чаяак-
 чы сени ачы-буян-биле шаңнаар. ²¹ Ам
 билир мен: сен ыяап-ла хаан болур сен,
 Израильди сен чагырар сен. ²² Ынчан-
 гаш мээң соомда мээң үре-салгалымны
 төндүрбезинни база мээң адымны төрөл
 бөлүүмге артпас кылдыр узуткавазыңны

* 23:28 Села-Гаммахлектот — «Адырлышкын хаязы» дээн ат.

24:1 Ис. 15:62 24:6 2 Хаан. 24:10 24:7 1 Хаан. 26:9; 2 Хаан. 1:14 24:8 Бд. ыр. 7:5
 24:12 Бд. ыр. 58:4 24:13 Э. д. 16:5 24:20 Руф. 2:12 24:21 1 Хаан. 23:17

меңээ Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгырагла».

²³ Давид Саулга даңгыраан берген. Оон Саул чана берген, а Давид бодунун улузу-биле кады быжыгланып турумчуп алган черинче чорупкан.

Самуилдин олгени

25 ¹ Самуил өлүп калган. Бүгү израильчилер чыгып келгеш, ол дээш качыгдап ыглашканнар. Ону Рамага, бодунун бажыңының чанынга, ажаап кааннар. А Давид ээн кургаг Фаран ховузунче дүжүп бадып келген.

Навалдын харамы, Авигеяның мерген угаанныы

² Маон хоорайга хөлчок бай-шыдалдыг бир-ле кижичи чурттап чораан. Оон ээлээн чери Кармилга турган*. Ол 3000 хойлуг, 1000 өшкүлүг чүве-дир. Хой-өшкүзүн ол Кармилге кээп кыргып турган. ³ Ол кижинин ады — Навал, ол Халевтин төрөл бөлүүнге хамааржыр. А кадайының адын Авигея дээр. Ол херээжен кижичи угаанныг болгаш чараш, а ашаа каржы-дошкун болгаш чаңы багай кижичи турган чүве-дир.

⁴ Давид ээн кургаг ховуга тургаш, Навал хоюн кыргып турар деп дыннаан. ⁵ Давид он кижини чорудуп, оларга мынча дээн: «Кармилче баргаш, Навалга барып, мээң адымдан байыр чедиринер. ⁶ Аңаа: „Эки! Сеңээ, сээң өг-бүлөңге, бүгү-ле улузунга менди-чаагай болурун күзедим. ⁷ Бөгүн мен сээң малың кыргып турар деп дыңнадым. Силернин кадарчыларыңар бистин-биле кады чорда, оларны хомудатпаан бис. Кармилге турда, оларның чүзү-даа читпээн. ⁸ Чалчаларыңдан айтырып көр даан, олар сеңээ чугаалап-ла бээрлер ыйнаан. Ынчангаш бо оолдарга энерелиң көргүзөр боор сен, чүге дээрге бис сеңээ эки хүнде чедип келген бис. Бодунун чалчаларың биске, оглуң Давидке чүнү берип шыдаар сен, шаан-биле берип көрөм“ — дээр силер».

⁹ Давидтин улузу Навалга баргаш, ол сөстөрнү чугаалап, харызын ыт чокка манап турганнар. ¹⁰ Навал Давидтин чалчаларынга: «Иессейнин оглу Давид

деп кым чүвөл ол? Амгы үеде боттарының дээргилеринден дезип чоруп турар кулдар-ла хөй апарган-дыр. ¹¹ Мен бодунун хоюм кыргып турар улузумга бээр дээн хлевимни, суумну база эдимни кайыгын-даа келгенин билбесим, таны-вазым улуска бериптер кижичи мен бе?» — деп харыялаан.

¹² Давидтин чалчалары дедир чедип келгеш, Навалдың сөстөрүн дамчытканнар. ¹³ Ынчан Давид: «Хылыштарыңарны астып белеткенип алыңар!» — деп бодунун улузунга чугаалаан. Олары ок-чеп-сээн астып белеткенип алганнар. Давид база бодунун хылыжын ап алган. Давид-биле кады 400 хире кижичи чорупкан, 200 кижичи турлаанга артып калган.

¹⁴ Навалдың кадайы Авигеяга бир чалчазы: «Давид ээн кургаг ховудан бодунун медээчилерин дамчыштыр бистин дээргивиске байыр сөс дамчыдыптарга, ол олар-биле каржы-хажагай чугаалашкан-дыр. ¹⁵ А ол улус бисти дыка эки аажылап турду. Бисти хомудатпаан-даа, бис олар-биле кады ховуга чорувуста, чүвүс-даа читпээн болгай. ¹⁶ Бис оларның чоогунга мал кадарып чорувуста, олар биске дүне-хүндүс дивейн камгалакчыларывыс болуп турдулар. ¹⁷ Ынчангаш сен чүнү канчалза эки болурун боданып көр. Оон башка бистин дээргивиске болгаш оон аал-оранынга айыыл болуру албан апарган-дыр. А ол дүржөк кижичи-дир, оон-биле чугаалажып болбас-тыр» — деп чугаалаан.

¹⁸ Авигея далаш-биле 200 хлеб, ийи улуг хөм савада арага, өзөп белеткеп каан беш хой, беш са* быжырган тараа, чүс шарыг үзүм, 200 шарыг фиға чимизи алгаш, элчигеннерге чүдүрүп алган. ¹⁹ Ол бодунун чалчаларынга: «Мени мурай чоруп олурунар, мен силернин соонардан чоруру мен» — дээн. А ашаанга чүнү-даа ыыттаваан.

²⁰ Кажан Авигея элчигенин мунуп алгаш, дагнын этпээнден хенертен үнүп кээрге, аңаа Давид болгаш оон улузу уткужуп келген. ²¹ Ол үеде Давид мынча деп чугааланып турган: «Ээн кургаг ховуга ол кижиниң эт-хөрөңгизин хей-ле кадарып турган-дыр мен. Аңаа хамааржыр чүведен чүү-даа читпээн болгай. Мээң

* 25:2 Израильдин сонгу чүгүндө Кармил дагны эвес, а мурнуу чүктө Негевте суурну айтып турар (Иис. 15:55 көр). * 25:18 Беш са 35 литр хире болур.

25:1 1 Хаан. 7:17 | Ө. д. 21:21; Сан. 10:2 25:3 Сан. 13:31; Иис. 14:14; 1 Чыл. 2:18-24

25:11 Башт. 8:6; Иса. 32:6 25:17 Ы. х. к. 13:13

кылган эки херээмге ол багы-биле хариылады. ²² Бир эвес мен эртен даң бажыңга чедир Навалдың аал-оранында эрлерниң шуптузун кыра шаппас болзумза, Бурган мени* канчаар-даа кезеткей аан!»

²³ Авигея Давидти көрүп кааш, элчигенинден дүже халааш, ооң мурнунга донгая кээп дүшкеш, черге чедир мөгейген. ²⁴ Ооң буттарыңга кээп дүшкеш, ол чугаалаан: «Мээң дээргим, бүгү буруу меңээ онаашкай аан. Шуптузун чугаалап бээрин чөпшээреп көрүнерем, мени дыңнап көрүнерем. ²⁵ Мээң дээргим, ол дуржок кижиге, Навалче, кичээнгей салбайн көрүнерем. Ооң ады кандыгы, боду база ындыг кижидир ол. Ооң ады Навал*, ооң угаан чогу адындан-на билдингир. А мен, силерниң чалчанаар, силерниң чорудупкан чалчаларыңарны көрбейн барган-дыр мен. ²⁶ Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле, силерниң адыңар-биле даңгыраглап тур мен, дээргим: бөгүн Дээрги-Чаяакчы силерни хан төгүүшкүнүнче чорутпады, силерниң холуңарны өжөөн негээшкининче углавады. Силерниң дайзыннарыңар база силерге каржы сеткилдиг улус Навал ышкаш апарзын.

²⁷ Мен, силерниң чалчанаар, бо белектерни силерге, мээң дээргимге, эккелдим. Бо белектерни мен силерни эдерип турар чалчаларыңарга бээр дээш эккелдим, дээргим. ²⁸ Чалчанаар мээң буруумну өршээп көрүнерем. Дээрги-Чаяакчы силерниң салгалыңарны мөңгө кылып каар. Чүгө дээрге мээң дээргим Дээрги-Чаяакчының дайзыннарын чорудуп турар-дыр. Бүгү чуртталганада силерге багай чүве черле болбас. ²⁹ Бир эвес силернин амы-тыныңарга чедер дээш, силерни истеп сүрер кижиге тыпты берзе, дээргим силерниң амы-тыныңарны Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар карактап камгалаар, а силерниң дайзыннарыңарның кут-сүнесинин Ол Боду-ла даш дег үндүр октаптар. ³⁰ Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге чугаалап турганы эки чүвөлөрүн шуптузун кылып бергеш, силерни Израильдин чагырыкчызы кылып каар. ³¹ Ынчан мээң дээргим хей черге хан тө-

гүүшкүнү кылбайн, бодунарның өжөөн-инер негээринден ойталаар болзунарза, сеткил-чүрөөнер оожум болур. Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге ачы-буянын чедирерге, силер чалчанаар мени сактып кээп көрүнерем».

³² Давид Авигеяга: «Сени бөгүн менче уткуй чорудупкан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! ³³ Бөгүн мени хан төгүүшкүнүнче болгаш өжөөн негээшкининче чорутпааның дээш сээң угааныңны база бодуну алгап-йөрөөп тур мен. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы мени сенээ багай чүве кылырыңдан чайлаткан-дыр. Израильдин дириг Бурганының ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес сен мээң уткуй дашпаан болзунза, эртен даң бажыңга чедир Навалдың аал-оранында эрлерниң шуптузун кыра шавар турган мен!» — дээн. ³⁵ Давид Авигеяның эккелген белектерин ап алгаш: «Бажыңныңче амыр-тайбыч чана бер. Мен сээң сөзүңнү дыңнадым, сенче ээ көрүндүм» — дээн.

³⁶ Авигея Навалга чедип кээрге, ол бажыңында хаанның дег улуг дой кылып турар болган. Ол хөглүг болгаш аажок эзирик болган. Авигея аңаа эртенге чедир чүнү-даа чугаалаваан. ³⁷ Эртенинде Навал элээр апарганда, кадайы аңаа шуптузун чугаалап бээрге, ооң чүрээ чайлы бер часкаш, боду даш көжээ дег апарган. ³⁸ Он хире хонук эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Навалга кеземче оонаптарга, ол өлүп калган.

³⁹ Давид Навалдың өлүп калганын дыңнап кааш: «Навалдың мени куду көргениниң өжөөнин негеп алган Дээрги-Чаяакчыга алдар! Навалдың каржы сеткилинге Дээрги-Чаяакчы кеземче оонаган-дыр, а Бодунун чалказы мени багай чүве кылырыңдан чайлаткандыр» — дээн. Оон соонда Давид Авигеяже ону кадай кылдыр алыр дугайында сөс дамчыдыпкан. ⁴⁰ Давидтин чалчалары Кармилде Авигеяга чедип келгеш: «Бисти сенче Давид чорудупту. Ол сени кадай кылдыр алыксап турар-дыр» — дээннер.

⁴¹ Авигея дораан черге чедир мөгейгеш: «Көрүнер, дээргимниң чалчаларының буттарын чуур чалча болуруңга безин белен мен» — дээн. ⁴² Авигея

* 25:22 Өске бурунгу сөзүглелде «мени» эвес, а «Давидтин дайзыннарын» деп бижээн. * 25:25 Навал дээрге «сээңден, бужар-бак» деп уткалыг ат.

25:22 1 Хаан. 3:17

25:23 Руф 2:10

25:24 2 Хаан. 14:9

25:26 2 Хаан. 18:32; Дан. 4:16

25:28 1 Хаан. 18:17

дүрген-не белеткенип алгаш, элчигенин мунупкаш, Давидтиң медээчилерин эдерип чорупкан. Ону беш чалча кыс удеп чораан. Ол Давидтиң кадайы болу берген.

⁴³ Давид Изреелден Ахиноаманы база кадай кылдыр ап алган. Ынчалдыр Авиге биле Ахиноама ийи Давидтиң кадайлары апарган. ⁴⁴ А Саул Давидтиң кадайы турган бодунуң уруу Мелхоланы Галлим чурттуг Лаиштиң оглу Фалтийге берипкен.

*Давидтиң Саулду база катан амы-тынныг арттырары
(1 Хаан. 24:1-22)*

26 ¹ Зифчилер Гивада Саулга чедип келгеш: «Давид бистин черде Иесимоннуң дужунда Гахила тейде чаштып турар-дыр» — деп чугаалааннар. ² Саул 3000 шилиттинген израильчини эдертип алгаш, Давидти дилээри-биле ээн кургаг Зиф ховузунче чорупкан. ³ Саул Иесимоннуң дужунда чыдар Гахила тейге орук кыдыынга турумчуп алган. А Давид ээн кургаг ховуга тургаш, Саулдуң ооң соондан чедип келгенин көрүп турган. ⁴ Давид хайгыылчылар чорудуптарга, олар Саулдуң шынап-ла чедип келгенин биллип эккелгенер.

⁵ Давид тургаш, Саулдуң турлаанче чеде бергеш, Саул биле ооң шеринин дартгазы, Нирниң оглу Авенирниң удуп чыткан черин көрүп алган. Саул турлагның төвүндө, а шериглери ону долганчур удуп чыткан. ⁶ Давид чет аймак-сөөктүг Ахимелехтен база Саруйның* оглу, Иоавтың акызы Авессадан: «Саулдуң турлаанче мээн-биле кады кым баарыл?» — деп айтырган. Авесса: «Мен сээн-биле баар мен» — деп харыылаан. ⁷ Давид Авесса-биле кады дүне када Саулдуң турлаанга чедип келген. Саул турлагның төвүндө удуп чыткан, а чыдазын ооң бажында черже киир шанчып каан турган. Авенир болгаш ооң шериглери ону долгандыр удуп чытканнар.

⁸ Авесса Давидке: «Бөгүн Бурган дайзынның сээн холунда тутсуп берген-дир. Ону чыда-биле черге чыпшыр чангыс шанчыптарын менээ чөпшээрер

көрөм, аңаа чангыс шимчээшкин-не чедер» — деп чугаалаан.

⁹ Ынчалза-даа Давид Авессага: «Ону өлүрбө. Дээрги-Чаяакчының шилип алган хаанынче хол көдүрген кижиги буруу чок болур деп бодаар сен бе?» — дээн. ¹⁰ Давид оон мынча дээн: «Ону Дээрги-Чаяакчы Боду кезеткей аан. Азы хүнү кээрге, ол өлүп каар, азы дайын чорупкаш, өлүртүр. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: Ооң шилип алган кижизинче бодумнуң холум көдүрбес мен. ¹¹ Ооң бажында турар чыдазын база суглут саваны ап ал, ынчангаш чанаалы».

¹² Давид Саулдуң бажында турган чыдазы биле суглут саваны ап алган. Олар чанып чорупканнар. Оларны кым-даа көрбөөн, кым-даа билбөөн, кым-даа одунмаан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Саулдуң улүзүн ханы уйгуже кирип каан чүве-дир. ¹³ Давид өске талаже эртип чоруй баргаш, ыракта даг бажынга барып туруп алган. Оларның аразы ырак турган.

¹⁴ Давид шериглери болгаш Нирниң оглу Авенирни: «Дынап тур сен бе? Харыылап көрөм, Авенир!» — деп кыйгырган.

Авенир аңаа: «Кым сен? Чүге хаанны кыйгырып тур сен?» — деп харыылаан.

¹⁵ Давид Авенирге мынча дээн: «Сен ёзулут эр кижиги сен ыйнаан? Израильде сээң-биле кым быражыр чүвөл? Чүге сен бодунуң дээрги хааныңны камгалап-карактавайн турар кижиги сен? Чон аразындан бир-ле кижиги сээң дээрги хааныңны өлүрер дээш кээп чораан-дыр. ¹⁶ Сен багай кылып турар-дыр сен. Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: өлүмге төлөптиг-дир силер, чүге дээрге Бурганның шилип алган кижизин, бодунарның дээрги хааныңны камгалап-карактаваан силер. Көрүп көрөм, хаанның бажынга турган чыдазы биле суглут сава бар-дыр бе?»

¹⁷ Ынчан Саул Давидтиң үнүн танып кааш: «Оглум Давид, сээң үнүң бе бо?» — деп айтырган.

Давид: «Ийе, мээн үнүм-дүр, дээрги хааным» — дээн. ¹⁸ Ооң соонда: «Мээн дээргим чүү дээш бодунуң чалчазын

* 26:6 Саруйя — Давидтиң угбазы (1 Чыл. 2:16 көр).

25:43 1 Хаан. 27:3; 30:5; 2 Хаан. 2:2; 3:2; 1 Чыл. 3:1
Бл. ыр. 53:1-2 26:2 Иис. 15:24; Бл. ыр. 62:1
26:9 1 Хаан. 24:7; Бл. ыр. 7:5 26:10 1 Хаан. 31:6

25:44 2 Хаан. 3:14-15
26:5 1 Хаан. 14:50; 17:55

26:1 1 Хаан. 23:19;
26:6 2 Хаан. 2:18

26:12 Э. д. 2:21; 15:12

истеп сүрүп турар ирги? Чүнү үүлгедип каан кижиги мен? Багай чүве кылып каан мен бе? ¹⁹ Мээң хааным, бөгүн бодунарнын чалчанаарнын чугаазын дыңнап көрүңерем. Бир эвес силерни менээ удур Дээрги-Чаяакчы чорудупкан болза, мээң амы-тыным Аңаа өргүл болзун! А бир эвес менче удур силерни кижилер чорудупкан болза, олар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга каргаттырар болзун! Чүгө дээрге олар бөгүн мени Дээрги-Чаяакчынын берген черинге арттырбазын бодап: „Бар, өске бурганнарга бараан бол“ дээш*, үндүр ойладып турганнар болгай. ²⁰ Мээң ханым Дээрги-Чаяакчынын мурнунга төгүлбесин. Силер, Израильдин хааны, дагылгы черге торлаа сүрери дег, чаңгыс быт дилеп чорупкан-дыр силер». ²¹ Саул: «Мен бачыт кылган-дыр мен. Чанып кел, оглум Давид. Мен моон соңгаар сенээ багай чүве черле кылбас мен, чүгө дээрге сен мээң амы-тынымны үнелеп көргөн-дир сен. Мелегей чоруктар үүлгедип, улуг частыргы кылып тургандыр мен» — деп билинген.

²² Давид: «Хааннын чыдазы бо-дур. Оолдарнын бирээзи келгеш, ап алзын. ²³ Дээрги-Чаяакчы улустун актын-шыннын болгаш бердингенин көрүп, кижиги бүрүзүн шаңнаар болзун. Дээрги-Чаяакчы силерни мээң холдарымга хүлээдип турда-даа, мен Дээрги-Чаяакчынын шилип алган хаанынче хол көдүрбедим. ²⁴ Бөгүн силерниң амы-тыныңар менээ кайы хире үнелиг болганыл, Дээрги-Чаяакчы мээң амы-тынымны база ынчаар үнелээй аан. Ол мени кандыг-даа хилинчек-човалаңдан камгалаар болзун!» — дээн.

²⁵ Ынчан Саул Давидке мынча дээн: «Бурган сенээ ачы-буян хайырлазын, оглум Давид. Ажыл-херекти-даа кылып, кандыг-бергени-даа эртип чоруур-дур сен». Давид бодунун оруун улап чорупкан, а Саул бодунун черинче чанып келген.

*Давидтиң филистим хаанга
бараан болганы*

27 ¹ Давид иштинде мынча деп боданган: «Кажан-бир мен дөмей-ле

Саулдун холунче кире бээр болгай мен. Филистим черже десе бээринден дээр чүве чок боор. Ынчан Саул мени бүгү израиль черден дилээш, шаа төнүп каарга, мен оон холундан камгаланыр мен». ² Давид тургаш, боду-биле кады чораан 600 эр-биле кады Гефтин хааны, Маохтун оглу Анхусче чорупкан. ³ Давид Гефке Анхустун чанынга бодунун улузу-биле кады чурттап турган. Кижиги бүрүзү бодунун өг-бүлөзи-биле. А Давид бодунун ийи кадайы — изреелчи Ахиноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Авигея олар-биле. ⁴ Саулга Давидтиң Гефче десе бергенин дыңнадыптарга, оон соонда ол ону дилевестей берген. ⁵ Давид Анхуска: «Бир эвес мен силерниң саггыжыңарга кирер болзумза, менээ ховуда хоорайларыңарнын бирээзинге чурттаар черден берип көрүңерем, мен аңаа чурттай берейн. Силерниң чалчанаар мен хаанның чурттап турар хоорайыңа турган херээм чүү боор» — дээн. ⁶ Ынчан Анхус Давидке Циклаг хоорайны берген. Ынчангаш бо хуннерге чедир Циклаг Иудеянын хаанарынын хоорайы бооп артып калган.

⁷ Давид филистим черге бир чыл дөрт ай чурттаан чүве-дир. ⁸ Египеттин кызыгаарында Сурга чедир черни үе-дүптөн бээр ээлеп чурттаан гессур, гарзей база амалик чоннарже Давид бодунун улузу-биле халдап тургаш, ⁹ оларны кыргып-хыдып каапкан. Эр-даа, херээжен-даа улусту дириг арттырбайн, шээр болгаш бода малдарын, элчигеннерин, тевелерин база идик-хевин былаап алгаш, Анхуска чедип кээп турган. ¹⁰ Анхус Давидтен: «Ам кымче халдап турдуңар?» — деп айтырарга, Давид: «Негевте Иуданын аймааның чуртунче, иерахмел аймактын чуртунче база кен аймактын чуртунче» — деп харыылаан. ¹¹ Давид эр-даа, херээжен-даа кижилерни дириг арттырбайн, Гефче эккелбейн турган. «Олар бисти улуска: „Давид филистим черге турган үезиниң дургузунда кезээде ынчалдыр кылып турган“ — дей бээрлер чадавас» деп сезинген. ¹² Анхус Давидке бүзүрөп турган болгаш: «Израиль чон ам ону

* 26:19 Эрте-бурунгу үеде кижини үндүр сывыраын бодунун чонунун бурганнарындан чарары кылдыр база билип ап турган, чүгө дээрге шажын-чүдүлгө төрөөн черинге турары-биле тудуш харылзаалыг.

26:21 1 Хаан. 15:24 26:23 2 Хаан. 22:21; Ыд. ыр. 17:21 27:2 1 Хаан. 23:13 || 1 Хаан. 21:10; 3 Хаан. 2:39 27:3 1 Хаан. 25:43 27:6 Ис. 15:31 27:8 Ис. 13:2 || 1 Хаан. 15:7 27:10 Ис. 15:31-32 || Башт. 1:16; 1 Хаан. 30:29

шуут көөр хөңнү чок-тур. Ынчангаш ол кезээ-мөңгөдө мээң чалчам болур» — деп бодап турган.

28 ¹ Ол үедө филистимнер Израиль-биле дайындажыр дээш бодунун шерин чыып турган. Анхус Давидке: «Билип түр сен бе? Сен бодуң улузуң-биле кады мээң шеринимге катчып алгаш, чоруур сен» — деп чугаалаан. ² Давид Анхуска: «Силернин чалчаар чүнү канчап шыдаарын ам көөр силер» — дээрге, Анхус: «Ынчаарга мен сени кезээде мээң хууда камгалакчым болур кылдыр томуйлап каар мен» — деп чугаалаан.

Саулдуң караң көрнүр херээженге барганы

³ Самуил өлүп калган турган. Бүгү израильчилер ол дээш качыгдап ыглаш-каш, ону ооң хоорайы Рамага ажаап каан турган. А Саул караң көрнүр кижилер болгаш өлүглернин сүнезиннерин кыйгырап кижилерни чуртундан үндүр ойдадыпкан чүве-дир.

⁴ Филистимнер чыгылып алгаш, Сунемге барып, турлаг кылып алганнар. Саул даа бүгү израиль чонну чыып алгаш, Гелуяга турлагчып алган. ⁵ Филистим шеригнин турлаан көрүп кааш, кортканындан Саулдуң чүрээ серт кылынган. ⁶ Саул Дээрги-Чаяакчыдан айтырарга, Ол аңаа оон дүжүнде-даа, урим* дамчыштыр-даа, Бодунун медээчилерин дамчыштыр-даа харыы бербээн. ⁷ Ынчан Саул дүжүметтеринге: «Меңээ өлүглернин сүнезинин кыйгырап херээженден тып бериңер, мен оон барып айтырайн» — деп дуjaarга, олар аңаа: «Бо-дур, ындыг херээжен Эн-Дорда бар» — деп дыннатканнар. ⁸ Саул бодунун хевин солуй кеттингеш, ийи кижии эдертип алгаш, дүне ол херээженге чедип келген. Саул оон: «Меңээ төлгөдөн салып, мээң айтырган кижимнин сүнезинин кыйгырып берем» — деп дилээн.

⁹ Ынчалза-даа ол херээжен аңаа: «Караң көрнүр болгаш төлгөчи кижилерни Саул чуртта чок кылып каанын билир-ле болгай сен. Чүге меңээ четки

салып, мени өлүрер деп турарың ол?» — дээн.

¹⁰ Саул аңаа: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап түр мен: ол чорук дээш сеңээ кандыг-даа багай чүве болбас» — деп аашкынган.

¹¹ Ол херээжен: «Кымның сүнезинин кыйгырып бээр мен?» — деп айтырарга, Саул: «Самуилди кыйгырып берем» — дээн.

¹² Херээжен Самуилди көрүп кааш, Саулче: «Чүге мегеленип турганың ол? Саул ышкажыл сен!» — деп кышкырыпкан.

¹³ Хаан: «Кортпа. Чүнү көрүп түр сен?» — деп айтырган.

Херээжен: «Черден үнүп орап бурганнар көрүп түр мен!» — дээн.

¹⁴ «Кандыг хевирлиг-дир?» — деп Саул айтырарга, төлгөчи: «Назылай берген, шыва тоннуг эр кижии черден үнүп кел чор» — деп харыылаан. Ынчан Саул ол дээрге Самуил-дир деп билип кааш, черге чедир донгая дүжүп мөгөйген.

¹⁵ Самуил: «Чүге мени дүвүредип, үндүр кыйгырдың?» — деп Саулдан айтырган.

Саул мынча дээн: «Меңээ дыка берге-дир. Филистимнер меңээ удур дайылдажып турар. Бурган мени каапкан болгаш, моон сонгаар Бодунун медээчилерин дамчыштыр-даа, дүжүмде-даа меңээ харыы бербес-тир. Ынчангаш чүнү канчалзымза экил, мени өөредип кагзын дээш силерни кыйгырдым».

¹⁶ Самуил аңаа мынчаар харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы сенден хая көрнү бергеш, сээн дайзының апарганда, менден ону айтыргаш канчаар сен? ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы мени дамчыштыр чугаалаан сөзүн күүсеткен-дир. Ол сээн холундан чагырганы алгаш, өске кижиге, Давидке, дамчыдып берип турар-дир. ¹⁸ Чүге дээрге кажан Дээрги-Чаяакчы амаликтерже ажынып-хорадап, оларны узуткаар деп бодап турда, сен Ооң сөзүн тооп дыннаваан-дыр сен. Ол дээш Дээрги-Чаяакчы ам сени ынчаар аажылап турар-дыр. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы сени-даа, Израильди-даа филистимнернин холунга

* 28:6 Урим — Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турганы херексел (Хост. 28:30 көр).

28:3 1 Хаан. 25:1 || Хост. 22:18; Лев. 19:31; Ы. х. к. 18:10-12 28:4 Ис. 19:17 || 1 Хаан. 31:1

28:6 1 Хаан. 14:37; 2 Хаан. 22:42; Ыд. ыр. 17:42 28:7 Ис. 17:11 28:14 1 Хаан. 2:19; 15:27

28:15 1 Хаан. 18:12 28:17 1 Хаан. 15:28 28:18 1 Хаан. 15:29 28:19 1 Хаан. 31:2, 4

хүлээдип бээр. Эртен сен база сээң оолдарың мээң-биле кады турар силер, а Израильдин турлаан Дээрги-Чаяакчы филистимнерниң холунга хүлээдиптер».

²⁰ Самуилдин чугаазындан аажок корга бергеш, Саул черже калбак кеш дег барып дүшкен. Хондур, хүнзедир аш-чем чивээниңден ооң күжү суларап калган чүве-дир. ²¹Төлгечи херээжен Саулга чедип келгеш, ооң аажок корга бергенин көрүп кааш, аңаа чугаалаан: «Силернин чалчанаар мен дилээнерни тооп дыңнааш, бодумга айыылдыг турда-ла, силернин дужаалыңарны күүсеттим. ²²Ам чалчанаарның сөзүн дыңнаарын силерден дилеп тур мен. Орукче үнүп чоруптарыңар мурнунда, күш кирер кылдыр, бичи хлебтен чип аарын сүмөлөп тур мен».

²³ Ынчалза-даа ол: «Чемненмес мен» — дээш, ойталап каапкан. Дүжүметтери база херээжен ону көгүдүп эгелээрге, оларның аайынга кирип, черден тургаш, орунга олуруп алган. ²⁴Херээженниң аайынга семис бызаазы бар турган. Ол ону дүрген-не дөгергеш, далган быжырып, боовалар белеткеп кылган. ²⁵Саулга болгаш ооң дүжүметтеринге аш-чемин бээрге, олар чемненип алгаш, ол-ла дүне чорупканнар.

Давид Израильге удур дайынче барбас ужурулу

29 ¹Филистимнер бүгү шериин Афекке чыып алган, а израильчилер Изреелде кара суг чанынга турлап кылып алганнар. ²Филистим чагырыкчылар чүс-чүс, муң-муң шериглери-биле чоруп органнар, а Давид бодунуң улузу-биле соондан, Анхусту эдерип, кел чороан.

³Филистим баштыңнар: «Бо чүү еврейлерил?» — деп айтырып эгелээн.

Анхус оларга: «Бо дээрге Израильдин хааны Саулдун дүжүмеди Давид-тир. Ол меңээ үр бараан болуп тур. Ол үениң дургузунда мен ооң багай талазын көрбедим» — деп харыылаан.

⁴Филистим баштыңнаар аңаа аажок ажынып, мынча дээнер: «Бо кижини дедир чорудувут. Бистиң-биле дайынче чорупкаш, биске удур тулчу бербези-биле, ол сээң айтып берген чериңге олурзун. Бистиң шериглеривистиң баштарын азап тургаш, ол бодунуң дээргизиниң энерелин ээлдирип алыр эвес

деп бе? ⁵Чоннуң „Саул муң-муң кижини, Давид түмен-түмен кижини тиилеп каан“ деп ырлажып, самнап турганы Давид ол эвес бе?»

⁶Анхус Давидти кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: сен шынчы сен. Ынчангаш сен мээң шериглерим-биле кады чораан болзунза, меңээ дыка-ла эки турган ийик. Меңээ чедип келгениңден бо хүнге чедир сээң багай талаң черле эскербээн мен. Ынчалза-даа филистим чагырыкчыларга сен таарышпас-тыр сен. ⁷Ынчангаш сен ам оларны бужургандырбайн, дедир амыртайбың чорувут».

⁸Давид Анхуска: «Мен багай чүнү кылыпкан мен? Бо үениң дургузунда чалчанаар менден чүнү эскердинер? Дээрги хаанымның дайзыннары-биле чүге барып дайылдажып болбас кижини мен?» — деп айтырган.

⁹Анхус Давидке: «Мен сени Бурганның төлээзи дег эки кижини деп билир мен. Ынчалза-даа филистим баштыңнар: „Ол бистиң-биле дайынче барбазын“ — дээр-дир. ¹⁰Ынчангаш эртен эрте тургаш, чырый бээрге, кады келген дээргиниң чалчалары-биле чорувут» — дээн.

¹¹Давид бодунун улузу-биле эртен эрте, филистим черже ээп чоругу дээш, туруп келген. А филистимнер Изреелче чорупканнар.

Давидтиң амалик чондан өжээн негээни

30 ¹Ийи хүн эрткенде, Давид болгаш оон улузу Циклагка чедип келгеш, көөрге, амаликтер Негевче база Циклагже халдааш, хоорайны эжелеп алгаш, өрттедипкен болган чүве-дир. ²А хоорайга турган херээженнерниң шуптузун улут-бичези хамаан чокка өлүрбейн, тудуп алгаш, сүрүп апарган болган. ³Давид бодунуң улузу-биле хоорайга чедип кээрге, ону өрттедипкен, а оларнын кадайларын болгаш ажы-төлүн тудуп апарган болган. ⁴Давид болгаш оон улузу ал-пшаан төндүр ыглажып-сыктажып алганнар. ⁵Давидтиң ийи кадайы — изреелчи Ахноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Авитея — олар база туттурууга барган чүведир. ⁶Давид берге байдалга келген. Улузу ону даш-биле соп кааптар деп барган,

чүгө дээрге кижиге бүрүзү бодунуң ажы-төлү дээш сагыш аарып турган.

⁷ Ынчалза-даа Давид Дээрги-Чаяакчы Бурганынга бүзүрели-биле быжыгыла-нып турган. Ахимелехтин огулу, Бурганын-ның бараалгакчызы Авиафарга Давид: «Менээ эфодту эккеп бер» — дээрге, ол ону эккеп берген. ⁸ Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Ол дээрбечилерни сурейн бе, оларга чедер мен бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы: «Сүрүп чорувут. Оларга четкеш, бодунуң улузуңну эгидип аар сен» — дээн.

⁹ Давид боду база ооң-биле кады 600 кижиге Восор хемге шаг-шинээ төнүп калган чедип кээрге, оларнын чамдыызы аңаа доктааган. ¹⁰ Давид 400 кижини эдертип алгаш, улаштыр сүрүп чорупкан. А 200 кижизи Восор хемни кежер шаг-шинээ чок болгаш, артып калганнар.

¹¹ Ховудан египет кижиге тып алгаш, Давидке эккелгеннер. Олар аңаа аыш-чем бергеш, суг ижиртип кааннар. ¹² Аңаа элээн хөй кургадып каан фиға чимизи, ийи шарыг үзүм бергеннер. Ону чигеш, ол күш кирип келген. Ол кижиге үш дүн-хүн ишгинде аыш-чем чивээн, суг ишпээн болган чүве-дир.

¹³ Давид оон: «Сээң дээргин кымыл? Кайымын келдин?» — деп айтырган.

Ол: «Мен египет кижиге мен. Бир амалик кижиниң кулу-дур мен. Аарый бээримге, мени дээргим октапкаш, чоруй барды. Оон бээр ам үш хүн эртти. ¹⁴ Бис Негевте керет аймактын чуртунче*, Иуданың аймааның чуртунче база Халевтин төрөл бөлүүнүн чуртунче халдадыс, а Циклагты өрттедиптивис» — деп харыялаан.

¹⁵ Давид оон: «Ол дээрбечилерге мени чедирип каар сен бе?» — деп айтырарга, египет оол: «Мени өлүрбес база мээң дээргимниң холунга эгидип бербес мен деп Бурганын ады-биле даңгыраглаар болзуңарза, мен силерни ол дээрбечилерге чедирип каар мен» — дээш, ¹⁶ ону эдертип чорупкан.

Көөрге, амаликтер бүгү чуртта тарай берген, филистим черден болгаш Иудеядан эккеп алган олчазын байырлап,

аштанып-чемненип, дойлап турганнар. ¹⁷ Давид оларже имиргинде шаап халдааш, даартагы хүннүн кежээзинге чедир кыргып-хыдып каапкан. Олардан кым-даа дириг артпаан. Чүглө 400 анык кижиге төвелер мунупкаш, дезде берген.

¹⁸ Амаликтернин үптөп аппаратан чүвезин Давид шуптузун ап алган, ийи кадайын база эгидип алган. ¹⁹ Амаликтернин үптөп алган чүүлдеринден улуг-даа, бичии-даа улузу, ажы-төлү-даа — чүү-даа читпээн, шуптузун Давид эгидип алган. ²⁰ Давид амаликтернин бүгү шээр болгаш бода малдарын олчалап, боттарынын малдарынын мурнунга сүрүп аарга: «Бо Давидтин олчазы-дыр» — дижи чорааннар.

Давидтин тыпкан олчаны чөптүү-биле үзээни

²¹ Давид Восор хемнин кыдынгга шаг-шинээ төнгөш, артып калган 200 кижиге чедип келген. Олар ону көрүп кааш, аңаа болгаш ооң-биле кады чораан улузунга уткуштур үнүп келгеннер. Давид оларга чедип келгеш, менидилешкен. ²² Ынчан Давид-биле кады чораан улустун аразында багай, дүржөк кижилер: «Маңаа артып калгаш, бистиң-биле чорбаан улуска олчавысты бербес бис. Олар чүглө кадайларын болгаш ажы-төлүн ап алгаш чоруй барзыннар» — дижи бергеннер.

²³ Ынчалза-даа Давид мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы биске бо бүгүнү берген база бисти камгалап-карактап, биске удурланып келген дээрбечилерни холу-вуска хүлээдип берген соонда, тындып чүве кылбайн көрүнер, ха-дунма. ²⁴ Силер-биле кым чөпшээрержир деп? Дайынче чораан улус база эт-хөрөнгивис кадагалаан улус олчаны денге үлөжир ужурлуг». ²⁵ Ол хүнден эгелээш, оон соонда-даа ол дүрүмнү сагыыр апарган. Ону хоойлуда бо хүннерге чедир Израильде сагып турар кылдыр кирип каан чүве-дир.

²⁶ Давид Циклагка чедип келгеш, эккелген олчазын Иудеянын баштыннар-ынга, бодунуң өннүктеринге: «Дээрги-Чаяакчынын дайзыннарындан келген

* 30:14 Керет аймак — ол филистимнер турган чадапчок. Ат болза филистимнернин оон келгени Крит (азы Кафтор) ортулуктун адындан тывылган (Иер. 47:4; Иез. 25:16; Ам. 9:7 көр).

30:7 1 Хаан. 22:20; 23:6 || Хост. 28:6; 1 Хаан. 2:18; 23:9 30:9 1 Хаан. 23:13
30:14 2 Хаан. 8:18; 15:18; 20:7; 20:23; 3 Хаан. 1:38; 1 Чыл. 18:17 || Ис. 14:14; 1 Хаан. 27:10;
1 Чыл. 2:18-24 30:15 Ы. х. к. 23:15-16 30:17 1 Чыл. 4:43 30:24 Сан. 31:27; Ис. 22:8

олчадан силерге белек берип тур бис» — дээш, чорудуп берип турган. ²⁷ Ол белектерни Вефилче, Негевтиң Рамотче, Иаттирже, ²⁸ Ароерже, Шитмотче, Эш-темоаже, ²⁹ Рахалче, иерахмеил база кен аймактарның хоорайларынче, ³⁰ Хор-маже, Борашанче, Атахче, ³¹ Хевронче база өске-даа — бодунун улузу-биле барып турган бүгү черлеринче чорудуп-кан чүве-дир.

Саул биле ооң оолдарының өлүрткени
(1 Чыл. 10:1-12)

31 ¹ Филистимнер биле израильчилер аразынга тулчушкун эгелээн. Израильчилер дайзыннарда Гелвуя даанга чедир дескеш, аңаа кыра шаптырып алган. ² Филистимнер Саулду болгаш оон оолдарын сүрүп четкеш, Саулдун оолдары Ионафанны, Аминадавты база Малхисуаны өлүрүп каапканнар.

³ Саулче халдаашкын кадыг-дошкун болган. Ча-согун-биле хөй катап аттыргаш, Саул аар балыгланган. ⁴ Саул бодунун чепсек тудукчузундан: «Ол кыртыжадып демдектетпээн хейлер чедип келгеш, мени куду көрүп, өлүрбээнде, хылыжын ужулгаш, мени шанчып каавыт» — деп дилээн. Чепсек тудукчузу аажок корга бергеш, ынаваан. Ынчан Саул хылышты алгаш, бодун шаштыныпкан. ⁵ Чепсек тудукчузу Саулдун өлүп калганын көргөш, бодун база хылыш-биле шаштыныпкаш, Саул-биле кады өлүп калган чүве-дир. ⁶ Ынчалдыр Саул, оон

үш оглу, оон чепсек тудукчузу база оон шупту улузу өлгүлөп калган.

⁷ Шынааның өске талазында база Иордан хемнин ыңдында чурттап турар израильчилер израиль шеригниң дезип турарын, Саулдун база оон оолдарының өлүп калганын дыңнааш, боттарының хоорайларын ээн кагылапкаш чорупканнар. А филистимнер келгеш, хоорайларны ээлеп чурттай бергеннер.

⁸ Даартазында филистимнер өлүрткен улусту үптөп аар дээш чедип келгеш, Гелвуя даанга өлүрткен Саулду база оон үш оглун тып алганнар. ⁹ Саулдун бажын одура шапкаш, ок-чепсээн үптээш, бүгү филистим черге көргүзери-биле чорудупкан. Ынчалдыр олар чонга тиилелгезиниң дугайында боттарының дүрзү-бурганнарының өргээлеринге чарлапканнар. ¹⁰ Саулдун ок-чепсээн Астарта бурганның өргээзинге салып каан, а оон мөчү-сөөгүн Бет-Сан хоорайның ханазынга азып кааннар.

¹¹ Галаадта Иавистин чурттакчылары филистимнернин Саулду канчалганының дугайында дыңнап кааш, ¹² бүгү эрес-дидим улузу хондур кылашташкаш, Бет-Саннның ханазындан Саулдун база оон оолдарының мөчү-сөөктерин дүжүрүп алган. Оларны Иависке эккелгеш, аңаа өрттедирикеннер. ¹³ Оон соонда сөөктерин ап алгаш, Иависте тамариск ыяш адаанга ажаап кааш, чеди хонук иштинде кажыдап, чем чивейн турган чүве-дир.

30:29 Башт. 1:16; 1 Хаан. 27:10 31:1 1 Хаан. 28:4 31:2 1 Хаан. 14:49; 1 Чыл. 8:33; 9:39; 10:1

31:4 Башт. 9:54 || 2 Хаан. 1:10 31:9 2 Хаан. 1:20 31:10 Башт. 2:13 || Ис. 17:11 31:11 1 Хаан. 11:1-11; 2 Хаан. 21:10 31:12 2 Хаан. 21:12 || 2 Чыл. 16:14; 21:19

Хаанныг чагырга үези

Ийиги ном

Кириилде

Еврей чаңчылда бо номну «Самуилдин ийиги ному» деп адап турар.

Бо ном Давидтин канчап израиль чоннуң хааны апаргаш, канчаар чагырып турганынын дугайында төөгүнү уламчылап турар. Баштай Давид чүглө мурнуу чүктө Иуданың аймааның хааны (1–4 эгелер), а оон соонда сонгу талазында Израильдин өске аймактарынын база (5–20 эгелер). Оон хааннаашкыны чижеглей алырга б. э. чедир 1010–970 чч. үргүлчүлээн.

Израильдин хаанынын салгакчызынын дугайында айтырыгга дорт хамаарылгалыг боорга, бо номда Давидтин бодунуң оолдары-биле аразында харылзаа-зынче эвээш эвес кичээнгейни углаан. 21–24 эгелерде Давидтин хааннаашкынынга хамааржыр өске-даа кол болуушкуннар дугайында чугаалап турар, ынчалза-даа хронологияны (чылдарнын дес-дараалашкаан) шыңгыы сагываан хире.

Давидтин чагыргазынын үезинде израиль чоннуң төөгүзүндө ийи кол болуушкун болган. Бирээде — Давидтин Иерусалимни чаалап алганы (5:6-10 көр). Ол хоорай Израильдин найысылалы болу бергеш, бо хүннерге чедир делегей чергелиг болуушкуннарга кол черни ээлеп арткан. Ийиде — израиль чонну кезээде Давидтин салгакчызы хааннап башкарар деп Бурганның азааны (7:1-17 көр).

Саулдуң өлгениниң дугайында Давидтин билип кааны

1 ¹ Саулдуң өлгениниң соонда, амалик чонну чылча шаап кааш, Давид Циклагче эеп чедип келген. Аңаа ол ийи хонган. ² Ушкү хонукта Саулдун турлаандан качылгал демдээ кылдыр хевин ора соп, бажынче доурак-доозун чажып алган бир кижин Давидке чедип келгеш, аңаа черге чедир мөгейген.

³ Давид оон: «Кайыын келдин?» — деп айтырган.

«Израильдин турлаандан тынныг үндүм» — деп, ол харыылаан.

⁴ Давид: «Чүү болган чүвөл? Менээ чугаалап бер» — дээн.

Ол кижин тургаш: «Шериглер дайын шөлүндөн дезип эгелээн. Дыка хөй улус өлүртүп кагды. Саул биле оон оглу Ионафан база өлүп калды» — дээн.

⁵ «Саул биле оон оглу Ионафан өлгөн деп канчап билип алдың?» — деп, Давид медээ эккелген оолдан айтырган.

⁶ Оол мынча деп харыылаан: «Гелвуя даанга таваржы бээримге, аңаа Саул бодунуң чыдазынга чөлөнип алган турду. А дайзыннын дайынчы тергелери база аъттыг шериглери олче чоокшулап келле чытты. ⁷ Саул хая көрнүп келгеш, мени көрүп кааш, кыйгырыпты. ⁸ Мен аңаа чеде бергеш: „Дыңнап тур мен“ — дидим. Ол: „Кым сен?“ — деп айтырарга, мен: „Амалик кижин-дир мен“ — деп харыыладым. ⁹ Ынчан Саул менден: „Бээр чедип келгеш, мени өлүрүп каавыдам! Мен хинчектенип-бачыдап тур мен, а амыттым ам-даа үзүлбейн тур“ — деп диледи. ¹⁰ Балыглаткаш, ол чурттап шыдавас деп чүвени билип кааш, мен аңаа чеде бергеш, ону өлүрүп кагдым. Мен оон бажынга кедип чорааны оваадайын

база холунга суп чорааны билектээжин ап алгаш, дээргим силерге эккелдим».

¹¹ Ынчан Давид болгаш оон кады чораан улузу качыгдап, хептерин ора сок-кулап алганнар. ¹² Олар дайынга өлүртүп каан Саул база оон оглу Ионафан дээш, Дээрги-Чаяакчынын аг-шерии дээш, Израиль чон дээш кезээге чедир ыглап-сыктап, чүнү-даа чивейн, кажыдап турганнар.

¹³ Давид медээ эккелген оолдан: «Кайыын келген сен?» — деп айтырган. «Мен бо черже көшкен амалик кижиниң оглу-дур мен?» — деп, оол харыылаан.

¹⁴ Давид оолга: «Дээрги-Чаяакчынын шилип алган хаанынче хол көдүреринден канчап кортпааның ол?» — дээн.

¹⁵ Оон бодунун бир кижизин кыйгырыпкаш: «Баргаш, ол чүвени өлүрүп каавыт?» — дээрге, оозу амалик кижини өттүр шанчып өлүрүп каан.

¹⁶ Давид амалик кижиге: «Бодунун бажыңче бодун-на хан кудуп алдын. „Дээрги-Чаяакчынын шилип алган хаанын өлүрүп кагдым“ дээн сөстериң-биле сен бодун-на бодунга удур херчилеп алдын» — дээн.

Давидтиң кажыыдал ырызы

¹⁷ Оон Давид Саул биле оон оглу Ионафанта кажыыдалдың бо ырызын тураскааткан. ¹⁸ «Ча-согун» деп ырыны* Давид иудей чонга өөредип каарын дужааган. (Ол ырыны Яшарнын номуна** бижип каан.) Оон сөзү бо-дур:

¹⁹ — О, Израиль!

Сээң алдарың бедиктеринде өлүртүп кагды!

Күчүлүглер канчаар кырлып турбады дээр!

²⁰ Оон дугайында Гэф хоорайга баргаш,

чугаалашпаңар,

ону Аскалоннуң кудумчуларынга черле чарлаванар,

оон башка филистимнер уруглары өөрүй бээр,

кыртыжадып демдектетпээн хейлерниң

ажы-төлү байырлай бээр.

²¹ О, Гелвуя даглары!

Силердиге шалың дүшпес,

чаыс чагбас болзун!

Чаагай дүжүттүг шөл-даа турбазын!

Чүге дээрге аңаа

күштүглерниң дозуг-камгалалы

бужартаан —

Саулдун дозуг-камгалалын

ам кажан-даа үс-биле кылаңнадыр чагбас!

²² Күштүг дайзыннарнын

мага-бодунче кадалырындан,

оларнын ханынга боражырындан

Ионафаннын ча-согуну

чалданмаан,

Саулдун кылыжы халас ээлбээн

болгай.

²³ Саул биле Ионафан —

бот-боттарынга эргим, ынак чораан болгаш,

өске оран чоруурда безин

чарылбаан-дыр.

Алыс боттары эзирден кашпагай,

арзыландан күштүг чорааннар-дыр.

²⁴ О, Израильдин уруглары!

Силерге аажок чараш каасталгалыг

хептер берип,

алдын-биле шимеп даараан тон

кедирип чораан

Саул дээштиң кажыыданар.

²⁵ Күчүлүглер канчаар дайылдажып,

кырлып турбады дээр!

Ионафан бедиктерге барып өлдү.

²⁶ Мээң аажок эргим акым Ионафан,

сен дээш кажыыдап тур мен.

Мээң-биле найыралың

өндүр улут, чараш турган —

херэеженнер ынакшылы ында-ла каар.

²⁷ Күчүлүглер канчаар кырлып

турбады дээр!

Дайын-чааның чепсээ сыйлып,

чиде берген!

Давидтиң Иуданың аймааның хааны апарганы

2 ¹Элээн үе эрткенде, Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Иудеянын кайы-бир хоорайынче баар мен бе?» — деп айтырган.

* 1:18 Бо сөстериң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары: «Дайынчы чепсекти алгаш-мактаан ырыны» азы «Дайылдажырынга өөредип турар ырыны». ** 1:18 Азы: «Эки мөзүлүг улустун ному» (Иис. 10:13 көр).

1:11 2 Хаан. 13:31 1:14 1 Хаан. 24:7 1:20 Мих. 1:10 || Иис. 13:3 || 1 Хаан. 31:9 1:21 1 Хаан. 31:1 1:26 1 Хаан. 18:1; 20:17 2:1 Иис. 14:13-15

Дээрги-Чаяакчы: «Бар» — деп харыылаан.

Давид: «Кайнаар баар мен?» — деп айтырарга, Ол: «Хевронче» — дээн.

² Давид ынаар чорупкан. Ооң-биле кады ийи кадайы — изреелчи Ахиноама база Навалдың кадайы чораан кармилчи Авигея — чорупкан чүве-дир. ³ Ол бодунуң улузун өг-бүлелери-биле кады эдертип алгаш, Хеврон хоорайга турумчуп алган.

⁴ Иуданың аймааның төлээлекчилери Хевронга чедип келгеш, Давидти үс-биле чаап, боттарының аймааның хааны болур кылдыр шилип алган.

Давидке Галаадта Иавистин чурт-такчылары Саулду орнукушудуп каанын дыннадырга, ⁵ ол Иавистин чурт-такчыларынче айбычыларын мындыг сөс чедирери-биле чорудупкан: «Дээргинер Саулга энерелден көргүзүп, ону ажаап кааныңар дээш Дээрги-Чаяакчы силерге ачы-буянын хайырлазын, ⁶ Дээрги-Чаяакчы силерге энерелдиг, шынчы болзун. Ынчанганыңар дээш мен база силерге чаагай сеткилдиг болур мен. ⁷ Күштүг болгаш эрес-дидим болунар; силернин дээргинер Саул өлгөн-дир, ындыг-даа болза, Иуданың аймаа мени үс-биле чаап, бодунуң хааны кылдыр шилип алды».

Иевосфейниң Израильдиң хааны апарганы

⁸ А Саулдун шеринин даргазы, Нирниң оглу Авенир Саулдун оглу Иевосфейни Маханаим хоорайга эккелген. ⁹ Ону Галаад девискээрниң, Ашурнуң*, Изреелдин, Эфрем биле Вениамин аймактарының — бүгү Израильдин хааны кылып каан.

¹⁰ Израильди чагырып эгелээн үезинде, Саулдун оглу Иевосфей дөргөн харлыг турган. Ол ийи чыл дургузунда хааннаан. А Иуданың аймаа демей-ле Давид-биле кады артып калган. ¹¹ Давидтин Хевронга чурттап тургаш, Иуданың аймаан чагырып хааннаанының хуусаазы чеди чыл алды ай болган.

Израильчилер биле иудейлерниң аразында дайын

¹² Нирниң оглу Авенир база Саулдун оглу Иевосфейниң улузу Маханаимден Гаваонче чорупкан. ¹³ А Саруйянын оглу Иоав* Давидтин улузу-биле кады оларга удур туруп, Гаваон хөөлбээнге уткужа бергеннер. Давидтин дайынчылары хөөлбектин бир талазынга, а Иевосфейниң дайынчылары — удур талазынга туруп алган.

¹⁴ Авенир Иоавка: «Оолдарның чамдызы бистин мурнувуска үнүп келгеш, тулушсуннар» — дээн. Иоав: «Ынчалзынар» — деп харыылаан.

¹⁵ Саулдун оглу Иевосфейниң талазындан он ийи вениаминчи, Давидтин талазындан база он ийи кижиги үнүп келгеннер. ¹⁶ Оларның кайызы-даа удурла-ныкчызының бажындан сегирип алгаш, оон быктынче хылыжын кирип шанчып-каш, деңге кээп ужуп турган. Ынчангаш Гаваонда ол черни Хелкат-Хацпурим* деп адап каан. ¹⁷ Ооң соонда эн-не каржы-дошкун тулчуушкун эгелээн, Авенир израильчилер-биле кады Давидтин улузунга аштырып алган.

¹⁸ Аңаа Саруйянын Иоав, Авесса база Асаил деп үш оглу турган. Асаил, хову чернин чээрени дег, кончуг кашпагай болган. ¹⁹ Ол Авенирин эзин оң, солагай талазынче-даа чандыр баспайн, ызырты истеп чорупкан. ²⁰ Авенир хая көрнүп келгеш: «Сен сен бе бо, Асаил?» — деп айтырган.

Асаил: «Ийе, мен-дир мен» — дээн.

²¹ Ынчан Авенир мынча дээн: «Он азы солагай талаже ээпкеш, оолдарның бирээзин сегирип алгаш, ооң ок-чепсээн ап ал». Ынчалза-даа Асаил Авенирден чыдып каар хөңнү чок болган. ²² Авенир катап база Асаилге сагындырып чугаалаан: «Мени сүрериң соксadyп көрөм. Сени өлүрер хөңнүм чогул. Ооң соонда сээң акын Иоавтын арнынче канчап көөр мен?» ²³ Ынчалза-даа Асаил чыдып каарын күзевээн. Ынчан Авенир чыдазының сонгу ужу-биле оон иштинче

* 2:9 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ашурнуң» эвес, а «Асирниң аймаанын», «гессур девискээрниң» деп бижээн. * 2:13 Иоав — Давидтин чээни, ооң шеринин баштыңчызы (8:16 көр). Ооң авазы Саруйя Давидтин угбазы турган (1 Чыл. 2:16 көр). * 2:16 «Хылыштар шөлү» дээн.

2:2 1 Хаан. 25:43 2:3 1 Хаан. 27:2-3 2:4 1 Хаан. 16:13 || 1 Хаан. 31:11-13 2:8 1 Хаан. 14:50-51 || Инс. 13:26 2:11 2 Хаан. 5:5; 3 Хаан. 2:11; 1 Чыл. 3:4 2:13 Иер. 41:12 2:18 1 Хаан. 26:6; 2 Хаан. 3:30; 3:39; 16:9-10; 19:22; 23:18; 1 Чыл. 2:16

шанчыптарга, ооргазындан үнүп келген. Асаил барып ушкаш, ол-ла черинге өлүп калган. Асаилдин кээп дүшкөш, өлүп калган черин таварып эрткен кижиги бүрүзү анаа доктаар турган.

²⁴ Оон Иоав биле Авесса Авенир-ни сүрүп чорупкан. Гаваоннун ээн кургаг ховузунче баар орукта Гиахтын дужунда турар Амма деп тейге олар чедип келгенде, хүн ажа берген. ²⁵ Вениаминчилер Авенирни долгандыр чаңгыс шериг кылдыр бөлдүнчүп алгаш, бир тейнин бажынга турумчуп алган. ²⁶ Авенир Иоавче мынча деп кыйгы салган: «Хылыш-мези мөңгөдө улус хыдып кээр деп бе? Бо чүве качыгдалдыг төнөр дээрзин билбейн турар кижиги сен бе? Бодунун-на ха-дунмазын истеп сүрерин соксадырын шериглеринге кажан дужаар кижиги сен?»

²⁷ Иоав: «Бурганның ады-биле даңгыраглап тур мен: бир эвес сен бо эртен өскээр чугаалаан болзунча, мээң шериглерим ха-дунмазын истеп сүрерин ол-ла үедө соксап каан турар ийик» — дээн.

²⁸ Иоав трубазын этсиптерге, оон шериглери доктаай бергеш, израильчилерни сүрбейн барган. Тулчуушкун соксай берген. ²⁹ Авенир бодунун улузу-биле ол дүннү өттүр Иордан шынаазын таварып, хемни көшкөш, эртен дургу чорааш*, Маханаимге чедип келген.

³⁰ Иоав Авенирни сүрерин соксадып, ээп келгеш, шериглерин чыып алгаш, көөрге, Асаилден аңгыда, Давидтин улузу 19 кижиги четпес болган. ³¹ Давидтин улузу Авенирнин вениаминчи шериглерин чылча шаап каан; олардан 360 кижиги өлүрткен чүве-дир. ³² Давидтин улузу Асаилдин мөчү-сөөгүн ап алгаш, Вифлеемде ачазынын чевег-куюнга ажаап каан. Иоав бодунун шериглери-биле дүннү өттүр чорааш, дангаар эртен Хевронга чедип келген.

*Давидтин Хевронга
төрүттүнген оолдары
(1 Чыл. 3:1-4)*

3 ¹ Саул биле Давидтин талаалакчыларынын аразында дыка үр үениң дургунда дайын чоруп келген. Давидтин талазы хүн келген тудум күш кирип турган,

а Саулдун талазы — кошкап баксыраан. ² Хевронга Давидтин оолдары төрүттүнген. Оон дун оглу Аммонну изреелчи кадайы Ахиноама божаан чүве-дир. ³ Ийи дугаар оглу Хилавты* кармилчи Навалдың кадайы чораан Авигея божаан. Үшкү оглу Авессаломну гессур хаан Талмайның уруу Мааха божаан. ⁴ Дөрткү оглу Адонияны — Аггит божаан; бешки оглу Шефатияны Авитал божаан. ⁵ Алдыгы оглу Ифреамны Давидтин кадайы Эгла божаан. Давидтин ол оолдары Хевронга төрүттүнген чүве-дир.

Авенир биле Иевосфейниң маргышканы

⁶ Саул биле Давидтин талаалакчыларынын аразында дайын үезинде Саулдун улузунун аразынга Авенирнин салдары улгадып орган*. ⁷ Саулдун Рипца дээр кул-кадайы турган. (Ол Айянын уруу турган чүве-дир.) Бир катап Иевосфей ол херээжен дугайында Авенирден: «Чүге сен мээң ачамның кул-кадайы-биле удуп турар сен?» — деп айтырган.

⁸ Авенир Иевосфейниң ол сөстери дээш дыка ажынган. Ол мынча дээн: «Иудейлерге бараан болуп турар саттыныкчы ыт-тыр мен бе? Мен сээң адаң Саулдун салгалынга, дөргүл-төрелинге база өңнүктеринге шынчы бооп арткан мен. Сени мен Давидтин холунга хүлээтпедим. А сен ам кээп ол херээжен дээш мени буруудадып тур сен!» ⁹ Дээрги-Чаяакчының Давидке даңгыраглаан сөзүн мен ам боттандырбас болзумза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан! ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы: „Саулдун чагыргазын былаап алгаш, Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир бүгү Израильди болгаш Иудеяны чагырар хаан кылдыр Давидти дүжүлгеге олуртуп каар мен“ дээн болгай». ¹¹ Иевосфей Авенирге удур чүве чугаалаваан, чүге дээрге ол оон коргар турган.

*Авенирнин Давид-биле
эптежиң алганы*

¹² Авенир бодунун элчилерин Давидке мындыг сөс чедирери-биле оон турган черинче чорудупкан: «Кымның чери чүвөл бо? Мээң-биле дугуржулгадан

* 2:29 Азы: «Бүгү Битрон деп черни таварааш». * 3:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде Далая азы Авия деп аттар таваржып турар. * 3:6 Азы: «Саулдун талазын деткип турган».

3:2 1 Хаан. 25:43 3:3 2 Хаан. 13:37 3:4 3 Хаан. 1:5 3:7 2 Хаан. 21:8, 10

3:9 1 Хаан. 15:28; 16:13; 28:17 3:10 Башт. 20:1

чарып алыңар. Ынчан бүгү израиль чон силерниң талаңарга апаар кылдыр силерни деткиир мен».

¹³ Давид: «Ындыг-дыр, мен сээң-биле керээ-дугуржулгдан чарып аар мен. Сенден чүгле чангыс дилээм бар. Менээ ужуражып кээринде, Саулдун уруу Мелхоланы эдертип эккеп көрөм. Оон башка мээң арнымны көрбөс сен» — дээн. ¹⁴ Оон Давид элчилерин Саулдун оглу Иевосфейже: «Чүс филистим кижиниң өлүмүнүн өртээ-биле алган кадайым Мелхоланы бер» деп чугаалазын дээш чорудупкан. ¹⁵ Иевосфейниң дужаалы-биле Мелхоланы оон ашаандан — Лаиштин оглу Фалтийдан былаап алганнар. ¹⁶ Ооң ашаа кады чорупкаш, Бахуримге чедир ыглап чорааш үдээн. Авенир аңаа: «Чана бер» — дээрге, ол чүгле ынчан чана берген.

¹⁷ Авенир Израильдин баштыннары-биле сүмөлөшкөш, мынча дээн: «Силер Давидти үр үе иштинде бодунарнын хааныңар кылып алыксап чораан болгай силер. ¹⁸ Ам хөдөлүр үенер келген-дир. Дээрги-Чаяакчы Давидтин дугайында: „Мээң чалчам Давидтин холу-биле Мен израиль чонумну филистимнер болгаш өскө-даа дайзыннардан камгалаар мен“ деп чугаалаан болгай». ¹⁹ Ол-ла чугаазын Авенир вениаминчилерге база чугаалаан. Ооң соонда Авенир вениаминчилер болгаш өскө израильчилер чүнү күзеп турарын Давидке дыннадыр дээш, Хевронче чорупкан. ²⁰ Авенир база ооң-биле кады чээрби кижжи Хевронда Давидке чедип кээрге, Давид оларга дой кылган. ²¹ Оон Авенир Давидке: «Мен туруп чоруптайн. Мен дээрги хаанымга израиль чонну шуптузун чыып эккеп берейн. Олар силер-биле дугуржулгдан чарып аарга, силер бодуңар туранар-биле оларны чагырып хааннаар силер» — дээн. Давид Авенирни амыр-тайбың салып чорудупкан.

Авенирниң өлүрткени

²² Ол үеде Иоав биле Давидтин шериглери дайынчы аян-чоруктан хөй олчалыг эеп келген турган. Давид Авенирни амыр-тайбың салып чорудупкан, ынчангаш Авенир ол өйде Хевронга Давид-биле кады турбаан. ²³ Кажан Иоав кады чораан шерии-биле чедип кээрге,

аңаа мынча дээннер: «Нирниң оглу Авенир чедип кээрге, хаан ону амыр-тайбың салып чорудупкан». ²⁴ Иоав хаанга чедип келгеш: «Ол канчаарын ол? Авенир чедип кээрге, чүге салып чорудупканың ол? Ол ам чоруй барган ышкажыл. ²⁵ Нирниң оглу Авенирни билир болгай сен. Ол сени мегелээр сорулгалыг, сээң дайынчы херээңни, чүнү кылып турарыңны шуптузун билип алыр дээш кээп чорааны ол-дур» — дээн.

²⁶ Давидтен үнгөш, Иоав шапкынчыларын Авенирни эккээр кылдыр чорудуптарга, олар ону Сира деп кудук чанындан тып эккелгеннер. А Давид ол дугайында чүнү-даа билбээн. ²⁷ Авенир Хевронга чедип кээрге, Иоав ону, бүдүү чугаалажыр дээн кижжи бооп, хоорайнын хаалгазынче кири бергеш, ооң иштинче шаңчыпкан. Иоав дуңмазы Асаил дээш өжөөн негеп, Авенирни ынчалдыр өлүрүп каан. ²⁸ Ооң соонда ол бүгүнү дыңнап кааш, Давид мынча дээн: «Мен база мээң чонум Дээрги-Чаяакчының мурнунга Нирниң оглу Авенирнин өлгөни дээш бичии-даа буруулуг эвес бис. ²⁹ Ол дээш Иоав болгаш оон төрөл бөлү бажы-биле харыылазын! Иоавтын салгалы кажан кезээде аштаңып, шээр аарылгыг, кеш аарылгыг, аскак-бүскөк, дайынга өлүртүп болзун!»

³⁰ (Иоав биле ооң акызы Авесса Авенирни ынчалдыр өлүрүп каан, чүге дээрге Авенир Гаваонга дайын үезинде оларнын дуңмазы Асаилди өлүрүп каан чүве-дир.)

Авенирни хөөржүткени

³¹ Давид Иоавка болгаш ооң кады чораан улузунга мынча дээн: «Хевинерни ора соп, качыгдалдын самдар хевинден кедип алгаш, Авенир дээш кажыдап ыглажыңар». Давид хаан оон мөчүзүн салган хааржактын соондан чоруп орган. ³² Хевронга Авенирни ажаап турда, хаан Авенирнин хөөрүнүн чанынган ыткыр ыглап турган. Бүгү чон база ыглашкан. ³³ Авенир дээш хаан мынча деп кажыдал ырызын ырлап турган:

«Таанда-ла Авенир бужар-бак кижиде
өлүр уjurлуг турган бе?

3:13 | Хаан. 14:49 3:14 | Хаан. 18:25 3:15 | Хаан. 25:44 3:27 | Хаан. 20:10 || 2 Хаан. 2:23
3:29 | Лев. 14:2; 15:2 3:30 | Хаан. 26:6; 2 Хаан. 2:18 || 2 Хаан. 2:23

³⁴ Сээң холдарың хүлүглүт,
буттарың шарыглыг турган эвес.
Дээрбечилер мурнунга дег,
барып ужуп канчаарың ол?»

Бүгү чон база катап ол дээш ыглаш-
кан.

³⁵ Ооң соонда чон Давидке келгеш,
аңаа хүн ашпайн чырык турда, чемне-
нип аарын сүмелзэн. Ынчалза-даа Давид
мынча деп дангырак берген: «Бир эвес
мен хүн ашпаанда, хлеб азы өске-даа чем
чиир болзумза, Бурган мени канчаар-
даа кезеткей аан!» ³⁶ Бүгү чон ону көргөн
болгаш аңаа таарзынып турган. Черле
хаанның кылып турар херектери оларга
таарымчалыг бооп турган. ³⁷ Ол хүн Да-
видтиң бүгү улузу болгаш бүгү израиль
чон Нирниң оглу Авенирниң өлүмүңге
хаанның киржилгези чок дээрзин билип
алган. ³⁸ Хаан бодунуң улузунга: «Бөгүн
Израильде улуг баштыңчы өлгөн-дир деп
чүвени билип тур силер бе? ³⁹ Бөгүн мен,
шилиптирип алган хаан киремде, ам-даа
кошкак-тыр мен. Бо улус — Саруйянын
оолдары менден дошкун-дур. Дээрги-Ча-
яакчы каржы кижиге ооң каржызынын
харызын бээр-ле болзунам!» — дээн.

Иевосфейниң өлүрткени

4 ¹ Саулдун оглу Иевосфей Хевронга
Авенирниң өлүп калганын дыннап
кааш, холу салдына берген, а бүгү изра-
иль чон дүвүрелге алызпкан.

² Иевосфейниң шериглерин баштаар
ийи кижизи турган: бирээзиниң ады —
Баана, өскезини — Рихав. Олар Беерот
чурттуг вениаминчи Реммоннуң оолда-
ры турган. (Беерот хоорай Вениаминниң
аймаанга хамааржыр чүве-дир. ³ Ооң үн-
дезин чурттакчылары Гиффаймче десе
берген, бо хүннерге чедир ында чурт-
тап чоруур.)

⁴ А Саулдун база бир салгакчызы —
ооң оглу Ионафанның аскак оглу турган
чүве-дир. Изреелден Саул биле Иона-
фанның өлүмүнүн дугайында медээ че-
дип келгенде, ол оол беш харлыг турган.
Ажаакчызы ону алгаш, далажып дезип
турган үезинде, оол кээп ушкаш, аскак
апарган. Ооң адын Мемфивосфей дээр.

⁵ Бир катап бееротчу Реммоннуң
оолдары Рихав биле Баана хүн хөөрей

берген өйде, Иевосфейниң бажынын-
га чеде бергеннер. Дүш үезинде ол ору-
нунда дыштанып чыткан. ⁶ Рихав биле
Баана алышкылар бажын иштинче та-
раа алыр дээн улус бооп кире бергеш, Ие-
восфейниң иштинче шанчып каапкаш,
десе бергеннер. ⁷ (Олар бажынче кирип
кээрге, Иевосфей удуур өрээлинде ору-
нунда дыштанып чыткан. Ооң иштинче
шанчып өлүрүп кааш, бажын ооруп ал-
гаш, Иордан шынаазында оруктап дүннү
өттүр чоруп келгеннер.) ⁸ Иевосфейниң
бажын Хевронда Давидке эккеп бергеш,
аңаа мынча дээннер: «Силерниң амы-
тынынарга чедиксеп турган дайзыныңар
Саулдун оглу Иевосфейниң бажы бо-
дур. Бөгүн Дээрги-Чаяакчы бистин дээр-
ги хаанывыс дээш Саулдан болгаш ооң
салгалдарындан өжээнни негеп алды».

⁹ Бееротчу Реммоннуң оолдары Ри-
хав биле Баана алышкыларга Давид
мынча деп харыылаан: «Мээн амы-ты-
нымны кандыг-даа айыылдан адырып
каан Дээрги-Чаяакчының ады-биле даң-
гыраглап тур мен — ¹⁰ кажан бир киж
меңээ эки медээ эккелдим деп бодап:
„Саул өлгөн“ дээрге, ыңдыг „эки“ ме-
дээ дээш ону сегирип алгаш, Цикалга
өлүрүп каан болгай мен. ¹¹ Ам бак-бузут-
тук улус буруу чок кижини бодунун-на
бажынынга орунунга чыдырда, өлүрүп
каарга, ооң төккөн ханы дээш оларны
кезедип, чер кырын олардан арыглавас
кижи мен бе?!» ¹² Ынча дээш, Давид бо-
дунуң улузунга дуjaал бээрге, олар Ри-
хав биле Баана алышкыларны өлүргеш,
оларның хол-буттарын одура шапкаш,
мага-боттарын Хевронда хөөлбек сут ча-
нынга азып каан. А Иевосфейниң бажын
алгаш, Хевронда Авенирниң чевег-куон-
га ажаап кааннар.

Давидтиң бүгү Израильдиң хааны апарганы (1 Чыл. 11:1-3)

5 ¹ Израильдиң бүгү аймактары Хе-
вронда Давидке чедип келгеш: «Бо-
дур бис, силерниң хан төрелиңер улус-
тур бис — дээннер. — ² Шагдан бээр-ле,
Саул бистин хаанывыс турар үелерде бе-
зин, израильчилерни дайын-чаага баш-
тап турган киж и силер силер. Дээрги-
Чаяакчы силерге: „Сен Мээн израиль

3:39 Иер. 38:5 || 2 Хаан. 2:18; 16:9-10; 19:22 4:2 Иис. 18:25 4:3 Неом. 11:33 4:4 2 Хаан. 9:3, 6
4:9 3 Хаан. 1:29 4:10 2 Хаан. 1:1-16 5:2 1 Хаан. 18:13 || Бд. ыр. 77:71

чонумну кадарар сен. Израильдин чагырыкчызы сен болур сен“ — деп чугаалап турду. ³ Израильдин бүгү баштыңнары Хевронда хаанга чедип кээрге, Давид хаан олар-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга керээ чарып алган. Олар Давидти Израильдин хааны болур кылдыр үс-биле чаап каан.

⁴ Хааннап эгелээрде, Давид үжен харлыг турган. Ол дөртөн чыл иштинде хааннаан. ⁵ Хевронга Иудеяны чеди чыл алды ай иштинде чагырып келген. А Иерусалимге үжен үш чыл иштинде бүгү Израильди болгаш Иудеяны чагырып хааннаан.

Давидтиң Иерусалимни эжелеп алганы (1 Чыл. 11:4-9)

⁶ Хаан шериглери-биле Иерусалимде чурттап турар иевус чонга удур дайынче үнүпкен. Иевустар Давидке: «Сен бээр кирбес сен. Сени согур, аскак улус безин сывырып чорудуп боор» — дээннер. Ол дээрге «Давид бээр кирип шыдавас» дээни ол чүве-дир. ⁷ Ынчалза-даа Давид Сион шивээзин эжелеп алган. Ол болза Давидтин Хоорайы-дыр*. ⁸ Ол хүн Давид мынча дээн: «Иевустарны өлүрер дээн кижиги бүрүзү хоорайны суун* таварып эрте бергеш, Давидти көөр хөңнү чок „ол согур, аскак“ улусту чыда-биле шанчылп өлүрзүн!» (Ол үеден бээр «Согур-даа, аскак-даа кижиги ордуже кирбес» деп чугаа тывылган чүве-дир.) ⁹ Давид ол шивээге турумчуп алгаш, ону Давидтиң Хоорайы деп адап алган. Ол Милло шивээзинден эгелеп, хоорайны долгандыр быжыг камгалал кылып каан. ¹⁰ Давид улам-на күштүг бооп кел чыткан, Агшеригил Дээрги-Бурган-Чаяакчы оон-биле кады болуп турган.

Давид өг-бүлөзи-биле Иерусалимде (1 Чыл. 14:1-7)

¹¹ Тирниң хааны Хирам Давидче бодунуң элчилери-биле бызаңчы, дашчы улазун чорудупкан. Олар пөш чудуктар эккелгеш, Давидке орду тудуп бергеннер. ¹² Ынчан Дээрги-Чаяакчы ону

Израильдин хааны кылдыр быжыглап, Бодунуң израиль чону дээш, оон чагыргазын өрү көдүрүп каан-дыр деп Давид билип каапкан.

¹³ Хеврондан чедип келгенинин соонда, Давид Иерусалимден база кадайлар, кул-кадайлар ап алган. ¹⁴ Аңаа өске оолдар, кыстары төрүттүнген. Иерусалимге төрүттүнген ажы-төлүнүн аттары бо-дур: Шаммуй, Шовав, Нафан, Соломон, ¹⁵ Ивхар, Элишуа, Нефег, Иафия, ¹⁶ Элишама, Элиада болгаш Элифелет.

Филистимнерни тиилээни (1 Чыл. 14:8-17)

¹⁷ Давидти Израильдин хааны кылып каан деп дыннаш, шутту филистимнер ону дилеп эгелээннер. Давид ону дыннааш, шивээже кире берген. ¹⁸ Филистимнер Рефаим шынаазынга чедип келгеш, аңаа турумчуп алган. ¹⁹ Ынчан Давид Дээрги-Чаяакчыдан: «Филистимнер-биле тулчууйн бе? Оларны мээң холумга хүлээдип бээр сен бе?» — деп айттырган. Дээрги-Чаяакчы Давидке: «Бар. Филистимнерни сээң холуңга албан хүлээдип бээр мен» — деп чугаалаан. ²⁰ Давид Ваал-Перацимче келгеш, филистимнерни аңаа чылча шаап каан. Давид ынчан: «Дээрги-Чаяакчы дайзын-нарымны мээң мурнумга, сугнуң чууй шавары дег, ууй шаап кагды» — дээн. Ынчангаш ол черни Ваал-Перацим деп адап каан*. ²¹ Филистимнер ол черге боттарының дүрзү-бурганнарын каапкаш баарга, Давид бодунуң шериглери-биле оларны ап алган.

²² Филистимнер катап база чедип келгеш, Рефаим шынаазынга турумчуп алганнар. ²³ Давид Дээрги-Чаяакчыдан сүме айттырарга, Ол: «Оларже уткуштур үнме. Оюп чоруткаш, оларның артындан — балзам ыяштарлыг талазындан халда. ²⁴ Балзам ыяштарның кырынга кылаш даажын дыннап кааш-ла, халдап кирер сен — ол дааш дээрге Филистим шеригни чылча шавар дээш, Дээрги-Чаяакчы сээң мурнунда чоруп оары ол-дур» — дээн. ²⁵ Давид Дээрги-Чаяакчынын

* 5:7 Сион дагда турар Иерусалимнің эрги талазы. Ында шивээ болгаш хаанның ордузу бар турган. * 5:8 Бо домакталып утказы эки билдинмес. Хоорайнын суу — хоорайны суг-биле хандырып турар камгалаалдыг чер чадавас. * 5:20 Ваал-Перацим — «Дээрги ууй шапкан» дээн.

5:4 3 Хаан. 2:11; 1 Чыл. 29:27 5:5 2 Хаан. 2:11 5:6 Ис. 15:63; Башт. 1:8, 21

5:9 3 Хаан. 9:15; 9:24; 11:27; 2 Чыл. 32:5 5:10 Эсф. 9:4 5:11 3 Хаан. 5:1 5:14 1 Чыл. 3:5-8

5:18 Иса. 17:5 || 2 Хаан. 23:13 5:20 Иса. 28:21 5:24 4 Хаан. 7:6

чугаалаанын ёзугаар кылгаш, филистим-нерни Гевадан Гезерге чедир чылча шаап каан.

**Ыдыктыг аптараны
Иерусалимге эккелгени**

(1 Чыл. 13:6-14; 15:25-29; 16:1-3)

6 ¹ Давид база катап Израильдин бүгү шилилттинген дайынчыларын — 30 000 кижини чыып алгаш, ² Иудеяда Ваал хоорайдан Бурганның аптаразын алыр дээш чорупкан. Ол дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы саадаан, Оон ады-биле адаан, кырында херувимнер дүрзүлери турар ыдыктыг аптара-дыр. ³ Бурганның аптаразын дугуйлут чаа тергеге салгаш, тей кырында турар Ави-надавтын бажынындан үндүрүп эккелгеннер. Тергени сөөрткен шарыларны Авинадавтын оолдары Уза биле Ахио башкарып чорааннар. ⁴ Бурганның аптаразын Авинадавтын тейде турар бажынындан алгаш чорупканнар. Ахио аптаразын мурнунга чоруп орган. ⁵ А Давид болгаш бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөглеп, шиви ыяштан кылган изы-бүрү хылдыг база кагар хөгжүм херекселдеринге ойнап чорааннар.

⁶ Нахоннуң тараа шаңынга чоокшулап келгенде, тергени сөөртүп чораан шарылар бүдүрүп бээрге, Бурганның аптаразы ийленип, андарлы бээр часкан. Уза холун сунупкаш, аптараны тудуп алган. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Узага ынчанганы дээш ажына берген. Ынчангаш Бурган ону ол-ла черинге — Бурганның аптаразының чанынга өлүрүп каан. ⁸ Дээрги-Чаяакчы Узаны узуткап каарга, Давид хорадай берген. Ол черни бо хүннерде-даа Парец-Уза* деп адаар. ⁹ Ол хүн Давид Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш: «Дээрги-Чаяакчының аптаразын канчап бодумче аппаар мен?» — дээн. ¹⁰ Давид Дээрги-Чаяакчының аптаразын бодунуң хоорайынче аппаарын күзевейн, ону Гефтен келген Овед-Эдом деп кижинин бажынынче чорудупкан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчының аптаразы гефчи Овед-Эдомнуң бажынынга үш ай иштинде турган. Дээрги-Чаяакчы Овед-

Эдомга болгаш оон бүгү өг-бүлезинге ачы-буян хайырлаан. ¹² Кажан Давидке: «Дээрги-Чаяакчы аптаразы дээш Овед-Эдомга база оон бүгү улзунга ачы-буян хайырлаан-дыр» — деп дыннадырга, ол Бурганның аптаразын Овед-Эдомнуң бажынындан Давидтин Хоорайынче байырымын эккеп алган.

¹³ Дээрги-Чаяакчының аптаразын көдүргөн улус алды базым кылып чорда, Давид бугажык биле семис бызаа өргүп салган. ¹⁴ Ол лён эфод* кедип алгаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга чаза-ла самнап турган. ¹⁵ Давид база бүгү израиль чон Дээрги-Чаяакчының аптаразын мыт-шимээнниг, эдиски-труба этсип, эккел чораан. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының аптаразы Давидтин Хоорайынче кирип орда, Саулдун уруу Мелхола соңгадан көрүп турган. Дээрги-Чаяакчының мурнунда самнап халып чораан Давидти көрүп кааш, Мелхола ону чегенчиин деп бодаан.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчының аптаразын эккелгеш, Давидтин аңаа белеткеп кааны бодунуң черинге — майгынынын ортузунга салып кааннар. Давид Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылган. ¹⁸ Бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылып дооскаш, Давид чонну Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле алгап-йөрээп каан. ¹⁹ Оон соонда ол бүгү чонга, хөй-хөй израильчилерге — эрдаа, херэежен-даа улуска бир-бир хлеб, борбак эът база үзүмнүг боова үлөп берген. Бүгү чон бажыңнарынче тарап чана берген.

²⁰ Бодунуң өг-бүлезин алгап-йөрээп каар дээш, Давид чанып кээрге, Саулдун уруу Мелхола аңаа уткуштур үнүп келгеш, мынча дээн: «Израильдин хааны бөгүн бодун дыка-ла алдаржытты! Бодунуң албаты чонунуң кыс кулдарының мурнунга үен-даян кижиде-даа ышкаш шалдаң көстүр чыгыны самнап канчаары ол?»

²¹ Давид Мелхолага мынчаар харыылаан: «Ол дээрге Дээрги-Чаяакчының мурнунга чүве ышкажыл. Сээң ачаңның болгаш оон салгалының орунунга Ол мени шилип алгаш, Бодунуң израиль

* 6:8 Парец-Уза — «Узаны узутканы» дээн. * 6:14 Эфод — Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хеп (Хост. 28:6 көр).

6:2 Иис. 15:9, 60 || Хост. 25:22 6:3 1 Хаан. 7:1 6:6 Сан. 4:15 6:11 1 Чыл. 26:4-5

6:14 Ыд. ыр. 150:4 6:16 1 Хаан. 14:49; 18:20-28; 19:11-17 6:17 1 Чыл. 15:1 6:18 3 Хаан. 8:14

6:21 1 Хаан. 15:28

чонунун чагырыкчызы кылып каан-дыр. Мен Дээрги-Чаяакчынын мурнунга санап, хөглээн мен. ²² Мен оон-даа артык сандарап бадар мен, оон-даа чөгөнчиг апаар дижик мен, ынчалза-даа сээң чугаалап турарың кул-кыстар демей-ле мени алдаржыдар». ²³ Ынчангаш Саулдун уруу Мелхола өлгүжеге чедир ажы-төл чок болган чүве-дир.

Нафанның өттүр билген медегелели
(1 Чыл. 17:1-15)

7 ¹ Хаан бодунун ордузунче көжүп кире берген үеде, Дээрги-Чаяакчы ону долгандыр турар дайзыннарындан хостуг кылып каанда, ² ол Нафан медеэчиге мынча дээн: «Көрөм, мен пөштен кылган ордуда чурттап турар-дыр мен, а Бурганның аптаразы анаа майгында турар-дыр». ³ Нафан хаанга: «Чүнү кылырын күзей-дир сен, ону барып кыл. Дээрги-Чаяакчы сээң-биле кады болгай» – дээн.

⁴ Ол-ла дүне Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Нафанга ажыдыпкан: ⁵ «Мээң чалчам Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыт: Мээң чурттаар өргөзмни сен тургузур сен бе? ⁶ Израильчилерни Египеттен үндүрүп келгенимден бо хүнге чедир Мен өргээге чурттавадым. Бир черден өске черже көжүп чорааш, анаа майгынга чурттап чордум. ⁷ Израильчилер-биле кады каяа-даа чорааш, Бодунун израиль чонумну чагырар кылдыр дужааганым аймактарнын кайы-бирээзинге: „Чүге Менээ пөштен өргээ түдүп бербээн силер?“ деп чугаалап көргөн мен бе?»

⁸ Ынчангаш Мээң чалчам Давидке Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыт: Мен сени, хой кадарып чоруңда, Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы кылдыр томуйлаан мен. ⁹ Каяа-даа чоруңда, сээң-биле кады болуй, сээң мурнунга дайзыннарынны чылча шаап чордум. Сээң адынны, чер кырының алдарлыг кижилерини дег, алдаржыдып каан мен. ¹⁰⁻¹¹ Мен Бодунун израиль

чонумга, боду чурттуг болзун база ону кым-даа дүвүретпезин дээш, черни аңгылап бергеш, аңаа доктаап чурттаар кылып каан мен.

Каржы-бак улус оларны моон мурнунда дег, Мен Бодунун израиль чонумга баштынчылар тургузуп каан үемде дег, кызып-кыйбас болур. Оон ыңай Мен сени бүгү дайзыннарындан адырып каар мен. Дээрги-Чаяакчы сээң ук-салгалыңны* Боду доктаадып каарын азаап турар-дыр. ¹² Кажан сен назылап кырааш, ада-өгбөң соондан өске оранче чоруй баарыңга, Мен сээң төрөөн үре-салгалыңны орунуга хаан кылгаш, ооң чагыргазын быжыглап каар мен. ¹³ Ол салгакчың Мээң адымга тураскааткан өргээ түдүп каар, а Мен оон хаан дүжүлгезин мөңгөде быжыглап каар мен. ¹⁴ Мен оон Адазы болур мен, а ол Мээң оглум болур. Ол багай чүве үүлгедир болза, Мен ону кижилерни дамчыштыр – оларнын кымчызы-биле кезедир мен. ¹⁵ Ындыгдаа болза, Мен сээң мурнунда хааннап турган Саулдан ойталааным дег, Бодунун энерелимни салгакчындан кажандаа ап кагбас мен. ¹⁶ Мээң мурнумга* Сээң үре-салгалың болгаш чагыргаң кезээ-мөңгөде чайгылыш чок болур, сээң дүжүлгөн мөңгези-биле артар».

¹⁷ Нафан ол бүгү чугааны болгаш көстүүшкүннү Давидке дамчыдып берген.

Давидтиң Бурганга өөрүп четтиргени
(1 Чыл. 17:16-27)

¹⁸ Ынчан Давид хаан Дээрги-Чаяакчынын мурнунга барып чугаалаан: «О, Дээргим, Дээрги-Чаяакчы! Кым мен мен? Мээң ук-салгалым кымыл? Мени ынчаар көдүрер хире чүнү кылдым? ¹⁹ Ол бүгү безин Сенээ эвээш болган-дыр, о, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мени алдаржыдарындан эрткеш, Сен Бодунун чалчанның үре-салгалыңны келир үезин безин чугаалап бердин. Сээң ол сөзүң улуска өөредиг болзун*, Дээрги-Бурган-

* 7:10-11 Еврей дылда «бэт» деп сөс 5-ки домакта «өргээ» деп утканы-даа, бо домакта «ук-салгал» деп утканы-даа илередиپ турар. Бо үзүндүде ол ийи аңгы уткалар-биле сөс оюну чоруп турар. * 7:16 Өске бурунгу сөзүглөдө «Мээң мурнумга» эвес, а «Сен көрүп туруңда» деп бижээт.
* 7:19 Азы: «Сен кижилер-биле ынчаар үргүлчү кылыр сен бе?»

7:2 2 Хаан. 12:1; 3 Хаан. 1:8; 1 Чыл. 29:29; 2 Чыл. 9:29; 29:25; Ыд. ыр. 50:2 7:8 1 Хаан. 16:11-13; Ыд. ыр. 77:70 7:9 1 Хаан. 18:14 7:10-11 Башт. 2:14-16; 1 Хаан. 12:11 7:12 3 Хаан. 2:10 7:13 3 Хаан. 8:19 7:14 Ыд. ыр. 88:27-28; 2 Кор. 6:18; Евр. 1:5 || Ыд. ыр. 88:31-33 7:16 Ыд. ыр. 88:5, 30, 36-37; 131:12; Ин. 7:42

Чаяакчы! ²⁰ Давид Сенээ оон ынай чүнү немей чугаалап шыдаар деп? Бодуннун чалчаңны билир-ле болгай сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! ²¹ Бодуннун сөглөөн сөзүн бодааш, Бодуннун күзелиң-биле Сен өндүр улут херекти кылып, Бодуннун чалчаңга ол бүгүнү ажыдып бердин. ²² Ынчангаш өндүр улут-дур сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сенээ деннежипки дег кым-даа чок-тур, Сенден өске Бурган-даа чок-тур, бис боттарывыстың кулаавыс-биле дыңнадывас.

²³ Кым Сээң израиль чонунга дең-нежирил? Бо чон дег чер кырында өске чон чок, чүге дээрге бисти Бодунуң чону кылып аар дээш, Бурган кээп, бисти кулданышкындан адырып алган. Сээң кайгамчык, коргунчук херектерин ужуз Израильдин ады* черинде билдингир апарган. Сен египетчилерден камгалаан Бодуннун чонуннун мурнундан өске чоннарны-даа, оларнын бурганнар-ын-даа үндүр ойладыпкан эвес ийик сен бе? ²⁴ Сен израиль чонуну кезээ-мөңгөде Бодунну кылып алдын, а Бодун, Дээрги-Чаяакчы, оон Бурганы болдун.

²⁵ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Бодуннун чалчаңның болгаш оон ук-салгалының дугайында берген сөзүнү кезээ-мөңгөде быжыглап, Бодуннун аазаашкынының күүседип көрөм. ²⁶ Сээң адын кезээ-мөңгөде алдаржып чорзун, кижилер: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы — Израильдин Бурганы“ деп чугаалажып чорзун! Сээң чалчаң Давидтин ук-салгалы Сээң мурнунга быжык болзун!

²⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы — Израильдин Бурганы, Сен Бодуннун чалчаңга: „Сээң ук-салгалыңны быжыглап тургузар мен“ деп ажыдып берген болгай сен, ынчангаш Бодуннун чалчаң Сенээ ынчалдыр мөргүп диттигипкен. ²⁸ О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен Бурган сен! Сээң сөстөриң шынның, Сен Бодуннун чалчаңга бо чаагай кежикти азаадың. ²⁹ Амдан эгелеп, Бодуннун чалчаңнын ук-салгалы мөңгөде Сээң хайгааралыңга чорзун дээш, аңаа ачы-буянын хайырлап көрөм. Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы,

ол бүгүнү Бодун чугааладың. Сээң хайырлаан ачы-буянын-биле Сээң чалчаңның ук-салгалы кезээ-мөңгөде сайзырап-ла турар болзун!»

*Давидтин дайынчы чедишкиннери
(1 Чыл. 18:1-13)*

8 ¹ Элээн үе эрткенде, Давид филистимнерни чылча шаап, томаарткаш, оларнын Метег-Гаамманы* эжелеп алган. ² Оон ынай Давид моавтарны база чылча шапкан. Оларны черге чыттыргаш, хендир-биле хемчээп турган. Хендирнин ийи катап узунунга дең болганарны өлүрүп, а үш катап дең болганарны амы-тынның арттырып турган. Моавтар Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган.

³ Цованың хааны, Реховтуң оглу Адраазар Евфрат хемнин унунга бодунуң чагыргазын катап тургузуп аар дээш кел чорда, Давид ону база чылча шаап каан. ⁴ Давид ол хаанның 1700 аъттыг база 20 000 чадаг шериглерин тудуп алган. Ол дайынчы тергели аъттарнын балдырларынын сиирлерин үзе кезип каапкан, олардан чүгле чүс аъттыг бодунга арттыгып алган*. ⁵ Цованың хааны Адраазарга дузалажыр дээш, Дамаскыда чурттап турар арамей чон чедип кээрге, Давид 22 000 арамейни чылча шаап каан. ⁶ Давид арамей хоорай Дамаскыга камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр арамейлер Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиелелге берип турган. ⁷ Давид Адраазарнын улузундан алдын дозуг-камгалалдарны ап алгаш, оларны Иерусалимге эккелген. ⁸ Адраазарнын Бетах база Беротай деп хоорайларындан Давид хаан дыка хөй хүлөр ап алган.

⁹ Давид Адраазарнын бүгү шерин чылча шаап каан деп, Хаматтын хааны Той дыңнап каапкан. ¹⁰ Адраазар-биле дайылдашкаш, ону чылча шапканы дээш Давид хаанга байыр чедирип, ону алгап-йөрээри-биле, Той хаан бодунуң оглу Иорамны олче чорудупкан, чүге дээрге Той

* 7:23 Бо домактын утказы эки билдинмес. «Израильдин ады» деп сөстөриң болгу дег өске утказы мындыг: «Сээң адын». * 8:1 Азы: «Оларнын найысылал хоорайын». Геф хоорайны бодап турары ылап болгу дег, 1 Чыл. 18:1 көр. * 8:4 Азы: «Ол дайынчы тергелерни узуткап каапкан, олардан чүгле чүс тергени бодунга арттырып алган».

7:22 Хост. 15:11 7:23 Ы. х. к. 4:7; 26:19; 33:29
8:7 4 Хаан. 11:10; 2 Чыл. 23:9

8:3 1 Хаан. 14:47; 3 Хаан. 11:24 8:4 Инс. 11:6

Адраазар-биле дайылдажып турган. Иорам белек кылдыр мөңгүн, алдын база хүлөр савалар эккелген. ¹¹⁻¹² Давид хаан ол саваларны бүгү-ле чагырып алганы: арамей, моав, аммон, филистим, амалик чоннардан база Реховтун оглу, Цованын хааны Адраазардан хавырып алганы алдын-мөңгүнү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан.

¹³ Дус шынаазынга 18 000 эдом шеригни* чылча шапкаш, эеп келгенинин соонда, Давид алдаржый берген. ¹⁴ Ол бүгү эдом черге камгалап шериин тургузуп каан, ынчалдыр эдом чурттуглар шуптузу Давидтин чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы анаа тиилелгени берген.

Давидтин чоок дүжүмөттөрү
(2 Хаан. 20:23-26; 1 Чыл. 18:14-17)

¹⁵ Давид хаан бодунун чонун шын шиидип, олар дээш чөптүг чорукту тургузуп, бүгү Израильди чагырып-башкарып турган. ¹⁶ Саруйянын оглу Иоав шериглер даргазы турган. Ахилдунтун оглу Иосафат төөгү бижээчизи турган. ¹⁷ Ахитувтун оглу Садок биле Авиафарнын оглу Ахимелех – Бурганнын бараалгакчылары, а Сейя – бижээчи турган. ¹⁸ Иодайнын оглу Ваня керет, пелет уктуг шериглерини* баштынчызы турган. А Давидтин оолдары Бурганнын бараалгакчылары турган.

Давид биле Мемфивосфей

9 ¹ Давид: «Саулдун өг-бүлезинден арткан кижиге ам бар бе? Мен аңаа Ионафан дээш эңерел көргүскөй эртик мен» – дээн.

² Саулдун өг-бүлезинге бараан болган Сива деп чалча кижиге турган. Ону Давидче кыйгыртып эккээрге, хаан: «Сива деп кижиге сен бе?» – деп айтырган.

Оозу: «Силернин чалчанаар мен-дир мен» – деп харыылаан.

³ Хаан: «Саулдун салгалдарындан чаңгыс-даа кижиге артпаан чүве бе? Мен

аңаа Бурганнын дег эңерел көргүзүксеп тур мен» – дээн.

Сива хаанга: «Ионафаннын аскак оглу бар» – деп харыылаан.

⁴ Хаан: «Кайдал ол?» – деп айтырган.

Сива: «Ол Лодавар чурттуг Аммиилдин оглу Махирнин бажынында турар» – деп харыылаан.

⁵ Давид хаан ону Лодаварда Аммиилдин оглу Махирнин бажынындан сүрдүрүпкөн. ⁶ Ионафаннын оглу, Саулдун оглунун оглу Мемфивосфей Давидке чедип келгеш, хааннын хүндүлөп, черге чедир мөгейген. Давид: «Мемфивосфей сен сен бе?» деп айтырган.

«Силернин чалчанаар мен-дир мен» – деп, ол харыылаан.

⁷ Давид анаа мынча дээн: «Кортпа. Сээң ачаң Ионафан дээш мен сеңээ эңерелдиге болур мен. Сээң кырган-ачаң Саулдун шөлдерин сеңээ эгидип бээр мен. Сен мээң-биле кады чөмөннөй сен».

⁸ Мемфивосфей мөгейип кааш, чугаалаан: «Менче кичээңгей салыр хире кым мен мен? Мен дээрге өлгөн ыттан дээредес кижиге ышкажыл мен».

⁹ Хаан Саулдун чалчазы чораан Сиваны кыйгырып алгаш, аңаа чугаалаан: «Саулга болгаш ооң өг-бүлезинге чүү хамааржырыл, шуптузун сээң дээргинин огулга берип тур мен. ¹⁰ Ынчангаш сен, оолдарың база кулдарың ооң черин болбаазыраткаш, ону хандырап кылдыр дүжүдүн эккеп турунар. А сээң дээргинин огулу Мемфивосфей үргүлчү мээң-биле кады чөмөннөй». Сива он беш оолдуг, чээрби кулдуг турган чүве-дир.

¹¹ «Мээң дээрги хааным чалчазы мөңгө чүнү чугаалаар болдур, шуптузун күүседир мен» – деп, Сива харыылаан. Ынчалдыр Мемфивосфей, Давид хааннын оолдарынын бирээзи дег, ооң-биле кады чөмөннөй апарган.

¹² Мемфивосфейнин Миха деп бичи оглу бар турган. Сиванын бажынында чурттап турар улус шупту Мемфивосфейге бараан болур апарган. ¹³ Ыйи буду

* 8:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «эдом» эвес, «арамей» деп бижээн. * 8:18 Кереттер болгаш пелеттер – хааннын камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14 көр).

8:11-12 3 Хаан. 7:51 8:13 4 Хаан. 14:7 8:14 Э. д. 25:23; 27:40; Сан. 24:18 8:15 3 Хаан. 10:9
8:16 2 Хаан. 2:13; 1 Чыл. 11:6 || 3 Хаан. 4:3 8:17 2 Хаан. 15:24; 20:25 || 1 Чыл. 24:3
8:18 2 Хаан. 23:20; 3 Хаан. 2:35; 4:4 9:1 1 Хаан. 18:3; 20:15 9:2 2 Хаан. 16:1-4; 19:17
9:3 2 Хаан. 4:4 9:4 2 Хаан. 17:27 9:6 2 Хаан. 16:4; 19:24; 1 Чыл. 8:34; 9:40
9:10 2 Хаан. 19:17 9:12 1 Чыл. 8:34

аскак Мемфивосфей Иерусалимге чурттай берген, чүгө дээрге ол хаан-биле кады үргүлчү чөмөннир турган.

*Аммон биле арамей шериглерни
Давидтиң тиилээни
(1 Чыл. 19:1-19)*

10 ¹Элээн үе эрткенде, аммон чонун хааны өлүп каарга, оон орунга оглу Аннон хааннай берген. ²Давид: «Наастың оглу Аннонга энерелден көргүзүп каайн. Ооң ачазы меңээ энерел көргүскен-не болгай» — деп чугаалааш, Аннонга ооң ачазы дээш кажыыдалын илередири-биле бодунуң улузун чорудупкан. Олары аммоннарнын чуртунга чедип кээрге, ³аммон нояннар боттарынын дээргизи Аннонга: «Давид бодунуң улузун сээң ачаңны хүндүлөп, кажыыдалын илеретсин дээш чорудупкан деп бодаар сен бе? Найысылалывысты хайгыылдап, шинчилеп көрүп алгаш, оон соонда эжелээр сорулгалыг оларны Давид бээр чоруткан эвес деп бе?» — дээннер. ⁴Аннон Давидтин улузун тудуп алгаш, кижы бүрүзүнүн салынын чартыгын чүлүп каапкаш, хептерин чазазынга чедир ора кезип каапкаш, дедир чандырпшкан. ⁵Давидке ол дугайында чугаалаптарга, аажок куду көрдүргөн улуска уткуштур чалчаларын чорудупкан. Хаан оларга: «Салдарыңар үнүп келжиге чедир, Иерихонга туруңар че, оон соонда чанып кээр силер» — деп дамчыткан.

⁶Аммоннар Давид оларны көөр хөңүчүк апарган дээрзин билип кааш, Бет-Рехов база Цовадан 20 000 арамей чадаг шеригни, Мааханың хаанындан 1000 шеригни база Товтан 12 000 шеригни хөлезилеп алган чүве-дир. ⁷Давид ону дыңнап кааш, Иоавты бүгү шыырак шериглери-биле кады ынаар чорудупкан. ⁸Аммоннар үнүп келгеш, хоорайже кирер эжик-хаалгазынын аксынга дайынчы ёзу-биле туруп алганнар, а Цовадан, Бет-Реховтан арамейлер база Товтан, Маахадан шериглер ховуда аңгы туруп алганнар. ⁹Мурнунда-даа, артында-даа дайзын-нары үнүп келгенин көрүп кааш, Иоав бүгү израиль шеригнин аразындан эн-не дээрэ дайынчыларны шилип алгаш, арамейлерге удур тургузупкан. ¹⁰А арткан шериглерни ол акызы Авессага дагзып,

аммоннарга удур чыскаапкан. ¹¹Иоав акызынга мынчаар чагаан: «Бир эвес арамейлер мени ажып тиилээр деп барза, сен меңээ дузалажыр сен. А бир эвес аммоннар сени тиилээр деп барза, сенээ мен барып дузалажыр мен. ¹²Эрес-дидим бол, конувус дээш, Бурганывыстың хоорайлары дээш чалданыш чок туржур бис. Дээрги-Чаяакчы Боду канчаар күзээрил, ынчалдыр кылзын». ¹³Иоав бодунуң шерии-биле арамейлерге удур үнүптерге, олары дезип чорупкан. ¹⁴А аммоннар арамейлерниң дезип турарын көргөш, боттары-ла Авессадан дескеш, хоорайынче кирип келгеннер. Оон Иоав аммон черден Иерусалимче ээп келген.

¹⁵Арамейлер израильчилерге аштырганын билип кааш, чангыс черге чыгылып алганнар. ¹⁶Адраазар хаан Евфрат хемниң ындында чурттап турар арамей чонну кыйгыртыптарга, олар Хелам деп черге чедип келген. Оларны Адраазар хаанның шеригиниң даргазы Совак баштап турган. ¹⁷Ол дугайында Давидке дыннадыптарга, ол бүгү израиль шеригни чыып алгаш, Иордан хемни кешкеш, Хеламга чедип келген. Арамейлер Давидке удур чыскаалыпкаш, оон-биле тулушканнар, ¹⁸ынчала-даа израильчилерден дезипкеннер. Давид арамейлерниң 700 дайынчы тергезин, 40 000 аъттыг шерин узуткап каан. Давид шериг баштынчызы Совакты база чылча шапкан, ону аңаа өлүрүп каан. ¹⁹Адраазарга чагыртып турган бүгү хааннар оон израильчилерге аштырып алганын билип кааш, израильчилер-биле тайбың керээзин чарып алгаш, оларга чагырты бергеннер. А арамейлер оон соонда аммоннарга дузалажырындан сестир апарган чүве-дир.

Давид биле Вирсавия

11 ¹Дараазында чылдың эгезинде, хааннар дайылдажыр дээш үнөр үеде, Давид Иоавты бодунуң улузу-биле кады — бүгү израиль шеригни чорудуптарга, аммоннарны чылча шаап кааш, оларнын найысылалы Равваны бүзээлеп алганнар. А Давид Иерусалимге артып калган чүве-дир.

²Бир кезжээ Давид орунундан тургаш, ордузунуң серизинге агаарлап

10:1 1 Хаан. 11:1 10:6 Башт. 18:28 || 2 Хаан. 8:3 || Башт. 11:3 10:10 1 Чыл. 18:12

10:12 1 Хаан. 3:18 10:16 3 Хаан. 11:23 11:1 3 Хаан. 20:22; 2 Чыл. 36:10 || 1 Чыл. 20:1 || Ы. х. к. 3:11

кылаштап турган. Сери кырындан Давид чунуп турар бир херээжен кижини көрүп каан. Ол дыка чараш болган чүве-дир. ³ Давид ол херээженниң дугайында билип эккээр кылдыр улузунга даалга берген. Аңаа мынча дээннер: «Ол дээрге Элиамның уруу, хет аймак-сөөктүг Урияның кадайы Вирсавия-дыр». ⁴ Херээженни эккээри-биле бодунуң айбычыларын чорудуптарга, олар ону эккелген. Давид оон-биле удуп чыдып алган. (Вирсавия бодунуң арыг эвезинден чаа-ла адырылып алган турган чүве-дир.) Оон соонда Вирсавия чана берген.

⁵ Вирсавия иштиг апаргаш, Давидче «Иштели бердим» деп сөглөдипкен. ⁶ Давид Иоавка: «Менче хет Урияны чорудувут» — деп сөс дамчыдарга, Иоав Урияны Давидче чорудупкан. ⁷ Урия чедип кээрге, Давид оон Иоавтың база шеригнин амыр-кадыының дугайында, дайынның чоруп турарының дугайында айтырган. ⁸ Оон Давид Урияга: «Чангаш, дыштан чү» — дээн. Урия хаанның ордуздунан үнүп кээрге, оон соондан улус хааннын сөңнээн аш-чегин чедирип чорупканнар. ⁹ Ынчалза-даа Урия бажыңыңче чанмай, дээргизиниң чалчалары-биле кады хааннын ордузунуң эжииниң аксынга хонган чүве-дир.

¹⁰ Давидке: «Урия бажыңыңче чанмаан-дыр» — деп сөглөп кээрге, ол Уриадан: «Сен чер чорааш, оруктан келген кижиги эвес сен бе? Бажыңыңче чүге чанмадың?» — деп айтырган.

¹¹ Урия Давидке: «Бурганның ыдыктыг аптаразы, израиль база иудей шериг — майгыннарда, мээң дээргим Иоав болгаш оон бүгү кижилери база ажык ховуда турар-дыр. Ындыг таварылгада мен канчап дойлап, кадайым-биле удуур дээш бажыңымче барып шыдаар кижиги мен? Хаан узун назылазын, адыңар-биле даңгыраглап тур мен: ындыг чүве кылбас мен!» — дээн.

¹² Ынчан Давид аңаа: «Бөгүн база маңаа артып кал, а даарта сени мен дедир чорудуптар мен» — дээн. Ынчалдыр Урия ол хүн Иерусалимге артып калган.

¹³ Даартазында Давид Урияны кады дойлаарыңче чалааш, аңаа эзиртир арага ижиртип каапкан. Ынчалза-даа кезжээ апаарга, Урия дээргизиниң чалчалары-

биле кады удуп чыдып алган, бажыңыңче чанмаан.

¹⁴ Эргенинде Давид Иоавче чагаа бижээш, ону Урияны дамчыштыр чорудупкан. ¹⁵ Ол чагаада: «Урияны тулчуушкуннуң эң-не берге черинге тургузуп кааш, ол узуткаттыр аар кылдыр оон аткаарлаңар» деп бижип каан болган. ¹⁶ Ынчангаш Иоав Равва хоорайны бүзөөлөп турган үезинде, дайзынның эң-не шыырак дайынчылары кайда турарын билип алгаш, Урияны ынаар чорудуп турган. ¹⁷ Хоорайжылар үнүп кээрге, оларның Иоавка удур тулчуушкунунга Давидтиң шериглеринден чамдык дайынчылар өлүртүп алган. Оларның аразында хет Урия база бар болган.

¹⁸ Тулчуушкуннуң канчаар чоруп турарының дугайында Иоав Давидке дыңнадыры-биле ¹⁹ бодунуң айбычызынга мынча деп чагаан: «Кажан сен хаанга тулчуушкуннуң канчаар чоруп турарын чугаалап бээринге, ²⁰ хаан ажына бергеш: „Чүге тулчуушкун үезинде хоорайге ынчаар чоокшулай берген силер? Хоорайның ханаларындан силерге адып, соккулап эгелээрин билбес улус силер бе? ²¹ Иероваалдың оглу Авимелехти канчап өлүрүп каан чүвөл? Бир херээжен кижиги оон кырынче ханадан дээрбе дажының бузундузун дүжүр идиптерге, ол Тевецке өлүп калган эвес ийик бе? Чүге хоорайның ханазыңче ынчаар чоокшулай берген улус силер?» — деп айтыра берзе, „Хет чалчанар Урия база өлүрткен“ деп харыылаар сен».

²² Айбычы кижиги Давидке келгеш, Иоавтың чагып кааны ёзугаар шупту чүвени чугаалап берген. ²³ Айбычы Давидке мынча деп тайылбырлаан: «Ол улустун күжү бистен артык болгаш, биске удур халдап, ажык шөлче үнүп келген. Ынчалза-даа бис оларны дедир хоорайның хаалгазыңче ойладышкан бис. ²⁴ Дайзынның шериглери ча-биле хана кырындан адып эгелээрге, силернин улuzuнарның чамдызы өлгүлөп калган. Хет чалчанар Урия база өлүрткен».

²⁵ Ынчан Давид элчиге: «Ол бүгү дээш мунгарааш чоор сен. Дайын үезинде хылыш кымга-даа дээптер чүве ышкажыл. Бүгү күжүнүң хоорайга удур чыып алгаш, ону узуткап каг» — деп Иоавты деткип чугаалаарын дааскан.

²⁶ Урияның өлүп калганын дыннааш, оон кадайы ашаа дээш кажыыдап ыглаан. ²⁷ Кажыыдал хүннери эрте бээр-ге, Давид Урияның кадайын бажыңыңга эккеп, кадай кылып аарга, ол аңаа оол божуп берген. Дээрги-Чаяакчы Давидтиң ол чоруун каржы-бак үүлгедиг деп санаан.

**Нафан медээчиниң
Давидти сойгалап илереткени**

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы Давидче Нафаны чорудупкан. Нафан Давидке келгеш, мынча дээн: «Бир хоорайга бирээзи бай, ескези ядыы ийи кижичурттап чораан-дыр. ² Бай кижиниң шээр болгаш бода малы кончуг хөй турган. ³ А ядыы кижиниң чангыс хоюндан өске, чузу-даа чок турган. Ону ол хураган турда садып алгаш, азырап естүрүп алган. Хураганы оон ажы-төлү-биле кады өскөн чүве-дир. Ол оон холундан чөм чип, суг ижиң, харын-даа оон хойнунга удуп өскөн болгаш, бодунуң уруу-биле демей турган. ⁴ Бай кижиге чорумал чедиң кээрге, ол бодунуң хоюн азы бода малын келген кижиге чөм кылып бээри-биле өзээринден харамнанган. Оон орнунга ядыы кижиниң чангыс хоюн өзээр, чорумалга чөм кылып берген чүве-дир».

⁵ Давид ыңдыг кижиге аажок хорадай бергеш, Нафанга: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ыңдыг чүвени үүлгеткен кижичи өлүмгө төлөпти!» ⁶ Кээргээр сеткил чок болганы дээш, ыңдыг чүвени кылганы дээш, хой дээш ол дөрт дакпыр төлээр апар» — дээн.

⁷ Нафан Давидке мынча дээн: «Ол бай кижичи дээрге сен-дир сен! Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча диди: „Сени Мен Израильдин хааны болур кылдыр шилип алган мен. Сени Мен Саулдун холундан камгалап алган мен. ⁸ Сенээ Мен дээргиниң ордузун база оон кадайларын хүлээдиң берген мен. Сенээ Мен Израиль биле Иудеяны берген мен. Бир эвес ол сенээ эвээш болза, оон-даа хөйнуң немепп бергей эртик мен. ⁹ Чүге сен Дээрги-Чаяакчының мурнунга каржы чорук кылып, Оон сөзүн тооп көрбөдүң? Хет Урияны сен күчүлөп өлүрүп кааш, оон кадайын ап алдың.

Урияны сен аммоннарның чепсээ-биле узуткап каан болгай сен. ¹⁰ Ынчангаш сээң үре-салгалың үргүлчү күчүлөлгө таваржыр. Чүге дээрге сен Мени тооп көрбөй барып, хет Урияның кадайын ап алган сен».

¹¹ Дээрги-Чаяакчы оон ыңай мынча дээн: «Мен сенээ хай-халапты бодунуң үре-салгалыңның талазындан ыдар мен. Сен көрүп турунда-ла, сээң кадайларыңны алгаш, чоок кижинге бериптер мен, ол чырык хүндүс безин олар-биле удуур. ¹² Сен үүлгединиң бүдүү кылган сен, а Мен мону бүгү Израильдин мурнунга чырык хүндүс көзүлдүр кылып мен».

¹³ Давид Нафанга: «Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткеним шын-дыр» — дээн. Нафан Давидке: «Дээрги-Чаяакчы сээң бачыдыңны сенден чайладып каапкан, сен бодуң өлбөс сен — деп чугаалаан. — ¹⁴ Ындыг-даа болза, сээң үүлгеткен бачыдың хайы-биле Дээрги-Чаяакчының дайзыннарыңга Ону бак сөглээр арганы берген бооруңга, сээң чаа төрүттүнген огуң чайлаш чок өлүр».

¹⁵ Ынча дээш, Нафан чана берген.

**Давидтиң чаш төлүнүң
чөк апарганы**

Дээрги-Чаяакчы Урияның кадайының Давидке божуп берген огулунуң күжүн суларадыптарга, ол аарый берген. ¹⁶ Давид Бурганга мөргүп, чөм чивейн, чааскаан черге чыдып алгаш, дүн эрттирген. ¹⁷ Оон ордузунуң кол улузу аңаа чедиң келгеш, ону черден тургузарга, ынаваан, олар-биле кады чөм-даа чивээн. ¹⁸ Чеди хонук эрткенде, чаш төл чөк апарган. Давидтиң чалчалары аңаа чаш төлдүң өлгөниң чугаалаарындан кортканнар. Чүге дээрге олар: «Чаш төл дириг турда безин, хаан бисти дыңнавайн турду. Ам канчап аңаа чаш кижиниң чөк апарганын чугаалаар бис? Ол ат болза канчаар?» деп бодаан. ¹⁹ Чалчаларының сымыранчып турарын көргөш, чаш кижичи чөк апарганын Давид билип каан. Ол чалчаларындан: «Чаш кижичи чөк апарды бе?» — деп айттырган.

Олары: «Ийе» — деп харыылаан.

²⁰ Ынчан Давид черден туруп келгеш, чунуп, үс-биле бажын чаап, эде кетгинип алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге

12:1 2 Хаан. 7:2; Ыд. ыр. 50:2 12:6 Хост. 22:1 12:7 1 Хаан. 16:13 12:9 Сан. 15:31

12:11 2 Хаан. 16:21-22 12:13 Ис. 7:20; 2 Хаан. 24:10; Ыд. ыр. 31:5; 50:6 12:16 2 Хаан. 13:31

барып тейлеп алган. Ооң соонда ол бодунун ордузунга баргаш, анаа чем бээр-ин негээш, аштанып-чемненип алган.

²¹ Чалчалары оон: «Силер чүге ынчаарынар ол? Чаш кижидириг турда, силер чем чивейн, ыглап турдунар. Ам ол чок апаарга, тургаш, чемненип турардыр силер?» — деп айтырган.

²² Давид мынча деп харыылаан: «Кажан чаш кижидириг турда, мен: „Канчап билир, Дээрги-Чаяакчы менче ээ көрнүр болза, чаш кижидириг артар чадавас“ деп бодааш, шээрленип, ыглап турдум.

²³ Ам ол чок апарганда, чүү дээш шээрленир деп мен? Ону эгидип аар харыктыг мен бе? Мен анаа чеде бээр мен, а ол менче эглип келбес».

²⁴ Давид кадайы Вирсавияга баргаш, ону оожуктуруп, ооң-биле удуп, холбашкан. Кадайы иштели бергеш, анаа оол уруг божуп берген. Оглун Соломон деп адап алган. Дээрги-Чаяакчы анаа ынак болгаш, ²⁵ Нафан медээчини чорудуптарга, ол анаа Иедида деп атты берген, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ынчаар күзөөн чүве-дир*.

Аммоннар-биле дайынның төнгени (1 Чыл. 20:1-3)

²⁶ Ол үеде Иоав аммон чернинң найысылалы Раввага удур дайылдажып тургаш, хаанның шивээзин* эжелеп алган.

²⁷ Иоав айбычыларын Давидче чоруткаш: «Мен Равваже халдааш, хоорайның ижер суун эжелеп алдым. ²⁸ Ынчангаш арткан шериглери чыып алгаш, хоорайже халдап киргеш, эжелеп ал. Оон башка хоорайны бодум эжелеп аар болзумза, ол мээң адым-биле ададыр апаар» — деп сөгледипкен.

²⁹ Давид бүгү шериглерин чыггаш, барып Раввага удур дайылдашкан, ону эжелеп алган. ³⁰ Давид аммон хаанның* оваадайын ооң бажындан уштуп алгаш, боду кедип алган. Ол оваадай бир талант** алдын дензилиг болгаш үнелиг даш-биле каастап каан турган чүве-дир. Давид ол хоорайдан дыка хөй олчалыг

болган. ³¹ Чурттакчыларын Давид хоорайдан үндүргеш, оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар тудуп алгаш, албадатгырып ажылдаар база тууйбу өрттедир изиг суугулар чанынга ажылдаар кижилер кылып алган*. Давид бүгү аммон хоорайларны база ынчалдыр аажылаан. Оон соонда Давид бодунун бүгү шерии-биле Иерусалимче ээп келген.

Аммон биле Фамар

13 ¹ Элээн үе эрткенде, Давидтин оглу Аммон Фамар деп чараш кыска хандыкшы берген. А Фамар дээрге Давидтин өске оглу Авессаломнун төрөөн дунмазы чүве-дир*. ² Бодунун дунмазы болур Фамарга хандыкшаанындан хилинчектенип, Аммон аарый берген. Аммон ооң-биле чүнү-даа канчап шыдавас болган, чүге дээрге Фамарга кым-даа дегбөөн, арыг кыс турган. ³ Давидтин акызы Шиманын оглу Ионадав Аммоннун эжи турган. Ол кончук кажар кижидириг чүве-дир.

⁴ Ионадав Аммондан: «Хааннын оглу, сен чүге хүн келген тудум-на арып турар апардын? Чылдагаанын меңээ чугаалап көрөм» — деп айтырган.

Оозу: «Авессаломнун дунмазы Фамарга ынакшы бердим» — деп харыылаан.

⁵ Ионадав анаа: «Орунга чыдып алгаш, аарыгчаннай бер. Ачан сени көөр дээш чедип кээрге: „Мээң дунмам Фамар мен көрүп чыдырымда, чемден белеткээш, мени боду чемгерзин“ деп чугаала» — деп сүмелээн.

⁶ Аммон орунга чыдып алгаш, аарыгчаннай берген. Хаан ону көөр дээш чедип кээрге, Аммон анаа: «Мээң дунмам Фамар чедип келгеш, меңээ чиир кылдыр, көрүп чыдырымда, бичии далгандан быжырып бергеш, мени боду чемгерзин» — дээн.

⁷ Давид: «Акың Аммоннун бажыңына баргаш, анаа чемден кылып берип көрөм» — деп Фамарже сөгледипкен. ⁸ Фамар аарып чыдар акызы Аммоннун бажың-

* 12:25 Иедида — «Дээрги-Чаяакчының ынак кижизи» дээн ат. * 12:26 Азы: «Хаанның хоорайын». * 12:30 Азы: «Милхом бурганнын». ** 12:30 Талант — деңзи хемчээли (30 кг хире). * 12:31 Азы: «Оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар-биле эриидеп, изиг суугуларже кирип, шаажылаан». * 13:1 Оларның адазы чаңгыс — Давид, а иелери аңгы турган чүве-дир (2 Хаан. 3:2-5; 1 Чыл. 3:9 көр).

ынче чорупкан. Ол далганны нугааш, акызы көрүп чыдырда, ону быжырыпкан. ⁹ Паштан далганны ап бээрге, акызы чивес болган. Амнон: «Бажындан шупту улус үнө берзин» дээрге, кым-даа артпайн үнүп чоруй барган. ¹⁰ Ынчан Амнон Фамарга: «Чеминни мээң удуур өрээлимче эккелгеш, мени чегтерип көрөм» — дээн. Фамар быжырып алган далганын акызын удуур өрээлинче эккелген.

¹¹ Далганны чизин дээш чедире бээрге, Амнон Фамарны сегирип алгаш: «Дунма, бээр кел, мээң-биле чыдып алам» — дээн.

¹² Фамар: «Чок, акый. Мени албада-вайн көр. Израиль чон аразынга ындыг чүве турбас ужурлуг. Ындыг сээден үүлгедиг кылбайн көр. ¹³ Бужартай бергеш, оон канчаар мен? А сен, сен Израильде сээдең-бак кижилерниң бирээзи деп санаттырар сен. Хаан-биле чугаалажып көр даан. Ол мени сенээ бээринден ыталавас-тыр ийин» — деп дилээн.

¹⁴ Ынчалза-даа Амнон ону дыңнаарын күзевээн. Ол оон күштүп болгаш, Фамарны күштеп-чазарлап каапкан. ¹⁵ Оон соонда Амнон ону кедергей көөр хөңнү чок апарган. Аңаа ынак турганындан-даа артык кылдыр көрбөстей берген. Амнон аңаа: «Тур, моон ырап чор!» — дээн.

¹⁶ Фамар: «Чок, мени ойдадыр дээрге мээң-биле ам чаз-ла кылып каан үүлгединден-даа артык каржы чорук-тур ол» — деп аңаа чугаалаан.

Ынчалза-даа Амнон ону тооваан.

¹⁷ Ол бодунуң чалчазын кыйгырыпканш: «Бо чүвени моон үндүр ойладыпканш, оон соондан эжикти эки дүкчүп каг» — дээн.

¹⁸ Чалча оол Фамарны үндүр ойладыпканш, оон соондан эжикти хаап алган.

Фамар онзагай чараш хептиг чораан. Ындыг хепти хаанның кыс уруглары кедер турган. ¹⁹ Фамар качыгдалдан бажынче хул чаштынып алгаш, бодунуң кедип чорааны чараш хевин ора соп алгаш, бажын туттунуп алган ыглап-сыктап чораан. ²⁰ Акызы Авессалом: «Акын Амнон сээң-биле турду бе? Ам канчаар сен, дунма, ону ыгыттава. Ол дээрге сээң акын ышкакжыл. Эмин эрттир мунгарааш канчаар сен» — деп Фамарга чугаалаан. Фамар акызы Авессаломнун

бажынынга кагдырган херээжен бооп чурттап чораан.

²¹ Давид хаан ол болуушкунну дыңнааш, аажок ажынып-хорадаан. ²² А Авессалом Амнонга эки-даа, багай-даа чүве чугаалаваан. Оон дунмазы Фамарны күштеп-чазарлап кааны дээш, ол Амнонну көөр хөңнү чок турган.

Авессаломнун Амнондан өмзөн негээни

²³ Ийи чыл эрткен. Эфрем черинин кызыгаарында Ваал-Гацорга Авессаломнун хоюнун кыргылдазы болган. Авессалом хаанның оолдарын шуптузун ынаар чалаан*. ²⁴ Авессалом хаанга келгеш: «Силерниң чалчанаар мен бөгүн хоюм кыргыдып тур мен. Дүжүмөттөриңер-биле кады ынаар барбас силер бе?» — деп айтырган.

²⁵ «Чок, оглум, — деп, хаан чугаалаан. — Сенээ берге болбазын дээш, бис шуптугус ынаар барбас бис». Авессалом дилээрге-даа, ол ынаар баарындан ойталаан. Ынчалза-даа ол оглун алгап-йөрээп каан.

²⁶ Ынчан Авессалом: «Оода акым Амнон бистиг-биле кады барзын» — дээн.

Хаан оон: «Оон ынаар барган херээ чүл?» — деп айтырган. ²⁷ Авессалом дилеп туруп бээрге, хаан Амнонну болгаш бүгү өске тажыларны чорудупкан. ²⁸ Авессалом бодунуң чалчаларынга мынча деп чагып каан: «Көрдүңер бе, Амноннун эзири улгаткаш, хөөрей бээрге, мен силерге „Амнонче халданаар“ дээримге, ону өлүрүп каар силер. Кортпанаар. Мен силерге дужаап тур мен, зрес-дидим болунар». ²⁹ Авессалом канчаар дужааганыл, чалчалары ынчалдыр Амнонну аажылаан. Бүгү өске тажылар элчигеннерин мунупкан, десе берген.

³⁰ Олар орукка чоруп олурда, тажыларны Авессалом шуптузун өлүрүп каапкан, олардан кым-даа дигит артпаан деп дамчыыр чугаа Давидтин кулаанга чедер берген чүве-дир. ³¹ Хаан туруп келгеш, качыгдалдан хевин ора соп каапкан, черже барып ушкан. Оон чанынга турган дүжүмөттөри база хептеринг ора соккулап каапкан. ³² Давидтин акызы Шиманын оглу Ионадав мынча дээн:

* 13:23 Хой кыргылдазының үезинде улус найыр-дой кылып, аалчылар чалап, байырлаар турган.

«Мээң дээрги хааным бодунуң оолдарын шуптузун өлүрүп каан деп бодавазын. Чүгө чаңгыс Амнон өлүп калган. Чүгө дээрге дунмазы Фамарны күштеп каапкан хүнден эгелеп, Авессалом ону өлүрер деп бодап алган турган. ³³ Ынчангаш мээң дээрги хааным хей черге дүвүрөп, оолдары шупту өлүп калган деп бодавазын. Чүгө чаңгыс Амнон өлүп калган». ³⁴ А Авессалом ол үеде дезип чоруй барган.

Хайгыылга турган оол көрүптерге, барыын чүкте дагнын ийинден дыка хей чон чоруп орган. ³⁵ Ионадав хаанга: «Хааннын оолдары чоруп олур. Шупту чүве силерниң чалчанарнын чугаалааны дег болган-дыр» — дээн. ³⁶ Ол чугаалап доозары билек, тажылары ыс-сылыг бо кирип келгеннер. Хаан болгаш ооң дүжүметтери база аажок качыгдап ыглашканнар.

³⁷ Авессалом дезип чоруткаш, Аммиудтун оглу, гессур хаан Талмайга чеде берген. А Давид оглу дээш хей хүннер иштинде качыгдап ыглаан. ³⁸ Авессалом ынаар дезипкени Гессурга үш чыл чурттаан. ³⁹ Давид Амноннун өлгенин соонда оожургай бергеш, Авессаломну истеп сүрерин соксаткан чүве-дир.

Иоавтың Авессаломну эгиткени

14 ¹ Хаан Авессаломну сактып, ону бодап турар дээрзин Саруйянын оглу Иоав эскерип турган. ² Иоав Текоя хоорайдан угаанның херэежен кижиге келдиртип алгаш, аңаа мынча деп чугаалаан: «Кажыыдал хевинден кедип алгаш, ыглаачаңнаар сен. Олива үзү чагдынып шеверленме, элээн хей хүннер дургузунда мечээн кижиге дээш ыглап каапкан кажыыдалдыг кижиге ышкып кылдыр алдынар сен. ³ Хаанга чеде бергеш, мынча дээр сен...» — дээш, Иоав ол херэеженге чүнү чугаалаарын айтып берген.

⁴ Текоя чурттуг херэежен хаанга чедип келгеш, черге чедир мөгөйгеш: «О, хаан, менээ дузалап көрүнер!» — дээн.

⁵ Хаан: «Чүгө келдин?» — деп айтырарга, ол херэежен мынча дээн: «Ашаам өлүп калган дулгуяк-тыр мен. ⁶ Силерниң чалчанар мен ийи оолдуг турган мен. Чарыпкы дег кым-даа чок ээн ховуга олар

чокшу бергеш, бирээзи өскезин өлүрүп каан. ⁷ Ам бо-дур, силерниң чалчанарга удур бүгү төрөл аймак тура халаан: «Акызынын тынынга четкен өлүрүкчүнү биске бер! Бис акызынын өжээнин негеп, ону өлүрүп каар бис. Ооң салгакчы болганы кандыг хамаан чүвел?» — дээрлер-дир. Чер кырынга мээң ашаамнын салгалынын адын арттырбас дээш, шак ынчалдыр олар мээң сөөлгү көзүмнү өжүрүп каары ол-дур».

⁸ Хаан аңаа: «Дүвүрөвейн бажыңыңче чана бер. Сээң айтырыңга хамаарыштыр дужаалдан берип каар мен» — дээн.

⁹ Текоя чурттуг херэежен хаанга: «Дээрги хааным, ол дээш шупту кембуруу менээ база мээң төрөл бөлүүмге онаашкай аан, а хаан болгаш ооң дүжүлгези буруу чок болур» — дээн.

¹⁰ Хаан херэеженге: «Бир эвес сенээ удур чүве чугаалаар кижиге бар болза, ону менээ эккелзин. Ооң соонда ол сенээ дегбес апар».

¹¹ Херэежен: «Өжээн негекчилери мээң оглумну өлүрбезин дээш, Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап көрүнерем, хааным» — дээн.

Хаан аңаа: «Дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: сээң оглуннун бажындан чаңгыс дүк безин кээп дүшпес» — деп харыылаан.

¹² «Дээрги хаанымга чаңгыс сөс чугаалаарын чалчанар менээ чөпшээрер көрүнер» — деп, херэежен дилээн.

Хаан: «Чугаала че» — дээн.

¹³ Херэежен: «Чүгө силер Бурганның чонунга удур ындыг бодалдыг силер? Ынчаар чугаалап тура, хаан бодун буруудадып турар эвес деп бе? Чүгө дээрге хаан үндүр ойлаттырпканы кижини эгидип албаан-на болгай. ¹⁴ Бис шупту өлүп каар бис. Черже төпкеш, дедир чыгып алары болдунмас сугга дөмей-дир бис. Ынчалза-даа Бурган бистин амыттыннысты үспейн, кагдырган кижиден безин Боду ойталавазын күзеп турар-дыр. ¹⁵ Мен хаанымга бо сөөстерни чугаалаар дээш келдим, чүгө дээрге мен чондан корга бердим. Силерниң чалчанар мен: «Хаан-биле чугаалажып көрсейн адырам, канчап билер, мээң дилээмни ол күүседиптер чадавас. ¹⁶ Хаан мени

13:37 2 Хаан. 3:3; 1 Чыл. 3:2 14:2 1 Чыл. 2:24; 2 Чыл. 11:6; 20:20; Неом. 3:5; Иер. 6:1; Ам. 1:1

14:4 4 Хаан. 6:26 14:9 1 Хаан. 25:24 14:11 Сан. 35:19; Ы. х. к. 19:12 || 1 Хаан. 14:45; 3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18; Аж.-ч. 27:34 14:14 1 Хаан. 7:6; 2 Хаан. 23:16

дыннааш, оглум биле мени Дээрги-Чаякчынын берген черинге артпас кылдыр узуткаар дээн улустан адырып, камгалап каар чадаvas боор“ деп болады. ¹⁷ Ынчангаш силерниң чалчанаар чугаалап турары бо-дур: дээрги хаанымның сөзү меңээ оожургалды ээккээр болзун, чүгө дээрге мээң дээрги хааным, Бурган-ның төлээзи дег, эки-бакты ылгап билир болгай. Дээрги-Чаяакчы кезээде силерниң-биле кады болзун!»

¹⁸ Хаан херээженге: «Мен сенден бир чүве айтырымга, чажырбайн харыылаар сен» — дээн.

Херээжен: «Мээң дээрги хааным, айтырнар, ажырбас» — деп харыылаан.

¹⁹ Хаан: «Бо бүгү чүүл Иоавтың киржилгези-биле болуп турар эвес бе?» — деп айтырган.

Херээжен мынча деп харыылаан: «Узун назылыг болунар, мээң дээрги хааным, силерниң чугаанардан киж и оң-даа, солагай-даа талазынче ойлап шыдавас-тыр. Ийе, силерниң чалчанаар Иоав чүнү чугаалаарын айтып бергеш, мени бээр чорудупту. ²⁰ Силерниң чалчанаар Иоав амгы байдалды өскерттир сорулгалыг ону кылган. Чер кырында чүү болуп турарын шуптузун билириниң талазы-биле мээң дээргим, Бурганның төлээзи дег, угаанныг болгай».

²¹ Ынчан хаан Иоавка: «Ындыг-дыр, сээң күзээниң ёзугаар кылыр мен. Барып, оолду — Авессаломну бээр эккелче» — деп чугаалаан.

²² Иоав черге чедир мөгөйгеш, хаан-ны алгап-йөрээгеш, мынча дээн: «Дээр-ги хааным, бөгүн мен силерниң менче ээ көрүнгенинерге бүзүредим, чүгө дээр-ге мээң дээрги хааным бодунуң чалча-зынын дилээн хандырган-дыр». ²³ Иоав Гессурже чоруткаш, Авессаломну Иеру-салимче эккелген. ²⁴ А хаан: «Ол бажы-ынче чоруй барзын, меңээ ол ужураш-пазын» — дээн. Авессалом бажынынче чоруй барган, хаанга ужурашпаан.

Авессаломнуң адазы-биле эптешкени

²⁵ Бүгү Израильде Авессаломга чедер чараш эр киж чок турган. Оон артык чаражын мактаткан эр киж и-даа тур-баан чүве-дир. Тейинден тавангайынга чедир ооң четпес чүвези черле чок бол-

ган. ²⁶ Бажын чылдың-на таартып аары чанчылчаан, чүгө дээрге бажынын дүгү-нүң сырыйындан ол аартай бээр турган. Бажынын дүгүн кыргыдыпкаш, деңзи-лээрге, ооң аары хаанның деңзилээр хем-чээли-биле 200 шекел чедө бээр чүве-дир. ²⁷ Авессаломдан үш оол, чангыс кыс төрүттүнген. Уруунуң адын Фамар дээр. Ол кончуг чараш херээжен турган чүве-дир.

²⁸ Авессалом Иерусалимге ийи чыл чурттааш, хаанга ужурашпаан. ²⁹ Авес-салом Иоавты хаанче чорудар дээш, улус сүрдүрүпкен, ынчалза-даа Иоав аңаа кээр-инден ойталаан. Авессалом катап улус чорудуптарга, база катап ойталап каап-кан. ³⁰ Ынчан Авессалом бодунуң чал-чаларынга: «Мээң шөлүмнүң чанында Иоавтың шөлүн көрүп тур силер бе? Ын-да ооң арбайы өзүп турар. Ону барып өрттедиптинер» — дээн. Авессаломнуң чалчалары ол шөлдү барып өрттедипкен.

³¹ Иоав тургаш, Авессаломнуң ба-жынынга чедип келгеш: «Сээң чалчала-рың чүгө мээң шөлүмнү өрттедипти?» — деп айтырган.

³² Авессалом Иоавка: «Сен хаанга баргаш, мынча деп айтырзын дээш сени сүрдүрүп турдум: „Мен Гессурдан чүгө чедип келген киж и мен? Мен аңаа артып калган болзумза, эки турган-дыр. Мен хаанның арнын көрүксөп тур мен. Бир эвес мен буруулуг киж и болзумза, ме-ни өлүрүп калынар“» — деп чугаалаан.

³³ Иоав хаанга Авессаломнуң сөстөрүн дамчыткан. Хаан Авессаломну кыйгыр-тыпкан. Ол хаанга чедип келгеш, черге чедир мөгөйген. Хаан Авессаломну ош-кап каан.

Авессаломнуң сүлчээзи

15 ¹ Элээн үе эрткенде, Авессалом айт-тарлыг, чуузалыг болгаш үдөп чо-руур бежен камгалап шериглиг апарган. ² Ол эртенниң-не тургаш, хоорайже кирер хаалга аксында орук кыдынынга туруп аар турган. Кандыг-бир киж и бодунуң чаргы-зын хаанга дыңнадыр дээш кел чыдырда, Авессалом ону кыйгырып алгаш: «Кайы хоорайдан сен?» — деп айтырып салыр. Келген киж и: «Силерниң чалчанаар Из-раильдин ындыг-бир аймаандан» — деп харыылаар. ³ Ынчан Авессалом: «Сээң чаргың шынныг болгаш чөптүг-дүр, ын-

14:17 1 Хаан. 29:9; 2 Хаан. 19:27 14:20 1 Хаан. 29:9; 2 Хаан. 19:27 14:23 2 Хаан. 13:38
14:27 2 Хаан. 13:1 14:32 1 Хаан. 20:8 15:1 3 Хаан. 1:5 15:2 Руф 4:1; 2 Хаан. 18:4; 19:8

чалза-даа хаанның улузунун сени дыннаар чайы чок-тур» — дээр. ⁴ Ол мынча деп уламчылаар: «О, бир эвес мени бо чурттун баштыңчызы кылып каан болза! Ынчан хомудалдыг, чаргылыг киж и бурүзү менээ кээрге, мен шыны-биле шиидип турбас мен бе». ⁵ Кым-бир киж и аңаа сөгүрүүр дээш чедип кээрге, Авессалом холдарын чада туткаш, ону куспактап, ошкап каар турган. ⁶ Чаргызын шийтпирледир дээш хаанга кээп турган бүгү израильчилерге хамаарыштыр Авессалом ынчаар алдынып турган. Ынчалдыр ол бүгү израильчилернин чүрөөн тудуп эгелээн.

⁷ Дөрт чыл* эрткенде, Авессалом хаанга: «Дээрги-Чаяакчыга берген даңгыраамны күүседир-биле Хевронче баргаш кээрин менээ чөпшээреп көрүнер. ⁸ Силернин чалчанаар мен арамей чонун Гессурга чурттап тургаш: „Бир эвес Дээрги-Чаяакчы мени Иерусалимче эгидиптер болза, Аңаа өргүл кылыр мен“ деп даңгырак берген мен болгай» — дээр. ⁹ Хаан: «Амыр-тайбың чорувут» — деп чөпшээрээрге, Авессалом Хевронче дораан чорупкан.

¹⁰ Авессалом Израильдин бүгү аймактарынче бодунун улузун бүдүү чорудуп тура: «Кажан силер мыйыс эдиски үнү дыннап кааш-ла: „Авессалом Хевронга хаан апарган!“ деп чарлаар силер» — дээр. ¹¹ (Авессалом-биле кады Иерусалимден 200 киж и чорупкан. Чалаарга, олар чүнү-даа билбейн, ак сеткил-биле чорупкан чүве-дир.) ¹² Авессалом өргүлдөр кылып тургаш, Давидтин Гило чурттуг сүмелекчизи Ахитофелди* оон хоорайындан үндүр бодунче кыйгыртып алган. Сүлчээ ынчалдыр улам күштелип, Авессаломнун талалакчылары улам-на көвүдөп орган.

Давидтин Иерусалимден дезипкени

¹³ Давидке бир медээчи чедип келгеш: «Израильчилер Авессаломнун талазынче чайгылып турлар» — дээр. ¹⁴ Давид Иерусалимге кады турган бүгү дүжүметтеринге: «Турунар, дезип чоруптаалынар! Оон башка Авессаломдан камгаланыр кандыг-даа аргавыс чок-тур. Далажы-

нар, манаа турувуста, бисти тудуп алгаш, ат кылып, хоорайнын чурттакчыларын өлүрүп каапса канчаар» — дээр. ¹⁵ Давидтин улузу: «Дээрги хааныыс чүү деп шийтпирлээрил, чалчаларынар бис ону күүседиринге белен бис» — дээр.

¹⁶ Хаан бүгү өг-бүлезин эдерткеш, шимчеп үнүпкен. Чүгле он кул-кадайын бодунун ордузун ээлеп карактаары-биле каапкан. ¹⁷ Бүгү чадаг улузунга үдеттирген хаан элээн черни эрткеш, хоорайнын кыдыкы бажыңнын чанынга доктаап турупкан. ¹⁸ Хаанның бүгү дүжүметтери база керет, пелет уктуг камгалакчылары оон чанынга чоруп орган. А Гефтен келген 600 шериг шуптузу оон мурнунга чоруп орган.

¹⁹ Хаан Гефтен келген Иттайга: «Сен чүге бистин-биле кады чорууруң ол? Дедир чорупкаш, демги хаан-биле артып кал, чүге дээрге сен төрөөн черинден үндүр ойлаттырган даштыкы киж и ышкажыл сен. ²⁰ Сен дүүн чаа-ла келдин. А бөгүн сени мен бистин-биле кады чор деп албадар мен бе? Мен бодум баш углаан черже баар мен. Бодунун чангыс чер чурттугларынын алгаш, дедир чорувут. Дээрги-Чаяакчы сенээ энерелдиг болгаш шынчы болзун» — дээр.

²¹ Иттай хаанга мынча деп харылаан: «Дириг Дээрги-Чаяакчынын-даа, мээр дээрги хаанынын-даа ады-биле даңгыраглап тур мен: мээр хааным каяа-даа чорда, чалчанаар мен өлүр-даа болзумза, база кады чоруур мен».

²² Давид Иттайге: «Ындыг-дыр, чоруулу че» — дээр. Гефчи Иттай бодунун бүгү улузу-биле, бүгү ажы-төлү-биле кады чорупкан. ²³ Чернин бүгү чурттакчылары мыткыр ыглап турган. Бүгү шериг хаан-биле Кедрон хемни эрткеш, ээн кургаг ховуже углаан орукче үнүп келген.

Дузалакчыларын Давидтин Иерусалимче чорудуканы

²⁴ Садок болгаш оон-биле турган бүгү левиттер Бурганның ыдыктыг аптаразын көдүржүп эккелгеш, салып каарга, Авиафар бараалгакчы бүгү шериг хоорайдан төндүр үнгүже, өргүл салып

* 15:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «дөрт чыл» эвес, а «дөртөн чыл» азы «дөртөн хүн» деп бижээр. * 15:12 Ахитофел — Вирсавиянын кырган-ачазы.

15:4 Башт. 9:29 15:8 Э. д. 28:20 15:12 Ис. 15:51 || 1 Чыл. 27:33 || Ыд. ыр. 3:2 15:13 2 Хаан. 12:11 15:14 Ыд. ыр. 3:1 15:16 2 Хаан. 16:21-22; 20:3 15:18 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 15:21 Руф 1:17 15:23 3 Хаан. 15:13; 4 Хаан. 23:4 15:24 2 Хаан. 8:17 || 1 Хаан. 22:20; 2 Хаан. 8:17; 20:25

турган*. ²⁵ Хаан Садокка: «Бурганнын аптаразын хоорайже дедир аппарат. Бир эвес Дээрги-Чаяакчы менче ээ көрнүр болза, Ол мени катап эгидиптер. Ынчан мен ыдыктыг аптараны база оон турар черин көөр мен. ²⁶ А бир эвес Ол: „Сен Мзэн сеткилимге таарышпаан сен“ дээр болза, ам канчаар, мени канчаарын Ол Боду билгей аан» — дээн. ²⁷ Оон хаан Садок бараалгакчыга мынча деп чугаалаан: «Көр даан, оглуң Ахимаасты база Авиафарнын оглу Ионафанны эдертип алгаш, хоорайже амыр-тайбың чорувут. Оолдарыңарны ийилдирзин эдерткилеп ал. ²⁸ Мен силерден медээни ээн кургаг ховуда хемнин кезжиг аксынга манаар мен, көрдүнөр бе». ²⁹ Садок биле Авиафар Бурганнын аптаразын Иерусалимче эккелгеш, аңаа артып калганнар.

³⁰ Давид Елеон даанче үнүп бар чорааш, ыглап чораан. Ол качыгдалдан бакын шып алган болгаш кызыл-даан чораан. Оон кады чораан улузу шуптузу база баштарын шыпкылап алган, ыглажып кылаштап чораан. ³¹ Кажан Давидке: «Ахитофел Авессалом-биле сүлчээлешкен улус аразында-дыр» — деп дыннадыптарга, ол: «Дээрги-Чаяакчы! Ахитофелдин бээр сүмезин будалдырып көрөм!» — деп чалынган.

³² Давид даг кырында Бурганга мөгөйишкин кылыр черге үнүп кээрге, аңаа уткуштур архи уктуг Хусий деп кижичоруп орган. Ол бодунун хевин качыгдалдан ора сопкан, бажында довуракдоозун чажып алган болган. ³³ Давид аңаа мынча дээн: «Бир эвес сен мзэн-биле чоруур болзунза, менээ аартык апаар сен.

³⁴ А бир эвес сен дедир хоорайже баргаш, Авессаломга: „Силернин чалчанаар болуйн, хаан. Моон мурнунда силернин ачаңарнын чалчазы чордум, а ам силернин чалчанаар болуйн“ дээр болзунза, Ахитофелдин сүмезин будап каапкаш, менээ дузалап болур сен. ³⁵ Ында сзэн-биле кады Бурганнын бараалгакчылары Садок биле Авиафар база бар. Хааннын ордузунга чүнү дыннаар-дыр сен, шуптузун оларга дамчыдып берип турар сен. ³⁶ Ында Садоктун оглу Ахи-

маас база Авиафарнын оглу Ионафан бар. Оларны дамчыштыр дыннаан бүгү медээлерини менче дамчыдып турар сен».

³⁷ Авессалом Иерусалимче кирип келгенде, Давидтин өңнүү Хусий база хоорайже ээп келген чүве-дир.

Давид биле Сива

16 ¹ Давид даг бажындан элээн чавызап бадып келгенде, аңаа Мемфивосфейнин чалчазы Сива уткужуп келген. Ол ийи элчигенде 200 хлеб, чүс шарыг үзүм, чүс шарыг фиға база хөм савада арага чүдүрүп алган чораан. ² Хаан: «Ону канчаарың ол?» — деп атырган.

Сива тургаш: «Элчигеннерни хаанның өг-бүлезинге чорук кылып мунзун дээш, хлеб болгаш чимистерни чалчалары чизин дээш, а араганы ээн кургаг ховуда шылап турупкан улус ишсин дээш аппарат чыдыр мен» — деп харыылаан.

³ Хаан: «А сзэн дээрги хааныңнын оглу кайлы?» — дээн.

Сива хаанга: «Ол Иерусалимде артып калды. „Ам-на израильчилер мзэн кырган-ачамнын чагыргазын менээ эгидип бээр боор“ деп ол бүзүрөп турар кижичи» — деп чугаалаан.

⁴ Ынчан хаан Сивага мынча дээн: «Дынна. Мемфивосфейге хамааржыр чүү-ле бар-дыр, ол бүгү ам сзэнии болзун».

Сива черге чедир мөгөйгеш: «Дээрги хааным, силернин менче ээ көрүнгениңер моон сонгаар база уламчылаар болзун!» — деп четтиргенин илереткен.

Давид биле Шимей

⁵ Давид хаан Бахуримге чедип келгенде, оон Саулдун төрөл бөлүүнге хамааржыр бир кижичоруп келген. Оон ады Гераның оглу Шимей чүве-дир. Ол Давидти бак сөглөп чоруп орган. ⁶ Давидти оон шериглери долгандыр камгалап чордала, ону база оон дүжүметтерин Шимей даш-биле соккулап турган. ⁷ Ол Давидти: «Моон ырап чор! Моон ыра, дүржөк, ханга борашкан чүве! — деп сөглөп турган. — ⁸ Дээрги-Чаяакчы дүжүлгезин ээлээнин Саулдун өг-бүлезиниң төккөн ханы дээш

* 15:24 Азы: «Бедигээшке туруп алган».

15:26 1 Хаан. 3:18 15:27 3 Хаан. 1:42 15:30 Зах. 14:4; Мк. 1:11; Аж.-ч. 1:12 || Эсф. 6:7
15:31 2 Хаан. 16:23; 17:14 15:32 Иис. 16:2 15:33 2 Хаан. 19:35 15:34 2 Хаан. 17:5-14
15:36 2 Хаан. 17:17 15:37 1 Чыл. 27:33 16:1 2 Хаан. 9:2-13 16:2 2 Хаан. 17:29
16:3 2 Хаан. 9:1-13 || 2 Хаан. 19:27

сени шиидип турары бо-дур. Ынчангаш эрге-чагырганы сээң оглун Авессаломнун холунга хүлээдипкени ол-дур. Ханга бо-рашкан-дыр сен, ат болур сен!»

⁹ Саруйяның оглу Авесса хаандан: «Бо кончуг өлгөн ыттын мээң дээрги хаанымны чүге бак сөглөп турары ол? — деп айттырган. — Мен баргаш, ооң бажын одура шааптайн, чөпшээрөп көрүнер» — деп дилээң.

¹⁰ Хаан: «Ол мээң-даа, силерниң-даа херээр эвес-тир, Саруйяның оолдары. Бир эвес Дээрги-Чаяакчы „Барып, Давидти бак сөглө“ дээн болза, аңаа удур „Чүге сөглеттиниң тур сен?“ деп шыдаар кижиг бар эвес» — дээн. ¹¹ Авессага болгаш бодунуң чалчаларынга Давид мынча дээн: «Бодумнуң-на төрүп каан оглум мээң амы-тынымга чедик-сеп турар-дыр. Ындыг болганда, бо ве-ниаминчиниң дугайында чүнү чугаалаар боор. Чоор силер ону! Дээрги-Чаяакчы дужааган болганда, сөглеттиниң турар ыйнаан. ¹² Канчап билир, Дээрги-Чаяакчы мээң човаланымны көрүп кааш, бөгүн ол кижиниң каргыжының орунуга менээ ачы-буян бээр чадавас». ¹³ Давид бодунун улузу-биле оруун уламчылап чорупкан, а Шимей оларга чергелештир дагның эдээ-биле кылаштааш, Давидти бак сөглевисти, даш-биле соккулап, олче доурак чажып чораан.

¹⁴ Хаан болгаш ооң улузу шаг-шинээ төнүп, хемниң кежиг аксынга чедип келгеш, аңаа дыштаныры-биле доктаап алган.

Авессалом Иерусалимде

¹⁵ Ол үеде Авессалом болгаш бүгү израильчилер Иерусалимче кирип келген, оларның аразында Ахитофел база чораан. ¹⁶ Давидтиң өңнүү архи уктуг Хусий Авессаломга чедип келгеш: «Хаан делгерезин! Хаан делгерезин!» — дээн.

¹⁷ Авессалом Хусийден: «Кончуг өңнүүңге бердингең ол бе кай? Чүге ооң-биле кады чорбадың?» — деп айттырган.

¹⁸ Хусий Авессаломга мынча деп хариылаан: «Чок, мен Дээрги-Чаяакчының болгаш бүгү израиль чоннуң шилип алган кижизиниң талазында мен. Мен силер-биле артар мен. ¹⁹ Оон аңгыда мен кымга бараан боор мен? Ачаңарның ог-

лунга эвес бе? Силерниң ачаңарга канчаар бараан бооп чораан мен, ынчалдыр силерге бараан боор мен».

²⁰ Оон Авессалом Ахитофелден: «Биске сүмеден кадып көр. Ам чүнү канчалзыйвасса экил?» — деп айттырган.

²¹ Ахитофел мынча деп сүмелээн: «Ачаңарның ордуңу ээлеп карактаары-биле арттырып каан кул-кадайлары-биле холбажып удунар. Ынчан бүгү Израиль силерни ачаңарның мурнунга бужар кижиг апарган деп билип каар. Ынчангаш силерниң талаңарда турар хамык чоннуң холу дыңзый бээр».

²² Авессаломга ордуңуң серизиниң кырынга майтын тип бергеннер. Ол бүгү израиль чон көрүп турда, ачазының кул-кадайлары-биле удуур дээш майгынче кирген.

²³ Ол үеде Ахитофелдин берип турган сүмелерин Бурганның Бодунуң сөглээн сөзүңге дең деп санап турган. Давид-даа, Авессалом-даа ооң сүмезин ынчалдыр үнелеп дыңнаар турган.

Хусийниң Авессаломну будулдурганы

17 ¹ Ахитофел Авессаломга мынча дээн: «12 000 шеригден шилип аарын менээ чөпшээрөп көрүнер. Бо дүне мен Давидти сүрүп чоруттайн. ² Амды-зында ол могап-турупкан болгаш кош-как турда, ону мен коргудуптарымга, ооң бүгү улузу тарады маннажы бээр болдур ийин. Мен чүгле хаанны өлүрүп кааш, ³ бүгү чонну силерге ээлдириптер мен. Олар ону эдергени дег, силерге база эглип кээр. Силер ол чангыс кижиниң өлүмүн күзөп турунарда, өске улус бүрүн артсын». ⁴ Ол өсөр Авессаломга болгаш Израильдин бүгү баштыңнарынга дыка таарышкан.

⁵ Ынчалза-даа Авессалом: «Архи уктуг Хусийни кыйгырыптыңар, ол чүү дээр эвес, дыңнап көрээлиңер» — дээн. ⁶ Хусий чедип кээрге, Авессалом: «Ахитофел ындыг сүмө катты. Ооң чугаазын ёзугаар кылыр бис бе? Бир эвес хоржок деп бодаар болзунза, сүмөң кадып көрөм» — деп оон айттырган.

⁷ Хусий Авессаломга: «Ахитофел бо удаада багай сүмө берген-дир. ⁸ Силер ачаңарны болгаш ооң улусун билир болгай силер. Олар күштүг дайынчылар

16:9 2 Хаан. 2:18 16:10 2 Хаан. 3:39; 19:22 16:16 2 Хаан. 15:34 || 1 Хаан. 10:24

16:21 2 Хаан. 15:16; 20:3 16:22 2 Хаан. 12:11-12 17:5 2 Хаан. 15:32 17:8 У. ч. 17:12; Ос. 13:8

болгай. Ам олар, ховуда оолдарын хунааткан кыс адыг дег, ажынып-хорадап турарлар. Ачанар дээрге дуржулла-лыг дайынчы болгай, ол шериглер-биле кады анаа хонуп-даа чыгпас-тыр ийин.

⁹ Ам ол куйда азы кандыг-бир черде чашты берген чыдар. Кажан силерниң шериглериңерниң чамдызы бир дугаар тулчуушкунда өлүр болза, ону дыннаан улус: „Авессаломну эдериپ чоруткан-нар чылча шаптырган-дыр“ дижири болгай. ¹⁰ Ынчан арзылаң дег чүректиг эң-не эрес-дидим дайынчы безин корга бээр, чүге дээрге силерниң ачанар күчүлүг дайынчы, а оон шериглери эрес-дидим улус дээрзин бүгү Израиль билир болгай.

¹¹ Ынчангаш мен силерге мону сүмелээр-дир мен: бүгү израиль черден — Дандан Безр-Шевага чедир — далайның элезини дег, хөй санныг аг-шериг силерге чыгып келзин. Оларны силер бодунар тулчуушкунче баштап кириңер.

¹² Ынчан бис Давид каяа-даа чаштып чыдырда, анаа удур үнүп, шалынның черге дүжери дег бүзөөлээш, халдаар бис. Ол боду-даа, оон шериглериңиз чангыс-даа дириг артпас. ¹³ Бир эвес ол хоорайже кире бээр болза, бүгү Израиль ол хоорайже хендирлер эккээр. Ынчан бис ону үрээш, чангыс-даа даш артпас кылдыр хемче кири сөөртүр бис.

¹⁴ Авессалом болгаш бүгү израильчилер: «Архи Хусийниң сүмези Ахитофелдинден эки-дир» — дишкеннер. Авессаломга хора чедирер дээш, Ахитофелдин чөптүг сүмезин Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр будап каан чүве-дир.

Хусийниң Давидче медээ чорутканы

¹⁵ Бурганнын бараалгакчылары Садок биле Авиафарга Хусий мынча дээн: «Ахитофел Авессаломга болгаш Израильдин баштыңнарынга ынчал-мынчал деп сүмелээн, а мен анаа ынчал-мынчал деп өскээр сүмеледим. ¹⁶ Ынчангаш Давидче дүрген: „Эн кураг ховуда хемниң кежиг аксынга бо дүне хонма. Канчап-даа тургаш, хемни кеже бер“ — деп дамчыдынар. Оон башка хаан болгаш оон хамык улузу узуткаттырар».

¹⁷ Ионафан биле Ахимаас хоорайга көстүрүндөн сестир болгаш, Эн-Рогел деп кара суг кыдыында турганнар. Бир чалча херээжен чүү болуп турарын дамчыдып чугаалаарга, олар Давидче дыңнадыр ужурулуг турганнар. ¹⁸ Оларны бир оол көрүп кааш, Авессаломга чугаалапкан. Ынчалза-даа олар конгуч дүрген чорупкаш, Бахуримге чедип келгеш, бир кижиниң бажыңның чанында казып каан кудук иштинче кирип, чаштына бергеннер. ¹⁹ Бажыңның ээзи херээжен кудук кырынга шывыг хере чадыпкаш, оон кырынга тараа чажып каан. Ынчангаш чүү-даа эскертинмес болган.

²⁰ Авессаломнун улузу ол бажыңга келгеш, херээженден: «Ахимаас биле Ионафан канчалды?» — деп айтырган. Херээжен оларга: «Олар хемни кеже бердилер» — дээн. Демгилери дилеп-дилеп, кымны-даа тыппайн, Иерусалимче чедир чана берген.

²¹ Улус чоруй баарга, Ахимаас биле Ионафан кудуктан үнүп келгеш, Давид хаанга баргаш: «Дүрген тургаш, хемни кежи чоруптунар. Ахитофел силерге удур ынчал-мынчал деп сүмелээн-дир» — деп чугаалаан. ²² Давид болгаш оон бүгү улузу Иордан хемни кежи чорупкан. Даң бажыңга чедир чангыс-даа кижип артпаан, шупту хемни кеже бергеннер.

²³ Ахитофел бодунун сүмези күүсетинмээн боорга, элчигинин мунгаш, бодунун хоорайында бажыңныче чана берген. Ол ажыл-херээн аяйлап-башкарып кааш, монун өлү берген. Ону адазының чевег-куюнга орнукшудуп каан чүве-дир.

²⁴ Давид Маханаимге чедип келген. А Авессалом болгаш оон-биле кады бүгү израиль шериг Иордан хемни кежи келген.

²⁵ Авессалом шериг баштыңчызы кылдыр Иоавтың орнунга Амессай деп кижини салып алган. (Амессай дээрге измаилчи* Иетер деп кижиниң оглу чүве-дир. Шак ол Иетер Наастың уруу, Саруйның дуңмазы Авиегеңы кадай кылдыр алган. А Саруй Иоавтың авазы чүве-дир.) ²⁶ Авессаломга баштаткан израильчилер галаад черге турлагжып алган.

²⁷ Давид Маханаимге чедип келгенде, аммоннарның найысылалы Равва чурттуг

* 17:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «измаилчи» эвес, а «израильчи» азы «изреелчи» деп бижээн.

17:11 Башт. 20:1 17:14 2 Хаан. 15:31, 34 17:17 2 Хаан. 15:36 || Иис. 15:7; 18:16 17:19 Иис. 2:1-6 17:23 2 Хаан. 15:12 || Мф. 27:5 17:24 Иис. 13:26 17:25 2 Хаан. 19:13; 20:9-10 || 1 Чыл. 2:17 17:27 2 Хаан. 12:26, 29 || 2 Хаан. 9:4 || 2 Хаан. 19:31-32; 3 Хаан. 2:7; Эзра 2:61; Неем. 7:63

Наастын оглу Сови, Лодавар чурттуг Аммиилдин оглу Махир база Галаадтын Роглим чурттуг Верзеллий олар ²⁸ дөжөк-кудус, аяк-шынак, дой савалар, кызыл-тас, арбай, далган, чочак-тараа, хооруп каан тараа, ²⁹ ары чигири, ак чем, шээр мал, инек сүдүндөн кылган быштак — эндирик аыш-чемни Давидке болгаш оон улузунга чизин дээш эккелгеннер. Олар: «Эн кургаг ховуда улус турупкан, аштаан-суксаан болгай» — дээннер.

Авессаломнуң өлүрткени

18 ¹ Давид бодунуң шериглерин хынап көргөш, чүс болгаш муң шериг баштыңчыларын томуйлап каан. ² Давид шериглеринин үштүн бир кезинин Иоавка баштакаш, база бир ол хирезин Саруйянын оглу, Иоавтын акызы Авессага баштакаш, үш дугаар ол хирезин Гефтен келген Иттайга баштакаш, дайынче чорудупкан. Хаан шериглеринге: «Мен бодум ыяап-ла силернин-биле кады чоруур мен» — дээн.

³ Шериглери анаа: «Силер бистин-биле барбанар. Бир эвес бис дезер апарзывысса, дайзын бисче кичээнгей салбас. Бир эвес бистин чартыгвыс-даа өлүп каар болза, бисче кичээнгей салбас. А силер дээрге биске бодаарга, он муң катап үнелик кижидир силер. Ынчангаш силер хоорайга артып, биске дузалаарынга белен болзунарза, эки боор» — деп чугаалааннар.

⁴ Хаан: «Канчалдыр кылzymза, силерге эки-дир, ынчалдыр кылыр мен» — деп харыылаан. Хаан хоорайнын эжинин аксынга турда, шериглери чүстөп, муңнап чоруп турган. ⁵ Хаан Иоавка, Авессага база Иттайга: «Мени бодааш, Авессаломга хайыралыг бооп көрүнер» — деп чагаан. Хааннын бүгү шериг баштыңчыларынга Авессаломга хамаарыштыр чагаанын шупту шериглер дыңнаан турган.

⁶ Давидтин шериглери израильчилерге удур ховуже үнүпкен, тулчуушкун Эфрем арыынга болган. ⁷ Израильчилер Давидтин шерийнге бастырып алган. Ол хүн оларнын когаралы дыка улуг — 20 000 кижиге болган. ⁸ Тулчуушкун ол чурттуң бүгү булуннарынга тарай берген. Ол хүн арга-арыгга амы-тынындан чарылган улус кылыштан өлгеннерден хөй болган.

⁹ Авессалом Давидтин улузунга таваржы берген. Ол элчигени мунуп алган чораан. Элчигени будуктарлыг улуг ыяш адаанче кире халыг бээрге, Авессаломнун бажы ыяштын будуктарынга ызыртына берген. Ол аңаа астынып каарга, элчигени маннап чоруп барган чүве-дир. ¹⁰ Ону бир кижиге көрүп кааш: «Мен ыяшта астынып калган турган Авессаломну көрдүм» — деп Иоавка чугаалаан.

¹¹ Иоав медээ эккелген кижиге: «Чүүже? Сен ону көрдүң бе? Чүге ону ол-ла черинге өлүрүп кагдадың? Ол дээш мен сенээ он шекел мөңгүн болгаш дайынчы курдан бээр ийик мен» — дээн.

¹² Ол кижиге Иоавка: «Менээ муң шекел мөңгүн-даа берзинзе, мен хааннын оглунче хол көдүрбес ийик мен. Сенээ, Авессага база Иттайга хаан: „Мени бодааш, Авессаломга хора чедирбеңер“ деп чагып турда, шупту дыңнаан болгай бис. ¹³ Бир эвес мен ону кара сагыш-биле өлүрүп каан болзумза, хаан дөмей-ле билип каар турган. А сен менээ болушпас турган ийик сен» — дээн.

¹⁴ Иоав: «Сээң-биле үе чидирип турар харыым чогул» — дээн. Ол үш согун ап алгаш, ыяшта астынып калган-даа болза, ам-даа дириг турган Авессаломнун чүрээнге кадай идипкен. ¹⁵ Иоавтын он чепсек тудукчузу Авессаломну долгандыр турупкаш, өлүрүп каапканнар. ¹⁶ Иоав шериглерин ара доктаадыр дээш трубаны этсиптерге, израильчилерни сүрүп чораан шериглер чедип келген. ¹⁷ Олар Авессаломнун мөчү-сөөгүн арыг иштинде улуг онгарже кирип октапкаш, оон кырынга дыка хөй даштар хорумнап каан. Ол үеде бүгү израильчилер бажынарнынч тарап чангылай берген турган. ¹⁸ (Авессалом дириг тургаш-ла, Хааннар шынаазынга бодунга тураскаал кылып алган чүве-дир. Ол: «Мээң адым мөңгөжидер салгалым боор оглум-даа чок-тур» деп бодап чорааш, ол тураскаалды бодунун ады-биле адап каан. Бо хүннерге чедир ону «Авессаломга тураскаал» деп адап турар.)

Давидке Авессаломнуң өлгөнин дыңнатканы

¹⁹ Садоктуң оглу Ахимаас: «Мен хаанга дүрген баргаш, Дээрги-Чаяакчы

ону дайзыннарының холундан камгалап каан дээрзин медээлээн» — дээн.

²⁰ Ынчалза-даа Иоав аңаа: «Бөгүн сен эки медээчи бооп шыдавас сен, чүгө дээрге хаанның оглу өлүп калган-дыр. Сен оон өскө хүнде медээден чедиргей сен аан» — дээн. ²¹ Иоав бир эфхиоп кижиге*: «Хаанга баргаш, чүнү көргөниңни чугаала» — дээн. Ол кижиге Иоавка мөгейип кааш, маңнап чорупкан.

²² Ынчалза-даа Садоктун оглу Ахимаас Иоавтан: «Чүү-даа болур болза, мен база ол кижиниң соондан маңнап-тайн» — деп чангып дилеп туруп берген.

Иоав аңаа: «Ынаар баргаш канчаар сен аан, оглум? Сен эки медээ эккелбес болгай сен» — деп база катап чугаалаан.

²³ Ахимаас: «Дөмей-ле барайн» — дээн.

Иоав: «Бар че» — деп чөпшээрээн.

Ахимаас Төгерик шынаа дамчыштыр оруктап халааш, бирги медээчини мурнай чеде берген.

²⁴ Ол өйдө Давид хоорайның иштиги болгаш даштыкы хаалгаларының аразынга олурган, а доскуулчу хаалга кырында суургага турган. Ол көрүптерге, орукта бир кижиге чааскаан маңнап кел чораан. ²⁵ Доскуулчу хаанны кыйгырып-каш, оон дугайын дыңнаткан. Хаан: «Бир эвес ол чаңгыс кижиге болза, медээ эккел чыдар болгай аан» — дээн. Ол кижиге чооксулап-ла орган. ²⁶ Доскуулчу база бир кижиге халып ораарын көрүп каан. Ол адаанга турган хаалгачыга: «Дуу ол база бир кижиге маңнап олур» — деп дыңнаткан. Хаан: «Ол база медээ эккел чыдыр боор» — дээн. ²⁷ Доскуулчу: «Мурнунда халып орап кижиге Садоктун оглу Ахимаас-даа ышкаш чүве-дир» — дээн. «Ол эки кижиге болгай — деп, хаан чугаалаан. — Ол эки медээ эккел чыдыр боор».

²⁸ Ахимаас чедип келгеш: «Амырменди! — дээш, хаанга черге чедир мөгейгеш, чугаалаан. — Силерниң Бурганын Дээрги-Чаяакчыга алдар! Мээн дээрги хаанымче холун көдүргөн улусту Ол шийдип каан-дыр».

²⁹ Хаан: «Авессалом канчанганыл, бүдүн-бүрүн бе?» — деп айтырган.

Ахимаас: «Иоав хаанның өскө чалчазы биле мени бээр чорудар деп турда, шериглер аразында хөлзээшкин болуп

турганын эскердим. Ынчалза-даа Авессалом-биле чүү болганын билбедим» — деп харыылаан.

³⁰ Хаан аңаа: «Ыңай туруп алгаш, мана» — дээн. Ол кыдынынга барып туруп алган.

³¹ Эфиоп кижиге база чедип келген. Ол мынча дээн: «Дээрги хаанымга эки медээ эккелдим! Дээрги-Чаяакчы бөгүн силерге удур калдап турган дайзыннарынардан силерни адырып каан-дыр!»

³² Хаан оон: «Авессалом канчанганыл, бүдүн-бүрүн бе?» — деп айтырган.

Медээчи: «Дээрги хаанымга удурланган дайзын бүрүзүңге ол оолга дег салым-хуу онаашкай аан» — деп харыылаан.

³³ Хаан мунгарай берген. Ол хаалга кырында турар өрээлинче кире бергеш, ыглапкан. Кылаштап бар чыда, ол: «О, мээң оглум Авессалом! Мээң оглум Авессалом! Сээң орнунга мен өлү бээр чүвемни! О, Авессалом, мээң оглум, мээң оглум!» — деп ыглап чораан.

Иоавтың Давидти чөмөлээни

19 ¹ «Хаан Авессалом дээш ыглап-сыктап тур» — деп Иоавка дамчытканнар. ² Ол хүннүң тиелелгези бүгү чоннун ыы-сызынче шилчий берген. Чүгө дээрге ол хүн бүгү улус хаанының оглу дээш кажыдап турарын дыңнап каапкан. ³ Шериглер ол хүн, тулчушкун үезинде дайын шөлүндөн дезипкеш, ады баксыраан шериглер дег, хоорайже чаштынып кирип турган. ⁴ А хаан арны дутлап алган: «Мээң оглум Авессалом! Авессалом, мээң оглум, мээң оглум!» — деп ыткыр ыглап-сыктап турган.

⁵ Ынча аңаа Иоав чедип келгеш, мынча дээн: «Сен бөгүн сээң амы-тынны, сээң ажы-төлүннүн, кадайларыңның, кул-кадайларыңның амы-тынын мырыңай чаа-ла камгалап каан улузуну бак атка кирип тур сен. ⁶ Сен бодунну көөр хөңнү чок улуска ынак, а сенээ ынак улусту көөр хөңнүң чок кижиге-дир сен. Сен бөгүн сээң шериг баштынчыларын болгаш дүжүметтерин сенээ кымнар-даа эвес-тир дээрзин кончу эки бадыткадың. Бөгүн бис шупту өлүп калгаш, Авессалом дириг арткан болза, сен аажок өөрүүр турган-дыр сен деп

* 18:21 Азы: «Хусий деп кижиге».

билип тур мен. ⁷ Бээр үнүп келгеш, улузуну деткип, чугаалажып көр. Дээрги-Чаяакчынын ады-биле ааш кыннып тур мен, бир эвес сен үнүп келбес болзуң-за, бо дүне сээң-биле чаңгыс-даа кижиге артпас деп бил. Ол дээрге аныяаңдан тура, амдыгаа дээр көрүп келген човалаң-ыңдан-даа артык коргунчуг чүве-дир».

⁸ Хаан туруп келгеш, хоорайнын хаалгазынын чанынга кээп олутуп алган. Бүгү шериглерге «Хаан хаалга чанында олур» деп дыңнадыптарга, олар аңаа чедип келген. А израильчилер шупту бажыңнарынче десе берген чүве-дир.

Давидтиң Иерусалимче ээп келгени

⁹ Израильдин бүгү аймактарында чон маргыжып турган. Олар мынча дижиб турганнар: «Хаан бисти дайзыннарнын холундан адырып кагды, бисти филистимнернин холундан адырып кагды. Ам боду Авессаломнуң хайында бо чурттан десе берген-дир. ¹⁰ Бистиң хаанывыс болзун дээш шилип алганывыс Авессалом дайынга өлгөн-дир. Давид хаанны дедир эгидип аар дээш, чүгө чүнү-даа кылбайн турар силер?»

¹¹ Давид хаан Бурганнын бараалгачылары Садок биле Авиафарже мынча деп сөглөдипкен: «Иудеянын баштыңнарынга мынча деп дамчыдынар: „Хаанны ордузунче дедир эгидип аар дээш херекке чүгө силер сөөлүндө киржир ужурулуг улус силер? Ооң дугайында бүгү Израильдин чугаалап турары хаанга дыңналып келди ышкажыл. ¹² Силер дээрге мээң хан төрөлдөдүм болгай силер. Хаанны эгидип алып херекке чүгө силер сөөлүндө киржир ужурулуг улус силер?» ¹³ Амессайга база: „Мээң хан төрөлим эвес сен бе? Сен бөгүндөн эгелээш, кажан кезээде Иоавтын оруннга мээң шерийм баштыңчызы болур сен. Мегелептер болзумза, Дээрги-Чаяакчы мени канчаар-даа кезеткей аан“ деп чугаалаңар».

¹⁴ Давид бүгү иудейлернин сеткил-сагыжын бодунче чаңгыс кижиге ээлдирип алган. Олар хаанче: «Бодунар хамак улузуңар-биле эглип келиңер» — деп

сөглөдипкен. ¹⁵ Хаан ээлгеш, Иордан хемге чедип келген. Иудейлер хаанны уткуп алгаш, хемни кежирип аар дээш Галгалга чедип келгенер. ¹⁶ Бахурим чурттуг вениаминчи Гераның оглу Шимей иудейлер-биле кады Давид хаанны уткуп аар дээш далаштыг чорупкан. ¹⁷ Ооң-биле кады муң вениаминчи база Саулдун өг-бүлезиниң чалчазы Сива он беш оглу болгаш чээрби чалчазы-биле кады чедип келген. Олар далаш-биле хаанның чедип келгениниң мурнунда Иорданче чорупкан. ¹⁸ Олар хаанның өг-бүлезин кежирер дээш, аңаа таарымчалыг болзун дээш, хемниң ыңдынче кежип келгенер.

Гераның оглу Шимей, хаан Иордан хемни кежип кээри билек, ооң мурнунга кээп мөгөйгөш, ¹⁹ аңаа чугаалаан: «Дээр-ги хааным, силер Иерусалимден чоруп туруңар, мээң кылган чүүлүмнү үүлгедип деп санавайн көрүңер. Ону сеткилингерге шыгжавайн көрүңер. ²⁰ Чалчаңар мен бачыт үүлгеткенимни билир мен, ыңчалза-даа дээрги хаанымны уткуур дээш, бөгүн мен Иосифтын салгалының* аразындан бир дугаарында чедип келдим».

²¹ Саруйянын оглу Авесса: «Дээр-ги Чаяакчының чаап шилип кааны хаанны бак сөглээни дээш Шимей өлүр ужурулуг кижиге эвес чүве бе?» — деп айттырган.

²² Давид мынча дээн: «Ол мээң-даа, силернин-даа херээрер эвес-тир, Саруйянын оолдары. Бөгүн силер чүгө мээң удурланькчыларым апардынар? Бөгүн Израильге чаңгыс-даа кижини өлүрүп болур деп бе? Бөгүн мен Израильдин хааны мен деп билбейн турар кижиге эвес мен?» ²³ Хаан Шимейге: «Сен өлбөс сен» — дээш, аңаа даңгыраан берген.

²⁴ Саулдун оглунун оглу Мемфивосфей база хаанга уткуштур үнүп келген. Хаан чорупкан, менди-чаагай ээп келгиге дээр, ол качыгдалдан будун чугбаан, салын чулүвээн база хевин-даа чугбаан чүве-дир. ²⁵ Кажан Иерусалимнин чурттакчылары хаанны уткуур дээш чедип кээрге, хаан оон: «Мемфивосфей, сен чүгө мээң-биле кады чорбадың?» — деп айттырган.

* 19:20 Иосифтиң салгалы — Израильдин сонгу аймактарын ыңча дээн.

19:8 Руф 4:1; 2 Хаан. 15:2; 18:4 19:9 2 Хаан. 5:20 19:11 2 Хаан. 15:29 19:13 2 Хаан. 17:25 || 2 Хаан. 8:16 || Руф 1:17 19:15 Ис. 4:19 19:16 2 Хаан. 16:5 19:17 2 Хаан. 9:2-13; 16:1-4 19:19 2 Хаан. 16:5-13 19:21 Хост. 22:28 || 2 Хаан. 16:9 19:22 2 Хаан. 3:39; 16:10 19:23 3 Хаан. 2:8, 36-46 19:24 2 Хаан. 9:1-13

²⁶ Ол мынчаар харыылаан: «Дээргиги хааным! Чалчанаар мен аскак болгаш, „Элчигеним мунуп алгаш, хаан-биле кады чоруптар мен“ деп чугаалап турдум. Ынчалза-даа мээң чалчам мени мегелеп каан. ²⁷ Ол мени, силерниң чалчанаарны, хаанымнын мурнунга нүгүлдөп каан-дыр. Ындыг-даа болза, мээң дээрги хааным Бурганның төлээзи дег болгай. Мени канчаарынарны бодунар билиңер. ²⁸ Мээң төрөл бөлүүм өлүмдөн өске мээң дээрги хаанымдан чүнү-даа чаалап албаан-даа болза, силер чалчанаар менээ хаан-биле кады чөмөнөңер чоок улустуң аразынга олутту берген болгай силер. Мен хаанымга моон ыңай чарбыттынар эргем чок».

²⁹ Хаан аңаа: «Улаштыр чугаалаан херээн чок. Мен сенээ Сива-биле кады шөлдерни үлежип аарын дужаап тур мен» — дээн.

³⁰ Мемфивосфей хаанга: «Дээрги хаанымның менди-чаагай ээп чанып келгени дээш Сива шөлдерниң дөгөрезин-даа болза ап алгай аан» — деп харыылаан.

³¹ Хаанны Иордан хемни кежиришкеш, оон ыңай үдөп каар дээш, Галаад чурттуг Верзеллий база Роглимден чедип келген. ³² Верзеллий кырып назылаан, сезен харлыг турган. Ол дыка бай болгаш, хаан Манахаимге турда, ону бүгү талазы-биле хандырып турган чүве-дир.

³³ Хаан Верзеллийге: «Мээң-биле кады чорувут, Иерусалимге чуртта, сени мен хандырыр мен» — дээн.

³⁴ Верзеллий мынча деп харыылаан: «Хаан-биле кады Иерусалимче чорааш канчаар мен. Мен ам кайы хире үр чурттаар деп мен? ³⁵ Ам сезен харлыг-дыр мен. Эки чүүлдү багайындан ылгап шыдаар мен бе? Ижиң-чип ораар чөмөңнү амданын ылгап билер мен бе? Эр, кыс ыраажыларның үнүн дыңнап шыдаар мен бе? Дээрги хаанымга аартык болган ажым чүү боор? ³⁶ Силерниң чалчанаар мен хаан-биле кады чүгүл Иордан хемни кежер мен, ырадыр барбас мен. Хааным мени ынчаар шаңнаан херээ чүү боор? ³⁷ Чалчанаарга дедир хоорайынче чоруткаш, ында ада-изинин хөөр-жүдүлгө черинин чанынга өлүрүн чөпшээрп көрүңер. А бо дээрге силернин

чалчанаар Кимгам-дыр. Ол мээң дээрги хааным-биле кады чорупкай аан. Ооң-биле чүнү канчаарын бодунар билиңер».

³⁸ Хаан: «Кимгам мээң-биле кады чоруптарга, сен аңаа чүнү күзээр сен, ону кылыр мен. А сээң кандыг күзелиң бар болдур, шуптузун күүседип бээр мен» — деп чугаалаан.

³⁹ Бүгү шериг Иордан хемни кеже бээрге, хаан база кежиң келген. Хаан Верзеллийни ошкааш, ону алгап-йөрээп каан. Ооң соонда Верзеллий чана берген.

Израильчилер биле иудейлер аразында маргыштың эгелээни

⁴⁰ Хаан Галгалче чорупкан. Ооң-биле кады Кимгам база чорупкан. Иудеянын бүгү шериглери база Израильдин шериглеринин чартыы ооң-биле кады чорупкан. ⁴¹ Удаваанда израильчилер хаанга чедип келгеш: «Чүге төрөлдөүсиз болур иудейлер хаанны оорлапкаш, силерни, өг-бүлөңерни база бүгү улузуңарны хемни кежирип кагдылар?» — деп айтырганнар.

⁴² Бүгү иудейлер израильчилерге: «Хаан бистиг чок төрөлдөүсиз боорга, ынчалдывыс. Ол дээш чүге хорадаар силер? Бис хаанның чөмөңнү чип, оон белек-селек ап алган улус бис бе?» — деп харыылаан.

⁴³ Израильчилер иудейлерге мынча дээн: «Хаанда бистиг он аймаавыс бар. Силерге көөрдө, Давидке хамаарыштыр бистиг эргөвиз улуг болдур ийин. Бистиг чүге куду көөр силер? Хаанны дедир эгидеринин дугайында чугааны баштай бис эгелээн улус эвес бис бе?»

Ынчалза-даа иудейлернин сөзү израильчилерге бодаарга, оон-даа кадыг, туруштуг болган.

Савейниң тура халааны, Амессайның өлүктүгү

20 ¹ Ол черге бир дүржөк кижиги турган чүве-дир. Ол дээрге вениаминчи Бихриниң оглу Савей турган. Ол труба этсипкеш, мынча дээн: «Давид-биле бир баг болбаан бис! Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Ынчангаш шупту аалдарыңарже ээп чангылаңар, израильчилер!» ² Бүгү израильчилер Давидти каапкаш,

19:27 2 Хаан. 16:3 || 1 Хаан. 29:9; 2 Хаан. 14:17, 20

19:35 2 Хаан. 15:33

2 Чыл. 10:16

19:28 2 Хаан. 9:7

20:1 Ы. х. к.

13:13 || 3 Хаан. 12:16;

19:32 2 Хаан. 17:27-29

19:37 3 Хаан. 2:7

19:43 Иса. 11:13

Бихриниң оглу Савейни эдерип чорупкан. А иудейлер бодунуң хаанынга шынчы болуп артып калгаш, ону эдерип, Иордандан Иерусалимче чорупкан.

³ Давид Иерусалимге чедип келгеш, ордусун карактаары-биле артгырып каан турган он кул-кадайын таныылыгдыг бажыңга чурттадып каан. Азырап турза-даа, олар-биле удувайн турган. Олар назынының төнчүзүнге чедир, дулгуяктар дег, ол бажыңга чурттап келген.

⁴ Давид Амессайга: «Үш хүн дургузунда бүгү иудейлерни меңээ чыып эккеп бер. Бодун база чедип кээр сен» — дээн.

⁵ Амессай иудейлерни чыып эккээр дээш чорупкаш, адаан хуусаазын эрттирипкен. ⁶ Ынчангаш Давид Авессага мынча дээн: «Бихриниң оглу Савей биске Авессаломдан-даа артык хора чедирер эвеспе. Иоавтың шериглерин эдертип алгаш, ону сүрүп чорувут. Оон башка ол быжыгладдыг хоорайларны тып алгаш, аңаа чашты берзе канчаар». ⁷ Иоавтын шериглери, керет, пелет уктуг шериглер база бүгү күчүлүг дайынчылар Иерусалимден үнгеш, Бихриниң оглу Савейни сүрүп чорупканнар.

⁸ Гаваонда улуг даш чоогунга чорда, оларга Амессай уткужуп келген. Иоав шериг хептиг чораан, курунда хынныг хылыш астып алган. Ол мурунче үнүп кээрге, хылыжы хынындан уштунуп келген чүве-дир. ⁹ Иоав Амессай-биле: «Амыр-ла бе, дунмам?» — деп мөндилешкеш, ону ошкап каар дээн кижжи бооп, оң холу-биле ооң салындан сегирип алган. ¹⁰ Амессай Иоавтың өске холунда тудуп алганы хылыжын херекке албаан. Иоав хылыжын ооң иштиңче киир шанчыптарга, шөйүндүлери черже төктү берген. Амессай өлүп калган, ону база каптап шанчары негеттинмээн. А Иоав биле акызы Авесса Бихриниң оглу Савейни сүрерин уламчылаан.

¹¹ Иоавтың улусунуң бирээзи Амессайның мөчүзүнүң чанынга тургаш: «Иоавка бердинген болгаш Давид хааны деткиир улус Иоавты эдерзин!» — деп алгырып турган. ¹² Демги кижжи көөрге, Амессай орук ортузунда хан-чин апарган чыдарга, эрткен шериглер аңаа доктаар, ону көөр болган. Хамык улус аңаа доктаар, ону көөр боорга, ол кижжи Амессайны орук кыдында ховуже сөөрткеш, ону хептер-биле шып каан.

¹³ Амессайның мөчүзүн оруктан чайладып каан соонда, бүгү шериг Иоавты эдерип, Бихриниң оглу Савейни сүрүп чорупкан.

¹⁴ А Савей Израильдиң аймактарын шуптузун Авел-Бет-Мааха деп хоорайга чедир таварып эрткен. Бер чурттуглар шупту база чыгып, ону эдерип чоруп турган. ¹⁵ Иоавтың бүгү шериглери ону Авел-Бет-Маахага чедир сүрүп келгеш, хоорайны бүзээлеп алган. Олар хоорайның ханазын долгандыр бүзээлеп чалы кылып алгаш, хананы үрээр деп баарга, ¹⁶ бир угаанныг херээжен кижжи оларны кыйгырып эгелээн: «Дыннап көрүнерем! Мени дыннаңарам! Бээр чедип кээр кылдыр Иоавка чугааланаарам. Мен ооң-биле чугаалажып көрейн».

¹⁷ Иоав чедип кээрге: «Иоав силер бе?» — деп оон айтырган.

Демгизи: «Ийе» — дээн.

Херээжен: «Силерниң чалчанарның сөзүн дыннаңарам» — дээрге, Иоав: «Дыннап тур мен» — дээн.

¹⁸ Херээжен мынча дээн: «Шаандан тура мынча дижир болгай: „Шын харыны тывар дизиңе, Авел хоорайдан айтыр“. Ажыл-херекти ынчаар шиитпирлээр турду. ¹⁹ Мээн хоорайым Израильдиң тайбың болгаш бүзүрелдиг хоорайларынын бирээзи-дир. А силер бо кол хоорайны узуткаар деп бодап турар-дыр силер. Чүге Дээрги-Чаяакчынын эзелел черин үрээр деп турарыңар ол?»

²⁰ Иоав: «Чок, ол ындыг эвес. Мен кажан-даа ону үреп, хоозуратпас мен! ²¹ Мында хоорай үрээриниң дугайында чугаа чорбайн турар. Эфрем дагларындан келген Бихриниң оглу Савей деп кижжи Давид хаанче холун көдүрген. Чаңгыс ол кижини меңээ үндүрүп беринер, оон соонда мен бо хоорайдан чоруптар мен» — деп харыылаан.

Херээжен Иоавка: «Ооң бажын бо ханадан силерге дүжүр октап бээр» — дээн. ²² Ол херээжен кижжи чонга бодунуң угаанныг сүмези-биле чеде берген. Бихриниң оглу Савейниң бажын кескеш, Иоавка октап бергеннер. Ынчан Иоав трубаны этсиптерге, ооң шериглери хоорайдан ырап, чангылай берген. А Иоав Иерусалимде хаанче чоруй барган.

20:3 2 Хаан. 15:16; 16:21-22 20:4 2 Хаан. 17:25; 19:13 20:7 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18
20:10 2 Хаан. 3:27 20:14 4 Хаан. 15:29

Давидтиң чоок дүжүмөттөри
(2 Хаан. 8:15-18; 1 Чыл. 18:14-17)

²³ Иоав бүгү израиль шериглернин баштыңчызы турган, а Иодайның оглу Ванея — керет, пелет уктуг шериглерин баштыңчызы турган. ²⁴ Адонирам — ажилчы күш даргазы, а Ахилудтун оглу Иосафат — төөгү бижикчизи турган. ²⁵ Шева — бижээчи, Садок биле Авиафар — Бурганның бараалгакчылары турган. ²⁶ Давидтиң үезинде Бурганның бараалгакчызы, Иаир чурттут Гира Давидке база бараан болуп турган чүве-дир.

Саулдун уре-салгалын шаажылааны

21 ¹ Давидтиң хааннап турган үезинде үш чыл улаштыр аш-чут болган. Давид ооң дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырарга, Дээрги-Чаяакчы: «Ол бүгү Саулдун хан борашкан херээнин хайы-биле болуп турар. Саул болгаш ооң салгалы буруузун чүктээр ужурлуг, чүге дээрге ол Гаваон чурттугларны кыргышкыды каапкан-дыр» — дээн. ² Хаан гаваончуларны кыйгырып алгаш, олар-биле чугаалашкан. (Гаваончулар болза израиль чонга хамаарышпас, амор чоннун артыңчызы болур улус чүве-дир. Израильчилер оларга хол дегбезин азаап каан турган. Ынчалза-даа Саул израиль болгаш иудей чон дээш гаваончуларның черин ээлээрин күзээш, оларны узуткап кааптарын орадашкан.)

³ Давид гаваончулардан мынча деп айтырган: «Силерге чүнү кылып берейн? Дээрги-Чаяакчының чонун алгап-йөрөөп чоруур кылдыр, Саулдун кем-буруузун арыглаар кылдыр чүнү кылып болур мен?»

⁴ Гаваончулар анаа: «Саулдан база ооң өг-бүлезинден биске алдын-даа, мөңгүн-даа херек чок. А Израильде кымны-даа өлүрер эргевис чок» — дээннер.

Хаан: «Силерниң чугаалааныңар ёзугаар кылыр мен» — деп чугаалаан.

⁵ Олар хаанга: «Израиль черге бисти чуртатпас дээш, бисти өлүрүп, шупту-вусту узуткап каар деп турган кижини ам канчаар деп бис. ⁶ Ооң салгалындан чеди кижиден биске беринер, оларны

Гивага — Дээрги-Чаяакчының шилип кааны Саулдун хоорайынга Ооң мурнунга шаажылаар бис» — деп харыылаан.

А хаан: «Бээр мен» — дээн.

⁷ Давид хаан Саулдун оглу Ионафан биле бодунун аразында Дээрги-Чаяакчының ады-биле кылган дангыраан бодааш, Ионафанның оглу, Саулдун оолунун оглу Мемфивосфейни кээреп, гаваончуларга бербээн. ⁸ Хаан Рицпаның Армон биле Мефибошет деп ийи оглун ап алган. (Рицпа дээрге Айяның уруу турган. Ол ийи оолду Саулга божуп берген чүве-дир.) Оон ыңай хаан Меро-ваның* беш оглун база ап алган. (Мерова дээрге Саулдун уруу турган. Ол оолдарын Мехола чурттут Барзиллянын оглу Адриэльге божуп берген.) ⁹ Хаан ол чеди кижини гаваончуларның холунга хүлээди берген. Гаваончулар оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга дагга шаажылап өлүргөн. Олар шупту кады өлгөннер. Оларны дүжүт ажаалдазының эге хүннеринде, арбай кезилдези эгелеп турда, өлүрүп кааннар. ¹⁰ Айяның уруу Рицпа качыгдал хевин ап алгаш, чыдар дөжек кылдыр ол хаяга чадып алган. Ол анаа тараа кезилдези эгелээнинден тура, частыг үге чедир тургаш, оолдарының мөчү-сөөгүн хүндүс дээрниң кужунга, дүне ховунун аңынга дээспээн.

¹¹ Саулдун кул-кадайы, Айянын уруу Рицпаның чүнү канчап турарын Давидке дыннадыпканнар. ¹² Давид чоруткаш, Саулдун болгаш ооң оглу Ионафанның мөчү-сөөктерин Галаадта Иавистиң чуртакчыларындан ап алган. (Филистимнер Саулду Гелвуяга өлүрүп кааш, мөчү-сөөгүн Бет-Саннның төп шөлүнге азып каан турган. А Иавистин чуртакчылары оларның мөчү-сөөктерин бүдүү дүжүрүп апарган чүве-дир.) ¹³ Давид Саулдун болгаш ооң оглу Ионафанның сөөктерин оон апарган, шаажылаан чеди кижинин сөөктерин база чыып алган. ¹⁴ Саулдун болгаш ооң оглу Ионафанның сөөктерин Вениаминанин черинде Целага Саулдун адазы Кистин чевег-куюнга ажаап кааннар. Хаан чүнү дужаганыл, ынчалдыр кылганнар. Ооң соонда Бурган ол израиль черге энерелдиг апарган чүве-дир.

* 21:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Мерова» эвес, а «Мелхола» деп бижээн.

20:23 1 Хаан. 30:14 20:24 3 Хаан. 4:6; 5:14; 12:18 20:25 2 Хаан. 15:24; 19:11 21:2 Иис. 9:15

21:6 1 Хаан. 10:26 21:7 1 Хаан. 20:15 21:8 2 Хаан. 3:7 || 1 Хаан. 18:19 21:9 Руф 1:22

21:12 1 Хаан. 31:1-13 21:14 Иис. 18:28

**Давидтиң шериглериниң
маадырлыг чоруктары**
(1 Пар. 20:4-8)

¹⁵ Филистимнер биле Израильдин аразында дайын катап эгелээн. Давид шериглери-биле орукче үнүпкен. Олар филистимнер-биле дайылдажып турда, Давидтиң күжү суларап эгелээн. ¹⁶ Ынчан рефа уктуг Иесвий деп кижиге Давидти өлүрүп каар деп бодай берген. Ооң чыдазының хүлөр бажының деңзизи 300 шекел*, белинде чаа дайынчы курлуг кижиге турган. ¹⁷ Давидке Саруйянын оглу Авесса дузалажыпкан. Ол филистим кижиге халдай бергеш, ону өлүрүп каан. Ынчан Давидтин шериглери аңаа даңгыраглап мынча дээннер: «Моон сонгаар силер бистиң-биле кады дайынче үнмөс силер. Израильдин чырыткызын өжүрүп болбас».

¹⁸ Элээн үе эрткенде, Гов деп черге филистимнер-биле база катап тулчуушкун болган. Ол үеде Хуша чурттуг Сивхай деп кижиге рефа уктуг Сапты өлүрүп каан. ¹⁹ Говка филистимнер-биле оон өске тулчуушкун база болган. Аңаа виффелемчи Ягаре-Оргиминн оглу Элханан Геф чурттуг Голиафты өлүрүп каан*. Голиафтың чыдазының чоону пөс-таавычларның өзөк ыяжы дег турган.

²⁰ Гефке оон аңгы база тулчуушкун болган. Аңаа кончуг улуг-шыырак бир кижиге турган. Ооң хол-будунун салаалары алды-алды — шупту чээрби дөрт турган. Ол база рефа уктуг кижиге чүве-дир.

²¹ Ол кижиге израильчилерни бак сөглээр турган, ынчангаш ону Давидтиң акызы Шимайнын оглу Ионафан өлүрүп каан.

²² Ол дөрт кижиге шупту Геф чурттуг рефа улустун үрө-салгалы турган. Олар Давидтиң камгаш ооң улузунун холундан барган чүве-дир.

Давидтиң мактал ырын ырлааны
(Бд. ыр. 17)

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы Давидти ооң ха-мык дайзыннарның болгаш Саул-

дун холундан адырып каарга, ооң Дээр-ги-Чаяакчыга ырлаан ырызының сестери бо-дур. ² Ол мынча дээн:

- Дээрги-Чаяакчы —
мээң быжыг шивээм,
хоргадалым, камгалалым.
- ³ Мээң Бурганым — чалым-хаям.
Ол — дозут-камгалалым,
мени камгалап турар күчү-күш,
мээң чаглаам болгаш хоргадалым.
Сен мени күчүлээшkindен
камгалап кагдың.
- ⁴ Макталга төлөптиг Дээрги-
Чаяакчыдан
дуза дилеп кый деп,
дайзыннарымдан мени камгалаар
идегелди
Оон алып мен.
- ⁵ Өлүмнүң чалгыглары
мени ораап алган,
өлүмнүң айыыл эккээр суглар
мени сүртеткен;
- ⁶ алды ооранның кинчилери
мени бектеп алган,
өлүмнүң дузаа мурумда салдынган.
- ⁷ Кызышкынгга алыскаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп
кый дидим,
мээң Бурганымдан дуза дилеп
кышкырдым.
Ол Бодунун өргээзинден
мээң үнүмнү дыңнап кагды,
дилег-кыйгым Ооң кулаанга чеде
берди.
- ⁸ Чер шимчеп, сирилээн,
дээрнин дөжээ божаннаан —
Дээрги-Чаяакчының киленинден
сирилеш дээн.
- ⁹ Ол килеңнээрге, думчуундан — ыш,
аксындан — өртөндир чиир
чалынның от
аттыгып үнүп, изиг көстөр
кызанайндыр хып турган.

* 21:16 300 шекел — 3,5 кг хире. * 21:19 1 Чыл. 20:5-те чергелешкек сөзүглелде Элханан Голиафты эвес, а ооң дунмазын өлүргөн деп бижээ. Чамдык эртемденнерниң бодалы-биле эрте-бурунгу еврей бижээчилер бо домакта сөзүглелди чара бижип турда, ол үрелген.

21:15 1 Пар. 20:4-8 1 Пар. 20:4-8 21:16 Ы. х. к. 2:11, 20-21 21:17 3 Хаан. 11:36; 15:4; 4 Хаан. 8:19; 2 Чыл. 21:7; Бд. ыр. 131:17 21:18 1 Чыл. 20:4-8 || Ы. х. к. 2:11 21:19 1 Хаан. 17:7
21:21 1 Хаан. 16:9; 2 Хаан. 13:3; 1 Чыл. 2:13 21:22 Ис. 11:22 22:3 Бд. ыр. 30:3-4; 70:3; 90:2; 143:2 ||
Э. д. 15:1 22:4 1 Чыл. 16:25; Бд. ыр. 47:2; 95:4; 144:3 22:5 Бд. ыр. 41:7; 92:4; Иона 2:4
22:6 Бд. ыр. 114:3-4 22:7 Бд. ыр. 119:1; Иона 2:8 22:8 Башт. 5:5; Бд. ыр. 76:18; 96:4
22:9 Бд. ыр. 20:9; Иса. 30:33; Иез. 20:48

- 10 Ол кудай-дээрни чара тырткаш,
дүжүп келген,
кара булут кырынга буттарын салып
алган.
- 11 Дээрги-Чаяакчы херувимни*
мунупкаш,
чалгынныг хатты хөлгө кылгаш,
көстүп келген.
- 12 Ол дүмбей караңгыже,
дээрде чаъстыг, сырый булуттарже
чаштып кире берген.
- 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга
чырык чайынналып,
чаңныктар кызаңайнып турган.
- 14 Дээрги-Чаяакчы кудай-дээрден
динмиттиг динмирээн —
Дээди Өрүкүнүн үнү чыжыраан.
- 15 Ол согуннарын салып,
дайзыннарын тарай сывырыпкан,
чаңныктарын дүжүрүп, оларны
девидедипкен.
- 16 Дээрги-Чаяакчының түрлүг үнүнден,
Ооң думчуундан үнгөн күчүлүг
тыныштан
далай сыггап, дүвү көстүп,
өртемчей өззөнгө чедир ажыттынып
келген.
- 17 Бурган бедик дээрден ээккеш,
мени сегирип алгаш,
терең эерем суглардан ушта тыртып
каан;
- 18 Ол мени күчү-күштүг дайзыннардан,
күш-шыдалы менден ажыг
өжээттеннерден
камгалап каан.
- 19 Дайзыннарым менче айыыл-
халапка алысканым хүнде
халдап келген,
а Дээрги-Чаяакчы менээ чөлөнгииш
болган.
- 20 Ол мени шөлээн черже үндүрүп,
камгалап каан —
чүгө дээрге мен Ооң сеткилинге
кирген болган мен.
- 21 Дээрги-Чаяакчы чөптүүм дээш
менээ ачы-буян көргүскөн,
холдарым ары дээш мени шаңнаан.
- 22 Мен Дээрги-Чаяакчының
оруктарындан
соора барбаан мен,
Бурганымның мурнунга бузутче
чайгылбаан мен;
- 23 Ооң бүгү айтышкыннарын эдерип
чоруур мен,
Ооң дурум-хоойлуларындан
ойталаваан мен.
- 24 Мен Ооң мурнунга
кем-буруу чок мен,
бачыт үүлгөтпес дээш
кичээнип чор мен;
- 25 Дээрги-Чаяакчы мээң чөптүүмнү,
Ооң мурнунга арымны көргөш,
мени шаңнаан.
- 26 Сеңээ шынчы улуска
Сен база шынчы сен,
ак сеткилдиг кижиге ак сеткилдиг
сен;
- 27 арыг улуска арыг сен,
а бузуттуг улуска хамаарылган
багай;
- 28 биче сеткилдиг улусту камгалап
турар сен,
а адыграктарга удурланып,
оларны куду көрүп турар сен.
- 29 Дээрги-Чаяакчы,
мээң чырыгтым сен,
дүмбей өттүр менээ чырыдып турар
сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 30 Сээң ачында аг-шеригни базып
каар мен,
Бурганым ачызында шивээлер
ханаларын
ажа халыыр мен.
- 31 Бурган! — Ооң оруунун
четпес талазы чок,
Дээрги-Чаяакчының сөзү арыг
шынчы;
Оон хоргадап алган бүгү улуска
Ол — дозуг-камгалал.

* 22:11 Херувим — чалгынныг, күштүг, дээр уктуг амытан. Мында херувимни дайынчы аът-хөлгө кылдыр көргүскөн азы Дээрги-Чаяакчыны херувим сөөрткен чуузада олуар кылдыр көргүскөн.

22:10 Бд. ыр. 143:5; Иса. 64:1 || Наум 1:3 22:11 Бд. ыр. 103:3 22:12 Хост. 20:21; Бд. ыр. 96:2

22:14 1 Хаан. 2:10; Иов 37:4; Бд. ыр. 67:34 22:15 Авв. 3:11; Зах. 9:14 || 1 Хаан. 7:10

22:16 Хост. 15:8; Бд. ыр. 105:9 22:17 Бд. ыр. 143:7 22:18 Бд. ыр. 141:6 22:20 Бд. ыр. 30:8; 117:5

22:21 1 Хаан. 26:23; Иов = 22:30 22:24 Э. д. 6:9; Иов 1:1 22:28 Бд. ыр. 100:5 22:29 Иов 29:3;

Бд. ыр. 118:105 22:31 Ы. х. к. 32:4; Мф. 5:48 || Бд. ыр. 11:7; У. ч. 30:5 || Э. д. 15:1

- 32 Дээрги-Чаяакчыдан өске,
Бурган кымыл;
Бурганывыстан өске,
чалым-хая бар бе?
- 33 Бурган мээң быжыг хоргадалым-
дыр,
Ол Бодунуң оруун актыг улуска
айтып берип турар;
34 буттарымны сыын буду дег кылып,
мени бедиктерже көдүрүп турар;
35 холдарымны чаа-дайынга өөрөдип
турар,
хүлөр чаны хере тыртыптар күштүг
мен.
- 36 Сен менээ Бодунуң дозуг-
камгалаалыңны
тутсуп берген сен,
Сээң деткимчең
мени өндүр улуг киж
кылып турар.
- 37 Сен мээң оруумдан
доктар-моондакты чайладып,
балдырларымны сирилевес быжыг
кылып каан сен.
- 38 Дайзыннарымны истеп сүргөш,
узуткап каар мен,
оларны узуткап кагбаан шаамда,
дөдир эгбес мен.
- 39 Оларны соп, чыттыр шаварымга,
олчаан туруп шыдавастар —
буттарым адаанга калырлар.
- 40 Сен дайын чорудар күш-шыдалды
шынганнарымга сиңирдин,
менче халдап келгеннерни
мээң буттарым адаанга салып тур
сен.
- 41 Дайзыннарымның ооргазын
менээ көргүзүп, дезеринче
албадаптын,
өжээттеннеримни узуткап кагдым.
- 42 Олар дуза манаарга,
камгалакчызы чок-тур;
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээрге,
оларга харыс бербес-тир.
- 43 Оларны, довурак-доозун дег,
тарадыр эстедиптер мен,
кудумчуда малгаш дег,
чуура таптай басып кааптар мен!
- 44 Сен мени бодумнуң чонумнуң
үймээнинден камгаладын,
аймак-чоннарның бажынга олурар
кылдыр
мени камгалап кагдың;
безин билбес турганым чон
ам менээ бараан болуп турар;
45 өске чер чурттуглар менээ
чашпаалап турар,
мээң дугайымда дыңнап кааш,
дораан-на чагыртып турдулар.
- 46 Өске черлер улузунуң сузу бастынып,
шивээлеринден сириңейнип үнүп
турду.
- 47 Дээрги-Чаяакчы дириг!
Мээң чөлengiиш-хаямга алдар!
Мени камгалап турар Бурган
кымдан-даа арттыр мактатсын!
- 48 Ол — мен дээш өжөөн негээр,
чоннарны менээ башкартып турар,
49 дайзыннарымдан мени адырып
турар Бурган-дыр.
Менээ удулланган улустан
мени бедидир көдүрүп,
күш дөгээр улустан камгалап турар
сен.
- 50 Ол дээш
Сени өске чоннар мурнунга
алдаржыдар мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң адыңны алгап ырлаар мен.
- 51 Дээрги-Чаяакчы
шилип алган хаанынга
өндүр улуг тиилелгелерни шаңнап
турар,
Ол Давидке болгаш
ооң үре-салгалынга
кезээ-мөңгөдө энерелдиг!

Давидтиң сөөлүгү сөстери

23 ¹ Давидтиң сөөлүгү сөстери бо-дур:
— Дээрги Өрүкүнүң көдүрүп кааны,
Иаковтун Бурганының чаап шилип
кааны киж,
Израильдин ындынның үннүг
ыраажызы* —
Иессейнин оглу Давид өттүр билип
меделеп тур:

* 23:1 Азы: «Израильдин күштүг Бурганының ынак кижизи».

22:32 4 Хаан. 5:15; Иса. 45:5; Дан. 2:47
22:35 Бд. ыр. 143:1 22:40 Бд. ыр. 43:6
У. ч. 15:29 22:43 Мх. 7:10; Зах. 10:5
22:48 Бд. ыр. 46:3 22:49 Бд. ыр. 139:2

22:34 Бл. х. к. 32:13; Иса. 58:14; Авв. 3:19
22:41 Хост. 23:27 22:42 1 Хаан. 28:6; Иов 27:9;
22:44 Иса. 55:5 22:45 Бл. х. к. 33:29 22:46 Мх. 7:17
22:50 Рим. 15:9 22:51 Бд. ыр. 143:10 || 2 Хаан. 7:16

- 2 Дээрги-Чаяакчының Сүлдэзи мени дамчыштыр чугаалап тур, Ооң Сөзү мээң аксымдан үнүп тур.
- 3 Израильдин Бурганы, Израильдин Хаязы меңээ чугаалады: «Чонну чөптүг чагырар дээн кижиги Бургандан коргуушкун-биле чагырар ужурулуг.
- 4 Ол булут чок аяс дээрде үнүп орган хүн дег, эртенги хаяаның чырыгы дег, чаъс соонда оът-сиген өстүрер чырыткы дег».
- 5 Бурганның мурнунга мээң ук-салгалдарым ындыг эвес ийик бе? Ол мээң-биле хажыдып болбас быжыг дугуржулганы чарган болгай. Мээң камгалалым болгаш күзелдерим Ооң ачызында бодарап турар.
- 6 А дүржөк улус хол-биле туттунмас тенниг үнүш дег үндүр октадылгар.
- 7 Ындыг үнүштерге чүглө демир баштыг чыда-биле дээп болур, олар турар черинге бүрүнү-биле өрттеттирер.

Давидтин маадырлары
(1 Чыл. 11:11-41; 27:1-5)

⁸ Давидтин дайынчыларының аттары бо-дур.

Такхамон уктуг Йошев-Башевет* — алдарлыг үш маадырның аразында кол кижиги. Ол 800 дайзынга удур чыдалыг дайылдашкаш**, оларны чаңгыс тулчуушкун үезинде өлүрүп каан.

⁹ Давид-биле чораан үш маадырнын ийи дугаары — Ахохинин Додо деп оглунун оглу Элеазар турган. Израильчилер филистимнерни бак сөглээрге, демгилер тултур дээш белеткенгенер. ¹⁰ Израильчилер оларга удур үнүштерге, Элеазарның холу шылаарга-даа, кылыжын

салбайн, филистимнерни соп келген. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген. Тулчуушкун соонда шериглер Элеазарга чедип келгеш, өлүрткенерни үптээн.

¹¹ Үш дугаар кижиги Гарар чурттуг Агенин оглу Шамма турган. Филистимнер чочак-тараа тарып каан шөлдүг Ле-хи деп черже баар деп турда, израиль шериг олардан дезипкен. ¹² А Шамма шөлдүң ортузунга турупкаш, филистимнерни чылча шапкаш, шөлдү камгалап алган. Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген.

¹³ Бир катап, дүжүт ажаалдазынын үезинде, үжен шериг баштынчызынын аразындан ол үш маадыр Одоллам куюнга Давидке чедип келген. Ол үеде филистимнерниң шериг бөлүү Рефаим шынаазынга турлагжып алган турган. ¹⁴ (Давид быжыглалдыг шивээге, а филистимнерниң доскуул чери — Вифлеемге турган.) ¹⁵ Давид суг ижиксей бергеш: «Вифлеемниң хаалга аксында кудуктун суун меңээ кым-бир кижиги эккеп берген болза» — дээн. ¹⁶ Ынчан ол үш маадыр филистимнерниң турлаан таварып эрткеш, Вифлеемниң хаалга аксында кудуктун суун ускаш, Давидке эккеп берген. Ынчалза-даа сугну ижеринден хаан ойталаан, ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр төпкеш, ¹⁷ мынча дээн: «Чок, мен ону ижип болбас мен, Дээрги-Чаяакчы! Ол суг дээрге боттарының амыттынын артынга каапкаш чораан улустун төккөн ханы эвес бе?» Ынча дээш, ол сугну ишпейн барган. Шак ындыг чоруктары ол үш маадыр кылып чораан чүве-дир.

¹⁸ Саруйяның оглу, Иоавтың акызы Авесса ол үш маадырнын даргазы турган. Ол 300 дайзынны бодунун чыдазы-биле узуткап кааш, демги үш маадыр-биле деңге алдаржый берген. ¹⁹ Ол үш маадырдан-даа сурагыг апаргаш, оларның баштынчызы апарган, ынчалза-даа үш маадырнын санынче кирбээн.

²⁰ Иодайның оглу, Кавсеилден келген, эрес-дилими-биле сурагжаан Ванея

* 23:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Йошев-Башевет» эвес, а «Иесваал» деп атты бижээн. ** 23:8 Еврей дылда «чыдалыг дайылдашкаш» деп очулдурган сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң өске ады — Эцин чурттуг Адино».

23:2 Аж.-ч. 2:30; 2 Пет. 1:21 23:3 Ы. х. к. 32:4; 2 Хаан. 22:3 || 2 Чыл. 19:7, 9; У. ч. 16:12
23:5 2 Хаан. 7:15-16; Ыд. ыр. 88:30 23:13 1 Хаан. 22:1 || 2 Хаан. 5:18 23:16 1 Хаан. 7:6
23:18 2 Хаан. 2:18 23:20 Ис. 15:21 || 2 Хаан. 8:18

деп кижиге турган. Оон маадырлык чоруктары хөй. Ванея арзылаң дег күштүг ийи моав кижини* өлүрүп каан. Оон аңгыда хар чаап турган үеде, онгарже киргеш, анаа арзылаң база өлүргөн. ²¹Оон ыңай Ванея кончуг улуг-чаагай египет кижини база өлүрүп каан. Египет кижиге холунга чыда туруп алган турда, Ванеяда чүгүл даянгыш бар турган. Египет кижинин чыдазын билаап алгаш, ол-ла чыдазы-биле ону өлүрүп каан. ²²Иодайның оглу Ванея ыңдыг чорук кылган кижиге-дир. Ол база демги үш маадыр дег алдаржый берген. ²³Ванея үжөн шериг баштынчызынын аразындан сураглыг турган, ыңчалза-даа демги үш маадырнын санынче кирбээн. Давид ону бодунга чоок дүжүмет кылып алган.

²⁴Үжөн шериг баштынчызынын санында: Иоавтың думазы Асаил, вифлеемчи Додонун оглу Элханан, ²⁵Харод чурттуг Шамма биле Элиах, ²⁶Палти чурттуг Хелец, Текоя чурттуг Иккештин оглу Гира, ²⁷Анатот чурттуг Авиезер, Хуша чурттуг Мебуннай, ²⁸ахохи уктуг Селмон, Нетофа чурттуг Магарай, ²⁹Нетофа чурттуг Баананын оглу Хелев, Вениаминин черинде Гива чурттуг Рибайнын оглу Иттай, ³⁰Пирафон чурттуг Ванея, Нахле-Гааш чурттуг Иддай, ³¹Арава чурттуг Ави-Албон, Бархум чурттуг Азмавет, ³²Шаалбон чурттуг Элияхба, Яшеннин оолдары, Ионафан, ³³Гарар чурттуг Шамма, Апар чурттуг Шарарнын оглу Ахиам, ³⁴Мааха чурттуг Ахасбайнын оглу Элифелет, Гило чурттуг Ахитофелдин оглу Элиам, ³⁵Кармил чурттуг Хеиро, Арба чурттуг Паарай, ³⁶Цова чурттуг Нафананын оглу Игал, гад чер чурттуг Бани, ³⁷аммон аймак-сөөктүг Целек, Беерот чурттуг Нахарай (ол Саруйянын оглу Иоавтың ок-чепсек тудукчузу турган), ³⁸итра уктуг Гира биле Гареб, ³⁹хет аймак-сөөктүг Урия.

Шупту үжөн чеди кижиге чүве-дир.

Израиль чоннуң чизезин кылганы
(1 Чыл. 21:1-6)

24 ¹Дээрги-Чаяакчы катап база израильчилерге ажынып-хорадап

эгелээш, Давидти көгүдүп: «Барып, Израильдин болгаш Иудеянын чонун санап эккел» — деп чугаалаан. ²Хаан бодунун шерийини баштынчызы Иоавка мынча дээн: «Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир израиль чоннун бүгү аймактарын эргип кезээш, меңээ чоннун сатунун тодарып эккеп бериңер. Мен израильчилернин санын билип алыксап тур мен».

³Иоав хаанга: «Силернин Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы кайы хире чон барыл, оларны чүс катап көүүдетсин, а мээң хааным ол бүгүнү караа-биле көрзүн. Чүге мээң дээрги хааным ыңдыг херек кылыксап турары?» — деп харыылаан. ⁴Ыңчалза-даа Иоав биле шериг баштынчыларыңа хааннын сөзү күштүг болган. Олар хаанның күзели-биле израиль чоннун чизезин кылып дээш чорупкан. ⁵Иордан хемни кешкеш, Ароер хоорайнын он талазынга турумчуп алганнар. Ол хоорай Гадтын аймааның чурттап турары шынаада Иазерже баар орукта турар чүве-дир. ⁶Галаадты таварааш, Тахтим-Ходшиге баргаш, Дан-Яанга келгеннер. Оон Сидонче долганыр оруктап чорупканнар. ⁷Оон соонда Тир шивээзинге келгеш, хивейлернин болгаш хананейлернин бүгү хоорайларыңче углапканнар. Адак соонда олар Иудеянын муруну чүгүндө Беэр-Шевага чедип келген.

⁸Олар бүгү чуртту эргий кезээш, тос ай чээрби хонук эрткенде, Иерусалимге чедип келгеннер. ⁹Иоав хаанга чизениң түннелин берген. Хылыш тудуп шыдаар израиль дайынчыларнын саны 800 000, а иудей эр улус — 500 000 кижиге болган.

Бурганның Давидке кеземче онааганы
(1 Чыл. 21:7-17)

¹⁰Чонну санап түннээнинин соонда, Давидтин арын-нүүрү оттуп келген. Ол Дээрги-Чаяакчыга мынча дээн: «Ону кылгаш, улуг бачыт үлүгеткен-дир мен. О, Дээрги-Чаяакчы, мен ам Сенден дилеп тур мен, Бодуннун чалчаңнын буруузун адырып көрөм. Мен

* 23:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Арийл деп моав кижинин ийи оглун» деп бижээн.

23:21 1 Хаан. 17:50 23:24 2 Хаан. 2:18-23 23:34 2 Хаан. 15:12 || 2 Хаан. 11:3 23:39 2 Хаан. 11:3-17
24:1 Сан. 1:2-4 24:2 Башт. 20:1 24:3 Ы. х. к. 1:11 24:5 Ы. х. к. 2:36 || Сан. 21:32 24:7 Ис. 11:3
24:9 Башт. 20:17; 1 Хаан. 11:8 24:10 1 Хаан. 24:6 || 2 Хаан. 12:13 || 1 Хаан. 13:13

дыка-ла мугулай чүве кылган-дыр мен».*

¹¹ Даартазында эртен Давид туруп кээринин мурнунда, Дээрги-Чаяакчы Бодунун өттүр көөр медээчизи Гадка сөзүн ажыдып: ¹² «Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчынын бо сөзүн дамчт: сеңээ Мен үш чүүл саналдап тур мен. Оларнын кайы-бирээзин бодунга шилип ал, ону кылыр мен» — дээн.

¹³ Гад Давидке чедип келгеш чугаалаан: «Чеди чыл дургузунда сээң чуртуңга аш-чут болзун бе, үш ай иштинде дайыннарыңга сүрдүргөш, дезип маңнаар сен бе азы үш хонук иштинде сээң чуртуңга хамчык аарыг болзун бе? Ам таптыг боданып алгаш, мени чорудупкан Бурганга чугаалаар кылдыр харызын бер».

¹⁴ Давид Гадка мынча дээн: «Меңээ дыка берге-дир. Дээрги-Чаяакчынын өршээли улут болганда, бис шуптувус Оон холунга кирээли. Чүглө кижилер холунга мен кирбээйн».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы израильчилерже ол эргенден эгелээш, чогуур хуусаага чедир хамчык аарыгны чорудупкан. Дан хоорайдан Беэр-Шева хоорайга чедир чондан 70 000 кижиге өлгөн. ¹⁶ Бурганнын төлээзи Иерусалимни хоозурадып каар дээш холун сунарып, Дээрги-Чаяакчы чонга айыыл-халап болганын кээргей бергеш: «Болзун че! Ам холуң бадырып ал» — деп, чонну узуткап турар төлээзинге чугаалаан. Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ол өйдө иевус аймак-сөөктүг Орнанын тараа шаңынын чанынга турган чүве-дир.

¹⁷ Чонну узуткап турган Бурганнын төлээзин көрүп кааш, Давид Дээрги-Чаяакчыга: «Хоойлу-дүрүм үрөп, бачыт кылган кижиге мен-дир мен. А хоилар дег бо хөөкүй чон чүнү канчапкан деп? Сээн холуң чүглө мени база мээң төрөл бөлүмнү кезеткей аан» — деп чугаалаан.

Давидтин Бурганга өргүү бедигээжин тутканы (1 Чыл. 21:18-27)

¹⁸ Ол хүн Гад медээчи Давидке келгеш, мынча дээн: «Иевус Орнанын тараа шаңынга барып, ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштен тургузуп каг». ¹⁹ Дээрги-Чаяакчынын Гадты дамчыштыр берген дужаалын күүседир дээш, Давид чорупкан. ²⁰ Кел чыткан хаанны болгаш оон чалчаларын көрүп кааш, Орна уткуштур үнүп келгеш, черге чедир мөгейген. ²¹ Орна: «Дээрги хааным чалчазыңга канчап чедип келген ирги?» — деп айтырган.

Давид: «Сээң тараа шаңыңны садып аар дээш келдим. Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш туруп каар мен, ынчан чоннуң хамчык аарыгдан өлүп-кырлары соксаар» — деп харыылаан.

²² Орна Давидке: «Дээрги хааным өргүл кылдыр күзөөн чүвезин чүнү-даа болза ап алзын, өргүп салзын. Бүрүн өрттедир өргүлгө салыр малдар бо-дур, а хомуттарны база тараа бастырар херекселдерни от салырыңга ажыглап болур. ²³ Ол бүгүнү, хааным, Орна силерге халаска берип тур». Оон ыңай Орна мынча дээн: «Силернин Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы силерге ээ көрүнзүн!»

²⁴ Ынчалза-даа хаан Орнага: «Чок, мен бо хамык чүүлдүн өртөөн төлөп бээр мен. Мен Бодумнун Бурганын Дээрги-Чаяакчыга халас алган чүве өргүвес мен» — деп харыылааш, тараа шаңын болгаш малды бежен шекел мөнгүн-биле садып алган. ²⁵ Давид аңаа Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти туткаш, бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдери кылган*. Ынчан Дээрги-Чаяакчы чуртче ээ көрүнгөн, израильчилернин өлүп-кырлары соксай берген чүве-дир.

* 24:10 Эрте-бурунгу Израильге чизе-даңзыны ыдыктыг хоойлуда хорувайн турар, ынчалза-даа дөмей-ле таарымча чок херек деп санадып турган болгу дег, чүгө дээрге ол чорук Бурганнын — Бодунун чонунун дым чаңгыс Чагырыкчызынын алдар-адынче семеп турар. Ады чизе-даңзыга кирген кижиге бүрүзүндө Дээрги-Чаяакчыга садыгын (үндүрүү) төлээри негеттинер турган (Хост. 30:11-16 көр). * 24:25 Сөөлүндө барып ылап-ла бо черге Бурганнын өргээзин туткан (1 Чыл. 21:18; 2 Чыл. 3:1 көр).

24:11 1 Хаан. 22:5 24:14 Бд. ыр. 118:156 24:15 Хост. 30:12 || Башт. 20:1 24:16 4 Хаан. 19:35; 2 Чыл. 32:21; Иса. 37:36; Аж.-ч. 12:23 || Иона 3:10 24:21 Сан. 16:47-48 24:22 3 Хаан. 19:21 24:25 Сан. 16:48; 25:8

Хаанныг чагырга үези

Үшкү ном

Кириилде

Бо номда израиль чоннуң күрүнезинин база Дээрги-Бурган-Чаяакчы биле чоннуң харылзаазының дугайында тоожуушкун уламчылап турар. Номну болуушкуннарны дес-дараалаштыр көргүскен аайы-биле үш кол кезекке чарып болур: 1) хаан эрге-чагырганың Давидтен оон оглу Соломонче шилчээни (1–2 эгелер); 2) Соломоннуң чагыргазы болгаш чедишкиннери, ылангыя оон Иерусалимге Бурганның өргээзин тутканы (3–11 эгелер); 3) чоннуң ийи күрүне – соңгу чүкте Израиль, мурнуу чүкте Иудея кылдыр аңгыланганы база ол күрүнелернин хааннарының бистин эрага чедир IX вектин ортан үезинге чедир чагыргазы (12–22 эгелер).

Автор чагырыкчыларның кайызын-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчыга оон шыңчызының деңнелин барымдаалап, үнелеп турар. Күрүнениң чедишкини чогумна оон хамааржыр дээрзин ол көргүзүп турар. Кажан хаан кижиге бүгү-ле сеткилчүрээнден чүгле Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип, Ону тооп дыңнаар болза, күрүне чечектелдир сайзыраар. А хаан дүрзү-бурганнарга мөгөйип, Бурганның хоойлузунга чагыртпас болза, айыыл-халап келир.

Хааннардан аңгыда, номда чугула рольду Бурганның медээчилери ойнап турар. Олар чонга Бурганның күзел-соруун медеглеп, улуска болгаш хааннарга Дээрги-Чаяакчыга шыңчы бооп артарын сагындырып турган. Бурганның ол үеде чурттап турган медээчилеринин аразында кол чер ээлеп турган кижиге – Илия медээчи. Бо номнуң сөөлгү эгелеринде чогум-на оон ажыл-херектери эң-не көскү болуп турар.

Давидтин чөнүй бергени

1 Давид хаан кырып чөнүй берген. Ону шуглак-биле базырарга-даа, чылыгып шыдапас апарган. ² Дүжүметтери аңаа: «Дээрги хаанывыска аныяк арыг кыстан тып берээли, ол кыс хаан дээш сагыш салып, бараан болзун. Ол кыс хаанывыс силерни кускаптап алгаш чытсын – ынчан дээрги хаанывыс чылыга бээр» – дээннер.

³ Олар бүгү израиль черден чараш кыс дилеп, Сунем чурттуг Ависаганы тып алгаш, хаанга эккелгеннер. ⁴ Аныяк кыс кедергей чараш болган. Ол кыс хаанче сагыш салып, бараан болуп турган, ынчалза-даа хаан оон-биле чоок харылзаа тудуп көрбээн.

Адонияның бодун боду хаан кылдыр чарлааны

⁵ Ол үеде Адония – Давид биле Аггиттин оглу: «Мен хаан болур мен!» – деп хоолургап турган. Ол тажы бодунга аъттарны, чуузаларны болгаш үдеп чоруур бежен камгалал шеригни тургузуп алган. ⁶ А ачазы аңаа кажан-даа: «Сен чүге ынчап тур сен?» – деп айттырып салып, эпчоксундуруп көрбээн. Адония Авессаломнун соонда төртүтүгүн чүведир. Ол дыка чараш турган. ⁷ Адония Саруйяның оглу, шериг баштыңчызы Иоав-биле база Бурганның бараалгакчызы Авиафар-биле дугуржурга, олар аңаа дузалажырын аазаан. ⁸ Ындыг-даа болза, Бурганның бараалгакчызы Садок, Иодайның оглу Ванея, Бурганның медээчизи Нафан, Шимей, Рисий база

1:2 Эккл. 4:11 1:3 Ис. 19:18 1:5 2 Хаан. 3:4 || 2 Хаан. 15:1 1:6 1 Чыл. 3:2 1:7 2 Хаан. 2:18; 8:16 || 1 Хаан. 22:20; 23:6 1:8 2 Хаан. 20:25 || 2 Хаан. 8:18 || 2 Хаан. 7:2 || 2 Хаан. 23:8-39

Давидтиң маадырлары Адонияны дет-кивейн барганнар.

⁹ Адония Эн-Рогел чоогунда Зохелет деп дашка хойлар, бугалар болгаш семис бызааларны өргүп, дөгөргөн. Ол бодунун акы-дунмалары болур бүгү тажыларны болгаш хаанның Иудея курт-тук бүгү дүжүмөттерин чалап алган. ¹⁰ А Нафан медээчини, Ванеяны, Давидтин маадырларын болгаш бодунун дунмазы Соломонну чалаваан.

¹¹ Ынчан Нафан Соломоннун иези Вирсавияга: «Аггитиң оглу Адониянын хаан апарганын, а бистиң дээрэгивис Давидтиң ону билбезин дыңнавааның ол бе, кай?» ¹² Ындыг болганда, болуннун база оглун Соломоннун амы-тынын канчаар камгалап аарынны сүмелеп көрсөй. ¹³ Ам дораан Давид хаанга баргаш, оон: „Дээрги хааным, мээң оглум Соломон силерниң соонарда хаан болуп, дүжүлгөңерге саадаарын чалчан менээ дангыраглаваан ийик силер бе? А Адония канчап хаан апарды?“ — деп айтыр. ¹⁴ Сен хаан-биле чугалажып турунда, мен кырынарже кире бергеш, сээң сөстөриниң бадыткаар мен» — дээн.

¹⁵ Вирсавия чөнүй берген хаанның удуур өрээлинче кире берген; ында Сунем турттуг Ависага аңаа бараан болуп турган. ¹⁶ Вирсавия хаанга мөгейип, сөргүрөн. Хаан: «Сеңээ чүү херек ирги?» — деп айтырган.

¹⁷ Вирсавия анаа мынча дээн: «Дээр-ги хааным! Силер чалчаңар меңээ Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынарның ады-биле: „Сээн оглун Соломон мээң соомда хаан болуп, дүжүлгөмгө саадаар“ — деп даңгыраглаан болгай силер. ¹⁸ Ам көрүңер даан, Адония хаан апарган-дыр, а силер, дээрги хааным, ону билбес-даа-дыр силер. ¹⁹ Ол оглуңар эндерик бугалар, хойлар болгаш семис бызааларны өргүп, дөгөргөш, бүгү тажыларны, Бурганның бараалгакчызы Авиафарны болгаш шериг баштыңчызы Иоавты чалап алган-дыр, а силерниң чалчаңар Соломонну чалаваан-дыр. ²⁰ Дээрги хааным, бүгү израильчилер дээрги хааным силерниң соонарда дүжүлгөңөргө кым саадаарын чарлаарыңарны билип аар дээш силерге көрүп турлар. ²¹ Оон башка дээрги хааным силер өгбелеринер соондан эске

оранче чоруй баарыңарга, мени база оглум Соломонну өскерликчилер деп санаар болгай».

²² Вирсавия хаан-биле чугаалажып турда, Нафан медээчи чедип келген. ²³ Хаанга: «Нафан медээчи келди» — деп дыннадырга, Нафан хаанның өрээлинче кирип келгеш, анаа сөгүрүп, хавааа черге дээсөн. ²⁴ Медээчи хаанга мынча дээн: «Дээрги хааным! Силер: „Адония мээң соомда хаан апарып, дүжүлгөмгө саадаар“ — деп чугаалаан ийик силер бе? ²⁵ Бөгүн ол оглунар шынааже баткаш, эндерик буталар, хойлар болгаш семис бызаалар өргүп, дөгөргөш, бүгү тажыларны, шерип баштынчыларын болгаш Бурганның бараалгакчызы Авиафарны чалап алган-дыр. Ам олар оон-биле кады дойлап: „Адония хаан делгөргезин!“ — джиhip тугар-дыр. ²⁶ А силерниң чалчанар болур мени, Бурганның бараалгакчызы Садокту, Иодайның оглу Ванеяны болгаш силернин чалчанар Соломонну чалаваан-дыр. ²⁷ Ол бүгү чүвө дээрги хааным силерниң күзел-соруунар ёзугаар болганы ол бе? Чалчанар менээ дээрги хааным силернин соондарда дүжүлгөнерге кым саадаарын чүтө чугалавааныңар ол ирги?»

**Давид хаанның
дүжүлгени Соломонга дамчытканы**

²⁸ Давид хаан: «Вирсавияны менче кый денер!» — дээн. Кадын кирип келгеш, хаанның мурнунга туруп алган.

²⁹ Хаан ынчан: «Мени кандыг-даа айыылдан адырып каан дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен; ³⁰ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының ады-биле сенээ: „Сээң оглун Соломон мээн соомда хаан апарып, мээн орнумга дүжүлгөмгө саадаар“ – деп аазаан сөзүмнү бөгүн-не күүсөдир мен».

³¹ Вирсавия мөгейип, чергө хаваан дегзи сөгүрээш: «Мээң дээрги хааным Давид узун назылазын!» — дээн.

³² Давид: «Бурганнын бараалгакчызы Садокту, Нафан медээчини болгаш Иодайны оглу Ванеяны кыйгырып эккелгилер!» — дээн. Олар хаанга чедип келгилер. ³³ Хаан оларга: «Мээң чалчаларымны ап алгаш, оглум Соломонну элчигенимге мундургаш, Гихон суунче чедирип калгынар. ³⁴ Аңаа Бурганнын бараалгакчызы

1:9 2 Хаан. 17:17 1:10 2 Хаан. 12:24 1:13 1 Чыл. 22:9 1:25 1 Хаан. 10:24 1:29 2 Хаан. 4:9
1:31 Неем. 2:3; Дан. 2:4 1:33 Эсф. 6:7-8 || 2 Чыл. 32:30

Садок биле Нафан медээчи ону Израильдин хааны кылдыр томуйлап, үс-биле чаап кагзын. Силер мыйыс эдиски этсип, „Соломон хаан делгерезин!“ деп кыйгырынар. ³⁵ Оон соонда ону дедир үдеп эккелиңер. Ол бээр кээп, мээң дүжүлгемге саадапкаш, мээң орумга хаанназын. Мен ону Израиль биле Иудеяның чагырыкчызы кылдыр томуйлап каан болгай мен» — дээн.

³⁶ Иодайның оглу Ванея хаанга: «Ындыг-ла болзунам! Мээң дээрги хаанымның Бурганы Дээрги-Чаяакчы силерниң шиитпириңерни боттандырзын!

³⁷ Дээрги-Чаяакчының мээң дээрги хааным-биле кады болганы дег, Ол Соломон-биле база кады болуп, оон дүжүлгезин мээң дээргим Давид хаанның дүжүлгезинден-даа өндүр бедик кылып кагзын!» — деп харыылаан.

³⁸ Бурганның бараалгакчызы Садок, Нафан медээчи, Иодайның оглу Ванея база керет, пелет уктуг шериглер* Соломонну Давид хаанның элчигенинге мундураш, Гихонче чедире бергенер. ³⁹ Бурганның бараалгакчызы Садок ыдыктыг майгындан олива үзү куткан мыйыс алгаш, Соломонну чаап каан. Оон олар мыйыс эдиски эдискенер; бүгү чон: «Соломон хаан делгерезин!» — деп кыйгырып турган. ⁴⁰ Бүгү чон Соломонну эдерип, лимбилеп ойнап, оларның алгы-кышкызындан чер сиринейни бээр кылдыр кедергей өөрүп турган.

⁴¹ Адония болгаш оон бүгү чалап алган аалчылары доюн төндүрүп тура, дааш-шимээн дыннап кааннар. Эдиски эткенин дыңнааш, Иоав: «Хоорайда чүү ындыг хөлээзин болуп, шимээн үнүп турары ол?» — деп айтырган. ⁴² Ол төндүр чугаалап четтикпээнде-ле, Авиафар бараалгакчының оглу Ионафан чедип келген. Адония аңаа: «Бээр кел. Төлептиг кижиге болгай сен, чугаажок, эки медээ эккелдин ынаан» — дээн.

⁴³ Ионафан Адонияга: «Чок — деп харыылаан. — Дээрги хаанывыс Давид Соломонну хаан кылып кагды. ⁴⁴ Давид хаан

ону Бурганның бараалгакчызы Садок, Нафан медээчи, Иодайның оглу Ванея база кереттер, пелеттер-биле кады чорудупту. Олар Соломонга хаанның элчигенин мундуруп кагды. ⁴⁵ Садок бараалгакчы биле Нафан медээчи ону Гихонга хаан кылдыр үс-биле чаап кагды. Олар оортан өөрүшкүлүг чоруптулар, хоорай ынчангаш хөлзеп үндү. Шак ол шимээн-даашты дыннап турарынар ол-дур. ⁴⁶ Соломон ам мырыңай хаанның дүжүлгезинде саадапты. ⁴⁷ Хаанның бүгү дүжүметтери дээрги хаанывыс Давидке байыр чедирип келгеш: „Бурган Соломоннуң адын силерниң адыңардан арттыр алдаржытсын, оон дүжүлгезин силерниң дүжүлгөңерден өндүр бедик кылып кагзын!“ — деп турду. А орунда чыткан хаан Бурганга мөгөйип, ⁴⁸ „Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол бөгүн дүжүлгөдө бодумнуң салгакчымын олуарын көөр арганы меңээ берди“ — диди».

⁴⁹ Ынчан Адонияның аалчылары шупту корга бергеш, тура халчып, тарай бергенер. ⁵⁰ А Адония, Соломондан корткаш, Бурганның өргээзинде өргүл салыр бедигээштин азыгларындан барып туттунупкан*. ⁵¹ Улус Соломонга: «Адония Соломон хаандан корткаш, өргүл бедигээжиниң азыгларындан туттунуп алган тур. Ол. „Соломон хаан бөгүн бодунуң чалчазы мени кылыш-биле шанчып өлүрбес бооп дангыраглазын“ — диди» — деп дыннаткан.

⁵² Соломон: «Бир эвес ол төлептиг кижиге болур болза, оон бажындан чаңгыс дүк-даа черже кээп дүжүп читпес, а бир эвес ол бузут-багын көргүзөр болза, өлүп каар» — деп харыылаан. ⁵³ Соломон хаан улус айбылап чорудуптарга, олар Адонияны өргүл бедигээжинден эккелгенер. Адония кирип келгеш, Соломон хаанга мөгөйгөн. Соломон аңаа: «Бажыңчыңче чана бер» — дээн.

Давидтиң Соломонга берген чагыглары

2 ¹ Давидтиң өлүр үези кээрге, ол бодунуң оглу Соломонга чагыын берип,

* 1:38 Кереттер болгаш пелеттер — хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14 көр). * 1:50 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке өргүл салыр бедигээшти ынаар дезип болур ыдыктыг чер деп санаар турган, ынчангаш өжөөн негекчилери ол черден хоргадап дилеп келген улуска холун дегзиринден коргар турган.

1:34 1 Хаан. 10:1 || 2 Хаан. 15:10; 4 Хаан. 9:13 1:38 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 1:42 2 Хаан. 15:27 || 2 Хаан. 18:27 1:44 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 1:46 1 Чыл. 29:23 1:47 Э. д. 47:30 1:50 Хост. 27:2; 3 Хаан. 2:28 1:52 1 Хаан. 14:45; 2 Хаан. 14:11; Лк. 21:18; Аж.-ч. 27:34

чугаалаан: ² «Кижі бүрүзүнүң баар сөөлгү оруунче чоруурум ол-дур. Кадыг-быжыг, эр сорукутг бооп көр. ³ Мойсейини хоой-лузунда бижип каанын ёзугаар Дээрги-Чаяакчы Бурганынның чагыг-керээзин кадагала. Ооң оруктарын эдерип, Оон дүрүмнери болгаш айтышкыннарын, Оон доктаалдары болгаш шийтпирлерин күүсет. Ынчаар болзунза, кылып турар бүгү чүүлдеринге, барган бүгү черинге чедишкенин болур сен. ⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: „Бир эвес сээң салгакчыларын боттарының оруктарын хынамчалыг көрүп, Меңээ бүгү-ле чүлдү-чүрээнден, сеткилиниң ханызындан бердиниң чоруур болза, сен кажан-даа Израильдин дүжүлгезин ээлээр салгакчы чок артпас сен“ — деп меңээ чугаалаан сөзүн күүседир.

⁵ Оон ыңай Саруйяның оглу Иоавтын мени канчанганын билир сен. Ол кижі израиль шеригниң ийи баштыны: Нирниң оглу Авенир биле Иетерниң оглу Амессайны канчанган ийик? Иоав оларны, дайын үезинде төккөн хан дээш өж-ээн негеп, тайбың үеде өлүрүп кааш, беллинде куру биле будунда идиин ол ханга борап алган болгай. ⁶ Бодуннун мерген угааның ёзугаар кылып көр: Иоавтын буурул бажы өлүглер оранынче амыр-шөлөөн кире бээрин болдурбас сен.

⁷ А Галаад чурттуг Верзеллийнин оолдарына энерелден көргүс. Олар сээң аыш-чем-биле хандырып турар улузун санынче кирзин, чүге дээрге сээң акың Авессаломдан дезип чоруп турумда, мээн таламга арткан улус чүве.

⁸ Оон ыңай сенде Бахурим чурттуг, Вениаминин аймаанга хамааржы Гераның оглу Шимей дээрзи бар-дыр. Маханаимче бар чыдырымда, ол кижі мени коргунчуг бак сөглөп, кармап турган. Ындыг-даа болза, кажан ол Йордан хемниң чанынга мени уткуп үнүп кээрге: „Сени хылыш-биле өлүрбес мен“ — деп Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгырагалаан мен. ⁹ А сен ону кеземче чок арттырба. Мерген угаанныг кижі-дир сен, Шимейниң буурул бажы өлүглер оранынче

ханы төктүп кире берзин дээш, ону канчаптарын билир-ле боор сен».

¹⁰ Давид оон ада-өгбезиниң соондан өске оранче чоруй барган. Ону Давидтин Хоорайынга* хөөржүдүп каан. ¹¹ Ол Израильди дөргөн чыл иштинде: чеди чыл Хевронга, үжөн үш чыл Иерусалимге чыгарган. ¹² А ачазы Давидтин дүжүлгезинге Соломон саадапкан, оон чагыргазы кедергей күштели берген.

Соломоннун эрге-чагырганы быжыгалааны

¹³ Аггиттин оглу Адония Соломоннун авазы Вирсавияга келген. Вирсавия оон: «Эп-найыралдыг келдин бе?» — деп айттырган.

Демгизи: «Эп-найыралдыг» — деп харыылаан. ¹⁴ Адония оон: «Силер-биле чугаалажыр чүвем бар» — дээн.

Вирсавия: «Чугаала че» — дээн.

¹⁵ «Силер билир-ле болгай силер — деп, Адония чугаалаан. — Күрүне мээң эргемге турду, бүгү Израиль мээң дараа-зындагы хаан апаарымны манап турду. Ынчалза-даа бүгү чүве өскерлип, күрүне мээң дунмамнын эргезинде барды, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ону аңаа хайырлаан-дыр. ¹⁶ Ам мен силерден чаңгыс-ла чүве дилеп тур мен, ойталавайн көрүнер».

Хаанның авазы: «Чугаала че» — дээн.

¹⁷ Адония: «Соломон хаан-биле чугаалажып көрүнерем, ол силерге ойталаар эвес. Хаан меңээ Сунем чурттуг Ависаганы кадай кылдыр берип көрзүн» — дээн.

¹⁸ А Вирсавия: «Ындыг-дыр, хаан-биле сээң дугайында чугаалажып көрейн» — деп харыылаан.

¹⁹ Вирсавия Адонияга хамаарыштыр чугаа кылып, Соломон хаанга кээрге, ол аңаа уткуй туруп кээп, мөгейип кааш, дүжүлгезинге олутуп алган. Иезинге база дүжүлгө эккеп бээрин ол дужааган. Авазы оглунун оң талазынга олутуп алган.

²⁰ «Менде сенден бичиги дилег бар ийин — деп, Вирсавия чугаалаан. — Меңээ ойталавайн көрем».

* 2:10 Давидтин Хоорайы — Иерусалимниң кезин (2 Хаан. 5:9 көр).

2:2 Ис. 23:14 2:3 Ы. х. к. 29:9 2:4 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 9:5; 2 Чыл. 7:18 2:5 2 Хаан. 18:5, 14 || 2 Хаан. 3:27; 20:10 2:7 2 Хаан. 19:37-38 || 2 Хаан. 17:27-29 2:8 2 Хаан. 16:5-13 || 2 Хаан. 19:23 2:10 Неом. 3:16; Аж.-ч. 2:29 2:11 2 Хаан. 2:11; 5:4-5; 1 Чыл. 3:4; 29:27 2:12 1 Чыл. 29:23 2:15 1 Чыл. 22:9-10; 28:5-7 2:17 3 Хаан. 1:1-4

Хаан: «Дилеп көрүнер, авай, силерге ойталавас мен» — деп харыылаан.

²¹ Вирсавия: «Сунем чурттуг Ависаганы сээң акың Адонияга кадай кылдыр берипсин» — дээн.

²² Соломон хаан авазынга: «Адонияга Сунем чурттуг Ависаганы бээрин чүгө менден дилеп тур силер? Ындыг болза, аңаа күрүнө чагырар эргеден база айтырып көрүнер — ол мээң улуг акымна болгай!» Аңаа, Бурганның бараалгакчызы Авиафарга болгаш Саруйяның оглу Иоавка база айттырыңар!» — деп харыылаан.

²³ Оон Соломон хаан Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглаан: «Бир эвес Адония ол дилээ дээш амы-гыны-биле төлөвөс болза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!» ²⁴ Мени быжыктырып, мээң ачам Давидтиң дүжүлгезинге олурткаш, аазаанын эзугаар, мени болгаш үрө-салгалымны күрүнө бажынга доктааткан Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: Адония бөгүн дораан өлүп каар ужурулуг!» ²⁵ Соломон хаан Иодайның оглу Ванеяга дужаал бээрге, ол Адонияны барып өлүрүп каан.

²⁶ А Бурганның бараалгакчызы Авиафарга хаан: «Анатот хоорайда бодунуң черинче чоруй бар. Сени өлүрүп каар ужурулуг-дур, ынчалза-даа мен сени ам өлүрбөс мен, чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчынын ыдыктыг аптаразын мээң ачам Давидтин мурунуга көдүрүп, ачамның шыдажып эрткен бүгү чүвезин ооң-биле үлежип чораан-дыр сен» — дээн. ²⁷ Соломон Авиафарны Дээрги-Чаяакчыга бараан болур хүлээлгезинден чайладып каапкан. Силом хоорайга Дээрги-Чаяакчының Илий бараалгакчынын үрө-салгалынга хамаарыштыр чугаалаан сөзү ынчалдыр боттанган.

²⁸ Иоавка ол медээлер чедө бээрге (а Иоав Авессаломну деткивээн-даа болза, Адонияны деткээн* турган), ол Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг майгынычче дезип кире халааш, өргүл салыр бедигээштин азыгларындан туттунуп

алган. ²⁹ Соломон хаанга Иоавтын Дээрги-Чаяакчынын майгынычче дезип кире халааш, өргүл бедигээжиниң азыгларындан туттунуп алганын дыңнадыштарга, Соломон Иодайның оглу Ванеяны ыдып, аңаа: «Ону барып өлүрүп каг!» — деп дужааган.

³⁰ Ванея Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг майгынынга чедө бергеш, Иоавка: «Хаан: „Үн!“ — деп дужаап тур» — дээн.

А демгизи: «Чок! Мен маңаа өлүр кижимен» — дээн.

Ванея хаанга Иоавтын харызын дыңнаткан.

³¹ Хаан ынчан Ванеяга дужаал берген: «Ооң чугаалаанын эзугаар кыл. Ону өлүргөш, хөөржүдүп каг. Иоавтын актыг улусту өлүргени дээш бурууну менден база мээң ачамның үрө-салгалындан ынчалдыр адырып каг. ³² Дээрги-Чаяакчы Иоавка төккөн ханы дээш кеземче оңаар, чүгө дээрге ол мээң ачам Давидтиң чөпшээрели чокка ийи буруу чок кижиге халдап, оларны хылыш-биле шанчып өлүрүп каан. Ол ийи кижиге — Ниринн оглу, Израильдин шериг баштыңы Авемир биле Иетерниң оглу, Иудеяның шериг баштыңы Амессай — Иоавтан төлөптүг улус турган. ³³ Оларнын төгүлгөн ханы дээш буруу Иоавка база ооң салгалынга кезээ-мөңгөдө артсын. А Давидке, ооң дүжүлгезинге, өг-бүлөзине болгаш үрө-салгалынга Дээрги-Чаяакчы амыртайбындан кезээ-мөңгөдө хайырлазын».

³⁴ Иодайның оглу Ванея Иоавты барып өлүрүп каан. Иоавты ховуга, бодунуң бажыңынын чанынга хөөржүткен. ³⁵ Хаан Иодайның оглу Ванеяны Иоавтын орнунга шериг баштыңчызы кылып каан, а Бурганның бараалгакчызы Садокту Авиафарнын орнунга дээди бараалгакчы кылдыр томуйлаан.

³⁶ Ооң соонда хаан Шимейни кыйгыртып алгаш, аңаа мынча дээн: «Бодунга Иерусалимге бажындан тудуп алгаш, хоорайга чуртта, моон кайнаар-даа үнүп чорба. ³⁷ Үнүп чорупкаш, Кедронун суун кеже бээрин хүнде ыяап-ла

* 2:22 Хаанның кадайын ап аары хаанның эрге-чагыргазынче семээшкин кылдыр көрдүнүп болур турган (2 Хаан. 16:20-22 көр). * 2:28 Өске бурунгу сөзүглелде «А Иоав Соломонну эвес, а Адонияны деткээн» деп бижээн.

2:24 2 Хаан. 7:11-13; 1 Чыл. 22:10 2:25 2 Хаан. 8:18 2:26 1 Хаан. 22:20; 2 Хаан. 15:24 ||

Иис. 21:18; Иер. 1:1 || 1 Хаан. 23:6 2:27 1 Хаан. 2:27-36; 3:12-14 2:28 2 Хаан. 17:25; 18:14-15 ||

Хост. 27:2; 3 Хаан. 1:50 2:31 Хост. 21:14 || Сан. 35:33 2:32 2 Хаан. 3:27; 20:10 2:35 3 Хаан. 4:4 ||

1 Чыл. 29:22 2:36 2 Хаан. 16:5-13

өлүп каарынны билип ал. Өлүмүн дээш бодун буруулуг болур сен».

³⁸ Шимей хаанга: «Ындыг-дыр. Силернин чалчаар мен дээрги хаанымнын чугаалаанын ёзугаар кылыр мен» — деп харыылаан.

Шимей Иерусалимге үр үеде чурттап арткан. ³⁹ А үш чыл болгаш, оон ийи кулу Мааханын оглу, Геф хоорайнын хааны Анхусче десе берген. Шимейге оон кулдары Гефте турары дынналы берген. ⁴⁰ Ынчан ол элчигенин эзертеп мунгаш, кулдарын дилеп, Гефте Анхусче чорупкан. Шимей кулдарын барып тып алгаш, оларны Гефтен дедир эккеп алган.

⁴¹ Соломонга Шимейин Иерусалимден үнгөш, Гефке четкеш, эеп келгенин дындаышкан. ⁴² Хаан Шимейни кыйгырып алгаш: «Мен сенден Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгырак ап, „Моон кайнаар-даа болза үнүп чоруй баар хүнүнде ыяап-ла өлүп каар сен“ — деп сагындырбажык мен бе? Сен ынчан менээ: „Ындыг-дыр. Дыңнангыр боор мен“ — дээн болгай сен.

⁴³ А чүге сен Дээрги-Чаяакчыга берген даңгыраанын күүсетпейн, мээң дужаалымны тооп дыңнавайн барганын ол?» — дээн. ⁴⁴ Хаан Шимейге оон ынай: «Мээң ачам Давидке халдагкан бүгү бузудуну бодун билип, чүрээнде шыгжап чоруур-дур сен. Ам Дээрги-Чаяакчы сенээ үүлгеткен бузудун дээш кеземче онаар. ⁴⁵ А Соломон хаан Бургандан кээр ачы-буянын болур, Давидтин дүжүлгези Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кезээ-мөңгөде тендип дивейн турар!» — деп чугаалаан.

⁴⁶ Хаан оон Иодайнын оглу Ванеяга дужаал бээрге, ол Шимейни барып өлүрүп каан. Чагырга ынчалдыр Соломонун холунга быжыга берген.

*Соломон хаанның
мерген угаан дилээн мөргүлү
(2 Чыл. 1:7-12)*

3 ¹ Соломон Египеттин хааны фараон-биле төрөлдежип, оон уруун кадай кылдыр ап алган. Хаан бодунун ордузун, Дээрги-Чаяакчынын өргээзин болгаш Иерусалимни долгандыр хананы тудар бетинде, кадынын Давидтин Хоорайынга чурттадып каан.

² А чон биеэги хевээр мөгейиш-кин кылыр бедик черлерге өргүл салып турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан өргээ ам-даа туттунмаан турган чүве-дир. ³ Соломон бодунун ачазы Давидтин изин истеп, Дээрги-Чаяакчыга ынак турган, ындыгдаа болза, ол база демги-ле бедик черлерге Анаа өргүл салып, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган.

⁴ Бир катап хаан өргүл салыр дээш Гаваон хоорайже чорупкан, чүге дээрге кол бедик чер анаа турган чүве-дир. Соломон ол бедигээшке бүрүн өрттедир муң өргүлдү салган. ⁵ Гаваонга Дээрги-Чаяакчы дүне када Соломоннун дүжүнге кирген. Бурган: «Сенээ чүнү берейн, дилеп ал» — дээн.

⁶ Соломон: «Сен Бодуннун чалчаң, мээң ачам Давидке, оон Сенээ бердингени дээш, Сээң мурнунга чөптүг-шынын болгаш ак сеткилди болганы дээш өндүр улуг энерелин көргүстүң. Сен анаа өндүр улуг энерелинин хевээр арттырып, ам ынчалдыр бүткени дег, оон дүжүлгезинге саадапкан оолду анаа хайырладың. ⁷ Дээрги-Чаяакчы Бурганым, ам Сен Бодуннун чалчаң мени ачам Давидтин орунунга хаан кылып кагдың. А мен болза бичии оол-дур мен, албан-хүлээлгемни канчаар күүседирин билбестир мен. ⁸ Сээң чалчаң мен Сээң шилип алган чонун аразында-дыр мен. Ол дээрге санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас хөлүн эрттир хөй чон-дур. ⁹ Ынчангаш Бодуннун чалчаңга Сээң чонуну шын шиидер база эки-бакты ылгап шыдаар кылдып угаанныг чүрөктөн хайырлап көр. А оон башка Сээң бо хөй санныг чонуну кым башкарып шыдаарыл?» — дээн.

¹⁰ Дээргиге Соломондан ындыг дилег кирери таарымчалыг болган. ¹¹ Бурган анаа мынча дээн: «Сен ынча деп дилээш, бодунга узун назынны-даа, байлакшылды-даа дилеведиң, дайзыннарнын өлүмүн-даа дилеведиң, а шын шииткел кылып билир боору-биле угаан-сарыкыл диледиң. ¹² Ындыг болганда, Мен сээң дилээнин хандыраар мен. Сенээ мерген угаанныг, сарыылдыг чүрөкти хайырлаар мен, сээң мурнунда-даа сен ышкаш

2:37 2 Хаан. 15:23 2:39 1 Хаан. 21:10; 27:2 2:43 Эккл. 8:2 2:44 2 Хаан. 16:5-13 2:45 У. ч. 25:5

3:1 3 Хаан. 7:8; 9:16; 2 Чыл. 8:11 || 3 Хаан. 7:1 || 3 Хаан. 6:38 || 3 Хаан. 9:15 || 3 Хаан. 2:10

3:3 3 Хаан. 22:43 3:4 1 Чыл. 16:39 3:5 3 Хаан. 9:2 3:7 1 Чыл. 22:5; 29:1 3:8 Э. д. 13:16

3:9 У. ч. 2:3-6; Иак. 1:5 3:12 3 Хаан. 4:29-31; 5:12; 10:23; Эккл. 1:16

угаан-сарымлдыг кижиги турбаан, сээң соонда-даа сенээ дөмөйлежир кижиги турбас. ¹³ Оон туржук, Мен сенээ дилевээн-даа чүвени: байлакшыл биле алдар-атты бээр мен. Ынчангаш назының дургузунда хааннар аразында сээң-биле эннежир хаан турбас. ¹⁴ Бир эвес сен ачаң Давидтиң кылып турганы дег, Мээң оруктарым эдериң, Мээң дүрүмнерим, айтышкыннарымны күүседип, сагыр болзунза, Мен сенээ узун назынны хайырлаар мен».

¹⁵ Соломон ынчан оттуп келгеш, дүш көргөнін билип каан. Ол Иерусалимче ээп келгеш, Дээргиниң ыдыктыг аптарының мурнунга туруп алгаш, бүрүн өрттедир өргүлдерни база эп-найырал өргүлдерин эккеп салган. Оон ол бодунуң бүгү дүжүмметтеринге дөй кылган.

Хаанның маргышты мерген угаанныг шиитпирлээни

¹⁶ Бир катап хаанга ийи самын-савдар херэежен келгеш, оон мурнунга туруп алган. ¹⁷ Оларның бирээни мынча дээн: «О, мээң дээргим! Бо херэежен-биле чаңгыс бажында чурттап тур мен. Оон чанынга тургаш, божуп алдым, ¹⁸ а оон соонда сонгузу хүнде ол база божуп алган. Бис кады турдуvus, бис ийден ангыда, бажыңга өске кым-даа турбаан.

¹⁹ Дүне када бо херэеженниң чаш оглу өлүп калган, чүге дээрге авазы удуп чыда, чаш оглун дүмчүктүр басып алган.

²⁰ Дүне када ол туруп келгеш, чалчак мен удуп чыдырымда, оглумну ап алгаш, херээнге чыпшыр чыттыргаш, бодунуң өлүг оглун мээң херээмге чыпшыр салып каан болду. ²¹ Эртен оглумну эмзирер дээш оттуп кээримге, ол өлүг чыдыр. Топтап көргөш, мээң божакан оглум эвес деп билип кааптым».

²² Өске херэежен: «Чок! Дириг оол мээңии-дир, а өлүг оол — сээңии-дир!» — дээн.

А бирги херэежен: «Чок! Өлүг оол сээңии-дир, а дириг оол — мээңии-дир!» — дээр болган. Олар хаанның мурнунга ынчаар маргыжып туруп берген.

²³ Хаан: «Бирээңер: „Мээң оглум дириг, а сээңии өлүг“ — деп турар, а өскеңер: „Чок! Сээң оглум өлүг, а мээңии дириг!“ — деп турар...» — дээн.

²⁴ Оон соонда хаан: «Хылыштан эккелиңер» — дээн. Хаанга хылышты эккеп берген. ²⁵ Ынчан ол: «Дириг чаш оолду ийи чара одура шапкаш, бир чартынын бо херэеженге, өске чартынын — дуу херэеженге бериптиңер!» — деп дужааган.

²⁶ Оглу дириг турган херэежен, бодунуң чаш төлүн аажок кээргей бергеш, хаанга: «О, дээргим! Бо чаш оолду дуу херэеженге бериптиңер, ону өлүрбейне көрүңер!» — дээн.

А өске херэежен: «Сээңии-даа эвес, мээңии-даа эвес болзун. Оолду одура шааптыңар!» — дээн.

²⁷ Хаан ынчан: «Дириг чаш төлдү өлүрбейн, бирги херэеженге бериптиңер, оон авазы ол-дур» — деп доктааткан.

²⁸ Хаанның үндүргөн шииткелин дыңнааш, бүгү Израиль ону ханы хүндүлөп өгөлзөн, чүге дээрге анаа шынныг шииткел үндүрерде хереглээр Бурганның мерген угааннын хайырлаан болган.

Соломоннуң дээди дүжүмметтери, тус чер чагырыкчылары

4 ¹ Соломон хаан бүгү Израильди чагырып турган. ² Оон дээди дүжүмметтери бо-дур: Садоктуң салгакчызы Азария — Бурганнын бараалгакчызы; ³ Шишанын оолдары Элихореф биле Ахия — бижээчилер; Ахилудтуң оглу Иосафат — төөгү бижикизи; ⁴ Иодайның оглу Ванея — шериг баштыкчызы; Садок биле Авиафар — Бурганнын бараалгакчылары; ⁵ Нафаннын оглу Азария — тус чер чагырыкчыларының даргазы; Нафаннын оглу Завуд — Бурганнын бараалгакчызы, хаанның өңнүү; ⁶ Ахисар — орду хайгааракчызы; Авданын оглу Адонирам — ажылчы куш даргазы.

⁷ Соломон бүгү Израильди башкарып турар он ийи тус чер чагырыкчылыг турган. Олар хаанга болгаш оон чоок улунга аыш-чем чорудуп бээр хүлээлгелиг чүве-дир. Кайызы-даа курлавыр аыш-чем-биле чылдың бир айында хандырылганы харыылаар ужурул турган. ⁸ Оларнын аттары бо-дур:

Бен-Хур — Эфрем дагларында;

⁹ Бен-Декер — Макац, Шаалвим, Бет-Шемеш, Элон болгаш Бет-Ханан хоорайларда;

3:13 3 Хаан. 10:14-29; 1 Чыл. 29:12 3:14 Бд. ыр. 90:16 3:15 Э. д. 40:20; Эсф. 1:3; 2:18; Дан. 5:1; Мк. 6:21 3:28 У. ч. 16:10 4:2 1 Чыл. 6:9 4:3 2 Хаан. 8:16; 1 Чыл. 18:15 4:4 3 Хаан. 2:35 || 2 Хаан. 8:18; 20:25; 1 Чыл. 18:16 4:5 1 Чыл. 27:33 4:6 2 Хаан. 20:24; 3 Хаан. 5:14; 12:18

¹⁰ Бен-Хесед — Арубот деп черде, анаа Сохо биле бүгү хефер чер хамаар-кып турган;

¹¹ Бен-Авинадав — бүгү Нафат-Дор деп черде (оон кадайы Соломоннун уруу Тафат турган);

¹² Ахилудтун оглу Баана — Таанах, Мегиддон хоорайларда болгаш Изреел хоорайдан кудулдур, Цартаннун чоогунда чыдар бүгү Бет-Санда база Бет-Сандан Авел-Мехола хоорайга чедир, Иокмеам хоорайнын безин ындынга чедир;

¹³ Бен-Гевер — Галаадтын Рамот хоорайда; Манассиянын оглу Иаирнин Галаадта хоорай-суурлары, Васан деп черде Аргов девискээр — долгандыр ханаларлыг, ханаларында хүлөр дээктерлиг алдан хоорай анаа хамааркып турган;

¹⁴ Гиддонун оглу Ахинадав — Маханаим хоорайда;

¹⁵ Ахимаас — Неффалимнин черинде (ол Соломоннун уруу Васематты кадай кылдыр ап алган);

¹⁶ Хушайнын оглу Баана — Асирийн черинде болгаш Ваалотта;

¹⁷ Паруахтын оглу Иосафат — Иссахарнын черинде;

¹⁸ Эланын оглу Шимей — Вениаминнин черинде;

¹⁹ Урийнин оглу Гевер — галаад черде (амор чоннун хааны Сигоннун черинде база Васаннын хааны Отгун черинде) чагырыкчы. Ол черлернин кайызы-даа чаңгыс чагырыкчылыг турган.

Соломоннун байлак-чаагай күрүнези

²⁰ Иудея биле Израильдин чону далай эринде элезин дег хөй бооп, дойлап, хөглөп чурттап турган. ²¹ Соломон Евфрат хемден эгелээш, филистим черге чедир база Египет-биле кызыгаарга чедир* бүгү күрүнелерни чагырып турган. Ол күрүнелер албан-үндүт төлөп, Соломонга оон бүгү назынын дургузунда бараан бооп келгеннер.

²² Соломонга хуннун-не эккеп дужаар ужурулуг аыш-чем бо-дур: үжен кор* ишти эн-не эки шынарлыг далган болгаш алдан кор ишти анаа далган; ²³ тургу-

зу семиртир азыраан он инек, одар-белчириге оыттап турган чээрби инек, чүс хой; ол ышкаш ивилер, чээрреннер, сайгактар болгаш семиртир азыраан куштар.

²⁴ Чүге дээрге Соломон Евфрат хемнин барыын талазында, Типсахтан Газа хоорайга чедир турар бүгү күрүнелерни чагырып, чоок-кавыда бүгү чурттар-биле тайбын харылзаазын тудуп алган турган.

²⁵ Оон бүгү назынын дургузунда Иудея биле Израиль сонгу чүкте Дан хоорайдан эгелээш, мурнуу чүкте Беэр-Шева хоорайга чедир кижиле бүрүзү бодунун виноградын, фиға ыяжын болбаазырадып, айыыл чок, тайбын чурттап келген.

²⁶ Соломон дайынчы тергеге сугар айттар баглап, тургузар 40 000 черлиг, 12 000 аытгы шериглиг* чүве-дир. ²⁷ Тус чер чагырыкчыларынын кайызы-даа бодунун харыылаар айында Соломон хаанга болгаш хаан-биле кады кемненип турар улуска херек бүгү аыш-чемни эккеп дужаап, чүү-даа чүве четчир болзун дээш хайгаарап турган. ²⁸ Олар оон ыңай доктадып каан черге дайынчы тергеге сугар болгаш өске-даа айттар чиир арбай биле ситенни кайызы-даа бодунун ээлчээнде чедирип берип турган.

Соломоннун алдаржаан мерген угааны

²⁹ Бурган Соломонга мерген угаанны, чүве эндeves ханы угаанны болгаш далай эринде элезин дег хемчээл чок ханы-делгем угаан-сарыылды хайырлаан.

³⁰ Соломоннун мерген угааны Чөөн чүктүн база Египеттин бүгү улусунун мерген угаанын ажып турган. ³¹ Ол бүгү улустан, оон иштинде зерах уктуг Эфандан база Махолдун Еман, Халкол, Дарда деп оолдарындан артык мерген угаанны турган.

Оон алдар-ады бүгү чоок-кавы чоннарга тарай берген. ³² Ол 3000 хире угаадылгы чугаа чугаалаан, 1005 ыр чогааткан.

³³ Ол үнүштер дугайында, Ливан сыннын пөштеринден эгелээш, ханаларда үнүп келген иссоп деп чадан үнүшке чедир, чугаалап шыдаар чораан; дириг амытаннар, куштар, соястаарлар болгаш балыктар дугайында база чугаалап шыдаар

* 4:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Филистим черде хемден эгелээш, Египет-биле кызыгаарга чедир» деп бижээн. * 4:22 30 кор — 6000 ажыг литрге деннежир. * 4:26 Азы: «12 000 аытгы».

4:11 Ис. 11:2 4:12 Ис. 17:11 || Ис. 19:18 4:13 3 Хаан. 22:3 || Сан. 32:41 || Б. х. к. 3:4

4:19 Б. х. к. 3:8-10 4:20 Э. д. 22:17 4:21 Э. д. 15:18; 2 Чыл. 9:26; Бд. ыр. 71:8 || Бд. ыр. 67:29; 71:10

4:24 1 Чыл. 22:9 4:25 Мих. 4:4; Зах. 3:10 4:26 3 Хаан. 10:26; 2 Чыл. 1:14; 9:25

4:30 3 Хаан. 3:12 4:31 1 Чыл. 2:6; Бд. ыр. 88:1 4:32 У. ч. 1:1; Эккл. 12:9 || Сол. ыр. 1:1

чораан. ³⁴ Соломоннун мерген угаанын дыннаар дээн улус бүгү чоннардан база чер-делегейде оон дугайында дыннаан бүгү күрүнелерден кээп турган.

Бурганның өргээзин тутарынга белеткел
(2 Чыл. 2:3-18)

5 ¹ Тирниң хааны Хирам Соломонну ачазының орунунга хаан кылдыр томуйлап каанын дыннааш, олче бодунун элчилерин чорудупкан, чүге дээрге Хирам үргүлчү Давидтиң өңнүү чораан чүведир. ² Соломон база Хирамга дараазында сөстөрнү дамчытсын дээш улус чоруткан: ³ «Мээн ачам Давид бодун бүгү таладан бүзээлээн чоннар-биле дайылдажып турган болгаш, Дээрги-Чаяакчы оон бүгү дайзыннын бодунун адаанга салып бээрин манап турган болгаш, бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан өргээни тутуп шыдаваан дээрзин билир болгай сен. ⁴ А ам Дээрги-Чаяакчы Бурганым менээ бүгү таладан амыр-дышты хайырлады: дайзыным-даа, айыыл-даа чок-тур. ⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының мээң ачам Давидке: „Сээң орунуга дүжүлгеге олуртуп каарым огулун Мээң адымга тураскааткан өргээни тутуп каар“ — дээнин ёзугаар, мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчының ат-алдарынга тураскааткан өргээни тутар деп тур мен. ⁶ Ливан сынынын пештерин менээ кезип бээр кылдыр дужаап көр. Мээң албатыларым сээң албатыларың-биле кады ажылдазын, мен сенээ улузун дээш доктаадып каан өртөөн ёзугаар төлөп бээр мен. Сидончулар ышкаш ыяш-биле ажылдап билир улус бисте чогуң билир-ле болгай сен».

⁷ Соломоннун сөстөрнү дыннап алгаш, Хирам аажок амырап: «Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол Давидке бо хөй санныг чоннун чагырып шыдаар мерген угаанныг оолду берген-дир» — дээн.

⁸ Хирам Соломонче улузун ыдып, сөс дамчыткан: «Менче ыткан улузунун дамчыткан чүүлүн дыннадым. Пеш, шиви ыяштарга хамаарыштыр сээң күзөөн бүгү чүвени күүседир мен. ⁹ Мээң албатыларым ол ыяштарны Ливан сындан да-

лайже аппаарга, мен оларны сээң доктаадып каан черинче далайлап салдады бээр мен. Аңаа ыяштарны адырып кааптарга, сен алгаш баар сен. А сен база мээң күзелимни боттандырып, мээң чоок улузумну аыш-чем-биле хандырып көр».

¹⁰ Хирам шак ыңчаар Соломонну пеш, шиви ыяш-биле оон күзөөннү ёзугаар хандырып турган, ¹¹ а Соломон Хирамга оон чоок улузун чөмгөрер 20 000 кор ишти кызыл-тасты база 20 кор ишти эн арыг олива үзүн чылдың-на берип турган*. ¹² Дээрги-Чаяакчы Соломонга мерген угаанны азааны ышкаш хайырлаан. Соломон биле Хирам эп-найыралдыг чурттап, аразында эвилел тургузуп алганнар.

¹³ Соломон хаан бүгү Израильге ажыл албаны онаап, 30 000 ажылчынын ажылдадыры-биле чыып алган. ¹⁴ Ажылчынарны ол Ливанче ээлчештир — бир айда-ла 10 000 кижини чорудуп турган: ол 10 000 ажылчын бир ай дургузунда Ливанга турар, а ийи ай дургузунда аал-чуртунга турар. Ажылчын күш даргазы Адонирам турган. ¹⁵ Соломон хаанда оон ыңай 70 000 аар чүөк дажыкчызы, дагларда даш чонар 80 000 ажылчын, ¹⁶ тутут ажилын хайгаарап көрүп, ажилчынарны башкараар 3300 дарга бар турган. ¹⁷ Өргөөнүн таван чонуп каан даштардан салыр дээш, хаан улут, эки шынарлыг даштардан тып, чонарын дужааган. ¹⁸ Соломоннун база Хирамнын ажилчынары болгаш Гевалдан усчулар даштар чонуп, өргөөни тутар ыяш, дашты белеткеп турганнар.

Соломоннун Бурганның өргээзин тутканы
(2 Чыл. 3:1-17)

6 ¹ Соломон хаан израиль чоннун Египеттен хосталып үнгениниң 480-ги чылында, бодунун Израильди чагырып өгөлөөннүн дөрткү чылының Зив деп ийиги айында Дээрги-Чаяакчының өргээзин тутуп өгөлөөн. ² Соломоннун Дээрги-Чаяакчыга тутуп берген өргөөзиниң узуну алдан кыры дурту, дооразы чээрби кыры дурту, бедии үжөн кыры

* 5:11 Амгы хөмчөөлдер ёзугаар 4 000 000 литр ажыг кызыл-тасты база 4 000 литр ажыг үстү берип турганы ол.

4:34 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:23 5:1 2 Хаан. 5:11; 1 Чыл. 15:1 5:3 1 Чыл. 22:8; 28:3
4:1 1 Чыл. 22:9 5:5 2 Хаан. 7:13; 1 Чыл. 17:12; 22:10; 28:6 5:12 3 Хаан. 3:12 5:13 3 Хаан. 9:15;
2 Чыл. 8:9 2:14 3 Хаан. 4:6 5:17 1 Чыл. 22:2 5:18 Ис. 13:5

дурту болган. ³Өргээний мурнунда серилиг чер турган. Ол черниң узуну өргээниң дооразынга деңнежи, чээрби кыры дурту болган, а өргээниң мурнунда оон дооразы он кыры дурту болган. ⁴Өргээге хаан хана-каракталчак сонгалар кылып каан. ⁵Соломон өргээни долгандыр ыдыктыг болгаш эң ыдыктыг өрээлдерниң ханаларын дургаар өрээлдерлиг даштыкы тудугну улай тудуп каан. ⁶Оон адаккы каадының дооразы беш кыры дурту, ортаакы каадының — алды кыры дурту, а үстүкү каадының — чеди кыры дурту болган. Ол тудуп өргээниң ханазынга чөлөмезин дээш, Соломон өргээни долгандыр ханадан кыдыынче үнө берген чөлөнгийштер кылып каан.

⁷Бурганның өргээзин тударда, чүглө даш бузар черге чонуп каан даштар ажыглаан. Ынчангаш ону тудуп турган черге маска, кески база өске-даа демир чепсек-херексел даажы дыңналбаан.

⁸Даштыкы тудугнуң адаккы каадында* өрээлдерге кирер чер өргээниң он талазында турган. Оортан чада ийиги каагыч, а оон үшкү каагыч үндүрө бээр.

⁹Бурганның өргээзин Соломон ынчалдыр тудуп дооскаш, ону пөш манзалар-биле шап каан. ¹⁰Бүгү өргээни долгандыр даштыкы тудугну бедии беш кыры дурту кылдыр тудуп каан. Ол тудугну өргээге пөш чудуктар дузазы-биле тудуштуруп, быжыглаан.

¹¹Дээрги-Чаяакчы Соломонга Бодунун сөзүн ажыдып: ¹²«Сээң тудуп тура-руң өргээге хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң дүрүмнеримге чагыртыр, доктаалдарым ёзуугар кылыр, бүгү айтышкындарымны күүседири болзунча, Мен сээң ачаң Давидке аазан сөзүмнү сени дамчыштыр күүседип, ¹³израильчилернин аразынга чурттаар мен, Бодумнуң израиль чонумну кагбас мен» — деп чугаалаан.

Бурганның өргээзиниң иштин тудуп каастааны

¹⁴Соломон Бурганның өргээзин тудуп дооскаш, ¹⁵өргээниң ханаларын иштиги талазындан, шаладан дээвириге чедир, пөш манзалар-биле шап каан, а

шаланы шиви манзалар-биле шап каан. ¹⁶Өргээниң артыгы талазынга кыдыындан чээрби кыры дурту чер үзүктээш, шаладан дээвириге чедир пөш манзалардан хана кылып, эң ыдыктыг өрээлди аңгылай тудуп каан. ¹⁷Ол өрээлдин мурнунда ыдыктыг өрээлдин узуну дөртөн кыры дурту болган. ¹⁸Өргээниң иштин пөш-биле шап кааш, ында тыквалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оюп каан. Бүгү чүвени пөш-биле шап каан, кайда-даа даш көзүлбес турган.

¹⁹Соломон өргээниң артыгы талазынга Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң аптаразын тургузар иштиги өрээл белегкеп каан. ²⁰Иштиги өрээлдин узуну, дооразы болгаш бедии чээрби кыры дурту болган; ол ону арыг алдын-биле шап каан, өргүл салыр бедигээшти база*. ²¹Соломон өргээни иштиги талазындан арыг алдын-биле шап каан. Оон алдын-биле шап каан иштиги өрээлдин мурнунга алдын илчирбелер шөйүп каан. ²²Ол ынчалдыр өргээниң бүгү иштиги талазын база иштиги өрээлге хамааржыр өргүл салыр бедигээшти алдын-биле шап каан.

²³Иштиги өрээлге ол олива ыяжындан бедии он кыры дурту ийи херувимни кылып каан. ²⁴Бирги херувимниң ийи чалгынының кайызының-даа узуну беш кыры дурту. Оон бир чалгынынын ужундан өске чалгынынын ужунга чедир хемчээл он кыры дурту. ²⁵Ийиги херувимниң чалгындарының ийи ужуңун аразы база он кыры дурту, чүге дээрге ийи херувимниң хемчээл, хевири дөмей турган. ²⁶Кайы-даа херувимниң бедии он кыры дурту. ²⁷Чалгындарын хере сунган херувимнерни өргээниң иштиги өрээлинге тургузуп каан. Бир херувимниң бир чалгыны бир ханага, өске херувимниң бир чалгыны өске ханага дээп турган, а оларның арткан ийи чалгыны өрээл ортузунга дегжип турган. ²⁸Херувимнерни база алдын-биле шап каан.

²⁹Соломон Бурганның өргээзинин бүгү ханаларын долгандыр, иштиги-даа, даштыкы-даа өрээлдерге херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кезип каан. ³⁰Өргээниң

* 6:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Ортаакы каадында» деп бижээн. * 6:20 Азы: «Өргүл салыр бедигээшти пөш-биле шап каан».

6:4 Иез. 40:16; 41:16, 26 6:5 Иез. 41:6 6:7 Ы. х. к. 27:5 6:12 2 Хаан. 7:13, 16 6:13 Хост. 25:8 || Ы. х. к. 31:6 6:16 3 Хаан. 6:33 6:18 3 Хаан. 7:24 6:22 Хост. 30:1, 3, 6 6:23 Хост. 25:18-20

иштики-даа, даштыкы-даа өрээлдеринде шаланы ол алдын-биле шап каан.

³¹ Эң ыдыктыг өрээлче кирер кылдыр, олива ыяжындан беш-булуннуг кастыктарлыг эжик кылып каан. ³² Олива ыяжындан кылган эжиктиң ийи чартынгга Соломон херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кескеш, алдын-биле шап каан, херувимнер, пальмаларны алдыннап каан. ³³ Өргээниң даштыкы өрээлинче кирер черге ол база шак ыңчаар олива ыяжындан дөрт-булуннуг кастыктар кылып каан. ³⁴ Шивиден ийи эжик кылып каан, оларның кайызы-даа шимчеп турар ийи хаалгалыг турган. ³⁵ Эжик-хаалгаларга ол херувимнер, пальмалар болгаш частып келген чечектер дүрзүлери оя кескеш, ол бүгүнү бир дески кылдыр алдын-биле шап каан.

³⁶ Соломон өргээниң иштики шөлүн чонуп каан үш одуруг даштар-биле база чонуп каан бир одуруг пөш чудуктар-биле долгандыр херимнеп каан.

³⁷ Дээрги-Чаяакчының өргээзинин таваан Соломоннун хааннаашкынының дөрткү чылында, Зив деп ийиги айда салган. ³⁸ Ооң хааннаашкынының он бирги чылында, Бул деп сески айда Бурганның өргээзин канчаар бодап алганын ёзугаар тудуп дооскан. Соломон ону чеди чыл дургузунда тудуп келген.

Соломоннун ордузу

7 ¹ А бодунун ордузун Соломон он үш чыл болгаш, тудуп дооскан. ² Ол «Ливанның арга-эзими» дээр орду тудуп каан. Оон узуну чүс кыры дурту, дооразы бежен кыры дурту, бедии үжен кыры дурту; ол орду дөрт одуруг пөш адагаштарлыг турган, а адагаштар кырында пөш чудуктар салып каан. ³ Адагаштар кырында чыдар чудуктар кырынга ордунун пөштен кылган сарапчазын салып каан. Бир одуруг адагаштарга-ла он беш чудук кылдыр, шупту дөртөн беш чудук турган. ⁴ Ордунун соңгалары бот-боттарынга дужааштыр, үш одуруг кылдыр туттунган. ⁵ Бүгү эжиктер болгаш эжик кастыктары дөрт-булуннуг; үш одуруг соңга бүрүзү-ле дужунда ханада соңгаларга дужааштыр турган.

⁶ Соломон узуну бежен кыры дурту, дооразы үжен кыры дурту адагаштарлыг бажын тудуп каан. Ооң мурнуу талазында адагаштарлыг серилиг чер, ооң мурнунда бедиктээш турган.

⁷ Хаан улуска шииткел үндүрер дүжүлгелиг бажын азы Шиидилге бажыны туткаш, ооң шалазын бүрүнү-биле пөш-биле шап каан. ⁸ А оон чурттаар ордузу өске шөлде, Шиидилге бажынының артында турган; ооң тургузуу база шак ыңдыг. Оон ыңай Соломон кадай кылдыр ап алганы фараоннун уруунга ол бажын ышкаш бажын тудуп берген.

⁹ Ол тудугларны — таваандан үстүнге чедир — база улуг шөлдү хемчээл ёзугаар чонуп каан, хирээ-биле даштыкы база иштики талазындан кезип каан эки шынарлыг даштардан кылган турган.

¹⁰ Тудугларның таваанга салып каан эки дээн улуг даштарның чамдызы он кыры дурту, чамдызы — сес кыры дурту хемчээлди турган. ¹¹ Оларның тавааның кырындан хемчээл ёзугаар чонуп каан эки дээн өске даштар болгаш пөш чудуктар салып каан. ¹² Улуг шөлдү чонуп каан үш одуруг даштар-биле база бир одуруг пөш чудуктар-биле долгандыр херимнеп каан. Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң иштики шөлүн болгаш өргээниң серилиг черин база ыңчалдыр долгандыр херимнеп каан.

Бурганның өргээзинин адагаштары, херекселдери (2 Чыл. 3:15-17; 4:2-5, 11-22)

¹³ Соломон хаан Тир хоорайдан Хирам деп кижини чалаттырып эккелген. ¹⁴ Ол болза Нефалимның аймаанга хамааржыр дулгуяк херэжеенин оглу чүве-дир. Оон ачазы Тир чурттуг, хүлербиле ажылдаар ус-шевер кижиги турган. Хирам хүлөрдөн янзы-бүрү кылыглар кылып шыдаар, кедергей шевер, арга-мергежили бедик кижиги чүве-дир. Ол усчу Соломон хаанга келгеш, анаа дааскан бүгү ажылды кылып берген.

¹⁵ Хирам ийи хүлөр адагашты шуткуп тудуп каан. Оларның кайызының-даа бедии он сес кыры дурту болган, а кайызын-даа долгандыр он ийи кыры дурту узун хендир орааттына бээр турган.

6:34 Иез. 41:24 6:36 3 Хаан. 7:12; Эзра 6:4 7:1 3 Хаан. 9:10; 2 Чыл. 8:1 7:2 3 Хаан. 10:17-21

7:6 Иез. 41:25 7:7 Бд. ыр. 121:5 7:8 3 Хаан. 3:1; 2 Чыл. 8:11 7:12 3 Хаан. 6:36

7:13 2 Чыл. 2:13-14 7:14 Хост. 31:3-5; 35:31 7:15 4 Хаан. 25:16-17; Иер. 52:21-23

¹⁶ Оон ол адагаштарның бажынга салыр кылдыр хүлерден ийи капитель шуткуп куткан. Оларның кайызының-даа бедии беш кыры дурту болган. ¹⁷ Адагаштар бажында капительдерни өрүп каан илчирбежигештер болгаш улуг четкилер дүрзүлери каастап турган. Бир капитель-де-ле чеди четки бар турган. ¹⁸ Адагаштарда капительдернин кырын каастап шывар кылдыр четкилерни долгандыр ийи одуруг гранат чимистери шуткуп каан. Ол ийи адагаштың бажын дөмөйлөштүр кылып каан. ¹⁹ (А серилиг черде турар адагаштарның капительдерин дөрт кыры дурту бедик, лилия чечек хевирлиг кылдыр кылып каан.) ²⁰ Адагаштар бажында ийи капительге, четки чанында дөстөк черлернин кырынга ийи чүс-ийи чүс гранат чимизин одуруглай долгандыр тургузуп каан. ²¹ Өргээнин серилиг черинге адагаштар тургузуп каан. Бирээзин оң талазынга тургускаш, Яхин деп адап каан, а өскезин солагай талазынга тургускаш, Вооз* деп адап каан. ²² Адагаштарның бажынга лилия чечек хевирлиг каасталгалар салып каан. Адагаштар кылдыр абыл оон-биле доозулган.

²³ Оон Хирам «далай» дээр борбак чунар сава шуткуп куткан. Оон бир эринден өске эринге чедир хемчээли он кыры дурту, бедии беш кыры дурту. Үжен кыры дурту узун хемчээр хендир ону долгандыр куржап турган. ²⁴ Далайның эринин адаан долгандыр ийи одуруг тыквалар дег дүрзүлөр кылып каан. Бир кыры дурту хемчээлге-ле он тыква онаажыр болган. Тыкваларны далай-биле кады тудуш чаңгыс кылдыр шуткуп каан. ²⁵ Далай он ийи буга кырында турган; оларның үжү соңгу чүкче, үжү — барыын чүкче, үжү — мурнуу чүкче, үжү — чөөн чүкче көрүнгөн. Далай оларның ооргазында чыткан, а буталарның соо оон ортузунче, төпче уланган турган. ²⁶ Далайның кылыны дөрт илит, а оон эри аяк эри дег, лилия чечээ дег турган. Оон ишкири 2000 бат*.

²⁷ Хирам оон ыңай он хүлер тергежигеш кылып каан. Тергежигеш бүрүзүнүн-не узуну дөрт кыры дурту, дооразы дөрт кыры дурту, бедии үш кыры дурту болган. ²⁸ Тергежигештерниң тургузуу

мындыг: олар рамкалар аразында турар ханажыгаштарлыг турган. ²⁹ Ол ханажыгаштарда база рамкаларның боттарында арзыланнар, буталар болгаш херувимнерни дүрзүлөп көргүскөн. Арзыланнарның база буталарның кыры биле адаанда хевилээн каасталгалар бар. ³⁰ Бир тергежигеш-ле хүлер өзектиг дөрт хүлер дугуйлуг. Дөрт азыгда чунар саваны тудуп турар шуткуп куткан аскыыштар бар. Бир аскыыш дужунда-ла — хевилээн каасталгалар. ³¹ Тергежигештиң бажында ханызы бир кыры дурту төгерик үт бар. Оон таваа-биле кады дооразы бүдүн чартык кыры дурту. Үттү долгандыр оюп хээлээн дүрзүлөр турган. (А тергежигештерниң ханажыгаштары борбак эвес, дөрбөлчин болган.) ³² Ханажыгаштар адаанда дөрт дугуйну өзектерин дамчыштыр тергежигешке кожуп, быжыглаан. Бир дугуйнун-на бедии — бүдүн чартык кыры дурту. ³³ Дугуйларның тургузуу дайынчы тергениң дугуйларының тургузуу дег. Оларның өзектерин, куржагларын, саалаарын болгаш өзектериниң иштин хүлерден шуткуп куткан.

³⁴ Бир тергежигеш-ле дөрт азыында бодундан бурунгаар үне берген дөрт аскыыштыг. ³⁵ Тергежигештиң бажында бедии чартык кыры дурту төгерик куржаг бар. Тергежигештиң тудалары болгаш ханажыгаштарын оон бажы-биле тудуш чаңгыс кылдыр кылып каан. ³⁶ Тергежигештиң ханажыгаштар, тудаларынга — кайда-ла хостуг чер бар болдур — херувимнер, арзыланнар болгаш пальмалар дүрзүлери оюп-сиилбип каан, а долгандыр — хевилээн каасталгалар бар. ³⁷ Ол ынчалдыр он тергежигеш кылып каан. Олар шупту бир аай шуткутунган, бир дөмөй хевир, хемчээлдиг турган.

³⁸ Оон Хирам он хүлер чунар сава кылып каан. Оларның бирээзиниң-не ишкири дөртөн бат*, диаметри дөрт кыры дурту. Бир чунар сава-ла он тергежигештиң бирээзиниң кырында турган. ³⁹ Беш чунар саваны Бурганның өргээзиниң оң талазынга, база бежин — солагай талазынга, а далай дээр улуг саваны өргээниң оң талазынга, мурнуу-чөөн азыгда тургузуп каан.

* 7:21 Бо аттарның утказы эки билдинмес. Яхин — «Бурган тургузуп турар», а Вооз — «Бурганның күчү-күжү» дээн уткалыг бооп чадавас. * 7:26 Дөртөн муң ажыг литр. * 7:38 Сес чүс ажыг литр ишкир.

⁴⁰ Хирам оон ынай савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар кылып каан.

Хирам Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Соломон хаанның чагыын ёзугаар кылып турган бүгү ажылын ооң-биле дооскан. Ооң кылган чүүлдери бо-дур:

⁴¹ ийи адагаш, оларның бажында паш хевирлиг ийи дөстөк капитель, капительдери каастап шып турар ийи четки;

⁴² ол ийи четкиге 400 гранат чими-зи — ийи адагаш бажында капительдери каастап шып турар ийи четки-ниң кайызынга-даа ийи одуруг гранат чимизи оонажыр кылдыр;

⁴³ он тергежигеш болгаш оларның кырында он чунар сава;

⁴⁴ далай дээр бир улуг чунар сава болгаш ооң адаанда он ийи буга;

⁴⁵ савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар.

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ажыглазын дээш, Хирам ол бүгү эт-херекселди Соломон хаанга кылайтыр хоюглап каан хүлдерден кылып берген.

⁴⁶ Хаан ол эт-херекселди Иордан шынаа-зынга, Сокхот биле Цартанның аразын-да бойдан кылган шуткуур хепке шуткуп кударын дужааган. ⁴⁷ Соломон ол бүгү эт-херекселди деңзиевезин, чүте дээрге олар дыка хөй турган. Хүлдерниң ниити дең-зизи билдинмес бооп арткан.

⁴⁸ Соломон оон ынай Дээрги-Чаяак-чының өргээзинге ажыглаар бүгү алдын эт-херекселди кылып каан:

өргүл салыр алдын бедигеэз, ыдык-таан хлебтер салыр алдын ширээ;

⁴⁹ арыг алдындан кылган чырыт-кылар (эң ыдыктыг өрээлдин мурнун-да, бежи — он талазында, бежи — сола-гай талазында), чырыткының чечектери, деннери, дең өзээ үзе кезер ызырар кыс-каштары;

⁵⁰ арыг алдындан кылган чунар са-валар, бижектер, хымыштар, хүүрекчи-гештер, айдызаар савалар, өргээнин эң ыдыктыг иштики өрээлиниң база ыдык-тыг өрээлиниң алдын шүнчүктери.

⁵¹ Соломон хаанның Дээрги-Чаяак-чының өргээзинге кылып турган бүгү ажылы ынчалдыр доозулган. Соломон бодунуң ачазы Давидтин Дээрги-Чаяак-

чыга бараалгаткан чүүлдерин: алдын-мөнгүн биле эт-херекселди эккелгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эртине шыгжамырынче суктуруп каан.

***Ыдыктыг аптараны
Бурганның өргээзинче көжүргени
(2 Чыл. 5:2-14)***

8 ¹ Соломон оон Израильдин баштың-нарын, израиль аймактар, төрөл бөлүктөрнүң бүгү нояннарын Иерусалим-де бодунче — Дээрги-Чаяакчының ча-гыт-керээзиниң аптаразын Давидтин Хоорайындан, Сион дагдан өскээр көжүрүр дээш — кыйгырып алган. ² Бүгү израильчилер Соломон хаанның кыйгыр-ганын ёзугаар байырлал үезинде, Этаним дээр чедиги айда чыгылып келген.

³ Израильдин бүгү баштыңнары че-дип кээрге, Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг аптараны, ⁴ ооң-биле кады Ужу-ражыла майгынын база анаа турган бүгү ыдыктыг эт-херекселди көдүрүп алгаш чорупканнар. Бурганның бараалгакчы-лары болгаш левиттер ол бүгүнү көдү-рүп аппарат чыткан, ⁵ а Соломон хаан бол-гаш оон кыйгыры-биле чыылган бүгү израиль ниитиле ыдыктыг аптараның мурнунда бар чораян; олар өргүл кыл-дыр эндерик шээр болгаш бода малды эккеп салып турган — ол малды санаа-ры-даа, эргий көөрү-даа болдунмас, хөлүн эрттир хөй болган.

⁶ Бурганның бараалгакчылары Дээр-ги-Чаяакчының чагыт-керээзиниң апта-разын Оон өргээзиниң иштинде турар черинге, эң ыдыктыг өрөөлгө эккелгеш, херувимнер чалгыннарынның адаанга тургузуп каан. ⁷ Херувимнерниң чалгын-нары аптаранын турар чериниң кырын-га херлип, оон бодун база ону көжүрүрде ажыглаар көдүрткүүш-мергелерни шы-ва алкан турган. ⁸ Көдүрткүүш-мерге-лер дыка узун болгаш, оларның уштары эң ыдыктыг өрөөлдин мурнунда ыдык-тыг өрөөлден көстү бээр, ынчалза-даа өргээнин даштындан көөрге, көзүлбес турган. Олар ында амдыгаа чедир бар. ⁹ Ыдыктыг аптаранда ийи калбак даш-тан өске, чүү-даа чок болган. Оларны ынаар Моисей Хорив дагның чанынга,

7:40 Хост. 27:3; 38:3 7:46 Инс. 3:16; 13:27 7:47 4 Хаан. 25:16; Иер. 52:20 7:48 Хост. 37:25-29 ||

Хост. 25:30; 37:10-16 7:49 Хост. 25:31-40 7:50 Хост. 27:3 7:51 2 Хаан. 8:11-12; 1 Чыл. 18:11

8:1 2 Хаан. 5:7-9 8:2 Лев. 23:34 8:6 Хост. 25:22; 26:33-34 8:7 3 Хаан. 6:27; 2 Чыл. 3:10-13; 5:8 ||

Хост. 25:13-15 8:9 Хост. 16:33-34; Сан. 17:10 || Хост. 25:21; 40:20; Ы. х. к. 10:5

кажан израильчилер египет черден үнүп келгенде, Дээрги-Чаяакчы ол дагга чонбиле чагыг-керээ чарып алган соонда, суп каан чүве-дир.

¹⁰ Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг черден үнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының өргээзин булут бүргей апкан. ¹¹ Ынчангаш олар булуттуң хараазы-биле бараан болур харык чок болганнар, чүте дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Ооң өргээзин бүргей апкан.

¹² Соломон ынчан: «Дээрги-Чаяакчы чажыт дүмбей черге чурттаарын чугаалаан болгай. ¹³ Сенээ мөңгө шагда чурттаар чер кылдыр өндүр улуг өргээ туруп бердим» — дээн.

Соломоннун чонга чугаалаан чүвези
(2 Чыл. 6:3-11)

¹⁴ Израильчилер шупту аңаа чыгып келген турда, хаан оларже эргилгеш, алгап-йөрээп каан. ¹⁵ Оон ол мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол мээң ачам Давидке Бодунун аксы-сөзү-биле азаан чүвезин Бодунун холу-биле боттандырды. Дээрги-Чаяакчы: ¹⁶ „Бодунун израиль чонумну Египеттен үндүре берген хүнүмден бээр, Мээң адымга тураскааткан өргээни тургузар дээш, Мен Израильдин кайы-даа аймааның черинге хоорай шилип албаан мен; ынчалза-даа Мээң израиль чонумну чагырар кылдыр ам Давидти шилип алган мен“ — деп чугаалаан болгай.

¹⁷ Мээң ачам Давид Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскааткан өргээ тударын күзөөн-даа болза, ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы аңаа: „Сен Мээң адымга тураскааткан өргээ тударын бодап алган-дыр сен, ол бодадын эки-даа-дыр. ¹⁹ Ынчалза-даа өргээни сен эвес, оглун тудар. Сээн ботталдырган оглун Мээң адымга тураскааткан өргээни тудуп каар-дыр“ — дээн.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун азаашкынын күүсетти. Мен ам Ооң азаанын ёзугаар мээң ачам Давидтен салгап алганым Израильдин дүжүлгезинде саадаптым база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адынга тураскаат-

кан өргээ туруп кагдым. ²¹ Мен өргээде Дээрги-Чаяакчының бистиң ада-өгбевисти Египеттен үндүре бергеш, олар-биле чарган чагыг-керээни суп каан аптараның турар черин белеткеп кагдым».

**Бурганның өргээзин ыдыктап турда,
Соломоннун мөргүлү**
(2 Чыл. 6:12-42)

²² Соломон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, Дээрги-Чаяакчының өргүл салыр бедигээжиниң мурнунга туруп алгаш, холдарын дээрже сунгаш, мынча дээн: ²³ «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Бедик дээрде-даа, чырык черде-даа Сенээ дөмөй Бурган чок. Бүгү чүлдү-чүрээ-биле Сээн оруктарынын эдирип турар чалчаларынга энерелин көргүзүп, чагыг-керээни сагып турар-дыр сен. ²⁴ Бодунун чалчан, мээң ачам Давидке берген сөзүннү эзеледин. Сен ол азаашкынын Бодунун аксы-сөзү-биле чугааладын, а бөгүн ону Бодунун холу-биле боттандырдын.

²⁵ А ам, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чалчан, мээң ачам Давидке: „Бир эвес сээң оолдарың, бодунун Мени дыңнап турганың дег, Мени тооп дыңнап, Мээң оруумдан өскээр барбас болза, Израильдин дүжүлгезинге Мээң мурнумга саадаар сээң салгакчың үстүп төнмес“ — дээн азаашкынын утпайн көрөм. ²⁶ Израильдин Бурганы, Бодунун чалчан, мээң ачам Давидке Сээн берген сөзүн ам боттанзын!

²⁷ Ынчаарга Бурган чер кырынга чурттаар деп бе? Дээр, эң бедик дээр безин Сени сыңырып шыдапас болганда, мээң тудуп кааным бо өргээ Сени канчап сыңыраарыл?! ²⁸ Ындыг-даа болза, Бодунун чалчаннын мөргүлүн, оон чалынганын дыңнап көрөм, Бурганын Дээрги-Чаяакчы! Бөгүн сээң мурнуңга Бодунун чалчаннын мөргүп турар чалынган дилээн база мөргүлүн дыңнап көрөм! ²⁹ Сээң караан дүне-хүндүс бо өргээже, аңаа хамаарыштыр: „Мээң ат-алдарым маңаа турар“ — дээн черинче шимдинмейн көрзүн. Бодунун чалчаннын бо чере шиглей көргөш, чанып турар мөргүлүн дыңнап көрөм. ³⁰ Сээң

8:10 Хост. 40:34-35; Иса. 6:4; Ажыл. 15:8 8:12 Ыд. ыр. 17:12; 96:2 8:14 2 Хаан. 6:18
8:16 2 Хаан. 7:6-8; 1 Чыл. 17:5-7 8:17 2 Хаан. 7:2; 1 Чыл. 17:1; 22:7 8:19 2 Хаан. 7:12-13
8:20 1 Чыл. 28:5 8:22 Эзра 9:5 8:23 Хост. 15:11 8:25 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 2:4
8:26 2 Чыл. 1:9; 6:17 8:27 2 Чыл. 2:6; Иса. 66:1; Аж.-ч. 7:48; 17:24 8:29 Ы. х. к. 12:11

чалчан, Сээң чонун бо черже шиглей көргөш, мөргүл эгелээрге, бистин чалынган дилээвисти дыңнап көрөм. Чурттап турар дээринден дыңнап калам. А дыңнап кааш, өршээп көрөм.

³¹ Бир кижиге өскө кижиге удур бачыт үүлгөткен дижек. Буруудаттырган-дан ооң буруу чогуунун дугайында даңгырак негээрге, ол кижиге бо өргээге келгеш, Сээң өргүл бедигээжиниң мурнунга даңгыраан берзин. ³² Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, хемчегден ап көрөм. Бодунун чалчаларыңның херээн шиидип, буруулуг кижиге кеземчеден онаап, ооң кылган үүлгедиин бодунун бажынче халдадып көрөм, а буруу чок кижини агартып, ооң чөптүг-шыннын бадыткап көрөм.

³³ Сээң израиль чонун Сеңээ удур бачыт үүлгөткөш, дайзыннарга чылча шаптырып алган дижек. Чонун Сенче эглип кээр, Сээң адыңны алгап-мактаар, бо өргээге Сеңээ мөргүүр база Сеңээ чанннып, дилег кылыр. ³⁴ Ынчан Сен дээрден дыңнап кааш, Бодунун израиль чонунун бачыдын өршээп, оларнын ада-өгбөзиге Сээң берген черинче чандырып көрөм.

³⁵ Дээр хагына берип, Сээң чонунун Сеңээ удур бачыт үүлгөткени дээш чаъс чагбайн барган дижек. Сен ону кезедиринге, чонун оон бо черже шиглей көргөш, мөргүүр, Сээң адыңны алгап-мактаар база бодунун бачыдындан ойталаар. ³⁶ Ынчан дээрден дыңнап кааш, Бодунун чалчаларыңның, Бодунун израиль чонунун бачыдын өршээп көрөм. Оларга олап чоруур ужурулг шынныг орукту айтып берип көрөм база Бодунун чонунга Сээң өнчү кылдыр берген черинге чаъстан чагдырып көрөм.

³⁷ Аш-чут, хамчык аарыг, хуюкталдыр чиир хат, дүжүт аары, шергилер, мөөң шартылаа черге халавын халдаткан дижек; азы дайзын израиль чонну бодун-на черинге, хоорайларың кызгадап, бүзээлеп алган дижек; азы кандыг-бир айыыл-халап, аарыг-аржык келген дижек. ³⁸ Бир кижиге азы Сээң бүгү израиль чонун кандыг-даа болза мөргүл кы-

лып, чанннып дилээр болза, олар шупту боттарының чүрээнде качыгдалды ожаап билгеш, бо өргээге холдарын тейлеп сунар болза, ³⁹ ынчан Бодунун чурттап турар дээринден дыңнап кааш, оларны өршээп, хөделип көрөм. Кижиге бүрүзүн ооң ажил-херээн эзугаар, ооң сеткил-чүрөөн билип, шын шиидип көрөм, чүгө дээрге чүгө Сен бүгү кижиге амытанның сеткил-чүрөөн билир болгай сен. ⁴⁰ Сээң оларнын ада-өгбөзиге бергенин чер кырынга чурттап турар үезиниң дургузунда олар Сенден коргуп чорзун.

⁴¹ А Сээң израиль чонунун санынче кирбес, ыңчалза-даа ырак черден Сээң алдар-адың дыңнааш, чедип келген даштыкы кижиге хамаарыштыр. ⁴² Улус Сээң өндүр улуг адын, Сээң күчүлүг холун болгаш күш-шыдалың дугайында дыңнап каар болгай. Кажан даштыкы кижиге чедип келгеш, бо өргээге шиглей көргөш, мөргүүрге, ⁴³ Бодунун чурттап турар дээрден дыңнап каап көрөм, ооң Сенден дилээн бүгү чүвезин күүседип берип көрөм. Оон чер-делегейниң бүгү чоннары Сээң адыңны билип алзын, Сээң израиль чонун ышкаш, Сенден кортсун база мээң тудуп кааным бо өргээни Сээң адың-биле адап каанын билип алзын.

⁴⁴ Кажан Сээң чонун бодунун дайзыны-биле дайылдажыр дээш, Сээң айытканың орук-биле чорупкаш, Сээң шилип алганың бо хоорайже, Сээң адыңга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргээге көрүнгөш, Дээр-Чаяакчы сеңээ мөргүүрге, ⁴⁵ дээрден ооң мөргүлүн, чалынган дилээн дыңнап кааш, аңаа дузадан кадып көрөм.

⁴⁶ Сээң чонун Сеңээ удур бачыт үүлгедирге — а бачыт үүлгөтпес кижиге чохла болгай — Сен аңаа килеңней бергеш, ону дайзыннарыңга хүлээди бээринге, олар ону тудуп алгаш, ыракта азы чоокта турар бодунун черинче аппаар дижек. ⁴⁷ Сээң чонун ол черге сеткил-чүрээ өскерилгеш, Сенче эглип, туттуруушкунда турар черинге Сеңээ: „Бис бачыт үүлгөдип, бузут кылып алдывыс, буруудаандыр бис“ — деп мөргүүр болза; ⁴⁸ бир эвес Сээң чонун ону тудуп аппарган дайзыннарың черинге бүгү чүлдү-чүрөөндөн,

8:31 Хост. 22:11 8:33 Лев. 26:17 8:35 Ы. х. к. 11:17; 3 Хаан. 17:1; Агг. 1:10

8:36 1 Хаан. 12:23 8:37 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; Ам. 4:9; Агг. 2:17 8:39 1 Чыл. 28:9;

Аж.-ч. 1:24 8:41 Ыд. ыр. 101:16 8:46 У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:23

8:47 Лев. 26:40; Неем. 9:2; Дан. 9:4-5 8:48 Иер. 29:12-14

сеткилиниң ханызындан Сенче эглип, Сээң ооң ада-өгбезинге берген черинче, Сээң шилип алганың хоорайже, Сээң адынга тураскааткан, мээң туруп кааным өргэеже көрүнгөш, Сеңээ мөргүүр болза, ⁴⁹ Бодунун чурттап турар дээринден ооң мөргүлүн болгаш чалынган дилээн дыннап кааш, аңаа дуздан кадып көрөм, ⁵⁰ Бодунун чонунну Сеңээ удур үүлгөткөн бачыттары дээш өршээп көрөм. Ооң Сеңээ удур кылган бүгү кемниг херектерин өршээп, ону тиилеп алган дайзыннарының аңаа ээ-хайыралыг боор сагыжын оттуруп көрөм. ⁵¹ Чүгө дээрге ол Сээң чонун-дур, Сээң Египеттен — шак ол хайылдырар суугудан үндүрө берген хуу өчүн-дур.

⁵² Сээң карактарың Бодунун чалчан мээң база Бодунун израиль чонунун мөргүлүнчө кичээнгейден салзын — бис Сенден дуза дилеп кыйгыраарывыскала, бисти үргүлчү дыннап көрөм. ⁵³ Чүгө дээрге Сен бистиң ада-өгбевисти Египеттен үндүрө бергеш, чалчаң Моисейни дамчыттыр меделгээнин ёзугаар, израиль чонну чер-делегейниң бүгү өскө чоннарындан Бодунга хуу өнчү кылдыр аңгылап алган болгай сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы!»

Соломоннуң израиль чонну алгап-йөрээгени

⁵⁴⁻⁵⁵ Бодунун мөргүлүнүн үезинде Соломон холдарын хере сунуп алгаш, өргүл салыр бедигээш чанынга дискек кырынга олурган. Ол бүгү мөргүлүн болгаш чалынган дилээн чугаалап дооскаш, туруп келгеш, чыылган бүгү израиль ниитилелди алгап-йөрээгеш, дыңзың үн-биле мынча дээн: ⁵⁶ «Азаанын ёзугаар Бодунун израиль чонунга амыр-дышты хайырлаан Дээрги-Чаяакчыга алдар! Бодунун чалчазы Моисейни дамчыттыр Ооң берген ачылыг азаашкыннарындан чаңгыс-даа сөс күүселде чок артпаан. ⁵⁷ Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбевис-биле кады чорааны дег, бистин-биле кады болзун! Ол бисти кажанда-даа каапкаш барбазын! ⁵⁸ Ол бистиң чүректеривисти Бодунче ээлдирип алзын! Ынчан Оон оруктары-биле чоруур бис, ада-өгбевиске Ооң айыткап-чагаан айтышкыннар-

ын, дүрүмнерин болгаш хоойлуларын сагып, күүседир бис. ⁵⁹ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга мөргүп турган бо сөстөрим Ооң чалчазы менээ база Ооң израиль чонунга хуннун-не дуза катсын! Дүне-хүндүс-даа Ол мээң сөстөримни болап чорзун, Бодунун кичээнгейинден үндүрбесин. ⁶⁰ Ынчан чер-делегейниң бүгү чоннары Дээрги-Чаяакчыны Бурган деп, Оон өскө Бурган чок деп билип аар. ⁶¹ А силернин чүректеринер Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс-биле бүрүн эп-найыралдыг болзун, ынчан силер, амгы үеде ышкаш, Ооң дүрүмнерин ёзугаар чурттап, Ооң айтышкыннарын күүседир силер».

Өргээни Бурганга бараалгатканы (2 Чыл. 7:4-10)

⁶² Хаан, ооң-биле кады бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчынын мурнунга өргүл салып эгелээн. ⁶³ Соломон Дээрги-Чаяакчыга эп-найырал өргүлү кылдыр 22 000 бода мал, 120 000 шээр мал эккеп салган. Хаан база бүгү израильчилер Дээрги-Чаяакчынын өргээзин Анаа ынчалдыр бараалгадып кааннар. ⁶⁴ Ол-ла хун хаан Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң мурнунда турар шөлдүн төп кезээни ыдыктап каан — хаан аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр, далган-тараа өргүлдери болгаш эп-найырал өргүлдериңиң үс-чаан эккеп салган. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчынын мурнунда турар хулер өргүл бедигээжи бүрүн өрттедир өргүлдөр, далган-тараа өргүлдери болгаш эп-найырал өргүлдериңиң үс-чаан сыңарар хире эвес болган.

⁶⁵ Соломон, а ооң-биле кады бүгү израильчилер — соңгу чүкте Лео-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Египет-биле кызыгаарда хемге чедир черлерден чыылган мөөң чон — ол үеде байырлал кылган. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнунга чеди хун, оон база чеди хун — каттышкаш, он дөрт хун — байырлап келген. ⁶⁶ Дараазында хунде Соломон чонну чандырыпкан. Улус хаанны алгап-йөрээгеш, Дээрги-Чаяакчыны Бодунун чалчазы Давидке база Бодунун израиль чонунга кылган буяны дээш сеткил-чүрээнде өөрүп-хөгөп, аалдарынче тарап чорупкан.

8:50 Ыд. ыр. 105:46 8:51 Ы. х. к. 4:20; Иер. 11:4

8:54-55 2 Хаан. 6:18 8:56 Иис. 21:45; 23:14 8:58

8:64 2 Чыл. 4:1 8:65 Лев. 23:34

8:53 Хост. 19:5; Ы. х. к. 14:2

Ыд. ыр. 118:36 8:60 Ы. х. к. 4:35, 39

**Дээрги-Чаяакчының Соломонга
база катап көзүлгени
(2 Чыл. 7:11-22)**

9 ¹ Кажан Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун база тудуксаан бүгү чүвезин тудуп доозуп-турга, ² Дээрги-Чаяакчы анаа, ооң мурнунда Гаваонга көзүлгени дег, база катап көстүп келген. ³ Хаанга Ол мынча дээн: «Сээң мөргүлүң биле чалынган дилээңни дыннап кагдым. Мен сээң тудуп каанын, Мээң адымга кезээ-мөңгөдө тураскааткан өргээни ыдыктап алдым. Мээң көрүжүм биле боалдарым кезээде ынаар угланган болур. ⁴ А сенээ хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң мурнумга, бодунуң ачаң Давид ышкаш, арыг чүрөктиг, шынчы чурттаар болзунза; Мээң бүгү айтышкыннарымны күүседип, Мээң дүрүм-хоойлуларымны сагыыр болзунза, ⁵ сээң ачаң Давидке: „Израильдин дүжүлгезин ээлээр салгакчы чок артпас сен“ — деп азааным дег, сээң хаан дүжүлгезини Израилге кезээ-мөңгөдө быжыглап каар мен.

⁶ А бир эвес израильчилер силер азы силерниң уре-салгалыңар Менден хая көрнүп, силерге Мээң бергимин айтышкыннар, дүрүмнерни сагывас, күүсетпес болзунарза, өске бурганнарга бараан болуп, мөгөйип баар болзунарза, ⁷ Мен израиль чонну силерге берген Мээң черимге турбас кылдыр узуткап каар мен, Бодунуң алдар-адымга дээш ыдыктап кааным бо өргээден ойталаар мен. Израиль ынчан бүгү чоннарга бузар үлегер-чижек, кочу-шоот апаар. ⁸ Бо өргээ ам бедик-тир*, ындыг-даа болза, ол үедө ооң чаны-биле эрткен кижигүрүзү элдесинер, кочулап сыгырар база: „Дээрги-Чаяакчы бо чуртту, бо өргээни чүгө ынчаар аажылааны ол?“ — деп айтырар. ⁹ А улус: „Олар ада-өгбезин египет черден үндүрө берген Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталааш, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгөйгени дээш, Дээрги-Чаяакчы ол улусче бо айыл-халапты ыткан“ — деп харыылаар.

**Соломоннуң өске ажыл-херектери
(2 Чыл. 8:1-18)**

¹⁰ Соломон ол ийи тудугну — Дээрги-Чаяакчының өргээзи биле хаанның ордузун — чээрби чыл иштинде тудуп дооскан соонда, ¹¹ Тирниң хааны Хирамга Галилея деп девискээрде турар чээрби хоорайны берген, чүгө дээрге Хирам Соломонга пеш, шиви ыяшты болгаш алдынны ооң күзээнин ёзугаар берип турган. ¹² А Хирам, Соломоннуң берген хоорайларын көөр дээш, Тирден чедип кээрге, олар анаа таарышпайн барган. ¹³ Ол: «Меңээ бо чүү адам хоорайлар бергениң ол, дунмам?» — деп айтырган чүве-дир. Ынчангаш оларның турар черин Кавул* деп адап каан. Ол черин ады амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ¹⁴ Хирам оон хаанга 120 талант* алдын чорудуп берген.

¹⁵ Соломон албадалдыг ажылчын күш ажыглап тургаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзин, бодунун ордузун, Милло шивээни, Иерусалимниң ханазын база Асор, Мегиддон болгаш Гезер хоорайларны тудуп каан. ¹⁶ (Египеттиң хааны фараон Гезерге халдааш, эжелеп алган чүве-дир. Фараон хоорайны өрттедип-кеш, ооң хананей чурттакчыларын кыра шаап каапкан болгаш ону бодунун уруунга, Соломоннуң кадайынга, өнчү кылдыр берипкен, ¹⁷ а Соломон Гезерни катап тудуп каан.) Оон ыңай Алдыы Бет-Орон, ¹⁸ Ваалат болгаш ээн кургаг ховуга Тадмор хоорайларны быжыглап тудуп каан. ¹⁹ А ол ышкаш аш-чем курлавыры шыгжаар бүгү хоорайларны база бодунун дайынчы тергелерин болгаш аяттарын тургузар хоорайларны тудуп каан. Соломон Иерусалимге, Ливанга болгаш чагырып турганы бүгү черлерге тудар дээн бүгү чүвезин тудуп каан.

²⁰ Соломон амор, хет, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарын артынчызын (олар шупту израиль уктуг эвес турган) — ²¹ оларның чуртка артып калган, израильчилеринин бүрүнү-биле узуткап

* 9:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Бо өргээ бузундулар бооп хуулар» деп бижээн. * 9:13 Кавул — еврей дылда «Херекчок чүве-дир» дээн уткалыг сөс-биле дөмей дынналыр ат (Иис. 19:27 көр).

* 9:14 120 талант — 3600 хире кг деннежир.

9:2 3 Хаан. 3:5 9:3 Ы. х. к. 11:12 9:4 Ыд. ыр. 77:72 9:5 3 Хаан. 2:4 9:7 Ы. х. к. 4:26 || Ы. х. к. 28:37 9:8 Лев. 26:32; Ы. х. к. 29:24; Иер. 22:8; 52:13 9:10 3 Хаан. 6:38; 7:1

9:15 3 Хаан. 5:13 || 3 Хаан. 7:1, 51 || 2 Хаан. 5:9 9:16 Иис. 16:10 || 3 Хаан. 3:1; 7:8

9:17 Иис. 10:10-11 9:19 3 Хаан. 4:26; 10:26; 2 Чыл. 1:14; 9:25

шыдавааны үре-салгалын — кулдар ыш-каш ажылдадып ажыглап турган, амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ²² А израильчи-лерни Соломон кул кылдыр ажылгаваан. Олар ооң шериглери, дүжүметтери, ноян-нары, шериг баштыгыннары, ооң дайынчы тергелеринин башкарыкчылары, аъттыг шеринин удуртукчулары бооп турган. ²³ Соломоннун ажылдарынын башкарык-чылары — ында ажылчын күштү хайгаарап турар 550 кижиге база турган.

²⁴ Фараоннун уруу Давидтин Хоорайындан Соломоннун анаа тудуп берген ордузунче көже берген. Соломон оон соонда Милло шивээзин быжыглап тудуп каан.

²⁵ Соломон чылда үш катап Дээрги-Чаяакчыга тудуп бергени өргүл салыр бедигээшке бүрүн өрттедир болгаш эпнайырал өргүлдери эккеп салып, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган. Бурганның өргээзин ол ынчалдыр тудуп дооскан.

²⁶ Соломон оон ынай эдом черде Эйлат хоорайнын чанында Эцион-Гавер өртөөлгө, Кызыл далайнын эринге корабльдар тудуп турган. ²⁷ А Хирам хаан бодунун эжиндирип билер далайжыларынын Соломоннун улузу-биле кады корабльдарга албан эрттирзин дээш чорудупкан. ²⁸ Олар Офирже эжиндирип чорупкаш, ол черден 420 талант алдын эккелгеш, Соломон хаанга чедире бергеннер.*

**Шеваның кадыны-биле
ужуражышкын
(2 Чыл. 9:1-12)**

10 ¹ Шеваның кадыны* Соломоннун Дээрги-Чаяакчынын ачызында алдаржаанын дыннап кааш, анаа берге айтырылгар салып, шенээр дээш чедип келген. ² Ол кадын Иерусалимге хөй эдеринчилиг, чаагай чыттыг чүүлдер чүдүргөн коштаан тевелерлиг, дыка хөй алдынның болгаш эргине даштарлыг келгеш, Соломонга барып ужурашкан, ооң-биле угаан-сагыжына кирген бүгү чүве дугайында чугаа

кылган. ³ Соломон оон бүгү айтырылгарына харыылап берген; хааннын анаа тайылбырлап шыдавааны билдинмес чүү-даа чүве чок болган. ⁴ Шеваның кадыны Соломоннун бүгү мерген угаанын база оон тудуп каан ордузун көргөн. ⁵ Оон хаанның столунда аыш-чемни, оон дүжүметтеринин оран-бажынын, оон чалчаларынын бараан болуп турарын, оларнын идик-хевин, хаанның дашка тудукчуларын, оон Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге эккеп салып турар бүрүн өрттедир өргүлдери база көргөш, кайтаанындан тыныжы бачымнай берген. ⁶ Хаанга ол мынча дээн: «Бодумнун чуртумга сээң черектерин болгаш мерген угаанын дугайында дыннаан мен, ол бүгүшын болду! ⁷ А мен маңаа кээп, ол бүгүнү бодум караам-биле көрбөзүн шаамда, чугааларга бүзүрөвейин турдум. Ам көөрүмге, улус менээ чартыгын безин чугаалаваан бооп-тур: сээң мерген угааның биле байлакшылың мээң дыннаанымдан оранчок хөй-дүр. ⁸ Сээң улузуң амыр-чыргалдыгдыр. Үргүлчү сээң мурнунга бараан болуп, мерген угаанынны дыннап турар чалчаларың амыр-чыргалдыгдыр. ⁹ Сенче ээ көрнүп, сени Израильдин дүжүлгезинге олуртуп каан Бурганын Дээрги-Чаяакчыга алдар! Дээрги-Чаяакчы Израильге Бодунун мөңгө ынакшылы дээш сени хаан кылып каан-дыр — сен ам чөптүг чорук биле шынынг шийткел ёзугаар чагырардыр сен».

¹⁰ Шеваның кадыны хаанга 120 талант* алдын, эндирик чаагай чыттыг чүүлдер болгаш эргине даштарны белекке берген. Кадынның Соломон хаанга бергени дег эмгежок хөй чаагай чыттыг чүүлдерни улус кажан-даа эккелбээн турган.

¹¹ А Хирамның Офирден алдын сөөртүп эккеп турган корабльдары оортан дыка хөй сандал ыяш биле эргине даштар база сөөртүп эккелген. ¹² Хаан ол ыяштан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге болгаш хааннын ордузунга чадалар чаактары база хөгжүмчүлдерге чадаган, чанзылар кылып берген. Амгы үеге

* 9:28 Офир деп чер мурнуу Аравияга азы Африканың чөөн эринге, амгы үедеги Сомалиге, турган хире. 420 талант — 12 600 хире кг деңнежир. * ^{10:1} Шева — Аравия чартык ортулуктун мурнуу чүгүнде билдингир күрүнө. * ^{10:10} 120 талант — 3600 хире кг деңнежир.

9:22 Лев. 25:9; 3 Хаан. 5:13 9:24 3 Хаан. 3:1; 7:8 || 2 Хаан. 5:9 9:26 Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 22:48

9:27 3 Хаан. 10:11 9:28 Э. д. 10:29; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; 28:16; Ыд. ыр. 44:10; Иса. 13:12

^{10:1} Ыд. ыр. 71:10, 15; Иса. 60:6; Иер. 6:20; Иез. 27:22; 38:13; Ионл 3:8 || 3 Хаан. 4:34

^{10:2} Мф. 12:42; Лк. 11:31 ^{10:9} 2 Чыл. 2:11 || 2 Хаан. 8:15 ^{10:11} 3 Хаан. 9:27-28

чедир ынча хөй сандал ыяшты кажандаа чуртче киир сөөртпээн, ынча хөй ыяш көстүп көрбээн.

¹³ Соломон хаан Шеваның кадын-ынга бодунуң черле берип чаңчыккан белектеринден аңгыда, ооң күзээн-не, дилээн-не бүгү чүвезин база хайырлаан. Оон соонда кадын улузу-биле кады чуртунче чана берген.

Соломоннуң бай-байлаа, өндүр-чаагайы
(2 Чыл. 9:12-28)

¹⁴ Соломон чылдың-на 666 талант* алдынны ап турган. ¹⁵ Оон аңгыда садыгжылардан, даштыкы садыглажылгадан, бүгү араб хааннардан, израиль девискээрлерниң чагырыкчыларындан ажык-орулганы ап турган.

¹⁶ Соломон хаан 200 улуг дозуг-камгалал кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Бир дозуг-камгалалды-ла кылырынга 600 шекел* алдын чарыгдан. ¹⁷ Ол ышкаш 300 бичежек дозуг-камгалал база кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Оларның бирээзин-не кылырынга үш мина* алдын чарыгдан. Дозуг-камгалалдарны хаан «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга тургузуп каан.

¹⁸ Хаан оон ыңай чаан сөөгүндөн улуг дүжүлге кылгаш, ону арыг алдын-биле шап каан. ¹⁹ Дүжүлгеге үнер алды тепкиш турган, а оон ооргазын үстүү талазынче төгөрүк кылдыр кылып каан. Дүжүлгенин олудунуң ийи талазынга хол салыр черлер кылгаш, оларның чанынга ийи арзылаң дүрүзү тургузуп каан. ²⁰ Оон ыңай алды тепкиштиң-не ол-бо талазында ийи арзылаң кылдыр тургулаан. Өске кандыг-даа күрүнеге ол ышкаш коя каасталгалар кажан-даа турбаан.

²¹ Соломон хаанның бүгү дашка-кундагазын алдындан кылган турган; «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга бүгү этхерекселди база арыг алдындан кылган. Мөңгүндөн кылган чүү-даа чок болган, чүге дээрге Соломоннуң үезинде мөңгүн хөй боорга, ону үнелевейн турган.

²² Далайга хаан Хирамның корабльдары-биле кады Фарсисче эжиндирер

корабльдарлыг турган. Үш чыл болгашла, корабльдар ээп кээп, алдын-мөңгүн, чаан сөөгү, сарбашкыннар болгаш алдын-доос куштар сөөртүп эккээр чүведир.

²³ Соломон хаан бай-байлаа болгаш мерген угааны-биле чер-делегейниң бүгү хааннарын ажып турган. ²⁴ Чер-делегейде бүгү улус Соломоннуң угаан-чүрээненче Бурганның сиңниктиргени мерген угаанны дыңнаар дээш ооң-биле ужуражыксаар болган. ²⁵ Келген кижилер бүрүзү бодунуң белээн: алдын-мөңгүн эдилелдер, идик-хеп, ок-чепсек, чаагай чыттыг чүүлдер, аъттар болгаш элчигеннерни чылдың-на эккеп берип турган.

²⁶ Соломон дайынчы тергелер, аъттыг шериниң санын көвүдөдип алган. Ол 1400 дайынчы тергелиг, 12 000 аъттыг шериглиг турган. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ²⁷ Соломоннуң чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, мөңгүн база ыңча апарган, а пөштөн кылган тудуглар эңдерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фиға ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ²⁸ Соломонга аъттарны Египеттен база Кувадан эккеп турган — хаанның садыгжылары аъттарны Кувадан садып аар чүве-дир. ²⁹ Бир дайынчы тергени Египеттен эккеп, 600 шекел мөңгүн-биле садып ап, а бир аътты 150 шекел мөңгүн-биле садып ап турган чүве-дир. Ол бүгүнү шак ыңчаар, Соломоннуң садыгжыларын дамчыштыр, бүгү хет болгаш арамей хааннарга база чедирип берип турган.

Соломоннуң өске бурганнарга мөгейгени

11 ¹ Соломон хаан фараоннуң уруундан аңгыда, хөй даштыкы херэеженнерге — моав, аммон, эдом, сидон болгаш хет кыстарга ынак турган. ² Дээрги-Чаяакчы израильчилерни ол коннарга хамаарыштыр: «Оларның кыстары-биле өг-бүлө тутпанаар, чүге дээрге олар силерниң сеткил-чүрээнерни боттарының бурганнарын эдерер кылдыр албан дуурайлап аар» — деп

* 10:14 666 талант — 20 ажыг тонна. * 10:16 600 шекел — 6 хире кг деңнежир.

* 10:17 Үш мина — 1,5 хире кг деңнежир.

10:17 3 Хаан. 14:26 || 3 Хаан. 7:2 10:21 3 Хаан. 7:2

2 Чыл. 1:12 10:24 3 Хаан. 4:34; 10:1; 2 Чыл. 9:1

10:28 Ы. х. к. 17:16; 2 Чыл. 1:14-16 11:2 Хост. 34:16; Ы. х. к. 7:3-4

10:22 Иса. 23:1; Иона 1:3 10:23 3 Хаан. 3:12-13;

10:26 3 Хаан. 4:26; 2 Чыл. 1:14-17 || 3 Хаан. 9:19

сагындырып турган. А Соломоннун ынак херэеженнери ол чоннарга хамааржып турган-даа болза, хаан оларга хандыкшып, туралаар болган. ³ Ол 700 дангына кадайлыг база 300 кул-кадайлыг турган; кадайлары ону шын оруктан өскээр самырадып каапкан. ⁴ Соломон кырый бээрге, кадайлары оон сеткил-чүрөөн хары бурганнар эдерер кылдыр дуурайлап алган, оон сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчы Бурганынга, ачазы Давидтин сеткил-чүрөөн бердингени дег, бүрүнү-биле бердинген эвес апарган. ⁵ Ол сидончуларнын кыс бурганы Астартага, аммоннарнын чүдек-бужар бурганы Милхомуа бараан болуп эгелзэн. ⁶ Соломон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедиш, Ону, бодунун ачазы Давидтин эдериш чорааны дег, бүрүнү-биле эдербейн барган.

⁷ Оон Иерусалимнин дужунда дагга Соломон моавтарнын чүдек-бужар бурганы Хамоска база аммоннарнын чүдек-бужар бурганы Молохка мөгөйишшин кылдыр черлер туруп каан. ⁸ Боттарынын бурганнарынга айдызап, өргүлдөр салып турган бүгү даштыкы кадайларынга ынчалдыр кылып берген.

⁹ Дээрги-Чаяакчы Соломонга килеңней берген, чүге дээрге Израильдин Бурганы аңаа ийи катап көзүлгөн-даа болза, оон чүрээ Дээрги-Чаяакчыга шынчы артпаан.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Соломонга хары бурганнар эдерерин хоруп каан-даа болза, ол Оон айтышкынын тооп дыңнаван. ¹¹ Ынчангап Дээрги-Чаяакчы Соломонга мынча дээн: «Бир-тээ, сен ынчаар кылып туура болганында, Мээн чагыр-керээмни база сенээ сагырын айыткан Мээн дүрүмнеримни кадагалап албаан болганында, Израильде чагырганын сенден адыра тырткаш, сээң чалчаларыңнын бирээзинге берип каар мен. ¹² Ынчалза-даа сээң ачаң Давидти бодааш, сээң назының дургузунда Мен ынчаар кылбас мен. Чагырганы Мен сээң оглунуң холундан ушта тыртып аар мен. ¹³ Бүгү күрүнени хунаап албас мен. Бодумнун чалчам Давидти бодааш, Мээн шилип алганым Иерусалимни бодааш, Мен сээң оглунга бир аймактан арттырып бээр мен».

Соломоннун дайзыннары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Эдомнун хаанындан укталган Гадад деп кижини Соломоннун удурланыкчызы кылып каан. ¹⁵ Биеде, кажан Давид Эдомга чаалажып чоруп турда, шериг баштыңы Иов бодунун өлгөн улусун ажаап келгеш, Эдомда бүгү эр улусту кыра шаап каапкан. ¹⁶ Иов болгаш бүгү израильчилер, Эдомда бүгү эр улусту кыргып-хыдып кагыжге чедир, аңаа алды ай дургузунда турганнар. ¹⁷ А Гадад, ынчан бичии оол, оон ачазынга бараан болуп турган чамдык эдом дүжуметтер-биле кады Египетче дезе берген. ¹⁸ Олар мадиан черден чорупкаш, Фаранга келгеннер. Оон Фарандан улус ап алгаш, Египеттин хааны фараонга келгеннер. Фараон Гададка бажың-балгат, чер берип, ашчем-биле хандырган. ¹⁹ Фараон Гададка аажок таарзынган, ынчангап аңаа бодунун кадайы Тахпенеса кадынның дуңмазын кадай кылдыр ап берген. ²⁰ Тахпенесаның дуңмазы Гададка Генуват дээр оол божуп бээрге, Тахпенеса ону хааның ордузунга доруктур азырап каан. Генуват ордуга фараоннун ажы-төлү-биле кады чурттап турган.

²¹ Египетке тургаш, Гадад Давид хаан өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган деп, шериг баштыңы Иов база өлүп калган деп дыңнап кааш, фараонга: «Мени салып чорудуп көрүңерем, чуртумче чанайн» — дээн.

²² Фараон: «Чуртунче чаныксааның ол хире күштүг, мээңиинде сенээ чүү четпейн туура апарды?» — деп айтырган.

Гадад: «Чүү-даа эвес, ындыг-даа болза, мени салып чорудуп көрүңерем!» — деп харыылаан.

²³ Дээрги-Чаяакчы, Гададтан аңгыда, Элиаданың оглу Разонну — бодунун дээргизи, Цованың хааны Адраазардан дезе берген кижини — Соломоннун база бир удурланыкчызы кылып каан.

²⁴ Давид хаан Адраазарнын шериин узуткап каан соонда, Разон бодунга шериглер чыып алгаш, дээрбечи бөлүктүн баштыңы апарган. Олар Дамаскыже чорупкаш, аңаа чурттай берип, Разонну Дамаскының хааны кылып алганнар. ²⁵ Соломон

11:4 3 Хаан. 15:4; Неем. 13:26 11:5 Башт. 2:13 11:7 Сан. 21:29 || 4 Хаан. 23:13

11:9 3 Хаан. 3:5; 9:2 11:10 3 Хаан. 9:6 11:11 3 Хаан. 11:31 11:13 Ы. х. к. 12:5, 11

11:15 2 Хаан. 8:13; 1 Чыл. 18:13 11:18 Сан. 10:12 11:23 2 Хаан. 10:16 11:24 2 Хаан. 8:3; 10:18

дириг турда, Разон үргүлчү Израильдин дайзыны бооп, Гададтың халдаткан бут-багын көвүдөдип турган. Разон ара-мей чоннуң хааны болуп, Израильди көөр хөңнү чок чораан.

Иеровамның Соломонга удур үймээни

²⁶ А Наваттың оглу Иероваом Соломон хаанга удур үймээн үндүргөн. Ол дээрге хаанның чалчаларының бирээзи, Цареда чурттуг, Эфремниң аймаанга хамааржыр кижиге турган, ооң авазы Церуа дээр дулгуяк херээжен чүве-дир.

²⁷ Иеровамның хаанга удур канчап үймээн үндүргениниң төөгүзү мындыг болган. Соломон Милло деп шивээни быгыглап туруп, бодунуң ачазы Давидтин Хоорайының ханазында үрелген черлерни септеп турган чүве-дир. ²⁸ (А Иероваом эрес-маадырлыг кижиге турган. Соломон ол аныак эрний ажилын кайгы хире эки кылып турарын эскерип кааш, ону Иосифтен укталган аймактарга хамааржыр бүгү ажилчынарның даргазы кылдыр томуйлап каан.) ²⁹ Ол үеде Иероваом Иерусалимден үнөр апарган. Орук ара аңаа чаа хеп кеткен Силом чурттуг Ахия медээчи ужуражы берген. Олар шөлгө чүгүлө ийилээ турганнар. ³⁰ Ахия кедип чораан чаа хевин ужулгаш, он ийи кезек кылдыр ора тыртып алган. ³¹ Оон ол Иероваомга мынча дээн: «Он кезекти бодунга ап ал, чүгө дээрге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур:

„Көр даан, Мен чагырганы Соломоннуң холундан ушта тыртып, сенээ он аймакты берип тур мен. ³² Ынчалза-даа Мээң чалчам Давидти бодааш база Израильдин бүгү аймактарының аразындан Мээң шилип алганым Иерусалим хоорайны бодааш, аңаа бир аймактан арттырып бээр мен. ³³ Мен ынчаар кылдыр мен, чүгө дээрге Соломоннуң улузу Менден ойта-лап, сидончуларның бурганы Астартга, моавтарның бурганы Хамоска болгаш амоннарның бурганы Милхомга мөгөйп, Соломоннуң ачазы Давид ышкаш, Мээң оруктарым эдербээн-дир, Мээң тааржыр деп көөр чүвемни кылбайн турган-дыр,

Мээң дүрүмнерим, айтышкыннарымны сагывайн барган-дыр. ³⁴ Ынчалза-даа Мен Соломоннуң холундан бүгү чагырганы албас мен. Мээң шилип алган чалчам, Мээң айтышкыннар, дүрүмнеримни сагып чораан Давидти бодааш, Мен Соломонну ооң назынының дургузунда чагырыкчы кылдыр арттырып каар мен. ³⁵ Ынчалза-даа Мен чагырганы оон оглунуң холундан хунаап алгаш, сенээ он аймактан бээр мен. ³⁶ Иерусалимге — Мээң адымга тураскааткан, Бодумга шилип алганым хоорайга Мээң чалчам Давидтин чырыткызы кажан-даа өшпезин дээш, Мен бир аймакты оон оглу Соломонга арттырып бээр мен.

³⁷ А сени Мен шилип ап тур мен, сеткил-чүрөөң чүнү-ле күзөөр болдур, шуптузун чагырар сен, Израильдин хааны болур сен. ³⁸ Бир эвес сен, Мээң чалчам Давидтин кылып турганы дег, Мээң сенээ дужааган бүгү чүвемни күүседип, Мээң оруктарымны эдерип, Мээң тааржыр деп көөрүм чүвени кылып база Мээң дүрүмнерим, айтышкыннарымны сагыр болзунза, Мен сээң-биле кады боор мен. Ынчан Давидке кылып бергеним дег, сээң үре-салгалыңны быгыглаар мен, Израильди сенээ бээр мен. ³⁹ Мен Давидтин үре-салгалын үүлгедиглери дээш кезедир мен, ынчалза-даа кезээ шагда эвес“.

⁴⁰ Соломон Иероваомны өлүрүп каарын оралдашкан, ынчалза-даа Иероваом Египетче, ол чурттуң хааны Сусакимче* дезде бергеш, Соломоннуң өлүмүңгө чедир аңаа турган.

Соломоннуң мөчээни (2 Чыл. 9:29-31)

⁴¹ Соломоннуң өске ажил-херектери, оон кылып турган бүгү чүвези болгаш оон мерген угааны «Соломоннуң ажил-херектеринин номунда» тодараттынып бижиттинген. ⁴² Соломон Иерусалимге бүгү Израильди дөртөн чыл дургузунда хааннаан. ⁴³ Оон ол өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оон ачазы Давидтин Хоорайында ажаап каан. Соломоннуң оглу Роваом ачазының орнунга хаан апарган.

* 11:40 Сусаким — оон адын Шишак азы Шешонк деп база бижип турар фараон. Ол Египетти б. э. чедир Х в. ийиги чартында чагырып турган. 22-ги династияның үндөзилекчизи.

11:27 2 Хаан. 5:9; 3 Хаан. 9:24 11:29 3 Хаан. 12:15; 14:2; 15:29; 2 Чыл. 9:29 11:30 1 Хаан. 15:27

11:31 3 Хаан. 11:11 11:33 Сан. 21:29; Башт. 2:13; 4 Хаан. 23:13 11:36 2 Хаан. 21:17;

4 Хаан. 8:20 11:38 2 Хаан. 7:16 11:40 3 Хаан. 14:25; 2 Чыл. 12:2

**Израильчилерниң Ровоамга удур
үймэни**

(2 Чыл. 10:1–11:4)

12 ¹Ровоам Сихем хоорайже чорупкан, чүге дээрге бүгү израильчилер ону хаан кылып аар дээш аңаа чыылган турган. ²Наваттың оглу Иеровоам Соломон хаандан дезип чорутканы Египетке тургаш, ол дугайында дыннап кааш, Египеттен чанып келген*. ³Израильчилер айбычылар чорудупкаш, Иеровоамны кыйгытып аарга, ол бүгү израиль чон-биле кады Ровоамга чедип келген. ⁴Олар: «Сээн ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр, сен ам ачаннын биске албадап оонаган күш четгинмес ажылын база биске чүдүрүп каан аар чүбүн чиигедип бер. Бис ынчан сеңээ бараан болур бис» — дээннер.

⁵Ровоам: «Ам барыңар, үш хонгаш, катап чедип кээр силер» — деп харыылаан.

Чон оон тарап чоруй барган. ⁶А Ровоам хаан ачазы Соломон дириг чорда, аңаа бараан болуп турган кырганнар-биле сүмележиپ эгелээн. Ол: «Бо чонга чүү деп харыылааин, кандыг сүме кадар силер?» — деп айтырган.

⁷Кырганнар: «Бир эвес сен бөгүн бо чонга чалча апарып, оларга бараан болуп, ээлдек-эвилек чугаалашкаш, сеткилин хандырап харыы бээр болзуңза, олар кезээде сээн чалчаларың болур» — деп харыы бергеннер.

⁸Ынчалза-даа хаан кырганнарнын берген сүмезин хүлээп албайн, оон-биле кады өскен, аңаа бараан болуп турган аныяк оолдар-биле база сүмелешкен.

⁹Ровоам: «Кандыг сүме силер кадар силер? Меңээ: „Сээн ачаннын биске чүдүрүп каан чүбүн чиигет“ — деп турар бо чонга канчаар харыылаалы?» — деп айтырган.

¹⁰Оон-биле кады өскен аныяк оолдар: «Сеңээ: „Сээн ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а сен ону чиигедип көр“ — деп турар бо чонга: „Мээн биче салаам ачамнын белинден чоон. ¹¹Мээн ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип тур-

ган, а мээн кеземчем скорпионнун шагар дылы дег болур“ — дээр сен» — деп харыылааннар.

¹²Үш хүн эрте бээрге, Иеровоам болгаш бүгү чон Ровоам хаанның: «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» — деп дужааганын ёзугаар олче эглип келген. ¹³Хаан чонга кадыг-дошкун харыы берген. Ирейлернин каткан сүмезин херекке албайн, ¹⁴аныяк оолдарнын сүмелээнин ёзугаар: «Мээн ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган-дыр, а мээн кеземчем скорпионнун шагар дылы дег болур» — дээн.

¹⁵Хаан шак ынчаар чонну дыннавайн барган. Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Наваттың оглу Иеровоамга Бодунун чугаалаан сөзү боттанзын дээш, Дээрги-Чаяакчының ынчаар болур кылып кааны ол-дур. ¹⁶Бүгү израиль чон хаан оларны дыннавайн барганын көргөш, аңаа: «Давид-биле бир баг болган бис бе, Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Израильчилер, аалдарыңар-же ээп чангылаңар! Давидтин салгалы бодунун төрөл бөлүүн чагырзын!» — деп харыылаан. Израильчилер оон аалдарынче тарай берген. ¹⁷А Ровоам чүгле Иудеяның хоорайларында чурттаан израильчилерни чагырып арткан.

¹⁸Ровоам хаан чонче ажылчын күш даргазы Адонирамны айбылап чорудупкан, ынчалза-даа бүгү израильчилер ону даш-биле өлүр соп каапкан. А Ровоам дайынчы тергезинче дуву-далаш үнө халааш, Иерусалимче дезе берген. ¹⁹Израильчилер ынчалдыр Давидтин салгалына удур амгы үеге чедир үймээн үндүрүп турар.

²⁰Израильчилер шупту Иеровоамның ээп келгенин дыннап кааш, ону хуралче кыйгырып алгаш, бүгү Израильдин хааны кылып алганнар. Давидтин салгалынга чүгле Иуданың аймаа шынычы бооп арткан.

²¹Соломоннун оглу Ровоам Иерусалимге келгеш, Израильдин чонунга удур дайылдажып, бодунга хаанның чагырганы эгидип аарын шиитпирлээш, Иудеяның бүгү чонундан база Вениаминнин

* 12:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Египетке артып калган» деп бижеэн.

12:1 Башт. 9:6 12:2 3 Хаан. 11:26, 40 12:4 3 Хаан. 4:7, 22; 9:15 12:13 У. ч. 15:1
12:15 3 Хаан. 11:31 12:16 2 Хаан. 20:1 12:18 3 Хаан. 4:6; 5:14 12:20 Ос. 8:4

аймаандан 180 000 шилиндек шеригни чыып алган. ²² Ынчалза-даа Бурган Бодунуң кижизи Шемайга сөзүн ажыдып: ²³⁻²⁴ «Соломоннун оглу, Иудеяның хааны Ровоамга, Иуда биле Вениаминниң бүгү аймак-чонунга база арткан чонга Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыл: боттарынарның ха-дунмаңар израильчилер-биле чаалажып барбанар. Шуптунар бажыннарынарже чана беринер, чүге дээрге ол бүгү Мээң күзел-соруум ёзугаар болган-дыр» — дээн.

Олар Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыңнааш, ооң аайы-биле чана бергеннер.

Иеровамның чонку дүрзү-бурганнарга мөгөөринче киригени

²⁵ Иеровам Эфрем дагларында Сихем хоорайны быжыглай тудуп алгаш, анаа курттай берген. Ол оон чоруткаш, Пенуэл хоорайны быжыглай тудуп алган.

²⁶ Иеровам сеткил-сагыжында мынча деп бодаан: «Чагырга Давидтин салгалынче катап база шилчий берип боор-дур. ²⁷ Бир эвес бо чон Иерусалимде Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче өргүл салып баарын уламчылаар болза, оон сеткил-чүрээ бодунуң дээргизи, Иудеяның хааны Ровоамче эгли бээр. Олар мени өлүрүп кааш, Иудеяның хааны Ровоамче эгли бээрлер».

²⁸ Улузу-биле сүмөлешкеш, хаан ийи алдын бугажык кылып алгаш, чонга: «Ам Иерусалимче барган херээр чок-тур; израиль чон, сени египет черден үндүрө берген Бурганың* бо-дур» — дээн.

²⁹ Ынчангаш оларның бирээзин Вефил хоорайга, а өскезин — Дан хоорайга тургузуп каан. ³⁰ Ол чорук бачытка чедирген. Чон бугажыкка мөгөөр дээш Данга чедир безин барып эгелээн.

³¹ Иеровам мөгөйишшин кылып бедик черлер тудуп, чон аразындан Левийниң салгакчыларынга хамаарышпас улусту Бурганнын бараалгакчылары кылдыр томуйлап каан. ³² Ол сес айнын

он беште Иудеяда демдеглек турар байырлал ышкаш байырлал доктааткаш*, Вефилде өргүл салыр бедигээшке — кылып алган бугажыктарынга — өргүлдер салып турган. Ол Вефилге тудуп алганы бедик черлерге бараан болзун дээш, Бурганнын бараалгакчыларын томуйлап каан. ³³ Израильчилерге байырлал доктаадып берип, бодунун туразы-биле шилип алган хүнү — сес айның он беште Иеровам Вефилде тудуп алганы өргүл салыр бедигээшке чаагай чыттыг өргүл салыры-биле чоокшулап келген.

Медээчинин Вефилге удур өттүр билген медеглели

13 ¹ Иеровам чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр дээш өргүл бедигээжинин чанынга турда, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар Иудеядан Вефилче Бурганның бир кижизи чедип келген. ² Ол кижиз Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар өргүл салыр бедигээшке алгырып эгелээн: «Өргүл бедигээжи! Өргүл бедигээжи! Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: Давидтин салгалындан оол төрүттүнер. (Ооң ады Иосия.) Ол бедик черлерде база сенде чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турар бараалгакчыларны өргүл кылдыр сээң кырынга эккеп салыр. Кижиз сөөктерин сээң кырынга өрттедир!»

³ Ол-ла үеде Бурганнын кижизи улуска бадыткал демдээ берип: «Ону Дээрги-Чаяакчы медеглээн деп бадыткал демдээ бо-дур: бо өргүл салыр бедигээш буступ каар, а ооң хүлү тарай бээр» — дээн.

⁴ Бурганнын кижизинин Вефилде өргүл бедигээжинге чүнү чугаалаанын дыңнап кааш, Иеровам хаан өргүл бедигээжинден холу-биле олче айтып: «Ону тудуп алынар!» — деп дужааган.

Ынчалза-даа хаанын демги кижизе айткал холу кадып калган, ол ону бодунче ээй тыртып шыдаваан. ⁵ А өргүл бедигээжи Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дамчыткан Бурганнын кижизинин бергени бадыткал демдээн ёзугаар буступ калган, ооң хүлү тарай берген.

* 12:28 Азы: «Бурганнын». Аароннун шуткуп кылганы алдын бугажыкче көрүп алгаш, Хост. 32:4-те израильчилер ол-ла сөөктерин чугаалаан. * 12:32 Моисейниң хоюлузун ёзугаар израиль чон чеди айнын он бештен эгелээш, Чадырлар байырлалын демдеглек, байырлар ужурул турган (Лев. 23:34 көр).

12:22 2 Чыл. 12:5, 15 12:25 Башт. 9:45 || Башт. 8:17 2 Чыл. 11:15; 13:8; Ос. 8:5-6; 10:5; 13:2 || Хост. 32:4 Ам. 3:14

12:27 Ы. х. к. 12:5-6 13:1 4 Хаан. 23:17 12:28 4 Хаан. 10:29; 17:16; 13:2 4 Хаан. 23:15-16;

⁶ Хаан ынчан Бурганның кижизинге: «Бараан бооп турарың Дээрги-Чаяакчыга мени өршээр кылдыр чангып көр, мээң холум экирий берзин» — дээн.

Бурганның кижизи Дээрги-Чаяакчыдан өршээл дилеп, чангырга, хаан-нын холу экирий берип, оон мурнунда дег кадык апарган. ⁷ Хаан Бурганның кижизинге: «Мээң ордумче кады бараалы, чемненип, күш кирип ал, мен сенээ белек берейн» — дээн.

⁸ А Бурганның кижизи хаанга: «Бир эвес сен менээ байлаанның чартындаа берип турган болзунза, мен сээң-биле кады барбас ийик мен, бо черге аыш-чем-даа чивес, суг-даа ишпес ийик мен. ⁹ Чуге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзү-биле менээ: „Аыш-чем чиве, суг ишпе, келген орууң-биле ээп чан-ма“ — деп дужааган болгай» — деп харыылаан. ¹⁰ Ынчанга ол Вефилче келген оруу-биле ээп чанмас дээш, өске орук-биле чорупкан.

¹¹ А Вефилге Бурганның бир кырган медээчи чурттап турган чүве-дир. Оон оолдары келгеш, Бурганның кижизиниң Вефилге ол хүн кылган бүгү чүвезин чугаалап бергеннер. Хаанга демги кижиниң чүү дээнин база дамчытканнар. ¹² Ачазы оолдарындан: «Ол киж и кандыг орук-биле чоруй барды?» — деп айтырган.

Оолдары ачазынга Иудеядан келген Бурганның кижизиниң чоруй барган оруун айтып бергеннер. ¹³ Кырган медээчи оолдарынга: «Менээ элчигенден эзертеп бериңер» — дээн.

Олар анаа элчиген эзертеп бээрге, ол ону мунуп алгаш, ¹⁴ Бурганның демги кижизин сүрүп чорупкан. Ону дуб ыаш адаанга тып чеде бергеш, кырган медээчи: «Иудеядан келген Бурганның кижизи сен сен бе?» — деп айтырган.

Демгизи: «Ий» — деп харыылаан.

¹⁵ Ынчан кырган медээчи анаа: «Мээң бажыңымче киргеш, чемненип ап көрөм» — дээн.

¹⁶ А демгизи: «Мен сээң-биле кады дедир ээпкеш, бо черге аыш-чем-даа чип, суг-даа ижип шыдавас мен. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзү-биле менээ: „Анаа аыш-чем-даа чиве, суг-даа ишпе база ынаар чеде берген орууң-биле ээп чан-ма“ — деп чугаалап каан болгай» — деп харыылаан.

¹⁸ Кырган медээчи: «Мен база, сен ышкаш, Бурганның медээчизи-дир мен. Дээрги-Чаяакчының төлээзи менээ Оон сөзү-биле: „Ону бажыңыңче дедир келдиртип ал — чемненип, сугдан ижип алзын“ — деп чугаалады» — дээн.

Кырган медээчи өскезин мегелепкен болган.

¹⁹ Иудея чурттуг киж и оон-биле кады дедир ээп келгеш, оон бажыңыңа чемненип, суг ижип алган. ²⁰ Олар ам-даа чемненип олурда, демги кижини дедир келдиртип алган кырган медээчиге Дээрги-Чаяакчының сөзү ажыттыган. ²¹ Ол медээчи Иудеядан келген Бурганның кижизинге Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин ыткыр үн-биле дамчыткан: «Сен Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнавайн, Оон сенээ берген айтышкынын үрзэн-дир сен. ²² Сен ээп келгеш, Оон сенээ чемненирин, суг ижерин хоруп каан черге аыш-чем чип, суг ишкен-дир сен. Ынчанга сээң мөчү-сөөгүңнү ада-өгбеңиң чевекуюнга хөржүттес».

²³ Иудея чурттуг Бурганның кижизи чемненип, суксун ижип аарга, ону дедир эккелген медээчи анаа элчиген эзертеп берген. ²⁴ Ол киж и хоорайдан чорупкан, а орук ара анаа арзылаң таварышкаш, үзерлеп каапкан. Оон мөчү-сөөгү орукта октааттына берген чыткан, а элчиген биле арзылаң оон чанынга турган. ²⁵ Олап эр-тип чыткан улус черде чыдар мөчү-сөөк биле оон чанында турар арзылаңны көрүп кааш, кырган медээчиниң чурттап турар хоорайыңга ол дугайында барып чугаалааннар. ²⁶ Демги кижини оруктан эгилдирипкен кырган медээчи ол чугааны дыңнап кааш: «Ол болза Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнаваан Бурганның кижизи-дир. Дээрги-Чаяакчы ону Бодунуң анаа меделгээн сөзүн ёзу-гаар арзылаңга каап бээрге, араатан ону үзерлеп, өлүрүп каан-дыр» — дээн.

²⁷ Кырган медээчи оолдарынга: «Менээ элчигенден эзертеп бериңер» — дээр-ге, олар эзертеп күүсеткеннер.

²⁸ Медээчи чорупкаш, орукта чыдар мөчү-сөөктү тып алган; оон чанында элчиген биле арзылаң турар болган. Арзылаң мөчү-сөөктү-даа чивзэн, элчигенни-даа үзерлевзэн бооп-тур. ²⁹ Кырган медээчи Бурганның кижизиниң

мөчү-сөөгүн көдүргөш, элчигенче салып алгаш, ажыын ажып ыглап, ажаап каар дээш бодунуң хоорайынче апарган.³⁰ Мөчү-сөөктү ол бодунуң ада-өгбезинин чевег-куюнче салып кааш, ооң ажыын ажып ыглап: «Хөөкүй дунмамны аар!» — деп турган.

³¹ Орункудулга соонда, ол бодунуң оолдарыңга: «Мен өлүп каарымга, Бурганның кижизин ажааган чевег-куйга мени ажаап, ооң сөөгүнүң чанынга мезен сөөгүмнү тудуп каар силер. ³² Чүгө дээр-ге Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар ооң Вефилде өргүл салыр бедигээш дугайында база Самарияның хоорайларында мөгөйишкин кылыр бүгү бедик черлер дугайында чугаалаан сөзү ыяап-ла бүдөр ужурулуг» — дээн.

³³ Ол болуушкун соонда безин Иероваам бодунуң бузут-бактыг оруундан өскөөр эгбээн. Ол мөгөйишкин кылыр бедик черлерге Бурганның бараал-гакчылары кылдыр чон аразындан та-варышкан-на кижилерни томуйлаарын уламчылап, бараан болурун күзөөн ки-жини-ле бедик черлерде Бурганның ба-раалгакчызы кылып каап турган. ³⁴ Ол бачат Иероваамның ук-салгалыын буу-раашкына база чырык чер кырынга тур-бас кылдыр узуткаттыларынга чедирген.

Иероваамның оглунуң чок апарганы

14 ¹ Ол үеде Иероваамның оглу Авия аарый берген. ² Иероваам кадайыңга мынча дээн: «Барып, улус сени Иероваамның кадайы деп танывас кылдыр солуй кеттингеш, Силомче чорувут. Ында Бурганның медээчизи Ахия — мээң бо чоннуң хааны апарымыны баш бурунгаар чугаалаан кижиге бар. ³ Чоруурда, хол курут эвес, он хлеб, элзээн каш боова болгаш донгажыгаш ишти ары чигири ап алгаш, медээчиге баар сен. Ол сөңз оглувустун канчап баарын чугаалап бээр».

⁴ Иероваамның кадайы апааның чу-гаалаанын ёзугаар кылып, Силомда Ахия-нын бажыңынче чорупкан. А Ахия кы-раанындан согураып, чүве көрбөстей берген турган. ⁵ Дээрги-Чаяакчы анаа: «Дыңна даан, Иероваамның кадайы аарый берген оглунуң дугайында сен-

ден айтырар дээш кел чыдыр. Сен анаа ынча деп база мынча деп харыылаар эвес сен бе. Келгеш, ооң кадайы өске херээ-жен бооп мегеленир-дир» — дээн.

⁶ Ахия эжик аксында демги херээ-женнин базымнарының даажын дың-нап кааш: «Иероваамның кадайы, ки-рип кел. Чүгө солуй кеттиниң алганын ол? Менде сенээ багай медээлер бар-дыр. ⁷ Иероваамга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин барып дамчыт:

„Мен сени карачал чон аразындан депшидип, Мээң израиль чонунуң ча-гырыкчызы кылып кагдым. ⁸ Мен чагы-рганы Давидтин үре-салгалындан хунаап алгаш, сенээ берип кагдым, ынчалза-даа сен Мээң чалчам Давид ышкаш эвес-тир сен. А ол болза Мээң айтышкыннар-ымны күүседип, бүгү чүрээ-биле Мени эдериң, Мээң мурнумга чүгө эки чү-вени кылып чораан болгай. ⁹ Сээн мур-нунда турган бүгү хааннарга көөрдө, хөй бузутту үүлдгетин. Сен бодунга өске бур-ганнар, шуткумал дүрзү-бурганнар кы-лып ап, Мээң килеңим кывыстың, а Ме-ни артыңче октаптын. ¹⁰ Ынчангаш Мен сээң үре-салгалыңче айыыл-халап ыдар мен. Иероваамдан укталган сен кижиге бү-рүзүн — Израильде кул-даа, хостуг-даа* кижини — кыра шаап каар мен. Сээң үре-салгалыңны, өдек-бокут когун үзе өртте-дири дег, өрттедиптер мен. ¹¹ Иероваамга хамааржыр улустан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а хову-шөлгө өлүп каар кижини дээрний куштарты соктап чиптер“. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹² А сен чана бер. Хоорайга будун бас-тынары билек, оглун өлүп каар. ¹³ Бүгү Израиль оон ажыын ажып ыглап, ажаап каар. Иероваамның үре-салгалындан чүгө ону чевег-куйга хөөржүдөр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Иероваамның улузундан чүгө ол оолда бир-ле эки чүүл көргөн-дир. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунга Израильди чагырар өске хаанны депши-дип аар. Ол хаан Иероваамның ук-сал-галын кыргып-хыдыр; ол хүн бо кел-ген-дир. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Израильди узуткап каар, чон ынчан шапкын агымда

* 14:10 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

13:34 3 Хаан. 14:10 14:2 Иис. 18:1 || 3 Хаан. 11:29-31 14:3 1 Хаан. 9:7-8 14:7 3 Хаан. 16:2 14:8 3 Хаан. 11:31 14:9 3 Хаан. 12:28 || Иез. 23:35 14:10 Ы. х. к. 32:36 || 3 Хаан. 15:29; 21:21; 4 Хаан. 9:8 14:11 3 Хаан. 16:4; 21:24 14:13 2 Чыл. 19:3 14:14 3 Хаан. 15:27-30

чайганган кулузун дег боор. Ол израиль чонну ооң ада-өгбезинге бергени эки черден тура тыртып, Евфрат хемнин ыңдынга тарадып кааптар, чүгө дээрге олар Ашера бурганга адагаштар тураскааткаш, Дээрги-Чаяакчыны хорадаткан-дыр. ¹⁶ Израильди Ол Иероваамнын бодунун үүлгеткени база ооң израильчилерни үүлгедир кылдыр элзеткени бачыттары дээш садыптар».

¹⁷ Иероваамнын кадайы туруп келгеш, Тирца хоорайже дедир чорупкан. Ол бодунун ордузунун эргинин артай базары билек, оглу өлүп калган. ¹⁸ Бодунун чалчазы Ахия медээчини дамчыштыр Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзүн ёзуугар бүгү израильчилер оолдун ажыны ажып ыглажып, ажаап кааннар.

¹⁹ Иероваамнын өске ажыл-херектери, ооң чорудуп турган дайыннары болгаш канчаар чагырып турганы Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

²⁰ Ол чээрби ийи чыл хааннааш, өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Надав ачазынын орнунга хаан апарган.

Ровоам — Иудеянын хааны

(2 Чыл. 12:1-2, 9-16)

²¹ Соломоннун оглу Ровоам Иудеяга хааннап турган. Ол дөргөн бир харлында хаан апаргаш, Дээрги-Чаяакчынын Израильдин бүгү аймактарындан Бодунун алдар-адын аңаа тургузар дээш шилип алган хоорайы Иерусалимге он чеди чыл дургузунда чагырган. Ооң авазы Наама дээр аммон херээжен турган чүве-дир.

²² Иудеянын чону Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. Олар үүлгеткен бачыттары-биле Дээрги-Чаяакчыны боттарынын ада-өгбезинден арттыр хорададып алганнар. ²³ Олар мөгейишкин кылыр бедик черлер, даш көжээлер база бедик тей бүрүзүнге-ле, саглагар ыяш-ла адаанга Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп алганнар. ²⁴ Ол чуртка дүрзү-бурганнар өргээлеринге самын-садар кижилер безин

бар апарган. Улус-чон Дээрги-Чаяакчынын израильчилернин мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарнын бүгү чүдек-бузар чаңчылдарын үлегерлеп ап, ынчаар кылып турган.

²⁵ Ровоамнын чагыргазынын бешки чылында Египеттин хааны Сусахим Иерусалимге халдап келген. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин база хааннын ордузунун эртине-байлаан алгаш барган. Сусахим бүгү чүвени, ооң иштинде Соломоннун кылып каан бүгү алдын дозут-камгалаалдарын, ап алган. ²⁷ Ровоам хаан оларнын орнунга хүлер дозут-камгалаалдар кылгаш, хааннын ордузунче кирер черде турар камгалакчы шериглер баштыннарынга хүлээдип берген.

²⁸ Хаан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче бар чыткан санында-ла, камгалакчы шериглер ол дозут-камгалаалдарны тудуп алган кады чоруур, а оон оларны таңныылдар өрээлинче дедир апаар турган.

²⁹ Ровоамнын өске ажыл-херектери болгаш ооң кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³⁰ Ровоам биле Иероваамнын аразынга үргүлчүлээшкенин дайын чоруп турган. ³¹ Ровоам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайынга, ада-өгбезинин чанынга ажаап каан. Ооң аммон сөөк авазын Наама дээр турган. Ровоамнын оглу Авиям ачазынын орнунга хаан апарган.

Авиям — Иудеянын хааны

(2 Чыл. 13:1—14:1)

15 ¹ Наваттын оглу Иероваамнын хааннашкынын оон сески чылында Авиям* Иудеянын хааны апарган. ² Ол Иерусалимге үш чыл хааннаан. Ооң авазы Авессаломдан укталган Мааха турган. ³ Авиям ачазынын ооң мурнунда үүлгедип турган бүгү бачыттарын өтүнүп үүлгедип турган, ооң чүрээ, өгбези Давидтин чүрээ дег, Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинмээн болган. ⁴ Ындыг-даа болза, Давидтин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Давидти бодааш, Иерусалимге аңаа

* 15:1 Авиям — бо хаанның «Мээң адам — Далай» дээн уткалыг адын Чылдар демдегделинин ийги номуна «Мээң адам — Дээрги-Чаяакчы» дээн уткалыг Авия деп бижип турар (2 Чыл. 13:1 көр).

14:15 Ы. х. к. 29:28

14:19 2 Чыл. 13:2-20

14:24 Ы. х. к. 23:17

14:25 3 Хаан. 11:40

14:26 3 Хаан. 10:17

15:3 3 Хаан. 11:4

15:4 2 Хаан. 21:17; 3 Хаан. 11:36

чырыткыны берген — ооң салгакчызын өрү көдүрүп, Иерусалимни быжыглап каан. ⁵ Чүгө дээрге Давид Дээрги-Чаякакчыга таарымчалыг чүүлдү кылып, хет Урия-биле болган чүүлдү санаваз болза, назыннын дургузунда Оон аңаа дужааган бүгү чүвезинден өскээр барып көрбөөн.

⁶ Авиямның назыннын дургузунда Ровоам биле Иеровоам хааннарнын аразынга эгелээн дайын уламчылап келген.

⁷ Авиямның өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. Оон биле Иеровоамның аразынга дайын чоруп турган.

⁸ Авиям өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Оон оглу Аса ачазынын орнунга хаан апарган.

Аса — Иудеянын хааны (2 Чыл. 14:2-5; 15:16—16:14)

⁹ Израильдин хааны Иеровоамнын чагыргазынын чээрбиги чылында Аса Иудеянын хааны апарган. ¹⁰ Ол Иерусалимге дөргөн бир чыл хааннаан. Оон кырган-авазы* Авессаломдан укталган Мааха турган.

¹¹ Аса, өгбези Давид ышкаш, Дээрги-Чаякакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдерни кылып турган. ¹² Ол дүрзү-бурганнар өргээлеринге самыын-садар кижилерни чурттан үндүр сывырып, ада-өгбезинин кылып кааны бүгү дүрзү-бурганнарны чайладып каапкан. ¹³ Ол бодунуң кырган-авазы Мааханың кадын адын безин Ашера бурганга тураскааткан чүдөк-бужар адагаш тургузуп алганы дээш казып каапкан. Аса оон ол адагашын одуруп каапкан, Кедрон шынаазынга өрттедиккен. ¹⁴ Мөгөйишшин кылыр бедик черлерни Аса узуткаваан-даа болза, оон чүрээ бүгү назыннда Дээрги-Чаякакчыга бүрүнү-биле бердинген турган. ¹⁵ Ол Дээрги-Чаякакчынын өргээзинче ачазынын база бодунуң Аңаа бараалгаткан белектерин: алдын-мөңгүннү, эдилелдер, саваларны эккелген.

¹⁶ Аса биле Израильдин хааны Ваасаның аразынга оларнын хааннап келген бүгү үезинде дайын чоруп келген. ¹⁷ Израильдин хааны Вааса Иудеяга удур тул-

чуп үнгөш, иудей хаан Асаның черинден кымнын-даа үнерин база ынаар кымнын-даа кирерин болдурбас дээш, Рама хоорайны быжыглап эгелээн. ¹⁸ Аса ынчан Дээрги-Чаякакчынын өргээзинин база хаанның ордузунуң эргине шыгжамырларында артып калган бүгү алдын-мөңгүннү ап алгаш, чалчаларынга хүлээди бергеш, оларны Хезионнуң оглунун оглу, Тавримоннуң оглу, Дамаскыда дүжүлгөдө саадаан арамей хаан Венададче чорудуп, сөс ыткан: ¹⁹ «Бистиң адаларывыстың аразынга дег, бис ийинин аравыска база эвилел турзун. Көр даан, мен сенээ белек кылдыр алдын-мөңгүн чорудуп бердим. Израильдин хааны Вааса мээң черимден ырап чоруй баар кылдыр, барып, оон-биле эвилелинни күш чок болдуруп көрөм».

²⁰ Венадад Аса хаанның саналы-биле чөпшээрешкеш, бодунуң шериг баштыңнарын Израильдин хоорайларынга удур чорудупкан. Олар Ийон, Дан болгаш Авел-Бет-Мааха хоорайлары, Киннелеттин бүгү девискээрин база Неффалимнин бүгү черин хоозурадып каапкан. ²¹ Вааса ол дугайында дыннап кааш, Раманы быжыглап тударын соксаткаш, Тирца хоорайже ээп келген. ²² Аса хаан бүгү иудейлерни, чаңгыс-даа кижилер уттуп кагбайн чыгыптарга, олар Рамадан Ваасаның аңаа тудуг кылып турган ыяш-дажын алгаш барганнар. Аса ол ыяш-дашбиле Вениаимнин черинде турар Гива хоорайны болгаш Мицпа хоорайны быжыглап алган.

²³ Асаның бүгү өске ажыл-херектери, оон бүгү өндүр улуг чоруктары, кылган бүгү чүвези болгаш тудуп каан хоорайлары Иудеянын хааннарынның чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. Чүгө кырый бээрге, оон буттары аарып турган. ²⁴ Аса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, өгбези Давидтин Хоорайында ажаап каан. Оон оглу Иосафат ачазынын орнунга хаан апарган.

Надав — Израильдин хааны

²⁵ Иеровоамның оглу Надав Иудеянын хааны Асаның чагыргазынын ийиги чылында Израильдин хааны апаргаш,

* 15:10 Азы: «Оон авазы». Өске бурунгу сөзүглелде «Мааха» эвес, «Ана» деп атты бижээн.

15:5 2 Хаан. 11:3-17 15:12 Ы. х. к. 23:17; 3 Хаан. 14:24 15:13 4 Хаан. 23:4, 6, 12 15:15 3 Хаан. 7:51
15:18 3 Хаан. 14:26 || 4 Хаан. 12:18 15:21 Сол. ыр. 6:4 15:24 3 Хаан. 22:2 15:25 3 Хаан. 14:20

ону ийи чыл чагырган. ²⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ачазының оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыдын база өттүнүп кылып турган.

²⁷ Иссахарның аймаандан үнген Ахияның оглу Вааса деп кижини Надавака удур сүлчээ кылгаш, ону Гивветон деп филистим хоорайга, кажан Надава база бүгү израильчилер ол хоорайны бүзөөлөп турда, өлүрүп каан. ²⁸ Иудеянын хааны Асанын чагыргазының үшкү чылында Вааса Надавты чок кылып кааш, ооң орнунга хаан апарган.

²⁹ Чаа-ла чагырып эгелээш, Вааса Иеровоамның бүгү ук-салгалын кыра шаап каапкан. Ол Иеровоамның үре-салгалындан кымны-даа дириг арттырбайн, Бодунун чалчазы, Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүн өзугаар, шуптузун узуткап каапкан. ³⁰ Ол бүгү узуткаашкын Иеровоамның бодунун үүлгеткен бачыттары дээш, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыттары дээш база ооң Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнеткени дээш болган.

³¹ Надавтың өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³² Аса биле Израильдин хааны Ваасанын аразынга оларнын хааннап турган бүгү үезинде дайын чоруп келген.

Вааса — Израильдин хааны

³³ Иудеянын хааны Асанын чагыргазының үшкү чылында Ахияның оглу Вааса Тирца хоорайга бүгү Израильдин хааны апаргаш, чээрби дөрт чыл чагырган. ³⁴ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Иеровоамның оруктарын эдерип, ооң Израиль үүлгетсин дээш элзедип кирип каан бачыдын база өттүнүп кылып турган.

16 ¹ Ананийның оглу Иеху деп кижиге Дээрги-Чаяакчы Ваасага хамаарышкан Бодунун сөзүн ажыгкан: ² «Мен сени доозун-довурактан алгаш, Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы кылдыр депшидип кагдым, а сен Иеровоамның оруун

эдерип, Мээң израиль чонумну бачыт үүлгедиринче элзедип каарынга, олар Мени боттарының бачыттары-биле килеңнедип турду. ³ Вааса, Мен сени, сээң үре-салгалыңны өрттедиптер мен. Наваттың оглу Иеровоамның ук-салгалы-биле кылган чүвемни сээң ук-салгалы-биле база кылып мен. ⁴ Ваасаның салгалындан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а оон улузундан хову-шөлгө өлүп каар кижини куштап соктап чиптер».

⁵ Ваасаның өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези болгаш өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁶ Вааса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Тирцага ажаап каан. Оон оглу Ила ачазының орнунга хаан апарган.

⁷ Дээрги-Чаяакчы Ваасага база оон үре-салгалынга хамаарышкан Бодунун сөзүн, оон Дээрги-Чаяакчының мурнунга үүлгеткен бүгү бачыды дээш, Ананийның оглу Иехуна дамчыштыр чугаалаан турган. Чүгө дээрге Вааса Иеровоамның үре-салгалын өттүнүп кылып турган херектери-биле база оон ук-салгалын узуткааны-биле Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган чүвө-дир.

Ила — Израильдин хааны

⁸ Иудеянын хааны Асанын чагыргазының чээрби алдыгы чылында Ваасаның оглу Ила Израильдин хааны апаргаш, Тирцага ийи чыл чагырган.

⁹ Иланын дүжүметтеринин бирээзи, дайынчы тергелернин чартык кезээн башкарып турган Зимри дээрзи аңаа удур сүлчээ кылган. Кажан Ила Тирцага ордузунун башкарыкчызы Арсанын бажыңыга арагалап турда, ¹⁰ Зимри кирип келгеш, ону өлүрүп каан. Ынчан Иудеянын хааны Асанын чагыргазының чээрби чедиги чылы турган. Зимри Иланын орнунга хаан апарган. ¹¹ Чаа-ла чагырып эгелээш, Зимри Ваасанын бүгү өг-бүлөзун кыра шаап каапкан, чаңгыс-даа эр кижини — оон төрөлдери-даа, эштерин-даа — дириг арттырбаан. ¹² Зимри Ваасанын бүгү үре-салгалын Дээрги-Чаяакчының Ваасага хамаарыштыр Бодунун чалчазы Иеху медээчини дамчыштыр

15:27 Ис. 19:44; 21:23-24 15:29 3 Хаан. 14:10-11, 14; 21:21 16:1 2 Чыл. 19:2; 20:34

16:2 3 Хаан. 14:7 16:3 3 Хаан. 15:29; 16:12 16:4 3 Хаан. 14:11; 21:24 16:9 4 Хаан. 9:31

16:12 3 Хаан. 16:3

чугаалаан сөзүн ёзугаар узуткап каапкан. ¹³ Ол бүгү узуткаашкын Ваасанын, ооң оглу Иланың боттарының үүлгеткен бачыттары дээш, оларның Израиль үүлгетсин дээш, элзедип киирген бачыттары дээш база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны хоозун дүрзү-бурганнары-биле киленнеткени дээш болган.

¹⁴ Иланың өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Зимри — Израильдин хааны

¹⁵ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының чээрби чедиги чылында Зимри Тирцага хааннап эгелээш, чүгле чеди хүн чагырган. Израиль шериг ол үеде филистим хоорай Гивветонну бүзээлеп турган чүве-дир. ¹⁶ Шериг турлаанда израильчилер Зимриниң сүлчээ кылгаш, хаанны өлүрүп каанын дыннааш, ол-ла хүн шериг баштыңы Омрини Израильдин хааны кылдыр чарлапканнар.

¹⁷ Оон соонда Омри болгаш ооң-биле кады бүгү израильчилер Гивветондан чоруй баргаш, Тирцаны бүзээлеп алганнар. ¹⁸ Зимри хоорайның эжелеттиргенин көрүп кааш, хаанның ордузунун иштиги быжыглалдыг өрээлдеринче кире бергеш, ордуңу өрттедикеш, өлүп калган. ¹⁹ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгеткени дээш база Иеровоамның оруун эдерип — ооң Израильди үүлгедир кылдыр элзедип киирген бачыттарын өттүнүп кылып турганы дээш өлүп калган.

²⁰ Зимриниң өске ажыл-херектери болгаш ооң кылган сүлчээзи Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Омри — Израильдин хааны

²¹ Ынчан Израильдин чону ийи кезекке үстү берген: бир чарты Гинаттын оглу Гивнийни хаан кылып аар дээш деткип турган, а өске чарты Омрини деткээ. ²² Омриниң талазында чон Гинаттын оглу Гивнийниң талазында чондан күштүг болган. Гивний өлүп калган, а Омри хаан апарган. ²³ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үжөн бирги чылында Омри Израильдин хааны апар-

гаш, он ийи чыл дургузунда, ооң иштинде Тирцага алды чыл, чагырган. ²⁴ Омри Семир деп кижиден аңаа хамааржып тейни ийи талант* мөңгүн-биле садып алгаш, аңаа хоорай туткаш, ону ол тейнин ээзи турган Семириниң ады-биле Самария деп адап каан.

²⁵ Омри Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ооң мурнундагы бүгү хааннардан хөй бачытты кылып турган. ²⁶ Ол Наваттын оглу Иеровоамның бүгү оруктарын эдерип, ооң Израильди үүлгедир кылдыр элзедип киирген бачыттарын өттүнүп кылып, хоозун дүрзү-бурганнары-биле Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны киленнедип турган.

²⁷ Омриниң кылган өске ажыл-херектери, оон маадырлыг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁸ Омри өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Ооң оглу Ахав ачазының орнунга хаан апарган.

Ахав — Израильдин хааны

²⁹ Иудеяның хааны Асаның чагыргазының үжөн сески чылында Омриниң оглу Ахав Израильге хааннап эгелээш, Израильди ооң найысылалы Самарияга чээрби ийи чыл чагырган. ³⁰ Омриниң оглу Ахав Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачытты оон мурнундагы бүгү хааннардан-даа арттыр үүлгеткен. ³¹ Ахавка Наваттын оглу Иеровоамның кылып чорраан бачыттарын өттүнүп үүлгедир чөппөс болган. Ол Сидоннун хааны Этваалдын уруу Иезавелди кадай кылдыр алгаш, Ваал бурганга бараан болуп, мөгейип эгелээн. ³² Ахав Ваалдын өргээзин Самарияга тудуп бергеш, аңаа өргүл салыр бедигээш тургузуп каан. ³³ Ол Ашера бурганга адагаштар тураскадып каан база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны Израильдин ооң мурнундагы бүгү хааннарындан арттыр хорададып турган.

³⁴ Ахавтын чагырган үзүндө Вефил чурттуг Ахиил деп кижиге Иерихон хоорайны катап тудуп каан. Ол кижиге хоорайны таваан салып каарга, оон дун оглу Авирам чок апарган, а хаалгазын тургузуп каарга, хеймер оглу Сегув чок

* 16:24 Ийи талант — 60 хире кг деннежир.

16:15 Ис. 19:44; 21:23; 3 Хаан. 15:27 16:25 Мих. 6:16 16:30 3 Хаан. 21:25 16:31 Ажыд. 2:20 || Хост. 34:16; Ос. 2:13 16:32 4 Хаан. 10:21 16:34 Ис. 6:26

апарган. Нуннун оглу Иисусту дамчыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ынчалдыр боттанган.

**Илияның каңдаашкын болурун
баш бурунгаар медеглээни**

17 ¹ Галаадта Тешви чурттуг Илия деп кижы Ахавка: «Бараан болуп турарым Израильдин дириг Бурганы Дээрги-Чаяакчының адындан чарлап тур мен: чүгле мээң сөзүм-биле болур дээрден башка, бо каш чылда маңаа шалың-даа дүшпес, чаъс-даа чагбас» — дээн.

² Оон Илияга Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып: ³ «Моон чорупкаш, чөөн чүкче барып, Иордан хемнин ыңдында Хорат деп хемчигештич чанынга чаштына бер. ⁴ Сугну хемчигештен ижер сен, а сени чем-биле хандыраарын Мен кускуннарга дужаап каар мен» — деп чугаалаан.

⁵ Илия Дээрги-Чаяакчының аңаа чугаалаанын эзугаар кылган. Ол Иорданның ыңдында Хорат деп хемчигешче чоруй баргаш, аңаа артып калган. ⁶ Кускуннар Илияга эртен, кечжээ далган-таараа биле эът эккеп берип турган, а сугну ол хемден узуп ижип турган.

Сарепта чурттуг дулгуяк херээжен

⁷ Элээн үе эрткен соонда, ол хемчигеш соглуп калган, чүге дээрге чуртка чаъс чагбастай берген. ⁸ Ынчан медээчиге Дээрги-Чаяакчының сөзү ажыттынган: ⁹ «Ам Сидон черде Сарепта хоорайже чорупкаш, аңаа чуртта. Мен бир дулгуяк херээженге сени чем-биле хандыраарын дужаап каан мен».

¹⁰ Илия Сарептаже чорупкан. Ол хоорай хаалгазынга кээрге, ында бир дулгуяк херээжен ыяш чыып турган. Илия ону: «Хөй эвес сугдан аякка куткаш, менээ эккеп берем» — деп кый депкен.

¹¹ Херээжен кижы суг ап бар чорда, медээчи ону катап база: «Меңээ кескинди хлебтен база эккеп берем» — деп кый дээн.

¹² «Дириг Дээрги-Бурган-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен — деп, демги херээжен харыылаан, — менде хлеб чогул, а чүгле ыяш деспиде кош адыш ишти далган биле донгада хөй эвес олива үзү бар-дыр. Одаар ийи топпак ыяш ап алгаш, барып, ол далгандан

оглумга база бодумга чем белеткеп чиир бис. Ол чем төнерге, өлүр бис ыйнаан».

¹³ Илия аңаа: «Кортпа, бажыңыңче баргаш, чугаалааның эзугаар кыл. А баштай ол-ла далгандан меңээ бичии боовадан быжыргаш, эккеп бер. Оон соонда бодунга база оглунга чемден кылып аар сен. ¹⁴ Чүге дээрге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Мээң черже чаъс чагдырар хүнүмге чедир деспиде далган төнмес, донгада үс эвээжевес“ — деп тур» — дээн.

¹⁵ Ол херээжен кижы барып, Илияның чугаалаанын эзугаар кылган. Хөй хүннер дургузунда ол боду-даа, оон өгбүлөзи-даа, Илия-даа чиир аъш-чемниг турган. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының Илияны дамчыштыр чугаалаан сөзүн эзугаар деспиде далган-даа төнмээн, донгада үс-даа эвээжевээн.

¹⁷ Элээн үе эрткенде, бажың ээзи херээженниң оглу аар аарааш, баксырап, шуут тынмайн барган. ¹⁸ Ынчан дулгуяк херээжен Илияга: «Силерде менээ удур чүү барыл, Бурганның кижизи? Силер мээң оглумну өлүрүп, бачыттарымны меңээ сагындырар дээш келгениңер ол бе?» — дээн.

¹⁹ Илия аңаа: «Оглунну менээ эккел» — деп харыылаан. Оолду Илия авазының холундан ап алгаш, бодунун чурттап турганы үстүкү өрөөлчө көдүрүп үндүрө бергеш, орнунга чыттырып каан. ²⁰ Оон ол Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы Бурганым, таанда-ла Сен бажыңында чурттап турарым дулгуяк херээженниң оглун өлүрүп кааптып, аңаа безин хай-халап халдатканың ол бе?» — деп мөргээн. ²¹ Илия оолдун кырынче үш катап чыдытып, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы Бурганым! Бо оолдун амы-тыны мага-бодунче эеп келзин!» — деп мөргээн.

²² Дээрги-Чаяакчы Илияның дилеглиг мөргүлүн дыңнап каан. Оолдун амы-тыны оон мага-бодунче эеп кээрге, ол дирли берген. ²³ Илия оолду көдүрүп алгаш, бодунуң үстүкү өрөөлинден бадыра бергеш, оон авазынга хүлээди: «Көр даан, оглун дириг-дир!» — дээн.

²⁴ Демги херээжен Илияга: «Ам ылап-ла билдим: силер Бурганның кижизидир силер, Дээрги-Чаяакчының силерни дамчыштыр чугаалаан сөзү шынныгдыр!» — дээн.

Илия биле Авдий

18 ¹ Үр үе эрткенде, кандаашкынның үшкү чылында, Дээрги-Чаяакчы Илияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Ахавка барып көстүп көр. Мен черже чаыстан чагдырыптар мен» — деп чугаалаан. ² Илия Ахав-биле ужуражыр дээш чорупкан.

Ол үеде Самарияга коргунчуг аш болуп турган. ³ Ахав бодунун хаан ордузунун башкарыкчызы Авдийни кийгырттып алган. (Авдий болза Дээрги-Чаяакчыны ханы хүндүлээр, Аңаа мөгөөр кижжи чүве-дир. ⁴ Кажан Иезавел Дээрги-Чаяакчының медээчилерин узуткап турда, Авдий чүс медээчини ийи куй иштинге — бирээзинге-ле бежен кижини — чажырып алгаш, оларны аыш-чем, суг-биле хандырып турган.) ⁵ Ахав Авдийге: «Чуртта бүгү суг баштарын, хем-сугларны барып эргип көр. Аыгтарывыс, элчигеннеривис чемгерер оыт-сиген тып аар чадавас бис. Ынчан оларны сокпайн арттырып аар бис» — дээн.

⁶ Олар эргип көөр дээн черин аразында үлежип алган. Ахав бир талазынче, Авдий — өске талазынче чорупкан. ⁷ Авдий орукка чорда, аңаа Илия ужуражы берген. Авдий ону танып кааш, черге чедир мөгөйип: «Мээң дээргим Илия боор силер аа?» — дээн.

⁸ Демгизи анаа харыылап: «Ийе, менир мен. Эңге: „Илия мында-дыр“ — деп барып чугаала» — дээн.

⁹ Авдий мынча дээн: «Мен кандыг бачыт үүлгеттим? Чалчанаар мени өлүрүп каар кылдыр Ахавтын холунга чүге хүлээдиринер ол? ¹⁰ Дириг Бурганынар Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: ээмнің силерни диледип, улус ытпааны чон-даа чок, күрүне-даа чок. Бир күрүне азы чон силерни ында чок деп дыңнадырга, дээргим олардан силерни тып чадап каанының дугайында даңгырак ап турду. ¹¹ А ам силер: „Эңге: „Илия мында-дыр“ — деп барып чугаала“ — дээр-дир силер. ¹² Мен силерни каапкаш баарымга, Дээрги-Чаяакчының Сүлдези силерни мээң бил-бизим черже алгаш барза канчаар. Мен Ахавка барып дыңнадыптарымга, ол силерни тыппайн баар болза, мени өлүрүп-ле каай. А мен, силерниң чалчанаар,

аныяамдан-на Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр кижжи мен. ¹³ Кажан Иезавел Дээрги-Чаяакчының медээчилерин өлүрүп турда, чүнү кылганымны улус мээң дээргим силерге чугаалавады бе? Мен чүс медээчини ийи куйга — бирээзинге-ле бежен кижини — чажырып алгаш, оларны аыш-чем, суг-биле хандырып турдум. ¹⁴ А ам силер менээ „Эңге: „Илия мында-дыр“ — деп барып чугаала“ — дээр-дир силер. Ол мени өлүрүп каар деп билиңер!»

¹⁵ Илия: «Бараан болуп турарым дириг, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен: бөгүн Ахавтын мурунуга турар мен!» — дээн.

Илия биле Ваал бурганның медээчилери

¹⁶ Авдий Ахавка барып ужурашкаш, Илияның дугайында чугаалаарга, Ахав Илияга уткуштур чорупкан. ¹⁷ Ону көрүп кааш, хаан: «Сен сен бе? Израильче хай-халап халдаткан кижжи сен сен бе?» — деп айттырган.

¹⁸ Илия: «Израильче хай-халапты мен халдатпадым — деп харыылаан. — Дээрги-Чаяакчының айтышкыннарынга чажыртпастан, Ваалдын дүрзүлеринге мөгөйип тургаш, сен база сээң төрөл бөлүүн халдаткан силер. ¹⁹ Ам улустан айбылап-каш, бүгү израиль чонну Кармил дагга менээ чыып бер. Иезавелдин чемгерип турар улузун — Ваал бурганның 450 медээчизин, Ашера бурганның 400 медээчизин ынаар эккел».

²⁰ Ахав бүгү израильчилерге чыгыр дугайында сөс чедирер улус чорудуп, ол медээчилерни Кармил дагга чыыпкан. ²¹ Илия чон мурунчег үнүп келгеш: «Чежеге чедир ийи чүдүлге аразынга чайгылып кээр силер? Бир эвес ёзулуг Бурган — Дээрги-Чаяакчы болза, Ону эдеринер, а бир эвес Ваал болза, Ваалды эдеринер» — дээн.

Чон харыы кылдыр чүнү-даа ыгытта-ваан. ²² Илия ынчан оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының медээчилеринден мен чааскаан арткан-дыр мен, а Ваалдын медээчилери 450 кижжи-дир. ²³ Биске ийи бугажыктан эккеп берзин. Оон олар бир бугажыктан шилип алгаш, кезектей одура шапкаш, ыяштарже салып азын, ынчалза-даа от кывыспазын. Мен база өске

18:4 4 Хаан. 9:7 18:12 4 Хаан. 2:16; Иез. 3:12; 8:3; Аж.-ч. 8:39 18:20 Исис. 19:26
18:21 4 Хаан. 17:41 || Исис. 24:15 18:22 3 Хаан. 19:10, 14, 18

бугажыкты өргүүрү-биле белеткеп, ыяш-тарже салып алың, ынчалза-даа от кы-выспас мен. ²⁴ Силер ынчан боттарыңар-ның бурганыңар адын кыйгырар силер, а мен Дээрги-Чаяакчының адын кый-гырар мен. От кыпсып харыылаар Бур-ган — ёзулут Бурган ол болур».

Бүгү чон: «Ындыг-дыр!» — деп чүүл-зүңгөн.

²⁵ Илия Ваалдың медээчилерин-ге: «Ийи бугажыктың бирээзин шилип алгаш, ынча хөй болганыңарда, өргүү-рү-биле баштай белеткеп алыңар. Бур-ганыңар адын кыйгырыңар, а от салба-ңар» — дээн.

²⁶ Медээчилер оларга берип каан бугажыкты ап алгаш, өргүүрү-биле бе-леткеп кааннар. Ынчангаш эртенден эгелээш, дүшкө чедир Ваалдың адын кыйгырып: «Ваал, биске харыылап көр!» — деп чеже-даа алгыржырга, кан-дыг-даа харыы чок болган. Олар кылып алган өргүл салыр бедигээжиниң чанын-га самнап халчып-ла турганнар.

²⁷ Дүшкө Илия оларны кочулап: «Дынзыдыр алгыржыңар-ла, Ваалыңар бурган болбайн канчаар. Ол, чок болза боданы берген, чок болза ажил-херек кылган, чок болза аян-чорук кылып чо-руур боор. Удуп-даа чыдары чадавас, от-турар болза эки-дир» — деп турган.

²⁸ Медээчилер улам дынзыдыр ал-гыржып, боттарының чаңчылын ёзу-гаар хылыштар, чыдалар-биле ханын тө-гүлдүр шаштынып турганнар. ²⁹ Дүш эрткен, а олар мырыңай кежээки өргүл салыр үеге чедир чеже-даа калчаарап ал-гыржырга, кандыг-даа харыы шуут чок болган, кым-даа харыылаваан.

³⁰ Илия ынчан бүгү чонга: «Менче чоокшулап келиңер» — дээн.

Улус олче чоокшулап кээрге, ол үрөп бускан Дээрги-Чаяакчының өргүл са-лыр бедигээжин катап тургузуп каан.

³¹ Илия он ийи дашты — Дээрги-Чаяак-чының ону Израиль деп эде адап кааны Иаковтан укталган аймактың санын ёзугаар — ап алган. ³² Он ийи даштан ол Дээрги-Чаяакчыга алдар болдурган өр-гүл салыр бедигээш туткаш, ону долган-дыр ийи са* хире тараа кире бээр ишкир онгар казып алган. ³³ Илия ыяштарны

бедигээшче салгаш, бугажыкты кезек-тей одура шапкаш, ыяш кырынче салып алган. ³⁴ Оон соонда ол: «Дөрт улуг ко-чал долдур сугдан куткаш, өргүлче база ыяштарже кудуптуңар!» — дээн.

Ол: «Катаптанар» — деп чугаалаан. Улус катап база куткан.

Ол: «Үшкү удаа база ынчаар кыл-ыңар» — дээн.

Улус сугну үшкү удаа куткан. ³⁵ Суг өргүл бедигээжин долгандыр агып, оң-гарны безин дола берген.

³⁶ Кежээки өргүл салыр үе кээрге, Илия медээчи бедигээшче чоокшулап келгеш: «Авраамның, Исаактың бол-гаш Израильдиң Бурганы Дээрги-Ча-яакчы, Сээң Израильде Бурган болу-руң база чалчан мен бо бүгүнү Сээң сөзүң ёзугаар кылганым бөгүн улуска билдин-гир апарзын!» ³⁷ Меңээ харыылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, харыылап көрөм — бо чон Дээрги-Чаяакчы сени ёзулут Бурган деп база Сээң оларның чүрөөн Бодунче катап ээлдирип ап турарыңны билип ал-зын» — дээн.

³⁸ Ынчан Дээрги-Чаяакчының оду бадып келгеш, өргүлдү, ыяштар, даш-тар болгаш довуракты өрттендир чип-кен, онгарда сугну курадыр сыырып-кан. ³⁹ Ону көргөш, бүгү чон хаваан черге дегшип, доңгая кээп дүшкөш: «Дээрги-Чаяакчы — Бурган-дыр! Дээрги-Бурган-Чаяакчы-дыр!» — деп алгыржы берген.

⁴⁰ Илия оларга: «Ваалдың медээчи-лерин тудуп алыңар! Чаңгызы-даа десе бербезин!» — деп дужааган.

Улус медээчилерни тудуп аарга, Илия оларны Киссон хемче аппарат, кыра шаап каапкан.

Чагстың катап база чаап эгелээни

⁴¹ Илия Ахавка: «Барып, аштанып-чемненип ал. Чагс-чайык шимээрге кел чыдыр» — дээн.

⁴² Ахав хаан аштанып-чемненип аар дээш чорупкан, а Илия Кармил дагның бажынче үне бергеш, черже доңгайып олуруп алгаш, бажын дискетериниң аразынче сукпан. ⁴³ Оон ол чалчазыңа: «Барып, далайны көрүпкөш кел» — дээн.

Демгизи барып көргөш: «Чүү-даа кө-зүлбейн тур» — деп чедип келген. Илия

* 18:32 Ийи са — он беш литр хире ишкир болур.

18:29 4 Хаан. 4:31 18:31 Э. д. 32:28; 35:10; 4 Хаан. 17:34
Башт. 6:21; 1 Чыл. 21:26; 2 Чыл. 7:1 18:39 Ыд. ыр. 99:3

18:36 1 Хаан. 17:46 18:38 Лев. 9:24;
18:40 Башт. 4:7 || 4 Хаан. 10:25

аңаа: «Чеди катап барып көр» — дээн.
⁴⁴ Чалчазы чедиги удаада: «Далайдан адышка өй хемчээлдиг булут көдүрлүп ор» — деп келген.

Илия чалчазынга: «Ахавка барып: „Чуузаңны белеткээш, чорувут, оон башка чаыс сенээ шаптык боор-дур“ — деп дамчыт» — дээн.

⁴⁵ Ол аразында булуттарга бүргедипкен дээр карарып, хат-шуурган көдүрлүп, күштүг чайык кудуп эгелээн. Ахав чууазынга орупкаш, Изреел хоорайже чорупкан. ⁴⁶ Дээрги-Чаяакчынын холу Илияны башкарып эгелээрге, ол тонун куржанып алгаш, мырынай Изреелге чедир Ахавтын мурнунга маңнап чораан.

Илия Синай дагда

19 ¹ Ахав Иезавелге Илиянын кылган бүгү чүвезин, ооң иштинде Вааддын бүгү медээчилерин шанчып өлүрүп каанын чугаалаарга, ² Иезавел Илияже айбычызын ыдып, сөс дамчыткан: «Бир эвес ол медээчилерин амы-тынын үскенин дег, даарта бо үгө чедир сээн амы-тынын база үспес болзумза, бурганнар мени канчаар-даа кезеткей аан!»

³ Илия ону дыңнааш, корга берип, амы-тынын камгалап дезипкен. Иудеяда турар Беэр-Шева хоорайга четкеш, ол чалчазы оолду аңаа арттырып каан. ⁴ А боду ээн кургаг ховуда бир хүн чоруур черже чоруй баргаш, караган адаанга оруп алгаш, бодунга өлүм дилеп: «Ам болзун, Дээрги-Чаяакчы. Амы-тынымны үзүп каап көрөм, чүгө дээрге ада-өгбөмден дээрэдээр чүвөм чок-тур» — дээн.

⁵ Оон ол хараган адаанга чыда, удуп калган. Хенертен Дээрги-Чаяакчынын төлээзи аңаа дээпкеш: «Туруп кел, чемени!» — дээн.

⁶ Илия долгандыр көөргө, бажынын чанында отка хаарган далган биле суглуг доңга бар болган. Ол чеменип, суг ижип алгаш, катап база удуп калган.

⁷ Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ийиги удаа келгеш, аңаа дээпкеш: «Туруп, чеменип ал, оон башка ырак орукка шыдашпас сен» — дээн.

⁸ Илия туруп келгеш, чеменип, суг ижип алган. Салган аыш-чемни чип, күш

кирип алгаш, ол дөртөн дүн-хүн чорааш, Бурганның Хорив деп даанга чедө берген. ⁹ Дагга Илия куйже кире бергеш, хонуп алган.

Оон Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунун сөзүн ажыдып: «Илия, сен чүү дээш бээр келдин?» — деп чугаалаан.

¹⁰ Ол: «Мен Аг-шериглиг Бурган Дээрги-Чаяакчыга дыка чүткүлдүг бараан болуп чордум. А израильчилер Сээн чагыг-керээнден ойталап, өргүл салыр бедигээштерини үрегдеп, медээчилерини хылыш-биле шанчып өлүрүп кагды. Мен чааскаан арттым, олар ам мээң амы-тынымны база алыксап турлар» — деп харыылаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы: «Үнгөш, даг кырынга Мээң мурнумга туруп ал. Мен сээн чаның-биле эрте бээр мен!» — дээн.

Оон коргунчуг хат-казыргы хадып келгеш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дагларны бузуп, хаяларны чуура шаап каапкан, ынчалза-даа ол хатта Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. Хаттын соонда чер шимчээшкени болган, ынчалза-даа аңаа Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. ¹² Чер шимчээшкенинин соонда от хып келген, ынчалза-даа ол отта Дээрги-Чаяакчы көзүлбээн. Оттун соонда оожум үн дыңналган.

¹³ Үннү дыңнап кааш, Илия арнын шыва тону-биле дуглааш, үнүп кээп, куй аксынга туруп алган. Үн оон: «Илия, сен чүү дээш бээр келдин?» — деп айтырган.

¹⁴ Илия: «Мен Аг-шериглиг Бурган Дээрги-Чаяакчыга дыка чүткүлдүг бараан болуп чордум. А израильчилер Сээн чагыг-керээнден ойталап, өргүл салыр бедигээштерини үрегдеп, медээчилерини хылыш-биле шанчып өлүрүп кагды. Мен чааскаан арттым, олар ам мени база өлүрүп каарын кызыдып тур» — деп харыылаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Келген оруун-биле дедир ээпкеш, Дамаскынын ээн кургаг ховузунче чорувут. Ынаар чедө бергеш, Азаил деп кижини арамей чоннуг хааны кылдыр томуйлап чаап каг. ¹⁶ Оон Намессийнин оглу Иехуну Израильдин хааны кылдыр томуйлап каг. А Авел-Мехола чурттуг Шафаттын оглу Элисейни сээн сооң салгаар

18:45 Иак. 5:18 18:46 4 Хаан. 3:15; Иез. 1:3; 3:14 || Ис. 19:18 19:3 Э. д. 21:31 19:4 Иов 6:9; Иона 4:3, 8 19:8 Хост. 24:18; 34:28; Ы. х. к. 9:9 || Хост. 3:1 19:10 3 Хаан. 18:4 || Рим. 11:3 19:11 Хост. 24:12; 34:2 || Иса. 29:6; Иер. 23:19; 30:23; Иез. 1:4 19:12 Хост. 3:2 || Иов 4:16 19:14 3 Хаан. 18:22 19:15 4 Хаан. 8:13-15 19:16 4 Хаан. 9:1-6 || 4 Хаан. 2:9-15

Бурганның медээчизи кылдыр томуйлап каг. ¹⁷ Азаилдин хылыжындан дириг арткан бүгү улусту Иеху өлүрүп каар. А Иехунун хылыжындан дириг арткан бүгү улусту Элисей өлүрүп каар.

¹⁸ А Мен Израильге Ваал бурганның мурнунга дискке кырынга сөгүрбээн, ооң дүрүзүлөрн ошковаан 7000 кижини Бодумга кадагалап алган мен» — дээн.

Элисейниң Илияны эдергени

¹⁹ Илия оортан чоруй баргаш, Шатфаттын оглу Элисейни тып алган. Элисей ол үеде он ийи кош шары-биле чер чардырып турган, а боду он ийиги кош-тун соо-биле бар чораан. Илия ооң чаны-биле эртип чыткаш, ону шыва тону-биле шуглап каан. ²⁰ Элисей ынчан шарыларын каапкаш, Илиянын соондан маңнап чорупкан. Ол: «Авам-ачам-биле байырлажып, ошкак каарын чөпшээрер көрүр. Ооң соонда силерни эдерер мен» — дээн.

Илия: «Дедир ээвит. Мен сеңээ чүн кылып берген кижжи мен?» — деп харыылаан.

²¹ Элисей дедир ээп келгеш, коштаан ийи шарызын сог алган. Ол ыяш андазынын өртөткөш, эътти отка быжыргаш, улуска үлөп бээрге, олар чип турган. Оон соонда ол Илияны эдерип чорупкаш, оон дузалакчызы апарган.

Венадад биле Ахавтын дайылдашканы

20 ¹ Арамей хаан Венадад хамык аг-шерин чыып алган. Ооң-биле кады үжөн ийи өске хаан, аъттар болгаш дайынчы тергелер чораан. Ол барып, Самарияны бүзөөлөп алгаш, аңаа удур дайылдажып эгелээн. ² Венадад хоорай иштинге турган Израильдин хааны Ахавче элчиннер ыдып, ³ бодунуң сөзүн аңаа дамчыткан: «Сээң алдын-мөнгүнүң мээниң-дир, сээң кадайларыңнын база ажы-төлүннүң эн дээрелери — мээниң-дир».

⁴ Израильдин хааны: «Дээрги хааным, силерниң чугаалап туларыңар ыш-каш, мен бодум-даа, менде бар бүгү чүве-даа силерниң-дир» — деп харыылаан.

⁵ Элчиннер оон катап база келгеш, Венададтын чугаалаан чүвезин дамчытканнар: «Сээң алдын-мөнгүнүнүң, кадайларыңны база ажы-төлүннү менээ

бээрин негеп, улус чорудуп турган мен. ⁶ Даарта бо үеде чалчаларымны сенче чорудуптар мен. Олар сээң ордунуң, албаты чонунуң бажыңнарын чинчерлеп, үжээш, сээң үнелиг бүгү чүвеңни алгаш баар».

⁷ Израильдин хааны чурттуң бүгү баштын кижилерин чыылдыргаш, оларга: «Көрүнер даан, бо кижжи өш-өжээн өөскүдүп турар-дыр. Кажан ол мээң кадайларым биле ажы-төлүмнү, мээң алдын-мөнгүнүмнү эккелзин дээш улус чорудуптарга, ойталавадым чоп!» — дээн.

⁸ Хамык баштын кижилер болгаш бүгү чон аңаа: «Ону дыңнаванар, оон аайынга кирбелер» — деп харыылаан.

⁹ Ахав ынчан Венададтын элчиннеринге: «Мээң дээрги хаанымга дамчыдыңар: чалчаңар менден баштай негээн чүвеңерни күүседир мен, а бо удаадын шыдапас мен» — деп харыы берген.

Олар чоруй баргаш, оон харыызын Венададка дамчыткан. ¹⁰ Венадад ынчан Ахавче улус ыдып: «Мени эдерип келген кижжи бүрүзүңге узуккаттырган Самариянын бузундулары оода адыш ишти хире артып каар болза, бурганнар мени канчаар-даа кезеткей аан!» — деп сөс дамчыткан.

¹¹ Израильдин хааны: «Аңаа: „Дайынчы дериг-херекселин кедип турар кижжи оозун тиилелге соонда уштуп турар кижжи дег мактанмазын“ — деп дамчыдыңар» — деп харыылаан.

¹² Венадад ол харыы сөстү майгынарынга өске хааннар-биле кады арагалап оргаш, дыңнаан. Ол бодунуң улузунга: «Халдаашкынга белеткениңер!» — деп дужааган. Олар хоорайже халдаарынга белеткенип эгелээн.

Ахавтын Венададты чылча шапканы

¹³ Ол аразында Израильдин хааны Ахавка Бурганның бир медээчизи келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа меделгээн: «Бо эндерик аг-шерин көрүп тур сен бе? Мен ону бөгүн сээң холунга хүлээдиң бээр мен, ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен».

¹⁴ «А кымны дамчыштыр?» — деп, Ахав айтырган.

Бурганның медээчизи Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан:

19:17 4 Хаан. 2:24; Ос. 6:5 19:18 Рим. 11:4 19:20 Лк. 9:61-62 19:21 2 Хаан. 24:22

20:1 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 6:24; 8:7 || 3 Хаан. 16:24 20:7 4 Хаан. 5:7

«Тус чер чагырыкчыларының аныяк дайынчыларын дамчыштыр».

«А тулчуушкунну кым эгелээрил?» — деп, хаан айтырган.

Бурганның медээчизи: «Сен» — деп харыылаан.

¹⁵ Ахав ынчан тус чер чагырыкчыларының дайынчыларын чыып алган — олар 232 кижиге болган. Ооң соонда бүгү израиль шеригни чыып аарга, ниити саны 7000 кижиге болган. ¹⁶ Олар дүште тулчулук үнүпкенер. А Венадад анаа дузалап келген үжөн ийи хаан-биле кады майгыннарынга эзиртир арагалап алган.

¹⁷ Тус чер чагырыкчыларының дайынчылары мурнай үнүпкенер. Венадад улуну ыдыштарга, олар «Самариядан улус үнүптү» деп медээ дыннап каан. ¹⁸ Хаан: «Израильчилер тайбың дилеп үнгөн болза, оларны диригте тудуп алыңар. Дайылдажыр дээш-даа үнгенер болза, демей-ле диригте тудуп алыңар» — дээн.

¹⁹ Тус чер чагырыкчыларының дайынчылары база оларның соондан чоруп орган израиль шериг хоорайдан үнүп келгеш, ²⁰ кижиге бүрүзү бодунуң удурланыкчызын өлүрүп турган. Арамейлер дезиптерге, израильчилер оларны сүрүп чорупкан, а арамей хаан Венадад аядын мунга, аягың шериглери-биле кады четтирбейн барган. ²¹ Израильдин хааны бурунгаарлааш, аягтар биле дайынчы тергелерни чылча шаап*, арамейлерге аар аштырышкынны таварыштырган.

²² Израильдин хааны Ахавка Бурганның медээчизи чоокшулап келгеш: «Барып, быжыгланып алгаш, чүнү канчаарын көрүп, боданың ал. Дараазында чылдың эгезинде арамей хаан сенче каптап база халдаар-дыр» — дээн.

²³ Ол аразында арамей хаанның дүжүметтери анаа сүме каткан: «Израильчилернин бурганнары — даглар бурганнары-дыр, ынчанга олар бисти тиилеп алган-дыр. А бир эвес олар-биле ордулаш черге чаалажыр болзувусса, бис ыяп-ла тиилээр бис. ²⁴ Силер мынчаар кылып көрүңер: бүгү хааннарны шеригде туружундан чайлаткаш, өске шериг баштыннары-биле солуп каавыт. ²⁵ Оон чидирип алган шеринер хире шеригден чыып алыңар: аът орнунга аът, дайын-

чы терге орнунга дайынчы терге турзун; ынчан израильчилер-биле ордулаашка дайылдашкан, ыяп-ла тиилээр бис».

Венадад оларның сүмези-биле чөпшээрэжип, ынчаар кылган.

²⁶ Дараазында чылдың эгезинде Венадад хаан арамейлерни чыып алгаш, Израиль-биле дайылдажып, Афек хоорайже үнүпкен. ²⁷ Израильчилер база чыгып, аш-чем курлавырын ап алгаш, арамейлерге удур үнүп келген. Олар дайзынның мурнунга турлагланып аарга, ийи кодан өшкү ышкыш болган, а арамейлер чоок-кавы девискээрни дола берген.

²⁸ Бурганның кижизи Израильдин хаанынга келгеш, Дээрги-Чаяакчынын чугалаан чүвезин дамчыткан: «Бир-тээ, арамейлер Дээрги-Чаяакчы мени шынаа-шөлдөр Бурганы эвес, а чүгле даглар Бурганы деп бодап турар болганда, Мен ол эңдерик аг-шеригни сээң холунга хүлээди берейн, силер ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

²⁹ Удурланыкчылар чеди хонук дургузунда бот-боттарынга удур турлагжып алгаш турган. Чедиги хүнде тулчуушкун эгелээ. Израильчилер чаңгыс хүн дургузунда арамей шеригнин 100 000 кижизин узуткап каан. ³⁰ Арамейлернин артынчызы Афек хоорайже дезипкен. Аңаа шеригниң арткан 27 000 кижизиниң кырынче хана барып ушкан. Венадад база хоорайже дезипкеш, шивээнин иштики өрөөлдериниң бирээзинге чаштына берген.

³¹ Ооң чалчалары анаа: «Израиль чоннуң хааннары өршээлдиг улус дээрзин дыннаан бис. Томаараанывыстың демдээ кылдыр самдар хеп кеткеш, хендир-биле бажывысты ораап алгаш, Израильдин хаанынга бараалы, ынчан ол силернин амы-тыныңарны хайыралаар чадакас» — дээннер.

³² Ынчанга олар самдар хеп кеткеш, хендир-биле бажын ораап алгаш, Израильдин хаанынга кээп: «Силернин чалчанар Венадад: „Мээң амы-тынымны хайыралап көрүңер“ — деп тур» — дээннер.

Хаан: «Кай, ол ам-даа дириг бе? Ол мээң дуңмам кижиге болгай» — дээн.

* 20:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Чалаап ап» деп бижээн.

³³ Элчиннер ону эки демдек кылдыр хүлээп ап, далаш-биле ооң сөзүн деткип: «Ийе, Венадад силерниң дуңмаңар болгай!» — дээннер.

Хаан: «Барып, ону бээр эккел-инер!» — дээн.

Венадад чедип кээрге, Ахав ону бодун дайынчы тергезинче олуртуп алган.

³⁴ Венадад анаа: «Мээң ачамның силерниң ачаңардан хунаап алган хоорайларын эгидип бээр мен. Мээң ачамның Самарияга кылып турганы дег, силер база Дамаскыга садыглар базаарлар ажыдып ап болур силер» — дээн.

Ахав: «Ындыг керээ ёзугаар мен сени хостап салыр мен» — деп харыылаан. Ийи хаан тайбың керээзи чарган соонда, Ахав Венададгы хостап салыпкан.

Бурганның медээчииниң Ахаты буруу шапканы

³⁵ Бурганның бир медээчизи Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзугаар бир кижиге: «Мени эттеп көрөм!» — дээн. Демгизи ойталап каапкан.

³⁶ Ынчан ол медээчи: «Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңнаваан болганында, менден ырап чоруй баарың билек, сени арызлаң өлүрүп каар» — дээн.

Демги кижиге чоруптарга, анаа уткуштур арызлаң үнө халып келгеш, ону өлүрүп каан. ³⁷ Бурганның медээчизи өске кижиге тып алгаш: «Мени эттеп көрөм» — дээн. Ол кижиге ону балыгландыр эттеп каан. ³⁸ Ынчан Бурганның медээчизи барып, хаанны манап, орук чанынга туруп алган. Ол арнын шывыг-биле дуглап алган. ³⁹ Кажан хаан чаны-биле эртип чыдырда, медээчи алгыра берген: «Силернин чалчаңар мен тулчуушкунга киржи турумда, менээ бир кижиге келгеш, туттурган дайынчы эккелгеш: „Бо кижини таңнылда. Бир эвес ол дөзө бээр болза, оон орнунга бодунун амы-тынынны бээр сен азы бир талант мөңгүн торгаал төлээр сен“ — дээн. ⁴⁰ А силерниң чалчаңар мен өске херектер кылып, чай чок турумда, туттурган кижиге чиде берип-тир».

Израильдин хааны медээчиге: «Сээң шийтекилин ындыг-дыр. Сен бодунга бодун оңгар казып алдың» — дээн.

⁴¹ Ынчан Бурганның медээчизи арнында шывыгны дораан ажыда тыртып-

тарга, Израильдин хааны, бо дээрге Бурганның медээчилеринин бирээзи-дир деп, ону танып каан. ⁴² Медээчи хаанга Дээрги-Чаяакчының чугалаан чүвезин дамчыткан: «Мээң бүрүнү-биле узуткап каар дээн кижимни холундан хостап салыпкан-дыр сен. Ынчангаш оон амы-тынынның орнунга сээң амы-тынынны алып-дыр, а оон чонунун орнунга сээң чонуну чок кылып-дыр».

⁴³ Израильдин хааны Самарияда ордузунче дүвүрелге алзып, хөңнү баксырап чанып келген.

Навуфейниң виноград шөлү

21 ¹ Элээн үе эрткенде, дараазында болушкуннар болган. Изреел хоорай чурттуг Навуфей деп кижиге ол хоорайга, Самариянын хааны Ахавтың ордузунун чанынга, виноград тараан шөлдүг турган. ² Ахав Навуфейге: «Виноградың шөлү мээң ордум чанында-дыр, ону менээ берип көрөм — огород кылып айын. Орнунга мен сенээ оон-даа эки виноград шөлү бээр мен азы, күзээр болзунза, өртөөн мөңгүн-биле төлөп берейн» — дээн.

³ А Навуфей: «Ада-өгбөмден дамчып келген өңчүмнү сенээ бериптеримни Дээрги-Чаяакчы болдурбазын!» — деп харыылаан.

⁴ Ахав ордузунче дүвүрелге алзып, хөңнү баксырап чана берген, чүге дээрге Изреел чурттуг Навуфей анаа: «Ада-өгбөмден дамчып келген өңчүмнү сенээ бербес мен» — дээн болган. Ол чем чииринден ойталап, орнунга хая көрнүп чыдып алган. ⁵ Хаанның кадыны Иезавел оон өрээлинче кирип келгеш: «Чүге мынчаар дүвүрөп турарың ол? Чүге чем чиведиң?» — деп айтырган.

⁶ Ахав анаа: «Чүге дээрге мен Изреел чурттуг Навуфейге: „Виноградың шөлүн менээ садып көрөм азы, күзээр болзунза, оон орнунга өске виноград шөлүндө берейн“ — дидим. А ол: „Мен сенээ виноградым шөлүн бербес мен“ — дээр-дир» — деп харыылаан.

⁷ Иезавел кадын анаа: «Ол канчап турарың ол, сени Израильдин хааны дээр-даа аражок-тур! Туруп, чеменип ал, оожургап көр! Изреел чурттуг Навуфейнин виноград шөлүн мен сээң холунга кирип бээйн» — дээн.

⁸ Кадын Ахавтын адындан чагаалар бижээш, оларны ооң танмазы-биле диизелээш, Навуфей-биле кады чаңгыс хоорайга чурттап турган чоннун баштыннары биле даргаларынче чорудупкан. ⁹ Чагааларга ол мынча деп бижээн:

«Шээрлээшкин хүнүнден чарлаңар, Навуфейни чон аразыңга хүндүлүг черже олуртуп калыңар. ¹⁰ А аңаа дужааштыр ийи дүржөк кижиден олуртуп калыңар. Олар аңаа удур херечилеп, Навуфейнин Бурганны база хаанны бак сөглөп турганын чугаалазын. Ооң соонда ону хоорайдан үндүрө бергеш, даш-биле соп өлүрүп калыңар».

¹¹ Навуфейнин хоорайыңга чурттап турган чоннун баштыннары биле даргалары Иезавелдин бижип, чоруткан чагааларында оларга дужааганын ёзугаар кылып эгелээннер. ¹² Олар шээрлээшкин чарлааш, Навуфейни чон мурнунда хүндүлүг черге олуртуп кааннар. ¹³ Оон ийи дүржөк киж кээп, аңаа дужааштыр олуртуп алгаш, чон мурнунга ону буруудадып: «Навуфей Бурганны база хаанны бак сөглөп турду» — дээн. Улус ону хоорайдан үндүрө бергеш, даш-биле соп өлүрүп каан.

¹⁴ Олар оон Иезавелге «Навуфейни даш-биле соп кааптарга, ол өлүп калды» деп медээ чедирер айбычылар чорудупкан. ¹⁵ Навуфейни даш-биле соп өлүргенин дыннап кааш, Иезавел Ахавка: «Барып, Изреел чурттуг Навуфейнин сеңээ садарындан ойталаан виноград шөлүн бодунга ап ал. Ол киж ам чок апарган, өлүг-дүр» — дээн.

¹⁶ Ахав Навуфейнин өлгөнин дыннап кааш, оон виноград шөлүн бодунга барып ап аар дээш чорупкан.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Тешви чурттуг Илияга ажыдып, мынча деп чугаалаан: ¹⁸ «Израильдин хааны, Самарияда чагырып турар Ахавка уккуштур чорувут. Ол хаан ам Навуфейнин виноград шөлүн ээлеп аар дээш чедө берген турар-дыр. ¹⁹ Аңаа Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: „Сен

кижи өлүрүп кагдын, а ам ооң өнчүзү болур черни база ээлеп ап тур сен бе?“ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин уламчылап дамчыт: „Ыттар Навуфейнин ханын чылгап турган черге сээң ханынны база ыттар чылгаар!“»

²⁰ Илия Ахавче чорупкан. Ахав Илияга: «Мээң дайзыным, сен мени тып алдын!» — дээн.

«Тып алдым — деп, демгизи харыылаан, — чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бодуну бузут-бактыг чүве кылыры-биле садыптын. ²¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен сенче айыыл-халап ыдар мен, сени өрттедиптер мен. Ахавтын үрө-салгалында эр киж бүрүзүн — кул-даа, хостуг-даа кижини* — кыра шаап каар мен. ²² Сээң ук-салгалыңны Наваттын оглу Иеровоамнын салгалы-биле база Ахиянын оглу Ваасанын салгалы-биле дөмейлештир аажылаар мен, чүге дээрге сен Мени килеңнеттин, Израильди бачытче кирип кагдын“. ²³ А Иезавелге хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Иезавелди ыттар Изреелдин ханазынын баарыңга чип кааптар. ²⁴ Ахавка хамааржыр улустан хоорайга өлүп каар кижини ыттар чиптер, а хову-шөлге өлүп каар кижини дээрнин куштары соктап чиптер“».

²⁵ (Кадайы Иезавелге күткүттүргөш, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут-бактыг чүве кылыры-биле бодун садыпкан Ахав ышкаш киж туруп-даа көрбээн. ²⁶ Ол хаан кедергей бужар чүүлдер кылып, Дээрги-Чаяакчынын израильчилернин мурнундан сывыртапканы амор чон ышкаш, дүрүз-бурганнарга мөгөйип турган чүве-дир.)

²⁷ Ахав ол сөстөрни дыннап кааш, кедип чораан хевин ора тыртып каапкаш, качыгдалдын самдар хевин кедип алгаш, шээрленип эгелээн. Ол качыгдал хевин ужулбайн удуп, муңчулуп чоруп турган.

²⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Тешви чурттуг Илияга ажыдып: ²⁹ «Ахавтын Мээң мурнума канчаар томаарый бергенин көрдүн бе? Мээң мурнума томаарааны дээш, ол дириг чорда, Мен олче айыыл-халап ытпас мен,

* 21:21 Азы: «Анык-даа, улуг-даа кижини».

21:8 2 Хаан. 11:14 21:10 Хост. 22:28; Лев. 24:16 21:17 3 Хаан. 17:1 21:19 3 Хаан. 22:38; 4 Хаан. 9:24-26 21:21 4 Хаан. 9:8; 10:7 21:22 3 Хаан. 15:29; 16:11 21:23 4 Хаан. 9:10, 36 21:24 3 Хаан. 14:10; 16:4 21:25 3 Хаан. 16:31; Ажыд. 2:20 21:26 Э. д. 15:16; 4 Хаан. 21:11 21:29 4 Хаан. 9:25; 10:1-7

ынчалза-даа ооң оглунуң назынында Ахавтың үре-салгалынче айыыл-халап ыдар мен» — деп чугаалаан.

**Михейниң Ахавты
баш бурунгаар сагындырган**
(2 Чыл. 18:2-34)

22 ¹ Дараазында үш чыл дургузун-да арамейлер биле израильчилер аразында дайылдашпаан. ² А үшкү чылдың төнчүзүндө Иудеянын хааны Иосафат Израильдин хааны-биле ужуражып чорупкан. ³ Израильдин хааны бодунуң дүжүметтеринге: «Галаадта Рамот хоорай биске хамааржыр дээрзин билбес силер бе? А бис ону арамей хаандан эгидип аарын безин шеневес-тир бис» — дээн.

⁴ Израильдин хааны Иосафаттан: «Галаадта Рамотка удур мээң-биле кады дайылдажып үнер сен бе?» — деп айтырган.

Иосафат Израильдин хаанынга: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум-даа, айттарым-даа сээн чонун, айттарың ышкаш болур» — деп харыылаан.

⁵ А оон ыңай Иосафат Израильдин хаанынга: «Баштай Дээрги-Чаяакчыдан сүмөдөн айтырып көр» — дээн.

⁶ Израильдин хааны Бурганның 400 хире медээчизин чыып алгаш, олардан: «Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар мен бе азы барбас бе?» — деп айтырган.

Олар: «Барып көрүнер, Дээрги-Чаяакчы ол хоорайны хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — деп харыылаан.

⁷ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчынын оон өске медээчизи чок чүве бе? Оон база айтырып көрээли» — дээн.

⁸ Израильдин хааны Иосафатка: «Дээрги-Чаяакчыдан ону дамчыштыр айтырып болуруус база бир кижги бар чүве, ынчалза-даа ону көөр хөңнүм чок, чүте дээрге ол меңээ хамаарыштыр эки эвес, чүгө багай чүве өттүр билип медеглээр-дир. Ол болза Имлайнын оглу Михей-дир» — деп харыылаан.

Иосафат: «Хаан кижги ынча дээринге, кайын боор» — деп харыылаан. ⁹ Ынчан Израильдин хааны чалчаларының бирээзин кыйгыргаш: «Имлайнын

оглу Михейни доп-дораан бээр эккел!» — дээн.

¹⁰ Израильдин хааны болгаш Иудеянын хааны Иосафат хаан хептерин кедип алгаш, кайызы-даа Самариянын хаалгазынын баарында шаң черде бодунуң дүжүлгезинче саадап олурган, а бүгү медээчилер оларнын мурунга өттүр билип медеглеп турган. ¹¹ Медээчилернин бирээзи, Хенаананын оглу Седекия, бодунга демир мыйыстар кылып алгаш: «Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: „Арамейлерни кыргып-хыды-вааженге чедир, оларны мындыг мыйыстар-биле үзер сен“» — дээн.

¹² Бүгү өске медээчилер база-ла ол дугайында өттүр билип медеглеп: «Галаадта Рамотче барып чаалажыңар, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — дишкен.

¹³ Михейни кыйгырып барган айбычы анаа: «Дынна даан, өске медээчилер, шупту чангыс кижги дег, хаанга чедиш-кинни баш бурунгаар медеглеп тур. Сээн сөзүң оларнын кайызынын-даа сөстери дег болзун — сен база эки чүведен чугаалап көр» — дээн.

¹⁴ А Михей: «Дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап тур мен: хаанга чүгө Дээрги-Чаяакчынын меңээ чугаалаан чүвезин дамчыдар мен» — дээн.

¹⁵ Медээчи чедип кээрге, хаан оон: «Михей! Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бис бе?» — деп айтырган.

Михей: «Барып чаалажыңар, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — деп харыылаан.

¹⁶ А хаан анаа: «Алыс шындан өске чүнү-даа чугаалавазынны Дээрги-Чаяакчынын адындан дилеп, чеже катап аксы-сөзүң алыр ужурлуг мен?» — дээн.

¹⁷ Михей мынча деп харыылаан: «Мен бүгү израильчилерни дагларда калдарчызы чок хойлар ышкаш тоо быдарай берген чоруур кылдыр көрдүм. Дээрги-Чаяакчы: „Оларнын ээзи чок-тур, кайызы-даа бажынынче амыр-тайбың чана берзин“ — деп чугаалады».

22:2 3 Хаан. 15:24 22:3 Ы. х. к. 4:43; Ис. 21:38-39 22:4 4 Хаан. 3:7 22:6 3 Хаан. 18:19
22:7 4 Хаан. 3:11 22:11 Ы. х. к. 33:17; Мих. 4:13; Зах. 1:18-19 22:14 Сан. 22:18; 24:13
22:17 Сан. 27:17; Иез. 34:5

¹⁸ Израильдин хааны Иосафатка: «Ол медээчи меңээ хамаарыштыр кажан-даа эки эвес, чүглө багай чүве өттүр билип меделгээрин сеңээ чугаалаан ийик мен чоп» — дээн.

¹⁹ А Михай уламчылап чугаалаан: «Ам Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзүн дыннап көр. Мен Дээрги-Чаяакчыны Ону долгандыр турар дээрнин аг-шерии-биле кады Бодунун дүжүлгезинде саадап олурар кылдыр көрдүм. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы: „Ахав барып, Галаадтын Рамотка өлүп каар кылдыр, кым ону кажарлап үндүрерил?“ — деп айтырды. Оон бир төлээзи бир яязы, өске төлээзи өске яны саналдап турду. ²¹ Ынчан база бир төлээ бурунгаар үнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурунуга туруп алгаш: „Мен ону кажарлап үндүрүптер мен“ — диди. Дээрги-Чаяакчы: „Канчаар?“ — деп айтырды.

²² Ол төлээ: „Мен моон чоруткаш, хаан-нын бүгү медээчилери мегелеп чугаалап турар кылып каар мен“ — деп харыылады. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ону кажарлап үндүрүптер сен, чедишкенин болур сен. Барып, ону кылып каг“ — диди. ²³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам сээн бүгү медээчилерини мегелеп чугаалаар кылып каан-дыр, а сээн-биле айыыл-халап боорун доктааткан-дыр».

²⁴ Ынчан Хенаананын оглу Седекия Михайже чоокшулап келгеш, оон чаагыңче дажыпкаш: «Дээрги-Чаяакчынын Сүлдэзи сени дамчыштыр чугаалаар дээш, канчап менден сенче шилчий бергени ол?» — деп айтырган. ²⁵ Михай: «Сен ол дугайында шивээнин иштики өрээлдернин бирээзинге чаштына бээрин хүнде билип аар сен» — деп харыылаан.

²⁶ Ынчан Израильдин хааны: «Михейни туруп алгаш, ону хоорай даргазы Амонче база Иоса тажыже чорудупкаш, ²⁷ хааннын чугаалаан чүвезин оларга дамчыдыңар: бо кижини кара-бажыңга олурткаш, мен амыр-менди ээп келбээн шамда, аңаа эвээш хлеб, судган өске ашы-чем бербенер» — деп дужааган.

²⁸ Михай: «Бир эвес сен амыр-менди ээп кээр болзунза, мени дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы чугаалаваан боор эвеспе» — дээн. Оон ол: «Бүгү аймактар, дыңнаңар!» — деп немеп каан.

²⁹ Израильдин хааны биле Иудеянын хааны Иосафат Галаадта Рамотче чорупканнар. ³⁰ Израильдин хааны Иосафатка: «Мен таныттынмас кылдыр солуй кеттини алгаш, тулчур мен, а сен хаан хевиң-биле артып каап көр» — дээн. Израильдин хааны солуй кеттини алгаш, тулчуп кирипкен.

³¹ Арамей хаан дайынчы тергелеринин үжен ийи башкарыкчызынга: «Кара-чал-даа, ат-алдарлыг-даа улус-биле чаалашпаңар, чүглө Израильдин хааны-биле чаалажыңар» — деп дужааган. ³² Дайынчы тергелер башкарыкчылары Иосафатты көрүп кааш, «Бо кижиз Израильдин хааны болбайн канчаар» деп бодааш, олче халдаар дээш ээпкеннер. Иосафат алгыра бээрге, ³³ олар Израильдин хааны ол эвес-тир деп билип кааш, ону сүрбейн барганнар.

³⁴ Ол аразында бир дайынчы чазын хере тырткаш, Израильдин хаанын куяк хевинин тиин өттүр душ бооп балыглапкан. Хаан бодунун дайынчы терге башкарыкчызынга: «Айттарны ээй тырткаш, мени тулчуушкун шөлүндөн үндүр сөөртү бер, мен балыгладыштым» — дээн.

³⁵ А тулчуушкун ол хүн улам киткээн, ынчангаш хаан дайынчы тергезинге арамейлернин дужунга туруп алгаш, артып калган. Оон балыындан хан тергеже төктүп турган, а кежээ ол өлүп калган. ³⁶ Хүн ажып турда, бүгү израиль шериг: «Кижиз бүрүзү бодунун хоорайынче, бодунун черинче ээп чанзын!» — деп дужаал алган.

³⁷ Хаан өлүп каарга, израильчилер ону Самарияже сөөртүп эккелгеш, аңаа ажаап каан. ³⁸ А дайынчы тергени Самарияда бир хөөлбекке чуп каапкан. Ыттар хааннын ханын чылгап каапкан, самын-садар херээженнер ол сугга чунуп турган — бүгү чүве Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзү-биле болган.

³⁹ Ахавтын хааннап тургаш кылган өске бүгү ажил-херектеринин дугайында, оон чаан сөөгү-биле шап каан ордузунун дугайында, туттуруп кааны хоорайларынын дугайында Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодарадып бижээн.

⁴⁰ Ахав өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган. Оон оглу Охозия ачазынын орнунга хаан апарган.

22:19 Иса. 6:1; Дан. 7:9; Ажыд. 4:2 22:23 Иер. 20:7; Иез. 14:9 22:25 3 Хаан. 20:30

22:27 2 Чыл. 16:10 22:28 Сан. 16:29 || Мих. 1:2 22:30 4 Хаан. 5:22 22:34 2 Чыл. 35:23

22:38 3 Хаан. 21:19 22:39 Ам. 3:15

Иосафат — Иудеяның хааны
(2 Чыл. 20:31—21:1)

⁴¹ Асаның оглу Иосафат Израильдин хааны Ахавтың чагыргазының дөрткү чылында Иудеяның хааны апарган. ⁴² Иосафат үжен беш харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге чээрби беш чыл чагырган. Ооң авазының ады — Салаилдин уруу Азува чүве-дир. ⁴³ Иосафат бодунуң ачазы Асаның бүгү оруктары-биле чоруп, оон өскээр барбайн, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүвени кылып турган. Ынчалза-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан, чон аңаа өргүлдер салырын база айдызаарын уламчылап турган. ⁴⁴ Иосафат Израильдин хааны-биле тайбың керээзи чарып алган.

⁴⁵ Иосафаттың өске ажыл-херектери, ооң кылган өндүр улуг чоруктары, канчаар чаалажып чорааны Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁴⁶ Ооң ачазы Асаның үезинде ам-даа арткан турган, дүрзү-бурганнар өргээлеринге самынсадар кижилерни Иосафат чер кырынга артпас кылдыр узуткап каапкан.

⁴⁷ Эдомга ынчан хаан турбаан, бир кижжи ооң хүлээлгезин күүседип турган.

⁴⁸ Иосафат Офирден алдын сөөртүп алып дээш, ырадыр эжиндирер корабльдар тудуп алган, ынчалза-даа олар ынаар четпейн, Эцион-Гавер өртээлинге буза шаптырып алган. ⁴⁹ Ынчан Ахавтың оглу Охозия Иосафатка: «Мээң улузум корабльдарынга сээң улузун-биле кады эжиндирип чорупсун» — дээн. Ынчалза-даа Иосафат ынавайн барган.

⁵⁰ Иосафат өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, өгбези Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иорам ачазының орнунга хааннай берген.

Охозия — Израильдин хааны

⁵¹ Ахавтың оглу Охозия Иудеяның хааны Иосафаттың чагыргазынын он чедиги чылында Самарияга Израильдин хааны апаргаш, чуртту ийи чыл чагырган. ⁵² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут кылып, бодунуң ава-ачазынын оруун база Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче кирип каан хаанның оруун эдериپ турган. ⁵³ Охозия Ваалга бараан болуп, аңаа мөгейип, ачазының кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип алган.

22:41 3 Хаан. 15:24 22:43 3 Хаан. 3:3; 15:14 22:44 2 Чыл. 18:1 22:46 Ы. х. к. 23:17;

3 Хаан. 15:12 22:47 2 Хаан. 8:14; 4 Хаан. 8:20 22:48 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; 28:16; Ыд. ыр. 44:8; Иса. 13:12 || Ы. х. к. 2:8

Хаанныг чагырга үези

Дөрткү ном

Кириилде

Бо номда Израиль биле Иудея күрүнелер дугайында мурнундагы номда тоо-жуушкун уламчылап, бистиң эрага чедир IX вектин ортан үезинден VI вектин ортан үезинге чедир үени хаара тудуп турар. Номну ийи кол кезекке чарып болур: 1) ассирийлерниң Самарияны 722 чылда эжелеп алганынга чедир ийи күрүнениң төөгүзү (1–17 эгелер); 2) вавилончуларны Иерусалимни 587/586 чылда эжелеп алганынга чедир Иудеяның төөгүзү (18–25 эгелер).

Израильчилерниң Дээрги-Бурган-Чаяакчыга шынчы эвези дээш, Ооң оларга хөй катап сагындырып турганын ёзугаар, ол бүгү айыыл-халап олар-биле болган. Иерусалимни узуткааны болгаш Иудеяның чурттакчы чонунуң хөй кезиин Вавилонче тудуп апарганы еврей чоннуң төөгүзүндө эң чугула болуушкуннар-ның бирээзи апарган.

Номнуң бир дугаар чартыында эң кол кичээнгей – Бурганның медээчизи Элисейде. Ол болза Илия медээчиниң өөреникчизи болгаш салгакчызы турган.

Илия биле Охозия

1 ¹ Израильдин хааны Ахав өлгөн соонда, Моав Израильге удур тура халаан.

² Охозия хаан Самарияда ордузунуң үс-түкү өрээлиниң сонгазындан кээп дүшкеш, кемдей берген. Ол элчилеринге: «Бо кемдээшkindен экириир-экиривезимни Экрон хоорайны бурганы Веелзевулдан барып айтырнар» — деп чагааш, айбылап чорудупкан.

³ Ынчан Дээрги-Чаяакчының төлээзи Тешви чурттуг Илияга: «Самариянын хаанының айбылапкан улузунга уткуштур баргаш, оларга: „Израильде Бурган чок бе, чүге силер Экроннуң бурганы Веелзевулдан чүве айтырып бар чыдыр силер? — деп чугаалаар сен. — ⁴ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы хаанга: „Ам чыдар орун-дөжөөндөн турбас сен, өлүп каар сен” — деп дамчытты” — дээн.

Илия чорупкаш, ынчалдыр дыңнаткан.

⁵ Айбылаткан элчилер Охозияже дедир чедип кээрге, ол: «Чүге эеп келдирер?» — деп айтырган.

⁶ Олар: «Биске уткуштур бир кижинүп келди — деп харыылааннар. — Ол кижин биске: „Силерни айбылап чорудупкан хаанче эеп келгеш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыдынар: Израильде Бурган чок бе, чүге сен Экроннуң бурганы Веелзевулдан чүве айтырып, улус айбыладың? Ынчангаш ам чыдар орун-дөжөөндөн турбас сен, өлүп каар сен” — диди.

⁷ Хаан олардан: «Силерге уткуштур үнүп келгеш, ол сөстөрни чугаалаан кижиниң хевири кандыг-дыр?» — деп айтырган.

⁸ Олар: «Селбегер, белинде хөм курлуг кижин болду» — деп харыылааннар.

Хаан: «Ол болза Тешви чурттуг Илия-дыр» — дээн.

⁹ Ынчангаш хаан Илияже шериг баштынын бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштын даг бажында

1:1 3 Хаан. 22:37 || 2 Хаан. 8:2; 4 Хаан. 3:5 1:2 Аж.-ч. 20:9 || Ис. 13:3 || Мф. 10:25; 12:24; Мк. 3:22; Лк. 11:15 || 4 Хаан. 8:8 1:3 3 Хаан. 17:1; 21:17 1:8 Зах. 13:4; Мф. 3:4; Мк. 1:6

олурган Илияны көрүп кааш, олче үнүп келгеш: «Бурганнын кижизи, хаан: „Дүжүп кел!“ — деп дужаап тур» — дээн.

¹⁰ А Илия аңаа: «Бир эвес мен Бурганнын кижизи болзумза, дээрден от дүжүп кээп, сени, сээң бежен шерииңни чипсин!» — деп харыылаан. Оон дээрден от дүжүп келгеш, баштыңны бежен шерии-биле кады чипкен.

¹¹ Хаан ынчан Илияже өске шериг баштыңын бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштың Илияга: «Бурганнын кижизи, хаан: „Доп-дораан дүжүп кел!“ — деп дужаап тур» — дээн.

¹² Илия аңаа: «Бир эвес мен Бурганнын кижизи болзумза, дээрден от дүжүп кээп, сени, сээң бежен шерииңни чипсин!» — деп харыылаан. Оон Бурганнын оду дээрден дүжүп келгеш, баштыңны бежен шерии-биле кады чипкен.

¹³ Хаан ынчан үшкү шериг баштыңын бежен шерии-биле кады чорудупкан. Ол баштың дагже үнүп кээп, Илияның мурнунга дискектенип олурдушкеш: «Бурганнын кижизи! Мээн амы-тынымны, силерниң чалчаларыңар болур бо бежен кижиниң амы-тынын хайыралаарыңарны дилеп тур мен! ¹⁴ Дээрден дүжүп келген от биеэң ийи баштыңны бежен-бежен шерии-биле кады чипти чоп. А ам мээн амы-тынымна өршээп көрүнер!» — деп чананып чугаалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Илияга: «Бо кижии-биле кады бар, оон кортпа» — дээн.

Илия ынчан тургаш, баштың-биле кады хаанче бада берген. ¹⁶ Хаанга ол: «Дээрги-Чаяакчы: „Сен Экроннун бурганы Веелзевулдан чүве айтырып, элчилер ыдып турар-дыр сен. Израильде Бурган чок бе, Оон сөзүн Бодундан айтырып болбас чүве бе? Ынчангаш ам чыдар орун-дөжээнден турбас сен, өлүп каар сен“ — деп тур» — дээн.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчының Илияны дамчыштыр чугаалаан сөзүн ёзугаар хаан өлүп калган. Охозия оолдуг болбаан чүве-дир, ынчангаш оон дунмазы* Иехорам Охозияның орунунга хаан апарган. Ынчан Иудеянын хааны Иосафаттын оолу Иорамның чагыргазының ийиги чылы турган.

¹⁸ Охозияның кылган өске ажил-херектери Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараггынып бижиттинген.

Бурганның Илияны дээрже алгаш барганы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы Илияны казыргы иштинге дээрже көдүрө бээр деп барган үедө, Илия биле Элисей Галгалдан кел чыткан. ² Илия Элисейге: «Маңаа артып каап көрөм, чүгө дээрже Дээрги-Чаяакчы мени Вефилче чорудуп тур» — дээн.

А Элисей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силернин адыңар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» — деп харыылаан.

Олар ийилээ Вефилче чорупкан. ³ Вефилге Бурганның медээчилериниң бөлүгү Элисейге уткуй үнүп келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бөгүн дээргини сенден* чарып, алгаш баарын билир сен бе?» — деп айтырганнар.

«Ийе, билир мен — деп, ол харыылаан. — Ол дугайында ыгттаванар».

⁴ Илия: «Элисей, сен маңаа артып каап көрөм, чүгө дээрже Дээрги-Чаяакчы мени Иерихонче чорудуп тур» — дээн.

«Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле, силерниң адыңар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» — деп, Элисей харыылаан. Оон олар ийилээ Иерихонче чорупкан. ⁵ Иерихонга Бурганның медээчилери Элисейге келгеш: «Дээрги-Чаяакчы бөгүн дээргини сенден* чарып, алгаш баарын билир сен бе?» — деп айтырганнар.

«Ийе, билир мен — деп, ол харыылаан. — Ол дугайында ыгттаванар».

⁶ Илия аңаа: «Маңаа артып каап көрөм, чүгө дээрже Дээрги-Чаяакчы мени Иордан кемче чорудуп тур» — дээн.

Элисей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силерниң адыңар-биле даңгыраглап тур мен: силерни черле кагбас мен!» — деп харыылаан. Оон олар ийилээ чорупкан. ⁷ Кажан олар Иорданның чанынга доктаай бээрге, Бурганның бежен медээчизи келгеш, олардан ырадыр дужааштыр туруп алган. ⁸ Илия тонун уштуп, дүрүп алгаш, сугну ооң-биле сопкан. Сут оң, солагай талаже ийи

* 1:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң дунмазы» деп сөстөр таварышпайн турар. * 2:3, 5 Азы: «Сээң бажыңнын кырындан».

1:10 Иов 1:16 || Лк. 9:54 2:1 Э. д. 5:24 || 3 Хаан. 19:19-21 || Ис. 5:9 2:4 3 Хаан. 16:34

чарлып, орук чайлай турупкан, олар хемни кургаг черлеп кеже бергеннер. ⁹ Олар кеже бээрже, Илия Элисейден: «Мени сенден чарып, алгаш бар бегинде, сенээ чүнү кылып берейн? Чүнү дилээр сен?» — деп айтырган.

Элисей: «Бурганнын силерде бар күжүнүң ийи дакпыр хемчээлин салгап алган болзумза» — деп харыылаан.*

¹⁰ «Берге-ле чүве дилеп турар-дыр сен — деп, Илия харыылаан. — Бир эвес мени сенден канчаар алгаш баарын көөр болзунза, сээңни-биле болур, а көрбөс болзунза, ындыг чүве болбас».

¹¹ Олар орукка чугаалажып бар чыдырда, хенертен оттуг дайынчы терге болгаш оттуг аытар көстүп келгеш, оларны чарып каапкан. Илия чакыргы иштинге дээрже көдүрлү берген.* ¹² Элисей ону көрбүшпаан: «Ачай! Ачай! Израильдин дайынчы тергелери, аыттыг шерии!» — деп алгырып турган.

Элисей Илияны оон ынай көрбейн баргаш, кеткен хевин качыгдалдан ийи чара ора соп каапкан.

¹³ Илиянын черже кээп дүшкен тоонун Элисей ап алгаш, дедир чоруткаш, Иорданның эрийнге туруп алган. ¹⁴ Ол Илиянын кээп дүшкен хевин түдүп алгаш, сугну оон-биле сопкаш: «Илиянын Бурганы Дээрги-Чаяакчы кайыл ынчаш?!» — дээн.

Ол сугну соптарга, суг оң, солагай талаже ийи чарлып, орук чайлай турупкан, Элисей оон хемни кеже берген.

¹⁵ Бурганнын Иерихонда медээчилери Элисейни ырактан көрүп кааш: «Илияга турган күчү-күш Элисейже шилчий берген-дир» — дээннер. Олар анаа уткуштур үнүп келгеш, черге чедир мөгейгеннер.

¹⁶ Медээчилер: «Чалчаларынар бисте бежен шыырак эр кижиге бар-дыр. Оларга силернин дээргинерни барып дилээрин чөпшээреп көрүнерем. Дээрги-Ча-

аякчынын Сүлдези ону алгаш баргаш, кандыг-бир дагда азы шынаада октапкан чадавас» — дээннер.

Элисей: «Чок, оларны чорутпаңар» — деп харыылаан.

¹⁷ Ынчалза-даа олар аажок ээрешкеш туруп бээрже, ол чөпшээржи: «Улузунарны чорудуптуңар» — дээн.

Бежен кижиге чорудуптарга, айбылаткан улус Илияны үш хүн дилээш, тыппаан.

¹⁸ Олар Иерихонга артып калган турган Элисейже эеп кээрже, ол: «Силерге „Чорбаңар!“ деп чугааладым чоп» — дээн.

Элисейниң кылган кайгамчык чүүдери

¹⁹ Иерихон хоорайнын чурттакчылары Элисейге: «Дээрги, көрүп тураарыңар дег, бо хоорай эки черде турар-дыр, ынчалза-даа суу багай болгаш чери үнүш-дүжүт чок-тур» — дээннер.

²⁰ Ол: «Меңээ чаа аяктан эккелгеш, ынаар дустан уруп калыңар» — дээн.*

Олар аякты эккелгеннер. ²¹ Элисей суг бажынче барып, дусту ынаар урупкаш: «Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо сугну экиртип кагдым. Моон сонгаар оон уржуу-биле өлүм-даа болбас, чер-даа үнүш-дүжүт чок болбас“ — деп чугаалады» — дээн.

²² Амдыгаа чедир ол суг Элисейнин чугаалаан сөзүн ёзуугаар эки-чаагай бооп арткан.

²³ Элисей оортан Вефилче үнүпкен. Ол орукка чорда, хоорайдан бичии оолдар үнүп келгеш, ону кочулап: «Эй, тас-баштыг, моон чоруп чор! Эй, калчанмай, чоруп чор!» — деп алгырып турган.

²⁴ Ол эргилип келгеш, оларже көргеш, Дээрги-Чаяакчынын ады-биле карап каан. Арыгдан ийи кыс адыг үнүп келгеш, оолдарнын аразындан дөртөн ийизин үзөрлөп каапкан.

²⁵ Оортан Элисей Кармил дагже чорупкан, а оон Самарияже эеп келген.

* 2:9 Элисей Илиянын чүдүлге-сүзүк талазы-биле кол салтакчызы болуксап турар. Дүрүм-хоойлу ёзуугаар, кол салтакчы (улуг оглу) өске салтакчылар-биле деңнээрже, салгаар өңчү-херекгинин ийи дакпыр үлүүн алыр турган (Ы. х. к. 21:17). * 2:11 Илия чок апарбаан, а ону диригге дээрже алгаш барган болганда, хөй иудейлер «Дээрги-Чаяакчынын өндүр улуг, коргунчуг шийткел хүнү чедип кээр бегинде» оон катап чедип кээрин манап турган (Мал. 4:5). Чаа Чагыг-көзөдө Иоанн Медеглекчини Илия-биле демейлээри моон үнген (Мф. 11:14, 17:10-13; Мк. 9:11; Лк. 1:17). * 2:20 Ирииринден камгалаар дус арыглаашкын ёзулалдарында чугула рольду ойнап турар (чижээлээрже, өргүл салырда — Лев. 2:13, чаш төл төртүтүнерде — Иез. 16:4).

2:8 Хост. 14:21, 29; Ис. 3:16 2:9 Сан. 11:17, 25; Ы. х. к. 21:17 2:12 4 Хаан. 6:17; 13:14

2:16 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12; 8:3; Аж.-ч. 8:39 2:23 Иов 19:18 2:25 Ис. 19:26; 3 Хаан. 18:20

Моавтың аштырышкыны

3 ¹ Иудеянын хааны Иосафаттын чагыргазынын он сески чылында Ахавтын оглу Иехорам Самарияга Израильдин хааны апаргаш, он ийи чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. Чүглө ада-иези хире хөйүнү үүлгетпээн, чүгө дээрге ачазынын тургузуп кааны Ваалга тураскааткан көжээни ол чайладып каапкан. ³ Ындыгдаа болза, ол Наваттын оглу Иеровоамнын — Израильди бачытче кирип каан хааннын бачыттарындан чайлаваан, олардан ойталаваан.

⁴ Моавтын хааны Меша хөй малдыг турган чүве-дир. Ол Израильдин хаанынга үндүрүт төлөп, 100 000 хөйүнү база 100 000 кошкарнын кыргаан дүгүн чорудуп берип турган. ⁵ А кажан Ахав өлүп каарга, Моавтын хааны Израильдин чаа хаанынга удур тура халаан. ⁶ Ынчан Иехорам хаан Самариядан үнгөш, бүгү израиль аг-шеригни чыып алган. ⁷ Ол оон ыңай Иудеянын хааны Иосафатка: «Моавтын хааны менээ удур тура халыды. Сен мээң-биле кады Моавка удур дайылдажып үнөр сен бе?» — деп сөс дамчыдып, элчилер ыткан.

Иосафат: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум-даа, аяттарым-даа сээң чонун, аяттарың ышкаш болур» — деп харыылаан.

⁸ Оон ол: «Кандыг орук-биле чоруур бис?» — деп айтырган.

Иехорам: «Эдомнун ээн кургаг ховузун тавараан орук-биле» — деп харыылаан.

⁹ Израильдин хааны, Иудеянын хааны болгаш Эдомнун хааны орукче үнүпкеннер. Дескинер орук-биле чеди хүн чораан соонда, аг-шериге-даа, олар-биле кады чораан мал-маганга-даа ижер суг артпаан.

¹⁰ «Аа халак! — деп, Израильдин хааны чугаалаан. — Дээрги-Чаяакчы бис үш хаанны Моавтын холунга хүлээдиپ бээри-биле чыып алган-дыр».

¹¹ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчынын медээчижи канчап чок болду, ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрзе чүл?» — деп айтырган.

Израильдин хаанынын бир дүжү-меди: «Мында Шафаттын оглу Элисей бар-дыр, ол Илиянын хол чуур суун кудуп берип, чалказы бооп турган кижиги» — деп харыылаан.

¹² Иосафат: «Дээрги-Чаяакчынын сөзү Элисейде-дир» — дээн.

Израильдин хааны, Иосафат хаан болгаш Эдомнун хааны медээчиже чорупканнар.

¹³ Элисей Израильдин хаанынга: «Чүгө менден чүве айтырып тур сен? Ачаң биле аваңнын бурганнарынын медээчилеринче бар» — дээн.

Израильдин хааны аңаа: «Чок, бар-бас мен, чүгө дээрге бис үш хаанны Моавтын холунга хүлээдип бээри-биле, Дээрги-Чаяакчы чыып алган болгай» — деп харыылаан.

¹⁴ Элисей: «Аңаа бараан болуп тура-рым Аг-шериглиг дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле дангыраглап тур мен: Иудеянын хааны Иосафатты хүндүлээрим аажок болду, оон башка сенче көрүмсес-даа, сени эскербес-даа ийик мен. ¹⁵ А ам менче хөгжүмчү кижиден эккелер» — дээн.

Хөгжүмчү ойнап турда, Дээрги-Чаяакчынын холу Элисейни башкарып эгелээрге, ¹⁶ ол мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы: „Бо шынааны дургаар хөй-хөй онгарлардан казынар“ — деп тур. ¹⁷ Чүгө дээрге Ол: „Силер хат-даа, чаы-даа көрбөс силер, а бо шынааны суг дола бээр, силер боттарыңар-даа, мал-маганыңар-даа, бүгү дириг амыгтаннарыңар-даа ону ижер“ — деп чугаалаан болгай. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчыга ол болза чүү-даа эвес-тир; Ол Моавты база силернин холуңарга хүлээдип бээр. ¹⁹ Силер кандыг-даа быжыг-лалдыг хоорайны, кандыг-даа шилиндик хоорайны эжелеп аар силер. Бүгү чимистиг ыяштарын кезип, суг баштарын дуй бazyрып, дүжүткүр шөлдери даштар-биле хөмө октап кааптар силер».

²⁰ Даартазында эртен, далган-тараа өргүлү кылып үеде, хенертен Эдомнун талазындан суг агып баткаш, чер кырын дола берген. ²¹ А моавтар, үш хааннын олар-биле чаалажып кел чыдарын дыңнааш, дайынчы кур куржанып шыдаар

* 3:16 Азы: «Мен бо шынааны хөй-хөй хөөлбектерлиг кылып каар мен».

3:2 3 Хаан. 16:31; 4 Хаан. 10:26 3:3 3 Хаан. 12:28-32 3:5 4 Хаан. 1:1 3:7 3 Хаан. 22:4

3:9 3 Хаан. 22:47 3:10 Иис. 7:7 3:11 3 Хаан. 22:7 3:13 3 Хаан. 18:19; 22:6

3:15 1 Хаан. 10:5; 16:17 || 3 Хаан. 18:46 3:19 Ы. х. к. 20:19 3:20 Хост. 29:39-40

бүгү улузун чыггаш, кызыгаарга туруп алганнар. ²² Олар эртен эрте туруп кээрге, хүн суг кырында чырып турган. Моавтарга мурнунда аккан кызылзымаар суг хан ышкаш кылдыр сагындырган.

²³ «Хан-дыр! — деп, олар чугаалааннар. — Бо хааннар аразында чаалашкаш, бот-боттары чок кылып алган-дыр. Моав ам оларны үптээр дээн-дир».

²⁴ Оон моавтар израиль турлагга кээрге, израильчилер уткуй үнгөш, оларны чылча шаварга, олар дезипкеннер. Израильчилер моавтарны сүрүп, кыргып-хыдырын соксатпаан. ²⁵ Олар моав хоорайларны үредеп бузуп каапканнар, дүжүткүр шөлдерже дайынчы бүрүзү даш шывадап тургаш, хөмө октап каапканнар. Олар бүгү суг баштарыны дуй басырып, бүгү чимистиг ыяштарны кезип каапканнар. Чүглө Кир-Харешет хоорайга даш ханалар артып калган. Даш октаар чепсектиг дайынчылар ону база бүзээлпкөш, халдап келгеннер.

²⁶ Моавтын хааны тулчуушкунга аштырып турарын көрүп кааш, хылышбиле чепселенген 700 кижилер эдэртип алгаш, Эдомнун хаанынче* чаза таварып эртерин шенээн. Ынчалза-даа шыдавайын барган. ²⁷ Ынчан ол бодунун соонда хааннаар ужурлуг турган дун оглун алгаш, ону хоорай ханазынга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өргүпкөн. Ол чорук израильчилерге удур улуг килени хайныктырган*. Израиль шериг хоорайдан аткаарлап, боттарынын черинче ээп келген.

Кайгамчык олива үзү

4 ¹ Бурганның бир медээчизиниң кайдай ыглап-сыктап, Элисейден дуза дилээн: «Силерниң чалчанаар, мээң ашаам, өлүп калды. Силер билир-ле болгай силер: ол хөөкүй Дээрги-Чааякчыдан коргар чораан кижилер. А ам аңаа акша чегдирген кижилер келгеш, мээң ийи оглумну кулданып аар деп тур».

² Элисей аңаа: «Сеңээ кандыг дуза көргүзейн? Бажыңыңа чүү барын чугаалап көрөм» — дээн.

«Силерниң чалчанаар мээң бажыңымда чүү-даа чок — деп, херээжен ки-

жи харыылаан. — Чүглө донгада бичии олива үзү бар».

³ Элисей аңаа: «Бүгү кожоларыңнын курут саваларын барып дилеп эккел, көвүдөдир чыып ал. ⁴ Оон соонда бажыңнече киргеш, эжиин хаап ал, чүглө бодун база оолдарың турар силер. Оон шупту саваларже донгада үстөн кудар сен. Бирээзин долдургаш-ла, ыңай тургузуп каап турар сен» — дээн.

⁵ Ол херээжен чоруткаш, эжиин хаап алган, бажыңга чүглө боду база оолдары турганнар. Оолдары саваларны ап бээрге-ле, авазы долдуруп турган. ⁶ Кажан савалар шупту долдуртуна бээрге, херээжен кижилер бир оглунга: «Ам бир савадан ап бер» — дээн. А оглу: «Ам чангыс-даа сава артапкан-дыр» — деп харыылаан. Ынчан төгүлбестей берген.

⁷ Дулгуяк херээжен ол дугайында Бурганның кижизинге барып чугаалаарга, демгизи: «Үстү барып садыпкаш, өрөң төлөвит, а артып калган акша оолдарың кады чурттаарыңарга четчир» — дээн.

Сунем чурттуг херээженниң оглун диргискени

⁸ Бир катап Элисей Сунем хоорайга келген. Аңаа бир бай-шыдалдыг херээжен кижилер чурттап турган. Ол херээжен медээчини бодунун бажыңыңга доктаап, чөмненир кылдыр дилеп алган. Элисей Сунем хоорайны таварып эрткен санында-ла, аңаа доктаагаш, чөмненип ап турган. ⁹ Ол херээжен ашаанга: «Үргүлчү бажыңың чаны-биле эртип турар кижилер — Бурганның ыдыктыг кижизилер деп билер мен. ¹⁰ Бажың кырынга улуг эвес өрээлден кылгаш, ол кижиге орун-дөжек, стол-сандай салып, чырыткыдан тургузуп берээли. Биске кээп тура, ол аңаа доктаап турзун» — дээн.

¹¹ Бир катап Элисей ынаар чедип келгеш, өрээлче үнө бергеш, дыштанып чыдып алган. ¹² Оон ол бодунун чалчазы Гиезийге: «Сунем чурттуг херээженни кыйгырывыт» — дээн.

Чалча кыйгырыптарга, херээжен Элисейге чедип келген.

* 3:26 Өске бурунгу сөзүглелде «Арамей хаанче» дээн. * 3:27 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Израильчилерниң аразыңа аажок улуг сагыш аарышкынын болдурган» деп бижээн.

3:25 Иса. 16:7 3:27 Мих. 6:7 4:1 Лев. 25:39-41; Неем. 5:5; Мф. 18:25 4:8 Инс. 19:18 4:12 4 Хаан. 5:20-27; 8:4-5

¹³ Элисей чалчазынга: «Ол херэеженге мону дамчыт: бисче сагыш салып, бодуну бередедип тур сен. Бис сенээ чүнү кылып берээли? Хаан-биле азы шериг баштыңы-биле сен дээш дилег кылып, чугаалажылы бе?» — дээн.

Херэежен: «Бодумнун чонум аразында эки чурттап чор мен, ажырбас» — деп харыылаан.

¹⁴ Элисей чалчазындан: «Аңаа чүнү кылып берзе экил?» — деп айтырган.

Гиезий: «Харын, оглу чок кижиге бо, а ашаа кырып калган» — деп харыылаан.

¹⁵ Элисей ынчан: «Ону кый девит» — дээн.

Гиезий кый дептерге, демги херэежен эжи аксынга туруп алган.

¹⁶ Элисей: «Келир чылын, бо-ла үеде, холунга оглунну көдүрүп алган турар сен» — дээн.

«Чок, дээргим — деп, херэежен удурланган. — Бурганның кижизиге, чалчанаар мени мегелевейн көрүнерем!»

¹⁷ Элисейниң аңаа чугаалаанын ёзугаар, дараазында чылын, ол-ла үеде, ол херэежен иштели бергеш, оол уруг божуп алган.

¹⁸ Оол оон өзүп келген. Бир катап ол тараа кезикчилериниң аразында турган ачазынче чорупкан. ¹⁹ Оглу ачазынга: «Бажым! Бажым аарып тур!» — дээн.

Ачазы чалчазынга: «Бо оолду авазынче аппар» — дээн.

²⁰ Чалча оолду көдүрүп алгаш, авазынга чедире берген. Оглу авазының хойнунга дүшкө чедир олургаш, өлүп калган. ²¹ Авазы тургаш, оглун Бурганның кижизиниң орунунга барып салып кааш, эжиин хагаш, үне берген. ²² Оон ол ашаан кыйгырып алгаш: «Чалчаларың бирээзин база бир элчигенден чорудуп берип көрөм, мен Бурганның кижизинге дүргөн чедипкеш, эеп кээйн» — дээн.

²³ «Бөгүн ынаар барган херээн чүл? — деп, ашаа айтырган. — Ай чаазының байырлары-даа эвес-тир, амыр-дыш хүнү-даа эвес-тир».

Кадайы: «Бүгү чүве эки болур» — деп харыылаан.

²⁴ Оолдун авазы элчигенни эзертеп, мунгаш, чалчага: «Чедип алгаш, чору-

вут. Мени камнава, чугаалаваан шаамда, доктаавас сен» — дээн.

²⁵ Херэежен кижиге чоруткаш, Кармил дагда Бурганның кижизинге чедип келген. Бурганның кижизиге ону ырактанна көрүп кааш, чалчазы Гиезийге: «Көр даан, Сунем чурттуг херэежен ышкажыл!» ²⁶ Аңаа уткуштур маңнап баргаш: «Амыр-менди-ле сен бе? Ашаан амыр-менди бе? Оглуң амыр-менди бе?» — деп айтыр» — дээн. Ол херэежен: «Амыр-менди тур бис» — деп харыылаан.

²⁷ А даг кырында Бурганның кижизинче үнүп келгеш, херэежен кижиге оон буттарындан куажактаныпкан. Гиезий ону чайладыр идиптер дээш чедө бээр-ге, Бурганның кижизиге: «Ону дүвүрөтпө! Ажыг-шүжүү аажок улут кижиге-дир, а Дээрги-Чаяакчы ону менден чажырып, менээ чугаалаваан-дыр» — дээн.

²⁸ «Мен дээргим силерден оол дилээн ийик мен бе? — деп, херэежен чугаалаан. — „Идегелим хей оттурбайн көрүнерем“* — дивежик мен бе?»

²⁹ Элисей ынчан Гиезийге: «Куржанып алгаш, холунга мээң даянгыжымны туруп алгаш, чорувут. Кандыг-бир кижиге-биле ужурашсыңа, мендилешпө; сээң-биле кандыг-бир кижиге мендилежир болза, харыылава. Мээң даянгыжымны оолдун арнынче салып каг» — дээн.

³⁰ А оолдун авазы: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле база силернин адынар-биле даңгыраглап тур мен: силер чокка черле чорбас мен!» — дээн.

Ынчан Элисей туруп келгеш, ол херэеженниң соондан чорупкан.

³¹ Гиезий оларны мурунап бар чыткан болгаш, даянгышты оолдун арнынче салып каан, ынчалза-даа кандыг-даа харыы шуут чок болган. Гиезий Элисейге уткуй үнүп келгеш: «Оол одунмады» — деп дыннаткан.

³² Элисей бажынче киргеш, көөрге, оон орун-дөжээнде өлүг оол чыткан. ³³ Ол өрээлче кире бергеш, ийилээ арттары-биле эжикти хаап, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн. ³⁴ Оон ол орунче үне бергеш, оолдун кырынга чыдып ап, бодунуң аксын — оон аксынче, карактарын — карактарыңче, холдарын — холдарыңче

* 4:28 Азы: «Мени мегелевейн көрүнерем».

4:16 Э. д. 18:14 4:23 Сан. 28:11 4:27 Мф. 28:9 || Э. д. 18:17; Ам. 3:7 4:29 3 Хаан. 18:46 || Хост. 7:19; 14:26 || Лк. 10:4 4:31 3 Хаан. 18:29 || Ин. 11:11 4:33 Иак. 5:16 4:34 3 Хаан. 17:21; Аж.-ч. 20:10

чыпшыр дегзип алган. Элисей оолдун кырынга чаттылдыр чыдып аарга, оон мага-боду чылый берген. ³⁵ Элисей туруп келгеш, өрөөлгө аай-дедир кылаштап-каш, оон катап база орунче үнө бергеш, оолдун кырынга чыдып алган. Оол чеди катап азыргаш, карактарын ажыдыпкан. ³⁶ Медээчи Гиезийни кый депкеш: «Сунем чурттуг херээжени кыйгырывыт» — дээрге, демгизи айбыны күүсеткен.

Херээжен кижичеди кээрге, Элисей: «Оглуңну ап ал» — дээн.

³⁷ Ава чоокшулап келгеш, медээчин будунун баарынч кээп дүжүп, сөгүргөн. Оон оглун ап алгаш, үнө берген.

Пашта хораннап каан быдаа

³⁸ Элисей Галгалче ээп келген. Ол черде аш болуп турган. Бурганның бөлүк медээчилери оон мурнунга олурда, Элисей чалчазынга: «Улуг паштан тикеш, бо медээчилерге быдаадан хайындырып бер» — дээн.

³⁹ Медээчилерниң бирээзи шөлче ногаа чыып үнө бергеш, бир черлик үнүш тып алган. Ол оон черлик химистерин хойнунга эндере чыып алган ээп келгеш, оларны доорааш, быдаалыг пашче кири каапкан. Оларның кайызы-даа ол үнүштү билбес болган. ⁴⁰ Быдааны улуска кудуп берген. А олар чип эгелээш-ле: «Бурганның кижизи, пашта өлүм бардыр!» — деп алгыржып, чемни чип шыдавайн барганнар.

⁴¹ Элисей: «Далгандан эккелинер» — дээн.

Ол далганны пашче урупкаш: «Улуска кудуп беринер, чемнензиннер» — дээн.

Быдаалыг пашта хоралыг чүү-даа артпаан болган.

Бурганның чүс медээчизин Элисейниң тоттурганы

⁴² Ваал-Шалиша хоорайдан бир кижичи келгеш, Бурганның кижизинге баштайгы дүжүттен быжырган чээрби арбай боовазы болгаш хавы чазылбаан кызыл-тас баштары эккеп берген. Элисей: «Улуска беривит, чемнензиннер» — дээн.

⁴³ Оон чалчазы: «Чүс кижини моон-биле канчап чегерип шыдаар мен?» — деп айтырган.

А Элисей: «Улуска беривит, чемнензиннер. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы: „Олар тоттур чемненип аар, харындаа артып каар“ — деп чугаалады» — дээн.

⁴⁴ Ынчан чалча аыш-чемни медээчилерге үлөп берген. Дээрги-Чаяакчынын сөзүн эзугаар олар тоттур чемненип алган, чем харын-даа артып калган.

Нееманның аарыын экирткени

5 ¹ Арамей хаанның шериг баштыңчызы Нееман деп кижичи турган. Дээргизи ону өндүр улуг кижичи деп санап, хүндүлээр турган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы ону дамчыштыр арамей черге тиелегени хайырлап турган чүве-дир. Нееман шылгарангай дайынчы-даа болза, кеш аарылыг кижичи болган. ² Бир катап арамей дайынчы бөлүктөр Израильче халдаашкын кылгаш, бичии кыс уруг тудуп эккелген. Ол уруг Нееманның кадайынга бараан болуп эгелээн. ³ Уруг бодунун дээргизинге: «О, мээң дээргим Бурганның Самарияда медээчизинге баргаш келген болза! Медээчи оон аарыын адырып кааптар-дыр ийин» — дээн.

⁴ Нееман бодунун дээргизинге баргаш, израиль черден келген уругнуң чүнү чугаалаанын дамчыткан.

⁵ «Баргаш кел харын — деп, арамей хаан чугаалаан. — А мен Израильдин хаанынга чагаа бижип бээр мен».

Нееман 10 талант мөңгүн, 6000 шекел алдын* болгаш 10 солуп кедер хеп ап алгаш, чорупкан. ⁶ Ол Израильдин хаанынга «Бо чагаа-биле кады сенче мээң дүжүмедим Нееманны чорудуп олур мен, оон кеш аарыын адырып берем» деп бижээн чагаа эккелген.

⁷ Израильдин хааны чагааны номчааш, кеткен хевин качыгдалдан ора тырткаш: «Өлүрүп-даа, тынгарып-даа шыдаар Бурган мен бе мен? Бо кижиниң кеш аарыын адырып каар кылдыр, арамей хаан ону менче чүге чорутканы ол? Билдингир херек-тир, мээң-биле бактажыр чылдак дилеп турары ол-дур оон» — дээн.

⁸ Бурганның кижизи Элисей Израильдин хаанынын качыгдалдан хевин ора тыртып каапканын дыңнааш, аңаа: «Чүге кеткен хевин ора тыртып алдың?

* 5:5 300 ажыг кг мөңгүн, 60 ажыг кг алдын.

4:37 Евр. 11:35 4:38 Ис. 5:9; 4 Хаан. 2:1
Мк. 6:37-44; 8:4-9; Лк. 9:13-17; Ин. 6:5-13

4:42 1 Хаан. 9:4 || Мф. 14:16-21; 15:32-38;
5:1 Лк. 4:27 || Лев. 13:3 5:7 Ы. х. к. 32:39 || 3 Хаан. 20:7

Ол киж и менче келгеш, Израильде Бурганның медээчи барын билип алзын» — деп сөс дамчыткан.

⁹ Неeman айттарлыг, чууздаларлыг халдып келгеш, Элисейниң бажынынче кирер черге доктаай берген. ¹⁰ Элисей олче бодунун чалчазын айбылап: «Барып, Иордан хемге чеди катап чунуп каавыт — мага-бодун экирип, арыгланы бээр сен» — деп сөглеткен.

¹¹ Неeman килеңней бергеш, чоруй барган. Ол: «Мен израиль медээчи үнүп кээп, мурнумга туруп алгаш, бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адын кыйгырып, холу-биле аарыг черимге дегеш, кеш аарыын менден адырып каар боор деп бодадым. ¹² Дамаскынын хемнери Авана биле Фарфар Израильдин бүгү сугларындан эки эвес чүве бе? Мен ол хемнерге чунуп алгаш, арыгланы берип болбас турган мен бе?» — дээн.

Неeman эргилгеш, килеңи хайныгып, дедир чоруй барган. ¹³ Ооң чалчалары чоокшулап кээп, анаа: «Ачавыс, бир эвес медээчи силерге кандыг-бир берге чүүл чугаалаан болза, ону кылыр-ла турдунар ыйнаан. Ол силерге чүглө: „Чунуп каавыт — арыгланы бээр сен“ — дээрге, чүге ыңчап болбазыл?» — дээннер.

¹⁴ Ынчан Неeman Бурганның кижизиниң чугаалаанын ёзугаар барып, Иорданның суунга чеди катап шымынытарга, оон мага-боду экирип, чаш уругнуу дег арыг апарган. ¹⁵ Неeman болгаш ону үдөп чораан бүгү улус Бурганның кижизинче ээп келген. Медээчинин мурнунга туруп алгаш, ол: «Бүгү чер-делегейде Израильдин Бурганындан өске Бурган чогуң мен ам билип алдым. Ынчангаш чалчанаар мээң белээмин хүлээп ап көрүңерем» — дээн.

¹⁶ Бурганның кижизи: «Бараан болуп турарым дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле дангыраглап тур мен: белээңни хүлээп албас мен!» — дээн.

Демгизи чеже-даа албадаарга, медээчи ойталап каапкан. ¹⁷ Неeman ыңчан: «Бир эвес алыр хөңнүңер чок болза, силерниң чалчанаар менээ ийи элчиген сөөртүп аппаар хире доврактан берзин. Чүге дээрге силерниң чалчанаар моон соңгаар Дээрги-Чаяакчыдан өске бур-

ганга бүрүн өрттедир-даа, өске-даа өргүлдөр эккеп салбас*». ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы силерниң чалчанаар мени чүглө чаңгыс чүүл дээш өршээзин: мээң дээрги хааным Риммон бурганга мөгөөр дээш ооң өргээзинче кирип тура, мээң холумга чөленип аар киж и, ыңчан мен база мөгөөр аппаар мен. Риммоннуң өргээзинге ол мөгөйишким дээш Дээрги-Чаяакчы силерниң чалчанаарны өршээзинем» — дээн.

¹⁹ Элисей: «Амыр-тайбың чоруй барып көр» — дээн.

Гиезийниң хоптак чоруу

Неeman дыка ыраваанда, ²⁰ Бурганның кижизи Элисейниң чалчазы Гиезий «Мээң дээргим арамей Нееманның эккелген белээн албайн, салып чорудупту. Дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле дангыраглап тур мен: ооң соондан маңнап чоруткаш, кандыг-бир чүвезин ап аайн» деп бодаан. ²¹ Гиезий Нееманың соондан маңнап чорупкан. Неeman соондан маңнап орап кижини көрүп кааш, анаа уткуштур чууазындан дүжүп келгеш: «Менди-чаагай-ла бе?» — деп айттырган.

²² «Менди-чаагай бис — деп, Гиезий харыылаан. — Дээргим мени: „Эфрем дагларындан ийи аныак медээчи чедип келди. Оларга бир талант мөңгүн биле ийи солуп кедер хептен берип көрөм“ — деп чугаалазын дээш чорутту» — дээн.

²³ Неeman: «Ынчанмайн канчаар! Ийи-даа талантыдан ап ал» — деп харыылаан.

Ол Гиезийни бүзүредип тургаш, ийи талант мөңгүн биле ийи солуп кедер хепти ийи шоодайга суп берген. Шоодайларны ийи чалчазынга ап бээрге, олар Гиезийниң мурнунга шоодайларны чүктеп алгаш чорупканнар. ²⁴ Гиезий тейже үнүп келгеш, ол бүгүнү чалчалардан ап алгаш, бажынынга чажырып каан. А чалчаларны чорудуптарга, олар чана бергеннер. ²⁵ Ооң соонда ол бодунун дээргизинин мурнунга кээп туруп алган. Элисей: «Гиезий, сен каяа чордуң?» — деп айттырган.

Демгизи: «Силерниң чалчанаар мен кайнаар-даа барбадым» — деп харыылаан.

* 5:17 Неeman Дээрги-Чаяакчыга мөгөөрде, чүглө Анаа хамааржыр израиль черниң довраанын кырынга мөгөйип болур деп санап турган.

²⁶ А Элисей анаа: «Кажан ол киж и чууазындан сенээ уткуштур дүжүп кээп турда, мээң чүрээм сени үдөп чорбажык бе? Акша-мөңгүн, идик-хеп, олива ыяштар, виноград шөлдери, сүрүг малдар, эр, кыс чалчалар алыр үе эвес-тир. ²⁷ Нееманның кеш аарыы сенээ база сээң үрө-салгалыңга кезээ-мөңгөдө чыпшынып артсын» — дээн.

Гиезий Элисейниң бажыңындан кеш аарыындан хар ышкаш агара берген үнүп келген.

Элисей болгаш балды

Б¹ Бурганның медээчилери Элисейге: «Дыннаңар даан, силерниң башкарылгандар адаанда чурттап турарывыс бо чер биске дыкпыш-тыр. ² Биске Иордан хемче баарын чөпшээрөп көрүңерем. Кайгывыс-даа бир чудуктан ап алгаш, анаа чурттаар бажың-савадан тудуп аалы» — дээннер.

Ол: «Чаа, барыңар» — деп харыылаан.

³ Оларның бирээзи: «Чалчаларыңар бис-биле кады барыксавай-дыр силер бе?» — деп айтырган.

Элисей: «Баргай-ла мен» — деп харыылааш, ⁴ медээчилер-биле кады чорупкан. Олар Иордан хемге келгеш, ыяш кезип эгелээннер. ⁵ Оларның бирээзи ыяш ужуруп турда, балдызының демир бизи сугже кээп дүшкөн.

«Аа халак, дээргим! — деп, ол алгыра берген. — Ачылап алган балдым чүве!»

⁶ Бурганның кижизи: «Кайнаар кээп дүштү?» — деп айтырган.

Кажан демгизи ол черни көргүзөргө, Элисей будук одура шапкаш, ынаар октаптарга, балдызының бизи суг кырынга салдап үнүп келген. ⁷ Элисей: «Оончу ап ал» — дээн.

Демги киж и холун сунгаш, балдызының бизин ап алган.

Элисей биле согурарган арамейлер

⁸ Арамей хаан Израильге удур чаалажып турган. Ол бодунун дүжүмгетери-биле сүмележи: «Турлаамны дуу орта база дуу орта тип аар мен» — деп шийт-пирлеп турган.

⁹ А Бурганның кижизи Израильдин хааныңче киж и айбылап: «Ол черни таварып эртеринден кичээн! Ында ара-

мейлер туруп алган-дыр» — деп сөглөдипкен.

¹⁰ Израильдин хааны Бурганның кижизиниң айыткан черин хынадып турган. Элисей хаанны хөй катап баш бурунгаар сагындырган; хаан ыңдыч черлерге сезиктич болур апарган. ¹¹ Арамей хаан ол дээш аажок дүвүрээң. Ол бодунун дүжүмгетерин кыйгырып алгаш: «Менээ чугааланаар, бистиң улузувустан кым Израильдин хааныңга медээ чедирип турарыл?» — деп айтырган.

¹² «Кым-даа эвес, дээрги хааным — деп, дүжүмгетерниң бирээзи харыылаан. — Израиль чурттуг Элисей медээчи удуур өрээлинерге чугаалаан сөстериңерни безин Израильдин хааныңга катаптап чугаалап шыдаар киж и-дир».

¹³ «Ооң кайда турарын барып билип эккелгилер — деп, хаан дужааган, — мен ону тудуп эккээр кылдыр улус чорудутайн».

Хаанның улузу анаа: «Ол Дотанда турар-дыр» — деп дыннатканнар. ¹⁴ Хаан ынаар аъттар, дайынчы тергелер болгаш хөй шериг чорудупкан. Олар дүне када келгеш, хоорайны бүзээлеп алганныр. ¹⁵ Даартазында эртен медээчинин чалчазы эртежик тургаш, үнүп көөргө, хоорайны аъттарлыг, дайынчы тергелерлиг шериг бүзээлеп алган болган.

Чалча: «Ах, дээргим, канчаар бис ам?» — деп айтырган.

¹⁶ «Кортпа — деп, медээчи харыылаан. — Бистиң талавыста шериг оларның талазында шеригден хөй-дүр».

¹⁷ Элисей оон: «О, Дээрги-Чаяакчы, көрүп шыдаар кылдыр, ооң караан ажыдып берем» — деп мөргээн.

Дээрги-Чаяакчы чалчаның караан ажыдып берген. Ынчан ол топтап көөргө, дагны оттуг аъттар, дайынчы тергелер шыа апкан болган, олар Элисейни долгандыр турган. ¹⁸ Кажан арамейлер Элисейге шимчеп үнүптерге, ол Дээрги-Чаяакчыга: «Бо чонну согурартып каап көрөм» — деп мөргээн.

Элисейниң дилээн ёзуугаар Дээрги-Чаяакчы дайзыннарны согурартып каан. ¹⁹ Элисей оларга: «Ол орук, ол хоорай бо эвес-тир. Мээң соомдан чоруптуңар. Мен силерни дилеп турар киж иңерге чедирип каар мен» — дээн.

Оон оларны Самарияга чедире берген. ²⁰ Арамейлер хоорайже кирип кээрге, Элисей: «О, Дээрги-Чаяакчы, бо улус көөр кылдыр, оларның карактарын ажыдып берем» — деп дилээн.

Дээрги-Чаяакчы оларның карактарын ажыдып бээрге, олар Самарияда турарын көрүп кааннар. ²¹ Израильдин хааны оларны көрүп кааш, Элисейден: «Ачай, бо улусту кыра шаап кааптайн бе?» — деп айтырган.

²² «Хоржок, өлүрбе — деп, медээчи харыылаан. — Бодунуң хылыжың база ча-согунуң дузаы-биле тудуп албаан улузуну өлүрбес ужурлуг сен. Оларга аыш-чем биле сугдан беринер, чемненип алгаш, боттарының дээргизинче чана берзиннер».

²³ Хаан оларга улуг дой белеткеп бээрге, арамейлер ижип-чип шаг болган. Оон оларны салып чорудуптарга, олар дээргизинче эеп келгеннер. Арамей дээрбечи бөлүктөр оон соонда израиль черже халдавастай берген.

Бүзээлеттирген Самарияда коргунчуг аш

²⁴ Элээн үе эрткенде, арамей хаан Венадад бүгү аг-шерин чыгаш, халдап үнгөш, Самарияны бүзээлеп алган.

²⁵ Хоорайга коргунчуг аш эгелээн. Бүзээлешкин аажок узамдыкканындан элчиген бажын сезон шекел мөңгүңе, а бичии көгө-буга өдзөн беш шекел мөңгүңе садып турган.

²⁶ Израильдин хааны бир катап хоорай ханазының кыры-биле эртип бар чыдырда, бир херээжен кижии аңаа: «Дээрги хааным, дузалап көрүнөрем!» — деп алгырып, дилег кылган.

²⁷ Хаан: «Бир эвес сенээ Дээрги-Чаяакчы дузалавайн турар болза, мен сенээ канчап дузалап шыдаар мен? Далган-тараам-даа, виноградым чулуу-даа чок-тур!» — деп харыылаан.

²⁸ Хаан оон: «Чүү болганы ол?» — деп айтырган.

Ол херээжен: «Дуу херээжен менээ: „Оглуну бер, бөгүн ону чиили, а даарта мээң оглумну чирис“ — диди. ²⁹ Мээң оглумну хайындыргаш, чип алдывыс. Да-

раазында хүнде мен аңаа: „Оглунну берче, ам ону чиили“ — дидим. А ол оглун чажырыпты» — дээн.

³⁰ Херээжен кижиниң сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора соп каапкан. Ол хана кырлап бар чыдырда, чон хаанның ора соп каапкан хевинин адаанда качыгдалдың самдар хеви барын көрүп каан. ³¹ Хаан: «Бир эвес Шафаттың оглу Элисейниң бажын бөгүн оон эктинге арттырып каар болзумза, Бурган мени канчаар-даа кезеткей аан!» — дээн.

³² Ол бодунуң айбычызын медээчи-же чорудупкан. Элисей бажыңыга чоннуң баштыңнары-биле кады олурган. Айбычы келбээнде, чоннуң баштыңнарынга ол: «Бо өлүркүчү менче бажым алыр кижии чорудупканын билир силер бе? Көрдүңөр бе, айбычы чедип кээрге, эжикти хаап, оон мурнунга дуглап алгаш, кирибөңөр. Адыр, айбычының артында оон дээргизиниң базымнары дагжап тур!» — дээн.

³³ Элисей олар-биле чугаалашпышаан турда, айбычы аңаа чедип келгеш, хаанының сөстөрүн дамчыткан: «Бо айыыл-халап Дээрги-Чаяакчыдан келген-дир. Мен ам Дээрги-Чаяакчыга оон ынай идегээш чоор мен?»

7 ¹ А Элисей: «Дээрги-Чаяакчының сөзүң дынна. Ол: „Даарта бо үеде Самария хоорайның төп шөлүңге бир хап ишти эки шынарлыг далганы-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чаңгыс шекел мөңгүңе садар“ — деп чугаалады» — дээн.

² Ынчан Израильдин хаанының чөлөний алгаш турганы дүжүмет Бурганның кижизинге: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы дээрнин эжиكتерин ажыдыпкан-даа болза, ындыг чүве канчап болурул?» — дээн.

Элисей: «Сен ону караң-биле көөр сен, ынчалза-даа ол чемни чивес сен!» — деп харыылаан.

Бүзээлешкиниң төңчүзү

³ Хоорай хаалгазының чанынга кезжи аарыг дөрт кижии турган.* Олар бот-боттарынга мынча дишкеннер: «Өлү

* 7:3 Ыдыктыг хоойлуну ёзуугаар, кеш аары дегген кижии хоорай даштынга турар ужурлук турган (Лев. 13 эге; Сан. 12:14).

6:22 2 Чыл. 28:15; У. ч. 25:21; Рим. 12:20 6:24 3 Хаан. 15:18; 20:1; 4 Хаан. 8:27

6:26 2 Хаан. 14:4 6:29 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; Ыг. 4:10 7:2 Мал. 3:10 || 4 Хаан. 7:17

бээревисти манап, маңаа олурган херээвис чүл? ⁴ Бир эвес хоорайже баар деп шиитпирлээр болзувусса, ында аш болуп турар болгаш, аңаа өлүп каар бис. А бир эвес маңаа артып каар болзувусса, база өлүп каар бис. Арамейлерниң турлаанче баргаш, дүжүп берээли. Олар бисти диригге артгырып каар болза, амы-тынывыс үзүлбес, а тынывысты үзүп кагза, өлүп каар бис».

⁵ Олар имиртинде тургаш, арамей турлагже чорупканнар. Турлагның кыдынга чоокшулап кээрге, ында кым-даа чок болган! ⁶ Дээрги-Бурган арамей шеригге дайынчы тергелер, аъттар болгаш улуг аг-шериг даажы дыңналдырыпкан чүве-дир. Арамейлер ыңчан бот-боттарынга: «Израильдин хааны бисче халдаар дээш, хет база египет хааннарны биске удур хөлезилеп алган-дыр!» — дишкеннер. ⁷ Олар тургаш, чадырларын, аъттарын болгаш элчигеннерин каапкаш, имиртинде дезипкеннер. Турлаан турган хевээрин каапкаш, амы-тынын камгалап дезипкеннер.

⁸ Кеш аарыглыг улус турлагның кыдынга чеде бергеш, бир чадырже кирип келген. Олар чөмөнип, суксун ижиپ алгаш, оортан алдын-мөңгүн, хептер ап алгаш, барып чажырып кааннар. Оон дедир эеп келгеш, өске чадырже киргеш, оон база чүү-хөө алгаш, барып чажырып кааннар. ⁹ Ооң соонда бот-боттарынга: «Бис шын эвес кылып тур бис, бо дээрге эки медээлер хүнү-дүр, а бис оларны ыттавайн тур бис. Бир эвес дан адарын маңаар болзувусса, кем-буруулуг апаар бис. Ам доран барып, ол дугайында хаанның ордузунга дыннадылы!» — дишкеннер.

¹⁰ Олар барып, хоорайның хаалгачыларын кыйгырыпкан: «Арамейлернин турлаанга четкеш келдивис, а ында кижиде даа чогул, кижини үнү-даа дыңналбастыр. Чүгле баглап каан аъттар, элчигеннер болгаш турган хевээр артып калган чадырлар бар болду» — деп чугаалааннар.

¹¹ Хаалгачылар медээни чарлапкан, ол дугайында хаанның ордузунга айыткаан. ¹² Хаан дүне када туруп келгеш, бодунун дүжүметтеринге: «Арамейлернин бисти канчаар деп турарын силерге чугаалап берейн. Олар бистин аштап турарывысты билир болгаш, „Израильчилер хоорайдан үнүп кээрге, дириге тудуп ал-

гаш, хоорайынче халдап кире берээли“ деп бодап, шөлге чаштына бээр дээш, турлаан каапкан-дыр» — дээн.

¹³ Ооң дүжүметтериниң бирээзи: «Хоорайда дириг арткан аъттарның бежин ап алгаш, чүү болганын билип эккээр кылдыр улустан чорудуптаалы. Олар, хоорайда ам-даа арткан мөөң израильчилер ышкаш, удавас дөмей-ле өлүп каар болгай» — дээн.

¹⁴ Хайгылчылар аъттарда кошкан ийи дайынчы терге ап алганнар. Хаан оларны арамей аг-шеригиниң соондан чорудупкан: «Чүү болганын барып көрүңер» — деп дужааган.

¹⁵ Олар арамей аг-шеригни шуут-ла Иордан хемге чедир эдериш, бүгү орук далаштыг дескен арамейлерниң октапкан идик-хеве, шериг херексели-биле шыптынганын көрүп чорааннар. Айбылатканнар эеп келгеш, көргөн чүвезин хаанга айытканнар. ¹⁶ Чон хоорайдан үнгеш, арамей турлагны үптөп каапкан. Дээрги-Чаяакчының аазан сөзүн ёзугаар бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чүгле чаңгыс шөкөл мөңгүгө садып эгелээн.

¹⁷ А хаан ооң холунга чөлөнип турганы дүжүметке хоорай хаалгазы кадартып каан. Чон ол дүжүметти хаалгага өлүр таптап каапкан. Дүжүметтин өлүмү Бурганның кижизинин, кажан хаан оон бажынынга кээп чорда, чугаалааны ёзугаар болган. ¹⁸ Бурганның кижизи хаанга: «Даарта бо үеде Самариянын төп шөлүнгө бир хап ишти эки шынарлыг далганны-даа, ийи хап ишти арбайны-даа чаңгыс шөкөл мөңгүгө садар» — дээн турган. ¹⁹ Ол дүжүмет Бурганның кижизинге: «Бир эвес Дээрги-Чаяакчы дээрнин эжиктерин ажыдыпкан-даа болза, ындыг чүве канчап болурул?» — дээн турган. А Элисей: «Сен ону караң-биле көөр сен, ынчалза-даа ол чөмни чивес сен!» — деп харыылаан турган. ²⁰ Дүжүмет биле ынчалдыр болган-даа: чон ону хаалгага таптап кааптарга, ол өлүп калган.

Сунем чурттуг херээженниң хуваагылыг чери

8 ¹ Оглун диргизип кааны херээжен кижиге Элисей: «Өг-бүлөң-биле кады чорупкаш, турумчуп шыдаптар черинге чуртта, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы бо

чуртче чеди чыл үргүлчүлээр аш ыдыпкан-дыр» — дээн.

²Херэежен киж и дораан Бурганның кижизиниң сөзүн ёзугаар кылган. Ол өг-бүлөзи-биле кады чоруй баргаш, филлистим черге чеди чыл чурттаан. ³Чеди чыл болгаш, ол херэежен филлистим черден ээп чанып келгеш, бодунуң бажыны биле хуваагылыг черин эгидип бээрин дилээр дээш, хаанче чорупкан. ⁴А хаан ол үеде Бурганның кижизиниң чалчазы Гиезий-биле чугаалажып турган. Ол: «Элисейниң кылган бүгү өндүр улуг херектериниң дугайында менээ чугаалап бер» — дээн.

⁵Гиезий хаанга Элисейниң өлгөн кижини канчаар диргискенин чугаалап турар аразында, дири берген оолдун авазы хаандан бодунуң бажыны биле черинге хамаарыштыр дилег кылып келген. Гиезий: «Дээрги хааным, ол херэежен бодур, а Элисейниң диргизип кааны оон оглу — бо-дур!» — дээн.

⁶Хаан херэеженден айтырарга, ол аңаа чугаалап берген. Ынчан хаан оон херээн сайгарар кылдыр бир дүжүметти быжыглап бергеш: «Бо херэеженге хамааржып турган бүгү чүвени эгидип бер, оон чурттан чоруй барган хүнүнден эгелээш, бо хүнге чедир аңаа хамааржыр шөлдөн кирген ажык-орулганы база эгидип бер» — дээн.

Азаилдиң арамей хаан апарганы

⁷Элисей Дамаскыга арамей хаан Венадад аарып турда, чедип келген. Хаанга «Бурганның кижизи келген-дир» деп дыннадыптарга, ⁸ол Азаил деп кижиге: «Белектен ап алгаш, Бурганның кижизин барып утку. Ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көр, мээң бо аарыгдан экириримни айтыр» — дээн.

⁹Азаил Дамаскының дөртөн теве чүгү эң эки барааннарын белек кылдыр ап алгаш, Элисейге уткуштур чорупкан. Ол Элисейниң мурнунга кээп турупкаш: «Оглуңар, арамей хаан Венадад, мени силерден: „Бо аарыымдан экириир мен бе?“ — деп айтырары-биле айбылап чорутту» — дээн.

¹⁰Элисей: «Хаанга: „Экирий бээрдир сен“ — деп барып чугаала. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының менээ ажытканын ёзугаар ол ылап-ла өлүп каар киж и-дир» — дээн.

¹¹Ол ынчан демгизинче шиглей көргөш, үзе кайгап туруп бээрге, демгизи эгени берген. Бурганның кижизи ыглап бадрыпкан.

¹²«Мээң дээргим чүге ыглап турар чоор?» — деп, Азаил айтырган.

«Чүге дээрге израильчилерге кандыг бак чүве кылырынны билир-дир мен — деп, Элисей харыылаан. — Оларның шивээлерин өрттедип, аныак оолдарын хылыш-биле шанчып өлүрүп, чаш төлдерин черже чылча октап, иштиг херэеженнерин хылыш-биле одура шавар-дыр сен».

¹³Азаил: «Силерниң чалчанаар мен чүгле чөгенчиг ыт-тыр мен! Канчап мен ындыг улуг херектер үүлгедир мен?» — дээн.

Элисей: «Дээрги-Чаяакчы менээ сээң арамей чоннуң хааны апаарынны ажытты» — деп харыылаан.

¹⁴Азаил ынчан Элисейден чоруй баргаш, дээргизинче дедир чедип келген. Венадад: «Элисей сенээ чүү диди?» — деп айтырарга, Азаил: «Ол менээ силерниң экирий бээринерни чугаалады» — деп харыылаан.

¹⁵А дараазында хүнде ол чоорган алгаш, суга өттүргөш, Венададтын арнын дуглай салып каарга, хаан өлүп калган. Азаил оон орнунга хаан апарган.

Иорам — Иудеяның хааны (2 Чыл. 21:4-20)

¹⁶Израильдин хааны, Ахавтын оглу Иехорамның чагыргазының бешки чылында Иудеяның хааны Иосафаттын оглу Иорам Иудеяга хааннап эгелээн. (Иосафат ам-даа хаан бооп турган.)* ¹⁷Ол үжөн ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. ¹⁸Иорам Израильдин хааннарының оруун эде-рип, Ахавтын өг-бүлөзин өттүнүп чурттап турган, чүге дээрге Ахавтын уруун кадай кылып алган чүве-дир. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип

* 8:16 «Иосафат ам-даа хаан бооп турган» деп домак өске бурунгу сөзүглелдерде таварышпайн турар.

8:4 4 Хаан. 4:12; 5:20-27 8:7 4 Хаан. 6:24 8:8 3 Хаан. 19:15, 17 || 1 Хаан. 9:7 || 4 Хаан. 1:2
8:12 4 Хаан. 10:32; 12:17; 13:22; Ам. 1:3-4 || Ыд. ыр. 136:9; Иса. 13:16; Ос. 14:1; Наум 3:10 ||
Ос. 14:1; Ам. 1:13 8:13 3 Хаан. 19:15, 17 8:18 3 Хаан. 12:28-30 || 3 Хаан. 16:31-33

турган. ¹⁹ Ындыг-даа болза, Бодунун чалчазы Давидти бодааш, Дээрги-Чаяакчы Иудеяны узуткаарын күзевээн. Ол Давидке ооң үре-салгалы, өшпес чырыткы дег, кажан кезээде хаан болуп чагыраын аазаан турган.

²⁰ Иорамның үезинде эдом чон Иудеяның эрге-чагыргазына удур тура халааш, боттарына хаан олуртуп алган.

²¹ Ынчангаш Иорам бүгү дайынчы тергелери-биле Цаир хоорайже чорупкан. Эдомнар ону бүзээлеп аарга, Иорам дүне када тургаш, эдомнарже, оларның дайынчы тергелеринин башкарыкчыларынче халдаан. Ынчалза-даа оон шерии аалдарынче дезе берген. ²² Эдом ынчалдыр Иудеяның чагыргазының адаандан үнгөш, амдыгаа чедир аңаа чагиртпайн турар. Ол-ла үеде Ливна хоорай база оон чагыргазының адаандан үне берген.

²³ Иорамның өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодаратынып бижиттинген. ²⁴ Иорам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону ада-өгбесинин чанынга, Давидтин Хоорайына ажаап каан. Оон оглу Охозия ачазының орнунга хаан апарган.

Охозия — Иудеяның хааны (2 Чыл. 22:1-6)

²⁵ Израильдин хааны, Ахавтын оглу Иехорамның чагыргазының он ийиги чылында Иудеяның хааны Иорамның оглу Охозия хааннап эгелээн. ²⁶ Охозия чээрби ийи харлыгында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бир чыл чагырган. Оон авазын Гофолия дээр турган, ол — Израильдин хааны Омринин үре-салгалы чүве-дир. ²⁷ Охозия Ахавтын өг-бүлезинин оруун эдерип, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, чүге дээрге Ахавтын өг-бүлезин-биле төрөлдежип алган чүве-дир.

²⁸ Охозия Ахавтын оглу Иехорам-биле кады арамей хаан Азаилге удур дайылдажыры-биле Галаадта Рамот хоорайже үнүпкен. Арамейлер Иехорамны балыглап кааннар. ²⁹ Иехорам хаан арамей хаан Азаил-биле Рамот чанынга тулчуп тургаш, арамейлерден алган ба-

лыгларын экиртири-биле Изреелче ээп келген. А Иудеяның хааны, Иорамның оглу Охозия Ахавтын оглу Иехорам-биле ужуражыр дээш Изреелче чорупкан, чүге дээрге демгизи балыгладыпкан болган.

Бурганның Иехуну **хаан кылдыр томуйлааны**

9 ¹ Элисей медээчи өске-бир медээчини кыйгырып алгаш, мынча дээн: «Куржанып алгаш, олива үзү кудуп каан бо көгээржикти тудуп алгаш, Галаадта Рамотче чорувут. ² Ынаар чедер бергеш, Намессийинин оглунун оглу, Иосафаттын оглу Иехуну тып ал. Иехуга баргаш, ону ха-дунмазының аразындан үндүргөш, иштиги өрөөлчө аппар. ³ Бо көгээржикти алгаш, олива үзүн оон бажынче кудупкаш, Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: „Мен сени Израильдин хааны кылдыр томуйлап кагдым“. Оон эжикти ажыткаш, дораан дезивит!»

⁴ Медээчи аныяк оол Галаадта Рамотче чорупкан. ⁵ Ол ынаар чедер бергеш, кады олурар шериг баштыннарын көрүп каан.

Аныяк оол: «Шериг баштыңы, менде силерге дамчытсын дээн сөс бар» — дээн.

Иеху: «Бистиң кайгывыска?» — деп айтырган.

«Силерге, шериг баштыңы» — деп, оол харыылаан.

⁶ Иеху тургаш, бажынче кире берген. Аныяк медээчи оон бажынче олива үзүн кудупкаш: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: Мен сени Бодунун израиль чонумуну хааны кылдыр томуйлап кагдым. ⁷ Сен дээрзин Ахавтын өг-бүлезин кыргып-хыдып каар сен, Мен ынчан медээчилеримнин ханы дээш, Иезавелдин төккени Дээрги-Чаяакчының бүгү чалчаларының ханы дээш өжээним негеп аар мен. ⁸ Ахавтын бүгү үре-салгалы өлүп каар. Ахавтан укталган эр кижи бүрүзүн — кул-даа, хостуг-даа* кижини — кыра шаап каар мен. ⁹ Мен Ахавтын үре-салгалын Наваттын оглу Иеровоамның үре-салгалы дег база Ахияның оглу Ваасаның үре-салгалы дег кылып каар мен. ¹⁰ А Иезавелди Изреелдин мурнунга

* 9:8 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа».

8:19 2 Хаан. 21:17; 3 Хаан. 11:36 8:20 Э. д. 27:40; 3 Хаан. 22:47 8:26 4 Хаан. 11:1
8:28 4 Хаан. 8:15 9:1 3 Хаан. 22:3 9:1 4 Хаан. 8:28 9:2 3 Хаан. 19:16 9:3 1 Хаан. 10:1
9:7 3 Хаан. 18:4 9:8 Ы. х. к. 32:36 9:9 3 Хаан. 14:10; 15:29; 16:11; 21:21-22

ыттар чип кааптар, ону кым-даа хөөр-жүтпес» — дээн.

Оон медээчи эжикти ажыткаш, дезип чоруй барган.

¹¹ Иеху бодунун дээргизиниң дүжүметтеринге чедип кээрге, олар: «Шупту чүве эки-ле бе? Ол тенек аарыг кижичүге сенээ кээп чорду?» — деп айтырганнар.

Иеху: «Ындыг улустун кайы хире хоозун чүве чулчуруп чоруурун боттарыңар билир-ле болгай силер» — деп харыылаан.

¹² Олар: «Билбес бис! Чугаалап берем» — дээннер.

Иеху: «Ол меңээ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыдып: „Мен сени Израильдин хааны кылдыр томуйлап кагдым“ — диди» — дээн.

¹³ Олар далашты-биле тоннарын ужулгап, чаданың тепкииштеринге-ле анаа чада салып бергеннер. Оон мыйыс эдиски этсип: «Иеху хаан делгерезин!» — деп алгыржып турганнар.

Иехунун ийи хаанны өлүргени

¹⁴ Намессийниң оглунун оглу, Иосафаттың оглу Иеху Иехорам хаанга удур сүлчээ кылган.

Иехорам ынчан бүгү израильчилер-биле кады Галаадта Рамот хоорайны арамей хаан Азаилден камгалап турган чүведир. ¹⁵ Ындыг-даа болза, Иехорам хаан Азаил-биле дайылдажып тургаш, арамейлерден алган балыгларын эмнеп аар дээш, Изреелче ээп чанып келген турган.

Иеху улузунга: «Бир эвес шын сеткилиңерден мээң таламда болзуңарза, кымга-даа Рамот хоорайдан дезип үнгөш, Изреелге медээ чедирер арга бербеңер» — дээн.

¹⁶ Ол дайынчы тергеге олурупкаш, Изреелче чорупкан, чүге дээрге Иехорам ында сегип чыткан, а Иудеяның хааны Охозия ооң-биле ужуражып чедип келген турган. ¹⁷ Изреелдин суургазында турган таңныыл Иехунун шериглериниң кел чыдарын көрүп кааш: «Шериглер көрүп кагдым!» — деп алгыра берген.

«Оларга уткуштур аъттыг шеригжинден чорудувут — деп, Иехорам дужааган. — Ол „Шупту чүве эки бе?“* — деп айтырын».

¹⁸ Аъттыг шеригжи Иехуга уткуштур үнүп келгеш: «Хаан: „Шупту чүве эки бе?“ — деп айтырып тур» — дээн.

Иеху: «Чүвениң эки боору сенээ кандыг хамаанның чүвөл? Мени эдерип чорувут» — деп харыылаан.

А таңныыл: «Элчи оларга чеде берди, ынчалза-даа ээп келбеди» — деп дыңнаткан.

¹⁹ Хаан ынчан өске аъттыг шеригжини чорудупкан. Ол Иехунун улузунга чеде бергеш: «Хаан: „Шупту чүве эки бе?“ — деп айтырып тур» — дээн.

Иеху: «Чүвениң эки боору сенээ кандыг хамаанның чүвөл? Мени эдерип чорувут» — деп харыылаан.

²⁰ А таңныыл: «Элчи оларга чеде берди, ынчалза-даа ээп келбеди. Мурнунда кел чыдар кижиниң Намессийниң үресалгалы Иехуга дөмейин — калчаа тенеке кижичүгөш халдып олур» — деп дыңнаткан.

²¹ Иехорам: «Мээң чуузамны белеткенер!» — деп дужааган.

Чуузамны аъттарга кожупкан. Израильдин хааны Иехорам биле Иудеянын хааны Охозия олар, кайызы-даа бодунун чууазынга, Иехуга уткуштур үнүпкенер. Олар ооң-биле изреелчи Навуфейге хамааржып турган хувааглыг черге ужуражы бергеннер.

²² Иеху-биле ужуражы бергеш, Иехорам: «Иеху, шупту чүве эки бе?» — деп айтырган.

Иеху: «Сээң аваң Иезавелдин самыыраары база караң көрнүрү дендеп турда, кандыг эки чүве туруп боорул?» — деп харыылаан.

²³ Иехорам дедир ээпкеш: «Охозия, өскерликчи чорук-тур!» — деп алгырбышаан, дезипкен.

²⁴ Иеху чазын хере тырткаш, Иехорамнын ийи чарын аразынче адыпкан. Согун хаанның чүрөөн өде бээрге, ол чууазынга кээп душкен. ²⁵ А Иеху бодунун дүжүмеди Бидекарга: «Ооң мөчү-сөөгүн алгаш, изреелчи Навуфейниң хувааглыг черинче октавыт. Сакты-дыр сен бе, бис ийилээ ооң аказы Ахавтың соондан аъттыг бар чыдырыывыста, Дээрги-Чаяакчы анаа хамаарыштыр мынча деп медеглээн ийик: ²⁶ „Мен дүүн Навуфейниң ханын

* 9:17 Азы: «Тайбың-биле келдинер бе?»

9:10 3 Хаан. 21:23; 4 Хаан. 9:36 9:11 Иер. 29:26; Ос. 9:7 9:13 Мф. 21:8; Мк. 11:8 || 2 Хаан. 15:10; 3 Хаан. 1:34 9:14 4 Хаан. 8:28-29 9:21 2 Чыл. 22:7 || 3 Хаан. 21:1 9:26 3 Хаан. 21:19

база ооң оолдарының ханын көрдүм. Олар дээш шак ол черге сени албан кездир мен“. Ынчангаш ооң мөчү-сөөгүн алгаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн ёзу-гаар ол черге октавыт» — дээн.

²⁷ Болган чүүлдү көрүп кааш, Иудея-нын хааны Охозия Бет-Хагганч* баар орук-биле дезипкен. Иеху Охозияны сү-рүп: «Ону база өлүрүп калыңар!» — деп алгырып чораан.

Охозия Ивлеам чоогунда Гурже кө-дүрлүп орда, ону чууазынгга балыглап-каннар. Ол Мегиддон хоорайже дезип киргеш, аңаа өлүп калган. ²⁸ Чалчалары ону Иерусалимче чуузага сөөртүп эккел-геш, ооң чеveg-куюнга, ада-өгбезинин чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап кааннар. ²⁹ (Охозия Ахавтын оглу Ие-хорамның чагыргазының он бирги чы-лында Иудеяның хааны апарган турган чүве-дир.)

Иезавелдин чүдөк-бужар өлүмү

³⁰ Иеху оон Изреелче чорупкан. Ие-завел ол дугайында дыннап кааш, караа-ның кирбиин будуп, бажының дүгүн аян киир дырап алгаш, сонгаже көрүп олур-ган. ³¹ Кажан Иеху хоорай хаалгазынче кирип кээрге, Иезавел: «Шупту чүве эки бе, бодунуң дээргизин өлүрүп каан Зим-ри?»* — дээн.

³² Иеху сонгаже өрү көргөш: «Кым мээң таламдал? Кымыл?» — дээн.

Ийи азы үш чалча сонгадан олче ба-кылап келген. ³³ Ол: «Ону дүжүр октап-тыңар!» — дээн.

Иезавелди дүжүр октапканнар. Ону аъттар таптай базып кааптарга, ооң ханы ханаже болгаш аъттарже чаштай берген.

³⁴ Иеху ордуже кирип келгеш, ижи-чип алган. Оон ол: «Бо каргыштыг хе-рээженче сагыш салып, хөөржүдүп кал-ыңар, чүге дээрге ол болза хаанның уруу-дур!» — дээн.

³⁵ Ону хөөржүдүп чорупкаш, баш сөөгү, буттар, холдарның адыштарындан өске, чүнү-даа тыппааннар. ³⁶ Улус ээп келгеш, Иехуга дыннадырга, ол: «Дээрги-Чаяакчының Бодунуң чалчазы, Тешви чурттуг Илияны дамчыштыр: „Изреел

мурнунга ыттар Иезавелдин мага-бодун чип кааптар. ³⁷ Ооң мөчү-сөөгү Изреел мурнунга шөлде төккөн өдөк дег болур, кым-даа: ‘Иезавел ол-дур’ — деп шыда-вас” — деп чугаалаан сөзү боттанганы ол-дур» — дээн.

Ахав хаанның үре-салгалының кырдырганы

10 ¹ Ахав Самарияга чеден үре-салгал-дыг турган. Иеху чагаалар бижээш, Самарияда Изреелдин чагырыкчылар-ынче, чоннуң баштыңнарынче, Ахавтын үре-салгалының кижизидикчилеринче чо-рудупкан. Чагааларның утказы мындыг: ² «Бо чагаа силерге чедери билек, бир-тээ силерде дээргинерниң үре-салгалы, дайының тергелер, аъттар, быжыгладыг хоорай болгаш ок-чепсек бар болганда, ³ дээргинерниң эң эки, эң төлөптит сал-гакчызын шилип алгаш, ону Ахавтын дү-жүлтезинге олуртуп калыңар. Ынчалза-даа силер дээргинерниң үре-салгалын камга-лап, чаалажыр апар силер».

⁴ А олар аажок корткаш: «Ийи хаан оон-биле туржуп шыдаваанда, бис кан-чап шыдаар бис?!» — деп барганнар.

⁵ Хаанның ордузунуң башкарык-чызы, хоорай чагырыкчызы, чоннуң баштыңнары болгаш тажыларның ки-жизидикчилери Иехуе: «Бис — силер-ниң чалчаларыңар-дыр бис, чугаалаан бүгү чүвөнерни күүседир бис. Кымны-даа хаан кылдыр олуртпас бис, күзээн-не чүвөнерни кылып көрүңер» — деп сөс дамчытканнар.

⁶ Ынчан Иеху оларже мындыг ут-калыг ийиги чагаа бижээн: «Бир эвес силер мээң таламда бооп, мээң сөзүм-нү дыңнаар болзунарза, дээргинерниң үре-салгалы оолдарның баштарын ап алгаш, даарта бо үеде менче, Изреелче чедип келиңер».

А тажылар, шупту чеден кижини, олар-ны кижизидерин бүзүрөп дааскан хоо-райның дарга улузунга турган чүве-дир. ⁷ Чагаа алгаш, ол улус тажыларның шуп-тузун өлүрүп каапкан. Олар өлүрткен-нерниң баштарын хааржактарже сук-каш, Изреелде Иехуе чорудупканнар.

* 9:27 Азы: «Сесерликте бажынче». * 9:31 Азы: «Бодунуң дээргизин өлүрүп каан Зимриге амыр-тайың турган бе?»

9:27 2 Чыл. 22:9 9:28 4 Хаан. 23:30 9:31 3 Хаан. 16:9-13 9:34 3 Хаан. 16:31 9:36 3 Хаан. 21:23; 4 Хаан. 9:10 10:1 3 Хаан. 16:24 10:7 3 Хаан. 21:21; 4 Хаан. 9:8

⁸ Айбылаткан төлээ кижиге келгеш, Иеху-га: «Тажыларның баштарын эккелди» — деп айттыкан.

Иеху: «Оларны хоорай хаалгазынын чанынга эртенге чедир ийи оваа кылдыр чыйы салып калыңар» — деп дужааган.

⁹ Даартазында эртен Иеху үнүп келгеш, чон мурунуга туруп алгаш: «Силерде буруу чок. Бо дээрме мен дээргимге удур сүлчээ кылгаш, ону өлүрүп кааным ол-дур, ынчаарга ол бүгү улушту кым өлүрүп кааныл? ¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын Ахавтын үре-салгалынга удур чугаалаан чаңгыс-даа сөзү күүсеттинмейн барбазын билип алыңар. Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалчазы Илияны дамчыштыр чугаалаан чүвезин кылган-дыр» — дээн.

¹¹ Иеху оон Изреелде Ахавтын үре-салгалындан артып калган бүгү улушту, оон нояннарын, чоок кижилерин, томуйлап кааны Бурганнын бараалгакчыларын өлүрүп каапкан — Ахавтын улундан чаңгыс-даа кижиге дириг артпаан.

Охозиянын төрөлдери Иехукуң өлүргени

¹² Оон соонда Иеху Изреелден үнгеш, Самарияже чорупкан. Ол Кадарчылар турлаа дээр черге тургаш, ¹³ Иудеянын хааны Охозиянын төрөлдериңге ужуражы бергеш: «Кымнар силер?» — деп айттырган.

Олар: «Бис — Охозиянын төрөлдери-дир бис. Тажылар болгаш хаан уктуг өске-даа оолдарнын амыр-кадыын айтырып бар чыдыр бис» — деп харыылааннар.

¹⁴ Иеху: «Оларны диригте тудуп алыңар!» — деп дужааган.

Ол улушту диригте тудуп алганнар. Оон дөргөн ийи кижини Кадарчылар турлаанда кудук чанынга өлүрүп кааннар. Иеху оларнын чаңгызын-даа диригге арттырбаан.

¹⁵ Оортан чоруткаш, ол аңаа уткуштур кел чыткан Рехавтын оглу Ионадавты көрүп каан. Иеху ону мендилээш: «Мээн чүрээмниң сенээ шынчызы дег, сээң чүрээң мээңиңге база шынчы бе?» — деп айттырган.

Ионадав: «Ийе» — деп харыылаан.

Иеху: «Ындыг болза, холуң бээр сун» — дээн.

Демгизи холун сунуп бээрге, Иеху ону тергеже үндүр тыртып алган.

¹⁶ Иеху: «Мээң-биле кады чорувут. Дээрги-Чаяакчы дээш хүннеп турарымны көөр сен» — дээш, ону бодунуң тергеинге олуртуп алгаш, чорупкан.

¹⁷ Самарияга келгеш, Иеху Ахавтын ында артып калган бүгү улузун кыра шаап каапкан. Ол Дээрги-Чаяакчынын Илияга чугаалаан сөзүн ёзугаар оларны узуткап каан.

Ваалдың бараалгакчыларын Иехукуң узуткап кааны

¹⁸ Оон Иеху бүгү чонну чыып алгаш: «Ахавтын Ваалга бараан болуушкуну эвээш болуп турган-дыр, а мен аңаа оон артык бараан болур мен. ¹⁹ Ваалдың бүгү медээчилерин, оон бүгү мөгейикчилерин, бүгү бараалгакчыларын менче кыйгырып эккелинер. Көрдүңер бе, олар кижиге арттырбайн келген турзун, чүге дээрме мен Ваалга өндүр улуг өргүл кылырым ол-дур. А келбээн кижиге бүрүзү амы-тынның артпас» — дээн.

Иеху кажар сагыш-биле ынчаар кылып, Ваалга мөгейип турар улушту кыгып-хыдыр деп бодап алган. ²⁰ Ол: «Ваалга тураскааткан байырлалдыг чыыштан чарлаңар» — дээн.

Улус чыыш боорун чарлапкан.

²¹ Иеху бүгү Израильге медээ тараткан. Ваалдың бүгү бараан болукчулары чедип келген, чаңгыс-даа кижиге келбейн барбаан. Олар Ваалдың өргээзинге сыңмарлаштыр чыгып келген. ²² Иеху хеп кадагалакчызынга: «Ваалдың бүгү мөгейикчилеринге тускай хептен эккеп бер» — дээрме, демгизи оларга хеп эккеп берген.

²³ Оон Иеху биле Рехавтын оглу Ионадав Ваалдың өргээзинче кире берген. Иеху Ваалдың мөгейикчилеринге: «Силерниң аранарда Дээрги-Чаяакчынын мөгейикчилери чок, а чүгле Ваалдың мөгейикчилери бар дээрзин хынап көрүп, бүзүрөп алыңар» — дээн.

²⁴ Демгилери бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдөр кылыры-биле өргээже кире бергеннер. Иеху сезен кижини даштыгаа тургузуп кааш: «Бир эвес силерниң холуңарга хүлээдип берип тура-рым улустун кайы-бирээзин амы-тынның үндүрер кижиге турар болза, ол кижиге бодунуң амы-тыны-биле харыылаар» — деп сагындырып каан.

10:10 3 Хаан. 21:19, 21, 29 10:14 2 Чыл. 22:8 10:15 1 Чыл. 2:55 || Иер. 35:8 10:17 3 Хаан. 21:19, 21, 29
10:18 3 Хаан. 16:31-32 10:19 3 Хаан. 18:19; 22:6 10:21 3 Хаан. 16:32 10:24 3 Хаан. 20:39

²⁵ Бүрүн өрттедир өргүлдү кылып дооскан дораан-на, Иеху таңныылдарга база шериг баштыңнарынга: «Киргеш, оларны кырып кааптыңар, чаңгызын-даа диригте арттырбаңар» — дээн.

Таңныылдар биле шериг баштыңнары Ваалдың мөгөйикчилерин кылып-биле шанчып каапканнар. Мөчүсөөктерни дашкаар үндүр октапкаш, Ваалдың өргээзиниң иштики ыдыктыг өрээлинче кире бергеннер. ²⁶ Олар Ваалдың өргээзинден ыдыктыг көжээни үндүргөш, өрттедишкеннер. ²⁷ Оон Ваалдың көжээнин чуура шапкаш, оон өргээзин үрөп бузуп каапкаш, аңаа албаннаар чер кылып алганнар. Амдыгаа чедир-даа ыңдыг хевээр.

²⁸ Иеху израиль черге Ваалга мөгөөр чорукту ынчалдыр узуткап каан.

²⁹ Ынчалза-даа ол Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан. Улус Вефил биле Дан хоорайларда алдын бугажыктарга мөгөөрин уламчылап турган.

³⁰ Дээрги-Чаяакчы Иехуга: «Менээ таарымчалыг чүвени боттандырып, Мээн бодап алган бүгү чүвемни Ахавтың үрөс-салгалы-биле кылган-дыр сен. Ынчангаш сээн үрөс-салгалың дөрткү салгалга чедир Израильдин дүжүлгезинге саадаар» — дээн.

³¹ Ынчалза-даа Иехуда Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының дүрүм-хоойлузун бүгү чүлдү-чүрээнден күүседир чүткүл чок болган. Ол Израильди бачытче кириген Иеровоамның бачыттарындан ойталаваан.

Иехунуң чагыргазының төңчүзү

³² Ол үеде Дээрги-Чаяакчы Израильди кезиктей чарып, бичиледишп эгелээн. Азаил хаан израильчилерни оларның бүгү девискээринге чылча шаап,

³³ Иорданның чөөн талазынга, бүгү галаад черге (Гад, Рувим болгаш Манасияның черлери-биле кады), Арнон хемнин шынаазында турар Ароер хоорайдан эгелээш, Галаадты таварааш, васан черге чедир аштырышкыңга таварыштырган.

³⁴ Иехунуң өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

³⁵ Иеху өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Оон оглу Иоахаз ачазынын орунунга хаан апарган. ³⁶ Иеху Израильди оон найысылалы Самарияга чээрби сес чыл чагырган.

Гофолия биле Иоас (2 Чыл. 22:10–23:21)

11 ¹ Охозияның авазы Гофолия оглунун өлүп калганын дыңнааш, ол дораан хаан уктуг бүгү улусту узуткап каапкан. ² Ынчалза-даа Иорам хааннын уруу, Охозияның дунмазы Иосавет Охозияның оглу Иоасты өлүртүр ужурулут турган тажылар аразындан бүдүү ашпарган. Иосавет оолду база ону эмзирип турган херээжен кижини удуур өрээлге чажырып каан. Иоасты Гофолиядан ынчаар чажырып каарга, оол өлүртпейн барган. ³ Гофолия чуртту чагырып турган үеде, оол эмирикчизи-биле кады Дээрги-Чаяакчының өргээзинге алды чыл чаштынып турган.

⁴ Гофолияның чагыргазының чеди-ги чылында Иодай бараалгакчы кари уктуг таңныылдар биле камгалакчы шериглериниң чүс шериг баштыңнарынче улус айбылап чоруткаш, оларны бодунче, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чалап алган. Ол баштыңнар-биле дугуржулга кылып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге оларның даңгыраан алгаш, хаанның оглун оларга көргүскен. ⁵ Иодай оларга дужаал берген: «Силер мынчаар кылыр ужурулут силер. Үш кезекке үстүп алыңар — амыр-дыш хүнүнде албан-ажыл эрттирип турар силерниң үштүң бир кезиинер хаанның ордузунун мурунуга таңныылдазын, ⁶ өске үштүң бир кезиинер Сур хаалганың чанынга турзун, а арткан үштүң бир кезиинер Ахар-Харацим хаалгага турзун, ордуңу ээлчележиң камгалаңар. ⁷ Ол ышкаш амыр-дыш хүнүнде албан-ажылындан халажыр ужурулут ийи кезекке хамааржыр улус Дээрги-Чаяакчының өргээзин таңныылдап, хаанны камгалап артып калыңар. ⁸ Хаан-

10:25 3 Хаан. 18:40

10:26 4 Хаан. 3:2

10:27 4 Хаан. 23:14

10:29 3 Хаан. 12:28

10:30 4 Хаан. 15:12

10:32 4 Хаан. 8:12

10:33 Ы. х. к. 2:36

11:1 4 Хаан. 8:26 || 4 Хаан. 9:27 ||

Башт. 9:5 11:5 1 Чыл. 9:25

ны долгандыр ок-чепсектиг туруп алгаш, өргээнин девискээринче* чоокшулап келген киж и бүрүзүн өлүрүп турар силер. Хаан кайнаар-даа баар болза, оон чанынга чоруп турунар».

⁹ Чүс шериг баштыңнары Иодай бараалгакчынын дужаалын күүсеткен. Баштың бүрүзү болдуну улүзүн — амырдыш хунүнде ажыл-албанынче үнүп турар-даа, ажыл-албанындан халажып чоруп турар-даа улусту — эдериш алгаш, Иодай бараалгакчыга чедип келген. ¹⁰ Чүс шериг баштыңнарынга Иодай Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге шыгжаттынып турган, Давид хаанга хамааржыр чыдаларны, дозуг-камгалаалдарны үлөп берген. ¹¹ Камгалакчы шериглер ок-чепсез холунга туткаш, хаанның долгандыр — Бурганның өргээзиниң оң талазындан солагай талазынга чедир, өргүл салыр бедигээш биле өргээни дескиндир туруп алганнар. ¹² Иодай Иоас тажыны үндүрө бергеш, анаа оваадай кедирип, ыдыктыг хоойлунуң хоолгазын берип каан*. Оон тажыны хаан кылдыр чарлап, олива үзүбиле чаап каарга, чыылган чон: «Хаан делгерезин!» — деп алгыржып, адыш часкап турган.

¹³ Шериглер биле чоннуң алгы-кышкызын дыннап кааш, Гофолия Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң мурнунда турар чонче чорупкан. ¹⁴ Ол топтап көөрге, чаңчыл эзугаар хаан турар черде — өргээниң адагажынын чанында — хаан бо турган! Оон чанында шериг баштыңнары, трубалар этсир улус бар болган, а чурттуң бүгү чону өөрүп-байырлап, трубалар этсип турган. Гофолия кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып: «Сүлчээ! Сүлчээ!» — деп алгыра берген.

¹⁵ Иодай бараалгакчы шеригни башкарып турган чүс шериг баштыңнарынга дужаал берип: «Ону өргээниң девискээринден* үндүрө бергеш, эдериш чорупкан киж и бүрүзүн хылыш-биле шанчып өлүрүп калынар. Чүглө Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге ону өлүрүп болбас» — дээн.

¹⁶ Гофолияны сегирип алганнар; калдын хаанның ордузунче аяттар кирер черге чедип келгеш, анаа өлүртүп алган.

¹⁷ А Иодай Дээрги-Чаяакчы биле хаанның, чоннуң аразынга, ол чон Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр чон боор дугайында, керээ чарган. Оон ыңай хаан биле чоннуң аразынга керээ чарган. ¹⁸ Чурттун бүгү чону Ваалдын өргээзинче баргаш, ону үрөп бузуп каапкан. Улус өргүл салыр бедигээштерни база Ваалдын дүрзүлерин бүрүнү-биле чуура шаап, өргүл бедигээжиниң мурнунга Ваалдын бараалгакчызы Маттанны өлүрүп каан.

Оон Иодай бараалгакчы Дээрги-Чаяакчынын өргээзи дээш сагыш салыр кылдыр улус тургузуп каан. ¹⁹ Иодай чүс шериг баштыңнарын, кари уктуг танннылдарны, камгалакчы шериглерни болгаш чурттун бүгү чонун эдериш аарга, олар шупту хаанны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден кады үндүрө бергеш, Харацим хаалгазын дамчыштыр ордуже кирип келген. Иоас дүжүлгөдө болдун саадаар черин ээлепкен. ²⁰ Чурттун бүгү чону өөрүп-хөгөп турган, а хоорайжылар, Гофолияны хаанның ордузунга хылыш-биле шанчып каан соонда, оожургай берген. ²¹ Иоас хааннап эгелээрде, чеди харлыг турган.

Иоастың Бурганның өргээзин септеттиргени (2 Чыл. 24:1-27)

12 ¹ Иоас Иехунуң чагыргазынын чеди-ги чылында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту дөргөн чыл чагырган. Оон авазын Цивия дээр турган, ол Беэр-Шева чурттуг херэежен киж и чүве-дир. ² Ол назынынын дургузунда Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүве кылып келген, чүте дээрге Иодай бараалгакчы ону чагып-сургап турган чүве-дир. ³ Чүглө мөгөйишкын кылыр бедик черлер узуткатынмаан, чон анаа өргүл салырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын соксатпаан.

⁴ Бурганның бараалгакчыларынга Иоас: «Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче ыдыктыг өргүл кылдыр эккеп турар бүгү акша-мөңгүнү — үндүрүг төлөэн-даа, улустуң эки туразы-биле бергени-даа акша-мөңгүнүн чыып калынар. ⁵ Бараалгакчылар өргүл кылып турар улустан*

* 11:8 Азы: «Силернин одуруунарже». * 11:12 Азы: «Каасталгалар-биле каастап каан». * 11:15 Азы: «Одуруглай чыскаалган шериглер аразы-биле». * 12:5, 7 Бо сөстөрнин утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Таныыр улузундан».

11:10 2 Хаан. 8:7; 1 Чыл. 18:7 11:12 Ы. х. к. 17:18-19 || 1 Хаан. 10:24 11:14 4 Хаан. 23:3;
2 Чыл. 6:13; 34:31 11:16 Неом. 3:28; Иер. 31:40 11:18 4 Хаан. 10:27 12:3 3 Хаан. 15:14; 22:43

акша-мөнгүннү алгаш, Бурганның өргөз-
зинде септээр ужурут бүгү үрелик чер-
лерни септээри-биле ажыглазын» — дээн.

⁶ Ынчалза-даа Иоастын чагыргазы-
ның чээрби үшкү чылында-даа Бурган-
ның өргөззинде үрелик черлерни бараал-
гакчылар септевээн болган. ⁷ Ынчангаш
Иоас хаан Иодай бараалгакчыны база
өске бараалгакчыларны кыйгырткаш:
«Бурганның өргөззин чүге септөвейн тур
силер? Өргүл кылып турар улустун* ак-
ша-мөнгүнүн боттарыңар хереглээр дээш
алыргын соксадыңар. Ол акша-мөнгүннү
өргөззин септээри-биле дамчыдып бер-
инер» — дээн.

⁸ Бурганның бараалгакчылары ынчан
боттары чондан оон ынай акша-мөнгүн-даа
албас, Бурганның өргөззин-даа боттары
септевес бооп чөпшээрешкеннер. ⁹ Иодай
бараалгакчы хааржак ап алгаш, ооң кырын
үттөп каан. Ол ону өргүл салыр бедигээш
чанынга, Дээрги-Чаяакчының өргөззин-
че кирер черниң оң талазынга салып каан.
Кирер черни таңныылдаан бараалгакчы-
лар Дээрги-Чаяакчының өргөззинче эк-
кеп турган бүгү акша-мөнгүннү хааржакче
киир каап эгелээн. ¹⁰ Бараалгакчылар хаар-
жакта хөй акша-мөнгүн чыгылы бергенин
көрүп каан санында-ла, хаанның бижээ-
чизи биле дээди бараалгакчы кээп, Дээрги-
Чаяакчының өргөззинче эккелген акша-
мөнгүннү ужулгап, санап, шоодайларже
суп турган. ¹¹⁻¹² Акша-мөнгүн катап санаг-
тынарга, ону өргөздө ажыл башкарап улус-
ка берип каарга, олар өргөздө ажилдап ту-
рар чазаныкчылар биле тулутжуларга, хана
салып, даш чонуп турар ажилчыннарга тө-
левири кылдыр бээр турган чүве-дир. Олар
оон ынай Дээрги-Чаяакчының өргөззин-
де үрелик черлер септээринге херек ыяш
база чонуп каан даштар садып ап, өргөз-
зин септээринге үнгөн база өске-даа чарыг-
далдарны төлөп турганнар.

¹³ Ынчалза-даа мөнгүн тавактар, би-
жектер, аяктар, хөгжүм херекселдери, өс-
ке-даа алдын-мөнгүн савалар кылыры-
биле Дээрги-Чаяакчының өргөззинге
эккеп турган акша-мөнгүннү ажыгла-
ваан. ¹⁴ Ол акша-мөнгүннү өргөззин сеп-
теп турган ажилчыннарга төлевири кыл-
дыр берип турган. ¹⁵ Ажилчыннарга

төлээр акша-мөнгүн үлээрин дагзып каан
улустан канчаар чарыгдаанын айтырбас
турган, чүге дээрге оларга бүзүрөп болур
улус чүве-дир. ¹⁶ А кем-буруу дээш өргүл
база бачыт дээш өргүл кылдыр эккелген
акша-мөнгүннү Дээрги-Чаяакчының өр-
гөззинче киирбес турган — ол акша-мөн-
гүн Бурганның бараалгакчыларынга ха-
мааржыр чүве-дир.

¹⁷ Ынчан арамей хаан Азаил Геф хоо-
райга удур дайылдажып үнгөш, ону эже-
леп алган. Оон ол Иерусалимче халдаар
деп шийтпирлээн. ¹⁸ Ынчалза-даа Иудея-
ның хааны Иоас өгбелери болур Иудея-
ның хааннары Иосафат, Иорам болгаш
Охозия оларның Дээрги-Чаяакчының
өргөззинге эккеп салган бүгү ыдыктыг
чүүлдерин, бодунун өргөзүн ыдыктыг
чүүлдерин база өргөзүнүн болгаш хаан-
ның ордузунун эртине шыгжамырлар-
ындан тывылган бүгү алдынын алгаш,
арамей хаан Азаилче чорудупкан. Аза-
ил оон соонда Иерусалимче халдавайн
барган.

¹⁹ Иоастын өске ажил-херектери,
оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хаан-
нарының чылдар бижилгезинде тода-
раттынып бижиттинген. ²⁰ Оон дүжү-
меттери анаа удур сүлчээ кылгаш, ону
Силла деп черже баар орукта Бет-Мил-
лога өлүрүп каан. ²¹ Иоасты оон дүжү-
меттери: Шимеаттың оглу Иозавад* биле
Шомернин оглу Иегозавад өлүрүп каан.
Ол өлү бээрге, ону ада-өгбезиниң ча-
нынга, Давидтин Хоорайынга ажаап
каан. Ооң оглу Амасия ачазының ор-
нунга хаан апарган.

Иоахаз — Израильдин хааны

13 ¹ Охозияның оглу, Иудеяның хаа-
ны Иоастын чагыргазының чээрби
үшкү чылында Иехунуң оглу Иоахаз
Израильдин хааны апаргаш, чуртту оон
найысылалы Самарияга он чеди чыл ча-
гырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнун-
га бузут үлгүлөп, Наваттың оглу Иеро-
воамның — Израильди бачытче киирген
хаанның бачыттарын өттүндүр кылып,
олардан ойталаваан. ³ Дээрги-Чаяакчы-
ның килени израильчилерже кыптыгып,
оларны үргүлчү арамей хаан Азаилдин,

* 12:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Иозакар» деп атты бижээн.

12:9 Мк. 12:41; Лк. 21:1 12:15 4 Хаан. 22:7 12:16 Лев. 4:24; 5:15; 7:7; Сан. 18:19

12:17 4 Хаан. 8:12 12:18 3 Хаан. 15:18 12:20 2 Чыл. 24:23-26 13:1 4 Хаан. 11:2

13:2 3 Хаан. 12:28; 14:16 13:3 Башт. 2:14 || 4 Хаан. 8:12

ооң оглу Венададтың холунга хүлээди берип турган.

⁴ Иоахаз Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп чаннырга, Ол ону дыннап каан, чүгө дээрге арамей хаанның Израильди кайы хире кызагадп турарын көрүп турган. ⁵ Дээрги-Чаяакчы Израильге камгалакчы чорудуп бээрге, чурт арамейлерниң холундан адырлы берген. Израильчилер боттарының аалдарына биезде ышкаш амыр-тайбыч чурттап эгелээн. ⁶ Ындыг-даа болза, олар Израильди бачытче киирген Иеровоамның салгалдарының бүгү бачыттарындан ойталабайн, оларны үүлгедирин уламчылааннар. Самарияга Ашера бурганга тураскааткан адагаш хевээр турган.

⁷ Иоахазтың аг-шеринден бежен аъттыг шеригжи, он дайынчы терге болгаш 10 000 чадаг шеригжиден аңгыда, кым-даа, чүү-даа артпаан, чүгө дээрге арамей хаан ол аг-шеригни кыргып-хыдып, бастырган тараа дег кылып каан.

⁸ Иоахазтың өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁹ Иоахаз өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга ажаап каан. Ооң оглу Иехоаш ачазының орунуга хаан апарган.

Иехоаш — Израильдин хааны

¹⁰ Иудеяның хааны Иоастың чагыргазының үжен чедиги чылында Иоахазтың оглу Иехоаш Израильдин хааны апаргаш, чуртту ооң найысылалы Самарияга он алды чыл чагырган. ¹¹ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, Наваттың оглу Иеровоамның — Израильди бачытче киирген хаанның бүгү бачыттарындан ойталабайн, оларны үүлгедирин уламчылаан.

¹² Иехоаштың өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары, Иудеяның хааны Амасия-биле канчаар чаалажып чорааны Израильдин хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹³ Иехоаш өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, дүжүлгеге ону Иеровоам солаан. Иехоашты Самарияга, Израильдин чок апарган хааннарының чанынга ажаап каан.

Элисейниң мөчээни

¹⁴ Элисей аарый берген. (Медээчи сөөлүндө ол аарыындан өлүп калган.) Израильдин хааны Иехоаш анаа ужуражып келгеш, ол дээш ыглап: «Ачай! Ачай! Силер Израильдин дайынчы тергелерлиг, аъттарлыг аг-шерий дег турган силер!» — деп кыйгырып турган.

¹⁵ Элисей: «Ча-согундан ап ал» — дээн.

Иехоаш ча-согун эккелген. ¹⁶ Медээчи хаанга: «Ча-согунну тудуп ал» — дээн.

Демгизи ча-согунну тудуп аарга, Элисей холдарын хаанның холдарына дегзип алган.

¹⁷ Медээчи: «Чөөн чүкче көрүнген сонганы ажыдывыт!» — дээрге, хаан ажыдыпкан.

Элисей: «Адывыт!» — дээн.

Иехоаш адыптарга, медээчи: «Дээрги-Чаяакчының тиеллгезиниң согуну, арамей чонну тиелээр согун бо-дур! Арамейлерни сен Афекке бүрүнү-биле чылча шавар сен» — дээн.

¹⁸ Оон Элисей: «Согуннарны ап ал» — дээн.

Хаан согуннарны тудуп аарга, медээчи аңаа: «Олар-биле черни хап-соп көрөм» — дээн.

Хаан үш катап хап-сопкаш, соксап каан. ¹⁹ Бурганның кижизи аңаа килеп: «Черни беш азы алды катап соккан болзунза, арамей күрүнени бүрүнү-биле узуткап каар ийик сен. Ам ону чүглө үш катап чылча шавар-дыр сен» — дээн. ²⁰ Элисей өлүп каарга, ону ажаап каан.

Чылдын-на чазын Моавтан дээрбечи бөлүктөр чуртче халдап чанчыга берген чүве-дир. ²¹ Бир катап мөчөөн кижиз ажаап турган израильчилер дээрбечи бөлүк көрүп кааш, ол кижини Элисейниң чевеге-куюнче далаштыг октапканнар. Мөчү-сөөк Элисейниң сөөгүнге дээптери билек, өлүг кижиз дирилгеш, бут кырынга туруп келген.

Израильдин арамей күрүнө-биле чаалашканы

²² Арамей хаан Азаил Иоахазтың чагырган бүгү үезинде Израильди кызыпкыйып турган. ²³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы израиль чонга ээ-хайыралыг

13:4 Хост. 3:7, 9 13:5 Башт. 3:9 13:6 3 Хаан. 16:33 13:11 3 Хаан. 12:28; 14:16 13:12 4 Хаан. 14:8-15
13:14 4 Хаан. 2:12; 6:17 13:17 3 Хаан. 20:26 13:22 4 Хаан. 8:12

болуп, оларны кээргеп, Авраам, Исаак болгаш Иаков олар-биле чарган чагыг-керээзин бодааш, израильчилерже сагыш салып турган. Дээрги-Чаяакчы амдыгаа чедир оларны узуткап каарын, Бодунун мурнундан сывырып чорудуптарын күзейин турар.

²⁴ Арамей хаан Азаил өлүп каарга, оон оглу Венадад ачазының орунунга хаан апарган. ²⁵ Иоахазтын оглу Иехоаш Азаилдин оглу Венададтын бодунун ачазындан чаалап алган хоорайларын дедир чаалап алган. Иехоаш Венададты үш катап чылча шаап, Израильдин хоорайларын эгидип ап турган.

Амасия – Иудеянын хааны (2 Чыл. 25:1-4, 17-24)

14 ¹ Израильдин хааны, Иоахазтын оглу Иехоаштын чагыргазынын ийиги чылында Иудеянын хааны Иоастын оглу Амасия хаан апарган. ² Ол чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Оон авазын Иегоадин дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен чүве-дир.

³ Амасия Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүве кылып турган, ындыг-даа болза, оон өгбези Давид ышкаш хире хөйну кылбаан. Ол бүгү чүвени бодунун ачазы Иоас ышкаш кылып турган. ⁴ Чүгө мөгөйишкын кылыр бедик черлер узуткаттынмаан. Чон агаа өргүлдер салырын, чаагай чыттыг чүүлдер кысырын соксатпаан.

⁵ Кажан Амасиянын холунда эрге-чагырга быжыга бээрге, ол бодунун хаан ачазын өлүргөн дүжүмттерни шаажылап каан. ⁶ Ынчалза-даа өлүркүчүлөрнин ажы-төлүн Амасия өлүрбээн. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр айтып-чагааны дүрүм-хоойлу номунда: *«Ада кижжи ажы-төлүнүн кем-буруузу дээш өлүмге онаар кеземче албас ужурулуг, ажы-төл база адазы дээш өлүртпес ужурулуг; кижжи бурузу чүгө бодунун кем-буруузу дээш өлүр ужурулуг»* — деп дужааган чүве-дир.

⁷ Амасия Дус шынаазынга 10 000 эдом шеригни чылча шапкаш, Села хоорайны чаалап алгаш, анаа Иокфеил деп ат тывыскан, ол черни амдыгаа чедир ынчаар адап турар.

⁸ Амасия Иехунун оглунун оглу, Иоахазтын оглу, Израильдин хааны Иехоашче элчилер ыдып: «Арыннарывыс удур-дедир көржүп ужуражылы!» — деп чөңгээлиг сөс дамчыткан.

⁹ А Израильдин хааны Иехоаш Иудеянын хааны Амасияга мынча деп харыылаан: «Ливан сынында бир-ле тенниг үнүш пөш ыяшка: „Урууну мээн оглумга кадай кылдыр бер“ — деп сөглеткен. А оон Ливан сынынын черлик аң-мени келгеш, тенниг үнүштү таптап каапкан. ¹⁰ Ийе, сен Эдомну чылча шаап кагдын, ам ол дээш менээргенип турардыр сен. Тиилелгең дээш мактан, ынчалза-даа аал-чуртунга артып кал! Бодунга айыыл-халап дилеве, оон башка буураар сен, Иудея база сээң-биле кады узуткаттырар!»

¹¹ Ынчалза-даа Амасия сагындырыгны тоовайн баарга, Израильдин хааны Иехоаш агаа удур үнүп келген. Иехоаш биле Иудеянын хааны Амасия Иудеяда Бет-Шемеш деп черге удур-дедир көржүп ужурашкан. ¹² Иудея Израильге чылча шаптырып алган, бүгү иудейлер аалдарынче тарай маңнажы берген.

¹³ Израильдин хааны Иехоаш Иудеянын хааны, Охозиянын оглунун оглу, Иоастын оглу Амасияны Бет-Шемештин чанынга тудуп алган. Оон ол Иерусалимге чорупкаш, хоорайнын ханазын — Эфрем хаалгазындан эгелээш, Азыгда хаалгага чедир — 400 кыры дурту черни үрегдеп каапкан. ¹⁴ Иехоаш Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден база хааннын ордузунун эргине шыгжамырларындан тывылган шупту алдын-мөңгүннү, шупту саваларны алгаш барган. Оон ынай ол долаа кылдыр улус тудуп алгаш, Самарияже эеп келген.

¹⁵ Иехоаштын өске ажил-херектери, оон кылган чүвези, өндүр улуг чоруктары, Иудеянын хааны Амасия-биле оон канчаар чаалажып турганы Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁶ Иехоаш өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Самарияга, Израильдин чок апарган хааннарынын чанынга ажаап каан. Оон оглу Иеровоам ачазынын орунунга хаан апарган.

13:25 4 Хаан. 13:19 14:1 4 Хаан. 12:21 14:4 4 Хаан. 12:3 14:5 4 Хаан. 12:20 14:6 Ы. х. к. 24:16
14:7 2 Хаан. 8:13 || Иса. 16:1 || Ис. 15:38 14:9 Башт. 9:8-15 14:11 Ис. 15:10 14:13 Неам. 8:16;
Иер. 31:38; Зах. 14:10 14:14 3 Хаан. 7:51; 4 Хаан. 12:18 14:15 4 Хаан. 13:12

Амасияга удур сүлчээ
(2 Чыл. 25:25-28)

¹⁷ Израильдин хааны, Иоахазтың оглу Иехоаштың өлгениниң соонда, Иудеянын хааны, Иоастың оглу Амасия он беш чыл чурттаан. ¹⁸ Амасиянын өске ажил-херектери Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁹ Иерусалимге анаа удур сүлчээ кылдыр, ол Лахис хоорайже десе берген. Ынчалза-даа дайзыннары ооң соондан Лахисче улус ыдыпкаш, ону анаа өлүрүп каан. ²⁰ Амасиянын мөчү-сөөгүн Иерусалимче аытарга дедир чүдүрүп эккелгеш, ооң ада-өгбезиниң чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан.

²¹ Оон Иудеянын бүгү чону Амасиянын он алды харлыг оглу Азарияны* ачазынын орунунга хаан кылып алган. ²² Амасия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган соонда, Азария Эйлат өртөөдү Иудеяга дедир эгидип алгаш, ону быжыглап тудуп каан.

Иеровоам II – Израильдин хааны

²³ Иудеянын хааны, Иоастың оглу Амасиянын чагыргазынын он бешки чылында Израильдин хааны Иехоаштың оглу Иеровоам хаан апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга дөргөн бир чыл чагырган. ²⁴ Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип, Наваттың оглу Иеровоамнын – Израильди бачытче кириген хаанның бүгү бачыттарындан ойталаваан.

²⁵ Иеровоам Израильдин кызыгаарын Лево-Хаматтан эгелээш, Дус далайга чедир катап тургускан. Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Болунуң Гат-Хефер чурттуг чалчазы, Амиттайын оглу Ионаны дамчыштыр чугаалаан сөзүн ынчалдыр күөскен. ²⁶ Чүгө дээрге Израильде бүгү улустуң – кул-даа, хостуг-даа* улустуң улуг хилинчекке алысканын, оларга дузалаптар кижичогун Дээрги-Чаяакчы көрүп турган. ²⁷ Ол Израильдин

адын чырык черге турбас кылдыр балап каарын чугаалаваан болгаш, чонну Иехоаштың оглу Иеровоамнын холу-биле камгалап каан.

²⁸ Иеровоамнын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези, өндүр улуг чоруктары, ооң канчаар чаалажып турганы, Иудеяга хамааржыр апарган турган Дамаск биле Хаматты Израильге канчаар егиткени Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁹ Иеровоам өгбелериниң – Израильдин хааннарынын соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Захария ачазынын орунунга хаан апарган.

Азария – Иудеянын хааны
(2 Чыл. 26:1-4, 21-23)

15 ¹ Израильдин хааны Иеровоамнын чагыргазынын чээрби чедити чылында Иудеянын хааны Амасиянын оглу Азария* хаан апарган. ² Ол он алды харлында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге бежен ийи чыл чагырган. Оон авазын Иехолия дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен кижичүве-дир.

³ Азария, ачазы Амасиянын кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдерни кылып турган. ⁴ Чүгө мөгөйишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан. Чон анаа өргүл кылырын, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын уламчылап турган.

⁵ Дээрги-Чаяакчы Азарияны кеш аары-биле кезедип каан. Ол өлгүжеге чедир аарын эдилеп, ангы бажынга чурттаар ужурга таварышкан. Хаанның оглу Иоафам орду башкарып, чонну чагырып турган.

⁶ Азариянын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ⁷ Азария өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Оон оглу Иоафам ачазынын орунунга хаан апарган.

* 14:21 Бо хаанның адын Чылдар демделелинин ийиги номунда, Исая медээчинин номунда болгаш бо номнун чамдык домактарында Озия деп база бижип турар. * 14:26 Азы: «Аныяк-даа, улуг-даа». * 15:1 Бо хаанның адын Чылдар демделелинин ийиги номунда, Исая медээчинин номунда болгаш бо номнун чамдык домактарында Озия деп база бижип турар.

14:19 Ис. 10:3 14:22 Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 9:26 14:24 3 Хаан. 12:28; 14:16 14:25 Сан. 34:8; 3 Хаан. 8:65 || Ис. 9:13 || Иона 1:1 14:26 Ы. х. к. 32:36; 4 Хаан. 9:8 || Хост. 3:7; 4 Хаан. 13:23 14:28 2 Чыл. 8:3 15:1 4 Хаан. 14:21 15:3 2 Чыл. 25:2 15:4 3 Хаан. 15:14; 22:43 15:5 Лев. 13:3 || Лев. 13:46

Захария — Израильдин хааны

⁸ Иудеянын хааны Азариянын чагыргазының үжөн сески чылында Иеровамның оглу Захария Израильдин хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга алды ай чагырган. ⁹ Ада-өгбези ышкаш, ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. Ол Наваттын оглу Иеровамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

¹⁰ Иавистин оглу Шаллум Захарияга удур сүлчээ кылган. Шаллум ону чон мурнунга өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган. ¹¹ Захариянын өске ажил-херектери Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹² Дээрги-Чаяакчының Иехуга: «Сээң үре-салгалың Израильдин дүжүлгезинге дөрткү салгалга чедир саадаар» — дээн сөзү ынчаар боттанган.

Шаллум — Израильдин хааны

¹³ Иавистин оглу Шаллум Иудеянын хааны Озиянын чагыргазының үжөн тоску чылында хаан апаргаш, чуртту Самарияга бир ай чагырган. ¹⁴ Оон Гадийнин оглу Менаим Тирца хоорайдан Самарияга чедип келген. Иавистин оглу Шаллумну ол Самарияга өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган.

¹⁵ Шаллумнуң өске ажил-херектери, ооң кылган сүлчээзи Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Менаим — Израильдин хааны

¹⁶ Менаим Тирцадан үнгөш, Типсах хоорайже халдааш, ында база оон чоок-кавызында чурттап турар бүгү улусту кыра шаап каапкан, чүгө дээрге чон хоорай хаалгазын аңаа ажыттаан. Менаим Типсахта бүгү иштиг херэзжен улусту безин одура шаап каапкан.

¹⁷ Иудеянын хааны Азариянын чагыргазының үжөн тоску чылында Гадийнин оглу Менаим Израильдин хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга он чыл чагырган. ¹⁸ Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган.

Хааннаашкынынын бүгү үезинде ол Наваттын оглу Иеровамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

¹⁹ Ол үеде Ассириянын хааны Фул* Израильче халдап келген. Менаим оон деткимчезин чедип ап, күрүне башкараар эрге-чагыргазын быжыглаар дээш, аңаа муң талант** мөңгүн берген. ²⁰ Менаим ол акша-мөңгүннү израильчилерден төлөттирип алган. Бай киж и бүрүзү-ле* Ассириянын хаанынга бээр кылдыр бежен шекел мөңгүн дужаар ужурулт турган. Ынчан Ассириянын хааны чуртту же-левейн барып, ээп чана берген.

²¹ Менаимниң өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²² Менаим өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Ооң оглу Факия ачазынын орнунга хаан апарган.

Факия — Израильдин хааны

²³ Иудеянын хааны Азариянын чагыргазынын беженги чылында Менаимниң оглу Факия Израильдин хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга ийи чыл чагырган. ²⁴ Факия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. Ол Наваттын оглу Иеровамның — Израильди бачытче кириген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

²⁵ Ремалиянын оглу Факей, Факиянын дүжүмеди, аңаа удур сүлчээ кылган. Факей Галаад чурттуг бежен киж и эдертип алгаш, Самарияда хаанның ордузунун шивээзинге Факияже халдаан. Ол Аргов болгаш Арийе* олар-биле Факияны өлүрүп кааш, ооң орнунга хаан апарган.

²⁶ Факиянын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Факей — Израильдин хааны

²⁷ Иудеянын хааны Азариянын чагыргазынын бежен ийиги чылында Ремалиянын оглу Факей Израильдин хааны

* 15:19 Фул хаан — өске ады-биле Тиглат-Пилесер (бистин эрага чедир 744-727 чч.). ** 15:19 Үжөн ажыг тоннага дөңгөжүр. * 15:20 Азы: «Дайынчы бүрүзү-ле». * 15:25 Бо сөстөрүн утказы эки билдинмес. Кижилерже эвес, а кандыг-бир черже айтып турар чадавас.

15:9 3 Хаан. 12:28; 14:16 15:12 4 Хаан. 10:30 15:14 3 Хаан. 14:17 15:18 3 Хаан. 12:28; 14:16 15:19 1 Чыл. 5:26 || Ос. 5:13 15:24 3 Хаан. 12:28; 14:16

апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга чээрби чыл чагырган. ²⁸ Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. Факей Наваттың оглу Иеровамнын — Израильди бачытче киирген хаанның бачыттарындан ойталаваан.

²⁹ Факейнин Израильди чагырып турган үезинде Ассириянын хааны Тиглат-Пилесер халдап келгеш, Ийон, Авел-Бет-Мааха, Ианох, Кедес болгаш Асор хоорайларны, Галаад биле Галилеянын девискээрлерин, Неффалимнин аймааның бүгү черин эжелеп алгаш, чонну Ассирияже тудуп алгаш барган.

³⁰ Иланың оглу Осия Ремалиянын оглу Факейге удур сүлчээ кылгаш, олче халдап, өлүрүп каан. Озиянын оглу Иоафамнын чагыргазынын чээрбиги чылында Осия Факейнин орнунга хаан апарган*.

³¹ Факейнин өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези Израильдин хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

Иоафам — Иудеянын хааны (2 Чыл. 27:1-9)

³² Ремалиянын оглу, Израильдин хааны Факейнин чагыргазынын ийиги чылында Иудеянын хааны Озиянын оглу Иоафам хаан апарган. ³³ Ол чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Оон авазы — Садоктун уруу, Иеруша дээр херэежен кижиге турган чүве-дир.

³⁴ Иоафам, аказы Озиянын кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган.

³⁵ Чүгүл мөгөйишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан: чон аңаа өргүлдөр салып, чаагай чыттыг чүүлдер кыпсырын уламчылап турган. Дээрги-Чаяакчынын өргөззининг Үстүкү хаалгазын быжыгалай тудуп каан хаан Иоафам чүве-дир.

³⁶ Иоафамнын өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ³⁷ (Оон чагырган үезинде Дээрги-Чаяакчы Иудеяга удур

арамей хаан Рецинни база Ремалиянын оглу Факейни ыдып эгелээн.) ³⁸ Иоафам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, ооң өгбези Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Оон оглу Ахаз ачазынын орнунга хаан апарган.

Ахаз — Иудеянын хааны (2 Чыл. 28:1-27)

16 ¹ Ремалиянын оглу Факейнин чагыргазынын он чедиги чылында Иудеянын хааны Иоафамнын оглу Ахаз хаан апарган. ² Ол чээрби харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ахаз болдун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга, болдун өгбези Давид-биле деннээрге, таарымчалыг чүүлдер кылбайн турган. ³ Ол Израильдин хааннарынын оруун эдерип, Дээрги-Чаяакчынын израильчилернин мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарнын чүдөк-бужар чаңчылдарын өттүнүп, оглун безин от өттүр эрттирген. ⁴ Ахаз мөгөйишкин кылыр бедик черлерге, тейлер бажынга болгаш саглагар ыяш-ла адаанга өргүлдөр салып, айдызап турган.

⁵ Ынчан арамей хаан Рецин болгаш Ремалиянын оглу, Израильдин хааны Факей олар Иерусалимге удур чаалажып үнгеш, Ахазты бүзээлеп алганнар, ынчалзадаа тиилеп шыдавааннар. ⁶ Ол үеде арамей хаан Рецин Эйлат өртээлди эгидип ап, иудейлерни оон үндүр сывырыпкан. Эйлатка арамей чон* чурттай берген, олар ында амдыгаа чедир чурттап турар.

⁷ Ахаз Ассириянын хааны Тиглат-Пилесерге элчиннер ыдып: «Мен — силернин чалчана-дыр мен. Силернин олунар дег-дир мен. Чедип келгеш, менче халдаан арамей болгаш израиль хааннардан мени камгалап көрүңерем» — деп сөглеткен.

⁸ Ахаз Дээрги-Чаяакчынын өргөззинден болгаш хааннын ордузунун эртине шыгжамырындан тгылган алдын-мөңгүнүн алгаш, Ассириянын хаанынче хээли белээ кылдыр чорудупкан. ⁹ Ол хаан оон дилээн күүседип, Дамаскыже халдааш, эжелеп алган. Хоорайнын

* 15:30 Өске бурунгу сөзүглелде бо домак таварышпайн турар. * 16:6 Өске бурунгу сөзүглелде «арамей чон» эвес, а «эдом чон» деп бижээн.

15:28 3 Хаан. 12:28; 14:16 15:32 4 Хаан. 15:7 15:34 2 Чыл. 26:4 15:35 3 Хаан. 15:14; 22:43 || 2 Чыл. 23:20 15:37 4 Хаан. 16:5; Иса. 7:1 16:3 3 Хаан. 12:28-30 || Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 16:4 Ы. х. к. 12:2 16:5 4 Хаан. 15:37; Иса. 7:1 16:6 Ы. х. к. 2:8; 4 Хаан. 14:22 16:7 4 Хаан. 15:19, 29 16:8 4 Хаан. 12:18 16:9 Иса. 22:6; Ам. 1:5; 9:7

чурттакчыларын хаан Кир деп черже тудуп алгаш барган, а Рединни өлүрүп каан. ¹⁰ Ынчан Ахаз хаан Ассириянын хааны Тиглат-Пилесер-биле ужуражыр дээш, Дамаскыже чорупкан. Дамаскыга ол өргүл салыр бедигээш көрүп кааш, Бурганның бараалгакчызы Урияже өргүл бедигээжинин чуруун болгаш ооң тургузуунуң тодаргай шыйыын чорудупкан. ¹¹ Урия бараалгакчы Ахаз хаанның Дамаскыдан чорудупкан үлегерин ёзугаар өргүл бедигээжин тудуп каан. Ол ону Ахаз хаанның Дамаскыдан ээп кээринин бетинде тудуп четтигипкен.

¹² Хаан Дамаскыдан ээп келгеш, өргүл бедигээжин топтап көргөш, чоокшулап кээп, өргүлүн еккеп салган. ¹³ Ол бүрүн өрттедир өргүлдерин, далган-тараа өргүлдерин өрттөткөш, арага өргүлүн чашкаш, бедигээшче эп-найырал өргүлүнүн малдарынын ханын төпкен. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга турган өргүл салыр хүлөр бедигээшти хаан Бурганның өргээзинин мурнунда — чаа өргүл бедигээжи биле өргээнин аразында — туружундан көжүрүп, чаа бедигээштин соңгу талазынга тургузуп каан. ¹⁵ Ахаз оон Бурганның бараалгакчызы Урияга: «Чаа улут өргүл бедигээжинге өртенги бүрүн өрттедир өргүлдерни, кежээки далган-тараа өргүлдерин, хаанның бүрүн өрттедир болгаш далган-тараа өргүлдерин, чурттуң бүгү чонунун бүрүн өрттедир болгаш далган-тараа өргүлдерин база арага өргүлдерин еккеп сал. Бо өргүл бедигээжинче бүрүн өрттедир өргүл малының база өске-даа өргүл малының ханын төндүр төвүт. А хүлөр өргүл бедигээжин мен Бурганның күзөл-соруун айтырары-биле ажыглаар мен»* — деп дужааган.

¹⁶ Бурганның бараалгакчызы Урия бүгү чүвени Ахаз хаанның дужааганын ёзугаар кылган. ¹⁷ Ахаз хаан өргээде тергежигештерни адырып каапкан. Ол «далай» дээр чунар саваны ону тудуп турган хүлөр бугалардан дужүргөш, даш тавак кырынга салып каан. ¹⁸ Өргээде тудуп каан амыр-дыш хүнүнде ажыглаар өдүгүн болгаш хаанга хамааржыр даштыкы

кирер черни Ахаз Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден ап каапкан. Ол ону Ассириянын хааны дээш ынчаар кылган.

¹⁹ Ахазтын өске ажыл-херектери, ооң кылган чүвези Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²⁰ Ахаз өбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларнын чанынга, Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Эзекия ачазынын орнунга хаан апарган.

Осия — Израильдин сөөлгү хааны

17 ¹ Иудеянын хааны Ахазтын чагыргазынын он ийги чылында Иланын оглу Осия Израильдин хааны апаргаш, чуртту найысылалы Самарияга тос чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган, ынчалза-даа Израильдин ооң мурнундагы хааннары ыпшап хөй бузут үүлгөтпээн.

³⁻⁴ Осия Ассириянын хааны Салманассарга чагыртып, аңаа чылдың-на албан-үндүт төлөп турган. Оон Салманассар Осиянын өскерликчи чоруун эскерип каан — Осия Египеттин хааны Соже* элчилер ыдып, оон мурнунда төлөп турган албан-үндүдүн төлөвестей берген. Ынчангап Салманассар Израильге удур чаалажып үнүпкөш, Осия хаанны тудуп алгаш, кара-бажыңга суп каан.

⁵ Ассириянын хааны бүгү чуртка удур чаалажып үнгөш, Самарияже халдааш, ону үш чыл бүзээлээн. ⁶ Осиянын чагыргазынын тоску чылында Салманассар Самарияны эжелеп ап, израильчилерни Ассирияже тудуп апаргаш, оларны Халахка, Хавор хем чанында Гозанга болгаш Мидиянын хоорайларынга чуртадып каан.

Израиль чүге туттуруушкунга таварышканыл

⁷ Оларны Египеттен үндүрө берген, ук чурттуң хааны фараоннуң холундан адырып каан боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга удур израильчилер бачыт үүлгөткен. Олар өске бурганнарга мөгөйип, ⁸ бүгү чүвени Дээрги-Чаяакчынын оларнын мурнундан үндүр

* 16:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хүлөр бедигээшти канчаарын мен ам-даа бодап көөр мен». * 17:3-4 Азы: «Со хоорайда Египеттин хаанынче».

16:10 Иса. 8:2 16:14 Хост. 27:1; 2 Чыл. 4:1 16:15 Хост. 29:39-41 16:17 3 Хаан. 7:27-39 || 3 Хаан. 7:23-26 16:18 Иер. 2:18; Иез. 16:28; 23:12 17:1 4 Хаан. 15:30 17:3-4 Ы. х. к. 28:36 17:5 Ы. х. к. 28:52; 4 Хаан. 18:9-12; Ам. 3:11 17:6 1 Чыл. 5:26 17:7 Лев. 25:38; Хост. 20:2

сывырыпканы чоннарның чаңчылдарын ёзугаар, Израильдин хааннарын өтүнүп кылып турган.

⁹ Израильчилер боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг эвес чүүлдерни чажыды-биле кылып турган. Олар бүгү хоорай-суурларынга — быжыгладыг улуг хоорайларга-даа, ында чүгле чаңгыс танныылдаар суурга турар черлерге-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер туруп алганнар. ¹⁰ Бедик тей бүрүзүнге база саглагар ыяш-ла адаанга даш көжээлер болгаш Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп алганнар. ¹¹ Мөгейишкин кылыр бүгү бедик черлерге израильчилер, Дээрги-Чаяакчынын оларнын мурнундан үндүр сывырыпканы чоннар дег, чаагай чыттыг өргүлдер кылып турган. Олар бузут-бактыг херектер кылып, Дээрги-Чаяакчынын киленин кыптыктырып алганнар. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Ынчанмаңар!» — деп чугаалап турда-ла, олар дүрзү-бурганнарга мөгейип турган.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Израиль биле Иудеяны Бодунун өттүр көөр бүгү медээчилерин дамчыштыр: «Бузултугт оруктарыңардан чайланар; ада-өгбөңөргө күүседирин дужааганым, Мээн чалча-медээчилеримни дамчыштыр силерже чорудуп бергеним бүгү хоойлун ёзугаар Мээн айтышшкын, дүрүмнеримни сагып, күүсединер» — деп сагындырып турган.

¹⁴ Ынчалза-даа олар тооп дыңнавааннар, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бүзүревес ада-өгбөзинин чөрүүзү дег чөрүү болганнар. ¹⁵ Олар Дээрги-Чаяакчынын дүрүмнерин, Оон оларнын ада-өгбөзи-биле чарган чагыккерээзин, Оон оларга ажыдып турган сагындырыгларын тоовайн барганнар. Олар хоозун дүрзү-бурганнарын эдери, боттары база хоозун курут апарганнар. Дээрги-Чаяакчы израильчилерге оларны долгандыр чурттап турар чоннарнын кылып турар чүүлдерин кылырын хоруп каан-даа болза, олар ол чоннарын өттүнүп чурттап турганнар. ¹⁶ Олар боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчынын бүгү

айтышкыннарындан ойталап, боттарынга бугажык хевирлиг ийи дүрзү-бурганга адагаштар тураскаатканнар. Олар сылдыстарнын бүгү аг-шеринге мөгейип, Ваал бурганга бараан болуп турганнар. ¹⁷ Израильчилер оглу-кызын от өттүр эрттирип, төлгөлөп, караң көрнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедир-биле боттарын садып, Ону килеңнеди-п турган. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Израильге күштүү-биле килеңней бергеш, оон чонун бодунун мурнундан сывырыпкан. Иуданын аймаандан аңгыда, өске кымдаа артпаан.

¹⁹ Ынчалза-даа Иуданын аймаа безин бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын айтышкыннарын күсөтпейн, Израильдин кирип каан чаңчылдарын эдери чурттап турган. ²⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иаковтун бүгү үре-салгалындан ойталаан. Ол израильчилерни кезедип, оларны үптекчилернин холунга хүлээди-п турган, а адак сөөлүндө оларны Бодунун мурнундан сывырыпкан.

²¹ Кажан Дээрги-Чаяакчы Израильди Давидтин салгалындан ушта тыртып кааптарга, израильчилер Наваттын оглу Иеровоамны хаан кылып алган. Иеровоам оларны Дээрги-Чаяакчыдан өскээр апаргаш, улуг бачытче кирип каан.

²² Израильчилер Иеровоамнын кылып турган бүгү бачыттарын өттүнүп, олардан ойталаваан. ²³ Адак соонда Дээрги-Чаяакчы израиль чонну Бодунун бүгү чалча-медээчилерин дамчыштыр сагындырып турганы дег, Бодунун мурнундан сывырып чорудупкан — израильчилерни боттарынын чуртундан Ассирияже туруп алгаш барган, олар амдыгаа чедир ында чурттап турар.

Самариянын чаа чурттакчылары

²⁴ Ассириянын хааны Вавилон, Кута, Авва, Хамат болгаш Сепарваим деп черлернин чурттакчыларын көжүрүп эккелгеш, Самарияга чагырткан хоорайларга израильчилернин орнунга чурттадып каан. Олар Самарияны ээлеп алгаш, оон хоорайларынга чурттай берген. ²⁵ Олар

17:8 Лев. 18:3; Ы. х. к. 18:9 17:9 4 Хаан. 18:8 17:10 Хост. 23:24 17:12 Хост. 20:4-5
17:13 Неем. 9:30; Иер. 18:11; 36:3 17:14 Ы. х. к. 9:6; 2 Чыл. 30:8 17:15 Ы. х. к. 29:25 ||
Иер. 2:5; Рим. 1:21 || Ы. х. к. 12:30 17:16 3 Хаан. 12:28 || 3 Хаан. 14:15; 16:33 || Ы. х. к. 4:19;
4 Хаан. 21:3; 23:5 17:17 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 17:19 Иер. 3:8 17:20 4 Хаан. 13:3; 15:29
17:21 3 Хаан. 11:11, 31 || 3 Хаан. 12:20 || 3 Хаан. 12:28-30 17:24 Эзра 4:2, 10

анаа чаа-ла чурттап эгелеп тура, Дээрги-Чаяакчыга мөгөйбейн турганнар. Ынчан-гаш Бурган оларже арзылаңнар ыдып-тарга, араатаннар оларның чамдызын өлүрүп турган. ²⁶ Ассирияның хаанынга ол дугайында: «Силерниң көжүрүп үндүрө бергеш, Самарияга чагырткан хоорайларга чурттадып каан чоннарыңар ол черниң бурганының дүрүмнерин билбес-тир. Ол бурган оларже арзылаңнар ыдыптарга, араатаннар оларны өлүрүп турар-дыр, чүгө дээрге олар ук черниң бурганының дүрүмнерин билбес-тир» деп медээ чедирген.

²⁷ Ынчан хаан: «Самариядан тудуп алгаш барганыңар бараалгакчыларнын бирээзин ынаар чорудуптуңар. Ол анаа чурттап, оларны ук черниң бурганының дүрүмнеринге өөредип кагзын» — деп дужааган.

²⁸ Самариядан тудуп алгаш барган бараалгакчыларнын бирээзи эеп чанып келгеш, Вефилге чурттап, Дээрги-Чаяакчыга канчаар мөгөерин улуска айтып берип эгелээн.

²⁹ Ынчалза-даа аймак-чон бүрүзү чурттай берген хоорайларынга бодунун дүрзү-бурганнарын база кылып ап, оларын Самарияның биеэги чурттакчыларының бедик черлерде тудуп кааны өргөөлөргө тургузуп алган. ³⁰ Вавилоннун чурттакчылары Сокхот-Бенот дээр, Кутанын чурттакчылары — Нергал дээр, Хаматтын чурттакчылары — Ашима дээр, ³¹ а аввийлер Нивхаз биле Тартак дээр дүрзү-бурганнар кылып алган. Сепарваимниң чурттакчылары төрөөн чериниң бурганнары болур Адрамелех биле Анамелехке өргүл кылдыр боттарынын оолдарын өрттедип турган. ³² Олар ол кадында Дээрги-Чаяакчыга база мөгөйип, бедик черлерге бараан болуру-биле боттарынын аразындан таварышканна улусту томуйлап каарга, ол бараалгакчылар бедик черлерде өргөөлөргө өргүл салып, бараан болуп турган. ³³ Олар Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип турганнар, ынчалза-даа боттарын оортан көжүрүп үндүрө берген черлерниң чаңчылдарын ёзуугаар боттарының бурганнарынга база бараан болуп турганнар. ³⁴ Амдыгаа чедир олар биеэги чаңчылдарын сагып

турарлар. Олар Дээрги-Чаяакчыга шыны-биле мөгөйбейн, Оон Израиль деп ат тывысканы Иаковтын үре-салгалынга берген дүрүмнер, чаңчылдар, хоойлулар болгаш айтышкыннарын сагывайн база күүсетпейн турарлар.

³⁵ А Дээрги-Чаяакчы израильчилер-биле чагыг-керээ чарып алгаш, оларга: «Өске бурганнарга чүдүвөнер, оларга мөгөйип, бараан болбанар база өргүлдөр кылбанар. ³⁶ Силерни египет черден өндүр улуг күжү-биле, күштүг холу-биле үндүрө берген Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, чүгө Аана бараан болуп, өргүлдерден кылыңар. ³⁷ Оон силерге бижип берген дүрүмнер, чаңчылдар, хоойлулар болгаш айтышкыннарын кезээде сагып, күүсединер. Өске бурганнарга мөгөйбөңөр. ³⁸ Мээң силер-биле чарган чагыг-керээмин утпаңар, өске бурганнарга мөгөйбөңөр. ³⁹ Чүгө силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар, Ол ынчан силерни бүгү дайыннарыңарны холундан адырып, камгалаар» — деп дужааган турган болгай.

⁴⁰ Ынчалза-даа олар Бурганны тооп дыннавааннар, боттарының биеэги чаңчылдарын сагып артканнар. ⁴¹ Дээрги-Чаяакчыдан коргуп тураш безин, ол чоннар дүрзү-бурганнарга база бараан болуп турганнар. Оларның ажы-төлү, ажы-төлүнүн үре-салгалы ада-өгбөзениң кылып турган чүвезин амдыгаа чедир кылып турар.

Эзекия — Иудеяның хааны (2 Чыл. 29:1-2)

18 ¹ Иланың оглу, Израильдин хааны Осияның чагыргазынын үшкү чылында Иудеяның хааны Ахазтың оглу Эзекия хаан апарган. ² Ол чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Оон авазын Ави дээр турган, ол — Захарияның уруу чүве-дир. ³ Эзекия, өгбөзи Давидтин кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдери кылып турган. ⁴ Эзекия мөгөйишкин кылып бедик черлерни узуткап, ыдыктыг даш көжөөлери буза шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкан. Ол Моисейниң кылып каан чес чыланан

17:28 3 Хаан. 12:29 17:31 Ы. х. к. 12:31 17:32 3 Хаан. 12:29 17:33 Соф. 1:5 17:34 Э. д. 32:28; 35:10
17:35 Ы. х. к. 5:9; Башт. 6:10 17:36 Ы. х. к. 6:13 17:37 Хост. 20:5 17:41 3 Хаан. 18:21
18:4 Ы. х. к. 16:21-22; 2 Чыл. 31:1 || Сан. 21:8-9

база чуура шаап каапкан, чүгө дээрге шак ол үгө чедир израильчилер анаа чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турган. Чыланны Нехуштан деп адап каан чүвө-дир.

⁵ Эзекия Израильдин Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыга ынаныр турган. Иудеянын бүгү хааннарынын аразындан анаа дөмей хаан ооң мурнунда-даа, ооң соонда-даа турбаан. ⁶ Ол Дээр-ги-Чаяакчыга аажок бердинип, Ону салдыкпайн эдерип, Оон Моисейни дамчыштыр айтып-чагаан айтышкыннарын күүседип чораан. ⁷ Ынчаарга Дээр-ги-Чаяакчы ооң-биле кады болган: Эзекия кылган-на бүгү чүвезинге чедишкынниг бооп турган.

Ол Ассириянын хаанынга чагыртпайн барган, анаа бараан болбастай берген. ⁸ Эзекия филистимнерни Газа хоорайга болгаш ооң чоок-кавызында черлерге чедир – быжыгаладыг улут хоорайларга-даа, ында чүгө чаңгыс таңныыл суурга турар черлерге-даа – кыргып-хыдып, узуткап каапкан.

⁹ Эзекия хааннын чагыргазынын дөрткү чылында – Иланын оглу, Израильдин хааны Осиянын чагыргазынын чедиги чылында Ассириянын хааны Салманассар Самарияга удур чаалажып үнгөш, ону бүзээлеп алган. ¹⁰ Үш чыл болгаш, ассирийлер хоорайны эжелеп алган. Самария Эзекиянын чагыргазынын алдыгы чылында – Израильдин хааны Осиянын чагыргазынын тоску чылында эжелеттирген. ¹¹ Ассириянын хааны израильчилерни бодунуң күрүнөзинче тудуп аппарат, оларны Халаха, Хавор хем чанында Гозанга болгаш Мидянын хоорайларынга чурттадып каан. ¹² Ол бүгү чүүл израильчилер-биле боттарынын Бурганы Дээр-ги-Чаяакчыны тооп дыннавайн, Оон чагыг-керээзин үрээни дээш – Дээр-ги-Чаяакчынын чалчазы Моисейнин дужааган бүгү чүвезин дыңнавааны, күүсетпейн барганы дээш болган.

Ассириянын Иерусалимге кыжжанганы (2 Чыл. 32:1-19; Иса. 36:1-22)

¹³ Эзекия хааннын чагыргазынын он дөрткү чылында Ассириянын хааны Сеннахирим Иудеянын бүгү быжыгаладыг хоорайларында халдааш, эжелеп ал-

ган. ¹⁴ Иудеянын хааны Эзекия Лахис хоорайда Ассириянын хаанынче: «Буруулуг болган-дыр мен. Мени каапкаш барып көрүңерем, ыңчан менден негээр-ле чүвөңерни силерге төлөп бээр мен» – дээн сөс дамчыдары-биле элчи ыткан.

Ассириянын хааны Эзекия хаандан торгаал кылдыр 300 талант мөңгүн болгаш 30 талант алдын негээн*. ¹⁵ Эзекия анаа Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзинден база хааннын ордузунуң эртинге шыгжамырындан тывылган шупту мөңгүнү берипкен. ¹⁶ База-ла ол үгө Иудеянын хааны Эзекия Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзиниң эжиктерин болгаш эжик чаактарын шап каан бүгү алдынны карттааш, Ассириянын хаанынга берипкен.

¹⁷ Оон Ассириянын хааны Лахис хоорайдан Иерусалимде Эзекия хаанче кол шериг баштынын, дүжүметтеринин даргазын болгаш кол дашка тудукчузун хой саннын аг-шериг-биле кады чорудупкан. Олар Иерусалимге келгеш, Үстүкү хөөлбектин суг дамчыдар хооразаларнын чанынга, Хеп чуур шөлчө баар орукка туруп алганнар. ¹⁸ Олар хаанни кыйгырарга, Хелкиянын оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтын оглу, чылдар бижикизи Иоах олар үнүп келген.

¹⁹ Кол дашка тудукчузу оларга мону чугаалаан: «Ассириянын өндүр улут хаанынын бо сөстөрүн Эзекияга дамчыдынар:

Сээң идегелиң кайыын келгенил?

²⁰ Сен чүгө хоозун сөстөр чугаалап турдун, а дайын чорударда, мергежил база күш херек! Кымга идегээш, меңээ удур тура халыдың? ²¹ Сен ам Египетке – кулузун дег чинге, шала сыйылган даянгышка идегээр-дир сен. А ындыг даянгыш анаа чөлөнгөн кижиниң адыжынче кадалып, өттүр идиптер. Египеттин хааны фараон анаа идегээн бүгү улуска база ындыг боор. ²² Азы силер меңээ: „Бистин Бурганыыс Дээр-ги-Чаяакчыга идегээр бис“ – дээр чадаvas силер.

Ындыг-даа болза, Эзекия Оон ыдыктыг бедик черлерин база өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея

* 18:14 Чижеглеп алырга, 9 тонна мөңгүнге, 900 кг алдынга деңнежир.

18:5 4 Хаан. 23:25 18:8 4 Хаан. 17:9 18:9 4 Хаан. 17:3-7; Ам. 3:11 18:11 1 Чыл. 5:26

18:12 Ос. 14:1 18:14 Ис. 15:39 18:15 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 12:18 18:17 Ис. 15:39 || Иса. 7:3

18:18 Иса. 22:20 || Иса. 22:15; 37:2 18:21 Иез. 29:6 || Иса. 30:2 18:22 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1

биле Иерусалимниң чурттакчыларын-га: „Чүгге манаа, Иерусалимде турар бо өргүл салыр бедигеэш чанынга Бурганга мегейинер“ — деп дужааган эвес чүве бе?

²³ Ынчаарга мээң дээргим — Ассирияның хааны-биле мөөрейлежип көрөм: мен сенээ 2000 айттан берейн, оларны мунар улус тып шыдаар сен бе?

²⁴ Египеттин дайынчы тергелеринге, айт-тыг шеринге идегеп тургаш безин, мээң дээргимниң нояннарының оода бирээзин, эң кошкаан-даа болза, ойтур шаап шыдаар сен бе? ²⁵ Оон кадында, бо черни хоозурадыр дээш, Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзугаар бээр келген эвес мен бе? Ол Боду менээ: „Ол чуртче баргаш, ону хоозурат!“ — деп чугаалаан болгай».

²⁶ Ынчан Хелкияның оглу Элиаким, Севна болгаш Иоах олар кол дашка тудукчузундан: «Силерниң чалчаларыңар бис-биле арамейлеп чугаалажып көрүнерем — ол дылды билир бис.* Хоорай ханазында турар чонуусу дыннап турда, бис-биле еврейлеп чугаалашпайн көрүнерем» — деп дилээн.

²⁷ Кол дашка тудукчузу оларга: «А мээң дээргим мени бо сестерни чүгге силерге база силерниң дээргинерге дамчытсын дээш чороткан деп бе? Чок! Ханада турар, силер-биле кады боттарының мыяан чииринге, сидиин ижеринге чыгаткан бүгү улуска база дамчытсын диди!» — деп харыылаан.

²⁸ Кол дашка тудукчузу туруп келгеш, еврейлеп дыңзыдыр чугаалап эглээн: «Өндүр улут хаанның, Ассирияның хаанының сестерин дыңнаңар! ²⁹ Хаан мынча деп тур:

Эзекияга мегелетпөңөр. Ол силерни мээң холумдан камгалап шыдавас! ³⁰ Эзекия силерниң сагыжыңарже Дээрги-Чаяакчыга ынаыр дугайында бодал кирибесин, „Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар, бо хоорайны Ассирияның хаанының холунга хүлээтпес“ деп аазавазын. ³¹ Эзекияны дыңнаваңар!

Ханадан менче дүжүп келгеш, мээң мурнумга сөгүрүп олутуруп, чагыртыңар —

ынчан силерниң кайыңар-даа бодунун тараан виноградын, фиға чимизин чиир база бодунуң кудуунда суун ижер. ³² А оон мен ээп келгеш, силерни боттарыңарның чуртунар ышкаш өске чуртче алгаш баар мен — ол чурт дээрге далган-тараа, арага, аш-чөм болгаш виноград шөлдери, олива үзү болгаш ары чигири-биле байлак чурт-тур. Ынчан дириг артар силер, өлбөс силер. Эзекияны дыңнаваңар, чүгө дээрге ол: „Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар“ — деп чугаазы-биле силерни дуурайлап турар-дыр. ³³ Өске чоннарның бурганнары Ассирияның хаанының холумдан боттарының чурттарын камгалаан бе кай? ³⁴ Хамат биле Арпад-тын бурганнары кайыл, Сепарваимниң, Енанын, Ивваның бурганнары кайыл? Самарияны олар мээң холумдан адырып шыдаан бе кай? ³⁵ Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунуң черин мээң холумдан адырып алганыл? Таанда-ла Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни мээң холумдан адырыптар деп бе?»

³⁶ А олар ыгытташпаан, анаа чаңгыс сөс-даа харыылаваан, чүгө дээрге Эзекия хаан: «Анаа харыы бербөңөр» — деп дужааган турган. ³⁷ Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтын оглу, чылдар бижикчи Иоах олар кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкаш, хаанга келгеш, кол дашка тудукчузунуң сестерин анаа дамчытканнар.

*Эзекияның Бургандан
дуза дилеп мөргээни
(2 Чыл. 32:20-22; Иса. 37:1-38)*

19 ¹ Эзекия хаан ол бүгүну дыңнааш, бодунуң хевин ора тыртып каапкаш, качыгдал хевин кеткеш, Дээрги-Чаяакчының өргөзгиче чорупкан. ² Оон хаан орду башкарыкчызы Элиакимге, Севна бижээчиге болгаш Бурганның бараалгакчыларының баштыңнарынга качыгдал хевин кедиргеш, оларны Амоцун оглу Исайя медээчиже чорудупкан.

³ Олар Исайяга Эзекия хаанның бо сестерин дамчыткан: «Кызагдал, кеземче болгаш куду көрүүшкүнүнүн хүнү

* 18:26 Арамей дыл Ассирия империязының үезинде-ле Чоокку Чөөн чүкке улустар аразының эрге-байдалын чедип ап бар чыткан.

18:26 Эзра 4:7; Дан. 2:4 18:31 3 Хаан. 4:25 18:32 Ы. х. к. 8:7-10 18:34 4 Хаан. 17:24; Иса. 10:9
18:35 Дан. 3:15 || 4 Хаан. 19:12; Иса. 10:11 19:2 Иса. 22:15, 20; 36:3 19:3 Ос. 13:13

келген-дир — ажы-төл хырын иштинден үнериниң кырында келген, а иезиниң божуур шаг-шинээ чок! ⁴ Ассирияның хааны бодунуң кол дашка тудукчузунга дириг Бурганны дорамчылаар даалга берген. Ооң бүгү сөстөрүн сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы дыңнап каан болза! Ол дыңнаан сөстери дээш ону кезеткен болза! Чоннуң артынчызы дээш дилеп, мөргүп көрөм».

⁵ Эзекия хаанның дүжүмөттери Исаяга чедип кээрге, ⁶ Исая оларга мынча дээн: «Боттарыңарның дээргинерге Дээрги-Чаяакчының: „Дыңнаан сөстөриңден — Ассирияның хаанының чалчаларының Мени дорамчылап турган сөстөриңден кортпа. ⁷ Мен ону сагыш алындырар мен — ол хаан бир медээ дыңнап каап, бодунуң чуртунче дедир чоруй баар. Мен ону аңаа хылыш-биле паштырып каар мен“ — деп чугаалаан чүвезин дамчыдып бериңер».

⁸ Кол дашка тудукчузу Ассирияның хаанының Лахистен чоруй барганын дыңнааш, Иерусалимден аткаарлап, Ливна хоорайны бүзээлеп алгаш турган хаанны тып чеде берген.

⁹⁻¹⁰ Оон Сеннахирим хаан Эфиопияның хааны Тиргактың ооң-биле дайылдажып үнүпкенин дыңнап каан. Сеннахирим Иудеяның хааны Эзекияже элчиннерин катап база чорудуп, оларга мындыг сөстөр дамчыдарын дужааган:

«Сээң идегеп турар Бурганың „Иерусалим Ассирияның хаанының холунче кирбес“ деп азаашкыны-биле сени мегелевезин. ¹¹ Ассирияның хааннары бүгү чурттанганы канчанганын билир-ле болгай сен — оларны бүрүнү-биле узуткап кагды чоп! А сен канчап камгалал алыр сен? ¹² Мээң ада-өгбемниң кыргып-хыдып каан чоннарының бурганнары — Гозан, Харран, Рецеф хоорайларның база Фалассар хоорайга чурттап турган эден чоннуң бурганнары — ол бүгү улузун камгалап шыдаан бе? ¹³ Хамат биле Арпад хоорайларның хааннары, Сепарваим, Ена болгаш Ивва хоорайларның хааннары ам кайыл?»

¹⁴ Эзекия элчиннерден чагааны алгаш, номчуп көргөн. Ооң соонда ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баргаш, дүрүгнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чада туткан.

¹⁵ Эзекия Дээрги-Чаяакчының мурнунга мөргүп эгелээн: «О, Дээрги-Чаяакчы, херувимнер кырында саадаан Израильдин Бурганы!» Сен — чер-делегейниң бүгү күүнелеринге кара чаңгыс Бурган сен, чер биле дээрни Сен чаяаган сен. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы, кулаан ээктиргеш, дыңнап көрөм! Дээрги-Чаяакчы, караан ажыткаш, көрүп көрөм! Дириг Бурганны дорамчылазын дээш элчинер чорудупкан Сеннахиримниң сөстөрүн дыңнап көрөм. ¹⁷ О, Дээрги-Чаяакчы, шын-на болгай — Ассирияның хааннарының ол чоннары чурттары-биле кады хоозураткаш, ¹⁸ оларның бурганнарын отче октап, узуткап кааны шын-на болгай. Чүге дээрге ол бурганнар болза Бурган эвес, а кижы холу кылган ыяш база даш ышкажыл. ¹⁹ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти дайынның холундан адырып көрөм! Чер-делегейниң бүгү күүнелери Дээрги-Чаяакчы сени кара чаңгыс Бурган деп билип алзын!»

²⁰ Амоцтун оглу Исая Эзекига мону дамчыдарын айыткан: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Сен Ассирияның хааны Сеннахиримге хомулдап, Меңээ мөргүдүң, а Мен дыңнап кагдым“ — дээн. ²¹ Ол хаанга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү бо-дур: „Күжүр Сион-кыс сени куду көрүп, кочулаар. Иерусалим-кыс сени соондан көргөш, чүгле бажын чаяр. ²² Сен кымны дорамчылап, кымны бак сөглөп тур сен? Кымче хөрөктенип, турамы-биле көрүп тур сен? Израильдин ыдыктыг Бурганыңче! ²³ Бодунуң элчиннерин дамчыштыр Дээргини дорамчылап турдун. Сен: „Эндерик дайынчы тергерлиг мен, даглар баштарыңче, Ливан сынның ооргаларыңче көдүрлүп турдум! Ливанның бедик пөштерин, ооң эки дээн шивилерин ужурдум. Ооң эң ырак булуңнарыңа чедип, эң эки эзимге чеде бердим. ²⁴ Мен хары черлерге кудуктар

* ^{19:15} Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарара тургускан херувимнер дүрүзүлериң кырында, Бодунуң дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр).

^{19:4} 2 Хаан. 16:12 ^{19:6} Иса. 10:24 ^{19:8} Иис. 10:29-30 ^{19:12} Э. д. 11:31 ^{19:13} 4 Хаан. 18:33-34 ^{19:15} Ы. х. к. 6:4; 3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6; Ыд. ыр. 85:10; Иса. 44:6 ^{19:16} Ыд. ыр. 30:3; 70:2 || ² Чыл. 6:40; Дан. 9:18 ^{19:18} Иер. 16:20 || ² Чыл. 32:19 ^{19:19} Ыд. ыр. 82:19 ^{19:23} Ыд. ыр. 19:8

казып, оларның суун ижип турдум. Египеттин хамык хем-сугларын бодумнун будум-биле таптай басып, кургаттым' — дээн сен.

²⁵ Ол бүгүнү шаандан бээр Мээң беткеп келгенини дыңнавааның ол бе? Сен быжылгалдыг хоорайларны бузундулар оваазы кылып кагдың — ол дээр-ге шаг шаанда-ла бодап алган чүвемни ам сени дамчыштыр боттандырганым ол-дур. ²⁶ Ол хоорайларның чурттакчылары күш чок апарган, коргушка алзып, ады баксыраан. Олар шөлде ойт-сиген дег, чаш көк дег, бажың кырында үнген*, өзүп үнөр бетинде-ле өрттөндүр чирткен чаш сыптар дег. ²⁷ А Мен сээң дугайында бүгү чүвени билир мен: кажан туруп кээп, олутуруп аарынын, үнүп, кирип турарыңны, Меңээ хорадай бергенини. ²⁸ Меңээ хорадап турарың дээш база Мээң кулаамга четкен турамың дээш Мен сээң думчуун үдүнчө — дээрбек, аксыңче — суглук сугар мен*, чедип келген оруун-биле сени дедир чорудуптар мен*.

²⁹ Эзекия, сенээ бадыттал демдээ бодур: бо чылын база келир чылын боду чайгаар үнген тараа чиир силер. А үшкү чылын — тараадан тарааш, ажаап алыңар, виноградтан тарып олурткаш, чимизин чинер.* ³⁰ Ынчан иудей чоннун артынчызы база катап черге хандыр дазылданыр, элбек-чаагай чимистелир. ³¹ Чоннун артынчызы Иерусалимден үнүп кээр, дириг арткан улус — Сион дагдан дүжүп кээр. Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүнү боттандырат!»

³² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Ассирияның хаанының дугайында мынча дээн: «Ол хаан бо хоорайже кирбес, согунун олче атпас, хоорайның мурнунга дозуг-камгалаалдыг көстүп келбес, анаа удуз бүзээлел чалы оваалап тутпас. ³³ Ол бодунуң келген оруу-биле дедир чоруй

баар, бо хоорайже кирбес — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁴ Мен бо хоорайга болчуп, Бодумну бодааш, Бодумнун чалчам Давидты бодааш, ону камгалаар мен!»

³⁵ Ол дүне мындыг чүве болган. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң төлээзин чорудупкаш, ассирий аг-шеригниң турлаанга 185 000 кижини узуткап каан. Эртенинде көөрге, долгандыр чүгле мөчү-сөөктер чыткылаан. ³⁶ Ынчангаш Ассирияның хааны Сеннахирим аткаарлап чорупкаш, найысылал хоорай Ниневияже эеп чана берген.

³⁷ Оон бир-ле катап хаан бодунун бурганы Нисрохтун өргээзинге мөгөйип турда, Адрамелех биле Сарепер олар Сеннахиримни кылып-биле шанчып кааш, арарат черже дезе бергеннер*. Хаанның оглу Асардан ачазын солуп, дүжүлгеге саадапкан.

Эзекияның аарааны

(2 Чыл. 32:24-26; Иса. 38:1-8)

20 ¹ Ол үеде Эзекия аарый берген, өлүрүнүң кырында келген. Амоцтун оглу Исайя медээчи аңаа келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып: «Ажыл-хөрээңни айылап-башкарып ал, ам өлүр-дүр сен, назының төнгөн-дир» — деп чугаалаан. ² Эзекия ханаже хая көрнүп алгаш, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ³ «О, Дээрги-Чаяакчы, сактып кээп көрөм! Мен Сээң мурнунга шыңчы чурттап, сеткилимден бердиниң келдим, Сенээ таарымчалыг чүүлдү кылып чордум!» Оон Эзекия ишкирнип ыглай берген.

⁴ Исайя ордунун ортаакы шөлүндөн* ам-даа үнмээн турда, Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунуң сөзүн ажыдып: ⁵ «Ээп келгеш, Мээң чонумнун чагырыкчызы Эзекияга оон ада-өгбези Давидтин Бурганы Дээрги-Чаяакчының

* 19:26 Ойт-сиген үрезини бажың кырынче хадый берзе-даа, хөрзүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдапас турган. * 19:28 Ассирий чуруктарда туттурган улусту болганчок-ла думчуу азы чаактарындан ылдырткан шак ыңдыг тыртпаларлыг кылдыр көргүзүп турар. * 19:29 Дайын-чаа, сандараашкын ужуң иудейлер көдээ ажил-агый ажилдары кылып шыдавайын баар. Олар ажаалда үезинде душ бооп кээп ушкан үрезинерден өзүп үнген тараа баштары чыыр ужурга таваржыр (Лев. 25:5, 11-ни көр). Бурганның кайгамчык чүүдү ол таварылга болган дүжүттүн бүдүн чуртка ийи чылда четчиринде. * 19:37 Сеннахиримни өлүргени б.э. чедир 681 чылда, оон Иудеяже халдаашкынының соонда чээрби чыл эрткенде, болган. * 20:4 Өске бурунгу сөзүлгедде «Хоорай иштинден» деп бижээн.

19:25 Иса. 45:7 19:26 Ыд. ыр. 128:6 19:27 Ыд. ыр. 138:1-2 19:28 Иез. 29:4; 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 19:29 Иса. 7:11 19:30 Иса. 27:6 19:31 Иса. 9:7 19:32 2 Хаан. 20:15 19:35 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15 || Наум 3:3 19:36 Э. д. 10:11; Иона 1:2 19:37 Э. д. 8:4; Иер. 51:27 || Эзра 4:2 20:3 4 Хаан. 18:3 20:5 Ыд. ыр. 38:13; 55:9

бо сестерин дамчылт: Мен сээң дилег-мөргүлүннү дыннадым, караан чажын көрдүм — ынчангаш Мен сени экиртип каар мен, сонгузу хүн Мээң өргээмче баар сен. ⁶ Мен сээң назынынга он беш чылды немепп берип тур мен, ол ышкаш Ассирияның хаанының холундан сени база бо хоорайны адырып каар мен — Бодум дээш, Мээң чалчам Давид дээш бо хоорайга болчур мен» — деп чугаалаан.

⁷ Исайя: «Фига чимизинден кылган эмден хаанга эккелзин» — дээн.

Хаан экирий берзин дээш, оон улузу эмни эккелгеш, иринниг балыгга чыпшыр салыпкан. ⁸ Эзекия ынчан Исайядан: «Дээрги-Чаяакчынын мени экиртириниң база сонгузу хүн Оон өргээзинче баарымның бадыткал демдээ кандыг боорул?» — деп айтырган.

⁹ Исайя: «Дээрги-Чаяакчынын аазаашкынын күүседириниң бадыткал демдээ мындыг болзун: хөлеге чаданы куду он тепкииш бада берзин бе азы он тепкииш дедир чылып, көдүрлү берзин бе?»

¹⁰ «Хөлегениң чаданы куду он тепкииш бада бээри белен-не болгай — деп, Эзекия харыылаан. — Чок, ол он тепкииш дедир чылып, көдүрлү берзин».

¹¹ Исайя медээчи Дээрги-Чаяакчыны кыйгырыптарга, Ахазтын чадазынын тепкииштерин куду бадып келген хөлегени Ол дедир, он тепкииш өрү, чылдыдышкан.

Вавилоннун элчиннери (2 Чыл. 32:31; Иса. 39:1-8)

¹² Ол үеде Валаданның оглу, Вавилоннун хааны Меродах-Валадан Эзекияның аарый бергенин дыннап кааш, олче чагаа база белектер чорудупкан. ¹³ Эзекия элчиннерни дыннап алгаш, оларга эртин-байлак шыгжаар бүгү черлерин көргүскен: алдын-мөңгүннү, чагай чыттыг чүүлдер биле улуг үнелиг үстерни, окчепсек шыгжаар черни — бодунун шыгжамырларында бар-ла бүгү чүвени көргүскен. Эзекияның ордузунда-даа, бүгү күрүнезинде-даа оон оларга көргүспээн чүвези артпаан.

¹⁴ Исайя медээчи Эзекия хаанга чедип келгеш: «Ол улус сенээ чүнү чугаа-

лады, олар кайыын келген-дир?» — деп айтырган.

«Ырак чурттан — деп, Эзекия харыылаан. — Олар Вавилондан кээп чорду».

¹⁵ Медээчи: «Олар сээң ордунда чүнү көрдү?» — деп айтырган.

«Олар сээң ордумда бүгү чүвени көрдү!» — деп, Эзекия харыылаан. — Мээң эртин-байлак шыгжаар черлеримде оларга көргүспээн чүвем артпады».

¹⁶ Ынчан Исайя Эзекияга: «Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыңна: ¹⁷ „Сээң ордунда бар бүгү чүвени, сээң ада-өгбец-ниң бөгүнге чедир чыып алган бүгү чүвезин Вавилонче алгаш баар хүннер кээр, маңаа чүү-даа артпас — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан-дыр. — ¹⁸ Сээң төрүткен, сээң ботталдырган үре-салгалыңның чамдызын тудуп алгаш баар, олар Вавилоннун хаанынын ордузунга акталаткан чалчалар апаар“ — дээн.

¹⁹ А Эзекия Исайяга: «Сээң менээ дамчытканың Дээрги-Чаяакчынын сөзү эки-дир» — дээн. Чүге дээрге хаан «Мээң бодумнун назынымда амыр-тайбын, аймыл чок чорук үргүлчүлээр боор» деп бодапкан чүве-дир.

²⁰ Эзекиянын өске ажил-херектери, оон кылган бүгү өндүр улуг чоруктары, суг хөөлбээн база суг аксып кириер өдүгүнү оон канчаар кылып, сугну найысылалче киригери Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ²¹ Эзекия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй барган. Оон оглу Манассия ачазының орунунга хаан апарган.

Манассия — Иудеянын хааны (2 Чыл. 33:1-9)

21 ¹ Манассия он ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бежен беш чыл чыгырган. Оон авазын Хефциба дээр турган чүве-дир. ² Манассия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип, Оон израильчилерин мурнундан үндүр сывырыпканы чоннарның чүдек-бужар чаңчылдарын өттүнүп турган. ³ Ол бодунун ачазы Эзекиянын үрөп бузуп каапканы бедик черлерни катап тулуп, Израильдин хааны Ахавты өттүнүп, Ваал

20:6 4 Хаан. 19:34 20:8 Башт. 6:17 20:11 Иис. 10:13 20:13 2 Чыл. 32:27 20:17 4 Хаан. 24:13;
2 Чыл. 36:10; Иер. 20:5; 27:19-21; Мих. 4:10 20:18 4 Хаан. 24:12; 25:7; 2 Чыл. 33:11
20:20 Неем. 2:14 || 2 Чыл. 32:27-33 21:3 4 Хаан. 18:4 || 3 Хаан. 16:32-33 || Ы. х. к. 16:21 ||
Ы. х. к. 4:19; 4 Хаан. 17:16; 23:5; Иер. 8:2

бурганга өргүл салыр бедигээштер, Ашера бурганга тураскааткан адагаш тургузуп каан. Манассия сылдыстарның бүгү аг-шеринге мөгейип, аңаа бараан болуп турган. ⁴Ол Дээрги-Чаяакчының аңаа хамаарыштыр: «Иерусалимге алдар-адымны тургузуп каар мен» — дээни өргээзинге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁵Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзинин даштыкы, иштиги шөлүнге сылдыстарның бүгү аг-шеринге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁶Ол бодунун оглун от өтгүр эрттирипкен, төлгөлээр, илби-шиди кылыр база өлүт улус сүнезини кыйгырар, караң-көрнүр улус-биле харылзажып турган. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөй бузутту үүлгедип, Оң киленин кыптыктырып турган. ⁷Ол Ашера бурганның оюп хээлээн дүрүзүн кылып алгаш, ону Бурганның өргээзинге тургузуп каан.

А Дээрги-Чаяакчы ол өргээге хамаарыштыр Давид хаанга база оон оглу Соломонга: «Мен бо өргээге база Израильдин бүгү аймактарының аразындан шилип алганым Иерусалимге Бодунун алдар-адымны мөңгези-биле тургузуп каар мен. ⁸Бир эвес израильчилер Мээң оларга дужааган бүгү чүвени үүсөдип, оларга Мээң чалчам Моисейнин бергени бүгү дүрүм-хоойлуну сагып чурттаар болза, Мен оларны ада-өгбөзинге берген черимден моон сонгаар улчуп чорбас кылып каар мен» — дээн турган.

⁹Ынчалза-даа чон Бурганның сөзүн тооп дыннавайн барган. Манассия чонну шын оруундан өскээр аппаарга, олар Дээрги-Чаяакчының израильчилернин мурнундан кыргып-хыдып каапканы чоннардан-даа хөй бузут үүлгедип эгелээн.

¹⁰Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалча-медээчилерин дамчыштыр мынча дээн турган: ¹¹«Иудеяның хааны Манассия ындыг чүдек-бужар бачыттар үүлгедип, оон мурнунда турган амор чоннун бүгү бузулундан хөй бузутту кылган-дыр; ол бодунун дүрү-бурганнары-биле Иудеяны бачытче киирген-дир. ¹²Ол дээш Мен

Иерусалимче база Иудеяже коргунчук айыыл-халап ыдар деп тур мен — деп, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Ол дугайында дыннап каан кижинин ийи кулаа кайгаанындан түүгейни бээр. ¹³Мен Иерусалимни хынап, аңаа кеземчени, Самарияга болгаш Ахавтын чүре-салгалынга хемчээп бергеним дег, хемчээп бээр мен. Аякты чодары дег, Иерусалимни чодар мен — чоткаш, доңгайтыр салып каар мен. ¹⁴Мээң өнчүм боор чондан артып калган улусту каапкаш баар мен, оларны дайзыннарның холунга хүлээдип бээр мен. Оларны бүгү дайзыннары олча кылып, үптээр, ¹⁵чүге дээрге олар Мээң мурнумга бузут үүлгедип, оларның ада-өгбөзинин Египеттен үне берген хүнүнден эгелээш, амдыгаа чедир Мени килеңнедип келди».

¹⁶Манассия Иудеяны бачытче киирип, оон чону Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип кылып каан бачыдындан аңгыда, дыка хөй буруу чок кижилерни өлүрүп, Иерусалимни ханбиле бир кыдындан эгелээш, өске кыдынга чедир долдуруп каан.*

¹⁷Манассияның өске ажыл-херектери, оон кылган бүгү чүвези база оон үүлгеткен бачыттары Иудеяны хааннарының чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген. ¹⁸Манассия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, ону оон ордузунун сесерлиинге — Уза сесерлиинге ажаап каан. Оон оглу Амон ачазының орнунга хаан апарган.

Амон — Иудеяның хааны (2 Чыл. 33:21-25)

¹⁹Амон чээрби ийи харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге ийи чыл чагырган. Оон авазын Мешуллемет дээр турган, ол — Ятба чурттуг Харуцтун уруу чүре-дир. ²⁰Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ²¹Ол ачазының чоруп турган оруктарын эдерип, ачазының бараан болуп турганы дүрү-бурганнарга бараан болуп, оларга мөгейип турган. ²²Ол ада-өгбөзинин Бурганы

* 21:16 Еврей тоолчургу чугаа ёзугаар, ол үеде өске улус аразынга Исая медээчини база шаа-жылаан.

21:4 Ы. х. к. 12:11; 3 Хаан. 18:29 || Иер. 7:30; 32:34 21:5 3 Хаан. 6:36; 7:12 21:6 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 || Лев. 19:26 || Лев. 19:31 21:8 3 Хаан. 9:3; 2 Чыл. 7:12 21:11 Иер. 15:4 || Э. д. 15:16; 3 Хаан. 21:26 21:12 1 Хаан. 3:11; Иер. 19:3 21:13 3 Хаан. 21:21; 4 Хаан. 17:6 21:16 4 Хаан. 24:4 21:17 2 Чыл. 33:18 21:18 4 Хаан. 21:26; Ин. 19:41 || 2 Чыл. 33:20 21:21 4 Хаан. 21:2-7

Дээрги-Чаяакчыны каапкаш, Ооң оруун эдербейн барган.

²³ Амоннуң дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, хаанны ооң ордузунга өлүрүп каан. ²⁴ Ынчалза-даа чурттуң чоңу бүгү сүлчээчилерни кыра шаап каапкаш, Амоннуң оглу Иосияны ачазынын орнунга хаан кылып алган.

²⁵ Амоннуң кылган өске ажил-херектери Иудеянын хааннарынын чылдар бижилгезинде тодараттынып бижиттинген.

²⁶ Ону Уза сесерлиинде ооң чевег-куюнга ажаап каан. Ооң оглу Иосия ачазынын орнунга хаан апарган.

Иосиянын Иудеяга хааннап эгелээни

(2 Чыл. 34:1-13)

22 ¹ Иосия сес харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үжөн бир чыл чагырган. Ооң авазын Иедидя дээр турган, ол — Боцкат чурттуг Адайянын уруу чүве-дир. ² Иосия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган база болдунун өгбөзи Давидтин бүгү оруктарын эдериш, оң-даа, солагай-даа талаже өскээр барбаан.

³ Чагыргазынын он сески чалында Иосия хаан Мешулламнын оглунун огу, Ацалиянын оглу Шафан бижээчин Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче айбылап чорудупкан. Хаан мынча дээн: ⁴ «Бурганнын дээди бараалгакчызы Хелкияга четкеш кел, ол Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче эккелген, хаалгачыларнын чондан чыгган акша-мөңгүнүн саназын. ⁵ Ол акша-мөңгүнү Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде ажил башкарып турар харагалзакчыларга берип кагзын, а олар өргээде септелге кылып турар ажилчыннар: ⁶ бызаңчылар, туудужулар, дашчыларга төлөп берзин. Олар оон ынай өргээни септгээринге херек ыяш болгаш чонуп каан даштардан садып каап турзун. ⁷ Оларнын холунче дамчыткан акшаны канчаар чарыгдаанын айтырган херээ чоң, чүгө дээрге оларга бузуреп болур улус-тур».

Ыдыктыг хоойлу номуңуң тывылганы (2 Чыл. 34:14-28)

⁸ Дээди бараалгакчы Хелкия Шафан бижээчиге: «Мен Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден ыдыктыг хоойлунун дүрүг-номун тып алдым» — дээн.

Хелкия номну Шафанга тутсуп бээр-ге, ол ону номчуп көргөн.

⁹ Ооң соонда Шафан бижээчи хаанга келгеш: «Силернин чалчаларыңар Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде барла акша-мөңгүнү чыып алгаш, өргээде ажил башкарып турар харагалзакчыларга дамчыдып бердилер» — деп айыткан.

¹⁰ Оон Шафан бижээчи хаанга: «Хелкия бараалгакчы менээ бир дүрүг-ном берди» — деп дыңнаткаш, ону хааннын мурнунга номчуп берген. ¹¹ Ыдыктыг хоойлунун номуңун сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкан.* ¹² Ол Хелкия бараалгакчыга, Шафаннын оглу Ахикамга, Микейнин оглу Ахборга, Шафан бижээчиге болгаш болдунун чалчазы Асайга мынча дээн: ¹³ «Барып, мээң адымдан база бүгү иудей чоннун адындан бо номнун сөстөринин дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрүңер. Ада-өгбөвис бо номнун сөстөрүн тооп дыңнавайн турган, биске хамаарыштыр бижээн бүгү чүүл эзугаар кылбайн чораан боорга, Дээрги-Чаяакчынын коргунчуг килени бисче кытыккан-дыр».

¹⁴ Хелкия бараалгакчы, Ахикам, Ахбор, Шафан болгаш Асай олар Шаллумнун өттүр билип медеглээр кадайы Олда-биле чугаалажыр дээш чорупканнар. (Шаллум болза хааннын хевинин кадагалакчызы кижичүве-дир. Ол Тикванын оглу турган, а Тиква — Хархастын оглу турган чүве-дир.) Олда Иерусалимнин чаа кеззэнге чурттап турган. ¹⁵ Ол херэе-жен кижичүве оларга мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Силерни Менче айбылап чорудупкан кижиге ¹⁶ Мээң чугаалаан чүвемни дамчыдыңар: Мен бо черже база ооң чурттакчыларынче

* 22:11 Иосия хаанның шажынчы чаартылгаларын тодарадып бижээни утка-шынары болгаш дыл-домаа-биле безин «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанынын номуңга» аажок чоок. Ынчангаш Бурганның өргээзин септеп турда тывылган хоойлу ному библиейжи «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанынын ному» болган деп бодал калбаа-биле нептерээн.

21:26 4 Хаан. 21:18 22:1 Иис. 15:39 22:2 Ы. х. к. 5:32 22:4 4 Хаан. 12:9-15 22:7 4 Хаан. 12:15 22:8 Хост. 24:7; Ы. х. к. 31:24-26 22:12 Иер. 26:24; 39:14; 40:5 22:13 Ы. х. к. 29:27 22:14 Лк. 2:36; Аж.-ч. 21:9; 1 Кор. 11:5 || Соф. 1:10

айбыл-халапты — Иудеянын хаанынын номчааны номда бижээн бүгү чүүлдерни ыдарым ол-дур. ¹⁷ Менден ойталааны дээш, хары бурганнарга айдызап, боттарынын холу-биле кылган бүгү чүүлдери-биле Мени хорадатканы дээш Мээн килемин бо черге кытыккан, ол ам өжүртүмөс — деп чугаалады.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырары-биле силерни айбылап чорудупкан Иудеянын хаанынга мону дамчыдынар: дыңнаан сөстериң дугайында Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн-дир: ¹⁹ „Сээң чүрээңниң чымчай бергени дээш, Дээрги-Чаяакчыны бо черге база ооң чурттакчыларынга удур чүве чугаалап, олар каргыштыг хоозуралга алзып аар дээни дыңнааш, Мээн мурнумга бодунну томаартканың дээш, кеткен хевинни ора тыртып, Мээн мурнумга ыглап турганың дээш Мен сени дыңнап кагдым — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁰ Ынчангаш Мен сени ада-өгбөңге кадып каар мен, чевек-куйга амыр-тайбың ажааттырар сен. Мээн бо черге ыдарым айбыл-халапты сээң караан көрбөс.“

Айбычылар ол харыны хаанга дамчыдып берген.

*Дүрзү-бурганнарга чүдүүр чоруктан
Иудеяны арыглааны
(2 Чыл. 34:29-32)*

23 ¹ Хаан Иудея биле Иерусалимнин бүгү баштыңнарын кыйгыртып алгаш, ² Дээрги-Чаяакчының өргээзинче Иудеянын бүгү чону-биле, Иерусалимнин бүгү чурттакчылары-биле кады чорупкан. Бурганнын бараалгакчылары болгаш медеэчилери, бүгү чон — карачал-даа, даргадаа улус ооң-биле кады чорупкан. Чонга хаан Дээрги-Чаяакчының өргээзинден тывылган номда бижиттинген чагыг-керээниң бүгү сөстөрүн дыңналдыр номчуп берген. ³ Хаан өргээнин адагачының чанынча туруп алгаш, ол номда бижиттинген чагыг-керээниң сөстөрүн сагыры-биле Дээрги-Чаяакчының мурнунга Ооң айтышкыннарын, доктаалдарын, дүрүмнерин бүгү чүдү-чүрээнден, бүгү сагыш-

сеткилинден күүседип, Ону эдерер керээ чарып алган. Бүгү чон ол керээни хүлээп алган.

⁴ Хаан Бурганнын дээди бараалгакчызы Хелкияга, оон куду дужаалдыг бараалгакчыларга, өргээнин хаалгачыларынга Дээрги-Чаяакчының өргээзинден Ваал, Ашера бурганнарга, сылдыстарнын бүгү аг-шеринге мөгее-биле кылган бүгү чүүлдерни үндүрерин дужааган. Хаан ол бүгүнү Иерусалимнин кызыгаарындан дашкаар, Кедрон шынаазынга өрттедипкеш, хүлүн Вефилче аппартып каапкан. ⁵ Иосия Иудеянын хааннарынын мөгейишкин кылыр бедик черлерге, чурттун хоорайларынга база Иерусалимде долгандыр айдызаар өргүлдөр кывыссын дээр томуйлап кааны бараалгакчыларны дүжүрүп каапкан. Ол бараалгакчылар Ваалга, айхүнге, сылдыстарга — дээрнин бүгү аг-шеринге айдызаашкын кылып турган чүве-дир.

⁶ Хаан Ашера бурганга тураскааткан адагашты Дээрги-Чаяакчының өргээзинден Иерусалимден дашкаар үндүргеш, Кедрон шынаазынга өрттедипкен. Ол ону хоюдур чуура дүрбөзш, хүлүн карачал улустун чевеглериниң кырынга тарадыр хадыдыпкан. ⁷ Иосия оон Дээрги-Чаяакчының өргээзинин чанында туттунган, самын-садар кижилер чурттап турган бажыңнары база херэе-женнерниң Ашера бурганга хеп аргып* турган бажыңнарын үрөп бузуп каапкан.

⁸ Иосия бүгү бараалгакчыларны Иудеянын хоорайларындан үндүрүпкеш, Гивадан эгелээш, Беэр-Шевага чедир ол бараалгакчыларнын айдызап турганы бедик черлерни бужартадып каапкан. Найысылалдын хаалгазынын чанында — хоорай чагырыкчызы Иисустун хаалгазынче кирер чер чанында, кол хаалганың солагай талазында турар мөгейишкин кылыр бедик черлерни база ол үрөп бузуп каапкан. ⁹ Ол бедик черлерниң бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчынын Иерусалимде өргүл бедигээжинге өргүл салып, бараан болбайн турган-даа болза, ажыткы-биле хөөтпейн быжырган

* 23:7 «Хеп аргып» деп сөстөрүнүн болгу дег өске утказы: «Чадыржыгаштар кылып».

22:17 Ы. х. к. 31:29 22:19 Лев. 26:31; Иер. 44:22 || Иса. 57:15 22:20 4 Хаан. 23:24; Иса. 57:1-2
23:2 Ы. х. к. 31:11 23:3 4 Хаан. 11:14 || 2 Чыл. 15:12; 29:10; 34:31 23:4 4 Хаан. 21:3 ||
3 Хаан. 15:13 23:5 4 Хаан. 17:16; 21:3 23:6 Ы. х. к. 16:21 23:7 Ы. х. к. 23:17; 3 Хаан. 14:24
23:9 Иез. 44:10-14

бооваларны өске бараалгакчы ха-дуңма-зы-биле кады чип турган.

¹⁰ Иосия Бен-Энном шынаазында Тoffette өргүл бедигээжин, аңаа кым-даа оон ыңай оглу-кызын Молох бурганга от өттүр эрттирбезин дээш, бужартадып каапкан.

¹¹ Ол Иудеянын хааннарынын Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче кирер чер чанынга хүнге тураскаадып тургузуп турган айттарын ап каапкан. Ол айттар өргээнин даштыкы шөлүнгө, Нафан-Мелех дужуметтин хуу өрээлинин чанынга турган чүве-дир. Оон Иосия хүнге тураскааткан чуузаларны база өрттедипкен. * ¹² Иосия Иудеянын хааннарынын Ахазтын үстүкү өрээлинин кырынга тургузуп кааны өргүл бедигээштерин база Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин ийи шөлүнгө Манассия хаанның тудуп кааны өргүл бедигээштерин үрегдеп, буза шапкаш, бузундуларын Кедрон шынаазынче үндүр октапкан.

¹³ Израильдин хааны Соломон Иерусалимнин чөөн талазынга, Өлүм-чидим даанын* мурнуу талазынга сидончуларнын чүдөк-бужар бурганы Астартага, моав чоннуң бужар бурганы Хамоска, аммон чоннуң чүдөк-бужар бурганы Молохка мөгөйишкин кылыр бедик черлер тудуп каан турган. Иосия ол черлерни база бужартадып каапкан. ¹⁴ Ол ыдыктыг көжээлериң чуура шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каапкаш, оларнын турган черинге кижэ сөөктери салып каан.

¹⁵ Вифилде өргүл салыр бедигээшти база Наваттын оглу Иеровоамнын – Израильди бачытче кириген хаанның тудуп каан бедик черин безин Иосия үрөп бузуп каапкан. Мөгөйишкин кылыр бедик черни ол өрттедип, хоюдуру чуура дүрбүп каапкан, Ашера бурганга тураскааткан адагашты база өрттедипкен.

¹⁶ Иосия оон долгандыр көрдүнгөш, дагнын ийинде чевеглерни көрүп кааш, улус айбылап, ында чыдар сөөктерни уштуп эккеп, өргүл бедигээжинге өрттедипте-

рин дужааган. Ол бүгү ону баш бурунгаар чугаалаан Бурганның кижизинин дамчытканы Дээрги-Чаяакчынын сөзүн өзүтаар болган.

¹⁷ Хаан: «Дуу ол кымнын тураскаал дажы боор?» – деп айтырган.

Хоорайнын чурттакчылары: «Бо дээрге Иудеядан келген, силернин Вифилде өргүл бедигээжи-биле кылган чүвеңерни баш бурунгаар чугаалаан Бурганның кижизинин чевээ-дир» – деп харыылааннар.

¹⁸ Хаан: «Оң дыжын үревеңер, кым-даа оң сөөгүңгө дегбезин» – дээн. Ынчангаш ол медээчинин база Самариядан келген медээчинин сөөктерин хевээр арттырып кааннар.

¹⁹ Иосия оон ыңай Израильдин хааннарынын, Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип, Самариянын хоорайларында бедик черлерге тудуп каан өргээлерин база үрөп каапкан. Вифилге кылган бүгү чүвезин хаан ол черлер-биле база кылган. ²⁰ Иосия ол бедик черлерге турган бүгү бараалгакчыларны өргүл бедигээштеринге өлүрүп каапкаш, сөөктерин бедигээштерге өрттедипкен. Оон соонда хаан Иерусалимче ээп келген.

Иосиянын Хосталышкын байырлалын демдегээни (2 Чыл. 35:1-19)

²¹ Хаан бүгү чонга: «Чагыг-керээнин номунда бижээнин өзүтаар боттарынарын Бурганыңар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Хосталышкын байырлалын демдеглеңер» – деп дужааган.

²² Израильди баштап турган баштынчылар үезинден бээр, Израильдин база Иудеянын хааннарынын чагырып турган бүгү үезинде ол байырлал ышкаш байырлал бооп көрбээн чүве-дир. ²³ А Иосия хаанның чагыргазынын он сески чылында Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегелеп эрттирген.

* ^{23:11} Эрте-буруңгу Чоокку Чөөн чүкке улус Хүн бурганы дээрде айттар кошкан чуузалап чоруп турар деп даап бодаар турган, ынчангаш олар Хүнге мөгөйип, ындыг чуузалаарны кылып ап турганнар. * ^{23:13} Елеон дааның ойзу адаан ады бооп чадавас (2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12). Ол дага меге бурганнарга мөгөйип турар боорга, автор Елеон даан ынчалдыр адап турар.

^{23:10} Иис. 15:8; Иер. 7:31-32; 19:6 || Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 ^{23:12} 4 Хаан. 21:4-5

^{23:13} Сан. 21:29; 3 Хаан. 11:5-7 ^{23:14} Хост. 23:24; 4 Хаан. 10:27 ^{23:15} 3 Хаан. 12:28

^{23:16} Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2 ^{23:17} 3 Хаан. 13:30-31 ^{23:20} Хост. 22:20 || Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2

^{23:21} Хост. 12:3-11; Ы. х. к. 16:2-8

²⁴ Иосия оон ынай өлүг улус сүнесини кыйгырар, караң көрнүр кижилерни, Иудея биле Иерусалимден тывылган чүдөк-бужар ээреннерни, дүрзү-бурганарны узуткап каапкан. Ол ону Хелкия бараалгакчынын Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден тып алганы дүрүгномда бижиттинген ыдыктыг хоойлунун сөстөрүн күүседире-биле кылган. ²⁵ Иосиянын мурнунда-даа, ооң соонда-даа аңаа дөмөй — бүгү чүлдү-чүрээ-биле, бүгү сеткил-сагыжы-биле, бүгү күчү-күжү-биле, Моисейниң бүгү хоойлузун ёзугаар Дээрги-Чаяакчыже ээлген хаан турбаан.

²⁶ Ынчанмыже Дээрги-Чаяакчы Манассия хааннын Ону килеңнеткен бүгү бачыттары дээш Иудеяже кыптыккан коргунчуг килеңинден, хорадаан сагыжындан ойталаваан. ²⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Израильди Бодумдан чайладып каапканым дег, Иудеяны база Бодумдан чайладып кааптар мен, шилип алганым бо Иерусалим хоорайдан база „Мээң ат-алдарым маңаа турар“ дээним өргээден ойталаар мен» — дээн.

Иосиянын өлүмү (2 Чыл. 35:20-27)

²⁸ Иосиянын өске ажил-херектери, ооң кылган бүгү чүвези Иудеянын хаанарынын чылдар бижилгесинде тодаратынып бижиттинген. ²⁹ Иосиянын чагыргазынын үезинде Египеттиң хааны Нехао фараон Ассириянын хаанынга уткуй Евфрат хемче үнүп келген. Иосия хаан аңаа удур үнүп кээрге, фараон ону Мегиддонга көрүп кааш, өлүрүп каан.* ³⁰ Хааннын чалчалары ооң мөчү-сөөгүн Мегиддондан Иерусалимче сөөртүп эккелгеш, ооң чевег-куонга ажаап каан. А чурттун чону Иосиянын оглу Иоахазты олива үзү-биле чаап, ону ачазынын орунунга хаан кылып алган.

Иоахаз — Иудеянын хааны (2 Чыл. 36:1-4)

³¹ Иоахаз* чээрби үш харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. Ооң авазын Хамутал дээр турган, ол — Ливна чурттуг Иеремиянын уруу чүве-дир. ³² Иоахаз ада-өгбезинин кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. ³³ Нехао фараон Иоахазты, ол Иерусалимге оон ынай чагырбазын дээш, хамат черде Ривла хоорайга тудуп хоругдааш, Иудеяга чүс талант мөңгүн болгаш бир талант алдын* төлээр торгаал онаап каан. ³⁴ Нехао фараон Иосиянын оглу Элиакимни ачазынын орунунга хаан кылдыр салгаш, ооң адын Иоаким деп ат-биле солуп берген. А Иоахазты Египетче алгаш барган, ол аңаа өлүп калган. ³⁵ Нехао фараонга ооң негээн алдын-мөңгүнүн төлөп бээри-биле Иоаким чурттун чонунга үндүртүг онаап, кижиги бүрүзүнүн шинээн доктааткаш, алдын-мөңгүнү төлөдип алган.

Иоаким — Иудеянын хааны (2 Чыл. 36:5-8)

³⁶ Иоаким чээрби беш харлыгында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту он бир чыл чагырган. Ооң авазын Зебудда дээр турган, ол — Рума чурттуг Фодайянын уруу чүве-дир. ³⁷ Иоаким ада-өгбезинин кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган.

24 ¹ Иоакимниң чагырган үезинде Вавилоннун хааны Навуходоносор чуртче халдап кирип келген. Иоаким Навуходоносорга үш чыл чагырткаш, оон хая көрнү берип, аңаа удур тура халаан. ² Дээрги-Чаяакчы Иоакимче халдей, арамей,

* 23:29 Нехао — б.э. чедир 610—595 чч. чагырып турган, 26-гы династиянын фараону Нехо II-ни ынча деп турар. Ол чылдарда, Вавилоннун күштелиринден сезингеш, египетчилер буурап турар Ассириянын талазында боргуннар. 609 ч. чайынында хөй санныг египет шериг Евфрат хемни кешкеш, вавилончуларнын холунга турган хоорайны эжелеп аарып оралдашкан. Ылап-ла ол дайынчы поход үезинде Нехао Иосия хаанны өлүргөн. * 23:31 Иер. 22:11 болгаш 1 Чыл. 3:15-те бо хаанны «Шаллум» дээр. * 23:33 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Чүс талант алдын» деп бижээн.

23:24 Лев. 19:31; 20:27; Ы. х. к. 18:10-12 23:25 4 Хаан. 18:5 23:26 4 Хаан. 21:11; Иер. 15:4

23:27 4 Хаан. 21:4 23:29 Иер. 46:2 || Ис. 17:11 23:30 4 Хаан. 9:28 || 1 Хаан. 10:1

23:31 4 Хаан. 24:18 23:33 Сан. 34:11; Иер. 39:5 23:34 4 Хаан. 24:17; Дан. 1:7 || Иер. 22:12

24:1 Иер. 25:1; Дан. 1:1 24:2 4 Хаан. 20:17; 21:12-14; 23:27

моав болгаш аммон дээрбечи бөлүктөрү ыдып, Иудеяны узуткап кагзыннар деп турган. Дээрги-Чаяакчының Бодунун чалча-медээчилерин дамчыттыр чугаалаан сөзүн эзугаар ынчаар болган чүве-дир. ³⁻⁴ Ол бүгү Иудея-биле Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун эзугаар, иудейлерни Оон мурнундан ырадып кааптар дээш болган. Чүте дээрге Манассия хааннын бачыттары дээш, оон үүлгеткен бүгү чүвези дээш, оон буруу чок улустун ханын төп, Иерусалимни оларның ханы-биле долдурганы дээш, Дээрги-Чаяакчы ону өршээр хөңнү чок болган.

⁵ Иоакимниң өске ажил-херектери, оон кылган бүгү чүвези Иудеяның хааннарының чылдар бижилгезинде тодарттынып бижиттинген. ⁶ Иоаким өгбелериниң соондан өске оранче чорууй баарга, оон оглу Иехония ачазының орнунга хаан апарган.

⁷ А Египеттин хааны бодунун чуртундан оон ынай үнмээн, чүте дээрге Вавилоннун хааны аңаа хамааржыр бүгү черни Египеттин кызыгаарында хемден эгелээш, Евфрат хемге чедир эжелеп алган.

Иудеяның хааны Иехонияның туттуруп алганы
(2 Чыл. 36:9-10)

⁸ Иехония он сес харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. Оон авазын Нехушта дээр турган, ол — Иерусалим чурттуг Элнафанның уруу чүве-дир. ⁹ Иехония ачазының кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган.

¹⁰ Ол үеде Вавилоннун хааны Навуходоносорнун дүжүметтери Иерусалимге келгеш, ону бүзээлеп алганнар.

¹¹ Навуходоносор боду оон улузунун бүзээлеп алгаш турган хоорайынга чедип кээрге, ¹² Иудеяның хааны Иехония, оон авазы, нояннары, шериг баштыңнары болгаш дүжүметтери аңаа дүжүп бергеннер.

Вавилоннун хааны бодунун чагыргазының сески чылында Иехонияны тудуп алган. ¹³ Дээрги-Чаяакчының баш бурунгаар чугаалап турганы дег, Наву-

ходоносор Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң база хаанның ордузунун бүгү эртине-байлаан апарган — Израильдин хааны Соломоннун Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып каан бүгү алдын саваларын кезе шаап каапкан. ¹⁴ Ол Иерусалимниң бүгү чурттакчыларын: бүгү нояннарны, күчү-күштүг дайынчыларны, бүгү ус-дарган, шевер улусту — шупту 10 000 кижини тудуп алгаш барган. Чурттуң чүгле ядыы карачал чону артып калган. ¹⁵ Навуходоносор Иехонияны Иерусалимден Вавилонче тудуп алгаш барган, оон-биле кады хаанның авазын, оон кадыннарны, дүжүметтерин, чурттуң ат-алдарлыг улустуң база апарган. ¹⁶ Вавилоннун хааны 7000 дайынчылыг бүгү шеригни, 1000 дарган, ус-шевер улусту, бүгү дайылдажып шыдаар күштүг улусту Вавилонче тудуп апарган. ¹⁷ Навуходоносор Иехонияның орнунга оон төрөл акызы Маттанияны хаан кылып кааш, Маттанияның адын Седекия кылдыр солуп берген.

Иудеяның хааны Седекия, Иерусалимниң буурааны
(2 Чыл. 36:11-21; Иер. 39:1-10; 52:1-27)

¹⁸ Седекия чээрби бир харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. Оон авазын Хамутал дээр турган, ол — Ливна чурттуг Иеремияның уруу чүве-дир. ¹⁹ Седекия Иоакимниң кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ²⁰ Ынчаарга Иерусалим биле Иудеяга болуп турган чүве Дээрги-Чаяакчыны килеңбедиптерге, Ол оларның чурттакчыларын Бодунун мурнундан сывырыпкан.

Седекия Вавилоннун хаанынга удур тура халаан.

25 ¹ Седекияның чагыргазының тоску чылында, он айның онда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шериги-биле Иерусалимге чедип кээп, ону бүзээлеп, хоорайны долгандыр бүзээлеп чалдары тудуп алган. ² Хоорайның бүзээлээшкени Седекия хаанның чагыргазының он бирги чылынга чедир үргүлчүлөөн.

24:3-4 4 Хаан. 21:2-7, 16, 23-26 24:12 4 Хаан. 20:18; Иер. 24:1-2; Иез. 17:12-13 24:13 4 Хаан. 20:17; Иер. 20:5 || Дан. 1:2 24:15 Ы. х. к. 28:36; Иер. 24:1; Иез. 17:12 24:17 4 Хаан. 23:34; Иер. 37:1 || Дан. 1:7 24:18 4 Хаан. 23:31 24:20 Иез. 17:15 25:1 Ы. х. к. 28:52

³ Хоорайда аш кедереп, чурттакчы чон чиир аыш-чем чок арткан. Дөрт* айның тоста ⁴ халдейлер хоорайның ханазын деже шаапкан. Бүгү иудей дайынчылар дүне када хоорайдан ийи хана аразында, Хаан сесерлииниң чанында турар хаалга дамчыштыр үнгөш, Иордан шынаазынче баар орук-биле дезипкен. А халдейлер ол үеде хоорайны бүзээлеп алган турган. ⁵ Халдей шериг иудей хаанны сүрүп чорупкаш, Иерихон ховуларынга чыпшыр четкен. Седекияның бүгү шерии ону каапкаш, тарадыр маңнажи берген. ⁶ Хаанны тудуп алгаш, Ривла хоорайда Вавилоннун хаанынче эккелгеш, шиидип каан. ⁷ Седекия көрүп турда, ооң оолдарын өлүрүп каан, а оон ону согурарткаш, хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче аппарган.

⁸ Беш айның чедиде (Вавилоннун хааны Навуходоносорнун чагыргазының он тоску чылында) Иерусалимче Вавилоннун хаанының джүмеди, камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чедип келген. ⁹ Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзин, хаанның ордузун, Иерусалимниң бүгү бажыңнарын — улуг дээн бажыңнарын шуптузун өрттедипкен. ¹⁰ Камгалакчы шериглер даргазы-биле кады келген халдей шериг Иерусалимни долгандыр турган ханаларны үрөп бузуп каапкан. ¹¹ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан хоорайда дириг арткан улусту, а ол ышкаш Вавилоннун хаанынга джүп берген улусту — бүгү арткан мөөң чонну тудуп алгаш барган. ¹² Чүгле карачал улустун чамдызын камгалакчы шериглер даргазы виноград болгаш тараа шөлдери ажаап болбаазырадыр кылдыр арттырып каан.

¹³ Халдейлер Дээрги-Чаяакчының өргээзинге турган хүлер адагаштарны, тергежигештерни, «далай» дээр хүлер чунар саваны үрей соктап каапкаш, ол чүүдлерниң хүлерин Вавилонче аппарганнар. ¹⁴ Олар оон ыңай хүл урар савалар, хүл-узарлар, бижектер болгаш кымыштарны — Бурганга бараан болурда

ажыглаар бүгү хүлер эт-херекселди алгаш барганнар. ¹⁵ Камгалакчы шериглер даргазы алдын-мөңгүн хүүрекчигештер биле кыскаштарны база алгаш барган. ¹⁶ Соломоннун Дээрги-Чаяакчының өргээзинге кылып кааны ийи адагаш, «далай» дээр чунар сава болгаш тергежигештерге хаанарыштыр алырга, ол бүгү херекселдерни кылган хүлер дензилетинмес аар турган. ¹⁷ Бир адагаш-ла он сес кыры дурту бедик, ооң кырында хүлер капительдин бедии үш кыры дурту; капительдин даштын талазын четки хевирлиг, хүлерден кылган гранат чимистерлиг каасталга шыпкан турган. (Ийиги адагашта база-ла ындыг четки хевирлиг каасталга бар.)

¹⁸ Камгалакчы шериглер даргазы Бурганның дээди бараалгакчызы Сарайяны, ийиги бараалгакчы Софонияны болгаш Бурганның өргээзинче кирер черниң үш таңнылыгын база тудуп алгаш барган. ¹⁹ Оон ыңай хоорайдан ол дарга шериглер баштынын, хаанның ам-даа хоорайга арткан турган беш чоок джүмеди, чурттуң чонун шериг албанынче кири бижири хүлээлгелиг кол бижээчин болгаш хоорайга турган алдан чуртакчыны тудуп алгаш барган. ²⁰ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан оларны тудуп аппаргаш, Ривлада Вавилоннун хаанынга чедире берген. ²¹ Вавилоннун хааны ол бүгү улусту хамат черде Ривла хоорайга шаажылап өлүрүп каан, а Иудеяны чонун бодунун черинден көжүрүп үндүрген.

Годолияның Иудеяга чагырыкчы апарганы (Иер. 40:7-9; 41:1-3)

²² Вавилоннун хааны Навуходоносор ооң Иудеяга арттырып каан чонунун чагырыкчызы кылдыр Шафанның оглунун оглу, Ахикамның оглу Годолияны томуйлап каан. ²³ Бүгү иудей шериг баштыңнары: Нафанияның оглу Измаил, Карейниң оглу Иоханан, Нетофа чуртут Танхуметтин оглу Сарайя болгаш

* 25:3 Өске бурунгу сөзүглелде «дөрт» деп сөс таварышпайн турар.

25:6 Сан. 34:11; 4 Хаан. 23:33 || Иер. 21:7; Иез. 23:24 25:7 Соф. 1:8 || Ы. х. к. 28:36; 4 Хаан. 20:18
25:8 Иер. 32:1 || Иер. 39:9; 40:1 25:9 Лев. 26:31; Иез. 16:41 25:10 Неом. 1:3 25:13 3 Хаан. 7:15-37;
2 Чыл. 4:1-15 || Иер. 27:19 25:14 3 Хаан. 7:45, 50 25:16 3 Хаан. 7:47 25:17 3 Хаан. 7:15-22
25:18 1 Чыл. 6:14; Эзра 7:1 || Иер. 21:1; 29:25; 37:3 25:22 4 Хаан. 22:12; Иер. 26:24 ||
Иер. 39:14; 40:5, 7 25:23 Инс. 18:26

Мааха чурттуг Иазания олар Вавилоннун хаанының Годолияны чагырыкчы кылдыр томуйлап каанын дыңнап кааш, боттарының улузу-биле кады Мицпа хоорайда Годолияже чедип келгеннер. ²⁴ Годолия оларга база оларның улузунга: «Халдей дүжүметтерден кортпаңар, чуртка артып калгаш, Вавилоннун хаанынга бараан болуңар. Ынчан менди-чаагай болур силер» – деп даңгыраглап чугаалаан.

²⁵ Ынчалза-даа чеди айда Элишаманың оглунун оглу, Нафанияның оглу, хаан уктуг Измаил он кижизи-биле кады келгеш, Годолияны база ооң-биле кады Мицпага турган иудейлер болгаш халдейлерни өлүрүп каан. ²⁶ Ооң соонда бүгү чон, карачал-даа, дарга-даа улус база шериг баштыннары, халдейлерден корткаш, Египетче дезе берген.

Иехонияны хостааны (Иер. 52:31-34)

²⁷ Иудеяның хааны Иехонияны тудуп аппаратан соонда үжөн чеди чыл эрткенде, Вавилоннун хааны Эвил-Меродах бодунун чагыргазының бирги чылында Иехония хаанга өршээл көргүскөн.* Эвил-Меродах Иехонияны он ийи айның чээрби чедиде кара-бажындан үндүргөш, ²⁸ ооң-биле эп-найыралдыг чугаалашкан база ол үеде Вавилонга турган бүгү өске хааннарга бодаарга, бедик, хүндүлүг черге олуртуп каан. ²⁹ Иехония кара-бажыңга кедип турган хевин солуп каапкаш, амыдыралының төнчүзүңгө чедир Эвил-Меродах-биле кады чөмненип келген. ³⁰ Ол Вавилоннун хаанындан доктаамал хандырылганы хүннүн-не, арткан бүгү назынында ап келген.

* ^{25:27} Эвил-Меродах хаанны аккад дылда Амел-Мардук деп адаар. Ол – Навуходоносорнун оглу; б.э. чедир 562-ден 560 чылга чедир чагырган.

Чылдар демдеглели

Бирги ном

Кирилде

Чылдар демдеглелинин номнары колдуунда Хаанның чагырга номнарында бижиттинген болушкуннарны арай өске бодал-биле катап чугаалап турар. Эзра болгаш Неемияның номнарын тургускан ол-ла кижилер бо номну база бижээн чадавас.

1–9 эгелер — израиль чоннун Вавилонда туттурушкундан ээп келгенинин соондагы үени кириштир (мырыңай б. э. ч. V векке чедир) чоннун төрөл салгал даңзылары. Ол даңзыларда эң улуг кичээнгейни Иуда, Вениамин болгаш Левийнин аймактарынче салып турар.

10–21 эгелерде Давидтин чагыргазының чамдык чугула болушкуннарын оон мурнундагы хаан Саулдун өлүмүндөн эгелеп истеп көрүп турар. Давид хаан — бо номда эң чугула кижилер. Ылап-ла ол Иерусалим хоорайны Дээрги-Чаяакчыга чүдүүр төп чер кылгаш, Аңаа төлөптиг, шын мөгөйишкинни доктаадып каан. Чылдар демдеглелинин бирги номунда Хаанның чагырганың ийиги номунга көөрдө, Давидтин бак үүлгедиглеринче кичээнгей дыка эвээш салдынган.

22–29 эгелер — Бурганның өргээзин тутар дээш Давидтин белеткели (онза кичээнгей левиттер болгаш Бурганның бараалгакчыларынче угланган). Автор оон биле Давидти Бурганның өргээзинин база Аңаа бараан болурунун чурумунун эзулуг үндөзилекчизи кылдыр көргүзүп турар. А өргээнин бодун Давид өлгөн соонда оон оглу Соломоннун күженишкиннери-биле туткан.

Адамдан Авраамга чедир (э. д. 5:1-32; 10:1-32; 11:10-26)

1 ¹Адам, Сиф, Энос, ²Кайнан, Малелеил, Иаред, ³Энох, Мафусал, Ламех, ⁴Ной.

Нойнун оолдары: Сим, Хаам база Иафет.

⁵Иафеттин оолдары*: Гомер, Магог, Мадай, Иаван, Тувал, Мешех база Тирас.

⁶Гомернин оолдары: Аскеназ, Рифат болгаш Тогарма. ⁷Иаванның оолдары: Элиса биле Фарсис, китт чон биле родан чон.

⁸Хаамның оолдары: Хуш, Египет, Фут база Ханаан. ⁹Хуштун оолдары: Сева, Хавила, Савта, Раама база Савтеха. Рааманың оолдары: Шева биле Дедан.

¹⁰Хуштун бир салгакчызы Нимрод деп аттыг кижилер база турган. Ол чырык чер кырынга дыка күштүг маадыр болган.

¹¹Египеттин үре-салгалы: лидий чон, анам чон, легав чон, нафтух чон, ¹²патрус чон, каслух чон (а олардан филистим чон тывылган) болгаш кафтор чон. ¹³Ханаанның үре-салгалы: оон дун оглу Сидон, Хет, ¹⁴иеус чон, амор чон, тергес чон, ¹⁵хиввей чон, араб чон, син чон, ¹⁶арвад чон, цемарей чон болгаш хамат чон.

¹⁷Симнин оолдары: Элам, Ассур, Арфаксад, Луд, Арам, Уц, Хул, Гефер база Мешех. ¹⁸Арфаксадтан Сала төрүттүнген, Саладан Евер төрүттүнген. ¹⁹Еверден ийи оол төрүттүнген: бирээзинин ады — Фалек, чүге дээрге оон үезинде делегейнин чуртакчылары бот-боттарындан аңгыланып чарлы берген*; оон дунмазының ады — Иоктан. ²⁰Иоктанның үре-салгалы: Алмодад, Шалеф, Хапармавет, Иерах, ²¹Гадорам, Узал, Дикла,

* 1:5 Сим, Хаам база Иафеттин салгалдарының аттары дээрге бурунгу Чөөн чүктүн аймак, чоннар, хоорайларының аттары болур. * 1:19 Еврей дылда «Фалек» деп ат «аңгыланып чарлы бээр» деп өскө дөмөйлөшкөк.

²² Эвал, Авимаил, Шева, ²³ Офир, Хавила болгаш Иовав. Олар шупту Иоктанның үре-салгалы-дыр.

²⁴ Сим, Арфаксад, Сала, ²⁵ Евер, Фалек, Рагав, ²⁶ Серух, Нахор, Фарра, ²⁷ Аврам, ону Авраам база дээр.

Авраамдан укталган төрөл аймактар

(Э. д. 25:1-4, 12-16; 36:1-19)

²⁸ Авраамның оолдары: Исаак биле Измаил. ²⁹ Оларның салгалдары бо: Измаилдин дун оглу Навайот, оон соондалары Кедар, Адбеел, Мивсам, ³⁰ Мишма, Дума, Масса, Хадад, Тема, ³¹ Иетур, Нафиш база Кедма. Олар дээрге Измаилдин оолдары-дыр.

³² Авраамның кул-кадайы Хеттураның божаан оолдары: Зимран, Иокшан, Медан, Мадан, Ишбах болгаш Шуах. Иокшанның оолдары: Шева биле Дедан. ³³ Маданнның оолдары: Эфа, Эфер, Энох, Авида база Элдага. Олар шупту Хеттураның үре-салгалы чүве-дир.

³⁴ Авраамдан Исаак төрүттүнген. Исаактын оолдары: Исав биле Израиль.

³⁵ Исавтын оолдары: Элифаз, Рагуил, Иеуш, Иеглом болгаш Корак. ³⁶ Элифазтын оолдары: Теман, Омар, Цефо, Гатам, Кеназ, Тимна, Амалик*. ³⁷ Рагуилдин оолдары: Нахат, Зерах, Шамма болгаш Миза.

Эдом черниң үндезин чурттакчылары

(Э. д. 36:20-30)

³⁸ Сеирниң оолдары: Лотан, Шовал, Цивеон, Ана, Дишон, Эцер болгаш Дишан.

³⁹ Лотанның оолдары: Хори биле Гомам. А Лотанның Тимна деп кыс дунмазы бар турган.

⁴⁰ Шовалдын оолдары: Алеан, Маннахат, Эвал, Шефи база Онам.

Цивеоннун оолдары: Ая биле Ана.

⁴¹ Ананың ажы-төлү: Дишон.

Дишоннун оолдары: Хамран, Эшбан, Итран болгаш Херан.

⁴² Эцерниң оолдары: Билган, Зааван болгаш Акан.

Дишанның оолдары: Уц биле Аран.

Эдомнун хааннары

(Э. д. 36:31-39)

⁴³ Израиль чоннун хааннары тыптырынын-даа мурнунда эдом черге башкарып чоран хааннар бо-дур:

Беорнун оглу Бела, оон хоорайынын ады Дингава чүве-дир.

⁴⁴ Бела өлүп каарга, оон орнунга Восорадан келген Зерахтын оглу Иовав хааннай берген.

⁴⁵ Иовав өлүп каарга, теман черден келген Хушам хааннай берген.

⁴⁶ Хушам өлүп каарга, Моавтын оргулаажынга мадиан чонну чылча шаап каан Бедадтын оглу Гадад хааннай берген. Оон хоорайынын адын Авит дээр.

⁴⁷ Гадад өлүп каарга, Масрекадан келген Самла хааннай берген.

⁴⁸ Самла өлүп каарга, хем чоогунда Реховоттан келген Саул хааннай берген.

⁴⁹ Саул өлүп каарга, Ахборнун оглу Ваал-Ханан хааннай берген.

⁵⁰ Ваал-Ханан өлүп каарга, Гадар хааннай берген. Оон хоорайынын ады Пау. Оон кадайы Мезагавтын оглу Матредтин уруу Мегетавеел чүве-дир. ⁵¹ Гадар база өлүп калган.

Эдомнун аймактарынын* аттары бо-дур: Тимна, Алва, Иетет, ⁵² Оливема, Эла, Пинон, ⁵³ Кеназ, Теман, Мивсар, ⁵⁴ Магдиал, Ирам. Эдом чоннун аймактары ол-дур.

Иуданың үре-салгалы

2 ¹ Израильдин оолдары бо-дур: Рувим, Симеон, Левий, Иуда, Иссахар, Завулон, ² Дан, Иосиф, Вениамин, Неффалим, Гад болгаш Асир.

³ Иуданың оолдары: Ир, Онан база Шела — олар үжелээн хананей Шуанын уруундан төрүттүнгеннер. Иуданын дун оглу Ир Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кем-буруулуг болган, ынчангаш Ол ону чок апаар кылдыр кылып каан. ⁴ Кенни Фамар Иудага Фарес биле Зерахты божуп берген. Иуда беш оолдуг турган.

⁵ Фарестин оолдары: Хецрон биле Хамул.

* 1:36 Өске бурунгу сөзүглезде «Тимнанын божааны Амалик» деп бижээн. * 1:51 Азы: «Эдомнун баштыңнарынын».

1:27 Э. д. 17:5; Лк. 3:34-36 1:28 Э. д. 16:15-16; 21:2-3 1:34 Э. д. 25:25-26; 32:28 1:44 Иса. 34:6; 63:1 1:45 Э. д. 36:15; Иов 2:11; Иез. 25:13 1:51 Э. д. 36:40-43 2:1 Э. д. 29:32-35; 30:6-20; Хост. 1:1-4 2:3 Э. д. 38:1-30; 46:12; Сан. 26:19-20 2:4 Руф 4:12; Мф. 1:3 2:5 Руф 4:18

⁶ Зерахтын оолдары: Зимри, Эфан, Еман, Халкол база Дара. Олар шупту беш кижиле.

⁷ Харминин огулу: Ахар*. (Бурганга турсааткан чүүлдерге удур кем-буруу үүлгеткеш, Израильге хай-халапты эккелген кижиле ол-дур.) ⁸ Эфаннын огулу: Азария.

Давид хаанның өзбелери, төрөл салгалы
(Рух 4:18-22; Мф. 1:3-6)

⁹ Хецроннун төрөөн оолдары: Иерахмил, Рам болгаш Халев. ¹⁰ Рам Аминадавтын төрөөн, а Аминадав Иуданын аймаанын баштынын Наассоннун төрөөн чүве-дир. ¹¹ Наассоннун огулу Салмон, Салмоннун огулу Вооз. ¹² Воозтан Овид төрүттүнген, Овидтен Иессей төрүттүнген.

¹³ Иессейнин дун огулу Элиав, ийи дугаары — Авинадав, үшкүзү — Шима, ¹⁴ дөрткүзү — Нафанаил, беш дугаары — Раддай, ¹⁵ алдыгызы — Оцем, чедигизи — Давид.

¹⁶ Оларнын угбалары: Саруйя биле Авицея. Саруйя үш оолдугу: Авесса, Иоав база Асаил. ¹⁷ Авицея Амессайнын төрөөн. Амессайнын адазы измаилчи* Иетер чүве-дир.

Хецроннун база Халевтин үрө-салгалы

¹⁸ Хецроннун огулу Халевтин бодунун кадайы Азувадан (Иериофадан база) оолдары бо-дур: Иешер, Шовав база Ардон. ¹⁹ Азува өлүп каарга, Халев Эфратаны кадай кылдыр ап алган. Ол анаа Хур деп оолду божуп берген. ²⁰ Хурнун огулу Урий, Урийнин огулу Веселиил болган.

²¹ Оон Хецрон алдан харлыг тургаш, Галаадтын адазы Махирнин уруу-биле холбашкан. Ол Хецронга Сегув деп оол божуп берген. ²² Сегувтан Иаир төрүттүнген. Галаад черге ол чээрби үш хоорайлыг турган. ²³ Ынчалза-даа гессурлар болгаш арамейлер ол черге алдан хоорайны эжелеп алган. Ол хоорайларнын аразында Иаирнин хоорай-суурлары, Кенат хоорай болгаш анаа хамааржыр хоорай-суурлар бар турган. Аңаа чурттап турган улус шуптузу Галаадтын адазы Махирден укталган. ²⁴ Хецроннун Халев-Эфрата деп черге өлгенинин соонда, оон кадайы

Авия Ашхурну божаан. Ашхур дээрге Текоянын үндезилекчизи-дир.

Иерахмилдин үрө-салгалы

²⁵ Хецроннун дун огулу Иерахмилдин оолдары: дун огулу Рам, оон соонда Буна, Орен, Оцем болгаш Ахия. ²⁶ Иерахмилдин Афара деп өске кадайы база турган. Ол Онам деп оолду божаан. ²⁷ Иерахмилдин дун огулу Рамнын оолдары: Маац, Ямин болгаш Экер.

²⁸ Онамнын оолдары: Шаммай биле Иада.

Шаммайнын оолдары: Надав биле Авишур.

²⁹ Авишурнун кадайын Авихаил дээр. Ол анаа Ахбан биле Молид деп оолдарны божуп берген.

³⁰ Надавтын оолдары: Селед биле Афаим. А Селед ажы-төл чок бооп өлгөн.

³¹ Афаимнин огулу: Иший. Ишийнин огулу: Шешан. Шешаннын огулу: Ахлай.

³² Шаммайнын дунмазы Иаданын оолдары: Иетер биле Ионафан. Иетер ажы-төл чок бооп өлгөн.

³³ Ионафаннын оолдары: Пелет биле Заа. Олар шупту Иерахмилдин салгалдары-дыр.

³⁴ Шешан оолдар чок, чүгле кыстарлыг болган. Оон Иарха деп египет кулу турган. ³⁵ Шешан бодунун бир урууну кулу Иархага кадай кылдыр берипкен. Уруу Иархага Аттай деп оол божуп берген. ³⁶ Аттайдан Нафан төрүттүнген. Нафандан Завад төрүттүнген. ³⁷ Завадтан Эфлап төрүттүнген. Эфлаптан Овид төрүттүнген. ³⁸ Авидтен Йеху төрүттүнген. Йехудан Азария төрүттүнген. ³⁹ Азариядан Хелец төрүттүнген. Хелецтен Элеаса төрүттүнген. ⁴⁰ Элеасадан Сисмай төрүттүнген. Сисмайдан Шаллум төрүттүнген. ⁴¹ Шаллумдан Иекамия төрүттүнген. Иекамиядан Элишама төрүттүнген.

Халевтин өске үрө-салгалы

⁴² Иерахмилдин дунмазы Халевтин оолдары: дун огулу Меша (ол Зифтин үндезилекчизи болур) база өске огулу Мареша (ол Хевроннун үндезилекчизи болур).

⁴³ Хевроннун оолдары: Корах, Таппуах,

* 2:7 Ахар — «хай-халап эккээр» дээн уткалыг сөс-биле дөмейлешкек. * 2:17 Өске бурунгу сөзүглелдерде «измаилчи» эвес, а «израильчи» деп бижээн.

2:6 3 Хаан. 4:31; Ыд. ыр. 88:1 2:7 Ис. 7:1, 25 2:10 Сан. 1:7; 2:3 2:13 1 Хаан. 16:6-9; 17:13 ||

1 Чыл. 20:7 2:16 2 Хаан. 2:18 2:17 2 Хаан. 19:13; 20:9-10 || 2 Хаан. 17:25 2:20 Хост. 31:2

2:21 Сан. 26:29; 32:39 2:22 Сан. 32:41 2:23 Ис. 13:13, 30 2:24 2 Хаан. 14:2; 1 Чыл. 4:5 2:25 1 Чыл. 2:9

Рекем болгаш Шема. ⁴⁴ Шема Рахамны (Иоркеамның үндезилекчизин) төрөөн. А Рекемден Шаммай төрүттүнгөн. ⁴⁵ Шаммайның оглу Маон. А Маон дээрге Бет-Цурнун үндезилекчизи-дир.

⁴⁶ Халевтин кул-кадайы Эфа Харран, Моца болгаш Газез деп оолдарны төрөөн. А Харрандан Газез төрүттүнгөн.

⁴⁷ Иегдайның оолдары: Регем, Иофам, Гешан, Пелет, Эфа болгаш Шааф.

⁴⁸ Халевтин өске кул-кадайы Мааха Шевер биле Тирхана деп оолдарны божаан. ⁴⁹ Оон аңгыда Шаафты (ол Мадманның үндезилекчизи болур) база Шеваны (Махбена биле Гивеяның үндезилекчизи болур) төрөөн. Халевтин Ахса деп уруу база турган.

⁵⁰ Болар база Халевтин салгалдарыдыр, олар Эфратаның дун оглу Хурдан укталган: Кириат-Иаримнің үндезилекчизи Шовал, ⁵¹ Вифлеемнің үндезилекчизи Салма, Бет-Гадернин үндезилекчизи Хареф.

⁵² Кириат-Иаримнің үндезилекчизи Шовалдың үре-салгалы: Гарое чурттуглар, Менухот чурттугларның чарты.

⁵³ Кириат-Иаримнің төрөл бөлүктери: итра, пут, шумат болгаш мишра. Олардан Цора болгаш Эштаол чурттуглар укталып тывылган.

⁵⁴ Салманың үре-салгалы: вифлеемчилер, нетофажылар, Атарот-Бет-Иоав чурттуглар база порит деп төрөл бөлүк — Менухот чурттугларнын өске чарты.

⁵⁵ Иависке чурттап чораан бижээчилернин төрөл бөлүктери: тира, шимеа, суа. Олар дээрге Хаматтан (рехав төрөл бөлүктүң өгбезинден) укталган кен аймак-тыр.

*Давид хаанның ажы-толү
(2 Хаан. 3:1-5; 5:14-16)*

З ¹ Давидтин Хевронга төрүттүнгөн оолдары бо-дур: дун оглу — изреелчи Ахиноаманың божааны Аммон. Ийи-

гизи — кармилчи Авигеяның божааны Даниил*. ² Ушкүзү — гессур хаан Талмайның уруу Мааханың оглу Авессалом. Дөрткүзү — Аггиттин оглу Адония. ³ Бешкизи — Авиталдың божааны Шефатия. Алдыгызы — кадайы Эгланың божааны Ифреам. ⁴ Хевронга Давидтин алды оглу төрүттүнгөн. Аңаа Давид чеди чыл алды ай дургузунда хааннаан.

Оон Иерусалимге Давид үжен үш чыл иштинде хааннаан. ⁵ Давидтин дараазында оолдары Иерусалимге төрүттүнгөн: Шима, Шовав, Нафан болгаш Соломон, дөртелдирзин Аммиилдин уруу Вирсавия божаан. ⁶ Ивхар, Элишама, Элифелет, ⁷ Ногах, Нефег, Иафия, ⁸ Элишама, Элиада болгаш Элифелет — тос киж. ⁹ Давидтин кул-кадайларынын божааны оолдарындан аңгыда, бодунун оолдары ол-дур. Оларның кыс дунмазы — Фамар.

Иудеяның хааннары

¹⁰ Соломоннун оглу Ровоам, оон оглу Авия. Авияның оглу Аса, Асаның оглу Иосафат. ¹¹ Иосафаттын оглу Иорам, оон оглу Охозия. Охозияның оглу Иоас.

¹² Иоастың оглу Амасия. Амасияның оглу Азария, оон оглу Иоафам. ¹³ Иоафамның оглу Ахаз, оон оглу Эзекия. Эзекияның оглу Манассия. ¹⁴ Манассияның оглу Амон, оон оглу Иосия.

¹⁵ Иосиянын оолдары: дун оглу Иоханан*, ийи дугаар оглу Иоаким, ушкүзү Седекия, дөрт дугаары Шаллум.

¹⁶ Иоакимнің оолдары: Иехония биле Седекия.

Иехония хаанның үре-салгалы

¹⁷ Иехонияның оолдары: Асир, Са-лафиил*, ¹⁸ Малкирам, Федайя, Шенацар, Иекамия, Гошама болгаш Надавия.

¹⁹ Федайяның оолдары: Зоровавел биле Шимей.

Зоровавелдин оолдары: Мешуллам биле Анания база оларның Шеломит деп

* 3:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо атты «Далуя», «Хилав» деп бижээн. * 3:15 Өске бурунгу сөзүглелде бо атты «Иоахаз» деп бижээн. * 3:17 Азы: «Туттурган Иехониянын оолдары: Салафиил...»

2:49 Иис. 15:31 || Иис. 15:17 2:50 1 Чыл. 2:19 2:53 1 Чыл. 4:2 2:55 4 Хаан. 10:15; Иер. 35:2, 8 || Сан. 24:21; Башт. 1:16 3:1 1 Хаан. 25:43 || 2 Хаан. 13:1 3:2 2 Хаан. 13:37 || 2 Хаан. 15:10 || 3 Хаан. 1:5-6 3:4 2 Хаан. 2:11 || 2 Хаан. 5:4-5 3:5 1 Чыл. 14:4-7 || 2 Хаан. 11:3 3:9 2 Хаан. 13:1 3:10 2 Чыл. 9:31 || 2 Чыл. 13:1 || 2 Чыл. 14:1 || 2 Чыл. 17:1 3:11 2 Чыл. 21:1 || 2 Чыл. 22:1 || 2 Чыл. 24:1 3:12 2 Чыл. 25:1 4 Хаан. 15:1; 2 Чыл. 26:1 || 2 Чыл. 27:1 3:13 2 Чыл. 28:1 || 2 Чыл. 29:1 || 2 Чыл. 33:1 3:14 2 Чыл. 33:21 || 2 Чыл. 34:1 3:15 2 Чыл. 36:11 || 2 Чыл. 36:1; Иер. 22:11 3:16 4 Хаан. 24:8-15; 2 Чыл. 36:9-10 3:19 Эзра 2:2; 3:2; Неом. 12:1; Агг. 1:1; 2:20-23; Зах. 4:6-10

кыс дунмазы. ²⁰ Оон аңгыда беш оглу: Хашува, Огел, Берехия, Хасадия болгаш Иушав-Хесед.

²¹ Анианияның үре-салгалы: Фелатия биле Исаяя, Рефайяның оолдары, Арианның оолдары, Авдийның оолдары, Шеханияның оолдары.

²² Шеханияның оглу: Шемайя. Шемайяның оолдары: Хаттуш, Игеал, Бариах, Неария болгаш Шафат. Шупту алды кижиги.

²³ Неарияның үш оглу: Элиоенай, Эзекия болгаш Азрикам. ²⁴ Элиоенайның чеди оглу: Годавьягу, Элиашив, Фелайя, Аккув, Иоханан, Делайя болгаш Аниан.

Иуданың үре-салгалы

4 ¹ Иуданың үре-салгалы: Фарес, Хецрон, Харми, Хур болгаш Шовал. ² Шовалдың оглу Реайя Яхатты төрөөн. Яхаттан Ахумай биле Лагад төрүттүнгөн. Олардан Цора чурттугларның төрөл бөлүктери укталган.

³ Этамның оолдары* бо-дур: Изреел, Ишма болгаш Илбаш. Оларның кыс дунмазы — Гацлелпони. ⁴ Эфратаның дун оглу, Вифлеемнің үндезилекчизи Хурнун оолдары бо-дур: Пенуэл (Гедорнун үндезилекчизи) база Эзер (Хушаның үндезилекчизи).

⁵ Текояның үндезилекчизи Ашхурийи кадайлыг турган: Хела биле Наара.

⁶ Наара Ашхурга Ахузам, Хефер, Тимни болгаш Ахашфари деп оолдарны божуп берген. Наараның оолдары ол-дур.

⁷ Хеланың оолдары: Церет, Цохар болгаш Этнан.

⁸ Коцтан Анув биле Цовева төрүттүнгөн база Гарумнун оглу Ахархелдин төрөл бөлүктери укталган.

⁹ Иавис деп кижиги болунун акы-дунмаларындан артык алдарлыг апарган. (Авазы: «Мен ону хинчектенип тургаш божаан мен» — дээш, Иавис деп адап каан.)* ¹⁰ Иавис Израилдин Бурганынче кыйгы салгаш, мөргээн: «Сен менээ Бодуннун ачы-буяныңны хайырып, мезин черимниң девискээрин делгемчидип

каан болзунза! Хилинчектенмес кылдыр, Сээң холун мени айыыл-халаптан камгалап, деткээн болза!» Ынчан Бурган ооң дилээн хандырган.

¹¹ Шуханың дунмазы Хелув Махирни төрөөн. Махир дээрге Эптоннун адазы-дыр. ¹² Эптоннун оолдары: Бет-Рафа, Пасеах болгаш Техина (Наас хоорайнын үндезилекчизи). Олар Реханың чурттакчылары-дыр.

¹³ Кеназтың оолдары: Гофониил биле Серайя. Гофониилдин оолдары: Хатат биле Меонатай*. ¹⁴ Меонатайның оглу Офра, а Серайяның оглу Иоав. Иоав — Харашим шынаазының үндезилекчизи. Ол шынааның чурттакчылары ус-дарган улус болган.

¹⁵ Иефонийның оглу Халевтин оолдары: Ир, Ила болгаш Наам. Иланың оглу: Кеназ.

¹⁶ Иегаллелелдин оолдары: Зиф, Зифа, Тирия болгаш Асареел.

¹⁷⁻¹⁸ Эзраың оолдары: Истер, Меред, Эфер болгаш Иалон. Мередтин кадай кылдыр алганы фараоннун уруу Битьяның оолдары бо-дур: Мириам, Шаммай болгаш Ишбах (Эштемояның үндезилекчизи)*. Оон иудей кадайы Иереди (Гедорнун үндезилекчизин), Хеверни (Сохонун үндезилекчизин) болгаш Иекутиилди (Заноахтың үндезилекчизин) төрөөн.

¹⁹ Годияның кадайы Нахамның кыс дунмазы болур. Оон үре-салгалы: Кеила чурттуг гарми төрөл бөлүк база Эштемоя чурттуг мааха төрөл бөлүк.

²⁰ Шимоннун оолдары: Амнон, Рина, Бенханан болгаш Тилон.

Ишийниң оолдары: Зохет биле Бен-Зохет.

²¹ Иуданың оглу Шеланың үре-салгалы: Леханың үндезилекчизи Ир; Марешаның үндезилекчизи Лаеда; Бет-Ашбел чурттуг лён кылып турар төрөл бөлүктөр; ²² Иоким база Хозеваның чурттакчылары; Моавтың чагырыкчылары Иоас биле Сараф; Иашуви-Лехем база*. (Ол шагдала болган болуушкуннар-дыр.)

* 4:3 Өске бурунгу сөзүглелде «оолдары» эвес, а «адазы» деп бижээн. * 4:9 «Иавис» деп ат «хилинчек» деп еврей сөскө дөмейлешкек. * 4:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Меонатай» деп ат таварышпайн турар. * 4:17-18 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелди ёзуугар ол үш оол Истерден төрүттүнгөн. * 4:22 Бо домактын утказы эки билдинмес. Оон болгу дег өскө утказы мындай: «Моав кыстар-биле өгленчип алгаш, Лехемче ээп келген Иоас биле Сараф».

3:22 Неем. 3:29 || Эзра 8:2 4:1 Э. д. 46:12 || 1 Чыл. 2:4-7 4:2 1 Чыл. 2:53 4:4 1 Чыл. 2:50-51 4:5 1 Чыл. 2:24 4:13 Ис. 15:17; Башт. 1:13; 3:9 4:15 Сан. 13:6, 31 4:21 Э. д. 38:5; Сан. 26:20

²³ Олар дээрге пор сава кылыкчызы улустур, олар Нетаим биле Федерага чурттап, хаанга бараан болуп чораан.

Симеоннун үре-салгалы

²⁴ Симеоннун оолдары: Немуил, Ямин, Ярив, Зерах болгаш Саул. ²⁵ Саулдун оглу Шаллум. Шаллумнун оглу Мивсам. Мивсамнын оглу Мишма. ²⁶ Мишманнун оглу Хаммуил. Хаммуилдин оглу Закурр. Закуррнун оглу Шимей. ²⁷ Шимей он алды оолдуг, алды кыстыг турган. А оон акы-дуңмаларының ажы-төлү хөй эвес чүве-дир. Ынчангаш оларнын төрөл бөлүктеринин саны Иуданын аймаанга бодаарга, шоолуг хөй эвес болган*. ²⁸⁻³¹ Давид хаанның үезинге чедир Симеоннун үре-салгалы дараазында хоорайларга чурттап турган: Беэр-Шевага, Моладага, Хапар-Шуалга, Вилгага, Эцемге, Толадка, Вефуилге, Хормага, Циклагка, Бет-Маркавотка, Хапар-Сусимге, Бет-Бирейге база Шааримге. ³² Симеончулар чоок-кавы суурлары-биле кады Этам, Аин, Риммон, Токен болгаш Ашан деп беш хоорайлыг база турган. ³³ Ол хоорайларны долгандыр Ваал хоорайга чедир суурлар оларнын турган. Симеоннун аймаанын чурттап чораан девискээри ындиг турган-дыр. Симеончулар ада-өгбелеринин данзызын утпайн чораан.

³⁴ Мешовав, Ямлах, Амасиянын оглу Иоша, ³⁵ Иоил, Иошиванын оглу Йеху (Иошиванын адазы – Серайя, Серайянын адазы – Асиил), ³⁶ Элиоенай, Якова, Ишохайя, Асайя, Адиил, Ишимиил, Ванея, ³⁷ Шифинин оглу Зиза (Шифинин адазы – Аллон, Аллоннун адазы – Иедайя, Иедайянын адазы – Шимри, Шимринин адазы – Шемайя) – ³⁸ аттарын адаткан ол кижилер шупту төрөл бөлүктеринин баштыннары чораан. Оларнын төрөл бөлүктери өзүп-көвүдзөн болгаш, ³⁹ олар мал-маганынга одар-белчиір дилеп, Гедор чанында шынаанын чөөн талазынга чедир көжүп чораан. ⁴⁰ Ынчалдыр олар чаагай одарларлыг, делгем, оожум болгаш айыыл чок черлерни тып алганнар. Олар келгижеге чедир, аңаа Хаамнын чамдык үре-салгалы

чурттап турган. ⁴¹ Аттары бижиттинген улус иудей хаан Эзекиянын үезинде чедип келгеш, Хаамнын үре-салгалынын майгыннарын болгаш Меун деп аймакты* бүрүнү-биле узуткап каапкаш, оларнын черинге бо хүннерге чедир турумчуп алганнар. Чүге дээрге ол черлер оларнын мал-маганынга тааржыр одар-белчиирлиг болган. ⁴² Оон аңгыда Симеоннун үре-салгалынын аразындан 500 кижиге Сеир дагларыңче чорупкан. Оларны Ишийнин оолдары – Фелатия, Неария, Рефайя болгаш Узиил баштап чораан. ⁴³ Сеирге олар артып калган амаликтерни чылча шаап кааш, бо хүннерге чедир ында чурттап чоруурлар.

Рувимниң үре-салгалы

5 ¹ Израильдин дун оглу Рувимниң үре-салгалы бо-дур. Рувим – дун оглу. Ынчалза-даа кажан ол ачазынын орундөжзөн бужартатканынын соонда, улуу болур эргезин Израильдин оглу Иосифтин оолдарына берипкен. Ынчангаш Рувимнин ады төрөл аймактар данзызында улуу кылдыр кирбейн турар. ² Иуда бодунун акы-дуңмаларынын аразында эң күш-шыдалдыг-даа болза, Израильдин чагырыкчызы оон үнген-даа болза, улуу болур эрге оонуу болбайн, Иосифтин аймаанче шилчий берген.

³ Израильдин дун оглу Рувимнин оолдары: Энох, Фаллу, Хейрон болгаш Харми.

⁴ Иоилдин үре-салгалы: Шемайя, Шемайянын оглу Гог, Гогтун оглу Шимей, ⁵ Шимейнин оглу Миха, оон оглу Реайя, оон оглу Ваал, ⁶ Ваалдын оглу Беэра. Беэра дээрге рувимчилерин нояны турган. Ону ассирий хаан Тиглат-Пилесер тудуп апарган. ⁷⁻⁸ Оон төрөлдери, төрөл бөлүк аайы-биле, оларнын ада-өгбелер данзызы езугаар мындыг турган: кол кижиге Иеиел, оон соонда Захария база Бела. (Беланын адазы Азас, Азастын адазы Шема, Шеманын адазы Иоил.) Беланын улузу Ароерден Невога база Ваал-Меонга чедир чурттап чораан. ⁹ А чөөн талазынче олар ээн кургаг ховунун Евфрат хемче шөйүлгөн эң-не ужунга чедир

* 4:27 Симеоннун аймаанын ээлзэн чери Иуданын аймаанын черинин иштинге турган. * 4:41 Азы: «Ол кавыга доктаамал болгаш көжүп чурттап чораан чонну».

4:24 Сан. 26:12-14 4:28-31 Ис. 19:1-9 4:41 2 Чыл. 29:1 || 2 Чыл. 20:1; 26:7 4:42 Э. д. 36:8 4:43 1 Хаан. 15:8; 30:17 5:1 Э. д. 29:32 || Э. д. 35:22; 49:3-4 || Э. д. 48:15-22 5:2 Э. д. 49:8-10; Мих. 5:2 5:3 Э. д. 46:9; Хост. 6:14; Сан. 26:5-6 5:6 2 Чыл. 28:20 5:7-8 Сан. 32:38 5:9 Ис. 22:9

чурттап чорааннар. Чүгө дээрге галаад черге оларнын мал-маганы дыка хөй турган. ¹⁰ Саул хааннын үезинде олар хагар аймак-биле дайылдашкан, ону тиилеп каан. Олар майгыннарынга Галаадтын чөөн талазында бүгү девискээрге чурттай бергеннер.

Гадтын үре-салгалы

¹¹ Гадтын үре-салгалы рувимчилер-биле дужааштыр васан черге, Салхага чедир чурттап чораан. ¹² Васанда оларнын кол кижизи Йоил турган, Шафан ийи дугаары, ооң соонда — Иаанай биле Шафат. ¹³ Оларнын чеди акы-дуңмазы төрөл бөлүктөр аайы-биле мындыг аттарлыг: Михаил, Мешулам, Шева, Иорай, Иаакан, Зия болгаш Евер. ¹⁴ Олар шупту Хурийнын оглу Авихайлдин үре-салгалыдыр. (Хурийнын адазы Яроах, Яроахтын адазы Галаад, Галаадтын адазы Михаил, Михаилдин адазы Иешитай, Иешитайнын адазы Яхдо, Яхдонун адазы Буз.) ¹⁵ Гуниинн оглу Авдиилдин оглу Ахи бодунун төрөл бөлүүндө кол кизи турган. ¹⁶ Гадчылар Галаадка, Васанга болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларга база Шарон ордулаажынын одар-белчириленин эң-не кыдыг кызыгаарларынга чедир чурттап чорааннар. ¹⁷ Олар шупту Иудеянын хааны Иоафамнын үезинде база Израильдин хааны Иеровоамнын үезинде чизеледип чораан.

¹⁸ Рувимчилер, гадчылар болгаш Манассиянын аймаанын чартыгы — хылыш, дозуг-камгалал тудуп, ча адып билир дуржулгалыг, эрес-дидим дайынчылар. Дайынче үнүп шыдаар 44 760 эр улус бар турган. ¹⁹ Олар агар, иетур, нафиш болгаш надав аймактар-биле дайылдажып үнүпкеш, ²⁰ дузаламчыны алганнар. Бурган агарлар болгаш оларнын бүгү талаакчыларын израильчилеринин холунга хүлээдип берген, чүгө дээрге израильчилер дайын үезинде Оон дуза дилеп чаннып турганнар. Олар Бурганга ынаныр боорга, Ол мөргүлгө харыылаан. ²¹ Израильчилер дайзыннарынын мал-маганын эжелеп алган: 50 000 тевени, 250 000 шээр малды, 2000 элчигенини. 100 000 кижини база

тудуп алган. ²² Өлүрткен дайзыннар дыка хөй болган, чүгө дээрге ол дайын Бурганын күзели-биле болган. Израильчилер ол аймактарнын черлеринге туттуруушкун үезинге чедир чурттааннар.

Иорданның ындаыда Манассиянын аймаанын чартыгы

²³ Манассиянын аймаанын чартыгы ол черге Васандан Ваал-Эрмонга чедир, Сенирге база Эрмон дагга чедир чурттап чораан. Олар хөй турган. ²⁴ Оларнын төрөл бөлүктөринин кол улузу бо-дур: Эфер, Иший, Элиел, Азриил, Иеремия, Годавия болгаш Иагдил — күш-шыдалдыг, ат-алдарлыг, боттарынын төрөл бөлүктөринин баштыннары.

²⁵ Ынчалза-даа манассияжылар боттарынын ада-өгбелеринин Бурганынга өскерлип, Ооң оларнын мурнундан узуткап кааны ол чернин чоннарынын бурганнары-биле самырап эгелээн. ²⁶ Ынчан Израильдин Бурганы Ассириянын хааны Фулду (азы Тиглат-Пилесерни) оларга удурландырага, ол хаан рувимчилерни, гадчыларны болгаш манассияжыларнын ол чартыгын оларнын черинден туттуруушкунче алгаш барган. Оларны Халахче, Хаворже, Аруже база Гозан хемче көжүрүпкөн — олар бо хүннерге чедир ында чурттап чоруур.

Дээди бараалгакчы болур левиттер (Эзра 7:1-5)

6 ¹ Левийнин оолдары: Гирсон, Кохат болгаш Мерари. ² Кохаттын оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил. ³ Амрамнын ажы-төлү: Аарон, Моисей болгаш Мариам. Аароннун оолдары: Надав, Авигуд, Элеазар болгаш Ифамар.

⁴ Элеазар Финеести төрөөн, Финеес Авишуну төрөөн. ⁵ Авишуй Буккийни төрөөн, Буккий Узийни төрөөн. ⁶ Узий Зерахияны төрөөн, Зерахия Мерайотту төрөөн. ⁷ Мерайот Амарияны төрөөн, Амария Ахитувту төрөөн. ⁸ Ахитув Садокту төрөөн, Садок Ахимаасты төрөөн. ⁹ Ахимаас Азарияны төрөөн, Азария Иохананы төрөөн. ¹⁰ Иоханан Азарияны төрөөн. Азария дээрге Соломоннун

5:10 1 Чыл. 5:19; 27:31; Ыд. ыр. 82:7 5:11 Ы. х. к. 3:10; Ис. 12:5; 13:11 5:16 Сол. ыр. 2:1; Аж.-ч. 9:35 5:17 2 Чыл. 27:1 || 4 Хаан. 14:23 5:22 4 Хаан. 15:29; 17:6 5:23 Ы. х. к. 3:9; Сол. ыр. 4:8; Иез. 27:5 5:26 4 Хаан. 15:19, 29 || 4 Хаан. 17:6; 18:11 6:1 Э. д. 46:11; Хост. 6:16; Сан. 26:57 6:2 Хост. 6:18 6:3 Сан. 26:59 || Лев. 10:1, 12 6:4 Сан. 25:7 6:8 2 Хаан. 8:17; 3 Хаан. 2:35 6:9 3 Хаан. 4:2

Иерусалимге тудуп кааны өргээзинге Бурганның бараалгачкызы болуп турган кижилер ол. ¹¹ А Азария Амарияны төрөөн, Амария Ахитувту төрөөн. ¹² Ахитув Садокту төрөөн, Садок Шаллумну төрөөн. ¹³ Шаллум Хелкияны төрөөн, Хелкия Азарияны төрөөн. ¹⁴ Азария Серайяны төрөөн, Серайя Иоседекти төрөөн. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалим чурттугларны Навуходоносорнун холу-биле өскээр көжүрүп турда, Иоседек база туттуругта барган.

Левийниң өске үре-салгалы

¹⁶ Левийниң оолдары: Гирсон*, Кохат болгаш Мерари. ¹⁷ Гирсоннун оолдары: Ливни болгаш Шимей. ¹⁸ Кохаттын оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиил. ¹⁹ Мерариниң оолдары: Махли биле Муши.

Өгбелериниң аайы-биле Левийден укталган төрөл бөлүктөр бо-дур. ²⁰ Гирсондан: оон оглу Ливни, Ливниниң оглу Яхат, Яхаттын оглу Зимма, ²¹ Зимманын оглу Иоах, Иоахтын оглу Иддо, Иддонун оглу Зерах, Зерахтын оглу Исафрай.

²² Кохаттын үре-салгалы: Аминадав, оон оглу Корах, Корахтын оглу Асир, ²³ Асирниң оглу Элкана, Элкананын оглу Авиасаф, Авиасафтын оглу Асир, ²⁴ Асирниң оглу Тахат, Тахаттын оглу Уриил, Уриилдин оглу Узия, Узиянын оглу Саул. ²⁵ Элкананын үре-салгалы: Амессай биле Ахимот, ²⁶ Ахимоттун оглу Элкана, Элкананын оглу Цофай, Цофайнын оглу Нахат, ²⁷ Нахаттын оглу Элиав, Элиавтын оглу Иерохам, Иерохамнын оглу Элкана. ²⁸ Самуилдин оолдары: дун оглу Иоил, ийи дугаар оглу Авия*.

²⁹ Мерариниң үре-салгалы: Махли, оон оглу Ливни, Ливниниң оглу Шимей, Шимейиниң оглу Уза, ³⁰ Узанын оглу Шима, Шиманын оглу Хаггия, Хаггиянын оглу Асайя.

Бурганның өргээзинде хөгжүмчүлөр

³¹ Ыдыктыг аптараны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге аппарып каан-

ынын соонда, Давидтин аңаа ыраажылар даргалары кылып каан улугунун аттары бо-дур. ³² Соломоннун Иерусалимге Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудуп каарынга чедир, олар Ужуражылга майгынын мурнунга ырлап бараан бооп турганнар. Олар доктааткан дүрүм ёзуугаар боттарынын хүлээлгезин күүседип келген. ³³ Оолдары-биле кады орта бараан болуп турган улус бо-дур:

Кохаттын үре-салгалындан — ыраажы Еман. Оон ада-өгбелери бо-дур: Иоил, Самуил, ³⁴ Элкана, Иерохам, Элиел, Тоах, ³⁵ Пуф, Элкана, Махат, Амессай, ³⁶ Элкана, Иоил, Азария, Софония, ³⁷ Тахат, Асир, Эвиасаф, Корах, ³⁸ Ицгар, Кохат, Левий, Израиль.

³⁹ Еманнын он талазынга оон төрели Асаф туруп алгаш, ырлап чораан. Асафтын ада-өгбөзи бо-дур: Берехия, Шима, ⁴⁰ Михаил, Ваася, Малхия, ⁴¹ Эфний, Зерах, Адайя, ⁴² Эфан, Зимма, Шимей, ⁴³ Яхат, Гирсон, Левий.

⁴⁴ А оларнын ха-дунмалары — Мерариниң үре-салгалынын төлээлекчизи Эфан солагай талазынга турган. Эфаннын ада-өгбөзи бо-дур: Киший, Авдий, Маллук, ⁴⁵ Хашавия, Амасия, Хелкия, ⁴⁶ Амций, Бани, Шемер, ⁴⁷ Махли, Муши, Мерари, Левий.

Аароннун үре-салгалы

⁴⁸ Оларнын өске ха-дунмалары болуп левиттерге Бурганнын өргээ-бажынында янзы-бүрү ажилдар оонажып турган. ⁴⁹ А Аарон болгаш оон үре-салгалы аажок ыдыктыг албан-хүлээлге кылып, бүрүн өртгедир өргүл бедигээжи база айдызаар өргүл бедигээжинге өргүлдөр салып, израиль чонну хай-бачыдындан арылап, Бурганнын чалчазы Моисейнин айытканы-биле бараан болуп турганнар. ⁵⁰ Аароннун үре-салгалы бо-дур: оон оглу Элеазар, Элеазарнын оглу Финеес, Финеестин оглу Авишуй, ⁵¹ Авишуйнун оглу Буккий, Буккийиниң оглу Узий, Узийниниң оглу Зерахия, ⁵² Зерахиянын оглу Мерайот, Мерайоттун оглу Амария, Амариянын

* 6:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Гирсам» деп бижээн. * 6:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоил» деп ат таварышпайн турар.

6:12 1 Чыл. 9:11; Неем. 11:11 6:14 Хаан. 25:18; Эзра 7:1; Иер. 52:24 6:15 2 Чыл. 36:20

6:16 Э. д. 46:11; Хост. 6:16; Сан. 26:57 6:18 Хост. 6:18 6:19 Хост. 6:19; 1 Чыл. 23:21

6:23 Хост. 6:24 6:31 1 Чыл. 16:1-6 6:32 2 Чыл. 5:2 6:33 1 Чыл. 15:17; 25:1 6:39 1 Чыл. 15:17; 25:1; 2 Чыл. 5:12 6:44 1 Чыл. 15:17; 25:1; 2 Чыл. 5:12 6:49 Хост. 30:7; Лев. 1:7 || Лев. 4:20

6:50 1 Чыл. 6:4-8

оглу Ахитув, ⁵³ Ахитувтун оглу Садок, Садоктун оглу Ахимаас.

Левиттерниң чурттаан черлери
(Сан. 35:1-8; Иис. 21:1-42)

⁵⁴ Левиттерниң хувааглыг девискээрлерге чурттаан черлери бо-дур. Кохаттын төрөл бөлүүнүн аразында Аароннун үрө-салгалы баштайгы үлүг тырткан чүве-дир. ⁵⁵ Оларга Иуданың черинде Хеврон хоорайны болгаш ооң чоок-кавызында одар-белчиирлиг черлерни берген. ⁵⁶ (А хоорайны долгандыр турар шөлдерни болгаш суурларны Иефоннийниң оглу Халевке берген.) ⁵⁷ Аароннун салгалдарына дараазында хоргадал-хоорайлары: Хевронну, Ливнаны болгаш ооң одар-белчиирлиг черлерин, Иаттирни, Эштемоаны болгаш ооң одар-белчиирлиг черлерин, ⁵⁸ Хиле биле Давирни оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады, ⁵⁹ Ашан биле Бет-Шемешти оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады берген. ⁶⁰ А Вениаминниң аймааның черинден Аароннун салгалдары Геваны, Аллеметти, Анатотту оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. Оларның төрөл бөлүктөр аайы-биле алган хоорайларының ниити саны — он үш*.

⁶¹ Кохаттын арткан салгалдары үлүгден тырткаш, Манассияның аймааның чартыының черинден он хоорай алган.

⁶² Гирсоннун салгалдары төрөл бөлүк аайы-биле Иссахарның, Асирниң, Неффалимниң база Васанга чурттаан Манассияның аймактарының черлеринден он үш хоорай алганнар. ⁶³ Мерариниң салгалдары төрөл бөлүк аайы-биле Рувимниң, Гадтын, Завулоннун аймактарының черлеринден он ийи хоорай алган.

⁶⁴ Израильчилер левиттерге ынчалдыр хоорайларын болгаш одар-белчиирлиг черлерин бергеннер. ⁶⁵ Үлүгден тырткаш, олар левиттерге Иуданың, Симеоннун база Вениаминниң аймактарындан хоорайларны адап шилээш, бергеннер.

⁶⁶ Кохаттын салгалдарының чамдык төрөл бөлүктеринге Эфремниң аймаа хоорайлар берген. ⁶⁷⁻⁶⁹ Дараазында хоргадал-хоорайларны берген: Эфрем дагларында Сихемни, Гезерни, Иокмеамны,

Бет-Оронну, Айалонну база Гат-Риммонну одар-белчиирлиг черлери-биле кады. ⁷⁰ Кохаттын арткан салгалдары Анер биле Билеам хоорайларны одар-белчиирлиг черлери-биле Манассияның аймааның чартыындан алганнар.

⁷¹ Гирсоннун салгалдарына Манассияның аймааның чартыы Васанда Голанны база Аштаротту оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады бергеннер. ⁷²⁻⁷³ Иссахарның аймаандан гирсончулар Кедести, Давратты, Рамотту база Анемни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁴⁻⁷⁵ Асирниң аймаандан Машалды, Авдонну, Хуокту база Реховту одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁶ Неффалимниң аймаандан Галилеяда Кедести, Хаммонну база Кириатаимни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

⁷⁷ Арткан левиттер — Мерариниң салгалдары Завулоннун аймаандан Риммонну база Фаворну оларның одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁷⁸⁻⁷⁹ Рувимниң аймаандан Иерихондан чөөн талазында Иорданның ол чарында Иааданы, ээн кургаг ховуда Бецерни, Кедемотту база Мефаатты одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар. ⁸⁰⁻⁸¹ Гадтын аймаандан Галаадта Рамотту, Маханаимни, Эсевонну база Иазерни одар-белчиирлиг черлери-биле кады алганнар.

Иссахарның үрө-салгалы

7 ¹ Иссахарның оолдары: Тола, Фуа, Иашув база Шимрон — дөрт киж.

² Толаның оолдары: Узий, Рефайя, Иерил, Яхмай, Ивсам база Самуил. Олар Толадан укталган төрөл бөлүктөрнүн кол кижилери болур. Толаның үрө-салгалы салгалдан салгал дамчып куштүг-шыырак улус турган. Давидтин чагыргазының үезинде оларның саны 22 600 киж турган.

³ Узийниң оглу — Израхия.

Израхияның оолдары: Михаил, Авдий, Иоил болгаш Ишшия — беш киж. Олар шупту баштыңнар чораан. ⁴ Оларның төрөл бөлүктөринден дайылдажып шыдаар 36 000 шериг турган. Чүге дээрге оларның кадайлары болгаш оолдары хөй турган. ⁵ Оларның төрөлдери — Иссахардан

* 6:60 Өске номда (Иис. 21:16, 17-де) Ютта биле Гаваон хоорайлар база демдеглеттинген.

6:54 Хост. 6:16-19; Сан. 3:17-20

6:56 Иис. 14:13

7:1 Э. д. 46:13; Сан. 26:23

7:5 Сан. 1:29

укталган бүгү улус күштүг-шыырак кижилер чораан. Төрөл аймак даңзызынче киир бижиткен эр улустун ниити саны 87 000 киж.

Вениаминниң үре-салгалы

⁶ Вениаминниң оолдары: Бела, Бехер база Иедиаил — үш киж.

⁷ Беланың оолдары: Эцбон, Узий, Узиил, Иеримот болгаш Ири — беш киж. Олар бөлүктөринин кол кижилери, күштүг-шыырак улус чораан. Төрөл бөлүктөр даңзызында эр улустун саны 22 034 киж.

⁸ Бехерниң оолдары: Земира, Иоас, Элизер, Элиоенай, Омри, Иремот, Авия, Анатот болгаш Алемет — олар шупту Бехерниң оолдары-дыр. ⁹ Төрөл аймак даңзызынче салгалдар аайы-биле баштыннар болгаш 20 200 күштүг-шыырак киж киир бижиттинген.

¹⁰ Иедиаилдин огу: Билган. Билганның оолдары: Иеус, Вениамин, Эхуд, Хенаан, Зетан, Фарсис болгаш Ахисахар. ¹¹ Иедиаилдин ол оолдары шупту төрөл бөлүктөринин баштыннары, күштүг-шыырак улус турган. Дайылдажырынга белен шериглерниң саны 17 200 киж.

¹² Ирниң оолдары — Шуппим биле Хуппим. Ахерниң огу — Хушим.

Неффалимниң үре-салгалы

¹³ Неффалимниң оолдары: Яхцеил, Гуни, Иецер база Шаллум — олар Валланың үре-салгалы-дыр.

Манассияның үре-салгалы

¹⁴ Манассияның огу: Асриил. Ону Манассияның арамей кул-кадайы божуп берген. Галаадтын адазы Махир ол кул-кадайындан укталган. ¹⁵ Махир Хуппим биле Шуппим уктуг кыс-биле өглөнип алган*. (Махирниң кыс дунмазының адын Мааха дээр).

Ийи дугаар кижини Салпаад дээр. Салпаад чүгле кыстарлыг турган.

¹⁶ Махирниң кадайы Мааха оол божааш, ону Переш деп адап алган. А оон

дунмазының адын Шереш дээр. А оон оолдары: Улам биле Рекем. ¹⁷ Уламының огу: Бедан. Манассияның огу Махирниң огу Галаадтын үре-салгалы ол-дур.

¹⁸ Оон кыс дунмазы Молахет Ишгодту, Авиезерни база Махланы төрөөн.

¹⁹ Шемиданың оолдары: Ахиян, Шекем, Ликхи болгаш Аниам.

Эфремниң үре-салгалы

²⁰ Эфремниң үре-салгалдары бо-дур: Шутелах, оон огу Беред, Бередтин огу Тахат, Тахаттын огу Элеада, Элеаданың огу Тахат, ²¹ Тахаттын огу Завад, Завадтын огу Шутелах.

Эфремниң Эзер болгаш Элеад деп оолдары база турган. Эзер биле Элеад Гефтин үндезин чурттакчыларынын малмаганын оорлап сүрүп аар дээш кээрге, оларны өлүрүп каан. ²² Адазы Эфрем олар дээш хөй хүннер иштинде кажыдап ыглап келген. Төрөлдери ону аргалап кээп турган. ²³ Оон соонда ол кадайы-биле чоокшулажып удуурга, кадайы саатталы бергеш, аңаа оол божуп берген. Ол ону Брия деп адап алган, чүге дээрге оон бажынынга качыгдал болган*. ²⁴ Брияның Шеера деп уруу турган. Ол Алдыны болгаш Үсгүкү Бет-Оронну база Үзен-Шеераны тудуп каан. ²⁵ Брияның огу — Рефай, Рефайның огу — Решеф, Решефтин огу — Телах, Телахтын огу — Тахан, ²⁶ Таханның огу — Ладан, Ладанның огу — Аммиуд, Аммиудтун огу — Элишама, ²⁷ Элишаманың огу — Нун, Нунун огу — Иисус.

²⁸ Эфремниң аймааның ээлээн черлери бо-дур: Вефил болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; чөөн талазында Нааран; барын талада Гезер болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; Сихем болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурлар; Гая* болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларга чедир. ²⁹ А Манассияның аймааның чери-биле кызыгаарында: Бет-Сан, Таанах, Мегиддон, Дор болгаш оларга хамааржыр хоорай, суурлар. Израильдин огу Иосифтин салгалдары ол черлерге чурттап турганнар.

* 7:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Махир Хуппим биле Шуппимге кадайлар тып алган». * 7:23 «Брия» деп ат «качыгдалдыг» деп еврей сөске дөмейлешкек. * 7:28 Өске бурунгу сөзүглелде «Газа» деп бижээн.

7:6 Э. д. 46:21; Сан. 26:38; 1 Чыл. 8:1-5 7:13 Э. д. 46:24-25; Сан. 26:48-49 || Э. д. 30:7-8

7:14 Сан. 26:31 || Э. д. 50:23; Сан. 32:39 7:19 Сан. 26:33; 27:1 7:19 Сан. 26:32; Ис. 17:2

7:20 Сан. 26:35-37 7:24 Ис. 16:3, 5 7:26 Сан. 1:10; 7:48 7:27 Сан. 13:9, 17 7:29 Ис. 17:11

Асирниң үре-салгалы

³⁰ Асирниң оолдары: Имна, Ишва, Ишви база Брия, оларның кыс дунмазы Серах. ³¹ Брияның оолдары: Хеве биле Малхийл. Малхийл дээрге Бирзаиттин адазы-дыр. ³² Хеве Иафлетти, Шомерни, Хотамны база оларның кыс дунмазы Шуяны төрөөн. ³³ Иафлеттин оолдары: Пасак, Бимгал база Ашват. Иафлеттин оолдары ол-дур. ³⁴ Шомерниң оолдары: Ахи, Рохга, Ихубба болгаш Арам. ³⁵ Ооң дунмазы Хотамның оолдары: Цофак, Имна, Шелеш болгаш Амал. ³⁶ Цофактын оолдары: Суах, Харнефер, Шуал, Бери, Имра, ³⁷ Бецер, Год, Шамма, Шилша, Итран болгаш Беера. ³⁸ Истерниң оолдары: Иефонний, Фисла база Ара. ³⁹ Уллань оолдары: Арах, Ханнийл база Рипция.

⁴⁰ Асирниң ол үре-салгалы шуптузу төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары, шиллиндек күштүг-шыырак дайынчылар, эн кол нояннар турган. Төрөл аймак даңзынча киир бижиттинген шериглернин саны 26 000 кижиге турган.

Вениаминиң өске үре-салгалы

8 ¹ Вениамин дун оглу Беланы, ийиги оглу Ашбелди, үшкү оглу Ахрайны, ² дөрткү оглу Ноханы база бешки оглу Рафаны төрөөн.

³ Беланың оолдары: Аддар, Гера, Авиуд, ⁴ Авишуа, Нееман, Ахоах, ⁵ Гера, Шефува болгаш Хурам.

⁶ Гевага чурттап чораан, оон Манахатче көжүрткен төрөл бөлүктөрүн баштыннары чораан Эхудтуң оолдары бо-дур: ⁷ Нееман, Ахия база оларны көжүргөн Гера; Гера Уза биле Ахихудту төрөөн.

⁸⁻⁹ Шегаираим деп кижиге Хушим биле Баара деп кадайларын чандырыпкан соонда, оолдары Ходеш деп өске кадайындан моав черге төрүттүнгөн: Иовав, Цивия, Меша, Малхам, ¹⁰ Иеуц, Шахия болгаш Мирма. Төрөл бөлүктөр баштыннары чораан оолдары ол-дур. ¹¹ А Хушимден Авитув биле Элпаал төрүттүнгөн.

¹² Элпаалдың оолдары: Евер, Мишам, Шемер (ол Оно биле Лод хоорайларны болгаш оларга хамааржыр суурларны туруп каан), ¹³ Брия болгаш Шема. Олар дээрге Гефтин чурттакчыларын үндүр ойладыпкан, Айалонга чурттаан төрөл бөлүктөрүн баштыннары чораан улус чүве-дир.

¹⁴ Ахио, Шашак, Иремот, ¹⁵ Зевадия, Арад, Эдер, ¹⁶ Михаил, Ишфа болгаш Иохан — Брияның оолдары-дыр.

¹⁷ Зевадия, Мешулам, Хизкий, Хеве, ¹⁸ Ишмерай, Излия база Иовав — Элпаалдың оолдары-дыр.

¹⁹ Иаким, Зихрий, Завдий, ²⁰ Элиенай, Цилфай, Элиел, ²¹ Адайя, Берайя база Шимрат — Шимейнин оолдары-дыр.

²² Ишпан, Евер, Элиел, ²³ Авдон, Зихрий, Ханан, ²⁴ Анания, Элам, Антофия, ²⁵ Ифдия болгаш Пенуэл — Шашактын оолдары-дыр.

²⁶ Шамшерай, Шехария, Аталия, ²⁷ Иаарешия, Элия болгаш Зихрий — Иероамның оолдары-дыр.

²⁸ Ол дээрге төрөл бөлүктөрүн баштыннары-дыр. Олар Иерусалимге чурттап чорааннар.

**Саул хаанның
өгбелери, үре-салгалы
(1 Чыл. 9:35-44)**

²⁹ Гаваончуларның өгбеси Иеисел* Гаваонга чурттап турган. Ооң кадайынын ады Мааха. ³⁰ Ооң дун оглу Авдон, оон аңгы оолдары: Цур, Кис, Ваал, Нир*, Надав, ³¹⁻³² Гедор, Ахио, Зехер болгаш Миклот (ол Шимейни төрөөн). Олар Иерусалимге дөргүл-төрелиниң аразынга ха-дунмалары-биле кады чурттап чораннар.

³³ Нир Кисти төрөөн. Кис Саулду төрөөн. Саул Ионафан, Малхисуа, Авинадав база Эшбаалды* төрөөн. ³⁴ Ионафаннның оглу — Мериббаал*. А Мериббаалдың оглу Миха. ³⁵ Миханның оолдары: Питон, Мелех, Таарей болгаш Ахаз. ³⁶ Ахаз Ионадданы төрөөн. Ионада Алемет, Азмавет болгаш Зимрини төрөөн. Зимри Моцаны төрөөн. ³⁷ Моца

* 8:29 Өске бурунгу сөзүглелде «Иеисел» деп ат таварышпайн турар. * 8:30 Өске бурунгу сөзүглелде «Нир» деп ат таварышпайн турар. * 8:33 Саулдун 2 Хаан. 2-4 эгелерде Иевосфей деп адаткан демги-ле оглу ол болгу дег. * 8:34 Ооң өске адын Мемфивосфей дээр (2 Хаан. 9:6; 19:24 көр).

7:30 Э. д. 46:17-18; Сан. 26:44-46 8:2 Э. д. 46:21; Сан. 26:38-41; 1 Чыл. 7:6-12 8:12 Эзра 2:33
8:33 1 Хаан. 9:1; 14:51 || 1 Хаан. 14:49; 31:2; 1 Чыл. 10:2 8:34 1 Хаан. 14:49; 31:2; 1 Чыл. 9:40; 10:2 ||
2 Хаан. 9:12

Бинеяны төрөөн. Бинеянын оглу Рафа, Рафанын оглу Элеаса, Элеасанын оглу Ацел.³⁸ Ацел алды оолдуг турган, оларнын аттары бо: Азрикам, Бохру, Измаил, Шеария, Авдий болгаш Ханан. Олар шупту Ацелдин оолдары-дыр.

³⁹ Ацелдин дунмазы Эшектин оолдары: дун оглу Улам, ийи дугаары Иеуш, үшкүзү Элифелет.⁴⁰ Уламнын оолдары ча адар күш-шыдалдыг дайынчылар чораан. Оларнын оолдары болгаш оолдарынын оолдары хөй турган: 150 киж.

Ол улус шупту Вениаминнин салгалдары-дыр.

**Туттуруушкундан
Иерусалимче ээл келгеннер
(Неем. 11:1-22)**

9 ¹ Ынчалдыр бүгү израильчилернин төрөл бөлүктөр аайы-биле чизе-даңзын тургускан, Израильдин хаанарынын төөгү бижилгезинге кириген.

Иудейлер ужур-дүрүм чок чоруктары дээш Вавилонче көжүртүпкен соонда,² Израильдин хоорай, сууларынга катап база чурттап эгелээн баштайгы улус израильчилер, Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш Бурганның өргээзинде ажилчыннар болган.

³ Иуданын, Вениаминнин, Эфреминин база Манассиянын аймактарында дараазында улус Иерусалимге турмчуп алган.

⁴⁻⁶ Иуданын аймаандан: Фарестин үре-салгалындан — Утай (ол дээрге Аммиудтун оглу, Аммиуд Омринин оглу, Омри Имрийнин оглу, Имрий Банинин оглу); Шеланын үре-салгалындан — төрөл бөлүүнүн баштыңы Асайа болгаш оон оолдары; Зерахтын үре-салгалындан — Иеуил болгаш оон акы-дунмалары. Шуптузу 690 киж.

⁷ Вениаминнин аймаандан: Саллу (ол дээрге Мешулламын оглу, Мешуллам Годавиянын оглу, Годавия Гассенуанын оглу);⁸ Иерохранын оглу Ивний; Эла (ол Узийнин оглу, а Узий Михрийнин оглу); Мешуллам (ол Шефатиянын оглу, Шефатия Регуилдин оглу, Регуил Ивнийнин оглу);⁹ база салгалдар аайы-биле оларнын акы-дунмалары, шупту боттарынын төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары чүве-дир. Шуптузу 956 киж.

Бараалгакчылар биле левиттер

¹⁰ А Бурганның бараалгакчыларын-дан: Иедайя, Иегоиарив, Яхин,¹¹ Бурганның өргээзинде эргелекчи Азария (оон ада-өгбелери — Хелкия, Мешуллам, Салок, Мерайот болгаш Ахитув),¹² Адайя (оон ада-өгбелери — Иерохран, Пашхур, Малхия, Маасай, Адиил, Яхзера, Мешуллам, Мешуллемит болгаш Иммер)¹³ болгаш оларнын акы-дунмалары — төрөл бөлүктөрүнүн баштыннары, Бурганның өргээзинге бараан болурунга шылгараан улус. Шуптузу 1760 киж.

¹⁴ Левиттерден: Мераринин үре-салгалындан — Шемайя (ол дээрге Хашувтун оглу, Хашув Азрикамын оглу, Азрикам Хашавиянын оглу);¹⁵ оон ыңай Вакбакар, Хереш, Галал база Маттания (ол Миханын оглу, Миха Зихрийнин оглу, а Зихрий Асафтын оглу);¹⁶ оон ыңай Авдий (ол Шемайянын оглу, Шемайя Галалдын оглу, а Галал Идифуннун оглу) база Нетофанын чоок-кавызы чуртут Берехия (ол Асанын оглу, Аса Элкананын оглу).

¹⁷ А хаалгачылардан: Шаллум, Аккув, Талмон, Ахиман база оларнын акы-дунмалары. Оларнын кол кижизи Шаллум турган.¹⁸ Ол хаалгачылар бо үеге чедир чөөн талакы Хаан Хаалгазын кадарбышаан хөвээр. Оларнын төрөл бөлүү левиттернин турлаанын хаалгачылары турган.¹⁹ Шаллум (ол Коренин оглу, Коре Эвиасафтын оглу, Эвиасаф Корактын оглу) база оон төрөл ха-дунмалары — корах төрөл бөлүк албан-хүлээлгезин ёзугаар ыдыктыг майгынын хаалгазын кадарар, оларнын өгбелери база Дээрги-Чаякчынын турлаанга кирер черни кадарып чорааннар болгай.²⁰ Шаг шаанда Элеазарнын оглу Финес оларнын даргазы турган, Дээрги-Чаякчы оон-биле кады турган.²¹ Мешелемиянын оглу Захария Ужуражылга майгынын хаалгачызы турган.

²² Хаалгачылар кылдыр шилиттингеннернин ниити саны 212 киж. Оларны чурттап турар черлеринин аайы-биле даңыже кириген. Давид биле өттүр көөр Самуил хаалгачыларны оларнын шынчы бердингени дээш шилип дагып каан.²³ Олар болгаш оларнын үре-салгалы

9:1 2 Чыл. 36:20 9:2 Эзра 2:70; Неем. 7:73 9:4-6 1 Чыл. 2:5-6 || Э. д. 38:29 || Э. д. 38:5 ||
Э. д. 38:30 9:17 Эзра 2:42; Неем. 7:45 9:20 Сан. 25:7-13 9:21 1 Чыл. 26:2 9:22 2 Чыл. 8:14

Дээрги-Чаяакчының өргээ-майгынынын хаалгазын кадарар ужурулуг. ²⁴ Хаалгачылар дөрт талада: чөөн, барыын, сонгу болгаш мурнуу талада турганнар. ²⁵ А хаалгачыларның суурларга чурттаан төрөлдери оларга доктааткан үеде келгеш, чеди хонар турганнар. ²⁶ Левит хаалгачыларнын дөрт даргазынга Бурганның өргээзинде өрээлдерни база ында бар эртинейбайлакты кадарарын бүзүрөп дааскан. ²⁷ Бурганның өргээзин кадарар база эртенниң-не эжик ажыдар хүлээлгелиг болгаш, ол хаалгачылар ооң даштынга долгандыр хонуп турганнар.

²⁸ Левиттерниң чамдызынга Бурганга бараан болурда ажыглаар эт-херекселди хүлээдип каар турган. Ол левиттер бо эт-херекселди улус ажыглаар дээш алырга база дедир эгидерге, санап аар турган. ²⁹ А чамдыктары өске херекселдерни, ооң иштинде ыдыктыг эт-херекселди, кадагалаар хүлээлгелиг. Ол ышкаш далганны, араганы, олива үзүн, айдызаар чүүлдерни база чаагай чыгтыг бүдүмелдерни. ³⁰ А чаагай чыгтыг бүдүмелдерни холуур харыс салга Бурганның бараалгакчыларының чамдызынга онаашкан. ³¹ Левит Маттифияга (корах уктуг Шаллумнун дун оглунга) далганнар хаарарын бүзүрөп дагып каан. ³² А амыр-дыш хүн санында херелгээр ыдыктыг хлеб быжыар, одуруглай салыр хүлээлге кохат уктуг чамдык левиттерге онаашкан.

³³ Төрөл бөлүктеринин баштыңнары болур ыраажы левиттер өргээниң өрээлдеринде чурттап, өске ажылдардан хостуг турганнар, чүгү дээрге олар херек апарганда, дүн-хүн дивейн, ырлаар хүлээлгезин күүседир ужурулуг.

³⁴ Олар дээрге левиттеринин төрөл бөлүктеринин баштыңнары-дыр. Олар Иерусалимге чурттап турганнар.

Саул хааның өгбелери, уре-салгалы (1 Чыл. 8:29-38)

³⁵ Гаваончуларның өгбези Иеиел Гаваонга чурттап турган. Ооң кадайынын ады Мааха. ³⁶ Ооң дун оглу Авдон, оон аң-

гы оолдары Цур, Кис, Ваал, Нир, Надав, ³⁷ Гедор, Ахио, Захария болгаш Миклот. ³⁸ Миклот Шимамны төрөөн. Олар Иерусалимге дөргүл-төрелиниң аразынга хадунмалары-биле кады чурттап чорааннар.

³⁹ Нир Кисти төрөөн. Кис Саулду төрөөн. Саул Ионафан, Малхисуа, Авианадав болгаш Эшбаалды төрөөн*. ⁴⁰ Ионафаннын оглу — Мериббаал*. А Мериббаалдын оглу Миха. ⁴¹ Миханын оолдары: Пион, Мелех, Тахрея болгаш Ахаз*. ⁴² Ахаз Иараны төрөөн. Иара Алемет, Азмавет болгаш Зимрини төрөөн. Зимри Моцаны төрөөн. ⁴³ Моца Бинеяны төрөөн. Бинеянын оглу Рефайя, Рефайянын оглу Элеаса, Элеасанын оглу Ацел. ⁴⁴ Ацел алды оолдуг турган, оларнын аттары бо: Азрикам, Бохру, Измаил, Шеария, Авдий болгаш Ханан. Олар дээрге Ацелдин оолдары-дыр.

Саул биле ооң оолдарының өлүрткени (1 Хаан. 31:1-13)

10 ¹ Филистимнер биле израильчилер аразынга тулчуушкун үезинде, израильчилер дайзыннардан Гелвуя даанга чедир дескеш, аңаа кыра шаптырып алган. ² Филистимнер Саулду болгаш ооң оолдарын сүрүп чекпеш, Саулдун оолдары Ионафанны, Авианадавты база Малхисуаны өлүрүп каапканнар.

³ Саулче халдаашкын кадыг-дошкун болган. Ча-согун-биле хөй катап аттыргаш, Саул балыгланган. ⁴ Саул бодунун чепсек тудукчузундан: «Ол кыртыгадып демдектетпээн хейлер чедип келгеш, мени куду көрбээнде, хылыжын ужулгаш, мени шанчып каавыт» — деп дилээн. Чепсек тудукчузу аажок корга бергеш, ынаваан. Ынчан Саул хылышты алгаш, бодун шаштыныпкан. ⁵ Чепсек тудукчузу Саулдун өлүп калганын көргөш, бодун база хылыш-биле шаштыныпкаш, өлүп калган чүве-дир. ⁶ Ынчалдыр Саул болгаш ооң үш оглу өлүп калган, олар-биле кады ооң бүгү ук-салгалы кырлып төнгөн.

⁷ Шынаада чурттап турар бүгү израильчилер оларнын шерииниң дезип

* 9:39 Саулдун 2 Хаан. 2—4 эгелерде Иевосфей деп адаткан демги-ле оглу ол болгу дег. * 9:40 Оон өске адын 2 Хаан. 9:6; 19:24-те Мемфивосфей дээр. * 9:41 Өске бурунгу сөзүглелде «Ахаз» деп ат таварышпайн турар.

9:25 4 Хаан. 11:5 9:27 Сан. 1:53 9:30 Хост. 30:23-25 9:32 Лев. 24:5-9 9:33 Неом. 10:39 ||
Ыд. ыр. 133:1 9:39 1 Хаан. 9:1; 14:51 10:1 1 Хаан. 28:4 10:2 1 Хаан. 14:49; 1 Чыл. 8:33; 9:39
10:4 Башт. 9:54 || 2 Хаан. 1:10

турарын, Саулдун база оон оолдарынын өлүп калганын дыннааш, боттарынын хоорайларын ээн кагылапкаш чорупканнар. А филистимнер келгеш, хоорайларны ээлеп чурттай бергеннер.

⁸ Даартазында филистимнер өлүрткен улусту үптөп аар дээш чедип келгеш, Гелвуй даанга өлүрткен Саулду база оон оолдарын тып алганнар. ⁹ Саулдун мөчүсөөгүн үптээш, бажын база ок-чепсээн ап алгаш, бүгү филистим черге көргүзерибиле чорудупканнар. Ынчалдыр олар чонга тийелегезиниң дугайында боттарынын дүрзү-бурганнарынын мурнунга чарлапканнар. ¹⁰ Саулдун ок-чепсээн боттарынын бурганнарынын өргээлеринге салып каан, а оон бажын Дагон бурганын өргээзинге азып кааннар. ¹¹ Галаадта Иавистин бүгү чурттакчылары филистимнернин Саулду канчалганынын дугайында дыннап кааш, ¹² бүгү эрес-дидим улузу чорупкаш, Саулдун база оон оолдарынын мөчүсөөгүн дүжүрүп алган. Оларны Иависке эккелгеш, дуб ыяш адаанга ажаап кааш, чеди хонук иштинде кажыдап, чем чивейн турган чүве-дир.

¹³⁻¹⁴ Саул ынчалдыр өлгөн, чүге дээр-ге ол Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп көрбейн, Аңаа удур кем-буруу үйлөткен база Дээрги-Чаяакчынын орунунга каран көрнүр кижиге барып, оон сүмө айтырган. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону өлүрүп кааш, оон хааннаар эргезин Иессейнин оглу Давидке берипкен.

Давидтин бүгү Израильдин хааны апарганы

(2 Хаан. 5:1-3, 6-10)

11 ¹ Бүгү израильчилер Хевронда Давидке чыгып келгеш: «Бо-дур, силернин хан төрелинер улус-тур бис — дээннер. — ² Шагдан бээр-ле, Саул хаан турар уелерде безин, израильчилерни дайын-чаага баштап турган кижиге силер силер. Дээрги-Чаяакчы Бурганыңар силерге: „Сен Мээн израиль чонумну кадарар сен. Израиль чонумнуң чагырыкчызы сен болур сен“ — деп чугаалап турду». ³ Израильдин бүгү баштыңнары Хевронда хаанга

чедип кээр-ге, Давид олар-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга керээ чарып алган. Олар Давидти Израильдин хааны болур кылдыр Дээрги-Чаяакчынын Самуилди дамчыштыр чугаалаан сөзүн эзугаар чаап кааннар.

⁴ Давид болгаш бүгү израильчилер Иерусалимче (азы Иевусче) чорупкан. Ол хоорайга тус чернин чурттакчылары иевустар турган. ⁵ Иевустун чурттакчылары Давидке: «Сен бээр кирбес сен» — дээннер. Ынчалза-даа Давид Сион шивээзин эжелеп алган. Ол болза Давидтин Хоорайы-дыр*. ⁶ Давид мынча дээн: «Кым улусту мурнай иевусчарны чылча шаап каарыл, ол кижиге шериг баштыңчызы болур». Саруяйнын оглу Иоав кымны-даа мурнай Иевусче киргеш, шериг баштыңчызы апарган. ⁷ Давид ол шивээге турмучуп алган, ынчангаш ону Давидтин Хоорайы деп адаан. ⁸ Давид Милло шивээзинден эгелеп, хоорайны долгандыр быжыг камгалал кылып алган. А хоорайнын арткан кезээн Иоав чаарткан. ⁹ Давид улам-на күштүг бооп кел чыткан, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы оон-биле кады болуп турган.

Давидтин маадырлары (2 Хаан. 23:8-39; 1 Чыл. 27:1-15)

¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын израиль чонга чугаалаанын эзугаар Давидти хаан болдуруп, бүгү израильчилер-биле кады оон хааннаашкынын деткип турган кол дайынчылары бо-дур.

¹¹ Давидтин дайынчыларынын даңызы бо-дур: хакмон уктуг Яшавам*, үжөн шериг баштыңчызынын аразында кол кижиге. Ол 300 дайынче чыдашын көдүргөш, оларны чаңгыс тулчуушкун уезинде өлүрүп каан. ¹² Оон соонда ахоки уктуг Додонун оглу Элеазар турар, ол база үш маадырнын аразында. ¹³ Ол Давид-биле кады филистимнернин тулчуушкунче чыгып турган чери Фас-Дамимге турган. Ол кезек черге арбай тарып каан турган чүве-дир. Израиль шериг филистимнерден дезип эгелээр-ге, ¹⁴ ол үш маадыр шөлдүн ортузунга артып

* 11:5 Сион дагда турар Иерусалимнин эрги талазы. Ында шивээ болгаш хаанның ордузу бар турган. * 11:11 Өске бурунгу сөзүгүлдде «Яшавам» эвес, а «Исваал» деп атты бижээн.

10:9 2 Хаан. 1:20 10:10 Башт. 16:23; 1 Хаан. 5:2 10:11 1 Хаан. 11:1-11; 2 Хаан. 21:10
10:12 2 Хаан. 21:12 10:13-14 1 Хаан. 13:13; 15:23 || 1 Хаан. 28:7 11:2 1 Хаан. 18:13 ||
Ыд. ыр. 77:71 11:3 1 Хаан. 16:13 11:4 Ис. 15:63; Башт. 1:8, 21 11:6 2 Хаан. 8:16
11:8 3 Хаан. 9:15; 9:24; 11:27; 2 Чыл. 32:5 11:9 Эсф. 9:4

калгаш, ол кезек черни камгалап ап, филистимнерни чылча шаап кааннар. Ынчалдыр Дээрги-Чаяакчы улуг тиилелгени берген.

¹⁵ Бир катап үжөн шериг баштыңчызынын аразындан ол үш маадыр хаяда Одоллам куюнга Давидке чедип келген. Ол үеде филистимнернин турлаа Рефаим шынаазынга турган. ¹⁶ (Давид быжыгалдыг шивээге, а филистимнернин доскуул чери — Вифлеемге турган.) ¹⁷ Давид суг ижиксей бергеш: «Вифлеемнин хаалга аксында кудуктуң суун менээ кымбир киж ижиксей берген болза» — дээн. ¹⁸ Ынчан ол үш маадыр филистимнернин турлаан таварып эрткеш, Вифлеемнин хаалга аксында кудуктуң суун ускаш, Давидке эккеп бергенер. Ынчалза-даа Давид сугну ижеринден ойталаан, ону Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр төпкеш, ¹⁹ мынча дээн: «Чок, мен ону ижип болбас мен, Бурганым! Бо улустуң ханын мен ижип шыдаар деп мен бе? Олар боттарының амы-тынын харамнанмай чорааш, ону эккедилер ышкажыл». Ынча дээш, ол сугну ишпейн барган. Шак ындыг чоруктарны ол үш маадыр кылып чораан чүве-дир.

²⁰ Иоавтың акызы Авесса ол үш маадырның даргазы турган. Ол 300 дайзынын бодунуң чыдазы-биле узуткап кааш, демги үш маадыр-биле денге алдаржый берген. ²¹ Авесса ол үш маадырдан ийи катап сураглыг апаргаш, оларның баштыңчызы болган, ынчалза-даа үш маадырның санынче кирбээн.

²² Иодайның оглу, Кавцеилден келген эрес-дидими-биле сурагжаан Ванея турган. Ол арзылан дег күштүг ийи моав кижини өлүрүп каан*. Оон аңгыда хар чаап турган үеде, онгарже киргеш, анаа арзылан база өлүргөн. ²³ Оон ыңай Ванея узуну беш кыры египет кижини база өлүрүп каан. Египет кижиниң холунда чыданың чоону пөс-таавычыларның өзек ыжы дег турган, ындыг-даа болза, Ванея анаа даянгыш туруп алган чед бергеш, египет кижиниң чыдазын былаап алгаш, ол-ла чыдазы-биле ону өлүрүп каан. ²⁴ Иодайның оглу Ванея ындыг чорук кылган киж и-дир. Ол база

демги үш маадыр дег алдаржый берген. ²⁵ Ванея үжөн шериг баштыңчызынын аразындан сураглыг турган, ынчалза-даа демги үш маадырның санынче кирбээн. Давид ону бодунга чоок дүжүмет кылып алган.

²⁶ Эске эрес-дидим дайынчылар бо-дур: Иоавтын дунмазы Асаил, вифлеемчи Додонун оглу Элханан, ²⁷ Гарод чурттуг Шаммот, Пелон чурттуг Хелец, ²⁸ Текоя чурттуг Иккештин оглу Гира, Анатот чурттуг Авиезер, ²⁹ Хуша чурттуг Сивхай, Ахох чурттуг Илай, ³⁰ Нетофа чурттуг Магарай, Нетофа чурттуг Баананын оглу Хелед, ³¹ Вениаминнин черинде Гива чурттуг Рибайның оглу Иттай, Пирафон чурттуг Ванея, ³² Нахле-Гааш чурттуг Хурай, Арава чурттуг Авиед, ³³ Бахарум чурттуг Азмавет, Шаалбон чурттуг Элияхба, ³⁴ Гизон чурттуг Гашемнин оолдары, Гарар чурттуг Шагенин оглу Ионафан, ³⁵ Гарар чурттуг Сахарның оглу Ахиам, Урнуң оглу Элифал, ³⁶ Махера чурттуг Хефер, Пелон чурттуг Ахия, ³⁷ Кармил чурттуг Хеиро, Эзбайның оглу Наарай, ³⁸ Нафанның дунмазы Иоил, Гагрийның оглу Мивхар, ³⁹ аммон аймак-сөөктүг Целек, Беерот чурттуг Нахарай (ол Саруйның оглу Иоавтын ок-чепсек тудукчузу турган), ⁴⁰ итра уктут Гира биле Гареб, ⁴¹ хет аймак-сөөктүг Урия, Ахлайның оглу Завад, ⁴² Шизанын оглу Адина (ол дээрже Рувимнин аймаанда баштың киж и, оон-биле кады үжөн шериг турган), ⁴³ Мааханын оглу Ханан, Мифан чурттуг Иосафат, ⁴⁴ Аштерот чурттуг Озия, Ароер чурттуг Хотамның оолдары Шама биле Йеиел, ⁴⁵ Шимринин оглу Иедиаил база оон Тиц чурттуг дунмазы Иоха, ⁴⁶ Махавим чурттуг Элиел, Элнаамның оолдары Иеривай биле Иосавия, Моав чурттуг Ифма, ⁴⁷ Мецовая чурттуг Элиел, Овид болгаш Иаасил.

Давидтиң баштайгы талаалакчылары

12 ¹ Давид Кистин оглу Саулдан чаштып турда, Циклагка келген, анаа дайын чорударынга дузалажыр дээн эрес-дидим дайынчыларның чамдыгызы бо-дур. ² Олар — ча-биле чепселенген, он, солгай холдары-биле дажап, ча-согун-биле

* 11:22 Эске бурунгу сөзүглелде «Ариил деп моав кижиниң ийи оглун» деп бижээн.

11:15 1 Хаан. 22:1 || 2 Хаан. 5:18 11:18 1 Хаан. 7:6 11:20 2 Хаан. 2:18 11:22 Ис. 15:21 || 2 Хаан. 8:18 11:23 1 Хаан. 17:50 11:26 2 Хаан. 2:18-23 11:41 2 Хаан. 11:3-17 12:1 1 Хаан. 27:6 12:2 Башт. 3:15; 20:16

адып билир турган улус — Вениаминнин аймаандан Саулдун төрөлдери чүве-дир: ³ Гива чурттуг Шемааның оолдары Ахисезер (баштыңчы) биле Иоас; Азмаветтиң оолдары Иезиел биле Пелет; Анатот чурттуг Бераха биле Йеху; ⁴ Гаваон чурттуг Ишмайя (ол дээрге үжөн шериг баштыңчызынын бирээзи база оларнын даргазы); Гедера чурттуг Иеремия, Яхазиил, Иоханан база Иегозавад; ⁵ Хариф чурттуг Элүзай, Иремот, Веалия, Шемария база Шефатия; ⁶ корак төрөл бөлүктөн Элкана, Ишпяху, Азариил, Иоезер база Иопшавам; ⁷ Гедор чурттуг Иерохамнын оолдары Иоела биле Зевадия.

⁸ Гадтын аймаандан база Давидтин ээн кургаг ховуда шивээзинче эрес-дидим, чыда болгаш дозуг-камгаладыг дайынчылар каттыжып чедип келген. Олар — арзылан дег шириин шырайлыг, дагларда те-чунма дег кашпагай улус. ⁹ Оларнын баштыңчызы Эзер, ийи дугаарында Авдий, үшкүзү Элиав, ¹⁰ дөрткүзү Мишманна, бешкизи Иеремия, ¹¹ алдыгызы Аттай, чедигизи Элиел, ¹² сескизи Иоханан, тоскузу Элзавад, ¹³ онгузу Иеремия, он биргизи Махбанай. ¹⁴ Ол гадчылар шериг баштыңчылары бооп турган: эң бичези чүс шеригни, а эң улуу муң шеригни баштап турган чүве-дир*. ¹⁵ Олар Иордан хемни бир дугаар айда, ол эриин ажыр дажый бергенде, кечип алгаш, шынааның бүгү чурттакчыларын чөөн болгаш барыын чүктөрже тарадыр ойладыппаннар.

¹⁶ Давидтин шивээзинче Вениаминин болгаш Иуданың аймактарындан чамдык улус чедип кээрге, ¹⁷ Давид оларга уткуштур үнүп келгеш: «Бир эвес силер менээ дузалажыр дээш келген болзунарза, сеткил-чүрээм силер-биле тулуш чаңгыс болур. А бир эвес силер, каян мээң холдарым күчүлээшkindен арыг турда, мени дайзыннарымга садар дээш келген болзунарза, бистин өгбелеривистин Бурганы көргөш, шииткей аан» — дээн. ¹⁸ Ынчан Бурганның Сүлдези үжөн шеригниң баштыңчызы Амессайны бүргөп келген, ол мынча дээн: «Амыр-ла, Давид. Бис сээн-биле кады бис, Иссейинин оглу! Сеңээ болгаш сээң талалак-

чыларыңга чедишкинни күзөп тур бис, чүге дээрге Бурганың сенээ дузалажып турар болгай». Давид оларны хүлээп алгаш, бодунуң шериглериниң баштыңчылары кылып каан.

¹⁹ Манассиянын аймаандан база чамдык улус Давидтин талазынче шилчип келген. Ол үеде Давид филистимнер-биле кады Саулга удур дайылдажыр дээш үнүпкен турган чүве-дир. (Херек кырында Давид филистимнерге дузалашпаан, чүге дээрге филистим чагырыкчылар «Ол дээргизи Саулдун талазынче шилчий бергеш, боттарывыстың бажывысче суг кудар» деп сүмөлешкеш, ону ыңай чорудупкан чүве-дир.) ²⁰ Каян Давид Циклагче ээп чанып орда, Манассиянын аймаандан дараазында улус ооң талазынче шилчип келген: Аднах, Иозавад, Иедианил, Михаил, Иегозавад, Элиуй болгаш Цилтай. Олар Манассиянын муң шериг баштыңчылары, ²¹ шупту эрес-дидим дайынчылар-дыр. Олар Давидке ооң шеригин баштаарыңга* дузалажып эгелээш, ооң шериг баштыңчылары апарган. ²² Ынчалдыр Давидке хүннүң-не дузалажыр улус кээп-ле турган, түннелинде ооң шерии Бурганның аг-шерии дег хей апарган.

Шериглериниң Давидти хаан кылып аары-биле чыылганы

²³ Давид Хевронга турда, Дээрги-Чаякчынын сөзүн ёзугаар, Саулдун эрге-чагыргазын хүлээдир дээш келген шериглериниң саны бо-дур:

²⁴ Иуданың аймаандан — дайылдажырынга белен, чыдалыг болгаш дозуг-камгаладыг 6800 кижи.

²⁵ Симеонун аймаандан — 7100 эрес-дидим дайынчы.

²⁶ Левийниң аймаандан — 4600 кижи. ²⁷ Аароннун төрөл бөлүүнүң баштыңы Иодай, ооң-биле кады 3700 кижи. ²⁸ Эрес-дидим аныяк Садок база ооң төрөл бөлүүндөн 22 ноян.

²⁹ Саулдун төрөлдери болур Вениаминин аймаандан — 3000 кижи. Оларнын хей кезии ол үеге чедир Саулга болгаш ооң салгалдарыңга шынчы арткан турган.

* 12:14 Азы: «Эң бичези 100 шеригге дең, эң улуу 1000 шеригге дең». * 12:21 Азы: «Давидке удур келген дээрбечи бөлүктү базарыңга».

12:8 Ы. х. к. 33:20 12:15 Исс. 3:15 12:19 1 Хаан. 29:2-9 12:23 1 Хаан. 15:28; 16:13; 28:17
12:28 2 Хаан. 8:17

³⁰ Эфремниң аймаандан — боттарының төрөл бөлүктөрүндө ат-сураглыг 20 800 эрес-дидим дайынчы.

³¹ Манассияның аймааның чартыындан — 18 000 кижиге. Оларны Давидти хаан болдурарына киришсин дээш, адап тургаш келдирткен.

³² Иссахарның аймаандан — 200 мерген угааныг баштың кижиге келген. Олар дээрге Израиль кажан, чүнү кылза дээр дээрзин билер улус — а баштыннарның бүгү ха-дунмалары оларның сөзүн тооп дыңнаар турган.

³³ Завулоннуң аймаандан — дайылдажырынга белен кылдыр бүгү тала-биле чепсегленген 50 000 шериг демний-биле Давидке чедип келген.

³⁴ Неффалимниң аймаандан — 1000 баштыңчы; олар-биле кады чыдалыг болгаш дозуг-камгалалдыг 37 000 кижиге.

³⁵ Данның аймаандан — дайылдажырынга белен 28 600 кижиге.

³⁶ Асирниң аймаандан — дайылдажырынга белен 40 000 дайынчы.

³⁷ Иордан хемниң ындыындан — Рувимниң, Гадтың аймактарындан база Манассияның аймааның чартыындан бүрүн чепсегленген 120 000 кижиге келген.

³⁸ Ол шериглер шуптузу дайынчы ёзу-биле, Давидти бүгү Израильдин хааны кылып каар дээш, изит кузели-биле Хевронга чедип келгеннер. Ёске-даа бүгү израильчилер чаңгыс үн-биле Давидти хаан болдуруксап турганнар. ³⁹ Давидтин чанынга ол дайынчылар үш хүн иштинде дойлап келгеннер, чүге дээрге ха-дунмалары оларны аыш-чем-биле хандырган чүве-дир. ⁴⁰ Иссахарның, Завулоннуң база Неффалимниң черлеринден безин оларның чоок улuzu хөй аыш-чемни: далганны, фиға чимизин, үзүмнү, араганы, олива үзүн элчигеннерге, тевелерге, мулдарга, шарыларга чүдүрүп эккелген, бода, шээр малды база сүрүп эккелген, чүге дээрге израиль чон өөрүп-байырлап турган.

Ыдыктыг аптараны

*Иерусалимге экскэрин орадашканы
(2 Хаан. 6:1-11)*

13 ¹ Давид мун, чүс шериг баштыңчылары база бүгү ёске-даа баштыннар-биле сүмелешкеш, ² бүгү израиль

ниитилелге мынча дээн: «Бир эвес силерге таарымчалыг болза, бир эвес бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы күзээр болза, бүгү израиль девискээрлерде дөргүл-тереливиске, оларның иштинде одар-белчирилгил хоорайларда чурттап турар бараалгакчыларга база левиттерге, шупту биске чыгылап кээр кылдыр дыңдагып-таалынарам. ³ Ынчангаш Бурганывыстың аптаразын бодувусче ап алылыңар, чүге дээрге Саулдун үезинде Оон күзел-соруун айтырар аргавыс чок турган-дыр».

⁴ Бүгү чон оон-биле чөпшээрешкен, чүге дээрге ол херек шупту улуска чөптүг ышкаш болган. ⁵ Ынчалдыр Давид Бурганның аптаразын Кириат-Иаримден эккеп аары-биле, Египетти кызыгаарлап турар Шихор хемден Лаво-Хаматка чедир бүгү израильчилерни чыып алган. ⁶ Давид болгаш бүгү израиль чон Иудеяда Ваалче (азы Кириат-Иаримче), мында турар Бурганның аптаразын алыр дээш, чорупкан. Ол дээрге Дээрги-Чаяакчы саадаан, Оон ады-биле адаан, херувимнер дүрзүлери турар ыдыктыг аптара чүве-дир. ⁷ Бурганның аптаразын дугуйлут чаа тергеге салгаш, Ави-надавтың бажыңындан үндүрүп эккелгеннер. Тергени сөөрткен шарыларны Уза биле Ахио башкарып чорааннар. ⁸ А Давид болгаш бүгү израиль чон Бурганның мурнунга бар шаа-биле хөглөп, ырлажып, янзы-бүрү кылдыг, кагар, база үрер хөгжүм херекселдеринге ойнап чорааннар.

⁹ Хидоннуң тараа шаңынга чоокшулап келгенде, тергени сөөртүп чораан шарылар бүдүрүй бээрге, ыдыктыг аптара ийленип, андарлы бээр часкан. Ону тудар дээш, Уза холун сунупкан. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Узага ыдыктыг аптарага дээпкени дээш ажына берген. Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ону ол-ла черинге — Бодунун мурнунга өлүрүп каан. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Узаны узуткап каарга, Давид хорадай берген. Ол черни бо хүннерде-даа Парец-Уза^а деп адаар. ¹² Ол хүн Давид Бургандан корга бергеш, мынча дээн: «Бурганның аптаразын канчап бодумче аппаар мен?» ¹³ Давид ыдыктыг аптаразын бодунун хоорайынче аппараан, ону Гефтен келген Овед-Эдом деп кижинин бажыңынче чорудупкан.

* 13:11 Парец-Уза — «Узаны узуткааны» дээн.

¹⁴ Бурганның аптаязы гефчи Овед-Эдомнуң бажынынга, өг-бүлезинге үш ай иштинде турган. Дээрги-Чаяакчы Овед-Эдомнуң өг-бүлезинге болгаш ооң шупту чүвезинге ачы-буян хайырлаан.

*Давид өг-бүлези-биле Иерусалимде
(2 Хаан. 5:11-16)*

14 ¹ Тирнин хааны Хирам Давидче бодунуң элчилери-биле, аңаа орду тудуп берзин дээш, дашчылар, бызашчылар чорудупкан, олар пөш чудуктар эккелген. ² Ынчан Дээрги-Чаяакчы ону Израильдин хааны кылдыр быжыглап каан деп Давид билип каапкан, чүге дээрге оон чагыргазы Бурганның израиль чону дээш өрү көдүрүлгөн.

³ Давид Иерусалимге база кадайлар ап алган. Олардан Давидтин өске оолдары, кыстары төрүттүнгөн. ⁴ Иерусалимге төрүттүнгөн ажы-төлүнүн аттары бо-дур: Шамуй, Шовав, Нафан, Соломон, ⁵ Ивхар, Элишуа, Элфелет, ⁶ Ногах, Нефег, Иафиа, ⁷ Элишама, Веелиада база Элифелет.

*Филистимнерни тиилээни
(2 Хаан. 5:17-25)*

⁸ Давид бүгү Израильдин хааны апарган деп дыңнааш, шупту филистимнер ону дилеп эгелээниер. Давид ону дыңнааш, оларга удур үнүпкен. ⁹ Филистимнер Рефаим шынаазынга кээп турумчуп алганнар. ¹⁰ Ынчан Давид Бургандан: «Филистимнер-биле тулчууйн бе? Оларны мээң холумга хүлээди бээр сен бе?» — деп айтырган. Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Бар. Оларны сээң холунга хүлээди бээр мен» — дээн. ¹¹ Филистимнер Ваал-Перацимге кээрге, Давид оларны чылча шаап каапкан.* Ол: «Бурган мээң холум-биле дайзыннарымны, сугунун чууй шавары дег, ууй шаап кагды» — дээн. Ынчангаш ол черни Ваал-Перацим деп адап кааннар. ¹² Филистимнер ол черге боттарының бурганнарын каапкаш баарга, Давидтин дужаалы-биле оларны өрттедипкеннер.

¹³ Филистимнер катап база ол шынаага кээп турумчуп алганнар. ¹⁴ Давид база катап Бургандан сүме айтырарга, Ол

аңаа: «Оларже дорт үнме. Оюп чоруткаш, оларның артындан — бальзам ыяштарлыг талазындан халда. ¹⁵ Бальзам ыяштарның кырынга кылаш даажын дыңнап кааш-ла, тулчуушкунну эгелээр сен — ол дааш дээрге филистим шеригни чылча шавар дээш, Бурганның сээң мурунда чоруп олары ол-дур» — дээн. ¹⁶ Давид Бурганның чугаалааны Ёзугаар кылган, оон дайынчылары филистим шеригни Гаваондан Гезерге чедир чылча шаап каан. ¹⁷ Давидтин ат-алдары бүгү чурттарга тарай берген. Дээрги-Чаяакчы ону бүгү чоннарның аразынга коргунчук кижи кылып каан.

*Ыдыктыг аптараны
көдүреринге харыысалгалыглар*

15 ¹ Давидтин Хоорайынга хаан бажыңнар тудуп алган соонда, Бурганның аптаязынын турар черин белеткээш, аңаа майтын тип каан. ² Ынчан Давид: «Бурганның аптаязын левиттерден өске кым-даа көдүрүп болбас. Чүге дээрге оларны ыдыктыг аптараны көдүрзүн дээш база Аңаа мөңгө шагда бараан болзун дээш, Дээрги-Чаяакчы Боду шилип алган» — дээн. ³ Белеткеп кааны черинче Дээрги-Чаяакчының аптаязын киирер дээш, Давид бүгү израильчилерни Иерусалимче чыып эккелген. ⁴ Ол ышкаш Давид Аароннун салгалдарын база левиттерни чыып алган: ⁵ Кохаттын уре-салгалындан — 120 кижини оларның баштыңы Уриил-биле; ⁶ Мерариниң уре-салгалындан — 220 кижини оларның баштыңы Асайя-биле; ⁷ Гирсоннун уре-салгалындан — 130 кижини оларның баштыңы Иои-биле; ⁸ Элиафаннун уре-салгалындан — 200 кижини оларның баштыңы Шемайя-биле; ⁹ Хевроннун уре-салгалындан — 80 кижини оларның баштыңы Элиел-биле; ¹⁰ Узиилдин уре-салгалындан — 112 кижини оларның баштыңы Аминадав-биле.

¹¹ Оон ыңай Давид Бурганның бараалгакчылары Садок биле Авиафарны болгаш левиттер Уриил, Асайя, Иои, Шемайя, Элиел база Аминадавты кыйгыраш, ¹² оларга мынча дээн: «Силер — левиттернин төрөл бөлүктөринин баштыңнары-дыр силер. Бодуңар болгаш

* 14:11 Азы: «Давид биле оон улузу Ваал-Перацимге чедип келгеш, филистимнерни чылча шаап каапкан». Ваал-Перацим — «Дээрги ууй шапкан» дээн.

13:14 1 Чыл. 26:4-5 14:1 3 Хаан. 5:1 14:4 1 Чыл. 3:5-8 14:9 2 Хаан. 23:13 14:11 Иса. 28:21

14:15 4 Хаан. 7:6 14:17 Хост. 15:14-16; 23:27; Б. х. к. 2:25 15:4 1 Чыл. 6:16-30 15:11 2 Хаан. 20:25

ха-дуңмандар ыдыктанып-арыглаттынып алгаш, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын аптарызын мээң белеккеп кааным черже эккелгилер. ¹³ Мооң мурнунда Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарыны левиттер силер эвес, өске улустун көдүргени дээш бисче халдаан болгай. Ону канчаар кылыр ужурул турганын бис Дээрги-Чаяакчыдан айтырып албаан болган бис». ¹⁴ Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын аптарызын көдүрер дээш, ыдыктанып-арыглаттынып алганнар. ¹⁵ Левиттер Бурганын аптарызын, Моисейниң чагып кааны Дээрги-Чаяакчынын сөзүн эзугаар, узун ыяш кырынга салгаш, эгиннеринге салып алган көдүрүп чорааннар.

Хөгжүмчү левиттер

¹⁶ Давид левиттернин баштың-нарынга аймаанын аразындан ыраажыларын база чадаган, чанзы болгаш кимвалдарга ойнаар хөгжүмчүлерин өөрүшкүнүн ырын ыткыр ырлаары-биле томуйлап каарын дужааган. ¹⁷ Левиттер Ионидиң оглу Еманны, оон төрөлдери-инден — Берехиянын оглу Асафты база мерари төрөл бөлүктен — Кушайянын оглу Эфанни шилип алганнар. ¹⁸ Олар-биле кады олардан куду эргелиг: Захарианы*, Азиилди, Шемирамотту, Иехиилди, Уннийни, Элиавты, Ванеяны, Маасеяны, Маттафияны, Элифлеуйну, Микнейни база Овед-Эдом биле Иеиел деп хаалгачыларны база томуйлап кааннар. ¹⁹ Еман, Асаф болгаш Эфан хөгжүмчүлөр хүлөр кимвалдарга ыткыр ойнаар турган. ²⁰ Захария, Азиил, Шемирамот, Иехиил, Унний, Элиав, Маасея база Ванея — чанзыга аламот деп аян-биле ойнаар*. ²¹ А Маттафия, Элифлеуй, Микней, Овед-Эдом, Иеиел болгаш Азияза чадаганга ойнап, шеминит* деп аян-биле ырлаарын баштап турган. ²² Левиттерниң баштыңы Хенания ыры башкызы* турган, чүте дээрже оон мер-

гежилди кончуг. ²³ Берехия биле Элкана — ыдыктыг аптара чанында хаалгачылар. ²⁴ Бурганның бараалгакчылары Шевания, Иосафат, Нафанаил, Амессай, Захария, Ванея база Элиезер Бурганның аптарызынын мурнунга труба этсир ужурул. Овед-Эдом биле Иехия — ыдыктыг аптара чанында хаалгачылар.

Ыдыктыг аптараны Иерусалимче эккелгени (2 Хаан. 6:12-19)

²⁵ Давид болгаш Израильдин баштыңнары база муң шериг баштыңчылары Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзинин аптарызын Овед-Эдомнун бажынындан үндүрер дээш чорупканнар. ²⁶ Дээрги-Чаяакчынын аптарызын көдүргөн левиттерге Бурган дузалажып каарга, чеди бугажыкты база чеди кошкарны өргүл кылдыр салганнар. ²⁷ Давид, аптара көдүрүп чораан бүгү левиттер, ыраажылар болгаш оларнын башкызы Хенания шуптузу ак лён тоннуг чораан. Давид оон аңгыда лён эфол* кешип чораан. ²⁸ Ынчалдыр бүгү Израиль Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг аптарызын ыт-шимээнин, эдиски-трубаларнын, кимвалдарнын, чадаган-чанзынын үделгези-биле кирип эккелген. ²⁹ Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг аптарызын Давидтин Хоорайынче кирип орда, Саулдун уруу Мелхола сонгадан көрүп турган. Самнап хөглөп чораан Давид хаанны көргөш, Мелхола ону чөгенчиин деп бодаан.

16 ¹ Бурганның аптарызын эккелгеш, Давидтин аңаа белеккеп кааны майгынынын ортузунга салып кааш, Бурганга бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кыпканнар. ² Бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылып дооскаш, Давид чонну Дээрги-Чаяакчынын ады-биле алтап-йөрээп каан. ³ Оон соонда ол бүгү израильчилерге — эр-даа, херээжен-даа кижилерге бир хлеб, бир борбак эът база бир үзүмнүг боова үлөп берген.

* 15:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Бен» деп атты немээн. * 15:20, 21 Аламот, шеминит — бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. «Аламот» дээрже «бедик үн», а «шеминит» — «чавыс үн» дээн чадавас (Ыд. ыр. 6:1; 45:1 көр). * 15:22 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болту дег өске утказы мындыг: «Ыдыктыг аптараны көдүрер кол кижилер». * 15:27 Эфол — Бурганның бараалгакчылары кедер онзагай хөп (Хост. 28:6 көр).

15:13 1 Чыл. 13:7-11 15:15 Хост. 25:14; Сан. 7:9 15:16 2 Чыл. 5:12; Ыд. ыр. 150:3-5
15:17 1 Чыл. 6:33, 39, 44 15:19 3 Хаан. 4:31; Ыд. ыр. 88:1 15:24 Сан. 10:8 15:26 Сан. 23:1;
Иов 42:8 15:29 1 Хаан. 14:49; 18:20-28; 19:11-17 || Ыд. ыр. 150:4 16:1 1 Чыл. 15:1

⁴ Ыдыктыг аптараның мурнунга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, Аңаа четтиргенин илередип база Ону мактап бараан болур кылдыр Давид дараазында левиттерни томуйлап каан: ⁵ Асафты удуртукчузу кылгаш, ооң соонда Захарияны, Иеиелди, Шемирамотту, Иехиилди, Маттафияны, Элиавты, Ванеяны, Овед-Эдомну база Иеиелди. Олар чанзыга болгаш чадаганга ойнаар ужурлуг. А Асаф кимвалдарга ойнаар. ⁶ Ванея биле Яхазиил бараалгакчылар Бурганның чагыг-керээзиниң аптазының мурнунга доктаамал труба этсир.

Бурганны мактаан ырызы

(Ыд. ыр. 104:1-15; 95:1-13; 105:1, 47-48)

⁷ Ол хүн Давид Асафка болгаш ооң ха-дунмазынга Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып ырлажыр даалганы бир дугаар берип каан турган:

- ⁸ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер,
Ооң адын адап, мактанар,
өске чоннарга Ооң ажил-херектерин медээленер;
⁹ Ону алгап ырлаңар,
Аңаа ырлап бериңер;
Ооң кылган бүгү кайгамчык чүүлдерин
чугаалап бериңер.
¹⁰ Оон ыдыктыг ады дээш чоргааранар;
Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улустуң
сеткил-сагыжы өөрүп-хөглезин.
¹¹ Күчүлүг Дээрги-Чаяакчыны эдериңер,
Оон-биле үргүлчү кады турар дээш чүткүңер.

- ¹²⁻¹³ Дээрги-Чаяакчының чалказы Израильдин үре-салгалы,
Иаковтуң салгалы,
Бурганның шилип алган улузу!
Оон кылган кайгамчык чүүлдерин,
Оон көскү демдектерин,
Оон аксындан үнгөн
шын шииткеддерин
сактып чоруңар.

- ¹⁴ Ол дээрге бистин Бурганывыс, Дээрги-Чаяакчы-дыр:
бүгү чер-делегейде
Ооң шын шииткедери бар.
¹⁵ Ооң берген чагыг-керээзин —
чоннун мунгу салгалынга чедир
чагаан сөзүн кезээ-мөңгөде сактып
чоруңар.
¹⁶ Ол ону Авраам-биле чаргаш,
Исаакка Бодунуң даңгыраан берген.
¹⁷ Ол ону Иаковка дүрүм-хоойлу
кылдыр доктааткаш,
Израильге мөңгө чагыг-керээ
кылдыр быжыглаан:
¹⁸ «Сенээ өңчү кылдыр ханаан черни
бээр мен».
¹⁹ Өгбелериңер аажок эвээш санныг,
көңгүс хөй эвес турда,
олар Ханаанга өскээртен келген
улус турда,
²⁰ олар бир чондан өске чонче,
бир күрүнөден өске аймактын
күрүнөзинче
көжүп чоруп турда,
²¹ Бурган оларны дарлаар арганы
кандыг-даа кижиге бербейн,
хааннарны олар дээш чөмөлөп:
²² «Мээң шилип алган улузумга
дегбөңер,
Мээң медээчилеримге багай чүве
кылбаңар!» —
деп турган.
²³ Бүгү чер-делегей,
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла,
хүннүң-не Ооң камгалалын
медээленер!
²⁴ Шупту чоннарга — Ооң алдарын,
бүгү аймактарга — Ооң кылган
кайгамчык чүүлдерин чугаалап
чедиңер.
²⁵ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг
база макталга төлөптиг,
өске бурганнардан артык коргунчуг
болгай.
²⁶ Өске чоннарның бурганнары шуптузу
хоозун дүрзүлөр-дир,
а Дээрги-Чаяакчы дээрлерни
чаяаган болгай.

16:4 1 Чыл. 6:31 16:5 1 Чыл. 6:39 16:8 Иса. 12:4 16:9 Иер. 21:2 16:11 Ыд. ыр. 23:6; 26:8

16:12-13 Ыд. ыр. 76:12-13 16:14 Иса. 26:9 16:15 Ы. х. к. 7:9 16:16 Э. д. 17:2; 26:3

16:18 Э. д. 35:11-12 16:19 Ы. х. к. 7:7; 26:5 16:21 Э. д. 12:17; 20:3 16:22 Э. д. 20:7

16:24 Ыд. ыр. 9:2 16:25 2 Хаан. 22:4; Ыд. ыр. 17:4; 144:3 || Хост. 18:11 16:26 Иса. 44:24; Иер. 10:12

- 27 Чайынналчак мактал-хүндү —
Ооң мурнунда,
күчү-күш болгаш өөрүшкү —
Ооң турар черинде.
- 28 Чоннарның аймактары,
Дээрги-Чаяакчыны мактанар,
Ооң алдары биле күчү-күжүн
мактанар;
- 29 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын
алганар,
өргүлдериңер ап алгаш,
Ооң мурнунче кирип келиңер.
Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг
өргээзинге турда,
Анаа мөгейиңер.
- 30 Бүгү чер-делегей,
Ооң мурнунга коргуп сириле!
Ол өртемчейни быжыг үндезинде
тургузуп каан —
тендиш дивес-тир.
- 31 Дээрлер өөрүп-хөглезин,
чер-делегей өөрүп-байырлазын.
Чоннар аразынга:
«Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!»
дишсинер.
- 32 Далай болгаш ону долуп чурттааннар
шимээреп доюлзун,
хову-шөлдер болгаш ында
амыдыраан бүгү чүве өөрүзүн.
- 33 Арга-эзимде ыяштар
Дээрги-Чаяакчының мурнунга
өөрүп ырлашсын,
Ол чер-делегейни шын шиидер дээш
кел чыдар болгай.
- 34 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;
Ол ачылыг-дыр,
Оон энэрели кезээ шагда үстүп
төнмес-тир.
- 35 Мынча деп мөргүнер:
«Камгалакчы Бурганывыс,
бисти камгалап көрөм;
Сээң ыдыктыг адыңны мактаар
кылдыр,
Сээң мактал-хүндүң-биле
чоргаарланыр кылдыр,
өске чоннар аразындан
бисти бөлүп чыып,
олардан камгалап көрөм».

- 36 Израильдің Бурганынга —
Дээрги-Чаяакчыга
кажан-даа, кезээ-мөңгедө алдар!

Ынчан бүгү чон: «Ындыг-ла болзу-
нам!» — деп чугаалааш, Дээрги-Чаяак-
чыны мактаан.

**Бурганга доктаамал
бараан болуушкун**

37-38 Давид Дээрги-Чаяакчының ча-
гыг-керээзиниң аптаразының мурнун-
га доктаамал, хүннүң-не бараан болур
кылдыр Асафты болгаш оон ха-дуңма-
ларын, Овед-Эдомну болгаш оон төрөл
бөлүүнден алдан сес кижини анаа арт-
тырып каан. Идифуннуң оглу Овед-Эдом
база Хоса хаалгачылар турган. ³⁹ А Садок
бараалгакчыны болгаш оон төрөлдери —
Бурганның бараалгакчыларын Гаваон-
да бедик черде турар Дээрги-Чаяакчы-
ның майгынынга тургузуп каан. ⁴⁰ Олар
Дээрги-Чаяакчыга, Оон Израильге ча-
гаан хоойлузунда бижип каанын ёзуугар,
өргүл салыр бедигээшке эрген-кежээ бү-
рүн өрттедир өргүлдери доктаамал кы-
лыр ужурул. ⁴¹ Оон ынай энэрели кезээ
шагда үстүп төнмес Дээрги-Чаяакчыны
алдаржыдар кылдыр Еманны, Идифун-
ну база адап шилиттинген өске-даа улус-
ту томуйлап каан. ⁴² Еман биле Идифун
трубаларга, кимвалдарга болгаш Бурган-
ны алдаржыдар өске хөгжүм херексел-
деринге ыткыр ойнап турган. А Иди-
фуннуң оолдары хаалга кадарып турган.

**Нафанның өттүр билген медеглели
(2 Хаан. 6:19—7:17)**

⁴³ Хамык улус бажыңарыңче та-
рап чана берген, Давид база өг-бүлезин
алгап-йөрөп каар дээш чанып келген
чүве-дир.

17 ¹ Давид бодунуң ордузунче көжүп
кире бергеш, Нафан медеэчиге мын-
ча дээн: «Көр даан, мен пөштен кылган
ордуа чурттап турар-дыр мен, а Дээр-
ги-Чаяакчының чагыг-керээзиниң апта-
разы анаа майгында турар-дыр». ² Нафан
Давидке: «Чүнү кылырын күзей-дир сен,
ону кыл. Бурган сээң-биле кады болгай» —

16:28 Бд. ыр. 28:1 16:31 Иса. 44:23; 49:13 || Бд. ыр. 92:1 16:32 Бд. ыр. 97:7 16:33 Бд. ыр. 9:9
16:34 2 Чыл. 5:13; 20:21; Эзра 3:11; Бд. ыр. 105:1 16:36 Бд. ыр. 40:14 16:37-38 1 Чыл. 16:5
16:39 1 Чыл. 15:11 || 3 Хаан. 3:4 16:40 Хост. 29:38 16:41 1 Чыл. 6:33 16:42 1 Чыл. 25:1;
Бд. ыр. 38:1 17:1 2 Хаан. 7:1; 12:1

дээн. ³ Ол-ла дүне Бурган Бодунун сөзүн Нафанга ажыдыпкан: ⁴ «Мээң чалчам Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Менээ чурттаар өргээни сен тургуспас сен. ⁵ Израиль чонну Египеттен хостап үндүрүп келгенимден бо хүнге чедир Мен өргээге чурттавадым. Бир майгындан өске майгыңге көжүп чорааш, чурттап чордум. ⁶ Израиль чон-биле кады каяа-даа чорааш, Бодунун чонуну чагырар кылдыр дужааганым баштынчыларның кайы-бирээзинге: „Чүге Менээ пөштөн өргээ түдүп бербээн силер?“ деп чугаалап көргөн мен бе?

⁷ Ынчангаш Мээң чалчам Давидке Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыт: Мен сени, хой кадарып чорунда, Мээң израиль чонунун чагырыкчызы кылдыр томуйлаан мен. ⁸ Каяа-даа чорунда, сээң-биле кады болуп, сээң мурнунга дайзыннарыңны чылча шаап чордум. Сээң адыңны, чер кырының алдарлыг кижилерини дег, алдаржыдып каан мен. ⁹⁻¹⁰ Мен Бодунун израиль чонумга боду чурттуг болзун база ону кым-даа дүвүретпезин дээш, черни аңгылап бергеш, аңаа доктаап чурттаар кылып каан мен.

Каржы-бак улус оларны моон мурнунда дег, Мен Бодунун израиль чонумга баштынчылар тургузуп каан үемде дег, дарлапас болур. Оон ыңай Мен сээң бүгү дайзыннарыңны томаартып каар мен. Дээрги-Чаяакчы Мен сээң ук-салгалыңны* Бодум тургузуп каарымны азап тур мен. ¹¹ Назылап кырааш, ада-өгбөн соондан өске оранче чоруй баарыңга, Мен сээң төрөөн ук-салгалыңны орунуга хаан кылгаш, оон чагыргазын быжыглап каар мен. ¹² Ол салгакчын Менээ өргээ түдүп каар, а Мен оон дүжүлгезин кезээ-мөңгөдө быжыглап каар мен. ¹³ Мен оон Адязы болур мен, а ол Мээң оглум болур. Мен Бодунун энерелимини салгакчындан, сээң мурнунда хааннап турган кижиден ойталааным дег, кажан-даа ап кагбас мен. ¹⁴ Ону Мен Бодунун өргээмнің болгаш күрүнөмнің кырынга кезээ-мөңгөдө тургузуп каар мен, оон дүжүлгези мөңгөзи-биле артар». ¹⁵ Нафан ол бүгү чугааны болгаш көстүүшкүннү Давидке дамчыдып берген.

Давидтин Бурганга өөрүп четтиргени (2 Хаан. 7:18-29)

¹⁶ Ынчан Давид хаан Дээрги-Чаяакчының мурнунга барып чугаалаан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Кым мен мен? Мээң ук-салгалым кымыл? Мени ынчаар көдүрер хире чүнү кылдым? ¹⁷ Ол бүгү безин Сенээ эвээш болган-дыр, о, Бурган! Мени алдаржыдарыңдан эрткеш, Сен Бодунун чалчанның үрө-салгалының келир үезин безин чугаалап бердин. Сен мени кол кижиге дег көрдүң, Дээрги-Бурган-Чаяакчы. ¹⁸ Бодунун чалчанны алдаржытканың дээш Давид Сенээ оон ыңай чүнү немей чугаалап шыдаар деп? Бодунун чалчанны билдир-ле болгай сен! ¹⁹ О, Дээрги-Чаяакчы! Бодунун чалчанны бодааш, Бодунун күзелиң-биле Сен өндүр улуг херекти кылып, ол бүгү чаагай азаашкыннарны ажыдып бердин. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы! Сенээ деннежир Бурган чок-тур, Сенээ деннежики дег кым-даа чок-тур, Сенден өске Бурган-даа чок-тур, бис боттарывыстың кулаавыс-биле дыңнадывыс. ²¹ Кым Сээң израиль чонунга деннежиле? Чер кырында бо чон дег өске чон чок, чүге дээрге бисти Бодунун чону кылып аар дээш, Бурган чедип кээп, бисти кулданмышкындан адырып алган. Сээң кайтамчык, коргунчуг херектерин ужуң Сээң адың билдингир апарган. Сен египетчилерден камгалаан чонунун мурнундан өске чоннарны-даа үндүр ойладыпкан эвес ийик сен бе? ²² Сен израиль чонуну кезээ-мөңгөдө Бодунуу кылдыр ап алдың, а Бодун, Дээрги-Чаяакчы, оон Бурганы болдун.

²³ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чалчанның болгаш оон ук-салгалының дугайында берген сөзүнү кезээ-мөңгөдө шыңзыдып көрөм, Бодунун азаашкынының күүседип көрөм. ²⁴ Сээң адың кезээ-мөңгөдө артып, алдаржып чорзун, кижилер: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы — Израильдин Бурганы! Израильде Бурган ол-дур!“ деп чугаалажып чорзун! Сээң чалчан Давидтин ук-салгалы Сээң мурнунга быжыг болзун! ²⁵ Мээң

* 17:9-10 Еврей дылда «бэт» деп сөс 4-кү домакта «өргээ» деп утканы, бо домакта «ук-салгал» деп утканы илередиш турар. Бо үзүндүдө ол ийи аңгы уткалар-биле сөс оюну чоруп турар.

17:7 1 Хаан. 16:11-13; Ыд. ыр. 77:70 17:8 1 Хаан. 18:14 17:9-10 Башт. 2:14-16; 1 Хаан. 12:11

17:11 3 Хаан. 2:10 17:12 3 Хаан. 8:19 17:13 Ыд. ыр. 88:27; 2 Кор. 6:18; Евр. 1:5

17:14 Ыд. ыр. 88:5, 30, 36-37; 131:12; Ин. 7:42 17:20 Хост. 15:11 17:21 Ы. х. к. 4:7; 26:19; 33:29

Бурганым, Сен Бодуннун чалчаң менээ ук-салгалымны быжыглап тургузуп бээрини ажиткан болгай сен, ынчангаш Бодуннун чалчаң Сээн мурнунга мөргүүрүн шиитпирледи. ²⁶ О, Дээрги-Чаяакчы! Сен — Бурган сен! Сен Бодуннун чалчаң бо чаагай кежикти азаадын. ²⁷ Бодуннун чалчаннын ук-салгалы менгеде Сээн хайгааралынга чорзун дээш, аңаа ачы-буянын хайырлап эгеледин. Дээрги-Чаяакчы, ачы-буянын Сен хайырлаар болзунза, ол ачы-буян кезээ-менгеде артып каар!»

Давидтиң дайынчы чедишкиннери
(2 Хаан. 8:1-14)

18 ¹ Элээн үе эрткенде, Давид филистимнерни чылча шаап, томааркаш, Геф хоорайны болгаш аңаа хамааржыр хоорай, суурларны эжелеп алган. ² Оон ыңай Давид моавтарны база чылча шапкан. Моавтар Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган.

³ Цованың хааны Адраазар Евфрат хемнин унунга бодунун чагыргазын тургузуп аар дээш кел чорда, Давид ону Хамат хоорай чанынга чылча шаап каан. ⁴ Давид ол хааннын 1000 дайынчы тергезин, 7000 айттыг, 20 000 чадаг шерин тутуп алган. Ол дайынчы тергелиг айттарнын балдырларынын сиирлерин үзе кезип каапкан, олардан чүглө чүс айтты бодунга арттырып алган*. ⁵ Цованың хааны Адраазарга дузалажыр дээш, Дамаскыда чурттап турар арамей чон чедип кээрге, Давид 22 000 арамейни чылча шаап каан. ⁶ Давид арамей хоорай Дамаскыга камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр арамейлер Давидтин үндүт төлээр чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берип турган. ⁷ Давид Адраазарнын улузундан алдын дозуг-камгалалдарын ап алгаш, оларны Иерусалимге эккелген. ⁸ Адраазарнын Тивхат болгаш Кун деп хоорайларындан Давид дыка хөй хүлөр ап алган. (Ол хүлөрдөн Соломон «далай» дээр чунар саваны, Бурганнын

өргээзиниң адагаштарын база хүлөр этхерекселди кылып каан.)

⁹ Давид Цованың хааны Адраазарнын бүгү шерин чылча шаап каан деп, Хаматтын хааны Тоу дыннап каапкан. ¹⁰ Адраазар-биле дайылдашкан, ону чылча шапканы дээш Давид хаанга байыр чедирип, ону алгап-йөрээри-биле Тоу хаан бодунун оглу Гадорамны* олче чорудупкан, чүге дээрге Тоу Адраазар-биле дайылдажып турган. Гадорам белек кылдыр янзы-бүрү алдын, мөнгүн база хүлөр савалар эккелген. ¹¹ Давид хаан ол саваларны бүгү өске чоннардан — эдом, моав, аммон, филистим болгаш амалик чоннардан ап алганы алдын-мөнгүнү-биле кады Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан.

¹² Саруйянын оглу Авесса Дус шынаазынга 18 000 эдом шеригни чылча шапкан. ¹³ Ол эдом черге камгалал шерин тургузуп каан, ынчалдыр эдом чурттуглар шуптузу Давидтин чалчалары апарган. Давид кайнаар-даа баарга, Дээрги-Чаяакчы аңаа тиилелге берген.

Давидтиң чоок дүжүмөттөри
(2 Хаан. 8:15-18; 20:23-26)

¹⁴ Давид хаан бодунун чонун шын шиидип, олар дээш чөптүг чорукту тургузуп, бүгү Израильди чагырып-башкарып турган. ¹⁵ Саруйянын оглу Иоав шериглер даргазы турган. Ахилдунтун оглу Иосафат төөгү бижээчизи турган. ¹⁶ Ахитувтун оглу Садок база Авиафарнын оглу Авимелех* — Бурганның бараалгакчылары, а Шауша — бижээчи турган. ¹⁷ Иодайнын оглу Ванея керет, пелет уктуг шериглериниң* баштынчызы турган. А Давидтин оолдары хаанның дужаалдарынын күүселдезин хандыар кол кижилер турган.

Аммон биле арамей шериглерни
Давидтиң тиилээни
(2 Хаан. 10:1-19)

19 ¹ Элээн үе эрткенде, аммон хаан Наас өлүп каарга, оон орнунга оглу хааннай берген. ² Давид: «Наастын оглу

* 18:4 Азы: «Ол дайынчы тергелерни узуткап каапкан, олардан чүглө чүс терге бодунга арттырып алган». * 18:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иорам» деп бижээн. * 18:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Ахимелех» деп бижээн. * 18:17 Кереттер болгаш пелеттер — хаанның камгалакчылары турган өске аймак-сөөктүг шериглер чадавас (1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 көр).

18:3 1 Хаан. 14:47 18:4 Ис. 11:6 18:7 4 Хаан. 11:10; 2 Чыл. 23:9 18:8 3 Хаан. 7:15-47
18:11 3 Хаан. 7:51 18:13 Ө. д. 25:23; 27:40; Сан. 2:13; 1 Чыл. 11:6 || 3 Хаан. 4:3
18:16 2 Хаан. 15:24; 20:25 || 1 Чыл. 24:3 18:17 2 Хаан. 23:20; 3 Хаан. 2:35; 4:4 19:1 1 Хаан. 11:1

Аннонга энерелден көргүзүп каайн. Чүгө дээрге ооң ачазы менээ энерел көргүскөн чүвө» — деп чугаалааш, бодунуң элчилерин Аннонга ооң ачазы дээш кажыңдалын илередири-биле чорудупкан. Олары аммоннарның чуртунга чедип кээрге, ³ аммон нояннар Аннонга: «Давид бодунуң улузун сээң ачаның хүндүлөп, кажыңдалын илеретсин дээш чорудупкан деп бодаар сен бе? Олар бистиң черивисти хайгыылдап, шинчилеп көрүп алгаш, ооң соонда эжелээр сорулгалыг келген эвес бе?» — дээннер. ⁴ Аннон Давидтиң улузун тудуп алгаш, кижы бүрүзүнүң салын түлүп каапкаш, хептерин чаязынга чедир ора кезип каапкаш, дедир чандырыпкан. ⁵ Олар чанып турда, Давидке ол дугайында дыйнадыг кээрге, аажок куду көрдүргөн улуска уткуштур чалчаларын чорудупкан. Хаан оларга: «Салдарыңар үнүп келигжеге чедир, Иерихонга турунар че, ооң соонда чанып кээр силер» — деп дамчыткан.

⁶ Аммоннар Давид оларны көөр хөңнү чок апарган дээрзин билип кааннар. Ынчан Аннон болгаш аммон чон дайынчы тергелер болгаш аъттыг шериглер хөлөзилеп аар дээш, Нахараим болгаш Мааха чурттуг арамейлерже, Цова күрүңеже муң талант мөңгүн чорудупкан.* ⁷ Аммоннар 32 000 дайынчы тергени база Мааханың хаанын шериг-биле кады хөлөзилеп аарга, олар Медева хоорайнын чанынга кээп турлагыш алган. Ынчан аммоннар боттарының хоорайларындан чыгып келгеш, дайылдажырынга белеткени берген. ⁸ Давид ону дыңнап кааш, Иоавты бүгү шыырак шериглери-биле кады ынаар чорудупкан. ⁹ Аммоннар үнүп келгеш, хоорайже кирер чериниң аксынга дайынчы ёзу-биле туруп алган, а оларга дузалажып келген хааннар ховуда ангы туруп алган.

¹⁰ Мурнунда-даа, артында-даа дайыннары үнүп келгенин көрүп кааш, Иоав бүгү израиль шеригниң аразындан эң-не дээр дайынчыларны шилип алгаш, арамейлерге удур тургузупкан. ¹¹ А арткан шериглери ол акызы Авессага дагыш каарга, олар аммоннарга удур чыскаалыпкан. ¹² Иоав акызынга мынчаар чагаан: «Бир эвес арамейлер мени ажып тиилээр деп барза, сен менээ ду-

залажыр сен. А бир эвес аммоннар сени тиилээр деп барза, сенээ мен дузалажыр мен. ¹³ Эрес-дидим бол, чонувус дээш, Бурганыыстың хоорайлары дээш чалданыш чок туржур бис. Дээрги-Чаяакчы Боду канчаар күзээрил, ынчалдыр кылзын». ¹⁴ Иоав бодунуң шерии-биле арамейлерге удур үнүптөргө, олар дезип чорупкан. ¹⁵ А аммоннар арамейлерниң дезип турарын көргөш, боттары-ла Иоавтың акызы Авессадан дескеш, хоорайынче кирип келген. Оон Иоав Иерусалимче чоруй барган.

¹⁶ Арамейлер израильчилерге аштырганын билип кааш, Евфрат хемнин ындында чурттап турар арамей чонну кыйгырып эккээри-биле шапкынчылар чорудупкан. Ол арамейлери Адраазар хаанның шерииниң даргазы Софак баштап турган. ¹⁷ Ол дугайында Давидке дыңнадыптарга, ол бүгү израиль шеригин чыып алгаш, Иордан хемни кешкеш, арамейлерге удур шериин чыскаапкан. Арамейлер Давид-биле тулушканнар, ¹⁸ ынчалза-даа израильчилерден дезипкеннер. Давид арамейлерниң 7000 дайынчы тергезин, 40 000 чадаг шериин узуткап каан, шериг баштынчызы Софакты база өлүрүп каан. ¹⁹ Адраазарга чагыртып турган улус израильчилерге аштырып алганын билип кааш, Давид-биле тайбың керезин чарып алгаш, анаа чагырты берген. А арамейлер ооң соонда аммоннарга дузалажыксавас апарган.

Давидтиң дайыннары

(2 Хаан. 11:1; 12:26-31; 21:18-22)

20 ¹ Дараазында чылдың эгезинде, хааннар дайылдажыр дээш үнер үде, Иоав шериглери-биле аммоннарның чуртун үптөп каапкаш, ооң найысылалы Равваны бүзөлөп алган. А Давид Иерусалимге артып калган. Иоав Равваны эжелеп алгаш, үрегдеп каапкан. ² Давид келгеш, аммон хаанның* оваадайын ооң бажындан уштуп алгаш, боду кедип алган. Ол оваадай бир талант алдын деңзилиг болгаш үнелиг даш-биле каастап каан турган чүведир. Давид ол хоорайдан дыка хөй олчалыг болган. ³ Чурттакчылары Давид хоорайдан үндүргөш, оларны албадал-биле хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар

* 19:6 Муң талант — 30 тонна хире. * 20:2 Азы: «Милхом бурганнын».

19:6 2 Хаан. 8:3 19:7 Сан. 21:30; Иис. 13:9, 16 19:11 1 Чыл. 18:12 19:13 1 Хаан. 3:18
19:16 3 Хаан. 11:23 20:1 2 Хаан. 11:1 || Бл. х. к. 3:11

тудуп алгаш ажылдаар улус кылып каан*. Давид бүгү аммон хоорайларны база ыгчалдыр аажылаан. Оон соонда Давид бодунуң бүгү шерии-биле Иерусалимче ээп келген.

⁴Элээн үе эрткенде, Гезер хоорай чанынга филистимнер-биле тулчуушкун болган. Ол үеде Хуша чурттуг Сивхай деп кижии рефа уктуг Сиппайны өлүрүп каан. Ынчалдыр филистимнер томаараан чүве-дир. ⁵Филистимнер-биле болган оон өске тулчуушкун үезинде, Ягирниң оглу Элханан Геф чурттуг Голлафтың дунмазы Лахмини өлүрүп каан. Лахминиң чыдазының чоону пөс-таавычыларның өзек ыяжы дег турган. ⁶Гефке оон аңгы тулчуушкун база болган. Аңаа кончуг улуг-шыырак бир кижии турган. Оон хол-будунуң салаалары алды-алды — шупту чээрби дөрт турган. Ол база рефа уктуг кижии чүве-дир. ⁷Ол кижии израильчилерни бак сөглээр боорга, ону Давидтиң акызы Шиманың оглу Ионафан өлүрүп каан. ⁸Ол кижилер шупту Геф чурттуг рефа улустун үрө-салгалы турган. Олар Давидтиң болгаш оон улунун холундан барган чүве-дир.

Израиль чоннуң чизезин кылганы

(2 Хаан. 2:1-9)

21 ¹Бир-ле дайзын* израиль чонга удурланып, Давидтиң израильчилерниң чизезин кылыры-биле көгүдүп каан. ²Давид Иоавка болгаш чоннуң баштынчыларынга: «Баргаш, Дан хоорайдан Безр-Шева хоорайга чедир израиль чонну санап эккеп беринер. Мен чоннуң санын билип алыксап тур мен» — дээн. ³Иоав аңаа мынча деп харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунун санын чүс катап көвүдетсин. Олар шупту мээң дээрги хаанымынның чалчалары эвес ийик бе? Мээң дээргим чүгө ону ынчаар кылыпсап турарыл? Хаанның Израильге кем-буруу халдаткан херээ чүл?»

⁴Ынчалза-даа хаанның сөзү Иоавка күштүг болган. Иоав бүгү Израильди эрпиг кезээш, Иерусалимче ээп келгеш, ⁵Давидке чизениң түнелин берген. Бүгү Израильде хылыш tudup шыдаар эр улустун саны 1 100 000 кижии болган, а Иудеяда хылыш tudup шыдаар эр улус — 470 000 кижии болган. ⁶Ынчалза-даа Иоав ниити данзыже Левий болгаш Вениаминниң аймактарын кирибээн, чүгө дээрге хаанның дужаалынга ол шуут таарзынмаан.

Бурганның Давидке кеземче онааганы (2 Хаан. 24:10-17)

⁷Давидтиң дужаалын Бурган бачытты деп санаан, ынчангаш Ол Израильди кезеткен.* ⁸Ынчан Давид Бурганга: «Бо херекти кылгаш, улуг бачыт үлгеткен-дир мен. Мен ам Сенден дилеп тур мен, Бодунуң чалчаңнын буруун адырып көрем. Мен дыка-ла мугулай чүве кылган-дыр мен» — дээн. ⁹Дээрги-Чаяакчы Давидтиң өттүр көөр кижизии Гадка мынча дээн: ¹⁰«Давидке баргаш, Дээрги-Чаяакчының бо сөзүн дамчыт: Мен сөңзө үш чүүл саналдап тур мен. Оларның кайы-бирээзин бодунга шилип ал, ону кылыр мен».

¹¹Гад Давидке чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыткан: «Шилип ал: ¹²азы үш чыл иштинде аш-чут болур; азы үш ай иштинде сени көөр хөңнү чок дайзыннарның хылыжы сени сүрүп кээр; азы үш хонук иштинде бүгү израиль черге Дээрги-Чаяакчының төлээзи чонну хамчык аарыг-биле — Бурганның хылыжы-биле кырып кээр. Ам боданып алгаш, мени чорудупкан Бурганга чугаалаар кылдыр харыызын бер».

¹³Давид Гадка: «Меңээ дыка берге-дир. Дээрги-Чаяакчының өршээли кончуг улуг болганда, мен Оон холунга кирип берейн. Чүгле кижилер холунга мен кирбэейн» — деп харыылаан.

* 20:3 Азы: «Оларны хирээлер, демир кускун-хаайлар, балдылар-биле эриидеп, шаажылаан».
* 21:1 Азы: «Эрлик». * 21:7 Эрте-бурунгу Израильге чизе-данзыны ыдыктыг хоойлуда хорувайн турар, ынчалза-даа дөмей-ле таарымча чок херек деп санадып турган болгу дег, чүгө дээрге ол чорук Бурганның — Бодунуң чонунун дың чангыс Чагырыкчызының алдар-адынче семеп турар. Чизелээшкнге кирип турар кижии бүрүзүндө Дээрги-Чаяакчыга садызы (үндүрүү) төлээри негеттинер дээн (Хост. 30:11-16).

20:4 Ы. х. к. 2:11 20:5 1 Хаан. 17:7 20:7 1 Хаан. 16:9; 2 Хаан. 13:3; 1 Чыл. 2:13 20:8 Иис. 11:22
21:1 Иов 1:6; Зах. 3:1; Мф. 4:3; 1 Кор. 7:5; 1 Фес. 3:5; Ажыл. 12:9-10 21:2 Башт. 20:1 || Сан. 1:2-4
21:3 Ы. х. к. 1:11 21:5 Башт. 20:17; 1 Хаан. 11:8 21:6 1 Чыл. 27:24 21:8 2 Хаан. 12:13 ||
1 Хаан. 13:13 21:9 1 Хаан. 22:5 21:13 Ыд. ыр. 118:156

¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчы израильчилерге хамчык аарыгны чорудупкан. Ол аарыгдан 70 000 кижичок апарган.

¹⁵ Бурган Бодунуң төлээзин Иерусалимни хоозурадыры-биле чорудупкан. Ынчалза-даа узуткакчы төлээ хоорайны хоозурадыры эгелээрге, Дээрги-Чаяакчы чонга айыыл-халап болганын көрүп, кээргей бергеш: «Болзун че! Ам холун бадырып ал» — дээн. Дээрги-Чаяакчының төлээзи ол өйдө иевус аймак-сөөктүг Орнанның тараа шаңының чанынга турган чүве-дир.

¹⁶ Давид топтап көргөш, холунда тудуп алган хылыжын Иерусалимче сунуп алган, чер биле дээрнин аразында турар Дээрги-Чаяакчының төлээзин эскерип каан. Качыгдал хеви кеткен Давид болгаш чоннун баштыннары черге чедир сөгүрүп кээп дүшкеннер. ¹⁷ Давид Бурганга: «Чоннун чизезин кылырын мен дужааган эвес ийик мен бе? Бачытгы болгаш багай чүвени мен кылган-дыр мен. А хойлар дег бо хөөкүй чон кандыг буруулугул? Дээрги-Чаяакчы, мээң Бурганым! Сээң холун чүгле мени база мээң төрөл бөлүүмнү кезеткей аан. А Бодунуң чонунну өлүрбейн көрөм» — деп чугаалаан.

*Давидтиң Бурганга өргүл бедигээжин тутканы
(2 Хаан. 24:18-25)*

¹⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Гадка: «Иевус Орнанның тараа шаңынга келгеш, ол черге Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээштен тургузуп казын деп Давидке барып чугаала» — дээн.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчының адындан Гадтын чугаалаанын ёзуугар күүседир дээш, Давид чорупкан. ²⁰ Ол үедө Орнан тараа бастырып тура, хая көрнүп келгеш, Бурганынч төлээзин көрүп каан. Оон дөрт оглу чаштына берген. ²¹ Давид Орнанның тараа шаңынга чедип келген. Орнан Давидти көрүп кааш, шаңындан үнүп келгеш, анаа черге чедир мөгөйгөн.

²² Давид Орнанга: «Менээ тарааң шаңын берип көрөм. Ол черге мен Дээрги-

Чаяакчыга өргүл салыр бедигээш тудуп каайн, ынчан чоннун хамчык аарыгдан өлүп-кырлыры соксаар. Долу өрткеке ону менээ садыбыт» — деп чугаалаан.

²³ Орнан Давидке: «Ап алыңар, ажырбас. Дээрги хааным күзээн-не чүвезин, чүнү-даа болза, кылзын. Бо малды бүрүн өрттедир өргүлге берип тур мен. Тараа бастырыр херекселдерни от салырынга, а кызыл-тасты — далган-тараа өргүлүн кылырынга ажыглап болур силер. Бо бүгүнү мен халаска берип тур мен» — дээн.

²⁴ Ынчалза-даа Давид хаан Орнанга: «Чок, мен шуптузун долу өртээ-биле садып аар мен. Сенээ хамааржыр чүвेलерни халас алгаш, Дээрги-Чаяакчыга өргүвес мен» — деп харыылааш, ²⁵ ол чер дээш Орнанга 600 шекел алдынын төлөп берген. ²⁶ Давид анаа Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти туткаш, бүрүн өрттедир болгаш эп-найырал өргүлдерин кылган. Давид Дээрги-Чаяакчыны дилеп кыйгырарга, Ол дыннап кааш, дээрден бүрүн өрттедир өргүл бедигээжинче от чорудуп харыылаан. ²⁷ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Бодунуң төлээзинге: «Хылыжың хынынче суп ал» — деп чугаалаан.

*Бурганның өргээзин тудар черни
Давидтиң шилип кааны*

²⁸ Ол үедө Давид иевус Орнанның тараа шаңынга Дээрги-Чаяакчының анаа харыылаанын билип кааш, ол черге өргүл салган. ²⁹ (Моисейниң ээн кургар ховуга кылып кааны Дээрги-Чаяакчының майгыны болгаш бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи ол үедө Гаваонда ыдыктыг черге турган. ³⁰ Давид Дээрги-Чаяакчының төлээзиниң хылыжындан коргар болгаш, Бурганның өршээлин дилээри-биле ынаар барып шыдаваан.)

22 ¹ Ынчан Давид: «Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзи манаа турар, израиль чоннун бүрүн өрттедир өргүл бедигээжи база» — деп чугаалаан.

* 22:1 Сөөлүндө Соломон хаан шак ол черге Бурганның өргээзин тудуп каан (2 Чыл. 3:1). Оон аңгыда ол шаң Мория дагга, азы өскээр чугаалаарга, Авраамның Исаакты өргүлге салырынга белен турганы черге, турган (Э. д. 22:2).

21:14 Хост. 30:12 21:15 4 Хаан. 19:35; 2 Чыл. 32:21; Иса. 37:36; Аж.-ч. 12:23 || Иона 3:9

21:22 Сан. 16:47-48 21:23 3 Хаан. 19:21 21:26 2 Чыл. 3:1 || Лев. 9:24; Башт. 6:21; 3 Хаан. 18:38

21:29 1 Чыл. 16:39; 2 Чыл. 1:3 22:1 2 Чыл. 3:1

**Бурганның өргээзин тударынга
белеткел**

² Давид Израильде чурттап турар даштыкы улусту чыып эккээрин дужаагаш, оларның иштинден даш чонар ажылчыннарны томуйлааш, Бурганга өргээ тудары-биле даштарны хоюгладыр чондуруп каан. ³ Давид өргээнин хаалга-эжиктеринге кадаглар болгаш илдиргелер кылыр хөй демир база деңзилеттинмес хөй хүлер белеткеп каан. ⁴ Сан-түн чок хөй пөш ыяш база белеткээн — Сидон болгаш Тир чурттуглар Давидке дыка хөй пөш ыяш эккеп берген чүве-дир.

⁵ Давид: «Мээң оглум Соломон анык болгаш дуржулга чок болгай. А Дэерги-Чаяакчыга тудар өргээ кааа-даа туруп көрбээн кайгамчык улуг, алдарлыг болгаш өндүр-чаагай болур ужурулуг. Ынчангаш мен аңаа херек чүүлдерни белеткеп бээр мен» — дээш, өлүрүнүн мурнунда тудугга херек дыка хөй чүүлдерни белеткеп каан. ⁶ Оон Давид оглу Соломонну кыйгырып алгаш, Израильдин Бурганы Дэерги-Чаяакчыга өргээни тударын чагып каан.

⁷ Давид Соломонга мынча дээн: «Оглум! Мен Бурганын Дэерги-Чаяакчынын адынга тураскааткан өргээ тудуп каарын күзеп чордум. ⁸ Ынчалза-даа Дэерги-Чаяакчы Бодунун сөзүн мекээ ажыдып, мынча диди: „Сен улуг дайыннар чорудуп, хөй хан төккөн сен. Мээң адымга тураскааткан өргээни сен тутпас сен, чүге дээрге чер кырынга хөй хан төккениңни билир мен. ⁹ Ындыг-даа болза, сенден төртүтүнген оол тайбын кижиге болур, Мен долгандыр турар дайзыннардан ону адырып, аңаа амыр-дыш хайырлар мен. Оон ады Соломон болур*. Оон хааннаашкынынын үезинде Израильге тайбын болгаш оожургалды хайырлар мен. ¹⁰ Мээң адымга тураскааткан өргээни тудар кижиге ол-дур. Ол Мээң оглум болур, а Мен оон Адазы болур мен. Оон Израильди чагырган хаан дүжүлгезин кезээ-мөңгөде быжыглап каар мен“.

¹¹ Ынчангаш, оглум, Дэерги-Чаяакчы сээң-биле кады болзун! Сени чедишшкин-

нер кагбас болзун, Бурганын Дэерги-Чаяакчынын сээң дугайында чугаалаанын ёзугаар, сен Аңаа өргээден тудуп бер.

¹² Дэерги-Чаяакчы сээң угаан-сарыылды хайырлап, Израильди чагырар кылып каар болзун. Бурганын Дэерги-Чаяакчынын хоойлузун сагып чор. ¹³ Дэерги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр Израиль чонга берген дүрүм-хоойлуларын шыңгыы сагыр болзунза, ынчан сен чедишшкинни болур сен. Кадыг-быжыг болгаш эрес-дидим бол, коргуп-сүртеве! ¹⁴ Көр даан, Дэерги-Чаяакчынын өргээзин тударынга хереглээр чүүлдерни белеткээринге дыка хөй күжүм үндүрген мен*: 100 000 талант алдын, 1 000 000 талант мөңгүн, а демир болгаш хүлер деңзилеттинмес хөй. Ыяш болгаш дашты база белеткеп каан мен, а сен бодуң база аңаа немей тып аар сен. ¹⁵ Сээң ажылчыннарын, даш чонукчуларын, кезикчилерин, бызаңчыларын болгаш янзы-башы ажыл кылыр ус-шеверлерин эндерик. ¹⁶ Алдын, мөңгүн, хүлер, демир сан-түн чок хөйдүр — кылып эгелей бер. Дэерги-Чаяакчы сээң-биле кады болзун».

¹⁷ Давид оглу Соломонга дузалажыр кылдыр Израильдин бүгү нояннарынга чагып каан: ¹⁸ «Бурганыңар Дэерги-Чаяакчы силернин-биле кады эвес ийик бе? Силерге Ол бүгү таладан амыр-тайбын хайырлап чораан эвес бе? Бо чериниң чурттакчыларын Ол мээң холумга хүлээди берген болгай, ынчангаш черчурт Дэерги-Чаяакчынын болгаш Оон чонунуң чагыргазында болган. ¹⁹ Ынчангаш сеткил-чүрээнерни Бурганыңар Дэерги-Чаяакчынын күзел-соруун күүседиринге тураскааданар; Дэерги-Чаяакчынын чагыг-керээзинин аптаразын база ыдыктыг эт-херекселдерин шыгжаар кылдыр Дэерги-Бурган-Чаяакчынын адынга тураскааткан ыдыктыг өргээни тудуп эгеленер».

Левиттерниң төрөл бөлүктери

23 ¹ Давид мага хандыр чурттап, назылап кырааш, оглу Соломонну Израильдин хааны кылып каап, ² Израильдин бүгү баштынчыларын, Бурганын

* 22:9 Соломон деп ат «амыр-тайбын» дээн уткалыг. * 22:14 Азы: «Яды-түрөңгиге болзумза-даа, Дэерги-Чаяакчынын өргээзин тударынга хереглээр чүүлдерни белеткеп каан мен».

22:2 3 Хаан. 5:17 22:3 3 Хаан. 7:47 22:4 3 Хаан. 5:6 22:5 1 Чыл. 29:1 22:7 2 Хаан. 7:2; 3 Хаан. 8:17; 1 Чыл. 17:1 22:8 3 Хаан. 5:3; 1 Чыл. 28:3 22:9 3 Хаан. 5:4 || 3 Хаан. 4:24 22:10 2 Хаан. 7:13-14 22:13 Ис. 1:6; 1 Чыл. 28:20 22:18 1 Чыл. 23:25 23:1 1 Чыл. 29:28

бараалгакчыларын болгаш левиттерни чыып алган. ³ Үжөн харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни санап көөргө, оларнын ниити саны 38 000 эр кижиге болган. ⁴ Олардан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге янзы-бүрү ажылдар чорудары-биле 24 000 кижиге томуйлап каан. Удуртукчулар болгаш шпитекчилер — 6000 кижиге, ⁵ хаалга кадарар 4000 кижиге база Дээрги-Чаяакчыга алдар-мактал тудуп, Давидтин кылганы хөгжүм херекселдеринге ойнаарлар — 4000 кижиге болган.

⁶ Давид оларны Левийиниң оолдары — Гирсон, Кохат база Мерариниң аайы-биле үш кол бөлүккө чарып каан чүве-дир.

⁷ Гирсончулар — Лаедан биле Шимей. ⁸ Лаеданның оолдары: кол кижиге Иехиил, Зетам база Йоил — үш кижиге. ⁹ Шимейниң оолдары: Шеломит, Хазиил база Аран — үш кижиге. Олар Лаеданның салгалдарынын баштыңнары чүве-дир.

¹⁰ Шимейниң оолдары: Яхат, Зиза, Иеуш болгаш Брия. Олар дертелээ Шимейниң оолдары-дыр. ¹¹ Яхат кол кижиге турган. Зиза — ийи дугаары. А Иеуш биле Брия хөй эвес ажы-төлдүг болгаш, чаңгыс төрөл бөлүк кылдыр санаттырар апарган.

¹² Кохаттын оолдары: Амрам, Ицгар, Хеврон база Узиил — дөрт кижиге.

¹³ Амрамның оолдары: Аарон биле Моисей. Ааронну (бодун болгаш оон оолдарын) Дээрги-Чаяакчыга бараан болзун дээш мөңгөдө аңгылап каан турган. Олар аажок ыдыктыг херекселдерни кадарар, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр, Оон ады-биле чонну алгап-йөрээр ужурул турган. ¹⁴ Моисей — Бурганның кижизи турган. Оон үре-салгалы анаа левиттер деп санаттырар.

¹⁵ Моисейниң оолдары: Гирсам биле Элиезер. ¹⁶ Гирсамның оолдарындан: кол кижиге Шевуил. ¹⁷ Элиезерниң оолдарындан: кол кижиге Рехавия. Элиезерниң оон өске оолдары турбаан-даа болза, Рехавияның оолдары дыка хөй болган чүве-дир.

¹⁸ Ицгарның оолдарындан: кол кижиге Шеломит.

¹⁹ Хевроннун оолдарындан: кол кижиге Иерия, ийи дугаары Амария, үшкүзү Яхазиил, дөрткүзү Иекамам.

²⁰ Узиилдин оолдары: кол кижиге Мика, ийи дугаары Ишшия.

²¹ Мерариниң оолдарындан: Махли биле Муши. Махлиниң оолдарындан: Элеазар биле Кис. ²² Элеазар оолдар чок тургаш, өлүп калган. Ол чүгүле кыстарлыг турган. Кыстарын оларның төрөлдери — Кистиң оолдары кадай кылдыр ап алган.

²³ Мушиниң оолдарындан: Махли, Эдер база Иремот — үш кижиге.

²⁴ Левийниң төрөл бөлүк аайы-биле салгалдары ол-дур. Левиттер деп санадып, баштыңнарынын аайы-биле аттарын ададып, даңзыже кирип бижиткен — чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде ажыл-албан чорудуп турар улус ол чүве-дир. ²⁵ Давид мынча дээн болгай: «Израилдин Бурганы, Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга амыр-тайбың хайырлап, Иерусалимде мөңгөзи-биле чурттап берген. ²⁶ Левиттер моон соңгаар Бурганга бараан болуру-биле ыдыктыг майгынны, анаа хамааржыр эт-херекселди сөөртүп чорбас». ²⁷ Давидтин сөөлгү чагыы-биле чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни ынчалдыр санаан чүве-дир.

²⁸ Левиттер Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде Аароннун үре-салгалынын чорудуп турар албан-ажылынга дузалажыр: өргээнин шөлдерин, шыгжаар өрөөлдерин хайгаараар, бүгү ыдыктыг чүүлдерин арыг хевээр кылдыр кадагалаар база өске-даа ажылдарны кылчыр. ²⁹ Олар Дээрги-Чаяакчыга салыр ыдыктыг хлеб дээш, далган-тараа өргүлү кылырда ажылгаар далган дээш, ажиткы чок боовалар дээш, быжырган, үс-биле холбашкан өргүлдөр дээш база ол бүтүнүн хемчээли болгаш деңзизи дээш сагыш човаар. ³⁰ Олар эртенниң-не Дээрги-Чаяакчыга четтиргенин илередип, Ону алгап-мактаар ужурул. Ол ёзулалды кезээ база катаптаар. ³¹ Амыр-дыш хүнүндө, ай чаазында база

23:3 Сан. 4:3 23:5 2 Чыл. 29:26; Неом. 12:36 23:6 Хост. 6:16; Сан. 26:57 23:7 1 Чыл. 26:21-22

23:8 1 Чыл. 29:8 23:12 Хост. 6:18; 1 Чыл. 6:18 23:13 Хост. 6:20 || Хост. 28:1 || Сан. 6:22-27

23:14 Б. х. к. 33:1 23:15 Хост. 18:3-5 23:16 1 Чыл. 26:24 23:17 1 Чыл. 26:25 23:19 1 Чыл. 24:23

23:20 1 Чыл. 24:24 23:21 Хост. 6:19; 1 Чыл. 23:21 23:22 Сан. 36:8 23:23 1 Чыл. 24:30

23:24 Сан. 4:3; 8:24-25; 2 Чыл. 31:17; Эзра 3:8 23:25 1 Чыл. 22:18 23:28 Сан. 3:6-9 23:31 Сан. 28:9-15

байырлалдарда Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылырлар. Олар чурум ёзугаар доктаадып каан саны-биле Дээрги-Чаяакчыга доктаамал бараан болур ужурулуг. ³² Олар Ужуражылга майгынын болгаш ыдыктыг чүүлдерни кадагалап, ха-дунмазы болур Аароннун үре-салгалынга дузалажып, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге боттарынын хүлээлгелерин күүседип турар чүве-дир.

Бурганның бараалгакчыларын чарып кааны

24 ¹ Аароннун салгалдарынын бөлүктөри бо-дур. Аароннун оолдары: Надав, Авиуд, Элеазар болгаш Ифамар. ² Надав биле Авиуд адазынын-даа мурнунда өлүп калган, оларнын ажы-төлү чок. Ынчангаш чүгүл Элеазар биле Ифамар Бурганның бараалгакчылары бооп артканнар. ³ Элеазарнын салгакчызы Садок база Ифамарнын салгакчызы Ахимелех оларнын дузасы-биле Давид хаан бараалгакчыларны албан-хүлээлгелеринин аайы-биле бөлүктөргө чарып каан. ⁴ Элеазардан укталган баштын улус Ифамардан укталганарга бодаарга, хөй болган. Ынчангаш оларны мынчаар чарган: Элеазарнын салгалдары — он алды төрөл бөлүк, а Ифамарнын салгалдары — сес төрөл бөлүк болган. ⁵ Оларны кандыг-даа тала тырттайн, үлүг тыртканын ёзугаар чарып каан, чүгө дээрге Элеазарнын-даа, Ифамарнын-даа үре-салгалы Бурганның мурнунга — ыдыктыг черге бараан болур дең эргелиг турган чүве-дир. ⁶ Давид хаан, чоннун нояннары, Бурганның бараалгакчызы Садок, Авиафарнын оглу Ахимелех болгаш бараалгакчыларнын, левиттернин төрөл салгалдарынын баштыннары көрүп турда, төрөл бөлүктөринин аттарын Нафанаилдин оглу, левит бижээчи Шемайя бижип алган: бирээзин Элеазардан укталган төрөл бөлүк, өскезин — Ифамардан укталган төрөл бөлүк оочур ёзугаар алган чүве-дир.

⁷⁻¹⁸ Үлүглерни мындыг чурум-биле тырткан: 1) Иегонариб, 2) Иедайя, 3) Харим, 4) Сеорим, 5) Малхия, 6) Миямин, 7) Гаккоц, 8) Авия, 9) Иисус, 10) Шехания, 11) Элиашив, 12) Иаким, 13) Хуппа,

14) Иешев, 15) Вилга, 16) Иммер, 17) Хезир, 18) Гапицец, 19) Петахия, 20) Иезекиил, 21) Яхин, 22) Гамул, 23) Делайя, 24) Маазия.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче бараалгап баарда, оларнын өгбөзи Аароннун Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын чагыын ёзугаар тургузуп кааны ындыг чурум-биле кирер турган.

Өске левиттер

²⁰ Левийнин оон өске салгалдарын-га хамааржыр улус.

Амрамнын оолдарындан: Шувалл. Шуваллдин оолдарындан: Иехдия.

²¹ Рехавиянын оолдарындан: кол кижи Ишшия.

²² Ишгарнын оолдарындан: Шеломот. Шеломоттун оолдарындан: Яхат.

²³ Хевроннун оолдарындан*: Иерия, ийи дугаары Амария, үшкүзү Яхазилл, дөрткүзү Йекамам.

²⁴ Узиилдин оолдарындан: Миха. Миханын оолдарындан: Шамир. ²⁵ Миханын дунмазы — Ишшия. Ишшиянын оолдарындан: Захария.

²⁶ Мераринин оолдарындан: Махли, Муши болгаш оон үре-салгалы Иаазиянын оолдары. ²⁷ Мераринин Иаазиядан укталган үре-салгалы: Шога, Заккур база Иври. ²⁸⁻²⁹ Махлиден: Элеазар (оон оолдары чок турган чүве-дир) биле Кис. Кистин оолдарындан: Иерахмеил. ³⁰ Мушинин оолдарындан: Махли, Эдер база Иремот.

Левиттернин салгалдары оларнын төрөл бөлүктөринин аайы-биле ол-дур. ³¹ Давид хаан, Бурганның бараалгакчылары Садок, Ахимелех болгаш бараалгакчыларнын, левиттернин төрөл салгалдарынын баштыннары көрүп турда, ол левиттер база үлүглерни ха-дунмазы болур Аароннун салгакчылары-биле деңге тыртканнар. Улуг акыларынын болгаш бичи дунмаларынын өг-бүлелеринин эргелерин деңнеп каан чүве-дир.

Ыраажы хөгжүмчүлөр

25 ¹ Давид хаан левит баштынчылар-биле кады* Асафтын, Еманнын база

* 24:23 Өске бурунгу сөзүглөдө «Хевроннун оолдары» деп сөстөр таварышпайн турар.

* 25:1 Азы: «Шериг баштынчылары-биле кады».

24:1 Хост. 6:23 24:2 Лев. 10:2 || Сан. 3:4

24:20 1 Чыл. 23:13-23 24:23 1 Чыл. 26:31

25:1 1 Чыл. 6:33, 39; 15:17; 16:42

24:3 2 Хаан. 8:17 24:7-18 Эзра 2:36-39; Неом. 7:39-42

24:31 1 Чыл. 25:8; 26:13; Неом. 11:1

Идифуннун оолдарын чадаган, чанзы база кимвалдарның үделгези-биле өттүр билип ырлаар кылдыр аңгылап алган. Ындыг албан-хүлээлгелиг улустун даңзызы бо-дур.

² Асафтың оолдарындан: Заккур, Иосиф, Нафания болгаш Асарела. Асаф Давид хаанның айтышкынын эзугаар өттүр билип ырлап, бодунун оолдарын удуртуп турган.

³ Идифуннун оолдары: Гедалия, Цери, Исая, Шимей*, Хашавия база Маттафия — шупту алды кижиги. Чадаган үделгези-биле Дээрги-Чаяакчыга алдар болгаш мактал тудуп, өттүр билип ырлаар ачазы Идифун оларны удуртуп турган.

⁴ Еманнын оолдары: Буккия, Маттания, Узиил, Шевуил, Иремот, Анания, Ананий, Элиата, Гиддалти, Ромамти-Эзер, Иошбекаша, Маллотти, Готир база Махазииот. ⁵ Олар шупту хаанның өттүр көөр кижизи Еманнын оолдары-дыр. Бурган Бодунун Еманнын көдүрер деп аазанын эзугаар аңаа он дөрт оол, үш кызы хайырлаан. ⁶ Олар шупту Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзинге ачазының удуртулгазы-биле кимвалдар, чанзы болгаш чадаган үделгези-биле ырлап бараан болуп турган. Асаф, Идифун база Еман олар хаанга чагыртып турган чүведир. ⁷ Олар ха-дунмазы-биле кады Дээрги-Чаяакчыга ырлап бараалгаар талазы-биле дуржулгалыг турган. Оларнын ниити саны 288 кижиги чүве-дир.

⁸⁻³¹ Хөгжүмчүлерни чээрби дөрт бөлүккө чарган. Бөлүк бүрүзүндө-ле шупту он ийи кижиги турган — удуртукчу биле ооң ха-дунмазы болгаш оолдары. Олар боттарынын күүседир хүлээлгелеринин чурумун тодарадыр дээш, аныктар улуг улус-биле, өөреникчизи — башкызы-биле денге, үлүгден тыртканнар:

1) Асафтың төрөл бөлүүндөн Иосиф, 2) Гедалия, 3) Заккур, 4) Ицри, 5) Нафания, 6) Буккия, 7) Исасрела, 8) Исая, 9) Маттания, 10) Шимей, 11) Азариил, 12) Хашавия, 13) Шувил, 14) Маттафия, 15) Иремот, 16) Анания, 17) Иошбекаша, 18) Ананий, 19) Маллотти, 20) Элиата, 21) Готир, 22) Гиддалти, 23) Махазииот, 24) Ромамти-Эзер.

Бурганның өргээзиниң хаалгачылары

26 ¹ Хаалгачыларның үлелгези бо-дур. Корактың төрөл бөлүүндөн: Асафтың үре-салгалы, Корениң оглу Мешелемия. ² Мешелемияның оолдары: дун оглу Захария, ийигизи Иедиаил, үшкүзү Зевадия, дөрткүзү Иатниил, ³ бешкизи Элам, алдыгызы Иегоханан, чедигизи Элиоенай.

⁴ Овед-Эдомнун оолдары: дун оглу Шемайя, ийигизи Иегозавад, үшкүзү Иоах, дөрткүзү Сахар, бешкизи Нафанаил, ⁵ алдыгызы Аммиил, чедигизи Иссахар, сескизи Пеултай. (Дээрги-Чаяакчы Овед-Эдомга ачы-буянын хайырлап каан болгай.) ⁶ Шемайя деп оглунун оолдары шупту күштүг-шыырак улус болгаш, төрөл бөлүүндө удуртукчулар турган. ⁷ Шемайяның оолдары: Офни, Рефаил, Овид, Элзавад. Оларнын төрелдери Элиуй биле Семахия база шыырак улус чораан. ⁸ Олар шупту Овед-Эдомнун үре-салгалы болган. Оларнын боттары-даа, оолдары болгаш ха-дунмазы-даа шупту ажылга кызымак, шыырак улус болган чүве-дир. Шупту алдан ийи кижиги.

⁹ Мешелемияның оолдары болгаш ха-дунмазы — он сес шыырак кижиги болган.

¹⁰ Мерариниң төрөл бөлүүндөн Хосаның оолдары: Шимри — кол кижиги. (Шимри дун оглу эвес-даа болза, ачазы ону кол кижиги кылып каан.) ¹¹ Ийигизи Хелкия, үшкүзү Тевалия, дөрткүзү Захария. Хосаның оолдары болгаш ха-дунмазы шупту он үш кижиги турган.

¹² Бо хаалгачылар, боттарының ха-дунмазы ышкаш, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге бараан болур албан-хүлээлгелерин боттарының баштыңнарынын айы-биле алганнар. ¹³ Кайы хаалгаларны кадарын тодарадыр дээш, олар төрөл аймак айы-биле үлүг-бичези денге үлүгден тыртканнар. ¹⁴ Чөөн талакы хаалганың үлүүн Шелемия тырткан. Ооң оглу — угаанның сумелекчи Захария үлүгден тыртарга, аңаа Соңгу хаалга онаашкан. ¹⁵ Мурнуу чүкте хаалганың үлүүн Овед-Эдом тырткан, а курлавыр бажыңнарынын үлүүн ооң оолдары тырткан. ¹⁶ Барыын талакы хаалганың база үстүү орукта Шаллахет хаалганың үлүглерин Шуппим

* 25:3 Оске бурунгу сөзүглелде «Шимей» деп ат таварышпайн турар.

25:8-31 | 1 Чыл. 26:13 26:2 | 1 Чыл. 9:21 26:4 | 1 Чыл. 15:18, 21, 24 26:5 2 Хаан. 6:11; 1 Чыл. 13:14
26:8 | 1 Чыл. 16:38 26:13 | 1 Чыл. 25:8 26:15 Неом. 12:25

биле Хоса тырткан. Танныылдар дужааш-тыр тургулап алган турар чүве-дир. ¹⁷ Чөөн талада алды, сонгу болгаш мурнуу тала-ларда дөрт-дөрт, а курлавыр бажынар-да ийи-ийи танныыл левит турган. ¹⁸ Ба-рыын талада Парбар деп черге ийи, а оон үнгөн орукка дөрт кижиге турган.

¹⁹ Корах болгаш Мерариниң үре-салгалдары боор хаалгачыларның үлелге-зи бо-дур.

Левиттерниң өске албан-хүмээлгелери

²⁰ Оларның ха-дунмазы левиттер* Бурганның өргээзиниң үнелиг эртинелерин база ыдыктыг өргүл-белектерни кадарып турган. ²¹⁻²² Гирсондан укталган Лаеданның оолдары — төрөл бөлүүнүн баштыннары гирсончулар: Иехиал болгаш ооң оолдары Зетам биле Иоил Дээрги-Чаяакчының өргээзинде эртинелерни кадарып турган.

²³ Амрам, Ицгар, Хеврон болгаш Узиилден укталган левиттерге хамаарыштыр: ²⁴ Моисейиниң оглу Гирсамдан укталган Шевуил эртинелер шыгжамыр-ларының кол таннылы болур чүве-дир. ²⁵ Гирсамның дунмазы Элиезерниң оглу Рехавия, ооң оглу Исая. Исаяның оглу Иорам, ооң оглу Зихрий. Зихрийниң оглу Шеломит. ²⁶ Шеломит бодунун ха-дунмазы-биле кады Давид хаанның, төрөл бөлүктөр баштыннарынын, мун, чүс шериг даргаларынын Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргүл-белектеринин шыгжамырларын кадарып турган. ²⁷ Чаалап тыпкан олчаларының чамдызы-биле ол дайынчылар Дээрги-Чаяакчының өргээзин хандырып турган. ²⁸ Өттүр көөр Самуилдин-даа, Кистиң оглу Саулдун-даа, Нирниң оглу Авенирниң-даа, Саруйяның оглу Иоавтын-даа — олар-ның тыпкан бүгү олча-кежи Шеломит-тиң болгаш оон ха-дунмазының холунга баар турган.

²⁹ Ицгарның төрөл бөлүүндөн: Хенания болгаш ооң оолдары Бурганның өргээзинден дашкаар ажылдар кылып турган, олар бижэччилер болгаш шииткекчилер болур улус чүве-дир.

³⁰ Хевроннун төрөл бөлүүндөн: Хашавия болгаш ооң ха-дунмазы —

1700 шыырак улус — Иордан хемнин бар-ыын талазында израиль черни хайгаарап, Дээрги-Чаяакчыга болгаш хаанга бараан болуп турган. ³¹ Хеврончуларның кол кижизи Иерия болур чүве-дир. Давидтиң хааннаашкынының дөртөн дугаар чылында хеврончуларның төрөл бөлүүн шинчилеп көөргө, Галаадтын Иазер хоорайда кончуг күштүг-шыырак улус бар болган. ³² Давид ынчангаш Иерияны болгаш ооң 2700 шыырак ха-дунмазын (шуптузу төрөл бөлүктөр баштыннары) Бурганның болгаш хаанның бүгү ажил-херектерин күүседир кылдыр томуйлап, Рувимниң, Гадтың аймактарынын база Манассияның аймааның чартыынын даргалары кылып каан чүве-дир.

Израиль шеригниң салбырлары

(2 Хаан. 23:8-39; 1 Чыл. 11:10-47)

27 ¹ Шериглерниң кезектер аайы-биле удурткучуларының даңызы — израиль төрөл бөлүктөрүнүн даргаларынын, мун болгаш чүс шериг баштынчыларынын даңызы бо-дур. Чылды өттүр ай санында-ла бир кезек хаанга бараан болур ужур-лут турган. Кезек бүрүзүңгө 24 000 кижиге турган.

²⁻³ Баштайгы айда: Фарестин үре-салгалы, Завдиилдин оглу Яшавам.

⁴ Ийги айда: ахохи уктуг Додай. Оон кол дузалакчызы Миклот дээр.

⁵⁻⁶ Ушкү айда: Бурганның бараалгачызы Иодайның оглу Ваня. Ол дээрге алдаржаан үжөн шериг баштынчызынын бирээзи, оларны баштаан кижиге турган. Ол кезекке оон бодунун оглу Аммизавад база турган.

⁷ Дөрткү айда: Иоавтын дунмазы Асаил. Оглу Зевадия оон салгакчызы болган.

⁸ Бешки айда: израх уктуг Шамхут.

⁹ Алдыгы айда: Текоя чурттуг Иккештин оглу Гира.

¹⁰ Чедиги айда: Эфремниң үре-салгалы, Пелон чурттуг Хелец.

¹¹ Сески айда: Зерахтын үре-салгалы, Хуша чурттуг Сивхай.

¹² Тостку айда: Вениаминниң үре-салгалы, Анатот чурттуг Авиезер.

* 26:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Левиттерниң бирээзи Ахия» деп бижээн.

26:21-22 1 Чыл. 23:7-8 26:24 1 Чыл. 23:16 26:25 1 Чыл. 23:16 26:26 2 Хаан. 8:11 26:29 Неем. 11:16
26:30 1 Чыл. 27:17 26:31 1 Чыл. 24:23 | Ис. 21:39; 1 Чыл. 6:81 27:2-3 Сан. 26:19-21
27:5-6 2 Хаан. 8:18 27:7 2 Хаан. 2:18-23 27:11 2 Хаан. 21:18; 1 Чыл. 20:4

¹³ Онгу айда: Зерахтын үре-салгалы, Нетофа чурттуг Магарай.

¹⁴ Он бирги айда: Эфремниң үре-салгалы, Пирафон чурттуг Ванея.

¹⁵ Он ийиги айда: Гофониилдин үре-салгалы, Нетофа чурттуг Хелдай.

Аймактарның баштыңчылары

¹⁶ Израиль аймактарның баштыңчылары бо-дур:

Рувимниң аймааның даргазы — Зихрийниң оглу Элизер;

Симеоннун — Мааханың оглу Шефатия;

¹⁷ Левийниң — Кемуилдин оглу Хашавия (а Аароннун төрөл бөлүүнүн — Садок);

¹⁸ Иуданың — Давидтин төрели Элиуй*;

Иссахарның — Михаилдин оглу Омри;

¹⁹ Завулоннун — Авдийниң оглу Ишмай;

Неффалимниң — Азриилдин оглу Иеримот;

²⁰ Эфремниң аймааның — Азасияның оглу Осия;

Манассияның аймааның чартыгының — Федайының оглу Иоил;

²¹ Галаадта Манассияның аймааның өске чартыгының — Захарияның оглу Илдо;

Вениаминниң — Авенирниң оглу Иаасил;

²² Данның — Иерохамның оглу Азариил. Израильчилерниң аймактарын баштаан улус ол-дур.

²³ Давид хаан чизезин кылып тургаш, чээрби хардан куду назылыг улусту санаваан. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы израильчилерни дээрниң сылдызы дег хөй кылып каарын азаан болгай.

²⁴ Саруйяның оглу Иоав санаашкыны кылып эгелээш, төндүрбээн. Ол чизе дээш Бурганның килеңи Израильге дүшкен чүве-дир. Ынчангаш оларнын санын Давид хаанның чылдар демделелинин номунче кирбээн.

Хаанның өске дүжүметтери

²⁵ Хаанның эртине шыгжамырларын Адиилдин оглу Азмавет таңныылдап турган.

Шөлде, хоорай-суурда болгаш суургада курлавырларны Озияниң оглу Ионафан хайгаарап турган.

²⁶ Шөлде чер болбаазырадып ажылдап турар улус — Хелувтуң оглу Ээрийниң хайгааралының адаанда.

²⁷ Рама чурттуг Шимей виноград шөлдериң, а виноградтан кылган арага шыгжамырларын Шефам чурттуг Завдий хайгаарап турган.

²⁸ Шефела девискээринде олива болгаш фи́га ыяштарлыг черни — Гедер чурттуг Ваал-Ханан;

олива үзүнүн курлавырын — Иоас;

²⁹ Шарон девискээринде турар бода малды — Шарон чурттуг Шитрай; шынааларда малды — Адлайның оглу Шафат;

³⁰ тевелерни — измаил уктуг Овил; элчигеннерни — Меронот чурттуг Иехдия;

³¹ шээр малды — агар уктуг Иазиз кадарып турган. Олар шупту Давид хаанның кошкул-хөреңгизиниң удуртукчулары турган.

³² Давидтин төрөл акызы, угаанныг Ионафан бижээчи эки сүмелекчи турган.

Хакмон уктуг* Иехиал хаанның оолдарын кижизидип турган.

³³ Ахитофел — хаанның сүмелекчизи турган.

Архи уктуг Хусий — хаанның өнүүү турган.

³⁴ Ахитофелдин салгакчылары Ванеяның оглу Иодай биле Авиафар турган.

Иоав — хаанның шериг даргазы турган.

Өргээ дугайында Давидтин чагы

28 ¹ Давид Израильдин бүгү баштыңчыларын: аймактар баштыңчыларын, хаанга бараан болуп турар шериг кезектеринин даргаларын, муң болгаш

* 27:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Элиуй» эвес, «Элиав» деп ат бижээн. * 27:32 Азы: «Хакмонинин оглу».

27:15 Ис. 15:17; Башт. 1:13; 3:9; 1 Чыл. 4:13 27:17 1 Чыл. 26:30 || 1 Чыл. 24:3 27:23 Э. д. 15:5
27:24 1 Чыл. 21:6-7 27:31 1 Чыл. 5:10; Ыд. ыр. 82:7 27:33 2 Хаан. 15:12; 16:20 || 2 Хаан. 15:37; 17:7;
3 Хаан. 4:5 27:34 1 Чыл. 11:6 28:1 1 Чыл. 23:2

чүс шериг баштыңнарын, хаанның болгаш оолдарының кошкул-хөрөнгизинин удуртукчуларын, дүжүметтерин, дайынчыларын — бүгү күштүг-шыырак улусту Иерусалимге чыып алган. ² Давид хаан туруп келеш, чугалаан:

«Мени дыннанар, ха-дунма чонум! Бурганывыстың будун салыр ширтээ — Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразы турар өргээ тудуп кагымза деп күзеп чордум, ону тударынга херектиг чүүлдерни белеткеп каан мен. ³ Ынчалза-даа Бурган меңээ: „Мээң адымга тураскааткан өргээни сен тутпас сен. Чүге дээрге сен хөй чаалашкан, хөй хан төп чораан кижидир сен“ — диди. ⁴ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы бүгү төрөлдөрим аразындан мени шилип алгаш, Израильдин мөңгөдө хааны кылып каан болгай. Бурган тергидээр кылдыр Иуданың аймаан, а ол аймактын иштинден мээң төрөл бөлүмнү шилип алган. Оон Дээрги-Чаяакчы ачамның оолдарынын аразындан бүгү израиль чонну чагырар кылдыр мени шилип алган.

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ хөй оолдарны берген. Оларның аразындан Ол мээң оглум Соломонну шилип алгаш, Бодунуң бергени хаанның дүжүлгезинге олуртуп, Израильди чагырзын деп турар-дыр. ⁶ Меңээ Ол: „Мээң өргэмни болгаш оон шөлдөрин сээң оглун тудуп каар. Ону Мен Бодумга оол кылдыр шилип алдым, ынчангаш Мен ооң Адазы болур мен. ⁷ Бир эвес ол Мээң айтышкыннарынмы, дүрүмнеримни бо хүнге чедир сагып келгени дег күүседир болза, ооң хааннашкынын мөңгөдө быжыглап каар мен“ — диди. ⁸ Бөгүн мен Дээрги-Чаяакчының бүгү израиль чону көрүп турда, Бурганывыс дыңнап турда, силерге чагыг берип тур мен: бодунарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчынын бүгү айтышкыннарын шынгы сагып чорунар! Ынчан бо магаалыг-чаагай черни ээлээрин уламчылап, ажы-төлүнерге ону өңчү кылдыр арттырып бээр силер.

⁹ А сен, оглум Соломон, ачаннын Бурганын билип ал, Анаа бүгү сеткил-сагыжындан, эки туран-биле бараан бол,

чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бүгү улустун чүрээң шылгап, оларның бодалдарының шимчээшкиннерин билер болгай. Бир эвес Олче чүткүүр болзунза, Ону тып аар сен. А бир эвес Оон ойталаар болзунза, Ол сенден кезээ-мөңгөдө хая көрнү бээр. ¹⁰ Көр даан, сени Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг өргээзин тутар кылдыр шилип алган. Кадыг-быжыг бол, хөделип эгеле».

¹¹ Ынча дээш, Давид оглу Соломонга өргээниң хевир-чуруун берип каан. Ында ооң серилиг черин, янзы-бүрү тудугларын, эргинелиг шыгжамырларын, үстүкү өрээлдерин, иштики өрээлдерин, ыдыктыг аптара турар өрээлди — шуптузун көргүзүп каан болган. ¹² Дээрги-Чаяакчының өргээзин Давид канчаар кылык-сап турганыл, ынчалдыр көргүзүп каан: оон шөлдөрин, долгандыр өрээлдерни, Бурганның өргээзинин эргинелерин болгаш ыдыктыг өргүл-белектерин шыгжаар өрээлдерни — шупту чүвени ында көргүзүп каан чүве-дир. ¹³ Бурганның бараалгакчыларынын база левиттеринин салбырларынын дугайында чагыгларын, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болуушкуннуң бүгү ажилдарын, херекселдерин чагып каан. ¹⁴ Янзы-бүрү бараан болуушкуннарда ажыглаар алдын-мөңгүн херекселдерин деңзизин; ¹⁵ бараан болуп турда ажыглаар янзы-бүрү алдын-мөңгүн чырыткыларнын болгаш деңнерниң деңзизин; ¹⁶ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыдыктыг хлеб салыр алдын ширээлерге алдынны, мөңгүн ширээлерге мөңгүннү; ¹⁷ арыг алдындан кылган илбектер, аяктар болгаш дашкаларны; янзы-бүрү алдын-мөңгүн тавактарнын деңзизин; ¹⁸ айдызаар өргүл салыр бедигээшке деңзилеп каан арыг алдынны; херип алган чалгыннары-биле Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг аптаразын шып алган, Ооң мунганы алдын херувимерниң омур-хевирин база оглунга берген. ¹⁹ Бо бүгү Дээрги-Чаяакчынын Давидке айтып каанын ёзууаар хевир-чурукче кири бижиттинген.

²⁰ Оон ыңай Давид оглу Соломонга мынча дээн: «Кадыг-быжыг болгаш

28:2 Иса. 60:13; 66:1; Иез. 43:7 || 2 Хаан. 7:1; 1 Чыл. 17:1 28:3 2 Хаан. 7:5 || 3 Хаан. 5:3; 1 Чыл. 22:8

28:4 1 Хаан. 16:12-13 || 1 Чыл. 17:27 || Э. д. 49:8; Ыд. ыр. 77:68; 1 Чыл. 5:2 28:5 1 Чыл. 3:1-9; 14:3-7 ||

1 Чыл. 22:9; 2 Чыл. 1:8; 6:10 28:6 2 Хаан. 7:13-14 28:9 1 Чыл. 29:17; У. ч. 17:3 || 3 Хаан. 8:39;

2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 1:24 || 2 Чыл. 15:2; Иса. 55:6; Иер. 29:13 28:13 1 Чыл. 23:6; 24:6

28:18 Хост. 25:20 || Ыд. ыр. 17:11; 98:1 28:19 Хост. 25:40 28:20 Иис. 1:6; 1 Чыл. 22:13

эрес-дидим бол, хөделип эгеле! Чүдөн-даа сестиги кортпа, чүге дээрге Бурганым — Дээрги-Бурган-Чаяакчы — сээң-биле кады. Ол сени кагбас, сенден ойталавас, Оон өргээзинде бараан болур ажылдарны албан доозар сен. ²¹ Бурганның бараалгакчыларынын, левиттерниң салбырлары Оон өргээзинге кандыг-даа ажылды кылырынга белен. Ус-шевер ажылдын кайы-даа хевирин билир кижиге эки тура-биле сенээ дузалажыр, нояннар болгаш бүгү чон сээң бүгү дужаалдарыңны күүседиринге белен».

**Ыдыктыг өргээге
өргүл-белектерни бергени**

29 ¹ Давид хаан бүгү чонга мынча дээн: «Мээң оглум Соломон, Бурганның шилип алган кара чаңгыс кижизи, аныяк болгаш дуржулга чок-тур. Ажыл кончут улуг, чүге дээрге бо өргээ анаа кижини эвес, а Дээрги-Бурган-Чаяакчыны болгай. ² Мен Бурганымның өргээзинге черектиг чүүлдерни шыдаар шаам-биле белеккеп кагдым — алдын-мөңгүнү, хүлери, демирни болгаш ыяшты, оон аңгыда оникс дашты, каасталгага херек окуу, маны база хөй янзы-бүрү өңнүг үнелиг даштарның бүгү хевирлерин белеккеп кагдым. ³ Оон ыңай Бурганымның өргээзинге ынак болгаш, белеккеп кааным чүүлдерин кырынга бодумнун хууда алдын-мөңгүнүмнү ыдыктыг өргээге берип тур мен: ⁴ Офирден эккелген 3000 талант алдынны, 7000 талант арыг мөңгүнү* тудугларның ханаларын шыварынга, ⁵ шупту алдын болгаш мөңгүн эдилелдерге база кандыг-даа ус-шеверлээр ажылдар кылырынга берип тур мен. Эске кым бөгүн Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле өргүл-белек кылырынга беленил?»

⁶ Ынчан Израильдин төрөл бөлүк, аймактар баштыңчылары, муң болгаш чүс шериг баштыңнары, хаанның дагып каан ажылдарының удуртукчулары эки тура-биле өргүл-белектерин кылып эгелзэн. ⁷ Бурганнын өргээзин тутар ажылга олар 5000 талант база 10 000 да-

рик* алдынны, 10 000 талант мөңгүнү, 18 000 талант хүлери база 100 000 талант демирни берген. ⁸ Үнелиг даштары бар улус Дээрги-Чаяакчының өргээзинин шыгжамырынче, Гирсоннун үре-салгалы Иехиилдин холунга хүлээдип бергилзэн. ⁹ Боттарынң даргаларының Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле өргүлдөр кылып турарынга чон аажок өөрзөн. Чүге дээрге олар өргүлдү чүрээнин ханызындан кылып турган. Давид хаан база ол бүгү болуушкунга аажок өөрүп турган чүве-дир.

Давидтиң мактаалдыг мөргүмү

¹⁰ Давид Дээрги-Чаяакчыны бүгү чоннун мурнунга мынчаар алгап-йөрзөген:

«Дээрги-Чаяакчы, өгбевис Израильдин Бурганы*, Сенээ алдар-мактал! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы, өндүр улуун болгаш күжүн, өндүр-чаагайын, тиилелген болгаш алдарың — Сээңии-дир. Дээрде-даа, черде-даа — бүгү чүве Сенээ хамааржыр болгай. Чагырга — Сээңии-дир, Дээрги-Чаяакчы! Сен бүгү чүвениң кырында өндүр бедик Баштын сен. ¹² Байлакшыл болгаш ат-алдар Сенден бодараар, Сен бүгү чүвени чагырып турар сен. Сээң холунда — күш болгаш эрге-чагырга, Сээң холун бүгү улусту көдүрер болгаш быжыглаар.

¹³ А ам, бистин Бурганывыс, Сенээ четтиргенивис илередиң, Сээң алдарлыг адынны алгап-мактап тур бис. ¹⁴ Шаа бо өргүл-белекти кылыр хире мен база мээң чонум чүү бис? Бо бүгү Сээң ачыңда болуп турар-дыр. Бис Сээң холундан алган чүвеисти Сенээ эгидип турарывыс ол-дур. ¹⁵ Сээң мурнунда бис, шупту өгбелеривис ышкаш, чүглө тур када маңаа турумчуп алган көшкүн улус-тур бис. Бистин чер кырында хуннеривис хөлеге-биле дөмей-дир — өлүмден дезип-ойлаар идегеливис чок-тур. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы, бистин Бурганывыс, Сээң ыдыктыг адынга тураскааткан өргээни

* 29:4 Тозан ажыг тонна алдынга, ийи чүс он ажыг тонна мөңгүнге дең. * 29:7 Дарик — алдын чоос ады. Ол чоосту перси хаан Дарий I (б.э. чедир 522—486 чч.) мында тодарадып бижип турар болуушкуннарның соонда 400 хире чыл эрткенде, доктааткан. * 29:10 Азы: «Израильдин Бурганы, бистин Адавыс».

29:1 3 Хаан. 3:7; 1 Чыл. 22:5 29:4 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; Иов 22:24 29:5 Хост. 25:2 29:8 1 Чыл. 23:7-8 29:9 2 Кор. 9:7 29:11 Ыд. ыр. 23:1; 88:12 29:12 3 Хаан. 3:13 || 2 Чыл. 20:6 29:15 Лев. 25:23; Ыд. ыр. 38:13; 118:19 || Иов 14:2; Ыд. ыр. 101:12; 143:4 29:16 Агт. 2:8

тударынга белеткеп каанывыс бо бүгү байлакшыл Сээң холундан келген болгаш, долузу-биле Сеңээ хамааржыр.

¹⁷ Мен билип тур мен, мээң Бурганым, Сен улустуң чүрөөн хынап, оларнын шынчы сеткилин билип алыксап турар болгай сен. Мен бо бүгүнү арыг сеткилимден берген мен. Ам Сээң мында турар чонун эки тура-биле өргүл-белек берип турарын өөрүшкү-биле көрүп тур мен.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы, өгбелеривис Авраам, Исаак болгаш Израильдин Бурганы, Бодунуң чонунуң сеткил-хөңнүн быжыглап, оларны кезээ шагда Сеңээ ындыг шынчы бодалдыг болдуруп көрөм.

¹⁹ А Мээң оглум Соломонну Сээң айтышкыннарынны, дужаалдарынны, дүрүмнеринни хажык чокка чүрөөнин ханызындан күүседир, мээң белеткеп кааным чүүлдер-биле ыдыктыг өргээни тудар болдуруп көрөм».

²⁰ Ооң соонда Давид бүгү чонга мынча дээн: «Бурганынар Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөнер!» Ынчан шупту боттарының өгбелеринин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээген. Олар Дээрги-Чаяакчыга болгаш хаанга черге чедир мөгейип кээп дүшкөнер. ²¹ Даартазында чон Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр мун бугажыкты, мун хойну, мун хураганны база арага өргүлдериң бүгү Израильдин адындан кылган. ²² Ол хүн олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга улуг өөрүшкү-биле дойлаан.

Чаа хаан Соломон

Ооң соонда чон Давидтин оглу Соломонну Дээрги-Чаяакчының шилип алганы хаан кылдыр олива үзү-биле база катап чаап алган. А Садокту Бурганнын бараалгакчызы кылдыр база чаап алган. ²³ Соломон Дээрги-Чаяакчының берген дүжүлгезинге ачазы Давидтин орнунга олурупкан. Ол чедишкинниг болуп турган, бүгү Израиль аңаа чагырты берген. ²⁴ Шупту нояннар, күчүлүг дайынчылар болгаш Давид хаанның оолдары Соломон хаанны деткирин даңгыраг-лааннар. ²⁵ Дээрги-Чаяакчы Соломонну бүгү Израильдин мурнунга аажок өндүр улуг кылып, аңаа ооң мурнундагы Израильдин хааннарынның көрүп көрбээни өндүр бедик чагырганы хайырлаан чүве-дир.

²⁶ Иессейнин оглу Давид бүгү Израильдин хааны турган. ²⁷ Ол Израильди дөргөн чыл иштинде: чеди чылды Хевронга, үжен үш чылды Иерусалимге чагырган. ²⁸ Ол бай-шыдалдыг болгаш алдар-аттыг амыдыралды мага хандыр чурттап эрткеш, кыраан назынында өлүп калган. Оглу Соломон ооң орнунга хаан болган. ²⁹ Давид хаанның ажилчорудулгазының дугайында эгезинден төнчүзүңге чедир Бурганның медээчилери — өттүр көөр Самуил, Нафан болгаш Гад бижээн. ³⁰ Ол номнарда хаанның күчү-күштүүн, бүгү чагыргазының үезинде Давид-биле, Израиль болгаш өске-даа чурттар-биле чүү болуп турганын бижээн.

29:17 1 Чыл. 28:9; У. ч. 17:3 29:19 1 Чыл. 22:14 29:22 3 Хаан. 1:39 || 3 Хаан. 2:35

29:23 3 Хаан. 2:12 29:25 2 Чыл. 1:1 || 3 Хаан. 3:13; 2 Чыл. 1:12 29:27 2 Хаан. 2:11; 5:4-5;

3 Хаан. 2:11 29:29 1 Хаан. 16:13 || 2 Хаан. 7:2 || 1 Хаан. 22:5

Чылдар демдеглели

Ийиги ном

Кириилде

Бо ном израиль чоннуң бистин эрага чедир X вектен VI вектин ортузунга чедир төөгүзүн тоожуурун уламчылап турар.

Номнуң бирги кезеэнде (1–9 эгелер) Соломоннуң хааннаашкынын болгаш ооң Иерусалимге Бурганның өргээзин тутканын көргүскен. Ийиги кезеэнде (10–36 эгелер) Иудея күүрүнениң төөгүзүн Иерусалимни 587/586 чылда Вавилоннуң эжелеп алганынга чедир шинчилеп көргүскен. Чылдар демдеглелдериниң Хаанның чагырга номнарындан бир ылгалы болза Израильдин хааннарын чүгле олар Иудеянын төөгүзүнге кандыг-бир ужур-уткалыг чүүл кылган таварылгада адап турарында. Чылдар демдеглелиниң бирги номунда ышкаш, бо номда база автор иудей күүрүгеге Дээрги-Чаяакчыга бараан болурда, левиттерниң ажыл-хүлэлгезинче онза кичээнгей салган.

Ном Персиянын хааны Кирниң 539/538 чылда иудей чонга төрөөн черинче ээп чанар чөпшээрел берген чарлыгы-биле төнгөн. Ол чарлык Эзраның номунуң эгизинде база таваржып, ооң-биле еврейлерниң Вавилон күүрүгеге туттуруушкунга чедир төөгүзүн оларнын Иудеяже ээп келген соондагы төөгүзү-биле холбап турар.

Соломон хаанның мерген угаан дилээн мөргүлү (3 Хаан. 3:4-14)

1 ¹ Давидтин оглу Соломон бодунун күүрүнезин быжыг тудуп, чагыра берген. Хаанның Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кады бооп, ону аажок өндүр улуг кижин кылып каан.

² Соломон бүгү израиль чонну – мун болгаш чүс шериглер даргаларын, шийт-кекчилерни, бүгү Израильде нояннары, төрөл салгалдар баштыннарын чыгдырып алган. ³ Бүгү чыылган чон-биле кады Соломон Гаваон хоорайда бедик черже чорупкан, чүге дээрге аңаа Дээрги-Чаяакчынын чалчазы Моисейнин ээн кургаг ховуда тип кааны Бурган-биле Ужуражылга майгыны турган. ⁴ (Давид хаан Бурганның ыдыктыг аптаразын Кириат-Иарим хоорайдан аңаа белегкеп алган черинче – Иерусалимде тип каан өске майгынычче апарып каапкан турган. ⁵ А Хурнуң оглунуң оглу, Урийнин оглу Веселиилдин кылып кааны өргүл са-

лыр хүлөр бедигээш Гаваонда Дээрги-Чаяакчынын майгынынын мурнунга артып калган чүве-дир, ынчангаш Соломон бүгү чыыш-биле кады аңаа Дээрги-Чаяакчы-биле чугаалашкан.) ⁶ Соломон Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Ужуражылга майгынынын баарында турган өргүл салыр хүлөр бедигээшче үне бергеш, аңаа бир муң бүрүн өрттедир өргүлдү кылган.

⁷ Ол дүне Бурган Соломонга көс-түп келгеш: «Сенээ чүнү берейн, дилеп ал» – дээн.

⁸ Соломон Бурганга мынча деп хариылаан: «Сен мээң ачам Давидке өндүр улуг энерелиң көргүзүп, ооң орнунга хаан кылдыр мени салып кагдың. ⁹ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, мээң ачам Давидке Сээң чугаалаан сөзүң боттанзын. Сен мени черниң элезин-довураа дег хөй санныг чоннуң хааны кылып каанна болгай сен. ¹⁰ Ам меңээ мерген угаан биле билигден хайырлап көрөм, Сээң дузан чок болза, бо өндүр улуг чонунну кым баштап шыдаарыл?»

1:1 Чыл. 29:25 1:3 1 Чыл. 16:39; 21:29 1:4 1 Чыл. 13:5-6 || 2 Хаан. 6:17; 1 Чыл. 15:1 1:5 Хост. 31:2 || Хост. 27:1; 38:1 1:8 1 Чыл. 28:5 1:9 3 Хаан. 8:26; 2 Чыл. 6:17 || Э. д. 13:16; 28:14

¹¹ Бурган Соломонга мынча дээн: «Сээң чүрээнге ындыг дилег турган болгаш, байлакшыл-элбекшил-даа, ат-алдар-даа, дайзыннарың өлүмүн-даа база бодунга узун назын-даа дилеведин, а сени ооң хааны кылып кааным Мээң чонумну башкарап мерген угаан биле билигни бодунга диледин. ¹² Ындыг болганда, Мен сеңээ мерген угаан биле билигни хайырлаар мен. Оон туржук, сээң мурнунда турган хааннарның кайызынга-даа турбаан, сээң соонда чагырап хааннарга база турбас байлакшыл-элбекшил болгаш ат-алдарны база сеңээ хайырлаар мен».

¹³ Соломон Гаваонда ыдыктыг бедик черден — Ужуражылга майгынын-дан Иерусалимче чедип келгеш, Израильди чагыра берген.

*Соломоннун аг-шериг биле
байлакшыды чыып аланы
(3 Хаан. 10:26-29)*

¹⁴ Соломон дайынчы тергелеринин, аъттыг шеринин санын көвүдедип алган. Ол 1400 дайынчы тергелиг, 12 000 аъттыг шериглиг турган. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга, а чамдызын бодунун чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ¹⁵ Соломоннун чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, алдын-мөңгүн база ыңча апарган, а пөштен кылган тудулуг эңдерлип, пөш ыяжын Шефела девискээринде фиға ыяжы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ¹⁶ Соломонга аъттарны Египеттен база Кувадан эккеп турган — хаанның садыгжылары аъттарны Кувадан садып ап турган чүве-дир. ¹⁷ Бир дайынчы тергени Египеттен 600 шекел мөңгүн-биле садып эккеп, а бир аътты 150 шекел мөңгүн-биле садып ап турган чүве-дир. Ол бүгүнү шак ынчаар, Соломоннун садыгжыларын дамчыштыр, бүгү хет болгаш арамей хааннарга база чедирip берip турган.

*Бурганның өргээзин тударынга белеткел
(3 Хаан. 5:1-18)*

2 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргээ болгаш бодунга хаан ордузу тудар деп бодап алган. ² Ол 70 000

кижини дажыкчылар кылдыр, 80 000 кижини дагларга даш чонукчулары кылдыр, 3600 кижини — ажылчыннар башкарап даргалар кылдыр тургузуп каан.

³ Соломон Тирниң хааны Хирамга дараазында сөстөрни дамчытсын дээш улус чоруткан: «Мээң ачам Давид бодунга чурттаар орду тудуп турда, анаа пөштер чорудуп берип турганын дег, менээ база чорудуп берип көрөм. ⁴ Мен бодумнун Бурганым Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан өргээ тудар деп тур мен. Ону Аңаа бараалгадып, Оон мурнунга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр мен, ыдыктаан хлебтерни үргүлчү салыр мен база амыр-дыш хүннеринде, Ай чаазының байырлалдарында болгаш Бурганым Дээрги-Чаяакчының доктаатканы өске байырлалдарда бүрүн өрттедир өргүлдери эртен, кежээ кылыр мен. Израильге ындыг айтышкынны кезээ-мөңгөде берген-дир.

⁵ Мээң тудуп турар өргээм өндүр улут болур, чүге дээрге бистин Бурганым бугү бурганнардан өндүр бедик болгай. ⁶ Дээр, эң бедик дээр безин Ону сыңырып шыдавас болганда, кым Аңаа өргээ тудуп бээр харыктыгы? Аңаа өргээ тудуп берипки дег кым мен мен? Оон мурнунга чаагай чыттыг өргүлдөр өрттедир шыдаарыңа-ла өй болдум бе.

⁷ Ынчангаш менче алдын-мөңгүн, хүлер болгаш демир-биле чогаадыкчы ажылдап билir, а ол ышкаш кызыл, кызыл-хүрең болгаш көк өңнүг пөстөр-биле ажылдап билir база ыяш, дашты оюп хээлеп билir учу кижиден чорудуп берip көрөм — ол кижин Иудея биле Иерусалимге мээң ачам Давидтин томуйлап кааны уран-шевер улус-биле кады ажылдазын.

⁸ Менээ оон ынай Ливандан пөш, шиви болгаш сандал ыяштан чорудуп берip көрөм, чүге дээрге сээң ажылчыннарыңның ыяш кезеринге мергежээнин билir мен. Мээң чалчаларым сээң чалчаларың кады ажылдап, ⁹ менээ хөй ыяштан белеткеп берзин, чүге дээрге мээң тудуп турар өргээм өндүр улут болгаш кайгамчык болур. ¹⁰ Сээң ыяш кезип турар чалчаларыңга 20 000 кор ишти дээрбелеп каан кызыл-тасты база ол

* 2:10 20 000 кор, бат ишти — амгы хемчээлдер ёзуугар 4 000 000 ажыг литр кызыл-тас болгаш арбай, 400 000 ажыг литр арага болгаш олива үзү.

1:12 3 Хаан. 4:29-31; 5:12; 10:23; Эккл. 1:16 1:14 3 Хаан. 4:26 || 3 Хаан. 9:19 1:16 Ы. х. к. 17:16

2:3 1 Чыл. 14:1 2:5 Ыд. ыр. 134:5 2:6 3 Хаан. 8:27; 2 Чыл. 6:18; Иса. 66:1 2:7 1 Чыл. 22:15

хире арбайны, 20 000 бат ишти араганы база ол хире олива үзүн бээр мен»*.

¹¹ Тирниң хааны Хирам Соломонче чагаа бижиг: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга ынак-тыр, ынчангаш сени оон хааны кылып каан-дыр» — деп харыылаан.

¹² Хирам оон ыңай: «Чер биле дээрни чаяап каан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Давид хаанга Ол мерген угаанныг, сарыылдыг болгаш чүве эндeves оолду хайырлаан-дыр. Ол оол Дээрги-Чаяакчының өргээзин база бодунун ордузун тудар-дыр.

¹³ Мен сенче Хирам-Авий дээр билди-билиглиг шевер кижини чорудуп берейн. ¹⁴ Оон авазы Даннын аймаандан укталган, а ачазы Тир хоорай туртут кижини. Хирам-Авий алдын-мөңгүн-биле, хүлөр болгаш демир-биле, даш болгаш ыяш-биле, а ол ышкак кызыл, кызыл-хүрөң, көк пестер-биле, чуга лён пестер-биле ажылдап билир, оюп хээлээр ажылдарга дуржулгалыг, аңаа дааскан кандыг-даа чагыгны күүседип шыдаар кижини. Ол сээң ус-шеверлерин-биле болгаш сээң ачан, мээң дээргим Давидтин ус-шеверлери-биле кады ажылдаар.

¹⁵ Мээң дээргим, азап кааның кызыл-тас, арбай, олива үзү болгаш араганы бодунун чалчаларыңа чорудуп берип көрөм. ¹⁶ А бис сенээ Ливанда ыяшты, чечени хереглээр-дир сен, ынчаны кезип бергеш, салдар даггаш, далайлап Иоппия хоорайже салдады бээр бис, а сен оортан Иерусалимче сөөртүп ап шыдаптар сен».

¹⁷ Соломон ынчан израиль черде чурттап турар даштыкны улустуң чизезин, оон ачазы Давидтин кылган чизезиниң соонда кылырга, 153 600 кижини бар болган. ¹⁸ Хаан олардан дажыкчы бооп ажылдаар 70 000 кижини, дагларга даш чонар 80 000 кижини база чонну албадап ажылдадыр 3600 дарганы тургузуп каан.

Соломонкуң Бурганның өргээзин тутканы

(3 Хаан. 6:1-38; 7:15-21)

З ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин Иерусалимге, Мориа дагга — оон ачазы Давидке Дээрги-Чаяакчының

көзүлген черинге тудуп эгелээн. Давидтин белеткеп каан ол чери иевус сөөктүг Орнанның тараа шаңынга турган. ² Хаан өргээни ийи айның ийиде, бодунун чагыргазының дөрткү чылында тудуп эгелээн.

³ Бурганның өргээзин тударда, Соломоннун салган тавааның хемчээли бодур: узуну алдан кыры дурту, а дооразы чээрби кыры дурту (кырының биеэги хемчээлин ёзуугар). ⁴ Өргээнин мурнунда серилиг чер турган. Оон узуну өргээнин дооразыңа дең — чээрби кыры дурту, а бедии чээрби кыры дурту*. Хаан ону иштинден арыг алдын-биле шап каан. ⁵ Өргээнин улуг өрээлин шиви шагыг-биле ышпкаш, ону арыг алдын-биле шап, аңаа пальмалар болгаш илчирбежигештер дүрзүлери оюп каан. ⁶ Өргээни улуг үнелиг даштар-биле каастап каан; Соломоннун ажыглан алдыны Парваимден эккелген алдын турган. ⁷ Өргээнин иштинде чудуктар, эргиннер, ханалар, эжиктерни алдын-биле шап кааш, ханаларга херувимнер дүрзүлери оя кезип каан.

⁸ Оон Соломон эң ыдыктыг өрээлди кылып каан: оон узуну, өргээнин дооразы дег, чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту. Оон ону иштинден 600 талант* деңзилиг эки шынарлыг алдын-биле шап каан. ⁹ Алдын кадагалар 50 шекел* деңзилиг турган. Үстүкү өрээлдерни база алдын-биле шап каан.

¹⁰ Эң ыдыктыг өрээлге ийи херувим оя кезип кылгаш, алдын-биле шап каан. ¹¹ Херувимнерниң чалгыннарының нийти узуну чээрби кыры дурту. Бирги херувимниң бир чалгыны (оон узуну беш кыры дурту) өргээнин бир ханазыңа дээп турган, а шак-ла ыңдыг хемчээлдиг өске чалгыны ийиги херувимниң чалгынынга дээп турган. ¹² База-ла шак ынчаар ийиги херувимниң беш кыры дурту узун бир чалгыны өргээнин өске ханазыңа дээп турган, а шак-ла ыңдыг хемчээлдиг өске чалгыны бирги херувимниң чалгынынга дээп турган. ¹³ Ол херувимнерниң хере сунган чалгыннарының узуну чээрби кыры дурту болган. Олар бут кырында, ыдыктыг өрээлче көрүндүр тургулаан.

* 3:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Чүс чээрби кыры дурту» деп бижээн. * 3:8 600 талант — 20 ажыг тоннага деңнежир. * 3:9 50 шекел — чартык килограммдан ажыг деңзиге деңнежир.

2:11 З Хаан. 10:9 2:13 З Хаан. 7:13-14 2:16 Ис. 19:46 2:17 1 Чыл. 22:2 3:1 Э. д. 22:2 || 1 Чыл. 22:1 3:10 Хост. 25:18-20

¹⁴ Соломон көк, кызыл-хүрөн болгаш кызыл пөстөрдөн база чуга лёндан көжеге кылгаш, аңаа херувимнер дүрзүлерин хээлеп аргып каан.

¹⁵ Өргээнин мурнунга ол бедии үжөн беш кыры дурту ийи адагаш тургузуп каан. Оларнын кайызынын-даа бажынга бедии беш кыры дурту капитель кылып каан. ¹⁶ Иштики өрээлге илчирбежигештер кылгаш, база-ла адагаштарнын баштарынга салып каан. Оон ыңай чүс гранат чимизи кылгаш, илчирбежигештерже салып каан. ¹⁷ Адагаштарны өргээнин мурнунга, бирээзин — оң, өскезин — солагай талазынга тургускаш, оң талазындазын Яхин деп, а солагай талазындазын Вооз деп адап каан*.

Бурганның өргээзиниң эт-херексели
(3 Хаан. 7:23-51)

4 ¹ Соломон өргүл салыр хүлөр бедигээш кылып каан. Оон узуну чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту, бедии он кыры дурту. ² Оон «далай» дээр борбак чунар сава шуткуп куткан. Оон бир эриинден өске эриинге чедир хемчээли он кыры дурту, бедии беш кыры дурту. Үжөн кыры дурту хемчээр хендир ону долгандыр куржап алган. ³ Далайнын адаан долгандыр бугаларга дөмей ийи одуруг дүрзүлөр турган. Бир кыры дурту хемчээлге-ле он буга онаажыр турган. Оларны далай-биле кады тудуш чаңгыс кылдыр шуткуп каан.

⁴ Далай он ийи буга кырында турган; оларнын үжү сонгу чүкче, үжү — барыын чүкче, үжү — мурнуу чүкче, үжү — чөөн чүкче көрүнгөн. Далай оларнын ооргазында чыткан, а бугаларнын соо оон ортузунче, төпче уланган. ⁵ Далайнын кылыны дөрт илиг, а оон эрии аяк эрии дег, лилия чечээ дег турган. Оон ишкири — 3000 бат*.

⁶ Он чунар сава кылгаш, бежин Бурганның өргээзиниң оң талазынга, база бежин — солагай талазынга тургузуп каан. Оларга бүрүн өрттедир өргүлдерни чуп турган. А далайны Бурганның бараалгакчылары чунарда ажыглаар чүведир.

⁷ Он алдын чырыткыны дүрүмде доктаатканын ёзугаар кылгаш, Бурганның өргээзинге, бежин — оң талазынга, бежин — солагай талазынга, тургузуп каан.

⁸ Он ширээ кылгаш, Бурганның өргээзинге, бежин — оң талазынга, бежин — солагай талазынга, тургузуп каан. Оон ыңай чүс алдын аяк кылып каан.

⁹ Бурганның бараалгакчылары турар шөл, улуг шөл, шөлче үнер-кирер эжиктер кылгаш, эжиктерни хүлөр-биле шап каан. ¹⁰ «Далай» дээр улуг саваны өргээниң оң талазынга, мурнуу-чөөн азыгга тургузуп каан.

¹¹ Хирам савалар, хүл-узарлар болгаш аяктар кылып каан.

Оон соонда Хирам Бурганның өргээзинге Соломон хаанның чагыын ёзугаар кылып турган ажылын дооскан. Оон кылган чүүлдери бо-дур:

¹² ийи адагаш, оларнын бажында паш хевиринг ийи капитель, капительдерни каастап шып турар ийи четки;

¹³ ол ийи четкиге 400 гранат чимизи — ийи адагаш бажында капительдерни каастап шып турар ийи четкиниң кайызынга-даа ийи одуруг гранат чимизи онаажыр кылдыр;

¹⁴ тергежигештер болгаш оларнын кырында чунар савалар;

¹⁵ «далай» дээр бир улуг чунар сава болгаш оон адаанда он ийи буга;

¹⁶ савалар, хүл-узарлар болгаш сөрээлөр.

Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге ажыглазын дээш, Хирам-Авий Соломон хаанга ол бүгү эт-херекселди кылайтыр хоюглап каан хүлөрдөн кылып берген. ¹⁷ Хаан ол эт-херекселди Иордан шынаазынга, Сокхот биле Цареданын аразынга дойдан кылган шуткуур хепке шуткуп кударын дужааган. ¹⁸ Соломон ол бүгү эт-херекселди эндере кылдыртып каан болгаш, хүлөрнин ниити деңзизи билдинмес бооп арткан.

¹⁹ Соломон оон ыңай Бурганның өргээзинге ажыглаар бүгү алдын эт-херекселди кылып каан: өргүл салыр алдын бедигээш, ыдыктаан хлебтер салыр ширээлөр; ²⁰ Эң ыдыктыг өрээл мурнунга дүрүм ёзугаар кыпсыр кылдыр арыг

* 3:17 Бо аттарнын утказы эки билдинмес. Яхин — «Бурган тургузуп турар», а Вооз — «Бурганның күчү-күжү» дээн уткалыг бооп чадавас. * 4:5 3000 бат — 60 000 ажыг литр.

3:14 Хост. 26:31 3:15 4 Хаан. 25:16-17; Иер. 52:21-23 4:1 2 Чыл. 7:7; 8:12 4:2 4 Хаан. 16:17

4:6 Иез. 40:38 4:7 Хост. 25:31-39

алдындан кылган чырыткылар болгаш оларның деңнери; ²¹ чырыткының чечектери, деңнери, дең өзээ үзе кезер кыскаштары — оларны эң шынарлыг алдындан кылган; ²² арыг алдындан кылган бижектер, хымыштар, хүүрекчигештер, айдызаар савалар; өргээниң эжиктери — ооң эң ыдыктыг иштики өрээлиниң база ыдыктыг өрээлиниң алдын эжиктери.

5 ¹ Соломоннун Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге кылып турган бүгү ажылы ынчалдыр доозулган. Соломон бодунун ачазы Давидтин Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан чүүлдерин: алдын-мөңгүн биле эт-херекселди эккелгеш, Бурганның өргээзинин эртинге шыгжамырынче суктуруп каан.

**Ыдыктыг аптараны
Бурганның өргээзинче көжүргени
(3 Хаан. 8:1-13)**

² Соломон оон Израильдин баштыңнарын, израиль аймактар, төрөл бөлүктөргө бүгү нояннарын Иерусалимче — Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзинин аптаразын Давидтин Хоорайындан, Сион дагдан өскээр көжүрер дээш — кыйгырып алган. ³ Бүгү израильчилер хааннын кыйгырганын ёзугаар байырлал үезинде, чеди айда чыгып келген.

⁴ Израильдин бүгү баштыңнары чедип кээрге, левиттер ыдыктыг аптараны көдүргөш, ⁵ ооң-биле кады Ужуражылга майгынын база аңаа турган бүгү ыдыктыг эт-херекселди алгаш чорупканнар. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер ол бүгүнү көдүрүп апар чыткан. ⁶ Соломон хаан болгаш оон кыйгыргы-биле чыылган бүгү израиль ниитилел ыдыктыг аптаранын мурнунда турган; олар өргүл кылдыр эңдерик шээр болгаш бода малды эккеп салып турган — ол малды санаары-даа, эргий көөрү-даа болдунмас, хөлүн эрттир хөй болган.

⁷ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчынын чагыг-керээзинин аптаранын Ооң өргээзинин иштинде турар черинге, эң ыдыктыг өрээлге эккелгеш, херувимнер чалгыннарынын адаанга тургузуп каан. ⁸ Херувимнернин

чалгыннары ыдыктыг аптаранын турар черинин кырынга херлип, оон бодун база ону көжүрерде ажыглаар көдүрткүүш-мергелерни шыаа апкан турган. ⁹ Аптаранын көдүрткүүш-мергелери дыка узун болгаш, оларнын уштары эң ыдыктыг өрээлдин мурнундан көстү бээр, ынчалза-даа өргээниң даштындан көөрге, көзүлбес турган. Олар ында амдыгаа чедир бар. ¹⁰ Ыдыктыг аптарада ийи калбак даштан өске, чүү-даа чок болган. Оларны ынаар Моисей Хорив дагнын чанынга, кажан израильчилер Египеттен үнүп келгенде, Дээрги-Чаяакчы ол дагга чонбиле чагыг-керээ чарып алган соонда, суп каан чүве-дир.

¹¹ Бурганның бараалгакчылары өргээниң ыдыктыг черинден үнүп келген. Аңаа турган бараалгакчылар, кандыг-даа салбырга хамааржып турган болза, шупту арыгланн-ыдыктаны берген чүве-дир. ¹² Бүгү левит ыраажылар — Асаф, Еман, Идифун болгаш оларнын оолдары, ха-дунмазы чуга лён хептер кедип алгаш, өргүл салыр бедигээштиң чөөн талазынга туруп алган, кимвалдар, чадаганнар, чанзыларга ойнап турганнар. Бурганның 120 бараалгакчызы трубалар тудуп алган, олар-биле кады ойнап турган. ¹³ Труба эдискен-даа, ырлашкан-даа улус аянашкак кылдыр ойнап, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактап, Аңаа өөрүп четтирип тура, чаңгыс үнүгү дег болган. Трубалар этсип, кимвалдар болгаш өске-даа хөгжүм херекселдеринге ыткыр ойнавышаан, олар Дээрги-Чаяакчыны: «Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир» — деп алгап-мактап турганнар.

Оон Дээрги-Чаяакчынын өргээзин булут бүргей апкан. ¹⁴ Ынчангаш Бурганның бараалгакчылары булуттун харааы-биле бараан болур харык чок апарган, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан.

6 ¹ Соломон ынчан: «Дээрги-Чаяакчы чажыт дүмбей черге чурттаарын чугаалаан болгай. ² Мен Сенээ мөңгө шагда чурттаар чер кылдыр өндүр улуг өргээ тудуп бердим» — дээн.

5:2 2 Хаан. 6:12 5:8 Хост. 25:22; 26:33-34; 2 Чыл. 3:10-13 || Хост. 25:13-15 5:10 Хост. 16:33-34; Сан. 17:10 || Хост. 25:21; 40:20; Ы. х. к. 10:5 5:11 1 Чыл. 24:1-9 5:12 1 Чыл. 6:33, 39; 25:1 || 1 Чыл. 15:16; Ыд. ыр. 150:3-5 5:13 1 Чыл. 16:42 || 1 Чыл. 16:34; Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1 5:14 Хост. 40:34-35 6:1 Ыд. ыр. 17:12; 96:2

Соломоннун чонга чугаалаан чүези
(3 Хаан. 8:14-21)

³ Израильчилер шупту аңаа чыгып келген турда, хаан оларже эргилгеш, алгап-йөрөөп каан. ⁴ Оон ол мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол мээң ачам Давидке Бодунун аксы-сөзү-биле аазаан чүезин Бодунун холу-биле боттандырды. Дээрги-Чаяакчы: ⁵ „Бодунун израиль чонумну египет черден үндүрө берген хүнүмден бээр, Мен Израильдин кайы-даа аймаанга, Мээң адымга тураскааткан өргээни тургузар хоорай шилип албаан мен база Мээң израиль чонумнун чагырыкчызы болур кижи шилип албаан мен. ⁶ Ынчалза-даа ам Мээң адымга тураскааткан боору-биле Иерусалимни шилип алган мен база Мээң израиль чонумну чагырар кылдыр Давидти шилип алган мен“ — деп чугаалаан болгай. ⁷ Мээң ачам Давид Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан өргээ тутарын күзөөн-даа болза, ⁸ Дээрги-Чаяакчы аңаа: „Сен Мээң адымга тураскааткан өргээ тутарын бодап алган-дыр сен, ол бодалын эки-даа-дыр. ⁹ Ынчалза-даа өргээни сен эвес, олгун тутар. Сээң ботталдырган олгун Мээң адымга тураскааткан өргээни тутуп каар-дыр“ — дээн.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун аазаашкынын күүсетти. Мен ам Оон аазаанын ёзугаар мээң ачам Давидтен салгап алганым Израильдин дүжүлгезинде саадаттым база Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан өргээ тутуп кагдым. ¹¹ Мен өргээде Дээрги-Чаяакчынын израильчилер-биле чарган чагыг-керээзин шыгжап каан ыдыктыг аптараны тургузуп кагдым».

Бурганның өргээзин ыдыктап турда, Соломоннун мөргүзү
(3 Хаан. 8:22-53)

¹² Соломон бүгү израиль ниитилел көрүп турда, Дээрги-Чаяакчынын өргүл салыр бедигээжинин мурнунга туруп алгаш, холдарын өрү сунупкан. ¹³ Хаан узуну болгаш дооразы беш кыры дурту, а бедии үш кыры дурту хүлөр бедиктээш кылгаш, ону даштыкы шөлдүн ортузунга тургузуп каан турган. Ол бедиктээш

кырынга туруп алгаш, бүгү израиль ниитилелдин мурнунга дискетерин черге дегзип, холдарын дээрже сунгаш, мынча дээн: ¹⁴ «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Дээрде-даа, черде-даа Сенээ дөмей Бурган чок. Бүгү чүлдү-чүрээ-биле Сээң оруктарыңны эдерип чоруур чалчаларыңга энерелин көргүзүп, чагыг-керээни сагып турар-дыр сен. ¹⁵ Бодуннун чалчан, мээң ачам Давидке берген сөзүнү ээледин. Сен ол аазаашкынын Бодунун аксы-сөзүн-биле чугааладың, а бөгүн ону Бодуннун холун-биле боттандырдың.

¹⁶ А ам, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчан, мээң ачам Давидке: „Бир эвес сээң оолдарын, сээң Мени дыннап турганың дег, Мени тооп дыннап, Мээң хоойлумда айыткан оруктан өскээр барбас болза, Израильдин дүжүлгезинге Мээң мурнумга саадаар сээң салгакчын үстүп төнмөс“ — дээн аазаашкынын утпайн көрөм. ¹⁷ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун чалчан Давидке Сээң берген сөзүн ам боттанзын!

¹⁸ Ынчаарга Бурган чер кырынга кижилер-биле кады чурттаар деп бе? Дээр, эң бедик дээр безин, Сени сыңырып шыдапас болганда, мээң тутуп кааным бо өргээ Сени канчап сыңыраарыл?! ¹⁹ Ындыг-даа болза, Бодуннун чалчанын мөргүлүн, оон чалынганын дыннап көрөм, Бурганым Дээрги-Чаяакчы! Сээң мурнунга Бодуннун чалчаннын мөргүп турар чалынган дилээн база мөргүлүн дыннап көрөм! ²⁰ Сээң караан дүне-хүндүс бо өргээже, ат-алдарын аңаа турарын аазаан черинче шимдинмейн көрзүн. Бодуннун чалчанын бо черже шиглей көргөш, чаннып турар мөргүлүн дыннап көрөм. ²¹ Сээң чалчан, Сээң чонун бо черже көрүп алгаш, мөргүп эгелээрге, оларнын чалынган дилээн дыннап көрөм. Чурттап турар дээринден дыннап кааш, өршөөп көрөм.

²² Бир кижи өске кижиге удур бачыт үүлгеткен дижи. Буруудаттыргандан оон буруу чогуунун дугайында дангырак негээрге, ол кижи бо өргээге келгеш, Сээң өргүл салыр бедигээжинин мурнунга дангырак бээр. ²³ Ынчан Сен дээрден дыннап кааш, хемчегден ап көрөм. Бодуннун чалчаларының херээн шиидип,

6:3 2 Хаан. 6:18 6:6 2 Хаан. 7:6-8; 1 Чыл. 17:5-7 6:7 2 Хаан. 7:2; 1 Чыл. 17:1; 22:7 6:9 2 Хаан. 7:12-13 6:10 1 Чыл. 28:5 6:12 Эзра 9:5 6:14 Хост. 15:11 6:16 2 Хаан. 7:16; 3 Хаан. 2:4 6:17 2 Чыл. 1:9 6:18 2 Чыл. 2:6; Иса. 66:1 6:20 Ы. х. к. 12:11 6:22 Хост. 22:11

буруулуг кижини буруудадып, оон кылган үүлгедийн бодунун бажынче халдадып көрөм, а буруу чок кижини агартып, оон чөптүгү-шыннын бадыткап көрөм.

²⁴ Сээң израиль чонун Сеңээ удур бачыт үүлгөткөш, дайзыннарга чылча шаптырып алган дижи. Чонун Сенче эглип кээр, Сээң адынны алгап-мактаар, бо өргөзгө Сеңээ мөргүүр база Сеңээ чанннып, дилег кылыр. ²⁵ Ынчан Сен дээрден дыннап кааш, Бодунуң израиль чонунун бачыдын өршээп, Сээң оларга база оларнын ада-өгөбезинге берген черинче чандырып көрөм.

²⁶ Дээр хагына берип, Сээң чонунун Сеңээ удур бачыт үүлгөткени дээш чабс чагбайн барган дижи. Сен ону кездиринге, чонун оон бо черге көрүп алгаш, мөргүүр, Сээң адынны алгап-мактаар база бодунун бачыдындан ойталаар. ²⁷ Ынчан дээрден дыннап кааш, Бодунун чалчаларыннын, Бодунуң израиль чонунунун бачыдын өршээп көрөм. Оларга эдериپ чоруур ужурулуш шынныг орукутга айтып берип көрөм база Бодунун чонунга Сээң өңчү кылдыр берген черинче чабстан чагдырып көрөм.

²⁸ Аш-чут, хамчык аарыг, хуюкталдыр чир хат, дүжүт аарык, шергилер, мөөң шартылаа черге халавын халдаткан дижи; азы дайзын израиль чонну бодун-на черинге, хоорайларынга кызагдап, бүзээлеп алган дижи; азы кандыг-бир айыыл-халап, аарыг-аржык келген дижи. ²⁹ Бир киж и азы Сээң бүгү израиль чонун кандыг-даа мөргүл кылып, чанннып дилээр болза, олар шупту качыгдал, муңагдалды ожаап билгеш, бо өргөзгө холдарын тейлеп сунар болза, ³⁰ ынчан Бодунуң чурттап турар дээринден дыннап кааш, оларны өршээп көрөм. Киж и бүрүзүн оон ажил-херээн ёзуугаар, оон сеткил-чүрөөн билип, шын шиидип көрөм, чүгө дээрге чүглө Сен киж и амытаннын сеткил-чүрөөн билер болгай сен. ³¹ Сээң оларнын ада-өгөбезинге бергенин чер кырынга чурттап турар үезинин дургузунда олар Сенден коргуп, Сээң оруктарынны эдерип чорзун.

³² А Сээң израиль чонунуң санынче кирбес, ынчалза-даа ырак черден Сээң алдар-адын дыннааш, чедип келген даш-

тыкы кижиге хамаарыштыр. Кажан ол даштыкы киж и Сээң өндүр улут адын, Сээң күчүлүг холун болгаш күш-шыдалын дугайында дыннааш, чедип кээп, бо өргөзгө көрүп алгаш, мөргүүрге, ³³ Бодунуң чурттап турар дээринден дыннап каап көрөм, оон Сенден дилээн бүгү чүвезин күүседип берип көрөм. Оон чер-делегейнин бүгү чоннары Сээң адынны билип алзын, Сээң израиль чонун ышкап, Сенден кортсун база мээң тудуп кааным бо өргээни Сээң адын-биле адап каанын билип алзын.

³⁴ Кажан Сээң чонун бодунуң дайзыннары-биле дайылдажыр дээш Сээң айыткан оруун-биле чорупкаш, Сээң шилип алганын бо хоорайже, Сээң адынга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргөзгө көрүнгөш, Сеңээ мөргүүрге, ³⁵ дээрден оон мөргүлүн, чалынган дилээн дыннап кааш, анаа дузадан кадып көрөм.

³⁶ Сээң чонун Сеңээ удур бачыт үүлгедирге — а бачыт үүлгөтпөс киж и чок-ла болгай — Сен анаа киленней бергеш, ону дайзыннарынга хүлээдиپ бээринге, олар ону тудуп алгаш, ыракта азы чоокта турар черге аппаар дижи. ³⁷ Сээң чонун ол черге сеткил-чүрөө ескерилгеш, Сенче эглип, туттуруушкунда турар черинге Сеңээ: „Биз бачыт үүлгедип, бузут кылып алдывыс, буруудан-дыр бис“ — деп мөргүүр болза; ³⁸ бир эвес Сээң чонун туттуруушкунда турар черинге бүгү чүлдү-чүрээнден, сеткилинин ханызындан Сенче эглип, Сээң оон ада-өгөбезинге берген черинче, Сээң шилип алганын хоорайже, Сээң адынга тураскааткан, мээң тудуп кааным өргөзгө көрүнгөш, мөргүүр болза, ³⁹ Бодунуң чурттап турар дээринден оон мөргүлүн болгаш чалынган дилээн дыннап кааш, анаа дузадан кадып көрөм. Бодунуң чонунуң Сеңээ удур үүлгөткен бачыгтары дээш өршээп көрөм.

⁴⁰ Ийе, мээң Бурганым, Сээң караан ажык болзун, Сээң кулаан бо черге чугаалаан мөргүл сөстөринче кичээнгейлиг болзун.

⁴¹ А ам, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, туруп келгеш, амыр-дыжын черинче чедип келем — Сен Бодун, күчү-күжүннү демдеглээн ыдыктыг аптара база. Сээң

6:24 Лев. 26:17 6:26 Ы. х. к. 11:17; 3 Хаан. 17:1 6:27 1 Хаан. 12:23 6:28 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22;

Ам. 4:9; Агг. 2:17 6:30 1 Чыл. 28:9; Ыд. ыр. 43:20; У. ч. 15:11; Аж.-ч. 1:24 6:32 Ыд. ыр. 101:16

6:36 У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:23 6:37 Лев. 26:40; Неом. 9:2; Дан. 9:4-5

6:38 Иер. 29:12-14 6:40 Неом. 1:6, 11; Ыд. ыр. 129:2 6:41 Иов 29:14 || Ыд. ыр. 131:8-9

бараалгакчыларын, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, камгалалынны хеп дег кедип алзын, Сеңээ бердинген улус Сээң ачы-буянын дээш өөрүп-хөглөзүн. ⁴² Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Бодунун шилип чаганың хаандан хая көрүнмейн, чалчаң Давидке аазаан энерелиң дугайында бодап көрөм!»

Өргээни Бурганга бараалгатканы

(3 Хаан. 8:62-66)

7 ¹ Соломон мөргүлүн чугаалап доозуп-тарга, дээрден от бадып келгеш, бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдерни чипкен, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан. ² Бурганның бараалгакчылары өргээге кирер харыч чок болган, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры Ооң өргээзин бүргей апкан. ³ Бүгү израильчилер оттуң бадып келгенин, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры өргээ кырында турарын көргөш, бедиктээште черге хаваан дегип мөгейгеш, Ону алдаржыдып:

«Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир» — дижип турган.

⁴ Хаан, ооң-биле кады бүгү чон Дээрги-Чаяакчының мурнунга өргүл салып эгелээн. ⁵ Соломон хаан өргүл кылдыр 22 000 бода мал, 120 000 шээр мал эккеп салган. Хаан база бүгү чон Бурганның өргээзин Аңаа ынчалдыр бараалгадып каан. ⁶ Бурганның бараалгакчылары боттарының албан-хүлээлгезин күүседип эгелээн, олар-биле кады Дээрги-Чаяакчының хөгжүм херекселдерин туткан левиттер турган. Ол хөгжүм херекселдерин Давид хаан Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдары-биле кылып кааш, левиттерге Ооң үстүп төнмөс энерелин алгап-мактаарын дагып каан чүве-дир. Бурганның бараалгакчылары левиттернин дужунга туруп алгаш, трубаларын этси берген. Бүгү израильчилер бут кырынга турган.

⁷ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзинин мурнунда турар шөлдүн төп кезээн ыдыктап каан — хаан аңаа бү-

рүн өрттедир өргүлдерни база эп-найырал өргүлдериниң үс-чаан эккеп салган. Чүгө дээрге ооң кылып кааны хүлөр өргүл бедигээжи бүрүн өрттедир өргүлдерни, далган-тараа өргүлдерин болгаш өргүл малдарының чаан сыңырып шыдавас болган. ⁸ Соломон, а ооң-биле кады бүгү израильчилер — сонгу чүкте Лаво-Хаматан эгелээш, мурнуу чүкте Египет-биле кызыгаарда хемге чедир черлерден чыылган мөөң чон — ол үде чеди хүн үргүл-чүлээн байырлал кылган. ⁹ А дараазында хүнде олар онзагай чыыш кылган. Өргүл салыр бедигээшти ыдыктаанын чеди хүн, байырлалды база чеди хүн демдеглээн. ¹⁰ Чеди айның чээрби үште хаан чонну аалдарынче чандырыпкан. Улус Дээрги-Чаяакчының чалчазы Давидке, Соломонга база Бодунуң израиль чонунга кылган бүгү буяны дээш сеткил-чүрээнде өөрүп-хөглөп турган.

Дээрги-Чаяакчының Соломонга көзүмгени

(3 Хаан. 9:1-9)

¹¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзин база хаанның ордузун гудуп дооскан — Дээрги-Чаяакчының өргээзинге, бодунуң ордузунга кылып деп бодап алган бүгү чүвезин чедишкинниг кылып дооскан. ¹² Ынчан Дээрги-Чаяакчы Соломонга дүне када көстүп келгеш, мынча дээн: «Сээң мөргүлүнүң дыңнап кааш, бо черни Менээ өргүл салыр өргээ кылдыр шилип алдым.

¹³ Мен дээрни хаап каарымга, чаъс чагбайн баар дижик, азы мен шартылаага черни чип кааптарын дужаар, азы Бодунуң чонумче хамчык аарыг ыдыптар дижик мен. ¹⁴ Бир эвес Мээң адым-биле адаттынып турар Мээн чонум томаарый бергеш, мөргүп, Менче чүткүп эгелээр болза, бузуттут-бак оруктарындан өскээр чайлай бээр болза, Мен дээрден дыңнап кааш, ооң бачыттарын өршээр мен база ооң черин экиртип каар мен. ¹⁵ Ийе, Мээң караам силерге көөр, Мээң кулаам бо черге чугаалаан мөргүлдерге кичээнгей салыр. ¹⁶ Мен ам Мээң алдар-адым аңаа кезээ-мөңгөдө турзун дээш, бо өргээни шилип, ыдыктап алдым. Мээң

* 6:42 Азы: «Чалчаң Давидтиң бердинген чоруунуң дугайында бодап көрөм».

6:42 Ыд. ыр. 131:10 7:1 Лев. 9:24; Башт. 6:21; 3 Хаан. 18:38; 1 Чыл. 21:26 || Хост. 40:34-35; 2 Чыл. 5:14 7:3 Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1 7:7 2 Чыл. 4:1 7:8 Лев. 23:34 7:12 3 Хаан. 3:5 7:13 2 Чыл. 6:26, 28 7:14 2 Чыл. 12:7 7:15 2 Чыл. 6:40 7:16 Ы. х. к. 11:12

караам биле бодал-чүрээм кезээ шаг-да аңаа турар.

¹⁷ А сөңзэ хамаарыштыр. Бир эвес сен Мээң мурнумга бодунуң ачаң Давид ышкаш чурттаар болзунза; Мээң бүгү айтышкыннарымны күүседир, Мээң дүрүм-хоойлуларымны сагыр болзунза, ¹⁸ сээң ачаң Давидке: „Израильди чагырар салгакчы чок артпас сен“ — деп оон-биле керээ чарганын дег, сээң хаан дүжүлгөнни быжыглап каар мен.

¹⁹ А бир эвес израильчилер силер Менден хая көрнүп, силерге Мээң берген айтышкын, дүрүмнеримге чагыртпас болзунарза, өске бурганнарга бараан болуп, мөгөйип баар болзунарза, ²⁰ Мен израиль чонну силерге берген Мээң черимден дазылы-биле тура тыртып каар мен, Бодумнуң алдар-адымга дээш ыдыктап кааным бо өргээден ойталаар мен. Израильди ынчан бүгү чоннар-га бужар үлегер-чижек, кочу-шоот кылып каар мен. ²¹ Бедий берген бо өргээ бузундулар апаар, оон чаны-биле эрткен кижиге бүрүзү элдесинер база: „Дээрги-Чаяакчы бо чуртту, бо өргээни чүге ынчаар аажылааны ол?“ — деп айтырар. ²² А улус: „Олар ада-өгбезин египет черден үндүрө берген Дээрги-Чаяакчызы — адаларынын Бурганындан ойталааш, өске бурганнар эдерип, оларга бараан болуп, мөгөйгени дээш, Дээрги-Чаяакчы ол улусче бо айыыл-халапты ыткан“ — деп харыылаар.

Соломоннуң өске ажил-херектери (3 Хаан. 9:10-28)

8 ¹ Соломон Дээрги-Чаяакчының өргээзи биле хаанның ордузун чээрби чыл иштинде тудуп дооскан соонда, ² Хирам хаанның аңаа берген хоорайларын база катап туткаш, ол хоорайларга израильчилерни чурттадып каан. ³ Оон соонда Соломон Хамат-Цоваже чорупкаш, ону эжелеп алган. ⁴ Ол ээн кургаг ховуга Тадмор хоорайны база Хаматка таваан салганы аыш-чем курлавыры шыгжаар хоорайларның шуптузун тудуп каан. ⁵ Соломон Үс-түү Бет-Орон болгаш Алды Бет-Орон деп хоорайларны быжыглай тудуп, оларны ханаларлыг, дээктерлиг хаалгаларлыг шивээ-хоорайлар кылып каан. ⁶ Ол Ваалат хоорайны, аыш-чем курлавыры шыгжаар бүгү хоорайларны база боду-

нун дайынчы тергелерин болгаш аытарын тургузар хоорайларны катап тудуп каан. Соломон Иерусалимге, Ливанга болгаш чагырып турганы бүгү черлерге тудар дээн бүгү чүвезин тудуп каан.

⁷ Соломон хет, амор, ферез, хиввей болгаш иевус чоннарның (олар шупту израильчилер эвес турган) артынчызын — ⁸ оларның чуртка артып калган, израильчилерниң узуткавааны үре-салгалын — кулдар ышкаш ажилдадып ажыглап турган, амдыгаа чедир ындыг бооп арткан. ⁹ А израильчилерни Соломон бодунуң ажылын кылыр кулдар кылдыр ажыглаваан. Олар оон шериглери, нояннары, шериг баштыннары, оон дайынчы тергелериниң башкарыкчылары, аыттыг шериг удурткучулары бооп турган. ¹⁰ Соломон хаанның ажылчын күжүн хайгаараар 260 кол башкарыкчы кижиге база турган чүве-дир.

¹¹ А фараоннун уруун Соломон Давидтин Хоорайындан аңаа тудуп бергени ордуже көжүрүшкен. Чүге дээрге ол: «Мээң кадайым Израильдин хааны Давидтин ордузунга чурттавас ужурулут — Дээрги-Чаяакчының апгаразын кирип турган черлер ыдыктыг болур болгай» — деп чугалаан чүве-дир.

¹² Ол үеде өргээниң серилиг черинин дужунга тудуп кааны Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигеэжинге Соломон Аңаа бүрүн өрттерди өргүлдер кылып эгелээн. ¹³ Хаан Моисейниң айтышкынын ёзугаар хуннун-не доктааттыгнан өргүлдерни амыр-дыш хуннеринде, Ай чаазының байырлалдарында болгаш чылдың үш кол байырлалы: Хаарган далганнар, Чеди неделя, Чадырлар байырлалдарында кылып турган. ¹⁴ Бодунуң ачазы Давидтин дүрүмүнде доктаатканын ёзугаар, Соломон албан-хүлээлге кылыры-биле Бурганның бараалгакчыларының салбырларын томуйлап каан. Левиттерниң салбырларын база, олар Бурганның алгап-мактазын дээш, өргээге хуннун-не кылыр ажилдар кылырынга Бурганның бараалгакчыларынга дузалашсын дээш, томуйлап каан. Оон ынай ол хаалгачыларны бөлүктөр аайы-биле хаалга бүрүзүнге тургузуп каан, чүге дээрге Бурганның кижизи Давид ынчаар айтып чагаан турган. ¹⁵ Хаанның

7:18 3 Хаан. 2:4 7:20 Ы. х. к. 4:26 || Ы. х. к. 28:37 7:21 Лев. 26:32; Ы. х. к. 29:24; Иер. 22:8; 52:13

8:1 3 Хаан. 6:38; 7:1 8:5 Иис. 16:3, 5 || Ы. х. к. 3:5 8:9 Лев. 25:9; 3 Хаан. 5:13 8:11 3 Хаан. 3:1; 7:8

8:12 2 Чыл. 4:1; 7:7 8:13 Ы. х. к. 16:1-17 8:14 1 Чыл. 24:6; 25:1 || 1 Чыл. 9:22

бараалгакчылар биле левиттерге хамаарышкан айтышкынарын, ооң иштинде эргине-байлак шыгжамырларының дугайында айтышкынын, израильчилер черле үрөп көрбээн.

¹⁶ Соломоннун бүгү ажил-херээ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин таваан салган хүнден эгелээш, ону тудуп дооскан хүнге чедир күүсеттинген. Дээрги-Чаяакчынын өргээзин бүрүнү-биле тудуп каан.

¹⁷ Ынчан Соломон Кызыл далайнын эриинде, эдом черде турар Эцион-Гавер болгаш Эйлатче чорупкан. ¹⁸ Хирам хаан аңаа бодунун эжиндирип билир далай-жылары башкарган корабльдарын бодунун дүжүмөттеринин дузазы-биле чорудуп берген. Ол далайжылар Соломоннун улузу-биле кады Офирже эжиндирип чорупкаш, оортан 450 талант алдын эккелгеш*, Соломон хаанга чедире бергеннер.

**Шеваның кадыны-биле
ужурашкышын
(3 Хаан. 10:1-13)**

9 ¹ Шеваның кадыны* Соломоннун алдаржаанын дыңнап кааш, аңаа берге айтыргылар салып, шенээр дээш Иерусалимге хөй эдеринчилиг, чаагай чыттыг чүүлдер чүдүргөн коштаан тевелерлиг, дыка хөй алдынның болгаш эртин даштарлыг чедип келген. Ол кадын Соломонга барып ужурашкаш, оон-биле угаан-сагыжынга кирген бүгү чүве дугайында чугаа кылган. ² Соломон оон бүгү айтыргыларынга харыылап берген; Соломоннун аңаа тайылбырлап шыдавааны билдинмес чүү-даа чүве чок болган. ³ Шеваның кадыны Соломоннун мерген угаанын база оон тудуп каан ордузун көргөн. ⁴ Оон хаанның столунда аыш-чемни, оон дүжүмөттеринин оран-бачынын, оон чалчаларынын бараан болуп турарын, оларның идик-хевин, хаанның дашка тудукчуларын, оларның идик-хевин, оон Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге эккеп салып турар бүрүн өрттедир өргүл-

дерин* база көргөш, кайгаанындан тынжы бачымнай берген.

⁵ Кадын ынчан Соломон хаанга мынча дээн: «Бодумнун чуртумга сээң хектерин болгаш мерген угааның дугайында дыңнаан мен, ол бүгү шын болду!

⁶ А мен маңаа кээп, ол бүгүнү бодум караам-биле көрбээн шаамда, ол чугааларга бүзүрөвейин турдум. Ам көөрүмге, улус менээ сээң бодап четпес мерген угааныңны оода чартынын дугайында безин чугаалаваан бооп-тур: мээң дыңнааным дамчыыр чугааны оранчок ажып турар-дыр сен. ⁷ Сээң улузун амыр-чыргалдыг-дыр. Ургүлчү сээң мурнунга бараан болуп, мерген угааныңны дыңнап турар чалчаларың амыр-чыргалдыг-дыр.

⁸ Сенче ээ көрнүп, сени Бодунун дүжүлгезинге хаан кылдыр Бодунун адындан чагылары-биле олуртуп каан Бурганың Дээрги-Чаяакчыга алдар! Сээң Бурганың Израильге ынакшылы дээш база ону кезээ-мөңгөде тургузуп каар дээш, сени оон хааны кылып каан-дыр — сен ам чөптүк чорук биле шынын шийткел эзугаар кылыр-дыр сен».

⁹ Шеваның кадыны хаанга 120 талант алдын*, эндерик чаагай чыттыг чүүлдер болгаш эртин даштарны белекке берген. Кадынның Соломон хаанга бергени дег эмгөжөк хөй чаагай чыттыг чүүлдер мурнунда кажан-даа турбаан.

¹⁰ Хирамның болгаш Соломоннун Офирден алдын сөөртүп эккеп турган чалчалары оортан сандал ыяш биле эртин даштар база сөөртүп эккелген. ¹¹ Хаан ол ыяштан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге болгаш хаанның ордузунга чадалар база хөгжүмчүлөргө чадаган, чанзылар кылып берген. Аңаа дөмейлежир хире чүүлдерни улус Иудеяга оон мурнунда көрүп көрбээн.

¹² Соломон хаан Шеваның кадынынга оон хаанга эккелген белектеринден-даа хөйүн, оон күзээн-не, дилээн-не бүгү чүвезин хайырлаан. Оон соонда кадын улузу-биле кады чуртунче чана берген.

* 8:18 450 талант — он үш ажыг тонна. Офир деп чер мурнуу Аравияга азы Африка мыйзынын эрик кыдыныга, амгы үедеги Сомалиге, турган хире. * 9:1 Шева — Аравия чартык ортулуктун мурнуу чүгүнде билдингир күрүнө. * 9:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Оон ону дамчыштыр Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче кирип турганы үстүкү өрээлди» деп бижээн. * 9:9 120 талант — үш чартык ажыг тонна.

8:17 Ы. х. к. 2:8; 4 Хаан. 14:22 8:18 Э. д. 10:29; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; 28:16; Ыд. ыр. 44:10; Иса. 13:12 9:1 Ыд. ыр. 71:10, 15; Иса. 60:6; Иер. 6:20; Иез. 27:22; 38:13; Иоил 3:8 || 3 Хаан. 4:34 || Мф. 12:42; Лк. 11:31 9:8 2 Чыл. 2:11 || 2 Хаан. 8:15 9:10 3 Хаан. 9:27-28

Соломоннуң бай-байлаа, өндүр-чаагайы
(3 Хаан. 10:14-29)

¹³ Соломон чылдың-на 666 талант* алдынны ап турган. ¹⁴ Оон аңгыда сadyгжылардан, даштыкы сadyгжылардан ажык-орулга кирип турган. Бүгү араб хааннар, израиль девискээрлерин чaгырыкчылары Соломонга алдын-мөңгүнү база эккеп берип турганнар. ¹⁵ Соломон хаан 200 улуг дозуг-камгала кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Бир дозуг-камгала кылырынга 600 шекел* алдын чарыгдан. ¹⁶ Ол ышкаш 300 биче-жек дозуг-камгала база кылып алгаш, алдын-биле шап каан. Оларның бирээзин-не 300 шекел алдын-биле кылган*. Дозуг-камгаладарны хаан «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга тургузуп каан.

¹⁷ Хаан оон ыңай чаан сөөгүнден улуг дүжүлге кылгаш, ону арыг алдын-биле шап каан. ¹⁸ Ынаар үнер алды тепкииш биле бут салыр алдын сандайны дүжүлгеге быжыглап каан турган. Дүжүлгениң олудунун ийи талазынча хол салыр черлер кылгаш, оларның чанынга ийи арзылаң дүрүзү тургузуп каан. ¹⁹ Оон ыңай алды тепкииште он ийи арзылаң — бир тепкииштиң-не ол-бо талазында ийи арзылаң кылдыр тургулаан. Өске кандыгдаа күрүнеге ол ышкаш коя каасталгалар кажан-даа туруп көрбээн.

²⁰ Соломон хаанның бүгү дашка-кундагазын база алдындан кылган турган; «Ливанның арга-эзими» дээр ордуга бүгү эт-херекселди база арыг алдындан кылган. Мөңгүнден кылган чүү-даа чок болган, чүге дээрге Соломоннуң үезинде мөңгүн хөй боорга, ону үнелевс апарган.

²¹ Хаан далайга Хирамның чалчалары-биле Фарсисче эжиндирер корабльдарлыг турган. Үш чыл болгаш-ла, корабльдар ээп кээп, алдын-мөңгүн, чаан сөөгү, сарбашкыннар болгаш алдын-доос куштар сөөртүп эккеп турган.

²² Соломон хаан бай-байлаа болгаш мерген угааны-биле чер-делегейнин бүгү хааннарын ажып каапкан. ²³ Чер-делегейде бүгү хааннар Соломоннун

угаан-чүрөөнче Бурганның сиңниктиргени мерген угаанны дыңнаар дээш оон-биле ужуражыксаар болган. ²⁴ Келген кижилерүзү бодунуң белээн: алдын-мөңгүн эдилелдер, идик-хеп, ок-чепсек, чаагай чыттыг чүүлдер, аъттар болгаш элчиген-нерни чылдың-на эккеп берип турган.

²⁵ Соломон аът баглап тургузар болгаш дайынчы терге турар 4000 черлиг, 12 000 аъттыг шериглиг* турган. Хаан дайынчы тергелер биле аъттарны тускай хоорайларга, а чамдызын бодунуң чанынга, Иерусалимге, тудуп турган. ²⁶ Соломон Евфрат хемден эгелээш, филистим черге чедир база Египет-биле кызыгаарга чедир бүгү күрүнелерни чагырып алган. ²⁷ Соломоннуң чагырган үезинде Иерусалимде чеже даш барыл, мөңгүн база ыңча апарган, а пөштен кылган тудуглар эндерлип, пөш ыажын Шефела девискээринде фиға ыажы дег анаа чүүл кылдыр санаар апарган. ²⁸ Соломонга аъттарны Египеттен база бүгү өске чурттардан эккеп турган.

Соломоннуң мөчээни
(3 Хаан. 11:41-43)

²⁹ Соломоннуң өске ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төңчүзүнге чедир, Нафан медээчинин бижилгелеринде, Силом чурттуг Ахияның өттүр билген меделгелинде болгаш өттүр көөр Аддонун* Наваттың оглу Иеровоам дугайында кестүүшкүндө тодараттынып бижиттинген. ³⁰ Соломон Иерусалимге бүгү Израильди дөргөн чыл дургузунда чагырган. ³¹ Оон ол өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оон ачазы Давидтин Хоорайында ажаап каан. Соломоннуң оглу Ровоам ачазының орунунга хаан апарган.

Израильчилерниң Ровоамга удур үймээни
(3 Хаан. 12:1-23)

10 ¹ Ровоам Сихем хоорайже чорупкан, чүге дээрге бүгү израильчилер ону хаан кылып аар дээш аңаа чыгылып алган турган. ² Наваттың оглу

* 9:13 666 талант — чээрби ажыг тонна. * 9:15 600 шекел — 6 хире кг деңнежир.

* 9:16 300 шекел — 3 хире кг деңнежир. * 9:25 Азы: «12 000 аъттыг». * 9:29 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоиудин» деп атты бижээн.

9:16 3 Хаан. 14:26 || 3 Хаан. 7:2 9:21 3 Хаан. 22:48 9:22 3 Хаан. 3:12-13; 2 Чыл. 1:12
9:23 3 Хаан. 4:34; 10:1; 2 Чыл. 9:1 9:25 3 Хаан. 4:26; 2 Чыл. 1:14-17 || 3 Хаан. 9:19 || 3 Хаан. 4:26
9:26 3 Хаан. 4:21 9:28 Ы. х. к. 17:16; 2 Чыл. 1:14-16 10:1 Башт. 9:6 10:2 3 Хаан. 11:26, 40

Иеровоам Соломон хаандан дезип чорутканы Египетке тургаш, ол дугайында дыннап кааш, Египеттен чанып келген.

³ Израильчилер айбычылар чорудупкаш, Иеровоамны кыйгыртып аарга, ол бүгү израильчилер-биле кады Ровоамга чедип келген. ⁴ Олар: «Сээн ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр, ам ачаңның биске албадап онааган күш четтинмес ажылын база биске чүдүрүп каан аар чүгүн чиигедип бер. Бис ынчан сеңээ бараан болур бис» — дээннер.

⁵ Ровоам: «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» — деп харыылаан.

Чон оон тарап чоруй барган.

⁶ А Ровоам хаан ачазы Соломон дириг чорда, аңаа бараан болуп турган кырганнар-биле сүмелешип эгелээн. Ол: «Бо чонга чүү деп харыылаайн, кандыг сүме кадар силер?» — деп айтырган.

⁷ Кырганнар: «Бир эвес сен бо чонга буяндан кылып, оларның күзелин хандыра хары берип, ээлдек-эвилең чугаалажыр болзунза, олар кезээде сээн чалчаларын болур» — деп хары бергеннер.

⁸ Ынчалза-даа хаан кырганнарнын берген сүмесин хүлээп албайн, оон-биле кады өскен, аңаа бараан болуп турган аныак оолдар-биле база сүмелешкен. ⁹ Ровоам: «Силер кандыг сүме кадар силер? Менээ: «Сээн ачаңның биске чүдүрүп каан чүгүн чиигет» — деп турар бо чонга канчаар харыылаалы?» — деп айтырган.

¹⁰ Оон-биле кады өскен аныак оолдар: «„Сээн ачаң биске аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а сен ону чиигедип көр“ — деп турар чонга: „Мээң биче салаам ачамның берлинден чоон. ¹¹ Мээң ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле кезедип турган, а мээң кеземчем скорпионнуң шагар дылы дег болур“ — дээр сен» — деп харыылаан.

¹² Үш хүн эрте бээрге, Иеровоам болгаш бүгү чон Ровоам хаанның «Үш хонгаш, катап чедип кээр силер» деп дужааганын эзугаар олче чедип келген. ¹³ Хаан оларга кадыг-дошкун хары берген. Ирейлерин сүмесин херекке албайн, аныак оолдарның сүмелээнин эзугаар: ¹⁴ «Мээң ачам силерге аар чүък чүдүрүп каан-дыр, а мен ону оон-даа аар кылып каар мен. Ачам силерни кымчы-биле ке-

зедип турган-дыр, а мээң кеземчем скорпионнуң шагар дылы дег болур» — дээн.

¹⁵ Хаан шак ынчаар чонну дыннавайн барган. Дээрги-Бурган-Чаяакчының Силом чурттуг Ахияны дамчыштыр Наваттың оглу Иеровоамга Бодунуң чугаалаан сөзү боттанзын дээш, ынчаар болур кылып кааны ол-дур. ¹⁶ Бүгү израиль чон хаан оларны дыннавайн барганын көргөш, аңаа: «Давид-биле бир баг болган бис бе, Иессейниң оглу-биле бир аай чүвүс барыл? Израильчилер, аалдарыңарже ээп чангылаңар! Давидтиң салгалы бодунуң төрөл бөлүүн чагырзын!» — деп харыылаан. Бүгү израильчилер оон аалдарынче тарай берген. ¹⁷ А Ровоам чүгле Иудеяның хоорайларында чурттаан израильчилерни чагырып арткан.

¹⁸ Ровоам хаан чонче ажылчы күш даргазы Адонирамны айбылап чорудупкан, ынчалза-даа израильчилер ону даш-биле өлүр соп каапкан. А Ровоам чуузазынче дүвү-далаш үнө халааш, Иерусалимче дезе берген. ¹⁹ Израильчилер ынчалдыр Давидтиң салтакчыларыңа удур амгы үеге чедир үймээн үндүрүп турар.

11 ¹ Ровоам Иерусалимге келгеш, Израильдин чонунга удур дайылдажып, бодунга хаанның чагырганы эгидип аарын шийтпирлээш, Иудеяның чонундан база Вениаминниң аймаандан 180 000 пилиндек шеригни чыып алган. ² Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бодунун кижизи Шемайяга сөзүн ажыткан: ³⁻⁴ «Соломоннуң оглу, Иудеяның хааны Ровоамга, Иуда биле Вениаминниң аймактарында бүгү израильчилерге Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвесин дамчыт: боттарыңарның ха-дунмаңар-биле чаалажып барбаңар. Шуптуңар бажыңнарыңарже чана беринер, чүте дээрге ол бүгү Мээң күзел-сорум эзугаар болган-дыр».

Олар Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыннааш, Иеровоамга удур тулчуп үнмейн, чана бергеннер.

Ровоамның Иудеяның хоорайларын быжыгалааны

⁵ Ровоам Иерусалимге чурттап турган. Ол Иудеяда хоорайларны халдаашкындан камгалаары-биле быжыглап каан. ⁶ Ол хоорайлар бо-дур: Вифлеем, Этам, Текоя, ⁷ Бет-Пур, Сохо, Одоллам,

10:4 3 Хаан. 4:7, 22; 9:15 10:15 3 Хаан. 11:31 10:16 2 Хаан. 20:1 10:18 3 Хаан. 4:6; 5:14
11:2 2 Чыл. 12:5, 15 11:5 2 Чыл. 8:5

⁸ Геф, Мареша, Зиф, ⁹ Адораим, Лахис, Азека, ¹⁰ Пора, Айалон болгаш Хеврон. Иуда биле Вениаминниң аймактарының черлеринде турар ол хоорайлар быжыглаттынган. ¹¹ Ровоам ол шивээлерни быжыглааш, оларга шериг баштыңнарын томуйлап, ашп-чем, олива үзү болгаш арага шыгжаар черлер кылып каан. ¹² Ол оон ыңай хоорай бүрүзүнге дозуг-камгалаалдар, чыдалар бергеш, аажок күштүг кылдыр быжыглап каан. Иуда биле Вениаминниң аймактарының черлери ынчалдыр оон холунга артып калган.

¹³ Бүгү израиль черде бар шупту девискээрлерден Бурганның бараалгакчылары биле левиттер Ровоамга каттыгып келген. ¹⁴ Левиттер боттарының одар-белчирилерин, ээлээн черлерин каапкаш, Иудея биле Иерусалимче чедип келген, чүге дээрге Иеровоам оолдары-биле оларны Дээрги-Чаяакчының бараалгакчылары боор албан-ажылдан чайладып каапкан чүве-дир. ¹⁵ Иеровоам мегейишкин кылыр бедик черлерге өске бараалгакчылар томуйлап каан; ол аңаа бодунуң кылып алган дүрзү-бурганнарын — хуналар биле бугажыктарын тургузуп каан. ¹⁶ Израильдин бүгү аймактарындан Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгееринге чүрээ-биле бердинипкен улус ада-өгбезинин Бурганынга өргүлдөр кылыры-биле левиттерниң соондан Иерусалимге кээп турган. ¹⁷ Олар Иудея күрүнени быжыглап, Соломоннуң оглу Ровоамны үш чыл дөткип, ол үениң дүргүзүндә Давид биле Соломон хааннарның оруун истеп келген.

Ровоамның өг-бүлөзи

¹⁸ Ровоам хаан Давидтиң оглу Иеримоттун уруу Махалатты кадай кылып алган. Махалаттың авазы Авихаил Иессейниң оглу Элиавтын уруу болур чүве-дир. ¹⁹ Махалат хаанга Иеуш, Шемария болгаш Загам деп үш оол божуп берген. ²⁰ Ровоам оон соонда Авессаломдан укталган Мааханы кадай кылып алган. Мааха хаанга Авия, Аттай, Зиза болгаш Шеломитти божуп берген. ²¹ Хаан Авессаломдан укталган Маахага бодунуң бүгү өске

кадайларындан база кул-кадайларындан артык ынак турган. А Ровоам ниитизибиле он сес кадайлыг, алдан кул-кадайлыг, чээрби сес оолдуг, алдан кыстыг турган чүве-дир.

²² Ровоам Мааханың оглу Авияны хааннадыр дээш, ону оон акы-дуңмаларының аразында кол кижжи кылып каан. ²³ Ол угаан-сарыылдыын көргүзүп, шупту оолдарын Иудея биле Вениаминниң бүгү девискээринче, бүгү быжыггалдыг хоорайларже тарадып чорудупкаш, оларны азырап-хандырап эңдерик чүүлдер бергеш, хөй кадайлар айтырып берген.

Египеттиң Иудеяже халдааны (3 Хаан. 14:22-28)

12 ¹ Ровоамның хаан эрге-чагыргазы быжыгып, күш кирип алган соонда, ол бүгү израиль чон-биле кады Дээрги-Чаяакчының хоойлузундан ойталап каапкан. ² Ровоамның чагыргазының бешки чылында Египеттиң хааны Сусаким* израильчилерге удур дайылдажыр дээш Иерусалимче чорупкан. Олар Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрээн болгай. ³ Сусаким 1200 дайынчы тергелиг, 60 000 аытгыг шериглиг болгаш Египеттен оон-биле кады келген ливий, сукхий болгаш эфиоп эмгесанчок чадаг шериглиг халдааш, ⁴ Иудеяда быжыггалдыг хоорайларны эжелеп алгаш, Иерусалимге чоокшулап келген.

⁵ Ынчан Иудеяның нояннары Сусакимден камгалап дилеп, Иерусалимге чыгып келген. Шемайя медээчи база келгеш, Ровоам биле ол нояннарга Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Силер Менден ойталаан силер, ынчангаш Мен база силерден ойталап, Сусакимниң холунга хүлээдиң тур мен».

⁶ Израильдин нояннары биле хаан томаарый бергеш: «Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг-дыр!» — дээннер.

⁷ Дээрги-Чаяакчы оларның томаараанын көрүп кааш, Бодунуң сөзүн Шемайяга ажиткан: «Томаарааны дээш Мен оларны хыдывайын, удавас камгаалар мен. Мээн килеңим Иерусалимче кытыкпас — Сусакимниң холу ону кезетпес. ⁸ Ындыг-даа болза, Меңээ ба-

* 12:2 Сусаким — оон адын Шишак азы Шешонк деп база бижиң турар фараон. Ол Египетти б. э. чедир X в. ийиги чартында чагырып турган. 22-ги династияның үндөзилекчизи.

11:14 Сан. 35:2-3 11:15 3 Хаан. 12:31; 13:33 || Лев. 17:7; 3 Хаан. 12:28 11:18 1 Хаан. 16:6; 17:13 11:22 Ы. х. к. 21:15-17 12:2 3 Хаан. 11:40 12:4 2 Чыл. 11:5-12 12:5 3 Хаан. 12:22; 2 Чыл. 11:2 12:6 Хост. 9:27

раан болуру-биле хары күрүнелерге бараан болурунун аразында ылгалды билит алзыннар дээш, олар Сусакимин чалчалары апаар».

⁹ Египеттин хааны Сусаким Иерусалимге удур келгеш, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин база хаанның ордузунун эртин-байлаан алгаш барган. Ол бүгү чүвени, оон иштинде Соломоннун кылып каан алдын дозуг-камгалаалдарын ап алган. ¹⁰ Ровоам хаан оларның орнунга хүлер дозуг-камгалаалдар кылгаш, хаанның ордузунче кирер черде турар камгалакчы шериглер баштыңнарынга хүлээди берген. ¹¹ Хаан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче бар чыдар санында, камгалакчы шериглер ол дозуг-камгалаалдарны тудуп алган кады чоруур, а оон таңныылдар өрээлинче дедир апаар турган.

¹² Ровоам томаарый бээрге, Дээрги-Чаяакчынын килеңи оон чайлап, ону бүрүнү-биле узуткавайн барган. Оон кадында ол үеде Иудеяга эки чүүлдер бар турган.

Ровоамның өске ажыл-херектери
(3 Хаан. 14:29-31)

¹³ Ровоам Иерусалимге быжыг туруштуг хаан апарган. Ол дөртөн бир харлыында хааннап эгелээш, Дээрги-Чаяакчынын Израильдин бүгү аймактарынын аразындан Оон алдар-адынга тураскааткан боор кылдыр шилип алган хоорайы Иерусалимге чуртту он чеди чыл чагырган. Оон аммон сөөк авазын Наама дээр турган. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыже бодунун чүрээниң ханызындан чүткүвээн болгаш, Ровоам бузут үүлгедип турган.

¹⁵ Оон ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Шемайя медээчи биле өттүр көөр Аддонун бижилгелеринде, төөгү бижимелдеринин аразында, тодараттынып бижиттинген. Ровоам биле Иеровоамның аразында үргүлчүлээшкенин дайын чоруп турган. ¹⁶ Ровоам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайынга ажаап каан. Оон оглу Авия ачазынын орнунга хаан апарган.

Авия хаан
(3 Хаан. 15:1-24)

13 ¹ Иеровоамның хааннаашкынынын он сески чылында Авия* Иудеянын хааны апарган. ² Ол Иерусалимге үш чыл хааннаан. Оон авазы Гива чурттуг Уриилдин уруу Михайя турган.

Авия биле Иеровоамның аразында дайын чоруп турган. ³ Авия дайынче 400 000 шилиндек, эрес-дидим дайынчылыг аг-шеригни үндүрүп келген, а Иеровоам аңаа удур 800 000 база-ла эрес-дидим, шилиндек дайынчылыг аг-шериги-биле үнүп келген. ⁴ Авия Эфрем дагларында Цемараим дааның бажынга туруп алгаш, мынча дээн: «Иеровоам болгаш бүгү израильчилер, мени дыннаар! ⁵ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Израильди хааннаар эргени Давидке болгаш оон үре-салгалынга шынзыттыгган керээ ёзуугаар кезээ-мөңгөде бергенин билбес силер бе? ⁶ Ынчалза-даа Наваттын оглу Иеровоам — Давидтин оглу Соломоннун чалказы бодунун дээргизинге удур тура халаан-дыр. ⁷ Хоозун, дүржөк улус ону долгандыр чыгып алгаш, Соломоннун оглу Ровоамга удур үнүп келген-дыр, а Ровоам анык, дуржулга чок болгаш, оларга удур туржур хары чок болган-дыр.

⁸ Ам силер Давидтин үре-салгалынын холунда турар Дээрги-Чаяакчынын күрүнезинге удурланыр бодап турар-дыр силер. Ийе, силер эндерик хөй санныг-дыр силер, Иеровоамның силерге бурганнар кылдыр кылып бергени алдын бугажыктарлыг-дыр силер. ⁹ Силер Дээрги-Чаяакчынын бараалгакчылары болур Аароннун үре-салгалын болгаш левиттерни үндүр сывырыпкаш, кожа чоннарның үлегери-биле боттарынарга өске бараалгакчылар томуйлап алган эвес силер бе? Бурган болбас дүрзүлөргө бараалгаксаан кижилер бүрүзү бир бугажык болгаш чеди кошкарлыг чедип келгеш, ол меге бурганнарның бараалгакчызы апаар-дыр!

¹⁰ А биске хамаарыштыр. Дээрги-Чаяакчы — бистин Бурганывыс-тыр, бис

* 13:1 Авия — бо хаанның «Мээң адам — Дээрги-Чаяакчы» дээн уткалыг адын Хаанның чагырга үезинин үшкү номунда «Мээң адам — Далай» дээн уткалыг Авиям деп бижип турар (3 Хаан. 15:1 көр).

12:9 3 Хаан. 10:17 12:12 2 Чыл. 19:3 12:15 3 Хаан. 12:22; 2 Чыл. 11:2; 12:5 || 2 Чыл. 9:29; 13:22 13:5 2 Хаан. 7:12-13 13:6 3 Хаан. 11:26 13:8 3 Хаан. 12:28 13:9 2 Чыл. 11:14 || Иер. 5:7; 16:20

Оон ойталаваан бис. Аңаа Аароннун үре-салгалы болур бараалгакчылар бараан болуп турар, левиттер база албан-хүдээлгезин күүседип турар. ¹¹ Олар үргүлчү-ле эртен, кечээ Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдөр кылып, чаагай чыттыг чүүлдер-биле айдызап, арыг ширээге ыдыктаан хлебтерни одуруттай салып, алдын чырыткыны болгаш оон деңнерин кечээнин-не кыппып турар. Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының дүрүмнерин сагып турар-дыр бис, а силер Ону каапкаш барган-дыр силер. ¹² Бурган бистиң-биле-дир, Ол — бистиң Баштынчывыс-тыр. Оон бараалгакчылары трубаларын дыңзыдыр этсип, силерге удур тулчушкунче кыйгырып тур. Израильчилер, ада-өгбөнеринин Бурганы Дээрги-Чаяакчы-биле чаалашпаңар, че-дишкинниг болбас силер!»

¹³ Иероваом ол аразында Авияның шериииниң артынче бөлүк шериглерин чорудупкан, ынчангаш израильчи-лер Иудеяның аг-шерииинин мурнунга-даа, оларнын артында кедеге-даа турган. ¹⁴ Иудей дайынчылар хая көрнүп келгеш, дайзыннар оларже арты-мурнундан халдап турарын көрүп каан. Олар ынчан Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, кыйгырып эгелээн, Бурганнын бараалгакчылары трубаларын этси берген. ¹⁵ Иудеянын дайынчылары дыңзыдыр кыйгы салырга, Бурган Авиянын база Иудеянын аг-шерииинин мурнунга Иероваомны база бүгү израильчилерни чылча шаап каапкан. ¹⁶ Израильчилер иудейлерден дезип маннажып эгелээн, Бурган оларны иудей дайынчыларнын холунга кирип берген. ¹⁷ Авия болгаш оон улузу израильчилерге аар чидирит таварыштырган, оларнын аг-шерииинден 500 000 шилиндек дайынчы өлүрткен. ¹⁸ Израильчилер ынчан аштырып, томаараан, а Иудеянын чону тиилеп алган, чүге дээрге ада-өгбө-зиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга ына-нып турган.

¹⁹ Авия Иероваомны сүрүп чоруткаш, оон Вефил, Иешана болгаш Эфрон деп хоорайларын база оларнын чоок-кавы-зында хоорай-суурларны эжелеп алган.

²⁰ Авиянын үезинде Иероваом оон ыңай күш кирип шыдаваан. Дээрги-Чаяакчы ону кезедирге, ол өлүп калган. ²¹ А Авия күш кире берген. Ол бодунга он

дөрт кадай ап алгаш, чээрби ийи оолду, он алды кысты төрүдүп каан.

²² Авиянын өске ажил-херектери, оон кылган болгаш чугаалаан чүвези Ад-до медээчинин төөгү тайылбырлыг дептеринде бижиттинген.

14 ¹ Авия өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтин Хоорайнга ажаап каан. Оон оглу Аса ача-зынын орнунга хаан апарган. Оон үезинде чер-чурт он чыл дургузунда тайбынчаан.

Аса хаан

(3 Хаан. 15:9-12)

² Аса бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эки болгаш таарым-чалыг чүүлдер кылып турган. ³ Ол хары бурганнарга өргүл салыр бедигээштерни, мөгөйишшин кылыр бедик черлерни чайладып каапкан, ыдыктыг көжээл-лериңиң куура шапкаш, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип каап-кан. ⁴ Аса иудейлерге ада-өгбөзунин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүүрүн, Оон хоойлузун база айтышкыннарын күү-седирин дужааган. ⁵ Ол Иудеянын бүгү хоорайларынга мөгөйишшин кылыр бедик черлерни, ыдыктыг дээн адагаштар-ны чайладып каапкан. Күрүне оон үе-зинде тайбын чурттап турган. ⁶ Чуртка тайбын турда, Аса Иудеяга быжыглад-дыг хоорайларны тудуп каан. Ол чыл-дарда кым-даа оон-биле дайылдашпаан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы аңаа амыр-тайбынны хайырлаан.

⁷ Аса иудейлерге: «Бо хоорайларны тудуп алгаш, оларны суургаларлыг, хаал-галарлыг болгаш дээктерлиг ханалар-биле быжыглап аалы. Аер амдыгында бистиң-дир, чүге дээрге бистиң Бурган-выс Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турар-дыр бис. Олче чүткүүрүвске, Ол биске бүгү талалардан амыр-тайбынны хайыр-лаан-дыр» — дээн.

Олар хоорайлар тудуп эгелээш, че-дишкинниг болганнар.

Асаның эфиоптарны чылча шапканы

⁸ Асаның аг-шерии Иуданың аймаа-нын улуг дозуг-камгалал болгаш чыда-биле чепсегленген 300 000 кижизинден база Вениаминниң аймааның бичии дозуг-камгалал болгаш ча-согун-биле

13:12 Сан. 10:9 13:20 3 Хаан. 14:20 13:22 2 Чыл. 9:29; 12:15 14:3 Хост. 23:24; 34:13
14:6 2 Чыл. 11:5 || 2 Чыл. 15:15; 20:30

чепсегленген 280 000 кижизинден бүткен турган. Олар шупту күштүг-шымырак дайынчылар чүве-дир.

⁹ Оларга удур эфиоп Зерах 1 000 000 дайынчылыг аг-шерии-биле, 300 дайынчы тергези-биле тулчуп үнгөш, Мареша хоорайга чеде берген. ¹⁰ Аса аңаа удур үнүп келген. Олар тулчуру-биле Мареша чанында Цефата шынаазынга чыскаалып алган.

¹¹ Аса бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «Дээрги-Чаяакчы, күштүглерге удур туржуп турар кошкак улуска чүгле Сен дузалап шыдаар сен*. Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы, биске дузалап көрөм, чүге дээрге Сенээ ына-ныр-дыр бис, бо аг-шериге удур Сээн адын дээш тулчуп үнүп келген-дир бис. Дээрги-Чаяакчы, Сен — бистиң Бурганывыс сен! Киж и амытан Сени ажып тилевезин!» — дээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы эфиоптарны Асаның база иудейлерниң мурнунга чылча шаап каарга, олар дезипкен. ¹³ Аса бодунун аг-шерии-биле кадэ эфиоптарны Герар хоорайга чедир сүрүп келген. Эфиоптарның дыка хөй кижизи өлүрткен, олар апшырышкындан оон ыңай оңгарлып шыдааан*, олар Дээрги-Чаяакчыга болгаш Ооң аг-шериинге чылча шаптырган. Иудей дайынчылар эндерик хөй олчатывыштыг болган. ¹⁴ Асаның аг-шерии Герарның чоок-кавызында бүгү хоорай-суурларны үрегдеп каапкан, чүге дээрге ында чурттап турар улусче Дээрги-Чаяакчы коргуушкун ыдышкан. Иудейлер бүгү хоорай-суурларны үптөп каапкаш, дыка хөй олчатывышты алгаш барган. ¹⁵ Кадарчыларның чадырларыңче база халдааннар, хөй шээр мал, теве коданарын сүрүп аппарганнар. Оон олар Иерусалимче ээп келген.

Аса хаанның чаартылгалары

15 ¹ Одеттиң оглу Азарияны Бурганың Сүлдези бүргей апкан. ² Азария Асага уткуй үнүп келгеш, мынча дээн:

«Аса база Иудея биле Вениаминниң бүтү аймак-чону, мени дыңнаңар! Дээрги-Чаяакчы-биле кадэ болзунарза, Ол база силер-биле кадэ болур. Олче чүткүп, дилеп эгелээш, Ону тып аар силер. А Ону каапкаш баар болзунарза, Ол база силерни кааптар. ³ Израиль чон үр үеде алыс шынынгы Бурган чок, өөредиг бээр Бурганның бараалтакчызы чок болгаш ыдыктыг хоойлук чок чораан-дыр*. ⁴ Ыңалза-даа чон кызгалдалга алыскаш, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип, Олче чүткүп эгелээрге, Ол оларга ажыттынган-дыр. ⁵ Ол үеде чорумал улуска айыылдыг турган, чүге дээрге чер-девискээрлерниң бүтү чурттакчыларынга дүвүрээзинниң үе болган. ⁶ Бир аймак-чон өске аймак-чонну, бир хоорай өске хоорайны басып турган, чүге дээрге Бурган оларны янзы-бүрү кызгалдашкындан-биле хөлзедипкен болган. ⁷ А силер кадыг-быжыг болуңар, холуңар суларавазын, чүге дээрге кыпган ажыл-херээнер дээш шаңнал алыр силер».

⁸ А ол сөстөрнү — Одет медээчиниң оглу Азарияның* өттүр билген медеглелин — дыңнап кааш, сорук кирип, Иудея биле Вениаминниң черлеринден база Эфрем дагларынга эжелеп алган хоорайларындан чүдек-бужар дүрзү-бурганарны ап каапкан. Ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинин мурнунда турар Ооң өргүл бедигээжин септеп-чаартып каан.

⁹ Оон Аса иудейлер биле вениаминчилерниң шуптузун база Эфрем, Манассия болгаш Симеонун черлеринден көжүп келгеш, олар-биле кадэ чурттап берген улусту чыып алган. Израильден дыка хөй улус Асаның Бурганы Дээрги-Чаяакчы ооң-биле кадэ дээрзин көргөш, ооң талазынче шилчип келген турган чүве-дир.

¹⁰ Ол бүгү улус Асаның чагыргазының он бешки чылынын үш айда Иерусалимге чыгып келген. ¹¹ Ол хүн олар дайзыннардан үптөп алган олчатывыжындан Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр 700 бода, 7000 шээр малды эккеп

* 14:11 Азы: «Дээрги-Чаяакчы, Сен күштүглерге-даа, кошкак улуска-даа дузалап шыдаар эвес сен бе?». * 14:13 Азы: «Эфиоптар кырдырып каан, олардан чаңгыс-даа дириг киж и артпаан». * 15:3 Өске тайылбыр ёзуугаар ол сөстөр эрткен эвес, а келир үеге хамааржыр. * 15:8 Өске бурунгу сөзүглелде «оглу Азариянын» деп сөстөр таварышпайн турар.

14:9 Иис. 15:44; 2 Чыл. 11:8 14:14 Э. д. 10:19; 20:1; 26:1 || 2 Чыл. 17:10; 20:29 15:1 Сан. 24:2; 2 Чыл. 20:14; 24:20 15:2 1 Чыл. 28:9; Иса. 55:6; Иер. 29:13 15:6 Мк. 13:8 15:7 Иис. 1:6-7 15:9 2 Чыл. 11:16 15:11 2 Чыл. 14:15

салган, ¹² а ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже боттарынын бүгү-ле чүлдү-чүрээндөн, бүгү-ле сеткил-сагыжындан чүткүүр дугайында керээ чарып алганнар. ¹³ Ынчаарга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүвес кижиги бүрүзү, улуг-бичези, эр, херээжени хамаан чокка, өлүртүп каар ужурулт турган. ¹⁴ Улус-чон Дээрги-Чаяакчыга дыңзыдыр дангыраглап, өөрүшкүлүг алгырып, трубалар, мыйбис эдискилер этсип турган. ¹⁵ Иудеянын бүгү чону даңгыраа дээш өөрүп турган, чүгө дээрге ону бүгү-ле чүлдү-чүрээндөн берген чүве-дир. Олар Бурганче кызып чүткүп турган, ынчанга Ол оларга ажыттыган. Дээрги-Чаяакчы оларга бүгү таладан амыр-тайынны хайырлаан.

¹⁶ Ол бодунуң кырган-авазы* Мааханың кадын адын безин казып каапкан, чүгө дээрге Мааха Ашера бурганга тураскааткан чүдөк-бужар адагаш тургузуп алган болган. Аса ооң ол адагашын одуруп, кезектей кезип каапкаш, Кедрон шынаазына өрттедипкен. ¹⁷ Израильдин мөгейишкин кылыр бедик черлерин Аса узуткаваан-даа болза, оон чүрээ бүгү назынында Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердинген турган. ¹⁸ Ол Бурганның өргээзинче ачазының база бодунуң Аңаа бараалгаткан белектерин: алдын-мөңгүннү, эдилел, саваларны эккелген.

¹⁹ Асаның чагыргазынын үжен бешки чылынга чедир дайын-чаа болуп көрбээн.

*Асаның Израиль-биле дайылдашканы
(3 Хаан. 15:17-22)*

16 ¹ Асаның чагыргазынын үжен алдыгы чылында Израильдин хааны Вааса Иудеяга удур тулчуп үнгөш, иудей хаан Асаның черинден кымның-даа үнерин база ынаар кымның-даа кирерин болдурбас дээш, Рама хоорайны быжыглап эгелээн.

² Аса ынчан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин база хаанның ордузунун эртин шыгжамырларындан алдын-мөңгүннү үндүргөш, Дамаскыга чагырып олурган арамей хаан Венададче чорудуп, сөс ыт-

кан: ³ «Бистин адаларывыстың аразынга дег, бис ийиниң аравыска база эвилел турзун. Көр даан, мен сенээ алдын-мөңгүн чорудуп бердим. Израильдин хааны Вааса мээң черимден ырап чоруй баар кылдыр, барып, ооң-биле эвилелинни күш чок болдуруп көрөм».

⁴ Венадад Аса хаанның саналы-биле чөпшээрешкеш, бодунуң шериг баштыңнарын Израильдин хоорайларынга удур чорудупкан. Олар Ийон, Дан болгаш Авел-Маим хоорайларны база Неффалимнин девискээринде курлавыр шыгжаар бүгү хоорайларны хоозурадып каапкан. ⁵ Вааса ол дугайында дыңнап кааш, Раманы быжыглап тудар ажылын соксаткан. ⁶ А Аса хаан бүгү иудейлерни чыптарга, олар Рамадан Ваасаның аңаа тудуг кылып турган ыяш-дажын алгаш барганнар. Аса ол ыяш-даш-биле Гива болгаш Мицпа хоорайларны быжыглап алган.

⁷ Ол үеде Иудеянын хааны Асага өтүр көөр Ананий чедип келгеш, мынча дээн: «Сен арамей хаанга идегеп, бодунуң Бурганын Дээрги-Чаяакчыга ынамаан боорунга, арамей хаанның аг-шерии сээң холундан уштунуп, камгалал алган-дыр. ⁸ Эфиоптар болгаш ливийлерге дыка хөй дайынчы тергелерлиг, аъттарлыг күчүлүг аг-шериг турбаан чүве бе? Ындыр-даа болза, сен Дээрги-Чаяакчыга ынанып турган боорунга, Ол оларны сээң холунга хүлээди бергендир. ⁹ Дээрги-Чаяакчынын карактары, Аңаа чүрээндөн бүрүнү-биле бердинген улусту быжыглаар дээш, бүгү чер-делегейни эргий көрүп турар. Сен бодамча чок болган-дыр сен, ол дээш, амдыгааштан эгелеп, дайыннар чорудар-дыр сен».

¹⁰ Аса хаан медээчиге килеңней берген. Ол ону кара-бажыннап, хол-будун доорбаш ыяшка кыстыртып каан, чүгө дээрге аңаа аажок хорадаан чүве-дир. Аса оон ыңай ол үеде чон аразында чамдык улусту база кызып-кыйып турган.

¹¹ Асаның ажил-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүңгө чедир, Иудеянын база Израильдин хаанарынын номунда бижиттинген. ¹² Чагыргазынын үжен тоску чылында Асаның буттары

* 15:16 Азы: «Бодунуң авазы».

15:12 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 29:10; 34:31 15:13 Ы. х. к. 13:6-9 15:15 2 Чыл. 14:6; 20:30

15:16 3 Хаан. 15:13-15 || 4 Хаан. 23:4, 6, 12 16:2 3 Хаан. 14:26 || 4 Хаан. 12:18 16:7 Иса. 31:1; Иер. 17:5 16:8 2 Чыл. 12:3; 14:9 16:9 У. ч. 5:21; Иер. 16:17; 32:19; Зах. 4:10 || 3 Хаан. 15:32 16:10 2 Чыл. 18:26

аарый берген. Аары аажок аар-даа турган болза*, ол Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилевейн, эмчилерге идееп турган.¹³ Аса өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барып, чагыргазынын дөртөн бир-ги чылында чок апарган.¹⁴ Ону Давидтин Хоорайынга, бодунга белектеп алганы чевет-куйга ажаап каан. Чон Асаны янзы-бүрү чаагай чыттыг чүүлдер-биле долдурган хааржакка салгаш, аңаа алдар-хүндү кылдыр улуг одаг кывысқан.

Иосафат хаан

17¹ Асанын оглу Иосафат ачазынын орнунга хаан апаргаш, Израильге удур быжыгланып алган.² Ол Иудеянын бүгү быжыглалдыг хоорайларынга шериг тургускаш, бүгү иудей черге база оон ачазы Асанын эжелеп алганы Эфремниң хоорайларынга таңныыл шерии тургузуп каан.

³ Дээрги-Чаяакчы Иосафат-биле кады болган, чүге дээрге ол өгбөзи Давидтин баштайгы оруктарын* эдерип турган. Иосафат Ваалдын дүрзулеринге мөгөйбейн,⁴ бодунун ачазынын Бурган-ынче чүткүп, Израильдин чаңчылдарын өзугаар эвес, а Бурганның айтышкына-рын өзугаар чурттап турган.⁵ Дээрги-Чаяакчы күрүнени Иосафаттын холунга быжыктырып каан, бүгү иудейлер аңаа белектер эккеп берген, ол хөй бай-байлактыг, алдар-хүндүлүт апарган.⁶ Оон чүрээ Дээрги-Чаяакчынын оруктары дээш чоргаарланып турган, оон кадында ол Иудеяда мөгөйишкин кылыр бедик черлерни база Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны ап каапкан.

⁷ Чагыргазынын үшкү чылында ол бодунун нояннары Бенхаил, Авдий, Захария, Нафанаил болгаш Михай оларны Иудеянын хоорайларынга чонну өөретсин дээш чорудупкан.⁸ Нояннар-биле кады левиттер Шемайя, Нафания, Зевадия, Асаил, Шемирамот, Ионафан, Адония, Товия болгаш Тов-Адонияны база Бурганның бараалгакчылары Элишам болгаш Иорамны чорудупкан.⁹ Олар Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунун дүрүгномун ап алгаш, Иудеяга улусту өөредип чоруп турган. Иудеянын бүгү хоо-

райларын эргий кезип, чонну өөредип чораннар.

¹⁰ Иудеяны долгандыр турар бүгү күрүнелерни Дээрги-Чаяакчынын ыдыпкан коргуушкуну хөмө апкан, олар Иосафат-биле чаалашпайн турган.¹¹ Чамдык филистимнер Иосафатка белектер эккеп берип, албан-үндүт кылдыр мөңгүн берип турган, а арабтар аңаа шээр мал: 7700 кошкар болгаш 7700 хуна сүрүп эккелген.

¹² Иосафат улам-на күчү-күштүг апар чыткан. Ол Иудеяга шивээлер болгаш аш-чем курлавыры шыгжаар хоорайлар тудуп каан.¹³ Иудеянын хоорайларына ол хөй курлавыр шыгжап турган*, а Иерусалимге күштүг-шыгырак дайынчыларлыг шериглиг турган.¹⁴ Ол шериглернин төрөл салгалдар айы-биле даңзызы бо-дур:

Иуданың аймаандан үнген муң шериг баштыңнары: 300 000 күштүг-шыгырак дайынчылыг шериг баштыңны Адна;¹⁵ оон соонда 280 000 дайынчылыг шериг баштыңны Иоханан;¹⁶ оон соонда 200 000 күштүг-шыгырак дайынчылыг Зихрийнин оглу Амасия. Ол бодун Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле бараалгаткан чүве-дир.

¹⁷ Вениаминниң аймаандан: ча-согун болгаш дозуг-камгалал-биле чепсегленген 200 000 шериглиг күштүг-шыгырак дайынчы Элиада;¹⁸ оон соонда 180 000 чепсегленген дайынчылыг Иегозавад.

¹⁹ Хаанның бүгү Иудеяга быжыглалдыг хоорайларга таарыштыр тургузуп каан дайынчыларындан аңгыда, аңаа бараан болуп турган дайынчылар ол-дур.

Иосафаттын Ахав-биле эвилели (3 Хаан. 22:4-35)

18¹ Иосафат хөй бай-байлактыг, улуг алдар-хүндүлүт турган. Ол Ахав хаан-биле кулашкылар бооп төрелдежип алган.² Элээн каш чыл эрткенде, ол Ахавче баар дээш Самарияже чорупкан. Ахав аңаа база оон-биле кады чоран улуска дыка хөй шээр болгаш бода мал дегерип бергеш, ону Галаадта Рамот хоорайже халдаар кылдыр көгүдүп турган.³ Израильдин хааны Ахав Иудеянын хааны Иосафатка:

* 16:12 Азы: «Аары мага-бодунун үстүкү кезээнге чеде берген-даа болза». * 17:3 Өске бурунгу сөзүлгелде «Ачазынын баштайгы оруктарын» деп бижээн. * 17:13 Азы: «Ол Иудеянын хоорайларынга хөй ажилдыг кылып турган».

17:2 2 Чыл. 11:5 17:4 3 Хаан. 12:28 17:10 2 Чыл. 14:14; 20:29 18:1 2 Чыл. 21:6 18:2 Ы. х. к. 4:43; Ис. 21:38-39 18:3 4 Хаан. 3:7

«Галаадта Рамотка удур мээң-биле кады үнер сен бе?» — дээн.

Демгизи аңаа: «Сен канчаар-дыр сен, мен база ынчаар мен; мээң чонум база сээң чонун ышкаш болур: сээң-биле кады дайылдажып үнер мен!» — деп харыылаан.

⁴ А оон ыңай Иосафат Израильдин хаанынга: «Баштай Дээрги-Чаяакчыдан сүмеден айтырып көр» — дээн.

⁵ Израильдин хааны Бурганның 400 медээчизин чыып алгаш, олардан: «Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бе?» — деп айтырган.

Олар: «Барып көрүнер, Бурган ол хоорайны хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — деп харыылаан.

⁶ А Иосафат: «Мында Дээрги-Чаяакчының оон өске медээчизи чок чүве бе? Оон база айтырып көрээли» — дээн.

⁷ Израильдин хааны Иосафатка: «Дээрги-Чаяакчыдан ону дамчыштыр айтырып болурувус база бир кижиге бар чүве, ынчалза-даа ону көөр хөңнүм чок, чүге дээрге ол менээ хамаарыштыр эки чүве чугаалавас, а үргүлчү багай чүве өттүр билип медеглээр-дир. Ол болза Имлайның оглу Михей-дир» — деп харыылаан.

Иосафат: «Хаан кижиге ынча дээринге, кайын боор» — деп харыылаан.

⁸ Ынчан Израильдин хааны чалчаларының бирээзин кыйгыргаш: «Имлайның оглу Михейни доп-дораан бээр эккел!» — дээн.

⁹ Израильдин хааны болгаш Иудеяның хааны Иосафат хаан хептерин кедип алгаш, кайызы-даа Самарияның хаалгазының баарында шаң черде боттарының дүжүлгелеринде саадап олурган, а бүгү медээчилер оларның мурнунга өттүр билип медеглеп турган.

¹⁰ Медээчилернин бирээзи, Хенаананың оглу Седекия, бодунга демир мыйыстар кылып алгаш: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: „Арамейлерни кыргып-хыдывааженге чедир, оларны мындыг мыйыстар-биле үзер сен“» — дээн.

¹¹ Бүгү өске медээчилер база-ла ол дугайында өттүр билип медеглеп: «Галаадта Рамотке барып көрүнер, тиилеп аар силер, Дээрги-Чаяакчы ону хаанның холунга хүлээди бээр-дир» — дээннер.

¹² Михейни кыйгырып барган айбычы аңаа: «Дынна даан, өске медээчилер, шупту чангыс кижиге, хаанга чедишкенин баш бурунгаар медеглеп тур. Сээң сөзүң оларның кайызының-даа сөстери дег болзун — сен база эки чүведен чугаалап көр» — дээн.

¹³ А Михей: «Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле дангыраглап тур мен: чүгле Бурганымның менээ чугаалаан чүвезин хаанга дамчыдар мен» — дээн.

¹⁴ Медээчи чедип кээрге, хаан оон: «Михей! Галаадта Рамотка удур дайылдажып баар бис бе азы барбас бе?» — деп айтырган.

Михей: «Барып көрүнер, тиилеп аар силер. Оларны силернин холунарга хүлээди бээр-дир» — деп харыылаан. ¹⁵ А хаан аңаа: «Дээрги-Чаяакчының адындан алыс шындан өске чүнү-даа чугаалавазының сенден дилеп, чеже катап аксы-сөзүң алып ужурут кижиге мен?!» — дээн.

¹⁶ Михей ынчан: «Мен бүгү израильчилерни дагларда кадарчызы чок хойлар ышкаш тоо быдарай берген чоруур кылдыр көрдүм. Дээрги-Чаяакчы: „Оларның ээзи чок-тур, кайызы-даа бажыңынче амыр-тайбың чана берзин“ — деп чугаалады» — дээн.

¹⁷ Израильдин хааны Иосафатка: «Ол медээчи менээ хамаарыштыр кажан-даа эки эвес, чүгө багай чүве өттүр билип медеглэрин сенээ чугаалаан ийик мен чоп» — дээн.

¹⁸ А Михей уламчылап чугаалаан: «Ам Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзүң дыннанар. Мен Дээрги-Чаяакчыны ону долгандыр турар дээрнин аг-шерии-биле кады Бодунун дүжүлгезинде саадап олurar кылдыр көрдүм. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы: „Израильдин хааны Ахан барып, Галаадтын Рамотка өлүп каар кылдыр, кым ону кажарлап үндүрерил?“ — деп айтырды. Оон бир төлээзи бир янзы, өске төлээзи өске янзы саналдап турду. ²⁰ Ынчан база бир төлээ бурунгаар үнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга туруп алгаш: „Мен ону кажарлап үндүрүптер мен“ — диди. Дээрги-Чаяакчы: „Канчаар?“ — деп айтырды. ²¹ Ол төлээ: „Мен моон чоруткаш, хаанның бүгү медээчилери мегелеп чугаалап турар кылып каар мен“ — деп харыылады. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ону кажарлап үндүрүптер сен, чедишкенин»

18:5 3 Хаан. 18:19 18:6 4 Хаан. 3:11 18:10 Ы. х. к. 33:17; Зах. 1:18-19 18:13 Сан. 22:18; 24:13 18:16 Сан. 27:17; Иез. 34:5 18:18 Иса. 6:1; Дан. 7:9; Ажыд. 4:2

болур сен. Барып, ону кылып каг“ — диди. ²² Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам сээн медээчилерини мегелеп чугаалаар кылып каан-дыр, а сээң-биле айыыл-халап боорун доктааткан-дыр“.

²³ Ынчан Хенаананың оглу Седекия Михайже чоокшулап келгеш, оон чаагыңче дажыпкаш: «Дээрги-Чаяакчының Сулдези сени дамчыштыр чугаалаар дээш, кандыг орук-биле менден сенче шилчий бергени ол?» — деп айтырган.

²⁴ Михай: «Сен ол дугайында шивээниң иштиги өрээлдериниң бирээзинге чаштына бээрин хүнде билип аар сен» — деп харыылаан.

²⁵ Ынчан Израильдин хааны: «Михейни тудуп алгаш, ону хоорай даргазы Амонче база Иоса таажыче чорудупкаш, ²⁶ хаанның чугаалаан чүвезин оларга дамчыдыңар: „Бо кижини кара-бажыңга олурткаш, мен амыр-менди эеп келбээн шаамда, аңаа эвээш хлеб, сугдан өске аъш-чем бербөңер“» — деп дужааган.

²⁷ Михай: «Бир эвес сен амыр-менди эеп кээр болзунза, мени дамчыштыр Дээрги-Чаяакчы чугаалаваан боор эвеспе» — дээн. Оон ол: «Бүгү аймактар, дыңнаңар!» — деп немепп каан.

²⁸ Израильдин хааны биле Иудеянын хааны Иосафат Галаадта Рамотче чорупканнар. ²⁹ Израильдин хааны Иосафатка: «Мен таныттынмас кылдыр солуй кетгинип алгаш, тулчур мен, а сен хаан хевин-биле артып каап көр» — дээн. Израильдин хааны солуй кетгинип алган, оон тулчуп кирипкеннер.

³⁰ Арамей хаан дайынчы тергелериниң башкарыкчыларынга: «Карачал-даа, ат-алдарлыг-даа улус-биле чаалашпаңар, чүгүле Израильдин хааны-биле чаалажыңар» — деп дужааган. ³¹ Дайынчы тергелер башкарыкчылары Иосафатты көрүп кааш, «Бо кижии Израильдин хааны-дыр» деп бодааш, олче халдаар дээш бүзээлдеп алганнар. А Иосафат алгыра бээрге, Дээрги-Бурган-Чаяакчы аңаа дуза кадып, оларны оон чайладып каапкан. ³² Дайынчы тергелер башкарыкчылары Израильдин хааны ол эвес-тир деп билип кааш, ону сүрбейн барганнар.

³³ Ол аразында бир дайынчы чазын хере тырткаш, Израильдин хаанын куак хевиниң тиин өттүр душ бооп балыг-

лапкан. Хаан бодунун дайынчы терге башкарыкчызынга: «Аъттарны ээй тырткаш, мени тулчуушкун шөлүнден үндүр сөөртү бер, мен балыгладыптым» — дээн.

³⁴ А тулчуушкун ол хүн улам киткээн, ынчангаш Израильдин хааны дайынчы тергезинге арамейлерниң дужунга кежээге чедир турган. Хүн ажар өйдө ол өлүп калган.

Иосафатты Бурганның медээчизиниң чемелээни

19 ¹ Иудеянын хааны Иосафат Иерусалимде бодунун ордузунче мени-чаагай чанып келген. ² Хаанга уткуй Ананийниң өттүр көөр оглу Иеху үнүп келгеш, аңаа мынча дээн: «Бүзүттүг кижиге дузалап, Дээрги-Чаяакчыны көөр чөнүү чок улуска ынак апарып канчаарың ол? Дээрги-Чаяакчы ол дээш сеңээ килеңнеп тур. ³ Ындыг-даа болза, сенде эки чүүлдер база бар-дыр — сен чер-чуртту Ашера бурганга тураскааткан адагаштардан арыглап каан-дыр сен база сеткил-чүрээни Бурганны эдереринге бараалгаткан-дыр сен».

Иосафаттың шииткекчилерни томуйлааны

⁴ Иосафат Иерусалимге чурттап турган. Ол катап база чон аразында Беэр-Шевадан эгелээш, Эфрем дагларынга чедир чоруп, улусту оларнын ада-өгбениниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыже ээлдирип турган. ⁵ Чер-чуртка, Иудеянын бүгү быжыглалдыг хоорайларынга Иосафат шииткекчилер томуйлап каан. ⁶ Хаан шииткекчилерге: «Кылып турар чүвөңерге кичээнгейлиг көрүнер, чүгө дээрге силер улустун адындан эвес, а Дээрги-Чаяакчынын адындан шиидер болгай силер, шииткел үндүрген санынарда-ла, Ол силер-биле кады болур. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруңар. Оваарымчалыг шиидиңер, чүгө дээрге бистиң Бурганымыс Дээрги-Чаяакчы чөптүг, Ол улусту ылгай көөрүн, хээли алырын чөпшээрeves» — дээн.

⁸ Иосафат Иерусалимге база чамдык левиттерни, Бурганның бараалгакчыларын болгаш израиль чоннун төрөл салгалдар баштыннарын Дээрги-Чаяакчынын адындан шииткел үндүрер, чаргы-чаалы үзөр улус кылдыр томуйлап каан. Олар

18:24 3 Хаан. 20:30 18:26 2 Чыл. 16:10 18:27 Сан. 16:29 || Мих. 1:2 18:33 2 Чыл. 35:23 19:2 3 Хаан. 16:1; 2 Чыл. 20:34 19:3 2 Чыл. 12:12 19:5 Ы. х. к. 16:18 19:6 Рим. 13:4 19:7 Ы. х. к. 1:17 19:8 Ыд. ыр. 121:5

Иерусалимге чурттап турган. ⁹ Хаан оларга мынча деп чагаан: «Силер ак сеткилди-биле, бүгү-ле чүлдү-чүрээнерден, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп бараан болур ужурлуг силер. ¹⁰ Боттарының хоорайларында чурттап турар ха-дуңмандардан силерге кандыг-даа маргылдаалык херек — өлүрүкчү чорук дугайында-даа, ыдыктыг хоойлу, айтышкыннар, дүрүмнөр дугайында-даа херек кирер болза, ол улуска Дээрги-Чаяакчыга удур кем-буруу кылбазын сагындырар ужурлуг силер, оон башка Ооң килеңи силерже, ха-дуңманарже халдаар. Ынчаар кылыр болзунарза, кем-буруу чок боор силер. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга хамаарышкан бүгү херектерге силерни Бурганның дээди бараалгакчызы Амария башкарзын, а хаанга хамаарышкан бүгү херектерге силерни Измаилдин оглу, Иуданың аймаанын чагырыкчызы Зевадия башкарзын. Левиттер силерге бижээчилер болур. Кылып турар чүүлдеринерге быжыг болуңар. Дээрги-Чаяакчы эки чүүл кылып чоруур улус-биле кады болзун».

Үш чоннуң аштырышкыны

20 ¹ Ооң соонда моавтар, аммоннар болгаш чамдык меуннар* Иосафат-биле чаалажыр дээш үнүпкен. ² Улус чедип келгеш, Иосафатка: «Эдомдан», Дус далайының ыңдындан сенээ удур дүк-түмөн аг-шериг кел чыдыр. Олар ам Хацацион-Фамарда (тодаргайлаарга, Эн-Гедиде) келди!» — деп дыңнаткан.

³ Иосафат корга бергеш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээр деп шийтпирлээн. Ол бүгү Иудеяга шээрлээшкин чарлаан. ⁴ Иудейлер Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээр дээш чыгып келген. Улус Иудеяның бүгү хоорайларындан Аана чаннып, дилег кылыр дээш чедип кээп турган.

⁵ Иосафат Дээрги-Чаяакчының өргээзинге, чаа шөл мурнунга иудейлер биле иерусалимчилерниң чыжыгынга туруп келгеш, ⁶ мынча дээн: «Ада-өгбевистин Бурганы Дээрги-Чаяакчы! Дээрде саадаан Бурган Сен эвес сен бе? А бүгү

чоннарның күрүнелерин Сен чагырып турар сен. Сээң холунда эрге-чагырга, күчү-күш бар, кым-даа Сенээ удур туржуп шыдаас! ⁷ Бурганывыс, бо чериниң биеэги чурттакчыларын Сээң израиль чонунуң мурнундан Сен сывырып чорудуптуп, ону Бодунуң өңнүүн Авраамның үре-салгалынга кезээ-мөңгө-де берипкен эвес сен бе? ⁸ Олар бо черге чурттап, аңаа Сээң адыңга тураскааткан өргээ тулуп кааннар. Олар мынча деп турган: ⁹ «Бир эвес айыыл-халап: дайынчаа, кеземче, хамчык аарыг азы аш-чут бисти таварыыр болза, бис Сээң адың-биле алдаржаан бо өргээнин баарынга Сээң мурнунга туруп алгаш, кызагдатканывыстан Сени кыйгырар бис, а Сен бисти дыннап кааш, камгалаар сен».

¹⁰ А ам көр даан, аммоннар, моавтар болгаш Сеир дагларының чурттакчылары чедип келди. Израильчилер египет черден үнүп бар чыдырда, Сен оларга ук чоннарның черлеринче кирерин чөпшээрэвээн сен. Ынчангаш израиль чон оларның кыдыынче эепкеш, оларны хыдывайын барган. ¹¹ Ам олар Сээң биске өңчү кылдыр бергениң эзелел черинден бисти үндүр сывырар дээш чедип келген-дир. Оларның биске харызы ол-дур. ¹² Бурганывыс! Сен оларны шийдип көрөм. Чүгө дээрге биске кел чыдар эндикер хөй аг-шеригге удур туржур күжүвүс чок-тур. Чүнү канчаптар аайын тыппас-тыр бис, карактарывыс чүглө Сенче көрүп тур!»

¹³ Бүгү иудейлер аңаа боттарының чаш ажы-төлу, кадайлары болгаш оолдары-биле кады Дээрги-Чаяакчының мурнунга турган. ¹⁴ Ынчан Дээрги-Чаяакчының Сүлдези Захарияның оглу Яхазиилди — Асафтан укталган левит кижини — чыылган чон аразынга бүргей апкан. (Захария Ванеяның оглу, Ванея — Иеиелдин оглу, Иеиел — Маттанияның оглу болур чүве-дир.) ¹⁵ Яхазиил мынча дээн: «Иудея биле Иерусалимниң бүгү чурттакчылары болгаш Иосафат хаан, мени дыннаңар! Дээрги-Чаяакчының силерге чугаалаан чүвези бо-дур:

* 20:1 Меуннар — Сеир дагларының чоок-кавызынга, Меун хоорайга чурттап турган аймак (1 Чыл. 4:41 көр). Өске бурунгу сөзүглелде «Чамдык аммоннар» деп бижээн. * 20:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Арамей черден» деп бижээн.

19:9 2 Хаан. 23:3 19:10 Ы. х. к. 17:8-9; Иез. 3:17; 33:7 20:2 Э. д. 14:7 20:3 Эзра 8:21; Иер. 36:9; Иона 3:5 20:6 1 Чыл. 29:12 20:7 Иса. 41:8; Иак. 2:23 20:9 3 Хаан. 8:33, 37 || 2 Чыл. 6:28, 34 20:10 Ы. х. к. 2:5, 9, 19 || Сан. 20:21 20:12 Ыд. ыр. 24:15; 122:1-2; 140:8 20:14 2 Чыл. 15:1

шак ол эндерик хөй аг-шеригден коргуп-сүртевенер, чүге дээрге силерниң эвес, а Бурганның дайыны-дыр. ¹⁶ Даарта оларга уткуй тулчуп үнүнер. Олар Циц деп артче үнүп кел чыдар болур. Силер оларны шынааның ужунга, ээн кургаг Иеруил ховунун мурнунга тып аар силер. ¹⁷ Бо удаада тулушпас силер. Чүглө барып туруп алгаш, Дээрги-Чаяакчының силерге хайырлап турар камгалалынче көрүнер. Иудея биле Иерусалим, коргуп-сүртевенер. Даарта оларга уткуштур үнүп келинер, Дээрги-Чаяакчы силер-биле кады болур».

¹⁸ Иосафат черге хаваан дегзип мөгейген, Иудеянын база Иерусалимнин бүгү чурттакчылары база Дээрги-Чаяакчыга мөгейип, Оон мурнунга кээп дүшкен. ¹⁹ Ынчан Кохат биле Корахтан укталган левиттер Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны аажок дыңзыг үн-биле алгап-мактаар дээш туруп келген.

²⁰ Иосафаттын шерии эртен эрте тургаш, Текоя чанында ээн кургаг ховуже үнүшкен. Олар үнүп чоруп турда, Иосафат туруп келгеш: «Иудея биле Иерусалимниң чурттакчылары, мени дыңнаңар! Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөңер, ынчан чайгылыш чок боор силер; Оон медээчилеринге бүзүрөңер, ынчан чедишкениң боор силер» — дээн.

²¹ Хаан чон-биле сүмөлешкеш, Дээрги-Чаяакчыга ырлап бээр ужурлуг улусту база Оон өндүр бедик ыдыктын алдаржыдып: «Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер, Оон энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир!» — деп чоруур ужурлуг улусту томуйлааш, шериглер мурнунга тургузуп каан.

²² Олар ырлажып, алдаржыдып эгелээр, Дээрги-Чаяакчы Иудеяге халдап кирип келген аммоннар, моавтар болгаш Сеирниң чурттакчыларының аразынга чөрүддээ үндүрүптөргө, олар чылча шапчып алган: ²³ аммоннар биле моавтар Сеирниң чурттакчыларын кыргышкыдыры-биле халдай бергеш, оларны бүрүнү-биле узуткап каапкан, оон бот-боттарын өлүржүп эгелээн.

²⁴ Иудейлер ээн кургаг хову мурнунда бедээн черге чедип келгеш, шак ол эндерик хөй аг-шеригже көөрге, чүглө черде чыдар мөчү-сөөктер көзүлгөн, кым-даа дириг артпаан болган. ²⁵ Иосафат бодунун чону-биле дайзыннардан олчазын ап аар дээш келгеш, дыка хөй эт-хөрөңгү, идик-хеп* болгаш үнелиг эт-сеп тып ап, алгаш чоруй барып шыдаарындан хөйну чыып алган. Олар үш хүн чыып келген — олчазы ындыг хөй болган! ²⁶ А дөрткү хүнде олар Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээп турганы Бераха шынаазынга чыгып келген. Ынчангаш ол черни амдыгаа чедир Бераха* шынаазы деп адап турар.

²⁷ Оон соонда бүгү иудейлер биле иерусалимчилер Иосафатка баштадып алгаш, Иерусалимче өөрүшкүлүг чанып чорупкан, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы дайзыннарны ажып тиилээш, оларны өөртүп каан. ²⁸ Иерусалимге келгеш, чадаганнар, чанзылар болгаш трубаларга ойнавышаан, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупканнар.

²⁹ Дээрги-Чаяакчы Боду Израильдин дайзыннары-биле чаалажып турган деп дыңнап кааш, бүгү кожа күүрүнелер Бургандан коргуушкунга алзыпкан. ³⁰ А Иосафаттын күүрүнези тайбыңчыраан, чүге дээрге оон Бурганы аңаа чүк-чүгүнден амыр-дышты хайырлаан.

Иосафаттын сөзлөгү чылдары (3 Хаан. 22:41-50)

³¹ Иосафат Иудеяны ынчалдыр чагырып турган. Ол үжөн беш харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге чээр-би беш чыл хааннаан. Оон авазынын ады — Салаилдин уруу Азува чүве-дир.

³² Иосафат бодунун ачазы Асанын оруктары-биле чоруп, оон өскээр барбайн, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган. ³³ Ынчалза-даа мөгейишкин кылыр бедик черлер узуткаттынмаан, чон бодунун бүгү сеткил-чүрээ-биле ада-өбгезинин Бурганынче ам-даа ээлбээн турган.

³⁴ Иосафаттын өске ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Ананийниң оглу Иехунун Израильдин

* 20:25 Өске бурунгу сөзүглелде «мөчү-сөөктер» деп бижээн. * 20:26 Бераха — «Алгыш-йөрээл» дээн уткалыг.

20:17 Ы. х. к. 20:1-4 20:19 Хост. 6:16; 1 Чыл. 6:16-18; 9:19 20:20 2 Хаан. 14:2 20:21 1 Чыл. 16:34; 2 Чыл. 5:13; Эзра 3:11; Ыд. ыр. 105:1 20:23 Башт. 7:22; 1 Хаан. 14:20; 2 Чыл. 20:22-23 20:29 2 Чыл. 14:14; 17:10 20:30 2 Чыл. 14:6; 15:15 20:34 3 Хаан. 16:1; 2 Чыл. 19:2

хааннарының номунче кирген бижилгелеринде бижиттинген.

³⁵ Соонда барып, Иудеяның хааны Иосафат Израильдин бузут кылып турган хааны Охозия-биле дугуржулга кылгаш, ³⁶ Фарсисче эжиндирер корабльдар тудуп аар дээш ооң-биле каттыжып алган. Олар корабльдарны Эцион-Гавер өртээлге тудуп алган. ³⁷ Ынчан Мареша чурттуг Долаваның оглу Элиезер Иосафатка удур өттүр билген медеглел кылып: «Бир-тээсен Охозия-биле каттыжып алган болганыңда, Дээрги-Чаяакчы сээң ажыл-херээңни буурадып каар-дыр» — дээн.

Корабльдар буза шаптырган, Фарсисче эжиндирип шыдавайн барган.

21 ¹ Иосафат өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону оларның чанынга, Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Иорам ачазының орунуга хааннай берген. ² Иорамның думалары — Иосафаттың оолдары Азария, Иехиил, Захария, Азарияху, Михаил болгаш Шефатия олар турган. Олар шупту Израильдин хааны* Иосафаттың оолдары-дыр. ³ Ачазы оларга Иудеяда быжыггалдыг хоорайлар-биле кады алдын-мөңгүн, улуг үнелиг чүүлдери белекке берген, а күрүне башкараар эргени улуг оглу Иорамга берген.

Иорам хаан (4 Хаан. 8:16-24)

⁴ Иорам ачазының күрүнезин хааннап эгелеп, быжыгып алгаш, бодунун бүгү думаларын база чамдык израиль нояннарны хылыш-биле шанчып өлүрүп каан. ⁵ Ол үжөн ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. ⁶ Иорам Израильдин хааннарының оруун эдериپ, Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп чурттап турган, чүге дээр-ге Ахавтың уруун кадай кылып алган чүве-дир. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган. ⁷ Ындыгдаа болза, Дээрги-Чаяакчы Давид-биле чарган керээзин бодааш, ооң үре-салгалын узуткаарын күзевээн. Бурган Давидке база ооң үре-салгалынга олар, өшпес

чырыткы дег, кажан кезээде хаан болуп чагыраарын азаан турган.

⁸ Иорамның үезинде эдом чон Иудеяның эрге-чагыргазынга удур тура халааш, боттарынга хаан олуртуп алган. ⁹ Ынчангаш Иорам шериг баштыңнары-биле, бүгү дайынчы тергелери-биле ынаар чорупкан. Эдомнар ону бүзээлеп аарга, Иорам дүне када тургаш, эдомнарже, оларның дайынчы тергелеринин башкарыкчыларыңче халдаан. ¹⁰ Ынчалза-даа Эдом Иудеяның чагыргазының адаандан үнгөш, амдыгаа чедир аңаа чыгыртпайн турар. Ол-ла үеде Ливна хоорай база ооң чагыргазының адаандан үне берген, чүге дээр-ге ол ада-өгбезинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан болган. ¹¹ Иорам оон ынай Иудеяның дагларынга мөгөйишкин кылыр бедик черлер кылгаш, Иерусалимнин чурттакчыларын самырадып, Иудеяның чонун шын оруктан астыктырып каан.

¹² Иорамга Илия медээчиден чагаа келген. Ында мынча деп бижээн болган: «Сээң өгбөн Давидтиң Бурганы Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: сээң ачаң Иосафаттың болгаш Иудеяның хааны Асаның оруктарын эдербээн-дир сен. ¹³ Израильдин хааннарының оруктарын эдерип, Ахавтың өг-бүлезинин үлегери-биле Иудеяның чонун, Иерусалимнин чурттакчыларын самырадып каан-дыр сен. А сенден эки улус болур думаларынны — ачаннын үре-салгалын өлүрүп каан-дыр сен. ¹⁴ Ол бүгү дээш Дээрги-Чаяакчы сээң чоңунга, оолдарынга, кадайларынга, сенде бар бүгү чүвеге аар-берге кеземче онаар. ¹⁵ А сен бодун ишти-хырнынның коргунучт аарындан хинчектенир сен, адак соонда ишти-хырнын хүн санында уштунуп эгелээр».

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Иорамга удур филистимнер болгаш эфиоптарнын кожалары арабтарнын адаан-өжээнин хайындырыпкан. ¹⁷ Олар Иудеяге халдап киргеш, хаанның ордузунга турган бүгү эт-хөреңгини эжелеп ап, ооң оолдарын, кадайларын база тудуп алгаш барган. Охозия* деп адаар хеймер оглундан аңгыда, кымны-даа арттырбааннар.

* 21:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Иудеяның хааны» деп бижээн. * 21:17 Өске бурунгу сөзүглелде «Иоахаз» деп атты бижээн.

21:6 3 Хаан. 12:28-30 || 2 Чыл. 18:1 21:7 2 Хаан. 21:17; 3 Хаан. 11:36 21:8 Э. д. 27:40; 3 Хаан. 22:47 21:12 3 Хаан. 17:1 || 2 Чыл. 14:2-5; 17:3-4 21:13 3 Хаан. 12:28-30 || 3 Хаан. 16:31-33 21:16 2 Чыл. 17:11

¹⁸Ол бүгүнүн соонда Дээрги-Чаяакчы хаанның ишти-хырнынга эмнеттинмес аарыг халдадып каан. ¹⁹Хун санында ыңдыг бооп келгеш, ийиги чылды төнчүледир ооң ишти-хырны аарыындан уштунуп кээп дүшкен, ол кедергей хинчектенип өлүп калган. Чон аңаа алдархунду кылдыр, ооң ада-өгбезинге дег, улуг одаг кывыспаан.

²⁰Иорам үжен ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге сес чыл чагырган. Ол чок апарга, кым-даа ооң ажыын ажып ыглаваан, ону Давидтин Хоорайынга ажаап каан, ынчалза-даа хааннар хөөржүдөр чевег-куйларга эвес.

Охозия хаан (4 Хаан. 8:25—9:29)

22 ¹Иерусалимнің чурттакчылары Иорамның биче оглу Охозияны ачазының оронунга хаан кылып алган, чүге дээрге арабтар-биле кады иудей турлагже чаза таварып кирип келген шериглер улуг тажыларны кыра шаап каапкан чүве-дир. Иудеянын хааны Иорамның оглу Охозия ынчалдыр хаан апарган. ²Ол чээрби ийи харлыында* хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бир чыл чагырган. Ооң авазын Гофолия дээр турган, ол — Омринин үресалгалы чүве-дир.

³Охозия база Ахавтың өг-бүлезинин оруун эдерер болган, чүге дээрге ооң авазы бузуттуг-бак херектер үүлгедирин оглунга сүмелеп турган. ⁴Ол Ахавтың өг-бүлезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип турган, чүге дээрге ооң ачазы өлүп каарга, Ахавтың улузу Охозияның чөвүлөкчилери апарып, ону өлүмгө чедирген. ⁵Охозия ол өг-бүленин сүмезин ёзугаар Ахавтың оглу, Израилдин хааны Иехорам-биле кады арамей хаан Азаилге удур дайылдажырыбиле Галаадта Рамот хоорайже үнүпкен. Арамейлер Иехорамны балыглап каан. ⁶Иехорам арамей хаан Азаил-биле Рамот чанынга тулчуп тургаш, алган балыглаарын экиртири-биле Израелче ээп келген. А Иудеянын хааны, Иорамнын оглу Охозия* Ахавтың оглу Иехорам-биле журажып дээш Израелче чорупкан, чүге дээрге демгизи аарып чыткан.

⁷Бурганның күзел-соруун ёзугаар Охозия Иехорамга келгеш, өлүп калган. Ол мынчаар болган: Охозия Иехорамга келгеш, ооң-биле кады Намессийнин оглу Иехуга — Дээрги-Чаяакчының Ахавтың өг-бүлезин кыргып-хыдыр кылдыр шилип чаап каан кижизинге уткуй үнүп келген. ⁸А Иеху Ахавтың өг-бүлезинге шииткелди күүседип тура, Охозияга бараан болуп турган Иудеянын нояннарын, ооң төрөлдериңи оолдарын тып алгаш, кыра шаап каапкан. ⁹Оон ол Охозияны дилеп чорупкан. Иехунун улузу Охозияны, кажан ол Самарияга чаштып турда, тудуп алгаш, Иехуга экелген. Охозияны шаажылап өлүргөш, ажаап кааш: «Ол дээрге бүгү-ле сеткилчүрээ-биле Дээрги-Чаяакчыге чүткүп турган Иосафаттың оглу-дур» — дээннер.

А Охозияның өг-бүлезинден хаан эрге-чагырганы ээлеп шыдаар кижиге артаппаан.

Гофолия биле Иоас (4 Хаан. 11:1-20)

¹⁰Охозияның авазы Гофолия оглунун өлүп калганын дыңнааш, ол дораан Иудеяда хаан уктуг бүгү улусту узуткап каапкан. ¹¹Ынчалза-даа Иорам хаанның уруу Иосавет Охозияның оглу Иоасты өлүртүр ужурулг турган тажылар аразындан бүдүр апарган. Иосавет оолду база ону эмзирип турган херээжен кижини удуур өрээлге чажырып каан. Иорам хаанның уруу, Иодай бараалгакчының кадайы, Охозия хаанның дуңмазы Иосавет Иоасты Гофолиядан ынчаар чажырыптарга, оол өлүртпейн барган. ¹²Гофолия чуртту чагырып турган үеде, оолду улус Бурганның өргээзинге алды чыл чажырып келген.

23 ¹Гофолияның чагыргазының чедиги чылында Иодай бараалгакчы шиитпирли-биле хөдөлип кирипкен. Ол дараазында чүс шериг баштыннары-биле дугуржулга кылган: Иерохамның оглу Азария, Иегохананның оглу Измаил, Овидтин оглу Азария, Адайянын оглу Маасея болгаш Зихрийниң оглу Элишафат. ²Чүс шериг баштыннары Иудеяны

* 22:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Дөртөн ийи харлыында» деп бижээн. * 22:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Азария» деп бижээн.

21:19 2 Чыл. 16:14 22:2 4 Хаан. 11:1; 2 Чыл. 22:10 22:3 3 Хаан. 16:31-33 22:5 4 Хаан. 8:15 || 3 Хаан. 22:3 22:8 4 Хаан. 10:11-14 22:9 2 Чыл. 17:4 22:10 2 Чыл. 22:2 || Башт. 9:5

эргип кезээш, чурттуң бүгү хоорайларындан левиттер биле израиль төрөл салгалдар баштыңнарын чыып алган. Олар Иерусалимге чедип кээрге, ³ чыылган улус шупту Бурганның өргээзинге хаан-биле керээ чарып алган.

Иодай оларга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының Давидтин үре-салгалынга хамаарыштыр аазаны дег, хаанның оглу чагырар ужурлуг. ⁴ Силер мынчаар кылыр ужурлуг силер. Үш кезекке үстүп алыңар. Амыр-дыш хүнүнде ажил-албан эрттирип турар үштүң бир кезиңер — Бурганның бараалгакчылары биле левиттер — өргээниң эжик-хаалгазын таңныылдазын; ⁵ өске үштүң бир кезиңер хаанның ордузунун мурнунга таңныылдазын, арткан үштүң бир кезиңер Иесод хаалганы таңныылдазын, а арткан бүгү чон Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлдеринге турзун. ⁶ Бурганның бараалгакчылары биле бараан болукчу левиттерден аңгыда, кым-даа Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбезин. Олар болза ынаар кирип болур, чүге дээрге ыдыктанып алган-дыр. А чон Дээрги-Чаяакчының дужаалын ёзуугаар таңныылдап турзун. ⁷ Левиттер, хаанның долгандып ок-чепсектип туруп алгаш, өргээже чоокшулаан кижилер бүрүзүн өлүрүп турар силер. Хаан кайнаар-даа баар болза, оон чанынга чоруп турунар».

⁸ Левиттер биле бүгү иудейлер Иодай бараалгакчының дужаалын күүсеткен. Кижилер бүрүзү бодунуң улузун — амыр-дыш хүнүнде ажил-албанынче үнүп турар-даа, ажил-албанындан халажып чоруп турар-даа улусту — эдертип алган, чүге дээрге Иодай бараалгакчы солжур ужурлук бараалгакчылар бөлүктөрүн чорутпайн барган чүве-дир. ⁹ Чүс шериг баштыңнарынга Иодай бараалгакчы Бурганның өргээзинге шыгжатынып турган, Давид хаанга хамааржыр чыдаларны, улуг-биче дозуг-камгалаалдарны үлөп берген. ¹⁰ Оон Иодай бүгү чонну, кижилер бүрүзүнүң чыдазын холунга тудускаш, хаанны долгандыр — Бурганның өргээзиниң оң талазындан солагай талазынга чедир, өргүл салыр бедигээш биле өргээни дескиндир тургузуп каан.

¹¹ Оон Иоас тажыны үндүрө бергеш, аңаа оваадай кедирип, ыдыктыг хоойлунуң хоолгазын берип каан*. Иодай биле оон оолдары тажыны хаан кылдыр чарлап, олива үзү-биле чаап кааш: «Хаан делгезин!» — деп алгыржып турган.

¹² Хаанга байыр чедирген чон биле шериглерниң алгы-кышкызын дыңнап кааш, Гофолия Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда турар чонче чорупкан. ¹³ Ол топтап көөрге, өргээниң хаан кижиге хамааржыр адагачының чанында, кирер чер чанында хаан бо турган! Оон чанында шериг баштыңнары, трубалар этсир улус бар болган, а чурттуң бүгү чону өөрүп-байырлап, трубалар этсип, хөгжүм херекселдерлиг ыраажылар мактал ырлары ырлап турган. Гофолия кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып: «Сүлчээ! Сүлчээ!» — деп алгырган.

¹⁴ Иодай бараалгакчы шеригни башкарып турган чүс шериг баштыңнарын кыйгырткаш: «Ону өргээниң девискээринден* үндүрө бергеш, эдирип чорупкан кижилер бүрүзүн хылыш-биле шаңчып өлүрүп калынар. Чүгле Дээрги-Чаяакчының өргээзинге ону өлүрбөңер» — дээн.

¹⁵ Гофолия кадын хаанның ордузунче аъттар кирер хаалгага чедип кээрге, ону сегирип алгаш, ол-ла черге өлүрүп кааннар.

¹⁶ А Иодай боду биле бүгү чоннун база хаанның аразынга, олар шупту Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр чон боор дугайында, керээ чарган. ¹⁷ Бүгү чон Ваалдың өргээзинче баргаш, ону үрөп бузуп каапкан. Улус өргүл салыр бедигээштерни база Ваалдың дүрзүлөрүн чуура шаап, өргүл бедигээжинин мурнунга Ваалдың бараалгакчызы Маттанны өлүрүп каан.

¹⁸ Оон Иодай Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш сагыш салыр кылдыр левит-бараалгакчылар тургузуп каан. Давид хаан Моисейниң хоойлузунда бижиттингенин ёзуугаар Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр салыр хүлээлгени оларга онааган турган болгай. Давидтин доктааткаан ёзуугаар, олар ону өөрүшкүлүг, ырлап-шоорлап күүседир ужурлук турган.

* 23:11 Азы: «Каасталгалар-биле каастап каан». аразы-биле».

* 23:14 Азы: «Одуруглай чыскаалган шериглер

23:3 2 Хаан. 7:12-13 23:4 1 Чыл. 9:25 23:11 Ы. х. к. 17:18-19 || 1 Хаан. 10:24 23:13 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 6:13 23:15 Неом. 3:28; Иер. 31:40 23:17 4 Хаан. 10:27 23:18 Сан. 28:2 || 1 Чыл. 23:6; 24:6

¹⁹ Оон ынай Иодай Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин хаалгаларынга, кандыг-бир-ле чылдагаан-биле арыг эвес апарган киж-и ынаар кирип шыдакас кылдыр, хаал-гачылар тургузуп каан.

²⁰ Иодай чүс шериг баштыннарын, нояннарны, чоннун даргаларын болгаш чурттуг бүгү чонун эдертип алгаш, хаан-ны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден үн-дүре берген. Олар Үстүкү хаалга дамчыш-тыр ордуже кады кирип келгеш, Иоасты дүжүлгеде саадаар черинге олуртуп каан.

²¹ Чурттуг бүгү чону өөрүп-хөглөп турган, а хоорайжылар, Гофолияны кылыш-биле шанчып каан соонда, оожургай берген.

***Иоастың Бурганның өргээзин
септеттиргени
(4 Хаан. 12:1-15)***

24 ¹ Иоас хааннап эгелээрде, чеди хар-лыг турган. Ол чуртту Иерусалимге дөргөн чыл чагырган. Ооң авазын Цивия дээр турган, Беэр-Шева чурттуг херээжен киж-и чүве-дир. ² Иоас Иодай бараалгак-чынын назынының дургузунда Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдер кылып келген. ³ Иодай анаа ийи кадай ап берген. Хаан олардан оолдар, кыстарлыг болган.

⁴ Элээн үе эрген соонда, Иоас сеп-кил-чүрээнге Дээрги-Чаяакчынын өргээзин чаартып каар деп шийтпирлээн.

⁵ Ол Бурганнын бараалгакчылары биле левиттерни чыып алгаш, оларга: «Иудея-нын хоорайларын эргип кезип, бүгү израи-льчилерден чылдың-на Бурганынарның өргээзин септээринге херек акша-мөң-гүнден чынар, ол ажылды дүрген чору-дунар!» — дээн.

Ынчалза-даа левиттер далашпайн барган. ⁶ Хаан ынчан оларның башка-рыкчызы Иодайны кыйгырып алгаш, анаа: «Сен чүге Ужуражылга майгы-нынга эккээр кылдыр Дээрги-Чаяакчы-нын чалчазы Моисей биле израильчи-лерниң чыгыжының доктаадып кааны албан-үндүттү Иудеядан база Иеруса-лимден чыырын левиттерден негевейн тур сен?» — дээн.

⁷ (Бузуттуг-бак Гофолия оолдары-биле Бурганнын өргээзин үрөп ажит-каш, Дээрги-Чаяакчынын бүгү ыдыктыг эт-херекселин безин Ваалдың дүрзүлө-

ринге бараан болурда ажыглап турган чүве-дир.)

⁸ Хаанның дужаалын ёзугаар хаар-жак кылгаш, Дээрги-Чаяакчынын өргээ-зиниң хаалгазынын чанынга, өргээнин даштынга салып кааннар. ⁹ Иудея биле Иерусалимде улус-чонга Бурганнын чал-чазы Моисейниң ээн кургаг ховуга из-райльчилерге доктаадып каан албан-үндүдүн Дээрги-Чаяакчыга эккээрин чарлаан. ¹⁰ Бүгү нояннар болгаш бүгү чон өөрүшкү-маннайлыг акша-мөңгүн-нү эккеп, хааржак дола бергиге че-дир салып турган. ¹¹ Левиттер хааржак-ты хаанның дүжүметтеринге эккээрге, олар ында хөй акша-мөңгүн чыглы бер-генин көрүп каан санында-ла, хааннын бижээчизи биле дээди бараалгакчынын бүзүрөттирген кижизи кээп, хааржакты божудуптар турган. Оон хааржакты ка-тап база турган черинге салып каап тур-ганнар. Олар үргүлчү* ынчалдыр кылып тургаш, дыка хөй акша-мөңгүн чыып алган. ¹² Хаан биле Иодай акша-мөң-гүннү Дээрги-Чаяакчынын өргээзин-де ажыл башкараар улуска берип каарга, олар өргээни чаартты, септээр ажылды кылыр кылдыр даш чонукчуларын, ча-заныкчыларны болгаш демур база хү-лер-биле дарганнаар шеверлерни хөле-зилеп ап турган.

¹³ Ажылчынар кызымаккай ажыл-дап, Бурганның өргээзиниң баштайгы байдалын катап тургузуп, быжыглап кааннар. ¹⁴ Бүгү ажылды дооскаш, олар хаан биле Иодайга акша-мөңгүннү ар-тын эккелген. Ол акша-мөңгүнден Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзиниң эт-херексе-лин: бараан болурда база бүрүн өрттедир өргүлдөр салырда ажыглаар эт-херексел, аяктар болгаш өске-даа алдын-мөңгүн савалар кылып кааннар. Иодайның на-зынынын дургузунда Дээрги-Чаяакчы-нын өргээзинге бүрүн өрттедир өргүл-дерни үргүлчү салып турган.

¹⁵ Иодай чөнүй берип, чуртталгазын-га пөккөш, өлүп калган. Ол чүс үжөн хар-лыында чок апарган. ¹⁶ Ону Давидтин Хоорайынга хааннар-биле кады ажаап каан, чүге дээрге ол Израильге Бурган дээш база Ооң өргээзи дээш эки чүүлду кылып турган.

* 24:11 Азы: «Хүннүн-не».

23:19 Лев. 11–15 24:6 Хост. 30:11–16 24:10 Мк. 12:41; Лк. 21:1

Иоастың Бургандан ойталааны
(4 Хаан. 12:17-21)

¹⁷ Иодай өлгөн соонда, Иудеянын нояннары Иоас хаанга мөгөйип келген. Оон хаан оларны дыннаар апарган.

¹⁸ Израильчилер боттарынын ада-өгбенин Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин каапкаш, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарга, дүрзү-бурганнарга бараан болуп эгелээн. Оларның ол кем-буруузу дээш Иудея биле Иерусалимче Дээрги-Чаяакчының килеңи кыптыга берген. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы оларны Бодунче ээлдирер дээш медээчилерин чорудуп турган, ол медээчилер оларны чагып-сургап турган, ынчалза-даа олар тооп дыннавас болган.

²⁰ Бурганның Сүлдези ынчан Иодай бараалгакчының оглу Захарияны бүргөй аптарга, ол чоннуң мурнунда бедиктешке туруп алгаш, Бурганның оларга чугаалаан чүвезин дамчыткан: «Силер чүгө Дээрги-Чаяакчының айтышкынарын үрөп тур силер? Чедимчелиг болбас силер. Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан-ыңар дег, Ол база силерден ойталаар».

²¹ Улус-чон Захарияга удур сүлчээ кылгаш, ону Иоас хаанның дужалын ёзугаар Дээрги-Чаяакчының өргээзинин шөлүнгө даш-биле соп өлүрүп каан. ²² Оон Иоас хаан Захариянын аказы Иодайның аңаа көргүскөн энерелин сагынмай, оон оглун өлүрүп каан. Өлүп чыда, Захария: «Дээрги-Чаяакчы көрүп кааш, өжжөн негезин!» — дээн.

²³ Ол чылдың төнчүзүндө Иоаска удур арамей шериг үнүпкеш, Иудея биле Иерусалимче халдааш, чоннуң бүгү нояннарын кырып каапкан. Арамейлер үптөп алган бүгү олчазын Дамаскыда боттарынын хаанынче чорудупкан. ²⁴ Арамей шериг эвээш санныг-даа турган болза, Дээрги-Чаяакчы оларның холунга дыка хөй санныг иудей аг-шеригни хүлээдип берген. Ада-өгбенин Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан иудейлернин ойталааны дээш Иоаска онаашкан шийткел күүсеттинген. ²⁵ Чоруп тура, арамейлер аар балыглаттырган Иоасты чыттырзын арттырып каан. Ынчан хаанның дүжүмметтери Иодай бараалгакчының оглунун

өлүмү дээш аңаа удур сүлчээ кылгаш, орун-дөжээнге өлүрүп каан. Иоас өлү бээрге, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан, ынчалза-даа хааннар чевээнге эвес.

²⁶ Аңаа удур сүлчээ кылган улус болза аммон херээжен Шимеаттың оглу Завад биле моав херээжен Шимриттиң оглу Иегозавад болган.

²⁷ Иоастың оолдарынын дугайы, аңаа удур хөй өттүр билген медеглелдер дугайы болгаш Бурганның өргээзин каттап тургусканынын дугайы хааннарның төөгү номунда бижиттинген. Ооң оглу Амасия ачазының орнунга хаан апарган.

Амасия хаан
(4 Хаан. 14:1-22)

25 ¹ Амасия чээрби беш харлыгын-да хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Оон авазын Иегоаддан дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен чүве-дир. ² Амасия Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлдер кылып турган, ындыг-даа болза, хаанның чүрээ Аңаа бүрүнү-биле бердинмээн болган. ³ Кажан Амасияның күрүне башкараар эрге-чагыргазы быжыга бээрге, ол бодунун хаан ачазын өлүргөн дүжүмметтерни чок кылып каан. ⁴ Ынчалза-даа оларның ажы-төлүн Амасия өлүрбээн. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Моисейни дамчыштыр айтып-чагааны дүрүм-хоойлу номунда: «Ада кижжи ажы-төлүнүң кем-буруузу дээш өлүмгө онаар кеземче албас ужурлуг, ажы-төл база адазы дээш өлбөс ужурлуг; кижжи бурузу чүгө бодунуң кем-буруузу дээш өлүртүр ужурлуг» — деп дужааган чүве-дир.

⁵ Амасия Иудеянын чонун чыып алгаш, оларны төрөл салгалдар аайы-биле бөлүктөргө үскеш, бүгү иудей болгаш вениаминчи дайынчыларны муң болгаш чүс шериг баштыңнарынга чагыртып каан. Хаан оларның чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг улузун санаарга, дайынче үнүп шыдаар, чыда, дозук-камгалал туруп билир 300 000 шилиндек дайынчы бар болган. ⁶ Оон ыңай ол Израильден 100 000 күштүг-шыырак дайынчыны 100 талант* мөңгүн-биле хөле-зилеп алган. ⁷ А Бурганның бир кижизи аңаа келгеш: «Хаан, израиль шериглер сээң-биле кады чорбазын, чүгө дээрге

* 25:6 100 талант — үш ажыг тоннага деңнежир.

24:18 Ы. х. к. 16:21-22 24:19 Иер. 25:4 24:20 Сан. 24:2; 2 Чыл. 15:1 24:21 Мф. 23:35; Лк. 11:51
24:22 Э. д. 9:5 24:24 Лев. 26:8; Иса. 30:17 25:3 2 Чыл. 24:25-26 25:4 Ы. х. к. 24:16 25:5 Сан. 1:3

Дээрги-Чаяакчы израильчилер-биле — Эфремниң бүгү улузу-биле эвес-тир. ⁸ А сен чааскаан барып, эки белеткенгеш, эрес-дидим чаалаш*. Оон башка Бурган сени дайзының мурнунга буурадып каар, чүге дээрге Бурганда деткиир-даа, буурадыр-даа күш бар» — дээн.

⁹ Амасия Бурганның кижизинден: «Израиль шериглерге төлөп бергеним 100 талант мөңгүнү канчаарыл?» — деп айтырган.

Бурганның кижизи: «Дээрги-Чаяакчы сенээ оон хөйүнү берип шыдаар» — деп харыылаан.

¹⁰ Амасия ынчан Эфремниң черинден аңаа чедип келген аг-шеригни тарадып, аал-оранынче чандырыпкан. Олар Иудеяга аажок хоралап, аал-оранынче килеңи кыптыгып чана берген.

¹¹ А Амасия дидимнени бергеш, бодунуң аг-шерин Дус шынаазынче апаргаш, аңаа Сеирниң* 10 000 шеригн өлүрүп каан. ¹² Иудейлер оон өске 10 000 кижини диригге тудуп алган. Ол улусту хая бажынче аппаргаш, оортан дүжүр октаптарга, шупту өлгүлөп калган.

¹³ Ол аразында Амасияның кады чаалашпас дээш дедир чорудупканы израиль аг-шериг Самариядан эгелээш, Бет-Оронга чедир иудей хоорайларже халдап чоруп берген. Олар 3000 кижини өлүрүп кааш, эндерик хөй олча-тывышты үптөп алган.

¹⁴ Сеирде эдом чонну чылча шапкан соонда эеп келгеш, Амасия оларның дүрзү-бурганнарын эккелгеш, бодунуң бурганнары кылдыр салып алгаш, оларга мөгейип, айдызаашкын кылып турган.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчының килеңи Амасияже кыптыга берген. Ол медээчизин хаанче чорудуптарга, демгизи аңаа: «Сен чүге бо чоннуң бурганнарынга мөгейип тур сен? Олар боттарының чонун сээң холундан камгалап шыдаан эвес» — дээн.

¹⁶ Медээчи ону айтырарга, хаан: «Бис сени хаанның чөвүлекчизи кылып каан бис бе? Соксап көр! Оон башка өлүртүп каар сен» — деп харыылаан.

Ынчан медээчи ыттавайын барган, а оон: «Билип кагдым, Бурган сени узуткаар деп шиитпирлээн-дир, чүге дээрге

сен шак ынчаар кылып, мээң сүмем дың-навайн барган-дыр сен» — дээн.

¹⁷ Иудеяның хааны Амасия чөвүлекчилери-биле сүмелешкеш, Иехунуң оглунуң оглу, Иоахазтын оглу, Израильдин хааны Иехоашче элчилер ыдып: «Арын-нарывыс удур-дедир көржүп ужуражылы!» — деп чөңгээлиг сөс дамчыткан.

¹⁸ А Израильдин хааны Иехоаш Иудеяның хааны Амасияга мынча деп харыылаан: «Ливан сынында бир-ле тенниг үнүш ол сынның пөжүнге: „Урууну мээң оглумга кадай кылдыр бер“ — деп сөглеткен. А оон Ливан сынының черлик аң-меңи келгеш, тенниг үнүштү таптап каапкан. ¹⁹ „Эдомну чылча шаап кагдым!“ — деп мактанып, менээргенип турар-дыр сен. Ынчалза-даа аал-чуртуңга артып кал! Бодуңга айыыл-халап дилеве, оон башка буураар сен, Иудея база сээң-биле кады узуткаттырар!»

²⁰ Ынчалза-даа Амасия сагындырыгны тоовайн барган, чүге дээрге Эдомнун бурганнарынга мөгейип турганы дээш Иехоаштын холунга иудейлерни хүлээдип бээри-биле, Бурган ынчаар доктааткан болган. ²¹ Израильдин хааны Иехоаш тулчуп үнүп келген. Иехоаш биле Иудеяның хааны Амасия Иудеяга Бет-Шемеш деп черге удур-дедир көржүп ужурашкан. ²² Иудея Израильге чылча шаптырып алган, бүгү иудейлер аалдарынче тарай маңнажы берген. ²³ Израильдин хааны Иехоаш Иудеяның хааны, Охазияның оглунуң оглу, Иоастын оглу Амасияны Бет-Шемештиг чанынга тудуп алгаш, Иерусалимге эккелген. Оон хоорайның ханазын — Эфремниң хаалгазындан эгелээш, Азыгда хаалгага чедир — 400 кыры дурту черни үрег-деп каапкан. ²⁴ Иехоаш Бурганның өргээзинге Овед-Эдомнуң хайгааралынга турган шупту алдын-мөңгүнүң, шупту саваларны база хаанның ордузунуң эртинелерин алгаш барган. Оон ыңай ол долаа кылдыр улус тудуп алгаш, Самарияже эеп келген.

²⁵ Израильдин хааны, Иоахазтын оглу Иехоаштын өлгөнінің соонда, Иудеяның хааны, Иоастын оглу Амасия он беш чыл чурттаан. ²⁶ Амасияның өске

* 25:8 Бо сөстөрүнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Бир эвес сен тулчуп үнгеш, эрес-дидим чаалажыр-даа болзуңза». * 25:11 Азы: «Эдомнун».

25:11 2 Хаан. 8:13 25:12 Ыд. Ыр. 140:6 25:14 2 Чыл. 28:23 25:18 Башт. 9:8-15 25:21 Иис. 15:10 25:23 Неем. 8:16; Иер. 31:38; Зах. 14:10 25:24 3 Хаан. 7:51; 4 Хаан. 12:18; 1 Чыл. 26:15

ажыл-херектери, эгезинден эгелээш, төнчүзүнгө чедир, Иудеянын болгаш Израильдин хааннарынын номунда тодараттынып бижиттинген. ²⁷ Амасия Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан соонда, анаа удур Иерусалимге сүлчээ кылырга, ол Лахис хоорайже дезе берген. Ынчалза-даа дайзыннары ооң соондан Лахисче улус ыдыпкаш, ону өлүрүп каан. ²⁸ Амасиянын мөчү-сөөгүн аытарга дедир чүдүрүп эккелгеш, ада-өгөбезинин чанынга, Иудеянын найысылалынга* ажаап каан.

Озия хаан

(4 Хаан. 15:1-7)

26 ¹ Оон Иудеянын бүтү чону Амасиянын он алды харлыг огул Озияны* ачазынын орнунга хаан кылып алган. ² Амасия өгбелеринин соондан өске оранче чоруй барган соонда, Озия Эйлат өртээлди Иудеяга дедир эгидип алгаш, ону быжыглап тудуп каан.

³ Озия он алды харлыгында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге бежен ийи чыл чагырган. Ооң авазын Иехолия дээр турган, Иерусалим чурттуг херээжен кижичүве-дир. ⁴ Озия Дээрги-Чаяакчынын мурунга таарымчалыг чүүлдери, ачазы Амасиянын кылып турганы дег, кылып турган. ⁵ Захариянын назынынын дургузунда Озия Бурганче чүткүп турган, чүге дээрже Захария ону Бургандан коргуп чоруур кылдыр чагып-сургап чорраан чүве-дир. Озиянын Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турган үзүндө, Бурган аңаа чедишкинни хайырлап келген.

⁶ Озия ооң соонда филистимнерге удур тулчуп үнгөш, Геф, Иавне болгаш Азот хоорайларнын ханаларын үрөп бузуп каапкан. Оон ол Азот хоорайнын чанынга база филистимнернин девискээринде өске-даа черлерге бодунун хоорайларын тудуп каан. ⁷ Бурган Озияга филистимнерге удур, Гур-Ваалга чурттап турган арабтарга болгаш меуннарга удур дайын-чаага дузалап турган. ⁸ Аммоннар база Озияга албан-үндүт төлөп турган, ооң ады Египеттин кызыгаарына чедир

алдаржый берген, чүге дээрже ол аажок күчү-күштүг апарган чүве-дир.

⁹ Озия Иерусалимге Азыгда хаалганын кырынга, Шынаа хаалгазынын кырынга болгаш хананын азынынга камгалап суургалар туткаш, оларны быжыглап каан. ¹⁰ Ол ээн кургаг ховуга база камгалап суургалар тудуп, хөй кудуктар оюп кылып каан, чүге дээрже шат болгаш оргулааш черлерде хөй сүрүг малдыг турган. А дагларга болгаш дүжүткүр черлерге оон тараачыннары база виноград ажаакчылары ажилдап турган, чүге дээрже Озия чер ажилына ынак кижичүве-дир.

¹¹ Озия Иеиел бижээчинин болгаш Маасея харагалзакчынын данзызын ёзугаар тургускан база хааннын нояннарынын бирээзи Ананияга баштаган, тулчуушкунче салбырлар аайы-биле үнеринге белең аг-шериглиг турган. ¹² Күштүг-шыырак шериглернин төрөл салгалдар аайы-биле баштыннарынын ниити саны 2600 кижичүве-дир. ¹³ Оларга 307 500 өөредип каан дайынчы — хааннын деткип, дайзыннарга удур тулчур шериг күжү чагыртып турган. ¹⁴ Озия бүтү аг-шеринге дозуг-камгалап, чыдалар, куяк бөрттер, хептер, ча-согуннар болгаш шывадаар даштар белеткеп берген. ¹⁵ Иерусалимге ол шевер ус-дарганнарга согуннар адал, улуг даштар шывадаар чепсек-херекселдер чогааттырып кылгаш, оларны суургаларга база ханалар азыгларына тургузуп каан. Озиянын ат-алдары талыйтыр нептерей берген, ол улуг деткимче ап, күчүлүг хаан апарган.

¹⁶ Ынчалза-даа ол күчү-күштүг апаарга, сеткил-чүрээ улуургап, ону буураашкынга чедирген. Озия бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрөп, айдызаар бедигээшке чаагай чыттыг чүүлдер кыспыр дээш, Ооң өргээзинче кире берген. ¹⁷ Бурганнын бараалгакчызы Азария болгаш ооң-биле кады сезен эрес-дидим бараалгакчы хааннын соо-биле кире берген. ¹⁸ Олар Озия хаанга удурланып, аңаа: «Сен Дээрги-Чаяакчыга айдызаар өргүл кылбас ужурлуг сен, ол дээрже Аароннун үрө-салгалынын,

* 25:28 Өске бурунгу сөзүглөдө «Давидтин хоорайына» деп бижээн. * 26:1 Бо хааннын адын Хаанныг чагырга үезинин дертку номунда болгаш өске номда бир домакта (1 Чыл. 3:12) Азария деп база бижип турар.

25:27 Ис. 10:3 26:2 Ы. х. к. 2:8; 3 Хаан. 9:26 26:4 2 Чыл. 25:2 26:5 2 Чыл. 24:2 26:8 2 Чыл. 17:11

26:9 4 Хаан. 14:13; Неом. 2:13; 3:13; 3:19-20 26:7 1 Чыл. 4:41; 2 Чыл. 20:1

26:18 Сан. 3:10; 16:40; 18:7

Бурганның бараалгакчыларының херээ-дир, оларны айдызаар кылдыр ыдыктап каан-дыр. Ыдыктыг өргээден үнө бер. Кем-буруулуг болган-дыр сен, ол дээш Дээрги-Бурган-Чаяакчы сенээ алдар-хүндү көргүспөс» — дээннер.

¹⁹ Холунда айдызаар сава туткан Озия килеңней берген. Дээрги-Чаяакчының өргээзинде айдызаар өргүл бедигээжиниң мурнунга хаан Бурганның бараалгакчыларынга килеңнеп турар аразында, олар көрүп турда, ооң хаваанга кеш аарыы тыптып келген. ²⁰ Бурганның дээди бараалгакчызы Азария база бүгү бараалгакчылар хаанче көөргө, ооң хаваанда кеш аарыы бар болган. Хаанны оон үнө бээр кылдыр далаштырып турганнар, ол боду-даа дургун үнүксей берген, чүгө дээрге ону Дээрги-Чаяакчының кезеткени илдең болган.

²¹ Озия хаан өлгүжеге чедир кеш аарыын эдилеп, аңгы бажынга чурттаар, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кирбес салым-хуулуг болган. Ооң оглу Иоафам ордуну башкарып, чонну чагырып турган.

²² Озияның өске ажил-херектерин, эгезинден эгелээш, төнчүзүнге чедир, Амощунд оглу Исайя мөдээчи бижип каан. ²³ Озия өгбелериниң соондан өске оранче чоруй баарга, кеш аарыглыг кижидээш, оон оларнын чоогунда хааннар чевээ турар шөлгө ажаап каан. Ооң оглу Иоафам ачазының орнунга хаан апарган.

Иоафам хаан

(4 Хаан. 15:32-38)

27 ¹ Иоафам чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ооң авазы — Садоктуң уруу, Иеруша дээр херээжен кижичүве-дир. ² Иоафам, ачазы Озияның кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган. Чүглө ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чаза базып кирбээн. А чон бачыт үүлгедирин соксатпаан. ³ Иоафам Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң Үстүкү хаалгзын база Иерусалимниң Офел тейле ханазын хөй черде быжылап каан. ⁴ Оон ыңай Иудеяның дагларынга хоорайларны, арга-эзимниг черлерге пивээлерни база

камталал суургаларны тудуп каан.

⁵ Иоафам аммон хаан-биле дайылдашкаш, ону тиилеп алган. Аммоннар аңаа үш чыл дургузунда чылдың-на 100 талант* мөңгүннү, 10 000 кор** кызылтасты болгаш база ол хире арбайны эккеп берип турган. ⁶ Иоафамның ындыг күчүлүг апарган чылдагааны оон бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчыга чагырып чурттап чораанында болган.

⁷ Иоафамның өске ажил-херектери, оон бүгү дайын-чаазы болгаш чуртталгазы Израиль биле Иудеяның хааннарының номунда тодараттынып бижитинген. ⁸ Ол чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. ⁹ Иоафам өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону Давидтиң Хоорайынга ажаап каан. Ооң оглу Ахаз ачазының орнунга хаан апарган.

Ахаз хаан

(4 Хаан. 16:1-20)

28 ¹ Ахаз чээрби харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он алды чыл чагырган. Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга, бодунун өгбөзи Давид-биле деңнээрге, таарымчалыг чүүлдер кылбайн турган. ² Ол Израильдин хааннарының оруун эдерип, Ваал бурганга мөгөр дээш, шуткуп куткан дүрүлдер безин кылып алган. ³ Ахаз Бен-Энном шынаазынга айдызаар өргүлдер кылып, Дээрги-Чаяакчының израильчилерниң мурнундан үндүр сывырышканы чоннарның чүдөк-бужар чаңчылдарын өтгүнүп, бодунун оолдарын от-биле өрттедип турган. ⁴ Ол мөгөйишпкин кылып бедик черлерге, тейлер бажынга болгаш саглатар ыяш-ла адаанга өргүлдер салып, айдызап турган.

⁵ Ынчаарга Бурганы Дээрги-Чаяакчы Ахазты арамейлерниң хаанының холунга хүлээди бээрге, олар ону чылча шапкаш, чонундан хөй улусту Дамаскыже тудуп апарган. Оон Ахазты Израильдин хаанының холунга база хүлээди бээрге, ол хаан аңаа аар аштырышкын таварыштырган. ⁶ Ремалияның оглу Факей Иудеяның 120 000 күштүг-шыырак дайынчызын чаңгыс хүн хыдып каапкан, чүгө дээрге иудей чон ада-өгбөзинин

* 27:5 100 талант — үш ажыг тоннага деңнежир. ** 27:5 10 000 кор — 2 000 000 ажыг литрге деңнежир.

26:20 Сан. 12:10 26:21 Лев. 13:46 26:22 Иса. 1:1; 6:1 27:2 2 Чыл. 26:4 || 2 Чыл. 26:16

27:3 2 Чыл. 33:14; Неем. 3:26; 11:21 28:3 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 28:4 Ы. х. к. 12:2 28:5 Иса. 7:1

Бурганы Дээрги-Чаяакчыны каапкан болган. ⁷ Эфремчилерниң маадыры Зихрий дээрзи Ахаз хаанның оглу Маасеяны, орду башкарыкчызы Африкамны болгаш хаанның соонда ийити кижилер болур Элкананы өлүрүп каан. ⁸ Израилчилер боттарының иудей ха-дунмазынын 200 000 кадайларын, оглу-кызын тудуп алган. А ол ышкаш эндерик хөй олча-ты-вышты үптөп алгаш, Самарияже чорудупканнар.

⁹ А аңаа Дээрги-Чаяакчынын Оded дээр медээчизи турган чүве-дир. Медээчи Самарияже эеп кел чыткан аг-шеригнин мурнунче үнүп келгеш, мынча дээн: «Ада-өгбөкөрниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы Иудеянын чонунга киленнээш, оларны силернин холунарга хүлээдиң бергени шын-дыр. Ындыг-даа болза, силерниң оларны кыргып-хыдып турган килениңер эмин эрттип, ооң дугайында сураг дээрде чөдө берген-дир. ¹⁰ Ам силер Иудеянын база Иерусалимниң чурттакчы чонун эр-кыс кулдарыңар кылып аар деп тур силер. А силер база боттарыңарнын Бурганынар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кем-буруулуг эвес силер бе? ¹¹ Ынчаарга мени тооп дыннап, тудуп алган ха-дунмаарны дедир салып чорудуптунар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчынын килеңи силерге кыптыккан-дыр».

¹² Эфремчилерниң чамдык баштыңнары — Иегохананниң оглу Азария, Мешиллемоттун оглу Берехия, Шаллумнун оглу Эзекия болгаш Хадлайниң оглу Амаса — эеп кел чыткан шериглерни сагындырып: ¹³ «Туттурган улусту бээр эккелбөңер, оон башка Дээрги-Чаяакчынын мурнунга буруулуг апар бис. Бачыттарывысты, кемниг херектеривисти улгаттырып аар дээн силер бе? Кем-буруувус ол чокка-ла кончуг улгудур, Оон килеңи Израильге кыптыккан-дыр» — дээннер.

¹⁴ Дайынчылар ынчан баштыңнарын база бүгү чыылган чоннун мурнунга тудуп алган улзундан база олча-тывыжындан ойталаан. ¹⁵ Аттары адаттыгган кижилер туттурган иудейлерни хүлээп алгаш, ол чанагаш улустун шуптузун олча-тывыштан хеп алгаш, хепкерип каан. Олар туттурганнарга идик-хеп кедиргеш, аыш-чем, суг бергеш, эм үс-беле чаап каан. Оон бүгү кошкак улуска элчи-

геннер мундургаш, Пальмалар хоорайы дээр Иерихонче, оларнын ха-дунмазынче чорудупкаш, боттары Самарияже эеп келгеннер.

¹⁶ Ол үеде Ахаз хаан Ассириянын хаанындан дуза дилеп, элчилер ыдыпкан. ¹⁷ Эдом чон база катап халдап келгеш, иудейлерни тылча шаап, чамдык улусту тудуп апарган чүве-дир. ¹⁸ А филистимнер Иудеянын Шефела болгаш Негев девискээрлеринде хоорайларны хоозурадып туруп берген. Олар Бет-Шемеш, Айалон, Гедерот, а ол ышкаш Сохо, Тимна, Гимза хоорайларны база оларнын чоок-кавызында хоорай-суурларны өжөлөп алгаш, аңаа чурттай берген. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Иудеяны Ахаз хаан дээш шак ындыг дорамчылагал таварыштырган, чүгө дээрге ол хаан Иудеяны самыырадып, Дээрги-Чаяакчыга шынчы эвес болган чүве-дир. ²⁰ Ахазка Ассириянын хааны Тиглат-Пилесер чедип келген, ынчалза-даа дуза калар орнунга, кызагдап эгелээн. ²¹ Ахаз Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден, хаанын ордундан болгаш нояннар бажыңнарындан эртине-байлак чыып алгаш, Ассириянын хаанынга берипкен, ынчалза-даа ол чорук аңаа дузалаваан.

²² Кызагдаткан үзинде-даа Ахаз хаан Дээрги-Чаяакчыга шынчы чорукту улам күштүг үрөп турган. ²³ Ол Дамаскынын бурганнарынга, ону олар тылча шаап каан деп бодааш, өргүлдөр салып: «Арамей хааннарын бурганнары оларга дузалап турар-дыр. Мен ол бурганнарга өргүлден салыйн, олар меңээ дузалазын» — деп турган. Ынчалза-даа олар ону база бүгү израиль чонну буураашкыңга чедирип каан.

²⁴ Ахаз Дээрги-Бурган-Чаяакчынын өргээзиниң эт-херекселин чыып алгаш, буза шаап, чара кезип каапкан. Өргээнин эжикирин хагаш, Иерусалимниң анзы-бүрү булуннарынга өргүл салыр бедигээштер тургузуп каан. ²⁵ Иудеянын бүгү хоорайларынга хары бурганнарга айдызаар өргүл кылыр бедик черлер тургускаш, оон-биле ада-өгбөзинин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны хорададып алган.

²⁶ Ахазтын өске ажыл-херектери болгаш чуртталгазы эгезинден эгелээш, төнчүзүңгө чедир Иудея биле Израильдин хааннарынын номунда тодараттынып бижиттинген. ²⁷ Ахаз өгбелеринин

28:9 Эзра 9:6; Ажыл. 18:5 28:15 4 Хаан. 6:22; У. ч. 25:21; Рим. 12:20 || Ы. х. к. 34:3; Башт. 1:16 28:17 Ам. 1:11 28:18 Ам. 1:6 28:20 4 Хаан. 15:29

соондан өске оранче чоруй баарга, ону Иерусалим хоорайга ажаап каан, ынчалза-даа ооң мөчү-сөөгүн Израильдин хааннарының чевег-куюнга салбаан. Ооң оглу Эзекия ачазының орнунга хаан апарган.

*Эзекия хаанның өргээни
арыглап чаартканы
(4 Хаан. 18:1-3)*

29 ¹ Эзекия чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге чээрби тос чыл чагырган. Ооң авазын Авия дээр турган, ол — Захариянын уруу чүве-дир. ² Эзекия, өгбези Давидтин кылып турганы дег, Дээрги-Чаяакчынын мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган.

³ Бодунуң чагыргазының бирги чылының бирги айында-ла Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эжиктерин ажиткаш, септеп, быжыглап каан. ⁴ Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни өргээнин чөөн талазында шөлге чыгташ, ⁵ мынча дээн: «Левиттер, мени дыннанар! Ам боттарыңар ыдыкта-нып-арыгланып алгаш, ада-өгбелеринернин Бурганы Дээрги-Чаяакчының өргээзин ыдыктап калыңар, ыдыктыг черден чүдек-бужар чүвени үндүр октаптыңар. ⁶ Ада-өгбевис Дээрги-Чаяакчыга шынчы чорукту үрөп, бистин Бурганывыстың мурнунга таарымчалыг эвес чүүлдер кылып, Ону каапкаш барып, Ооң өргээзинден көрүжүн чайладып, хая көрнү берген-дир. ⁷ Олар Израильдин Бурганының ыдыктыг өргээзинде серилиг чернин эжииң хаап, чырыткыларны өжүрүп каапканнар, чаагай чыттыг чүүлдер кыыспайн, бүрүн өртте-дир өргүлдөр кылбайн турганнар. ⁸ Ол дээш Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалимге килеңней берген. Ол оларны хоозурал болгаш кочу-шоотка та-варыштырыптарга, ам бодуңар көрүп туларыңар дег, коргунчуг апарганнар. ⁹ Ынчангаш адаларывыс хылышка кырдырган-дыр, а оолдарывыс, кыстарывыс болгаш кадайларывыс туттуруушкунда турар-дыр. ¹⁰ Ам мен Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы-биле керээ чарып аарын күзөп тур мен — Ооң кыптыккан килеңи бистен чайлазын. ¹¹ Ажы-төлүм! Сагыш амыр болбасар, чүге дээрге си-

лерни Дээрги-Чаяакчы Ооң мурнунга бараан болур база чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыр кылдыр шилип алган болгай».

¹² Дараазында левиттер бараан болушкунун эгелээн:

Кохаттын үре-салгалындан — Амес-сайнын оглу Махат, Азариянын оглу Иоил;

Мераринин үре-салгалындан — Авдийнин оглу Кис, Иегаллелелдин оглу Азария;

Гирсоннуң үре-салгалындан — Зимманын оглу Иоах, Иоахтын оглу Эден;

¹³ Элипафанның үре-салгалындан — Шимри биле Иеиел;

Асафтын үре-салгалындан — Захария биле Маттания;

¹⁴ Еманның үре-салгалындан — Ие-хиил биле Шимей;

Идифуннуң үре-салгалындан — Ше-майя биле Узиил.

¹⁵ Олар боттарынын ха-дуңмазын чыып, ыдыктанып алгаш, хаанның дужаганы-биле, Дээрги-Чаяакчының сөстерин ёзугаар, Ооң өргээзин арыглаар дээш чорупканнар. ¹⁶ Бурганның бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының өргээзинче кире бергеш, оон тып алганы арыг эвес бүгү чүвени өргээнин шөлүнче үндүрүп каапканнар. Оон левиттер ол бүгүнү алгаш, Кедрон шынаазыңче апарган.

¹⁷ Олар бир айның бирээде арыглаашкынны кылып эгелээш, ол-ла айнын сесте Дээрги-Чаяакчының өргээзинин серилиг черинге чеде бергеннер. Өргээни оон ыңай сес хүн ыдыктап-арыглап келгеш, бир айның он алдыда доозупканнар.

¹⁸ Оон Эзекия хаанга келгеш: «Бис Дээрги-Чаяакчының өргээзин бүрүнү-биле арыглап кагдывыс: бүрүн өрттедир өргүл салыр бедигээшти ооң бүгү херексели-биле, ыдыктаан хлебтер салыр ширээни ооң бүгү херексели-биле; ¹⁹ Ахаз хаанның чагырып тургаш, Бургандан ойталааш, бужартадып кааны бүгү эт-херекселди бис, ажыглаар дээш, ыдыктап кагдывыс. Олар ам Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинин мурнунда бо-дур» — дээн.

²⁰ Даартазында эртен Эзекия хаан тургаш, хоорайнын даргаларын чыып

29:7 2 Чыл. 28:24 29:10 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 15:12; 34:31 29:11 Лев. 8:14 29:12 Сан. 3:17
29:13 1 Чыл. 15:8 || 1 Чыл. 6:39 29:14 1 Чыл. 16:41-42 29:16 2 Хаан. 15:23 29:19 2 Чыл. 28:24

алгаш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ²¹ Олар чеди бугажык, чеди кошкар болгаш чеди хураганның бүрүн өрттедир өргүл кылдыр, чеди хунаны бачыт дээш өргүл кылдыр күрүнө, ыдыктыг өргээ болгаш иудей чон дээш эккелген. Хаан Бурганның бараалгакчыларына, Аароннуң үрө-салгалына бүрүн өрттедир өргүлдү Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинче салырын дужааган. ²² Бугажыктарны соккан соонда, Бурганның бараалгакчылары оларның ханын дозуп алгаш, өргүл бедигээжинче төпкен. Оон кошкарларны дөгөргөш, ханын өргүл бедигээжинче төпкен. Оон хураганның дөгөргөш, ханын өргүл бедигээжинче төпкен. ²³ А бачыт дээш өргүл болур хуналарны хаанның база чыылган чоннуң мурнунга эккеп тургузуп каарга, олар холдарын малдарже салган. ²⁴ Бурганның бараалгакчылары хуналарны дөгөргөш, бүгү израиль чонунун бачыттарын арыглаар кылдыр, оларның ханы-биле өргүл бедигээжин арыглап каан, чүге дээрге хаан бүрүн өрттедир өргүл биле бачыт дээш өргүлдү бүгү Израиль дээш кылырын дужааган турган.

²⁵ Эзекия Давид хаанның, оон өттүр көөр кижизи Гадтың болгаш Нафан медээчинин доктаатканын ёзугаар кимвалдарлыг, чадаганнарлыг болгаш чанзыларлыг левиттерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинге тургузуп каан. Ол доктаалды Дээрги-Чаяакчы медээчилерин дамчыштыр берген чүве-дир. ²⁶ Левиттер Давид хаанның хөгжүм херекселдерин тудуп алгаш, Бурганның бараалгакчылары трубалар тудуп алгаш, белен турган.

²⁷ Эзекия ынчан бүрүн өрттедир өргүлдү өргүл бедигээжинче салырын дужааган. Өргүл салгышкыны эгелээрге, Израильдин хааны Давидтин хөгжүм херекселдери биле трубаларынга үдеткен Дээрги-Чаяакчыга йөрөөл ырылары эгелээн. ²⁸ Бүрүн өрттедир өргүл салгышкыны доозулбаан шаанда, бүгү чыылган чон Бурганга мөгөйип турган, ыраажылар ырлажып, трубаларны этсип турган.

²⁹ Өргүл салгышкыны доозулган соонда, хаан болгаш оон-биле кады турган бүгү улус дискек кырынга олуруп, Дээрги-Чаяакчыга мөгөйген. ³⁰ Эзекия хаан болгаш нояннар левиттерге Дээрги-

Чаяакчыны Давид хаанның болгаш өттүр көөр Асафтың сөстери-биле алдаржыдарын дужааган. Левиттер өөрүшкүлүг алдаржыдып, хаваан черге дегшип, мөгөйип турган. ³¹ Эзекия улаштыр: «Силер ам боттарынарны Дээрги-Чаяакчыга бараалгаттыңар. Бээр чоокшулап, өөрүп четтиришкин өргүлдери биле өске-даа өргүлдерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккелінер» — дээн. Бүгү чыылган чон өөрүп четтиришкин өргүлдери биле өске-даа өргүлдерни эккелген. Ынчаар кылыксаан кижилер бүрүзү бүрүн өрттедир өргүлдерни эккеп турган. ³² Чоннуң эккелгени бүрүн өрттедир өргүл малы 70 бута, 100 кошкар, 200 хураган болган. Ол бүгү мал — Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл-дүр. ³³ Эске ыдыктыг өргүл малы 600 бода, 3000 шээр мал болган. ³⁴ А Бурганның бараалгакчылары эвээш болганындан, ол бүгү өргүл малының кезин союп күш четпейн барган. Ынчангаш оларга ха-дунмазы левиттер ажил төнмээн шаанда база өске бараалгакчылар ыдыктанып-арыгланып албаан шаанда, дузалажып турган, чүге дээрге левиттер боттарын ыдыктаар талазы-биле, бараалгакчыларга көөрдө, кызымак улус чүведир. ³⁵ Бүрүн өрттедир өргүлдөр, эп-найрал өргүлдеринин үс-чаа болгаш бүрүн өрттедир өргүлдөр-биле кады кудар арага өргүлдери дыка хөй болган.

Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болуушкунну ынчаар катап тургускан. ³⁶ Эзекия болгаш бүгү чон Бурганның чонну ынчаар таарыштыр белеткеп кааны дээш өөрүп турган, чүге дээрге ол ажил-херек дүрген кылдына берген чүве-дир.

Эзекияның Хосталышкын байырлалын демдеглээн

30 ¹ Эзекия бүгү Израильдин болгаш Иудеяның чонунче шапкынчылар чоруткан, а Эфрем биле Манассияның чонунга база чагаалар бижип, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан Хосталышкын байырлалын демдеглээр-биле Иерусалимде Оон өргээзинге чыгып кээрин чалаан. ² Хаан, оон ноянары болгаш Иерусалимде бүгү ниитилел чөвүлөшкөш, Хосталышкын байырлалын ийи айда эрттирер деп шийитпирлээн.

29:22 Лев. 8:15 29:23 Лев. 4:15 29:25 2 Хаан. 12:1; 1 Чыл. 21:9; 2 Чыл. 8:14 || 1 Чыл. 25:6
29:26 1 Чыл. 23:5 30:2 Сан. 9:9-11

³ Олар ону бир айда эрттирип шыдавайн барган, чүге дээрге ыдыктанып ап четтигипкен Бурганның бараалгакчылары чедишпейн турган, чон база Иерусалимге чыгып келбээн болган. ⁴ Ол шийтпир хаанга-даа, бүгү ниитилеге-даа таарышкан. ⁵ Ынчаарга олар бүгү израильчилерге, сонгу чүкте Дандан эгелээш, мурнуу чүкте Бээр-Шевага чедир, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга турсакааткан Хосталышкын байырлалын демдеглээри-биле Иерусалимге келир кылдыр чарлаарын шийтпирлээн. Чүге дээрге ол байырлалды, ыдыктыг хоойлуда айытканы дег кылдыр, хөй санныг чон шагдан бээр демдеглеп көрбээн болган.

⁶ Хааннын, оон нояннарынын чагааларын тарадып чедирген шапкынчылар бүгү Израиль биле Иудеяны эргип кезип, хааннын дужаалын ёзугаар медеглеп чораан:

«Израиль чон! Авраамнын, Исаактын болгаш Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип келинер, ынчан Ол база силерниң чонунарнын Ассириянын хааннарының холундан уштунуп дескен артынчызынче эглип келир. ⁷ Боттарының ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга шынчы чоруун үрээн адаларынар болгаш ха-дуңмандар дег болбаңар: Ол оларны хоозураашкынга таварыштырган дээрзин ам бодунар көрүп тур силер. ⁸ Силер ам ада-өгбөнер дег чөрүү болбаңар, Дээрги-Чаяакчыже холунар сунунар. Оон кезээ-мөңгөде ыдыктап каан өргээзинче чедип келинер. Силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга бараан болунар, Ол ынчан кыптыккан килеңиң силерден чайладыр. ⁹ Дээрги-Чаяакчыже эглип кээр боорунарга, силерниң ха-дуңмандарны, ажы-төлүнерни тудуп алган ассирийлер оларны кээргей бээр, олар ынчан бо чуртче чанып кээр, чүге дээрге бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ачылыг болгаш кээргээчел. Силер Олче эглип кээр болзунарза, Ол силерден хая көрүнмес».

¹⁰ Шапкынчылар Эфремниң, Манасияның аймактарының черинге, мыр-ыңай Завулоннун аймааның черинге

чедир, хоорайлар кезип чоруп турган, а улус-чон оларны дорамчылап кочулаар болган. ¹¹ Ындыг-даа болза, Асир, Манасия болгаш Завулоннун аймактарындан чамдык улус томаарый берип, Иерусалимге чедип келген. ¹² А Иудеяга Бурганын холу чонга дузалап, хаанның база нояннарнын Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар дужааган чүвезин күүседир эпсеткилди аңаа хайырлаан.

¹³ Иерусалимге ийи айда эндерик хөй чон Хаарган далганнар байырлалын демдеглээр дээш чыгып келген. ¹⁴ Ол улус хөделип эгелээш, Иерусалимниң кулумчуларынга турган өргүл салыр бедигээштерни, айдызаашкын кыл-ыр бедигээштерни ап каапкаш, оларны Кедрон шынаазыныч октапкан. ¹⁵ Ийи айның он дөртте олар Хосталышкын байырлалының анай-хураганнарын дөргөргөн. Бурганның бараалгакчылары биле левиттер, ыяды бергеш, ыдыктанып ап, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бүрүн өрттедир өргүлдери эккеп салган. ¹⁶ Олар Бурганның кижизи Моисейниң хоойлузунда айтып каанын ёзугаар боттарының турар ужурулуг черлерин ээлепкен. Бурганның бараалгакчылары левиттерден өргүл малының ханын алгаш, өргүл бедигээжинче төп турган. ¹⁷ Чыылган чон аразында ыдыктанып-арыглары ёзулал эрtpээн улус хөй болганындан, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр Хосталышкын байырлалынын анай-хураганнарын бүгү арыг эвес улустун адындан левиттер дөргөп, ол өргүлдерниң Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыдыктын хевээр арттырган.

¹⁸ Чоннун хөй кезии, колдуунда-ла Эфрем, Манасия, Иссахар болгаш Завулоннун аймактарындан үнгөн улус, ыдыктанып-арыгланып албаан болган, ынчалза-даа олар ыдыктыг хоойлунун айтышкынын үрөп, өргүл эьдин чип турган. ¹⁹ А Эзекия олар дээш мөргүп: «Ыдыктыг арыгланышкын ёзулалын эртпээн-даа болза, ада-өгбезиниң Бурганынче сеткил-чүрээнден чүткүп турар бүгү улусту ачы-буянын Дээрги-Чаяакчы өршээзин!» — дээн. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Эзекияны дыңнап кааш, чонну өршээген*.

* 30:20 Азы: «Экиртп каан».

30:3 2 Чыл. 29:34 30:5 Башт. 20:1 30:6 Иер. 4:1; Иоил 2:12 30:7 Иез. 20:18 30:8 Хост. 32:9; 4 Хаан. 17:14 30:9 Хост. 34:6 30:14 2 Чыл. 28:24 30:16 Ы. х. к. 33:1 30:18 Хост. 12:43-49

²¹ Иерусалимге турган израильчилер Хаарган далганнар байырлалын чеди хүн дургузунда аажок өөрүп-хөглөп байырлап келген. Левиттер биле Бурганның бараалгакчылары хөгжүм херекселдеринге үдөдип, Дээрги-Чаяакчыны хүннүн-нө ыткыр алдаржыдып ырып турган. ²² Эзекия Дээрги-Чаяакчыга бараан болуушкуну мергезилдик кылып билир бүгү левиттерниң сеткилин өөртүп, чугаалашкан. Чеди хүн дургузунда улус байырлалдың аыш-чегин чип, эп-найырал өргүлдери салып, ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып турган.

²³ Бүгү чыылган чон ам-даа чеди хүн байырлаар деп сүмележип шийтпирлээш, ол чеди хүнде база байырлалды демдегелеп, хөглөп эрттиргеннер. ²⁴ Иудеяның хааны Эзекия чыылган чонга 1000 бугажык, 7000 шээр мал берген, а ноянар чыылганнарга 1000 бугажык, 10 000 шээр мал берген. Хөй санның Бурганның бараалгакчылары ам ыдыктанып алган турган. ²⁵ Иудеядан чыгып келген бүгү улус, Бурганның бараалгакчылары биле левиттер, Израильден чыгып келген бүгү улус база оон мурнунда Израильден көжүп келгеш, Иудеяга чурттай берген кижилер — олар шупту өөрүп-хөглөп турган. ²⁶ Иерусалимге аажок улут хөглөшкөн болган, чүте дээрге Давидтин оглу, Израильдин хааны Соломонун үзинден бээр Иерусалимге ол ышкаш байырлал болуп көрбээн чүве-дир. ²⁷ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер туруп келгеш, чонну алгап-йөрээрге, Бурган оларны дыннап каан, оларның мөргүлү Оон дээрде ыдыктыг оран-савазынга чеде берген болган.

31 ¹ Ол бүгү доозулган соонда, анаа турган бүгү израильчилер Иудеяның хоорайларынче чорупкаш, ыдыктыг көжээлерни буза шаап, Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны ужуруп каапкан. Олар бүгү Иудеяга, Вениамин, Эфрем болгаш Манассияның аймактарының бүгү девискээрлеринге мөгейишкын кылып бедик черлерни болгаш өргүл салыр бе-

дигээштерни бүрүнү-биле үрегдеп каапкан. Оон бүгү израильчилер боттарының хуваагыл черлеринче, боттарының хоорайларынче ээп келген.

Бурганның бараалгакчыларының хандырылгасынга хамаарыштыр

² Эзекия Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни салбырлар аайы-биле, оларның кайызы-даа бараалгакчы азы левит ажил-хүлээлгезин кылып кылдыр, таарыштыр тургузуп каан. Олар бүрүн өрттедир өргүлдөр, эп-найырал өргүлдери эккеп салыр, бараан болур, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң хаалгазының чанынга Ону алгап-мактап, алдаржыдар ужурлуг турган. ³ Хаан бодунун мал-маганының чамдызын Дээрги-Чаяакчының хоойлузунда бижиттингенин ёзугаар эрген, кежээ база амыр-дыш хүнү, ай чаазында болгаш байырлалдарда бүрүн өрттедир өргүлдөр кыллары-биле берген. ⁴ Хаан Иерусалимниң чурттакчы чонунга Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге оонажыр үлүгнү, олар Дээрги-Чаяакчының хоойлузун күүседиринге боттарын бараалгатсын дээш, үндүрүп берип туарын дужааган.

⁵ Ол айтышкынны чонга чарлап-тарга, израильчилер тараазының, виноград арагазының, олива үзүнүн, ары чигиринин баштайгы дүжүдүнүн — шөлдериңе өстүрүп алган бүгү дүжүдүнүн башкылыын эккелген. Олар бүгү чүүлүн оннун бир кезин хөйү-биле эккелген. ⁶ Иудеяның хоорайларында чурттап турар израильчилер, иудейлер бода болгаш шээр малының оннун бир кезин болгаш боттарының Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан өске ыдыктыг өргүлдерни база эккелген — олар ол бүгүнү эңдере оваалай салып каан. ⁷ Үш айда эңдере оваалай салып эгелээш, чеди айда доосканнар*. ⁸ Эзекия биле чонун даргалары чедип келгеш, овааларны көргөш, Дээрги-Чаяакчыны болгаш Оон израиль чонун алгап-йөрээген.

⁹ Эзекия Бурганның бараалгакчылары биле левиттерден ол оваалар дугайында айтырарга, ¹⁰ Бурганның дээди

* 31:7 Үш айда тараа дүжүдү ажаар, а чеди айда виноград болгаш өске-даа чимистер дүжүдү ажаар турган.

30:21 Хост. 12:15; 13:6 30:26 2 Чыл. 7:8-10 30:27 Сан. 6:23-27 || Ы. х. к. 26:15 31:1 Ы. х. к. 16:21-22 31:2 1 Чыл. 23:6; 24:6 31:3 Сан. 28—29 31:4 Сан. 18:8-24 31:5 Неом. 13:12 31:6 Лев. 27:30; Ы. х. к. 14:22 31:10 Мал. 3:10

бараалгакчызы, Садоктун угундан Азария аңаа мынча деп харыылаан: «Бо өргүл белектерин чон Дээрги-Чаяакчының өргээзинче эккеп эгелээн үеден бээр, бис тоттур чемненип турар апардывыс, хөй аыш-чем-даа артып каап тур. Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга ачы-буян хайыклаан болгаш, ындыг хөй аыш-чем артып каар-дыр».

¹¹ Эзекия Дээрги-Чаяакчының өргээзинге шыгжамыр-өрээлдер белеткеп каарын дужаарга, улус ону күүсеткен. ¹² Оон ынаар өргүл белектеринин онун бир кезектерин болгаш ыдыктыг чүүлдерни ак сеткилдии-биле эккелген. Хонания деп кижиге кол харагалзакчы турган, оон дунмасы Шимей ийи дугаар дарга турган. ¹³ Эзекия хаан биле Бурганның өргээзинин башкарыкчызы Азария оларга дузалаар кылдыр Иехиил, Азария, Нахат, Асаил, Иеримот, Иозавад, Элиел, Исмахия, Махат болгаш Ванея оларны томуйлап каан.

¹⁴ Левит Имнаның оглу Коре – өргэзин чөөн талазында хаалгачы – улустун Бурганга эки тура-биле салган өргүлдери дээш харыылап, Дээрги-Чаяакчыга эккелген өргүлдери, аажок ыдыктыг чүүлдерни үлөп берип турган. ¹⁵ Бурганның бараалгакчылары чурттаар хоорайларга Эден, Миниахин, Иисус, Шемайга, Амария болгаш Шехания олар Кореге ак сеткилдиг дузалажып, боттарының бараалгакчы ха-дунмазынын аразына, оларнын бөлүктөрүнүн аайы-биле, ат-сураглыг, бөдүүн дивейн*, дегне үлөп берип турган.

¹⁶ Оон аңгыда олар аттары төрөл салгалдар даңзынынче кирген үш харлыг болгаш оон улуг назылыг бүгү эр улус аразына үлөп турган. Ол бүгү эр улус дээрге Дээрги-Чаяакчының өргээзинче хуннун кылыр ажил-хүлээлгезин бүдүрер дээш база боттарының албан-дужаалы болгаш салбырларын эзугаар бараан болуушкунун боттандырып дээш кирип турган улус-тур. ¹⁷ Бурганның бараалгакчыларын даңзыже төрөл салгалдар аайы-биле кириген; чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни оларнын албан-дужаалы болгаш салбырларын эзугаар даңзыже кириген. ¹⁸ Төрөл салгалдар даңзынынче оларнын кадай-

ларынын, шупту оглу-кызынын аттарын база кириген турган, чүге дээрге олар боттарын бараан болуушкунга ак сеткилдии-биле ыдыктанып белеткеп алган улус чүве-дир.

¹⁹ Аароннун үре-салгалы болур, боттарынын хоорайларын долгандыр одар-белчирилгил бараалгакчыларнын өг-бүлелеринге хамаарыштыр алыр болза, хоорайларнын шуптузунга бүгү эр улуска чогуур үлүгнү үлөп бээри-биле тускай томуйлаттырган улус турган. Олар төрөл салгалдар даңзынынче аттары кирген бүгү левиттерге үлүүн база үлөп турган.

²⁰ Эзекия бүгү Иудеяга ынчалдыр кылган. Ол бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга эки, таарымчалыг болгаш шыннын чүүлдер кылып турган. ²¹ Бурганның өргээзинге бараан болуру-биле база ыдыктыг хоойлунун айтышкыннарын сагып, күүседире-биле Эзекия кылып турган бүгү чүвезинге бодунун Бурганынче чүткүп, бүгү-ле сеткил-чүрөөндөн ажылдап келген. Ынчангаш ол чедишкинниг болган-даа.

Ассирий хаанның Иерусалимге кыжжанын

(4 Хаан. 18:13–19:37; Иса. 36:1–37:38)

32 ¹ Эзекия шынчызы-биле ол бүгү ажал-херектерин кылып каан соонда, Ассириянын хааны Сеннахирим Иудеяже халдап кирип келген. Ол быжыгладыг хоорайларны бүзөөлөп алгаш, оларны хунаап алыр деп бодаан. ² Эзекия Сеннахиримниң Иерусалимге удур чаалажыр дээш чедип келгенин көргөш, ³ бодунун нояннары болгаш шериг баштыннары-биле сүмелешкеш, хоорайнын даштында суг баштарын дуй базырыптарын шииттирлээн, а олар ону деткээн. ⁴ Эндерик хөй чон чыгып келгеш: «Ассириянын хааннары бээр чедип кээрге, оларга суг чедишпезин!» – деп чугаалааш, бүгү суг баштарын база чуртту таварып агып чыткан хемни дуй базырып, хөөп каапкан. ⁵ Эзекия сорук кирип, хоорай ханазынын үрөлгөн бүгү черлерин катап тургузуп, оон кырынга суургалар тудуп үндүрүп каан. Ол биезги хананың даштынга база бир хана туткаш, Давидтин Хоорайында Милло шивээни быжыглап,

* 31:15 Азы: «Кырган, чалыг дивейн».

31:11 Неем. 10:39 31:15 Ис. 21:9-19 31:17 Сан. 4:3; 8:24-25; 1 Чыл. 23:24; Эзра 3:8
31:20 4 Хаан. 18:3; 20:3 32:5 2 Чыл. 25:23 || 2 Хаан. 5:9

хөй ок-чепсек болгаш дозуг-камгалаалдар белеткеп каан.

⁶ Эзекия чонну баштаар шериг баштыңнарын томуйлааш, оларны хоорай хаалгазының чанында төп шөлге чыып алгаш, соруук киирип, мынча дээн.

⁷ «Кадыг-быжыг, эрес-дидим болунар, Ассирияның хаанындан база оон-биле кады келген эндерик хөй аг-шеригден коргуп-сүртевенер, чүге дээрге бистин-биле кады турар Күш оон-биле кады турар күштен улуг-дур. ⁸ Оон-биле мага-бот күжү, а бистин-биле Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы кады-дыр, Ол биске дузалап, чаа-дайынывыска тулчур-дур».

Чон Иудеяның хааны Эзекияның сөстөрүнден соруук кире берген.

⁹ Ассирияның хааны Сеннахирим бүгү аг-шерии-биле Лахис хоорайны бүзээлеп алгаш тура, бодунун дүжүметтерин Иерусалимче айбылап чорудуп, аңаа турган Иудеяның хааны Эзекия биле бүгү иудейлерге мону дамчыткан:

¹⁰ «Ассирияның хааны Сеннахиримниң чугаалаан чүвезин дыннаңар: Иерусалимде бүзээлеттирип алган олургаш, чүү чүвеге идееп тур силер? ¹¹ Эзекия: „Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы бисти Ассирияның хаанының холундан камгалаар“ — деп чугаалааш, аштап, суксап өлүп калзын дээш, силерни мегелеп турар-дыр. ¹² Эзекия боду Дээрги-Чаяакчының бедик черлерин, Оон өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея биле Иерусалимниң чурттакчыларынга: „Чаңгыс өргүл бедигээжиниң мурнунга Бурганга мөгейип, чүгө аңаа чаагай чыттыг чүүлдер кыпсыңар“ — деп дужааган эвес чүве бе?

¹³ Таанда силер өске чурттарның бүгү чоннарын мээң база ада-өгбемниң канчангаан билбес силер бе? Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунун черин мээң холумдан адырып алганыл?

¹⁴ Мээң ада-өгбемниң бүрүнү-биле узуткап каан чоннарының бурганнарының кайызы бодунун чонун мээң холумдан адырып шыдааныл? Бурганыңар силерни мээң холумдан канчап камгалап шыдаарыл? ¹⁵ Ам Эзекияга мегелеттирбенер,

оон аайы-биле будалбанар. Аңаа бүзүревенер, чүге дээрге чаңгыс-даа чоннун база күрүнениң бурганы бодунуң чонун мээң холумдан азы ада-өгбемниң холундан адырып шыдаваан болгай. Бурганыңар база силерни мээң холумдан камгалап шыдаар харыы чок!»

¹⁶ Сеннахиримниң дүжүметтери Дээрги-Бурган-Чаяакчыга болгаш Оон чалчазы Эзекияга удур чүве чугаалап шаг болган. ¹⁷ Сеннахирим Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыны бак сөглээн чагаалар бижип, Аңаа удур: «Өске чурттарның бурганнарының боттарының чоннарын мээң холумдан адырып шыдавааны дег, Эзекияның Бурганы база Бодунуң чонун мээң холумдан адырып шыдава» — деп турган. ¹⁸ Ассирийлер хана кырында турган Иерусалимниң чурттакчыларыңче, оларны коргудуп-сүртедипкеш, хоорайны эжелеп аар дээш, еврейлеп дынзыдыр алгыржы берген. ¹⁹ Олар Иерусалимниң Бурганының дугайында чер-делегейниң өске чоннарының бурганнары — кижжи холу кылган дүрзүлөр дугайында дег чугаалаар болган.

²⁰ Ол дээш Эзекия хаан биле Амоцун оглу Исайя медээчи мөргүл кылып, дээрже кыйгы салган. ²¹ Дээрги-Чаяакчы төлээзин чорудуптарга, ол ассирий хааның турлаанда бүгү күштүг-шыырак дайынчыларны, баштынчыларны болгаш шериг баштыннарын кыргып-хыдып кааптарга, Сеннахирим бодунун чуртунче, бак атка кирип, чана берген. Ол бир-ле бодунуң бурганының өргээзинче кире бээрге, оон бодунуң оолдары ачазын хылыш-биле шанчып каан*.

²² Дээрги-Чаяакчы Эзекияны болгаш Иерусалимниң чурттакчыларын Ассирияның хааны Сеннахиримниң холундан база өске бүгү дайзыннарын холундан ынчалдыр адырып кааш, оларга бүгү таладан амыр-тайыңны хайырлаан. ²³ Ынчан дыка хөй улус Иерусалимче Дээрги-Чаяакчыга өргүлдер биле Иудеяның хааны Эзекияга улуг үнелиг белектер эккелген. Ол үден бээр, Эзекия бүгү чоннарын мурнунга улуг алдар-хүндүлүг апарган.

* 32:21 Сеннахиримниң өлүрүшкүнү б.э. чедир 681 чылда, оон Иудеяже походунуң соонда чээрби чыл эрткенде, болган.

32:7 Ы. х. к. 31:6 || 4 Хаан. 6:16 32:8 2 Чыл. 15:2; 20:17 32:12 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1 32:13 Дан. 3:15 32:15 Иса. 10:11 32:21 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15

**Эзекияның томаарааны,
чаагай чоруу болгаш өлүмү**

²⁴ Ол хүннерде Эзекия аарый берген, өлүрүнүн кырында келген. Хаан Дээрги-Чаяакчыга мөргүүрге, Ол аңаа харыылап, бадыткал демдээ берген. ²⁵ Ынчалза-даа Эзекия аңаа көргүскен ачы-буян дээш төлөптүг харыы бербээн, харын оон сеткил-чүрээ улуургай берген турган. Ол дээш хаанче, Иудеяже болгаш Иерусалимче Дээрги-Чаяакчынын килеңи кыптыга берген. ²⁶ Ынчан Эзекия-даа, Иерусалимнин чурттакчылары-даа сеткил-чүрээнин улуургаан томаартып алган. Ынчангаш Эзекиянын чуртталгазынын үезинде Дээрги-Чаяакчы оларны кезетпээн.

²⁷ Эзекия аажок бай, улуг ат-алдарлыг кижиге чораан. Ол бодунуң алдын-мөңгүнү, эргине даштары, чаагай чыттыг чүүлдери, дозуг-камгаламдары болгаш янзы-бүрү улуг үнелиг эт-севинге шыг-жамырлар кылып алган. ²⁸ Оон ыңай черниң дүжүдү, виноградаргазы болгаш олива үзү шыгжаар аңмаарлар, сүрүт малдар турар черлер, кажаалар тудуп каан. ²⁹ Бодунга ол хоорайлар тудуп алган. Шээр болгаш бода малының коданары база дыка хөй турган, чүге дээрге Бурган аңаа байлакты бажын ажыр хайырлаан чүве-дир. ³⁰ Гихоннун суун бажындан дуй базыргаш, сугнун агымын Давидтин Хоорайынын барыын талазынче аксыпкан кижиге база Эзекия турган. Ол бодунуң бүгү ажыл-херээнге чедимчелиг бооп келген.

³¹ Бир катап Вавилоннун чагырыкчылары Эзекияже оң чуртунга болган Бурганның көскү медээзинин дугайында айтырып, элчиннер ыдыпкан. Ынчан Бурган ону хынаар дээш база оон сеткил-чүрээниң кандызын билип аар дээш, чааскаандырзын каапкаш барган.

³² Эзекиянын өске ажыл-херектери, оон Бурганга бердингени Амоцтун оглу Исаяй медээзинин Иудея биле Израильдин хааннарынын номунче кирген көстүшкүндө бижиттинген. ³³ Эзекия өгбелеринин соондан өске оранче чоруу барган, ону Давидтин үрө-салгалынын чевек-куюнуң үстүү кезээнге ажаап каан.

Иудеянын бүгү чону болгаш Иерусалимнин чурттакчылары Эзекия өлгөн соонда, аңаа хүндү көргүскен. Оон оглу Манассия ачазынын орнунга хаан апарган.

**Манассия хаан
(4 Хаан. 21:1-9)**

33 ¹ Манассия он ийи харлыында хаан апаргаш, чуртту Иерусалимге бежен беш чыл чагырган. ² Манассия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлдөдү, Оон израильчилернин мурнундан үндүр сывырышканы чоннарнын чүдөк-бужар чаңчылдарын өттүнүп турган. ³ Ол бодунун ачазы Эзекиянын узуткап каапканы бедик черлерни катап тудуп, Ваалдын дүрзүлеринге өргүл салыр бедигээштер, Ашера бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп каан. Манассия сылдыстарнын бүгү аг-шеринге мөгейип, аңаа бараан болуп турган. ⁴ Ол Дээрги-Чаяакчынын аңаа хамаарыштыр: «Иерусалимге Мээң алдар-адым кезээ-мөңгөдө турар» — дээни өргээзинге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин даштыкы, иштики шөлүнгө сылдыстарнын бүгү аг-шеринге өргүл салыр бедигээштер тудуп каан. ⁶ Ол бодунуң оолдарын Бен-Энном пынаазынгга өттүр эртирип турган база төлгөлээр, илби-пиди кылыр болгаш өлүг улус сүнезени кыйгырар, караң-көрнүр улус-биле харылзажып турган. Манассия Дээрги-Чаяакчынын мурнунга хөй бузутту үүлдөдү, Оон килеңи кыптыктырып алган.

⁷ Манассия оюп хээлээн дүрзү-бурган кылып алгаш, ону Бурганның өргээзинге тургузуп каан. А Бурган ол өргээге хамаарыштыр Давид хаанга база оон оглу Соломонга: «Мен бо өргээге база Израильдин бүгү аймактарынын аразындан шилип алганым Иерусалимге Бодумнуң алдар-адымны мөңгөзи-биле тургузуп каар мен. ⁸ Бир эвес израильчилер Мээң оларга дужааган бүгү чүвемни күүседип, оларга Моисейни дамчыштыр берген бүгү хоойлуг, дүрүмнөр болгаш айттышкыннарны сагып чурттаар болза, Мен оларны ада-өгбөзизинге үзүп берген черимден моон сонгаар улчуп чоруурунче албадавас мен» — деп турган. ⁹ Ынчалза-даа Манассия Иудеянын болгаш

32:24 4 Хаан. 20:11; Иса. 38:8 32:25 Ыд. ыр. 115:3 || 2 Чыл. 26:16 32:26 Иер. 26:19 32:30 4 Хаан. 20:20 33:3 2 Чыл. 31:1 || Ы. х. к. 16:21 || Ы. х. к. 4:19; 4 Хаан. 17:16; 23:5 33:4 Ы. х. к. 12:11; 3 Хаан. 18:29 || Иер. 7:30; 32:34 33:5 3 Хаан. 6:36; 7:12 33:6 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 || Лев. 19:31 33:8 3 Хаан. 9:3; 2 Чыл. 7:12

Иерусалимнің чурттакчыларын шын оруундан өскээр аппаарга, олар Дээрги-Чаяакчының израильчилерин мурнундан кыргып-хыдып каапканы чон-нардан-даа хөй бузут үүлгедип эгелээн.

Манассияның бодунуң бачыдын билгинени

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Манассияга база оон чонунга сагындырып чугаалап турган, ынчалза-даа олар тооп дыңнавайн барган. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга удур Ассирияның хаанының шериг баштың-нарын эккелген. Баштыннар Манассияны тулуп алгаш, тыртпа-биле бурундуктааш, хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче алпарган. ¹² Кызагдалга таварышкаш, хаан бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан өршээл дилеп, чаннып эгелээн, оон ада-өгбезиниң Бурганынын мурнунга аажок томаараан. ¹³ Манассия мөргүргө, Бурган олче ээ көрнүп, оон чалынган дилээн дыңнап кааш, ону Иерусалимче, дүжүлгезинче эгидип каан. Манассия Дээрги-Чаяакчыга дээрге Бурган-дыр деп билип алган.

¹⁴ Оон соонда хаан Давидтиң Хоорайының даштыкы ханазын быжыгладу тудуп каан. Хаан ону Гихон суунуң барыын талазында шынаадан эгелээш, Балык хаалгазынче кирер черге чедир болгаш Офел тейни долгандыр тудуп чоруткаш, мурнундагызындан бедидип каан. Ол Иудеяның бүгү быжыгладдыг хоорайларынга шериг баштыннарын тургузуп каан.

¹⁵ Манассия Дээрги-Чаяакчының өргээзинден өске бурганнарны болгаш оюп хээлээн дүрзүнү үндүргөш, өргээ турар тейде база Иерусалимде тудуп алганы өргүл салыр бедигээштерни ап каапкаш, ол бүгүнү хоорайдан үндүр октапкан. ¹⁶ Ол Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигежин катап тургускаш, аңаа эп-найырал болгаш өөрүп четтириишкин өргүлдери эккеп салгаш, иудейлерге Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараан болурун дужааган. ¹⁷ А чон мөгөйишкин кылыр бедик черлерге өргүлдөр салырын, ам чүгө бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга-даа болза, уламчылавышаан турган.

¹⁸ Манассияның өске ажыл-херектери, оон бодунуң Бурганынга мөргүлү болгаш өттүр көөр медээчилериниң Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының адындан аңаа чугаалап турган сөстери Израильдин хааннарының бижилгелеринде бижиттинген. ¹⁹ Оон мөргүлү, Бурганнын олче ээ көргени, оон бүгү бачыттары болгаш шынчы эвес чоруу, бодун томаартып аар бетинде мөгөйишкин кылыр бедик черлер тудуп кааны база Ашера бурганга тураскааткан адагаштар болгаш дүрзүлөр тургузуп каан черлери өттүр көөр медээчилериниң бижилгелеринде* бижиттинген. ²⁰ Манассия өгбелеринин соондан өске оранче чоруй баарга, ону ордузунуң чанынга ажаап каан. Оон оглу Амон ачазының орнунга хаан апарган.

**Амон хаан
(4 Хаан. 21:19-26)**

²¹ Амон чээрби ийи харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге ийи чыл чагырган. ²² Амон, ачазы Манассия ышкаш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлгедип, ачазы Манассияның кылып кааны бүгү дүрзү-бурганнарга өргүлдөр эккеп салып, оларга бараан болуп турган. ²³ Амон Дээрги-Чаяакчының мурнунга, ачазы Манассия ышкаш, бодун томаартып албаан, харын-даа бачыттарын көүдөдип-ле турган. ²⁴ Оон дүжүметтери аңаа удур сүлчээ кылгаш, ону ордузунга өлүрүп каан. ²⁵ Ынчалза-даа чурттуң чону бүгү сүлчээчилерни кыра шаап каапкаш, Амонуң оглу Иосияны ачазының орнунга хаан кылып алган.

**Иосия хаан
(4 Хаан. 22:1-7)**

34 ¹ Иосия сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үжөн бир чыл чагырган. ² Ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга таарымчалыг чүүлдер кылып турган база бодунуң өгбөзи Давидтиң оруктарын эдериң, он-даа, солагай-даа талаже өскээр барбаан.

³ Чагырзазының сески чылында, аныак оол тургаш, Иосия бодунуң өгбөзи Давидтиң Бурганынче чүткүп эгелээн,

* 33:19 **Өске** бурунгу сөзүглелде «Хозайның бижилгелеринде» деп бижээн.

33:11 Ы. х. к. 28:36 33:13 Дан. 4:33 33:14 3 Хаан. 1:33 || Неом. 3:3; 12:39; Соф. 1:10

33:22 4 Хаан. 21:2-7; 2 Чыл. 33:3-6 33:23 2 Чыл. 33:12 34:2 Ы. х. к. 5:32 34:3 Хост. 23:24; 34:13;

Ы. х. к. 7:5; 2 Чыл. 14:3

а он ийиги чылында Иудея биле Иерусалимни мөгейишкин кылыр бедик черлерден, Ашера бурганга тураскааткан адагаштардан, оюп хээлээн болгаш шуткуп кылган дүрзү-бурганнардан арыглап эгелээн. ⁴ Иосиянын улузу Ваалдын дүрзүлеринге өргүл салыр бедигээштерни үрегеп, оларнын кырында турган ыдыктыг адагаштарны буза шаап каапкан. Оон хаан Ашера бурганга тураскааткан адагаштарны кезип, оюп хээлээн, шуткуп куткан дүрзүлери үрегеп, чуура соктап каапкаш, бир шагда оларга өргүл салып турган улустун чевеглеринче чажыпкаш, ⁵ ол бурганнарнын бараалгакчыларынын сөөктерин оларнын өргүл бедигээштеринге өрттедипкен. Иудея биле Иерусалимни ынчалдыр арыглап каан. ⁶ Манассия, Эфрем болгаш Симеоннун аймактарынын хоорайларынга, мырынай Неффалимнин аймаанын черинге чедир база оларнын хоозураан чоок-кавызынга ⁷ Иосия өргүл бедигээштери биле Ашера бурганнын адагаштарын үрегеп, дүрзү-бурганнарны хул-далганналдыр чуура соктап, бүгү израиль черге ыдыктыг деп турган адагаштарны буза шаап каапкан. Оон ол Иерусалимче ээп келген.

⁸ Чагыргазынын он сески чылында Иосия, чуртту база Бурганнын өргээзин арыглаан соонда, Мешулламнын олгунун оглу, Ацалиянын оглу Шафанны, хоорай чагырыкчызы Маасеяны болгаш Иоахазтын оглу, төөгү бижикчизи Иоахты бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын өргээзин септезин дээш чорудупкан. ⁹ Олар Бурганның дээди бараалгакчызы Хелкияга келгеш, хаалга кадарып турар левиттерниң Манассия биле Эфремниң аймаандан, бүгү өске израильчилерден, бүгү Иудея биле Вениаминден, Иерусалимниң чурттакчыларындан чыып алган акша-мөңгүнүн Бурганның өргээзинге эккелгеш, аңаа хүлээдиң берген. ¹⁰ Акша-мөңгүнү Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде ажил башкарып турар харагалзакчыларга берип каан, а олар ону өргээде септелге кылып турар ажилчыннарга төлөп берип

турган. ¹¹ Харагалзакчылар акша-мөңгүнү бызаңчылар биле тудугжуларга Иудеянын хааннарынын элеп, хоозураарынга чедирип кааны өргээ бажыңнарын чаартып, шыварынга херек чонуп каан даштар биле илдиргелээр ыяш садып алзын дээш дамчыдып берген.

¹² Ол ажилчыннар ак сеткилдиг ажылдап турган. Оларнын ажылын удуртуру-биле Мерариниң үре-салгалындан үнген Яхат биле Авдий, Кохаттын үре-салгалындан — Захария биле Мешуллам деп левиттерни томуйлап каан. Ол левиттер шупту хөгжүм херекселдеринге ойнап мергежээн улус чүве-дир. ¹³ Олар аар чүэк дажыкчыларын база харагалзап, кандыгдаа ажил кылып турар бүгү ажилчыннары удуртуп турган. Левиттерин чамдыгызы бижээчилер, харагалзакчылар, а өскелери — хаалгачылар бооп турган.

Ыдыктыг хоойлу номунун тывылганы (4 Хаан. 22:8-20)

¹⁴ Кажан олар Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче эккелген акша-мөңгүнү уштуп турда, Бурганның бараалгакчызы Хелкия Моисейни дамчыштыр берген Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунун номун тып алган. ¹⁵ Хелкия Шафан бижээчиге: «Мен Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден ыдыктыг хоойлунун дүрүг-номун тып алдым» — дээш, номну аңаа тутсуп берген.

¹⁶ А Шафан дүрүг-номну хаанга эккелгеш, аңаа: «Силернин чалчаларыңарга дааскан бүгү ажилды олар кылып тур — деп айыткаан. — ¹⁷ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде бар-ла акша-мөңгүнү чыып алгаш, өргээде ажилдап турар улуска болгаш оларнын харагалзакчыларынга дамчыдып бердилер».

¹⁸ Оон соонда Шафан бижээчи хаанга: «Хелкия бараалгакчы меңээ бир дүрүг-ном берди» — деп дыңнаткаш, ону хааннын мурнунга номчуп берген. ¹⁹ Ыдыктыг хоойлунун сөстөрүн дыңнааш, хаан кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып каапкан*. ²⁰ Ол Хелкия

* 34:19 Иосия хаанның шажынчы чаартылгаларын тодарадып бижээни утка-шынары болгаш дыл-домаа-биле безин «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанынын номунга» аажок чоок. Ынчангаш тывылган хоойлу ному билейжи «Ыдыктыг хоойлуну катаптаанынын ному» болган деп бодал калбаа-биле нештерээн.

34:4 Ы. х. к. 16:21; 4 Хаан. 23:6 34:5 Лев. 26:30; 3 Хаан. 13:2; 4 Хаан. 23:20 34:12 1 Чыл. 23:5

34:14 Хост. 24:7; Ы. х. к. 31:24-26 34:20 Иер. 26:24; 39:14; 40:5

бараалгакчыга, Шафанның оглу Ахикамга, Миханың оглу Авдонга, Шафан бижээтиге болгаш бодунуң чалказы Асайяга мынча деп дужааган: ²¹ «Барып, мээн адымдан база Израильдин болгаш Иудеянын чонунуң артынчызынын адындан бо номнун сөстөринин дугайында Дээрги-Чаяакчыдан айтырып көрүнер. Бистин ада-өгбевис Дээрги-Чаяакчынын сөстөрин сагывайн келген, бо номда бижээн бүгү чүүл ёзууар кылбайн чораан боорга, Оон коргунчуг килени бисче кыптыккан-дыр».

²² Хелкия бараалгакчы болгаш хаанның айбылапкан улузу Шаллумнун кадайы, өттүр билип медеглээр Олда деп херээжен кижиге-биле ол дугайында чугаалажыр дээш чорупкан. (Шаллум болза хаанның хевинин кадагалакчызы кижиге-биле Ол Тавкегаттын оглу турган, а Тавкегат — Хасранын оглу турган чүве-дир.) Олда Иерусалимнин чаа кезээнге чурттап турган. ²³ Олда оларга мынча дээн: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Силерни Менче айбылап чорудупкан кижиге ²⁴ Мээң чугаалаан чүвемни дамчыдыңар: Мен бо черже база оон чурттакчыларынче айыыл-халапты — Иудеянын хаанынын мурнунга номчаан номда бижээн бүгү каргыштарны ыдарым ол-дур. ²⁵ Менден ойталааны дээш, хары бурганнарга айдызаашкын кылып, боттарынын холу-биле кылган бүгү чүүлдери-биле Мени хорадатканы дээш, Мээң киленим бо черге удур кыптыгар, ол ам өжүртүмөс» — деп чугаалады.

²⁶ Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырары-биле силерни айбылап чорудупкан Иудеянын хаанынга мону дамчыдыңар: дыңнаан сөстөрин дугайында Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн-дир: ²⁷ „Сээң чүрээнин чымчай бергени дээш, Мээң мурнумга бодунну томаартканың дээш; бо черге база оон чурттакчыларыңа удур Бурганның чугаалаан сөстөрин дыңнааш, Мээң мурнумга бодунну томаартканың дээш, кеткен хевинин ора тыртып, Мээң мурнумга ыглап турганың дээш, Мен сени дыңнап кагдым — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁸ Ынчангаш Мен сени ада-өгбөңге кадып каар мен, чевег-куйга

амыр-тайбың ажааттырар сен. Мээң бо черже база оон чурттакчыларынче ыдарым бүгү айыыл-халапты сээң карактарың көрбөс».

Айбычылар ол харыны хаанга дамчыдып берген.

**Дүрзү-бурганнарга чүдүүр чоруктан
Иудеяны арыглааны
(4 Хаан. 23:1-3)**

²⁹ Иосия хаан Иудея биле Иерусалимнин бүгү баштыңнарын кыйгырттып алган. ³⁰ Оон хаан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче Иудеянын бүгү чону-биле, Иерусалимнин бүгү чурттакчылары-биле кады чорупкан. Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер, бүгү чон — карачал-даа, дарга-даа улус оон-биле кады чорупкан. Чонга ол Дээрги-Чаяакчынын өргээзинден тывылган номда бижиттинген чагыг-керээнин бүгү сөстөрин дыңналдыр номчуп берген. ³¹ Хаанның турар ужурлуг черинге туруп алгаш, Иосия ол номда бижиттинген чагыг-керээнин сөстөрин сагыры-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга Оон айтышкыннарын, доктаалдарын, дүрүмнерин бүгү чүлдү-чүрээнден, бүгү сагыш-сеткилинден күүседип, Ону эдерер дугайында керээ чарып алган. ³² Хаан Иерусалимде болгаш Вениаминнин черинде чурттап турар бүгү улуска ону бадыткаарын дужааган. Иерусалимнин чурттакчылары боттарынын ада-өгбөзенин Бурганынын чагыг-керээнин сагып чурттап эгелээн.

³³ Иосия израильчилернин бүгү черлеринден чүдек-бужар чүүлдерни чайладып каапкаш, Израильде чурттап турар бүгү чонга боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга бараан болурун дужааган. Оон чуртталгазынын үезинде израильчилер боттарынын ада-өгбөзенин Бурганы Дээрги-Чаяакчыдан ойталап көрбээн.

**Иосиянын Хосталышкын
байырлалын демдеглээни
(4 Хаан. 23:21-23)**

35 ¹ Иосия Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан Хосталышкын байырлалын демдегеп эрттирген. Хосталышкын байырлалында чиир анай-хураганнарны бир айнын он дөртте дөгөргөн. ² Иосия Бурганның

34:21 Ы. х. к. 29:27 34:22 Соф. 1:10 34:25 Ы. х. к. 31:29 34:27 Иса. 57:15 34:28 Иса. 57:1-2

34:30 Ы. х. к. 31:11 34:31 4 Хаан. 11:14 || 4 Хаан. 23:3; 2 Чыл. 15:12; 29:10 34:33 2 Чыл. 28:3; 33:2

35:1 Хост. 12:3-11; Ы. х. к. 16:2-8

бараалгакчыларынга албан-хүлээлгезин айтып бергеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бараан болур кылдыр сеткилин өөртүп каан. ³ Хаан левиттерге — бүгү Израильдин башкыларынга, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп чурттаар улуска мынча дээн: «Ыдыктыг аптараны Израильдин хааны Давидтин оглу Соломоннун тудуп каан өргээзинге тургузуп калыңар. Ам ону эктинерге көдүрүп чораан херээнер чок. Силер ам Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга, Ооң израиль чонунга бараан болуңар. ⁴ Бараан болуушкун кылдыр дээш, төрөл салгалдар, салбырларыңар аайы-биле, Израильдин хааны Давидтин, ооң оглу Соломоннун айтыканын эзугаар белеткенип алыңар. ⁵ Ыдыктыг өргээге левиттернин төрөл бөлүктөрүн эзугаар туруп алгаш, ха-дунма улус-чоннун төрөл салгал бүрүзүңге дузалаарыңа белен болуңар. ⁶ Хосталышкын байырлалында чиир анай-хураганнарны дөгериңер, ыдыктанып алыңар, Дээрги-Чаяакчының Моисейни дамчыштыр берген дужаалын күүседип, анай-хураганнарны израиль ха-дунмаңарга белеткеп бериңер».

⁷ Иосия аңаа турган бүгү израильчилерге Хосталышкын байырлалында дөгөр кылдыр ниитизи-биле 30 000 анай-хураган, 3000 бугажык берген. Ол мал-маганын хаанның кошкудундан алган чүве-дир. ⁸ Ооң нояннары база эки туразы-биле чонга, Бурганның бараалгакчыларынга болгаш левиттерге малын берип турган. Дээрги-Чаяакчының өргээзи дээш харыылаар Хелкия, Захария болгаш Иехиил Бурганның бараалгакчыларынга Хосталышкын байырлалында дөгөр кылдыр 2600 шээр мал биле 300 бугажык берген. ⁹ Хонания болгаш ооң дунмалары Шемайя биле Нафанаил, база ол ышкаш левиттер даргалары болур Хашавия, Иеиел болгаш Иозавад олар левиттерге Хосталышкын байырлалында дөгөр кылдыр 5000 шээр мал, 500 бугажык берген.

¹⁰ Бараан болуушкунун ынчаар белеткеп каан соонда, Бурганның бараалгакчылары боттарынын турар черлеринге, а левиттер хаанның дужаалын эзугаар боттарының бөлүктөрүнүн аайы-биле туруп алган. ¹¹ Байырлалдың хураганнарын дөгериңер каан. Левиттер малдың кезин союп турган, а Бурганның бараал-

гакчылары оларның холундан малдын ханын алгаш, өргүл бедигээжинче төп турган. ¹² Оон бүрүн өрттедир өргүл малын чоннун төрөл салгалдарының бөлүктөр аайы-биле үлөп бээр дээш аңгылап кааннар. Дээрги-Чаяакчыга өргүлдери Моисейнин номунда бижиттингенин эзугаар салган турзун дээш ынчаар кылганнары ол. Бугаларны база шак ынчаар соп, өргээн. ¹³ Левиттер дөгөргөн хураганнарын дүрүм эзугаар отка быжырып каан, а ыдыктыг өргүлдери паштар, дой савалар болгаш сакпыңнарга дүлгөш, чонга дургени-биле үлөп берген. ¹⁴ А оон соонда боттарынга база Бурганның бараалгакчыларынга өргүл эьдин белеткеп алганнар, чүге дээрге Аароннун үрө-салгалы болур бараалгакчылар дун дүшкүжө, бүрүн өрттедир өргүлдөр биле өргүл малынын үс-чаан өрттедип, чай чок болган чүве-дир. Ынчангаш левиттер боттарынга-даа, Аароннун үрө-салгалы болур Бурганның бараалгакчыларынга-даа белеткеп каан. ¹⁵ Асафтан укталган ыраажылар база Давид хаанның, Асаф, Еман болгаш өттүр көөр Идифуннун оларга доктаадып каан черлеринге турганнар. Хаалгачылар база хүлээлге күүседип турар хаалгаларын кагбайн турган, чүге дээрге оларга өргүл эьдин ха-дунмазы левиттер белеткеп берген.

¹⁶ Иосия хаанның дужааганын эзугаар Хосталышкын байырлалын демдеглээри-биле база Дээрги-Чаяакчының өргүл бедигээжинге бүрүн өрттедир өргүлдери эккеп салыры-биле Дээрги-Чаяакчыга бүгү бараан болуушкунну ол хүн ынчаар күүсеткен. ¹⁷ Аңаа турган израильчилер ол үеле Хосталышкын байырлалын база Хаарган далганнар байырлалын чеди хүн дургузунда демдегеп келген. ¹⁸ Самуил медээчинин үезинден бээр, Израильге ол ышкаш Хосталышкын байырлалы эртип көрбээн. Израильдин өске чаңгыс-даа хааны Хосталышкын байырлалы Иосия хаанның ону Бурганның бараалгакчылары, левиттер-биле кады база аңаа турган бүгү иудейлер болгаш израильчилер-биле, Иерусалимнин чуртакчылары-биле кады демдеглээни дег кылдыр демдегелээ. ¹⁹ Ол Хосталышкын байырлалын Иосияның чагыргазынын он сески чылында демдеглээн.

35:3 2 Чыл. 17:9 35:4 1 Чыл. 23—26; 2 Чыл. 8:14 35:7 2 Чыл. 31:3 35:10 2 Чыл. 30:16; Эзра 6:18
35:13 Хост. 12:8-9; Ы. х. к. 16:7 35:15 1 Чыл. 25:1 || 1 Чыл. 26:1-19 35:17 Хост. 12:1-20

Иосияның өлүмү
(4 Хаан. 23:28-30)

²⁰ Иосиянын Бурганның өргээзин корум-чурум кирип, кылып каан бүгү чүүлдериниң соонда, Египеттин хааны Нехао Евфрат хемде Кархемис хоорайже дайылдажыр дээш чорупкан. Иосия аңаа удур үнүп келген. ²¹ А Нехао олче элчиннер чорудуп: «Иудеянын хааны, аравыста кандыг адаан-өжөөн барыл? Мен бөгүн сеңээ удур келбедим, а дайзын-нарым-биле чаалажыр дээш чоруурум ол. Бурган меңээ дүргөдээрин дужаады. Мээң таламда турар Бурганга удурланыр болзунза, Ол сени өлүрүп каар» — деп сөгөткөн.

²² Ынчалзажок Иосия орук чайлавайн, фараон-биле чаалажыр дээш таныттынмас кылдыр солуй кетгинип алган. Ол Нехаонун Бурганның дужалы-биле аңаа чугаалаан чүвезин тооп дыннавайн, Мегиддон шынаазынче дайылдажып үнүп келген. ²³ Ча адыгжылары Иосияже адыпкан. Хаан ынчан чалчаларынга: «Мени алгаш барыңар, мен аар балыгладыптым» — дээн. ²⁴ Чалчалары хаанны дайынчы тергезинден алгаш, оон эккелгени өске тергеге чыгтыргаш, Иерусалимче сөөртүп эккээрге, ол аңаа өлүп калган. Хаанны оон ада-өгбөзиниң чеве-куюнга ажаап каан. Бүгү Иудея болгаш Иерусалим Иосиянын ажыын ажып ыглап турган.

²⁵ Иеремия Иосия дээш кажыдал ыры чогаадып каан, амдыгаа чедир эр, херээжен ыраажылар боттарының кажыдал ырыларынга хаанны сактып турар. Ол ырылар Израильге ажылгалга кирип, оларны Кажыдал ырыларының номунче кири бижип каан.

²⁶⁻²⁷ Иосиянын Бурганга бердингени, Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунда бижээнин ёзугаар кылган бүгү ажыл-херектери эгезинден эгелээш, төңчүзүңгө чедир Израильдин база Иудеянын хааннарынын номунда бижиттинген.

Иоахаз хаан
(4 Хаан. 23:30-35)

36 ¹ Чурттуң чону Иосиянын оглу Иоахазты шилип алгаш, ону ачазынын орнунга Иерусалимге хаан кылып алган. ² Иоахаз чээрби үш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай чагырган. ³ Египеттин хааны ону Иерусалимге дүжүлгезинден дүжүргөш, Иудеяга 100 талант мөңгүн биле бир талант алдын төлээр торгаал онаап каан*. ⁴ Египет хаан Иудея биле Иерусалимни чагырар кылдыр Иоахазтын акызы Элиакимни олурткаш, оон адын Иоаким деп ат-биле солуп берген, а оон дунмазы Иоахазты Египетче апарган.

Иоаким хаан
(4 Хаан. 23:36-24:7)

⁵ Иоаким чээрби беш харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. Ол бодунун Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. ⁶ Вавилонун хааны Навуходоносор Иоакимче халдап келгеш, ону Вавилонче аппаар дээш, хүлөр кинчи-биле бектеп каан. ⁷ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин эт-херекселинин чамдызын база Навуходоносор Вавилонче апаргаш, ында бодунун ордузунга салып алган. ⁸ Иоакимниң өске ажыл-херектери, оон кылып турган чүдөк-бужар чүүлдери болгаш бүгү кем-буруузу Израиль биле Иудеянын хааннарынын номунда бижиттинген. Оон оглу Иехония ачазының орнунга хаан апарган.

Иехония хаан
(4 Хаан. 24:8-17)

⁹ Иехония он сес харлыында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге үш ай, он хонук чагырган. Ол Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бузут үүлгедип турган. ¹⁰ Чылдың эгезинде Навуходоносор хаан улузун чорудуптарга, олар Иехонияны база Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин улуг үнелиг эт-херекселин Вавилонче

* 35:20 Нехао — б.э. чедир 610—595 чч. чагырып турган, 26-гы династиянын фараону Нехо II-ни ынча деп турар. Ол чылдарда, Вавилоннун күштелиринден сезингеш, египетчилер буурап турар Ассириянын талазында барганнар. 609 ч. чайынында хей санның египет шериг Евфрат хемни кешкеш, вавилончуларнын холунга турган хоорайны эжелеп аарын оралдашкан. Ылап-ла ол дайынчы поход үезинде Иосиянын Нехао-биле ужуражылгазы болган. * 36:3 Чижеглеп алырга, 3 тонна мөңгүңе, 30 кг алдынга деңнежир.

35:20 Иер. 46:2 35:22 2 Чыл. 18:29 35:23 2 Чыл. 18:33 35:24 4 Хаан. 9:28; 22:20 36:4 Иер. 22:11-12 36:6 Иер. 25:1; Дан. 1:1 36:7 Дан. 1:2; 5:2 36:10 Иер. 24:1-2; Иез. 17:12-13

эккелген. Навуходоносор Иудея биле Иерусалимниң хааны кылдыр Иехониянын төрели Седекияны олуртуп каан.

Седекия хаан

(4 Хаан. 24:18-20; Иер. 52:1-2)

¹¹ Седекия чээрби бир харлымында хааннап эгелээш, чуртту Иерусалимге он бир чыл чагырган. ¹² Ол бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үлгедип турган. Седекия Дээрги-Чаяакчының сөзүн медеглеп турган Иеремия медээчиниң мурнунга бодун томаартпаан. ¹³ Ол Навуходоносор хаанга Бурганның ады-биле даңгырак берген-даа болза, аңаа удур тура халаан. Седекия аажок чөрүү, дедир апарып, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыже эглип келбээн. ¹⁴ Бурганның бараалгакчыларының болгаш чоннуң бүгү баштыңнары база хөй бачыт үлгедип, шынчы чоруун чидирип, өске чоннарның бүгү чүдөк-бужар чаңчылдарын өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының Иерусалимге ыдыктап каан өргээзин бужартадып турган.

Иерусалимниң буурааны

(4 Хаан. 25:1-21; Иер. 39:1-10; 52:1-30)

¹⁵ Иудейлерниң ада-өгбезиниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы оларже Бодунуң төлээлекчилерин катап-катап чорудуп шаг болган, чүге дээрге Бодунуң чонун база Бодунуң өргээзин кээрлеп турган. ¹⁶ Иудейлер Бурганның ыдып турган төлээлекчилерин дорамчылап кочулап, Оң сөстөрүн тоовайн, Оң медээчилерин бак сөглөп турган. Адак сөөлүндө Дээрги-Чаяакчының килеңи Оң чонунче кыптыгып, ону кым-даа оожургадып шыдапас апарган. ¹⁷ Бурган оларже халдей хаанны ыдыптарга, ол хаан аныяк оолдарны ыдыктыг өргээге хылышбиле шанчып каапкан, аныяк оолдар, кыстарны-даа, кырган, чөнүк улусту-

даа кээргевээн. Бурган оларның шуптузун Навуходоносор хаанга хүлээдип берген. ¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының өргээзиниң улуг-биче бүгү эт-херекселлин, өргээниң база хаанның, оон ноянарнының эртин-байлааның шуптузун ол хаан Вавилонче апарган. ¹⁹ Бурганның өргээзин өрттедишкен, Иерусалимниң ханазын үрегдеп каапкан, хоорайның ордуларын шуптузун өрттедишкен, бүгү үнелиг чүүлдерин узуткап каапкан.

²⁰ Навуходоносор хылыштан дириг арткан чонну Вавилонче тудуп апарган, олар аңаа Персия күрүнези күш кирип келгиче чедир, Вавилоннуң хаанынын, оон оолдарының кулдары бооп келген. ²¹ А израиль чер Иеремия медээчиниң дамчытканы Дээрги-Чаяакчының сөстери күүсеттинер кылдыр, бодунуң хоозуралынын бүгү үези — чеден чыл дургузунда — дыштанып, амыр-дыш чылдарынын орнун тургузуп ап чыткан.

Кир хааның

иудейлерни чандырганы

(Эзра 1:1-4)

²² Дээрги-Чаяакчы Бодунуң Иеремияны дамчыштыр чугаалаан сөстери боттанзын дээш, Персияның хааны Кирниң чагыргазының бирги чылында* ол хаанны хөделиринче чыгалкан. Кир хаан ынчан бодунуң бүгү күрүнезинге мындыг чарлык үндүргөш, ону бижидип, номчуткан база чарлаткан:

²³ «Персияның хааны Кирниң чугаалаан чүвези бо-дур: Дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чер-делегейниң бүгү күрүнелерин хүлээдип бергеш, иудей черде Иерусалим хоорайга Аңаа өргээ тутарын дааскан. Оң чонунга хамааржыр кым-даа бар болза — Бурганы Дээрги-Чаяакчы оон-биле кады болзун! — ынаар чоруй барзын».

* 36:22 Б.э. чедир 539 ч. Мында Иудеяның кирип турганы Вавилон империязын Кирниң чагырып алганының бирги чылын айтып турар; Кир аңаа чедир чээрби чыл бурунгаар, Персияның хааны апарган турган.

36:12 Иер. 21:3-7; 27:12-22; 32:1-5; 38:17-26 36:13 Иез. 17:15 36:14 Лев. 15:31; Иер. 7:30; Иез. 5:11 36:15 Иер. 7:13; 25:3 36:16 Иер. 5:13; Зах. 1:4 36:17 Ы. х. к. 28:49-50 36:21 Лев. 26:33-35; Иер. 25:11 36:22 Иер. 29:10 || Иса. 44:28; 45:1; Дан. 6:28 || Эзра 5:13 36:23 Иса. 41:2 || Иса. 44:28

Эзра

Кирилде

Эзраның ному Персия Вавилонну эжелеп алган соонда, еврей чоннун туттуруушкундан Иудеяже эеп кээп турганынын дугайында, Иерусалимге амыдыралды аайлап-башкарганынын база Дээрги-Чаяакчыга мөгейишкинни катап тургусканынын дугайында тоожуп турар. Бо ном биле Неемиянын номун чаңгыс-ла ол автор Чылдар демдеглели деп номнарнын уланчызы кылдыр чыып тургускан чадавас.

Номну үш кол кезекке чарып болур.

1) Персиянын хааны Кирнин үзинде иудейлернин бир дугаар (бистин эрага чедир 539/538 ч.) эеп келгени (1–2 эгелер).

2) Вавилон аг-шеригнин 587/586 чылда үреп бузуп кааны Бурганның өргээзин катап тургускаш, ыдыктааны (3–6 эгелер). Еврейлер Вавилонга туттуруушкунга турда, Иудеяны ээлеп чурттай берген чоннар болганчок-ла удурланып турзадаа, ыдыктыг өргээни тудар ажыл 515 чылда, Аггей биле Захария медээчилерни дамчыштыр Бурганның хей-аът киришкенинин ачызында, доозулган. Мында оон ыңай оон-даа орай үеде кожа чоннарнын Иерусалимнин ханазын тударынга удурланганын тодарадып бижээн. Номнун ол үзүндүзүнүн улуг кезии еврей дылда эвес, а Персиянын күрүнө дылы болур арамей дылда бижиттинген.

3) Элээн каш салгал солушкан соонда, бистин эрага чедир V вектин ортан үзинде чадавас, Иерусалимче Вавилондан Бурганнын бараалгакчызы, шажынчы эртемден Эзра еврейлернин база бир бөлүү-биле кады эеп келген (7–10 эгелер). Ол бодунун чонунга Дээрги-Чаяакчыга бүзүрелдин эге дөзүнчө эглип кээр база Ооң хоойлузун оон-даа кызымак күүседир талазы-биле дузалаан. Эзранын аажок улуг салдарынын ужун хоойлу тайылбырлакчылары еврейлер аразынга дараазында чылдарда салдарлыг улус апарган.

Кир хаанның иудейлерни чандырганы (2 Чыл. 36:22-23)

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун Иеремияны дамчыштыр чугаалаан сөстери боттанзын дээш, Персиянын хааны Кирнин чагыргазынын бирги чылында* ол хаанны хөделиринче чыгапкан. Кир хаан ынчан бодунун бүгү күрүнөзинге мындыг чарлык үндүргөш, ону бижидип, номчуткан:

² «Персиянын хааны Кирнин чугаалаан чүвези бо-дур: „Дээрде саадаан

Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чер-делегейнин бүгү күрүнелерин хүлээдип бергеш, иудей черде Иерусалим хоорайга Аңаа өргээ тударын дааскан. ³ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга иудей черде Иерусалим хоорайда мөгейип турар Ооң чонунга хамааржыр бүгү улус — Бурганы олар-биле кады болзун! — Иерусалимче чоруй баргаш, Ооң өргээзин тутсун. ⁴ Иудейлернин артынчызынга оларнын чурттап турар бүгү черлеринде кожалары дузалап, оларны алдын-мөңгүн, эт-хөрөңги, мал-маган болгаш Иерусалимде Бурганның өргээзинге эки

* 1:1 Б.э. чедир 539 ч. Мында Иудеянын кирип турганы Вавилон империязын Кирнин чагырып алганынын бирги чылын айтып турар; Кир аңаа чедир чээрби чыл бурунгаар Персиянын хааны апарган.

1:1 Иер. 29:10 || Иса. 44:28; 45:1; Дан. 6:28 || Эзра 5:13 1:2 Иса. 44:28

тура-биле кылган өргүл белектери-биле хандырзын“».

⁵ Иуда биле Вениаминниң аймактарының баштыңнары, Бурганның бараалгакчылары, левиттер — Бурганның хөделиринче чыгапкан бүгү улузу — Иерусалимге Дээрги-Чаяакчының өргээзин барып тулар дээш көдүрлүп үнгөн. ⁶ Оларның бүгү кожолары эки тура-биле эккелгени шупту өргүл белектеринден аңгыда, алдын-мөңгүн эт-херексел, эт-хөрөңги, мал-маган болгаш улуг үнелиг эт-септи оларга берген. ⁷ Навуходоносорнун Иерусалимден ап алгаш, бодунун бурганнарының өргээзинге салып алганы Дээрги-Чаяакчының өргээзинин эт-херекселин Кир хаан боду үндүрүп берген. ⁸ Персияның хааны Кир ол эт-херекселди үндүрерин эртине-байлак шыгжамырының кадагалакчызы Митредатка дагып каан. Митредат ол эт-херекселди санап-түннээш, Иудеяның чагырыкчызы Шешбацарга хүлээдип берген.

⁹ Оларның даңзызы бо-дур:

алдын тавактар — 30;
мөңгүн савалар — 1000;
бижектөр — 29;
¹⁰ алдын аяктар — 30;
эжеш мөңгүн аяктар — 410;
өске савалар — 1000.

¹¹ Шупту алдын-мөңгүн эт-херекселдин саны 5400 болган. Улус-чон Вавилондан Иерусалимче көжүп чанып турда, Шешбацар ол бүгүнү ап алгаш, эккелген.

*Туттуруушкундан ээп келген
улустун даңзызы
(Неем. 7:6-73)*

2 ¹ Чурттуң туттуруушкундан ээп келген улузу бо-дур. Оларны Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун чуртунче тудуп ашпарган турган. Олар Иерусалим болгаш Иудеяже, кижилерүзү бодунун хоорайынче чанып келген. ² Зоровавел, Иисус, Неemia, Серайя, Раалия, Мардохей, Билшан, Мисфар, Бигвай, Рехум болгаш Баана оларны эдериш келген.

Израиль чоннун сан-даңзызы бо-дур:

³ Пароштуң үре-салгалы — 2172 кижиле,
⁴ Шефатияның үре-салгалы — 372,
⁵ Арахтын үре-салгалы — 775,
⁶ Пахат-Моавтын үре-салгалы (Иисус биле Иоавтын төрөл бөлүүндөн) — 2812,

⁷ Эламның үре-салгалы — 1254,
⁸ Заттунуң үре-салгалы — 945,
⁹ Заккайның үре-салгалы — 760,
¹⁰ Банинның үре-салгалы — 642,
¹¹ Бевайның үре-салгалы — 623,
¹² Азгадтын үре-салгалы — 1222,
¹³ Адоникамның үре-салгалы — 666,
¹⁴ Бигвайның үре-салгалы — 2056,
¹⁵ Адининн үре-салгалы — 454,
¹⁶ Атерниң үре-салгалы (Эзекияның төрөл бөлүүндөн) — 98,
¹⁷ Бебайның үре-салгалы — 323,
¹⁸ Иораның үре-салгалы — 112,
¹⁹ Хашшунуң үре-салгалы — 223,
²⁰ Гиббарның үре-салгалы — 95.

²¹ Вифлеемниң улузу — 123 кижиле,
²² Нетофаның чурттакчылары — 56,
²³ Анатоттун чурттакчылары — 128,
²⁴ Азмаветтин улузу — 42,
²⁵ Кириат-Иаримниң, Кефира биле Беероттун улузу — 743,
²⁶ Рама биле Геваның улузу — 621,
²⁷ Михмастың чурттакчылары — 122,
²⁸ Вефил биле Гайның чурттакчылары — 223,

²⁹ Невонун улузу — 52,
³⁰ Магбиштин улузу — 156,
³¹ Элам-Ахерниң улузу — 1254,
³² Харимниң чурттакчылары — 320,
³³ Лод, Хадид болгаш Ононун улузу — 725,
³⁴ Иерихоннун улузу — 345,
³⁵ Сенааның улузу — 3630.

³⁶ Бурганның бараалгакчылары:

Иедайяның үре-салгалы (Иисустун төрөл салгалындан) — 973 кижиле,
³⁷ Иммерниң үре-салгалы — 1052,
³⁸ Пашхурнун үре-салгалы — 1247,
³⁹ Харимниң үре-салгалы — 1017.

⁴⁰ Левиттер: Иисус биле Кадмиилдин үре-салгалы (Годавияның төрөл салгалындан) — 74 кижиле.

1:7 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:7 1:8 Эзра 5:14 2:1 4 Хаан. 24:14-16; 25:11; 2 Чыл. 36:20 2:2 Эзра 3:2; Неem. 12:1 || Неem. 10:14-26 2:3 Эзра 8:3; 10:25 2:34 Неem. 3:2 2:35 Неem. 3:3 2:36 1 Чыл. 24:7 2:37 Эзра 10:20 2:38 1 Чыл. 9:12; Эзра 10:22 2:39 Эзра 10:21 2:40 Неem. 10:9

⁴¹ Ыраажылар: Асафтың үре-салгалы — 128 кижн.

⁴² Хаалгачы улус: Шаллум, Атер, Талмон, Аккув, Хатига болгаш Шовайнын үре-салгалы — 139 кижн.

⁴³ Бурганның өргээзинин ажилчынары: Циха, Хасуфа болгаш Таббаотун үре-салгалы, ⁴⁴ Керос, Сиага болгаш Фадоннун үре-салгалы, ⁴⁵ Левана, Хагава болгаш Аккувтун үре-салгалы, ⁴⁶ Хагав, Шамлай болгаш Хананның үре-салгалы, ⁴⁷ Гиддел, Гахар болгаш Реайянын үре-салгалы, ⁴⁸ Рецин, Некода болгаш Газамнын үре-салгалы, ⁴⁹ Уза, Пасаех болгаш Бесайнын үре-салгалы, ⁵⁰ Асна, Меуним болгаш Нефисимнин үре-салгалы, ⁵¹ Бакбук, Хакуфа болгаш Хархурунун үре-салгалы, ⁵² Бацлут, Мехида болгаш Харшанын үре-салгалы, ⁵³ Баркос, Сисара болгаш Фамахтын үре-салгалы, ⁵⁴ Нециах биле Хатифанын үре-салгалы.

⁵⁵ Соломоннун чалчаларынын үре-салгалы: Сотай, Гассоферет болгаш Феруданын үре-салгалы, ⁵⁶ Иаала, Даркон болгаш Гидделдин үре-салгалы, ⁵⁷ Шефатия, Хаттил, Похерет-Гацицевайм болгаш Амийнын үре-салгалы.

⁵⁸ Бурганның өргээзинин ажилчынары биле Соломоннун чалчаларынын ук-салгалы шупту — 392 кижн.

⁵⁹ Израильче Тел-Мелах, Тел-Харша, Херув-Аддан, Иммер хоорайлардан чедип келген-даа болза, оларнын төрөл бөлүктери израиль чондан укталган дээрзин шынзыдып шыдаваан улус:

⁶⁰ Делайя, Товия болгаш Некоданын үре-салгалы — 652 кижн.

⁶¹ Бурганның бараалгакчыларындан укталган улус: Ховайя, Гаккоц болгаш Верзеллийнин үре-салгалы. (Ол Верзеллий дээрге Галаад чурттуг Верзеллийден укталган бир кысты кадай кылып алгаш, ол ат-биле адаттынып эгелээн кижн турган.) ⁶² Ол улус боттарынын тө-

рөл угунун бижилгезин дилеп турган, ынчалза-даа тыппайн баргаш, арыг эвес кылдыр санаттырып, Бурганның бараалгакчыларынын даңзынч киир бижиттирбээн. ⁶³ Тус чер чагырыкчызы оларга, урим биле туммимни* ажыглап шыдаптар бараалгакчы көстүп келгизеге чедир, аажок ыдыктыг өргүлдөрдүн эдин чивезин дужаап каан.

⁶⁴ Эглип келген бүгү ниитилел 42 360 кижилит болган чүве-дир.

⁶⁵ Оон аңгыда 7337 эр, херээжен кул кижн турган, оон ыңай 200 эр, херээжен ыраажы база олар-биле кады турган. ⁶⁶ Олар 736 аъттыг, 245 мулдуг, ⁶⁷ 435 те-велиг болгаш 6720 элчигеннит турган.

⁶⁸ Төрөл салгалдарнын чамдык баштыннары Иерусалимде Дээрги-Бурган-Чаяакчынын өргээзинге келгеш, ону биезде турган черинге катап тудар дээш, эки тура-биле өргүл кылган. ⁶⁹ Олар боттарынын шыдаар шаа-биле ол ажил дээш акша-хөрөңги шыгжамырынче 61 000 драхма алдын, 5000 мина мөңгүн* болгаш Бурганнын бараалгакчылары кедер 100 хеп дужаап берген.

⁷⁰ Ынчалдыр Бурганның бараалгакчылары, левиттер, карачалдар, ыраажылар, хаалгачылар болгаш Бурганның өргээзинин ажилчынары — бүгү израиль чон боттарынын хоорайларынга чурттап эгелээн.

Өргү салыр бедигээшти катап тургусканы

З ¹ Израильчилер боттарынын хоорайларынга чурттай берген соонда, ол чылдын чеди айда бүгү чон, чангыс кижн ыпшак, Иерусалимге чылгып келген. ² Иоседектин оглу Иисус бодунун хадунмазы болур Бурганнын бараалгакчылары-биле, Салафиилдин оглу Зоровавел бодунун акы-дунмазы-биле Израильдин Бурганынга өргүл салыр бедигээш тудуп эгелээн. Олар ону Бурганның кижизи Моисейнин хоойлузунда бижип каан-ын ёзуугаар аңаа бүрүн өртгедир өргүлдөр

* 2:63 Урим биле туммим — Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганнын бараалгакчыларынын ажыглап турган херекселдери (Хост. 28:30 көр). * 2:69 500 хире кг алдынга, 2700 хире кг мөңгүнге деңнежир.

2:41 Ээра 10:24 || 1 Чыл. 6:39 2:42 1 Чыл. 9:17 2:43 1 Чыл. 9:2; Неем. 11:3 2:55 Неем. 11:3

2:61 2 Хаан. 17:27; 19:31 2:63 Лев. 22:2 3:1 Неем. 8:1 3:2 Неем. 12:1; Зах. 3:1-10 || 1 Чыл. 3:17 ||

1 Чыл. 3:19; Неем. 12:1; Агг. 1:1; 2:20-23; Зах. 4:6-10 || Хост. 27:1 || Ы. х. к. 33:1; Ыд. ыр. 89:1 ||

Ы. х. к. 12:5-6

кылыр дээш тудуп эгелээн. ³ Олар кожа чоннардан коргун турган-даа болза*, өргүл салыр бедигээшти биеэги таваанга тудуп кааш, анаа Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүлдери эртен, кежээ эккеп салып турган. ⁴ Оон олар ыдыктыг хоойлуда айтып каанын ёзугаар Чадырлар байырлалын демделеп, ону эрттирер хүн бүрүзүндө бүрүн өрттедир өргүлдери доктааткан сан-хемчээл ёзугаар салып турган. ⁵ Ооң соонда олар хүннүн-не кылыр ужурлуг өргүлдери, ай чаазының байырлалында болгаш Дээрги-Чаяакчыга тураскааткан бүгү ыдыктыг хүннерде кылыр өргүлдери, эки тура-биле кылып турар өргүлдери эккеп салып эгелээн. ⁶ Чеди айның бирээде, Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң таваа ам-даа салдынмаандаа турган болза, олар Анаа бүрүн өрттедир өргүлдери эккеп салып эгелээн.

***Бурганның өргээзин
катап тудуп эгелээни***

⁷ Израильчилер даш чонукчуларынга, чазаныкчыларга акша-мөнгүнүнү, а Тир биле Сидоннун чурттакчыларынга аыш-чем, арага-хымыс болгаш олива үзүн, олар Персиянын хааны Кирийн чөпшээрели-биле пөш ыяшты Ливандан Иоппияже далайлап сөөртсүн дээш, берип эгелээн.

⁸ Олар Иерусалимде Бурганның өргээзинче чедип келген соонда, ийиги чылдың ийи айда Салафиилдин оглу Зоровавел, Иоседектиң оглу Иисус болгаш оларның өске ха-дунмазы — Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш Вавилонга туттурушкундан Иерусалимче ээп келген бүгү улус аялдап эгелээн. Олар чээрби харлыг болгаш оон улуг назылыг левиттерни Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудар ажилдар хайгаараы-биле томуйлап каан. ⁹ Ынчангаш Иисус, ооң оолдары, акы-дунмазы; Кадмиил, ооң оолдары база Иуданын аймаа Бурганның өргээзин тудар ажилдары, чаңгыс кижиге дег, хайгаарап көрүп эгелээн. Хенададтың оолдары болгаш оларның левит ха-дунмазы оларга дузалап турган.

¹⁰ Тудугжулар Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң таваан салып каарга, боттарының тускай хептерин кеткеш, трубалар тудуп алган Бурганның бараалгакчылары биле кимвалдар тудуп алган левиттер (Асафтың үре-салгалы) Израильдин хааны Давидтин чагыны ёзугаар Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдар дээш туруп алган. ¹¹ Оон олар Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаан, алдаржыткан ырыларны ырлажып эгелээн: «*Ол ачылыг-дыр, Ооң Израильге энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир*».

Бүгү чон Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, ыткыр ырлажып турган, чүге дээрге Ооң өргээзиниң таваан салып каан болган. ¹² Ынчалза-даа дыка хөй улус — Бурганның биеэги өргээзин көргөн, назы-хары улгаткан бараалгакчылар, левиттер, төрөл салгалдар баштыннары чаа өргээнин таваан салып турарын көргөш, ишкирнип ыглажып турган. А өске хөй улус өөрүшкүдөн ыткыр алгыржып турган. ¹³ Чон ынчаар шимээрпеп, хөлзээрпеп, өөрүшкүнүн алгы-кышкызын ы-сыыдан ылгаары болдунмас болган. Ыт-шимээн кайы ырактан дыңналып турган.

***Бурганның өргээзин база Иерусалимни
катап тударынга удурланышыкчынар***

4 ¹ Иуда биле Вениаминнин аймактарының дайзыннары туттурушкундан ээп келген улустун Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга өргээ тудуп турарын дыңнап кааш, ² Зоровавелге база төрөл салгалдар баштыннарынга чедип келгөш: «Силер-биле кады тудула. Бис база, силер ышкаш, Бурганынарга мөгөйип, бисти бээр көжүрүп каан Ассириянын хааны Асарданның үезинден эгелээш, Анаа өргүл салып турар болгай бис» — дээннер.

³ А Зоровавел, Иисус база израил чоннун төрөл салгалдарының өске баштыннары: «Чок, Бурганывыстың өргээзин бис-биле кады тутпас силер. Персиянын хааны Кирийн биске дужаганын ёзугаар, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын өргээзин чүгүл боттарывыс тудар бис» — деп харыылаан.

* 3:3 Азы: «Олар кожа чоннардан коргар болгаш».

3:3 Эзра 4:4 || Хост. 29:38 3:4 Сан. 29:12-38 3:5 Сан. 28:1-15 || Сан. 29:39 3:7 2 Чыл. 2:16

3:8 1 Чыл. 23:24; 2 Чыл. 31:17 3:9 Неом. 10:9 3:10 Зах. 4:9 || 1 Чыл. 16:4-6; 25:1-2

3:11 1 Чыл. 16:34; 2 Чыл. 5:13; Ыд. ыр. 105:1 3:12 Агт. 2:3 4:2 Эзра 3:2 || 4 Хаан. 19:37; Иса. 37:38 ||

4 Хаан. 17:24-41 4:3 Эзра 1:1-3

⁴ Ынчан ол черниң чурттакчылары иудей чон өргээни улаштыр тутпазын дээш, оларны коргудуп, холу салдына бээр кылдыр ундарадып турган. ⁵ Олар иудейлерниң бодалдарына шаптыктаар дээш, Персиянын хааны Кириин чагырган бүгү үезинде, оон Персияны Дарий хаан чагырып эгелегижге чедир, чөвүлекчилер хээлилеп ап турган.

⁶ Ахашверош хаанның чагыргазынын эгезинде дайзыннар Иудея биле Иерусалимниң чурттакчыларына удур улуг буруудайышкын бижээн.

⁷ Оон Персиянын хааны Артаксеркстиң үезинде Бишлам, Митредат, Табеел болгаш оларнын өске-даа эш-өөрү ол хаанга чагаа бижээн. Олар чагааны арамей үжүктөр-биле арамей дылга бижээн.

⁸ Тус чер чагырыкчызы Рехум биле Шимшай бижээчи Артаксеркс хаанга Иерусалимге хамаарыштыр мындыг чагаа бижээн*:

⁹⁻¹⁰ «Тус чер чагырыкчызы Рехум, Шимшай бижээчи болгаш оларнын эш-өөрү — шииткекчилер, дүжүметтер, тарпелейлер, апарсалар, архилер, вавилончулар, сузыжылар (азы эламар) болгаш өндүр улуг, хүндүлүг Аснафар хаанның* тудуп алгаш, Самарияга чагырткан хоорайларже база Евфрат хемниң барыын талазында өске девискээрлерже көжүрүп каан улузу бо чагааны бижээн».

¹¹ Оларнын хаанче чорудупкан чагаанын хоолгазы мындыг болган:

«Артаксеркс хаанга, Евфрат хемниң барыын талазында чурттап турар силерниң чалчаларыңардан.

¹² Хаан билип алзын дээш бижип тур бис. Силерининден бистин черже үнүпкен иудейлер Иерусалимге келгеш, шак ол үймээнчи, бузут-бактыг хоорайны катап тудуп эгеледи. Олар ханаларны катап тургузуп, оларнын үндезинин эде салып тур.

¹³ Хаан оон ыңай мону база билип алзын. Бир эвес бо хоорай катап туттунуп,

оон ханаларын чедир тудуп каар болза, албан-үндүт, үндүрүт, каайлы төлөттинмейн баар, хаанның орулгазы эвээжей бээр. ¹⁴ Бис хаандан хамаарылгалыг болганывыста, хаанның адын баксырадып турарын анаа көрүп шыдаvas болгаш, хаанга медээ чедирип, чагаа бижидивис. ¹⁵ Силерниң мурнуңарда турган хааннарнын төөгү бижилгелеринден дилеттирип көрүнөр. Ол бижилгелерден бо хоорай — үймээнчи, хааннарга болгаш тус чер девискээрлеринге хоралыг, эрте шагдан-на тура халыышкын үндүрүп турган хоорай дээрзин тып номчуп, билип аар силер. Ынчангаш ону үрөп бузуп каан чүве-дир. ¹⁶ Хаанга дыннадып тур бис: бир эвес бо хоорай катап туттуна берип, оон ханаларын чедир тудуп каар болза, Евфрат хемниң барыын талазында силерниң ээлээн девискээриңерден чүү-даа артпас».

¹⁷ Хаан оларга мындыг харыы берген:

«Тус чер чагырыкчызы Рехум, Шимшай бижээчи болгаш силерниң Самарияда-даа, Евфрат хемниң барыын талазында өске черлерде-даа чурттап турар эш-өөрүнер, амыр-мендинерни эредим.

¹⁸ Силерниң биске чоруткан чагаанарны мээң мурнумга очулдуруп*, дыңналдыр номчуп берди. ¹⁹ Мен дужаал бээримге, дилеп номчааш, ол хоорайга эрте шагда-ла хааннарга удур тура халыышкыннар болуп, үймээннер, хөл-ээшккиннер үнер чер турганы билдине берди. ²⁰ Иерусалимге Евфраттың барыын талазында бүгү девискээрни чагырган күчүлүг хааннар турган, чон оларга албан-үндүт, үндүрүт, каайлы төлөп турган болду. ²¹ Ынчаарга ол улуска ажылын доктаадырын дужаанар, мен айтышкын бербээн шамдаа, ук хоорайны катап туттапсы. ²² Көрдүңөр бе, ол херекти эки хайгаараңар. Хаанга когарал чедирер хире апаар кылдыр, ол айыылды өстүрген херээ чүл?»

²³ Артаксеркс хаанның чагаазынын хоолгазын Рехумга, Шимшай бижээчиге

* 4:8 Бо домактан эгелээш, 6:18 домакка чедир тоожушкун арамей дылда бижиттинген. * 4:9-10 Аснафар — бистин эрага чедир VII векте Ассириянын хааны Ашур-Банипалды ынча деп адап турар чадавас. * 4:18 Азы: «Тода номчуп».

4:4 Эзра 3:3 4:5 Эзра 4:24; Агг. 1:1 4:6 Эсф. 1:1; Дан. 9:1 4:7 Эзра 7:1; Неем. 2:1 || 4 Хаан. 18:26; Иса. 36:11; Дан. 2:4 4:13 Эзра 4:20; 7:24 || Эсф. 3:8; Аж.-ч. 16:20 4:20 3 Хаан. 4:21; Ыд. ыр. 71:8 || Ы. х. к. 15:6

болгаш оларның эш-өөрүнгө номчуп бээри билек, олар доп-дораан Иерусалимде иудейлерге чорупкаш, ажылды доктаадырын күш-биле албадапкан.

Татнайның Дарий хаандан билээ

²⁴ Ынчалдыр Иерусалимде Бурганның өргээзин тудар ажыл соксай берген болгаш Персияның хааны Дарийниң чагыргазының ийиги чылынга чедир каптап эгелевээн.

5 ¹ Ынчан Бурганның медээчилери: Аггей биле Аддонун үре-салгалы Захария Иудеяда база Иерусалимде чурттап турар иудейлерге Израильдин Бурганның адын тудуп, өттүр билип меделеп турган. ² Салафиилдин оглу Зоровавел биле Иоседектин оглу Иисус Иерусалимде Бурганның өргээзин тудуп эгелээн, а Бурганның медээчилери олар-биле кады болуп, деткип турган.

³ Ол үеде Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларнын эш-өөрү демги иудейлерге чедип келгеш: «Бо өргээни тударын, тудугну каптап тургузарын кым силерге чөпшээреди?» — деп айтырган.

⁴ Олар* оон ынай: «Бо тудугну кылып турар улустун аттары кымыл?» — деп айтырган.

⁵ Ынчалза-даа Иудеяның баштыңнарын Бурганы камгалап-карактап турган болгаш, Дарий хаанче чоруткан медээ четпээн шаанда, ол херекке хамаарыштыр хаанның шийтпири келбээн шаанда, оларнын ажылын доктаатпаан. ⁶ Евфратын барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Шефар-Бознай болгаш оларнын демги девискээрде дүжүмет эш-өөрүнүн Дарий хаанга бижээн чагаазының хоолгазы бо-дур. ⁷ Оларнын хаанче чорудупкан дыңнадында бижээни болза:

«Дарий хаан, амыр-мендиңер эреп, мөгөйдивис!

⁸ Хаан мону билип алзын: бис Иудеяның девискээринче, өндүр улуг Бурганның өргээзинче барып чордуvus. Чон

ол өргээни чонган даштардан тудуп, оон ханаларында ыяш оорга чудуктар салып турар болду. Ажыл чүткүлдүү-биле, чедимчелиг кылдынып турар-дыр.

⁹ Бис оларнын баштыннары-биле чугаалажып: „Бо өргээни тударын, тудугну каптап тургузарын кым силерге чөпшээреди?“ — деп айтырдыvыс. ¹⁰ Оон ангыда оларнын аттарын база айтырдыvыс, ынчангаш силерни билип аар кылдыр, оларнын баштыннарының аттарын бижип берип болур бис. ¹¹ Иудейлер биске мынча деп харыылады:

„Бис — дээр биле черниң Бурганының чалчалары — Оон хөй-хөй чылдар мурнунда туттунган турган, Израильдин өндүр улуг хаанының эгелээш, төндүр тудуп каан өргээзин каптап тудуп тур бис. ¹² Бистин ада-өгбевис дээрде саадаан Бурганны килеңнедип аарга, Ол оларны Вавилоннун хааны, халдей аймак-сөөктүг Навуходоносорнун холунга хүлээдип берген. Навуходоносор демги өргээни үрегдеп каапкаш, чонувусту Вавилонче тудуп апарган.

¹³ Ынчалза-даа Вавилоннун хааны Кирийн чагыргазының бирги чылында ол хаан Бурганның өргээзин каптап тударын дужааган. ¹⁴ Навуходоносор хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алгаш, Вавилонда өргөжө апарганы алдын-мөнгүн ыдыктыг эт-херекселди безин Кир хаан Вавилондан үндүрүп берген. Кир хаан ол эт-херекселди тус чер чагырыкчызы кылдыр томуйлап кааны Шешбацарга бергеш, ¹⁵ аңаа: ‘Бо эт-херекселдерни Иерусалимде Бурганның өргээзинге аппарып салып каг. Ол өргээни оон турган черинге каптап тудуп кагзын’ — деп дужааган.

¹⁶ Ол Шешбацар ынчан бээр келгеш, Иерусалимде Бурганның өргээзинин таваан салып каан. Ол хүнден эгелээш, амгы хүнге чедир өргээни тудуп турар бис, ынчалза-даа ажыл ам-даа доозулбаан“.

¹⁷ Бир эвес хаан күзээр болза, Вавилонда эртинге шыгжамырларында хаанның бижилгелеринден улуска дилеттирип көрзүн — Кир хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзин каптап тудар айтышкын бергени шын бе? Хаан

* 5:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Бис» деп бижээн.

4:24 Эзра 4:5 5:1 Агг. 1:1 || Зах. 1:1 5:2 Эзра 3:2; Зах. 3:1 || Эзра 6:14; Агг. 1:11; Зах. 4:6

5:3 Эзра 6:6, 13 5:5 Ыд. ыр. 32:18 5:11 3 Хаан. 6:1 5:12 2 Чыл. 36:16-17 || 4 Хаан. 25:8-11

5:13 Эзра 1:2 5:14 Эзра 1:7 || Эзра 1:8 5:15 Эзра 6:5 5:16 Эзра 3:8, 10 5:17 Эзра 6:1-2

бо херекке хамаарыштыр бодунуң шийт-пирин бисче бижип чорудар болза, эки боор ийик».

Дарий хаанның чарлыгы

6¹ Дарий хаан ынчан дужаал бээрге, Вавилонда эргине шыгжамырларында бижимелдер шыгжаар черден дилээш-кин кылдырган. ² А херек бижимел Мидия девискээринде Экбатана хоорайның ордузундан тывылган. Шаа ол сагынды-рытлыг албан бижиинде мынча деп би-жээн болган:

³ Чагыргазының бирги чылында Кир хаан Иерусалимде Бурганның өргээзинге хамаарыштыр дужаал үндүргөн:

«Бо өргээ — өргүлдөр эккеп салып турар чер-дир; ону катап тудуп, таваан салып кагзын. Өргээниң бедии алдан кыры дурту, дооразы база алдан кыры дурту болзун. ⁴ Ооң ханаларын үш оду-рут чонган даштардан, бир одурут ыяш-тан салып кагзын. Чарыгдалдарны хаан-ның акша-хөренгизинден төлөп берзин. ⁵ А оон ыңай Навуходоносор хаанның Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алгаш, Вавилонче эккелгени алдын-мөнгүн эт-херексел Иерусалимде өргээ-же эглип келзин, оларны турган черлер-инге салып кагзын».

⁶ Ынчангаш Дарий хаан мындыг ду-жаал үндүргөн:

«Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчызы Татнай, Ше-фар-Бознай болгаш оларның эш-өөрү, шак ол девискээрниң дүжүметтери! Бур-ганның өргээзинден ыңай турунар, ⁷ ону тудар ажылга шаптык катпаңар. Иудеяда тус чер чагырыкчызы база чоннуң баш-тыннары Бурганның ол өргээзин турган черинге катап тудуп кагзын.

⁸ Оон ыңай Бурганның өргээзин ту-дарынга демги иудей баштыннарга дуза кадарынын талазы-биле мээң дужаалым бо-дур: тудуг ажылы доктаавазын дээш, оларның чарыгдалдарын хаанның акша-хөренгизинден — Евфрат хемнин барыын талазында девискээрниң үндүрүг орул-газындан бүрүнү-биле төлөп бээр ужу-рут силер. ⁹ Оларга херектиг бүгү чүвени:

дээрде саадаан Бурганга өргүл кылыр бу-гажыктар, кошкарлар болгаш хураган-нарны база кызыл-тас, дус, арага болгаш олива үзүн Иерусалимде Бурганның ба-раалгакчыларының айытканын эзугаар хүннүң-не ыяап-ла берип турунар. ¹⁰ Олар ынчан дээрде саадаан Бурганга таарым-чалыг өргүлдери салып, хаанның бол-гаш оон оолдарынын менди-чаагай чо-руу дээш мөргүп шыдаар.

¹¹ Мындыг дужаал база берип тур мен: бир эвес кандыг-бир кижги бо чар-лыкты үрээр болза, ооң бажыңындан чу-дук уштуп, сүүрткеш, ол кижиниң ма-га-бодун өттүр шанчып шаажылазын, а бажынын кемниг херээниң ужун бу-зуп каапсын. ¹² Ол чарлыкты үрөп, Иерусалимде Бурганның өргээзин үргедэр дээш холун көдүрер кандыг-даа хаан-ны азы чонну Бодунуң ат-алдарын ында тургузуп каан Бурган узуткап кагзын.

Мен, Дарий, ындыг дужаалды бер-дим. Ону ыяап-ла күүсетсин».

Бурганның өргээзин катап тудуп доосканы

¹³ Ынчан Евфрат хемниң барыын талазында девискээрниң чагырыкчы-зы Татнай, Шефар-Бознай болгаш олар-ның эш-өөрү Дарий хаанның чорудупкан дужаалында ооң айыткан бүгү чүвезин ылаптыг күүсеткен. ¹⁴ Иудей баштыннар өргээнин тудуун Бурганның медээчи-лери Аггей биле Аддонуң үрө-салгалы Захарияның өттүр билген медегелдер-иниң деткимчези-биле чедишкинниг уламчылаан. Олар өргээни Израильдин Бурганының айтышкынын эзугаар база Персияның хааннары Кир, Дарий бол-гаш Артаксеркс оларның чарлыктарын эзугаар тудуп дооскан. ¹⁵ Бурганның өргээзиниң тудуун Адар деп айның үште, Дарий хаанның чагыргазынын алдыгы чылында дооскан.

¹⁶ Израиль чон — Бурганның бараал-гакчылары, левиттер болгаш туттурууш-кундан ээл келген бүгү артак улус бо өргээни Бурганга бараалгадып, чаарт-канын өөрүшкүлүг байырлап демделгел-ген. ¹⁷ Бурганның өргээзин чаартып турар үе-де, израильчилер өргүл кылдыр чүс буга-ны, ийи чүс кошкарны, дөрт чүс хураг-анны база бүгү израиль чоннуң бачыды

6:2 4 Хаан. 17:6 6:4 3 Хаан. 6:36 6:5 Эзра 1:7; 5:14-15 6:6 Эзра 5:3 6:8 Эзра 7:13, 21

6:10 Иер. 29:7; 1 Тим. 2:2 6:11 Дан. 2:5; 3:29 6:13 Эзра 5:3 6:14 Эзра 5:1-2; Агг. 1:11; Зах. 4:6 || Эзра 1:2 || Эзра 6:12 || Эзра 4:7; 7:13 6:15 Эсф. 3:7 6:16 3 Хаан. 8:63-65; 2 Чыл. 7:5-8

дээш өргүл кылдыр — Израильдин аймактарынын санын ёзугаар — он ийи хунаны эккеп салган. ¹⁸ Израильчилер оон Моисейниң номуна бижээнин барымдаалап, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерни оларнын салбыр, бөлүктөрүн ёзугаар Бурганга Иерусалимге бараан боору-биле тургузуп каан.

Хосталышкын байырлалын демдеглээнн

¹⁹ Бир айның он дөртте туттуруушкундан ээп келген улус Хосталышкын байырлалын демдеглээн*. ²⁰ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер ыдыктанып-арыгланып каапкан — олар шупту арыг апарган турган. Левиттер Хосталышкын байырлалында дөгөер хураганнарны туттуруушкундан ээп келген бүгү улуска, ха-дунмазы бараалгакчыларга болгаш боттарынга белеткеп алган. ²¹ Туттуруушкундан чанып келген израильчилер дөгөргөн хураганның эьдин чип турган. Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгөер дээш, ол черде чурттап турар чоннарның арыг эвес чаңчылдарындан адырлып алган бүгү улус база байырлалга киришкен. ²² Оон олар чеди хун дургузунда Хаарган далганнар байырлалын өөрүшкүлүг демдеглеп келген, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларны өөрүшкү-биле бүргээн. Израильдин Бурганы Ассирияның хаанын оларже ээ көрүндүрүптөргө, ол хаан израильчилерин холун Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудар кылдыр быжыглап каан болгай.

Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра

7 ¹ Ол болуушкуннарның соонда Персияның хааны Артаксеркстин чагыргазының үезинде Сарайянын үре-салгалы Эзра (Серайя — Азарияның оглу, Азария — Хелкияның оглу, ² Хелкия — Шаллумнун оглу, Шаллум — Садоктун оглу, Садок — Ахитувтун оглу, ³ Ахитув — Амарияның оглу, Амария — Азарияның оглу, Азария — Мерайоттун оглу, ⁴ Мерайот —

Зерахияның оглу, Зерахия — Узийнин оглу, Узий — Буккийнин оглу, ⁵ Буккий — Авишуйнун оглу, Авишуй — Финеестин оглу, Финеес — Элеазарның оглу, Элеазар — Бурганның дээди бараалгакчызы Аароннун оглу болур чүве-дир) Вавилондан үнгөш, Иерусалимге чедип келген. ⁶ Эзра болза Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчының израильчилерге Моисейни дамчыштыр берген ыдыктыг хоойлузун шыырак билир ном-хоойлу тайылбырлакчызы* турган. Хаан Эзраңың дилеглерин бүрүнү-биле хандырган, чүге дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчының холу ону камгалап турган. ⁷ Чамдык израильчилер база Бурганның бараалгакчылары, левиттер, ыраажылар, хаалгачылар болгаш Бурганның өргээзиниң ажилчынарының чамдыгызы Эзра-биле кады Артаксеркс хаанның чагыргазының чедиги чылында Иерусалимге чедип келген.

⁸ Эзра Иерусалимге хаанның чедиги чылының беш айда келген турган. ⁹ Ол Вавилондан бир айның бирээде чоруурун шийтирилээш, Иерусалимге беш айның бирээде келген, чүге дээрге Бурганның буянның холу ону камгалап турган. ¹⁰ Эзра бодунун сеткил-чүрөөн Дээрги-Чаяакчының хоойлузун шинчилеп көөрүңгө, ону күүседиринге база израиль чонну Оон дүрүмнөр, айтышкыннарынга өөредиринге бараан болдурган кижиги турган.

Артаксеркс хаанның Эзрага чагаазы

¹¹ Артаксеркс хаан Бурганның бараалгакчызы Эзрага — Дээрги-Чаяакчының Израильге берген шынчылыктары болгаш хоойлуларын шинчилеп турган эртемденге мындыг чагаа* бижээн:

¹² «Хааннарның хааны Артаксеркс-тен. Дээрде саадаан Бурганның хоойлузунун тайылбырлакчызы, Оон бараалгакчызы Эзра, амыр-мендинни эредим.*

¹³ Мээң дужаалым бо-дур: күрүнемде израиль чонга хамааржыр кижиги бүрүзү,

* 6:19 Бо домактан эгелээш, тоожуушкун еврей дылга чоруп эгелээр. * 7:6 Азы: «Мергежилдиг бижээчи». * 7:11 Бо эгенин 12-26 домактары арамей дылда бижиттинген. Ол үеде арамей дыл Чоокку Чөөн чүкке күрүне дылы турган. * 7:12 «Амыр-мендинни эредим» деп очулдурган арамей сөстөрүнн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Тергин дээн бижээчи Эзрага».

6:18 Сан. 3:6; 8:9-11 || 1 Чыл. 24:1-31; 2 Чыл. 35:5 6:19 Хост. 12:1-13 6:20 Лев. 21:6; 2 Чыл. 30:15

6:21 Неом. 9:2; 10:28; 13:3 6:22 Хост. 12:15; 13:6 7:1 Неом. 2:1 || 4 Хаан. 25:18; Иер. 52:24

7:2 2 Хаан. 8:17; 15:24 7:5 Сан. 25:7-13; Иис. 24:33 || Сан. 20:28 || 1 Чыл. 6:4-14, 50-53

7:6 Неом. 8:1; 12:26 7:10 Ы. х. к. 17:9-11; 33:10 7:12 Иез. 26:7; Дан. 2:37; Ажыд. 17:14

Бурганның бараалгакчызы азы левит кижжи бүрүзү сээн-биле кады Иерусалимче чоруур дизе, чорупсун, ажырбас.

¹⁴ Сени хаан мен болгаш чеди чөвүлөкчим Бурганынның сенде бар хоойлузунга хамаарыштыр Иудея биле Иерусалимни хайгаарап көрзүн дээш чорудуп тур бис. ¹⁵ Харын-даа хаан мээң болгаш чөвүлөкчилеримниң Иерусалимде чурттап турар Израильдин Бурганынга өргээн алдын-мөңгүнүн чедирип бээр сен. ¹⁶ Вавилоннун бүгү девискээринден чыып шыдаарың алдын-мөңгүннү, ол ышкаш чонуннун болгаш Бурганның бараалгакчыларының Ооң өргээзинге өргүп турар өргүл-белектерин база Иерусалимче чедирип бээр сен. ¹⁷ Ол акша-мөңгүн-биле мьяап-ла бугалар, кошкарлар, хурагаганнар, далган-тараа болгаш арага садып алгаш, ол бүгүнү силериниң Бурганыңарның Иерусалимде өргээзиниң өргүл салыр бедигээжинче эккеп салып каар сен.

¹⁸ Сен база сээң ха-дунмаң арткан алдын-мөңгүннү шиитпирлээн аайыңар-биле, Бурганыңарның күзел-соруун ёзуугар чарыгдап болур силер.

¹⁹ Бурганынның өргээзинге бараан болуру-биле сенээ хүлээдип берген эт-херекселди Иерусалимде Бурганынның мурнунга салып каг. ²⁰ Бурганынның өргээзинге херек апарган өске-даа чүүлдерни, олар херектиг деп көөр болзунза, хаанның эртинге шыгжамырларындан ап берип болур сен.

²¹ Мен, Артаксеркс хаан, Евфрат хемниц барыын талазында девискээрге хаанның акша-хөрөңги кадагалакчыларынга дужаал берип тур мен: дээрде саадаан Бурганынның хоойлузунун тайылбырлакчызы, Ооң бараалгакчызы Эзраның силерден айтырган бүгү чүвезин ыяапла хандырып беринер. ²² Аңаа 100 талант чедир деңзигил мөңгүннү, 100 кор ишти чедир кызыл-тасты, 100 бат чедир араганы, 100 бат чедир олива үзүн, а дусту, күзээнин ёзуугар, кызыгаарлаашкын чок бээр силер*. ²³ Дээрде саадаан Бурганның дужааган бүгү чүвезин Ооң өргээзи дээш чүткүлдүү-биле күүседир журлуг — Бурган хаанның болгаш оон

оолдарының күрүнезинче килеңневезин. ²⁴ Силерге билдингир болзун: Бурганның бараалгакчызы, левит, ыраажы, хаалгачы, Бурганынның өргээзиниң ажылчыны болгаш өске-даа бараан болукчу улустун кайызындан-даа албан-үндүт, үндүрүт, каайлы хавырар эргенер чок. ²⁵ А сен, Эзра, Бурганынның сенээ хайырлаан мерген угааны-биле чагырыкчылар, шииткекчилерден томуйлап каг. Олар Евфрат хемниц барыын талазында девискээриниң бүгү чонунга — сээң Бурганынның хоойлуларын билир бүгү улуска чөптүг шииткекелден көргүссүн, а билбес улусту өөредип калыңар. ²⁶ Сээң Бурганынның хоойлузун база хаанның хоойлузун күүсетпес кижжи бүрүзүн мьяап-ла шиидип кагзын: азы өлүрүп кагзын, азы чурттан үндүр шөлүпсүн, азы эт-хөрөңгизин хавырзын, азы кара-бажыңнап кагзын».

Эзраның Бурганны алдаржытканы

²⁷ Ада-өгбевестиң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол Иерусалимде Бодунун өргээзинге демги дужаалы-биле алдар-хүндү көргүзеринче хаанны сагыш алындырыпкан болгай. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунун энерелин меңээ хаанның, оон чөвүлөкчилериниң болгаш бүгү күчү-күштүг нояннарының мурнунга көргүскен болгай. Мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчының холу мени кагбаан болгаш, мен дидимненип, мээң-биле кады чоруптар кылдыр израиль чоннун төрөл салгалдар баштыңнарын чыып алган мен.

Эзра-биле кады ээп келген эр улустун даңызы

8 ¹ Артаксеркс хаанның чагыргазынын үезинде мээң-биле кады Вавилондан үнүп келген төрөл салгалдар баштыңнарының оларның ада-өгбөзүн ёзуугар даңызы бо-дур:

² Финеестин үре-салгалындан — Гирсам;

Ифамарның үре-салгалындан — Даниил;

Давидтин үре-салгалындан — Хаттуш;

* 7:22 Чижеглеп алырга, үш тонна мөңгүн, 20 000 литр кызыл-тас, 2000 литр арага болгаш олива үзүн.

7:13 Эзра 6:8 7:14 Эсф. 1:14 7:15 2 Чыл. 6:2 7:17 Ы. х. к. 12:5-6 7:24 Эзра 4:13, 20 7:25 Хост. 18:21; Ы. х. к. 16:18 8:2 Эзра 7:5 || Хост. 6:23; Сан. 3:4; Лев. 10:6; 1 Чыл. 24:3-4 || 1 Чыл. 3:22; Неом. 10:4

³ Шеханияның үре-салгалындан чамдык улус;

Пароштун үре-салгалындан — Захария болгаш ооң-биле кады 150 эр кижиге төрөл салгал даңзызынче кирген;

⁴ Пахат-Моавтын үре-салгалындан — Зерахиянын оглу Элиоенай болгаш ооң-биле кады 200 эр кижиге;

⁵ Заттунун* үре-салгалындан — Яхазиилдин оглу Шехания болгаш ооң-биле кады 300 эр кижиге;

⁶ Адиннин үре-салгалындан — Ионафаннын оглу Эвед болгаш ооң-биле кады 50 эр кижиге;

⁷ Эламын үре-салгалындан — Аталиянын оглу Исая болгаш ооң-биле кады 70 эр кижиге;

⁸ Шефатиянын үре-салгалындан — Михаилдин оглу Зевадия болгаш ооң-биле кады 80 эр кижиге;

⁹ Иоавтын үре-салгалындан — Иехиилдин оглу Авдий болгаш ооң-биле кады 218 эр кижиге;

¹⁰ Банинин* үре-салгалындан — Иосифиянын оглу Шеломит болгаш ооң-биле кады 160 эр кижиге;

¹¹ Бевайнын үре-салгалындан — Бевайнын оглу Захария болгаш ооң-биле кады 28 эр кижиге;

¹² Азгадтын үре-салгалындан — Гаккатаннын оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады 110 эр кижиге;

¹³ Адоникамнын үре-салгалындан — сөөлүредир чедип келген Элифелет, Иеиел, Шемайя болгаш олар-биле кады 60 эр кижиге;

¹⁴ Битвайнын үре-салгалындан — Утай, Заббуд болгаш олар-биле кады 70 эр кижиге төрөл салгал даңзызынче кирген.

Иерусалимче ээп келишкн

¹⁵ Мен ол бүгү улусту Агава хемче киир агып чыдар хемчигештин чанынга чыгып алган мен. Бис аңаа үш хондувус. Чонну база Бурганның бараалгакчыларын хынап көөрүмге, оларнын аразында чаңгыс-даа левит кижиге чок болду. ¹⁶ Мен ынчан баштыннар болур Элиезер, Ариил, Шемайя, Элнафан, Иарив, Элнафан, Нафан, Захария болгаш Мешулламны база

эртемденнер Игоиарив биле Элнафанны кыйгырттып алгаш, ¹⁷ оларны Касифия деп черниң даргазы Иддоже чорудупкан мен. Иддога база ооң Касифияда ха-дунмазы болур ыдыктыг өргээнин ажилчыннарынга Бурганывыстың өргээзинге бараан болур улустан чорудуп бээр кылдыр чүнү дамчыдарын оларга айтты берген мен.

¹⁸ Бурганывыстың буянын холу бисти кагбаан болгаш, олар биске бараан болукчу улусту: Махлинин үре-салгалы, салым-чаяанның Шеревианы база ооң оолдары биле акы-дунмазы болур он сес кижини эккелген. (Махли Левийнин үре-салгалы, а Левий — Израилдин оглу чүве-дир.) ¹⁹ Хашавияны, ооң-биле кады Мераринин үре-салгалы Исаяны болгаш ооң акы-дунмазы, оолдары болур чээрби кижини база эккелген. ²⁰ Олар оон ыңай Бурганның өргээзиниң ажилчыннары болур 220 кижини — левиттерге дузалажыр кылдыр Давид хаанның, ооң нояннарынын томуйлап каан улун эккелген. Оларнын шуптузунун аттарын даңзылап бижип каан.

²¹ Аңаа, Агава хемнин чанынга, боттарывысты Бурганывыстың мурунунга томаартып, биске, ажы-төлүске база бүгү эт-хөреңгивиске айыыл чок орук-суурну Оон дилеп аар дээш, шээрлээшкн кылырывысты чарлаан мен. ²² Хаандан орук-суурга дайзыннардан бисти камгалаар чадаг болгаш айттыг шериглер дилээри менээ ыядынчыг болган, чүге дээрге бис аңаа: «Бурганывыстың холу Олче чүткүп турар кижиге бүрүзүнге буян көргүзөр, а Оон ойталаан бүгү улусче Ооң килеңи болгаш күчү-күжү угланыр» — дээн турган бис.

²³ Ынчангаш бис шээрленип, Бурганывыстан ол дугайында дилээривиске, Ол бистиң мөргүлүвүске харылаан.

²⁴ Оон мен Бурганның кол бараалгакчыларындан он ийи кижини — Шеревианы биле Хашавияны база оларнын он акы-дунмазын аңгылап кагдым. ²⁵⁻²⁷ Мен оларнын мурунунга хаанның, ооң чөвүлөкчилер, нояннарынын болгаш Вавилонга турган бүгү израильчилерниң Бурганывыстың өргээзинге өргүл

* 8:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Затту» деп ат таварышпайн турар. * 8:10 Өске бурунгу сөзүглелде «Бани» деп ат таварышпайн турар.

8:3 Эзра 2:3; Неем. 7:8 8:4 Эзра 10:30 8:10 Эзра 10:29 8:11 Эзра 10:28 8:16 Эзра 10:15
8:18 1 Чыл. 6:19 || Неем. 12:24 8:19 Неем. 12:24 || 1 Чыл. 6:16 8:20 Эзра 2:43; 7:7 8:21 Ыд. ыр. 5:9 ||
Лев. 16:28; 2 Чыл. 20:3 8:24 Эзра 8:18-19 8:25-27 Эзра 7:15-16

белээ кылдыр берген алдын-мөнгүнүн, эт-херекселдин деңзилээш, оларның холунга 650 талант мөнгүнүн, 100 талант мөнгүн эт-херекселди, 100 талант алдынны, 1000 драхма деңзилиг 20 алдын дашканы болгаш эки дээн кылагар хүлдерден кылган, алдын ышкаш үнөлөлдиг ийи саваны берипкен мен*.

²⁸ Мен оон ыңай оларга: «Силер — Бурганга бараалгаткан улус-тур силер, бо эт-херексел база ыдыктыг. Бо алдын-мөнгүн дээрге ада-өгбөңерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчыга эки тура-биле берген өргүл-дүр. ²⁹ Ол бүгүнү Бурганның кол бараалгакчыларының, левиттерниң, Израильдин төрөл салгалдар баштың-нарының мурнунга деңзилээш, Иерусалимде Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шыгжамыр-өрөөлдеринче дужаап бергижеңерге чедир серемчилелдиг кадалаңар» — дээн мен.

³⁰ Оон Бурганның демги бараалгакчылары биле левиттер Иерусалимде Бурганывыстың өргээзинче аппарзын дээш, оларның мурнунга деңзилеп каан алдын-мөнгүнүн, ыдыктыг эт-херекселди хүлээп алган.

³¹ Иерусалимге чедер дээш, бир айның он ийиде Агава хемден үнүпкен бис. Бурганывыстың холу бисти кагбайн турган болгаш, Ол бисти орук-суурга дайзыннаран, дээрбечилерден камгалап турду. ³² Иерусалимге чедип келгеш, үш хүн дыштанган бис.

³³ Дөрткү хүнде бис Бурганывыстың өргээзинге алдын-мөнгүнүн, ыдыктыг эт-херекселди деңзилээш, Урияның оглу, Бурганның бараалгакчызы Меремотка хүлээдип бердивис. Оон-биле кады Финеестин оглу Элеазар, а ол ышкаш левиттер — Иисустун оглу Иегозавад, Биннуйнун оглу Ноадия олар турган. ³⁴ Бүгү чүве санаггынып, деңзилеттинген, база ол-ла үеде ниити деңзи бижиттинген.

³⁵ Оон соонда туттуруушкундан ээп келген улус Израильдин Бурганынга бүрүн өрттедир өргүлдер: бүгү израиль чон дээш он ийи бугажык, тозан алды кошкар, чеден чеди хураган болгаш бачыт дээш өргүл болур он ийи хунаны өккел-

ген. Ол бүгү мал-маганны Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салган. ³⁶ Ол улус оон ыңай хаанның дужаалдарын Евфрат хемнин барыын талазында девискээрниң чагырыкчыларынга база оон томуйлааны өске эргелекчилерге эккеп берген. Ынчан ол даргалар израиль чонга база Бурганның өргээзинге деткимче көргүскен.

Даштыкы херэеженнер-биле өг-бүлө тутканнарны илереткени

9 ¹ Ол бүгүнү кылган соонда, баштыңчылар менээ чедип келгеш: «Израильдин чону, Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер кожа чоннардан: хананей, хет, ферез, иевус, аммон, моав, египет, амор чоннардан, оларның чүдөк-бужар чаңчылдарындан аңгыланмаан-дыр. ² Израильчилер ол чоннарның кыс уругларын боттарынга база оолдарынга кадай кылдыр ап турган болгаш, ыдыктыг чон кожа чоннар-биле холужа берген-дир, артында-ла баштыңчылар биле даргалар Бурганга ыңдыг шынчы эвес чоруктуң үлегерин бир дугаарында көргүскен-дир» — дээн.

³ Ону дыннап кааш, мен качыгдалдан бодумнун тонум, хөйлеңимни ора тыртып каапкаш, бажым дүгүн, сегел салымны чула тыртып, муңгаралга алзыпкан олурган мен. ⁴ Ынчан Израильдин Бурганының сөстөринден сүрээдеп турар бүгү улус туттуруушкундан ээп келгеннерниң ол кемниг херээ дээш мени долгандыр чыгып келген. Мен аңаа кежээки өргүл салыр үеге чедир муңгаралга алзыпкан олурган мен.

Эзраның чоннуң бачыдын билинген мөргүлү

⁵ Кежээки өргүл салыр үеде, бодумну томаартып, олурган черимден ора тыртып каапкан хептиг туруп келгеш, дискек кырынга олуро дужуп, бодумнун Бурганым Дээрги-Чаяакчыже холдарым сунуп, ⁶ мөргүп эгеледим:

«О, Бурганым! Менээ аажок ыядыңчыг-дыр, Сенче дорт көрүп шыдавас-тыр мен, чүге дээрге бистин бачыттарывыс

* 8:25-27 Чижеглеп алырга, 20 хире тонна мөнгүн, 3 тонна деңзилиг мөнгүн эт-херекселдер, 3 тонна алдын, 8,5 хире кг деңзилиг алдын дашкалар.

8:32 Неест. 2:11 8:33 Неем. 3:4, 21 || Неем. 11:16 8:35 Эзра 2:1 8:36 Эзра 7:21 || Неем. 2:7

9:2 Хост. 34:15-16; Ы. х. к. 7:3-4; Неем. 13:23 || Ы. х. к. 7:6 || Ыд. ыр. 105:35 9:4 Иса. 66:2, 5

9:5 3 Хаан. 8:22 9:6 Ыд. ыр. 37:5 || 2 Чыл. 28:9; Ажыл. 18:5

бажывысты ажа берген-дир, кем-буруувус дугайында сураг дээрде чеде берген-дир. ⁷ Ада-өгбевистин үезинден бээр, амгы үеге чедир кем-буруувус кончуг улуг. Бачыттарывыс ужун боттарывыс, хааннарывыс, Бурганнын барааллакчылары өске чер чурттуг хааннар холунче, олар бисти кыргып-хыдызын, тудуп алзын, үптезин, бак атка кирип кагзын дээш, хүлээтирген бис, амгы үеде-даа ындыг хевээр-дир.

⁸ А ам, хензиг үеде бистин Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы бисти кээргей берип, чамдыгывыска дириг артарын чөпшээреп, ыдыктыг черге тургустунуп аар арганы биске хайырлады. Бурганывыс бистин карактарывыска чырыкты хайырлап, кулданыгта турган биске бичии-даа болза дирлип кээр арганы берди. ⁹ Бис — кулдар бис, ынчалза-даа кулданышкынгa турувуста безин, Бурганывыс бисти каапкаш барбаан. Персиянын хааннарынын мурунга Ол биске энерелин илелеткен: Бурганывыстын өргээзин тудуп үндүрүп, ону бузундулар аразындан катап тургузуп кагзын дээш, Ол бисти диригизипкен база Иудея биле Иерусалимге бисти камгалап, хана-биле херимнеп каан.

¹⁰ Бурганывыс, бис ол бүгүнүң соонда ам чүү дээр бис? Сээң айтышкынарындан ойталаан-дыр бис. ¹¹ Оларны Сен биске Бодуннун чалча-медээчилерин дамчыштыр берип: „Әжелеп аар дээш бар чыдарынар чер дээрге ында чурттап турар чоннарын бужар-бак чоруундан арыг эвес апарган чер-дир. Олар боттарынын чүдөк-бужар чанчылдары-биле ол черни бүрүнү-биле долдуруп каапкан-дыр. ¹² Ынчангаш боттарынарнын кыс уругларынары оларнын оолдарынга кадай кылдыр бербенер, а оларнын кыс уругларын оолдарынарга кадай кылдыр албаан. Олар-биле каян-даа эп-найырал тутпаңар, оларнын чаагай чоруун күзевенер. Ынчан силер күштүг боор силер, ук черниң кежиктерин чиир силер база ажа-төлүңерге мөңгө өңчү кылдыр арттырып каар силер“ — дээн сен.

¹³ Бузут-бактыг үүлгедиглеривис дээш, өндүр улуг кем-буруувус дээш бисти тавараан бүгү айбыл-халаптын соонда, Сен — бистин Бурганывыс, бачытта-

рывыс дээш алыр ужурлуг кеземчевисти чиигедип, биске дириг артар арганы бердин. ¹⁴ Таанда-ла бис Сээң айтышкынарынын ам база үрөп, шак ол бужар-бак чоннар-биле төрелдежир бис бе? Сен ам бисти кыргып-хыдып каарынга чедир килеңей бербес сен бе, таанда-ла чаңгыс-даа кижиди дириг артаган барбас бе?! ¹⁵ Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы, Сээң чөптүүнүң билер бис, чүге дээрге бөгүңге чедир дириг арттывыс. Кем-буруувус Сеңээ илдең-дир. Ынчангаш бистин чаңгызывыс-даа Сээң көрүжүңнү упу шыдавас».

Чоннуң даштыкы кадайларын чандырыпканы

10 ¹ Эзра мөргүл, ол бачытты ажы-биле миннип, ыглап-сыктап, Бурганнын өргээзинин мурунга донгай кээп дүжүп турда, ону долгандыр мөөң израильчилер: эр, херээжен улус болгаш ажа-төл чыгып келген. Ол улус база ажыг-шүжүлүг ыглап турган. ² Ынчан Иехиилдин оглу, Эламын чүрө-салгалынын бирээзи Шехания Эзрага: «Бис Бурганывыска шынчы эвес болуп, долгандыр чурттап турар чоннар аразындан даштыкы кадайлар ап алгандыр бис. Ындыг турбуже, израиль чонда идегел ам-даа бар. ³ Ам мээң дээргимнин база Бурганывыстын айтышкынарынын хүлээп көөр улустуң сүмезин ёзугаар ол кадайларывыстын шуптузун база олардан төрүттүнген ажа-төлдү боттарывыстан чорудуштар бооп, бистин Бурганывыс-биле керээден чарып аалы. Ыдыктыг хоойлу ёзугаар болур болзун. ⁴ Туруп келинер, бо дээрге силернин херээңер-дир. Бис силерни деткири бис, кадыг-быжыг болуп, хөдөлип кириптиңер!» — дээн.

⁵ Эзра туруп келгеш, Бурганнын кол барааллакчылары, левиттер болгаш бүгү израиль чонну олар Шеханиянын санын ёзугаар кылыр бооп даңгыраглаарынче албадапкан. Олар шупту даңгыраан берген.

⁶ Эзра Бурганнын өргээзинин мурунундан чорупкаш, Элиашивтин оглу Иохананнын өрээлинге чедип келгеш, аңаа хонуп алган*. Ол аңаа аш-чем-даа чивээн, суг-даа ишпээн, чүге дээрге туттурууш-

* 10:6 Эске бурунгу сөзүглелде «Хонуп алган» деп сөстөр таварышпайн турар.

9:7 Ыд. ыр. 105:6; Дан. 9:5-6 9:8 Ыд. ыр. 12:4; 18:9 9:9 Неом. 9:36 9:13 Ыд. ыр. 102:10

9:15 Неом. 9:33 10:1 Неом. 1:6; Дан. 9:20 10:3 2 Чыл. 34:31; Неом. 9:38 || Ы. х. к. 7:3 10:5 Неом. 5:12

10:6 Неом. 3:1; 12:22 || Эсф. 4:16

кундан чанып келген улустун кемниг херээ дээш качыгдап ыглап турган.

⁷ Иудея биле Иерусалимге туттуруушкундан эеп келген бүгү улус Иерусалимге чыглыр ужурулуг деп чарлаан.

⁸ Бир эвес үш хүн эрткенде, келбейн баар кижитурар болза, дарга, баштыңнарнын шийтпириң өзугаар, оон бүгү эт-хөреңгизин хавыраар, а ол боду туттуруушкундан чанып келген улус аразындан үндүр сывыртадып аар.

⁹ Иуда болгаш Вениаминниң аймактарының бүгү чурттакчылары үш хүн дургузунда Иерусалимге чыгып келген. Тос айның чээрбиде бүгү чон Бурганның өргээзиниң мурнунда шөлге ол херек ужуң база чаъс ужуң сириңейнип олурган. ¹⁰ Бурганның бараалгакчызы Эзра туруп келгеш, чонга: «Даштыкы кадайлар ап алгаш, Бурганга шынчы эвес бооп, Израильдин кем-буруузун көвүдеткен-дир силер. ¹¹ Ам силерниң ада-өгбөнөрнүн Бурганы Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып, Оон күзөл-соруун күүсединер: кожа чоннардан — даштыкы кадайларынардан аңгыланып алыңар» — дээн.

¹² Бүгү ниитилел дыңзыдыр харылаан: «Силерниң шын-дыр. Чугаалааныңар өзугаар кылыр бис. ¹³ Ынчалза-даа мында хөй чон бар-дыр, чаъстаан үе-дир, даштыгаа туруп аргавыс чогул. Бо херек база ийи-бир хүннүн херээ эвес-тир, чүге дээрге ыңдыг яңзылыг бачыт үүлгеткен улус хөй болгай. ¹⁴ Бистиг даргаларывыс бүгү ниитилелди төлээлеп, хөделип кирипсин. Бистиг хоорайларывыста даштыкы кадайлар ап алган бүгү улус боттарының хоорайларының баштыңнары болгаш шийткекчилери-биле кады Иерусалимче доктааткан үеде чедип келзин. Бурганывыстың ол херек дээш бисче кыптыккан килеңи бистен чайлай бергиге чедир, улус ынчаар кылзын». ¹⁵ (Чүгле Асаилдин оглу Ионафан биле Тикваның оглу Яхзейя база оларны деткээн Мешуллам болгаш левит Шавтай олар ук саналга удурланган.)

¹⁶ Туттуруушкундан эеп келген улус-чон санал өзугаар кылган. Бурганның бараалгакчызы Эзра төрөл салгалдар баштыңнарын, оларның төрөл бөлүктерин өзугаар, аттарын адап, томуйлап каан.

Он айның бирээде олар бо херекти сайгарары-биле хуралдап олуруп алгаш, ¹⁷ бир айның бирээде даштыкы кадайлар-биле өгленчип алган бүгү улуска хамаарыштыр хыналданы кылып дооскан.

Даштыкы кадайларын чандырылкан улустун даңызы

¹⁸ Бурганның бараалгакчыларының аразында даштыкы кадайлар-биле чурттап турган улус бо-дур.

Иоседектин оглу Исустун болгаш оон ха-дунмазының үре-салгалындан: Маасея, Элиезер, Иарив болгаш Гедания. ¹⁹ Олар боттарының кадайлары-биле чарлып аарын азаан. Оон кем-буруузу дээш кодан малында кошкарны өргүл кылдыр эккеп салган.

²⁰ Иммерниң үре-салгалындан: Ааний биле Зевадия.

²¹ Харимниң үре-салгалындан: Маасея, Илия, Шемайя, Иехиил болгаш Озия.

²² Пашхурнун үре-салгалындан: Элионой, Маасея, Измаил, Нафанаил, Иегозавад болгаш Элеаса.

²³ Левиттерден: Иегозавад, Шимей, Келайя (оон Клита деп ады база бар турган), Петахия, Иуда болгаш Элиезер.

²⁴ Ыраажылардан: Элиашив.

Хаалгачылардан: Шаллум, Телем болгаш Урий.

²⁵ Өске израильчилерниң аразындан даштыкы кадайлар-биле чурттап турган улус бо-дур.

Пароштун үре-салгалындан: Рамайя, Изия, Малхия, Миямин, Элеазар, Малхия болгаш Ванея.

²⁶ Эламның үре-салгалындан: Маттания, Захария, Иехиил, Авдий, Иремот болгаш Илия.

²⁷ Затгунун үре-салгалындан: Элиоенай, Элиашив, Маттания, Иремот, Завад болгаш Азиза.

²⁸ Бевайның үре-салгалындан: Иоханан, Азания, Заббай болгаш Афлай.

²⁹ Банинин үре-салгалындан: Мешуллам, Маллук, Адаия, Иашув, Шеал болгаш Иремот.

³⁰ Пахат-Моавтын үре-салгалындан: Адна, Хелал, Ванея, Маасея, Маттания, Веселиил, Биннуй болгаш Манассия.

10:15 Эзра 8:16 || Неем. 11:16 10:18 Эзра 3:2 10:19 Лев. 6:6

10:22 Эзра 10:38 10:24 Эзра 2:41 10:25 Эзра 2:3; Неем. 7:8

10:30 Эзра 8:4

10:20 Эзра 2:37 10:21 Эзра 2:39

10:28 Эзра 8:11 10:29 Эзра 8:10

³¹ Харимниң үре-салгалындан: Элизер, Ишшия, Малхия, Шемайя, Симеон, ³² Вениамин, Маллух болгаш Шемария.

³³ Хашумнуң үре-салгалындан: Мафнай, Мафафа, Завад, Элифелет, Иеремай, Манассия болгаш Шимей.

³⁴ Баниниң үре-салгалындан: Маадай, Амрам, Уел, ³⁵ Ванея, Бидья, Келуги, ³⁶ Ванья, Меремот, Элиашив, ³⁷ Маттания, Мафнай, Иаасай, ³⁸ Бани, Биннуй, Шимей, ³⁹ Шелемия, Нафан, Адайя,

⁴⁰ Махнадбай, Шашай, Шарай, ⁴¹ Азариил, Шелемиягу, Шемария, ⁴² Шаллум, Амария болгаш Иосиф.

⁴³ Невонуң үре-салгалындан: Иеиел, Маттифия, Завад, Зевина, Иаддай, Иоил болгаш Ванея.

⁴⁴ Ол улус шупту даштыкы кадайлар-биле чурттап турган. Оларның кадайларының чамдыызы ашактарынга ажы-төл божуп берген турган*.

* 10:44 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Олар кадайларын ажы-төлү-биле кады чандырыпкан» деп бижээн.

Неемия

Кирилде

Персия күрүгө тоо быдараан черлеринден ээп келген соонда, Иудеяга еврей ниитилелдин катап тургустунганы деп, Эзраңың номунда илереттинген теманы бо номда уламчылап көргүзүп турар.

Еврей омак-сөөктүг Неемия Персияның найысылалыңга хаанның чоок дүжү-меди турган-даа болза, ооң чүрээңге хамыктың мурнунда Дээрги-Чаяакчыга бол-гаш бодунуң чонунга ынакшылы хайныгып турган. Бодунуң чаңгыс омак-сөөк улузунуң Иудеяда амгы чаржынчыг байдалының дугайында билип алгаш, Нее-мия хаандан Иерусалимче эглип келгеш, ону бузундулардан катап тургузар чөп-шээрел дилеп алып (1:1–2:10).

Иерусалимче Иудеяның тус чер чагыркчызы бооп ээп келгеш, Неемия изра-ильчилерни хоорайның ханазын болгаш хаалгазын өжээннепкек чоннардан кам-галал кылдыр катап тударынче мөөңнээн (2:11–7:72). Ол чоннарның удуurlаныш-кыны болгаш еврейлерниң боттарының аразында иштики чөрүлдээлер турбуже, Неемия деткимче алып дээш үргүлчү мөргүп турганы «Дээрги-Чаяакчының ачы-буянынң холунуң» ачызында бодунуң сорулгазын эр сорукутуу-биле чедип алып.

Неемия Бурганның бараалгакчызы Эзра-биле кады бодунуң чонун Дээрги-Ча-аякчыга шынчы чоруун катап база көргүзүп, Оон ыдыктыг хоойлузун улам кызы-мак күүседир кылдыр сөс болгаш ажил-херек-биле өөредип турган (8–13 эгелер).

Неемияның мөргүлү

1 ¹ Гахалияның оглу Неемияның би-жээн сөстери бо-дур.

Чээрбиги чылда* Кислев деп айда мен Сузы хоорайның ордузунга турган мен. ² Ынчан мээң Ананий дээр бир дун-мам өске улус-биле кады Иудеядан чедип келген. Мен олардан туттуруушкундан ээп чана берген иудейлерниң дугайында база Иерусалимниң дугайында ай-тырган мен.

³ Олар меңээ: «Туттуруушкун соонда Иудеяже дедир чана берген улус ам ында улуг бергедээшкин, базындырышкын-га таваржып тур. Дайзыннар Иерусалим-ниң ханазын үрөп бускан, а хаалгалар-ын өрттедикен-дир» — дээн.

⁴ Ол бүгүнү дыңнап кааш, олуруп ал-гаш, ыглап бадырыпкан мен. Элээн каш

хүн муңгарап, чем чивейн, дээрде саа-даан Бурганның мурнунга мөргүп кел-дим. ⁵ Мен мынча деп мөргүп турдум: «О, дээрде саадаан Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Өндүр улуг, сүртенчиг, чагыг-керээзин-ге шынчы Бурган, Сеңээ ынак, Сээн ай-тышкыннарыңны тооп дыңнап турар улуска энерелдиг Бурган!» ⁶ Сээн кулаан кичээнгейлиг болуп, караан ажык бо-луп, чалчаларың болур израиль чон дээш дүне-хүндүс Сээн мурнунда мөргүп турар чалчан мээң мөргүлүмнү дыңнап көрөм. Мен израильчилернин Сеңээ удур үүл-геткен бачыттарын, ооң иштинде бодум-нун болгаш төрөл бөлүүмнүн үүлгеткен бачыттарын миннип чугаалаайн. ⁷ Бис Сээн мурнунга улуг кем-буруулуг болган бис. Бодунуң чалчан Моисейге берген айтышкыннар, дүрүмнер болгаш хоой-луларыңны тооп дыңнавайн турган бис.

* 1:1 Өскээр чугаалаарга, перси Артаксеркс I хаанның чагыргазының чээрбиги чылында, б.э. чедир 445/444 чч.

1:1 Неем. 10:1 || Неем. 2:1 || Зах. 7:1 || Эсф. 1:2; Дан. 8:2 1:2 Неем. 7:2 1:3 Неем. 2:17; Ыд. ыр. 43:14; 78:4 || 4 Хаан. 25:9-10 1:5 Неем. 9:32; Дан. 9:4 1:6 2 Чыл. 6:40; Ыд. ыр. 129:2 || Эзра 10:1; Дан. 9:18, 20 1:7 Ы. х. к. 28:15; Дан. 9:5

⁸ Бодуннун чалчаң Моисейге айтышкын берип, чугаалаан сөзүннү бодап көрөм: „Бир эвес Меңээ өскерлир болзунарза, Мен силерни өске чоннар аразынга тарадып кааптар мен. ⁹ А бир эвес Менче эглип кээп, Мээн айтышкыннарымны күүседип, тооп дыннаар болзунарза, силернин тоо быдаралып каапкан улuzuнар чер-делегейниң ужу-кыдында-даа турар болза, Мен силерни оортан чыып алгаш, Бодумнун ат-алдарым турар кылдыр шилип алган черимче эккээр мен“.

¹⁰ Олар — Сээн чалчаларың-дыр, Сээн чонун-дур. Сен оларны Бодуннун өндүр улуг күжүн-биле, күчүлүг холун-биле хостаан сен. ¹¹ О, Дээрги, Сээн кулааң чалчаң мээң мөргүлүмге база Сээн адынны өөрүшкүлүг хүндүлээр чалчаларыңның мөргүлүмге кичээнгейлиг бооп көрзүн. Ам меңээ бо кижиниң кээргээр сеткилин чедип аар аргадан берип, чедишкиден хайырлап көр». (Мен хааның кундага тудукчузу турган мен.)

Хааның Неемияны Иерусалимче салып чорутканы

2 ¹ Нисан деп айда, Артаксеркс хааның чагыргазының чээрбиги чылында хаанга арага кудар үе кээрге, мен ону сөңнедим. Оон мурнунда мен кажандаа хааның мурнунга мунгаргай туруп көрбөөн мен. ² Ынчангаш хаан менден: «Аарыг эвес хиренде, чүге мунгаргай сен? Сеткил-чүрээң сарынналга алзыпкан-дур аа?» — деп айтырган.

Мен аажок коргуп турзумза-даа, ³ хаанга мынча деп харыыладым: «Хаан мөңгө назылазын! Мээң ада-өгбемни хөөржүткен хоорай буступ калган чыдырда, оон хаалгазын от-биле өрттедикенде, арын-шырайым мунгаргай болбас харым бар бе?»

⁴ Хаан ыңчан менден: «Чүнү күзеп тур сен?» — деп айтырды.

Мен дээрде саадаан Бурганга мөргээш, ⁵ хаанга: «Бир эвес хаанымга таарымчалыг болза, бир эвес чалчандарже ээ көрнүп турар болзунарза, мени Иудеяже,

мээң ада-өгбемни хөөржүткен хоорайже салып чорудуптунар — мен ону катап тудуп каайн» — деп харыыладым.

⁶ Хаан ыңчан (а оон кадыны чанынга олурган чүве) менден: «Сээң чоруун кайы хире үр боорул, кажан ээп кээр сен?» — деп айтырды.

Хаанга мени салып чорудары таарымчалыг болган, мен ыңчан ээп кээр хуусаамны айтып бердим.

⁷ Мен хаанга оон ыңай: «Бир эвес хаанга таарымчалыг болза, Евфрат хемниң барыын талазында гус черлер чагырыкчыларынга чагаалардан бижээш, меңээ берип кагзын — мен Иудеяга чеде бергичемче, олар мени эрттирип турзун. ⁸ Хаанның арга-эзиминин кадагалакчызы Асафка бижээн чагаадан база берзин — ол дарга меңээ Бурганның өргээзиниң чанында шивээниң хаалгазын, хоорай ханазын болгаш мээң чурттаар бажыңымны тударынга херек ыяш бээрин чөппээрэзин» — дээн мен.

Бурганымның буянның холу мени кагбаан, хаан дилээн чүемни берген. ⁹ Мен Евфрат хемнин ыңдында черлерниң чагырыкчыларынга келгеш, хаанның чагааларын оларга берип кагтым. Хаан шериг баштыңнарын база аягтым шериглери мээң-биле кады чорудупкан турган. ¹⁰ Хорондан келген Санаваллат биле аммон дүжүмө Товия олар* ол дугайында дыңнап кааш, кандыг-бир киж израиль чоннун чаагай чоруунче сагыш салып келген боорга, аажок хорадап турган.

Неемияның Иерусалимниң ханазын хынап көргөни

¹¹ Мен Иерусалимге келгеш, үш хонган мен. ¹² Оон дүне каш киж иждеркеш, үнүпкен мен. Бурганым мени Иерусалим дээш кылыр кылдыр сагыш алындырган чүвезин кымга-даа чугаалавадым. Мунуп алгаш чораан элчигенимни санавас болза, менде кандыг-даа дириг амытан чок турган. ¹³ Дүне када мен Шынаа хаалгазын дамчыштыр Улу деп суг бажыңың* база Өдөк хаалгазының чаны-биле эрте бердим. Иерусалимниң үрелген ханазын,

* 2:10 Санаваллат — Самарияның чагырыкчызы, өске бижимел барымдаалардан база билдингир. Товия — Иордан хемниң чөөн талазында Аммон областың чагырыкчызы хире. * 2:13 Азы: «Шөө-бөрүлөр деп суг бажыңың».

1:8 Лев. 26:33; Ы. х. к. 28:64 1:9 Лев. 26:40-42; Ы. х. к. 30:1-4 1:10 Ы. х. к. 9:29 1:11 Э. д. 40:5 2:1 Эсф. 3:7 || Эзра 4:7; 7:1 || Неем. 1:1 2:2 У. ч. 15:13 2:3 3 Хаан. 1:31 || Агг. 1:4 || 4 Хаан. 25:9-10 2:7 Эфра 8:36 2:8 Эзра 7:6 2:10 Неем. 2:19; 4:1; 6:1; 13:28 || Неем. 13:4 || Эсф. 10:3 2:11 Эзра 8:32 2:13 2 Чыл. 26:9; Неем. 3:13 || Неем. 3:13, 14

өрттедипкен хаалгаларын көрүп чордум.¹⁴ Оон Суг бажы хаалгазынга, Хаан хөөл-бээнге келдим, ынчалза-даа ында мээң мунуп алган элчигеним эрте бээр хире чер чок болду.¹⁵ Ол-ла дүне шынаалап өрү чоктааш, хананы улаштыр хынап көрүп чордум. Адак сөөлүндө дедир ээп-кеш, Шынаа хаалгазын дамчыштыр хоорайже ээп келдим.¹⁶ Чонун даргалары мээң кайнаар барып чораанымны-даа, чүнү кылып турганымны-даа билбээн — чүгө дээрге иудейлерге-даа, Бурганның бараалтакчыларынга-даа, нояннарга-даа, даргаларга-даа, ол ажил-херекти бүдүрер ужурлуг бүгү өскө улуска-даа мен ам дээрзинде чүнү-даа чугаалаваан турган мен.

¹⁷ Оон мен оларга: «Байдалывыстың бергезин көрүп тур силер: Иерусалим бузундулар апарган чыдыр, а оон хаалгаларын өрттедипкен-дир. Барып, хоорайның ханазын катап тудуп каалы, моон сонгаар базындырбаалы» — дээн мен.

¹⁸ Оларга оон ынай Бурганымнын менээ ачы-буянынн болган холунун дугайында, хааннын менээ чүнү чугаалаанынын дугайында чугаалап бердим. Олар: «Ындыг-дыр, тудуаалы» — деп харыылааш, хей-аът кирип, буянынн үүлехеректи кылып эгелээн.

¹⁹ А Хорондан келген Санаваллат, аммон дужмет Товия болгаш араб Гешем олар ону дыннап кааш, бисти кочулап эгелээн. «Чүнү канчап туарыңар ол? Хаанга удур үймээн үндүреринер ол бе?» — деп, олар бисти дорамчылап турган.

²⁰ Мен оларга: «Дээрде саадаан Бурган — чүглө Ол биске чедишшкин хайырлаар. Оон чалчалары бис хоорайны катап тудуп эгелээр бис, а силерниң Иерусалимде хувааглыг черинер-даа, ону ээлээр эргенер-даа чок, аңаа силерниң адынар-даа сагышка артпас!» — деп харыылаан мен.

Хананың тудугжулары

3¹ Бурганның дээди бараалтакчызы Элиашив биле оон ха-дунмазы болур бараалтакчылар Хой хаалгазын катап

тудуп эгелээн. Олар ук хаалганы ыдыктап кааш, оон эжинин туружунга тургузуп каан. Олар хананы Меа суургазынга чедир база Хананел суургазынга чедир ыдыктап каан.*² Хананың чанында кезээн Иерихоннун чурттакчылары тудуп турган, а оларнын чанынга Имриниң оглу Заккур тудуп турган.

³ Балык хаалгазын Сенааның чурттакчылары тудуп каан. Олар оон оорга чудуктарын салгаш, эжикирин тургузуп, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан.⁴ Урияның оглу Меремот хананың дараазында кезээн катап тудуп каан. (Урия болза Гаккоштун оглу чүве-дир.) Оон чанынга Берехияның оглу Мешулам, а оон чанынга Баананың оглу Садок хананы катап тудуп турган. Берехия болза Мешезавелдин оглу болур чүве-дир.

⁵ Хананың дараазында кезээн Текояның чурттакчылары катап тудуп каан, ынчалза-даа оларнын дарга улузу боттарынын Дээргизинге ажилдап бээрибиле оорга-мойнун ээктирбээн.⁶ Иешана хаалгазын* Пасахтын оглу Иодай болгаш Бесодияның оглу Мешулам олар катап тудуп каан. Олар оон оорга чудуктарын салгаш, эжикир, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан.⁷ Оларнын чанынга Гаваон чурттуг Мелатия, Меронот чурттуг Иадон — Гаваон биле Мицпаның чурттакчылары — Евфрат хеминиң барыын талазында девискээриниң чагырыкчызынын доктаар черинге чедир* катап тудуп турган.⁸ Харгаяның оглу, эзилдирикчи-усчу Узиил хананың дараазында кезээн катап тудуп каан, а оон чанынга чаагай чыттыг чүүлдер кылыкчызы Аниания катап тудуп турган. Ол улус Иерусалимниң ханазын Делгем ханага чедир тургузуп каан.⁹ Хананың дараазында кезээн Хурнун оглу Рефайя — Иерусалим девискээриниң бир чартыынын даргазы катап тудуп турган.¹⁰ Оон чанынга, бодунун бажынынын дужунга Харумафтын оглу Иедайя, а оон чанынга Хашавнияның оглу Хаттуш катап тудуп турган.¹¹ Хананың база бир кезээн

* 3:1 Дараазында даңзыда тудугжуларнын болгаш оларнын туткан хананың кезектерин ол үедө Иерусалим хоорайны долгандыр шак согунчугажынын шимчээшкенинге удур талаже көргүзүп бижээн. * 3:6 Азы: «Эрги хаалганы» (Неем. 12:39 көр). * 3:7 Азы: «Евфрат хеминиң барыын талазында девискээриниң чагырыкчызынын дужаалын ёзугаар».

2:14 Неем. 3:15; 12:37 || 4 Хаан. 20:20 2:15 2 Чыл. 26:9; Неем. 3:13 2:17 4 Хаан. 25:9-10 || Неем. 1:3; Бл. ыр. 43:14; 78:4 2:19 Неем. 2:10 || Неем. 6:6 3:1 Эзра 10:6 || Неем. 3:30; 12:39; Ин. 5:2 || Иер. 31:38; Зах. 14:10 3:2 Эзра 2:34 3:3 Неем. 12:39; 2 Чыл. 33:14; Соф. 1:10 || Эзра 2:35 3:4 Эзра 8:33 3:5 2 Хаан. 14:2; 2 Чыл. 11:6; Ам. 1:1 3:8 Неем. 12:38 3:11 Неем. 12:38

Харимниң оглу Малхия болгаш Пахат-Моавтың оглу Хашув катап тудуп каан. Олар Суугу суургазын база катап тудуп каан. ¹² Оларның чанынга Галлохештин оглу, Иерусалим девискээринин өске-бир чартыгының даргазы Шаллум кыс уруглары-биле кады катап тудуп турган.

¹³ Шынаа хаалгазын Ханун деп кижжи база Заноахтың чурттакчылары катап тудуп каан. Олар ону тудуп дооскаш, оон эжиктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. Олар оон ыңай хананың Өдек хаалгазынга чедир муң кыры дурту кезээн база катап тудуп каан.

¹⁴ Өдек хаалгазын Рехавтың оглу, Бет-Карем девискээринин чагырыкчызы Малхия катап тудуп каан. Ол ону тудуп дооскаш, оон эжиктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан.

¹⁵ Суг бажы хаалгазын Колхозейниң оглу, Мицца девискээринин даргазы Шаллум катап тудуп каан. Ол ону тудуп дооскаш, оон дээвириин салгаш, эжиктер, шоочалар болгаш дээктерин кылып каан. Оон ыңай Хаан сесерлииниң чанында Селах деп хөөлбектин дужунда хананы Давидтин Хоорайындан тепкиштер бадып келген черге чедир катап тудуп каан. ¹⁶ Хананың дараазында кезээн Азбуктуң оглу, Бет-Цур девискээринин бир чартыгының даргазы Неемия катап тудуп турган. Хананы ол Давид хаанның чевег-куйларынга чедир, кылмал хөөлбек биле Маадырлар бажыңынга чедир катап тудуп каан.

¹⁷ Оон соо-биле левиттер катап тудуп чоруп олурган: Баниниң оглу Рехум, оон чанынга Кеила девискээринин бир чартыгының даргазы Хашавия бодунуң девискээрин төлээп катап тудуп турган.

¹⁸ Оон чанынга оларның ха-дунмазы Хенададтың оглу, Кеила девискээринин өске чартыгының даргазы Бавбайнын удуртулгазы-биле катап тудуп турган. ¹⁹ А оон чанынга, хананың ок-чепсек шыгжаар өрээлче көдүрүлген тепкиштеринин дужундан азыгга чедир база бир кезээн Иисустун оглу, Мицпанын чагырыкчызы Эзер катап тудуп каан. ²⁰ Хананың база бир кезээн — азыгдан эгелээш, Бурган-

нын дээди бараалгакчызы Элиашивтин бажыңының эжинге чедир — Заббайның оглу Варух чүткүлдүү-биле катап тудуп турган. ²¹ Оон соо-биле хананың база бир кезээн — Элиашивтин бажыңының эжинден эгелээш, оон бажыңының ужунга чедир — Гаккотун оглунун оглу, Урияның оглу Меремот катап тудуп каан.

²² Оон соо-биле чоок-кавы черлер чурттуг Бурганның бараалгакчылары катап тудуп турган. ²³ Оларның соо-биле Вениамин болгаш Хашув боттарының бажыңнарының дужунга катап тудуп турган, а оларның соо-биле Анииниң оглунун оглу, Маасеяның оглу Азария бодунуң бажыңының чанынга катап тудуп турган. ²⁴ Оон чанынга хананың база бир кезээн — Азарияның бажыңындан эгелээш, азыг биле ээр черге чедир — Хенададтың оглу Биннуй катап тудуп каан. ²⁵ Уайның оглу Фалай хананың азыг дужунда кезээн катап тудуп каан база хаанның үстүкү ордузундан бедип үнген, Танннылдар шөлүнүн чанында суурганы катап тудуп турган. Оон чанынга Пароштун оглу Федайа катап тудуп турган. ²⁶ Офел тейде* чурттап турар Бурганның өргээзинин ажилчынары хананың дараазында кезээн — Суг хаалгазының чөөн талазында черге болгаш бедип үнген суургага чедир катап тудуп каан. ²⁷ Оларның соо-биле Текоя чурттуглар бедип үнген улуг суургадан эгелээш, Офел ханазынга чедир база бир кезекти катап тудуп каан.

²⁸ Хананың Аът хаалгазындан ыңай кезээн Бурганның бараалгакчылары — кижжи бүрүзү бодунуң бажыңының дужунда хананы катап тудуп каан. ²⁹ Оларның соо-биле Иммерниң оглу Садок бодунуң бажыңының дужунга, а оон чанынга Шеханияның оглу, Чөөн хаалганың таңнылы Шемайя олар катап тудуп турган. ³⁰ Оон соо-биле хананың база бир кезээн Шелемияның оглу Аниания, Цалафтың алдыгы оглу Ханун олар катап тудуп каан. Оларның чанынга Берехияның оглу Мешуллам бодунун өрээлинин дужунга катап тудуп турган.

* 3:26 Офел тей — Иерусалимнин кезээ, Бурганның өргээзинден ырак эвеске турган (2 Чыл. 27:3 көр).

3:13 2 Чыл. 26:9; Неем. 2:13, 15 || Неем. 2:13 3:14 Иер. 6:1 3:15 Неем. 2:14; 12:37 || 4 Хаан. 25:4; Иер. 52:7 || Неем. 12:37 3:16 3 Хаан. 2:10; Аж.-ч. 2:29 3:20 Эзра 10:6; Неем. 3:1 3:21 Неем. 3:4 3:25 Иер. 32:2 3:26 Неем. 8:1, 3, 16; 12:37 3:27 Неем. 3:5 3:28 2 Чыл. 23:15 3:29 1 Чыл. 3:22 3:30 Неем. 3:4

³¹ Ооң соондан эзилдирикчи-усчу Малхия хананың дараазында кезээн — Гаммифкад хаалгазының мурнунда турар Бурганнын өргээзиниң ажылчыннарының болгаш садыгжыларның бажыңыңга чедир база хананың азында өрээлге чедир катап тудуп каан. ³² А хананың азында өрээл биле Хой хаалгазының аразында кезээн эзилдирикчи-усчулар биле садыгжылар катап тудуп турган.

Хананы катап тударыңга удур хөдөлүшкүн

4 ¹ Хананы катап тудуп турарывысты Санаваллат дыңнап кааш, ажынып, аажок анчыгынган. Ол кижии иудейлерни дорамчылап кочулап, ² бодунун эвилчилериниң болгаш Самарянын шерииниң мурнунга: «Чаржынчыг иудейлерниң бо чүнү канчап турары ол? Ханазын катап тудуп аар деп турары ол бе кай? Өргүлдер кылыры ол бе кай? Таанда олар тудуун чаңгыс хүнде доозуптар деп бе? Таанда олар бо оваалат каан доврактан ам отка чиртип каапкан даштар диргизери ол бе?» — деп турган.

³ Санаваллат-биле кады турган аммон Товия: «Олар тудуг кылып де! Дилги безин оларның даш ханазынче үне халааш, бузуп кааптар» — дээн.

⁴ Бурганывыс, бисти тооп дыңнап көрөм, бак көрдүрүп турарывыстың кончуун. Дайзыннарывыстың бисти дорамчылаан кочузон оларның-на бажынче халдадып көрөм. Оларны өске черже тудуп аппаарга, олча апарзыннар!

⁵ Оларның кем-буруузун базырбайн көрөм, оларның бачыдын Бодуннун карактарындан чайлатпайн көрөм, чүгө дээр-ге тулугжуларны базымчалап турдулар.

⁶ Бис хананы тударын уламчылаан бис, ол бедииниң чартыгы чедир туттуна берген, чүгө дээрге чон ажилга чүрээниң ханызындан бердиниң турган.

⁷ Ыңчалза-даа Санаваллат, Товия, арабтар, аммоннар болгаш Азот хоорайнын чурттакчылары Иерусалимниң ханазын катап тудар ажилдың шуудай бергенин, дежик черлер дулатгынып турарын дын-

нап кааш, аажок хорадай берген. ⁸ Олар шупту Иерусалимге удур дайылдажып баргаш, ону мөгүдедилин дугуржуп алган. ⁹ А бис Бурганывыска мөргүп, ол айыылды чайладыр дээш, оларга удур дүне-даа, хүндүс-даа танныылдар тургузуп турган бис.

¹⁰ А ол үеде иудейлер: «Дажыкчы ажылчыннарының шаг-шинээ төнүп тур, мында бок-сак дыка хөй-дүр, хана тудар харыывыс чок-тур» — дижип турган.

¹¹ Ынчаарга бистиң дайзыннарывыс: «Олар чүү болуп турарын билип албаанда азы бисти көрүп кагбаанда, оларнын ортузунче халдап киргеш, кыра шаап кааптаалы, ажил-херекти ынчаар соксадылы» — дишкен.

¹² Дайзыннарывыстың чанынга чурттап турган иудейлер биске келгеш: «Олар бисче чурттап турар бүгү черлеринден халдап кээр» — деп он-даа катап чугаалаан*.

¹³ Ынчан мен хоорай ханазын дургаар эң чавыс болгаш ажык черлерге улус тургузуп кагдым. Оларны төрөл салгалдар айы-биле, хылыш, чыда болгаш ча-согуну-биле тургузуп кагдым. ¹⁴ Бүгү байдалды хынап көргөш, нояннар, даргалар болгаш арткан чонга: «Дайзыннардан кортпаңар; өндүр улуг, сүртенчиг Дээргини утпайн сактыңар, боттарыңарның ха-дунмандар дээш, оглу-кызыңар дээш, кадайларыңар дээш, бажың-балгадыңар дээш тулчуңар» — дээн мен.

¹⁵ Дайзыннарывыс оларның сүлчээзин билип каапканывысты база Бурган оларның бодалын үрей шаапканын дыңнап каан соонда, бис шупту ханаже, кижии бүрүзү бодунун ажылыңче эеп келген бис. ¹⁶ Ол хүнден эгелээш, мээң улүзүмнүн чартык кезии тудуг кылып ажилдап турган, а арткан чартык кезии чыда, дозуг-камгала, ча-согун болгаш куяк хевин тудуп алгаш, белен турган. Шериг баштынчылары бүгү иудей чоннун артында турушту ээлеп алган. ¹⁷ Чон хананы тудуп турда, аар чүк дажыглаан улус бир холу-биле ажилын кылып, өске холу-биле ок-чепсээн тудуп алгаш турган.

* 4:12 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «...иудейлер бүгү черлерден биске келгеш: „Бисче ээп келиңер“ — деп он-даа катап чугаалаан».

3:32 Неом. 3:1; 12:39; Ин. 5:2 4:1 Неом. 2:10; 19; 6:1; 13:28 4:2 4 Хаан. 17:24

4:3 Неом. 2:10; 19; 13:4 4:4 Ыд. ыр. 122:3 || Ыд. ыр. 78:12 4:5 Ыд. ыр. 68:28; Иер. 18:23

4:8 Ыд. ыр. 82:3-5 4:14 Ы. х. к. 1:29; 7:21; 10:17

¹⁸Тудугжу бүрүзү хылыжын белинге астып алгаш, ажылдаан, а мээң чанымга медээ этсир кижиге турган.

¹⁹Мен ынчан нояннар, даргалар болгаш арткан чонга: «Ажыл кончуг улут, аажок хөй-дүр, хананы дургаар тарамык, бот-бодуవుстан ырак турар-дыр бис. ²⁰Труба үнү дыңнап кагзынарза, оон дыңналган черинче маннап келинер. Бурганывыс бистин талавыска дайылдажыр!» — дээн мен.

²¹Ажылды ынчаар уламчылаан бис. Улустун чартык кезии чыдаларын даң хаяазындан эгелээш, сылдыстар чырыгыже чедир холдан салбастан. ²²Ол үеде мен чонга: «Тудугжу кижиге бүрүзү, оон чалчазы база, Иерусалимге хонуп ап турзун — олар дүне када бисти тангындызын, а хүндүс — ажылдазын» — дээн мен.

²³Мен-даа, мээң ха-дунмам-даа, чалчаларым-даа, мээң-биле кады чоруур таңныылдар-даа хевивисти уштуп көрбээн бис; кижиге бүрүзү ок-чепсээн холунга тулуп алган чоруур турган*.

Неемияның адымдарга болушканы

5 ¹Карачал чон аразында эр, херээжен улус боттарының ха-дунмазы иудейлерге удур күштүг хомудаашкын көдүргөн. ²Чамдык улус: «Бис боттарывыс оглу-кызывыс-биле кады хөй-дүр бис. Чемне-нир, амыдыраар дизе, биске далган-тараа херек-тир» — дишкен. ³Өске улус: «Аштааш, далган-тараа тып аары-биле шөлдери́вис, виноград тарыыр черлери́вис болгаш бажың-балгадывысты долаага салыр ужурга таваржып тур бис» — дишкен. ⁴Оон өскелери: «Бистин шөлдери́вис болгаш виноград тарыыр черлери́вис дээш хаанга үндүрүг төлээри-биле, акша-мөңгүн чээп аар ужурга таваржып тур бис — дишип турган. — ⁵Бис база ха-дунмавыс-биле чангыс аймак-сөөктүг кижилер-дир бис*, оолдарывыс-даа оларның оолдары дег-дир, ыңдыг-даа болза, бис оглу-кызывысты кулданыышкынга хүлээдир ужурга таваржып тур бис, кыс уруулары-выстың чамдыгы дора көрдүрүп турар-дыр! А бистин чүнү-даа канчаптар

харыывыс чок-тур, чүге дээрге бистин шөлдери́вис болгаш виноград тарыыр черлери́вис өске улустуу апарган-дыр».

⁶Оларның хомудаан өскерин дыңнааш, мен аажок хорадаан мен. ⁷Боданып көргөш, беглер болгаш даргалар-биле чаргы кылып: «Боттарынарның ха-дунманарга чээли кылгаш, хуу ап турар-дыр силер!» — дээн мен.

Оон оларны сайгарып көөрү-биле улут чыгыш кылгаш, ⁸оларга: «Боттары-выстың иудей ха-дунмавысты оларны садыпкан чоннардаң шыдаар шаавыс-биле дедир садып хостап ап турдуvus. А ам боттарынарның ха-дунманарны садып тур силер, бис оларны катап база садып хостаар ужурга таваржып тур бис!» — дээн мен.

Олар ыггыташпаан, чүге дээрге харыылаптар чүве тыппаан.

⁹Мен ынчан мынча дидим: «Багай чүве үүлгедип тур силер. Бистин дайзыннарывыс болур өске чоннарга бак-татпазы-биле, Бурганывыстан коргуп чоруур ужурлук эвес силер бе? ¹⁰Мен-даа, мээң акы-дунмам-даа, улузум-даа — бис база чонга акша-мөңгүнү, далган-тарааны чээлиге бергени́вис шын болгай. Ам черле чээли кылгаш, хуу алырны сок-садыр-дыр! ¹¹Доп-дораан чоннун шөлдери́н, виноград база олива тараан серсли́ктерин, бажың-балгадын эгидип бери́нер, оларга чээли кылгаш, онаап каан хуунарны — акша-мөңгүн, далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзүнүн хуузуң база эгидип бери́нер».

¹²«Бис эгидип бээр бис — деп, олар харыылады, — моон сонгаар олардан чүнү-даа негевес бис. Силерниң чугаалааныңар ёзуугаар кылыр бис».

Мен Бурганның бараалгачыларын кыйгырткаш, ол улусту азаашкынын күүсөдир дугайында даңгырак бээринче албадаптым. ¹³Оон хевимни силгипкеш: «Бодунуң берген азаашкынын күүсетпес кижиге бүрүзүн Бурган оон бажың-балгад-дындан, эт-хөреңгизинден шак ынчаар ушта силгипсин. Ол кижиге ушта силгидип алзын, куруглап калзын!» — дээн мен.

* 4:23 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кижиге бүрүзү ок-чепсек болгаш суг ап чоруур турган». * 5:5 Азы: «Бис база, ха-дунмавыс дег, эт-боттан бүткен кижилер-дир бис».

4:20 Хост. 14:14 5:1 Лев. 25:35, 37; Ы. х. к. 15:7 5:5 Лев. 25:39-41; 4 Хаан. 4:1; Мф. 18:25

5:7 Хост. 22:25; Лев. 25:36 5:8 Лев. 25:48-49 5:9 Неем. 4:4 || Лев. 25:36 5:12 Эзра 10:5

5:13 Аж.-ч. 18:6

Чыылган бүгү ниитилел ынчан: «Ындыг-ла болзунам!» — дээш, Бурганы алдаржыткан. Улус боттарының аазаан сөзүн ээлтээн.

Неемияның экииргек чоруу

¹⁴ Оон туржук, Артаксеркс хааннын чагыргазынын чээрбиги чылында иудей черге чоннуң чагырыкчызы кылдыр томуйлатканымдан эгелээш, ооң чагыргазының үжен ийиги чылынга чедир — он ийи чыл дургузунда — мен-даа, мээң хадунмам-даа чагырыкчы кижини хандыраар аыш-чем үндүдү негеп көрбөөн бис. ¹⁵ А мээң мурнумда турган биеэги чагырыкчылар чоннуң амыдыралын бергедедиң, улустан дөртөн шекел* акшамөнгүн үндүрүүнден аңгыда, аыш-чем биле арага ап турган. Оларның чалчалары безин чоннуң кырынга тергиидеп турган. А мен Бургандан коргар болгаш, ынчап көрбөөн мен. ¹⁶ Харын-даа хананы катап тудар ажылды идепкейлиг кылдып турдум. Мээң хамык чалчаларым аңаа ажылдаары-биле чыгып келген; бис боттарывыска шөлдер садып албайн турдувус.

¹⁷ Оон аңгыда, чоок-кавы чоннардан биске кээп турган аалчыларны санаваスカ, чүс бежен иудейлер болгаш даргаларны чемгерип турдум. ¹⁸ Хүнүнүң-не улус чемгерери-биле бир шарыны, алды семис хойну, куштарны белеткеп, хандырып турдум; а он хонгаш-ла, янзы-бүрү араганы хөйү-биле эккеп кудуп турган. Ол хирезинде-ле, девискээр чагырыкчызын хандыраар аыш-чемни кажан-даа негеп көрбөөн мен, чүге дээрге бо чоннун үүрге-чүүгү аар-берге дээрзин биллип турдум. ¹⁹ Бурганым, бо чон дээш кылган бүгү чүвемни бодап келгеш, мэнээ ачылыг бооп көрөм!

Чаа бергедээшкиннер

Б¹ Санаваллат, Товия, араб Гешем болгаш бистиң өске-даа дайзыннарывыска мээң хананы катап тудуп кааным, ында чаңгыс-даа урелик чер артпааны дынналы берген. (Ындыг-даа болза, мен хаалганың эжиктерин ам-даа тургуспаан

турган мен.) ² Ынчан Санаваллат биле Гешем менче «Оно шынаазында суурларның кайы-бирээзинге ужуражылы, чедип кел» деп сөс ыткан.

Олар менээ багай чүве кылып бодап алган боорга, ³ мен оларже элчилер айткарып: «Чугула ажыл-херек бүдүрүп тур мен. Силерже барып, ужуражыр дээш, ажылды ара каап, соксадырга, кайын боор» — деп хары берген мен.

⁴ Олар менче дөрт катап ындыг чалалга чоруткан, а мен дөрт катап ол-ла харыым берген мен. ⁵ Ынчан Санаваллат бешки удаа бодунун чалчазын айбылапкан. Ол чалча холунда ажык чагаа тудуп алган болду. ⁶ Ында бижээни болза:

«Өске чоннар аразында дамчыыр чугаа тарап тур, Гешем база ону бадыткаардыр: сен база иудейлер тура халышкын үндүрер деп барган-дыр силер, ынчангаш хананы катап тудуп эгелээн-дир сен. Ол-ла дамчыыр чугаа ёзугаар оларның хааны болуксап турар-дыр сен, ⁷ харын-даа сээр дугайында Иерусалимге „Иудеяның хааны бо-дур!“ деп чарлаар уjurлуг Бурганның медээчилерин безин томуйлап каан-дыр сен. Ындыг чугаалар хаанга чеде бээр болдур ийин. Ынчангаш чедип кел, кады сүмележип көрээли».

⁸ А мен олче мындыг хары чоруттум: «Сээр ол чугаалап турар чүвөн херек кырында болбайн тур, ол бүгүнү бодун чогаадып алган-дыр сен».

⁹ Дайзыннарывыс шупту бисти коргудуп аарын кызыдып, «Иудейлерниң холдары суларап, бо ажылды кылып шыдаваc апаар, ынчангаш хана туттунмас» деп бодап турган. Ынчалза-даа мээр холдарым күш кире берген.

¹⁰ Бир катап мен Мегетавелдин огулунун огу, Делайянын огу Шемайяның бажыңыга келдим. (Ол бажыңында хагдынып алган болду.) Шемайя: «Бурганның өргээзинге ужуражылы, ынаар киргеш, хаалганын хаап аалы, чүге дээрге улус сени өлүрер дээш чедип кээр-дир. Сени өлүрер дээш, олар дүне када чедип кээр-дир!» — дээн.

* 5:15 Дөртөн шекел — чартык хире килограммга деңнежир. * 6:5 Ажык чагаа — ындыг чагааны орукка киж и бурзу чада туткаш, номчуп болур турган: шак ынчаар Неемиянын дайзыннары боттарының хоп медээзин болдунар шаа-биле непередишин оралдажып турганнар.

5:14 Неем. 2:1 || Неем. 13:6 5:19 Неем. 13:14, 22, 31 6:1 Неем. 2:10; 2:19; 4:1; 13:28 6:2 1 Чыл. 8:12 6:6 Неем. 2:19

¹¹ А мен анаа: «Мен ышкаш кижиде берип болур бе? Мен ышкаш кижиде, амы-тынын камгалаар дээш, Бурганның өргээзинче дезип кирип болур бе? Чок, барбас мен!» — деп харыяладым.

¹² Ынчан Шемайаны Бурган чорутпаанын, ону Товия биле Санаваллат хөлезилеп аарга, ооң меңээ удур өттүр билип медеглеп турарын билип кагдым.

¹³ Олар Шемайаны мени коргудары-биле хөлезилеп алган болган. Мен корга берип, бачыт үүлгедиптеримге, мээң адымны баксырадыр, чемелээр чылдактыг болур дээш ынчап турганнары ол.*

¹⁴ Бурганым, Товия биле Санаваллаттын үүлгеткен херектерин утпайн көрөм; Мени коргудар деп турган өттүр билип медеглээр улусту, ылангыя Ноадия деп херээжен кижини, утпайн көрөм.

Хананы тудуп доосканы

¹⁵ Иерусалимнің ханазын Элул деп айның чээрби беште, бежен ийи хүн тургузунда тудуп дооскан. ¹⁶ Ол дугайында дайыннарывыс шуптузу дыннап каанда, чоок-кавыда чурттап турар бүгү чоннар корга берип, боттарынга бүзүрелин чидирипкен*, чүге дээрге ол ажил-херек Бурганывыстың дузазы-биле кылдыңган дээрзин билип каан.

¹⁷ Ол-ла үеде Иудеяның беглери Товияже хөй-ле чагаалар бижээн, а Товияның чагаалары база оларга кээп турган.

¹⁸ Иудеяда хөй-ле кижилер ооң-биле даңгырак солчуп, эвилелдежиң алган чүведир, чүге дээрге Товия Арахтың оглу Шеханияның күдээзи турган, а ооң оглу Иоханан Берехияның оглу Мешулламның уруун кадай кылып алган турган.

¹⁹ Олар меңээ Товияның буянның херектеринин дугайында безин чугаалап турду, а ооң соонда мээң чугаалаан чүвемни анаа дамчыдып берип турду. Товия мени коргудары-биле чагаалар чорудуп туруп берген.

7 ¹ Хананы тудуп доозуптарга, хаалганың эжиктерин тургузуп кааным соонда, хаалгачылар, ыраажылар бол-

гаш левиттерни Бурганга бараан болуру-биле томуйлап каан. ² Мен ынчан бодунун дунмам Ананий биле Иерусалимде шивээниң даргазы Ананияга — ак сеткилдиг база өске хөй улуска бодаарга, Бургандан коргар кижиге — хоорайны камгалап-кадагалаарын дагзып кагдым.

³ Мен оларга: «Хүн караа изиде бербээн шаанда, Иерусалимнин хаалгазын ажитпас ужурлуг. Хаалгачылар албан-хүлээлгезин хүлээдир бетинде, эжиктерни хаап, дээктеп турзун. Оон ыңай Иерусалимнің чурттакчыларын таңныылдар кылдыр тургузуп калынар: чамдызын — таңныылдар черлерге, а бир чамдызын — боттарының бажыңнарының чанынга» — дээн мен.

Туттуруушкундан ээп келген улустуң даңзызы (Эзра 2:1-70)

⁴ Иерусалим хоорай улуг, делгем турган, а чурттакчы чон ында эвээш, бажыңнар ам-даа катап туттунмаан турган. ⁵ Бурганым мээң сеткил-чүрээмге беглерни, дарга улусту база карачал чонну чыгташ, чизе кылыр бодал кирип каан. Туттуруушкундан баштай ээп келген улустуң төрөл салгал айы-биле чизе-даңзызын тып алган мен. Ында бижиттинген чүве бо-дур.

⁶ Чурттуң туттуруушкундан ээп келген улузу бо-дур. Оларны Вавилоннун хааны Навуходоносор тудуп аппарган турган. Олар Иерусалим болгаш Иудеяже, кижиде бүрүзү бодунун хоорайынче, ээп келген. ⁷ Оларны Зоровавел, Иисус, Неемия, Азария, Раамия, Нахманий, Мардохей, Билшан, Мисферет, Бигвай, Наум болгаш Баана эдиртип турган.

Израиль чоннун ээп келген төрөл бөлүктөрүнүн даңзызы бо-дур:

⁸ Пароштуң үре-салгалы — 2172 кижиде,

⁹ Шефатияның үре-салгалы — 372,

¹⁰ Арахтың үре-салгалы — 652,

¹¹ Пахат-Моавтың үре-салгалы (Иисус биле Иоавтын төрөл бөлүүндөн) — 2818,

* 6:13 Неемия Бурганның бараалгакчыларының аймаандан эвес болганда, ыдыктыг өргээже киргини-биле Бурганның дора көргөн боор турган. * 6:16 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткази: «Иудейлер олардан кортпастай берген».

6:14 Неем. 13:29 6:18 Неем. 3:4, 30 7:2 Неем. 1:2 7:3 Ыд. ыр. 147:3 7:6 4 Хаан. 24:14-16; 25:11; 2 Чыл. 36:23 7:7 Эзра 3:2 || Неем. 12:1 7:8 Эзра 8:3; 10:25

- ¹² Эламын үре-салгалы — 1254,
¹³ Заттун үре-салгалы — 845,
¹⁴ Закхайның үре-салгалы — 760,
¹⁵ Биннуйнун үре-салгалы — 648,
¹⁶ Бебайның үре-салгалы — 628,
¹⁷ Азгадтың үре-салгалы — 2322,
¹⁸ Адоникамның үре-салгалы — 667,
¹⁹ Быгхайның үре-салгалы — 2067,
²⁰ Адиннің үре-салгалы — 655,
²¹ Атернің үре-салгалы (Эзекияның төрөл бөлүүндөн) — 98,
²² Хашумнун үре-салгалы — 328,
²³ Бецайның үре-салгалы — 324,
²⁴ Харифтин үре-салгалы — 112,
²⁵ Гаваоннун үре-салгалы — 95.
- ²⁶ Вифлеем биле Нетофаның чурттакчылары — 188 киж,и,
²⁷ Анатоттун чурттакчылары — 128,
²⁸ Бет-Азмаветтин чурттакчылары — 42,
²⁹ Кириат-Иарим, Кефира болгаш Беероттун чурттакчылары — 743,
³⁰ Рама биле Геваның чурттакчылары — 621,
³¹ Михмастың чурттакчылары — 122,
³² Вефил биле Гайның чурттакчылары — 123,
³³ Нево-Ахерниң чурттакчылары — 52,
³⁴ Элам-Ахерниң чурттакчылары — 1254,
³⁵ Харимниң чурттакчылары — 320,
³⁶ Иерихоннун чурттакчылары — 345,
³⁷ Лод, Хадид болгаш Ононун чурттакчылары — 721,
³⁸ Сенааның чурттакчылары — 3930.
- ³⁹ Бурганның бараалгакчылары: Иедайяның үре-салгалы (Иисустун төрөл салгалындан) — 973 киж,и,
⁴⁰ Иммерниң үре-салгалы — 1052,
⁴¹ Пашхурнун үре-салгалы — 1247,
⁴² Харимниң үре-салгалы — 1017.
- ⁴³ Левиттер: Иисустун үре-салгалы (Годеваның төрөл салгалындан, Кадмийлди дамчыштыр) — 74 киж,и.
⁴⁴ Ыраажылар: Асафтың үре-салгалы — 148 киж,и.

⁴⁵ Хаалгачылар: Шаллум, Атер, Талмон, Аккув, Хатита болгаш Шовайның үре-салгалы — 138 киж,и.

⁴⁶ Бурганның өргээзиниң ажилчынары: Циха, Хасуфа болгаш Таббаоттун үре-салгалы, ⁴⁷ Керос, Сиа болгаш Фадоннун үре-салгалы, ⁴⁸ Левана, Хагава болгаш Шалмайның үре-салгалы, ⁴⁹ Ханан, Гиддел болгаш Гахарның үре-салгалы, ⁵⁰ Реайя, Рецин болгаш Некоданың үре-салгалы, ⁵¹ Газам, Уза болгаш Пасахтың үре-салгалы, ⁵² Бесай, Меуним, Нефисимниң үре-салгалы, ⁵³ Бакбук, Хакуфа болгаш Хархурнун үре-салгалы, ⁵⁴ Бацлит, Мехида болгаш Харшаның үре-салгалы, ⁵⁵ Баркос, Сисара болгаш Фамхатың үре-салгалы, ⁵⁶ Нециах биле Хатифаның үре-салгалы.

⁵⁷ Соломоннун чалчаларының үре-салгалы: Сотай, Соферет болгаш Фериданың үре-салгалы, ⁵⁸ Иаала, Даркон болгаш Гидделдин үре-салгалы, ⁵⁹ Шефатия, Хаттил, Похерет-Гаццевайим болгаш Амоннун үре-салгалы.

⁶⁰ Бурганның өргээзиниң ажилчынары биле Соломоннун чалчаларының ук-салгалы шупту — 392 киж,и.

⁶¹ Израильче Тел-Мелаш, Тел-Харша, Херув-Аддон болгаш Иммер хоорайлардан чедип келген-даа болза, оларның төрөл бөлүктери израиль чондан укталган дээрзин шынзыдып шыдаваан улус:
⁶² Делайя, Товия болгаш Некоданың үре-салгалы — 642 киж,и.

⁶³ Бурганның бараалгакчыларындан укталган улус: Ховайя, Гаккоц болгаш Верзеллийниң оолдары. (Ол Верзеллий дээрге Галаад чурттуг Верзеллийден укталган бир кысты кадай кылып алгаш, ол ат-биле адаттынып эгелээн киж,и турган.) ⁶⁴ Ол улус богтарының төрөл угунун бижилгезин дилеп турган, ынчалза-даа тышпайн баргаш, арыг эвес кылдыр санаттырып, Бурганның бараалгакчыларының данзызынче кири бижитирбээн. ⁶⁵ Тус чер чагырыкчызы оларга урим биле туммимни* ажыглап шыдаптар бараалгакчы көстүп келгижеге чедир

* 7:65 Урим биле туммим — Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун тодарадыр дээш Бурганның бараалгакчыларының ажыглап турган херекселдери (Хост. 28:30 көр).

7:36 Неем. 3:2 7:38 Неем. 3:3 7:39 1 Чыл. 24:7 7:40 Эзра 10:20 7:41 1 Чыл. 9:12; Эзра 10:22 7:42 Эзра 10:21 7:44 Эзра 10:24 | 1 Чыл. 6:41 7:45 1 Чыл. 9:17 7:46 1 Чыл. 9:2; Неем. 11:3 7:57 Неем. 11:3 7:63 2 Хаан. 17:27; 19:31 7:65 Лев. 22:2

аажок ыдыктыг өргүлдерниң эьдин чивезин дужаап каан.

⁶⁶ Эглип келген бүгү ниитилел 42 360 кижилиг болган чүве-дир.

⁶⁷⁻⁶⁹ Оон ангыда 7337 эр, херээжен кул кижиг турган, оон ынай 245 эр, херээжен ыраажы база олар-биле кады турган. Олар* 435 тевелиг болгаш 6720 элчигенниг турган чүве-дир.

⁷⁰ Төрөл салгалдарның чамдык баштыңнары Бурганның өргээзиниң тудуунга ажыглаары-биле акша-хөрөңги өргүлү кылган:

тус чер чагырыкчызы акша-хөрөңги шыгжамырынче 1000 драхма алдын*, хан кудар 50 аяк болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 530** хеп берген.

⁷¹ Төрөл салгалдар баштыңнары 20 000 драхма алдын, 2200 мина мөңгүн* берген. ⁷² Чоннуң арткан бүгү улuzu 20 000 драхма алдын, 2000 мина мөңгүн болгаш Бурганның бараалгакчылары кедер 67 хеп берген. ⁷³ Ынчалдыр Бурганның бараалгакчылары, левиттер, хаалгачылар, ыраажылар, Бурганның өргээзиниң ажылчыннары база карачалдар — бүгү израиль чон боттарының хоорайларынга чурттап эгелээн.

Эзраңың ыдыктыг хоойлуну номчааны

8 ¹ Чеди айда, кажан израильчилер боттарының хоорайларынга чурттай берген соонда, бүгү чон, чаңгыс кижиг дег, Сут хаалгазының баарында шөлге чыгылып келгеш, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзрага: «Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Моисейни дамчыштыр берген хоойлузунуң дүрүг-номун эскелем» — деп чугаалаан. ² Бурганның бараалгакчызы Эзра ыдыктыг хоойлуну чыылган бүгү эр, херээжен улустуң, дыннаан чүүлүн билип шыдаптар бүгү улустун мурнунга чеди айның бирээде эккелген. ³ Хоойлуну ол Сут хаалганың баарында шөлге, ол бүгү улустун мурнунга даң бажындан эгелээш, дүшкө чедир номчуп келген. Бүгү чон ыдыктыг хоойлунуң номун аажок кичээңгейлиг дыңнап турган.

⁴ Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра номчулга кылыр кылдыр тудуп каан ыяш бедиктээш кырынга турган, а оон чанынга, оң талазынга Маттифия, Шема, Анайя, Урия, Хелкия болгаш Маасея олар, а солагай талазынга — Фодайя, Мисаил, Малхия, Хашум, Хашбаддана, Захария болгаш Мешулам олар турган.

⁵ Эзра дүрүг-номну ажыдыпкан. Ону бүгү чон көрүп шыдаар болган, чүгө дээрге ол олардан бедик черге турган. Кажан Эзра дүрүгнү ажыдып турда, бүгү чон туруп келген. ⁶ Эзра өндүр улуг Дээрги-Бурган-Чаяакчыны алгап-йөрээп каарга, бүгү чон холдарын өрү сунуп: «Амины! Ындыг-ла болзунам!» — деп харыылаан. Оон соонда улус-чон Дээрги-Чаяакчыга мөгейип, хаваан черге дегзип, сөгүрген.

⁷ Чон туруп кээрге, Иисус, Бани, Шеревия, Ямин, Аккув, Шавтай, Годия, Маасея, Клита, Азария, Иозавад, Ханан болгаш Фелайя деп левиттер улуска ыдыктыг хоойлуну тайылбырлап турган. ⁸ Левиттер Бурганның хоойлузунуң номун номчуп, улус номчаан чүүлү билип алзын дээш, билдингир кылдыр тайылбырлап турган.

⁹ Тус чер чагырыкчызы Неемия, Бурганның бараалгакчызы болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра база чонга тайылбыр кылып турган левиттер чыылган бүгү чонга: «Бо хүн болза силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг хүн-дүр*. Мунгарап, ыглаваңар» — дээн. (Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлунуң сөстөрүн дыннааш, бүгү чон ыглажып турган чүве-дир.)

¹⁰ Неемия улуска: «Барып, чаагай аыш-чемден чинер, амданныг суксундан ижинер, чүнү-даа белеткеп албаан улуска база үлүгден чорудуп беринер. Бо хүн болза бистин Дээргивиске ыдыктыг хүн-дүр. Мунгараваңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының хайырлаан өөрүшкүзү силерни күш кириптер» — дээн.

¹¹ Левиттер бүгү чонну оожурдадып: «Соксап көрүңер, бо болза ыдыктыг хүн-дүр. Мунгараваңар» — деп турган.

* 7:67-69 Эске бурунгу сөзүглелде «736 аъттыг, 245 мулдуг» деп немец каан. * 7:70 8,5 хире кг алдынга деңнежир. ** 7:70 Эске бурунгу сөзүглелде «30» деп бижээн. * 7:71 170 хире кг алдынга, 1200 хире кг мөңгүгө деңнежир. * 8:9 Чеди айның бирги хүнүнде Трубалар этсир байырлал болур турган (Лев. 23:24; Сан. 29:1 көр).

8:1 Неем. 3:26; 12:37 || Эзра 3:1 || Эзра 7:6 8:3 Ы. х. к. 31:11 8:6 Ыд. ыр. 133:2; Ыы. 3:41

¹² Оон бүгү чон дойлаар, өске улуска белек кылдыр ашп-чем чорудар, аажок улуг өөрүшкүлүг байырлаар дээш тарап чоруй барган. Чүгө дээрге оларга чугаалаан сөстөрнүн утказын билип каапканнар.

Чадырлар байырлалын демдеглээни

¹³ Чеди айнын ийиги хүнүндө бүгү чоннун төрөл салгалдарынын баштыңнары Бурганның бараалкакчылары болгаш левиттер-биле кады, ыдыктыг хоойлуну оон-даа хандыр билип аарын күзөш, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзраның чанынга чыгып келген. ¹⁴ Олар Дээрги-Чаяакчынын Моисейни дамчыштыр берген хоойлузундан израильчилер чеди айнын байырлалынын үезинде чадырларга чурттаар ужурлуун номчуп тып алган. ¹⁵ Ол ышкаш боттарынын бүгү хоорайларынга база Иерусалимге мону чарлаар ужурлуун билип алганнар: улус даглыг черлерже барып, хоойлуда бижиттингенин ёзугаар ол чадырлар кылары-биле черлик-даа, тарымал-даа олива ыяштарынын будуктарын, мирт, пальма болгаш өске-даа калбак бүрүлүг ыяштарнын будуктарын эккээр ужурлуг.

¹⁶ Улус-чон чоруткаш, будуктар эккеп, боттарынга чадырлар кылып алган. Кижн бүрүзү азы бодунун бажынынын кырынга, азы херимнеринин иштинге, азы Бурганның өргээзинин иштинде шөлдерге, азы Суг хаалгазынын баарында шөлге база Эфрем хаалгазынын баарында шөлге чадырлар тудуп алган. ¹⁷ Туттуруушкундан ээп келген бүгү улус-чон чадырлар кылып алгаш, аңаа кезек үедө чурттап турган. Нуннун оглу Иисустун үезинден бээр, ол хүнге чеди чар израильчилер ук байырлалды ынчаар демдеглеп көрбөөн чүве-дир. Олар аажок өөрүп турган.

¹⁸ Эзра Бурганның хоойлузунун дүрүг-номун байырлалдын бирги хүнүндө сөөлүг хүнүнге чедир, хүннүн-не номчуп келген. Израильчилер чеди хүн байырлаан, а сески хүнде дүрүм ёзугаар онзагай чыыш болган.

Чоннун Бурганның мурнунга бодунуң бачыттарын билингени

9 ¹ Ол-ла айнын чээрби дөртте бүгү израильчилер шээрленип, качыгдалдын самдар хевин кедип, баштарыңче доврак-доозун чажып алган чыгып келген. ² Израиль уктуг улус бүгү даштыкы улустан ангыланы берген соонда, олар туруп алгаш, боттарынын бачыттарын, ада-өгбезинин кемниг херектерин ажык-биле миннип турган. ³ Улус аңаа турган черлеринге артып каап, үш шак дургунда боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунун номун номчуп, дараазында үш шак дургунда бачыттарын миннип, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип турган. ⁴ Иисус, Бани, Кадмиил, Шевания, Вунний, Шеревия, Бани болгаш Хенани олар левиттернин бедиктээжинче туруп алгаш, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыны дыңзыдыр кыйгырып эгелзэн. ⁵ Оон левиттер – Иисус, Кадмиил, Бани, Хашавния, Шеревия, Годиия, Шевания болгаш Петахия: «Боттарыңарнын Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыны мөңгөдө алдаржыдынар-ла! – дээннер. – Улус сээң алдарлыг, кандыг-даа алгаш-макталдан, алгыш-йөрээлден өндүр бедик адынны алдаржытсын!» ⁶ Дээрги-Чаяакчы, Сен чаңгыс сен! Кудай-дээрни, эң бедик дээрлерни, оларнын бүгү аг-шерини, черни болгаш ында бар бүгү чүвени, далайларны болгаш ында бар бүгү чүвени Сен чаяап каан сен! Бүгү чүвеге амы-тынны хайырлап турар сен, дээрлерниң аг-шерии Сенээ мөгөйип турар.

⁷ Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Аврамны шилип алгаш, ону халдей черде Ур хоорайдан үндүрө бергеш, Авраам деп адап каан сен. ⁸ Оон чүрээ Сенээ шыңчы дээрзин көргеш, оон үре-салгалың хананей, хет, амор, ферез, иевус, гергес чоннарнын черин бериттер дээш, оон-биле керээ чарып алган сен. Ол сөзүнү ээлзэн-даа сен, чүгө дээрге чөптүг-шыннын-дыр сен!

⁹ Бистин ада-өгбевистин Египетке хилинчээн көрүп каан сен, оларнын

8:12 Эсф. 9:19, 22 8:14 Лев. 23:33-43; Ы. х. к. 16:13-15 8:16 Неем. 3:26 || 4 Хаан. 14:13; Неем. 12:39 8:18 Ы. х. к. 31:11 || Лев. 23:36; Сан. 29:35 9:1 Неем. 8:2 || Ис. 7:6; 1 Хаан. 4:12 9:2 Эзра 6:21; Неем. 10:28; 13:3 || Лев. 26:40; 3 Хаан. 8:47; 2 Чыл. 6:37; Дан. 9:4 9:6 4 Хаан. 19:15 || Ы. х. к. 10:14 9:7 Э. д. 11:31; 17:5 9:8 Э. д. 15:6 || Э. д. 15:18 || Ис. 21:45; 23:14; 3 Хаан. 8:56 9:9 Хост. 3:7; 14:10

Кызыл далай чанынга дуза дилээн алгзын дыннап каан сен. ¹⁰ Сен фараонга удур, ооң бүгү дүжүмметтеринге удур, ооң куртуңуң бүгү чонунга удур бадыткал демдектери биле кайгамчык чүүлдерни көргүскөн сен, чүгө дээрге египетчилерин Сээң чонуну туразында аажылап келгенин билир турдуң. Сен алдаржаан сен, алдарлыг адың бөгүнгө чедир дириг. ¹¹ Сен далайны чонунуң мурунунга ийи чарыптарыңга, олар далайны кургаг чер кыры-биле эрте берген, а оларны сүрүп чораан улусту, эерем сугже даш октааны дег, терең далайже дүжүрүпкөн сен. ¹² Хүндүс оларны булут чагыдан, а дүне — оларның чоруур ужурлуг оруун чырыдар дээш — от чагыдан эдертип аппарат чыткан сен.

¹³ Сен дээрден Синай дагже дүжүп келгеш, чонун-биле чугаалажып турган сен. Оларга чөптүг шииткелдер, шынныг хоойлулар берген сен, ачылыг дүрүмнер, айтышкыннар берген сен. ¹⁴ Оларга Сеңээ тураскааткан амыр-дыш хунун айтып берип, Бодуннун чалчан Моисейни дамчыштыр айтышкыннар, дүрүмнер, хоойлуну берген сен. ¹⁵ Олар аштап турда, Сен хлебти дээрден бадырып берген сен, суксап турда — сугну хаядан үндүр аксып берген сен. Чонга бээр бооп даңгыраглаан чериңче барып, ээлеп аарын оларга чугаалаан сен.

¹⁶ Оон бистиң ада-өгбевис турамык, чөрүү апарып, Сээң айтышкыннарыңны тооп дыңнавайн турган. ¹⁷ Олар Сени тооп дыңнаарыңдан ойталап, аразыңга Сээң кылып турган кайгамчык чүүлдерини сагынмай барган. Олар чөрүүленип, Египетте кулданыгыңче эглирин күзээш, боттарыңга баштыңчы олуртуп алган. Ынчалза-даа Сен — киленнээчел эвес, өршээринге ынак, ээ көрнүүчел, кээргээчел, өндүр улуг энерелдиг Бурган-дыр сен. Оларны каапкаш барбаан сен! ¹⁸ Олар бугажык дүрүзү шуткуп алгаш: „Израиль чон, сени Египеттен үндүре берген бурганың бо-дур“ — деп турда безин, Сеңээ удур коргунчуг дорамчылалдар кылып турда безин, оларны каапкаш барбаан сен.

¹⁹ Сен оларны Бодуннун өндүр улуг кээргелиң-биле ээн кургаг ховуга каапкаш барбайн турдуң. Хүндүс булут чагы оларны эдертирин соксатпады, а дүне от чагы оларның чоруур ужурлуг оруун чырыдарын соксатпады. ²⁰ Сен Бодуннун ачылыг Сүлденни оларны өөредип каар кылдыр оларга берген сен. Манна деп чеминни олардан хунаап албаан сен, олар суксап турда, сууң берип турган сен. ²¹ Сен ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда оларның хереглелин хандырып келдин; оларның хереглээн бүгү чүвези бар турду, идик-хеви элеведи, буттары ышпады.

²² Сен чонунга күрүнелерни, чоннарны хүлээдиң берип кагдын, кожа черлерни үлөп бердин. Олар Эсевоннун хааны Сигоннун чери биле Васанның хааны Оггун черин эжелеп алды. ²³ Израильчилерниң ажы-төлүн дээрде сылдыстар дег хөй санныг кылып кааш, ада-өгбезинге: „Ынаар киргеш, ээлеп аар силер“ — деп турган чериңче эккелдин. ²⁴ Ол салгал чер-чуртке кирип келгеш, эжелеп алды. Сен оларга ук черге чурттап турган хананей чонну чагыртып кагдын, оларның холунга хананей хааннары-даа, чурттуң өске чоннары-даа кара туразында аажылаар кылдыр хүлээдиң бердин. ²⁵ Израильчилер быжыгалдыг хоорайлары, дүжүктүр черлери эжелеп алган. Янзы-бүрү эт-хөренги долган бажыннары, хаяда оюп кылып каан кудуктарны, виноград шөлдериң, оливалыг сесерликтерни, эндерик химистиг ыяштарны олар эжелеп алган. Олар Сээң өндүр улуг буяның ачызында чемненип, тодуп, семирив, таалап-ханып турган.

²⁶ Ындыг-даа болза, үймээнчилер апарып, Сеңээ удур тура халааннар, Сээң хоойлуну артыңче октапканнар. Сээң медээчилеринг израильчилерни Сенче ээлдирер дээш сагындырып турган, а олар демги медээчилерни өлүрүп турду. Улус-чон Сеңээ удур коргунчуг дорамчылалдар кылып турган, ²⁷ ынчангаш Сен оларны дайзыннарының холунга хүлээдиң бээринге, олар кызгагдадып турду.

^{9:10} Хост. 7-14 ^{9:11} Хост. 14:21-29 ^{9:12} Хост. 13:21 ^{9:13} Хост. 19:18-20 || Хост. 20:1-17

^{9:14} Хост. 16:23; 20:8-11 ^{9:15} Хост. 16:4, 15 || Хост. 17:1-7 || Ы. х. к. 1:8 ^{9:17} Сан. 14:1-4 || Хост. 34:6

^{9:18} Хост. 32:4 ^{9:19} Ыд. ыр. 105:45 || Сан. 9:17-23 ^{9:20} Сан. 11:17 || Ы. х. к. 8:3 || Сан. 20:11

^{9:21} Хост. 16:35 || Ы. х. к. 8:4; 29:5 ^{9:22} Сан. 21:21-35 ^{9:23} Э. д. 15:5; 22:17; Ы. х. к. 10:22

^{9:24} Инс. 11:23; Ыд. ыр. 43:3-4 ^{9:25} Ы. х. к. 6:10-11 || Ы. х. к. 32:15 ^{9:26} Башт. 2:11-12;

Ыд. ыр. 49:17 || 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Иер. 2:30; Мф. 23:37; Аж.-ч. 7:52 ^{9:27} Башт. 2:14 || Ыд. ыр. 105:45 || Башт. 2:16; 3:9; 4 Хаан. 13:5

Ынчалза-даа кызагдаттырган үзинде Сенден дуза дилеп, кыйгырарга, оларны дээрден дыңнап, Бодуннун өндүр улуг кээргелин-биле дайзыннарны холундан хостап турган камгалакчыларны оларга чорудуп берип турдун.

²⁸ Ынчалза-даа дыштанып алгашла, олар катап база Сээң мурнунга бузут үүлгедир болду. Ынчангаш Сен оларны дайзыннарны холунга хүлээди бээринге, дайзыннары оларны чагырып турду. А кажан олар катап база Сенден дуза дилеп, кыйгырарга, Сен дээрден дыңнап, Бодуннун өндүр улуг кээргелин-биле оларны хөй катап камгалап турдун. ²⁹ Сээң хоойлунче эглип кээр кылдыр оларны сагындырып турдун, ынчалза-даа олар турамы-биле Сээң айтышкыннарын тооп дыңнавайн турду, Сээң дүрүмнеринге удур бачыт үүлгедип турду, а ол дүрүмнерни күүседип турар кижини оон ачызында амылгы артар турган ийик. Олар Сенден чөрүүзү-биле хая көрнүп, дедир чаңын көргүзүп, Сени тооп дыңнавайн турду. ³⁰ Сен оларны хөй чыл шыдажып келдиң. Бодуннун медээчилерин дамчыштыр Бодуннун Сүлдөн-биле оларны сагындырып турдун, ынчалза-даа олар тооп дыңнавайн келди. Ынчангаш Сен оларны өске чер чурттуг чоннарны холунга хүлээди бердин. ³¹ Ындыг-даа болза, Бодуннун өндүр улуг кээргелин-биле Сен оларны бүрүнү-биле узуткавадын, каапкаш барбадын, чүге дээрге ээ көрнүүчел, кээргээчел Бурган-дыр сен.

³² Бистин Бурганывыс — өндүр улуг, күчүлүг, сүргенчиг, чагыг-керээни үрөвөс, кезээде энерелдиг Бурган! Бистин ада-өгбевисти, хааннарывысты, нояннарывысты, Бурганның бараалгакчыларын, медээчилерин — бүгү чонувусту тавараан шупту түрөгдел-хилинчек Сээң мурнунга бичии бооп көзүлбезин. Ол бергедээшкиннер ассирий хааннарын үзинден эгелээш, амгы үеге чедир болуп келди. ³³ Бистин-биле болган бүгү чүвө дээш Сен чөптүг-шынныг сен, чүге дээрге шынчынны кадагалап келдин, а бис кем-буруулуг болдувус. ³⁴ Бистин хааннарывыс, нояннарывыс, Бурганның

бараалгакчылары болгаш ада-өгбевис Сээң хоойлунну күүсетпейн турду. Сээң оларга чорудуп берип турган айтышкыннарынны, баш бурунгаар сагындырылганынны олар тооп дыңнавайн барды. ³⁵ Боттарының күрүнезинге чурттап тургаш безин, Сээң оларга берген делгем, дүжүткүр черинге өндүр улуг ачыбуяннынга таалап-ханып тура безин, олар Сенээ бараан болбайн турду, боттарының бузуттуг херектеринден ойталавады. ³⁶ Бо-дур, бис ам кулдар-дыр бис. Сээң бистин ада-өгбевиске оон чимизин, ачылыг беримчезин чип амыдыразын дээш берген черинде кулдар-дыр бис. ³⁷ Чер ам элбек дүжүдүн Сээң бисти бачыттарывыс ужуң чагыртып каанын хааннарга берип турар-дыр. Ол хааннар бистин мага-бодувусту, мал-маганывысты кара туразында эдилеп тур. Бис улуг бергедээшкинге таварыштывыс».

Чоннуң Бурган-биле керээзин каттапканы

³⁸ «Ол бүгүнүн ужурунда бис быжыг хүлээлге ап, ат салып кагдывыс. Бистин нояннарывыс, левиттеривис болгаш Бурганның бараалгакчылары ону шынзыдып, таңмалап кагды.

10 ¹ Таңмалар салып, шынзыткан улус бо-дур:

Гахалияның оглу, тус чер чагырыкчызы Неемия;

Седекия, ² Серайя, Азария, Иеремия, ³ Пашхур, Амария, Малхия, ⁴ Хаттуш, Шевания, Маллух, ⁵ Харим, Меремот, Авдий, ⁶ Даниил, Гиннетон, Варух, ⁷ Мешулам, Авия, Миямин, ⁸ Маазия, Вилгай болгаш Шемайя — Бурганның бараалгакчылары.

⁹ Левиттер: Азанияның оглу Иисус, Хенададтың оолдарының бирээзи Биннуй, Кадмиил ¹⁰ база оларның акы-дуңмазы — Шевания, Годия, Клита, Фелайя, Ханан, ¹¹ Миха, Рехов, Хашавия, ¹² Заккур, Шеревия, Шевания, ¹³ Годия, Бани, Венинуй.

¹⁴ Чоннуң баштыңнары: Парош, Пахат-Моав, Элам, Затту, Бани, ¹⁵ Вунний, Азгад, Бевай, ¹⁶ Адония, Бигвай,

9:28 Башт. 3:12; 4:1; 6:1 || Ыд. ыр. 105:43 9:29 Лев. 18:5 9:30 4 Хаан. 17:13 9:31 Ыд. ыр. 105:45 || Хост. 34:6 9:32 Неем. 1:5; Дан. 9:4 || 4 Хаан. 17:3-4 9:33 Эзра 9:15; Дан. 9:14 9:34 Дан. 9:6 9:35 Ы. х. к. 28:47 9:36 Эзра 9:9 9:37 Ы. х. к. 28:33, 51 9:38 Эзра 10:3 10:1 Неем. 12:2-21 || Неем. 1:1 || Неем. 8:9 10:4 Эзра 8:2 10:9 Эзра 3:9 || Эзра 2:40 10:14 Эзра 2:3-35

Адин, ¹⁷ Атер, Эзекия, Азур, ¹⁸ Годия, Хашум, Бедай, ¹⁹ Хариф, Анатот, Невай, ²⁰ Магниаш, Мешуллам, Хезир, ²¹ Мешезавел, Садок, Иаддуй, ²² Фелатия, Ханан, Анайя, ²³ Осия, Анания, Хашув, ²⁴ Галлохеш, Пилха, Шовек, ²⁵ Рехум, Хашавна, Маасея, ²⁶ Ахия, Ханан, Анан, ²⁷ Маллук, Харим, Баана.

²⁸ Арткан чон база — Бурганның бараалгакчылары, левиттер, хаалгачылар, ыраажылар, Бурганның өргээзинин ажилчыннары, Бурганның хоойлузу дээш өске чоннардан аңгыланып келген бүгү улус боттарының кадайлары база дыннаан чүүлүн угаап шыдаптар ажы-төлү-биле кады — ²⁹ олар шупту боттарының ха-дунмазынга, аразында алдар-хүндүлүг улуска каттыжып, Бурганнын Бодунун чалчазы Моисейни дамчыштыр берген хоойлузун өзугаар чурттаар, бистин Чагырыкчывыс Дээрги-Чаяакчының бүгү айтышкын, дүрүм-хоойлуларын сагып, күүседир азаашкынны берген. А күүсетпес болза, каргаттырар бооп дангырагланнар.

³⁰ Боттарывыстың кыстарывысты кожа чоннарның оолдарынга кадай кылдыр бербес бис, оларның кыстарын боттарывыстың оолдарывыс-биле өглөвес бис.

³¹ Кожа чоннар амыр-дыш хүнүнде азы өске-бир ыдыктыг хүнде бараан-сараан азы тараа эккелгеш, садар болза, бис садып албас бис.

Чедиги чыл санында-ла черни болбаазыратпас бис база биске өрелиг улустун бүгү өрелерин өршээр бис.

³² Бис Бурганывыстың өргээзинин хереглелдеринге чылдын-на бир шекелдин үштүн бири* мөңгүнүн бээр деп хүлээлгени боттарывыска ап тур бис. ³³ Ол үндүрүгнү ыдыктаан хлебтер быжыраарынга, хүннүн салыр далган-тараа болгаш бүрүн өрттедир өргүлдер салырынга, амыр-дыш хүнүнде, Ай чаазында база өске-даа доктааттынган байырлалдарда салыр ыдыктыг өргүлдер кылырынга, Израильди арыглаар ужурлуг бачыт дээш өргүлдер салырынга, бистин Бурганывыстың өргээзинге кылып турар бүгү ажилдар бүдүреринге ажыглаар.

³⁴ Бис, Бурганның бараалгакчылары, левиттер болгаш карачал чон, чылдын-на, доктааттынган үеде бистин Бурганывыстың өргээзинче оттулар ыяшты кайы төрөл бөлүк эккээрин билип аары-биле үлүгдөн тыртар бис. Ол ыяшты ыдыктыг хоойлуда бижээнин өзугаар Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшке өрттедир ужурлуг бис.

³⁵ Бис чылдын-на Дээрги-Чаяакчының өргээзинче черивистин баштайгы дүжүдүн база бүгү ыяштарның баштайгы чимизин эккеп салыр хүлээлге алган бис.

³⁶ Ыдыктыг хоойлуда бижээнин өзугаар бистин Бурганывыстың өргээзинче, ында бараан болуп турар Бурганның бараалгакчыларынга дун оолдарывысты эккеп-даа, бода болгаш шээр малывыстың дун төлдерин хүлээдип-даа турар болган бис.

³⁷ Бурганның өргээзинин шыгжамыр-өрээлдеринче, Бурганның бараалгакчыларынга баштай дээрбелээн далганы, баштайгы дүжүдүстөн далган-тараа өргүлүн, бүгү ыяштарывыстың баштайгы чимизин, чаа арагавыс биле олива үзүвүстү эккээр бис. Черивистин дүжүдүгүн оннун бир кезээн левиттерге эккеп бээр бис. Чер ажылы кылып турар бүгү хоорай-суурларывыска левиттер дүжүдүвүстүн оннун бир кезээн чыып аар ужурлуг болгай. ³⁸ Левиттер ол оннун бир кезээн чыып турда, олар-биле кады Аарондан укталган Бурганның бараалгакчызы кады чоруур ужурлуг, а левиттер дүжүттүн оннун бир кезээнин онгу кезээн Бурганывыстың өргээзинче, шыгжамыр-өрээлдерге сөөртүп эккээр ужурлуг.

³⁹ Израильдин чону, ооң иштинде левиттер база, шак ол өрээлдерге боттарынын өргүл белектерин: далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзүн эккээр ужурлуг, чүгө дээрге Бурганның өргээзинин ыдыктыг эт-херекселдери ол өрээлдерге кадагалаттынар, бараан болуп турар Бурганның бараалгакчылары, хаалгачылар, ыраажылар база ол өрээлдерни ажыглаар.

Бурганывыстың өргээзинче сагыш салыр бис!»

* 10:32 Дөрт хире граммга деңнежир.

10:28 Эзра 6:21; Неем. 9:2; 13:3 10:30 Хост. 34:16; Ы. х. к. 7:3 10:31 Хост. 23:10-11; Лев. 25:2-7; Ы. х. к. 15:1 10:32 Хост. 30:12-13 10:33 Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 10:34 Неем. 13:31 || Лев. 6:12 10:35 Хост. 23:19; 34:26; Ы. х. к. 26:2 10:36 Хост. 13:2 10:37 1 Чыл. 9:26; 2 Чыл. 31:11 || Ы. х. к. 18:4 || Сан. 18:21 10:38 Сан. 18:26 10:39 2 Чыл. 31:11 || 1 Чыл. 9:33 || Неем. 13:11

Иерусалимнің чаа чурттакчылары
(1 Чыл. 9:1-22)

11 ¹ Чоннун баштыннары Иерусалимге чурттай берген. Өске бүгү улус ыдыктыг хоорай Иерусалимге кым чурттаар эвес дээш, үлүгдөн тыртып турган: он кижиниң бирээзи-ле аңаа чурттаары-биле чоруй баар, а арткан тос кижжи боттарынын хоорай-суурларынга артып каар турган. ² Иерусалимге чурттаар бооп, эки туразы-биле чөпшээрешкен бүгү улусту чон алгап-йөрээп каан.

³ Иерусалимге чурттап турган чурттуң баштыннары бо-дур. (Израильчилернин хөй кезии, Бурганның бараалгакчылары, левиттер, Бурганның өргээзинин ажылчынары болгаш Соломоннун чалчаларынын үре-салгалы Иудеянын хоорайларынга — кижжи бүрүзү бодунун хувааглыг черинге, янзы-бүрү хоорай-суурларга чурттап турган. ⁴ А Иуда биле Вениаминнин аймактарынга хамааржыр чамдык улус Иерусалимге чурттап турган.)

Иуданың аймаандан:

Озиянын оглу Атая (Озия — Захарианын оглу, Захария — Амариянын оглу, Амария — Шефатиянын оглу, Шефатия — Малелеилдин оглу, Малелеил — Фарестин үре-салгалы болур чүве-дир);

⁵ Варухтун оглу Маасея (Варух — Колхозейнин оглу, Колхозей — Хазайянын оглу, Хазайя — Адайянын оглу, Адайя — Иегоиаривтин оглу, Иегоиарив — Захарианын оглу, Захария — Шеланын үре-салгалы болур чүве-дир). ⁶ Фарестин Иерусалимге чурттап турган үре-салгалы болур 468 кижжи шупту күштүг-шыырак улус чүве-дир.

⁷ Вениаминнин аймаандан: Мешулламнын оглу Саллу (Мешуллам — Иоедтин оглу, Иоед — Федайянын оглу, Федайя — Колайянын оглу, Колайя — Маасеянын оглу, Маасея — Иифилдин оглу, Иифил — Исайянын оглу болур чүве-дир), ⁸ оон соондан Габбай биле Саллай. Вениаминчилер шупту 928 кижжи.

⁹ Оларнын даргазы Зихрийнин оглу Иоил турган, а Гассенуанын оглу Иуда кол хоорайнын оралакчы даргазы турган.

¹⁰ Бурганның бараалгакчыларын-дан: Иегоиаривтин оглу Иедайя, Яхин, ¹¹ Хелкиянын оглу Серайя (Хелкия — Мешулламнын оглу, Мешуллам — Садоктун оглу, Садок — Мерайоттун оглу, Мерайот — Бурганның өргээзинде эргелекчи Ахитувтун оглу болур чүве-дир), ¹² Бурганның өргээзинге бараан болуп турган оларнын ха-дунмазы — 822 кижжи; Иеро-хамнын оглу Адайя (Иеро-хам — Феланиянын оглу, Фелания — Амцийнин оглу, Амций — Захарианын оглу, Захария — Пашхурнун оглу, Пашхур — Малхиянын оглу болур чүве-дир), ¹³ оон ха-дунмазы, төрөл салгалдар баштыннары болур 242 кижжи; Азариилдин оглу Амашай (Азариил — Ахзайнын оглу, Ахзай — Мешиллемоттун оглу, Мешиллемот — Иммернин оглу болур чүве-дир), ¹⁴ оларнын ха-дунмазы болур 128 кижжи — күштүг-шыырак улус. Оларнын даргазы Гагедол-имнин оглу Завдиил турган.

¹⁵ Левиттерден: Хашувтун оглу Ше-майя (Хашув — Азрикамнын оглу, Азрикам — Хашавиянын оглу, Хашавия — Вуннийнин оглу болур чүве-дир), ¹⁶ Шавтай биле Иегозавад — левиттернин баштыннары, Бурганның өргээзиниң даштыкы ажылдарын харыылаар хүлээлгелиг кижилер, ¹⁷ Миханын оглу Маттания (Миха — Завдийнин оглу, Завдий — Асафтын үре-салгалы болур чүве-дир). Маттания мөргүл уезинде кол йөрээкчи кижжи турган. Бакбузия — оон ха-дунмазынын аразында оралакчы болгаш Шаммуйнун оглу Авда (Шаммуй — Галалдын оглу, Идифуннун үре-салгалы болур чүве-дир). ¹⁸ Ыдыктыг хоорайга шупту 284 левит кижжи турган.

¹⁹ Хаалгачылар: Аккув, Талмон болгаш оларнын хаалга кадарып турган ха-дунмазы — 172 кижжи.

²⁰ Арткан израильчилер, Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер Иудеянын бүгү хоорай-суурларынга, кижжи

11:1 Иса. 48:2; Дан. 9:24; Мф. 4:5; 27:53 || 1 Чыл. 24:31; 25:8; 26:13 11:3 Эзра 2:43; Неем. 7:46 ||

Эзра 2:55; Неем. 7:57 11:4 Э. д. 38:29 11:5 Э. д. 38:5; Сан. 26:20; 1 Чыл. 4:21

11:11 1 Чыл. 6:12-13; 9:11 11:16 Эзра 10:15 || Эзра 8:33 || 1 Чыл. 26:29 11:17 1 Чыл. 6:39 || Неем. 12:8 ||

1 Чыл. 16:41-42 11:19 Эзра 2:42; Неем. 7:45

бүрүзү бодунуң хувааглыг черинге, чурттап турган.

²¹ Бурганның өргээзиниң ажилчынары Офел тейге чурттап турган. Оларның даргалары — Циха биле Гишфа олар чүве-дир.

²² Иерусалимде левиттерниң удуртукчузу — Банинин оглу Узий турган. (Бани — Хашавияның оглу, Хашавия — Маттанияның оглу, Маттания — Миханың оглу, Миха — Асафтың үре-салгалы болур чүве-дир.) Асафтың үре-салгалы Бурганның өргээзинге бараан болушкун дээш харыылар ыраажылар болур турган. ²³ Ыраажыларга хамаарыштыр хаанның чарлыгын үндүрүп, оларның хүн санындагы хүлээлгелерин ында айтып каан чүве-дир.

²⁴ Мешезавелдин оглу Петахия (Мешезавел Иуданың аймаандан, зерах төрөл бөлүктөн укталган кижиге чүве-дир) бүгү черектер талазы-биле хаанның мурнунга чоннун төлээлекчизи турган.

Өске хоорай-суурларның чурттакчылары

²⁵ Көдээ черлерге, боттарынын шөлдеринге чурттап турган улуска хамаарыштыр алыр болза, иудейлер дараазында черлерге чурттап турган: Кирриат-Арбага болгаш оон чоок-кавызында суурларга, Дивонга болгаш оон чоок-кавызында суурларга, Иекавцеилге болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ²⁶ Иешуага, Моладага, Бет-Палетке, ²⁷ Хадар-Шуалга, Беэр-Шевага болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ²⁸ Циклагка, Мехонага болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ²⁹ Аин-Риммонга, Цорага, Иармутка, ³⁰ Заноахка, Одоллама болгаш оларның чоок-кавызында суурларга, Лахиске болгаш оон шөлдеринге, Азекага болгаш оон чоок-кавызында суурларга. Иудейлер Беэр-Шевадан эгелээш, Энном шынаазынга чедир турумчуп чурттай берген.

³¹ Вениаминчилер Гевага, Михмаска, Гаяга, Вефилге болгаш оон чоок-кавызында суурларга, ³² Анатотка, Новка,

Ананияга, ³³ Асорга, Рамага, Гиффаимге, ³⁴ Хадидке, Цевоимге, Неваллатка, ³⁵ Лодка, Онога болгаш Харашим шынаазынга чурттап турган.

³⁶ Иуданың аймааның черинде чурттаан чамдык левит бөлүктөр Вениаминиң аймааның аразында Бурганга бараан болуп турган.

Бараалгакчылар биле левиттер

12 ¹ Салафиилдин оглу Зоровавел чагырыкчы-биле база дээди бараалгакчы Иисус-биле кады Иудеяже ээп келген Бурганның бараалгакчылары болгаш левиттер бо-дур.

Серайя, Иеремия, Эзра, ² Амария, Маллук, Хаттуш, ³ Шехания, Рехум, Мермот, ⁴ Аддо, Гиннетой, Авия, ⁵ Миямин, Маадия, Вилга, ⁶ Шемайя, Иегоиарив, Иедайя, ⁷ Саллу, Амок, Хелкия болгаш Иедайя. Олар болза Иисустун үезинде бараалгакчы болур ха-дунмазын баштап турган улус-тур.

⁸ Левиттер бо-дур: Иисус, Биннуй, Кадмиил, Шеревия, Иуда, Маттания. Маттания бодунуң ха-дунмазы-биле Бурганны алгап-йөрээп ырлаары дээш харыылар турган. ⁹ Бакбукия биле Унний — оларның ха-дунмазы — бараан болушкун үезинде олар-биле дужааштыр турар турган.

¹⁰ Дээди бараалгакчы Иисус Иоакимниң ачазы, Иоаким — Элиашивтин ачазы, Элиашив — Иодайның ачазы, ¹¹ Иодай — Ионафанниң ачазы, Ионафан — Иаддуйнун ачазы болур чүве-дир.*

¹² Иоакиминиң үезинде Бурганның бараалгакчыларының төрөл салгалдарының баштыңнары бо-дур:

Серайяның төрөл салгалының баштыңы — Мерайя,

Иеремияның төрөл салгалының баштыңы — Анания,

¹³ Эзраның төрөл салгалының баштыңы — Мешуллам,

Амарияның төрөл салгалының баштыңы — Иоханан,

* 12:10-11 Бо ийи домакта VI в. төнчүзүндөн IV в. бирги чартыгына чедир Бурганның дээди бараалгакчыларын санап адаан. Дарий I-ниң (б.э. чедир 522—485 чч.) чагыргазының үезинде Иисус дээди бараалгакчы турган. Ол даңзыда сөөлгүзү, Иаддуй, Дарий III-түн үезинде чагырып турган (б.э. чедир 336—331 чч.)

11:21 2 Чыл. 27:3; Неем. 3:26 11:22 1 Чыл. 6:39 11:24 Сан. 26:13, 19 12:1 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2; Агг. 1:1; 2:20-23; Зах. 4:6-10 || Неем. 10:2-8 12:8 Неем. 11:17 12:10 Эзра 3:2; Зах. 3:1

¹⁴ Мелихунуң төрөл салгалының баштыңы – Ионафан,

Шеванияның төрөл салгалының баштыңы – Иосиф,

¹⁵ Харимниң төрөл салгалының баштыңы – Адна,

Мерайоттуң төрөл салгалының баштыңы – Хелкия,

¹⁶ Аддонуң төрөл салгалының баштыңы – Захария,

Гиннетоннуң төрөл салгалының баштыңы – Мешуллам,

¹⁷ Авияның төрөл салгалының баштыңы – Сихрий,

Миниамин болгаш Моадияның төрөл салгалының баштыңы – Пилтай,

¹⁸ Вилганың төрөл салгалының баштыңы – Шаммуй,

Шемайяның төрөл салгалының баштыңы – Ионафан,

¹⁹ Иегоиаривтиң төрөл салгалының баштыңы – Мафнай,

Иедайяның төрөл салгалының баштыңы – Узий,

²⁰ Саллаһының төрөл салгалының баштыңы – Каллай,

Амоктун төрөл салгалының баштыңы – Евер,

²¹ Хелкияның төрөл салгалының баштыңы – Хашавия,

Иедайяның төрөл салгалының баштыңы – Нафанаил.

²² Левиттерниң төрөл салгалдар баштыңнарын Элиашив, Иодай, Иоханан болгаш Иаддуй оларның үзінде даңзыже киир бижип каан. А Бурганның бараалгакчыларын – Персияның хааны Дарийниң чагырган үзінде бижип каан.*

²³ Левит төрөл салгалдар баштыңнарын Элиашивтиң оглу Иохананның үзінде чедир чылдар бижилгезиниң номунче киир бижип каан. ²⁴ Хашавия, Шеревия болгаш Кадмиилдин оглу Иисус левиттерниң баштыңнары бооп турган. Оларның ха-дунмазының бир бөлүү өске бөлүккө дужааштыр туруп алгаш, Бурганны алгап-йөрээп, алдаржыдып тур-

ган. Бурганның кижизи Давид хаан ынчаар доктаадып каан чүве-дир.

²⁵ Маттания, Бакубия, Авдий, Мешуллам, Талмон, Аккув – өргээнин хаалгаларының чанында шыгжамыр черлери кадарар хүлээлгелит хаалгачылар болур. ²⁶ Олар Иоседектин оглунун оглу, Иисустун оглу Иоакимниң үзінде база тус чер чагырыкчызы Неемия биле Бурганның бараалгакчызы, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзраның үзінде чурттап турган.

Иерусалимниң ханазын Бурганга бараалгатканы

²⁷ Иерусалимниң ханазын Бурганга бараалгадыр үе келгенде, хоорайже левиттерни оларның чурттап турган бүгү черлеринден кыйгыртып эккелген. Олар хананы Бурганга бараалгатканын өөрүшкүлүг байырлап, Ону алгап-мактаан, Аңаа өөрүп четтирген ырыларны чадаган, чанзы болгаш кимвалдар-биле үдеп, күүседир уjurлуг турган. ²⁸ Ыраажылар оон ыңай Иерусалимниң чоок-кавызындан, Нетофа чанында суурлардан, ²⁹ Бет-Гаггилгалдан, Гева биле Азмаветтиң девискээрлеринден чедип келген. (Ыраажылар Иерусалимниң чоок-кавызынга суурлар тудуп алган турган чүве-дир.) ³⁰ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер ыдыктанып-арыгланып алгаш, улус-чонну, хаалгалар биле хананы арыглап каан.

³¹ Мен Иудеяның нояннарын ханаже үндүрө бердим. Бурганны алгап-мактаары-биле база чыскаалып кылаштаары-биле ыраажыларның ийи улуг бөлүүн база тургузуп кагдым. Оларның бирээзи хананың кыры-биле он талаже, Өдек хаалгазынче чорупкан.* ³² Ол ыраажыларның соо-биле Гошайя база Иудеяның нояннарының чартык кезиги: ³³ Азария, Эзра, Мешуллам, ³⁴ Иуда, Вениамин, Шемайя болгаш Иеремия бар чыткан. ³⁵ Оон ыңай трубалар туткан Бурганның элээн каш бараалгакчызы: Ионафанниң оглу Захария (Ионафан – Шемайяның оглу, Шемайя –

* 12:22 Дарий III-тү (б.э. чедир 336–331 чч.) бодап турар болгу дег. * 12:31 Олар чыскаалып кылаштаарын хоорайның барыын талазында Шынаа хаалгазының кырынга эгелзэннер болгу дег. Бирги бөлүк хаалгадан мурнуу чүкче шимчеп үнүпкен, ийгизи – сонгу чүкче, оон олар Бурганның өргээзиниң чанынга, хоорайның барыын талазынга, уткужуп келгеннер.

12:16 Зах. 1:1 12:22 Эзра 10:6 12:24 Эзра 8:19 || Эзра 8:18 || Эзра 2:40 || 1 Чыл. 25:1

12:25 1 Чыл. 26:15 12:26 Неем. 12:10 12:27 1 Чыл. 15:16 12:30 Неем. 13:22 12:31 Неем. 2:13; 3:13

12:35 1 Чыл. 6:39

Маттанияның оғлу, Маттания — Михайнин оғлу, Михай — Заккурнуң оғлу, Заккур — Асафтың оғлу болур чүве-дир) ³⁶ база ооң ха-дуңмазы Шемайя, Азариил, Милалай, Гилалай, Маай, Нафанаил, Иуда болгаш Ананий бар чыткан. Олар Бурганның кижизи Давидтин кылган хөгжүм херекселдерин тулуп алгаш чораан. Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра чыскаалды баштап чораан. ³⁷ Суг бажы хаалгазынын чанынга — ооң чиге дужунга олар Давидтин Хоорайынче, хана кырынче тепкиштер дамчып көдүрлү бергеш, Давидтин ордузунун чаны-биле эрткеш, Суг хаалгазынче чорупкан.

³⁸ Ыраажыларнын ийиги бөлүү өске талаже бар чыткан, мен чоннуң чартык кезиги-биле ол ыраажыларнын соондан хана кырлап чоруптувус. Суугу суургазынын чаны-биле Делгем ханаже шиглей, ³⁹ Эфрем хаалгазынын чаны-биле, Иешана хаалгазынын*, Балык хаалгазынын, Хананел суургазынын, Меа суургазынын чаны-биле Хой хаалгазынга чедир кылаштааш, Танныыл хаалгазынын чанынга доктаай бердивис.

⁴⁰ Ыраажыларнын ийи бөлүү Бурганның өргээзинин мурнунда турар черлерин ээлеп алган, мен биле даргаларнын чартык кезии база. ⁴¹ Бис-биле кады трубалар туткан бараалгакчылар Элиаким, Маасея, Миниамин, Михай, Элиоснай, Захария, Анания олар, ⁴² оон ынай Маасея, Шемайя, Элеазар, Узий, Иоханан, Малхия, Элам болгаш Эзер турган. Израхия баштаан ыраажылар дыңзыдыр ырлажып эгелээн. ⁴³ Ол хүн улусчон эндерик хөй өргүлдөр эккеп салып, өөрүп-хөглөп турган, чүге дээрге Бурган оларга өндүр улуг өөрүшкүнү хайыраан болгай. Херэеженнер, ажы-төл база өөрүп-хөглөэн. Иерусалимде өөрүшкү-хөгледдиги шимээн-даажы кайы ырактан дыңналып турган.

Левиттер биле бараалгакчыларны хандыраар үгүлөр

⁴⁴ Ол хүн баштайгы чимистернин, дүжүттүң оннун бир кезээнин өргүл-

дерин Бурганның өргээзинге шыгжаар өрээлдерни харыылаар кижилерни томуйлап каан. Ол кижилер хоорайларны долгандыр турар шөлдерден ыдыктыг хоойлуда айытканын эзугаар Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге онаажыр үлүглерины шыгжамырларже чыыр ужурулг турган, бараан болуушкун кылып турар Бурганның бараалгакчылары биле левиттер дээш иудейлер өөрүп турган чүве-дир. ⁴⁵ Бурганның бараалгакчылары биле левиттер боттарынын Бурганынга бараан болуушкунун, арыглаашкын эзулалын Давид хаанның, ооң оғлу Соломоннун айтышкыннарын эзугаар кылып турган. Ыраажылар биле хаалгачылар база ынчаар кылып турган. ⁴⁶ Шаг шаанда, Давид биле Асафтын уезинде, ыраажыларнын башкарыкчылары-даа, Бурганның алгап-йөрээген, Адаа өөрүп четтирген ырылар-даа бар турган болгай.

⁴⁷ Зоровавелдин-даа, Неемиянын-даа уезинде бүгү израильчилер ыраажылар биле хаалгачыларны хандыраар үлүглерины оларга хүнүн-не берип турган. Ол ышкаш арткан левиттерге база ыдыктыг үлүглерины бээри көрдүнген, а левиттер Аароннун үре-салгалынга үлүглерины аңгылап берип турган.

13 ¹ Ол хүн Моисейнин номун чонга дынналдыр номчуурга, ында мынча деп бижээни билдинген: «Аммон азы моав аймак-сөөктүг кижилер Бурганга мөгөөр ниитилелге кажан-даа катгыжып болбас, ² чүге дээрге олар израильчилерге ашчы-чем, суг бээринден ойталаан, харын израиль чонга каргыш салзын дээш, Валаамны хөлөзилеп алган-дыр. Ынчалза-даа бистин Бурганывыс ооң каргыжын йөрээл кылдыр хуулдурупкан». ³ Ол хоойлуну дыннап кааш, израильчилер өске аймак-чоннардан укталган улусту боттарындан аңгылап каапкан.

⁴⁻⁵ А ооң мурнунда Бурганның бараалгакчызы Элиашив Бурганывыстың өргээзинде шыгжамыр-өрээлдер дээш харыс-салгалыг кижилер апарган. Товия-биле чоок эжишки турган болгаш, Элиашив

* 12:39 Азы: «Эрги хаалганын» (Неем. 3:6 көр).

12:36 1 Чыл. 23:5; 2 Чыл. 29:26 12:37 Неем. 2:14; 3:15 || Неем. 3:26; 8:1, 3, 16 12:38 Неем. 3:11 || Неем. 3:8 12:39 Неем. 8:16 || Неем. 3:3; 2 Чыл. 33:14; Соф. 1:10 || Неем. 3:1 || Неем. 3:1; Ин. 5:2 || Неем. 3:25 12:46 1 Чыл. 25:1; 26:12 12:47 Сан. 18:21-28 13:1 Неем. 8:3 || Ы. х. к. 23:3-4 13:2 Сан. 22:5-6; Ы. х. к. 23:3-6 13:3 Эзра 6:21; Неем. 9:2; 10:28 13:4-5 Неем. 12:44 || Неем. 2:10, 19 || Сан. 18:21, 24

аңаа улуг өрээл белеткеп берген. Оон мурнунда ол өрээлге далган-тараа өргүлдери, чаагай чыттыг чүүлдер, өргээнин эт-херексели болгаш ыдыктыг хоойлуда айытканын ёзугаар левиттер, ыраажылар, хаалгачыларга бээри көрдүнгөн тараа, чаа арага биле олива үзүнүч оннун бир кезээ база Бурганның бараалгакчыларына өргүл белектери шыгжаттынып турган.

⁶ Ол бүгү болуп турда, мен Иерусалимге турбаан мен, чүгө дээрге Вавилонун хааны Артаксеркстин чагыргазынын үжөн ийиги чылында мен хаанче чоруй барган турган мен. Элээн үе эрткенде, оон чөпшээрел дилеп алгаш, ⁷ Иерусалимче ээп келген мен. Аңаа келгеш, Элиашивтин бак үүлгедиг кылып, Бурганның өргээзиниң шөлүнгө Товияга өрээл белеткеп бергенин дыңнап кагдым. ⁸ Аажок килеңнээш, Товияның эт-хөрөңгизин үндүр октапкан мен. ⁹ Өрээлдерни арыглаарын дужаагаш, Бурганның өргээзинин эт-херекселин, далган-тараа өргүлүн болгаш чаагай чыттыг чүүлдерни катап база ынаар киридрип кагдым.

¹⁰ Оон ыңай левиттерни хандыраары-биле көрдүнгөн үлүглери улус-чоннун оларга бербейн туарын билип кагдым. Ынчангаш бараан болушкун кылып турар левиттер биле ыраажылар боттарының шөлдөрүнчө тарап чана берген болган. ¹¹ Дарга улусту чемелеп, олардан: «Чүгө Бурганның өргээзинче сагыш салбайн тур силер?» — деп айтырдым. Оон левиттерни чыып алгаш, ажыл-албан кылыр черлеринге тургузуп кагдым.

¹² Ынчан Иудеяның бүгү чону шыгжамырларже далган-тараа, чаа арага биле олива үзүнүн оннун бир кезээн экkelген.

¹³ Шыгжамыр-өрээлдерни Бурганның бараалгакчызы Шелемияның, ном-хоойлу тайылбырлакчызы Садоктун, левит Федаяның хайгааралынга дагыш, оларга дузалакчы кылдыр Маттанияның оглунун оглу, Заккурнун оглу Хананны томуйлап кагдым, чүгө дээрге ол улус бүүрелдиг деп санадып турган. Оларга ха-дунмазы левиттерниң аразынга аыш-чем үлээр даалга берип каан мен.

¹⁴ Бурганым, ол дээш мени бодап чоруп көрөм, Сээң өргөөн дээш база аңаа бараан болуушкуннар дээш кылган буянның херектеримни балавайн көрөм!

Неемияның өске чаартылгалары

¹⁵ Ол үеде мен Иудеяга мындыг чүүл көрдүм: улус амыр-дыш хүнүнүң онгарларда виноград сыскырып турар, тараа моожаларын сөөртүп, элчигеннерге арага, виноград, фига болгаш өске-даа чүьк-биле кады чүдүргөш, ол бүгүнү ыдыктыг хүнде Иерусалимче сөөртүп аппарып турар болду. Амыр-дыш хүнүнде аыш-чем сатпазын оларга сагындырып каан мен.

¹⁶ Иерусалимде турумчуп алган Тир чурт-тут садыгжылар балык болгаш янзы-бүрү барааннар сөөртүп эккеп, амыр-дыш хүнүнде иудейлерге Иерусалимге садып турган. ¹⁷ Мен Иудеяның дарга кижилерин чемелеп: «Чүгө ындыг бузут үүлгедип, амыр-дыш хүнүн бужартадып турарынар ол? ¹⁸ Силерниң ада-өгбөнөр база ынчаар кылып турган эвес чүве бе — Бурганывыс ол дээш бисче, бо хоорайже ол бүгү ай-мыл-халапты ыдыпкан эвес чүве бе? А ам израиль чонга удур Оон оон-даа улуг килеңин кыпкытырып, амыр-дыш хүнүн бужартадып тур силер» — дээн мен.

¹⁹ Оон соонда, амыр-дыш хүнүнүн бүдүүзүндө, Иерусалимниң хаалгазының чанынга имир дүжүп кел чыдырда, эжиктерни хаап кааш, амыр-дыш хүнү эрте бергиге чедир ажитпазын дужааган мен. Ол хүн кандыг-даа чүьктү хоорайже эрттирбес кылдыр, хаалга аксынга элээн каш кижиге тургузуп каан мен. ²⁰ Бир-ийи катап садыгжылар, янзы-бүрү бараан садып турар улус Иерусалимниң даштынга хонган. ²¹ А мен оларны сагындырып: «Чүгө хана баарында хонуп тур силер? Бир эвес ам бир катап ынчаар болзунарза, силерге удур күш ажыглаар мен» — дидим.

Оон сонгаар олар амыр-дыш хүнүнде келбес апарган. ²² Мен оон левиттерге ыдыктанып-арыгланып алгаш, амыр-дыш хүнүн ыдыктыг кылдыр артыраары-биле хаалганы барып кадарарын дужааган мен.

Бурганым, ол бүгү дээш, мени бодап чоруп көрөм, Бодуннун өндүр улуг энерелдин-биле мени кээргеп көрөм!

²³ Ол үеде мен азот, аммон болгаш моав херэеженнер-биле кады чурттап турар иудейлер көрдүм. ²⁴ Ынчангаш оларның ажы-төлүнүн чартык кезин азоттап азы

13:6 Неем. 5:14 13:9 2 Чыл. 29:15-16 13:10 Ы. х. к. 12:19 13:11 Неем. 10:39 13:12 2 Чыл. 31:5

13:14 Неем. 5:19; 13:22, 31 13:25 Хост. 20:8-10 || Иер. 17:21 13:22 Неем. 12:30 || Неем. 5:19; 13:14, 31

13:23 Эзра 9:2; 10:5; Мал. 2:11

өске чоннарның дылы-биле чугаалаар, еврейлеп чугаалап билбес болган. ²⁵ Мен ол иудейлерни чемелеп, оларже каргыш салып турдум. Чамдык эр улусту эттеп, бажының дүгүн чулуп-даа турдум. Бурганның ады-биле даңгыраглаарын алба-дап, оларга: «Силер боттарыңарның кыс уругларыңарны өске чоннарның эрлери-биле өглөвөс база оларның кыс уругларын оолдарыңарга кадай кылдыр албас ужурлуг силер!» ²⁶ Шак ындыг чоруктар Израильдің хааны Соломонну бачытче кирип каан эвес чүвө бе? Хөй-ле чоннарда ол ышкаш хаан турбаан. Бурганы Соломонга ынак болган, Ол ону бүгү израильчилерниң хааны кылып каан. Ынчалзажок даштыкы кадайлары ону безин бачытче кирип каан болгай. ²⁷ Бис ам силерге хамаарыштыр ол-ла бүгү коргунчуг бузутту үүлгедип, даштыкы херээжен-нерни кадай кылып ап, Бурганывыска шынчыңарны үреп турарыңарны дыңнаар апаар бис бе?» — дээн мен.

²⁸ Бурганның дээди бараалгакчызы Элиашивтин оглу Иодайның оолдарының бирээзи Хорон чурттуг Сана-валлаттың күдээзи апарган. Ынчангаш мен ону бодумдан сывырып чорудупкан мен.

²⁹ Бурганым, оларны бодап кээп, анаа эрттирбейн көрөм, чүгө дээрге Сенээ бараан болуушкунну болгаш Сээн бараалгакчылар, левиттерге чагыңны бакка суккан улус-тур.

³⁰ Мен улус-чонну ынчалдыр бүгү-ле даштыкы салдардан арыглап, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерниң бараан болуушкунун, кайыларының-даа ажыл-албанын катап тургузуп каан мен. ³¹ Оон ыңай доктааттыңган үеде өргүл бедигээжиниң оттулар ыяш-биле хандырылгазынче, улустуң баштайгы чимистерни эккеп турарынче сагыш салып турган мен.

Бурганым, мени бодап, меңээ ачылыг бооп көрөм!

Эсфир

Кирилде

Эсфир деп номда еврей чонну долузу-биле узуткаттыларының айыылындан канчаар чайлатканын чугаалап турар. Тоожуушкуннун болуушкуннары бистиң эрага чедир V чүс чылда болуп турар. Ол үеде Персия-Мидия империязы бүгү Чоокку Чөөн чүктү, Индиядан Африкага чедир, чагырып турган. Перстер вавилон империяны эжелеп алгаш (бистиң эрага чедир 539 чыл), вавилон чонга туттуруп турган еврейлерге төрөөн чуртунче чана бээрин чөпшээрэннер. Ынчалза-даа хөй санның еврейлер ол арганы ажыглавын, диаспорага (тоо быдараашкынның байдалынга) артып калып, израиль черден дашкаар еврей бөлүглежишкиннерге чурттап артканнар. Еврейлер боттарының чүдүлгези болгаш өзү-чаңчылдарының талазы-биле оларны долгандыр турган чоннардан аажок ылгалдыг болгаш, ол чоннарның көөр хөөн чок база өжээннешкек чоруу-биле бо-ла таваржып турганнар. Перси хаанның эрэнгей сайыды Аман биле еврей дүжүмет Мардохейнин аразында чөрүлдээ шак ыңдыг адаан-өжээннин дүшкүүрлүг чижээ болур.

А Мардохейнин кижизиткен кызы Эсфирни Персияның кадынының дүжүлгезинге олуртканы Бурганның Бодунуң чонун эң айыылдыг байдалда безин өлүмден камгалаарын көргүзүп турар. Бо номнун еврей үндезин сөзүглелинде Бурганның ады чаңгыс-даа катап кирбээнин база тоожуушкуннун болуушкуннарынга Оон киржилгезин дорт айытпаанын демдеглээри солун. Ынчалза-даа кичээнгейлиг номчукчуга тоожуушкунда байдалдарның таварылга болган ышкаш тургустунганы херек кырында таварылга эвези шуут-ла илден болур ужурлуг. Харын-даа Дээрги-Чаяакчы Оон күзел-соруун күүседири-биле чогуур черлерге тургузуп кааны улустун (Эсфир, Мардохей, перси хаан) ажил-херектеринин дузазы-биле Бодунуң чонун камгалап турар.

Адак сөөлүндө еврейлерге кыжанышкын оларның боттарының дайзыннарын тиилээни бооп хуула берген. Ол өндүр улуг болуушкун иудейлернин амдыгаа чедир байырлап турары Пурим деп байырлалды доктаатканы-биле демдеглетинген. Ол байырлал үезинде иудейлер бо номну номчуп, Аманның кара сагыштын болгаш Эсфирниң дидимин сактып турар.

Ахашверош хаанның дою

1 ¹ Ахашверош* хаанның Индиядан Эфиопияга чедир 127 девискээрни башкарып турган үезинде бо бүгү болган.

² Ахашверош хаан эрге-чагырганы холга алганынын үшкү чылында найысылал хоорай Сузының ордузунга* ³ бодунуң бүгү нояннарынга, девискээрлер чагырыкчыларынга, перси-мидий шеригниң кол баштынчыларынга база бүгү

чалчаларынга дой эрттирген. ⁴ Күрүнезиниң бай-шыдалдын, күчү-күштүүн, бодунуң ылгалдыг өндүр бедиин көргүзүп, ол 180 хонук дургузунда дойлап келген.

⁵ Ол хуусаа эрткенде, хаан Сузының ордузунуң улуг-биче чонунга база бир чеди хонуктун доюн бодунун ордузунун хериминиң иштинде садынга эрттирген. ⁶ Маңган ак болгаш көк өңнүг пестерни ак болгаш хүрөң-кызыл хендирлерге быжыглааш, мөңгүн дээрбектерге,

* 1:1 Ахашверош — перси хаан Ксеркстин еврей ады. Ол б. э. чедир 485–465 чч. хааннап турган. * 1:2 Сузы — амгы Иранның мурнуу-барыын талазында хоорай, перси хааннарның кышкы турар чери.

1:1 Эсф. 8:9; 9:30 1:2 Неем. 1:1

маны даш чагыларга аскылааш, херим иштин каастап каан. ⁷ Маны даш-биле база ногаан, кара болгаш өске-даа янзы-бүрү өңнүг даштар-биле шыпкан черлерде алдын, мөнгүн олуттарны чалаттырганнарга белеккеп каан. ⁸ Янзы-бүрү саваларга* суксуннарны кудуп турган; хаанның холунуң элбээн херечилээн арага-дарызы-даа далай-ла. Ишкен улуска хаанның дужаалын ёзугаар хоругдал-даа, албадал-даа турбаан; хаан чалчаларына арага-дарыны аалчыларның күзели-биле кударын дужааган.

⁹ Астин кадын база аңгы дойну Ахашверош хаанның ордузунда херэе-жен чонга эрттирген.

Астин кадынын дүжүрагеден дүжүргени

¹⁰ Дойлаашкынның чеди дугаар хүнүнде, арага хаанның хөрек-чүрээн хөгледи эирти бергенде, ол бодунга хууда бараан болуп турар чеди бүзүрелдиг чалчазынга — Мегуман, Бизта, Харбона, Бигта, Авагта, Зетар болгаш Каркаска ¹¹ Астин кадынга дүжүлге бөргүн кедиргеш, аңаа эккээрин дужааган. Хаан Астинни чонга болгаш нояннарынга көргүзүксээн, чүге дээрге ол тергийн чараш турган. ¹² Ынчалза-даа Астин хаанның чалчаларын дамчыштыр дыңнаткан дужаалын тоовайн, келбейн барган.

¹³ Шак ынчан хаан аажок килеңнеп хорадаан. Кандыг-даа байдалдарны сайгарып шыдаар, эрге-хоойлуну эки билир чеди мерген угаанның кижини хаан келдиртип алган, чүге дээрге кандыг-даа берге айтырыгларны шиитпирлээрде, ол ынчаар кылыр турган. ¹⁴ Хаанның арнын көөр, аралажыр эргелиг, аңаа чоок чеди перси-мидий ноян: Каршена, Шетар, Адмата, Тарсис, Мерес, Марсена, Мемухан олар хаан төрөнің эң бедик эрге-дужаалдарын ээлеп турганнар.

¹⁵ Ахашверош хаан: «Чалчаларым дамчыштыр сөглеткен сөзүмнү Астин кадын тооп көрбээн-дир. Хоойлу ёзугаар ону канчаар көөр ужурлугул?» — деп айтырган.

¹⁶ Мемухан ноян хаанга болгаш оон нояннарынга мынча дээн: «Астин кадын чүгле чаңгыс Ахашверош хаанның мурнунга эвес, а хаанның чагыргазынын

адаанда турар бүгү девискээрниң шупту чонунун база нояннарынын мурнунга буруулуг кижидир. ¹⁷ Чүге дие Астин кадынның бо херээ бүгү херэежен улуска үлегер болу берип, олар ашактарын тооп көрбөстей берзе канчаарыл. Олар: „Ахашверош хаан Астин кадынга бараалгап кээрин дужаарга, ол тооваан“ — дижи бээр болгай. ¹⁸ Ол дораан перси-мидий нояннарының кадайлары кадынның дугайын дыңнааш, ашактарын база тооваастай бээрлер: хүндүлешпес чорук-даа, хомудал-даа көвүдээр. ¹⁹ Бир эвес Ахашверош хаан күзээр болза, Астин кадынның оон арнын көөр эргезин казып каапсын. Ол дугайында кажан-даа өскертип болбас, перси-мидий хоойлуларже кири бижир чарлыктан үндүрзүн. А оон кадын дүжүлгезин өске, оон дээре, төлөптиг херэежен кижиге хүлээди берзин. ²⁰ Хаанның ол чарлыы оон аажок улуг күрүнезинин бүгү булуннарынга тарай бээрге, шупту херэеженнер боттарының кандыг-даа байдалда турар ашактарын ханы хүндүлэй бээрлер».

²¹ Мемуханның ол сүмези хаанга болгаш нояннарга кончуг таарышкан. Хаан ол ёзугаар кылган. ²² Чурттуң булуң бүрүзүнде чоннарның төрөөн дылдарына, оларның үжүк-бижиктеринге бижээн чагааларны хаан тараткан. Оларда: «Өг-бүлөгө ашаа кол ээ болур дээрзин оларның төрөөн дылдарына чарлаңар» деп дужааган.

Эсфирниң дүжүрагеге саадааны

2 ¹ Бо бүгү болуушкуннарның соонда, Ахашверош хаан кылыгы частып, оожургай бергеш, Астин кадынның болгаш оон кылган херээнің дугайында, аңаа хамаарыштыр бодунуң үндүрген шиитпиринин дугайында сактып келген.

² Хаанның бараан болукчулары мынча дишкеннер: «Хаанга аныяк чараш кыстардан тып берзе эки боор, ³ ол бодунуң күрүнезинин девискээринге көрүштүп аныяк кыстар чыыр кижилерден томуйлап кагзын. Олар кыстарны Сузының ордузунга, хаанның кадайларының бажынынга чыып эккелзин. Хаанның кадайларының хайгааракчызы, бүзүрелдиг чалча эр Гегайга ол кыстарны

* 1:8 Бо сестерниң соонда бурунгу грек очулгада «30 000 талант өртектиг» деп тайылбыр бар. Үндөзін еврей сөзүглелде ындыг сестер таварышпайн турар.

1:10 Эсф. 7:9 1:14 Эзра 7:14 1:19 Эсф. 8:8; Дан. 6:8 1:20 Эф. 5:33 2:1 Эсф. 1:19-20

кадартып кааш, оларга чараштанып чагдынар чүүлдерден үлөп бээр-дир. ⁴Хаан-ның таарыннганы кыс Астинниң орнунга кадын болгай-ла». Ол сестер хаанга кончуг таарышкан. Хаан шуптузун ынчаар күүсеткен.

⁵Сузының ордузунга бир еврей кижичурттап чораан. Ооң адын Мардохей дээр чүве-дир. Ол Вениаминниң үресалгалындан Иаирниң оглу турган. А Иаир — Шимейниң оглу, Шимей — Кистиң оглу турган чүве-дир. ⁶(А Кисти Иерусалимден туттуруушкунче апарган улус-биле кады эккелген. Ол бүгү Вавилоннуң хааны Навуходоносорнуң Иудеяның хааны Иехонияны тудуп алгаш барганы үеде болган.) ⁷Мардохей бодунун адазының дунмазының уруу Гадассаны кижизидип өстүрүп каан. Ону Эсфир деп база адаар турган. Эсфирниң адазы-даа, иези-даа чок болуп, өскүс арткан. Ол дурт-сын-даа, арын-шырай-даа талазы-биле чараш кыс турган. Ада-иези өлгөн соонда, Мардохей ону уруг кылдыр азырап алган чүве-дир.

⁸Хаан чарлыы тарай бергенде, Сузының ордузунда хаанның бажыңына Гегайның хайгааралының адаанга дыка хөй кыстарны чыгыпканда, Эсфирни база аңаа эккелген. ⁹Ол кыс Гегайга онзагай кылдыр көзүлгөн. Гегай олче ээ көрнүп, дораан-на өскөрдөн ыглап, каастанып чараштаныр, мага-бодун чагдынар чүүлдерни бергеш, алыр ужурлуг чемин үндүрүп берген. Ону ажаап карактаар кылдыр хаанның бажыңындан шилиттинген чеди чалча кысты тускайлааш, херээженнер бажыңында дээр дээн өрээлдерни Эсфирге болгаш ол кыстарга аңгылап берген. ¹⁰Эсфир бодунун ук-ызыгуурунун-даа, төрелдеринин-даа дугайында чугаалаваан, чүге дээрге Мардохей ол дугайын чугаалавазын аңаа чагып каан. ¹¹Мардохей Эсфирниң кадыкшыл байдалын, кандыг турарын айтырар дээш хүннүң-не херээженнер бажыңының хериминин чанынга кээп турган.

¹²Он ийи ай дургузунда кыстар бүгү талалыг белегелди эрткен турар ужурлуг: алды ай иштинде мирра деп чуксуг үс-биле чагдынар, база бир алды ай иштинде чаагай чыттыг үнүштер болгаш чүүлдер-биле чагдынар. Бо бүгү белег-

кел төнерге, кыс бүрүзүнүң Ахашверош хаанга көстүр өйү келген болур. ¹³Ынчан кыс хаанга мынчалдыр көстүп кирер турган: херээженнер бажыңындан ол чүнү-даа негээр болза, шуптузун күүседип бээр ужурлуг чүве-дир. ¹⁴Кежээ ол кыс хаанның бажыңынче киргеш, эртенінде херээженнерин өске бажыңынче хаанның бүзүрелдиг чалказы эр Шаазгазтын хайгааралы-биле эеп кээр турган. (Шаазгаз хаанның кул-кадайларың кадарып турган.) Ооң соонда демги кыстарның хаанче катап кирер аргазы чок болур. Кандыг-бир кысты хаан онзазынып, адын адап, катап кыйгыртып аар болза, ол чүгле ынчан кээп болур.

¹⁵Мардохейниң төрөл акызы Ави-хаилдин уруу — Мардохейниң азыраан уруу Эсфирниң хаанга көстүр өйү кээрге, ол кыс хаанның херээженнеринин кадарчызы, бүзүрелдиг чалча Гегайның сүмөлээнинден өске чүнү-даа дилевээн. Эсфир ону көргөн бүгү улустун сеткилинге кирген. ¹⁶Ахашверош хаанның дүжүлгө саадаанының чедиги чылының Тевет деп онгу айында Эсфирни ооң бажыңынче аңаа көстүр кылдыр кирипкенер. ¹⁷Шак ынчан хаан Эсфирге кайы-даа кыстардан артык ээ көрнүп, кайы-даа кадайларындан артык ынакшый берген; ынчангаш хаан ооң бажыңга дүжүлгө бергүн кедирип бергеш, Астиннин орнунга кадын кылып алган. ¹⁸Ынчан хаан Эсфирниң алдархүндүзү дээш бодунун шупту ноюннар-ында, чалчаларыңа улуг дой эрттирген. Ол чуртунун девискээринде чонга янзы-бүрү чийгелделерни берген болгаш бодунун белек-селээн харам чокка үлээн.

Мардохейниң хаанны камгалааны

¹⁹Кыстарны ийи дугаар чыып турда, Мардохей хаанның күрүнезинге бараан бооп турган. ²⁰(Эсфир Мардохейниң чагыын ёзуугаар бодунун ук-ызыгуурунун, төрелдеринин дугайында чүнү-даа чугаалаваан. Мардохейниң сөзүн Эсфир, аңаа азырадып турган үезинде дег, ам-даа хажык чокка дыннаар турган.) ²¹Мардохей хаанга бараан бооп турар өйде, эжик таңныылдаан ийи чалча: Битган биле Тереш Ахашверош хаанга хорадааш, ооң амы-тынынга чедерин дугуржуп ап турганнар. ²²Ол дугайын

Мардохей билип кааш, Эсфир кадын-га дыннадыпкан. А Эсфир ону Мардохейнин адындан хаанга дамчыдыпкан.²³ Херекти истээрге, шуптузу шын болган, ынчангаш ол ийи чалчаны ыяшка азып шаажылаан. Мардохейнин кылган эки херээнин дугайын хаанның демделдер дептеринче киир бижээн.

**Мардохей биле еврейлерге удур
Аманның кара сагыжы**

3¹ Ол бүгү болуушкуннарнын соонда, Ахашверош хаан Аман деп аттыг бир кижини канчаар-даа аажок алдаржыдып, бүгү нояннардан бедидир көдүрүп, оларнын үстүнгө салып каан. Аман дээрге Агагтын* үре-салгалы, Амадаттын оглу болган.² Хаанның чоок дүжүметтери шуптузу хаанның дужаалын ёзугаар Аманга черге чедир мөгейип бараалгап турганнар. Чүглө Мардохей аңаа черге чедир мөгейип бараалгавайн барган.³ Шак ынчан хаанның чоок дүжүметтери Мардохейден: «Сен хаанның дужаалын чүгө күүсетпейн тур сен?» — деп айтырганнар.⁴ Хүннүн-не аңаа чугаалаарга-даа, Мардохей оларны дынна-вас болган, ынчангаш олар Аманга оон дугайында, ол «Еврей кижини мен» деп турганынын дугайында хоптаныпканнар. Хаанның чоок дүжүметтери Мардохей Аманның мурнунга бодун канчаар алдынар ирги дээрзин бөдүксеп турганнар.⁵ Мардохей оон мурнунга черге чедир мөгейип бараалгавас боорга, Аманның килеңи кыптыга берген.⁶ Чүглө Мардохейнин амызынга чедип, шаажылаары Аманның сагыжынга четпес болган; ынчангаш Мардохей еврей кижини болганда, Ахашверош хаанның чагыргазынын адаанда бүгү еврейлерни узуткаарын Аман бодап алган.

⁷ Ахашверош хаанның чагыргага келгенинин он ийи дугаар чылынын Нисан деп баштайгы айы турган. Ынчан Аманның мурнунга ай, хүн тодарадыр «пур» деп төлгө салганнар. Ол төлгө Адар деп он ийиги айга дүшкөн. Аман еврейлерни ол өйдө узуткап эгелээр деп шиитпирилээн.

⁸ Аман Ахашверош хаанга мынча дээн: «Силерниң чагырган девискээр-инерде аңгы чоннар аразында тарай берген бир чон бар-дыр; ол чоннуң хоойлузу өскелерниинден ылгалдыг, хаанның дужаалдарын олар күүсетпейн турарлар-дыр; ынчангаш хаан кижини ону ынчаар арттырып болбас ужурул.⁹ Бир эвес хаан күзээр болза, оларны узуткаар деп дужаалдан үндүрзүн; ынчан хаанның күрүнө хөрөнгизинче киирер дээш, хаанның дүжүметтеринге 10 000 талант хире дензилиг мөнгүннү бээр мен*».

¹⁰ Ынчан хаан бодунуң холундан таңмалыг билзээн ужулгаш*, Агагтын үре-салгалы, Амадаттын оглу, еврейлерниң дайзыны Аманга ап берипкен.¹¹ Хаан Аманга: «Бо мөнгүннү болгаш чонну сеңээ берип тур мен; оларны канчаарынны бодун бил» — дээн.

¹² Бирги айнын он үште хаанның бижээчилерин келдирткеш, Аманның айтышкыны-биле күрүнө эргелекчилеринге, девискээрлер чагырыкчыларынга, чон бүрүзүнүн ноянаарынга оларнын үжүк-бижиктери-биле оларнын дылдарынга чагааларны бижиткен; ол бүгү Ахашверош хаанның адындан бижиттинген болгаш оон билзээ-биле таңмалаттынып бадыткаттынган.¹³ Чагааларны шапкынчылар дамчыштыр хаанның чагыргазында бүгү девискээрлерге тарадыпкан. Ында бижээнин ёзугаар еврейлерниң шуптузун: аныяк-кырганның-даа, уруг-дарыгны-даа, херээжен улусту-даа чангыс хүнде — Адар деп он ийи дугаар айнын он үште кыргып-хыдыр, узуткаар, оран-савазын база акша-хөрөнгизин үптээр ужурул.¹⁴ Дужаалдыг чагааның хоолгазын чурттун булун бүрүзүнче чорудары көрдүнгөн. Ол хоойлу дег бооп, бүгү чоннарга четкен турзун дээн, чүгө дээрге олар демги хүнге белен турар ужурул.

¹⁵ Шапкынчылар хаанның чарлыгы-биле кончуг дүргөн чорупканнар. Чарлык Сузынын ордузунга база тарай берген; хаан биле Аман дойлап найырлап органнар, а Сузы хоорай хөлзээзин-дүврелге алзыпкан.

* 3:1 Агар — израильчилерниң дайзыннары амалик чоннун хааны (1 Хаан. 15:8, 32-33 көр).

* 3:9 300 хире тонна мөнгүн. Аман иудейлерден хураап алып бай-байлактар чадап турар чадавас. * 3:10 Кандыг-даа дужаалга ол таңманы басып каарга, күштүг апар.

2:23 Эсф. 6:2; 10:2 3:7 Неем. 2:1 || Эсф. 9:24, 26 || Эзра 6:15 3:8 Эзра 4:12; Аж.-ч. 16:20

3:10 Э. д. 41:42; Эсф. 8:2 3:12 Эсф. 8:9 3:13 Эсф. 8:10 || Эзра 6:15 3:15 Эсф. 8:14

*Мардохейниң Эсфир кадындан
дуза дилээни*

4 ¹ Мардохей чүү болганын билип кааш, бодунун идик-хевин ора соп каапкаш, качыгдалдың самдар хевин кеткеш, бодунче хүл чажып алган; оон хоорайнын ортузунга үнүп келгеш, мунгаранчыг ыглап-сыктап, алгырып-кышкырып эгелээн. ² Ындыг янзылыг ол хаанның хериминиң чанынга чедип келгеш, кирбейн барган, чүге дээрге качыгдал хевин кеткен кижжи хаанның хериминче кирип болбас турган. ³ Хаанның чарлык-дужаалы четкен девискээр, булун бүрүзүн еврейлернин качыгдалы, ыы-сызы до-луп, олар шээрленип турган; качыгдал хеви болгаш хүл оларнын орун-дөжөөн солуй берген.

⁴ Эсфирниң бүзүрелдиг чалчалары база чалча кыстары аңаа келгеш, Мардохейниң дугайын чугаалап бергенер. Кадын дыка-ла хөлзеп, дүвүрөөн. Мардохей качыгдал хевин ужулзун дээш, Эсфир олче идик-хеп чорудупкан, ынчалза-даа ол ону хүлээп албаан, качыгдал хевин ужулбаан. ⁵ Ынчан Эсфир хаанның аңаа бараан болзун дээн бүзүрелдиг чалчазы Гатахты кыйгырыпкаш, ону Мардохейже: «Чүү деп чүвөл бо? Чүү болганыл?» деп билип эккээри-биле чорудупкан. ⁶ Гатах хаанның бажынынын мурнунда хоорай шөлүндө турган Мардохейже чорупкан. ⁷ Мардохей аңаа ооң-биле чүү болганын дөгөрезин чугаалап берген, еврейлерни узуткап каар болза, хаанның хөрөңгизинче Аманнын ки-рер болуп аазаан мөнгүнүнүн сан-түң-үндөн бээр чугаалаан. ⁸ Мардохей Гатахка еврейлерни узуткаар дугайында Сузыга чарлаттыганын дужаалдын хоолгазын Эсфирге көргүзери-биле берип каан. Ол Эсфирниң шупту чүвени би-лип алырын күзөөн. Хаандан еврей чо-ну өршээрин барып дилээрин ол Эсфирге чагаан.

⁹ Гатах ээп келгеш, Эсфирге Мардохейнин сөстөрүн дамчыдып берген. ¹⁰ Эсфир Гатахка Мардохейге барып, даразында чүүлдү чугаалаарын айтыпкан: ¹¹ «Хаанның чоок дүжүметтери болгаш ооң чагыргазынын адаанда бүгү чон би-лир: хаан боду келдиртпээнде, ооң иш-тики хериминче кирер эр-даа, херээжен-

даа кижилерге кеземче чаңгыс — өлүм; чүгле хаан кымче алдын даянгыжы-биле айтырыл — ол кижжи дириг артар. А мени хаанче үжен хүн иштинде кел-диртпейн тур».

¹² Мардохейге Эсфирнин сөстөр-ин дамчыдып бергенер. ¹³ Ол Эсфирге мынча деп харыылаан: «Бүгү еврейлер-ден кара чааскаан хааннын бажынынга камгаланып артып каар мен деп бода-ва. ¹⁴ Бир эвес сен бөгүн ыгыттавайн эр-тириптер болзунза, еврейлерге хосталга болгаш камгалал өске черден чедип кээр, а сен база сээң адаңнын төрелдери өлүп каар. Канчап билир, мындыг байдалда чонунга дузалаар дээш, сен кадын апар-ган эвес сен бе?»

¹⁵ Эсфир Мардохейге мынча деп ха-рыылаан: ¹⁶ «Сузыда бар еврейлернин шуптузун барып чыып ал, ынчангаш үш хүн иштинде дүне-хүндүс-даа чөмөн-мейн, суг-даа ишпейн, мен дээш шээр-ленинер, мен база чалча кыстарым-биле ол шээрленишкенин шак-ла ынчаар са-гыыр мен, оон соонда хоойлуга дүүшпес-даа болза, хаанга баар мен, а өлүр-даа болза, өлгей-ле мен». ¹⁷ Мардохей чоруп-каш, Эсфир канчаар дужааганын, шак-ла ынчаар күүсеткен.

*Эсфирниң хаанга дидими-биле
чедип келгени*

5 ¹ Үшкү хүнде Эсфир каас-коя кадын хевин кедип алгаш, хааннын ордузу-нун иштиги хериминче киргеш, ооң ба-жыңынын мурнунга кээп туруп алган; ынчан хаан хүлээп алышкын кылыр өрээлинде бодунун дүжүлгезинге эжи-ке көрүндүр садаап олурган. Ол херим иштинде турган кадынын көрүп каан. ² Ынчан хаан Эсфирже ээ көрнүп, хо-лунга тудуп органы алдын даянгыжы-биле олче айтыпкан. Эсфир чоокшулап келгеш, ооң ужунга дээпкен. ³ Хаан аңаа мынча дээн: «Сенээ чүү херегил, Эсфир кадын, кандыг дилеглиг сен? Күрүне-ниң чартыын-даа дилээр болзунза, бер-ип болур мен».

⁴ Эсфир: «Бир эвес күзелдиг болза, хаан бөгүн Аман-биле кады мээң белет-кеп кааным дойга келзин» — деп чалаан.

⁵ Хаан: «Эсфирниң чалалгазынга баары-биле Аманны дүрген барып эккел-инер!» — деп чугаалаан. Хаан Аман-биле

4:3 Дан. 9:3 4:7 Эсф. 3:9 4:8 Эсф. 3:14 4:11 Дан. 2:9 4:16 Эзра 10:6 5:1 Эсф. 4:16 5:2 Эсф. 4:11 5:3 Эсф. 7:2; Мк. 6:23

кады Эсфирниң белеткеп каан доюнга чедип келген. ⁶ Арага-дарыны ижип, дойлап ора, хаан Эсфирге чугаалаан: «Күзелиң чүл? Ону хандырар мен. Дилээн кандыгыл? Күрүнемниң чартыгын-даа дилезинзе, бээр мен».

⁷ Эсфир мынча деп харыылаан: «Мээң күзелим болгаш дилээм бе? ⁸ Хаан менче ээ көрнүп турар болза, мээң күзелимни хандырып, дилээмни күүседиксеп турар болза, ол даарта Аман-биле кады мээң белеткеп каар доюмче база катап чедип келзин, ыңчан мен хаанның айтырынга харыылаар мен».

Аманның Мардохейни өлүгүр деп бодап алганы

⁹ Ол хүн Аман дойдан хөглүг болгаш чазык-чаагай, тайбың сеткилдиг чанып чорупкан. Оон Аман ордудан үнүп чыда, эжик-хаалга чанынга олурган Мардохейни көрүп каан, а демгизи турбаан, шимчеш-даа дивээн. Ынчан Аманның килеңи Мардохейже база катап кыптыга берген.

¹⁰ Ынчалза-даа Аман кызып туттунупкан. Бажыңыга чедип келгеш, бодунун өңнүктөрүн болгаш кадайы Зерешти келдирткен. ¹¹ Аман оларга бодунун аажок бай-шыгырааның дугайында, хөй оолдарлымының дугайында база хаанның ону канчаар алдаржыдып, нояннарның болгаш дүжүмөттериниң эн-не үстүнче үндүрүп каанының дугайында мактанып олурган. ¹² Аман мынча дээн: «Эсфир кадын безин бодунун белеткээн доюнче хаан-биле кады менден өске кымныдаа чалаваан; даарта база хаан-биле кады ынаар чалаттырдым. ¹³ Ынчалза-даа еврей Мардохей хаанның күрүнезинге ам-даа бараан болбушаан хевээр-дир. Ону көрүптеримге-ле, бүгү чүве менээ хоозун-дур!»

¹⁴ Кадайы Зереш база шупту өңнүктери аңаа мынча дээннер: «Бежен кыры дурту хире бедик, кижиге азар ыяштан белеткеп кагзыннар, эртен хаанга баргаш, Мардохейни аңаа азып кагзыннар деп чугаала, ооң соонда хаан-биле кады дейже хөглүг чоруптар сен». Ол сүмө Аманга дыка таарышкан, ыңчангаш ол ыяшты белеткедип каан.

Аманның Мардохейге хүндүлел көргүскени

6 ¹ Ол дүне хаан удуп чадап каан*, ыңчан ол тураскаалдыг болуушкуннар бижири демделгелдер дептерин эккээрин дужааган; ону хаанның мурнунга номчуп берген. ² Ол дептерде мынча деп бижээн болган: «Хаанның эжик таннанылдаан чалчалары Бигтан биле Терештин Ахашверош хаанның амы-тынынга чедер деп дугуржуп турганының дугайында медээни Мардохей берген».

³ Хаан: «Ол дээш Мардохейге кандыг хүндүлел көргүскенил, кандыг шаңнал тывысканыл?» — деп айттырган.

Хаанның хууда бараан болукчулары: «Аңаа эки чүнү-даа көргүспээн» — деп харыылааннар.

⁴ Хаан: «Херим иштинде кым бардыр?» — деп айттырган. А ол өйдө хаанның ордузунун даштыкы хериминче Аман кирип орган. Ол белеткеп алганы ыяжынга Мардохейни азып өлүреринин дугайында хаан-биле чугаалажыр дээш келген турган.

⁵ Хаанның бараан болукчулары мынча дээннер: «Херим иштинде Аман турар чүве-дир».

Хаан: «Кирип келзин» — дээн. ⁶ Ынчан Аман кирип кээрге, хаан: «Хаанның хүндүлел көргүзүксээн кижизинге чүнү кылза экил?» — деп айттырган.

Аман иштинде өөрүп боданган: «Менден өске кымга хаан хүндүлел көргүзүксээр деп?» ⁷⁻⁸ Аман хаанга мынча дээн: «Ол кижиге хаанның кедип чоруур идик-хевин эккеп берзин, хаанның аядын мундургаш, аягтын бажынга хаанның оңзагай каасталгазын кедирзиннер. ⁹ Ынчангаш ол хепти болгаш аягты хаанның эң ат-сураглыг дээн нояннарының бирээзинин холунга тутсуп берзиннер. Ындыг янзылыг хаанның хүндүлел көргүзөр дээн кижизин хепкергеш, хоорайның төп шөлүнчө үндүргеш, ооң мурнунга мынча деп чугаалазыннар: „Хаанның хүндүлел көргүзүксээн кижизин мынчаар хүндүлээр ужурул!“»

¹⁰ Ынчан хаан Аманга чугаалаан: «Доп-дораан идик-хепти болгаш аягты

* 6:1 Бурунгу грек очулгада «Дээрги-Чаяакчы хаанның уйгузун хураап алган» деп бижээн, а үндезин еврей сөзүглелде ыңдыг сөстөр чок.

5:8 Эсф. 7:3 5:9 Эсф. 3:1 5:10 Эсф. 6:13 5:11 Эсф. 9:7-10 || Эсф. 3:1 5:14 Эсф. 6:4; 7:9-10

6:1 Эсф. 2:23; 10:2 6:2 Эсф. 2:21-22 6:4 Эсф. 5:14; 7:9-10 6:7-8 3 Хаан. 1:33

эккелгеш, бодуң чугаалааның ёзугаар, мээң күрүнемге бараан болуп чоруур еврей Мардохейге ол хүндүлелди көргүс; чугаалаан чүүлүндөн чаңгыс-даа чүвө эрттирбе». ¹¹ Аман идик-хепти база айтгы эккелгеш, Мардохейни хепкергеш, аьтка мундургаш, хоорайны төп шөлүнчө үндүрө бергеш, оон мурнунга: «Хаанның хүндүлел көргүзүксээн кижизин мынчаар хүндүлээр ужурул!» — деп чугаалаан.

¹² Мардохей хаанның ордузунче ээп келген. А муңгаргай, бажын шып алган Аман бажынынче далажыпкан. ¹³ Аман бодунун кадайы Зерешке база бүгү өң-нүктеринге чүү болганын шуптузун чугаалап берген. Оон мерген угаанның өң-нүктери болгаш кадайы Зереш мынча дээннер: «Оон мурнунга адың баксырап эгелээниң Мардохей еврей чоннун төлээзи боор чүвө болза, аңаа күш чедер харыың чок-тур, аштырар деп барганың ол-дур». ¹⁴ Олар ынчаар-ла чугаалажып олурда, хаанның чалчалары келгеш, Аманны Эсфирниң белеткеп кааны дойже баарын далаштырып туруп бергеннер.

*Эсфирниң ийиги дою,
Аманны шаажылааны*

7 ¹⁻² Хаан Аман-биле кады Эсфир кадынын ийи дугаар дюонга чедип келгеннер. Дой шуудай бергенде, арагадарыны ижип турар өйде, хаан база катап Эсфир кадынга мынча дээн: «Күзелиң чүл, Эсфир кадын, ону хандырып бээр мен; дилээн чүл? Күрүнемниң чартыгындаа дилээр болзунза, ону күүседир мен».

³ Эсфир кадын мынча деп харыылаан: «Бир эвес хаан менче ээ көрнүп турар болза, хаан күзээр-ле болза, мээң күзелим-биле, мээң дилээм-биле мени болгаш чонумну амы-тынын арттырып кагзынам! ⁴ Мен болгаш мээң чонум кыргып-хыдыгышкынга, өлүм-чидимге таваржыр кылдыр саттырыпкан-дыр бис. Бир эвес чүтлө кулдар кылдыр саттырыпкан болзувусса, мен ыгттавас ийик мен, чүгө дээрге ол айыыл-халап хаанны дүвүредир хире эвес үүрмек чүүл болгу дег-дир».

⁵ Ахашверош хаан Эсфир кадындан: «Ындыг багай чорукту кылырын

семээн кижиги кайыл, кымыл ол?» — деп айтырган.

⁶ Эсфир: «Шак ындыг дайзын — өштүг-өжээнниг Аман бо-дур!» — деп харыылаан. Ынчан Аман хаанның болгаш кадынын мурнунга девидеп, сиринейнип эгелээн.

⁷ Хаан ажынып-хорадап, дойну каапкаш, ордунун садынче чоруй барган. А Аман Эсфир кадындан бодунун амы-тынын өршээрин дилеп, чаннып артып калган. Хаанның аажызындан коргунчуг кеземче аңаа онаажырын Аман билип турган. ⁸ Кажан хаан ордунун садындан дой болуп турган черже кирип кээрге, Аман Эсфир кадынын мурнунда орун-дөжөөнде кээп дүшкен чыгкан! Хаан мынча дээн: «Мен бажыңымга бодум турумда-ла, кадынын күштээр бодап турар де!» Хаан ыңча дээри билек, Аманнын арнын дуглааш, тудуп алганнар.

⁹ Хаанның база бир бүзүрелдиг чалчазы Харбона мынча дээн: «Хаанга эки чүвө кылган Мардохейни шаажылаар дээш Аманнын белеткеп алган бежен кыры дургу хире бедик ыяжы бо-дур. Ол Аманнын бажыңының чанында тур ышкажы».

Ону дыңнааш, хаан дужааган: «Аманы аңаа азып өлүрүңер!» ¹⁰ Мардохейге белеткеп каан турган ыяшха Аманыны азып каан. Хаанның кылыы ам кээп чазылган.

*Еврейлерге дайзыннардан камгаланырын
хаанның чөпшээрэни*

8 ¹ Ол хүн Ахашверош хаан Эсфир кадынга еврейлерниң дайзыны Аманын эт-хөрөңгизин берипкен; а Мардохей хаанның чоок кижизи болу берген, чүгө дээрге Эсфир кадын Мардохей анаа төрөл боор дээрзин чарлапкан. ² Хаан Амандан дедир ап алган билээни Мардохейге берипкен; Эсфир Мардохейни Аманын эт-хөрөңгизиниң хайгааракчызы кылдыр томуйлап каан.

³ Эсфир база катап хаан-биле чугаалажып, оон мурнунга кээп дүшкөш, ыглап, чаннып турган. Ол Алагтын үрө-салгалы Аманын еврейлерге удур өштүг-өжээнниг бодалын соксадырын дилээн. ⁴ Хаан Эсфирге алдын даангыгыжын айтыпкан; Эсфир ынчан

6:12 2 Хаан. 15:30 6:13 Эсф. 5:10 7:1-2 Эсф. 5:3; Мк. 6:23 7:3 Эсф. 5:8 7:4 Эсф. 3:9 7:6 Эсф. 3:10 7:9 Эсф. 1:10 || Эсф. 5:14; 6:4 || Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 11:5; Дан. 6:24 7:10 Э. д. 40:22 8:2 Э. д. 41:42; Эсф. 3:10 8:3 Эсф. 3:1 8:4 Эсф. 5:2

хаанның мурнунга туруп келген. ⁵ Ол мынча дээн: «Хаан күзээр болза, ол менче ээ көрнүр болза, мээң бо херээмни чөптүг деп бодаар болза база мен аңаа эргим болзумза, ол ынчан Агагтың үре-салгалы, Амадаттың оглу Аманнның еврейлерни узуткаар дугайында бүгү девискээрлерге бижип чоруткан чагааларын дедир чыып эккелзин деп бижээн болза. ⁶ Ынчанмас болза, мен чонумнун хоозуралын, төрөл-дөргүлүмнүн өлүм-чидимин канчап көрүп шыдаар мен?»

⁷ Ахашверош хаан Эсфир кадынга болгаш еврей Мардохейге мынча дээн: «Көрүңер даан, мен Аманнның эт-хөреңгизин Эсфирге бериптим, еврейлерге хол көдүргени дээш ооң бодун ыяшка азып өлүрдүлөр; ⁸ а силер еврейлерниң дугайында күзээн-не чүвеңерни мээң адымдан бижээш, мээң билээм-биле таңмалап калыңар. Хаанның адындан бижээн болгаш хаанның билээ-биле таңмалаан кандыг-даа чагааны кым-даа өскертип шыдаас болгай».

⁹ Шах ынчан, Сиван деп үш дугаар айның чээрби үште, хаанның бижээчилерин кыйгыртып эккелген. Олар Мардохейниң айтышкыны-биле Индиядан Эфиопияга чедир 127 девискээрде еврейлерге, девискээрлер эргелекчилеринге, чагырыкчыларга база нояннарга чагаалар бижээн. Ол чагааларны ында чурттап чоруур бүгү чоннарның (ооң иштинде еврейлерниң) үжүк-бижиң-биле оларның дылдарыңга бижип чорударын дужааган. ¹⁰ Мардохей чагааларны хаанның адындан бижээш, ооң билээ-биле таңмалааш, хаанның чүгүрүк аъттарын мунган шапкынчылар таварыштыр тарадыпкан. ¹¹ Чагааларда бижээни болза: «Кайы-даа хоорайда чурттап турар еврейлерге, чыгып алгаш, боттарының чуртталгазын камгалаар дээш, оларга удурланыр кандыг-даа аймак-сөөктүг, кайыын-даа келген аг-шеригни, оларның кадайларын, ажы-төлүн өлүрүп, узуткап, эт-севин үптөп-дээрбедеп болурун хаан чөпшээрээн». ¹² Ахашверош хаанның чагыргазынын адаанда турар девискээрлерге чаңгыс-ла хүнде, Адар деп он ийи дугаар айның он үште, бо дужаал күштүг болур турган. ¹³ Ынчангаш үнгөн дужаалдан хоолганы девискээр бүрүзүн-

че чорудуп, хоойлу дег, шупту чоннарга билдинген турар кылдыр чарлазын дээн. Еврейлер дайзыннарындан ол хүнде өжээн негеп алгырынга белен турар ужурлуг турган. ¹⁴ Хаанның чүгүрүк аъттарын мунган шапкынчылар дужаалды тарадыры-биле кончуг шалыпкын үнүпкөнер. Сузының ордузунга база дужаалды чарлапкан.

¹⁵ Ынчан Мардохей хаандан ооң ховар чараш, ак база көк өңнүг хептерин кеткен, каас-коя алдын бөрттүг, хүрең-кызыл шыва тоннуг үнүп келген. Сузы хоорай улуг өөрүшкүлүг хөглөп турган. ¹⁶ А Сузыда чурттап турар еврейлерге ынчан чүден-даа чырыткылыг, өөрүнчүг үе дүжүп келген. ¹⁷ Кайы-даа хоорайга, девискээрге хаанның чарлыгы чеде бээрелле, еврейлерге өөрүшкү-хөглүг, найыр-дойлуг байырлал хүнү эгелеп турган. Чурттун өске чоннарының хөй-ле улузу ынчан «еврейлер бис» деп эгелээн, чүге дээрге олар еврейлерден корга берген.

Еврейлерниң дайзыннарын тиилээни

9 ¹ Адар деп он ийи дугаар айның он үште хаанның чарлыгы күүседир ужурлуг турган. Ол хүнде еврейлерниң удурланыкчылары оларны чагырып аар деп турган. Ынчалза-даа шупту чүве сыр дедир болуп, еврейлер боттары дайзыннарындан артык эрге-күштүг апарганнар. ² Оларга багай чүве күзөп турган удурланыкчыларындан өжээн негеп алып дээш, еврейлер Ахашверош хаанның чагырганы девискээрлерде боттарының хоорайларынга чыгып келгенер; оларга удур кым-даа туржуп шыдаваан, чүге дээрге олардан өске чоннар шупту корга берген. ³ Девискээрлерниң бүгү нояннары, чагырыкчылары, эргелекчилери, хаанның дүжүмөттери еврейлерни дегкип эгелээнер, чүге дээрге олар шупту Мардохейден коргуп турганнар. ⁴ Мардохей хаанның ордузунда аажок улуг салдарлыг апарган, ооң аталдары бүгү девискээрлерде тарай берген, чүге дээрге Мардохей улам-на күштүг бооп кел чыткан. ⁵ Еврейлер хамык дайзыннарын өлүрүп, кыргып-хыдып, хылыш-биле шанчып узуткап турганнар, олар удурланыкчыларын хыын хандыр аажылап турганнар.

8:8 Эсф. 3:12 8:9 Эсф. 1:1 || Эсф. 3:12 || Эсф. 1:22

8:12 Эзра 6:15 8:14 Эсф. 3:15 8:15 У. ч. 11:10 8:16

9:4 2 Хаан. 5:10; 1 Чыл. 11:9

8:10 Э. д. 41:42; Эсф. 3:10 || Эсф. 3:13

Ыд. ыр. 96:11 9:1 Эзра 6:15 || Эсф. 3:13

⁶ Сузының ордузунга еврейлер 500 кижини өлүрүп узуткап кааннар. ⁷⁻¹⁰ Еврейлер боттарының дайзыны Амадаттың оглу Аманның он оглун — Паршандатаны, Далфонну, Асфатты, Поратты, Адалияны, Аридатты, Пармаштаны, Арисайны, Аридайны, Ваиезатаны — өлүрүп кааннар, а үптээшкин кылбааннар.

¹¹ Ол-ла хүн Сузының ордузунда өлүрткен кижилерниң санын хаанга илеткээннер. ¹² Хаан Эсфир кадынга чугаалаан: «Сузының ордузунда еврейлер 500 кижини болгаш Аманның он оглун өлүргөн-дир; а хаанның оон өске девискээрлеринде олар чүнү канчап кааннар деп? Сээн күзелиң кандыгы? Шуптузун хандырар мен. Оон өске кандыг дилээн барыл? Ону база күүседир мен».

¹³ Эсфир мынча дээн: «Бир эвес хаан күзээр болза, Сузыда еврейлерге даарта база бөгүн ышкаш аажылаарын чөпшээрэзин, а Аманның он оглунун мөчү-сөөгүн ышка азып кагзын». ¹⁴ Хаан ол ёзугаар кылырарн дужааган; ол чарлыкты Сузыга үндүргөн, Аманның он оглун азып каан. ¹⁵ Адар айның он дөртте Сузының еврейлери чыгып алгаш, 300 кижини өлүрүп кааннар, а үптээшкин кылбааннар.

¹⁶ Хаанның өске-даа девискээрлеринде еврейлер боттарының амы-тынын камгалап, дайзыннарындан адырлып аар дээш 75 000 кижини өлүрүп узуткааннар, а үптээшкин кылбааннар. ¹⁷ Ол бүгү Адар айның он үшкү хүнүндө болуп турган; а он дөртте олар оожургап, ол хүннү байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылып алганнар. ¹⁸ А Сузыда чурттап турар еврейлер Адар айның он үш-он дөртте чыылгаш, он бештиң хүнүндө оожургап, ол хүннү байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылып алганнар. ¹⁹ Ынчангаш көдээ черлерде, суурларда чурттап чоруур еврейлер Адар айның он дөрткү хүнүн бот-боттарынга белек кылдыр аш-чем сунчур байыр-дой база хөглээшкин хүнү кылдыр байырлап эрттирип турарлар.

Пурум байырлаалы Мардохейниң доктааманы

²⁰ Мардохей ол болуушкуннарнын дугайында бижээш, Ахашверош хаанның ырак-чоок девискээрлеринде бүгү еврей-

лерже чагаалар чорудупкан. ²¹ Чылдыңна Адар айның он дөрттү база он бешти байырлал кылдыр доктаадып аарын ында бижээн. ²² Чүге дизе ол хүннерде еврейлер боттарының дайзыннарындан адырылганнар, ол айда оларның мунгаралы — өөрүшкүжө, дүвүрели — байырлалче шилчээн. Ынчангаш ол хүннерни байыр-дой база хөглээшкин байырлалы деп, бот-боттарынга белек кылдыр аш-чем сунчур, ядылырга хайырлал бээр хүннер деп санаар. ²³ Еврейлер ону ынчаар кылыр деп шиитпирлээннер, ынчангаш Мардохейнин оларга мынча деп бижээн чүүлүн хүлээп алганнар: ²⁴ «Бүгү еврейлерниң дайзыны, Агагтың үре-салгалы, Амадаттың оглу Аман канчаар еврейлерни узуткаар дугайында пур деп төлгө октааныл, ²⁵ бо херек* канчап хаанга чеде бергенил, хаан канчаар чагаабиле дужаал үндүрүпкенил, еврейлерге удур Аманның каржы бодалы канчап оон бодунун бажынче суг кутканыл, ону база оон оолдарын канчап ышка азып кааныл».

²⁶ Ынчангаш ол хүннерни Пурум деп адап каан: ол ат «пур» деп сөстен укталган. Ол чагааның шупту сөстеринге дүүштүр, оон аңгыда боттарының чүнү көргенин база олар-биле чүү болганын ёзугаар. ²⁷ Еврейлер боттарынга, салгалдарынга болгаш оларга катчып турар бүгү улуска хамаарыштыр ол ийи хүннү чылдыңна байырлаар деп доктаадып алганнар. Ону кым-даа өскертип болбас турган. ²⁸ Девискээр бүрүзүнге, хоорай бүрүзүнге, кайы-даа үениң төрөл бөлүк бүрүзүнге ол хүннер тураскаалдыг болгаш байырланчыг болур; Пурум хүннери еврейлерге үргүлчү турар, ол хүннерни үре-салгалы база үргүлчү утпайн сагып чоруур ужурлуг.

²⁹ Авишахидин уруу Эсфир кадын бодунун бүгү ат-алдары-биле еврей Мардохейнин Пурум байырлалының дугайында бижини бадыткаан. ³⁰ Ахашверош хаанның чагырганы 127 девискээрлеринде бүгү еврейлерже амыр-тайбыңнын, оожургалдын сөстерин бижээн чагааларны чоруткан. ³¹ Оон мурунда оларнын боттары дээш база салгалдары дээш шээрленишкенин доктаадып тургусканы

* 9:25 Азы: «Эсфир».

9:12 Эсф. 5:6; 7:2 9:19 Неем. 8:12 9:24 Эсф. 3:7 9:27 Иса. 56:3; Зах. 2:11 9:29 Эсф. 2:15

9:30 Эсф. 1:1; 8:9 9:31 Эсф. 4:3

дег, еврей Мардохейниң болгаш Эсфир кадынның доктаадып кааны Пурим байырлалының хуннерин шыңгы сагырын ында айыткан. ³² Эсфирниң чарлыгы Пурим дугайында сөстү бадыткаан, ынчангаш ону номче киир бижээн.

Ахашверош биле Мардохейниң алдары

10 ¹ Ооң соонда Ахашверош хаан кургаг черде болгаш далайның ортулуктарында чурттап турар чонга албан-үндүт онаап эгелээн. ² Ахашверош хаанның бүгү

алдарлыг херектерин мидий-перси хааннарынның демдеглел дептерлеринче киир бижиپ каан. Ында ооң күштүүн болгаш өндүр улуун бижип демдеглээн. Оон аңгыда Ахашверош хаан Мардохейни өрү депшиткен деп база айыткан. ³ Еврей Мардохей Ахашверош хаанның соонда ийи дугаар черни ээлеп, еврей чоннун өндүр улуг, ынак кижизи апарган, чүгө дээрге ол чонунга буян-кежик дилеп, салгалдарның чаагай чоруу дээш сагыш човап чораан.

Иов

Кирилде

Иовтун номунда Бурган эки кижиниң бүзүрелиниң ылап шыннын хынап, шенээрге, ооң амыдыралы аажок улут айыыл-халапка таварышканынын төөгүзүн чугаалап турар. Иовтун эштери ону аргалаар дээш чедип кээр, ынчалза-даа аргалал орнунга ону буруудадып, чемелеп эгелээр. Оларның бодалдары эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн бир аай мерген угаанынга дүгжүп, Иовтун хилинчээ дээрге оон бачыттары дээш Бургандан келген кеземче-дир деп турар. Ындыг-даа болза, Иов оларның бөдүүн логиказын хүлээп ап шыдапас, чүгө дээрге ол ындыг коргунчуг кеземче алгы дег кедергей бачыт үүлгөтпээнин билир турган. Иов Бурганнын ону чөптүг эвес аажылап турарын, бодунда буруу чогуң шынзыдар дээш, Ооң-биле удур-дедир көржүп ужуражыр деп күштүг күзөлдиг. (Номчукчулар мону утпас ужурлуг: Иов боду-даа, ооң эштери-даа Иовтун хилинчээнин чылдагааны апарган, дээрлерге болган маргылдаага хамаарылга чок.) Улустун чугаазынче Элиуй деп аттыг база бир кижиге киржи эгелээр, адак соонда Дээрги-Чаяакчы Иов-биле Боду база чугаалажыр. Бурган Иовтун айтырыгларынга дорт харын бербейн турар-даа болза, ол ужурал Иовка бодунун Чаяакчызынын кызыгаар чок мерген угааннын көргүзүп, ону Дээргизи-биле эптештирип каар.

Номну дараазында кезектерге чарып боор:

- прозалаан кирилде (1–2 эгелер);
- Иовтун эштери-биле үш бөлүккө чарган чугаалары (3–11, 12–20, 21–31 эгелер);
- Элиуйнун киржилгези (32–37 эгелер);
- Дээрги-Чаяакчынын Иовка айтырыглар салганы (38–41 эгелер);
- прозалаан түннел (42-ги эге).

Иовтун ному колдуунда кайгамчык чараш поэктиг дыл-биле бижиттинген. Ындыг-даа болза, ол дыл амгы үенин шинчиликчилеринге номну билип аарынга улут бергедээшкиннерни таварыштырар. Мында кирген хөй еврей сөстөр бүгү Библияда чүгө чаңгыс катап ажыглаттынып турар, ынчангаш оларның утказы эки билдинмес. Ол ышкаш бо номнун эрте-бурунгу сөзүглелдеринин аразында ылгалдар дыка хөй. Ындыг бергелер Иовтун номунун очулгазын хөй черлерде даап бодаан кылып турар.

Иов — Бургандан коргар, чөптүг кижиге

1 ¹ Уц деп черге Иов дээр кижиге чурттап чораан.* Ол болза кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижиге чүве-дир. ² Иов чеди оол биле үш кыстың адазы турган. ³ Ол 7000 өшкү-хой, 3000 теке, 500 эжеш шары болгаш 500 кыс элчиген кошкул малдыг, дыка хөй санныг чалча-хөдөлдиг кижиге чүве-дир. Чөөн чүктүн бүгү ай-

мактарынын аразында Иов эң ат-алдарлыг кижиге турган.

⁴ Ооң оолдары ээлчег аайы-биле бот-боттарынын бажыңнарынга найырлап-дойлаар дээш чыгыр, олар-биле кады дойлазын дээш, кыс дуңмаларын база кыйгырып аар чаңчылдыг улус чүве-дир. ⁵ Дойлаашкын үези эрте берген санында-ла, Иов оолдарын келдиртип алгаш, оларны ыдыктап-арыглап турган. «Мээн

* 1:1 Уц — Эдом-биле кожа чыдар чурт. Иов израильчиге кижиге эвес, 2-ги эгенин төнчүзүндө оон хөңнүн казаар дээш кээп турар эштери база израильчилер эвес.

1:1 Э. д. 22:21; Иер. 25:20; Ыы. 4:21 || Иез. 14:14, 20; Иак. 5:11 || Э. д. 6:9; Ыд. ыр. 17:22-24

1:3 Башт. 6:3 1:5 1 Хаан. 16:5 || Э. д. 8:20

оолдарым бачыт үүлгедип, боттарынын сеткил-чүрээнде Бурганны бак сөглөпкен* бооп чадаvas» деп бодап, Иов эртен эрте тургаш, оларнын саны-биле бүрүн өрттедир өргүлдер салып турган. Ол үргүлчү ыңчаар кылып келген.

Буруудадыкчының Иовту нүгүдээни

⁶ Бир-ле хүн Дээрги-Бурган-Чаяакчының оолдары* Ооң мурнунга турар дээш чедип келген, оларнын аразынга буруудадыкчы** турган. ⁷ Дээрги-Чаяакчы оон: «Сен кайыын келдин?» — деп айтырган.

Буруудадыкчы: «Мен чер-делегейни эргип кезип чордум» — деп харыялаан.

⁸ Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Мээн чалчам Иовту эскердин бе? Чер кырында өске ындыг кижичок — ол кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижичүве» — дээн.

⁹ Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыга: «Иов Бургандан хей черге коргар деп бе?

¹⁰ Сен оон бодун, өг-бүлезин база кошкул-хөрөңгизин бүгү талазындан камгалап турбаан сен бе? Ооң холунуң ажил-хөрөөңге ачы-буян хайырылаан сен, оон кодан-кодан малдары чер кырында өзүп-көвүдөп-ле турар-дыр. ¹¹ Ынчалза-даа оон бар-ла кошкул-хөрөңгизинге Бодуннун холун-биле дээптер болзунза, ол Сени арнынга албан бак сөглээр» — дээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Ындыг бе? Ооң бар-ла кошкул-хөрөңгизи сээң холуңче кирзин. Чүглө оон бодунга дегбе» — дээн.

Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыдан ынай чорупкан.

¹³ Бир-ле хүн, Иовтун оолдар, кыстары улуг акызынын бажынынга найыр-лап-дойлап, арага-дары чооглап турда,

¹⁴ Иовка шапкынчы кижичелгеш: «Шарылар чер андарып турду, а элчигеннер чанынга оыттап турду. ¹⁵ Хенерген Шева чурттуглар халдап келгеш, оларны

сүрүп аппаратды, а силернин ажилчын-нарынарыны хылыш-биле кыра шаңчып каапты. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым!» — дээн.

¹⁶ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, өске шапкынчы чедип келгеш: «Бурганнын оду дээрден баткаш, өшкү-хой болгаш ажилчыннарынары өрттедип каапты. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым!» — дээн.

¹⁷ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, база бир кижичедип келгеш: «Халдей аймактан үш бөлүк халдап, тевелерже хөмө келгеш, оларны сүрүп аппаратды, а ажилчыннарынарыны хылыш-биле кыра шаңчып кагды. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым» — дээн.

¹⁸ Ол төндүр чугаалаваанда-ла, оон өске кижичедип келгеш: «Силернин оолдар, кыстарыңар улуг акызынын бажынынга найырлап-дойлап, арага-дары чооглап турда, ¹⁹ ээн кургаг ховудан коргунчуг шуурган хадып келгеш, ол бажыннын дөрт азын силгиттерге, бажын аныяктар кырынче кээп дүштү, олар өлүп калды. Силерге дыннадып болур чаңгыс мен дириг арттым» — дээн.

²⁰ Иов ыңчан туруп келгеш, качыгдалдан хевин ора тыртып, бажын чүлүп каапкаш, черже кээп дүжүп, Бурганга мөгөйген. ²¹ Ол мынча дээн: «Иемнин иштинден делегейге чанагаш үнүп келген мен, чер-иемче дедир чанагаш кире бээр мен. Дээрги-Чаяакчы берген-дир, Дээрги-Чаяакчы дедир ап алган-дыр, Ооң ады алга-йөрээлдинг болзун!»

²² Ол бүгү болуп турза-даа, Иов чер-ле бачыт үүлгөтпээн, Бурган дугайында багай чүве чугаалаваан.

Буруудадыкчының Иовту катап база нүгүдээни

2 ¹ Бир-ле хүн Дээрги-Бурган-Чаяакчының оолдары катап база Ооң мурнунга турар дээш чедип келген, оларнын аразынга буруудадыкчы турган.

* 1:5 Бурганны бак сөглөпкен — еврей сөзүглелде мында «алгап йөрээгеннер» деп оюскан уткалыг сөс бар. «Бурганны бак сөглөпкен» деп сөстөр боттары-ла Бурганын бак сөглөп турар боорга, эрте-бурунгу бизээчи оларны бижиир хөңнү чок болган. Шап-ла ындыг оюскан уткалыг сөстөр 1:11; 2:5, 9 домактарда бар. * 1:6 Бурганнын оолдары — «Дээрнин чурттакчылары» дээни ол (Э. д. 6:2; Ыд. ыр. 88:7 көр). ** 1:6 Азы: «Удурланыкчы эрлик» (1 Чыл. 21:1; Зах. 3:1; Ажыд. 12:9-10 көр).

1:6 Иов 2:1; 38:7 1:7 1 Пет. 5:8 1:10 Ыд. ыр. 127:2 1:11 Руф 1:13; Иов 19:21 1:15 3 Хаан. 10:1 1:16 4 Хаан. 1:10 1:17 Башт. 7:16; 1 Хаан. 11:11; 4 Хаан. 24:2 1:20 Э. д. 37:29, 34 1:21 Э. д. 3:19; Эклл. 3:10; 5:14; 1 Тим. 6:7 || Ыд. ыр. 112:2 2:1 Иов 1:6

Буруудадыкчы база Дээрги-Чаяакчы-нын мурнунга туруптарга, ² Бурган оон: «Сен кайыын келдин?» — деп айтырган.

Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыга: «Мен чер-делегейни эргип кезип чордум» — деп харыылаан.

³ Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Мээң чалчам Иовту эскердин бе? Чер кырында өске ындыг кижиге бар бе — ол кем-буруу чок, чөптүг, Бургандан коргар болгаш бачыттан хая көрнүп чоруур кижиге чүве. Ол Менээ шынчы чоруун быжыг кадаглап чоруур хевээр-дир, а сен Мени Иовту кем-буруу чокка-ла узуткап каар кылдыр күткүп турдун чоп» — дээн.

⁴ Буруудадыкчы Аңаа: «Кеш орнунга кеш! Амы-тыны дээш кижиге бодунда бар-ла чүвени бериптер. ⁵ Ынчалза-даа Бодунун холун-биле ооң сөөк-даяанга, эът-бодунга дээптер болзуңза, ол Сени арнынга албан бак сөглээр!» — деп харыылаан.

⁶ Дээрги-Чаяакчы буруудадыкчыга: «Ол боду ам сээң холунда-дыр че, чүгле амызын үс» — дээн.

⁷ Буруудадыкчы Дээрги-Чаяакчыдан ыңай чорупкаш, Иовка тавангайындан эгелээш, тейинге чедир коргунчуг оюлганнар чыпшырып каан. ⁸ А Иов качыг-

далдан хүлге олуруп алгаш, иринин сивирери-биле сава бузундузу тулуп алган.

⁹ Кадайы аңаа: «Сен Бурганга шынчы чоруунга быжыг хевээр сен бе? Бурганны бак сөглөпкеш, өлү бер!» — дээн.

¹⁰ Иов аңаа: «Сээң чугаан сээден кадай чугаазы-дыр! Таанда-ла бис Бургандан чүгле эки чүве хүлээп аар, а багай чүве хүлээп албас улус бе?» — деп харыылаан.

Ол бүгү болуп турза-даа, Иов бодунун аксы-сөзү-биле бачыт үүлгетпээн.

Иовтун үш эжи

¹¹ Иовту тавараан бүгү хай-халап дугайында ооң үш эжиге дыннап кааш, кижиге бүрүзү бодунун чуртундан: Элифаз — Темандан, Вилдад — Шуахтан болгаш Софар — Наамадан олче чорупкан. Олар Иовка кады барып, ооң-биле кады хараадап ыглажыр, ону аргалаар дээш ужуражып келген. ¹² Иовту ырактан көрүп кааш, танывайн барганнар. Олар ынчан качыгдалдан ишкирнип ыглажып, боттарынын хевин ора соп, доозун-довуракты дээрже чажып, баштарыңче уруп эгелээн. ¹³ Чеди хүн, чеди дүн дургузунда эжи-биле кады черге олурганнар. Ооң кедергей хилинчектенип турарын көргөш, оларнын кайызы-даа аңаа чаңгыс сөс-даа чугаалаваан.

Иовтун бодунун төрүттүнгөн хүнүн кармааны

3 ¹ Ооң соонда Иов чугааланып эгелээш, бодунун төрүттүнгөн хүнүн кармап каапкан. ² Ол мынча дээн:

- ³ «Мээң төрүттүнгөн хүнүм чиде берзин, „Оол ботталды!“ дээн дүн база читсин.
- ⁴ Ол хүн дүмбей караңгы бооп хуулзун, дээрде Бурган ону сагынмазын, чырык ол хүн чырытпазын!
- ⁵ Ол хүн дүмбейге алзып алзын, ону коргунчуг караңгы бүргей апсын, булут шыва апсын, хүн туттуруушкуну коргудупсун!
- ⁶ Ботталганым дүннү дүмбей хөмө апсын, чылдың бир хүнү кылдыр ол санаттынмазын, айлар санаашкынынче ол кирбезин!
- ⁷ Ол дүне үрө-төл ботталбас болзун, өөрүшкүнүн ыыткыр алгызы аңаа дыңналбазын!
- ⁸ Левиафанны* оттуруп шыдаар илби-шидичилер, хүннерге каргыш салыр кижилер ол дүннү база кармап каапсын!

* 3:8 Левиафан — хананей мифологияда сугнун күчтөн моозу (Иов 40:20; 41:1; Ыл. ыр. 73:14; 103:26; Иса. 27:1 көр). Ол моос хүн туттуруушкунун болдуруптар күштүг деп санадып турган.

2:7 Хост. 9:9; Ыл. х. к. 28:35 2:8 Иез. 27:30; Иона 3:6 2:10 Ыл. ыр. 38:2 2:11 У. ч. 17:17 ||

Э. д. 36:15; Иер. 49:7 || Э. д. 25:2 2:12 Э. д. 37:29; Иез. 27:30 2:13 Ыл. 2:10; Иез. 3:15

3:3 Иер. 20:14-18

- 9 Ол дүннүн эртенги сылдыстары өжүп калзын,
даң адарын ол хей-ле маназын,
эртенги хаяаның чырыш дээрин көрбезин!
- 10 Чүгө дээрге ол үе төрүттүнөримни болдурбайн барбаан-дыр,
човалаңны менден чажырбаан-дыр.
- 11 Чүгө-ле мен төрүттүнөримде өлү бербээним ол,
иемниң иштинге-ле өлүп калбааным ол?
- 12 Чүгө мени хойнунга олуртуп,
эмиг сүдү-биле эмзирип турганыл?
- 13 Ынчан бүрлүп калган болзумза,
ам амыр-дыштыг чыдар ийик мен,
чыргал көрүп, удуур ийик мен;
- 14 чер-делегейниң хааннары, даргалары-биле —
ам буступ калган тудуглар кылып каан чагырыкчылар-биле кады;
- 15 бажыңнарын мөңгүн-биле долдуруп,
алдын чыып турган ноянна-биле кады удуур ийик мен.
- 16 Мени, дүжүргөн уругну дег,
чырык көрбээн чаш төлдү дег,
ажаап каары кай!
- 17 Өлүглер оранынга бузуттугларның чедирген дүвүрели оожургаар,
могап-шылааннар дыжын көөр.
- 18 Хоругдаттырганнар аңаа кады оожургап,
дарлакчының үнүн дыңнавастар.
- 19 Аңаа чөгөнчиг-даа, өндүр улуг-даа кижиге дең болур,
кул кижиге дээргизинден хостуг болур.
- 20 Чүгө-ле човалаң көргөн кижиге чырыкты бергенил,
сеткили хинчектенген кижиге чуртталганы бергенил?
- 21 Ындыглар өлүмнү четтикпейн манаарга-даа, келбес,
ону үнелиг шыгжагдан кызып дилээрге-даа, тывылбас.
- 22 Чевегни тып алгаш, ол хөөкүй хөглөп,
өөрүп-байырлап шаг боор.
- 23 Ындыг хөөкүйнүн оруу мунгаш,
Бурган аңаа бүгү таладан шаптараазын тургузуп каан.
- 24 Ам мээң човуурум аыш-чемимни солуду,
караам чажы суг дег агып тур.
- 25 Коргуп турган чүвем меңээ таварышты,
сүргөп турган чүвем мени хөмө апты.
- 26 Меңээ оожургал-даа, амыр-дыш-даа,
тайбың-даа чок — чүглө дүвүрээзин!»

Элифазтың чугаазы: бачыт чок кижиге турбас

4

¹Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:

- 2 «Чугаа-сөзүм сеңээ анчыг бооп чадапас,
ындыг-даа болза, ыгыттавайн баар арга бе?!
- 3 Сен бодуң хөй улусту билиндир сургап,
суларап калган холдарны күш кирип турдун.
- 4 Илдилип кээп дүшкөн улусту сээң сөстөриң көдүрүп турду,
тептиккен улусту быжыглап турдун.
- 5 А ам айыыл-халап сени таварыырга, харыксырап калдың,
ол сеңээ дээптерге, сагыш-сеткилиң дүвүредди.

3:11 Иов 10:18-19 3:16 Ыд. ыр. 57:8; Эклл. 6:3 3:20 Иер. 20:18 3:21 Иер. 8:3; Ажыд. 9:6
3:22 Эклл. 3:20 3:23 Иов 19:8 3:25 У. ч. 10:24; Иса. 66:4 4:3 Иса. 35:3

- 6 Бургандан коргуушкун сеңээ чөленгишти,
а оруктарың кем-буруу чогу – идегелди берип турар эвес бе?
- 7 Сактып кел: буруу чок кижиге өлүр ийик бе,
чөптүгүлөр узуткаткан бе?
- 8 Мен көөрүмгө, хай-бачыт аңдарып,
човалаң тарып турар улус оозун ажаап аар-дыр.
- 9 Олар Бурганның тыныжындан өлүп каар-дыр,
Ооң килеңинин эзининден чиде бээр-дир.
- 10 Арзылаңнар алгызы, ырланган үнү дыңналып турза-даа,
оларның дижин тура тыртып кааптар;
- 11 араатан аң олча тыппаанындан өлүп каар,
арзылаңчыгаштар тарай маңажы бээр.
- 12 Чажыт сөс меңээ билдингир апарды,
мээң кулаам сымыранган сөс дыңнап кагды:
- 13 дүвүрөнчиг дүнеки көстүүшкүннөр аразында,
улус улуг уйгузунче дүлүнгөн үедө,
- 14 коргуушкун болгаш сирилээшкени мени хөмө ап,
сөөктерим сириңейни берди.
- 15 Бир сүлдө мурнум-биле эрте берди*,
бажым дүгү дораан адыя берди.
- 16 Ол кээп туруп алды, а кым боор деп танывадым –
чүгүлө тода эвес хевир-дүрзү мурнумда турду.
- 17 Ыржым өттүр бир-ле үн дыңнап кагдым:
„Кижиге амытан Бургандан шынның* боор бе,
Чаяакчызындан арыг боор бе?
- 18 Бурган Бодунуң чалчаларыңга безин бүзүрөвес-тир,
Бодунуң төлээлеринин безин чептестерин көрүп каар-дыр.
- 19 А дойдан туткан, довурак-доозунда турар бажыңнарда чурттаан*,
үзүт-ховаган ышкаш чылча басып каап болур
кижилер дугайында чугаалаан-даа ажы бар бе?
- 20 Олар эртен бар, а кезең чок апаар –
шуут чиде бээри эскертинмес.
- 21 Оларның оран-савазын быжыглаан багларны үзе тыртып каапкан.
Улус мерген угаан чедип албайн өлүп каар“.

Бурганның чөмөлөп турар кижизи амыр-чыргалдыг

5

- 1 «Кый деп көр, кым сеңээ харыылаар-дыр?
Дээрнин ыдыктыг төлээлеринин кайызын дуза дилеп кыйгырар сен?
- 2 Мелегей кижини килеңнээчели өлүмгө чедирер,
а бөдүүн кижини изигленир чаңы узуткап каар.
- 3 Көргөн мен: мелегей кижиге турумчуп чурттай берген болур,
ынчалза-даа ооң бажыңнын хенертен каргыш таварыры*.
- 4 Ооң ажы-төлүнгө болчур кижиге чок,
оларны хоорайның төп шөлүнгө дарлап-бастыр,
а камгалаптар кым-даа чок болур.

* 4:15 Азы: «Хат-салгын мээң арнымче эзиннеп эгелээн». * 4:17 Азы: «Бурганның мурнунга чөптүгү-шынның». * 4:19-21 Бажың, оран-сава — мында кижинин мага-бодунуң дугайында чугаалап турар чадавас (Э. д. 2:7; Иов 10:9 көр). * 5:3 Өскө буруңгу сөзүглөлдө «Ооң бажыңыңга хенертен каргыш салган мен» деп бижээн.

4:6 Иов 1:1 4:7 Бд. ыр. 33:10-11; 36:25; У. ч. 10:3 4:8 У. ч. 22:8; Гал. 6:7-8 4:9 Хост. 15:8; Бд. ыр. 17:16; Иов 15:30; Иса. 30:33 4:13 Э. д. 15:12; Иов 33:15 4:14 Бд. ыр. 118:120 4:16 3 Хаан. 19:12 4:17 Иов 9:2; 25:4; Бд. ыр. 142:2; Экл. 7:20 4:18 Иов 15:15 4:21 Иов 36:12 5:1 Иов 15:15; Бд. ыр. 88:6; Зах. 14:5 5:2 У. ч. 29:11

- 5 Оларның дүжүдүн өске — аштаан кижн сырыптар,
тенинг хараган аразында үнгенин безин арттырбас,
6 а суксаан кижн оларның эт-хөрөңгизин ажырыптар.
Хай-халап черден үнүп келбес,
7 човалаң хөрзүндөн өзүп келбес-ле болгай;
а кижн, чаштанчының өрү ужары дег,
човаланны боду төрүүр*.
- 8 А мен бодум Бургандан дуза дилеп кыйгырар мен,
ажыл-херээмни Аңаа бүзүрөп дагзыр мен.
9 Оң ажил-херээ өндүр улут, билип аары болдунмас,
Оң кайгамчык чүүлдери эмге-тикчок.
10 Бурган черже чаъс чагдырып,
шөлдери сугтарып турар;
11 базындырганнарны бедикче үндүрүп,
ыглап-сыктааннарны камгалалче өрү көдүрүп турар;
12 кажарларның бодалдарын үрей шаап,
оларның холунче чедимче кирбес кылып турар;
13 мерген угаанның дирткеннерни оларның-на кажары-биле тудуп ап,
оптугларның сүмелерин будулдуруп турар:
14 чырык хүндүс-ле оларны караңгы бүргей аптар,
дал дүшпте, дүне дег, суйбанып чоруурлар.
15 Бурган ядыы күжүрнү хылыштан,
дайзыннарның аксындан, күштүглерниң холундан камгалаар.
16 Ынчаарга түрөңги кижиде идегел бар,
а бузут-бак аксын хаап аар.
- 17 Бурганның чемелеп турар кижизи амыр-чыргалдыг!
Күчүлүг Бурганның эдип-чазаар сургаалын хүлээвейн барба:
18 Ол сени балыглаза-даа, балыңны Боду шарып бээр,
Ол сопса-даа, Оң-на холдары экиртип каар.
19 Алды айыыл-халаптан Ол сени камгалаар,
чедиги-даа айыыл сеңээ дегбес;
20 аш-чут үезинде сени өлүмдөн,
дайын үезинде — хылыштан адырып каар;
21 нүгүлдүң кымчызындан чайлай бээр сен,
хоозурал кээринден кортпас сен.
22 Хоозурал биле аш-чутту кочулаар сен,
черлик аң-араатандан кортпас сен;
23 шөлде даштар-биле тайбың керээзи чарар сен,
черлик аң-мен сээң-биле эп-найырал тудар.
24 Сээң аалыңга чаагай чорук келгенин билип аар сен,
хой кажаазынче көөрүңгө, четпес чүүл чок боор*;
25 хөй санның үре-салгалдыынны көрүп каар сен,
салгакчыларын чер кырында оът-сиген дег боор.
26 Четчип бышкан назынында чевегже кире бээр сен,
үезинде ажааган тараа бажы дег боор сен.
27 Илередип билип алган чүүлүвүс ол-дур — ылап-ла ындыг!
Дыннап алгаш, бодуң шингээдип ал.

* 5:7 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Човалаң көөр дээш төртүтгүнер». * 5:24 Азы: «Аал-ораныңга келгеш, бачыт кылбас сен».

5:9 Иов 9:10; 37:5 5:10 Бд. ыр. 64:10; 146:8 5:11 1 Хаан. 2:7 5:13 Иов 18:7; 1 Кор. 3:19
5:14 Ы. х. к. 28:29; Иов 12:25; Иса. 59:10 5:15 Бд. ыр. 34:10 5:16 Бд. ыр. 62:12; 106:42
5:17 Бд. ыр. 93:12; У. ч. 3:11 5:18 Ы. х. к. 32:39; Иса. 30:26; Ос. 6:1 5:19 Бд. ыр. 33:20; У. ч. 6:16; 30:18
5:20 3 Хаан. 17:6; Бд. ыр. 32:19; 36:19 5:21 Бд. ыр. 30:21 5:25 Бд. ыр. 71:16 5:26 Э. д. 15:15; 25:8

Иовтуң чугаазы: мээң хомудалым чөптүг

6 ¹ Иов ынчан мынча деп харыылаан:

- ² «Бир эвес мээң качыгдалымны деңзилеп,
хилинчээмни деңзи таваанче салыр болза,
- ³ ол далайлар элезининден-даа аар болур ийик!
Ынчангаш мээң чугаа-соодум ындыг донгун-дур.
- ⁴ Күчүлүг Бурганның согуннары мага-бодумда,
мээң сеткил-чүрээм оларның хоранын ижип турар,
Бурганның ыдыпканы коргунчуг кеземчелер кырымда хөмө келген.
- ⁵ Черлик элчиген, оът-сигени бар болза, алгырар бе,
шары, чиир чемниг болза, мөөрээр бе?
- ⁶ Дус чок аыш-чем амданныг бе,
чуурганың агында амдан бар бе?
- ⁷ Ындыг аыш-чемге дээр хөңнүм чок,
оон ам хөөн булганыр апардым!
- ⁸ О, дилээм боттаны берген болза,
Бурган мээң күзелимни күүсеткен болза —
- ⁹ Ол мени узуткап каарын болгааган болза,
холун сунгаш, чок кылып каан болза!
- ¹⁰ Ындыг төнчү меңээ аргалал,
кадыг-дошкун аарышкы аразында өөрүшкү болур ийик —
Ыдыктыг Бурганның сөстөринден ойталавааным ол-дур!
- ¹¹ Идегеп, манаар хире кандыг күштүг мен,
шыдажыр хире кандыг эчис сорулгалыг мен?
- ¹² Мээң быжыым — даштың быжыы бе?
Мээң мага-бодум — хүлөр бе?
- ¹³ Кандыг-даа деткимчени менден хунаап турда,
бодумга дузалаптар арга менде бар бе?
- ¹⁴ Эжинге энерелдиг эвес кижиг
Бургандан коргуушкунну уттупкан-дыр*.
- ¹⁵ А мээң ха-дунмам, соглуучал дамырак дег, бүзүрел чок,
савазыраан хем суу дег, доктаамал эвес:
- ¹⁶ эрип чыдар доштан бораңгай-даа апаар,
хар эриирге, шапкын ага-даа бээр;
- ¹⁷ а кааңнаашкын эгелээрге, оожургап, соглур,
изип кааннаарга, уну куруглап каар.
- ¹⁸ Чиннер аңаа суг дилээш, оруктарындан өскээр барып,
ээн кургаг ховуже киргеш, өлүп чидер;
- ¹⁹ Темадан чинчилер суг дилеп, харап көөр,
Шевадан садыгжылар суг тып аарынга идегеп турар,
- ²⁰ ынчалза-даа оларның идегели меге болур:
кургаг унга чедип келгеш, чөгели төнерлер.
- ²¹ Силер меңээ база ындыг хем дег апардынар!
Мээң коргунчуг үүле-чолум көргөш, корга бердинер.
- ²² Мен силерден белек дилеп тур мен бе
азы „Мен дээш байлаанардан хээли беринер“ деп тур мен бе?

* 6:14 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кижиг Бургандан кортпас-даа апарган болза, эш-өөрүнүң шынчы чоруу аңаа херек».

6:3 У. ч. 27:3 6:4 Ы. х. к. 32:23; Ыд. ыр. 37:3; Ыы. 3:13 6:9 3 Хаан. 19:4; Иона 4:3

6:15 Ыд. ыр. 40:10 || Иер. 15:18 6:19 Э. д. 25:15; Иса. 21:14; Иер. 25:23 || 3 Хаан. 10:1

- 23 „Дайзынның холундан мени адырыңар,
дарлакчылар холундан садып хостаңар“ дидим бе?
- 24 Мени сургаңар, ынчан ыыттавайн баар мен,
шын эвес чүүл кылганымны көргүзүңер.
- 25 Шынның сөстөр күштүг-дүр*,
а силерниң чеменең чүнү шынзыдып турарыл?
- 26 Мээң сөстөрими буруу шавар деп тур силер бе?
Идегелин ышкыңган кижиниң чугаазы чүгө хоозун хат бе?
- 27 Силер өскүс кижиге-даа халдаар,
эжиңерни-даа садыптар ийик силер чоп!
- 28 Ам-на менче көрүп келиңер:
кызыл арныңарга-ла мегелээр деп мен бе?
- 29 Боданып көрүңер, бузут-бак үүлгөтпөңөр,
боданып көрүңер, мен актыг мен.
- 30 Мээң чугаамда шын эвес чүүл бар-дыр бе,
ажыг амданны ылгап шыдавас мен бе?»

Иовтуң хилинчээ хемчээл чок

7

- 1 «Чер кырыңга кижиниң хуу-салымы — шыланчыг күш-ажыл албаны,
ооң хүннери — хөлөчиктээр хүннер эвес бе?
- 2 Хөлегеге дыштаныксап турар кул кижиге дег,
ажылы дээш төлевир манап турар хөлөчикке дег,
3 меңээ база хоозун куруг айлар онаашты,
мээң үлүг-хуум — хилинчектиг дүннер болду.
- 4 Удуп чыдыпкаш-ла, „Кажан турар мен“ деп бодаар-дыр мен,
а дүн төнмөстөп, даң аткыже, андарлып-дүндерлип кээр-дир мен.
- 5 Мага-бодумну курттар үлгээн,
доозун сиңген балыглар шыпкан,
кежим кестип-чарлып, ириңнели берген.
- 6 Мээң хүннерим аргыңар херексел хемези дег караңайнып,
төнчүзүнче чоокшулап, идегелин үстүп тур.
- 7 Бурганым, сактып келем: мээң чуртталгам — эзин-бус-тур,
аас-кежикти катап база караам-биле көрбөс мен.
- 8 Мени ам көрүп турар карак удавайн көргөш, тыппас,
Сен көрүп кээринге, мен чок боор мен.
- 9 Булуттуң шаарарып, чиде бээри дег,
өлүгөр оранынче бада берген кижиге эглип келбес;
10 бодунуң бажыңынче чанып келбес,
ооң турган чери ону ам танывайн баар.
- 11 Ынчангаш мен аксы-сөзүм тыртпас мен,
качыгдаан сеткилимден чугаалаар мен,
хилинчектенген сагымдан хомудалым илередир мен.
- 12 Мен далай мен бе азы далай моозу мен бе*,
чүгө Сен мени таңныылдарга кадартып кагдың?
- 13 „Уйгум мени аргалаар,
дөжээмге сагыш аарыы оожургаар“ деп бодаар-дыр мен.

* 6:25 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Шынның сөстөрнү шыдажып эрттирери берге». * 7:12 Хананей мифологияда далай болгаш ында чурттап турар моостар Бурганың удурланыкчылары турган.

6:26 Иов 15:2 7:1 Иов 14:6, 14 7:2 Лев. 19:13 7:4 Ы. х. к. 28:67 7:6 Иов 9:25; Иса. 38:12 ||
Иов 17:11 7:8 Иов 20:9 7:10 Ыд. ыр. 36:10; 102:16

- 14 А Сен мени дүштеримге коргудар-дыр сен,
көстүүшкүннер-биле сүртедир-дир сен!
- 15 Мындыг мага-боттут чоруурунун орнунга,
тыныжым боглуп каары, өлү бээри дээре турган ийик.
- 16 Чуртталга хөңнүмге дээпти — дөмей-ле мөңгө чурттаар эвес.
Мени каапкаш барам! Мээң назыным чүглө хей-бус болгай.
- 17 Кижиде кымыл ол — Сен чүгө ону өрү көдүрүп,
ол дээш сагыш човаар сен?
- 18 Чүгө эртеннин-не аңаа кээп,
ону үргүлчү шенеп турар сен?
- 19 Таанда-ла көрүжүнү менден чайлатпас сен бе,
хензиг-даа када болза мени салыптып,
чараа ажырыптар чай бербес сен бе?
- 20 Бачыттыг дижик мен. Сээң Бодунга багай чүнү кылдым,
кижилер Харагалзакчызы?
Чүгө мени согуннарынга кара кылып алдың?
Канчап мен Сеңээ аартык болу бердим?
- 21 Бир эвес кандыг-бир бачыт үүлгеткен болзумза,
чүгө мени өршээвес сен,
чүгө кем-буруумну менден адырбас сен?
Мен ам удавайн чер алдынче кире бээр мен,
мени дилээринге-даа, чок боор мен!»

Вилдадтың чугаазы: Бурган шынны хажытпас

8 ¹Шах чурттуг Вилдад мынча деп харыылаан:

- 2 «Ындыг чугааны үр чугаалаар сен бе?
Сээң сөстериң — чүглө күштүг хат-тыр.
- 3 Таанда-ла Бурган чөптүг шииткемди хажыдар бе,
Күчүлүг Бурган шынны хажыдар бе?
- 4 Бир эвес ажы-төлүң Аңаа удур бачыт үүлгеткен болза,
ол оларның кем-буруузун боттарының баштарыңче халдаткан-дыр.
- 5 А бир эвес сен Бурганче чүткүүр болзунза,
Күчүлүг Бурганга чанныр болзунза,
бир эвес арыг болгаш чөптүг-шынның болзунза,
Ол ам дораан сен дээш хөделип, дузалаар,
аал-ораныңны ачы-хавыяң ёзуугаар катап база тургузуп каар.
- 7 Сен эгезинде чөгенчиг ынай-даа турган болзунза,
адак сөөлүңдө өндүр улуг апаар сен.
- 8 Шаандагы салгалдардан айтырып көр,
оларның ада-өгбезиниң билип алган чүүлүн хандыр көрүп көр;
- 9 чүгө дээрге бис дүүн чаа төрүттүнгөн бис, билир чүвевис чок,
чер кырында хүннеривис хөлеге-биле дөмей-дир.
- 10 Ынчангаш ол салгалдар сени өөредип, сургап кагзын,
сеткил-чүрөөн чугаа-сөзүңгө ажытсын.
- 11 Тулаа чок черге хыыргыш үнер бе?
Суг чок болза, кулузун өзер бе?
- 12 Олар ам-даа чечектелип, одура кестинмээн бол,
кандыг-даа оыг-сигенден дүрген кадып каар.
- 13 Бурганны утгупкан бүгү улустуң хуу-салымы ол-дур,

7:16 Иов 9:21; 10:1 || Иов 10:20 || Эккл. 1:2; Ыд. ыр. 38:6-7; 61:10; 143:4 7:17 Ыд. ыр. 8:5; 143:3

7:18 Ыд. ыр. 10:5 7:19 Иов 14:6; Ыд. ыр. 38:14 7:20 Иов 16:12; Ыы. 3:12 8:1 Иов 2:11

8:3 Иов 34:12 8:6 У. ч. 3:33 8:8 Ы. х. к. 32:7 8:9 Ыд. ыр. 101:12; Эккл. 6:12 8:12 Ыд. ыр. 128:6

8:13 Ыд. ыр. 9:18 || Иов 27:8; У. ч. 10:28; 11:7

- Оон ойталаан кижиниң идегели өлүп төнөр.
 14 Ындыг кижиниң ынаныжы удазында астынган,
 ооң чөлөнгиижи — ээремчик дузаа-ла.
 15 Ээремчик дузаанга чөленирге, ол үстүп каар,
 оон халбактанырга, ууп шыдавайн баар.
 16 Ындыг улус хүн караанга өзүп үнген үнүшке демей,
 өзүмнери сесерликке чүк башка шөйлүр;
 17 дазылдары оваалап каан даштарже орааштынып кирип,
 хая-даш аразындан чаза булгап үнүп кээр.
 18 А оларны турган черинден тура тыртыптарга,
 ол чер боду-ла олардан ойталап:
 „Силерни кажан-даа көрбээн мен!“ — дээр.
 19 Ындыг улустуң оруунда үнген өөрүшкүзү ыя ол-ла-дыр!
 А черден өскелери үнүп кээр.
 20 Бурган буруу чок кижиден ойталавас,
 а бузуттут кижини деткивес!
 21 Ол сээң аксыңны каткы-биле,
 боостаанны — өөрүшкүлүг алгы-биле катап база долдуруптар.
 22 А сээң дайзыннарның бак адын хеп дег кедип алып,
 бузуттугларның аалдары чиде бээр!»

Иовтуң чугаазы: Бурган-биле маргыжар арга чок

9 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мен билир мен: ол бүгү ылап-ла ындыг.
 Ынчалза-даа кижини амытан Бурганның мурнунга канчап агартынарыл?
 3 Кандыг-бир кижини Ооң-биле чаргылдажыр дээр болза,
 Ооң салган муң айтырының чаңгызынга-даа харыылап шыдаар эвес.
 4 Мерген угаанныг-даа, күчү-күштүг-даа кижини
 Бурган-биле маргышкаш*, менди арткан деп чүве турган бе?
 5 Ооң дагларны канчаар шимчедирин кым-даа билип шыдавас,
 килеңнээнде, оларны буза шаап кааптар.
 6 Бурган черни туружундан чылдырып,
 ону тургускан адагаштарны сириледиң турар.
 7 Ол дужаарга, хүн үнмес,
 сылдыстарны таңмалап каарга, чырывас.
 8 Ол дээрлерни чааскаан чада салып,
 далайның бедик чалгыгларын басып чоруп турар.
 9 Ол Чеди-Хаан, Үш-Мыйгак, Үгер сылдыстарны,
 мурнуу чүктүң чырымалдарын чаяап каан.
 10 Ооң ажыл-херээ өндүр улуг, билип аары болдунмас,
 кайгамчык чүүлдери эмге-тикчок.
 11 Ол мурнум-биле эртер болза, мен көрбес мен,
 чаным-биле эрте берзе, эскербес мен.
 12 Ол хунаап аарга, кым-даа эгидип шыдавас,
 кым-даа Аңаа: „Бо канчап бардың?!“ — дивес.
 13 Бурган Бодунун килеңин соксатпас —
 Рахавтың* бараан болукчулары безин Ооң мурнунга кээп дүшкен!

* 9:4 Азы: «Кандыг-бир кижини мерген угаанныг болгаш күчү-күштүг Бурган-биле маргышкаш».

* 9:13 Рахав — хананей мифологияда сугнүң күчүтен моозу.

8:14 Иса. 59:6 8:15 Иов 27:18 8:18 Иов 7:10 8:21 Ыд. ыр. 125:2 8:22 Ыд. ыр. 108:29

9:2 Иов 4:17; 15:14; 25:4 9:3 Иов 10:2 9:6 Иса. 2:19; 13:13; Агг. 2:6 9:8 Иов 26:7; Ыд. ыр. 103:2;

Иса. 40:22; Иер. 10:12; 51:15 9:9 Иов 38:31-32; Ам. 5:8 9:10 Иов 5:9 9:13 Иов 26:12;

Ыд. ыр. 88:11; Иса. 51:9

- 14 Мен канчап Анаа харыылаар мен?
Ооң-биле маргыжар сөстөрүни кайыын тывар мен?
- 15 Актыг-даа болзумза, харыы тудуп шыдавас мен,
Шииткекчимден өршээл дилеп, чанныр ужурлуг мен.
- 16 Ол мээң кыйгымга харыылаар-даа болза,
мени Ол дыңнаар деп бүзүревес мен.
- 17 Ол менче казыргы дег хөмө таварып келгеш,
хей черге балыгларымны көвүдөдир-дир;
- 18 тыныш алыр арга бербес-тир,
муңгагдал-биле мени долдурар-дыр.
- 19 Хамык ужур күште болза, Ол — күчүлүг-дүр,
а шынныг шииткекелде болза, ону канчап чедип аар мен?
- 20 Актыг-даа болзумза, аксы-дылым бодумну буруудадыр,
буруу чок-даа болзумза, Ол мени буруулуг деп көөр.
- 21 Мээң буруум чок! Меңээ ам дөмей-ле,
чурталгамны херекке албас апардым, ол мээң хөңнүмге дээпти.
- 22 Бүгү чүвө бир дөмей! Ынчангаш чугаалап тур мен:
Бурган буруу чок-даа кижини, бузуттуг-даа кижини чок кылып турар.
- 23 Хенертен тавараан айыылга өлүртүп турар
буруу чоктарның муңгагдалын Ол кыжырып каттырар.
- 24 Черни бузуттугларның эргезинге хүлээдипкенде,
шииткекчилернин караан Ол дуглап турар —
а Ол эвес болза, өске кым деп?
- 25 Мээң хүннерим шапкынчыдан-даа дүрген маңнаар —
эки чүүл көрбейн дезип чоруп турлар;
- 26 дүрген хемелер ышкаш,
олчазынче шүүргедеп баткан эзир ышкаш, караш кыннырлар.
- 27 „Хомудалым утгуптайн,
хөлүгүр хевирим өскертип, хүлүмзүрүүйн“ — дизимзе-даа,
чаа хилинчектен коргар-дыр мен.
- 28 Мени агартпазыңны билир мен,
буруудап артар мен,
ындыг болганда, хей черге күженген херээм чүл?
- 30 Хар суу-биле чунуп-даа алzymза,
саван-биле холум арыглап-даа алzymза,
дөмей-ле Сен мени хир-бокче суптар сен —
хевим безин менден ческинер.
- 32 Бурган дээрге киж и эвес-тир, канчап Ооң-биле маргыжар мен,
канчап Ооң-биле кады шииткек черинче баар мен.
- 33 Бистин аравыста эпгештирикчи чок,
холун ийилдиживисче салыптар киж и чок;
- 34 Бурган мени девидетпезин дээш,
Ооң мергезин менден чайладыптар киж и чок.
- 35 Чүгле ынчан коргуп-сүртевейн чугаалап шыдаар ийик мен;
бодум буруулуг эвес мен дээрзин чугаалаар ийик мен*».

* 9:35 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ынчалза-даа байдал ындыг эвес, мен чааскаан мен».

9:15 1 Кор. 4:4 9:19 Иер. 49:19; 50:44 9:20 Иов 15:6 9:21 Иов 1:1, 8 || Иов 7:16; 10:1 9:22 Эккл. 9:2; Иез. 21:3 9:24 Иов 12:17 9:25 Иов 7:6 9:30 Иер. 2:22 9:32 Иов 33:13; 39:32; Эккл. 6:10; Иса. 45:9; Рим. 9:20

Бурганның Иовка амыр-дыш көргүспестээни

10

- 1 «Чуртталгам меңээ ческинчиг апарды,
хомудалымны хосталгаже салыптайн,
качыгдаан сеткилимден ажы-биле чугаалаайн.
- 2 Бурганга чугаалаайн: мени буруулуг дивейн көрөм.
Мээң-биле чүгө чаргылдажып турарыңны тайылбырлам.
- 3 Холуңнуң чаяалгазын кызгадап, бак көөрү,
бузуттугларның бодалдарын чүүлдүгзүнери Сеңээ тааржыр-дыр бе?
- 4 Сээң карактарың — өлүр салымныг кижилерни дег бе,
оларның көөрү дег кылдыр көөр-дүр сен бе?
- 5 Сээң хүннериң кижиге амытанның хүннери дег бе,
Сээң чылдарың — бөдүүн кижини дег бе?
- 6 Чүгө Сен мээң буруумну дилеп тып тур сен,
бачыдымны илерекседиң тур сен?
- 7 Буруу чогуу Сеңээ билдингир болгай.
Мени кым-даа Сээң холундан камгалап шыдаар эвес.
- 8 Сээң холдарың мени хевирлеп, бүрүнү-биле кылып каан,
а ам мени узуткаар деп тур сен бе?
- 9 Сактып келем, Сен мени дойдан тудуп турдуң,
а ам довурак-доозунче эгидериң ол бе?
- 10 Сен мени иемниң иштинге ботталып турумда, сүт дег төпкеш,
оон ээжегей ышкаш хоюдуп каан сен;
- 11 эът, кешти меңээ кедирип,
сөөктер, сиирлер-биле тудуштуруп каан сен.
- 12 Амыдырал биле энерелди меңээ хайырлааш,
сагыш човаашкының-биле амы-тынымны камгалап келдиң.
- 13 А Сээң чүрээңге өске чүүл чаштып турган,
Сээң чүнү бодап турганыңны билир мен.
- 14 Бачыт үүлгетсимзе, Сен мени истеп тывар сен,
кем-буруум дээш кеземче чок арттырбас сен.
- 15 Буруулуг болзумза, ат болур мен!
Актыг-даа болзумза, бажым көдүрүп шыдавас мен:
мээң адым шуут баксырап кагды,
хилинчек менче сиңе берди*.
- 16 Бажым көдүрүп кээримге-ле*,
арзылаң дег халдап кээр-дир сен,
коргунчуг күжүң-биле катап-катап мени согар-дыр сен.
- 17 Меңээ удур херечилелди катап-катап кылып,
килениңни меңээ удур улам-на күштелдирип,
чаа-чаа аг-шеригни меңээ удур көдүрүп-ле тур сен.
- 18 Сен мени чүгө иемниң иштинден ужулдуң?
Ол үеде өлү бээрим кай, мени кым-даа көрбөс ийик;
кажан-даа чурттаваан боорум кай,
иемниң иштинден-не чевегже аппарып кааптары кай!
- 20 Мээң кыска назыным төнөр четкен-дир.
Мени каапкаш барам, сеткилим бичии-даа болза өөрүзүн —

* 10:15 Азы: «Мээң хилинчээмче көрүп көр». * 10:16 Азы: «Хилинчээм өзүп-көвүдөп тур».

10:1 Иов 7:16; 9:21 10:2 Иов 9:3 10:4 1 Хаан. 16:7 10:7 Иов 2:3 || Бл. х. к. 32:39; Иса. 43:13

10:8 Ыд. ыр. 118:71 10:9 Иов 4:19; 33:6; Иса. 64:8 10:10 Ыд. ыр. 138:13 10:17 Иов 19:12

10:18 Иов 3:11-12; Иер. 20:14-18 10:20 Иов 14:1 || Иов 7:16

- 21-22 карангы кара, өлүмнүн хөлегези бүргээн,
дүмбей карангы оранче, аай-бажы тывылбас черже
эглиш чок чоруур бетинде өөрүзүн».

Софарның чугаазы: Иов Бурганче холун сунар ужурлуг

11 ¹ Наама чурттуг Софар мынча деп харыылаан:

- ² «Хөй сөзүң хары чок артар бе,
чечээргээн-биле агартынар сен бе?
³ Сен чулчуруурунга, өске улус ыгташпас бе,
кочулал кылырынга, ай дээр кижичок бе?
⁴ „Мээң бодап турарым шын,
Бурганның мурнунга арыг мен“ — дээр-дир сен.
⁵ Таанда! Бурган сеңээ харыылап,
аксы-сөзүн ажыткан болза!
⁶ Ол сеңээ чажыт мерген угаанны ажыдарга,
ооң аажок ханызын көрүп каар турган ийик сен*.
Билип ал: Бурган кем-буруунуң чамдызын
кеземче чок арттырган-дыр.
- ⁷ Бурганның чажыттарын дилеп тып ап,
Күчүлүг Бурганны бүрүнү-биле билип ап шыдаар сен бе?
⁸ Ооң мерген угааны дээрден бедик — анаа чедер харың бар бе?
Алды орандан-даа ханы — канчап билип аар сен?
⁹ Ооң хемчээли черден узун,
далайдан калбак.
¹⁰ Бир эвес Ол келгеш, кижини кара-бажыңче октапса,
суд чыылдырыпса, кым Ону доктаадырыл?
¹¹ Ол хоозун улусту билир, бузут-бакты көрүп турар —
ону анаа эрттирбес-даа.
¹² Черлик элчиген кижичок төлү төрүвээн шаанда,
хос баштыг кижичок угаан кирбес.
- ¹³ Сеткил-чүрээңге шын угланышкын берип,
Бурганче холун сунар болзунза;
¹⁴ холунда бачыдыңны ыңай октап,
бузут-бакты аалыңдан сывырыптар болзунза,
¹⁵ бакка борашпаан арныңны көдүрүп,
бут кырынга быжыг турар сен, коргуп-сүртевес сен.
¹⁶ Ынчан биеэги човулаңның,
шагда агып баткан суг дег, уттуптар сен.
¹⁷ Сээң чуртталгаң дал дүштөн-даа чырык апаар,
караңгыны даң хаяазы солуптар.
¹⁸ Оожургай бээр сен, чүге дээрге идегел турар;
камгаламдыг бооп, тайбың удуп шыдаар сен.
¹⁹ Дыштанып чыдар сен — кым-даа сеңээ кыжанмас;
хөй-ле улус сээң ээ көрнүүшкүнүң дилээр.
²⁰ А бузуттугларның карактары имистелип өжер,
оларга хоргадаар чер турбас,
оларның идегели — эстип-хайлы бээр».

* 11:6 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол сеңээ Бодунуң чажыт мерген угаанын ажыдып бээр ийик, чүге дээрге ёзулуг мерген угаан ийи янзы уткалыг болур».

10:21-22 Ыд. ыр. 87:7, 13 || Ыд. ыр. 38:14 11:1 Иов 2:11 11:4 Иов 10:7 11:8 Ыд. ыр. 138:8

11:10 Иов 9:12; 12:14 11:13 Ыд. ыр. 142:6 11:14 Иов 22:23 11:17 Иов 22:28; У. ч. 4:18; Иса. 60:3; Дан. 12:3

11:19 У. ч. 3:24

Иовтун чугаазы: мерген угаан биле күчү-күш — Бурганда

12 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- ² «Силер чок болзуңарза, мерген угаан-даа турбас,
ол хире кончуг кижилер-дир силер!
- ³ А менде база, силерде дег, угаан бар,
силерден чүм-биле-даа дорайтаваан мен.
Чугаалап турар бүгү чүвенерни кым билбезил!
- ⁴ Ооң мурнунда Бурганны кыйгыраарымга,
Ол харыылап-даа турган болза,
мен ам эш-өөрүмгө кочу-шоот апардым,
мен, актыг, кем-буруу чок кижиге,
кочу-шоотка кирдим.
- ⁵ Амыр-шөлзөн улус айыылга таварышканнарны бодаалында бак көөр,
быжыг туруштуг улус тендиш дээннерни кыжырыр*.
- ⁶ А дээрбечилерниң аалдары амыр-мендиге,
Бурганны киленнедип турарлар тайбың чуртталгалыг —
Ооң холу оларны камгалап турар.
- ⁷ Дириг амытаннардан айтыр — тайылбырлап бээрлер,
дээрниң куштары сеңээ чугаалап бээр;
- ⁸ черден билип ал — ол тайылбырлап бээр,
далайның балыктары сеңээ медээлеп бээр.
- ⁹ Дээрги-Чаяакчының холу ынчалдыр кылып каанын
оларның кайызы билбезил?
- ¹⁰ Ооң холунда — бүгү дириг амытанның тыны,
кижи бүрүзүнүн тыныжы.
- ¹¹ Дылдың аыш-чем амданын шенээри дег,
кулак сөстөрни ылгап дыңнап турар эвес бе?
- ¹² Мерген угаан — кырганнарда бе,
узун назын угаан-сарыылга чедирер бе?
- ¹³ Мерген угаан биле күчү-күш — Бурганда,
арга-сүме биле угаан-сарыыл — Бурганда!
- ¹⁴ Ооң үрөп каан чүвези катап тургустунмас.
Ооң хоругдап каан кижизи хосталып шыдапас.
- ¹⁵ Бурган сулгарны тырттылдырыптарга, соглуп каарлар,
а аксыптарга, чер кырын хөмө аптарлар.
- ¹⁶ Күчү-күш, мерген угаан Ооң-биле кээр,
мегечи-даа, мегелеттирген-даа кижиге Ооң эргезинде.
- ¹⁷ Ол дээди дүжүметтерни бодал чок кылып,
чернин шийткчекчилерин мелегей улус кылып каар;
хааннарның эрге-дужаалын дүжүрүп,
- ¹⁸ оларның белин чалчаның союндаа-биле шарып каар;
- ¹⁹ Бурганның бараалгакчыларын бодал чок кылып*,
шыдалдыг улусту чыттыр шааптар;
- ²⁰ бүзүрелдиг улустун чугаазы үнмес кылып,
ирейлерниң угаанын ышкындырып каар;
- ²¹ даргаларны бак ат-биле бүргөп,
күчүлүг улустун курун чежип, кошкадып каар.

* 12:5 Бо домактын уткасы эки билдинмес. Болгу дег өске уткасы мындыг: «Амыр-шөлзөн улус чырыткыже бодаалында сагыш салбас, а ону тендиш деп турарларга белеткеп каан».

12:4 Ыд. ыр. 90:14 || Иов 16:10; 17:2; 30:1 12:6 Иов 21:7 12:10 Сан. 16:22; Дан. 5:23; Аж.-ч. 17:28
12:11 Иов 34:3 12:12 Иов 32:7 12:14 Эклл. 7:13 || Иов 11:10 12:17 Иов 9:24 12:18 Дан. 2:21; 5:20
12:21 Ыд. ыр. 106:40; Иса. 40:23

- 22 Бурган дүмбейниң ханызын ажыдып,
карангыны чырыкче үндүрүп турар;
23 чоннарны көвүдөдип база чок кылып,
аймактарны тарадыр көжүрүп база бөлүп турар;
24 чоннун баштыңнарының угаанын баларадып,
орук-чирик чок, ээн черге азып-тояарынче албадап турар.
25 Оларны караңгыда, чырык чокта суйбандырып чорудуп,
эзирик улусту дег, тендинейндир кылаштадыр».

Иовтуң эштериниң чугаа-сооду хоозун

13

- 1 «Мен бодум база ол бүгүнү көргөн болгай мен,
ол бүгүнү дыңнаан, билип алган болгай мен.
2 Силерниң билир чүвеңерни мен база билир мен,
силерден дорайтаар чүм-даа чок.
3 Ынчалза-даа Күчүлүг Бурган-биле чугаалажыксадым,
Ооң-биле мээң херээм дугайында маргыжыксадым.
4 А силер мени меге-биле ораап-шарып тур силер,
шуптуңар ажык чок эмчилер-дир силер.
5 О, силер шупту ыгыттавайн барган болзуңарза!
Силерниң мерген угаанныңар ол боор ийик.
6 Мээң барымдааларымны хандыр көрүңер,
чемелелдиг чугаамны дыңнаңар.
7 Бурганга силерниң мегеңер херек бе,
Ол дээш мегелээр силер бе?
8 Ооң талазында болуп,
чаргы-чаалызынга Ону камгалаксап тур силер бе?
9 Бурган силерни шенээр болза, та канчап баар силер.
Кижини дег, Ону дуурайлаар силер бе?
10 Бир эвес чажыды-биле чөптүг эвес көөр болзуңарза,
Ол силерни албан чемелээр.
11 Ооң өндүр бедии силерни коргудуп,
Ооң ыдыпканы коргуушкун силерни бүргей аптар-дыр.
12 Силерниң чугаа-соодуңар — ыйба-хүл дег-дир,
камгалалыңарны дойдан кылган-дыр.
13 Ыттаваңар, ам мен чугаалаайн,
а ооң соонда мээң-биле болур чүве болуп турзун!
14 Бодумну кончуг улуг айылыга таварыштырып тур мен —
амы-тынымны адыжымда салып алдым.
15 Бурган мени өлүрүп каар-дыр, идегел чок-тур*,
чүгле оруумну Ооң мурнунга камгалап алыин.
16 Мээң камгалалым ол-дур, чүге дээрге
Бургандан ойталаан кижини
Ооң мурнунче чоокшулап диттикпес.
17 Дыңнаңар, мээң сөстөримни дыңнаңар,
мээң чугаамче кичээнгейден салыңар.
18 Бодумнун чаргымны эгелеп алдым,
агарып үнеримни билир мен.
19 Мени буруудадып шыдаар кым барыл?
Буруум бар болза, ыдым чидип, өлүп каар мен.

* 13:15 Өске бурунгу сөзүгүлде «Ол мени өлүрүп кагзын, а мен Аңаа идегээр мен» деп бижээн.

12:22 Дан. 2:22; Өккл. 12:14; 1 Кор. 4:5 12:23 Иса. 9:3; 26:15 12:24 Ыд. ыр. 106:40 12:25 Ы. х. к. 28:29;
Иов 5:14 || Ыд. ыр. 106:27 13:3 Иов 23:4 13:5 У. ч. 17:28 13:9 Гал. 6:7 13:19 Иса. 50:8

- 20 Бурганым, Сенден чүгле ийи дилээм бар,
ынчан Сенден оон ыңай чаштынмас мен:
21 Бодунуң холунну менден ырадып көрем;
Сээң ытканың коргуушкун мени сирилетпезин!
22 Ынчан мени кый девит — харыылаар мен;
азы чугаалаарын чөпшээрээш, Бодуң харыыдан берип көрем.
23 Мээң бачыттарым, бузут-багым кайы хире хөйүл?
Багай үүлгедиглерим, бачыттарымны көргүзүп көрөм.
24 Чүгө Сен менден арнын чажырып,
мени Бодунуң дайзынын деп санаар сен?
25 Дүшкөн бүрүнү коргудар сен бе,
кургаг тараа саванын истеп сүрер сен бе?
26 Меңээ аар-берге салым-чолду бижип кагдың —
аныяк шаамнын бачыттары дээш кездип тур сен бе?
27 Сен мээң буттарымны кинчилеп,
мээң оруумну базым санай харагалзаар дээш,
таваңгайларымны демдектеп кагдың*.
28 Киж и амытан ирик чүүл ышкаш,
үзүт-ховаган чигген хеп ышкаш үстүп-ойлу бээр».

Өлүм бүгү улусту дүргөн сүрүп чедер

14

- 1 «О, херээженден төрүттүнгөн киж и!
Ооң назыны кыска, качыгдал-биле пөккөн болур.
2 Чечек ышкаш частып келгеш, онуп каар,
хөлегө ышкаш ыңай болгаш, чиде хона бээр.
3 Сен ындыг киж иже топтап көрүп тур сен бе?
Сен мээң-биле чаргылдажыр деп тур сен бе?!
4 Арыг эвес чүүлден арыг чүүлдү кым боттандыраары?
Кым-даа эвес!
5 Кижиниң назынын доктаадып каан-дыр,
Сен ооң чурттаар айларын санап кааш,
ооң ажа баспас кызыгаарын салып каан болганында,
6 көрүжүннү оон чайладып, анаа дыштан хайырла,
хөлөчик дег, ол бодунуң ажыл хүнүн төндүрзүн.
7 Ышка безин идегел турар болгай:
ону ужуруп-даа каарга, ол дирлип кээр,
чаш өзүмнер катап үнүп кээр.
8 Чер иштинге ооң дазылдары кырып калган,
төжээ довурак-биле шыптынып, өлү берген-даа болза,
9 сугнуң амданын апкаш, ол ногаарарып,
чаа тараан ыяш дег, будукталып эгелээр.
10 А киж и өлүп каарга, күжү ону кааптар,
ооң тыны үстүп каарга, ол ам кайдал?
11 Хөлдүн суунуң тырттына бээри дег,
хемниң соглуп, кургап каары дег,

* 13:27 Азы: «Базымнарымны кызыгаарладың». Мында эрте-бурунгу шагда чагыртпас кулдарга ажыглап турган чаңчылчаан хемчеглер — хол-бут, моюнну дөңгүлээри болгаш таңмалаарын тодарадып бижип турар. Таңманы анаада хавак биле холга базар, ынчаарга буттуң таваңгайларын база таңмалап каап болур турган.

13:21 Бд. ыр. 38:11 || Иов 33:7 13:22 Иов 14:15 13:24 Иов 19:11; 33:10 13:25 Бд. ыр. 82:14
13:26 Бд. ыр. 24:7 13:27 Иов 33:11 13:28 Иса. 50:9; Иак. 5:2 14:1 Иов 15:14; 25:4 || Э. д. 47:9
14:2 1 Чыл. 29:15; Бд. ыр. 101:12; 143:4; Эккл. 6:12; 8:13 14:4 Иов 15:14 14:6 Иов 7:19 || Иов 7:1-2
14:11 Иса. 19:5

- 12 кижн база чыдыпканда, туруп келбес,
дээрлер чиде бербээн шаанда, одунмас –
уйгузу сергеп, тура халывас.
- 13 О, Сен мени өлүглер оранынче дүжүрүпкеш,
Сээң килеңиң соксагыже, чажырып турган болзунца!
Оон мени сактып кээр хуусааның
доктаадып каан болзунца!
- 14 Өлгөн кижн дирлип кээр бе?
Күш-ажыл албанының бүгү хүннеринде
дыштаныр үемни манаар ийик мен.
- 15 Сен ынчан кыйгырар ийик сен, а мен харыылаар ийик мен,
чүге дээрге Бодунуң чаяалганы чоктаар сен.
- 16 Сен ынчан мээң базымнарымны санаар ийик сен,
а бачыттарымны истеп тыварын соксадыр ийик сен.
- 17 Мээң кем-буруумну дүрүп шыгжап, таңмалап,*
үүлгеткен херектеримни малгаш-биле дуй чаап каар ийик сен.
- 18 Ынчалза-даа дагның үүрмектелип, бустуру дег,
хаяның туружундан шимчеп-чылары дег,
19 сугнуң даштарны чуй шаап, үрээри дег,
үерлээш, хөрзүннү арыда шавары дег,
кижи амытанның идегелин Сен ынчаар узуткаар-дыр сен.
- 20 Сен ону төнчүзүңге чедир кызагдаар сен, ол чоруй баар;
ооң арын-шырайын өскерткеш, ыңай чорудуптар сен.
- 21 Ажы-төлүнүң хүндүледиң чоруурун-даа ол кижн билбес,
оларны хомудадып-даа турар болза, ол эскербес.
- 22 Чүгле ооң мага-бодун бодунуң аарышкызы хинчектээр,
ооң сеткили боду дээш качыгдаар».

Элифазтың чугаазы: бачыттыглар чогуур кеземче алыр

15 1 Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:

- 2 «Мерген угаанның кижн хей-хоозун сөстөр-биле харыылаар бе,
бодунуң иштин изиг хат-биле долдуурар бе?
- 3 Ол утка чок сөстөр-биле,
ажык чок чугаа-биле удурланыр бе?
- 4 Бургандан коргуушкунну ыңай октапкан-дыр сен,
Анаа мөргүүрү чүү-даа эвес деп бодаар-дыр сен.
- 5 Кем-бурууң сени ол чугааларга өөредип каан-дыр,
авыяс-кажар сөстөрни шилип алган-дыр сен.
- 6 Сени мен эвес, бодунуң аксы-сөзүң буруудатты,
бодунуң-на чугааларың сеңээ удур херечилеп тур.
- 7 Азы баштайгы кижн бооп төртүтүнген сен бе,
тейлерни тургуспаан турда, чаяаттыңан сен бе?
- 8 Бурганның чөвүлелинге турган сен бе,*
Ооң мерген угаанын сиңирип алган сен бе?

* 14:17 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке чажыт байдалдыг документилерни, оларны өске улус номчувазын дээш, таңмалап каар турган. Иов ооң буруузун көзүлдүр салбазын күзеп турар.

* 15:8 Бурганның чөвүлели – черниң хааны-биле дөмейлештир, Дээрги-Чаяакчы дээрлерде Бодунуң чоок дүжүметтериниң – «Бурганның оолдарының» азы «дээрниң аг-шериниң» хүрээленинде турар (3 Хаан. 22:19-22 көр).

14:12 Бд. ыр. 88:30 14:13 Иов 21:13 14:14 Иса. 26:19 || Иов 7:1 14:15 Иов 13:22 14:16 Иов 31:4; 34:21
14:21 Эккл. 9:5 15:1 Иов 2:11 15:2 Иов 16:3 || Иов 6:26 15:6 Иов 9:20; Лк. 19:22 15:7 У. ч. 8:25;
Бд. ыр. 89:3 15:8 Иер. 23:18

- 9 Бистин билбезивис чүнү билип алган сен,
угаап шыдавазывыс чүнү угаап билген сен?
- 10 Бистин аравыста буурул баштыг-даа, кырган-даа улус –
сээң ачаңдан улуг назылыглар бар-дыр.
- 11 Сеңээ Бургандан келген аргалал,
сеңээ чугаалаан чымчак сөстөр эвээш болду бе?
- 12 Сеткил-чүрээң сени кайнаар тыртып тур,
чүге сээң карактарың киленден кыптыгып тур?*
- 13 Бурганга хорадаар-дыр сен,
аксындан ындыг сөстөр үнүп турар-дыр.
- 14 Киж и амытан деп кымыл, ол канчап арыг боорул,
херээженден төрүттүнген киж и канчап актыг боорул?
- 15 Бир эвес Бурган ыдыктыг төлээлеринге безин бүзүрөвес,
Ооң караанга дээр безин арыг эвес көстүр болза,
- 16 бузут-бакты суг ышкаш ижиپ турар,
чүдек-бужар, шаарланчак киж и төрөлгөтенде чүү боор!
- 17 Сеңээ тайылбырлап берейн, мени дынна,
бодумнуң көргенимни чугаалап берейн;
- 18 мерген угаанныгларның медеглээни,
ада-өгбезинден дыңнааш, чажырбаан чүвезин чугаалаайн.
- 19 (Чер-чуртувусту чүгле оларга берген,
оларга даштыкы киж и салдар халдатпаан.)
- 20 Бузуттут киж и бүгү назынында хилинчек көөр,
кызагдакчы санныг чылдарда чурттаар;
- 21 ооң кулаанга коргуушкуннуң алгы-кышкызы дыңналыр,
амыр-тайбың чурттап орда, узуткакчы аңаа чедип кээр;
- 22 дүмбей черден үнүп кээринге ол бүзүрөвес,
хылыш ону манап турар.
- 23 Ол аъш-чем дилеп тояап, „Кайыын тып аарыл?“ деп бодап чоруур*,
дүмбей караңгы үе ам дораан кээрин ол билип каар.
- 24 Түрегдел биле кызагдал ону коргудуп,
дайынга белен хаан ышкаш, ону ажып турар –
- 25 чүге дээрге ол Бурганга удур холун аннып,
Күчүлүг Бурганга удурланып,
- 26 аар, быжыг дозут-камгалал туткаш,
Аңаа удур турамы-биле халдап үнген-дир.
- 27 Бузуттут киж и бодунуң арнын, мага-бодун
чагландырып алган-даа болза,
- 28 хоозураан хоорайларга,
буступ кээп дүжер четкен,
кагдынган бажыңнарга чурттай бээр.
- 29 Ооң эт-хөреңгизи, бай-байлаа бүдүн артпас,
кошкулу чер кырынга өзүп-көвүдөвес.
- 30 Ол караңгыдан камгаланып шыдапас,
будуктарын чалбыыш чиген ыяш дег апаар,
Бурганның тыныжы ону хадып аппаар*.
- 31 Ынчаар будалган киж и хоозун чүүлге хей-ле идегээр,
ооң шаңналы чүгле хоозун чүүл боор болгай.

* 15:12 Азы: «Сээң көрүжүң чоп кончуг улуургагыл?» * 15:23 Азы: «Ол тояап чорааш, сек чиир куштар чемижи апаар». * 15:30 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң чечээ онуп дүжер» деп бижээн.

15:9 Иов 12:3; 13:2 15:14 Иов 4:17; 9:2; 14:1; 25:4-6; Ыд. ыр. 50:7 15:15 Иов 4:18; 5:1; Ыд. ыр. 88:6;
Зах. 14:5 15:16 Иов 34:7; У. ч. 19:28 || Иов 25:6 15:18 Ыд. ыр. 77:4 15:27 Ыд. ыр. 72:7
15:30 Иов 4:9

- 32 Ол хуусаа бетинде кадып каар,
ооң будуктары бүрүлөмөс –
33 ол, виноград сывы дег, бышпаан каттарын дүжүр октаар,
олива ыяжы дег, ооң чечектери тоглап каар.
34 Бургандан ойталаан улустуң чыыжы үрө-түннел чок боор,
хээли алыр улустуң аалдарын от чиптер.
35 Хай-бачыг-биле иштелген улус бузут-бакты төрүп алыр,
оларның ишти-хөңнү кара сагышты быжыр бодап чоруур».

Иовтуң чугаазы: Бурган-даа, кижилер-даа менден хая көрнү берген

16 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мен ол ышкаш чүүлдү хөйү-биле дыңнаан мен;
силер шупту аргалал эвес, човалаң эккелдинер!
3 Хоозун чугааның төнчүзү бар бе?
Ынчаар харыылаарыңче сени чүү албадап тур?
4 Силер мээң орнумга турган болзунарза,
мен база силер ышкаш чугаалаар ийик мен –
силерге удур чалчырап,
бажымны чемелелдиг чаяр ийик мен;
5 силерни аксы-сөзүм-биле „быжыктырып“,
эрним шимчеткеним-биле „аргалаар“ ийик мен.
- 6 Чугааланырымга-даа, аарышкым намдапас,
ыгтаазымга-даа, оожургавас.
7 Бурган мээң чилчиимни шуут үстү,
чоок кижилеримни чок кылып каапты.
8 Меңээ удур херечилел кылдыр Ооң холу мени тудуп алган,
арып баксырааным база меңээ удур херечи бооп,
мени арнымга чемелеп тур.
9 Дайзыным менче кезе кайгап тур,
Ол килеңнеп, өжээргээш, мени үзерлеп-чазарлап,
диштерин менче кыжырадып тур.
10 Улус мени чидиг дылы-биле дорамчылап тур,
базымчалап, чаагымче дажып тур,
меңээ удур шупту каттыжып алдылар.
11 Бурган мени бак улуска хүлээдиپ берген,
бузуттугларның холунче киир октапкан.
12 Мен дүвүрел чок турдум, а Ол мени чуура шаапкан,
мойнумдан сегирип алгаш, буза шаап,
Бодунун согуннарынга кара кылдыр тургузуп алган.
13 Ооң согуннары кайыын-даа ужуп кээп тур;
Ол мээң бүүректеримни кээргел чок өгтүр адып,
өдүмнү черже төп тур;
14 күштүг дайынчы дег, менче хөмө халдап,
улай-улай балыглап-ла тур.
- 15 Мен качыгдалдың хевин кедип алдым,
алдар-адым довуракка боражып чыдыр.
16 Ыы-сыыдан арным кыза берди,
карактарымны дүмбей дуглап тур.
17 А мээң холдарым шын эвес чорук кылбаан,
мээң мөргүлүм арыг!

15:32 Иов 22:16; Бл. ыр. 54:24 15:34 Иов 20:26; Бл. ыр. 20:10 15:35 Бл. ыр. 7:15; Иса. 59:4; Иак. 1:15
16:3 Иов 15:2 16:7 Иов 1:15-19 16:9 Бл. ыр. 34:15; 36:12 16:10 Иов 12:4; 17:2; 30:1 || Иса. 50:6
16:12 Иов 7:20 16:13 Иов 20:25

- 18 О, чер, мээң ханымны чажырба,
мээң алгы-кышкым уттундуруп, чиде бербезин!
19 А ам безин дээрде мээң Херечим бар,
Ол меңээ өрүтен болчуп кээр.
20 Эш-өөрүм мени кочулап тур,
а караам чажы Бурганның мурнунда аккан.
21 Ийи киж и аразында херекти дег,
Бурган биле кижинин аразында чаргыны чарып болур турган болза!
22 Санныг чылдарым эрте бээр болгай,
эглип келбес орукче чоруй баар мен».

Иовтуң идегели буурап калган

- 17** 1 «Мээң тыныжым үстүр четкен,
назыным төнер деп барган,
чевег мени манап чыдар.
2 Долгандыр — чүгле кочуургактар,
оларның дорамчылалындан карактарым шимдинмес-тир.
3 Бурганым, меңээ Бодун болчуп көрөм —
мен дээш оон өске кым дагдынарыл?
4 Бо улустун чүрөөн чүве билип албас кылып каан-дыр сен,
ынчангаш оларга ажып тиилээр арга бербес сен.
5 Бодунун ажык-кончаазы дээш эжин садыптарынга белен кижинин*
ажы-төлүнүн карактары имистелип өжөр.
6 Бурган мени өскелерге кочу-шоот,
улуска арнынче дүкпүртүр киж кылып кагды.
7 Качыгдалдан карактарым шоозу өжүп калган,
мага-бодум хөлөгө дег апарган.
8 Чөптүг улус ол бүгүнү көргөш, ангадаар,
буруу чоктар Бургандан ойталааннарга хорадаар.
9 Чөптүг-шынныг киж оруундан өскээр барбас,
холдары арыг киж улам-на быжыгар.
10 Силер шупту бээр келиңер,
араңардан мерген угаан тыппас-тыр мен!
11 Мээң чуртталгам эрте берген,
идегелим буурап калган,
чүрөөмнүн күзедери өлүг.
12 Бо улус дүннү „хун-дүр“ деп мегелеп:
„Чырык чоокта-дыр“ — деп тур, а долгандыр — дүмбей.
13 Идэгээр мен бе, мээң бажыным өлүглер оранында-дыр,
дөжөөмни дүмбей караңгыда чадып аар мен;
14 чевегге: „Ачам сен“,
курттарга: „Авам сен, угбам сен“ — дээр мен.
15 Идегелим черле бар бе?
Мээң идегээн чүүлүмнү кым көрүп шыдаарыл?
16 Ол өлүглер оранының хаалгазынче бада бээр,
Мээң-биле кады черге чыдып аар*».

* 17:5 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бодунун эш-өөрүнге чашпаалаар кижиниң». * 17:16 Азы: «Идегелим өлүглер оранының хаалгазынче бада бээр бе, мээң-биле кады черге чыдып аар бе?»

16:19 Ыд. ыр. 88:38 . 17:2 Иов 12:4; 16:10; 30:1 . 17:3 Ыд. ыр. 118:122; У. ч. 22:26 . 17:6 Ы. х. к. 28:37; Иов 30:9 . 17:11 Иов 7:6 . 17:12 Иса. 5:20 . 17:13 Эжкл. 12:5 .

Вилдадтың чугаазы: бузуттугларның чырымы өжүп каар

18 ¹ Шуах чурттуг Вилдад мынча деп харыылаан:

- ² «Чугааларыңар кажан төнерил?
Боданып көрүңер – оон чугаалажыылы.
³ Мал-маган дег болуп,
силерниң карааңарга мелегейзип көзүлгөн херээвис чүл?
⁴ Иов, сен килеңнээш, бодунну хинчектеп тур сен.
Сен дээш чер ээнзирээр бе азы
хая-даш турган туружундан шимчээр бе?
- ⁵ Бузуттуг-бак кижиниң чырымы өжүп каар,
ооң одундан чаштанчы безин артпас;
⁶ ооң аалында чырык дүмбей бооп хуулар,
ооң чырыткызы өже бээр.
⁷ Ооң базымнары күжүн чидириптер,
бодунуң-на бодалдары ону ужур шааптар.
⁸ Ооң буттары какпаже киир базар,
четкиже хөмө кылаштай бээр;
⁹ дузак ооң ээжээнден тудуп аар,
хендир ооң мага-бодун ораай шааптар;
¹⁰ черде аңаа чажыт какпа салып каан,
кокпада ону ая манап турар.
- ¹¹ Ындыг кижини чер болгандан коргуушкун сүртедиң,
ыңай-бээр дезип маңнаарыңче албадап турар.
¹² Аштан ооң күжү кошкай бээр,
айгыл-халап ооң чанында манап турар.
¹³ Өлүмнүң дун төлү ооң мага-бодун хемирер,
кежин оюп-дежиң, чиптер.
¹⁴ Идегеп турган аалыңдан ону ушта тырткаш,
Коргуушкуннар хааныңче* аппаар.
¹⁵ Хары улус ооң аалыңга чурттай бээр*,
ооң чурттаан черинче изиг күгүр кудуптар.
- ¹⁶ Бузуттуг-бак кижиниң адаанда дазылы кадып каар,
үстүндө будуктары кургап каар.
¹⁷ Ооң дугайында сактыышкын чер кырыңдан чиде бээр,
кудумчуларга улус ооң адын утуптар.
¹⁸ Амылыглар ораныңга ол артпас кылдыр,
ону чырыктан дүмбейже сывырып чорудуптар.
¹⁹ Чонунуң аразыңга ооң ажы-төлү, үрө-салгалы артпас,
ооң чурттап турган черинге чоок кижилери артпас.
²⁰ Ооң салым-хуузун дыңнааш, барыын чүкте улус коргар,
чөөн чүкке база сүрээдеп сирилээр*.
- ²¹ Бузуттуг-бак улустуң оран-савазы,
Бурганны билбес улустуң чурттаар чери ыңдыг үүлеге таваржыр».

* 18:14 Коргуушкуннар хааны – өлүмнүң оюскан ады. * 18:15 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Чалбыыш ооң аалыңга туруп аар». * 18:20 Азы: «Келир салгалдар коргар, эрткен-даа салгалдар сүрээдеп сирилээр».

18:1 Иов 2:11; 8:1 18:3 Ыд. ыр. 72:22 18:5 Иов 21:17; У. ч. 13:9; 24:20 18:7 Иов 5:13
18:8 Ыд. ыр. 9:16; 139:6 18:11 Иов 15:21; 20:25; 27:20 18:15 Э. д. 19:24; Ыд. ыр. 10:6; Иез. 38:22
18:17 Иов 24:20; Ыд. ыр. 33:17; У. ч. 10:7 18:19 Ыд. ыр. 20:11 18:21 Башт. 2:10; Иер. 9:3; 2 Фес. 1:8

Иовтуң чугаазы: Камгалакчым меңээ болчуп кээр

19 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- ² «Мени кайы хире үр хилинчектээр силер,
сөстөринер-биле човаланга таварыштырар силер?
- ³ Он катап мээң сеткилимни хомудаттыңар,
мени кызагдаарындан ытпас-тыр силер.
- ⁴ Бир эвес ылап-ла бачыт кылган болзумза,
бачыдым мээң-биле артып каар ийик.
- ⁵ Бир эвес ылап-ла мээң мурнумга өрү көрдүнүп,
адым баксырааны дээш мени чемелеп турар болзуңарза,
- ⁶ билип алыңар: мени Бурган бак аажылаан-дыр,
Ооң четкизи мени ораап алган-дыр.
- ⁷ „Ат кылып турлар!“ деп алгыраарымга, харыы чок-тур.
дуза дилеп кыйгыраарымга, шынныг шииткел чок-тур.
- ⁸ Бурган мээң оруумну боогдап алган — эрттинмес-тир,
кокпаларымны дүмбей-биле шып каан.
- ⁹ Алдар-хүндүнү менден дүжүр тырткаш,
бажымдан одагамны ушта соп алган.
- ¹⁰ Чер болгандан мени соп тур — өлдүм-не!
Идегелимни, ыяш ышкаш, тура тыртып каапкан.
- ¹¹ Ооң килеңи менче кыптыккан,
Ол мени дайзыны кылдыр санап алган.
- ¹² Ооң шериглери чыгып алган, менче халдап кел чыдар,
менче орук изеп, мээң аалымны бүзээлеп турар.
- ¹³ Ха-дунгамны Ол менден ырадып каапкан,
таныш-көрүштерим мени өскелээр апарган;
- ¹⁴ чоок кижилерим мени каапкаш барган,
өөрлерим уттупкан.
- ¹⁵ Бажынымда шаандагы аалчыларым,
кыс хөдөлдөрдүм мени өске кижиге деп санап,
хары кижиге дег көрүп тур.
- ¹⁶ Чалчамны кый дээримге, харыылавас-тыр,
аңаа чанныр ужурга таваржыр-дыр мен.
- ¹⁷ Мээң тыныжым кадайымның хөңнүңгө дээпкен,
кады төрөөннерим* менден чүдексинер-дир;
- ¹⁸ бичии уруг-дарыг безин мени тоовас-тыр,
көстүп кээрим билек, дорамчылап кочулаар-дыр.
- ¹⁹ Чоок эштерим менден ческинер-дир,
ынак чораан улузум меңээ удур апарды.
- ²⁰ Дөрт сөөк апардым,
мээң амы-тыным үстүр четти*.
- ²¹ Кээргеңер! Мени кээргең көрүңер, эш-өөрүм.
Бурганның холу меңээ удур-дур:
- ²² чүгө мени, Бурган ышкаш, истеп сүрүп тур силер,
мага-бодумну хемдээш, тотпайн тур силер?

* 19:17 Азы: «Бодумнуң ажы-төлүм». * 19:20 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мага-бодумну дижим-биле ызырып тур мен».

19:7 Иов 24:12; Авв. 1:2 19:8 Иов 3:23; БЫ. 3:9 19:9 Бд. Ыр. 88:40 19:11 Иов 13:24; 33:10
19:12 Иов 10:17 || Иов 30:12; БЫ. 3:5 19:13 Бд. Ыр. 30:12; 37:11; 68:9; 87:9 19:17 Иов 2:9
19:18 4 Хаан. 2:23 19:21 Руф 1:13; Иов 1:11

- 23 О, мээң сөстөрими бижип каан болза,
оларны дүрүг-номга шыйып кагза;
24 демир кески-биле коргулчунга оя кезип,
дашка мөңгези-биле оюп кагза!
- 25 А мен билир мен — Камгалакчым дириг,
адак сөөлүндө Ол чер кырынга меңээ болчуп чедип кээр!*
- 26 Жежим сойлу бээрге безин,
мага-бодумдан чарлып тура,
Бурганны көрүп каар мен.
- 27 Мен Ону бодум көрүп каар мен, өске кым-даа эвес*,
бодумнун караам-биле көрүп каар мен.
Хөрээмде чүрээм туруптарының кырында келди!
- 28 А силер мени истеп сүрүксеп,
айыыл-халавым дээш бодумну-ла буруудадып тур силер —
29 ындыг болганда, хылыштан коргунар,
килеңни хылыш-биле кезедир болгай;
силерни шиидип каар деп билип алынар».

Софарның чугаазы:

бак кижиге Бургандан кандыг үүлө-салым кээрил

20

- 1 Наама чурттут Софар мынча деп харыылаан:
- 2 «Дүвүренчиг бодалдарым харыыла деп албадап тур,
хөлээшким мени амыратпастады.
- 3 Мени дора көргөн чемелелди дыңнап тур мен —
угаан-сарылым мени харыыла деп тур.
- 4 Шаг шаандан бээр, Бурган чер кырынга
кижини чурттадып каандан бээр
кандыг турганын билбес эвес сен —
- 5 бузуттут-бак кижиниң хөлгээшкени үр болбас,
Бурганны тоовас кижиниң өөрүшкүзү бичии када болур.
- 6 Ооң улуургаа кудай-дээрге чедер-даа болза,
ол бажы-биле булуттарга үзер-даа болза,
7 бодунуң мыяа ышкаш, кезээ-мөңгедө чиде бээр,
ооң мурнунда ону көргөн улус: „Ол кайыл?“ дижир.
- 8 Дүш ышкаш, ол ужуп чоруй баргаш, тывылбас,
дүнеки көстүүшкүн дег, чиде бээр;
9 ону көрүп турган кижини оон ыңай көрбес,
чурттаан чери база ону оон ыңай көрбес.
- 10 Ооң ажы-төлү ядыылар мурнунга чашпаалаар,
ол бодунуң холу-биле чыып алган байлаан эгидип бээр.
- 11 Мага-бодунда синген аныяк күш-шыдалы
ооң-биле кады довуракче хөмдүне бээр.
- 12 Бузут ындыг кижиниң аксынга амданныг,
ол ону дылының адаанга чажырып аар,
13 ону камнап, үндүр октавайн,
аксының иштинге кадагалаар болза,

* 19:25 Азы: «Чевээм кырынга туруп аар». * 19:27 Азы: «Хары кижини деп санавайн».

19:23 Иса. 30:8 19:24 Иер. 17:1 19:25 У. ч. 23:11; Иса. 43:14 19:26 Ыд. ыр. 16:15; 1 Ин. 3:2
19:29 ЭККЛ. 12:14 20:1 Иов 2:11; 11:1 20:4 Э. д. 2:7; Ы. х. к. 4:32 20:6 Иса. 14:13-14
20:7 Ыд. ыр. 82:11 20:8 Иса. 29:7 20:9 Иов 7:8, 10 20:12 Ыд. ыр. 9:28

- 14 ындыг аыш-чем ооң иштинге
чылан хораны бооп хуула бээр.
- 15 Ол кижиги сырыпкан байлаан кузуптар —
Бурган ону ооң иштинден ушта соп аар.
- 16 Ол чылан хораны сорар,
чыланның дылы ону өлүр шап каар.
- 17 Ол кижиги эки чүүлдерни — агым сугларны,
ары чигири биле сүт аккан хемнерни көрбөс.
- 18 Байып алган чүвезин ол амзавайн эгидип бээр,
садыглаашкындан алган олча-ажыы ону өөртпөс.
- 19 Чүгө дээрге ядамыктарны дарлаар, каапкаш баар,
бодунуң тутпааны бажыңнарны ээлеп аар турган-дыр.
- 20 Бак кижиниң хырны тодарын билбес,
алыксак-чиксээ-даа кызыгаар билбес*.
- 21 Ооң чазый аксындан кым-даа камгаланып шыдаваан,
ынчангаш ооң аас-кежии уламчылаvas.
- 22 Бай-шыдалдыг чурттап олурда, ону айыыл-халап таварыыр,
хомудалдыг бүгү улустуң холу олче көдүрлүр*.
- 23 Ол хырнын долдур дыгып аарга,
Бурган Бодунуң кыптыккан киленин олче ыдар,
ооң мага-бодунче согуушкунун чайык дег кудар.
- 24 Бир эвес ол кижиги демир хылыштан дезе бээр-даа болза,
хүлөр согун олче кадалыр;
- 25 согун ооң ооргазындан үнүп кээр,
кылаңайнып, өдүнүң хавын өдө бээр —
ынчан ону коргуушкуннар хөмө аптар!
- 26 Дүмбей караңгы чаштып алгаш, ону манап турар,
ону кижиги холу кывыспаан от чиптер,
ооң аалында арткан бүгү чүвени өрттедиптер.
- 27 Дээр ооң кем-буруузун ажыдыптар,
чер анаа удур херечилээр.
- 28 Ооң бажыңында бүгү байлаан хунаап аппаар,
Бурганның килениниң хүнүндө ол байлак чиде бээр.
- 29 Бузуттуг-бак кижиге Бургандан келген үүлө-салым,
Ооң доктаатканы үлүг ол-дур!»

Иовтуң чугаазы: Бурган бузуттугларны кезетпейн турар

21

¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мээң сөстөримни кичээнгейлиг дыңнаңар,
оода ооң-биле хөңнүм чазанар.
- 3 Чугаалап турумда, шыдажып көрүнер,
а ыттавайн баарымга, кочулап болур силер.
- 4 Мен кижиге хомулап тур мен бе?
Менде хорадаар чылдак чок бе?
- 5 Менче көргөш, аңгадай беринер,
холунар-биле аксынар дуглап алыңар.
- 6 Мону бодап келгеш-ле, сеткилим хөлзээр-дир,
мага-бодум сириңейнип эгелээр-дир:

* 20:20 Азы: «Бай-байлаа ону камгалаvas». * 20:22 Азы: «Хай-халаптын бүгү күжү олче хөмө кээр».

20:25 Иов 16:13 20:26 Иов 15:34; Ыд. ыр. 20:10; Евр. 12:29 20:29 Иов 27:13; 31:2 21:3 Иов 16:20
21:5 У. ч. 30:32; Мих. 7:16

- 7 бузуттут-бак улус чүгө үр чурттаарыл,
кыраан тудум, оларның күш-шыдалы чүгө улгадырыл?
- 8 Ажы-төлү олардан чарылбас,
үре-салгалын көрүп чоруурлар.
- 9 Оларның аалдарынче коргунчуг айыыл халдавас,
Бурган мергези-биле оларга кыжанмайн турар.
- 10 Бугалары инектерни боозадыптарга,
шупту чаш төлдүг болур, кайызы-даа ара салбас.
- 11 Бузуттугларның ажы-төлү, хураганнар дег,
хөглүг чүгүржүп ойнаар,
чаш уруглары самнап шурап турар;
12 хөгжүм херекселдеринге үдеткеш, ырлажып,
ойнап-хөглөп турарлар.
- 13 Ол улус чуртталгазын аас-кежиктиг эрттирип,
өлүглер оранынче сагыш амыр кирип турар.
- 14 А Бурганга олар: „Ыңай бар!
Сээң оруктарынны билип аар хөңнүвүс чогул.
15 Бурган деп кымыл ол, чүгө Аңаа бараан болур бис,
Аңаа мөргээн ажы чүл?“ — дижир-дир.
- 16 Олар боттары аас-кежиин эдилеп турар эвес бе?*
- Бузуттугларның бодалдары менден ырап чорзун!
- 17 Ындыгларның чырыткызы болганчок өжүп турар бе?
Айыыл-халап оларны удаа-дараа таварыыр бе?
Бурган килеңнээш, оларны хилинчекке чыгаар бе?
- 18 Олар хатка сывыртаткан тараа саваны дег,
казыргыга тарай шаптырган тараа дүгү дег бе?
- 19 Бурган кеземчени оларның үре-салгалынга арттырып каан бе?
Бузуттугтунуң бодун Ол кезеткен болза! — демгизи ону билип алзын;
- 20 өлүмүн бодунуң караа-биле көрүп кагзын,
Күчүлүг Бурганның килеңин аас дизин.
- 21 Чүгө дээрге кижиге өлгөн соонда,
ооң чуртталгазының хуусаазы төнүп каарга,
ук-салгалынче сагыш салыр эвес.
- 22 Бурганны канчап билигте өөредирил,
Ол дээди күштерни-даа шиидер-дир.
- 23 Бир кижиге күш-шыдалы четчип-бышкан үезинде,
амыр-шөлөөн, сеткили ханган өлүп каар;
- 24 ооң мага-боду улуг-чаагай,
мөчү-сөөгүн чилиг долган.
- 25 А өске кижиге сагыш-сеткили качыгдап,
аас-кежик амзап көрбөй өлүп каар.
- 26 Олар ийилээн черге чыдып аар,
курттар ийилдирзинге чыпшына бээр.
- 27 Чүнү бодап турарыңарны-даа,
меңээ удур оптуг аргаңарны-даа билир мен.
- 28 Силер: „Ноянның оран-савазы ам кайыл,
бузуттуглар чурттап турган бажың кайыл?“ — дээр-дир силер.

* 21:16 Азы: «Ынчалза-даа оларның аас-кежиге боттарындан хамаарышпас».

21:7 Иов 12:6; Ыд. ыр. 72:3-4; Эккл. 8:14; Иер. 12:1; Мал. 3:15 21:14 Иов 22:17 21:15 Хост. 5:2
21:16 Иов 22:18; Ыд. ыр. 1:1 21:17 Иов 18:5-6; У. ч. 13:9; 24:20 21:18 Ыд. ыр. 1:4; 82:14; У. ч. 10:25
21:19 Хост. 20:5 21:20 Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Ажыд. 14:10
21:22 Иса. 40:14; Рим. 11:35; 1 Кор. 2:16 || Иов 4:18; 15:15

- 29 Аян-чорукчулардан айтырбааныңар ол бе,
оларның херечилээнин дыңнавааныңар ол бе:
30 бузуттуг кижги айыыл-халап хүнүнде дириг-менди артар,
Бурганның килеңиниң хүнү ону оюп эрте бээр!
31 Кым ыңдыг кижиге шынны дорту-биле чугаалаарыл,
ооң үүлгеткен херектери дээш кеземче онаарыл?
32 Ону хүндүлел-биле аппарып ажаагаш,
чевээнге таңныыл тургузуп каар-дыр.
33 Хөөрнүң довураа аңаа чымчак кавай болур,
мөөң чон ооң соондан эдерип чоруур,
ооң мурнунда бар чыдарлар эмге-тикчок.

- 34 Ынчаарга хоозун аргалалыңарның меңээ херээ чүл?
Харыы сөстериңер бүрүнү-биле меге-дир!»

Элифазтың чугаазы: Иовтуң буруузу аажок улуг

22

- 1 Теман чурттуг Элифаз мынча деп харыылаан:

- 2 «Бурганга кижиниң ажыы бар бе?
Эң угаанның кижги безин Аңаа кандыг дузалыгыл?»
3 Сээң чөптүг-шынның чоруундан Бурганга кандыг өөрүшкү туарыл?
Оруктарың кем-буруу чогу Аңаа ажыктыг бе?
4 Бурган сени Оон коргарың дээш чемелээр бе,
сээң-биле ол дээш чаргылдажыр бе?
5 Ындыг эвес! Сээң бузут-багың аажок улуг-дур,
кемниг херектериң төнчү чогу ол-дур.
6 Ха-дуңмандан долааны, хереглевейн-даа тургаш, негеп,
улустуң эң сөөлгү хевин уштуп ап турдун;
7 кагып-суксаан кижиге суг ижиртпедиң,
аштаан кижиге аыш-чем бээринден ойталадың.
8 Черни күш-шыдалдыг кижги ээлеп алган-дыр!
Ында хүндүлүг кижги чурттап туар-дыр!»
9 Дулгуяк херээженнерни хол курут чорудуп,
өскүстөрни дарлап турдун.
10 Ынчангаш Бурган сени долгандыр какпа-дузак салып каан,
хенертен келген коргуушкун сени девидеткен;
11 караңгы дуглап,
элбек сулгар сени хөмө апкан.
12 Бурган бедик дээрде чурттап туар эвес бе?
Сылдыстарже көрүп көр, оларның бедииң!
13 А сен: „Бурган чүнү билирил?
Дүмбей өттүр Ол улусту шиидип шыдаар бе?
14 Булуттар Ону чажырып алган, Ол бисти көрбейн,
чүглө дээрниң дээвириин кырлап чоруп туар-дыр“ — дээр-дир сен.
15 Таанда-ла сен бузуттуг-бак улустун изеп кааны
эрте-бурунгу орукту истевиишаан сен бе?

* 22:2 Азы: «Кижиниң угаанның чүглө ооң бодунга дузалыг». * 22:8 Азы: «Черни күш-шыдалдыг улуска үлөп бердиң, аңаа хүндүлүг улусту чурттадып кагдың».

21:30 У. ч. 16:4 21:31 Ы. х. к. 7:10 22:1 Иов 2:11; 4:1; 15:1 22:3 Иов 35:7 22:6 Хост. 22:6; Ы. х. к. 24:13
22:7 Иов 31:17 22:9 Иов 31:21; Иса. 10:2; Иез. 22:7 22:10 Иов 18:8 22:11 Иона 2:4 22:12 Иов 35:5
22:13 Ыд. ыр. 72:11; 93:7

- 16 Олар өйү келбээнде узуткаттырып алган,
оларны шапкын агым аппарган болгай.
- 17 Олар Бурганга: „Ыңай бар!
Бурган бисти канчаптарыл?*" — деп турган.
- 18 А Бурган оларның бажыңнарын эт-хөреңги-биле долдуруп турган.
Бузуттугларның бодалдары менден ырап чорзун!
- 19 Чөптүг-шынның улус оларның буураанын көргөш, өөрүүр,
кем-буруу чок кижилер оларны кыжырып:
- 20 „Бистиң дайзыннарывыс кырдырып алды.
От оларның эт-хөреңгизин артынчы чокка чипти!“ — дижир.
- 21 Бурган-биле эптежиپ ал — тайбыңчыры сен,
ачы-буян сеңээ ынчан чедип кээр.
- 22 Ооң аксындан үнген сургаалды хүлээп ал,
Ооң сөстөрүн чүрээңге кадагала.
- 23 Күчүлүг Бурганче эглип келзинзе, чедишкинниг болур сен;
чүгле аалыңдан бузут-бакты үндүр сывырывыт,
- 24 алдыңны довурак деп сана,
Офирниң арыг алдыңын хем сайы деп сана;
- 25 Күчүлүг Бурган сээң алдыңны апарзын,
Ол сеңээ кылаңнааш мөңгүн апарзын —
- 26 ынчан Күчүлүг Бурганга хамааржырын дээш таалал алыр сен,
Ооң мурнунга арыг арын-нүүрлүг туруп шыдаар сен;
- 27 Сээң мөргүлүнү Ол дыннап каар,
а сен даңгырактарың күүседир сен;
- 28 канчалдыр бодап алган сен, ынчалдыр боттаныр,
сээң оруунга чырык чырып кээр.
- 29 Базыңдырган кижилер турар болза, „Көдүрүп көрөм!“ дээринге,
куду көрдүргөн улусту Ол камгалаар.
- 30 Буруулук кижини безин Бурган камгалаар,
чүгө дээрге сээң холуң арыг апарган-дыр*.

Иовтун чугаазы: Бурганны тып ап шыдавазым ол-дур

23 ¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Мээң хомудалдарым ам-даа ажыг хевээр-дир,
Бурганның холунун* аарыңдан човууртап тур мен.
- 3 О, Ону кайыын тып аарын билир турган боорум кай,
Ооң дүжүлгезиниң мурнунче чеде берген болзумза!
- 4 Мен Ооң мурнунга херээмни илередип,
хомудалдарымны бүрүнү-биле чугаалаар ийик мен.
- 5 Ооң харызын дыңнап аар,
Ооң чугаалаан чүвезин билип аар ийик мен.
- 6 Ол Бодунуң бүгү күчү-күжү-биле меңээ удур чаргылдажыр бе?
Чок! Ол мени дыннаар ийик.
- 7 Ынчан актыг кижилер Ооң-биле чаргылдажып шыдаар боор ийик,
Шийтеккечимден кезээ шагда адырлып аар ийик мен.

* 22:17 Өске бурунгу сөзүглелде «А Бурган оларны канчап турарыл?» деп бижээн. * 22:30 Номнун төнчүзүндө (42:8) ылап-ла ол чүүл Иовтун эштери-биле болган. Бурган оларны чүгле Иовтун мөргүлүнүн ачызында ялалавайн барган. * 23:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Бодумнуң холумнуң» деп бижээн.

22:16 Иов 15:32 22:17 Иов 21:14 22:18 Иов 21:16 22:19 Ыд. ыр. 51:8; 57:11 22:22 У. ч. 2:6 22:23 Иов 11:14 22:24 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4 22:26 Ыд. ыр. 36:4; Иса. 58:14 22:27 Ыд. ыр. 49:14; Экл. 5:3 22:28 Иов 11:17; У. ч. 4:18; Иса. 60:3; Дан. 12:3 22:30 Иак. 5:15 23:4 Иов 13:3; 16:21

- 8 Чөөн чүкче-даа чоруптарымга, Ол ында чок-тур,
барыын чүкче-даа баргаш, Ону тыппас-тыр мен.
9 сонгу чүкте бир үүлө бүдүрүп турар бе – көрбес-тир мен,
мурнуу чүкче ээпкен бе – эскербес-тир мен.
10 А мээң оруум Аңаа билдингир;
Ол мени шенеп эзилдирзин – алдын ышкаш арыг үнер мен.
11 Ооң изин истеп чораан мен,
Ооң оруундан чайгылбайн, эдерип келген мен.
12 Ооң айтышкыннарындан ойталаваан мен,
Ооң сөстөрүн хөрек-чүрээмде шыгжап чоруур мен*.
- 13 Бурган шиитпирлеп каан-дыр – Ооң шиитпирин кым өскертирил?
Ол күззэн-не чүвезин кылып турар-дыр.
14 Ол менээ онааган шииткелин боттандыар,
ындыг чүүлдер Ооң угаан-сагыжында хөй.
15 Ынчангаш мен Оон коргар-дыр мен,
ол дугайында бодап келгеш-ле, сүрээдээр-дир мен.
16 Бурган сеткил-чүрээмни дидим эвес кылыпкан,
Күчүлүг Бурган мени коргуушкун-биле бүргөпкен.
17 Караңгыга чиде бээрим кай,
дүмбей караңгы мээң караамны дуглап аары кай!*

Бурган бак улусту доктаатпайн турар

24

- 1 «Чүгө Күчүлүг Бурган шииткел үелери доктаатпааныл?
Чүгө Ону билир улус Ооң бузут-бактыгларны шиидер хүннерин
көрбөзил?
- 2 Бузуттуглар чер кызыгаары демдеглээн даштар чылдырып,
оорлап алган кодан малын боттарынынга немеп ап турар-дыр;
3 өскүстөрнүң элчигенин сүрүп аппарып,
дулгуяк херэеженнүн шарызын долаага ап аар-дыр;
4 яды кижини оруктан дүжүр идиптер-дир,
чер кырында бүгү түрөңги улус чаштынар ужурга таваржыр-дыр.
5 Ээн ховуда черлик элчигеннер ышкаш,
ядыылар ажык-тывышче үнүп,
аыш-чем дилеп чоруп каар,
хову оларны ажы-төлү-биле катый чөмгөрип турар;
6 олар хары улустуң шөлүндөн дүжүт мажактап ап*,
бузуттугларның виноградының артын чыып ап турар;
7 хеви чок болгаш, чанагаш удуп чыдып аарлар,
соокта шугланыптар чүвези чок;
8 дагларга чаьска өдүп турарлар,
чаглак чогуңдан чалым-хаяже сыңнырлар.
9 Бузуттуглар яды кижиниң төлүн өрө дээш долаага ап,
адазы чок төлдү эмзирип турар иезинден хунаап аппарып турар.
10 Ядыылар хөп чок болгаш, чанагаш чоруп турар,
хары кижиниң тараа моожаларын дажып тургаш, боттары аш артар;
11 оливадан ханалар аразынга* үс сыскырып,
оңгарга виноград сыскырып тура, суксаарлар.

* 23:12 Азы: «Ооң сөстөрүн бодумнун дүрүмнеримден артык үнөлөп чоруур мен». * 23:17 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол мени дүмбей караңгы-биле шып-даа турза, караңгы турза-даа, мен ыт чок барбадым». * 24:6 Азы: «Хову-шөлдүү оыт-сигенин ажаап». * 24:11 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээрбе дажы-биле».

23:10 Ыд. ыр. 138:3 || Ыд. ыр. 65:10; 1 Пет. 1:7 23:13 У. ч. 19:21; Иса. 14:26; Дан. 4:32

24:2 Ы. х. к. 19:14; У. ч. 22:28; 23:10 24:4 Ам. 2:7 || У. ч. 28:28 24:7 Хост. 22:26-27

- 12 Хоорайда өлүп чыдарлар човууртап,
балыглатканнар дуза дилеп кыйгырып турар,
а Бурган ону херекке албас-тыр.
- 13 Чырыкка удур тура халаан,
Бурганның оруктарын билбес,
Ооң кокпаларын истевес улус бар.
- 14 Өлүүкчү кижиги эртенги имиртинде туруп келгеш,
түрөнгү күжүрнү, адамыкты өлүрүп каар,
а дүне када оорланар.
- 15 Самыгын кижиги имир дүжөрүн манаар;
ол „Мени кым-даа көрбөс“ деп бодаар,
арнын чажырып аар.
- 16 Оорлар дүне када өскө улус бажыңнарынче кирер,
а хүндүс чаштыга бээр.
Ындыглар чырыкты биликсевес.
- 17 Оларның шуптузунга дүмбей караңгы эрген дег,
олар дүмбейниң коргуушкуннары-биле таныжар.
- 18 Бузуттугларны агым суг чииги-биле аппаар,
оларның хувааглыг чери каргаттырган,
бүгү улус оларның виноградадың шөлүндөн хая көрнүр*.
- 19 Кааңнаашкында, изигде
хар суу бусталып, чиде бээр –
бачыттыгларны өлүглер ораны ынчалдыр сыырыптар.
- 20 Төрөөн иези оларны уттуптар,
курт оларны амданнанып чиир,
олар дугайында сактыышкын артпас –
бузуттуг-бак чорук ыяш дег сыйлып каар.
- 21 Бурган ажы-төл чок, төл төрүвөс салымның херээжен кижини болгаш
эки салым эдилевээн дулгуяк херээженни карактап чоруур*.
- 22 А күштүглерни Бодунун күжү-биле узуткаашкынче сөөртүр,
олар туруп-даа келзе, дириг артар бүзүрели чок болур.
- 23 Бурган оларга айыыл чок чорукту, чөлөңгиишти хайырлаза-даа,
Ооң караа оларның оруктарынче көрүп турар.
- 24 Хензиг өйдө көдүрлүрлер – бир көөргө, чок боорлар:
кээп дүжөрлөр, бүгү улус дег өлүп каарлар,
тараа баштары дег кестирип аарлар.
- 25 Ындыг эвес деп бе? Кым мээң мегем тударыл,
кым мээң чугаамны чүү-даа эвес кылып каарыл?»

Вилдадтың чугаазы: кижиги Бурганның мурнунга чөгөнчиг

25 ¹ Шуах чурттуг Вилдад мынча деп харыылаан:

- ² «Эрге-чагырга биле коргуушкун оттурар күш – Бурганды;
Ол Бодунун бедик дээрлеринге амыр-тайбыңны доктаадып турар.
³ Ооң аг-шерии эмге-тиксчок!
Ооң чыры кымның кырынга чырып үнмезил?»

* 24:18-25 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Чамдык шинчээчилерниң бодаалы-биле олар Иовтун эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар. * 24:21 Азы: «Бузуттуг-бак кижиги ажы-төл чок, төл төрүвөс салымның херээжен кижини дарлап, дулгуяк херээженге эки хамаарылга көргүспээн».

24:12 Авв. 1:2 24:13 Ин. 3:19-20 24:15 У. ч. 7:9 24:20 Иов 18:17 24:24 Ыд. ыр. 36:10

25:1 Иов 2:11; 8:1; 18:1 25:3 Мф. 5:45

- 4 Ынчан киж и амытан канчап Бурганның мурнунга агартынарыл,
херээженден төрүттүнген киж и канчап арыг боорул?
5 Көр даан, Ооң мурнунга бо ай безин чырык деп санаттынмас-тыр,
сылдыстар база арыг эвес көстүр-дүр;
6 а кижиде чүү боор, ол курт-тур,
кижи амытан — сирге-дир!»

Иовтун чугаазы: Бурганның күчү-күжү кайгамчык

26

¹ Иов мынча деп харыылаан:

- 2 «Күш чок кижиге сен канчаар дузаладың?
Шыдал чок холду быжыгладың бе?
3 Мерген угаан чок кижиге кандыг сүме каттын,
ажыктыг чүүлдү долузу-биле илереттин бе?
4 Кым сени ындыг чугааларга өөредип кагды?*
- Кандыг күш сени дамчыштыр чугаалап тур?
- 5 Өлүг сүнезиннер Ооң мурнунда сиринейнип тур,
алды оранның суглары, ында чурттааннар сирилеп тур*.
6 Өлүглер ораны Бурганның мурнунга ажык-көскү,
тамыны Ооң караандан чажырар шывыг чок.
7 Ол соңгу чүктүн дээрин делгем хос кырынга чадып каан,
черни куруг хоска азып каан;
8 сугну Бодунун булуттарынга чыып аарга,
олар оон аарындан орулбас;
9 Ол Бодунун дүжүлгезин* дуглап,
ону Бодунун булуду-биле бүргей аптар;
10 дески далай кырынга кызыгаар шыйып,
чырык биле дүмбейни аңгылап турар.
11 Дээрнин баганалары сирилеп,
Ооң чемелзэн үнүнден аймап турар.
12 Бурган Бодунун күчү-күжү-биле далайны томаартып,
Рахавты* Бодунун угаан-бодалы-биле чыттыр шаапкан.
13 Ооң тыныжының эзининден дээр аязы бээр,
Ооң холу дыйлаңнаан чыланн ы өттүр шанчыптар.*
- 14 Ол бүгү Ооң ажил-херээнин чүгле кезик-чамдызы-дыр;
Ооң дугайында чүгле чаржынчыг сымыраныг дыңнаан бис.
А Ооң диңмирзэн күчү-күжүн кым билип шыдаарыл?»

Иов буруу чогуңдан ойталавас

27

¹ Иов бодунун чугаазын уламчылаан:

- 2 «Меңээ чөптүг шииткел көргүспээн Бурганның ады-биле,
сеткилимни качыгдал-биле долдурган Күчүлүг Бурганның ады-биле
дангыраглап тур мен:
3 мээң амы-тыным үзүлбээнде,
Бурганның хайырлаан тыныжы думчуум үдүнден үнмээнде,

* 26:4 Азы: «Сен кымга бо сөстөрни чугааладың?» * 26:5-14 Чамдык шинчээчилернин бодалы-биле ол домактар Иовтун эвес, а оон бир эжинин чугаазы бооп турар. * 26:9 Азы: «Чедишкен айның арнын». * 26:12 Рахав — хананей мифологияда сугнун күчүтен моозу. * 26:13 Дыйлаңнаан чылан — Иса. 27:1-де Левиафанны ынча деп адаан.

25:4 Иов 4:17; 9:2; 15:14; Бд. ыр. 142:2 25:6 Иов 15:16 || Бд. ыр. 21:6; Иса. 41:14

26:6 Бд. ыр. 138:8; У. ч. 15:11 26:7 Иов 9:8 26:8 У. ч. 30:4 26:10 Э. д. 1:9, 10; У. ч. 8:29

26:11 Бд. ыр. 103:7 26:12 Иов 9:13; Бд. ыр. 88:11; Иса. 51:9 27:2 Иов 34:5 27:3 Иов 33:4

- 4 мээң аксымдан меге сөстөр черле үнмес,
мээң дылым меге чүве чугаалавас.
- 5 Силерниң шынныг деп кажан-даа чугаалавас мен,
дириг чорааш, буруу чогумдан ойталавас мен;
- 6 бодумнуң актыымдан салдыкпайн туттунар мен,
арын-нүүрүм мени чурттап эрткен үем дээш буруудатпас*.
- 7 Дайзыным бузуттуг кижиге деп,
удурланычтым — чөптүг эвес кижиге деп санаттырзын.
- 8 Бурган Оон ойталаан кижиниң
амы-тынын үзүп кааптарга, төнчүзү кээрге,
ол кижиге чүү чүвеге идегээрил?
- 9 Аңаа кызагдал таваржырга,
Бурган ооң алгы-кышкызын дыңнаар бе?
- 10 Күчүлүг Бургандан ол таалал алыр бе,
Ону үргүлчү кыйгырар бе?
- 11 Бурганның күштүг холунуң дугайында
мен силерге чугаалап берейн,
Күчүлүг Бурганның оруктарын чажырбаайн.
- 12 Ооң кадында бо бүгүнү шуптунар көрбейн тур силер бе?
Ынчаарга чүге хоозун чүве чулчуруур силер?
- 13 Бузуттуг кижиге Бурганның берген хуу-салымы бо-дур,
кызагдакчының Күчүлүг Бургандан алыр чүвези бо-дур*:
- 14 ооң ажы-төлү өзүп-көвүдээн-даа болза, хылыш чемижи апаар,
ооң үрө-салгалы тогтур чөмөнөмөс;
- 15 а дириг артканнарының бажын
хамчык аарыг чиптер,
дулгуяк кадайлары оларның ажыын ажып ыглашпас.*
- 16 Ындыг кижиге доозун дег хөй мөңгүннү,
дой-довурак дег эңмежок хепти чыып-даа алза,
ооң чыып алган хевин чөптүг кижиге кедер,
мөңгүнүн кем-буруу чок кижиге үлүг кылдыр алыр.
- 18 Ооң бажыны ээремчигей дузаа дег* хээрек,
танныыл кижиниң шөлде чадыры дег быжыг эвес;
- 19 ол бай кижиге бооп удуп чыдып аар, а оон ол-ла:
эртен караан ажыдыптарга, куруг калган боор!
- 20 Коргуушкун ону үер суу дег хөмө аптар,
шуурган ону дүңө када хадып аппаар;
- 21 казыргы-хат алгаш баар,
ону турган черинден тура тыртып, хадып аппаар;
- 22 олче кээргел чок хөмө халдап келгеш,
хая көрбейн дезеринче албадаптар.
- 23 Улус ону көргөш, адыш часкаар,*
ол каяа-даа турда, ону кыжырыр*.

* 27:6 Азы: «Чурттап эртер үем дургузунда арын-нүүрүм мени кажан-даа буруудатпас».

* 27:13-23 Чамдык шинчээчилерниң бодалы-биле бо домактар Иовтуң эвес, а ооң бир эжиниң чугаазы бооп турар. * 27:15 Бо кижик чок улус ажааттырбайн баар деп турары ол. * 27:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Узут-ховаган дег» деп бижээн. * 27:23 Библияда адыш часкаары болганчок-ла чүүлзүнгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзөр.

27:8 Иов 8:13 27:9 Ыд. ыр. 17:42; 65:18; У. ч. 1:28; 28:9; Ин. 9:31 27:13 Иов 20:29 27:14 Иса. 1:22

27:15 Ыд. ыр. 77:64 27:16 Зах. 9:3 27:17 Ыд. ыр. 38:7; У. ч. 13:22 27:18 Иов 8:15 27:19 Ыд. ыр. 48:18

27:21 Иов 30:22 27:23 Ыы. 2:15

Мерген угаан дилээшкени

28

- ¹ «Ийет, мөнгүн казар уургай бар,
алдын арыглап, эзилдирер суугу бар.
- ² Демирни черден казып тывар,
чести даштан эзилдирер.
- ³ Казыкчылар дүмбейни чырыдып тургаш,
эртине даш дилеп,
эң ханы караңгы черлерже кирип турар;
- ⁴ кижиге буду баспаан черге
өдүглөр казып, ынаар ханылап киргеш,
улустан ыракта хендирлерде чайганып турарлар.
- ⁵ Черниң кырында тараа өзүп үнүп турар, а ооң адаан
от-биле хайылдырып каапкан дег:
- ⁶ ооң даштарында сапфирлер чыдымы бар,
үүрелчек борбак алдын база ында чыдар.
- ⁷ Ынаар чедер орукту эзир куш хайгыылдап билбээн,
хартыганың караа көрүп билип албаан;
- ⁸ чоргаар аң аңаа базып чорбаан,
арзылаң аңаа кылаштаваан.
- ⁹ А кижиге кадыг хая-дашче холун көдүрүп,
дагларны дөзүндөн тура тыртып турар;
- ¹⁰ чалым-хаяга өдүглөр оя шаап аар,
эртине даштарны ооң караа көрүп каар.
- ¹¹ Кижиге хемнернин ханы дүвүн ажыдып*,
чажыт чүүлдү чырыкче үндүрүп турар.
- ¹² А мерген угаанны кайыын тып аарыл,
угаан-сарыыл кайда турарыл?
- ¹³ Кижиге амытан ооң үнезин билбес,
дириглер оранынга кижиге ону тыппас.
- ¹⁴ Дүп чок эерем: „Ол менде чок“ — дээр,
далай: „Менде база чок“ — дээр.
- ¹⁵ Ону арыг алдын-биле-даа садып ап шыдавас сен,
ооң өртээ кылдыр мөнгүн-даа деңзилеп берип шыдавас сен;
- ¹⁶ ону Офирден эккелген алдын-биле,
эртине даштар — оникс, сапфир-биле садып ап шыдавас сен;
- ¹⁷ ооң өртээ алдын болгаш шил-биле* доктааттынмас,
ону улуг үнелиг сава-биле орнап албас.
- ¹⁸ Кораллдар, эртине-шуру дугайында чугаалап-даа канчаар,
мерген угаанны тып аары рубиннер тыварындан-даа берге;
- ¹⁹ ооң өртээ Эфиопияның топаз даштары-биле деңнеттинмес,
ону арыг алдын-биле садып ап шыдавас сен.
- ²⁰ Мерген угаан кайыын чедип кээрил?
Угаан-сарыыл кайда турарыл?
- ²¹ Ол бүгү дириг амытаннар караандан чажыртынган,
дээрнин куштарындан безин ол чажыртынган.
- ²² Тамы база Өлүм:

* 28:11 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Хемнернин агымын бооптар» деп бижээн. * 28:17 Эрте-бурунгу делегейге шил болза кончук ховар, улуг үнелиг чүүл турган.

28:12 У. ч. 16:16; ЭКкл. 7:24 28:13 Ыд. ыр. 26:13; Иса. 53:8; Иез. 26:20 28:15 У. ч. 3:14-15

28:16 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24 28:18 У. ч. 8:11

„Ооң дугайында чүгле улус чугаазы дыннаан бис“ — дээр.

- 23 Угаан-сарыылче чедер орук чүгле Бурганга билдингир,
ооң кайда турарын чүгле Ол билир;
24 Бурган чер-делегейниң ужу-кыдыынга чедир көрүп турар,
чырык черде бүгү чүве база Аңаа көскү.
25 Кажан Ол хатты күш кирип,
сугларның кызыгаарын тургузуп тура,
26 кажан чаъстарга дүрүм доктаадып,
чанньык-динмирээшкинге орук айтып тура —
27 ынчан Ол мерген угаанны көрүп кааш, ону үнелээн,
ону доктааткаш, шенеп көргөн.
28 А кижини төрелгеткенге Бурган мынча дээн:
„Дээрэгиден коргары — мерген угаан ылап ол-дур,
бузуттан чайлаары — угаан-сарыыл ол-дур“».

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң биеэги аас-кежи

29 ¹ Иов бодунуң чугаазын уламчылаан:

- 2 «О, эрткен үемни эгидип алган болзумза,
Бурганның мени камгалап чорааны хүннерни;
3 ынчан Ооң чырыткызы мээң кырымга чырып турда,
Ооң чыры мени дүмбей өттүр эдертип аппаар турган!
4 О, биеэги четчип-бышкан хүннеримни!
Ынчан Бурган-биле найыралым аалымны камгалап,
5 Күчүлүг Бурган мени ынчан кагбаан турган,
а ажы-төлүм мени долгандыр турган;
6 ынчан оруумга сүт агып чыткан,
хаялар меңээ олива үзүн аксып берип турган.
- 7 Мен ынчан хоорай хаалгазынче баргаш,
төп шөлде олудумга саадаптар турдум —
8 мени көрүп кааш, аныяктар орук чайлап бээр,
а кырганнар көдүрлүп келгеш, турарлар чүве.
9 Даргалар чүве чугаалаарындан тырттынып,
аксын адыжы-биле дуглап аар турган;
10 ат-сураглыгларның үнү үнместеп,
дылы таалайынга чыпшына бээр турган.
11 Мени дыннааннар „амыр-чыргалдыг сен“ дээр,
мени көргөннер — мактаар турган чүве,
12 чүге дээрге ыглап-сыктаан түрөңги кижини,
деткимче чок өскүстү камгалап турган мен.
13 Өлүп чыткан кижини мени йерээр,
дулгуяк херээженниң чүрээ
мээң ачымда өөрүп-байырлаар турган;
14 шынның чорукту хеп дег,
чөптүг чорукту тон биле бөрт дег кедип чораан мен.
15 Согурларга карак бооп,
аскак-бүскектерге буттар бооп турган мен;
16 ядыыларга ада бооп,
танывазым-даа кижиниң чаргызын чаржып берип турган мен;
17 бузуттут-бак улустуң азыг-диштерин сый шанчып,
оларның аксында олчазын ушта тыртып турган мен.

28:26 Иов 38:25 28:27 У. ч. 8:22 28:28 Бд. ыр. 110:10; У. ч. 1:7; 9:10 || У. ч. 3:7; 14:16 29:3 2 Хаан. 22:29;
Бд. ыр. 17:29; 118:105 29:5 Иов 1:2 29:6 Э. д. 49:12 29:10 Бд. ыр. 136:6 29:12 Бд. ыр. 81:5; У. ч. 31:8
29:14 Бд. ыр. 131:9 29:16 У. ч. 14:21; 29:7 29:17 Бд. ыр. 3:7; 13:4; 57:7; У. ч. 30:14

- 18 Бодап кээримге, бодумнун уямга мөчүүр ышкаш бооп,
чуртталгам хүннери элезин дег
эмге-тикчок кылдыр сагындырар турду;
19 дазылдарым сугга чедип турар,
будуктарымга шалың хонуп аар,
20 алдар-хүндүм элеп читпес,
күш-шыдалым хере тыртып каан ча дег кылдыр
сагындырар турду.
- 21 Улус мени ыт чок дыннап,
арга-сүмемни манап аар турду;
22 мээң сөстөрүм оларны суггарар,
чугаам төнөргө, немээр чүвези чок боор турду.
23 Чаъсты ышкаш, мээң чугаамны манаар,
часкы чайыкты дег, аксы-биле дозуп аар турдулар;
24 оларга хүлүмзүрүүрүмгө, бүзүрөп чадап каар*,
арын-шырайым чырып кээрге, өөрүүр турдулар.
25 Мен оларга орук айтып, баштыны бооп турдум,
бодунуң шерининиң аразында хаан дег,
качыгдааннарга аргалакчы дег чурттап чордум*.

Иовтуң түңнел чугаазы: ооң амгы хилинчээ

30

- 1 «А ам менден аныяк улус мени шоодуп каттыржып тур,
оларның адаларын кодан малдарым чанында ыттарже безин
чоокшулатпайн турган болгай мен.
2 Ындыг улустуң күчү-күжү кошкаан болганда,
холдарының күш-шыдалының меңээ херээ чүл?
3 Түрөгдел болгаш аштан чилчии үзүлгөш,
олар хоозураан ээн кургаг ховуда, дүмбей черде
кадып калган малгаш хемирип турарлар;
4 шырыштардан ажыг оът-сиген чулуп чиирлер,
хараган дазылдары — оларның аъш-чеми;
5 улус аразындан үндүр сывыртадып алганнар,
оларның соонче улус оорларже дег алгыржып турар.
6 Олар кадып калган хем уннарынга,
черде үңгүрлерге, чарыктарга чурттаар ужурлуг;
7 шырыштар аразында мөөредир алгыржып,
тенниг чадаң ыяштарда бөлдүнчүп турарлар —
8 чуртундан үндүр сывырткан,
ады чок шаарланчак бөлүк!
- 9 Ындыглар ам мени кыжырып ырлажып,
кочу-шоот кылып алган.
10 Менден ческинип, дескелеп,
мени көрүп кааш-ла, дүкпүртүнеринден ыятпастар.
11 Бурган мээң кирижимни кошкадып,
мени чөгөнчиг кылып каан болганда,
олар калчаарап-ла тур.
12 Саваажоктар оң таламдан халдап,
мени ужур идип,
меңээ удур өлүмнүг бүзээлел кылып тур.*

* 29:24 Азы: «Бүзүрелин чидирген улуска хүлүмзүрүүр турдум». * 30:12 Мында Иовту адак соонда дайзыннары чаза таварып кирип кээр бүзээлеткен хоорай-биле деңнээни эгелээн.

29:23 Ыд. ыр. 118:129 30:1 Иов 12:4; 16:10; 17:2 30:9 Ы. х. к. 28:37; Иов 17:6 30:10 Ыд. ыр. 87:9 30:12 Иов 19:12

- 13 Мээң хамык оруктарымны муңгаштап алдылар,
меңээ узуткаашкынны белеткеп турлар –
кымның-даа дузасы чокка ону кылып турлар.
- 14 Алгыт дежитиг хана дамчыштыр халдаан дег,
дааш-шимээн-биле чүткүп кирип турлар.
- 15 Коргуушкун менче хөмө халдаан,
алдар-хүндүмнү хат-биле тарадыр шаапкан дег,
камгалалым булут ышкаш чиде берген.
- 16 Хөрээмде тыныжым үстүр деп барган,
качыгдал хүннери мени сегирип алган;
- 17 дүне када сөөктерим саргып аарыыр-дыр,
аарышкы мени удутпайн хемдиир-дир.
- 18 Бурган мээң хевимни күш-биле ушта силгиир-дир,
хөйлеңимниң моюндуруундан сегирип аар-дыр*,
- 19 Ол мени малгашче октапкан,
доозун-довурак дег, хүл дег апардым.
- 20 Сени кый деп тур мен, а Сен харыы бербес-тир сен,
Сээң мурнунда тур мен – а Сен менче кичээнгей салбас-тыр сен;
- 21 Сен меңээ кадыг-дошкун апардың,
Сээң күчүлүг холуң меңээ өжээргеп тур;
- 22 мени хаттарга бериптин,
казыргыга бөөлдеттирип тур сен.
- 23 Билир мен: Сен мени өлүмчө,
бүгү амытаннарга белеткеп каан бажыңче аппарат чыдар сен.
- 24 Буураан күжүр дуза дилеп, айымыл-халапка алзып турда,
кым олче холун көдүрерил?
- 25 Мен бергедеп турар кижини кээргевээн мен бе,
ядыылар дээш сеткилим муңгараваан бе?
- 26 Буян кордап чордум, а бузут чедип келди,
чырык манап чордум, а дүмбей караңгы дүжүп келди.
- 27 Ишти-хөңнүм хинчектенип, дыш көрбестеди,
качыгдал хүннери меңээ уткуй келди.
- 28 Карара берген чоруп тур мен – хүн херелинден эвес*,
чыылган улус мурнунда дуза дилеп тур мен;
- 29 мен ам шөө-бөрүлөр дунмазы мен,
страус куштар өңнүү мен*.
- 30 Көжим карарып, картталып тур,
изиг-халыын сөөктеримни өрттедип тур;
- 31 мээң чадаганымны ыы-сыы-биле хөөннеп каан,
лимбим муңгаргай аялгалыг ойнап тур».

Иовтун түңнел чугаазы: ооң кем-буруу чогу

31

- 1 «Аныяк кысче туралап көрбөс бооп
карактарым-биле дугуржуп алган мен.
- 2 Кижиге өрү дээрде Бургандан кандыг үүлө,
бедик кудайда Күчүлүг Бургандан кандыг үлүг-хуу онааттынганыл?

* 30:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Хевимни уштуру амыр эвес-тир, хөйлеңимниң моюндуруу аажок кызар-дыр» деп бижээн. * 30:28 Азы: «Хүн чырыгы чок караңгы черде тояап чор мен». * 30:29 Шөө-бөрүлөр биле страустар ээн черлерге чурттап турган. Олар кээргенчиг үн-биле улууур база эдер турган (Мих. 1:8 көр).

30:15 Иов 18:11 30:22 Иов 27:21 30:26 Иер. 8:15; 14:19 30:30 Ыы. 4:8 || Ыд. ыр. 101:3 31:1 У. ч. 6:25; Мф. 5:28 31:2 Иов 20:29

- 3 Бачыт үүлгедикчизинге өлүм-чидим,
бузуттут хейге — узуткаашкын онаап каан эвес чүве бе?
- 4 Бурган мээң оруктарымны көрбейн турар бе,
мээң шупту базымнарымны санавайн турар бе?
- 5 Мен меге-биле чурттап чораан мен бе,
авыяас-опче буттарым далажып турган бе?
- 6 Мени чөптүг чоруктуң дензизинче салып кагзын,
Бурган мээң кем-буруу чогумну билип алзын!
- 7 Бир эвес базымнарым шын оруктан өскээр барып,
чүрээм көрүжүм аайы-биле барып,
холум хирге боражып турган болза,
- 8 тартып каан дүжүдүмнү өске улус ажаап чизин,
өзүмнеримни дазылы-биле тура тыртып каапсын!
- 9 Бир эвес чүрээм өске кижикадайынга хандыкшып,
туралааш, ооң бажыңының чанынга кедеп орган болзумза,
10 мээң кадайым өске кижиниң тараазын дээрбелезин,
ооң-биле өске эрлер хойгашсын.
- 11 Чүге дээрге ыңдыг чорук — бужар үүлгедиг-дир,
шиидер ужурлуг кемниг херек-тир;
12 ол дээрге Тамыже дүжүрүп, хүлдендир чиптер,
бар-ла чүвемни чүү-даа арттырбайн өрттедиптер от-тур.
- 13 Бир эвес менээ хомудалдыг чалчаларымның
чаргылдажыр эргезин кызаглаан болзумза,
- 14 Бурган шийткел кылып туруп кээрге, канчаптар мен,
менден харыы негээрге, чүү дээр мен?
- 15 Мени ием иштинге чаяап каан Бурган
оларны база чаяап каан эвес бе?
Шуптувусту уруг савазынга чангыс Чаяакчы ботталдырып каан!
- 16 Ядамыктын дилээн күүседиринден ойталаан мен бе,
дулгуяк херээженниң карактарының одун өжүрүп каан мен бе?
- 17 Хлевимни чааскаан чип олурган мен бе,
өскүс кижикай-биле үлөшпээн мен бе?
- 18 Чок, аныяамдан-на өскүс кижиге ада дег чордум,
чажымдан-на дулгуяк херээженче сагыш салып келдим.
- 19 Бир эвес чанагаш доңуп өлүп чыдар кижиге
азы хеп чок яды кижиге тоомча чок көргөн болзумза;
20 ону хоюм дүгү-биле чылыглаваан болзумза,
ол мени йөрээвээн болза;
- 21 шийткел черинге деткимче алыр мен деп билир болгаш,
өскүс кижиге холум көдүргөн болзумза —
22 мээң эктим оорга сөөгүнден адырлып калзын,
холум шенээнден сыйлып калзын!
- 23 Бургандан кээр кеземчеден коргуп турар мен,
Ооң өндүр бедииниң мурнунга ыңдыг чүүлдер кылып диттикпес мен.
- 24 Бир эвес мен алдынга ынанып,
эргинеге: „Сен — мээң чөлөнгиижим сен“ — деп турган болзумза;
- 25 бир эвес байлаамның эгээртизмезинге,
холум хөйну чыып алганынга өөрүп турган болзумза;
- 26 чырык хүннү көргөш,
чайынналып көжүп чоруур айны көргөш, мөгөйип,

31:4 2 Чыл. 16:9; У. ч. 15:3; Зах. 4:10 31:6 Дан. 5:27 31:8 Лев. 26:16 31:9 Иов 24:15
31:10 Ы. х. к. 28:30; Иер. 8:10 31:12 У. ч. 6:27-29 31:15 У. ч. 22:2 31:17 Иов 22:7 31:18 Иак. 1:27
31:20 Иов 29:13 31:21 Иов 22:9 31:24 Мк. 10:22, 24 31:25 Ыд. ыр. 61:11

- 27 сеткил-чүрээмнің ханызында дуурайлаттырып,
оларга хүндүлөл көргүзүп турган болзумза —
28 шийдер ужурлуг кемниг херектер үүлгеткеним ол,
Дээди Өрүкү Бургандан ойталааным ол болур ийик.
- 29 Дайзынымның буурааны дээш өөрүп,
ооң айгыл-халавы дээш байырлап турган мен бе?
30 Чок, дайзыным өлүр кылдыр каргыш салып,
аксым-биле бачыт үүлгөтпээн мен.
31 Мээң аалымның улузу кажан-даа:
„Ооң эът-чөмин тоттур чигген болза!“ — дишпээн.
32 Чорукчулар даштыгаа хонуп көрбээн,
эжиим оларга үргүлчү ажык турган.
33 Өске улус дег, бачыдымны чажырыпкан мен бе,
бузут-багымны чажырып, хойлап алган мен бе?
34 Мөөң чондан корткаш,
чангыс чер чурттугларымның бак көөрүнден сезингеш,
ыт чок барып, дашкаар үнмейн олурган мен бе?
- 35 О, мени оода кандыг-бир кижидыңнаан болза!
Мээң адым салган хомудалым бо-дур — Күчүлүг Бурган харыылазын!
Негекчим дүрүг саазынга буруудадышкынын бижизин —
36 мен ол дүрүгтү эктимге салып аар ийик мен,
алдар-хүндүнүң дээрбээ дег, бажымга кедип аар ийик мен.
37 Базымнарым санын Бурганга ажыдып берип,
дарга кижидег бажым көдүрүп, Олче чоокшулаар ийик мен.
38 Бир эвес черим меңээ удур алгырып,
шөлде андазын истери бачыттарымдан ыглап-сыктап турар болза;
39 бир эвес мен ооң дүжүдүн халаска чип,
тараачыннарны кызып-кыйып турган болзумза,
40 кызыл-тас орнунга тенниг оотпак,
арбай орнунга — бок үнүш өзүп үнүн!»

Иовтуң чугаа-сөзү мооң-биле төнгөн.

Элиуйнуң чугаазы: Иовтуң эштери аңаа төлөптиг харыы бербеди

32 ¹ Үш эжишки Иов-биле маргыжарын соксаткан, чүгө дээрге ол бодунуң шын-
ныннга бүзүрээр болган. ² Ынчан Бузтуң үре-салгалы, Рам төрөл бөлүккө ха-
мааржыр Варахийлдин оглу Элиуй килеңней берген. Ооң килени Иовче — ол Бурган-
ны эвес, а бодун шынныг деп санап турганы дээш — хайныккан. ³ Элиуй Иовтуң үш
эжинче база — олар эжинге таптыг харыылап шыдавайн, Бурганны буруулуг кылдыр
көргүзүп турганы дээш* — хорадай берген. ⁴ Ынчалза-даа Элиуй Иов-биле дораан
чугаалажып эгелевээн, чүгө дээрге демги үш эжишки оон улуг назылыг турган. ⁵ А
оларда удур харыылаптар чүве чогуң көргөш, ооң килени хайныга берген. ⁶ Ынчан
Бузтуң үре-салгалы, Варахийлдин оглу Элиуй мынча деп харыылаан:

«Мен аныяк мен, а силер — улуг назылыг силер;
ынчангаш коргуксап,
билер чүүлүм чугаалаарындан тырттылып турдум.

- ⁷ Мен „Кыраан назын чугаалазын,
чөнээн назын мерген угаанга өөрөтсин“ деп бодадым.

* 32:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Иовту буруулуг кылып шыдавааны дээш» деп бижээн.

31:27 Ы. х. к. 4:19 31:29 У. ч. 24:17-18 31:30 Мф. 5:44; Рим. 12:14 31:32 Башт. 19:20-21
31:33 Иов 28:13 31:35 Иов 13:22 31:40 Э. д. 3:18 32:2 Э. д. 22:21 32:4 Иов 15:10 32:7 Иов 12:12

- 8 Үндыг-даа болза, кижиде бар сүлде –
Күчүлүг Бурганның тыныжы кижиге угаанны берип турар.
- 9 Мерген угаан албан-на кыраан назын-биле кады келбес,
алыс шынны аныяанда-даа билип ап болур.
- 10 Ынчангаш ам мен чугаалаайн, а силер дыңнаңар,
билир чүвемни мен база силерге ажыдайн.
- 11 Мен силерни шыдамык дыңнап келдим,
сөстөринерни топтап бодап ап туруңарда,
бодалдарыңарже кичээнгей салып,
12 силерже топтап көрүп турдум.
- Ынчалза-даа кайыңар-даа Иовтун сөстөрүн буруу шаппады,
ооң сөстөринге төлөптиг харыы бербеди.
- 13 Ынчангаш: „Мерген угаан тып алдывыс –
кижи эвес, а Бурган ооң буруузун илеретсин“ – дивеңер.
- 14 Ол меңээ чугаалаваан-дыр,
мен болза аңаа силер ышкаш харыылавас ийик мен.
- 15 Бо улус аңгадай берди, харыылаптар чүвези чок-тур –
сөстөри артпаан-дыр.
- 16 Ам чүнү манаар мен – олар ыгытташпас,
чүнү-даа чугаалавас ышкажыл?
- 17 Мен база бодумнун ээлчээмде чугаалаайн,
мен база билир чүвемни ажыдайн.
- 18 Сөстөр мени чыгк дола берген,
ишти-хөңнүмде сагыжым мени амыратпайн тур.
- 19 Сеткил-чүрээм ажа хөөрөп турар арага дег,
чарлыр четкен чаа көгээржик дег.
- 20 Чугаалапкаш, сагыжым оожургаар;
аксым ажыдып, харыылаптайн!
- 21 Мээң мурнумда кым-даа турза, тоовас мен,
кымга-даа чашпаалавас мен.
- 22 Чашпаалап билбезим-не шын,
оон башка Чаяакчым мени дораан узуткап каар ийик!»

Бурган кижги амытандан өндүр бедик

33

- 1 «Үндыг болганда, мээң чугааларымны дынна, Иов,
мээң бүгү сөстөрүмче кичээнгейден сал!
- 2 Дыңна-ла, аксымны бөгүн ажыдып тур мен,
өк-дылым чугаалап эгеледи.
- 3 Мээң сөстөрүм ак сагыштан үнүп турар,
аксым арыг билиг чугаалап турар.
- 4 Бурганның Сүлдөзи мени чаяап каан,
Күчүлүг Бурганның тыныжы мени тынгарып каан.
- 5 А сен, шыдаар болзунза, меңээ харыыла,
белеткенип алгаш, меңээ удурлан.
- 6 Бурганның мурнунга мен сен дег мен –
ол-ла дойдан мени база кылып каан.
- 7 Менден коргуушкунун сени хөлзөтпөс,
мээң холум сеңээ аар болбас.
- 8 Сээң чугаанны мээң кулаам дыңнап каан,
сээң үнүң меңээ дыңналып турду:

32:8 Иов 33:4; Ыд. ыр. 118:100 32:20 Ыд. ыр. 38:4; Иер. 6:11; 20:10 33:4 Э. д. 2:7; Иов 27:3; 32:8;
Ыд. ыр. 103:30; Аж.-ч. 17:25 33:6 Иов 4:19; 10:9; Иса. 64:8 33:7 Иов 13:21

- 9 „Мен арыг мен, бачыт үүлгетпээн мен,
кем-буруу, бузут-багым чок!
- 10 А Бурган меңээ удур бир-ле чылдак дилеп тып,
мени Бодунуң дайзыны деп санаар-дыр.
- 11 Ол мээң будумну кинчилеп каан,
мээң оруумну базым санай харагалзап турар“.
- 12 А мээң сеңээ харыым бо-дур: сээңии шын эвес-тир,
Бурган кижии амытандан өндүр бедик болгай!
- 13 Сен Ооң-биле чүү дээш маргыжар сен,
канчап: „Кижиге кандыг-даа харыы бербейн тур“ — дээр сен?*
- 14 Бурган катап-катап-даа чугаалаарга,
кижи билип албас-тыр.
- 15 Уйгу-дүште, дүнеки көстүүшкүннерде,
улус ханы уйгуга алзыпканда,
орун-дөжээнге удумзурап чыдырда —
- 16 Бурган оларнын кулаан ажыдып,
сагындырыглар-биле коргудар.
- 17 Кижини үүлгедиглеринден чайладыр дээш,
улусту улугургаар чоруктан адырар дээш;
- 18 тамыже кээп дүжерин болдурбас дээш,
хылыштан кырлып каарын болдурбас дээш,
ынчаар кылып турар.
- 19 Азы кижии дөжекке чыдырда, ону аарыг-биле,
сөөктеринин соксаал чок аарышкызы-биле билиндирер;
- 20 ынчан ол кижии чемден хөңнү калыр,
амданныг аыш-чем анаа ческинчиг боор;
- 21 ооң эът-боду каракка көзүлдүр эстип-шүглүр,
мурнунда билдирбес турган сөөктери көстүп кээр;
- 22 ооң амы-тыны чевегже кирер деп баар,
өлүглер оранынче чоокшулап-ла олурар.
- 23 Ынчалза-даа дээрнин төлээзи —
кижилерге дорт орукту айтып берип турар болчукчу,
муң төлээниң бирээзи — ол кижиниң талазында болза,
- 24 төлээ олче ээ көрнүп:
„Ону хостап салывыт, ол чевегже кирбезин,
мен ол дээш төлевир тып алдым“ — дээр;
- 25 ынчан ооң мага-боду аныяанда турганы дег апаар,
ооң чалыы үези эглип кээр;
- 26 ынчан ооң мөргүлү Бурганга таарымчалыг болур,
Бурганның шырай-арнынче көрүп алгаш, ол өөрүп-байырлаарга,
Бурган ону чөптүг чоруу дээш шаңнаар*.
- 27 Ынчан ол кижии улус мурнунга келгеш, мынча дээр:
„Бачыт үүлгеттим, эки чүүлдү хажыттым,
ынчалза-даа Ол мени үүлгедиглерим дээш кезетпеди;
- 28 Ол мээң амы-тынымны чевегже кирбес кылып кагды,
чуртталгамда чырыкка таалаар-дыр мен!“

* 33:13 Азы: «Ол Бодунуң бүгү ажыл-херектери дээш харыы тутпас болгай». * 33:26 Азы: «Ооң чөптүг чоруун эгидай бээр».

33:9 Иов 9:21; 10:7; 12:4; 16:17; 27:5-6; 32:1 33:10 Иов 13:24; 19:11 33:11 Иов 13:27; 14:16
33:13 Иов 9:32; 39:32 33:15 Сан. 12:6; Иов 4:13 33:16 Иов 36:10 33:19 Иов 30:17
33:20 Ыд. ыр. 101:5; 106:18 33:23 Ыд. ыр. 33:8 33:24 Ыд. ыр. 48:8 33:25 4 Хаан. 5:14
33:26 Ыд. ыр. 16:15 33:28 Ыд. ыр. 15:10; Иса. 38:17

- ## Бурганда чөптүг эвес шииткел чок

¹ Элиуй чугаазын уламчылаан:

- 2 «О, мерген угаанныглар, мээң чугаамны дыннанар,
сарыылдыглар, кичээңгейден салыңар.
3 Дылдың аыш-чемниң амданын шенеп чылгаары дег,
кулак сөстөрни ылгап дыңнап турар болгай.
4 Чөптүг шилилгеден аравыска кылыылы,
эки чүве деп чүл дээрзин шийтпирлээли.
5 Иов мынча дээр-дир: „Мен шынның мен,
Бурган меңээ чөптүг шийткел үндүрбеди;
6 мен шынның-даа болзумза, мегечи киж и дирттим*,
кем-буруу чок-даа болзумза, эмнеттинмес кылдыр балыглаттым“.
- 7 Иов ышкаш өске ындыг киж и бар бе?
Ол дорамчылап кочулаан сөстөрни суг дег ижиптер-дир;
8 хоойлу-дүрүм сагывас улус-биле катчып аар-дыр,
бузуттуглар-биле кады чоруур-дур.
9 Чүге дээрге Иов: „Бир эвес киж и Бурганга тааржыр болза,
аңаа кандыг ажык турарыл?“ – дээр-дир.
- 10 Ынчангаш мени дыннанар, угаанныг улус:
Бурганда шынның эвес чүве турбас,
Күчүлүг Бурганда чөптүг эвес шийткел чок.
11 Кижини Ол ажыл-херектерин ёзугаар аажылаар,
аңаа кеземчени чогууру-биле онаар.
12 Ылап шын бо-дур: Бурган бузут кылбас,
Күчүлүг Бурган чөптүг шийткелди хажытпас.
13 Кым Аңаа бүгү делегейин бажынга салып кааныл,
кым Ону бүгү сөткел-чүрээнге ындыг сагыш кирип,
14 Бир эвес Ооң сеткил-чүрээнге ындыг сагыш кирип,
Ол Бодунуң Сүлдезин, Бодунуң тыныжын дедир ап аар болза,
15 кандыг-даа амытан өлүп каар ийик,
кижи доозун-довуракче эглип кээр ийик.
- 16 Угаанныг болзунза, мени дынна,
мээң чугаа-сөзүмче кичээңгейден сал.
17 Бир эвес Бурган шынның шийткелге хөңнү чок турган болза,

* 34:6 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ол (Бурган) мээң шынным дугайында мегелеп турду» деп бижээн.

33:30 Бд. ыр. 55:14 34:3 Иов 12:11 34:5 Иов 27:2; 33:9 34:7 Иов 15:16; У. ч. 19:28 34:8 Бд. ыр. 1:1
34:9 Иов 9:22; 21:16 34:10 Э. д. 18:25; Бд. ыр. 91:16 34:11 У. ч. 24:12; Бд. ыр. 61:13 34:12 Иов 8:3
34:15 Э. д. 3:19; Бд. ыр. 89:4; 103:29; ЭККЛ. 3:20; 12:7

- Ол чагырып шыдаар бе?
Чөптүг болгаш Күчү-күштүг Бурганны
буруудадып болур бе?
- 18 Хааннарны Ол: „Бак кулугурлар!“ — дээр,
нояннарны Ол: „Бузуттуг хейлер!“ — дээр.
- 19 Ол чагырыкчыларны тала-дугай тыртпас,
ат-сураглыг кижини ядыы кижиден дээрe деп санапас,
олар шупту — Ооң холунуң чаяалгазы-ла болгай.
- 20 Олар хенертен, дүне када өлүп каар;
чон хөлзеп үнерге, олар чиде бээр.
Күштүг-шыырак улус кижиле дегбээнде-ле, узуткаттырып аар.
- 21 Бурган кижиниң оруктарын хайгаарап,
бүгү базымнарын көрүп тураар.
- 22 Бузуттуг-бак улус чаштына бээр хире
дүмбей, муңгаш караңгы чер чок.
- 23 Бурганның мурнунга кижиниң шииттирер дээш чедип кээри
Анаа херек чок —
- 24 Бурган күштүг-шыырак улусту истелге чокка чылча шапкаш,
оларның орнунга өскелерни көдүрүп тураар;
оларның ажыл-херектерин Ол билир болгаш,
чаңгыс дүне чылча басып каар.
- 26 Бурган оларны улуска көзүлдүр,
херектеннерни дег согар —
- 27 Оон ойталааны дээш,
Ооң бүгү оруктарын билип алыксавааны дээш кезедир.
- 28 Чүгe дээрге ядыыларның алгы-кышкызы Аңаа четкен-дир,
дарлатканнарның уё-човуурун Ол дыңнап каан-дыр.
- 29 А бир эвес Ол ыт чок артар болза —
кым Ону буруудадырыл?
Бир эвес арнын чажыраар болза —
кым Ону көөрүл?
Чон-биле-даа, чаңгыс кижиле-даа ыңдыг болур —
- 30 Бургандан ойталаан кижиле хааннавазын дээш,
улусту какпа-дузакка туттурбазын дээш, ыңдыг болур.
- 31 Бурганга мынча дээри эки эвес бе:
„Мен кеземче алдым — моон сонгаар бачыт үүлгетпес мен;
көрбейн тураар чүвемни менээ көргүзүп көрөм,
бак чүве кылган болзумза, моон сонгаар кылбас мен“.
- 33 Чүү деп бодаар сен, буруун билинмес болзунза,
Ол сенээ шаңнал бээр деп бе?
Шилилгени мен эвес, сен кылыр ужурлуг сен,
билир чүвең бар болза, чугаалап бер.
- 34 Сарыылдыг улус база
мени дыңнап тураар мерген угаанныг кижиле:
- 35 „Иов билбес чүвезин чугаалап тур,
ооң сөстери шуут бодал чок-тур“ — дээр.
- 36 Бак хейлер дег харыылап турары дээш,
Иов шылгалданы төнчүзүңге чедир эртсин:
- 37 бачыдынга ол үймээнни немеп алган-дыр,
бисти кочулап, адыш часкап,
Бурганга удур чугаа-сөзүн көвүдөдип тураар-дыр“.

34:19 Иов 31:15; У. ч. 22:2 34:20 Дан. 8:25 34:21 Иов 14:16; 31:4 34:22 Ыд. ыр. 138:12
34:24 Ыд. ыр. 2:9 34:28 Иов 35:9 34:35 Иов 35:15 34:37 Иов 27:23; Ыы. 2:15

*Иов Бургандан шынныг эвес***35** ¹Элиуй чугаазын уламчылаан:

- ² «„Мен Бургандан шынныг мен“ – деп чугаалаары чөптүг чорук деп бодап тур сен бе?
³ „Бачыт үүлгетпезимзе, меңээ ажыктыг бе, кандыг ажык-дузалыгыл?“ – дээр-дир сен.
⁴ Мен сеңээ база сээң эш-өөрүңге харыылап көрейн:
⁵ дээрже көр даан, булуттарже топтап көр даан – олар сенден бедик-тир!
⁶ Бачыт үүлгеткен болзуңза, Бурганны канчаптар деп сен? Кемниг херээн көвүдесе, Аңаа чүнү таварыштырар деп сен?
⁷ Чөптүг-шынныг болганың-биле Аңаа чүнү бээр сен, сээң холуң Аңаа чүнү хайырлап шыдаарыл?
⁸ Сээң бузуттуг-багың чүглө кижилерге хора чедирер, а чөптүг чорууң киж и амытанга дузалаар.
⁹ Улус кызгадкчыларга базындыргаш, човууртап, күштүглөрнүң холунуң адаандан алгырып турар.
¹⁰ Оларның кайызы-даа: „Мээң Чаяакчым Бурган кайыл, дүне биске ырлар хайырлап* турар,
¹¹ бисти черниң аң-меңинден угаан-биле, дээрниң куштарындан – сарыыл-биле ылгай көргөн демги Бурган кайыл?“ – дивес-тир.
¹² Базындырган улус алгыржыр-даа болза, бузуттугларның улуургаа дээш, Ол харыы бербес.
¹³ Бурган хоозун чугаа дыңнаvas, Күчүлүг Бурган ону эскербес.
¹⁴ Сен канчап черле: „Ону көрбейн тур мен, мээң херээм Ооң мурнунда, шииткедди манап тур мен – дээр сен? –
¹⁵ Ооң килени ам-даа кыптыкпаан, кем-бурууже Ол кичээнгей салбайн тур“* – дээр сен?
¹⁶ Чок, Иов хоозун чүве чулчуруп, билиг чок сөстөрүн көвүдедип-ле турар-дыр».

*Бурган улусту кеземче дамчыштыр өөредип турар***36** ¹Элиуй уламчылаан:

- ² «Бичии шыдажып мана – мен сеңээ Бурган дугайында өске чүүлдү ажыдар мен.
³ Чаяакчының чөптүг-шынның көргүзөр дээш, бодалдарымны ырактан шууштуруп эгелээр мен.
⁴ Мээң сөстөрүмде меге ылап-ла чок, билии четче-долу киж сээң мурнунда тур.*
⁵ Бурган күчү-күштүг. Сүлдө-сүзүү быжыг кижиден Ол ойталаvas.

* 35:10 Азы: «Бисти күш кирип». * 35:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурганның килени Иовту таварбаан болгаш, Иов ооң килениниң кайы хире кадыын билип албаан-дыр». * 36:4 Элиуй бодун эвес, а Бурганны болап турар чадавас (37:16 көр).

35:3 Иов 9:22; 21:16 35:5 Иов 22:12 35:7 Иов 22:2-3 35:9 Хост. 2:23; Иов 34:28; Эклл. 4:1; 5:7 35:10 Ыд. ыр. 41:9 35:12 Иов 27:9 35:14 Иов 9:11; 23:9 35:16 Иов 34:35, 37; 38:2; 42:3

- 6 Бузуттугларны Ол дириг арттырбас,
дарлаттырганнарга эрге-шөлээни хайырлаар;
7 чөптүг-шынныг улустан Ол көрүжүн чайлатпас,
оларны хааннар саадаар джүлгеге олуртуп каар,
кезээ-мөңгедө өрү көдүрөр.
8 А бир эвес олар бектеттирип,
айыыл-халаптың кинчизинге туттуруп алган болза,
9 Бурган оларның ажыл-херектеринче,
бузут-багынче, улуургаанче айтып турар-дыр;
10 оларның кулаан чемелээшкинни угаап билир кылдыр ажыдып,
бачыттан адырлыр кылдыр дужаап турар-дыр.
11 Бир эвес тооп дыңнап, Аңаа бараан болур болза,
оларның чуртталгазының төңчүзү менди-чаагай болур,
чурттап артар чылдары өөрүнчүг болур;
12 а бир эвес тооп дыңнапас болза,
хылыштан кырлып каарлар,
угаан кирбээн хевээр өлүп каарлар.
- 13 Бургандан ойталаан улустуң чүрээн килең долган,
оларны Ол кинчилеп-бектээрге, чалынмастар;
14 аныяанда-ла өлүп каарлар,
самыын-садар бужар кижилер дег, амызы үстүрлер.
15 А түрөңги кижини Ол түрөгделин дамчыштыр камгалаар,
ооң кулаан дарлал дамчыштыр ажыдып бээр.
- 16 Бурган сени база кызаа черден үндүрүп,
моондак чок хостуг черже аппаар ийик;
сээң столунга чаагай аыш-чемни долдур салыр ийик.
17 А сен ам бузуттугларга айыткан шииткелди долузу-биле алыр сен,
суд биле шииткел сенче чоокшулаан-дыр.
18 Бурганның килеңи сени кезедип согарындан*,
элбек хээли оруктан өскээр аппаарындан кичээн.
19 Бурган сээң бай-байлааңга кандыг-бир өртек-үне бээр бе?
Чок — алдынга-даа, эртине-байлактың кандызынга-даа.
20 Чоннарны узуткап чок кылыр
шииткел дүнүн хей-ле күзээр-дир сен.
21 Бузуттуң аайынче киреринден кичээн,
сени бо айыыл-халап-биле шенеп турар-дыр.
- 22 Бурганның күчү-күжү кайы хире өндүр бедик-тир!
Ол ышкаш Башкы бар бе?
23 Кым Аңаа орук айтып бээрил,
кым Аңаа: „Сен багай үүлгедиг кылдың“ — дээрил?
24 Ооң ажыл-херектерин алгап-йөрээрин утпа —
улус ол ажыл-херектерни алгап ырлап,
25 көрүп, ырактан кайгап магадап турар болгай.
26 Бурганның өндүр улуу биске долузу-биле билдинмес,
Ооң назы-харын билип ап шыдапас сен.
- 27 Бурган сугнуң дамдыларын чыыптарга,
олар чаъс-чаашкын бооп куттулар,

* 36:18 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Элбекшил сени дуурайлап кааптарындан».

36:6 Иов 34:28 36:7 Ыд. ыр. 33:16 || 1 Хаан. 2:8 36:8 Ыд. ыр. 106:10 36:10 Иов 33:16 36:12 Иса. 1:19-20 || Иов 4:21 36:16 Ыд. ыр. 4:2 36:19 Ыд. ыр. 48:8; У. ч. 11:4 36:26 Ыд. ыр. 101:28 36:27 У. ч. 3:20

- 28 булуттардан төктүп бадар,
кижилерни чайыктар-биле өттүрер.
29 Кым булуттарның көжүп турарын,
Ооң чурттап турары дээрниц динмирээрин билип ап шыдаарыл?
30 Бо-дур, Ол кудайны кызаңнааш-биле чырыдып,
далайның дүвүн дүмбей-биле дуглап тур.
31 Ынчалдыр Ол бүгү чоннарны чагырып турар,
оларга аыш-чемни элбээ-биле хайырлап турар.
32 Ооң холундан чаңнык үнер —
Ол кайнаар дужай-дыр, ынаар согтар;
33 Ооң келгенин динмирээшкин чарлаар,
мал-маган безин Ооң келгенин билип каар».

Кижилер Бурганче чедип шыдавас

- 37** 1 «Ол бүгүден мээң чүрээм согуу тиккейнип,
хөректен ушта халый бер чазып тур.
2 Дыңнанар, Ооң аажок дыңзыг үнүн дыңнанар,
Ооң аксындан динмирээшкиннер кингиреп тур!
3 Бүгү дээр адаанда Ол чыжырадыр дагжап тур,
чаңныктар чер-делегейниц ужу-кыдынгга чедип тур.
4 Ооң үнү чаңныктар соондан динмирер,
өндүрү-биле чыжырт кыннып тур.
Ол Бодунун үнүн кошкатпас-тыр,
бүгү улус ону дыңнап тур.
5 Бурганның үнүнүн динмирээри кайгамчык-тыр!
Ооң ажил-херектери өндүр улуг — бис билип шыдавас бис.
6 Харга Ол: „Черже бада бер“ — дээр,
күштүг чаъс-чайыкка база дужаал бээр.
7 Ол кижилер бүрүзүнүн ажил-ижин соксадып каар,
бүгү улус Ооң кылган үүлө-херээн билип алзын.
8 Ынчан аң-мең үңгүрлеринче кире бээр,
ижээннеринче барып чыдып аар.
9 Шуурган бодунун чажыт ордузундан үнүп кээр,
күштүг хаттар соокту эккээр*;
10 Бурганның тыныжы дошту тывылдырар,
хостуг аккан суг доңа бээр.
11 Ол булуттарны суг-биле долдуруп,
кызаңнааштарын булуттардан шывадаар.
12 Булуттар Бурганның күзел-соруун боттандырып,
ээргииштелип, көжүп-шимчеп турар,
бүгү чер-делегейни эргилдир
Ооң дужааган чүвезин күүседип турар;
13 олар Бурганның чаяап каан черинче чедип кээп,
бирде кеземчени, бирде энерелди эккеп турар.
14 Иов, бо бүгүнү дыңнап, доктаап көр,
Бурганның кайгамчык херектеринин дугайында бодан!
15 Бурганның булуттарны канчаар башкарып турарын,
Бодунун булудун чаңнык-биле канчаар чырыдарын билир сен бе?

* 37:9 Азы: «Мурнуу чүктен шуурган үнүп кээр, сонгу чүктен хаттар соокту эккээр».

36:32 Авв. 3:4 37:3 Иов 36:30, 32 37:4 2 Хаан. 22:14; Ыд. ыр. 17:14; 28:3-4 37:5 Иов 5:9
37:6 Ыд. ыр. 148:8 37:8 Ыд. ыр. 103:22 37:10 Иов 38:29-30 37:12 Ыд. ыр. 148:8
37:13 Хост. 9:18; 3 Хаан. 18:45

- 16 Булуттарның турум салдап чоруурун билир сен бе?
Ооң билии четче-долу, ажыл-херектери кайгамчык!
- 17 Изиг хат черни даамчырадыптарга,
бодунуң хевинден изиргенип турар анаа кижидир сен —
- 18 шуткуп каан хүлер көрүнчүк дег кадыг-быжыг дээрлерни
Бурганга дузалап, чада салган сен бе?
- 19 Анаа чүнү чугаалаарын биске өөредип каг,
бүдүүлүк, караңгы-дыр бис, чаргывыс илередип шыдавас-тыр бис!
- 20 Бурган-биле чугаалажыр деп турарымны Аңаа дамчыдар бе?
Кым бодунга өлүм күзээр боор?!
- 21 Булуттарны хат тарадыр сывырыптарга,
дээрге оларны өттүр чырып кээр хүнче
кым удур көрүп шыдаарыл?*
- 22 Соңгу чүктен алдынналчак чайын чырып кээр,
Бурганның коргунчуг өндүр чыры ол-дур.
- 23 Күчүлүг Бурганче чедип шыдавас бис,
Ооң күчү-күжү өндүр улуг,
Ооң чөптүг шииткели долу, Ол кымны-даа дарлавас.
- 24 Ынчангаш улус Оон коргуп чорзун;
Ол мерген угаанның дирткеннерже сагыш салбас».

*Бурганның бирги чугаазы:
дириг бойдуштуң Чагырыкчызы кымыл?*

38 ¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Иовка шуурган иштинден мынча деп харыылаан:

- 2 «Билиг чок сөстөр-биле Мээң бодалымны
қарартыр хире кым сен сен?
- 3 Ызулуг эр дег, куржанып белеткенип ал;
Мен айтырайн, а сен Меңээ харыыла.
- 4 Мен чер-делегейни үндезилеп турумда, сен каая турдуң?
Билир болзуңза, харыыла.
- 5 Билир-ле боор сен аа: ооң хемчээлин кым айтып кагжык,
хемчээр хендирни ооң кырынга кым хере тыртчык?
- 6 Ооң үндезиннери чүү чүведе туттунуп турарыл,
ооң тавааның дажын кым салганыл?
- 7 Ол үеде эртенги сылдыстар өөрүп-байырлап,
Бурганның бүгү оолдары өөрүшкүлүг алгыржып турган болгай.
- 8 А далай төрүттүнгөш, аттыгып үнерге,
кым ону хаалга-биле хаап кааныл?
- 9 Мен ону булуттар-биле шуглап,
дүмбей-биле ораап каан мен;
ооң кызыгаарын доктаадып,
дээктерлиг хаалганы тургузуп каан мен;
- 11 „Маңаа четкеш, оон ынай барбас сен,
сээң турамык чалгытларың маңаа доктаар“ — дээн мен.
- 12 Сен кажан-бир шагда эртенге дужаал берген сен бе,
даңга турар чер айыткан сен бе?

* 37:21 Азы: «Ам булуттар өттүр чырык көзүлбейн тур, ынчалза-даа хат хадып эрткеш, дээрни арыглап кааптар».

37:16 Иов 36:4 37:18 Иса. 44:24 37:19 Иса. 60:2 37:24 У. ч. 15:33 38:1 Иов 40:1; Зах. 9:14
38:2 Иов 35:16; 42:3 38:3 Иов 40:2 38:4 Ыд. ыр. 103:5; У. ч. 8:29 38:6 1 Хаан. 2:8 38:7 Э. д. 6:2;
Иов 1:6; 2:1 38:8 Э. д. 1:9; Ыд. ыр. 32:7; 103:9; Иер. 5:22

- 13 Даң черниң ужу-кыдын хөмө апкаш,
бузуттугларны черден дүжүр силгипсин деп айыткан сен бе?
- 14 Даң хаяязының ачызында черниң хевири
таңмага бастырган дой дег өскерлип,
шокар хеп дег апаар.
- 15 А бузуттуглардан чырыкты хунаап аар,
күчүлекчилерниң холун сыйып каар.
- 16 Далайның үнген дөстөринге четкен сен бе,
аажок ханы ээремниң дүвүнге кылаштаан сен бе?
- 17 Өлүглер оранының эжиктери сеңээ көскү апарган бе,
дүмбей караңгының хаалгазын көргөн сен бе?
- 18 Черниң делгемин эргий көргөн сен бе?
Ол бүгүнү билир болзунза, меңээ чугаалап бер.
- 19 Чырыктың чурттап турар черинче орук кайыл,
караңгының турар чери кайдал?
- 20 Сен оларның черинче барган сен бе,
бажыңынче баар орукту билир сен бе?
- 21 Билбейн канчаар сен! Оларның үе-чергежи-дир сен –
назының ындыг узун болгай!
- 22 Харның дээрде шыгжамырынче кирген сен бе,
долунуң шыгжамырларын көргөн сен бе?
- 23 Оларны дүвүрээзинниг үеге дээш,
дайын-чаа, тулчуушкунга дээш курлавырлап каан мен.
- 24 Кандыг орук-биле чырык аңгыланып тарап*,
чөөн чүктүң хады чер кырында тарап турарыл?
- 25 Кым-на чайыктарга дээрге үттер дежиپ берип,
чаннык-динмирээшкинге орук айтып берип турарыл?
- 26 Кым чурттакчы чок черлерни,
кижи чок ээн кургаг ховуну суглуг болдуруп,
- 27 черлик ховуну сугтарып,
ногаан оыг-сигенни өстүрүп турарыл?
- 28 Чаъстың адазы бар бе?
Шалыңның дамдыларын кым төрүдүп турарыл?
- 29 Кымның хырнындан дош үнүп турарыл,
кым дээрниң хыраазын божуп турарыл?
- 30 Ындыг өйде суглар дашталдыр доңуп,
дүп чок ээремниң кыры көжүй бээр болгай.
- 31 Сен Үгер сылдысты кожуп каан сен бе,
Үш-Мыйгактың дужаан кошкадып шыдаар сен бе?
- 32 Өөр сылдыстарны үезинде чырыдып үндүрүп,
Чеди-Хаанны кожа сылдыстары-биле углап башкарып шыдаар сен бе?
- 33 Дээрлерниң дүрүмнерин билир сен бе,
черге оларның чагыргазын доктаадып шыдаар сен бе?
- 34 Булуттарга дынналдыр алгырып шыдаар сен бе?
Элбек суглар сени хөмө алыр бе?

* 38:24 Азы: «Чаңныктар маңнажып».

38:15 Иов 18:5 38:22 Ыд. ыр. 134:7 38:23 Ис. 10:11; Иса. 30:30 38:25 Иов 28:26 38:26 Ыд. ыр. 106:35;
Иса. 35:6; 41:18 38:28 Иов 5:10 38:29 Иов 37:10 || Ыд. ыр. 147:5 38:30 Иов 37:10 38:31 Иов 9:9;
Ам. 5:8 38:32 Иов 9:9 38:33 Иер. 31:35

- 35 Чаңныктар сээң дужаалың ёзугаар ужуп чоруптар бе,
сеңээ: „Белен бис!“ – дээр бе?
- 36 Кым чүректи мерген угаанның кылып кааныл,
кижини угаан-сарыылдыг кылып кааныл?*
- 37 Булуттарны санаптар хире мерген угаанның кым барыл,
дээрниң хуунун кым дүжүр октаптарыл?
- 38 Доозун-довурак ынчан малгаш апаар,
борбак малгаштар чыпшынчы бээр ийик.
- 39 Арзылаң төлдерин тоттуруп алзын дээш,
аңаа олча тудуп берген сен бе?
- 40 Ооң төлдери үңгүрүндө чаштынып чыдар
азы чокпак үнүш аразында кедеп чыдар болгай.
- 41 Кускуннуң төлдери чиир чүве тыппайн,
Бургандан дуза дилеп кыйгырып, ынай-бээр ужуп чоруп турда,
кым оларга аыш-чем чорудуп бээрил?»

39

- 1 «Хаяларга чунмаларның төрүүр үезин билир сен бе,
ивилерниң төрүп турарын көргөн сен бе?
- 2 Оларның каш ай боос чоруурун санаан сен бе,
кажан төрүүрүн билир сен бе?
- 3 Олар ынчан олура аарак, чаш төлүн төрүп,
боттарының хилинчээндөн адырлып аар;
- 4 оларнын төлдери хову-шөлгө күш кирип, өзүп-доругар,
а оон аваларын кажан кезээде каапкаш баар.
- 5 Черлик элчигенге кым хосталга бергенил,
ооң дужаан кым чежип кааныл?
- 6 Мен ону ховуга чурттадып каан мен,
кужурлуг чурттаар чер кылып берген мен.
- 7 Хоорайның хөлзээзинин ол кыжырыр,
сүрүкчүнүн алгы-кышкызын дыңнап көрбээн;
- 8 ол дагларга оъттап чоруур,
ногаан оът-сиген дилеп тып алыксаар.
- 9 Черлик буга сеңээ бараан болуксаар бе,
сээң мал чемгерер чериңге хонар бе?
- 10 Сээң шөлүннү аңдарзын дээш,
ону андазынга кожуп шыдаар сен бе?
- 11 Ооң аажок улуг күжүңгө идегээр сен бе,
бодуннуң ажылыңны аңаа бүзүрээр сен бе?
- 12 Ол эеп келгеш, сээң тарааңны
шаңга чыып бээр деп ынаныр сен бе?
- 13 Страус куш чалгыннарын өөрүшкүлүг часкап турар,
ынчалза-даа ооң чалгыннары шиленниң чүглери-биле деңнешпес.
- 14 Кыс страус чуургаларын элезинге чылыдыр салып кааш,
оларын каапкаш баар;*

* 38:36 Бо домактарның утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Кым ибис кушту мерген угаанның кылып кааныл, аскыр-дагаага сарыыл бергенил?» * 39:14 Чоокку Чөөн чүктүн улузунун бодалын ёзугаар, страус деп куштар чуургаларын чазылгыже баспас, а оларны чылыдыр органы хүнге бээр.

38:39 Ыд. ыр. 103:21 38:40 Ыд. ыр. 16:11 38:41 Ыд. ыр. 146:9 39:1 Ыд. ыр. 103:18

- 15 кандыг-бир кижиниң буду чуура базып,
черлик аң-мең таптап кааптарын бодавас.
- 16 Ол бодунуң төлдеринге, өскениинге дег, каржы,
ооң күжениишкини хей боорундан сезинмес,
- 17 чүгө дээрге Бурган аңаа мерген угаан бербээн,
угаанның кылдыр чаяп кагбаан.
- 18 Ынчалза-даа ол куш көдүрүлгөш, маңнап ыңай болза,
аыттыг кижини белени-биле ажып каар.
- 19 Аътка күштү сен берип,
ооң мойнун чел-биле шып каан сен бе?
- 20 Ону шартылаа дег халып-шураар кылып каан сен бе?
Ооң хаарыктаары коргунчуг.
- 21 Аът өөрүп, черни дуюу-биле казып тур,
бар шаа-биле тулчуушкунче чүткүп тур;
- 22 айыылды ол коргуш чогу-биле шоодар,
хылыштан-даа дезип маңнапас;
- 23 ооң быктында саадак шыңгыраан,
узун, кыска чыдалар кылаңнашкан.
- 24 Ол хөлзээн чүткүлүнден довурак чип,
труба этсирге, чаңгыс черге туруп шыдавас,
- 25 ооң үнүн дыңнааш-ла, киштептер,
баштыннарның алгы-кышкызын, аг-шеригниң кыйгызын,
тулчуушкун даажын ырактан эндевес.
- 26 Хартыганың кылайтыр ужуп,
чалгыннарын мурнуу чүкче хере салыры —
сээң мерген угааның ачызында бе?
- 27 Эзирниң кылайтыр ужуп үнгөш,
бедик черге уя тудуп аары —
сээң сөзүң ёзугаар бе?
- 28 Ол куш хаяда чурттап, хонуп турар,
ооң шивээзи — дагның чалымы;
- 29 оортан ол олчазын харап көөр,
ооң карактары дыка ырадыр көрүп турар.
- 30 Эзир төлдеринге хан ижиртир,
өлүрүп алган олчазынче ужар».
- 31 Дээрги-Чаяакчы Иовка оон ыңай мынча дээн:
- 32 «Бо маргыжыкчы Күчүлүг Бурган-биле чөрүжүп турар де?!
Бурганны чемелеп турар кижии Аңаа харыы тутсун!»
- Иовтуң Бурганга бирги харыызы***
- 33 Иов Дээрги-Чаяакчыга мынча деп харыылаан:
- 34 «Мен чөгенчиг-дир мен. Сеңээ чүү деп харыылаайн?
Аксымны холум-биле дуглаайн.
- 35 Бир катап чугаалаан мен — ам харыылап шыдавас мен,
оон база катап чугаалаан мен — ам ыыттапас мен».

39:16 Ыл. 4:3 39:20 Иер. 8:16 39:24 Иер. 4:19; Ам. 3:6 39:32 Иов 9:32; 33:13
39:34 Иов 42:6

Бурганның ийги чугаазы:
өндүр улуг амытанның Дээрзи Мен-дир мен

40 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иовка шуурган иштгинден мынча деп харыылаан:

- ² «Ёзулуг эр дег, куржанып белеткенип ал;
Мен айтырайн, а сен Меңээ харыыла.
- ³ Таанда-ла Мээң шиитпиримни буруу шавар сен бе,
бодунну агартыр дээш, Мени буруудадыр сен бе?
- ⁴ Бурган ышкаш күчү-күштүг сен бе,
Ол ышкаш динмиредир чугаалаар сен бе?
- ⁵ Ындыг болза, бодунну өндүр-чаагай чырык-биле каастап ал,
чайынналчак мактал-хүндү кеткен хевин дег болзун;
- ⁶ бүгү турамык улусче көргөш, томаартывыт;
киленнеп, хорадааныңны туттунма,
- ⁷ бүгү улуургактарже көрүнгөш, сөгүртүвүт,
бузуттугларны турган черинге чылча базывыт!
- ⁸ Оларның шуптузун чевегге хөөп каг,
алды оранга хорутдап каг.
- ⁹ Мен ынчан сени мактаар мен:
тийлелгени сеңээ бодун холун шаңнаан-дыр.
- ¹⁰ Бехемотче* көр даан:
ону база, сени ышкаш, чаяап каан мен;
ол, шары ышкаш, оьгтаар-дыр.
- ¹¹ Ооң дөңмектериниң күчү-күштүүн,
иштиниң шыңганныңны кадыг-быжыын көр даан!
- ¹² Ооң кудуруу пөш ышкаш дыңзыг-дыр,
дөңмектериниң сиирлери дүргектели берген-дир.
- ¹³ Буттары хүлер хоолайлар-ла,
сөөктери демирлер дег-дир.
- ¹⁴ Ол – Бурганның чаяалгазының өндүр бедик эгези-дир!
Олче хылыжын чүгле ооң Чаяакчызы аннып болур.
- ¹⁵ Тейлер аңаа аьш-чемни бээр,
ында бүгү черлик аң-мең ойнап-хөглеп турар.
- ¹⁶ Ол шырыштарга дыштанып чыдар,
тулаада кулузун аразыңга чаштына бээр;
- ¹⁷ чокпак үнүштер ону хөлегези-биле шуглап аар,
дамырак суг эриинде талдар ону чажырып аар.
- ¹⁸ Дажыг суг хөмө апса-даа, ол кортпас,
Иордан хем ооң аксынче куттулза-даа, ол тоовас.
- ¹⁹ Ол көрүп турда, кым ону тудуп шыдаарыл?
Кым ооң думчуундан тыртпа-биле илип аарыл?
- ²⁰ А Левиафанны* сыырткыш-биле тудуп аар сен бе?
Ооң дылын хендир-биле кызып ап шыдаар сен бе?
- ²¹ Ооң думчуун кулузун-биле өттүр идип,
чаагын тыртпа-биле үттеп шыдаар сен бе?
- ²² Ол сенден катап-катап чанннып дилээр бе,

* 40:10 Сөс сүрүп очулдуарга, «аажок улуг мал» дээн. Бегемот/гиппопотам бооп чадавас (орус дылда ол сөс бо сөзүглелден укталган). * 40:20 Хананей мифологияда күчүтөн суг амытаны (Иов 3:8 көр). Чамдык тайылбырлакчылар ону крокодил азы кит боор деп даап бодап турар.

- сээн-биле ээлдек чугаалажыр бе?
 23 Ол сээн-биле керээ чарар бе,
 кезээ шагда сээн кулуң боор бе?
 24 Сен ооң-биле, кушкаш-биле дег, ойнаар сен бе,
 чалча кыстарыңга оюн-хөг кылдыр, ону баглап каар сен бе?
 25 Балыкчылар ол дээш садыглажыр бе,
 садыгжылар ооң коң эьдин үлежир бе?
 26 Ооң кежин чыдалар-биле,
 бажын — балык шанчар серээ-биле өттүр шанчар сен бе?
 27 Холуңну аңаа дегзип көр —
 катаптавайн баар сен: тулчуушкун уттундурбас!

41

- ¹ Левиафанның мурнунга чөгелиң төнөр;
 ооң чүгле хевирин көргөш, кээп дүжөр сен.
 2 Ону хөлзедиптер болзунза, ол каржы-дошкун-на! *
 А кым Мээң мурнумга туруп шыдаарыл? **
 3 Менээ удур туржуптар кижиге бар бе, ону эки аажылаар мен.
 Чырык черде бүгү чүве — Мээңии-дир!
- 4 Левиафанның мага-бодунуң кезектериниң, оларның күчү-күжүнүң,
 кайгамчык тургузуунуң дугайында ыгыттавайн барбас мен.
 5 Кым ооң хевин ушта тыртып шыдаарыл,
 ооң ийи каыт куяк шывыын өттүр шанчарыл? *
 6 Кым ооң аксының хаалгазын ажыдып шыдаарыл?
 Ооң дээрбектелчек диштериниң коргунчуун!
 7 Ооң өндүр-чаагай одуругланчак дозуг-камгалалдарын,
 таңма-биле дег, адырлыр аргажок кылдыр кожуп каан;
 8 оларны сырый каттыштырган —
 аразындан агаар безин эртпес;
 9 бирээзин өскезинге чыпшыр идип каан —
 аңгылаары болдунмас кылдыр тудуштурган.
- 10 Левиафан азырыптарга, чаңнык кызаш дээр,
 ооң карактары даң хаяязының херелдери дег;
 11 ооң аксындан чаштанчы оттар кызаңнап,
 тарадыр ужуп турар.
 12 Ооң думчуунуң үттеринден ыш-бус,
 одаг кырында хайынган папшан дег, бургураан;
 13 ооң тыныжы көстер одун өөскүткен,
 аксындан чалбыыш чалынналган.
 14 Ооң мойнунда күш чажыртылган,
 коргуушкун ооң мурнунда маңнап чоруур.
 15 Ооң эът-бодун быжыг кылдыр тудуштуруп каан —
 шуткуп каан дег, чайгылыш дивес;
 16 ооң чүрээ даш дег,
 дээрбе дажы дег кадыг.
 17 Ол туруп кээрге, күштүг-шыырактар безин* корга бээр,
 ооң халдаашкынын дозуп шыдавайн, аткаарлап эгелээр.

* 41:2 Азы: «Ону хөлзедиптер кандыг-бир калчаа кижиге бар бе?» ** 41:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Ооң мурнунга кым туруп шыдаарыл?» деп бижээн. * 41:5 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгудег өске утказы мындыг: «Кым олче ийи каыт чүгенниг чоокшулай бээрил?» * 41:17 Азы: «Бурганнар безин».

40:23 Исис. 9:15, 27 41:1 Иов 3:8; 40:20; Ыд. ыр. 73:14; 103:26; Иса. 27:1 41:3 Хост. 9:29; Ыд. ыр. 23:1

- 18 Аңаа хылыш күш четпес,
узун-чолдак чыдалар, согун-даа аңаа дынмас;
19 демирни ол сиген деп,
хулерни — ирик ыяш деп санаар.
20 Ча-согун ону дезеринче албадавас,
шывадаан даштар аңаа тараа тогланчызы дег болур.
21 Монну ол тараа сывы деп санаар,
чыданың сыгыды аңаа каттырынчыг.
22 Ооң хырны — чидиг бузундулар дег,
ол малгашты кежи-биле илииртээр.
23 Левиафан далайны пашта суг дег бургуратып,
хайынган үс дег мылдырадыптар.
24 Ооң соонга чырып турар ис артып каар,
сактырга, суг кыры агара берген дег боор.
25 Чер кырында аңаа дөмей дириг амытан чок:
ону коргуш чок кылдыр чаяп каан;
26 бүгү улуургак чүвеже ол тиилелгелиг көөр,
ол — бүгү чоргаар дириг амытаннарның хааны».

Иовтуң Бурганга ийги харызы

42 ¹ Иов Дээрги-Чаяакчыга мынча деп харыылаан:

- 2 «Мен билир мен: бүгү чүве Сээң эргенде,
чүнү-даа бодап аарынга, Сеңээ болдунмас чүве чок.
3 Билиг чок сөстөр-биле
Сээң бодалыңны баксырадыр хире кым мен?
Ийе, мен билбес чүвем дугайында,
меңээ билдинмес кайгамчык үүлдөр дугайында чугаалап турдум.
4 Мени дыннап көрөм, чугаалап көрейн;
Мен айтырайн, а Сен меңээ харыылап көрөм.
5 Сээң дугайында мооң мурнунда чүгле дыннап турган мен,
а ам карактарым Сени көрүп тур.
6 Ынчангаш бүгү сөстөрүмден ойталап тур мен,
доозун-довурак, хүлде олуруп алган, буруум миннип тур мен».

Түңгел сөс

⁷ Дээрги-Чаяакчы Иовка чугаазын дооскаш, Теман чурттуг Элифазка мынча дээн:

«Сеңээ база сээң ийи эжинге Мээң дугайымда Иов чалчам ышкаш шынын чугаалавааныңар дээш килеңим кыптыгып тур. ⁸ Ынчангаш чеди бугажык биле чеди кошкардан ап алгаш, Мээң чалчам Иовка баргаш, ол малды болуңар дээш бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салыңар, а Мээң чалчам Иов силер дээш мөргүзүн. Мен оон мөргүлүн хүлээп алыр мен — оон башка силерни бужар сөстөрүңер дээш

кезедир мен, чүге дээрге силер Мээң дугайымда Иов чалчам ышкаш шынын чугаалавадыңар».

⁹ Ынчан Теман чурттуг Элифаз, Шуах чурттуг Вилдад болгаш Наама чурттуг Софар баргаш, Дээрги-Чаяакчының оларга дужааганын эзугаар кылган. Дээрги-Чаяакчы Иовтуң мөргүлүн хүлээп алган.

¹⁰ Иов эш-өөрү дээш мөргүп дооскан соонда, Дээрги-Чаяакчы аңаа эки чолду эгидип берген: оон мурнунда турганындан ийи катап хөйнү хайырлаан.

¹¹ Иовтуң бүгү эр, кыс ха-дунмазы, бүгү

* 42:11 Кесита — эрте-бурунгу үеде акша-мөнгүнүнүң бир хемчээли (Э. д. 33:19 көр).

42:2 Э. д. 18:14; Иер. 32:17; Мф. 19:26 42:3 Иов 38:2 42:4 Иов 38:3; 40:2 42:6 Иов 2:8

42:7 Иов 2:11 42:8 Сан. 23:1; 1 Чыл. 15:26 || Э. д. 20:7; Иак. 5:16 42:9 Иов 2:11

42:10 Иса. 40:2; 61:7 42:11 Иов 19:13

биеэги таныш өөрү чедип келгеш, оон бажыңыңга кады чемненип дойлаан. Олар Дээрги-Чаяакчының олче ытканы бүгү хай-халап дээш ону кээргеп, аргалап турган. Кижн бүрүзү Иовка бир кесита* биле бир алдын сырға берген.

¹² Дээрги-Чаяакчы Иовтуң чуртталгазының арткан чылдарында аңаа, биеэги чылдарыңга бодаарга, оон-даа хөй ачы-буян хайырлаан. Ол ам 14 000 хой-өшкүлүг, 6000 төвөлиг, 1000 эжеш шарылыг болгаш 1000 кыс элчигенниг

апарган. ¹³ Ол чеди оолдуг, үш кыстыг болган. ¹⁴ Бирги уруун Эмима деп, ийигизин — Кассия деп, үшкүзүн — Керен-Гаппух деп адап алган*. ¹⁵ Бүгү чер-делегейде Иовтуң уруглары дег кайгамчык чараш кыстар турбаан. Ачазы оларга акылары биле өнчү үзүп берген.

¹⁶ Ол бүгүнүң соонда Иов 140 чыл чурттап, бодунуң ажы-төлүнүн ук-салгалын дөрткү салгалга чедир көргөн. ¹⁷ Иов кыраан назынында, чуртталгазыңга пөгүп, мөчөөн.

* 42:14 Эмима — көгө-буга, Кассия — корица чечээ, Керен-Гаппух — херелденген карак кир-биктери дээн аттар.

Ыдыктыг ырылар

Кирилде

Еврей дылда бо ном «Техиллим» («Макталдар») деп аттыг. Эрги Чагыг-керээниң эрте-бурунгу грек дылче очулгазында «Псалмой» азы «Псалтерион» (псалтырь — хылдыг хөгжүм херексели) деп аттыг. Ол ат ырыларның хөй кезии хөгжүм херекселинге үдөдип турганын айтып турар. «Ыдыктыг ырылар» деп тыва ат израильчилерниң бо ырыларны чүглө хөглээр дээш эвес, а ыдыктыг Бурганны алдаржыдып, Ооң өндүр бедини алгаар дээш ырлап турганын илереткен.

Ырыларда Бургандан дуза биле камгалал дилээн мөргүлдөр, бачыттарны өршээр дугайында дилеглер, ачы-буяны дээш Аңаа өөрүп четтиришкinner, дайзыннарны кезедир дугайында дилеглер болгаш Бурганның шилип алганы хаанга йөрөөдөр дынналыр. Чамдык ырылар кандыг-бир кижиниң хуу сеткил-сагыжын илереткен, а өскөлериң бүгү чоннуң адындан ырлап турар.

Бүгү ном 150 ырыдан тургустунган (чамдык бурунгу сөзүглелдерде тыва очулгаже кирибээн 151-ги ыры база таваржып турар). Тыва очулгада ырыларның дугаарлаашкыны (орус Синодалдыг очулгада дег) эрте-бурунгу грек очулганың дугаарлаашкынын эдирген болгаш, еврей сөзүглелде база элээн хөй амгы үениң очулгаларында дугаарлаашкындан бичии ылгалдыг. Еврей чаңчыл болгаш сөзүглелдин чамдык иштики демдектерин ёзугаар номда беш чыындыны аңгылап турар: 1—40, 41—71, 72—88, 89—105 болгаш 106—150-ги ырылар. Ол беш чыынды израиль чоннуң Вавилонга туттуруушкундан ээп келгениниң соонда үеде чаңгыс номга кожуп чыгдынган. Чамдык ырылар ийи аңгы чыындыда бичии өскерткен хевирлиг катаптаттынып турар (чижээ, 13-кү ыры биле 52-ги ыры). Ол ышкаш бо ырыларның чамдыгызы Эрги Чагыг-керээниң өске номнарында база таваржып турар (чижээ, 17-ги ыры биле 2 Хааннар 22 эге).

Чамдык ыдыктыг ырылар Израильдин төөгүзүнүң болуушкуннары-биле азы төөгүлүг кижилер-биле харылзаалыын көргүскөн бажында бижиктерлиг — оон ап көөрге, дыка хөй ыдыктыг ырылар Давид хаан-биле харылзаалыг. Ырының ол кижиле биле кандыг харылзаалыын тодаргай чугаалаары берге: ол кижиле ырыны бижээн бе, ырыны аңаа тураскаадып азы ону өттүнүп бижээн бе, чок болза оон-даа өске харылзаалар бар бе?

Оон ынай ырыны күүсөдип тура, кандыг хөгжүм херекселдери азы аялгалар ажыглап турганын айыткан чүүлдер бар. Шак ол еврей терминнерниң ылаптыг утказы эки билдинмес, ынчангаш оларны очулдурбайн арттырган. Чижеглээрге, «маскил», «мизмор», «миктам», «шиггайон» болгаш «сэла» деп сөстөр.

Чамдык ырылар (24, 33, 36, 110, 111, 118, 144) акрошүлүк хевирлиг кылдыр тургустунган. Ол ырыларда одурут азы строфа бүрүз еврей алфавиттиң үжүктөрү-биле эгелеп турар. Шак ындыг арганы «Иеремияның ыы-сызы» деп номда база ажыглан.

Иудейлер-даа, христианнар-даа бо номну кезээде онза үнелеп, Бурганга мөгейип тура, болганчок-ла ажыглап турган. Янзы-бүрү чоннарның шүлүкчүлери ук номдан омур-хевирлерни үлегерлеп ап, ыдыктыг ырыларны бодунуң дылынга катаптап азы өттүнүп турганнар.

БИРГИ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 1–40)

1

- ¹ Бузуттугларның сүмезин дыңнавайн чоруур,
бачыттыгларның үлегерин эдербес,
кочуургактар аразынче кирбес киж и амыр-чыргалдыг!
- ² Ындыг киж и Дээрги-Чаяакчының хоойлузун дүн-хүн дивейн бодап,
аңаа хандыкшып, таалал алып.
- ³ Ындыг киж и суг эрийинге олурткан, чимиэи үезинде быжар,
бүрүлери катпас ыяш ышкаш болур;
чүнү-даа кылганда, чедиишкинни чедип алып.
- ⁴ Бузуттуг улус көңгүс ындыг эвес — хатка ширбиткен бок сиген дег.
- ⁵ Бузуттуглар шииттирип тура, агарып үнмес,
бачыттыглар чөптүг-шынның улус аразына турар чер тыппас.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынның улустун оруун болуп,
а бузуттуг улустун оруун узуткаар болгай.

2

- ¹ Чоннар чүге килеңнеп хөлзеп турарыл,
аймактар чүге хоозун чүүлдер бодап турарыл?
- ² Чер-делегейниң хааннары тура халчып, чагырыкчылар демнежи,
Дээрги-Чаяакчы биле Ооң шилип алган хаанынга удур
тулчуп үнер деп барган-дыр:
- ³ «Оларның кинчи-бегин үзе соккаш, дарлалын дүжүр октаптаалы!»
- ⁴ Дээрлерде саадаан Бурган оларны кочулап тур,
Дээрги оларны кыжырып тур.
- ⁵ Дээрги-Чаяакчы ынчан оларга ажынып,
күштүг килеңи-биле коргудуп, мынча дээр:
- ⁶ «Бодумнун шилип алган хаанымны
ыдыктыг Сион даамда дүжүлгеде олуртуп каан мен».
- ⁷ Дээрги-Чаяакчының шиитпирин медээлэейн.
Ол менээ: «Сен — Мээң оглум сен, Мен бөгүн сээң Адаң апардым.
- ⁸ Менден диле, ынчан бүтү чоннарны сеңээ өнчү кылдыр бээр мен;
чер-делегейни, ээлээр чериң кылдыр, ужу-кыдынга чедир бээр мен.
- ⁹ Сен оларны демир мерге-биле чылча шавар* сен,
дой сава дег чуура шавар сен» — дээн.
- ¹⁰ Ындыг болганда, хааннар, угаан кирип көрүнер,
чер-делегейниң чагырыкчылары,
мээң чемелээшкимини хүлээп алынар.
- ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга коргуушкун-биле бараан болунар,
коргуп-сүртеп-даа тура, өөрүп-байырланаар.
- ¹² Ооң оглун хүндүлөңер*, оон башка Ол килеңней бээр,

* 2:9 Азы: «Башкаар», азы «кадарар». * 2:12 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес.
Болгу дег өске уткалары мындыг: «Ону ак сеткилдий-биле ошкаңар» азы «Ооң мурнунда
черге мөгейинер».

1:1 Иов 21:16 || У. ч. 1:15; 4:14; 24:1 || Ыд. ыр. 25:4-5; У. ч. 3:34; 21:24 1:2 Иис. 1:8 ||
Ыд. ыр. 118:47-48, 97 1:3 Иер. 17:8; Иез. 47:12 1:4 Иов 21:18; Ыд. ыр. 34:5 1:6 Ыд. ыр. 36:18
2:1 Аж.-ч. 4:25-26 2:2 Ыд. ыр. 17:51; 19:7; 88:20-21 2:4 Ыд. ыр. 10:4 || Ыд. ыр. 36:13; 58:9;
У. ч. 1:26 2:6 Ыд. ыр. 109:2; Ажыл. 14:1 2:7 Аж.-ч. 13:33; Евр. 1:5; 5:5; 2 Хаан. 7:14
2:9 Ажыл. 2:27; 12:5; 19:15 || Иса. 30:14; Иер. 19:11 2:11 Евр. 12:28 || Флп. 4:4 2:12 Ыд. ыр. 33:8

а силер оруунарга өлүп каар силер –
Ооң килени карак чивеш аразында кыптыгар болгай.
Оон хоргада алыр бүгү улус амыр-чыргалдыг.

3 ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии. Давидтиң бодунуң оглу Авессаломдан дезип бар чыткан үезинге хамааржыр.*

² Дээрги-Чаяакчы, дайзыннарымның көвүдээнин!

Менче халдап турарларның хөйүн!

³ Хөй-ле улус мээң салым-чолум дугайында:

«Аңаа Бургандан камгалал келбес!» – дижип тур. *Сэла*

⁴ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, дозуг-камгалалым сен,

алдарым сен, бажымны көдүрер сен.

⁵ Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып тур мен –

Бодунуң ыдык даанда Ол мени дыннап турар. *Сэла*

⁶ Дээрги-Чаяакчы мени деткип турар,

ынчангаш сагыш амыр чыдып аар мен, удуп-удуп, туруп кээр мен.

⁷ Бүгү чүктөрдөн менче халдап,

бүзээлээн дүк-түмөн дайзыннардан кортпас-даа мен.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем, Бурганым, мени камгалап көрөм!

Шутту дайзыннарымның чаактарынче дажып,

бузуттугларның азыг-дijin турулдур шаап тур сен,

⁹ Камгалал Дээрги-Чаяакчыдан кээр,

Сээң чонун ачы-буянынны четтирер. *Сэла*

4 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

² Мээң шыннымын көргүзүп турар Бурган*,

кыйгыарымга, мени дыннап көрөм;

кызагадап турумда, Сен мени адырып каар сен;

менче ээ көрнүп, мөргүлүм дыннап көрөм.

³ Киж и амытан! Кажанга дээр мээң ат-алдарымын баксырадыр силер?

Хоозун чугаага ынак бооп, мегеже чүткүүр-дүр силер. *Сэла*

⁴ Дээрги-Чаяакчы Аңаа бердинген кижини

аңгылап алганын билип алыңар;

мен Дээрги-Чаяакчыны кыйгыарымга, Ол дыннап турар.

⁵ Сүртеп сирилеңер, бачыт үүлгетпеңер*:

орун-дөжөөңерге чыткаш,

сагыжыңар сайгара боданып, оожургап алыңар. *Сэла*

⁶ Дээрги-Чаяакчыга шын өргүлдерден салыңар, Аңаа идегеңер.

⁷ «Кым биске ачы-буян көргүзөрил?

Дээрги-Чаяакчы, чырыткылыг арнынны

бисче угландырып көрөм!» – деп турар улус-ла хөй.

⁸ А Сен мээң чүрээмни

ындыг улустун аыш-чем, арага-дары көвүдээн дээш өөрүшкүзүнден

артык улуг өөрүшкү-биле бүргедин.

* 4:2 Азы: «Мээң чөптүг-шынныг Бурганым». * 4:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Килеңнээш-даа, бачыт үүлгетпеңер» деп бижээн (Эф. 4:26 көр).

3:12 Хаан. 15:14-17 3:2 2 Хаан. 15:12 3:3 Ыд. ыр. 70:11 3:4 Э. д. 15:1 || Ыд. ыр. 26:6

3:5 Ыд. ыр. 2:6 || Ыд. ыр. 33:4 3:6 Ыд. ыр. 4:8 3:7 Ыд. ыр. 26:3 3:8 Иов 16:10 || Иов 29:17;

Ыд. ыр. 57:7 3:9 Ыд. ыр. 36:39; Иса. 43:11; Иона 2:10 4:1 Авв. 3:19 4:2 Иов 36:16 4:4 Хост. 11:7

4:6 Ы. х. к. 33:19; Ыд. ыр. 50:21 4:7 Сан. 6:25; Ыд. ыр. 30:17; 43:4; 66:2

- 9 Тайбын удуп чыдып алгаш, амыр дораан удуп каар мен;
Дээрги-Чаяакчы, айыыл чок амыдыраар арганы
чүглө Сен меңээ бээр-дир сен.

5 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөгжүм үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- ² Дээрги-Чаяакчы, мээң сөстөримни дыңнап көрөм,
бодалдарымны билип ап көрөм.
³ Алгы-кышкымны тооп дыңнам, Хааным база Бурганым!
Сенээ мөргүп турарым бо.
⁴ Дээрги-Чаяакчы, эртен эрте үнүмнү дыңнам —
даң хаяазында Сенээ кээп, манагынып туруп аар мен.
⁵ Бузутка хөңнүң чок Бурган болгай сен;
бак кижиге Сээң-биле чоок аралажып шыдаар эвес.
⁶ Турамык улус Сенче удур көрүп шыдавас,
бүгү бачат үүлгедикчилерин көөр хөңнүң чок.
⁷ Мегелеп чугаалаарлар Сенээ узуткаттырар,
өлүрүкчүлөрдөн, кара сагыштыг улустан
Дээрги-Чаяакчының хөңнү калыр.
⁸ А мен Сээң өндүр улуг энерелиң ачызында
Сээң ордуңче кирип кээр мен,
Сенден коргуп, ыдыктыг өргээнге мөгеер мен.
⁹ Дээрги-Чаяакчы, дайзындан камгалап,
чөптүүң-биле Бодуң мээң оруумну баштап көрөм,
Бодунуң айыткан орууну мээң мурнумга дорттап берем.
¹⁰ Дайзыннарымның чугаа-сөзүндө шынныг чүве чок-тур,
оларның ишти-хөңнү — тамы-дыр, өгү — ажык чевег-дир,
аксы-дылы-биле авыяастаар хейлер-дир.
¹¹ Бурганым, олар кем-буруузун чүктээр кылып көрөм.
Боттарының бодалдарындан буурап калзыннап,
эмгежок кем-буруузу дээш оларны хүлээп көрбейн көрөм —
Сенээ удур үймээн үндүрген улус — олар болгай.
¹² А Сенден хоргадап алыр бүгү улус өөрүп-хөглээр,
кезээ-мөңгөдө байырлаар, Сен оларга болчур сен.
Сээң адыңга ынак улус Сенээ чоргаарланыр.
¹³ Дээрги-Чаяакчы, чөптүг-шынныг кижиге
ачы-буянны хайырлаар-дыр сен,
дозуг-камгалал-биле дег, ээ көрнүүшкүнүң-биле бүргээр-дир сен.

6 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Шеминит деп аян-биле үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- ² Дээрги-Чаяакчы, килеңнээн хүнүндө мени сойгалавайн көрөм,
кылыктанган хүнүндө мени кезетпейн көрөм!
³ Дээрги-Чаяакчы, харыксырай бердим,
ынчангаш менче ээ көрнүп көрөм;
Дээрги-Чаяакчы, ишти-хөңнүм дойлуп тур,
ынчангаш мени экиртип көрөм.
⁴ Сеткилим аажок хөлзеп тур,
чежеге дээр манадыр сен, Дээрги-Чаяакчы?!
⁵ Дээрги-Чаяакчы, эглип келгеш, мени камгалап көрөм.
Энерелдиң-биле мени адырып көрөм.

4:9 Бд. ыр. 3:6 5:3 Бд. ыр. 83:4 5:4 Бд. ыр. 87:10; 118:147 5:6 Бд. ыр. 10:5 5:7 Бд. ыр. 54:24
5:8 3 Хаан. 8:29; Бд. ыр. 10:4 5:10 Иер. 5:16 || Бд. ыр. 11:2; Рим. 3:13 5:13 Бд. ыр. 113:21-22 ||
Бд. ыр. 102:4 6:1 1 Чыл. 15:20-21 6:2 Бд. ыр. 37:2 6:4 Бд. ыр. 89:13

- 6 Чевегге чыткаш, Сени бодаар кижиге турбас;
өлүгүлөр ораныңа Сени кым-даа мактавас.
- 7 Ыглап-сыктааш, могай бердим:
дүнениң-не орун-дөжөөм өл-шык болур,
караам чажыңдан чыдыным шыгый бээр.
- 8 Шупту дайзыннарарым балазыңдан
карактарым шоозу өжүп, кударалдан карактарым соглуп тур.
- 9 Бузут үүлгедикчилери, шупту менден ырай бериңер,
Дээрги-Чаяакчы мээң ыг-сыымны дыңнап каан-дыр.
- 10 Дээрги-Чаяакчы тейлээн сөзүм дыңнап каапкан —
мөргүлүмнү Ол хүлээп алыр.
- 11 Дайзыннарарым дөгережи аажок дүвүрөп, ады баксыразын,
аткаарлап, кончуг дүрген бак атка кирзин.

7 ¹ Давидтиң Дээрги-Чаяакчыга ырлаан шиггайон-ыры. Вениаминниң аймаандан
үнгөн Хустуң херээнге хамааржыр.

- 2 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, Сенден хоргадалды ап чор мен,
мени истеп сүрген бүгү улустан адырып, камгалап көрөм,
оон башка олар, арзылаң дег, амы-тынымны үзүп каар,
камгалаптар кым-даа чок боорга, үзерлеп кааптар.
- 4 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, үүлгеткен херээм бар болза,
мээң холдарым кемниң херек кылган болза,
5 мээң-биле эп-найырал сеткип чораан кижиге
бузут-биле харыылаан болзумза,
(а мен чылдагаан чокка кыстыртып келгеним кижини безин
камгалап чораан болгай мен)* ,
- 6 дайзын мени истеп сүргеш, чыпшыр четсин,
амы-тынымны черже киир таптай бассын,
ат-алдарымны довуракка борап каапсын. *Сэла*
- 7 Дээрги-Чаяакчы, килеңнээштин, дүрген келем,
дайзыннарарымның калчаалыг өжүңге удур туруш,
Сээң айтып-чагааның шииткелди, меңээ болчуп, көдүрүп көрөм.
- 8 Чыылган чоннар Сени долганып кээр —
оларның кырында бедикче көдүрүл.
- 9 Дээрги-Чаяакчы аймактарны шиидип турар.
Меңээ шын шииткелден үндүрүп көрөм,
чөптүүмнү, кем-буруу чогуумну көрүп көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
- 10 Бузуттугларның өжүнүң когу үзүлзүн,
чөптүг-шынын кижини быжыктыр — чөптүг Бурган болгай сен,
улустуң чүректерин, ишти-хөңнүн шенээр-дир сен.
- 11 Мөзүзү эки улусту камгалаар Бурган —
мээң дозуг-камгалалым-дыр.
- 12 Бурган — чөптүг шииткекчи,
Ол хүннүң-не бузуттуг улусче күштүү-биле килеңнээр.

* 7:5 Өске бурунгу сөзүглелде «А мен кыстыртып чоруур кижимче чылдагаан чок халдаан болзумза» деп бижээн.

6:6 Бд. ыр. 29:10; 87:11; 113:25; Эклл. 9:10; Иса. 38:18 6:8 Бд. ыр. 30:10 6:9 Иов 21:16;
Бд. ыр. 118:115; Мф. 7:23 6:11 Бд. ыр. 39:13 7:2 Бд. ыр. 10:1; 63:11 || Бд. ыр. 30:16
7:3 Иов 10:16 7:5 Бд. ыр. 54:21 || 1 Хаан. 24:8; 26:9 7:8 Иса. 33:10 7:9 Бд. ыр. 25:1; 34:24; 42:1
7:10 Иов 23:10; Бд. ыр. 10:5 7:11 Э. д. 15:1 7:12 Наум 1:5

- 13 Кандыг-бир улус бачыттарындан ойталаваза*,
Бурган хылыжын чидидер, чазын хере тыртып, шыгаап кээр;
14 өлүм тарыыр чепсектерин белеткеп,
өрттендир чиир согуннарны кылып аар.
15 Бузуду иштинде боттанган киж
өш-өжээн-биле иштелип, оп-меге божуп алган.
16 Ол ханы оңгарны каскаш, оозунче боду-ла кире бээр;
17 ооң өжү бодунуң бажынче кээп дүжөр,
ооң каржы-дошкуну бодунуң тейинче дедир бадып кээр.
18 Чөптүү дээш Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирип тур мен,
Дээди Өрүкү Дээрги-Чаяакчынын адын алгап ырлап тур мен.

8 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.

- ²⁻³ Дээрги-Чаяакчы! Бистиң Дээргивис!
Сээң адыңнын бүгү чер кырында өндүр бедиин!
Сээң алдарың бичии уругларнын, эмер чаштарнын аксындан
дээрлерден-даа бедидир көдүрлүп тур!
Быжыг шивээ тудуп алдың — дайзыннарлыг болгаш,
өжээтениң, адаанчың ыттавайн барзын дээш, ынчалдын.
4 Сээң холдарыңнын чаяап кааны дээрлерже,
Сээң ында быжыглап кааның
ай биле сылдыстарже көргөш, боданып тур мен:
5 «Киж деп кымыл ол, Сен ону чүге бодап чоруур сен?
Киж амытан* деп кымыл ол, Сен ол дээш чүге сагыш човаар сен?»
6 А Сен ону Бурганнын деңнелинден*
хензиг-ле куду деңнелдиг кылып каан сен;
ону ат-алдар болгаш мактал-хүндү-биле демдектедиң.
7 Сен ону холдарыңнын чаяап кааны бүгү чүүлдүң чагырыкчызы кылып
кагдың,
бүгү чүүлду ооң буттарының адаанга салып кагдың;
8 бүгү шээр болгаш бода малды, хову-шөлде аң-менни,
9 дээрний куштарын, далайның балыктарын,
далай оруктары-биле эштип чоруур
бүгү чүвени ооң буттарының адаанга салып кагдың.
10 Дээрги-Чаяакчы! Бистиң Дээргивис!
Сээң адыңнын бүгү чер кырында өндүр бедиин!

9 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Оглунуң өлүмү» деп аялга үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.

- ² Дээрги-Чаяакчы, бүгү-ле чүлдү-чүрээмден
Сеңээ өөрүп четтирер мен,
Сээң хамык кайгамчык чүүлдеринни медээлээр мен;
3 Сен дээш өөрүп-хөглөп, байырлаар мен,
Сээң ат-алдарыңны алгап ырлаар мен, Дээди Өрүкү Бурган!

* 7:13 Азы: «Бурган Бодунуң бодап алган чүүлүндөн ойталавас». * 8:5 Киж амытан — бо сөстөрни дорт очулдуурага, «Киж амытан оглу» дээн. * 8:6 Бо сөстөрни өске бурунгу сөзүглелде «Дээрний төлээлериниң деңнелинден» деп бижээн.

7:13 Ы. х. к. 32:41 || Ы. х. к. 32:23 7:14 Ыд. ыр. 20:13; 63:8 7:15 Иов 15:35; Иса. 59:4; Иак. 1:15
7:16 Эсф. 7:9; У. ч. 11:5; 26:27; 28:10; Эккл. 10:8; Дан. 6:24 7:18 Ыд. ыр. 9:3 8:1 Ыд. ыр. 80:1; 83:1
8:2-3 Ыд. ыр. 148:13; Иса. 12:4 || Ыд. ыр. 112:4; Мф. 21:16 8:5 Иов 7:17; Ыд. ыр. 143:3; Евр. 2:6-8
8:7 Э. д. 1:26, 28 || Ыд. ыр. 109:1; 1 Кор. 15:27; Эф. 1:22 9:2 Ыд. ыр. 25:7; 39:6; 95:3 9:3 Ыд. ыр. 7:18

- 4 Мээң дайзыннарым дезип чорупкаш,
тептигип кээп дүжерлер, Сээң мурнунга өлүп каарлар.
- 5 Сен меңээ чөптүг шииткелди көргүстүң,
чаргы-чаалымны шын шиитпирлеп бердиң;
дүжүлгеде чөптүг Шииткекчи бооп саадап оорар-дыр сен.
- 6 Өске чоннарга килеңней бердиң, бузуттуг хейлерни узуткап кагдың,
оларнын дугайында сактыышкынны кезээ-мөңгөде балап кааптың.
- 7 Дайзыннар кезээ-мөңгөде буурап калды,
хоорайларын бузуп кааптың, оларны ам сактып кээр кижичогул.
- 8 А Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгөде чагырып артар,
Ол Бодунун дүжүлгезин шииткел үндүрер дээш белеткеп алган;
- 9 Ол өртемчейни чөптүү-биле шиидер,
бүгү чоннарга шын шииткел онааштырар.
- 10 Дээрги-Чаяакчы — дарлаткан кижиге хоргадап,
айыыл-халап үезинде — шивээ.
- 11 Сээң адынны хүндүлөп билир улус Сеңээ идегээр;
Сенче сеткилинден чүткээн улусту
кагбас болгай сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 12 Сион дагда чагырып турар Дээрги-Чаяакчыны алгап ырланар,
өске чоннар аразынга Ооң ажил-херектерин медээленер;
- 13 хан төгүксээр улусту Ол сактып алган,
дарлатканнарнын алгы-кышкызын утпайн, оларны бодап чоруур.
- 14 Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп,
мени көрбес улуска базындырып чоруурумну көрөм.
Сен мени өлүмнүң эжик-хаалгазындан көдүрүп аппаар сен —
- 15 Сион хоорайнын эжик-хаалгазынга Сеңээ хамык макталымны
ырлаар арганы ынчаар хайырлаар сен;
Сенден кээр камгалал дээш өөрүп-байырлаар мен.
- 16 Өске чоннар боттарынын казып алган оңгарынче чуглуп кирген,
боттарынын салып алган какпазынга буттарын кактырып алган.
- 17 Дээрги-Чаяакчы Бодунун чөптүг шииткели-биле билдингир —
бузуттуглар боттарынын кылган херектеринге туттуруп аар.
Үзүктелиишкин. Сэла
- 18 Бузуттуглар — Бурганны уткан бүгү чоннар —
өлүглер оранынче дүже берзин;
- 19 тиреңги кижинин дилээнге хары черле турар,
дарлаткан улустун идегели кезээ-мөңгөде куруг калбас болгай.
- 20 Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем!
Кижичогул бодун «Күштүг мен» деп санавазын,
бүгү чоннар Сээң мурнунга шииттирзин.
- 21 Дээрги-Чаяакчы, чоннарны коргудувудам*:
өлүр тыннын кижилер бис дээрзин олар билип алзын! *Сэла*
- 22 Дээрги-Чаяакчы, чүге ыракта турарын ол*,
айыыл-халап үезинде чаштып чүнүл?

* 9:21 Өске бурунгу сөзүглелде «Дээрги-Чаяакчы, оларга башкыдан берем» деп бижээн. * 9:22 Еврей сөзүглелде бо домактан ыңай 10-гу ыры эгелээн.

9:5 Ыд. ыр. 139:13 || Ыд. ыр. 28:10 9:6 Ы. х. к. 9:14; 29:20 9:8 Ыд. ыр. 101:13; 144:13; Ыы. 5:19

9:9 1 Хаан. 2:10; Ыд. ыр. 57:12; 66:5; 95:13; 97:9; 109:6; Иса. 2:4; 3:13; Иоил 3:12 9:10 2 Хаан. 22:3

9:11 Ыд. ыр. 90:14 9:14 Ыд. ыр. 106:18 9:15 Иса. 25:9 9:16 Ыд. ыр. 7:16 || Иов 18:8; У. ч. 29:5, 6

9:17 Хост. 7:5; 14:4 9:18 Иов 8:13 9:22 Ыд. ыр. 21:1

- 23 Адыргак, бузуттут улус ядамыкты истеп сүрүп чоруур –
олар боттарынын бодап алган кажар аргаларына туттуруп алзын.
- 24 Бузуттут кижиги самыраан күзэшкиннеринге чоргаарланыр,
чөптүгү эвес олча-ажыын эки деп йөрээр,
Дээрги-Чаяакчыны тооп көрбөс.
- 25 Бузуттут кижиги адырганда: «Ол бисти кезетпес!» – дээр,
Ооң шупту бодаалдары: «Бурган чок!» – деп турар.
- 26 Ол бодунун оруктарына кандыг-даа үеде чедишкенин болур,
Сээң шииткелдерин – оон талыгыр ыракта болуп турар,
ол бодунун шупту дайзыннарын куду көөр.
- 27 Ол бодунун сагыжында: «Кажан кезээде тендиш дивес мен,
салгалдан салгал дамчып меңээ бак чүү-даа болбас» – деп бодаар;
ооң аксы каргыш-чатка, авыясас сөс, оп-меге-биле долган;
ооң дылынын бажында – бузут биле кара сагыш бар.
- 29 Бузуттут кижиги быжыглал чок суурларга кедеп олулар,
ооң карактары аас-кежик чок күжүрнү дилегзинип көрүп турар;
ажытталчак черлерге кем-буруу чок кижини өлүрүп каар;
ажытталчак черге, шыргай иштинде арзылаң дег,
аас-кежик чок күжүрнү сегирип аар дээш кедеп чыдар –
ону бодунун какпазынга кактыргаш, тудуп аар;
бузуттут кижиги ээгип, донгайган соонда,
түрөңги улус ооң куштүгү аспактарынче кире бээр.
- 32 Ол бузуттут кижиги бодунун сагыжында:
«Бурган үүлгедиглерилисти уттупкан-дыр,
Ол хая көрнү берген-дир –
ам кажан-даа көрбөс дээн-дир» – деп бодаар.
- 33 Дээрги-Чаяакчы, дүргөн келем,
Бурганым, холун көдүрлүп, басындырган улусту утпайн көрөм!
- 34 Бузуттут кижиги чүгө бодунун сагыжында:
«Бурган бисти кезетпес» – деп бодап, Сени тооп көрбөзүл?
- 35 Улустун човаланы биле айыыл-халавын көрүп тур сен –
Бодунун холуну ынаар сунар дээш, көрүп тур сен.
Аас-кежик чок күжүр Сеңээ идетеп тур,
өскүс кижиге дузалаар сен.
- 36 Бузуттут-бак кижиниң күчү-күжүн суларадып,
ооң бузуду шуут артпас кылдыр, ол кижини кезедип көрөм.
- 37 Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгөдө хааннап турар,
өскө чоннар улузу Ооң чер-чуртундан арлып чиде бээр.
- 38 Дээрги-Чаяакчы, басындырган улустун күзелин дыннап тур сен –
оларнын чүрөөн быжыктырам, кулаанны оларже ээктирем.
- 39 Өскүс база басындырган кижиге чөптүгү шииткелин хайырлап көрөм;
кым-даа болза чер кырынга улусту моон соңгаар коргутпазын.

10 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтин.

- Дээрги-Чаяакчыдан хоргалды алыр мен.
Силер меңээ: «Куш ышкаш, даглардыва ужувт» – деп чоондуңар?
- 2 Көрүңер даан: бузуттуттар чазын хере тыртып алган,
согуннарын кирижепкен –
мөзүзү эки улусче караңгыда адар деп турлар.
- 3 Ниитилелдин үндөзіннерин үрөп каапканда,
чөптүгү-шынныг кижиги чүнү кылып шыдаарыл?

9:25 Бл. ыр. 13:1; 52:1 9:27 Бл. ыр. 29:7 9:28 Рим. 3:14 || Иов 20:12 9:29 Бл. ыр. 16:11; 36:32 ||
У. ч. 24:15 9:30 Иов 38:40 || Бл. ыр. 58:4 || Мих. 7:2 9:32 Иса. 29:15; Иез. 8:12; 9:9 9:35 Бл. х. к. 10:18;
Ос. 14:4 9:36 Бл. ыр. 36:17 9:37 Хост. 15:18; Бл. ыр. 28:10; 145:10 9:39 Бл. ыр. 81:3 10:1 Бл. ыр. 7:2
10:2 Бл. ыр. 63:4 10:3 Бл. ыр. 81:5

- 4 А Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинде,
Ооң дүжүлгези — дээрлерде;
Ооң карактары хайгаарап көрүп турар,
Ооң көрүжү кижиге төрөлгөтөнни шенеп турар.
- 5 Дээрги-Чаяакчы буянның-даа, бузуттут-даа кижини шенээр,
күчүлелге ынак кижини көөр хөңнү чок*.
- 6 Ол оттут көстөрнү, хып турар күгүрнү
оларже чаъс дег чагдырар,
өрттөндир чиир изиг хат — оларның ижер дашказы болур.
- 7 Дээрги-Чаяакчы — чөптүг-шынның,
Ол улустуң шынның херектеринге ынак,
мөзүзү эки улусче чүүлдүгзүнүп көөр.

11 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Шеминит деп аян-биле үдээр. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, камгалап көрөм! Сеңээ бердинген кижиге артпаан-дыр,
кижиге төрөлгөтөнниң иштинде бүзүрөп болгу дег улус чок-тур.
- 3 Кижиге бүрүзү өске кижиге мегелеп чугаалап турар,
олар авыяас дылдары-биле авыяастап чугаалажыр.
- 4 Авыяас, турамык дылдарның шуптузун
Дээрги-Чаяакчы тура соп каапсын.
- 5 Ол улус: «Аксы-сөзүвүс-биле ажып тиилээр бис,
дылдарывыс бисти деткип турда,
кым биске дээрги боорул?» — дижип турар.
- 6 А Дээрги-Чаяакчы: «Мен ам түрөңги улуска — човаланы дээш,
базындырган улуска — уё-човууру дээш болчур мен,
Мээң камгалалым алыксаан кижиниң
идегелин боттандырып бээр мен» — деп турар.
- 7 Дээрги-Чаяакчының сөстери — арыг сөстөр-дир;
олар — чеди катап арыглаан, хайылдырар суутуга
довурактан аңгылай эзилдирген мөңгүн дег-дир.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң улузунну кадагалаар сен,
оларны шак ыңдыг авыяас улустан
кезээ-мөңгөде камгалаар сен.
- 9 Кижиге төрөлгөтөнниң иштинде эң бак чүүл үнеледи бээрге,
бузуттут хейлер кайда-даа чоруп турар апарды.

12 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, кажанга дээр мени уттуң?
Кезээ-мөңгөде уттур сен бе?
Кажанга дээр менден хая көрнүр сен?
- 3 Кажанга дээр ыңдыг бодалдар мени хинчектээрил?
Хүннү бадыр сеткил-чүрээм качыгдап тур.
Кажанга дээр дайзыннарым өрү көрдүнөрил?
- 4 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, менче көрнүп, харыыдан берем!
Карактарым чырыдып берем: өлүм мени удутпазын!

* 10:5 Азы: «Дээрги-Чаяакчы буянның кижини шенээр, а бузуттут, күчүлелге ынак кижини көөр хөңнү чок».

10:4 Мих. 1:2; Иона 2:8; Авв. 2:20 || Бл. ыр. 2:4; Иса. 66:1 || Иов 7:18; 23:10 10:5 Э. д. 22:1
10:6 Э. д. 19:24; Иов 18:15 || Бл. ыр. 74:9 10:7 Бл. ыр. 32:5; 61:8; 98:4 11:2 Иса. 57:1; Мих. 7:2
11:3 Бл. ыр. 5:10; 40:6; 143:8 11:7 Бл. ыр. 17:31; 118:140; У. ч. 30:5 12:2 Бл. ыр. 88:47; Бл. 5:20 ||
Иов 13:24; Авв. 1:2 12:4 Эзра 9:8; Бл. ыр. 18:9

- ⁵ «Ону басып кааптым!» — деп, дайыным сөглөвезин.
Тендиңейни бээримге, өжээтеним өөрүвезин.
- ⁶ Энерелиңге идегедим, Дээрги-Чаяакчы.
Камгалалың дээш сеткил-чүрээм байырлазын.
Меңээ көргүскөн буяны дээш
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаайн!

(Ыд. ыр. 52)

- 13** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга, Давидтии.*
Тенек кижиге сеткил-хөңнүңгө «Бурган чок» деп түңнел кылган.
Ындыг улус самыраан-дыр, чүдөк-бужар херектерни үүлгөткөн-дир;
буян кылып турар кижиге тыгылбаан-дыр.
- ² Дээрги-Чаяакчы дээрден кижиге төрөлгөтөнчө,
«Бурганче чүткүп турар сарыылдыг кижиге бар бе?» дээш,
куду алзгы топтап көргөн.
- ³ Шупту улус Бургандан ойталап, шупту бир аай будалган болган;
буян кылып турар кижиге тыгылбаан —
чаңгыс-даа кижиге чок болган.
- ⁴ Бузут үүлгөдип турар бүгү улус черле угаан кирбези ол бе?
Олар мээң чонумну атып-чем ышкаш
сыгырып турар-дыр база Дээрги-Чаяакчыга мөргүвөс-тир.
- ⁵ Олар күштүг коргуушкунга алзгып аар,
Бурган чөптүг-шынныг улустун талазында болгай.
- ⁶ Ядыгы кижиниң күзөл-бодалын чүү деп-даа бодавас-тыр силер,
а ооң хоргадагы — Дээрги-Чаяакчы!
- ⁷ Сион дагдан Израильдин камгалалы чедип келзин!
Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга эки чолду эгидерге*,
Иаков өөрүп-байырлаар, Израиль өөрүп-хөглээр.

- 14** ¹ *Мизмор-ыры, Давидтии.*
Дээрги-Чаяакчы!
Кым Сээң өргээ-майгыныңга чурттап шыдаарыл?
Кым Сээң ыдыктыг дааңга турумчуп чурттаарыл?
- ² Чүглө арыг шынчы оруктар-биле чоруур,
чөптүг чүүлдер кылыр кижиге;
- ³ сеткилиниң ханызындан шынны чугаалаар,
аксы-дылы-биле нүгүлдөвөс,
өске кижиге бак чүвө кылбас,
чанында кижини бак атка кирибес кижиге;
- ⁴ өөдежок хейлерни куду көөр,
Дээрги-Чаяакчыдан коргар улусту мактаар,
бодунга хора чедирги дег-даа даңгырак бергеш,
аксы-сөзүн ээлээр кижиге;
- ⁵ акша-мөңгүнүн чээлиге бергеш, ажык-кончаа дилевөс,
буруу чок кижиге удурланыр дээш хээли албас кижиге.
Ынчаар чурттап чоруур кижиге кезээ-мөңгөдө тендиш дивөс.

* 13:7 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонун туттуруушкундан үндүрүп кээрге».

12:5 Ы. х. к. 32:27 12:6 Ыд. ыр. 114:7 13:1 Ыд. ыр. 9:25 || Мих. 7:2; Рим. 3:10-12 13:2 Э. д. 11:5;
Ы. х. к. 26:15; Ыд. ыр. 32:14; 101:19 13:3 Иов 15:16 13:4 У. ч. 30:14; Иер. 10:25; Иез. 34:3;
Мих. 3:3 14:1 Ыд. ыр. 23:3-4; Иса. 33:14-16 14:2 Ыд. ыр. 105:3 14:3 Лев. 19:16 14:4 Башт. 11:35
14:5 Лев. 25:36; Иез. 18:8 || Хост. 23:5

15 ¹ Миктам-ыры. Давидтии.

- Мени кадагалап көрөм, Бурганым,
хоргадалды Сенден алып болгай мен.
- ² Дээрги-Чаяакчыга: «Сен — мээң Дээргим сен,
меңээ Сенден өске ачы-буян чок*» — деп чугааладым.
- ³ Ооң чер кырында ыдыктыг чонунче — ат-алдарлыг улузунче
бүгү күзөл-чүткүлүм угланды*.
- ⁴ Өске бурганче далашкан улустун түрөгдели көвүдесин;
мен оларнын хан төккөн өргүлдериңе киришпес мен,
оларнын бурганнарынын аттарын безин адаар хөңнүм чок.
- ⁵ Дээрги-Чаяакчы — мээң үлүүм сен,
салым-чолум Сенден хамааржыр.
- ⁶ Мээң хувааглыг черимниң кызыгаарын
каас-чараш черлер таварты эрттирген сен,
мээң Сенден алган өнчүм өндүр-чаагай-дыр.
- ⁷ Мени угаан киир сургаан Дээрги-Чаяакчыны
алгап-йөрээр мен, дүне безин ишти-хөңнүм мени сургап турар.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчыдан үргүлчү карак салбайн чордум,
Ол мээң-биле-дир, ынчангаш тендиш дивес мен.
- ⁹ Ынчангаш мээң чүрээм өөрүп-байырлаан,
мээң сеткилим өөрүп-хөглээн,
мага-бодумга кандыг-даа айыыл кыжанмас-тыр.
- ¹⁰ Сен мээң амы-тынымны өлүглер оранынга калдырбас сен,
Сеңээ бердинген чалчанн тамыже киирбес сен.
- ¹¹ Сен меңээ амыдыралче орукту айтып бээр сен;
Сээң-биле кады турарымга, өөрүшкү мени бүргээр,
Сээң холунда аас-кежик кезээ-мөңгөдө бар.

16 ¹ Мөргүл. Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы, мээң актымыны дыннап көрөм,
дуза дилээн алгы-кышкымче кичээнгейден салып көрөм,
мегелевес аксы-дылымдан үнгөн мөргүлүмнү дыңнам.
- ² Сен мени чөптүг шииткел-биле шийдиң көрөм,
карактарың чөптүг шынны көрүп турзун.
- ³ Сен мээң чүрээмни шенеп, дүне када кээп чордун;
шенеп көргөш, бузуттут бодал тыппайн бардың.
- ⁴ Кижилерниң кылып чорууру ышкаш,
аксы-дылымдан бачытыг сөс үнмеди,
Сээң сөстөринниң аайындан эртпейн,
каржы-бак кижиниң оруун эдереринден кичээнип келдим.
- ⁵ Сээң айтып бергениң оруктардан
мээң буттарым өскээр барбас, чандыр баспас.
- ⁶ Сени кыйгырып тур мен,
дыңнап каарыңны билир мен, Бурганым:
кулаң менче ээктирип, сөстөримни дыңнап көрөм.

* 15:2 Азы: «Мээң ачы-буяным Сеңээ херек чок». * 15:3 Еврей сөзүгүлдө бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң күзөл-чүткүлүм — ол черниң бурганнарынга бараан болуру турган».

15:2 Ыд. ыр. 72:25 15:4 Хост. 23:13; Иис. 23:7; Ос. 2:17; Зах. 13:2 15:5 Сан. 18:20; Иер. 10:16; 51:19; Ыы. 3:24 15:8 Ыд. ыр. 108:31; Аж.-ч. 2:25-28 15:10 Иов 33:28; Ыд. ыр. 29:4; 48:16; 85:13; Иса. 38:17; Аж.-ч. 2:27 15:11 Мф. 7:14 16:3 Иов 23:10; Ыд. ыр. 65:10 16:5 Иов 23:11

- 7 Кайгамчык арга-биле энерелиң көргүзүп көрөм,
Сен Бодуннун күчүлүг холуң-биле
хоргадап дилээн улусту дайзыннардан камгалаар сен;
- 8 Сен мени карак огу дег кадагалап көрөм,
чалгыннарың адаанга мени чажырып ап көрөм.
- 9 Менче халдап турар бузуттуглардан, мени бүзээлеп алган,
амы-тынымга кыжанган дайзыннардан кадагалап көрөм.
- 10 Олар дээрге чүректери донгун,
адыыргак сөстөр чугаалаар улус-тур.
- 11 Базым санай мени ам бүзээлеп турлар,
черже чыттыр басып аарын күзеп,
менче кезе кайгаарлар-дыр.
- 12 Олар олча хайдынып, чимзенген арзылаң дег-дир,
ажыт черлерде кеденип ораар араатан аңга дөмей-дир.
- 13 Дээрги-Чаяакчы, дүрген келем,
оларже уткуй үнүп, дискек кырынга олуртупкаш,
Бодуннун хылыжын-биле мээң амы-тынымны
бузуттуг кижиден камгалап көрөм;
- 14 өлүр тынның улустан Бодуннун холуң-биле камгалап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы;
олар дээрге дашказы бо чуртталганың
хөрөңги-байлаа-биле долдунган улус-тур,
а Сен оларның хырнын Бодуннун шаңналын-биле* долдурар сен;
оларнын ажы-төлү тоткаш,
артыкшылын боттарының ажы-төлүңгө арттырып каарлар.
- 15 А мен актыг болуп, Сээң шырай-арныңче көөр мен,
оттуп келгеш, Сээң арның көргөш, таалап ханар мен.

(2 Хаан. 22)

17 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Дээрги-Чаяакчы Бодунун чалчазы Давидти ооң
хамык дайзыннарының болгаш Саулдун холундан адырып каарга, Давидтин
Дээрги-Чаяакчыга ырылаан ырызының сөстери бо-дур. Ол мынча дээн:*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, мээң күчү-күжүм сен, Сенээ ынак-тыр мен!
- 3 Дээрги-Чаяакчы — мээң быжыг шивээм, хоргадалым, камгалалым.
Мээң Бурганым — чалым-хаям. Ол — дозуг-камгалалым,
мени камгалап турар күчү-күш, мээң чаглаам.
- 4 Макталга төлептиг Дээрги-Чаяакчыдан
дуза дилеп кый деп, дайзыннарымдан камгалалды алыр мен.
- 5 Өлүмнүн четкилери мени ораап алган,
өлүмнүг айыыл эккээр суглар мени сүртеткен;
- 6 алды оранның кинчилери мени бектеп алган,
өлүмнүн дузаа мурнумда салдырган.
- 7 Кызагдалга алыскаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кый дидим,
мээң Бурганымдан дуза дилеп алгырдым.
Ол Бодунун өргээзинден мээң үнүмнү дыңнап кагды,
дилег-кыйгым Ооң мурнунга чеде берди.

* 16:14 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. «Шаңналын-биле» деп сөстүн болгус дег өске утказы мындыг: «Кеземчең-биле».

16:7 Ыд. ыр. 30:22 16:8 Ы. х. к. 32:10; Зах. 2:8 || Руф. 2:12; Ыд. ыр. 35:8; 56:2; 62:8; 90:4
16:10 Ыд. ыр. 118:70 16:12 Иов 38:40; Ыд. ыр. 9:29 16:15 Иов 19:26; 33:26 17:2 Ы. х. к. 6:5;
Ыд. ыр. 114:1 17:3 Ыд. ыр. 18:15; 30:3-4; 70:3; 90:2; 143:2 || Э. д. 15:1 17:4 1 Чыл. 16:25;
Ыд. ыр. 47:2; 95:4; 144:3 17:5 Ыд. ыр. 41:7; 92:4; Иона 2:4 17:6 Ыд. ыр. 114:3 17:7 Иона 2:8

- 8 Чер шимчеп, сирилээн,
даглар дөжээнге чедир божаңнаан —
Дээрги-Чаяакчының киленинден сирилеш дээн.
- 9 Ол килеңнээрге, думчуундан — ыш,
аксындан — өрттендир чиир чалынныг от
аттыгып үнүп, изиг көстер кызаңдыр хып турган.
- 10 Ол кудай-дээрни ээктир тырткаш, дүжүп келген,
кара булут кырынга буттарын салып алган.
- 11 Дээрги-Чаяакчы херувимни* мунупкаш,
хатты чалгын кылгаш, кылайтыр ужул чорупкан.
- 12 Ол дүмбей караңгыны шугланып,
дээрде чаъстыг кара булуттарже чаштып кире берген.
- 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга чырык чайынналып,
долу биле чаңныктарын чашкан булуттар көжүп турган.
- 14 Дээрги-Чаяакчы кудай-дээрге динмиттиг динмирээн —
Дээди Өрүкүнүн үнү, долу биле чаңныктар чажып, чыжыраан.
- 15 Ол согуннарын салып,
дайзыннарын тарай сывырыпкан,
эмгежок чаңныктарын дүжүрүп, оларны девидедипкен.
- 16 Дээрги-Чаяакчы,
Сээң түрлүг үнүңден, Сээң эзиннээн тыныжыңдан
далай-суглар дүвү көстүп, сыгыап,
өртөмчөй өзээнге чедир ажиттынып келген.
- 17 Бурган бедик дээрден ээккеш, мени сегирип алгаш,
терең ээрем суглардан ушта тыртып каан;
- 18 Ол мени күчү-күштүг дайзындан,
күш-шыдалы менден ажыг өжээтеннерден камгалап каан.
- 19 Дайзыннарым менче айыыл-халапка алысканым хүнде халдап келген,
а Дээрги-Чаяакчы меңээ чөлөнгийиш болган.
- 20 Ол мени шөлээн черже үндүрүп, камгалап каан —
чүгө дээрге мен Ооң сеткилинге кирген-дир мен.
- 21 Дээрги-Чаяакчы чөптүүм дээш меңээ ачы-буян көргүскөн,
холдарым арыы дээш мени шаңнаан.
- 22 Мен Дээрги-Чаяакчының
оруктарындан соора барбаан мен,
Бурганымның мурнунга бузутче чайгылбаан мен;
- 23 Ооң бүгү айтышкыннарын эдерип чоруур мен,
Ооң дүрүм-хоойлуларындан ойталаваан мен.
- 24 Мен Ооң мурнунга кем-буруу чок мен,
бачыт үүлгөтпөс дээш кичээнип чор мен;
- 25 Дээрги-Чаяакчы мээң чөптүүм көргөш,
Ооң мурнунга холдарымның арыын көргөш, мени шаңнаан.
- 26 Сеңээ шынчы улуска Сен база шынчы сен,
ак сеткилдиг кижиге ак сеткилдиг сен;

* 17:11 Херувим — чалгынныг, күштүг, дээр уктуг амьтан. Мында херувимни дайынчы аът-хөлге кылдыр көргүскөн азы Дээрги-Чаяакчыны херувим сөөрткен чуузада олуар кылдыр көргүскөн.

17:8 Башт. 5:5; Ыд. ыр. 76:18; 96:4 17:9 Ыд. ыр. 20:9; Иса. 30:33; Иез. 20:48 17:10 Ыд. ыр. 143:5; Иса. 64:1 || Наум 1:3 17:11 Ыд. ыр. 103:3 17:12 Хост. 20:21; Ыд. ыр. 96:2 17:13 Инс. 10:11; Иса. 30:30 17:14 1 Хаан. 2:10; Иов 37:4-5; Ыд. ыр. 67:34; 76:18-19 17:15 Авв. 3:11; Зах. 9:14 || 1 Хаан. 7:10 17:16 Хост. 15:8; Ыд. ыр. 105:9 17:17 Ыд. ыр. 143:7 17:18 Ыд. ыр. 141:6 17:20 Ыд. ыр. 30:8; 117:5 17:21 1 Хаан. 26:23; Иов 22:30 17:24 Э. д. 6:9; Иов 1:1

- 27 арыг улуска арыг сен, а бузуттуг улуска хамаарылган багай;
 28 биче сеткилдиг улусту камгалап турар сен,
 а адыргак улусту куду көрүп турар сен.
- 29 Дээрги-Чаяакчы, чырыткымны кыпсып турар сен,
 Бурганым Дээрги-Чаяакчы,
 дүмбей өттүр меңээ чырыдып турар сен.
 30 Сээң ачында аг-шеригни базып каар мен,
 Бурганым ачызында шивээлер ханаларын ажа халыыр мен.
- 31 Бурган! — Ооң оруунда четпес тала чок —
 Дээрги-Чаяакчының сөзү арыг шынчы;
 Оон хоргадап алган бүгү улуска Ол — дозуг-камгалал.
 32 Дээрги-Чаяакчыдан өске, Бурган кымыл;
 Бурганывыстан өске, чалым-хая бар бе?
- 33 Бурган күш-шыдалды мээң шынганнарымга сиңирип,
 ак орукту меңээ айтып берип турар;
 34 буттарымны сыынны дег кылып,
 мени бедиктерже үндүрүп турар;
 35 холдарымны чаа-дайынга өөредип турар,
 хүлөр чаны хере тыртыптар күштүг мен.
- 36 Сен меңээ Бодуннун дозуг-камгалалыңны тутсуп берген сен,
 ушпазын дээш, мени холун-биле туткан сен,
 Сээң деткимчен мени өндүр улуг кижиге кылып турар.
 37 Сен мээң оруумдан доктар-моондакты чайладып,
 балдырларымны сирилевес быжыг кылып каан сен.
 38 Дайзыннарымны истеп сүргеш, чыпшыр чедер мен,
 оларны узуткап кагбаан шаамда, дедир эгбес мен.
 39 Оларны чыттыр шаварымга, олчаан туруп шыдавастар —
 буттарым адаанга калырлар.
 40 Сен дайын чорулар күш-шыдалды шынганнарымга сиңирдин,
 менче халдап келгеннерни мээң буттарым адаанга салып тур сен.
 41 Дайзыннарымның ооргазын меңээ көргүзүп, дезеринче албадаптың,
 өжөөтөннеримни узуткап кагдым.
 42 Олар алгырып турду, ынчалза-даа камгалакчызы чок-тур;
 Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилээрге, оларга харыы бербес-тир.
 43 Оларны, хатка бөөлдеткен довурак дег,
 тарадыр эстедиптер мен,
 кудумчуда малгаш дег, таптай базып кааптар мен!
- 44 Сен мени чонумнун үймээнинден камгаладың,
 аймак-чоннарның бажынга олуртуп кагдың;
 безин билбес турганым чон ам меңээ бараан болуп турар;
 45 олар мээң дугайымда дыңнап кааш, дораан-на чагыртты,
 өске чер чурттуглар меңээ чашпаалап турар.
 46 Өске черлер улузунун сузу бастынып,
 шивээлеринден сириңейнип үнүп турду.
- 47 Дээрги-Чаяакчы дириг! Мээң Чөлөнгиш-хаямга алдар!
 Мени камгалап турар Бурган кымдан-даа арттыр мактатсын!

17:28 Бд. ыр. 100:5 17:29 2 Хаан. 21:17; 4 Хаан. 8:20; Бд. ыр. 131:17 17:31 Ы. х. к. 32:4; Мф. 5:48 ||
 Бд. ыр. 11:7; У. ч. 30:5 || Ө. д. 15:1 17:32 4 Хаан. 5:15; Иса. 45:5; Дан. 2:47 17:34 Ы. х. к. 32:13;
 Иса. 58:14; Авв. 3:19 17:35 Бд. ыр. 143:1 17:38 Хост. 23:27 17:41 Хост. 23:27 17:42 Иов 27:9; У. ч. 15:29
 17:43 Мих. 7:10; Зах. 10:5 17:44 Иса. 55:5 17:45 Ы. х. к. 33:29 17:46 Мих. 7:17

- 48 Ол — мен дээш өжээн негээр,
чоннарны меңээ чагыртып турар,
49 дайзыннарнымдан мени камгалап турар Бурган-дыр.
Мени Сен меңээ удурланган улустан бедидир көдүрүп,
каржы-дошкун кижиден камгалап турар сен.
- 50 Ол дээш Сени өске чоннар мурнунга
алдаржыдар мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң адыңны алгап ырлаар мен.
51 Дээрги-Чаяакчы шилип алган хаанынга
өндүр улуг тиилелгелерни шаңнап турар,
Ол Давидке болгаш ооң үрө-салгалынга
кезээ-мөңгөдө эңерелдиг!

18 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Дээрлер Бурганның алдарын медээлеп тур,
бопурок кудай-дээр Ооң холдарының ажил-херектерин тоожуп тур.
3 Хүн дараазында хүнге сөстү дамчыдар,
дүн дараазында дүнгө билигни ажыдар.
4 Оларның үнү дыңналбас, чугаа-сөзү чок-даа болза,
5 үн-чугаазы бүгү чер-делегейге дыңналып эртер,
а сөстери өртемчейиниң кыдыгларынга чедер.
- Бурган дээрлерде хүннүн өргээзин тургузуп алган.
6 А хүн, күдээ дег,
куда соонда хонган өрээлинден үнүп кээр,
эртер оруун төндүр маңнап бар чыда, мөге-шыырак кижиде дег өөрүүр.
7 Ол дээрниң бир кыдыындан үнүп келгеш,
өске кыдыынга чедир көжүп хүннээр,
ооң изиинден чүү-даа чүвө чаштынып шыдапас.
- 8 Дээрги-Чаяакчының дүрүм-хоойлузунун четпес талазы чок,
сеткил-сагышты тынгарар;
Ооң чугаалаан сөстери шынныг, бөдүүн улусту угаан кириер.
9 Дээрги-Чаяакчының айтышкыннары чөптүг, чүректи өөртүр;
Ооң чагы чырыткылыг, карактарны чырыдар.
10 Дээрги-Чаяакчыдан коргар чорук —
арыг база кезээ-мөңгөдө артар.
Дээрги-Чаяакчының шиитпирлери —
алыс шынныг, шуптузу чөптүг;
11 олар алдындан — аажок хөй арыг алдындан күзөнчиг,
ары өөндөн алган ары чигиринден амданныг.
- 12 Сээң чалчаң ол бүгүдөн өөредигни алып,
оларны сагыры — өндүр улуг шаңналды эккээр.
13 Частырыгларын эскерип шыдаар кижиде бар бе?
Бодумнун ожаап билбээним бачыттарымдан мени арыгла.
14 Сагышты-биле үүлгөткен бачыттардан база
Бодуннун чалчаңны чайладып көр —
олар мени чагырбазын. Мен ынчан актыг апарып,
аажок улуг кемниг херек дээш буруудапас мен.

17:48 Бд. ыр. 46:3 17:50 Рим. 15:9 17:51 Бд. ыр. 143:10 || 2 Хаан. 7:16 18:2 Бд. ыр. 49:6; 88:6; 96:6
18:5 Рим. 10:18 18:6 Иоил 2:16 || Экл. 1:5 18:8 Б. х. к. 4:7 || Бд. ыр. 22:3 || Бд. ыр. 118:130
18:9 Рим. 7:12 || Бд. ыр. 12:4 18:10 Бд. ыр. 118:142, 151, 160 18:11 У. ч. 3:14; 8:10 || У. ч. 24:13
18:14 Сан. 15:30 || Рим. 6:12, 14

- 15 Дээрги-Чаяакчы — чалым-хаям сен, Камгалакчым сен!
Мээн аксымдан үнгөн сөстөр биле чүрээмниң бодалдары
Сеңээ таарымчалыг болзун.

- 19** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
² Айбыл-халап хүнүндө Дээрги-Чаяакчы сени дыңнап кагзын —
Израильдиң Бурганының ады сени киж ичтеспес бедикче көдүрзүн.
³ Ол сенче ыдыктыг черден дузадан чорутсун,
Сион дагдан сени деткизин.
⁴ Сээң салганың бүгү өргүлдерни бодап келзин,
бүрүн өрттөткөн өргүлүнче сеткил ханышкын-биле көрүп,
хүлээп алзын. *Сэла*
⁵ Дээрги-Чаяакчы сээң күзээн чүвөөни хайырлазын,
сээң бодап алган бүгү чүүлдеринни боттандырып берзин.
⁶ Сээң тиилелген дээш өөрүп-байырлаар бис,
Бурганывыстың ады дээш тугувус көдүрер бис.
Дээрги-Чаяакчы шупту дилеглеринни күүсетсин.

⁷ Мен ам билир мен —
Бодунуң шилип алган хааның Дээрги-Чаяакчы камгалап турар,
Ооң күштүг холу ыдыктыг дээрлеринден
хаанга харыылап, тиилелгени хайырлап турар.

⁸ Чамдык улус дайынчы тергелери-биле,
өске улус — айттары-биле мактаныр,
а бис Дээрги-Чаяакчының ады-биле —
Бурганывыстың ады-биле мактанып турар бис!
⁹ Ындыг улус чайгыла бергеш, буурап каар,
а бис бут кырынга чайгылыш чок турар бис.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, хаанны камгалап көрөм,
дуза дилеп кый дээривиске, харыылап көрөм!

- 20** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
² Дээрги-Чаяакчы! Сээң күчү-күжүң дээш
хаан өөрүшкү-маннайга алзып тур,
Сенден келген камгалал дээш канчаар-даа аажок өөрүп-хөглеп тур!
³ Сен ооң күзээн чүүлдерин күүседип бердин,
ооң аксындан үнгөн дилег-сөзүңдөн ойталавадың. *Сэла*
⁴ Сен ону ачы-буян долган алгыш-йөрөөл-биле уткудун,
ооң бажынга алдын оваадайны кедирдин.

⁵ Хаан Сенден амыдыралдың тыныжын диледи,
Сен аңаа кезээ-мөңгөдө узун назынны хайырладың.
⁶ Сенден келген камгалал дээш ол өндүр улут алдарлыг апарды:
Сен аңаа чайыналчак мактал-хүндүнү хайырладың.
⁷ Сен аңаа ачы-буяныңны кезээ-мөңгөдө бердин,
Сээң чаныңга турарга, тыптыр
өөрүшкүнү шаңнап, ону хөглеттин.
⁸ Хаан Дээрги-Чаяакчыга идегээр,
Дээди Өрүкүнүң энерелиниң ачызында тендиш дивес.

18:15 Ыд. ыр. 17:3 19:2 Ыд. ыр. 68:30; У. ч. 18:11 19:3 Ыд. ыр. 127:5; 133:3 19:5 Ыд. ыр. 20:3

19:8 Ыд. ыр. 32:17; Иса. 31:1; 36:9 || 1 Хаан. 17:45; У. ч. 21:31 20:2 Ыд. ыр. 27:7 20:3 Ыд. ыр. 19:5

20:5 4 Хаан. 20:6; Ыд. ыр. 60:6; 90:16 20:8 Ыд. ыр. 15:8

- 9 Сээң* холуң шупту дайзыннарның тудуп алыр,
күштүг холуң шупту өжээтнеринни тудуп алыр.
10 Килеңнээн үенде, оларга оттуг суугу дег сен;
Дээрги-Чаяакчы аажок килеңнээш,
оларның бажын чиир, олар отка чиртип аарлар.
11 Сен оларның үре-салгалын чырык чер кырынга,
оларның салгакчыларын кижиге төрөлгөтөн аразынга
амылыг арттырбас сен.
12 Сеңээ удур кара сагыштап турган дайзыннар болгай,
ынчалза-даа ол кара сагыжын боттандырар хары чок-тур!
13 Сен чаларың согуннарын оларның арыннарынче шыгаагаш,
оларны хая көрүндүрүп, дестирер сен.
14 Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун күжүн-биле
кымдан-даа бедидир көдүрүл,
Сээң күчү-күжүнү алга ырлап, алдаржыдаал!

21 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. «Даң хаяазының ивизи» деп аялга үдээр. Мизмор-ыры. Давидтин.*

- 2 Мээң Бурганым! Мээң Бурганым! Чүү дээш мени кааптың?
Сен мени камгалаарын көнгүс бодавайн тур сен,
мээң дуза дилээн кыйгымдан ырак-тыр сен.
3 Бурганым! Хүндүс Сени кыйгырып тур мен –
а Сен хары бербейн тур сен;
дүне база оожургал чок болу бердим.
4 А Сен – Ыдыктыг Чагырыкчы сен,
израиль чон Сени мактап турар.
5 Ада-өгбелеривис Сеңээ идегеп, ынанып чорааннар,
а Сен оларны кадагалап келдин.
6 Олар Сени кыйгырып турганнар –
камгалалды ап-даа келгеннер;
Сеңээ ынанып чорааннар, идегели хоозун болбааннар.
7 А мен – кижиге эвес, курт-тур мен,
улуска бак сөглөдип, чонга дора көрдүрүп чор мен.
8-9 Көрүп турар бүгү улус мени
аксы-биле дузап, баштарын чайып:
«Ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга ынанып турду.
Ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчыга эргим болза,
Ол аңаа болчуп, камгалазын» – деп кочулап турду.
10 А Сен – мени хырын иштинден ужулгаш,
меңээ айыыл чок болур кылдыр
иемниң хойнунга салып каан Бурган сен.
11 Төрүттүнүп кээримге-ле, мени Сеңээ тураскаадып берипкен,
иемден төрүттүнгенимден-не Сен – мээң Бурганым сен.
12 Менден ыравайн көрөм –
айыыл-халап чоокшулап кел чыдыр,
а меңээ дуза кадар кижиге чок-тур.

* 20:9-13 Бо домактарда «сен» деп ат орнунун хаанга азы Бурганга хамааржыры эки билдинмес.

20:10 Ыд. ыр. 17:9; Мал. 4:1 || Иов 15:34; 20:26; Ыд. ыр. 96:3; Евр. 10:27 20:11 Иов 18:19

20:13 Ыд. ыр. 17:15 21:2 Мф. 27:46; Мк. 15:34 || Ыд. ыр. 9:22; Ыг. 3:8 21:3 Ыд. ыр. 87:2

21:6 Башт. 3:9 21:7 Иов 25:6; Иса. 41:14 || Иса. 49:7; 53:3 21:8-9 Ыд. ыр. 90:14 || Мф. 27:39-43;

Мк. 15:29-32; Лк. 23:35-37 21:10 Ыд. ыр. 71:6 21:12 Ыд. ыр. 106:12

- 13 Хөй дайзыннар мени бүзээледі,
Васанның күштүг бугалары дег, үглөп келди;
14 олар менче, олчазын үзе-чаза соп,
ырланган арзылаң дег, диштерин шаарартып тур.
15 Сеткил-сагыжым суг дег ага берди,
шупту сөөктерим кадырлып кагды;
чүрээм чук дег чымчааш, иштимге кээп эсти берди.
16 Өрттедип турар дой саваның суу дег,
күш-шыдалым соглуп кагды, өгүмге дылым чыпшына берди,
Сен мени, өлүп калзын дээш, довуракче октаптың.
17 Бак хейлер мени ыттар дег бүзээлеп,
мөөнү-биле үглөп келдилер, хол-будумну үзе-чаза соп кааптылар*.
18 Дөрт сөөк кижі апардым,
а дайзыннарым менче кайгап, топтап көрүп тур.
19 Хептеримни аразында үлежип ап,
хөйлөңим алыр дээш үлүг тыртып турлар.
- 20 А Сен, Дээрги-Чаяакчы, менден ыравайн көрөм,
мээң күчүм-дүр сен, дузалаар дээш далажып көрөм!
21 Амы-тынымны хылыштан камгала,
кара чаңгыс тынымны ол ыттардан камгала;
22 арзылаң аксындан, үзер бугалар мыйыстарындан
мени чайлат, меңээ харыылап көрөм.
- 23 Сээң адынны ха-дунма чонумга медээлээр мен,
чыыш мурнунга Сени алгап-мактаар мен.
24 Дээрги-Чаяакчыдан коргар улус, Ону алгап-мактаңар!
Иаковтуң бүгү салгалы, Ону алдаржыдыңар,
Израильдин бүгү чону, Оон коргуңар!
25 Дээрги-Чаяакчы түрөгдөөн кижини тоовайн барбаан,
ооң дилзөөн херексеейин барбаан, оон хая көрүмзөөн,
а кажан ол Бодун кый дээрге, дыңнап каан.
26 Эңмежок чоннуң чыгыңга
Сени мактаан сөстөрүм Сенден кээр;
Сенден коргар улус мурнунга
Сеңээ берген даңгырактарым күүседир мен.
27 Түрөгдөөн күжүрлер аштанып-чемненип, тотсун,
Дээрги-Чаяакчыже чүткөөн улус Ону алгап-мактазын;
силерниң чүректеринер турбайн,
кеззээ-мөңгөдө согар болзун!
- 28 Дээрги-Чаяакчыны сактып келгеш,
чер-делегейниң кыдыгларында
чурттаан улус Олче эглип кээр,
Ооң мурнунга бүгү аймак-чоннар кээп, мөгөөр;
29 чүгө дээрге чагырга — Ооңуу-дур,
чоннарның Чагырыкчызы — Ол-дур.
30 Чер-делегейде күш-шыдалдыг бүгү улус
ылапты-биле Аңаа мөгөөр;

* 21:17 «Үзе-чаза соп каапкан» деп сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө: «Хүлүп-шарып каапканнар», «Өттүр шанчып кааннар», «Арзылаңны дег» деп бижээн.

21:13 Бд. ыр. 117:10-12; Иер. 50:27; Ам. 4:1 21:15 Бд. ыр. 118:28 21:17 Бд. ыр. 58:7 21:18 Лк. 23:35
21:19 Ин. 19:24 21:21 Бд. ыр. 34:17; Флп. 3:2 21:22 2 Тим. 4:17 21:23 Евр. 2:12 21:24 Бд. ыр. 134:20
21:26 Бд. ыр. 34:18 || Лев. 7:16 21:28 Бд. ыр. 95:7; Соф. 2:11 21:29 Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9;
Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15

довурак-доозун бооп хуулуп бар чыдар, өлүр тынныг бүгү улус
Ооң мурнунга сөгүрүүр.

- 31 Келир салгалдар Дээрзиге бараан болур,
Ооң дугайында салгалдан салгал дамчып медээлээр.
- 32 Олар келир үеде төрүттүнер улуска
Дээрзи-Чаяакчынын чөптүүн,
Ооң кылган ажыл-херектерин чугаалап бээр.

22

¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*

Дээрзи-Чаяакчы — мээң Кадарчым.

Мээң хереглээн бүгү чүвем бар.

- 2 Ол мени оът-сигени хөлбөң ногаан шынааларга одарладыр,
оожум сугларга чедире бээр,
- 3 сеткилимге чаа күштү хайырлаар.
Ол мени Бодунуң ат-алдары дээш
шынныг оруктар-биле эдертип бар чыдар.
- 4 Дүмбей караңгы шынаа таварты эртип бар чытсымза-даа,
айыыл-халаптан кортпас мен — Сен мээң-биле болгай сен,
даянгыгыжың биле шыкпыгыжың мени камгалап, оожургадыр.
- 5 Дайзыннарым көрүп турда, Сен меңээ дой кылдын,
бажымны олива үзү-биле хүндүлөп чаап бердин,
мээң кежиим аяа чыгк долу-дур!
- 6 Буян биле энерелиң бүгү чуртталгамда мени үдеп чоруур —
Сээң өргээңге кезээде туруп аар мен*, Дээрзи-Чаяакчы.

23

¹ *Давидтии. Мизмор-ыры.*

Чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар,

өртемчей болгаш ында чурттаан бүгү амытаннар

Дээрзи-Чаяакчыга хамааржыр;

- 2 Ол чер-делегейниң үндезиннерин далай, сугларга быжыглап каан.
- 3 Дээрзи-Чаяакчынын даанче кым үнүп болурул,
Ооң ыдыктыг черинге кым туруп болурул?
- 4 Арыг холдарлыг, актыг чүректиг, хей черге даңгырак бербээн*,
меге аазаашкын кылбаан кижил ол-дур.
- 5 Шак ол кижил Дээрзи-Чаяакчынын ачы-буянын алыр,
бодунуң Камгалакчызы Бургандан чөптүг шаңналды алыр.
- 6 Дээрзи-Чаяакчыже чүткээн, Израильдин Бурганы Сени*
эдериксээн улус ындыг боор-дур. *Сэла*
- 7 Хаалгалар, бажынар көдүрүнер,
үс-дүптеги эжиктер, ажиттынып көдүрлүнер —
алдарлыг Хаан кирип келзин!
- 8 Ол алдарлыг Хаан кымыл? —
Күчү-күштүг, мөге-шыырак Дээрзи-Чаяакчы ол-дур,
чаа-дайынга күжүн көргүзөр Дээрзи-Чаяакчы ол-дур.

* 22:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Дедир ээп кээр мен» деп бижээн. * 23:4 Өске бурунгу сөзүглелде «Хей черге Мээң адым-биле даңгыраглаваан» деп бижээн. * 23:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурган Сени» деп сөстөр чок.

21:31 Бд. ыр. 101:19 21:32 Бд. ыр. 77:6; 101:19 22:1 Бд. ыр. 79:2; Эккл. 12:11; Иса. 40:11; Иез. 34:11; Ин. 10:11 || Флп. 4:19 22:2 Иез. 34:14; Ин. 10:9 22:3 Бд. ыр. 18:8 || У. ч. 4:11; 8:20 22:4 Бд. ыр. 137:7 || У. ч. 10:9; Иса. 43:2 || Мих. 7:14 22:5 Бд. ыр. 91:11; У. ч. 27:9; Эккл. 9:8; Лк. 7:46 23:1 Хост. 9:29; Иов 41:3; Бд. ыр. 49:12; 88:11 23:2 1 Хаан. 2:8; Бд. ыр. 101:26; 103:5; У. ч. 8:29 23:3 Бд. ыр. 14:1-5; Иса. 33:14-16 23:4 Бд. ыр. 50:12; Мф. 5:8 23:7 Бд. ыр. 117:19-20; Иса. 26:2 23:8 Хост. 15:3

- ⁹ Хаалгалар, бажынар көдүрүнөр,
үе-дүптөги эжиктер, ажыттынып көдүрлүнөр —
алдарлыг Хаан кирип келзин!
¹⁰ Шап ол алдарлыг Хаан кымыл?
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы — алдарлыг Хаан ол-дур! *Сэла*

24 ¹ Давидтии.

- ⲁ (алеф) Дээрги-Чаяакчы,
сеткил-сагыжымдан Сеңээ мөргүп тур мен;
ⲓ (бет) ² Бурганым, Сеңээ ынанып тур мен.
Адым баксыравазын, дайзыннарым мени ажып тиилевезин;
ⲓ (гимел) ³ Сеңээ идегээр улустун база ады баксыравазын,
хей черге өскерлип турар улус харын бак атка кирзин.
- ⲧ (далет) ⁴ Дээрги-Чаяакчы, эртер оруктарын менээ айтып берем,
Бодуннун оруктарыңа мени өөредип көрөм.
ⲡ (хе) ⁵ Сээң шыныңче мени эдертип, өөредип көрөм,
мени камгалаар Бурганым болгай сен,
хүннүң-не Сеңээ идегээр-дир мен.
- ⲧ (зайин) ⁶ Дээрги-Чаяакчы, ээ хайыралын, энерелиң бодап көрөм,
олар кезээ-мөңгөде бар болгай.
ⲡ (хет) ⁷ Дээрги-Чаяакчы, аныяк шаамнын бачыттарын,
кемниг херектерин сагынмайн,
ачы-буяннын болгаш энерелдин-биле мени бодап көрөм!
ⲧ (тет) ⁸ Дээрги-Чаяакчы ачылыг база чөптүг болгаш,
бачыттыгларга орук айтыр;
ⲱ (йод) ⁹ биче сеткилдиг улусту шын чурттаар кылдыр сургап,
Бодунун оруктарыңа өөредир.
ⲓ (каф) ¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын бүгү оруктары —
Ооң чагыг-керээзи биле дүрүм-хоойлузун
сагып чоруур улуска шынчы энерел ол-дур.
- ⲕ (ламед) ¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун ат-алдарынны бодааш,
мээң бачыдымны өршээп көрөм — кем-буруум аажок улуг болгай.
ⲙ (мем) ¹² Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге
Ол кандыг орукту шилип алырын айтып бээр.
ⲓ (нун) ¹³ Шап ол кижинин амыдыралы буян көрүп эртер,
а үрө-салгалы чер-чуртту салгап алыр.
ⲧ (самех) ¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар улуска Ол арга-сүмезин бээр,
оларга Бодунун чагыг-керээзин ажыдар.
- ⲱ (айин) ¹⁵ Мээң карактарым кезээде Дээрги-Чаяакчыже көрүп турар,
Ол мээң буттарымны какпа-дузактан адырып турар болгай.
ⲓ (не) ¹⁶ Көрүжүннү менче углап, менче ээ көрнүп көрөм,
чааскаанзырап, базындырып чор мен.
ⲕ (цаде) ¹⁷ Чүрээмнин качыгдалы немежип тур,
айгыл-халавымдан мени адырып көрөм;
¹⁸ хинчектенип, харыксыраанымны көрүп көрөм,
бүгү бачыттарымны өршээм.

23:10 Мал. 1:14 24:1 Бд. ыр. 85:4; 142:8 24:3 Иса. 49:23 24:4 Бд. ыр. 26:11; 85:11 24:5 Бд. ыр. 25:3
24:6 Бд. ыр. 102:17 24:7 Иов 13:26; Бд. ыр. 118:9; Иер. 3:25 || Бд. ыр. 50:3 24:11 Иер. 14:7 ||
Бд. ыр. 78:9; Дан. 9:19 24:13 Бд. ыр. 36:22; У. ч. 2:21; Иса. 60:21 24:15 2 Чыл. 20:12;
Бд. ыр. 122:1-2; 140:8

- г (реш) ¹⁹ Дайзыннарымче көрүп көрөм — оларның көвүдээнин, мени көөр хөңнү чок улустун каржы-дошкунун!
- ш (шин) ²⁰ Амы-тынымны кадагалап, айыылдан адырып көрөм. Бак атка кирбес болуйн — хоргадалым Сенде болгай.
- п (таө) ²¹ Эки мөзүм биле чөптүүм мени кадагалазын — ынаныжым Сенде болгай.
- ²² Бурганым, шупту айыыл-халаптардан Израильди адырып көрөм!

25

¹ Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы, чөптүг шиитпириң үндүрүп көрөм — кем-буруу чок чурттап чордум,
Сенээ идегээш, тендиш дивес мен.
- ² Мени шылгап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, мени шенеп, ишти-хөңнүм биле чүрээмни арыглап көрөм.
- ³ Сээң энерелиң дугайында үргүлчү бодап чор мен, Сээң алыс шыныңны эдериң чор мен.
- ⁴ Мегелеп чугаалаар улус-биле кады олурбадым, ийи арынның улус-биле кады чорбас мен;
⁵ кара сагыштыг улустун бөлүгөжилгезинге хөңнүм чок, бузуттуглар аразынче кирбес мен.
- ⁶ Кем-буруу чок болгаш, холдарым чуп,
Сенээ өргүл салыр бедигээшти дескинер мен, Дээрги-Чаяакчы —
- ⁷ Сени алгап-мактаан үнүм дынналып,
Сээң хамык ажыл-херектериңни медээлэейн.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сээң өргөөңге —
Сээң чурттап турар өндүр-чаагай оран-саванга ынак мен.
- ⁹ Мээң амы-тынымны бачыттыг улус-биле кады,
мээң амыдыралымны өлүрүкчүлөр-биле кады узуткавайн көрөм;
- ¹⁰ оларның холдары бузутка борашкан,
оларның холдарын хээли долган.
- ¹¹ А мен кем-буруу чок чурттап чор мен;
мени камгалап, ээ көрнүп көрөм.
- ¹² Мээң будум дорт орукта турар,
Дээрги-Чаяакчынын улузунун чыылган черинге
Ону алгап-йөрээр мен.

26

¹ Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы — меңээ чырык, меңээ камгалал — кымдан коргар деп мен?
Дээрги-Чаяакчы — амыдыралым шивээзи — кымдан сүртээр деп мен?
- ² Өжээттеннерим, удураныкчыларым, дайзыннарым,
бажым чиир дээш, менче халдап келгеш,
боттары-ла илдилип, калырлар.
- ³ Эңмежок аг-шериг мени бүзээлеп кээр болза,
мээң чүрээм коргуп-сүртевес;
меңээ удур дайын-даа үнер болза, идегелим ышкынмас мен.

24:22 Бд. ыр. 43:27; 129:8 25:1 Бд. ыр. 7:9 25:2 1 Чыл. 28:9; 29:17; Бд. ыр. 138:23; У. ч. 17:3;
Иер. 17:10 25:3 Бд. ыр. 24:5 25:5 Бд. ыр. 1:1; 138:21 25:6 Ы. х. к. 21:6; Бд. ыр. 72:13; Мф. 27:24
25:7 Бд. ыр. 9:2 25:9 Бд. ыр. 27:3 25:10 Хост. 23:8 26:1 Иса. 60:20; Мих. 7:8 26:3 Бд. ыр. 3:7; 22:4

- 4 Дээрги-Чаяакчдан чаңгыс-ла дилеглиг мен,
чүткүп чеде бериксээн чүвем чүглө бо:
назынмның дургузунда Ооң бажыңнга туруп аары,
Ооң өндүр чырыын хайгаарап көөрү,
Ооң ыдыктыг өргээзинге кээри,
Ооң күзел-соруун билип аары.
- 5 Ол мени айыыл-халап хүнүнде
Бодунуң майгыныңна хоргададып аар,
Бодунуң чадырының ажит черинге чажырып каар,
хая кырынче көдүрүп үндүрө бээр болгай.
- 6 Ам мени бүзээлээн дайзыннарым кырынга
мээң бажым көдүрлү бээрге,
Ооң майгыныңна өөрүшкүлүг үнүм-биле
өргүлдөрим эккеп салыр мен,
ырлавышаан, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар мен.
- 7 Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырган үнүмнү дыңнап,
менче ээ көрнүп, харыылап көрөм.
- 8 Мээң чүрээм Сээң адындан дег:
«Менче чүткүп чедип келиңер!» — деп тур*.
Дээрги-Чаяакчы, мен ам Сенче чүткүп чеде бээр мен.
- 9 Бодунну менден чажырбайн көрөм,
киленнээштин, Бодунуң чалчандан ойталабайн көрөм!
Бурганым, Сен меңээ дузалап турдуң, ам мени тоовайн барба,
мени кагба, Камгалакчым!
- 10 Авам биле ачам-даа мени каапкаш баар болза,
Дээрги-Чаяакчы мени хүлээп алыр.
- 11 Дээрги-Чаяакчы,
мени Бодунуң орууңга өөредип көрөм,
дайзындан камгалап, мени дорт оруктап эдертип көрөм.
- 12 Мени туразында аажылаар кылдыр
дайзыннарымга хүлээдип бербейн көрөм —
мегелеп хөречилээр улус менче халдап,
өжү ханмайн турар болгай.
- 13 А мен дириглер ораныңга
Дээрги-Чаяакчының ачы-буянын
көрүп каарымга бүзүрээр мен.
- 14 Дээрги-Чаяакчыга идеге — кадыг-быжыг бол,
чүрээң эрес-дидим болзун — Дээрги-Чаяакчыга идеге!

27

¹ Давидтии.

Дээрги-Чаяакчы, Сенден дуза дилеп кый деп тур мен!
Чөлөнгииш-хаям, харыы сөс чок артпайн көрөм.
Меңээ харыы бербезинзе,
хөөрже кирген кижилер дег болу бээр мен.

- 2 Сенден бодум дилег кылып,
Сээң өргээнде эң ыдыктыг черже холум сунуп, мөгөйдим:
мөргүл кылган үнүм дыңнап көрөм.

* 26:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң чүрээм Сенээ: „Мен Сенче чүткүп тур мен“ — деп тур».

26:4 Бд. ыр. 22:6; 60:5; 64:5 26:6 Бд. ыр. 3:4 || Эф. 5:19 26:8 Бд. ыр. 104:4 26:10 Иса. 49:15 26:11 Бд. ыр. 24:4
26:12 Бд. ыр. 40:3 || Хост. 20:16; У. ч. 6:19 26:13 Иса. 53:8; Иез. 26:20; 32:23 26:14 Иис. 1:6;
Бд. ыр. 30:25 || Иса. 8:17 27:1 Бд. ыр. 82:2; 108:1 || Бд. ыр. 87:5; 142:7; У. ч. 1:12 27:2 Бд. ыр. 133:2

- 3 Бузуттут болгаш кара сагыштыг улус-биле кады;
өскелер-биле эп-найыралдыг чугаалажып тура,
чүректеринге бузут шыгжаар улус-биле кады
мени кезетпейн көрөм.
- 4 Ындыг улуска оларның кылган ажыл-херектерин,
бузуттут үүлгедиглерин ёзугаар кеземчеден онааштыр;
оларны холу-биле кылган ажыл-херектери дээш
чогууру-биле кезедип көр.
- 5 Олар Дээрги-Чаяакчының ажыл-чорудулгазын,
Ооң холу-биле кылган ажыл-херектерин билип албаан-дыр.
Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы оларны үрөп бускаш,
катап тудуп тургуспас.
- 6 Дээрги-Чаяакчыга алдар!
Ол мээң мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагды!
- 7 Дээрги-Чаяакчы — мээң күчү-күжүм-дүр,
мээң дозуг-камгалалым-дыр,
мээң чүрээм Анаа идегеп чоруур.
Ол менээ дузалады-даа —
чүрээм ол дээш өөрүп-байырлап тур,
мен Ону алгап ырлап алдаржыдар мен.
- 8 Дээрги-Чаяакчы — Бодунуң чонунга күчү-күш-түр,
Бодунуң шилип алган хаанынга — камгалалдың шивээзи-дир.
- 9 Бодунуң чонуну камгалап көрөм,
Сеңээ хамааржыр улуска ачы-буянынны хайырлап көрөм!
Оларны кадарып эдерттип
база кезээ-мөңгедө кужактап көдүрүп көрөм.

28

1 Мизмор-ыры. Давидтин.

- Бурганның оолдары, Дээрги-Чаяакчыны мактаңар,
Ооң алдарын, Ооң күжүн мактаңар!
- 2 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алганар;
Бодунуң ыдыктыг өргээзинде турар Дээрги-Чаяакчыга мөгөйиңер*.
- 3 Дээрги-Чаяакчының үнү — суглар кырында,
алдарлыг Бурганның үнү диңмиреп тур,
делгем ханы суглар кырында чаңгыланып тур.
- 4 Дээрги-Чаяакчының үнү күчүлүг, Ооң үнү өндүр-чаагай.
- 5 Дээрги-Чаяакчының үнү пөштерни одура шааптар,
Ол Ливанның пөштерин одура шааптар.
- 6 Ол Ливан дагларны — бугалар дег,
Сирион дагны — молдурга дег
шурап маңнаарынче албадаптар.
- 7 Дээрги-Чаяакчының үнү чаңныкты кызаңдадыр.
- 8 Ооң үнү кургаг ховуну сириледир,
Ол ээн кургаг Кадес ховуну сириледир.
- 9 Дээрги-Чаяакчының үнү
дыттарны орааштыр шааптар*, аргаларны шаарартыптар;
Ооң өргээзинде бүгү-ле чүве Ооң алдарын медээлээр!

* 28:2 Азы: «Ыдыктыг, өндүр-чаагай Дээрги-Чаяакчыга мөгөйиңер». * 28:9 Азы: «Мыйгактарны төрүдөр».

27:3 У. ч. 26:23; Иер. 9:8 || Блд. ыр. 25:9 27:5 Иса. 5:12 27:7 Э. д. 15:1 || Блд. ыр. 20:2 27:9 Иса. 40:11; 46:3
28:1 Э. д. 6:2; Иов 1:6; 2:1; Блд. ыр. 88:7 || 1 Чыл. 16:28; Блд. ыр. 95:7 28:3 Иов 37:4; Иез. 1:24
28:5 Башт. 9:15; Блд. ыр. 103:16; Иез. 31:3 28:6 Ы. х. к. 3:9 || Блд. ыр. 113:4, 6 28:8 Сан. 13:27

- ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы суг халавының кырында
Бодунун дүжүлгезинде саадаан,
Ол Хаан болуп, кезээ-мөңгөде саадап орап.
¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга күчү-күштү хайырлазын,
Ол Бодунун чонунга амыр-тайбын хайырлап, алгап-йөрээзин.

29

¹ *Өргээни чаартып турда, ырлаан мизмор-ыры. Давидтии.*

² Дээрги-Чаяакчы, Сени кымдан арттыр алгап-мактаар мен –
Сен мени көдүрүп аппаратш,
дайзыннарымга мээң айыыл-халавым дээш
өөрүп-байырлаар арга бербедиң.

³ Дээрги-Чаяакчы, Бурганым!
Сенден дуза дилеп турдум, мени ынчан сегиткен сен.

⁴ Дээрги-Чаяакчы! Сен мээң амы-тынымны
өлүгүлөр оранындан үндүр тыртып эккелдиң,
хөөрже кире бербезин дээш, дириг арттырып кагдын.

⁵ Дээрги-Чаяакчыга бердинген улус,
Ону алгап ырлаңар, Ооң ыдыктыг адын алдаржыдыңар.

⁶ Ооң килеңи хензиг өйдө кыптыгар,
а эки көөрү – амы-тынны хайырлаар:
кежээ ыглап-сыктазымза-даа,
даарта эрген өөрүп-байырлаар мен.

⁷ Сагыш човаар чүвем чок тургап:
«Кажан кезээде тендиш дивес мен» – деп чугаалап чордум.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен менче ээ көрнүп,
мени быжыг даг дег кылып кагдың.
А менден өскээр көрнү бээриңге, коргуп турдум.

⁹ Дээрги-Чаяакчы, ынчан Сенден диледим,
Дээргим сенээ мөргүдүм:

¹⁰ «Өлү бээримге, ажыы чүл?
Хөөрже кире бээримге, эки чүү боор?
Өлгөн сөөк Сени канчап алдаржыдарыл?
Алыс шынынңы канчап херечилээрил?

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, мени дыңнап, ээ көрүнем!
Дээрги-Чаяакчы, меңээ дузаң көргүзөм!»

¹² Ыы-сыымны өөрүшкүже хуулдуруптун,
качыгдалым хевин уштуп,
хөглээшкинниң хевин менээ кедириптиң –
¹³ сеткил-чүрээм олчаан Сени алдаржыдып,
черле ыт чок барбас болзун.
Дээрги-Чаяакчы, Бурганым,
Сени мөңгө шагда алдаржыдайн!

(Ыд. ыр. 70:1-3)

30

¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*

² Дээрги-Чаяакчы, хоргадалым Сенде,
адым кажан-даа баксыравазын,
Бодунун чөптүүң ёзугаар мени камгалап көрөм.

28:10 Э. д. 6:17 || Хост. 15:18; Ыд. ыр. 9:5, 37 28:11 Ыд. ыр. 67:36 29:2 Ыд. ыр. 34:19 29:4 Иов 33:28;
Ыд. ыр. 15:10; 48:16; 85:13; Иса. 38:17 29:6 Иса. 57:16; Иер. 3:5; Ыы. 3:31; Мих. 7:18 || Ыд. ыр. 125:5
29:7 Ыд. ыр. 9:26 29:10 Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18 29:12 Иер. 31:13 30:2 Дан. 9:16

- 3 Кулаанны менче ээктирип, меңээ болчуп, дүрген чедип келем,
быжыг чалым-хаям сен,
ынаар десе берип, хоргадаар шивээм бооп, мени камгалап көрөм.
- 4 Чалым-хаям, шивээм-дир сен,
Бодунуң адын алдаржызын дээш, мени эдертип, башкарып көрөм.
- 5 Мээң шивээм болгай сен –
дайзыннарарымның меңээ бүдүү
салып каан какпазындан мени чайладып көрөм.
- 6 Амы-тынымны Сээң холунга хүлээдип тур мен –
Сен мени хостап турар болгай сен,
алыс шынның Дээрги-Бурган-Чаяакчы.
- 7 Хоозун меге дүрзүлөргө мөгеер улуска хөңнүм чок,
а бодум Дээрги-Чаяакчыга идегээр мен.
- 8 Сээң энерелиң дээш өөрүп-хөглээр мен –
Сен мээң айыыл-халавымны көрүп кагдың,
аар-бергеге алысканымны билип кааптың,
- 9 дайзынымның холунче мени киирбедиң,
буттарымны шөлөөн черге тургузуп кагдың.
- 10 Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп көрөм –
кызышкыңга таварыштым,
качыгдалдан карактарым, сеткилим,
ишти-хөңнүм соглуп кагды.
- 11 Амыдыралым мунгаралдан,
назыным уё-човуурдан үстүп төнөр четти,
кем-буруумдан* күжүм төнүп, сөөктерим кургап кагды.
- 12 Хамык дайзыннарарым мени дора көөргө,
кожаларым безин мени бактап турлар,
таныш өөрүмгө-даа коргунчуг амытан апардым,
кудумчуга мени көргөн улус дезип маңнажы бээр-дир.
- 13 Улустуң чүректеринде, өлгөн чүве дег, уттундура бердим,
чарык сава дег апардым.
- 14 Хөй улустуң бак сөглээрин дыннап шаг болдум,
долгандыр – коргуш-ла, коргуш;
дайзыннар меңээ удур бөлүтгөжип,
амы-тыным үзүп каарын бодап тур.
- 15 А мен Сеңээ идегээр мен, Дээрги-Чаяакчы,
«Бурганым сен» деп чугаалап тур мен.
- 16 Мээң назыным хуусаазы – Сээң холунда;
дайзыннарарым холундан, истеп сүргөн улустан мени камгалап көрөм.
- 17 Чырыткылыг арныңны Бодунуң чалчаңга көргүзөм:
энерелдиң-биле мени камгалап көрөм.
- 18 Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырдым, адым баксыравазын,
бузуттуглар харын бак атка кирзин,
өлүгөр оранынче дүжүп, ыт чок артсын.
- 19 Чөптүг-шынның кижиге удур туразы улгадып,
ону куду көрүп, бак чүве мегелеп чугаалаар аастардан
үн үнмес апарзын.

* 30:11 Өске буруңгу сөзүглөлдө «Айыыл-халаптан» деп бижээн.

30:3 Ыд. ыр. 17:3 30:6 Лк. 23:46 30:7 Ы. х. к. 32:21 30:9 Ыд. ыр. 17:20 30:10 Ыд. ыр. 6:8

30:12 Иов 19:13; Ыд. ыр. 30:12; 37:11; 68:9; 87:9 30:13 Эккл. 9:5 30:14 Иер. 6:25; 46:5

30:16 Ыд. ыр. 7:2 30:17 Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7

- 20 Сенден коргар улуска кадагалап турарын,
кижи амытандан дезип, Сеңээ хоргадап кээр улуска
белеткеп алганың ачы-буяныңның арбын, хөйүн!
- 21 Сен оларны Бодунуң шывыңның адаанга
улустуң кара сагыжындан чажырар сен,
Бодунуң оран-саванга аас-дылдан хоргададыр сен.
- 22 Быжыглалдыг хоорай-шивээге
Бодунуң енерелин кайгамчык арга-биле
меңээ көргүскен Дээрги-Чаяакчыга алдар!
- 23 Хөлзеп дүвүрээш: «Сээң көрүжүнден
шөлүттүрген-дир мен» деп бодап турдум,
ынчалзаяк Сенден дуза дилеп кыйгыарымга,
мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагдың.
- 24 Дээрги-Чаяакчыга бердинген бүгү улус,
Анаа ынак болунар,
Дээрги-Чаяакчы Анаа шынчы улусту кадагалаар,
а туразы улуг улустуң кеземчези эриин ажар.
- 25 Дээрги-Чаяакчыга идегээр бүгү улус,
кадыг-быжыг болунар, чүрээңер зрес-дидим болзун.

31

¹ *Давидтин. Маскил-ыры.*

- Кем-буруузу өршээттинген,
бачыттары арыглаттыңан киж и амыр-чыргалдыг!
- 2 Дээрги-Чаяакчы оон бачыдын
кем-буруу кылдыр санаваан база
сеткилинде авыяас-меге чок киж и амыр-чыргалдыг.
- 3 Бачыдымны чугаалап чадап турумда,
хүн бүрүдеги уё-човуурумдан
ишти-хөңнүм ирип калды.
- 4 Дүне-даа, хүндүс-даа Сээң холуң меңээ халалыг бооп келди;
аянныг чараш шырайым,
чайгы изигде кагаанымда дег, чиде берди. *Сэла*
- 5 А мен Сээң мурнуңга бачыттымны миннип,
кем-буруумну чажырбайн:
«Дээрги-Чаяакчыга кемниг херектерим
миннир мен» — деп чугааладым.
Сен ынчан бачыдымның кем-буруузун өршээдиң. *Сэла*
- 6 Ынчангаш Сеңээ бердинген киж и бүрүзү
бачыдын эскерип каан үеде*, Сеңээ мөргүзүн —
ынчан ол айыыл-халаптың үеринге алыспас.
- 7 Сен — мээң чаштыр черим сен:
мени айыыл-халаптан адырар сен;
камгалалың өөрүшкүзү-биле бүргээр сен. *Сэла*
- 8 Силерни угаан киир сургап каар мен,
эртер оруунарны айтып бээр мен;
чагыг-сүмем силерге кадып, силерден карак салбас мен.

* 31:6 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки булдинмес. «Бачыдын эскерип каан үеде»
деп сөстөрнүң болгу дег өске утказы мындыг: «Чогуур үеде».

30:22 Ыд. ыр. 16:7 30:24 Ыд. ыр. 96:10 30:25 Иис. 1:6; Ыд. ыр. 26:14 31:2 Ин. 1:47 || Рим. 4:7-8
31:5 Ыд. ыр. 37:19; 50:5 || 1 Ин. 1:9 31:7 Ыд. ыр. 118:114

9 Айт азы элчиген ышкаш мелегейзиг болбаңарам —
аастарын чүгөн, суглук-биле чөрүүзүн чидир тыртпас болза,
олар чагыртпас-даа.

10 Бузуттут кижиниң човалаңы эңмежок,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээн кижини Ооң энерели бүргээр.

11 Чөптүг-шынның улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-хөглөңөр!
Бүгү мөзүзү эки улус, байырлаңар-ла!

32

1 Чөптүг-шынның улус,
Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-байырлаңар!

Бурганны алгап-мактаан сөстөр
ак сагыштыг улустуң аксы-дылынга эптежир.

2 Дээрги-Чаяакчыны чадаган-биле үдөп, мактаңар,
Анаа эткир үннүг чанзы-биле үдөп, ырлап беринер;

3 Аңаа чаа ырыдан ырлап беринер,
аянның, ыыткыр үдөп, ырлажыңар.

4 Дээрги-Чаяакчының сөглээн сөзү арыг шын,
Ооң кандыг-даа ажил-херээ ылап шынның.

5 Ол чөптүг чорук биле шын шииткелге ынак;
Ооң энерели чер-делегейни бүргей алган.

6 Дээрги-Чаяакчының сөзү-биле дээрлер,
Ооң аксындан үнгөн тыныш-биле

дээрлерде бар бүгү чүүлдер чаяаттыңган.
7 Ол далайының сугларын чаңгыс черге бөле чыып каан,
дүп чок ээремнерни шыгжамырларже дег кылдыр

шыгжай суп каан.

8 Дээрги-Чаяакчыдан бүгү чер-делегей сүртезин;
Ооң мурнунга өртемчейниң бүгү чурттакчылары
коргуп сирилезин.

9 Ол чугаалаарга, бүгү чүве тывылган,
Ол дужаарга, бүгү чүве тургустунган;

10 Дээрги-Чаяакчы аймактарның бодал-сагыжын
күш чок болдуруп,

чоннарның бодалдарын буурадып турар.

11 А Дээрги-Чаяакчының шиитпири кезээ-мөңгөде артар,
Ооң чүрээнге тывылган бодалдар
салгалдан салгал дамчып чурттаар.

12 Дээрги-Чаяакчы оларның Бурганы болган чон,
Ооң өңчү кылдыр шилип алганы аймак амыр-чыргалдыг.

13 Дээрги-Чаяакчы дээрлерден ээккеш, көрүп,
кижи төрелгетенни хайгаарап турар;

14 Ол Бодунуң саадап орап дүжүлгезинден
черде чурттаан бүгү улусче көрүп орап.

15 Ол улустуң шуптузунуң чүректерин чаяап берген,
оларның бүгү ажил-херектерин өттүр көрүп турар.

16 Хаан кижиге аг-шерииниң хөйү камгалал болбас,
тулган мөге кижини улуг күш-шыдалы камгалавас.

31:9 У. ч. 26:3; Иак. 3:3 31:11 Бл. ыр. 67:4 32:2 Бл. ыр. 70:22 32:3 Бл. ыр. 39:4; 95:1; 97:1; 143:9; 149:1;
Иса. 42:10; Ажыл. 5:9 32:5 Бл. ыр. 32:5; 61:8 || Бл. ыр. 118:64 32:6 Э. д. 1:6-7; Бл. ыр. 148:5;
Ин. 1:3; Евр. 11:3 32:7 Э. д. 1:9; Иов 38:8-11; Бл. ыр. 103:9; Иер. 5:22 32:9 Э. д. 1:3 32:10 Иса. 19:3
32:11 У. ч. 19:21; Иса. 46:10 32:12 Бл. х. к. 7:6; Бл. ыр. 143:15 32:13 Иов 7:18; 23:10; Бл. ыр. 10:4
32:14 Бл. х. к. 26:15; Иса. 63:15 32:16 Ам. 2:14

- 17 Тиилелге чедип алыр дизе, дайынчы аътка кордаан херээ чок,
ол бодунуң кончут улуг күжү-биле ээзин камгалап шыдавас.
- 18 Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Ооң энерелинге идегээр улусту
Ол карактап-кадагалаар.
- 19 Ол улусту өлүмден камгалаар,
аш үезинде оларны ашкарып-чемгерер.
- 20 Бис Дээрги-Чаяакчыга
сеткиливис ханызындан идегээр бис;
Ол — биске дузалаар, бистиң дозуг-камгалалывыс болур;
- 21 Бурган дээш чүрээвис өөрүүр,
Ооң ыдыктыг адынга ынаныр болгай бис.
- 22 Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ канчаар идегээривис дег,
энерелиң бисти ынчаар кадагалазын!

33 ¹ Давидтин. Давид Авимелехтин мурнунга угааны солуг кижиге бооп мегеленип,
үндүр сыгыртадып алгаш, чоруй барган үгеге хамааржыр.

- ⲁ (алеф) ² Кайы-даа үеде Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээр мен,
аксы-сөзүм ону үргүлчү алгап-мактаар.
- ⲓ (бет) ³ Дээрги-Чаяакчы дээш мактаныр мен,
базындырган улус ону дыңнааш, өөрүп-хөглээр.
- ⲓ (гимел) ⁴ Дээрги-Чаяакчыны мээң-биле кады алдаржыдынар,
Ооң адын шупту чаңгыс аай кымдан арттыр мактаалы.
- ⲥ (далет) ⁵ Дээрги-Чаяакчыны кыйгырган мен —
Ол мени дыңнады,
коргар бүгү чүүлдеримден камгалап кагды.
- ⲡ (хе) ⁶ Олче көрүп турган бүгү улустуң шырайы чырый берген,
оларның арыннары кыспас.
- ⲧ (зайин) ⁷ Кээрденчиг кижиге кыйгырды — Дээрги-Чаяакчы дыңнап кааш,
ону бүгү айыыл-халавындан камгалап кагды.
- ⲡ (хет) ⁸ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Бургандан коргар улустуң чанынга
турлагжып туруп алгаш, оларны камгалаар.
- Ⲕ (тет) ⁹ Амзангырлап шенеп көрүнер,
Дээрги-Чаяакчының кайы хире ачы-буяннын билеп каар силер.
Хоргадалды Оон алыр кижиге амыр-чыргалдыг.
- ⲥ (йод) ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының улузу, Оон коргуп чорунар;
Оон коргар улус түрегдел билбес.
- Ⲕ (каф) ¹¹ Арзылаңнар безин түрегдеп, аштай бээр,
а сеткили Дээрги-Чаяакчыже чүткөөн улус
кандыг-даа буянның четпезин эскербес.
- ⲕ (ламед) ¹² Ажы-төлүм, мени дыннаңарам:
Дээрги-Чаяакчыдан коргарыңга силерни өөредип каайн.
- ⲡ (мем) ¹³ Силерниң араңарда амыдыраарын күзээр,
аас-кежиктиг хүннер көрүксээр кижиге бар бе?
- ⲓ (нун) ¹⁴ Кара сагыштыг сөстөр эдеринден кичээн,
мечечи сөстөр эдер дээш, аксың ажытпа.
- Ⲕ (самех) ¹⁵ Бузуттан чайла, буян тары;
амыр-тайбынны диле, олче чүткү.
- ⲥ (айин) ¹⁶ Дээрги-Чаяакчының карактары
чөптүг-шынныг улусче көрнүр,

32:17 Бл. ыр. 19:8; У. ч. 21:31 32:18 Бл. ыр. 146:11 32:19 3 Хаан. 17:6; Иов 5:20 32:20 Э. д. 15:1;
Бл. х. к. 33:29 33:1 Хаан. 21:12-13 33:3 Хаан. 2:1 33:5 Бл. ыр. 3:5 33:7 Бл. ыр. 17:1 33:8 Иов 33:23;
Дан. 6:22 33:9 1 Пет. 2:3 || Бл. ыр. 2:12 33:10 Бл. ыр. 36:25; У. ч. 10:3 33:11 Иов 4:10-11
33:13 1 Пет. 3:10-12 33:14 У. ч. 13:3 33:15 Бл. ыр. 36:27; Иса. 1:16-17; 3 Ин. 1:11 33:16 Иов 36:7 ||
У. ч. 15:29

- Ооң кулактары оларның дуза дилээн кышкызын дыңнаар.
- а (не) ¹⁷ А бузут үүлгедикчилеринче Ол сүртедир көрүп турар — оларның ады чырык чер кырынга шуут артпас.
- з (цаде) ¹⁸ Дээрги-Чаяакчыны улус кый дээрге, Ол дыннап турар, оларны бүгү айыыл-халаптардан адырып турар.
- р (коф) ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы аажок мунгараан улуска чоок; сагыш-сеткили бастырган улусту камгалап турар.
- г (реш) ²⁰ Чөптүг-шынның кижиниң таваржыр айыылы хөй-даа болза, Дээрги-Чаяакчы ону оларның шуптузундан камгалаар.
- ш (шин) ²¹ Дээрги-Чаяакчы ооң бүгү сөөктерин кадагалаар — оларның чаңгызы-даа сыйылбас.
- п (тае) ²² Бак кижини айыыл-халап сүрүп четкеш, өлүрүп каар; чөптүг-шынның кижини көрбес улус кем-буруузу дээш кеземче алыр.
- ²³ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчаларының амы-тынын адырып каар, хоргадалды Оон алыр улустуң кайызын-даа кем-буруузу дээш кезетпес.

34

¹ Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы,
меңээ удурланган кижилерге удурланып,
меңээ удур тулушкан улус-биле чаалажып көрөм;
² дайынчы дозуг-камгалалың ап алгаш,
меңээ дузалап, туржуп көрөм;
³ хылыжың хынындан уштуп, чыдаң аннып,
мени сүрген улуска удур турувудам,
меңээ: «Камгалакчың-дыр мен!» — деп чугаалам.
- ⁴ Мээң амы-тынымны үзүксээн улус
ыядып човазын, адын баксыратсын,
меңээ бак чүве бодап алган улус
дедирленип дессин, бак атка кирзин;
⁵ олар хатка доюлган довурак-доозун дег болзун,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи оларны сывырыпсын;
⁶ оларның оруу караңгы, тайгыр болзун,
Дээрги-Чаяакчының төлээзи оларны истеп сүрзүн.
- ⁷ Олар чылдагаан чок черге меңээ четки салды,
буруу чок черге меңээ оңгар казып алды.
- ⁸ Манавааны өлүм оларны таварзын,
меңээ чажыра салып каан какпазы частып,
аңаа кактыргаш, өлүмүн тыпсыннар.
- ⁹ А мээң сеткилим Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр,
Оон кээр камгалал дээш хөглээр.
- ¹⁰ Мээң ишти-хөңнүм:
«Дээрги-Чаяакчы, Сен ышкаш кым барыл?
Кошкак кижини күштүг кижиден,
яды-түрөнгини — үптөкчизинден
камгалап турар сен!» — деп чугаалаар.

33:17 Иов 18:17; У. ч. 10:7 33:19 Бд. ыр. 50:19 33:20 Иов 5:19; 2 Тим. 3:11 33:21 Ин. 19:36

34:4 Бд. ыр. 39:15; Иер. 17:18 || Бд. ыр. 68:23-26; 108:6-15 34:5 Иов 21:18; Бд. ыр. 1:4

34:6 Бд. ыр. 72:18; Иер. 23:12 34:7 Бд. ыр. 56:7; 118:85; Иер. 18:20 34:8 Иса. 47:11 34:9 Лк. 1:47

34:10 Хост. 15:11; Бд. ыр. 70:19; 85:8; 88:7-9; 112:5 || Иов 5:15

- 11 Кара сагыштыг херечилер менээ удурланып тур:
билбес чүөмни айтырып, мени байысаар-дыр,
12 буяным дээш бузут-биле харыылап,
сеткилимни өскүссүредип тур.
- 13 А мен, олар аарып турда, качыгдал хевин кедип,
мага-бодумну шеглээшкин-биле харыксыраттым;
олар дээш мөргүлүм бодумга ачылыг болзун*.
- 14 Мен оларга бодумну эш-өөрүмгө
азы ха-дунмамга дег хамаарылга көргүзүп:
авазының ажыын ажаан кижиге дег мунгарап,
бажым халайтыпкан чоруп турдум.
- 15 А кажан мен илдигип кээп дүжөримге,
олар аажок өөрзөн — бужар хейлер менээ удур чыгып турду,
мен билбээнимде, мени бак сөглөп, соксаал чокка халдады;
16 каржызы-биле мени кочулап,
диштерин кыжырадып, кыжанып шаг болду.
- 17 Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүжө
чежеге дээр анаа көрүп кээр сен?
Оларның бузуттут үүлгедиглеринден амы-тынымны адырып,
ол араатаннардан кара чангыс тынымны камгалап көрөм.
- 18 Мен улуг чыышка Сеңзэ өөрүп четтирер мен,
эңмежок чон аразыңга Сени алгап-мактаар мен.
- 19 Мээң-биле хей черге өжээннежип турар,
чылдагаан чок черге мени көрбөс,
карак басчып, дошкуураан улус,
мени тиилээш, өөрүп-байырлавазын.
- 20 Оларның чугаазында эп-найырал сөзү дыңналбас,
олар чер-делегейде тайбын улуска удур
кара бодалдарлыг болгай;
- 21 менче аксын калбаңнадып: «Таптыын, таптыын!»
Караавыс-биле көрдүвүс!» — дижиш турлар.
- 22 Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүнү Сен көрдүн,
ныт чок эрттирбейн көрөм, Дээргим, ырап чорба, мени кагба!
- 23 Оттуп кел, мээң чаргымга
шын шийтпир үндүрер дээш туруп келем, Дээрги Бурган!
- 24 Дээрги-Чаяакчы, менээ шийтпириңни
чөптүүң ёзугаар үндүрүп көрөм,
Бурганым, дайзыннарым мени кочулап, өөрүөезин;
25 боттарының чүректеринге: «Таптыын, ол боор!»
Сеткиливис ханып тур!» — дишпезин.
«Бис ону сыгырыптывыс!» — дишпезин.
- 26 Мээң айыыл-халавым дээш өөрүп турар шупту улустун
ады баксырап, ыядып човазын;
«Сенден артык бис» — дишкен шупту улус
бак атка кирип, арны кыссын.
- 27 Мээң агартышкынымны күззөн улус өөрүп-байырлазын,

* 34:13 Азы: «Олар дээш мээң мөргүлүм ажык чок болзун».

34:12 Блд. ыр. 37:20; 108:5; У. ч. 17:13; Иер. 18:20 34:13 Сан. 29:7 34:16 Иов 16:9; Блд. ыр. 36:12
34:17 Авв. 1:13 || Блд. ыр. 21:21 34:18 Блд. ыр. 21:26 34:19 Блд. ыр. 68:5; Ин. 15:25 || Блд. ыр. 29:2
34:21 Ыы. 2:16 34:22 Блд. ыр. 9:22; 37:22 34:23 Блд. ыр. 43:24; 77:65 34:24 Блд. ыр. 7:9
34:25 Блд. ыр. 39:16; 69:4 || Ыы. 2:16

- олар үргүлчү: «Бодунуң чалчазынга чаагай чорук күзээн Дээрги-Чаяакчы өндүр улут!» — деп чугаалазын.
- 28 Мээң аксы-сөзүм база Сээң чөптүүннү суртаалдаар, Сени хүннү бадыр алгап-мактаар!

- 35** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга, Дээрги-Чаяакчының чалчазы Давидтии.*
- ² Бузуттут кижичүрээниң ханызында бак чүве кылырын күзээн*.
- Ол сеткилинде Бургандан шуут кортпас-тыр.
- ³ Ол кижичүрээниң авыяастаныр дээш, бодунуң бузудун эскербес-тир, оозун көөр хөңнү чок апарбас-тыр;
- ⁴ ооң аксы-сөзү авыяс-меге-биле долган-дыр, ол буян кылырын шуут бодабайн турар-дыр.
- ⁵ Ол кижичүрээниң дээн кемниг херээн орун-дөжээнге чыткаш, бодап аар, бак орукче кире бээр база бузут үүлгедиринден чалданмас.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы, Сээң энерелиң дээрге чедип турар, шынчы чоруун булуттарга үзүп турар!
- ⁷ Сээң чөптүг-шынның чоруун өндүр бедик даглар дег, Сээң шийтпирлерин дүп чок далай дег! Кижилерни, мал-маганны камгалап турар сен, Дээрги-Чаяакчы.
- ⁸ Бурганым, Сээң энерелиңниң улуг үнелиин аа, кижичүрээниң Сээң чалгыннарын адаанга хоргадаар чер тып аар;
- ⁹ улус Сээң өргээнде эът-чагны тоттур чиир, амданның чаагай агым сууң-биле оларның суксунун хандыраар сен;
- ¹⁰ тынгараар суг бажы Сенден агып үнер болгай, Сээң чырың караавысты чырыдарга, чырыкты көрүп турар бис.
- ¹¹ Сени билир улуска — энерелиңни, мөзүзү эки улуска — шынның чорууну ам-даа хайырлап көрөм.
- ¹² Мени турамык кижиниң буду таптай баспазын, бузуттут улустуң холдары сывыртавазын.
- ¹³ Бузут үүлгедип турар улус ынчан тайып ушкаш, катап туруп шыдабайн баар.

36 ¹ Давидтии.

- ⌘ (алеф) ¹ Бузуттут улуска хорадап, хөлзеве, бак чүве үүлгедип улуска адааргава —
- ² олар удабайн оът-сиген дег оңуп каар, ногаан үнүш дег кадып каар.
- ⌚ (бет) ³ Дээрги-Чаяакчыга идеге, буяндан тары, чериңге чурттап, мал-маганыңны доктаамал кадар.

* 35:2 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мээң чүрээмниң ханызында бак кижиниң бузуду чугаалап тур» деп бижээн.

34:28 Ыд. ыр. 70:8 35:2 Рим. 3:18 35:5 У. ч. 4:16; Мих. 2:1 35:6 Ыд. ыр. 56:11; 70:19; 107:5; Ыы. 3:23 35:7 Рим. 11:33 || Ыд. ыр. 103:14; 144:16 35:8 Ыд. ыр. 62:4 || Ыд. ыр. 16:8 35:10 У. ч. 10:11; 13:14; Иер. 2:13; Ин. 4:10 || Ин. 1:9; 1 Пет. 2:9; Ажыл. 22:5 35:11 Иер. 22:16; Гал. 4:9 35:13 Ыд. ыр. 1:5 36:1 У. ч. 3:31; 23:17; 24:19 36:2 Иов 14:2; Ыд. ыр. 89:6

- 4 Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаан дээш таала,
Ол сээң чүрээңниң күзелдерин күүседип бээр;
1 (гимел) 5 Дээрги-Чаяакчыга амыдыралың оруун хүлээдип,
Аңаа идеге — Ол чогууру-биле кылып бээр;
6 сээң актыңны Ол чырык дег чайнадыптар,
сээң чаргыңның шынның Ол дал дүш дег чырыдыптар.
7 (далет) 7 Дээрги-Чаяакчының мурнунга хөлзеве, Аңаа ынан.
Амыдыралың оруунга чедишкениң болган,
кара сагыштыг бодалдарын
боттандырып чоруур кижиге дээш хорадава.
п (хе) 8 Килеңнээриң соксадып, калчаарааже ажынма,
бузут үүлгедиринге чедир хорадава;
9 бузут үүлгедикчилери узуткадып каар болгай,
а Дээрги-Чаяакчыга ынаныр улус
чер-чуртту салгап алыр.
1 (вав) 10 Ам бичии болгаш, бузуттут кижиге чок апаар,
оң турган черин көөргө, ол чиде берген болур.
11 А биче сеткилдиг улус чер-чуртту салгап алгаш,
чаагай чоруктуң элбээнге таалаар.
1 (зайин) 12 Бузуттут кижиге чөптүг-шынның кижиге удур кара сагыш бодап,
олче диштерин кыжырадыр,
13 а Дээрги бузуттут кижини кочулаар,
чүгө дээрге оң буураар хүнү кээрин көрүп турар.
п (хет) 14 Бузуттулар хылыжын хынындан уштуп,
чаларын хере тыртып алганнар — яды-түрөңги кижини узуткаар,
дорт орук-биле бар чыдар улусту чок кылыр деп турарлары ол.
15 Оларның хылыштары боттарының-на
чүрөктеринче кадалыр, чалары сыйлып каар.
в (тет) 16 Чөптүг-шынның кижиде бар бичии эт-хөрөңги
эңмежок бузуттут улустуң эгээртинмес эртинге-байлаандан дээр;
17 бузуттуларның күчү-күжү суларап каар,
а чөптүг-шынның улусту Дээрги-Чаяакчы деткиир болгай.
1 (йод) 18 Дээрги-Чаяакчы кем-буруу чок улустуң
амыдыраар хүннерин билер,
өнчүгө алган чери оларга кезээ-мөңгөдө артып каар;
19 айыыл-халап-даа үезинде оларның идегели хоозун болбас,
олар аш-чут-даа хүннеринде тодар.
з (каф) 20 А бузуттут улус узуткаттырып каар,
Дээрги-Чаяакчының дайзыннары
шөлдерде чечектер дег онуп каарлар,
ыш дег эстип чиде бээрлер*.
1 (ламед) 21 Бузуттут кижиге чээлиге акша алгаш, дедир эгитпес,
а чөптүг-шынның кижиге өршээлдин көргүзүп, хайырлал бээр.
22 Дээрги-Чаяакчының йөрээген улузу чер-чуртту салгап аар,
а Аңаа каргаткан улус кырдырып аар.

* 36:20 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Сөөлгү ийи домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Өргүлгө салган хойлар чаа дег эстип чиде бээрлер, ыш-биле хадый бээрлер».

36:4 Иов 22:26; Иса. 58:14 36:5 У. ч. 3:5; 16:3 36:6 Башт. 5:31; Иса. 58:8 36:9 Бл. ыр. 24:13
36:10 Иов 7:10; 24:24 36:11 У. ч. 2:21; Мф. 5:5 36:12 Иов 16:9; Бл. ыр. 34:16 36:13 Бл. ыр. 2:4
36:15 1 Хаан. 2:4 36:16 У. ч. 16:8 36:17 Бл. ыр. 9:36 36:18 Бл. ыр. 1:6 36:19 3 Хаан. 17:6; Иов 5:20;
Бл. ыр. 32:19 36:20 Бл. ыр. 67:3; 101:4; Ос. 13:3

- п (мем)** ²³ Дээрги-Чаяакчыга кижиниң оруу тааржыр болза,
Ол ооң буттарын быжыглаар;
²⁴ ол киж иужар деп баргаш, кээп дүшпес —
Дээрги-Чаяакчы ооң холундан тудуп аар.
- г (нун)** ²⁵ Мен аныак турдум, ам кырый бердим,
а чөптүг-шынныг кижиниң Бурганга кагдырыпканын,
ооң ажы-төлүнүң аыш-чем диленип турганын черле көрбедим.
²⁶ Шак ол киж и хуннү бадыр улуска өршээлдиин көргүзүп,
чээли бээр; ооң салгалы алгадып-йөрээдир.
- в (самех)** ²⁷ Бузуттан чайла, буяндан тары,
ынчан черинни кезээ-мөңгөдө ээлеп чурттаар сен;
²⁸ Дээрги-Чаяакчы чөптүг чорукка ынак.
Ол Бодунга бердинген улусту кагбас болгай,
олар кезээ-мөңгөдө кадагалаттынып артар,
а бузуттугларның салгалы узуткаттырар.
- ²⁹ Чөптүг-шынныг улус чер-чуртту салгап алгаш,
ону кезээ-мөңгөдө ээлеп чурттаар.
- з (не)** ³⁰ Чөптүг-шынныг кижиниң аксындан үнген чугаа-сөс
мерген угаанныг болур, ооң аксы-дылы шынны чугаалаар.
³¹ Бурганның дүрүм-хоойлузу — ол кижиниң чүрээнде,
ынчангаш ол тайып ушпас.
- ш (цаде)** ³² Бузуттуг киж и чөптүг-шынныг кижини кедээр,
өлүрөр дээш чүткүүр,
³³ а Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг кижини
бузуттугнун холунче киирбес;
ооң херээн сайгарып турда, ол буруулуг деп санатпас.
- р (коф)** ³⁴ Дээрги-Чаяакчыга идеге, Ооң оруун эдер,
Ол ынчан сени чер-чуртту салгазын дээш өрү көдүрер:
бузуттугларның узуткаттырып туарын көрүп каар сен.
- т (реш)** ³⁵ Быжыг дазылдыг, дөстелип чечектелген ыяш ышкаш
түрлүг бузуттуг бир-ле кижини көргөн мен*.
³⁶ А оон ооң үези эрте берген, ол ам чок —
дилээримге-даа, тывылбайн барды.
- ш (шин)** ³⁷ Кем-буруу чок кижини хайгаарап,
ак сагыштыг кижиге топтап көрөм,
шак ол кижиниң келир үези — амыр-чаагай.
³⁸ А кем-буруулуг улустун шуптузун узуткап каар,
бузуттугларның келир үезин чок кылып каар.
- п (тав)** ³⁹ Чөптүг-шынныг улустун камгалалы
Дээрги-Чаяакчыдан кээр,
айыыл-халап үезинде Дээрги-Чаяакчы оларның шивээзи болур;
⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы оларга дузалаар, оларны камгалаар —
бузуттуглардан камгалап, караптап-кадагалаар,
чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчыдан хоргадал дилеп келген.

* 36:35 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Мен Ливанның пөжү ышкаш турамык түрлүг бузуттуг бир-ле кижини көргөн мен» деп бижээн.

36:23 Иса. 26:7 36:24 У. ч. 24:16; Мих. 7:8 36:25 Иов 4:7; Ыд. ыр. 33:10-11; У. ч. 10:3

36:26 Ы. х. к. 15:8; Ыд. ыр. 111:5 36:27 Ыд. ыр. 33:15 36:28 Ыд. ыр. 96:10 || Иса. 14:20

36:30 У. ч. 10:31; 15:28 36:31 Ы. х. к. 6:6; Ыд. ыр. 39:9; 118:11; Иса. 51:7; Иер. 31:33

36:32 Ыд. ыр. 9:29 36:34 Ыд. ыр. 90:8; 91:12; У. ч. 29:16 36:38 Ыд. ыр. 72:17 36:39 Ыд. ыр. 3:9;

Иса. 43:11; Иона 2:10 36:40 Ыд. ыр. 10:1

- 37** ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии. Сагындырыг кылдыр күүседир.*
² Дээрги-Чаяакчы, киленнээнинде, мени сойгалавайн көрөм,
хорадаанында, мени кезетпейн көрөм.
³ Сээң согуннарың менче кадалган,
Сээң холуң меңээ аарышкындар дегген болгай.
⁴ Сээң килениңден мага-бодумда кадык чер артпаан,
бачыттарым ужуң ишти-хөңнүмдө оожургал чок.
⁵ Кем-буруум бажым ашкан,
аар чүьк дег, олар мени базып алган.
⁶ Сээденимден балыгларым ирип-чыдып, ириңнелген.
⁷ Бүшкүйүп, бүгү бодум халая бердим,
хүннү бадыр хөлүө берген чоруп тур мен;
⁸ ишти-хырным изип-кыпкан, мага-бодумда кадык чер чок.
⁹ Харыксырап, кошкай бердим, ундаралым угдунмас-тыр,
хөрөк-чүрээм хилинчээндөн алгы-кышкым кедереп тур.
¹⁰ Дээрги, күзөөн чүүлүм шуптузу
Сеңээ билдингир-дир,
уё-човуурум-даа Сеңээ чажыт эвес болгай.
¹¹ Чүрээм согуу шапкыланган,
күжүм мени каапкаш барган,
карактарым оду өжүп калган.
¹² Айыылга таваржырымга, ынак өөрүм ырай берген —
чоок улузум ырадыр туруп алган.
¹³ Амы-тыным үзүксээннер какпа-дузаан меңээ салды;
меңээ хора күзөөн улус
өлүм оштаан сөстөр сөглөп, хүннү бадыр нүгүлдөп тур.
¹⁴ А мен хөөкүй, дүлейлээн дег — дыңнавайн,
үнүм чок дег — аксым ашпайн турар-дыр мен.
¹⁵ Дыңнавастан, харыылаптар аксы-сөзү
чок кижги ышкаш болу бердим;
¹⁶ идегелим чүглө Сенде, Дээрги-Чаяакчы,
Сен-не меңээ харыылаар сен, Дээрги Бурганым!
¹⁷ «Дайзыннарым мени көргөш, өөрбезин,
будум тая бээр орта, мени куду көрбезин» — деп чугааладым.
¹⁸ Тайып ужал чедө бердим,
аарышкым үргүлчү-лө бодалымда.
¹⁹ Кем-буруумну миннип,
бачыдым дээш мунгарап тур мен.
²⁰ А амы-тынымны үзүксээр улус күш кирип, сегереп тур,
мени чылдагаан чокка көрбөс улус өзүп-көвүдөп тур.
²¹ Мээң буянымга бузут-биле харыылаар улус
буянче чүткүлүм дээш меңээ өжээргеп тур.
²² Мени кагбайн көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
менден ыравайн көрөм, Бурганым.
²³ Дүргөн меңээ дузалап келем, Дээргим, Камгалакчым!

- 38** ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Идифунга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
² «Оруктарымга оваарымчалыг болуйн:
аксы-дылым-биле бачыт үүлгөтпэейн,

37:1 Ыд. ыр. 69:1 37:2 Ыд. ыр. 6:2 37:3 Ы. х. к. 32:23; Иов 6:4; Ыы. 3:13 37:4 Иса. 1:6 37:5 Эзра 9:6
37:12 Иов 19:13-14; Ыд. ыр. 87:18 37:14 Иса. 53:7 37:16 Ыд. ыр. 38:8 37:19 Ыд. ыр. 31:5
37:21 Ыд. ыр. 34:12; У. ч. 17:13; Иер. 18:20 37:22 Ыд. ыр. 9:22; 34:22 38:1 1 Чыл. 16:41; 25:1;
Ыд. ыр. 61:1; 76:1 38:2 Иов 2:10

- бузуттуг улус чанымга турда,
 дылым тыртып ап чорууйн» — деп чугааландым.
 3 Эки чүүл дугайында безин ыттавастай бердим,
 ындыг турбуже, аарышкым дендей берди.
 4 Иштимде сеткил-чүрээм кыптыкты, угаан-бодалымда от өөскүдү.
 Чугаа-сөзүм ам-на үнүп келди:
 5 Дээрги-Чаяакчы, төнчүм кээрин айтып берем,
 өлүр өйүм, өйлөп-хемчээн назынымны билип алың —
 амыдырап артар үөм кайы хирел?
 6 Бо-дур, меңээ сөөм хире чурттаар өйнү хемчээп бердин,
 Сээң мурнуңга назы-харым чүү-даа эвес-тир.
 Шынап-ла, чурттап чоруур кандыг-даа кижиге — хей-бус-тур! *Сэла*
 7 Шынап-ла, кижиге амытаннның
 көжүп чорууру хөлөгө дег, хөлзөп чорууру хей-бус дег;
 эртинге-байлакты чыып алып, а кым ону олчалап аарын эки билбес.
 8 А ам кымга ынаныр мен, Дээргим?
 Идегелим — чүглө Сенде!
 9 Шупту кем-буруумдан мени адырып көрөм,
 сээңде кижиге, базындырзын дээш, хүлээдиб бербейин көрөм.
 10 Үнүм үнместеп, аксымны-даа ажытпайн чоруур-дур мен.
 Ол бүгүнү Сен ынчаар кылып кагдын.
 11 Шаажылаан согулгарың менден чайладып көрөм,
 күштүг холуң мени чидир согар четти.
 12 Сен кем-буруулуг кижини сойгалап, кезедир сен —
 ооң таалал алып чүүлү, үзүтке чирткен дег, тоглай бээр.
 Кандыг-даа кижиге — чүглө хей-бус-тур! *Сэла*
 13 Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыңнап,
 дуза дилээн алгымче кичээнгейден салып көрөм,
 караам чажын көргөш, ыттавайын барбайн көрөм —
 бүгү ада-өгбөм дег,
 Сээң чериңге түр када турумчуп алган көшкүн кижиге мен.
 14 Килеңиң менден чайладып көрөм —
 өскө оранче чоруп,
 чок апаарым бетинде, сеткилим өөрүзүн.

39

- 1 *Хөгжүм башкарыкчызыңга, Давидтиң. Мизмор-ыры.*
 2 Дээрги-Чаяакчыга идегелим быжыг турду,
 Ол менче ээккеш, дуза дилээн кыйгымны дыңнап каан.
 3 Ол мени коргунчуг тамыдан, чиндиннээштен ужулгаш,
 буттарымны быжыг үндезинге тургузуп,
 таваңгайымны быжыктырып каан.
 4 Ол мээң аксымга чаа ырыны —
 Бурганывысты мактаан йөрөөлди ырлаар арганы берген.
 Хөй улус мени көргөш,
 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, Аңаа идегеп эгелээр.
 5 Туразы улуг, мегеже чайгылар улусче* көрүнмес,
 Дээрги-Чаяакчыга ынаныр кижиге амыр-чыргалдыг.

* 39:5 Азы: «Хоозун меге бурганнарже».

38:4 Иов 32:20; Иер. 6:11; 20:9 38:5 Ыд. ыр. 89:12 38:6 Ыд. ыр. 88:48; 90:5 || Иов 7:16;
 Ыд. ыр. 61:10; 93:10-11; 143:4; Эккл. 1:2 38:7 Иов 27:16-17; Ыд. ыр. 48:11; Эккл. 2:18
 38:8 Ыд. ыр. 37:16 38:11 Иов 13:21 38:13 4 Хаан. 20:5; Ыд. ыр. 55:9 || 1 Чыл. 29:15; Ыд. ыр. 118:19, 54
 38:14 Иов 7:19 || Иов 10:21-22 39:3 Ыд. ыр. 68:3; Иер. 38:6 39:4 Ыд. ыр. 32:3 || Ыд. ыр. 51:8

- 6 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым,
кайгамчык чүүлдерни хөйү-биле кылган сен!
Бисти бодап кээр деп чүвеңни!
Сээң-биле эннежир кым-даа чок.
Ол бүгүнү медээлеп чугаалаар мен,
кайгамчык ажил-херектериң санап четпес хөй-дүр.
- 7 Өргүлдерим биле белектеримни күзевеңиң,
бүрүн өрттедир өргүлдерни-даа,
бачыт дээш өргүлдерни-даа негевеңиң,
а кулаамны ажыдып бердиң.
- 8 Ынчан мынча деп чугааладым:
«Бо-дур мен, кел чыдыр мен,
ыдыктыг дүрүг-номда чүнү кылырымны бижээн болгай.
- 9 Бурганым, тура-сорууңну күүседир күзелдиг мен,
Сээң ыдыктыг хоойлуң — мээң чүрээмде».
- 10 Сээң чөптүүннү аажок хөй улус чыылган черге
медээлеп турдум, аксым черле хагбас дээн мен.
А Сен ону билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 11 Сээң чөптүүннү чүрээмге чажырып чорбаан мен,
Сээң шынның биле камгалалыңны чугаалап турган мен,
Сээң шынчың биле энерелиңни
хөй чон мурнунга чажырбаан мен.
- 12 Дээрги-Чаяакчы, ачы-дузаң мени черле кагбазын;
Сээң шынчың биле энерелиң мени кезээде кадагалазын.
- 13 Санап четпес айыыл-халап мени бүргей апты,
бузуттарым мени сүрүп келди,
ынчангаш ам көрүп безин шыдавастадым —
олар мээң бажымда дүктерден-даа хөй-дүр,
эр соруум чидириптим.
- 14 Дээрги-Чаяакчы, менче ээ көрнүп, мени камгалап көрөм;
дүрген менээ дузалап келем.
- 15 Мени өлүрөр чүткүлдүг бүгү улус бак атка кирип, ыядып човазын.
Менээ багай чүве күзээн улус дедир дезип, кочу-шоотка кирзин.
- 16 Мени «Таптыын, ол боор!» деп турар улус
бак атка киргеш, аймааразын.
- 17 А Сенче чүткээн бүгү улус Сен дээш өөрүп-хөглезин;
Сенден кээр камгалалга ынак улус:
«Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!» — деп үргүлчү чугаалап чорзун.
- 18 А мен чөгенчиг күжүр мен, Дээргим мен дээш сагыш човазын.
Менээ дузалап турар Камгалакчым — Сен-дир сен.
Бурганым, саадавайн көрөм!

40

- 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*
- 2 Ядыы-түрөңги улусту бодап билир кижин амыр-чыргалдыг.
Айыыл-халап хүнүндө Дээрги-Чаяакчы ону камгалаар.
- 3 Дээрги-Чаяакчы ону кадагалаар
база амы-тынның арттырып каар;
ол кижин чер-делегейге амыр-чыргалдыг чурттаар.

39:6 Ыд. ыр. 9:2; 70:16 39:7 Ыд. ыр. 50:18 || 1 Хаан. 15:22; Иса. 50:4; Евр. 10:5-7

39:9 Ыд. ыр. 36:31; 118:11 39:13 Ыд. ыр. 68:4 39:15 Ыд. ыр. 34:4; Иер. 17:18 || Ыд. ыр. 6:11

39:16 Ыд. ыр. 34:25 39:18 Ыд. ыр. 85:1; 108:22 40:2 У. ч. 14:21; 29:7 || Ыд. ыр. 36:18 40:3 Ыд. ыр. 26:12

- Сен ону дайзыннарарның эргезинге хүлээтпес сен.
- 4 Дээрги-Чаяакчы ол кижини, аарып чыдырда, быжыктырар.
Сен аарыг кижини бүрүнү-биле кадык кылып каар сен.
- 5 «Дээрги-Чаяакчы! Мени өршээп, экиртип көрөм,
Сээң мурнунга бачыт үүлгеткеним шын» — деп чугааладым.
- 6 Дайзыннарарым мени бак сөглөп:
«Бо кижини кажан өлүп каарыл,
ооң ады кажан балалып чидерил?» — дижиб тур.
- 7 Оларның бирээзи мени көрүп келгеш, мегелеп чугаалаар-дыр,
ол кижини чүрээнге кара сагышты чынып аар-дыр,
а үнө бергеш, хоп-меге тарадыр-дыр.
- 8 Мени көөр хөңнү чок бүгү улус
меңээ удур аразында кара сагыш бодап алган:
- 9 «Аарыг-хайга алыскаш, харыксыраан амытан-дыр,
бир-ле чыдыпканда, ол ам катап туруп кээп шыдавас-даа» —
деп сымыранчып тур.
- 10 Мээң-биле эп-найыралдыг турган, идегеп чорааным,
мээң хлевим чип орган кижини безин
меңээ удур апарды.
- 11 А Сен, Дээрги-Чаяакчы, мени өршээп, көдүрүп көрөм,
дайзыннарарымны кезедиптейн.
- 12 Сээң сеткилинге киргенимни дайзыннарарымның мээң
айыыл-халавым дээш байырлаваанындан билип алыын.
- 13 А мени, кем чок болганым дээш, деткип,
Бодун-биле кады кезээ-мөңгөдө арттырып каар сен.
- 14 Израильдин Бурганынга — Дээрги-Чаяакчыга
кезээ-мөңгөдө алдар! Аминь, ындыг-ла болзунам!

ИЙИГИ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 41–71)

41 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Маскил-ыры. Корахтың оолдарыныны.

- ² Иви аңның агым сугну күзээри дег,
сеткил-хөңнүм Сени күзеп тур, Бурганым.
- ³ Дириг Бурганче сеткил-хөңнүм чүткүп тур.
Бурганымның мурнун орта кажан чедип, көстүр ирги мен?!
- ⁴ Хүннүң-не улус: «Бурганың кайыл?» — дижиб турда,
дүне-хүндүс караам чажы аыш-чемим болуп турган.
- ⁵ Бурганның өргээзинче өөрүшкүлүг йерээл салып
шуужуп, байырлаан хөй чонну баштап чордум чоп.
Ам ол бүгүнү сагынгаш, сеткил-чүрээм саргып чор.
- ⁶ Сеткил-хөңнүм чүгө ундарап турары ол?
Чүгө дүүрөп-хөлзээри ол? Бурганга идегэейн,
Камгалакчы Бурганымны ам-даа мактап чорууйн дээн мен.

40:4 Иса. 38:1-8 40:7 Блд. ыр. 11:3 40:10 Ин. 13:18 40:14 1 Чыл. 16:36; Блд. ыр. 71:18; 88:53; 105:48
41:1 2 Чыл. 20:19 41:2 Блд. ыр. 62:1; 83:2 41:4 Блд. ыр. 78:10; 113:10; Иоил 2:17; Мих. 7:10 ||
Блд. ыр. 79:6; 101:10; Ыы. 2:18 41:5 Иез. 46:10 41:6 Блд. ыр. 42:5

- 7-8 Сеткил-хөңнүм ундарап, Сени сактып ор мен.
Иордан черден, Эрмон сыннардан, Мипар даандан
дүп чок суглар удур-дедир кыйгыржыр:
шуралгактар кооладыр дагжаар.
Сүртенчиг чалгыгларың дөгөрез мени хөме таварыыр.
- 9 Дээрги-Чаяакчы хүндүс меңээ энерел көргүзөр,
дүне мен Аңаа аян тудуп, ырлап бээр мен –
тынгарыкчы Бурганымга мөргүүрүм ол.
- 10 Чалым-хаям болур Бурганымга:
«Мени чүгө уттуң? – дээр мен. – Дайзыннарга базындырып,
хомудалдан човууртап чоруур ужурум чүл?»
- 11 «Бурганың кайыл?» – деп, дайзыннарым менден хүннүң-не
айтырып, кочулаарга, сөөктерим углуп, сыйылган деп.
- 12 Сеткил-хөңнүм чүгө ундарап турары ол?
Чүгө дүүрөп-хөлзээри ол?
Бурганга идегэйн, Камгалакчы Бурганымны
ам-даа мактап чорууйн дээн мен.

- 42** 1 Бурганым, меңээ чөптүг шиитпириң үндүрүп көрөм,
Сеңээ шынчы эвес чон-биле чаргымга мээң таламда болуп,
нүгүлдүг, бак кижиден адырып көрөм*.
- 2 Күш-шыдалым Сенде болгай, Бурганым.
Чүгө менден ойталадың? Дайзыннарга базындырып,
хомудалдан човууртап чоруур ужурум чүл?
- 3 Бодунуң чырыың биле алыс шының чорудуп берем:
олар меңээ орук айтып, Сээң ыдык даандыва,
Сээң чурттап турар черлериңче чедирзиннер.
- 4 Бурганга өргүл салыр бедигээшче,
өөрүшкү-хөгнү меңээ берип чоруур Бурганче чеде берейн;
чадаганга Сени алгап-мактаайн,
о, Бурган, мээң Бурганым!
- 5 Сеткил-хөңнүм чүгө ундарап турары ол?
Чүгө дүүрөп-хөлзээри ол?
Бурганга идегэйн, Камгалакчы Бурганымны
ам-даа мактап чорууйн дээн мен.

- 43** 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Корактың оолдарыны. Маскил-ыры.*
- 2 Бурганывыс, кулаавыс-биле дыннадывыс:
ада-өгбевистиң чурттап чорааны эрте-бурунгу үелерде
Сээң кылган ажил-херээң дугайында
олар биске дамчыдып чугаалааннар.
- 3 Бодунуң холуң-биле Сен бо черни чоннардаң хунаагаш,
ада-өгбевисти чурттадып каан сен;
шак ол бүгү аймак-чоннарны чылча шапкаш,
тарадыр сывыртапкан сен.
- 4 Ада-өгбевис бо черни чаалап ап турда,
оларның хылыжы-даа ону кылбаан,
күжү-даа тиилелгени оларга эккеп бербээн,

* 42:1 Өске бурунгу сөзүглелде бо ыры 41 дугаар ырының уланчызы болур.

41:7-8 Ы. х. к. 3:9 || Ыд. ыр. 17:5; 87:8; Иона 2:4 41:9 Ыд. ыр. 62:7; Аж.-ч. 16:25 41:10 Ыд. ыр. 17:3 ||
Ыд. ыр. 42:2 42:1 Ыд. ыр. 7:9 42:2 Ыд. ыр. 43:10 || Ыд. ыр. 41:10 42:3 Ыд. ыр. 2:6 42:5 Ыд. ыр. 41:6
43:2 Сан. 23:23; Ы. х. к. 32:7; Ыд. ыр. 77:3 43:3 Ы. х. к. 7:1 43:4 Иис. 24:12 || Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7

а олар Сээң сеткилинге кирер боорга,
Сээң күчү-күжүң биле арын-шырайың чыры
тиилелгени чаалап берген.

- 5 Бурганым, Сен – Хааным сен!
Израильге камгалалды хайырлаан сен!
- 6 Сээң ачында дайзыннарың өлүр үзүп кааптар бис,
бисче халдаан улусту Сээң адың-биле таптай басып кааптар бис.
- 7 Ча-согунумга-даа идегевес мен,
хылыжым-даа мени камгалавас.
- 8 Сен-не харын дайзыннардан бисти камгалаар сен,
адаан-өжөөн харааннарың адын баксырадыр сен.
- 9 Бурганны бис хүннү бадыр алгап-мактаар бис,
Сээң адыңны кезээ-мөңгөдө алдаржыдар бис! *Сэла*
- 10 Ынчалзажок Сен ам бистен ойталадын,
адывысты бакка суктун,
дайын-чааже аг-шерийвис баштап үнместедин.
- 11 Дайзыннардан бисти дестирдин,
бисти көөр хөңнү чок улус үптөп-тонап турду.
- 12 Хойларны дег, бисти чишке каап бердин,
өске чоннар аразыңга тарадыптын.
- 13 Бодуннун чонунну чиик өртөккө садыптын,
ону үнелиг деп санавадың.
- 14 Кожа чоннарга бисти кочулаарын чөпшээредин,
дескиндир чурттап турар улуска,
дорамчылап, бак сөглөзін дээш, бисти тудуп бериптин.
- 15 Бисти өске чоннарга кочу-шоот кылып кагдын,
өске аймактар улузу бисти көргөш,
баштарын чайып, шоодуп тур.
- 16 Хүннү бадыр дорамчылатканым караамга көстүп,
ытканымдан арным кызып тур.
- 17 Дорамчылакчының, бастыкчының үнүндөн,
адаан негекчизинин, дайзынның көрүжүндөн
арным кызып тур.
- 18 Ол бүгү бисти хөмө алды. А бис Сени утпаан,
Сээң берген чагыг-керээңгө өскерилбөөн ийик бис чоп!
- 19 Чүрээвис-даа дедирленип, Сенден ойталаваан,
буттарывыс Сээң орууну чандыр баспаан.
- 20 А Сен бисти шөө-бөрүлөр* турар черге
чылча баскаш, дүмбей караңгы-биле шуглап кагдын.
- 21 Бурганывыстан ойталааш, өске бурганга мөгөйип,
өлчө холдарывыс сунуп турган болзувусса,
- 22 Бурган чүгө ону билип кагбас деп –
чүрөктерниң чажыгтары Аңаа ажык-ла болгай.
- 23 Сени дээш хүннүң-не өлүм-биле удур-дедир көржүп тур бис,
улус бисче дөгөрөр дээн хойларже дег көөр-дүр.
- 24 Оттуп келем, чүгө удуп чыдарың ол, Дээрги?!

* 43:20 Өске бурунгу сөзүглелде «шөө-бөрүлөр» эвес, а «улулар» деп бижээн.

43:5 Ыд. ыр. 73:12 43:7 1 Хаан. 17:47; Ыд. ыр. 32:16-17 43:10 Ыд. ыр. 42:2; 88:39 43:11 Лев. 26:17;
Ы. х. к. 28:25; Иис. 7:4 43:12 Лев. 26:33 43:14 Ыд. ыр. 78:4; Дан. 9:16; Мих. 6:16 43:15 Ы. х. к. 28:37
43:20 Иов 30:29 43:22 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; У. ч. 15:11; Аж.-ч. 1:24 43:23 Рим. 8:36
43:24 Ыд. ыр. 34:23; 77:65

- Кезээ шагда бистен ойталавайн, оттуп келем!
 25 Чүге бистен хая көрүндүн,
 түрегделге алыскан, базындырган бисти чүге уттуптун?
 26 Сеткиливиc довуракта таптай бастырган-дыр,
 ишти-хөңнүвүс черде соястаан-дыр.
 27 Дүрген келем, дузадан кадып,
 энерелдиин-биле бисти айыыл-халаптан хостап көрөм.

44 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Лилия чечээ» деп аялга үдээр.
 Корактың оолдарыны. Маскил-ыры. Ынакшылы ырызы.
² Чүрээмейден ачылыг сөс куттулуп тур:
 хаанга тураскааткан чогаалымны чугаалаар мен,
 дыл-домаам — мергежилдиг бижээчиниң демир-үжүү дег.

- ³ Кижиг амытанда эң чаражы сен,
 чугаа-сөзүң кайгамчык каас, чечен,
 ынчангаш Бурган сеңээ ачы-буянны кезээ-мөңгөдө берген.
⁴ Мөге-шыырак хаан, хылыжыңны белиңге астып ал —
 ат-алдарың биле өндүр бедииңни көргүс.
⁵ Өндүр бедииңни көргүзүп,
 алыс шын, биче сеткил болгаш чөптүг чорукту камгалап,
 чуузага дүрген халдып олур —
 сээң холуң кайгамчык херектерни бүдүрзүн.
⁶ Хаан, сээң согуннарың баштары чидиг —
 дайзыннарыңның чүректеринче кадалы бээр —
 өске чоннар сээң буттарың адаанче кээп дүжөр.
⁷ Бурган сени дүжүлгеге кезээ-мөңгөдө олуртуп каан*,
 сээң чагырганың көргүскөн мерге — чөптүг чоруктуң демдээ-дир.
⁸ Сен чөптүг чорукка ынак, а бузутту көөр хөңнүң чок сен,
 ынчангаш Бурган — сээң Бурганың
 эш-өөрүң аразыңдан сени шилип ап,
 өөрүшкү-биле чаап кагды.
⁹ Сээң хептериң мирра, алоэ, кассия деп
 чаагай чыттыг чуктар-биле айдызаттыңган;
 чаан сөөгү-биле каастаан ордуларга хөгжүм ойнап,
 сени хөглөдип турар.
¹⁰ Даңгыналар — сээң хүндүлүг аалчыларың,
 Офирден эккелген алдын-биле хевин каастап каан кадын
 сээң он талаңда турар.
¹¹ Мени дынна, кызым, бээр көрнүп кел, кулаң менче ээктир:
 бодунуң чонуну, ачанның өг-бүлезин уттувут.
¹² Хаан сээң чараш-каазыңга хандыкшып, күзээр;
 ол — сээң дээргин-дир, ынчангаш аңаа мөгөй.
¹³ Тирниң чону, ооң эң бай улузу белээн сунуп чедип кээр:
 ээ көрнүүшкүнүнү күзей бээр.
¹⁴ Даңгына душтуктуң бүгү чараш-каазы
 орду иштинче кире берген,
 ооң хевин алдын удазын-биле аргып, даараан.
¹⁵ Угулзалап каастаан хевин кедиргеш, ону хаанга чедире бээр,
 ооң соондан эштери кыстарны база эккээр.

* 44:7 Еврей сөзүглөдө бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг:
 «О Бурган, Сээң дүжүлгөң кезээ-мөңгөдө турар».

43:27 Ыд. ыр. 24:20 44:1 Ыд. ыр. 68:1 44:4 Хост. 32:27; Сол. ыр. 3:8 44:7 Евр. 1:8-9 44:9 У. ч. 7:17
 44:10 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24 44:15 Сол. ыр. 1:3

- 16 Оларны өөрүшкү-маннайлыг байдалга эккээрге,
хаанның ордузунче кире бээрлер.
- 17 Хаан, ада-өгбеңниң орнунга дүжүлгеге оолдарың олутруп аар,
оларны бүгү чер-делегейге
чагырыкчылар кылдыр олутруп каар сен.
- 18 Сээң адыңны улуска салгалдан салгал дамчып
тураскаалдыг кылдыр кылып каар мен,
ынчангаш сени бүгү чоннар кажан шагда,
кезээ-мөңгөде мактаар.

45 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Аламот деп аян-биле үдээр ыры.

- ² Бурган — бистиң хоргадамыс болгаш күчү-күжүвүс,
айыыл-халаптар үезинде албан кээр дузавыс.
- ³ Ынчангаш бис, чер-даа шимчээр болза
азы даглар-даа далайларның ханызынче
дүжүп бадар болза, кортпас бис.
- ⁴ Далайлар-даа шимээрге, чалгыыр болза;
даглар-даа, суглар көдүрлүп турда, сирилээр болза,
кортпас бис! *Сэла*
- ⁵ Хемниң агымнары Бурганның хоорайын —
Дээди Өрүкүнүң ыдыктыг оран-савазын хөгледип тур.
- ⁶ Бурган Бодунун хоорайының иштинде турар:
хоорай ам тендиш дивес, Бурган аңаа дангаар эртен дузалаар.
- ⁷ Чоннар коргуп шимээрге, чер кыры эстип каар.
Бурган алгырарга, чер кыры эстип каар.
- ⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле кады-дыр,
Израильдин Бурганы — бистиң шивээвис-тир. *Сэла*
- ⁹ Дээрги-Чаяакчының ажил-херектерин көрүнерем —
чер-делегейге кайы хире кайгамчык чүүлдерни кылган-дыр*.
- ¹⁰ Чер-делегейниң бүгү кыдыгларынга
чаа-дайыннаарны Ол соксадып:
ча биле чыданы сый тыртып,
дайынчы тергелерни от-биле өрттедип тур.
- ¹¹ «Оожургап, соксаңар, Мени Бурган деп билип алыңар,
Мен чоннар аразынга, чер-делегей кырынга
кымдан арттыр мактадыр мен».
- ¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң-биле кады-дыр,
Израильдин Бурганы — бистиң шивээвис-тир. *Сэла*

46 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыры.

- ² Бүгү чоннар, адыш часкап көрүңер-ле,
өөрүшкүлүг өткүт үн-биле Бурганны алгап ырлаңар-ла!
- ³ Дээди Өрүкү Дээрги-Чаяакчы сүрээденчиг,
бүгү чер-делегейни чагырган
өндүр улуг Хаан — Ол болгай.

* 45:9 Азы: «Чер-делегейни кайы хире хоозурадып каапкан-дыр».

45:1 1 Чыл. 15:20-21 45:2 Ыд. ыр. 7:2 || Ыл. х. к. 4:7; Наум 1:7 45:4 Ыд. ыр. 92:3 45:5 Ыд. ыр. 64:10
45:6 Иса. 12:6 45:7 Ыд. ыр. 2:1 || Ам. 1:2; 9:5 45:9 Ыд. ыр. 65:5 45:10 Иса. 2:4; Мих. 4:3 ||
1 Хаан. 2:4; Ыд. ыр. 75:4; Иез. 39:3 46:2 Ыд. ыр. 94:1 46:3 Ыл. х. к. 7:21; Ыд. ыр. 65:3 ||
Ыд. ыр. 75:12; Мал. 1:14

- 4 Ол өске аймактар болгаш чоннарны биске чагыртып,
буттарывыс адаанга салып кагды.
- 5 Ол бистин ээлээревис хувааглыг черни —
Бодунуң ынак Израилиниң чоргаараар черин шилип берди. *Сэла*
- 6 Бодунуң чону алгап ырлап турда, Бурган бедидир көдүрүлдү;
эдиски эдип турда, Дээрги-Чаяакчы бедидир көдүрүлдү.
- 7 Бурганны мактап ырлаңар;
бистин Хаанывысты мактап ырлаңар, ырлап мактаңар!
- 8 Бурган бүгү чер-делегейниң Хааны болгай,
Аңаа чечен ырыдан ырлаңар!
- 9 Бурган бүгү чоннарны чагырып тур,
Ол Бодунуң ыдыктыг дүжүлгезинге барып саадапты.
- 10 Чоннарның баштыңнары
Авраамның Бурганының чону-биле кады чыгып келди,
чер-делегейге бүгү камгалал — Бургандан кээр,
Ол бүгүдеден бедидир көдүрткен-дир.

47 ¹ Мизмор-ыры. Корактың оолдарыны.

- ² Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг!
Бурганывыстың хоорайынга, Бодунуң ыдыктыг даанга
Ол аажок мактадырынга төлептиг.
- 3 Сион даг — каас-чараш бедик чер,
бүгү делегейниң таалалы бо-дур,
Цафон дагнын ийлеринде өндүр улуг Хаанның хоорайы бо-дур*.
- 4 Хоорайның шивээлеринде Бурган турар;
хоорайны Ол кадагалап турарын улус база билир.
- 5 Хааннар каттыжып алгаш, Сионга удур үнгөш,
хоорайны көрүп кааштың, кайгап-харап,
сүртей бергеш, дезипкен.
- 7 Олар аңаа коргуушкунга бүргедипкен,
эди аараан херээжен дег, хилинчээн көрө берген.
- 8 Фарсис хоорайның корабльдарын
чөөн чүктөн хат-биле чуура шаап каапкан сен.
- 9 Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының хоорайынга —
Бурганывыс хоорайынга ол дугайында
дыңнаан бис, ону көрүп база алдывыс;
Бурган ол хоорайны кезээ-мөңгөде доктаадып тургузуп каан. *Сэла*
- 10 Бурганывыс, энерелдиинни
Сээң өргээн иштинге угаап-бодап турдуvus.
- 11 Сээң ат-алдарың-даа, макталың-даа
чер-делегейниң кыдыгларында чеде берген;
Сээң холуңну чөптүг чорук долуп турар.
- 12 Сээң чөптүг шииткелиң дээш Сион даг хөглөп турзун,
Иудеяның хоорай-суурлары өөрүп турзун.
- 13 Сионну дескиндир кылаштаңар, ооң суургаларын санаңар;
14 ооң быжыгладарынче сеткил-сагыжыңарны углаңар,

* 47:3 Цафон даг — еврейлер аразынга чурттап турган хананей чоннуң чүдүлгезин ёзуугаар бурганнар чурттап турар даг.

46:4 2 Хаан. 22:48 46:8 Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15
46:10 Ыд. ыр. 88:19 47:2 1 Чыл. 16:25; Ыд. ыр. 17:4 47:3 Ыы. 2:15 47:5 Э. д. 14:1; 2 Хаан. 10:6
47:7 Иса. 13:8 47:8 3 Хаан. 22:48; Иез. 27:26 47:10 Ыд. ыр. 25:3 47:11 Ыд. ыр. 112:3 47:12 Ыд. ыр. 96:8

ооң шивээлерин топтап көрүнер.

Келир салгалга дамчыдынар:

- 15 шак ындыг Бурган — кезээ-мөңгөде бистиң Бурганывыс-тыр,
Ол бисти өлгүжевиске чедир* башкапар.

48 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. *Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыры.*

² Бүгү чоннар, мону дыннаңар!

³ Өртемчейде чурттаан бүгү улус, кулактарыңар ээктиринер!

⁴ Киж и төрөлгөтөн, бүгү улус,
бай-даа, яды-даа кижилер, дыннаңар!

⁵ Мээң аксы-дылым мерген угаанның чүүл чугаалаар,
мээң бодалдарым — угаан-сарылдыг.

⁶ Кичээнгейимни угаадыглыг чугааже салыйн,
чадаганга тывызымны ажыдып ойнаайн.

⁷ Айыыл-халап үезинде корткан херээм чүл?

⁸ Мени бастып турар улустуң кем-буруузу мени үглөп тур*.

⁹ Ол улус боттарының күжүңгө идегээр,
эртине-байлааның эмгежогу-биле мактаныр.

¹⁰ Ынчалзажок киж канчап-даа бодунуң ха-дунмазын
өлүмден садып хостап, ол дээш телевири
Бурганга берип шыдавас.

¹¹ Улустуң амы-тынын садып хостаары
угдунмас аар өртектиг, ындыг херек кажан-даа болдунмас:

¹² кым-даа мөңгези-биле амыдыравас,
өлүглер оранын көрбейн барбас.

¹³ Билдингир болгай: мерген угаанның-даа улус өлүп каар,

олар-биле дөмөй — мелегей улус база өлүп каар;
кандыг-даа киж чок апаарга, эртине-байлаа өске улуска артып каар.

¹⁴ Олар сагыжыңга: «Бажыңнарывыс мөңгөде турар,
оран-саваларывыс салгалдан салгал дамчыыр» деп бодаарлар,
чурттап турар черлерин боттарының аттары-биле адап аарлар*.

¹⁵ Ынчалзажок киж алдар-хүндүнү үр эдилеп шыдавас —
ол өлүр тынның мал-маганга дөмөй болу бээр.

¹⁶ Мелегей улустуң эртер оруу база

мактанырыңга ынак улустуң салым-чолу мындыг боор-дур: *Сэла*

¹⁷ оларны өлүглер ораныңга

хой ышкаш кажалап каар, өлүм оларны кадарар.

Эки мөзүлүг улус эртен оларны чагырып эгелээр*,

алды оран оларга оран-сава болу бээр,

оларның мага-боду өлүглер ораныңга ирип каар.

¹⁸ А Бурган мени хүлээп көрүп,

амы-тынымны өлүглер оранының холундан хостаар. *Сэла*

* 47:15 Еврей сөзүглелде бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Оларның болгу дег өске утказы мындыг: «Кезээ-мөңгөде». * 48:6 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ынчан оруктарымның кем-буруузу мени бүзээлеп кээр». * 48:12 Өске буруңгу сөзүглелде «Олар черлерни боттарының аттары-биле адап ап турар, ынчалза-даа чевеглер оларның мөңгө оран-савазы болу бээр, кезээ шагда чурттаар черлери апаар» деп бижээн. * 48:15 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. «Чагырып эгелээр» деп сөстөрнүң болгу дег өске утказы мындыг: «Таптай базар».

48:2 Мих. 1:2 || Иса. 34:1 48:5 Ыд. ыр. 77:2 48:7 У. ч. 11:28 48:8 Иов 33:24; 36:18; Мф. 16:26; Мк. 8:37

48:10 Ыд. ыр. 88:49 48:11 Эккл. 2:14-16; 3:19; 9:2 || Ыд. ыр. 38:7; Эккл. 2:18 48:13 Эккл. 3:18

48:16 Ыд. ыр. 15:10; 29:4

- 17 Өске кижиге байыг берген дээш,
ооң бажың-балгадының каас-коязы
дендеп турар дээш кортпайн көр.
18 Ол кижиге өлүп калгаш, бодунга чүнү-даа ап шыдапас,
каас-коязын ол чевегже алгаш барбас;
19 ол кижиге дириг чораш, мага ханып,
ажыл-херектери эки чоруп турган дээш
улуска мактадып турган-даа болза,
20 кезээ-мөнгөдө чырык көрбөс оранче
ада-өгбелериниң соондан чоруй баар.
21 Алдар-хүндүлүг-даа болза, угаан чок кижиге
өлүр тынныг мал-маганга дөмөйлежир.

49

¹ Мизмор-ыры. Асафты.

- Дээрги-Чаяакчы — бурганнарның Бурганы чугаалап тур*,
чер-делегейниң чурттакчыларын хүн үнөр чүктен
хүн ажар чүкке чедир кыйгырып тур.
2 Тергииң чараш-каас Сион дагда Бурган чырып турар.
3 Бурганывыс чедип кээр, Ол ыгыт чок болбас,
Ооң мурнунда — оя чиир от,
Ону долгандыр — күштүг шуурган!
4 Ол Бодунун чонун шиидип тура,
өрүткен дээрни база черни херечилер боор кылдыр
кыйгырып турар:
5 «Өргүл салып тура, Мээң-биле керээ чарган улузумну чыып бериңер».
6 Дээрлер Ооң чөптүүн медээлээр,
чүгө дээрге Бурган — шииткекчи болгай. *Сэла*
7 «Мээң чонум, Мени дыңна, сөс алыр деп тур мен;
Израиль, сеңээ удур херечилээр деп тур мен.
Бурган-дыр мен, Сээң Бурганың-дыр мен!
8 Чемелелим чылдагааны — өргүлдерин эвес,
бүрүн өрттөткен өргүлдерин үргүлчү Мээң мурнумда чыдар.
9 Сээң аалыңдан буга албас мен,
кажааларыңдан хуналар албас мен;
10 арга-арыгда бүгү аң-мең,
муң-муң тейлерде мал-маган база Мээңи болгай,
11 дагларда хамык куштарны,
хову-шөлдерде шупту дириг амытаннарны
билип, чагырар мен.
12 Аштай-даа берген болзумза, сеңээ чугаалааш чоор мен,
өртөмчей-даа, ону долуп чурттааннар-даа
Мээңи болгай.
13 Бугалар эьдин чиир ийик мен бе?
Хуналар ханын ижер ийик мен бе?
14 Бурганга өргүл кылдыр мактал-хүндүдөн эккел,
Дээди Өрүкүнүң мурнунга даңгырактарын күүсет.
15 Айыыл-халавың хүнү кээрге, Мени кый де —
Мен сени камгалаар мен, а сен Мени алдаржыдар сен».

* 49:1 Азы: «Бурган — Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалап тур».

48:18 Иов 27:19; 1 Тим. 6:7 48:20 Иов 33:30 48:21 Эккл. 3:19 49:1 Ы. х. к. 10:17 || Ыд. ыр. 112:3

49:2 Ы. х. к. 33:2; Ыд. ыр. 79:2; 93:1 49:3 Хост. 19:16; Лев. 10:2; Сан. 16:35; 3 Хаан. 19:11-12

49:4 Ы. х. к. 4:26; 32:1; Иса. 1:2 49:6 Ыд. ыр. 18:2; 96:6 || Ыд. ыр. 57:12 49:7 Ыд. ыр. 80:9

49:8 1 Хаан. 15:22; Ыд. ыр. 39:7 49:10 Иса. 40:16 49:12 Хост. 9:29; Иов 41:3; Ыд. ыр. 23:1; Аж.-ч. 17:25

49:14 Ыд. ыр. 106:22; Евр. 13:15 || Сан. 30:3; Эккл. 5:3; Иона 2:10 49:15 Ыд. ыр. 80:8

- 16 А бузуттуг-бак кижиге Бурган мынча деп турар:
«Мээң дүрүм-хоойлумну чүгө үргүлчү чугаалаар сен,
Мээң чагыг-керээмни чүгө аксындан дүжүрбес сен?»
- 17 А бодуң Мээң өөредиймге хөңнүн чок-тур,
Мээң сөстөрүмни херекчок дээш октапкан-дыр сен.
- 18 Оор кижиге көргөш, ооң-биле чоокшулажы бээр-дир сен,
самыраан улус-биле бир аай хуу-салымныг-дыр сен.
- 19 Улусту бак сөглээр дээш,
аксыңны сула салыптар-дыр сен,
аксы-дылың кара сагыш үүлгедир-дир.
- 20 Ха-дуңманың үргүлчү нүгүлдээр-дир сен,
аваның оглунга удур хоп дажыыр-дыр сен.
- 21 Сен ол бүгүнү кылып турдун, а Мен ыттавадым,
сен ынчан Мени бодуңга дөмөйлей бодапкан сен.
Мен ам сени сойгалаар мен,
бурууну карактарыңга көргүзөр мен.
- 22 Бурганың уттуп аар улус, ол бүгүнү билип алыңар,
ынчанмас болзунарза, үзе-чаза соп кааптар мен —
ынчан кым-даа силерни Менден камгалап шыдапас.
- 23 Өргүл кылдыр Меңээ мактал эккеп турар кижиге
Менден коргуп турары ол;
дорт орук-биле бар чыдар кижиге
Бургандан кээр камгалалды көргүзөр мен».

50 ¹ Хөгжүм башкарыкчызыңа. Мизмор-ыры. Давидтин.
² Давид Вирсавия-биле холбашыпкан соонда, Нафан медээчиниң Давидке кээп
чораан үезинге хамааржыр.

- ³ Энэрелдин-биле мени өршээп көрөм, Бурганым,
эзэртинмес ээ-хайыраң-биле кемниг херектерим балап каавыдам.
- ⁴ Кем-буруумдан мени шуут-ла чуп каавыдам,
бачыдымдан мени арыглап көрөм.
- ⁵ Кемниг херектерим миннип тур мен,
бачыттарым үргүлчү-ле бодалымдан үнмейн тур.
- ⁶ Сеңээ, чүгө чаңгыс Сеңээ удур бачыт кылдым,
Сээң бузуттуг деп көөр чүвеңни үүлгеттим.
Буруудадып турган сөстөрүмниң шынныг дээр мен,
шииткелиңни үндүргөш-даа, шынныг боор сен.
- ⁷ Боттанып келген үемден бээр бузуттуг мен,
иём мени божуурда-ла, бачыттыг мен.
- ⁸ Алыс шын ишти-хөңнүмнү бүргөп аарын күзөп тур сен,
мерген угааныңны сеткилимге ажыдып тур сен.
- ⁹ Иссоп-биле* мени бызай чажып көрөм —
бачыдымдан арыгланын;
мени чуп каг — хардан аккыр болу берейн.
- ¹⁰ Сеңээ чылча бастырган мага-бодум өөрүүр кылдыр,
өөрүшкү-хөг ыыдын дыңнаар аргадан берем.
- ¹¹ Бачыттарымны тооп көрбөйн көрөм,
бузуттарым дөгөрезин балап каавыдам.
- ¹² Бурганым, арыг чүректен чаяап берем,
ишти-хөңнүмнү туруштут кылдыр чаартып көрөм.

* 50:9 Иссоп — иудей арыглаашкын ёзулалдарының үезинде ажыглап турган чадан үнүш ады
(Хост. 12:22; Лев. 14:6; Сан. 19:6 көр).

49:19 Ыд. ыр. 51:4 49:21 Эккл. 8:11; Иса. 57:11 49:22 Ыд. ыр. 9:18 50:2 2 Хаан. 12:1 50:3 Ыд. ыр. 24:7;
Иса. 43:25 50:4 Лев. 16:30; 1 Ин. 1:7, 9 50:5 Ыд. ыр. 31:5; Рим. 7:18 50:6 2 Хаан. 12:13 || Рим. 3:4
50:7 Иов 14:4; 15:14; Ыд. ыр. 57:4 50:9 Иса. 1:18 50:12 Мф. 5:12 || Ыы. 5:21

- 13 Мени Бодундан ынайлатпайн,
Ыдыктыг Сүлдеңни менден дедир албайн көрөм.
- 14 Сээң берген камгалалың дээш өөрүшкүмнү эгидип,
меңээ арыг чаагай сеткилди хайырлап көрөм.
- 15 Бачыттыгларны Сээң изиң истээринге өөредир мен —
удурланыкчыларың Сенче эглип кээрлер.
- 16 Өлүрүүшкүн дээш буруудан мени адырып көрөм,
Камгалакчы Бурганым, агартышкыныңны алгап ырлаар мен.
- 17 Дээрги, аксымны ажыдып берем:
дылым Сени алгап-мактазын.
- 18 Өргүлүм Сеңээ таарымчалыг эвес болгай,
оон башка ону Сеңээ салгай эртик мен —
бүрүн өрттөткөн өргүлдү күзевейн тур сен.
- 19 Бурганга салган өргүлүм —
багын миннип, мунгараан сеткилим-дир —
Сен ону тооп көөр боор сен, Бурганым.
- 20 Сионче ээ көрнүп, ачы-буяның хайырлап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, Иерусалимниң ханаларын
база катап тудуп үндүрүп көрөм.
- 21 Ынчан шынның, бүрүн өрттөткөн өргүлдөр
Сеңээ таарымчалыг апаар;
ынчан Сеңээ өргүл салыр бедигээшче
бугажыктарны улус эккеп салыр.

51 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Маскил-ыры. Давидтии.
² Эдом чурттуг Доик Саулга чедип келгеш: «Давид Ахимелехтиң бажыңында
турар» — деп медээлеп чугаалаан таварылгага хамаарылгалыг.

- ³ Эй, сен, маадыр, бузудуң-биле мактанып чооруң ол?
Бурган энерелин хуннүң-не көргүзөр!
- ⁴ Сээң аксы-дылың меңээ айыыл-халап белеткеп турар-дыр,
сээң кара сагыштыг дылың чидиг хылыш дег-дир.
- ⁵ Буянга көөрдө, бузутка ынак апарган-дыр сен,
шынын чугаалаарыңга көөрдө, мегелеп чугаалаарыңга
ынак апарган-дыр сен. *Сэла*
- ⁶ Сээң нүгүлдүг аксы-дылың өлүмнүг сөстөргө ынак апарган-дыр.
- ⁷ Ол дээш Бурган сени кезээ-мөңгөдө узуткап каар,
сегирип алгаш, оран-савандан үндүр октаптар,
дазыл-дөзүңнү дириглер ораныңдан тура соп кааптар. *Сэла*
- ⁸ Чөптүг-шынның улус ол бүгүнү көргөш,
Бургандан коргары дам барып, ол кижини кочулап:
- ⁹ «Бурганны бодунуң камгалал-шивээзи
кылып аарын күзевээн, а энмежок эртинге-байлаанга идегээн,
бак күзээшкени-биле быжыгланган кижини бо-дур» — дээр.
- ¹⁰ А мен Бурганның өргээзинде ногаарарган ыаш дег мен,
Бурганның энерелинге кезээ-мөңгөдө идегээр мен.
- ¹¹ Мени бодааш, кылган чүүлдерин дээш
Сеңээ кезээ-мөңгөдө өөрүп четтирер мен,

50:16 2 Хаан. 11:17; 12:9 50:18 Бд. ыр. 39:7 50:19 Бд. ыр. 33:19 50:20 Бд. ыр. 68:36; 146:2
50:21 Бд. ыр. 4:6 51:2 1 Хаан. 22:9 51:4 Бд. ыр. 49:19 51:7 Бд. ыр. 26:13 51:8 Бд. ыр. 39:3 ||
Иов 22:19 51:9 Бд. ыр. 48:7 51:10 Иер. 11:16

Сээң адынга ынанмышаан, Сеңээ бердинген улус мурнунга ачы-буяныңны медээлээр мен.

(Ыд. ыр. 13)

- 52** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөгжүм үдээр. Маскил-ыры. Давидтии.
- ² Тенек кижиге сеткил-хөңнүңге «Бурган чок» деп түңнел кылган. Ындыг улус самыраан-дыр, бак херектерни үүлгеткен-дир; буян кылып турар кижиге тыгылбаан-дыр.
- ³ Бурган дээрден кижиге төрөлгөтөңгө, «Бурганче чүткүп турар угаанныг кижиге бар бе?» дээш, куду алзы толтап көргөн.
- ⁴ Шупту улус Бургандан хая көрнүп, шупту бир аай будалган болган; буян кылып турар кижиге тыгылбаан — чаңгыс-даа кижиге чок болган.
- ⁵ Бузут үүлгөдип турар улус черле угаан кирбези ол бе? Олар мээң чонумну аш-чем ышкаш сыгырып турар-дыр база Бурганга мөргүвөс-тир.
- ⁶ Олар коргар хире эвес черге аажок коргуп-суртээр, Бурган сенче халдаан улустуң сөөктерин чашканнап кааптар. Бурган ол улустан ойталаарга, сен оларны бак атка кирир сен.
- ⁷ Сион дагдан Израильдин камгалалы чедип келзин! Бурган Бодунуң чонунга эки чолду эгидерге*, Иаков өөрүп-байырлаар, Израиль өөрүп-хөглээр.

- 53** ¹⁻² Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр. Маскил-ыры. Давидтии. Зифтин чурттакчылары Саул хаанга келгеш: «Давид бистиң араыста чаштынып турар болгай» — дээн таварылгага хамааржыр.
- ³ Бурганым! Бодунуң адың-биле мени камгалап көрөм; Бодунуң күчүң-биле мени агартып көрөм!
- ⁴ Бурганым! Мөргүлүмнү дыңнап, аксы-сөзүмнү кичээнгейге ап көрөм.
- ⁵ Хары улус менче халдап келди; түрлүг улус амы-тынымны үзөр деп тур — Бурганны тооп көрбөс улус ол-дур. Сэла

- ⁶ Дыңнаңар! Бурган меңээ дузалап тур, Дээрги мээң сеткилимни быжыктырды.
- ⁷ Дайзыннарарымны бузуду дээш кезедип көрөм, чөптүг болгаш, оларны Сен узуткап көрөм.
- ⁸ Эки турам-биле Сеңээ өргүлүм салыр мен, Дээрги-Чаяакчы, Сээң адынны, ачылыг боорга, алдаржыдар мен.
- ⁹ Сен мени хамык айыыл-халавымдан адырган болгай сен, дайзыннарарым буураанын-даа караам-биле көрүп тур мен.

- 54** ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр. Маскил-ыры. Давидтии.
- ² Бурганым, мөргүлүмнү дыңнап көрөм, чаннып дилээн үнүмден чашты бербейн көрөм.
- ³⁻⁴ Мени дыңнап, харыдан берем. Дайзыннын үнүн дыңнааш, бузуттут хейге кызагаткаш,

* 52:7 Азы: «Бурган Бодунуң чонун туттуруушкундан үндүрүп эккээрге».

52:2 Ыд. ыр. 9:25 || Мих. 7:2; Рим. 3:10-12 52:3 Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Ыд. ыр. 32:14; 101:19

52:4 Иов 15:16 52:5 У. ч. 30:14; Иер. 10:25; Иез. 34:3; Мих. 3:3 52:6 Лев. 26:17; У. ч. 28:1

53:1-2 1 Хаан. 23:19; 26:1 53:5 Ыд. ыр. 85:14 53:7 Ыд. ыр. 142:12 53:9 Ыд. ыр. 58:10; 91:12; 111:8; 117:7

54:3-4 Ыд. ыр. 63:1

хей-аъдым кудулап, качыгдалдан уё-човуурум төп тур мен.
Олар шупту меңээ хора чедирип, килеңнеп база өжээргеп турлар.

- 5 Хөрээмейде чүрээм күжүр сарынной-дыр,
өлүм-чидимден коргуушкун хөмө ап тур;
- 6 коргуп-сүртээн сеткилимге алзыйыткаш, аймап калдым.
- 7 Ынчангаш мен мынча дидим:
«Көгө-буга ышкаш чалгын-чүгүлүг болурум кай,
ужуп үнгөш, оожум черге хонуп алза.
- 8 Талыгырже ырай бергөш, ээн черге турумчуп алза. *Сэла*
- 9 Шаа-ла ынчан чайык-чаъстан, шуурган-хаттан
шалып-дүргөн чаштып-хоруй бээр ийик мен!»
- 10 Дээрги-Чаяакчы, дайзыннарымны чок кылып,
чугаа-дылын холуп-буда.
Хоорайда мен чүглө алгыш-кырыш биле
күчүлелди көрүп тур мен.
- 11 Хоорайның ханаларын дүне-хүндүс эргий кезип,
хилинчекти, бузут-бакты нептереткеш туруптулар.
- 12 Хоорайны хай-халап дола берген, кудумчулар, шөлдеринден
оп-меге, кара сагыш ыравастан.
- 13 Мени бактап турар кижини — дайзыным эвес-тир,
ындыг болза, шыдашкай мен;
мени куду көрүп турар кижини — өжээтеним эвес-тир,
ол турган болза, чашты бээр ийик мен.
- 14 А ол дээрге сен-дир сен —
сеткилимниң чамды болган, эргим, эң чоок эжим;
- 15 аравыста ижин кара чок чугаалажып,
мөөң чоннуң аразынга Бурганның өргээзинче
кады барып турган эжим — сен-дир сен!
- 16 Дээрги-Чаяакчы дайзыннарымче —
аал-оранын-даа, сеткилин-даа
кара сагыш ээлээн өжээтеним эвес-тир өлүмнү салыпсын,
оларны диригте-ле алдым оранче кирипсин!
- 17 Бурганнын кыйгырар мен —
Дээрги-Чаяакчы мени камгалаар.
- 18 Кежээликтей, эрген, дүшпөтө ыглап-сыктап,
дилег кылып кыйгырар мен: үнүмнү Ол дыңнап кааптар;
- 19 менче халдаан дайзыннарым дескиндир эндерик-тир —
Дээрги-Чаяакчы мени олардан адырып,
сагыш амыр арттырып каар.
- 20 Дүжүлгөге үе-дүптөн бээр саадаан Бурган
мени дыңнап каапкаш, дайзыннарым бакка сугар. *Сэла*
- 21 Олар — черле экижи өскерилбес, Бургандан кортпас,
эптиг-демниг кады чораан улусунче халдай бээр,
эвилел туткан аксы-сөзүн үрээр улус-тур.
- 22 Чугаа-сөзү үстен чымчак,
а чүрөктөрүн чаа-дайын ээлээн улус ол-дур;
аксы-сөзү өрөмөдөн хоюг,
а алыс боттары хылыш ышкаш айыылдыг улус ол-дур.

54:8 Иер. 9:2 54:10 Иер. 6:7; Иез. 7:23 54:15 Ыд. ыр. 41:5 54:16 Сан. 16:30-33; Ыд. ыр. 123:3;
У. ч. 1:12 54:20 Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 89:3; 92:2; Авв. 1:12 54:21 Ыд. ыр. 7:5 54:22 У. ч. 5:3

- ²³ Дээрги-Чаяакчыга үүрге-чүүгүн хүлээди бер,
Ол сени деткиир деп бил.
Чөптүг-шынныг кижини Ол кажан-даа тайып ушпас кылып каар.
²⁴ О, Бурганым, дайзыннарарымны өлүм-чидимниң тамызынче дүжүр окта:
өлүрүкчү, сагыжы кара хейлер
өйлүг назын чартыгы чедир чурттавазын.
А мен Сеңээ идегээр мен!

55 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Ырак черде ыт чок көгө-буга» деп аялга үдээр. Давидтии. Миктам-ыры. Филистимнерниң Давидти Гефке тудуп алганы үгөе хамааржыр.

- ² Бурганым, менче ээ көрүнем!
Киж и амытан, багай мени чылча базар дээш,
хүннү бадыр халдап, кызгадап тур.
³ Дайзыннарарым, мени чылча базар дээш,
хүннү бадыр дилеп тур, Дээди Өрүкү Бурган,
менче халдаан адаанчыларның хөйүн канчаар!
⁴ Корга берген хүнүмде Сеңээ идегээр мен.
⁵ Бурганымның сөзүн алгап-мактаайн,
Аңаа бодум идегээр мен — корткаш чоорул,
кижилер мени канчаптарыл?!
⁶ Хүннү бадыр дайзыннар мээң сөстөрүмни хажыдып тур,
олар менээ удур кара бодаддарлыг боор.
⁷ Олар чыгып, чаштынып, кай баарымны кедеп көрүп,
амы-тыным үзүп каарын күзеп тур!
⁸ Таанда-ла олар кем-буруузу дээш кеземчеден чайлаар бе?
Килеңней бергеш, чоннарны сотка олуртуп көрөм, Бурганым.
⁹ Улчуп чоруур үемни Сен санап каан сен,
караам чажын дозуп чыгып алган сен —
качыгдалым Сээн номунда бижиттинген эвес ийикпе?
¹⁰ Сени кыйгырарымга, дайзыннарарым дезиптер-дир.
Бурган мээң таламда деп оон билип аар-дыр мен.
¹¹ Бурганның сөзүн алгап-мактаар мен,
Дээрги-Чаяакчының сөзүн алгап-мактаар мен.
¹² Бурганга идегээр мен — корткаш чоорул,
кижи амытан мени канчаптарыл?!
¹³ Бурганым,
Сеңээ берген даңгырактарым утпаан мен,
Сеңээ өөрүп четтирген өргүлдерим салыр мен.
¹⁴ Сен мени өлүмден камгалап,
буттарымны илдикирбээн болгай сен,
ынчангаш дириглер оранының чырынгга чурттап,
Бурганга дыңнангыр амыдыраар мен.

(Ыд. ыр. 107:2-6)

56 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Узуткава» деп аялга үдээр. Давидтии. Миктам-ыры. Давидтиң Саулдан куйже дөзө бергени үгөе хамааржыр.

- ² Менче ээ көрнүп көрөм, Бурганым,
мени өршээп көрөм, сеткилим Сеңээ идегеп чор,

54:23 Ыд. ыр. 36:5; Иса. 46:4; Мф. 11:28-30 54:24 Ажыл. 20:3 || Ыд. ыр. 5:7 || У. ч. 10:27
55:1 1 Хаан. 21:13 55:9 Ыд. ыр. 117:6; Иса. 51:7, 12; Мф. 10:28 55:7 Ыд. ыр. 70:10 55:9 Ыд. ыр. 38:13 ||
Хост. 32:32; Ыд. ыр. 68:29; 138:16; Мал. 3:16 55:13 Лев. 5:4; Сан. 30:3; Ы. х. к. 23:21 ||
Ыд. ыр. 49:14; 115:8 55:14 Ыд. ыр. 114:8 || Иов 33:30 56:1 Ыд. ыр. 57:1; 58:1; 74:1 ||
1 Хаан. 22:1; 24:3; Ыд. ыр. 141:1 56:2 Руф. 2:12; Ыд. ыр. 16:8

айыыл-халап эрткижеге чедир,
Сээң чалгыннарың адаанга хоргадаар мен.

- 3 Дээди Өрүкү Бурганны кыйгырар мен,
Ол мээң өжээним негеп бээр*;
- 4 Ол менче дээрлерден дуза бадырып, камгалаар,
мени чылча базар дээн кижини чемелеп кончуур. *Сэла*
Бурган меңээ шынчы чоруу биле энерелин бадырып бээр.
- 5 Мен — арзылаңнар аразында мен,
кижи эъди чиир араатаннар аразында чыдыр мен,
оларның диштери чыдалар биле согуннар дег,
а дылдары чидиг хылыш-ла.
- 6 Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!
- 7 Дайзыннарым буттарымга какпа салып каан,
ырмам сыккан; мээң оруумга оңгар каскаш,
боттары ынаар караш дээн. *Сэла*
- 8 Бурганым, мээң чүрээм быжыг соруктуг,
чүрээм быжыг соруктуг:
Сени алгап ылап, алдаржыдар мен.
- 9 Сеткилим оттуп келзин!
Чанзы биле чадаган, одунуңар!
Эртенги хаяаны оттурайн!
- 10 Дээрги, мен Сени чоннар аразынга мактаар мен,
аймактар аразынга алгап ырлаар мен.
- 11 Сээң энерелиң дээрлерге чедип турар,
Сээң шынчы чорууң булуттарга үзүп турар.
- 12 Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!

57 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Узуткава» деп аялга үдээр. Давидтии.
Миктам-ыры.

- 2 Кижиг амытаннар, силерниң сөстериңерде
чөптүг чорук ылап-ла дыңналып турар бе?
Өске улусту тала тыртпайн шиидип турар силер бе?*
- 3 Чүрээнерге-даа бузут-бакты шыгжап чоруур силер,
чер кырынга холдарыңарны кемниг үүлгедиглер дола берген.
- 4 Бузуттуг улус төрүттүнгөш-ле, Бургандан ойталаан,
хырын иштинден-не мегечилер бооп, соора барган.
- 5-6 Оларның хораны чылан хораны дег.
Олар — эң уран, илбилиг сөстериң сымраачының үнүн тооп дыңнапас,
кулаан кумнап алган дүлөй кобра дег улус-тур.

* 56:3 Азы: «Ол меңээ ачы-буян хайырлап турар» (Ыд. ыр. 137:8 көр). * 57:2 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Шииткекчилер, силер ылап-ла шынын чугаалап турар силер бе? Кижиг амытаннар, чөптүү-биле шиидип турар силер бе?»

56:4 Ыд. ыр. 143:5-7 56:5 Ыд. ыр. 57:7; Дан. 6:16 || У. ч. 12:18; 30:14 56:7 Ыд. ыр. 7:16

56:8 Ыд. ыр. 111:7-8 56:9 Башт. 5:12 || 1 Чыл. 15:16 56:11 Ыд. ыр. 35:5 57:1 Ыд. ыр. 56:1; 58:1; 74:1

57:4 Ыд. ыр. 50:7 57:5-6 Ы. х. к. 32:33; Ыд. ыр. 139:4 || Иер. 8:17

- 7 Бурганым, оларның аастарында диштерин сый шаавыдам;
Дээрги-Чаяакчы, арзыланнарның азыгларын тура шаавыдам!
- 8 Олар, агым суг дег, арлып бада берзин,
а Ол согуннары-биле ада бээрге, олар узуткадып алзын*.
- 9 Чуура бастырган курт дег, олар кырлып калзын,
херээжен кижинин дүжүрген уруу дег, хүн чырыы көрбезин.
- 10 Силерниң сывыңарга теннер үнмээнде-ле,
ол чечектелип турда-ла, шуурган ону,
кадып калган чүвени-даа ышкаш, хадып аппаратын.
- 11 Өжээн негээшкенин көргөш, чөптүг-шынның кижини өөрүүр:
бодунуң буду-биле бузуттугунуң ханын сүзер.
- 12 Улус ыңчан: «Чөптүг-шынның кижинин
алыр шаңналы бар-дыр,
чер кырынга шииткел кылып Бурган ылап бар-дыр» — деп чугаалаар.

58 ¹ Хөгжүм башкарыкчызыңга. «Узуткава» деп аялга үдээр. Давидтии.
*Миктам-ыры. Давидти өлүрүп каар дээш, Саул ооң бажыңын кедээр кылдыр
улус чорудупкан үгө хамааржыр.*

- ² Бурганым, дайзыннарымдан мени адырып,
менче халдаан кижилер четпес черже аппарат көрөм.
- ³ Кем-буруу үүлгедир улустан адырып,
ол өлүрүкчүлөрдөн камгалап көрөм.
- ⁴ Амы-тыным үзөр дээш, олар мени кедээр-дир;
күштүг улус меңээ удур эвилел кылып турар-дыр,
а күжүр мээң бузудум-даа, бачыдым-даа чок ийин,
Дээрги-Чаяакчы.
- ⁵ Кем-буруу чок менче халдап, белеткел кылып турарлар-дыр —
көрүп көрөм, Дээрги-Чаяакчы, отгуп келгеш, меңээ дузалам.
- ⁶ Бурганым, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Израильдин Бурганы!
Дүрген келгеш, бүгү чоннарны кезедип көрөм.
Сеңээ шынчы эвес, бузут кылып чоруур улуска
өршээл бербейн көрөм. *Сэла*
- ⁷ Дайзыннарым кежээлерде ээп келгеш,
ыттар ышкаш улуур-дур,
хоорайны дескиндир кеденгирлеп чоруур-дур.
- ⁸ «Дыңнап турар кижини чок!» деп бодап,
чараазын сыырып, аастарында
хылыш бар дег турарларын көр.
- ⁹ А Сен оларны кочулап тур сен, Дээрги-Чаяакчы,
ол чоннарның шуптузун сотка олуртуп тур сен.
- ¹⁰ Күчү-күш — Сенде, Сээң дузаң манап тур мен —
Бурганым мээң шивээм болгай.
- ¹¹ Мээң энэрелдиг Бурганым мени уткуп кээр,
дайзыннарым буураарын көөр арганы бээр.

* 57:8 Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг:
«Сыйып каапкан ча согуннары дег болзуннар».

57:7 Иов 29:17; Ыд. ыр. 3:8 || Ыд. ыр. 56:5 57:9 Иов 3:16; Эклл. 6:3 57:11 Иов 22:19 || Ыд. ыр. 67:24
57:12 Ыд. ыр. 9:9 58:1 Ыд. ыр. 56:1; 57:1; 74:1 || 1 Хаан. 19:11 58:2 Ыд. ыр. 19:1 58:4 Ыд. ыр. 9:30 ||
1 Хаан. 24:12 58:7 Ыд. ыр. 21:17 58:9 Ыд. ыр. 2:4; 36:13 58:10 Ыд. ыр. 9:10 58:11 Ыд. ыр. 20:4 ||
Ыд. ыр. 53:9

- 12 Мээң чонум утпас кылдыр, дайзыннарны Сен өлүрбейн көрөм;
дозут-камгалалывыс Дээрги,
оларны Бодуннун күжүн-биле силгип, чыттыр шаавыдам!
- 13 Аксы-дылының бачыды дээш, аксындан үнгөн сөстери дээш,
аксы-сөзүнүн каргыжы, оп-мегези дээш
дайзыннарным адыргак чоруунун дузаанга туттуруп алзын.
- 14 Килеңнээштиң, оларны Сен буурат-ла, буурат,
чок болуп, читсиннер-ле.
Улус ынчан Бурганның чер-делегейни ооң кыдыгларынга чедир
Израильден чагырып турарын билип алыр. *Сэла*
- 15 Дайзыннарным кежээлерде ээп келгеш, ыттар ышкаш улуур-дур,
хоорайны дескиндир кеденгирлеп чоруур-дур;
аыш-чем дилеп, чимзенир-дир,
аштап-суксааш, хыйланып улуур-дур.
- 17 А мен Сээң күчү-күжүн алгап ырлаайн,
эртен эрте энерелиң алгап-мактаайн –
айыыл-халап мени тавараан хүнде
камгалалым, хоргадалым Сенде болгай.
- 18 О, мээң Күчүм! Сени алгап ырлап көрөйн –
шивээм болур Бурганым сен, энерелдиг Бурганым сен!

(Ыд. ыр. 107:7-14)

59 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Шушан-Эдут» деп аялга үдээр. Миктам-ыры. Давидтии. Өөрөдилеге. ² Иоавтың Нахараим биле Цовага чурттап турган арамей чон-биле дайылдашкан, дедир ээп кел чыда, 12 000 эдом шеригни Дус шынаа-зынга басып кааны үеге хамааржыр.

- ³ Бурганывыс! Сен бисти каапкаш бардын,
киленней бергеш, чылча шааптың –
бисти катап тургузуп көрөм!
- ⁴ Сен чер-делегейни шимчедип, тиглендир буза шааптың;
ооң үрелип, бузулган черлерин экиртип көрөм,
оон башка ол шимчеп тур.
- ⁵ Сен Бодуннун чонунну кадыг-дошкун чаңнадын,
биске баш төөрөдир арага ижирттиң.
- ⁶ Дайзынның чазындан дезде берзин дээш,
Сенден коргар улуска демдекти бердиң*. *Сэла*
- ⁷ Бодуннун ынак улузунну
күчү-күжүн-биле камгалап, биске харыылап көрөм.
- ⁸ Бурган Бодунун ыдыктыг өргээзинге мынча дээн:
«Сихем хоорайны өөрүшкүлүг үлөп-хуваар мен,
Сокхот шынааны хемчээп-хуваар мен:
- ⁹ Галаад биле Манассияның черлери – Мээңи;
Эфремниң чери – Мээң бажымда куяк бөрт,
Иуданың чери – Мээң даянгыжым болур;
- ¹⁰ а Моавтың чери – Мээң бут чуур таваам болур,
Эдомнун черин сапыым таптай базар.
Филистим чер, Мээң тиилелгем дээш өөрүп-байырла!»
- ¹¹ Быжыгладдыг хоорайже кым мени киире бээрил?

* 59:6 Азы: «Сенден коргар улуска, алыс шын дээш көдүрер кылдыр, тукту тутсуп бердин».

58:12 Э. д. 15:1 58:13 У. ч. 12:13 58:15 Ыд. ыр. 21:17 58:17 Ыд. ыр. 17:3 59:1 Ыд. ыр. 79:1
59:2 2 Хаан. 8:3, 13 59:3 Ыд. ыр. 79:3 59:5 Иса. 51:17 59:8 Э. д. 12:6; 33:18 || Э. д. 33:17

- Эдомче кым мени чедирерил?
 12 Сен эвес сен бе, бисти каапкан Бурганывыс?
 Бистиң аг-шеривис-биле кады үнмезиң ол бе?
 13 Кызадаткан биске дузалап көрөм,
 кижиге амытандан кээр дуза — хоозун идегел болгай.
 14 Бурганның ачызында күжүвүстү көргүзөр бис:
 дайзыннарывысты Ол таптай базар.

60 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херексели үдээр. Давидтии.*

- 2 Бурганым, алгы-кышкымны дыңнап,
 мөргүлүмнү кичээнгейге ап көрөм.
 3 Чүрээм саргып аарырга,
 чер-делегейниң ужу-кыдыындан Сени кый деп тур мен.
 4 Сен — хоргадалым сен,
 дайзынга удур быжыгладдыг камгалал-суургам сен.
 5 Сээң өргээ-майгынынга кезээде аалчы боор дээн мен;
 Сээң чалгыннарың адаанга чаштыр дээн мен. *Сэла*
 6 Бурганым, мээң даңгыраглаан сөстөримни дыңнадың.
 Сээң адыңга сөгүрүүр улустуң өңчүзүндөн менээ база бердин.
 7 Хаанның чурттаар хүннерин немеп берем, ооң назыны узазын.
 8 Бурганым, хаан Сээң мурнуңга кезээ-мөңгөдө турзун.
 Ону кадагалаар кылдыр, шынчың биле энерелиңге чагып көрөм.
 9 Ынчангаш Сээң адыңны кезээ-мөңгөдө алдаржыдып,
 даңгыраглаан сөстөримни хүннүң-не күүседир мен.

61 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Идифунга. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Сеткилимни чүглө Бурган оожургадыр,
 камгалалым чүглө Оон кээр.
 3 Чүглө Ол — мээң чалым-хаям, камгалалым, быжыг шивээм —
 кажан-даа тендиш дивес мен.
 4 Чежеге дээр силер шупту улусче, өлгүрер дээш, халдаар силер?
 Бустур четкен хана азы ийлени берген херим дег-дир мен.
 5 Дайзыннар мени бедик черден дүжүр октаар бодап,
 мегезинге сеткили ханып турар —
 аксы-сөзү-биле алгап-йөрээр, а ишти-хөңнүндө — каргаар. *Сэла*
 6 Сеткилим оожургалды чүглө Бургандан алып,
 идегелим чүглө Оон кээр.
 7 Чүглө Ол — быжыг шивээм, камгалалым, чалым-хаям —
 черле тендиш дивес мен.
 8 Алдар-адым-даа, камгалалым-даа Бургандан кээр;
 Ол — менээ күш хайырлаар хая,
 Ол — мээң хоргадалым!
 9 Улус-чон, кандыг-даа үеде Анаа идегенер,
 сеткил-чүрээнерни Анаа ажыдып, мөргүнер —
 Бурган бистиң хоргадалывыс-тыр. *Сэла*

59:13 Ыд. ыр. 145:3; Иер. 17:5 60:4 У. ч. 18:11 60:5 Ыд. ыр. 14:1 || Руф 2:12; Ыд. ыр. 16:8
 60:7 4 Хаан. 20:6; Ыд. ыр. 20:5 60:9 Сан. 30:3; Эклл. 5:3; Иона 2:10 61:1 1 Чыл. 16:41; 25:1;
 Ыд. ыр. 38:1; 76:1 61:3 Ыд. ыр. 17:3 || Ыд. ыр. 29:7 61:5 У. ч. 26:23; Иер. 9:8

- 10 Кижі төрөлгөтөн — чүглө хей-бус-тур,
бүгү улус — чүглө авыяас-меге-дир;
олар шупту деңзи караан чая баспас,
агаар-хейден чиик болур.
- 11 Үптээшкинге идегевенер,
оор-суук кылып, дээрбедээш, идээргевенер;
байгый берзинерзе, сеткилинер
байлакшылга алыспас болзун.
- 12 Бурган меңээ бир чүве чугаалаарга,
оон ийи түңнел үндүрүп алган мен: күчү-күш — Бурганда,
- 13 энерел — Сенде, Дээрги;
Сен кижини кылган ажыл-херээ дээш
шаңнаар азы кезедир сен.

62 *1 Мизмор-ыры. Давидтии. Ооң Иудеяның ээн ховузунга турган үезинге хамааржыр.*

- 2 Бурган, Сен — мээң Бурганым сен,
сыгыр даң бажындан-на Сенче чүткүп, мөргүл кылдым;
ээн кургаг, сүг чок черге сеткилим Сени күзеп,
мага-бодум Сени хереглеп тур.
- 3 Ыдыктыг өргээңге Сени көөрүм кай,
Сээң күчү-күжүң биле өндүр чырыынны көөрүм кай!
- 4 Сээң энереңиң амыдыралдан-даа үнелиг-дир.
Аксы-сөзүм Сени алгап-мактаар.
- 5 Дириг чорааш, Сени ынчалдыр алгап-йөрээр мен,
Сээң адың мактап, холдарым өрү сунар мен.
- 6 Эйт-чага тотканы дег, сагыш-сеткилим тодоп тур,
аксы-сөзүм Сени өөрүшкүлүг үн-биле алгап-мактап тур.
- 7 Орун-дөжөөмге чыткаш, Сени сактып,
дүннү өттүр Сээң дугайында бодаар мен:
- 8 Сен меңээ дузалап келдиң,
Сээң чалгыннарың адаанга өөрүп-байырлаар мен.
- 9 Сеткилим Сенден салдынмайн турупкан,
Сээң холуң — мээң чөлөнгиижим.
- 10 А мээң амы-тынымны үзүксээн улус
чер алдында тамыже дүжүп кире бээр;
- 11 оларны кылыш-биле шанчып өлүрүп каарга,
дилгилерге чемиш апаарлар.
- 12 Хаан Бурган дээш өөрүп-хөглээр,
Ооң ады-биле даңгырак берген бүгү улус чоргаарланыр,
а мегелеп чугаалаар улустуң аксы хагдына бээр.

63 *1 Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтии.*

- 2 Бурганым, хомудап мөргөөн үнүмнү дыннап,
коргунчуг дайзындан амы-тынымны кадагалап көрөм.
- 3 Кара сагыштыг улустуң сүлчээзинден,

61:10 Иов 7:16; Ыд. ыр. 38:6; 143:4; Эккл. 1:2 || Иов 31:6; Иса. 40:17; Дан. 4:32; 5:27 61:11 Иов 31:25;
Лк. 12:15 61:12 Ажыд. 19:1 61:13 Хост. 34:6; Ыд. ыр. 85:5 || Иов 34:11; У. ч. 24:12 62:1 1 Хаан. 23:14;
2 Хаан. 16:14; 17:2, 29 62:2 Иса. 26:9 || Ыд. ыр. 41:2; 142:6 62:4 Ыд. ыр. 35:8 62:5 Ыд. ыр. 103:33
62:7 Ыд. ыр. 41:9; 149:5; Аж.-ч. 16:25 62:8 Руф 2:12; Ыд. ыр. 16:8 62:10 Сан. 16:32-33
62:12 Ы. х. к. 6:13 || Иов 5:16; Ыд. ыр. 106:42 63:2 Ыд. ыр. 54:3-4 63:3 Иер. 18:18

- бузут үүлгедип турар мөөңнөшкен улустан мени чажырып көрөм.
- 4 Олар аксы-дылын хылыш ышкаш чидидип,
хоралыг сөстөрүн — хоранныг согуннарын белеткеп алганнар.
- 5 Кедеп чыткаш, кем-буруу чок улусче шыгаап,
хенертен ада бээрлер — коргарын-даа билбестер.
- 6 Бузуттут сагыжынга боттарын быжыктырып,
какпа-дузаан чажыра салыр дээш сүлчээлежи:
«Бисти кым көөр боор?» — деп турарлар-дыр.
- 7 Бузут үүлгедирин бодап алганнар,
хандыр бодап алган сагыжын чажырыпканнар —
кижи амытанның ишти-хөңнүнүң кончуун,
чүрээниң дүп чок каразын!*
- 8 Ынчалза-даа Бурган оларны согун-биле узуткап каар:
хеп-хенертен аттырып аарлар.
- 9 Боттарынын-на эткен сөзү боттарынын бажын алыр:
олардан ам бүгү улус хая көрнүп, дезе бээр*.
- 10 Бүгү кижиге төрөлгөтөн коргуп-сүртеп,
Бурганның ажыл-херээн аразында медээлежир,
Ооң кылган чүүлдерин угаап-бодай бээр.
- 11 А чөптүг-шынның улус Дээрги-Чаяакчы дээш
өөрүп-хөглээр, Аңаа хоргадаар;
мөзүзү эки бүгү улус өөрүп-байырлаар.

64

- 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтин.*
- 2 Сион дагга Сени алгап ырлаарыңга төлөптиг сен, Бурганывыс,
Сеңээ берген даңгыракты күүседиил.
- 3 Мөргүлдү дыңнап турар Бурган, бүгү улус Сеңээ чедип кээр.
- 4 Кемниг херектеривис биске алдыртпас-тыр;
кем-бурууустан Сен бисти арыглап каар сен.
- 5 Сэң шилип, чоокшуладып алган улузун амыр-чыргалды!
Ол улус Сээн өргөөн чанынга чурттаар; бисти Сээн бажыңның —
ыдыктыг оран-саваңның ачы-буяны тоттурар.
- 6 Камгалакчы Бурганывыс, сүртенчиг ажыл-херектериң кылып,
Бодунуң чөптүүнү көргүзүп турар сен.
Чер-делегейниң бүгү кыдыгларында,
ырак далайлар ындында чурттаан улустуң идегели сен.
- 7 Бодунуң күжүң-биле дагларны тургускан сен,
күчү-күшке бүргедип алган сен;
далайларның шимээн-даажын, чалгыларның коолап мөөрээрин
база чоннарның хөлзээзинин оожургадып турар сен.
- 9 Чер-делегейниң кыдыгларында чурттаан улус
Сээн кайтамчык демдектериң көргөш, Сенден коргар.
Хүн үнөр база ажар черлерде
чурттаан улус Сени ырлап мактаар.

* 63:7 Еврей сөзүглөлдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг:
«Буруудаткы дег чылдак дилеп, истелге-хыналданы удаа-дараалаштыр чорудуп, кижиге
амытанның ишти-хөңнүн коптарып, сеткил-чүрөөн хандыр касканнап турарлар-дыр». * 63:9 Азы:
«Оларны кочулаар».

63:4 Ыд. ыр. 10:2; 56:4; У. ч. 12:18; 30:14 63:5 У. ч. 1:11; Иер. 5:26 63:6 Иов 22:13; Ыд. ыр. 72:11
63:8 Ыд. ыр. 7:13-14; 17:15 63:9 У. ч. 12:13; 18:7; Экл. 10:12 63:11 Ыд. ыр. 7:2; 10:1
64:2 Сан. 30:3; Экл. 5:3; Иона 2:10 64:3 Ыд. ыр. 85:9 64:4 Иса. 6:7 64:5 Ыд. ыр. 23:4; 26:4
64:6 Ыд. ыр. 21:28 64:8 Ыд. ыр. 88:10; 106:29; Иона 1:15; Мф. 8:26 || Иса. 17:12-13

- 10 Черни бодааш, ооң суксунун хандырып,
элбээ-биле байыдып турар сен.
Бурган, Сээң хемин долу суглуг,
үнүш-дүжүттү өзүп үнөр кылдыр кылып турар сен;
11 андарган черни сугтарып, хөрзүннү чаъс суу-биле чымчактап,
өзүмнерни йөрээп турар сен.
12 Чылды ачы-буянын-биле шаңнап турар сен,
Сээң изээн оруунда эът-чаг элбек,
13 ховуда одар-белчиирде оът-сиген элбек,
тейлер өөрүшкүгө бүргедир;
14 шынааларны сүрүг малдар шыва алып,
хову-шөлдер тараа-биле шугланыр –
олар шупту өөрүп-байырлап, ырлажып турар.

65

- 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры.*
Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!
2 Ооң адын алдаржыдып ырлаңар, Ону алгап-мактанар!
3 Бурганга мынча деп чугааланаңар:
«Сээң ажыл-херектериңниң сүрээденчиин!
Күчү-күжүң өндүр улуг боорга,
дайзыннарың Сеңээ чашпаалаар апаар.
4 Бүгү чер-делегей Сеңээ мөгөйзин, Сени алгап ырлазын,
Сээң адыңны алгап ырлазын!» *Сэла*
5 Шупту чедип келинер, Бурганның ажыл-херектериниң
кижи төрелгетенге сүрээденчиин көрүңер.
6 Дээрги-Чаяакчы далайны кургаг чер кылдыр хуулдурупту –
Ооң улузу хемни кеже кылаштай берди,
аңаа Ол дээш өөрүп-хөглөп турган бис.
7 Ол Бодунун күчү-күжү-биле кезээ-мөңгөде чагырап.
Аңаа удур тура халаан улус көдүрүлбезин дээш,
Ол бүгү чоннары хайгаарап көрүп турар. *Сэла*
8 Өске чоннар, бистин Бурганывысты
алгап-йөрөөңер, алдар-макталды Аңаа ыткыр чугааланаңар.
9 Ол бистин амы-тынывысты кадагалаан,
будувусту тендиш диртпээн.
10 Бурган, бисти шенеп көргөн сен,
мөңгүннү арыглаар дээш эзилдирери дег,
арыглап каан сен.
11 Сен бисти дузакка туттурдун,
оорга-мойнувуска аар-берге чүьктү чүктедип кагдың;
12 бисти өске улуска бастырттын.
Бис өрт биле үер өттүр эрттивис,
а оон Сен бисти элбекшилче* үндүрүп эккелдин.
13 Сээң өргөөңчө өргүл белээн ап алгаш, кире бээр мен,
Сеңээ даңгырактарымны күүседир мен.
14 Айыыл-халапка алыскан турумда,
ол азаашкыннар мээң аксымдан үнгөн,

* 65:12 Өске бурунгу сөзүглелде «элбекшил» эвес, а «хосталга» деп бижээн.

64:10 Лев. 26:4; Иов 5:10 || Бд. ыр. 45:5 64:13 Иса. 30:23; Иоил 2:22 65:1 Бд. ыр. 97:4; 99:1
65:3 Бд. ыр. 46:3 || Бл. х. к. 33:29 65:4 Бд. ыр. 85:9 65:5 Бд. ыр. 45:9 65:6 Хост. 14:21-22;
Иис. 3:14-17 65:10 Иов 23:10; Иса. 1:25; 48:10; Зах. 13:9; Мал. 3:3; 1 Пет. 1:7 65:11 Иез. 17:20;
Ос. 7:12 65:12 Иса. 43:2 65:13 Сан. 30:3; Эклл. 5:3; Иона 2:10

- оларны мээң дылым чугаалаан.
 15 Семис өргүлдерни Сеңээ эккеп,
 кошкарларны өрттедип өргүүр мен,
 оларның чыды Сеңээ чеде бээр;
 бугалар болгаш хуналарны эккеп өргүүр мен. *Сэла*
- 16 Бургандан коргар бүгү улус, мени дыңнаңар —
 мени бодааш, Ооң чүнү кылганын чугаалап бээр мен.
 17 Мен Ону аксы-сөзүм-биле кыйгырып,
 аксы-дылым-биле Ону кымдан арттыр мактап турдум.
 18 Мээң чүрээмде бачыт артып калган болза,
 Дээрги-Чаяакчы мени дыңнаваз ийик.
 19 Ынчалза-даа Бурган мээң мөргүлүмнүң сөстөрүн
 тооп көрүп, мени дыңнап каан.
 20 Мээң мөргүлүмнү тоовайн барбаан,
 Бодунуң энерелин менден чайлатпаан Бурганга алдар!

66 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херекселдери үдээр. Мизмор-ыры.

- 2 Бурганывыс, бисче ээ көрнүп,
 ачы-буяның хайырлап көрөм,
 Бодунуң чырыткылыг шырайынны биске көргүзөм. *Сэла*
- 3 Чер кырынга Сээң оруунну, бүгү чоннар аразынга
 Сээң берген камгалалыңны улус ынчан билип алыр.
- 4 Бурганывыс, бүгү чоннар Сени алгап-мактазын,
 аймактар шупту Сени алдаржытсын!
 5 Аймак-чоннар өөрүп-байырлазын —
 Сен чоннарны чөптүү-биле шиидип,
 чер кырында аймактарны башкарып турар болгай сен. *Сэла*
- 6 Бурганывыс, бүгү чоннар Сени алгап-мактазын,
 аймактар шупту Сени алдаржытсын!
 7 Чер биске бодунуң дүжүдүн берзин*,
 Бурганывыс биске ачы-буянын хайырлазын.
 8 Бурган биске ачы-буянын хайырлазын,
 чернин бүгү девискээрлеринде чурттаан улус
 Оон коргуп чорзун!

67 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии. Мизмор-ыры.

- 2 Дээрги-Чаяакчы туруп кээр —
 Ооң дайзыннары тарадыр маңнажы бээр,
 Ону көөр хөңнү чок улус Оон дезип ыңай боор.
 3 Ыштың тарай бээри дег,
 оларны тарадыр сывырыптар сен;
 чуктуң отка эстири дег,
 бузуттуглар Бурганның мурнунга кырлып каар.
 4 А чөптүг-шынныг улус хөглээр,
 Бурганның мурнунга өөрүп-байырлаар, аас-кежиинге таалаар.
- 5 Бурганывысты алгап ырлаңар, Ооң адын мактаңар.
 Ээн ховуда бар чыдар Бурганга оруктан белеткенер*;

* 66:7 Азы: «Дүжүдүн берген». * 67:5 Азы: «Дээрлерде бар чыдар Бурганны кымдан арттыр мактаңар».

65:16 Мк. 5:19 65:18 У. ч. 15:8; 28:9; Иса. 59:2 66:2 Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:6 66:3 Тит. 2:11
 66:5 Ыд. ыр. 9:9 66:7 Лев. 26:4; Ыд. ыр. 84:13 67:2 Сан. 10:35; Иса. 33:10 || Сан. 10:35
 67:3 Ыд. ыр. 36:20; Ос. 13:3 || Ыд. ыр. 96:5; Мих. 1:4 67:4 Ыд. ыр. 31:11 67:5 Иса. 40:3

- Ооң ады — Дээрги-Чаяакчы, Ооң мурнунга өөрүнөр.
 6 Өскүстөргө Ада болур, дулгуяк кадайларга болчуп,
 чөптүг шиитпир үндүрөр Бурган
 Бодунуң ыдыктыг өргээзинде турар.
 7 Бурган чааскаанзыргай улуска өг-бүлени хайырлаар,
 хоругдаттырган улусту хостап, аас-кежикче үндүрө бээр,
 а Анаа удурланган улус дунааргай изиг ээн ховуга артып каар.
- 8 Бурганывыс, Бодунуң чонуну баштап алгаш,
 үнүп бар чыдырында,
 ээн кургап ховулап эртип бар чыдырында, *Сэла*
 9 Сээң мурнуңга чер шимчеп,
 дээрден чаас куттулуп турган ийик,
 Синай даг безин Израильдин Бурганынын мурнунга
 сирилеп турган ийик.
 10 Бодунуң өнчү-черинче элбек чаасты
 чагдырып турган сен, Бурганывыс,
 ол чер могап туруптарга, быжыктырып турган сен.
 11 Бодунуң чонуну ол черге
 чурттадып каан сен, Бурганывыс.
 Бодунуң ачы-буяннын-биле
 түрейдээн улусту быжыктырып каан сен.
- 12 Дээрги бо сөзүн чугаалап, буянның медээлер чедирер
 улуг аг-шерин айбылап чоруткан:
 13 «Өжээтен аг-шериглернин хааннары
 дезип-ле, дезип-ле тур,
 а бажыңнарында кыс улус олча-тывышты үлежип тур.
 14 Аал-ораныңарга хой кадарып артып калгаш безин,
 чалгыннарын мөңгүн-биле, чүглерин арыг алдын-биле
 шап каан көгө-буталар дег болу бээр силер».
 15 Күчүлүг Бурган
 шап ол чернин хааннарын тарадыр сывырыптарга,
 чер боду Селмон дагның бажында хар дег агара берген.
- 16 Аажок бедик Васан даг, хөй баштыг Васан даг!
 17 Хөй баштыг даглар,
 чүгө Сион дагже адааргап көрүп тур силер?
 Ол даг дээрге Бурганга чурттаксанчыг чер-дир,
 Дээрги-Чаяакчы анаа кезээ-мөңгөдө чурттаар.
 18 Бурганның дайынчы тергелери мун-мун, дүк-түмөн,
 Дээрги оларнын аразында, ыдыктыг чер Синайда.
 19 Сен бедидир өрү көдүрүлгөн сен, хөй улусту тудуп алгаш,
 кижилерден албан-үндүттү хүлээп алган сен;
 Дээрги-Бурган-Чаяакчы ам
 Анаа удурланган улус аразыңга безин чурттаар.
- 20 Дээргиге алдар! Бурган хүннүн-не
 бистиң үүрге-чүгүвүстү чүктээр, Боду бисти камгалаар. *Сэла*
 21 Бурган биске камгалал ээкээр Бурган болур,
 өлүм Дээрги-Бурган-Чаяакчынын эргезинде.

67:6 Ос. 14:4 || Ы. х. к. 10:18 67:7 1 Хаан. 2:5; Ыд. ыр. 112:9 || Иса. 61:1 67:8 Хост. 13:21
 67:9 Хост. 19:18; Башт. 5:4 67:13 Ыд. ыр. 109:5 67:15 Башт. 9:48 67:17 Хост. 19:18;
 Ыд. ыр. 131:13-14 67:18 4 Хаан. 6:17; Иса. 66:15; Авв. 3:8 67:19 Эф. 4:8 67:20 Ыд. ыр. 54:23;
 Иса. 46:4; Мф. 11:28

- 22 Бурган Бодунуң дайзыннарының бажын,
буруузуңга алзып алган улустуң дүктүг тейин буза шаап каар.
- 23 Дээрги мынча деп чугаалаан:
«Дайзыннары Васан дагдан сүрүп эkkээр мен,
далай дүвүнден-даа сүрүп эkkээр мен;
- 24 ынчан буттарың дайзыннарың ханын сүзер,
ыттарың оларның мөчү-сөөгүн чылгаар».
- 25 Бурган, улус-чон Сээң бар чыдарыңны көрүп тур –
мээң Бурганымың, Хаанымың
ыдыктыг өргээже бар чыдарың көрүп тур.
- 26 Мурнунда – ырлашкан улус,
ортузунда – тимпаннар* соп ойнаан аныак кыстар,
а соонда – хөгжүмчүлөр шуужуп бар чыдыр.
- 27 Израильдиң уре-салгалыңдан укталган улус бодунуң чыыштарыңга
Дээрги-Бурган-Чаяакчыны алгап-йөрээп тур.
- 28 Шуушкан чон аразыңда: хеймер Вениаминниң аймаа –
оларны баштап бар чыдар аймак;
Иуданың аймааның чагырыкчылары
мөөңежип алган бар чыдар;
Завулон биле Неффалимниң
аймактарының чагырыкчылары база.
- 29-30 Бурганың күчү-күштү сеңээ сиңирип берген.
Бурганыбыс, Иерусалимде турар Бодунуң өргөңден
биске бодарадып берген күчү-күжүнү быжыглап көрөм!
Хааннар Сеңээ албан-үндүдүн эккеп бээр.
- 31 Кулузунда турар анны* чемелем –
инек мал дег чоннар аразыңда мөңгүн былаажып үскүлөшкен
кодан баштыңы бугаларны сойгалам;
чаа-дайын күзөөн чоннарны тарадыр сывырывыдам.
- 32 Египеттен элчинер чедип кээр,
эфиоп чон Бурганче холдарын сунар.
- 33 Черниң күрүнелери, Бурганга ырлап бериңер,
Дээргини алгап ырлаңар! *Сэла*
- 34 Дээрги эң бедик, эрте-бурунгу дээрде чоруп тур.
Дыңнаңар – Ооң үнү чаңгыланып тур.
- 35 Бурганның күчү-күжүн хүлээп үнеленер.
Ооң өндүр бедии – Израильдиң кырында,
Ооң күчү-күжү – булуттардан-даа бедикте.
- 36 Бурган, Бодунуң ыдыктыг өргээнге сүрээденчиг сен.
Израильдиң Бурганы Бодунуң чонунга
күчү-күштү хайырап турар.
Бурганга алдар!

68 ¹ Хөгжүм башкарыкчызыңга. «Лилия чечээ» деп аялга үдээр. Давидтии.
² Бурганым, мени камгалап көрөм –
суг аксы-думчуум доллар четти.

* 67:26 Тимпан – дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели. * 67:31 Кулузунда турар ан – Египетти
ынча деп турар чадавас.

67:22 Блд. ыр. 109:6 67:23 Ам. 9:3 67:24 Блд. ыр. 57:11 67:28 1 Хаан. 9:21 67:29-30 Блд. ыр. 75:12
67:31 Блд. ыр. 21:13 67:32 Иса. 11:11; 45:14 67:33 Блд. ыр. 101:22-23 67:34 Блд. ыр. 17:11; 103:3 ||
2 Хаан. 22:14; Иов 37:4; Блд. ыр. 17:14; 28:3 67:36 Блд. ыр. 28:11 68:1 Блд. ыр. 44:1 68:2 БЫ. 3:54;
Иона 2:4, 6

- 3 Ханы тулаага дүжүп өлдүм-не, тептиниптер хире чүү-даа чогул.
Ханы сугже дүжүп кирдим-не, агым суг мени алгаш бадыпты.
- 4 Дуза дилеп кыйгыргаш, турунтум — аксы-боскум кургай берди;
Бурганымны манап чадааш, карактарым шылап кагды.
- 5 Чылдагаан чок черге мени көөр хөңнү чок улус
бажым дүтүндөн-даа хөй.
Мени хей черге чок кылыр дээн дайзыннарым күштели берди,
үптөп-хунааваан-даа чүвемни эгидер ужурга таварыштым.
- 6 Бурганым, угаан чогумну билир сен,
бачыттарым Сеңээ ажык.
- 7 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
Сеңээ ынанган улустуң ады мен дээш баксыравазын;
Израильдиң Бурганы,
Сенче чүткээн улус мен дээш бак атка кирбезин.
- 8 А мен Сен дээш бак атка кирип чор мен;
Сен дээш арнымны ыядыг шыва алды.
- 9 Ха-дуңмам аразынга өске кижиге болу бердим;
хан төрөл улузумга хары кижиге болу бердим.
- 10 Сээң өргөөңгө дендии күштүг ынакшылым
сеткилимни оя чип чор,
Сени бак көргөн улустуң дорамчыламы
мени хөмө таварты.
- 11 Ыглап-сыктап, шээрлэнем дээш
чемелел-ле дыннаар-дыр мен.
- 12 Качыгдал хевин кедип алгаш, кочу-шоотка кирер-дир мен.
- 13 Хоорайның төп шөлүндө турар
улустуң аксы-дылындан дүшпес-тир мен.
Арагалап хөглээннер-даа аразында
мени кочулап ырлажыр-дыр.
- 14 А мен дөмей-ле Сеңээ мөргүүр мен, Дээрги-Чаяакчы.
Ээ көрнүрүн күзөөн үенде, элбек энэрелдиң көргүзүп,
ынаныштыг камгаладың-биле меңээ харыылап көрөм, Бурганым.
- 15 Малгаш-балардан мени ушта тыртып көрөм — дүжүп өлбөзөй.
Мени көөр хөңнү чок улустан,
ханы суглардан адырлып аайн.
- 16 Шапкын агым мени алгаш батпазын,
ханы ээрем мени кирип тыртпазын,
тамының аксынче кирип, ис чок чиде бербөзөй.
- 17 Дээрги-Чаяакчы, мени дыннап көрөм, энереңиң ачылыг-дыр,
эзэртиңмес ээ-хайыраң менче элдирип көрөм.
- 18 Чалчаң менден хая көрүнмейн,
кызагдадып чоруур меңээ дүргөн харыылап көрөм.
- 19 Чоокшулап келгеш, мени камгалап,
дайзыннарымга чөрүштүр амы-тынымны адырып көрөм.
- 20 Кайы хире дора көрдүргеним,
ыятканым, бак атка киргеним Сеңээ эки билдингир:
дайзыннарымның дөгөрезин билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
- 21 Дора көрүүшкүн сузум базап, чилчимни үстү.
Кээргээчел сеткил дилээш, курут үндүм;

68:3 Иов 22:11; Ыд. ыр. 17:5; 39:3; 41:7 68:4 Ыд. ыр. 118:82; Иса. 38:14 68:5 Ыд. ыр. 34:19;
Ин. 15:25 || Ыд. ыр. 39:13 68:8 Иер. 15:15 68:9 Иов 19:13-14 68:10 Ин. 2:17 || Рим. 15:3
68:15 Иер. 38:6 || Ыд. ыр. 143:7 68:17 Ыд. ыр. 62:4; 108:21

- аргалаптар кижі манааш, тыппайн бардым.
 22 Дайзыннарарым оо-хоранны аъш-чемимге холуп,
 суксаарымга, ажыг суксун берип турду.
 23 Дайзыннарарым найыр-дою боттарын дузактап алзын,
 кезедир какпа болу берзин.
 24 Карактарының шоозу өжүп, согурарзын,
 ооргалары бүшкүйүп, каян шагда суларазын.
 25 Килецини оларже тө чажывыдам —
 киткээн оду оларны хөмө таварып, хуюктазын.
 26 Аал-чурту-даа хоозуразын —
 оларның чадырларынга чурттаар улус артпазын!
 27 Чүге дээрге олар Сээң кезеткен кижини истеп сүрүп,
 Сээң балыглап каан кижини хилинчектээри дам барып тур.
 28 Сен оларны кем-буруулуг херек бүрүзү дээш кезедип көр,
 Сээң агартышкынынны олар албазыннар.
 29 Амыдыралдын номунда бижиттинген аттарын балатсыннар,
 чөптүг-шынның улус-биле кады ынаар киир бижиттирбесиннер.
 30 А мен түрегдеп, качыгдап чор мен,
 камгалалың мени кижі четпес бедикче көдүрзүн, Бурганым!
 31 Бурганымның адын ырымга алдаржыдайн,
 Ооң өндүр улуун мактаайн.
 32 Мыйыс-дуюглуг буганы өргүүрүңгө көөрдө,
 шак ол макталым Дээрги-Чаяакчыга аажок тааржыр.
 33 Ону көргөш, биче сеткилдиг улус өөрүп-байырлазын;
 Бурганче чүткээн улус, чүрээңер соп, дирилзин.
 34 Дээрги-Чаяакчы ядыыларны дыннап турар,
 Бодунуң хоругдаткан улузун тооп көөр.
 35 Дээр-денгер, чер, далай, ында чурттаан бүгү амытаннар
 Ону алгап-мактазын!
 36 Бурган Сионну камгалаар,
 Иудеянын хоорай, суурларын катап тудар,
 улус ол черге чурттай берип, ээлеп алыр.
 37 Бурганның чалчаларының салгалы ол черге кээп, турумчуур;
 Ооң адынга ынак улус орта чурттай бээр.

(Ыд. ыр. 39:13-17)

69

- ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии.
 Сагындырыг кылдыр күүседир.
 2 Бурганым, мени камгалап көрөм;
 Дээрги-Чаяакчы, дүрген меңээ дузалап келем.
 3 Мени өлүрөр дээн улус
 бак атка кирип, ыядып човазын,
 меңээ багай чүве күзээн улус
 дедир дезип, кочу-шоотка кирзин.
 4 Мени бактап: «Таптыын, ол боор!» — деп турар улус
 бак атка кирип, дессин.
 5 А Сенче чүткээн бүгү улус Сен дээш өөрүп-хөглезин;
 Сенден кээр камгалалга ынак улус:
 «Бурган өндүр улуг!» — деп үргүлчү чугаалап чорзун.

68:22 Мф. 27:34; Ин. 19:28-29 68:23 Ыд. ыр. 34:4-8; 108:6-15 68:24 Рим. 11:9-10 68:26 Аж.-ч. 1:20
 68:28 Неом. 4:5 68:29 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; Мал. 3:16; Ажыл. 3:5 68:30 Ыд. ыр. 19:2 68:32
 Ыд. ыр. 49:13 68:35 Ыд. ыр. 95:11 68:36 Ыд. ыр. 68:36; 146:2 68:37 Ыд. ыр. 101:29 69:1 Ыд. ыр.
 37:1 69:3 Ыд. ыр. 34:4; Иер. 17:18 || Ыд. ыр. 6:11 69:4 Ыд. ыр. 34:25

- 6 А мен чөгенчиг күжүр мен:
Бурганым, дүрген менче келем!
Меңээ дузалап турар Камгалакчым – Сен-дир сен,
Дээрги-Чаяакчы, саадавайн көрөм!

(Ыд. ыр. 30:1-4)

70

- 1 Дээрги-Чаяакчы, хоргадалым Сенде,
адым кажан-даа баксыравазын.
2 Чөптүүн ёзугаар мени хостап, камгалап,
кулаанны менче ээктирип, кадагалап көрөм.
3 Кажан-даа бол чашты бээрим хая бол;
мени камгалаарын азаан болгай сен,
быжыг чалым-хаям, шивээм – Сен сен.
4 Бурганым! Бузуттуглар, бак улус,
кызагдакчылар холдарындан мени адырып көрөм.
5 Аныямдан идегелим, ынаныжым –
чүглө Сен сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы.
6 Төрүттүнүп кээримден-не чөлөнгиижим Сенде турду;
төрзөн ием хырнындан Сен-не мени ужулдуң.
Үргүлчү-ле Сени алгап-мактап чор мен.
7 Хөй улуска элдептиг чүүл болу бердим,
а Сен меңээ – ылап быжыг хоргадап сен.
8 Аксы-дылым Сени алдаржыдар сөстөрдөн бүткен,
хүннү бадыр Сени алгап-мактаар-дыр мен.
9 Кырып-чөнүй бээримге, тоовайн барбайн көрөм;
шыдал-күжүм суларай бээрге, мени кагбайн көрөм.
10 Меңээ удур дайзыннарым сүлчээлешти;
амы-тыным үзүксээн улус сүмележип:
11 «Бурган ону каапкан-дыр; истеп сүрүп, тудуп алыылы,
аңаа болчур кижичогул» – дижип тур.
12 Бурган, менден ырап чорбайн көрөм;
мээң Бурганым, дүрген дузалап келем.
13 Меңээ удурланып турар улус бак атка кирип, читсин;
меңээ бак чүвө күзээн улус ыядып, дора көрүүшкүңгө бүргөтсин.
14 А мен кезээде Сеңээ идегеп,
Сени мактаан сөстөримни ам-даа немээйн.
15 Аксы-сөзүм хүннү бадыр
чөптүг чоруун биле камгалалыңны медээлезин –
оларны көргүскен ажил-херектериң көвей,
сан-түнүн-даа билбес мен.
16 Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
өндүр улуг ажил-херээңниң ачызында
Сеңээ чедип кээр мен,
Сээң, чүглө Сээң чөптүүннү медээлээр мен.
17 Бурганым, чажымдан бээр сургап келдин.
Амдыгаа дээр кайгамчыктыг ажил-херээң чарлап чор мен.
18 Бууарып, кырыжемче, мени кагбайн көрөм, Бурганым –
амгы база келир салгалдарга
күчү-күжүн медээлеп четтигиптейн.

69:6 Ыд. ыр. 85:1; 108:22 70:2 Дан. 9:16 70:3 Ыд. ыр. 17:3 70:4 Ыд. ыр. 139:2, 5 70:5 Иер. 14:8; 17:7
70:6 Ыд. ыр. 21:10-11 70:8 Ыд. ыр. 34:28 70:10 Ыд. ыр. 55:7 70:11 Ыд. ыр. 3:3 70:13 Ыд. ыр. 34:4; 39:15;
Иер. 17:18 70:15 Ыд. ыр. 39:6

- 19 Чөптүг чоруун дээрлерге четкен дег-дир, Бурганым.
Өндүр бедик ажил-херек кылган Бурган,
Сеңээ дөмей кым-даа чогул.
- 20 Эңмежок айыыл-халапты, аар-бергени менче салып-даа тургап,
кезээде мени катап тынгарып,
черниң ханызындан катап үндүрүп кээп турдуң.
- 21 Алдар-адымны улгаттырып,
аргалалды база катап берип тур сен.
- 22 А мен Сени, Сээң шынныныңны
чадаган-биле алдаржыдып ырлаар мен, Бурганым.
Израильдин ыдыктыг Бурганы,
чанзы-биле Сени алгап ырлаар мен.
- 23 Сени мактап тура, аксы-сөзүм амырап ырлаар,
Сээң адырып кааның сеткил-сагыжым өөрүй бээр.
- 24 Чөптүг чоруунну хүннү бадыр медээлээш,
аксы-дылым могап шылаvas;
менээ хора чедирерин күзээн улус ыядып човап,
бак атка кирген болгай.

- 71** 1 Соломоннуу.
О, Бурган, хаанывыска — шынның шииткелдериниң,
хаанның оглунга — чөптүг чорууну хайырлап көрем.
- 2 Ол Сээң чонунну шынны-биле,
яды улузунну чөптүү-биле шиитсин.
- 3 Чон дээш дагларга — чаагай чорук,
тейлерге — чөптүг чорук боттанзын.
- 4 Хаан чон аразында яды улусту шын шиитсин,
түрөңги улусту камгалазын, дарлакчыны хай дизин.
- 5 Салгалдан салгал дамчий,
хүн биле ай чырыдып-ла турар болза,
улус Сенден коргуп чорзун.
- 6 Хаан, шөлче чагган чаъс дег,
черни суггарган чаъс дамдылары дег, дүжүп келзин;
- 7 ооң чагырар үезинде, ай чырытпас апаргыже,
чөптүг-шынның кижиниң амыдыралы чечектелзин,
амыр-тайбың элбекшип, доктаазын.
- 8 Ол ынчан бир далайдан өске далайга чедир,
Евфрат хемден чер-делегейниң
ужу-кыдынга чедир чагырзын;
- 9 ооң мурнунга ээн ховуларның чурттакчылары*
сөгүрүп, бараалгазын, дайзыннары довурак пактазын.
- 10 Фарсис деп чер биле ортулуктарның хааннары
албан-үндүдүн анаа эккелзин,
Шева биле Севаның хааннары белектерин сунзун.
- 11 Шупту хааннар аңаа мөгейзин,
бүгү чоннар — бараан болзун.

* 71:9 Еврей сөзүглелде «Эн ховунуң чурттакчылары» деп сөстөрнүң утказы эки билдинмес.
Болгу дег өске уткалары мындыг: «Дайзыннар», «аң-мең».

70:19 Блд. ыр. 35:6; Бгы. 3:23 || Хост. 15:11; Блд. ыр. 34:10 70:20 Ос. 6:2 70:22 Блд. ыр. 32:2
71:1 Иса. 16:5; 32:1 71:2 Иса. 9:7; 11:4; 32:1 71:4 У. ч. 29:14 71:5 Блд. ыр. 88:37-38 71:6 Бл. х. к. 32:2
71:7 Блд. ыр. 91:13 71:8 Хост. 23:31; 3 Хаан. 4:21; Блд. ыр. 88:26; Мих. 5:4; Зах. 9:10 71:9 Иса. 49:23;
Мих. 7:17 71:10 Э. д. 10:4; Иона 1:3 || 3 Хаан. 10:1; Иса. 43:3; 45:14 71:11 Иса. 49:23

- 12 Ону кыйгырган яды кижини,
болчур чүвези чок түрөңги кижини хаан камгалаар;
13 яды-түрөңги кижиге ээ-хайыралыг болур,
эң түрөңги улустун амы-тынын камгалаар;
14 оларның амы-тынын дарлал биле күчүлөдөн адыар;
оларның төккөн ханы дээш
хаанның сеткил-сагыжы муңгараар болгай.
- 15 Хаан үр чурттазын, улус анаа Шевадан алдынны эккеп берзин,
хаан дээш үргүлчү мөргүзүн, ону хуннун-не алгап-йөрээзин;
16 ооң чуртунга, даглар бажынга тараа элбек болзун,
дүжүт, Ливанга үнер дүжүт дег, эгээртинемес хөй болзун;
хоорайларынга чурттаар улус,
черден үнгөн оът-сиген дег, өзүп-көвүдесин.
17 Ооң ады, хун-не хуннеп турар болза,
кезээ-мөңгөде артсын,
ат-алдары салгалдан салгал дамчып артсын;
ооң ачызында бүгү чоннар ачы-буянны алзын,
олар ону амыр-чыргалдыг кижиге деп адазын.
- 18 Дээрги-Чаяакчыга – Израильдин Бурганынга алдар!
Ол чааскаан кайгамчык чүүлдерни бодарадып турар.
19 Ооң алдарлыг ады кезээ-мөңгөде алгадып-йөрээтсин,
Ооң алдары бүгү чер-делегейни бүргезин.
Аминь, ындыг-ла болзунам!
20 Иессейниң оглу Давидтин мөргүлдери мооң-биле төнгөн-дир.

ҮШКҮ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 72–88)

72 ¹ *Мизмор-ыры. Асафты.*
Бурганның израиль чонга,
арыг чүректиг улуска ачы-буяннын!

- 2 А мээң буттарым бичии-ле болза, тендирий бээр часты,
тавангайларым бичии-ле болза, тая бээр часты.
3 Чүгө дээрге бузуттуг улустун чаагай амыдыралын көргөш,
шак ол турамык улуска адааргай берген мен.
4 Олар өлүр үезинде хилинчек көрбөс,
кадык-шыыраа кончуг-дур.
5 Бүгү улус ышкаш, чилчик үзер күш-ажыл кылбас-тыр,
өскелер ышкаш хилинчек көрбөс-тир.
6 Ынчангаш олар адыргак чорукту,
моюнга азар каасталга дег, азып алганнар,
каржы-дошкун чорукту, хеп дег, кедип алганнар.
7 Оларның семирээн чүректеринден
бузут үндүр агып турар*,
олар бузуттуг бодалдарынга бүрүнү-биле алзып алганнар.

* 72:7 Өске бурунгу сөзүглөлдө «Семирээнинден карактары чарлыр чеде берген» деп бижээн.

71:12 У. ч. 31:8 71:14 Бд. ыр. 115:6 71:15 3 Хаан. 10:10 71:16 Иов 5:25 71:17 Бд. ыр. 103:31 || Э. д. 12:3
71:18 Бд. ыр. 135:4 71:19 Сан. 14:21; Иса. 6:3; 11:9; Авв. 2:14 || Бд. ыр. 40:14 72:1 Бд. ыр. 31:2;
Ин. 1:47 72:3 Иов 21:7; Бд. ыр. 36:1; У. ч. 3:31

- 8 Ындыг улус кочулажып чугаалап,
нүгүлдү өш харап тарадып, улуургап турдулар.
- 9 Дээрлерже өгү-дылын караңнаттылар,
аксы-дылын чер кырынга кызаңнаттылар.
- 10 Ынчангаш Бурганның чону база ол улусту эдерип,
оларның сөстөрүн, аяк долдур суг
кудуп ишкен дег, хүлээп ап турар.
- 11 Бузуттуглар: «Бурган канчап билип каарыл?
Дээди Өрүкүнүүнде бүгү-ле чүвени билир деп бе?» — дижип турар.
- 12 Шак мындыг — кезээ-мөңгөдө сагыш амыр,
эртине-байлакты эндере чыып ап чоруур
бузуттуг улус турар боор-дур.
- 13 Чүрээмни хей-ле арыглап ап,
холдарымны кем-буруу чок чоруумга
хей-ле чуп ап чораан мен бе?
- 14 Хүннү бадыр хинчек көрүп,
эртенниң-не кижизидилге ап келдим.
- 15 Ынчалза-даа: «Бузуттуглар дег боданын» —
деп чугаалаар болзумза,
Сээң ажы-төлүң болур чоннун мурнунга
буруудаар ийик мен.
- 16 Ол бүгүнү билип аар дээш, боданып турдум,
ынчалзаяк меңээ бергези кончуг болду —
- 17 Бурганның ыдыктыг өргээзинче кире бергеш,
бузуттугларның салым-чолунуң канчаар төнерин
чүглө ынчан билип алдым.
- 18 Шынап-ла, Сен оларны тайгыр орукка тургузуп,
кооргалче киир идип турар-дыр сен.
- 19 Карап чивеш аразында олар буурап дүжүп, чиде берди,
коргунчуг айыыл-халаптардан кырлып калды.
- 20 Оттуп келген кижиниң уттуптары дүш дег,
Сен оларның дүрзүлөрүн Бодунунуң хоорайыңга
херекке албас сен, Дээрги.
- 21 Мээң чүрээм хөлзеп-дойлуп турда,
ишти-хөңнүм ажып-саргып турда,
- 22 чүнү-даа билбес, мелегей кижиги турган мен,
Сээң мурнунга мал-маган дег турган мен.
- 23 Ындыг-даа болза, мен кезээде Сээң-биле кады мен,
Сен мээң холумдан чедип ап турар сен;
- 24 Бодунуң сүмөң-биле меңээ орук айтып чор сен,
алызы барып, мени алдаржыдып, хүлээп аар сен.
- 25 Дээрде меңээ Сенден өске кым барыл?
Сээң-биле кады тургаш, чер-делегейниң чүзүн-даа күзевес мен.
- 26 Мага-бодум биле чүрээм харыксырап турду,
а Сен — чүрээмнин быжыгланыр күжү сен,
меңээ кезээ-мөңгөдө онаашкан үлүүм сен, Бурганым.
- 27 Сенден ырай берген улус өлүп каар,
Сеңээ өскерилген кандыг-даа кижини узуткап турар болгай сен.

72:11 Иов 22:13 72:13 Ы. х. к. 21:6; Иов 34:9; Ыл. ыр. 25:6 72:17 Ыл. ыр. 36:38 72:18 Ыл. ыр. 34:6;
Иер. 23:12 72:22 Иов 18:3; Эжкл. 3:18 72:25 Ыл. ыр. 15:2 72:26 Ыл. ыр. 15:5; Ыы. 3:24

- 28 А меңээ – Бурганче чоокшулаары ачылыг.
Дээрги-Бурган-Чаяакчыны хоргадалым кылып алдым –
Сээң хамык ажыл-херектериң дугайында медээлээр мен.

73

1 Маскил-ыры. Асафтыы.

- Бурганывыс, чүгө бистен кезээ шагда ойталадың,
чүгө Сээң килеңиң кодан хоюнче кыптыгып туарыл?
- 2 Эрте шагда бистиң аймаавысты
Бодунга өнчү кылдыр садып хостап алгаш,
Сион дагга курттап туруп алган сен.
Ам ол чонун дугайында бодап көрөм.
- 3 Бүрүнү-биле бузуп каапкан өргөөңчө
базымнарың шиглеп, кылашта даан,
ыдыктыг черге турган бүгү чүвени
дайзын кайы хире үрөп бузуп каапкан-дыр!
- 4 Дайзыннарың Сээң тодарадып каан чериңге херектенип турду,
аңаа бодунун туктарың киискидип азып алды.
- 5 Шыргай аргаже балды аннып,
ыяш кезер диген кижилер-биле дөмөй болуп,
6 Сээң өргөөңниң оюп сиилбээн каасталгазын
маска болгаш балды-биле чуура шаап каапты.
- 7 Ыдыктыг өргөөңни өрттедикеш,
ат-алдарың ээлээн черни таваан карартыр бужартадып каапты.
- 8 «Оларны шуут таптай базып кааптаал» – дээн соонда,
дайзыннарың Сээң тодарадып каан черлеринниң дөгөрезин
бүгү куртта өрттедишти.
- 9 Бистиң туктарывыс ам киискип көзүлбестээн;
Бурганның медээчизи ам чок,
кажанга дээр ындыг боорун билир кижиге база чок!
- 10 Бурганывыс, дайзын Сени кажанга дээр бак сөглээрил?
Өжзөтөн Сээң адынны кезээ-мөңгөдө дора көөр бе?
- 11 Холунну чүгө бистен чайладыр сен?
Күштүг холунну хойнундан ужулгаш,
дайзыннарың чок кылып каавыдам!
- 12 Бурганывыс, эрте-бурунгудан бээр Хаанывыс,
Сен чер-делегейге камгалалды боттандырып турар сен.
- 13 Далайны Сен күчү-күжүң-биле чылча шаптың,
күчүтөн моостарың баштарың сугга чуура шаптың.
- 14 Сен Левиафаннның* баштарың ууй шапкаш,
ээн ховунуң аң-меңиңге* чемиш кылдыр октап бердиң.
- 15 Сен суг бажын, соглуучал хемнерни аксып бадырыптың,
үргүлчү агып чыдар хемнерни кургадаптың.
- 16 Дүн-даа Сээнии, хүн-даа Сээнии,
ай биле хүннү быжыглап тургузуп кагдың.

* 73:14 Левиафан – ханаан мифологияда сугнун күчүтөн моозу азы улузу. Ол амытан Бурганның удуураныкчызынын символу болур. Мында Египеттиң ойзу адаан ады бооп чадавас. * 73:14 Еврей сөзүглелде «ээн ховунуң аң-меңиңге» деп сөстөрнүң уткасы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Ээн ховунуң курттакчыларыңга» азы «Далайжыларга».

72:28 Иак. 4:8 || Бд. ыр. 117:17 73:1 Бд. ыр. 78:13; 94:7; 99:3; Иез. 34:31; Зах. 9:16

73:2 Хост. 3:1-2; 19:18 73:4 Бы. 2:7 73:6 3 Хаан. 6:18; 4 Хаан. 25:13-17 73:8 Бд. ыр. 82:5

73:9 1 Хаан. 3:1; У. ч. 29:18; Ам. 8:11 73:11 Бы. 2:3 73:12 Бд. ыр. 43:5 73:13 Иов 3:8; 40:20; 41:1;

Бд. ыр. 103:26; Иса. 27:1 73:15 Хост. 17:5-6; Сан. 20:11 || Ис. 3:13 73:16 Бд. ыр. 103:19; Иер. 33:25

- 17 Сен чер-делегейде шупту кызыгаарларны,
хемчээлдерни тургускан сен;
чай биле кышты бар кылып каан сен.
- 18 Мону сактып келем, Дээрги-Чаяакчы!
Дайзыннар Сени бак сөглөп турду,
угаан чок хейлер Сээң адыңны дора көрүп турду.
- 19 Көгө-бугаңның амы-тынын араатанга каап бербейн,
кээргенчиг улузунну долузу-биле утпайн көрөм.
- 20 Чагыг-керээни бодап көрөм —
черниң дүмбей булуңнарын күш дөгээр улус ээлээн болгай.
- 21 Дарлаткан чоннуң ады баксырап артып калбазын,
яды-түрөңги чон Сээң адыңны алгап-мактазын.
- 22 Бурганым, дүрген келем, чаргыңны удуп ап көрөм,
угаан чок хейниң хүннү бадыр
Сени бак сөглөп турганын бодап көрөм.
- 23 Дайзыннарыңның алгы-кышкызын,
Сенче халдап турар улустуң
үзүк-соксаал чок шимээн-даажын утпайн көрөм.

74 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. «Узуткава» деп аялга үдээр.
Мизмор-ыры. Асафты.

- ² Сени алдаржыдып тур бис, Бурганывыс,
алдаржыдып-ла тур бис,
Сээң адың көңгүс чоокта дынналып тур,
Сээң кайгамчык чүүлдеринни улус медээлеп тур.
- ³ «Доктааткан үемде чөптүг шииткел кылыр мен.
- ⁴ Чер болгаш ында амыдыраан бүгү улус сириңейнип тур:
Мен черни тургузар адагаштарны быжыг кылып каар мен. *Сэла*
- ⁵ Турамык улуска: „Адыргаванаар“ — деп,
бузуттут улуска: „Күжүңерге менээргенменер“ — деп чугааладым».
- ⁶ Күжүңерге аажок менээргенменер,
улуг туралап чүве чугаалаванаар —
⁷ кижиге депшиири чөөн чүктен-даа,
барыын чүктен-даа, мурнуу чүктен-даа келбес,
⁸ улусту Бурган шын шиидип турар:
бир кижини куду бадырар, а өске кижини өрү көдүрер.
- ⁹ Килеңниң дашказы Дээрги-Чаяакчының холунда —
ынаар куткан эзиртир арага хайнып шуурап тур,
Ол дашказындан улуска кудуп бээр,
чер-делегейниң бүгү бузуттут улузу
араганы сөөлгү дамдызынга чедир ижер апаар.
- ¹⁰ А мен Израильдин Бурганын алгап ырлаар мен,
кезээ-мөңгөде Ооң дугайында медээлээр мен.
- ¹¹ Бузуттутларның күчү-күжүн буурадыр мен,
чөптүг-шынның улустуң күчү-күжү бедидир көдүртүр.

75 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм херексели үдээр. *Мизмор-ыры. Асафты.*

² Иудеяда Бурган билдингир,

73:17 Э. д. 8:22 73:19 Сол. ыр. 2:14 73:20 Лев. 26:44; Бд. ыр. 105:45 73:23 Бд. ыр. 64:7

74:1 Бд. ыр. 56:1; 57:1; 58:1 74:3 Дан. 8:19; Авв. 2:3 74:4 Иса. 24:19-20 || Иов 9:7 74:8 1 Хаан. 2:7

74:9 Иса. 51:17; Иер. 25:15; Иез. 23:32-34; Авд. 1:16; Зах. 12:2; Ажыд. 14:10 74:11 Бд. ыр. 100:8

- Израильде Ооң ады өндүр улуг.
 3 Салимде* — Ооң чурттаар майгыны,
 Сион дагда — Ооң турар чери бар.
 4 Ол аңаа дайзыннарның ча биле согуннарын сый тыртып,
 дозуг-камгалал биле хылышты —
 дайын-чааның чепсээн узуткап каан. *Сэла*
- 5 Дээрги-Чаяакчы, мөңгө даглардан*
 чырыткылыг-даа, өндүр улуг-даа сен!
 6 Эрес-дидим дайзыннар эт-хөрөңгизин
 олчалаткан, одунмас уйгузунга алыскаң,
 дайынчылар холдарын көдүрер күш тыппаан.
 7 Израильдин Бурганы, Сээң чемелелинден
 мунукчу-даа, аът-даа мөңгө уйгу-биле удуп калган.
- 8 Сээң коргунчуун кончут-дур, килеңней бээринге,
 Сеңээ удур туржуп шыдаар кым барыл?
 9-10 Дээрлерден шииткелиңни дыңнаткан сен —
 черниң бүгү томаанның улузун камгалаар бодааш,
 Бурган шииткел үндүрер дээш туруп келген —
 чер-делегей кортканындан шимээн чок барган. *Сэла*
- 11 Кижилерниң килеңи Сеңээ мактал бооп хуула бээр,
 Бодунуң килеңиниң арткан кезээн чавырып аар сен*.
 12 Дээрги-Чаяакчыга — Бурганынарга
 берген даңгырааңарны күүсединер!
 Ону долгандыр турар бүгү чоннар
 сүрээденчиг Бурганга албан-үндүдүн эккеп берзин.
 13 Ол чагыркычларның сузун базар,
 чер-делегейниң хааннарын коргудар.
- 76** 1 *Хөгжүм башкарыкчызынга. Идифунга. Асафты. Мизмор-ыры.*
 2 Бурганче үнүм чедирип, кыйгырар мен;
 Бурганга үнүм четсин, Ол мени дыңнап кагзын.
 3 Айыыл-халап келген хүнде Дээргиге чүткүп тур мен,
 дүннү өттүр холдарымны Олче сунгаш, бадырбас мен,
 сеткилим аргалалдан ойталап тур!
 4 Бурганны сактып ора, улуг тынып, човууртаар мен,
 бодап-бодап орамымга, сагыш-сеткил харыксыраар. *Сэла*
- 5 Карактарым шийдирбейн тур сен,
 канчаар-даа аажок бергедээштин, үнүм безин үнмейн тур.
 6 Эрте-бурунгу үелерни,
 эрткен-барган чылдарны-даа бодап ор мен,
 дүнелерде бадыра бээр ырыларымны сактып тур мен,
 бодамдарым дойлуп, сеткилим хары дилеп, айтырып тур:
 8 «Таанда-ла Дээрги бистен кезээ-мөңгөде ойталаан бе,
 моон соңгаар ээ көрүнмес бе?

* 75:3 Салим — Иерусалимниң эрте-бурунгу ады (Э. д. 14:18 көр). * 75:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Олча-тывыш долган даглардан» деп бижээн. * 75:11 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Килеңнээн Эдом безин Сени мактаар, Хамат хоорайның бузундулары Сен дээш байырлаар».

75:3 Ыд. ыр. 47:3-4 75:4 1 Хаан. 2:4; Ыд. ыр. 45:10; Иез. 39:3 75:6 Иер. 51:39 75:7 Хост. 15:1, 21 75:8 Иоил 2:11; Наум 1:6; Ажыл. 6:17 75:12 Сан. 30:3; Эклл. 5:3; Иона 2:10 || Ыд. ыр. 46:2-3; 67:29; Мал. 1:14 76:1 1 Чыл. 16:41; 25:1; Ыд. ыр. 38:1; 61:1 76:3 Ыд. ыр. 85:7 76:6 Ы. х. к. 32:7; Ыд. ыр. 142:5

- 9 Таанда-ла Ооң энерели кажан-даа эглип келбес бе,
Ооң сөзү салгалдан салгал дамчып дыңналбас бе?
- 10 Таанда-ла Бурган ээ-хайыралын уттупкан бе,
киленеп тура, өршээл көргүзөрин соксаткан бе?» *Сэла*
- 11 «Дээди Өрүкүнүн холу ачы-дуза чедирбестээн-дир! —
аарышкы-човалаңым ында-дыр» деп бодандым.
- 12 Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херектерин сактып кээр мен,
үе-дүптөн бээр кылып турар кайгамчык чүүлдерин сактып кээр мен.
- 13 Сээң хамык ажыл-үүлөнни хандыр бодап,
Сээң кылган ажыл-херектериң дугайында боданыр мен.
- 14 Бурганым, Сээң орууң ыдыктыг-дыр!
Бурганым ышкаш өндүр улут бурган бар бе?
- 15 Кайгамчык чүүлдер кылып турар Бурган-дыр сен,
улус-чоннар аразыңга күчү-күжүң көргүскөн сен;
- 16 Иаков биле Иосифтин салгалын —
Бодунуң чонуңну күжүң-биле камгалаан сен. *Сэла*
- 17 Суглар Сени көргөн болгай, Бурганым,
олар Сени көргөш, девидей берген, дүп чок далайлар сирилей берген.
- 18 Булуттардан чаъс суу куттулуп,
дээрлерден дааш-шимээн дыңналып, Сээң согуннарың ужугуп турган.
- 19 Сээң динмирээшкинин үнү дээрлерге дагжап,
кызаннааштар өртемчейни чырыдып,
чер сирилеп, серт кыннып турган.
- 20 Сээң эрткен орууң — далайда, Сээң кокпаң — терең сугларда,
Сээң истериңни кижиге көрбөөн.
- 21 Бодунуң чонуңну Моисейниң база Аароннуң холу-биле,
кодан мал дег, сүрүп аппарат чыткан сен.

77

1 Маскил-ыры. Асафты.

- Мээң чонум, өөредиимни тооп дынна,
чугаа-сөзүмче кулааң ээктир.
- 2 Аксымны угаадыглыг чугаа-биле ажыдайн,
эрте-бурунгу тывызык чугааларны медээлзэйн.
- 3 Ол чугааларны дыңнаан база билир бис —
оларны биске өгбелеривис дамчыткан.
- 4 Ол чугаалар бистиң ада-өгбевистиң ажы-төлүңге
чажыт чүүл эвес турган —
а олар келир салгалга
Дээрги-Чаяакчынын алдары биле күчү-күжүнүн дугайында,
Ооң кылганы кайгамчык чүүлдер дугайында дамчыдып чугаалаан.
- 5 Дээрги-Чаяакчы Иаковка дүрүмнерни доктааткан,
Израильге ыдыктыг хоойлуну тургускаш,
«Ажы-төлүңерге дамчыдыңар» деп,
ада-өгбелеривиске чагып каан.
- 6 Келир салгал — алызы барып төрүттүнер ажы-төл
ону билип алзын,
боттарының ажы-төлүңге база дамчыдып чугаалап,
- 7 Бурганга идегезин, Ооң ажыл-херектерин утпазын,

76:12 Бд. ыр. 104:5-6 76:14 Хост. 15:11 76:17 Бд. ыр. 113:3; Авв. 3:10 76:18 Бд. ыр. 17:14; 143:6
76:19 Бд. ыр. 96:4 76:20 Авв. 3:15 76:21 Хост. 12:50-51; Эккл. 12:12; Иса. 63:11; Ос. 12:13
77:2 Бд. ыр. 48:5; Мф. 13:35 77:3 Сан. 23:23; Ы. х. к. 32:7; Бд. ыр. 43:2 77:4 Иов 15:18 ||
Ы. х. к. 4:9; 6:7; 11:19; 32:46 77:5 Ы. х. к. 31:12-13 77:6 Бд. ыр. 101:19

- айтышкыннарын сагызын.
- 8 Олар боттарынын ада-өгбелери — хай-чагырга чок, чөрүү, чүректери Бурганга бердинмээн, сеткил-сагыжы-биле Аңаа шынчы эвес салгалдың улузу дег болбазын.
- 9 Эфремнің ук-салгалы дайын шөлүндөн чепсектиг, чаларын атпышаан, дезипкен.
- 10 Олар Бурганның берген чагыг-керээзин кадагалап албааннар, Ооң дүрүм-хоойлузун эдерерин күзевээннер.
- 11 Ооң ажил-херектерин база оларга көргүскөн кайгамчык чүүлдерин уттупканнар.
- 12 Бурган Египетке, Цоан деп черге, оларның ада-өгбелеринин мурнунга кайгамчык чүүлдерин көргүскөн:
- 13 далайны ийи чарыпкаш, улусту кежире берген, сугну ханалаштыр тургузупкан;
- 14 оларны хүндүс — булут-биле, а дүннү өттүр — оттуң чыры-биле эдертип бар чыткан;
- 15 ээн кургаг ховуга хаяны оя каккаш, оларны, дүп чок далайдан дег, сугтарып каан;
- 16 ол хаядан сугну аксырга, суг хемнер бооп агып бада берген.
- 17 Ынчалзажок олар Дээди Өрүкүнүн мурнунга бачыт үүлгедирин уламчылап, ээн кургаг ховуга Ооң сеткилин хомудадып турганнар.
- 18 А олар боттарының чүрээнге Бурганны шенеп, күзелин хандыр чиир аыш-чем айтырып турганнар.
- 19 Аңаа хамаарыштыр:
«Бурган ээн кургаг ховуга аыш-чем-биле хандырып шыдаар бе?
- 20 Ол хаяны оя кагарга, суг аттыгып үнүп, агым суглар бадып эгелээни шын болгай, ынчалзажок Ол далган-тараа берип шыдаар бе, Бодунуң чонун эът-биле чемгерип шыдаар бе?» — деп турганнар.
- 21-22 Дээрги-Чаяакчы ону дыңнааш, аажок килеңнээн:
Бурганга бүзүревейн, Оон кээр камгалалга идегевейн барганы дээш Иаковка удур от кыпкан, Израильге удур килең кыптыккан.
- 23 Ол өрү көшкөн булуттарга дужаап, дээрнің эжиин ажыдыпкаш,
- 24 улуска аыш-чем кылдыр маннаны чагдырыпкан — оларга дээрден баткан тарааны берген.
- 25 Дээрнің төлээлеринин аыш-чемин киж и амытан чип турган, Дээрги-Чаяакчы кижилерге хүнезинни сагыш хандыр бадырып берген.
- 26 Ол чөөн чүктен хатты дээрге хадыдыпкаш, мурнуу чүктен хатты Бодунуң күжү-биле доюлдурупкан.
- 27 Оон оларже доозун дег хөй эътти, далай элезини дег хөй чалгынныг куштарны чагдырыпкан.
- 28 Куштарны чоннуң турлааның ортузунче, чадырлар чанынче бадырып берген.

77:8 Хост. 32:9; Иер. 5:23 || 4 Хаан. 17:14; Зах. 1:4 77:11 Ы. х. к. 8:14; Ыд. ыр. 105:13; Ос. 13:6
77:12 Сан. 13:23 || Хост. 7—12; Мих. 7:15 77:13 Хост. 14:21—22; 15:8 77:14 Хост. 13:21—22
77:15 Хост. 17:6; Сан. 20:11 77:18 Хост. 17:7; Сан. 20:13 || Сан. 11:4—6 77:21—22 Сан. 11:1
77:23 Э. д. 7:11 77:24 Хост. 16:4, 14—31 77:27 Хост. 16:13; Сан. 11:31

- 29 Улус куш ээдин пөккүжө чип алган –
Дээрги-Чаяакчы оларның күзээн чүвезин хайырлаан.
30 Ынчалзажок олар күзээн эът-чемин дайнавышаан турда,
31 Бурганның килеңи оларже көдүрүлгөш,
эң семис-шыырак улузун өлүрүп,
Израильдин аныяк эрлерин чок кылып каан.
- 32 Ол хиреде-ле, олар бачыт үүлгедирин уламчылап,
Ооң кайгамчык чүүлдеринге бүзүрөвейн турганнар.
33 Дээрги-Чаяакчы оларның назынын хей-бус дег чок кылып,
чуртталгазын айыыл-халап-биле үзүп каан.
34 Бурган израиль чонну узуткап эгелээрге,
олар Оон дилег кылып, дедир эглип кээп, Олче чүткүп,
35 Бурган оларга чаштыр хая дээрзин,
Дээди Өрүкү оларның Камгалакчызы дээрзин
сактып кээп турганнар.
36 Олар Анаа аксы-сөзү-биле авыястап,
Ооң мурнунга аксы-дылы-биле мегелеп турганнар,
37 оларның чүректери Бурганның мурнунга шынның эвес бооп,
Ооң-биле чарган чагыт-керээзинге шынчы эвес болганнар.
38 А Ол ээ-хайыралыг болгаш,
улуштуң бачыттарын өршээп, узуткавайн турган,
Бодунуң килеңин хөй катап чайладып,
күштүг килеңин бүрүнү-биле хайныктырбайн келген.
39 «Олар – анаа-ла эът-мага-бот-тур, үндүр үрүптерге,
ээп келбес тыныш-тыр» деп, Ол бодап турган.
- 40 Олар Ону чеже катап ээн кургаг ховуга тооп дыңнаваан дээр,
кижи чок черге Ооң сеткилин чеже катап хомудаткан дээр?
41 Оон база-ла Израильдин ыдыктыг Бурганын шенеп, хорададып,
42 Ооң күштүг холун, дарладан оларны хостап каан хүнүн уттупканнар.
43 Дээрги-Чаяакчынын Египетке, Цоан деп черге,
оларга көргүскен кайгамчык демдектерин уттупканнар.
44 Ол үеде Ол, египетчилер суг ижиш шыдавас кылдыр,
оларның хемнерин ханче хуулдурупкан.
45 Египетчилерни чиир кылдыр – ызырар сээктерни,
узуткаар кылдыр – бөзүр-пагаларны оларже салыпкан.
46 Оларның үнүш-дүжүдүн – шергилерге,
күш-ажылынын үре-түңнелин – мөөң шартылаага
дойлаттырып каапкан.
47 Дээрги-Чаяакчы оларның виноград шөлдери – долу-биле,
чимистиг ыяштарын – борбак доштар-биле соп каапкан.
48 Мал-маганынче долу чагдырыпкан,
сүрүг малынче чаңныктар бадырыпкан.
49 Египетчилерже Бодунуң килеңиниң чалбыжын,
кылыктанып хорадаан сагыжын, айыыл-халапты,
дээрнин хора чедирер төлээлерин ыдыпкан.
50 Бодунуң килеңинге орук ажыдып,
оларның амы-тынын өлүмден кадагалаваан,
мал-маганын* хамчык аарыгга хүлээди берген.

* 77:50 Азы: «Оларның чуртталгаларын».

77:29 Сан. 11:20 77:31 Сан. 11:33-34 77:32 Сан. 14:11 77:33 Бд. ыр. 38:6 77:35 Ы. х. к. 32:4

77:36 Иса. 29:13; Ос. 7:13-14 77:37 Иез. 20:16 77:38 Хост. 34:6; Сан. 14:20 77:39 Э. д. 6:3

77:40 Иса. 63:10 77:43 Хост. 7:3; Бд. ыр. 104:27-36 77:44 Хост. 7:17-24 77:45 Хост. 8:2-14, 21-24

77:46 Хост. 10:12-15 77:47 Хост. 9:23-25 77:48 Хост. 9:19-21 77:49 Хост. 12:13, 23

- 51 Египетке төрүттүнгөн дун төл бүрүзүн,
Хаамның* чадырларында баштай төрүттүнгөн оолдарны узуткап каан.
- 52 Оон Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун
хойгулаштыр сүрүп алгаш,
ээн кургаг ховуга, сүрүг мал дег, хай деп бар чыткан.
- 53 Ол чонунга айыыл халдатпайн эдертип бар чыткан,
Ооң улузу коргуп-сүртевээн, а дайзыннарны далай хөмө апкан.
- 54 Бурган Бодунуң чонун ыдыктыг девискээринче,
Бодунуң холунуң ээлеп алганы
ыдыктыг дагже эдертип эккелген.
- 55 Улузу чедип кээрге-ле, өске чоннарны үндүр сывырып,
оларның ээлээн черин Бодунуң улузунга
хувааглыг өңчү кылдыр үлөп бергеш,
израиль аймактарны ол чоннарның чадырларынга чурттадып каан.
- 56 Үнчалза-даа израильчилер Дээди Өрүкү Бурганны шенеп,
хомудадырын уламчылап, Ооң хоойлуларын сагывайн турганнар.
- 57 Боттарының ада-өгбелери дег,
Бургандан ойталап, Аңаа өскерлип,
ыргак-дагыр согуннарга дөмейлежи бергеннер.
- 58 Бурганның хуннээшкинин дүрзү-бурганнарны-биле оттуруп,
оларга мөгөөр бедигээштери-биле Ону хорададып турганнар.
- 59 Бурган ону дыңнап кааш, килеңнеп,
Израильге дыка хөңнү чок болу берген.
- 60 Ол Силомга турган майгынын —
кижилер аразынга чурттап турган өргээзин каапкаш барган;
Бодунуң күчү-күжүн туттуруушкунга берипкен,
Бодунуң алдарын дайзынның холунга хүлээдипкен*.
- 62 Бодунуң чонун хылыш-биле узуткаар кылдыр берипкен,
Бодунуң өңчүзү болур улузунче килеңней берген.
- 63 Ооң чонунуң аныак эрлерин от чипкен —
аныак кыстарны мактаан куда ырлары куттулбастаан.
- 64 Бурганның бараалгакчыларын хылыш хыдып турган,
а дулгуяк кадайлары оларның ажыын ажып ыглашпаан.
- 65 Ооң соонда Дээрги, уйгузу чаштай берген дег, оттуп келген,
арагага эзирээш, сергей берген мөгө кижиге дег, туруп келген.
- 66 Ол Бодунуң чонунуң дайзыннарын
артындан кээп узуткап каан,
оларның адын кезээ-мөңгөдө бакка суп каан.
- 67 Ол Иосифтин үрө-салгалын хүлээп көрбээн,
Эфремниң аймаан шилип албаан*,
- 68 а Иуданың аймаан база ынак даа Сионну шилип алган.

* 77:51 Хаам — Египеттин чурттакчылары Нойнуң оглу Хаамның үрө-салгалы кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 104:23; 105:22 көр). * 77:61 Филистимнерниң эжелеп алганы ыдыктыг аптара дугайында чугаалап туура чадавас (1 Хаан. 4:22 көр). * 77:67 Бурганга мөгөөр чер, Силом, эгезинде Иосифтин оглу Эфремниң черинге турган. А оон филистимнер ыдыктыг аптараны оортан куш-биле аппарганнар. Кажан Давид хаан ыдыктыг аптараны эгидип алганда, ол ону Иуданың черинде Иерусалимге салып каан.

77:51 Хост. 12:29; Ыд. ыр. 134:8 77:52 Ыд. ыр. 76:21 77:53 Хост. 14:27-28; 15:10 77:54 Хост. 15:17
77:55 Ис. 23:4; Ыд. ыр. 134:12 77:56 Башт. 2:11-12 77:57 Ос. 7:16 77:58 Ы. х. к. 31:29; 32:16
77:60 Ис. 18:1; Башт. 18:30 77:62 1 Хаан. 4:10 77:64 1 Хаан. 4:11 || Иов 27:15
77:65 Ыд. ыр. 34:23; 43:24 || Иса. 42:13 77:68 Э. д. 49:8; 1 Чыл. 5:2; 28:4 || Ыд. ыр. 86:2

- 69 Бодунуң ыдыктыг өргээзин
Сионга, бедик дээрлерге дег, тудуп үндүргөш,
чер дег быжыг кылдыр кезээ-мөңгөдө тургузуп каан.
70 Ол Давидти Бодунга чалча кылдыр шилип алгаш,
ону хой кажаазындан эккелген;
71 Давидти мал аразындан Бодунуң чону – Иаковту,
Бодунуң өнчүзү – Израильди кадарар кылдыр ап алган.
72 Давид чонну арыг чүрээндөн кадарып,
мерген холдары-биле баштап чораан.

- 78** ¹ *Мизмор-ыры. Асафты.*
Бурганывыс, өнчүң болур черже өске чоннар улузу чедип келгеш,
Сээң ыдыктыг өргээңни бужартатты, Иерусалим хоорайны үрөп бусту.
2 Сээң чалчаларың мөчү-сөөгүн дээрниң куштарынга
хөндөп чиир кылдыр октап берген,
Сеңээ бердинген улустуң мага-бодун
черниң аң-араатаннарынга каап берген.
3 Иерусалимни долгандыр улустуң ханы
суг ышкаш агып чыдыр, оларны орнукшудар кижиге чогул.
4 Кожа чоннарга кочуладып тур бис,
дескинди чурттап турар улуска
дорамчыладып, бак сөглөдөп тур бис.
5 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр килеңнээр сен?
Кезээ-мөңгөдө бе?
Хүннээн сеткилиң чежеге дээр от дег кыварыл?
6 Сээң килеңиң Сени билбес чоннарже,
Сээң адыңны мактавас күрүнелерже кыптыксын!
7 Олар израиль чонну сыгырыпкан,
ооң чурттаан черин хоозурадып каан болгай.
8 Ооң мурнунда кылган кем-буруувус дээш*
бисти кезетпе; өршээлиң дүргөн-не биске уткуй келзин –
аажок базындырып чор бис.
9 Бодунуң алдарлыг адыңны бодааш, дузалап көр,
Камгалакчы Бурганывыс.
Бодунуң адың дээш бисти камгалап, бачыттарывысты өршээп көр.
10 Өске чоннар: «Боларның Бурганы кайыл?» – деп айтырбазын.
Өске чоннар улузундан чалчаларыңның төгүлген ханы дээш
өжөөн негээн кеземчең биске билдингир апарзын.
11 Хоругдаттырган кижиниң човууру Сеңээ дыңналып четсин;
өлүр четкен улусту өндүр улуг күжүң хостап кагзын.
12 Дээрги, Сени дорамчылап турган
кожа чоннарның дорамчылалын оларның боттарыңга
чеди катап хой кылдыр ээлдирип берем.
13 А бис – Сээң чонуң, коданыңда хой-сүрүүң
Сеңээ кезээ-мөңгөдө өөрүп четтирип,
Сени салгалдан салгал дамчып алгап-мактаар бис!

* 78:8 Азы: «Ада-өгбелеривистиң кем-буруузу дээш».

77:70 1 Хаан. 16:12-13 77:71 2 Хаан. 5:2 77:72 3 Хаан. 9:4 78:1 Ы. 1:10 78:2 Ы. х. к. 28:26
78:3 Иер. 14:16; Соф. 1:17 78:4 Ыд. ыр. 43:14; Дан. 9:16; Мих. 6:16 78:5 Ыд. ыр. 84:6; 88:47
78:6 Иер. 10:25; Ажыд. 16:1 78:7 Ыд. ыр. 13:4 78:8 Иса. 64:9 78:9 Ыд. ыр. 24:11; Иер. 14:7;
Лк. 18:13 78:10 Ыд. ыр. 41:4; 113:10; Иоил 2:17; Мих. 7:10 || Ы. х. к. 32:43 78:11 Ыд. ыр. 101:21
78:12 Э. д. 4:15; Лев. 26:21 78:13 Ыд. ыр. 73:1; Иез. 34:31; Зах. 9:16

79 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. «Шошанним-Эдут» деп аялга үдээр. Асафты. Мизмор-ыры.*

- ² Израильдин Кадарчызы, дыңнап көрөм!
Иосифтин салгалын хой дег сүргөн Сүрүкчү,
херувимнер* кырында саадап олурар Бурган,
чырып көстүп келем!
- ³ Эфремнин, Вениаминнин,
Манассиянын аймактарынын мурнунга
күчү-күжү көргүзүп, бисти камгалап чедип келем!
- ⁴ Бурган, бисти база катап тургузуп көрөм!
Арның чайынналдыр чырызын — камгалалды ынчан чедип аар бис.
- ⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!
Чежеге дээр Бодуннун чонун мөргүлүн хорадап дыңнапас сен?
- ⁶ Чонунну Сен карак чажы-биле чөмгөрдүн,
эңмежок карак чажын аңаа пөктүр ижиртип кагдың.
- ⁷ Сен бистин черивисти кожа чоннарга
маргыжар чылдак кылып каан сен,
дайзыннарывыс бисти кочулап тур.
- ⁸ Аг-шериглиг Бурган! Бисти база катап тургузуп көрөм!
Арның чайынналдыр чырызын — камгалалды ынчан чедип аар бис.
- ⁹ Сен Египеттен виноград сывы дег чонунну көжүрүп эккелгеш,
өске чоннарны черден үндүр сывырыпкаш, ону тарып каан сен;
¹⁰ ооң өзөр черин аштап-арыглап, дазылдарын быжыглаан сен —
ол виноград чер кырын долдур үнүп келген.
- ¹¹ Ооң хөлегези дагларны шыва апкан,
ооң сыптары аажок бедик пөштер дег.
- ¹² Ол бодунун сыптарын далайга чедир,
өзүмнерин Евфрат хемге чедир дөстелдирипкен.
- ¹³ Бодуннун виноградынны долгандыр туткан
херимнерни ам чүгө үрөп бустун? —
эрткен-дүшкөн шупту улус ам ону үзе тыртып турар-дыр.
- ¹⁴ Арганың черлик хаваны ону тура казып тур,
шөлдөрниң хээкчилери хемирип чип тур.
- ¹⁵ Аг-шериглиг Бурган!
Эглип кээп, өршээп, дээрден топтап,
бо виноградты карактап көрөм.
- ¹⁶ Бодуннун холун олурткан дөстөрни,
Бодунга шилип алганың өзүмнерни кадагалап көрөм.
- ¹⁷ Оларны от-даа чигген, кезип-даа каапкан —
Сээң килеңнээн алгыңдан олар өлүп каар-дыр.
- ¹⁸ Бодуннун оң талаңга турар кижини,
Бодунга шилип алганың кижини* Сээң күчү-күжүң карактазын.
- ¹⁹ Бис база Сенден ойталапас бис.

* 79:2 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувимнер дүрзүлөринин кырында, Бодунун дүжүлгезинде дег, саадап олурар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр). Азы херувимнер сөөрткөн чуузада олурар дээни ол. * 79:18 Кижн — еврей дылдан дорт очулдуарга, «кижи амытан оглу» дээн. Израиль хаан бооп чадапас.

79:1 Бд. ыр. 59:1 79:2 Бд. ыр. 76:21; Эклл. 12:12 || 1 Хаан. 4:4; 2 Хаан. 6:2; Бд. ыр. 98:1 || Бл. х. к. 33:2; Бд. ыр. 49:2 79:3 Сан. 2:18-24 79:4 Бд. ыр. 59:3 || Сан. 6:25 79:5 Бд. ыр. 88:47; Зах. 1:12 79:6 Бд. ыр. 41:4; 101:10 79:8 Сан. 6:25 79:9 Иса. 5:1; Иер. 2:21; Мф. 21:33 || Бл. х. к. 7:1 79:12 Бд. ыр. 71:8 79:13 Бд. ыр. 88:41; Бы. 2:2 79:15 Иса. 63:15 79:17 4 Хаан. 25:9

- Бисти тынгарып көрөм — Сээң адынны мактап кыйгырап бис.
 20 Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!
 Бисти база катап тургузуп көрөм!
 Арның чайынналдыр чырызын —
 камгалалды ынчан чедип аар бис.

80 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр. Асафты.

- ² Бистин күжүвүс болур Бурганга өөрүп ырлаңар,
 Израильдин Бурганын кый деп ырлаңар!
³ Өткүт ырыдан бадырыңар, тимпандан* соктаңар,
 эткир үннүг чадаган биле чанзыга ойнаңар.
⁴ Ай чаазында, он бештин айында,
 байырлалывыс хүннеринде эдискиден этсиңер.
⁵ Иаковтуң Бурганы доктааткан,
 Израильге айыткан дүрүм-хоойлу ындыг болгай.
⁶ Бурган ону Иосифтин салгалынга,
 Египетке удур үнүп тура, бадыткал кылдыр берген.
 (Ол чернин дылын дыңнааш-даа, билбес турган бис.)
⁷ «Мен чоннун эгиннеринде чүүктү дүжүрдүм,
 ооң холдары аар ажылдан хосталы берди.
⁸ Кыстырып-кыйдыргаш, Мени кый дидиң —
 ынчан сени камгалап кагдым;
 диңмирээшкин дагжап турар булуттан сеңээ харыыладым,
 Мериваның суунуң чанынга сени шенеп турдум. *Сэла*
⁹ Мээң чонум, дынна, Сеңээ удур херечилеп чугаалаар мен,
 о, Израиль, Мени тооп дыңнаарың кай!
¹⁰ Сеңээ өске бурган турбазын,
 хары бурганга мөгейбес сен.
¹¹ Сени Египеттен үндүрүп эккелген Бурганың — Мен-дир мен,
 аксың ажыдывыт — Дээрги-Чаяакчы мен сени тоттуруп каайн.
¹² Ынчалзажок Мээң чонум Мээң үнүмнү тооп дыңнавады,
 Израиль Меңээ чагыртпады.
¹³ Ынчангаш Мен оларга хамаарыштыр:
 „Чөрүү улус боттары-ла билзин“ дээн мен —
 бодалдарыңа чагыртып чораайлар аан.
¹⁴ О, чонум Мени тооп дыңнаан болза,
 Израиль Мээң оруумну истээн болза!
¹⁵ Мен ынчан ооң дайзыннарын басып,
 ооң дарлакчыларынче холумну көдүрөр ийик мен.
¹⁶ Дээрги-Чаяакчыны көрбөс улус Аңаа чашпаалаар апаар —
 кезээ-мөңгөдө ындыг болур.
¹⁷ А Израильди Мен эң чаагай далган-тараа-биле чөмгерип,
 эң амданныг ары чигири-биле тоттуруп ийик мен».

81 ¹ Мизмор-ыры. Асафты.

Бурган хуралынга Бурган туруп келгеш,

* 80:3 Тимпан — дүңгүргө дөмөйлөшкөк хөгжүм херексели.

79:20 Сан. 6:25 80:1 Ыд. Ыр. 8:1; 83:1 80:4 Лев. 23:24; Сан. 10:10 80:6 Хост. 11:4 || Ы. х. к. 28:49;
 Иер. 5:15 80:7 Хост. 1:11 80:8 Ыд. Ыр. 49:15 || Хост. 17:1-7; Сан. 20:2-13 80:9 Ыд. Ыр. 49:7
 80:10 Хост. 20:2-3 80:13 Иез. 20:25 80:14 Ы. х. к. 5:29; Иса. 48:18 80:17 Ы. х. к. 32:13-14 81:1 Иса. 3:13

- бурганнар аразынга* шииткелин үндүрген:
- 2 «Чежеге дээр чөптүг эвес шииткел үндүрер силер, бузуттуглар дээре кылдыр, улусту чежеге дээр ылгай көөр силер? *Сэла*
 - 3 Яды, өскүс кижини шын шиидиңер, базындырган, түрөңги кижиге чөптүг болуңар.
 - 4 Яды-түрөңги кижини камгалаңар, ону бузуттуглар холундан адырыңар».
 - 5 Олар билбес-тир, угаап албаан-дыр, караңгыда чоруп турар-дыр; чер-делегейниң бүгү үндезиннери божаңайнып тур.
 - 6 Мен: «Силер бурганнар-дыр силер, дөгөрөнөр Дээди Өрүкүнүн төлдери-дир силер» — деп чугааладым.
 - 7 Ындыг-даа болза, кижилер ышкаш өлүп каар силер, кандыг-даа нояң кижиге ышкаш буураар силер.
 - 8 Бурганым, чер-делегейни шын шиидип көрөм — бүгү чоннар Сээң өңчүң болгай.

82 ¹ Мизмор-ыры. Асафтыы.

- 2 Бурганым! Харыы-сөс чок олурбайн көрөм, ыгыт-шимээн, киржилге чок артпайн көрөм, Бурганым.
- 3 Дынна даан — дайзыннардың шимээргең тур, Сени көрбөс улус баштарын көдүрүп келди;
- 4 олар Сээң чонунга удур кара сагыштыг сүлчээ кылып, кадагалаан улузуну канчаптарын сүмөлежиң тур.
- 5 Дайзыннар: «Израиль деп ат моон сонгаар дынналбас кылдыр, ол чонну барып узуткап кааптаалы» — дижиң болду.
- 6 Чаңгыс эп-биле дугурушкаш, Сеңээ удур эвилелдежиң турар дайзыннардың бо-дур: эдом чон, измаилчилер, моав чон база агар аймак,
- 8 гевал, аммон, амалик чоннар, филистимнер база Тирниң чурттакчылары.
- 9 Ассирия база оларга каттыжып, Лоттуң салгалынга* дуза кадып тур. *Сэла*
- 10 Мадиян чонну тиилээниң дег, Киссон хем эрийнге Иавин биле Сисараны тиилээниң дег, дайзыннардың база шак ынчаар тиилеп көрөм;
- 11 демги улус Эн-Дор чанынга узуткаттыргаш, черде өдөк дег болу берген болгай.
- 12 Дайзыннардың нояннарын — Олив биле Зивти дег, шупту баштыңнарын — Зевей биле Салманны дег аажылап көрөм.

* 81:1 Бурганнар — чер-делегейниң чоннарын хайгаарап көөр хүлээлгелиг дээрниң төлээлерин ынчаар адап турар чадавас. * 82:9 Лоттуң салгалы — моав болгаш аммон чоннарын ынча деп турар (Э. д. 19:30-38 көр).

81:2 Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:17; У. ч. 18:5 81:3 Ыд. ыр. 9:39; Иер. 22:3 81:4 Иов 29:12; У. ч. 24:11 81:5 Ыд. ыр. 10:3 81:6 Ин. 10:34 81:7 Ыд. ыр. 48:13; Иез. 31:14 82:2 Ыд. ыр. 27:1 82:4 Неем. 4:8 82:5 Ыд. ыр. 73:8; Иис. 7:9 82:7 Э. д. 25:12-16 || 1 Чыл. 5:10 82:8 Иис. 13:5; 3 Хаан. 15:18; Иез. 27:9 82:9 4 Хаан. 15:19 82:10 Башт. 4:13-15; 7:19-25 82:11 Иис. 17:11; 1 Хаан. 28:7 || Иов 20:7 82:12 Башт. 7:25 || Башт. 8:21

- 13 «Бурганга хамааржыр одар-белчиирлерни эжелеп аалы» — деп турган улус ол-ла болгай.
- 14 Оларны каңмыыл сиген ышкаш аажылам*, Бурганым, хатка эстээн тараа саваны дег кылып көрөм.
- 15 Оттуң арга-арыгны өрттедири дег, чалбыштын дагларны хуюктаары дег,
- 16 оларны Бодунуң шуурганың-биле сывыртап көрөм, казыргың-биле сүртедивидем.
- 17 Оларның ат-алдарын баксырадывыдам — адың адап, Сенче чүткүзүннер, Дээрги-Чаяакчы!
- 18 Кочу-шоотка кирип, кезээ-мөңгөдө коргуушкунга алыссыннар, бак атка кирип, узуткаттырып кагзыннар.
- 19 Олар Сени кара чаңгыс, Дээрги-Чаяакчы деп аттыг, бүгү чер-делегейни чагырган Дээди Өрүкү Бурган деп билип алзын.

83 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Гиттит деп хөгжүм херексели үдээр. Корактын оолдарыны. Мизмор-ыры.

- ² Аг-шериглиг Бурган,
Сээң өргээ-майгыныңның сеткилге тааржырын!
- ³ Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунче эрттиксээш, сеткилим хинчектени берди,
бүгү бодум дириг Бурган дээш өөрүп, ыглап тур.
- ⁴ Бора-хөкпөш безин бодунга хоргадаар черни,
хараачыгай-даа төлдерин чыттырар уяны
Сээң өргүл бедигээштериниң чанындан тып аар,
Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
мээң Хааным болгаш Бурганым!
- ⁵ Сээң өргөөндө турумчуп алган улус амыр-чыргалдыг!
Олар Сени үргүлчү алгап-мактаар. *Сэла*
- ⁶ Сенден күш кирип ап турар,
Сээң өргөөңгө чедер орук дугайында
бодап турар улус амыр-чыргалдыг.
- ⁷ Олар Ыы-сыы шынаазы-биле эртип бар чыткаш,
аңаа суг бажын ажыдыптар,
чаъс ону ачы-буян-биле хөмө аптар.
- ⁸ Олар улам-на күш кирер,
Сионда бурганнарның Бурганы көстүп кээр*.
- ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы,
мөргүлүмнү дыңнап көрөм!
Израильдин Бурганы, кичээнгейиң салып көрөм! *Сэла*
- ¹⁰ О, Бурган, дозуг-камгалалывыс, бээр көрнүп кээп*,
Бодунуң шилип алган хааныңны деткип көрөм!
- ¹¹ Сээң өргөөңниң мурнунга эрттирген чаңгыс-ла хүн безин
өске муң-даа хүнден дээре-дир.
Бурганымның бажыңның эргининиң чанынга турары —
бузуттуг улустуң өргөөлеринге чурттаарындан дээре.

* 82:14 Азы: «Оларны казыргыда доозун ышкаш аажылам». * 83:8 Азы: «Олар Сионда Бурганның мурнунга чеде бээр». * 83:10 Азы: «Бурганывыс, дозуг-камгалалывысче көрүп».

82:14 Иов 13:25; 21:18 82:15 Иса. 10:16-17 82:16 3 Хаан. 19:11; Иов 9:17; 38:1 82:19 Хост. 6:3
83:1 Ыд. ыр. 8:1; 80:1 83:3 Ыд. ыр. 41:2; 62:1 83:4 Ыд. ыр. 5:3 83:5 Ыд. ыр. 22:6; 64:5
83:6 Ыд. ыр. 121:1 83:10 Э. д. 15:1

- 12 Дээрги-Бурган-Чаяакчы — хүн-дүр, дозуг-камгалал-дыр,
Ол ээ көрнүүшкүн биле алдарны хайырлаар;
кем-буруу кылбас улуска ачы-буянын хайырлаарындан ойталавас.
- 13 Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы,
Сеңээ идэгээр улус амыр-чыргалдыг!

84 ¹ Хөгжүм башкарыкчызынга. Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыры.

- ² Дээрги-Чаяакчы,
Бодунуң чер-чуртуңга ээ-хайыралыг болган сен,
Израильге эки чолду эгиткен сен*.
- ³ Бодунуң чонунуң кем-буруузун өршээп,
оларның шупту бачыттарын турбаан кылдыр санадың. *Сэла*
- ⁴ Бодунуң бүгү хорадаан хөnnүнү оожургадып,
кыптыккан килеңинни өжүрүп, чайлаттың.
- ⁵ Камгалакчывыс Бурган, бисти база катап тургузуп,
биске удур көдүрүлгөн киленинни соксадып көрөм.
- ⁶ Таанда-ла бисче кезээ-мөңгөде килеңнээр сен бе,
салгалдан салгал дамчып үзүк-соксаал чок хорадаар сен бе?!
- ⁷ Сээң чонуң Сен дээш өөрүп-байырлаар кылдыр,
бисти база катап тынгарар болгай сен.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы, энерелиңни биске көргүзүп,
камгалалыңны биске хайырлап көрөм.
- ⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчынын
чүнү чугаалаарын дыңнап алың —
Ол Бодунуң чонунга, Аңаа бердинген улуска
амыр-тайбыңны азап турар —
чүгө олар боттарының угаан чогуң
база катап көргүспезин.
- ¹⁰ Шынап-ла, Оон коргар улуска
Ооң хайырлаар камгалалы чоокшулап келген-дир,
Ооң өндүр чыры бистиң черивисти бүргөп аар-дыр!
- ¹¹ Шынчы чорук биле энерел ынчан ужуражыр,
чөптүг чорук биле амыр-тайбың уткушкаш, мендилежир.
- ¹² Алыс шын черден өзүп үнөр,
чөптүг чорук дээрден көстүп кээр.
- ¹³ Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын хайырлаар,
бистиң черивис дүжүдүн бээр.
- ¹⁴ Чөптүг чорук Ооң мурнунга чоруур,
Ооң эртер оруун белеткеп бээр.

85 ¹ Мөргүл. Давидтии.

- Дээрги-Чаяакчы, кулааң менче ээктирип, харыылап көрөм —
чөгөнчиг күжүр-дүр мен.
- ² Мени карактап көрөм — Сеңээ бердинген мен,
Бурганым, Бодунуң чалчанны камгалап көрөм —
Сеңээ ынаныр мен.
- ³ Дээрги, менче ээ көрнүп көрөм —
Сени хүннү бадыр кыйгырып тур мен.

* 84:2 Азы: «Израильди туттуруушкундан үндүрүп эңкелген сен».

83:12 Э. д. 15:1; Мал. 4:2; Лк. 1:78 83:13 У. ч. 16:20 84:3 Ыд. ыр. 31:1 84:4 Хост. 32:12
84:6 Ыд. ыр. 78:5 84:13 Лев. 26:4; Ыд. ыр. 66:6 84:14 Иса. 58:8

- 4 Бодуннун чалчаңнын сеткил-хөңнүн өөртүп көрөм —
Дээрги, сеткилим ханызындан Сеңээ мөргүп тур мен.
- 5 Дээрги, Сени кыйгырган шупту улуска
ачы-буянныг, ээ-хайыралыг база элбек энерелдиг сен.
- 6 Мээң мөргүлүмнү дыңнап,
тейлээн үнүмче кичээнгейден салып көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
- 7 Айыыл-халапка алыскан хүнүмде Сени кыйгырдым —
меңээ харыылаарыңны билир мен.
- 8 Дээрги, бурганнар аразында Сен дег кым-даа чок,
Сээңи дег ажыл-херектер база чок.
- 9 Сээң чаяап кааның хамык чоннар чедип келгеш,
мурнунга мөгөөр, адыңны алдаржыдар, Дээрги.
- 10 Сен — өндүр улуг сен, кайгамчык чүүлдерни кылып турар сен,
кара чаңгыс Бурган сен.
- 11 Дээрги-Чаяакчы,
Сээң оруунну эдерер кылдыр мени өөредип көрөм,
ынчан Сээң шының ёзугаар амыдыраар мен;
бүгү-ле чүрээм-биле Сээң адыңга сөгүрүүйн*.
- 12 Дээрги Бурган,
Сени бүгү чүлдү-чүрээмден алгап-мактаар мен,
Сээң адыңны кезээ-мөңгөдө алдаржыдар мен;
- 13 Сээң меңээ хайырлаан энерелиң өндүр улуг болгай:
амы-тынымны өлүглөр оранының тамызындан адырган сен.
- 14 Бурганым, улуургак улус менче халдап келди,
түрлүг улус амь-тынымны үзөр деп тур —
Сени тооп көрбөс улус ол-дур.
- 15 А Сен, Дээргим,
киленнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, элбек энерелдиг
база бүзүрелдиг Бурган сен.
- 16 Көрүжүннү менче углап, ээ көрнүп көрөм,
Бодуннун чалчаң болур меңээ күжүн хайырлап,
чалча херээжениңниң оглу мени камгалап көрөм.
- 17 Меңээ бүгү чүвө эки боорунун
бадыткал демдээн көргүзүп көрөм —
мени көөр хөңнү чок улус ону көрзүн, бак атка кирзин.
Дээрги-Чаяакчы, Сен меңээ дузалап,
аргаладды хайырлаан болгай сен.

- 86** ¹ *Корахтың оолдарыны. Мизмор-ыры.*
² Дээрги-Чаяакчы Бодунун хоорайының таваан
 ыдыктыг дагларда салган.
 Ол Сионнун эжик-хаалгазынга
 Израильдин шупту оран-саваларындан артык ынак.
³ Бурганнын хоорайы, улус сээң дугайында
 алдаржыдып чугаалап турар. *Сэла*

* 85:11 Азы: «Сээң адыңга сөгүрүүрүнден мээң чүрээм өөрүп тур».

85:4 Блд. ыр. 24:1 85:5 Хост. 34:6; Блд. ыр. 144:8 85:7 Блд. ыр. 76:3 85:8 Хост. 15:11;
 Блд. ыр. 34:10; 95:4; 96:9; Иер. 10:6 85:9 Блд. ыр. 65:4; Ажыл. 15:4 85:10 Ы. х. к. 6:4; Иса. 37:16
 85:11 Блд. ыр. 24:4 85:13 Иов 33:28; Блд. ыр. 15:10; Иса. 38:17 85:14 Блд. ыр. 53:5 85:15 Хост. 34:6
 85:16 Блд. ыр. 115:7 85:17 Башт. 6:17 86:2 Блд. ыр. 47:2; Иса. 28:16 || Блд. ыр. 77:68
 86:3 Блд. ыр. 45:5-6

- 4 Бурган: «Мени чоок таныыр улуска
Рахав* биле Вавилон чурттугларже айтыр мен.
Бо — филистимнер-дир,
бо — Тир биле Эфиопияның чурттакчылары-дыр.
Ол киж и аңаа, бо киж и дуу аңаа төрүттүнген» — дээр.
- 5 А Сион дугайында:
«Ол-даа киж и, бо-даа киж и Сионга төрүттүнген.
Дээди Өрүкү ол хоорайны
Боду үндезилеп тургузуп турар» — деп чугаалажыр.
- 6 Дээрги-Чаяакчы улустарны чизелеп,
«Ол киж и аңаа, бо киж и дуу аңаа төрүттүнген» деп бижип каар. *Сэла*
- 7 А ырлажып, самнап турар улус:
«Сион, суум баштары шупту сенден аттыгып үнген*» — дээр.

87 ¹ *Мизмор-ыры. Корактың оолдарыны. Хөгжүм башкарыкчызынга. Үрер хөг-
жүмгө үдээр, ырлаарыңа таарыштырган. Маскил-ыры. Зерах уктуг Еманны.*

- ² Дээрги-Чаяакчы — мени камгалап турар Бурган,
Сээң мурнунда хүндүс-даа, дүңе-даа
дуза дилеп кыйгырып тур мен.
- ³ Сеңээ мээң мөргүлүм четсин, кыйгымче кулааңны ээктирип көрөм!
- ⁴ Айыыл-халап сеткилимниң эриин ажа берди,
амы-тыным өлүглер оранынче кирер деп барды.
- ⁵ Улус менче хөөрже кирип бар чыдар киж иже дег көрүп тур,
күш-шыдал чок киж и дег болу бердим;
- ⁶ мени өлүглер аразыңа чорзун дээш салыпкан,
чевегде чыдар өлүртүп каан улус дег мен —
ындыг улусту Сен ам сагынмас-даа болу бердин,
оларже холун сунмас-тыр сен.
- ⁷ Сен мени алды оранче, дүмбей караңгы черже,
ханы тамыже кириптин.
- ⁸ Сээң килеңиң мени хөмө тавараан,
бүгү чалгыгларың-биле мени бүргей ап, хинчектеп тур сен. *Сэла*
- ⁹ Эш-өөрүмнү менден ырадып кааптың,
мени оларның бужарзынар кижизи кылып кагдың,
баш муңгаш байдалга таварышкаш, үнер арга тыппайн тур мен.
- ¹⁰ Качыгдалдан карактарым аарып тур:
хүннүн-не Сени кыйгырып,
холдарымны Сенче сунуп тур мен, Дээрги-Чаяакчы.
- ¹¹ Өлүг улуска кайгамчык чүүл кылып бээр деп сен бе?
Өлүглер туруп келгеш, Сени алдаржыдар деп бе? *Сэла*
- ¹² Сээң эңерелиңни чевегге,
Сээң шынчыңны өлүм ораныңга
чугаалаар киж и турар деп бе?
- ¹³ Сээң кайгамчык ажыл-херээңни дүмбей караңгыга,

* 86:4 Рахав — Египет дээни ол (Иса. 30:17 көр). * 86:7 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Өске буруңгу сөзүглелде «Өөрүп байырлап турар шупту улустуң аал-ораны сенде» деп бижээн.

86:5 Ыд. ыр. 47:9 86:7 Ыд. ыр. 35:9; Иез. 47:1 87:1 3 Хаан. 4:31; 1 Чыл. 2:6 87:2 Ыд. ыр. 21:3; Лк. 18:7 87:4 Ыд. ыр. 15:10 87:5 Ыд. ыр. 27:1; 142:7; У. ч. 1:12 87:6 Иса. 26:14 87:7 Иов 10:21-22; Ыд. ыр. 142:3; Ыы. 3:6 87:8 Ыд. ыр. 41:7-8 87:9 Иов 19:13; Ыд. ыр. 30:12 || Иов 30:10 87:11 Ыд. ыр. 6:6; Иса. 38:18 87:13 Иов 10:21-22 || Эккл. 9:5

Сээң чөптүүннү уттуушкун оранынга
билип шыдаар улус турар деп бе?

- 14 Дээрги-Чаяакчы, а мен Сени кыйгырып тур мен,
эрген эрте мээң мөргүлүм Сенээ дынналып чеде бээр.
- 15 Чүге менден ойталап тур сен,
чүге менден хая көрнүп тур сен, Дээрги-Чаяакчы?
- 16 Аныямдан-на түрегдеп, өлүр чазып,
Сээң чорудупкан коргунчуг байдалдарынны
шыдажып эртип, харыксырап чор мен.
- 17 Сээң килениң мени таварып эрте берген,
Сээң чорудупкан коргунчуг байдалдарын
мени узуткап каапкан,
- 18 олар мени хүннү бадыр суг ышкаш хөмө ап,
шупту каттыжып алгаш, бүзөөлөп турар.
- 19 Сен мээң эш-өөрүмнү, ынак улузумну ырадып кааптын,
мени чоок кижилеримден чарып кагдын*.

88

¹ Маскил-ыры. Зерах уктуг Эфанныы.

- ² Дээрги-Чаяакчы, Сээң энерелиңни
мөңгө шагда алгап ырлаар мен,
Сээң шынчы чорууну
салгалдан салгал дамчып чугаа-сөзүм медээлээр.
- ³ Бадыткаар мен:
энерелиң мөңгези-биле тургустунган,
шынчы чоруун дээрлерде доктааттыңан.
- ⁴ «Шилип алганым хаан-биле керээ чардым,
Мээң чалчам Давидке:
- ⁵ „Үре-салгалынны кезээ-мөңгөде
үстүп төнмөс кылып каар мен,
сээң дүжүлгөнни салгалдан салгал дамчып тургузар мен“ —
деп дангырагадым» — дээн сен. *Сэла*
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы,
Сээң кайгамчык ажил-херектериңни дээрлер алдаржытсын,
Сээң шынчы чорууну
ыдыктыг төлээлериңниң чыыжынга алгап-мактазын.
- ⁷ Дээрлерде Дээрги-Чаяакчы-биле эннежир кым барыл?
Бурганның оолдарының аразында
Дээрги-Чаяакчы-биле дөмөйлежир кым барыл?
- ⁸ Бурганның ыдыктыг төлээлериңниң өндүр улуг чыыжынга
Ол аажок хүндүлөдир,
Бурганны долгандыр турар бүгү амытаннар Оон коргар.
- ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы!
Сен дег күчүлүг өске кым барыл?
Сээң шынчы чоруун Сени бүргөп алган-дыр!
- ¹⁰ Далайның калчаалыг килениң чагырар сен:
ооң чалгылары көдүрлүрге, оожургадыр сен.

* 87:19 Өске бурунгу сөзүглелде «Мээң чоок кижилерим дүмбей караңгыда турлар» деп бижээн.

87:14 Бд. ыр. 5:4 87:17 Иов 6:4 87:18 Бд. ыр. 21:17 87:19 Иов 19:13-14; Бд. ыр. 37:12

88:1 3 Хаан. 4:31; 1 Чыл. 2:6 88:2 Бд. ыр. 100:1 88:5 2 Хаан. 7:16 || Бд. ыр. 131:11-12

88:6 Бд. ыр. 18:1 || Иов 5:1; 15:15; Зах. 14:5 88:7 Хост. 15:11 || Э. д. 6:2; Иов 1:6 88:9 Бд. ыр. 34:10

88:10 Иов 38:11; Бд. ыр. 64:8; Иона 1:15; Мк. 4:39

- 11 Сен Рахавты*, секти дег, чылча базып турдун;
улуг күжүн-биле дайзыннарнын тарадыр сывырыптың.
- 12 Дээрлер — Сээни, чер база — Сээни;
өргөмчөйни, ону долуп чурттаанарны Сен бодараттың.
- 13 Сен соңгу болгаш мурнуу чүктү чаяадын;
Фавор биле Эрмон даглар
Сээң адың дээш өөрүшкүлүг ырлажып тур.
- 14 Сээң күчү-күжүн улуг — холуң дыңзыг,
күштүг холуң бедидир көдүрүлгөн.
- 15 Чөптүг чорук биле шын шийткел — Сээң дүжүлгөн үндезини;
шынчы чорук биле энэрел Сени медээлеп бар чыдар.
- 16 Бурганны өөрүшкүлүг алдаржыдып билир чон амыр-чыргалдыг.
Дээрги-Чаяакчы,
олар Сээң чырыткылыг шырай-арнынны көрүп чоруур.
- 17 Хүннү бадыр Сээң адың дээш өөрүүрлер-дир,
Сээң чөптүүн-биле бедидир көдүртүрлер-дир.
- 18 Сен — улузунуң алдарлыг күжү сен;
Сээң ээ көрнүүшкүнүң-биле
күчү-күжүвүс бедидир көдүрткен-дир.
- 19 Бистиң камгалалывыс Дээрги-Чаяакчыдан кээр,
бистиң хаанывыс — Израильдин ыдыктыг Бурганының төлээлекчизи.
- 20-21 Сеңээ бердинген кижиге ажыдышкын кылып тура,
кажан-бир шагда мынча дээн сен:
«Мээң чалчам Давидти тып алдым,
ону ыдыктыг олива үзү-биле чаап кагдым;
ол мөге-шыырак кижиге дуза көргүстүм,
чон аразындан шилиттинген кижини бедидир көдүрдүм.
- 22 Мээң холум ону кадагалаар,
Мээң күчү-күжүм ону быжыктырар.
- 23 Дайзын ону ажып-тиилеп шыдавас,
кара сагыштыг кижиге ону бастып шыдавас.
- 24 Ооң мурнунга дайзыннарнын чылча шавар мен,
ону көрбес улусту узуткаар мен.
- 25 Шынчым биле энэрелим ооң-биле артып каар,
Мээң адым ачызында ооң күчү-күжү немежир.
- 26 Ооң холун далайга чедир,
күштүг холун хемнерге чедир сундулар мен.
- 27 Ол Мени: „Сен — мээң Ачам сен, Бурганым сен,
мени камгалаар Хая сен“ — деп адаар.
- 28 Мен ону дун оглум кылып аар мен,
чер-делегейниң хааннарындан бедидир олуртур мен;
- 29 Бодумнуң энэрелимни аңаа кезээ-мөңгөдө көргүзөр мен,
ооң-биле чарган керээмге шынчы боор мен.
- 30 Ооң үрө-салгалы кезээ-мөңгөдө үстүп төнмөс,
ооң дүжүлгөзи, дээр туруп турда, тендиш дивес.

* 88:11 Рахав — хананей мифологияда суг чурттуг күчүтөн моос. Ол амытан Бурганның удурланыкчызын символдап көргүзүп турар. Ооң ады «улуургак чорук» дээн уткалыг.

88:11 Иов 9:13; 26:12; Иса. 51:9 88:12 1 Чыл. 29:11; Ыд. ыр. 23:1 88:13 Ы. х. к. 3:9; Башт. 4:6
88:15 Ыд. ыр. 96:2 88:16 Сан. 6:25; Ыд. ыр. 4:7 88:19 Ыд. ыр. 46:10 88:20-21 1 Хаан. 13:14; 16:13;
Аж.-ч. 13:22 88:24 Ыд. ыр. 2:9 88:26 Ыд. ыр. 71:8 88:27 Ы. х. к. 32:15; Ыд. ыр. 94:1
88:28 2 Хаан. 7:14 || 3 Хаан. 10:22 88:29 Иса. 55:3 88:30 Иов 14:12

- 31 А ооң үре-салгалы Мээң хоойлумну үрээр болза,
дүрүмнеримни сагывас болза,
32 Мээң чагыгларымны тоовас болза,
айтышкыннарымны күүсетпес болза,
33 Мен оларны кемниг херектери дээш — шыкпыыш-биле,
бачыттары дээш — кымчы-биле кездир мен.
34 Ынчалзажок энерелимни Давидтен дедир албас мен,
шынчы чоруумну өскертпес мен.
35 Чарган керээмни үревес мен,
аксымдан үнген сөстөримден ойталавас мен.
36 Мен Бодумнуң ыдыктым-биле
чангыс катап даңгыраглаан мен —
Давидти мегелеп каар ужурум чок.
37 Давидтин үре-салгалы кезээ-мөңгөдө артар,
ооң дүжүлгези, хүн дег, Мээң мурнумга чырыыр,
38 ай дег, кезээ-мөңгөдө турар, а шынчы херечи — дээрлерде». *Сэла*
- 39 А Сен ам Бодуннуң шилип алган хааныңны кааптың,
оон ойталадың, олче килеңней бердин;
40 Бодуннуң чалчаң-биле чарган керээңни тоовайн бардың,
чалчаңның оваадайын черже дүжүр октаптың;
41 ооң чурттаан хамык ханаларын үредеп, шивээлерин бузуп кааптың.
42 Чаны-биле эрткен-дүшкен улус
дөгөрези ону үптөп-тонап тур,
кожаларыңга ол кочу-шоот болду.
43 Сен ооң дарлакчыларының күчү-күжүн өстүрдүң,
ооң хамык дайзыннарын амыраттың.
44 Ооң хылыжының чидиг бажын
дайын-чаа үезинде дайзынга дынымас кылып кагдың;
45 ооң өндүр чайынын хунаагаш, дүжүлгезин черже дүжүр октаптың;
46 ооң чалы үезин кызыргаш, бак атка кирип кагдың. *Сэла*
- 47 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр чаштыңар сен?
Кезээ-мөңгөдө бе?
Сээң килеңиң, от дег, чежеге дээр кыптыгарыл?
48 Назыным аргажогун бодап көрөм.
Кижиг амытанны кандыг хоозун курут чуртталга дээш чаяаган сен?
49 Мөңгөзи-биле амыдырап, өлүм көрбөс кижиг бар бе?
Алдыг орандан амы-гынын чайладып шыдаан кижиг бар бе? *Сэла*
- 50 Биеэги энерелиң кайыл, Дээрги?
Давидке шынчы чоруун-биле даңгыраглааның бодап көрөм!
51 Дээрги, Сээң чалчаларыңның бүгү күштүг чоннарга базындырып
келгенин —
ишти-хөңнүм саргыдып чоруур шак ол дарлаашкынны бодап келем;
52 Сээң дайзыннарыңның дора көрүүшкүнү кандыг ийик,
Дээрги-Чаяакчы, Сээң шилип алган хааныңны
кайы хире дорамчылаар ийик!
53 Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөдө алдар!
Аминь, ындыг-ла болзунам!

88:33 2 Хаан. 7:14 88:34 Иер. 33:21 88:36 Ам. 4:2; Евр. 6:17-18 88:38 Иов 16:19 88:39 Ыд. ыр. 43:10
88:40 Иов 19:9; Иер. 13:18; Ыл. 5:16 88:41 Ыл. 2:2 88:46 2 Хаан. 24:15 88:47 Ыд. ыр. 12:1; 78:5;
Авв. 1:2; Зах. 1:12 || Ыд. ыр. 12:2; 78:5 88:48 Иов 7:7 88:49 Ыд. ыр. 48:10 88:53 Ыд. ыр. 40:14

ДӨРТКҮ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 89–105)

- 89** ¹ *Мөргүл. Бурганның кижизи — Моисейни.*
² Дээрги,
 Сен биске салгалдан салгал дамчып хоргадап бооп чор сен.
³ Даглар төрүттүнеринин-даа мурнунда,
 чер биле өртемчейни чаяп кааныңнын-даа мурнунда, үе-дүптен бээр,
 кезээ-мөңгөде Бурган-дыр сен!
⁴ Сен кижини довуракче хуулдуруп:
 «Киж и амытан, келген чериңче дедир эг!» —
 деп турар-дыр сен.
⁵ Сээң мурнунга муң чыл, дүүнгү хүн дег,
 дүнеки каш шак дег, эскет чок эрте бээр.
⁶ Сен кижилерни мөңгө уйгуже,
 үер дег, арыда шаап аппаар сен*;
 ол улус — эртен үнүп келгеш, бүрүленип, чечектелгеш,
 кезээ кадып, оңуп каар оът-сиген дег.
⁷ Бис Сээң килеңиге узуткаттыргаш, чиде бээр бис,
 Сээң хорадаарындан коргуп-сүртээр бис.
⁸ Сен бистиң кем-буруувусту мурнунга бөле салып аар сен,
 чажыт чүүлдеривис
 Сээң арын-шырайыңнын чырынга өттүр көстүп кээр.
⁹ Сен килеңизеңиңге, бистиң бүгү назынывыс хей баар,
 чуртталгавыс чылдарын, үндүр тынган дег,
 дүргөн төтчөгөлөп кааптар бис.
¹⁰ Чурттап эртер хүннеривис чеден чылга деңнежир,
 а күштүг улус болза, сезен-даа хар чедир чурттаар,
 ол хуусааның дургузунда бисти
 муңгарал биле хилинчек тудуп чиир,
 чуртталгавыс караш дээр, өлүмчө ужуга бээр —
 ол-ла-дыр бис.
¹¹ Сээң килеңиң күжүн эки билир киж и бар бе?
 Сенден коргарывыс Сээң килеңиңниң күжүңгө дүгжүр.
¹² Назынывыс хүннерин шын үнелээринге өөредип көрөм —
 мерген угаанны чүрээвис-биле чедип аалы.
¹³ Дээрги-Чаяакчы, килеңиң соксадып көрөм!
 Кажанга дээр килеңизээр сен?!
 Бодунуң чалчаларыңны өршээп көрөм.
¹⁴ Эртен бисти энерелиң-биле тоттуруп көрөм,
 ынчан бүгү назынывыста өөрүп-хөглээр бис.
¹⁵ Бисти хинчектеп келген хүннериң саны-биле,
 айыыл-халап көрүп келгенивис чылдарың хемчээли-биле
 биске өөрүшкү-хөгнү шаннап көрөм.
¹⁶ Сээң ажил-херээң Бодунуң чалчаларыңга,
 Сээң өндүр чырың оларның үрө-салгалыңга көзүлзүн.

* 89:6 Азы: «Сен кижилерни үер дег арыда шаап аппаар сен, олар уйгу-дүш дег-дир».

89:1 Ыд. ыр. 33:1; Эзра 3:2 89:2 Ы. х. к. 33:27 89:3 У. ч. 8:25 || Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 92:2;
 Авв. 1:12 89:4 Э. д. 3:19; Иов 34:15; Ыд. ыр. 102:14; Экл. 3:20; 12:7 89:5 2 Пет. 3:8 || Ыд. ыр. 38:6
 89:6 Ыд. ыр. 36:2; Иса. 40:6-8 89:8 Иер. 16:17 89:10 Э. д. 6:3 || Э. д. 47:9 89:12 Экл. 7:2

- 17 Дээрги Бурганывыстың чаагай сеткили биске илерезин.
Холдарывыстың кылган ажыл-херектеринге
чедишскинден хайырлап көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
холдарывыстың ажыл-херектеринге
чедишскинден хайырлап көрөм.

90

- 1 Дээди Өрүкү Бурганның чаглааның адаанда
чурттап турар болзунца,
Күчүлүг Бурганның хөлөгезинде дыштанып турар болзунца,
2 Дээрги-Чаяакчыга: «Бурганым,
Сен мээң хоргадалым сен, быжыг шивээм сен,
мен Сеңээ идегээр мен» — деп чугаалаар сен.
3 Ол сени аңчының дузаандан чайладып,
өлүмнүг аарыгдан камгалаар,
4 Бодунуң чалгыннары-биле шуглап аар,
Ооң чүглериниң адаанга чаштына бээр сен;
Ооң шынчы чоруу сенээ камгалалдың куяк хеви дег болур.
5 Дүне — коргунчуг айыылдардан,
хүндүс — ужуп чоруур согундан кортпас сен.
6 Дүмбей караңгыда кеденгирлээн халдавырлыг аарыгдан,
дал дүшпте алгаш баар хамчык аарыгдан кортпас сен.
7 Муң кижии сээң чанынга, түмөн кижии оң талаңга
кырлып каар-даа болза, сенче ол бүгү аарыг-човалаң халдапас.
8 Чүглө ийи карааң-биле көөр сен —
бузуттугларның кеземче алганын көөр сен.
9 «Дээрги-Чаяакчы — мээң хоргадалым» — деп чугаалаан болгай сен,
Дээди Өрүкүңү бодунга шивээ кылдыр шилип алган болгай сен.
10 Бак чүве сенээ хора чедирбес,
айыыл-халап сээң аал-ораныңче чоокшулапас.
11 Ол сени шупту оруктарыңга камгалаар кылдыр
Бодунуң төлээлеринге чагып каар,
12 олар сени, будун дашка тептикпезин дээш,
холдары-биле көдүрүп аарлар.
13 Араатан биле чыланны базар сен,
арзылаң биле хоран дылдыг чыланны таптаар сен.
14 Бурган мынча дээн: «Ол кижии меңээ ынак-тыр,
ынчангаш ону кадагалаар мен;
ол Мээң адымны хүндүлөп билип алган боорга,
ону айыылдан адырар мен.
15 Мени кый дээрге, аңаа харыылаар мен;
ол айыыл-халапка алзып аарга, ооң чанынга турар мен,
ону камгалап, алдаржыдар мен.
16 Узун назынны аңаа пөктүр хайырлап,
камгалалымны көргүзөр мен».

91

- 1 *Амыр-дыш хүнүнде ырлаар мизмор-ыры.*
2 Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаары ачылыг-дыр;
Дээди Өрүкү, Сээң адыңны алгап ырлаары эки-дир;

89:17 Бд. ыр. 127:2 90:1 Бд. ыр. 31:7; 120:5 90:2 Бд. ыр. 17:3 90:3 Бд. ыр. 123:7; У. ч. 6:5

90:4 Бд. ыр. 16:8 || Бд. ыр. 35:5 90:5 Сол. ыр. 3:8 || Иов 5:19-23; У. ч. 3:23, 25

90:8 Бд. ыр. 36:34; 91:12; У. ч. 29:16 90:9 Ы. х. к. 33:27 || Бд. ыр. 17:3 90:10 У. ч. 12:21

90:12 У. ч. 3:23 || Мф. 4:6; Лк. 4:10-11 90:13 Мк. 16:18; Лк. 10:19 90:14 Бд. ыр. 21:8-9; У. ч. 8:17 ||
Бд. ыр. 9:11 90:15 Иов 12:4; Иер. 33:3 90:16 Бд. ыр. 20:5 91:2 Бд. ыр. 146:1

- 3 эртен — Сээң энерелиңни,
кежээ — шынчы чоруунну медээлээри эки-дир;
4 чанзыга, чадаганга үдеткеш, Сеңээ ырлаары эки-дир!
- 5 Дээрги-Чаяакчы, Сээң ажил-херээн мени өөртүп тур,
Сээң холунуң боттандырган чүүлдери дээш
өөрүп ырлап тур мен.
- 6 Сээң ажил-херээн өндүр улуг-дур, Дээрги-Чаяакчы;
Сээң бодалдарың кайгамчык ханы-дыр!
7 Олар ындыг дээрзин чүглө мелегей кижиле билбес,
чүглө бүдүүлүк кижиле угаазылап шыдапас.
- 8 Бузуттуг улус оят-сиген дег өзүп үнүп,
бачыт үүлгедикчилери чечектелип турар-даа болза,
кезээ-мөңгөдө узуткаттырар.
- 9 А Сен, Дээрги-Чаяакчы,
кезээ-мөңгөдө бедидир көдүрткен сен.
- 10 Дайзыннарың бо-дур, Дээрги-Чаяакчы, олар кырлып тур,
бачыт үүлгедикчилери шупту тарай шаптырып аар.
- 11 Сен мээң күчү-күжүмнү,
мөге-шыырак шарыны дег, өстүрүп бердин,
мени чаа олива үзү-биле хүндүлөп чаап кагдың;
12 дайзыннарым буураашкынын караам-биле көрүп кагдым,
халдап келген өжээтеннерим аштырышкынын
кулаам-биле дыңнап кагдым.
- 13 Чөптүг-шынныг улус пальма ыяш дег чечектелир,
Ливан сыннарында лөш дег бедип өзер.
- 14 Оларны Дээрги-Чаяакчының өргээинде тарып каан,
олар Бурганывыстың бажыңының мурнунга чечектелир.
- 15 Олар кырый бергеш-даа, чимизин бээр —
быжыг, ногаан артып каар.
- 16 Ынчангаш мээң чалым-хаям болур
Дээрги-Чаяакчы чөптүг дээрзин,
Ында шын эвес чүвө чок дээрзин олар медээлээр.

92

- 1 Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!
Ол өндүр чырыкты хеп дег кедип алган,
күчү-күштү кеткеш, куржанып алган,
Дээрги-Чаяакчы өртемчейни божаннапас кылдыр
быжыг үндезинде тургузуп каан.
- 2 Сээң дүжүлгөн шаг шаанда үндезилеттинип тургустунган,
үе-дүлгөн бээр бар турган сен.
- 3 Суглар шимээргепп турду, Дээрги-Чаяакчы,
суглар ыт-шимээнин улгаттырып турду,
агым суглар дагжап турду.
- 4 Ынчалзажок бедидир көдүрткен Дээрги-Чаяакчы
хөй сугларның ыт-шимээнинден-даа,
далайның сүргенчиг чалгыларындан-даа күчүлүг.

91:6 Ыд. ыр. 110:2; Ажыл. 15:3 91:9 Ыд. ыр. 92:4 91:11 Ыд. ыр. 22:5; У. ч. 27:9; Экл. 9:8

91:12 Ыд. ыр. 36:34; 59:10; 90:8; У. ч. 29:16 91:13 Ыд. ыр. 71:7; У. ч. 11:28; Иса. 65:22 || У. ч. 11:28

91:14 Ыд. ыр. 134:2 91:16 Ыд. ыр. 17:2 || Э. д. 18:25; Иов 34:10 92:11 Чыл. 16:31;

Ыд. ыр. 95:10; 96:1; 98:1 || Ыд. ыр. 103:1 92:2 Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 54:20; 89:3; Авв. 1:12

92:3 Авв. 3:10 92:4 Ыд. ыр. 91:9

93

- 5 Сээң хоойлуларын ылап шынныг,
Сээң өргээнге кезээ-мөңгөдө ыдыктыг болуру чогуур.
- 1 Өжээн негекчизи Бурган, Дээрги-Чаяакчы,
өжээн негекчизи Бурган, чырып көстүп келем!
- 2 Чер-делегейниң Шииткекчизи, туруп келем,
улуургак улуска чогуур кеземчени онааштырып көрөм.
- 3 Дээрги-Чаяакчы, чежеге дээр
бузуттут улус өөрүп-байырлаарыл, чежеге дээр?!
- 4 Олар бардам сөстөр эдип, аажок турлар,
бузут үүлгедикчилери шупту мактанып турлар;
- 5 Сээң чонуну бастып турлар, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң өнчүн болур улусту дарлап турлар.
- 6 Дулгуяк херээженни база өскээртен келген кижини өлүрүп,
өскүс-чавыс улусту чок кылып турлар.
- 7 «Дээрги-Чаяакчы көрбөс-тир ийин,
Израильдин Бурганы билбөс-тир ийин» — дижирлер-дир.
- 8 Чон аразында бүдүүлүк улус, угаан киринер!
Мелегей улус, кажан орталаныр силер?!
- 9 Бисти кулактыг кылып каан Бурган дыңнаvas деп бе,
карак чаяап берген Бурган көрбөс деп бе?
- 10-11 Чоннарны эдип-чазап турар Бурган
оларга кеземче онааштырбас деп бе?
Киж амытанны билгилерге өөредип турар Дээрги-Чаяакчы
улустун бодалдарын билир, олар — хей-бус дээрзин билир!
- 12 Дээрги-Чаяакчы, Сээң эдип-чазап турарын,
дүрүм-хоойлунга өөредип турарын киж амыр-чыргалдыг.
- 13 Бузуттут хейге оңгар кастынгыжеге чедир,
Сен ол кижиге айыыл-халап үезинде
сагыш амыр боорун хайырлаар деп турар-дыр сен.
- 14 Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонундан ойталаvas,
Бодунун өнчүзү болур улусту каапкаш барбас!
- 15 Шииткел база катап чөптүг чорукка үндезилеттинер,
мөзүзү эки бүгү улус ону эдерер.
- 16 Кым мен дээш бак сагыштыг улуска удур туржурул?
Кым менээ болчуп, бузут үүлгедикчилеринге удур туржурул?
- 17 Дээрги-Чаяакчы менээ дузалаваан болза,
алды ораннын шыпшыңынче бада бээр чыгы турсан мен.
- 18 «Будум тендиш деп тур!» — деп турган үемде,
Сээң энерелин менээ чөлөнгиш бооп турду, Дээрги-Чаяакчы.
- 19 Ишти-хөңнүмдө дүвүрөл көвүдээн тудум,
Сээң аргалалың сеткилимни сергедип чор.
- 20 Дүрүм-хоойлуну ажыглап, улуска бак чүве кылып,
оларны узуткап чоруур чагырыкчылар
Сээң-биле чаңгыс эп-сеткилдиг болур бе?
- 21 Олар бөлүглөшкөш, чөптүг-шынныг кижиге халдап,
кем-буруу чок улусту өлүрүп шиидип турар-дыр.

93:1 Ы. х. к. 32:35, 43; Иса. 35:4 || Ы. х. к. 33:2; Ыд. ыр. 49:2 93:2 Иса. 33:10 93:3 Ажыл. 6:10
93:5 Иса. 3:15 93:6 Иса. 10:2 93:7 Иов 22:13; Соф. 1:12; Мал. 3:14 93:9 У. ч. 20:12 93:10-11 Иов 7:16;
Ыд. ыр. 38:6; Эккл. 1:2; 1 Кор. 3:20 93:12 Иов 5:17; У. ч. 3:11-12 93:14 1 Хаан. 12:22; Рим. 11:2
93:17 Ыд. ыр. 123:1-3 93:21 Хост. 23:7; У. ч. 17:15; Иса. 5:23

- 22 Ынчалзажок Дээрги-Чаяакчы — мээң быжыг шивээм,
Бурганым — мээң хоргадаар хаям.
23 Ол бузуттугларга кем-буруузу дээш кеземче көргүзөр,
оларны багы дээш узуткап каар.
Дээрги-Чаяакчы — Бурганывыс оларны чок кылып каар.

94

- 1 Барып, Дээрги-Чаяакчыга өөрүшкүлүг ырлап берээл,
камгалал бээр Хаяысты ыткыр алгап ырлаал!
2 Алдаржыдып ырлавышаан, Ооң мурнунга чеде берээл,
ырыларывыска Ону алгап ырлаал!
3 Дээрги-Чаяакчы — өндүр улуг Бурган,
бүгү бурганнарны чагырар өндүр улуг Хаан болгай.
4 Черниң ханызы-даа, дагларның баштары-даа Ооң холунда.
5 Далай-даа Ооңуу болур, ону Ол чаяаган,
кургаг черни-даа Ооң холдары бодараткан.
- 6 Барып, Дээрги-Чаяакчының —
бистин Чаяакчывыстың мурнунга сөгүрүп, мөгейээли,
дискек кырынга олураалы.
7 Ол — бистин Бурганывыс-тыр,
а бис — Ооң коданында чон бис,
Ооң карактааны хойлар бис.

- Бөгүн Бурганның мынча дээн үнүн дыңнап каан болзунарза:
8 «Меривага дег, ол хүнде ээн кургаг ховуда Массага дег,
чүректеринер дашталдырбанар*».
9 Ынчан аңаа силерниң ада-өгбөнөр Мээң кылган
ажыл-херектеримни көргөш-даа, Мени шенеп турган.
10 Деген чыл дургузунда ол улус Мээң хөңнүмге дээп кээрге:
„Бо дээрге чүректери будалып чоруур,
Мээң оруктарымны билип албаан чон-дур“ — дээш,
11 киленей берип: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче
кирбес“ — деп даңгыраглаан мен».

(1 Чыл. 16:23-33)

95

- 1 Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлап беринер;
бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!
2 Дээрги-Чаяакчыга ырлап беринер, Ооң адын алгап-йөрөөнер,
хүннүң-не Ооң камгалалын медээленер.
3 Шупту чоннарга — Ооң алдарын, бүгү аймактарга —
Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин чугаалап чединер.
- 4 Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг база макталга төлептиг,
өске бурганнардан артык коргунчуг болгай.
5 Өске чоннарның бурганнары шупту хоозун дүрзүлөр-дир,
а Дээрги-Чаяакчы дээрлерни чаяаган болгай.
6 Чайыналчак мактал-хүндү — Ооң мурнунда,
күчү-күш болгаш каас-чараш чорук — Ооң ыдыктыг өргээзинде.

* 94:8 Мерива, Масса — ээн кургаг ховуга еврейлерниң Бурганга удурланып турган черлери
(Хост. 17:1-7; Сан. 20:1-13 көр).

93:22 Ыд. ыр. 17:3 94:1 Ы. х. к. 32:15; Ыд. ыр. 88:27 94:3 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5;
Ыд. ыр. 85:8; 134:5 94:5 Э. д. 1:9-10 94:6 2 Чыл. 6:13; Дан. 6:10 94:7 Ыд. ыр. 73:1; Иез. 34:31;
Зах. 9:16 || Евр. 3:7-11 94:11 Сан. 14:22-23; Ы. х. к. 1:35; 12:9; Иез. 20:15 95:1 Ыд. ыр. 32:3;
Иса. 42:10 95:2 Ыд. ыр. 99:4 95:3 Ыд. ыр. 9:2 95:4 2 Хаан. 22:4; Ыд. ыр. 17:4; 144:3 || Хост. 18:11
95:5 Иса. 44:24; Иер. 10:12

- 7 Чоннарның аймактары, Дээрги-Чаяакчыны мактаңар,
Ооң алдары биле күчү-күжүн мактаңар;
 - 8 Дээрги-Чаяакчының алдарлыг адын алгаңар,
өргүлдериңер ап алгаш,
Ооң өргээзиниң шөлүнче кирип келиңер.
 - 9 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ыдыктыг өргээзинге турда,
Анаа мөгөйиңер.
Бүгү чер-делегей, Ооң мурнунга коргуп сириле!
 - 10 Чоннарга дамчыдып чугаалаңар: Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!
Ол өртемчейни быжыг үндезинде тургузуп каан — тендиш дивес-тир.
Чоннарны Ол чөптүү-биле шиидер-дир.
 - 11 Дээрлер өөрүп-хөглезин, чер-делегей өөрүп-байырлазын;
далай болгаш ону долуп чурттааннар шимээргең доюлзун!
 - 12 Хову-шөлдөр болгаш ында амыдыраан бүгү чүве өөрүзүн,
арга-эзимде шупту ыяштар өөрүп ырлашсын!
 - 13 Дээрги-Чаяакчының мурнунга олар өөрүзүн,
Ол чер-делегейни шын шиидер дээш кел чыдар болгай.
Ол өртемчейни Бодунуң чөптүү-биле,
бүгү чоннарны — алыс шынны-биле шиидер-дир.
- 96**
- 1 Дээрги-Чаяакчы хааннап турар!
Чер-делегей өөрүзүн, эндерик ортулуктар хөглезин!
 - 2 Дээрги-Чаяакчыны сырый кара булут бүргей ап турар;
чөптүг чорук биле шын шииткел — Ооң дүжүлгезиниң үндезини.
 - 3 Долгандыр турар дайзыннарны өрттендир чиртпишаан,
Ооң мурнунда от хып бар чыдар.
 - 4 Ооң чаңныктары өртемчейни чырыдар,
чер-делегей ону көргөш, сүрээдеп сирилээр.
 - 5 Даглар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга —
бүгү чер-делегейниң Чагырыкчызынын мурнунга —
чук ышкаш эстип тур.
 - 6 Дээрлер Ооң чөптүүн медээлеп тур,
бүгү чоннар Ооң өндүр чырыын көрүп тур.
 - 7 Дүрзү-бурганнарга мөгөйгөн, хоозун дүрзүлөр-биле мактанган
бүгү улус бак атка кирер.
Бүгү бурганнар, Анаа мөгөйиңер!
 - 8 Сээң шиитпирлеринни дыннааш, Сион өөрүп-байырлап тур,
Иудеяның хоорай-суурлары өөрүп-хөглеп тур,
Дээрги-Чаяакчы.
 - 9 Сен бүгү чер-делегейниң кырында өрү көдүрткен-дир сен,
бүгү бурганнардан бедий берген-дир сен, Дээрги-Чаяакчы.
 - 10 Дээрги-Чаяакчыга ынак улус,
бузутка хөңнүңер чок болунар!
Ол Бодунга бердинген улустуң амы-тынын камгалаар,
оларны бак улустуң холундан адырар.

95:7 Блд. ыр. 28:1 95:9 Блд. ыр. 113:7 95:10 Блд. ыр. 92:1; 96:1; 98:1 95:11 Иса. 44:23; 49:13 ||
Блд. ыр. 97:7 95:13 Блд. ыр. 9:9 96:1 Блд. ыр. 92:1; 95:10; 98:1 96:2 Хост. 19:9; 20:21; Блд. ыр. 17:12 ||
Блд. ыр. 88:15 96:3 Блд. ыр. 20:10 96:4 Блд. ыр. 76:19 96:5 Ис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 4:14; 6:5 ||
Блд. ыр. 67:3; Мих. 1:4; Наум 1:5 96:6 Блд. ыр. 18:2; 49:6 96:7 Иса. 42:17; Иер. 10:14 || Евр. 1:6
96:8 Блд. ыр. 47:12 96:9 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5; Блд. ыр. 85:8 96:10 У. ч. 8:13; Ам. 5:15; Рим. 12:9 ||
Блд. ыр. 30:24; 36:28

- 11 Чөптүг-шынныг кижиге — чырык чырыыр,
мөзүзү эки кижиге — өөрүп-хөглээр.
12 Чөптүг-шынныг улус, Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүңөр,
Ооң ыдыктыг адын алдаржыдыңар!

97

Мизмор-ыры.

- Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлап бериңер;
Ол кайгамчык чүүлдерни боттандырган болгай,
Ооң ыдыктыг күчү-күштүг холу Аңаа тиилелгени эккелди.
2 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң тиилелгезин көргүстү,
Бодунуң чөптүүн, өске чоннар көрүп турда, ажытты.
3 Ол Бодунуң израиль чонунга
шынчызы биле энерелин бодап келди.
Чер-делегейниң кайы-даа ужу-кыды
Бурганывыстың тиилелгезин* көрүп кагды.
4 Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла,
өөрүп-хөглөп, байырлап ырла!
5 Ырыны чадаганга үдөп ойнавышаан,
Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаңар!
6 Хаанывыс болур Дээрги-Чаяакчының мурнунга
трубалар биле эдискилер этсип, өөрүп-байырлаңар!
7 Далай болгаш ону долуп чурттааннар,
чер-делегей болгаш ында амыдыраан
бүгү чүве шимээргеп доюлзун.
8 Хемнер адыштарын часказын;
даглар хары угда өөрүп-байырлазын!
9 Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга өөрүп-байырлазын,
чер-делегейни шиидер дээш, Ол кел чыдар болгай.
Дээрги-Чаяакчы өртемчейни — чөптүү-биле,
чоннарны — шынга дүүштүр шиидер.

98

- 1 Дээрги-Чаяакчы хааннап турар,
бүгү чоннар сүрээдеп сирилезин!
Ол херувимнер* кырында саадаан-дыр;
бүгү чер-делегей шимчеп сирилезин!
2 Дээрги-Чаяакчы Сион дагга өндүр бедик,
бүгү чоннарның кырында Ол өрү көдүрткен!
3 Сээң өндүр улуг болгаш сүрээденчиг адыңны олар алдаржытсын;
ол ат ыдыктыг болгай.
4 Күчүлүг Хаан чөптүг чорукка ынак.
Сен чөптүг чорукту доктаадып кагдын,
шынчы чорукту Израильге эккеп бердиң.
5 Дээрги-Чаяакчыны — Бурганывысты алгап-мактаңар;
Ооң буттарын салыр черинге* мөгөйиңер,
ол чер ыдыктыг болгай!

* 97:3 Азы: «Бурганывыстан кээр камгалады». * 98:1 Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг аптарада тургускан херувим дүрзүлериңиң кырында, Бодунуң дүжүлгезинде дег, саадап олуар дээни ол (Хост. 25:17-22 көр). Азы херувимнер сөөрткен чуузада олуур дээни ол. * 98:5 Буттарын салыр чер — израиль чер, Бурганының өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

96:11 Ыд. ыр. 26:1; 111:4; У. ч. 4:18; Мих. 7:8 96:12 Ыд. ыр. 31:11 97:1 Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10 || Иса. 59:16 97:3 Иса. 52:10 97:4 Ыд. ыр. 65:1; 99:1 97:6 Сан. 10:10 97:7 Ыд. ыр. 95:11 97:8 Иса. 55:12 97:9 Ыд. ыр. 95:13; 109:6; Иса. 2:4; 3:13; Иоил 3:12 98:1 Ыд. ыр. 92:1; 95:10; 96:1 || Ыд. ыр. 79:2 98:2 Ыд. ыр. 112:4 98:4 Ыд. ыр. 10:7

- 6 Моисей биле Аарон Бурганның бараалгакчылары тургаш,
а Самуил Ооң адын кыйгырган улустуң бирээзи тургаш,
Аңаа мөргүп, Ону кыйгырып турганнар,
ынчан Дээрги-Чаяакчы оларга харыылаан.
- 7 Дээрги-Чаяакчы булут чагы аразындан олар-биле чугаалашкан,
а олар Ооң чагыгларын болгаш
Ооң берген дүрүм-хоойлузун сагып турганнар.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, Сен оларга харыынны бердин!
Оларны өршээп шыдаар,
үүлгедиглери дээш кезедир Бурган болдун.
- 9 Дээрги-Чаяакчыны — Бурганывысты кымдан арттыр мактаңар,
Ооң ыдыктыг даанга мөгөйинер,
чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс ыдыктыг болгай.

99

- ¹ *Өөрүп четтиришкнниң мизмор-ырызы.*
Бүгү чер-делегей, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырла!
- 2 Дээрги-Чаяакчыга өөрүшкүлүг мөгөйинер,
Ооң мурнунче Ону алгап ырлап барыңар!
- 3 Дээрги-Чаяакчы — Бурган дээрзин билип алыңар,
Ол бисти чаяап каан, Аңаа хамааржыр бис,
Ооң чону болгаш Ооң коданынын хойлары бис.
- 4 Ооң эжик-хаалгазынче — өөрүп четтирип,
Ооң өргээзинче — алгап-мактап кириңер.
Ону мактаңар, Ооң адын алгап-йөрөөңер!
- 5 Дээрги-Чаяакчы ачылыг-дыр,
Ооң энерели — кезээ шагда үстүп төнмөс-тир;
Ооң шынчы чоруу — салгалдан салгал дамчып артар.

100

- ¹ *Давидтин. Мизмор-ыры.*
Энерел биле чөптүг шииткедди ырлаар мен,
Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ ырлап бээр мен.
- 2 Кем-буруу чок орукту бодап чор мен: аңаа кажан чеде бээр мен?
Оран-савамда бодумну арыг чүректиг алдынып чор мен.
- 3 Кандыг-даа дүржөк чорукту
мен көрүп турумда кылырын чөпшээревес мен,
кемниг херектерни көөр хөңнүм чок — олар меңээ чыпшынмас.
- 4 Улуургак чүректи бодумдан ырадыр мен,
кара сагыш ишти-хөңнүмге турбас.
- 5 Өске кижини бүдүү нүгүлдээр хейни узуткап каар мен;
турамык көрүштүг, улуургак кижиден хөңнүм калыр.
- 6 Карактарым чер-делегейде бүзүрелдиг улусче көрүнгөн —
олар мээң чанымга олурар эргелиг;
кем-буруу чок орук-биле бар чыдар киж
меңээ бараан болур.
- 7 Мээң оран-савамга кара сагыштыг киж чурттап шыдавас,
мээң мурнумга мегечи киж артып каап шыдавас.

98:6 Хост. 32:11-14; Сан. 16:48; 1 Хаан. 7:9-10 98:7 Хост. 33:9 98:8 Сан. 14:20; 20:12 98:9 Бд. ыр. 2:6
99:1 Бд. ыр. 65:1; 97:4 99:3 3 Хаан. 18:39 || Бд. ыр. 73:1; Иез. 34:31; Зах. 9:16 99:4 Бд. ыр. 95:2
99:5 Бд. ыр. 105:1 100:1 Бд. ыр. 88:2 100:2 Бд. ыр. 118:1 || 3 Хаан. 9:4 100:5 Хост. 20:16; У. ч. 19:5 ||
У. ч. 6:17; 30:13

- 8 Эртенниң-не чуртумнуң буруулуг улузун узуткап эгелээр мен —
Дээрги-Чаяакчының хоорайында
шупту бузут үүлгедикчилерин
дазылындан тура тыртып, узуткаар мен.

101 ¹ *Харыксырай бергеш, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодунуң хомудалын чу-
гаалап турар түрегдээн кижиңиң мөргүлү.*

- 2 Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыннап көрөм,
дуза дилээн кыйгым Сенээ четсин.
3 Айыыл-халап хүнүнде менден хая көрүнмейн,
кулааңны менге эктирип, кыйгырган хүнүмде дүргөн харыылап
көрөм.

- 4 Амыдыралым ыш дег эстип читти,
сөөктерим одагда оттуг кезек дег өрттенип калды.
5 Чүрээм оът-сиген дег саза бастырып, кадып калды,
аыш-чем чиир безин хөңнүм чок апарды.
6 Човууртап тур мен, сөөктерим эът-кежимге чыпшына берди.
7 Ээн куруг черлерде куш-биле дөмей апардым,
бузундуларда чурттаан үгү дег болу бердим.
8 Уйгум келбестеп, сери кырында
чааскаанзыргай бора-хөкпеш дег орар-дыр мен.
9 Дайзыннарарым хүннү бадыр мени бак сөглээр-дир,
мени кочулаан улус мээң адым-биле карганыр-дыр.
10 Хүлдү аыш-чем кылдыр чип,
суксунумга карак чажын холуп келдим.

- 11 Сээң килеңнеп хорадаанындан ынчалдыр болганы ол —
Сен мени өрү көдүргеш, дужур октаптың.
12 Назыным хөлеге дег чидип бар чыдыр,
оът-сиген ышкаш када бердим.

- 13 А Сен, Дээрги-Чаяакчы,
дүжүлгенге кезээ-мөңгедө саадаар сен,
улус Сени салгалдан салгал дамчып сактып чоруур.
14 Сен туруп келгеш, Сионга ээ-хайыралыңны көргүзөр сен —
ону өршээр үе келген-дир, ындыг үе-шаг ол-дур.
15 Сээң чалчаларыңга Сионнуң даштары эргим болгай,
ооң довураа дээш безин хараадап турарлар болгай.
16 Ол үедө бүгү чоннар Дээрги-Чаяакчының адын,
чер-делегейниң шупту хааннары алдарлыг Сени аажок хүндүлээр-дир.
17 Дээрги-Чаяакчы Сионну катап тургузар,
Ооң өндүр чырыы чайынналып көстүп кээр.
18 Чаржынчыг түрөңги улустуң мөргүлүн Ол хүлээп аар,
оларның чалынганын тоовайн барбас.

- 19 Ол бүгүнүң дугайында улус келир салгалга бижип, арттырып каар,
ынчан Дээрги-Чаяакчының чаяап каар чону Ону алгап-мактаар.
20 Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы
Бодунуң ыдыктыг кудайындан черже көргөн,
дээрлерден черже хайгаарып көргөн.

100:8 Бд. ыр. 74:11 101:1 Бд. ыр. 141:2 101:4 Бд. ыр. 36:20 || Иов 30:30; Ы. 1:13 101:5 Бд. ыр. 36:2 ||
Иов 33:20; Бд. ыр. 106:18 101:7 Соф. 2:14 101:9 Иса. 65:15; Иер. 29:22 101:10 Бд. ыр. 41:4; 79:6
101:12 1 Чыл. 29:15; Иов 8:9; 14:2; Бд. ыр. 108:23; 143:4 101:13 Бд. ыр. 9:8; Ы. 5:19 || Бд. ыр. 134:13
101:14 Сан. 10:35; Иса. 33:10 || Иер. 29:20; Дан. 9:2 101:15 Неем. 4:2 101:16 3 Хаан. 8:41
101:17 Иса. 60:1 101:19 Бд. ыр. 21:31; 77:6 101:20 Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Бд. ыр. 13:2

- ²¹ Ол хоругдаткан кижинин човуурун дыңнап каарын,
өлүр четкен улусту хостаарын күзөөн.
- ²²⁻²³ Ынчан чоннар биле күрүнелер
Дээрги-Чаяакчыга бараан болур дээш шупту чыгып кээп,
Сионга Дээрги-Чаяакчынын адын алгаар,
Иерусалимге Ону мактаар.
- ²⁴ Ол мээң күжүмнү орук ара төндүрдү, назынымны кыскалатты.
- ²⁵ Мен ынчан: «Бурганым, назыным орту чедип чорда,
мени алгаш барбайн көрөм» — дидим.
- А Сен мөңгө чурттаар сен.
- ²⁶ Үе-дүптө чер-делегейни үндезилеп тургустун,
дээрлер база Сээң холунун чаяалгазы.
- ²⁷ Чер биле дээр чиде-даа бээрге, Сен артып каар сен,
олар шупту хеп ышкаш элеп каар;
оларны Сен тон ышкаш солуп кааптарынга,
солуттунуп, чиде бээрлер.
- ²⁸ А Сен бисеги хевээр сен, Сээң назының төнчү чок.
- ²⁹ Сээң чалчаларыңның ажы-төлү
бо черге амыдырап артар, оларның үре-салгалы
Сээң хайгааралың адаанга бут кырынга быгып турар.

102

¹ Давидтин.

- Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин,
бүгү ишти-хөңнүм Ооң ыдыктыг адын алгап-йөрээзин!
- ² Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээзин,
Ооң хайырлаан хамык ачы-буянын утпазын!
- ³ Ол мээң шупту кем-буруумну өршээр,
хамык аарыымны экиртир;
⁴ амы-тынымны өлүмден адырар,
энерел болгаш ээ-хайыразы-биле мени бүргээр;
⁵ амыдыралымны ачы-буян-биле долдуурар;
эзирниң чалгын-чүглери дег, чалымы назыным чаарттынып, эглип кээр.
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы бүгү базындырган улуска
чөптүг чорук биле шын шииткелди көргүзөр.
- ⁷ Ол Бодунун оруктарын Моисейге,
ажыл-херектерин — израиль чонга көргүскен.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел звес,
кээргээчел, ээ көрнүүчел база элбек энерелдиг;
⁹ Ол бисти үзүк-соксаал чок буруудатпас,
кезээ-мөңгөде хорадапас.
- ¹⁰ Ол биске кем-буруувус ёзугаар хамаарылга көргүспеди,
бисти бачыттарывыс ёзугаар кезетпеди.
- ¹¹ Чүгө дээрге дээрниң черден бедии дег,
Ооң энерели Оон коргар улуска өндүр бедик;
¹² чөөн чүктүн барыын чүктен ырак турары дег,
бузуттарывысты Ол бистен ырадып каапты;
¹³ ачазының оолдарынга ээ-хайыралы дег,
Дээрги-Чаяакчы Оон коргар улуска ээ-хайыралыг.

101:21 Ыд. ыр. 78:11 101:22-23 Ыд. ыр. 67:33 101:25 Авв. 1:12 101:26 1 Хаан. 2:8 101:27 Иса. 51:6 ||

Ажыд. 20:11 101:28 Иов 36:26; Мал. 3:6; Евр. 1:10-12; 13:8 101:29 Ыд. ыр. 68:37; 111:2

102:1 Ыд. ыр. 103:1; 145:1 102:3 Хост. 15:26; 34:7 102:4 Ыд. ыр. 5:13 102:5 Иса. 40:31 102:8 Хост. 34:6

102:9 Иса. 57:16; Иер. 3:5; Ыы. 3:31; Мих. 7:18 102:10 Эзра 9:13; Иез. 20:44 102:11 Ыд. ыр. 35:6;

Иса. 55:9 102:12 Иса. 43:25 102:13 Мал. 3:17

- 14 Ол бистин чүден бүткенивисти билир,
 доврактан тывылганывысты бодап чоруур.
 15 Кижиниң назыны оыт-сиген дег: шөлде чечек дег частып кээр,
 16 а салгын-хат эстедир хадып эртерге, ол чиде бээр,
 оон турган чери ону ам танывайн баар.
 17 А Дээрги-Чаяакчының энерели Оон коргар улуска
 үе-дүптен эгелээш, кезээ-мөңгөде артып каар;
 18 Ооң чагыг-керээзин сагып, айтышкыннарын күүседирин
 утпайн чоруур улустуң үре-салгалынга Ол чөптүүн көргүзөр.
 19 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң дүжүлгезин
 дээрлерде тургузуп алган,
 Ооң чагыргазы бүгү чүүлү башкарып турар.
 20 Дээрги-Чаяакчының төлээлери –
 Ооң сөзүн сагып, айтышкынын тооп дыннаар
 күш-шыдалдыг дайынчылар, Ону алгап-йөрөөнер!
 21 Дээрги-Чаяакчының шупту аг-шерии –
 Ооң күзел-соруун күүседип турар чалчалар, Ону алгап-йөрөөнер!
 22 Дээрги-Чаяакчының хамык чаяалгазы
 Аңаа чагырткан бүгү черлерге Ону алгап-йөрөөнер!
 Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөзин!

- 103** 1 Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөзин!
 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, канчаар-даа аажок өндүр улуг сен,
 чайынналчак мактал-хүндү – кеткен хевин ол-дур.
 2 Чырык-биле, тон-биле дег, шыптынып алган сен,
 дээрни, чадырның сери-шывыын дег, чада салган сен.
 3 Дээрниң сугларының кырынга үстүкү ордунну тудуп алган сен,
 бодунуң чуузанга дег, булуттарга олурупкаш,
 чалгынның хатты хөлге кылгаш, халдып турар сен.
 4 Хаттардан – Бодунуң төлээлеринни,
 чалбышталган оттан –
 Бодунуң бараан болукчуларыңны кылып каан сен*.
 5 Сен чер-делегейни быжыг үндезинге тургузуп кагдың,
 ол кажан-даа божаннаvas.
 6 Ону дүп чок далай-биле, тон-биле дег, шуглап каан турган сен,
 суг дагларны шыпкан турган.
 7 Суглар Сээң чемелээн сөзүңден дезип маңнап,
 Сээң динмирээн үнүңден хоюп ынай бооп турган.
 8 Дагларже үнүп, шынааларже бадып,
 Сээң оларга айтып бергениң черже агып турган*.
 9 Сен сугларның ажыр акпас кызыгаарын тургузуп кагдың,
 олар ам черни хөме агар дээш дедир ээп шыдаvas.
 10 Сен дамырактарны шынааларже аксып бадырыптын;
 суглар дагларның аразында агып бадып,
 11 шөлдерде шупту аң-менге суксун болду,

* 103:4 Азы: «Бодунуң төлээлеринни – хаттар кылып каан сен, а бараан болукчуларыңны – оттуң чалбыштары кылып каан сен». * 103:8 Азы: «Сээң оларны турзун дээниң черлерге даглар бедип, шынаалар чавызап турган».

102:14 Э. д. 2:7 102:15 Иов 14:11; Ыд. бр. 89:6 102:16 Иов 7:10; 24:24; Ыд. бр. 36:10
 102:17 Ыд. бр. 24:6 102:18 Хост. 20:6; Ы. х. к. 7:9 102:19 Ыд. бр. 10:4; 92:2 102:20 Ыд. бр. 148:2
 103:1 Ыд. бр. 102:1 || 2 Хаан. 7:22 || Ыд. бр. 92:1 103:2 Иов 9:8; Иер. 10:12; 51:15 103:3 Ам. 9:6 ||
 Ыд. бр. 17:11 103:4 Зах. 6:5 || Иез. 1:13 || Евр. 1:7 103:5 1 Хаан. 2:8; Ыд. бр. 23:2; У. ч. 8:29 ||
 Ыд. бр. 118:90; Экл. 1:4 103:7 Иов 26:11; Ыд. бр. 17:16; Ыд. бр. 106:29; Иса. 50:2 103:9 Э. д. 1:9;
 Иов 38:8-11; Ыд. бр. 32:7; Иер. 5:22

- черлик элчигеннер суксунун хандырып ап тур.
 12 Суг кыдыында дээрний куштары чурттай берген,
 будук-бүрү аразында эдип олурлар.
- 13 Үстүкү ордундан дагларны суггарып тур сен,
 Сээң ажил-херээңниң үре-түннели-биле чер-делегей тодуп тур.
- 14 Мал-маганга олт-сигенни,
 кижилерге болбаазырадыр үнүш-дүжүттү өстүрүп:
 оларнын чиир аыш-чемин черден уштуп берип тур сен.
- 15 Кижиниң сеткил-хөңнүн хөгледир араганы,
 арнын кылаңнадыптар олива үзүн,
 шаг-шинээн быжыглаар тарааны берип тур сен.
- 16 Дээрги-Чаяакчының ыяштары –
 Оон олуртуп кааны Ливан пөштериниң суксуну ханып тур,
 17 оларга кушкаштар уялар туруп аар;
 шивилерге аист куштар уяланыр,
 18 бедик дагларга те-чунма турумчуур,
 хая-даштарга сарлык-дегелер* хоргадаар.
- 19 Дээрги-Чаяакчы үени тодарадыр дээш айны чаяап каан,
 хүн бодунун ажар өйүн билир кылып каан.
- 20 Сен дүмбей караңгыны чаттылдыр салыптарыңга,
 дүн дүжүп кээр –
 ол өйдө арга-эзимниң аң-меңи чимзенип чоруур,
 21 арзыланнар олча дилеп, ыраланып, Бургандан аыш-чем дилээр.
- 22 Хүн үнүп кээрге, аң-мең эеп чанып,
 үңгүрлеринге, ижээннеринге чыткылап аар.
- 23 Киж и амытан ынчан кежээге чедир
 ажилдаар дээш үнүп келгеш, орайга чедир иженир.
- 24 Дээрги-Чаяакчы,
 Сээң ажил-херектериниң хөй деп чүвезин!
 Бүгү чүүлдерни мерген угааның-биле чаяап каан сен,
 олар чер-делегейни дола берген!
- 25 А бо болза өндүр делгем далай-дыр.
 Мында эмге-тикчок улуг-биче далай амытаннары бар,
- 26 корабльдар эжиндирип турар;
 мында аңаа эштип ойназын дээш
 чаяап кааның левиафан* бар.
- 27 Ол амытаннар шупту
 «Аыш-чемни чогуур үезинде бээр боор» деп, Сеңээ идегеп турар.
- 28 Оларга бээринге, чыып аарлар,
 холунну ажыда сунарыңга, ачы-буян-биле пөгүп тодарлар.
- 29 Олардан хая көрнүр болзуңза, корга бээрлер,
 амы-тынын үзүп каарыңга, чок апарып,
 тывылган довураанче дедир кире бээрлер.

* 103:18 Сарлык-дегелер – еврей дылда «шафан» дээр үүрмек хээкчилер (Лев. 11:5; У. ч. 30:26 көр).

* 103:26 Левиафан – хананей мифологияда сугда чурттап турар күчүтен моос азы улу (Иов 3:8; 40:20; 41:1; Ыд. ыр. 73:13-14; Иса. 27:1 көр).

103:14 Ы. х. к. 11:14-15; Ыд. ыр. 146:8-9 103:15 Башт. 9:13; У. ч. 31:6; Эклл. 10:19 || Аж.-ч. 14:17

103:18 Иов 39:1 103:19 Э. д. 1:14 || Ыд. ыр. 73:16; Иер. 33:25 103:20 Иса. 45:7 103:21 Иов 38:39;

Иоил 1:20 103:22 Иов 37:8 103:24 У. ч. 3:19 103:27 Ыд. ыр. 135:25 103:28 Ыд. ыр. 144:16

103:29 Э. д. 3:19; Иов 34:15; Ыд. ыр. 89:4; 145:4; Эклл. 3:20; 12:7

- ³⁰ Бодуннун тыныжынны
оларга тындырыптарыңга, чаяаттына бээрлер,
Сен чер-делегейни ынчалдыр чаартып турар сен.
- ³¹ Дээрги-Чаяакчынын алдары кезээ-мөңгөдө турзун.
Ол Бодунун чаяалгалары дээш өөрүзүн.
- ³² Черже Ол көрүптөри билек, чер сирилей бээр,
дагларга дээптөри билек, олар ышталы бээр.
- ³³ Дириг чорааш, Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлаайн,
чурттап чорааш, Бурганымны мактап ырлаайн.
- ³⁴ Мээң сөстөрим Аңаа таарымчалыг болзун;
Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп-хөглөзүн.
- ³⁵ А бачыттыг улус чырык чер кырындан арлып чиде берзин,
бузуттуг улус моон соңгаар турбазын.
Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөзүн!
Аллилуйя!

(1 Чыл. 16:8-22)

- 104** ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер,
Ооң адын адап, мактанар,
өске чоннарга Ооң ажил-херектерин медээлеңер;
- ² Ону алгап ырлаңар, Аңаа ырлап беринер;
Ооң кылган бүгү кайгамчык чүүлдерин чугаалап беринер.
- ³ Ооң ыдыктыг ады дээш чоргаараңар;
Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улустун
сеткил-сагыжы өөрүп-хөглөзүн.
- ⁴ Күчүлүг Дээрги-Чаяакчыны эдеринер,
Ооң-биле үргүлчү кады турар дээш чүткүңер.
- ⁵⁻⁶ Дээрги-Чаяакчынын чалказы Авраамнын үре-салгалы,
Иаковтун салгалы, Бурганның шилип алган улузу!
Ооң кылган кайгамчык чүүлдерин, Ооң көскү демдектерин,
Ооң аксындан үнгөн шын шииткелдерин сактып чоруңар.
- ⁷ Ол дээрге бистиң Бурганывыс, Дээрги-Чаяакчы-дыр:
бүгү чер-делегейде Ооң шын шииткелдери бар.
- ⁸ Ол Бодунун берген чагыг-керээзин —
чоннун мунгу салгалыңга чедир
чагаан сөзүн кезээ-мөңгөдө утпас.
- ⁹ Ол ону Авраам-биле чаргаш,
Исаакка Бодунун дангыраан берген.
- ¹⁰ Ол ону Иаковка дүрүм-хоойлу кылдыр доктааткаш,
Израильге мөңгө чагыг-керээ кылдыр быжыглаан:
- ¹¹ «Сөңээ өңчү кылдыр ханаан черни бээр мен».
- ¹² Өгбелеривис аажок эвээш санныг, көңгүс хөй эвес турда,
олар Ханаанга өскээртен келген улус турда,
- ¹³ олар бир чондан өске чонче, бир күрүнеден
өске аймактын күрүнезинче көжүп чоруп турда,
- ¹⁴ Бурган оларны дарлаар арганы кымга-даа бербейн,
хааннарны олар дээш чемелеп:

103:30 Иов 33:4 103:31 Ыд. ыр. 71:17 103:32 Ыд. ыр. 143:5 103:33 Ыд. ыр. 62:5; 145:2

104:1 Иса. 12:4 104:2 Иер. 21:2 104:4 Ыд. ыр. 23:6; 26:8 104:5-6 Ыд. ыр. 76:12-13 104:7 Иса. 26:9

104:8 Ы. х. к. 7:9 || Лев. 26:42 104:9 Э. д. 17:2; 26:3 104:11 Э. д. 35:11-12 104:12 Ы. х. к. 7:7; 26:5

104:14 Э. д. 12:17; 20:3

- 15 «Мээң шилип алган улузумга дегбөнер,
Мээң медээчилеримге багай чүве кылбаңар!» — деп турган.
- 16 Дээрги-Чаяакчы чер кырынче ашты бадырып,
тараалыг бүгү үнүштү узуткап каан.
- 17 Ол Египетче бир кижини өгбелеривисти мурнай чорудупкан:
Иосифти кул кылдыр саттырыпкан.
- 18 Иосифтин буттарын кинчилер бектеп,
демир дөнгү ооң мойнун боой кызып алган —
- 19 Иосифтин баш удур чугаалаан сөзү боттанмааже, ындыг турган.
Дээрги-Чаяакчынын сөзү Иосифти ынчалдыр шензэн.
- 20 Фараон Иосифти эккелдирип алган, чоннарнын чагырыкчызы
ооң кинчи-бегин адыртып, хостааш,
- 21 бодунуң ордузунун дээргизи кылдыр база
бодунуң эдилээн бүгү байлаан
аайлап-башкарар кижини кылдыр томуйлап каан.
- 22 Иосиф ынчан хаанның дүжүметтерин
бодунуң туралааны-биле башкарып*,
баштыңнарны мерген угаанга өөредип турган.
- 23 Израиль ынчан Египетке чедип келген,
Иаков Хаамнын черинге* көжүп келген турган.
- 24 Бурган Бодунуң чонун эңдере өстүрүп-көвүдеткеш,
ооң дайзыннарнындан артык күштүг кылып каан.
- 25 Бурган ол дайзыннарнын чүректерин
Ооң чонун көөр хөңнү чок кылып каарга,
олар Ооң чалчаларынга удур кара сагышты бодаар апарган.
- 26 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалказы Моисей биле
шилип алган кижизи Ааронну айбылап чорудупкан.
- 27 Олар Хаамнын* чериниң чурттакчыларынын аразынга
Ооң сөстөрүн ёзууга
көскү демдектер болгаш кайгамчык чүүлдерни көргүскөн.
- 28 Ол дүмбей карангыны чорудуп, чер кырын караңгыладыпкан,
Ооң сөзүңге кым-даа удурланып шыдаваан.
- 29 Дээрги-Чаяакчы дайзыннарнын суун ханче хуулдуруп,
оларнын балык-байлаңын кырып каапкан.
- 30 Оларнын черинге, хааннарнын ордузунга безин
бөзүр-пагалар имиңейни берген.
- 31 Ооң чугаалаан сөзү-биле оларнын черин бир кылдыр
ызырар сээктер, хүлчүктер үглөй ужуп келген.
- 32 Дээрги-Чаяакчы чаъс орнунга долуну чагдырып,
оларнын чуртунче чаңныктарын дүжүргөн;
- 33 оларнын виноградын, фи́га чимистерин дүжүр шаап,
ээлээн девискээринде ыяштарнын шуптузун сыйып каапкан.
- 34 Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзү-биле
сан-туң чок мөөң шартылаа болгаш шерги үглөй ужуп келгеш,
- 35 оларнын черинде бүгү оът-сигенни,

* 104:22 Өске бурунгу сөзүглелде «башкарып» деп эвес, а «сургап» деп сөстү бижээн.

* 104:23, 27 Хаамнын чери — Египетти ынча деп турары ол, чүгө дээрге Хаамнын бир оглу Египеттин үндөзилекчизи кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 77:51; 105:22 көр).

104:15 Э. д. 20:7 104:16 Э. д. 41:54 104:17 Э. д. 37:28; 45:5 104:19 Э. д. 37:7; 41:54 104:20 Э. д. 41:14
104:21 Э. д. 41:40 104:23 Э. д. 46:6 104:24 Хост. 1:7; Ы. х. к. 26:5 104:25 Хост. 9:12
104:26 Хост. 3:10; 4:14 104:27 Хост. 7:3; Ыд. ыр. 77:43-51 104:28 Хост. 10:21-23 104:29 Хост. 7:17-24
104:30 Хост. 8:2-14 104:31 Хост. 8:16-24 104:32 Хост. 9:23-25 104:34 Хост. 10:12-15

- шөлдөрүндө үнгөн дүжүттү сыырыпкан.
³⁶ Дээрги-Чаяакчы оларнын черинде
 дун төл бүрүзүн — оларнын эң үнелиг эртинге-байлаан —
 узуткап каан.
- ³⁷ Бурган израильчилерни ук черден
 алдын-мөнгүннүг үндүрө берген,
 оларнын аймактарынын аразында
 арай деп калгып чоруур кижиге чок болган.
- ³⁸ Египет чон израильчилерден коргуп-сүртөөн болгаш,
 оларнын чоруй барганы дээш өөрөөн.
- ³⁹ Дээрги-Чаяакчы оларга шывыг кылдыр
 булутту чада салып берген;
 оруун дүне от-биле чырыдып берип чораан.
- ⁴⁰ Оларнын дилээ-биле Ол матпадактар чорудуп берип,
 дээрден баткан тараа-биле оларны тоттуруп турган.
- ⁴¹ Хаяны хаптарга, суг аттыгып үнүп,
 ээн кургаг ховуга хем агып бадып эгелээн.
- ⁴² Бурган Бодунун чалказы Авраамга берген
 ыдыктыг аазаашкынын утпайн чораан болгай.
- ⁴³ Ол Бодунун чонун, шилип алган улузун
 Египеттен үндүрүп эккээрге, олар өөрүп-хөгөп турган.
- ⁴⁴ Оларга өске чоннарнын чурттаан черлерин берген,
 олар өске аймактарнын өнчүзүн салгап алган.
- ⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчынын чону
 Ооң айтышкыннарын сагызын,
 Ооң дүрүм-хоойлузун кадагалап арттырзын.
 Аллилуйя!

105

¹ Аллилуйя!

- Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер; Ол ачылыг-дыр,
 Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- ² Дээрги-Чаяакчынын күчү-күжүн чугаалап шыдаар,
 Ооң макталга төлөптиг шупту ажил-херээн
 медээлеп шыдаар кижиге бар бе?
- ³ Чөптүг чорукту сагып чоруур,
 үргүлчү шын чүве кылып чоруур улус амыр-чыргалдыг.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чонунче
 ээ көрнүп тура, мени бодап келем:
 Бодунун камгалалындан меңээ хайырлап көрөм —
- ⁵ Сээң шилип алган улузунун аас-кежиин көрүп алыин,
 Сээң чонунун өөрүшкүзү-биле өөрүп-хөглөзүйн,
 Сээң өнчүң болур чон-биле кады чоргаарланып көрөйн.
- ⁶ Ада-өгбевис-даа, бис-даа бачытты үүлгеткен-дир бис,
 кем-бурууну, бузутту кылган-дыр бис.
- ⁷ Ада-өгбевис Египетке
 Сээң кайгамчык чүүлдерини угаап билбээн,
 Сээң өндүр улуг энерелини уттупкан,
 Кызыл далай чанынга Сеңээ удурланган.

104:36 Хост. 12:29 104:37 Хост. 12:35-36 104:38 Хост. 12:33 104:39 Хост. 13:21-22

104:40 Хост. 16:4, 14-31 104:41 Хост. 17:6; Сан. 20:11 104:42 Э. д. 15:14 104:43 Э. д. 15:1-21

104:44 Ис. 24:13 105:1 1 Чыл. 16:34; 2 Чыл. 5:13; 20:21; Эзра 3:11; Иер. 33:11 105:3 Бл. ыр. 14:2

105:6 Эзра 9:7; Иер. 3:25 105:7 Хост. 14:11

- 8 Ынчалза-даа Бурган Бодунуң ат-алдарын бодааш,
Бодунуң күчү-күжүн көргүзөр дээш, оларны камгалап каан.
- 9 Дээрги-Чаяакчы Кызыл далайга дужаарга, далай кургап калган;
Ол ада-өгбевисти терең ээремнер таварты,
кургаг черлеп дег, эрттире берген;
10 оларны көөр хөңнү чок улустуң холундан камгалап,
дайзынның холундан адырып каан.
- 11 Оларның дайзыннарын суг хөмө аптарга,
чаңгызы-даа амылыг артпаан.
- 12 Израильчилер Ооң сөстөринге бүзүрөп,
Ону мактап ырлажы бергеннер.
- 13 Олар үр болбайн, Ооң ажыл-херектерин утгуптуп,
чагыгларын манап албайн барганнар;
14 ээн кургаг ховуга аажок чем чиксей бергеннер,
Бурганны аңаа шенеп турганнар.
- 15 Ол ынчан оларның дилээн күүсеткен,
ындыг-даа болза, оларже арып-дорар аарыг ыдыпкан.
- 16 Олар турлаанга Моисейге база
Дээрги-Чаяакчының ыдыктап кааны Ааронга адааргай бергеннер.
- 17 Чер ойлуп кире бергеш, Дафанны ажырыпкан,
Авиرونну бүгү талалакчылары-биле кады хөөп алган.
- 18 Оларның бөлүүнче от өөскүп кыпкаш,
буруулуг улусту чалбыш өрттендир чипкен.
- 19 Израильчилер Хорив дагның чанынга бугажык дүрзүзү
шуткуп кылып алгаш, аңаа мөгөйип,
20 боттарының алдарлыг Бурганын
оыт-сиген чиир мал дүрзүзүңге орнапканнар.
- 21 Египетке өндүр улуг үүлө-херек кылып турган Бурганны –
боттарының Камгалакчызын утгупканнар.
- 22 Олар Хаамның черинге* – кайгамчык чүүлдер,
Кызыл далай чанынга – коргунчут чүүлдер
кылып турган Бурганны утгупканнар.
- 23 Дээрги-Чаяакчы израильчилерни узуткаар деп барган,
ынчалза-даа Ооң шилип алганы Моисей чонга болчуп,
оларны узуткавас кылдыр,
Дээрги-Чаяакчының килеңин чайладыпкан.
- 24 Оон израильчилер Ооң сөзүңге бүзүрөвейн,
күзенчиг черни тоовайн барганнар.
- 25 Олар боттарының чадырларынга
Дээрги-Чаяакчының үнүн тооп дыңнавайн, хыйланып турганнар.
- 26 Ол ынчан даңгыраглап:
«Оларны ээн кургаг ховуга чок кылып каар мен,
27 оларның үрө-салгалын чоннар аразынга узуткап каар мен,
өске чер-чурттарга тоо быдарадып каар мен» – деп турган.

* 105:22 Хаамның чери – Египетти ынча деп турары ол, чүгө дээрге Хаамның бир оглу Египеттин үндөзилекчизи кылдыр санадып турган (Э. д. 10:6-10; Ыд. ыр. 77:51; 104:23 көр).

105:8 Хост. 9:16; 14:18 105:9 Хост. 15:8; Ыд. ыр. 17:16 || Хост. 14:21-22 105:10 Лк. 1:71
105:11 Хост. 14:28 105:12 Хост. 14:31 105:13 Ы. х. к. 8:14; Ыд. ыр. 77:11; Ос. 13:6 105:14 Сан. 11:4
105:15 Сан. 11:20; Ыд. ыр. 77:29 105:16 Сан. 16:1-3 105:17 Сан. 16:31-32; 11:6 105:18 Сан. 16:35
105:19 Хост. 32:4; Ы. х. к. 9:8 105:20 Иер. 2:11; Рим. 1:23 105:21 Ы. х. к. 8:12-14; Ыд. ыр. 77:11;
У. ч. 3:12; Ос. 13:6 105:23 Хост. 32:10; Ы. х. к. 9:14 105:24 Сан. 14:2-4 105:27 Сан. 14:30

- 28 Олар Фегор дагның бурганы Ваалга мөгейип,
амы-тыны чок дүрзүлерге салган өргүл эъди чип,
29 ажыл-херектери-биле Дээрги-Чаяакчыны килеңнедип турганнар.
Ынчан оларның аразынга айыыл-халап өөскүп үнген.
- 30 А Финеес киржи берип, шииткел үндүрерге,
айыыл-халап соксай берген.
- 31 Бурган ол дээш Финеести
салгалдан салгал дамчып, кезээ-мөңгөде чөптүт-шынныг кижиге санаан.
- 32 Израильчилер Мериваның суунуң чанынга
Бурганны хорададып алганнар,
Моисей ынчан олар дээш айыылга таварышкан:
33 олар ооң сеткил-сагыжынга килеңни оттуруптарга,
ол бодунуң аксы-сөзүн тудуп шыдавайн барган.
- 34 Олар Дээрги-Чаяакчының узутказын дээни чоннарны узуткавааннар,
35 харын өске чоннар улузу-биле холужуп,
оларнын ёзу-чаңчылдарынга өөренип,
36 оларның дүрзү-бурганнарынга мөгейгеш, дузакка туттурганнар.
- 37 Олар оолдар, кыстарын буктарга өргүл кылдыр салып турганнар.
38 Ханаанның дүрзү-бурганнарынга өргүл кылдыр салган
оолдар, кыстарының кем чок ханын төп,
ол черни бужартадып кааннар.
- 39 Кылган ажыл-херектери-биле боттарын бужартадып,
үүлгеткен херектери-биле самыралга алзып турганнар.
- 40 Дээрги-Чаяакчының килеңи Бодунуң чонунче кыптыгып,
Бодунуң өнчүзү болур улустан хөңнү калып,
41-42 израильчилерни өске чоннар улузунуң холунга хүлээдип берген.
Дайзыннар израильчилерни чагырып эгелээш,
дарлап-бастырга,
олар демгилерниң кадыг холунга
кыстыртып алганнар
- 43 Дээрги-Чаяакчы оларны хөй катап камгалаан,
а олар аңаа удур үймээн үндүрер чөрүү сагыштыг турганнар,
Ол ынчан оларны бузуттары дээш берге байдалче кирип каан.
- 44 Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы
израильчилерниң кыйгызын дыңнап,
оларның кызагдадып алганын көрүп турган.
- 45 Олар-биле чарган чагыг-көрээзин бодап,
Бодунуң өндүр улуг энерелинден оларны кээргеп,
46 израильчилерни тудуп алгаш барган бүгү чоннарның
оларга ээ-хайыралыг болур сагыжын оттурупкан.
- 47 Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти камгалап көрөм;
Сээң ыдыктыг адыңны мактаар кылдыр,
Сээң мактал-хүндүң-биле чоргаарланыр кылдыр,
өске чоннар аразындан бисти бөлүп чыып көрөм.
- 48 Израильдин Бурганынга — Дээрги-Чаяакчыга
кажан-даа, кезээ-мөңгөде алдар!
Бүгү чон: «Ындыг-ла болзунам!» деп чугаалазын.
Аллилуйя!

105:28 Сан. 25:1-5; Ос. 9:10 105:30 Сан. 25:7-8 105:31 Э. д. 15:6; Сан. 25:10-13 105:32 Хост. 17:7; Сан. 20:13
105:33 Сан. 20:10 105:34 Башт. 1:21, 27-36 105:35 Башт. 3:5-6; Ос. 7:8 105:36 Хост. 23:33; Башт. 2:3, 13
105:37 Ы. х. к. 32:17 105:38 Сан. 35:33 105:41-42 Башт. 2:14 105:43 Башт. 2:16 105:44 Башт. 3:9; 4:3
105:45 Лев. 26:42; Ыд. ыр. 73:20; Ыы. 3:32 105:46 Эзра 1:1 105:48 1 Чыл. 16:35-36; Ыд. ыр. 40:14

БЕШКИ ЧЫЫНДЫ (Ырылар 106–150)

106 ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер;
Ол ачылыг-дыр, Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмес-тир.
²⁻³ Дээрги-Чаяакчының камгалап кааны,
дайзыннын холундан адырып кааны,
өске чурттардан – чөөн болгаш барыын чүктерден,
соңгу чүктөн болгаш далайдан бээр –
чыып эккелгени бүгү улус ынча деп чугаалазын.

⁴ Израильчилер ээн кургаг ховуга улчуп-тояап,
чурттакчылыг хоорайга таварышпайн чораан.
⁵ Аштап-суксап, амы-тыны хылдың кырында чораан.

⁶ Ынчан олар кызагдаткаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырган –
а Ол түрегделден оларны камгалап,
⁷ чурттакчылыг хоорайга чеде берзиннер дээш,
дорт орук-биле эдертип чорупкан.
⁸ Олар Дээрги-Чаяакчыга
Ооң энерелдии дээш, кижиги төрөлгөтөнгө кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!

⁹ Ол суксаан кижини хандырган,
аштаан кижини буян-биле тоттурган болгай.

¹⁰ Израильчилер демирге бектедиң алгаш,
дүмбей караңгыга качыгдап олурганнар.

¹¹ Олар Бурганның сөстөрүн тооп дыңнавайн барган,
Дээди Өрүкүнүң күзел-соруун хүлээп көрбээн.

¹² Дээрги-Чаяакчы оларның тура-хөөнүн
албадалдыг ажыл-биле чаажыктырарга, могап турупканнар,
а оларга дузалажыр кижиги тывылбаан.

¹³ Олар кызагдаткаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп алгырган,
Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан;

¹⁴ оларны дүмбей караңгыдан үндүрө бергеш,
кинчи-бегин үзе шаап каапкан.

¹⁵ Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
кижиги төрөлгөтөнгө кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!

¹⁶ Ол хүлөр хаалгаларны буза шапкаш,
демир дээктерни үрөп каапкан болгай.

¹⁷ Мелегей улус бачыттыг оруктары
болгаш бузуттары дээш качыгдап турган.

¹⁸ Олар кандыг-даа аыш-чемни чип албастан,
өлүмүнүн эжиин ажыдып киреринге чоокшулап келген.

¹⁹ Олар кызагдаткаш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп алгырган,
Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан.

²⁰ Ол Бодунуң айтышкыны-биле оларны экиртип каан,
чевегте чыдарындан камгалап каан.

106:1 Бд. ыр. 105:1 106:2-3 Бд. ыр. 105:10 || Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Иез. 11:17; Соф. 3:20
106:9 Лк. 1:53 106:10 Иов 36:7 || Иса. 9:2; 42:7; 49:9 106:11 У. ч. 1:25 106:12 Бд. ыр. 21:12
106:16 Иса. 45:2 106:18 Иов 33:20 || Бд. ыр. 9:14 106:20 4 Хаан. 20:5

- 21 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
кижи төрөлгөтөнгө кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
- 22 Олар өөрүп четтиришкин өргүлүн Аңаа эккеп салзын,
Ооң ажыл-херектериниң дугайында ырлашпышаан медээлезин.
- 23 Корабльдарга далайже эжиндирип үнгөн,
сугларның делгемнеринге ажыл-үүлезин кылып чоруткан далайжылар
- 24 Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херектерин,
кайгамчык чүүлдерин, далайга чорааш, көрүп турган.
- 25 Ол дужаарга, күштүг шуурган хадып,
далайның чалгыгларын бедидир диргелдирип турган.
- 26 Далайжылар дээрже өрү үнүп,
далайның дүвүнчө куду бадып турган,
оларнын тура-соруу айыыл-халаптардан эстип-хайлып калган;
- 27 эзирик улус ышкаш, ол-бо долганып, тендирээннер,
оларның арга-мергежили херекчок чүве апарган.
- 28 Олар кызагдаткаш,
Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырган,
Ол ынчан оларны түрегделден адырып каан.
- 29 Ол дужаарга, шуурган шуут ыржымналдыр оожургап,
чалгыглар ыт-шимээн чок барган.
- 30 Чалгыглар дагжаваска, далайжылар өөрүп-хөглей берген,
Дээрги-Чаяакчы оларны күзеп-чүткээн өртээлинге эккелген.
- 31 Олар Дээрги-Чаяакчыга Ооң энерелдии дээш,
кижи төрөлгөтөнгө кылган
кайгамчык чүүлдери дээш өөрүп четтирзин!
- 32 Олар Ону чоннуң чыыжынга кымдан арттыр мактазын,
баштыгнарның чөвүлелинге алдаржытсын!
- 33 Дээрги-Чаяакчы хемнерни ээн кургаг хову кылдыр,
суг баштарын — кургаг чер кылдыр хуулдуруп тулар;
- 34 үнүш-дүжүткүр черни, ында чурттаан улустуң бачыды дээш,
кужурлуг чер кылдыр хуулдуруп тулар.
- 35 Ол ээн кургаг ховуну хөлчө,
кадып кургаан черни — суг бажынче хуулдуруп,
- 36 аштаан улусту аңаа чурттадып каар.
Олар боттарының чурттаар хоорайын тудуп алгаш,
шөлдөргө тараазын тарып, виноград сыптарын олуртуп,
- 37 элбек дүжүттү, чимистерни ажаап алып.
- 38 Дээрги-Чаяакчы улуска ачы-буянын хайырлап тулар,
олар аажок өзүп-көвүдээр, оларның мал-маганын Ол немеп бээр.
- 39 А олар дарлалга, айыыл-халапка,
качыгдалга бастырткаш, эвээжей бээрге,
- 40 Дээрги-Чаяакчы даргаларны бак ат-биле бүргээш,
орук-чирик чок ээн черге азып-тоярынче албадаптар.
- 41 А яды кижини түрегделден ушта тыртып,
ооң өг-бүлөзін, кодан хойну дег, өстүрүп-көвүдедип тулар.
- 42 Ак сагыштыг улус ону көргөш, өөрүп тулар,
а бузуттуглар шупту аксын хаап алып.

106:22 Ыд. ыр. 49:14; Евр. 13:15 106:25 Иона 1:4 106:27 Иов 12:25; Иса. 24:20

106:29 Ыд. ыр. 64:8; 88:10; Иона 1:15; Мф. 8:26 106:33 Иса. 50:2 106:34 Э. д. 19:24-28; Иер. 4:26

106:35 Иов 38:26; Иса. 35:6; 41:18 106:38 Э. д. 12:2; Хост. 1:7; Иов 42:10 106:40 Иов 12:21, 24

106:41 1 Хаан. 2:8; Ыд. ыр. 112:7 106:42 Иов 22:19; Ыд. ыр. 118:74 || Иов 5:16; Ыд. ыр. 62:12

- ⁴³ Мерген угаанның кижі бо чүүлдү чүрөөнгө кадагалап алзын,
Дээрги-Чаяакчының энерелин бодап чорзун.

(Ыд. ыр. 56:8-12; 59:7-14)

107

- ¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*
² Бурганым, мээң чүрээм быжыг сорукутг,
сеткилимниң ханызындан
Сени алгап ырлап, алдаржыдар мен!
³ Чанзы биле чадаган, одунунар!
Эртенги хаяаны оттурай!
⁴ Дээрги-Чаяакчы, мен Сени чоннар аразынга мактаар мен,
аймактар аразынга алгап ырлаар мен.
⁵ Сээң энерелиң дээрлерден бедик,
Сээң шынчы чоруун булуттарга үзүп турар.
⁶ Бурганым, дээрлерден-даа бедидир көдүртүп, мактат,
Сээң алдарың бүгү чер-делегей кырынга чайынналзын!

⁷ Бодунуң ынак улузунну күчү-күжүң-биле камгалап,
меңээ харыылап көрөм.
⁸ Бурган Бодунуң ыдыктыг өргээзинге мынча дээн:
«Сихем хоорайны өөрүшкүлүг үлөп-хуваар мен,
Сокхот шынааны хемчээп-хуваар мен:
⁹ Галаад биле Манассиянын черлери — Мээңи,
Эфремниң чери — Мээң бажымда куяк бөрт,
Иуданың чери — Мээң даянгыжым болур;
¹⁰ а Моавтың чери — Мээң бут чуур таваам болур,
Эдомнуң черин сапыым таптай базар.
Филистим черни тиилээним дээш өөрүп-байырлаар мен».

¹¹ Быжыглаттыңган хоорайже кым мени кири бээрл?
Эдомче кым мени чедирерил?
¹² Сен эвес сен бе, бисти каапкан Бурганымыс?
Бистин аг-шеривис-биле кады үнмезиң ол бе?
¹³ Кызагдаткан биске дузалап көрөм,
кижи амытандан кээр дуза — хоозун идегел болгай.
¹⁴ Бурганның ачызында күжүвүстү көргүзөр бис:
дайзыннарывысты Ол таптай базып каар.

108

- ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Давидтии. Мизмор-ыры.*
Алгап мактап турар Бурганым, ынт чок барбайн көрөм!
² Бузуттуглар, нүгүлчүлөр аксы-дылын менче кызаңнадып,
мээң-биле мегелеп чугаалажып турлар;
³ көөр хөңнү чок сөстери-биле бүзөөлөп, чылдагаан чок черге
мээң-биле дайылдажып турлар.
⁴ Оларга ынак-даа болзумза, меңээ удурланып турлар,
а мен мөргүп тур мен.
⁵ Буянымга бузут-биле,
ынак сеткилимге — көөр хөөн чок чорук-биле
харыылап турлар.

⁶ Дайзынымны бузуду дээш кезедип көрөм,
удурланыкчызы аңаа удур херечилезин.

106:43 Дан. 12:10; Ос. 14:10 107:2 Ыд. ыр. 111:7-8 107:3 1 Чыл. 15:16 107:5 Ыд. ыр. 35:5
107:8 Э. д. 12:6; 33:18 || Э. д. 33:17 107:13 Ыд. ыр. 145:3; Иер. 17:5 108:1 Ыд. ыр. 27:1
108:2 Ыд. ыр. 51:4 108:3 Ыд. ыр. 34:19 108:5 Ыд. ыр. 34:12; У. ч. 17:13; Иер. 18:20
108:6 Ыд. ыр. 34:4-8; 68:23-26

- 7 Шииткел черинге дайзыным буруудап үнзүн,
ооң мөргүлүн безин бачыт кылдыр саназын.
- 8 Ооң назы-хары кызырылзын,
өске кижиге ооң эрге-дужаалын эдилезин.
- 9 Дайзынымнын ажы-төлү адазы чок артсын,
алган кадайы дулгуяк апарзын.
- 10 Уруг-дарыы аал-оранынын
бузундуларын кагаш, диленип, улчузун.
- 11 Ооң бүгү өңчү-хөргөнгизин чээли кылган улус былаап алзын,
ажыл-ижиниң үрө-түннелин өске улус үптөп алзын.
- 12 Аңаа ээ-хайыралыг кижиге тыгылбазын,
ажы-төлүн кээргеп көөр кижиге турбазын.
- 13 Үрө-салгалынын хуу-салымы – өлүм болзун;
дараазында салгалга оларнын ады шуут уттундура берзин.
- 14 Дээрги-Чаяакчыга ооң ада-өгбөзуниниң
кем-буруузу уттундурбазын,
ооң авазынын бачыт-багы өршээттирбезин.
- 15 Дээрги-Чаяакчыга
оларнын бачыгтары кезээде көскү болзун,
чырык черден оларнын дугайында
сактыышкынны Ол балап каапсын.
- 16 Чүгө дээрге мээң дайзыным улуска эмерел көргүзерин уткан-дыр,
яды-түрөңгиге, чүрээ ундараан кижини өлүрерин бодап,
истеп сүрүп турган-дыр.
- 17 Дайзыным каргыш салырынга хандыкшаан турду –
салган каргыжы дедир ээп келзин;
улуска йөрөөл салырын күзеведи –
алгыш-йөрөөл оон ырай берзин.
- 18 Каргышты ол, хеп ышкаш, кедип алзын,
каргыш, суг дег, иштинче сиңип кирзин,
үс дег, эът-кежинче сиңип кирзин.
- 19 Каргыш ооң мага-бодун шыпкан хеви дег,
үргүлчү куржанып чоруур куру дег апарзын.
- 20 Ол бүгүнү Дээрги-Чаяакчы менээ удур
бак чүвө чугалап чоруур удурланыкчыларым-биле кылзын.
- 21 А Сен Бодуннун адынны бодап, менээ буяндан көргүзүп көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, Дээргим; Сээң эмерелиң ачылыг-дыр.
Мени камгалап көрөм,
- 22 чөгөнчиг күжүр-дүр мен, чүреккейим качыгдап тур.
- 23 Хөлегеге дег, чидип бар чыдыр мен,
шартылаа-даа дег, сывыртадып чор мен.
- 24 Шээрленгеш, дискектерим суларады,
арып-дорааш, дөрт сөөк болдум.
- 25 Дайзыннарарым мурнунга адым баксырады,
мени көргөш, олар баштарын чайып, шоодар-дыр.
- 26 Дээрги-Чаяакчы, Бурганым, дузалап көрөм,
эмерелдин-биле камгалап көрөм.
- 27 Сээң холуң камгалаан деп,
Дээрги-Чаяакчы ыңчаар кылган-дыр деп,
дайзыннарарым билип алзын.

108:7 У. ч. 28:10 108:8 Аж.-ч. 1:20 108:9 Хост. 22:24 108:10 Иер. 18:21 108:13 Иов 18:19; Ыд. ыр. 20:11
108:14 Хост. 20:5 108:15 Ыы. 1:22 || Иов 18:17; У. ч. 10:7 108:18 Сан. 5:22 108:21 Ыд. ыр. 68:17
108:22 Ыд. ыр. 39:8 108:23 Ыд. ыр. 101:12 || Хост. 10:19

- ²⁸ Олар мени каргап турлар, а Сен — алгап-йөрээп көрөм;
халдап келген улус бак атка кирзин, а Сээң чалчаң амыразын.
²⁹ Меңээ удурланыр улус бак ат-биле шыптынзын,
ыядыын хеп дег кедип алзын.
- ³⁰ Хөй улус мурнунга Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирейин,
аксы-сөзүм Ону алгап-мактазын.
³¹ Түрөңги кижини шиидип турар улустан камгалаар дээш,
Ол ооң талазында турар.

109

- ¹ *Давидтин. Мизмор-ыры.*
Дээрги-Чаяакчы мээң дээргимге:
«Дайзыннардың буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда,
Мээң оң таламга олур» — дээн.
- ² Сээң эрге-күжүң демдеглээн мергени
Дээрги-Чаяакчы Сион дагдан сунар —
сени бүзээлээн дайзыннардың чагырар сен.
- ³ Аг-шерииңни ыдык дагларже эдертип аппаарың хүнде
чонун сеңээ эки туразы-биле чедип кээр;
даң хаяазы чырып орда, шалың душкен ышкаш,
аныяк эрлериң сеңээ чедип кээр*.
- ⁴ Дээрги-Чаяакчы өскерлиш чок дангыраан берип:
«Мелхиседек ышкаш, сен кезээ-мөңгөдө
Бурганның бараалгакчызы сен» — дээн.
- ⁵ Дээрги сээң-биле кады-дыр.
Ол Бодунун килениниң хүнүндө хааннарны чылча шаап каар.
- ⁶ Бүгү чоннарны Ол шиидерге, чер кырын мөчү-сөөктер долар;
чер болганга Ол дайзыннардың баштарын чара шавар.
- ⁷ Хаан орук ара дамырак сугну ижер, ынчангаш бажын көдүрер.

110

¹ Аллилуй!

- м Мөзүзү эки улустун ниитилел-чыыжынга
ц бүгү-ле чүлдү-чүрээм-биле
Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдып тур мен!
- д ² Дээрги-Чаяакчынын ажил-херектери өндүр улут,
т оларга ынак бүгү улуска билип алыксанчыг.
- п ³ Ооң ажил-херээ — чайынналчак алдар-макталдыг;
л Ооң чөптүү кезээ-мөңгөдө артып каар.
- т ⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунун кайгамчык чүүлдерин
уттундурбас кылып кагды;
п Ол кээргээчел болгаш ээ көрнүүчел-дир.
- ц ⁵ Оон коргар улуска аыш-чемни Ол берип турар-дыр,

* 109:3 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. «Ыдык дагларже» деп сөстөрнү өске бурунгу сөзүглелде «Өндүр-чаагай ыдыктын-биле» деп бижеэн. «Аныяк эрлериң» деп сөстөрнүң болгу дег өске утказы мындыг: «Аныяк назынын».

108:29 Иов 8:22 108:31 Ыд. ыр. 15:8 109:1 Мф. 22:44; Мк. 12:36; Лк. 20:42-43; Аж.-ч. 2:34-35 || Ыд. ыр. 8:7 || Мк. 16:19; Евр. 1:13; 10:13 109:2 Ыд. ыр. 2:6 || Ыд. ыр. 71:8 109:4 Евр. 6:17-18 || Э. д. 14:18-20 || Евр. 5:6; 7:17; 7:21 109:5 Ыд. ыр. 67:13 109:6 Ыд. ыр. 9:9; Иоил 3:12 || Ыд. ыр. 67:22 110:1 Ыд. ыр. 149:1 || Ыд. ыр. 137:1 110:2 Ыд. ыр. 91:6 110:3 Ыд. ыр. 111:3 110:4 Хост. 34:6 110:5 Ыд. ыр. 104:8

- Бодунуң чагыг-керээзин кезээ-мөңгедө утпас-тыр.
 6 Ол Бодунун чонунга өске чоннарнын ээлээн черин берип,
 ажил-херектериниң күчү-күштүүн ооң-биле көргүстү.
 7 Ооң холдарының ажил-херектери —
 алыс шыннын болгаш чөптүг;
 Ооң бүгү чагыгларынга идегеп болур —
 8 олар кезээ-мөңгедө доктааттынган,
 алыс шын болгаш чөптүг чорук-биле тургустунган.
 9 Ол Бодунун чонунга хосталышкынны хайырлаан,
 Бодунуң чагыг-керээзин кезээ-мөңгедө берип каан;
 Ооң ады ыдыктыг болгаш сүрээденчиг.
 10 Дээрги-Чаяакчыдан коргары — мерген угаанның үнөр дөзү.
 Ооң чагыгларын күүседип турар бүгү улус чарт угаанныг.
 Дээрги-Чаяакчыга мактал кезээ-мөңгедө артар.

111 Аллилуйя!

- Дээрги-Чаяакчыдан коргар,
 Ооң айтышкыннарынга аажок ынак киж и амыр-чыргалдыг!
 2 Чер кырынга ол кижиниң үре-салгалы күш-шыдалдыг болур,
 мөзүзү эки улустуң салгалы йөрээттирер.
 3 Элбекшил биле эртинө-байлак ооң аал-оранында турар,
 ооң чөптүү кезээ-мөңгедө артып каар.
 4 Дүмбей карангы турда, мөзүзү эки улуска чырык чырып кээр.
 Ындыг улус кээргээчел, ээ көрнүүчел, чөптүг*.
 5 Буяннын киж и өршээлдиг, улуска чээли бээр,
 бодунуң ажил-херектерин чөптүү-биле чорудар*.
 6 Ол кезээ-мөңгедө тендиш дивес.
 Чөптүг-шыннын киж и дугайында сактышкын
 мөңгө тураскаал бооп артып каар.
 7 Ындыг киж и бак медээлер дыннаарындан кортпас,
 ооң чүрээ Дээрги-Чаяакчыга идегеп, чайгылыш чок болур.
 8 Ооң чүрээ туруштуг, коргуш чок —
 ол алызы барып, дайзыннарының буураарын көөр.
 9 Ол киж и ядыы улуска ачы-дузаны элбээ-биле берип турар,
 ооң чөптүг-шыннын чоруу кезээ-мөңгедө артып каар,
 күчү-күжү улгадып, алдаржыр.
 10 Бузуттут киж и ону көргөш, анчыгзынып,
 диштерин кыжырадыр база эстип чиде бээр.
 Бузуттугларнын күзел-бодалы узуткаттырар.

112 Аллилуйя!

- Дээрги-Чаяакчының чалчалары, Ону алгап-мактаңар,
 Ооң адын алгап-мактаңар!
 2 Дээрги-Чаяакчының ады амдыгааштан эгелээш,
 кезээ-мөңгедө алгадып-йөрээттирзин.
 3 Хүн үнөр черден хүн ажар черге чедир
 Дээрги-Чаяакчының ады алдаржызын.

* 111:4 Азы: «Дүмбей карангы турда, мөзүзү эки улуска кээргээчел, ээ көрнүүчел, чөптүг Чырык чырып кээр». * 111:5 Азы: «Шийткел үезинде ооң сөстери бадыткаттынар».

110:9 Лк. 1:68 || Ыд. ыр. 98:3; Лк. 1:49 110:10 Иов 28:28; У. ч. 1:7; 9:10 || Ы. х. к. 4:6

111:1 Ыд. ыр. 1:2; 127:1 111:2 У. ч. 11:21 111:3 Ыд. ыр. 110:3 111:4 Ыд. ыр. 26:1; 96:11; Мих. 7:8

111:5 Ыд. ыр. 36:26 111:6 У. ч. 10:7 111:7 Ыд. ыр. 56:8; 107:2 111:8 Ыд. ыр. 53:9

111:9 У. ч. 11:24-25 || Ы. х. к. 24:13; 2 Кор. 9:9 111:10 Иов 16:9 112:2 Иов 1:21; Ыд. ыр. 113:26

112:3 Ыд. ыр. 47:11; 49:1; Мих. 1:11

- 4 Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарның кырында өрү көдүрткен,
Оон алдары дээрлерден бедик.
- 5 Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы ышкаш кым барыл?
Ол бедикте саадап оар,
- 6 дээр биле черни көөр дээш, куду алзы ээгип турар.
- 7 Ол довурактан ядыы кижини тургуза тыртып,
боктан түрөңги кижини көдүрүп турар;
- 8 ону баштыннарның,
Бодунун чонунун баштыннарынын, чанынга олуртуп турар.
- 9 Аал-оранында үре-төл чок херээженни
Ол ажы-төлүнгө өөрзөн ава кижы кылдыр хуулдуруп турар.
Аллилуйя!

113

- ¹ Израильчилер Египеттен үне бээрге,
Иаковтуң салгалы хары чондан чоруй баарга,
- ² Иудея — Бурганның ыдыктыг чери,
Израиль — Бурганның ээлзэн чери болу берген.
- ³ Далай Ону көрүп кааш, Оон дезип маңнап турган,
Иордан хем дедир ага берген;
- ⁴ даглар ынчан кошкарлар дег халып,
тейлер хураганнар дег шурап турган.
- ⁵ Далай, сен канчап бардын, чүгө дезип маңнаарың ол?
Иордан, чүгө дедир агарың ол?
- ⁶ Даглар, силер чүгө кошкарлар дег халыдынар,
тейлер, силер чүгө хураганнар дег шурадынар?
- ⁷ Дээргиниң мурнунга коргуп сириле, чер-делегей,
Израильдиң Бурганының мурнунга коргуп сириле.
- ⁸ Дээрги хаяны — терең хөл кылдыр,
дашты — суг бажы кылдыр хуулдурган*.
- ⁹ Бисти эвес, Дээрги-Чаяакчы, бисти эвес,
а Бодуннун адынны алдаржыдып көрөм;
энерелдиң-биле, шынчы чоруун-биле Бодунну алдаржыдып көрөм.
- ¹⁰ Өске чоннар улузу:
«Оларның Бурганы кайдал?» — деп айтырар чүзүл?
- ¹¹ Бистиң Бурганывыс — дээрлерде;
Ол күззэн-не чүүлүн боттандырып турар.
- ¹² А ол чоннарның дүрзү-бурганнары —
алдын болгаш мөнгүнден бүткен, кижы холу шуткаан чүүлдер-дир.
- ¹³ Ол чүүлдер аастарлыг-даа болза, чугаалавас;
карактарлыг-даа болза, көрбөс;
- ¹⁴ олар кулактарлыг-даа болза, дыңнавас;
думчуктарлыг-даа болза, чыт тыртпас;
- ¹⁵ олар холдарлыг-даа болза, суйбап билип албас;
буттарлыг-даа болза, кылаштавас;

* 113:8 Өске бурунгу сөзүглелде бо домак-биле бир ыры төнгөн, дараазында домак-биле чаа ыры эгелзэн.

112:4 Бд. ыр. 98:2; 148:13 || Бд. ыр. 8:1 112:5 Бд. ыр. 34:10 112:6 Бд. ыр. 10:4 112:7 1 Хаан. 2:8; Бд. ыр. 106:41 112:9 1 Хаан. 2:5; Бд. ыр. 67:7 113:1 Хост. 12:37 113:3 Хост. 14:21-22; Бд. ыр. 76:17 || Ис. 3:13 113:4 Бд. ыр. 28:6 113:7 Бд. ыр. 95:9 113:8 Хост. 17:6; Сан. 20:11; Бд. ыр. 77:15 113:10 Бд. ыр. 41:4; 78:10; Иоил 2:17; Мих. 7:10 113:11 Бд. ыр. 2:4; 10:4; Иса. 66:1 || Бд. ыр. 134:6 113:12 Бд. ыр. 134:15-18 113:13 Бл. х. к. 4:28 113:15 Иса. 46:7; Иер. 10:5

- оларның өктери үн үндүрбес.
- 16 Ындыг дүрзү-бурганнарны кылып турар, оларга идегээр бүгү улус шак ол дүрзүлеринге дөмейлежи берзин.
- 17 А израильчилер Дээрги-Чаяакчыга идегээр:
Ол — оларга дузалап чоруур дозуг-камгалап.
- 18 Аароннун салгалы Дээрги-Чаяакчыга идегээр:
Ол — оларга дузалап чоруур дозуг-камгалап.
- 19 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруурлар Анаа идегээр:
Ол — оларга дузалап чоруур дозуг-камгалап.
- 20 Дээрги-Чаяакчы бисти бодап, ачы-буянын хайырлазын:
израиль чонга ачы-буянын хайырлазын,
Аароннун салгалынга ачы-буянын хайырлазын,
- 21 Оон коргуп чоруур улуска ачы-буянын хайырлазын —
улуг-биче дивейн, ачы-буянын хайырлазын.
- 22 Дээрги-Чаяакчы ачы-буянын силерге-даа,
ажы-төлүңгерге-даа немей берзин.
- 23 Дээрги-Чаяакчы — дээр биле черниң Чаяакчызы
силерни алгап-йөрээген-дир.
- 24 Дээр — Дээрги-Чаяакчыныгы,
а черни Ол кижиге төрөлгөтөнгө хайырлаан.
- 25 Алды оранның шыпшыңынче бада берген өлүг улус
Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар эвес,
- 26 бис харын амдыгааштан эгелээш,
кезээ-мөңгөде Ону алгап-йөрээр бис.
Аллилуйя!

- 114** 1 Дээрги-Чаяакчыга ынак-тыр мен:
Ол мээң мөргүл кылган үнүмнү дыңнап кагды,
2 Бодунуң кулаан менче ээктирди;
назыным дургузунда Ону кыйгырар мен.
- 3 Өлүмнүң дузаа мени боой тудуп алды,
өлүгүлөр оранының какпазы мени хап алды,
кызгадаашкын биле айыыл-халапка алыстым.
- 4 Мен ынчан Дээрги-Чаяакчынын адын адап, диледим:
«О, Дээрги-Чаяакчы, мени адырып көрөм!»
- 5 Дээрги-Чаяакчы ээ көрнүүчел, чөптүг,
Бурганывыс ээ-хайыралыг.
- 6 Дээрги-Чаяакчы бөдүүн улусту кадагалаар —
мен түрөй бээримге, Ол камгалады.
- 7 Сеткил-сагыжым амыр-дышка бүргөтсин,
Дээрги-Чаяакчы менээ буянын хайырлаан-дыр.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Сен мени өлүмдөн,
карактарымны — ыглаарындан,
буттарымны — тептигип кээп дүжериңден чайлаткан сен.
- 9 Дириглер оранынга
Дээрги-Чаяакчыга дыңнангыр амыдыраар мен*.

* 114:9 Өске бурунгу сөзүглөдө 114 болгаш 115 ырылар чаңгыс ырыны тургузуп турар.

113:16 Иса. 44:9 113:18 Э. д. 15:1 113:22 Иса. 65:23 113:25 Ыд. ыр. 6:6; Эккл. 9:10; Иса. 38:18
113:26 Ыд. ыр. 112:2 114:1 Ы. х. к. 6:5; Ыд. ыр. 17:2 114:3 Ыд. ыр. 17:5-6 114:5 Хост. 34:6
114:7 Ыд. ыр. 12:6 114:8 Ыд. ыр. 55:14 114:9 Ыд. ыр. 26:13

- 115** ¹ «Базындырганым аажок» деп тура безин,
бүзүрелим чидирбээн мен*.
² Сеткил-хөңнүм доюлгаштын;
«Мегелевес кижичок» — деп чугаалаан мен.
³ Дээрги-Чаяакчынын меңээ хайырлаан
бүгү буяны дээш чүнүң-биле харыгылаар мен?
⁴ Камгалаалдың дашказын хүлээп аар мен,
Дээрги-Чаяакчынын адын мактап кыйгыраар мен.
⁵ Дээрги-Чаяакчыга берген дангырактарымны
Ооң бүгү чонунуң мурнунга күүседир мен.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга бердинген улустуң өлүмү дээш Ол муңгараар.
⁷ О, Дээрги-Чаяакчы! Мен Сээң чалчаң мен, шын,
Сээң чалча херээженинниң оглу мен,
Сен мени кинчи-бектен адырып кагдың.
⁸ Өөрүп четтиришкин өргүлүн Сенээ эккеп салыр мен;
Дээрги-Чаяакчынын адын кый деп, мактаар мен.
⁹ Дээрги-Чаяакчыга берген дангырактарымны
Ооң бүгү чонунуң мурнунга күүседир мен;
¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын өргээзиниң мурнунга,
Иерусалимге күүседир мен.
Аллилуйя!

- 116** ¹ Бүгү чоннар, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактанар;
бүгү аймактар, Ону алдаржыдынар.
² Ооң биске энерели өндүр улуг-дур,
Дээрги-Чаяакчынын шынчы чоруу кезээ-мөңгөде артар-дыр.
Аллилуйя!

- 117** ¹ Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер; Ол ачылыг-дыр,
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
² Израиль чон: «Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмөс-тир!» — деп чугаалазын.
³ Аароннуң үрө-салгалы: «Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмөс-тир!» — деп чугаалазын.
⁴ Дээрги-Чаяакчыдан коргар бүгү улус:
«Ооң энерели кезээ шагда
үстүп төнмөс-тир!» — деп чугаалазын.

⁵ Кызагдаашкынга таварышкаш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгырдым —
Ол мени дыннап кааш, делгем шөлөөн черже үндүрүп каан.
⁶ Дээрги-Чаяакчы мээң таламда-дыр, корткан херээм чүл,
кижи амытан меңээ чүнү кылып шыдаарыл?
⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ дузалаар:
дайзыннарарым буураашкынын көрүп каар мен.
⁸ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадал алыры
кижи амытанга ынанарындан канчап-даа дээр.
⁹ Дээрги-Чаяакчыдан хоргадал алыры
баштыңчыларга ынанарындан канчап-даа дээр.

* 115:1 Азы: «Бүзүрөп чораан болгаш: „Базындырганым аажок“ — деп турган мен».

115:1 2 Кор. 4:13 115:2 Бд. ыр. 61:8 115:3 2 Чыл. 32:25 115:5 Сан. 30:3; Бд. ыр. 49:14; Эклл. 5:3;
Иона 2:10 115:6 Бд. ыр. 71:14 115:7 Бд. ыр. 85:16 115:8 Бд. ыр. 49:14; 55:13 116:1 Рим. 15:11
116:2 Бд. ыр. 35:6; Иса. 55:9 117:1 Бд. ыр. 105:1 117:5 Бд. ыр. 17:20; 30:8 117:6 Бд. ыр. 55:5, 12;
Иса. 51:7, 12; Евр. 13:6 117:7 Бд. ыр. 53:9 117:8 Бд. ыр. 145:3; Иер. 17:5

- 10 Бүгү чоннар мени бүзээлеп келгеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.
- 11 Олар мени бүгү чүктерден бүзээлеп келгеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.
- 12 Олар мени арылар ышкаш үглөп келгеннер,
ынчалза-даа, отка кыпкан тенниг хараган дег,
дүрген хып, өжө бергеннер,
Дээрги-Чаяакчының ады-биле оларны ойтур шаптым.
- 13 Кээп ушсун дээш, күш-биле иткеннер,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы менээ дузалады.
- 14 Дээрги-Чаяакчы — күчү-күжүм болгаш ырым;
Ол мээң Камгалакчым болду.
- 15 Чөптүг-шынныг улустуң оран-саваларында
камгалал дээш өөрүшкүлүг ыт-шимээн дыңналган:
«Дээрги-Чаяакчының холу күчү-күжүн көргүскен!»
- 16 Дээрги-Чаяакчының холу бедидир көдүрүлгөн,
Ооң холу күчү-күжүн көргүскен!»
- 17 Өлбөс мен, харын амыдырап,
Дээрги-Чаяакчының ажил-херектерин медээлээр мен.
- 18 Дээрги-Чаяакчы мени шынгы кезеткен,
ынчалза-даа өлүмгө хүлээдип бербээн.
- 19 Чөптүг-шынныг улустуң кирер эжик-хаалгазын
менээ ажыдып бериңер:
ынаар кире бергеш, Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдайн.
- 20 Ол эжик — Дээрги-Чаяакчыны-дыр:
чүглө чөптүг-шынныг улус ону ажыдып кире бээр.
- 21 Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ өөрүп четтирип тур мен —
мени дыңнап кагдың, Камгалакчым болу бердиң.
- 22 Тудугжуларның, херекчок дээш, октапкан дажы
эң чугула даш апарган;
- 23 Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!
- 24 Бо хүн дээрге Дээрги-Чаяакчының биске
өөрүп-хөглөзsin дээш берген хүнү-дүр*.
- 25 О, Дээрги-Чаяакчы, бисти камгалап көрөм!
О, Дээрги-Чаяакчы, үүлө-херээвис чедимчелиг болзун!
- 26 Дээрги-Чаяакчының адындан
кел чыдар кижин алгадып-йөрээтсин!
Силерни Дээрги-Чаяакчының өргээзинден
алгап-йөрээп тур бис.
- 27 Дээрги-Чаяакчы — Бурган-дыр.
Ол биске чырыкты эккеп берген.
Өргүл малын хүлүп-шарааш, өргүл бедигээжинче эккелиңер.
- 28 Сен — мээң Бурганым сен, Сеңээ өөрүп четтирер мен.

* 117:24 Азы: «Бо хүн дээрге Дээрги-Чаяакчының чаяап каан хүнү-дүр, ында өөрүп-хөглээли».

117:10 Ыд. ыр. 21:13 117:14 Хост. 15:2; Иса. 12:2 117:15 Хост. 15:6 117:17 Ыд. ыр. 72:28; 106:22
117:19 Ыд. ыр. 23:7; Иса. 26:2 117:20 Ажыд. 21:27 117:22 Иса. 28:16; Зах. 10:4; Мф. 21:42; Мк. 12:10;
Лк. 20:17; Аж.-ч. 4:11; Эф. 2:20; 1 Пет. 2:7 117:26 Мф. 21:9; 23:39; Мк. 11:9; Лк. 13:35; 19:38
117:27 2 Хаан. 21:17; 4 Хаан. 8:20; Ыд. ыр. 17:29

- Бурганым Сени кымдан арттыр мактаар мен.
 29 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер;
 Ол ачылыг-дыр,
 Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

- 118** *а (алеф)* ¹ Бодунуң эртер оруктарыңга кем-буруу үүлгөтпөс,
 Дээрги-Чаяакчынын хоойлузун сагып чоруур улус амыр-чыргалдыг!
 2 Ооң доктаалдарын кадагалап,
 бүгү чүлдү-чүрээ-биле Олче чүткүп чоруур улус амыр-чыргалдыг!
 3 Ооң оруктары-биле чорааш, олар бузут үүлгөтпөс.
 4 Сээң чагыгларыңны быжыы-биле кадагалаарын дужааган сен.
 5 Мээң оруктарым Сээң дүрүмнериңни сагыырынче угланган болзун!
 6 Ынчан мен Сээң шупту айтышкыннарыңче
 ылавылап көргөш, бак атка кирбес мен;
 7 Сээң чөптүг шиитпирлериңни шинчилеп,
 шынныг чүрээм-биле Сени мактаар мен;
 8 Сээң дүрүмнериңни кадагалаар мен –
 мени шуут кагбайн көрөм!

- г (бет)* ⁹ Аныяк оол бодунуң оруун бачыттан канчап арыглап аарыл?
 Сээң сөзүңнү кадагалап чорааш!
 10 Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сенче чүткүп чор мен,
 Сээң айтышкыннарыңны күүседиринден чайлаар арга меңээ бербейн
 көрөм.
 11 Сеңээ удур бачыт үүлгөтпөс дээш,
 Сээң сөзүңнү чүрээмде шыгжап чор мен.
 12 Дээрги-Чаяакчы, Сеңээ алдар!
 Бодунуң дүрүмнериңге мени өөредип көрөм,
 13 Сээң аксыңдан үнгөн шупту шиитпирлери
 бодунуң аксы-сөзүм-биле медээлээр мен.
 14 Сээң доктаалдарыңның айтып берген оруун эдериң,
 эргине-байлактың кандызыңга-даа дег, өөрүп чор мен.
 15 Сээң чагыгларың дугайында бодап,
 оруктарыңче топтап көөр-дүр мен.
 16 Сээң дүрүмнериң дээш өөрүп-хөглөп чор мен,
 сөзүңнү утпас мен!

- д (гимел)* ¹⁷ Бодунуң чалчаңга ачы-буяндан көргүс,
 ынчан дириг артып, сөзүңнү кадагалаар мен.
 18 Мээң карактарымны ажыдып берем –
 Сээң хоойлундан тыптыр кайгамчык чүүлдерни көрүп алың.
 19 Чер-делегейде түр када турумчуп алган кижидир мен,
 Бодунуң айтышкыннарыңны менден чажырбайн көрөм.
 20 Сеткил-сагыжым Сээң шиитпирлериңни үргүлчү күзөп,
 оларже доктаадыр аргажок чүткүп чоруур.
 21 Адыыргак улусту чөмөлээр сен,
 Сээң айтышкыннарыңдан өскээр барган улус каргаттырар.
 22 Дора көрүүшкүн биле бак атты менден ап каавыдам –
 Сээң доктаалдарыңны кадагалап чоруур болгай мен.
 23 Чагырыкчылар меңээ удур сүлчээ кылып тур,
 а Сээң чалчаң мен дүрүмнериңни хандыр бодап олур мен.

117:29 Ыд. ыр. 105:1 118:1 Ыд. ыр. 100:2, 6 118:3 1 Ин. 3:9; 5:18 118:6 Ыд. ыр. 118:80
 118:8 Ыд. ыр. 37:22 118:9 Иов 13:26; Ыд. ыр. 24:7; Иер. 3:25 118:10 2 Чыл. 15:2 118:11 Иов 23:12;
 Ыд. ыр. 36:3; 39:9 118:12 Ыд. ыр. 26:11 118:13 Ы. х. к. 6:7 118:14 У. ч. 3:14-15 118:15 Ыд. ыр. 24:4
 118:19 1 Чыл. 29:15; Ыд. ыр. 38:13 118:20 Ыд. ыр. 41:2 118:21 Ы. х. к. 27:26; Иер. 11:3
 118:23 Ыд. ыр. 118:161; Дан. 6:4, 10

- 24 Сээң доктаалдарың — өөрүшкүм-дүр,
дүрүмнериң — сүмелекчилерим-дир.
- 7 (далет) 25 Довуракка хөмдүрүп каар деп бардым,
Бодуннуң сөзүң ёзугаар мени диргизип көрөм.
26 Мээң-биле чүү болганын Сеңээ чугааладым,
а Сен менээ харыыладың — ам менээ дүрүмнериң өөредип көрөм.
27 Чагыгларың оруун угаап билип аар аргадан берем,
ынчан Сээң кайгамчык чүүлдериң дугайында
хандыр боданыр мен.
28 Сеткил-сагыжым ундаралдан эстип чидер деп тур,
Бодуннуң сөзүң ёзугаар мени быжыктырам.
29 Мегениң оруундан мени чайладып,
хоойлуң-биле менче ээ көрнүп көрөм.
30 Шынның оруун шилип алган мен,
Сээң шиитпирлериң-биле чөпшээрэжи чоруур мен.
31 Дээрги-Чаяакчы, Сээң доктаалдарыңдан
салдынмайн халбактаныр мен —
адымны баксыратпайн көрөм!
32 Сен мээң чүрээмге делгемнерни ажыдып бээринге,
айтышкыннарың оруу-биле дүрген маңнаптар мен.
- п (хе) 33 Дээрги-Чаяакчы, дүрүмнериң оруун менээ айтып берем,
төнчүзүңгө чедир оон өскээр барбас мен.
34 Мени угаан киир сургам, ынчан Сээң дүрүм-хоойлуңну сагып,
ону бүгү чүлдү-чүрээм-биле кадагалаар мен.
35 Айтышкыннарың оруу-биле
мени эдертип көрөм — күзээн чүвөм ол-дур.
36 Мээң чүрээмни ажык-кончааже эвес,
а Сээң доктаалдарыңче ээлдирип көрөм.
37 Хоозун чүүлдер көрбөс кылдыр,
карактарымны өскээр көрүндүрүп,
Бодуннуң оруунга мени амы-тынның арттырып көрөм.
38 Чалчан Сенден коргуп чорзун дээш,
Бодуннуң сөзүннүң шынныын аңаа көргүзүп көрөм.
39 Сээң шиитпирлериң ачылыг болгай,
ынчангаш бак атка киреринден мени чайладып көрөм —
коргар чүвөм ол-дур.
40 Сээң чагыгларыңны күүседирин күзөп тур мен,
Бодуннуң чөптүүң-биле мени тынгарып көрөм.
- 1 (вае) 41 Сээң энерелиң мээң-биле кады болзун, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң сөзүң ёзугаар камталалың менче келзин.
42 Ынчан мени дора көргөн кижиге
харыылаар аргалыг болур мен —
чүгө дээрге идегелим Сээң сөзүңдө болгай.
43 Аксы-дылымдан чүгө шынның сестер үнөр кылдыр кылып көрөм —
Сээң шиитпирлериңге идегеп туар болгай мен.
44 Сээң хоойлуңну кезээ шагда,
кезээ-мөңгөдө кадагалаар мен;
45 Сээң чагыгларыңче чүткүп чораан болгаш,
хостуг-шөлөөн чоруур мен;
46 Сээң доктаалдарың дугайында
хааннар мурнунга ыятпайн чугаалаар мен;

118:28 Ыд. ыр. 21:15 118:34 Ыд. ыр. 118:69 118:36 У. ч. 23:4 118:42 У. ч. 27:11
118:46 Мф. 10:18; Аж.-ч. 26:1

- 47 ынакшааным айтышкыннарын
өөрүшкүнү хайырлаар;
48 ынакшааным айтышкыннарыңче холдарым сунар мен,
дүрүмнериң дугайында хандыр боданыр мен.

- † (зайин) 49 Бодунуң чалчаңга чугаалааның,
идегелди менээ берип келген сөзүнү бодап келем —
50 Сээң сөзүң мени тынгарар болду —
түрегдээн үемде аргалалды ынчангаш ап турдум.
51 Адыргак улус мени аажок кочулап турган-даа болза,
Сээң хоойлундан өскээр барбаан мен.
52 Шаг шаанда берген шийтпирлериңни
бодап келгеш, аргалалды ап турдум, Дээрги-Чаяакчы.
53 Сээң хоойлунга чагыртпайн турар бузуттуг улус көргөш,
хөлзөп хорадаар-дыр мен.
54 Түр када турумчуп алганым чер-делегейге
Сээң дүрүмнериң дугайында ырлап чордум.
55 Дээрги-Чаяакчы, дүне када Сээң адыңны бодап,
хоойлуңну кадагалап келдим.
56 Сээң чагыгларыңны кадагалап чоруур боорумга,
мээң салым-чолум ындыг болуп турар.

- п (хет) 57 «Дээрги-Чаяакчы, мээң хуу-салымым
Сээң сөстериңни сагырында» — деп чугаалаан мен.
58 Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сенден ээрежип дилеп тур мен:
Бодунуң сөзүң ёзугаар менче ээ көрнүп көрөм.
59 Бодумнуң оруктарым дугайында бодангаш,
буттарымны Сээң доктаалдарыңче углап келдим.
60 Сээң айтышкыннарыңны
сагыыр дээш далажып, бичии-даа саадавадым.
61 Бузуттуг улустуң четки-дузаа
мени ораап-баглап алза-даа, Сээң хоойлуңну утпаан мен.
62 Чөптүг шийтпирлериң дээш дүн ортузунда
Сеңээ өөрүп четтирип туруп кээр-дир мен.
63 Сенден коргуп, чагыгларыңны кадагалап чоруур
кандыг-даа кижиге эш боор мен.
64 Сээң энерелиң чер-делегейни бүргей алган,
мени дүрүмнериңге өөредип каап көрөм, Дээрги-Чаяакчы.

- в (тет) 65 Бодунуң сөзүң ёзугаар
чалчаңга ачы-буянны көргүскен сен, Дээрги-Чаяакчы.
66 Сээң айтышкыннарыңга бүзүрээр болгай мен —
пшын билип алышкыңга база билигге мени өөредип көрөм.
67 Базындырып аарым бетинде будалып чораан мен,
а ам Сээң сөзүңнү кадагалап чор мен.
68 Буяның-дыр сен, ажыл-херектериң-даа буянныг-дыр,
Бодунуң дүрүмнериңге мени өөредип көрөм.
69 Адыргак улус мени нүгүлдөп турар-даа болза,
бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сээң чагыгларыңны кадагалаар мен.
70 Ол улустуң чүректери чагланып, дөгейлени берген,
а мен Сээң хоойлуң дээш өөрүп чор мен.
71 Базындырганым меңээ буян болду,

118:47 Бд. ыр. 1:2 118:51 Иер. 20:7; Бы. 3:14 118:53 Неом. 13:25 118:54 1 Чыл. 29:15; Бд. ыр. 38:13
118:57 Бд. ыр. 15:5 118:61 Иов 18:8-10; Бд. ыр. 139:6; Иер. 18:22 118:62 Бд. ыр. 41:9; Аж.-ч. 16:25
118:64 Бд. ыр. 32:5 118:68 Бд. ыр. 105:1; Мк. 10:18 118:69 Бд. ыр. 118:34 118:70 Бд. ыр. 16:10
118:71 Рим. 8:28

ооң ачызында Сээң дүрүмнерини өөренип аар мен.

- 72 Сээң аксындан дыңнааным хоойлу
менээ муң-муң алдын, мөнгүн чоостардан дээрe.

- (йод) 73 Сээң холдарың мени чаяап, боттандырып каан;
ам мени угаан киирип көрөм — айтышкыннарыңга өөренип аайн.
74 Сенден коргар улус мени көрүп кааш,
Сээң сөзүңгө идегелим дээш өөрүп-байырлаар.
75 Дээрги-Чаяакчы, сээң шиитпирлериниң чөптүүн,
мени базынганыңнын шыннын билир мен.
76 Сээң энерелиң Бодуннун сөзүң ёзугаар
чалчаң менээ аргалал болзун.
77 Мени тынгарып, өршээлиң менээ чедип келзин,
Сээң хоойлуң мени өөртүп чоруур болгай.
78 Адыргак улустуң ады баксыразын —
оларнын мени дарлап турары чөптүг эвес-тир,
а мен Сээң чагыгларың дугайында хандыр бодап чор мен.
79 Сенден коргар,
Сээң доктаалдарыңны хүлээп көөр улус менче эеп келзин.
80 Сээң дүрүмнеринге хамаарыштыр
чүрээм буруу чок болзун, ынчан мээң адым баксыравас.

- з (каф) 81 Сээң хайырлаарың камгалалды манааш,
сеткил-сагжым ийлеп, Сээң сөзүңгө идегеп чор мен.
82 Сээң сөзүнүн боттанырын манааш, карактарым имистелип өштү,
кажан мени аргалап кээр сен?
83 Отка дырыштыр каткан көгээржик дег апардым,
ынчалзажок дүрүмнериң утпадым.
84 Чалчаң мээң манаар үөм ам кайы хире артканыл?
Мени истеп сүрген улусту шиидер үөң кажан кээрил?
85 Адыргак улус Сээң хоойлунга чөрүштүр
менээ онгарлар казып кагды.
86 Сээң шупту айтышкыннарың шынныг,
а демги улустуң мени истеп сүрүп турары
чөптүг эвес-тир — менээ дузалап көрөм!
87 Мени чер кырыңга узуткап каар частылар,
ынчалзажок Сээң чагыгларыңны тоовайн барбаан мен.
88 Бодуннун энерелиң ёзугаар мени амы-тынныг арттырып көрөм,
ынчан Сээң аксындан үнгөн доктаалдарны кадагалаар мен.

- л (ламед) 89 Дээрги-Чаяакчы, Сээң сөзүң дээрлерде кезээ-мөңгөдө тургустунган.
90 Сээң шынчы чорууң салгалдан салгал дамчып артып каар.
Сен чер-делегейниң үндезинин салып каарыңга,
ол турбушаан хевээр-дир.
91 Дээр биле чер
Сээң шиитпириң ёзугаар амга чедир туруп турар,
бүгү чүөө Сеңгээ бараан бооп турар болгай.
92 Сээң хоойлуң мени өөртүп чорбаан болза,
базындырышкындан өлүп каар турган мен.
93 Чагыгларыңны кажан-даа утпас мен —
олар-биле мени тынгарып турар сен.
94 Сээңии мен, камгалап көрөм —
Сээң чагыгларыңче чүткүп чоруур болгай мен.

118:72 Ыд. ыр. 18:11 118:73 Иов 10:8; 31:15 18:74 Ыд. ыр. 106:42 118:80 Ыд. ыр. 118:6

118:82 Ыд. ыр. 68:4; Ыы. 4:17 118:84 Ажыл. 6:10 118:85 Ыд. ыр. 7:16; Иер. 18:20 118:89 Иса. 40:8

118:90 Ыд. ыр. 103:5; Эккл. 1:4 118:91 Иер. 33:25

- ⁹⁵ Бузуттуг улус мени узуткаар дээш кедеп турду,
а мен Сээң доктаалдарыңны топтап көрүп турдум.
⁹⁶ Кандыг-даа тергийн эки чүүл кызыгаарлыг дээрзин көрүп турдум,
а Сээң айтышкының хемчээл билбес делгем-дир.

- п (мем)**⁹⁷ Сээң хоойлунга ынаамны чүү дээр!
Ооң дугайында хүнзедир хандыр боданыр-дыр мен.
⁹⁸ Сээң айтышкының мени дайзыннарымдан мерген угаанныг кижиги кылып кагды —
ол үргүлчү мээң-биле кады болгай.
⁹⁹ Сээң доктаалдарың дугайында хандыр бодап чоруур болгаш,
мен шупту башкыларымдан угаанныг болу бердим.
¹⁰⁰ Сээң чагыгларыңны сагып чоруур болгаш,
кырганнардан шыырак билиглиг мен.
¹⁰¹ Сээң сөзүнү кадагалаар дээш,
кандыг-даа бак орукту буттарым-биле баспайн чоруур мен.
¹⁰² Сээң шийтпирлеринден өскээр барбас мен —
Сен мени өөредип турар болгай сен.
¹⁰³ Сээң сөстериңниң дылымга амданнын —
олар аксымга ары чигиринден-даа чаагай-дыр.
¹⁰⁴ Сээң чагыгларың ачызында угаан кирдим,
ынчангаш мегениң кандыг-даа оруунга хөңнүм чок.
- п (нун)**¹⁰⁵ Сээң сөзүң — мээң оруумга чырыткы-дыр,
мээң кокпам чырыдар чырык-тыр.
¹⁰⁶ Мен Сээң чөптүг шийтпирлериниң
кадагалаар бооп даңгырагалаан мен —
аазаан сөзүмнү күүседир мен.
¹⁰⁷ Дыка-ла базындырып келдим, Дээрги-Чаяакчы,
Бодуннун сөзүң ёзугаар мени тынгарып көрөм.
¹⁰⁸ Мээң аксымдан үнген мөргүлдү хүлээп ап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, Бодуннун шийтпирлеринге мени өөредип көрөм.
¹⁰⁹ Амы-тыным үргүлчү айыыл адаанда,
ынчалзажок Сээң хоойлунну утпаан мен.
¹¹⁰ Бузуттуг улус меңээ дузак салып каан,
ынчалзажок Сээң чагыгларыңдан өскээр барбадым.
¹¹¹ Сээң доктаалдарың кезээ-мөңгедө мээң өнчүм болду,
олар — мээң чүрээмниң өөрүшкүзү болгай.
¹¹² Чүрээмни Сээң дүрүмнериниң күүседир кылдыр
кезээ-мөңгедө, бүрүнү-биле ээлдирип алдым.

- п (самех)**¹¹³ Сеңээ бүрүнү-биле бердинмээн улуска хөңнүм чок,
а Сээң хоойлунга ынак мен.
¹¹⁴ Сен — мээң чаштыр черим, дозуг-камгалаалым сен;
Сээң сөзүңгө идегээр мен.
¹¹⁵ Менден ырап чорунар, бак хейлер!
Бурганымның айтышкыннарын кадагалаайн.
¹¹⁶ Тынгарлыр кылдыр, Бодуннун сөзүң ёзугаар мени деткип көрөм,
идегелим хоозун куруг болбазын;
¹¹⁷ камгалал алыр кылдыр, меңээ дузалам,
Сээң дүрүмнериң үргүлчү кичээнгейим төвүндө.

118:98 Ы. х. к. 4:6 118:100 Иов 32:7-9 118:101 У. ч. 1:15 118:103 Ыд. ыр. 18:10; Ажыд. 10:9-10
118:105 У. ч. 6:23; 2 Пет. 1:19 118:106 Неем. 10:29 118:110 Иов 18:8-10; Ыд. ыр. 139:6; Иер. 18:22
118:111 Ы. х. к. 33:4 || Иер. 15:16 118:114 Ыд. ыр. 31:7 || Э. д. 15:1 118:115 Иов 21:16; Ыд. ыр. 6:9;
Мф. 7:23

- 118 Сээң дүрүмнеринден ойталаар бүгү улусту херекке албас сен,
чүгө дээрге оларның оп-мегези — Сеңээ удур өскерликчи чорук-тур.
119 Чер-делегейниң бүгү бузуттут улузун
паштың кагы кылдыр санаар сен,
ынчангаш Сээң доктаалдарыңга ынак мен.
120 Сенден сүртээш, мага-бодум сирилеп тур,
шииткелдеринден база коргар-дыр мен.

- у (айин) 121 Мен шынчы база чөптүг чорукту боттандырып келдим,
бастып чоруур улустуң холунга мени арттырбайн көрөм.
122 Чалчаң мен дээш дагынып көрөм —
бүгү чүвө меңээ ачылыг болзун, адыыргак улус мени базынмазын.
123 Сээң камгалалың биле чөптүг сөзүңнү манааш,
карактарым имистелип өжөр четти.
124 Чалчаң меңээ энерелдиг хамаарылган көргүзүп,
дүрүмнеринге мени өөредип көрөм.
125 Чалчаң болур мени угаан киир сургам,
Сээң доктаалдарыңны билип алың.
126 Дээрги-Чаяакчының хөделип үнөр үези келген-дир —
улус Сээң хоойлуңну үрөп каан болгай.
127 А мен Сээң айтышкыннарыңга
холумак чок арыг алдындан артык ынак мен.
128 Ынчангаш Сээң шупту чагыгларыңны
шынның кылдыр хүлээп көөр мен,
кандыг-даа меге орукка хөңнүм чок.

- а (не) 129 Сээң доктаалдарың кайгамчык онза,
ынчангаш оларны кадагалап чор мен.
130 Сээң сөстериңниң илерээшкени улусту чырыдар,
бөдүүн кижилерни угаан киирер.
131 Сээң айтышкыннарыңны манаарым аажок болгаш,
аксым ажыдып, сөстериңни суг дег ижил тур мен.
132 Көрүжүңнү менче углап, ээ көрнүп көрөм —
Сээң адыңга ынак улусче
ынчаар ээ көрнүрүн шиитпирлээн болгай сен.
133 Мээң базымнарымны Бодуңнуң сөзүң-биле быжыктырып,
кандыг-даа бузутка мени башкартпайн көрөм.
134 Кижилерниң базымчазындан мени адырып көрөм —
ынчан Сээң чагыгларыңны кадагалаар мен;
135 Чырыткылыг арныңны Бодуңнуң чалчаңга көргүзүп,
дүрүмнеринге мени өөредип көрөм.
136 Сээң хоойлуңну кадагалавас улус бар боорга,
караам чажы суг дег агып тур.

- э (цаде) 137 Чөптүг сен, Дээрги-Чаяакчы, Сээң шиитпирлерин шынның.
138 Сээң айтып-чагаан доктаалдарың шуут чөптүг, шуут шынның.
139 Дайзыннарым Сээң сөстериңни уттупкан боорга,
сеткилимде киленим хайнып-хөлзөп тур.
140 Сээң сөзүң дыка арыг, чалчаң аңаа ынак.
141 Бичии ынай, куду көрдүргөн кижини мен,
ынчалзажок чагыгларың утпайн чор мен.
142 Сээң чөптүүң — мөңгө турар чөптүг чорук-тур,
Сээң хоойлуң — шынның-дыр.

118:120 Иов 4:14 118:122 Иов 17:3 18:123 Бд. ыр. 118:82; Ы. 4:17 118:127 Бд. ыр. 18:11; У. ч. 8:10
118:130 Бд. ыр. 18:8 118:131 Иов 29:23 118:135 Сан. 6:25 118:136 Иер. 9:1; Иез. 9:4
118:140 Бд. ыр. 11:7; 17:31; У. ч. 30:5 118:142 Бд. ыр. 18:10

- 143 Айыыл-халап биле түрегдел мени сүрүп келди,
а Сээң айтышкыннарың — өөрүшкүм-дүр.
144 Сээң доктаалдарың кезээ-мөңгөдө чөптүг бооп артар,
амы-тынның артсын дээш, мени угаан киир сургап көрөм!

- р (коф) 145 Бүгү чүлдү-чүрээм-биле мөргүп, Сени кыйгырдым,
харыылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы, Сээң дүрүмнериниң сагыр мен.
146 Сени кый деп тур мен, камгалап көрөм,
ынчан Сээң доктаалдарыңны кадагалаар мен.
147 Даң атпаанда-ла тургаш, кыйгырып тур мен,
Сээң сөстөрингө идегедим.
148 Сээң сөзүннү хандыр бодаар дээш,
чер кыры чырываанда, оттуп кээр мен.
149 Энерелдииң-биле мээң үнүмнү дыннап көрөм,
Дээрги-Чаяакчы, шийтпириң ёзугаар мени тынгарып көрөм.
150 Кара сагыштыг улус халдап келди;
олар Сээң хоойлундан ырай бергеннер-дир.
151 А Сен меңээ чоок-тур сен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң шупту айтышкыннарың шынның-дыр.
152 Шагдан тура Сээң доктаалдарың дугайында,
оларны кезээ-мөңгөдө күштүг кылып кааның дугайында билип алган мен.

- г (реш) 153 Базындырган мени көргөш, камгалап көрөм,
чүгө дээрге Сээң хоойлунуңу утпайн келдим.
154 Мээң чаргымны шийтпирлежи, меңээ болчуп,
Бодунуң сөзүң ёзугаар мени амы-тынның арттырып көрөм.
155 Дүрүмнериниңи күүседир чүткүл бузуттуг улуста чок болгаш,
Сээң камгалалың олардан ыракта.
156 Сээң өршээлиң өндүр улуг болгай, Дээрги-Чаяакчы,
Бодунуң шийтпириң ёзугаар мени тынгарып көрөм.
157 Мени истеп сүрген дайзыннар хөй-дүр,
ынчалзажок Сээң доктаалдарыңдан ойталаваан мен.
158 Сенден ойталаан улус көргөш,
олар Сээң сөзүннү кадагалавас боорга, бужарзынарым аажок.
159 Сээң чагыгларыңга ынаамны көр даан, Дээрги-Чаяакчы,
Бодунуң энерелдииң-биле мени тынгарып көрөм.
160 Сээң сөзүннүн алыс ужур-утказы шынның-дыр,
Сээң кандыг-даа чөптүг шийтпириң кезээ-мөңгөдө доктааттыгган.

- ш (шин) 161 Чагырыкчылар мени чылдагаан чок черге истеп сүрүп тур,
ынчалзажок мээң чүрээм чүгө Сээң сөзүңден сүрээдээр.
162 Аажок хөй олча-ажык алган кижиге,
Сээң сөзүңгө өөрүп тур мен.
163 Мегени көөр хөңнүм чок, оон ческинер мен,
а Сээң хоойлунга ынак мен.
164 Чөптүг шийтпирлериң дээш
Сени хүнде чеди катап алгап-мактаар мен.
165 Сээң хоойлунга ынак улуска
өндүр улуг-чаагай чорук доктаар, оларга чүү-даа чүвө моондак болбас.
166 Сээң хайырлаарың камгалалга идегеп турдум, Дээрги-Чаяакчы,
айтышкыннарыңны күүседип келдим.
167 Сеткил-сагыжым Сээң доктаалдарыңны
кадагалап келди, оларга аажок ынак мен.

118:147 Ыд. ыр. 5:5 118:151 Ы. х. к. 4:7; Ыд. ыр. 144:18 118:154 Ыы. 3:58 118:156 2 Хаан. 24:14
118:157 Ыд. ыр. 3:2 118:158 Ыд. ыр. 138:20 118:160 Ин. 17:17 118:161 1 Хаан. 26:18; Ыд. ыр. 118:23
118:162 1 Хаан. 30:20 || Иер. 15:16 118:166 Э. д. 49:18

168 Сээң чагыгларың биле доктаалдарыңны
кадагалап келдим, мээң шупту оруктарым
Сеңээ көскү болгай.

- п (таө) 169 Мээң кыйгым Сеңээ четсин, Бодуннун сөзүң ёзугаар мени
угаан киирип көрөм, Дээрги-Чаяакчы.
170 Мээң чалынган үнүм Сеңээ дыңналзын,
Бодуннун аазаашкының ёзугаар мени камгалап көрөм.
171 Бодуннун дүрүмнеринге мени өөрөткениң дээш
аксы-дылым мактал сөзүң сөглээр.
172 Шупту айтышкыннарың чөптүг боорга,
мээң дылым Сээң сөзүңнү алгап ырлаар.
173 Сээң холуң меңээ дузалазын —
күүседир дээш, чагыгларыңны шилип алган болгай мен.
174 Сээң хайырлаар камгалалыңны
күштүү-биле күзөп чор мен, Дээрги-Чаяакчы,
Сээң хоойлуң — өөрүшкүм-дүр.
175 Сени алдаржытсын дээш, мени амы-тынныг арттырып көрөм,
Сээң шын шиитпирлериң меңээ дузалазын.
176 Аза бергеш, читкен хой дег апардым,
Бодуннун чалчаңны дилеп тып ап көрөм —
айтышкыннарың утпаан болгай мен.

119 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы*. Бергелерге кызгадаткаш, Дээрги-Чаяакчыны кыйгыраар мен,
а Ол меңээ харыылаар.

- 2 Дээрги-Чаяакчы, мени мегечи дылдыг,
авыяс аас-дылдыг улустан адырып көрөм.
3 Мегечи дыл, Ол сени канчаптар эвес,
канчаар кезедир эвес!*
- 4 Сени дайынчынын чидиг согуннары өттүр адар,
үр өшпөс көстөр өрттедир.
- 5 Мешех черде чурттап турарым дээш,
Кедарның чадырларының аразынга
турумчуп алганым дээш ат боорум ол-дур!*
- 6 Амыр-тайбыңга хөңнү чок улус-биле кады
дыка-ла үр чурттап тур мен!
- 7 Тайбынзырак мен,
а олар, чугаа-сөзүм дыңнап кааш-ла, дайылдажыр деп баар.

120 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы. Даглардыва шиглей көрдүм: «Дуза меңээ кайыын кээрил?!»*
2 Дээр биле черни чаяаган Дээрги-Чаяакчы — Ол меңээ дузалаар!
3 Сээң будунну Ол соора бастырбас,
сени карактаар дээш, удуп дыштанмас.

* 119:1 Көдүрлүүшкүн ырызы — Иерусалимнің турар даанче көдүрлүп ора, Бурганга мөгөөр дээш бар чыдар улустун ырлажып турган ыры бооп чадавас (Ы. х. к. 16:16; Ыд. ыр. 121:4 көр). * 119:3 Азы: «Авыяс аас-сөс сеңээ чүнү бээрил? Немей бээр чүзү барыл?». * 119:5 Мешех биле Кедар — эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң ийи дайынзырак аймаа. * 120:1 Азы: «Дуза меңээ олардан кээр».

118:168 Иов 23:10; Ыд. ыр. 138:3; У. ч. 5:21; Евр. 4:13 118:176 Иса. 53:6; Иер. 50:6; 1 Пет. 2:25
119:2 У. ч. 6:17 119:4 Ыд. ыр. 139:11; У. ч. 25:22 119:5 Э. д. 10:2; Иез. 27:13 || Сол. ыр. 1:4;
Иер. 49:28-29 120:2 Ыд. ыр. 123:8 120:3 У. ч. 3:23, 26

- 4 Көрүнөр, Израильдин Кадагалакчызы
дыжын-даа харава-с-тыр, уйгузун-даа удубас-тыр.
- 5 Дээрги-Чаяакчы сени карактаар;
Дээрги-Чаяакчы сенээ дузалап, чаглактаар –
- 6 хүндүс-даа, дүне-даа орук-чолунга айыыл таварышпас**.
- 7 Кандыг-даа багай чүве сээң-биле болбас кылып,
Дээрги-Чаяакчы сени тынныг арттырып каар.
- 8 Ол сени чүнү-даа кылып турунда, карактаар –
ам болгаш кезээ-мөңгөдө карактаар.

121 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтин.

Улус менээ:

«Дээрги-Чаяакчының өргээзинче бараалы» — дээрге,
өөрүп-хөглөп турганым кай.

- 2 Иерусалим, бистин буттарывыс эжик-хаалган аксында тур.
- 3 Иерусалим, бажыңнарын тудушкак кылдыр туткан хоорай сен**.
- 4 Израильдин Дээргиге хамааржыр аймактары,
Ооң адын мактаар дээш, Израильдин хоойлузун ёзугаар
Иерусалимче көдүрлүп үнүп турар.
- 5 Ында Давидтин салгакчылары дүжүлгелеринге олуруп алгаш,
чөптүг шииткелди үндүрүп турар.
- 6 Иерусалимни амыр-тайбың-биле алгап-йөрөөңер:
«Сенээ ынак улус амыр-шөлөөн чурттазын.
- 7 Быжыг ханаларың иштинге тайбың догунназын,
шивээлеринге амыр-дыш доктаазын».
- 8 Мээң ха-дунмам дээш, чоок кижилерим дээш:
«Иерусалим, сенээ амыр-тайбың!» — деп чугаалаайн.
- 9 Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өргээзи сенде боорга,
сенээ буян-кежик доктаазын дээш чүткүлүм көргүзөр мен.

122 ¹ Көдүрлүүшкүн ырызы.

Дээрлерде саадаан Бурган,
карактарым Сенче шиглей көрүп тур мен.

- 2 Кулдарның карактары дээргилеринче,
кыс чалчаның карактары херээжен ээзинче
идегеп көрүп турары дег,
бистин карактарывыс база
Дээрги-Чаяакчыже — Бурганывысче,
Ол бисче ээ көрүмнөөн шаанда, көрүп-ле турар.
- 3 Бисче ээ көрүнем, Дээрги-Чаяакчы, бисче ээ көрнүп көрөм —
дорамчылал-биле кустуктур сыгап кагдылар.
- 4 Турамык улустуң кочу-шооду-биле,
улуургак улустуң куду көөрү-биле
сагыш-сеткиливисти кустуктур сыгап кагды.

* 120:6 Бо сөстөрни еврей дылдан дорт очулдуарга, «Хүндүс сенээ хүн хора халдатпас, а дүне — ай хора халдатпас» дээн. * 121:3 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Иерусалим — улус сенче келгеш, эптежи аар кылдыр туткан хоорай сен».

120:5 Бд. ыр. 90:1 120:8 Сан. 6:24; Ы. х. к. 28:6 121:1 Иса. 2:3; Зах. 8:21 121:4 Ы. х. к. 16:16;
Бд. ыр. 119:1 121:5 3 Хаан. 7:7; 2 Чыл. 19:8 121:6 Иер. 31:23 121:9 Неом. 2:10; Эсф. 10:3
122:1 Бд. ыр. 10:4 || 2 Чыл. 20:12; Бд. ыр. 24:15 122:3 Неом. 4:4 122:4 Иер. 20:7; Ыы. 3:14

123

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтин.*

Израиль чугаалазын:

Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста турбаан болза,
чүү бооп болур турганыл?

² Дайзын бисче халдап кээрге,
Дээрги-Чаяакчы бистиң талавыста турбаан болза,
чүү бооп болур турганыл?!

³ Дайзынның биске удур кыптыккан килеңи
бисти диригге-ле сыырыптар ийик.

⁴ Сугларга дүжүп өлүр ийик бис,
агым бисти чууй шаап аппаар ийик,

⁵ шапкын суглар бисти чууй шаап аппаар ийик.

⁶ Дээрги-Чаяакчыга алдар!

Ол бисти дайзынның азыг-дижинге чемиш кылдыр бербээн.

⁷ Куш тудукчуларының дузаандан
адырылган куш дег, хосталы бердивис:
дузак үстү берген, а бис — хосталдывыс.

⁸ Дээр биле черни чаяаган

Дээрги-Чаяакчының адындан дуза биске кээп турар.

124

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*

Дээрги-Чаяакчыга идегээр улус Сион даг-биле дөмей —
а ол даг шимчеш дивейн, кезээ-мөңгедө турар.

² Даглар Иерусалимни дескиндир турар,
а Дээрги-Чаяакчы амдыгааштан эгелээш,
кезээ-мөңгедө Бодунуң чонунуң чанынга турар.

³ Бузуттуглар чөптүг-шынның улустуң
хувааглыг черин башкарып артпас —
оон башка ол улус кем-буруулуг херектерже холдарын сугар болгай.

⁴ Мөзүзү эки, буянның улуска ачылыг болуп көрөм, Дээрги-Чаяакчы.

⁵ А ыргак оруктар-биле будалып чоруй баар улусту
Дээрги-Чаяакчы бузут үүлгедикчилери-биле кады
сывырып чорудупсун.

Израильге амыр-тайбың доктаазын!

125

¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*

Дээрги-Чаяакчы Сионга эки чолду эгидип бээрге**,
уйгу-дүште дег болдувус.

² Ынчан бистиң аксывыстан каткы төктүп,
өөрүшкүлүг ырлажып турдувус;
а өске чоннар: «Дээрги-Чаяакчы оларга
өндүр улуг чүүлдү кылды!» — деп аразында чугаалашты.

³ Дээрги-Чаяакчы биске
өндүр улуг чүүлдү кылган —
өөрүп-хөглеп шаг болган бис.

⁴ Кургап калган хем унун сугнуң катап доллары дег,
эки чолду биске дедир эгидип көрөм, Дээрги-Чаяакчы.

* 125:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчы Сионнуң чонун туттуруушкундан үндүрүп кээрге».

123:1 Бд. ыр. 128:1 || Бд. ыр. 93:17 123:3 Сан. 16:30-33; Бд. ыр. 54:16; У. ч. 1:12 123:4 Иов 22:11;
Бд. ыр. 68:3 123:7 Бд. ыр. 90:3 123:8 Бд. ыр. 120:2 124:5 У. ч. 2:15 || Бд. ыр. 127:5; Гал. 6:16
125:2 Иов 8:21 125:3 Иоил 2:21

- 5 Ыглап-сыктавышаан үрезин тарып турган улус
дүжүдүн өөрүшкүлүг ажаап аар.
6 Карааның чажын төп, шоодайда үрезинин көдүрүп алгаш
чоруй барган кижиге дүжүдүнүң моожаларын тудуп алгаш,
өөрүшкүлүг чанып кээр.

126

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Соломоннуу.*
Бажыңны Дээрги-Чаяакчы тудуп кагбас болза,
ооң тудугжулары хей черге ажылдаар;
хоорайны Ол кадагалавас болза,
ооң таңныылдары хей черге уйгу чок хонар.
2 Силер хей черге эртежик туруп,
орайга чедир удувайн, чилчиинер үзүлдүр ажылдап,
аыш-чем тып чиир силер;
Бодунуң ынак кижизинге
Дээрги-Чаяакчы чыргалдыг дүштү хайырлаар.
3 Дыннанар даан!
Ажы-төл — Дээрги-Чаяакчының берген өнчүзү-дүр,
ижин-хырында үре-төл —
Ооң хайырлаан шаңналы-дыр.
4 Сээң чалгы назынында төрүттүнген оолдарың
дайынчы кижинин холунда согуннар ышкаш.
5 Оолдары-биле бодунуң саадаан долдуруп алган кижиге
амыр-чыргалдыг!
Ындыг улус эжик-хаалга чанынга
дайзыннар-биле маргыжып тура, адын баксыратпас.

127

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
Дээрги-Чаяакчыдан коргар,
Ооң оруктарын эдерип чоруур кижиге бүрүзү
амыр-чыргалдыг!
2 Бодунуң холдарың-биле ажылдап,
кылган аыш-чеминни чиир сен;
амыр-чыргалдыг, амыр-менди болур сен.
3 Сээң бажыңында кадайың дүжүткүр тараа сывы дег болур,
чемненер столуң долгандыр олурар оолдарың
ногаан үнүштер дег болур.
4 Дыннанар даан, Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге
шак ындыг ачы-буян алыр.
5 Дээрги-Чаяакчы сенээ Сион дагдан ачы-буян хайырлаар,
Иерусалимнин менди-чаагайын назының дургузунда көөр сен;
6 ажы-төлүнүң ажы-төлүн көөр сен.
Израильге амыр-тайбың доктаазын!

128

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
Израиль чугаалазын:
аныяамдан-на дайзыннарым мени аажок кызгадап келген.
2 Ийе, аныяамдан-на дайзыннарым мени аажок кызгадап келген,
ынчалза-даа ажып-тиилеп шыдаваан.

125:6 Ыд. ыр. 29:6 126:2 Эккл. 8:16 || Э. д. 3:17 126:3 Э. д. 33:5 127:1 Ыд. ыр. 111:1

127:2 Ыд. ыр. 89:17 127:3 Ыд. ыр. 143:12 127:5 Ыд. ыр. 19:3; 133:3 127:6 Ыд. ыр. 124:5; Гал. 6:16

128:1 Ыд. ыр. 128:1

- 3 Дайзыннар — үрезин тарып, чер чарган чажыкчы дег,
ооргамны балыглап, ханы истер арттырып каан.
- 4 Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чөптүг шийдип,
бузуттугларның мени хүлээн кинчи-бегин үзе шаапты.
- 5 Сион дагны көөр хөңнү чок бүгү улус кочу-шоотка кирип,
дедир дессин.
- 6 Олар — бажың кырындан* үнүп келгеш,
өзүп четтикпейн чыда-ла, кадып каар оыт-сиген дег болзун.
- 7 Шак ол оыт-сиген
тараа кезикчизиниң холунга туттунмас,
моожа баглакчызының адыжын долбас;
- 8 оларның чаны-биле эрткен-дүшкен улус-даа:
«Дээрги-Чаяакчының ачы-буяны силерде-дир!
Дээрги-Чаяакчының ады-биле
силерни алгап-йөрээп тур бис!» — деп чугаалавас.

129

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
Айыыл-халаптың ханы дүвүнден
кыйгырып тур мен, Дээрги-Чаяакчы.
- 2 Дээрги, үнүмнү дыңнап көрөм,
чанннып дилээн кыйгымны Сээн кулаан кичээнгейлиг дыңназын.
- 3 Кем-буруулуг херектеривисти сагыжыңга шыгжап алгаш,
өршээвейн турган болзунза,
шыдажып үнер кижиге бар бе, Дээрги-Чаяакчы?
- 4 Ынчалзак Сен өршээлдиг сен,
ынчангаш чон Сенден коргуп чорзун.
- 5 Дээрги-Чаяакчыга идегеп тур мен,
сеткил-сагыжым Аңаа идегеп тур,
Ооң сөзү — ынаныжым ол-дур.
- 6 Сеткил-сагыжым Дээргини таңныылдарның даң адып,
чер чырырын манаанындан артык күштүг манап тур.
- 7 Энэрел биле өндүр улуг камгалал —
Дээрги-Чаяакчыда, Израиль Аңаа идегезин.
- 8 Чүглө Ол Израильди ооң бүгү
кем-бурууздан адырып каар.

130

- ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтии.*
Дээрги-Чаяакчы,
мээң чүрээм улуургадады, карактарым өрү көрдүнмеди,
чедип ап шыдавазым, өндүр улуг чүвеже чүткүп, идээргеведим.
- 2 Харын сеткил-сагыжымны томаартып,
оожургадап алган мен.
Сеткил-сагыжым авазынын
куспаанда чыдар чаш төл дег.
- 3 Израиль амдыгааштан эгелээш,
кезээ-мөңгөде Дээрги-Чаяакчыга идегезин!

* 128:6 Бажың кыры — израиль черге бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган. Оыт-сиген үрезини бажың кырынче хадый берзе-даа, хөрзүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдавас турган.

128:3 Мих. 3:12 128:5 Бд. ыр. 34:4 128:6 4 Хаан. 19:26; Иов 8:12 128:8 Руф 2:4; Бд. ыр. 117:26
129:1 Бы. 3:55 129:2 Неом. 1:6, 11; 2 Чыл. 6:40 129:4 Иов 37:24; Иса. 55:7 129:7 Бд. ыр. 130:3
129:8 Бд. ыр. 24:22 130:3 Бд. ыр. 129:7

131

¹ Көдүрлүүшкүн ырызы.

Давидти база ооң хамык човалаңын
бодап келем, Дээрги-Чаяакчы.

² Ол Дээрги-Чаяакчыга даңгыраглап,

Израильдин күштүг Бурганынга мынчаар азаап туржук:

³⁻⁵ «Дээрги-Чаяакчыга турар чер –

Израильдин күштүг Бурганынга чурттаар өргээ тып бербээн шаамда,
бодумнуң аал-оранымче кирбес мен, орун-дөжээмге чытпас мен;
карактарым шийип, удумзуравас мен,
карактарым хавыын хаап, удувас мен».

⁶ Бис ыдыктыг аптара дугайында Эфрата деп черге дыңнаан бис,
ону Иарим шөлдериңден ап алган бис*.

⁷ Бурганның чурттап турар өргээзинче бараалы,
Ооң буттар салыр черинге* мөгөйээли.

⁸ Дээрги-Чаяакчы, туруп келгеш, амыр-дыжың черинче чедип келем –
Сен Бодун, күчү-күжүнү демдеглээн ыдыктыг аптара база.

⁹ Сээң бараалгакчыларың чөптүг чорукту хеп дег кедип алзын,
Сеңээ бердинген улус өөрүп-байырлазын.

¹⁰ Бодуннуң чалчаң Давидти бодап,
Бодуннуң шилип чагганың хаандан хая көрүнмейн көрөм.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы Давидке бүзүрелдии-биле
даңгыраглап турган болгай,

Ол мынча деп аазаан сөзүңден ойталавас:

«Сээң үрө-салгалыңны дүжүлгөңгө олуртур мен.

¹² Сээң салгакчыларың

Мээң оларга өөредип каарым чагыг-керээм биле
дүрүм-хоойлумну сагыр болза,
оларнын салгакчылары база кезээ-мөңгөдө дүжүлгөңни ээлээр».

¹³ Дээрги-Чаяакчы Сион дагны шилип алгаш,
ону Бодунуң чурттаар чери кылып алыксай берген:

¹⁴ «Бо дээрге кезээ-мөңгөдө Мээң амыр-дыжым чери-дир,
маңаа чурттаар мен, бо чер Меңээ тааржыр-дыр.

¹⁵ Сионну элбек аъш-чем курлавыры-биле хандырап мен,
ооң ядыы улузун тоттур чемгерер мен;

¹⁶ мында турар бараалгакчыларымга

камгалалды хеп дег кедирер мен,

мында чурттап турар, Меңээ бердинген улус өөрүп-байырлаар.

¹⁷ Давидке Сионга күчү-күштү өстүрер мен;

Бодумнуң шилип чаап алганым хаанга

өшпөс чырыкты белеткеп каар мен.

¹⁸ Ооң дайзыннарын бак ат-биле шыгар мен,

а ооң кеткен оваадайы чайынналдыр чырыыр».

* 131:6 Эфрата – Вифлеем хоорайның бурунгу ады. Иарим шөлдери – Кириат-Иарим хоорайның
өске ады (1 Хаан. 6:21–7:1; 17:12 көр). * 131:7 Буттарын салыр чер – Бурганның өргээзи азы
ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр).

131:3-5 | Чыл. 22:7; Аж.-ч. 7:46 131:7 Бд. ыр. 98:5 31:8 Бд. ыр. 77:61; 2 Чыл. 6:41 131:9 Иов 29:14
131:10 2 Чыл. 6:42 131:11 Бд. ыр. 88:34-35; 109:4 || 2 Хаан. 7:12 131:12 3 Хаан. 8:25
131:13 Хост. 19:18; Бд. ыр. 67:17; 77:68 131:15 Бд. ыр. 147:3 || Руф 1:6 131:17 2 Хаан. 21:17;
4 Хаан. 8:20; Бд. ыр. 17:29

- 132** ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы. Давидтии.*
 Ха-дунма улус эп-сеткилдиг кады чурттаар болза,
 эки-даа, таарымчалыг-даа:
² башче кударга, салче агып баткан эки олива үзү дег,
 Аароннун салынче, ооң моюндуруунче
 агып баткан олива үзү дег;
³ Сион дагларынче агып баткан Эрмон сыннын шалын суу дег.

Дээрги-Чаяакчы Сионга ачы-буян шаңнап,
 амыдырал кезээ-мөңгөде бар болзун деп чагаан болгай.

- 133** ¹ *Көдүрлүүшкүн ырызы.*
 Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде дүне безин
 бараан бооп турар Ооң бүгү чалчалары,
 Ону алгап-йөрөөнер!
² Холдарынарны ыдыктыг черже сунуп,
 Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөнер!
³ Дээр биле черни чаяап каан Дээрги-Чаяакчы
 Сион дагдан ачы-буянын сеңээ хайырлазын!

- 134** ¹ Аллилуйя!
 Дээрги-Чаяакчынын адын алгап-мактанар-ла!
 Дээрги-Чаяакчынын чалчалары, Ону алгап-мактанар!
² Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде,
 Бурганывыстың бажыңынын мурнунда турар улус,
³ Дээрги-Чаяакчыны буяннын дээш алгап-мактанар!
 Ооң тааланчыг адын алгап ырлаңар!
⁴ Дээрги-Чаяакчы Иаковту Бодунга шилип алган,
 Израильди Бодунун улуг үнелиг өнчү-хөрөңгизи кылдыр
 шилип алган болгай.
⁵ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг деп,
 Дээргивис бүгү бурганнардан бедип турар деп билир мен.
⁶ Дээрги-Чаяакчы күзээн-не бүгү чүүлүн
 дээрлерге-даа, черге-даа,
 шупту дүп чок далайларга-даа кылып турар.
⁷ Ол булуттарны черниң кыдыг-кызыгаарындан
 бөлүп эккеп, чаъс чаап турда, чаңыктарны чаяап,
 Бодунун шыгамырындан хатты үндүр хадыдып турар.
⁸ Ол Египетке бүгү дун төлдерни — кижилерниин-даа,
 мал-маганнын-даа — узуткап каапкан;
⁹ Египет чоннун аразынга кайгамчык демдектерин көргүзүп,
 оларны фараон биле ооң бүгү дүжүметтеринге удурланыштыр кылган.
¹⁰ Дээрги-Чаяакчы хөй чоннарны басып каан,
 күчүлүг хааннарны өлүрүп каан.
¹¹ Амор хаан Сигонну, Васанның хааны Огту болгаш
 Ханаанның бүгү күрүнелерин узуткап кааш,
¹² оларнын черлерин Бодунун израиль чонунга
 өнчү кылдыр берипкен.

132:1 Ө. д. 13:8 132:2 Хост. 29:7; Лев. 8:12 132:3 Ы. х. к. 3:9 || Лев. 25:21; Ы. х. к. 28:8 133:1 1 Чыл. 9:33
 133:2 Ыд. ыр. 27:2 133:3 Сан. 6:24; Ыд. ыр. 19:3; 127:5 134:2 Ыд. ыр. 91:14 134:4 Хост. 19:5;
 Ы. х. к. 7:6 134:5 2 Чыл. 2:5; Ыд. ыр. 85:8; 94:3 134:6 Ыд. ыр. 113:11 134:7 Иов 38:22;
 Иер. 10:13; 51:16 134:8 Хост. 12:29; Ыд. ыр. 77:51 134:9 Ы. х. к. 6:22 134:10 Ыд. ыр. 135:17-20
 134:11 Сан. 21:21-35 || Ис. 12:7-24 134:12 Ы. х. к. 29:8; Ис. 23:4; Ыд. ыр. 77:55

- 13 Дээрги-Чаяакчы,
Сээң адың кезээ-мөңгедө артар!
Дээрги-Чаяакчы,
салгалдан салгал дамчып Сени кым-даа утпас!
- 14 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун чөптүү-биле шиидер
база Бодунуң чалчаларынче ээ көрнүр.
- 15 Өске чоннарның дүрзү-бурганнары –
алдын биле мөңгүндөн бүткен, кижы холу шуткаан чүүлдер-дир.
- 16 Ол шуткумалдар аастарлыг-даа болза, чугаалавас;
карактарлыг-даа болза, көрбөс;
17 олар кулактарлыг-даа болза, дыңнавас;
оларның аастарында амыдыралдың тыныжы чок.
- 18 Ындыг дүрзү-бурганнарны кылып турар,
оларыңа идегээр бүгү улус
шак ол дүрзүлеринге дөмейлежи берзин.
- 19 Израиль чон, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
Аароннуң салгалы, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
20 Левийниң аймаа, Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрээ!
Дээрги-Чаяакчыдан коргар улус, Ону алгап-йөрээңер!
21 Иерусалимде оран-савалыг Дээрги-Чаяакчы
Сионга алгаттырып-йөрээттирзин!
Аллилуйя!

135

- 1 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер; Ол ачылыг-дыр.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 2 Бурганнарның Бурганыңа өөрүп четтиринер.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 3 Дээргилерниң Дээргизинге өөрүп четтиринер.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 4 Өндүр улуг кайгамчык чүүлдерни чүглө Бурган кылып турар.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 5 Дээрлерни мерген угаан-биле Ол чаяап каан.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 6 Кургаг черни суглар кырыңа Ол чада салып каан.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 7 Дээди чырымалды Ол чаяап каан.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 8 Хүндүскү үени башкалары-биле хүннү Ол чаяап каан.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 9 Дүнеки үени башкалары-биле айны база сылдыстарны Ол чаяап каан.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 10 Бурган Египеттиң бүгү дун оолдарын узуткап, ону буурадып каан.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 11 Израильди Египеттен Ол үндүрүп эккелген.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 12 Израильди сунган холунуң күчү-күжү-биле Ол үндүрүп эккелген.
Ооң эңерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

134:13 Ыд. ыр. 101:13 134:14 Ы. х. к. 32:36 134:15 Ыд. ыр. 113:12-16 134:16 Ы. х. к. 4:28
134:17 Иер. 10:14; Авв. 2:19 134:18 Иса. 44:9 34:20 Ыд. ыр. 21:24 134:21 Ыд. ыр. 131:13
135:1 Ыд. ыр. 105:1 135:2 Ы. х. к. 10:17 135:4 Ыд. ыр. 71:18 135:5 У. ч. 3:19; Иер. 10:12
135:6 Иса. 44:24 135:7 Э. д. 1:16-18 135:10 Хост. 12:29; Ыд. ыр. 77:51 135:11 Хост. 12:51

- 13 Кызыл далайны Ол ийи чара аксыпкан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 14 Израильди Ол далай ортузу-биле эрттире берген.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 15 Фараонну база ооң аг-шерини Кызыл далайже Ол дүжүр октапкан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 16 Бурган Бодунуң чонун ээн кургаг ховуга эдертип бар чыткан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 17 Улуг хааннарны Ол узуткап каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 18 Ат-сураглыг хааннарны Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 19 Амор хаан Сигонну Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 20 Васанның хааны Огту Ол өлүрүп каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 21 Оларның ээлээн черлерин Ол биске өңчү кылдыр берип каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 22 Бодунуң чалчазы израиль чонга черни өңчү кылдыр Ол берип каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 23 Базындырып чораан бисти Ол бодап келген.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 24 Бисти дайзыннарывыстан Ол адырып каан.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 25 Шупту дириг амытаннарга аыш-чемни Ол берип турар.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.
- 26 Дээрде саадаан Бурганга өөрүп четтиринер.
Ооң энерели кезээ шагда үстүп төнмөс-тир.

136

- ¹ Вавилоннуң хемнериниң кыдыынга
Сионну сактып, ыглап-сыктап олурар турдуvus.
- ² Ол черде үнген талдарга
чадаганнарывысты азып кааптып, ойнавастан бис.
- ³ Орта бисти тудуп аппарган улус бистен ырлар негеп,
бисти дарлап турган улус — хөглээшкин негеп:
«Сионнуң ырлары-биле биске аян тудунар!» — деп турган.
- ⁴ Хары черге Дээрги-Чаяакчының
ырларын канчап ырлажыр бис?!
- ⁵ Иерусалим, сенден ойталаар болзумза,
оң холум менден ойталазын;
- ⁶ сени сагынмас болзумза,
Иерусалимни өөрүшкүмнүн эң бедии кылып албас болзумза,
дылым таалайымга чыпшына берзин.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчы,
Иерусалимниң буураан хүнүнде:
«Ону таваанга чедир үрегдеп бузунар-ла!» — деп турган
эдом чонну кеземче чок арттырбайн көрөм.

135:13 Хост. 14:21-22; Ыд. ыр. 77:13 135:15 Хост. 14:27 135:16 Хост. 15:22 135:17 Ыд. ыр. 134:10-12
135:19 Сан. 21:21-26 135:20 Сан. 21:33-35 135:24 Ыд. ыр. 105:10 135:25 Ыд. ыр. 103:27
136:1 Иез. 1:1; 3:15; 10:15 136:5 Дан. 6:10 136:6 Иов 29:10; Иез. 3:26 136:7 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22;
Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4

- 8 Вавилон-кыс, хоосураар сен!**
Биске кылган үүлгедийн дээш сеңээ чөптүг кеземчени
онааштырар кижиге амыр-чыргалдыг!
9 Сээң чаш төлдериңни тудуп алгаш,
хая-дашка чуура шааптар кижиге амыр-чыргалдыг!

137

- ¹ *Давидтии.*
Бүгү чүлдү-чүрээм-биле Сени алгап-мактап,
өске бурганнар мурнунга Сени алгап ырлап тур мен!
2 Сээң ыдыктыг өргээңге сөгүрүп мөгөөр мен,
шынчын биле энереңиң дээш адыңны алгап-мактап тур мен,
Бодуннун сөзүннү
бүгү аттардан өндүр улуг кылып каан болгай сен**.
3 Сени кый дээн хүнүмде, ол дораан харыылап,
сеткилимни күш киирер-дир сен.
4 Сээң аксы-сөзүң дыннап кааш,
чер-делегейниң хааннары шупту Сени алгап-мактазын.
5 Дээрги-Чаяакчының алдарының өндүр улуун көргөш,
хааннар Ооң оруктарын алгап ырлазын.
6 Дээрги-Чаяакчы эн өндүр бедик –
томаарааннарны-даа көрүп турар,
турамыкты-даа талыгырдан танып турар.
7 Бергелерге кызгадады бергенимде,
амы-тынның арттырар сен, холуң менче сунуп,
ооң күчүзү-биле дайзыннарым килеңинден
мени камгалаар сен.
8 Дээрги-Чаяакчы мээң өжээним негээр!**
Энереңиң кезээ шагда үстүп төнмөс,
Бодуннун ажыл-херээн ара кагбайн көрөм.

138

- ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга, Давидтии. Мизмор-ыры.*
Дээрги-Чаяакчы,
Сен мени шылгап көргөн сен, эки билир сен.
2 Олуруп алганымны-даа, туруп келгенимни-даа билир сен,
бодалдарымны ырактан-на билип каар сен.
3 Орукка чорумда азы дыштанып чыдырымда,
мени шылгаар сен,
мээң баар оруктарым шуптузу Сеңээ билдингир.
4 Сөзүмнү чугаалап четтикпээнимде-ле,
Сен ону долузу-биле билир сен, Дээрги-Чаяакчы.
5 Артымдан, мурнумдан мени бүзээледин,
холунну менче салып алдың.
6 Сээң билииң менээ кайгамчык онза,
аажок бедик – ону билип аар харыым чок.

* 136:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Хоосурадыкчы сен!» деп бижээн. * 137:2 Өске бурунгу сөзүглелде бо домакты «Бодуннун сөзүннү Бодуннун кандыг-даа адыңдан өндүр улуг кылып каан болгай сен» деп бижээн. * 137:8 Азы: «Дээрги-Чаяакчы менээ ачы-буян хайырлап турар» (Ыд. ыр. 56:3 көр).

136:8 Иса. 21:9; 47:1; Иер. 50:1; Ажыл. 18:6 136:9 4 Хаан. 8:12; Иса. 13:16; Наум 3:10
137:1 Ыд. ыр. 110:1 || 1 Хаан. 5:3; 2 Чыл. 2:5; Ыд. ыр. 85:8 137:2 Ыд. ыр. 27:2 137:7 Ыд. ыр. 70:20
137:8 Ыд. ыр. 105:1 138:1 Иер. 12:3 138:2 4 Хаан. 19:27 138:3 Иов 23:10; У. ч. 5:21; Евр. 4:13
138:6 Рим. 11:33

- 7 Сээң Сүлденден ырап кай баар мен,
Сенден дезип кай баар мен?
- 8 Дээрже үнө бээр-даа болзумза, Сен ында сен;
алды оранга чыдып аар-даа болзумза, Сен база ында сен.
- 9 Даң хаязын чалгыннанташ,
далай ындынче ужуп чеде берзимзе безин,
- 10 Сээң холуң мени аңаа чедип аар,
күштүг холуң мени орта тудуп аар.
- 11 «Дүмбей караңгы мени чажырып аар,
хүн чыры меңээ дүн бооп хуула бээр» деп бодаан дижик мен.
- 12 Ынчалзажок дүмбей караңгы безин
мени Сенден чажырып шыдавас,
дүн безин хүн ышкаш чырыдар,
дүмбей караңгы Сеңээ чырык дег болур.
- 13 Мээң чүрээмни Сен чаяап каан сен,
иемнің хырнының иштинге
мени боттандырып тургускан сен.
- 14 Ол хире кайгамчык тургузуум дээш*
Сени мактап тур мен,
Сээң ажил-херектерин кайгамчыктыг деп
сеткилим ылап-ла медресе билип тур.
- 15 Кажан мени чажыт черге чаяап турда,
чернің ханызынга* чогаадып боттандырып турда,
мээң бүгү эът-сөөгүм Сеңээ илдең турган.
- 16 Сээң карактарың мээң боттанып оарымны көргөн;
меңээ доктааткан хуусаа, чаңгыс-даа хүнү үнмээнде-ле,
бүрүнү-биле Сээң номунда бижиттинген.
- 17 Сээң бодалдарыңны билип аарымның бергезин, Бурганым,
оларның эмге-тикчогун!
- 18 Оларны санап шенээр болзумза,
чернің элезининден-даа хөй-дүр.
Оттуп келгеш, Сээң-биле хевээр-дир мен.
- 19 Бурганым, бузуттуг хейни өлүрүп каарың кай!
А силер, өлүрүкчүлөр, менден ырап чоруңар!
- 20 Олар Сеңээ удур кара сагыштыг чугаалар чорудуп тур;
дайзыннарың хоозун меге чүүлдер чугаалап тур.
- 21 Сени көөр хөңнү чок улуска мээң база хөңнүм чок.
Дээрги-Чаяакчы,
Сеңээ удурланып турар улусту көөр хөңнүм чок.
- 22 Оларны шуут-ла көөр хөңнүм чок —
олар мээң дайзыннарым апарды.
- 23 Мени шылгап көрөм, Бурганым,
сеткил-чүрээмни билип алам,
мени шенээш, дүвүрелимни билип алам.

* 138:14 Өске буруңгу сөзүглелде «Кайгамчыктың база сөгүрүүшкүңгө төлөптийн дээш» деп бижээн. * 138:15 Чернің ханызынга — ие кижини черге дөмейлей көрүп турар азы баштайгы кижини довурактан чаяаганын ыңча деп турар чадавас.

138:7 Иер. 23:23-24; Иона 1:3 138:8 Иов 11:8; 26:6; Ам. 9:2 138:12 Иов 34:21-22 138:13 Иов 10:10-11
138:15 Эклл. 11:5 138:16 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; Мал. 3:16 138:17 Ыд. ыр. 91:6 138:19 Иов 4:9;
Иса. 11:4; 2 Фес. 2:8 138:21 Ыд. ыр. 25:5; 118:158 138:23 Ыд. ыр. 25:2

- 24 Човаланга чедирер орукта*
эвес-тир мен бе — көрүп көрөм,
мөңгө орук-биле мени эдертип көрөм.

139 ¹ *Хөгжүм башкарыкчызынга. Мизмор-ыры. Давидтиш.*
² Дээрги-Чаяакчы, бак кижиден мени камгалап,
күш дөгээр улустан мени кадагалап көрөм.
³ Олар — чүрөктеринде кара бодалдарлыг,
хүннүн-не чаалажыр чүткүлдүг улус-тур;
⁴ дылдарын, чылан ышкаш, шагарынга
мергежидип турар улус-тур,
оларның эриннеринде ок-чыланнны дег хоран бар. *Сэла*

- ⁵ Дээрги-Чаяакчы,
бузуттут хейиниң холун менден чайладып,
буттарымны тендиннедир сагыштыг күш дөгээр улустан
мени кадагалап көрөм.
⁶ Адыыргак улус меңээ дузак чажыра салып каан,
бак хейлер оруумга четки чада салып,
буттарымга какпа салып каан. *Сэла*

- ⁷ Дээрги-Чаяакчыга: «Сен — мээң Бурганым сен,
чалынган үнүмнү дынна» — деп чугааладым.
⁸ Дээрги-Чаяакчы, күчү-күштүг Камгалакчым,
Дэргим, тулчуушкун хүнүнде
бажымны камгалап турар сен.
⁹ Дээрги-Чаяакчы, бузуттут улустуң күзээн чүвезин бербейн көрөм,
оларның кара сагыштыг бодалы боттанмазын —
оон башка идээргей бээрлер. *Сэла*

- ¹⁰ Мени бүзээлээн улустуң тейин
оларның бак аксы-сөзү шыва алзын.
¹¹ Оларже оттут көстер кээп дүшсүн,
олар ханы онгарже киир октадыпкаш, оон үнүп шыдавазын.
¹² Бак аас эдер кижичер-чуртка
быжы-биле туруп шыдавас болзун,
күш дөгээр кижини айыыл-халап аглап-сүрзүн.

- ¹³ Билир мен:
Дээрги-Чаяакчы базындырган улуска шын шииткелди,
түрөңги улуска чөптүг шииткелди үндүрер.
¹⁴ Ынчангаш чөптүг-шынныг улус Сээң адыңны мактаар,
мөзүзү эки улус Сээң хайгааралың адаанга чурттаар.

140 ¹ *Мизмор-ыры. Давидтиш.*
Дээрги-Чаяакчы, Сени кыйгырып тур мен:
дүрген чедип келем, Сени кый дээн үнүмче кулааңны ээктирем.
² Мээң мөргүлүмнү, Сээң мурнунга
айдызаар өргүл дег, хүлээп алам,
холумну өрү сунганым — кежээки өргүл дег болзун.

* 138:24 Азы: «Дүрзү-бурганнарга мөгеер орукта».

139:2 Бд. ыр. 70:4 139:4 Бд. ыр. 57:5-6; Рим. 3:13 139:5 Бд. ыр. 140:9 139:6 Иов 18:8-10;
Иер. 18:22 139:11 Бд. ыр. 10:6; 119:4; У. ч. 25:22 139:13 Бд. ыр. 9:5 140:2 Хост. 30:7;
Ажыд. 5:8; 8:3-4 || Хост. 29:41

- 3 Дээрги-Чаяакчы, аксымга танныылдан тургузуп,
аксы-дылымның эжиин кадартып көрөм;
- 4 мени бак сөстөр эдеринче,
бузут үүлгедикчилери-биле кады
кем-буруулуг херектер кылырынче ээлдирбейн көрөм,
оларның дойларынга киришпэйн.
- 5 Ооң орнунга чөптүг-шынның киж
мени сопсун — энерел болур;
чемелезин — бажымга хора чедирбес
эки олива үзү дег болур.
А мен бузуттут улустуң үүлгедиглеринге удур
үргүлчү мөргүп чоруур мен.
- 6 Бузуттуттарның баштыңчыларын хаядан дүжүр октаптар,
бузуттут улус ынчан мээң сөстөрүмни дыңнап,
таарымчалыг сөстөр дээрзин билип каар.
- 7 «Черни чарып, үүрмектеп турары дег, бистиг сөөктеривисти
өлүтүлөр оранының аксынче киир
тарадыр чажып турар» — дижирлер.
- 8 А мээң карактарым
Сенче углай көрүп турар, Дээрги-Чаяакчы,
Сенден хоргадал алдым, амы-тынымны үспейн көрөм!
- 9 Менээ салган дузактан,
бузут үүлгедир улустуң какпаларындан мени чайладып көрөм.
- 10 Бузуттуттар шупту боттарының четкилеринге ораашсын,
а мен кыды-биле эрте берейн.

141 ¹ Маскил-ыры. Давидтин. Ооң куйга чаштып турган үезинге хамааржыр мөргүл.

- Дээрги-Чаяакчыны ыткыр кыйгырдым,
Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, кый дидим;
- 2 Ооң мурнунга хомудал-дилээмни ажыдып бердим,
аймыл-халавымны чугаалап бердим.
- 3 Эр соруум кошкай бээрге, эртер оруумну Сен билир сен.
Чоруп турган оруумга дузак салып каан болду.
- 4 Бодумнуң чанымче көөрүмге,
менче кичээнгей салыр киж тывылбас-тыр —
дезе бээр черим чок апарган-дыр,
мен дээш кым-даа сагыш човавайн турар-дыр.
- 5 Дээрги-Чаяакчы, Сенден дуза дилеп алгырып:
«Сен — мээң хоргадалым сен,
дириглер оранынга чурттаар үлүүм сен» — деп чугааладым.
- 6 Чалынган кыйгымны кичээнгейге ап көрөм —
аажок куду көрдүрүп чор мен;
истеп сүрген улустан мени камгалап көрөм — олар менден күштүг-дүр.
- 7 Сээң адынын мактаар кылдыр, хоругдалдан мени хостап көрөм.
Сен меңээ буян хайырлаарынга,
чөптүг-шынның улус мени долгандыр чыгып кээр.

140:3 Бд. ыр. 33:13; У. ч. 13:3; Эккл. 12:4 140:5 У. ч. 25:12; 27:6 140:6 2 Чыл. 25:12 140:7 Иса. 5:14
140:8 2 Чыл. 20:12; Бд. ыр. 24:15; 122:1-2 140:9 Бд. ыр. 139:5 140:10 Бд. ыр. 7:16
141:2 Бд. ыр. 101:1 141:3 Бд. ыр. 142:4 || Бд. ыр. 139:6 141:5 Бд. ыр. 26:13 141:6 Бд. ыр. 17:18
141:7 Иса. 42:7

142

¹ *Мизмор-ыры. Давидтии.*

- Дээрги-Чаяакчы, мөргүлүмнү дыннап,
чалынган үнүмнү кичээнгейге ап,
шынчын база чөптүүн ёзугаар меңээ харыылап көрөм;
² мээң-биле чаргы-чаалы кылбайн көрөм —
Сээң мурнунга кандыг-даа кижиге актыг бооп шыдавас!
- ³ Дайзын мени истеп сүрүп, черге чыпшыр таптай базып,
үе-дүптө өлгөн улус дег, карангыга турарынче албадап тур.
⁴ Эр соруум кошкай берди, чүрээм көжүй берди.
⁵ Шагда эрткен үелерни сактып ор мен,
Сээң шупту ажил-херээңни,
холдарың-биле кылган ажил-херээңни бодап ор мен.
⁶ Холдарымны Сенче өрү сундум:
кургаан чер сугже дег, сеткилим Сенче чүткүп тур. *Сала*
- ⁷ Дүрген меңээ харыылап көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
амы-тынным үстүр деп барды, менден хая көрүнмейн көрөм,
оон башка хөөрже кире берген улуска дөмей апаар мен.
⁸ Эрген эрте эңерелдиг харыыңны
дыңнаар аргадан берем — идегелим Сенде болгай.
Эртер оруумну айтып берем —
сеткилимниң ханызындан Сеңээ мөргүп тур мен.
- ⁹ Дайзыннарарымдан мени камгалап көрөм, Дээрги-Чаяакчы,
чаглактанарың черим Сенде болгай.
¹⁰ Күзел-сорууну күүседиринге өөредип көрөм,
чүгө дээрге Бурганым-дыр сен.
Ачылыг Сүлдөң мени оргу-дески черлеп аппаратзын.
¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң адыңны бодааш,
мени амы-тынның арттырып,
чөптүүн-биле мени айыыл-халаптан адырып көрөм.
¹² Меңээ эңерелдиң-биле дайзыннарарымны узуткап,
мени кызып-кыйган улустуң шуптузун кыргып-хыдып көрөм —
чүгө дээрге Сээң чалчан-дыр мен.

143

¹ *Давидтии.*

- Дээрги-Чаяакчыга алдар! Ол — чалым-хаям;
Ол мээң холдарымны дайылдажырыңга,
салааларымны — тулчурунга өөредип турар;
² Ол меңээ шынчы, Ол — мээң шивээм,
хоргадалым, камгалакчым, дозуг-камгалалым;
Оон хоргадап алыр мен,
Ол мээң чонумну* меңээ чагыртып берип турар.
- ³ Дээрги-Чаяакчы, кижиге деп кымыл ол,
Сен ол дээш чүгө сагыш човаар сен;
кижиге амытан деп кымыл ол, Сен чүгө ону бодап чоруур сен?
⁴ Кижиге — хей-бус ышкаш,

* 143:2 Өске бурунгу сөзүглелде «Өске чоннарны» деп бижээн.

142:2 Иов 4:17; 9:2; Эккл. 7:20; Рим. 3:20; Гал. 2:16 142:3 Бд. ыр. 87:7; Ыл. 3:6 142:5 Ы. х. к. 32:7; Бд. ыр. 76:6 142:6 Бд. ыр. 41:2; 62:2 142:7 Бд. ыр. 27:1; У. ч. 1:12 142:8 Бд. ыр. 24:1 142:10 Неем. 9:20 142:11 Иер. 14:17 142:12 Бд. ыр. 53:7 143:1 Бд. ыр. 17:3 || Бд. ыр. 17:35 143:2 Э. д. 15:1; Бд. ыр. 17:3 143:3 Иов 7:17; Бд. ыр. 8:5 143:4 Иов 7:16; Бд. ыр. 38:6-7; 61:10; Эккл. 1:2 || 1 Чыл. 29:15; Иов 14:2; Бд. ыр. 101:12

- ооң назыны — чидип бар чыдар хөлеге дег.
- 5 Дээрги-Чаяакчы! Кудай-дээринни ээктир тырткаш, дүжүп келем;
дагларга дээвидем — ышталы бээр;
- 6 чаңныгыңны кызаңнадыпкаш, дайзыннарны тарадыр сывырывыдам;
Бодуннуң согуннарың адыпкаш, оларны девидедип көрөм;
- 7 Бодуннуң холунну бедиктен сунгаш,
мени терең сугдан ушта тыртам,
хары улустуң холундан камгалап көрөм.
- 8 Олар — мегечи, аксы-сөзү шынның эвес улус-тур.
- 9 Бурганым, Сеңээ чаа ырыдан ырлап берейн,
эткир үннүг чанзыга үдеткеш, Сени алгап ырлаайн —
- 10 Сен хааннарга тиилелге шаңнап, Бодуннуң чалчаң Давидти
хайыра чок хылыштан чайладып турар сен.
- 11 Мени камгалап, хары улустуң холундан адырып көрөм —
олар — мегечи, аксы-сөзү шынның эвес улус-тур.
- 12 Чалы назынында оолдарывыс частып үнгөн үнүштер дег болзун,
кыстарывыс — ордунуң уранчыды чазаан адагаштары дег болзун.
- 13 Аңмаарларывыс эриин ажыр янзы-бүрү тараа аймаа долзун,
одар-белчирилериwиске кодан хоюvus мун, түмөн бооп өзүп-көвүдесин,
14 инек малывыс семирзин;
дайзыннарнывыс бисти туттуруушкунче аппараттазын,
кудумчуларывыска ыы-сыы дыңналтазын.
- 15 Шаk ындыг чол эдилээн чон амыр-чыргалдыг.
Дээрги-Чаяакчы оларга Бурган болган чон амыр-чыргалдыг.

144

¹ *Макталдың ыры. Давидтии.*

- ⌘ (алеф) Бурганым болгаш Хааным, Сени кымдан арттыр мактаар мен,
Сээң адынны кезээ-мөңгөде алгап-йөрээр мен.
- ⌚ (бет) ² Хүннүң-не Сени алгап-йөрээр мен,
кезээ-мөңгөде Сээң адынны алгап-мактаар мен.
- ⌛ (гимел) ³ Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг, алдар-макталга дыка төлөптиг.
Ооң өндүр бедиин билип аары болдунмас.
- ⌜ (далет) ⁴ Салгалдан салгал дамчыг улус Сээң ажыл-херектеринни алгап-мактаар
база Сээң күчү-күжүннү медээлээр.
- ⌝ (хе) ⁵ Олар Сээң өндүр бедик ат-алдарыңны медээлээр,
мен база Сээң кайгамчык ажыл-херектеринни угаап бодаар мен.
- ⌞ (вав) ⁶ Улус Сээң сүргенчиг ажыл-херектериннин
күчү-күжүн чугаалажы бээр,
мен база Сээң өндүр бедиинни чарлап чугаалаар мен.
- ⌟ (зайин) ⁷ Улус Сээң буянныңның элбээн үргүлчү алдаржыдып чугаалай бээр,
Сээң чөптүүннү алгап ырлай бээр.
- ⌠ (хет) ⁸ Дээрги-Чаяакчы килеңнээчел эвес, кээргээчел,
ээ көрнүүчел болгаш элбек энерелдиг.
- ⌡ (тет) ⁹ Дээрги-Чаяакчы бүгү улуска буянның,
Ооң чаяаганы бүгү чүүлдерге ээ-хайыралыгы илереп кээр.

143:5 2 Хаан. 22:10; Бд. ыр. 17:10; Иса. 64:1 || Бд. ыр. 103:32 143:6 Бд. ыр. 76:18 143:7 Бд. ыр. 68:15
143:8 Бд. ыр. 11:3 143:9 Бд. ыр. 32:3; Иса. 42:10 143:10 Бд. ыр. 17:51 143:12 Бд. ыр. 127:3
143:14 Иса. 3:25; Иер. 14:2 143:15 Бд. ыр. 32:12 144:3 2 Хаан. 22:4; Бд. ыр. 17:4; 47:2 ||
Иов 5:9; 9:10 144:6 Бд. ыр. 77:4 144:8 Хост. 34:6; Бд. ыр. 85:5

- ʾ (йод) ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы, чаяалган шуптузу Сени алдаржытсын,
Сеңээ бердинген улус Сени алгап-йөрээзин,
- ⲁ (каф) ¹¹ Сээң Чагырганның алдарын суртаалдазын,
Сээң күчү-күжүннү дамчыдып чугаалазын.
- ⲃ (ламед) ¹² Кижн төрөлгетен олардан Сээң күчү-күжүн дугайында
база Сээң Чагырганның алдарлыг
өндүр бедииин дугайында билип алзын.
- Ⲅ (мем) ¹³ Сээң Чагырган кезээ-мөңгедө турар,
кижи төрөлгетенниң бүгү салгалдарын хааннаар сен.
- ⲅ (нун) Дээрги-Чаяакчының чугаалааны бүгү сөстөргө бүзүрөп боор,
Ол Бодунун чаяап кааны бүгү чүүлдеринге эңерелдиг*.
- Ⲇ (самех) ¹⁴ Кээп ужуп чыдар бүгү улуска Дээрги-Чаяакчы чөлөңгииш болур,
бүшкүйтүр бастырган бүгү улусту дорттай хөндүрөп.
- Ⲉ (айин) ¹⁵ Бүгү улустун карактары Сенче ынаныштыг көөр,
Сен оларга аыш-чемни чогуур өйүндө бээр сен:
- Ⲋ (пе) ¹⁶ холунну чада сунгаш, бүгү амылгыларның күзээн чүвезин
хандырып, оларны тоттурар сен.
- Ⲍ (цаде) ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы Бодунун бүгү оруктарынга чөптүг,
Бодунун бүгү ажил-херектеринге эңерелдиг.
- Ⲏ (коф) ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы Ону кый деп мөргүүр бүгү улуска —
шынны-биле Ону кый деп мөргүүрлерге — чоок.
- Ⲑ (реш) ¹⁹ Оон коргар улустун күзээн чүүлүн Ол күүседип бээр,
оларның дуза дилээн кыйгызын дыңнап кааш, камгалаар.
- Ⲓ (шин) ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Аңаа ынак бүгү улусту
карактап-кадагалаар, а бузуттуг шупту улусту узуткап каар.
- Ⲕ (тав) ²¹ Мээң аксы-сөзүм Дээрги-Чаяакчыны мактазын,
бүгү амылгылар Оон ыдыктыг адын кезээ-мөңгедө алгап-йөрээзин.

145

¹ Аллилуй!

Сеткилим Дээрги-Чаяакчыны мактазын-на!

² Дириг чорааш, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаайн;
чурттап чорааш, Бурганымны алгап ырлаайн.

³ Эрге-дужаалдыг улуска идегевенер —
камгалалыңар кижилерден кээр деп ынанманар.

⁴ Кижн хөөкүй амызы үстүп, кара черже кире бээр,
боттандырап дээн бодаалдары ол-ла дораан чиде бээр.

⁵ Израильдин Бурганының дузазын
көрүп турар кижн амыр-чыргалдыг!
Дээрги-Чаяакчыга — Бурганынга идэгээр кижн амыр-чыргалдыг!

⁶ Ол кижиниң Бурганы дээр, чер болгаш далайны
оларда бар бүгү чүүл-биле кады чаяаган;

⁷ оон Бурганы кезээ-мөңгедө шынчы,
базындырган улуска болчур, аштаан улуска аыш-чемни бээр.

⁸ Дээрги-Чаяакчы туттурганнарны хостаар,
Дээрги-Чаяакчы согурларның караан ажыдар,

* 144:13 Сөөлгү домак өскө бурунгу сөзүглелде таварышпайн турар.

144:13 Бд. ыр. 9:37; 101:13; Ыы. 5:19 144:14 Бд. ыр. 145:8; Лк. 13:11-13 144:15 Бд. ыр. 103:27
144:16 Бд. ыр. 103:14, 28 44:18 Ы. х. к. 4:7 144:19 У. ч. 10:24 145:1 Бд. ыр. 102:1; 103:1
145:2 Бд. ыр. 103:33 145:3 Бд. ыр. 117:8; Иер. 17:5 145:4 Бд. ыр. 103:29; Иса. 2:22
145:7 Бд. ыр. 102:6; 106:9 || Иса. 61:1 145:8 Мф. 9:28-30 || Бд. ыр. 144:14; Лк. 13:11-13

- Дээрги-Чаяакчы бұшкүктөрнi дорттай хөндүрер.
 Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улуска ынак.
 9 Дээрги-Чаяакчы өскөөртөн келген улусту кадагалаар,
 өскүс-чавысты, дулгуяк кадайны деткиир,
 а бузуттут улусту оруундан астырар.
 10 Дээрги-Чаяакчы кезээ-мөңгедө хааннаар!
 Сион, сээң Бурганың салгалдан салгал дамчып хааннаар!
 Аллилуйя!

146 ¹ Аллилуйя!
 Бистин Бурганывысты алгап ырлаары ачылыг-дыр,
 Ону алгап-мактаары эки болгаш тааланчыг-дыр!

- 2 Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни катап тудуп турар,
 Ол тудуп аппарган израиль чонну чыып эккээр.
 3 Ол сеткил-хөңнү карарган улусту сегидип,
 оларның балыгларын шарып берип турар.
 4 Ол сылдыстарның санын билип,
 оларның шуптузун аттары-биле адап турар.
 5 Дээргивис өндүр улут, кедергей күчү-күштүг,
 Ооң угааны хемчээл-кызыгаар билбес.
 6 Ол базындырган улусту өрү көдүрүп,
 бузуттут улусту черге чедир куду базып турар.
 7 Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтирип ырланар,
 Бурганывыс мурнунга чадаганнап ырлап беринер.
 8 Ол дээрни булут-шывыг-биле дуглап, черже чаъсты чагдырып,
 дагларны оыт-сиген-биле шып турар;
 9 мал-маганга база кыйгы салып алгырган кускун төлдеринге
 аыш-чемни берип турар.
 10 Дээрги-Чаяакчы аъттын күш-шыдалын херекке албас;
 кижиниң буттарының дүргени Аңаа хамаан чок;
 11 а Оон коргар, Ооң энерелинге идегээр улус
 Ооң сеткилинге кирер*.

147 ¹ Иерусалим хоорай, Дээрги-Чаяакчыны алдаржыт-ла;
 Сион даг, Бурганыңны алгап-макта!
 2 Дээрги-Чаяакчы сээң хаалгаларыңның дээктерин быжыглап,
 чурттакчы чонуңга ачы-буян хайырлап турар;
 3 сээң кызыгаарларың иштинге тайбыңны догуннадып,
 сени эң-не эки кызыл-тас-биле тоттуруп турар.
 4 Ол Бодунун айтышкынын черже чорудуп бээрге,
 Ооң сөзү дүргени кончут күүсеттинер.
 5 Ол ак дүк ышкаш харны чада салыр,
 хул ышкаш хырааны черже тө чажар;
 6 дош-долузун черже даш ышкаш октап бадырар —
 Ооң соогун шыдажыр кижиге бар бе?

* 146:11 Еврей сөзүглелде 146 болгаш 147 ырылар чангыс ырыны тургузуп турар.

145:9 Хост. 22:21; Ы. х. к. 10:18 145:10 Хост. 15:18; Ыд. ыр. 9:35 146:1 Ыд. ыр. 91:2

146:2 Ыд. ыр. 50:20; 68:36 || Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37; Иез. 34:13 146:3 Ы. х. к. 32:39

146:4 Иса. 40:26 146:5 Иса. 40:28 146:7 1 Чылт. 15:16 146:8 Ы. х. к. 11:14; Иов 5:10 146:9 Иов 38:41

146:10 Ыд. ыр. 32:17 146:11 Ыд. ыр. 32:18 147:2 Неем. 7:3 147:3 Ыд. ыр. 131:15

147:5 Иов 37:6; 38:29

- ⁷ А ынчан Ол Бодунуң сөзүн чорудупкаш, ол бүгүнү эргизиптер;
хадын көдүрүлдүр үрүптерге, суглар ага бээр.
- ⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Иаковка;
Бодунуң дүрүм-хоойлузун — Израильге медээлээр.
- ⁹ Өске кандыг-даа чонга Ол ынчаар кылбаан,
Ооң дүрүмнерин өске чоннар билбес.
Аллилуйя!

148

- ¹ Аллилуйя!
Дээрги-Чаяакчыны кудайлардан алгап-мактаңар,
Ону өрү дээрден алгап-мактаңар!
- ² Дээрги-Чаяакчынын бүгү төлээлери, бүгү аг-шерии,
Ону алгап-мактаңар!
- ³ Хүн биле ай, Ону алгап-мактаңар!
Чайынналган хамык сылдыстар, Ону алгап-мактаңар!
- ⁴ Дээрлернин эн бедии база дээрлернин кырында суглар,
Ону алгап-мактаңар!
- ⁵ Олар шупту Дээрги-Чаяакчынын сөзүн ёзугаар
чаяаттыңан болгай,
ынчангаш Ооң адын алгап-мактазын;
- ⁶ Дээрги-Чаяакчы оларны кажан шагда,
кезээ-мөнгөдө тургузуп каан,
ажыр басып болбас дүрүмүн оларга берген.
- ⁷ Дээрги-Чаяакчыны чер кырындан алгап-мактаңар:
далайның улуг амытаннары биле дүп чок бүгү ээремнер,
- ⁸ чаңык биле долу, хар биле бус-туман,
Ооң айтышкынын күүседип турар шуурган,
- ⁹ даглар биле бүгү тейлер, чимистиг ыяштар биле бүгү пөштер,
¹⁰ аң-мең биле бүгү мал-маган, соястаарлар биле чалгынныг куштар,
- ¹¹ черниң хааннары биле бүгү чоннар,
чагырыкчылар биле черниң баштыннары,
¹² аныяк оолдар-кыстар, кырган-чалыы — Ону алгап-мактаңар!
- ¹³ Олар шупту Дээрги-Чаяакчынын адын алгап-мактазын.
Чүглө чаңгыс Ооң адын кымдан-даа арттыр мактап турар-дыр,
Ооң чайынналчаа чер биле дээрден бедээн-дир.
- ¹⁴ Ол Бодунуң чонунуң күчү-күжүн көвүдеткен-дир,
Анаа бердинген бүгү улуска,
Анаа чоок израиль чонга макталды берген-дир!
Аллилуйя!

149

- ¹ Аллилуйя!
Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырлап бериңер,
Анаа бердинген улустуң чыжыңга Ону алгап ырлаңар.
- ² Израиль чон бодунуң Чаяакчызы дээш өөрүп-хөглезин,
Сионнуң улузу боттарының Хааны дээш өөрүп-байырлазын.
- ³ Ооң адын самнавышаан алгап-мактазын,
тимпан* биле чадаганга үдеттирип, алгап ырлазын.

* 149:3 Тимпан — дүңгүрге дөмөйлөшкөк хөгжүм керексели.

147:9 Ы. х. к. 7:6; Ам. 3:2 || Ы. х. к. 4:8 148:1 Мф. 21:9; Лк. 2:14; 19:38 148:2 Ыд. ыр. 102:20
148:4 Ы. х. к. 10:14 || Э. д. 1:7 148:5 Ыд. ыр. 32:6; Евр. 11:3 148:6 Иов 14:15; Ыд. ыр. 103:9
148:7 Э. д. 1:21 148:8 Иов 37:6 148:13 Ыд. ыр. 8:2-3; 112:4 149:1 Ыд. ыр. 32:3; Иса. 42:10 || Ыд. ыр. 110:1

- 4 Дээрги-Чаяакчының сеткили Бодунун чону дээш ханган болгай,
Ол томаараан улусту, тиилелге хайырлап, каастаар.
5 Бурганга бердинген улус алдаржып, өөрүп-байырлазын,
орун-дөжээнге-даа чыткаш, өөрүп ырлазын.
6 Оларның аксы-сөзү Бурганны алгап-йөрээзин;
а холдарынга аажок чидиг хылыш туттунзун –
7 олар өске чоннардан өжээн негезин, өске аймактарны кезетсин;
8 оларның хааннарын хүлүп-бектезин,
нояннарын демирлеп-кинчилезин –
9 бижиттинген шииткелди оларга онааштырзын.
Ынчаар кылыр болза, Аңаа бердинген улус алдаржыр.
Аллилуйя!

150

¹ Аллилуйя!

- Бурганны Ооң ыдыктыг өргээзинге мактаңар,
Ооң шивээзи болур бопурук дээрге Ону мактаңар!
2 Күчүлүг ажыл-херектери дээш Ону мактаңар!
Өндүр бедии дээш Ону мактаңар!
3 Эдиски үнү-биле үдеп, Ону мактаңар!
Чадаган болгаш чанзы-биле үдеп, Ону мактаңар!
4 Тимпан-биле үдеп, самнап тургаш, Ону мактаңар!
Хылдыг хөгжүм-биле база лимби-биле үдеп, Ону мактаңар!
5 Эткир үннүг кимвалдар-биле үдеп, Ону мактаңар!
Ыткыр үннүг кимвалдар-биле үдеп, Ону мактаңар!
6 Амы-тынның бүгү чүве Дээрги-Чаяакчыны мактазын!
Аллилуйя!

Угаадыглыг чугаалар

Кирилде

Бо номнун еврей ады үлегер домактар, чечен сөстөр, элдээрткен чугааларны көргүскөн — түннөп чугаалаарга, овор-хевирлер-биле долдунган янзы-бүрү өөредиглиг чугаалар-дыр. Угаадыглыг чугаалар ному дээрге израиль чоннун мерген угаанныгыларының мөзү-бүдүш өөредиглериниң база чагыг-сургаалдарының чыындызы-дыр. Оларның элээн хөйү эң мерген угаанныг израиль хаан Соломоннун ады-биле харылзаалыг. Угаадыглыг чугаалар номунун хевири болгаш элээн хөй темалары эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүң өске чоннарының угаадыглыг чугааларынга дөмөйлөшкөк. Ынчалза-даа еврейлерниң угаадыглыг чугаалары оларның Бургандан коргуушкунга (азы өскээр чугаалаарга, Дээрги-Чаяакчыга ханы хүндүлөлгө) болгаш амыдыралдың бүгү талаларынга Ооң хоойлуларын сагырыныга үндөзилеттинген бооп турары-биле ылгалдыг.

Ном үш кезектен бүткөн. Эгезинде (1–9 эгелер) эки мөзүлүг, мерген угаанныг амыдырал дугайында өөредиглер кирген, оларның хөй кезининиң хевир-тургузуу ачазының оглунга чагыг-сургаалы дег. Мында ол ышкаш херэежен кижиниң овор-хевирин дамчыштыр көргүскөн мерген угаанга мактал дынналып турар. А мелегей амыдыралдың удурланышкак овор-хевирин будулчак херэежен-биле харылзаа ышкаш кылдыр көргүскөн.

Номнун дараазында кезээ (10:1–22:16) — «Соломоннун чугааларының улуг чыындызы» — бодамчалыг, эки чаңныг, эки мөзүлүг болурун чагып-сургап турар кыска чагыглардан бүткөн.

Номнун үшкү кезээнче (22:17–31:31) «Мерген угаанныгыларның чугааларының чыындызы», «Соломоннун чугааларының бичии чыындызы» база израильчи эвес мерген угаанныгыларның безин элээн каш чугаалары кирип турар. Номнун төнчүзүндө бүдүштүг херэежен кижиге алгыш-йөрөөл (31:10–31) кирген. Ол алгыш-йөрөөл алфавиттиг акрошүлүк хевирлиг. Бүдүштүг херэежен биле мерген угаанның овор-хевирин деңнеп болур — «Ооң үнөзи эртинде даштардан бедик болгай».

Бо номда мерген угаанныг болгаш чөптүг-шынныг улус чедимчелиг болурун, а бузуттуг болгаш мелегей улус чайлаш чок өлүрүн катап-катап онзалап демдегелеп турар. «Буруулугну Бурган торгаар, буянынныгны чону алгаар» деп тыва үлегер домак-биле деңнеп көрүңер даан.

Угаадыглыг чугааларның ажык-дузасы

1 ¹ Давидтиң оглу, Израильдин хааны Соломоннун угаадыглыг чугаалары бо-дур.

² Ол чугаалар мерген угаан биле сургаалды билип аарын күзээн, угаанныг сөс-бодалдын утказын билип алыксаан улуска херек;

³ олар бодамчалыг чорукту: чөптүг болгаш шынчы чорукту база эки мөзүлүг болурун шингээди алыксаан улуска херек;

⁴ олар бөдүүн сеткилдиглерниң сагынгыр боорунга, аныяктарныч билиглиг болгаш бодамчалыг боорунга херек;

⁵⁻⁶ оларны дыңнааш, мерген угаанныг кижиге билиглерин көвүдөдип аар, а сарыылдыг кижиге — элдээртигилг болгаш угаадыглыг чугааларны база мерген угаанныгыларның сөс-бодалы болгаш тывызыктырын билип аарынга херек арга-сүмени тывар.

- 7 Дээрги-Чаяакчдан коргары — билигниң үнер дөзү.
Чүглө мелегей кижиги мерген угаанны болгаш суртаалды херекке албас.

Бачытка дуурайладып аарындан кичээндириг

- 8 Оглум, ачанның сургаалын дыңна,
аванның өөредиин сагы,
9 ол сургаал биле өөредиг — сээң бөргүңге кадаар одага-дыр,
мойнуңга азар каасталга-дыр.
- 10 Оглум, бачыттыглар сени дуурайлай берзе,
оларны эдербе.
11 Олар мынча дээрлер:
«Кады чоруул че, кедеп чыткаш, кижиден өлүрээли,
кем-буруу чок улусту кедеп, дозаалы!
12 Өлүглер ораны дег, бис оларны диригге-ле сырыптар бис,
олар — бүдүн-бүрүн боттары — тамыже кирген улус дег апаар.
13 Үнези улуг чүүл-бүрү эт-хөреңгиден үптөп,
оран-сававысты олча-тывыш-биле долдуруп аар бис.
14 Биске каттыжып, бистиң-биле бир баг боор сен,
тыпкан олчавысты деңге үлежир бис».
- 15 Оглум! Олар-биле орууң чаңгыс болбазын,
оларны эдереринден кичээн,
16 чүгө дээрге олар бузутче маңнап,
хан төгөр дээш далажып бар чыдарлар-дыр.
17 Куштар көрүп турда,
четки салган ажыы чок —
18 олар база улусту ынчалдыр кедээш,
боттарын боттары-ла узуткап аарлар.
19 Чазый-чилби үптөкчинин оруу муңгаш —
былаап алган олчазы оон бажын чиир.

Мерген угаанның улусту кый дээни

- 20 Мерген угаан кудумчуда кый деп турар,
хоорайның шөлдеринде оон үнү дыңзыг дыңналып турар;
21 улус чыгыр хөлзээзинниң черлерде ыткыр суртаалдап турар,
хоорай хаалгаларының чанында чугаалап турар:
- 22 «Бөдүүн улус, чежеге дээр бөдүүн сеткилдиинерге
мага ханып кээр силер;
кочуургактар, чежеге дээр ыят чогунарга таалап кээр силер;
мелегейлер, чежеге дээр билигни көөр хөңнүңер чок бооп кээр силер?»
23 Мээң чемелээшкимче эргилип, дыңнап көрүңер —
сеткил-сагыжымны силерге сиңирип каар мен,
сөзүмнү силерге медеглээр мен.
24 Мен кый деп турдум, а силер хая көрнү бердиңер;
холумну сунуп турдум, ынчалза-даа тооп көөр кижиги чок болду.
25 Мээң хамык сүмелеримни хүлээп албайн бардыңар,
чемелээшкимни дыннаар хөңнүңер чок болду.
26 Ындыг-дыр че, а мен база силер айыылга таваржырыңарга,
шоодар мен,

1:7 Иов 28:28; Ыд. ыр. 110:10; У. ч. 8:13; 9:10; 16:6 1:8 У. ч. 6:20 1:9 У. ч. 4:9 1:10 Ы. х. к. 13:8;
У. ч. 16:29 1:11 Ыд. ыр. 9:30; 63:5; Иер. 5:26 1:12 Сан. 16:32-33; Ыд. ыр. 123:3 || Ыд. ыр. 27:1
1:15 Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 4:14; 24:1 1:16 У. ч. 6:18; Иса. 59:7; Рим. 3:15 1:19 У. ч. 15:27
1:20 У. ч. 8:1; 9:3 1:22 У. ч. 8:5 || Ыд. ыр. 1:1; У. ч. 21:24 1:24 Иса. 65:12; 66:4; Иер. 7:13
1:25 Ыд. ыр. 106:11 1:26 Ыд. ыр. 2:4

- коргуушкунга алзыптарыңарга, дорамчылап кочулаар мен.
- 27 Кызаңнаашкынның чаъс дег, айыылдыг байдал силерге чедип кээр, хат-казыргы дег, айыыл-халап силерни хөме таварыыр, дарлал силерни чыттыр базаып аар.
- 28 Ынчан улус мени кый дээр, а мен харыылавас мен; мени дилеп эгелээр, ынчалза-даа тыппас.
- 29 Билигни көөр хөңнү чогу дээш, Дээрги-Чаяакчыдан коргарын хүлээп албааны дээш;
- 30 мээң арга-сүмемни дыннаар хөңнү чогу дээш, хамык чемелээшкинимни херекке албааны дээш —
- 31 олар боттарының херектериниң үре-түннелин четтирерлер, бодал-сагыжыңга хара бээрлер.
- 32 Бөдүүн улустуң мерген угаандан ойталааны боттарының бажын чиир, мелегей улустуң сагыш амыры боттарын ууткап каар.
- 33 А мени тооп дыңнап турар киж и кандыг-даа бузуттан кортпайн, айыылга таварышпайн, амыр-шөлөөн амыдыраар».

Ачазының оглунга чагыг-сургаалы

2

- 1 Оглум, мээң сөстөримни хүлээп ал, чагыгларымны чүрээңге шыгжап ал;
- 2 мерген угаанны кичээнгейлиг дыңна, чүрээңни билиишкинче ээлдирип ал;
- 3 билигни кый де, угаанны кыйгырып ал;
- 4 угаанны, мөңгүнү дег, диле, эртине-байлак шыгжаан черни дег, истеп тып ал —
- 5 ынчан Дээрги-Чаяакчыдан коргары деп чүл ол дээрзин билип каар сен, Бурган дугайында билигни тып аар сен.
- 6 Чүге дээрге мерген угаанны Дээрги-Чаяакчы хайырлаар, билиг биле угаан Ооң аксы-сөзүн дамчып кээр болгай.
- 7 Бурган эки мөзүлүг улуска тиилелгени белеткеп берген. Ол — кем-буруу чок улустуң мурнунга турар камгалалы.
- 8 Ол чөптүг чоруктуң оруктарын камгалап турар база Аңаа бердинген улустуң оруун кадагалап турар.
- 9 Ынчан сен чөптүг болгаш шынчы чорукту, эки мөзүлүг боорун база бүгү-ле буянның оруктарның дортун билип каар сен.
- 10 Чүге дээрге сээн чүрээңче мерген угаан сине бээр, билиг — сеткилинге тааржы бээр.
- 11 Бодамчалыг чорук сени камгалаар; улуг угаан — кадагалаар.
- 12 Мерген угаан сени бузуттугларның оруундан, шын сеткилинден чугаалавас улустан кадагалаар.
- 13 Шак ындыг улус дүмбейнин оруктары-биле чоруур дээш, дорт оруктан чайлай бээр.
- 14 Ол улус дээрге бузуттуг үүлгедиглер кылгаш, өөрүүр, бузут биле бачытка таалаар,
- 15 ыргак оруктарда боттарының изин изеп, бузутту эдерип чоруур улус-тур.
- 16 А оон ыңай мерген угаан өске киж и кадайындан —

1:28 1 Хаан. 8:18; Иов 27:8-9; Иса. 1:15; Иер. 11:11; Иез. 8:18; Мих. 3:4 1:31 Иер. 6:19 2:1 У. ч. 1:8 2:4 У. ч. 3:14 2:5 У. ч. 1:7 2:6 3 Хаан. 3:9-12; Иак. 1:5 2:7 У. ч. 30:5 2:8 1 Хаан. 2:9; Ыд. ыр. 90:11 2:9 У. ч. 1:3 2:14 У. ч. 10:23; 15:21; Иер. 11:15 2:15 Ыд. ыр. 124:5; У. ч. 14:2 2:16 У. ч. 6:24; 7:5; 23:27

- элзедип чугаалаар, ашактыг херээженден база кадагалаар.
 17 Ол дээрге аныяандан кады чурттаан эжин каапкан,
 Бурганының берген чагыын уттупкан херээжен-дир.
 18 Ол херээженнин бажыңы — өлүмнүң какпазы-дыр,
 ооң оруу — өлүглөр оранынче орук-тур.
 19 Ооң бажыңынче кирген кижиге дедир ээп келбес,
 амыдыралдың оруунче катап кирбес.
 20 Ынчангаш эки улустун оруун эдер,
 чөптүг-шынныг улустун изин исте.
 21 Эки мөзүлүг улус чер-чуртка чурттаар,
 кем-буруу чок улус аңаа артып каар болгай.
 22 А бузуттуг улусту чырык черге амылыг арттырбас,
 кара сагыштыг улусту ооң кырынга узуткап кааптар.

3

- 1 Оглум, мээң өөредиимни утпа,
 чагыг-сүмемни чүрээңге шыгжап ал.
 2 Чүге дээрге олар сээң чурттаар үенни узадыр,
 назы-харыңны немээр база амыр-чыргалыңны көвүдедир.
 3 Шынчы чорууң биле энерелиңни кагба:
 ону, каасталга ышкаш, мойнунга астып ал,
 чүрээңге оя соктап бижип ал —
 4 ынчан Бурган болгаш улус
 сенче ээ көрнүр база эки кижиге деп санаар.
 5 Дээрги-Чаяакчыга чүрээңниң ханызындан идеге,
 а бодунуң угааныңга ынанма.
 6 Кандыг-даа оруктап чоруп орзуңза,
 Дээрги-Чаяакчыны билип аарын кызгыт,
 Ол ынчан сээң орууну дорттап бээр.
 7 «Мерген угааннымны» деп бодава,
 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп, бузуттан чайлап чор —
 8 ынчаар кылыр болзунза,
 мага-бодун бүрүнү-биле кадыкшып, күш кире бээр.
 9 Бодунуң өнчү-хөренгинден
 база кандыг-даа дүжүдүннүң башкылыгындан
 Дээрги-Чаяакчыга берип, Ону алдаржыт;
 10 сээң тараа шыгжаар аңмаарларың сыңышпастап, дола бээр,
 көгээржиктеринде чаа арага эриин ажыр төктүп турар апаар.
 11 Оглум, Дээрги-Чаяакчының эдип-чазаар сургаалын хүлээвейин барба,
 Ооң чөмөлээшкенин халалыг диве.
 12 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң ынак кижизин,
 аказы эргим оглун дег, кеземчеге онаар болгай.
 13 Мерген угаанны чедип алган кижиге
 база сарыылдыг апарган кижиге амыр-чыргалдыг.
 14 Мерген угаанның ажы мөңгүннүг болурундан канчап-даа дээр,
 ооң үрө-түннели алдындан-даа үнелиг.
 15 Мерген угаан эртин даштардан-даа аар өртөктиг,
 күзүүн чүүлдеринннн кандыгызы-даа ооң-биле деннежиш шыдавас.
 16 Ооң оң холунда — узун назын,
 а солагай холунда — байлакшыл биле алдар-хүндү бар.

2:18 У. ч. 5:5; 7:27 2:21 Бл. ыр. 36:11; Мф. 5:5 2:22 У. ч. 10:30 3:1 У. ч. 1:8
 3:2 У. ч. 3:16; 4:10; 9:11; 10:27 3:3 У. ч. 6:21 || У. ч. 7:3 3:5 Бл. ыр. 36:5 3:6 У. ч. 11:5
 3:7 У. ч. 12:15; Иер. 9:23 || Иов 28:28 3:9 Хост. 23:19; 34:26; Ы. х. к. 26:2 3:10 Ы. х. к. 28:8 || Мал. 3:10
 3:11 Бл. ыр. 93:12; Иов 5:17 3:12 Ы. х. к. 8:5; 1 Кор. 11:32; Евр. 12:6; Ажыл. 3:19 3:14 Иов 28:15;
 У. ч. 8:19; 16:16 3:15 Иов 28:18; У. ч. 8:11 3:16 У. ч. 3:2; 4:10; 9:11; 10:27 || У. ч. 8:18; 22:4

- 17 Ооң оруктары тааланчыг-дыр,
ону олар шупту амыр-чыргалга чедире бээр-дир.
- 18 Мерген угаан ону кагбас улуска амыдыралдың ыяжы-дыр,
ооң-биле чарылбас улус амыр-чыргалдыг!
- 19 Дээрги-Чаяакчы Бодунуң мерген угааны-биле
черни үндезилеп тургускан,
сарылы-биле дээрни доктаадып тургускан.
- 20 Ооң билии башкарага, дүп чок далайларның суу аттыгып үнүп,
булуттар чаъс-шалынны дүжүрүп турар.
- 21 Оглум, быжырымчалыг бодаар болгаш бодамчалыг чорукту
кадагалап ал,
олар үргүлчү карааң мурнунга турзун.
- 22 Олар ынчан сээң сеткилинге тынгарышкын болгаш
мойнуңга азар каасталган апаар.
- 23 Ынчан сээң оруунга айыыл таварышпас,
а будун чүге-даа илдикпес.
- 24 Чүден-даа кортпайн, удуп чыдып аар сен,
а удаан уйгуң — тааланчыг боор.
- 25 Бузуттугларны манап турар, оларны хенертен таварыыр хай-халаптан
база өлүрүнден кортпа.
- 26 Дээрги-Чаяакчы сээң талаңда болгай,
Ол сээң будунну какпадан чайладып чоруур.
- 27 Бир кижиге ачы-буян көргүзер ужурлуг турган дижек сен.
Шыдаар-ла болзуңза, анаа ону көргүзеринден ойталава.
- 28 Өске кижиге бээр ужурлуг чүвең бодунда бар болза:
«Чоруй бар, катап чедип кээр сен, даарта бээр мен» — диве.
- 29 Сээң-биле каразышкын чок чурттап турар кижиге удур
бак чүве бодава.
- 30 Сеңээ бак чүве кылбаан кижиге-биле
чылдагаан чок черге чаргылдашпа.
- 31 Күчүлел кылып турар кижиге адааргава,
ооң оруун шилип алба.
- 32 Чүге дээрге кара сагыштыг кижиге
Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а чөптүг-шынныг улус Ооң сеткилинге кирер.
- 33 Бузуттуг кижиниң бажың-балгадынга
Дээрги-Чаяакчының каргыжы чедер,
а эки мөзүлүг улустуң оран-савазынга Ол ачы-буян хайырлаар.
- 34 Ол кочуургак улусту шоодар,
а томаараан улуска ээ көрүүшкүнүн хайырлаар.
- 35 Мерген угаанныг улус алдарга чедер,
а адыргак мелегей улус адын баксырадыр.

4

- 1 Ажы-төлүм, ачаарнын сургаалын дыңнаңар,
угаан кирер дээш, кичээнгейлиг дыңнаңар.
- 2 Буян сиңген өөредигни силерге берип турар болгай мен,
ол өөредиимни уттуп, кагбаңар.
- 3 Мен база адалыг чораан мен,
авамның эрге-чассыг оглу турган мен.

3:18 Э. д. 2:9; 3:22; У. ч. 11:30; 13:12; 15:4 3:19 Ыд. ыр. 103:24; У. ч. 8:27; Иер. 10:12 || Ыд. ыр. 135:5
3:20 Э. д. 7:11 || Иов 36:27 3:23 У. ч. 10:9 || Ыд. ыр. 90:12; У. ч. 4:12 3:24 Иов 11:19 3:25 Ыд. ыр. 90:5
3:27 Гал. 6:10 3:28 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:14-15 3:31 Ыд. ыр. 36:1; У. ч. 23:17; 24:1; 24:19
3:33 Зах. 5:4; Мал. 2:2 || Иов 8:6; У. ч. 14:11 3:34 Ыд. ыр. 1:1 || Иак. 4:6; 1 Пет. 5:5 4:1 У. ч. 1:8

- 4 Ачам мени мынча деп өөредип чораан:
«Мээң сөстөримни чүрээңге кадагалап ал,
чагыт-сүмемни сагып чор,
ынчан амы-тынныг артар сен.
- 5 Мерген угаан биле билип алыышкынны чедип ал,
сеңээ чугаалаан сөстөримни утпа, олардан соора барба.
- 6 Мерген угаанны кагба, ол ынчан сени камгалаар,
аңаа ынак апар — ол сени кадагалаар.
- 7 Мерген угаан эң чугула болур. Мерген угаанны чедип ал.
Кандыг-даа эт-хөреңги чыып чорзуңза, угаанны база чыып ал.
- 8 Мерген угаанны бедии-биле үнеле, ол сени өрү көдүрер,
бир эвес оон салдынмайн баар болзуңза — сени алдаржыдар.
- 9 Ол сээң бажыңга одагалыг бөрттү кедирер,
онза чараш оваадайны сеңээ эккеп бээр».
- 10 Мени дынна, оглум, сөстөримни хүлээп ал,
ынчан сээң чурттаар чылдарың немежир.
- 11 Мерген угаанның оруун сеңээ айтып берип тур мен,
дорт орук-биле сени эдертип бар чыдыр мен.
- 12 Бар чыдар болзуңза, кылажың кызагдавас,
маңнаар болзуңза, илдикпес сен.
- 13 Сургаалымның аайындан эртпе, оон ойталавайн, кадагала,
чүге дээрге амыдыралың ында болгай.
- 14 Бузуттуг улустуң оруун эдербе,
бак улустуң изин истеве:
- 15 оларның оруундан өскээр ээп чоруй баргаш, олап кылаштава,
оон чайлай бергеш, чаны-биле эрте бер.
- 16 Бузут үүлгетпейн барганда, олар удуп шыдавас;
бир-ле кижини буураашкыңа чедирбейн барганда,
оларның уйгузу келбес.
- 17 Олар кемниг херээниң хлевин чип,
күчүлелдин арагазын ижип турар болгай.
- 18 Чөптүг-шынныг улустуң оруу — даңнын чырык хаяазы дег,
хүн эң-не бедииңге четкиже, улам-на чырып, херелденир.
- 19 А бузуттуг улустуң оруу — дүмбей караңгы дег,
олап каяа тептиге бээрин билбес.
- 20 Оглум, мээң сөстөримни кичээнгейлиг дынна,
чугаамче кулааңны ээктир.
- 21 Сөстөрим сеткилинден арлып чиде бербезин,
оларны чүрээңниң ханызыңга кадагалап ал.
- 22 Чүге дээрге мээң сөстөрим оларны тып алган кижиге — амы-тынны,
а ооң бүгү мага-бодунга — кадыкшылды берип турар.
- 23 Чүрээңни чүден артык камнап-кадагала,
чүге дээрге ол — амыдыралдың үнер дөзү-дүр.
- 24 Меге сөстөрни бодундан чайлат,
аксы-сөзүңнүң авыязын бодундан ырат.
- 25 Сээң карактарың бурунгаар чиге көрзүн,
көрүжүң чүгле мурнуңче шиглезин.
- 26 Сээң буттарың дорт оруктап чорзун,
ынчан оруктарың шуптузу айыыл чок болур.

4:4 1 Чыл. 28:9 || Лев. 18:5; Иса. 55:3 4:8 1 Хаан. 2:30 4:9 У. ч. 1:9 4:10 У. ч. 3:2; 3:16; 9:11; 10:27
4:12 У. ч. 3:23 4:13 У. ч. 3:18 4:14 Бл. ыр. 1:1; У. ч. 1:15 4:16 Бл. ыр. 35:5; Мих. 2:1
4:18 Иов 11:17; 22:28; Бл. ыр. 96:11; Иса. 60:3; Дан. 12:3; Мф. 13:43 4:19 1 Хаан. 2:9; Иер. 23:12;
Ин. 12:35 4:22 У. ч. 14:30 4:24 У. ч. 6:12 4:26 Евр. 12:13

- 27 Оң-даа, солагай-даа талаже эгбе,
будунну бузуттан чайлат.

Самыраар чоруктан кичээндириг

5

- 1 Оглум, мерген угаанымны кичээнгеилиг дынна,
сарылымче кулаанны ээктир –
- 2 ынчан чүве эндевес чорукка бүргедир сен,
угаан-билигни кадагалап аар сен.
- 3 Өске кижии кадайының аксы ары чигири дег чытталыр,
ооң чугаа-сөзү үстен чымчак.
- 4 Ынчалза-даа ол херэежен алызы барып ажыг чашпан бооп
база аажок чидиг хылыш бооп хуула бээр.
- 5 Ооң буттары өлүмче дүжүп бар чыдар,
а базымнары өлүглер оранынче шиглээн.
- 6 Ооң оруу ону амы-тынның арттырбас,
оруктары ол-бо чайгылып чоруурун ол боду-даа билбес.
- 7 Ам мени дыннап көрүнер, ажы-төлүм,
мээң сөстөримиңи хүлээвейн барбаңар.
- 8 Шак ындыг херэеженче чагдаваңар,
ооң бажыңының эргининче-даа чоокшулаваңар.
- 9 Оон башка бодуннуң күжүнү – өске улус дээш;
амыдыраар хуусааңны – кээргээр сеткил чок улус дээш
төтчеглээр сен.
- 10 Сээң күжүң хары улусту тоттурар,
сээң күженишкениң өске аалды байыдар.
- 11 Эйт-бодун соглуп, харыксыраар өйдө –
амыдыралыңның төнчүзүндө – халагың төп, ондап-остап:
- 12-14 «Чагыг-сургаалды хей-ле херекке албайн чораан-дыр мен,
чемелээшкениңи мээң чүрээм хей-ле тоовайн чораан-дыр;
башкыларны тооп дыңналас,
чагыг-сүмө берген улусче кичээнгеи салбас чораан кончуумну!
Ам бичии-ле болза, улус мурнунга, хамык чон аразыңга
бак атка кирерим ол-дур» – дээр сен.
- 15 Бодуннуң кудуунда сугну,
бодуннуң сууң бажында сугну дозуп иш.
- 16 Сээң сугларыңның кудумчуларга,
шөлдөргө агып баткан херээ чүл?
- 17 Сугларың чүглө сээңи болзун,
оларны өске улус-биле үлөшпө.
- 18 Сээң сууң бажыңга йөрээл доктаазын,
аныяанда алган кадайың сеңээ өөрүшкүнү шаңназын.
- 19 Ол – ынак мыйгаан, эргим элиин-дир,
ооң эргеледии сени бүгү назыңында хандырап,
ынакшылы – үргүлчү эзиртир.
- 20 Чүү дээш өске кижии кадайыңга хандыкшып,
ашактыг херэеженче сынңыр сен, оглум?
- 21 Дээрги-Чаяакчыга кижиниң бүгү оруктары көскү болгай,
кижиниң бүгү оруктарын Ол билир болгай.
- 22 Бузуттут кижии кем-буруузунуң дузаанга туттурар,
бачыттарыңга ораажыр.

4:27 Ы. х. к. 5:32; 28:14 5:1 У. ч. 4:20 5:2 Мал. 2:7 5:3 У. ч. 2:16 || Ыд. ыр. 54:22 5:4 ЭККЛ. 7:26
5:5 У. ч. 2:18; 7:27 5:15 Сол. ыр. 4:15 5:18 Ы. х. к. 24:5 5:21 2 Чыл. 16:9; Ыд. ыр. 138:3; 118:168;
Иер. 16:17; 32:19

- 23 Эдип-чазаар сургаалдың чедишпези ону узуткаар,
а мелегей чоруунуң көвүдээни — оруундан астырар.

Ажыл-агыйга, амыдыралга херек сүмелер

6

- 1 Оглум! Өске кижиги дээш дагдынып,
шак ол эжиң дээш хол тутчуп, хүлээнген болзунза,
2 бодуннуң-на сөзүң дээш дузакка киргениң ол-дур,
бодуннуң-на аксы-сөзүң-биле туттуруп алганың ол-дур.
3 Өске кижиниң холунче кирген-дир сен, оглум.
Оон адырлып алыр дизе, мону кыл:
доп-дораан ол кижиниң мурнунче кээп дүжүп,
ээрежип диле, чыда калба;
4 уйгу-дыжың уттувут, ийи карааң шийбе;
5 аңчыдан дескен элик дег,
куш тудар кижиниң дузаандан ойлаан куш дег,
тын менди үнерин бода.
- 6 Чалгаапай! Кымыскаякка бар —
чүнү кылып турарын көргөш, оон өөренип ал:
7 даргазы-даа, чагырыкчызы-даа,
хайгааракчызы-даа чок хирезинде,
8 ол чиир аыш-чемин чайын-на белеткеп аар-дыр,
дүжүт ажаар өйде курлавырлай чыып аар-дыр.
9 Чезеге дээр чыргап чыдар сен,
чалгаапай, оттур өй келбээн бе?
10 Ам-даа удуп-ноюрзап чыдар болзунза,
ам-даа хөлестеп чыдар болзунза,
11 тояанчы дег, ядарал сенче халдап кээр;
үптекти дег, түрегдел сенче халдап кээр.
- 12 Дүржок, бузуттут кижиниң аксындан меге черле дүшпес:
13 ол караан-даа база кааптар,
будун-даа тепсей кааптар азы холу-биле-даа имней кааптар.
14 Ооң чүрээнде — кара сагыш, оон бодалында — үргүлчү-ле бузут бар,
ол каяа-даа алгыш-кырыш үндүрер.
15 Ооң уржуунда айыыл-халап ону хенертен хөмө таварааш,
хензиг када шуут узуткап каар.
- 16 Дээрги-Чаяакчы алды чүүлдү көөр хөңнү чок,
чедиги чүүл база Аңаа чүдек-бужар болур.
17 Олар бо-дур: адыыргак көрүш, мегечи дыл,
актыг кижиниң ханын төгөр холдар,
18 кара сагыштыг бодалдар чажырап чүрек,
бузутче маңнаан буттар,
19 аксындан меге дүжүрбес, мегелеп херечилээр кижиги
база ха-дуңмашкы улус аразынга алгыш-кырыш үндүрер кижиги.

Самыыраарындан кичээндиришишкин

- 20 Оглум! Ачаңның чагыг-сүмезин утпа,
аванңның өөредиин сагы.
- 21 Оларны үргүлчү чүрээңге шыгжап чор,
каасталга дег, мойнуңга азып алгаш чор.

6:1 Иов 17:3 6:5 Бл. ыр. 90:3 6:6 У. ч. 10:26; 18:10 6:8 У. ч. 30:25 6:9 У. ч. 19:15 6:11 У. ч. 13:4; 24:33-34;
Эккл. 4:5 6:12 У. ч. 16:27 6:13 У. ч. 10:19 6:15 Иса. 30:13 6:16 Иов 5:19; У. ч. 30:18
6:17 Бл. ыр. 100:5; У. ч. 16:5; 21:4 || У. ч. 12:22; 17:7; Бл. ыр. 119:2 || Бл. х. к. 19:10 6:18 Э. д. 6:5;
У. ч. 15:26 || У. ч. 1:16; Иса. 59:7; Рим. 3:15 6:19 Хост. 20:16; Бл. ыр. 26:12 6:20 У. ч. 1:8 6:21 У. ч. 3:3

- 22 Олар сени кылаштап чорунда — эдертир,
удуп чыдып аарыңга — кадагалаар,
оттуп кээриңге — сеңзэ сүме кадар.
- 23 Чагыг-сүме — чырыткы, өөредиг — чырык,
а эдип-чазаан сургаал — амыдыралче орук болгай.
- 24 Олар сени бак херээженден,
өске кижн кадайының элзедиглиг сөс-чугаазындан кичээндирер.
- 25 Ол херээженнин чараш-каазы-биле чүрээни хөлзетпе,
оон карактарының чивеннээринге дуурайлатпа.
- 26 Самыын-садар херээженнин өртээ — кескинди хлеб,
а өске кижн кадайы дээш үнелиг амы-тынның-биле төлээр сен.
- 27 От хойлап алгаш, хевин өрттөтпес кижн бар бе?
- 28 Изиг көс кырлап баскаш, будун өрттөтпес кижн бар бе?
- 29 Өске кижн кадайы-биле холбажып турар кижн-биле
база ыңдыг болур: ол херээженге дегген кижн кеземче чок артпас.
- 30 Бир кижн аштай бергеш, хырнын тоттурар дээш оорланган болза,
улус ону дора көрбес*.
- 31 А ол кижн туттуруп алза,
чеди дакпыр кылдыр орнун тургузуп,
бажыңында бүгү өңчү-хөреңгизин ап бээр.
- 32 Ашактыг херээжен-биле самыырап турар эрнин угааны четпес-тир —
бодунуң өлүмүн белеткеп турар-дыр.
- 33 Ону манап турар чүве — эттедип-соктурары, бак атка кирери,
оон бужар-багы ам кажан-даа балалбас.
- 34 Демги херээженнин ашаа хүннээнинден кылыы хайныр,
өжээн негээр хүнү кээрге, ол өршээл билбес,
- 35 кандыг-даа садыы алырынга чөпшээрешпес
база чеже-даа хөй белек тутсуруңга, хайыра бодавас.

7

- 1 Оглум, мээң сөстөримни кадагала,
чагыгларымны чүрээңге шыгжап ал.
- 2 Мээң чагыгларымны сагып чор — ынчан амы-тынның арттар сен,
өөредиимни карааң огу дег кадагала.
- 3 Оларны, билзек ышкаш, салааларыңга суп ал,
чүрээңге оя соктап бижип ал.
- 4 Мерген угаанга: «Сен — мээң угбам сен» — деп,
а сарыылга: «Чоок төрелим сен» — деп чугаала.
- 5 Өске кижн кадайындан — элзедип чугаалаар херээженден
ынчалдыр камгаланыр сен.
- 6 Бир-ле катап бажыңымның сонгазындан бакылап,
оон хана-карактарын өттүр көре берген мен.
- 7 Ынчан бир-ле угааны четпес аныяк оолду
бөдүүн кижилер аразындан, аныяк-өскөн аразындан эскерип каан мен.
- 8 Ол бир херээженнин чурттап турар кудумчузун кежип,
оон бажыңынче бар чыткан.
- 9 Хүн ажып, имиртиңней бергенде;
дүн дүжүп, дүмбей караңгы апарып турда болган чүве.
- 10 А демги херээжен аңаа уткуй үнүп келди —
самыын-садар херээженнин хевин кеткен, оптуг-кажар,

* 6:30 Азы: «Бир кижн аштай бергеш, хырнын тоттурар дээш-даа оорланыр болза, улус ону дора көрбес деп бе?»

6:23 Ыд. Ыр. 118:105 || У. ч. 10:17 6:24 У. ч. 2:16 6:25 Мф. 5:28 6:31 Хост. 22:4 6:32 Хост. 20:14
6:34 У. ч. 27:4; Сол. Ыр. 8:6 7:1 У. ч. 2:1 7:2 Лев. 18:5; У. ч. 4:4 7:3 У. ч. 3:3 7:5 У. ч. 2:16
7:7 У. ч. 1:4 7:9 Иов 24:15 7:10 Э. д. 38:14-15

- 11 шуугаазынныг, дөскөл чок
база бажыңыга олурар хөңнү чок херээжен болду:
12 ол бирде — кудумчуга, бирде — хоорай шөлдеринге,
бир болза — азыг бүрүзүңге улус кедээр турган.
13 Ол херээжен аныяк оолду сегирип алгаш,
ошкап-чыттап, ыядыр арын чогу-биле мынча деп турду:
- 14 «Мен бөгүн кылыр бооп аазааным
эп-найырал өргүлүн* боттандырдым.
15 Ынчангаш сенээ уткуй үнүп келдим,
дилеп чорааш, сени тып алдым.
16 Орун-дөжээмни хевис шывыглар болгаш
Египеттен эккелген чараш пөстөр-биле шып алдым.
17 Чыдар дөжээмни мирра, алоз, корица дээр
чаагай чыттыг үнүштер-биле айдызап алдым.
18 Бээр кирип кел, эртенге чедир мага хандыр эргеленчип-чассытчылы,
ынакшылдан ханып-таалап чыдаалы.
19 Ашаам бажыңда чок, ырак орукче үнүпкен-не болгай;
20 ол акшалыг хавын ап алган, ай ортузунга чедир ээп келбес-даа».
- 21 Ол херээжен хөй оптуг аргалар-биле дуурайлап,
эптиг-ээлдек чугаазы-биле көгүдүп аарга,
22-23 аныяк оол доп-дораан ону эдерип чорупкан.
Ооң ынчаар кылганы — шарының соктуар черинче бар чыдары дег,
хүлбүстүн окка өкпе-баарын үзе аттырары аяже баары дег
азы куштун амы-тынындан чарлырын билбейн,
дузакче ужары дег болган.
- 24 Ынчангаш, ажы-төлүм, ам мени дыңнаңар,
сөстөрүмче кичээнгейден салыңар:
25 силерниң чүрээңер ындыг херээженниң оруунче ээй тыртпазын,
ооң оруктарын изеп, азып-тенивөөңер!
26 Хөй-ле улус ооң чижи болуп, өлгөн болгай,
дыка хөй улусту ол узуткаан болгай.
27 Ооң бажыңы — өлүглер оранынче,
өлүмнүн турар черинче аппаар орук-тур.

Мерген угаанның өртөмчөйгө уjur-утказы

8

- 1 Мерген угаан кыйгырып турар эвес бе?
Сарыылдың үнү дыңналып турар эвес бе?
2 Мерген угаан орук чанында тей бажында —
оруктарның белдиринде туруп алган-дыр.
3 Ол хоорайже кирер эжик аксында,
хаалга чанында кыйгырып тур:
4 «Улус-чон, силерни кый деп тур мен,
кижи төрөлгөтөнни кыйгырып тур мен!
5 Бөдүүн улус, сагынгыр бооп көрүңер,
а мелегей улус — угаан кирип алыңар.
6 Дыңнаңар, мээң чугаалаар чүвөм чугула,
аксымдан алыс шынның чугаа үнөр;
7 мээң дылым алыс шынны сөглээр,

* 7:14 Эп-найырал өргүлү — ол өргүл Бурган биле кижиниң эп-сеткилдин көргүзөр турган (Лев. 7:11-21 көр). Өргүл салган улус оон соонда өргүл малының эъдиниң кезин ап, дойлаар турган.

7:12 У. ч. 23:28 7:17 Ыд. Ыр. 44:9 7:21 У. ч. 5:3; 6:24 7:22-23 ЭКкл. 9:12 7:27 У. ч. 2:18; 5:5
8:1 У. ч. 1:20-21; 9:3 8:5 У. ч. 1:4, 22

- а бузуттут, бужар сөстү аксы-дылым кажан-даа этпес.
- 8 Мээң шупту чугааларым чөптүг,
оларда кара сагыштыг-даа, меге-даа чүве чок;
- 9 олар дөгере угаанныг кижиге тодаргай,
билиг чедип алган улуска билдингир.
- 10 Мээң сургаалымны – мөңгүнден,
а билиимни – арыг алдындан бедик үнеленер.
- 11 Мерген угаан эртин даштардан каас-чараш болгай,
күзеп чорууруңар бүгү чүве ооң-биле деңнежип шыдавас.
- 12 Мен дээрге Мерген угаан-дыр мен,
кажараашкын-биле кады турар мен,
билиг биле бодамчалыг чорукту чедип ап тур мен.
- 13 Дээрги-Чаяакчыдан коргары – бузутту көөр хөңнү чогу-дур.
Бодун өрү көрдүнер, адыыргаар чорукту,
бузуттут орукту база мегечи аас-сөстү көөр хөңнүм чок.
- 14 Менде – арга-сүме бар, менде – чедишкин бар,
мен – угаан-дыр мен, күш база мээң таламда.
- 15 Мээң ачымда хааннар хааннап,
чагырыкчылар чөптүг чорукту доктаадып турар,
мээң ачымда чагырыкчылар, нояннар
болгаш черниң бүгү баштыңчылары* чагырып турар.
- 17 Меңээ ынак улуска мен база ынак мен,
мени дилеп турар улус – тып алыр.
- 18 Байлакшыл-даа, алдар-хүндү-даа мээң-биле кады,
төнчү билбес эртин-байлак болгаш чөптүг чорук база.
- 19 Мээң эккээр үре-түңнелим арыг алдындан дээр,
мээң дүжүдүм – арыг мөңгүнден үнелиг.
- 20 Чөптүг чоруктуң оруу-биле,
шынчы чоруктуң изи-биле бар чыдар мен:
- 21 меңээ ынак улусту эктин ажыр шаңнаар мен,
оран-савазын эртин-байлак-биле чыък долдуар мен.
- 22 Дээрги-Чаяакчынын чаяап кылган бүгү-ле чүүлдериниң мурнунда,
үс-дүпте-ле Ооң оруунуң эң эгези бооп турган мен.
- 23 Мен хамык үс-шагнын эгезинде, үс-дүпте-ле,
чер-делегейниң боттанырынын бетинде-ле тывылган мен.
- 24 Дүп чок далай болгаш элбек суглуг аржааннар чок турда-ла,
төрүттүнген мен;
- 25 дагларны-даа, тейлерни-даа тургуспаан турда, төрүттүнген мен.
- 26 Дээрги-Чаяакчы ол өйдө черниң делгемнерин-даа,
черниң довурак-доозунунун баштайгы доозунчугажын-даа
чаяваан турган.
- 27 Кажан Бурган дээрлерни тургузуп турда, мен аңаа турган мен;
кажан далайның кырынга дээрлер биле черни аңгылаар төгерикти
шыйып турда;
- 28 кажан дээрге булуттарны быжыглап турда,
дүп чок далайның агып үнген дөстөрүн быжыглап турда;
- 29 кажан далайны суглар ашпас кылдыр,
ооң хемчээлин доктаадып турда

* 8:16 Өске буруңгу сөзүглелде «Бүгү чөптүг-шынның баштыңчылар» деп бижээн.

8:10 Ыд. ыр. 18:11; 118:127; У. ч. 3:14 8:11 У. ч. 3:15 8:13 У. ч. 1:7; 9:10; 16:6 || Ыд. ыр. 96:10 ||
У. ч. 4:24; 6:17 8:14 Эккл. 7:19 8:17 Ыд. ыр. 90:14; Ин. 14:21 || Мф. 7:8 8:18 У. ч. 3:16; 22:4
8:19 У. ч. 3:14; 16:16 8:22 Иов 28:27; Ажыл. 3:14 8:25 Иов 15:7; Ыд. ыр. 89:3 8:27 У. ч. 3:19
8:28 Э. д. 1:6 8:29 Э. д. 1:9, 10; Иов 26:10 || 1 Хаан. 2:8; Ыд. ыр. 23:2; 101:26; 103:5

- база черни тудуп турар үндезиннерни доктаадып турда –
 30 мен Ооң чанынга тудугжу* бооп турган мен,
 хуннун-не өөрүшкү-маннай бооп,
 Ооң мурнунга үргүлчү өөрүп-хөглеп турган мен –
 31 Ооң чер-делегейи дээш өөрүп-хөглеп,
 кижиге төрөлгөтөн дээш өөрүп-байырлап турган мен.
- 32 А ам мени дыңнаңар, ажы-төлүм:
 мээң изим базар улус амыр-чыргалдыг!
 33 Сургаалымны дыңнаңар, ынчан мерген угаанныг апаар силер,
 ону хүлээвейн барбаңар.
- 34 Мени дыңнап турар, мээң эргиним чанынга үргүлчү манап турар,
 эжиимден караан салбас кижиге амыр-чыргалдыг!
 35 Мени тып алган кижиге – амы-тынны тып алган-дыр
 база Дээрги-Чаяакчының ээ көрүүшкүнүн чедип алган-дыр.
- 36 А меңээ удурланыр кижиге бодун боду чок кылып турар:
 мени көөр хөңнү чок болуру дээрге-ле өлүмге ынак болуру-дур».

Мерген угаанның болгаш мелегей чоруктуң кыйгырыглары

9

- 1 Мерген угаан бажыңын туткаш,
 чеди адагашты тургузуп алган.
- 2 Ёт-чемин, чаагай амданныг арагазын белеткеп,
 столунга делгей салып алган.
- 3-4 Бодунуң чалчаларын хоорайның улуска көскү черлеринден:
 «Бөдүүн улус, меңээ кире дүжүнер!» –
 деп кыйгырзын дээш айбылап чорудупкан.
 Угаан кирбээн улуска ол мынча деп турар:
- 5 «Бээр келиңер, мээң аыш-чемимни чооглаңар,
 чаагай амданныг арагамны ижиңер!
- 6 Бүдүүлүк чоруктан адырлыңар, ынчан амы-тынның артар силер,
 угаанның оруу-биле чоруур силер.
- 7 Кочуургак кижини эдип-чазаар болзунза, сени бак сөглөп кааптар,
 бузуттут кижини чемелээр болзунза, сени бакка бораар.
- 8 Кочуургак кижини чемелеве, оон башка сени көөр хөңнү чок апаар;
 харын мерген угаанның кижини чемеле – ол сеңээ ынак апаар.
- 9 Мерген угаанның кижини чагып-сурга –
 ол оон-даа мерген угаанның апаар,
 чөптүг-шынның кижини өөрөт –
 ол оон-даа хөй билиглиг апаар.
- 10 Дээрги-Чаяакчыдан коргары – мерген угаанның үнөр дөзү ол-дур,
 ыдыктыг Бурганны билип аары – сарыыл ол-дур!
- 11 Мээң – Мерген угаанның – ачымда
 амыдыралың хуусаазы немежир, назының узаар.
- 12 Мерген угаанның болзунза, бодунга ажыктыг,
 а кочуургак болзунза, бодунуң шоруң-дур».
- 13 Мелегей чорук – бардам, шуугаазынның,
 билир чүвези чок херээжен дег.
- 14 Ол бажыңының эжииниң чанында сандайга,
 бүгү хоорайга көскү кылдыр олуруп алгаш,

* 8:30 Азы: «Шевр усчу» азы «Кижизидикчи».

8:32 Ыд. ыр. 118:1; 127:1 8:35 У. ч. 3:18; 4:22 || У. ч. 18:23 9:2 Сол. ыр. 8:2 9:3-4 У. ч. 1:20; 8:1
 9:5 Ин. 7:37 9:8 Ыд. ыр. 140:5 9:9 Мф. 13:12; Мк. 4:25 9:10 Иов 28:28; Ыд. ыр. 110:10; У. ч. 1:7
 9:11 У. ч. 3:2; 3:16; 4:10; 10:27 9:13 У. ч. 7:11

- 15-16 чаны-биле эртип-дүшкен, бодунуң оруу-биле бар чыдар шупту улусту:
«Бөдүүн улус, менче кире дүжүнер!» — деп кыйгырып турар:
Угаан кирбээн улуска ол мынча деп турар:
17 «Оорлап алган сугну ижерге — амданныг,
чажырып алган хлебти чиирге — таптыг!»
18 А дыннап турар улус ол херээжен оларны
өлүт сүнезиннер аразынче кый деп турарын-даа,
ооң аалчылары алды оранның ханызында барган дээрзин-даа билбес.

Соломоннуң улуг чыындызы

10

- ¹ Соломоннуң угаадылгыч чугаалары бо-дур.

- Мерген угаанныг оол ачазын өөртүр,
а мелегей оол авазын муңгарадыр.
² Бузуттан келген байлакшылдың ажык-дүжүү чок,
а чөптүг-шынның чорук өлүмден камгалаар.
³ Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынның кижини аштатпас,
а бузуттуг кижиниң күзээн чүүлүн таптай базып кааптар.
⁴ Кылыр чүве чок холдар ядаралга чедирер,
а кызымак холдар байыдар.
⁵ Чайны өттүр ажылдаар кижини — угаанныг,
а дүжүт ажаалдазын эрттир удуп каар кижиниң ады баксыраар.
⁶ Чөптүг-шынның кижиниң бажын алгыш-йөрээлдер каастаар,
а бузуттуг улустуң аксы-сөзү кара сагыжын чажыраар.
⁷ Чөптүг-шынның кижиниң ат-сураа алгыш-йөрээлдег,
а бузуттуг кижиниң ады чиде бээр.
⁸ Мерген угаанныг кижини чагыгларны тооп дыңнаар,
а мелегей чүве чугаалаар кижини буурап дүжер.
⁹ Кем-буруу чок орук-биле бар чыдар кижиге айыыл халдапас,
а бодунуң оруктарыңга будалып чоруур кижиниң херектери
билдингир апаар.
¹⁰ Карак базып, бузутче кыйгыраар кижини хилинчекти эккээр;
мелегей чүве чугаалаар кижини буурап дүжер.
¹¹ Чөптүг-шынның кижиниң аксы-сөзү — тынгарар суг бажы,
а бузуттуг улустуң аксы-сөзү кара сагыжын чажыраар.
¹² Кижилерге хөңнү чок чорук алгыш-кырышты өөскүдөр,
а ынакшыл бар болза, бүгү хомудалдарны өршээп боор.
¹³ Угаанныг улустуң аксы-сөзүнден мерген угаан бодараар,
а угааны четпес улустуң ооргазынга дүжер шыкпыныш тыпты бээр.
¹⁴ Мерген угаанныг улус билиглиин чажыраар,
а мелегей кижиниң аксы-сөзү буураашкыңга чедирер.
¹⁵ Бай-шыырак кижиниң өңчү-хөрөңгизи — шивээ дег,
а ядыыларның түрөгдели — бузундулар дег.
¹⁶ Чөптүг-шынның кижиниң алыр төлөвири ону амыдыралче аппаар,
а бузуттуг кижиниң ажык-кончаазы ону бачытче киирер.
¹⁷ Чагыг-сургаалды эдерери — амыдыралче орук-тур,
а чемелээшкинни хүлээвес кижини аза бээр.
¹⁸ Өжээннежишкин чажыраар кижиниң аксы-сөзү мегеден бүткен;
хоп-чип тарадып чоруур кижини — мелегей.
¹⁹ Хөй сөстүгдө, бачыттан чайлаары болдунмас,

9:17 У. ч. 5:15 || У. ч. 20:17 10:1 У. ч. 1:1; 25:1 || У. ч. 15:20; 29:3 || У. ч. 17:21, 25 10:2 У. ч. 11:4, 6
10:3 Иов 4:7; Ыд. ыр. 33:10-11; 36:25; У. ч. 13:25 10:4 У. ч. 21:5 10:7 Иов 18:17; Ыд. ыр. 33:17
10:9 Ыд. ыр. 22:4; У. ч. 3:23 || У. ч. 28:18 10:10 У. ч. 6:13 10:11 Ыд. ыр. 35:10;
У. ч. 13:14; 14:27; 16:22 10:12 Иак. 5:20; 1 Пет. 4:8 10:13 У. ч. 19:29; 26:3 10:14 У. ч. 18:7
10:15 У. ч. 18:12 10:16 У. ч. 11:19 10:17 У. ч. 6:23 10:19 Мф. 12:36 || У. ч. 17:27; Эклл. 5:2

- а угаанныг кижиги белен сөс ышкынмас.
- 20 Чөптүг-шынның кижиниң дылы арыг мөнгүн дег үнелиг,
а бузуттуг улустуң чүректери көнгүс өртек чок.
- 21 Чөптүг-шынның кижиниң аксы-сөзү хөй улусту кадагалаар,
а мелегей улус угааны четпезинден узуткаттынып каар.
- 22 Дээрги-Чаяакчының ачы-буяны кижини байыдар,
ооң-биле кады хилинчек келбес*.
- 23 Мелегей кижиги бак үүлгедиг кылырын оюн-хөг деп бодаар,
а сарыылдыг кижиги мерген угаанга өөрүүр.
- 24 Бузуттуг улуска коргуп чоруур чүвези чедер,
а чөптүг-шынның улустуң күзелдери чогул бүдер.
- 25 Хат-шуурган хөмө таварыырга, бузуттуг кижиги чок апаар,
а чөптүг-шынның кижиниң үндезин-дөзү мөңгедө быжыг.
- 26 Чалгаа кижиги ону айбылаан улуска
ааста ажыг амдан дег база карак өйгөн ыш дег.
- 27 Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиги үр амыдыраар,
а бузуттуг улустуң назыны кызырлыр.
- 28 Чөптүг-шынның кижиниң манаашкын-идегели өөрүшкү-биле бүдер,
а бузуттуг улустуң идегели өлүп төнер.
- 29 Дээрги-Чаяакчы кем-буруу чок кижиге хоргадал болур,
а бузут үүлгедир улусту Ол чок кылып каар.
- 30 Чөптүг-шынның кижиге кезээ-мөңгедө тендиш дивес,
а бузуттуг улус чырык чер кырынга чурттап артып шыдавас.
- 31 Чөптүг-шынның кижиниң аксы-сөзү мерген угаанны чугаалаар,
а бузут чугаалаар кижиге узуткаттырар.
- 32 Чөптүг-шынның улус таарыштыр чугаалап билир,
а бузуттугларның аксы-дылы кара сагыштыг.

11

- 1 Меге деңзи Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а шын деңзи шойлары Аңаа таарымчалыг.
- 2 Турамык чорукту бак атка кирери чыпшыр сүрүп чоруур,
а томаарыыр чоруктуң эдеринчизи — мерген угаан.
- 3 Эки мөзүлүг улусту оларның кем-буруу чогу баштап чоруур,
а кара сагыштыг улусту оп-мегези узуткап каар.
- 4 Дээрги-Чаяакчының килениниң хүнү кээрге,
байлакшыл дузалап шыдавас,
а чөптүг-шынның чорук өлүмден камгалаар.
- 5 Кем-буруу чок улустуң чөптүг-шынның чоруу
дорт оруктап эдертип аппаар,
а бузуттуг кижиге бодунуң бачыдындан өлүп калыр.
- 6 Эки мөзүлүг улусту чөптүг-шынның чоруу камгалаар,
а кара сагыштыг улус кем-буруулуг күзээшкиннериниң дузаанга
туттурар.
- 7 Бузуттуг кижиниң идегели ооң-биле кады өлүр;
бак улустуң ынаныжы* база кырлып калыр.
- 8 Чөптүг-шынның кижиге айыылдан чайлаар,
а бузуттуг кижиге ол айыылга таваржыр.

* 10:22 Азы: «Күш-ажыл ол ачы-буянга чүнү-даа немевес». * 11:7 Азы: «Байлакшылга ынаныры» азы «Күш-шыдалга ынаныры».

10:21 Ос. 4:6 10:23 У. ч. 2:14; Иер. 11:15 10:24 Иов 3:25; Иса. 66:4 || Ыд. ыр. 144:19 10:25 Иов 21:19; Мф. 7:27 || У. ч. 12:3 10:26 У. ч. 6:6 10:27 У. ч. 3:2; 3:16; 4:10; 9:11 || Ыд. ыр. 54:24 10:28 Иов 8:13; У. ч. 11:7 10:30 У. ч. 2:21-22 10:31 Ыд. ыр. 36:30; У. ч. 15:28 11:1 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 16:11; 20:10; 20:23; Иез. 45:10 11:2 У. ч. 16:18; 18:13; 29:23 11:3 У. ч. 13:6 11:4 Иов 36:19; Иез. 7:19; Соф. 1:18 || У. ч. 10:2 11:5 У. ч. 3:6 || Эсф. 7:9; Ыд. ыр. 7:16; Дан. 6:24 11:6 У. ч. 13:6 11:7 Иов 8:13; У. ч. 10:28 11:8 У. ч. 21:18

- 9 Бужар-бак кижиниң аксы-сөзү чанында кижини узуткаар,
а чөптүг-шынның улус билии-биле камгаланыр.
- 10 Чөптүг-шынның улус эки чурттаар болза, хоорайның чону өөрүп-хөглээр,
а бузуттут улус өлүп-чидер болза — өөрүшкүдөн алгыржыр.
- 11 Хоорай эки мөзүлүг улустуң алгыш-йөрээлдери-биле тургустунар,
а бузуттут улустуң аксы-сөзү-биле буступ дүжөр.
- 12 Угааны четпес киж и эжин бак сөглээр,
а угаанны киж и ыыттавайн эрттириптер.
- 13 Шуугаар киж и өске улустуң чажыттарын ажадар,
а шынчы киж и чаңгыс-даа сөс ышкынмас.
- 14 Чагыг-сургаал чокта, чон кырлып каар,
а чөвүлекчилерниң саны хөй болза, чон камгалал алыр.
- 15 Өске киж и дээш дагдынып турар киж и бодунче айыыл халдадыр,
а дагдынары-биле далашпас киж и айыылдан чайлаар.
- 16 Бүдүштүг херэежен ат-алдарга чедер,
а ажылгыр улус* байлакшылды чедип алыр.
- 17 Энерелдиг киж и бодунга ажык-дуза чедирер,
а каржы-хажагай киж и бодунга айыыл халдадыр.
- 18 Бузуттут кижиниң шаңналы — хоозун,
а чөптүг-шынның чорук тарыыр киж и алыс шын шаңналды алыр.
- 19 Чөптүг-шынның чорук амыдыралче орук изээр,
а бузут сүрер киж и өлүмчө бар чыдар.
- 20 Кара сагыштыг улус Дээрги-Чаяакчыга бужар бооп көстүр,
а кем-буруу чок улус Оон сеткилинге кирер.
- 21 Кем-буруулуг кижиниң кеземче алыры чайлаш чок,
а чөптүг-шынның улустуң үрө-салгалы айыылдан адырлыр.
- 22 Угаан чок херэеженниң чараш-каазы
хаван хаайында алдын сырга дег.
- 23 Чөптүг-шынның улустуң күзел-бодалы буян бооп хуула бээр,
а бузуттут улустуң идегели Дээрги-Чаяакчының киленинге чедирер.
- 24 Бир киж и харам чогу-биле үлөп-даа бергеш, немелделиг болур,
а өске киж и хөлүн эрттир харамнангаш, камнап-даа алза,
каражадап үнер.
- 25 Ачы-дузалыг киж и чедимчелиг болур,
өске улустуң суксунун хандырган киж и боду база суксавас.
- 26 Тараазын шыгжап алгаш, сатпас кижиге чоннун каргыжы чедер,
а садып турар киж и алгыш-йөрээлдиг болур.
- 27 Буян дилээр киж и ээ көрүүшкүннү чедип алыр,
а бузутче чүткүүр киж и ону бодунче халдадып аар.
- 28 Байлакшылынга идегээр киж и — тайып ужар,
а чөптүг-шынның улус ногаан бүрү ышкаш частып үнер.
- 29 Бодунуң өг-бүлезинче айыыл халдаткан кижиниң алыр үлүү —
хат дег хоозун;
мелегей киж и мерген угаанны кижиниң кулу апаар.
- 30 Чөптүг-шынның кижиниң үрезининден
амыдыралдың ыяжы өзүп үнер,
мерген угаанны киж и улустуң сеткил-чүрөөн бодунче хаара тудар.
- 31 Чөптүг-шынның киж и шаңналын бо черге-ле ап алыр болганда,
бачыттыг, бузуттут улус кеземчени албан алыр.

* 11:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Түрлүг улус» деп бижээн.

11:10 Өсф. 8:15; У. ч. 29:2 11:11 У. ч. 29:8 11:13 У. ч. 20:19 11:14 У. ч. 15:22; 20:18; 24:6 11:18 Ос. 10:12;
Гал. 6:8 11:19 У. ч. 10:16 11:20 Бд. ыр. 118:1 11:21 У. ч. 16:5 || Бд. ыр. 111:2 11:24 У. ч. 13:7;
2 Кор. 9:6 11:25 Бд. ыр. 111:9 11:26 Э. д. 42:6 11:27 Өсф. 7:9; Бд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27; Дан. 6:24
11:28 Бд. ыр. 48:7 || Бд. ыр. 91:13 11:30 Э. д. 2:9; 3:22; У. ч. 3:18; 13:12; 15:4 11:31 1 Пет. 4:18

12

- ¹ Эртөм-билигте ынак кижн чагыг-сургаалга база ынак,
а чөмөлээшкннн көөр хөңнү чок кижн мириттели бээр.
- ² Буяннын кижн Дээрги-Чаяакчынын сеткилинге кирер,
а кара сагыштыг кижн Аңаа буруу шаптырар.
- ³ Кижн бузуттут болгаш, быжыг туруш чок,
а чөптүг-шыннын кижн чайгылыш чок дазыл-дөстүг.
- ⁴ Бүдүштүг кадай — ашаанга ат-алдар дег,
а бужар кадай — ооң сөөк-даяан иридер аарыг дег.
- ⁵ Чөптүг-шыннын кижнин бодалында — чөптүг чорук,
а бузуттут кижнин угаанында — кара сагыш.
- ⁶ Бузуттут улустуң чугаа-сөзүнүң артында
хан төгүксээн күзел чаштынган,
а чөптүг-шыннын улусту аксы-сөзү камгалаар.
- ⁷ Бузуттут улус буураарга, олардан чүү-даа артпас,
а чөптүг-шыннын улустуң оран-савазы быжыг туруштут.
- ⁸ Кижини угаанныг чугаа-сөзү алдаржыдар,
а кем-буруулуг бодалдары — бужартадыр.
- ⁹ Адыргап чорааш, аш-чем чок артарынга көөрдө,
ат-сураг чок чорааш, чалчалыг боору* дээр.
- ¹⁰ Чөптүг-шыннын кижн мал-маганынга-даа чүү херегин билер,
а бузуттут улустуң хайыралаан сагыжы безин каржы-дошкун.
- ¹¹ Черин болбаазыраткан кижиниң хырны тодуг,
а хоозун күзел-бодал сүрген кижиниң угааны четпес.
- ¹² Бузуттут кижн улусту кара сагыжынын какпазынга
тудуп аарын бодаар,
а чөптүг-шыннын улустуң дазылындан өзүмнөр үнөр.
- ¹³ Бузуттут кижн меге чүве чугаалааш, туттуруп аар,
а чөптүг-шыннын кижн айыылдан чайлаар.
- ¹⁴ Кижн бодунуң чугаа-сөзүнүн буяннын дүжүдүн ажаап аар,
ооң кылган күш-ажылы шаңнал бооп, орнун эгидер.
- ¹⁵ Тенек кижн бодунун оруун шын деп бодаар,
а мерген угаанныг кижн арга-сүмени дыннаар.
- ¹⁶ Тенек кижн бодунун килеин улус мурнунга доп-дораан көргүзөр*,
а кажараан кижн дорамчылаалды дыннаваан бооп, эрттирип каар.
- ¹⁷ Шынны чугаалаан кижн — чөптүг херечи-дир,
а мегелеп херечилээр кижн кара сагыжын чугаалаар.
- ¹⁸ Хоозун чугаа хылыш ышкаш балыглап боор,
а мерген угаанныг улустуң аксы-сөзү — экиртир шынарлыг.
- ¹⁹ Шыннын сөстөр — кезээ-мөңгөдө артар,
а мегечи дыл — хензиг өйдө артар.
- ²⁰ Өзү кара улустуң чүрээнде — кара сагыш,
а тайбың тарыкчыларынын чүрээнде — өөрүшкү бар.
- ²¹ Чөптүг-шыннын кижн-биле кандыг-даа бак чүве болбас,
а бузуттут улусту бажын ажыр айыыл бүргээн болур.
- ²² Мегечи кижиниң аксы-сөзү — Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл,
а шынын чугаалаар улус Ооң сеткилинге кирер.
- ²³ Кажараан кижн бодунун билиин чажыраар,
а мелегей улус бодунун мелегейин көзүлдүр делгээр.

* 12:9 Азы: «Бодунга боду чалча боору». * 12:16 Азы: «Тенек кижн килеңи-биле бодун доп-дораан көргүзүп аар».

12:1 У. ч. 15:10 12:3 У. ч. 10:25 12:4 Руф 3:11; У. ч. 18:23; 31:10 || У. ч. 14:30 12:5 Мф. 12:35
12:6 Блд. ыр. 9:30; 63:5; Иер. 5:26 || У. ч. 14:3 12:10 Ы. х. к. 25:4 12:11 У. ч. 28:19 12:13 Блд. ыр. 58:13;
У. ч. 18:7 || У. ч. 21:23 12:14 У. ч. 13:2; 18:21 || Иса. 3:10; Иер. 22:15 12:15 У. ч. 3:7 12:16 У. ч. 29:11
12:17 У. ч. 14:5 12:18 Блд. ыр. 56:5 || У. ч. 4:22 12:19 У. ч. 19:9 12:21 Блд. ыр. 90:10 12:22 У. ч. 6:17
12:23 У. ч. 13:16

13

- 24 Кызымак улустун холу — улусту чагырар,
а чалгаа холду албадап ажылдадыр.
- 25 Сагышсырал кижиниң чүрээн шагзырадыр,
а эки сөс — хөгледир.
- 26 Чөптүг-шынның киж и эжинге шын орук айтыр,
а бузуттут улустун оруктары оларны астырар.
- 27 Чалгаа киж и олча-тывыш чок артар,
а кызымак киж и бай-шыдалдыг чурттаар.
- 28 Кижини чөптүг оруу амыдыралче аппаар,
оон чедире бээр черинде өлүм турбас.
- 1 Оглунун мерген угааны ачазынын эдип-чазаан сургаалындан тыптыр,
а кочууртак киж и кемелээшкин дыңнап шыдавас.
- 2 Киж и бодунун чугаа-сөзүнүн буянның үре-түңнелин четтирер,
а кара сагыштыг улус күчүлел-биле амыдыраар.
- 3 Аксы-сөзүн оваарымчалыг ажыглаар киж и амы-тынын кадагалап аар,
а аксы-сөзүн тыртып шыдавас киж и бодун узуткап аар.
- 4 Чалгаа киж и чеже-даа күзеп-манаарга, чүү-даа чок боор,
а кызымак улустун хырны тодар.
- 5 Чөптүг-шынның киж и мегени көөр хөңнү чок,
а бузуттут киж и бужар-бак херектер кылыр.
- 6 Актыг кижиниң оруун чөптүг-шынның чоруу кадагалаар,
а бачыттыг кижини кем-буруузу оруундан астырар.
- 7 Бир киж и, хол даяң боду, бай-шыдалдыг бооп,
а өске киж и, хөй байлакшылдыг боду, ядыы бооп мегеленир.
- 8 Бай киж и бодунун байлакшылы-биле амы-тынын садып хостаар,
а ядыы киж и кажан-даа кыжаныг дыңнавас.
- 9 Чөптүг-шынның улустун чырыы өөрүшкүлүг хып турар,
а бузуттут улустун чырыткызы өжүп каар.
- 10 Хоозун киж и турамык чоруу-биле чүгле алгыш-кырыш үндүрер,
а арга-сүме дыңнаар улус мерген угаанны тып алыр.
- 11 Хей черден келген акша-хөренги чиде бээр,
а күш үндүрүп, бичиилеп чыганы — немежир.
- 12 Үр бүтпээн идегел чүректи хилинчектээр,
а бүткен күзел — амыдыралдың ыяжы-дыр.
- 13 Чугаалаан сөстү тооп көрбес киж и бодун узуткап аар,
а чагыгны хүндүлээр киж и шаңнал алыр*.
- 14 Мерген угаанның кижиниң өөредии — тынгарар суг бажы;
өлүмнүн дузаандан адырлыр арга.
- 15 Шынның угаан кижиге ээ көрүүшкүннү шаңнаар,
а кара сагыштыг кижиниң оруу өлүмге чедирер*.
- 16 Кажараан киж и бүрүзү бодун угаанныг алдынар,
а мелегей киж и бодунун сээдеңин нептередир.
- 17 Бак элчи айыылга таваржыр*,
а шынчы айбычы экиртиишкин эккээр.
- 18 Сургаалды хүлээвээн киж и түрегдел көөр база бак атка кирер,
а кемелээшкинни хүлээп алган киж и алдар-хүндүге чедер.
- 19 Күзелдин бүдери — сеткилди тааладыр;
мелегей киж и бузуттан адырлырын эң бак деп көөр.

* 13:13 Азы: «Амырап-чыргаар». * 13:15 «Өлүмге чедирер» деп сөстөрнүн орнунга өске бурунгу сөзүглелде «Кезээ-мөңгед» деп бижээн. * 13:17 Азы: «Айыыл эккээр».

13:1 У. ч. 1:22; Ыд. ыр. 1:1 13:2 У. ч. 12:14; 18:21 13:3 У. ч. 12:13; 21:23 13:4 У. ч. 6:9-11; 21:25
13:6 У. ч. 11:6 || У. ч. 11:3; 19:3 13:7 У. ч. 11:24 13:9 Иов 18:5-6; 21:17 13:10 У. ч. 28:25
13:12 У. ч. 2:9; 3:22; У. ч. 3:18; 11:30; 15:4 13:14 Ыд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11 13:16 Эклл. 10:3
13:17 У. ч. 25:13 13:18 У. ч. 15:31-32; Эклл. 7:5

- 20 Мergen угаанныг улус-биле эдеришкеш, мерген угаанныг апаар сен,
а мелегейлер-биле эштешкеш, айыылдан чайлавас сен.
- 21 Бачыттыг улусту бузут истеп сүрер,
а чөптүг-шынның улустуң шаңналы буян болур.
- 22 Эки кижиниң өнчү-хөрөңгизи үрө-салгалынга артар,
а бачыттыг кижиниң байлакшылы
чөптүг-шынның кижиниң холунче кирер.
- 23 Ядыы улустуң дүжүдү элбек-даа болза,
ону хоойлу-дүрүм чок чорук оорлап аппаар*.
- 24 Шыкпыыжын камнаар кижиге оолунга бак чүве күзээни ол,
а оолунга ынак кижиге ону угаан кири кезедир чүткүлдүт.
- 25 Чөптүг-шынның кижиниң хыры тодуг,
а бузуттут улустуң хыры куруглаар.

14

- 1 Мergen угаанныг херээжен аалын быжыглаар,
а мелегей херээжен ону боду-ла үредеп бузар.
- 2 Дээрги-Чаяакчыдан коргар кижиге — дорт оруктап,
а ону херекке албас кижиге — ыргак-дагыр оруктап чоруур.
- 3 Мелегей кижини бодунуң аксы-сөзү кымчылаар*,
а мерген угаанныг улусту чугаа-сөзү кадагалаар.
- 4 Шарылар чок черде анмаарлар курут,
а күш-шыдалдыг шарылар барда, дүжүт элбек.
- 5 Шынчы херечи мегелеп чугаалавас,
а мегелеп херечилээр кижиге аксындан меге дүжүрбес.
- 6 Кочуургак кижиге мерген угаанны дилээш-даа, дөмей-ле тыппас,
а угаангыр кижиге билигни белен шингээди алыр.
- 7 Мелегей кижиден ырадыр тур,
оон угаанныг чугаа-сөс черле дыңнавас сен.
- 8 Кажараан кижиниң мерген угааны — бодунуң оруун билеринде,
а мелегей улустуң сээдени — оп-мегезинде.
- 9 Мелегей улус кем-буруу дээш өргүлдери* шоодар,
а эки мөзүлүг улус Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер.
- 10 Кижиниң мунгаралын чүгле чүрээ билер,
оон өөрүшкүзүн-даа үлөжип шыдаар өске улус тывылбас.
- 11 Бузуттут улустуң оран-савазы хоозураар,
а эки мөзүлүг улустуң аалы чечектелир.
- 12 Бир-ле орук дорт ышкаш сагындырар-даа болза,
адак соонда өлүмгө чедире бээр.
- 13 Каттырып хөглөп-даа турунда, чүрээ саргып аарып боор,
өөрүшкүнү мунгарал-даа солуп боор.
- 14 Шынчы эвес кижиге үүлгедии-биле чүү чүвеже бар чытканыл —
ону чедип алыр,
а эки кижиге ажил-херектери дээш шаңнадыр.
- 15 Бөдүүн кижиге дыңнаан чүвезинге-ле бүзүрөй бээр,
а бодамчалыг кижиге базым бүрүзүн ыяк бодап алыр.
- 16 Мergen угаанныг кижиге оваарымчалыг болгаш, бузуттан чайлай бээр,
а мелегей кижиниң бардамы дам баар, туразы улам-на улгадыр.
- 17 Ажынчак кижиге мелегей чоруктар кылыр,

* 13:23 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Сөөлгү домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Чамдык улус хоойлу-дүрүм чогуңдан кырлар». * 14:3 Азы: «Мелегей кижиниң адыыргак аксы-сөзү шыкпыыш дег». * 14:9 Кем-буруу дээш өргүл — кем-буруу үүлгеткен кижиниң Дээрги-Чаяакчы-биле эптежир дээш салып турар өргүлү (Лев. 5:14—6:7 көр).

13:22 Иов 27:16; У. ч. 28:8 13:24 У. ч. 19:18; 22:15; 23:13; 29:17 13:25 У. ч. 10:3 14:2 У. ч. 2:15
14:3 У. ч. 12:6 14:5 Хост. 23:1; У. ч. 12:17 14:6 У. ч. 15:14 14:11 У. ч. 3:33 14:12 У. ч. 16:25
14:13 Эккл. 2:2 || Лк. 6:25

- кара сагыштыг кижини улус көөр хөңнү чок.
 18 Бөдүүн улуска онаажыр үлүг — мелегей чорук,
 Бак улус — буянныг улуска,
 19 Бузуттут улус — чөптүг-шынныг кижиниң хаалгазынга сөгүрүүр.
 Ядыг кижини кожазы безин киж и деп санавас,
 20 а бай кижиге ынак улус энмежок.
 21 Кожазын бак көөр киж и — бачыт үүлгеткени ол,
 а ядыг улуска ачы-дузалыг киж и амыр-чыргалдыг
 22 Өзү кара улус оруундан азар,
 а буян тарыыр улуста шынчы энерел бар.
 23 Карак кызыл ажилдан кезээде орулга кээр,
 а хоозун чугаадан чүгле каража үнер.
 24 Мерген угаанныг улустуң ат-алдары — байлакшылы ол,
 а мелегей улустуң каасталгазы* — мелегей чоруу.
 25 Шынчы херечи улустуң амы-тынын камгалаар,
 а кара сагыштыг киж и аксындан меге дүжүрбес.
 26 Дээрги-Чаяакчыдан коргары — быжыг чөлөнгииш;
 кижиниң бодунуң-даа, ажы-төлүнүң-даа хоргадагы ында болур*.
 27 Дээрги-Чаяакчыдан коргары — тынгарар суг бажы
 база өлүмнүң дузаандан адырлыр арга.
 28 Албаты чону хөйде — хаан киж и өндүр улуг,
 а чону эвээште — чагырыкчы буураар.
 29 Белен-селен ажынмас киж и улуг угаанныг,
 а хордаачал киж и мелегей чоруун көргүзөр.
 30 Сеткил дыштыгда, мага-бот кадык,
 а хүннээчел сагыш — сөөк-даякты иридиштер.
 31 Ядамыкты дарлаар киж и ооң Чаяакчызын бак сөглээни ол,
 а түремикке ачы-дуза көргүзөр киж и Ону алдаржыдар.
 32 Бузуттут улустуң багы оларны базар,
 а чөптүг-шынныг киж и өлү-даа бээрге, ооң хоргадагы бар*.
 33 Мерген угаан — сарыылдыг чүрекке чурттаар,
 мелегей-даа улустуң аразынга бодун көргүзөр.
 34 Чөптүг-шынныг чорук чонну өрү көдүрер,
 а бачыт — аймакты бак атка киирер.
 35 Хаан киж и угаанныг чалчазы дээш сагыжы ханар,
 а бужар-бак херектер үүлгеткен киж иже килеңнээр.

15

- 1 Эптит-ээлдек хары килеңни чайладыр,
 а доңгун сөс — хайныктырар.
 2 Мерген угаанныгларның аксы-сөзү билигни экизинер,
 а мелегейлерниң аксы-дылы чүгле мелегей чүүлдер чулчуруур.
 3 Дээрги-Чаяакчының караа көрбес чүве чок —
 бузуттут-даа, буянныг-даа улусту көрүп турар.
 4 Буянныг чугаа — амыдыралдың ыяжы-дыр,
 а меге чугаа — сеткил-сагышты муңгарадыр.
 5 Мелегей киж и ачазының эдип-чазаан сургаалын херекке албас,
 а чемелээшкинни тооп дыңнаар киж и угаан кирер.

* 14:24 Өске бурунгу сөзүглелде «Каасталгазы» эвес, а «Сээден чоруу» деп бижээн. * 14:26 Азы: «Ол — Бодунуң ажы-төлүңгө хоргадак болур». * 14:32 Өске бурунгу сөзүглелде бо домактын орнунга «а чөптүг-шынныг кижиниң кем-буруу чогу — ооң хоргадагы» деп бижээн.

14:19 Э. д. 42:6; 1 Хаан. 2:36 14:20 У. ч. 19:7 || У. ч. 19:4 14:21 Бд. ыр. 40:2; У. ч. 29:7 14:23 У. ч. 21:5 14:27 Бд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11; 13:14 14:29 У. ч. 15:18; 16:32; 19:11 || Эккл. 7:8-9 14:30 У. ч. 4:22 || У. ч. 12:4 14:31 У. ч. 17:5 15:1 Башт. 8:1-3 || 3 Хаан. 12:13-17 15:2 Эккл. 10:13-14 15:3 2 Чыл. 16:9; Иов 31:4; Зах. 4:10 15:4 Э. д. 2:9; 3:22; У. ч. 3:18; 11:30; 13:12

- 6 Чөптүг кижиниң бажынында эртин-байлак хөй,
а бузуттут кижиниң ажык-кончаазы аңаа хора чедирер.
- 7 Мерген угаанныгларның аксы-сөзү билиг нептередир,
а мелегей улустун чүрээ шынчы эвес болур.
- 8 Бузуттут улустун өргүлдери Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,
а эки мөзүлүг улустун мөргүлдери Аңаа таарымчалыг.
- 9 Бузуттут кижиниң оруу Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,
а чөптүг чорукту дилеп чоруур кижиге Ол ынак.
- 10 Шын оруктан соора барган кижиге кадыг-дошкун кеземче алып,
а чемелээшкинни көөр хөңнү чок кижиге өлүп каар.
- 11 Тамы биле Өлүм безин Дээрги-Чаяакчыга көскү,
а кижилерниң чүректери оон-даа ажык!
- 12 Кочуургак кижиге ону чемелеп турар кижиге хөңнү чок
база мерген угаанныг улус аразынга туруксаваз.
- 13 Чүрек өөрүп турда, арын-шырай чырый бээр,
а муңгаргай чүрек сагыш-хөңнү ундарадыр.
- 14 Угаанныг кижиге билиг сүрер,
а мугулай улустун аыш-чеми — мелегей чүүлдер болур.
- 15 Яды кижиге кезээде човалаңга туттурар,
а аас-кежиктиг кижиге үргүлчү байырлаар.
- 16 Эндерик эртин-байлак чыып алгаш,
коргуп-дүвүрөп чурттаарыңга көөрдө,
хөй эвес олчалыг, Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чурттааны дээр.
- 17 Сени көрбөс улустун белеткээни семис шары эди чииринге көөрдө,
сеңээ ынак улустун белеткээни ногаа чигени дээр.
- 18 Килеңнээчел кижиге алгыш-кырыш өөскүдөр,
а белен-селен ажымас кижиге адааннажышкынның когун үзер.
- 19 Чалгаа кижиниң оруунда тенниг-хараган үнген,
а эки мөзүлүг улус дески оруктап бар чыдар.
- 20 Мерген угаанныг оол ачазын өөртүр,
а мелегей кижиге авазын бак көөр.
- 21 Угааны четпес кижини оон мелегей чоруу өөртүр,
а угаанныг кижиге дорт оруктап бар чыдар.
- 22 Арга-сүмө чок болза, кылыр дээн чүве чогуvas,
а сүмелекчилер көвөй болза, боттаны бээр.
- 23 Харылаптар аксы-сөзүн бар болза, өөрүнчүг-ле,
чогуур үезинде сөглээн сөс эки-ле!
- 24 Угаанныг кижиге алды орандан чайлаар дээш,
амыдыралче аппаар орукка бедиктер тевер.
- 25 Дээрги-Чаяакчы адыргак улустун аалдарын андара соп кааптар,
а дулгуяк херээженниң хувааглыг черин кадагалаар.
- 26 Дээрги-Чаяакчыга бузуттут бодалдар бужар чүүл болур,
а буянынн сөстөр Оон мурнунга арыг.
- 27 Чазый-чилби кижиге бодунун аалынга айыыл халдадыр,
а хээлиге хөңнү чок кижиге амылыг артар.
- 28 Чөптүг-шынның кижиниң чүрээ чүнү харыылаарын бодап алып,
а бузуттут улустун аксы-дылы бачыт чулчуруур.
- 29 Дээрги-Чаяакчы бузуттут улустун ыракта,
а чөптүг-шынның улустун мөргүлүн дыннап турар.

15:8 У. ч. 21:27; 28:9; Иса. 1:11; 66:3; Иер. 6:20 || ЭККЛ. 4:17 15:10 У. ч. 12:1 15:11 У. ч. 27:20 ||
Иов 26:6 || 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; Ыд. ыр. 43:20; Аж.-ч. 1:24 15:12 Ам. 5:10 15:13 У. ч. 17:22 ||
Неем. 2:2; У. ч. 18:15 15:14 У. ч. 14:6 15:16 У. ч. 16:8; ЭККЛ. 4:6 15:17 У. ч. 17:1
15:18 У. ч. 28:25; 29:22 || У. ч. 14:29 15:19 У. ч. 19:24; 22:5; 22:13 15:20 У. ч. 10:1; 29:3
15:21 У. ч. 2:14; 10:23; Иер. 11:15 15:22 У. ч. 11:14; 20:18; 24:6 15:23 У. ч. 25:11 15:24 Кол. 3:1-2
15:25 Ыд. ыр. 67:6 15:26 У. ч. 6:18 || У. ч. 16:24 15:27 У. ч. 1:19; 23:4; 1 Тим. 6:9 || У. ч. 17:23
15:28 Ыд. ыр. 36:30; У. ч. 10:31 15:29 Ыд. ыр. 17:42 || Ыд. ыр. 33:16

16

- 30 **Чырык көрүш чүректи өөртүр,**
эки медээ кижиниң ишти-хөңнүн быжыглаар.
- 31 **Амыдыралга чедире бээр** чемелээшкинни дыңнаар киж
мерген угаанныглар аразындан үнмес.
- 32 **Эдип-чазаан сургаалды хүлээвес киж** бодунга хора халдадыр,
а чемелээшкинни дыңнаар киж угаан кирер.
- 33 **Дээрги-Чаяакчыдан коргары мерген угаанга өөредир;**
биче сеткил алдарны мурнап чоруур.
- 1 **Кижиниң чүрэнде янзы-бүрү бодалдар бар,**
а ооң аксы-сөзүндөн үнөр шиитпир Дээрги-Чаяакчыдан кээр.
- 2 **Киж бодунун оруктарын дөгerezин кем-буруу чок деп санаар,**
ынчалза-даа сеткилдерни Дээрги-Чаяакчы шенээр.
- 3 **Дээрги-Чаяакчыга ажил-херектерини дагып бер,**
ынчан сээң бодалдарың боттаны бээр.
- 4 **Дээрги-Чаяакчы бүгү чүүлдерни**
оларның боттарының салым-чолу дээш чаяаган;
бузуттг киж ижи безин айбыл-халап хүнү дээш чаяаттыгнан.
- 5 **Адыыргак киж Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл болур,**
ол кеземчеден канчап-даа чайлап шыдапас.
- 6 **Шыныч болгаш энерелдиг болуру — кижиниң бузудун арыглаар;**
Дээрги-Чаяакчыдан коргары — айыылды чайладыр.
- 7 **Дээрги-Чаяакчыга кижиниң оруктары тааржыр болза,**
ону дайзыннар-биле безин эптештирип каар.
- 8 **Чөптүг чорук чок чорааш, элбек орулгалыг боорунга көөрдө,**
чөптүг чорук-биле кады чорааш, хөй эвес олчалыг боору дээрэ.
- 9 **Кижиниң чүрээ оруун боду бодап алыр,**
ынчалза-даа ооң базымнарын Дээрги-Чаяакчы башкараар.
- 10 **Хаанның аксында — өттүр билир сөстөр;**
ооң үндүрген шииткелинде меге турбас.
- 11 **Мегелевес деңзи тавактары Дээрги-Чаяакчыдан кээр,**
хапка суккан деңзи шойлары база Оон кээр.
- 12 **Бачыттыг үүлгедиглер хааннарга бужар чүүл болур,**
дүжүлгө чөптүг чоруктуң ачызында тендиш дивес.
- 13 **Шынны сөглээр киж хааннарга таарымчалыг,**
олар алыс шынны чугаалаар улуска ынак.
- 14 **Хаанның килеңи — өлүмнүң медээчизи дег;**
мерген угаанныг киж ону чайладып шыдаар.
- 15 **Хаанның чырык көрүжүндө — амыдырал бар,**
ооң эки көөрү — кааң өйдө чаъс эккелген булут-ла.
- 16 **Алдын эвес, мерген угаан чедип аары канчап-даа дээрэ,**
мөңгүн эвес, сарыыл чедип аарын шилири черле дээрэ.
- 17 **Эки мөзүлүг улустун оруу — бузуттан чайлаары;**
шын оруундан соора барбас киж амы-тынын кадагалап алыр.
- 18 **Буураашкынны — адыыргаары,**
а аштырышкынны — улуг тура мурнаар.
- 19 **Адыыргак улус-биле олча үлежиринге көөрдө,**
яды улус-биле биче сеткилдиг чурттап чорааны дээрэ.
- 20 **Бодамчалыг чурттап чоруур киж — чаагай чорукту чедип алыр;**
Дээрги-Чаяакчыга идегээр киж — амыр-чыргалга чедер.

15:30 У. ч. 25:25 15:32 У. ч. 13:18; Эккл. 7:5 15:33 У. ч. 18:13; 29:23 16:1 У. ч. 16:9; 19:21; Мф. 10:19; Лк. 12:12 16:2 У. ч. 21:2; 24:12 16:3 Бд. ыр. 36:5 16:4 Иов 21:30; Рим. 9:22 16:5 У. ч. 6:17 || У. ч. 11:21; 28:20 16:6 Дан. 4:24 16:7 Э. д. 26:28 16:8 Бд. ыр. 36:16; У. ч. 15:16 16:9 У. ч. 16:1; 19:21; 20:24 16:10 3 Хаан. 3:28 16:11 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 20:10; 20:23; Иез. 45:10 16:12 2 Хаан. 23:3; У. ч. 25:5; 29:14 16:13 У. ч. 22:11 16:14 У. ч. 19:12; 20:2 16:15 Бд. ыр. 71:6 16:16 У. ч. 3:14; 8:19 16:18 У. ч. 11:2; 18:13; 29:23 16:20 У. ч. 19:8 || Бд. ыр. 83:13

- 21 Мерген угаанныг кижиге улуска сарыылдыг диртир,
чугаа-сөстүң аянын бузуренчиг боорун күштелдирер.
- 22 Угаанныг боору — тынгарар суг бажы,
а мелегей кижиниң кеземчези* — сээдеңи.
- 23 Мерген угаанныг кижиниң угааны ооң сөзүн сарыыл кирир
база чугаа-сөзүн бузуренчиг болдуар.
- 24 Буянын сөстөр — ары чигири дег:
кижиниң сеткил-сагыжын тааладыр-даа, ишти-хөңнүн экиртир-даа.
- 25 Бир-ле орук улуска дорт ышкаш сагындырар-даа болза,
адак соонда өлүмгө чедире бээр.
- 26 Ажылчын кижиниң аштааны ону ажылдадыр,
ооң чем чиксээри аңаа дыш бербес.
- 27 Дүржөк кижиге бузут бодап тып турда амыр-ла —
ооң аксы-сөзү өрттендир чиир от дег.
- 28 Кара сагыштыг кижиге алгыш-кырыш өөскүдөр,
хопчу кижиге эжишкелерни чара кирер.
- 29 Күш дөгээр кижиге эжин дуурайлаар
база бак орукче кирир тыртар.
- 30 Хыйыртап көөр кижиниң сагыжы кара;
аксын тыртыйтыр кижиниң үүлгедип турар херектери бак.
- 31 Буурул баш — алдарлыг оваадай,
ону чөптүг-шынныг амыдырааш, чедип алыр.
- 32 Килеңнээчел эвес кижиге күчүлүг маадырдан дээр,
бодун туттунуп билер кижиге хоорайлар эжелекчизинден дээр.
- 33 Шиитпир үндүрксээр улус үлүг тыртар,
ынчалза-даа шиитпир бүрүзү Дээрги-Чаяакчын дээр.

17

- 1 Мага хандыр дойлап-даа тургаш, алгыжып-кыржыр аалга турарыңга көөрдө,
када берген хлеб карты-даа чип оргаш, амыр-тайбың чорааны дээр.
- 2 Угаанныг чалча дээргизиниң ыят чок оглун чагырар
база өңчүнү ол оолдун акы-дунмазы-биле үлежир.
- 3 Мөңгүн биле алдын хайылдырар суугуга эстир,
а улустун чүректерин Дээрги-Чаяакчы шенээр.
- 4 Бак кижиге бузуттут чугаалар дыннаар,
авыяас кижиге хоралыг чугааларже кичээңгей салыр.
- 5 Түремикти дорамчылап турар кижиге ооң Чаяакчынын бак сөглээни ол,
өскө кижиниң түрегделин көргөш, амыраар кижиге —
кеземчеден чайлаас.
- 6 Кырганнарның шаңналы — үрө-салгалы,
а ажы-төлдүн ат-алдары — ада-иези.
- 7 Мелегей кижиниң аксыңга төлөптүг чугаа эптешпес,
бүдүштүг кижиниң аксыңга меге чугаа оон артык эптешпес.
- 8 Хээли берип турар кижиге хээлизи — илбилиг даш дег:
кайнаар-даа сунуп чедерге, чедишкенин билер.
- 9 Хомудалын уттуп аар кижиге найыралче чүткээни ол,
а бак чаңнатканын утпас кижиге эжинден чарылганы ол.
- 10 Мелегей кижини чүс катап шанчарыңга көөрдө,
угаанныг кижини чаңгыс катап чемелеп каары оранчок дээштиг.
- 11 Бузуттут-бак кижиге чүгүлө үймээн үндүреринче чүткүүр,

* 16:22 Азы: «Өөредии».

16:22 Ыд. ыр. 35:10; У. ч. 10:11; 13:14; 14:27 16:24 У. ч. 15:26 16:25 У. ч. 14:12 16:26 Эклл. 6:7
16:27 У. ч. 6:12; Иак. 3:6 16:28 У. ч. 26:20 16:29 У. ч. 1:10 16:31 У. ч. 20:29 16:32 У. ч. 14:29
16:33 Аж.-ч. 1:26 17:1 У. ч. 15:17 17:2 У. ч. 19:26 17:3 У. ч. 27:21 || 1 Чыл. 28:9; 29:17; Ыд. ыр. 25:2;
Иер. 17:10 17:5 У. ч. 14:31 || Иов 19:29; У. ч. 24:18 17:6 Ыд. ыр. 127:6 17:7 У. ч. 6:17
17:8 Ы. х. к. 16:19; У. ч. 18:17; 21:14

- ынчангаш Дээрги-Чаяакчы каржы-дошкун төлээзин олче чорудуптар.
 12 Сээден чоруу кедерээн мелегей кижиге ужуражырынга көөрдө,
 ажы-төлүн чидирген кыс адыгга таварышканы дээрэ.
 13 Буянны бузут-биле харыылаар кижиниң аалындан бузут ыравас.
 14 Алгыш-кырыштын эгези сугнуң чалды деже шавары дег,
 ынчангаш өжээн өөскүвээнде, соксадып каг.
 15 Бузуттут хейни агартыры, кем-буруу чок кижини шиидери —
 кайызы-даа Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүлдер-дир.
 16 Мелегей кижиниң угаан садып алыр дээш, акша туткан херээ чүл?
 Оон угаап билиптер хары бар эвес.
 17 Эжиң сеңээ кандыг-даа үелерде ынак болур;
 ха-дунмаң айыыл-халап үезинде дузалаар дээш төрүттүнөр.
 18 Сарыыл чок кижиге хол тутчуп,
 өске кижиге дээш дагдынар.
 19 Алгыш-кырышка ынак кижиге бачытка ынак;
 бодун өрү көрдүнөр кижиге буураашкынче чүткээни ол.
 20 Мегечи чүрек буян көрбөс,
 авыяас дыл айыыл халдадыр.
 21 Мелегей ажы-төлдүг кижиге муңгарал чедип алганы ол:
 оглу мелегей боорга, ачазы өөрүвөс-ле болгай.
 22 Өөрүп чоруур чүрек — эки дээн эм,
 а ундаргай сеткил мага-ботту харыксырадыр.
 23 Бузуттут кижиге чөптүг шииткелди хажыдар дээш,
 улустан бүдүү хээли алыр.
 24 Угаангыр көрүш — мерген угаанче,
 а мелегей кижиниң көрүжү — черниң бүгү кыдыгларынче шиглей көөр.
 25 Мелегей оолдуг боору — ачазынга харааданчыг,
 авазынга хомуданчыг.
 26 Актыг кижини кезедири-даа,
 бүдүштүг кижини чөптүг-шыннын чоруу дээш эриидээри-даа —
 бак херектер-тир.
 27 Билиг чедип алган кижиге кевин-херекчок чүвө чугаалавас;
 угаанныг кижиге хорадаачал эвес болур.
 28 Ыттавас-ла болза, мелегей кижиге безин мерген угаанныг кылдыр
 көстүр;
 аксын хаап алыр болза — сарыылдыг кылдыр сагындырар.

18

- 1 Бодун бодаар кижиге күзээн чүвезин кылырынче чүткүүр,
 угаанныг сүмелерге удурланыр.
 2 Мелегей кижиге боданыр хөңнү чок,
 харын бодун бодамчалыг кылдыр көргүзүксээр.
 3 Бузут үүлгеткен кижиге дора көрдүрер,
 а бак атка кирерге, дорамчылап сүрүп кээр.
 4 Кижиниң аксындан үнгөн сөстөр — терең ээрем дег;
 мерген угаанның үнөр дөзү — агым суглар дег.
 5 Бузуттут кижини чүүлдүг деп көөрү
 азы эки кижиге чөптүг шииткел үндүрбези — бак херектер-тир.
 6 Мелегей кижиниң аксы-дылы алгыш-кырыш үндүрер,
 аксындан үнгөн сөзү эттедип-соктуарынга чедирер.
 7-8 Мелегей кижиниң чугаа-сөзү буураашкынга чедирер,

17:12-2 Хаан. 17:8; Ос. 13:8 17:13 Ыд. ыр. 34:12; Иер. 18:20 17:14 У. ч. 20:3; 25:8; 1 Фес. 4:11
 17:15 Хост. 23:7; У. ч. 24:24; Иса. 5:23 || Ыд. ыр. 93:21 17:17 У. ч. 18:25 || У. ч. 27:10 17:19 У. ч. 29:23
 17:21 У. ч. 10:1; 19:13 17:22 У. ч. 15:13 17:23 У. ч. 15:27; Мих. 7:3 17:25 У. ч. 10:1 17:27 У. ч. 10:19;
 Эккл. 5:2 17:28 Иов 13:5 18:4 У. ч. 20:5 18:5 У. ч. 24:24 || Ы. х. к. 1:17 18:6 У. ч. 10:13; 19:29; 26:3
 18:7-8 У. ч. 10:14 || Ыд. ыр. 63:8; У. ч. 12:13; Эккл. 10:12

- аксындан үнген сөзү — бодунуң туттунар дузаа*.
- 9 Хопчу кижиниң чугаа-сөзү амданның чем дег — кижиниң ишти-хөңнүнүң эң ханызынче кире бээр.
- 10 Ажылынга чалгаа кижжи — үрегдекчиниң дуңмазы.
- 11 Дээрги-Чаяакчынын ады — быжыг суурга: аңаа чаштыңган чөптүг-шынның кижжи камгалалды алыр.
- 12 Бай кижиге эт-хөреңгизи — быжыг шивээ-даа дег, ол аңаа артап болбас хана дег сагындырар.
- 13 Кижжи буураар бетинде туразы улгадыр, а биче сеткил алдарны мурнап чоруур.
- 14 Чугааны чедир дыңнавайн, харыы бээри — мелегей чорук болгаш ыят-тыр.
- 15 Сеткили сорук кирген кижжи аарыг-аржыкты ажып шыдаар, ынчалза-даа сеткили ундаргай болза, ол канчаптарыл?
- 16 Сарыылдыг кижиниң чүрээ билигже чүткүүр, мерген угаанның улустун кулаа билиг дилээр.
- 17 Белек сөңнээшкени кижиге делгем орукту ажыдар, бедик ат-дужаалдыг улус аразынче киире бээр.
- 18 Удурланыкчызы чугаалап эгелевээнде, сактырга, баштай чаргылдажып эгелээн кижиниң сөстери шынның-даа ышкаш болур.
- 19 Күштүг удурланыкчыларнын маргыжын чарар дээш үлүг тыртары алгыш-кырышты соксадыр.
- 20 Хомудаан ха-дунмаң* — быжыг шивээ-ле; алгыш-кырыш — шивээ хаалгазынын дээктери-ле.
- 21 Кижжи чугаа-сөзүнүн үре-түннели-биле хырнын тоттурар: аксы-биле чедип алган чүвезин чигеш, тодар.
- 22 Амыдырал биле өлүм — чугаа-сөстүн эргезинде; чугаа-сөзү-биле эп-найыралдыг кижжи оон үре-түннелин амзап көөр.
- 23 Кадай тып алган кижжи ачы-буян тып алган-дыр, Дээрги-Чаяакчынын ээ көрнүүшкүнүн чедип алган-дыр.
- 24 Ядыы кижиниң сөстөринде — кызып дилээни, а бай кижиниң харыызында — каржы-хажагайы бар.
- 25 Хөй таныш өөрлүг кижжи бак чүведен чайлаvas*; сеңээ ха-дунмаңдан артык ынак эжиң кижжи база турар.

19

- 1 Кем-буруу кылбайн амыдырап чоруур ядыы кижжи мелегей мегечиден дээрe.
- 2 Билиг чокта, күзел-чүткүл эки болбас, далашкан буттар бачытче базар.
- 3 Кижини оруундан бодунуң мелегей чоруу астырар, а оон чүрээ Дээрги-Чаяакчыга хорадаар.
- 4 Бай-шыдалдыг кижиге эш-өөр муңчок, а ядыы кижини эш-өөрү каапкаш баар.
- 5 Мегелеп херечилээр кижжи кеземчеден чайлап шыдаvas; аксындан меге дүжүрбес кижжи камгалал албас.

* 18:7-8 Өске бурунгу сөзүглелде ол сөстөргө «Кортуктарны оларнын коргужу куду базар, а херэежениг аажы-чаңныг эрлер аштар» деп домак немээн. * 18:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Ха-дунмаңнын дузаламчызы» деп бижеэн. * 18:25 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Эш-өөрлүг болуксаар кижжи бодун эп-найыралдыг алдынар ужурлуг».

18:9 У. ч. 26:22 18:11 Хост. 34:5-7 || Ыд. ыр. 19:2; 60:4 18:12 У. ч. 10:15 18:13 У. ч. 11:2; 16:18 || У. ч. 15:33; 29:23 18:15 У. ч. 15:13 18:17 У. ч. 17:8 18:21 У. ч. 12:14; 13:2 18:23 У. ч. 12:4; 19:14 || У. ч. 8:35 18:25 У. ч. 17:17 19:1 У. ч. 28:6 19:2 У. ч. 21:5; 28:20 19:3 У. ч. 13:6 19:4 У. ч. 14:20 19:5 Хост. 20:16; Ы. х. к. 19:19; У. ч. 21:28; 24:28; 25:18

- 6 Ызыгуурлуг кижилерге чашпаалаар улус-ла хөй,
белек сунар киж-биле шупту улус найыралдажыр.
7 Яды кижини ха-дунмазы безин көөр хөңнү чок,
оон туржук эш-өөрү дескелээр:
ол чугаалажыр дээш далажып баарга, олар арлы берген боор.
8 Бодунга ынак киж-и угаан дилээр:
сарылдыг чурттап чорааш, ачылыг чүүлдү тып алыр.
9 Мегелеп херечилээр киж-и кеземчеден чайлап шыдавас,
аксындан меге дүжүрбес киж-и өлүп каар.
10 Мелегей кижиниң каас-коя чурттаары,
кул кижиниң нояннары чагыраы ужурга таарышпас.
11 Мерген угаанныг киж-и белен-селен ажынмас;
ат-алдар — буруулуг херектерни өршээринде.
12 Хаанның килеңи — арзылаң ырланганы дег,
а ээ көрүүшкүнү — ойт-сигенде чаас-шалаң дег.
13 Мелегей оол — ачазынга буураашкын;
хийланчак кадай — дамдылаар ойбак-дыдык дээвиір дег.
14 Бажың-балгат биле байлакшыл — адалардан келген өңчү,
а угаангыр кадай — Дээрги-Чаяакчыдан келген белек.
15 Чалгаа чорук кижини уйгу хавы кылып каар,
а салгаа чорук — аштадыр.
16 Чагыгны кадагалаар киж-и амы-тынын кадагалап аар,
а оруктарын ылгап шыдавас киж-и өлүп каар.
17 Ядамыкка хайырлал бээр киж-и Дээрги-Чаяакчыга чээли кылганы ол;
Дээрги-Чаяакчы анаа ачы-дузасы дээш шаңналын бээр.
18 Идегел бар турда, оглунну кижизит;
ону чок кылып алдың халак*.
19 Хорадаачал киж-и торгаал төлезин,
ону бир удаа амдажыдар болзунза, ам-даа кезедир апаар сен.
20 Арга-сүмени дыңна, сургаалды хүлээп ал,
ынчан алызы барып мерген угаанныг апаар сен.
21 Кижиниң чүрээнде бодал-ла хөй,
ынчалза-даа кайызының чогуп бүдери
Дээрги-Чаяакчының шиитпиринден хамааржыр.
22 Улус аразында шынчы чорук үнеледир*;
яды киж-и мегечи кижиден дээр.
23 Дээрги-Чаяакчыдан коргары амыдыралче орук изээр;
ынчаар кылып турар киж-и айыыл-халапка алыспайн, дыштыг удуур.
24 Чалгаа киж-и холу-биле тавакта чемни ап алза-даа,
аксынга чедирбес.
25 Кочуургак кижини кезедир болзунза, бөдүүн улус боданы бээр,
а угаанныг кижини чемелээр болзунза, оон угааны улгадыр.
26 Оглу ачазын хоозурадыр болза, авазын үндүр сывырар болза,
нянчыг, бужар киж-и болур.
27 Оглум! Сургаалды дыңнавас болзунза,
угаангыр сөстөр чогуңдан сотка олар сен.
28 Дүржөк херечи шынныг шииткедди дорамчылап кочулар;
кем-буруу — бузуттуг улустуң сыырап аыш-чеми дег.

* 19:18 Азы: «Оон алгы-кышкызы сени дүвүретпезин». * 19:22 Азы: «Энерелдиг боору улуска өөрүнчү».

19:6 У. ч. 29:26 19:7 У. ч. 14:20 19:8 У. ч. 16:20 19:9 Хост. 20:16 19:10 У. ч. 26:1; Эккл. 10:7
19:11 У. ч. 14:29 19:12 У. ч. 16:14; 20:2; 28:15 19:13 У. ч. 17:21 || У. ч. 21:9; 27:15 19:14 У. ч. 12:4; 18:23
19:15 У. ч. 6:9; 20:4; 20:13 19:16 У. ч. 13:13 19:17 Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 22:9; 28:27; Эккл. 11:1 ||
Мф. 5:7 19:18 У. ч. 13:24 19:21 Иов 23:13; У. ч. 16:1, 9; Иса. 14:27 19:23 У. ч. 10:16; 11:19
19:24 У. ч. 15:19; 22:13 || У. ч. 26:15 19:25 У. ч. 21:11 19:26 Хост. 20:12 19:28 Иов 15:16

- 29 Кочуургак кижиге — шииткелден,
мелегей кижиниң ооргазы — шыкпыштан чайлавас.

20

- 1 Арага биле эзиртир суксун кижини кочуургак болгаш үен-даян кылып каар,
оларга алзыпкан кижиге угаанның болбас.
- 2 Хаанның коргунчуг килеңи — арзылан ырланганы дег:
ону хорададып алыр кижиге бодунга хора чедиргени ол.
- 3 Алгыш-кырышка киришпес кижиге алдар-хүндүлүг,
а мелегей кижиге бодун тудуп шыдавас.
- 4 Чалгаа кижиге чогуур үеде тараа тарывас,
ынчангаш дүжүт ажаар үе кээрге, курут калыр.
- 5 Кижиниң чүрээнде бодал — терең ээрем дег,
ынчалза-даа угаанның кижиге оон безин узуп ап шыдаар.
- 6 «Бүзүрелдиг, шынчы мен» деп чарлаттынар улус-ла хөй,
а ылап шынчы кижиге тыптыр деп бе?
- 7 Чөптүг-шынның кижиге кем-буруу чок чурттаар,
оон ажы-төлү амыр-чыргалдыг.
- 8 Хаан кижиге шииткел үндүрүп оруп алгаш,
көрүжү-биле кандыг-даа бузутту тарадыр сывыртаптар.
- 9 «Мээң чүрээмде кем-бак чок, бачыттарымдан арыгланып алдым» —
деп шыдаар кижиге бар бе?
- 10 Соора деңзилеп-даа бээри, соора хемчээп-даа бээри —
Дээрги-Чаяакчының мурнунга бужар чүүл-дүр.
- 11 Кижини аныяандан-на ажыл-херээнден билип ап болур:
кылган херектериниң арыг-шынчызы илдең болур.
- 12 Дыннаар кулак-даа, көөр карак-даа —
Дээрги-Чаяакчының чаяп каан чүүлдери-дир.
- 13 Уйгуга ынак болзуңза, түрегделге дүжер сен;
карааң шийбес болзуңза, тоттур чөмненир сен.
- 14 Садып алыкчы: «Багай бараан-дыр!» — дээр,
а бичии ырай бергеш, оозу-биле мактанып-ла эгелээр.
- 15 Угаанның сөс-домак алдынга, эртинге дашка
болгаш улуг үнелиг каасталгага дөмей.
- 16 Хары кижиге дээш дагдынган кижиниң идик-хевин долаа кылдыр ап ал,
өске улус дээш дагдынган кижиден долаадан ап ал.
- 17 Меге-биле чедип алган хлеб амданның-ла,
ынчалза-даа алызы барып аксынга сай-дашче хуула бээр.
- 18 Сүмележиپ тургаш, бодалды быжыктырар:
дайын чорударда, арга-сүмеден дыннап ал.
- 19 Шуугаар кижиге чажыттарны ажыдып бээр,
ынчангаш аксы бош кижиге-биле харылзашпа.
- 20 Ада-иезин бак сөглээр кижиниң чырыткызы
дүмбей караңгыда өжүп каар.
- 21 Харамдыгып сегирип алганың өңчү
сөөлүндө кээп алгыш-йөрөөл албас.
- 22 «Бузут дээш өжөөн негээр мен!» — диве;
Дээрги-Чаяакчыга идеге, ынчан Ол сени камгалаар.
- 23 Килдээр шойлары мегелээр деңзи — Дээрги-Чаяакчыга бужар чүүл-дүр,
шын эвес деңзи — бак херек-тир.

19:29 У. ч. 10:13; 18:6; 26:3 20:1 Э. д. 9:21; У. ч. 23:29-32; 31:4; Эф. 5:18 20:2 У. ч. 16:14; 19:12
20:4 У. ч. 19:15 20:5 У. ч. 18:4 20:9 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Экл. 7:20; Иак. 1:21; 1 Ин. 1:8-10;
Рим. 3:23 20:10 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 16:11; 20:23; Иез. 45:10 20:12 Хост. 4:11;
Ыд. ыр. 93:9 20:13 У. ч. 19:15 20:16 У. ч. 22:26-27; 27:13 20:17 У. ч. 9:17 20:18 У. ч. 11:14; 15:22; 24:6
20:19 У. ч. 11:13 20:20 Хост. 21:17; У. ч. 30:11, 17 20:21 У. ч. 13:11 20:22 Лев. 19:18; У. ч. 24:29;
Рим. 12:19 || Ыд. ыр. 26:14 20:23 Лев. 19:36; Ы. х. к. 25:13; У. ч. 11:1; 16:11; 20:10; Иез. 45:10

- 24 Дээрги-Чаяакчы кижиниң оруун изеп бээр,
а киж и бодунуң оруун канчап билип аарыл?
25 Ыдыктыг даңгыраан далаш-биле бергеш,
оон өскээр боданып эгелээри — кижиге дузак-тыр.
26 Мерген угаанныг хаан бузуттут улусту
тараа дег тарадыр челбипкеш, дээрбелеп кааптар.
27 Кижиниң сеткили — оон бүгү бодун өттүр чырыдып турар
Дээрги-Чаяакчының чырыткызы-дыр.
28 Шынчы чорук болгаш энерел хаанны кадагалаар,
оон дүжүлгези энерелден быжыгып турар.
29 Аныяк-өскенниң алдары — күчү-күжүндө,
а кырганнарның каасталгазы — буурул бажында.
30 Балыг-бышкын болгаш сорбулар кижини бузуттан арыглаар;
эттеп-согары — кижиниң ишти-хөңнүн эдип-чазаар.

21

- 1 Дээрги-Чаяакчының холунга хаанның чүрээ — агым суг дег:
Ол ону күзээн-не уг-шинче аксыптар.
2 Киж бодунун бодаарын ёзугаар кезээде шынның болур,
ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы чүректерни шенеп турар.
3 Өргүл салыр кижиге көөрдө,
бодун чөптүг болгаш шын ап чоруур киж
Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер.
4 Бузуттут улустуң ылгалып көстүрү
турамык көрүш биле улуургак чүрек —
бачыт-тыр.
5 Кызымак кижиниң бодаалдары ыяп-ла элбекшилге эккээр,
а далаш чорук чүглө түрөгделге чедирер.
6 Байлакшылды меге-биле чедип ап турар киж — хоозун чүүл сүрүп,
өлүмчө чүткээн киж-дир.
7 Бузуттут улустуң каржы-бак үүлгедиглери боттарын-на узуткап каар,
чүгө дээрге олар чөптүг чорукту сагыырындан ойталаан болгай.
8 Бак кижиниң оруу — соора баар,
а кем-буруу чок кижиниң ажил-херектери ак сеткилдиг.
9 Хыйлаңчак кадай-биле чаңгыс черге чурттаарыңга көөрдө,
оон озалааш үгекке чурттааны дээрэ.
10 Бузуттут киж бачытты аажок күзээр:
чанында эжин безин өршээвес.
11 Кочуургак кижини кезедир болзунза, бөдүүн киж угаан кире бээр,
мерген угаанныг кижини эдип-чазаар болзунза, билии немежир.
12 Чөптүг-шынның киж*
бузуттугларның аалын хайгаараар база оларга айыыл халдадып каар.
13 Ядамыктың алгы-кышкызын дыннааш, кулаан бөөшкүннеп аар киж
боду база кажан-бир алгыра бээрге, кым-даа харыылаас.
14 Чажыт белек килеңни оожургадыр,
бүдүү уштуп сунган хээли калчаалыг килеңни намдадыр.
15 Шынның шийткел чөптүг кижиге — өөрүшкү,
бузут үүлгедикчилеринге — буураашкын.
16 Угаанның оруундан аза берген киж
өлүглер ораныңга чеде бээр.
17 Хөглээшкинге ынак киж чединмес апаар,

* 21:12 Азы: «Чөптүг-шынның Бурган».

20:24 У. ч. 16:1, 9; 19:21 20:25 Эккл. 5:4 20:27 1 Кор. 2:11 20:29 Лев. 19:32; У. ч. 16:31 21:1 Эзра 6:22
21:2 У. ч. 16:2; 24:12; Лк. 16:15 21:3 1 Хаан. 15:22; Мих. 6:6-8 21:4 У. ч. 6:17 21:5 У. ч. 14:23 ||
У. ч. 10:4 21:6 У. ч. 20:21 21:9 У. ч. 19:13; 21:9; 25:24; 27:15 21:11 У. ч. 19:25 21:13 1 Ин. 3:17
21:14 У. ч. 17:8 21:16 Бл. ыр. 48:14-15

- арага-дары биле үс-чагга ынак кижичерле байывас.
 18 Чөптүг-шынның кижиден чайлаан багай чүве
 бузуттуг кижини таварыыр,
 эки мөзүлүг кижиден чайлаан багай чүве
 кара сагыштыг кижини таварыыр.
 19 Хыйланчак болгаш ажынчак кадай-биле чурттаарынга көөрдө,
 ээн кургаг ховуга чурттааны дээр.
 20 Мерген угаанныг кижиниң аалында
 үнелиг курлавырлар биле үс-чаг үзүлбөс,
 а мелегей кижичуштузун төтөгөтөп алыр.
 21 Чөптүг-шынның чорук болгаш энэрелче чүткээн кижичу
 узун назынны, чөп-шынны, алдар-хүндүнү тып чеде бээр.
 22 Мерген угаанныг кижичу күш-шыдалдыг улустуң хоорайын эжелеп алыр,
 оларның идегеп турганы шивээзин узуткап каар.
 23 Аксы-дылын тыртып чоруур кижичу
 айыылдардан бодун камгалаар.
 24 «Кочуургак» деп адаттырар адыргак, турамык кижичу
 улуургай бергенде, хай-чагырга билбөс.
 25 Чалгаа кижиниң алыксак-чиксээ ону өлүмгө чедирер,
 чүгө дээрге ооң холдары ажыл кылыр хөңнү чок.
 26 Чамдык улус үргүлчү «алыйн-чийин» дээр,
 а чөптүг-шынның кижичу хараадал чокка үлөп бээр.
 27 Бузуттуг улустуң өргүлдери —
 ылаңгыя бузуттуг сагыш-биле салган өргүлдер —
 бужар чүүл-дүр.
 28 Мегечилерниң херечилели буурап каар,
 а сөөлүг сөс — шушту чүвени боду дыңнаан кижиче артар.
 29 Бузуттуг кижиниң ыядыр арны чок болур,
 а эки мөзүлүг кижичу бодунуң оруу-биле дорт бар чыдар.
 30 Кижиниң мерген угааны-даа, угаан-сарыылы-даа, арга-сүмези-даа
 Дээрги-Чаяакчының мурнунга хоозун чүүлдер-дир.
 31 Чаалажырда мунар дээш, аът-хөлдү белеткеп каар,
 а тиилелгени Дээрги-Чаяакчы хайырлаар.

22

- 1 Эки ат-сураг байлакшылдан күзенчиг;
 улуска эки көрдүрери алдын биле мөңгүнден дээр.
 2 Бай болгаш яды кижини дөмей болдуруп турар чүүл бо-дур:
 оларның иелдирзин Дээрги-Чаяакчы чаяаган болгай.
 3 Угаанныг кижичу айыыл көргөш, чашты бээр,
 а бөдүүн улус олче уткуштур баргаш, кеземче алыр.
 4 Биче сеткилдиг болза база Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чоруур болза,
 байлакшыл, алдар-хүндү болгаш узун назын чедип кээр.
 5 Бак кижиниң оруунда — теннер биле дузактар бар,
 амы-тынын кадагалаар кижичу ынаар барбас.
 6 Аныяк оолду шын орукче эң эгезинде үндүрүп каг —
 кырый-даа бергеш, оон өскээр барбас.
 7 Бай кижичу ядыларны чагырар,
 а өредиг кижичу чээли кылган кижиниң кулу апаар.
 8 Чөптүг эвес чорук тарыыр кижичу айыылды ажаап алыр,
 ооң дарлалының килени узуткаттырар.
 9 Экииргек кижичу алгыш-йөрээл дыңнаар,

21:18 У. ч. 11:8 21:19 У. ч. 19:13; 25:24; 27:15 21:22 ЭККЛ. 7:19; 9:16, 18 21:23 У. ч. 12:13; 13:3
 21:24 Бд. ыр. 1:1; У. ч. 1:22 21:25 У. ч. 13:4 21:26 Бл. х. к. 15:7-8; Мф. 5:42 21:27 У. ч. 15:8; Иса. 66:3
 21:28 Хост. 20:16; У. ч. 19:5 21:30 Иса. 44:25; 1 Кор. 1:20; 3:19 21:31 Бд. ыр. 19:7-8; 32:17; Иса. 31:1
 22:1 ЭККЛ. 7:1 22:2 Иов 31:15; У. ч. 29:13 22:3 У. ч. 27:12 22:4 У. ч. 3:16; 8:18 22:5 У. ч. 15:19
 22:6 Эф. 6:4 22:8 Иов 4:8; Гал. 6:7 22:9 У. ч. 19:17

- чүге дээрге ядыы кижиге-биле аъш-чемин үлежип турар-дыр.
- 10 Кочуургак кижини сывырып чорудуптарга,
алгыш-кырыш арлып чидер,
чаргы-чаалы болгаш аас-дыл соксай бээр.
- 11 Чүректің арынга ынак база аксы-сөзү чаагай кижиге
хаанга чоок апаар*.
- 12 Дээрги-Чаяакчы билигн чүүлүнүп, кадагалаар,
кара сагыштыг кижиниң сөстөрүн буруу шавар.
- 13 Чалгаа кижиге мынча дээр:
«Даштын арзылаң тур, бажыңдан үнер-ле болзумза, өлгөним ол!»
- 14 Өске кижиге кадайының аксы-сөзү — ханы хооргал-ла,
Дээрги-Чаяакчыга каргаттырган кижиге ынаар кээп дүжөр.
- 15 Аныяк оолдун медресиниң тенек чорук ээлээн болур,
шыкпыш-биле кижизидилге ону үндүр сывырыптар.
- 16 Ажык-кончаа сүргөш, ядамыкты дарлаары-даа,
бай кижиге белек бээри-даа кижини каражага таварыштырар.

Үжөн мерген бодал

- 17 Кулаан ээктиргеш, мерген угаанныгларның сөстөрүн дыңна,
мээң билир чүвемни тооп дыңна:
- 18 бо сөстөрнү чүрээңге шыгжап чоруур болзунза,
сеңзэ тааланчыг болур,
олар кезээде сээң аксыңдан дүшпезин;
- 19 Дээрги-Чаяакчыга идегеп чорзун дээш,
мен бөгүн сени оларга өөредип турарым бо.
- 20 Мен сеңзэ үжөн мерген бодалды* бижип бердим,
арга-сүмө биле билигн тып алып сен.
- 21 Олар сени алыс шынның сөстөринге өөредип каар,
ыңчан сени башкарып турар улуска хары тудуп шыдаар сен.
- 22 Ядыы-ла кижиге-дир дээш, ядамыкты үптөп-тонава,
түрөңгиге диленчини шииткел черинге хомудатпа,
- 23 чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы оларның чаргызын үзөр,
оларны түрөткөн кижиниң амы-тынын алгаш баар.
- 24 Килеңнээчел кижиге-биле өңнүктөшпө,
кылыктыг кижиге-биле эдеришпө,
оон башка оларның изин истээш,
бодунга-ла ая-дузак салып аар сен.
- 26 Өске кижиниң өрө-ширези дээш дагдынып,
улус-биле хол тудушпайн көр;
- 27 сээң төлөп бээр чүвөң чок апаар болза,
чыдар дөжөөңнү безин хунаап алып болгай.
- 28 Ада-өгбелерниң шаг шаанда тургузуп кааны
хуваагыг чер демдеглээр чагыны шимчетпө.
- 29 Бодунуң ажыл-херээнге мергежээн кижини көргөн сен бе?
Ол карачал улуска эвес, а хааннарга бараан болур.

* 22:11 Азы: «Чүректің арынга ынак кижиниң аксы-сөзү чаагай, ол хаанга чоок болур». * 22:20 «Үжөн мерген бодал» деп сөстөрнүң болгу дег өске уткалары: «Үш катап», «Оон мурнунда».

22:10 У. ч. 26:20 22:11 У. ч. 16:13 22:13 У. ч. 15:19; 19:24 || У. ч. 26:13 22:14 У. ч. 2:16; 23:27 || ЭККЛ. 7:26
22:15 У. ч. 13:24 22:16 У. ч. 28:22 22:17 У. ч. 5:1; 24:23 22:22 Хост. 23:6; Зах. 7:10 22:23 У. ч. 23:11
22:27 У. ч. 20:16 22:28 Ы. х. к. 19:14; Иов 24:2; У. ч. 23:10

23

- ¹ Чагырыкчы-биле кады чемненип олутуп алзыңа,
сээң мурнунда кым олутарын таптыг бодап көр*;
- ² чем чигеш, чазыйланыр чаңныг болзуңа,
боостаяңны бижек дуй чыдыпкан дег болзун.
- ³ Ооң амданнныг чеминге элзеттирбе —
ол аыш-чемде оп-меге холаан болдур ийин.
- ⁴ Байлакшылды хөлүн эрттир сүрбе,
доктаар өйнү билип чор;
- ⁵ байлакшылче чүгле көрүп четтигип чыдырыңда, ол арлы бээр:
эзир куштуң чалгыннарын чыпшырып алгаш, дээрже ужа берген болур.
- ⁶ Чазый кижии-биле кады чемненме,
амданнныг чеминге элзеттирбе;
- ⁷ ооң сеткили сенчилиг деп бил.
Ол: «Ижип-чип көр» — деп орза-даа,
сагыжы сенээ удур болур;
- ⁸ ажырыпкан борбак чеминни дедир кузар сен,
буянныг сөстериңни хей-ле чарыгдаар сен.
- ⁹ Мелегей кижиниң кулаанга чүнү-даа чугаалава,
ол сээң угаанныг чугааңны шоодарыңга-ла өй боор.
- ¹⁰ Хувааглыг чер демдеглээн эрги шагнын чагызын шимчетпе,
өскүстериң черинче шургуп кирбе;
- ¹¹ оларда күчүлүг Камгалакчы бар болгай,
чаргы-чаалыңарны Ол шиитпирлээр.
- ¹² Сургаалче чүрээңни угландыр,
билигниң сөстериңче кулааңны ээктир.
- ¹³ Аныяк оолду кеземче чок арттырба,
шыкпыштаар болзуңа, өлүп каар эвес:
- ¹⁴ ону шыкпыш-биле кезеткеш,
өлүмдөн камгалап аар сен.
- ¹⁵ Оглум! Бир эвес чүрээңде мерген угаан бар болза,
чүрээмни өөрүшкү ээлээр,
- ¹⁶ аксы-сөзүң шынны чугаалаар болза,
ишти-хөңнүм чүмү-биле өөрүп-байырлаар.
- ¹⁷ Сээң чүрээң бачыттыг улуска адааргавазын,
а Дээрги-Чаяакчыдан кезээде коргуп чорзун,
- ¹⁸ чүге дээрге келир үе дүжүп кээр,
идегелиң черле өжүп төнмес.
- ¹⁹ Мени дыңна, оглум, мерген угаанныг бооп көр,
чүрээңни шын орукче углап башкар.
- ²⁰ Эзиртир арагалаар, идээледир эт сыырап улус аразынга турба,
- ²¹ чүге дээрге арагачы-даа, чазый-даа кижии ядарай бээр,
ээдередир уйгузу оларны элбер-самдар кылып каар.

* 23:1 Азы: «Канчаар чемненип олутарыңны таптыг бодап көр».

23:4 У. ч. 28:20; Мф. 6:19; 1 Тим. 6:9-10; Евр. 13:5 23:5 У. ч. 27:24; 1 Тим. 6:17 23:10 Ы. х. к. 19:14;
Иов 24:2; У. ч. 22:28 23:11 У. ч. 19:25 || У. ч. 22:23 23:13 У. ч. 13:24; 19:18; 22:15 23:17 Ыд. ыр. 36:1;
У. ч. 3:31; 24:1 23:18 У. ч. 24:14 23:20 У. ч. 20:1; Иса. 5:11-12; Эф. 5:18

- 22 Төрүдүп каан аданны дынна,
иен кырый-даа берзе, ону тоовайн барба.
- 23 Алыс шынны чедип ал,
мерген угаанны-даа, сургаалды-даа, угаан-сарыылды-даа төтөгелеве.
- 24 Чөптүг-шынның кижиниң ачазы өөрүп-байырлаар,
мерген угаанның кижиниң адазы өөрүп ханмас.
- 25 Төрүп каан аваң амыразын,
сээң ада-иен өөрүп-байырлазын!
- 26 Оглум! Чүрээңни менче угландыр,
карактарың мээң оруктарымче шиглей көрзүн.
- 27 Самыын-садар херээжен-биле холбажыры –
ханы хооргалче дүжери дег,
өске киж и кадайы-биле харылзажыры –
тар кудукче дүжери дег;
- 28 ындыг херээжен, кедегде оар дээрбечи дег,
хөй-ле улусту бачыттыгларже хуулдуар.
- 29 «Ах!», «ох!» дээн, уёлап-човууртаан киж кымыл?
Алгыш-кырыш үндүрүп, хомудап турар киж кымыл?
Чылдагаан чок черге балыгланган киж кымыл?
Карактары кыза берген киж кымыл?
- 30 Орайга дээр арагалап оар,
арага-дары дилеп туруп бээр киж ол-дур.
- 31 Арагаже көрбе –
өңүнүн кызып турарынче, дашкада кыланайнып чайнаарынче,
боостааже боду-ла ажарынче көрбе.
- 32 Чүге дээрге ол оон соонда чылан дег шаптар,
хоранның чылан дег халдап кээр болгай.
- 33 Ынчан өске улус кадайларынче* көрүп туруп бээр сен,
а угааныңга соора барган бодалдар кирер;
- 34 далай ортузунда чайганган хеме кырында чыдар киж дег апаар сен.
- 35 «Улус мени эттээрге-даа, көңгүс тоовадым,
хап-согарга-даа, медегеп билбедим;
а оттуп келгеш, катап-ла ижиң эгелээр мен» –
деп баар сен.

24

- 1 Бузуттуг улуска адааргава,
олар-биле кады боорун күзеве.
- 2 Оларның угаан-чүрээ күчүлел дугайында бодаар,
а аксы-сөзү улуска бак үүлгедигни чугаалап турар.
- 3 Бажың-балгат мерген угаан-биле туттунар
база угаан-сарыыл-биле быжыг апаар;
- 4 билиг барда, бажың ишти күзенчиг болгаш
үнези улуг хөреңги-биле долдунар.
- 5 Мерген угаанның киж – күштүг болур,
билиглиг киж – күжүн немең алыр.
- 6 Дайын чоруда бергеш, арга-сүмени дыңнап аар сен:
чөвүлекчилериң хөй болза, тиилелге сээңи боор.

* 23:33 Азы: «Элдеп-чиктиг чүүлдерже».

23:22 Хост. 20:12; У. ч. 1:8 23:27 У. ч. 22:14 || У. ч. 2:16 || ЭККЛ. 7:26 23:28 У. ч. 7:12 23:30 Иса. 5:11, 22
23:31 У. ч. 20:1 23:35 Иса. 56:12 24:1 Ыд. Ыр. 1:1; 36:1; У. ч. 1:15; 3:31; 4:14; 23:17; 24:19
24:2 Ыд. Ыр. 9:28 24:4 Лк. 16:11 24:5 У. ч. 21:22 24:6 У. ч. 11:14; 15:22; 20:18

- 7 Мелегей кижиге мерген угаан чедип алдынмас бедикте турар,
ол кижичугула херектер шиитпирлээр черге
аксын ажар-даа хары чок болур.
- 8 Бузут үүлгедирин бодап турар кижини
кара сагыштыг кижичээр.
- 9 Мелегей кижинин бодалдары бачыт болур,
кочуургак кижиче улуска бужар бооп көстүр.
- 10 Айыыл-халап хүнүнде кошкан көргүзөр болзунза,
күжүң эвээжээни ол-дур.
- 11 Өлүртүр деп турар улусту камгала!
Өлүрү чайлаш чок улусту камгалаарындан дадагалзаар сен бе?
- 12 «Ол дугайында билбээн бис!» — деп болур сен.
Чүрөктериниң Шенекчизи Бурган билер,
сеткилинниң Хайгааракчызы бүгү чүвени билер —
кижиче бүрүзүн, ажал-херектерин барымдаалап,
Ол кезедир азы шаңнаар.
- 13 Оглум, ары чигирин чиирге, кандыг ийик?
Оон чаагайы кончуг, ары өөнүң үттеринде чигир
сээң өгүңгө амданныг болур.
- 14 Мерген угаанны чедип аары база сеткилинге шак ындыг салдарлыг:
ону тып алган болзунза, келир үең бар, идегелиң өжүп төнмес.
- 15 Чөптүг-шынныг кижиниң бажыңының чанында кедеп турар
бузуттуг хей дег болба,
буянныг кижиниң бажың-балгадын хоозуратпа:
- 16 Чөптүг-шынныг кижиче даа катап кээп ушса, дөмей-ле туруп кээр,
а бузуттуглар кээп ушар болза, айыыл-халапка таваржыр.
- 17 Дайзының кээп ушарга, өөрүсө;
ол моондакка тептигерге, чүрээң өөрүп-байырлавазын,
- 18 оон башка Дээрги-Чаяакчы көрүп кааш,
өөрүшкүңнү бак чүүл деп санааш,
Бодунуң килеңин дайзыныңдан чайладып аппаар.
- 19 Кара сагыштыг улус дээш хөлзеп, хорадава,
бузуттуг улуска адааргава,
- 20 чүгө дээрге кара сагыштыгларның келир үези чок
база бузуттуг улустуң чырыткызы өжүп каар.
- 21 Дээрги-Чаяакчыдан коргуп чор, оглум,
хаандан база коргуп чор, өскерликчилер-биле харылзашпа.
- 22 Чүгө дээрге олардан хенертен өлүм хөмө таварып кээр:
Дээрги-Чаяакчы биле хаандан кандыг айыылдар кээрин
билип-даа шыдаваз сен.

Мерген угаанныгларның өске сөстери

- 23 Мерген угаанныгларның өске сөстери бо-дур.
Шииткел черинге улусту ылгай көөрү — бак херек;

24:9 Бл. ыр. 1:1; У. ч. 3:34; 21:24 24:10 Евр. 12:3 24:11 Бл. ыр. 81:4; Иса. 58:6 24:12 У. ч. 16:2; 21:2 ||
Иов 34:11; Бл. ыр. 61:13; Рим. 2:6 24:13 Бл. ыр. 18:11 24:14 У. ч. 23:18 24:15 Бл. ыр. 9:29
24:16 Бл. ыр. 36:24 24:17 Иов 31:29; Мих. 7:8 24:18 У. ч. 17:5 24:19 Иер. 12:1 || Бл. ыр. 36:1;
У. ч. 23:17; 24:1 24:20 Иов 18:5-6; 21:17; У. ч. 13:9 24:21 1 Пет. 2:17 24:23 Лев. 19:15;
Ы. х. к. 1:17; 16:19; У. ч. 18:5; 28:21

- 24 буруулуг кижиге «Актыг сен» деп турар кижини
чоннар каргаар, аймактар көрбестей бээр.
- 25 А сойгалап турар кижиге ээ көрүүшкүннү алып,
олче ачы-буян бадып кээр.
- 26 Шынның харыы —
эриннерже ошкаашкын дег.
- 27 Бажының даштында ажил-херээңни аайлап каавыт,
шөлүңде ажилдарыңны доозуп ал,
а ооң соонда бажыңны тудуп эгеле.
- 28 Өске кижиге удур хоозун херечилел кылба,
аксы-сөзүңден меге үнмезин.
- 29 «Ол кижиге меңээ кандыг хамаарылгалыг болчук,
мен база аңаа шак ыңдыг хамаарылгалыг болуйн:
кылган херектери дээш кеземчеден көргүзейн!» — диве.
- 30 Бир катап чалгаа кижиниң шөлүнүң чаны-биле,
угааны четпес ээ кижиниң виноград шөлүнүң чоогу-биле
эртип бар чыткан мен.
- 31 Көөрүмге, чер болганда тенниг чадаң ыяш өзүп үнген,
бок үнүштер черни шыва апкан, даш харим буступ калган болду.
- 32 Ол бүгүнү көрүп, боданып тургаш, көргөн, билген чүүлүмден
мындыг түңнел үндүрдүм:
- 33 ам-даа удуп-ноюрзап чыдар болзунза,
ам-даа хөлестеп чыдар болзунза,
- 34 тояанчы дег, ядарал сенче халдап кээр,
үптөкчи дег, түрегдел сенче халдап кээр.

Соломоннун бичии чыындызы

25 ¹ Соломоннун оон өске угаадылгыч чугаалары бо-дур. Оларны Иудеянын хааны Эзекиянын бижээчилери чыып тургускан.

- 2 Бурганның алдары — чажыт чүүлду ажытпазында,
хаанның алдары — чажыт чүүлду билип аарында.
- 3 Дээрниң бедин, черниң ханызын база хаанның чүрөөн
билип аары болдунмас.
- 4 Мөңгүндөн холуксааны аңгылап каавыт,
ыңчан ус-шевер кижиге саваны кылыптар;
- 5 хаандан бузуттук кижини адырып каавыт,
ыңчан хаанның дүжүлгези чөптүг чоруу-биле быжыг апаар.
- 6 Хаанның мурнунга көөргөттинме,
нояннар-биле чаңгыс черге турба;
- 7 хаанның сени ызыгуурлук кижиге мурнунга куду көөрүнүң орнунга,
сеңээ: «Дөрже олуруп көр» — деп чугаалаары дээр.

Карааң-биле көргөн* чүвөөни

- 8 чаргы чарар черге үндүреринче далашпа,
оон башка алызында барып,
бир-ле кижиге адыңны баксырадыр болза, канчаар сен?
- 9 Чаргылдажып тура, чүгле бодуннун херээңни чугаала,

* 25:7 Бо сөстөр мооң мурнунда домакта «ызыгуурлук кижиге» деп сөстөргө хамааржып турар чадавас.

24:24 Хост. 23:7; У. ч. 17:15; Иса. 5:23 24:28 Хост. 20:16; У. ч. 19:5; 25:18 24:29 У. ч. 20:22

24:34 У. ч. 6:10-11; Өккл. 4:5 25:1 У. ч. 1:1; 10:1 || 4 Хаан. 18:5-7 25:2 Ы. х. к. 29:29

25:5 3 Хаан. 2:44-45; У. ч. 16:12 25:6 Лк. 14:8-11

- өске кижиниң чажыдын ажитпа.
- 10 А чажытты чугаалапсыңза, дыңнаан кижі бодунну чемелээр,
ынчан бак атка кирериң чайлаш чок.
- 11 Чогуур үезинде сөглээн сөс —
мөңгүн каасталгада алдын угулза дег.
- 12 Дыгыж кулакка мерген угаанныг чемелээшкин —
алдын сырга болгаш арыг алдындан каасталга ышкаш.
- 13 Айбылаан ээзинге шынчы айбычы,
дүжүт ажаар үеде сериин салгын дег,
ээзиниң күчү-күжүн немеп бээр.
- 14 Хей черге белектер аазаар кижі —
булуттар биле хат турда-ла, чаъстың чагбайн барганы дег.
- 15 Килеңнээчел эвес чоруктуң ачызында
чагырыкчыны безин ээлдирип ап болур,
чымчак чугаа-сөс сөөктү безин үреп бузар.
- 16 Ары чигири тып алзыңза, чеже херегил, ынчаны чиир сен,
оон башка пөктүр чипкеш, кузуп аар сен;
- 17 эжиңниң бажынынче үргүлчү маңнап, амыратпайн туруп бербе,
оон башка ол сенден хөңнү калып, көрбестей бээр.
- 18 Өске кижиге удур мегелеп херечилээр кижі —
моң, хылыш болгаш чидиг согун бажы ышкаш.
- 19 Сөзүңге шынчы эвес кижиге айыыл хүнүнде идегээри —
ирий берген диш азы аскак бут ышкаш.
- 20 Ажыг-шүжүглүг кижиге ыр ырлап бээри —
соок хүндүс хевин уштуп октаары,
балыг черже ажыг уксус кудары ышкаш*.
- 21 Дайзының аштаан болза — чемгерип каг;
суксаан болза — сугдан ижиртип каг;
- 22 ынчаар кылгаш, оттуг көстөрни ооң бажынга чыып бээр сен*,
а Дээрги-Чаяакчы сени шаңнаар.
- 23 Соңгу чүктен хадаан хат — чаъс-чайыкты,
а хопчу кижиниң аксы-дылы — ажынган көрүштерни эккээр.
- 24 Хыйланчак кадай-биле чаңгыс черге чурттаарынга көөрдө,
оон озалааш үгекке чурттааны дээр.
- 25 Ырак черден келген эки медээ —
кагып-суксааш, харыксыраан кижиге соок суг ышкаш.
- 26 Бузуттуг кижиге дүжүп берген чөптүг-шынныг кижі
хирленген булак, бужартаан суг бажы ышкаш.
- 27 Ары чигирин идээледир чири-даа,
ат-алдарны хөлүн эрттир сүрери-даа — багай херек-тир.
- 28 Бодун туттунуп шыдавас кижі
үрегдеп бузуп каан, ханазы чок хоорай ышкаш.

26

- 1 Чайга — хар, а дүжүт ажаар үеге — чаъс ышкаш,
мелегей кижиге алдар-хүндү таарышпас.
- 2 Бора-хөкпештин ыңай-бээр ужары
база хараачыгайның шивеш кынныры ышкаш,
хей черге келген каргыш боттанмас.

* 25:20 Өске бурунгу сөзүглелде «Сода биле уксушту холууру ышкаш» деп бижээн. * 25:22 «Оттуг көстөрни ооң бажынга чыып бээр сен» деп сөстөр ийи уткалыг бооп боор: 1) «Дайзынынны ыятканындан кыва бээринче албадаар сен»; 2) «Бурганнын кеземчезин ооң бажынга салыр сен».

25:11 У. ч. 15:23 25:12 Ыд. ыр. 140:5 25:13 У. ч. 13:17 25:14 Иуда 1:12 25:16 У. ч. 27:7 25:18 Хост. 20:16; У. ч. 12:18; 19:5; 24:28 25:21 4 Хаан. 6:22; 2 Чыл. 28:15; Мф. 5:44 25:22 Ыд. ыр. 139:11 || Рим. 12:20 25:24 У. ч. 19:13; 21:9; 21:19 25:25 У. ч. 15:30 26:1 У. ч. 17:7; 19:10; 26:8 26:2 Сан. 23:8; Ы. х. к. 23:5

- 3 Кымчы — аътка, чүген — элчигенге,
а шыкпыыш — мелегей кижиниң ооргазынга херек.
- 4 Мелегей кижиге мелегей харыы бербе,
оон башка ол кижиге шыкпаш апаар сен.
- 5 Мелегей кижиге мелегей харыыдан бер,
оон башка бодун мерген угаанның кылдыр бодай бээр.
- 6 Мелегей кижиге сөс чедирткен кижиге
боду-ла буттарын одура шапкан азы бактың дашказын ишкен кижиге дег.
- 7 Мелегей кижиниң аксында угаадыглыг чугаа —
аскак кижиниң буттарының кылажы дег.
- 8 Мелегей кижиге алдар-хүндү көргүзери —
дашты ону шывадаар чепсек-херекселге баглаары дег.
- 9 Мелегей кижиниң аксында угаадыглыг чугаа —
эзирик кижиниң тенниг чадаң ыяштан халбактанганы дег.
- 10 Мелегей ийикпе, азы душкан-на кижини
ажылга хөлезилеп алыр кижиге —
шупту улусту балыглаар ча адыгжызы дег.
- 11 Мелегей кижиге бодунун мелегей чоруун катаптаанда,
кускузунче дедир ээп келгеш, чип аар ыт дег.
- 12 Бодун мерген угаанның кылдыр тогдунар кижини көргөн сен бе?
Анаа бодаарга, мелегей кижиге безин идегээри дээр болдур ийин.
- 13 Чалгаа кижиге: «Орукта арзылаң тур!
Кудумчуларда араатан аң димзенип чор!» — дээр.
- 14 Чалгаа кижиниң дөжээнге андарлып-дүндерлири —
эжиктин шүнчүктөргө халаңнаары дег.
- 15 Чалгаа кижиге холу-биле тавакта чемни ап алза-даа,
ону аксынга чедирип чадай бээр.
- 16 Чалгаа кижиге бодун сарыылдыг чүүлдер чугаалаан чеди кижиден
мерген угаанның деп бодаар.
- 17 Чай кадында өске улустуң алгыш-кырыжыга киржири —
черлик ыттың кулаан шеле тыртары дег.
- 18-19 Өске кижини мегелепкеш: «Баштактандым шыкпашыл!» — дээр кижиге
тенек аарыг кижиниң өлүмнүг оттуг согуннарны
октап турары дег.
- 20 Ыяш төнерге, от өжүп каар,
а хопчу кижиге чокта, алгыш-кырыш соксай бээр.
- 21 Хөмүрдөн — көс, ыяштан — от,
а нүгүлчү кижиниң чугаа-сөзүндөн — адааннажышкын үнер.
- 22 Хопчу кижиниң чугаа-сөзү амданның чем дег —
кижиниң ишти-хөңнүнүң эң ханызынче кире бээр.
- 23 Кара сагыштыг кижиниң чымчак аксы-сөзү —
даштын холуксаалыг мөңгүн-биле чайырлап каан дой сава дег.
- 24 Дайзынынның чугаазы авыяастыг,
ооң сеткилинде кара сагыш шыгжаттынып чыдар;
үнү чымчак-даа болза, анаа бүзүреве,
ооң чүрөөн бужар чүүл долган болдур ийин;
- 26 ооң авыяас чоруу сени көөр хөңнү чогуң безин чажырып турар,
ынчалза-даа каржы-багы улус мурнунга ажыттынып кээр.
- 27 Онгар каскан кижиге боду ынаар кээп дүжөр,
кижиниң өрү октаан дажы тейинге кээп дүжөр.
- 28 Мегечи кижиге хомудадып турар улузун көөр хөңнү чок
база авыяас аас-дыл буураашкынны белеткеп турар.

26:3 Бд. ыр. 31:9 || Бд. ыр. 31:9; У. ч. 10:13; 19:29 26:5 Мф. 21:24-27 26:8 У. ч. 26:1 26:11 2 Пет. 2:22
26:12 У. ч. 28:11 || У. ч. 29:20 26:13 У. ч. 22:13 26:15 У. ч. 15:19; 19:24 26:20 У. ч. 16:28; 22:10
26:22 У. ч. 18:9 26:23 Бд. ыр. 28:3; Иер. 9:8 || Мф. 23:27 26:25 Иер. 12:6 26:27 Эсф. 7:9; Бд. ыр. 7:16;
Эккл. 10:8; Дан. 6:24

27

- 1 Даартагы хүнде болур чүве-биле мактанма —
ол хүннүн чүнү эккээрин билбес-ле болгай сен.
- 2 Сени бодун эвес, а өске кижиги;
бодунуң эвес, а хары кижиниң аксы-сөзү мактазын.
- 3 Даш-даа аар, элезин-даа чиик эвес,
ынчалза-даа мелегей кижиниң аажы-чаңы оон-даа аар.
- 4 Килең — каржы, күштүг килең — үрлээн суг дег,
ынчаарга хүннээчел кижиге удур туржуп шыдаар кижиге бар бе?
- 5 Ажы-биле сойгалаар кижиге
бүдүү ынак эжинден дээр.
- 6 Ынак эжиң ак сеткилдинден сени балыглаар,
а сени көөр хөңнү чок кижиге мегелеп опшкаар.
- 7 Эмин эрттир тоткан кижиге ары чигирин-даа херекке албас,
а аштаан кижиге ажыг-даа чем амданнуг болур.
- 8 Төрээн черин каапкан кижиге —
уязын каапкан барган куш дег.
- 9 Чагдынар болгаш айдызаар чаагай чыттыг чүүлдер чүректи өөртүр,
а эжин чүрээнниң ханызындан арга-сүмө бээрге, база ындыг таптыг.
- 10 Бодунуң-даа, ачаңның-даа эш-өөрүн кагба;
айыыл таварырга, төрөлдериңче барба:
ыракта акы-дуңмаңга көөрдө, чоокта кожан дээр.
- 11 Оглум, мерген угаанныг бооп, мээң чүрээмни өөртүп көр,
ынчан мени бак сөглээр улуска харыылаар сөстөр тыпты бээр.
- 12 Угаанныг кижиге айыыл көргөш, чашты бээр,
а бөдүүн улус айыылче уткуштур баргаш, кеземче алыр.
- 13 Хары кижиге дээш дагдынган кижиниң идик-хевин долаа кылдыр ап ал,
өске кижиге кадайы дээш* дагдынган кижиден долаадан ап ал.
- 14 Эртең эрте эжин аажок ыткыр алгап-йөрээр кижиге —
каргыш салып турар кижиге бооп санаттырар.
- 15 Хыйланчак кадай — дамдылаар ойбак-дыдык дээвири дег;
ону соксадыры — хатты доктаадыры дег азы үстүң адышка туттунмазы дег.
- 16 Демирни бемер чидидер, а кижини өске кижиге кажарадыр.
- 17 Чимистиг ыяшты ажаап турар кижиге ооң чимистерин чиир,
а ээзи дээш сагыш човаар кижиге алдар-хүндүгө чедер.
- 18 Арын-шырайның сугга көрүнчүктелери дег,
кижиге өске кижиниң чүрээнге көстүр*.
- 20 Тамы биле Өлүм пөгерин билбес,
кижиниң карактары тодарын билбес.
- 21 Кижиге мактал сөстөриниң салдары —
мөңгүн биле алдынга хайылдырар суугу дег.
- 22 Мелегей кижини тараа-биле кады согаашка суккаш,
бала-биле соктаар-даа болзунза, мелегей чоруун арыглап шыдавас сен.
- 23 Шээр малыңның шуптузун бирден бирээ чокка танып ал,
кодан сүрүүңчө сагыштан сал:
- 24 кандыг-даа байлакшыл мөңгези-биле турбас,
дүжүлгө безин үргүлчү салгал дамчывас болгай.
- 25 Оът-сиген онар, оон чаа көк шымырарты үнүп кээр,
дагларның ийлеринде оът-сигенни кезип, чыып алыр;

* 27:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Өске улус дээш» деп бижээн (20:16 көр). * 27:19 Азы: «Кижиге бодунуң чүрээнге көстүр».

27:1 Лк. 12:19-20; Иак. 4:13-14 27:3 Иов 6:3 27:4 У. ч. 6:34 27:5 У. ч. 28:23 27:6 Ыд. ыр. 140:5
27:7 У. ч. 25:16 27:10 У. ч. 17:17 27:11 Ыд. ыр. 118:42 27:12 У. ч. 22:3 27:13 У. ч. 20:16
27:15 У. ч. 19:13; 21:9; 25:24 27:18 1 Кор. 9:7 27:20 У. ч. 15:11; Авв. 2:5 || Экл. 1:8; 4:8 27:21 У. ч. 17:3
27:24 У. ч. 23:5; 1 Тим. 6:17

28

- 26 хураганнар сеңээ хеп болур,
а анайлар — шөл садып алыр төлевир болур;
- 27 өшкү сүдү — сеңээ чем боорунга,
өг-бүлөңни ашкарып-чемгереринге
болгаш чалча кыстарыңны тоттур азыраарыңга четчир.
- 1 Бузуттут кижини сүрүп турар кижичок-даа болза, ол дезип маңнаар,
а чөптүг-шынын кижичок, арзылаң дег, амыр-шөлзөн.
- 2 Чуртка хөлзээзин үнүп турда, чагырыкчылар көвүдээр,
а угаанның болгаш чүү шын боорун билир чагырыкчы барда,
чурт үр туруп шыдаар.
- 3 Түрөңги улусту кызып-кыйып турар яды кижичок
тараан үрезинни чууй шаап аппаар чайык дег.
- 4 Ыдыктыг хоойлудан ойталап турар кижичок бузуттут улусту мактаар,
а хоойлуну сагып турар улус олар-биле демисежир.
- 5 Каржы-бак улус чөптүг чорукту билбес,
а Дээрги-Чаяакчыже чүткүп чоруур улус
чөптүг чорукту бүрүнү-биле билип алыр.
- 6 Кем-буруу кылбайн амыдырап чоруур яды кижичок
шын эвес оруктар-биле чоруур бай кижиден дээр.
- 7 Угаанның оол ыдыктыг хоойлуну сагыр,
а үен-даян улус-биле эдержир оол ачазының адын баксырадыр.
- 8 Улуска акшаны чээлиге бергеш,
хөөзүндөн байып турар кижиниң хөрөңгизи
ядыыларга ачы-дуза көргүзөр кижиниң холунче кире бээр.
- 9 Ыдыктыг хоойлунун сөстөрүн
дыңнаар хөңнү чок кижиниң мөргүлү безин
бужар чүүл болур.
- 10 Эки мөзүлүг улусту бузуттут орукче дуурайлап кирип турар кижичок
бодунуң-на дузаанга туттурар,
а кем-буруу чок кижичок буянны салгап алыр.
- 11 Бай-шыдалды кижичок бодун мерген угаанның кылдыр бодаар,
ынчалза-даа угаанның яды кижичок ооң кандызын эндевес.
- 12 Чөптүг-шынын кижилер тиилеп үнерге, ат-алдары алгыр;
бузуттуглар депшип үнерге, улус чаштына бээр.
- 13 Бачыттыг үүлгедииңни чажырап болзунза, эки чүве көрбөс сен,
а ону ажы-биле миннип, ойталаар болзунза, өршээл алыр сен.
- 14 Бодун үргүлчү оваарымчалыг ап чоруур кижичок амыр-чыргалдыг.
А чүрөөн чөрүүледиң аар кижичок айыылга таваржыр.
- 15 Каржы-бак чагырыкчы яды албаты чонга ырланган арзылаң,
чазыйлаан адыг дег.
- 16 Чагырыкчы мелегей болган тутум-на,
албан-үндүрүгүнү саны көвүдээр,
а чөптүг эвес олча-ажыкты көөр хөңнү чок кижиниң назыны узаар.
- 17 Кижичок өлүргөш, буруудаан кижичок өлгүжеге чедир дезип кээр,
кым-даа аңаа деткимче бербес.
- 18 Кем-буруу чок амыдырап чоруур кижичок камгалал алыр,
а шын оруктан соора баар кижичок хенертен буурап дүжөр.
- 19 Черин болбаазыраткан кижиниң хырны тодуг,
а хоозун күзөл-бодал сүрген кижичок түрөгдөлдү мага хандыр көөр.
- 20 Шынчы кижичок хөй ачы-буянны алыр,
а дүргөн байып аарынче чүткөөн кижичок кеземчеден чайлап шыдапас.

28:1 Лев. 26:17; 4 Хаан. 7:7 || Лев. 26:8; 1 Хаан. 17:32 28:2 3 Хаан. 16:8-28; 4 Хаан. 15:8-15 28:3 Мф. 18:30
28:6 У. ч. 19:1 28:8 Хост. 22:25; У. ч. 13:22 28:9 Блд. ыр. 65:18; У. ч. 15:8 28:10 Блд. ыр. 7:16; У. ч. 26:27
28:11 У. ч. 26:12 28:12 У. ч. 11:10 || Иов 24:4; У. ч. 28:28; 29:2 28:13 Иов 31:33; 1 Ин. 1:9 28:15 У. ч. 19:12
28:17 Э. д. 4:12; 9:6 28:18 У. ч. 10:9 28:19 У. ч. 12:11 28:20 У. ч. 19:2; 21:5; 23:4

- 21 Улусту ылгай көөрү — бак херек:
кижи кескинди хлеб дээш безин бачыт үүлгедип болур болгай.
- 22 Чазый кижиге дүрген-не байып алыксаар,
ынчалза-даа ядарал ону чыпшыр сүрүп кел чыдарын билбес.
- 23 Улус алызында барып чашпаа чугаалыг кижиге эвес,
а чемелээшкин чугаалаар кижиге ээ көрнүр.
- 24 Ада-иезин үптөп-тонааш:
«Ол дээрге бачыт эвес-тир» — деп турар кижиге үрегдекчи дег-дир.
- 25 «Алдын-чийин» дээр кижиге алгыш-кырыш үндүрер,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижиге чаагай амыдыралдыг болур.
- 26 Чүглө бодунуң угаанынга идегээр кижиге мелегей болур,
а мерген угаанның оруктарын изээр кижиге камгалал алыр.
- 27 Ядыы кижиге дузалаар кижиге чединмес деп чүве билбес болур,
а оон хая көрнүр кижиге бодунга хөй-ле каргышты чыып алыр.
- 28 Бузуттуглар өрү депшиирге, улус чаштына бээр,
а олар чок апаарга, чөптүг-шынныг улус көвүдээр.

29

- 1 Чемелеткеш, чөрүүлээр кижиге
хеп-хенертен эглиш чок узуткаттырар.
- 2 Чөптүг улус депшиирге, чон өөрүп-хөглээр,
а бузуттуг кижиге тергидээрге, чон хинчектенир.
- 3 Мерген угаанга ынак кижиге ачазын өөртүп турар,
а самын-садар херэеженнер-биле эдержир кижиге
эт-хөрөңгизин чарыгдап турар.
- 4 Хаанның чөптүг шииткели чуртту быжыктырар,
а ажык-кончаа сүрер чорук — хоозурадыр.
- 5 Өске кижиге чашпаалап турар кижиге
ооң буттарынга какпа салып турар.
- 6 Бузуттуг кижиниң бачыды — бодунга дузак,
а чөптүг-шынныг кижиге өөрүп-байырлап чурттаар.
- 7 Чөптүг кижиге ядамыктын эргелерин утпайн чоруур,
а бузуттуг кижиге ол дугайында бодавас.
- 8 Кочуургак улус хоорайга хөдзээзин үндүрер,
а мерген угаанның улус килеңни оожургадыр.
- 9 Мерген угаанның кижиге мелегей кижиге-биле чаргылдажып турда,
каткы-шоот-даа, дорамчылаашкын-даа төнмес.
- 10 Өлүрүкчүлөр кем-буруу чок кижини көөр хөңнү чок,
эки мөзүлүг кижини база узуткаарын бодаар.
- 11 Мелегей кижиге килеңин белени кончуг сула салыптар,
а мерген угаанның кижиге — оожургадып аар.
- 12 Бир эвес чагырыкчы кижиге меге чугаа-сөс тооп дыңнаар болза,
ооң бүгү дүжүметтери бузуттуг болур.
- 13 Ядыы кижиге ооң дарлакчызын дөмей болдуруп турар чүүл бо-дур:
оларның иелдирзиниң карактарында чырык
Дээрги-Чаяакчыдан келген.
- 14 Бир эвес хаан кижиге ядыы улусту шын шиидип турар болза,
ооң дүжүлгези кезээде тендиш дивейн турар.
- 15 Шыкпыыштап чемелээрге, мерген угаан кээр,
а карактавайн каапкан оол авазын бак атка киирер.
- 16 Бузуттуг улус депшиирге, бачыт база кедерей бээр,
ынчалза-даа чөптүг-шынныг улус оларның буураарын көрүп каар.

28:21 У. ч. 18:5; 24:23 || Исз. 13:19 28:22 У. ч. 22:16 28:23 У. ч. 29:5 || У. ч. 27:5 28:24 Хост. 20:12
28:25 У. ч. 13:10; 15:18 28:27 Бл. х. к. 15:7-8; У. ч. 19:17 28:28 У. ч. 28:12 29:1 У. ч. 1:25 || У. ч. 6:15
29:2 У. ч. 11:10 || У. ч. 28:12, 28 29:3 У. ч. 10:1; 15:20 || Лк. 15:13, 30 29:5 У. ч. 28:23 29:6 Бл. ыр. 9:16
29:7 Бл. ыр. 40:2 29:8 У. ч. 11:11 29:10 Э. д. 4:5, 8 29:11 Иов 5:2; У. ч. 12:16 29:13 У. ч. 22:2
29:14 Бл. ыр. 71:4 || У. ч. 16:12 29:15 У. ч. 10:1; 17:25 29:16 Бл. ыр. 36:34; 90:8; 91:12

- 17 Оглуңну эдип-чаза, ынчан ол дээш сагыжын дыш болур,
ол сээн сеткилинге таалалды шаннаар.
- 18 Бургандан кээр ажыдышкыннар чок болза, чон калчаарап баар,
а ыдыктыг хоойлуну сагып турар киж и амыр-чыргалдыг!
- 19 Кул кижини чүглө сөстөр-биле эдип-чазаары болдунмас,
оларны билип-даа турар болза, оозун эскертпес.
- 20 Бодамча чок чүве чугаалаар киж и көргөн сен бе?
Анаа бодаарга, мелегей кижиге безин идегээри дээр болдур ийин.
- 21 Кул кижини чажындан-на туразында салыр болза,
оон эки чүве үнмес*.
- 22 Килеңнээчел киж и алгыш-кырыш үндүрер,
ажынчак киж и хөй бачыг үүлгедир.
- 23 Улут туралыг киж и куду көрдүрер,
а биче сеткилдиг киж и алдар-хүндү чедип алыр.
- 24 Оор-биле эштежер киж и бодунун амы-тынын үнелевейн турары ол:
оорга каргыш салганын дыңнап турза-даа, сөс оскунмас.
- 25 Улустан коргар киж и дузакче кире бергени ол,
а Дээрги-Чаяакчыга идегээр кижиге айыылдыг чүү-даа чок.
- 26 Хөй-ле улус чагырыкчыга чашпаалаар,
ынчалза-даа чөптүг шийткел кижиге Дээрги-Чаяакчыдан кээр.
- 27 Чөптүг-шынныг улуска бак киж и — бужар чүүл,
а бузуттут улуска эки мөзүлүг киж и — бужар чүүл.

Агурнуң мерген угаанныг медеглели

30 ¹ Иакейниң оглу, Масса чуртут* Агурнуң сөстери бо-дур. Ол киж и Ифиилге, Ифиил биле Укалга** мынча дээн:

- 2 Мен дээрге улус аразында эң бүдүүлүк киж и бооп турарым чөп боор,
кижилерде бар угаан-даа менде кайда боор.
- 3 Мерген угаанга өөренип албаан мен,
ыдыктыг Бурган дугайында* билиг менде бар бе?
- 4 Кым дээрже көдүрлүп үнгөш, дедир бадып келгенил?
Кым адыжынга хатты тудуп алганыл?
Кым шывыгга сугну ораап алганыл?
Кым чернин кыдыг-кызыгаарын өйлей хемчээп, доктаатканыл?
Ындыг кижиниң ады кымыл? Ооң оглуңуң ады кымыл?
Билир боор сен аа?
- 5 Бурганның чугаалаан сөс бүрүзү-ле арыг-шын;
Ол — Аңаа идегээр улустуң мурнунга турар камгалалы.
- 6 Ооң сөстөринге чүнү-даа немеве,
оон башка Ол сени сойгалаарга, мегең туттурар.
- 7 Ийи-ле чүүлдү Сенден дилеп тур мен,
дириг чорумда, оларны ботгандырып бээринден ойталавайн көр:

* 29:21 Азы: «Алызы барып, ол оглуң дег апаар». * 30:1 Масса — бо сөстү Израильдин чөөн талазынче девискээрниң ады кылдыр билип ап боор. Болгу дег өске утказы: «Өттүр билген медеглел». ** 30:1 Ифиил, Ифиил, Укал деп кижилер аттары көргүскөн сөстөрниң болгу дег өске утказы мындыг: «Могай бердим, Бурганым! Могай бердим, Бурганым, шаам төндү!» * 30:3 Азы: «Ыдыктыг чүүлдер дугайында».

29:17 У. ч. 13:24 29:18 | Хаан. 3:1; Ыд. ыр. 73:9; Ам. 8:11 | Хост. 32:25 29:20 У. ч. 26:12 29:22 У. ч. 15:18 29:23 У. ч. 11:2; 16:18; 18:13 | У. ч. 15:33; 18:13 29:24 Лев. 5:1; Башт. 17:2 29:25 Лк. 12:4 29:26 У. ч. 19:6 30:4 Ин. 3:13 | Иов 28:26 | Иса. 40:12 30:5 Ыд. ыр. 11:7; 17:31 | Ыд. ыр. 3:3; У. ч. 2:7 30:6 Ы. х. к. 4:2; 12:32; Ажыл. 22:18

- 8 хоозун, меге сөстү менден ырадып каавыт;
мени ядаратпа-даа, байытпа-даа, чүглө менээ херек аыш-чемни берип чор.
- 9 А оон башка эрттир тода бергеш, Сенден ойталап:
«Дээрги-Чаяакчы дээрге кымыл ол?» — деп айтыра бээр мен
азы ядарай бергеш, оорланып, Бурганны бак атка киирер мен.
- 10 Чалча кижини дээргизиниң мурнунга нүгүлдеве,
оон башка оон каргыжы сеңээ дүжүп, буруудаар сен.
- 11 Ачазынга каргыш салыр, авазын алгап-йөрээвес улус турар;
12 боттарын арыг деп бодаар хирезинде,
мыяанга боражып алган улус турар;
13 турамык көрүштүг, улуургак улус турар;
14 диштери бижектер дег, азыглары хылыштар дег,
яды улушту чер кырынга арттырбайн,
эң түрөңги улушту чон аразынга арттырбайн,
узуткап-сыыраын бодаар улус турар.
- 15 Хан сорар курт ийи уруглуг, олар: «Эккел, еккел!» — дижир.
Кажан-даа тотпас үш чүүл бар, дөрткү чүүл база «болзун» дивес:
16 өлүглөр ораны, үрө-төл чок хырын, сутгарарга-даа, суксуну ханмас чер
болгаш кажан-даа «болзун» дивес от.
- 17 Ачазын шоодар болгаш авазын дыңнаар хөңнү чок кижиниң караан
кусун-сааскан соктап чиптер база сек чиир куштар дойлап кааптар.
- 18 Менээ билип алыры берге үш чүүл бар,
дөрткү чүүлдү база билип шыдавас-тыр мен:
19 дээрде ушкан эзирниң оруу, хаяда сойган чыланнның оруу,
далайда эжиндирген корабльдың оруу, аныяк кысче эр кижиниң оруу.
- 20 Ашаанга өскерилген херээженниң оруу мындыг:
чемненип алгаш, аксын чоткаш: «Багай чүү-даа чүве кылбаан мен» —
дээр.
- 21 Черни хөлзедип-шимчедип турар үш чүүл бар,
дөрткү чүүлдүн аарын чер ууп шыдавас:
22 хаан апарган кул кижини,
тоттур чемненип турар мелегей кижини,
23 ашака барып алган бужар херээжен
болгаш дээргизиниң кадайының орнун ээлээн чалча кыс.
- 24 Чер кырында бичии ынай,
ынчалза-даа мерген угаанныглардан-даа артык угаанныг
дөрт амытан бар:
25 кымысаяктар — күш-шыдалы улуг эвес чон-даа болза,
аыш-чемин чайын-на курлавырлап алыр;
26 сарлык-дегелер* — кошкак чон-даа болза,
чурттаар черлерин хаялар аразынга тудуп алыр;

* 30:26 Сарлык-дегелер — еврей дылда шафан дээр үүрмек хээкчилер. Олар хая-даштыг черге чурттап, кадыр чалым-хаяже халбактанып үнүп шыдаар (Лев. 11:5; Ыд. ыр. 103:18 көр).

30:8 Мф. 6:11; 1 Тим. 6:8 30:9 Ы. х. к. 8:12-14; 31:20; Ыд. ыр. 77:11; 105:21; Ос. 13:6 30:10 Эккл. 7:21
30:11 Хост. 21:17; У. ч. 20:20 30:12 У. ч. 16:2 30:13 Ыд. ыр. 100:5 30:14 Иов 29:17; Ыд. ыр. 13:4
30:17 Э. д. 9:22 || У. ч. 20:20 30:18 У. ч. 6:16 30:22 У. ч. 19:10 30:25 У. ч. 6:6-8

- 27 шартылаада хаан чок,
ынчалза-даа чаңгыс аай чыскаал-биле көжүп чоруур;
28 селескени хол-биле тудуп аар сен*,
ынчалза-даа ол хаанның ордузунга-даа турар.
- 29 Кылаштаар аяны түрлүг үш амытан бар,
чоргаар кылаштыг дөрткү амытан база бар:
30 аң-меңниң эң күчүлүү арзылаң — кымга-даа орук чайлаас;
31 коданының баштыннары болур аскыр-дагаа биле аргар-кошкар
болгаш албаты чонун баштаан хаан кижиге.
- 32 Мелегейин-биле бодунну өрү көргөн
база бак чүве бодап алган болзунза,
аксынны адыжың-биле дуй тудуп ал.
33 Чүге дээрге сүттү хайындырарга — өреме үнер;
думчукке шанчарга — хан төктүр,
а килең хайнырга — адааннажышкын үнер.

Лемуил хаанның авазының чагыы

31 ¹ Масса чурттуг Лемуил хаанның сестери*. Бо сестер-биле Лемуилдин авазы оглунга өөредиг берип турган:

- 2 Оглум, мен чүү дэйн? Мээң божуп-төрээн оглум, канчаайн?
Аксы-даңгыраам бээримге, төрүттүнген оглум*, чүнү чагыыйн?
3 Бодуннун күжүнү херээженнерже чарывайн көр,
хааннарны буурадыр херээженнер
сээң оруктарыңны боттарыңче ээй тырпазыннар.
4 Лемуил, арага ижери хааннарга шуут-ла таарышпас,
чагырыкчылар-даа эзиртир суксун дилевезин.
5 А оон башка эзиртир ижип алгаш, хоойлу-дүрүмнерни-даа уттуп аарлар,
дарладып базындырган улуска-даа чөптүг шиитпир үндүрбестер.
6 Эзиртир суксунну — өлүр четкен кижиге;
араганы — сеткил-хөңнү ажып-саргаан кижиге кудуп беринер:
7 ол күжүр ижипкеш, бодунуң яды-түрөңгизин
база хилинчектиг үүлезин уттупсун.
8 А сен бодун камгалап шыдавас кижини,
шыдал чок бүгү улусту камгалап чугаала.
9 Чөптүг шииткел үндүрүп,
яды болгаш түрөп баксыраан улусту камгалап чугаала.

*Бүдүштүг херээженге йөрээл**

- ⲁ (алеф) ¹⁰ Бүдүштүг херээжен кижини кым тып шыдаарыл?
Ооң үнэзи эртине даштардан бедик болгай,
ⲓ (бет) ¹¹ ашааның чүрээ аңаа бүзүрелдиг,
ол кадайының ачызында ажык-орулга чок артпас.
ⲗ (гимел) ¹² Кадайы аңаа бүгү назынында
бузутту эвес, буянны шаңнап кээр.

* 30:28 Азы: «Эремчик даваннары-биле халбактанып чоруур». * 31:1 Азы: «Лемуил хаанның өттүр билген медегелели» (30:1-ге немелде тайылбырны көр). * 31:2 Лемуилдин авазы: «Бургандан оол дилеп, Аңаа аксы-даңгыраам бээримге, төрүттүнүп келген оглум» — деп турары ол (1 Хаан. 1:27 көр). * 31:10-31 Ном бүдүштүг херээженге алгыш-йөрээл-биле төнгөн. Ол алгыш-йөрээлди алфавиттиг акрошүлүк-биле бижээн («Ыдыктыг ырыларга» киририлдени көр).

30:27 Иоил 2:7 30:32 Иов 21:5; Мих. 7:16 31:3 Ы. х. к. 17:17; 3 Хаан. 11:1-4; У. ч. 7:26 31:4 У. ч. 20:1; Эклл. 10:17; Эф. 5:18 31:6 Ыд. ыр. 103:15 31:8 Иов 29:12, 15 31:9 Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:16; 16:18-19 31:10 Руф 3:11; У. ч. 12:4 || У. ч. 3:15

- т (далет) ¹³ Дүк азы лён пөс-даа белеткей берген дижик —
кандыг-даа ажылды күзелдии-биле кылыр.
- п (хе) ¹⁴ Ол, садыглаар корабль дег,
аьш-чемни ырак черден тып эккээр.
- г (вав) ¹⁵ Ол даң атпаанда-ла тура халыыр,
оон өг-бүлезин ашкарып-чемгергеш,
чалча кыстарга кылыр ажылды хуваап бээр.
- г (зайин) ¹⁶ Бир шөлдү шинчип көргөш, садып алыр;
ишчи холдары-биле акша-хөрөңги ажылдап алгаш,
виноград олуртуп алыр.
- п (хет) ¹⁷ Ол ажылдап тура, могап-шылаарын билбес,
оон холдары ажылындан салдынмас.
- в (тет) ¹⁸ Садыг-саарылгазы эки чоруп турарын билип кагза,
орай дүне-даа чырыткызын өжүрбес;
оон холдары даараныр херекселинче дап бээр,
а салаалары ээргиижин салбас.
- з (каф) ²⁰ Ол адыжын ядыы кижиге чада салып бээр,
а холун түрөп баксыраан кижиге сунар.
- л (ламед) ²¹ Оон өг-бүлезинге улуг хар-даа коргунчуг эвес,
өг-бүлезинин бүгү улузу каас-коя хептиг.
- м (мем) ²² Ол бодунга база хевис шывыглар даарап аар,
янзы-бүрү каас-коя хептер кедер.
- н (нун) ²³ Оон ашааның ады хоорайның улус чыгыр черинде билдингир,
ашаа чуртунуң баштыңнарының аразында оар.
- в (самех) ²⁴ Бүдүштүг херээжен хептер даарап садар
база садыгжыларга курлар аппарып садар.
- у (айин) ²⁵ Күш-шыдал биле ат-алдар оон кеткен хеви дег;
ол келир үени өөрүшкүлүг уткуур.
- з (не) ²⁶ Оон аксындан — мерген угаанныг сөстөр,
а дылындан — энерелдиг өөредиг үнер.
- з (цаде) ²⁷ Ол бажыңында ажыл-агыйының чоруп турарын хайгаараар
база аьш-чемин халаска чивес.
- р (коф) ²⁸ Ажы-төлү туруп келгеш, ону алгап-мактаар,
ашаа база мактап ханмас:
- г (реш) ²⁹ «Бүдүштүүн көргүскен херээженнер-ле хөй,
а сен оларның шуптузун ажып кааптың!»
- ш (шин) ³⁰ Кыс кижиниң аянныы — меге дуурай, чараш-каазы — оңуп каар,
а Дээрги-Чаяакчыдан коргар херээжен макталга төлептиг.
- п (тав) ³¹ Ону кылган ажыл-үүлези дээш шаңнанар,
ол херээжен хоорайның улус чыгыр черинге ажыл-херектери-биле
алдаржызын!

Экклесиаст

(азы Суртаалчының ному)

Кирилде

Суртаалчы деп ат бурунгу еврей дылда «Кохелет», бурунгу грек очулгада «Экклесиаст» дээн. Бо аттың утказы эки билдинмес. Дорт очулгада «Чыыш-хурал кижизи» дээн уткалыг. Еврей чоннуң чыыжында башкы азы суртаалчы дээн чадавас.

Номнуң бирги кезээнде Суртаалчы алдарлыг мерген угаанныг хаан Соломоннуң адындан чугаалап турар. Ынчалза-даа мында Угаадыглыг чугаалар номунда бижиттинген, хөйгө билдингир мерген сөстөрдөн ылгалдыг, улустуң чаңчыкпааны ужур-утка, аян-хөөннүг бодалдарны дамчыдып турар. Суртаалчы бодунуң чуртталгазында хөйүнү көргөш, аас-кежик хээрек болгаш кижилерниң аас-кежикти чедип аар дээн оралдажышкыннары түннел чок дээрзин билип каан.

Суртаалчы бодунуң номунда амыдыралдың янзы-бүрү талаларын шинчилеп көрүп, кижиге амытанның чуртталгазында кандыг-ла бир утканы болгаш сорулганы тып аарын кызып турар. Оон үндүрген түннелдери мындыг — кижилер чуртталганың утказын билип аар харык чок, кижиге назыны кыска, амыдырал кижилерге болганчок-ла чөптүг эвес.

Ындыг турбуже, Суртаалчы чуртталгада чамдык чүүлдер өскелеринден дээр деп бадыйткап турар. Чижээлээрге, мерген угаанныг болуру мелегей болурундан дээр. Амыдырал хоозун куруг болгаш меге-даа болза, Бурган кижилерге ажыл-иш, аыш-чем, найырал, өг-бүлө дээн чижектег чүүлдерден өөрүшкүнү болгаш үнени тып аар база Бурганның айтышкыннарын хажытпайн чыргал көөр арганы берген.

1 ¹ Давидтин оглу, Иерусалимге хааннаан Суртаалчының сөстери.

Бүгү чүве хоозун куруг

² — Хоозун куруг чүве-дир — деп, Суртаалчы чугаалап каан. — Хоозундан хоозун чүве-дир, бүгү чүве хей-бус ышкаш!

³ Чырык черге кылып чораан бүгү-ле ажыл-ижинден кижиге кандыг ажык-дүжүк алырыл че? ⁴ Салгалдар эртип-ле турар, салгалдар кээп-ле турар, а чер-де-легей мөнгө шагда туруп-ла турар. ⁵ Хүн үнүп-ле турар, хүн ажып-ла турар, оон база катап үнер черинче эгиштеп бар-ла

чыдар. ⁶ Хат мурнуу чүкче углай үнгөш, сонгу чүкче ээп — ол-ла хевээр дескинип-ле, дескинип-ле, бодунуң долганчак оруктарыңче дедир эглип кээп-ле турар. ⁷ Бүгү-ле хемнер далайже агып чыдар, ынчалза-даа далайның эриин ажыр долбас, а хемнер кирип агып чыдар черинче агып-ла, агып-ла чыдар*. ⁸ Бүгү чүве ол хире шыланчыг, кижиге ону илередип-даа шыдавас; ынчалза-даа карак көргөш-даа, көрүп ханмас, кулак дыңнааш-даа, дыңнап пөкпес.

⁹ Турган чүве туруп-ла турар, болуп турган чүүлдер болуп-ла турар, чырык черде чаа чүү-даа чок. ¹⁰ Чамдыкта улус

* 1:7 Азы: «А хемнер боттарының үнгөн черинче, оон катап-ла агып бадар дээш, дедир эглип кээп-ле турар».

^{1:1} ЭККЛ. 1:12; 7:27; 12:8-10 ^{1:2} Иов 7:6; Бл. ыр. 38:6-7; 143:4; ЭККЛ. 8:8; Рим. 8:20

^{1:3} ЭККЛ. 2:11; 3:9; 5:15 ^{1:4} Бл. ыр. 103:5; 118:90 ^{1:5} Бл. ыр. 18:6 ^{1:7} Бл. ыр. 103:8-9

^{1:8} У. ч. 27:20 ^{1:9} ЭККЛ. 3:15

бир-ле чүве дугайында «Көрөм, бо чаа чүүл-дүр» дижи бээрлер, ынчалза-даа ол чүүл бистин мурнувуста эрткен эрте-бурунгу уелерде-ле турган база болуп каапкан боор. ¹¹ Эрткен үеде болуп турган чүүлдерни кижилер уттупкан, а ам болур чүүлдерни оон соонда чедип кээр улус база ол ышкаш уттуптар.

Мерген угаанның хоозуну

¹² Мен, Суртаалчы, Иерусалимге Израильдин хааны тургаш, ¹³ бо өртемчей-де болуп турар бүгү-ле чүүлдерни мерген угаан-биле шинчилээринче болгаш шенеп көөрүнче чүрээмни угландырдым. Кижин бодунун күжүн үндүрүп чорзун дээш, кайы хире берге үүлени Бурган кижин төрөлгөтенге онаап каан-дыр! ¹⁴ Чырык черде дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херекти көрүп келдим: бүгү чүве хоозун куруг чүве-дир, түннел чок күженишкин-дир*. ¹⁵ Ыргак чүүл дорттаттынмас база чок чүүл санаттынмас.

¹⁶ Ынчан мен сагыш-чүрээмде: «Мээн мурнумда Иерусалимге хааннап чорааннарнын аразындан тергии-деп, мерген угаан талазы-биле дөгөрезин аштым, мерген угаанны-даа, билиглерин-даа мээн чүрээм хөйну көргөн» дидим. ¹⁷ Мерген угаанны-даа, мугулай болгаш тенеке угаанны-даа шинчилеп билип алырынче чүрээмни угландырып чораш, ол бүгү база-ла түннел чок күженишкин дээрзин билдим. ¹⁸ Чүгө дээрге улуг угаанда улуг муңгарал бар-дыр база угаан-билигни көвүдедип чоруур кижин ундаралды көвүдедип чоруур-дур.

Чыргалдың хоозуну

2 ¹ Оон бодум сагыш-чүрээмге: «Каям, бодумну хөглээшкин-биле шенеп көрейн, чыргалды мага-хандын чоог-лаайн» — дидим, а ол база хоозун куруг чүве болду. ² Каткы дугайында «Ол — тенеке угаан-дыр», а хөглээшкин дугайында «Ол чүнү чедип ап турарыл?» дидим.

³ Мага-бодумну арага-биле тааладып шенээр деп бодап алдым. Кижин

амытан бо өртемчейде өйлүг назынын-да чүнү кылза дээр дээрзин билип албаан шаамда, чүрээмни мерген угаанга башкартгышаан, мугулай кижин ышкаш чурттап көөр деп шийтпирледим. ⁴ Улуг ажыл-херектерни бүдүрдүм: бодумга бажыңнарны тудуп, виноград шөлдөрин тарыдым-даа; ⁵ садтарны болгаш сесерликтерни бодумга өстүрдүм, анаа кандыг-даа кат-чимистиг ыяштарны тарыдым-даа; ⁶ алаактарда ыяштарны сугтарар дээш, хөлчүктерни кылдым-даа. ⁷ Эр, херэежен кулдарны садып алдым-даа, мээн бажыңымга төртүтүнгөн чалчаларым база турган, а бода болгаш шээр малым саны Иерусалимге мээн мурнумда чурттап чораан улустун кайызынын-дан-даа хөй турган. ⁸ Хааннардан болгаш күрүнелерден алдын-мөңгүнү-даа, эртинелерни-даа чыып алдым; эр, херэежен ыраажыларлыг-даа, эр улустун таалалы — хөй-ле херэеженнерлиг-даа* апардым.

⁹ Ынчангаш Иерусалимге мээн мурнумда чурттап чораан улустун аразындан тергиидеп, дөгөрезин аштым, а мерген угаанны мээн-биле кады хевээр арткан. ¹⁰ Карактарым чүнү-даа күзээрге, ойталавайн чордум; чүрээмге кандыг-даа хөглээшкинни хорувайн чордум; мээн чүрээм бүгү-ле ажыл-ижимден өөрүп турган, ол өөрүшкү дээрге мээн бүгү-ле ажыл-ижим дээш алыр үлүүм болган. ¹¹ Оон холдарымнын кылып кааны бүгү-ле ажыл-херектерни болгаш иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимни катап эргий көрдүм: ол бүгү хоозун куруг чүүл болгаш түннел чок күженишкин-дир, чырык черге ол бүгүден кандыг-даа ажык-дүжүк чок-тур.

Мерген угаан биле мугулай угаанның ылгалы

¹² Мерген угаанны болгаш мугулай угаанны база эргий көрдүм. (Хааннын соонда келген кижин анаа немей чүнү кылып шыдаарыл? Хаанның кылып каан чүүлдерин чүгле катаптап турар эвес

* 1:14 Түннел чок күженишкин — еврей сөзүглелде бо сөстөрниц утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Сагыш чоова», «Хатты кадарары». * 2:8 «Хөй-ле херэеженнер» деп еврей сөстөрниц утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары мындыг: «Хөй-ле хөгжүм херекселдери» азы «Хөй-ле арага савалары».

1:11 Эккл. 2:16 1:13 Эккл. 2:26; 3:10 1:15 Эккл. 7:13 1:16 3 Хаан. 3:12; 4:29; Эккл. 2:9 1:18 Эккл. 12:12 2:2 У. ч. 14:13 2:4 3 Хаан. 7:1 || Сол. ыр. 8:11 2:5 Сол. ыр. 4:16 2:8 3 Хаан. 9:28; 10:10, 14 || 3 Хаан. 11:3 2:9 3 Хаан. 3:12; 1 Чыл. 29:25; Эккл. 1:16 2:11 Эккл. 1:3; 3:9; 5:15

бе?)¹³ Чырыктын дүмбейден дээреси дег, мерген угаанның ажык-дүжүү мугулай угаанның ажык-дүжүүндөн улуг деп көрүп кагдым.¹⁴ Мерген угаанның кижинин карактары — ажык, а мугулай кижидүмбейде улчуп чоруур-дур, ынчалза-даа оларнын кайызынын-даа хуу-салымы бир дөмөй дээрзин билдим.¹⁵ Ынчан мен бодум сагыш-чүрээмде: «Мени база-ла мугулайны ышкаш, шак-ла ындыг хуусалым манап турар ышкажыл: ынчаарга мээң кедергей улуг угаанның апарганымнын херээ чүл?» дидим. «Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир» деп, бодум сеткил-чүрээмде чугааландым.¹⁶ Чүгө дээр-ге мерген угаанныгы кым-даа мөңгө шагда сактып чорбас, мугулайдан оон ылгалы-даа чок; келир үедө бүгү улус уттундуруп каар. Мерген угаанның кижидүмбейден ылгал чок өлүп каар-дыр!¹⁷ Ынчан куртталганы көөр хөңнүм чок апарган, чырык черде дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херектен хөңнүм калган, чүгө дээр-ге бүгү чүве хоозун куруг чүүл бол-гаш түннел чок күженишкин-дир.

Ажыл-иштиң хоозуну

¹⁸ Чырык черге иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимни көөр хөңнүм чок апарган, чүгө дээр-ге оон дүжүдүн мээң соомда келген кижиге арттырып каар уjurлуг-дур мен.¹⁹ А ол кижидүмбейден болур бе азы мугулай болур бе? — ону кым билир боор. Мээң чырык черге иженип чорааш, бодумнун мерген угаанга башкарткаш, кылган ажыл-ижимнин дүжүдүнүн ээзи ол кижидүмбейден апаар-дыр. Ол база хоозун куруг чүүл-дур.

²⁰ Ынчангаш чүрээмден мунгагдап кээп, чырык черге иженип чорааным бүгү-ле ажыл-ижимнин түннел чогу-дан баш мунгаш апардым.²¹ Бир кижидүмбейден угаанның, билиг-мергежилдиг болгаш чедишшинин иженип чоруур-дур, а бүгү-ле чүүлүн ол бүгү дээш ажил-дап чорбаан кижиге бериптер уjurлуг боор-дур. Ол база-ла хоозун куруг чүүл болгаш улуг човулаң-дыр!²² Чырык черге иженип чоруур бүгү-ле ажыл-ижинден

болгаш сагыш-чүрээнин човаашкынын-дан* кижидүмбейден бодунга чүнү арттырып алыр-ыл?²³ Оон бүгү-ле хуннери — мунгагдал-дыр, оон ажыл-ижи — човулаң-дыр; дүне безин оон чүрээ амыр-дыш көрбес-тир. Ол база-ла хоозун куруг чүве-дир!

²⁴ Кижиге аштанып-чемнениринден болгаш бодунун ажыл-ижинге сагыш ханып, сеткилин өөртүрүндөн дээр-ге чүве чок-тур. Ол бүгү база-ла Бурганның холундан кээр-дир дээрзин көрдүм.²⁵ Чүгө дээр-ге Ол чокка кым аштанып-чемне-нип, кым сагыш ханып шыдаарыл?²⁶ Бурган Бодунга таарымчалыг кижиге мерген угаанны, билиглерни болгаш өөрүшкүнү берип турар-дыр, а бачыт-тыг кижиге берге үүлени онаап турар-дыр: ол кижидүмбейден чыып үүжүлөөн чүүлүн Бурганга таарымчалыг кижиге бээр уjurлуг. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дур, түннел чок күженишкин-дир!

Өй-шак Бурганның холунда

3¹ Бүгү чүве өйлүг-шактыг база бо өртемчейде бүгү-ле чүүлге үе турар.
² Төрүүр-даа үе турар, өлүр-даа үе турар; тарыыр-даа үе турар, тарып каан чүүлдү тура тыртар-даа үе турар;
³ өлүрер-даа үе турар, эмнээр-даа үе турар; бузуп урегдээр-даа үе турар, тудуп кылыр-даа үе турар;
⁴ ыглаар-даа үе турар, каттырар-даа үе турар; кажыыдаар-даа үе турар, хөглээр-даа үе турар;
⁵ даштарны тарадыр октаар-даа үе турар, даштарны чыыр-даа үе турар*; куспактаар-даа үе турар, куспактаашкындан ойлаар-даа үе турар;
⁶ дилээр-даа үе турар, чидирер-даа үе турар; кадагалаар-даа үе турар, үндүр октаар-даа үе турар;

* 2:22 Азы: «Сагыш-чүрээнин күзөл-чүткүлдүндөн». * 2:25 Өске бурунгу сөзүглелде бо сестернин орнунга «Аштанып-чемненип болгаш сагыш ханып чораан кижидүмбейден ылап-ла мен эвес мен бе?» деп билгээ. * 3:5 Бо сестер таражынын шөлдө ажылын көргүсүн бооп болур (Иса. 5:2 көр).

2:14 Ыд. ыр. 48:11; Экл. 3:19; 9:2 2:16 Экл. 1:11 2:18 Ыд. ыр. 38:7; 48:11 2:23 Иов 14:1

2:24 Экл. 3:12-13; 5:18; 8:15 || Экл. 5:18 2:26 Экл. 1:13 3:2 Евр. 9:27 3:4 Рим. 12:15

7 ора тыртар-даа үе турар,
тудуштур даараар-даа үе турар;
ыыттава-даа үе турар,
чугаалаар-даа үе турар;
8 ынакшыр-даа үе турар,
көөр хөөн чок боор-даа үе турар;
дайылдажыр-даа үе турар,
тайбың чурттаар-даа үе турар.

9 Ынчангаш иженип чоруур киж
кылган чүүлүндөн кандыг ажык-дү-
жүк алырыл че? ¹⁰ Киж күжүн үндүр-
зүн дээш, Бурганның киж төрөлгөтөн-
ге онаап кааны берге үүлезин көрдүм:
¹¹ Бурган бүгү чүвени чогуур үеде кайгам-
чык эки боор кылдыр кылып каан, ки-
жи амытанга мөнгө өй дугайында бодап
чоруур чүректи берип каан*. Ындыг-даа
болза, кижилер Бурганның кылып турар
ажыл-херээн эгезинден төнчүзүңгө че-
дир билип шыдава. ¹² Ынчангаш олар-
га өөрүп-хөглээринден болгаш чурттал-
газында буян кылырындан* дээр чүве
чок-тур дээрзин угаап билдим. ¹³ База бир
эвес кандыг-бир киж аштанып-чөмнө-
нип, бодунуң кандыг-даа ажыл-ижинден
таалал ап чоруур болза, ол дээрге Бур-
ган хайыразы-дыр. ¹⁴ Бурганның кылып
турар бүгү-ле чүүлү мөңгөдө турар дээр-
зин угаап билдим; анаа чүү-даа немээр
аргажок база оон чүү-даа казыр арга-
жок; улус Бургандан кортсун дээш, Ол
ыңчаар кылып турар. ¹⁵ Ам бар чүүлдер
моон мурнунда-ла турган, моон сонгаар
болур чүүлдер бо үеде болуп турар. Бур-
ган эрткен үени ээлдириптер болгай*.

Өлүм шупту чүвени деңип турар

¹⁶ Чырык черде оон өске көргөним
бо: шийткел черинде-даа бузут бар бол-
ду, чөптүг-шынныг чорук турар ужур-
лук черде-даа бузут бар болду. ¹⁷ Ынчан
мен сагыш-чүрээмде: «Чөптүг-шынныг-
даа кижини, бузуттут-даа кижини Бур-
ган сайгарып шийдер-дир, чүгө дээрге
бүгү-ле чүүлге база кандыг-даа ажыл-

херекке үе Оон холунда-дыр» деп чугаа-
ландым. ¹⁸ Киж төрөлгөтөнниң дугай-
ында сагыш-чүрээмде: «Олар боттары
мал-маган бис дээрзин билзиннер дээш,
Бурган оларны шылгап турар-дыр» деп
чугааландым. ¹⁹ Чүгө дээрге киж төрөл-
гөтөнниң хуу-салымы-даа, мал-маганның
салым-хуузу-даа — чаңгыс салым-хуу-
дур; оларның өлүрү ышкаш, демгилери
база өлүп турар, шуптузунуң тыныжы-
ның дөзү чаңгыс-тыр. Кижиниң мал-ма-
гандан дээрэдээр чүзү-даа чок-тур; чүгө
дээрге бүгү чүве — хоозун курут чүве-дир!
²⁰ Бүгү-ле дириг чүве чаңгыс черже чоруп
турар, олар шуптузу довурак-доозундан
тыптып келген база довурак-доозунче
катап эгли бээр. ²¹ Киж төрөлгөтөнниң
сүлдө-сүнезини өрү үнүп турар бе, ди-
риг амытаннарның сүлдө-сүнезини черже
бадып турар бе? — ону кым билер боор.
²² Ынчангаш кижиге бодунуң ажыл-и-
жээш өөрүп чыргарындан дээр чүве ты-
вылбас-тыр дээрзин көрдүм; кижиниң
үлүг-хуузу ындыг-дыр, а оон соонда чүү
болурун көөр арганы аңаа кым бээр деп?

4 ¹ Эргий көргөш, чырык черде үүлгөт-
тинип турар бүгү-ле базымчаны көр-
дүм: базындыртканнарның караа чаш-
тыг, а оларны аргалаар киж чок; дар-
лакчыларның холунда эрге-күш бар-дыр,
а дарлатканнарны аргалаар киж чок-
тур. ² Ынчангаш мен чок апарган улусту
ам чурттап чоруур улустан артык эки-
зиндим, чүгө дээрге өлүглерниң чурт-
талгазы төнгөн-дир. ³ А оларның кайы-
зындан-даа дээр салым-хуу — ам-даа
төрүттүнмээн, чырык черде дойлуп ту-
рар каржы-дошкун херектерни көрбээн
кижде боор чүве-дир.

⁴ Оон аңгыда кандыг-даа ажыл-иш
болгаш кандыг-даа чедишкин кижилер
аразында адааргалдан үнүп турар-
ын* база көрдүм. Ол база-ла — хоозун
курут чүүл болгаш түннел чок күже-
нийшкин-дир. ⁵ Мугулай киж чудуруун

* 3:11 Болгу дег өске утказы мындыг: «Киж амытан чүрээнге бүгү делегейни салып каан». * 3:12 Азы: «Оларга өөрүп-хөглээринден болгаш чуртталгага таалаарындан». * 3:15 Еврей сөзүгөлдө бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Бурган эрткен үени харыы тудар кылдыр кыйгырар». * 4:4 Азы: «Кижилер аразынга адааргалды тывылдыгып турарын».

3:7 Э. д. 37:29 || Ам. 5:13 3:9 Эккл. 1:3; 2:11; 5:15 3:10 Э. д. 3:19; Эккл. 1:13; 2:26 3:11 Эккл. 8:17

3:12 Эккл. 2:24 3:13 Эккл. 2:24; 5:19 3:15 Эккл. 1:9 3:17 Мф. 16:27; 2 Кор. 5:10

3:18 Бл. бр. 48:13, 21; 72:22 3:19 Бл. бр. 48:11; Эккл. 2:14; 9:2 3:20 Э. д. 3:19; Эккл. 12:7

3:22 Эккл. 2:24 4:1 Эккл. 9:11 || Бл. бр. 1:2 || Иов 35:9; Эккл. 5:7 4:2 Иов 3:22; Эккл. 7:1 4:3 Иов 3:16; Эккл. 6:3 4:5 У. ч. 6:10-11; 24:33-34

чудук адаанче суп алгаш, бодунуң бажын чип чоруур-дур дээрзи шын. ⁶ Ындыг-даа болза, ажил-иш болгаш улуг күженишкин-биле чедиң алган ийи адыш хиреден амыр-дыштыг оргаш алган чаңгыс адыш хирези дээрe.

Чааскаан болуру — берге үүлe

⁷ Эргий көргөш, чырык черде оон-даа өске хоозун курут чүүлдү көрдүм. ⁸ Бир кижичааскаан, ооң чанында кым-даа чок, ооң оглу-даа, ха-дунмазы-даа чок дижи; а ооң бүгү-ле ажил-ижи төнчү чок, бай-байлаанга ооң караа тотпайн чоруур. Ол кым дээш-ле иженип база сеткилинге чыргал көргүспейн чоруурул? Ол база-ла хоозун курут чүүл болгаш берге үүлe-дир.

⁹ Чаңгыс боорундан эштиг болганы дээрe, чүгe дээрге ийи кижиниң ажил-ижи эки түннелдиг. ¹⁰ Чүгe дээрге олар барып дүжөр болза, бот-боттарын көдүржүп аар. А чаңгыс кижича барып дүжөр болза база ону көдүрүп каар эжи чок болза, ат болганы ол. ¹¹ База ол ыш-каш ийи кижичады чыдар болза, оларга чылыг; а чаңгыс кижича канчап чылыгып аарыл? ¹² База ол ыш-каш чаңгыс кижини ажып-тилеп ап болур болза, ийи кижича алыспайн баар. База ол ыш-каш үш каът кылдыр ээрип каан удазын белең үзүлбес.

¹³ Арга-сүмe хүлээп билбес, кырган-даа бол, угаан чок хаандан яды-даа бол, угааннор аныак оол дээрe. ¹⁴ Чүгe дээрге ол хаанның үзинде демги оол яды бооп төрүттүнген-даа болза, кара-бажындан үнгөш, хааннай берген. ¹⁵ Чырык черде кылашпап чоруур бүгү-лe дириг улус демги хаанның орун ээлээр амдыы оолактын талазында дээрзин база көрдүм. ¹⁶ Ындыг-даа болза, оларның мурнунда хааннап чораан улусту санап четпес, а келир салгалдар ол оолакты магадавас*. Ол база-ла хоозун курут чүүл болгаш түңнел чок күженишкин-дир.

Бурганның мурнунга хей даңгырактын хоозуну

¹⁷ Бурганның өргээзинче кел чыда, базымыңны кичээп хына. Мугулайлар ыш-каш, чүгe өргүл кылыр дээш эвес, а эки дыннап аар дээш келгениң дээрe. Чүгe дээрге шын эвес кылып турарын олар боттары билбес-тир.

5 ¹ Аксы-дылын далаштырба база чүрээң Бурганның мурнунга сөс чугаалаар деп эшкелевезин; Бурган дээрде болгай, а сен черде-дир сен; ынчангап чугаа-домааң кыска болзун. ² Чүгe дээрге хей сагыш човаашкынындан дүш-дүл тыптыры дег, мугулайның чугаазы сөзүнүң хөйүндөн билдинер. ³ Бурганга даңгырак бергеш, ону саадатпайн күүсет, чүгe дээрге Бурган мугулайларга таарзынмас; даңгыраглаан соонда — күүсет. ⁴ Даңгыраглааш, күүсетпезиниң орунунга, даңгыраглавааның дээрe. ⁵ Бодунуң аксы-дылын мага-бодунуң бачыгче чыгаптарын болдурба, база Бурганның төлээзиниң* мурнунга: «Чазыпкан-дыр мен!» — диве. Бурган сээң сөзүң дээш кылыктанып, сээң холдарыңның кылган ажил-херээн бузуп үредеп кааптарын чедиң алган херээн чүл? ⁶ Хөй дүш-дүлдe дег, хөй сөс-домакта хоозун курут чүүл хөй болур. А сен Бургандан коргуп чор.

Чөптүг эвес эрге-чагырга дугайында

⁷ Кандыг-бир чуртта ядыыларның базындырып чоруурун база чөптүг шынын хажыдышкынын көрзүңзе, аңаа элдепсинме, чүгe дээрге дарга кижини оон үстүнде дарга хайгаарап көрүп турар, а ону — оон-даа үстүндээзи. ⁸ Черден ажык-дүжүктү шупту улус ап турар, шөлдөр хаанга безин бараан болуп турар*.

Алыксак-чиксек чоруктуң хоозуну

⁹ Акша-мөңгүңге ынак кижича аңаа черле тотпас; бай-байлакка ынак кижича

* 4:16 Еврей сөзүглелде 13-16 домактарның утказы эки билдинмес. 16-гы домактын болгу дег өске утказы мындыг: «Ону эдерген чонну санап четпес болду, ынчалза-даа соонда келгени оону магадавас». * 5:5 Бурганның төлээзи — бо домакта улустуң бээр деп даңгыраглааны ерелерин Бурганның өргээзинден чыып чоруур кижини ынча дээн чадавас. * 5:8 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хаан безин шөлдөргө бараан болуп турар».

4:6 У. ч. 15:16 4:8 Эккл. 1:8 4:11 3 Хаан. 1:2 4:14 Э. д. 41:14, 41-43 4:17 Иса. 1:12 || 1 Хаан. 15:22 || У. ч. 15:8 5:1 Мф. 6:7 5:2 У. ч. 10:19 5:3 Ыд. ыр. 49:14 5:4 Лев. 5:4; Сан. 30:3; Ы. х. к. 23:21; У. ч. 20:25 5:5 Аж.-ч. 5:4 5:6 Эккл. 12:13 5:7 Иов 35:9; Эккл. 3:16; 4:1

ону сагыжынга чедир чыып ап шыдавав. Ол база-ла хоозун курут чүве-дир! ¹⁰ Бай-байлак көвүдээн тутум, ооң ажыын көөр улус, база көвүдөп турар; байлактың ээ-зинге ону чүгө көөрдөн башка, ажык-дузасы чүл? ¹¹ Эвээшти-даа чиген болза, хөйну-даа чиген болза, ажалчынның уй-гузу тамчыктыг; а байнын тодуг-догаазы ооң бодунга уйгу-дыш бербес.

¹² Чырык черде көргөним хилинчек-тиг човулаң бар-дыр — ол дээрге ээзинин бодунга хора боор кылдыр чыгдынып чоруур бай-байлак-тыр. ¹³ Ол бай-бай-лаа кандыг-ла бир хорадан арлып чиде бээр, а оолдуг апаргаш, оозунга бээр хире чүзү-даа чок, хол курут боор. ¹⁴ Иезинин иштинден үнүп келгени дег, шак-ла ын-дыг үпчүгөн чанагаш хөвээр чоруй баар база бодунуң ажал-ижинден холунга тутуп алгаш баргы дег чүү-даа ап шы-давав. ¹⁵ Ол шынап-ла хилинчектиг чо-вулаң-дыр: кандыг келген-дир, шак-ла ындыг хөвээр чоруй баар. Хат-салгынче иженип чораянында аңаа кандыг ажык-дуза барыл? ¹⁶ А ол кижиге бүгү назынында караңгыда чемненип, кылыктанып, хо-мудап, анчыгзынып база аарып чоруур.

¹⁷ А мээң магалыг болгаш таарым-чалыг деп көргөн чүүлүм — Бурганның бергени өйлүт назынында кижиниң аш-танып-чемненип, чырык черде бодунун иженип чоруур ажал-ижинге өөрүп чы-ргап чорууру, кижиниң хуу-салымы ын-дыг-дыр. ¹⁸ Бурган кандыг-бир кижиге бай-байлакты, эт-хөреңгини бергеш, ооң ажыын көөр болгаш ажал-ижин-ге өөрүүр арганы база берген болза, ол дээрге Бурган хайыразы-дыр. ¹⁹ Бир эвес Бурган оон чүрээң өөрүшкү-биле алаак-тырып турар болза, ол кижиге чуртталга-зынын узун-кысказынын дугайында хөй боданмас апар.

6 ¹ Чырык черде мындыг човулаң ба-рын көрдүм, улуска ол бо-ла тавар-жыр-дыр. ² Бурган кижиге бай-байлакты-даа, эт-хөреңгини-даа, алдар-хүндүнү-даа берген дижек, ол кижиниң күзээн-не чүвези бар дижек. Ынчалза-даа Бурган аңаа ол бүгүнүң ажыын көөр арга бер-бес-тир, а ооң ажыын көңгүс өске кижиге көрүп чоруур-дур. Ол база-ла хоозун ку-

рут чүүл болгаш хилинчектиг човулаң-дыр. ³ Кандыг-бир кижиге чүс ажы-төлдү төрүп, хөй чыл чурттаан база ооң назы-ны улам узаан дижек. Ынчалза-даа ол кижиниң сеткили бай-байлаанга өөрүп чыргаван, а боду безин таптыг ажаат-тырып хөөржүттүрбээн болза, аңаа көөр-де, ара дүжүп, төрүттүнмейн барган төл аас-кежиктиг дээр ийик мен. ⁴ Ол төл хөй-бус ышкаш келгеш, караңгыже чо-рупкан база ооң адын дүмбөй бүргээн. ⁵⁻⁶ Ол төл чырык хүннү көрбээн-даа, бил-бес-даа болза, 2000-даа чыл чурттааш, чуртталгазынга өөрүп чыргаван демги кижиге көөрдө, амыр-дыштыг. Бүгү-ле улус чангыс черже чоруур эвес ийик бе? ⁷ Кижиниң бүгү-ле ажал-ижи ооң хыр-ны дээш чүве-дир, а ооң сеткили кажан-даа тодуп ханмайн чоруур. ⁸ Мугулайдан мерген угаанныг кижиге чүзү-биле дээр-деп, чурттап билир-даа болза, яды кижиге чүзү-биле дээр-деп? ⁹ Сеткилиниң күзөп чорууру четтинмес чүүлден мур-нунда көстүп турар чүүл дээр. Ол база-ла хоозун курут чүүл болгаш түннел чок күженишкин-дир.

Кижиге чүү чүве дээрле

¹⁰ Бар-ла чүве бүрүзү чүл ол дээрзин шагда-ла адап каан, кижиге дээр-ге чүл дээрзи база билдингир, ол оон артык күштүг Бурган-биле маргыжы шыда-вав. ¹¹ Сөс көвүдээн тутум, хоозун курут чүве көвүдөп чоруур: кижиге ол бүгүнүң ажык-дүжү чүл? ¹² Кижиниң хөлөгө дег чурттап эртип турар, хөй-буска дөмөй чуртталгазынын өйлүт назынында аңаа чүү чүве эки дээрзин кым билир боор? База кижиге ооң соонда чырык черге чүү болурун кым чугаалаар боор?

7 ¹ Чаагай ат-алдар чаагай чыгтыг үс-тен дээрле база өлүм хүнү төрүттүн-ген хүнден дээрле.

² Найыр-дой болуп турар черже баар-ының орнунга, качыгдалдың ыы-сыы-зы дыңналып турар черже барганы дээр-е, чүгө дээр-ге кижиге бүрүзүнүн төнчүзү ындыг, дирик кижиге ону чүрээңге шыг-жап алзын. ³ Каткыдан мунгарал дээр-е, чүгө дээр-ге мунгаргай арындан угаан-чү-рек экижи. ⁴ Мерген угаанныгларнын

5:12 Эккл. 6:1 5:14 Иов 1:21 5:15 Эккл. 1:3; 2:11; 3:9 5:18 Эккл. 2:24 6:1 Эккл. 5:12

6:2 Ыд. ыр. 16:14; 72:7 || Лк. 12:20 6:3 Иса. 14:20; Иер. 8:2 || Иов 3:16; Эккл. 4:3 6:7 У. ч. 16:26

6:8 Эккл. 2:15 6:10 Эккл. 1:10; 3:15 || Иов 9:32; Иса. 45:9; Рим. 9:20 6:11 Эккл. 5:2

6:12 Иов 8:9; 14:2 7:1 У. ч. 22:1 || Эккл. 4:2 7:2 Ыд. ыр. 89:12 7:3 Мф. 5:4; Лк. 6:21; 2 Кор. 7:10

чүрээ — качыгдалдың бажынында, а мугулайларның чүрээ — хөлгээшкин бажынында.

⁵ Мугулайларның ырын дыңнаарындан мерген угаанның чөмөзүн дыңнааны дээр. ⁶ Чүгө дээрге мугулайларның каткызы — паш адаанда отта хараган будуктарының дызыраажы-дыр. Ол база-ла хоозун куруг чүүл-дүр!

⁷ Базымча мерген угаанның кижини мугулай кылып каар база хээли сеткилчүректи сандарадып үрээр.

⁸ Ажыл-херектиң төнчүзү ооң эгезинден дээр; шыдамаккай сеткил улуургак сеткилден дээр. ⁹ Сеткил-хөңнүн-биле кылыктанырынче далаш болба; чүгө дээрге кылык мугулайларның хөрөк-чүрээнде турумчуп чоруур.

¹⁰ «Чүгө эрткен үе амгы үеден дээр чүвөл?» диве; сен улуг угаанның болзунза, ындыг айтырыг салбас сен.

¹¹ Чырык хүннү көрүп чоруурларга мерген угаан биле өнчү-хөрөңги кады бар болза, эки; кайызы-даа ажык-дүжүктүг.

¹² Чүгө дээрге мерген угаанның чаглааның адаанга турары акша-мөңгүнүн чаглааның адаанга турары-биле дөмей; ынчалза-даа угаан-билигнің дээреси — ооң эдилекчизиниң амы-тынын камгалаарында.

¹³ Бурганның кылып турар ажыл-херээңче көрүп көр: Ооң ыргайтып каан чүүлүн кым дортайтып шыдаарыл? ¹⁴ Менди-чаагай хүннерде аас-кежиктиг бол, а берге хүннерде мону бодан: кижиги амытан бодунуң соонда чүү болурун билбес болзун дээш*, Бурган оларның кайызын-даа тургузуп каан.

Мерген угаан, чөптүг-шынның чорук, бачыт

¹⁵ Хоозун куруг чүүл долган назынында чүнү-даа көрүп келдим: чамдык улус чөптүг-шынның-даа болза, өлүп каар-дыр, чамдык улус бузуттуг-даа болза, үр чурттап чоруур-дүр. ¹⁶ Бодунну хөлүн эрттир чөптүг-шынның кылдыр-даа, хөлүн эрттир мерген угаанның кылдыр-даа алдынма; бодунну чок кылдырган хе-

рээң чүл? ¹⁷ Хөлүн эрттир бузуттуг болба база мугулай болба: эрте дээр өлгөн херээң чүл? ¹⁸ Бир эвес бирээзинден тутгунгап, ескезинден база холуң ыратпас болзунза, ол эки; Бургандан коргар кижиги оларның кайызынче-даа чайлы бербес.

¹⁹ Угаанның кижини мерген угааны хоорайның он чагырыкчызындан-даа күштүг кылыптар.

²⁰ Бачыт кылбайн, чүглө буян кылып чоруур чөптүг-шынның кижиги чер кырында чок. ²¹ Улустуң чугаалап турары сөс бүрүзүн-не сүрүп коптарба, оон башка бодуннуң чалчан сени бактап турарын дыңнай бээр сен. ²² Чүгө дээрге сен бодун улусту бактап турганың хөй тава-рыгаларны сээң чүрээң билир болгай.

²³ Ол-ла бүгүнү мерген угааным-биле шылгап хынаан мен, бодумга «Мерген угаанның болуйн» дээн мен, ынчалза-даа мерген угаан менден ырак-тыр. ²⁴ Болуп турар бүгү чүвениң утказы ырак-ла-дыр база ханы-ла-дыр: кым ону тып, угаап билип шыдаарыл?

Херээжен кижиги дугайында

²⁵ Мерген угаанни илередип тып, бодамчалыг чорукту шинчилеп билип аарыңче, угаан-билиг чок мугулай болгаш бузуттуг чорукту угаап билип аарыңче чүрээмин угаандырдым. ²⁶ Түннелинде илередип тыпканым бо-дур: херээжен кижиги өлүмден дора айыыл-дыр, чүгө дээрге ол — четки-дир, оон чүрээ — дузак-тыр, холдары — кинчилер-дир; Бурганга таарымчалыг кижиги оон ойлай бээр, а бачыттыг кижиги анаа туттурар. ²⁷⁻²⁸ Мээң илереткен чүүлүм бо-дур, көрүңер: бодамчалыг чорукту улаштыр дилевипшаан, бүгү чүвени* дес-дараалай шөпөң шинчилээш, ону тыппадым — деп, Суртаалчы чугаалаан. — Муң кижиниң аразындан бодамчалыг чангыс эр кижини тыптым, а ындыг херээжен кижини улус аразындан шуут тыппадым. ²⁹ Бурган кижилерни чөптүг-шынның кылдыр чаяап каан-дыр, а олар хөйүн күзеп, дилеп эгелээн-дир — шак-ла мону илередип тып, угаап билдим.

* 7:14 Азы: «Кижиги амытан Бурганны буруудадып шыдапас болзун дээш». * 7:27-28 Азы: «Херээженнерниң шуптузун».

7:5 У. ч. 15:31-32 7:7 Ы. х. к. 16:19; У. ч. 17:8 7:8 У. ч. 14:29 7:13 Иов 12:14; Эккл. 1:15 7:15 Эккл. 8:14 7:17 У. ч. 10:27 7:19 У. ч. 21:22; Эккл. 9:16, 18 7:20 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Ыд. ыр. 142:2; У. ч. 20:9; Иак. 3:2; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:10 7:21 У. ч. 30:10 7:24 Иов 28:12 7:25 Эккл. 1:17 7:26 У. ч. 5:4 || У. ч. 22:14; 23:27 7:29 Э. д. 1:27; 3:6-7

Эрге-күш дугайында

8 ¹Мерген угаанның кижиге кым дең-нежирил база чүвениң алыс утказын кым билир боор. Кижиниң мерген угааны оон арнын чырыдып, кадыг шырайын чымчадып турар.

²Бурганга берген даңгыраанны бо-дааш, «Хаан чарлыгын сагып чор» деп чугаалап тур мен. ³Хаандан ыраар деп далашпа база багай херектерге болушпа; чүге дээрге ол чүнү күзээр-дир, дө-герезин кылып шыдаар. ⁴Хаанның сөзү эрге-күштүг; база аңаа «Ол чүнү канчап турарың ол?» деп кым чугаалаар боор. ⁵Айтышкынны сагып чоруур кижикандыг-даа багай чүүлчө чоокшулавас: мерген угаанныгнын чүрээ шын үе-хуусааны-даа, шын арга-хорганы-даа бил-дир. ⁶Чүге дээрге бүгү-ле чүүл үе-хуусаа-лыг база арга-хоргалыг, а кижиге ол улуг айыыл-дыр, ⁷ол оон чүү болурун бил-бес; база ону аңаа кым чугаалап бээрл?

⁸Кижиде хат-салгынны туткаш, салбайн баары дег, өлүр хүн-шагынын бажын бил-дир эрге-күш чок, демиселден ол хоста-лып-даа шыдавас, а бузуттут кижини оон бузуду камгалап-даа шыдавас. ⁹Кижикижини чагырып, аңаа хора чедирип чо-руур шагда, чырык черде дойлуп турар бүгү-ле херектерни чүрээм-биле сайга-рып бодап чорааш, бо бүгүнү көрдүм.

Салым-чолдуң тымызы

¹⁰Улус бузуттугларны хөөржүдүп кааш, ыдыктыг черден ырай бергеш, демгилернин бак үүлгедиглер кылып чо-рааны хоорайынга оларны мактап ту-раарын* база көрдүм. Ол база-ла хоозун курут чүүл-дүр. ¹¹Бак үүлгедиглериниң шийткели дүрген эвес күүсетгинип ту-раарындан кижичүрээ бачыт кылыр кү-зел-биле долуп чоруур. ¹²Бачыттыг кижичүс-даа катап бачыт кылып чорааш, узун назы назылаарын-даа көрүп чор-дум. Ийе, билдир мен: «Аас-кежик Бур-гандан коргар улуска кээр, ¹³а бузуттут кижиге эки болбас, Бургандан кортпас кижиниң назыны хөлөгеге дөмей, ол оо-зун узадып шыдавас». ¹⁴Ынчалза-даа чер

кырында мындыг хоозун курут чүүл база бар: чөптүг-шыннын улуска бузуттуглар-нын үлүг-хуузу онаажып-даа, бузуттут улустун үлүг-хуузу чөптүг-шыннынларга онаажып-даа турар-дыр. Ол база-ла хоо-зун курут чүүл-дүр деп билдим.

¹⁵Ынчангаш өөрүшкүлүг хөглээш-кинни экизиндим; чүге дээрге кижиа-мытанга чырык черге аштанып-чем-ненип, хөглээринден дээр чүве чок-тур, ол бүгү кижини эдери, Бурганның аңаа чырык черге чурттаар кылдыр берген на-зынында кылып чоруур ажыл-ижи-биле кады чоруур-дүр. ¹⁶Кижиниң хүндүс-даа, дүне-даа уйгу-дыш көрбейн киржи-п чо-рууру ажыл-херектерни — чер кырында дойлуп турар бүгү-ле ажыл-херектерни — эргий көөр база мерген угаанны угаап билип аар дээш, чүрээмни угландыр-дым. ¹⁷Бурган бүгү-ле чүүлдү тургузарда, кижичырык черде дойлуп турар чүүл-дерни угаап билип ап шыдавас кылдыр кылган дээрзин ынчан көрдүм. Кижичүгүнү шинчилээр дээш чеже-даа кызар болза, ол ону дөмей-ле билип ап шыда-вас база кандыг-ла бир мерген угаанныг кижичи «Билдир мен» дээр-даа болза, ол ону угаап билип ап шыдавас.

Өлбээн шаанда,

чуртталгага таалааны дээр

9 ¹Ол бүгүжө угаан-чүрээмни углан-дыргаш, келген түннелим бо: чөптүг-шыннынлар, мерген угаанныглар бол-гаш оларнын ажыл-херектери, харын-даа ынакшыл азы көөр хөөн чок чорук бе-зин Бурганның холунда-дыр. Бодун чүү манап турарын билдир кижичок. ²Бүгү-ле кижилериниң салым-хуузу бир дөмей: чөптүг-шыннынг кижинин-даа, бузут-тут кижинин-даа, буяннынг кижинин-даа; арыглангып чоруур кижинин-даа, бужар кижинин-даа; өргүл кылып чо-руур кижинин-даа, өргүл кылбайн чо-руур кижинин-даа; эки мөзүлүг кижинин-даа, бачыттыг кижинин-даа; даңгы-рагалап чоруур кижинин-даа, даңгырак бээринден сестир кижинин-даа салым-хуузу бир дөмей. ³Чырык черде дойлуп турар бүгү чүүлдериниң багай талазы —

* 8:10 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «мактап турарын» эвес, а «уттуптарын» деп сөстү бижээн.

8:23 Хаан. 2:43 8:3 Эккл. 10:4 8:4 Иов 9:12; Дан. 4:32 8:9 Эккл. 3:16; 4:1 8:13 Иов 14:2; Эккл. 6:12 8:14 Эккл. 7:15 8:15 Эккл. 2:24 8:16 Ыд. ыр. 126:2 8:17 Эккл. 3:11 9:2 Иов 9:22; Ыд. ыр. 48:11; Эккл. 2:14; 3:19 || Иов 9:22

шаптып болур*. ⁹ Даштарны казып ап турар кижиге бодун кемдедип ап болур база ыяш чарып турар кижиге ооң айыгалавынга таваржып болур.

¹⁰ Бир эвес балды шаптылай бээр болза, ону чидидип албаан шаанда, кижиге хөй күш үндүрер апаар; маңаа мерген угаан болгаш мергежил ажыктыг. ¹¹ Бир эвес чылан илбичинин шишпииринин мурнунда шапкан болза, ооң илби-шидизинин ам ажыгы чүү боор.

¹² Мерген угааннын кижинин аксындан үнгөн сөстөр буяннын чагаай, а мугулайнын чугаа-сөзү ооң бажын чиир. ¹³ Оон аксындан үнгөн сөстүн эгези — мугулай, а ол сөстүн төнчүзү — хоралыг тенек аарыры; ¹⁴ ол хиреде мелегейнин чугаазы хөй.

Келир үеде чүү болурун кижиге билбес база ол кижинин соонда чүү болурун аңаа кым чугаалап бээр боор.

¹⁵ Мугулай улустан ажылы оларнын боттарын могадып шыладыр, олар хоорайже чанар оруун безин билбес.

¹⁶ Бир эвес чурттуң хааны чалча уктуг* база бир эвес белгери эртен эрте-ле дойлап эгелеп турар болза, ындыг чурт ат болганы ол. ¹⁷ Бир эвес чурттуң хааны бедик уктуг болза база белгери арагалап-дарылаар дээш эвес, а чогуур шагында күш кирип аар дээш чөмөнөнип турар болза, ындыг чурт амыр-чыргалдыг.

¹⁸ Чалгаа чоруктан бажыннын дээвири сандарай бээр, база хол шимчөвөскө, сери өттүр чабс дамдылай бээр.

¹⁹ Аыш-чем кижини өөртүр, арага чуртталганы хөглөдир, бүгү чүвөгө акша-мөнгүн дузалаар.

²⁰ Бодуннун бодалдарында безин хаанны бак сөглөвө база удуур өрөөлүңгө безин бай кижиге дугайында багай сөс этпө, чүгө дээрге дээрнин куштары сээң сөзүннү дамчыдыптып болур, база чалгын-ныглар сээң чугаанны тарадыптып болур.

11 ¹ Бодуннун хлеб-тараанны суг аайы-биле бадырып чорудуп тур, хөй хүннер эрткенде, оонну катап тып аар сен*.

² Өнчү-хөргөнгинин кезин чеди азы сес кижиге үлөп берип чор, чүгө дээрге чер кырынга кандыг бергелер болу бээр-ин билир эвес сен.

³ Булуттар суг-биле долуп кээр болза, чабасты черже төп бадырар дээни ол база ыяш мурнуу азы сонгу чүкчө барып дүжөр болза, барып дүшкөн черинге-ле чыдары ол.

⁴ Хатты хайгаарап чоруур кижиге үренин чагып тарывас база булуттарже көрүп чоруур кижиге дүжүт ажаавас.

⁵ Хаттын оруктарын-даа, сааттыг кижинин иштинде мага-боттун канчаар тыптып турарын-даа билбесин дег*, бүгүлө чүвени боттандырып турар Бурганның ажал-херектерин билип шыдаар эвес сен.

⁶ Эртен үрениннин тарып чор, кезе база холдарыңга амыр-дыш бербе, чүгө дээрге оозу азы моозу чедимчелиг болур бе азы кайызы-даа денге эки болур бе дээрзин билир эвес сен.

Кырыскаан шаанда, аныяк назынга таалааны дээр

⁷ Чырык чагаай-ла база хүннү көөрү каракка тааланчыг. ⁸ Бир эвес кижиге хөй-даа чыл чурттаар болза, хүн бүрүзүңгө өөрүп чорзун, ынчалза-даа караңгы хүннер хөй болурун база утпайн чорзун: бүгүлө болуп турар чүүлдер хоозун курут-дур.

⁹ Аныяк оол, аныяк шаанда хөглөп чор, база чүрөөң чалымы назынында өөрүшкүнү чооглап чорзун, база чүрөөңнүн кыйгырган оруктарынче карактарың кайнаар көөр-дүр, ынаар углап чор, чүгүлө мону бил: ол бүгү дээш Бурган сенден хары негээр. ¹⁰ Мунгаралды чүрөөңден ойладып, мага-бодундан хилинчекти ырадып чор. Чаш назын болгаш чалымы үе — хөй-бус-ла.

12 ¹ Аныяк-чалымы назынында Чаяак-чыңны утпайн чор. Оон соонда аар-берге хүннер база «Олардан менээ таалап чок-тур» дээрин чылдар чедип

* 10:8 Чамдыкта чыланнар боттарынын уяларын даштан этпей салган ханаларга кылып аар. * 10:16 Азы: «Аныяк оол». * 11:1 Мында түрөнгилерге дузаламчы (Ы. х. к. 15:10; У. ч. 19:17 көр) азы садыг-саарылга дугайында (Иса. 23:3 көр) чугаалаан чадавас. * 11:5 Азы: «Сааттыг кижинин иштинде дириг сүлдө-сүнесинин-даа, мага-боттун-даа канчаар тыптып турарын билбесин дег».

10:9 Ы. х. к. 19:5 10:11 Иер. 8:17 10:12 Ыд. ыр. 63:8; У. ч. 18:7 10:14 У. ч. 15:2 10:17 У. ч. 31:4

10:19 Башт. 9:13; Ыд. ыр. 103:15 || Эккл. 7:12 10:20 Хост. 22:28 11:5 Ыд. ыр. 138:15

11:9 Эккл. 2:10; 9:7 || Иов 31:7 || Эккл. 12:14; 2 Кор. 5:10 12:1 2 Хаан. 19:35

кээр; ² ынчан хүн болгаш чырык, ай болгаш сулдыстар өже бээр, база чаъс соонда чаа булуттар диргелип кээр.

³ Ынчан бажынның таңныылдары сириңейни бээр, күштүглөр күдүгүр апаар, дээрбелеп туларлар эвээш артканындан дээрбелевейн баар, а сонгаже көргөннерге караңгы апаар*. ⁴ Дашкаар үнөр ийи эжиин хагына бээр база дээрбе даажы дынналбайн баар; куштуң бир дугаар алгызындан-на оттуп кээр апаар сен, ырлаар кыстар шупту ыгташпайн баар. ⁵ Бедик черлерден коргар апаар сен, а оруктарны айыыл долган ышпаш апаар, миндаль ыяжы чечектели бээр*; шерги шимченгир эвес апаар база каперс** дээштиг эвес апаар. Оон кижини оон мөнгө бажыңынче аппар чыдар, а ыглаан-сыктаан улус ону долганып, кудумчуда бар чыдар.

⁶ Ынчан мөңгүн илчирбежигеш үс-тү бээр, база алдын аяк чарлы бээр, база суг бажының чанында донга бусту бээр, кудуктуң кочал тыртып долгаар дугую үрели бээр; ⁷ довурак-доозундан чаят-тынган кижичерже катап эглип, биеэги хевээр довурак апаар, а амыдыралдың тыныжы ону берген Бурганче катап эгли бээр.

⁸ Хоозундан хоозун чүве-дир — деп, Суртаалчы чугаалап каан. — Бүгү чүве хей-бус ышпаш!

Түңнел сөс

⁹ Мерген угаанның боорундан аңгыда, Суртаалчы чонну билигге өөредип чораан. Ол хөй-ле угаадыглыг чугааларны деңзигүүрлей хынап шинчилеп база чогаадып чораан. ¹⁰ Суртаалчы чечен сөстөрни дилеп тып чораан база шынның сөстөрүн чиге бижип каан. ¹¹ Мерген угаанныгларның сөстери — мал сүрүкчүзүнүн шиш баштыг ыяжы дег база чыып каан угаадыглыг чугаалары — чаңгыс Кадарчыдан келген кадап каан өргөннер дег.

¹² А оон аңгыда моон оваарнып чор*, оглум: хөй номнар бижириге, төнчү турбас, база хөлүн эрттир номнар шинчилээрге, мага-ботка шыланчыг. ¹³ Бүгү чугаа төнгөн, түңнели бо-дур: Бургандан коргуп, Оон айтышкыннарын сагып чор, чүге дээрге кижиге херек-ле чүве ол. ¹⁴ Чүге дээрге бүгү-ле ажыл-херектер дээш, бүгү-ле чажыртынган чүүлдер дээш — ол бүгүнүң экизин, багайын тодарадып — Бурган кижилерден хары негээр.

* 12:3-5 Бо домактарның чамдык омур-хевирлериниң утказы эки билдинмес. Мында кырган кижиниң мага-бодун элдээрткен чадавас. * 12:5 Миндаль ыяжы — оон чечектери ак өнүг, ынчангаш баш дүгүнүң агара бээриниң дугайында элдээрткен чадавас. Бо домактын болгу дег өске утказы мындыг: «Миндаль тооруунун амданы билдинмес апаар». ** 12:5 Каперс дээр үнүштү чемге амдан кирир база эр кижиниң төл төрүдөр күжүн көвүдөдир холуксаа кылдыр ажыглап турган. * 12:12 Азы: «А ол бүгүнүң кырынга немешкен өөредиглерден оваарнып чор».

12:2 Иса. 5:30 12:4 Бд. ыр. 140:3 || Иер. 25:10 12:5 Иов 17:13; Иса. 14:18 12:6 Иса. 30:14 12:7 Э. д. 2:7 || Э. д. 3:19; Бд. ыр. 89:4; Эккл. 3:20 || Сан. 16:22; Иов 34:14-15 12:8 Эккл. 1:2 12:9 3 Хаан. 4:31; У. ч. 1:1 12:11 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Ин. 10:11 12:12 Эккл. 1:18 12:13 Бл. х. к. 6:2; Эккл. 5:6 12:14 1 Кор. 4:5 || Эккл. 11:9; 2 Кор. 5:10; Рим. 2:15-16

Соломоннун өндүр бедик ырызы

Кирилде

Бо ном ынакшылга тураскааткан шүлүк чогаалынын эрте-бурунгу израиль чыындызы болур. Еврей чаңчыл ёзугаар ону Соломон хаанның ады-биле хол-баштырып турар.

Номда ажыглаан омур-хевирлер, деңнелгелер амгы үениң номчукчузунга элдептиг бооп сагындырар чадавас, ындыг-даа болза, олар шупту эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн культура болгаш амыдыралынга дүгжүп турар. Ынакшылдың бир кол символу болза виноград база ооң арагазы болур. Өске үнүштер, чижээлээрге, хна, мирра, яблоктар чаагай амданы болгаш чыды-биле база ынакшылды хайныктырып шыдаар деп санадып турган.

Бо номну канчаар билип ап келгениниң төөгүзүндө иудейлер ону Дээрги-Чаякчынын Бодунун чонунга ынакшылынын омур-хевири деп санап турган. А христианнар болганчок-ла Христос биле Аңаа бүзүрэннер аразында харылзааны ойзу көргүскен ном деп тайылбырлаар.

1¹ Өндүр бедик ыры. Соломоннуу.

Ынакшаанның чугаазы

Кыс

- Эжимниң эриннери мени ошказын-на, ошказын!
Ынакшылын арагадан тааланчыг-дыр.
- 2 Айдызап кээр чаагай чыдын кайгамчык-тыр.
Сээң адың — чаап куткан олива үзү-ле,
сеңээ кыстар ынчангаштың ынак болгай.
- 3 Мени чедип ал, кады маңнажыптаал!
Хаан мени удуур өрээлинче киире берзин*.
«Ынакшылын арагадан арттыр мактап,
сээң-биле кады хөглөп, өөрүүлү» — деп турар
кыстарның сеңээ ынакшааны ылап чөп-түр!
- 4 Иерусалим кыстары, кежим карара берзе-даа,
ал-бодум аажок чараш!
Кедар аймактың чадырлары,
Соломоннун майгынынын шывыглары* ышкаш мен ийин.
- 5 Хүн менден карак салбайн кайгаарга,
хүрере бергеним дээш куду көрбейн көрүңерем.
Акыларым меңээ ажынып-хорадааш,
виноград шөлдери кадартып каан,
а бодумнун шөлүм кадарбаан мен.

* 1:3 Янзы-бүрү чоннарның куда ёзулалдарында күдээ эрни хаан кижиге дөмейлеп турар. * 1:4 Азы: «Салма чоннун майгынарны».

1:13 Хаан. 4:32 || Сол. ыр. 4:10 1:2 Эккл. 7:1 1:3 Ыд. ыр. 118:32 || Ыд. ыр. 44:14-15

1:4 Сол. ыр. 2:14; 4:3; 6:4 || Ыд. ыр. 119:5; Иса. 60:7

- 6 Чүрээм-ынаам, чугаалап көр: сүрүүн каяа кадарар сен,
кодан малың дүштөдип аар черин кайдал?
Эштериңниң туруп алган черлеринге сени дилеп,
улчуп чорбаайн.

Эр

- 7 Херээженнерниң эң-не чаражы кыс, билбес болзуңза,
хойлар изээн кокпа-биле базып үнгөш,
анайларыңны кадарчылар чадыларының чанынга кадарып көр.

- 8 Амыраам сени фараоннуң чуузаларының аразында чоруур
бе-биле демейлээр мен.

- 9 Чаагыңны — астынчак каасталга шимээн,
мойнуңну — кедирген каасталга шимээн.

- 10 Бис сенээ мөңгүн-биле шокарлап каан
алдын каасталгалар шуткуп бээр бис.

Кыс

- 11 Хаан хөлөстөп дойлап чыдырда,
нард үзүнүң чаагай чыды менден тарап турган.
12 Эргим эжим — чаагай чыттыг мирра сугар хапчыгаш дег,
эмитлерим аразыңга дүннөп алыр;
13 Эргим эжим — Эн-Гедиде чимистиг шөлдерде
хна үнүш салбаа ышкаш.

Эр

- 14 Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, амыраам,
чараш-тыр сен,
карактарың — көгө-бугалар-ла!

Кыс

- 15 Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, эргимим,
тааланчың кедергей-дир,
орун-дөжээвис — хөлегелиг ногаан шыкта;
16 Бажыңывыс серизи — шивилер,
какпак дээвири — пөштер.

2 Кыс

- 1 Шарон оргулаажында бөдүүн чечек мен,
шынаа черде хөй лилиялар бирээзи мен.

Эр

- 2 Чок, өөрү кыстар аразында амыраам кыс —
хараганнар аразында лилия дег!

Кыс

- 3 Өөрү оолдар аразында эргим эжим —
арага ыяш аразында яблок ыяжы дег!
Ооң хөлөгезинге олутруп алгаш, таалал алыр-дыр мен,
ооң чимистери менээ амданныг.
4 Ол мени араганың бажыңыңче* кири берген,
ооң тугу — ынакшылы — кырымда киискээн.
5 Ынакшылдың хилинчегин көрө бердим,
ынчангаш менээ үзүм чигир чиртип, сергединер,
яблок чиртип, күш кирип көрүнөр.
6 Ооң солагай холун сыртанып алдым,

* 2:4 Арага бажыңы — найырлаар бажың азы виноград шөлү бооп чадавас.

1:6 Блд. ыр. 22:1; 79:2; Эккл. 12:11; Ин. 10:11 1:7 Сол. ыр. 5:9; 6:1 1:8 2 Чыл. 1:16-17
1:10 Иез. 16:11-14 1:11 Сол. ыр. 4:13-14 1:12 Блд. ыр. 44:9; Ин. 19:39 1:13 Иис. 15:62 ||
Сол. ыр. 4:13 1:14 Сол. ыр. 4:1; 5:12 1:16 Иса. 37:24 2:1 1 Чыл. 5:16; Аж.-ч. 9:35
2:3 Иса. 25:4; 32:2 2:5 Сол. ыр. 5:8 2:6 Ы. х. к. 33:27; Сол. ыр. 8:3

оң холу-биле ол мени куспактап чыдыр.

- 7 Иерусалим кыстары, чээреннер-биле,
хову-шөлде эликтер-биле даңгыраглап көрүңөр:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!

Кыш эрте бергенде

Кыс

- 8 Эргимимнин үнү-ле-дир!
Дагларга шурай аарак, тейлерге маннай аарак,
эжим бо келди!
- 9 Эргим эжим чээрен азы хулбүс ышкаш.
Олче көр даан: ханавыстың артында тур,
сонгаларже, хана-карак көзенекче бакылап тур.
- 10 Эргим эжим мынча деп тур:
«Амыраам, туруп келем, чараш-карам, үнүп келем!
- 11 Көрем, сарыым, кыш эртип,
чаъстар соксап, ырап читти*.
- 12 Черде чечек частып өстү,
ыр-шоор өйү чедип келди,
чуртувуста көгө-буга мукунайнып эдери дыңналып тур.
- 13 Фига ыяжы чимистелип эгеледи,
виноград сывы чечектелип,
чаагай чыдын тарадып тур.
амыраам, туруп келем, чараш-карам, үнүп келем!
- 14 Чалым-хаяда ажытталчак үттерде олурар мээң көгө-бугам,
арнын меңээ көргүзүп көр, үнүң меңээ дыңнадып көр,
чүгө дээрге сээң үнүң тааланчыг, шырай-арнын аажок чараш!»

Кыстың эш-өөрү

- 15 Дилгилерни, чимистиг шөлдерни үрөп турар дуу дилгижигештерни
тудуп берип көрүңөрем,
каттарывыс ам чечектели берген болгай!

Кыс

- 16 Эргимим — мээңии, а мен — ооңуу мен;
малын ол лилиялар аразында кадарып турар.
- 17 Эргим эжим, чарыктарлыг дагларда* деге азы хулбүс дег бол.
Эртенги хүн сырыннаваанда, хөлөгелер көжүп чылбаанда,
дедир ээп кел**.

Дүнеки дилээшкиннер

3 *Кыс*

- 1 Дүне када орнумга чыткаш, чүрээм-ынаамны дилеп эгеледим.
Дилээш-даа, тыппайн бардым.
- 2 Туруп келгеш, хоорай кезип,
кудумчулар, белдир черлер эргээш келийн,
чүрээм-ынаамны дилеп көрейн.
Дилээш-даа, тыппайн бардым.
- 3 Хоорайны эргий кезээн таңныылдарга таварыштым:
«Чүрээм-ынаамны көрдүңөр бе?»

* 2:11 Израилге кыш дээрге чаъстар кудар үе болур, час дүжерге, ол чаъстар соксаар. * 2:17 Азы:
«Бэтэр дагларында», азы: «Чаагай чыттыг дагларда». ** 2:17 Азы: «Хүн караа сооваанда, хөлөгелер
узаваанда, дедир ээп кел».

2:7 Сол. ыр. 3:5; 5:8; 8:4 2:9 2 Хаан. 2:18; Сол. ыр. 8:14 2:12 2 Хаан. 23:4 2:14 Ыд. ыр. 73:19;
Иер. 48:28 2:16 Сол. ыр. 7:11 || Сол. ыр. 6:3 2:17 Сол. ыр. 4:6 3:1 Иса. 26:9 || Сол. ыр. 5:6 3:3 Сол. ыр. 5:7

4 Олар-биле карышкаш-ла, чүрээм-ынаамны тып алгаш,
оон салдынмайн барып, авамның бажыңынче,
мени божаан иемнің өрээлинче эккелбээн шаамда, салбадым.

5 Иерусалим кыстары, чээреннер-биле,
хову-шөлдө эликтер-биле даңгыраглап көрүңер:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбанар!

Соломоннуң чедип келгени

6 Ээн кургаг ховудан үнүп кел чыдар кымыл ол,
садыгжылар эккелген айдызаар чүүлдер-биле,
мирра болгаш ладан-биле айдызадып турар,
өрү көдүрүлген ыш дег, кымыл ол?

7 Соломоннуң паланкини* бо-дур,
израиль маадырлардан алдан дайынчы ону долгандыр турар.

8 Олар шупту белинде хылыштарын азынган,
чаалажып өөредип каан улус-тур;
кайызының-даа хылыжы дүннүң айылынгга удур
белен чоруур улус-тур.

9 Соломон хаан паланкинин*
Ливанның ыяжындан кылып алган;

10 ооң адагаштарын мөңгүнден,
чөленир ооргазын алдындан кылгаш,
олудун хүрең-кызыл пөс-биле шып алган,
а ооң иштин Иерусалим кыстары
ынакшылдыг шимеп каан.

11 Сионнун кыстары, үнүп келиңер,
Соломон хаанны барып көрүңер —
ооң куда дүжүргени, чүрээн өөрүшкү бүргээни хүнде
авазының кедирип кааны оваадайын көрүңер.

Эргим кыстың чараш-каазы

4 Эр

1 Кайгамчык-ла чараш-тыр сен, амыраам,
кайгамчык-ла чараш-тыр сен.

Баш шывар пөзүң адаанда карактарың көгө-бугалар-ла,
бажың дүгү — Галаад дагларындан халчып баткан кодан өшкү-ле.

2 Сээң диштериң — чугган соонда чанып бар чыдар
кыргып каапкан хойлар-ла:
кайызы-даа ийистеп алган,
аразында чааскаан чорууру чок.

3 Эриннериң кызыл торгу кожаа ышкаш,
чугаа-сөзүң ээлдек-хоюг;
баш шывар пөзүң адаанда чаактарың —
гранат чимизиниң ийи чартыы-ла.

4 Сээң мойнуң Давидтиң бедидир туткан суургазы-ла,
муң-муң дозуг-камгалалды ында аскан —
олар шупту дайынчылар чепсектери.

* 3:7, 9 Паланкин — Чоокку Чөөн чүкке улуг албан-дужаалдыг кижилер дажыглаар каас-коя
көдүрер олут.

3:4 Сол. ыр. 8:2 3:5 Сол. ыр. 5:8 || Сол. ыр. 8:4 3:6 Сол. ыр. 8:5 || Сол. ыр. 4:6, 14 3:8 Ыд. ыр. 44:4 ||
Ыд. ыр. 90:5 4:1 Сол. ыр. 6:7 || Сол. ыр. 1:14; 5:12 || Мих. 7:14 || Сол. ыр. 6:5 4:2 Сол. ыр. 6:6 4:3 Сол. ыр. 6:7

- 5 Ийи эмиин — ийи элик дег,
лилиялар аразында оъттап чоруур
чээрден аңның ийистери дег.
- 6 Эртенги хүн сырыннаваанда, хөлөгелер көжүп чылбаанда,
мирралыг дагже, ладанныг тейже үнө бергеш,
аңаа турайн!
- 7 Амыраам, бүгү бодуң кайгамчык-ла чараш-тыр сен,
четпес чүве сенде чок-тур.

Ынакшылдың сесерлиги

Эр

- 8 Ливандан чедип келем, душтуум,
Ливандан чедип келем!
Амана дагның бажындан, Сенир биле Эрмоннун баштарындан
дүжүп келем!
Арзыланнар чыдынындан, ирбиштиг даглардан
дүжүп келем!
- 9 Чүглө чаңгыс-ла көрүжүң-биле,
мойнунда каасталганда чаңгыс-ла илчирбежигеш-биле
чүрээмни сен доңнап алдың, душтуум дуңмай!
- 10 Ынакшылың тааланчыын, душтуум дуңмай,
арагадан канчап-даа бол дээр-дир.
Чагдынар үзүң чыды бүгү-ле чаагай чыттан эки-дир.
- 11 Эриннериң — амданныг ары чигири,
аксында — ары чигири биле сүт,
хевиңниң чыды Ливанның эзиминиң чаагай чыды-ла.
- 12 Душтуум дуңмай — хааглыг сесерлик сен,
хааглыг сесерлик, дуглаглыг суг бажы сен!
- 13 Сээң сесерлиинде эң эки үнүш:
гранат чимистери база хна биле нард үнүштер үнген.
- 14 Нард биле шафран, чигир кулузуну биле корица,
ладанның шупту хевирлери, мирра биле алоэ,
бүгү-ле эң чаагай чыттыг үнүштер ол-дур.
- 15 Сесерликте суг бажы сен, агым суглар сен, кудук сен,
Ливандан агып баткан суглар сен.

Кыс

- 16 Соңгу чүктүн хады, оттуп кел,
мурнуу чүктүн хады, ужугуп кел!
Хат, мээң сесерлиимче хады-ла —
чаагай чыды тарай берзин.
Эргим эжим бодунуң сесерлиинче киргеш,
эң эки чимизин чип алзын.

5 Эр

- 1 Сесерлиимче кирип келдим, душтуум дуңмай,
мирра биле чаагай чыттыг үнүштерим чыып алдым.
Ары өөндө ары чигирин чип алдым,
сүт биле араганы ижип алдым.

Кыстың эш-өөрү

Эш-өөр, дойлаңар-ла, ынакшылды эзиртир ижиңер-ле!

4:5 Сол. ыр. 7:4 4:6 Сол. ыр. 2:17 || Сол. ыр. 3:6 4:8 Ы. х. к. 3:9 4:9 Сол. ыр. 5:1, 2 4:10 Сол. ыр. 1:1
4:11 У. ч. 24:13 4:13 Сол. ыр. 1:11, 13 4:15 У. ч. 5:15-18 4:16 Эккл. 2:5 5:1 Сол. ыр. 4:9 ||
Сол. ыр. 4:14 || У. ч. 9:5

Бүтпээн болчаг

Кыс

- 2 Удуй бердим, а чүрээм одуг...
Эргимимниң үнү-дүр! Эжиимни ол соктап тур:
«Амыраам дунмай, көгө-бугам,
тергиин дээн чарашпайым, ажыдып көр!
Бажымда шалың дүшпээн кургаг чер чок,
бажым дүгүн дүнеки туман өттүрүп каан».
- 3 Хевим уштуп алдым,
ону катап кедер мен бе?
Буттарымны чуп алдым,
катап хирлендирер мен бе?
- 4 Эргим эжим эжик үдүнчө холун супту,
олче уткуй ишти-хөңнүм кыймыш кынды.
- 5 Эргимимге эжиим ажыдып туруп келдим,
холумдан мирра үзү дамдылады,
салааларымдан дээк тудазынче мирра агып турду.
- 6 Эргимимге эжиим ажыдып бердим,
а эжим хая көрнүп, чоруй барган, чогул!

Сеткил-сагыжым ону күзээш, сарыннаан*.
Дилеп-ле турдум — тыппайн бардым,
кый дээримге, ол менээ харыы бербээн!
- 7 Хоорай эргип чоруп турар таңныылдарга таварыштым —
олар мени балыгландыр эттеп кагды;
хоорайның ханаларын таңныылдааннар
эштип чораан шывыым ушта тыртып алды.
- 8 Иерусалим кыстары, эргимимге ужурашкаш, чүү дээр силер?
«Ынакшылдан хинчектенип-ле тур» дээрин даңгыраглап көрүңерем!

Кыстың эш-өөрү

- 9 Херээженнерниң эң-не чаражы кыс,
өскелерге деңней көрзе, эргим эжиң кандыг кижил?
Бистен ындыг даңгыракты алыр хире,
өскелерге деңней көрзе, эргим эжиң кандыг кижил?

Кыс

- 10 Эргим эжим чырык шырайлыг, долбан чаактыг,
түмөн кижии аразында онзагай эр!
- 11 Ооң арны — арыг алдын, бажының дүгү дыдыраш боорда,
каарган ышкаш кап-ла кара.
- 12 Карактары — аккан сугда көгө-бугалар дег,
сүтте эштип, долу суглуг хөөлбек кыдыында олурар.
- 13 Чаактары — чаагай чыдын айдызаан үнүштер тараан чалдар-ла.
Эриннери — мирра үзү дамдылай аккан кызыл лилиялар.
- 14 Холдары — эртине даштар дизе кадаан алдын будуктар,
ишти — сапфир-биле хоолап каастаан
чаан сөөгүндөн кылган тураскаал-ла;
- 15 Буттары — алдын дөжөктерде тургускан маны даш чагылар-ла,
хевир-шырайы — Ливан даг дег, пөштер ышкаш кайгамчыктыг.

* 5:6 Азы: «Ол чугаалап турда, сеткил-сагыжым хоруй берген».

5:2 Ажыд. 3:20 5:6 У. ч. 1:28 5:7 Сол. ыр. 3:3 5:8 Сол. ыр. 2:5 || Сол. ыр. 2:7; 3:5; 8:4

5:9 Сол. ыр. 1:7; 6:1 5:12 Сол. ыр. 1:14; 4:1

- ¹⁶ Ооң аксы — тааланчыг, бүгү боду — сеткил хандыар!
Иерусалим кыстары, эргимим эр ындыг кижиги,
мээң эжим ындыг кижиги!

Кайгамчык чараш душтук кыс

6 *Кыстың эш-өөрү*

- ¹ Херээженнерниң эң-не чаражы кыс,
эргим эжиң кайнаар барды, кайы угже чорувутту?
Кады дилеп көрөөлем че!

Кыс

- ² Эргим эжим сесерлиинче,
чаагай чыттыг үнүштер тараан черже чоруй барган,
ол аңаа кодан малын кадарар, лилияларны бодунга чыып аар.
³ Мен — эргимимниң мен, а эргимим — мээниң,
лилиялар аразынга ол кодан малын кадарар.

Эр

- ⁴ Амыраам, Тирца* ышкаш чараш-тыр сен,
Иерусалим дег күзенчиг сен,
тугун көдүргөн аг-шериг дег түрлүг сен!
⁵ Мени девидедипкен карактарың чайладып көр.
Бажың дүгү — Галаад даглардан халчып баткан кодан өшкү-ле.
⁶ Сээң диштериң — чулган соонда чанып бар чыдар хойлар-ла:
кайызы-даа ийистеп алган,
аразында чааскаан чорууру чок.
⁷ Баш шывар пөзүн адаанда чаактарың —
гранат чимизиниң ийи чартыгы-ла!
⁸ Хаан алдан кадынның, сезен кул-кадайлыг,
сан-түң чок кыстарлыг.
⁹ А мээң эжим — тергиин дээн чарашпай,
көге-бугам — кара чангыс сен:
төрээн иеңниң чангыс уруу,
аваньның ынак кызы сен.
Өөрүң кыстар сени көргөш, аажок-ла алдаржыткан;
хааньның кадыннары биле кул-кадайлары
сени көргөш, амыр-чыргалдыг деп мактаан:
¹⁰ «Хаялаштыр чырып үнүп кел чыдар,
ай ышкаш каас-чараш, хүн ышкаш аяс чырык,
тугун көдүргөн аг-шериг ышкаш түрлүг — кымыл ол?»

Кыс

- ¹¹ Хем кыдыында ногаан шыкты көөр дээш,
виноград сывы частып келгенин,
гранат ыяжы чечектели бергенин көөр дээш,
тооруктуг сесерликче дүжүп келдим.
¹² Бодум безин билбейн бардым —
сеткилим мени ноян-биле кады чуузага олуртуп кагды.

7 *Кыстың эш-өөрү*

- ¹ Эглип келем, Суламита*,
сени топтап көрүп аалы, эглип келем.

* 6:4 Тирца — дорт очулдуарга, «тааланчыг» азы «чараш» дээн уткалыг аттыг эрте-бурунгу хананей хоорай, бир кезек үеде Сонгу күрүне — Израильдин найысылалы турган (3 Хаан. 14:17 көр). * 7:1 Суламита — утказы эки билдинмес сөс. «Сулам суур чурттуг кыс» дээн чадавас.

6:1 Сол. ыр. 1:7; 5:9 6:2 Сол. ыр. 4:16; 5:1 6:3 Сол. ыр. 7:10 || Сол. ыр. 2:16 6:5 Мих. 7:14 || Сол. ыр. 4:1 6:6 Сол. ыр. 4:2 6:7 Сол. ыр. 4:3 6:11 Сол. ыр. 7:13

Эр

- Суламитаже, Маханаим самынче дег,
чүү дээш топтап көөр силер?
2 Ноян кызы, сандалиялыг буттарың кайгамчык-ла чараш-тыр!
Энмектелген дөңмектерин шевер кижиге чонуп кылган каасталга дег.
3 Сээң хиниң — борбак хува:
амданы чаагай арагазы төнмөс болзун;
сээң иштиң — лилиялар хаажылаан кызыл-тастың оваазы дег;
4 ийи эмиин — ийи элик,
чээрениң ийистерин дег;
5 сээң мойнуң — чаан сөөгүндөн чазаан суурга,
карактарың — Эсевонда Бат-раббим хаалгазының чанында хөлдөр,
сээң думчууң — Дамаскыже көрүндүр турар Ливан сын дег;
6 сээң бажың — Кармил даг дег,
бажың дүгү — чидиг хүрөң торгу ышкаш —
хаанның чүрээ туттуруп алган.
7 Ынак сарыым, тааланчыг кыс,
кайгамчык-ла чараш-тыр сен, магаданчың аажок-тур!
8 Сээң сының пальма ышкаш,
эмиглериң ында үнгөн салбактар дег.
9 Бодалымда ол пальмаже үнө берип,
финик чимис салбактарын суйбаксаар мен.

Сээң эмиин — виноград салбаа дег,
сээң тыныжың — яблосуг.
10 Сээң аксың — амданы чаагай арага дег.

Кыс

- Ол арага эргим эжимче агып бар чыдар,
удааннарның эриннеринче аяр агар.
11 Мен — эргимимниң мен,
эжим менээ хандыкшаан.
12 Чоруулу че, эргим эжим, шөлдердиге үнө берээл,
хна үнүш аразыңга* хонуп аалы;
13 Эртен эрте чимистиг шөлдерге үнө бергеш, көрүп көрээл:
ында сыптар ногаарара берген-дир бе,
чечек бажы чазылган бе,
гранат ыжы чечектелип турар-дыр бе?
Орта сенээ ынакшылым хайырлаар мен.
14 Мандрагорлар* чаагай чыдын айдызап тур,
эжиивис чанында хөй-ле чаагай чимистер бар:
чаазын-даа, эргизин-даа сенээ эккеп чыып бердим,
эргим эжим.

Ынакшыл өлүм ышкаш күштүг

8 Кыс

- 1 Авамны эеп өскөн акым бооруң кай!
Сени даштыгаа уткуп ап,
улуска бактатпайн, ошкап каар ийик мен.
2 Төрөөн иемниң бажыңыңга сени эккээримге,

* 7:12 Азы: «Суурларга». * 7:14 Мандрагор — дазылы кижиге мага-бодунга дөмөй, чаагай чыттыг үнүш. Чөөн чүк улузу оларны хандыкшыл оттурар шынарлыг кылдыр санап турган (Э. д. 30:14 көр).

7:4 Сол. ыр. 4:5 7:11 Сол. ыр. 2:16 7:13 Сол. ыр. 6:11 8:2 Сол. ыр. 3:4 || У. ч. 9:2; Сол. ыр. 5:1

мени өөредип каар ийик сен*.
Амданы чаагай арагам база гранат чимизим чулуун
ижиртир ийик мен.
3 Солагай холуңну сыртанып алдым,
оң холуң-биле мени куспактап чыдыр сен.

4 Иерусалим кыстары, даңгыраглап көрүңөр:
одунгалак ынакшылды доюлдуруп, оттурбаңар!

Кыстың эш-өөрү

5 Эргим эжинге чөленип алгаш,
ээн кургаг ховудан үнүп кел чыдар кыс кымыл?

Кыс

Яблок ыяжының адаанга сени оттурдум —
аваң сени аңаа божаан,
төрөөн иең сени аңаа божуп-төрөөн.

6 Мени чүрээңге таңмалаштыр базып ап көр,
салаанга база таңмалыг билзек дег суп ал.
Ынакшыл өлүм ышкаш күштүг,
хүннээшкин алды оран ышкаш каржы-дошкун;
ынакшылдың оду өрттендир чиир —
Дээрги-Чаяакчының чалбыжы ол-дур;
7 үерлээн суглар ынакшылды өжүрүп шыдавас,
хемнер-даа ону хөмө албас.
Бодунуң бүгү-ле байлаа-биле ынакшылды садып алыксаан кижиге
бак көрүүшкүн-биле харыылаар.

Кыстың акылары

8 Эмиг-төжү ам-даа борбайбаан бичии кыс дуңмалыг бис.
Улус ону кудалап кээрге, дуңмавысты канчаптар бис?
9 Бир эвес ол хана турган болза,
мөңгүн суургалардан аңаа бедидир тудуп бээр ийик бис;
бир эвес ол эжик турган болза,
ону пөш ыяш-биле шып каар ийик бис.

Кыс

10 Мен — хана мен, эмиглерим — суургалар-ла.
Эргимим менче көргөш, амыр-чыргалының үнөр дөзүн көрүп кагды.
11 Ваал-Гамонга Соломоннун виноград шөлү турган,
шөлүн ол ажаакчыларга бүзүрөп дааскан:
оон дүжүт алган кижиге бүрүзү
муң мөңгүн чоосту аңаа төлээр турган.
12 А мээң виноград шөлүм бодумда бо-дур:
муң мөңгүнү сен ап ал, Соломон,
а бо ийи чүс чоосту — оон дүжүдүн кадарган улуска берейн.

Эр

13 Сесерликтерде олурар кыс!
Эш-өөрүң сээң үнүңнү дыңнаалап тур:
меңээ база үнүңнү дыңнадып көр!

Кыс

14 Эргим эжим, дүрген келем!
Чаагай чыттыг дагларда деге азы
аныяк хүлбүс ышкаш бооп көрөм!

* 8:2 Азы: «Мени өөредип турган төрөөн иемниң бажыңыңга сени эккээр ийик мен».

8:3 Сол. ыр. 2:6 8:4 Сол. ыр. 2:7; 3:5; 5:8 8:5 Сол. ыр. 3:6 8:6 Иер. 22:24; Агг. 2:23 || Рим. 8:35 ||
У. ч. 6:34 || Бл. х. к. 4:24 8:11 Эккл. 2:4 8:12 У. ч. 27:18 8:14 Сол. ыр. 2:9, 17

Исайя медээчинин ному

Кирилде

Исайя медээчи Бурганнын сөзүн Иудеянын чонунга бистин эрага чедир VIII вектин ийиги чартында дамчдып турган. Бо ном болза «Бурганнын улуг медээчилери» деп адаттырган номнарнын (Иеремия, Иезекиил болгаш Даниил-биле кады) баштайгызы-дыр. Ону утка аайы-биле дараазында кезектерге чаргаш, көрүп болур:

1) 1–39 эгелер бистин эрага чедир 740–700 чылдарга хамааржыр. Ол үедө күчүлүг Ассирия күрүнө сонгу еврей күрүнө Израильди узуткап каан соонда, мурнуу күрүнө Иудеяга үргүлчү кыжанып турган. Эзекия хаан Ассирияга чагыртырындан ойталаан соонда, ассирий хаан бодунун аг-шерийн Иерусалимни чок кылыры-биле чорудупкан (701 ч.). Ол бүгү коргунчуг политиктиг болуушкуннар турбузе, Исайя Иудеяга ёзулуг айыылды даштыкы дайзыннар эвес, а чоннуң бодунун бачыттары, Дээрги-Чаяакчыга чагыртпас чоруу, Аңаа бүзүрөвези тургузуп турарын суртаалдаан. Чечен-мерген чугаалары-биле база кылган херектери-биле Бурганнын медээчизи чонну, оон баштыгыннын бузуттан ойталаарынче база Бурганга шынчы амыдыралче кыйгырып турган. Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавазы узуткаашкын болгаш өлүм-биле доостур дээрзин ол сагындырып шаг болган. Оон аңгыда Исайя Давид хаанның салгакчызынын чер кырынга бурун амыр-тайбың биле чаагай чорукту доктаадыр үези кээрин баш бурунгаар чугаалаан.

2) 40–55 эгелерни «Аргалал ному» деп адап боор. Ол эгелер Иудеянын чонун Вавилонче тудуп ашпарган үеге хамааржыр (бистин эрага чедир VI вектин бирги чартыны). Чылча шаптырган, муңгагалда алыскан чонга медээчи Дээрги-Чаяакчынын ону хостап, Иерусалимче дедир эккээрин медеглээн. Ол эгелернин бир чугула темазы – Дээрги-Чаяакчыда келир үени баш бурунгаар чугаалап, аазаашкыннын боттандырар эргенин бары. Вавилончуларнын, өске-даа чоннарнын мөгейип турар бурганнарнын ындыг шаг-шинең чок; олар чүгле хоозун дүрүлдер болур. Номнун бо кезээнден Бурганнын бодалынче израиль чоннун Дээрги-Чаяакчы дугайында бүгү өске чоннарга херечилели база кирип турары билдингир апаар. Мында оон ыңай «Дээрги-Чаяакчынын чалчазы» дээр бир кижиге дугайында дөрт чугула кезек бар (42:1–4; 49:1–6; 50:4–9; 52:13–53:12). Шаң ол чалчаны Персиянын хааны Кир-биле-даа, израиль чоннун боду-биле-даа база израиль чонну бүгү айыыл-халаптан адырар, Бурганнын аазааны хаан – Мессия-биле-даа дөмейлеп болгу дег. (Чаа Чагыг-керээ ол чалчадан Назарет чурттут Иисустун овор-хевирин көрүп турар.)

3) 56–66 эгелер колдуунда Бурганнын чонунун Оон аазаашкыннын бүзүрели кошкап, ону быжыктырары негеттиниң турган үеге хамааржыр (Вавилондан ээп келген соонда чадавас). Ол эгелерде кол кичээнгейни чон аразынга чөптүг чорукче болгаш Бурганга шын мөгейишкнче угландырган. Дээрги-Чаяакчыга шынчы бүгү улуска Оон чаяары чаа делегейге чырыткылыг келир үе катап база аазаттыгган. Ол дээрге хилинчектин эвес, өөрүшкүнүн делегейи болур; ол чүгле иудейлерге эвес, а бүгү чоннарнын улузунга ажыттынар.

1 ¹ Иудеянын хааннары Озия, Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларнын чагырып турган чылдарында Амоцун оглу

Исайяга Бурганнын чорутканы, Иудея биле Иерусалим дугайында ажыдышкын бо-дур.

^{1:1} Ос. 1:1; Ам. 1:1; Мих. 1:1

Чоннуң бачыды

² Дээр, дынна! Чер, кичээнгейге ал! Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур: «Мен оолдарымны кижизидип, өстүрүп кагдым, а олар Менээ удур тура халышты. ³ Шары — бодунуң ээзин, элчиген — турар черин билир, а Израиль Мени билбес-тир, Мээң чонум чүнү-даа угаап билип шыдаvas-тыр! ⁴ О, бачыттыг аймак, кем-буруузу аартаан чон, о, бузуттуг үре-салгал, будулган оолдар! Олар Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан, Израильдин ыдыктыг Бурганын тооваан — Оон хая көрнү берген. ⁵ Үргүлчү үймээн үндүрер улус, чүге силер ам база катап эттедип-соктуруарың күзеп тур силер? Бажыңарда балыгланмаан чер чок, чүрээнер шуут харыксырап калган-дыр. ⁶ Тавангайыңардан тейинерге чедир кадык чер артпаан: кайнаар-даа көөрге, балыг-бышкын черлер, экирбээн оюлганнар — аштап-чугбаан, шарываан, эм үс чаап, чымчатпаан балыглар. ⁷ Чуртуңар хоозураан, хоорайларыңар хуюкталдыр өрттенип калган, силер көрүп турунарда-ла, хары улус черинерни үптөп-чип турар; өске улус эжелеп алганыңар соонда дег, хамык чүве ээнирээр! ⁸ Сион-кыс, виноград шөлүндө майгын ышкаш, огородта чадыржыгаш ышкаш, бүзээлелде хоорай ышкаш, чааскаан арткан».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бистиң улуг эвес артынчывысты кадагалаван болза, Содомга дөмейлежип, Гоморра ышкаш апаар турган бис. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар, Содомнун чагырыкчылары! Бурганывыстың хоойлузун кичээнгейге ал, Гоморраның чону!

¹¹ «Эндерик өргүлдеринернин Менээ херээ чүл? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Бурган өрттөткен кошкарлар өргүлдеринге, семис мал чаанга пөгө бердим; бугажыктар, хураганнар, хуналар ханы күзевейн тур мен. ¹² Мээң мурунума мөгөйип кээп, Мээң өргээм иштин таптай базарын силерден кым негеп турар чүвөл? ¹³ Моон сонгаар

хоозун өргүл белектери эккелбөнер. Айдызаар чүүлдеринер менээ бужар-багай-дыр. Ай чаазының байырлалдары, амыр-дыш хуннери болгаш байырлыг чыыштарыңар... Ол бүгү байырлалдарны кылбышаан, бузут үүлгедип турарыңар биле эптежир аргам чогул. ¹⁴ Ай чаазында чыыштарыңарны, байырлалдарыңарны көөр хөңнүм чок. Олар Менээ үүрге-чүүк апарган, оларны чеже көдүрер мен — шаам төнө берди. ¹⁵ Холуңарны мөргүл кылып өрү сунарыңарга, Мен силерже көрүнмес мен. Чеже-даа хөй катап мөргүүрүңерге, Мен силерни дыңнаvas мен. Холуңар ханда кончуу сүргей боращкан-дыр! ¹⁶ Чунуп, арыгланып алыңар. Бузуттуг ажил-херээнерни Мээң көрүжүмдөн чайладыңар! Бузут үүлгедирин соксадып, ¹⁷ буян кылып өөренип алыңар. Чөптүг-шынынн чорукче чүткүп, дарлакчыларны сойгалап, өскүстөрни камгалап, дулгуяк херээженнерге болчунар. ¹⁸ Чедип келиңер, бо бүгүнү кады үзе шиитпирлеп көрээли — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Силерниң бачыттарыңар кып-кызыл өңнүг-даа болза, хар ышкаш ак апаар; бачыттарыңар хүрэн-кызыл будук дег-даа болза, ак хой дүгү дег апаар! ¹⁹ Бир эвес эки туранар биле Мени тооп дыңнаар болзуңарза, черниң кежиктерин четтирер силер, ²⁰ а бир эвес Менден ойталап, чөрүүленир болзуңарза, хылыш чемижи боор силер». Дээрги-Чаяакчының аксындан үнгөн сөстөр ол-дур.

Бурган Иерусалимни арыглаар

²¹ Бурганга шынчы турган найысылал, сен канчап самыын-садар херэежен дег апардың?! Сен шын шииткелге бүргеттирген турдун, чөптүг-шынынн чорук сенээ чурттап турду, а ам сенде өлүрүкчүлөр чурттап турар-дыр. ²² Сээң мөңгүнүң багай холуксаалыг апарган, сээң араганда суг холуп каан. ²³ Сээң ноянарың Менден ойталаан-дыр, оорлар биле бир баг болган-дыр; олар шупту хээли чииринге ынак, белектер негеп ап турар, чаргы-чаалы үезинде өскүстөрни

^{1:2} Ы. х. к. 32:1; Иер. 22:29 ^{1:3} Иер. 5:4; 8:7 ^{1:6} Ыд. ыр. 37:4 || Лк. 10:34 ^{1:7} Ы. х. к. 28:51 ^{1:9} Э. д. 19:24; Рим. 9:29 ^{1:10} Э. д. 18:20; Иер. 23:14; Иез. 16:46 ^{1:11} 1 Хаан. 15:22; У. ч. 15:8; Ос. 6:6 ^{1:12} Хост. 23:17; 34:23 || Эклл. 4:17 ^{1:13} Иер. 6:20; Ам. 5:21-22; Мал. 1:10 || Сан. 28:1-15 ^{1:15} Иер. 4:31; Ыы. 1:17 || 1 Хаан. 8:18; У. ч. 1:28; Иер. 11:11; Мих. 3:4 || У. ч. 6:17; Иса. 59:3 ^{1:16} Ыд. ыр. 50:4; Иер. 4:14; Иак. 4:8 ^{1:17} Хост. 22:22; Иер. 21:12; 22:3; Мих. 6:8; Зах. 7:9-10; Иак. 1:27 ^{1:18} Ыд. ыр. 50:9; Иса. 44:22 ^{1:19} Ы. х. к. 30:16 ^{1:20} Иов 27:14 ^{1:21} Лев. 17:7; Иез. 16:15; 23:3 ^{1:22} Иер. 6:30; Иез. 22:19-20 ^{1:23} Мих. 3:11; 7:3 || Иер. 5:28; Зах. 7:10

камгалавас, дулгауак херээженниң херээн сайгарып көрбөс улус-тур.

²⁴ Ынчангап Дээрги, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң күштүг Бурганы: «Өжэтеннеримни канчаар кезедир эвес мен! Дайзыннарымдан өжээни негеп аар мен!» ²⁵ Холумну сенче көдүрөр мен; саваң-биле дег, холуксаанны арыглаар мен, сенден бүгү холуксааларны ангылаар мен! ²⁶ Биеэги үеде дег, сенээ баштыннарны, эгезинде турганы дег, сенээ чөвүлекчилерни эгидер мен. Ынчан сени, «Чөптүг-шынның хоорай, шынчы найысылал» деп адап каар» — деп мегдээни.

²⁷ Сион чөптүг шииткел-биле, оон Бурганче ээлген ажы-төлү — чөптүг чоруу-биле камгалап алыр. ²⁸ А Бурганга удур тура халаан улус бачыттыглар-биле кады узуткаттырар. Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан улус өлүп каар. ²⁹ Таалал алыр ыдыктыг ыяштарыңар дээш бак атка кирер силер, боттарыңарга шилип алганыңар ыдыктыг сесерликтер дээш адыңар баксыраар. ³⁰ Бүрүзү онган ыяш дег, сугтат чок сесерлик дег апаар силер. ³¹ Күштүгүлөр — хендир дырандызы дег, а оларнын үүлгедиглери — от чаштанчызы дег апаар: олар кады кыва бээрге, ол отту кым-даа өжүрүп шыдавас.

Дээрги-Чаяакчының даа (Мих. 4:1-3)

2 ¹ Амоцтун оглу Исайага Бурганның чорутканы, Иудея биле Иерусалим дугайында ажыдышыкын бо-дур.

² Сөөлгү хүннер кээрге, Дээрги-Чаяакчынын өргээзи турар дагны Ол өске бүгү тейлер, даглардан бедидир тургузуп каар. Бүгү чоннар ол дагга чедиң кээр, ³ эндерик аймактар анаа чыгып кээр. Олар бот-боттарыңа: «Барып, Дээрги-Чаяакчының даанче, Иаковтун Бурганының өргээзинче үне берээли. Бурган бисти Бодунун оруктары-биле чорууруңа өөредип каар, бис Ону эдерер бис» — дижир. Сиондан ыдыктыг хоойлу джүп кээр, Иерусалимден Дээрги-Чаяакчының сөзү тараар. ⁴ Чоннарның херээн Ол шиитпирлээр, эндерик аймактарнын

чаргы-чаалызын Ол үзер. Олар боттарының хылыштарын андазыннарже, чыдаларын — хол кадыырларыңче эде соп кылып аар. Бир чон өске чонга удур хылыш көдүрбөс, олар моон соңгаар дайын чорударыңа өөрөнмес.

⁵ О, израиль чон, Дээрги-Чаяакчының чырыңга бүргедип чурттаалы че!

Израильдиң турамын буруу шапканы

⁶ Сен Бодуннун израиль чонундан ойталаан сен. Чүге дээрге оларның хары чоннар-биле харылзаазы ханылап, Чөөн чүк улузундан өттүнүп алган чаңчылдары эндерик-тир, филистим чонда дег, төлгечилери-даа бар-дыр. ⁷ Оларнын черин алдын, мөңгүн долган, эргине-байлаа эмге-тиксчок. Оларнын черин айттар долган, дайынчы тергелери эмгежок! ⁸ Оларнын черин дүрзү-бурганнар долган. Олар холу-биле бүдүргөн, салаалары-биле кылган чүүлдеринге мөгейип турар. ⁹ Кижилер боттарын бакка суп, куду көрдүргөн-дир. Сен оларны өршээвейн көр!

¹⁰ Израиль чон! Дээрги-Чаяакчыдан корткаш, Оон өндүр чырыынын чайыннаажыңдан сүрээдээш, хаяларже ажитталы бер, куйларже чаштына бер! ¹¹ Турамык кижги бажын халайтыптар, улуургак улус куду көрдүрер, ол хүн чүгле Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик болур. ¹² Бүгү улуургаар, туразы улгадыр улусту, бодун өрү көрдүнер бүгү улусту Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының кезедир хүнү кээр, ол бүгү улус куду көрдүрер. ¹³ Ливанның бедип үнгөн пөштөрү, Вассанның улуг дубтары, ¹⁴ бүгү бедик даглар, бүгү кадыр тейлер, ¹⁵ бедик суурга бүрүзү, быжыглаттыңан хана бүрүзү, ¹⁶ Фарсистин бүгү улуг корабльдары, оларнын бүгү күзенчиг каасталгалары кеземче хүнүн көөр. ¹⁷ Кижинин улуургак чоруу куду көрдүрер, турамык кижги бүрүзү томаарыыр, ол хүн чүгле Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик болур, ¹⁸ дүрзү-бурганнар шуут чиде бээр.

¹⁹ Кажан Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни сириледиң силгиптерге, Оон корткаш, Оон өндүр чырыынын чайыныңдан сүрээдээш, улус хаялар чарыктарынче,

^{1:24} Ы. х. к. 32:41; Иер. 46:10 ^{1:25} Иез. 22:18; Зах. 13:9; Мал. 3:2-3 ^{1:26} Зах. 8:3 ^{1:28} Ыд. ыр. 1:6
^{1:29} Иса. 65:3; 66:17 ^{1:30} Иер. 8:13 ^{1:31} Иса. 66:24
Иер. 31:6; Зах. 8:20-22 ^{2:4} Иоил 3:10 || Иез. 39:9; Ос. 2:18; Зах. 9:10 ^{2:5} Иса. 60:1; 1 Ин. 1:7;
Эф. 5:8 ^{2:7} Иса. 39:2 || Ы. х. к. 17:16-17 ^{2:8} Иер. 2:28 || Иса. 44:9-17 ^{2:10} Соф. 2:3; 2 Фес. 1:9
^{2:11} Иса. 5:15-16 ^{2:13} Иез. 27:6; 31:3; Зах. 11:1-2 ^{2:16} Ыд. ыр. 47:8; Иез. 27:25 ^{2:19} Иов 9:6;
Иса. 13:13; Агг. 2:6 || Ажыл. 6:15

черде хооргалдарже кире бээр. ²⁰ Ол хүн улус мөгөөр дээш кылып алганы алдын-мөнгүн дүрзү-бурганнарын дедир-да-ваннарга, часкыларга октап бериптер.

²¹ Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни сири-ледир силгиптерге, Оон корткаш база Оон өндүр чырынын чайынындан сүрээдээш, олар хаялар чарыктарынче, даг-лар кызааларынче кире бээр.

²² Киж и амытанны херекке алба, ол өлүр тынныг болгай. Ол чүзү-биле чу-гуал?

**Иерусалим биле Иудеяныч
буураар хүнүкээр**

З ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы Иерусалим биле Иудеяда аш-чем биле ижер сугнуң бүгү курлавырын ху-наап аппаар; ² дидим маадырлар база дай-ынчылар, шииткекчилер база Бурганнын медээчилери, бүдүү билирлер база чагы-рыкчылар бо черге артпас; ³ шериг баш-тыннары база даргалар; чөвүлекчилер, шевер усчулар болгаш билди-билиглиг илбичилер бо черге артпас. ⁴ «Мен аныяк оолдарны оларга баштынчылар кылып каар мен, чаш төдлер оларны чагырар!» ⁵ Улус бот-боттарын — киж и бүрүзү өске кижини — дарлаар. Аныяктар — кырган-нарга, карачалдар — даргаларга турамык чаңын көргүзөр. ⁶ Кым-бир киж и ачазы-нын аалынга бодунуң төрөлинен сал-дынмай: «Сен тонун-дур сен, ынчан-гаш биске баштынчы бооп көр, бо буз-зундуларны ээлеп чагырып көр!» — дээр. ⁷ А демгизи: «Силерни экиртип шыдавас мен. Аалымда аш-чем-даа, хеп-даа чок, мени чонун баштынчы кылбаар» — деп харыылаар.

⁸ Иерусалим буураар, Иудея кээп дү-жер, чүге дээрге оларнын сөстери биле ажил-херектери Дээрги-Чаяакчыга удур-ланышчак, өндүр бедик Ону домачылап турар болган. ⁹ Оларнын арыннарын аян-шинчизи боттарынга удур херчи-леп турар; олар боттарынын бачыдын Содомнуң чурттакчылары ышкаш чар-латтынып, чажырбайн турар. Олар ат бо-лур — боттарын бакка суп алган улус-тур!

¹⁰ Чөптүг-шынныг улуска: «Ачы-буян алыр силер» — деп чутаалаңар, чүге дээр-ге олар боттарынын ажил-херээнин үре-түннелин четтирер. ¹¹ Кем-буруулуг улус ат болур! Олар холу-биле кылган ажил-херээ дээш кеземче көөр.

¹² Мээн чонумну бичии уруглар бе-зин кызып-кыйып турар, херээжен улус чагырып турар. Мээн чонум! Сени баш-карыкчыларын өскээр эдертип, алыс шын оруктан астыктырып тур.

**Бурганның Бодунуң
чонун шииткени**

¹³ Дээрги-Чаяакчы шииткел үндү-реринге белең, бүгү чоннарны* шиидер дээш туруп келген. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунуң баштыннары болгаш нояннары-биле чаргызын чарып эгелээн: «Силер Мээн виноградым шөлүн хоозу-раткан силер*, яды улустан үптөп ал-ган эт-хөрөнгинер — бажыннарыңарда. ¹⁵ Чүү дээш Мээн чонумну кызып-кый-ып, яды улусту дарлап турар силер?» Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы-нын медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы: «Сионнуң херээ-женнери турамык, мойну чооннаан, көрүжү-биле эрлер дуурайлаар, чаяннадыр кылаштаар, кажыктарында каасталгала-ры дагжаар улус-тур» — дээн. ¹⁷ Ынчан-гаш Дээрги Сионнуң херээженнеринин баштарын тазартып каар, Дээрги-Чаяак-чы оларнын тейин дөнгүрертир чүлүп каар! ¹⁸ Ол хүн Дээрги оларнын каастал-галарын хунаап аар: буттуң кажыктар-ынга кедер чараш илчирбегештерин, хүн база чартык ай хевирлиг каасталга-ларын, ¹⁹ сыргаларын, билектээштерин, баш шыгыларын болгаш шарыгларын, илчирбегештерин, курларын, чаагай чыттыг чүүлдерлиг саважыгаштарын, чавагаларын, ²⁰ билзектерин, думчук-ка азар дээрбектерин, ²¹ аянын хевин, каяттангыларын, тоннарын, акша хап-тарын, ²² көрүнчүктерин, каас-коя иш-тики хептерин, бөрттерин болгаш баш аржыылдарын хунаап аар. ²³ Оларга чаа-гай чыттыг чүүл орнунга бак чыт турар,

* 3:13 Өске бурунгу сөзүглелде «бүгү чоннарны» эвес, а «Бодунуң чонун» деп бижээн. * 3:14 Эр-ги Чагыт-херээде израиль чонну болганчок-ла доора утказы-биле виноград шөлү деп адап турар (Иса. 5:7 көр).

2:20 Иса. 30:22; 31:7 2:22 Ыд. ыр. 145:3-4 3:1 Лев. 26:26; Иез. 4:16 3:5 Мих. 7:3-6 3:9 Э. д. 13:13; 18:20 3:10 У. ч. 12:14; Иер. 22:15 3:13 Ыд. ыр. 9:9; 81:1; Иса. 2:4; Иоил 3:12 3:14 Ос. 4:1; Мих. 6:2 || Ам. 3:10 3:15 Ыд. ыр. 93:5 3:16 Иса. 32:9; Ам. 6:1; Соф. 1:12 3:18 Башт. 8:21

кур орнунга — хендир, каас-коя хеп орнунга — качыгдалдың самдар хеви, чараш арын-шырай орнунга — дорамчы-лал демдээ турар*.

²⁴ Иерусалим, сзэн эр улузун хылышка шаштырып аар, эрес-маадыр улузун дайын-чаага кырып каар. ²⁵ Хоорайнын хаалгалары ыглап-сыктап, хомудаар, Иерусалим-кыс хоозурап, черге олуруп аар.

4 ¹ Ол хүн чеди херээжен кижичаңгыс эр кижини сегирип алгаш*: «Боттарывыстың аыш-чемивис чиир бис, боттарывыстың идик-хевивис кедер бис, чүгле сзэн кадайларын деп адаттарынын чөпшээреп көр — ашак чок деп бак атты бистен чайлат!» — деп чугаалаар.

Келир үдеги алдар

² Ол хүн Дээрги-Чаяакчынын Өзүм* кайгамчык чараш, өндүр бедик болур, чернин дүжүдү израиль чонун артчызынын чоргааралы болгаш алдары болур. ³ Ынчан Сионда артып калган улус, хоорайнын дириг арктан чурттакчылары — Иерусалимде дириглери санынче кири бижиттирген бүгү улус — Бурганның ыдыктыг улузу деп адаттырыр. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Сионнун херээжен-неринин бужар-багын арыглап чуур; Ол Иерусалимни борашкан ханындан шииткел хады-биле, оттуг хат-биле арыглаар. ⁵ Ынчан Дээрги-Чаяакчы Сион дагнын кырынга база ында чыылган бүгү улустун кырынга хүндүс булут чаяар, а дүне — ыш болгаш чалбышталган чырык от чаяар. Ында бүгү чүвени Бурганның өндүр-чаагайы шып, чаглактаар. ⁶ Оон өндүр-чаагайы изиг хүнде чаглатканыр хөлөгө, шуургандан, чыс-чайыктан чаштынар чер болгаш хоргадап апаар.

Виноград шөлүнүң дугайында ыры

5 ¹ Мен ынак Эжимге Оон виноград шөлүнүң дугайында ырыдан ырлап берейн.

Мээн Эжим дүжүткүр тейге виноград тарыыр шөлдүг турган. ² Ол Бодунуң шөлүн коптарып каскаш, дажын аштааш, виноград сыптары олуртуп каан. Ол аңаа таңныылдар суургазы туткаш, чимистен чулук сыскырап онгар кылып каан. Ол чаагай чимис манап турда, винограды багай чимис берген. ³ Эжим мынча дзэн: «Иерусалимнин чурттакчылары, Иудеянын чону, силер ам виноградым шөлү-биле Мзэн чаргымны чарып көрүңер. ⁴ Виноград шөлүңгө ам-даа чүнү кылып берип болур турган мен, чүнү чедир кылбаан мен? Чаагай чимис манап турумда, чүгө ол багай чимис бергенни? ⁵ Виноградым шөлүн канчаарымны силерге чугаалап берейн: оон херимин бузуп кааптарымга, ол хоозурап каар, оон ханазын үреп кааптарымга, ол таптай бастыраар. ⁶ Мен ону ээн чер кылып каар мен, артык адырларын кеспес мен, хөзүнүн коптарбас мен, ону тенниг бок үнүш дүй үнер. Ынаар чыс чагдырбас кылдыр булуттарга дужаар мен».

⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын виноград шөлү — израиль чон-дур, Иудеянын чону — Оон ынак сесерлиг-дир. Ол аңаа шыннын шииткел көрүксеп тургаш, хан төгүүшкүнү көрүп каан, чөптүг чорук көөрүңгө идегеп тургаш, күчүлелдин алгы-кышкызын дыннап каан.

Бурган бузуттугларны шиидип, ат кылыр

⁸ Чер кырында чааскаан чурттап турар чүве дег, өске улуска хостуг чер артырбайн, бажыңга немей бажын, шөлгө немей шөл ээлеп ап турар улус, ат болур силер!

⁹⁻¹⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын: «Хей санныг бажыңнар ээнзирээр, улуг каас-чараш бажыннар чурттакчы чок артар. Виноград шөлүңдө он гектар чер чүгө чаңгыс көгээржик ишти арага бээр, чашкан он шоодай ишти үрезин чаңгыс борбак хапчыгаш ишти дүжүт бээр» — деп даңгыраглаанын дыннадым.

* 3:23 Бо домактын утказы эки билдинмес. Оон болгу дег өске утказы мындыг: «Кул кижинин демдээ турар». * 4:1 Өскээр чугаалаарга, дириг эр улус өззеш арттар. Анаа байдалда эр кижичаңгыс хамык кадайларын идик-хевис чөп болгаш аыш-чем-биле хандырап ужурулут (Хост. 21:10-ну көр), ынчалза-даа ам херээжен улус, ашак чок артпас дзэш, боттарын долзуу-биле хандыраарыңга белен. * 4:2 Өзүм — Эрги Чагыг-херээнин каш номнарында Израильдин келир үдеги Хаанын ыңча деп адап турар.

3:25 Иер. 14:2 || Иов 2:3 4:2 Иер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12 4:3 Авд. 1:17 4:4 Иез. 36:25 || Иоил 3:21 4:5 Хост. 13:21 || Зах. 2:5 4:6 Иса. 25:4 5:1 Ыд. ыр. 79:9; Иер. 2:21; Ос. 9:10; Мф. 21:33; Ин. 15:1 5:5 Иер. 5:10; 39:8 5:6 Иса. 7:23-24 || 3 Хаан. 17:1 5:7 Ыд. ыр. 79:9 5:8 Мих. 2:2

¹¹ Эртөн эрте туруп келгеш, эзиртир суксун дилээр, орай кезээ дүшкүжө, арага куттунар улус ат болур! ¹² Олар дээрге чадаган, чанзы, дамбаыра болгаш лимби үнү дыннап, арага ижип, дойлаар, а Дээрги-Чаяакчынын ажил-херээн эскербес, Ооң холу-биле кылган херектерин кичээнгейге албас улус-тур. ¹³ Ынчангаш мээң чонум билинин четпезинден дайзынга туттуруп алгаш, хары черже чоруй баар, ооң алдар-аттыг улузу аштап өлүр, бай улузу* кагып-суксаар. ¹⁴ Өлүглер ораны алгып, аксын улгаттыр азадыпкан: алдар-аттыг, бай улус*, хөглээн шуугакчылар ынаар кире бээр.

¹⁵ Кижиге амытан куду көрдүртүр, кижилер томаарыыр, турамык улус бажын халайтыр. ¹⁶ А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шынныг шииткели-биле өндүр бедиин көргүзөр, ыдыктыг Бурган Бодунуң чөптүг чоруун дамчыштыр Бодунуң ыдыктынын илередир. ¹⁷ Хойлар бо хоорайга одарга-даа дег обьтаар, хураганнар бо хоорайнын бузундуларынын аразындан чем дилээр.

¹⁸ Мегениң хендирлери-биле бузутбакты сөөртүп чоруур, тергеге суктунуп алган дег, бачыт сөөртүр улус ат болур! ¹⁹ «Бурган далажып, Бодунуң ажил-херээн дүргедетсин — бис ону көрүксеп тур бис; Израильдин ыдыктыг Бурганының бодалы бисче чокшулап, чогуп бүтсүн — бис ону билип алыксап тур бис» — деп кыжырып чугаалаар улус ат болур! ²⁰ Бузутту буян деп, буянын бузут деп адаар, дүмбейни чырык деп, чырыкты дүмбей деп санаар, ажыг чүүлду амдангы деп, амдангыг чүүлду ажыг деп санаар улус ат болур! ²¹ Боттарынын караанга мерген угаанныг бооп, боттарынын мурнунга угаан-сарыылдыг бооп көстүр улус ат болур! ²² Эрес-маадырлыгы чүгле эндере арага ижери-биле илерээр, күш-шыдалы чүгле эзиртир суксун белеткээри-биле илерээр улус ат болур; ²³ хээли алгаш, буруулуг кижини агар-

тыр, а буруу чок кижиге шынныг шииткел үндүрбес кижиге ат болур!

²⁴ Ол бүгү дээш ындыг улус от чиген тараа саваны дег, чалбыштың хул кылып кааны сиген дег болур, оларнын дазылы ирип каар, чечээ довурак ыш-каш эстеп тарай бээр. Чүге дээрге олар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын хоойлузундан ойталап, Израильдин ыдыктыг Бурганынын чугаазын тооваан-дыр.

²⁵ Ол дээш Дээрги-Чаяакчынын килени Ооң чонунче кыптыгар; Ол Бодунуң холун оларже көдүрүп, эттеп-согар. Даглар сирилей бээр, улустун мөчү-сөөктери кудумчуларда өдек-бок дег чыдып бээр. Ынчан безин Ооң килени чайлаттынмас, Ооң холу ам-даа улусту кезедип, көдүрүлүр!

²⁶ Дээрги-Чаяакчы ыракта чоннарны кыйгырып, тук көдүрер, чер-делегейнин кыдынында чурттап турар улуска демдек берип, сыгырар. Көрүнер, дайзын дүрген, божуу-шалып кел чыдыр! ²⁷ Дайзыннарнын кайызы-даа могаг билбес, бергедевес, кайызы-даа удумзурап, удуп калбас; оларнын белинде куру чештинмес, идииниң шидии үзүлбес! ²⁸ Оларнын согуннары чидиг, чаларын хере тыггып каан; оларнын дайынчы тергелеринин дугуйлары казыргы дег! ²⁹ Оларнын алгы-кышкызы арзылаң алгызы-ла, олар араатан аң дег ырланыр; олчазын сегирип алгаш, ырланып-ырланып, тудуп аппаар — кым-даа камгалап шыдавас! ³⁰ Ол хүн кээрге, дайзыннар олчазын тудуп алгаш, олче далай чалгыи мөөрөөн дег алгыржыр. Кандыг-бир кижиге черже көргөш, дүмбей караңгы биле качыгдал көөр; булуттар дулаптарга, чырык безин бүлүртүң аппаар.

Бурганның өргээзинге көстүүшкүн

Б ¹ Озия хаанның мөчөөн чылында* өрү көдүрүлгөн бедик дүжүлгеде саадаан Дээргини көргөн мен. Ооң хевиниң эдектери Бурганын өргээзин бүргөй ап турган. ² Ону долгандыр серафимнер* турду.

* 5:13, 14 Азы: «Мөөң улузу». * 6:1 Б.э. чедир 740 ч. хире. * 6:2 Серафимнер — Бурганның төлээлеринин бир хевире. Бо сөстү дорт очулдуарга, «Өрттедип турар амытаннар» азы «Чалбыштыглар» дээн.

5:11 У. ч. 23:20-21 5:12 Ыд. ыр. 27:5 5:13 Иса. 1:3; Ос. 4:6 5:14 Ыд. ыр. 140:7 5:15 Иса. 2:11, 17 5:19 Иер. 17:15; Иез. 12:22; 2 Пет. 3:4 5:20 Иов 17:12; Мал. 2:17 5:21 У. ч. 3:7 5:23 Хост. 23:7; У. ч. 17:15; 24:24 5:24 Иса. 47:14 5:25 Иер. 4:24 || Иса. 9:12, 17, 21; 10:4 5:26 Ы. х. к. 28:49; Иса. 11:10, 12 5:28 Иер. 4:13 5:29 Иер. 2:15; Наум 2:11 5:30 Экл. 12:2; Иса. 8:22; Иер. 4:23; Ыы. 3:2 6:1 2 Чыл. 26:23 || 3 Хаан. 22:19; Дан. 7:9; Ажыд. 4:2 6:2 Иез. 1:11; Ажыд. 4:8

Серафим бүрүзү алды чалгынныг: олар ийи чалгынны-биле арнын дуглаар, өске ийизи-биле буттарын шывар, арткан ийизи-биле ужар болду. ³ Олар бот-боттарынга: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыдык, ыдык, ыдык! Бүгү чер-делегейни Ооң алдары бүргээн!» — деп ытыр чугаалап турду.

⁴ Оларның алгырган үнүнден хаалгаларның үндесиннери божаңайнып, Бурганның өргээзин ыш бүргөп алды. ⁵ «Ат болдум! — дидим. — Аксы-сөзүм арыг эвес боорда, аксы-сөзү арыг эвес чон аразында чурттап турар кижидир мен. А ам Хаанны, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыны караам-биле көрдүм! Өл-дүм-не!»

⁶ Ынчан серафимнернин бирээзи менче ужуп келди, ооң холунда өргүл салыр бедигээштен кыскаш-биле кыстырып алганы оттуг кезек бар болду. ⁷ Ол оозун мээң аксымга дээскеш: «Көрдүң бе, бо оттуг кезек аксыңга деггеш, кем-буруунчу чайлатты, бачыдың ам арыглаттына берген» — деп чугаалады.

⁸ Ооң соонда мен Дээргинин: «Кымны айбылап чорудайн? Бистин адывыстан* кым баарыл?» — дээн үнүн дыңнап кагдым.

«Мен! Мени айбылап чорудуп көрөм!» — дидим. ⁹ Ол ынчан мынча дээн: «Барып, бо чонга:

„Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, билип албас-тыр силер“ — деп чугаала. ¹⁰ Бо чоннун чүрээ даштаалып калган, кулаан кумнап, караан хаптап алган — оон башка олар караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик; оон башка олар Менче эглип кээп, экирий бээр турган ийик».

¹¹ Мен ынчан: «Кажанга чедир ындыг болурул, Дээрги?» — деп айтырдым.

Ол менээ: «Хоорайлар ээнзиреп, чурттакчы чок арткыжеге чедир, бажыңдар октаттына бергиге, шөлдөр ээнзиреп, хоозурап калгыжеге чедир; ¹² Дээрги-Чаяакчы бүгү улусту үндүр

сывырыптарга, бо чер шуут кагдына бергигеже чедир — деп харыылаан. — ¹³ Чуртка чоннун чүгле оннун бир кезээ-даа артып каар болза, ол артынчыны база катап хоозурадыр! Ынчалза-даа быжыг ыяштарны кезип кааптарга, дазылы артып каары дег, ыдыктыг чон база дазылдыг болур».

Чонга идегел бээр демдек

7 ¹ Озияның оглунун оглу, Иоафамның оглу Ахаз Иудеяның хааны турган. Ол үеде арамей хаан Рецин база Ремалияның оглу, Израильдин хааны Факей олар Иерусалимге удур дайылдажып үнүпкен, ынчалза-даа ону эжелеп ап шыдаваан.*

² Давидтин салгалынга — хаанның өг-бүлсизинге «Арамей аг-шериг израиль черде турлагжып алган-дыр» деп дыңнадырга, Ахаз хаанның болгаш ооң албаты чонунун чүректери, хат кадыырга, аргада ыяштарнын чайганыры дег, бырыңайны берген.

³ Дээрги-Чаяакчы Исайга мынча дээн: «Оглун Шеар-ясувту* эдиртип алгаш, Ахаз хаанны уткунар. Үстүкү хөөлбектин суг дамчыдар хооразарынын ужунче, Хеп чуур шөлче баар орукче үнүп кээр силер. ⁴ Ахазка мону чугаала: „Оваарымчалыг бол, ынчалза-даа дүвүрөп, кортпа. Бо оттуг кезектин имистелген ийи ужу дээш — арамей шериглиг Рецин биле Ремалияның оглу дээш сагыш-сеткилин ундаравазын. ⁵ Арамей чон база Ремалияның оглунга чагырткан израиль күрүне сенээ удур бак сагыштыг бооп: ⁶ Иудеяны барып коргудуптаалы, ону эжелеп алгаш, ооң хааны кылдыр Тавейлдин оглун олуртуп каалы» — деп турар-дыр. ⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Бурган-Чаяакчы ындыг чүве кажан-даа болбас деп, ындыг чүве боттанмас деп аазаан. ⁸⁻⁹ Чүге дээрге Дамаск болза чүгле арамей чернин найысылалы, а Рецин болза чүгле Дамаскының баштыңы болгай; Самария хоорай чүгле Израильдин найысылалы, а Факей болза чүгле Самарияның баштыңы болгай. Алдан беш

* 6:8 Бистин адывыстан — Эге дөс 1:26-же немелде тайылбырны көр. * 7:1 Бо походтун кол сорулгазы Иудеяны коргудуп, Ассирияга удур бөлүгүлжилгеже (6-гы шүл. көр) элзедип киирери турган. * 7:3 Шеар-ясув — бо атты оочулдуарга, «Артынчы эеп кээр» дээн уткалыг.

6:3 Сан. 14:21; Ыд. ыр. 71:19; Иса. 11:9; Авв. 2:14; Ажыл. 4:8 * 6:4 3 Хаан. 8:10; Ажыл. 15:8

6:7 Иер. 1:9; Дан. 10:16 * 6:9 Ы. х. к. 29:4; Иер. 5:21; Мф. 13:14-15; Мк. 4:12; Аж.-ч. 28:26-27

6:10 Иер. 5:21 || Ин. 12:40 * 6:13 Ы. х. к. 7:6 * 7:1 4 Хаан. 16:1 || 4 Хаан. 15:37; 16:5; 2 Чыл. 28:5

7:3 4 Хаан. 18:17; Иса. 36:2 * 7:7 Иса. 8:10

чыл болгаш, Израиль тоо быдарап, чон болбайн баар. Бүзүрелинерни черле оскунмандар, оон башка шуут шыдашпас силер^{6*}.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы Ахазка оон ынай:

¹¹ «Дээрги-Чаяакчы Бурганың менден бад-дыткал демдээн дилеп ал: алды оран-ның ханызындан-даа, дээриниң бедиинден-даа болза» — деп дамчыткан.

¹² А Ахаз: «Мен дилевес мен, Дээрги-Чаяакчыны шеневес мен» — деп харыылаан.

¹³ Исайя ыңчан мынча дээн: «Давидтин үре-салгалы, мени дыңнанар! Кижиниң шыдамын шенээниңер силерге четпес болду бе? Бурганымнын шыдамын база шенексеп тур силер бе?»

¹⁴ Ыңчангаш Дээрги Боду силерге бад-дыткал демдээ хайырлаар: көрүңер даан, аныак кыс* иштелип, оол урут божуп алгаш, ону Эммануил** деп адап аар. ¹⁵ Ол чаш төл эки-бакты ылгап билип шыдаптар назынныг апаргаш, ак чем биле ары чигири чиир*.

¹⁶ Чаш төл эки-бакты ылгап өөре-нириниң мурнунда, израиль биле ара-мей черлер — оларнын ийи хаанындан коргуп турарың черлер — ээнзиреп каар.

¹⁷ А Дээрги-Чаяакчы сенче, сээң чоңуче, сээң ачаңның төрөл бөлүүнче Израильдин Иудеядан аңгыланганындан бээр болуп көрбөөн коргунчуг хүннерни чорудуптар — Ассирияның хаанын ыдыптар!

¹⁸ Ол үе кээрге, Дээрги-Чаяакчы Египетте Нил хемнин адырларында сээктерни, ассирий черде арыларны сыгырып кыйгырар. ¹⁹ Олар ужуп келгеш, кадыр кашпалдарга, хаялар чарыктарыңа, бүгү тенниг чадаң үнүштерге, бүгү одар-белчирилерге хонуп аар.

²⁰ Ол үе кээрге, Дээрги Евфрат хемнин ыңдында Ассирияның хааны-биле — Бодунуң хөлезилеп алганы сал-чүлүүр-биле силерниң бажыңарда, будуңарда дүгүңерни чүлүп кааптар, сегел салыңар-ны үзе кезип кааптар*.

²¹ Ол үе кээрге, кижичүгле чаңгыс саар инек биле ийи өшкү тудуп, азырап шыдаар. ²² Ол малындан элбек сүт саап аар болгаш, ак чем чиир. Чер-чуртка арткан бүгү улус ак чем биле ары чигири чиир.

²³ Ол үе кээрге, биеэде мун мөңгүн чоос өртектиг мун виноград сывы үнүп турган черге тенниг бок үнүш үнер. ²⁴ Улус ол озалдыг черже баарда, часогуң ап чоруур; бүгү чер кырын тенниг бок үнүш дуй үнер. ²⁵ Кажан-бир шагда болбаазырадып турган тейлеринернин кайызынче-даа ам, тенниг бок үнүштөн корткаш, барбас силер. Орта чүгле малмаган оыттап чоруур*.

Ассирия үер дег халдап кээр

8 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Улуг самбырадан ап алгаш, улуска билдингир кылдыр анаа: „Магер-шелал-хаш-баз“* — деп бижип каг. ² А Мен Бодумга Бурганның бараалгакчызы Урия биле Иеврехийның оглу Захарияны бүзүрелдиг херечилер кылдыр кыйгырып аар мен» — дээн.

³ Мен ыңчан өттүр билир кадайым-биле чоокшулажырымга, ол иштели бергеш, оол урут божуп берген. Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Оглуңу Магер-шелал-хаш-баз* деп адап ал. ⁴ Чүге дээрге бо чаш төлдүң „ачай“ база „авай“ деп чугааланырынын мурнунда-ла, Дамаскынын эр-тине-байлаан болгаш Самариядан үптөп алган чүвезин Ассирияның хааны олчалап алгаш баар» — дээн.

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ катап база чугаалаан: ⁶ «Бо чон оожум аккан Силоам суун* херекке албайн, Рецин болгаш Факей-биле эвилелдежиринге идегеп, өөрүп турар-дыр. ⁷ Ол дээш Дээрги олче улуг, шапкын Евфрат хемнин суун — Ассирияның ат-алдарлыг хаанын ыдыптар. Ол хем бодунуң бүгү адырларындан көдүрүлгөш, эрин ажыр агып, ⁸ Иудеяже үерлеп киргеш, ону хөмө ап, моюңга чедир көдүрлү бээр; оон хөмө аккан чалгытлары

* 7:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Арыг кыс» деп бижээн. ** 7:14 Эммануил — «Бурган бистин-биле» дээн уткалыг ат (Иса. 8:8, 10 көр). * 7:15 Ак чем биле ары чигири чиир — ол үеде чуртка элбекшил кээр. * 7:20 Ынчаар кылыры куду көрүүшкүннүң демдээ болур (2 Хаан. 10:4 көр). * 8:1, 3 Дорт утказы-биле «Олчазынче божуулаар, үптээшкинче далажыр» дээн. * 8:6 Силоам суу — Иерусалимни бүзээлел үезинде безин суг-биле хандырып турган агым суг (Ин. 9:7 көр).

7:14 Иса. 37:30; 38:7 || Мф. 1:23 7:17 3 Хаан. 12:16-17 7:18 Иса. 5:26 7:20 4 Хаан. 18:13; Иса. 36:1

7:24 Иса. 5:6; 32:13 8:1 Ы. х. к. 27:8; Иса. 30:8; Авв. 2:2 8:2 4 Хаан. 16:10 8:4 Иса. 7:8-9

8:6 Иса. 7:1, 4 8:7 Иса. 7:20 8:8 Иса. 30:28; Дан. 11:10

сээч черинни бүрүнү-биле шыва аптар, о, Эммануил!»

⁹ Бүгү чоннар, шимээргепп хөлзөнер, ынчалза-даа чылча шаптырар силер! Бүгү ырак чурттар, тооп дыңнанар! Тулчуушкунга белеткенип-даа алзынарза, чылча шаптырар силер; тулчуушкунга белеткенинер, ынчалза-даа чылча шаптырар силер! ¹⁰ Бодаалдарынар болап алынар, ынчалза-даа олар болдунмайн баар; сөзүнер чугаалаңар, ынчалза-даа ол бүтпес, чүгө дээрге Бурган бистиң-биле!

Дээрги-Чаяакчыдан коргары

¹¹ Дээрги-Чаяакчы күштүг холун менче салгаш, мээн-биле чугаалажып, бо чоннун оруун едербезин сагындырып турду. Ол мынча дээн: ¹² «Бо чоннун сүлчээ деп адаар бүгү чүвезин ынча деп санаваңар; ооң коргар чүвезинден коргуп-сүртөвөңер. ¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыны ыдыктап хүндүлөңер, Оон коргуңар, Оон сүрээдеңер! ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Израиль биле Иудея ийиге чок-ла болза ыдыктыг чер болур, чок-ла болза моондак даш, тептигер хая болур. Ол Иерусалимниң чурттакчыларыңа какпа-дузак болур. ¹⁵ Олардан хөй улус тептиккеш, чылча кээп дүжөр, дузакка киргеш, туттуруп аар».

¹⁶ Мен херечилелимни шыгжап каайн, Бурганның ажыдышкынын өөреникчилерим көрүп турда, таңмалап каайн. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы израиль чондан хая көрүнгөн-даа болза, Ону маңар мен, Аңаа идегээр мен.

¹⁸ Мен база Дээрги-Чаяакчының меңээ бергени ажы-төл — бо-дур бис. Мээн ажы-төлүм — Сион дагда чурттап турар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Израильге берген, баш бурунгаар айыткан демдектери ол-дур.

¹⁹ Бир эвес улус силерге: «Өлгеннерниң сүнезиннерин кыйгырып, сымыранып турар караң көрнүр улустан чүве айтырыңар» — дээр болза, «Чон бодунун Бурганындан айтырар ужурул эвес чүве бе? Дириглер дугайында өлүглерден

канчап айтырар чүвөл?» — деп харыяланар. ²⁰ Бурганның хоойлузу база ажыдышкыны чүү деп турарын көрүңер! Бир эвес улус бо сөс ёзуугаар чугаала-вас болза, оларда хаяа чыры чок-тур. ²¹ Ындыг улус чер кырынга муңгараппендерепп, аштап-суксай берген улчул чоруу каар; аштаан үезинде хорадап, боттарынын хаанын база Бурганын каргаар. ²² Олар өрү-даа көөрге, черже-даа көөрге, чүглө качыгдал, коргунчут дүмбей караңгы көстүр, олар дүмбей караңгыже октаттырар. Ындыг-даа болза, караңгы биле баш муңгаш байдал кезээ-мөңгөдө турбас.

Чөптүг-шынынгы Хааның төрүттүнгени

9 ¹ Эрткен үеде Завулоннун база Неффалимниң черин куду көрүп турган, а келир үеде өске чоннар чурттаан Галилеяны, далайже баар орукта черни болгаш Иордан хемниң ыңдында черлерни алдаржыдар.

² Караңгыга чурттап орган чон өндүр улуг чырык көрүп кагды, дүмбей бүргээн черге чурттаан улуска чырык чайыннап келди. ³ Сен чонну көвүдөдип, аңаа улуг өөрүшкүнү хайырладың. Ол Сээн мурнунга, дүжүт ажаалдазының үезинде өөрүүрү дег, олча-тывыш үлөжип тура, өөрүп-байырлаары дег, өөрүп-хөглээр. ⁴ Мадан чонну чылча шапкаң хүнүңде дег, Сен Бодуннун чонунну хилинчектээн дөңгүнү, ооң эгиннеринде аар чүьктү уштуп, ооң кызагдакчызының мергезин сыйып кагдың. ⁵ Тулчуушкунга киришкен дайынчыларның идиин, ханга борашкан хевин өрттедири-биле бериштер, олар отка чемиш болур.

⁶ Чаш төл бис дээш төрүттүнген, оолду биске берген болгай! Эрге-чагырга демдээ ооң эгиннеринде, ол «Кайгамчык чөвүлекчи», «Мөге-шырак Бурган», «Мөңгө ада», «Амыр-тайбың хайырлаар чагырыкчы» деп адаттырар. ⁷ Ооң эрге-чагыргазы база хайырлаар амыр-тайбыңы кызыгаар чок көвүдээр. Ол Давид

* 8:8 Эммануил — 7:14 домакты көр.

8:10 Иса. 7:7 8:12 1 Пет. 3:14 8:14 Иез. 11:16 || Иса. 28:16; 1 Пет. 2:8 8:16 Иса. 29:11; Дан. 12:4; Ажыл. 5:1; 10:4; 22:10 8:17 Иса. 26:14 8:18 Евр. 2:13 || Иса. 20:3 8:19 Лев. 19:31; Иса. 19:13 || 1 Хаан. 28:11-14 8:20 Иса. 60:2 8:21 Хост. 22:28 8:22 Иса. 5:30; Наум 1:8 9:1 4 Хаан. 15:29; 2 Чыл. 16:4 9:2 Иса. 42:6-7; 49:6 || Мф. 4:15-16; Лк. 1:79 9:3 Иса. 26:15 9:4 Башт. 7:19-25; Иса. 10:26 9:5 Иса. 2:4; Иез. 39:9; Ос. 2:18; Мих. 4:3 9:6 Иса. 26:12; Мих. 5:5 9:7 Ыд. ыр. 88:4; Лк. 1:32 || 2 Хаан. 7:13 || 4 Хаан. 19:31; Иса. 37:32

хаанның дүжүлгезинге саадап, оон кү-
рүнесин чагырып, ону шын шииткел
болгаш чөптүг чорук-биле амдыгааш-
тан эгелээш, кезээ-мөңгөде доктаадып,
быжыглаар. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяак-
чынын күштүг күзели ол бүгүнү боттан-
дырар!

Бурганның Израильге хорадааны

⁸ Дээрги Иаковка удур шииткел сөзү
ыткан, ол сөс Израильдин кырынга дү-
жер. ⁹⁻¹⁰ Ол сөстү бүгү израиль чон биле
Самариянын чурттакчылары билип ал-
гаш-даа, улуургак, турамык сеткил-чү-
рээнден: «Тууйбу бажыңарны бузуп-даа
кагза, чонуп каан даштар-биле катап ту-
дуп аар бис; ыяш тудугларны үрөп-даа
кагза, пөштен кылган тудуглар-биле со-
луп аар бис» — деп турар-дыр. ¹¹ Дээрги-
Чаяакчы оларга удур Рецинниң дайзын-
нарын көдүрер, оларның өжэтеннерин
ыдалаар. ¹² Арамейлер чөөн чүктен, фи-
листимнер — барыын чүктен халдап кел-
геш, Израильди чазыйланып, ажырып-
тар. Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын
килеңи чайлаттынмас, Оон холу ам-даа
чонну кезедип, көдүрлүр.

¹³ Ынчалза-даа чон ону ам-даа соп
турар Бурганче ээлбейн баар, Аг-ше-
риглиг Дээрги-Чаяакчыже чүткүвейн
баар. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы чангыс хүнде
Израильдин бажын-даа, кудуруун-даа
одура шавар, бедик-чаагай будуктарны-
даа, хыыргышты-даа кезе шавар. ¹⁵ Баш
дээрге баштыннар болгаш даргалар-
дыр, кудурук дээрге меге чүвөгө өөрө-
дир бүдүү билирлер-дир. ¹⁶ Башкарыкчы-
лары бо чонну өскээр эдерткен: оларга
башкаркан улус орундан аза берген.
¹⁷ Ынчангаш Дээрги ол чоннун аныак
оолдары дээш сеткили өөрүвөс, өскүс-
терин, дулгуяк херэеженнерин кээрге-
вес, чүгө дээрге олар шупту — бужар-
таан, бузут үүлгедир улус-тур, оларның
аксы-сөзү чүглө чүдөк-бужар чүвө чугаа-
лаар. Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын
килеңи чайлаттынмас, Оон холу ам-даа
чонну кезедип, көдүрлүр.

¹⁸ Оларның бузуду от ышкаш чал-
бышталып, тенниг бок үнүштү чип,

арга-арыгны өрттедип тур — ыш ада-
гаштадыр көдүрлүп үнүп тур. ¹⁹ А Аг-
шериглиг Дээрги-Чаяакчынын килеңи
черни өрттендир чийр, чон отгун чеми-
жи апаар. Кым-даа бодунун ха-дунма-
зын кээргевес; ²⁰ оң талазындан үзе соп
сыыргаш, аш артар; солагай талазындан
чигеш, топпайн баар. Кижигүрүзү боду-
нун холунун эьдин* чийр. ²¹ Манассия
Эфремни, Эфрем — Манассияны чийр,
олар ийилээн Иудеяже халдаар! Ынчан
безин Дээрги-Чаяакчынын килеңи чай-
латтынмас, Оон холу ам-даа чонну кезе-
дип, көдүрлүр.

10 ¹ Чөптүг эвес хоойлулар үндүрүп,
кээргел чок доктаалдар бижип ту-
рар улус ат болур! ² Силер мээң чонум иш-
тинде ядыыларның эргезин казып турар,
түрөңги улуска шын шииткел көргүспөс
база дулгуяк херэеженнерниң кошку-
лун былаап аар, өскүстериң үптөп турар
улус-тур силер. ³ Кеземче хүнүнде, кажан
ырактан келген айыыл-халап таварырга,
канчаар силер? Дуза дилеп, кымче баар
силер? Эртине-байлаанарны каяа артты-
рып каар силер? ⁴ Силер туттурган улус
аразынга харыксырап олуро дүжер азы
өлүрткен улус аразынга чыда дүжер си-
лер. Ынчан безин Дээрги-Чаяакчынын
килеңи чайлаттынмас, Оон холу ам-даа
силерни кезедип, көдүрлүр.

Бурганның турамык Ассирияны шииткени

⁵ «Ассирия ат болур! Ассирия дээр-
ге Мээң килеңимниң шыкпыжы-дыр,
оон холунда — Мээң хорадаан сагыжым-
ның кымчызы! ⁶ Мен Ассирияны Мен-
ден ойталаан чонга удур, Мээң килеңнеп
турарым чонга удур ыдар мен — ону үп-
теп-тоназын, куругладыр олчалап алзын,
кудумчуда бок-хир дег, таптай бассын».

⁷ Ынчалза-даа Ассириянын хааны
Бурганның ону ыдып турарын билбес,
ол бодунун сеткил-чүрээнге өске чүвө
бодаар — чер-делегейниң хөй куруне-
лерин эжелеп, узуткаар деп бодаар. ⁸ Ол
хаан: «Бүгү хааннар чүглө мээң ноянна-
рымга деңежир эвес чүвө бе? ⁹ Калне

* 9:20 Азы: «Ажы-төлүнүң эт-бодун».

9:11 Иса. 7:1; 8:6 9:12 4 Хаан. 16:6; 2 Чыл. 28:18 || Иса. 5:25; 10:4 9:13 Иер. 2:30 9:14 Ы. х. к. 28:13;
Иса. 19:15 9:15 Мих. 3:5 9:17 Иса. 5:25 9:19 Иса. 24:6 9:20 Лев. 26:26 9:21 Иса. 5:25 10:1 Иер. 8:8
10:2 Хост. 22:31; 23:6; Ам. 2:7 || Иов 22:9; Ыд. ыр. 93:6; Иез. 22:7 10:4 Иса. 5:25; 9:12 10:5 Авв. 1:12
10:6 Иса. 9:17 10:7 Мих. 4:12 10:9 Ам. 6:2

хоорай — Кархемис ышкаш, Хамат — Арпад ышкаш, Самария — Дамаск ышкаш эжелеттирбээн чүве бе? ¹⁰ Мен өске күрүнелерни — Иерусалим биле Самарияның дүрзү-бурганнарындан артык күштүг дүрзү-бурганнарлыг күрүнелерни эжелеп алган болганымда, ¹¹ Самарияны база оон дүрзү-бурганнарын басып кааным дег, Иерусалимни база оон дүрзү-бурганнарын басып кагбас мен бе?» — деп бодап турар.

¹² Дээрги Сион даг биле Иерусалимге удур кылып турар херээн төндүргөш, Ассирияның хаанының улуургак, турамык сагыш-хөнгүн болгаш оон туразы улуг, өрү көрдүнөр чоруун кезедир. ¹³ Ол хаан: «Мен ол бүгүнү күштүг холум-биле база мерген угааным-биле кылдым, билим ол хире-дир! Чоннарның кызыгаарларын эде тургустум, оларның курлавырларын үптөп алдым; буга ышкаш, оларның хааннарын дүжүлгезинден дүжүр үстүм. ¹⁴ Куш уязы тыпкан дег, Мээн холум чоннарның эрине-байлаан эжелеп алды; кагдынган чуургалар чыып аары дег, мен бүгү чурттарны чыып алдым. Кым-даа чалгынын далбаш кылбады, аксын ажыдып, сыйылавады» — дээн болгай.

¹⁵ Ыяш кезип турар кижиден оон баддызы өрү көрдүнөр деп бе? Ыяш хирээлеп турар кижини хирээзи оон мурнунга хоолуургаар деп бе? Мерге ону көдүрүп турар кижини көдүрүп шыдаар деп бе азы ыяштан чазаан моң ыяштан бүтпээн ээзи кижини чайып шыдаар деп бе?

¹⁶ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол хаанның семис-шыырак улузунче арып-дорар аарыг-човалан ыдар, оон аг-алдарлыг улузунун аразынга чалбырааштыг от ышкаш чалбыыш өөскүдөр. ¹⁷ Израильдин Чыры ынчан от апаар, Оон ыдыктыг Бурганы чалбыыш апаар: ол от чаңгыс хүн дургузунда тенниг бок үнүштү чиптер. ¹⁸ Ассирияның алдарлыг арга-арын, дүжүткүр

шөлдери ол от бүрүнү-биле узуткаар*, олар шупту өлүг-диригини аразында аарыг кижиге дег апаар. ¹⁹ Оон арга-арыгының ыяжының артынчызы аажок эвээш санныг апаар, ону чаш уруг безин санап шыдаптар.

Израильдин артынчызы Бурганче эглир

²⁰ Ол хүн кээрге, Израильдин артынчызы — Иаковтуң салгалындан артып калган улус боттарының дарлакчыларынга оон ыңай ынанмастай бээр*, а Дээрги-Чаяакчыга, Израильдин ыдыктыг Бурганынга шыны-биле ынаныр. ²¹ Израильдин артынчызы мөге-шыырак Бурганче эглир*. ²² Израиль, сээн чонун далай элезини ышкаш хөй санын-даа болза, чүгле артынчы чон эглип кээр. Бурган бүрүнү-биле чөптүг кеземче узуткаашкын боорун айтыкан. ²³ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы тодаратканын ёзуугаар бүгү чуртка узуткаашкын чорудар.

²⁴ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мээн Сионда чурттаан чонум, сени шыкпыыш-биле улдап, биезде Египет ышкаш, моң арнып турар Ассириядан кортпа. ²⁵ Удавас Мээн сенээ хоридаан сагышым часкарлы бээр, Мээн киленим кыптыгып, ассирийлерни узуткаар» — дээн.

²⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Цур-Орив чанынга мадиан чонну чылча шапканы дег азы Египетке Бодунун даянгыжын далай суунче көдүргени дег, Ассирияже кымчызын көдүрер. ²⁷ Ол хүн кээрге, Ассирияның чүдүрген чыгыгун сээң оорга-мойнундан дүжүрер, хилинчектээн дөңгүзүн — мойнундан уштур, олан дөңгү, күжениптеринге, буступ дүжүр.

²⁸ Дайзыннар Айатта чедип келген, Мигронну таварып эрте берген, Михмаска кошта чыгыгун арттырып каан*. ²⁹ Олар кежигни эрте берген, Гевада хонуп чыдар. Рама хоорай сирилээн, Саулдун Гивазындан чурттакчылары дезипкен.

* 10:18 Арга-арыг болгаш шөлдөр ассирий аг-шеригни ойзу көргүскен чадавас. * 10:20 Израиль болгаш Сирияга улур дайын үезинде Иудеяның хааны Ахаз Ассирияның хаанындан дуза билдээн (4 Хаан. 16:5-9). * 10:21 Артынчызы эглир — Исаяйның бир оглунун ады (Шеар-ясув, 7:3). * 10:28-32 Бо домактарда айткан черлер Иерусалимден ырак эвеске турган. Ол черлер халдап кел чыдар аг-шеригини Иерусалимче сонгу чүктен кээр оруунга турган чадапчок.

10:11 4 Хаан. 18:33-35; Иса. 36:18-20; 37:12 10:12 4 Хаан. 19:35-37; Иса. 37:36-38 10:13 Ы. х. к. 32:27 10:16 Ыд. ыр. 105:15 10:17 Иса. 27:4; 33:12 10:22 Э. д. 22:17 10:23 Иса. 28:22; Рим. 9:27-28 10:24 4 Хаан. 19:6; Иса. 37:6 10:26 Башт. 7:22, 25; Иса. 9:4 | Хост. 14:27-30 10:27 Наум 1:13 10:28 1 Хаан. 14:2 10:29 1 Хаан. 13:23 || 1 Хаан. 7:17 || 1 Хаан. 11:4

³⁰ Галлим суур, өөледир ыгла! Лаис, ону дынна, Анатот, аңаа харыыла! ³¹ Мадмена чурттакчы чок арткан, Гевимниң чурттакчылары дезип, чаштына берген. ³² Ол-ла хүн дайзыннар Новка доктаагаш, Сион дагда турар Иерусалимче чудуруу-биле кыжанган.

³³ Көрүнер! Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы коргунчуг күчү-күжү-биле ыяштарның будуктарын сыйып кааптар. Ыяштарның баштарын кезип кааптар, бедик черлерни чавызадып каар. ³⁴ Дээрги-Чаяакчы шыргай арга-эзими балды-биле кыргый кезер, өндүр улуг Бурганның мурунуга Ливанның арга-эзими калбаш кээп дүжер!

Амыр-тайбың хайырлаар Хаан

11 ¹ Иессейниң төжээнден Будук өзер, ооң дазыл-дамырындан Өзүм үнер*.

² Ол Өзүмнү Дээрги-Чаяакчының Сүлдези – мерген угаан биле угаан-сарыыл бээр Сүлде, арга-сүме биле күш-шыдал бээр Сүлде, билиг биле Дээрги-Чаяакчыдан коргуушкун бээр Сүлде бүргөп алыр. ³ Дээрги-Чаяакчыдан коргары Аңаа өөрүнчүг болур. Ол даштыкы хевир барымдаалап шиитпес, дамчыыр чугаа ёзуугаар черектер шиитпирлевес.

⁴ Ядыыларны Ол шынны-биле шиидер, черниң түрөңги улузунуң чаргы-чаалызын чөптүү-биле шиитпирлээр. Ооң чугаалаан сөзү, мерге дег, чер-делегейни кезедип согар, Ол Бодунун аксындан үнген тынжы-биле бузуттут улусту өлүрүп каар. ⁵ Ол чөптүг чорукту куржанып аар, шынчы чорук Ооң белинде куру болур.

⁶ Ынчан бөрү хураган-биле кады чурттап, ирбिश анай-биле кады чыдар, бызаа, арзылаң болгаш бугажык кады оъттап-чемненир, бичии оол оларны одарже сүрүп аппаар. ⁷ Инек адыг-биле кады оъттаар, оларның төлдери кады чыдар, арзылаң, буга ышкаш, сиген чиир. ⁸ Чаш төл чылан үңгүрүнүн аксынга ойнап болур, бичии уруг шагар чылан

чурттап турар үтче холун салып болур. ⁹ Бурганның бүгү ыдыктыг даанга бузут үүлгедир, хора халдадыр чорук турбас апаар, чүге дээрге, далайны сугларның доллары дег, чер-делегей Дээрги-Чаяакчыны билип аары-биле долдунар.

Чоннарга тук

¹⁰ Ол хүн кээрге, Иессейниң Дазылы бүгү чоннарга тук дег апаар, шупту аймактар Ооң чанынга чыгып кээр, Ооң чурттап турар чери алдаржыыр.

¹¹ Ол хүн кээрге, Дээрги холун катап база сунгаш, Бодунун чонунун артынчызын Ассириядан, Египеттиң девискээрлеринден, Эфиопиядан, Эламдан, Сennaардан, Хамат хоорайдан болгаш далайда ортулуктардан дедир эгидип аар.

¹² Дээрги бүгү чоннарга тук көдүргөш, Израильдин үндүр сывыртаткан улузун чыып эккээр, Иудеяның тоо быдараан чонун чер-делегейнин дөрт чүгүнден бөлүп эккээр. ¹³ Израильдин адааргалы соксаар, Иудея аңаа өжээргейин баар; Израиль Иудеяга адааргавастай бээр, Иудея база Израиль-биле өжээннеспес. ¹⁴ Олар барыын чүкке филистимнерниң черлеринче шүүргедей ужул, халдаар, чөөн чүкте чурттаан аймактарны кады үптээр; Эдом биле Моавка удур холун көдүрер, аммон чон оларга чагыртыр. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Египеттиң далайынын мугулдурун кургадып каар, күштүг хат хадыдып, Бодунун холун Евфрат хемниң кырынче сунар. Ол хем чеди адырык кылдыр чарлы бээрге, улус ону идик ужулбайн кезип шыдаар апаар. ¹⁶ Ынчан Ооң чонунун артынчызынга, израиль чон Египеттен үнүп турган үеде дег, Ассириядан үнер делгем орук ажыттынар.

Мактал ырылары

12 ¹ Ол хүн кээрге: «Дээрги-Чаяакчы, Сенээ өөрүп четтирип тур мен!

Сен менээ килеңнеп турган-даа болзуңа, Бодунуң килеңинни чайладып,

* 11:1 Иессей дээрге Давид хаанның ачазы. Бо оюскан уткалыг домак Давид хаанның үре-салгалынче айтып турар (Иер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12 көр).

10:30 1 Хаан. 25:44 || Ис. 21:18; Иер. 1:1 10:32 1 Хаан. 21:1 10:33 Иса. 10:18; Иез. 31:3; Ам. 2:9

11:2 Иса. 42:1; 61:1; Мф. 3:16 11:4 Ыд. ыр. 71:2, 4 || Иов 4:9; Ыд. ыр. 138:19; 2 Фес. 2:8;

Ажыл. 2:16 11:6 Иса. 65:25 11:9 Иса. 65:25 || Сан. 14:21; Ыд. ыр. 71:19; Авв. 2:14

11:10 Ы. х. к. 28:49; Иса. 5:26; 49:22; 62:11; Ажыл. 5:5; 22:16 || Рим. 15:12 11:11 Ос. 11:11;

Мих. 7:12; Зах. 7:10 11:12 Ы. х. к. 30:3; Иер. 32:37; Иез. 11:17; Соф. 3:20 11:13 2 Хаан. 19:41-43;

Иер. 3:18; Иез. 37:16-17; Ос. 1:11 11:14 Иер. 49:28 11:15 Иса. 7:20; Ажыл. 16:12 11:16 Хост. 14:29 ||

Иса. 19:23 12:1 Иса. 11:11

меңээ аргалалды хайырладың. ² Шынап-ла, мээң Камгалакчым — Бурган, Аңаа идегээр болгаш, чүдөн-даа кортпас мен. Дээрги-Бурган-Чаяакчы — мээң күчү-күжүм, ырым; Ол меңээ камгалап болду» — деп ырлаар сен, ³ камгалаалдын кудуктарындан сугну өөрүшкүлүг узур аар силер.

⁴ Ол хүн кээрге: «Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтиринер, Ооң адын кыйгырып, алгап-мактанар; чоннар аразына Ооң ажыл-херектерин медээлээр, Ооң ады өндүр улуг дээрзин оларга сагындырынар. ⁵ Дээрги-Чаяакчыны алгап ырлар, Ол өндүр улуг үүлө-херек кылган болгай, ооң дугайында бүгү чер-делегейге билдингир апарзын. ⁶ Сионнун чурттакчылары, өөрүп-хөглөнөр, чүгө дээрге Израильдин ыдыктыг Бурганы силернин арнараңда өндүр улуг-дур!» — деп ырлаар силер.

**Вавилон дугайында
өттүр билген медегеле**

13 ¹ Амоцгун оглу Исайянын дамчытканы Вавилон дугайында өттүр билген медегел бол-дур*.

² «Тас тей бажынга туктан көдүргөш, дайынчыларны кыйгырып, оларже хол чайыңар; олар беглер хаалгазынче кире берзин. ³ Мен Бодумга бараалгатканым шериглерге дужаал берген мен; Мээң өндүр улуум дээш өөрүп-байырлап турар дайынчыларымны кыйгырып алдым — Мээң киленим ёзугаар хөдөлзинер.

⁴ Мөөң чон чыылганда дег, дагларда дааш-динмит үнүп тур. Эвилелдежи чыылган күрүнелер, чоннарның дааш-шимээни ол-дур! Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы аг-шерин тулчуушкунга белеткээң-дир. ⁵ Ол аг-шериг ырак чурттан, чер-делегейниң ужу-кыдындан кел чыдар: Дээрги-Чаяакчы болгаш Ооң киленинин чепсээ бүгү чер-делегейни хоозурадыр!

⁶ Ыглап-сыктанар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткелинин хүнү чоокшулаан-дыр — Күчүлүг Бурган бүрүн буураашкын чоруткан-дыр. ⁷ Ынчангаш бүгү улустун холдары салдына бээр, кижиги бүрүзүнүн чүрээ серт кынныр. ⁸ Улус аажок коргар, олар аарышкыга алзып, курлу бээр, божуп чыдар херээжен кижиги дег, хилинчек көөр, бот-боттарыныче кайгап-харап көржүр, арыннары агарып, девидей бээр.

⁹ Көрүнер, Дээрги-Чаяакчының шииткелинин хүнү кел чыдыр — Ооң аажок хорадап, килеңнээни, хайыра чок ол хүнде чер кыры ээнзиреп, ында чурттаан бачыттыг улус узуткаттырар. ¹⁰ Дээрнин сылдыстары биле чырымалдары боттарының чырыын чашпас; үнүп орав хүн өжүп каар, ай чайынналдыр чырывас. ¹¹ Мен бо делегейни бузуду дээш кезедир мен, бузуттугларны кем-буруузу дээш кезедир мен. Турамык улустун улуургаан соксадыр мен, түрлүг улустун туразынын улуун таптай базар мен. ¹² Кижилер эвээжээш, арыг алдындан-даа, Офирден эккелген алдындан-даа ховар апар кылып каар мен. ¹³ Ынчаар дээш, Мен дээрни силгири мен! Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы хорадаарга, Ооң килеңи кыптыккан хүнде чер-делегей бодунун туружундан шимчей бээр.

¹⁴ Ынчан кижиги бүрүзү, сүрүүшкүнден дескен чээрден дег, кадарчы чок хойлар дег, бодунун чонунче дедир чанар, бодунун черинче дезип маңнаар. ¹⁵ Туттурган-на кижиги өттүр шаштырып аар, таварышкан-на кижиги хылыштан өлүп калыр. ¹⁶ Оларнын чаш төлдерин, боттары көрүп турда, черже чылга октаптар; оларнын бажыннарын үлтөп-тонаар, кадайларын чазарлаар.

¹⁷ Көрүнер, Мен Вавилонга удур мөңгүннү үнелесес, алдынны тоомчага албас мидий чонну көдүрер мен.

* 13:1 Иудей хаанарнын боттарының Вавилондан хамаарышпас чоруун чедип аар дээн оралдажышкыннары Вавилонче Иехония хаанни болгаш ооң хүрээленин күш-биле аппаратканынга чедирген (б.э. чедир 597 ч.). Оон, Иехонияның соон салгаан Седекияның үезинде, вавилон шериглерниң иудей күрүнени узуткаанынга база Иерусалимни үрөп бусканынга чедирген (б.э. чедир 586 ч.). Ынчангаш Эрги Чагыг-керээнин хей сөзүглелдери Вавилондан өжзөн негээринин дугайында чугаалап турар (Иер. 50—51 эгелер; Ыд. ыр. 136-ны көр).

12:2 Хост. 15:2; Ыд. ыр. 117:13 12:4 1 Чыл. 16:8; Ыд. ыр. 104:1 || Ыд. ыр. 8:2-3 12:5 Хост. 15:1 12:6 Соф. 3:14; Зах. 2:10; 9:9 || Ыд. ыр. 45:6; Ос. 11:9 13:1 Иса. 21:1; 47:1; Иер. 50:1 13:2 Иса. 5:6 13:5 Иер. 50:24 13:6 Иез. 30:3; Иоил 1:15; Авд. 1:15; Соф. 1:7 13:7 Иез. 7:17 13:8 Иса. 42:14; Иер. 4:31; 30:6; Мих. 4:9-10 13:9 Иса. 24:1 13:10 Иса. 24:23; Иез. 32:7-8; Иоил 2:31; Мф. 24:29; Ажыд. 6:12 13:11 Иса. 2:11 13:12 Э. д. 10:29; 3 Хаан. 9:28; 1 Чыл. 29:4; Иов 22:24; Ыд. ыр. 44:8 13:13 Иов 9:6; Агг. 2:6 13:14 Иер. 50:16 13:16 4 Хаан. 8:12; Ыд. ыр. 136:9; Наум 3:10 || Ыы. 5:11; Зах. 14:2 13:17 Иса. 21:12; Иер. 51:11, 28; Дан. 5:31

¹⁸ Мидийлерниң чалары аныяк оолдарны адып каар, олар чаш төддерге хайыра көргүспес, бичи урулгарже кээргел-биле көрүмөс. ¹⁹ Вавилон — күүрнелерниң эн каазы, халдей чоннуң алдары база чоргааралы, Содом биле Гоморра ышкаш, Бурганга узуткаттырар. ²⁰ Вавилонну улус кажан-даа ээлевес, салгалдан салгал дамчып чурттакчы чок болур. Араб киж и аңаа чадырын тикпес, кадарчы киж и сүрүг малы-биле дыштанмас. ²¹ Аңаа чүглө черлик аң-мең турар, шөө-бөрүлөр ооң бажыңнарын доллар; аңаа страус куштар чурттаар база те-чунма шурап маңнажыр. ²² Бөрүлөр оон шивээлеринге*, дилгилер — каас-коя ордуларына улулар».

Израильдиң дедир чанып кээр

14 ¹ Вавилоннуң кеземче көөр үези чоокшулаан, ооң өлүр хүнү кээр четкен. А Иаковту Дээрги-Чаяакчы өршээр, Израильди база катап шилип аар — израильчилерни боттарының черинге чурттадып каар — даштыкы улус олар-биле катгынып, Иаковтуң салгалы-биле тудуш апаар. ² Эске чоннар израиль чонну эдиртип алгаш, ооң төрөөн черинче дедир эккээр. Израиль чон Дээрги-Чаяакчының черинге ол чоннарны бодунуң эр, кыс кулдары кылып аар база ону тудуп аппаратан улусту тудуп аар, ону кызып-кыйып турган улусту чагырар.

Вавилоннуң хаанын кочулаан ыр

³ Ол хүн, кажан Дээрги-Чаяакчы сени качыгдал, хөлзээзин болгаш каржы-дошкун кулданыгдан адырып каарга, ⁴ Вавилоннуң хаанын кочулаан бо ыры ырлаар сен:

«Хилинчектекчи чок апарды, оон кызгадалы төндү! ⁵ Дээрги-Чаяакчы бузуттугларның мергезин, чагырыкчыларның кымчызын сыйып кагды. ⁶ Хаан килеңней бергеш, чоннарны соксаал чок эттеп-соп, хорайды бергеш, кээргел чок кызгадал-биле истеп сүрүп турду. ⁷ Бүгү чер-делегей ам дыштанып, амыр-чыр-

гал көрүп чыдыр, хөглүг ырлар дынналып тур! ⁸ Хадылар, Ливанның пөштөри безин сээң бастырганың дээш байырлап: „Сен мөңгө уйгуз удуй бээринге, бисти кым-даа кезедип келбестеди“ — джикип тур.

⁹ Өлүглөр оранынче кирип турунда, сени уткууп аар дээш, ол оран хөлзеп эгелээн; сени уткузун дээш, ол оран өлүг улустуң сүнезиннерин — чер кырынга баштыңчылар бооп чораан бүгү улусту оттуруп, эске чоннарның өлгөн хааннарын дүжүлгелерден сеең алдар кылдыр тургузуп турар. ¹⁰ Олар шупту сеең: „Сен база, бис ышкаш, кошкак апарып, биске дөмейлежи берген-дир сен“ — дээр. ¹¹ Сеең өндүр-чаагайың, чадаганнарын үнү — ол бүгү өлүглөр оранынче дүже берген. Сеең сээктер дөжек болур, курттар — шуглак болур.

¹² Шолбан сылдыс, даң хаяазынын төлү, канчап дээрден кээп дүштүң?! Чоннарның дарлакчызы, сени черже дүжүр октапкан-дыр! ¹³ А сен бодунуң сеткилчүрээнде: „Дээрже көдүрүл берейн, дүжүлгемни Бурганның сылдыстарындан өрү көдүрүп, бурганнарның чөөүлөжил чыгыр чери — Цафон дагыны ийлеринге саадаайн“. ¹⁴ Үстүкү булуттардан өрү көдүрүлүп, Дээди Өрүкү Бурганга дөмейлежийн“ — деп бодадың. ¹⁵ Ынчалза-даа тамыже, өлүглөр оранының ханы дүвүнче дүжүр октапкан сен!

¹⁶ Сени эскерип каан улус топтап көрүп, салым-чолуңу кайгап-харап турар: „Черни шимчедир чайгап, күрүнелерни сириледип турган киж и бо бе? ¹⁷ Делегейни ээнзиреткен, бүгү хоорайларны үрөп бускан, тудуп аппаратан улун бажыңынче чандырбайн турган киж и бо бе?“

¹⁸ Чоннарның хааннары шупту хүндүлүү-биле мөңгө уйгузун удуп, киж и бүрүзү бодунуң чевег-куюнда чыдар. ¹⁹ Чүглө сени, чүдек-бужар сек дег*, чевег-куйга ажаавайн, үндүр октапкан; хылышка шаштырткан, тамының даштарынче октаптырган өлүглөр сени шып

* 13:22 Шивээлер — эске бурунгу сөзүглелде «Дулгук херэзженнеринче» деп бижээн. * 14:13 «Цафон даг» — еврейлер аразына чурттап турган хананей чоннуң чүдүлгезин ёзугаар бурганнар чурттап турар даг. * 14:19 Азы: «Ирик ыяш будуу дег».

13:18 Иер. 50:29 13:19 Э. д. 19:24; Ы. х. к. 29:23; Иер. 49:18; Соф. 2:9 13:20 Иер. 51:37 || Иер. 3:2 13:21 Иов 30:29; Иса. 34:13; Иер. 50:39; Мих. 1:8 14:1 Зах. 1:17 || Иез. 47:22; Эф. 2:12-14 14:2 Иса. 49:22; 66:20 14:4 Авв. 2:6 14:8 Иез. 31:16-17 14:12 Ахид. 9:1; 12:8-9 14:13 Иер. 51:53 14:14 Иез. 28:2; 2 Фес. 2:4 14:15 Иов 20:6-7; Ыы. 2:1; Мф. 11:23 14:17 Иер. 50:33

алган. Улус буду таптай баскан мөчүсөөк дег, ²⁰ сен ол хааннар-биле дөмей кылдыр хөөржүттүрбес сен, чүге дээрге чуртуну хоозурадып, чонуну узуткап алган-дыр сен.

Бузуттугларның үре-салгалын улус мөнгө шагда адап сагымас. ²¹ Адазынын кем-буруузу дээш ооң оолдарын чок кылыры-биле белегкенер. Олар чер-делегейни эжелеп аар дээш көдүрүлбезин база бүгү делегейни боттарының хоорайлары-биле дуглай тутпазын».

²² «Оларга удур көдүрлүр мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Вавилоннун адын, дириг арткан чонун, келир салгалын узуткап каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²³ Мен ону чараа-чеченнер девискээри, тулааланчак хөөлбектер кылып каар мен; узуткаашкын ширбиижи-биле ону үндүр ширбиир мен».

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Ассирия дугайында

²⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен канчаар бодап алган мен, ынчаар болур, Мен канчаар баш бурунгаар тодараткан мен, ынчаар боттаныр; ²⁵ Бодумнун черимге ассирий аг-шеригни чылча шавар мен, Бодумнун дагларымга оларны таптай базар мен. Оларның дөнгүзү Мээң чонумдан уштунуп кээп дүжер, оларның дарлалы ооң оорга-мойнундан адырлы бээр. ²⁶ Бүгү чер-делегейге хамаарыштыр бодалым бо-дур, бүгү чоннарны кезедир дээш көдүрүлген холум бо-дур. ²⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бодап бодап аарга, кым ону күш чок болдуруп шыдаарыл? Ооң холу көдүрлүрге, кым ону чайладып шыдаарыл?» — деп дангыраглап чугаалаан.

Филистим чон дугайында

²⁸ Ахаз хаанның өлгөн чылында мындыг өттүр билген медеглел болган:

²⁹ «Филистимнер оларны чылча шаап турган шыкпыштын сыйылганы дээш өөрүвезин;* чылан үре-салгал-

ындан шагар чылан үнүп кээр, ооң үрөтөлү ок-чылан апаар. ³⁰ Ынчал эн ядымы улус тодар, түрөңги улус айыыл чок черге дыштаныр. Филистим чоннун дазылын аш-биле узуткаар мен, артып калган улuzu өлүртүп каар.

³¹ Ыглаңар, хаалгалар! Алгырып ыгла, хоорай! Филистимнер, коротканындан дөгере көжүй беринер! Чүге дээрге сонгу чүктен ыш диргелип кел чыдыр, ол аг-шеригде чыскаалдан чыдып калган кижичок-тур. ³² Ол чоннун элчинеринге чүү деп харыылаарыл? „Дээрги-Чаяакчы Сионну доктаадып тургускан, Ооң чонунун түрөңги улuzu анаа хоргалдып аар“ деп харыылаар ужурлуг».

Моав дугайында

15 ¹ Моав дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Чангыс дүне Ар хоорайны хоозураткан — Моавты узуткап каан; чангыс дүне Кир хоорайны хоозураткан — Моавты узуткап каан. ² Ооң чурттакчылары бурганнарының өргээзинче чедип келген, Дивоннун чурттакчылары ыдыктыг черже ыы-сыылыг чедип келген. Моав чон Нево болгаш Медева хоорайлар дээш ыглап-сыкташ — кажыыдал демдээ кылдыр бүгү улустун бажын таарып, салын чүлүп каан. ³ Моавтын кудумчуларында улус качыгдалдын самдар хевин кедип алган, бажыннар кырында, шөлдерде бүгү улус донгая кээп дүшкөш, ыглажып тур. ⁴ Эсевон биле Элеале хоорайлар алгырып ыглап тур — оларның үнү мырыңай Иаапада дынналып турар. Моавтын шериглери база ыглажып, сеткил-сагыжы сүрээдеп тур. ⁵ Мээң чүрээм Моав дээш ыглап тур; ооң дескен улuzu Сигорже, Эглат-Шелишияга чедир дезип тур; олар Лухитче ыы-сыылыг көдүрлүп, Хоронаим баар орукта боттарының аштырышкыны дээш ыглажып тур. ⁶ Нимрим хемнин суу соглуп калган, шыктар кургап, оыг-сиген оңа берген — үнүш-дүжүгү артпаан. ⁷ Моавтар эртин-байлаанын камнап алган артынчызын Талдар шынаазы-биле аппарат чыдар. ⁸ Моавтын

* 14:29 Чугаа болза ассирий хаан Тиглат-Пилесер III-түн б.э. чедир 727 чылда Ахазтын өлүмү-биле барык чангыс үеде болган өлүмүнүн дугайында чоруп турар.

14:20 Ыд. ыр. 36:28 14:23 Иса. 34:11 14:25 Иса. 10:5; 37:36; Наум 3:7; Соф. 2:13 || Иса. 10:27; Наум 1:13 14:27 Иов 9:13; 23:13; Дан. 4:32 14:28 4 Хаан. 16:20 14:32 Соф. 3:12 15:1 Иса. 25:10; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Ам. 2:1; Соф. 2:8 || Сан. 21:15; Ы. х. к. 2:9, 18, 29 15:2 Сан. 21:30; 32:38 || Иез. 7:18 15:4 Сан. 32:37; Иер. 48:34 15:5 Иер. 48:5

бүгү кыдыг-кызыгаарында ыы-сыы чаңгыланып тур, улус Эглаимге чедир, Беэр-Элимге чедир ыглажып тур, ⁹чүгө дээрге Димоннуң суун хан долган-дыр. А Мен Димонче оон-даа улуг айыыл-халап ыдар мен — Моавтан дескен улусче база чуртта артып калган улусче арзыланнар халдаар.

16 ¹Моавтын чагырыкчылары Села хоорайдан, ээн кургаг хову кежир, Сион дагже белек кылдыр хураганнар чорудуп берген. ²Арнон хемниң кежиглеринде моав херээженнер уязындан үндүр октаткаш, чалгыннарнын далбаңнаткан куштар ышкаш апарган. ³Моавтар Иерусалимден: «Биске сүмеден берип, шийтпирден үндүр. Дал дүүште бодунун хөлөгөн-биле бисти, дүн дүшкен ышкаш, шуглап ал. Сывыртаткан улузувусту чажырывыт, дескен улусту айтып бербе. ⁴Моавтан сывыртаткан улузувус сээининге чурттап артсын, оларга узуткакчыдан хоргадал бооп көр» — деп дилээн.

Кызагдакчы чок апаар, хоозураашкын соксап, чуртту базынган улус чиде бээр. ⁵Ынчан Давидтиң дүжүлгези шынчы чорук ачызы-биле доктаап, быжыгар — дүжүлгеге шынга бүргеткен чагырыкчы саадаар; ол чөптүг чорукче чүткүп, шыннын шийткел үндүрер дээш далажар.

⁶«Бис Моавтын улуургаанын, оон аажок улуургаа биле турамынын дугайында, оон адыргыга биле туразынын улуунун дугайында дыңнаан бис, а оон көөргеттинер чоруу хоозун-меге-дир».

⁷Ынчангаш моав чон бодунун чурту дээш качыгдап, шупту ишкирнип ыглап турар. Ажыг-шүжүгте алыскан улус, Кир-Харешет хоорайга эки-чаагай амыралынарны сактып, ыглажынар-ла! ⁸Эсевоннуң шөлдери болгаш Сивманын виноград шөлдери кургап калган. Чоннарнын чагырыкчылары биезде Иазер хоорайга чедир үнүп, ээн кургаг хову чедир чатгылып турган эн эки сыптарны таптай басып каапкан. Оларнын адырлары өзүп тарап, далай ындынче эрттир үнүп турган.

⁹Мен Сивмада виноград шөлү дээш, Иазер дээш ыглааным дег, ыглап тур

мен; Эсевон биле Элеале, силерни караам чажы-биле сугтарар мен! Чүгө дээрге улус сээң чайгы чимизин чыгбастап, бышкан тараан ажаавастады, өөрүшкүлүг дааш-шимээн дыңналбастады.

¹⁰Дүжүткүр черни хөглээшкин биле өөрүшкү кагаш барды, виноград шөлдериңде кым-даа ырлап, байырлавастанды, виноград сы базар онгарларда кым-даа виноград таптай баспайн турар, чүгө дээрге Мен өөрүп-байырлаан алгы-кышкыны соксадып кагдым.

¹¹Ынчангаш ишти-хөңнүм Моав дээш, сеткил-чүрээм — Кир-Харешет дээш, чадаган ышкаш, ыглап тур. ¹²Моавтар ыдыктыг черлерге чедип келгеш, шылагыже чаннлы, мөргүүрге-даа, ажык-дуза чок болур.

¹³Дээрги-Чаяакчынын Моавка хамаарыштыр шаанда чугаалап каан сөзү ол-дур.

¹⁴А ам Дээрги-Чаяакчы: «Хөлечик кижиниң ажыл кылып эрттирер хуусаазы дег, дараазында үш чыл эрте бээрге, Моавтын алдар-ады баксыраар, оон хөй санныг чону кырлып каар, көңгүс эвээш санныг, кошкак артынчы артар» — деп чугаалаан.

Дамаск биле Израиль дугайында

17 ¹Дамаск дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

«Дыннанар, Дамаск моон сонгаар хоорайлар санындан казыттырар, бузундулар оваазы апаар. ²Ароерниң хоорайлары ээн кагдынын, чүгле мал сүрүт анаа дыштанып чыдып, одарлаар, ол мал-маганны хойзур кижиге артпас. ³Израильге быжылгалдыг хоорай, Дамаскага — хаан-ныг чагырга турбас апаар; арамейлернин артынчызынга израиль чоннун алдар-адынын салымы онаажыр». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

⁴«Ол хүн кээрге, Израильдин алдар-ады кудулар, семис мага-боду арып-доруптар. ⁵Ол чүүл болза кажан Рефаим шынаазында шөлдөн тараа кезикчизи дүжүттү жаап ап, оон холу тараа бажын кезип, куругладыр чыып каапканда дег болур. ⁶Олива чимизин ажаап ап турда, оон шыпшык бажынга ийи-үш оливканын,

16:14 Хаан. 14:7 16:2 Башт. 11:18 16:5 Иса. 32:1 16:6 Иер. 48:29 16:7 4 Хаан. 3:25 || Иер. 48:31-34 16:8 Сан. 21:32 16:9 Сан. 32:37; Иер. 48:34 16:11 Иер. 4:19 16:14 Иса. 21:16 || Иса. 21:16; Иер. 48:13 17:1 Иса. 7:8-9; Иер. 49:23; Ам. 1:3; Зах. 9:1 17:2 Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33 17:5 2 Хаан. 5:18 17:6 Иса. 24:13; Мих. 7:1

чимистелген будуктарга дөрт-беш каттын артып каары дег, чүглө каш израиль кижиги менди артар». Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

⁷ Ол хүн улус боттарынын Чаяакчынынчө көөр, Израильдин ыдыктыг Бурганынчө көрүжүн шиглээр. ⁸ Олар оон соонда өргүл салыр черлерже, боттарынын холу, салаалары-биле кылган чүүлүнчө көрбөс апаар, ыдыктыг ыяштар, адагаштарга идегевестей бээр.

⁹ Израиль, ол хүн сээң быжыглалдыг хоорайларын — өске чоннарнын израильчилерге арттырып кааны, кагдынган хоорайлар — дуй үнген ыяштар биле чадан үнүштерге шыаа алзыр. Ол чер ээнзиреп каар. ¹⁰ Чүгө дээрге сен бодуну камгалап турар Бурганын уттупкан-дыр сен, бодуну хоргададып турар Хаяны сагынмаан-дыр сен. Каас сесерликтер тарып, өске бурганга тураскааткан сыптар олуртуп алган-дыр сен. ¹¹ Оларны олурткан хүнүндө-ле өстүрүп ап шыдадын, тарып каарынга, даартазында-ла чектели бээр кылып алдын, ынчалза-даа дүжүт албас сен, ол хүн аарыг-човалаң биле улуг качыгдал ажаап аар сен.

¹² Аа халак, хей чоннарнын аг-шерии чалгып хөлзээн далай ышкаш шимээрпеп тур! Аймак-чоннар шапкын агым суглар каалаан ышкаш алгы-кышкы үндүрүп тур! ¹³ Чоннар шапкын агым суглар каалаан дег мөөредир алгыржып тур, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчыга сойгалаткаш, олар ырадыр дезип маңнажы бээр; дагларда хат доюлдурган доозун дег, казыргыга бөөлдөткөн доурак дег, сывыртадып чоруп бээр. ¹⁴ Көжээ када көөрүңгө, коргунчүг дайзыннар бар болур, а эртен олар чиде бээр. Бисти үптөп, хоозурадып турган улустун хуу-салымы, үлүгуузу ол-дур.

Эфиопия дугайында

18 ¹⁻² Чалгыннарнын шартылаан даажы долган,

Эфиопиянын хемнеринин ындында чыдар, элчиннерин далайлап, кулундан кылган хемелерге олурткаш, суглар-биле эжиндирип чорудуп турар чурт ат болур! Шалышкын элчилер, узун, сал

чок чонга, ырак-чоокка-даа түрлүг көстүр чонга, улуг-шыырак, эжелекчи, черин хемнер үзүктээн чонга барыңар.

³ Чер-делегейни ээлеп чурттаан бүгү улус, чернин чурттакчылары, даглар кырынга тук көдүрлүргө, көрүңөр, труба этсирге, дыннанар! ⁴ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы менээ: «Хүн хүнней бергенде, изиг каанда чиргилчин бырланнап турда болгаш ажаалда үезиниң дунааргай изиинде туманналчак дүдүскөк астына бергенде, Бодумнуң черимге артып калгаш, анаа көрүп турар мен. ⁵ Виноград ажаалдазынын бетинде-ле, кажан оон чечээ дүжүп, салбакта кады быжып эгелеп турда, дайзын ол будук, өзүмнерни бижээ-биле одура кезип кааптар. ⁶ Ол бүгүнү дагларда араатан куштар биле черлик аң-менге арттырып каар; куштар чайны өттүр ону чиир, черлик аң-мен кыштадыр чиир» — дээн.

⁷ Ол үедө Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга шак ол узун, сал чок чондан, ырак-чоокка-даа түрлүг көстүр чондан албан-үндүттү улуг-шыырак, эжелекчи чон Сион дагже — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын адынга тураскааткан черже эккээр.

Египет дугайында

19 ¹ Египет дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Дыннанар, Дээрги-Чаяакчы чорук-кур булутта саадапкан, Египетче кел чыдыр. Египеттин дүрзү-бурганнары Ону көргөш, сиринейнип тур, египетчилернин чүректери кортканындан шапкыланып тур. ² «Мен египетчилерни египетчилерге удур дайылдаштырар мен — ха-дуңмалышкы улус, эжишкилер, бир хоорай биле өске хоорай, бир де-вискээр биле өске девискээр бот-боттарына удур чаалажыр. ³ Египетчилернин сузу бастынар, Мен оларнын бодап алган чүүддерин чүү-даа эвес кылып каар мен; олар дүрзү-бурганнардан, өлүг улус сүнезиннеринден, караң көрнүрлерден арга-сүмө айтырар. ⁴ Мен Египетти каржы-дошкун чагырыкчынын холунга хүлээдип бээр мен, кээргел чок хаан оларны чагырар» — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн.

17:8 Иса. 27:9; Мих. 5:13 17:9 Мих. 5:11 17:10 Бл. х. к. 32:18; Бл. ыр. 105:21; Иер. 2:32

17:12 Бл. ыр. 64:8 18:3 Иса. 5:26 18:4 Бл. ыр. 10:4 19:1 Иер. 46:2; Иез. 29:2; Иоил 3:19 ||

Бл. ыр. 17:10; 103:3 || Хост. 12:12; Сан. 33:4 19:2 Башт. 7:22 19:3 Бл. ыр. 32:10 || Иса. 8:19

19:4 Иер. 46:13; Иез. 29:19

⁵ Далайның суу тырттына бээр, хем соглуп, кургап каар. ⁶ Адырлар, бугалар чыдып эгелээр, Египеттин хем-суглары сыгыап, соглуп каар. Кулузун, хыргыгыш оңа бээр. ⁷ Хем эринде шырыштар, Нилдин чанында тараан бүгү тараа кургап, тарадыр хадыткаш, чиде бээр. ⁸ Балыкчылар мунгараар, Нил хемче сыырткыжын октап турар бүгү улус ыглажыр, сугже четки октап турар улус ундараар. ⁹ Лён дырап турар улус идегелин шуут ышкынар, пөс аргыкчыларының арны агара бээр. ¹⁰ Хеп аргыкчылары мунгадаар, хөлезилеттинген ажилчыннарын сагыш-сеткили качыгдалга алзыр.

¹¹ Цоан хоорайнын нояннары шуут угаан чок-тур! Фараоннуң мерген угаанын чөвүлекчилери мелегей сүме кадып тур. Канчап силер фараонга: «Мерген угаанныгларның үре-салгалы бис, эрте-бурунгу хааннардан укталган бис!» — дээр силер?

¹² Египет, сээң мерген угаанныгларның ам кайыл? Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Египетке удур бодалын олар ам сеңээ чугаалап, тайылбырлап берзин.

¹³ Цоанның нояннарының угааны четпес-тир, Мемфис хоорайнын нояннары дуурайлаттырган-дыр; Египетти оон аймактарының баштыңнары оруундан астыктырган-дыр. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы оларның угаан-сарылын солкуудаткан-дыр, ынчангаш олар Египеттин бүгү ажил-херектерин будап каапкан-дыр: Египет ам, эзирик кижиге дег, бодунуң кускузун сүзүп, улчул чоруп турар. ¹⁵ Египетке ам кым-даа: оон бажы-даа, кудуруу-даа, бедик-чаагай будуктары-даа, хыргыгыжы-даа дузалап шыдавас.

¹⁶ Ол хүн кээрге, египетчилер херэ-женнер дег апарып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының оларга удур көдүрер холундан корткаш, сирилей бээр. ¹⁷ Иудеянын чери дээш Египет коргуушкунга алзыптар. Иудеянын адын адаарга, дыңнаан кижиге бүрүзү Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Египет дугайында бодалы дээш коргуп-сүртээр.

¹⁸ Ол хүн беш египет хоорай Ханаан-нын дылы-биле чугаалап, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап эгелээр. Ол хоорайларның бирээзи Үрегдээшкин хоорайы* деп адаттырар. ¹⁹ Ол хүн Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедик чер Египеттин ортузунга турар, а Дээрги-Чаяакчыга тураскаал оон кызыгаарынга турар. ²⁰ Ол дээрге египет черге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы дугайында сагындырып, херечилел болур. Кажан египетчилер боттарының кызга-дакчыларындан адырлыр дээш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырарга, Ол камгалакчы биле баштыңны оларга чорудуп берип, камгалаар. ²¹ Дээрги-Чаяакчы Египетке ынчалдыр ажиттынар; ол хүн египетчилер Дээрги-Чаяакчыны билип алгаш, Аңаа мөгөйип, өргүл малдары биле далган-тараа өргүлдери эккеп салыр база Дээрги-Чаяакчыга даңгырак-тар бергеш, күүседир. ²² Дээрги-Чаяакчы Египетти кезедир; кезеткеш, оон экиртип каар. Олар Дээрги-Чаяакчыже эглип, мөргүүрге, Ол оларнын дилээнге харылап, экиртип каар. ²³ Ол хүн Египеттен Ассирияже улуг делгем орук шейлүр. Ассирийлер Египетче, а египетчилер — Ассирияже аргыжып чоруур, египетчилер ассирийлер-биле кады Дээрги-Чаяакчыга бараан болур*.

²⁴ Ол хүн Израиль үш улуг күрүнениң бирээзи болуп, Египет болгаш Ассирия-биле деннежи бээр; ол чер-делегейге ачы-буянын хайырлаар. ²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы оларны алгап-йөрээп: «Мээң египет чонум, Мээң холумнун бүдүргени Ассирия, Мээң өнчүм Израиль — олар шупту Мээң ачы-буянынмы алыр» — дээр.

Египет биле Эфиопия дугайында

20 ¹ Ассириянын хааны Саргоннун чорудупканы кол шериг баштыңы Азот хоорайга чедип келгеш, аңаа удур чаалажып, эжелеп алганы чылда* — ² ол уеде Дээрги-Чаяакчы Амоцун оглу Исайяга: «Белинде ораап алганың качыгдал хевин

* 19:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Хүн хоорайы» дээн. Хүнге мөгөйишкин кылыр хоорай болур Илиопольду (Э. д. 41:45; Иез. 30:17 көр) узуткаанынче айтып турар сөстөр оюну бооп чадавас. * 19:23 Азы: «Египетчилер ассирийлерге бараан болур». * 20:1 Б.э. чедир 712 ч.

19:5 Иов 14:11 19:6 Иез. 30:12 19:11 Сан. 13:23; Ыд. ыр. 77:12, 43 19:12 3 Хаан. 4:30 19:13 Иез. 30:13 19:14 Иер. 48:26 19:15 Иса. 9:14-15 19:16 Иер. 50:37; 51:30; Наум 3:13 19:18 Соф. 3:9 19:19 Э. д. 28:18-19 19:21 Иона 1:16; Зах. 14:16-18 19:22 Иер. 46:26; Иез. 29:13 19:23 Иса. 11:16 19:24 Э. д. 12:2-3 20:1 1 Хаан. 5:1 20:2 1 Хаан. 19:24; Мих. 1:8, 11

база будунда идиинни уштуп каавыт» — дээн. Исайя ыңчаар кылгаш, чанагаш, кызыл-даван чоруп турган.

³ Дээрги-Чаяакчы ыңчан мынча дээн: «Мээң чалчам Исайяның Египет биле Эфиопияның келир уезинче айыткан демдек бооп, үш чыл дургузунда чанагаш, кызыл-даван чоруп турганы дег, ⁴ Египеттин база Эфиопияның туттурган улусун Ассирияның хааны кыргачалы дивейн, чанагаш, кызыл-даван, чаязы көстүп чоруур кылдыр, Египеттин шалдаңын көргүзүп, тудуп алгаш баар. ⁵ Эфиопияга идегеп, Египет-биле мактанып турган улус коргуп-сүртеп, бак атка кирер. ⁶ Ол хүн кээрге, далай эриинин чурттакчылары: „Көрүнер, бистин идегеп турганывыс, олардан дуза дилеп, Ассирияның хаанындан адырлып аар дээш, хоргадап барып турганывыс улус канчап барган-дыр! Бис ам канчап камгалап алыр улус боор бис?!” — деп чугаалажыр».

Вавилон дугайында

21 ¹ Далай чанында ээн кургаг хову дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Негевтин кырында хадаан шуурганнар дег, дайзын ээн кургаг ховудан, коргунчуг черден кел чыдар. ² Түрлүг көстүшкүннү Дээрги-Чаяакчы менче чоруткан чүве: «Өскерликчи өскерлип турар, хоозурадыкчы үлгеп-хоозурадып турар. Элам, хоорайже халда! Мидия, хоорайны бүзээле!» Мен ам бүгү үе-човуурну төндүрей!»

³ Ол дээш мээң мага-бодум аарышкыдан сыртылаан, божуп чыдар херээжен дег, хилинчекке алыскан мен. Дыннаан чүвем дээш качыгдап тур мен, көргөн чүвем дээш дүвүрөп тур мен. ⁴ Чүрээм согуу тиккиңейнип, кортканымдан сирилөп тур мен. Дыка күзенчиг турган келир үе меңээ коргуушкун бооп хуула берди.

* 21:2 Персияның аг-шерии Вавилон хоорайны б.э. чедир 539 ч. эжелеп алган. Персиянын талазынга Элам биле Мидияның аг-шерии база турган. * 21:8 Өске бурунгу сөзүглелде «доскуулчу» эвес, «арзылан» деп бижээн. * 21:11 Эдом — өске бурунгу сөзүглелде «Дума» деп бижээн (Э. д. 25:13 көр). ** 21:11 Сеир — Эдомнун өске ады (Э. д. 36:8; Ы. х. к. 2:8 көр). * 21:13 Дедан — араб аймак (Э. д. 25:3; Иер. 25:23 көр).

20:3 Иса. 8:18 20:4 Наум 3:10 21:1 Иса. 13:1; 47:1; Иер. 50:1; 51:42 || Иер. 51:1 21:2 Иса. 24:16; 33:1 || Э. д. 14:1; Иер. 49:34; Иез. 32:24; Дан. 8:2 || Иса. 13:17; Дан. 5:31 21:3 Иса. 13:8 21:6 Иер. 6:17; Иез. 3:17; 33:2; Ос. 9:8 21:8 Авв. 2:1 21:9 1 Хаан. 5:4; Иер. 50:2; 51:8 21:10 Иер. 51:33; Ам. 1:3 21:14 Э. д. 25:15; Иов 6:19; Иер. 25:23

⁵ Шериг баштыннары ширтектер чадып, стол-ширээге аыш-чем салып, ижип-чиген соонда, тура халчып келген, дозуг-камгалаалдарын белеткеп алган!

⁶ Дээрги меңээ: «Барып, доскуулчудан тургузуп каг. Ол көрүп турар чүвезин чугаалазын. ⁷ Доскуулчу ийи аът коштаан дайынчы тергени база элчиген, теве мунган улусту көрүп каар. Ол кичээнгейлиг дыннаалап турзун» — дээн.

⁸ Доскуулчу*: «Дээргим! Хүннүн-не мында доскуулдап тур мен, дүненин-не база бо черде тур мен. ⁹ Көөрүмге, ийи аът коштаан дайынчы терге кел чыдыр!» — деп дынзыдыр чугаалаан. «Оон: „Вавилон шуут буурады! Оон бүгү дүрзү-бурганнары черде чуура шаптырып алган чыдыр!“ — деп кыйгырганын дыннаан мен».

¹⁰ О, тараа дег бастырткан мээң чонум, сенээ ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин бурганындан дыннаан чүвемни чугаалап тур мен.

Эдом дугайында

¹¹ Эдом* дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Улус мени Сеирден*: «Доскуулчу, дун кажан төнерил? Доскуулчу, дун кажан төнерил?» — деп айтырган. ¹² Доскуулчу: «Даң адып ор, ынчалза-даа дун үргүлчүлөвишаан-дыр. Билип алыксаар болзунараза, катап база чедип кээп, айтырынар» — деп харыылаан.

Аравия дугайында

¹³ Аравия дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Деданнарның* чин сөөрткен тевелери, Аравиянын шырыштарында хонуп ап тур силер. ¹⁴ Теманың чурттакчылары, кагып-суксаан улуска сугдан беринер; ойлап-дескен улуска аыш-чемден эккелер. ¹⁵ Олар дээрге хынындан ужулган хылыштан, хере тырткан чадан, кадыгдошкун дайын-чаадан дескен улус-тур.

¹⁶ Дээрги меңээ: «Хөлөчик кижинин ажыл кылып эрттирер хуусаазы дег, дараазында чыл эрте бээрге, Кедарның* бүгү алдар-ады чиде бээр. ¹⁷ Кедарның ча адар дайынчыларындан чүгле каш кижидириг артар» — дээн.

Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Иерусалим дугайында

22 ¹ Көстүүшкүн шынаазынын дугайында өттүр билген медеглел бо-дур.

Сээң-биле чүү болуп тур? Чүгө сээң чурттакчыларын шупту бажынарнынын кырында чыгып келди? ² Шимээрге хөлзеп, өөрүп-байырлап турган хоорай, сээң кырлып калган улузун хылышка шаштырбаан-дыр, тулчуушкун үезинде өлбөөн-дир. ³ Сээң хамык баштыңнарын кады десе берген, чаларын октапкаш, туттуруп алган. Хоорайга турган бүгү улус ырадыр дезип маңнааш-даа, туттуруп алган-дыр. ⁴ Ынчангаш: «Менче көрбөнер, качыгдал, ыглап алыин. Хөңнүм чазарын орадашпаңар, мээң күжүр чонум когаралды көргөн болгай» — деп чугаалаан мен.

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчынын кеземче хүнү — Көстүүшкүн шынаазында девидээшкин, чылча шавышкын, мөгүдээшкин хүнү! Хананы үрей үстүрүп-ле тур — качыгдалдын кышкызы даг бажында дыңналы берди. ⁶ Эламын шериглери саадактарын белеткеп алган, дайынчы тергелер, аытгы шеригжилер дайылдажырынга белең; Кир чурттуг шериглер дозуг-камгалалдарын көдүрүп тур. ⁷ Сээң кайгамчык эки шынааларынын дайынчы тергелер долган, аытгы шеригжилер хаалга чанында чыскаалыпкан. ⁸ Иудеянын быжыглалдарын бузуп каапкан.

Силер ол хүн Ыяш ордуда* шыгжаан ок-чепсекче көрүжүңер шиглээн силер. ⁹ Давидтин Хоорайынын ханазында дежик черлернин хөйүн көрүп каан силер. Сугну Адаккы хөөлбекти долдур курлавырлап узуп алган силер. ¹⁰ Иерусалимде бажыңнарын хынап көргөш, хананы быжыглаары-биле, оларнын чамдызын бу-

зуп каапкан силер. ¹¹ Ийи хана аразынга Эрги хөөлбектин суун курлавырлаар суг шыгжамыры тудуп алган силер. Ынчалза-даа ол айыыл-халаптын боорун баш бурунгаар шийтпирлээн Бурганче көрүмнээн силер, ол бүгүнү шаг шаанда-ла бодап алган Бурганче кичээнгей салбаан силер.

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерге ол хүн ыглап-сыктаарын, качыгдалдан бажыңарны дөңгүрөттүр чүлүп, самдар хепти кедерин сүмелээн. ¹³ Ооң орнунга өөрүп-хөглөп, байырлап, шарылар соп, хойлар дөгөрип, этг чип, арага ижип: «Даарта өлүп каар бис — ам дойлап, ижип-чип аалы!» — деп турар-дыр силер.

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол бачыдыңар өршээттинмес, өлүп каар силер!» — деп дыңнаткан. Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Дээди дүжүмет дугайында

¹⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Барып, хаанның дүжүмеди, орду башкарыкчызы Севнага мону дамчыт:

¹⁶ „Сен кым сен? Мында кандыг улузун барыл? Канчап маңаа бодунга чевег-куй оюп ап диттигиптиң? Чевег-куйну бедик черге оюп алган-дыр сен, чыдар черинни хаяга кылып алган-дыр сен. ¹⁷ Көөр сен, күш-шыдалдыг кижиде, Дээрги-Чаяакчы сени дыңзыг туткаш, дүжүр октаптар! ¹⁸ Ол сени борбайтыр дүргөш, улуг делгем чуртче шывадаптар. Сен аңаа өлүп каар сен, каас-коя чуузаларын аңаа артып каар, о, сен хөөкүй, бодунуң дээргинин ордузунун бужар-багы! ¹⁹ Мен сени эрге-дужаалыңдан халаар мен, ажыл-албаныңдан дүжүртүр сен!“

²⁰ Ол хүн кээрге, Мен Хелкиянын оглу Элиакимни — Бодунуң чалчамны кыйгырып аар мен. ²¹ Аңаа сээң хевинни кедиргеш, сээң курун-биле куржаар мен, сээң эрге-чагырганы аңаа хүлээдиң бээр мен. Ол Иерусалимнин чурттакчыларыңа, иудей чонга ада дег

* 21:16 Кедар — араб аймак (Ыд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4 көр). * 22:8 Ыяш орду — Соломоннун туттуруп каан ордузу (3 Хаан. 7:2-5; 10:17-21 көр).

21:16 Иса. 16:14 22:2 Иса. 32:13 || Ыы. 4:9 22:4 Иер. 9:1; Мих. 1:8 22:6 Иса. 21:2 || 4 Хаан. 16:9; Ам. 1:5; 9:7 22:9 2 Хаан. 5:7 22:12 Мих. 1:16 || 2 Хаан. 3:31 22:13 Иса. 56:12 || 1 Кор. 15:32 22:15 4 Хаан. 18:18; Иса. 36:3; 37:2 22:16 2 Чыл. 16:14 22:20 4 Хаан. 18:18; 19:2

болур. ²² Мен ооң холунга Давидтиң ордузунун дүлгүүрүн тутсуп каар мен, оон ажиткан чүвезин кым-даа хаап шыдавас, ооң хаап каан чүвезин кым-даа ажыдып шыдавас. ²³ Мен ону кадыг-быжыг черже, кадаг ышкаш, киир кагар мен; ол бодунун төрөл бөлүүнге алдарлыг дүжүлге апаар. ²⁴ Ооң төрөл бөлүүнүн бүгү алдар-ады: бүгү салгакчылар, ажы-төл, кадагда азып каан аяк-сава дег, доңгалар дег, кадагдан хамаарылгалыг болур.

²⁵ Ол хүн кээрге, демги кадаг, кадыг-быжыг черже кадап каан-даа болза, божаннай бээр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меделгезен. — Ол кадагны ушта шааптарга, кээп дүжер, аңаа азып каан турган бүгү чүүк чок апаар. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Финикия дугайында

23 ¹ Тир хоорай дугайында өтгүр билген меделгел бо-дур.

Ыглап-сыктаңар, Фарсистен ээп келген корабльдар! Тир хоорай үрелип бузулган-дыр, бүдүн бажың артапаандыр. Ол медээ оларга китт черден чеде берген*.

² Ыгт чок барыңар, далай эрииниң чурттакчылары, Сидон хоорайның садыгжылары! Далайга эжиндирип, байып турган силер; ³ Египеттен тарааны, Шихор болгаш Нилдин эриктеринден дүжүттү улуг делгем сулгар кыры-биле сөөртүп турган силер. Хоорайыңар хей чоннарның садыг кылыр чери турган.

⁴ Сидон, далай эриинде шивээ, ам бак атка кирген-дир сен! Далай: «Эдим аарып, божуп көрбедим. Оолдар өстүрүп, кыстар кижизитпедим!» — деп турар.

⁵ Кажан Тир дугайында бо медээ Египетке чеде бээрге, египетчилер сирийейни бээр.

⁶ Далай эрииниң чурттакчылары, Фарсисче көже бериңер, ыглап-сыктаңар! ⁷ Тир хоорайның чурттакчыларының буттары оларны ырак черлерге турмчуп чурттаар кылдыр алгаш барып турган болгай. Шаандакы үеде үндезилеттинген, өөрүп-хөлгезен хоорайыңар ам

канчап барганы ол? ⁸ Тирге — хааннарны дүжүлгеге олуртуп турган, садыгжылары чагырыкчылар бооп келген, садыг кылыр улузу чер-делегейде алдаржаан хоорайга — ындыг хуу-салымны кым онааганыл? ⁹ Ону Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы онааган: турамык, хүндүлелге ынак бүгү улустун адын баксырадыр дээш база чер кырында бүгү алдар-аттыг улусту куду көөр дээш, Ол ынчанган.

¹⁰ Фарсистин чурттакчылары, чуртунарже эжиндирип чоруй барыңар, силерге мында өртээл чок-тур! ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунун холун далай кырынче сунарга, күүрнелер сирийейни берген. Ол Хананнның шивээлерин бузар деп дужаал үндүргөн. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Чазарлаттырган уруг, күжүр Сидонкыс, моон сонгаар өөрүшкү көрбес сен! Доп-дораан китт черже* чоруй баар-даа болзунза, анаа безин амыр-дыш көрбес сен» — дээн. ¹³ Халдейлер чуртунче көрүңер, ол чон ам чок-тур! Ассирия ооң черин черлик аң-меңге берипкен. Ассирийлер бүзээлел суургалары тудуп алгаш, халдейлерниң бүгү шивээлерин үрегдеп бузуп, бүгү чүвени бузундулар кылып каапкан.

¹⁴ Ыглап-сыктаңар, Фарсистен ээп келген корабльдар! Силерниң шивээңер үрелип бузулган-дыр.

¹⁵ Хүнү кээрге, Тир хоорай бир хаан-ның назыны хире хуусаада — чеден чыл дургузунда утгундура бээр. Ынчалза-даа ол чеден чыл эрте бээрге, бир ырда кирген самыын-садар херэежен-биле болган чүве Тир-биле болур: ¹⁶ «Чадаганың туткаш, хоорайны эргип кези, хамык улуска кагдырган самыын-садар кыс! Кызып-кызып аянынг кылдыр ойна, хей ырдан улай-улай ырла — улус сени сактып кээр чадавас».

¹⁷ Чеден чыл эрте бээрге, Дээрги-Чаяакчы Тирге сагыш салыр. Тир база катап бодунун садыг ажылын кылып, чер кырында бар бүгү күүрнелер-биле будалып эгелээр. ¹⁸ Ындыг-даа болза, оон орулгасы, ажык-кончаазын Дээрги-Чаяакчыга аңгылап каан болур — ону чыып,

* 23:1, 12 Китт чер — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарын ыңча деп адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

23:2 Э. д. 10:15; Иис. 19:28 23:3 Иез. 27:3-36 23:11 Хост. 14:21 23:13 Иса. 47:1 23:15 Иер. 25:11, 22 23:22 Мф. 16:18 || Ажыл. 3:7-8 23:1 Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:2 || 3 Хаан. 10:22; Иона 1:3 23:17 Ажыл. 17:1-2

шыгжавас — ол орулганы Дээрги-Чаяакчынын күзээн айы-биле чурттап турар улусту тоттур чемгеринге база шынарылыг хепкеринге ажыглаар.

Бурганның чер-делегейни кезедири

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы чер-делегейни хоозурадып, курулганын каар — оон хевир-дүрүзүн үрөп, ында чурттап турар улусту тарадыр сывыртаптар. ² Карачал улусту база Бурганның бараалгакчыларын, эр, херээжен чалчаларны база оларнын дээргилерин, чегдинген кижини база чээли берикчизин, чиижен хөөчү кижини база өрелиг кижини — шуптузун чангыс салым-хуу манап турар. ³ Чер шуут-ла хоозурап, үптөтгирер. Дээрги-Чаяакчының чугалаан сөзү ол-дур.

⁴ Чер качыгдап, харыксыраар, бүгү делегей хилинчек көрүп, харыксыраар, бедик дээр биле чер харыксыраар!⁸ ⁵ Черни оон чурттакчылары бужартаткан: олар хоойлуларны херекке албаан, дүрүмнерни тооваан, менге чагы-керээни үрөөн. ⁶ Ынчангаш черни каргыш чиир — оон чурттакчылары бачыт дээш кеземчеге онаашкан! Ынчангаш черниң чурттакчылары өрттөнип каар, чүгле эвээш кижиг артар.

⁷ Виноград чулуу соглуп, сыптар кадып каар, сеткил-чүрөөндөн дөглөп турган улус аар тынар. ⁸ Хөглүг дабыралар ыгыт чок баар, өөрүп-байырлаан үннер дынналбастаар, хөглүг чадаганнар ыды чидер. ⁹ Улус арага ижип, ырлашпас апаар — эзиртир суксун ижерге, аажок ажыг апаар.

¹⁰ Ээнзирээн хоорайны үрөп бузуп кааптар, хамык бажыңнар хааглыг боор — кирер арга чок. ¹¹ Арага чок боорга, кудумчуларга алгы-кышкы дынналыр. Хөглээшкин өжүп каар, өөрүшкү черни каалкаш баар. ¹² Хоорайга чүгле хоозурал артар, оон хаалгаларын буза шаап кааптар. ¹³ Чер кырынга, чоннар аразынга ындыг болур. Олива чимиози азы виноград чыгып турда ышкаш, ажаалда адакталган үеде, чүгле каш борбак кат артканда ышкаш болур.

¹⁴ Дынзыг үннер, өөрүшкүлүг алгы-кышкы дынналыр — Дээрги-Чаяакчынын өндүр бедин барыын чүкке алгап ырлаар!¹⁵ Дээрги-Чаяакчынын чөөн чүкке база алгап-мактанар! Дээрги-Чаяакчынын, Израильдин Бурганынын адын далай эрини дургаар алдаржыдынар!¹⁶ Чер-делегейнин ужу-кыдынындан: «Чөптүг Бурганга алдар!» — деп ырлажырын дыннаар бис.

А мен: «Өлдүм-читтим, өлдүм-читтим! Ат болдум! Өскерликчилер өскерлип тур! Олар өскерликчи ёзу-биле өскерлип тур!» — дидим. ¹⁷ Черниң чурттакчылары, коргунчуг байдал, онгар болгаш какпа-дузак силерни манап турар. ¹⁸ Коргушкуннун алгы-кышкызын дыннааш, дескен кижиг онгарже кээп дүжер; онгардан үнүп келген кижиг дузакка тутуна бээр. Дээрниң эжиктери ажыттынар, черниң үндезиннери сирилээр. ¹⁹ Чер буступ каар, ол чайтанар, сириңейни бээр. ²⁰ Чер, эзирик кижиг дег, тендириир, майгын дег, чайганар; оон бузут-багы, аар чүгк бооп, ону базып аар, ол кээп дүшкөш, туруп чадап каар!

²¹ Ол хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы дээрлерге — дээрниң аг-шерин, черге — чер-делегейнин хааннарын кезедир. ²² Оларны, хоругдаткан улусту дег, онгарга чыгып каар; оларны кара-бажыңнааш, элээн үе эртерге, оларга кеземче онаар. ²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Сион дагда турар Иерусалимге хааннай бээр-ге база Бодунун өндүр чырыын улустун баштыннарынга көргүзөргө, айның арны кызар, хүн ыяды бээр.

Дайзыннардан камгала дээш Бурганны алгап-мактааны

25 ¹ Дээрги-Чаяакчы, мээң Бурганым — Сен сен!

Мен Сени алгап-мактаайн, Сээн адынны алдаржыдай! Сен туруп көрбээн чүвени кылып, Бодунун шаандагы бодалынны боттандырдың, сөзүңнү ээледин. ² Сен хоорайларны даш оваалар кылып кагдың, быжыглалдыг хоорайларны — бузундулар кылып кагдың.

* 24:4 Азы: «Черниң күш-шыдалдыг кижилери харыксыраар».

24:1 Иса. 13:9 24:2 Ос. 4:9 24:4 Иер. 4:28; Ос. 4:3; Иоил 1:10 24:5 Сан. 35:33 24:6 Ы. х. к. 29:27; Зах. 5:3 || Иса. 9:19 24:7 Иоил 1:10 24:8 Иер. 7:34; 16:9; Иез. 26:13; Ос. 2:11 24:11 Иоил 1:12 24:13 Иса. 17:6; Мих. 7:1 24:16 Иса. 21:2; 33:1 24:17 Иер. 48:43-44; Бы. 3:47 24:18 Ам. 5:19 || Э. д. 7:11; Ыд. ыр. 17:8 24:20 Иов 12:25; Ыд. ыр. 106:27; Иса. 29:9 24:23 Ыд. ыр. 92:1 || Иса. 13:10 25:1 Хост. 15:2 25:2 Иер. 9:11

Даштыкы улустун шивээ-хоорайлары ам чок — олар ам кажан кезээде катап тутунмас. ³ Ынчангаш ам күчүлүг чоннар Сени алдаржыдар, түрлүг чоннарнын хоорайлары Сенден коргар. ⁴ Чүгө дээрге Сен — ядым, түрөгүдөн улуска кызгадаткан үзинде шивээ сен; чайык-чаыстан чаглак-хоргадай сен, дунааргай изигде чаштынар девээ сен. Түрлүг улустун тыныжы үерледир чаыс дег, ⁵ кадып калган черде дунааргай изиг дег болган. А Сен эжелекчилернин дааш-шимээнин оожургаттың. Булут көмө аптарга, изигин намдаары дег, түрлүглернин ыры дыңналбайн барды.

⁶ Сион дагга Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарга үр хуусаада тургускан арага кудар бай дой кылыр. Ол дойга чаглыг, чилиглиг эыг-чем салыр болгаш эң эки арага кудар. ⁷ Шак бо дагга Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарны шыва апкан шывыгны, бүгү аймактарны баязрган шуглакты узуткап каар — ⁸ өлүмнү Ол кезээ-мөңгөдө чок кылып каар! Ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы бүгү улустун чаактарында карак чажын чодар, бүгү чер кырынга Бодунун чонундан бак атты ап кааптар. Дээрги-Чаяакчы ону азаан.

⁹ Ол хүн улус: «Бистиги Бурганыыс ол-дур! Бис Анаа идегээривиске, Ол бисти камгалап кагды. Ол — Дээрги-Чаяакчы-дыр, бис Анаа идегеп турдуvus; Оон хайырлаан камгалалды дээш өөрүп-байырлап, хөглээли!» — дээр.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы холун бо дагже салыр. А Моав бодунун турар черинге, өдекче киир таптаан тараа саваны дег, таптай бастыраар. ¹¹ Моав өдек иштинге, эштип тура, холдары-биле карбанган кижиде, холдарын хере сунаар. Ол чеже-даа карбанырга, Бурган оон турамык чоруун базар. ¹² Моавтын бедик, быжылдагы ханалары үрелип каар, буступ дүжөр, чернин довураанче барып ужар.

Иудеяның мактал ырызы

26 ¹ Ол хүн иудей черге мындыг ыр ырлажыр:

Бистин хоорайыыс быжыггалдыг! Бурган биске камгалалды — ханалар биле камгаланыр чалды тургузуп турар.

² Эжик-хаалганы ажыдынар, Бурганга шынчы, чөптүг-шынныг чон кирип келзин. ³ Чайгылыш чок туруштуг кижиге чаагай чорукту чорудуп бээр сен, ол кижиге Сенээ идегеп турган болгай. ⁴ Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөдө идегенер, чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчы — мөңгө Хая-дыр! ⁵ Ол бедик черге чурттап турган улусту дүжөр октаан, оларнын бедикте турар хоорайын үрөп бускан — черже, довуракче дүжөр октаан. ⁶ Ам ол хоорайны таптай басып турар — ядыларнын буттары, түрөнгилернин тавангайлары ону кырлап эртип турар.

⁷ Чөптүг-шынныг кижинин оруу дорт — Сен анаа оргу-дески орукту ажыдып бээр сен. ⁸ Бис Сээн айтышкыннарын оруу-биле чоруп ор бис, о, Дээрги-Чаяакчы, Сенээ идегээр бис! Сээн адыңче, Сээн алдарынче сеткил-сагыжыыс чүткүп турар.

⁹ Дүне када мээң сеткил-сагыжым Сенче чүткүп турар, эртен мээң ишти-хөңнүм Сен дээш сагышсырап турар. Чер кырынга Сээн шынныг шийткелдерин илереп турда, чер-делегейнин чурттакчылары чөптүг-шынныг чорук деп чүл ол дээрзин билип аар. ¹⁰ Бир эвес бузуттуг кижини өршээр болза, бодун шынныгы-биле алдынмай баар — чөптүг улустун чуртунга ол биезги хевээр бузут үүлгедир, а Дээрги-Чаяакчынын өндүр бединче көрүнмес-даа.

¹¹ О, Дээрги-Чаяакчы! Сээн холун өндүр бедик-тир, а бузуттуглар ону көрбейн тур. Сээн чонунну көөр хөңнү чок улус ону көрүп кааш, ыядып човай бээр. Сээн дайзыннарнынг доктаадып каанын от оларны чиптер. ¹² О, Дээрги-Чаяакчы! Сен биске амыр-тайбынны хайырлап тур сен! Чедип алган бүгү чүвевисти биске Сен кылып берген сен. ¹³ О, Дээрги-Чаяакчы Бурганыыс! Сенден аңгы, өске дээргилер бисти башкарып турду, ынчалза-даа бис чүглө Сээн адыңны сактып, алгап-мактап турдуvus. ¹⁴ Ол дээр-гилер өлүп калган, ам дирилбес, өлүглер оранындан туруп келбес. Сен оларны кезедип, узуткап каан сен, олар дугайында сактыгышкын-даа турбас кылып каан сен. ¹⁵ А чонувусту өстүрүп-көвүдеткен сен, о,

25:4 Иса. 4:6; Иоил 3:16 25:6 Иса. 2:2-3 25:8 1 Кор. 15:54-55 || Ажыл. 7:17; 21:4 25:9 Ыд. ыр. 9:15

25:10 Иса. 15:1; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Ам. 2:1; Соф. 2:8 26:2 Ыд. ыр. 23:7; 117:19-20

26:4 Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; 44:8 26:7 Ыд. ыр. 36:23 26:9 Ыд. ыр. 62:2 || 1 Чыл. 16:14;

Ыд. ыр. 104:7 26:11 Мих. 7:16 || Ыд. ыр. 20:10; Евр. 10:27 26:12 Иса. 9:6; Мих. 5:5 26:13 Хост. 1:11;

Башт. 3:8 26:14 Экл. 9:5 26:15 Иса. 9:3

Дээрги-Чаяакчы! Сен чонну көвүдеткен сен, Бодунну алдаржыдып, чурттуң кы-
зыгаарын делгемчиткен сен.

¹⁶ О, Дээрги-Чаяакчы! Чонувус кы-
загаткаш, холун Сенче сунуп турду. Сен
ону кезедип турунда, арай деп-ле сымы-
ранып мөргүп турду. ¹⁷ Иштиг херэежен
кажиңиң божуур бетинде хилинчекте-
нип, алгырып чыдары дег, бис база Сээн
мурнунга ындыг-дыр бис, Дээрги-Чаяак-
чы. ¹⁸ Бис иштиг турган бис, хилинчек-
тенип турган бис, ынчалза-даа чүгле хат
божаан бис. Чер-делегей кырынга ти-
лелге чедип албаан бис, оон чурттакчы-
лары бистин мурнувуска кээп дүшпээн.

¹⁹ Сээн өлүг улузун дирлип кээр,
өлүглерниң мөчү-сөөгү амыдыралче эг-
лип кээр! Довуракка хөмдүргөн улус, от-
туп келинөр, өөрүшкүлүг ырлажыңар!
Сен оларны, эргенги шалың ышкаш, се-
риидедир сен. Өлүглер ораны бодунун
улузун үндүрүп салыр.

²⁰ Мээң чонум, бар че, бажыңыңче
кирип, эжиң хаап ал! Бурганның килени
чавырылгыжеге чедир, түр када чаштына
бер. ²¹ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы чер-
ниң чурттакчыларын кем-буруузу дээш
кезедир-биле, Бодунун турар черинден
үнүп кел чыдыр. Чер оон кырынга төпкөн
бүгү ханны көргүзүптер, өлүрткен улусту
оон ыңай чажырбайн баар.

Бурган-биле тайбың керээзи

27 ¹ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Бодунун
улуг, быжыг болгаш хайыра чок
хылыжы-биле Левиафанны* — чылбы-
раңнаан чыланни, дыйлаңнаан чылан-
ны узуткап каар. Далайның моозун Ол
өлүрүп каар!

² «Ол хүн кайгамчык эки виноград
шөлүнүн дугайында ырлажыңар! ³ Мен,
Дээрги-Чаяакчы, ону кадарып, үргүлчү
суггарып тур мен. Аңаа кым-даа хора че-
дирбезин дээш, дүне-даа, хүндүс-даа ону
камгалап-кадарып тур мен. ⁴ Сагыжымда
килеч чок. Бир эвес ол шөл Менээ удур
тенниг бок үнүш естүрер болза, Мен аңаа
удур дайылдажып үнгөш, хуюкталдыр

өрттедиптер мен. ⁵ Ол боду Менден камга-
лал дилеп чедип келзин, Мээң-биле тай-
бың керээзин чарып алзын, ийе, Мээң-
биле тайбың керээзин чарып алзын».

⁶ Келир үеде Иаков дазылданыр, Из-
райил чаш будуктарын сунуп, чечекте-
ли бээр, бүгү чер-делегейни чимизи-биле
долдуурар!

⁷ Дээрги-Чаяакчы израильчилерни,
оларны соп турган улусту дег, соп тур-
ган чүве бе? Ол израильчилерни, олар-
ны өлүрүп турган улусту дег, өлүрүп
турган чүве бе? ⁸ Сен олар-биле дайыл-
дашкаш, оларны чуртундан үндүр сы-
выртап, шийдип турдуң. Сен оларны
Бодунун өрттендир чиир хат дег күш-
түг тыныжын-биле үндүр үрүпкен сен.

⁹ Израиль чон бодунун кем-буруузу-
дан мынчаар адырлыр, ол бодунун ба-
чыдындан ойталаар болза, үре-түнне-
ли мындыг болур: ол өргүл салыр бедик
черлерниң дажын, чугай дажы дег, чуура
шаап кааптар, ыдыктыг ыяштарны-даа,
адагаштарны-даа тура тыртып кааптар.

¹⁰ Быжыглалдыг хоорай ээнзирээн,
чурттакчылыг черлерни улус каапкаш
барган, олар ам ээн кургап хову ышкаш.
Ында ам бызаалар оыттап, дыштанып
чыдып, будук-бүрү тыртпарлап чип ту-
рар. ¹¹ Будуктар кургап каарга, сыйып
кааптар, херэежен улус келгеш, оларны
өрттедиптер. Бо чон угаан чок-тур, ын-
чангаш Чаяакчызы ону кээрgevес, хай-
ыра көргүспес.

¹² Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Евфрат
хемден эгелээш, Египеттиң кызыгаар-
ында хемге чедир бүгү тараа баштарын
чыыр — израильчилерни чаңгыстап чыып
аар. ¹³ Ол хүн өндүр улуг трубаны этсир —
Ассирияда чиде берген база Египетче сы-
выртадышкан улус ында Иерусалимниң
турары ыдыктыг дагга келгеш, Дээрги-
Чаяакчыга мөгээр.

Израильдин эзирик даргалары

28 ¹ Израиль күрүне ат болур! Оон
каас-чаражы, эзирик израиль-
чилерниң бажында чечектен өрөөн

* 27:1 Левиафан — ханаан мифологияда сугнун күчүтен моозу (Иов 3:8; 40:20; 41:1; Ыд. ыр. 73:13-14; 103:26 көр). Ол амытан Бурганның удурланыкчызының символу болур. Мында: Египет азы Ассирияның ойзу адаан ады бооп чадавас (Иез. 27:1 көр).

26:17 Иса. 13:8; Ин. 16:21 26:19 Иез. 37:12; Дан. 12:2 26:20 Иса. 2:10; Соф. 2:3 26:21 Мих. 1:3

27:1 Ы. х. к. 32:41 27:2 Иса. 5:7 27:4 Иса. 27:4 27:6 Иса. 37:31; Ос. 14:6 27:8 Хост. 15:8; Иов 4:9;

Иса. 11:4 27:9 4 Хаан. 18:4; Иса. 17:8 27:10 Иса. 17:9; Мих. 5:11 27:11 Ы. х. к. 32:28

27:13 Мф. 24:31; 1 Фес. 4:16; Ажыд. 11:15 || Иса. 11:11; Мих. 7:12

дээрбек дег, онуп каар! Олар, турамык, улуг-чаагай улус, арагага чытгыр шаптырыпкан чыдар. ²⁻³ А Дээрги быжыг, күчүлүг кижини оларга удур томуйлап каан. Ол долулуг чайык, өлүмнүг шуурган болгаш хайнып-мөөрөөн үер суу дег. Ээририк израильчилерни оон холу черже дүжүр октаптар, ⁴ оон буттары чекектен өрөөн дээрбекти таптай базар. Турамык, улуг-чаагай улустун бажында онган чекек эрте бышкан чимис ышкаш болур — ону көрүп каан кижидораан үзе тырткаш, ажырыптар.

⁵ Ол хүн Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунун артынчызынга каас-чараш өрөөн дээрбек азы өндүр чараш оваадай дег болур. ⁶ Дээрги-Чаяакчы шииткел черинде олурар кижиге чөптүг шииткел үндүрерин сагыш алындырар; дайзынны хаалга чанында ойтур шаап турар улуска Ол эрес-дидим чорукту хайырлаар.

⁷ Арага ижип алгаш, тендирип, эзиртир суксун ижип алгаш, элөейнип турар улустун аразында Бурганның бараалгакчызы, медээчизи безин бар-дыр! Олар эзирээш, ол-бо тендиннеп тур, арага оларнын угаанын эдерединкен-дир! Эзиртир суксундан угааны албаарап, көстүүшкүннеринге соора билип, частырыглыг шиитири үндүрүп турлар. ⁸ Бүгү столдарны ческинчиг куску шыпкан, арыг чер артпаан!

⁹ Олар: «Исайя кымны угаан киирер деп турарыл? Кымга өөрөдиг тайылбырлап турарыл? Чоокта чаа-ла эеп турган, иезиниң эмиинден чаа адырган чаштарга бе?» ¹⁰ Ооң сөстери чүглө мындыг-дыр: айтышкын-на, айтышкын, дүрүм-не, дүрүм, ында бичии, мында бичии» — деп турар.

¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ам бо чон-биле чугаалажырда, билдинмес дыл, даштыкы улус чугаазы ажыглаар. ¹² Ол оон мурнунда чонунга: «Бо черге амырдыш көөр силер, турупкан улус маңаа дыштанзын. Бо — оожургал чери-дир» — деп турган. А олар дыннаар безин хөңнү чок болган. ¹³ Ам оларга Дээрги-Чаяак-

чынын сөзү мындыг: «Айтышкын-на, айтышкын, дүрүм-не, дүрүм, ында бичии, мында бичии». Ынчангаш олар чорупкаш, ойда кээп дүжүп, кемдедир ужуу аар база какпага кирип, туттуруп аар.

Иерусалимниң кочуургактары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчынын сөзүн тооп дыннаар, кочуургактар, бо чоннун Иерусалимде саадаан чагырыкчылары!

¹⁵ Силер: «Өлүм-биле керээ чарып алган бис, өлүглөр ораны-биле дугуржулга кылып алган бис. Коргунчуг үер хөмө келгеш, чанывыс-биле эрте бээр; меге бистиң хоргадалывыс апарган, авыяс чүүл — чаштынар черивис» — деп турар-дыр силер.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Көрүңер даан, Сионга дашты салып тур мен — шилиттинген, улуг үнелиг, быжыг, бажын таваанга эң чугула дашты салыр мен. Аңаа бүзүрөөн кижиде мөгүдөвес*. ¹⁷ Мен шынныг шииткелди — хемчээр хендир кылып каар мен, чөптүг чорукту — хынаар херексел кылып каар мен. Долу дүшкеш, силернин хоргадалынар болур мегени үрөгдээр, чаштына берген чериңерни суглар хөмө алыр. ¹⁸ Силерниң өлүм-биле чарган керээңерни күш чок болдурар, силернин өлүглөр ораны-биле дугуржулгачар буурап дүжер. Коргунчуг үер хөмө келгеш, оруун силерни тавартып изеп эрте бээр. ¹⁹ Ол үер келген санында-ла, эртенниң-не, дүне-даа, хүндүс-даа, силерни хөмө таварып, алгаш баар».

Бо медээни дыңнап кааш, коргун сирилээр силер. ²⁰ Чүге дээрге орун-дөжек хөлүн эрттир кыска болур — херлип чыттынмас, чоорган хөлүн эрттир чинге болур — шуглаттынмас. ²¹ Дээрги-Чаяакчы, Перацым дагга дег, көдүрлүр, Гаваон шынаазынга дег, киленин көргүзөр — Ол туруп көрбөөн ажил-херекти кылыр, көстүп көрбөөн ажил-чорудулганы боттандырар.

²² Ынчангаш бак чүве чугаалап, чучу-шоот кылырын соксадынар, оон башка кинчи-бегинер оон-даа быжыг апаар!

* 28:16 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Аңаа бүзүрөөн кижиде батка кирбес» деп бижээн.

28:2-3 Иса. 28:17; Иез. 13:11; 38:22 28:6 3 Хаан. 3:28 28:7 Ос. 4:11 28:10 Иер. 6:10

28:11 Ы. х. к. 28:49; Иса. 33:19; 1 Кор. 14:21 28:13 Иса. 8:14-15 28:14 У. ч. 3:34; 21:24

28:16 Ыд. ыр. 86:2; 117:22; Зах. 3:9 || Рим. 9:33; 10:11; 1 Пет. 2:6 28:17 Иса. 28:2; Иез. 38:22

28:21 Иис. 10:10; 2 Хаан. 5:20 28:22 Иса. 10:23

Бүгү черге узуткаашкын болурун тодарадатканын Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчыдан дыңнаан мен.

Бурганның мерген чуруму

²³ Кулаанар ээктирип, мени дыңнаңар, мээң чугаамны кичээнгейлиг дыңнаңар. ²⁴ Тараачны киж и тарылга үези кээрге, чүглө черин чарып, илииртээри-биле кызыгаарланыр ийик бе? ²⁵ Чок! Ол чер кырын дескилээш, ынаар койнут үрезинин чажып, тмин тарып каар. Ол одуруглар айыг-биле кызыл-тасты, чамдык черлерге — чинге-тараа, арбайны, а шөл кыдынгы — өске-даа үнүштерни тарып каар. ²⁶ Бурганы ону сургап, ыңдыг чурумга өөредип турар.

²⁷ Койнутту — бастырап херексел-биле, чинге-тарааны — бастырап дугуйлар-биле бастырбас; койнутту-даа, чинге тарааны-даа мерге-биле бастыра кагар. ²⁸ А тараа баштарын бастырып тура, чуура бастырбас, бастырап терге сөөрткен аяттарны үр сүрбес, оон башка тараа чуурлуп каар. ²⁹ Ол бүгү Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыдан кээр: Оон угаан-сарылы кайгамчыктыг, мерген угааны — өндүр улуг!

Иерусалим ат болур

29 ¹ Ариил, Ариил*, Давид хаанның чурттап турган хоорайы, ат болур сен!

Үе эртип, чылга чыл немежир, байырлалдарың боттарының эргилдезин ёзугаар катап-катап эртер. ² А Мен сени кызагдаар мен; хомулап, ыглап-сыктаар сен, Менээ Ариил* ышкаш болур сен. ³ Мен сени бүгү чүктен бүзээлээр мен, бүзээлел суургаларын сени долган-дыр тургузуп аар мен, сенээ удур бүзээлел быжыггалдары тудар мен. ⁴ Черже дүжүр октаткаш, оортан чугаалаар сен, чугаа-сөзүң довурак иштинден дыңналыр. Сээң үнүң, өлгөн кижиниң сүнезининиң үнү дег, чер иштинден дыңналыр, довурак адаандан сымыраныр сен.

⁵ А сени долганган эндерик дайзын-нарың хоюг довурак дег апаар, кээргел чок эжелекчилер — хатка эстээн тараа са-

ваңы дег апаар. Хенертен, карак чивеш дээр аразында ⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы кеземче көргүзүп, диңмирээшкин, чер шимчээшкени, коргунчуг дааш-шимээн, кедергей хат-шуурган болгаш өрттендир чиир чалбыштыг оду-биле чедип кээр. ⁷ Ариилге удур дайылдажып турар — оон шивээзин бүзээлел, ону кызып-кыйып турар бүгү чоннарнын аг-шерии уйгу-дүш, дүнеки көстүүшкүн дег боор!

⁸ Ынчан аштаан киж и бодун чемне-нип турар кылдыр дүжээр, а оттуп кээрге, аш хевээр боор; суксаан киж и бодун суг ижип турар кылдыр дүжээр, а оттуп кээрге, шаа төнүп, аксы-боску кургап калган боор. Сион дагга удур дайылдашкан эндерик чоннар-биле ыңдыг апаар.

Согурарган карактар, Бургандан ырак чүрөктер

⁹ Чожуй бериңер, кайгап-хараңар, бодунары согурарткаш, чүве көрбес апарыңар! Силер эзирип силер, ынчалза-даа арагадан эвес, тендирип силер, ынчалза-даа эзиртир суксундан эвес. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы силерни билинместедипкендир. Бурганның медээчилери, силерниң карактарыңарны Ол шимдириген-дир! Өтүр көөр улус, силерниң арыннарыңарны Ол дулгап каан-дыр.

¹¹ Бурган силерге кандыг-даа көстүүшкүн чорударга, ол көстүүшкүн дүрүп, таңмалап каан дүрүг-номнун сөстери дег боор. Бир эвес ыңдыг дүрүг-номну номчуп билир кижиге номчузун дээш тутсуп бээр болза, ол киж и: «Шыдавас мен, ону таңмалап каан-дыр» — деп харыылаар. ¹² А бир эвес ыңдыг дүрүг-номну номчуп билбес кижиге номчузун дээш тутсуп бээр болза, ол киж и: «Номчуп билбес мен» — деп харыылаар.

¹³ Дээрги мынча дээн: «Бо чон Менээ аксы-сөзү-биле чоок чон-дур, Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак чон-дур. Оларның Меңээ мөгөйишкени — чүглө кижилерден шингээдип алганы сагылга-дүрумнер-дир. ¹⁴ Ынчангаш Мен туруп көрбээн, кайгамчык херектерни бо чон-биле

* 29:1, 2 Ариил — Иерусалимниң оюскан ады. Бо аттың утказы эки билдинмес. Оон болгу дег уткалары: «Өргүл салыр бедигээштин одаа», «Бурганның арзылаңы».

28:29 Иер. 32:19; Рим. 11:33 29:1 2 Хаан. 5:9 29:3 4 Хаан. 25:1; Иез. 4:2 29:6 Хост. 19:16-18;

3 Хаан. 19:11-12 29:7 Иов 20:8 29:9 Иса. 24:20 29:10 Рим. 11:8 29:11 Иса. 8:16; Дан. 12:4;

Ажыл. 5:1; 10:4; 22:10 29:13 Ыд. ыр. 77:36; Иер. 12:2 || Мф. 15:9; Мк. 7:7; Кол. 2:22 29:14 1 Кор. 1:19

ам-даа кылыр мен. Оон мерген угаанныг-ларынн мерген угааны чок апаар, сарыылдыгларынын сарыылы чиде бээр».

¹⁵ Дээрги-Чаяакчыдан бодунуң бодалын чажырып, ханы дүпче чаштынып кирер улус ат болур! Олар боттарынын херектерин караңгыда кылып: «Бисти кым көрүп каарыл? Кым танып каарыл?» — деп турар. ¹⁶ Бүгү чүвени кайы хире хажыдар-дыр силер! Таанда-ла дой сава кылыкчызынче дойже дег көрүп болур бе? Чаяап каан чүүл бодунуң чаяакчызынын дугайында: «Ол мени чаяваан!» — деп болур бе? Уран кылыг ону чогааткан кижиниң дугайында: «Ол чүнү-даа угаап билбес!» — деп болур бе?

Келир үеге идегел

¹⁷ Удавас шыргай эзим-арга дүжүткүр шөл апаар, а дүжүткүр шөл арга-эзим ышкаш көстүр. ¹⁸ Ол хүн дүлөй улус дыңналдыр номчаан сестерни дыңнап каар, согурларнын дүмбей карангы шыпкан карактары чүве көрүп турар апаар. ¹⁹ Түрегдээрне Дээрги-Чаяакчы чаа өөрүшкүнү хайырлаар, ядыылар Израильдин ыдыктыг Бурганы дээш өөрүп-байырлаар. ²⁰ Оон бээр дарлакчылар турбас, дорамчылакчылар чиде бээр, бузут үүлгедиксээр бүгү улус узуткаттырар — ²¹ улусту хей черге буруудадыр улус, шииткел черинге шын шиитпир негээн кижиге какпа салыр улус болгаш актыг кижиге чөптүг шииткел үндүртпес улус узуткаттырар.

²² Ынчангаш Авраамны хостаан Дээрги-Чаяакчы Иаковтуң салгалынга мынча дээн:

«Израиль чон моон сонгаар бак атка кирбес, оларнын арны ам агарбас. ²³ Мээң холумнуң чаяап кааны, боттарынын аразында турар ажы-төлүн көрүп кааш, олар Мээң адымнын ыдыктын хүлээп көөр, Иаковтуң Бурганынын ыдыктын хүлээп көөр, Израильдин Бурганынын мурнунга сүрээдээр. ²⁴ Чүрээ-биле будулган улус угаап шыдаар апаар, хомудап, хыйланган улус суртаалды хүлээп өөренип аар».

Израиль чон Египетке бүзүрөвес жүжүрүг

30 ¹ «Чөрүү ажы-төлүм ат болур! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

Олар Менден келбээн бодалдар күүседип, Мээң оларнын сагыжынга киирбээним керээлер чарып, бачытка бачыт немеп турар-дыр. ² Олар Менден сүмө айтырбайн, Египеттен барып дуза дилээр-дир; фараоннуң камгалалынын адаанга чаштынарын, Египеттин хөлегезинге чаглактанырын күзеп турар-дыр. ³ Ынчалза-даа фараоннуң камгалалы оларнын адын бакка сугар, Египеттин хөлегези оларнын ат-алдарын баксырадыр. ⁴ Оларнын нояннарны Поанда турумчуп алган, элчиннери Ханесте чедип келген. ⁵ Дөмей-ле олар бак атка кирер, чүге дээрге египет чон оларга ажык-дуза чок бооп, дузалап-даа, деткип-даа шыдавас, олар чүгле адын баксырадып, эпчок байдалга таваржыр.

⁶ Ээн кургаг Негев ховузунда малдар чүэк сөөртүп чоруур. Араатан аннар, арзыланнар, шагар чыланнар, ок-чыланарлыг, кижиге чурттаары аар-берге черде элчиннер бай-байлаан элчиннернде, эртин-байлаан — төвелер мөгеннеринде артып алган, бир-ле чонга белек кылдыр сөөртүп аппар чыдар, ынчалза-даа ол чон оларга ажык-дуза катпас. ⁷ Египеттин дузасы чөгенчиг, аргажок болур. Ынчангаш Мен ону „Чаажыккан Рахав“* деп адап каан мен.

Чагырга билбес чонга кеземче

⁸ Барып, чонга бо сестерни самбыражыгашка шыйып бер, дүрүг-номга бижип бер — олар келир үеде херечилел кылдыр кезээ-мөнгөде кадагалаттынып артсын. ⁹ Бо дээрге чагырга билбес чон-дур, мегечи ажы-төл-дур. Дээрги-Чаяакчынын хоойлузун дыңнаар хөннү чок ажы-төл-дур. ¹⁰ Олар Бурганның медечилеринге: „Өттүр көөрүн соксадынар!“ — деп, өттүр көөр улуска: „Биске шыннын өттүр билген медеглелдер херек чок! Биске чүгле мактал чугаалап, меге

* 30:7 Рахав — ханаан мифологияда сугнуң күчүтен моозу. Ол амытан Бурганның улуургак удурланыкчыларын символдап көргүзүп турар (Иов 26:12; Ыд. ыр. 86:4; 88:11 көр).

29:15 Иез. 8:12; 9:9 29:16 Иса. 29:16; Иер. 18:6; Рим. 9:20-24 29:18 Иса. 32:2; 35:5 29:19 Иса. 61:1

29:21 Ам. 5:10 29:22 Иса. 51:2 30:2 Иса. 31:1; 36:6 || Иер. 2:18 30:3 4 Хаан. 18:21; Иса. 22:20

30:4 Сан. 13:23; Иса. 19:11 30:5 Иер. 2:36 30:7 Иса. 36:6 || Иер. 46:17 30:8 Ы. х. к. 27:8; Иов 19:23;

Иса. 8:1; Авв. 2:2 30:10 Иер. 11:21; Ам. 2:11; Мих. 2:6 || Иез. 13:8-9

көстүүшкүннер медеглөнер. ¹¹ Оруктан чайлай беринер, бо орук-чолдан өскээр ээптинер, Израильдин ыдыктыг Бурганын дугайында биске моон соңгаар сагындырбанар!¹² — деп турар».

¹² Ынчангаш Израильдин ыдыктыг Бурганы: «Бир-тээ бо сөзүмнү хүлээвээн, күчүлөл биле мегеге идегээн болганынарда, ¹³ бо бачыт силерге хенертен, карак чивеш дээр аразында буступ кээп дүжер бедик ханада тиг дег боор. ¹⁴ Силер дой сава ышкаш буступ каар силер. Силерни кам-хайыра чогу-биле буза шаапкан болгаш, бузундулар аразындан одагдан көс уштуп аар азы хөөлбектен суг узуп аар хире безин бузунду тывылбас» — деп чугаалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Дээргизи: «Силерниң камгалалыңар — Менче эглип келгеш, дүвүрөл чок боорунда; силерниң күжүңер — сагыш амыр боорунда, Менээ идегээринде» — дээн. Ынчалза-даа силер ындыг боорун күзевейн бардыңар. ¹⁶ Силер: «Чок, аът мунуп алгаш, дезе бээр бис!» — дээн силер. Ам канчаар, дезер болгандыр силер. «Дүвү-далаш ыңай боор бис!» — дээн силер. Ам канчаар, дайзын силерни дыка дүрген сүрүп чедер болгандыр! ¹⁷ Силерге чаңгыс кижиге кыжанырга, муңунар дезип ыңай боор, беш кижиге кыжанырга, шупту дезе бээр силер, дириг арткан улузунар даг кырында адагаш дег, тей кырында тук дег чааскаанзыргай болур.

Кемдээшкинни экиртир хүн келир

¹⁸ А Дээрги-Чаяакчы элээн манааш, силерге өршээл көргүзөр, Ол туруп келгеш, силерге ээ көрнүр. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы — чөптүг Бурган-дыр. Аңаа идегээр бүгү улус амыр-чыргалдыг!

¹⁹ О, Сионда, Иерусалимде чурттаан чон! Караанар чажы акпастай бээр. Дээрги-Чаяакчыдан камгалал дилеп кыйгырынарга, Ол силерге ээ көрнүр. Силерни дыйнап кааш-ла, Ол харыылаар.

²⁰ Дээрги силерни кызгалдалдын хлеви-биле чемгерер, силерге айыыл-халаптын суун ижиртир, ындыг-даа болза, силерниң Башкыңар оон ыңай чаштынмас; силер Башкыңарны караанар-биле көрүп

каар силер. ²¹ Дорт оруктан кайнаар-даа өскээр ээпкеш, артыңарда: «Орук бодур — ону истеп чоруңар!» — дээн үнү дыңнап каар силер. ²² Ынчан силер мөңгүн-биле шап каан дүрзү-бурганнарыңарны, алдын-биле шап каан кылымал дүрзүлериңерни бужар чүвелер деп санаар силер; оларны арыг эвес чүүлдер дег үндүр октапкаш, «Ыңай чоруңар!» дээр силер.

²³ Силерниң черже чашкан үрезинерже Бурган чаъс чагдырар. Черниң беримче-дүжүдү элбек, чаагай болур. Ол хүн силерниң мал-маганыңар делгем одар-белчириге оъттаар. ²⁴ Чер чарып турар шарылар, элчигеннерни хүүрек болгаш айымыр-биле андара каап, чөлбээн дустуг силос-биле чемгерер. ²⁵ Бедик даг бүрүзүндөн, бүгү бедик тейлерден дамырактар, суглар агып бадар. (Ол хүн коргунчуг кыргып-хыдышкын база болур, суургалар буступ кээп дүжер.) ²⁶ Айнын чырымы хүннүү дег апаар, а хүн чеди катап чырык кылдыр, чеди хүннүң чырымы-биле чырыда бээр. Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунуң балыын шарып бээр, оон кемдээшкиннерин экиртир хүнде ындыг болур.

Ассирия чылча шаптырар

²⁷ Дыңнаңар, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чырымы ырактан чоокшулап кел чыдыр! Оң килени кыптыгарга, чалбыжы кижиге шыдажыр аргажок-тур! Оң аксын килең долган, Оң дылы — хөмө алыр от-ла! ²⁸ Оң тыныжы — моюнга чедир көдүрлүп кээр үер суу дег. Ол чоннарны өлүмнүң шишкинжиге шишкиир — аймактарнын аксынга оларны орундан өскээр аппаар чүген суп каан боор.

²⁹ Бурганын чону, силер ыдыктыг байырлал демделгээн дүне дег ыргажыр силер. Дээрги-Чаяакчынын даанче, Израильдин Хаязынче лимби-биле ойнап бар чыдар улустуң чүрээ дег, силерниң чүрөөнөр өөрүп-байырлаар.

³⁰ Дээрги-Чаяакчынын түрлүг үнү дыңналыр, Оң холу көстүп келгеш, согушчулун кылыр. Оң килени кедегей болур — чалбыыш өрү окталып, от хөмө алыр, чайык куттулуп, шуурганнаар, долу

30:13 У. ч. 6:15 30:14 Ыд. ыр. 2:9; Эклл. 12:6; Иер. 19:11 30:17 Лев. 26:8; 2 Чыл. 24:24 30:18 2 Пет. 3:9 30:22 Иса. 2:20; 31:7 30:23 Ыд. ыр. 64:13-14 30:25 Иоил 3:18 30:26 Иса. 60:19-20 || Ы. х. к. 32:39; Иов 5:18 30:27 Ы. х. к. 4:24 30:28 Иса. 8:8; Дан. 11:10 30:29 Иса. 26:4 30:30 Ис. 10:11; Ыд. ыр. 17:13

дүжөр. ³¹ Дээрги-Чаяакчынын үнү Ассирияны суртедир; Ол ону Бодунуң мергези-биле согар. ³² Дээрги-Чаяакчы дамбыралар болгаш чадаганнар-биле үдөдип, ону катап-катап кеземчениң мергези-биле согар. Ол оон-биле дайылдажып, ону кезедип, холун көдүрөр. ³³ Мөчү-сөөктер өрттедир онгар шагда-ла манай берген, Ассириянын хаанын хүлээп аарынга белен. Ханы болгаш калбак онгарда улуг одагны салып каан, ында от өөскөөн, хөй ыяш чыгдынган. Дээрги-Чаяакчынын тыныжы ыяшты, чалбышталган күгүр дег, кыпсыптар.

*Иерусалимни Египет эвес,
Бурган камгалаар*

31 ¹ Дуза дилеп, Египетче барып турар улус ат болур!

Олар айттарга ынанып, дайынчы тергелерниң хөйүнге, айттыг шеригниң улуг күжүнге идегеп турар-дыр, а Израильдин ыдыктыг Бурганынче көрүнмөс-тир, Дээрги-Чаяакчыдан сүмө айтырбас-тыр. ² А Ол мерген угаанның — айбыл-халапты Ол ыдыпкан, Бодунуң аазашкынын күш чок болдурбаан. Ол бузуттуг төрөл бөлүккө удур, кем-буруулуг улустуң дузалакчыларынга удур көдүрлүр. ³ Египетчилер дээрге Бурган эвес, кижилер-дир, оларнын айттары — мөңгө сүлдө эвес, өлүр тынныг амытаннар-дыр. Дээрги-Чаяакчы кездир дээш холун сунарга, Израильге дуза көргүзүп келген египетчилер тептиге бээр, олардан дуза ап турганнар база кээп дүжөр — олар шупту кады узуткаттырар.

⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Арзылан дег, кажан ол бодунуң олча-тывыжынын кырынга ыранып турда, аңаа удур чеже-даа хөй кадарчы чыгып кээр-ге, оларнын алгы-кышкызы, шимээн-даажындан оон кортпазы дег, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы база бедик Сион даг дээш тулчуру-биле дүжүп кээр. ⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, уязынын кырында ушкан куш дег, Иерусалимге болчуп, ону карактаар — Ол ону кадагалап, хостаар, ээ-хайыра көргүзүп, камгалаар.

⁶ Израильчилер, кедергей кызып ойталааныңар Бурганче эглип келиңер! ⁷ Ол хүн силер шупту кем-буруулуг холуңар-

биле кылып алган алдын, мөңгүн дүрүзү-бурганнарыңарны көөр хөңнүңер чок апаар силер.

⁸ Ассирийлер хылыштан кырлып каар, ынчалза-даа кижиниң хылыжындан эвес! Оларны селеме өлүр шанчар, ынчалза-даа кижиг амытанның селемези эвес. Олар дайын-чаадан дезип маңнажыр, оларнын хып дээн чалыы оолдарын кул кылдыр тудуп алгаш баар. ⁹ Коргуушкунга алыскаш, оларнын чөлөнгиижи чиде бээр; оларнын шериг баштыңнары боттарының тугун каапкаш, коргуп-сүртөп дөзө бээр» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. Оон оду Сионда хып турар, Оон одаа — Иерусалимде.

Чөптүглерниң чагыргазы

32 ¹ Хаан шынны-биле хааннай бээр, чагырыкчылар чөптүү-биле чагырар. ² Оларнын кайызы-даа хаттан чаштынар чер, шуургандан чаглак, суг чок черде аккан суг, кагып-суксаан черде улуг хая хөлөгези дег болур. ³ Карактыг улустуң карактары ам-на тода көре бээр, кулактыг улустуң кулактары ам-на дыңнап каар. ⁴ Будулчак угаан орталаны бээр, келдир улус дүрген, тода чугаалап эгелээр. ⁵ Ам мугулай кижини хүндүлүг кижиг дивес, дүржөк кижини ат-алдарлыг кижиг дивес. ⁶ Чүгө дээрге мугулай кижиг мелегей чүвө чугаалаар, оон угааны бузуттуг үүлгедиг бодаар; оон ажил-херээ чүдөк-бужар болур, Дээрги-Чаяакчынын дугайында ол шын эвес чүвө чугаалаар. Аштаан кижиге ол аыш-чөм бербес, суксаан кижиге суг ижиртпес. ⁷ Дүржөк кижиге хоралыг үүлгедиглер кылып, оон бодалы кара сагыштыг — ядыны кижиге шийткел черинге шын чугаалап-даа турза, ону меге-биле чок кылып каар. ⁸ А хүндүлүг кижиниң сагыжы ак, ол чагаай сеткилдиң херектер кылганда, туруштуг.

Иудей херэзжен улуска сагындырыг

⁹ Сагыш амыр херэзженнер, ам мени дыңнаңар! Тоор чүвези чок кыстар, чугаа-сөзүмче кичээнгейден салыңар! ¹⁰ Тоор чүвези чок херэзженнер, бир чыл бичии ажарга, сиринейни бээр силер, чүгө дээрге виноград чимизи чыыр үе эрте бээр, а ажаар дүжүт чок боор.

30:33 Иез. 24:9 || Иов 4:9; 15:30 || Бл. ыр. 17:8; Иез. 20:48 31:1 Иса. 30:2; Иер. 2:18 || Бл. ыр. 19:8 || У. ч. 21:31 31:3 Иер. 17:5 31:4 Соф. 11:10; Ам. 3:8 31:5 Бл. х. к. 32:11 31:7 Иса. 2:20; 30:22 31:8 Иса. 37:36 31:9 Бл. ыр. 20:10 32:1 Бл. ыр. 71:1; Иса. 16:5 32:2 Иса. 4:6; 25:4 32:3 Иса. 29:18; 35:5 32:6 1 Хаан. 25:11 32:9 Иса. 3:16; Ам. 6:1; Соф. 1:12

¹¹ Сагыш амыр херээженнер, сүрээденер, тоор чүвези чок кыстар, сириленер! Хевинер уштуп октапкаш, качыгдал хевин орааттынып алыңар. ¹² Херээннер шаштынып, үнүш үнүүчел шөлдер дээш база элбек чимистиг виноград сыптары дээш качыдыңар; ¹³ мээң чонумнун чери дээш качыдыңар, аңаа ам чүглө тенниг бок үнүш өзер. Хөглүг чораан бүгү бажыңнар дээш, өөрүп-байырлап турган хоорай дээш кажыдыңар. ¹⁴ Чүгө дээрге орду кагдыңар, шимээнниг хоорай ээнзирээр; дагда шивээ биле доскуул турар суурга кезээ шагда ээн чер апаар — аңаа черлик элчигеннер амыр-шөлөөн турар, сүрүг мал ону одар-белчиир кылып аар.

¹⁵ Оон Бурганның Сүлдэзи чонувусту өрүтөн бүргээр, ээн кургаг хову сесерлик апаар, а сесерлик арга-эзим ыш-каш көстүр. ¹⁶ Ээн кургаг ховуга шынныг шииткел турумчуур, чимистиг сесерликке чөптүг чорук туруп аар. ¹⁷ Чөптүг чоруктуң үрө-түннели амыр-тайбын болур, шынныг чорук оожургал биле айыыл чок чорукту кезээ-мөнгөдө доктаадыр. ¹⁸ Мээң чонум тайбың суурларга, айыыл чок оран-саваларга, дүвүрээзин чок черлерге чурттаар. ¹⁹ (Арга-эзимни долу чылча согар, а хоорайны ол таваанга чедир буза шаап каар!) ²⁰ Амыр-чыргалды боор силер: бүгү суглуг черлерге үрезин чажар силер, бода малыңарны база элчигеннеринерни каяа-даа кадарып болур силер.

Узуткакчы боду узуткактырар

33 ¹ Узуткаашкыңга таварышпаан узуткакчы, ал болур сен!

Өскерлишкинге таварышпаан өскерликчи, ал болур сен! Узуткаашкын кылганың соонда, сени база узуткап каар; өскерлишшкин кылганың соонда, улус сенээ база өскерлир.

² О, Дээрги-Чаяакчы, бисче ээ көрүнүп көрөм, Сенээ идгээр болгай бис! Эртенниң-не бисти деткип, аар-берге үде камгалап көрөм. ³ Сээн түрлүг шимээниң дыңнааш, чоннар дезип тур; Сен көдүрлүп кээринге, аймактар тарай маңнашпз тур. ⁴ Чоннар, дайзын силернин араңарга олча-тывышты шартылаа ыш-

каш чыыр, шерги ышкаш, олче хөмө шурай бээр! ⁵ Дээрги-Чаяакчы өрү көдүрткен, Ол дээрлерниң эң бединде чурттап турар. Ол шынныг шииткел биле чөптүг чорукту Сионга доктаадыр. ⁶ Чонунун назынының дүргүзүндө Ол аңаа быжыг үндезин болур. Мерген угаан, билиг болгаш камгалалды Ол элбээ-биле хайырлап турар! Дээрги-Чаяакчыдан коргушкун — чоннун эртинэ-байлаа-дыр.

⁷ Көр даан, эрес-маадыр улус кудумчуларда качыгдалдан алгыржып тур, тайбың дилеп чоруткан элчиннер ыглап-сыктап тур. ⁸ Оруктар ээнзирээн, чорук кылган улус көзүлбөстөэн. Дугуржулгалар үреттинген, даңгырактар* уттундурган, кижилер чүү-даа эвес апарган. ⁹ Чер качыгдал, харыксырап чыдар, Ливан дагларының ады баксырап, кадып калган. Шарон оргулаажы ээн кургаг ховуга дөмейлешкен, Васан биле Кармил девицкээрлери синирейнип турар.

¹⁰ «Мен ам туруп кээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур, — ам көдүрлүр мен, өрү бедир мен!» ¹¹ Чоннар, силер кургаг сиген-биле саатталгаш, тараа саваны божуп тур силер. Боттарыңарның-на тыныжыңар боттарыңарны от гөч чиптер! ¹² Чоннар хүлдендир өрттенип каар, одура кескеш, отта өрттөткөн тенниг чадаң үнүш дег апаар. ¹³ Ыракта улус, Мээң чүнү кылыр деп турарыңны дыңнаңар, чоокта улус, силер база Мээң күчү-күжүмнү билип алыңар!»

¹⁴ Сионда турар бачыттыглар корга берген, бужар-бак улус сүрээделге алзыхкан: «Хөмө ап турар от чаныңга бистиг кайывыс чурттап шыдаарыл? Өшпейн хып турар өрт чаныңга бистиг кайывыс чурттап шыдаарыл?» ¹⁵ Чүглө мындыг киж: ажыл-херээнге чөптүг-шынныг база шынын чугаалаар; кызгадал-биле чедип алган ажык-кончаа алырындан ойталаар; хээли алыр дээш, холун сунмас; өлүрүшкүңгө киржилге дугайында чугаалар дыңнаваз дээш, кулаан бөөшкүннөп аар; бузут үлгедишкени көрбөс дээш, караан шийип аар киж ынчап шыдаар. ¹⁶ Ындыг киж бедиктерге чурттаар: оон хоргадагы — чагдаар аргажок хаялар; ол аыш-чемниг боор, оон суу база төнмөс.

* 33:8 Өске бурунгу сөзүглелде «Хоорайлар» деп бижээн.

32:13 Иса. 5:6; 7:24 || Иса. 22:2 32:15 Иез. 39:29; Иоил 2:28 32:19 Иса. 28:2, 17 33:1 Иса. 21:2; 24:16; Иер. 30:16 33:4 Иоил 2:9 33:5 Иса. 2:17 33:7 Иса. 36:22 33:8 Лев. 26:22 33:9 Иер. 4:28; Ос. 4:3; Иоил 1:10 || Наум 1:4 33:10 Ыд. ыр. 67:2 33:12 Иса. 10:17 33:14 Евр. 10:31 33:15 Ыд. ыр. 14:1-5; 23:3-4

¹⁷ Сээң карактарын бодунуң хааныңны чайынналчак кылдыр көрүп каар, ыракта чаттылган черни база көрүп каар. ¹⁸ Биеэги коргуушкунунну сактып келгеш, кайгап-хараар сен: «Үндүрүг санап база деңзилеп турган дүжүметтер кайыл? Суургалар хынап көрүп турган шериглер кайыл?» ¹⁹ Ол турамык, тода чугаалай албас, элдептиг база билдинмес дылдыг чонну оон ыңай көрбөс сен.

²⁰ Бистиң байырлалдарывыс болуп турар Сион хоорайже көрүп көр, карактарыңны Иерусалимче шиглей көр! Оожум оран-сава, туружундан шимчевес майгын бо-дур; ооң өргөннери ушта тырттынмас быжыг, хендирлериниң чаңгыс-даа үстүр ужур чок. ²¹ Аңаа өндүр улуг Дээрги-Чаяакчы биле кады болур — ол чер болза аккан суглар, калбак хем-нерниң чурту болур, аңаа эшкийштиг чаңгыс-даа улуг хеме көзүлбөс, чаңгыс-даа улуг-чаагай корабль олап эжиндирип эртпес. ²² Дээрги-Чаяакчы — бистин Баштынчывыс, Дээрги-Чаяакчы — бистин Чагырыкчывыс, Дээрги-Чаяакчы — бистин Хаанывыс, Ол бисти камгалаар. ²³ Корабльдарнын хендирлери кошкай берген, матчаны тудуп, парусту хере тыргып шыдавас апарган.

Ынчан арбын олча-тывыш үлөшкө кирер, аскак кижилер безин үп сүрүп чоруптар. ²⁴ Черивистин чурттакчыларындан кым-даа: «Мен аарып тур мен» — дивес; ында чурттап турар чоннуң бачыттары өршээттинер.

Бүгү чоннарга, ылаңгыя Эдомга, Бурганның хорадааны

34 ¹ Чоннар, чоокшулап келгеш, дың-наңар, аймактар, кичээнгейден салыңар! Чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар, өртемчей болгаш ында төртүтүнгөн бүгү дириг амыгач дыңназын! ² Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарже килеңнээн-дир, оларнын бүгү аг-шеринче хорадаан-дыр. Дээрги-Чаяакчы

оларны узуткаашкыңга таварыштырып, кыргып-хыдыыр кылдыр хүлээди берген. ³ Оларнын мөчү-сөөктерин тарадыр октаптарга, өлүмнүң чыды үнер, а оларнын ханындан даглар өл апаар. ⁴ Сылдыстарнын аг-шерий хүлденип каар, дээр боду дүрүг ышкаш дүрлү бээр, сылдыстарнын бүгү аг-шерий, виноградын онуп калган бүрүзү дег, кадып калган чимис дег, кээп дүжөр.

⁵ Бурганның хылыжы бодунуң ажил-херээн дээрге күүсеткеш, Эдомче халдап бадар — Бурганның узуткаашкыңга таварыштырганы чонга үндүргөн шиит-келди күүседир. ⁶ Дээрги-Чаяакчынын хылыжы өшкү-хой ханынга боражыр, кошкар бүүректериниң үс-чаанга былчажыр. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Воссора хоорайга өргүл кылзын деп, эдом черге — кыргып-хыдыышкын болзун деп чугаалаан. ⁷ Черлик бугалар-биле кады бугажыктар болгаш күштүг-шырак шарылар кырлып каар; оларнын чери ханны пөктүр ижип аар, черин довураанче үс-чаг сине бээр. ⁸ Ийе, Дээрги-Чаяакчыда — өжээн негээшкенинин үези бар, Сионнуң хомудалы дээш кезе-дириниң чылы бар.

⁹ Эдомнуң суглары чук бооп, а довураа — күгүр бооп хуула бээр; оон чери хып турар чук апаргаш, ¹⁰ дүңе-даа, хүндүс-даа өшпөс, оон ыжы кезээ-мөңгөдө көдүрлүр. Салгалдан салгал дамчып, ол чер ээнзирээр, ону кезээ шагда кым-даа таварып эртпес. ¹¹ Ону үгүлөр биле чараа-чеченнер эжелеп аар, кускун, каарган аңаа чурттаар. Ол чер ээнзиреп, хоозурап каар, аай-бажы билдинмес апаар. ¹² Оон даргалары «Мында ам күрүңе чок» деп чарлаар, бүгү нояннары кым-даа эвес апаар. ¹³ Эдомнуң ордуларыңга тенниг чадаң үнүш үнер, оон шивээлеринге — шагар-оыг биле оотпак өзөр. Ол шөө-бөрүлөр аал-ораны, страус куштар чурттаар чер апаар. ¹⁴ Аңаа черлик аң-мең ужуражып чыгыр, те-чуң-ма аразында кыйгыржыр; Лилит* аңаа

* 34:14 Лилит — вавилон чүдүлгө ёзугаар дүнеки бук. Өске тайылбыр ёзугаар мында кандыг-бир дүнеки кушту көргүскөн.

33:19 Ы. х. к. 28:49; Иса. 28:11 34:1 Ыд. ыр. 48:1 || Мих. 1:2 34:3 Иоил 2:20 34:4 Иоил 2:10; 3:15; Мф. 24:29; Ажыл. 6:13-14 34:5 Ы. х. к. 32:41 || Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 34:6 Э. д. 36:33; 1 Чыл. 1:44; Иса. 63:1 || Соф. 1:7; Иез. 39:17 34:7 Сан. 23:22; Ыд. ыр. 21:13 34:8 Иса. 61:2; 63:4 34:9 Ы. х. к. 29:23 34:10 Иса. 66:24; Иер. 17:27; Иез. 20:48 || Ажыл. 14:11; 19:3 34:11 Иса. 14:23 || Иса. 13:21-22; Соф. 2:14 34:13 Иса. 32:13 || Иов 30:29; Иса. 13:21; Мих. 1:8 34:14 Ажыл. 18:2

турумчуп, амыр-дыш көөр чер тып аар.
¹⁵ Ок-чылан аңаа уя тудуп, чуургалааш, камгалап адаанга чазылгыжеге чедир базып, төлдөрүн доруктурар. Аңаа дээлди-геннер эжежип алгаш ужуп кээп, чыгыр.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчының дүрүт-номундан бо сөстөрнү дилеп тыпкаш, номчунар: ол амытаннар аңаа мырыңай шуптузу чедип кээр, шуптузу эжеш боор. Дээрги-Чаяакчы оларга ынчаар дужааган, Оон Сүлдези оларны орта чыгыптар. ¹⁷ Ол Эдомну оларга үлөп бээр. Олар хувааглыг черлерин кезээ-мөңгөдө ээлээр база аңаа салгалдан салгал дамчып чурттаар.

Ээн кургаг ховуда суглар

35 ¹ Ээн кургаг хову база кадып калган чер өөрүп-хөглээр, кагып-суксаан чер өөрүп-байырлаар, лилия ышкаш чечектелир. ² Ол чер чечектелир, өөрүп-байырлап, хөглээр. Аңаа Ливан дагларының каас-чаражын, Кармил биле Шарон девискээрлеринин магаалыг чаражын берип каар. Ынчан улус-чон Дээрги-Чаяакчының өндүр бедиин, Бурганывыстың өндүр чырыын көрүп каар.

³ Кошкап калган холунарны күш кирип алыңар, сирилээн дискектеринерни быжыктырып алыңар! ⁴ Кортук улуска: «Быжыг болуңар, кортпанар! Бурганыңар чедип кээр деп тур — өжжөн негээшкени болур, Бурганның кеземче-зи боттаныр; Ол чедип келгеш, силерни камгалаар» — деп чугааланаар.

⁵ Ынчан согурларның караа көрүп, дүлейлерниң кулаа дыңнап эгелээр. ⁶ Ынчан аскак кижии иви ышкаш шурап, үнү чок кижии өөрүшкүлү ырлап эгелээр. Ээн кургаг ховуга суг баштары үндүр атыгып, ховуга суглар агып эгелээр. ⁷ Изиг элезин хөл бооп, кагып-суксаан чер булактар бооп хуулар. Шөө-бөрүлеринин чурттап турар үнгүрүн кулузун, хыргыш дүй үнер.

⁸ Ол черлеп делгем орук шөйлүр, ону Ыдыктыг орук деп адаар. Арыг эвес улус ол оруктап чорбас. Бодал чок кижии безин ол оруктап чоруур болза, аспас*. ⁹ Аңаа

арзылан көзүлбес, араатан аң-мең олап чорбас — олар аңаа турбас! А хостаткан улус олап чоруур, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының камгалап каан улузу Сион дагже өөрүп-байырлаан алгы-кышкы-биле үнүп кээр, оларның баштарын мөңгө өөрүшкү дээрбектей ораап, каастаар. Олар өөрүшкү-маннайны чедип аар, а качыгдал биле хараадал ырап чидер.

Ассирий хаанның Иерусалимге кыжжаны (4 Хаан. 18:13-37; 2 Чыл. 32:1-19)

36 ¹ Эзекия хаанның чагыргазының он дөрткү чылында* Ассирияның хааны Сеннахирим Иудеяның бүтү быжыгладдыг хоорайларынче халдааш, эжелеп алган. ² Оон Ассирияның хааны Лахис хоорайдан Иерусалимде Эзекия хаанче кол дашка тудукчузун хой санныг аг-шериг-биле кады чорудупкан. Аг-шериг Хеп чуур шөлче баар орукка, Үстүкү хөөлбектин суг дамчыдар хоорзаларының чанынга доктаай берген. ³ Аңаа уткуштур Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтың оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар үнүп келген.

⁴ Кол дашка тудукчузу оларга мону чугаалаан: «Ассирияның өндүр улуг хаанының бо сөстөрүн Эзекияга дамчыдыңар:

Сээң идегелиң кайыын келгенил?
⁵ Мен бодаарымга, сен хоозун сөстөр чугаалап тур сен, а дайын чорударда, мергежил база күш херек! Кымга идегээш, менээ удур тура халыдың? ⁶ Көр даан, Египетке — кулузун дег чыңге шала сыйылган даянгыышка идегээр-дир сен; а ындыг даянгыыш аңаа чөлөнген кижиниң адыжынче кадалып, өттүр идиптер. Египеттин хааны фараон аңаа идегээн бүгү улуска база ындыг болур. ⁷ Азы сен менээ: „Бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыга идегээр бис“ — дээр чадавас сен. Ындыг-даа болза, Эзекия Оон ыдыктыг бедик черлерин база өргүл бедигээштерин узуткап каапкаш, Иудея

* 35:8 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Бодал чок улус чорук кылган улусту оруундан астыктырбас». * 36:1 Б.э. чедир 701 чыл.

34:15 Ы. х. к. 14:13 35:2 Иса. 55:12 || Иса. 40:5 35:3 Иов 4:3 || Евр. 12:12 35:4 Ы. х. к. 32:35, 43; Ыд. ыр. 93:1 35:5 Иса. 29:18; 32:2; 42:18; Мф. 11:5 35:6 Аж.-ч. 3:8; 14:10 || Иса. 41:18; 49:10 35:8 Иса. 40:3 || Иса. 52:1 35:10 Иса. 51:11; 60:20 36:2 Иис. 15:39 || Иса. 7:3 36:3 Иса. 22:20 || Иса. 22:15; 37:2 36:6 Иез. 29:6 || Иса. 30:2 36:7 4 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 31:1

биле Иерусалимниң чурттакчыларынга: „Чүгле манаа, бо өргүл салыр бедигээш чанынга Бурганга мөгөйиңер“ — деп дужааган эвес чүве бе?

⁸ Ынчаарга мээн дээргим — Ассирияның хааны-биле мөөрейлежип көрөм: мен сенээ 2000 айттан берейн, оларны мунар улус тып шыдаар сен бе? ⁹ Египеттиң дайынчы тергелеринге, айттыг шеринге идегеп тургаш безин, мээң дээргимниң нояннарының оода бирээзин, эң кошкаан-даа болза, ойтур шаап шыдаар сен бе? ¹⁰ Ооң кадында, бо чуртту хоозурадыр дээш, Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзуугаар бээр келген эвес мен бе? Ол Боду меңээ: „Ол чуртче баргаш, ону хоозурат!“ — деп чугаалаан болгай.

¹¹ Элиаким, Севна болгаш Иоах олар кол дашка тудукчузундан: «Силерниң чалчаларыңар бис-биле арамейлеп чугаалажып көрүнерем — ол дылды билир бис*. Хоорай ханазында турар чонувус дыңнап турда, бис-биле еврейлеп чугаалашпайн көрүнерем» — деп дилээн.

¹² Кол дашка тудукчузу: «А мээн дээргим мени бо сөстөрни чүгле силерге база силерниң дээргинерге дамчытсын дээш чоруткан деп бе? Чок! Ханада турар, силер-биле кады боттарының мыяан чииринге, сидиин ижеринге чыгаткан бүгү улуска база дамчытсын ди-ди!» — деп харыылаан.

¹³ Кол дашка тудукчузу туруп келгеш, еврейлеп дыңзыдыр чугаалап эгелээн: «Өндүр улуг хаанның, Ассирияның хаанының, сөстөрнү дыңнаңар!

¹⁴ Хаан мынча деп тур: „Эзекияга мегелетпенер. Ол силерни камгалап шыдавас! ¹⁵ Эзекия силерниң сагыжыңарга Дээрги-Чаяакчыга ынаыңар дугайында бодал киирбезин, ‘Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар, бо хоорайны Ассирияның хаанының холунга хүлээтпес’ деп аазавазын. ¹⁶ Эзекияны дыңнаваңар! Ханадан менче дүжүп келгеш, мээң мурнума сөгүрүп олуруп, чагыртыңар — ынчан силерниң кайыңар-даа бодунуң тараан виноградын, фиға чимизин чиир база бодунуң кудуунда суун ижер. ¹⁷ А оон

мен эеп келгеш, силерни боттарыңар-ның чуртуңар ышкаш өске чуртче алгаш баар мен — ол чурт дээрге далган-тараа, арага, аыш-чем болгаш виноград шөлдери-биле байлак чурт-тур. ¹⁸ Эзекия силерни дуурайлавазын, ‘Дээрги-Чаяакчы бисти камгалаар’ деп бүзүрөтпезин. Өске чоннарның бурганнары Ассирияның хаанының холундан боттарының чурттарын камгалаан бе кай? ¹⁹ Хамат биле Арпадтың бурганнары кайыл, Сепарваимниң бурганнары кайыл? Самарияны олар мээң холумдан адырып шыдаан бе кай? ²⁰ Ол чурттарның бурганнарының кайызы бодунуң черин мээң холумдан адырып алганын? Таанда-ла Дээрги-Чаяакчы Иерусалимни мээң холумдан адырыптар деп бе?»

²¹ Ынчалза-даа чон ытташпаан, аңаа чангыс сөс-даа харыылаваан, чүге дээрге Эзекия хаан: «Аңаа харыы бербенер» — деп дужааган турган. ²² Хелкияның оглу, орду башкарыкчызы Элиаким, Севна бижээчи болгаш Асафтың оглу, чылдар бижикчизи Иоах олар кеткен хевин качыгдалдан ора тыртып алгаш, хаанга келгеш, кол дашка тудукчузунуң сөстөрнү аңаа дамчытканнар.

Эзекияның Бургандан дуза дилеп мөргээни

(4 Хаан. 19:1-37; 2 Чыл. 32:20-22)

37 ¹ Эзекия хаан ол бүгүнү дыңнааш, бодунуң хевин ора тыртып каапкаш, качыгдал хевин кеткеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинче чорупкан. ² Оон хаан орду башкарыкчызы Элиакимге, Севна бижээчиге болгаш Бурганның бараалтакчыларының баштыңдарыңа качыгдал хевин кедиргеш, оларны Амоцтун оглу Исайя медээчиже чорудупкан.

³ Олар Исайяга Эзекия хаанның бо сөстөрнү дамчыткан: «Кызгадал, кеземче болгаш куду көрүүшкүннүң хүнү келген-дир — ажы-төл хырын ишгинден үнериниң кырында келген, а иезиниң божуур шаг-шинээ чок! ⁴ Ассирияның хааны бодунуң кол дашка тудукчузунга дириг Бурганны дорамчылаар даалга берген. Оон сөстөрнү сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы дыңнап каан болза!

* 36:11 Арамей дыл Ассирия империязының үезинде-ле Чоокку Чөөн чүкке улустар аразының эрге-байдалын чедип ап бар чыткан.

36:11 Эзра 4:7; Дан. 2:4 36:16 3 Хаан. 4:25 36:17 Ы. х. к. 8:7-10 36:19 4 Хаан. 17:24; Иса. 10:9

36:20 Дан. 3:15 || 4 Хаан. 19:12; Иса. 10:11 37:2 Иса. 22:15; 36:3 37:3 Ос. 13:13 37:4 2 Хаан. 16:12

Ол дыннаан сөстери дээш ону кезеткен болза! Чоннуң артынчызы дээш дилеп, мөргүп көрөм».

⁵ Эзекия хаанның дүжүмөттөри Исайяга чедип кээрге, ⁶ Исайя оларга мынча дээн: «Боттарыңарның дээргинерге баргаш, Дээрги-Чаяакчының: „Дыннаан сөстөрүңдөн — Ассирияның хаанының чалчаларының Мени дорамчылап турган сөстөрүңдөн кортпа. ⁷ Мен ону сагыш алындырар мен — ол хаан бир медээ дыннап кааш, бодунуң чуртунче дедир чоруй баар. Мен ону аңаа хылыш-биле паштырып каар мен“ — деп чугаалаан чүвезин дамчыдып бериңер».

⁸ Кол дашка тудукчузу Ассирияның хаанының Лахистен чоруй барганын дыннааш, Иерусалимден аткаарлап, Ливна хоорайны бүзээлеп алгаш турган хаанны тып чедө берген.

⁹⁻¹⁰ Оон Сеннахирим хаан Эфиопияның хааны Тиргактың оон-биле дайылдажып үнүпкенин дыннап каан. Сеннахирим ындыг медээ алгаш, Иудеяның хааны Эзекияже элчинер чорудуп, оларга мындыг сөстөр дамчыдарын дужааган: «Сээң идегеп турар Бурганын, Иерусалим Ассирияның хаанының холунче кирбес» деп азаашкыны-биле сени мегелевезин. ¹¹ Ассирияның хааннары бүгү чурттарны канчанганын билер-ле болгай сен — оларны бүрүнү-биле узуткап кагды чоп! А сен канчап камгалал алыр сен? ¹² Мээн ада-өгбөмнүң кыргып-хыдып каан чоннарының бурганнары — Гозан, Харран, Рецеф хоорайларның база Талассар хоорайга чурттап турган эден чоннуң бурганнары — ол бүгү улузун камгалап шыдаан бе? ¹³ Хамат биле Арпад хоорайларның хааннары, Сепарваим, Ена болгаш Ивва хоорайларның хааннары ам кайыл?»

¹⁴ Эзекия элчинерден чагааны ап алгаш, номчуп көргөн. Оон соонда ол Дээрги-Чаяакчының өргээзинге баргаш, дүрүгнү Дээрги-Чаяакчының мурнунга чада туткан.

¹⁵ Эзекия Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ¹⁶ «О, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, херувимнер кырында саадаан Израильдин Бурганы! Сен — чер-деле-

гейниң бүгү күрүнелеринге кара чаңгыс Бурган сен, чер биле дээрни Сен чаяган сен. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы, кулаан эктиргеш, дыннап көрөм! Дээрги-Чаяакчы, караан ажыткаш, көрүп көрөм! Дириг Бурганны дорамчылазын дээш элчинер чорудупкан Сеннахиримниң бүгү сөстөрүн дыннап көрөм. ¹⁸ О, Дээрги-Чаяакчы, шын-на болгай — Ассирияның хааннарының бүгү чер-чурттарны хоозураткаш, ¹⁹ оларның бурганнарын отче октап, узуткап кааны шын-на болгай. Чүте дээрге ол бурганнар болза Бурган эвес, а кижиле холу кылган ыяш база даш ышкажыл. ²⁰ А ам, Дээрги-Чаяакчы, Бурганывыс, бисти дайзынның холундан адырып көрөм! Чер-делегейниң бүгү күрүнелери Дээрги-Чаяакчы сени кара чаңгыс деп билип алзын!»

²¹ Амоцтуң оглу Исайя Эзекияга мону дамчыдарын айтыкан: «Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы: „Сен Ассирияның хааны Сеннахиримге хомудап, Мецээ мөргүдүң“ — дээн. ²² Ол хаанга хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү бо-дур:

„Күжүр Сион-кыс сени куду көрүп, кочулаар. Иерусалим-кыс сээң соондан көргөш, чүтлө бажын чаяр. ²³ Сен кымны дорамчылап, кымны бак сөглөп тур сен? Кымче хөрөктенип, турамын-биле көрүп тур сен? Израильдин ыдыктыг Бурганынче! ²⁴ Бодунуң чалчаларың дамчыштыр Дээргини дорамчылап турдун. Сен: „Эндерик дайынчы тергелерлиг мен, олар-биле даглар баштарыңче, Ливан сынның ооргаларыңче көдүрлүп турдум! Ливанның бедик пөштөрүн, оон эки дээң шивилерин уждурдум. Эң бедик дагың бажынче үнүп, эң эки эзимге чедө бердим. ²⁵ Мен кудуктар казып, суг ижип турдум. Египеттин хамык хем-сугларын бодумнун будум-биле таптай базып, кургаттым“ — дээн сен.

²⁶ Ол бүгүнү шаандан бээр Мээн беткеп келгенимни дыннавааның ол бе? Сен быгытгалдыг хоорайларны бузундулар оваазы кылып кагдын — ол дээрге шаг шаанда-ла бодап алган чүвемни ам сени дамчыштыр боттандырганым ол-дур. ²⁷ Ол хоорайларның чурттакчы-

37:6 Иса. 10:24 37:8 Ис. 10:29-30 37:12 Э. д. 11:31 37:13 А Хаан. 18:33-34 37:16 Хост. 25:22 || Бл. х. к. 6:4; 3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6; Бл. ыр. 85:10; Иса. 44:6 37:17 Бл. ыр. 30:3; 70:2 || 2 Чыл. 6:40; Дан. 9:18 37:19 Иер. 16:20 || 2 Чыл. 32:19 37:20 Бл. ыр. 82:19 37:24 Бл. ыр. 19:8 37:26 Иса. 45:7 37:27 Бл. ыр. 128:6

лары күш чок апарган, коргушка алзып, ады баксыраан. Олар шөлдө өйт-сиген дег, чаш көк дег, бажың кырында үнгөн*, өзүп үнөр бетинде-ле өрттендир чирткен чаш сыптар дег.

²⁸ А Мен сээң дугайында бүгү чүвени билир мен: кажан туруп кээп, олутуруп аарыңны, үнүп, кирип турарыңны, Менээ хорайда бергенинни. ²⁹ Менээ хорайдап турарың дээш база Мээң кулаамга четкен турамың дээш Мен сээң думчууң үдүнчө — дээрбек, аксыңче — суглук сугар мен*, чедип келген орууң-биле сени дедир чорудуптар мен*.

³⁰ Эзекия, сенээ бадыткал демдээ бодур: бо чылын база келир чылын боду чайгаар үнгөн тараа чиир силер. А үшкү чылын — тараа тарааш, ажаап алынар, виноград тарып олурткаш, чимизин чинер.* ³¹ Ынчан иудей чонунун артынчызы база катап черге хандыр дазылданыр, элбек-чаагай чимистелир. ³² Чонунун артынчызы Иерусалимден үнөр, дириг арткаан улус — Сион дагдан дүжүп кээр. Агшериглиг Дээрги-Чаяакчының күштүг күзели ол бүгүнү боттандылар!»

³³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Ассирияның хаанының дугайында мынча дээң:

«Ол хаан бо хоорайже кирбес, согунун олче атпас, хоорайның мурнунга дозун-камгалаалдыг көстүп келбес, анаа удур бүзээлел чалы оваалап тутпас. ³⁴ Ол бодунун келген оруу-биле дедир чоруй баар, бо хоорайже кирбес — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ³⁵ Мен бо хоорайга болчуп, Бодумну бодааш, Бодумнун чалчам Давидти бодааш, ону камгалаар мен!»

³⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунун төлээзин чорудупкаш, ассирий аг-шеригиниң турлаанга 185 000 кижини узуткап каан. Эртенинде көөрге, долгандыр чүглө мөчү-сөөктер чыткылаан. ³⁷ Ынчангаш

Ассирияның хааны Сеннахирим аткаарлап чорупкаш, найысылал хоорай Ниневияже эеп чана берген.

³⁸ Оон бир-ле ол бодунун бурганы Нисрохтун өргээзинге мөгейип турда, оон оолдары Адрамеlech биле Сарецер олар ону хылыш-биле шанчып кааш, арадат черже дезе бергеннер. Хаанынн өске оглу Асардан ачазын солуп, дүжүлгеге саадапкан.*

Эзекияның аарааны, ооң мактал ырызы

(4 Хаан. 20:1-11; 2 Чыл. 32:24-26)

38 ¹ Ол үеде Эзекия аарый берген, өлүрүнүн кырында келген. Амоцтун оглу Исайя медээчи аңаа келгеш, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып: «Ажыл-херээңни аайлап-башкарып ал, ам өлүр-дүр сен, назының төнгөн-дир» — деп чугаалаан. ² Эзекия ханаже хая көрнүп алташ, Дээрги-Чаяакчыга мөргүп эгелээн: ³ «О, Дээрги-Чаяакчы, сактып кээп көрем! Мен Сээң мурнунга шыңчы чурттап, сеткилимден бердинип келдим, Сенээ таарымчалыг чүүлү кылып чордум!» Оон Эзекия ишкирнип ылгай берген.

⁴ Дээрги-Чаяакчы Исайяга Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: ⁵ «Барып, Эзекияга оон ада-өгбези Давидтин Бурганы Дээрги-Чаяакчының бо сөстөрин дамчыт: Мен сээң дилег-мөргүлүнү дыннадым, караан чажын көрдүм — ынчангаш Мен сээң назыныңга он беш чылды немеп берип тур мен. ⁶ Ол ышкаш Ассирияның хаанының холундан сени база бо хоорайны адырып каар мен — бо хоорайга болчур мен. ⁷ Сенээ Бодумнун аазан аксы-сөзүмнү күүседирим дугайында бадыткал демдээ бодур: ⁸ Ахазтын чадазынын тепкииштеринче бадып келген хөлөгени дедир, он тепкииш өрү, чылзыдыптар мен».

* 37:27 Өйт-сиген үрезини бажың кырынче хадыг берзе-даа, хөрсүн чедишпезинден өзүп үнүп шыдаавас турган. * 37:29 Ассирий барельефтерде туттурганнарны бо-ла думчуунче азы чаактарынче кедрип каан ыңдыг тыртпаларлыг кылдыр чуруп көргүзүп турар. * 37:30 Дайын-чаа, сандараашкын ужун иудейлер көдээ ажыл-агый ажылдары кылып шыдавайн баар. Олар ажаалда үезинде душ бооп кээп ушкан үрезинерден өзүп үнгөн тараа баштары чыыр ужурга таваржыр (Лев. 25:5,11-ни көр). Бурганның кайгамчык чүүлү ол таварылга болган дүжүттүн бүдүн чуртка ийи чылда четчиринде. * 37:38 Сеннахиримнин өлүрүүшкүнү б.з. чедир 681 чылда, оон Иудеяже походунун соонда чээрби чыл эрткенде, болган.

37:28 Бд. ыр. 138:2 37:29 Иез. 29:4; 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 37:30 Иса. 7:11 37:31 Иса. 27:6 37:32 Иса. 9:7 37:33 2 Хаан. 20:15 37:36 2 Хаан. 24:16; 1 Чыл. 21:15 || Наум 3:3 37:37 Э. д. 10:11; Иона 1:2 37:38 Э. д. 8:4; Иер. 51:27 || Эзра 4:2 38:3 4 Хаан. 18:3 38:5 Бд. ыр. 38:13 38:6 Иса. 37:35 38:8 Инс. 10:13

Хүн дедир чыла берген: көлеге бад-
дып келгени тепкииштерни өрү алзы кө-
дүрлү берген.

⁹ Аарааш, экирий берген соонда, Иу-
деянын хааны Эзекиянын бижээн чүү-
лү бо-дур:

¹⁰ «Мен „Назынымнын ортузунда
өлүглер оранынын хаалгазын ажыдып
кирерим ол-дур, назынымнын арткан ке-
зээн казыдып алган-дыр мен“ деп бода-
дым. ¹¹ Мен „Дээрги-Чаяакчыны дириг-
лер оранынга көрбөзүм ол-дур; өлүглер
оранынга баргаш, моон соңгаар киж
амытангы көрбөзүм ол-дур“ деп бода-
дым. ¹² Мээң оран-савамны, кадарчы ки-
жинин чадырын ышкаш, турган черин-
ден дүжүргөш, аппаратан*. Мен бодумнун
амы-гынымны, аргыкчы кижинин пөзүн
дүрери дег, дүрүп ап тур мен. Дээрги-Ча-
яакчы мени, аргыкчы херекселден пөстү
кезери дег, үзө кезип кааптар. Дүне, хүн-
дүс Сен мени өлүмчө аппарат чыдыр сен!
¹³ Мен эртенге чедир томаанныг манап
келдим, а Бурган, арзылаң ышкаш, мээң
бүгү сөөк-даяамны сыйып турду. Дүне-
даа, хүндүс-даа болза, Сен мени өлүмчө
аппаар-дыр сен. ¹⁴ Мен хараачыгай азы
дуруаа ышкаш эдер-дир мен, көгө-бу-
га ышкаш човууртаар-дыр мен. Үргүл-
чү өрү көөр дээш, карактарым шылап
калды. Меңээ бергезин! Дээрги-Чаяак-
чы, меңээ дузалап көрөм!

¹⁵ Мен бодум чүнү чугаалап шыдаар
мен?! Ол меңээ чугаалады, Ол Боду-ла
кылып кагды. Качыгдалга алыскан бол-
гаш, назынымнын шупту чылдарын оо-
жум төндүр чурттаар мен. ¹⁶ Мээң Дээр-
гим, улус мынчаар чурттап турар-дыр! Бо
бүгү дээрге мээң чуртталгам ышкажыл!
Сен мени экиртип, амы-тындан хайыр-
лап көрөм! ¹⁷ Ийе, ындыг хилинчек ме-
нээ ачылыг болган-дыр. А Сен мээң амы-
тынымны чевег-хөөрдөн чайладып, мээң
бүгү бачыттарымны Бодунуң оорган
артынче октап көрөм. ¹⁸ Өлүглер ораны-
да Сени алдаржытпайн турар, өлүт улус
Сени алгап-мактабайн турар болгай. Че-
вег-хөөрже кире берген улус Сээң шын-

чынга идегеп шыдаар эвес. ¹⁹ Дириг, чүг-
ле дириг киж Сени бөгүн мен ышкаш
алгап-мактаар. Адазы оолдарынга Сээң
шынчың дугайында чугаалаар.

²⁰ Дээрги-Чаяакчы мени камгалаар!
Бис Дээрги-Чаяакчының өргээзинге,
мээң кылдыг хөгжүм херекселдеримге
үдеди, Ону амыдыралык дургузун-
да алгап ырлап кээр бис!»

²¹ (Исайя: «Фига чимизинден кыл-
ган эмден эккелгеш, иринниг балыгга
чыпшыр салыпсын, ынчан хаан экирий
бээр» — дээн. ²² А Эзекия: «Меңээ Дээрги-
Чаяакчының өргээзинче ам-даа баарым-
ның бадыткал демдээ кандыг боорул?» —
деп айтырган.)*

Вавилоннуң элчиннери

(4 Хаан. 20:12-19; 2 Чыл. 32:31)

39 ¹ Ол үеде Валаданнның оглу, Вави-
лоннуң хааны Меродах-Валадан
Эзекиянын аарааш, экирий бергенин
дыннап кааш, олче чагаа база белектер
чорудупкан. ² Эзекия элчиннерни өөрүш-
күлүг хүлээп алгаш, оларга эртин-байлак
шыгжаар черин көргүскен: алдын-мөң-
гүннү, чаагай чыттыг чүүлдер биле улут
үнелиг үстери, ок-чепсек шыгжаар бүгү
черни — бодунуң шыгжамырларында бар-
ла бүгү чүвени көргүскен. Эзекиянын
ордузунда-даа, бүгү күрүнезинде-даа оон
оларга көргүспээн чүвези артпаан.

³ Исайя медээчи Эзекия хаанга че-
дип келгеш: «Ол улус сенээ чүнү чугаа-
лады, олар кайыын келген-дир?» — деп
айтырган.

«Ырак чурттан — деп, Эзекия ха-
рыылаан. — Олар меңээ Вавилондан
кээп чорду».

⁴ Медээчи: «Олар сээң ордунда чүнү
көрдү?» — деп айтырган.

«Олар мээң ордумда бүгү чүвени көр-
дү! — деп, Эзекия харыылаан. — Мээң эр-
тине-байлак шыгжаар черлеримде олар-
га көргүспээн чүвем артпады».

⁵ Ынчан Исайя Эзекияга: «Аг-ше-
риглит Дээрги-Чаяакчының сөзүн дың-
на: ⁶ „Сээң ордунда бар бүгү чүвени, сээң

* 38:12 Кижинин мага-бодунуң өлүмүн ойзу чугаалап турар (2 Кор. 5:1 көр). * 38:21-22 Бо до-
мактарны 6-гы домактың соонче киирер турган чадаваз (4 Хаан. 20:7-8 көр).

38:11 Бд. ыр. 26:13; Иса. 53:8; Иез. 26:20 38:12 Иов 7:6 38:13 Ы. 3:4 38:14 Иез. 7:16; Наум 2:7 ||
Бд. ыр. 68:4 38:17 Бд. ыр. 15:10; Иов 33:28 || Мих. 7:19 38:18 Бд. ыр. 6:6; Экл. 9:10
38:19 Ы. к. 4:9; 6:7; Бд. ыр. 77:4 39:2 2 Чыл. 32:27 39:6 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:10;
Иер. 20:5; 27:19-21; Мих. 4:10

ада-өгбөңнүн бөгүнгө чедир чыып алган бүгү чүвезин Вавилонче алгаш баар хүн-нер кээр, маңаа чүү-даа артпас — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁷ Сээң төрүткен, сээң ботталдырган үре-салгалыңнын чамдызын тудуп алгаш баар, олар Вавилоннун хаанынын ордузунга акталаткан чалчалар апаар» — дээн.

⁸ А Эзекия Исайяга: «Сээң менээ дамчытканың Дээрги-Чаяакчының сөзү эки-дир» — дээн. Чүге дээрге хаан «Мээн бодумнун назынымда амыр-тайбын, ай-ыыл чок чорук үргүлчүлээр-дир» деп бодапкан чүве-дир.

Израиль чонга аргалаал сөстери

40 ¹ «Мээн чонумун аргалаңар-ла, аргалаңар! — деп, Бурганыңар чугаалап тур. — ² Иерусалим-биле эрге-чассыг чугаалажыңар, ооң аар-берге албан-ажылы төнгенин, кем-буруузу дээш кеземчези четчир болганын аңаа медеглеңер; ол бодунун бүгү бачыды дээш Дээрги-Чаяакчының холундан ийи дакпыр кеземче алган-дыр».

³ Бир-ле үн дыңналды: «Эн кургаг ховуга Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткеңер! Бурганывыска делгем оруктан ховуга дорттап бериңер! ⁴ Бүгү ыйгылааш черлер оргу апарзын, бүгү даглар, тейлер чавызай берзин. Дески эвес чер дескилежи берзин, дөннөлчек черлер оргу апарзын. ⁵ Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры ажиттынып кээр, бүгү улус ону көрүп каар! Дээрги-Чаяакчы Боду ынча дээн болгай».

⁶ Үн: «Медегле!» — диди. Мен: «Чүнү медеглээр мен?» — деп айтырдым. «Бүгү улус оыг-сигенге дөмөй, оларын чарашкаазы* шөлде чечектер дег. ⁷ Дээрги-Чаяакчының тыныжы үрерге, оыг-сиген кургап каар, чечек оңа бээр. Шынап-ла, чон дээрге оыг-сиген-дир. ⁸ Оыг-сиген кадып каар, чечек тоглай бээр, а Бурганывыстың азаан сөзү кезээ-мөңгөде турар!»

⁹ Буянның медээлиг медээчи Сион, бедик даг кырынче үнө бер! Буянның медээлиг медээчи Иерусалим, дыңзыдыр

алгырып чугаала! Иудеянын хоорайларыңга: «Бурганыңар бо-дур!» — деп коргуш чок дыңзыдыр медегле. ¹⁰ Көрүңер! Күчү-күштүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы кел чыдыр. Чагырга Ооң холунда-дыр. Көрүңер, Оон хайырлаар шаңналы Бодунда-дыр. ¹¹ Ол Бодунун сүрүт малын, кадарчы кижы ышкаш, кадарып турар: хураганнарны холунга тудуп, куужактап алгаш, төрүүр хойларны сүрүп бар чыдар.

Бурган деңизер чүве чок кайгамчык

¹² Кым адыжы-биле далайның суун узуп хемчээгенил азы холу-биле дээрни хемчээгенил? Кым чернин бүгү довураан чүве хемчээр саваже сынырганыл азы даглар, тейлерни деңзи таваанга салып, деңзилээнил? ¹³ Кым Дээрги-Чаяакчының угаанын билип ап, Аңаа арга-сүме берип шыдааныл? ¹⁴ Кымдан Ол сүме айтырганыл, кым Аңаа угаан киир тайылбыр берип, шын орукче киирер сургаал кылганыл? Кым Ону биликте өөредип, чүве билип аарының оруун Аңаа айтканыл?

¹⁵ Бүгү чоннар кочалда дамды дег, деңзи таваанда доозун ышкаш! Бурган далайның ортулуктарын безин, борбак элезин дег, чинги-биле көдүрүп турар. ¹⁶ Аңаа Ливанның эзим-аргазы өргүл салыр от кыпсыр шаа четпес, а ында турар дириг амытаннар — бүрүн өрттедир өргүл кылыр шаа четпес. ¹⁷ Бүгү чоннар Ооң мурнунга чүү-даа эвес, оларны Ол хоозун, чөгөнчиг чүүл деп санаар.

¹⁸ Ынчангап Бурганга кымны дөмөйлештирер силер? Аңаа дөмөйлөпкү дег кандыг чүүл тып шыдаар силер? ¹⁹ Дүрзү-бурган бе? А ону север кижы шуткуп кылып каан, ус-шевер кижы алдынааш, мөңгүн илчирбелер-биле каастап каан болур. ²⁰ А ыңдыг аар өртектиг чүүлдер ажылгап шыдапас ядычы кижы иривес ыяш шилип тыпкаш, кээп дүшпес дүрзү-бурган кылып бээр билдилиг ус-шевер кижы тып аар.

²¹ Таанда-ла билбес силер бе? Дыңнаваан силер бе? Эң эгезинде-ле силерге

* 40:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Доктаамал чоруу» деп бижээн.

39:7 4 Хаан. 24:12; 25:7; 2 Чыл. 33:11 40:1 Иса. 49:13; Зах. 1:17 40:2 Ос. 2:14 || Иов 42:10; Иер. 16:18 40:3 Иса. 35:8; Ыд. ыр. 67:5 || Мф. 3:3; Мк. 1:3; Лк. 3:4-6; Ин. 1:23 40:5 Иса. 35:2 40:8 Ыд. ыр. 118:89; 1 Пет. 1:24-25; Иак. 1:11 40:10 Иса. 62:11; Ажыл. 22:12 40:11 Ыд. ыр. 22:1; Иер. 31:10; Иез. 34:15; Мих. 5:4; Ин. 10:11 40:12 У. ч. 30:4 40:13 Рим. 11:34; 1 Кор. 2:16 40:14 Иов 21:22 40:16 Ыд. ыр. 49:10 40:17 Ыд. ыр. 61:10; Дан. 4:32 40:18 Иса. 46:5; Аж.-ч. 17:29 40:20 Иса. 44:9; 46:7; Иер. 10:3-5

чугаалап кагбаан чүве бе? Чер-делегейни канчаар чаяап каанын билип албааныңар ол бе? ²² Дээрги-Чаяакчы чер-делегейниң дээрбээниң кырында саадап турар, а чер-делегейниң чурттакчылары имилеме шартылаа дег. Бурган дээрни, чуга пөс ышкаш, чада салгаш, чурттаар майгын дег, хере тыргып каан. ²³ Бурган черниң чагырыкчыларын чүү-даа эвес апаар кылып, баштыңчыларын бар-чогу дөмей кылып турар. ²⁴ Оларны чаа-ла олуртуп, тарып каары билек, олар чаа-ла черге дазылданы бээри билек, Ол оларже тыныштарга, кургап каарлар, казыргы оларны, тараа саванын дег, хадып аппаар.

²⁵ «Мени кымга дөмөйлөштирер силер? Мээң-биле кым деннежирил?» — деп, ыдыктыг Бурган айтырып тур. ²⁶ Карактарыңар дээрже шиглей көрүңер: ында бар бүгү чүвени кым чаяганыл? Ол — сылдыстарның аг-шерин санап, көсүкү кылып турар, оларнын шүптүзунга ат тыпсып турар Бурган-дыр. Ооң күчү-күжү кызыгаар чок, эрге-чагыргазы өндүр улуг болгаш, сылдыстарнын чаңгызы-даа чиде бербес.

²⁷ Иаков, сен чүге: «Мээң орук-чолум Дээрги-Чаяакчыдан чажыртынган, Бурганым мээң чаргымын утупкан» — дээр сен, Израиль, сен чүге ындыг чүве чугаалаар сен? ²⁸ Таанда-ла билбес сен бе? Таанда-ла дыннаваан сен бе? Дээрги-Чаяакчы — чер-делегейниң бүгү кыдыгларын чаяаган мөңгө Бурган-дыр. Ол могаvas, шаа төнмес, Ооң угаан-бодалын билип аары болдунмас. ²⁹ Ол могап турупкан улусту күштүг кылып каар, шаа төнгөн улусту быжыктырар. ³⁰ Аныяк оолдар безин могай берип, шаа төне бээр, чалыылар шылаанындан кээп дүжер, ³¹ а Дээрги-Чаяакчыга идегээр улус чаа күш кирип алыр: олар, эзир ышкаш, чалгынын херип-чайыл, ужар; маңнашкаш, могаvas, кылашташкаш, шагзыравас.

Бурган — Израильдиң Дузалакчызы

41 ¹ «Ырак ортулуктарның чурттакчылары, Мээң мурнумга ыт чок

барыңар! Бүгү чоннар чаа күштен немеп алзын; олар чоокшулап келгеш, бодунун сөзүн чугаалазын. Чаргы үзөр дээш кады чыгылылыңар.

² Кым чөөн чүктен тиилекчини* үндүрүп эккелгеш, бодунга бараан боор кылдыр кыйгырып алганыл? Кым аңаа чоннарны хүлээдиң берип, хааннарны чагыртканыл? Ол кижиле бодунун хылыжы-биле оларны доозун-довуракче хуулдуруп, бодунун ча-согуну-биле, тараа саванын дег, эстедир хадыдып турар. ³ Ол кижиле мурнунда кажан-даа чоруп көрбээни орук-биле айыыл чок чоруп, чоннарны истеп сүрүп бар чыдар.

⁴ Кым ол бүгүнү кылып, боттандырганыл? Эң эгезинден кижиле төрөлгөткөниң бүгү салгалдарын башкарып турар Бурган! Мен, Дээрги-Чаяакчы, эгезинде турган мен, сөөлгү салгал-биле база ол-ла Бодум кады турар мен!

⁵ Ырак ортулуктарның чурттакчылары ол кижини көрүп кааш, коргуушкунга алзышкан, чер-делегейнин ужу-кыды сүрээдиң берген. Олар чоокшулажып, чыылганнар. ⁶ Бот-боттарыңа дузалажып, бирээзи өскезинге: „О, эрес-дидим бол!“ — деп турганнар. ⁷ Усшевер кижиле эзилдирикчи шеверниң сеткилин сергедип турар, маска-биле хевилээр кижиле дөжүдө дарганаан кижиниң сеткилин сергедип, тудуштур каннап каан черин „Эки-дир, быжыг-дыр!“ деп, дүрзү-бурган божаннавазын дээш, өргөн-биле быжыглап турар.

⁸ О, Мээң чалчам Израиль, Мээң шилип алганым Иаков, Мээң өңнүүм Авраамның салгалы! ⁹ Мен сени чер-делегейниң ужу-кыдынындан эдерткеш, эң ырак черлерден үндүр кыйгырып алгаш: „Сен — Мээң чалчам сен“ — деп чугаалаан мен. Сени шилип алган мен, сенден ойталаvas мен. ¹⁰ Кортпа, чүге дээрже Мен — сээң Бурганың-дыр мен, сүрээ-деве, чүге дээрже Мен сээң-биле кады мен. Сени быжыктырып, сенээ дузалаар мен. Мээң тиилелгелиг холум сенээ деткимче көргүзөр. ¹¹ Сенээ киленнээн бүгү улус бак атка кирип, бужартаар, сенээ

* 41:2 Азы: «Чөптүг кижини», «эжелекчини». Персияның хааны Кириш ында деп турар чадавас (44:28, 45:1 көр).

40:22 Сан. 13:34 || Иов 9:8; 26:7; Ыд. ыр. 103:2; Иер. 10:12; 51:15 40:23 Иов 12:21; Ыд. ыр. 106:40

40:26 Ыд. ыр. 146:4 40:27 Иса. 49:14 40:28 Ыд. ыр. 146:5 40:29 2 Кор. 12:10 40:31 Ыд. ыр. 102:5

41:1 Иса. 43:9 41:2 2 Чыл. 36:23 41:4 Иса. 44:6; 48:12; Ажыл. 1:17 41:7 Иса. 40:19

41:8 Иса. 42:19; 43:10; 44:1; Иер. 30:10 || 2 Чыл. 20:7; Иак. 2:23

удурланган улус чүү-даа эвес апаар, өлүп чидер. ¹² Сээн-биле демисежип турган улусту дилээш, тыппас сен; сээн-биле дайылдажып турган улус чүү-даа эвес апаар, шуут чиде бээр. ¹³ Мен — Дээрги-Чаяакчы, сээн Бурганың-дыр мен, холундан тудуп алгаш: „Кортпа, Мен сен-сээ дузалаар мен“ — деп азаап тур мен. ¹⁴ Кортпа, курт ышкаш чегенчиг Иаков, эвээш чоннуг Израиль, Мен сен-сээ дузалаар мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы, сээн Камгалакчын, Израильдин ыдыктыг Бурганы медеглээн. — ¹⁵ Мен сени чаа, чидиг диштерлиг тараа бастыраар херексел кылып каар мен, сен дагларны бастырып, чуура дүрбүүр сен, тейлерни тараа тогланчызы дег кылып каар сен. ¹⁶ Сен оларны челбиринге, хат хадып аппаар, шуурган тарадыр шаап кааптар. А сен бодуң Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр сен, Израильдин ыдыктыг Бурганы дээш мактаныр сен.

¹⁷ Яды-түрөңги улус суг дилээш, тыппайн турар, олар кагып-суксааш, аксы кургап калган. Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларга хары бээр мен; Мен, Израильдин Бурганы, оларны кагбас мен! ¹⁸ Тас тейлерден суглар агып бадар, орту черлерге суг баштары аттыгып үнөр. Ээн кургаг ховуну хөл кылып каар мен, кургап калган черни суг баштары шыва аптар. ¹⁹ Мен ээн кургаг ховуга пөш, акация, мирт болгаш олива ыяштарын тарыыр мен; ыяш чок турган черге шиви, чойган болгаш хады кады өзүп үнөр. ²⁰ Улус ол бүгүн көргөш, Дээрги-Чаяакчынын холу ону кылган деп, Израильдин ыдыктыг Бурганы ону чаяган деп билип каар, ол бүгүнү эскергеш, угаап билип каар.

Дүрзү-бурганнарның ажык чогу

²¹ Дүрзү-бурганнар, боттарынарның херээннерни илередиң чугаалаңар — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Боттарынарның барымдааларынарны көргүзүңер — деп, Израильдин Хааны чугаалап тур. — ²² Барымдаа кылдыр ам болур ужурлуг чүвени чугаалаңар. Азы эрткен үеде чүү болуп турганын чугаалаңар, а бис угаап бодап көргөш, ол бүгүнүң канчаар төнгенин билип аар бис. Азы келир үе дугайында биске боттарыңар чугаалап

беринер. ²³ Келир үеде чүү болурун чугаалаңар, ынчан силерни бурганнар деп билип аар бис. Бир-ле чүведен — буян-даа болза, айыыл-халап-даа болза — кылыңар, ону көргөш, бис шупту коргуушкунга бүргедип аар бис. ²⁴ Че чүл? Силер чүү-даа эвес-тир силер, чүнү-даа кылыр харыыңар чок-тур. Силерни шилип алган кижичүдек-бужар-дыр.

²⁵ Мен демги тиилекчини соңгу чүктен кыйгырган мен, ол кел чыдар! Хүн үнөр чүкке ол Мээң адымны адап, алдаржыдар. Ол чагырыкчыларны малгаш ыш-каш базып кылаштаар — дой сава кылыкчызы дойну ынчаар таптай базар. ²⁶ Бисти ол дугайында билип алзын дээш, кым баш бурунгаар чугаалааныл; бисти: „Оонуушын болду“ — деп чугаалаар кылдыр, кым баштай дамчытканыл? Араңардан кым-даа чугаалаваан, кым-даа медээле-вээн. Чугаа-сөзүңерни дыңнаан кижичок. ²⁷ Мен ол дугайында Сионга эң баштай чугаалаан мен, Иерусалимче буянын медээлиг медээчини чоруткан мен!

²⁸ Мен көөрүмге, кым-даа чок болду — өске бурганнарның аразында сүмелекчи чок болду. Мен олардан чүве айтыраар болзумза, харыылап шыдавастар. ²⁹ Олар шупту — меге-дигу, оларның ажил-херээ — чүү-даа эвес-тир, оларны көргүскен дүрзүлөр — хат дег хоозун чүүл-дүр».

Бурганның шилип алган чалчазы

42 ¹ «Мээң шилип алган чалчам бодур, Мен ону быжыглап турар мен; сеткилимге кирер кижичок ол-дур! Мен ону Бодумнуң Сүлдем-биле бүргээр мен — ол өске чоннарга чөптүг шииткел үндүрер. ² Ол алгырбас база кырышпас, дыңзыдыр чугаалавас, оон үнү кудумчуларга дыңналбас. ³ Ол шала сынган кыыргынышты сыйбас, имистелген чырыккыны өжүрбес; ёзулук чөптүг шииткелди үндүрбээн шаанда, ол сыйылбас, өшпес; ырак ортулуктар оон чагыг-суртаалын манап турар».

⁵ Дээрни чаяап, чада салган, черни ында төрүттүнгөн бүгү чүве-биле кады боттандырган, чер кырында кижилерге амы-тынны хайырлаан — ында шимчеп чоруп турар бүгү улусту тынгарган

41:14 Иов 25:6; Ыд. ыр. 21:7 41:18 Иса. 35:6 41:19 Иса. 55:13 41:24 Иер. 10:5; 1 Кор. 8:4

41:25 Иса. 41:2 || Иер. 1:15; 50:3 41:26 Иса. 46:10; 48:14 41:27 Иса. 40:9; 52:7

42:1 Иса. 41:8; 43:10; 52:13; 53:11 || Мф. 3:17; 17:5; Мк. 1:11; Лк. 3:22 || Иса. 11:2; 61:1 || Мф. 12:17-21 42:5 Зах. 12:1

Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:
⁶ «Мен, Дээрги-Чаяакчы, чөптүг-шынныг чорук ботгандыраар дээш чалчам сени кыйгырган мен, сени холундан чедип аар мен, кагагалаар мен. Сени дамчыштыр улус-чон-биле керээ чарар мен база бүгү чоннарга чырык эккээр мен. ⁷ Согур улустун карактарын ажыдаар сен, хоругдаттырганнарны хоругдалдан үндүрер сен, дүмбей черде олурар улусту кара-бажындан хостаар сен!

⁸ Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, Мээң адым ол-дур! Бодумнуң алдарымны өске кымга-даа бербес мен база Менээ хамааржыр макталды дүрзү-бурганнар-биле үлөшпес мен! ⁹ Баш бурунгаар чугаалаан чүүлдери бүдө берген, Мен ам чаа чүүлдери меделеп тур мен, ам-даа боттанмаан чүүл дугайында силерге чугаалап тур мен».

Бурганны алгап-мактаан ыры

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга чаа ырыдан ырланаар, Ону чер-делегейниң ужу-кыдындан алгап-мактанар – далайжылар болгаш далайны долган бүгү дириг амытаннар, ортулуктар болгаш ында чурттап турар бүгү улус! ¹¹ Ээн кургаг хову болгаш ооң хоорайлары, кедар аймак чурттаан бүгү суурлар өөрүшкүлүг кыйгы салзын. Хая-даштыг черде чурттаан улус өөрүп-байырлап, даглар баштарындан алгырышсын! ¹² Дээрги-Чаяакчыны алдаржытсын, Ону ырак ортулуктарга алгап-мактазын!

¹³ Дээрги-Чаяакчы күчүлүг маадыр дег чедип кээр, дайынчы дег, килеңи кыптыгар, дайынчы кыйгы салып, алгыраар, дайзыннарнынга күжүн көргүзөр: ¹⁴ «Дыка үр ыттавайын келдим, шып-шыңны кагагалап, туттунуп келдим; а ам, божаан херээжен кижиге дег, алгыраар мен, тыныжым бачыдап, агарны харамдыгып тынар мен. ¹⁵ Тейлер, дагларны ээнзиредип, оларның хамык оыг-сигенин кадырып каар мен, хемнерни кургаг ортулуктар кылдыр хуулдуруп, хөөлбектерни кургадап каар мен. ¹⁶ Мен согурларны оларның билбези оруктар-биле эдертир мен, оларга билдинмес турган оруктар-биле эдертир мен. Оларның мур-

нунга дүмбей карангыны чырык кылдыр хуулдуруптар мен, ээр-дагыр оруктарны дорттап каар мен. Чонум дээш, ол бүгүнү кылыр мен, оон ойталавас мен. ¹⁷ А дүрзү-бурганнарга идегээр улус, шуткуп каан дүрзүлөргө: „Силер – бистиң бурганнарывыс силер“ – дээр улус кончуг бак атка кирип, аткаарлас».

Согур, дүлөй израиль чон

¹⁸ «Дүлөйлер, дыңнаар, согурлар, көрүп көрүнер! ¹⁹ Мээң чалчам ышкаш согур кижиге бар бе? Мээң айбылап чоруткан айбычым ышкаш дүлөй кижиге бар бе? Дээрги-Чаяакчыга бердинген чалча дег согур кижиге бар бе? ²⁰ Сен хөйүнү көргөн сен, ынчалза-даа эскерген чүвөн чоктур; кулактарың дуглагалыг эвес, ынчалза-даа дыңнавас-тыр сен».

²¹ Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг болгаш, ыдыктыг хоойлуну алдаржыдып, алгап-мактаары Аңаа таарымчалыг болган. ²² А бо чон үптеттирип, когараандыр, оларның шуттузу онгарларда суктурган азы кара-бажыннарда чажыртынган. Олар дайзынга олча-тывыш апарган, оларны кым-даа хоставаан; оларны тудуп аппарган, кым-даа оларга болчуп: «Оларны дедир эгит!» – дивээн.

²³ Силерниң кайыңар ынаар кулаан ээктирерил, кичээнгейге ап, моон-даа сонгаар дыңнаарыл? ²⁴ Кым Иаковту тудуп аппаар кылдыр, Израильди – үптээр кылдыр берипкенил? Аңаа удур бачыг үүлгеткенивис Дээрги-Чаяакчы-дыр! Израильчилер Оон оруун истевейн, Оон хоойлузун тооп дыңнавайн турган болгай. ²⁵ Ынчангаш Ол бисти кыптыккан килеңи-биле хөмө ап, бисче кам-хайра чок дайын ыткан! Шак ол дайын чалбыштыг от бооп, бисти бүгү чүктөн бүзээлеп алган, а бис ону ожаап билбээн бис; от бисти чиирге, таптыг угаап билбээн бис.

Бурган – Израильдиң Камгалакчызы

43 ¹ Иаковту чаяап каан, Израильди тывылдырып каан Дээрги-Чаяакчы ам мынча деп тур: «Кортпа. Мен сени садып хостап кагдым, Мен сээң адың адап, Бодумче кыйгырдым, сен – Мээңи сен.

42:6 Иса. 45:13 || Иса. 42:6 || Иса. 49:6; Лк. 2:3, 30-32; Аж.-ч. 13:47 42:7 Иса. 9:2; 35:5; 49:9; 61:1

42:8 Иса. 48:11 42:10 Бл. ыр. 32:3 42:11 Иса. 21:16 42:13 Бл. ыр. 77:65 42:14 Иса. 13:8 42:15 Иса. 50:2

42:16 Иса. 40:4 42:17 Бл. ыр. 96:7; Иса. 45:16; 44:11; Иер. 10:14 42:18 Иса. 35:5 42:19 Иса. 41:8

42:20 Иер. 6:10; Иез. 12:2 42:22 Иер. 50:33 42:25 Ос. 7:9 43:1 Иса. 45:3

² Суглар кежип турунда, Мен сээң-биле боор мен, хемнер кежип турунда, суг сени хөмө албас. От өттүр эргип тургаш, өрттөмөс сен, чалбыгыш сени чивес.

³ Мен — Дээрги-Чаяакчы, сээң Бурганын, Израильдин ыдыктыг Камгалакчызыдыр мен. Сени хостаар дээш, Мен Египет, Эфиопия болгаш Севаны сээң орнунга берип тур мен. ⁴ Сен Менээ улуг үнелиг болгаш эргим болганында, сенээ Мен ынак болганында, сээң орнунга өске улусту, сээң амы-тынын дээш — өске чоннарны берип тур мен. ⁵ Кортпа, Мен сээң-биле болгай мен; сээң үрө-салгалыңны чөөн чүктөн эккээр мен, барыгын чүктөн база сени чыыр мен. ⁶ Сонгу чүкке: «Оларны дедир бер!» — дээр мен, мурнуу чүкке: «Оларны салывыт!» — дээр мен. — Мээң оолдарымны ырактан, Мээң кыстарымны — чер-делегейини ужу-кыдыгындан эдертип эккел — ⁷ Мээң адым-биле адаткан, Бодумга алдар кылдыр чаяап кааным, Мээң боттандырып, хевирлээним бүгү улусту эдертип эккел».

⁸ Карактыг-даа болза, согур чонну, кулактыг-даа болза, дүлөй улусту үндүрүп эккел. ⁹ Бүгү чоннар кады чыгып келзин, аймактар бөлдүнчүп келзин. Оларның кайызы ол бүгүнү баш бурунгаар чугаалааныл, болуп эрткен чүүлдер дугайында биске медээлээнил? Боттарынын шыннын көргүзери-биле, херечилелден кылзыннаар; оларны дыңнаан улус «Шын-дыр оо!» деп бадытказын.

¹⁰ «А Мээң херечилерим — силер силер, чонум — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Мээң чалчаларым база силер силер; чүвени билип алгаш, Меңээ бүзүрезин дээш база Мени Бурган-дыр деп угаап билзин дээш, Мен силерни шилип алган мен. Менден ангы Бурган чок, кажан-даа турбаан, кажан-даа турбас. ¹¹ Мен, чүгүле Мен — Дээрги-Чаяакчы мен! Менден өске Камгалакчы чок! ¹² Өске кым-даа эвес, Мен баш бурунгаар чугаалап, медеглеп база камгалап каан мен! Мээң херечилерим — силер силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен — Бурган мен. ¹³ Шагдан бээр Мен

ол-ла Бодум мен! Мээң холумдан улусту кым-даа адырып шыдавас. Мээң кылган чүвеними күш чок болдуруп шыдаар кижиг бар бе?!»

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы, силернин Камгалакчынар, Израильдин ыдыктыг Бурганы: «Мен силер дээш Вавилонга удур Бодумнун холумну сунар мен; калдейлерни чылча шаап, шуптузун дестириптер мен, оларнын алгы-кышкызы корабльдарны дола бээр*». ¹⁵ Мен — Дээрги-Чаяакчы, ыдыктыг Бурганынар мен, Израильдин Чаяакчызы, Хаанынар мен!» — дээн.

¹⁶⁻¹⁷ Дээрги-Чаяакчы далай кежир орукту ажыткан, ханы сугларга орукту кылып каан, дайынчы тергелер биле айттарны, аг-шериг биле күштүг дайынчыларны эдертип аппаратан. Олар шупту кады кээп душкеш, туруп шыдавастан, чырыткы эвээ ышкаш өжүп калган. Ам Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ¹⁸ «Биеэ-де болган чүвени уттунтуп, эрткен чүве дугайында бодавайин барып болур силер. ¹⁹ Көрүндү, Мен чаа чүвени кылып тур мен! Ол ам көстүп кээр — таанда-ла ону билип ап шыдавас силер бе? Бо удаада Мен ээн кургаг ховуда орук кылып, ээн черже хемнер аксып тур мен. ²⁰ Черлик аң-мең безин Мени алдаржыдар — шөө-бөрүлөр, страус куштар. Чүге дээрме Мен Бодумнун шилип алган чонумга ижиртир дээш, ээн кургаг ховуже суг, ээн черже — хемнер аксып тур мен. ²¹ Ол чонну Мен Бодумга, Мени алгап-мактазын дээш, чаяап алган мен.

²² А сен, Иаков, Мени кыйгырбайн турдун, Израиль, сен Мени аартыктап турдун. ²³ Сен Менээ бүрүн өрттедир өргүл хойлары салбайн, Мени алдаржыткан өргүлдөр кылбайн турдун. Мен сени бергедетпедим — далган-тараа өргүлдери негеведим, сени шылатпадым — чаагай чыттыг чүүлдер айтырбадым. ²⁴ Сен Менээ чаагай чыттыг кулузун садып бербээн сен, өргүл малдарынын чаа-биле Мээң сеткилимни хандырбаан сен. Харын Менче бодуннун бачыттарын чүдүрүп, кем-буруун-биле Мени шыладып

* 43:14 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы: «Мен оон камгалагын чылча шавар мен. Халдейлернин өөрүшкүлүг шимээн-даажы качыгдал ыры бооп хуула бээр».

43:2 Ыд. ыр. 65:12; Дан. 3:25 43:3 Ыд. ыр. 71:10; Иса. 45:14 43:5 Ос. 11:11; Мих. 7:12; Зах. 8:7

43:8 Иса. 42:18-19 43:9 Иса. 41:1 43:10 Иса. 41:8; Иер. 30:10 43:11 Иса. 45:21; Ос. 13:4

43:13 Ы. х. к. 32:39; Иов 10:7 43:16-17 Хост. 14:21; Иса. 51:10 43:19 Иса. 48:6; 2 Кор. 5:17;

Ажыд. 21:5 || Иса. 35:6-8 43:20 Хост. 17:1-7 43:22 Мих. 6:3 43:24 Мал. 2:17

турган сен. ²⁵ Мен, чүглө Мен, Бодуну бодааш, сээң кем-буруунну балап каар мен; сээң бачыттарыңны оон ыңай сагынмас мен.

²⁶ Мени буруудат, чаргылдажыыл; бодунуну херээнни чугаалап, актыңны шынзыт. ²⁷ Сээң баштайгы өгбөн бачыт үлгөткен, сээң эптештирикчилерин Менче тура халаан. ²⁸ Ынчангаш Мен ыдыктыг черде бараалгакчыларымны бужартаашкынче чыгадым, Иаковту бүрүнү-биле узуткаттырар кылдыр, Израильди — дорамчылаттырар кылдыр хүлээди бердим».

Дээрги-Чаяакчыдан өске Бурган чок

44 ¹ «А ам — Мени дынна, Мээң чалчам Иаков, Мээң шилип алганым Израиль! ² Сени чаяп каан, төрүттүнүп келгениңден бээр сенээ дузалап турар Дээрги-Чаяакчы мынча деп тур: Мээң чалчам Иаков, Мээң шилип алганым Ешурун*, сен кортпа. ³ Мен кагып-суксаан черже сугну, кургап калган черже — сугларны аксыр мен. Бодунун Сүлдем-биле сээң үрө-салгалыңны, ачы-буяным-биле — ажы-төлүңнү бүргээр мен! ⁴ Олар ыгсиген аразынга, суг эрининде чыраа-тал дег, өзер. ⁵ Бир кижин: «Мен Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр мен» — дээр, өске кижин: «Мен база Иаковтан укталган мен» — дээр. Улус боттарының холдарыңга*, Дээрги-Чаяакчыны мен» деп бижип аар болгаш Израиль деп адаттырар».

⁶ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Хааны, ооң Камгалакчызы, Аг-шериг-лиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен — эгезинде турган мен, Мен — төнчүзүңде турар мен; Менден өске Бурган чок. ⁷ Мээң-биле дөмейлежир кижин бар бе? Харыыдан берзин! Эрте-бурунгу чонну чаяп каан үемден бээр болган бүгү чүвени Менээ чугаалап берзин. Келир үеде болур чүвени база чаа-ла кел чыдар чүвени чугаалап берзин. ⁸ Мээң улузум, кортпанаар, сүрээдевенер! Мен силерге эрте шагда-ла медеглевежик мен бе, баш бурунгаар чугаалаважык мен бе? Мээң

херечилерим — силер болгай силер. Менден өске Бурган бар бе? Чок, өске кандыг-даа Хая билбес мен!»

Дүрзү-бурганга мөгөөр чорук — мелегей будулуужукун

⁹ Дүрзү-бурганнар кылып турар бүгү улус чүү-даа эвес-тир, оларның аажок үнелээр дүрзүлери кандыг-даа ажык-дуза чок. Оларның ол херечилери чүнү-даа көрбөс, чүнү-даа угаап билбес, ынчангаш бак атка кирер! ¹⁰ Кымнар кандыг-даа ажык-дуза чок бурганнар кылып, дүрзүлөр шуткуп кудуп турарыл! ¹¹ Ол ажыл-херекке бердинген бүгү улус бак атка кирер. Ус-шевер улус дээрге чүглө кижилер-дир. Олар шупту чыгып келгеш, кады туруп алзын — дөгөрези аажок коргарлар, бак атка кирерлер!

¹² Дарган кижин дүрзүнү хевирлээр херекселин туткаш, көс отчудуп, ажылдаар, маскалары-биле болбаазырадыр, бодунун күштүг холу-биле дүрзүнү хевирлеп, иже-нир. Аштаанындан дарганнын шаа төнер, суксаанындан чилчии үстүр. ¹³ Азы бызаны кижин дүрзүнү хемчээр хендирин шөөр, шиш херексел-биле шыйып демдектээш, кескизи-биле чона кезип, төгериктей хемчээр. Ол бызанчы дүрзүнү, ыдыктыг черже* салыр дээш, кижинин овор-хевирин ёзугаар, кижин ышкаш чараш-каас кылдыр кылып каар. ¹⁴ Азы ол кижин бодунга пөш, шиви азы дуб ыяш шилип алгаш, ону үезинге чедир арга-эзиминге арттырып каар; азы ол кижин хады олуртуп каарга, чаас ону өстүрүп бээр. Оон ол кижин ыяштарны кезип алгаш, ¹⁵ оттулар чүүл кылып аар — оон чартыгын чыннын дээш ап алгаш, от салып, хлевин быжырар. А оон аңгыда бурган кылып алгаш, оон мурнунга донгая кээп дүжер — дүрзү чазап алгаш, анаа мөгөөр. ¹⁶ Ыяштын чартыгын ол өртөгөш, аяш-чем белеткеп, эыг быжыргаш, тоттур чемненип аар. Ол чылыккаш: «Чылыга бердим, от чырып тур» — дээр. ¹⁷ А арткан ыяштан ол дүрзү-бурганны оя кезип аар; оон анаа мөгөй-ип, оон мурнунга донгая кээп дүшкеш:

* 44:2 Ешурун — Израильдин ойзу адаан ады. * Чөптүг-шынныг, мөзүзү эки» дээн уткалыг (Ы. х. к. 32:15; 33:5 көр). * 44:5 Азы: «Боттарының холдары-биле». * 44:13 Азы: «Бодунуң бажыңынче».

43:25 Ыд. ыр. 50:3 || Иер. 31:34 43:26 Иса. 1:18 43:27 Э. д. 3:6 || Иер. 5:31 44:1 Иса. 41:8; Иер. 30:10 44:3 Иез. 39:29; Иоил 2:28; Ин. 7:38 44:6 Иса. 41:4; 48:12; Ажыл. 1:8, 17 || Ы. х. к. 6:4; 3 Хаан. 18:39; Неем. 9:6; Ыд. ыр. 85:10 44:8 Ы. х. к. 32:18; Иса. 26:4 44:9 Иса. 41:24, 29 44:10 Иер. 10:3-5; Авв. 2:18 44:11 Иса. 42:17; 45:16

«Мени камгала, сен дээрge мээң бурганым болгай сен!» — деп мөргүүр. ¹⁸ Ындыг улус чүнү-даа билбес, чүнү-даа угаап шыдавас; олар дээрge характерын шийдирип каан, көөр чүвези чок, угаанын дуглап каан улус-тур. ¹⁹ Оларның кайызы-даа боданмас, кайызы-даа чүвени шын билип алыр хары-даа, угаан-сарылы-даа чок болгаш, бодунга «Бо ыяштын чартык кезин өрттеткеш, көзүңге хлеб быжырып, эът шиштеп чип алдым. А ооң артыгын-дан чүдек-бужар дүрзү кылган херээм бар бе, токпар ыяшка мөгейген ажыым бар бе?» деп шыдавас. ²⁰ Ындыг кижиги анаа хүл сүрүп чоруур, ооң угаан-сарылы мегелеткен болгаш, ол будулуп турар. Ол бодунуң амы-гынын камгалап шыдавас, бодунга «Мээң холумда чүгле меге бардыр!» дивес.

²¹ «Иаков, ол бүгүнү утпа, чүге дээрge сен Мээң чалчам болгай сен, Израиль! Сени Мен чаяап каан мен, сен — Мээң чалчам сен, Мен сени утпас мен*, Израиль. ²² Мен сээң кем-бурууну туман дег, бачыттарыңны — булуттар дег тарадып каапкан мен. Сени садып хостап кагдым — Менче эглип кел!»

²³ Дээрлер, Дээрги-Чаяакчының кылган чүвези дээш өөрүп-байырлаңар, черниң ханы дүптери, өөрүшкүлүг алгыр-жыңар, даглар, арга-эзим болгаш бүгү ыяштар, шимээрgeп байырлаңар! Дээрги-Чаяакчы Иаковту садып хостаан-дыр, Израильди хостап кааш, алдаржаан-дыр!

Кир хаан —

Бурганның күзел-соруун күүседир кижиги

²⁴ Сени ботталдырган Камгалакчын Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен — Дээрги-Чаяакчы, бүгүдениң Чаяакчызы мен, дээрни чааскаан хере чаткан мен, черни чаңгыс Бодум чада салган мен. ²⁵ Меге медээчилерниң бадыткал демдектерин чүү-даа эвес кылып, төлгечилерни эпчок байдалга таварыштырып, мерген угаанның деп санаттырар улустуң билиин утка чок чүве кылып турар мен. ²⁶ А Бодумнуң чалчамның медээлээн чүвезин бадыткап, Бодумнуң айбычыларымның чу-

гаалаан чүвезин боттандырып турар мен. Иерусалимниң дугайында: „Анаа улус база катап чурттай бээр“ — деп, Иудеяның хоорайларының дугайында: „Оларны катап тудар! Ол бузундуларны Мен катап тургузар мен!“ — деп турар мен.

²⁷ Ханы сугларга: „Када беринер — Мен силерни соолдурар мен!“ — деп турар мен. ²⁸ Кир хаанның дугайында: „Ол — Мээң айбылап чоруткан кадарчым-дыр. Ол Мээң күзел-соруумну күүседип, Иерусалимниң дугайында: ‘Ону катап тудар!’ — деп, Бурганның өргээзиниң дугайында: ‘Ону катап база үндезилеп тудар!’ — деп чугаалаар“.

45 ¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шилип алганы Кирге мынча дээн: «Мен сени холундан чедип алгаш, чоннарны сенээ чагыртып, хааннарның ок-чепсээн хунаап ап, сээң мурнуңга эжиктерни ажыдып чоруур мен — хаалгалар сени доктаадып шыдавас. ² Мен Бодум сээң оруун баштап, дагларны дескилээр мен; хүлер хаалгаларны буза шаап, демир дээктерни үрээр мен. ³ Мен сенээ дүмбей карангыда шыгжаттыгын, чажырып каан бай-байлакты бээр мен. Ынчан Мен — Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы — сээң адың адап, сени кыйгырып турарымны билип аар сен. ⁴ Мээң чалчам Иаков дээш, Мээң шилип алганы Израиль дээш Мен сени, Мени билбес-даа болзунза, адың адап кыйгырып, хүндүлелди сенээ көргүзүп турар мен. ⁵ Мен — Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок, Менден өске Бурган чок! Сен Мени билбес-даа болзунза, сени күш кириер мен — ⁶ ынчан хүн үнер чүкте-даа, хүн ажар чүкте-даа улус Менден өске кым-даа чогуң билип аар. Мен — Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок! ⁷ Мен чырыкты бар болдуруп, дүмбей карангыны чаяап турар мен, чаагай чорукту хайырлап, айыыл-халапты боттандырып турар мен. Ол бүгүнү Мен, Дээрги-Чаяакчы, кылып турар мен!

⁸ Дээрлер, өрүтен чөптүг чорук төгүнер, ол шынның чорук булуттардан төгүлзүн; чер кырынга камгалал үнүп келзин, чөптүг-шынын чорук ооң-биле

* 44:21 Азы: «Сен Мени утпа».

44:18 Иса. 45:20 44:20 Ос. 12:1 44:21 Иса. 41:8 44:22 Иса. 1:18 44:23 Ыд. ыр. 95:11; Иса. 49:13 || Иса. 48:20 44:24 Иов 37:18; Ыд. ыр. 135:5; Иса. 42:5 44:25 1 Кор. 1:20; 3:19 44:26 2 Чыл. 36:22-23 44:27 Иса. 11:15; 51:10; Иер. 50:38; 51:36 44:28 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 45:1; Дан. 6:28 || Аж.-ч. 13:22 45:1 Наум 2:6 45:2 Ыд. ыр. 106:16 45:3 Иса. 43:1 45:4 Иса. 41:8 45:5 Ы. х. к. 4:35 45:6 Хост. 15:11 45:7 Ыы. 3:38 || 4 Хаан. 19:25; Иса. 37:26

кады чечектелзин. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ол бүгүнү бар кылдыр кылып турар мен.⁹⁻¹⁰ Дой сава ону кылып турар усчу кижиге: „Чүнү кылып тур сен?“ — дээр бе? Азы бүдүрүп каан чүүлүн сээң дугайында: „Бо кижиниң холу чок!“ — дээр бе? Ачазынга: „Мени чүгө ыңдыг кижиге кылдыр төрүдүп каан сен?“ — дээр азы авазынга: „Мени чүгө ыңдыг кижиге кылдыр божуп каан сен?“ — дээр кижиге ат болур. Бузундунуң бузундузу боор, дойдан бүткен боду-ла, бодунуң Чаяакчызы-биле сөс каржып турар кижиге ат болур!»

¹¹ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Ботандырыкчызы мынча дээн: «Таанда-ла силер Менден келир үе дугайында айтырар силер бе? Мээң ажы-төлүмгө азы Мээң холум-биле кылган чүвемге хамаарыштыр Меңээ айтыгышкын бээр силер бе?»¹² Мен черни бар болдуруп, ооң кырынга кижиге төрөлгөтенни чаяап каан мен! Мен Бодумнун холум-биле дээрни хере чаткаш, ооң бүгү агшериинге тытпып кээрин дужааган мен.¹³ Мен чөптүг-шынныг чорукту боттандырар дээш, Кир хаанны тургузуп каан мен, ооң бүгү оруктарын ажык кылып бээр мен. Ол Мээң хоорайымны катап тутар, туттурушкунче апарган Мээң чонумну кандыг-даа төлевир азы белек албайн хостаар». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Дискөк бүрүзү сөгүрүп олурар

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Египеттин олча-ажыгы, Эфиопияның орулгазы болгаш узун, сөөккүр сева чон сенче шилчип, сээңи апаар, Израиль. Олар сени эдерер, кинчиге-бектиг чедип кээр, сенээ сөгүрүп: „Бурган чүгүлө сээң-биле кады-дыр, өске кым-даа чок-тур, оон өске Бурган чок-тур!“ — деп ээрежиң чан-ныр» — дээн.

¹⁵ Сен, шынап-ла, ажыт-чажыт Бурган-дыр сен, Израильдин Бурганы, Камгалакчызы-дыр сен.¹⁶ Дүрзүлөр кылып турар бүгү улус кады бак атка кирип, бузартаар — олар шупту алдар-адын баксырадып алган чоруур.¹⁷ А Израильди Дээрги-Чаяакчы камгалаар, анаа кезээ-мөңгөдө камгалалды хайырлаар! Силер

моон сонгаар кезээ шагда бак атка кирбестеп, бузартавас силер.

¹⁸ Дээрни чаяап каан Дээрги-Чаяакчы (Ол — черни овор-хевирлиг кылып, быжыктырып тургускан Бурган-дыр; чер ээн турбазын, анаа кижилер чурттазын дээш, Ол ону чаяап каан) мынча дээн: «Мен — Дээрги-Чаяакчы мен, өске кым-даа чок!»¹⁹ Мен чажыды-биле, дүмбей караңгы черге тургаш, чугаалаваан мен, Израильдин үрө-салгалынга: „Мени ээн черлерден диленер!“ — дивээн мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, шынныг сөс чугаалап, алыс шынны медеглеп турар мен.

²⁰ Силер, чоннарның артынчылары, чыгылып алгаш, чедип келинер, бөлдүнчүп алгаш, чоокшулап келинер. Ыяш дүрзүлөр эдилеп, камгалал бербес бурганнарга мөргүп турар улустун билер чүвези чок-тур.²¹ Боттарыңарның херээнери чугаалап, шынзыдыңар (боттарыңар араңдарда сүмележиң алыңар). Болган чүүл дугайында силерге кым баш бурунгаар чугаалааныл, кым эрте шагдала медеглээнил? Мен — Дээрги-Чаяакчы! Менден өске Бурган чок, Мен — чөптүг Бурган, Камгалакчы мен, Менден өске кым-даа чок.

²² Чер-делегейниң бүгү ужу-кыдыглары, Менче эглип келинер, ынчан камгалалды алыр силер, чүгө дээрге Мен — Бурган-дыр мен, өске кым-даа чок.²³ Мен Бодумнун адым-биле дангырагалаан мен, Мээң аксымдан чөптүг-шынныг, өскөртип болбас сөс үнген: Мээң мурнумга дискөк бүрүзү сөгүрүп олурар, Мээң адым-биле дыл бүрүзү дангырагалаар.²⁴ Мээң дугайымда: „Чүгүлө Дээрги-Чаяакчыда чөптүг-шынныг чорук биле күчү-күш бар“ — деп, улус-чоннар чугаалаар». Анаа хорадап турган бүгү улус Олче чедип кээп, ыядып човаар.²⁵ А Израильдин бүгү үрө-салгалы Дээрги-Чаяакчының ачызында агартынып үнер база алдаржыыр.

Вавилоннун бурганнары ёзулуг Бурган-биле эннешпес

46 ¹ Вил бурган донгая берген, Неву бурган ийлене берген; оларның дүрзүлөрин чүёк чүдүрер малдарда

45:9-10 Иса. 29:16; Иер. 18:6; Рим. 9:20-24 || Иов 9:32; Эклл. 6:10 45:12 Иса. 44:24; Иер. 27:5

45:13 Иса. 42:6 || Иса. 44:28 45:14 Ыд. Ыр. 7:10; Иса. 43:3 || Зах. 8:23; 1 Кор. 14:25 45:16 Иса. 42:17; 44:11

45:17 Иса. 54:4 45:19 Иер. 29:13-14 45:20 Иса. 44:17-18 45:21 Иса. 43:11; Ос. 13:4 45:23 Рим. 14:11; Флп. 2:10-11 46:1 Иер. 50:2; 51:44 || 1 Хаан. 5:3

чүдүрүп каан. Силерниң мөгеер дээш дажыглап чораан чүвөнер ам турупкан малдың чүгү апарган. ² Ол бурганнар шутту кады ийленип, доңгая берген, боттарының дүрзүлерин камгалап аар харык чок болгаш, боттары туттуруушкунче бар чыдар*.

³ «Мени дыңнаңар, Иаковтун салгалы, израиль чоннун бүгү артыңчызы, тыптып келген үеңерден бээр чүктеп чорааным, төрүттүнүп келгениңерден бээр холумга көдүрүп чорааным чон!» ⁴ Кырый бергичеңерге чедир, Мен Ол-ла Бодум боор мен, буурул-даа апаарыңарга, Мен-не силерни көдүрүп чоруур мен. Силерни Мен чаяп каан мен — ынчангаш чүктеп чоруур мен, деткип, камгалаар мен.

⁵ Силер Мени кым-биле деңизер силер, кымны Мээң-биле дең деп санаар силер? Дөмөй чүүл тып ап, кым-биле дөмөйлээр силер?

⁶ Чамдык улус акша хавындан алдын тө чажып, деңзиге мөңгүн деңзилээш, ус-шевер кижжи хөлезилеп аарга, ол кижжи оларга бурган шуткуп бээр. Олар ол дүрзүге мөгеер, оон мурнунга доңгая кээп дүжер, ⁷ ону көдүргөш, эктинге салып алгаш чоруур, оон тургузуп каарга, демгичи турган черинге шимчеш дөвийн турар. Ол дүрзүнү дыңзыдыр кыйгырар-даа болза, харыылаvas, айыыл-халаптан ол камгалаvas.

⁸ Үймээнчилер, ол бүгүнү сактып келгеш, соксап калыңар, боданып көрүңер, ⁹ шаандагы шагда болуп турган чүвени сактып келиңер: Мен — Бурган мен, өске кым-даа чок, Мен — Бурган мен, Менээ дөмөй кым-даа чок. ¹⁰ Төнчүзүңдө чүү боорун эгезинде, ам-даа болбаан чүве дугайында баш бурунгарга меделеп турар Бурган мен. Мээң бодалым боттаныр, күзээн бүгү чүвемни күүседир мен! ¹¹ Чөөн чүктөн араатан кушту — Мээң бодалымны күүседир кижини ырак чурттан кыйгырып алдым. Мен чугаалап каан мен — күүседир мен, бодап алган мен — кылыр мен!

¹² Чөрүү, актыг-шынның чоруктан ырак улус, Мени дыңнаңар! ¹³ Мен агар-

тышкыным чорудуп бердим, ол ырак эвесте, чоруткан камгалалым саадаvas. Сионга камгалалды, Израильге — Бодумнун чайынналчак чырымны хайырлаар мен».

Турамык Вавилоннун буурааны

47 ¹ «Күжүр Вавилон-кыс, дүжүлгөдөн дүшкөш, довуракка олутуп ал, черге олутуп ал — дүжүлгөң ам чок-тур. Халдей чон, сээң дугайында моон сонгаар „Хоюг-чымчаан, шевергин чаражын!“ дивес. ² Дээрбе даштары долгап, далгандан дээрбеле; баш шывар пөзүң уштуп каавыт, хевиң эдээн өрү тыртып, буттарың чанагаштааш, хемнерни сүзүп кеш. ³ Сээң шалдаңың ажитынзын, бужарын көстүп келзин. Мен өжээн негээр мен — кымга-даа хайыра көргүспес мен*».

⁴ Бистиң Камгалакчывыс — Израильдин ыдыктыг Бурганы, Оон ады — Агшериглиг Дээрги-Чаякчы!

⁵ «Ыт чок олур, дүмбей карангыже чоруй бар, халдей чон; сени моон сонгаар „Күрүнелерин чагырыкчызы“ деп адаvas. ⁶ Мен Бодумнун чонумга килеңней бердим, Бодумнун өңчүмнун адын бак-ка суп, сээң холуңга хүлээдиң бердим. А сен оларга өршээл көргүспедиң, кырганарга безин аар дөңгү кедирип кагдың. ⁷ Сен: „Кезээ-мөңгөде чагырыкчы боор мен!“ — диңиң. А ол бүгүнүң сөөлү кандыг боорун эргий бодавадың.

⁸ А ам дыннап көр, таалал сүрген, айыыл чок чурттап турар, „Мен кончуг мен, менден өске кым-даа чок. Дулгуяк апарбас мен, ажы-төлүм чидирбес мен!“ деп бодаар Вавилон-кыс! ⁹ Ол-даа, өске-даа айыыл сени таварыыр — хенертен, чангыс хүн дүргүзүңдә, ажы-төлүң-даа чидирер сен, дулгуяк-даа апаар сен. Хөй санныг каран көрнүүшкүн кылып-даа турзунда, илби-шидилиг сөстөрүн аажок күштүг-даа болза, ол бүгүнү бүрүнү-биле көрүп эртер сен. ¹⁰ Сен коргуш чогу-биле бузут үүлгедиң: „Мени кым-даа көрбөй турар“ — деп турдуң. Мерген угааның биле эртем-билиң сени оруундан

* 46:2 Перси хаан Ксеркстин үезинде, б.э. чедир 481 чылда Вавилонда бурганнарның өргээлери үредип-бустурган, Мардук бурганның алдын статузын Персепольче апарган. * 47:3 Азы: «Кым-даа Менээ шаптыктап шыдаvas».

46:2 Иер. 48:7 46:3 Ы. х. к. 1:31 46:4 Ыд. ыр. 67:20 46:5 Иса. 40:18; Аж.-ч. 17:29 46:6 Башт. 17:4; Иса. 44:15 46:7 Ыд. ыр. 113:15 46:10 Иса. 41:26 46:11 Иса. 41:2; Иер. 12:9 46:13 Иса. 51:5; 56:1 47:1 Ам. 5:2 47:2 Иса. 13:1; 21:1; Иер. 50:1 47:2 Башт. 16:21 47:3 Иер. 13:26; Наум 3:5 47:6 Зах. 1:15 47:7 Ажыд. 18:7 47:8 Соф. 2:15

астыктыра бээрге, бодунга: „Мен кончуг мен, менден өске кым-даа чок“ — деп турар-дыр сен. ¹¹ Айыгыл-халап сени таварыыр — ооң кайыгын кээрин билип* шыдаvas сен; хай-халап кырынга кээр — ону чайладыр аайын тыппас сен, хенертен ооң дугайында безин бодавааның буураашкын сени таварыыр.

¹² Ам канчаар, аныяандан мергежээнин илби-шидилиг аргаларың ажыгла, караң көрнүрүң улам көвүдет. Бир-ле чүвени чедип аарың-даа чадаvas, чамдык кижилерни коргудуптарың-даа чадаvas.

¹³ Хөй санның чөвүлелдер чыыр дээш, могай бердин. Дээрни шинчилеп, сылдыстарны хайгаарап турар чурагачыларын база ай чаазында салым-чолунну баш бурунгаар чугаалап бээр улузуң келгеш, болур ужурлуг чүведен сени камгалазын.

¹⁴ Олар тараа саваны дег апаар, от оларны чиптер, чалбыыштан боттарың безин камгалап ап шыдаvas улус-тур. А ол от чыннып аар хире көстерлиг-даа эвес, чанынга олутруп болгу дег-даа эвес. ¹⁵ Кады ажылдап турган, аныяандан-на сadyглажып чораан улузуң ындыг апаар. Кайызы-даа бодунуң оруу-биле тарап чоруй баар, кым-даа сени камгалаvas».

***Бурган шупту чүвени
баш бурунгаар билир***

48 ¹⁻² «Дыңнаңар, Иаковтун салгалы, Израильдин ады-биле адаттырган, Иудеядан келген улус! Дээрги-Чаяакчыны ады-биле даңгыраглаар силер, Израильдин Бурганын алгап-мактаар силер. Боттарыңарга хамаарыштыр „Ыдыктыг хоорайнын чурттакчылары бис“ база „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Израильдин Бурганынга идегээр бис“ дээр силер, ынчалза-даа Бурганга шынчы чоруктан, чөптүг-шынныг чоруктан ырак силер. ³ Мен болган чүвени баш бурунгаар чугааладым, Мээң аксыдылым ону чарлаан, Мен ону меделгезен мен, оон хенертен бүгү чүве боттаны бээр кылып каан мен. ⁴ Силерниң чөрүүнер-

ни — мойнунарның сиирлери демирден, хаваанар хүлөрдөн бүткенин билир турган мен. ⁵ Ынчангаш Мен силерге баш бурунгаар, бүгү чүве боттаныр бетинде, чугаалап каан мен, ооң соонда: „Бистиң дүрзү-бурганывыс ынчаар кылган, бистиң бурганывыс, шуткумал дүрзүвүс ынчаар болур кылдыр дужааган“ — дивезиннер дээш, Мен силерге меделгеп каан мен. ⁶ Силер ол бүгү дугайында дыңнадыңар, ам көрүнер, бо ышкажыл! Таанда-ла силер ону хүлээп көрбөс силер бе?!

Амдан эгелээш, израиль чон, Мен сенээ чаа чүве дугайында, чажыт, сенээ билдинмес турган чүве дугайында, чугаалаар мен. ⁷ Ол чүүл эрте шагда эвес, ам чаа болуп турар-дыр, амдыгаа чедир сен ол дугайында дыңнап көрбөзөн сен, „Мен ону билир турдум“ деп шыдаvas сен. ⁸ Ийе, сен дыңнаваан сен, билбес сен, сээң кулааң шаг шаандан бээр хааглыг турган. Кайы хире кара сагыштыңны билир мен, төрүттүнгеш-ле, үймээнчи деп адаттырдың.

⁹ Бодумнуң адымны бодааш, Мен киленимни амдызында өйлеп көрейн, Бодумнуң алдарымны бодааш, туттунуп, сени узуткаваайн. ¹⁰ Көрем, Мен сени эзилдирип арыглап кагдым, ынчалза-даа мөнгүн ышкаш эвес кылдыр; сени хилинчек-човалаңның суугузунга шылгап көрдүм. ¹¹ Мен Бодум дээш, Бодумну бодааш, ону кылып тур мен, чүге дээрге Мээң адым канчап баксыраарыл? Мен Бодумнуң алдарымны кымга-даа бербес мен.

¹² Иаков, Мени дыңна, Мээң кыйгырып алганым Израиль, дыңна! Бурган — Мен мен! Мен — эгезинде турган мен, Мен — төңүзүндө турар мен. ¹³ Мээң холум черни үндөзилээн, дээрни база Мээң күштүг холум хере чаткан. Оларны кыйгырыптарымга, мурнумга кээп туруптарлар.

¹⁴ Бүгү улус, силер шупту чыгып келгеш, дыңнаңар! Дүрзү-бурганнар ыңарның кайызы ону баш бурунгаар

* 47:11 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Караң көрнүүшкүн-биле камгаланып».

47:11 Бд. ыр. 34:8 47:14 Иса. 5:24 || Наум 1:10; Мал. 4:1 48:1-2 Неем. 11:1 || Иер. 7:4; Мих. 1:5

48:3 Иса. 41:26 48:4 Хост. 32:9 48:5 Иер. 44:17 48:6 Иса. 43:19; Иер. 33:3 48:10 Иов 23:10;

Бд. ыр. 65:10; Иса. 1:25; Зах. 13:9; Мал. 3:3 48:11 Иез. 20:9 || Иса. 42:8 48:12 Иса. 41:4; 44:6;

Ажыл. 1:8, 17 48:13 Иов 9:8; Бд. ыр. 103:2; Иса. 42:5; Иер. 10:12; 51:15; Зах. 12:1 48:14 Иса. 41:26 ||

Иса. 41:2; 46:10

чугаалааныл? Дээрги-Чаяакчының ынак кижизи Ооң Вавилонга хамаарышкан күзөл-соруун күүседир, бодунуң күчү-күжүн халдейлерге удуур угландырап. ¹⁵ Мен, чүглө Мен ону медеглээн мен, ол кижини кыйгырган мен. Ону эккеп алдым, ол ам чедимчелиг болур. ¹⁶ Менче чоокшулап келгеш, мону дыннаар! Эң эгезинден-не Мен силерге ажык-биле чугаалап келдим; ол бүгү болуп эгелээн үеде-ле, Мен бар турдум».

Израиль Вавилондан үнүп чоруй баар

Ам Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мени Бодунуң Сүлдези-биле айбылап чорудупту! ¹⁷ Сээң Камгалакчын, Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы мынча дээн: «Мен – Дээрги-Чаяакчы мен, сээң Бурганың мен, сеңээ ажыктыг болзун дээш, сени сургап, сээң чоруур ужурлуг оруунче сени башкарып турар мен. ¹⁸ О, Мээн айтышкыннар-ымны сен тооп дыннаан болзунза! Ынчан сээң чаагай чоруун хем ышкаш агар ийик, чедимче сени далай чалгыч дег хөмө аптар ийик. ¹⁹ Сээң үре-салгалын элзин дег хөй боор ийик, ажы-төлүн быыргын элзин дег эндерик боор ийик! Оларның ады арлып чиппейн, узуткатынмайн, Мээн мурнумга артар ийик».

²⁰ Вавилондан чорунар, халдей черден дүрген дезинер! Бо медээни өөрүшкүлүг алгы-биле медээлээр, ол дугайында чарланар, чер-делегейниң ужу-кыдыынга чедиринер: «Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чалчазы Израильге хосталганы хайырлаан-дыр!» ²¹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун ээн кургаг хову кежир эдертип бар чыдырда, олар кагып-суксаваан. Ол хаядан сугну оларга аксып берген: хаяны Ол оя кагарга, суг аттыгып үнген. ²² «А бузуттуг-бактыгларга чаагай чорук турбас!» – деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

Бурганың Бодунуң чалчазын кыйгырганы

49 ¹ Ортулуктарның чурттакчылары, мени дыннаар, ыракта чоннар, кичиээнгейден салынар! Дээрги-Чаяакчы мени, төрүттүгүм кээрим мурнунда-ла, кыйгырып алган. Ол мээң адымны, ием-

нин иштинге турумда-ла, адап берген. ² Ол мээң аксы-дылымны чидиг хылыш ышкаш кылып каан, мени Бодунуң холу-биле чаглактап алган. Мени бажын чидидип каан согун кылдыр хуулдургап, Бодунуң саадаанче чажырып алган.

³ Ол менээ: «Сен – Мээн чалчам Израиль сен, сени дамчыштыр алдаржыыр мен» – дээн. ⁴ А мен «Хей-ле чилчим үзүлдүр ажылдаан-дыр мен, күжүмнү хей черге, ажык чок чарыдап каапкан-дыр мен» деп бодаан болгай мен. Шынап-ла, мээң чаргымны Дээрги-Чаяакчы шийтпирлээр, мээң шаңналым – Бурганымдан кээр!

⁵ Дээрги-Чаяакчы мени иемнин иштинге – Бодунуң чалчазы болзун дээш, Иаковту Олче эгитсин дээш база Израиль Ооң чоогунга чыгып келзин дээш – чаяап каан. Мен Дээрги-Чаяакчының мурнунга алдар-аттыг мен, Бурганым менээ күчү-күштү хайырлаан. ⁶ Ам Дээрги-Чаяакчы: «Иаковтуң аймактарын катап тургузар болгаш Израильдин артынчызын дедир эгидер чалчам боорун эвээш-тир. Ооң кырынга, Мээн хайырлаан камгалалым чер-делегейниң ужу-кыдыынга четсин дээш, Мен сени бүгү чоннарга чырык кылып каар мен» – деп чугаалаан.

⁷ Бүгү чоннарга бак көрдүрген, дорамчылаткан кижиге, чагырыкчыларының кулунга Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Камгалакчызы: «Хааннар сени көргөш, туруп кээр, нояннар сени көргөш, сөгүрүр, чүге дээрге сөзүңге шынчы Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы сени шилип алгандыр» – дээн.

Израильдин катап тургустунары

⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Таарымчалыг үеде сенээ харыылаар мен, камгалал хунүнде дузалаар мен. Сени камгалап-карактап турар мен, сени дамчыштыр улус-чон-биле керээ чарар мен: чурттуг катап тургузар сен, ⁹ туттурган улуска: „Үнүңер!“ – дээр сен, дүмбей караңгыда олурар улуска: „Хостуг силер!“ – дээр сен. Чонум оруктар кыйыыңга оыттаар чер тып аар, бүгү тас тейлер безин

48:15 Иса. 45:1-3 48:16 Иса. 61:1 48:18 Ыд. ыр. 80:14; Лк. 19:42 48:19 Э. д. 22:17 48:20 Иса. 52:11; Иер. 50:8; Зах. 2:6-7; Ажыд. 18:4 || Иса. 44:23 48:21 Хост. 17:6; Сан. 20:11 49:1 Иер. 1:4-5; Гал. 1:15-16 || Мф. 1:21; Лк. 1:31 49:2 Иса. 11:4 49:3 Ин. 17:10 49:6 Иса. 42:6; Иер. 1:5; Аж.-ч. 13:47; 26:23 49:7 Ыд. ыр. 21:7; Иса. 53:3 49:8 2 Кор. 6:2 || Иса. 42:6 49:9 Иса. 42:7; 61:1

оларга одар-белчиир апаар. ¹⁰ Олар аштавас-даа, суксавас-даа, дендиг изиг хүнден-даа качыгдавас. Кээргей көргөн Бурган оларны эдертип аппаргап, суг баштарынга чедире бээр. ¹¹ Мээң бүгү дагларымны орук кылып каар мен, Мээң оруктарым бедиктерге шөйлүр».

¹² Көрүнер, ырактан улус кел чыдыр — бир чамдыызы сонгу чүктен, өскелери — барыын чүктен, база чамдыызы — Синим деп черден*. ¹³ Дээрлер, өөрүп-байырлана, чер-делегей, өөрүп-хөггө! Даглар хөггүү-биле кыйгы салзын! Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонун аргалап каан-дыр, Бодунун хилинчек көргөн улунче кээргел-биле көргөн-дир.

¹⁴ А Сион: «Дээрги-Чаяакчы мени кааппан-дыр. Дээрги мени уттуппандыр» — деп бодап турган.

¹⁵ «Ие кижиг бодунун чаш төлүн утур бе, божуп алган төлүн кээргей бер-бес бе? Херээжен кижиг уттуптап болза безин, Мен сени утпас мен! ¹⁶ Мен сени Бодунун адыштарымда шыйып, дем-деглеп алдым, сээң ханаларын кезээде Мээң сагыжымда. ¹⁷ Сээң ажы-төлүн бээр далаш-биле кел чыдар, а сени үрөп бузуп, хоозураткан улус моон чоруп тур.

¹⁸ Долгандыр топтап көрүп көр: сээң хамык чурттакчыларың чыылгаш, сен-че чедип кел чыдар-дыр. Дириг Бодунун адым-биле дангыраглап тур мен: сен оларның шуптузун, каасталга-шимелде дег, аяннанып кедип аар сен, олар-биле, келин кыс дег, шиметтинип аар сен.

¹⁹ Сээң чериң ээнзиреп, кижиг чок арткан, сээң чуртуң хоозурап калган турган, ынчалза-даа ам ол чер-чурт бодунун чурттакчыларыңга дакпыш апаар, а сени сыырып турганнар чоруй баар. ²⁰ Биеэги ажы-төлүннү чидирген сен, ындыг-даа болза, ам-даа ажы-төлдүг болур сен. Ол ажы-төлүң сенээ: „Бо чер биске дыка дакпыш-тыр. Чурттап болгу дег черден биске берип көр“ — дээр. ²¹ Сен ынчан „Оларны менээ кым божуп берген чү-

вел? Мен ажы-төлүмнү чидирдим, төл төрүвес апардым, туттуруушкунга чурттап, аал-чурттан ыракка турдум. Оларны кым өстүрүп кааныл? Мен көңүс чааскаан арткан болгай мен, а олар кайыын келгенил?“ деп боданыр сен».

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Көр даан, Мен чоңнарга холум-биле демдек көргүзейн, Бодунун тугумну аймактарга көдүрейн — олар сээң оолдарыңны кужактап алгаш, эккээр, сээң кыстарыңны эктинге чүктеп эккээр. ²³ Хааннар сээң азыраан адаларың, оларның кадын-нары — азырадыкчыларың болур. Олар сээң мурнунга черге чедир доңгайып, сөгүрүүр база сээң буттарың баарында довуракты пактаар! Сен ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп база Менээ идегээр улустуң ады баксыравас деп билип каар сен» — дээн.

²⁴ Күштүг дайынчының олча-тывыжын хунаап ап болур бе, түрлүг* кижиниң тудуп алган улuzuн хостап ап болур бе? ²⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ие, күштүг дайынчының тудуп алган улuzuн адырып болур, түрлүг кижиниң олча-тывыжы хосталыр. Сээң удурланыкчыларыңга Мен удурланыр мен, сээң ажы-төлүннү Мен камгалаар мен! ²⁶ Сени кызагдап турар улуска боттарының эт-бодун чиртип мен, олар боттарының ханын ишкең, арагадан дег, эзирип каар. Бүгү улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп, сээң Камгалакчың, Хостакчың болгаш Иаковтун күштүг Бурганы деп билип аар».

50 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен силерниң иенерге* чарлышыкын чагаазы бижип бергеш, үндүр сывырыпкан мен бе? Мен силерни, өрөм төлээр дээш, садыпкан мен бе? Чок, боттарыңарның-на бачыттарыңар дээш силерни садыпкан, боттарыңарның-на кем-буруунар дээш иенерни үндүр сывырыпкан! ² Мен силерге чедип кээримге, чүте кым-даа чогул? Мен кыйгытарымга, чүте кым-даа

* 49:12 Синим чер — кандыг черни ынча деп турары билдинмес. Мурнуу Египет бооп чадавас. * 49:24 Өске бурунгу сөзүглелде «чөптүг» деп бижээн. * 50:1 Иеңер — израиль күрүнени ойзу чугаалаан уткалыг (Ос. 2:2 көр).

49:10 Ажыд. 7:16-17 || Иса. 35:6 49:12 Иса. 43:5 49:13 Бл. ыр. 95:11; Иса. 44:23 || Иса. 40:1 49:14 Иса. 40:27 49:15 Бл. ыр. 26:10 49:18 Иса. 60:4 || Иер. 22:24; Иез. 5:11; 16:48; Соф. 2:9; Рим. 14:11 49:19 Иер. 31:27; Зах. 2:4 49:20 Зах. 10:10 49:22 Иса. 11:10 || Иса. 14:2 49:23 Бл. ыр. 71:9; Мих. 7:17 || Бл. ыр. 24:3 49:24 Мк. 3:27 49:25 Бл. ыр. 34:1 49:26 Ажыд. 16:6 50:1 Бл. х. к. 24:1; Иер. 3:8 50:2 Иер. 35:17 || Сан. 11:23; Иса. 59:1 || Хост. 14:21-22; Бл. ыр. 103:7; 105:2; 106:33; Иса. 42:15

харыгылавазыл? Таанда-ла Мээң холум чолдайып, силерни хостап шыдавас апарган мен бе? Азы Мээң күжүм чептестеп, силерни камгалап шыдавас бе? Чаңгыс чемелеп алгыргаш-ла, далайны кургадып, хемнер аккан черни ээн кургаг хову кылып шыдаар Бурган мен; балыктар сукаанындан өлүп, суг чогуңдан ирип турар апаар. ³ Мен дээрни дүмбей карангы-биле бүргөп турар мен, ол качыгдал хеви-биле шыттыңган дег көстүр».

Бурганның чалчазының дыңнагыры

⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ чечен-мерген чугааны берген, ынчангаш шаа төнгөн кижини сөс-биле деткип билдир мен. Эртенниң-не Ол мээң кулаамны, өөреникчилер дег дынназын дээш, дыннаарынче албадап турар. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы сөзүн мээң кулаамга чедирерге, удурланмаан мен, аткаар баспаан мен. ⁶ Мен ооргамны соп турар улуска, чаагымны – салымны чула тырткан улуска дөгөп берген мен; до-рамчыладан, дүкпүдөн арным чажырбаан мен.

⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ дузалап турар, ынчангаш бак атка кирбес мен. Ынчангаш арнымны кадыг даш дег кылып алдым, адым баксыравазын билдир мен. ⁸ Мээң Агартыкчым чоокшулап келди! Кым меңээ удурланырн диттип тур? Шииткел черинге кады туруптаалы! Кым мээң-биле чаргылдажыр деп тур? Чанымга чедип келзин! ⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ дузалап турар. Кым мени буруудадып шыдаарыл? Олар шупту үзүт-ховаганга чирткен хеп дег чиде бээр.

¹⁰ Силерниң араңарда кым Дээрги-Чаяакчыдан корткаш, Ооң чалчазын тооп дыннап турарыл? Дүмбей карангыда чоруп турар, чырыс чок киж Дээрги-Чаяакчының адынга идегезин, бодунун Бурганынга ынанзын. ¹¹ А от кыпсып, чалбыштыг согуннар белегкеп турар улус – силер шупту кыпсып алган согуннарыңар тудуп алгаш, одунарың чырыныче чоруңар! Бурганның холунун силер-биле кылыр чүвези бо-дур: хилинчек көрүп өлүр силер!

Бурган – Израильдин Аргалакчызы

51 ¹ «Чөптүг-шынныгы-биле чурттап, Дээрги-Чаяакчыже чүткүп турар улус, Мени дыңнаңар! Силерни чонуп кылган хаяже, силерни казып ужулган көрзүнче көрүнер – ² силернин адаңар Авраамче, силерниң иеңер Сарраже көрүнер. Кажан Авраамны кыйгырып алганымда, ол ажы-төл чок турган, а Мен аңаа ачы-буян хайырлап, хөй-ле үре-салгал берген мен. ³ Дээрги-Чаяакчы Сионну ыяап-ла аргалаар, Ол ооң бүгү бузундуларын аргалаар, ээн кургаг ховуларын Эдем сесерлини ышкаш, ээн черлерин – Дээрги-Чаяакчының сесерлини ышкаш кылып каар; Сионну өөрүшкү биле хөгөл доллар, алгаг-мактал ырылары дыңналыр.

⁴ Мээң чонум, Мени дыңна, Мээң аймаам, Менче кулаң ээктир! Мээң аксымдан хоойлу үнер, Мээң чөптүг шииткелим бүгү чоннарга чырыткы апаар. ⁵ Мээң хайырлаан агартышкыным кончуг дүрген чоокшулап кээр, Мээң камгалалым чедип кээр. Мээң холум чоннар аразыңга чөптүг шииткелди боттандыар. Ырак ортулуктарның чурттакчылары Меңээ ынангып, Мээң күчү-күжүмге идегээр. ⁶ Дээрже көрүжүңер көдүрүңер, оон адаанда чаттылган черже көрүңер; дээрлер ыш дег эститп тарай бээр, а чер хеп дег элей бээр, оон чурттакчылары хүлчүктөр дег кырлып каар. А Мээң чоруткан камгалалым кезээ-мөңгөде турар, Мээң хайырлаан агартышкыным чиде бербес. ⁷ Чөптүг-шынның чорук деп чүл ол дээрзин билдир улус, Мээң хоойлумну чүрээнде сиңирген чон, Мени дыңнаңар! Улус силерни чемелээрге, кортпанаар, бак сөглээрге, сүрээдевенер. ⁸ Ол улус үзүт-ховаганга чирткен хеп ышкаш апаар; курт чипкен дүк дег, олар чиде бээр. А Мээң хайырлаан агартышкыным кезээ-мөңгөде артар, Мээң чоруткан камгалалым салгалдан салгалче дамчыыр».

⁹ Оттуп кел, Дээрги-Чаяакчының холу, күчү-куштүг апарып көр! Биеэги үеде дег, эрте-бурунгу салгалдар үезинде дег,

50:3 Иер. 4:28; Ажыл. 6:12 || Ажыл. 6:12 50:4 Ыд. ыр. 39:7 50:6 Иса. 53:6; Мф. 26:67; Мк. 14:65; 15:19 50:7 Иер. 1:18; Иез. 3:9 50:8 Рим. 8:33 || Иов 13:19 50:9 Иов 13:28; Иса. 51:8 51:2 Э. д. 12:2; Иез. 33:24 51:3 Иса. 40:1; 52:9 || Э. д. 2:8; Иез. 28:13; 36:35 51:4 Иса. 42:6; 49:6 51:5 Иса. 46:13 || Иса. 60:9 51:6 Ыд. ыр. 101:26-27; Мк. 13:31 51:7 Ы. х. к. 6:6; Ыд. ыр. 36:28; Иер. 31:33 || Мф. 10:28 51:8 Иса. 50:9 51:9 Иов 9:13; 26:12; Ыд. ыр. 88:11; Иса. 30:7

оттуп кел. Рахавты* Сен одура шапкан эвес сен бе, далайнын моозун Сен өттүр пашкан эвес сен бе? ¹⁰ Өндүр улуг дүп чок далайны Сен кургаткан эвес сен бе, хостаткан улус эртсин дээш, далайнын ханы дүвүнгө Сен орук ажыткан эвес сен бе? ¹¹ Дээрги-Чаяакчынын камгалап каан улузу Сион дажге өөрүп-байырлаан алгы-кышкы-биле үнүп кээр, оларнын баштарынга мөнгө өөрүшкү дээрбектелдир ораажып, каастаар. Олар өөрүшкү биле хөглелди чедип алып, а качыгдал биле хараадал ырап чидер.

¹² «Мен, чүгө Мен — сээң Аргалакчың мен. Өлүр тыннын кижиден, оът-сиген ышкаш хуу-салымнын кижиге амытандан чүү дээш коргар сен?»

¹³ Бодунуң Чаяакчыны — дээрни хере чаткан, черни үндезилээн Дээрги-Чаяакчыны утгупкаш, сени узуткаар деп турар кызгадакчынын килеңинден үргүлчү коргуп чурттап чоруур-дур сен. А ол килеңнээн кызгадакчы кайыл?

¹⁴ Дарлаткан кижиге удавайин хостадыр, ол өлбөс, чевег-хөөрже кирбес база аш-чемниг болур. ¹⁵ Мен — далайны хөлзедип, чалгыгларны шимээргедип турар, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп атыгт Бурган-дыр мен! ¹⁶ Бодумнуң сестеримни сээң аксы-дылың-биле чугаалап турар мен, Бодумнуң холумнуң хөлөгезинге сени хоргададып алган мен; дээрни хере чадып, черни үндезилээн мен, Сионга: „Сен — Мээң чонум сен!“ — деп чугаалаан мен».

Бурганның килеңи соксаан

¹⁷ Оттуп кел, о, Иерусалим, оттуп кел, туруп кел! Дээрги-Чаяакчынын килеңин куткан дашканы Оон холундан хүлээп алгаш, ижипкен сен, арагалыг кундаганы доңгайтыр пактапкан сен. ¹⁸ Сээң божаан бүгү оолдарындан сени үдөп чедирер кижиге чок; сээң азыраан ажы-төлүңдөн сени холундан чедип аар кижиге чок. ¹⁹ Ийи дакпыр айыыл-халап сени тавараан-дыр — сени кым кээргээр?

рил? Хоозурал болгаш өлүм, аш-чут болгаш дайын-чаа! Сени кым аргалаарыл? ²⁰ Сээң ажы-төлүң харыксырап калгаш, дузакка туттунган чээрленер дег, бүгү кудумчулар белдирлеринде чыдарлар. Олар Дээрги-Чаяакчынын килеңин бүрүнү-биле көрүп эрткен — сээң Бурганынның чемелээшкени түрлүг!

²¹ Дыннап көр, арага ишпээн-даа болза, эзирик, хилинчек көргөн хоорай!

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң чонунга болчуп турар. Дээргин: «Мен сээң холундан эзиртир ишкениң бо дашканы, Мээң килеңимни куткан кундаганы, ап алдым, сен ам оон ыңай ишпес сен!» ²³ Сээң хилинчектекчилериң сенээ: „Доңгайып чыдывыт — сени кырлап эрте берээли!“ — дээш, кудумчуга кылаштап турган дег, сээң оорганны, чер ышкаш, кырлап чоруп турду! Ам дашканы оларга хүлээдиң бээр мен» — дээн.

Амыр-тайбың дугайында буяныг медээлер

52 ¹ Оттуп кел, о, Сион, оттуп кел, күчү-күш кирип ал!

Иерусалим, ыдыктыг хоорай, кааскоя хевич кедип ал! Моон сонгаар чаңгыс-даа кыргызадып демдектетпээн кижиге база арыг эвес кижиге сенче кирбес. ² Довурааң кактап каапкаш, көдүрлүп кел, туттуруп алган Иерусалим! Илчирбелери мойнундан уштуп каавыт, туттуруп алган Сион-кыс!

³ Дээрги-Чаяакчы: «Силерни төлевир албайн берипкен, ынчангаш акша-мөңгүн төлевейин хостаар» — дээн. ⁴ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Баштай Мээң чонум, хары черге чурттаар дээш, Египетче чорупкан. Оон соонда Ассирия ону көнгүс хей черге кызып-кыйып турган. ⁵ А Мен ам чүнү канчаайы? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээң чонумну төлевир бербейн тудуп алгаш барган, оон чагырыкчылары ыглап-сыктап турар* — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээң адым үргүлчү, хүннүн-не

* 51:9 Рахав — ханаан мифологияда сугнуң күчүтөн моозу. Ол амытан Бурганның удурланыкчызын символдап көргүзүп турар. * 52:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Оон чагырыкчыларын дорамчылап турар» деп бижээн.

51:10 Хост. 14:21; Ыд. ыр. 105:9; Иса. 43:16-17 51:11 Иса. 35:10 51:12 Иса. 40:1; 66:13 ||

Ыд. ыр. 55:5; 117:6; Мф. 10:28 51:13 Иса. 40:12; 48:14 51:15 Иер. 31:35 51:17 Иса. 52:1 ||

Ыд. ыр. 74:8; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Зах. 12:2; Ажыл. 14:10 51:19 Иер. 15:5; Наум 3:7 51:22 Иер. 25:17; Наум 3:11 52:1 Иса. 51:17 || Неом. 11:1; Иса. 48:2; Мф. 4:5; 27:53 || Иса. 35:8; Иоил 3:17; Наум 1:15; Ажыл. 21:27 52:5 Рим. 2:24

бак сөглеттирип турар! ⁶ Ынчангаш Мээн чонум Мээн адымны билип алыр; оларга «Бо — Мен мен!» деп чугаалап турган Бурган — Мен дээрзин, үези кээрге, билип алырлар».

⁷ Даглар кезий буянын медээ чедирип, амыр-тайбынны, камгалады медеглеп, ачылыг медээлер дамчыдып чоруп турар кижинин, Сионга: «Сээң Бурганың хааннап турар!» — деп турар кижинин базымнарынның даажы кайгамчык-тыр.

⁸ Сээң доскуулчуларыңнын үннери дыңналып тур. Олар шупту өөрүшкүлүг алгыржи берди: Дээрги-Чаяакчынын Сионче эглип келгенин караа-биле көрүп кааннар-дыр. ⁹ Иерусалимниң бузундулары, шупту кады ыржапык, өөрүп-байырланаар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонун аргалап, Иерусалимни хостаар-дыр! ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннар көрүп турда, Бодунуң ыдыктыг күчү-күжүн көргүзөр — чер-делегейнин бүгү ужу-кыды бистиң Бурганывыстың камгалады канчаар хайырлаарын көрүп каар.

¹¹ Чорунар, чорунар, Вавилондан үнүп чорунар! Арыг эвес чүүлге дегбечер! Оон үнө беринер, Дээрги-Чаяакчының өргээзинин саваларын ап чоруур улус, арыг болунар! ¹² Ынчалза-даа далаш чок үнер, дезип маңнапас силер: Дээрги-Чаяакчы силерниң мурнуңарга чоруур, Израильдиң Бурганы силерни соңардан үдеп, камгалаар.

***Бурганың чалчазының
хилинчээ болгаш тиилелгези***

¹³ «Мээн чалчам чедишшиниг болур, ол өрү көдүрлүп, өндүр бедик болур! ¹⁴ Оон арны үрелип, дүрзу-хевири баксырааш, кижиле дөмөйлөшпес апарганда, оон хевир-шырайы кижиле амытанны дег эвес апарганда, ону көргөн хей улус кайгап-харап турган. ¹⁵ Ол шак-ла ынчаар хей чоннарны ам кайгадыр*, хааннар безин оон мурнунга аксын хаап аар. Чүге дээрге олар кымнын-даа оларга медеглел кылбаан чүвезин көрүп каар, дыңнап көрбээн чүвезин билип аар».

53 ¹ Бистен дыңнаан медээзинге кым бузурээнип, Дээрги-Чаяакчынын күчү-күжү кымга ажыттынганы? ² Дээрги-Чаяакчының чалчазы Оон мурнунга өзүм ышкаш, кургаг черден үнгөн дазыл ыпкаш өзүп үнүп келген. Ол чараш-каас-даа, өндүр-чаагай-даа эвес болган — бис олче көрүмүзүн-даа бис, оон хевир-дүрзүзүндө бисти хандыкшыдар хире чүү-даа чок болган. ³ Ону улус хүлээп албаан, бак көргөн, ол болза хилинчекти билген, човалаңга таварышкан кижиле болган. Ындыг кижини улус өскөлээр — бис ону бак көрүп, чүү деп-даа санавайн турган бис.

⁴ Харын ол бистин човалаңывысты боду чүктөп, бистин хилинчээвисти бодунуу кылдыр ап алды. А бис оон кеземче, ялазын болгаш базындырганнын көргөш, ол бүгү Бургандан келген деп бодаан бис. ⁵ Ол бистин бачыттарывыс дээш өтүр шаштырган, бистин кем-буруувус дээш бастыртып алган; аңаа онаашкан кеземче биске амыр-тайбынны эккелген, оон балыгларының ачызында экирээр бис. ⁶ Бис шупту хойлар ышкаш азып, кижиле бүрүзү бодунуң оруу-биле тоо бодарай берген турган бис, а Дээрги-Чаяакчы ону бистин шуптувустун бачыттарывыс дээш кезеткен.

⁷ Ол эттедип-соктуртуп, дорамчылаткан, ынчалза-даа чүве ыттываан, дегерери-биле апар чыдар дөтпө хураган дег, дүгүн кыргыыр дээн хойнуң үн үндүрбези дег, ол аксын ажытпаан. ⁸ Ону тудуп хоругдааш, шиидип каан. Оон үрсалгалының дугайында кым чугаалап шыдаарыл? Дириглер ораныңга ону амылыг арттырбаан, мээң чонумнун кем-буруузу дээш ол кезеттирген. ⁹ Ол кемниг херек үлгөлтпээн-даа болза, оон аксы-сөзүндө меге чүве чок-даа болза, ону буттугулар-биле кады ажаап каан. Оон чевек-кую бай кижинин-биле кожаланчак болган.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун ёзуугар ону човалаңче чыгап, хилинчекке таварыштырган. Бурган оон амытаннын өргүл кылып каан болгаш, ол бодунуң үре-салгалын көөр, назы-харын

* 52:15 Азы: «Арыглап чажар».

52:7 Иса. 41:27 || Наум 1:15; Рим. 10:15 52:9 Иса. 40:1; 51:3 52:10 Ыд. ыр. 97:3; Лк. 3:6
52:11 Иса. 48:20; Зах. 2:7 || Эзра 1:7-11 52:12 Иса. 58:8; Мих. 2:13 52:13 Иса. 42:1 52:15 Иса. 49:23 ||
Рим. 15:21; 1 Кор. 2:9 53:1 Ин. 12:38; Рим. 10:16 53:2 Иса. 11:1 53:3 Иса. 49:7 53:4 Мф. 8:17
53:5 1 Пет. 2:24-25 53:6 Ыд. ыр. 118:176; Иер. 50:6 53:7 Иер. 11:19 || Иса. 37:14; Аж.-ч. 8:32-33
53:8 Ыд. ыр. 26:13; Иса. 38:11; Иез. 26:20; 32:23 53:9 1 Пет. 2:22 || Мк. 15:46

узадып аар база Дээрги-Чаяакчынын күзел-соруун чедишкинниг күүседир. ¹¹ Ол сагыш-сеткилин шагзырадыр ажилдаан соонда, чырыкты көрүп каар, билип алган чүвези дээш сеткили ханар.

«Мээн чөптүг-шынның чалчам хөй улушту агартып, оларнын бачыттарын боду чүктээр*». ¹² Ынчангаш Мен аңаа өндүр улуглар аразынга үлүг бээр мен, ол күштүглер-биле олча-тывыш үлөжир. Чүгө дээрге ол бодун өлүмгө боду хүлээдип, кем-херек үүлгедикчизи деп санаттырган болгаш, хөй улустун бачыдын боду чүктеп, кем-херек үүлгедикчилери дээш эрежиб дилээн-дир».

*Израильди Өөнүң ээзи
дедир хүлээп аар*

54 ¹ «Үре-төл чок, божуп көрбээн херэежен киж, өөрүп-байырла! Дыңзыдыр ырла, өөрүшкүлүг алгыр, эьди аарып көрбээн херэежен! Ашактыг херэеженге көөрде, кагдырыпкан херэеженниң ажи-төлү хөй боор-дур! — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ² Чадыр-ынның турар черин калбартып ал, чурттаар чериниң шывыгларын херип ал; бодунуң кызгадва, хендирлери узадыр шөйүп, өргөннерни быжыглап ал! ³ Сээн ээлээн черлерин оң-даа, солагай-даа талаже шөйлүр, сээн үре-салгалың өске чоннарнын черлерин эжелеп ал, ээн кагдырган хоорайларынга чурттай бээр. ⁴ Кортпайн көр, бак атка кирбес сен; сүрээдөвейн көр, дорамчылатпас сен! Аныяк шаанда адың баксырап турганын утгуптар сен, дулгуяк турунда, адың бужартаанын сагынмас сен! ⁵ Чүгө дээрге сээн Чаяакчын — сээн Өөн ээзи-дир, Оон ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы! Ол, Израильдин ыдыктыг Бурганы — сээн Камгалакчын-дир, Оон ады — бүгү черделегейнин Бурганы. ⁶ Дээрги-Чаяакчы сени, кагдырган, сагыш-сеткили муңгараан кадайын дег, аныяанда ап алгаш, оон каапкан кадайын дег, кыйгырып аар — деп, Бурганын чугаалаан. — ⁷ Мен сени хензиг үде каапкан мен, оон өндүр

улуг кээргелим-биле дедир хүлээп аар мен. ⁸ Киленим кыптыгарга, Мен сенден хензиг када хая көрнү берген мен, ынчалза-даа мөнгө энерелим-биле өршээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы, сээн Камгалакчын чугаалаан. — ⁹ Бо чүүл болза Нойнун уезинде болганы дег чүүл-дүр: Нойнун суг халавы чер-делегейже дедир келбес деп дангырагалаан мен, а ам сенче моон сонгаар килеңневезимни, моон сонгаар сенээ кыжанмазымны дангыраглап тур мен. ¹⁰ Даглар-даа туружундан шимчей бээр, тейлер-даа божаннай бээр, а Мээн энерелим кажан-даа сенден адырылбас, Мээн сээн-биле чарганым эп-найырал керээзи кажан-даа божаңнаvas — деп, сени кээргеп турар Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —

¹¹ О, бастыргып алган, шуурганнар-га силгиткен, аргалал чок хоорай! Көр даан, Мен сээн даштарынын бирюзага, сээн үмдизининни — сапфирлерге салыр мен. ¹² Сээн суургаларынны рубиннерден, сээн хаалганын — берилден, сээн бүгү ханаларынны — эртине даштардан кылыр мен. ¹³ Сээн бүгү чурттакчыларын Дээрги-Чаяакчыдан өөредиг алыр, оларны өндүр улуг менди-чаагай чорук манап турар. ¹⁴ Сен чөптүг-шынның чорукка үндизилеттинер сен; дарлал деп чүве билбес боор сен — коргар чүвөң чок боор. Коргуушкун көрбес сен — ол сенче чагдаvas. ¹⁵ Бир эвес кандыг-бир киж сениче халдаар болза, ол Мээн ыткан кижим эвес боор; сенче халдаан киж сениээ аштырып аар. ¹⁶ Кестерни чалбышталдыр үрүп, бодунун сорулгазын чедип аар дээш, окчепсек соп кылып турар дарганны Мен чаяап кагдым. Хоозурал эккээр узуткаччыны база Мен чаяап кагдым. ¹⁷ Ынчалза-даа сенче углаан кандыг-даа окчепсек тиилелгеге чедирбес, шийткел черинге сени буруудаткан киж бурузунун шынның эвезин көргүзөр сен. Дээрги-Чаяакчынын чалчаларынын алыр үлүү ындыг болур. Мен оларны Бодум агартыр мен!»

Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

* 53:11 Азы: «Сагыш-сеткилин шагзыраткан ажилче көргөш, оон сеткили ханар. Кижилернин ону билип алганын дамчыштыр Мээн чөптүг-шынның чалчам хөй улусту агартып, оларнын бачыттарын боду чүктээр».

53:11 Иса. 42:1; 52:13 || Рим. 5:16 54:1 Хаан. 2:5; Гал. 4:27 54:4 Иса. 45:17; Соф. 3:11 54:5 Иер. 3:14; Ос. 2:7 54:6 Иса. 62:4 54:7 Иер. 51:5 54:8 Бд. ыр. 88:29-30; Иса. 55:3 54:9 Э. д. 8:21; 9:11 54:10 Сан. 25:12-13; Иез. 34:25; 37:26; Ос. 2:18 54:13 Иер. 31:33-34; Ин. 6:45; 1 Кор. 2:13; 1 Фес. 4:9 54:17 Бд. ыр. 4:2

**Кижиниң сеткил ханышкыны —
Дээрги-Чаяакчыда**

55 ¹ «Кагып-суксаан бүгү улус, сугта чедип келинер! Акша-мөңгүнүңер чок-даа болза, чедип келгеш, тараадан ап алынар, чинер! Келгеш, арага биле сүттен ап алынар — акша-мөңгүн төлөвейн, халаска алынар! ² Аыш-чем боор харык чок чүве дээш чүге акша-мөңгүн төлөп турар силер? Кижитоттурбас чүве дээш чүге күш-ажылыңар төлөвирин берип турар силер? Мени топтап дыңнаңар, ынчан эки аыш-чем чиир силер, чаагай чемге сеткилиңер ханар. ³ Кулааңар ээктирип, Меңээ чедип келинер, амыттынныг артар дээш дыңнаңар. Мен силер-биле мөңгө чагып-керээ чарар мен, Давид хаанга аазаан Мээң ынаныштыг энэрелимни силерге хайырлаар мен. ⁴ Давидти чоннарга херечи база чоннарның баштыңы болгаш чагыркчызы кылып кагдым. ⁵ Билбезиң чоннарны сен бодуңче кыйгырып аар сен, сени билбес турган чоннар сенче далаш-биле чедип кээр. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганың дээш, Израильдиң ыдыктыг Бурганы дээш чедип кээр, чүге дээрге Ол сени алдаржыдар».

⁶ Дээрги-Чаяакчыны амдызында дилеп тып ап болур турда, Олче чүткүнер! Ол амдызында чоок турда, Ону кыйгырып алынар! ⁷ Бузуттуг кижитоттурбас бодунуң кара сагыжыңдан ойталазың; олар Дээрги-Чаяакчыге ээлзиннер — Ол оларны кээргээр, Бурганывысче ээлзиннер — Ооң өршээли элбек болгай.

⁸ «Мээң бодалдарым — силернин бодалдарыңар эвес, силернин оруктарыңар — Мээң оруктарым эвес — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Дээрнин черден кайы хире бедии дег, Мээң оруктарыңар биле бодалдарым силернин оруктарыңар биле бодалдарыңардан ол хире бедик. ¹⁰ Дээрден баткан чаыс биле хар дедир ээлбейн, чажар үрезин, чиир далган-тараа берзин дээш, черни сугтарып,

ол чер үнүштү төрүп база өстүрүп шыдаар кылып каары дег, ¹¹ Мээң аксымдан үнген сөс база күүсеттинмээн шаанда, Менче дедир ээлбес. Ол сөс Мээң күзел-соруумну күүседир, Мээң кылзын дээш айбылап чорудупканым бүгү чүүлдү боттандыра. ¹² Мээң чонум, өөрүшкүлдү үнүп чоруптар силер, силерни амыр-тайбың салып чорудуптар. Даглар, тейлер силерниң мурнунарга ырлап жөглээр, хову-шөлде бүгү ыяштар силерге адыш часкаар. ¹³ Тенниг чадан үнүш орнунга чойганнар өзүп үнер, шагароң орнунга — шивилер өзүп үнер. Ол бүгү Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдары биле болур, мөңгө, чиде бербес бадыткал демдээ апаар».

**Бүгү улус Дээрги-Чаяакчыга
каттыжып ап болур**

56 ¹ Дээрги-Чаяакчы: «Чөптүг болунар, шынныг чүведен кылынар! Мээң камгалалым удавайн чедип кээр, Мээң чорутканым агартышкын удавайн ажытынар. ² Амыр-дыш хүнүн сагынар, ону бужартатпаңар база бузут үүлгетпес дээш, холуңар тыртып чорунар. Ынчаар кылып чоруур кижитоттурбас, ол бүгүнү шыңгы сагып чоруур кижитоттурбас амыр-чыргалдыг болур» — дээн.

³ Дээрги-Чаяакчыга каттыжып келген даштыкы кижитоттурбас: «Дээрги-Чаяакчы мени Бодунуң чонундан шуут аңгылап кааптар» — дивезин. База акталаткан кижитоттурбас: «Мен кургап калган ыяш мен» — дивезин*.

⁴ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Меңээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин сагып чоруур, Меңээ тааржыр чүүлдү шилип алыр, Мээң чагымыны ыяк күүседир акталаткан кижилерге ⁵ Мен Бодунуң өргээмге, ооң ханаларының иштиңге алдар-атты, турар черни бээр мен, ол болза оолдуг-кыстыг боорундан-даа эки болур; демги кижилерге чиде бербес мөңгө ат-алдарны хайырлаар мен. ⁶ Бир эвес Дээрги-Чаяакчыга каттыжып келген даштыкы улус Мээң

* 56:3 Ыдыктыг хоойлуда акталаткан кижилерге база чамдык даштыкы кижилерге Дээрги-Чаяакчыга мөгеер ёзулалдарга киржирин хоруп каан турган (Ы. х. к. 23:1-3 көр).

55:1 Иса. 44:3; Ин. 7:37 55:2 Ин. 6:27 55:3 Иса. 61:8; Иер. 32:40; Иез. 16:60 || Ыд. ыр. 88:29-30; Иса. 54:6; Аж.-ч. 13:34 55:5 2 Хаан. 22:44 55:6 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 15:2; Иер. 29:13; Ам. 5:4, 6; Соф. 2:3 55:9 Ыд. ыр. 102:11 55:11 Ы. х. к. 32:2; Иез. 12:25 55:12 Ыд. ыр. 97:8; Иса. 35:2 55:13 Иса. 41:19 56:1 Иса. 46:13; 51:5 56:2 Хост. 20:8 56:3 Хост. 12:38; Ы. х. к. 23:8; Осф. 9:27; Иса. 14:1; Зах. 2:11

чалчаларым апарган, Менээ бараан бооп чоруур, Мээң адымга ынак, амыр-дыш хүнүн сагып чоруур, ону бужартаппас болгаш Мээң чагымны күүседип турар болза, ⁷ Мен оларны Бодунун ыдыктыг даамче эккеп, Менче ыткан мөргүлдөр өргээзинге оларга өөрүшкүнү хайырлаар мен. Меңээ өргүл салыр бедигээшке оларның бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдери Меңээ таарымчалыг болур. Мээң өргөөм бүгү чоннарның мөргүл өргээзи деп адаттырар».

⁸ Бодунун черинден үндүр сывыртаткан израиль чонну чыып турар Дээр-ги-Бурган-Чаяакчы: «Мында чыып каан улуска немей, Мен бээр өскелерни-даа чыып эккээр мен» — деп медеглээн.

Бузуттуг улусту буруудатканы

⁹ Черлик аң-мен, бээр келгеш, дойлап чиңер, эзим-арганың аң-мени, бээр келинер! ¹⁰ Мында доскуулчулар — согур, угаан чок, олар шупту — үнү чок, ээрип шыдапас ыттар-дыр. Шөлзөн удумзурап чыдар, удуурунга аажок ынак болгайлар. ¹¹ Тодар деп чүве билбес, чазый ыттар-дыр. Олар — сарыыл чок чагырыкчылар-дыр, кайызы-даа бодунун ажыын хараар-дыр.

¹² «Бээр келинер — деп турлар, — арагадан кудуп берейн, эзиртип ижээли! Даартагы хүннү база бөгүнү хүн дег эртирээли, мага хандыр хөглөп аалы!»

57 ¹ «Чөптүг-шынның улус өлүп каарга, оларны кым-даа херекке албас. Бурганга бердинген улус амы-тынындан чарлырга, чөптүг-шынның киж и айбылхалаптан адырлып турары ол дээрзин кым-даа билбес, ² ол киж амыр-дышты чедип алыр! Дорт орук-биле бар чыткан улус көөрже киргеш, дыштаныр.

³ А силер — караң көрнүр кадайнын ажы-төлү, самыыраан киж биле самын-садар херээженнин үре-салгалы, чоокшулап келинер! ⁴ Кымын дорамчылап тур силер, кымы аксы-дылыңар-биле нүгүлдөп тур силер? Силер бачыттын төлдери, мегениң үре-салгалы-дыр силер!

⁵ Саглагар ыяш чанынга-ла, бурганнарыңар-биле самыыраашкыныңар хай-

ныга бээр. Шынааларга, хаялар чарыктарыңа ажы-төлүңерни өргүлге салып турар силер.

⁶ Израиль чон, дамырактарның хоюг даштары — сээң үлүүн; олар, ылап-ла олар, сээң шилип алган дүрзү-бурганнарың апарган. Сен оларга арага өргүлү чажып, далган-тараа өргүлү кылып турар сен. Ынчап турганың соонда, Мээң сагыжым оожургаар бе? ⁷ Бедик, улуг-чаагай дагларга сен самыырап дойлаар сен, ынаар үнгөш, өргүлдерин кылып турар сен. ⁸ Эжиң артында, эргин ыңдында дүрзү тургузуп алдың. Меңээ өскерилгеш, чанаштанып, орун-дөжөөңчө үнүп, ону калбартыр дөжөп, аңаа кады чыдарыңга туралыг улузун-биле дугурушкаш, оларнын алды-үстүңчө харамдыгып көрүп турдуң. ⁹ Молох бурганга кээп, аңаа олива үзү эккеп, чаагай чыттыг айдызаар чүүлдерин харам чокка чарыгдал келдин. Бодунун элчиннерини ырадыр чорудуп, оларны өлүглер оранынче безин бадырып турдуң. ¹⁰ Үр дилээшкинеринден бодун могап-шылааш-даа, „Хей чүве!“ дивээн сен, харын күзөөшкениң улам хайныгып, шыдал-күжүн немежип турду.

¹¹ Сен кымдан коргуп, сүрээдей бердин, чүге Меңээ өскерилдин? Сен Мени сагынмадың, Мээң дугайымда бо-давадың. Мен үр-ле ыттавайн келдим, ыңчангаш ап Менден кортпазың ол бе?

¹² Мен сээң чөптүг-шынның дээр ажил-херектерини сойгалаар мен, олар сеңээ ажык-дуза көргүспес. ¹³ Дуза дилеп кышкыраыңга, имилээн хөй дүрзулериң-не сени камгалазын! Оларнын шуптузун хат алгаш баар, салгын тарадыр шааптар. А Менден хоргалал алган улус чер-чуртту өңчү кылдыр алыр база Мээң ыдыктыг даамны ээлээр».

Бачыдын билинген улустуң аргалалы

¹⁴ Бурган: «Орукту кылып, белеткелер, Мээң чонумнун оруунда моондактарны ап кааптыңар!» — деп чугалаан.

¹⁵ Өндүр бедик, Дээди Өрүкү, Мөңге амыдыраан, Ады ыдыктыг Бурган мынча дээн: «Мен ыдыктыг бедикте турар мен, ыңдыг-даа болза, качыгдан,

56:7 Иса. 2:2-3; 60:3; 66:20; Мал. 1:11 || Мф. 21:13; Мк. 11:17; Лк. 19:46 56:8 Иса. 11:12; Ин. 10:16

56:9 Иер. 12:9; Иез. 39:17; Ажыл. 19:17-18 56:10 Иер. 6:17 56:11 Иез. 34:2 56:12 У. ч. 23:35 ||

Иса. 22:13 57:2 Дан. 12:13 57:3 Мк. 8:38 57:5 Иез. 16:20-21 57:8 Иез. 16:25; 23:17

57:11 Ыд. ыр. 49:21 57:13 Иер. 11:12 57:15 4 Хаан. 22:19; 2 Чыл. 34:27

сагыш-сеткили томаараан улус-биле кады мен: томаараан улустун сагыш-сеткилин сергедир мен, качыгдааннарның чүректерин омакшыдар мен. ¹⁶ Улус-биле кезээ-мөңгөде чаргылдажып турбас мен, Мээң киленим төнчү чок болбас, оон башка оларның сүлдэзи Мээң мурнумга харыксырап каар, Мээң чаяап кааным амылгылар харыксырап каар. ¹⁷ Мен оларже бачыттыг ажык-кончаа сүргени дээш килеңнээн мен, оларны кезедип, хорадаанымдан хая көрнүп турдум, а олар боттарының оруунче катап база эглип турду. ¹⁸ Мен оларның чүнү үүлгедип турарын көрүп тур мен, оларны дөмей-ле экиртир мен! Оларны Бодум эдери-тир мен, оларның качыгдап ыглашкан улусун аргалап, ¹⁹ аксы-дылынче мактал сөзүн кирир мен. Ыракта-даа, чоокта-даа улуска — амыр-тайбын, амыр-тайбын! — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мен оларны экиртир мен!»

²⁰ Ынчалза-даа бузуттуглар оожургап шыдавас, чалгыглары хайып-мөөргөп далай дег, эрикче малгаш-довураан үндүр чалгырлар. ²¹ Бурганым: «Бак-бузуттугларга амыр-тайбын турбас!» — деп чугаалаан.

***Бурганның мурнунга
шынны-биле томаарыры***

58 ¹ «Үнүн шаа-биле кышкыр, алгы-кышкын тыртып; труба эткен ыш-каш, дынзыдыр алгыр. Мээң чонумнун кем-буруузун, Иаковтун үре-салгалының бачыдын сойгала!

² Олар Менче хуннун-не чүткүп, Мээң оруктарымны билип алыксап тур — чөптүү-биле чурттап, бодунун Бурганының дүрүм-хоойлузун кагбайн чоруур чон дег, олар Менден чөптүг шийтпирлер дилеп ап, Бурганче чоокшулаарын күзеп тур. ³ „Чүге шээрлээшкенин бисти көрбөс сен? — деп, олар чугаалап тур. — Чүге боттарывысты шеглээшкени-биле томаартканывысты эскербес сен?“

Силер шээрленип хунунерде-даа боттарынарның күзел-соруунарга башкартып, бүгү хөлөчиктерини кызгадаар-дыр силер. ⁴ Шээрленип турар үнерде алгыш-кырыш, адааннажышкын көвүдээр-дир, улусту чудурук-биле хай-

ыра чок эттеп-согар-дыр силер. Ынчаар шээрленип турунарда, силерниң чалынган үнүнерни бедиктерге дыңнапас-даа! ⁵ Мээң күзеп турарым шээрлээшкин, кижиниң бодун томаартыр хуну ындыг боор чүве бе? Силер хыыргыш ыш-каш, бажын доңгайтырын, хүл кырынга самдар хептиг чыдарын шээрлээшкин деп, Дээрги-Чаяакчының сеткилинге кирер хүн деп адаар силер бе?

⁶ Мээң күзеп турарым шээрлээш-кин мындыг: чөптүг эвес хоругдаттырган кижиден кинчини адырыңар, оон мойнунда дөңгүнү уштуп кааптыңар! Дарлаткан улусту хостанар, кандыг-даа дөңгүнү узутканар! ⁷ Аштаан киж-биле аш-чемин үлөш, улчуп чоруур ядамыктарны бажыңыңга тургузуп ал. Хеп чок киж көрзүңзе, хепкериң каг, ха-дунмаңдан хагдынма. ⁸ Ынчаар кылыр болзунза, сенээ чырык, хаяа ыш-каш, чырып кээр, сен дүрген экириң сен. Сээң чөптүг-шынның чоруун сээң мурнунга чоруур, а Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыс сээң соондан үлөш, камгалаар. ⁹ Ынчаар кылыр болзунза, сен Дээрги-Чаяакчыны кыйгырарыңга, Ол харыылаар, дуза дилеп, кыйгы салырыңга, „Мында мен!“ деп харыылаар.

Бодунда бар кандыг-даа дөңгүнү узуткап кааптар болзунза, салааң-биле айтырын база нүгүлдээрин соксадыр болзунза, ¹⁰ аштаан кижиге аш-чемин хайырлаар болзунза, хилинчектенген кижиниң хереглээн чүвезин хандырып бээр болзунза, сенээ караңгыда чырык чырып кээр, сээң дүмбейиң дал дүш дег апаар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы сени кезээде эдиртип баштаар. Кургап калган черлерге безин хереглээн чүвөн-биле Ол сени хандыраар, мага-бодунну быжыктыраар. Сен сугтарып каан сесерлик дег, суу төнмөс суг бажы дег апаар сен. ¹² Эрте-бурунгу бузундулар орнунга хоорайларны катап тудар сен, эрген үениң тудугларын катап тургузар сен. Сенээ „Бузулган ханаларның катап тургузукчузу, улус чурттаар кудумчуларның катап тудукчузу“ деп аттарны тыпсар.

¹³ Бир эвес сен амыр-дыш хунун будун-биле таптай баспас болзунза, Мээң ыдыктыг хунүмде сагыжыңга кирген-не

57:16 Блд. ыр. 102:9 57:17 Иер. 6:13 57:18 Иер. 3:22 || Иса. 40:1 57:19 Рим. 2:10; Эф. 2:17 57:21 Иса. 48:22 58:1 Мих. 1:5; 3:8 58:3 Лев. 16:29; Сан. 29:7; Мал. 3:14 58:5 Лев. 16:29; Зах. 7:5; Мф. 6:16 58:6 Лк. 4:18 || Блд. ыр. 81:4; У. ч. 24:11 58:7 Мф. 25:35; Лк. 3:11; Иак. 2:15-16 58:8 Блд. ыр. 36:6 || Блд. ыр. 84:14 || Иса. 52:12 58:11 Иер. 31:12 || Ин. 7:38 58:12 Иов 3:14; Иса. 61:4 58:13 Неом. 13:15-21

чүве кылып турбас болзунза, бир эвес амыр-дыш хүнүн тааланчыг деп санаар, Дээрги-Чаяакчының ол ыдыктыг хүнүн „Хүндүткелдиг хүн“ деп адаар болзунза база бодунуң хүннүн-не кылыр ажыл-херээнден, сагыжынга кирген-не чүведен, хоозун чугаадан ойталап, амыр-дыш хүнүн сагыр болзунза, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүп, таалаар сен! Мен сени черниң бедигээштеринче үндүрүп, Иаков өгбөндөн салгап алган черинге сени дойладыр мен».

Дээрги-Чаяакчының аксындан үнген эстер ол-дур.

Бачыттың Бурган биле чонну аңгылааны

59 ¹ Дээрги-Чаяакчының холу чолдая бербээн — камгалап шыдаар, Оң кулаа кадый бербээн — дыңнап турар. ² Ынчалза-даа кем-буруунар силерни Бурганыңардан аңгылады, бачыттарыңар дээш, Ол силерден хая көрнү берип, силерни дыңнавай тур. ³ Силерниң холуңар ханга борашкан, салааларыңар бачытка борашкан, аксыңар меге чүве чугаалаар, дылыңар бак чүве чулчуруур-дур.

⁴ Кым-даа шииткел черинге чөптүг чорукче кыйгырбайн турар, кым-даа шынны-биле чаргылдашпайн турар: улус хоозун барымдааларга ыналып, меге чүве чугаалап, хай-бачыт ботталдырып, бузут-бак төрүп турар. ⁵ Олар чуургаларны чазылгыже баскан чыланнар дег, дузаан аргаан эзремчиктер дег — ол чуургаларны чипкен кижилер өлүп каар, а бир эвес чуура басыпкан болза — шагар чылан союп үнүп кээр. ⁶ Оларның эзремчинин дузаадан хеп аргыттынмас, олар кылып алган чүвези-биле бодун шып шыдавас. Оларның ажыл-херектери — кем-буруулук, оларның холдары күчүлел кылып турар. ⁷ Оларның буттары бузут үүлгедир дээнде — дүрген, буруу чок кижиниң ханын төгөр дээнде — далаш; оларның сагыжы кара, оларның эрткен оруктарыңа хоозурал биле өлүм-чидим артып каар. ⁸ Олар тайбың деп чүве билбес, оларның оруктарында чөптүг чорук чок; оларның оруу ыргак-

дагыр, олап чоруп турар бүгү улус амыр-тайбың билбес.

⁹ Ынчангаш шын шииткел бистен ырак-тыр, чөптүг чорук биске четпизендир. Чырып кээрин манап турдувус, ынчалза-даа кайда-даа дүмбей караңгы-дыр, чырыкты манап турдувус, ынчалза-даа караңгыда улчуп чор бис. ¹⁰ Согулар дег, хана суйбап чоруп тур бис, караа көрбес улус дег, суйбаттынып, орук дилеп чор бис. Дүүште, имиртинде дег, илдигердир бис, кадык-шыырак улус аразында өлүглер дег-дир бис. ¹¹ Бис шупту адыглар дег алгырар-дыр бис, көгө-бугалар дег човууртаар-дыр бис. Чөптүг шииткелди манап турдувус, а ол чок-тур, камгалады манап турдувус — а ол бистен ырак-тыр. ¹² Чүгө дээрге Сээң мурнунга кем-буруувус хөй санныг, бачыттарывыс бисти сойгалап турар. Кем-буруувус үргүлчү бис-биле кады, бузудувусту билдир бис — ¹³ Дээрги-Чаяакчыга өскерлип, Оң мурнунга үймээн үндүрүп турдувус, Бурганыысты эдереринден ойталадывыс, дарлаашкын биле тура халымышкын кылып, меге чүве бодап ап база чугаалап турдувус. ¹⁴ Шын шииткел үндүр кыстырткан, чөптүг чорук ыракта турар. Алыс шын төп шөлде тептиге берген, шынчы чорук чедип кээп шыдавас. ¹⁵ Алыс шын бисте чок-тур, бузуттан чайлай берген кижилер үптеттирип аар-дыр.

Дээрги-Чаяакчы чөптүг чорук чогуң көрүп кааш, таарзынмайн барган. ¹⁶ Ол көөрге, ындыг байдалды өскертир дээн кым-даа чок боорга, кайтап-харай берген. Ындыг болганда, Оң Бодунуң күчү-күжү Аңаа тиилелгенин шаңнаар, Оң чөптүг чоруу Аңаа деткимче болур. ¹⁷ Ол чөптүг-шынның чорукту, куяк хеп дег, кедип алып, бажынга камгаладың куяк бергүн кедип алып; Ол өжээн негээшкениниң хевин кедип, хорадаан сагыжы-биле, тон-биле дег, шугланып алып. ¹⁸ Улустуң ажыл-херектерин ёзугаар Ол кеземче оңаар: дайзыннарнынче Оң килеңи халдаар, өжээттенерин Оң өжээн негээшкенини манап турар, ырак ортулуктарнын чурттакчыларыңа Ол чогуур кеземче оңаар! ¹⁹ Барың чүкте улус Дээрги-Чаяакчының адындан

58:14 Иов 22:26; Бл. ыр. 36:4 || Бл. х. к. 32:13 59:1 Сан. 11:23; Иса. 50:2 59:2 Ос. 5:4 || Бл. ыр. 65:18; У. ч. 15:8; 28:9 59:3 Иса. 1:15; У. ч. 6:17 59:4 Иов 15:35; Бл. ыр. 7:15; Иак. 1:15 59:6 Иов 8:14 59:7 У. ч. 1:16; 6:18; Иса. 59:7; Рим. 3:15-17 59:10 Бл. х. к. 28:29; Иов 5:14; Соф. 1:17 59:11 Иез. 7:16; Наум 2:7 59:16 Иер. 5:1; Иез. 22:30 || Бл. ыр. 97:1 || Иса. 63:5 59:17 Эф. 6:14, 17; 1 Фес. 5:8 59:18 Бл. х. к. 7:10; Иер. 51:56

коргар, чөөн чүкте улус алдарлыг Ону хүндүлээр. Бир эвес дайжын хем дег хөмө кээр болза, Дээрги-Чаяакчының тынжы ону сывырып чорудуптар.

²⁰ «Сионга, бачыдын билинген Иаковтун салгалынга Камгалакчы чедип кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²¹ Мээң силер-биле чарар чагыг-керээм бо-дур — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мээң Сүлдем кезээде силернин араңарга турар; силерни чугаалаар кылып кааным Мээң сөстөрүм амдыгааштан эгелээш, кезээ-мөңгөде аксынардан черле дүшпезин, силернин ажы-төлүрернин, оларның үрө-салгалынын аксындан база дүшпезин!»

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Иерусалимниң келир үдеги алдары

60 ¹ «Көдүрлүп кел, чыры, чүге дээрге сээң чырың кыва берген, өндүр-чаагай Дээрги-Чаяакчы сээң кырында чайынналып тур! ² Чер-делегейни караңгы шыва ап, өске чоннарны дүмбей хөмө ап турар, а сээң кырында Дээрги-Чаяакчы көстүп келген, Ооң өндүр чырың сээң кырында чырып үнүп келген. ³ Сээң чырыңче чоннар чыгыр, хааннар сээң чырыткылыг хаяаңче чедип кээр. ⁴ Долгандыр топтап көрөм: олар шупту чыгып, сенче кел чыдыр. Сээң оолдарың ырактан сээң кыстарыңны холунда көдүрүп алган эеп кээр. ⁵ Ынчан сен ол бүгүнү көргөш, өөрүп-байырлаар сен, чүрээң хөлзеп, тиккиледир согар, чүте дээрге сенээ далай ындындан эртине-байлакты эккеп бээр, чоннарның байлаан сенээ чедире бээр. ⁶ Сээң черинни эндерик төвелер, мадиан болгаш эфа аймактарның бодагандары шыва аптар. Шеваның бүгү чурттакчылары сенче келгеш, алдынын, чаагай чыттыг чүүлдериң эккеп бээр база Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар. ⁷ Кедар аймактың бүгү сүрүг малын сенээ бөлүп бээр, навайот чернин кошкарлары сенээ

бараан болур: олар Мээң өргүл салыр бедигээжимге Менээ тааржыр өргүл болур. Мен Бодумнун алдарлыг өргээмни алдаржыдар мен!

⁸ Бо кымнарыл? Олар дээрге булуттар ышкаш ужуп чоруур, көгө-бугалар ышкаш, уяларыңче ужуп бар чыдар улус-тур. ⁹ Ырак ортулуктарның чурттакчылары Менээ идегеп турар, бир дугаарында Фарсистен корабльдар эжиндирип кел чыдыр, олар ырактан сээң ажы-төлүңнү, оларның алдын-мөңгүнүн сөөртүп эккел чыдыр. Олар Дээрги-Чаяакчы Бурганың дээш, Израильдин ыдыктыг Бурганы дээш чедип кээр, чүте дээрге Ол сени алдаржыдар-дыр.

¹⁰ Даштыкы улус сээң ханаларының катап туудар, оларның хааннары сенээ бараан болур. Килеңнээш, сени чылча шаап-даа кагзымза, ээ көрүнгөш, сени кээргеп тур мен. ¹¹ Сээң эжик-хаалгаң кезээде ажык турар, чоннарның эртинге-байлаан, оларның хааннарын сенээ эккелзин дээш, хаалгаңны дүне-даа, хүндүс-даа дүкчүп-хагбас. ¹² Сенээ бараан боорун күзевээн чон азы күрүне узуткаттырар, ындыг чоннарның чер-чурту бүрүнү-биле ээнзиреп каар. ¹³ Ливан дагларының каас-чаражы сээңи алаар: шиви, чойган, пөш болгаш хады! Мээң ыдыктыг черимни олар каастаар; Бодумнун будум салыр черимни* алдаржыдар мен. ¹⁴ Сени дарлап турган улустун үрө-салгалы сээң мурнунга дискек кырынга мөгөөр, сени бак көрүп турган бүгү улус буттарыңче сөгүрүп кээп дүжөр; сени Дээрги-Чаяакчының хоорайы деп, Израильдин ыдыктыг Бурганының Сион хоорайы деп адаар. ¹⁵ Улус сени каапкан, көөр хөңнү чок турду, олар шупту сени оюп эртип турду. Ам Мен сени кезээ-мөңгөде өндүр-чаагай кылып каар мен, улус сен дээш салгалдан салгал дамчып өөрүүр. ¹⁶ Сен бүгү чоннарның сүдүн ижер сен, хааннар сени эмирип азыраар. Мени Дээрги-Чаяакчы, сээң Камгалакчың, Хостаакчың болгаш Иаковтун күштүг Бурганы деп билип аар сен.

* 60:13 Израиль черни азы Бурганның өргээзин ынча дээн (1 Чыл. 28:2; Иса. 66:1; Иез. 43:7 көр).

59:20 Рим. 11:26-27 59:21 Иер. 31:31 60:1 Ыд. ыр. 101:17; Мал. 4:2; 1 Ин. 1:7 60:2 Иов 37:19

60:3 Иса. 2:2-3; 56:7; 66:20; Мал. 1:11 || Иов 11:17; 22:28; У. ч. 4:18; Дан. 12:3; Ажыд. 21:24

60:4 Иса. 49:18 || Иса. 66:20 60:5 Иса. 61:6 60:6 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 || Мф. 2:11

60:7 Ыд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4; Иса. 21:16 || Э. д. 25:13 60:8 Ос. 11:11 60:9 Иса. 51:5 || 3 Хаан. 10:22;

Иса. 23:1; Иона 1:3 60:10 Зах. 6:15 60:11 Ажыд. 21:25 60:12 Зах. 14:17-19 60:14 Иса. 49:23 ||

Иез. 48:35 60:16 Иса. 66:12 || Э. д. 49:24

¹⁷Чес орнунга Мен сеңээ алдын эккеп бээр мен, демир орнунга — мөнгүн, ыяш орнунга — хүлер, даш орнунга — демир эккеп бээр мен. Амыр-тайбыңны сээң башкарыкчын, чөптүг чорукту — чагырыкчын кылып каар мен. ¹⁸Ам сээң черинге күчүлел дугайында, сээң чуртун девискээринге — хоозурал болгаш өлүм-чидим дугайында дынналбас апаар. Бодунуң ханаларыңны Камгалал деп, хаалганы Мактал деп адап аар сен. ¹⁹Ам сеңээ хүндүс хүн херели херек чок, дүне — ай чырыгы херек чок; Дээрги-Чаяакчы Боду сеңээ мөңгө чырык апаар, Бурганың сээң чайынналчак чырыгың апаар. ²⁰Сээң хүнүң ам ашпас, сээң айың ам эрижиреп читпес — Дээрги-Чаяакчы сээң мөңгө чырык апаар, сээң качыгдалың хүннери төнөр.

²¹Сээң чонуң бүрүнү-биле чөптүг-шынныгы улус апаар, чер-чуртту кезээ-мөңгөдө ээлеп чурттаар. Олар — Мээң олуртуп кааным өзүм-дүр, Мээң холумуну Бодумну алдаржыдар чаяалгазы-дыр. ²²Оларның эң бичезинден муң кижии укталыр, эң чөгенчиинден — эндерик чон укталыр. Мен, Дээрги-Чаяакчы, үези кээрге, ону боттандыраарынче далажыр мен».

Хосталга дугайында буяанның бээрэ

61 ¹Дээрги-Бурган-Чаяакчының Сүл-дези мени бүргээн-дир — Ол мени түрөгдөннерге буянын медээни дыңнатсын дээш шилип чаап каан! Ол мени сеткил-чүрээ мунгараан улусту экиртсин дээш, туттурганнарга хосталганы, хорут-даттырганнарга адырлып хосталырын* чарлазын дээш; ²Дээрги-Чаяакчының өршээлиниң чылы база Бурганывыстың өжөөн негээр хүнү келгенин медээлеп, качыгдаан бүгү улусту аргадазын дээш; ³Сюон дээш качыгдаан улусче сагыш салып, оларга хүл орнунга каас оваадайны, качыгдал орнунга — чаагай чыттыг үстү, мунгагдаан сагыш орнунга — макталдың хевин берзин дээш чоруткан. Улус Бурганның чонунуң дугайында «Олар

Дээрги-Чаяакчы Боду олурткан быжыг дөстүг ыяштар дег; олар чөптүг боорга, Дээрги-Чаяакчы оларны дамчыштыр алдаржып турар» деп чугаалажыр. ⁴Олар эрте-бурунгу бузундулар орнунга хоорайларны катап тудар, шаг шаанда хоозураан хоорайларны катап тургузар, эрткен салгалдар үезинден бээр хоозурап калган чыткан, үрелип бузулган хоорайларны чаартып тудар.

⁵Даштыкы улус силерниң мал-маганынарны кадарар, өскөөртөн келген улус силерниң черинерге тараачыннар болгаш виноград ажаакчылары бооп ажылдаар. ⁶А силер Дээрги-Чаяакчының бараалтакчылары деп адаттырар силер, Бурганывыска бараан болган улус деп силерни адаар. Өске чоннарның байлаа силерге ажык-кончаа бээр, оларның алдар-ады силерге шилчип кээр. ⁷Эрткен үедө бак атка киргениңер дээш ийи дакпыр шаңнал алыр силер. Дорамчыладды көрүп эрткеш, боттарынарның черинер дээш өөрүп-байырлаар силер, боттарынарның чуртуңарга ийи дакпыр хуваагылыг чер алыр силер, мөңгө өөрүшкү силерни манап турар.

⁸«Чүгө дээрге Мен, Дээрги-Чаяакчы, чөптүг чорукка ынак мен, үптээш-кинге база дерзии чорукка хөңүм чок. Мен чонумну ак сеткилдий-биле шаңнаар мен, олар-биле мөңгө керээ чарар мен. ⁹Оларның үре-салгалы чоннар аразынга ат-сураглыг болур, оларның саллакчылары аймактар аразынга алдаржыыр. Ол чонну көргөн бүгү улус Дээрги-Чаяакчы оларга ачы-буян хайырлаан дээрзин биллип алыр».

¹⁰Дээрги-Чаяакчы дээш аажок өөрүп тур мен, Бурганым дээш сеткилим байырлап тур, чүгө дээрге Ол менээ камгалалды хеп дег база агартышкынны тон дег кедирип каан — ол хептер душтук оол биле душтук кыстың каасталгалары дег кайгамчык чараш. ¹¹Чер — бодунуң өзүмнерин, сесерлик — тараан үрезиннерни өстүрүп үндүрери дег, Дээрги-Бурган-Чаяакчы агартышкын биле макталды бүгү чоннар мурнунга өстүрүп үндүрер.

* 61:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Согурларга каракталырын» деп бижээн.

60:18 Иса. 11:9 60:19 Иса. 30:26; Ажыл. 21:23; 22:5 60:20 Ыд. ыр. 26:1; Иса. 35:10; 65:19; Ажыл. 21:4 60:21 Ыд. ыр. 36:9; Иез. 37:25 || Мф. 15:13 61:1 Иса. 11:2; Лк. 4:18-19; 7:22 || Иса. 29:19 || Лев. 25:8-15; Иса. 42:7; 49:9 61:2 Лев. 25:10 || Иса. 34:8; 63:4 || Мф. 5:4 61:3 Мф. 15:13 61:4 Иов 3:14; Иса. 58:12; Ам. 9:14 61:6 Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9 || Иса. 60:5 61:7 Иов 42:10; Иса. 40:2 || Зах. 9:12 61:8 Ыд. ыр. 10:7 || Иса. 55:3; Иер. 32:40; Иез. 16:60 61:9 Иса. 65:23 61:10 Зах. 3:4 || Иер. 2:32; Ажыл. 21:2

Иерусалимниң чаа ады

62 ¹ «Сионну бодааш, ыгыттавайн бар-бас мен, Иерусалимни бодааш, оожургавас мен! Ооң алган агартышкыны хаяа ышкаш, ооң камгалагы — чырыткы ышкаш чырып келбээн шаанда, оожургавас мен!

² Бүгү чоннар сээң агартышкыныны, хааннар шупту сээң каас-чаражыны көрүп каар; сен чаа ат-биле адаттырар сен, Дээрги-Чаяакчы Боду сеңээ ол атты тыпсыр. ³ Дээрги-Чаяакчының холунда каас-чараш одага, Бурганынның холунда — хаанның оваадайы апаар сен. ⁴ Улус ам сени „Кагдырган“ деп адавас, сээң черинни „Ээнзирээн“ дивес. Харын сени „Тааланчыг“ дээр, а сээң черинни „Ээлентген“ дээр, чүге дээрге сен Дээрги-Чаяакчыга тааланчыг-дыр сен, сээң чериң ээ чок артпас-тыр. ⁵ Аныяк оолдуң аныяк кыс-биле өглөнчип, өгнүн ээзи апаары дег, сээң чонун база сени ээлеп алыр. Душтук оолдуң душтуу кыс дээш өөрүүрү дег, сээң Бурганын сен дээш өөрүүр. ⁶ Иерусалим, сээң ханаларыңга Мен таңныылдарны тургузуп каар мен, хүндүс-даа, дүне-даа оларның ыды дынналыр».

Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырып турар улус, ыгыт чок барбаңар! ⁷ Иерусалимни Ол катап үндөзилеп тургузуп, ону чер-делегейге алдаржыдып кагбаан шаанда, Аңаа амыр-дыш бербенер!

⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң оң холун, Бодунуң күчүлүг холун көдүргөш: «Моон сонгаар сээң дайзыннарыңга далган-тараанны чиртпес мен, даштыкы улус сээң бүдүрүп алган араганы ишпес! ⁹ Дүжүт ажаап турган улус боттары оозун чип, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаар, виноград ажаап турган улус арагазын боттары Мээң ыдыктыг өргээмин мурнунга ижер» — деп даңгыраглаан.

¹⁰ Хаалга таварып үнүңер-ле, үнүңер, чонга оруктан белеткеңер! Орукту дескилеп, ажыдыңар, даштарны чайладыңар, аймактарга туктан көдүрүңер!

¹¹ Дыннаңар, Дээрги-Чаяакчы чер-делегейиниң ужу-кыдыыңга чедир чар-

лап тур: «Сион-кыска: „Камгалакчын кел чыдыр! Көр даан, Ооң хайырлаар шаңналы холунда-дыр!“ — деп чугааланаңар». ¹² Сээң улузуну «Ыдыктыг чон», «Дээрги-Чаяакчы хостаан улус» деп адаар. А сени «Күзеңчиг» деп, «Кагдын-маан хоорай» деп адаар.

Чоннарны кезедир хүн

63 ¹ Эдом черден кел чыдар, Восора хоорайдан кел чыдар кызыл хептиг кымыл ол? Каас-коя хеп кеткен, Бодунуң өндүр улуг күчү-күжү-биле кылаштап олулар кымыл ол?

«Ол — Мен-дир мен — чөптүг-шынын сөстөр медеглеп турар, камгалап шыдаар күчү-куштүг Мен-дир мен».

² Чүге Сээң кеткен хевин, онгарда виноград сы баскан кижини дег, кызыл өңнүгүл?

³ «Мен онгарга чааскаан чимис сы базып турдум, бүгү чоннардан кым-даа Менээ дузалап, кады турбады. Мен оларны килеңнээш, сы базып, хорадааш, таптап турдум; оларнын ханы Мээң хевимче чаштап турду, Бодумнуң кеткен хевимни ханга борап алдым. ⁴ Дайзындан өжөөн негээр хүнүм Мээң чүрээмде доктааттыңан, чонумну хостаар үе келген. ⁵ Мен көөрүмге, дузалакчы чок болду! Кайтап калдым — Менээ демек болур кижичок болду! Ынчанга Мээң Бодумнуң күчү-күжүм тиилелгени шаңнады, Мээң хорадаан сагыжым Мени деткиди! ⁶ Килеңнээш, Мен чоннарны таптай базып турдум, хорадааш, оларны эзиртир ижиртип*, ханын черже төп турдум».

Энерелдиг Адазынга чоннуң мөргүлү

⁷ Дээрги-Чаяакчының енерелдин, Ооң макталга төлөптийн сактып кээр мен. Дээрги-Чаяакчы бис дээш өндүр улуг ачы-буян кылган, израиль чонувуска Бодунуң ээ-хайыразын, аажок улуг енерелин көргүскен. ⁸ Бурган: «Бо — Мээң чонум-дур, Мени мегелевес ажы-төлүмдүр!» — дээн. Ол оларнын Камгалакчызы апарган, ⁹ оларнын бүгү качыгдалын улежип келген, Ооң төлээзи оларны камгалап турган. Бодунуң ынакшылы болгаш

* 63:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Эзиртир ижиртип» эвес, а «Чылча шаап» деп бижээн.

62:2 Ажыл. 2:17; 3:12 62:3 Зах. 9:16 62:4 Иса. 54:6 || Ос. 1:10; 2:23 62:5 Иер. 32:41; Соф. 3:17

62:8 Ы. х. к. 28:33; Иер. 5:17 62:10 Иса. 11:10; 49:22 62:11 Иса. 40:10; Ажыл. 22:12 63:1 Э. д. 36:33;

1 Чылт. 1:44; Иса. 34:6 63:3 Иоил 3:13; Ажыл. 19:15 63:4 Иса. 34:8; 61:2 63:5 Иса. 59:16

63:6 Иса. 51:22 63:9 Башт. 10:16 || Хост. 14:9; 23:20

ээ-хайыразы-биле Ол оларны хостааш, бүгү эрте-бурунгу үеде холунга көдүрүп чораан.

¹⁰ Ынчалза-даа олар тура халааш, Оон ыдыктыг Сүлдезин хомудадыптарга, Ол оларнын дайзыны апаргаш, олар-биле дайылдажып турган. ¹¹ Ынчан Оон чону эрте-бурунгу үени, Моисейниң үезин сактып келген — Бодунун сүрүүн кадарчылары-биле кады далайдан үндүрө берген Бурган кайыл, чонунга Бодунун ыдыктыг Сүлдезин хайырлаан Бурган кайыл, ¹² Бодунун күчү-күштүг холу-биле Моисейни чедиң алгаш чораан, Бодун кезээ-мөңгөде алдаржыдып, чонунун мурнунда сугну ийи чара ангылапкан, ¹³ ону далайнын дүвү-биле кежире берген Бурган кайыл? Чон, ховуда аыг ышкаш, тептикпейн барган, ¹⁴ Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези чонну, шынааже бадып бар чыткан сүрүг малды дег, амыр-дыш черинге эккелген. Бодунун адыңны алдаржыдар дээш, чонунну ынчаар эдертип бар чыткан сен.

¹⁵ Дээрден куду алзы көрөм, Бодунун ыдыктыг болгаш алдарлыг чурттаар черинден көрүп көрөм! Сээң хүннээчел сагыжың болгаш күчү-күжүң кайыл? Бодунун улуг ээ-хайыраң биле кээргелинни биске көргүспес апардың. ¹⁶ Сен — бистин Адавыс сен! Авраам бисти билир хөңнү чок-даа болгай-ла, Иаков бисти хүлээп көрүксевейн-даа баргай-ла, ынчалза-даа Сен, Дээрги-Чаяакчы — бистин Адавыс сен; эрте шагдан бээр Сээң адын — «Камгалакчывыс» болгай. ¹⁷ О, Дээрги-Чаяакчы, чүге Бодунун оруктарыңдан бисти астыктырып, Сенден кортпас кылдыр чүректеривисти чөрүледиң түр сен? Сээң чалчаларың дээш, Сээң үлүүн болур бо аймактар дээш эглип кээп көрөм! ¹⁸ Сээң ыдыктыг чонун бодунун черин үр ээлеvedi — ам ыдыктыг өргээңни дайзыннарывыс таптай базып тур. ¹⁹ Бис ам Сээң кажан-даа чагырбайн чорааның чоннар дег, Сенээ хамаарышпас улус дег апардывыс.

64 ¹ О, бир эвес Сен дээрни чара тырткаш, дүжүп келген болуңза! Ынчан даглар Сээң мурнунга сирилеп, эстир

ийик — ² от чээргенни ынчаар кыпсып, сугну хайындырыптар. Дайзыннарын Сээң адыңны билип алзын дээш, дүжүп кел! Бүгү чоннар Сээң мурнунга сирилезин! ³ Бистин идегевээнивис түрлүг херектерни кылып турдун, Сен дүжүп кээринге, даглар Сээң мурнунга сирилеп, эстип турду! ⁴ Сенден өске кандыг-бир бурган анаа идегеп турар улуска ындыг чүве кылганын эрте шагдан бээр кым-даа дыңнаваан, кым-даа көрбөөн. ⁵ Чөптүг-шынныг чорукту өөрүшкүлүг кылып, Сээң оруктарың истеп, Сени сактып турар кижини Сен Бодун уткуп үнүп кээп турар сен. Ынчалза-даа бис шагдан бээр бачыт үүлгедип туруп бээривиске, Сен киленей бердин. Камгалап ап шыдаар бис бе?! ⁶ Бис шупту арыг эвес чүүлдер дег апардывыс, бистин бүгү эки херектеривис хирленип, бужартаан хеп дег. Бис шупту бүрүлдер дег оңуп тур бис, бачыттарывыс бисти хат ыпкаш хадып алгаш баар-дыр. ⁷ Кым-даа Сээң адыңны адап, кыйгырбас-тыр, кым-даа Сени эдерерин кызгытпас-тыр. Сен бистен хая көрнүп, бисти боттарывыстың бачыттарывыстың эргезинге хүлээдиң бердин.

⁸ Ындыг турбуже, Дээрги-Чаяакчы, Сен — бистин Адавыс сен, бис — той бис, а Сен — той сава кылыкчызы сен. Бис шупту — Сээң холунун кылыгылары бис. ⁹ О, Дээрги-Чаяакчы, хөлүн эрттир киленейейн көрөм, бистин бачыттарывысты кезээ-мөңгөде сагынмам! Көрүп көр даан: бис шупту Сээң чонун ышкажыл бис! ¹⁰ Сээң ыдыктыг хоорайларың ээн кургаг хову апарган, Сион — ээн кургаг хову, Иерусалим — чурттакчы чок чер апарган. ¹¹ Бистин алдарлыг ыдыктыг өргэвис — ада-өгбевистин Сени алгапмактап турган чери — өрттенип калган. Үнелээривис бүгү чүве бузундулар бооп хуула берген. ¹² Таанда-ла Сен оон соонда безин биске кээргелиң көргүспес сен бе, Дээрги-Чаяакчы? Таанда-ла ыгтавайын эрттирип, бисти хөлүн эрттир кезедиң сен бе?

Бурганның эки, бак улусту ылгай көөрү

65 ¹ «Мени айтырбаан улуска ажыттыңан мен; Менче чүткүвөөн улус Мени тып алган. Мээң адым адап,

63:10 Бд. ыр. 77:40; Аж.-ч. 7:51; Эф. 4:30 63:11 Хост. 12:50-51; Бд. ыр. 76:21; Ос. 12:13

63:12 Хост. 14:21 63:15 Э. д. 11:5; Ы. х. к. 26:15; Бд. ыр. 13:2; 32:14 63:16 Ы. х. к. 32:6; Иса. 64:8; Ин. 8:41 63:19 Иер. 14:8 64:1 2 Хаан. 22:10; Бд. ыр. 17:10; 143:5 64:4 1 Кор. 2:9 64:5 Аж.-ч. 10:35 64:6 Бд. ыр. 1:4; 89:6 64:7 Иса. 43:22; Ос. 7:7 64:8 Ы. х. к. 32:6; Иса. 63:16; Ин. 8:41 || Иов 10:9; 33:6; Иса. 45:9; Иер. 18:6; Рим. 9:20-24 64:11 4 Хаан. 25:9; Агг. 1:9; 2:3

кыйгырбаан чонга: „Мында мен, мында!“ — деп чугааладым. ² Мен хүннү бадыр чагырга билбес чонче, боттарының бодал-сагыжын эдериң, бак оруктар-биле чоруп турар улусче холум сунуп турдум. ³ Олар Мени үргүлчү арнымга-ла дорамчылап турар, дүрүз-бурганнарга ыдыктыг дээн сесерликтеринге өргүл салып, оларга тууйбудан кылган бедигээштерге артыш кыпсып турар, ⁴ дүне чевег-куйларда, чажыт черлерде караң көрнүп турар, хаван эьди чиир,* савазыңга арыг эвес быдаа хайындырып, кудуп ижер, ⁵ өске улуска: „Менден ырадыр тур, оон башка мээң ыдыктым сенче шилчий бээр“ — дээр улус-тур. Олар, ыжы карак өөр өшпестээн от дег, Мени хорададып турар.

⁶⁻⁷ Оларнын шийткелин Мээң мурнумда бижиң каан. Ыгтавайн барбас мен, оларнын боттарының бачыттары дээш база ада-өгбезиниң бачыттары дээш оларга кеземче онаар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Олар дагларга айдызаар өргүл кылып, тейлерге Мени бужар байдалга таварыштырып турган болгай! Биеэги үүлгедиглери дээш, Мен оларга бүрүнү-биле кеземче хемчээп бээр мен!

⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Виноград салбаанда чулук артып калган болза, улус: „Аңаа хора чедирбе, ол амдаа ачы-дузалыг-дыр“ — дээр. Мен база ынчаар кылыр мен: Бодумнун чалчаларымны бодааш, чонумну бүрүнү-биле узуткавас мен. ⁹ Мен Израильден үре-салгалды өстүрер мен, Мээң даглыг иудей черимни ээлээр салгакчылар артып каар; ону Мээң шилип алган улузум салгап алыр, аңаа Мээң чалчаларым чурттаар. ¹⁰ Менче чүткүп турар чонумга Шарон оргулаажы — ылар оыттаар одар-белчиң, Ахор шынаа — бода мал дыштанып чыдар чер болур.

¹¹ А силерниң — Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан, Мээң ыдыктыг даамны утупкан, салым-чол бурганынга аьш-чем белеткеп салып, арагалыг дашка сунуп турар улустун — ¹² салым-чолунаарны Мен тодарадып каан мен: хылыш си-

лерни өлүрүп каар, силер шупту дискек кырынга олура, кыра шаштырып аар силер! Чүге дээрге Мен кыйгырып турдум, а силер харыылавадыңар, Мен чугаалап турдум, а силер дыннавадыңар. Мээң бузуттуг деп санаарым чүве үүлгедип, Мээң сеткилимге кирбес чүве шилип алдыңар».

¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң чалчаларым чемениңер, а силер аштаар силер; Мээң чалчаларым ижер, а силер кагып-суксаар силер; ¹⁴ Мээң чалчаларым өөрүүр, а силер бак атка кирер силер! Мээң чалчаларым өөрүп-байырлаар, оларнын чүректерин хөглээшкин бүргээр, а силер чүрээнерде качыгдалга алыып, човууртаар силер, аажок мунгарааш, ыглап-сыктаар силер. ¹⁵ Силерниң аттарыңар Мээң шилип алган улузумга каргыш бооп артар. Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерни өлүмге хүлээдир, а Бодунун чалчаларыңа өске ат тыпсыр. ¹⁶ Ынчан чер кырында алга-йерээшкин кылып турар кижиди бүрүз сөзүңге шынчы Бурганның адын ажыглаар; чер кырында даңгырак берген кижиди бүрүз сөзүңге шынчы Бурганның ады-биле даңгыраглаар. Чүге дээрге биеэги качыгдалдар уттундурган, олар ам Мээң көрүжүм мурнунда артпаан-дыр.

Бурганның чаа чаяалгазы

¹⁷ Көрүнер, Мен чаа дээр биле чаа черни чаяар деп тур мен, биеэде турган чүве моон сонгаар сагышка артпас, угаанга кирбес. ¹⁸ Мээң чаяар чүүлдерим дээш өөрүп-байырлаңар, кезээ-мөңгөде хөгленер! Мээң чаяарым Иерусалимни байырлал долар, оон чонун — өөрүшкү бүргээр. ¹⁹ Мен Иерусалим дээш өөрүп-хөглээр мен, чонум дээш өөрүп-байырлаар мен; аңаа ам кажан-даа ы-сы, уё-човуур дыңналбас. ²⁰ Аңаа моон сонгаар чаш ажы-төл өлүп кырылбас, бодунун назынын бүрүнү-биле чурттаваан шаанда, чангыс-даа кырган кижиди өлбөс. Кайы-бир кижиди чүс харлыында өлүп калган болза, аныяанда калган деп

* 65:4 Хаван эьдин чемге ажыглаарын Моисейниң хоойлузу (Лев. 11:7) хоруп каан.

65:2 Рим. 10:20 65:3 Иса. 1:29; 66:17 65:6-7 Ыд. ыр. 149:9 || Хост. 20:5 65:8 Э. д. 18:26; Мк. 13:20
65:10 Иса. 33:9; 35:2 || Ис. 7:24 || Соф. 2:6 65:12 У. ч. 1:24; Иса. 66:4; Иер. 7:13 65:13 Иса. 55:1;
Лк. 6:25 65:14 Лк. 6:25 65:15 Иер. 29:22 || Иса. 62:2; Ажыд. 2:17; 3:12 65:16 Иер. 4:2
65:17 Иса. 66:22; 2 Пет. 3:13; Ажыд. 21:1 || 1 Кор. 2:9 65:19 Иса. 35:10; 60:20; Ажыд. 21:4

санаттырар, а чүс хар чедир чурттаваан кижини каргаттырган деп санаар*.

²¹ Улус-чон бажыңнар тудуп алгаш, аңаа боттары чурттаар. Олар тарып алган чимизин боттары чиир. ²² Оларнын тудуп каан бажыңнарынга хары улус чурттаар деп чүве моон сонгаар турбас. Оларнын тарып каан ыяштарынын чимизин хары улус чиир деп чүве турбас. Мээң чонум ыяштар дег үр чурттаар. Мээң шилип алган улузум холу-биле кылган бүгү чүвезин боттары үр үеде ажыглаар. ²³ Олар үре-түннел чок ажылдавас, оларнын ажы-төлү төртүтүнгөш, айыыл-халапка алыспас. Олар Дээрги-Чаяакчынын ачыбуянын алган чон болур — боттары-даа, үре-салгалы-даа! ²⁴ Олар Мени кыйгырар мурнунда-ла, Мен харыылаар мен; олар чугаазын төндүрбээнде-ле, Мен дыңнап каар мен. ²⁵ Бөрү биле хураган кады оыгтаар, арзылан, шары ышкаш, сизген чиир, а чыланнын чеми довурак-доозун бооп артар. Мээң бүгү ыдыктыг даамга кым-даа узуткаашкын кылбас, хора чедирбес апаар».

Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Шиигел биле идгел

66 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дээр — Мээң дүжүлгөм, чер — бут салыр ширтээм! Менээ кандыг өргээ тудуп берип шыдаар силер, Мээң дыштаныр черим каяа туруп боорул? ² Ол бүгүнү Мээң холум чаяап кылган, ол бүгү ынчаар тыгтып келген — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээң ээ көрнүр улузум бо-дур: томаараан, сагыш-сеткили мунгагдаан болгаш Мээң сөзүмден сүрээдеп турар улус. ³ А бузуттуг боду-ла*, шары өргүп турар кижиге — кижиге өлүрүп турар кижиге дөмей, хураган дөгөргөш, өргүп турар кижиге — ыт мойну сыйып турар кижиге дөмей, далган-тараа өргүлү кылып турар кижиге — хааван ханы өргүп турар кижиге дөмей, чаагай чыттыг чүүлдер кыспып турар кижиге — дүрзү-бурганга мөргүп турар кижиге дөмей. Ындыг-

лар — оруктарын боттары шилип алган, боттарынын чүдөк-бужар чүүлдеринге ынак улус-тур. ⁴ Мен база Бодумнун шилилгем кылыр мен: оларны хилинчекке таварыштырып, оларже коргар чүвезин ыдар мен. Чүгө дээрге Мен кыйгырып турумда, кым-даа харыылавады, Мен чугаалап турумда, кым-даа дыннавады. Олар Мээң бузуттуг деп санаарым чүве үүлгөдип, Мээң сеткилимге кирбес чүве шилип алдылар».

⁵ Дээрги-Чаяакчынын сөзүндөн сүрээдеп турар улус, Ооң сөзүн дыңнаар: «Силерни көөр хөңнү чок база силерни Мээң адым ужун үндүр сывырып турар ха-дунманаар: „Дээрги-Чаяакчы Бодун алдаржытсын, Ол силерни өөртсүн, а бис көрээли!“ — дээн. Ынчалза-даа олар бак атка кирер. ⁶ Дыңнаар, хоорайда шимээн үнүп, Бурганның өргээзинде дааш-шимээн дыңналып тур! Дээрги-Чаяакчы Бодунун дайзыннарынга чогуур кеземче онаап, шимээргеп тур. ⁷ Божуушкун хилинчээ көрбөй чыткаш-ла, Иерусалим божуп алган, эьди аарываан хирезинде-ле, оол божуп алган. ⁸ Кым ындыг чүве дугайында дыңнааныл, ындыг чүвени көргөнтү! Чурт чангыс хүн дургузунда төртүтүнөр бе, чон хөңзиге үе иштинде чырык черге көстүп кээр бе? А Сион-кыс эьди аарып эгелээн доораан-на, оолдарын божуп алды! ⁹ Божуурунга чедиргөш, божуттурбайн баар мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап тур. — Таанда-ла Мен божуур күштү хайырлааш, херээжен кижинин хырнын дуглап каар мен бе? — деп, Бурганын чугаалаан. — ¹⁰ Иерусалимге ынак бүгү улус, оон-биле кады хөглөнер, ол дээш өөрүп-байырланар! Ооң ажынын ажып ыглап турган бүгү улус, ам оон-биле кады өөрүнер! ¹¹ Силер оон аргалал бээр эмиглерин ээп, тодар силер, оон сүткүр эмиглерин таалал-биле ээп, чөмөннөр силер».

¹² Дээрги-Чаяакчы: «Мен Иерусалимге чаагай чорукту хем ышкаш чорудуп бээр мен, өске чоннарнын байлаа, терең суг дег, ону хөмө алыр! Иерусалим

* 65:20 Азы: «А чүс харлыг бачыттыг кижиге каргаттырар». * 66:3 Өске бурунгу сөзүглелде «Бу-зуттуг боду-ла» деп сөстөр таварышпайн турар.

65:21 Иер. 31:5; Иез. 28:26 65:22 Ыд. ыр. 21:13 65:23 Ы. х. к. 28:41 || Ыд. ыр. 113:22; Иса. 61:9 65:24 Дан. 9:21 65:25 Иса. 11:6 || Э. д. 3:14 || Иса. 11:9 66:1 Иез. 43:7; Мф. 5:35 || 3 Хаан. 8:27; 2 Чыл. 2:6 || Аж.-ч. 7:49-50 66:2 Эзра 9:4 66:3 Иса. 1:11 66:4 Иов 3:25; У. ч. 10:24 || У. ч. 1:24; Иса. 65:12; Иер. 7:13 66:7 Иса. 13:8; Ажыл. 12:5 66:12 Иса. 60:16

ам силерни эмиглери-биле чемгерер, холунга көдүрүп чоруур, хойнунга олурткаш, чассыдар. ¹³ Мен силерни, ие кижинин чаш төлүн аргалааны дег, аргалаар мен, Иерусалимге аргалал алыр силер!» — дээн.

¹⁴ Ону көрүп кааш, чүректеринер өөрүүр, чаа үнгөн оят-сиген ышкаш чечек-телир силер. Дээрги-Чаяакчынын күчү-күжү Ооң чалчаларынга ажыттынар, а килени дайзыннарынга удур кыптыгар.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы отка бүргедипкен чедип кээр, Ооң дайынчы тергелери казыргы дег боор. Ооң өжээн негээшкени килеңниг, Ооң түрлүг кыйгызы оттун чалбыжы-ла! ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы от-биле, Бодунуң хылыжы-биле бүгү кижитөрөлгөтенге шииткелин боттанды-рар, Ооң кыргып-хыдаан улузу хөй болур.

¹⁷ «Бодун ыдыктап, арыглап алгаш, ыдыктыг деп санаттырар сесерликтер-же соннуг-мурнуг кирип турар улус, хаван эъди, күскелер болгаш өске-даа чүдек-бужар амытаннар чиир улус шупту өлүп каар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁸ Мен оларнын ажил-херектерин, бодалдарын билир мен. Бүгү чоннарны, аймактарны чыыр дээш чоруптар мен. Олар чедип келгеш, Мээң өндүр чырымны көрүп каар. ¹⁹ Мен оларнын аразынга көскү демдек көргүзөр мен. Олардан дириг арткан улустун чамдызын өске чоннарже: Фарсис, Ливия болгаш ча адыгжылары чурттап турар Лидия-

же, Тувал болгаш Иаванче — Мээң дугайымда дыннаваан, Мээң өндүр чырымны көрбээн ырак черлерже чорудуптар мен. Олар ол чоннарга Мээң алдарымны медээлээр.

²⁰ Ынчан олар бүгү чоннар аразындан силернин бүгү ха-дунманын чуузалаар, тергелерге олурткаш, аъттар, элчигеннер болгаш төвелерге мундургаш, Мээң ыдыктыг даамче, Иерусалимче, Дээрги-Чаяакчыга белек кылдыр эккээр — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Бүгү чоннар улузу израильчилерни, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге израильчилернин арыг саваларда далган-тараа өргүлүн эккээри дег, эккээр. ²¹ Оларнын чамдызын мен Бодумнун бараалгакчыларым болгаш левиттер кылып аар мен». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

²² «Мээң чаяарым чаа дээр биле чаа чернин кезээде Мээң мурнумга туура дег, силернин үре-салгалынар болгаш адынар кезээде артып каар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²³ Ай чаа-зы кээрге-ле, амыр-дыш хүнү кээрге-ле, бүгү кижитөрөлгөтен Менээ мөгөөр дээш кээп турар апаар — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ²⁴ А өргээмден үнүп тура, улус Менээ удур үймээн үндүргенернин мөчү-сөөгүн көрүп каар; оларны курттар-даа, өшпес от-даа кезээ шагда чиир, олар бүгү кижитөрөлгөтенге ческинчиг болур».

66:13 Иса. 40:1; 51:12 66:15 2 Пет. 3:7; 2 Фес. 1:8 || Ыд. ыр. 67:18; Авв. 3:8 66:16 Ы. х. к. 32:41 || Иер. 25:33 66:17 Иса. 1:29; 65:3 || Лев. 11:7, 29 66:18 Иса. 2:2; Зах. 14:16 66:20 Иса. 14:2; 49:22; 60:4 || Иса. 2:2-3; 56:7; 60:3; Мал. 1:11 66:21 Хост. 19:6; Иса. 61:6 66:22 Иса. 65:17 66:24 Иса. 1:31; Мф. 18:9; Мк. 9:47

Иеремия медээчинин ному

Кирилде

Чоокку Чөөн чүктүн хөй кезиин чаалап алган күчүлүг Ассирия күрүне бистин эрага чедир VII вектин ийиги чартында буурап дүшкөн. Египет база Вавилон деп ийи күрүне аразынга Ассириянын тергидекчи туружун ээлеп аар дээш демисел эгелээн. Халдей чонга чагыртып турган Вавилон VII вектин төнчүзүндө Египетти тийлээш, Чоокку Чөөн чүктүн бүтү күрүнелерин бодунун чагыргазынын адаанче кончуг дүргөн кирип эгелээн.

Ол чылдарда бичии Иудея күрүне бирде Египеттин, бирде Вавилоннун камгалал-хайгааралын дилеп, ол-бо чайгылып турган. Иудеяны шынчы эвес чоруу дээш кезедири-биле, вавилон хаан Навуходоносор 597 чылда аныак иудей хаан Иехонияны тудуп алгаш, хаанның орнунга ооң төрөл акызы Седекияны олуртуп каан. Ынчалза-даа каш чыл эрткенде, Седекия база Вавилонга удур тура халмыр деп шийтпирлээн, ынчангаш Навуходоносор Иудеяже халдап кирип келген. Иерусалим хоорайны ийи чыл (589-587/6 чч.) бүзээлээн соонда, халдей аг-шериг ону эжелеп алган. Вавилончулар ол найысылалды хоозурадып кааш, ооң чурттакчыларынын барык шуптузун тудуп алгаш барган.

Шак ол төөгүлүг байдалга еврей чонга Бурганның сөзүн барык бежен чыл (627-580 чч.) дургузунда Иеремия медээчи дамчыдып келген. Медээчинин бараан болуушкунун баштайгы чылдарында Дээрги-Чаяакчыга бердинген Иосия хаан Иудеяны бачыттан, дүрүз-бурганнарга мөгөөр чоруктан арыглаар дээш кызып келген. Ынчалза-даа Иосия өлгөн соонда, Бурганга удур бузуттуг-бак үүлгедиглер кылып турган элээн каш хаан (Иоахаз, Иоаким, Иехония, Седекия) дүжүлгеге саадан. Ол хааннарда-даа, бүтү чонда-даа боттарынын бачыттарындан ойталаар күзел шуут чогу дээш, Иеремия Бурганның кел чыдар шийткелин баш бурунгаар чугаалап турган.

Өске медээчилернин поэтиктиг хевирге бижээн номнары-биле деңнээрге, бо номда проза хевиринге бижээн узун өттүр билген медеглелдер (оларнын аяны Ыдыктыг хоойлуну катаптааны деп номга демей) база Иеремиянын амыдыралындан чугула болуушкуннар дугайында тоожуушкун кирип турар. Медээчинин амыдыралын номда тодарадып бижээнинин база ооң сеткил-сагыш көдүрлүүшкүннүг чугааларынын ачызында, бис ооң дугайында, өске медээчилерге көөрдө, хөйүн билир бис. Бодунун чонунун аар-берге салым-хуузу дээш база ооң чугааларына чангыс чер чурттулларынын хөңнү чогу дээш, Иеремиянын чуртталгалзы үргүлчү мунгаралга алыскан турган.

Медээчилер номнарынын аразында бо ном эн узуну болур. Чанчыл ёзугаар «Иеремиянын ыы-сыызы» деп номнун автору база Иеремия болуп турар.

1 ¹ Хелкиянын оглу Иеремиянын сөстери бо-дур. Иеремия болза Вениаминнин аймаанын черинде турар Анатот хоорай чурттуг Бурганның бараалгакчыларнын бирээзи турган. ² Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунун сөзүн Амоннун оглу иудей хаан Иосиянын хааннаашкынынын он үшкү чылында ажыдып эгелээн. ³ Дээрги-

Чаяакчы Иеремияга Иосиянын оглу иудей хаан Иоакимниң чагырган үзінде база сөөлзүредир — Иосиянын оглу иудей хаан Седекиянын хааннаашкынынын он бирги чылын төндүр чугаалап келген. Ол-ла чылдын бешки айында дайзыннаар Иерусалимниң чурттакчыларын тудуп алгаш, сүрүп аппарган.

¹⁻¹ Иис. 21:18; 3 Хаан. 2:26 ¹⁻² 4 Хаан. 22:1; Иер. 3:6; 25:3; Соф. 1:1 ¹⁻³ 4 Хаан. 23:36 || 4 Хаан. 24:18 || Иер. 39:2 || 4 Хаан. 25:8-11

Бурганнын Иеремияны кыйгырганы

⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып:

«Хырын иштинге ботталдырып кааным мурнунда-ла сени билир турдум, иең иштинден үнүп кээриң мурнунда-ла сени ыдыктап аңгылап кагдым, делегейниң чоннарынга медээчи кылдыр салып кагдым» — деп чугаалаан.

⁶ Мен: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Ам-даа аныяам кончуг болгаш, чүве чугаалап билбес-тир мен» — деп харыыладым.

⁷ А Дээрги-Чаяакчы меңээ: «„Аныяк мен“ диве, Мен сени кымче-даа чорудупсумза, баар сен, Мээң сенээ дужааган бүгү чүвемни чугаалаар сен!» ⁸ Кымдан-даа кортпа, чүге дээрге Мен сээн-биле боор мен, сени камгалаар мен» — дээн.

⁹ Дээрги-Чаяакчы холун сунуп, аксымга дээскеп, меңээ: «Бодунун сөстөрүмни ам сээң аксындан үнер кылып кагдым. ¹⁰ Көрдүң бе, Мен бөгүн сени чоннар, күрүнелерни харагалзаар кижилер кылдыр томуйлап тур мен — дазылы-биле тура тыгтар, үрегдээр, узуткаар, буурадыр, быжыглаар база тарып олуртур сен» — дээн.

Бурганнын чорутканы ийи көстүүшкүн

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып: «Иеремия, сен чүнү көрүп тур сен?» — деп чугаалады. Мен: «Миндаль ыяштың будунун көрүп тур мен» — деп харыыладым. ¹² Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Шын көрүп турар-дыр сен, ол дээрге Мээң удумзуравайн* турарым ол-дур, Бодунун сөзүмнү күүседирим ол-дур» — дээн.

¹³ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн база катап ажыдып: «Сен чүнү көрүп тур сен?» — деп чугаалады. Мен: «Хайынган пашче көрүп тур мен, ол паш соңгу чүкте турар-дыр» — деп харыыладым.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо черниң бүгү чурттакчыларын айыыл-халап соң-

гу чүктен хөмө алыр-дыр» — дээн. ¹⁵ «Мен ам сонгу күрүнелерниң бүгү аймактарын кыйгырар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Олар чедиң келгеш, Иерусалимниң ханаларын, Иудеянын бүгү хоорайларын дескиндиң бүзээлээш, аймак бүрүзү бодунун дүжүлгезин Иерусалимниң иштинге тургузуп аар. ¹⁶ Мен Иудеянын үүлгеткен бүгү кем-буруузу дээш, оон Менден ойталап, өске бурганнарга айдызаар өргүлдөр кыпсып, холубиле кылып алган дүрзүлеринге мөгейип турганы дээш аңаа удур шииткелим үндүрер мен.

¹⁷ А сен куруң куржанып белеткенип ал, баргаш, Мээң сенээ дужааган чүвемниң шуптузун улуска чугаала, оларнын мурнунга сирилеве, оон башка Мен сени, олар көрүп турда, сириледиптер мен! ¹⁸ Бо черниң бүгү чурттакчылары — Иудеянын хааннары, нояннары, Бурганнын бараалтакчылары болгаш карачал чону сенээ удур болур, а Мен ам сени шивээ, демир адагаш, хүлер хана дег быжык кылдыр тургузуп кагдым. ¹⁹ Олар сенээ удур халдап үнер, ынчалза-даа күш четпестер, чүге дээрге Мен сээн-биле боор мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Мен сени камгалаар мен».

Иудеянын Бурганны каапканы

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ² «Баргаш, Иерусалимниң чонунга Дээрги-Чаяакчынын бо сөстөрүн чарлап чугаала:

„Сактып тур мен, аныянда менээ бердинген чордун, душтук кыстың ынакшылы-биле менээ ынак турдун, ээн кургап ховуга, үнүш-дүжүт чок черлерге Мени эдерип чордун. ³ Израиль — Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг чону, Оон дүжүдүнүн баштайгызы-дыр. Ону чип турган улус шупту буруудаар, айыыл-халап оларны хөмө таварыыр“. Дээрги-Чаяакчынын меделгээн чүвези ол-дур.

⁴ Иаковтун салгалы, Израильдин бүгү аймактары, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыннаңар!

* 1:12 Еврей дылда «удумзуравас» деп сөс (шокел) «миндаль ыяш» (шакел) деп сөс-биле дөмей дынналыр.

1:4-5 Иса. 49:1; Гал. 1:15 || Иса. 49:6; Аж.-ч. 9:15 1:6 Хост. 4:10 1:8 Иез. 2:6; 3:11; Мф. 10:28 || Иер. 15:20 1:9 Иса. 6:7; Дан. 10:16 || Иер. 5:14 1:10 Иер. 18:7; 31:28 1:11 Ам. 7:8; 8:2 1:13 Зах. 6:6 1:14 Иер. 4:6; 6:1; 10:22; 13:20; 47:2; Иез. 26:7 1:15 Иер. 25:9 1:17 3 Хаан. 18:46 1:18 Иса. 50:7; Иер. 6:27; 15:20; Иез. 3:8-9 2:2 Иер. 3:4; Иез. 16:8 || Ы. х. к. 2:7 2:3 Хост. 19:6; 28:36; Ы. х. к. 7:6 || Иак. 1:18; Ажыд. 14:4

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Таанда-ла ада-өгбөнөр Мени кем-буруулуг деп көргөн бе? Чүге олар Менден ырай берди? Олар хоозун чүүл сүргеш, боттары хоозун куруг апардылар. ⁶ Олар: „Дээрги-Чаяакчы бисти Египеттен үндүрө берген, Ол бисти ээн кургаг ховуга, кооргалдарлыг, суг чок черге, дүмбей карангы, кым-даа чорбайн турар, кижн ээлеп чурттавайн турар черге эдертип чораан болгай. Олче чүткүүл“ — диведилер. ⁷ Мен силерни дүжүткүр черже, ооң ачы-буяннын беримчези-биле чемнензин дээш, эккелдим. А силер чедип келгеш, канчалдыңар? Мээн чуртумну бужартадып, Мээн ээлээн черимни чүдек-бужар чүүл кылып кагдынар! ⁸ Бурганның бараалтакчылары: „Дээрги-Чаяакчыже чүткүүл!“ — деп кыйгырбады, ыдыктыг хоойлу башкылары Мени билбес-тир, силерниң чагырыкчыларыңар Менден ойталаан-дыр. Мелдэчилер Ваал бурганның адындан медеглөп, ажык-дуза чок дүрзү-бурганнарга мөгөйип турар-дыр!

⁹ Ол дээш Мен силер-биле чаргылдажыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Силерниң салгалыңар-биле база чаргылдажыр мен. ¹⁰ Китт чоннуң* ортулуктарыңче баргаш, көрүнөр, кедар аймакче элчиннерден чоруткаш, хайгылдап көрүнөр. Орта шак мындай чүве болган бе деп билип алынар: ¹¹ бодунун ёзулут Бурган безин эвес бурганнарын солуп турар чон бар бе? А Мээн чонум бодунун алдарлыг Бурганын ажык-дуза чок дүрзү-бурганнарга орнапкан-дыр. ¹² О, дээрлер, ону кайтап-хараңар, коргун-сүрээдеп, сириленер! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹³ Мээн чонум бузуттуг ийи херек үүлгеткен: ол Мени, тынгарар суг бажын, каапкаш, суг ызырынмас, үрелип бузулган доскаарлардан суг узуксап турар.

¹⁴ Израиль чон — кул бе? Кулда-нышкыңга төрүттүнгөн чалча бе? Ол

чүге олча апарды, ¹⁵ чүге арзыланнар олче сүргенчиг ырланып, оон черин хоозурадып кагды? Ооң хоорайлары өрттеттирген, чурттакчы чок арткан-дыр.

¹⁶ Мемфис биле Тафнис хоорайларның чурттакчылары сээң бажынны чара шаап кагды*. ¹⁷ Ол бүгү дээш бодун шоруң! Сенээ орук баштап чораан Дээрги-Чаяакчы Бурганындан ойталаан болгай сен! ¹⁸ А ам Египетче чүге баарың ол, Нил хемнин суун ижер дээш бе? Ассирияже чүге баарың ол, Евфраттын суун ижер дээш бе? ¹⁹ Кем-буруун дээш кеземче алыр сен, өскерлишкениң дээш сени кезедир; ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Бурганындан ойталааның, Менден кортпас апарганың кайы хире айылгалап, ажыг-шүжүгге чедиргенин билип, көрүп ал». Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁰ «Буруңгу шагда-ла Мен хомудунну буза шаап, моожанны үзе тыртып берген мен, а сен: „Бараан болбас мен!“ — дидиң, бүгү бедик тейлер баштарыңга, таварышкан-на хөлөгелиг саглагар ыяш адаанга самыырап турдун! ²¹ Мен сени тарып каарымга, эн эки виноград үнген шөл, шилиитинген чаш будуктар турдун, Оон Менээ хамаарыштыр канчап хары, черлик сып болу бердиң? ²² Ынчангаш кандыг-даа саван-биле арыдыр чунуп шыдаас сен — кем-буруун Мээн мурумда көскү! — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ²³ Сен канчап: „Бужартаваан мен, Ваалдын дүрзүлеринге мөгөйбээн мен“ — дээр сен? Шынаага кылып турган херектеринче көрүп көр, чүнү үүлгеткениңни медереп билип ал! Эңгин теве дег, оруктарга дескелчок караннадыр маннап турдун. ²⁴ Ээн кургаг ховуга чаңгыккан черлик кыс элчиген дег, киргиннээш, агаарга харлыгып турдун! Ол элчигенни кым доктаадып шыдаарыл? Эдержилге уезинде кым-даа, күзээр-ле болза, ону чайлыг тып аар.

* 2:10 Китт чон — израильчилер ол үеде Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарынын чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр). * 2:16 Мемфис биле Тафнис — Египеттин ийи улуг хоорайы (Иер. 46:14; Иез. 30:13 көр).

2:5 Мих. 6:3 || 4 Хаан. 17:15; Рим. 1:21 2:6 Ы. х. к. 8:15 2:7 Ы. х. к. 8:7; 11:11 || Лев. 18:25; Сан. 35:33; Иез. 36:17 2:8 Иер. 23:13 2:9 Хост. 20:5-6 2:10 Иса. 21:16-17 2:11 Иса. 37:19; Иер. 16:20 || Ыд. ыр. 105:20; Рим. 1:23 2:13 Ыд. ыр. 35:10; Иер. 17:13; Ин. 4:10 2:15 Иса. 5:29; Иер. 4:7; Наум 2:11 || Иер. 9:11; 46:19 2:18 Иса. 30:2; 31:1 || Иер. 2:18; Иез. 16:28; 23:12 2:20 Иер. 30:8; Иез. 34:27 || Иез. 6:13; 16:15-16; Ос. 4:13 2:21 Иса. 5:1; Ыд. ыр. 79:9; Мф. 21:33 2:22 Иов 9:30; Иез. 24:12 2:24 Ос. 8:9

²⁵ Ынчаар маннап тургаш, идиин эледир кедип аарындан кичеэн, суксааш, боостаан кургап калбазың халак! Ынчалза-даа: „Хей чүве! Өске бурган-нарга ынак мен, оларның изин истээр мен“ — дээш турар болдун.

²⁶ Туттуруп алгаш, ады баксыраан оор кижиге дег, Израильдин — чонунун, хааннар, нояннар, бараалгакчылар болгаш медээчилериниң — ады баксырады. ²⁷ Олар ыяшты „Ачам сен“ деп, дашты „Мени төрүп кагдың“ деп турар. Менче арнын эвес, ооргазын эргилдирип кээр-дир. Ол хирезинде-ле, айыыл-халапка таварышканда, „Бисти камгалап көрөм!“ дижир-дир. ²⁸ Иудея, сээң кандыг-даа хоорайың боду бурганныг болгай. Кылып алган бурганнарыңар кайылы? Айыыл-халап хөмө таварып кээрге, шыдаар болза, олар силерни камгалап чедип келзин.

²⁹ Мээң-биле канчап чаргылдажыр силер? Мээң мурнумга шутту кем-буруулуг силер — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ³⁰ Чонунарны кезелдиримге-даа, хей болду, чагыг-суртаалымны хүлээп албадыңар. Медээчилериниң силерниң хылыжыңар, хайыра чок арзылап ышкаш, чип төттү. ³¹ О, амгы салгал, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп билип ап көрүңер! Мен израиль чонга хамаарыштыр ээн кургап хову, дүмбей караңгы бооп турдум бе? Ынчаарга чүге-ле Мээң чонум: „Бодувустун барыксаан оруувус-биле чоруй баар бис, Сенче дедир ээп келбес бис!“ — дээрлэ. ³² Кыс кижиге каас хептерин, душтук кыс — думаалайын уттуп шыдаар бе? А Мээң чонум Мени сагынмас-тыр, шагдала утупкан-дыр.

³³ Хандыкшааннарыңче чүткүүр дээнде, мергезеңниң аажок-тур, оруунчу бузутче шиглеп чаңчыккан-дыр сен*. ³⁴ Сээң хевин эдээ актыг ядыларның ханынга барашкан-дыр. Олар кемниг херек үүлгетпээн, буруу чок улус-тур. Ол хиренде-ле: ³⁵ „Мен актыг мен, Бурганның килени менден чайлаар боор“ — дээр-

дир сен. Мен сени „Бачыт үүлгетпедим“ дээн сөстөрин дээш хары тударынче кыйгырар мен!

³⁶ Чүге алызын бодавайн, оруктарың солудун? Ассириядан чөгелиң төнгени дег, Египеттен база чөгелиң төнөр. ³⁷ Египеттен база бажың халайтып алгаш үнөр сен, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы сээң идгеп турган чоннарыңны хүлээп көрбээн-дир: олар-биле кады чорааш, чедимчелиг болбас сен!»

Өскерликчи чон Бурганче эглир ужурулу

З ¹ „Ашаа кадайың чандырыптарга, кадайы оон чоруй баргаш, өске ашакка барып аар болза, баштайгы ашаа олче эглип кээп болур бе? Ынчаар болза, ол чер бужартай бербес деп бе? А сен хөй таныштарың-биле самырап турган хиренде-ле, Менче эглип кээр деп тур сен бе?« — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ² Тас тейлерже көрүжүң шигле, ында сээң самырап турбааның чер бар-дыр бе? Ээн кургап ховуда чорумалдар кеденген араб кижиге дег, таныштарыңны орук кыдыңга манап турдун. Бодунуң самыраашкын болгаш бузудун-биле черни бужартагтың. ³ Ынчангаш чаас чагбастаан, Мен часкы чаас-чайыкты кутпайн турдум. Сээң арын-шырайың самын-садар херээженни дег-дур, ыядыр арнын чок-тур! ⁴ А ам сен Менээ: „Аныяамдан тура эргим эжим! Ачам сен! ⁵ Таанда-ла кезээ-мөңгөде килеңнээр сен бе, кезээде хоридаар сен бе?“ — деп турар-дыр сен. Ынча дээр хиренде-ле, бар шаан-биле бузут үүлгедир-дир сен».

⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Иосиянын хааннаан үзүнде: „Өскерликчи херээжен дег Израильдин чүнү үүлгедип турганын көргөн-не болгай сен. Ол бедик даг бүрүзүнче барып, таварышкан-на хөлөгелиг салбагар ыяш адаанче кирип, аңаа самырап турду. ⁷ Бүгү үүлгедигилериниң соонда, ол Менче эглип кээр боор деп бодадым, ынчалза-даа ол эглип келбеди. Ооң сөс эзелес кыс дунмазы Иудея ону

* ^{2:33} Азы: «Ол херекке үн-даян херээженни-даа өөредип каап шыдаар-дыр сен». * ^{3:1} Азы: «Ындыг-даа болза, Менче эглип кел!»

^{2:25} Ы. х. к. 32:16; Иер. 3:13; 18:12 ^{2:26} Иер. 32:32 ^{2:27} Башт. 10:10 ^{2:28} Ы. х. к. 32:37 || Иер. 11:12-13 ^{2:30} Иса. 9:13; Иер. 5:3 || 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Мф. 23:37; Аж.-ч. 7:52 ^{2:32} Иса. 61:10 || Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; Иер. 3:21; Ос. 8:14 ^{2:33} Иер. 22:20; 30:14 ^{2:34} 4 Хаан. 21:16; 24:4; Иер. 19:4 ^{2:36} Иса. 30:3-5 ^{3:1} Ы. х. к. 24:1-4 ^{3:2} Иса. 13:20 || Иез. 16:25 ^{3:3} Ы. х. к. 28:24; Ам. 4:7 ^{3:5} Ыд. ыр. 102:9; Ыы. 3:31 ^{3:6} 4 Хаан. 22:1; Иер. 1:2 || Иез. 6:13; 16:15-16; Ос. 4:13

көрүп турду. ⁸ Израильдин Меңээ өскерлип турганы дээш, Мен анаа чарлышкын бижи бижээш, чандырыпкан мен. Оон көөрүмге, оон сөс ээлесес кыс дунмазы Иудея кортпайн, боду база самырап чорупту. ⁹ Ол бодунуң ыят чок самыраашкыны-биле чери бужартадып, даш, ыяш дүрзулөр-биле Меңээ өскерлип турду. ¹⁰ Ынчап тургаш-ла, Израильдин сөс ээлесес кыс дунмазы Иудея Менче шын сеткили-биле эвес, а кажарлап эглип келди» — деп чугаалаан.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Өскерликчи Израильдин, сөс ээлесес Иудеяга көөрде, буруузу эвээш-тир. ¹² Баргаш, сонгу чүкке: „Эглип кел, өскерликчи Израиль!“ — деп сөстөрни чарлап чугаала» — дээн. Ол оон ынай:

«Мен сеңээ хорадап артпас мен, эне-релдиг болгаш, кезээ-мөңгөде килең-невес мен — деп медеглээн. — ¹³ Чүглө бодунун кем-буруунну билин: Дээрги-Чаяакчы Бурганынга удур бачыт үүлгедип, таварышкан-на хөлөгелип салбагар ыяш адаанга өске бурганнарга хандыкшып шаг болдун, Мээң сөзүмнү тооп дыннавайн турдун». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁴ «Эглип келиңер, өскерликчи ажы-төл — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүге дээрге Мен — Эңер-дир мен*, силерни, бир хоорайдан-на — бир кижги, бир аймактан-на — ийи кижги кылдыр эдертип алгаш, Сионче эккээр мен. ¹⁵ Мээң сеткилимге тааржыр чагырыкчылардан силерге бээр мен, олар силерни угаан-медерелдиги-биле чагырар. ¹⁶ Бо черге өзүп-көвүдөп, эндерли бээр силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ол хүннерде Дээрги-Чаяакчының чагыг-кереэзин шыгжаан аптара дугайында улус чугаалашпас, ону бодавас база сагынмас, ону хереглесес, өске ыдыктыг аптара-даа кылып албас. ¹⁷ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының дүжүлгөзи деп атгы Иерусалимге тыпсыр, бүгү чоннар Иерусалимге чыгып келгеш, Дээрги-Чаяакчының адынга мөгөөр, оон сонгаар боттарының чөрүүлөнгөн бузуттуг чүректеринге чагыртып

чурттавайн баар. ¹⁸ Ол хүннерде Иудеяның чону Израильдин чону-биле каттыжып алгаш, сонгу чүкте чурттан силерниң ада-өгбөнерге Мээң берген черимче чоруй баар.

¹⁹ Мен сеңээ ажы-төлүмге дег хамаарылгалыг болуксадым, сеңээ күзенчит черни, чоннарнын эн кайгамчык үлүүн дыка берикседим. Сен Мени „Ачам“ деп адаар боор деп, Менден ойталавас боор деп бодадым. ²⁰ Ынчалза-даа израиль чон, ашаанга өскерилген кадай дег, сен база Меңээ өскерилдин — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²¹ Тейлер баштарында алгы-кышкы, израиль чоннуң чалынган ыы-сыызы дынналып турар, чүге дээрге олар оруундан өскээр ээп, Дээрги-Чаяакчы Бурганын уттупкан-дыр. ²² Эглип келиңер, өскерликчи ажы-төлүм, Мен силерни шынчы эвес чорууңардан экиртип каар мен».

Көрөм, Сенче бар чыдыр бис, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс — Сен-дир сен! ²³ Тейлерде — чүглө меге, дагларда — чүглө шимээнниг чыыштар бар болгай. Израильдин камгалалы чүглө Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан кээри шын-дыр! ²⁴ Бистин аныяк шаавыстанна бужар дүрзү-бурганнар ада-өгбөвистин эт-хөрөңгизин, оларнын шээр, бода малын, оглу-кызын сыгырып турган. ²⁵ Бужар чүүлдеривис бисти бүргөп алган, бак адывыс бисти шып алган! Чүге дээрге бис-даа, ада-өгбөвист-даа аныяк шаавыстан амдыгаа чедир Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска удур бачыт үүлгедип, Оон сөзүн тооп дыннавайн турган-дыр бис.

4 ¹ «Израиль, бир эвес эглип келик-сээр болзунза, Менче эглип кел — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чүдек-бужар дүрзулериңни ап октапкаш, улчул чорбастай берзинзе база ² шынны-биле, ак сеткилди-биле: „Дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен!“ — дээр болзунза, өске чоннар Бургандан ачы-буян алып, Ол дээш чоргаарланыр».

* 3:14 Азы: «Ашаңар-дыр мен» (Иса. 54:5; Иер. 3:14; Ос. 2:7 көр).

3:8 Ы. х. к. 24:1; Иса. 50:1 || 4 Хаан. 17:19; Иез. 23:11 3:9 Хост. 34:15 3:10 Иез. 23:4 3:11 Иез. 16:51 3:12 Ыд. ыр. 102:9 3:13 Иез. 6:13; 16:15-16; Ос. 4:13 3:15 Иер. 23:4 3:16 Хост. 25:10 3:18 Иса. 11:13; Иер. 50:4; Иез. 37:19; Ос. 1:11 3:20 Ос. 3:1 3:21 Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; Иер. 2:32 3:22 Иса. 57:18; Иер. 30:17 3:25 Эзра 9:6-7; Ыд. ыр. 105:6 4:1 2 Чыл. 30:6; Иоил 2:12 4:2 Ы. х. к. 6:13; Иер. 5:2 || Иер. 9:24

³ Дээрги-Чаяакчы Иудея биле Иерусалимде чурттаан улуска мынча деп турар-дыр: «Кур черден боттарыңарга аңдарып алыңар, тенниг үнүштер аразыңга үрезин тарываңар!» ⁴ Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңарны көргүзери-биле, чүрээнерни демдектеп, арыглап алыңар, Иудеяның улузу, Иерусалимниң чурттакчылары, оон башка силерниң бузут-туг черектеринер дээш Мээң килеңим чалбышталдыр хып, өжүртүмөс өрт ышкаш апаар».

Сонгу чүкте чурттан дайзын халдап кээр

⁵ «Иудеяга чарлап көрүнер, Иерусалимге медээлеп чугааланаар, бүгү чуртка трубадан этсинер, үнүсер шаа-биле: „Барып, быжыглаттыңан хоорайларга чыгылы!“ — деп алгырыңар. ⁶ Сионче дезер дээш, ынаар углай туктан көдүрүнер, амы-тыгыңар камгалаңар, черле доктааваңар, чүге дээрге Мен сонгу чүктен айыыл-халап, кончуу сүргей өлүмчидим эккээр мен!» ⁷ Шырыштан үнүп келген арзылаң дег, чоннарны узуткаар хаан кел чыдар-дыр, силерниң черинерни хоозурадыр дээш, ол бодунуң чыдыныңдан туруп келген-дир. Узуткакчы хоорайларыңарны үрөп бузуп кааптарга, оларга чурттакчылар артпас».

⁸ Ынчангаш качыгдал хевинден кеткеш, ишкирнигиң ыглажыңар, Дээрги-Чаяакчының килеңи бисти окуп эртер эвес.

⁹ «Ол хүн хаан-даа, ноян-даа эр соруун чидириптер, Бурганның бараалгакчылары коргуп-сүртээр, медээчилер аңгадай бээр» — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн.

¹⁰ Мен: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен бо чонга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга тайбың дүжериң аазааш, оларны ылап-ла мегелеп кагдың. Хылыш оларның боскун үзе кезер деп барды» — деп чугааладым.

¹¹ Шаа ол чонга, Иерусалимниң чурттакчыларыңга: «Ол үеде Мээң күжүр чонумче ээн кургаг ховунуң тас тейлеринден изинейндир чип туура хат халдып кээр! Ындыг хатка тараа арыглай

челбиттинмес, үрезин савандан арыглаттынмас. ¹² Хат хөлүн эрттир дынзыг боор! Мээң күзел-соруум ёзугаар ол хат хадып кээрге, Мен чонумга хамаарыштыр шииткелимни үндүрер мен!» — деп, Бурган чугаалаан.

¹³ Булут ышкаш, дайзын көдүрлүп олур, оон дайынчы тергелери казыргы дег, айттары эзирлерден кашпагай! Ат болдувус-ла, өлүп читтивис-ле!

¹⁴ «Иерусалим, бодунуң чүрээни бузуттан арыглап ал, ынчан камгалалды алыр сен! Чежеге дээр сагыжыңга кара бодалдар бодап кээр сен?» ¹⁵ Дан хоорайдан, Эфрем дагларыңдан өлүмнүң медээзи дынналып тур. ¹⁶ Чоннарга мону чарланаар, Иерусалимге дамчыдыңар: Ырак чурттан аг-шериг кел чыдыр, Иудеяның хоорайларыңда оларның алгы-кышкызы чаңгыланып тур. ¹⁷ Шөлду долганган таңныылдар дег, олар найысылалды бүзөөлөп келди. Чүге дээрге Иудея Меңээ удур тура халаан-дыр! — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — ¹⁸ Бодунуң-на ажыл-херектерин, бак үүлгедиглерин бо бүгүнү сенче халдатты! Бузут-багыңдан тывылган ажыг-шүжүг сээң чүрээни кемдедип тур».

Иеремияның чоңу дээш кажыыдааны

¹⁹ Ишти-хөңнүмнү! Ишти-хөңнүмнү! Чүрээм аарышкыдан харыксырап, чарлыр чыгыы соп тур, ыгытавайн баар аргам чогул. Чүге дээрге трубаалар эткенин — дайынчы медээни дыннап тур мен. ²⁰ Халапты халап солаан, бүгү чурт хоозураан; чадырларывыс хенертен, оран-сававыс — карак чивеш дээр аразында буступ кээп дүшкен. ²¹ Кажанга чедир дайынның туктарын көрүп, дайынчы трубаалар этсинер дыннаар мен?

²² «Мээң чонум мелегей-дир, Мени билбес-тир! Угаан кирбээн уруглар дег, сарыыл чок-тур; олар чүгге бузут үүлгедир талазы-биле мергежээн, а буян кылып билбес-тир».

²³ Черже көрдүм — ол ужу-бажы билдинмес, ээн болду, дээрже көрдүм — ында чырык чок болду. ²⁴ Дагларже көрдүм — олар сирилеп тур, тейлер шупту сүрээдеп

^{4:3} Ос. 10:12 || Мф. 13:7; Мк. 4:7; Евр. 6:8 ^{4:4} Ы. х. к. 10:16; 30:6; Рим. 2:29 || Иер. 21:11 ^{4:5} Ос. 5:8; 8:1 ^{4:6} Иер. 1:14; Иез. 26:7 ^{4:7} Иса. 5:29; Иер. 2:15; Наум 2:11 ^{4:8} Иса. 22:12; Иоил 1:13 ^{4:10} Иер. 14:13; Иез. 14:9 ^{4:12} Иер. 51:1; Ос. 4:19; 13:15 ^{4:13} Иез. 38:9 || Иса. 5:28 || Ы. х. 4:19; Авв. 1:8 ^{4:14} Ыд. ыр. 50:4; Иса. 1:16; Иак. 4:8 ^{4:17} 4 Хаан. 25:1-4 ^{4:18} Иер. 2:17 ^{4:19} Иса. 16:11 ^{4:20} Иез. 7:26 || Иер. 10:20 ^{4:22} Ы. х. к. 32:28 ^{4:23} Э. д. 1:2; Иса. 5:30 ^{4:24} Иез. 38:20; Наум 1:5

тур. ²⁵ Көөрүмге, чаңгыс-даа кижиге чок, дээрнин куштары тарадыр ужа берген болду. ²⁶ Көөрүмге, чечектелген чер ээн кургаг хову апарган болду, ооң бүгү хоорайларын Дээрги-Чаяакчынын күзел-сооруун ёзуугаар бузуп каапкан — Ооң килең-кылыы ол кире-дир!

²⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Бо бүгү чер хоо-зурап каар, ынчалза-даа ону бүрүнү-биле узуткавас мен! ²⁸ Ынчангаш чер ыглап-сыктаар, бедик дээр карара бээр; шийтпиримни үндүргөн мен, ам ону өскертпейн күүседир мен» — деп чугаалаан болгай.

²⁹ Аыгтыг-шеригжилер биле ча адыг-жыларынын алгы-кышкызындан хоорай чурттакчылары тарадыр маңнажып тур. Олар шыргай аргаларже дезип, кашпалдарже чашгып чоруп тур. Хоорайлар шупту ээнзиреэн, оларда чаңгыс-даа чурттакчы артпаан. ³⁰ А сен, курутлаан Иудея, ам канчаар сен? Каас-коя хептер кедип, алдын каасталгалар-биле шиметинип, карактарын будуп чордун. Хейле каастанып чораян болдун! Сээң-биле самырап турган таныштарын сени тоовастап, амы-тынынны үзүксеп тур.

³¹ Алгы-кышкыны дыңнап тур мен — херээжен кижиге божуп чыткан-даа дег, ол дун төлүн божуп, човууртаан-даа ыш-каш. Сион-кыс ыглап-сыктап, уё-човуур-биле холун өрү сунуп: «Ат болдум! Өлүрүкчүлөрдөн дезер дээш шаам төндү!» — деп тур.

Бүгү чон бачытка борашкан

5 ¹ «Иерусалимнин кудумчуларын эргий кылаштаңар. Көрүп чоруңар, сураглап билип алыңар, төп шөлдерден дилеңер: алыс шынче чүткөөн оода чаңгыс чөптүг кижиге бар-дыр бе, ындыг кижиге тып шыдаар силер бе? Тып алзыңарза, Мен найысылалды өршээр мен! ² Иерусалимнин чурттакчылары дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле даңгыраглап турар, ынчалза-даа ол даңгырактары меге боор-дур».

³ Дээрги-Чаяакчы, Сээң караан алыс шынны көрүп кагбас деп бе? Чонуңну

буурадып турдун — а ол аарышкыны ме-дереп билбес-тир, ону узуткап турдун — а ол угаан киреринден ойталаар-дыр. Оларнын сеткил-чүрээ даштан кадыг апарып, Бурганче эглиринден ойталады. ⁴ Мен ынчан: «Бо-даа карачал улус-тур, олар бүдүүлүк болгаш, Дээрги-Чаяакчынын оруун, боттарынын Бурганынын дүрүмнерин билбес болгай. ⁵ Ынчаарга даргаларга барып, чугаалажып көрейн. Олар Дээрги-Чаяакчынын оруун, Бурганынын дүрүмүн билер болгай» — дээн мен. Ынчалза-даа олар база шупту Бурганнын кедирген хомудун чуура шаап, моожазын үзе тыртып каапкан болду.

⁶ «Ынчангаш оларже шыргай арыгдан арзылган халдаар, оларны ховунун бөрүзү үзөрлөп кааптар, ирбеш хоорайлар чанынга кеденир: хоорайдан үнгөн кижиге бурүзүн ол үсперлеп кааптар! Чүгө дээрге оларнын бачыттары көвүдөөн-дир, Менээ өскерилер дам барган-дыр.

⁷ Мен сени канчап өршээр мен? Сээң улузун Менден ойталаан-дыр, Бурган болбас дүрүзүл ады-биле даңгыраглаар-дыр. Мен тоттуруп турумда-ла, олар самыралга алзып, самыын херээженер бажыңнарында тырлып турар-дыр. ⁸ Семис киргин аскыр дег, кижиге бурүзү өске кижинин кадайынче туралап, киштеп кыйгырап-дыр. ⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Таанда-ла ындыг чондан өжөөн негевес мен бе?

¹⁰ Дайзын чоннуң виноград шөлдеринче* барып, үрөгдөзүн, ынчалза-даа бүрүнү-биле узуткавазын. Виноград сыптарын үрөгдөзүн, чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчыга хамаарышпас-тыр. ¹¹ Чүгө дээрге Израильдин-даа, Иудеянын-даа чону Менээ шынчы эвес болган-дыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹² Олар Дээрги-Чаяакчы дугайында мегелеп чугаалажып: „Бурган бисти канчаптар деп. Бисти айыыл-халап-даа таварбас, дайын-чаа-даа, аш-чут-даа көрбөс бис! ¹³ Ооң медегчилери хат ышкаш хоозун кижилер-дир; Дээрги-Чаяакчынын

* 5:10 Азы: «Хоорай ханаларыңа чедир».

4:25 Иер. 9:10 4:26 Ыд. ыр. 106:34 4:27 Иер. 5:10 4:28 Иса. 24:4; Ос. 4:3; Иоил 1:10 || Иса. 50:3 4:30 Ыл. 1:19; Иез. 23:22, 40 4:31 Иса. 13:8; Иер. 6:24; 13:21; 22:23; Мих. 4:9-10 || Иса. 1:15; Ыл. 1:17 5:1 Иса. 59:16; Иез. 22:30 || Э. д. 18:26 5:2 Ы. х. к. 6:13; Иер. 4:2 5:3 Иер. 2:30 || Ам. 4:6; Агт. 2:17 5:4 Иер. 8:7 5:5 Иер. 2:20 5:6 Иса. 5:29; Иер. 2:15; Ос. 13:7-8; Наум 2:11 5:7 Ы. х. к. 32:21; 2 Чыл. 13:9 || Хост. 23:13; Исис. 23:6 5:8 Хост. 20:14, 17; Иер. 22:11 5:9 Иер. 9:9 5:10 Иер. 4:27 5:12 Иса. 28:15; Иер. 6:14; 14:13 5:13 2 Чыл. 36:16; Зах. 1:4

сөзү оларга ажыттынмаан. Оларнын оштаан бүгү бак чүвези боттары-биле боттанзын!“ — деп турганнар.

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Иеремия, улустун ындыг чугаа-сөзү дээш сээн аксындан үнер Мээн сөзүмнү от дег кылып каар мен, бо чон ыяш апаар — ону ол от чиптер. ¹⁵ Көөр силер, израильчилер, Мен силерге ыракта чонну ыдыптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — күчүлүг, эрте-бурунгу чонну! Силер оон дылын билбес боор силер, чугаа-сөзүн билип шыдавас силер. ¹⁶ Оон согун саадаа — ажык чевег дег, оон дайынчылары шупту күш-шыдалдыг. ¹⁷ Ол чон силернин дүжүдүнерни, аш-чеминерни сырыптар, оглу-кызынарны база сырыптар, мал-маганынарны чиптер, виноградынарны, фиға чимизиңерни база чиптер. Ол силернин идегеп турар быжылалдыг хоорайларынарны хылыш-биле чылча шаап каар.

¹⁸ Ынчалза-даа ынчан безин силерни төнчүзүңгө чедир узуткавас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁹ Улус: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс бо бүгүнү бис-биле чүү дээш кылганы ол?“ — деп айтырарга, „Силер Оон ойтаалааш, бодунарнын черинерге хары бурганнарга бараан болуп турдуңар, ынчангаш өске черге хары улуска бараан болур силер“ — деп харыылаар сен, Иеремия.

²⁰ Иаковтун салгалынга медээлеп, Иудеяга дыңнадып: ²¹ „Мону дыңнап ал, мелегей, угаан чок чон! Карактыг хирерде, көрбес-тир силер, кулактыг хирерде, дыңнавас-тыр силер!“ — деп чугааланаар. ²² Менден коргар база сүрээдээр ужурулг эвес ийик силер бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен дээрге далайын кызыгаарлай элезин салып каан Бурган-дыр мен. Суг ажып шыдавас мөңгө кызыгаарны кылып каан мен. Далайнын чалгыглары хөлзеп, часказа-даа, ону үрөп күш четпес, шимээрөп, диргелзе-даа, ону ажа шурап шыдавас. ²³ А бо

чон чөрүү, чагырга билбес-тир: Менден хая көрүңгөш, чоруй барган-дыр. ²⁴ Олар сеткил-чүрээнде: „Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстан коргуп чоруулу, Ол биске чогуур хуусаада, күзүн-даа, чазын-даа чабын чактырып, дүжүт ажаар үелерни тодарадып бээр болгай“ — дивээн-дир. ²⁵ Оларнын кем-буруузу ол бүгүнү оларга бербейн барды, бачыттары ачы-буяны олардан хунаап аппарат.

²⁶ Мээн чонумнун аразында бузут-тут улус бар-дыр: олар кедегде олур-ар куш тудукчузу ышкаш, какпа-дузаан салып алгаш, кижилер тудар-дыр! ²⁷ Куштар долган хааржак ышкаш, кара сагыш-биле тыпкан олча оларнын бажыннарны долган. Ынчангаш олар байып, депшээн-дир, ²⁸ чооннап, чаглан-дыр семирив калган-дыр. Кылбас-ла бузуттут үүлгедии чок, өскүстөр эки-чаагай чурттаар кылдыр, оларнын херээн чөптүү-биле шийтпес, ядыларнын чаргызын шынны-биле шийтпес улус-тур. ²⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Таанда-ла ындыг чондан өжээн негевес мен бе?

³⁰ Бо черде коргунчуг чүдек-бужар чүүлдер бооп турар-дыр: ³¹ будүү билерлер мегелеп медеглээр-дир, Бурганнын бараалгачылары боттарынын туразы-биле улусту чагырар-дыр, Мээн чонумга ол чорук таарымчалыг-дыр. Ол бүгүнүн хараазында силер-биле чүү боор деп?

Дайзын Иерусалимче халдаар

6 ¹ Вениаминнин аймаа, Иерусалимден дезинер!

Текояга трубадан этсинер, Бет-Каремге сагындырылгы демдектен беринер*, чүгө дээрге сонгу чүктен айыыл-халап, аажок улуг өлүм-чидим кел чыдар-дыр. ² Эрге-чассыг, чараш Сионкысты чок кылып каар мен!³ Сүрүг малын кадарып чоруур кадарчылар дег, дайзыннар анаа чедип келгеш, чадырларын ону дескиндир тип алгаш, кижы бүрүзү

* 6:1 Иерусалим хоорай Вениаминнин аймааның ээлээн девискээринин кызыгаарынга турган, а Текоя биле Бет-Карем Иерусалимден ырак эвес суурлар болур. * 6:2 Азы: «Сион-кысты кайтамчы онза одар-белчири-биле дөмөйлээр мен».

5:14 Иер. 1:9 || Ажыл. 11:5 5:15 Авв. 1:6 || Ы. х. к. 28:49 5:16 Ыл. ыр. 5:10 5:17 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:51 5:19 Иер. 13:22; 16:10; 22:8 5:21 Ы. х. к. 32:6 || Ы. х. к. 29:4; Иса. 6:9; Мк. 8:18 5:22 Иер. 10:7; Ажыл. 15:4 || Э. д. 1:9; Иов 38:8-11; Ыл. ыр. 32:7; 103:9 5:23 Хост. 32:9; Ыл. ыр. 77:8 5:24 Ы. х. к. 11:14 5:26 Ыл. ыр. 63:5; У. ч. 1:11; 12:6 5:28 Иса. 1:23 5:29 Иер. 5:9; 9:9 5:31 Иер. 6:13; 14:14; 29:9; Ыы. 2:14; Иез. 13:6 6:1 2 Хаан. 14:2 || Неом. 3:14 || Иер. 1:14; Иез. 26:7

Иерусалимнің кайы-бир талазын када-рып туруп аар.

⁴ Олар: „Иерусалимге удур тулчууш-кундан белеткеңер! Турунар, дал дүш-те үнүптээли! Харалаан, хүн ажар чедип, имиртиней берди. ⁵ Турунар, дүне када үнүптээли, оон быжыг ханаларын үреп бузуп кааптаалы!“ — деп тур».

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Ыяштардан кезинер, Иерусалимге удур бүзээлел чалын тудунар. Дарлал бо хоорайның эрин ажыр долган-дыр — ол кеземчем көрзүн. ⁷ Суг бажындан бүлгүрлүп ту-рар суг дег, найысылалда бузут хайны-гып тур, үптээшкин биле күчүлел ында оожургавайын дыңналып тур, Мен кө-рүп кээримге-ле, кемдээшкин, балыг-бышкын көстүр-дүр! ⁸ Иерусалим, мин-нип кел, оон башка сенден хөңнүм кала бээр, сени кижичурттап шыдавас, хоо-зураан чер кылып каар мен».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Из-райльчилерниң арткан кезеэн, виноград шөлүндө чимисти дег, чыып кааптар. Ви-ноград чыыкчызы дег, холунну сыптар-же сунувут!» — дээн.

¹⁰ Кымга чугаалаайн, кымны сур-гаайн, кым мени дыңнаарыл? Улус-чон кулаан кумнап алган — дыңнап шыда-вас-тыр. Дээрги-Чаяакчының сөзүн дора көрүп, аңаа хөңнү чок-тур. ¹¹ Дээрги-Чаяакчынын киленин үлөжи тулар мен, ону доктаадып шыдавас мен!

«Кудумчуда бичин уругларже, бөлүг-лежип чыылган аныктарже Мээң килеңимни төвүт!» Эр-даа, херээжен-даа улусту тудуп алгаш баар, назылап кы-раан ирейни база. ¹² Израильчилернин бажыңнары, шөлдери болгаш кадайлары хары улус холунче кире бээр, чүге дээр-ге Мен бо черниң чурттакчыларынче хо-лум көдүрер мен — деп, Дээрги-Чаяак-чы медеглээн. — ¹³ Олар шупту, улуу-даа, бичези-даа, чүгле ажык-кончаа сүрүп, Бурганның медээчизинден эгелээш, Оон бараалтакчызынга чедир меге чүүл кы-лып чоруур болгай. ¹⁴ Олар „Амыр-тай-

бын, амыр-тайбын!“ деп хоозун чүве чугаалап, Мээң чонумнуң балыгларын чиик көрүп, экиртир деп бодап турар, а амыр-тайбың чок-тур! ¹⁵ Олар чүдек-бу-жар чүүлдер кылып турар, ыядыр ужур-луг улус-тур, ынчалза-даа ыядыр арын, эгенир сагыш оларда чок-тур. Ынчан-гаш олар аштырганнар аразынга кыр-лып каар, Мээң кеземче көргүзүп кээр хүнүмде кээп дүжер». Дээрги-Чаяакчы-ның чугаалаан чүвези ол-дур.

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча деп чу-гаалаан:

«Орук белдиринге доктаагаш, топтап көрүнер, эрте-бурунгу оруктар дугайында айтырыңар, буянның оруу кайда-дыр — олап чорунар, ынчан сагыш-сеткилиңер тамчык-дыштыг болур — деп чугааладым. А силер: „Олап чорбас бис!“ — деп хары-ладыңар. ¹⁷ Мен силерге доскуулчуларны* тургускаш: „Труба этсирин дыннаңар!“ — дидим. А силер: „Дыңнапас бис!“ — деп харыладыңар.

¹⁸ Ынчангаш Мээң чонум-биле чүү боорун дыннап алыңар, чоннар, билип а-лыңар, чыылган улус. ¹⁹ Чер-делегей, дың-на! Мен бо чонче айыыл-халапты — оон бодунун-на бодалдарынын үре-түнелин ыдып тур мен, чүге дээрге Мээң чугаа-сө-зүмнү тооп дыңнаваан, Мээң хоойлумну хүлээп көрбөөн чон-дур. ²⁰ Шевадан эк-келген ладанның, ырак чурттан эккелген чаагай чыттыг кулузунуң Менээ херээ чүл? Бо чоннун өргүлдери Мээң сетки-лимге таарышпады, оон бүрүн өрттедир өргүлдеринге хөңнүм чогул».

²¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Бо чоннун мурунунга моондактар салыр мен, аңаа адалары болгаш оолдары, эжиш-килер болгаш кожалар тептигип, өлүп каар!» — дээн.

²² Дээрги-Чаяакчы: «Көрүнер! Соң-гу чүкте чурттан бир чон кел чыдыр, кү-чүлүг аймак чер-делегейниң кыдын-дан көдүрүп олур! ²³ Ол дээрге холунда ча-согун, кылыш туткан, каржы-дош-кун, кам-хайыра чок улус-тур, оларнын алгы-кышкызы далайың дааш-шимээни

* 6:11 Өске бурунгу сөзүглелде «Төптөй» деп бижээн. * 6:17 Доскуулчулар — Бурганның ме-дээчилерин ойзу адап көргүскени ол (Иса. 21:8; Иез. 3:17; 33:2; Авв. 2:1 көр).

6:4 Иои. 3:9 6:6 Ы. х. к. 20:19-20 || Соф. 3:1 6:7 Ыд. ыр. 54:10; Иез. 7:23 6:10 Иса. 28:10; 42:20; Иез. 12:2 || Ин. 8:43 6:11 Иер. 20:9 6:12 Ы. х. к. 28:30 6:13 Иса. 57:17 || Иер. 5:31; 23:11; Мих. 3:11 6:14 Иер. 23:17; Иез. 13:10; Мих. 3:5 6:15 Соф. 2:1 || Иер. 8:10-12 6:16 Иер. 18:15 || Мф. 11:29 6:17 Иер. 44:16 6:19 У. ч. 1:31 6:20 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 || Иса. 1:13; Ам. 5:21; Мал. 1:10 6:21 Иез. 3:20; 18:24 6:22 Иер. 1:13 || Иер. 50:41-43

дег. Абыттыг шаап кел чыдар, тулчурунга белен дайынчылар-дыр, олар сенче халдаары ол-дур, Сион-кыс!» — деп чугаалаан.

²⁴ Оларның дугайында медээни дыңнадывыс, салдыныптывыс, аарышкы, хилинчек бисти, божаан херэежен кижини дег, ат кылып тур. ²⁵ Шөлге үнменер, оруктарга көзүлбөнер, чүгө дээрге кайда-даа хылыш туткан дайзыннар бар-дыр, долгандыр коргуш бар-дыр. ²⁶ Мээң күжүр чонум! Качыгдалдың самдар хевин кедип ал, хүлге боражып ал, эр чаңгыс оглунуң өлүмү дээш кажыыдаан дег, ыглап-сыкта, ондап-оста, чүгө дээрге узуткакчы биске хенертен чедип кээр.

²⁷ «Иеремия, Мен сени Бодумнун чонумну шылгазын дээш, мөңгүнүн шынарын хынаан эзилдирикчи дег, чоруттум, сен ам шивээ боор сен, чоннун кылган херектерин үнелээр сен. ²⁸ Олар шупту чөрүү, чагырга билбес, хоп-чип дажып чурттап чоруур улус-тур. Олар дээрге чүректери чес-демирден бүткен улус-тур, олар шупту үүлгедикчилер-дир. ²⁹ Хөрүктү үрүп турган, ынчалза-даа Эзилдирикчи бо чонну хей-ле эзилдирген, от ажык чок холуксааны ылгап шыдаваан: бузут-бактыг улус аңгылан-майнар барган! ³⁰ Ол улусту ажык чок мөңгүн деп адаар, Дээрги-Чаяакчы оларны хүлээп көрбөөн-дир».

Бурганның өргээзинге суртаал

7 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур: ² «Дээрги-Чаяакчының өргээзинде хаалга аксын-га туруп алгаш, бо чугаа-сөстү медегле. „Бүгү Иудея, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна! Аңаа мөгөөр дээш, бо хаалга дамчыштыр кирип турар бүгү улус, дынна-нар!“ — дээр сен».

³ Аг-шерилгил Дээрги-Чаяакчы, Израильдің Бурганы мынча дээн: «Оруктарыңар биле ажыл-херектериңерни эдип-чазап, экижидип алыңар, Мен ынчан силерни бо черге чурттадып арттырар мен*». ⁴ „Дээрги-Чаяакчының өргээзи

мында тур! Дээрги-Чаяакчының өргээзи тур! Дээрги-Чаяакчының өргээзи!“ дээн меге сөстөргө идегевенер. ⁵ Оруктарыңар биле ажыл-херектериңерни эдип-чазап, экижидип алыңар база кижилер аразында чаргыны чөптүү-биле чарыңар, ⁶ аранарда чурттап турар даштыкы кижини, өскүстү, дулгуяк херээженни базынманар, бо черге буруу чок кижинин ханын төкпөнер база боттарыңарга хора халдадыр өске бурганнарга мөгөйбөнер. ⁷ Ынчан Мен ада-өгбөнерге үе-дүпте кезээ-мөңгөдө ээлээр кылдыр берген черимге — шак бо черге силерни чурттадып арттырар мен*.

⁸ А силер боттарыңарга ажык-дуза чок меге сөстөргө идгээр-дир силер. ⁹ Оорланар, кижилер, самыыраар, мегелеп даңгыраглаар, Ваал бурганга айдызаашкын кылыр, билбес чорааныңар өске бурганнарга мөгөөр-дир силер, ¹⁰ а оон Мээң мурнумга чедип келгеш, Мээң адым-биле адаан бо өргээге туруп алгаш: „Камгалал алдывыс!“ — деп чугаалааш, ол бүгү чүдөк-бужар үүлгедилеринерни улаштыр кылыр деп баар-дыр силер! ¹¹ Мээң адым-биле адаан бо өргээни көөрүңерге, дээрбечилер уязы сагындырар-дыр бе? А Мен ол бүгүнү көрүп тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹² Мээң ат-алдарым аңаа турар кылдыр эң баштай доктааткан чер болур Силомче* баргаш, Мээң израйил чонумнун бузут-багы дээш ону канчаар кезеткенимни көрүңер. ¹³⁻¹⁴ А силер ол бүгүнү үүлгедип турдуңар. Мен силерге катап-катап сагындырып шаг болдум, а силер дыңнаваан болгай силер, кыйгырып шаг болдум, а силер харыылаваан болгай силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ам ол бүгү дээш Силом-биле кылган чүвемни Мээң адым-биле адаан өргээ-биле, силернин идгээр өргээнер-биле, силерге болгаш ада-өгбөнерге берген черим-биле база кылыр мен! ¹⁵ Эфремниң салгалы болур бүгү ха-дунманыңарны Мээң мурнумдан үндүр сывыгараным дег, силерни база үндүр сывырар мен.

* 7:3, 7 Азы: «Мен бо черге силер-биле кады чурттап артар мен». * 7:12 Силом — Баштынчылар уезинде Бурганның ыдактыг майгыны турган, Эфремниң черинде хоорай. Оон соондагы үедө Силом буурап дүшкен (Иис. 18:1; Башт. 18:30; Иер. 26:6 көр).

6:24 Иса. 13:8; Иер. 4:31; Мих. 4:9-10 6:25 Ыд. ыр. 30:14; Иер. 20:3, 10; 46:5 6:26 Ам. 8:10; Зах. 12:10 || Иер. 48:8 6:27 Иер. 9:7 | Иер. 1:18 6:30 Иса. 1:22, 25; Иез. 22:19-20 7:2 Иер. 19:14; 26:2 7:3 Иер. 18:11; 26:13 7:4 Иса. 48:1; Мих. 3:11 7:5 Иер. 22:3 7:7 Иер. 25:5 7:9 Иер. 5:2; Ос. 4:2 7:11 Мф. 21:13; Мк. 11:17; Лк. 19:46 7:13-14 У. ч. 1:24; Иса. 65:12; 66:4 7:15 4 Хаан. 17:6, 23

**Чоннуң Бурганга
шын эвес мөгөйишикини**

¹⁶ А сен, Иеремия, бо чон дээш мөргүвө, ол дээш ыглап, чалбарба, Менден дилег кылба! Дөмөй-ле сени дыңнаваас мен. ¹⁷ Иудеянын хоорайларында, Иерусалимнің кудумчуларында оларнын чүнү үүлгедип турарын көрбөс-тир сен бе? ¹⁸ Ажы-төл ыяш чыып тур, адалары от кыпсып тур, херэежен улус дээрниң Кадынынга* өргүүр боовалар быжыраар дээш далган нугуп, Мени хомудадыр дээш өске бурганнарга арага чажып тур. ¹⁹ Ынчалза-даа херек кырында кымны хомудадып турарларыл, Мени бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чок, боттары хомудадып турарлар, боттары бак атка кирерлер».

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мээң хорадаан киленим бо черни, кижилер болгаш мал-маганны, шөлде ыяштарны, черниң үнүш-дүжүдүн хөмө аптар. Киленим өшпейн кыптыгар!» — дээн.

²¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израилдин Бурганы мынча дээн: «Өргүлдерден эккеп салынар-ла, бүрүн өрттеди өргүлдерден кылынар-ла, өргүл малының эьдин чинер-ле! ²² А силернин ада-өгбөнени Египеттен үндүрө берген үемде, ол дугайында чугаалаваан мен, бүрүн өрттеди болгаш өске өргүлдер дугайында айтышкыннар бербээн мен. ²³ Оларга чүглө: „Мээң сөзүмнү дыңнанар, Мен силерниң Бурганынар болур мен, силер — Мээң чонум болур силер. Мээң айткан кандыг-даа оруум-биле чорунар, ынчан силерге эки-чаагай болур“ — деп айтышкын берген мен. ²⁴ А олар тооп дыңнавады, кулаан Менче эктирбеди, боттарының угаап билер аайы-биле, чөрүүлөнгөн бузуттук чүректеринин аайы-биле чурттап чордулар — Менче көрүнмейн, хая көрнү бердилер. ²⁵ Ада-өгбөнениң египет черден үнө берген хүнүндөн эгелээш, бөгүнгө чедир Мен силерже Бодумнуң чалча-медээчилерини

катап-катап чорудуп келдим. ²⁶ Ынчалза-даа силер Мени тооп дыңнаваан силер, Менче кулаанар эктирбээн силер, чөрүүңер дам барып, ада-өгбөңерден артык бак апарган силер.

²⁷ Сен ол бүгүнү оларга чугаалаар сен, Иеремия, а олар сени тооп дыңнаваас; оларны кыйгырар сен, а олар сенээ харыылаваас. ²⁸ Ынчан оларга: „Боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчызының сөзүн тооп дыңнаваас, чагыт-сургаалды хүлээп албас чон бо-дур! Алыс шын ам оларда чок-тур, оларның аксынга ол эптешпээн-дир!“ — деп чугаалаар сен.

²⁹ Сион-кыс, чажын үзө кескеш, ыңай октавыт, тейлерге ыткыр кажыдап ыгла, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы бо салгалга килеңнээш, ону хүлээп көрбөйн, каапкаш барган-дыр.

³⁰ Иудеянын чону Мээң мурнумга бузут үүлгедип тур — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар чүдөк-бужар чүүлдерин Мээң адымга тураскааткан өргээде тургузуп алган-дыр, ол өргээ ам бужартаандыр. ³¹ Олар Бен-Энном шынаазында Тофет деп черде өргүл салыр бедигээштер кылып алгаш, боттарының оглу-кызын отка өрттедип турар-дыр. Мен ындыг айтышкын бербээн мен, ындыг чүвө Мээң сагыжымга-даа турбаан! ³² Ынчангаш үе-зи кээрге, ук черни Тофет азы Бен-Энном шынаазы дивес, а Кыргып кыдышкын шынаазы деп адаар. Киж и ажаар чер чедишпес боорга, улусту Тофетке ажаап эгелээр — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ³³ Ол чоннуң улузунуң мөчү-сөөктери дээрниң куштартынга, чернин аң-араатанынга чемиш болур, аң-кушту ойладып-хойзур киж и тывылбас. ³⁴ Иудеянын хоорайларында, Иерусалимнің кудумчуларында өөрүшкү биле хөлгээшкын үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналбас кылдыр кылып каар мен, чүгө дээрге бо черге бузундулар артар.

8 ¹ Ол үе кээрге, Иудеянын хааннарының, нояннарының сөөктерин, Бурганның бараалгакчылары биле

* 7:18 Дээрниң Кадыны — Чоокку Чөөн чүк чоннарының мөгөйип турган кыс бурганнарының бирээзиниң ат-дужаалы (Иер. 44:17 көр).

7:16 Хост. 32:10; Ы. х. к. 9:14; Иер. 11:14; 14:11 7:20 2 Чыл. 34:25 7:21 Ос. 8:13 7:22 1 Хаан. 15:22 7:23 Лев. 26:12; Иер. 11:4 || Ы. х. к. 4:40; 5:33; 18:17 7:24 Ыд. ыр. 80:11-12 7:25 2 Чыл. 36:15 7:26 Иер. 16:12 7:30 4 Хаан. 21:4-5; Иер. 32:34-35 || Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14; Иез. 5:11 7:31 Иис. 15:8; 4 Хаан. 23:10; Иер. 19:2 || Ы. х. к. 12:31 7:33 Ы. х. к. 28:26; Иса. 17:2 7:34 Ажыл. 18:23 || Лев. 26:31; Иер. 16:9; 25:10

медээчилеринин сөөктерин, Иерусалим-
нин чурттакчыларынын сөөктерин бу-
жартадып, чевеглерден үндүр октаптар —
деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ² Ол
сөөктерни хүн биле айның адаанга, ол
улуштуң ынак чорааны, бараан болуп чо-
рааны сылдыстарның бүгү аг-шерининин
мурнунга тарадыр октаптар. Олар ук чы-
рымалдарга мөгөйип, олардан айтырты-
нып, оларның мурнунга доңгая кээп дү-
жүп турган болгай! Ол сөөктерни кым-
даа чыгбас, орнукшутпас — черге өдек
ышкаш артып каар.

³ Шак ол бузуттут аймактын дириг
арткан улузунга өлүм амыдыралдан кү-
зенчиг апаар! Мээң оларны үндүр сывы-
рыпканым чер бүрүзүңге, каяа-ла олар
дириг артгар болдур, ындыг болур» —
деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ме-
деглээн.

Мерген угаан чок чон

⁴ «Бо улус-чонга мону чугаала.
Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези
бо-дур.

Кээп ушкан кижиг көдүрлүрүн орал-
дашпас деп бе? Аза берген кижиг дедир
эглип келбес деп бе? ⁵ А Иерусалимнин
бо чону чүгө үргүлчү соора баарыл? Ол
мегеден так туттунгаш, Бурганче эгли-
ринден ойталаар-дыр. ⁶ Мен кичээнге-
йлиг, топтап дыннап турдум, ынчалза-
даа шынын чугаалавайын бардылар. Кым-
даа бузут дээш буруузон билинмеди, «Чү-
нү үүлгедип алганым ол?» диведи. Кижиг
бүрүзү бодунуң оруу-биле, чаа-дайын
шөлүнче кушталган аът ышкаш, маң-
наар-дыр. ⁷ Дээрде шилен безин ужуп ча-
нып кээр үезин бирил, көгө-буга, хараа-
чыгай, дуруяа-даа үезинде ужуп кээр. А
Мээң чонум Дээрги-Чаяакчының дүрүм-
нерин билбес-тир. ⁸ „Бис мерген угаан-
ныг бис, Дээрги-Чаяакчының хоойлузу
бисте бар“ деп канчап чугаалаар силер?
Ном-хоойлу тайылбырлакчыларынын
мегечи демир-үжүү меге чүүл бижип ту-
рар. ⁹ Мерген угаангылар бак атка ки-
рер, олар коргуушкунга алзып, какпа-
дузакка туттурар. Дээрги-Чаяакчынын

сөзүн хүлээп көрбээн улус-тур, оларнын
мерген угааны кайыл ынчаш?

¹⁰ Ынчангаш Мен оларның кадай-
ларын өске кижилерге, оларның шөл-
дерин — өске ээлерге бериптер мен.
Олар шупту, улуу-даа, бичези-даа, чүг-
ле ажык-кончаа сүрүп, Бурганнын ме-
дээчизинден эгелээш, Оң бараал-
гакчызынга чедир меге чүүл кылып
чоруур-дур. ¹¹ Олар „Амыр-тайбың,
амыр-тайбың!“ деп хоозун чүве чугаа-
лап, Мээң күжүр чонумнун балыглар-
ын чиик көрүп, экиртир бодап турар, а
амыр-тайбың чок-тур! ¹² Олар чүдек-бу-
жар чүүлдер кылып турар, ыядыр ужур-
луг улус-тур, ынчалза-даа ыядыр арын,
эгенир сагыш оларда чок-тур. Ынчан-
гаш олар аштырганнар аразынга кыр-
лып каар, Мээң кеземче көргүзүп кээр
хүнүмде олар кээп дүжөр» — деп, Дээрги-
Чаяакчы чугаалаан.

¹³ «Оларның дүждүн узуткаар мен —
деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ви-
ноград сывынга кат артпас, фиға ыя-
жынга чимис турбас, бүрүлөр база калып
каар. Оларга берген бүгү чүвем куруг-
лап каар».

¹⁴ Саадап турган херээвис чүл?
Барып, быжыглаттыгнан хоорайлар-
га чыылгаш, аңаа өлүмден манаалы!
Дээрги-Чаяакчы Бурганысвисте бисти өл-
зүн дээн-дир, биске хораннап каан суг
ижирткен-дир, бис Оң мурнунга бачыт
үүлгеткен болгай бис. ¹⁵ Амыр-тайбың
кээр боор деп идегеп турдуvus, ынчал-
за-даа ачылыг чүү-даа чок-тур, экири-
ривисти манап турдуvus, ынчалза-даа
коргунчуг хай-халаптар чедип келди.
¹⁶ Дан хоорайдан* аскырларның хөрээ
киргирээни дыңналды, дайзынның айт-
тарынын киштээринден чер сиринейни
берди! Дайзыннар кел чыдыр, олар чер-
ни, ында бар бүгү чүвени, хоорайларны,
ында чурттаан улус-чонну сыгырыптар.

¹⁷ «Мен силерже хоранныг чылан-
нарны чорудуп тур мен. Оларны чагы-
рар илбилиг сестер чок, олар силерни
шагар эвеспе» — деп, Дээрги-Чаяакчы
медеглээн.

* 8:16 Дан хоорай — Израильдин соңгу кызыгаары.

8:2 Ы. х. к. 4:19; Иез. 8:16 || Иер. 9:22; 16:4; 25:33 8:3 Иов 3:21; Ажыл. 9:6 8:7 Иер. 5:4 8:8 Иса. 10:1
8:10 Ы. х. к. 28:30 8:11 Иез. 13:10; Мих. 3:5 8:12 Соф. 2:1 || Иер. 6:12-15 8:13 Иса. 1:30 8:14 Иер. 9:15; 23:15;
Ыл. 3:15 8:15 Иов 30:26; Иер. 14:19 8:16 Иов 39:20-25 8:17 Сан. 21:6; Ы. х. к. 32:24 ||
Ыд. ыр. 57:5-6; Эклл. 10:11

**Иеремияның бодунуң чоңу дээш
кажыыдааны**

¹⁸ Ажыг-шүжүм аргалаттынмас, чүлдү-чүрээм саргып аарып турар. ¹⁹ Чурттун бүгү булуннарындан* мээң күжүр чонумун: «Таанда-ла Сионда Дээрги-Чаяакчы чок бе, таанда-ла ооң Хааны чок бе?» — дээн кыйгызы дынналып тур.

«Олар Мени чүге хары, чөгөнчиг дүрзү-бурганнары-биле килеңнедип алганыл?»

²⁰ Дүжүт ажаалдазы доозулган, чай эрткен, а биске камгалал келбеди. ²¹ Мээң күжүр чонумнун балыглари дээш хинчектенип чор мен! Дүмбей мени бүргөп алган, коргуушкун хөмө апкан. ²² Таанда-ла Галаадта* эм чок чүве бе? Таанда-ла ында эмчи кижичок чүве бе? Ынчаарга мээң күжүр чонум чүге экирбейн турарыл?

9 ¹ О, мээң бажым суг долган кудук апарган болза! Карактарымдан чаштар аттыгып үнүп турган болза! Күжүр чонумнун өлүрткен улузунуң ажыын ажып, дүне-хүндүс ыглаар ийик мен. ² Ээн кургаг ховуга хоргадап, дүн чарар черлиг турган болзумза! Бодумнуң чонумну каапкаш, чоруй баар ийик мен. Чүге дээрге олар шупту самыгыраан улус-тур, өскерликчилер ниитилели-дир! ³ Оларнын мегечи дылы кирижээн ча дег-дир. Олар чер кырынга шын эвес чүүл-биле күш кирип, бир кемниг херекке улаштыр өскезин үүлгедип чоруур.

«Олар Мени билбес — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴ Кижичүрүзү бодунуң кожазындан кичеэнзин, ха-дунма-нарга бүзүрөвенер, чүге дээрге ха-дунма улус бот-боттарын кажарлаарын бодаар, кожа кижилер хоп-чип дажыыр. ⁵ Кижичүрүзү бодунуң кожазын мегелээр, кымдаа шынны чугаалавас, аксы-дылын мегелеп чугаалаары-биле мергезидип алгаш, бүгү күжүн бузутка берип турар. ⁶ Кара сагыш аразында чурттап турар кижичир сен, Иеремия. Оларнын са-

гыжы кара болгаш, Мени билип аарындан ойталаан» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

⁷ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оларны эзилдирер, шенээр мен! Мээң күжүр чонум-биле оон өскээр канчаар доп мен? ⁸ Оларнын дылы — өлүмнүг согун, оларнын аксы-дылын кара сагыш долган. Кожазы кижичок-биле эпнайралдыг чугаалажырлар, а чүрээнде аңаа какпа салып чыдарлар. ⁹ Таанда-ла ол бүгү дээш оларны кезетпес мен бе? Таанда-ла ындыг чондан өжээн негевес мен бе?» — деп медеглээн.

¹⁰ Дагларнын ажыын ажып ыглап-сыктаар мен, ховуларда одарлар дээш ишкирниги ыглаар мен. Чүге дээрге олар өрттенип калган-дыр, аңаа чорумалдар таварышпастаан-дыр, сүрүг хойлар эдери дынналбастаан-дыр. Дээрнин куштары ужуп чоруй барган, хамык аңмен тарадыр халчы берген.

¹¹ «Мен Иерусалимни бузундулар оваазы, шөө-бөрүлөр чурттаар чер кылып каар мен, Иудеянын хоорайларын хоозурадыр мен, оларга чурттакчылар артпас».

¹² Чүге бо чер өлүглени бергенил, чүге ээн кургаг хову дег өрттенгенил, чүге ында чорумалдар чогул? Бо бүгүнү билип шыдаар мерген угаанныг кижичок бар бе? Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан сөзүн дамчыдып шыдаар кижичок бар бе?

¹³ Дээрги-Чаяакчы: «Мээң оларга доктаадып берген хоойлумну каапканы дээш, Мээң сөзүмнү тооп дыннавааны, оон аайынга кирбээни дээш ол бүгү болган-дыр. ¹⁴ Олар боттарынын чөрүү чүректеринин аайынчы кирип, Ваалдың дүрзүлеринге мөгөйип турарлар, ол бүгүге ада-өгбезинден өөренип алганнар-дыр» — деп чугаалаан.

¹⁵ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Мен бо чонну ажыг чашпан-биле чөмгөрер мен, оларга хоранныг суг ижиртир мен! ¹⁶ Оларны өске чоннар аразында тоо быдарадыр мен, а олар-даа, оларнын ада-өгбези-даа

* 8:19 Азы: «Ырак чурттан». * 8:22 Галаад — Израильдин чөөн чүгүнде девискээр. Аңаа онзагай эм-таң кылар үнүштер үнүп турган.

8:19 Мих. 4:9 || Бл. х. к. 32:21 8:21 Иер. 14:17 8:22 Иер. 46:11 9:1 Иер. 13:17; Быт. 1:2, 16 9:2 Бл. ыр. 54:8 9:3 Бл. ыр. 63:4 || Бшт. 2:10; Иов 18:21; Ос. 4:1; 2 Фес. 1:8 9:4 Иер. 12:6; Мих. 7:5 9:7 Иер. 6:27 9:8 Бл. ыр. 27:3; 61:5; У. ч. 26:23 || Мих. 6:12 9:9 Иер. 5:9, 29 9:10 Иои. 1:19-20 || Иер. 4:25 9:11 Иса. 25:2 || Иер. 2:15; 34:22; 46:19 9:15 Иер. 8:14; 23:15; Ажыд. 8:11 9:16 Лев. 26:33; Бл. х. к. 28:64 || Иер. 49:37

ол чоннарны билбес чораан болгай. Оларны хылыш-биле сүрүп, төнчүзүнгө чедир узуткаар мен» — дээн.

¹⁷ **Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы:** «Боданыңар! Ажыыңар ажып ыглажыр херэежен улусту кыйгырар үе келди! Олар чедип келзин! Эң-не мергежээннерин эккелдирип алыңар, олар чедип келзин!» — деп чугаалаан.

¹⁸ Олар дүрген чедип келзин, бистиң ажыныс ажып ыглашсын! Бистиң карактарывыс чажы төгүлзүн, караавыс суу атыгып үнзүн! ¹⁹ Сион тейден: «Ат болду-вус! Аажок бак атка кирдивис! Черивисти каап чоруп тур бис, оран-сававыс бузулган-дыр» — дээн ы-сы дыңналып тур.

²⁰ **Дээрги-Чаяакчының** сөзүн дыңнанар, херэежен чон! Силерниң кулаңар Ооң сөзүн тооп дыңназын. Уругларыңарны ыглап-сыктап билир кылдыр өөрединер, бирээнер өскөнөрни кажыдап ыглаарыңа өөрединер. ²¹ Соңга өттүр шивээлеривисче өлүм шургуп кирип тур, ажы-төлдү кудумчуларга, аныяк оолдарны — шөлдерге кыргып-хыдып тур.

²² «Оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Кижилер мөчү-сөөктөри шөлде өдөк дег, тараа кезикчизиниң соонда арткан моожалар дег чыдып каар, оларны ажаап чыыр кижичок“ — деп чугаалаан».

²³ **Дээрги-Чаяакчы:** «Мерген угаанның кижичи мерген угааны-биле менээргенмезин, күш-шыдалдыг кижичи күчү-күжү-биле чоргаарланмазын! — деп медеглээн. —

²⁴ Мактанып бодаан кижичи чүгө Мени танып, билип алганы дээш мактанзын. Чүгө дээрге Мен — энерелди боттандырып чоруур, чер кырынга шын шийткел биле чөптүг-шынныг чорукту боттандырып чоруур Дээрги-Чаяакчы-дыр мен, Менээ таарымчалыг чүүл ол-дур».

²⁵ «Үеги кээрге, кыртыжадып дектеттиргеш-даа, арыг эвес бооп арткан бүгү улусту Мен кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁶ Египет биле Иудеяның зоннарын, эдом, аммон, моав чоннарны, эңн кураг ховуда чурттап чоруур, кастыгының дүгүн чүлүүр ызу-чаңчылдыг улусту кезедир мен. Чоннар

шупту херек кырында кыртыжадып дектеттирбээн-дир, бүгү израиль чонун чүрээ база бужар-багындан арыглаттырмаан-дыр».

Дээрги-Чаяакчыга дөмей кым-даа чок

10 ¹ Израиль чон! Дээрги-Чаяакчының сенээ чугаалаан сөзүн дыңна!

² **Дээрги-Чаяакчы:**

«Өске чоннарның оруун эдербенер, оларның коргары дээрде онзагай чүүлдерден кортпаңар! — деп чугаалаан. —

³ Өске чоннарның ызу-дүрүмнери хоозун болгай: олар аргадан ыяш кезип эккээр-ге, шевер кижичи ону балды-биле чазап кылгаш, ⁴ алдын, мөнгүн-биле каастап каан база маска, кадаглар дузасы-биле тендинневес кылдыр быжыглап каан дүрзү-бурганныг боор. ⁵ Ногаа олурткан шөлде хоятку дег, ол дүрзү-бурганнар чугаа-сөс чок. Оларны улус көдүрүп, дажыглап чоруп турар, а боттары чаңгыс-даа базым кылып шыдавас. Олардан кортпаңар, олар хора халдадыр харыы-даа чок, ачы-дуза чедирер шаа-даа чок».

⁶ Сенээ дөмей кым-даа чок, Дээрги-Чаяакчы! Өндүр улуг-дур сен! Сээң адын өндүр бедик, күчү-күштүг! ⁷ Сенден кортпас кижичи бар бе, чоннарның Хааны? Чаңгыс Сенээ ол бүгү чогуур-дур. Аймак-чоннарның бүгү мерген угаанныгларының аразында, бүгү күрүнелерде Сенээ дөмей кым-даа чок!

⁸ Ол улус мелегей болгаш бүдүүлүк. Оларның өөредии чөгөнчиг — анаа-ла ыяш. ⁹ Олар Фарсистен калбартыр соктап каан мөнгүн, Уфазтан алдын эккеп турар. Чазаныкчы, эзилдирикчи усчулар ол бүгүдөн дүрзү-бурганнар кылгаш, каас-коя хеп кедирип турарлар. ¹⁰ А Дээрги-Чаяакчы — алыс шын Бурган-дыр, Ол — дириг Бурган, мөңгө Хаан-дыр. Ооң киленинден чер сирилээр, Ол хорадаарга, кандыг-даа чон шыдажыр харык чок боор.

¹¹ Ол улуска: «Бурганнарыңар чер биле дээрни чаяваан, олар чырык чер кырынга, дээр адаанга узуткаттырар*» — деп чугаалаанар.

* 10:11 Бо домакты еврей эвес, арамей дылда бижээн. Ол үеде арамей дыл Чоокку Чөөн чүкке чоннар аразында харылзааның дылы турган.

9:17 Ам. 5:16 9:18 Иер. 14:17 9:22 Иер. 8:2 9:23 У. ч. 3:5; 21:30 9:24 Иак. 1:9; 1 Кор. 1:31;

2 Кор. 10:17 9:26 Иер. 49:32 || Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4 10:4 Иса. 40:19-20; 41:7

10:5 Ыд. ыр. 113:12-15; Иса. 46:7 || Иса. 41:23-24 10:6 Хост. 15:11; Ыд. ыр. 85:8 10:7 Иер. 5:22;

Ажыд. 15:4 10:9 3 Хаан. 10:22 10:11 Ыд. ыр. 95:5

¹² А Дээрги-Чаяакчы Бодунун күчү-күжү-биле черни чаяап каан, Бодунун мерген угааны-биле өртемчейни туруп тургускан, Бодунун угааны-биле дээр-ни хере азып каан. ¹³ Ол үнүн дыңзыдарга, дээрде сулгар шимээргей бээр; Ол буттарны черниң кыдыг-кызыгаарындан бөлүп эккеп, чапс чаап турда, чаңныктарны чаяап, Бодунун шыгжамырындан хатты үндүр хадыдып турар.

¹⁴ Билиг чок кижиги бүрүзү сээден*; шевер-даа эзилдирикчинин шуткуп алган дүрүз-бурганы ооң адын баксырадыр, чүге дээрге ооң шуткаан чүүлдери — меге-дир, оларда тын чок. ¹⁵ Олар хоозун куруг, кочуланчыг кылыглардыр, кеземче үези кээрге, олар чиде бээр. ¹⁶ А Иаковтун Үлүү болур Бурган ындыг эвес: бүгү чүвени Ол чаяаган, Израиль — Ооң өңчү болур аймаа база ээлээн чери, Ооң ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!

Кел чыдар айыыл-халап

¹⁷ Бүзээлелде чурттап турар чон, чуртуну кааптарынга белеткенип, этсевиң чыып ал. ¹⁸ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы: «Мен бо удаада шак бо черниң чурттакчыларын үндүр сывырып, айыыл-халапка таварыштырар мен, оларны дайзыннаны туруп алзын» — дээн-дир.

¹⁹ А болдувус! Хилинчээвис көрдү-вүс, балыгларывис саргып аарып тур. Бо аарышкыга төлөттиг болган болгаш, шыдажып эртер апаар-дыр бис. ²⁰ Бистиң оран-сававис хоозураан-дыр, ооң хендирлерин* үзе тыртып каан-дыр. Оолдарывис бисти каапкаш, чиде берген. Оран-сававысты тургузуп бээр, шывыгларын кырынче салып бээр кижиги ам чок-тур. ²¹ Чүге дээрге чагырыкчылар сээденчээн-дир, Дээрги-Чаяакчыже чүткүвэстээн-дир. Ынчангаш олар ам чедимчелиг болбас, оларның албаты чону тоо быдарай берген.

²² Медээ чедиң келди, сонгу чүкте чурттан улуг дааш-шимээн дыңналды!

Иудеяның хоорайлары хоозурап, шөө-бөрүлөр чурттаар чер апаар-дыр.

²³ Билир бис, Дээрги-Чаяакчы: кижиги бодунун оруун чагырып шыдавас, баар уун башкарып шыдавас. ²⁴ Бисти кезедиң көрөм, Дээрги-Чаяакчы, чүгүлө чөптүү-биле, килеңнээн үенде эвес! Бисти чөгөнчиг улус кылбайн көрөм! ²⁵ Сээң килениң Сени билбес чоннарже, Сээң адынның мактавас аймактарже кыптыксын! Чүге дээрге олар израиль чонну сыырыпкан, ону чипкен, узуткап каан база ооң чурттаан черин хоозурадып каан болгай.

Чагыг-керээни чоннуң үрэзни

11 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып каан сөзү бо-дур: ² «Шак бо чагыг-керээниң сөстөрүн дыңнаңар, оларны Иудеяның чонунга, Иерусалимниң чурттакчыларынга медээлээр. ³ Оларга Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганының сөстөрүн чугаала: бо чагыг-керээниң сөстөрүн тооп дыңнавас кижиги каргаттырар. ⁴ Мен силерниң ада-өгбөнерни, хайылдырар суугудан ужулган дег, Египеттен үндүрө бергеш, оларга: „Мээң сөзүмнү тооп дыңнаңар, Мээң силерге дужааганым бүгү чүвени кылыңар, ынчан силер Мээң чонум болур силер, а Мен силерниң Бурганыңар болур мен“ — деп чугаалап, чагыг-керээмни айтып-чагаан мен. ⁵ Ынчаар кылыр болзунарза, силерниң ада-өгбөнерге сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черни — ам силерниң ээлеп турарыңар черни бээр болган даңгыраамны күүседир мен».

Мен: «Ылап-ла ындыг, о, Дээрги-Чаяакчы!» — деп харыяладым.

⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Бүгү бо сөстөрни Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларынга чарлап, чугаала. Шак бо чагыг-керээниң сөстөрүн дыңнаңар база күүседиңер. ⁷ Мен силерниң ада-өгбөнерни Египеттен үндүрө берген хүнүмден эгелээш, сагындырып келген мен, оларга бөгүңге чедиң

* 10:14 Азы: «Кижиги бүрүзү сээден, билиг чок». * 10:20 Оран-сава, хендирлер — Иерусалим хоорайны азы Бурганың өргээзин ойзу адап көргүскөн.

10:12 Иов 9:8; Бл. ыр. 103:2; 135:5; У. ч. 3:19 10:13 Иов 38:22; Бл. ыр. 134:7; Иер. 51:16

10:14 Бл. ыр. 96:7; Иса. 42:17 || Бл. ыр. 134:17; Авв. 2:18-19; Рим. 1:25 10:16 Сан. 18:20;

Бл. ыр. 15:5 || Бл. х. к. 32:9 || Иер. 51:15-19 10:19 Иер. 14:17; 30:12 10:20 Иер. 4:20

10:21 Иез. 34:2, 5-6 10:22 Иер. 1:14; Иез. 26:7 10:23 У. ч. 16:1; 20:24; Дан. 5:23 10:24 Бл. ыр. 6:2; 37:2

10:25 Иер. 10:25; Ажыл. 16:1 || Бл. ыр. 13:4 || Бл. ыр. 78:6-7 11:3 Бл. х. к. 27:26 11:4 Бл. х. к. 4:20;

3 Хаан. 8:51 || Лев. 26:12; Иер. 7:22 11:5 Хост. 3:8 || Э. д. 17:2; 26:3

катап-катап сагындырып шаг болдум. Оларга: „Мээң сөзүмгө чагыртынар!“ — деп турдум. ⁸ Ынчалза-даа олар тооп дыңнавады, кулаан эгектирбеди, кижн бүрүзү бодунун бузуттуг чүрээнин чөрүү чоруунун айы-биле чурттап турду. Мен Бодумнун чагыг-керээмни оларга күүседир кылдыр айтып-чагаан мен, ынчалза-даа олар күүсетпейн турду. Ынчангаш бо чагыг-керээнин бүгү каргыштары олар-биле чогул бүдөр кылып каар мен» — деп чугаалаан.

⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Иудеянын улус-чонунун, Иерусалимнин чурттакчыларынын аразында сүлчээ бар-дыр. ¹⁰ Олар боттарынын ада-өгбезинин кем-буруузунче эглип келген-дир. Олар Мээң сөстөрүмни тооп дыңнаарындан ойталап, өске бурганнарга мөгөйип, бараан болуп турду. Израиль биле Иудеянын улузу Мээң оларнын ада-өгбези-биле чарган чагыг-керээмни үредн» — деп чугаалаан.

¹¹ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Мен ам оларже чайлап шыдавазы айыыл-халапты ыдар мен. Олар Мени кыйгырып эгелээр, а Мен оларны дыңнаас мен — дээн. — ¹² Иудеянын хоорайлары, Иерусалимнин чурттакчылары боттарынын айдызап турган бурганнарын кыйгырар, ынчалза-даа айыыл-халап уезинде бурганнары оларны камгалап шыдаас.

¹³ Иудея, сээң кандыг-даа хоорай-ың боду бурганнын болгай. Иерусалимнин кудумчу бүрүзүндө чүдек-бужар Ваал бурганга айдызаар өргүл бедигээжи тургузуп алган силер.

¹⁴ А сен, Иеремия, бо чон дээш мөргүве, ол дээш ыглап чалбарба, Менден дилег кылып тейлеве! Олар айыыл-халапка алыскаш, Мени кыйгыра бээрге, Мен оларны дыңнаас мен.

¹⁵ Мээң ынак чонум Мээң өргээмде чүнү кылып турарыл? Ол хөй бужар-бак үүлгедиглер кылып турар-дыр. Бузут үүлгеткеш, өөрүп турар болзунза, сээң өргүлүнүнү хүлээп аар деп бе? ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы сенээ „Каас-чараш кылдыр чечектелген, тааланчыг химистерлиг олива ыяжы“ деп ат тывыскан. Ынчалза-даа

күштүг диңмит-кызаннааштыг чась уезинде оливаже Ол чанчык дужурерге, оон будуктары сыйлып каар. ¹⁷ Израиль биле Иудеянын улузу, силерни тарып олуртуп каан Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы боттарындарнын араңарга кылып турган бузудунар дээш силер-биле айыыл-халап боорун чугаалаан. Силер Ваал бурганга айдызаашкын кылып, Мени киленедип турган болгай силер».

Чурттааштарының Иеремияны кара сагыштааны

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы, Сен менээ ол улустун бузуттуг үүлгедиглерин ажит-тын, мен ам ону билир мен. ¹⁹ Мен бүзүрээчел хураган дег болдум, мени дөггерер дээш аппар чыткан; олар менээ кара сагыштап: «Ону чечек-чимистиг ыяш дег кезип каалы, дириглер ораныга ол арпазын, оон ады уттундура берзин!» — деп турганын билбээн-дир мен. ²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, чөптүү-биле шиидип турар сен база кижиниң сеткил-чүрээ, ишти-хөңнүн шенеп турар болгай сен! Олардан өжээн негээриниң мен көрүп көрейн, бодумнун чаргы-чаалымны шийтпирлээрин Сенээ бузуредим.

²¹⁻²² Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Сенээ өлүм күзеп: „Дээрги-Чаяакчынын адындан меделгеве, оон башка сени өлүрүп каар бис!“ — деп кыжанып турар Анатот хоорайнын чурттакчыларын Мен ам кезедир мен! Оларнын аныяк оолдары хылыштан кырлып каар, оолдар-кыстары аштап өлүр. ²³ Оларнын иштинден кым-даа амы-тынныг артпас, чүге дээрге кеземче чылы кээрге, Анатоттун чурттакчыларынче айыыл-халапты ыдар мен».

Иеремиянын Бурганга хомудалы

12 ¹ Сээң-биле чаргы-чаалы кылып болзумза,

Сен чөптүг-шынныг болур сен, Дээрги-Чаяакчы! Ындыг-даа болза, Сээң-биле чөптүг чорук дугайында чугаалажып көрейн. Бузуттугларнын оруу чүге чедимчелиг боорул, кара сагыштыглар

11:8 Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-65 11:9 Иез. 22:25 11:10 Ы. х. к. 31:16 11:11 1 Хаан. 8:18; У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Иез. 8:18; Мих. 3:4 11:12 Иса. 57:13; Иер. 2:28 11:13 Иер. 2:28 11:14 Иер. 7:16; 14:11 11:15 У. ч. 2:14; 10:23; 15:21 || Иса. 1:11-12 11:16 Ыд. ыр. 5:10; Рим. 11:17 11:17 Иса. 5:2; Иер. 2:21 11:19 Иса. 53:7 11:20 1 Хаан. 16:7; Иер. 17:10; 20:12; Ажыл. 2:23 || Иер. 15:15; 20:12 11:21-22 Иса. 30:10; Ам. 2:11; Мих. 2:6 || Иис. 21:18; Иер. 1:1 12:1 Эзра 9:15; Дан. 9:7; Ин. 17:25; Ажыл. 16:5 || Иов 12:6; 21:7; Ыд. ыр. 72:3; 91:8; У. ч. 24:19; Авв. 1:13; Мал. 3:15

чүгө амырап чыргаарыл? ² Сен оларны тарып өстүрүп кагдың — олар дазылдангаш, улгадып өскөш, чимизин берип тур. Сээң адың оларнын аксындан дүшпөстөөн-дир, а сеткил-чүрөөндөн ырак-тыр. ³ Дээрги-Чаяакчы, Сен мени билир сен, көрүп турар сен, сеткил-чүрөөмни шенеп көргөн сен — ол Сээң-биле болду. А бузут-туг улусту, хойлар дег, дөгөрери-биле сүрүп аппарат, кыраар хүнүн айтып каап көр.

⁴ Чежеге чедир кырында чурттаан кижилернин кем-буруузу дээш чер качыгддарыл, хову-шөлде ойт-сиген онуп кадарыл? Ан-мең-даа, куштар-даа чиде берген, чүгө дээрге ол кижилер: «Дээрги-Чаяакчы бистин оруувусту көрбөс-тир» — деп турар-дыр.

Бурганның Иеремияга харызы

⁵ «Чадаг кижилер-биле чарышкаш, шааң төнө берген болза, аыттар-биле канчап быражыр сен? Оожум шөлөөн черге айыыл чок чурттап турган болзунза, Иорданның эрийнге канчап шыдажыр сен?» ⁶ Сээң ха-дунман, төрөл бөлүүн улузу безин сени садыпкан-дыр, олар сени истеп сүрүп турар-дыр. Сенээ эки сөс чугаалаарга безин, оларга бүзүрөве.

⁷ Мен Бодунун оран-савамны, Бодунун ээлээн черимни каапкан мен, сеткилден ынак чонумну дайзыннар холунга хүлээди берген мен. ⁸ Мээң чонум шырыш иштинде арзылан дег: ол Менче ырланып эгелээрге, ону көөр хөннүм чок апарды. ⁹ Мээң чонум шокар араатан куш дег, өске араатан куштар ону бүзөөлөп, халдап келген. Барып, хову-шөлде бүгү ан-араатанны чыып эккелиңер! Чедип келгеш, Мээң чонумну дойлап сырыпсыннар! ¹⁰ Мөөң кадарчылар Мээң виноградым шөлүн үргедди, Мээң ээлээн черимни таптай басты. Мээң эргим черимни хоозурадып, ээнзиретти. ¹¹ Ээлээн черимни ээн кургаг хову кылдыр хуудурушту, ол ам Мээң мурнумда ээнзиреп калган ыглап тур, чер-чурт ээнзирөөн-дир, ол дээш сагышсыраар кижичок-тур. ¹² Ээн кургаг ховуда бүгү тас тей-

лерни кырлай базып, узуткакчылар чедип келди; Дээрги-Чаяакчынын хылыжы чернин чурттакчыларын бир кыдындан өске кыдынга чедир кыргып-хыдып каапты, кым-даа амыр-тайбың көрбөстеди. ¹³ Улус кызыл-тас тарааш, тенниг үнүш ажаап алды, чилчийн үзүлдүр ажилдаарга-даа, ажык-дуза чок болду. Ындыг дүжүдүнөрдөн ыядынар, Дээрги-Чаяакчынын чалбыштыг килене ол-дур!»

Иудеянын кожа чоннары

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Израиль чонумга хайырлааным ээлээн черже семеп халдаан бузуттуг-бак кожа чоннары Мен боттарынын чер-чуртундан тура тыртар мен, Иудеянын чонун база оларнын аразындан тура тыртып аар мен. ¹⁵ Ынчалза-даа оларны тура тыртканым соонда, Мен оларга өршээл көргүзүп, кайызын-даа бодунун ээлээн черинче эгидер мен. ¹⁶ Бир эвес олар Мээң чонумнун оруктарын истеп өөренип аар болза, боттары-ла Мээң чонумну Ваал бурганнын ады-биле дангыраглаарынга өөреткени дег, Мээң адым-биле: „Дээрги-Чаяакчы дари!“ — деп дангыраглаар болза, олар база Мээң чонумнун кезии апаар. ¹⁷ А Мени тооп дыңнаваз чон турар болза, ону шуут узуткап, тура тыртып каар мен» — деп чугаалаан.

Лён кур, арага кудар сава

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Барып, лён курдан садып алгаш, куржанып ал, чүгө ону суга өттүрбө» — дээн. ² Мен Оон дужааганын ёзугаар лён кур садып алгаш, куржанып алдым.

³⁻⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн база катап ажыдып: «Садып алгаш, куржанып чоруур курунну ап ал, бо дораан Евфрат хемче* баргаш, курну аңаа хая чажырынга чажырып каг» — деп чугаалады. ⁵ Мен Евфратче баргаш, Дээрги-Чаяакчынын меңээ дужааганын ёзугаар курну чажырып кагдым.

⁶ Элээн хөй хүн эрткенде, Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Евфратче баргаш, Мээң

* 12:5 Иорданның эрийнге айылдыг ан-араатан турумчуп турган (Иер. 49:19; 50:44 көр). * 13:3-4 Евфрат хем — еврей дылда «Ферат» деп сөстүң болгу дег өске утказы мындыг: «Иерусалимден ырак эвесте Ферат хемчигеш».

12:2 Иса. 29:13 12:3 Ыд. ыр. 16:3; 138:1 12:4 Иса. 40:24; Иер. 9:10; 23:10; Иоил 1:10; Рим. 8:22 || Иер. 4:25; Ос. 4:3 12:6 Иер. 9:4 || У. ч. 26:25 12:9 Иса. 46:11; 56:9; Иез. 39:17; Ажыд. 19:17-18 12:10 Иса. 5:1-2 12:13 Ы. х. к. 28:38; Мих. 6:15 12:14 Иез. 25 12:15 Иер. 48:47; 49:6 12:16 Иер. 4:2 13:1 Хост. 28:39; Лев. 16:4

аңаа чажыртып каан курумну ап ал” — деп чугаалады. ⁷ Мен Евфратче катап база баргаш, курну чажырып каан черимден ушта казып алдым. Көөрүмгө, кур ирип калган, канчаар-даа ажыглаттынмас апарган болду.

⁸ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып, ⁹ мындыг чугаа дамчытты: «Иудеянын чоргаараар чүвезин, Иерусалимнин кончуг чоргааралын шак мынчаар ирииринче албадаар мен! ¹⁰ Бо бузуттуг чон Мээң сөстөрүмни тооп дыңнаарындан ойталап, чөрүү чүрээниң айыңга кирип, өске бурганнарга мөгөйип, оларга бараан болуп, сөгүрүп туура-дыр! Ол чон канчаар-даа ажыглаттынмас бо кур ышкаш апаар. ¹¹ Кижинин белин дескинди чыыра тырткан кур дег, Мен Израиль биле Иудеянын бүгү чонун Бодумче чыыра тыртып алдым — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар Мээң чонум, Мээң алдар-адым, мактал-хүндүм, каас-талгам апарзын дээш, ынчаар кылган мен, ынчалза-даа олар Мени тооп дыңнавады.

¹² Улус-чонга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Арага кудар сава бүрүзүн арага-биле долдура“ — дээн. Олар сенээ: „Таанда-ла бис сава бүрүзүн арага-биле долдураар ужурлуун билбевизис ол бе?“ — деп харыылаар.

¹³ Ынчан оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Бо чериниң бүгү чурттакчылары — Давид хааның дүжүлгезинде саадаан хааннарны, Бурганның бараалгакчылары биле медеэчилерин, Иерусалимде чурттаан бүгү улусту — оларның шуптузун ужур эзиртип арага-биле долдураар мен! ¹⁴ Оон оларны савалар дег чуура шавар мен, бирээзин — өскезинге, адаларын — оолдарынга чуура үстүрер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Өршээвес, кээргевес, ээ-хайыра көргүспес мен, кыргып-хыдыр мен!“»

**Өскерлишчел, туразы улуг чонну
үндүр сыгырганы**

¹⁵ Тооп дыннаар, кичээнгейге алынар, улуургаванар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы чүве чугаалаан-дыр. ¹⁶ Дээрги-

Чаяакчы Бурганынарны дүмбей карангы дүшпээнде, алдаржыдынар, карангыга бүргеткен дагларга илдигип кээп ушпаанынарда, алдаржыдынар! Ынчан чырып кээрин манаар силер, а Ол идегеп манааныңар чырыкты чүү-даа көзүлбес карангы кылдыр хуулдуруптар. ¹⁷ Бир эвес бо сөстөрни тооп дыңнаvas болзунарза, мээң сеткилим дуокаа ыглап-сыктаар, силерниң улуургаанар дээш ажыг-шүжүглүг ыглаар. Караам суу эриин ажа бээр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының коданын туттуруушкунче сүрүп апаар-дыр!

¹⁸ «Хаанга болгаш ооң иезинге: „Дүжүлгөкөрдөн дүжүнер! Ат-алдарынарнын оваадайы бажынардан кээп дүжөр-дир. ¹⁹ Негевте хоорайлар бүзээлеттирер-дир, оларны камгалаар кым-даа чок боор-дур. Иудеянын чонун бүрүнү-биле тудуп алгаш баар-дыр“ — деп чугаала.

²⁰ Караан хере көр, Сион-кыс, сонгу чүктен дайзын кел чыдыр! Сенээ хүлээдиң берген сүрүт мал кайыл, сээң кайгамчык чараш хойларын кайыл? ²¹ Сени башкараар кылдыр бодунуң чаңчыктырып алган улузуңну Дээрги-Чаяакчы сээң бажынга салып каарга, чүү дээр сен? Божаян херээжен кижиг дег, аарышкыга алзыр сен! ²² Сеткил-чүрээнге: „Ол бүгү чүгө мени таварды?“ — деп айтыртынар сен. Эндерик бачыттарын дээш сээң эдээниң өрү андарып, чазарлаандыр.

²³ Эфиоп кижиг кара-хүрөң кежин, ирбеш — ала-шокар кежин солуп шыдаар бе? Чүглө бузут үүлгедип өөрөнгөн болгаш, буян кылып шыдаар силер бе?

²⁴ Мен сээң чонунну, ээн кургаг ховунуң хадынга доюлган тараа саваны дег, тарадыр шааптар мен! ²⁵ Ол дээрге сээң хуу-салымың, Мээң хемчээп бергеним үлүүн-дүр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге Мени уттупкаш, меге чүүлгө кынанган-дыр сен. ²⁶ Ол дээш эдээниң арнынче өрү көдүрер мен, бужарынны улус көрзүн. ²⁷ Сээң самыыраашкыннарынны, туралаан киштээш-кининиң, шөлдер, тейлерге бужары-биле будулуп турганынны көргөн мен. Ат болур сен, Иерусалим! Кажанга чедир арыг эвес болур сен?»

13:13 Иса. 51:17 13:14 Зах. 11:6 13:16 Иса. 5:30; 8:22; Ам. 8:9; Ин. 11:10; 12:35 13:17 Иер. 9:1 || Зах. 10:3; 13:7 13:18 4 Хаан. 24:12; Иер. 22:26 || Иов 19:9; Иер. 13:18; Ый. 5:16 13:20 Иер. 1:14; 6:22 13:21 Иса. 13:8; Иер. 4:31; Мих. 4:9-10 13:22 Иер. 5:19 13:24 Ыд. ыр. 1:4; 82:14 13:25 Иов 20:29 13:26 Иса. 47:3; Наум 3:5; Авв. 2:16 13:27 Иер. 5:8 || Иса. 1:16

Каңдаашкын биле дайын-чаа

14 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга кандаашкын дугайында ажыдып каан сөзү бо-дур.

² «Иудея ыглап турар, ооң хоорайлары харыксырап калгаш, черже кээп дүшкеш, кажыдап турар, Иерусалимде ысыы — кулак уюк. ³ Даргалар чалчаларын сугладып чорударга, демгилери кудуктарга келгеш, узар суг чок боорга, курут саваларлыг чанып кээп, ыядып-човаанындан арнын чажырып турар. ⁴ Чагс чагбастаан болгаш, чер кыры чарлыгылап калган. Тараажылар бак атка кирип, арнын чажырып алган! ⁵ Элик безин ойтсиген үнмээн боорга, чаа төрүттүнген төлүн ховуга каап турар. ⁶ Черлик элчигеннер тас тейлерде туруп алган, шөөбөрүлөр дег, чыт хап турар, оларның карактары соолбуарып калган, чүгө дээрге ойтсиген үнмээн-дир».

⁷ Кем-буруувус бисти сойгалап тур, ынчалза-даа Бодуннуң адың бодааш, биске болчуп көрөм, о, Дээрги-Чаяакчы. Ийе, бис Сенээ дыка хөй катап өскерлип турдувус, Сээн мурнунга бачыт үүлгедип шаг болдувус. ⁸ Израильдин Идигели, айыгы-халап үезинде ооң Камгалакчызы! Чүгө Сен ам бо черде хары кижидег, хонуп аар дээш, түр доктааган аян-чорукчу дег апардын? ⁹ Чүгө Сен ам аймаарай берген кижидег, кымны-даа камгалаар күш чок дайынчы дег апардын? Дээрги-Чаяакчы, бистин аравыста болгай сен, бис Сенээ хамааржыр болгай бис. Бисти кагбайн көрөм!

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бо чон дугайында: «Олар буттарын чагырбайн, улчуурунга ынак чорду, ол дээш Мен оларга таарзынмайн бардым. Мен ам оларнын бузуттуг үүлгедиглерин бодап кээр мен, бачыттары дээш кезедир мен» — дээн.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Бо чонга ачы-буян дилеп, мөргүвө! ¹² Олар шээрленир-даа болза, ыы-сызын дыңнаваас мен, бүрүн өртгедир болгаш далган-тараа өргүлдери-даа кылыр болза, Меңээ таа-

рышпас. Харын оларны дайын-чаа, аш-чут, хамчык аарыг-биле узуткаар мен!» — деп чугаалаан.

¹³ Мен ынчан: «Аа халак, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сээн медээчилерин улуска: „Дайын-чаа көрбөс силер, аш-чут-даа силерге болбас, чүгө дээрге Бурган бо черге силерге быжыг тайбыңны хайырлаар“ — деп чугаалап тур» — дээн мен.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол медээчилер Мээн адым туруп, мегелеп медеглеп турар-дыр! Мен оларны айбылап чорутпаан, оларга айтышкыннар бербээн, олар-биле чугаалашпаан мен. Менден келбээн меге ажыдышкыннар, хоозун төлге, боттарының даап бодаан чүүлдерин өттүр билген медеглелдер кылдыр силерге чугаалап турар улус-тур» — дээн.

¹⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: «Мээн айбылап чорутпааным, Мээн адым туруп медеглеп турар медээчилер: „Бо черге дайын-чаа-даа, аш-чут-даа турбас“ — деп турар-дыр. Олар боттары дайын-чаа биле аш-чуттан өлүп каар. ¹⁶ Ол медээчилерни дыннап турган улус аш-чут биле дайын-чаадан өлүп каарга, оларны Иерусалимнин кудумчуларынче үндүр октаптар, ол улусту, оларнын кадайларын, оглу-кызын ажаар кижиге тывылбас. Мен оларже боттарының чедип алганы айыыл-халапты төптөр мен. ¹⁷ Ол сөстөрнү оларга дамчыт» — дээн.

Мээн караамны чаштар долуп, дүне-даа, хүндүс-даа соксаал чок ага берзин, чүгө дээрге мээң күжүр хайыралыг чонум коргунчуг балыглардан, аар кемдээшкиннерден харыксырап калгандыр. ¹⁸ Шөлчө үнүп келгеш, көөрүмге, кылыш-биле шанчып каан улус чыдыр, хоорайга чедип келгеш, көөрүмге, аштап, хилинчектенген улус тур. Бурганның медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа, чүнү-даа билбес апаргаш, чуртта улчуп чоруур-дур*.

¹⁹ Таанда-ла Сен Иудеядан шуут ойталадын бе? Таанда-ла Сээн сеткил-сагыжын Сионну көр хөңнү чок бе? Чүгө Сен бисти экирип шыдапас кылдыр

* 14:18 «Чуртта улчуп чоруур-дур» деп сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Албан-хүлээлгезин күүседип турар-дыр».

14:2 Иса. 3:25 14:4 Иер. 3:3 || Иоил 1:11 14:7 Бл. ыр. 24:11; 78:9 14:8 Бл. ыр. 70:5; Иер. 17:13 14:10 Ос. 8:13; 9:9 14:11 Иер. 7:16; 11:14 14:12 У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Мих. 3:4 || Иер. 6:20 || Бл. х. к. 32:24; Иер. 16:4; 24:10; 32:24; Иез. 5:17; 14:21 14:13 Иса. 28:15; Иер. 5:12 14:14 Иер. 5:31; Иез. 13:6; Мк. 13:6 14:15 Бл. х. к. 18:20 14:16 Бл. ыр. 78:3 14:17 Иер. 13:17 || Иер. 8:21 14:18 Иез. 7:15 14:19 Бл. 5:22 || Иер. 8:15

эттеп-соп тур сен? Амыр-тайбың кээр боор деп идегеп турдуvus, ынчалза-даа ачылыг чүү-даа чок-тур, экирииривисти манап турдуvus, ынчалза-даа коргунчуг хай-халаптар чедип келди. ²⁰ Кем-буруувусту билир бис, Дээрги-Чаяакчы, ада-өгбевистин бузут-багын база бил-ир бис, Сээн мурунуга бачыт үүлгеткен болгай бис. ²¹ Ынчалза-даа Бодуннун адын бодааш, бистен ойталава, Бодуннун алдарлыг дүжүлгөнни куду көрдүреринче чыгава! Бис-биле чарган чагыг-керээни сактып кээп, ону үревейн көрөм. ²² Эске чоннарнын хоозун дүрзү-бурганнары чачс чагдырып шыдаар бе? Дээр чайыкты боду хайырлаар бе? Дээрги-Чаяакчы Бурганывыс, Сен хайырлаар эвес сен бе? Сеңээ идегеп тур бис, чүге дээрге ол бүгүнү Сен чаяап турар болгай сен.

Иудеяга кээргел чок кеземче

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: «Моисей биле Самуил-даа Мээң мурунмга чаннын көстүп келген болза, Мен бо чонну кээргевес ийик мен. Ол чонну Менден ырадыр сывырывыт, олар чоруй барзын! ² Каян олар сенден: „Кайнаар баар улус биз?“ — деп айтырар болза, мынча деп харыылаар сен. Дээрги-Чаяакчы:

„Өлүр хүнү келген кижиге өлүмчө барзын, хылышка шаштырар кижиге хылыштан калзын, ашка чыгаткан кижиге аштазын, тудуп алгаш баары чайлаш чок кижиге туттуруп алзын!“ — деп турар-дыр дээр сен.

³ Мен оларны дөрт шаажы-биле кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Оларны хылыш өлүр шанчар, мөчү-сөөктерин ыттар үзе-чаза тыртар, дээрнин куштары биле чернин аң-араатаны сыгар. ⁴ Мен оларны Эзекиянын оглу, Иудеянын хааны Манассиянын Иерусалимге үүлгеткен чүвези дээш бүгү өске күрүнелерге коргунчуг үлегер-чижек кылып каар мен.

⁵ Кым сени кээргээрил, Иерусалим? Кым сээн ажың ажып ыглаарыл? Кым сээн амыр-мендин айтырарыл? ⁶ Сен Мени каапкаш бардың — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — дедирленип чоруй бардың. Сенээ удур Бодуннун холумну көдүрдүм, узуткап кагдым — сени кээргээр күжүм-даа төндү.

⁷ Мен чернин бүгү хоорайларында улусту айыыр-биле тарадыр октапкан мен. Бодуннун чонумну узуткап каан мен, оларны ажы-төл чок арттырган мен, чүге дээрге боттарынын оруундан өскээр эгбээннер-дир! ⁸ Мээң күзел-соруум ызу-гаар оларнын дулгуяк херэеженнери далайнын элезининден-даа хой апарды. Аныяк оолдарнын аваларынче чырык хүндүс-ле узуткакчыларын ыттым, оларга хенертен коргуушкун биле девидээшкенин таварыштырдым. ⁹ Чеди-даа ажы-төлдүг турган иелер ам харыксырап, сагыш-сеткили куруглап калган, оларнын хүнү дүшүште-ле ажа берген, олар, ады баксырап, дорамчылаткан. А чоннун арткан улугун хылышка чыш кылдыр берип, дайзыннарынга хүлээди бээр мен». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Иеремиянын чаа хомудалынга Бурганның харызы

¹⁰ Күжүр ием, ат болдум! Сен мени чүге бүгү чер-делегей-биле чаргылдажып, маргыжып чоруур кылдыр төрүп кааның ол?! Хуузун алыр дээш акша чегдирбээн мен, бодум-даа чээли албаан мен, а бүгү улус мени каргаар-дыр.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Иеремия, Мен сени быжыглааш, ачы-буян хайырлаар мен! Айыыл-халап, кызып-кыйышкын үезинде дайзыннарнын сенээ чаннын кылдыр албадар мен*.

¹² Сонгу чүктен эккелген демир биле хүлери кым сыйып шыдаарыл? ¹³ Иудея, сээң бүгү девискээринге үүлгеткен бачыгтарын дээш эт-хөренгиңни, эргине-байлаанны дайзынынга белен олчаты-выш кылып каар мен. ¹⁴ Бодуннун билбес

* 15:11 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Сээң төнчүн эки болур. Айыыл-халап, кызып-кыйышкын үезинде дайзыннын сээң-биле эптежиринче албадар мен».

14:20 Ыд. ыр. 105:6; Дан. 9:5, 8 14:21 Лев. 26:42 14:22 Лев. 26:4; Иез. 34:26; Зах. 10:1

15:1 Хост. 32:11-14; 1 Хаан. 7:10; Ыд. ыр. 98:6 15:2 Иер. 43:11; Зах. 11:9; Ажыд. 13:10

15:3 Лев. 26:16-22; Ажыд. 6:8 15:4 4 Хаан. 21:3-7, 11 || Иер. 34:17 15:5 Иса. 51:19; Наум 3:7

15:9 1 Хаан. 2:5 || Ам. 8:9 15:10 Иов 3:3; Иер. 20:14 || Хост. 22:25 15:13 Иер. 17:2 15:14 Иер. 16:13 || Ы. х. к. 32:22

чораан черинче, дайзыннарынче чоруур кылдыр сени албадар мен, чүге дээрге Мээң киленим от ышкаш кыптыгып, сени өрттедир деп тур!»

¹⁵ О, Дээрги-Чаяакчы, бүгү чүвени билир сен! Мени утпайн, менче сагыш салып көрөм, мени истеп сүрген улустан өжээним негеп көрөм! Оларны үр шыдажып келгеш, мени чок кылдыртпа, Сен дээш дорамчылап хүлээп чоруурмну билип ап көрөм. ¹⁶ Сээң сөзүң мээң аыш-чемим апарып турду. Сээң сөстөриниң сеткил-чүрээмниң өөрүшкүзү, хөг-лээшкини апарды, чүге дээрге Сенээ хамааржыр болгай мен, Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган! ¹⁷ Каттыржып-хөглээн улус чыжынгга олурбадым, хөг-леведим — Сээң холуң мени чааскаан олурарынче албадап тур, мени килең-биле бүргедиң. ¹⁸ Чүге мээң аарышкым читпезил, балыым экирбезил, эмнеттин-мезил? Таанда-ла Сен мени мегелеп, соглуучал хем дег апардың бе?

¹⁹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы: «Менче эглип кээр болзунза, Мээң мурнумга бараан болур кылдыр сени база катап тургузуп каар мен. Унелиг сөстү хоозун сөстөн аңгылап шыдаар болзунза, Мээң аксы-сөзүм дег апар сен. Улус боттары сээң аайынче кирер, а сен оларнын аайынче кирбес сен! ²⁰ Мени сени бо чонга удур быжыг хүлер хана кылдыр тургузар мен. Олар сенче халдаар, ынчалза-даа сени ажып тийлээр харык чок болур, чүге дээрге Мен сээң-биле мен, сени камгалап, кадагалаар мен — деп медеглээн. — ²¹ Мен сени каржы-бак улустан камгалап, түрлүг улустуң холундан адырар мен».

Хай-халап хүнү

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып: ² «Бо черге кадай алба, оолдуг-кыстыг-даа болба» — деп чугаалаан. ³ Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы бо черге төртүтүнгөн оолдар, кыстар дугайында, оларны божаан иелер болгаш ботталдырган адалар дугайында: ⁴ «Олар хилинчектиг өлүм-биле өлүр, улус олар дээш кажыыдавас, оларны орнукуштупас — черге өдөк дег чыдып каарлар. Олар дайын-чаа биле аш-чутка узуткаттырып аар, оларнын

мөчү-сөөктери дээрнин куштарынга, черниң аң-араатанынга чемиш болур» — деп чугаалаан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Мөчөөн кижиле байырлажынышкын ёзулалы кылган бажыңче барба — деп медеглээн. — Ол кижинин ажыын ажып, ыглап-сыктап, кажыыдал үлежип барба, чүге дээрге Мен бо чондан амыр-тайбынымны, ээ-хайырамны болгаш энерелимни хунаап алган мен. ⁶ Бо черге ат-сураглыг-даа, карачал-даа улус өлүп каар, оларны орнукуштупас, олар дээш кажыыдавас, кым-даа олар дээш качыгдал демдээ кылдыр мага-бодун балыглавас, бажын чүлүвес. ⁷ Өлгөн кижиле дээш кажыыдаан улусту аргалаары-биле кым-даа оларга аыш-чем бербес, мөчөөн ада-иези дээш безин оларже аргалалдың дашказын сунмас. ⁸ Дойлаашкын чоруп турар бажыңче база барба, ол улус-биле кады дойлап олурба».

⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдиң Бурганы: «Силернин чуртталгаңар дургузунда, силернин назынынарда-ла, Мен бо черге өөрүшкү биле хөглээшкин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналбас кылып каар мен — дээн. — ¹⁰ Кажан сен бо чонга ол бүгү сөстөрни дамчыдарынга, олар сенден: „Чүү дээш Дээрги-Чаяакчы биске ындыг улуг айыыл-халап оштады? Кем-бурууус кандыг чүвөл? Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың мурнунга бачдывыс кандыг чүвөл?“ — деп айтырар.

¹¹ Ынчан оларга: „Силернин ада-өгбөнернин Менден ойталааны дээш!“ — дээр сен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар өске бурганнарга мөгөйип, оларга бараан болуп, оларнын мурнунга донгая кээп дүжүп турган, а Менден ойталап, Мээң хоойлумну сагывайн барганнар. ¹² Силернин кылып турар үүлгедиглеринер ада-өгбөнернинден-даа дора. Кайыңар-даа бузуттуг чүрээнин чөрүү чоруунуң аайы-биле чурттап, Мени тооп дыңнавайн турар. ¹³ Ынчангаш Мен силерни бо черден силернин-даа, ада-өгбөнернин-даа билбес чорааны чуртче үндүр сывырар мен; силер анаа өске бурганнарга хүндүс-даа, дүне-даа бараан

15:15 Иер. 11:20 || Бд. ыр. 68:8 15:16 Иез. 3:1-3; Ажыл. 10:9-10 || Бд. ыр. 118:111, 162 15:17 Бгы. 3:28
15:18 Иер. 30:12 || Иов 6:15 15:20 Иса. 50:7; Иер. 1:18; Иез. 3:8-9 || Иер. 1:8 16:4 Иер. 8:2; 25:33 ||
Иер. 14:12; Иез. 5:17; 14:21 || Бл. х. к. 28:26 16:5 Иез. 24:16 16:6 Лев. 19:28; Бл. х. к. 14:1
16:9 Иса. 24:8; Иер. 7:34; Иез. 26:13; Ос. 2:11; Ам. 8:10; Ажыл. 18:23 16:10 Иер. 5:19
16:11 Бл. х. к. 29:24-26; Иер. 22:9 16:12 Иер. 7:26 16:13 Бл. х. к. 4:28; 28:36

болур силер, чүгө дээрге силерже ээ көрүнмес мен.

¹⁴ Ынчалза-даа үе кел чыдар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — улус ынчан: „Израиль чонну Египеттен үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле!“ — деп даңгыраглавын баар, ¹⁵ харын олар: „Израиль чонну сонгу чүкте черден, оларны ынаар үндүр сывырыпканы бүгү чурттардан үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле!“ — деп чугаалап эгелээр, чүгө дээрге оларнын ада-өгбезинге берген черимче оларны дедир эгидер мен.

¹⁶ Мен хөй санныг балыкчыларны чорудар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — олар израильчилерни балык ышкаш тудар. Ооң соонда хөй санныг аңчыларны чорудар мен, олар израильчилерни даг, тей болгаш хаяларда чарык бүрүзүнге аңнап, сывырар. ¹⁷ Чүгө дээрге Мээн карактарым оларнын бүгү оруктарынын көрүп турар, олар Менден чаштып шыдаас — оларнын кем-буруузу Мээн карактарымдан чажыргытнаан. ¹⁸ Кем-буруузу, бачыттары дээш база Мээн черимни амы-тын чок чүдөк дүрзүлери-биле бужартатканы, Мээн ээлээн черимни боттарынын чүдөк-бужар чүдүлери-биле долдурганы дээш Мен оларны ийи дакпыр кезедир мен.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы — мээң күжүм, шивээм, хай-халап хүнүнде хоргадалым! Чер-делегейнин ужу-кыдыындан чоннар Сенээ чедип келгеш: «Ада-өгбевис чүгле меге, ажык-дуза чок хоозун чүүл салгап алгаш, биске дамчыткан-дыр. ²⁰ Кижидодунга бурганнар кылып ап шыдаар деп бе? Ол бурганнар дээр чүвелер — Бурган эвес-тир!» — дээр.

²¹ «Ынчангаш Мен бо удаада оларга Бодунуң күчүлүг холумну көргүзөр мен, Мээн адым Дээрги-Чаяакчы дээрзин олар билип аар».

17 ¹ «Иудеянын бачыдын демирпиш-биле, алмаз кески-биле бижип каан, оларнын чүректерин калбак

даш кылгаш, аңаа шыйып каан, өргүл салыр бедигээштеринин мыйыстарында оюп каан*.²⁻³ Олар өргүл салыр бедигээштеринче, Ашера бурганга тураскааткан ыяштарынче, саглагар ыяштарынче, бедик тейлеринче, ховуда дагларынче, боттарынын оолдарынче дег, сагыш салып турар.

Иудея, бүгү эт-хөренгинни, эртине-байлаанны өргүл салыр бедик черлерин дээш, бүгү девискээрлеринде үүлгедип турар бачыттарың дээш өске улуска олчатывыш кылдыр бериптер мен. ⁴ Мээн сенээ бергеним хувааглыг черинчи бодунуң бурууң-биле ышкынар сен. Мен сени билбезин чуртче дайзыннарыңга кул кылдыр хүлээдир мен, чүгө дээрге Мээн киленим одун өөскүттүн, ол от мөңгө кывар!»

Кижикүжүңе азы Дээрги-Чаяакчыга идегел

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Кижиге идегээр, кижидымытан чөленгийиш деп санаар, сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчыдан ойталаан кижикаргаттырар. ⁶ Ол кижизээн кургаг ховуда чадан үнүш дег, эки чүве көрбөс, сай-даштыг, изиг кургаг ховуга, кужурлуг, ээн черге чурттаар.

⁷ Дээрги-Чаяакчыга идегээр, Аңаа ынааныр кижизачы-бураан алыр!» ⁸ Ындыг кижизачынынга тараан ыяш дег болур. Ол ыяш суг кыдыыңга дазылданган болгаш, изиг-каан үеден кортпас; ооң бүрүлери ногаан артар, кандаашкынның чыл аңаа коргунчуг эвес, ол ынчан безин чимис бээрин соксатпас.

⁹ Кижиниң сеткил-чүрээ оп-мегелиг, эдип аар арга чок; кым ону билип шыдаарыл? ¹⁰ А Мен, Дээрги-Чаяакчы, кижиниң чүрөөнчө өттүр көрүп, сеткил-сагышын шенеп турар мен, кижизачыны он херектерин ёзуугаар, ажил-херээнин үрөтүннелин барымдаалап, шаңнаар азы кездир мен.

¹¹ Шынчы эвези-биле баяан кижизачыругаларын басып олурза-даа, төлдери

* 17:1 Өргүл бедигээштери азыгларында «мыйыстар» деп адаткан дөрт бедик черлиг турган. * 17:11 Азы: «Бодунуң төрүвээни чуургалар басып олурар торлаа дег».

16:15 Иер. 23:7-8 16:16 Авв. 1:14-15 16:17 2 Чыл. 16:9; Ыд. ыр. 89:8; У. ч. 5:21; Иер. 32:19
16:18 Иса. 40:2; Ажыл. 18:6 16:19 Ыд. ыр. 27:7; 31:3; Иер. 17:17 || Ам. 2:4 16:20 Иса. 37:19; 1 Кор. 8:4
17:1 Иов 19:24 || Хост. 27:2 17:2-3 Ы. х. к. 16:21 || Иер. 15:13 17:4 Ы. х. к. 32:22
17:5 Ыд. ыр. 117:8; 145:3; Иса. 31:3 17:6 Иер. 48:6 17:7 Ыд. ыр. 70:5 17:8 Ыд. ыр. 1:3
17:10 1 Чыл. 28:9; 29:17; Ыд. ыр. 25:2; У. ч. 17:3 || Иер. 32:19 17:11 Ыд. ыр. 38:7

чазылбас торлаа дег*. Назын ортузу четкеш, ол кижиги бүгү чүвезин чидирип аар, өлүр үезинге чедир мелегей бооп артар».

¹² Ыдыктыг өргээвис дээрге Бурганның эрте шагда көдүрлүп үнгөн алдарлыг дүжүлгези-дир! ¹³ Дээрги-Чаяакчы — Израильдин идегели! Сени каапкаш барган кижиги адын бужартадыр!

«Менден ойталаан улустун алдар-адын черге таптай базар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыны — тынгарар суг бажын — каапкан-дыр».

Иеремияның Бургандан дуза дилээни

¹⁴ Мени экиртип көрөм, Дээрги-Чаяакчы, ынчан экирий бээр мен, мени камгалап көрөм, ынчан камгалап алыр мен, чүге дээрге Сени алгап-мактап тур мен! ¹⁵ Улус-чон меңээ: «Дээрги-Чаяакчының сөзү кайлы? Ол сөс боттанзын!» — деп тур. ¹⁶ Мен Сээн адың тудуп, улус чагыраынче чүткүвээн мен*, айыыл-халап хүнү кээрин күзевээн мен, Сен Бодун ону билер сен. Мээң аксымдан үнгөн сөстөр үргүлү Сээн мурнунга ажык. ¹⁷ Меңээ коргунчуг болбайн көрөм. Сен дээрге хай-халап хүнүнде хоргадалым болгай сен. ¹⁸ Мени истеп сүргөн улустун ады баксыразын, а мээң адым баксыравазын, олар коргун-сүртезин, а мен коргун-сүртевэейн! Оларже айыыл-халап хүнүн ыдывыт, аар согуушкун-биле оларын чылча шаап ка!*

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Иудеяның хааннарының үнүп-кирип турары Улус-чон хаалгазынче, Иерусалимнин өске бүгү хаалгаларынче баргап: ²⁰ „Бо хаалгалар дамчыштыр кирип турар Иудеяның хааннары база бүгү чону, Иерусалимнин бүгү чурттакчылары, Дээрги-Чаяакчының чугаа-сөзүн дыңнаңар!“ — деп чугаала» — дээн.

²¹ Дээрги-Чаяакчының силерге дамыткан чүүлү бо-дур: «Амы-тынның артар дize, амыр-дыш хүнүнде чүүк дажыглап чорбанаңар, ону Иерусалимнин хаалгаларын дамыштыр кирибенеңер. ²² Амыр-дыш хүнүнде бажыңнардан чүүк үндүрбенеңер,

кандыг-даа ажыл кылбанаңар. Ада-өгбөңерге Мээң айытканым дег, амыр-дыш хүнүнүн ыдыктыгын сагыңар. ²³⁻²⁴ Ада-өгбөңер Мени тооп дыңнаваан, Менге кулаан ээктирбээн болгай. Олар чөрүү болгап, тооп дыңнаваан, чагыг-суртаалды хүлээп албаан болгай — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн. — Бир эвес Мени ылап-ла тооп дыннаар болзунаңар, амыр-дыш хүнүнде бо хоорайның хаалгаларын дамыштыр чүүк дажыглап кирибес база амыр-дыш хүнүнүн ыдыктыгын сагып, ол хүн кандыг-даа ажыл кылбас болзунаңар, ²⁵ ынчан бо хоорайның хаалгаларын дамыштыр Давидтин дүжүлгезинде саадаан хааннар база нояннар кирер. Олар чуузалаарга олорушкаш, аът мунгаш, кирер: хааннар, оларнын нояннары база Иудеяның улузу, Иерусалимнин чурттакчылары. Бо хоорай кезээ-мөңгөдө турар. ²⁶ Иудеяның хоорайларындан, Иерусалимнин чоок-кавызындан, Вениаминнин ээлээн черинден, Шефеладан, даглардан, Негевтен улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге бүрүн өрттедир болгап эп-найырал өргүлдери кылыр, далган-тараа өргүлдери, өөрүп четтиришкни өргүлдери болгап айдызаар өргүлдөр эккеп салыр.

²⁷ А бир эвес Мени тооп дыңнаваңар, амыр-дыш хүнүнүн ыдыктыгын сагываңар, амыр-дыш хүнүнде Иерусалимнин хаалгаларын дамыштыр чүүк дажыглап эрттирер болзунаңар, Мен ынчан ол хаалгаларны хуюкталдыр өрттедир мен! Ол дээрге Иерусалимнин шивээлерин чиир өшпөс от-тур!»

Дой сава кылыкчызы

18 ¹⁻² Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып каан: «Дой сава кылыкчызының бажыңынче бар, Мен аңаа Бодунун сөзүмнү сеңээ чугаалаар мен». ³ Мен дой сава кылыкчызының бажыңынче кирип келгеш, көөрүмге, ол дой сава кылыр херекселинин артында ажылдап турар болду. ⁴ Дойдан кылып турган савазынын хевири үнмейн баарга-ла, ол дойну бодунун бодап алганын өзүгаар өске сава кылдыр эде кылып ап турду.

* 17:16 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мен Сээн адың-биле улус кадарарындан ойталаваан мен».

17:13 Ыд. ыр. 70:5; Иер. 14:18 || Ыд. ыр. 35:10; Иер. 2:13; Ин. 4:10 17:15 Иса. 5:19 17:17 Иер. 16:19 17:18 Ыд. ыр. 34:4; 39:15 17:21 Неом. 13:15 17:22 Хост. 20:8 17:25 Иер. 22:4 17:26 Лев. 7:12; 2 Чыл. 33:16 17:27 Иез. 20:48; Ос. 8:14; Ам. 2:5 18:1-2 Зах. 11:13 18:3 Мф. 27:9-10

⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып: ⁶ «Израиль чон, бо дой сава кылыкчызының кылып турар чүвезин таанда-ла Мен сээң-биле боттандырып шыдавас мен бе? — деп медеглээн. — Оон холумда дой дег, сен база Мээң холумда сен, израиль чон! ⁷ Мен чон азы күрүне дугайында „Ону дазылы-биле тура тыртып, буурадып, узуткап каар мен“ деп шиитпирни кажан-даа хүлээп ап боор мен. ⁸ А бир эвес ону чугаалап каан чонум бодунун бузудундан ойталаар болза, Мен база өскээр бодай берип, ол чонга таварыштырар дээн айыыл-халавым ытпас мен. ⁹ Мен чон азы күрүне дугайында „Ону быжыглаар, тарып олуртур мен“ деп шиитпирни кажан-даа хүлээп ап боор мен. ¹⁰ А бир эвес ол чон Мээң мурнумга бузут үүлгедип, Мээң сөзүмнү тооп дыңнабас болза, Мен база өскээр боданып, аңаа көргүзөр дээн ачы-буянымны ытпас мен.

¹¹ Ынчангаш ам Иудеяның чонунга, Иерусалимнің чурттакчыларынга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Мен силерге айыыл-халап белеткеп тур мен, силерге удур сагыштыг мен! Кайынар-даа бузуттут оруктан чайлай берзин. Оруктарыңарны, ажил-херектеринерни экижидип алыңар“ — деп чугаалады дээр сен. ¹² Ынчалза-даа олар: „Хей чүве! Күзээн чүвевис кылыр бис, кижги бүрүзү бодунун бузуттут чүрэзинин чөрүү чоруунун айы-биле кылыр“ — деп харыылаар».

¹³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы:

«Чоннардан айтырып көрүнер, кым ыңдыг чүве дыңнааныл? Израиль-кыс кончут багай чүве үүлгетти! ¹⁴ Ливан дагарында хар хаяларлыг ийлерден кажан-даа эрип чидер эвес. Өске черден аккан соок дамырак суглар кажан-даа соглуп төнер эвес. ¹⁵ А Мээң чонум Мени уткан-дыр, чөгенчиг дүрзү-бурганнарга айдызаашкын кылып турар-дыр! Дүрзү-бурганнар чонну оруундан астырарга, ол эрте-бурунгу оруктан өскээр баргаш, ам копка орук-биле, онгул-чингил орук-биле бар чыдар-дыр. ¹⁶ Бо чон бодунун черин хоозураашкынга, меңге кочулалга чыгаткан-дыр. Оон чаны-биле

эрткен кижги бүрүзү элдепсинип, бажын чаяр. ¹⁷ Мен, күштүг хат дег, оларны дайыннарының мурнунга тоо быдарадып каар мен, айыыл-халавының хүнү кээрге, оларга арным көргүспейн, хая көрнү бээр мен» — деп чугаалаан.

Иеремияга удур сүлчээ

¹⁸ Ынчалза-даа улус-чон: «Барып, Иеремияга удур сүлчээ кылылы. Дүрүм-хоойлу — Бурганның бараалтакчыларынга, арга-сүме — мерген угаанныгларга, Бурганның сөзү — Оон медээчилеринге артып каар-ла болгай! Барып, ону нүгүлдээли, оон чугаа-сөзүн дыңнаваалы» — деп турган.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы, менче кулаан эктирем, мээң дайыннарымның чугаа-сөзүн база дыңнап көрем! ²⁰ Таанда-ла буян дээш бузут-биле харыылаар ужурлуг бе? Мени өлзүн дээш, онгар казып кагдылар. Сактып келем: мен Сээң өргээнге оларга ачылыг болзун дээш мөргүп, Сээң килеңини олардан чайладырын кызып турдум.

²¹ Ынчангаш оларның ажы-төлүн аш-чутка чыгадып көрем, оларны хылышка шаштырып каам! Оларның кадайлары дулугак бооп артсын, ажы-төлүн чидирзин, ашактары өлүп калзын, аныяк оолдары дайынга хылыш-биле өлүртсүн! ²² Кажан оларже үптөкчилерни хенертен эккээринге, оларның бажыннарындан уё-човуур дынналзын, чүге дээрге олар мени тудуп аар дээш онгар казып, мээң буттарымга дузак салып каан-дыр. ²³ А Сен, Дээрги-Чаяакчы, оларның меңээ удур кара сагыштыны, мени өлүрер деп турарын билир сен. Оларның кемниг херектерин өршээвейн көрем, оларның бачыттарын эскербээн бооп эрттирбейн көрем! Олар Сээң мурнунга кээп ушсун — Бодуннун килеңнээн үенде, оларны ынчаар аажылап көрем!

Бузулган дой доңга

19 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Барып, дой сава кылыкчызындан донгадан садып ал. Чоннун каш баштыңын база Бурганның каш улут ба-

18:6 Иов. 10:9; 33:6; Иса. 29:16; 45:9; 64:8; Рим. 9:20-24 18:7 Иер. 1:10; 31:28; 42:10 18:8 Хост. 32:14; 2 Хаан. 24:16; Иез. 18:21; Иона 3:10 18:10 1 Хаан. 2:30 18:11 Иер. 36:3; Иона 3:8 || Иер. 7:3; 26:13 18:12 Иер. 2:25 18:15 Иер. 2:31 || Иер. 6:16 18:16 Иер. 25:9 || Лев. 26:32 18:17 Ос. 13:15 18:18 Иер. 11:19 18:20 Ыд. ыр. 34:12; У. ч. 17:13 || Ыд. ыр. 118:85 18:21 Ыд. ыр. 108:9-10 18:22 Ыд. ыр. 139:6 18:23 Ыд. ыр. 63:3 || Неем. 4:5; Ыд. ыр. 68:28 19:1 Иер. 18:2

раалпакчызын эдeртип алгаш, ² Бузулган савалар хаалгазын дамчыштыр Бен-Энном шынаазынче үнe бергеш, Мзэн сeңзэ чугаалаар сөстeримни аңаа чарла. ³ Мынча дээр сeн:

„Иудеяның хааннары, Иерусалимнин чурттакчылары, Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы — Израильдин Бурганынын чугаа-сөзүн дыннанар! Мен бо черже айбыл-халап ыдарымга, ооң дугайында дыннаан кижиги бүрүзүнүн кулаа түүгейни бээр. ⁴ Чүгe дээрге Иерусалимнин чурттакчылары Мени каапкаш, бо черни бу-жартаткан-дыр, маңаа боттарының-даа, ада-өгбезинин-даа, Иудеяның хааннарының-даа билбес чорааны өскө бурганнарга айдызаашкын кылып турар-дыр, олар бо черни буруу чок улустун ханы-биле суггарган-дыр. ⁵ Олар тейлерге Ваал бурганга өргүл салыр черлер тудуп, аңаа боттарынын ажы-төлүн Ваалга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр өрттедир турар-дыр. Мен ындыг айтышкын бербээн мен, ындыг чүвe чугаалаван мен, сагыжымга-даа турбаан чүүл-дүр ол!

⁶ Ынчангаш үе кээрге, ол чер оон сонгаар Тофет азы Бен-Энном шынаазы деп адаттыгар — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн. — ⁷ Шак ол черге Иудея биле Иерусалимнин бодал алган чүүлүн буурадыр мен, оларны дайзыннын хылыжына шаштыртып каар мен — оларнын амы-тынын үзүксээн улустун холундан кырлып каарлар. Оларнын мөчү-сөөктерин Мен дээрнин куштарынга, чернин аң-араатанынга чемиш кылдыр бээр мен. ⁸ Мен бо хоорайны хоозураашкын биле кочуалга чыгаар мен. Ооң чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү оон бузундуларын көргөш, элдeпсинер база кочулап сыгы-рар. ⁹ Мен бо хоорайнын чурттакчылары боттарынын оглу-кызынын эьдин чиир кылдыр албадаар мен. Оларнын амы-тынын үзүксээн дайзыннаар оларны бүзээлеп, кызып-кыярга, олар бот-боттарынын эьдин чиир“.

¹⁰ Иеремия, сзэн-биле кады келген кижилер көрүп турда, доңганы буза шап-

каш, ¹¹ оларга мону чугаала: „Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчынын чугаалаан чүвeзи бо-дур. Мен бо чон биле бо хоорайны чуура шавар мен! Дой сава кылыкчылары доңганы ынчаар буза шавар, ол оон соонда катап чыып эптеттинмес. Кижиги ажаар чер чедишпес боорга, улусту Тофетке ажаап эгелээр. ¹² Бо чер-биле ынчаар кылыр мен — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн, — оон чурттакчыларын ынчаар бак аажылаар мен, бо хоорайны Тофетке дөмей кылып каар мен. ¹³ Иерусалимнин бажыңнары, Иудеянын хааннарынын бажыңнары — улус оларнын кырынга* сылдыстарнын аг-шерийинге айдызаашкын кылып, өскө бурганнарга арага чажып турган бүгү бажыңнар Тофет ышкар арыг эвес апаар“.

Иеремия Бурганның өргээзинде

¹⁴ Иеремия Дээр-ги-Чаяакчынын ону ынаар өттүр билип медеглээн дээш чорудупканы Тофеттен эглип келгеш, Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзинин шөлүнгө туруп алгаш, бүгү чонга: ¹⁵ „Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы“, „Бо хоорайже, оон чоок-кавызында хоорайжыгаштарже аңаа чугаалаан бүгү айылы-халаптарымны ыдар мен, чүгe дээрге оларнын чурттакчылары чөрүү болгаш, Мзэн сөстeримни тооп дынна-вас-тыр“ — деп тур“ — дээн.

20 ¹ Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзин харагалзаар албан-хүлээлелиг бараалпакчы — Иммерниң оглу Пашхур Иеремиянын ол сөстeрин дыңнап каан. ² Пашхур Иеремия медээчини эттээш, ыдыктыг өргээнин сонгу чүгүндө турар Вениаминниң хаалгазынын чоогунга доорбаш ыяшка хол-булун кыстыртып каан. ³ Даартазында хүндүс Пашхур Иеремияны доорбаш ыяштан адырып каан. Иеремия аңаа: „Дээр-ги-Чаяакчы сeңзэ Пашхур эвес, а „Долгандыр коргуш“ деп ат тывысты“ — деп чугаалаан.

⁴ Чүгe дээрге Дээр-ги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен сзэн бодунну болгаш сзэн ынак бүгү улузунну коргушка алзып аар

* 19:13 Бажың кыры — Иудеяга бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каыт кылдыр ажыглап турган.

19:2 Ис. 15:8; 4 Хаан. 23:10; Иер. 7:31-32 19:3 1 Хаан. 3:11; 4 Хаан. 21:12 19:4 4 Хаан. 21:16; 24:4; Иер. 2:34 19:5 Лев. 18:21; Ы. х. к. 12:31 19:7 Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33 19:8 Соф. 2:15 19:9 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:53; Ы. х. к. 2:20; 4:10; Иез. 5:10 19:11 Ы. х. к. 2:9; Иса. 30:14 19:12 Иер. 7:32 19:13 Ы. х. к. 4:19; Иер. 32:29; Соф. 1:5 19:14 Иер. 7:2; 26:2 20:2 Иер. 29:26 20:3 Иер. 6:25

кылып каар мен. Олар, сен көрүп турунда, дайзыннарның хылыжыңга шаштырып аар! Иудеяның бүгү чурттакчыларын Вавилоннун хаанының холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан улустун чамдызын Вавилонче тудуп аппаар, а чамдызын хылыш-биле шанчып каар.⁵ Мен бо хоорайнын бүгү бай-байлаан, оон өнчү-хөренгизин, бүгү улут үнелиг чүүлдерин, Иудеяның хааннарының эртинелерин — шуптузун дайзыннар холунга хүлээдип бээр мен. Олар бүгү чүвени үптөп-тонааш, хунаап алгаш, Вавилонче аппаар.⁶ Пашхур, сени өг-бүдөн улузубиле кады тудуп алгаш баар. Вавилонга чеде бергеш, өлүр сен, сени анаа ажаап каар — бодунну, сээң ынак чораан бүгү улузунну, сээң мегелеп медеглөп чораан улузунну анаа ажаап каар».

Иеремияның муңгадалы

⁷ Сен мени дуурайлап кааптың, Дээрги-Чаяакчы. Мен, шынап-ла, дуурайладып алдым. Менээ күчүлөл көргүскөш, мени ажып кагдын. Хүннү бадыр улус мени кочулаар-дыр, бүгү улус мени дорамчылаар-дыр.⁸ Чугаалап эгелээримге-ле, аксымдан күчүлөл биле үптээшкин дугайында алгы үнер-дир; Дээрги-Чаяакчынын сөзү дээш мен хүннү бадыр куду көрүүшкүн, кочулап көөр-дүр мен.⁹ Менинчан: «Дээрги-Чаяакчы дугайында сагындырбаайн, Оон адындан моон соңгаар чүве чугаалаваайн!» — деп бодумга чугааладым. Ынчалза-даа Оон сөзү мээң чүрээмде кыпкаш, ишти-хөңнүмден ушта чүткээн от дег апарды, ону тудар дээш могоп туруптум, тудуп шыдавайн бардым.¹⁰ Хөй-ле улустун хоп-кочузун дыннап келдим, долгандыр — коргуш. «Хоп медеден чедирер-дир! Ол дугайында дыннадылы!» — джижп турлар. Мээң-биле эп-найбардыг чурттап чораан бүгү улустайып ужарымны манап: «Ол дуурайладып аар чадавас, ынчан ону тиилеп, өжээнивис негеп аар бис!» — деп турар.

¹¹ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы, коргунчуг дайынчы ышкаш, мээң-биле кады! Ынчангаш мени истеп сүргеннер кошкаш кынныр, меңээ күш четпес, кончуг бак атка кирер болгаш, салган со-

рулгазын чедип албас. Оларның адынын баксырааны кажан кезээде уттундурбас!¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чөптүг-шынныг улусту шылгаар, Ол кижинин сеткил-чүрээ биле ишти-хөңнүн өттүр көрүп турар. Мени истеп сүргеннерден Сээң өжөн негээрини көрейн, чүге дээрге бодумнун чаргы-чаалымны шийт-пирлээрин Сенээ бүзүрөөн мен.

¹³ Дээрги-Чаяакчыга ырлап беринер, Ону алгап-мактанар! Ол түремик кижиниң амы-тынын бузуттуглар холундан адырар болгай.

¹⁴ Мээң төрүттүнген хүнүм каргаттырзын! Иемнин мени божаан хүнү йөрээтпезин!¹⁵ Ачама «Оолдуг болган-дыр сен!» деп медеэ эккелгеш, ону амыраткан киж кик каргаттырзын!¹⁶ Шах ол киж Дээрги-Чаяакчынын кээргел чок узуткап каапкан хоорайлары дег болзун. Ол киж эртен уё-човуур, дал дүьште — дайын-чааның алгы-каршкызы дынназын!¹⁷ Чүге дээрге ол киж мени хырын иштинге, ием меңээ чевег болур кылдыр, авам кезээ-мөңгөде божувайн артар кылдыр, чок кылбаан-дыр.¹⁸ Чүге-ле мен хырын иштинден үнүп келгеним ол — хилинчек-човалан, ажыг-шүжүг көөр дээш бе, назыным төнчүзүнде бодумну бужартадыр дээш бе?!

Бурганның Седекияны камгалаарындан ойталааны

21 ¹ Кажан Седекия хаан Иеремияже Малхияның оглу Пашхурну база Маасеяның оглу София бараалтакчыны айбылап чорудупканда, Дээрги-Чаяакчынын Иеремияга ажыткан сөзү бо-дур. Пашхур биле София Иеремияга дараазында сөстөр дамчыткан: ² «Дээрги-Чаяакчыдан бис дээш дилеп көр, чүге дээрге Вавилоннун хааны Навуходонор биске удур дайылдажып тур! Дээрги-Чаяакчы Бодунун кайгамчык чүүлдеринин бирээзин бис дээш кылыр чадавас, Навуходонор ынчан бистен чоруй баар чадавас».

³⁻⁴ Иеремия оларга мындыг хары берген: «Седекияга Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчынын бо сөстөрин дамчыдынар. Мен силерин Вавилоннун хааны-биле база хоорай ханаларынын

20:5 4 Хаан. 24:13-14 20:6 Иер. 14:14 20:7 Иез. 14:9 || Ыд. ыр. 118:50; Ыг. 3:14 20:9 Иов 32:20; Ыд. ыр. 38:3; Иер. 6:11 20:10 Иер. 6:25; 46:5 20:11 Иер. 1:8 || Иер. 23:40 20:12 1 Хаан. 16:7; Иер. 11:20; Ажыл. 2:23 || Иер. 15:15 20:13 Ыд. ыр. 108:30-31 20:14 Иов 3:3; Иер. 15:10 20:16 Э. д. 19:24-25 20:17 Иов 3:10-11 20:18 Иов 3:20 21:1 Иер. 38:1 || 4 Хаан. 25:18; Иер. 29:25; 37:3; 52:24 21:2 4 Хаан. 25:1 || Ыд. ыр. 104:2

даштында силерни бүзээлээн халдей чон-биле чаалажып турар ок-чепсээнерни бо-дунарга удур углаар мен, оларны бо хоорайнын төвүнгө чыыр мен! ⁵ Мен Бодум силерге удур — күчүлүг холум-биле, күш-шыдалым-биле килең-кылтыгыт, аажок хорадап — чаалажыр мен! ⁶ Бо хоорайда чурттаан амылгыларны — кижилерни-даа, дириг амытаннарны-даа — узуткаар мен. Олар коргунчулг чамчык аарыгдан өлүп-кырлып каар!

⁷ А оон соонда Иудеянын хааны Се-декияны, оон дүжүметтерин, бүгү алба-ты чонун, бо хоорайда хамчык аарыг-дан, дайын-чаа биле аштан дириг арткан бүгү улусту Вавилоннун хааны Навухо-доносорнун холунга, дайзыннар холунга, оларнын өлүмүн күзээн улустун холун-га хүлээдир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Хаан оларны кылыш-биле шанчып каар, кээргевес, оларга хайыра көргүспес, өршээл бербес!»

⁸ «Иеремия, бо чонга Дээрги-Чаяак-чы мээң сөстөримни чугаала. Мен си-лерге амыралдын оруун азы өлүмнүн оруун шилип аарын саналдап тур мен. ⁹ Бо хоорайга арткан улус дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. А оон даштынче үнө бергес, силерни бү-зээлээн халдейлерге дүжүп бээр улус ди-риг артар, оларнын олча-кежи — амы-тынныг арттары боор. ¹⁰ Чүгө дээрге Мен арнымны бо хоорайга удур, аңаа ачы-лыг чүүл эвес, айыыл-халап таварышсын дээш, көрүндүм — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол хоорайны Вавилоннун хаанынын холунга хүлээдир, хаан ону хукоталдыр өрттедир».

Давидтиң салгакчыларын шииткени

¹¹⁻¹² Иудеянын хаанынын өг-бүлөзи, Давид хаанның салгалы, Дээрги-Чаяак-чынын сөзүн дыннаар! Дээрги-Чаяак-чы мынча дээн:

«Эртенниң-не шынныг шииткел үн-дүрүнер, базындырган кижини базын-ганның холундан адырыңар, оон башка Мээң килеңим силерниң бүгү бузут-тук үүлгедиглеринер дээш өрт дег чал-быышталдыр кывар, ону кым-даа өжүрүп

шыдаас. ¹³ Мен ам сенээ удур апардым, чавызаашта турар Иерусалим, оргулааш-та хая! — деп, Дээрги-Чаяакчы медег-лээн. — Силер: „Кым бистинче эртип кээп шыдаарыл, кым бистин оран-сава-высче шургул кирерил?“ — деп турар-дыр силер. ¹⁴ Мен силерни үүлгедиглеринер ёзугаар кээсидир мен! — деп, Дээрги-Ча-аякчы медеглээн. — Силернин эзим-ар-ганаарга от кыпсыр мен, ол от долгандыр турар бүгү чүвени чиптер!»

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Иудеянын хаанынын ор-дузунче баргаш, аңаа Мээң сөзүмнү ме-дегле. ² Мону чугаалаар сен: Давидтин дүжүлгезинде саадаан Иудеянын хааны, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дынна — сен-даа, дүжүметтерин-даа, сээң чонун-даа, бо хаалга дамчыштыр кирип турар бүгү улус база — дыннаар! ³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Шынныг шииткел, чөптүг чорук кылыңар, базындырган кижини ба-зынганнын холундан адырыңар, даштыкы кижини, өсүс кижини, дулгук херээ-женни хомудатпаңар, оларны кызып-кый-баңар, шак бо черге кем-буруу чок киж-и ханы төкпөңер. ⁴ Бир эвес ол айтыш-кынны күүсөдир болзуңарза, Давидтин дүжүлгезинде саадаан хааннар чуузалаарга олургаш-даа, аът мунгаш-даа — боттары, дүжүметтери, албаты чону — бо ордуңуң хаалгаларын дамчыштыр кирер. ⁵ А бир эвес ол сөстөрнү тооп дыннавас болзуңар-за, бо орду бузундулар оваазы апаар“. Ону Бодум-биле даңгыраглап тур мен!» Дээр-ги-Чаяакчынын медеглээн сөзү ол-дур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы Иудеянын хаан-ынын ордузунун дугайында:

«Сен Менээ Галаад дег, Ливан сын-нын баштары дег өндүр-чаагай сен. Ынчалза-даа Мен сени ээнзиргей чер, чурттакчы чок хоорай кылып каар мен! ⁷ Мен сенээ удур узуткакчыларны томуй-лап кааш, кайызын-даа чепсек берип каар мен. Сээң эки дээн пөштерини олар кезип каапкаш, отче октаптар — деп чугаалаан. — ⁸ Хөй чоннарнын улу-зу бо хоорайнын чаны-биле эртер, олар бот-боттарындан: „Дээрги-Чаяакчы чүү дээш бо өндүр улут хоорайны ынчаар

21:5 Иез. 20:33 21:7 Иер. 37:17; 39:5; 52:9 || Б. х. к. 28:50; Иез. 5:11 21:8 Б. х. к. 30:15

21:9 Иер. 38:2; 39:18; 45:5 21:10 2 Чыл. 36:19 21:11-12 Иса. 1:17; Мих. 6:8; Зах. 7:9-10 || Иер. 4:4

21:13 Иер. 49:4 21:14 Иез. 20:47 22:3 Иса. 1:17; Иер. 7:5-6; 21:12 22:4 Иер. 17:25 22:5 Иер. 44:6 ||

Иер. 49:13 22:7 Иса. 37:24; Иер. 6:6 22:8 Лев. 26:32; 3 Хаан. 9:8; 2 Чыл. 7:21

аажылааныл?" — деп айтыржыр. ⁹ „Чүгө дээрге олар боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчының чагыг-керээзинден ойталааш, өске бурганнарга мөгейип, оларга бараан бооп турган-дыр“ — деп харыы кээр».

¹⁰ Өлгөн хаан дээш ыглашпанар, ол дээш качыгдаванар! Харын туттуруушкунда барган хаанның ажыын ажып ыглажынар, чүгө дээрге ол ам черле эеп келбес, төрөөн чуртун көрбес. ¹¹ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Иосияның оглу, Иудеяның хааны, но черден туттуруушкунда барган Шаллум* дугайында: «Бодунун аязы Иосияның соонда хааннап эгелээн Шаллум ам черле бээр келбес-тир! ¹² Ону тудуп аппаратан черге ол өлүп каар, но черни моон сонгаар көрбес — деп чугаалаан. —

¹³ Бодунун ордузун чөптүг-шынның эвес, үстүкү өрөөлдерин — хоойлу-дүрүм чок тудуп турар, өске кижини албадал-биле халаска ажылдадыр, күш-ажыл дээш төлевир бербес хаан ат болур! ¹⁴ Ол „Бодумга улуг орду, делдем үстүкү өрөөлдер тудуп алын“ деп чугаалаан. Ол бодунга улуг сонгалар оюп кылып, пөшбиле каастай шап, кызыл будук-биле будуп турар. ¹⁵ Таанда-ла сээң хаан чагырганың ужу-рутказы пөштөн хөй тудуглар тударында бе? Сээң ачан дойлап-даа тургаш, шын шииткел биле чөптүг чорукту көргүзүп чорду. Ынчангаш чедимчелиг бооп келди. ¹⁶ Ядыы-түренги улустун херээн ол шын шииттирлеп турду, ынчангаш чедимчелиг бооп келди. Мени билип аары ындыг боор эвес чүве бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁷ А сен карааның-даа, чүрээңни-даа чүгө ажык-кончаа дилээринче, буруу чок улустун ханын төгеринче, улусту бастып, кызып-кыярынче углап келдин».

¹⁸ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоаким дугайында мынча дээн:

«Улус ооң ажыын ажып, акы-угбаларыңга „Аа халак!“ дивес, „Дээрги-

вис, хайыраатывыс чок аппаратан-дыр!“ деп ажыын ажып ыглашпас. ¹⁹ Ону элчиген ажааган ышкаш кылдыр ажаап каар, сөөртүп аппарат, Иерусалимнің даштынче үндүр октаптар.

²⁰ Сион-кыс, барып, Ливан сынга ыглап-сыкта, Васан дагга алгыр, Аварим сынга ишкирнигиб ыгла, чүгө дээрге сээң хандыкшааннарын* шупту чылча шаптырган-дыр. ²¹ Амыр-чаагай чурттап чорунда, Мен сээң-биле чугаалажып, сагындырып турдум, а сен „Дыңнаvas мен!“ дээн сен. Аныяандан-на ындыг чордун, Мени тооп дыңнавайн келдин! ²² Сээң бүгү чагырыкчыларыңны хат хаддып алгаш баар, хандыкшааннарын* туттуруушкунга баар. Ынчан бүгү бузуттут үлгедиглерин дээш адың баксыраар, куду көрдүрер сен. ²³ Пөштөрдө уя тудуп алган, Ливанда чурттап турар улус!* Эьди араан херээжен кижини аарышкы дег, силерни хилинчек бүргей аптарга, чо-вууртаар силер!»

²⁴ «Дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Иоакимнің оглу, Иудеяның хааны Иехония, сен Мээң холумда үнелиг билээм-даа турган бол-зунза, Мен сени уштуп октаптар мен! ²⁵ Мен сени сээң амы-тының үзүксээн, коргуп-сүртээр улузунун — Вавилонун хааны Навуходоносор болгаш халдей чоннун холунга хүлээдип бээр мен. ²⁶ Мен сени төрөөн иең-биле кады хари чуртче үндүр сывырыптар мен — ол черге төрүттүмнээн силер, ынчалза-даа аңаа өлүр силер! ²⁷ А аажок эеп келик-сээринер но черже ам кажан-даа эеп келбес силер».

²⁸ Таанда-ла ол киж, Иехония, ажы чок бузук дой донга бе, херээ чок сава бе? Чүгө ону ажы-төлү-биле кады оларның билбеси чуртче сүрүп аппаратаныл?

²⁹ О, чер, чер, чер! Дээрги-Чаяакчының сестерин дыңна! ³⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

* 22:11 Шаллум — 4 Хаан. 23:30-35 болгаш 2 Чыл. 36:1-4-те Иоахаз деп аттыг хаан ол бооп чадапчок (1 Чыл. 3:15 көр). * 22:20, 22 Хандыкшааннар — Иудеяның эвилелчилери (Иер. 2:33; 30:14 көр). * 22:23 Ливаның пөжүнден кылган бай ордуларда чурттап турар улусту элдээрткен бооп чадавас.

22:9 Ы. х. к. 29:24-26; Иер. 16:11 22:10 2 Чыл. 35:24-25 22:12 4 Хаан. 23:34 22:13 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:15; Авв. 2:12 22:15 4 Хаан. 23:25 || Иса. 3:10 22:16 У. ч. 31:9 22:18 4 Хаан. 23:36 22:19 Иер. 36:30 22:20 Сан. 27:12; Ы. х. к. 32:49 22:23 Иер. 4:31 22:24 Иса. 49:18; Иез. 5:11; Соф. 2:9; Рим. 14:11 || Эсф. 8:8; Сол. ыр. 8:6; Агг. 2:23 || 4 Хаан. 24:8-12; Иер. 24:1 22:26 4 Хаан. 24:12; Иер. 13:18 22:28 Иер. 48:38 22:29 Иса. 1:2 22:30 Иер. 36:30

«Ол кижини ажы-төл чок кижиге дег кылдыр бүртүкөп калынар, ол кижиге бүгү назынында эки чол көрбөс. Ооң салгакчыларындан кым-даа чаагай чолдуг болуп, Иудеяны чагырбас, Давидтин дүжүлгезинге саадавас».

*Давидтен укталган
чөптүг-шынныг Хаан*

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы: «Мээң коданым-да хойларны чок кылып, тарадыр сывырып турар кадарчылар ат болур!» — деп медеглээн. ² Мээң чонумну кадарып турар чагырыкчыларга Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Мээң хойларымны тоо быдарадыр сывырыпкан, оларже сагыш салбаан силер. Мен ам бузуттут үүлгедиглеринер дээш силерни кезедир мен — деп медеглээн. — ³ Хойларымнын артынчызын үндүр сывырыпкан бүгү чурттарымдан чыып алгаш, төрөөн аал-оранынче дедир чандырар мен. Олар ынчан өзүп-көвүдээр. ⁴ Чагырыкчылар кылдыр Мээң томуйлап каар улузум оларны кадарар. Хойларым оон ынай коргуп-сүрөздөс, чиде бербес». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

⁵ «Үези кээрге, Давидтин салгакчызын, чөптүг-шынныг Өзүмнү өрү көдүрер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол хаан чагырып эгелээш, мерген угааннын көргүзүп, чер кырынга шын шииткел биле чөптүг чорукту доктаадыр. ⁶ Оон чагырар үези кээрге, Иудея камгалал алып, Израиль айыыл чок чурттаар. Ол хаанга „Яхве-Седкену“* деп ат тыпсыр.

⁷ Улус: „Израиль чонну Египеттен үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле!“ — деп дангыраглавас апаар хүннер кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁸ Харын улус: „Израиль чонну сонгу чүкте черден үндүр берген дириг Дээрги-Чаяакчынын ады-биле!“ — деп бир өскээр чугаалааш, Мээң оларны үндүр сывырыпканым бүгү чурттардан дедир чанып келгеш, боттарынын черинге чурттаар».

Меге медээчилер дугайында

⁹ Бурганның медээчилеринин дугайында.

Чүрээм чарылгыже саргып, соп тур, бүгү сөөктерим мунчурады. Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг сөстөринин уюн Ооң мурнунга ээриик кижиге дег, арагага алыскан кижиге дег апардым. ¹⁰ Чер кырын самыраан улус долган, каргаттыргаш, чер ыглап турар — ховуда оыт-сиген кадып калган. Ол улустун сорулгазы — бузут, оларнын күжү — чөптүг эвес чорук.

¹¹ «Бурганның медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа бужартаан-дыр. Оларнын бузуттут үүлгедиглерин Мээң өргөмдө безин көрүп тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹² Ол дээш оларнын оруу тайгыр апаар, караңгыже шымны бээр. Оларны идерге, кээп дүжерлер. Чүге дээрге кеземче үезинде оларже айыыл-халап ыдар мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹³ Самарияда медээчилеримнин шуут бодал чогуң көргөн мен; олар Ваал бурганның адындан медеглөп турду, Мээң израиль чонумну оруундан астыктырып кагды. ¹⁴ Мээң Иерусалимде медээчилерим коргунчуг чүүл үүлгедип турарын база көрүп тур мен; олар самыраан, мегеге башкартып чурттап чоруур, бузуттут хейлерин холун жыктырып, деткир улус-тур, оон түннелинде бузуттут хейлер бак херектерин кагбас-тыр. Мээң мурнумга олар шупт Содома дег, Иерусалимнин чурттакчылары — Гоморра дег!»

¹⁵ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ол медээчилер дугайында: «Оларны ажыг чашпан-биле чөмгөргө мен, оларга хоранныг суг ижиртир мен, чүге дээрге Иерусалимде Мээң медээчилерим дээш бүгү чер бужартаан-дыр!» — деп чугаалаан.

¹⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ол медээчилеринин сөстөрүн, силерге медеглээн чүвезин дың наваңар! Олар хоозун сөстөр медеглөп, Дээрги-Чаяакчынын сөстөрүн эвес, а

* 23:6 Яхве-Седкену — «Дээрги-Чаяакчы биске чөптүг-шынныг чорукту көргүзөр» дээн уткалыг ат.

23:1 Иез. 34:1-10; Зах. 11:16-17 23:3 Бл. х. к. 30:3; Иер. 32:37; Иез. 34:13 23:4 Иер. 3:15 23:5 Ос. 3:5; Иез. 34:23 23:6 Иер. 32:37; Иез. 28:26 || Иер. 33:14-16 23:8 Иер. 16:14-15 23:11 Иер. 6:13; 7:30; 32:34; Соф. 3:4 23:12 Бл. ыр. 34:6; 72:18; У. ч. 4:19 23:13 Иер. 2:8 23:14 Иез. 29:23 || Иез. 13:22 || Э. д. 18:20; 19:24; Иса. 1:10; Иез. 16:46 23:15 Иер. 8:14; 9:15; Ажыл. 8:11 23:16 Иез. 13:2

боттарының сеткилинің күзелдерин чугаалап турар. ¹⁷ Олар Мени бак көөр улуска: „Силерге амыр-тайбың турарын Дээрги-Чаяакчы чугаалаан!“ — деп катаптап чугаалаар-дыр. Чөрүү чүрээннн аайы-биле кылып турар бүгү улуска олар: „Айылга таварышпас силер!“ — дээр-дир.“

¹⁸ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчының чөвүлелинге турган, Оон сөзүн дыннаан, билип алган кижиге бар бе? Оон сөзүнчө кулаан экэтирип, дыннаан кижиге кымыл? ¹⁹ Дээрги-Чаяакчының шуурган килеңннн-биле көдүрүлдү! Коргунчуг казыргы көмө алгаш, бузуттуларнын бажын алыр. ²⁰ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чүрээнде бодалдарын күүседип, боттандырбаан шаанда, Оон килени оожургавас. Келир үедө силер ону кончуг тода билип аар силер.

²¹ «Мен ол медээчилерни айбылап чорутпаан мен, олар боттары маңажып келди. Мен оларга чүве чугаалаваан мен, харын олар Мээң адым тудуп медеглеп тур!» ²² Бир эвес олар Мээң чөвүлелинге турган болза, чонумга Мээң сөстөримни медеэлеп, ону бузуттуг оруктан база бак үүлгедигден чайладыр ийик. ²³ Мен чүгле чоок тургаш, Бурган боор мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. — Ырак тургаш, Бурган эвес мен бе? ²⁴ Кандыг-бир кижиге Менден чажыт черже каштына берип шыдаар бе? Мен ону көрбейн баар мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. — Дээр биле черни Мен бургей ап турар эвес мен бе?» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁵ «Мээң адым тудуп, мегелеп өттүр билип медеглеп турар медээчилер чүү деп турарын дыннаан мен. Олар: „Мен дүш көрдүм, дүш көрдүм!“ — дээр-дир. ²⁶ Кажанга чедир ынчап кээр улузул? Ол медээчилер мегелеп өттүр билип медеглээр деп, бодунун сагыкынын даап бодаан чүвезин медеглээр деп бодап алган бе? ²⁷ Мээң чонумнун ада-өгбөзиге Ваал бурганга мөгөөр дээш, Мээң адымны утканы дег, ол медээчилер бот-боттарынга чугаалап турар дүштеринин дузасы-биле чонуну Мээң адымны уттур кылдыр албадаар

бис деп бодаар. ²⁸ Дүш көргөн медээчи оозун бодунун дүжү кылдыр чугаалазын, а Мээң сөзүмнү ажыдып чугаалааным медээчи ол сөстү чонга шынынгы-биле медеглезин! Тарааның үрезини биле саванынын аразында дөмей чүү барыл? — деп, Дээрги-Чаяакчы айтырган. — ²⁹ Мээң сөзүм от ышкаш — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Мээң сөзүм хая-даш чуура шапкан маска ышкаш!

³⁰ Мен ол медээчилерге удур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар Мээң сөстөримни бот-боттарындан оорлап турар. ³¹ Мен ол медээчилерге удур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар хей чүве чулчургаш: „Бурганнын медеглээн чүвези-дир“ — деп турар. ³² Меге дүштерин чугаалаан медээчилерге удур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар дүштерин чугаалап, боттарынын бардамы-биле, мегези-биле Мээң чонумну будулдуруп турар. Мен оларны айбылап чорутпаан мен, оларга айтышкын бербээн мен. Олар бо чонга кандыгдаа ажык-дуза чедирбес». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Дээрги-Чаяакчының сөзү үүрге-чүк бе?

³³ «Иеремия, кажан азы Иудеянын чону, азы Бурганның медээчизи, азы бараалгакчызы сенден: „Дээрги-Чаяакчы кандыг үүрге-чүк“ чүдүрдү?“ — деп айтырар болза, „Дээрги-Чаяакчы: ‘Силер боттарынар үүрге-чүк боор силер, а Мен силерни дүжү октаптар мен’ — деп медегледи“ — деп харыылаар сен. ³⁴ Бир эвес моон сонгаар азы медээчи, азы бараалгакчы, азы улус-чондан бир кижиге „Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүгү“ деп сөстөр чугаалаар болза, Мен ол кижини, оон өг-бүлезин кезедир мен».

³⁵ Бот-боттарындан, ха-дунманардан: «Дээрги-Чаяакчы чүү деп харыылады?» — деп азы «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» — деп айтырар ужурлуг силер. ³⁶ «Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүгү» деп сөстөрни моон сонгаар сагынмаңар, чүгө дээрге кижиге бүрүзүнүн

* 23:33 *Үүрге-чүк* — бо еврей сөс «үүрге-чүк» азы «өттүр билген медеглел» деп уткаларны илередир. Бо үзүндүдө ол ийи утка-биле сөс оюну чоруп турар. Ол сөстү Иеремияның удурланыкчылары, ону кочулаар дээш, ажыглап турган чадапас.

23:17 Иер. 6:14; Иез. 13:10; Мих. 3:5 23:18 Иов 15:8 23:19 3 Хаан. 19:11; Иез. 1:4 23:20 Иер. 30:23-24 23:21 Иер. 5:31; 14:14; Иез. 13:6 23:23 Ыл. ыр. 138:7-12 23:24 Иса. 66:1 23:25 Ы. х. к. 13:1; Зах. 10:2 23:27 Башт. 3:27 23:30 Ы. х. к. 18:20; Иер. 14:15; Иез. 13:8 23:32 Мих. 3:5

сөстери ооң бодунга үүрге-чүүк апаар болгай, а Аг-шеригилиг Дээрги-Чаяакчы, Дириг Бурганывыстың сөстөрүн хажыткан-дыр силер. ³⁷ Медээчиден: «Дээрги-Чаяакчы чүү деп харыылады?» — деп азы «Дээрги-Чаяакчы чүү диди?» — деп айтырар ужурлуг силер. ³⁸ Бир эвес силер «Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүүгү» деп сөстөр чугаалаарын соксатпас болзунарза, Дээрги-Чаяакчының чүнү чугаалаанын дыңнаар: «Мен силерге „Дээрги-Чаяакчының чүдүргөн үүрге-чүүгү“ деп сөстөрни чугаалап болбазын сагындырып турумда-ла, чугаалааныңар дээш ³⁹ Мен силерни база силерге, ада-өгбөнерге бергеним бо хоорайны уттуптар* мен, Бодумдан ырадыр дүжүр октаптар мен! ⁴⁰ Мен силерни кезээ-мөңгөдө кажан-даа уттундурбас бак атка киирер мен, куду көрүүшкүңгө чыгаар мен».

*Эки болгаш багай
фига чимизи*

24 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ көстүүшкүн чорудуп берди. Көөрүмгө, Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң мурнунда фига чимистиг ийи хааржак салып каан болду. А ол болза Вавилоннун хааны Навуходонсор Иерусалимден Иоакимниң оглу, Иудеяның хааны Иехонияны, Иудеяның ноияннын, усчу, дарган улугун үндүр бергеш, Вавилонче сүрүп ашпарган соонда болган чүве. ² Көөрүмгө, бир хааржакта чаагайы кончуг, эрте бышкан фига чимизи, а өске хааржакта — кижичи аргажок, ирик фига чимизи бар болду.

³ Дээрги-Чаяакчы менден: «Иеремия, чүнү көрүп тур сен?» — деп айтырды. Мен: «Фига чимизин. Эки чимистер бодур — чаагайы кончуг, багайы бодур — кижичи аргажок, ирик» — деп харыладым. ⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы менээ сөзүн айтыпкат, мынча дээн: «Моон халдей черже үндүр сывырыпканым, Иудеядан өскээр көжүрткен улусче, бо эки чимисче дег, эки көөр мен. ⁶ Оларга ачы-буян чедирери-биле ээ көрнүп, бо черже дедир чандырар мен, оларны маңаа хоозуратпайн, быжыкты-

рар мен, тура тыртпайн, тарып олуртур мен! ⁷ Мени — Дээрги-Чаяакчыны биллип алзын дээш, Мен оларга угаангыр чүректи бээр мен. Олар Мээң чонум болур, Мен оларның Бурганы болур мен, чүте дээрге олар Менче чүрэиниң ханызындан эглип кээр».

⁸ А кижичи аргажок, ирик чимистер дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Иудеяның хааны Седекияны, оон ноияннын, Иерусалимде база бо чуртта арткан бүгү өске улусту, Египетте чурттап турар бүгү израильчилерни ол багай фига чимизи ышкаш аажылаар мен. ⁹ Мен оларны чер-делегейиниң бүгү курунелеринге коргунчуг айныл-халаптын бужар улугер-чижээ кылып каар мен, оларны үндүр сывыраарым чер бүрүзүңгө оларның адын баксырадып, дорамчылап, кочулал болгаш каргышка таварыштырар мен. ¹⁰ Мээң оларга болгаш оларның ада-өгбөзиге берген черимге олар шупту узуткаттырып, чиде бергиге чедир, Мен оларже чаа-дайын, аш-чут болгаш хамчык аарыгны ыдар мен».

*Вавилоннун Иудеяны чагырар
чеден чылы*

25 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында Дээрги-Чаяакчының Иеремияга Иудеяның бүгү чонунга хамаарыштыр ажыдып чугаалаан сөзү бодур. Ол чыл болза Вавилоннун хааны Навуходонсорнун чагыргазының бирги чылы чүве-дир. ² Иеремия медээчининг Иудеяның бүгү чонунга, Иерусалимниң бүгү чурттагычларынга медеглээн чүүлү бодур: ³ «Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн чээрби үш чыл дүргүзүңдү — Амоннун оглу, Иудеяның хааны Иосияның чагыргазының он үшкү чылындан эгелээш, амдыгаа чедир — ажыдып келди. Мен силерге катап-катап дамчыдып-ла турдум, а силер тооп дыңнавадыңар. ⁴ Дээрги-Чаяакчы силерже Бодунун чалча-медээчилерин катап-катап айбылап чорудуп-ла турду, а силер тооп дыңнавадыңар, оларның чугаазынче кулаңар ээктирбедир. ⁵ Ол силерге:

* 23:39 Азы: «Бо хоорайны үүрге-чүүк дег көдүрер».

23:40 Иер. 20:11 24:1 Ам. 8:1; Мих. 7:1 || 4 Хаан. 24:12-15; Иез. 17:12 24:2 Иер. 29:16

24:6 Иер. 31:28; 42:10 24:7 Ы. х. к. 30:6; Иер. 32:39 24:8 Иер. 21:1 24:9 Ы. х. к. 28:37

24:10 Иер. 14:12; Иез. 5:17; 14:21 25:1 4 Хаан. 24:1; Иер. 36:1; Дан. 1:1 25:3 Иер. 1:2 ||

Иер. 7:13; 26:5 25:4 2 Чыл. 24:19 25:5 Иер. 7:7

„Кайынар-даа бодунун бузуттуг оруундан, бачыттыг үүлгедиглеринден ойталазын, ыңчан Дээрги-Чаяакчының силерге база ада-өгбөңерге шаг шаанда берген черинге кезээ-мөңгөдө чурттаар силер. ⁶Өске бурганнар эдербөңөр, оларга бараан болуп, мөгөйбөңөр, холунарның ажил-херээ-биле Мени килеңнеттениңер, ыңчан Мен силерге айбыл-халап ытпас мен“ — деп чугаалаан турган болгай».

⁷ «Ынчалза-даа силер Мени тооп дыңнавадыңар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Бодунарга хора чедирип, холунарның кылган ажил-херээ-биле Мени килеңнеттиңер». ⁸ Ынчангаш Агшериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң сөстөримни тооп дыңнавааныңар дээш ⁹ Мен сонгу күрүнелерниң бүгү аймактарын кыйгырттып, чыыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Мээң чалчам, Вавилоннуң хааны Навуходоносорну кыйгырткаш, ону бо черге, оон чурттакчыларыңа, бүгү кожа чоннарга удур чаалаштырар мен. Ол чоннарны бүрүнү-биле узуткаар мен, оларны хоозураашкын биле кочулалче, мөңгө буураашкынче чыгаар мен. ¹⁰ Мен оларның аразынга өөрүшкү биле хөглээшчин үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү, дээрбе даштарының даажы дыңналбас кылып каар мен база чырыткының одун өжүрер мен. ¹¹ Бүгү бо чер ээнзиреп хоозураар, бо чоннар чеден чыл дургузунда Вавилоннуң хааныңа кулдандыар.

¹² Чеден чыл эртерге, Вавилоннуң хааның, оон чонун кем-буруузу дээш кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Халдей черни кезээ-мөңгөдө хоозурадыр мен. ¹³ Мен ол чер-биле Мээң аңаа удур чугаалаан бүгү чүвемни, бо номда бижиттинген чүвени, Иеремианың бүгү чоннар дугайында өттүр билип медеглээн чүвезин боттандыраар мен. ¹⁴ Халдей чон боду хөй чоннарның кулу апаар, өндүр улут хааннар ону чагырып аар — Мен ону үүлгеткен херектери дээш кезедир мен».

Килеңниң дашказын делегейниң чоннарынче чажар

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы меңээ: «Мээң холумдан килеңимниң арагазын куткан бо дашканы алгаш, сени айбылап чорудуп турарым бүгү чоннарга ижиртип каг. ¹⁶ Олар ижипкеш, тендирип, Мээң оларже ыдып турарым кылышты көрүп кааш, кортканыңдан угаанын ышкыныштар» — деп чугаалаан. ¹⁷ Мен Дээрги-Чаяакчының холунда дашканы алгаш, Оон мени айбылап чоруткан бүгү чоннарыңа араганы ижиртип кагдым:

¹⁸ Иерусалимге, Иудеяның хоорайларыңа, оон хааннары биле нояннарыңа — оларны хоозурадыр дээш, оларны ам хөмө тавараан кочулал, куду көрүүшкүн болгаш каргаттырышкынче чыгаар дээш — ижиртип кагдым;

¹⁹ Египеттин хааны фараонга, оон дүжүметтери биле нояннарыңа, оон бүгү албаты чонунга, ²⁰ египетчилер аразында өске аймак-сөөктүг бүгү улуска;

Уч деп черниң бүгү хааннарыңа; филистим черниң бүгү хааннарыңа — Аскалон, Газа, Экрон хоорайларың болгаш Азот хоорайның артынчызының хааннарыңа;

²¹ Эдом, моав болгаш аммон чоннарыңа;

²² Тир, Сидон хоорайларың хааннарыңа; далай ындында чурттарның хааннарыңа;

²³ Дедан, Тема, Буз чурттакчыларыңа, кастыында дүгүн чүлүүр бүгү улуска*;

²⁴ Аравияның бүгү хааннарыңа, ээн кургаг ховуда чурттаан янзы-бүрү аймак-чоннарың чагырган бүгү хааннарга;

²⁵ Зимриниң бүгү хааннарыңа, Эламның бүгү хааннарыңа, Мидияның бүгү хааннарыңа;

²⁶ сонгу күрүнелерниң бүгү хааннарыңа, чоокта-даа, ыракта-даа турарларыңа, удаа-дараалаштыр ижиртип кагдым — чер-делегей кырында бар бүгү

* 25:23 Кастыында дүгүн чүлүүр бүгү улус — ээн кургаг Аравия ховузуңга чурттап чораан чамдык аймактарны ыңча деп адаар турган.

25:6 Хост. 20:3-4 25:9 Иер. 1:15 || Иер. 27:6; 43:10 || Иер. 18:16 25:10 Эккл. 12:4; Иер. 7:34

25:11 Иер. 29:10; Дан. 9:2; Зах. 1:12; 7:5 25:13 Иер. 46—51 25:14 Иер. 27:7; 50:9; 51:28

25:15 Бд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Авд. 1:16; Ажыл. 14:10 25:16 Иер. 47:6 25:17 Иса. 51:22; Наум 3:11

25:19 Иер. 46:25 25:20 Э. д. 22:21; Иов 1:1; Быт. 4:21 || Иер. 47:1 25:21 Иер. 48—49 25:22 Иса. 23:1;

Иер. 27:3; 47:4 25:23 Э. д. 22:21; Иса. 21:13; Иер. 49:8 25:25 Иер. 49:34-39

күрүнелерге ижиртип кагдым. А Сесах-тын* хааны эң сөөлүндө ижер.

²⁷ «Ол улус-чоннарга мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ижнер, эзириңер, кузуңар! Кээп дүшкөш, Мээң силерге ыдарым жылышты көрүп кааш, турбас силер“²⁸. Кажан олар сээң холуң сунган дашканы хүлээп аарындан ойталап, ижиксесес болза, оларга мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Албан ижер ужурлуг силер! ²⁹ Мээң адым-биле адаан бо хоорайже-даа Мен айыыл-халап ыдып турумда, силер канчап кеземчеден чыйлаар силер? Чок, чайлап шыдавас силер, чүгө дээр-ге Мен чер-делегейниң бүгү чурттакчыларынга удур дайылдажыр кылдыр жылышты кыйгырып тур мен“». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³⁰ «Оларга бүгү бо сөстөрни чарлап, мону чугаала.

Дээрги-Чаяакчы өрүтен диңмиреп кээр, Бодунуң ыдыктыг оран-савазындан дыңзыг үн-биле алгырап, Бодунуң чер-чуртунче хөрөктенир, виноград чулуу сы бастырган кижиниң дааш-шиммээн үндүрери дег, черниң бүгү чурттакчыларынче кышкырап! ³¹ Диңмирээшкин чер-делегейниң кыдыынга чедир дагжаар, чүгө дээр-ге Дээрги-Чаяакчы чоннар-биле маргыжар, Ол бүгү улус-биле чаргылдажыр, кем-буруулугларны кылыш-биле шаштыртып каар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Айыыл-халап бир чондан өске чонче сүрүштүр кел чыдыр, чер-делегейниң кыдыындан кончук улуг шуурган көдүрлүп ор! ³³ Ол хүн Дээрги-Чаяакчыга өлүрткен улус чер-делегейниң бир кыдыындан өске кыдыынга чедир чыткылаар. Улус оларның ажыын ажып ыглашпас, мөчү-сөөгүн чыып, ажаавас, олар чер кырынга өдөк дег чыдып каар. ³⁴ Чагырыкчылар, ыглап-сыктаңар, чо-

вууртаңар, сүрүг баштыңнары, качыгдалдан довуракка боражыңар, чүгө дээр-ге силерни дөгөрер дээш аппаар үе келген-дир. Силерни, үнелиг сава дег, буза шавар, тоо быдарадыр. ³⁵ Чагырыкчылар хортадаар чер тыппас, сүрүг баштыңнарынга камгалап турбас. ³⁶ Чагырыкчыларның ыы-сызы, сүрүг баштыңнарының ишкиргинип ыглааны дынналып тур. Дээрги-Чаяакчы оларның одар-белчийрин хоозураткан-дыр. ³⁷ Дээрги-Чаяакчы күштүү-биле килеңнээр-ге, тайбың одарлар узуткаттынып тур. ³⁸ Дээрги-Чаяакчы бодунуң чыдынындан үнүп келген арзылаң ышкап! Улус-чоннарның чери Ооң кадыг-дошкун, кыптыккан килеңинден хоозурап калган».

Улус-чоннуң Иеремияны шииткени

26 ¹ Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының эгезинде Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн ажылып, ² Иеремияга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчының өргээзиниң шөлүңгө туруп алпаш, Иудеяның шупту хоорайларындан Дээрги-Чаяакчының өргээзинге мөгейип кээп турар бүгү чурттакчыларга сенээ чугаалаарын дужааган сөстөримниң шуптузун дамчыт, чангыс-даа сөс уттуп кагба! ³ Олар тооп дыңнааш, кижиги бүрүзү бодунуң бузуттуг оруундан ойталаар чадавас. Мен ыңчан бодалым өскөртип, оларга үүлгедиглери дээш таварыштырар дээним айыыл-халап олар-биле болбас кылып каар мен. ⁴ Оларга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Бир эвес Мени тооп дыңнавас, Мээң силерге берген хоойлум эзурап чурттавас болзунарза, ⁵ Мээң чалча-медээчилеримниң чугаазын тооп дыңнавас болзунарза — а Мен силер Мээң медээчилеримни тооп дыңнавайн турунарда-ла, оларны силерге катап-катап айбылап чорудуп-ла турар-дыр мен — ⁶ Силом-биле кылган чүвемни бо өргээ-биле кылыр мен*, а бо хоорайны чер-делегейниң бүгү чоннарынга каргаттырарынче чыггар мен“».

* 25:26 Сесах — Вавилоннуң оюскан ады (Иер. 51:41 көр). * 26:6 Силом — Баштыңчылар үезинде Бурганның ыдыктыг майгыны турган, Эфремниң черинде хоорай. Ооң соондагы үеде Силом буурап дүшкен (Иис. 18:1; Башт. 18:30; Иер. 7:12 көр).

25:27 Иез. 38:21 25:28 Иер. 49:12 25:29 1 Пет. 4:17 || Иез. 38:22 25:30 Иои. 3:16; Ам. 1:2

25:32 Иер. 23:19; 30:23 25:33 Иса. 66:16 || Иер. 8:2; 16:4 25:34 Иер. 4:8 26:1 4 Хаан. 23:36

26:2 Иер. 7:2; 19:14 || Ы. х. к. 4:2; Ажыд. 22:18 26:3 Иер. 18:8; 36:3; Иона 3:10 26:4 Лев. 26:14;

Ы. х. к. 28:15 26:5 Иер. 25:3-4

⁷ Иеремия ол бүгү сөстөрнү Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чугаалаан, Бурганның бараалгакчылары, медээчилери база бүгү чон ону дыннап турган. ⁸ Дээрги-Чаяакчынын бүгү чонга дамчыдарын айыткан шутту чүвезин Иеремия чугаалап доозарга, Бурганның бараалгакчылары, медээчилери база бүгү чон ону тудуп алгаш: «Сенээ өлүм, өлүм! ⁹ Дээрги-Чаяакчынын адын тудуп өттүр билип медеглеп тура, Силом-биле болган чүве бо өргэ-биле база болурун, бо хоорайнын ээнзирээрин, аңаа чурттаар кижги арпазын чүге чугааладың?» — деп алгыржи бергеннер.

Бүгү чон Иеремияны шиидер дээш Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чыгып келген. ¹⁰ Иудеянын нояннары ол дугайында дыннап кааш, хаанның ордузундан Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чедип келгеш, Чаа хаалга чанынга олуруп алганнар. ¹¹ Бурганның бараалгакчылары биле медээчилери нояннарга база бүгү чонга: «Бо кижини өлүрүп шиидер ужурлут! Хоорайывыс дугайында оон чүү деп өттүр билип медеглээнин боттарынар дыннадыңар» — дээн.

¹² Иеремия нояннарга база бүгү чонга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы мени бо өргээ болгаш бо хоорай дугайында силерниң дыннаанынар өттүр билген медеглелди чугаалазын дээш айбылап чорутту. ¹³ Оруктарынар биле ажыл-херэзерни экижидип ап көрүнер, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарнын сөзүн дыннаанар. Дээрги-Чаяакчы ынчан бодалын өскертип, силерге азааны айыыл-халапты болдурбас. ¹⁴ А мен — силерниң холунарже кирдим, мээң-биле силерге шын болгаш чөптүг деп сагындырар чүведен кылынар. ¹⁵ Чүглө ыяк билип алынар — мени өлүрер болзунарза, кем-буруу чок кижинин ханы дээш бодунарга, бо хоорайга, оон бүгү чурттакчыларынга буруу чүктедир силер. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы мени шынап-ла ол бүгү сөстөрнү силерге дынналдыр чарлазын дээш айбылап чоруткан болгай».

¹⁶ Нояннар база бүгү чон Бурганның бараалгакчылары биле медээчилеринге: «Бо кижини өлүрүп шиитпес

ужурлуг-дур! Ол биске Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың адындан чугаалап турган-дыр» — дээннер.

¹⁷ Чурттуң элээн каш баштыннары туруп келгеш, чыылган бүгү чонга мынча дээннер: ¹⁸ «Иудеянын хааны Эзекиянын үезинде Морешет чурттуг Михай өттүр билип медеглеп турду. Ол Иудеянын бүгү чонунга:

„Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: ‘Сиюну шул ышкаш аңдарып каар, Иерусалим бузундулар оваазы апаар, а бо өргээни туткан даг арга-ыяш үнгөн чер апаар’ — дээн“ — деп чугаалаан болгай.

¹⁹ Ындыг-даа болза, Иудеянын хааны Эзекия биле Иудеянын бүгү чону ол медеэчини өлүрерин дидинген бе? Хаан Дээрги-Чаяакчыдан корга бергеш, Оон хайыра дилээрин оралдашпаан бе? Дээрги-Чаяакчы ынчан бодалын өскертип, Бодунуң оларга азааны айыыл-халап болбас кылып каан болгай. А бис боттарывыстың бажывысче хан кудуп тур бис!»

²⁰ (Өске-бир кижги — Шемайянын оглу, Кириат-Иарим хоорай чурттуг Урия дээрзи база Дээрги-Чаяакчынын адындан өттүр билип медеглеп турган чүве-дир. Ол кижги бо хоорай биле бо черге удур, Иеремия ышкаш, өттүр билип медеглеп турган.

²¹ Иоаким хаан, оон шериглери болгаш нояннары медеэчинин сөстөрнү дыннаан соонда, хаан ону өлүрер деп барган. Урия ол дугайында билип кааш, кортканындан Египетче дезе берген. ²² Иоаким хаан Египетче бодунуң улузун — Ахборнун оглу Элнафанны өске кижилер-биле кады чорудупкан. ²³ Олар Урияны Египеттен үндүргеш, Иоаким хаанга эскелгеннер. Хаан Урияны кылыш-биле өлүрткеш, мөчү-сөөгүн карачал улус ажаар чевежге октаптарын дужааган чүве-дир.)

²⁴ Ынчангаш Шафанның оглу Ахикам Иеремияга болчуп, ону өлүрүп каар кылдыр чонга бербейн барган.

Хомут-биле бадыткал демдээ

27 ¹ Иосиянын оглу, Иудеянын хааны Седекиянын* чагыргазынын эгезинде Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдыпкан.

* 27:1 Чамдык бурунгу сөзүглелдерде бо домак таварышпайн турар. А өске сөзүглелдерде «Седекия» эвес, а «Иоаким» деп бижээн.

26:10 Иер. 36:10 26:13 Иер. 7:3; 18:11 || Ы. х. к. 30:2-3; Иона 3:10 26:14 Иис. 9:25 26:17 Аж.-ч. 5:34 26:18 Мих. 3:12 26:19 2 Чыл. 32:26 || Хост. 32:14 26:20 Иис. 9:17; 1 Хаан. 7:1 26:21 4 Хаан. 23:36 26:22 Иер. 36:12, 25 26:24 4 Хаан. 22:12 27:1 4 Хаан. 24:18

² Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Хомут биле моожадан кылгаш, мойнуңга кедип ал. ³ Иерусалимче Иудеяның хааны Седекияга келген элчиннер дамчыштыр эдом, моав болгаш аммон чоннарның, Тир болгаш Сидонун хааннарынче хомут, моожадан чорудувут. ⁴ Ол элчиннерге боттарының дээргилеринге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдің Бурганының бо сөстөрүн дамчыдарын дужаа: ⁵ Мен Бодумнуң өндүр улуг күжүм болгаш күчүлүг холум-биле делегейни база чер кырында чурттап турар кижилерни, дириг амытаннарны чаяап каан мен. Делегейни Мен бериксээн кижимге бээр мен. ⁶ Мен ам ол бүгү черлерни Вавилоннун хааны, Мээң чалчам Навуходоносорга хүлээдиң тур мен, черлик аң-меңни безин аңаа чагыртыр кылдыр берип тур мен. ⁷ Аңаа, оон оглунга, оглунуң оглунга бүгү чоннар бараан болур. Оон соонда Навуходоносорнун чер-чуртунун бастырар ээлчээ кээр. Ынчан Вавилонну хөй чоннар, өндүр улуг хааннар чагырып аар.

⁸ Ынчалза-даа ам кандыг-бир чон азы күрүнө аңаа, Вавилоннун хааны Навуходоносорга, бараан болбас болза, Вавилоннун хаанының хомудунче мойнун сукпас болза, Мен ыңдыг чонну дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг-биле кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ол чонну хаанның холу-биле төндүр кыргып-хыдыр мен. ⁹ Силерге: «Вавилоннун хаанынга кул болбас силер» — деп турар боттарынарның бүдүү билир, төлгечи, дүшчү, караң көрнүр болгаш илби-шидичи улузунарын дыңнаваңар. ¹⁰ Силерни черинерден ырадыр дээш, Мен силерни үндүр сывырыптарымга, өлүп калзын дээш, олар силерге меге чүве медеглээр-дир. ¹¹ А мойнун Вавилоннун хаанының хомудунче сугар база аңаа бараан болур чонну Мен оон бодунуң черинге арттырар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол чон бодунуң черин болбаа-зырадып, аңаа чурттаар».

¹² Ол бүгү сөстөрни мен Иудеяның хааны Седекияга база медегеп, мынча дээн мен: «Вавилоннун хаанының ке-

дирген хомудун мойнунарга сугарындан ойталаваңар. Аңаа база оон чонунга бараан болуңар, ыңчан амы-тынның арттар силер! ¹³ Чүге сен бодун, сээң албаты чонун дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр ужурлугуң? Дээрги-Чаяакчы Вавилоннун хаанынга бараан болбас чон-биле ыңчаар кылырын аазаан болгай. ¹⁴ Силерге: «Вавилоннун хаанынга кул болбас силер» — деп турар медеэчилерни дыңнаваңар, чүге дээр-ге олар силерге меге чүве медегеп турар-дыр».

¹⁵ «Мен оларны айбылап чорутпаан мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар Мээң адым тудуп, мегелеп медегеп турар-дыр. Ынчангаш Мен силерни үндүр сывырыптар мен — силер өлүп каар силер, силерге өттүр билип медегеп турар медеэчилер база!»

¹⁶ Бурганның бараалгакчыларынга болгаш бүгү чонга мен Дээрги-Чаяакчының сөзүн дамчыдып чугааладым: «Силерге: «Удавайың Дээрги-Чаяакчының өргээзинин херекселдерин Вавилондан дедир эгидер!» — деп өттүр билип медегеп турар медеэчилерни дыңнаваңар, чүге дээр-ге олар силерге меге чүве медегеп турар-дыр. ¹⁷ Оларны дыңнаваңар, Вавилоннун хаанынга бараан болуңар, ыңчан амы-тынның арттар силер! Чүге бо хоорайны үрөгдөп бустуарыңга чедирерил? ¹⁸ Бир эвес олар Бурганның медеэчилери болза база Дээрги-Чаяакчының сөзү оларга четкен болза, Дээрги-Чаяакчының өргээзинде база Иудеяның хаанының ордузунда, Иерусалимде ам-даа арткан херекселдерни Вавилонче аппарбазын дээш, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыдан дилеп, мөргүзүннер».

¹⁹⁻²¹ (Вавилоннун хааны Навуходоносор Иоакимнің оглу, Иудеяның хааны Иехонияны база Иудея биле Иерусалимнің бүгү нояннарын Иерусалимден Вавилонче тудуп аппаарга, бо хоорайда Бурганның өргээзинге адагаштар, «далай» дээр чунар сана болгаш дөжөктөр арткан.) Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдің Бурганы Бодунуң өргээзинде база Иудеяның хаанының ордузунда, Иерусалимде арткан херекселдер

27:2 Иер. 28:10 27:3 Иер. 25:21-22 27:5 Иса. 45:12 || Дан. 4:14 27:6 Иса. 44:28; 45:1; Иер. 25:9; 43:10 || Дан. 2:38; 4:19 27:7 Иер. 52:31 || Иер. 25:12-14 27:8 Иер. 28:10; Иез. 34:27 || Иер. 14:20 27:9 Иер. 29:8 27:10 Иер. 5:31 27:12 Иер. 38:17 27:13 Иер. 14:12 27:16 Иер. 28:3 27:19-21 4 Хаан. 24:14-15

дугайында мынча дээн: ²² «Ол херекселдерни Вавилонче аппаар; оларже сагыш салыр хүнүмге чедир олар аңаа артып каар. Оон ол херекселдерни үндүрө бергеш, бо черже дедир эгидер мен». Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Меге медээчи Анания

28 ¹Иудеяның хааны Седекияның чагыргазының эгезинде, оон дөрткү чылының беш айда Азурнун оглу Анания — Гаваон хоорай чурттуг Бурганның медээчизи — Дээрги-Чаяакчының өргээзинге, Бурганның бараалгакчылары база бүгү чон көрүп турда, меңээ мынча дээн: ² «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мону чугаалаан: „Мен Вавилоннун хаанының кедирген хомудун чуура шаап каар мен. ³ Ийи чыл болгаш, Мен Вавилоннун хааны Навуходоносорнун Дээрги-Чаяакчының өргээзинден ап алгаш, Вавилонче аппарган бүгү херекселдерин бо черже дедир эгидер мен. ⁴ Иоакимнин оглу, Иудеяның хааны Иехонияны база Иудеядан Вавилонче тулуп аппарган бүгү улусту Мен бо черже дедир чандыраар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгээн, — чүге дээрже Вавилоннун хаанының кедирген хомудун чуура шаап каар мен“».

⁵ Дээрги-Чаяакчының өргээзинге турган бараалгакчылар биле бүгү чон көрүп турда, Иеремия медээчи Анания медээчиге харыы берген. ⁶ Иеремия: «Дээрги-Чаяакчы ылап-ла ынчаар кылып каан болза! Ол сээң өттүр билген меделгелинни күүседип, Бодунун өргээзинин херекселдерин Вавилондан бо черже дедир эгиткен база туттурган бүгү улусту дедир чандырган болза! ⁷ Чүглө сенээ болгаш бүгү чонга дыңналдыр чугаалаар чүвемни дыңнап ал. ⁸ Шаг шаанда, сен-даа, мен-даа чок турган үеде, Бурганның медээчилери хөй чурттарга, өндүр улуг күрүнелерге дайын-чаа, айыыл-халап болгаш хамчык аарыг боорун баш бурунгаар чугаалап турган болгай. ⁹ Бир эвес медээчи амыр-тайбың доктаарын баш бурунгаар чугаалаан болза, Дээрги-Чаяакчының ылап-ла айбылап чоруткан медээчизи ол-дур деп, чүглө кажан оон меделгээн сөстери чогул бүдөргө, хүлээп көөр турган» — деп харыылаан.

¹⁰ Анания медээчи Иеремия медээчинин мойнунда хомутту ужулгаш, чуура шаап каапкаш, ¹¹ бүгү чон мурнунга: «Дээрги-Чаяакчы: „Ийи чыл болгаш, Мен бүгү чоннарның мойнунда хомутту, Вавилоннун хааны Навуходоносорнун кедирген хомудун, шак ынчаар чуура шавар мен“ — деп чугаалады» — дээн. Иеремия медээчи ынчан бодунун оруубиле чорупкан.

¹² Иеремия медээчинин мойнунда хомутту Анания медээчи чуура шаап каан соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ¹³ «Барып, Ананияга мону чугаала. Дээрги-Чаяакчы: „Сен ыяш хомутту чуура шаап кааш, оон орунунга демир хомут кылып алдың!“ — дээн. ¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: „Бүгү бо чоннар Вавилоннун хааны Навуходоносорга бараан болзун дээш, оларның мойнунга демир хомут кедирер мен! Олар оон кулдары апаар, черлик аң-менни безин аңаа хүлээдир мен“ — деп меделгээн болгай».

¹⁵ Иеремия медээчи Анания медээчиге мынча дээн: «Анания, мени дынна! Дээрги-Чаяакчы сени айбылап чорутпаан-дыр, сен бо чонну мегелеп, ынандырган-дыр сен. ¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы: „Мен сени чырык чер кырынга амылыг арттырбас мен, бо чылын-на өлүп каар сен, чүге дээрже чугааң-биле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүрген-дир сен“ — дээн болгай».

¹⁷ Ол-ла чылын, чеди айда, Анания медээчи өлү берген.

Тудуп аппарган еврейлерге чагаа

29 ¹Арткан баштыннарже, Бурганның бараалгакчылары биле медээчилеринче болгаш Навуходоносорнун Иерусалимден Вавилонче сүрүп аппарган бүгү чонунче Иеремия медээчинин Иерусалимден чоруткан чагаазы бо-дур. ² Иехония хаанын, оон авазын, Иудея болгаш Иерусалимдин дүжуметтери биле ноянарнын, усчу, дарган улусун Иерусалимден тудуп аппарган соонда, ³ Иеремия ол чагааны Шафанның оглу Элеаса биле Хелкияның оглу Гемарияны дамчыштыр чоруткан турган. Ол ийи кижини Иудеяның

27:22 4 Хаан. 25:13 || Эзра 1:7; Иер. 29:10 28:1 4 Хаан. 24:18 || Ис. 9:3; 21:17 28:2 Ы. х. к. 28:48; Иер. 27:8 28:3 Иер. 27:16 28:9 Иер. 6:14 || Ы. х. к. 18:22 28:10 Иер. 27:2 28:14 Иер. 27:6 28:15 Иер. 29:31-32 29:1 Иез. 8:1 29:2 4 Хаан. 24:12; Иер. 24:1

хааны Седекия Вавилонче — оон хааны Навуходоносорже айбылап чоруткан чүведир. Ол чагаада мынча деп бижээн:

⁴Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Иерусалимден Вавилонче үндүр сывырыпканым бүгү туттурган улус, дыннаңар.

⁵Бажыңардан tudup алгаш, ээлеп чурттанар, сесерликтерден тарып алгаш, оларның чимизин чиңер. ⁶Кадайдан ап алыңар, оол-кыстыг болуңар, оларны өглөп-баштанар — олар база ажы-төлдүг болзун. Ол черге өзүп-көвүдөңөр, эвээжевенер! ⁷Силерни ынаар үндүр сывырыпканым хоорайга амыр-тайбыңдан күзөнөр. Ол хоорай дээш дилеп, Дээрги-Чаяакчыга мөргүңөр, бир эвес аңаа амыр-тайбың доктаар болза, силерге база амыр-тайбың доктаар».

⁸Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Силерниң аранарда турар бүдүү билерлеринерге, төлгечилеринерге дуурайлатпаңар, дүжүн чугаалаар дүшчүлөрни дыннаваңар!» ⁹Ол улус силерге Мээң адым tudup, мегелеп өттүр билип медеглээр-дир, Мен оларны айбылап чорутпаан мен» — деп медеглээн.

¹⁰Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Вавилонга берип каан чеден чыл эрте бээрге, Мен силерге сагыш салыр мен, Мээң ачы-буянның сөзүмнү силер-биле күөсөдип, силерни бо черже дедир чандыңар мен. ¹¹Силерге хамаарыштыр чүнү баш бурунгар бодап алганымны Мен билир болгай мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Силерге келир үени, идегелди хайырлаар дээш, Мен айыгы-халап эвес, амыр-тайбыңны бээр деп бодалдыг мен.

¹²Силер Мени кыйгыңар силер, баргаш, Меңээ мөргүүрүңерге, Мен силерге харыылаар мен. ¹³Менче чүткүп, дилеп эгелээш, тып аар силер. Бир эвес Менче бүгү чүлдү-чүрээңер-биле чүткүүр болзуңарза, ¹⁴Мени тып аар силер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Мен силерге эки чолду эгидер мен», силерни ынаар үндүр сывырыпканым бүгү чоннардан, бүгү черлерден чыып эккээр мен».

¹⁵Силер: «Дээрги-Чаяакчы биске Бодунун медээчилерин, Вавилонга турувуста, база чорудуп берди» — деп турдунар. ¹⁶⁻¹⁷А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Давид хаанның дүжүлгезинде саадаан хаан дугайында, Иерусалим хоорайда бүгү чурттакчы чон — силерниң-биле кады tudup аппаратчаан ха-дунманар дугайында мынча дээн: «Мен оларже дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг ыдып тур мен! Мен оларны кижичи аргажок, ирик фи́га чимизи ышкаш аажылаар мен. ¹⁸Мен оларны дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыг-биле истеп сүрер мен. Оларны чер-делегейниң бүгү күрүнелеринге коргунчут үлегерчижек кылып каар мен, үндүр сывырым чор бурзүңге оларны каргыш, хоозурал, кочулал болгаш дорамчылаага таварыштыңар мен. ¹⁹Чүте дээрге олар Мээң сөстөрүмни тооп дыннавайн турган болгай — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен ол сөстөрүмни Бодунун чалча-медээчилеримни дамчыштыр оларже катап-катап чорудуп-ла турдум, а олар тооп дыннавады — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁰А силер, Мээң Иерусалимден үндүр сывырып, Вавилонче чорудупканым улус, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыннаңар!»

²¹Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы силерге Оон адын tudup, меге чүве медеглөп турар медээчилер — Колияның оглу Ахав биле Маасеяның оглу Седекия дугайында мынчаар чугаалаан: «Мен оларны Вавилоннун хааны Навуходоносорга хүлээдип бээримге, силер көрүп туруңарда, хаан оларны өлүрүп каар! ²²Оларны сактып, Вавилонче көжүрткен иудейлер аразыңга: „Седекия болгаш Ахав-биле болган чүвени Дээрги-Чаяакчы сзэң-биле база кылзын!“ — деп каргыш тыптыр. (Вавилоннун хааны оларны отка хаарган.) ²³Чүте дээрге олар Израильге чүдек-буңар чүве үүлгедип: өскө улустун кадайлары-биле самырап база оларга чугаалаарын дужаавааным меге чүвени

* 29:8 Азы: «Дүжөп турар дүштеринерже сагыш салбаңар!» * 29:14 Азы: «Туттуруп алган улусту хостап, дедир эккээр мен».

29:7 Эзра 6:10; 1 Тим. 2:1-2 29:8 Иер. 27:9, 15 29:9 Иер. 5:31 29:10 Иер. 25:11-12; Дан. 9:2; Зах. 1:12 || 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1 29:12 3 Хаан. 8:48; 2 Чыл. 6:38; Дан. 9:3 29:13 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 15:2; Иса. 55:6 29:14 Ы. х. к. 4:29 || Ы. х. к. 30:3 29:16-17 Иер. 24:3, 8 29:18 Иер. 14:12 || Иер. 15:4; 18:16 29:19 2 Чыл. 24:19; Иер. 25:4 29:21 Иер. 5:31 29:22 Иса. 65:15 29:23 Иер. 23:14

Мээн адым тудуп чугаалап турганнар. Мен ону билир мен, анаа херечи мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Шемайга Бурганның медеглели

24-25 «Иеремия, Нехелам чурттуг Шемай деп кижиге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганынын дараазында сөстөрүн дамчыт: „Иерусалимнин бүгү чурттакчы чонунга, Маасеянын оглу, Бурганның бараалгакчызы Софонияга болгаш бүгү бараалгакчыларга бодун адындан чагаа бижээн кижини сен болгай сен“».

Ол чагаада мынча деп бижээн турган:

26 Дээрги-Чаяакчы Софония сени Бурганның бараалгакчызы Иодайнын орнунга бараалгакчы кылып каан болгай; Дээрги-Чаяакчының өргээзинге угаанын ышкынгаш, өттүр билип медеглеп эгелээр улусту хайгаараар база оларнын буттарын доорбаш ышка демирлээр, мойнунга дөнгү кедирер ужурлут турган сен. 27 А силерниң черде өттүр билип медеглеп турар Анатот чурттуг Иеремияны чүгө доктаатпас сен? 28 Ол Иеремия Вавилонда бисче: «Шөлүлгөңөр үр хуусаалыг боор. Бодунарга бажыннардан тудуп алгаш, оларны ээлеп чурттанар, сесерликтерден тарып алгаш, оларнын чимизин чинер» — деп бижээн чагаа чорутту.

29 Бурганның бараалгакчызы Софония ол чагааны Иеремия медеэчиге номчуп берген. 30 Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдыпкан: 31 «Өскээр көжүрткен бүгү улусче медеэден чорудувут. Дээрги-Чаяакчы Нехелам чурттуг Шемайга дугайында: „Шемайны Мен айбылап чорутпаан мен, ындыгдаа болза, ол силерге өттүр билип медеглеп, меге идегел берген-дир!“ — деп чугаалаан. 32 Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: „Мен Нехелам чурттуг Шемайны, оон үре-салгалын кездир мен! Оон үре-салгалындан кым-даа бочоннун аразынга чурттавас, Бодумнун

чонумга Мээн хайырлаар ачы-буянымны көрбөс, чүгө дээрге Шемайга бодунун чугаазы-биле Дээрги-Чаяакчыга удур үймээн үндүргөн-дир“». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бурганның идегелди азааны

30 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыткан сөзү бо-дур. ² Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Мээн сөзөң чугаалаан бүгү чүвемни дүрүт-номга бижип каг. ³ Чүгө дээрге үези кээрге, Мээн чонумга, Израиль биле Иудеяга, эки чолду эгидер мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — оларнын ада-өгбөзинге берген черимче оларны дедир чандыраар мен, олар ынчан черин ээлеп чурттаар».

⁴ Дээрги-Чаяакчының Израиль биле Иудея дугайында чугаалаан сөстери бо-дур. ⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Коргуушкун биле дөвөдээшкун кышкызы дынналып тур — амыр-тайбың чок-тур! ⁶ Айтырып, боданың көрүңер! Эр кижини божуп шыдаар бе? А чүгө Мен көөрүмге, эр улус, божаан кадайлар дег, белинден туттунуп алганыл? Чүгө оларнын арыннары ак тос апарганыл? ⁷ Аа халак! Ол өндүр улут хүн-дур, анаа дөмөйлежир хүн чок. Израильге айыыл-халап үези кээри ол-дур, ынчалза-даа ол тын-менди үнер.

⁸ Ол хүн кээрге, Мен сээң мойнунда хомутту чуура шаап, моожанны үзе тыртар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ынчан Мээн улузум даштыкы улуска бараан болбайн баар, ⁹ а боттарының Бурганы, Дээрги-Чаяакчыга база оларнын бажынга Мээн салып каарым боттарының хааны — Давидтин салгакчызынга бараан болуп эгелээр.

¹⁰ А сен, Мээн чалчам Иаков, кортпа — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Израиль, сүрээдеве! Мен сени камгалап, ырак чурттан дедир эккээр мен, үре-салгалынны — туттуруушкунда турары чурттан дедир чандыраар мен. Иаков ээп келгеш, хостуг-шөлээн, амыр-тайбың чурттаар, ону кым-даа коргудуп-дүврөтпес. ¹¹ Чүгө дээрге Мен сээң-биле кады мен — деп, Дээрги-Чаяакчы

29:24-25 4 Хаан. 25:18; Иер. 21:1 29:26 4 Хаан. 9:11; Ос. 9:7 || Иер. 20:2 29:31 Иер. 28:15-16

30:2 Иер. 36:2; Авв. 2:2; Зах. 5:1 30:3 Ы. х. к. 30:3; Иер. 29:14 || Иер. 12:15; Иез. 20:42 30:6 Иса. 13:8 || Иоил 2:6; Наум 2:10 30:7 Иоил 2:11; Соф. 1:14; Дан. 12:1 30:8 Иер. 2:20; 27:8; Иез. 34:27

30:9 Иез. 23:5; 34:23-24; 37:24 30:10 Иса. 41:8 || Лев. 26:6; Иер. 46:27; Иез. 39:26; Мих. 4:4

30:11 Иер. 46:27-28

медеглээн, — Мен сени камгалаар мен! Оларның аразыңга сени тоо быдаратканым бүгү чоннарның когун үзер мен, а сени узуткавас мен. Ындыг-даа болза, сени чөптүү-биле кезедир мен, кеземче чок артгырбас мен!»

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Балыгларын эмнеттинмес-тир, кемдээш-киниң аар-дыр! ¹³ Сээң херээн дээш кым-даа сагыш салбас-тыр, балыгларыңга эм-таң чок-тур, экиртир эмнеттинмес-тир сен. ¹⁴ Хандыкшааннарын* шупту сени уттулкан, сенче келиксевес апарган. Дайзыннарын согулгарын сенче угландырдым, каржы-дошкуну-биле кезетим, чүгө дээрге кем-буруун улуг-дур, бачыгтарын эндерик-тир. ¹⁵ Балыгларын дээш, аар кемдээшкенин дээш чүгө чо-вууртап алгырар сен? Кем-буруун улуг-дур, бачыгтарын эндерик-тир, ынчангаш Мен сени ынчаар аажыладым. ¹⁶ Ындыг-даа болза, сени сыгырып турганнарын боттарын сыыраар, сени кызып-кыйып турган улусту тудуп алгаш баар! Сени үптөп турганнар боттары үптөттирер, сенден олча-тывыш ап турган улус боттары олча-тывыш боор кылып каар мен! ¹⁷ Сени улус кагдырган деп санап: „Сион бо-дур, ол ам кымга-даа херекчок апарды!“ — деп турза-даа, Мен сени экиртип, балыгларыңны эмнээр мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Израильдин чадырларын катап тигер мен, ооң бажың-балгадын кээргээр мен! Бузундулар шыпкан тейлер кырынга хоорайлар туттунар, ордулар биезги туружунга туттунуп туруптар. ¹⁹ Улус-чон мактал тудуп мөргүүр, өөрүп алгыржыр. Мен оларны өстүрүп-көвүдөдир мен — олар моон сонгаар эвээжевес; оларны алдаржыдар мен — олар куду көрдүр-бес. ²⁰ Оларның оолдары шаандагы үеде дег чурттаар, оларның ниитилели Мээң мурнумга быжыгар, оларны кызып-кыйган улусту кезедир мен! ²¹ Оларның баштыңы — боттарының бирээзи болур, чагырыкчызы — боттарының аразындан үнер. Мен ону чоокшуладып аар мен, ол Меңээ чоок апаар. Кижы болу Менче чоокшулап диттикпес болгай — деп,

Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²² Силер Мээң чонум болур силер, Мен — силер-ниң Бурганыңар болур мен!»

²³ Дээрги-Чаяакчының шуурганы килеңнии-биле көдүрүлдү! Коргунчуг казыргы бузуттугларны хөмө ап, бажын алыр! ²⁴ Дээрги-Чаяакчы Бодунун чүрээнде бодадларын күүседип, боттандырбаан шаанда, Ооң өөскүп үнген килени оожургавас. Келир үеде силер ону билип аар силер.

31 ¹ «Ол үе кээрге, Мен Израильде төрөл бөлүк бүрүзүнүң Бурганы болур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — а олар Мээң чонум болур».

Чаа израиль чон

² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дайын-чаадан дириг арткан чон ээн кургаг ховуга Мээң ээ көрнүүшкүнүмнү чедип алган. Мен Израильге оожургал-дышты хайырлаан мен! ³ Мен аңаа ырактан көс-түп келген мен. Мөңгө ынакшыл-биле сенээ ынак болгаш, энерелим сенээ көргүзер мен! ⁴ Сени база катап күш киирер мен; Израиль-кыс, күштүг апаар сен! Хөгжүм херексели тудуп алгаш, өөрүң-биле база катап өөрүшкүлүг самнап үнүп кээр сен; ⁵ Самариянын дагларынга винограддың база катап тарып аар сен. Виноград тараан ажаакчылар ооң чимизин боттары чооглаар! ⁶ Ийе, ол хүннү доктааткан, ынчан Эфрем дагларында доскуулчулар: „Тургулаңар, Сион дагже, Дээрги-Чаяакчы Бурганывысче үнө берээли!“ — деп алгыржы бээр».

⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Израильди өөрүшкүлүг алгап ырланаар, чоннарның баштыңын мендилеңер! Чарлап, мактанар база „Дээрги-Чаяакчы, Бодунун чонунну, Израильдин арткан кезээн камгалап көр!“ — деп дилеңер. ⁸ Мен израильчилерни сонгу чүкте чурттан, чер-делегейиниң ужу-кыдындан чыып эккээр мен. Согоур, аскак-бүскек херээ, иштиг-сааттыг, божуур четкен улус-женнер база оларның аразынга турар, олар дыка хөй бооп мөөңөжиб алган чанып кээр. ⁹ Израильчилер ол чурттан ы-сыылыг чоруптар — мен ам оларны

* 30:14 Хандыкшааннар — Иудеянын эвилелчилерин көргүскен (Иер. 2:33; 22:20 көр).

30:12 Иер. 15:18 30:16 Иса. 33:1 30:17 Иер. 3:22; 33:6; Ос. 6:1 30:19 Иез. 36:10 30:22 Лев. 26:12 30:23 3 Хаан. 19:11; Иез. 1:4 30:24 Иер. 23:19-20 31:3 Ы. х. к. 7:8; Мал. 1:2 31:4 Хост. 15:20 31:5 Иса. 65:21 31:6 Иса. 2:3 31:8 Иер. 3:18 31:9 Иер. 50:4 || Хост. 4:22; Ос. 11:1; Мал. 1:6

суглар кыды-биле оргу-дески оруктап эдиртир мен, олар анаа илдикпес. Мен — Израильдин адазы-дыр мен, Эфрем — Мээн дун оглум-дур!

¹⁰ Чоннар, Дээрги-Чаяакчынын сөзүн дыннаңар! Ырак чурттарга медээлеп: „Израильди Кым тоо быдараткан-лы, Ол Боду ону чыып алгаш, кадарчы сүрүт малын дег, карактап-кадарар“ — деп чугааланаңар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы Израильди садып хостаан, оон күш четпези холдан адырган! ¹² Израиль чон ээп келгеш, бедик Сионга өөрүп-хөглээр, Дээрги-Чаяакчынын ачы-буян хайырлалы: кызылтас, виноград арагазы, олива үзү, аныяк бода болгаш шээр мал дээш өөрүп-байылаар. Оларнын сагыш-сеткили сугатгыч чечектелген сесерлик дег апаар, хилинчек көрбестей бээрлер. ¹³ Чалыы кыстар самнап хөглээр, аныяк оолдар, кырганнар база! Оларнын кажыыдалын хөглөшкүн-биле солуур мен, оларны аргалаар мен, мунгарал соонда, өөртүр мен. ¹⁴ Бурганның бараалгачкыларын элбек-чаагай аыш-чем-биле чемгерер мен, чонум Мээн ачы-буян хайырлалымны четтиргеш, тодар». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Рамада* алгы-кышкы, ажыг-шүжүгүнүн ы-сызы дынналып тур. Рахил** ажы-төлүнүн ажыын ажып ыглап, хөңнү чазалбайн тур, чүгө дээрге ажы-төлүн ышкынган-дыр»

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ишкирнигип ыглавайн көр, карааң чажы төгүлбезин, чүгө дээрге сээң күш-ажылың дээш шаннал көрдүнгөн — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ажы-төлүн дайзыннарынын чуртундан дедир чанып кээр! ¹⁷ Сээн идегелиң — келир үеде — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — оолдарың боттарынын ээлээн черинче эглип кээр!

¹⁸ Дыңнап кагдым — Израиль ыглап-сыктап: „Сен мени кезеттин, чөрүү молдура ышкаш, кеземче алдым. Эглип келзин дээш, мени ээлдирип алам, Дээрги-Чаяакчы, Сен — мээн Бурганым

болгай сен! ¹⁹ Мен оруктан өскээр эгтеш, хараададым, бачыдым билингеш, бажым шаштынып турдум! Адым баксырап, бодумну бужартаттым, аныяк шаамнын багын чүктеп чор мен“ — деп тур.

²⁰ А Эфрем — Мээн эргим оглум, ынак төлүм эвес чүве бе? Мен ону чаңгыс эвес катап чемелеп турдум, ынчалза-даа черле утпаан мен! Мээн сеткил-чүрээм ол дээш мунгарап чор, Мен ону кээргеп тур мен!» Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

²¹ «Бодунга орук демдеглээр даштардан салып ал, чагылардан тургузуп ал, сеткил-чүрээни биезде чоруп турганың дорт орукче угландыр. О, Израиль-кыс, эглип кел, бодунуң хоорайларыңче эглип кел! ²² Кажанга чедир улчуп кээр сен, өскерликчи кыс? Дээрги-Чаяакчы чер кырынга туруп көрбөөн чүүлдү кылды: кыс кижжи бодунуң эр эжинче дедир эглип келди*».

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Кажан мен израиль чонга эки чолду эгидеримге, Иудеяда, оон хоорайларында улус: „Чөптүг-шынын оран-сава, ыдыктыг даг! Дээрги-Чаяакчы сенээ ачы-буяндан хайырлазын!“ — деп сөстөрүн чугаалаар. ²⁴ Шах бо черни Иудеянын чону, оон бүгү хоорайларынын чурттакчылары, чер ажылдыглар болгаш сүрүт малы-биле көжүп чоруур улус эл-найыралдыг ээлеп чурттаар. ²⁵ Могап-шылаан улуска суг ижиртир мен, шагзыраан улусту тоттурар мен» — дээн.

²⁶ Ынчан мен одунгаш, карактарым көрүп келдим. Удуп чыткан үем тааланчыл болду.

Чаа чагыг-көрсэ

²⁷ «Израиль биле Иудеяны чурттакчы чон болгаш мал-маган-биле долдулар үем кел чыдыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁸ Мурнунда Мен дазылы-биле тура тыртар, үргедээр, буурадыр, узуткаар болгаш хора халдадыр дээш, олардан карак салбайн турдум. Ам Мен быжыглаар база тарып олуртур дээш,

* 31:15 Рама — туттурган израильчилернин Вавилонче бар чыткаш, түр када доктааган хоорайы (Иер. 40:1 көр). ** 31:15 Рахил — израиль чоннун өгбө иелеринин бирээзи (Э. д. 46:19 көр). * 31:22 Бо домактын утказы эки билдинмес. Кыс кижжи — Израиль, а эр — Дээрги-Чаяакчы бооп чадавас.

31:10 Иса. 40:11 31:11 Хост. 13:13; Лев. 25:49 || Иса. 49:24 31:12 Иса. 58:11 31:13 Ыд. ыр. 29:12 31:15 Мф. 2:18 31:18 Ыы. 5:21 31:20 Хост. 4:22; Ос. 11:1; Мал. 1:6 31:22 Иер. 49:4 31:23 Иер. 29:14 || Ыд. ыр. 121:6 31:27 Иса. 49:19; Иез. 36:11; Зах. 2:4; 10:8 31:28 Иер. 1:10; 18:7 || Иер. 24:6; 42:10

олардан карак салбас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁹ Ол үеде улус: „Адалары шаңгыр катты чип турган, а ажы-төлдүн дижи кагжаан“ — деп чугаалавайн баар. ³⁰ Чүгө дээрге кижичүгү бодунун кем-буруузу дээш өлүр; шаңгыр катты кым чигенил — оң дижи кагжаар.

³¹ Израильдин чону-биле база Иудеянын чону-биле чаа чагыг-керээ чарар үем кел чыдыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³² Оларнын ада-өгбезин холундан чедип алгаш, Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле чарганым дег эвес, өске чагыг-керээ болур. Олар ук чагыг-керээни үрзэн болгай, а Мен оларнын Ээзи турган мен* — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³³ Мен ол хүннерде израиль чон-биле мындыг чагыг-керээ чарар мен: Бодумнун дүрүм-хоойлумну оларнын угаан-меделеринче кириер мен, оларнын чүрөктеринге бижип каар мен! Мен оларнын Бурганы болур мен, а олар Мээн чонум болур — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁴ Моон сонгаар кым-даа өске кижини, бодунун ха-дунмазын, сургап: „Дээрги-Чаяакчыны билип алынар!“ — дивес, чүгө дээрге олар шүптү, улуг-бичези чокка, Мени билген турар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен оларнын кем-буруузу өршээр мен, оларнын бачыгтарынын дугайында оон ыңай сагынмас мен*.

³⁵ Хүндүскү үени чырытсын дээш хүннү хайырлаан, дүнеки үени чырытсын дээш ай биле сылдыстарга дүрүмнөр доктааткан, далайны хөлзедип, чалгытларны шимээргедип турар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган мынча дээн: ³⁶ «Бо дүрүмнөр Мээн мурнумга күжүн чидирбези дег, Израильдин салгалы Мээн мурнумга кезээ-мөңгөдө чон бооп артар».

³⁷ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Бедик дээр хемчээттинмес, чернин ханы үндезиннери шинчилеттинмес, Мен база Израильдин салгалындан, бак үүлгедиглер кылган-даа болза, ойталавас

мен!» Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Чаа Иерусалим

³⁸ «Бо хоорайны Дээрги-Чаяакчыга алдар кылдыр Хананел суургазындан Азыгда хаалгага чедир катап база тудар үе кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁹ Чер хемчээр хендир оон Гарив тейге чедир шөйлүгөш, оортан Гоафче ээптер, ⁴⁰ Ам мөчү-сөөк биле хүл шыпкан бүгү шынаага база Кедрон суунга чедир, чөөн чүкте Айт хаалгазынга чедир бүгү шөлдөр Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг чери апаар*, ол хоорайны кажан-даа үрөп буспас, узуткавас».

Иеремиянын шөл садып алганы

32 ¹ Иудеянын хааны Седекиянын чагыргазынын онгу чылында Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан. Ол чыл болза Навуходоносорнун чагыргазынын он сески чылы турган чүве-дир. ² Ынчан Вавилоннун хаанынын аг-шерии Иерусалимни бүзээлеп алган, а Иеремия медээчини Иудеянын хаанынын ордузунда танныылдар турар шөлдүн иштинге хорутдап каан турган. ³ Иудеянын хааны Седекия Иеремияны ынаар хорутдааш, мынча дээн: «Чүгө сен мындыг чүве өттүр билип медеглээр сен? Чүгө Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо хоорайны Вавилоннун хаанынын холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан хоорайны эжелеп аар! ⁴ Халдей чоннун холундан Иудеянын хааны Седекия база адырлып шыдавас. Седекия Вавилоннун хаанынын холунче кире бергеш, оон-биле арыннарын удур-дедир көржүп алгаш чугаалажыр, ону ийи караа-биле көөр. ⁵ Ол хаан Седекияны Вавилонче аппаар. Мен Седекияга хамаарыштыр хемчег албаан шамда, ол аңаа артар. Халдейлер-биле чаалашкаш, тиилеп шыдавас-тыр силер“ — деп чугаалааны?»

⁶ Иеремия Седекияга харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн менээ

* 31:32 Өске бурунгу сөзүглелде «Мен ол дээш олардан ойталаан мен» деп бижээн. * 31:40 Бо тодаратып бижээн кезекте чаа Иерусалимнин кызыгаары биедегизинден алгып, мурнунда бужартаан турган черлерни база кирип турар.

31:29 Был. 5:7; Иез. 18:2-4 31:30 Был. х. к. 24:16 31:31 Лк. 22:20; 2 Кор. 3:6 31:32 Иер. 3:14 31:33 Иер. 32:40; Иез. 37:26 || Был. х. к. 6:6; Иса. 51:7; Рим. 2:15-16 || Лев. 26:12 31:34 Ос. 2:20 || Иса. 43:25; Евр. 8:8-12; 10:16-17 31:35 Э. д. 1:16; Иов 38:33 || Иса. 51:15 31:36 Иер. 33:20-26 31:37 Иер. 33:26; Рим. 11:1 31:38 Неом. 3:1 || 4 Хаан. 14:13 31:40 Иер. 7:31-32 || 2 Чыл. 23:15; Неом. 3:28 32:1 4 Хаан. 24:18 32:2 4 Хаан. 25:1 || Неом. 3:25 32:5 Иер. 21:10; 34:3; 38:3

ажыдып: ⁷ „Шаллум акынның оглу Анамеил сенче келгеш: ‘Анатот хоорайнын чанында мээң шөлүмнү садып алам, мээң чоок төрелим болгаш, сен ону садып аар ужурлуг сен’ — дээр“ — деп чугаалаан.

⁸ Оон, Дээрги-Чаяакчынын чугаалааны дег, акынның оглу Анамеил таңныкылар шөлүдө меңээ чедиپ келгеш: „Анатоттун чанында, Вениаминнин аймааның черинде мээң шөлүмнү садып алам, ону ээлээр эрге сенде бар болгай, сен ону садып аар ужурлуг сен. Садып ап көрөм!“ — дээн. Мен ынчан Дээрги-Чаяакчынын күзөл-соруу ол дээрзин биллип кагдым. ⁹ Мен Анатоттун чанында шөлдү Анамеил шанымдан садып алгаш, аңаа он чеди шекел мөңгүн деңзилеп бердим. ¹⁰ Мен садыглажылга бижиинге ат салгаш, таңмалааш, херечилер кыйгыргаш, мөңгүннү деңзилеп бердим. ¹¹ Ол садыглажылга бижиин (дүрүм-хоойлу өзугаар дүргөш, таңмалап каан бир хоолганы база дүрүп кагбаан өске хоолганы) ап алгаш, ¹² ону Маасенин оглунун оглу, Нириянын оглу Варухка, Анамеил шаным база ол бижикке ат салган херечилер көрүп турда, дамчыдып берген мен. Таңныкылар шөлүнгө турган бүгү иудейлер база ону көргөн. ¹³ Ол бүгү улус көрүп турда, мен Варухка мындыг айтышкын бердим: ¹⁴ „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: ‘Бо садыглажылга бижиин — дүрүп каанын-даа, дүрүп кагбаанын-даа ап алгаш, ол үр үеде кадагалаттынар кылдыр, дой саваже суп каг’ — дээн. ¹⁵ Чүгө дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: ‘Бо черге улус бажыннар, шөлдөр болгаш сесерликтерни ам-даа садып аар-дыр’ — деп чугаалаан болгай“.

¹⁶ Мен садыглажылга бижиин Нириянын оглу Варухка берип кааш, Дээрги-Чаяакчыга мөргөзөн мен: ¹⁷ „О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Сен чер биле дээрни Бодунун өндүр улуг күжүн болгаш күчүлүг холун-биле чаяаган сен. Сээң кылып шыдапас чүвөн чок! ¹⁸ Муңмун кижилерге* энерелин көргүзөр сен; ада-өгбезинин кем-буруузу дээш салгакчыларын кездир сен. О, өндүр улуг,

күчү-күштүг Бурган, Сээң адың — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы. ¹⁹ Сээң угаан-сарыылын өндүр улуг, ажил-херээн сан-түн чок. Сээң караан кижиги төрел-гетеннин бүгү оруктарын көрүп турар, Сен кижиги бүрүзүн, ооң оруктары дээш, ажил-херээнин үрө-түннелин барымдаалап, шаңнаар азы кездир сен.

²⁰ Сен Египетке кайтамчык демдектер көргүскөн сен, оларны амдыгаа чедир Израильге-даа, бүгү улус аразынга-даа көргүзүп турар сен, ам эдилеп чоруур алдар-адыңны чедиип алган сен!

²¹ Сен Бодунун израиль чонуну Египеттен көскү демдектер болгаш кайтамчык чүүлдер-биле, күчү-күжүн болгаш күчүлүг холун-биле, аажок коргунчуг байдалдар тургузуп тургаш, үндүр берген сен. ²² Оларның ада-өгбезинге бээр бооп даңгырагалаан черинни — сүт биле ары чигири аккан байлак черни оларга берген сен. ²³ Олар чедиип келгеш, ол черни ээлеп алган. Ынчалза-даа Сээң сөзүннү тооп дыннавайн барганнар, Сээң дүрүм-хоойлун өзугаар чурттавайн турганнар. Оларга кылзын деп айыткан чүвөңни кылбайн барганнар. Ол бүгү дээш Сен оларже бо бүгү айыыл-халапты ыткан сен! ²⁴ Бүзээл чалдары хоорай ханалары-биле деңнежи берген-дир, дайзын хоорайны эжелеп аар, бо хоорайны бүзээлээр халдейлер ону холунга кирип аар. Хоорай дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан калыр. Сээң чугаалап турган чүвөң боттанган-дыр, Сен ам ону көрүп тур сен. ²⁵ А Сен, Дээрги-Бурган-Чаяакчы, бо хоорай халдейлерниң холунче кирип турда, чүгө меңээ: ‘Бодунга мөңгүн-биле шөлдөн садып ал, херечилерден кыйгырып ал’ — деп чугаалап тур сен?“

²⁶⁻²⁷ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Мен — Дээрги-Чаяакчы, бүгү амылыг чүвөңниң Бурганы мен! Мээң кылып шыдапас чүвөм бар бе?» — деп чугаалаан.

²⁸ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен бо хоорайны халдейлерниң холунга, Вавилонун хааны Навуходоносорнун холунга хүлээдип бээр мен, ол хаан ону

* 32:18 Азы: «Муң-даа дугаар салгалга».

32:7 Иер. 22:11 || Ис. 21:18; Иер. 1:1 || Лев. 25:25; Сан. 27:11 32:8 Лев. 25:25; Сан. 27:11; Руф 4:4
32:12 Иер. 36:4; 43:3; 45:1 32:17 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Мф. 19:26 32:18 Хост. 20:5; 34:7; Ы. х. к. 5:9
32:19 2 Чыл. 16:9; Иер. 16:17 || Иер. 17:10 32:20 Ыд. ыр. 134:9 32:21 Хост. 6:6; Ы. х. к. 4:34
32:22 Хост. 3:8; Ы. х. к. 26:15 32:23 Дан. 9:10-14 32:24 Иер. 14:12; Иез. 5:17 32:26-27 Э. д. 18:14

эжелеп аар. Бо хоорайны бүзээлеп алган турар ²⁹ халдейлер ынаар киргеш, ону отка чиртир — хоорайны, эелери оларның кырынга Ваал бурганга айдызаашкын кылып, хары бурганнарга арага чажып, Мени килеңнедип турган бажыңнарны өрттедиптер. ³⁰ Чүге дээрге Израиль биле Иудеянын чону аныгандан-на Мээң мурнумга чүглө бузут үүлгедип турган; израиль чон бодунун ажыл-херектери-биле Мени чүглө килеңнедип турган — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³¹ Бо хоорай ону туткан хүнүнден эгелээш, амдыгаа чедир Мени килеңнедип, хорададып келген. Ынчангаш Мен ону караамдан чайладып кааптар мен. ³² Израиль биле Иудеянын чонунун — оларның боттарының хааннарының, нояннарының, Бурганның бараалгакчылары биле медеэчилеринин, Иудеянын улузунун, Иерусалимнин чурттакчыларының Мени килеңнедир дээш кылып турган бүгү бузуду дээш ынчаар кылыр мен.

³³ Олар Менден арыннарын чажырып, аяа көрнү бердилер; оларны Мен катап-катап өөредип турдум, ынчалза-даа Мени тооп дыңнавадылар, суртаалымны хүлээп албадылар. ³⁴ Мээң адымга тураскааткан өргээ иштинге чүдек-бужар чүүлдерин тургузуп алгаш, ол өргээни бужартаттылар. ³⁵ Молох бурганга оглукузын өргүп, Бен-Энном шынаазынга Ваал бурганга өргүл салыр черлер туруп алдылар. Мен оларга ынчаар кылырын дужааваан мен, ындыг чүдек-бужар чүүл Мээң сагыжымга-даа турбаан, Иудея ол дээш бачытка борашкан.

³⁶ Улус ук хоорай дугайында: «Ол дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгга алзyp, Вавилоннун хаанының холунче кире бээр» — дээр-дир. Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы оон дугайында мынча дээн: ³⁷ «Мен кылыктанып килеңнээш, аажок хорадай бергеш, сывырып чорудупканым бүгү чурттардан бо улусту чыып алгаш, бо черге дедир чандырар мен, оларга айыыл чок амыдыралды хайырлаар мен. ³⁸ Олар Мээң чонум болур, а Мен оларның Бурганы болур мен. ³⁹ Мен оларга чаңгыс аай чүрек биле чаңгыс аай орук-

ту бээр мен — олар бүгү назынында Менден коргар, ол чорук оларга база оларнын үре-салгалынга ачылыг болур. ⁴⁰ Мен олар-биле мөңгө чагыт-керээ чарып алгаш, олардан ойталавас мен, оларга ачы-буян кылырын соксатпас мен. Олар Менден ойталавазын дээш, чүректерин Менден коргар кылып каар мен. ⁴¹ Бүгү-ле чүлдү-чүрээм-биле, бүгү-ле сеткил-сагыжым-биле олар дээш өөрүүр мен, оларга ачы-буян көргүзөр мен, оларны бо черге быжыг дазыл-дөстүг кылдыр тарып олуртур мен».

⁴² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен бо чонче кончук улуг айыыл-халап ыткан мен, Мээң ам азаан бүгү ачы-буянымны оларже база ынчалдыр ыдар мен. ⁴³ Силернин ол дугайында: „Бо дээрге хоозураан чер-дир, ында кижид-даа, дириг амытан-даа чок, халдейлер холунга хүлээдип берген чер-дир“ — дээр черинерге шөлдер садып ап шыдаар силер. ⁴⁴ Маңаа улус мөңгүн-биле шөлдер садып алгаш, садыглажыла бижиктери кылып, таңмалааш, херечилер кыйгырар — Вениаминнин черинге, Иерусалимнин чоок-кавызынга, Иудеянын бүгү хоорайларынга: дагларда-даа хоорайларга, Шефелада-даа хоорайларга база Негевте-даа хоорайларга ол бүгүнү кылыр, чүге дээрге Мен оларга эки чолду эгидер мен!» Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Кеземче соонда эмнээшкин

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга, кажан ол таңныылдар шөлүнге хоруттал адаанга турда, Бодунун сөзүн база катап аяадып чугаалаан. ² Черни чаяагаш, ону хевирлеп, быжыглаан Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Бурган: ³ «Мени кыйгыр, сенээ харыылаар мен, сээң билбейн чораның, өндүр улуг, биши аары берге чүүлдерни сенээ ажыдар мен» — дээн.

⁴⁻⁵ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы бо хоорайны бүзээлээн дайзыннын хылыжындан кээп дүжөр бажыңнарнын база Иудеянын хааннарынын ордуларынын дугайында мынча дээн: «Оларнын чурттакчылары халдейлер-биле дайылдажып турар-дыр,

32:29 2 Чыл. 36:19; Иер. 21:10 || Иер. 19:13; Соф. 1:5 32:30 Иер. 3:25 32:32 Иер. 2:26

32:34 4 Хаан. 21:4-5; Иер. 7:30-31; 23:11 32:35 Лев. 18:21; Ы. х. к. 18:10 || Ы. х. к. 12:31 32:36 Иер. 21:10

32:37 Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иез. 11:17; Соф. 3:20 || Иер. 23:6; Иез. 28:26 32:38 Лев. 26:12

32:39 Иез. 11:19 32:40 Иса. 55:3; Иер. 31:33; Иез. 16:60 32:41 Иса. 62:5; Соф. 3:17 || Ы. х. к. 28:63

32:42 Зах. 8:15 32:44 Иер. 29:14 33:1 Иер. 32:2 33:3 Иса. 48:6 33:4-5 Ы. х. к. 31:17

ынчалза-даа ол бажыннарны мөчү-сөөк доллар! Мен килеңнеп, хорадааш, чурттакчыларны кыргып-хыдыыр мен! Оларнын бүгү кем-буруузу дээш Мен бо хоорайдан хая көрүнгөн мен.

⁶ Ындыг-даа болза, Мен бо хоорайга эмненип, сегиир арга берип, экиртир мен. Оларны эмнээш, элбек-чаагай амыр-тайбың биле алыс шыны оларга ажыдар мен. ⁷ Мен Иудея биле Израильге эки чолду эгидер мен, биезде турганы дег кылдыр быжыглар мен. ⁸ Олар Менээ удур бачыт үлгедип турган — Мен оларны бүгү кем-бурууздан арыглар мен. Олар Менээ удур бачыт үлгедип, Менээ удур тура халып турган — Мен оларнын бүгү бузут-багын өршээр мен. ⁹ Иерусалим хоорай Менээ өөрүшкүлү ат апаар, чер-делегейнин бүгү чоннары ону алгапмактап, алдаржыдар. Өске чоннар Мээн бо хоорайга хайырлаан ачы-буяным дугайында дыннап каар; Мээн бо хоорайга хайырлаан ачы-буяным база чаагай чо-руум дугайында билип кааш, олар сүрээдеп, сирилей бээр».

¹⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Силер бо чер дугайында: „Бо дээрге ээнзирээн чер-дир, мында кижиде, мал-маган-даа чок!“ — дээр-дир силер. Ынчалза-даа маңаа — ам хоозураан, чангыс-даа чурттакчы артпаан, кижиде, дириг амытан-даа чок Иудеянын хоорайларын, Иерусалимнин кудумчуларын база катап ыт-шимээн дола бээр: ¹¹ өөрүшкү биле хөглээшкн үнү, күдээ оол биле келин кыстың үнү дыңналыр! Бо черге Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге өөрүп четтиришкн өргүлдери кылган улустун:

„Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга өөрүп четтириңер, Ол ачылыг-дыр, Оң энерели кезээ шагда үстүп төмөс-тир!“ — деп алгырган үнү дыңналыр.

Чүгө дээрге Мен бо чернин чурттакчыларынга эки чолду эгидер мен, бүгү чүгө биезде турганы ышкаш апаар». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүгөзи ол-дур.

¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Шак бо ээнзирээн, кижиде, дириг амытан-даа чок черге — оон

бүгү хоорайларынын чоогунга база катап кадарчыларнын сүрүт малын дыштандыраар одар-белчирилери турар. ¹³ Даглар, Шефела болгаш Негевте турар хоорайлар чоогунга, Вениаминнин черинде болгаш Иерусалимнин чоок-кавызында хоорайлар чоогунга, Иудеянын бүгү хоорайларынын чоогунга сүрүт малдар боттарынын ээзинге кадартып, база катап оытай бээр». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүгөзи ол-дур.

Чөптүг-шынынгы Өзүм, өскерлиш чок чагыг-керээ

¹⁴ «Израиль биле Иудеянын чонунга аазаан ачы-буянымны көргүзөр хүннерим кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁵ Ол хүннерде, ол үеде Давидтен укталган чөптүг-шынынгы Өзүмнү өстүрер мен, чер кырынга шын шииткел биле чөптүг чорукту ол доктаадыр. ¹⁶ Ол хүннерде Иудея камгалал алыр, Иерусалим айныл чок чурттаар, Иерусалимге „Яхве-Седкену“ деп ат тыпсыр».

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы: «Израильдин дүжүлгезинге үргүлчү Давидтин үрө-салгалында үнгөн кижиде саадаар. ¹⁸ Левит бараалгакчылар база бүрүн өрттедир өргүлдөр кылыр дээш, далган-тараа өргүлдери өрттедип, эп-найырал өргүлдери эккеп салыр дээш Мээн мурнумга үргүлчү турар» — деп чугаалаан.

¹⁹⁻²⁰ Иеремияга Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: «Мен хүнге база дүнгө, олар чогуур үезинде солчуп турар кылдыр, кажандаа күш чок апарбас чагыг берген мен. ²¹ Мээн чалчам Давид-биле чарган чагыг-керээм база күш чок апарбас — Давидтин салтакчылары оон дүжүлгезинге саадап, чагырар; Мээн чалчаларым — левит бараалгакчылар-биле чарган чагыг-керээм база күштүг бооп арттар. ²² Сылдыстарнын аг-шерии санаттынар бе, далайнын элезининде хемчээл бар бе?! Мээн чалчам Давидтин болгаш Менээ бараан болган левиттеринин үрө-салгалын база ынчаар өстүрүп-көвүдедир мен».

²³ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: ²⁴ «Иеремия, көр

* 33:16 Яхве-Седкену — «Дээрги-Чаяакчы биске чөптүг-шынынгы чорукту көргүзөр» дээн уткалыг ат.

33:6 Иер. 3:22; 30:17; Ос. 6:1 33:7 Иер. 29:14 33:8 Лев. 16:30; Иез. 36:25; Зах. 13:1 33:10 Иер. 32:43 33:11 Иер. 7:34; 16:9 || Бл. ыр. 105:1 33:15 Ос. 3:5; Иез. 34:23 33:16 Иер. 32:37; Иез. 28:26 || Иер. 23:5-6 33:17 2 Хаан. 7:16 33:19-20 Э. д. 8:22 33:21 Бл. ыр. 88:34 33:22 Э. д. 15:5; 22:17; 3 Хаан. 4:20

даан. Бо улус: „Дээрги-Чаяакчы шаанда шилип алган ийи төрөл бөлүүндөн ойталаан-дыр!“ — дижип тур. Олар Мээң чонумну куду көрүп, ону ам чон деп савайн тур» — деп чугаалаан.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы: «Хүндүскү болгаш дүнеки үеге чагыг берип, дээр биле черник өскөрлүш чок дүрүм-хоойлузун доктаатканым дег, ²⁶ Мен Иаковтун салгалындан, Мээң чалчам Давидтиң салгалындан ойталавас мен: оларның аразындан Авраам, Исаак болгаш Иаковтун салгалын чагырар кижилерни шилиир мен! Мен оларга эки чолду эгидер мен» — дээн.

Седекияга Бурганның сагындыры

34 ¹ Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. Ол үеде Вавилоннуң хааны Навуходонсор, ооң бүгү аг-шерии, аңаа чагырткан черчурттуң бүгү күрүнелери, чоннары Иерусалимге база ооң чоок-кавызында хоорайларга удур дайылдажып турган.

² Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы: «Барып, Иудеяның хааны Седекияга мону чугаала» — дээн. Дээрги-Чаяакчы Седекияга дамчыдап кылдыр мынча дээн: «Мен бо хоорайны Вавилоннуң хаанының холунга хүлээдип тур мен. Ол хаан ону өрттедиптер. ³ Сен бодун база хааннын холундан адырлып шыдавас сен; дайзын сени тудуп аппаар, оон холунче кире бээр сен. Вавилоннун хаанын бодуннун ийи карааң-биле көөр сен, ол сээң-биле удур-дедир көржүп алгаш чугаалажыр. Сен Вавилонче чоруптар сен.

⁴ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчының сөзүн тооп дыңна, Иудеяның хааны Седекия! Дээрги-Чаяакчы сенээ хамаарыштыр мынча дээн: кылыштан өлбөс сен, ⁵ амыр-тайбың өлүр сен. Сээң мурнунда чурттап чораан, ада-өгбөң болур биеэги хааннарны ажаап турда, чаагай чыттыг чүүлдер өрттедип турганы дег, сени ажаап турда база улус чаагай чыттыг чүүлдер өрттедип, „Аа халак, чагырыкчы!“ деп кажыыдап ыглажыр. Мен ону азаап чугаалап тур мен.“ Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁶ Иеремия медээчи ол бүгү сөстөр-ни Иудеяның хааны Седекияга Иеруса-

лимге медеглээн. ⁷ Ол аразында Вавилоннун хаанының аг-шерии Иерусалимни база Иудеяның эжелеттирбээн хоорайлары Лахис биле Азеканы (чурттуң бүгү хоорайларындан чүгле ол ийи быжыг-лалдыг хоорай арткан чүве-дир) бүзээлеп алган турган.

Иудейлерниң бодунуң кулдарын бак аажылааны

⁸ Седекия хаан Иерусалимниң чурттакчы чону-биле кулдарны хостаар дугайында дугуржулга чарган соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ⁹ Ол дугуржулга ёзугаар бүгү улус боттарынын эр, кыс еврей кулдарын хостап салыр, иудей хадунмазын кулданмас ужурлут турган.

¹⁰ Бүгү нояннар, бүгү чон ол дугуржулганы хүлээп алгаш, эр, кыс кулдарын хостап салгаш, оларны оон ыңай кулданмас болган. Ынчаар дугурушкаш, кулдарын салып чорудупканнар. ¹¹ Ынчалза-даа ооң соонда өскээр бодай бергеш, хостап салган эр, кыс кулдарын дедир эгидип ап, оларны база катап кулданып алганнар.

¹² Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып, мынча деп чугаалаан: ¹³ «Мен силерниң ада-өгбөңерни оларның кул болуп чорааны Египеттен үндүрө бергеш, олар-биле мындыг чагыг-керээ чарган мен: ¹⁴ „Садып алганың еврей аймак-сөөк хадунмаң кижини чедиги чылда хостап салыр сен; ол кижилер чыл дугузунда сээң кулуң болзун, а ооң соонда ону аал-оранындан хосталгаже салывыт.“ Ынчалза-даа силернин ада-өгбөңер Мени тооп дыннаваан, Менче кулаан ээктирбээн. ¹⁵ А ам силер бачыдынар минтип, Мээң мурнумга чөптүг-шынныг херек кылдыңар: чаңгыс аймак улунуңарга хосталга хайырладынар. Мээң мурнумга, Мээң адымга тураскааткан өргээге ол дугайында дугуржулга чарган силер. ¹⁶ Ынчалза-даа ооң соонда өскээр бодай бергеш, Мээң адымны бакка суктунар — кайыңнар-даа мурнунда оларнын күзээн черинче хостап салыпкан эр, кыс кулдарын бодунга дедир эгидип алды. Оларны база катап албадал-биле кулданып алдыңар».

33:25 Ыд. ыр. 73:17; 103:19 33:26 Иер. 31:37 || Иер. 29:14 34:1 4 Хаан. 25:1; Иер. 39:1; 52:4

34:2 4 Хаан. 24:18; Иер. 32:1 || Иер. 21:10 34:3 Иер. 32:3-5 34:5 Иер. 38:20; 39:7 || 2 Чыл. 16:14

34:7 Инс. 10:3, 10 34:9 Лев. 25:39-46 34:13 Хост. 20:2; Лев. 26:13 34:14 Хост. 21:2; Ы. х. к. 15:12

¹⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Силер Мени тооп дыңнавадынар — боттарынарнын ха-дуңмаңарга, чаңгыс аймак улuzuңарга хосталга хайырлавадынар. Ол дээш Мен ам силерге хосталга хайырлап тур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Дайынчаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр хосталганы! Мен силерни чер-де-легейинч бүгү күрүнелеринге коргунчуг үлөгөр-чижек кылып каар мен. ¹⁸⁻¹⁹ Иудея биле Иерусалимниң даргалары, нояннары, Бурганның бараалгакчылары, чурттуң бүгү чону бугажыкты ийи үзе шапкаш, ооң чара кескен кезектериниң аразы-биле эртип, Мээң-биле керээ чарып алганнар». Олар оон Мээң чагы-керээми үрөп, Мээң мурумуга оон сөстөрүн күүсөтпээн, ынчангаш олар ол бугажыкты канчалчыктар, Мен база оларны ынчаар аажылаар мен. ²⁰ Мен ол улусту дайзыннаар холунга, оларны өлүрүксээн улустуң холунга хүлээдип бээр мен. Оларнын мөчү-сөөктери дээрнин куштары биле чернин аң-араатанынга чемиш болур. ²¹ Иудеянын хааны Седекияны, оон нояннарын оларнын дайзыннарынын холунга, оларны өлүрүксээн улустуң, ам силерден аткаарлай берген Вавилоннуң хаанынын шериглерииниң холунга хүлээди мен. ²² Мен ам дужаал бээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — дайзыннарыны бо хоорайже ээлдирер мен, олар оон-биле чаалашкаш, эжелеп алгаш, өрттедиштер. Иудеянын хоорайларын хоозурадыр мен, олар чурттакчы чок артар».

Рехавтың салгалының төлөптиг үлөгөр-чижээ

35 ¹ Иосиянын оглу, Иудеянын хааны Иоакимниң чагыргазынын үезинде Дээрги-Чаяакчынын Иеремияга ажыткан сөзү бо-дур: ² «Рехав деп төрөл бөлүккө барып, чугаалашкаш, оларны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде бир өрээлче эккелгеш, арагадан кудуп бер».

³ Мен барып, Аваданиянын оглунун оглу, Иеремиянын оглу Иазанияны, оон акы-дуңмаларын, бүгү оолдарын — ре-

хавтарнын бүгү төрөл бөлүүн кыйгырып алгаш, ⁴ оларны Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче, Годолиянын оглу, Бурганның кижизи Ананның оолдарынын өрээлинче эккелдим. (Ол өрээл нояннаар өрээлинин чанынга, Шаллумнуң оглу, өргээ хаалгазынын таңнылы Маасеянын өрээлинин кырынга турган.) ⁵ Мен рехавтарнын баарынга арага куткан кундагалар, дашкалар салгаш: «Арагадан ижиپ чоогланар» — дээн мен.

⁶ А олар мынча деп харыылаан: «Арага ишпес улус бис, чүгө дээрге Рехавтын оглу, бистин өгбевис Ионадав биске: „Силер-даа, үре-салгалыңар-даа кезээ-мөңгөдө арага ишпенер!» ⁷ Бажың-балгат тутпаңар, тараа тарываңар, виноград олуртпаңар, ол бүгү силерге турбазыңар! Назыныңар дургузунда майгыңнарга чурттаңар. Ынчан көжүп чоруур черинерге үр чурттаар силер» — деп айтып-чагаан чүве.

⁸ Рехавтын оглу, бистин өгбевис Ионадавтын айтып-чагаан бүгү чүвезин күүседип турар бис: боттарымыс, кадайларымыс, оглу-кызымыс кажан-даа арага ишпээн. ⁹ Чурттаар бажың-балгат тутпаан бис, виноград олуртур, тараа тарыңар шөлдериш, дүжүдүс чок. ¹⁰ Бис майгыңнарда чурттап, Ионадав өгбевистин биске айтып-чагаан бүгү чүвезинге чагыртып, ону күүседип чоруур бис. ¹¹ А кажан Вавилоннуң хааны Навуходоносор бо чер-биле дайылдажып үнүшпөргө, чүглө ынчан халдей аг-шеригден база арамей аг-шеригден чайлап, Иерусалимче чоруй баарын шиитпирлээн бис. Ам Иерусалимде чурттап турарымыс бо».

¹²⁻¹³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып: «Барып, Иудеянын чонунга, Иерусалимниң чурттакчыларына мону чугаала. Таанда-ла бо суртаалды билип ап шыдапас силер бе база Мээң сөстөрүмни тооп дыңнапас силер бе? — деп медеглээн. — ¹⁴ Рехавтын оглу Ионадавтын сөстөрү сагыттынып турар-дыр. Ол бодунун үре-салгалынга арага ишпезин айтып-чагырга, олар өгбөзиниң айтымышкынынга чагыртып,

* 34:18-19 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүккө дугуржулганың быжыын шак ынчаар бадыткап турган (Э. д. 15:9-10 көр).

34:17 Иер. 14:12 || Иер. 15:4 34:20 Ы. х. к. 28:26; Иер. 7:33 34:21 Иер. 37:5, 11 34:22 Иер. 37:8 || Иер. 4:7 35:1 4 Хаан. 23:36; Иер. 25:1 35:2 1 Чыл. 2:55 || 1 Чыл. 9:26, 33 35:6 4 Хаан. 10:15, 23 35:11 4 Хаан. 24:1; Иер. 46:2

амдыгаа чедир арага ишпейн чоруур-дур. А силер, Мен катап-катап чугаалап турумда-ла, Мени тооп дыңнавастыр силер. ¹⁵ Мен силерже Бодумнун бүгү чалча-медээчилеримни айбылап чорудуп, оларны дамчыштыр: „Кайыңардаа бодунун бузуттуг оруун каапсын! Ажыл-херээңерни экижидип алыңар, өске бурганнарны элерип, оларга бараан болбанар, ынчан Мээң силерге база ада-өгбөңерге берген черимге чурттап артар силер“ — деп дамчыдып турдум. Ынчалза-даа силер кулаанар ээктирбээн, Мени тооп дыңнаваан силер. ¹⁶ Рехавтың оглу Ионадавтың салгалы бодунун өгбөзиниң оларга айтып-чагаан айтышкынын күүседип турар-дыр. А бо чон Мени тооп дыңнаваастыр!»

¹⁷ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Аг-шериглиг Бурганы: «Мен Иудеяга, Иерусалимниң чурттакчыларынга оларга аазаан бүгү айбыл-халавымны таварыштырар мен, чүге дээрге Мен оларга чүве чугаалаарымга, олар тооп дыңнавады. Кыйгыраарымга, харыылавады» — дээн.

¹⁸ Иеремия оон рехавтарга чугаалаан: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Ионадав өгбөңерниң айтып-чагаан чүүлүн тооп дыңнап, оон бүгү айтышкыннарын күүседип база бүгү чүвени оон айтып-чагаанын ёзугаар кылып турарынар дээш ¹⁹ Рехавтың оглу Ионадавтың төрөл бөлүү Мээң мурнумга кажан-даа төнүп читпес». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганының чугаалаан чүвези ол-дур».

Иеремияның дүрүг-номун хаанның өрттөткени

36 ¹ Иосияның оглу, Иудеянын хааны Иоакимниң чагыргазының дөрткү чылында Дээрги-Чаяакчының Иеремияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур: ² «Дүрүг-номдан ап алгаш, анаа Израиль, Иудея болгаш шупту чоннар дугайында бүгү сөстөрими — Иосия хаан чагырып турда, сээң-биле эң баштай чугаа кылып эгелдээн хүнүмдөн эгелеп, амгы үеге чедир сенээ чугаалаан бүгү чүвемни бижип каг. ³ Иудеяның чону Мээң оларга кандыг

айбыл-халап таварыштырар деп турарымны дыңнап кааш, кижиги бүрүзү бодунун бузуттуг оруундан ойталаар чадавас. Ынчан Мен оларның кем-буруузуң база бачыттарын өршээр мен».

⁴ Иеремия Нирияның оглу Варухту кыйгырып алган. Варух Дээрги-Чаяакчының Иеремияга чугаалаан бүгү сөстөрүн Иеремияның чугаалаан айбы-биле дүрүг-номга бижип каан. ⁵ Иеремия Варухка: «Дээрги-Чаяакчының өргээзинче мээң кирерим хоруглуг. ⁶ Сен мээң сөстөрүм ёзугаар бижээн дүрүг-номну ап алгаш, шээрленир хүнде ынаар бар. Дээрги-Чаяакчының өргээзинге чыгып келген бүгү чоннун мурнунга Оон сөстөрүн дыңналдыр номчуп бер — боттарының хоорайларындан ынаар чеде берген Иудеяның бүгү чурттакчыларынга дыңналдыр номчуп бер. ⁷ Олар Дээрги-Чаяакчының мурнунга чанннып мөргүп, кайгызы-даа бодунун бузуттуг оруундан ойталаар чадавас, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының бо чонга киленнеп, хорадаан сагышы коргунчуг-дур» — дээн.

⁸ Нирияның оглу Варух Иеремия медээчинин анаа чагаанын ёзугаар кылып, Дээрги-Чаяакчының өргээзинге Оон сөстөрүн бижээн дүрүг-номну номчаан.

⁹ Иосияның оглу, Иудеянын хааны Иоакимниң чагыргазының бешки чылынын тос айда Дээрги-Чаяакчының мурнунга Иерусалимниң бүгү улузу база Иудеяның бүгү хоорайларындан Иерусалимге келген улус шээрлэшкин кылып ужурлуг дээрзин чарлаан. ¹⁰ Варух дүрүг-номда бижээн Иеремияның сөстөрүн бүгү чоннун мурнунга Дээрги-Чаяакчының өргээзинге дыңналдыр номчаан. (Варух Дээрги-Чаяакчының өргээзинде Чаа хаалга чанынга, үстүкү шөлге, Шафан бижээчинин оглу Гемариянын өрээлинге номчаан чүве-дир.)

¹¹ Шафанның оглунун оглу, Гемариянын оглу Михай дээрзи дүрүг-номда бижээн Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыңнап турган. ¹² Михай оон хаанның ордузунче чорупкаш, бижээчилер өрээлинче кире берген. А ынчан анаа бүгү нояннар: Элишама бижээчи, Семейянын оглу Делайя, Ахборнун оглу Элнафан, Шафанның оглу Гемария, Ананиянын

35:15 Хост. 20:3; Иер. 18:11; 25:5 35:17 Иса. 50:2 36:1 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1; 45:1 36:2 Иер. 30:1; Авв. 2:2; Зах. 5:1 || Иер. 1:2 36:3 Иез. 12:3 || Иер. 18:11; 26:3; Иона 3:10 36:4 Иер. 32:12 36:9 Эзра 8:21; 2 Чыл. 20:3; Иона 3:5 36:10 Иер. 26:10 || 1 Чыл. 9:26, 33 36:12 Иер. 26:22

оглу Седекия болгаш өскелер-даа олурган. ¹³ Михей оларга Варухтун дүрүг-номдан чонга дыңналдыр номчаан чүвезин дыңнаан айы-биле катаптап чугаалаан.

¹⁴ Нояннар Нафанияның оглу Иегудийни (а Нафания Хусийинң оглу, Шелемияның олгунун оглу болур чүве-дир) Варухка: «Чон мурнунга бүгүдөгө дыңналдыр номчаан дүрүг-номунну ап алгаш, чедип кел» — деп дамчытсын дээш айбылап чорудупкан.

Нирияның оглу Варух дүрүгнү ап алгаш, нояннарга чедип келген. ¹⁵ Олар анаа: «Бээр олургаш, бо дүрүг-номну биске номчуп берем» — дээннер. Варух оларга дүрүгнү номчуп берген. ¹⁶ Нояннар ол бүгү сөстөрни дыңнааш, коргуп, бот-боттарыңче кайгашкаш, Варухка: «Бо бүгү чугаа-сөстү хаанга дамчыдар ужурлуг бис!» — дээннер. ¹⁷ Олар Варухтан: «Бо бүгүнү канчап бижип кагдың? Биске чугаалап берем. Иеремияның сөстөрүн ёзугаар бе?» — деп айтырганнар.

¹⁸ Варух оларга: «Ол менээ бо бүгү сөстөрни боду чугаалады, а мен оларны дүрүгте будук-биле бижип кагдым» — деп харыялаан.

¹⁹ Нояннар Варухка: «Иеремия биле сен чоруй барып, чаштына бериңер. Кайда турарыңарны кым-даа билбес болзун» — дээн.

²⁰ Нояннар ордуда хаанче чорупкан, а дүрүгнү Элишама бижээчининң өрээлинге арттырып каан. Олар хаанга бүгү сөстөрни дамчыткан.

²¹ Хаан ол дүрүг-номну эккелзин дээш, Иегудийни айбылап чорудупкан. Иегудий дүрүгнү Элишама бижээчининң өрээлиден эккелгеш, ону хаанга база оон чанында турган бүгү нояннарга дыңналдыр номчуп берген. ²² Хаан ол үедө — тос айда — кышкы бажыныңга чурттап турган. Оон мурнунда көстүг одагда от хып турган. ²³ Иегудий үш-дөрт одурут үзүндүнү номчуурга-ла, хаан ол кезекти бижээчилер бижекчигежибиле үзе кескеш, одагда отче кири каап олурган. Ынчалдыр бүгү дүрүгнү өрттедишкен. ²⁴ Ол бүгү сөстөрни дыңнаан хирезинде, хаан-даа, оон дүжүметтери-даа кортпааннар, качыгдалдан боттарының хевин ора тырттааннар. ²⁵ Элнафан, Делайя болгаш Гемария олар хаандан

дүрүг-номну өрттетпезин ээрежип дилээрге-даа, демгизи оларны дыңнаваан. ²⁶ Хаан ынчан Иерахмел тажы биле Азриилдинң оглу Серайяга база Авдиилдинң оглу Шелемияга Варух бижээчи биле Иеремия медээчини тудуп хоругдаарын дужааган, ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы ол ийи кижини чажырыпкан.

²⁷ Варухтун Иеремияның сөстөрүн ёзугаар бижээн дүрүг-номун хаан өрттедишкен соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁸ «Өске дүрүгден ап алгаш, Иудеяның хааны Иоакимнинң өрттедишкени бирги дүрүгте турган бүгү сөстөрни ынаар кири бижип каг. ²⁹ Иудеяның хааны Иоакимге Дээрги-Чаяакчынын бо сөзүн чугаала: „Сен ол дүрүг-номну өрттедиш тура: ‘Иеремия, Вавилоннун хааны чедип келгеш, бо черни узуткап, ында чурттаан кижилерни, дириг амытаннарны кыргып-хыдып каар дээрзин чүгө бижидиң?’ — дээн сен“. ³⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы Иудеяның хааны Иоаким дугайында: „Оон үре-салгалы Давид хаанның дүжүлгезинге саадавас. Оон мөчү-сөөгүн хуннун изии биле дүннүң соогунче үндүр октап, бужартадыр. ³¹ Мен Иоакимни, оон үре-салгалын, дүжүметтерин оларның кем-буруузу дээш кездир мен. Иерусалимнин чурттакчылары, Иудеяның чону Мени тооп дыңнаваан боорга, Мен оларже Мээң оларга аазаным бүгү айыыл-халапты ыдар мен“ — деп чугаалаан».

³² Иеремия өске дүрүг ап алгаш, Нирияның оглу Варух бижээчиге берип каан. Варух анаа Иудеяның хааны Иоакимнинң отка өрттедишкени бирги дүрүгнүн бүгү сөстөрүн Иеремияның чугаалаанын ёзугаар бижип каан. Ол сөстерге дөмей өске-даа хөй сөстөрни база немел кааннар.

Седекияның хоозун идегели

37 ¹ Иоакимнинң оглу Иехониянын соонда Иосиянынң оглу Седекия хаан апарган — ону Вавилоннун хааны Навуходоносор Иудеяның хааны кылып каан. ² Седекия, оон дүжүметтери болгаш чурттуң чону Дээрги-Чаяакчынын Иеремия медээчини дамчыштыр чугаалаан сөстөрүн тооп дыңнавайн турган.

36:22 Ам. 3:15 36:24 Ис. 7:6 36:26 Иер. 26:20-23 37:1 4 Хаан. 24:17; Иез. 17:13 37:2 2 Чыл. 36:12

36:29 Иер. 26:9 36:30 Иер. 22:30 || 4 Хаан. 22:19

³ Седекия хаан Иеремия медээчи-же Шелемияның оглу Иегухал биле Маасеяның оглу Софония бараалгакчыны оон: «Дээрги-Чаяакчы Бурганывыска бис дээш мөргүп көр!» — деп дилезин дээш айбылап чорудупкан.

⁴ Ол үдө Иеремия чон аразынга хостуг аралажып чурттап турган, ону ам-даа кара-бажыңнаваан чүве-дир. ⁵ Ол аразында фараоннун аг-шерии Египеттен үнүпкен. Иерусалимни бүзээлээн халдейлер ол дугайында медээ дыңнааш, хоорайдан аткаарлай бергеннер.

⁶⁻⁷ Дээрги-Чаяакчы, Израилдин Бурганы Иеремия медээчини дамчыштыр мынча деп чугаалаарын айтыкан: «Иегухал биле Софония, силерни Менден чүве айтырзын дээш айбылап чоруткан Иудеяның хаанынга мону чугааланар. Фараоннун аг-шерии силерге дузалаар дээш кел чыдар, ынчалза-даа ол аг-шериг бодунун чурту Египетче дедир чоруй баар. ⁸ Халдейлер эглип келгеш, бо хоорайны база катап бүзээлээш, ону эжелеп алгаш, хуюкталдыр өрттедиптер!»

⁹ Дээрги-Чаяакчы: «Халдейлер моон шуут чоруй баар деп идегевенер! Чүгө дээрге олар моон чорбас. ¹⁰ Силерге удур дайылдажып турар халдей аг-шеригни чылча шаап каар-даа болзунарза, олардан чүгө балыглаткан дайынчылар-даа артар болза, олар туруп келгеш, чадырларындан үнгөш, бо хоорайны хуюкталдыр өрттедиптер» — деп чугаалаан.

Иеремияның кара-бажыңнаттырганы

¹¹ Кажан халдей аг-шериг фараоннун аг-шеринин дугайында дыннап кааш, Иерусалимден аткаарлай бээрге, ¹² Иеремия медээчи Иерусалимден Вениаминнин черинче, аңаа бодунун черин алыр дээш*, хоорайдан үнгөн чон аразынга чорупкан. ¹³ Ынчалза-даа Иеремия Вениаминнин хаалгазын дамчыштыр үнүп бар чыдырда, аңаа турган таңныылдар даргазы — Аанияның оглунун оглу, Шелемияның оглу Ирейя дээрзи ону тудуп алгаш: «Халдейлерче дезер деп тур сен бе?!» — дээн.

¹⁴ Иеремия: «Ол чүү дээрин ол! Халдейлерче дезер дивээн мен» — деп ха-

рылылаан. Ынчалза-даа Ирейя Иеремияны дыңнавайн, ону нояннарга эккелген. ¹⁵ Ноябрьнар Иеремияга ажынып-хорадап турган. Олар ону эттеп-эттеп, Ионафан бижээчинин кара-бажың кылдыр эде кылып каан бажыңынга хоруттап кааннар. ¹⁶ Иеремия ынчалдыр чер адаанда кара-бажыңче кире бергеш, аңаа дыка үр олурган.

¹⁷ Седекия хаан Иеремияны кыйгыртыптарга, ону ордуе эккелген. Хаан Иеремиядан: «Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады бе?» — деп бүдүү айтырган. Иеремия: «Ийе, чугаалады — дээн. — Сен Вавилоннун хаанының холунче кирер-дир сен». ¹⁸ Иеремия Седекия хаанга оон ыңай: «Сээң мурнунга, сээң дүжүметтеринин, бо чонун мурнунга кандык кем-буруулут мен? Чүгө мени кара-бажыңче кири октаптыңар? ¹⁹ Силерге: „Вавилоннун хааны силерге, бо черге халдавас“ — деп турган медээчилеринер кайыл? ²⁰ Мээң чагырыкчым, хааным, мени дыңнап көрөм, дилээмни чугаалаар аргадан берип көрөм! Мени Ионафан бижээчинин бажыңынче дедир чорутпайн көрөм, оон башка аңаа өлүп каар мен» — деп чугаалаан.

²¹ Седекия хаанның айтышкынын ёзуугар Иеремияны таңныылдар турар шөлге хоруттап каан. Хлеб быжырыкчыларының кудумчузундан аңаа хоорайда далган-тараа төнгүжөге чедир, хүнде-ле бир хлеб берип турган. Иеремия ынчалдыр таңныылдар шөлүңгө артып калган.

Иеремияның оңгарже кири октаптырганы

38 ¹ Маттанның оглу Шефатия, Пашхурнун оглу Годолия, Шелемияның оглу Иегухал болгаш Малхияның оглу Пашхур олар Иеремияның бүгү чонга мындыг сөстөр чугаалаанын дыңнааннар: ² «Дээрги-Чаяакчы: „Бо хоорайга арткан кижиге дайын-чаа, ап-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. Халдейлерге дүжүп бээр кижиге дириг артар, оон олча-кежи — амы-тынныг артары боор! — дээн. — ³ Бо хоорайны Вавилоннун хаанының шеринге хүлээди бээр, ол хаан ону эжелеп аар!“ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур».

* 37:12 Азы: «Вениаминнин черинче дезип чоруур дээш».

37:3 Иер. 38:1 || Иер. 21:1 37:4 Иер. 32:2 37:5 Иер. 34:21 37:6-7 Бы. 4:17 37:8 Иер. 34:22 37:13 Зах. 14:10 || Иер. 38:19 37:15 Иер. 38:6 37:17 Иер. 21:7 37:19 Иер. 28:2 37:21 Иер. 32:2 || Иер. 38:9; 52:6 38:1 Иер. 37:3 || Иер. 21:1 38:2 Бы. х. к. 30:15; Иер. 21:9 38:3 Иер. 32:3

⁴ Нояннар хаанга: «Бо кижини өлүрер болза эки-дир, чүгө дээрге ол ын-дый сөстөр чугаалааш, хоорайда арткан дайынчыларның, бүгү чоннуң сорук-күжүн кошкадып турар-дыр. Бо киж чонга буян эвес, бузут күзеп турар-дыр» — дээннер.

⁵ Седекия хаан: «Ол силерниң холу-нарда-дыр, чүгө дээрге хаан силерге удур-ланыр харык чок-тур» — деп чугаалаан.

⁶ Иеремияны сегирип алгаш, таң-ныылдар шөлүнүң иштинде Малхия тажыга хамааржыр суг курлавырлаар онгарже, хендирге баглааш, бадырып-каннар. Онгарга ынчан суг чок, чүглө өл малгаш турган. Иеремия ол малгаш-че дүже берген.

⁷ Хаанның ордузунда дүжүметтернин бирээзи — эфиоп аймак-сөөктүг Авдемелех Иеремияны онгарже бадырыпканын дыннап каан. Хаан ол үедө Вениаминиң хаалгазының чанынга олурган. ⁸ Авдемелех хаанның ордузундан үнүп келгеш, хаанга: ⁹ «Мээн чагырыкчым, хааным! Бо улус Иеремия медээчини кончуг бак аажылаан-дыр. Олар ону онгарже киир октапкан-дыр, ол анаа аштап өлүп каар, чүгө дээрге хоорайда ам аыш-чем арткан эвес» — дээн.

¹⁰ Хаан эфиоп Авдемелехке: «Моон үжөн кижиден эдертип алгаш, Иеремия медээчи өлбээнде, ону онгардан уштуп каг» — деп дужааган.

¹¹ Авдемелех улус эдертип алгаш, хаанның ордузунда чүү-хөө шыгжаар черге чеде берген. Ол оортан эрги, ажыглаар аргажок пөстөр болгаш элей берген хептер ап алгаш, ол бүгүнү хендирге баглааш, кудукта чыгкан Иеремияже бадырыпкан.

¹² Эфиоп Авдемелех Иеремияга: «Колдуун адаандан хендир-биле багланyp ал, а хендир адаанга эрги пөстөр биле элей берген хептерни көпөп ал» — дээн.

Иеремия шак ынчаар кылган. ¹³ Улус Иеремияны хендир-биле көдүрүп, онгардан ушта тыртып алган. Иеремия таң-ныылдар бажыңының хериминиң иштинге артып калган.

Иеремияның Седекия-биле ужуражылгазы

¹⁴ Седекия хаан Иеремияны кыйгыр-тыпкан. Медээчини Дээрги-Чаяакчының

өргээзинче үшкү кирер черже эккээр-ге, хаан анаа: «Мен сенден бир чүве айтырайн, а сен менден чүнү-даа чажыр-ба» — дээн.

¹⁵ Иеремия Седекияга: «Бир эвес мен сенээ ажыдып чугаалаар болзумза, мени өлүртүп каар эвес сен бе? Сенээ арга-сүмө бээр болзумза, мени тооп дынна-вас болгай сен» — дээн.

¹⁶ Седекия хаан Иеремияга: «Биске амы-тын хайырлаан дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглап тур мен! Мен сени өлүртпес мен, сени өлүрүксеп турар улустуң холунга хүлээтпес мен!» — деп будүү азаан.

¹⁷ Иеремия ынчан Седекияга мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Аг-шериглиг Бурганы: „Бир эвес сен Вавилоннун хаанының шериг баштың-нарынга дүжүп бээр болзунза, амы-тын камгалап аар сен, бо хоорайны база хуюкталдыр өрттетпес. Бүгү өг-бүлө-биле кады амы-тынныг артар сен. ¹⁸ А бир эвес Вавилоннун хаанының шериг баштыннарынга дүжүп бербес болзунза, бо хоорайны халдейлерге хүлээдип бээр, олар ону хуюкталдыр өрттедиштер, бодун база оларның холундан адырлып шыда-вас сен» — дээн».

¹⁹ Седекия хаан Иеремияга: «Халдейлерге дүжүп бээр дээш дескен иудейлерден коргар-дыр мен. Халдейлер мени оларга хүлээдип бээр болза, олар мени бак аажылаар болгай» — деп хараылаан.

²⁰ Иеремия мынча дээн: «Хүлээдип бербес! Мээн сенээ чугаалап турарым Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна, ынчан сенээ эки болур, амы-тының камгалап аар сен. ²¹ А бир эвес хоорайдан үнеринден ойталаар болзунза, Дээрги-Чаяакчы менче кандыг көстүүшкүн чорутканын дыннап ал. ²² Көөрүмге, Иудеяның хаанының ордузунда арткан бүгү херээжен улусту Вавилоннун хаанының шериг баштыннарынга тудуп аппарып турар-дыр. Олар:

„Сээң эш-өөрүң сени күткүдүп, бүзүредип алды. А буттарың малгашка кадалы бээрге, олар сенден хая көрнүп, каапкаш барды“ — деп чугаалаар.

²³ Сээң бүгү кадайларыңны, ажы-төлүңнү халдейлерже алгаш баар. Сен

38:4 Иер. 26:11; 37:15 38:5 2 Хаан. 3:39 38:6 Э. д. 37:24; Зах. 9:11 || Ыд. ыр. 68:15 38:7 Иер. 39:16; Аж.-ч. 8:27 || Иер. 37:13 38:9 Иер. 52:6 38:17 Иер. 27:12 38:18 Иер. 21:10 38:19 Иер. 37:13 38:20 Иер. 34:5 38:22 Иер. 38:6 38:23 Иер. 39:6

бодун база оларның холундан чайлап шыдавас сен, Вавилоннун хааны сени тудуп аар, а бо хоорайны хуюкталдыр өрттедиптер».

²⁴ Седекия Иеремияга мынча дээн: «Сээң-биле чугаалашканывысты кым-даа билбес болзун, ыңчан сен дириг артар сен. ²⁵ Мээң сээң-биле чугаалашканым нояннарын кулаанга чеде бээр-ге, олар сенээ чедип келгеш: „Хаанга сен чүнү чугааладың, а хаан сенээ чүү диди? Биске чажырбайн чугаала, ыңчан сени өлүрбес бис“ — дээр болза, ²⁶ сен оларга: „Мен хаандан мени Ионафанның бажыңчы, аңаа өлбөс дээш, дедир эгитпезин ээрежип дилеп турдум“ — дээр сен».

²⁷ Иеремияга бүгү нояннар чедип келгеш, айтырыглар салып эгелээн. Иеремия оларга хаанның дужааганын ёзу-гаар харыылаан. Нояннар Иеремиядан оон ыңай чүнү-даа айтырбайн чоруй барган, чүге дээр-ге ооң хаан-биле чүнү чугаалашканын кым-даа билбес турган. ²⁸ Иеремия Иерусалимнің эжелеттирген хүнүнге чедир таңныылдар шөлүнүн иштинге арткан.

Оон Иерусалим эжелеттирген.

Иерусалимнің буурааны (4 Хаан. 25:1-21; Иер. 52:4-16)

39 ¹ Иудеяның хааны Седекиянын чагыргазының тоску чылында, он айда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шерии-биле Иерусалимге чедип кээп, ону бүзээлеп алган. ² Седекияның чагыргазының он бирги чылында, дөрт айнын тоста хоорайның ханазын деже шаапкан. ³ Вавилоннун хаанының бүгү нояннары хоорайже кирип келгеш, Ортаакы хаалга чанынга турумчуп алган. Самгар чурттуг Нергал-Сарецер, дүжүметтер даргазы Нево-Сарсехим, караң көрнүрлер даргазы Нергал-Сарецер болгаш Вавилоннун хаанының өске-даа нояннары аңаа турган*.

⁴ Оларны көрүп кааш, Иудеяның хааны Седекия база бүгү шериглер дезе берген. Олар дүне када хаанның сесерлиин таварып эрктеш, ийи хана аразында хаалга дамчыштыр хоорайдан үнгеш,

Иордан шынаазынче баар орук-биле чорупкан. ⁵ Халдей шериг оларны сүрүп чорупкаш, Иерихон ховуларынга Седекияны чыгыштыр четкен. Седекияны тудуп алгаш, Вавилоннун хааны Навуходоносорга, хамат черде Ривла хоорайже эккелгеннер. Навуходоносор аңаа Седекияга шииткел үндүргөн. ⁶ Ривлага, Седекия көрүп турда, Вавилоннун хааны ооң оолдарын өлүрүп каан. Иудеянын бүгү нояннарын база ол кыра шаап каан. ⁷ Оон ол Седекияның ийи караан дешкеш, ону хүлер кинчи-биле бектээш, Вавилонче алгаш барган.

⁸ Хааннын ордузун база карачал чонун бажыңнарын халдейлер хуюкталдыр өрттедипкен, а Иерусалимнің ханаларын бузуп каапкан. ⁹ Оон камгалакчы шериглер даргазы Навузардан дээрзи хоорайда дириг арткан улусту, Вавилоннун талазынче дескен улусту база бүгү арткан чонну Вавилонче алгаш барган. ¹⁰ Чүтле чүзү-даа чок ядыы улустун кезиин камгалакчы шериглер даргазы Навузардан Иудеяга арттыргаш, ол-ла хүнде оларга виноград база тараа тарыыр шөлдер берип каан.

¹¹ Вавилоннун хааны Навуходоносор камгалакчы шериглер даргазы Навузарданга Иеремияга хамаарыштыр: ¹² «Ол кижини эдертип алгаш, каракта. Аңаа багай чүве кылба, оон сенден дилээн чүү-даа чүвезин хандырып бээр сен» — деп дужааган.

¹³ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан, дүжүметтер даргазы Навуазван, караң көрнүрлер даргазы Нергал-Сарецер болгаш Вавилоннун хаанының өске-даа нояннары улус айбылап, ¹⁴ Иеремияны эккелзин дээш чорудупкан. Иеремияны таңныылдар шөлүнден үндүргеш, Шафаннын оглунун оглу, Ахикамның оглу Годолияга, ол ону бажыңынга чедирип кагзын дээш, хүлээди берген. Иеремия чонунун аразынга чурттап артып калган.

Адемелекке Бурганның аазаашкыны

¹⁵ Кажан Иеремия таңныылдар шөлүнге хоруудал адаанга турда, Дээрги Чаяакчы аңаа Бодунун сөзүн ажыдып

* 39:3 Еврей сөзүгледде вавилон ат-дужаалдар база оларны канчаар аңгылааны эки билдинмес.

38:26 Иер. 37:20 39:1 Ы. х. к. 28:52 39:2 Иер. 1:3 39:5 Ис. 5:10 || Сан. 34:11; 4 Хаан. 23:33 || Иер. 21:7 39:7 Иер. 34:4-5 39:8 Иер. 21:10; Иез. 16:41 || Неом. 1:3 39:9 Иер. 40:1; 52:12 39:14 4 Хаан. 22:12; Иер. 26:24 || Иер. 40:5 39:15 Иер. 32:2; 33:1

чугаалаан: ¹⁶ «Барып, эфиоп Авдемелехке мону чугаала. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Ам Мен Бодуннуң бо хоорайга хамаарышкан сөстөримни аңаа ачылыг эвес, а хоралыг боор кылдыр күүсөдир мен! Сен көрүп турунда, ол сөстөрини боттаныр хүнү чедиң кээр. ¹⁷ А сени Мен ол хүн камгалаар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — бодуннуң коргар улунуң холунче кирбес сен, ¹⁸ чүгө дээр-ге Мен сенээ болчур мен. Сен хылыштан өлбөс сен, амы-тынның арттары — сээң олча-кежиң болур, чүгө дээр-ге сен Менээ идегеп тууар болгай сен“». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иеремияны хостааны

40 ¹ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан Иеремияны Рама хоорайга хостаан соонда, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. (Навузардан илчирбе-биле бектеттирген Иеремияны Рама хоорайдан, Вавилонче Иерусалим биле Иудеядан үндүр сүрүп турган улус аразындан тып алган чүведир.)

² Иеремияны камгалакчы шериглер даргазынга эккээрге, ол Иеремияга мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчы Бурганын бо черге айыыл-халапты азаан болгай. ³ Ам Дээрги-Чаяакчы чугаалаан чүвезин кылган-дыр, чүгө дээр-ге сээң чонун Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгедип, Оң сөзүн тооп дыңнавайн турган-дыр, ынчанга шилер-биле бо бүгү болган-дыр. ⁴ Ынчалза-даа мен бөгүн бектээн илчирбеден холунуң адырып тур мен. Бир эвес мээң-биле кады Вавилонче барыксаар болзунза, бар, мен аңаа сенче сагыш салыр мен, а бир эвес мээң-биле кады Вавилонче баар хөңнүң чок болза, артып кал. Көр даан, бүгү чурт сээң мурнунда-дыр — кайнаар барыксай-дыр сен — ынаар чоруй бар. ⁵ Бир эвес артып каар болзунза*, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияже чоруй бар. Вавилоннуң хааны аңаа Иудеяның хоорайларын чагыртып каан-дыр. Оң ча-

нынга, бо чоннуң аразынга чурттап тур азы кайнаар баарын эки деп санаар-дыр сен, ынаар чоруй бар». Оон камгалакчы шериглер даргазы Иеремияга аыш-чем, белек-селек бергеш, салып чорудупкан.

⁶ Иеремия Мицпа хоорайга, Ахикамның оглу Годолияга чедиң келгеш, оон чанынга, ол чуртта артып калган улус аразынга чурттап турган.

Годолияның Иудеяга чагырыкчы апарганы (4 Хаан. 25:22-26)

⁷ Хову-шөлдерге турган иудей шериг баштыңнары база оларның улузу Вавилоннуң хааны Ахикамның оглу Годолияны тус чер чагырыкчызы кылдыр томуйлап, аңаа эр, херээжен улусту, уруг-дарыгны, чурттуң Вавилонче сүрүп аппараткан адың чурттакчыларын даасканын дыңнап кааннар. ⁸ Ынчан Нафанияның оглу Измаил, Карейнин оолдары Иоханан биле Ионафан, Танхуметтин оглу Серайя, Нетофа чурттуг Офайның оолдары болгаш Мааха чурттуг Иазания олар боттарының улузу-биле Мицпа хоорайже, Годолияга чедиң келгеннер.

⁹ Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолия оларга база оларның улузунга: «Халдейлерге бараан боорундан кортпанаар, чуртка артып калгаш, Вавилоннуң хаанынга бараан болунар, ынчан менди-чаагай болур силер. ¹⁰ Мен Мицпага артып калгаш, бистиинге кээп тууар халдейлер мурнунга чонну төлөз-лээн, а силер виноград арагазы, чайгы чимистер, олива үзүнден курлавырлап чыып, саваларыңар долдурунар, ээлеп алган хоорайларыңарга чурттанар» — деп даңгыраглап чугаалаан.

¹¹ Моавка, Эдомга, аммон чоннун черинге болгаш бүгү өскө черлерге турган шупту иудейлер Вавилоннуң хааны чоннуң артынчызын Иудеяга арттыргаш, Шафанның оглунуң оглу, Ахикамның оглу Годолияны оларның чагырыкчызы кылдыр томуйлаан дээрзин база дыңнап кааннар. ¹² Ол иудейлер мурнунда үндүр сывыртатканы бүгү черлерден дедир

* 40:5 Бо домактын утказы эки билдинмес. Оң болгу дег өскө утказы: «Иеремия чоруп четтикпээнде, Навузардан немей чугаалаан...»

39:16 Иер. 38:7 39:17 Иер. 22:25 39:18 Иер. 21:9 40:1 Иер. 39:11 || Ис. 18:25; Иер. 31:15
40:2 Ы. х. к. 29:24-28 40:3 Иер. 44:23; Дан. 9:10-12 40:5 4 Хаан. 22:12 40:6 Ис. 18:26
40:7 4 Хаан. 22:12; Иер. 39:14; 40:5 40:8 Ис. 18:26

эглип келгеннер. Олар Иудеяже, Мицпада турар Годолияга чедип келгеш, дыка хөй виноград арагазы кылып, чайгы чимис дүжүдүн элбээ-биле чыып алганнар.

¹³ Карейниң оглу Иоханан база ховушөлдерге турган бүгү шериг баштыңнары Мицпада Годолияга чедип келгеннер. ¹⁴ Олар Годолияга: «Таанда-ла сен аммон чоннун хааны Ваалистиң Нафанияның оглу Измаилди сени өлүрүп кагзын дээш ыдышканын билбес сен бе?» — дээннер. Ынчалза-даа Ахикамның оглу Годолия оларга бүзүрөвейн барган. ¹⁵ Карейниң оглу Иоханан Мицпага тургаш, Годолияга бүү: «Чөпшээреп көрөм, мен баргаш, Нафанияның оглу Измаилди өлүрүп каайн, ону кым-даа билбес. Бис канчап оон сени өлүрүп каарын, сени долгандыр чыгып келген бүгү иудейлерниң катап база тарай бээрин болгаш Иудеянын артынчызы чоннун өлүп чидерин болдурар бис?» — дээн.

¹⁶ Ынчалза-даа Ахикамның оглу Годолия Карейниң оглу Иохананга: «Ынчармайн көр! Измаилдин дугайында шын эвес чүве чугаалап тур сен» — деп харыылаан.

Годолияны өлүргени

41 ¹ Чеди айда Мицпа хоорайга, Ахикамның оглу Годолияга Элишаманың оглунун оглу, Нафанияның оглу Измаил бодунун он кижизи-биле кады чедип келген. Измаил болза хаан уктут, дээди дүжүметтерниң бирээзи боор кижиге турган. Годолия биле Измаил Мицпага кады чемненип, дойлааннар. ² Оон Нафанияның оглу Измаил болгаш оон-биле кады келген он кижиге туруп келгеш, Шафанның оглунун оглу, Ахикамның оглу Годолияны — Вавилоннун хаанының чуртту чагырар кылдыр томуйлаан кижизин хылыш-биле шанчып кааннар. ³ Измаил ол ышкаш Мицпага Годолия-биле кады турган бүгү иудейлерни база аңаа турган вавилон шериглерни өлүрүп каан.

⁴ Годолияны өлүргөн хүнүнүң даартазында, ол дугайында кым-даа билбес турда, ⁵ Сихем, Силом болгаш Самария хоорайлардан сезен кижиге чедип келген. Олар качыгдалдан салын чүлүп алган, ора тырткан хептер кеткен, мага-бодунда

кезиглерлиг улус болган*. Ол улус Дээр-ги-Чаяакчынын өргээзинче далган-тараа өргүлдери болгаш ладан деп чаагай чытыг чүүл көдүрүп эккел чыткан. ⁶ Нафанияның оглу Измаил Мицпадан оларга уткуй үнүп келген. Ол ыглап бар чыткан, а оларга чоокшулап келгеш: «Ахикамның оглу Годолияга барынар» — дээн.

⁷ Ол улус хоорайже кирип кээри билек, Нафанияның оглу Измаил бодунун улузу-биле кады оларны кыгып-хыдып каапкаш, мөчү-сөөктерин оңгарже октапкан. ⁸ Сезен кижиден он кижиге Измаилге: «Бисти өлүрбейн көрөм. Шөлде чүве чажырар черлеривис бар, ында кызыл-тас биле арбай, олива үзү биле ары чигири бар» — деп чанны берген. Измаил оларны, өске улусту өлүргени дег, өлүрбейн барган. ⁹ (Годолияны өлүргөн соонда, Измаилге өлүрткен улустун мөчү-сөөктерин октапкан оңгар бир шагда Аса хаанның Израилдин хааны Ваасадан камгаланыр дээш казып алган сут курлавырлар оңгары болган. Ук оңгарны Нафанияның оглу Измаил өлүргөн улустунун мөчү-сөөгү-биле долдуруп каан.)

¹⁰ Измаил Мицпага дириг арткан бүгү улусту, хаанның уругларын база камгалакчы шериглер даргазы Навузарданның Ахикамның оглу Годолияга чагыртып кааны, Мицпага артып калган улустун шуптузун тудуп алган. Нафанияның оглу Измаил оларны тудуп алгаш, аммон чонче алгаш чорупкан.

¹¹ Карейниң оглу Иоханан болгаш оон-биле кады турган бүгү шериг баштыңнары Нафанияның оглу Измаилдин үүлгеткен кемниг херезиң дугайында дыннап кааннар. ¹² Олар бүгү улустун чыып алгаш, Нафанияның оглу Измаил-биле чаалажып үнүп келгеннер. Олар ону Гаваонда улуг хөөлбек чанынга сүрүп четкеннер. ¹³ Измаилге туттурган улус Карейниң оглу Иохананни болгаш оон-биле кады турган бүгү шериг баштыңнарын көрүп кааш, амырай бергеннер. ¹⁴ Измаилдин Мицпадан тудуп алгаш барган улузу шупту дедир ээпкеш, Карейниң оглу Иохананга каттыжып алганнар. ¹⁵ А Нафанияның оглу Измаил бодунун сес кижизи-биле кады Иоханандан дөзө бергеш, аммон чонче чоруй барган.

* 41:5 Ол улус Иерусалимниң буураашкыны дээш качыгдал турган хире.

40:13 Иер. 40:8; 42:1; 43:2 41:1 Иис. 18:26 || Иер. 40:14 41:2 4 Хаан. 25:25 41:5 Иис. 17:7; 18:1; 3 Хаан. 16:24 41:9 3 Хаан. 15:16 41:11 Иер. 40:15 41:12 2 Хаан. 2:13 41:15 Иер. 40:14

¹⁶ Карейниң оглу Иоханан болгаш ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнары Нафаянының оглу Измаилдин Ахикамның оглу Годолияны өлүрүп кааш, Мицпадан сүрүп аппаратаны бүгү артып калган чонну — чепсек эдилеп шыдаар эр улусту, херэежен улусту болгаш ажы-төлдү, акталаткан чалчаларны эдертип алганнар. Иоханан оларны Гаваондан үндүрүп алгаш чорупкан. ¹⁷ Олар Египетче дезер дээш, Вифлеем хоорай чоогунда Геруф-Химам деп черге доктааганнар. ¹⁸ Халдейлерден корткаш, дезер бодааннары ол, чүге дээрге Нафаянының оглу Измаил Вавилонун хаанының чуртту чагырар кылдыр томуйлап кааны Ахикамның оглу Годолияны өлүрүп каан-на болгай.

***Бурганның арткан чонга
Египетче чорууну хоругдааны***

42 ¹ Бүгү шериг баштыңнары, Карейниң оглу Иоханан, Гошайянын оглу Иазания* болгаш улуг-биче бүгү чон ² Иеремия медээчиге чедиш келеш: «Бистиң дилээвисти хандырып көрүнер! Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга бис дээш мөргүп көрүнер, чоннуң бо артынчызы дээш мөргүп көрүнер! Көрүп тур силер, хөй санныг турган боттарывыс көнгүс эвээжей бердивис. ³ Дээрги-Чаяакчы Бурганың биске кандыг орук шилип аарывысты, чүнү кылырвысты айтып берзин» — дээннер.

⁴ Иеремия медээчи: «Дилээнерни кичээнгейте алдым, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарга дилээнер ёзугаар мөргүүр мен. Дээрги-Чаяакчының силерге харыгылаан бүгү чүвезин чангыс сөс-даа чажырбайн силерге медеглээр мен» — деп харыылаан.

⁵ Олар Иеремияга: «Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның силерни дамчыштыр чугаалаан бүгү чүвезин бис ылап шын күүсетпес болзувусса, шынчы болгаш чөптүг Дээрги-Чаяакчы Боду бистиң багывысты херечилезин. ⁶ Эки азы багай-даа медээ боор болза, силерни Олче чорудуп турарывыс Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөзүн тооп дыннаар бис. Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың сөзүн тооп дыннааш, менди-чаагай артар бис» — деп чугаалааннар.

⁷ Он хонук эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Иеремияга Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан. ⁸ Иеремия Карейниң оглу Иохананы, ооң-биле кады турган бүгү шериг баштыңнарын, улуг-биче бүгү чонну кыйгырттып алгаш, ⁹ оларга мону чугаалаан: «Силерниң дилээнер дээш мөргүүр кылдыр мени Олче чорутканыңар Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: ¹⁰ „Бир эвес бо черге артар болзунарза, Мен силерни быжыктырар, бууратпас мен, олуртуп каар, дазылыңар тура тыртпас мен, чүге дээрге силерже ытканым айыыл-халап дээш хараадап тур мен. ¹¹ Коргуп турарыңар Вавилонун хаанындан кортпаңар! Оон черле кортпаңар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чүге дээрге Мен силер-биле мен, силерни камгалаар мен, ооң холундан адырар мен. ¹² Силерге ээ-хайыралыг болур мен, ынчан ол хаан база силерге ээ-хайыралыг болур, силерни боттарыңарның черинерже дедир чандыраңар“.

¹³ А бир эвес силер, Дээрги-Чаяакчы Бурганынарның сөзүн тооп дыннавайн: „Бо черге чурттавас бис“ — дээр болзунарза база ¹⁴ „Бис египет черже чоруй баар бис, аңаа дайын-чаа көрбес бис, дайынчы труба медээзи дыннавас бис, аштавас бис, орта чурттаар бис!“ — дээр болзунарза, ¹⁵ Иудеяның артынчызы, ам Дээрги-Чаяакчының сөзүн дынна! Агшериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Египетче чорууну ыяк шийтпирлээр болзунарза, ынаар чеде бергеш, аңаа чурттай бээр болзунарза, ¹⁶ силерниң коргарыңар дайын-чаа аңаа, Египетке, силерни таварыыр, коргуп турарыңар аш-чут Египетке силерни сүрүп чеде бээр, орта өлүп каар силер! ¹⁷ Египетке чурттаар дээш чорууну шийтпирлээн бүгү улус аңаа дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүп каар. Олардан кым-даа дириг артпас, Мээң оларже ыдарым айыыл-халаптан кым-даа чайлап шыдавас“.

¹⁸ Агшериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Мээң кыптыккан килеим Иерусалимнин чурттакчыларын бүргей алганы дег, Египетке чеде бээринерге, силерни база бүргей алыр. Силер каргышка, хоозуралга,

* 42:1 Өске бурунгу сөзүглелде «Азария» деп бижээн (Иер. 43:2 көр).

42:1 Иер. 40:13 42:2 1 Хаан. 7:8; 12:19 42:5 Э. д. 31:50; Башт. 11:10 42:6 Иер. 7:23

42:10 Иер. 24:6; 31:28 42:14 Иер. 4:19 || Иер. 43:7 42:16 Иез. 11:8

адынар баксыраарынга, дорамчылалга чыгатгырар силер, бо черни моон соңгаар көрбес силер“.

¹⁹ Иудеянын арткан чону! Дээр-ги-Чаяакчы силерге: „Египетче барбанар!“ — дээн болгай. Ыяк билип алынар: мен бөгүн силерни сагындырдым. ²⁰ Силер частырыг кылып, ботгарынарнын бажынарже хан кудуп алдынар! Силер мени Дээр-ги-Чаяакчы Бурганынарже айбылап чорудупкаш: „Бис дээш Дээр-ги-Чаяакчы Бурганывыска мөргүп көр, Ооң чугаалаан бүгү чүвезин биске медегле — бис ону күүседир бис“ — дээн болгай силер. ²¹ Мен бөгүн Ооң медээзин силерге меделедим, ынчалза-даа Бурганынар Дээр-ги-Чаяакчынын сөзүн, Ооң мени дамчыштыр силерге дужааган чүвезин тооп дыңнавадынар. ²² Ынчангаш ыяк билип алынар: барып чурттаар деп турар черинерге дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан өлүр силер!»

*Сөс дыңнавас артынчы чоннуң
Египетче чорупканы*

43 ¹ Иеремия бүгү чонга оларнын Бурганы Дээр-ги-Чаяакчынын сөзүн — Ооң Иеремияны дамчыштыр оларга чугаалаан бүгү чүвезин меделдэн. ² Ынчан Гошайянын оглу Азария, Карейинин оглу Иоханан өске бүгү бардам улус-биле кады Иеремияга мынча дээннер: „Шын эвес чүве чугаалап тур сен! Дээр-ги-Чаяакчы Бурганывыс сени „Египетче чорбанар, аңаа чурттаванар!“ деп чугаалазын дээш айбылап чоруткан эвес. ³ Харын Нириянын оглу Варух бисти халдейлернин холунга хүлээди бээр дээш база олар бисти өлүрүп кагзын азы Вавилонче сүрүп аппаратын дээш, сени биске удур ыдалап турар-дыр“.

⁴ Карейинин оглу Иоханан, бүгү шериг баштыннары болгаш бүгү чон Дээр-ги-Чаяакчынын «Иудега артып калыңар!» дээн айтышкынын тооп дыңнавайн барган. ⁵ Карейинин оглу Иоханан биле бүгү шериг баштыннары Иудеянын артынчы чонун (а ол улус өске чоннарнын черлеринче үндүр сывыртаткаш, ам Иудеяге дедир чанып кээп турган) — ⁶ эр, херэежен улусту, оларнын ажы-төлүн, хаанның уругларын, камгалакчы шериг-

лер даргазы Навузарданның Шафаннын оглунун оглу, Ахикамнын оглу Годолия-биле артгырып каан бүгү улузун база ол ышкап Иеремия медээчини, Нириянын оглу Варухту — эдертип алгаш, ⁷ Дээр-ги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Египетче чорупканнар. Олар Тафнис хоорайга челе бергеннер.

⁸ Тафниске Дээр-ги-Чаяакчы Иеремияга Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Холунга улуг даштардан тудуп алгаш, иудейлер көрүп турда, оларны Тафнисте фараоннун ордузунче кирер чер чанында тапталган дой-довуракка суп каг. ¹⁰ Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы, Израилдин Бурганынын мынча дээн сөзүн иудейлерге чугаала: „Мен боже Бодумнун чалчам, Вавилоннун хааны Навуходоносорну кыйгыртып эккелгеш, оон дүжүлгезин Мээң суп кааным даштар кырынга тургузар мен. Ол бодунун майгынын оларнын кырынга хере тыртып, тип аар! ¹¹ Ол хаан чедип келгеш, Египетти чылча шавар.

Өлүр хүнү келген киж и өлүмче барзын, туттуруп аары чайлаш чок киж и туттуруп алзын, хылышка шаштырар киж и хылыштан калзын!

¹² Египет бурганнарнын өргээлерин өрттедир мен. Чамдык бурганнарны хаан өрттедиптер, өскелерин тудуп алгаш баар! Кадарчы кижинин быттарын хевинден тө силгип кааптары дег, Навуходоносор база Египетти үлтээр*, оон амыр-шөлзэн чоруй баар. ¹³ Ол хаан Египетте Хүн-бурганнын өргээзинде тураскаал адагаштарны үрөп кааптар, египет бурганнарнын өргээлерин хуюкталдыр өрттедиптер“.

*Египетке хары бурганнарга мөгөөрин
үргүчүзээни*

44 ¹ Дээр-ги-Чаяакчынын Иеремияны дамчыштыр Египетте — Мигдолда, Тафнисте, Мемфисте болгаш Патрос девискээринде чурттап турар бүгү иудейлерге ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

² Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы, Израилдин Бурганы мынча дээн: «Иерусалимге болгаш Иудеянын бүгү хоорайларынга таварыштырганым айыыл-халапты

* 43:12 Азы: «Кадарчы кижинин хевин кедери дег, Навуходоносор Египетти кедип алыр».

43:2 Иер. 40:13; 42:1 || Иер. 42:19 43:3 Иер. 32:12 43:6 Иер. 39:10; 40:7 || Иер. 40:5 43:7 Иер. 2:16

43:10 Иса. 44:28; 45:1; Иер. 25:9; 27:6 43:11 Иер. 44:13 || Иер. 15:2; Зах. 11:9; Ажыд. 13:10

43:12 Иер. 46:25; Иез. 30:13 44:1 Иер. 43:8; 46:14

көргөн силер. Ол хоорайлар амгы үеде бузундулар апарган, ында чурттакчылар артпаан. ³ Чүге дээрге оларның чурттакчылары бузут үүлгедип, Мени килеңнеткеннер — олар боттарының-даа, силерниң-даа, ада-өгбөнерниң-даа билбес чорааны хары бурганнарга мөгөйип, айдызаар өргүл кысып, бараан болуп турганнар. ⁴ Мен силерге Мээн бүгү чалча-медээчилеримни, силерге: „Ындыг чүдек-бужар чүве кылбаңар, Мен ону көөр хөңнүм чогул“ — деп чугаалазын дээш, катап-катап чорудуп-ла турган мен.

⁵ Ынчалза-даа иудейлер тооп дыңнавааннар, кулактарын эктирбээннер, боттарының бузудундан ойталавааннар, хары бурганнарга айдызаашкын кылырын уламчылап турганнар! ⁶ Мээн килеңим тарай берген, ол килең Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларынга кыптыккан; ол хоорайлар бузундулар апарып, хоосураанын бөгүн көрүп тур силер».

⁷ Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Агшериглиг Бурганы мынча дээн: «Чүге силер ам-даа боттарыңарга удур кедергей улуг бузут үүлгедип турарыңар ол? Чүге боттарыңарны иудей чондан үзе шаап, эр, херээжен улусту, элээди, чаш ажы-төлдү, силерниң араңарга артынчы безин артпас кылдыр узуткап турарыңар ол? ⁸ Силер Египетке чурттаар дээш көже бергеш, боттарыңарның холуңар-биле дүрзулер кылып база хары бурганнарга айдызаашкын кылып, Мени килеңнедип турар-дыр силер. Боттарыңарны чок кылып аар силер база чер-делегейниң бүгү чоннарынга каргаттыларыңа, оларның мурнунга адыңар баксыраарыңа чыгаттырар силер. ⁹ Таанда-ла силер ада-өгбөнерниң кем-буруузун, Иудеяның хааннары биле кадыннарының кем-буруузун, боттарыңар биле кадаларыңарның кем-буруузун, Иудеяга, Иерусалимниң кудумчуларынга үүлгеттиниң турган бүгү чүвени уттупканыңар ол бе? ¹⁰ Амдыгаа чедир томаарбаан, Менден кортпайн турар силер. Мээн силерге база ада-өгбөнерге бергеним хоойлум болгаш доктааткан дүрүмнерим ёзугаар чурттавайн турар силер».

¹¹ Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Силерге айыыл-халап ыдарын быжы-биле шиитпирлээн мен, Иудеяның бүгү чонун узуткаар мен! ¹² Египетке чурттаар деп шиитпирлээш, чоруп турар дириг аркан иудейлерни чок кылыр мен — олар шупту анаа узуткаттырып, кырлып каар. Олар дайын-чаа биле аш-чутка узуткаттырар, кырган-аныяа чокка, дайын-чаа, аш-чуттан өлүп каар. Каргыш биле хоозуралдын, дорамчы-лал биле бак атка килериниң үлегер-чижээ апаарлар. ¹³ Мен Египетте чурттап турар улусту, Иерусалимни кезеткеним дег, дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык ааргы-биле кезедир мен. ¹⁴ Египетке кээп, чурттап берген иудейлерден дириг кижиге артпас, кым-даа камгалал албас болгаш Иудеяже дедир чанмас. Олар бүгү-ле сагыш-сеткилинден Иудеяже ээп келиксеп, анаа чурттаксап турар, ынчалза-даа Египеттен дезе берген каш кижиден аңгыда, кым-даа дедир ээп келбес».

¹⁵ Кадалары хары бурганнарга айдызаар өргүл кысып турарын билир бүгү эр улус, анаа мөөңнелип чыылган бүгү херээжен улус, египет черге, Патроска чурттап турган бүгү чон Иеремияга мынча деп харыылаан: ¹⁶ «Сени дыңнапас бис, биске Дээрги-Чаяакчының адыңдан чугалап турар сөзүңнү тооп дыңнапас бис! ¹⁷ Кылыр бооп азаан бүгү чувевисти моон-даа сонгаар кылыр бис: мурнунда боттарывыстың, ада-өгбөвистиң, хааннарывыстың болгаш ноянна-рывыстың Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимниң кудумчуларынга кылып турганымыс дег, дээрниң Кадынынга* айдызаашкын кылып, арага өргүлү чажар бис. Бис ону кылып тургаш, тоттур чемненип, аас-кежиктиг чурттап, бак чүве көрбээн болгай бис. ¹⁸ А дээрниң Кадынынга айдызаашкын кылбастан, арага өргүлү чашпастан уевистен бээр, түрегдеп эгеледивис, улузуvus дайын-чаа биле аш-чуттан өлүп тур».

¹⁹ А херээжен улус: «Бис дээрниң Кадынынга айдызаашкын кылып, анаа оон дүрзүзүн өттүндүр кылган боовалар быжырып, арага өргүлү чажып тура, ол бү-

* 44:17 Дээрниң Кадыны — Чоокку Чөөн чүк чоннарының мөгөйип турган кыс бурганнарының бирээзиниң ат-дужаалы (Иер. 7:18 көр).

44:3 Ы. х. к. 16:14; Иер. 19:4 44:2 Чыл. 36:15-16 44:9 3 Хаан. 11:8; 4 Хаан. 11:1 44:12 Иер. 42:15-17 44:13 Иер. 43:11 44:16 Иер. 6:17; 42:13-14 44:17 Иер. 19:13

гүнү ашактарывыстың чөпшээрели чок-ка кылып турар бис бе кай?» — дээннер.

²⁰ Иеремия ыңчан эр, херэзжен улуска, аңаа удур чүве чугаалаан бүгү чонга мынча дээн: ²¹ «Иудеяның хоорайларынга, Иерусалимнің кудумчуларынга кылып турган айдызаашкыннарынар дугайында чугаалап тур силер бе? Силернин, ада-өгбөнернин, хаан, ноянна-рынарының, чурттуң чонунуң кылып турган айдызаашкыннарын Дээрги-Чаяакчы уткан деп бе? Олар Ооң сеткил-хөңнүңгө дээпкен эвес бе? ²² Дээрги-Чаяакчы силернин бузуттуг херектеринерни, үүлгедип турган чүдөк-бужар чүүлдеринерни оон ыңай шыдажыр аргазы чок апарган, ыңчангаш ам силернин черинер бузундулар апарган, хоозурал болгаш каргыш бооп хуула берген, ында чурттакчылар артпаан-дыр! ²³ Айдызаашкын кылып, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бачыт үүлгедип, Ооң сөзүн тооп дыңнавайн, ооң хоойлу, дүрүмнери болгаш айтышкыннарын ёзугар чурттавайн турганыңар дээш, ол бүгү айыыл-халап ам силерни хөмө тавараан-дыр».

²⁴ Иеремия бүгү чонга, бүгү херэзжен улуска мынча дээн: «Египетте турар бүгү иудейлер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар! ²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдің Бурганы: „Боттарыңар-даа, кадайларыңар-даа чугаалап турган чүвөнерни кылып турар-дыр силер. ‘Берген аазаашкыннарывысты күүседир бис: дээрнің Кадынынга айдызаашкын кылып, аңаа арага өргүлү чажар бис!’ деп турган силер. Аазаашкыннарыңарны ыяк сагыңар-ла, аазаан чүүлүнерни күүсединер-ле!“ — деп чугаалаан.

²⁶ Ынчангаш Египетте чурттап турар бүгү иудейлер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: „Дириг Бодумнун өндүр улуг адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан, — Мээн адымны Египетте барган иудейлер моон соңгара адавас, оларның кайызы-даа: ‘Дээрги-Бурган-Чаяакчының ады-биле даңгырагадым!’ — дивес. ²⁷ Силерге ачыбуян эвес, айыыл-халап келзин дээш, Мен силерден карак салбас мен. Египетте турар бүгү иудейлер, төндүр кыр-

лып калгыжеге чедир, дайын-чаа болгаш аш-чуттан өлүп кээр. ²⁸ Чүглө каш борбак киж и дайын-чаадан дириг арт-каш, Египеттен Иудеяже эглип кээр. Ынчан Египетке чурттаар дээш чоруй барган Иудеяның артыңчы чону кымнын сөзү — Мээн азы оларның — күүсеттин турарын билип аар. ²⁹ Мен силерни бо черге кездир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээн сөстөрим силерге айыыл-халап бооп чогул бүдерин билип алыңар. Ооң бадыткал демдээ бодур: ³⁰ Мен Иудеяның хааны Седекияны оон амы-тынын үзүксээн дайзыны — Вавилоннун хааны Навуходоносорнун холунга хүлээдип бергеним дег, Египеттин фараону Вафрийни база оон дайзыннарынын холунга, оон амы-тынын үзүксээн улустун холунга хүлээдип бээр мен“. Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур».

Дээрги-Чаяакчының Варухка меделели

45 ¹ Кажан Нирияның оглу Варух бүгү бо чугаа-сөстү Иосияның оглу, Иудеяның хааны Иоакимнің чагыргазының дөрткү чылында дүрүг-номга бижип каан соонда, Иеремия медээчинин Варухка чугаалаан сөзү бо-дур.

²⁻³ Израильдің Бурганы Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Варух, сен: „Ат болдум! Дээрги-Чаяакчы мээң ааргы-човаланымны көвүдетти, уё-човуурумдан харыксырап калдым, амыр-дыш көрбестедим“ — дээр-дир сен.

⁴ Иеремия, сен аңаа Дээрги-Чаяакчының мынча дээн сөзүн дамчыт: „Бо бүгү чер кырынга Бодумнун тудуп каан чүвемни үрөгдээр мен, олурткан чүвемни тура тыртар мен! ⁵ Сен бодунга хөлүн эрттир хөй чүве дилеп тур сен. Дилеве, чүге дээрге киж и бүрүзүңгө айыыл-халап ыдар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — А сени, кайнаар-даа баар болзуңа, амы-тынның арттырар мен, дириг арттары — олча-кежин болур“».

Египет дугайында медеглел

46 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремия медээчиге өске чоннар дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

44:22 Иез. 8:6 || 4 Хаан. 22:19 44:23 Иер. 40:3 44:27 Иер. 31:28 44:28 Иез. 6:8 44:30 Иер. 46:17; Иез. 30:21 45:1 Иер. 32:12 || 4 Хаан. 24:1; Иер. 36:1, 23 45:2-3 Иер. 36:26 45:5 Иер. 21:9; 39:18 46:1 Иер. 25:13

² Египет дугайында база Египеттин фараону Нехаонун Евфрат хемнин эрийнде Кархемис хоорайга турган аг-шериниң дугайында медегел бо-дур. Ол аг-шеригни Вавилоннун хааны Навуходоносор Иосиянын оглу, Иудеянын хааны Иоакимниң чагыргазынын дөрткү чылында чылча шапкан чүве-дир.

³ «Дозуг-камгалаалдарыңар, чыдаларыңар белеткеңер, дайынче далажыңар, ⁴ аъттарыңар эзертээш, халдып үнүңер, аъттыг кижилер! Куяк бөргүңер кеткеш, чыскаалыңар, чыдаларыңар баштарың чидидинер, куяк хептен кединер!

⁵ Көрүп тур мен. Олар коргуп-сүртээш, дезипти, күштүг дайынчылары кырдырып алды. Хая көрүнмейн дезипле турлар, долгандыр коргуш бар-дыр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁶ Дүрген маңнаар-даа кижидезип шыдавас, күштүг-даа кижидезип шыдавас. Сонгу чүкте чуртка, Евфрат хемнин эрийнге тептигип кээп дүшкеш, олар кырлып калды.

⁷ Бо кым, Нил хем ышкаш, диргелип келди? Ооң суу, шапкын агым дег, дажып тур. ⁸ Египет, Нил хем ышкаш, көдүрүлүп келген, шапкын агым дег, дажып тур. Ол: «Диргелгеш, чер-делегейни хөмө аптар мен, хоорайларны, чурттакчы чонну чок кылыр мен!» — дээн. ⁹ Халдыңар-ла, аъттар! Маңдаыңар-ла, дайынчы тергелер! Күштүг дайынчылар: дозуг-камгалаалдыг эфиоптар, ливийлер, чаларын хере тырткан лидийлер — тулчуп үнзүң!

¹⁰ Ол хүн болза Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчынын шииткелинин хүнүдүр, Ооң дайзыннардан өжөөн негээр хүнүдүр! Хылыш кыргып-хыдааш, тодар, оларнын ханын пөктүр ижиб аар — ол дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчыга сонгу чүкте чуртка, Евфрат хемнин чанынга кылган өргүл-дүр.

¹¹ Галаадче баргаш, эм балзамдан ап ал, күжүр Египет-кыс! Ынчалза-даа эм-таньны хей черге чыыр сен. Экирип шыда-

вас сен. ¹² Сээң адың баксыраанын өске чоннар дыннап каан, сээң алгы-кышкың бүгү чер-делегейде дынналып тур. Чүге дээрге күштүг дайынчылар бот-боттарыңа тептиккеш, чаңгыс угда кээп дүшкөн.

¹³ Вавилоннун хааны Навуходоносор келгеш, Египетти чылча шавар дугайында Дээрги-Чаяакчынын Иеремия медегиче ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур:

¹⁴ «Египетке медеэлеңер, Мигдол, Мемфис биле Тафнис хоорайларга мону чарлаңар: «Чыскаалыңар, белен болуңар, чүге дээрге долгандыр турар бүгү чүвени хылыш кыргып-хыдып тур!»

¹⁵ Чүге сээң күштүг буған* ойда кээп дүшкенил, чүге ол шыдашпааныл? Ону Дээрги-Чаяакчы ойтур октапкан. ¹⁶ Хөй улус бот-боттарыңа тептиккеш, кээп дүжүп, бот-боттарыңа: «Тураалыңар, төрөл чонуувс, төрөөн черивисче дедир чанаалы, кызгадкынын хылыжыңдан камгаланыл!» — деп тур.

¹⁷ Египеттин фараонунга «Үезин эртирип алган шуугакчы»* деп шоладан тыпсыңар. ¹⁸ Дириг Бодумнун адым-биле даңгырагалап тур мен: даглар аразында Фавор даг дег, далай чанында Кармил даг дег улуг-шыырак дайзын силерге чедип кээр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн. — ¹⁹ Египеттин чурттакчылары, эт-севиңер чыгып, өскээр көжеринге белеткенип алыңар! Чүге дээрге Мемфис хоозураар, ону үрөп бузар, аңаа чурттакчы артпас.

²⁰ Египет — чараш инек-тир, олче сонгу чүктен шаашкак ужуп кээп-ле, ужуп кээп-ле турар. ²¹ Египетте хөлезилеттинген шериглер — семис бызаалар — база дезиптер, шупту маңнажып ыңай боор, чайгылыш чок туржуп шыдавас, чүге дээрге оларга айыыл-халап хүнү, кеземче көөр үе чедип кээр. ²² Египет чылан ышкаш шиигейнип, ыңай союп бар чыдар, дайзыннар олче дайылдажыр дээш кел чыдар, ыяш кезикчилери дег, балдыларлыг чоокшулап ораар. ²³ Олар оон

* 46:15 Мемфис хоорайга улустун мөгейип турганы буга дүрзүлүг Апис бурганын ыңча деп турар чадавас. Ол сөстүң болгу дег өске утказы: «Сээң күштүг дайынчыларың». * 46:17 «Шуугакчы» деп сөстүң утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Буураан кижиде».

46:2 Иса. 19:1; Иез. 29:1; Иоил 3:19 || 4 Хаан. 23:29; 2 Чыл. 35:20 || Иер. 25:1; 36:1; 45:1

46:5 Иер. 6:25; 20:10 46:10 Иса. 13:19; Иоил 1:15; Соф. 1:7 || Иса. 1:24 || Ыл. х. к. 32:42 || Иер. 46:2

46:11 Иер. 8:22 || Иез. 30:21 46:12 Наум 2:5 46:14 Иер. 2:16; 44:1; Иез. 30:13 46:16 Лев. 26:37

46:17 Иса. 30:7 46:18 Иер. 4:2 || Башт. 4:6 || 3 Хаан. 18:42 || Иер. 48:15 46:19 Иез. 29:12; 30:23 ||

Иер. 2:15; 9:11; 44:1 46:20 Ос. 10:11

эрттинмес арга-арыын* кезип кааптар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге дайзыннар шартылаадан хөй, эмге-тикчок. ²⁴ Египет-кыс ады баксырап, соңгу чүктүң чонунуң холунче кирер».

²⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: «Фи-вы хоорайда Амон бурганны, фараонну болгаш бүгү Египетти кезедир мен, фараонну болгаш аңаа идегээр бүгү улусту, ол чурттуң бурганнын, хааннарын кезедир мен! ²⁶ Мен оларны шуптузун оларның амы-тынын үзүксээн улустуң холунга: Вавилоннуң хааны Навуходносорнуң, оон дүжүметтериниң холунга хүлээдир мен. Ынчалза-даа оон соонда Египетти, эрткен үедө ышкаш, улус ээлеп чурттаар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁷ А сен, Мээң чалчам Иаков, кортпа, Израиль, сүрээдеве! Мен сени камгалаар мен, ырак чурттан дедир эккээр мен, сээң үре-салгалыңны туттуруушкунда турары чурттан дедир чандыар мен. Иаков ээп келгеш, амыр-тайбың, хостуг-шөлөөн чурттаар, ону кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес. ²⁸ Мээң чалчам Иаков, кортпа — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге сээң-биле кады мен! Оларның аразынче сени үндүр сывырышканың бүгү чоннарның когун үзер мен, а сени узуткавас мен. Ындыг-даа болза, сени чөптүү-биле кезедир мен, кеземче чок арттырбас мен!»

Филистим чон дугайында медегле

47 ¹ Фараоннуң Газа хоорайны чылча шаварының бетинде, Дээрги-Чаяакчының Иеремияга филистим чон дугайында ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур. ²⁻³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Соңгу чүктен суглар дигрелип кел чыдыр, олар үерлээн хем дег агып келгеш, черни база ында бар бүгү чүвени, хоорайларны база чурттакчы чонну хөмө алыр. Ынчан аът даваннарының токку-

лаарындан, дайынчы тергелерниң кедергей шимээнинден, оларның дугуйларының даажындан улус ишкирнигиң ыглаар, чурттуң чону ыглажыр. Адалар ажы-төлүнче көрүнмес, чүгө дээрге оларның холунуң күжү чидер — ⁴ бүгү филистимнерин узуткаттырар хүнүндө, Сидон биле Тирниң сөөлгү эвилелчилериниң өлүп каар хүнүндө ыңдыг болур. Дээрги-Чаяакчы Кафтор ортулуктан келген филистим чоннуң артынчызын узуткап каар! ⁵ Мунгаралдан Газа хоорайның чону бажын дөңгүрөттүр чүлүүр, Аскалон хоорайның чону үн чок апаар. Шынааның дириг арткан чурттакчылары, кажанга чедир боттарынары, качыгдалыңар демдээ кылдыр, балыглаар силер?»

⁶ Аа халак! Дээрги-Чаяакчының хылыжы, кыргып-хыдырын кажан соксаар сен? Хыныңче эглип көр, оожургап, доктаа! ⁷ Ынчалза-даа хылыш канчап оожургаарыл? Ол Дээрги-Чаяакчыдан дужаал алган болгай. Дээрги-Чаяакчы Аскалон хоорайга удур, далай эриинде чурттаан чонга удур Бодунуң хылыжын ыткан-дыр.

Моав дугайында медегле

48 ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы Моав дугайында мынча дээн:

«О, Нево хоорай! Ол ат болуп, хоозураар-дыр. Кириатаим хоорай бак атка кирип, эжелеттирер-дир; бедик шивээ бак атка кирип, бустураар-дыр. ² Моавтың ат-алдары ам чок. Дайзыннар Эсевон хоорайга удур бак чүве бодал: „Барып, ол аймакты узуткаалы!“ — деп турар-дыр. Мадмена хоорай, сен база өлүр сен, хылыш сени сүрүп чедер. ³ Хоронаимде: „Буурадып, үрөп бузуп тур!“ — дээн ык-сы дынналыр. ⁴ Моав чылча шаптыртыр, оон ажы-төлүнүң ык-сызы дынналыр. ⁵ Лухитче үнүп бар чыдар улус соксаал чок ыглажыр, Хоронаимче бадар орукта ажыг-шүжүгнүң,

* 46:23 Эрттинмес арга-арыг — эндерик египет аг-шеригни ойзу көргүскен омур-хевир бооп чадавас.

46:24 Иер. 1:14-15 46:25 Иез. 30:14; Наум 3:8 || Иер. 25:19 46:26 Иса. 19:22; Иез. 29:13 46:27 Иса. 41:8; Иер. 30:10 || Лев. 26:6; Иез. 39:26; Мих. 4:4 46:28 Иер. 30:10-11 47:1 Иса. 14:29; Иер. 25:20; Иез. 25:15; Иоил 3:4; Ам. 1:6; Соф. 2:4; Зах. 9:5 47:2-3 Иер. 1:14; Иез. 26:7 47:4 Иса. 23:1; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:4 || Э. д. 10:14; Ам. 9:7 47:6 Ы. х. к. 32:41; Иер. 25:16 47:7 Иез. 14:17 48:1 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 25:21; Иез. 25:8; Ам. 2:1; Соф. 2:8 || Сан. 32:3, 37-38 48:5 Иса. 15:5

хилинчектин уё-човууру дыңналыр.⁶ Дезип, амы-тынынар камгалаңар! Эң кургаг ховуда чадаң үнүш* дег болуңар.⁷ Ажыл-херектеринерге, эртин-байлаа-нарга идегээн болгаш, силер база тут-туруп аар силер. Хамос бурганны, оон бараалгачыларын, нояннарын дайзын база тудуп алгаш баар.⁸ Узуткакчы кайы-даа хоорайны оюп эртпес, кандыг-даа хоорай камгалал албас, шынаа чурттак-чы чок артар, оргулаш ээнзирээр». Дээр-ги-Чаяакчы ынча дээн-дир.

⁹ «Моавка чалгынды беринер, ол ужуп чоруй барзын. Оон хоорайлары хоо-зураар, чурттакчы чок артар.¹⁰ Дээр-ги-Чаяакчының ажыл-херээ дээш кыспас кижиге каргаттырар, болунуң хылыжын хан шылба кылбас кижиге каргаттырар!¹¹ Моав, турнуккан арага дег, аныяндан-на амыр-шөлөөн чораан. Ону бир савадан өске саваже солуй кутпаан, тудуп аппаратан — оон амданы биезиге хевээр арткан, чаагай чыды өскерилбээн.¹² Ынчангаш кажан Мен дайзыннап чорудуптарымга, олар Моавты төптөр, саваларны куругладыр, доңгаларны чуура шавар үе чедип кээр — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн.¹³ Бодунуң идегели боор Вефил* дээш Израильдин бак атка киргени дег, Хамос бурган дээш Моавтын ады баксыраар.¹⁴ Силер хей черге: «Бис дидим бис! Дайын-чаага күчүлүп дайын-чылар бис!» — деп тур силер.¹⁵ Моав хоо-зураар, оон хоорайлары эжелеттирер, эки дээн аныяк оолдарны өлүрер дээш аппаар — деп, Аг-шериглиг Дээр-ги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн. —

¹⁶ Моавтын буураар үези чоокшулаан, оон айыыл-халавыл кончут дүргөн чоокшулап орат.¹⁷ Бүгү кожа чоннар, оон адын билер бүгү улус, ол дээш ыглап-сыктап: «Аа халак! Күчү-күштүг, алдарлыг аймакты чылча шаап кагды!» — деп халактанар.¹⁸ Дивоннун чурттакчылары, алдар-хүндүлүг черден дүшкөш, када берген черже олуруп алыңар — Моавтын хоозурадкычызы силерже кел чыдыр, ол шивээлеринерни үрөп бузуп каар.¹⁹ Ароернин чурт-

такчылары, орук кыйыыңга туруп алгаш, көрүнөр, дириг арткаш, дезип үнгөн улустан: «Чүү болду?»²⁰ — деп айтырыңар. Моавтын ады баксыраар, ону узут-кап каар. Ишкирнигип ыглап-сыктанар, Арнон хем эрининге Моавтын хоо-зураанын чарлаңар.

²¹⁻²⁴ Оргулаашта хоорайларны — Халон, Иааца болгаш Мефаатты, Дивон, Нево болгаш Бет-Дивлатаимни, Кириатаим, Бет-Гамул болгаш Бет-Меонну, Кериот болгаш Восораны база моав черде ыракта-даа, чоокта-даа бүгү хоорайларны шиидер-дир.²⁵ Моавтын күчү-күжүн чок кылып каар, оон эрге-чагыргазын дүжүрүп каар — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁶ Моавты эзиртир ижиртип калыңар, чүге дээрге ол Дээр-ги-Чаяакчыга удур бодун өрү көрдүнүп турган-дыр! Моав кускузунга боражып чытсын, улуска кочулатсын.²⁷ Сен Израиль дугайында кочуланып, бажыңны дорамчыладгы чайып турдун, а ол туттургаш, бак атка кирген ооржу эвес-тир.

²⁸ Моавтын чурттакчылары, хоорайларыңар кааптарын, хаялар аразыңга чурттанар! Хая чарыктарыңга уя тудар черлик көгө-бугалар дег болуңар.²⁹ Моавтын улуургааның дугайында, аажок турамының дугайында, оон туразынын улуунун, улуургаанын, идээргээнин дугайында, оон хөңнүнүн улуунун дугайында дыннаан бис.

³⁰ «Мен оон бардамын билер мен — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн. — Оон көөргөттинер чоруу хоозун меге-дир, оон ажыл-херээ — меге-дир».

³¹ Ынчангаш Моавтын бүгү чону дээш ишкирнигип ыгладым; Кир-Харешеттин улузу дээш кажыдап тур мен.

³² Сивмада виноград шөлү, сен дээш ыгланым Иазер дээш ыгланымдан качыгдалдыг-дыр. Сээң виноградтын сыптары далай ындыгче, Иазерге чедир чатгылып турган болгай. Сээң чайгы чимизиңни, бышкан салбактарыңны узуткакчы үзө тыртып тур.

* 48:6 Бо сөстөрнүн утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Черлик элчиген» деп бижээн. * 48:13 Вифил — ол хоорайга израильчилернин мөгөйип турганы дүрү-бурганнар дугайында чугаалап турар (3 Хаан. 12:29 көр).

48:6 Иер. 17:6 48:7 Сан. 21:29 || Иер. 49:3-4 48:8 Иер. 6:26 48:11 Соф. 1:12 48:13 Иса. 16:14 48:15 Иер. 46:18 48:18 Сан. 21:30 48:19 Бл. х. к. 2:35; Ис. 13:9 48:26 Иер. 25:27; 51:39 || Иса. 19:14 48:27 Соф. 2:8 48:28 Сол. ыр. 2:14 48:29 Иса. 16:6 48:31 Иса. 16:7-10 48:32 Сан. 21:32

³³ «Джүткүр моав чер өөрүшкү, хөг-лел чок артар. Виноград арагазы бүдүрерин соксадыр мен. Кым-даа ыр-шоорбиле виноградын таптай баспас — олар өөрүшкүдөн эвес, а өске чылдагаан-биле алгыржыр. ³⁴ Эсевондан Элеалеге чедир ыы-сыы дынналып тур, ында чурттаан улустун алгы-кышкызы шуут-ла Иаацага чедир, Сигордан Хоронаимге чедир, Эглат-Шелишияга чедир дынналып тур, чүгө дээрге Нимримний суу соглуп каардыр. ³⁵ Мен Моавта бедик черлерге өргүлдөр салган, дүрзү-бурганнарынга айдызаашкын кылган бүгү улусту узуткаар мен!» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

³⁶ Ынчангаш мээң чүрээм Моав дээш шоор ышкаш ыглап тур! Кир-Харешеттин чурттакчылары дээш мээң чүрээм шоор ышкаш ыглап тур, чүгө дээр-ге оларның бүгү өнчү-хөрөңгизи чиде берген-дир. ³⁷ Олар шупту мунгаралдан бажын дөңгүрертир таартып, салын чүлүп алган, холунга кезиглер кылып алган, оларнын белинде качыгдалдың самдар хеви орааттыган.

³⁸ «Моавта бажын бүрүзүңгө, кудумчу санынга ыы-сыы дынналыр. Чүгө дээр-ге Мен Моавты керекчок сава дег чуура шаап каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁹ Ол дээш улус ыглажып: „Моав чылча шаптырган-дыр! Аа халак! Моав бак атка кирип, дезипкен-дир!“ — деп чугаалаар. Моав кочу-шоот бооп хуула бээр, бодунун бүгү кожа чоннарынга коргунчуг үлегер апаар».

⁴⁰ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Эзир шүүргедеп ужуп үнер, ол Моавтың кырынга чалгыннарын хере сунар! ⁴¹ Моавтың хоорайлары эжелеттирер, ооң шивээлерин дайзын чаалап аар. Ол хүн Моавтың дайынчылары кортканындан, божаан кадайлар дег, сириңейни бээр. ⁴² Моав чон бүрүнү-биле узуткаттырар, чүгө дээрге ол Дээрги-Чаяакчының мурнунга бодун өрү көрдүнгөн-дир. ⁴³ Моавтар, коргунчуг байдал, оңгар болгаш какпа-дузак — силерни манап турар үлүг ол-дур — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴⁴ Коргунчуг байдалдан дескен кижини оңгарже кээп дүжөр, оңгардан

үне берген кижини какпа-дузакка туттурар, чүгө дээрге Мен Моавка удур кеземче үези доктаадыр мен — деп, Дээр-ги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴⁵ Дескен улус Эсевоннун ханазының адаанга, чилчий устун, доктаай бээр. А Эсевондан от, Сигоннун хоорайындан чалбыш өөскүп үнгөш, Моавтың кастын, шуугакчыларнын тейин өрттедир. ⁴⁶ Моав, ат болур сен! Хамос бурганнын чону узуткаттырар. Сээң оглу-кызыңны дайзын тутуп алгаш баар. ⁴⁷ Ынчалза-даа келир үеде Мен Моавтың чонунга эки чолду эгидер мен*». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Моавка үндүргөн шииткел мооң-биле төнгөн.

Аммон чон дугайында медеглел

49 ¹ Аммон чон дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Израильдин ажы-төлү чок чүве бе? Ооң салгакчызы чок чүве бе? А Милхом бурган чүгө Гадтың черин эжелеп алды, ооң чону чүгө Гадтын хоорайларында чурттап тууарыл? ² Ынчалза-даа үе кээр-ге, аммон чонун Равва хоорайынга дайын-чааның алгы-кышкызы дынналыр кылып каар мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол хоорай бузундулар оваазы апаар, ооң чанында хоорай-суурлар отка өрттенир, Израиль бодун чагырган улусту боду чагырып эгелээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³ Эсевон хоорай, ыглап-сыкта, чүгө дээрге Гай хоорайны хоозурадыр-дыр! Равва чанында суурларнын чурттакчылары, ишкирниги ыгланаар, качыгдалдың самдар хевин кедиңер, херимнер кыды-биле улчуп чорунар, чүгө дээрге Милхом бурганнын дайзын ооң бараалгакчылары болгаш нояннары-биле кады тутуп алгаш баар. ⁴ Чүгө шынааларың-биле мактанып тур сен? Сээң шынааң кургап каар-дыр! Өскерликчи кыс! Сен эртин-байлаанга идегеп: „Кым менче халдаарың?“ — деп турдуң. ⁵ Мен силерге бүгү чоок-кавы черлерден коргуушкуну ыдар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Силерни

* 48:47 Азы: «Моавтың чонун туттуруушкундан дедир чандырар мен».

48:34 Сан. 32:37; Иса. 15:4 48:37 Иер. 47:5 48:38 Иер. 22:28 48:40 Ы. х. к. 28:49; Иер. 49:22; Иез. 17:3 48:41 Иер. 49:22 48:43 Иса. 24:17-18 48:44 Ам. 5:19 48:45 Сан. 24:17 48:46 Сан. 21:28-29 48:47 Иер. 12:15; 49:6; 49:39 49:1 Иез. 21:28; 25:1; Ам. 1:13; Соф. 2:8 || 3 Хаан. 11:5, 33 49:2 Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26 49:3 Иер. 48:2 || Иер. 48:6-7; Ам. 1:15 49:4 Иер. 31:22 || Иер. 21:13

үндүр сывырып, тоо быдарадыптар, улчуп чоруур улусту кым-даа дедир эккеп, чыгбас. ⁶ Ынчалза-даа ооң соонда аммон чонга эки чолду эгидер мен*. Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Эдом дугайында медеглел
(Авд. 1:1-9)

⁷ Эдом чон дугайында Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Таанда-ла Теманда мерген угаан артпаан бе, сарыылдыг улус арга-сүме берип шыдавастан бе, оларнын мерген угааны бойлап калган бе? ⁸ Деданнын чурттакчылары, хая көрүнмейн, де-зип маңнаңар, ханы куйларга чашты-на беринер, чүгө дээрге Исавтын үре-салгалынга оонашкан айыыл-халапты ам ыдар мен, ону кезедир үем келген-дир! ⁹ Бир эвес сеңээ кат-чимис чык-чылары чедип келген болза, олар элээн катгы арттырып кагбас бе? Дүне када оорлар кээп чораан болза, олар чүглө бодунга чеже херегил, ынчаны оорлап албас бе? ¹⁰ А Мен Эдомну куругладыр үптээр мен, ооң чүве чажырап черлер-ин ажыдар мен, ооң чону чаштып шы-дава! Ол чок апаар, ооң үре-салгалы, ха-дунмазы база кожолары узуткагыр-ар. ¹¹ Эдом бодунуң өскүстөрүн Менээ арттырып кагзын, оларнын амы-тынын кадагалаар мен, ооң дулгаак херэежен-нери Менээ идегеп болур!»

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Ке-земчеге таварышпас ужурулг улус безин бо дашканы төндүр ижер! Кай, сен ке-земчеден чайлаар сен бе? Чок, оон чай-лаваас сен, бо дашканы төндүр ижер сен! ¹³ Бодум-биле дангыраглап тур мен! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — Восора хоорай коргунчуг байдалга, бак атка кире-ринге, хоозуралга болгаш каргышка чы-гаттырган, аңаа чагырткан бүгү хоорайлар кезээ-мөңгөдө бузундулар бооп хуулар».

¹⁴ Дээрги-Чаяакчыдан келген ме-дээни дыңнаан мен. «Шериңер чыып, Эдомга удур чаалажып үнүңер!» — деп

медээ чедирзин дээш, айбычы кижини чорудупкан болган. ¹⁵ «Мен сени чон-нар аразынга чөгөнчиг чон кылып каар мен, улус аразынга аажок бак көрдүрер сен. ¹⁶ Чалымнарда чурттаан, даглар баш-тарын ээлээн чон, бодунуң түрлүүнге*, турамык чоруунга дуурайладып алдың. Эзир куш дег, бедик черге уя тудуп ал-дын, ынчалза-даа Мен сени оортан дү-жүр октаптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁷ Эдом хоозуралга чыгаттырар! Ча-ны-биле эрткен кижиги бүрүзү ооң бузун-дуларын көргөш, элдепсинер база кочу-лап сыгырар. ¹⁸ Үрөп бузуп каан Содом биле Гоморрага дег, олар-биле кожалан-чак хоорайларга дег, Эдомга база чангыс-даа кижиги чурттаваас, ол черге кижиги амы-тан турумчуvas — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁹ Иордан хемниң эриин-ден чечектелген одар-белчириже* үнүп келген арзылан дег, Мен база эдом чо-ну далаштырып сывыртап, ону чагырап кижини шилип, томуйлаар мен. Менээ дөмей кым барыл, Менден ким харыс негээрил? Менээ удурланып шыдаар ка-дарчы бар бе?»

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчынын Эдом дугайында шийтирин, Теманның чурттакчыларынга удур Ооң бодап алган чүвезин дыңнаңар. Дайзын сурут мал-дын хураганнарын алгаш баар, ооң ка-дында Бурган одар-белчирилери хоо-зурадып каар. ²¹ Эдом буступ дүжөргө, дааш-шимээнден чер сирилээр, ы-сы Кызыл далайга чедир дыңналыр. ²² Эзир бедидир ужуп үнгөш, олчазын шүүрге-деп, Восораның кырынга чалгыннарын хере сунар! Ол хүн Эдомнуң дайынчы-лары кортканындан, божаан кадайлар дег, сириңейни бээр.

Дамаск дугайында медеглел

²³ Дамаск дугайында медеглел бо-дур. Хамат биле Арпад хоорайлар багай медээ дыңнааш, мөгүдээр. Олар, чал-гып-хөлзээн далай дег, кортканындан

* 49:6 Азы: «Аммон чонну туттуруушкундан дедир чандыраар мен». * 49:16 «Түрлүүнге» деп сөстүң утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындаг: «Коргунчуг дүрзү-бурган-нынга». * 49:19 Азы: «Быжыг аал-оранче».

49:6 Иер. 12:15; 48:47; 49:39 49:7 Иса. 34:5; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 || Э. д. 36:15; Иов 2:11 49:8 Э. д. 25:3; Иер. 25:23 49:12 Иер. 25:28-29 49:13 Иер. 22:5 || Иер. 48:24 49:16 Сан. 24:21; Авв. 2:9 49:17 Иез. 35:3, 7, 9 49:18 Э. д. 19:24; Бл. х. к. 29:23; Соф. 2:9 || Иер. 50:40 49:19 Иер. 12:5 || Иов 9:19 || Иер. 50:44-46 49:20 Иса. 14:24 49:22 Бл. х. к. 28:49; Иез. 17:3 || Иер. 48:40-41 49:23 Иса. 17:1; Ам. 1:3; Зах. 9:1 || 4 Хаан. 18:34

кыймынайнып, оожургап чадажыр.
²⁴ Дамаск харыксырап каар, дезип ыңай боор, ол коргуп-сирилей бээр, божаан херээжен кижиги дег, аарышкы, хилинчекке бүргедир. ²⁵ Алдарлыг база өөрүнчүг турган хоорайдан улус десе бээр.

²⁶ «Ол хүн Дамаскынын кудумчуларынга аныяк оолдар кырып каар, оон дайынчылары шупту өлүп каар — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁷ Мен Дамаскынын ханаларынче отту ыдар мен, ол от Венадад хааннын шивээлерин чиптер».

Араб аймактар дугайында медеглел

²⁸ Вавилоннун хааны Навуходоносорнуң чылча шаап кааны Кедар биле Асор деп күрүнелер дугайында Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Кедарга удур дайылдажып үнүнер, чөөн чүктүң аймак-чоннарын узутканар! ²⁹ Оларнын чадырларын, сүрүт малын хунаап алынар, шывыг пөстөрүн, эт-херекселин, тевелерин ап алынар, оларже: „Долгандыр — коргуш!“ — деп алгырыңар.

³⁰ Асорнуң чурттакчылары, дезип маңнаңар, улчуп-тояңар, ханы куйларга чаштыныңар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Вавилоннун хааны Навуходоносор силерге хамаарыштыр шийтпир үндүрген, силерге удур бодал бодап алган.

³¹ Амыр-шөлээн, сагыш амыр чурттап орап чонга удур дайылдажып үнүнер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ооң эжик-хаалгазы, дээктери чок-тур, ооң кожазы чок-тур. ³² Оларнын тевелерин өске улус олчалап аар, эндерик сүрүт малын дайзыннар үптөп аар. Кастыгын чүлүүр бо аймактарны хаттар-биле тарадыр шавар мен, оларже бүгү чүктөрдөн айыыл-халап ыдар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³³ Асор шөө-бөрүлөр чурттаар чер апарып, кезээ-мөңгөде ээн-зирээр, аңаа чаңгыс-даа кижиги чуртта-вас, ол черге кижиги амытан турумчувас».

Элам дугайында медеглел

³⁴ Иудеяны Седекия хаан чагырып эгелээнде, Дээрги-Чаяакчының Иеремия медеэчиге Элам күрүне дугайында аждыш чугаалаан сөзү бо-дур. ³⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Эламын ча-согунуң, ооң кол күжүн, сыяр мен! ³⁶ Мен Эламче чер-делегейниң дөрт ужу-кыдыындан дөрт хатты ыткаш, Эламын ол хаттар-биле тарадыр шавар мен. Чуртунга Эламдан үндүр сывыртаткан улус келбээн чон чок болур. ³⁷ Эламын дайзыннарынның мурунуга, ооң өлүмүн күзөөн улустун мурунуга сириледир мен. Эламче айыыл-халап биле Бодумнун кыптыккан килеимини ыдар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ону хылыш-биле истеп сүрер мен, бүрүнү-биле узуткаар мен! ³⁸ Бодумнун дүжүлгемни Эламга тургузар мен, ында бар хаанны, нояннарны кыргып-хыдыр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³⁹ Ынчалза-даа келир үеде Эламын чонунга эки чолду эгидер мен*».

Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Вавилон дугайында медеглел

50 ¹ Дээрги-Чаяакчының Иеремия медеэчини дамчыштыр Вавилон болгаш халдей чер дугайында медеглээн сөзү бо-дур.

² «Өске чоннар аразынга медеглеңер, чарлаңар, медеэ тутун көдүрүңер, чүнү-даа чажырбайн: „Вавилон эжелеттирер-дир, Вил бурган бак атка кирер-дир, Меродах бурган бастырап-дыр — Вавилоннун көжээ-бурганнары бужартаар-дыр, дүрзү-бурганнары чуура шаптырар-дыр“ — деп чугааланаңар. ³ Сонгу чүктөн бир чон келгеш, Вавилонга удур халдааш, ооң черин хоозурадыр. Аңаа кым-даа чурттап артпас: кижиги-даа, дириг амытан-даа оон көжүп үнгеш, улчуп чоруй бар».

* 49:39 Азы: «Эламын чонун туттурушкундан дедир чандырар мен».

49:24 Иер. 48:41 49:26 Иер. 50:30 49:27 3 Хаан. 15:18; 4 Хаан. 6:24 || Иер. 17:27; Ам. 1:4
 49:28 Ыд. ыр. 119:5; Иса. 21:16; 60:7 || Иса. 11:14 49:29 Иов 15:21; Иер. 6:25 49:31 Башт. 18:9-10; Иез. 38:11 49:32 Иер. 9:26 49:33 Иер. 9:11 49:34 4 Хаан. 24:18 || Э. д. 14:1; Иса. 21:2; Иез. 32:24; Дан. 8:2 || Иер. 25:25 49:36 Дан. 7:2; Ажыд. 7:1 49:37 Иер. 9:16 49:39 Иер. 12:15; 48:47; 49:6
 50:1 Иса. 13:1; 21:1; 47:1 50:2 Иса. 46:1; Иер. 51:44 || 1 Хаан. 5:4; Иса. 21:9 50:3 Иер. 1:15 || Иер. 51:62

⁴Ол хүннерде, ол үе кээрге, Израильдин чону база Иудеянын чону кады чедип кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Олар ны-сылыгы чорупкаш, боттарынын Бурганы Дээрги-Чаяакчыже чүткүп эгелээр. ⁵Олар Сион чедер орук дилээр, арыннарын олче шиглей көрүп: „Барып, Дээрги-Чаяакчыга каттыжып, уттуп-кагбас мөңгө керээни Ооң-биле чарып аалы“ — дээрлер.

⁶Мээң чонум — азып читкен хойлар; оларны кадарчылары оруундан астыра берген, даглар аразында улчуп чоруурлар. Даглар, тейлер кезип, тарай бергеш, дыштанып турган өдөөн уттупканнар. ⁷Уткужуп келген бүгү улус оларны чип турар, кызып-кыйган дайзыннары: „Бисте буруу чок! Чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчынын мурнунга, чөптүг-шынныг оран-саванын мурнунга, ада-өгбезинин идегели болур Дээрги-Чаяакчынын мурнунга бачыт үүлгеткен болгай“ — деп чугаалап турар.

⁸Вавилондан дезиңер, халдей черден чоруй барынар, сүрүг хой баштаан хуналар дег болунар. ⁹Чүгө дээрге Мен сонгу чүктө черге өндүр улуг чоннардан шериг чыгташ, оларны Вавилонга удур ыдар мен — олар олче халдаарга, ол эжелеттирер. Дайзын шеригниң согуннары — олча-тывыш тыппаанда, дедир чанмас шыырак дайынчынын согуннары-дыр. ¹⁰Халдей чон оларга үптеттирер, үптөчилер тодуп ханар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹¹Өөрүп-хөглөп, байырлап, Мээң ээлээн черимни үптөп турдунар! Шыкта бугажык дег дешкилеп, аскылар дег киштеп турдунар! ¹²Ол дээш силернин ие-чуртунарнын ады баксыраар, төрөөн ие-чериңернин арны кызар, ол ам чоннарнын адак-багы апаар, ээн кургаг хову, сут чок ээн чер болур. ¹³Дээрги-Чаяакчынын киленинден Вавилон чурттакчы чок чер апаар, бүрүнү-биле ээнзирээр. Вавилоннун чаны-биле эрткен кижиги бүрүзү оон бузундуларын көргөш, элдепсинер, кочу-

лап сыгырар. ¹⁴Ча адыгжылары, Вавилон хоорайны бүзээлеп, чыскаалынар, ону адынар, согуннарынар камнаванар, чүгө дээрге ол Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен-дир! ¹⁵Хоорайнын бүгү талаларындан алгыржынар! Ол өршээл дилээр, оон камгалал суургалары буступ кээп дүжер, ханалары үрелип каар — Дээрги-Чаяакчынын кеземчези ол-дур! Оон өжөөндөн негөнер. Ол канчаар аажылап туржук, ону база ыгчаар аажылаңар! ¹⁶Вавилонда чер болбаазырадып, дүжүт ажаар улусту чок кылыңар! Кызагдакчынын хылыжындан корткаш, кижиги бүрүзү бодунун чонунче дедир чана берзин, бодунун черинче маңнап ыңай болзун.

¹⁷Израиль — тоо быдараан сүрүг хойдур, арзылланнар ону тарай сывырыпкан. Баштай ону Ассириянын хааны чип турган, оон соонда Вавилоннун хааны Навуходоносор оон сөөктерин кемдээн.

¹⁸Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы мынча дээн: „Мен Вавилоннун хаанын, оон чуртун, моюн мурнунда Ассириянын хаанын кезеткеним дег, кезедир мен. ¹⁹Мен Израильди биезги одар-белчиинринче дедир чандырар мен, сүрүг хоюм Кармил биле Васанга оыттаар, Эфрем биле Галаад дагларынга тодуп аар. ²⁰Ол хүннерде, ол үе кээрге, улус Израильдин кем-буруузун дилээр-даа болза, үрө-түнелдиг болбас, Иудеянын бачыдын дилээр-даа болза, тыппас — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — чүгө дээрге Мен чонумнун артынчызын өршээр мен.

²¹Мератаим деп чуртка удур, Пекодтун чурттакчыларыга удур дайылдажып үнүвүт*, оларны өлүрүп, кижиги арттырбайн кыргып-хыды — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мээң дужааган бүгү чүвемни күүсет!

²²Ол черде — чаа-дайын дааш-шимээни, коргунчуг үрегдээшкин! ²³Бүгү чер-делегейни чуура шаап турган маска боду буступ, чуурлуп каар! Өске чоннар аразынга Вавилон коргунчуг

* 50:21 Мератаим, Пекод — Мурнуу Вавилонияда черлер аттары бооп чадаvas. Азы «Мератаим чурт — Үймээн-самыын чери», «Пекодтун чурттакчылары — Кеземче алып чурттакчылар» деп сөстөр оюну бооп чадаvas.

50:4 Иса. 11:13; Иер. 3:18; Иез. 37:19; Ос. 1:11 || Иер. 31:9; Ос. 3:5 50:5 Иер. 32:40 50:6 Бл. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Зах. 10:2; 1 Пет. 2:25 || Иез. 34:2 50:8 Иса. 48:20; Иер. 51:6, 45; Зах. 2:6-7; Ажыл. 18:4 50:9 Иер. 25:12-14 50:13 Иер. 18:16 50:14 Иса. 21:2 50:15 Иер. 51:58 || Бл. ыр. 136:8; Ажыл. 18:6 50:16 Иса. 13:14 50:17 Иса. 53:6; Зах. 10:2 || 4 Хаан. 17:6; 25:1 50:18 Иса. 10:12; 14:25 50:19 Иез. 34:13; Мих. 7:14 50:20 Иса. 33:24 50:21 Иез. 23:23 50:22 Иер. 51:54 50:23 Иер. 51:20

үлегер-чижек апаар. ²⁴ Мен сени тудар четки салып каан мен, Вавилон. Сен ону билбес болгаш, олче кире халый бээр сен. Дайзын сээң кырынга кээрге, тутуруп аар сен, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы-биле тулчуп турган-дыр сен.

²⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң шыгжамырын ажиткаш, килеининчепсээн уштуп алган: Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы халдей черге ажыл-херек чок артпас! ²⁶ Бүгү чүктен Вавилонче халдаңар. Ооң тараа шыгжаан черлерин ажыдыңар, кошкул-хөреңгизин тараа дег оваалай чыңар, аңаа чүү-даа артпас кылдыр бүрүнү-биле узуткап кааптыңар! ²⁷ Ооң хамык бугаларын* өлүрүп калыңар — оларны дөгөргө дээш аппаратзын. Халдейлер ат болур, оларның кеземче көөр үе-шагы келген-дир.

²⁸ Вавилон черден дезип, тын менди үнерин бодаан улустун алгы-кышкызы дыйналып тур, ам Сионда улус Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың өжээн негээнин, Бодунуң өргээзи дээш өжээн негээнин билип алыр. ²⁹ Вавилонга удур ча адыгжыларын кыйгырыңар! Кым-даа амы-тынның артпас кылдыр, ону долгандыр туруп, бүзээленер-ле! Үүлгедиглери дээш ону кезедиңер, Вавилон өске чоннарны канчаар аажылап чорааныл, ону база ыңчаар аажылаңар, чүге дээрге ол Израильдин ыдыктыг Бурганы Дээрги-Чаяакчынын мурунуга өрү көрдүнүп турган-дыр. ³⁰ Ооң кудумчуларынга анык оолдар кырлып каар, ооң дайынчылары шупту ол хүн өлүп каар». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

³¹ «Адыргак хей, Мен сенээ удур мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — чүге дээрге сээң кеземче көөр үе-шагын келген-дир. ³² Адыргак хей тептигип кээп дүжөр, ону кым-даа көдүрбес. Ооң хоорайларың от-биле бүргээр мен, ол от долган-дыр бүгү чүвени чиптер!»

³³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль биле Иудеяның чону дарлаттырып турар-дыр! Оларны дайзын тудуп аппаратга, салбайн тудуп

турар, хостаар хөңнү чок-тур. ³⁴ Ынчалза-даа оларнын Камгалакчызы куштут, Ооң ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы! Ол оларга болчур, оларның черинге оожургалды эккээр, а Вавилоннуң чурттакчылары дүвүрелге алзыр.

³⁵ Хылыш халдейлерже көдүрлүр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Вавилоннуң чурттакчыларынче, ооң ноаннарынче болгаш мерген угаанныгларынче көдүрлүр. ³⁶ Хылыш ооң төлгечилеринче көдүрлүр, ыңчангаш олар угаан чок апаар, хылыш ооң дайынчыларынче көдүрлүр, ыңчангаш олар сирилээр; ³⁷ хылыш ооң айттарынче, дайынчы тергелеринче база оон аг-шерийинче кирген аймак-чоннарже көдүрлүр, ыңчангаш олар херэжен улус дег коргук апаар. Хылыш Вавилоннуң эртинге-байлаанче көдүрлүр, ыңчангаш ону үптөп кааптар. ³⁸ Ооң сугларынче кандаашкын халдаарга, суглар соглуп каар. Чүге дээрге бо чер — көжээ-бурганнарлыг чер-дир. Ооң чурттакчылары дүрзү-бурганнар дээш угаанын ышкыныпкан-дыр.

³⁹ Ынчангаш Вавилонга чүгле шөө-бөрүлөр, аң-мең болгаш страус куштар чурттаар. Ол чер кезээ-мөңгөде чурттакчы чок апаар, салгалдан салгал дамчып ээнзиреп каар. ⁴⁰ Бурганның үрөп бузуп кааны Содом биле Гоморрага дег, олар-биле кожаланчак хоорайларга дег, Вавилонга база чаңгыс-даа кижичуртта-вас, кижичурттаан ол черге турумчувас».

⁴¹ Көрүнер! Сонгу чүкте чурттаан чон, күчүлүг аймак, өндүр улуг хааннар кел чыдыр, олар чер-делегейнин кыдынындан көдүрлүп олур! ⁴² Олар холунда ча-согун, хылыш туткан; олар — каржы-дошкун, кам-хайыра чок улустур, оларнын алгы-кышкызы далайнын дааш-шимээни дег. Аъттыг шаап кел чыдар, тулчурунга белен дайынчылар-дыр, олар сенче халдаары ол-дур, Вавилонкыс! ⁴³ Вавилоннуң хааны оларның дугайында дыңнап кааш, салдыныптар, ону аарышкы, хилинчек, божаан херэ-жен кижини дег, ат кылыр.

* 50:27 Бугалар — куштут дайынчыларны ойзу адааны ол бооп чадавас (Ыд. ыр. 21:13 көр).

50:25 Иса. 13:5 50:28 Иер. 51:11 50:29 Иса. 13:18 || Иез. 35:15; Авд. 1:15; Авв. 2:8 50:30 Иер. 49:26 50:32 Иер. 17:27 50:33 Иса. 14:17; 42:22 50:37 Иса. 19:16; Иер. 51:30; Наум 3:13 50:38 Иса. 44:27 50:39 Иов 30:29; Иса. 13:21; 34:13; Мих. 1:8 50:40 Э. д. 19:24; Ы. х. 29:23; Соф. 2:9 || Иер. 49:19 50:41 Иер. 1:15 || Иер. 6:22-24 50:43 Иса. 13:8; Иер. 4:31; Мих. 4:9-10

⁴⁴ «Иордан хемнің эринден чечек-телген одар-белчириже* үнүп келген арзылаң дег, Мен база вавилончуларны далаштырып сывыртап, оларны чагырар кижини шилип, томуйлаар мен. Менээ дөмей кым барыл, Менден кым харыы негээрил? Менээ удурланып шыдаар кадарчы бар бе?

⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчынын Вавилон дугайында шиитпирин, Ооң халдейлер чуртунга удур бодап алган чүвезин дыңнаңар! Дайзын сүрүг малдың хураганнарын алгаш баар, ооң кадында Бурган одар-белчирилери хоозурадып каар. ⁴⁶ Вавилон эжелеттирер, дааш-шимээнден чер шимчээр, бүгү чоннар алгы-кышкы дыңнаар».

51 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Вавилонга, Лэв-Камайның* чурттакчыларынга удур өлүмнүг шуурган көдүрер мен! ² Мен Вавилонче ону тараа дег челбиир хары улусту чорудуптарымга, олар айкыл-халап хүнүндө ону бүгү чүктөн бүзөөлөп алгаш, ооң черин хоозурадыр. ³ Ча адыгжызы Вавилонче чазы-биле кезензин, куяк хевин кедип алзын*. Оон аныяк оолдарын, бүгү дайынчыларын хайыра чок кыргып-хыдыңар! ⁴ Халдей черге өлүрткен улус чытсын, Вавилоннун кудумчуларынга өттүр шашгырткан улус чытсын. ⁵ Чүгө дээрге Израиль биле Иудеянын черин Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга удур үүлгеткен бачыттары долган-даа болза, ыдыктыг Бурган оларны каапкаш барбаан-дыр.

⁶ Вавилондан дезинер, ооң кем-буруунун хайында өлбөс дээш, амы-тыныңар камгалаңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының өжзөн негээр үези келген-дир. Вавилонну Ол үүлгедилгери дээш кездир. ⁷ Вавилон — Дээрги-Чаяакчының холунда алдын дашка турган. Бүгү чер-делегейни ол эзиртип турган, чоннар ооң арагазын ишкеп, угаанын ышкыныпкан. ⁸ Ынчалза-даа Вавилон хе-

нертен кээп дүшкөш, буступ каар! Ол дээш ыглап-сыктаңар, ооң балыгларынга чаар эмден эккелиңер — экирий бээр чадавас».

⁹ «Вавилонну эмнеп турган бис, а ол экирбеди. Ону кааптаалыңар, кайгывыс-даа бодувустуң черивисче чоруй бараалыңар, чүгө дээрге Вавилонга удур үндүргөн шииткел дээрге чедип, булуттарга үзүп турар-дыр. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчы бистин чаргывыстың шыннын чарлады. Барып, Сионга Дээрги-Чаяакчы Бурганывыстың ажыл-херзөн медээлээли».

¹¹ Согунарыңар чидидиңер, саадааңар долдуруңар! Дээрги-Чаяакчы Мидиянын хааннарын хөдөлдирип, көдүрер. Ооң бодалы Вавилонга удур: ону Ол узуткаар деп турар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы Бодунун өргээзи дээш өжзөн негээр. ¹² Вавилоннун ханазын дескиндир туткан көдүрүңер, хайгаарал шерин күштелдириңер, таңныылдарны таарыштыр тургузуңар, кедегден белеткенер. Дээрги-Чаяакчы бодап алганы-биле кылыр — Вавилоннун чурттакчыларынга азаан бүгү чүвезин күүседир.

¹³ Өндүр улуг хемнер чанында чурттап турар сен, Вавилон, эргине-байлааң эгэртиңмес-тир, ынчалза-даа сзөн өлүмүң келген-дир, үптээшкиннериң төңчүзү чоокшулаан-дыр. ¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунун амы-тыны-биле: «Шартылаа-биле дег, сени хары улус-биле долдураар мен, оларның тиеллгелиг алгы-кышкызы сзөн кырыңга чаңгылаңар» — деп даңгырагалаан.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы Бодунун күчү-күжү-биле черни чаяап каан, Бодунун мерген угааны-биле өртемчейни tudup тургускан, Бодунун угааны-биле дээрни хере азып каан. ¹⁶ Ол үнүн дыңыздарга, дээрде суглар шимээргей бээр; Ол булуттарны черин ужу-кыдындан бөлүп эккеп, чаъс чаап турда, чаңныктарны чаяап, Бодунун шыгжамырындан хаты үндүр хадыдып турар.

* 50:44 Азы: «Быжыг аал-оранче». * 51:1 Лэв-Камай — «Халдей чер» дээн уткалыг оюскан ат. Ол ышкаш бо сөстөр «Менээ удур тура халаан кижиниң чүрээ» дээн уткалыг. * 51:3 Бо домактар-ның утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ча адыгжызы чазы-биле кезенмесин, куяк хевин кетпезин» деп бижзэн.

50:44 Иер. 12:5 || Иов 9:19 || Иер. 49:19-21 50:45 Иса. 14:24 51:1 Иер. 4:11; Ос. 4:19; 13:15 51:4 Иер. 49:26 51:5 Иса. 54:7 51:6 Иер. 50:8 || Э. д. 19:15 51:7 Ажыл. 14:8; 17:2 || Был. 4:21; Авв. 2:15 51:8 Ажыл. 14:8; 18:9 51:11 Иса. 13:17; Дан. 5:31 || Иер. 50:28 51:13 Ажыл. 17:1 51:14 Ам. 6:8 51:15 Иов 9:8; Ыд. ыр. 103:2 51:16 Иов 38:22; Ыд. ыр. 134:7; Иер. 51:16

¹⁷ Билиг чок кижн бүрүзү сээден*; шевер-даа эзилдирикчинин шуткуп алган дүрзү-бурганы ооң адын баксырадыр, чүгө дээрге ооң шуткаан чүүлдери — ме-ге-дир, оларда тын чок. ¹⁸ Олар хоозун ку-рут, кочуланчыг кылыглар-дыр, кеземче үези кээрге, олар чиде бээр. ¹⁹ А Иаков-туң Үлүү болур Бурган ындыг эвес: бүгү чүвени Ол чаяаган, Израиль — Ооң өнчү болур аймаа база ээлээн чери, Ооң ады — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы!

²⁰ «Сен — Мээң маскам, дайынчы чепсээм сен; Мен сени ажыглап, чон-нарны чылча шаап, күрүнелерни узут-кап турган мен. ²¹ Мен сени ажыглап, айтты мункучузу-биле кады, дайынчы тергени башкарыкчызы-биле кады узут-кап турган мен. ²² Мен сени ажыглап, эр-даа, херэежен-даа кижини, кырган-даа, чаш-даа кижини, аныяк оолду-даа, кыс-ты-даа узуткап турган мен. ²³ Мен сени ажыглап, кадарчыны сүрүт амгы-биле-даа, тараачын кижини шарылары-биле-даа, даргаларны-даа, чагырыкчыларны-даа узуткап турган мен.

²⁴ Ынчалза-даа Вавилонну, Халдея-нын шупту чурттакчыларын, оларнын Сионга үүлгеткен бүгү бузуду дээш, сил-лер көрүп турунарда, кезедир мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ²⁵ О, бе-дик даг ышкаш узуткакчы Вавилон, Мен сенээ удур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Сен бүгү чер-делегейни хоозурадып турдун, Мен ам сенче хо-лум көдүрер мен, сени хаялардан дүжүр октаар мен, өртең даг кылып каар мен.

²⁶ Улус сээң даштарыңны хана база ба-жың таваа кылыр дээш албас, сен кезээ-мөңгөде бузундулар бооп артар сен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

²⁷ Чер кырынга туктардан көдүрү-нер, өске чоннар аразынга трубадан эт-синер, Вавилонга удур дайынче чон-нарны белеткенер, аңаа удур Арарат, Минни, Ашкеназ деп күрүнелерни ыда-лаңар. Аңаа удур шериг баштыңны чо-рудунар, мөөң шартылаа дег айттардан чыңар! ²⁸ Вавилонга удур дайынче чон-нарны белеткенер — Мидияның хаан-нарын, ооң даргаларын, чагырыкчыла-

рын, оларга чагырткан бүгү күрүнелерни көдүрүнер.

²⁹ Чер сирилеп, шимчей бээр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының Вавилон-га хамаарыштыр бодалы бүдөр — вави-лон чер чурттакчы чок апаар. ³⁰ Вавилон дайынчылар чаалашпастаар, олар шив-ээрлерге хоруп олуруптар, күжү төнүп, харыксырааш, херэежен улус дег апаар. Вавилоннуң бажыңнары өрттенир, хаалга дээктерин адыра шаап кааптар. ³¹ Шапкынчыга уткуштур шапкынчы, айбычыга уткуштур айбычы маңназын, олар Вавилоннун хаанынга ооң хоорайы бүрүнү-биле эжелеттиргенин дыңнатсын; ³² кижиглернин эжелеттиргенин, шивээ-лерниң* өрттеттиргенин, дайынчылар-ның коргуска алысканын дыңнатсын».

³³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Из-раильдин Бурганы: «Ам бичии болгаш, дайзыннар Вавилоннуң чонун тарааны ажаап алгаш, шаңга бастыраары дег аа-жылаар» — дээн.

³⁴⁻³⁵ Сионнуң чурттакчылары: «Ва-вилоннуң хааны Навуходоносор бисти сыырып, аймаарадыпкан, ол бисти, са-ва ышкаш, куругладып каан. Амырга-моос дег, ол бисти сыырыпкан, амдан-нанып таалап турган; хырын долдур дыгып алган, а оон үндүр бүлгүрүпкен. Вавилон бистин мага-бодувусту үзе-чаза тыртып кааны дээш буруу чүктезин!» — деп чугаалап тур. Иерусалим: «Халдей-лер мээң ханымны төккени дээш хары-лазын!» — деп чугаалап тур.

³⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы мын-ча дээн: «Мен сенээ болчур мен, сээң өжөөңчү негээр мен, оларның далайы база сугларының баштары соглу бээр кылып каар мен! ³⁷ Вавилон бузундулар оваазы, шөө-бөрүлөр чурттаар чер апаар, хоозурал биле кочулалга чыгадыр, аңаа чурттаар кижн тывылбас. ³⁸ Бүгү халдей-лер арзылаңнар дег ырланып тур, аны-як арзылаңнар дег алгыржып тур. ³⁹ Олар изиргени бээрге, оларга дой кылыр мен база хөгелсинер дээш эзиртир ижиртир мен, олар оон мөңгө уйгузу-биле удуй бергеш, черле олунмас — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴⁰ Мен оларны,

* 51:17 Азы: «Кижн бүрүзү сээден, билиг чок». * 51:32 Азы: «Кулузунунун».

51:17 Иса. 42:17 || Бл. ыр. 134:17; Авв. 2:18-19 51:19 Сан. 18:20; Бл. ыр. 15:5 || Бл. х. к. 32:9 || Иер. 10:12-16 51:20 Иер. 50:23 51:27 Иер. 4:5; Ос. 5:8; 8:1 || Э. д. 8:4; 4 Хаан. 19:37 51:28 Иса. 13:17; Иер. 25:14 51:29 Иер. 50:45 51:30 Иса. 19:16; Наум 3:13 || Ам. 1:5 51:33 Иса. 21:10 51:34-35 Бл. ыр. 73:13-14 51:36 Иса. 44:27 51:37 Иса. 13:20-22 51:38 Наум 2:11-12

хойлар дег, кошкарлар биле хуналар дег, дөгөрер дээш сүрүп аппаар мен!

⁴¹ Сесах* эжелеттирер-дир, бүгү чер-делегейниң алдаржыткан хоорайы чаалаттырар-дыр! Вавилон чоннар аразынга коргунчуг үлегер-чижек апаар-дыр. ⁴² Вавилоннун кырынга далай чаттылар, дааш-шимээнниң чалгыглар ону хөмө алыр. ⁴³ Ооң хоорайлары хоозурап, кургап калган ээн хову, кым-даа чурттавас чер апаар, кижиге амытан ону таварып эртпес. ⁴⁴ Мен Вавилонда Вил бурганни кездир мен, ооң ажырыпкан чүвезин аксындан ушта тыртар мен, чоннар моон сонгаар олче чыгылып келбес. Вавилоннун ханазы кээп дүжөр! ⁴⁵ Мээн чонум, Вавилондан үнүп чор! Дээрги-Чаяакчының кыптыккан киленинден амы-тыныңар камгалаңар!

⁴⁶ Чүрээнер корткаш, сокпайн барбазын, чер кырында непертээн медээлерден кортпаңар. Бир чылын медээ дыңналып, өске чылын — катап база дыңналып: „Чер кырында — күчүлел, бир чагырыкчы өске чагырыкчы-биле дайылдажыр!“

⁴⁷ Вавилоннун дүрзү-бурганнарын кездир үем чоокшулап келди! Ооң бүгү чери дорамчыладыр, бүгү өлүрткен улус аңаа чыдар. ⁴⁸ Чер биле дээр, оларда бар бүгү чүве Вавилоннун буурааны дээш өөрүп-байырлаар, чүге дээрге Вавилонче сонгу чүктен узуткакчылар чедип кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁴⁹ Вавилоннун өлүргөн улузу бүгү чер-делегей кырынга кээп дүжүп турган, ынчангаш Вавилон, израильчилерни өлүрүп турганы дээш, боду кээп дүжөр. ⁵⁰ Хылыштан чайлап шыдаан улус! Чоруй барыңар, турбаңар, ырак чуртка Дээрги-Чаяакчыны сактыңар, Иерусалим чүрээнерге кадалаттынып артыңар!»

⁵¹ «Адывыс баксыраан-дыр, дорамчылад сөстери дыңнап тур бис, ыадып-човааш, арнывыс кыза берди, чүге дээрге даштыкы кижилер Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзинче кирип келген-дир».

⁵² «Вавилоннун дүрзү-бурганнарын кездир үем чоокшулап келди — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ооң бүгү черинге балыглаттырган улус чоуууртаар. ⁵³ Вавилон өрү дээрге чедир көдү-

рулген-даа болза, бодунун шивээзин бедикке быжыглап алган-даа болза, Мээн ытканмен узуткакчылар аңаа чеде бээр». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁵⁴ Вавилонда — ы-сы-сы, халдей черле — коргунчуг үрегдээшкин! ⁵⁵ Дээрги-Чаяакчының Вавилонну узуткап турары ол-дур. Ол Вавилоннун дааш-шимээнин соксадып каар. Дайзыннарның чалгыглары хайнып-мөөрөөн суг дег шимээргеп, оларның дыңзыг үнү дыңналып турар. ⁵⁶ Вавилонче узуткакчы кел чыдар, Вавилоннун дайынчылары туттуруп аар, оларның чаларын сыйып каар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчы — кездикчи Бурган Вавилонга чогуур кеземчени көргүзөр. ⁵⁷ «Мен Вавилоннун нояннарын, мерген угаанныгларын, даргаларын, чагырыкчыларын эзиртир ижиртир мен, олар мөңгө уйгу-биле удуп калгаш, одунмас» — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы деп аттыг Хаан медеглээн.

⁵⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Вавилоннун кылын ханаларын таваанга чедир үрөп бузуп каар, ооң бедик хаалгалары өрттенип каар. Чоннар хей-ле ажилдаан-дыр, аймактар хей-ле шаан төдүп турган-дыр. Бүгү чүвени от чиптер» — дээн.

Иеремияның Вавилонче сөс чорутканы

⁵⁹ Иеремия медээчинин Маасеянын оглунун оглу, Нириянын оглу Серайяга, кажан ол Иудеянын хааны Седекиянын чагыргазының дөрткү чылында хаан-биле кады Вавилонче чорупканда, дамчыткан сөзү ол-дур. Серайя дээрге хаан-ның чыргал-дыжын харыылаар дүжүмет турган чүве-дир. ⁶⁰ Иеремия Вавилонга таваржыр бүгү айыыл-халапты ангы дүрүт-номга бижип каан — мында Вавилон дугайында бижээн бүгү чүве ол-дур.

⁶¹ Иеремия Серайяга мынча дээн: «Вавилонга чеде бергеш, дүрүт-номче көргөш, бо сөстөрнү шуптузун дыңналдыр номчуур сен. ⁶² Оон: „Дээрги-Чаяакчы, Сен бо черни узуткап каарын, маңаа чурттап турар кижиге-даа, дириг амытан-даа артпазын, ол чер кезээ-мөңгөдө ээнзирээрин шиитпирледин!“ — деп

* 51:41 Сесах — Вавилоннун оюскан ады (Иер. 25:26 көр).

51:43 Иер. 50:12, 40 51:44 Иса. 46:1; Иер. 50:2 51:45 Иер. 50:8 51:47 Иер. 50:2 51:48 Ажыл. 18:20 51:51 Был. 1:10 51:52 Иез. 26:15 51:53 Иса. 14:13 51:54 Иер. 50:22 51:56 Иса. 59:18 51:58 Иер. 50:15 || Авв. 2:13 51:59 Иер. 28:1 51:62 Иер. 50:3

чугаала. ⁶³ Бо дүрүг-номну номчуп дооскан дораан-на, анаа даштан чыпшыр баглааш, Евфрат хемче октавыт. ⁶⁴ Оон: „Вавилон база ынчаар ис чок чидер! Мээн олче ыдарым айыыл-халап соонда ол туруп шыдавас, шуут харыксырап каар“ — деп чугаала».

Иеремияның сестери маңаа четкеш, төнгөн.

Иерусалимнің эжелеттиргени

(4 Хаан. 24:18–25:21; 2 Чыл. 36:11–21)

52 ¹ Седекия чээрби бир харлыгында хааннап эгелээш, Иерусалимге чуртту он бир чыл чагырган. Оон авазын Хамутал дээр турган, ол — Ливна чурттуг Иеремиянын уруу чүве-дир. ² Седекия Иоакимнің кылып турган бүгү чүвезин өттүнүп, Дээрги-Чаяакчының мурнунга бузут үүлөдип турган. ³ Ынчаарга Иерусалим биле Иудеяга болуп турган чүве Дээрги-Чаяакчыны килеңдедиптерге, Ол оларнын чурттакчыларын Бодунун мурнундан сывырыпкан.

Седекия Вавилоннун хаанынга удур тура халаан. ⁴ Седекиянын чагыргазының тоску чылында, он айнын онда Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун бүгү аг-шериги-биле Иерусалимге чедип келген. Олар хоорайны бүзүлээш, долгандыр бүзүлөл чалдары тудуп алган. ⁵ Бүзүлээшкн Седекия хаанның чагыргазынын он бирги чылынга чедир үргүлчүлзэн.

⁶ Хоорайга аш кедереп, чурттакчы чон чиир аыш-чем чок арткан. Ол чылдың дөрт айнын тоста ⁷ халдейлер хоорайнын ханазын деже шаапкан. Бүгү иудей дайынчылар дүне када хоорайдан ийи хана аразында, Хаан сесерлинин чанында турар хаалга дамчыштыр үнгеш, Иордан шынаазынче баар орук-биле дезипкен. А халдейлер ол уеде хоорайны бүзүлөп алган турган. ⁸ Халдей шериг Седекия хаанны сүрүп чорупкаш, ону Иерихон ховуларынга чыппыр четкен. Седекиянын бүгү шерии ону каапкаш, тарадыр маңнажы берген. ⁹ Халдейлер хаанны тудуп алгаш, хамат черде Ривла

хоорайда Вавилоннун хаанынче аппарганнар. Навуходоносор аңаа Седекияга шииткел үндүргөн. ¹⁰ Вавилоннун хааны Седекиянын оолдарын, аказы көрүп турда, өлүргөш, Иудеянын бүгү нояннарын Ривлага кыра шаап каан. ¹¹ Оон Навуходоносор Седекияны согуарткаш, хүлер кинчи-биле бектеп каан. Вавилоннун хааны ону Вавилонче аппаргаш, ол өлгүжеге чедир кара-бажыңга суп келген.

¹² Беш айнын онда (ол болза Вавилоннун хааны Навуходоносорнун чагыргазынын он тоску чылы турган чүве-дир) Иерусалимче Вавилоннун хаанынын чоок дүжуметтеринин бирээзи, камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чедип келген. ¹³ Ол Дээрги-Чаяакчынын өргээзин, хааннын ордузун, Иерусалимде бүгү бажыңнарны — улуг дээн бажыңнарны шуптузун өрттедипкен. ¹⁴ Камгалакчы шериглер даргазы-биле кады келген халдей шериг Иерусалимни долгандыр бүгү ханаларны үрөп бузуп каапкан. ¹⁵ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан чамдык ядамыктарны, хоорайда дириг арткан улусту, а ол ышкаш Вавилоннун хаанынга дүжүп берген улусту болгаш арткан ус-шевер улусту* тудуп алгаш барган. ¹⁶ Чүгүл карачал улустун чамдызын камгалакчы шериглер даргазы Навузардан виноград биле тараа шөлдери ажаап болбаазырадыр кылдыр арттырып каан.

¹⁷ Халдейлер Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде хүлер адагаштарны, тергеигештерни, «далай» дээр хүлер чунар саваны үрей соктап каапкаш, ол чүүлдернин бүгү хүлерин Вавилонче аппарганнар. ¹⁸ Олар оон ынай хүл урар савалар, хүлузарлар, кыскаштар, бижектер болгаш хымыштарны — Бурганга бараан болурда ажыглаар бүгү хүлер эт-херекселдерин алгаш барганнар. ¹⁹ Камгалакчы шериглер даргазы бүгү алдын-мөңгүннү: чунар савалар, хүүрекчигештер, кыскаштар, тавактар, хымыштар, чырыткылар, дашкалар болгаш аяктарны база алгаш барган. ²⁰ Соломон хааннын Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге кылып кааны ийи

* 52:15 «Ус-шевер улусту» деп еврей сөстүн утказы эки билдинмес. Оон болгу дег өске утказы мындыг: «Мөөң чонну».

51:63 Ажыд. 18:21 52:1 4 Хаан. 23:31 52:3 Иез. 17:15 52:4 Ы. х. к. 28:52 52:9 Сан. 34:11; 4 Хаан. 23:33 || Иер. 21:7; Иез. 23:24 52:10 Соф. 1:8 52:11 Ы. х. к. 28:36; 4 Хаан. 20:18 52:12 Иер. 32:1 || Иер. 39:9; 40:1 52:13 Лев. 26:31; Иез. 16:41 52:14 Неем. 1:3 52:17 3 Хаан. 7:15–37; 2 Чыл. 4:1–15 || Иер. 27:19 52:18 3 Хаан. 7:45, 50 52:20 3 Хаан. 7:47

адагаш, «далай» дээр чунар сава база ону тургузар он ийи хүлэр буга болгаш тергежигештерге хамаарыштыр алырга, ол бүгү херекселдерни кылган хүлэр деңзилеттинмес аар турган. ²¹ Адагаштарның бирээзиниң-не бедии он сес кыры дурту, долгандыр хемчээли он ийи кыры дурту турган. Оларның ишти хос, ханаларының кылыны — дөрт илиг. ²² Бир адагаштың-на кырында беш кыры дурту бедик хүлэр капитель турган. Капительдиң даштыгы талазын четки хевирлиг, хүлөрдөн кылган гранат чимистерлиг каасталга шыпкан турган. (Ийиги адагашта база-ла ындыг гранаттарлыг каасталга бар.) ²³ Четки хевирлиг каасталганы долгандыр шупту чүс гранат турган, оларның тозан алдызы капительдиң даштындан көстүп турган.

²⁴ Камгалакчы шериглер даргазы Бурганның дээди бараалгакчызы Серайяны, ийиги бараалгакчы Софонияны болгаш Бурганның өргээзинче кирер черниң үш таңнылын тудуп алгаш барган. ²⁵ Оон ыңай хоорайдан ол дарга шериглер баштынын, хаанның ам-даа хоорайга арткан турган чеди чоок дүжүмедин, чурттуң чонун шериг албанынче киир бижиир хүлээлгелиг кол бижээчизин болгаш хоорайга турган алдан чурттакчыны тудуп алгаш барган. ²⁶ Камгалакчы шериглер даргазы Навузардан оларны тудуп аппарат, Ривлада Вавилоннуң хаанынга чедире берген. ²⁷ Вавилоннуң хааны ол бүгү улусту хамат черде

Ривла хоорайга шаажылап өлүрүп каан, а Иудеяның чонун бодунуң черинден көжүрүп үндүрө берген.

²⁸ Навуходоносорнуң тудуп аппаратан улузу бо хире хөй болган:

ооң чагыргазының чедиги чылында 3023 иудейни сүрүп аппаратан;

²⁹ Навуходоносорнуң чагыргазының он сески чылында Иерусалимден 832 кижини сүрүп аппаратан;

³⁰ ооң чагыргазының чээрби үшкү чылында камгалакчы шериглер даргазы Навузардан 745 иудейни сүрүп аппаратан. Бүгү туттурган улустуң саны 4600 кижиге болган.

Иехонияны хостааны (4 Хаан. 25:27-30)

³¹ Иудеяның хааны Иехонияны тудуп аппаратан соонда үжен чеди чыл эрткенде, Вавилоннуң хааны Эвил-Меродах аңаа өршээл көргүскен.* Эвил-Меродах бодунуң чагыргазының бирги чылында, он ийи айның чээрби беште Иехонияны кара-бажындан үндүргөш, ³² ооң-биле эп-найыралдыг чугаалашкаш, ол үеде Вавилонга турган бүгү өске хааннарга бодаарга, хүндүлүг черге олуртуп каан. ³³ Иехония кара-бажыңга кедип турган хевин солуп каапкаш, амыдыралының төнчүзүңгө чедир Эвил-Меродах хаан-биле кады чөмнөнип келген. ³⁴ Ол Вавилоннуң хаанындан доктаамал хандырылганы хүннүң-не, өлгөн хүнүңгө чедир, арткан бүгү назынында ап турган.

* 52:31 Аккад дылда ол хаанны Амел-Мардук деп адаар. Ол — Навуходоносорнуң оглу; б.э. чедир 562-ден 560 чылга чедир чагырган.

52:21 3 Хаан. 7:15-22 52:24 1 Чыл. 6:14; Эзра 7:1 || Иер. 21:1; 29:25; 37:3 52:28 4 Хаан. 24:12-14 52:31 4 Хаан. 24:12, 15 || Иер. 27:7

Иеремияның ыы-сыызы

Кирилде

Еврей чаңчыл ёзугаар бо номну Иеремия медээчи бижээн. Номну тургузуп турар беш шүлүк чогаалы чаңгыс темалыг: Бурганның Иудея күрүнениң найысылалы Иерусалимни чоннуң бачыттары дээш кеземче кылдыр үрөп бусканы. Хөй чылдарның дургузунда еврей чон Дээрги-Чаяакчыдан улам-на хая көрнүп, Ооң чагыг-керээзинге удур бачыт үүлгедип, Ооң медээчилериниң сагындырыгларын тоомчага албайн келген. Бистиң эрага чедир 587/586 чылда Бурган вавилон агшери́гте Иерусалимни эжелеп аарын, Бурганның өргээзин үрөп бузарын болгаш хөй санныг еврейлерни тудуп алгаш баарын чөпшээрээн.

Бодунуң чонунуң хамык хилинчээн көрүп-даа тургаш, Иеремия оларның боттарының-на бачыттары ыңдыг кадыг-дошкун кеземчеге чедиргенин миннип турар. Ындыг-даа болза, Иеремия Дээрги-Чаяакчы Бодунун шыңчы энерелиниң ужуң еврей чондан шуут ойталавас боор деп идегелин ышкынмайн турар.

Баштайгы дөрт шүлүктүң кайызын-даа алфавиттиг акрошүлүк хевирлиг кылдыр, тускай чурум-чыскаал ёзугаар бижээн: строфа бүрүзүнүн-не бирги үжүүн ушта бижип, чыскаар болза, еврей алфавит тургустуна бээр. Бешки шүлүк ол уран арганы ажыглавын турар, ыңчанмыже еврей алфавиттиң үжүктөриниң санын-га дүгжүр 22 коштунчак одуругдан бүткөн.

Амгы иудейлер Бурганның өргээзин үрөп бусканы дээш кажыыдалды демдеглээрин уламчылап, бо номну чылдың эртер шээрлээшкин үезинде, июль-августа (еврей Ав айның 9-ку хүнү) номчуп турар.

Бирги ыы-сыы

1 *к (алеф)*

¹ Аа халак! Аажок хөлдүг хоорай-даа* ээнзирээн-дир.

Көвей чоннар агайы ам дулгуяк дег.

Чурттарның кадыны ам албадаткаш, ажыл кылыр үүлелиг!

2 *б (бет)*

² Дүнелерде ыглап орап — чаактары көк суг болган.

Ынак чораан улустан ам аргалаптар кижиг чок-тур.

Өөрү шупту саттыныпкаш, өжөөтеннер апарган-дыр.

3 *г (гимел)*

³ Албадаткан аар ажыл, айыыл-халап соон дарый

Иудея дайзынның холундува кире берди,

өске чоннар аразынга хоргадал-дыш тыппастады,

истеп сүрген улус ону кызап келгеш, тудуп алды.

4 *д (далет)*

⁴ Байырлап кээр улус читкен,

Сионче баар оруктар ам муңгаргай-дыр,

эжик-хаалга ээнзирээн.

Бурганның бараалгакчылары човууртап тур,

ыраажы кыстар шупту муңгак, хоорайның үүлөзи ажыг-берге!

5 *х (хе)*

⁵ Иерусалим дайзыннары тергиидеп тур, өштүглери өөрүп тур.

* 1:1 «Хоорай» — Иерусалим. Иерусалимнің омур-хевири-биле дайзыннарынң холунда барган, дора көрдүргөн, ат-алдары баксыраан херэежен кижини көргүзүп турар.

1:2 Иер. 9:1 || Эккл. 4:1; Иса. 51:19; Наум 3:7 || Иез. 23:22-26 1:3 Иер. 52:27 1:5 Иер. 30:14-15; Дан. 9:16 || Ы. х. к. 28:41; 2 Чыл. 36:20

- Эндерик хөй бачыды дээш Дээрги-Чаяакчы ону качыгдатты.
Дайзыннар ооң ажы-төлүн хары черже сүрүп бар чор.
- 1 (вав) ⁶ Сион-кыс, өндүр каазың онуп каап-тыр.
Нояннарың одар тыппаан ивилерге демей-дирлер,
сүргеннерниң мурнунда-ла шаа төнгөн илгип чорлар.
- 1 (зайиң) ⁷ Иерусалим түрөп-човаан, улчуп-тояан хүннеринде;
дайзынга чон алзыпканда; өмөк болур кижичокта,
эрте шагдан эдилеп чораан эртине-байлаан сактып туру.
Олче кайтаан дайзыннар, кошкаан көргөш, шоодуп турлар.
- п (хет) ⁸ Медээжок аар бачыды дээш Иерусалим бужартады.
Шалдаң-дыр деп көрүп каапкаш, алдаржыдып чорааннар ам куду көрдү.
А ол боду хая көрнүп, ыы-сыылыг човууртап тур.
- в (тет) ⁹ Ооң хеви хирленген-дир — келир өйде чүү боорун бодаваан-дыр.
Кончуу сүргей буступ дүштү — аргалаптар кижичок.
«Дээрги-Чаяакчы, хинчээмни көр — дайзыным дендеп барды!»
- 1 (йод) ¹⁰ Ооң бүгү эртине-байлаан дайзынның холу хунаан.
Ыдык өргээ саза баскан өске чоннар улузун ол көрүп турар.
«Ниитилелиңерге олар каттышпазын!» — деп хорудун чоп,
Дээрги-Чаяакчы!
- з (каф) ¹¹ Өскелерден аыш-чем дилеп, хоорай чону човууртап тур.
Денгел кирер чемге орнап, эртинезин бээрлер-дир.
«Дээрги-Чаяакчы, менче көрөм, базындырып турарымны!»
- 1 (ламед) ¹² Эрткен-дүшкен чорумал чон, дилеп тур мен,
эргилип кээп, көрүңер даан:
өндүр килең хүнүнде Дээргимден кээр кеземчем дег,
шак ол кончуг човалаң дег човалаң-даа турар деп бе?!
- д (мем) ¹³ Ол сөөктеримче сиңниктир отту дээрден бадырды;
буттарымга четки салгаш, десе бээрин албадапты;
күжүр мени аймааратты — хүндөн хүнчө күжүм калды.
- 1 (нун) ¹⁴ Дээргиниң холу эптээн дарлал-дөңгү — бачыттарым —
мойнум кызып, күчү-күжүм суларатты.
Ооң мени хүлээгени холдар быжыг — ушта чүткүп шыдапас мен!
- в (самех) ¹⁵ Улуг-шыырак эрлерни Ол менден үндүр сывырыпты;
чалыы экерлерим узуткаар дээш, менээ удур чыыш кылды:
арыг кызы — Иудеяны арбайлаштыр соктап каапты.
- у (айиң) ¹⁶ Үргүлчү ыглаар ужурум ол; ийи караам суун иштим.
Сорук-күжүм омакшыдар аргалакчы ырай берди.
Дайзыннарның күжү дендеп, ажы-төлүм качыгдады.
- з (не) ¹⁷ Сион-кыс хей-ле холун сунган — аргалакчы тывылбады.
Бүзээлээн бүгү дайзыннарга Израильди Дээрги-Чаяакчы тудуп
беривитти.
Иерусалимни олар үглөп келгеш, бужар херээженни дег аажыладылар.
- з (цаде) ¹⁸ «Дээргиниң чөптүүн аарай! Ооң сөзүңгө удуруланып канчаарым ол!
Бүгү чоннар, дыннаарам, хилинчээмни көрүңерем:
хып дээн чалыы оглу-кызым дайзынга туттурдулар.
- р (коф) ¹⁹ Таныштарым кыйгырган мен, олар мени мегелеп каан.
Бурганның бараалгакчылары-даа, ак салдыг кырганнар-даа
амыдыраар, шыдал кирер аыш-чем дилээш, хоорайга кырылдылар.
- 1 (реш) ²⁰ Ырмазыраан менче көрөм, Дээрги-Чаяакчы: ийлей бердим.
Чүлдү-чүрээм чарлыр четти — Сеңээ аажок удуруланып турган-дыр мен.
Даштын хылыш ажы-төлдү кыргып-хыдаан, бажында — база-ла өлүм.
- ш (шин) ²¹ Дайзыннар-ла човуурумну дыннап турар — аргалаптар кижичок-тур.

1:7 Авд. 1:12-13 1:8 Иез. 16:37; 23:29; Ос. 2:10 1:9 Ыы. 1:2 1:10 Иер. 51:51 || Ы. х. к. 23:3-4
1:11 Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 2:12; 4:4 1:13 Иов 30:30; Ыд. ыр. 101:3 || Иез. 17:20; Ос. 7:12
1:14 Иса. 10:27; Наум 1:13 1:16 Иер. 9:1; 13:17 1:17 Иса. 1:15; Иер. 4:31 1:18 Иер. 12:1
1:19 Иер. 3:1-2; 4:30 1:20 Ы. х. к. 32:25; Иез. 7:15

Айыыл-халап, аар-бергем Сенден дээрзин олар дыңнааш,
өөрүп турлар.

п (таа) ²² Ынчалза-даа айытканың хүннү „Кел!“ де — ынчан олар мен дег апаар!
Бачыттарым шуптузу дээш кеземчең Меңээ онаарың дег,
дайзыннарарымны ынчаар кезет —
хай-бачыды Сенээ бүрүн көстү берзин!
Чүгө дээрге човуурум-даа үзүлбес-тир, чүрээм күжүр качыгдап тур!»

Ийиги ыы-сыы

2 ^к (алеф)

¹ Аа халак!
Дээрги-Чаяакчы Сион-кысты килениниң булуду-биле бүргөп алды!
Израильдиң өндүр каазын дээрден черже дүжүр октап,
килениниң хүнү кээрге,
дүжүлгезинден дүжүп кээп турган черин тоовайн,
хая көрдү*.

з (бет) ² Израильдиң хоорай-суур, турлагларын
Дээрги-Чаяакчы кээргел чокка сыырыпты;
Иудея шивээлерин килеңнээштиң, узуткады;
күрүнени болгаш нояннарны ойтур октап, бужартатты.

л (гимел) ³ Килеңнээш, Ол Израильдиң мыйыстарын* кезип каапты,
дайзын кээрге, Израильди камгалавайн, оң холун чайладыпты,
бүгүдени хуюктап чиир чалбыыш-отту Израильге Ол кыпсывытты.

т (далет) ⁴ Дайзын-даа дег, кадыг чазын холу-биле хере тыртты.
Карак өөрткөн бүгү чүүлү, өжээтен дег, узуткады.
Чалбыышталган килеңин Ол Сион-кыс өргээзинче чажа каапты.

п (хе) ⁵ Дээрги-Чаяакчы дайзын дег болу бергеш, Израильди сыырыпты,
ооң хамык шивээлерин ажырыптып, ордуларын хоозураатты.
Иудея черинге Ол ыы-сыыны, хомудалды нептеретти.

й (вау) ⁶ Садта үнген ыяш кескен кижин-даа дег,
чыгыш черин — өргээзин Ол узуткады.
Сионга Ол байырлалдар, амыр-дыштын хүннерин-даа
уттур кылдыр албадады;
килеңнээштиң, хаанны-даа, Бурганның бараалгакчызын-даа
тоовайн барды.

й (зайин) ⁷ Дээрги-Чаяакчы өргүл салыр черин тоовайн,
ыдыктыг өргээзин хүлээведи.
Ооң быжыг ханаларын дайзынның холдарыңга кирип берди.
Байырлалдың чыгыжында дег,
Дээргиниң өргээзинде алгы-кышкы дыңналып тур.

п (хет) ⁸ Сионнун ханазын бузар деп, Дээрги-Чаяакчы бодап алган.
Хананы Ооң холу хемчээп, үрегделден ойталаарын сагынмайн тур.
Камгалап чалдары-даа, ханалар-даа буступ дүшкен, качыгдап тур.

в (тет) ⁹ Хаалгалар-даа кээп дүшкен, дээктерни Ол үреп-талаан.
Хоорай хааны, нояннар-даа өске чоннар холунче кирген,
ыдыктыг хоойлу база чок-тур!
Медээчилеринге-даа Дээрги-Чаяакчыдан кээр ажыдышкын
үстүп-читкен.

й (йод) ¹⁰ Баштарынче доозун-довурак чажып, качыгдал хевин кеткен
Сионнун баштыңнары ыгтаар сөс чок, черде орлар.

* 2:1 «Дүжүлгезинден дүжүп кээп турган чери» — израиль чер, Бурганның өргээзи азы ыдыктыг аптара (1 Чыл. 28:2 көр). * 2:3 «Мыйыстар» — күчү-күштүн оюскан символ-демдээ.

1:22 Ыд. ыр. 108:15 2:1 Иса. 14:15 2:2 Ыд. ыр. 88:41 2:3 Ыд. ыр. 73:11 || Ыд. ыр. 78:5; 88:47

2:4 Ыы. 3:12 2:9 Иер. 51:30; Ам. 1:5 || 1 Хаан. 3:1 2:10 Иис. 7:6; 1 Хаан. 4:12; Неем. 9:1 || Иов 2:8, 13; Иез. 3:15; 7:18

- Иерусалим кыстары-даа качыгдалдан бажын черже халайтылар.
 ɔ (каф) ¹¹ Карактарым чажы соглуп, согурардым, ийлей бердим.
 Кара баарым ажып, аараан. Мээң күжүр чонум буурап калган.
 Хоорайның шөлдөрүндө эмер чаштар, уруг-дарыг
 аштап өлүп чыдарын көр:
 ʎ (ламед) ¹² найысылал шөлдөрүндө, балыг-бышкын улус дег, моорап турлар.
 Хөөкүйлөр авазындан айтырып тур: «Аып-чем биле суксун кайыл?»
 Иезиниң хойнунга-ла амы-тыны үстүп турлар.
 ɒ (мем) ¹³ Иерусалим-кыс, сени кымга дөмейлээйн, сеңээ чүнү чугаалаайн?
 Күжүр Сион-кыс, аргалаар дээш, сени кымга деңней көрейин?
 Балың ханы — далай ышкаш — сени кым-на экиртирил?!
- ɹ (нун) ¹⁴ Медээчилериң сеңээ хей-ле меге, хоозун чүүлдер оштаан,
 салым-чолуң өскерттир дээш, кем-бурууң ажыттааннар,
 меге-биле дуурайлап, сени будап каапканнар!
 ɔ (самех) ¹⁵ Чорумалдар дора көрүп, адыш часкап,
 Иерусалим-кысты шоодуп, бажын чайып, сыгырдылар:
 Бүгү черниц таалалы, дээди каас дээр хоорай бо бе?»
 ɒ (не) ¹⁶ Сенче хамык дайзыннарың өгү-дылын караңнатты.
 Азыг-дijin кыжырадып, сыгырдылар: «Ам-на ону сыгырыптывыс!
 Күзеп-манаан хүнүвүске чедир чурттап, көрүп тур бис!»
 ʎ (айин) ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы бодалдарын боттандырып, эткен сөзүн ээледі.
 Үе-дүпте азаан сөзүн күүсетти:
 хайыра чок сени базып, өжээтенге шоот кылып,
 дайзыннарың мыйыстарың* сүүрертипти.
 ɹ (цаде) ¹⁸ О, Сион-кыс, Дээргиге чүрек-хөңнүн ханызындан тейле-ле!
 Дүн-хүн дивейн, дамырак дег, караан чажы агып батсын,
 ботка дышты черле бербе, карактарың дыштандырба!
 ɹ (коф) ¹⁹ Дүннү өттүр, өйлөп-өйлөп, алгыр-кышкыр!
 Дээрги-Чаяакчы мурнун орта, суг-даа ышкаш, хөңнүн төп бер,
 кудумчулар белдиринде аштап өлүр чеде берген
 чаштарыңның амызы дээш
 Аңаа тейлеп, холдарың сун!
 ɹ (реш) ²⁰ «Дээрги-Чаяакчы, топтап көр даан,
 өске кымны шак-ла мынчаар хинчектээн сен —
 эмзирип өстүрген уруг-дарыының эьдин ие чиптер кылдыр?
 Дээргиниң өргээзинге медээчизи-даа, бараалгакчызы-даа өлүр кылдыр?»
 ʎ (шин) ²¹ Кудумчулар довураанда уруг-дарыг, кырганнар-даа чыткылаар-дыр;
 чалыс кыстар, оолдарымның тынын хылыш үзүп каан-дыр;
 оларны Сен килеңнээштиң, кээргел чокка узуткадың.
 ɒ (тав) ²² Коргуп чоруур дайзыннарымны, найырге дег,
 Дээрги-Чаяакчы чыып тур.
 Ооң килең хүнү чедип кээрге, камгалал ап, дириг үнер кижі чок-тур!
 Эмзирип өстүрген, азырап каан улузумну дайзыным кээп, узуткады».

Үшкү ыы-сыы

3^к (алеф)

- ¹ Бурганның каржы килеңинден качыгдаан эр — мен-не-дир мен.
- ² Ол мени сүрүп алгаш, чырык эвес, дүмбейдиве эккеп кагды.
- ³ Ындыг кончуг Ол меңээ удур болуп, холун менче соксаал чокка көдүрүп тур —

* 2:17 «Мыйыстар» — күчү-күштүң оюскан символ-демдээ.

2:12 Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 1:11; 4:4 2:14 Иер. 5:31; Иез. 13:6 2:15 Иов 27:23; 34:37 || Ыд. ыр. 47:3

2:16 Ыы. 3:46 || Ыд. ыр. 34:25 || Ыд. ыр. 34:21 2:17 Лев. 26:14; Ы. х. к. 28:15; Ыы. 2:17

2:18 Ыд. ыр. 41:4 2:19 1 Хаан. 7:6; 2 Хаан. 14:14; 23:16 2:20 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:53; Ыы. 4:10; Иер. 19:9; Иез. 5:10 3:2 Иса. 5:30

- 1 (бет) ⁴ эът-бодум чуурулдур соп, сөөк-даяам сый шапты;
⁵ бүзээлелге мени тудуп, ажыг-шүжүг, хинчек-биле хүрээледи;
⁶ үе-дүпте өлгөн улусту дег, караңгы оранга тургузупту.
- 2 (гимел) ⁷ Үндүрбес дээш, Бурган мени хана-биле бүзээлелти,
кинчи-бегим аартадыпты;
⁸ даша дилеп, кыйгы салдым — мөргүлүмнүн оруун досту;
⁹ даштар-биле оруум боогдап, кокпа-орuum ээй тыртты.
- 3 (далет) ¹⁰ Ол — мени кедээн мажаалай-ла, чаштып чыдар арзылаң-на;
¹¹ оруумдан астырып, үзерлеп кемдеткеш, буурап дүшкен кижиге кылды.
¹² Кадыг чазын хере тырткаш, согунунга кара кылдыр тургузупту.
- 4 (хе) ¹³ Саадаанда согуннарын ужулгаштын, өкпе-баарым өттүр атты.
¹⁴ Чонга кочу-шоот болдум: соксаал чокка одап-сөглеп, ырлап турлар.
¹⁵ Ол менээ оо-хоран пөктүр сыгап, ажыг суксун аксымдыва кудуп берди.
- 5 (вае) ¹⁶ Диштеримче сай-даш дыгып, хүлдү менээ чиртип турду*.
¹⁷ Сеткилимден амыр-тайбың арлы берген, амыр-чыргал уттундурган.
¹⁸ «Алдар-адым өлүп-чидип, Дээрги-Чаяакчыга идегелим бүтпээн-дир» — деп чугааладым.
- 6 (зайиң) ¹⁹ Улчуп-турээн чуртталгамны бодап тур мен: оо-хоран, ажыг суксун!
²⁰ Сактып чоруур сеткилим-даа ундаралче дүлдүнер-дир.
²¹ Ынчалза-даа бодап кээрим, ынанырым чүүл бо-дур:
- 7 (хет) ²² Дээрги-Чаяакчы, энерелиң кызыгаар чок,
өршээлиң-даа үстүп төнмөс* —
²³ эртенниң-не чаартгынып, илереп кээр, а шынчы чоруун өндүр улуг!
²⁴ «Дээрги-Чаяакчы — салым-хуум — деп чугааладым. — Ынчангаш Анаа ынаныр мен».
- 8 (тет) ²⁵ Анаа ынанып, Ону дилээн улуска — Дээрги-Чаяакчыдан буян доктаар;
²⁶ Ооң камгалаалын шыдамык манап турар кижиге — буян доктаар;
²⁷ Аар-бергелерни аныяндан ажып эртип турар кижиге — буян доктаар.
- 9 (йод) ²⁸ Ындыг улуг аар-бергелерни чүктээн кижиге
ыт чок орзун, чааскаан орзун!
²⁹ Довуракты пактап орзун, ынчалзажок идегел-даа бар бооп магат.
³⁰ Дажыпканга чаагын дөгеп, базымчазын пөктүр көрзүн.
- 10 (каф) ³¹ Дээрги бисти кезээде эвес, хензиг када каапкаш баар;
³² хинчек-биле кезетсе-даа, энерели улуг болгаш, өршээй кааптар,
³³ кижилерни хилинчектээр сеткили чок.
- 11 (ламед) ³⁴ Черде хамык туттурган чонну таптай базып туруп бээрге,
³⁵ Дээди Өрүкү Бурган мурнун орта чөптүг шииткел үндүрбеске,
³⁶ чаргы кылгаш, мегелээрге, Дээрги ону көрбөс бе кай?!
- 12 (мем) ³⁷ Дээрги анаа дужааваанда, сорулганын чедип алыр кижиге турбас.
³⁸ Эки-даа чүүл, бак-даа чүүл Дээди Өрүкүнүн аксы-сөзүн ёзугаар болбас бе?
³⁹ Дириг чурттап арткан кижиге бачыды дээш кеземчезинге хомудаан херээ чүл?
- 13 (нун) ⁴⁰ Оруувусту шинчий көрүп, истеп-хынааш, Дээргиже дедир ээр бис.
⁴¹ Дээрде саадаан Бургандыва чүрээвисти угландырып, холувусту өрү сунаал:
⁴² «Бачыттыг бис, удур-дур бис, ынчангаш Сен бисти өршээведиң.
- 14 (самех) ⁴³ Килеңнээштиң, истеп сүрдүң, хайыра чок кырып келдиң,

* 3:16 Азы: «Хүлге мени хөөп кагды». * 3:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчынын энерелиниң ачызында кырып-читпээн бис, чүге дээрге Ооң өршээли үстүп-төнмөс» деп бижээн.

3:4 Иса. 38:13 3:5 Иов 19:12 3:6 Ыд. ыр. 87:7; 142:3 3:8 Ыд. ыр. 21:2 3:9 Иов 19:8 3:10 Ос. 13:8
3:12 Ыы. 2:4 || Ы. х. к. 32:23; Иов 16:12-13 3:13 Ы. х. к. 32:23; Иов 6:4; Ыд. ыр. 37:3 3:14 Иов 30:9;
Иер. 20:7 3:15 Иер. 8:14; 9:15; 23:15 3:23 Ыд. ыр. 35:6 3:24 Ыд. ыр. 15:5; 72:26 3:28 Иер. 15:17
3:30 Иса. 50:6; Мф. 5:39 3:31 Иса. 57:16; Иер. 3:5; Мих. 7:18 3:32 Ыд. ыр. 105:45 3:37 Аж.-ч. 5:38
3:38 Иов 2:10; Иса. 45:7; Ам. 3:6 3:41 Неом. 8:6; Ыд. ыр. 133:2 3:42 Дан. 9:5

- ⁴⁴ мөргүлүвүс четпезин дээш, булут-биле шугланыптың.
⁴⁵ Өске чоннар аразынга бисти бок-чам кылып кагдын.
э (не) ⁴⁶ Дайзыннарывыс бисче шупту өгү-дылын караңнатты.
⁴⁷ Какпага кирер, коргуп-сүртээр, хоозураар, өлүп-чидер – үүлевис ол*.
⁴⁸ Чонум өлүп-калганы дээш караам чажы суг дег акты.
у (айин) ⁴⁹⁻⁵⁰ Дээрги-Чаяакчы черже кайтап, дээрден бисче көрбөөн шаанда, оожургал чок, амыр-дыш чок, караамның суу боглур уг чок.
⁵¹ Хоорайым кыстарының салым-чолун көрүп келгеш, сеткил-хөңнүм качыгдап тур.
э (цаде) ⁵² Дайзыннарм, кушту-даа дег, хей-ле черге мени аңнап турарлар-дыр.
⁵³ Олар мени онгардыва киир октап, даш-биле базырдылар.
р (коф) ⁵⁴ Бажым ашкан сугже дүлнүп, «Өлдүм-не!» деп чугаалаан мен.
⁵⁵ Тамы дүүнден, Дээрги-Чаяакчы, Сээн адын кый деп турдум.
⁵⁶ Мээң үнүм дыннап кагдын: дуза дилээн човуурумдан кулаан дестирбе!
⁵⁷ Кый дээримге, чедип келдин, «Кортпайн көр» деп чугааладың.
т (реш) ⁵⁸ Чаргымга Сен болчуп келдин, амы-тыным камгаладың;
⁵⁹ хомудалым көрүп кагдын, Дээрги-Чаяакчы, херээм үзе шийдип бердин,
⁶⁰ дайзыннарм өштүг багын, өзү кара бодалдарын көрүп кагдын.
ш (шин) ⁶¹ Дыннап кагдын, Дээрги-Чаяакчы: мени дора көргенин, өзү кара бодалдарнын дөгerezин,
⁶² меңээ удур улустун чугаа-соодун, үргүлчү-ле кара сагыш бодап кээрин;
⁶³ ам кээп көр даан: органда-даа, турганда-даа одап ырлаар кижизи – мен!
п (тав) ⁶⁴ Дээрги-Чаяакчы, оларны Сен, үүлгеткен херээн ёзугаар кезедип көр:
⁶⁵ чүректерин чөрүү кылып, каргыжынны оларже сал;
⁶⁶ килең чажып, истеп сүрүп, дээрлерин адаан орта узуткап каг!

Дөрткү ыы-сыы

- 4** ^{к (алеф)} ¹ Аа халак! Алдын өнү чайнавастан, тулган алдын хугбайзырап, өскерилген!
э (бет) ² Сионнун чок дээн, алдын караан чая базар оолдарын кижиз кылган, дойдан туткан савалар дег үнелеп тур.
г (гимел) ³ Бөрзектерин чөмгерер дээш, шөө-бөрү-даа эмиин дөгээр, а мээң чонум хайыра чогу – ээн ховуда страус куш-ла*.
т (далет) ⁴ Хензиг чаштын өгү, дылы кагып-суксааш, чыпшынышкан. Аыш-чем дилээн уругларга кым-даа, чүү-даа бербейн тур!
п (хе) ⁵ Пөктүр дойлап чораан улус кудумчулар кыдыын дургаар кырлып чыдар. Каас хөп кедип өскөн улус даштын бокта чимзенип тур.
г (вав) ⁶ Содомнун-даа кеземчезин мээң чонум кеземчези ажып турар: шак ол хоорай, кижиз холу көңгүс дегбейн, карак чивеш дээр аразында буступ дүшкен.
г (зайин) ⁷ Чонум баштаан нояннар-даа хардан арыг, сүттен аккыр, мага-боду кораллдан каас, шырайы-даа сапфир ышкаш чордулар чоп.

* 4:1 Бо сөстөрнүн болгу дег өске уткалары мындыг: «Ыдыктыг черниң эртин даштары» азы «Бурганның өргээзин тудуп тургускан даштар». * 4:3 «Страус» – страус кушту бодунун чуургаларын элезинге каапкаш баар, хайыра чок, доң баарлык куш деп санап турган (Иов 39:13-16 көр).

3:46 Ыы. 2:16 3:47 Иса. 24:17; Иер. 48:43 3:48 Иер. 13:17; Ыы. 1:16 3:49-50 Э. д. 11:5; Ыд. ыр. 13:2; 32:14; Иса. 63:15 3:52 Ыд. ыр. 10:1 3:53 Иер. 38:6 3:54 Ыд. ыр. 68:2; Иона 2:4, 6 3:55 Ыд. ыр. 129:1 3:58 Ыд. ыр. 118:154 3:60 Иер. 11:19 4:2 Ыд. ыр. 2:9; Иер. 19:11 4:4 Иер. 38:9; 52:6; Ыы. 1:11; 2:12 4:6 Э. д. 19:24

- п (*хет*) ⁸ А ам олар — арны-бажы хөө-кара, кудумчуга таныттынмас, мөчү-сөөктө херген кежи ыяш ышкаш кургап калган.
- в (*тет*) ⁹ Хову-шөлдер куруглаарга, тыны үстүп, диригге-ле кадып калган, аштап өлгөн кижилерден хылыш-биле шаштырганнар кежиктиг-дир.
- ʹ (*йод*) ¹⁰ Чонум ынчаар кырлып турда, буян-чолдуг иелер-даа ажы-төлүн пашка дүлүп, боттарынга аыш-чем кылып турганнар ийик.
- з (*каф*) ¹¹ Дээрги-Чаяакчынын килең-кылы дендеп барды, килеңин Ол чажа каапты: Сионга Ол одун кыпсып, хоорайны өзээнге киир өрттедипти.
- ʃ (*ламед*) ¹² Иерусалим хаалгазындан өштүг дайзын кирип кээр деп, черде хааннар, делегейде чурттаан улус бодап безин чорааннар бе?!
- п (*мем*) ¹³ А ол бүгүнүң дөзү кайдал? Хоорайга актыг улус ханын төккөн бараалгакчылар бузудунда, медээчилер бачыдында.
- л (*нун*) ¹⁴ Олар даштын, согурлар дег, тояп чорлар, ханга былчап, бужартадып алган боорга, хептеринге дээп болбас апарган-дыр.
- в (*самех*) ¹⁵ «Орук чайлаңар, бужартааннар! Биске дегбейн, чоруңар!» — деп оларже улус алгырып тур. «Тояп чоруур хейлерни! — деп, өске чоннар улузу сөглөп тур. — Моон сонгаар аравыска олар турбас».
- в (*не*) ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Боду-ла оларны тарай сывырыпкан, моон сонгаар оларже Ол ээ көрбес. Ынчангаш Ооң бараалгакчыларын-даа хүндүлээр, баштыңнарны-даа өршээр улус ам чок.
- у (*айин*) ¹⁷ Дуза манаан караавыс-даа имистелип өштү. Камгалаар дээш келбээн чонче* доскуул кылыр суургалардан харап көрүп, шаанга киир манадывыс.
- з (*цаде*) ¹⁸ Кудумчуже үнмезин дээш, дайзыннар каяа-даа бол, бисти кедээн. Төнчүвүс ам чоокшулаан, назынывыс кызырылган, өлүр хүн-даа чедип келген.
- р (*коф*) ¹⁹ Бисти кызап, сүрген улус дээрде ушкан эзирлерден дүрген болган. Олар бисти дагларга-даа чыпшыр чедип, ээн ховаа кедег кылып, дозуп турган.
- г (*реш*) ²⁰ «Хаанывыска карактадып, өске чоннар аразынга чурттаар бис» — деп идегеп чораан амывыстың тыныжы — Дээрги-Чаяакчынын шилээн хааны какпага кирип, туттурган-дыр.
- ш (*шин*) ²¹ Уң дээр черде чурттай берген Эдом-кыс, амдыгызында өөрүп-хөгле. Килең долган үлүг-дашка сенээ чедер — шалданналдыр ужур ижиң, эзирир сен.
- п (*тав*) ²² Сион-кыс, кеземчеңниң төнчүзү кээр — сени Ол ам удавайн хостап салыр! А сени, Эдом-кыс, кем-буруун дээш кезеткештин, бачыттарың ажыдыптар.

Бешки ыы-сыы

5

- ¹ Дээрги-Чаяакчы, бода — бистиң-биле чүү болчук, бак атка киргенивис көр-ле, көр!
- ² Черивисти хары улус ээлеп алган, бажыңнарны өске улус чаза баскан.

* 4:17 «Келбээн чон» — Египет дугайында чугаалаан бооп чадавас (Иер. 37:7 көр).

4:8 Иов 30:30 4:9 Иса. 22:2 4:10 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; 4 Хаан. 6:29; 25:3; Иер. 19:9; Иез. 5:10
 4:11 Ы. х. к. 32:22 || Иер. 17:27 4:13 Иер. 5:31; 23:21 4:14 Сан. 19:16 4:16 Ыы. 5:12 4:17 Ыд. ыр. 118:82, 123
 4:18 Иез. 7:2-3; Ам. 8:2 4:19 Иер. 4:13; Авв. 1:8 4:20 Иез. 19:4 4:21 Э. д. 22:21; Иов 1:1; Иер. 25:20 ||
 Иер. 25:15; 51:7; Авв. 2:15 4:22 Иса. 40:2 || Авд. 1:10 5:2 Ыд. ыр. 78:1

- 3 Ачазы чок өскүстөргө дөмөй-дир бис,
авалар-даа дулгуяк дег болу берген.
- 4 Суувусту-даа садып ижер,
ыяжывыс дээш акша төлээр апардывыс.
- 5 Мойнувуста кадыг дөңгү кедирип каан,
могап-түрөп, амыр-дыш-даа көрбөстөэн бис.
- 6 Аыш-чем-не чедишсин дээш,
Ассирия, Египеттен ачы-дуза дилээр-дир бис.
- 7 Ада-өгбө бачыт кылган — олар ам чок,
а кем-буруузу дээш кеземче — бисте дүшкен.
- 8 Кулдар бисти чагырып тур;
кадыг холдан бисти хостаар кижичок-тур.
- 9 Ээн ховуга дээрбечиден айылызынып, чем тып чиирде,
амы-тынны артывыска каап чор бис.
- 10 Оя чип кээр от дег аштан кеживис-даа
суугу ышкаш кыза берген.
- 11 Дайзыннары Сионда, Иудея хоорайларында
кыстарны, херэеженнерни чазарлап тур.
- 12 Дайзынның холу нояннары азып каапкан,
баштыңчыларны хүндүлөвөөн.
- 13 Чалы эрлер дээрбе дажы долгап турар,
элээдилер ыяш чүктөп, ууп чадаан.
- 14 Хоорайның улус чыгыр черлеринде
ирейлер ам олурбастаан, чалы эрлер ырлашпастаан.
- 15 Хөрек-чүрек өөрүшкүзү өжүп калган,
хөглүг самнар ажыг-шүжүг ызы болган.
- 16 Бажывыстан оваадай чайлып дүшкөн,
бачыттыг бис — бодувустун шорувус-тур!
- 17 Ынчангаштың чүрээвис ам ыстап аараан,
ынчангаштың караавыстың оду өшкөн.
- 18 Ээнзирөөн Сион даанда
дилгилер ам димзенип тур.
- 19 А Сен, Дээрги-Чаяакчы, мөнгөдө хааннаар сен,
Сээң дүжүлгөн салгал дамчып тендиш дивес.
- 20 Таанда бисти шуут уттур сен бе,
таанда бисти төнмөс өйдө каар сен бе?
- 21 Дээрги-Чаяакчы, Бодундува бисти ээлдир — эглип кээр бис,
биезде дег, чуртталгавыс чаартып көр.
- 22 Бистен шуут-ла ойталадың бе,
биске удур килең-кылың хемчээл чок бе?!

5:6 Ос. 12:1 5:7 Иер. 31:29; Иез. 18:1 5:11 Иса. 13:6; Зах. 14:2 5:12 Ыы. 4:16 5:13 Башт. 16:21
5:15 Иер. 16:9; Ос. 2:11; Ам. 8:10 5:16 Ыд. ыр. 88:40; Иер. 13:18 5:19 Ыд. ыр. 9:8; 101:13; 144:13
5:20 Ыд. ыр. 12:2 5:21 Иер. 31:18 || Ыд. ыр. 50:12 5:22 Иер. 14:19

Иезекиил медээчинин ному

Кирилде

Бурганның бараалгакчызы Иезекиилди бистин эрага чедир 597 чылда Вавилонче тудуп алгаш барган. Элээн каш чыл эрткенде, Дээрги-Чаяакчы Иезекиилди дамчыштыр Вавилонда туттуруушкунда турар база Иерусалимде артып калган израильчилерге Бодунуң сөзүн медеглеп эгелээн. Иезекиил Бурганның сөзүн барык бистин эрага чедир 570 чылга дээр медеглеп келген. Оон Бургандан келген хөй медээлери анаа эвес көстүүшкүннер болгаш тодаргай омур-хевирлиг хөделишчинер бооп илереп турган.

Иезекиил израиль чоннун Бурганга чүдөк-бужар бооп көстүр бачыттарын болгаш самыраашкынын күштүү-биле сойгалап турган. Кижиниң сеткил-чүрээ биле сагыш-бодалынын иштики чаартылгазынын база кижиге бүрүзүнүн бодунун бачыттары дээш хуу харысалгазынын эргежок чугулазын ол негеп чораан. Иерусалимни вавилон аг-шериг 587/586 чч. узуткап каан соонда, Иезекиил бодунун суртаалынга Бурган еврей чонну өлүмгө туттурган байдалдан, үе эртерге, диргизип болур деп идегелдин сөстөрүн немеп алган. Иезекиилдин медеглелинин чугула кезээн Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры болгаш Оон өргээзи ээлеп турар.

Номну алды кезекке чарып боор: 1) Бурганның Иезекиилди Бодунуң сөзүн медеглээр ажил-херекче кыйгырганы (1–3 эгелер); 2) чоннун бачыттарын сойгалааны болгаш Иерусалимниң келир үдеги буураашкынын сагындырганы (4–24 эгелер); 3) израиль чонну дарлап турган болгаш оон ынанжын шынызтпаан кожа чоннарның келир үдеги кеземчезин чарлааны (25–32 эгелер); 4) Иерусалимниң буураашкынын соонда израиль чонну аргалааны болгаш анаа чырык келир үени азааны (33–37 эгелер); 5) Бурганның чонунун бүгү дайзыннарынын ойзу көргүскөн илерээшкени болур Гог дугайында өттүр билген медеглел (38–39 эгелер); 6) катап тургустунган Бурганның өргээзи биле израиль черни тодарадып бижээни (40–48 эгелер).

Бурганның шимчен чоруур дүжүгези (Иез. 10:7-20)

1 ¹ Уженги чылдын* дөрт айның беште Кевар хемниң чанынга Иудеядан үндүр сывырткан улус аразынга турумда, дээр ажыттына берген; мен Бурганның чоруткан көстүүшкүннерин көрүп турдум. ² Ол айның беште (Иудеяның хааны Иехонияның туттурганынын бешки чылы чоруп турган чүве)* ³ менээ, Вузийниң оглу, Бурганның бараалгак-

чызы Иезекиилге, халдей черде Кевар хемге Дээрги-Чаяакчыдан ажыдышкын келген, анаа Оон холу мени башкарып эгелээн.

⁴ Мен топтап көөрүмгө, сонгу чүктен күштүг хат-казыргы, чырыкка бүргөткен улуг булут, кызаннаан от диргелип кел чытты. ⁵ Ол оттуң ортузунда чайыналчак кызыткан демир дег бир-ле чүве көзүлдү база дөрт дириг амытан ышкаш чүвөлөр турду*. Оларнын хевир-шырайы кижилерге дөмей, ⁶ чүгүлө кайызы-даа

* 1:1 Чүнүң уженги чылы дээрзи эки билдинмес. Болгу дег бир утказы: «Чуртталгамның уженги чылынын». * 1:2 Б. э. чедир 593 чыл. * 1:5 Ол дириг амытаннар херувимнер дээрзи 9:3-те болгаш 10 эгед билдингир апаар.

^{1:1} Иез. 3:15; 10:15; 43:3 || Аж.-ч. 7:56; 10:11; Ажыд. 19:11 || Иез. 8:3; 40:2 ^{1:2} 4 Хаан. 24:15

^{1:3} 3 Хаан. 18:46; Иез. 3:14; 3:22; 8:1; 33:22; 37:1; 40:1; Ажыд. 1:10 ^{1:4} 3 Хаан. 19:11;

Иер. 23:19; 30:23 ^{1:5} Иез. 8:2 || Ажыд. 4:6-8

дөрт арынның болгаш дөрт чалгынның болду. ⁷ Оларның буттары хөнү, а майыктары бызаа майы дег болду, олар кылаңнааш хүлөр дег чайынналып турду. ⁸ Олар чалгыннарының адаанда, дөрт талазында кижини ышкаш холдарлыг болду. Дөртөлээ арыннарлыг болгаш чалгыннарлыг, ⁹ а чалгыннары бирээзи өске-биле дегжип турду. Дириг амытаннарның кайызы-даа мурнунче дорт бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес болду. ¹⁰ Оларның арын-шырайын көөрге, кайызы-даа мурнунда кижини дег арынның, оң талазында — арзылаңны дег, а солагай талазында — буганы дег, а артында — ээирни дег арынның чорду. ¹¹ Оларның арыннары ындыг хевирлиг, а чалгыннары үстүнде херли берген; кайызының-даа ийи чалгыны өскелериниң чалгыннары-биле ийи талазында дежип турар, өске ийи чалгын мага-бодун шып турар. ¹² Оларның кайызы-даа мурнунче дорт шимчеп бар чыдар. Сүлдө кайнаар баар-дыр, олар база ынаар, шимчээшкин үезинде эргилбейн, бар чыдар болду. ¹³ Ол дириг амытаннар чалбыштыг көстер, чырыткылар ышкаш хевирлиг чүвөлөр бооп көзүлдү. Оларның аразында от соксаал чок шимчеп, чалбыштап болду, чаңнык оон кызаңайнып-ла турду. ¹⁴ Дириг амытаннар ол-бо талаже дүрген шимчээрге, чаңныктын кызаңнааны дег чорду.

¹⁵ Мен дириг амытаннарже топтап көргөш, черде оларның чанында дөрт дугуй көрүп кагдым. Дугуйларның бирээзи-ле бир амытан дужунда турар болду. ¹⁶ Оларның хевир болгаш тургузуу мындыг: алдынналчак эртин даш ышкаш кылаңнажып турар, дөртөлээ шуут дөмей хевирлиг, дугуй бүрүзү өске дугуйнун иштинде турар-даа дег тургузулут. ¹⁷ Дугуйлар шимчеп үнгенде, кайызы-даа мурнунче дорт бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес чорду. ¹⁸ Оларның куржаглари улут бедик болгаш коргунчут; шушту дөрт дугуйнун куржаглари долгандыр карактар-биле шыва алдынган болду.

¹⁹ Кажан дириг амытаннар шимчеп чоруптарга, оларның чанында дугуйлар база кады шимчеп чоруптар; олар черден көдүрлүрге, дугуйлар база көдүрлүр бол-

ду. ²⁰ Сүлдө кайнаар баар-дыр, олар база ынаар бар чыдар, а дугуйлар база олар-биле кады көдүрлүр турган, чүге дээр-ге оларның сүлдези дугуйларда болган.

²¹ Кажан дириг амытаннар шимчеп чоруптарга, дугуйлар база кады шимчеп чоруптар; кажан демгилери доктаарга, болары база доктаар турган, а кажан дириг амытаннар черден көдүрлүрге, дугуйлар база кады көдүрлүр турган, чүге дээр-ге оларның сүлдези дугуйларда болган.

²² Дириг амытаннарның баштарында кайгамчык чараш, кристалл дег кылаңнаан бопурук бир чүве бар болду; ол чүве оларның үстүнде чаттылган чорду. ²³ Бопурук чүве адаанда оларның чалгыннары бирээзи өскезинче дорт херли берген; ол ышкаш кайызы-даа мага-бодун шыпкан ийи чалгынның чорду. ²⁴ Дириг амытаннар шимчээрге, мен оларның чалгыннарының даажын дыңнап турдум, ол дааш шапкан агым сугнун коолаанынга, Күчүлүг Бурганның үнүнге, шериг турлагда дааш-шимээнге дөмей болду. Доктаагаш, олар чалгыннарын бадырып ап турду.

²⁵ Дириг амытаннар доктаагаш, чалгыннарын бадырып аарга, оларның баштарының кырында бопурук чүведен үн дыңналды. ²⁶ Оларның баштарында бопурук чүвениң кырында сапфир даштан кылган дүжүлгеге дөмей бир-ле чүве бар болду, а ол дүжүлгеге дөмей чүвениң кырында кижиги амытан дег хевирлиг бир Кижиги саадап олурду. ²⁷⁻²⁸ Топтап көөрүмге, Ол белинден өрү чалбышка бүргеткен чалынналчак кызыткан демир ыш-каш, а белинден куду — бир-ле от ышкаш көзүлдү. Ону долгандыр чайынналган чырык чаъс соонда булуттарда чөлээш ышкаш болду.

Бурганның Иезекиилди кыйгырганы

2 ¹ Дээр-ге-Чаяакчының өндүр чырык омур-хевирин ынчаар көзүлдү. Ону көргөш, донгаяк кээп дүжүп, хаваам черге дег-зипкеш, Ооң чүве чугаалап турар үнүн дыңнап кагдым. Ол меңээ: «Кижиги амытан, бут кырынга туруп кел, Мен сээң-биле чугаалажырым ол-дур» — диди.

² Бурган меңээ чүве чугаалап турда, Ооң Сүлдези мени бүргөпкеш, бут кырынга тургузуп кагды. Ооң мээң-биле ам-даа чугаалажып турарын дыңнап

¹⁻⁷ Иез. 1:7; 40:3; Дан. 10:6 ¹⁻¹⁰ Ажыл. 4:7 ¹⁻¹¹ Иса. 6:2 ¹⁻¹³ Ыд. ыр. 103:4 ¹⁻¹⁶ Дан. 10:6

¹⁻¹⁸ Ажыл. 4:8 ¹⁻²² Э. д. 1:7-8; Иез. 10:1; Ажыл. 4:6 ¹⁻²⁴ Иез. 43:2; Ажыл. 1:15 ¹⁻²⁶ Хост. 24:10; Иез. 10:1 || Дан. 7:13 ¹⁻²⁷⁻²⁸ Иез. 8:2 || Э. д. 9:13; Ажыл. 4:3; 10:1 ²⁻¹ Дан. 8:17 ²⁻² Иез. 3:24

кагдым. ³ Ол мынча диди: «Киж и амытан, Мен сени израиль чонче, Меңээ удур тура халаан, чагырга билбес улусче айбылап чорудуп тур мен. Олар боттары-даа, оларның ада-өгбези-даа мырыңай бо хүнге чедир Меңээ удур үймээн үндүрүп келген улус болгай. ⁴ Мээн сени олче айбылап чорудуп турар чонум ыдыр арын чок база чөрүү чон чүве. Оларга: „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ыңча деп тур!“ — деп чугаалаар сен. ⁵ Олар, үймээнчи чон болгаш, дыңнаар-дыңнаvas-даа болза, оларның аразыңга Бурганның ме-дээчизи турганын билип алзын.

⁶ А сен, киж и амытан, олардан база оларның чугаа-сөзүндөн кортпа. Олар сенээ тенниг чадаң үнүш, шагар-оыт дег-даа болур болза, хоранныг курттар аразында чурттап турар дег-даа болур болзунза, кортпа. Олар үймээнчи чон-даа болза, оларның чугаа-сөзүндөн база ал-бодундан сүрээдеве. ⁷ Үймээнчи чон болгаш, дыңнаар-дыңнаvas-даа болза, оларга Мээн сестеримни дамчыт. ⁸ А сен, киж и амытан, Мээн чугаалаар чүвмени дынна. Бо үймээнчи чон ышкаш тура халыва; аксың ажыткаш, Мээн сеңээ бээр чүвмени хүлээп ап, чивит».

⁹ Ынчан менче сунган хол көрүп кагдым; ол хол дүрүг-ном тудуп алган болду. ¹⁰ Дүрүгнү Ол мээн мурнумга чада тудупту; оон арты, иштиги талаларында уё-човуур, ыы-сыы, качыгдалдын сөстерин бижээн болду.

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Киж и амытан, мурнунда чүвени чивит, бо дүрүг-номну чивит, а оон соонда израиль чонга барып медегле» — диди.

² Мен аксым ажыдыптарымга, Ол меңээ демги дүрүгнү чиртипти.

³ Ол меңээ: «Киж и амытан, Мээн берип турарым дүрүгнү чивит, оон-биле бодунну долдуруп ал» — диди. Мен ону чиптим, аксымга ол ары чигири дег ам-данныг болду. ⁴ Ол меңээ оон мынча диди: «Киж и амытан, ам дораан израиль чонга баргаш, Мээн сестеримни дамчыт. ⁵ Сени билдинмес чугаа-дыллыг өске-бир чонче эвес, а израиль чонче айбылап чорудуп тур мен. ⁶ Билдинмес чугаа-дыл-

дыг, сөстерин сээң билип шыдавазын хөй санныг чоннарже сени айбылап чорутпайн тур мен. Бир эвес сени оларже чорудупкан болзумза, олар сени тооп дыңнаар-ла болгай. ⁷ А израиль чон сени тооп дыңнаар хөңнү чок-тур, чүге дээр-ге олар хай-чагырга чок, чөрүү улус болгаш, Мени тооп дыңнаар хөңнү чок-тур. ⁸ А Мен сени олардан дудак чок хедер, чөрүү, кадыг-быжыг киж и кылып каар мен. ⁹ Мен сени алмаз ышкаш кылдыр, оттук-даштан кадыг-быжыг кылдыр кылып каар мен. Олардан кортпа, үймээнчи чон мурнунга сүрээдеве».

¹⁰ Оон Ол меңээ: «Киж и амытан, кичээнгейлиг дынна, Мээн чугаалап турар бүгү сөстеримни ыяк сактып ал. ¹¹ Ам дораан сээң чонунун чуртундан өскээр көжүрткен улузунга барып медегле. Олар дыңнаар-дыңнаvas-даа болза: „Дээрги-Чаяакчы ыңча деп тур!“ — деп оларга чугаала» — диди.

¹² Оон соонда Бурганның Сүлдези мени көдүрүптү. Артымда: «Дээрги-Чаяакчының өндүр чырыы Оон чурттаар черинге алгадып-йөрээтсин!» — деп турар, динмирээшкин ышкаш аажок дыңзыг үн дыңнап кагдым. ¹³ Ол ышкаш дириг амыттарның бот-боттарынга дежип турар чалгыннарының шимээни, оларның чанында дугуйларның токуладар дагжааны база чыжыраан динмирээш-кин дыңналды. ¹⁴ Сүлде мени көдүргөш, өскээр аппарат. Мен мунгарап, сеткилим аажок хөлзеп чордум, Дээрги-Чаяакчының холу мени чайгылыш чок башкарып турду. ¹⁵ Кевар хемнің чанында Тел-Авив деп черже көжүрткен израильчилерже чеди келгөш, албааралга алзып, оларның аразыңга чеди хонук турган мен.

Бурганның чонну сагындырганы (Иез. 33:1-9)

¹⁶ Чеди хонук эрте бээрге, Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады: ¹⁷ «Киж и амытан, Мен сени израиль чоннун доскуулчузу кылып кагдым. Сен Мээн аксымдан үнген сөстерни дыңнап, оларны Мээн адымдан баш бурунгаар сагындырар сен. ¹⁸ Мен кем-буруулуг кижиге: „Сен өлүп каар

^{2:3} Иез. 20:21 ^{2:5} Иез. 3:11 || Иез. 33:33; Зах. 2:9; 4:9; 6:15 ^{2:6} Иер. 1:8; Иез. 3:11 || Мих. 7:4

^{2:9} Иез. 8:3; Дан. 10:10 || Зах. 5:1; Ажыл. 10:2 ^{2:10} Ажыл. 5:1 ^{3:1} Иер. 15:16; Ажыл. 10:9-10

^{3:8} Иер. 1:18 ^{3:9} Зах. 7:12 || Иса. 50:7; Иер. 1:18 ^{3:11} Иез. 2:5, 7 ^{3:12} 4 Хаан. 2:16;

Иез. 8:3; 11:1; 11:24; 43:5; Аж.-ч. 8:39 ^{3:13} Иез. 1:11, 24 ^{3:14} 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3

^{3:15} Иез. 1:1; 10:15; 43:3 || Иов 2:13; Ыы. 2:10 ^{3:17} Иса. 21:6; Иер. 6:17; Ос. 9:8; Авв. 2:1 || 2 Чыл. 19:10

сен!“ — дээримге, ол киж илбезин дээш, бузуттут оруундан чайлаарын айтып, сагындырбас болзунза, кем-буруулуг киж илбодунун бачыды дээш өлүп каар. А Мен сенден ооң өлүмү дээш харыы негээр мен. ¹⁹ Ынчалза-даа сен кем-буруулуг кижини бодунун бузуттут оруундан чайлаар кылдыр сагындырарыңа-даа, тоовайн барган болза, ол бодунун бачыды дээш өлүп каар, а сен амы-тыныңны камгалап аар сен.

²⁰ А бир эвес чөптүг киж илбодунун шынныг чоруундан ойталап, кем-буруулуг херек үүлгедир болза, Мен ооң мурнунга тептигер моондак салып каарымга, ол өлүп каар. Сен ону баш бурунгаар сагындырбайн турган болганында, ол бодунун бачыды дээш өлүп каар. Оон кылып турган ачылыг херектеринче кичээңгей салбас мен, а сенден ооң өлүмү дээш харыы негээр мен. ²¹ Ынчалза-даа сен чөптүг кижини, бачыт үүлгетпезин дээш, баш бурунгаар сагындырарыңа, ол киж илбачыт үүлгетпейн барган болза, амы-тының артар, чүгө дээрге сагындырыгны тооп дыннаан-дыр, а сен бодунун амы-тыныңны камгалап аар сен».

Иезекиилдин ыттавас апарганы

²² Дээрги-Чаяакчынын холу мени аңаа башкарып эгеледи. Ол менээ: «Тургаш, ыйгылааш черже чорувут, Мен аңаа сээң-биле чугаалажыр мен» — диди.

²³ Мен туруп келгеш, ыйгылче чоруптум. Көөрүмге, ында Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры, Кевар хемниң чанынга көргөним ышкаш, көстүп турду; мен хаваам-биле черге дээп, донгая кээп дүштүм. ²⁴ Бурганның Сүлдеси мени бүргөй апкаш, бут кырынга тургузуп кагды. Бурган мээн-биле чугаалажып, мынча диди: «Бажыңга барып хагдынып ал. ²⁵ Киж иламытан, сээң-биле болур чүве бо-дур: сени хүлүп-шарып каарга, улусче үнүп шыдавас апаар сен. ²⁶ Мен сээң дылыңны өгүңгө чыпшына бээр кылып каарымга, үн чок апаар сен, бо чон үймээнчи-даа болза, оларны сойгалап шыдавайн баар сен. ²⁷ А сээң-биле чугаалашканымда, аксыңны ажыдып турар

мен, сен чүглө ынчан оларга: „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ынча деп тур!“ — дээр сен. Дыңнаксаан киж илдыңнап алзын, дыңнаар хөңнү чок киж илдыңнавазын, бо дээрге үймээнчи чон болбазыкпе».

Иерусалимниң бүзээлээшкинин баш бурунгаар меделээни

4 ¹ «Киж иламытан, тууйбудан ап алгаш, мурнунга салгаш, аңаа Иерусалим хоорайны оя соктап чуруп каг. ² Аңаа удур бүзээлелди өттүнүп кылып көр: бүзээлээшкин турутлары тургузуп, ону дескиндир бүзээлел чалын оваала, аңаа удур турлаглардан таарыштыр тип, хана буза үстүрер чепсектерден долгандыр тургузуп каг. ³ Оон калбак демир тавактан алгаш, ону бодун биле хоорайнын аразыңга демир хана дег тургускаш, хоорайже шиглей көр: хоорай бүзээлелтирген боор, сен ону бүзээлел аар сен. Ол болза израиль чонга сагындырыг демдээ-дир.

⁴ Солагай таланче ийлендир чыдып алгаш, Израильдин чонунун кем-буруузу бодунга хүлээп ал. Солагай быктынга чеже хүн чыдар-дыр сен, оларнын кем-буруузу ынча үеде бодун чүктээр сен. ⁵ Мен сенээ, олар чеже чыл дургузунда кем-буруулуг херектер үүлгеткенил, бир чыл дээш бир хүннү доктаадып каан мен: израиль чоннун кем-буруузу 390 хүн дургузунда чүктээр сен.

⁶ Ону күүсеткениң соонда, ам оң таланче ийлендир чыдып алгаш, Иудеянын чонунун кем-буруузу дөргөн хүн дургузунда чүктээр сен, бир чыл дээш, бир хүн хуусааны сенээ доктаадып каан мен*. ⁷ Бүзээлелтирген Иерусалимче шиглей көргөш, холуну олче аннып алгаш, аңаа удур өттүр билип меделге. ⁸ Көр даан, Мен сени хүлүп-шарып тур мен, ынчангаш бүзээлээшкинниң хүнерин төндүрбээн шаанда, бир таладан өске талаже андарлып шыдавас сен.

⁹ Кызыл-тас, арбай, чочак-тараа, чинге-тараа болгаш ак-тараадан ап алгаш, чаңгыс саваже ураш, бодунга далганнардан быжырып ал. Бир таланче ийленип алгаш чыдарың 390 хүн дургузунда ол далганнарны чиир сен. ¹⁰ Хүнүн-не

* 4:6 Израиль биле Иудеянын бачыт үүлгедип турган чылдарынын түнү 430 чыл (390 + 40) болган. Израильчилерниң Египетке турганы база 430 чыл (Хост. 12:40-ни көр) үргүлчүлээн.

3:19 Иез. 33:9 3:20 Иер. 6:21; Иез. 18:24 3:22 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 || Иез. 8:4; 37:1 3:23 Иез. 2:1-2 3:25 Иез. 4:8 3:26 Иов 29:10; Бл. ыр. 136:6 3:27 Иез. 24:27 4:2 4 Хаан. 25:1; Иез. 17:17 4:6 Сан. 14:34 4:8 4 Хаан. 25:1-3; Иер. 39:1-2; 52:4-6 || Иез. 3:25

чиир чемиңни чээрби шекел* кылдыр дензилеп алгаш, доктааткан үе-шакта чиир сен. ¹¹ Сугну база өйлөп, хуннүң-не бир гинниң алдыңын бири* хирени, доктааткан үе-шакта ижер сен. ¹² Арбай далганындан туткан далганнырны улус көрүп турда, киж и мыйан одааш, хаарып аар сен».

¹³ Дээрги-Чаяакчы оон: «Израиль чон Менээ үндүр сывыртадып алгаш, өске чоннар аразынга барып, арыг эвес аш-чемни шак ынчаар чиир» — дээн.

¹⁴ Мен ынчан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Мен кажан-даа арыг эвес аш-чем чип көрбөөн мен. Бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан аң үзерлеп каан дириг амытан эьдин аныаамдан бээр, амдыгаа чедир чип көрбөөн мен. Бужартаан эьт черле мээң аксымче кирбөөн» — дээн мен.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Дыңна, Мен сенээ киж и мыйаның орнунга инек мыйа одааш, далган хаарарын чөпшээр-реп тур мен» — дээн. ¹⁶ Оон Ол: «Киж и амытан, Мен Иерусалимде аш-чем курлавырын узуткап каар мен. Улус хлебти өйлөп, дүвүрел-биле чиир, сугну база өйлөп, муңгадал-биле ижер. ¹⁷ Чүгө дээр-ге оларга аш-чем биле сүт чедишпестей бээр. Олар бот-боттарыңче аңгадап көр-жүр, боттарыңны кем-буруузу дээш эс-тип-хайлыр» — дээн.

Дүк демдээ

5 ¹ «Киж и амытан, сал чүлүкчүзүнүн чидиг бижээн ап алгаш, бажың дүгү биле салынны чүлүп каавыт. Деңзиден эккелгеш, бажың дүгүн база салынны кезектей үлөп ал. ² Бүзээлээшкениң үе-зи төнө бээрге, дүгүннүн үштүң бир кезиин хоорайның ортузунга өрттедивит; өске үштүң бир кезиин ап алгаш, хоорайны долгандыр бижек-биле хээй кезип каавыт; арткан үштүң бир кезиин хатка тарадывыт; Мен хылыжымны хынын-дан ужулгаш, ол дүктерже анныр мен. ³ Ынчалза-даа элээн каш дүктен ап ал-

гаш, хевин эдээнге бооп ал*». ⁴ Ол дүктер-ниң чамдызын ап алгаш, отче октап, өрттедивит. Оортан өөскөөн от бүгү из-райль чонче чалбышталыр».

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Бо дээр-ге Иерусалим-дир! Мен ону чоннарның ортузунда тургузуп кагдым, ону долган-дыр өске чурттар турар. ⁶ Ынчалза-даа ол Мээң хоойлу-дүрүмнеримге удурла-нып, ону долгандыр чурттап турар чон-нардан, чурттардан бузут-бактыг апар-ды. Ол Мээң хоойлуларымдан ойталап, дүрүмнеримни сагывайн турду» — дээн.

⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяак-чы: «Силерни долгандыр чурттап турар өске чоннардан артык ужур-дүрүм чок чорук кылып турган-дыр силер; Мээң хоойлуларымны сагывас, дүрүмнеримни күүсетпес-тир силер; оон туржук, силер-ни долгандыр чурттап турар өске чон-нарның корум-чурумун-даа сагывас-тыр силер» — деп чутаалаан.

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяак-чы: «Көрлүн бе, Мен Бодум сенээ удур апардым; өске чоннар көрүп турда, се-нээ үндүрген шииткелимни күүседир мен. ⁹ Сээн бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш оон мурнунда кажан-даа кылбайн турганым, моон сонгаар-даа кылбазым чүвени сээн-биле кылыр мен. ¹⁰ Сенде бар адалар ажы-төлүнүң эьдин чиир, а ажы-төл адаларының эьдин чиир. Мен сенээ шииткел үндүргеш, чоннун артын-чызын бүгү хаттар-биле тарадып каап-тар мен» — дээн.

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Иеруса-лим, сен Мээң ыдыктыг өргээмни бо-дуннун чүдек-бужар чүүлдерин-биле, бу-жар-бак чаңчылдарың-биле бужартадып алган сен. Ынчангаш дириг Бодумнун адым-биле дангыраглал тур мен: сени узуткап каар мен, сенээ ээ-хайыралыг болбас мен, сени кээргевес мен — деп ме-деглээн. — ¹² Чонуннун үштүң бир кезиин хамчык аарыг болгаш аш-чуттан сээн иштиңге өлүп каар; өске үштүң бир ке-зиин сээн даштынга дайын-чаадан кыр-

* 4:10 Чээрби шекел — 250 граммдан бичи-ле эвээш деңзи. * 4:11 Бир гинниң алдыңын би-ри — чартык литрден бичи-ле хөй хемчээл. * 5:3 Ол кылдыңның болгу дег указы: Бурган дириг арткан эвээш еврейлерни Бодунун камгалалының адаанга ап аар.

4:13 Дан. 1:8; Ос. 9:3 4:14 Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3; Аж.-ч. 10:14 || Хост. 22:31; Лев. 11:39; 22:8 4:16 Лев. 26:26; Иса. 3:1; Иез. 5:16; 14:13 || Иез. 12:19 5:2 Иез. 4:8 || Иез. 5:12 5:3 Иер. 40:6; 52:16 5:6 Иез. 16:47-48 5:8 Иез. 13:8 5:9 Дан. 9:12 5:10 Лев. 26:29; Ы. х. к. 28:57; Ыы. 4:10; Иер. 19:9 || Лев. 26:33; Ы. х. к. 4:27; 28:64; Неем. 1:8; Иер. 9:16; Иез. 12:14-15; Зах. 2:6; 7:14 5:11 Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14; Иер. 7:30; Иез. 8:5-6 || Иса. 49:18; Соф. 2:9 || Иез. 7:4; 8:18; 9:10 5:12 Иез. 5:2

лып каар, а арткан үштүн бир кезин Мен хат-биле тарадып кааптар мен, хылыжымны хынындан ужулгаш, оларже анныр мен. ¹³ Ынчан Мээң килеңим бүрүнү-биле кыптыгып кааптар, оларга хорадааным намдаар, сеткилим ханар. Ажынган сеткилим, хорадаан сагышым оларже кыптыгарга, Дээрги-Чаяакчы Мээң чугаалап турганымны билип аарлар.

¹⁴ Иерусалим, Мен сени ээн чер, сени долгандыр чурттап турар улустун, сээң чаның-биле эрткен-дүшкен бүгү улустун кочулаар чери кылып каар мен. ¹⁵ Мен сөңээ үндүргөн шииткелимни килеңнеп, хорадап база коргунчуг шаажыладдар кылып тургаш, күссөдир мен; долгандыр чурттап турар чоннар сени кочулап, дорамчылаар, оларның мурнунга кеземчениң үлегер-чижээ база коргунчуг чүүл апаар сен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым. ¹⁶ Аш-чуттун хайыра чок согуннарын сенче ыдып, сени өлүрүп каар дээш, адар мен. Сээң аштааныңны күштелдирип, аыш-чем курлавырын узуткап каар мен. ¹⁷ Мен сенче аш-чутту база аң-араатаннны ыдар мен, олар сээң ажы-төлүннү чок кылып каар. Хамчык аарыг болгаш өлүм-чидим сени таварып эртер, Мен сенче дайын-чааны ыдар мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

Дүрзү-бурганнарга мөгөөр чорук кеземчеге онаажыр

Б ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Израильдин дагларынч улгай көргөш, оларга удур медегле. ³ Мынча дээр сен: „Израильдин даглары, Дээрги-Бурган-Чаяакчының силерге база тейлер, кашпалдар болгаш шынааларга чугаалаан бо сөстериң дыңнаар! Көрүңер, Мен силерге удур дайын-чааны ыдып тур мен, кырыңарда мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни урөп бузар мен. ⁴ Өргүл салыр бедигээштеринер биле ыдыктыг адагаштарыңар хоозураашкыңга таваржып, үрегдеттирер, өлүрткен улузуңарны Мен дүрзү-бурганнарыңар мурнунче октаптар мен. ⁵ Израильчилерниң мөчү-сөөгүн оларның дүрзү-бурганнарының

мурнунга салып каар мен. Силернин сөөктеринерни өргүл салыр бедигээштеринерни долгандыр тарадыр октаптар мен. ⁶ Силер кайда-даа чурттап турар болзуңарза, хоорайларыңарны хоозурадып, мөгөйишкин кылыр бедик черлеринерни урегдеп кааптар; олар-биле кады өргүл салыр бедигээштеринер хоозураттырып, үрегдеттирер, дүрзү-бурганнарыңар чуура шаптыртып, узуткаттырар, ыдыктыг адагаштарыңар одура кестиртир, силерниң кылып турган бүгү чүүлүңер чиде бээр. ⁷ Силерниң аранарга өлүрткен улус кээп дүжүп турар апаар, ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

⁸ Ынчалза-даа чамдык улусту Мен хылыштан камгалап арттырар мен. Кажан силерни өске чер-чурттарже тарадып каарга, силерниң чамдыгыңар чоннар аразынга дириг артар. ⁹ Дириг арткан улузуңар оларны тудуп аппарган өске чоннар аразынга Мени сактып кээр: оларның Менден ойталап, самыыраан чүректери, дүрзү-бурганнар соонче самыырап чүткүп турган карактары Мени кайы хире хомудатканнны сактып, буруузон миннир. Олар үүлгөткен бузуттуг черектери дээш, чүдөк-бужар чаңчылдары дээш боттары боттарындан ческинер апаар. ¹⁰ Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар; Мен оларже ындыг айыыл-халап ыдар бооп, хей черге кыжанып турбааным ол-дур».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мунгарааныңдан адыштарың часканып, тепсенип, израиль чонунуң бүгү бужар-бак үүлгедигеринге хамаарыштыр „Аа халак!“ деп көр, чүге дээрге олар дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан кырлып каар-дыр. ¹² Ыракта улус хамчык аарыгдан, чоокта улус — дайын-чаадан өлүп каар, а дириг арткан, амы-тынын кадагалап алган улус аштап өлүр. Бодумнун килеңимни оларга ынчаар көргүзөр мен. ¹³ Оларның өлүрткен улузуңун мөчү-сөөгү боттарының дүрзү-бурганнарының аразынга, өргүл салыр бедигээштерни долгандыр, бүгү бедик тейлер кырыңга, бүгү даглар баштарыңга, бүгү улуг хөлөгелиг ыяштар адаанга, бүгү саглагар дубтар адаанга —

^{5:13} Иез. 16:42 ^{5:15} Ы. х. к. 28:37 ^{5:16} Ы. х. к. 32:23 || Лев. 26:26; Иез. 4:16 ^{5:17} Ы. х. к. 32:24 ||

Иез. 14:21; Ажыл. 6:8 ^{6:2} Иез. 21:2-3; 36:1 ^{6:4} 2 Чыл. 14:5 ^{6:5} Лев. 26:30 || 4 Хаан. 23:16

^{6:8} Иез. 12:16; 14:22 ^{6:9} Хост. 34:15 || Иез. 16:61; 20:43; 36:31 ^{6:11} Иез. 5:12 ^{6:13} Иер. 2:20; Ос. 4:13

боттарының дүрзү-бурганнарынга чаагай чыттыг чүүлдер кыпсып турганы чер бүрүзүңгө кээп дүжөргө, олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ¹⁴ Мен оларже холумну аннып, оларның чурттап турар бүгү черлерин ээн куртаг ховудан Дивлатка чедир* ээн, коозураан чер кылып каар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Израильдин төңчүзү келген-дир

7 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, израиль черге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: төңчү! Чер-чурттун бүгү ужу-кыдыгынга төңчү келген-дир! ³ Израиль, сээң төңчүң келген-дир, Мен ам сенче киленимни ыдар мен. Үүлгеткен херектерин дээш Мен сени шиидер мен, кылган бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш кезедир мен. ⁴ Мен сенче ээ-хайыралыг көрүнмес мен, сени кээргевес мен; үүлгеткен херектерин, кылган чүдек-бужар чүүлдерин бодунче чүдүрлүр. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Айыыл соондан айыыл кел чыдыр! Көрүңер, айыыл кел чыдыр! ⁶ Төңчү келген-дир! Төңчү чоокшулап, сенээ удур көдүрлүп, мыя бо келген-дир! ⁷ Бо чериниң чурттакчызы, өлүм сенче келген-дир. Үе келген, кеземче хүнү чоокшулаан; дагларны өөрүшкү эвес, дүвүрээзин хөме ап тур. ⁸ Удавайин Мен сени хорадаан сагыжым-биле бүргээр мен, киленимни сенээ көргүзөр мен; сени үүлгеткен херектерин дээш шиидер мен, кылган бүгү чүдек-бужар чүүлдерин дээш кезедир мен. ⁹ Мен сенче ээ-хайыралыг көрүнмес мен, сени кээргевес мен; үүлгеткен херектерин, кылган чүдек-бужар чүүлдерин бодунче чүдүрлүр. Ынчан Мени кезедикчи Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

¹⁰ Кеземче хүнү бо-дур! Ол хүн келген-дир! Өлүм келген-дир! Ол улустун шыкпыжы өзүп келген, улуургак чоруу улгадып өскөн. ¹¹ Күчүлел бузуттун шыкпыжы бооп өзүп келген; олардан

кым-даа артпас; оларның байлакшыл-ындан, шимээн-даажындан база чаагай чоруундан чүү-даа артпас. ¹² Үе келген, кеземче хүнү чоокшулаан-дыр. Бир чүве садып алган киж и өөрүвезин, а садыпкан киж и хараадавазын, чүге дээрге Мээң киленим мөөң израильчилерже кыптыгып турар. ¹³ Черин садыпкан киж и чуртталгазының төңчүзүңгө чедир ынаар ээп келбес; бо көстүүшкүн мөөң израильчилерге хамааржыр, ол күш чок апарбас. Бодунун бузудунун ужун* оларның кайызы-даа амы-тынын камгалап шыдапас. ¹⁴ Олар труба этсип, дайынга белеткенип турар, ынчалза-даа кайызы-даа тулчуп үнмес, чүге дээрге Мээң киленим оларның бүгү мөөңежилгезинче кыптыгып турар.

¹⁵ Хоорай даштында — дайын-чаа, хоорай иштинде — хамчык аарыг болгаш аш-чут. Хову-шөлде турар киж и дайынчаадан өлүп каар, хоорайда турар улусту аш-чут болгаш хамчык аарыг чиптер. ¹⁶ Дириг арткан улус камгаланыры-биле дагларже дөзе бергеш, кашпалдарда көгө-бугалар дег болур; олар шупту, кайызы-даа бодунун бузут-багы дээш, човууртаар. ¹⁷ Оларның шуптузунун холдары салдына бээр, дискетери, бырлаңнаан сут дег, сиринейни бээр. ¹⁸ Олар ынчан качыгдалдың самдар хевин кедип, сүрэделге алзыптар, ытканындан шуптузунун арыннары өнүн солуур, шуптузу баштарын чүлүттүрер. ¹⁹ Олар мөңгүнүн кудумчуже үндүр октаптар, алдынын, арыг эвес чүүл дег, херекке албас. Дээрги-Чаяакчының киленимнээң хүнүнде оларны алдыны-даа, мөңгүнү-даа камгалап шыдапас. Олар оон-биле аштаанын чидирип, хырнын тоттуруп шыдапас. Алдын-мөңгүнү оларга моондак болуп, бузут-бакче киирген болгай. ²⁰ Чоргаарланып турганы кайгамчык чараш каасталгаларындан олар чүдек-бужар дүрзү-бурганнар кылып алганнар. Ынчангаш каасталгаларны оларга хамаарыштыр арыг эвес кылып каар мен. ²¹ Оларның байлаан хары улус холунга олча кылдыр, черниң каржы-бак улузунга ажык-кончаа кылдыр бериптер мен, ол

* 6:14 Өске бурунгу сөзүглелде «Дивлатка чедир» эвес, а «Ривлага чедир» деп бижээн. * 7:13 Азы: «Бодунун бузуду-биле».

7:2 Бы. 4:18; Ам. 8:2 7:4 Иез. 5:11; 7:9; 8:18; 9:10 7:7 Соф. 1:14-15 7:9 Иез. 5:11

7:13 Лев. 25:13-14 7:15 Бы. х. к. 32:25; Бы. 1:21 || Иез. 5:12; 6:11; Иер. 14:18 7:16 Иса. 38:14;

Наум 2:7 7:17 Иса. 13:7; Иез. 21:7 7:18 Иса. 15:2-3 7:19 У. ч. 11:4; Соф. 1:18

улус демги байлакты бужартадып каар.
²² Мен олардан хая көрнү бээр мен, хаяры улус Мээң эртине шыгжамырларымны бужартадып каар; үптөкчилер ынаар киргеш, бужартадып каар.

²³ Кинчи-бектен белеткеп ал, чүгө дээрге бо черни өлүрүкчү херектер долган-дыр, а найысылалды күчүлээшкин бүргээн-дир. ²⁴ Мен эн каржы-бак чоннарны эккээр мен, олар израильчилериниң бажыннарын эжелеп аар. Мен күштүг израильчилериниң турамык чоруунун төнчүзүн салыр мен, оларны ыдыктыг черлери бужартагытар. ²⁵ Коргуушкун кел чыдар, улус тайбың дилээш, тыспайн баар. ²⁶ Халап соондан халап, багай медээ соондан багай медээ кээр; улус Бурганның медээчизинден ажыдышкыннарны хей-ле дилээр, Бурганның бараалгакчылары хоойлу-дүрүмнү суртаалдавайн баар, улуг назылыглар арга-сүмө берип шыдапас. ²⁷ Хаан качыгтап ыглаар, ноян кижиги аңгадаашкынга алзыптар, карачал чоннуң холу коротканындан сирилээр. Оларны үүлгеткен херектерин өзүгаар аажылаар мен, боттарынын-на шийдип турарын өзүгаар шийдер мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар.

Бурганның өргээзинге дүрзү-бурганга мөгөйге

8 ¹ Туттуруушкунуустун алдыгы чылында, алды айның беште, кажан мен бажынымга олурумда база Иудеяны баштыннары мээң мурнумга олурда, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын холу аңаа мени катап база башкарып эгелээн. ² Мен көрүштеримге, кижиге дөмей, от-даа ыш-каш бир-ле чүве көстүп келди. Ол чүве белинден куду от ыш-каш көзүлдү, а белинден өрү чайынналгак кызыткан демир дег чырып көзүлдү. ³ Хол-даа ыш-каш бир-ле чүве сунгаш, Ол мени бажым дүгүнден туруп алды. Оон Сүлде мени чер биле дээр аразынче көдүргөш, Бурганнын чоруткан көстүүшкүнүгө мени Иерусалимче, сонгу талаже уланган иштиги хаалга чанынче эккелди; ында Дээрги-Чаяакчынын хуннээчел сагыжын оттурупкан дүрзү-бурган бар болду. ⁴ Оон аңаа Израильдин Бурганынын өндүр чыры

мөңээ көстүп келди. Ол ыйгылааш черге көргөним ыш-каш болду. ⁵ Бурган мөңээ: «Кижиги амытан, сонгу чүкче көрүп көр» — диди.

Мен сонгу чүкче углай көөрүмге, сонгу талада өргүл бедигээжиниң баарында хаалга чанында Бурганнын хуннээчел сагыжын оттурупкан дүрзү-бурган көзүлдү. ⁶ Бурган мөңээ: «Кижиги амытан, бо улустун чүнү үүлгедип турарын көрүп тур сен бе? Мени Бодумнун ыдыктыг өргөзмөдөн чайладыр дээш, израиль чон мында кайы хире коргунчут, чүдөк-бужар чүүлдер үүлгедип турар-дыр, көрдүн бе? Ындыг-даа болза, оон-даа дора чүдөк-бужар чүүлдер көөр сен» — диди.

⁷ Оон Бурган мени өргээнин мурнунда шөлчө кирер черге эккелди. Мен көрүнгөш, ханада ойбак көрүп кагдым. ⁸ Ол мөңээ: «Кижиги амытан, ханада ойбакты алгыдыр казывыт» — деп чугаалады. Мен казыпкаш, бир-ле эжик көрүп кагдым.

⁹ Оон Ол мөңээ: «Киргеш, улустун мында үүлгедип турар кончуг бак, чүдөк-бужар чүүлдерин көр» — диди.

¹⁰ Мен киргеш, көөрүмге, ханаларда долгандыр янзы-бүрү соястаарлар, арыг эвес дигир амытаннар дүрзүлери болгаш израиль чоннуң янзы-бүрү дүрзү-бурганнарын чуруп каан тур. ¹¹ Оларнын мурнунда израиль чонун чеден баштыны турар, Шафанның оглу Иазания база оларнын аразында турар болду. Олар шупту холунда айдызаар савалар туткан, а айдызаашкын өргүлүнүн ыжы булутталдыр көдүрлүп турду.

¹² Дээрги-Чаяакчы мөңээ мынча диди: «Кижиги амытан, израиль чонун баштыннарынын карангыда, кайызы-даа бодунун дүрзү-бурганынга мөгөөр өрээлинде, чүнү кылып турарын көрүп тур сен бе? Олар: „Дээрги-Чаяакчы бисти көрбейн турар, Ол бо черни каапкан“ — дигир-дир». ¹³ Оон Ол: «Ындыг-даа болза, сен улустун үүлгедип турар оон-даа дора чүдөк-бужар чүүлдерин көөр сен» — деп катап база чугаалады.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы мени Бодунун өргээзинин сонгу талада хаалгазынче кирер черге эккелди. Көөрүмге, ында

7:23 Ыд. ыр. 54:10; Иер. 6:7 7:24 Авв. 1:7 7:26 Иер. 4:20 8:1 Иез. 14:1; 20:1 || 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 8:2 Иез. 1:5; 27-28 8:3 Иез. 2:9 || 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12 || Иез. 1:1; 11:1; 40:2 || 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12; Аж.-ч. 8:39 8:4 Иез. 37:1 8:8 Иез. 12:5 8:10 Хост. 20:4-5; Ы. х. к. 4:16-18 8:12 Ыд. ыр. 9:32; Иса. 29:15; Иез. 9:9

Таммуз бурган* дээш кажыдап ыглашкан херээжен улус олурар болду.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Кижиг амытан, көрүп тур сен бе? Ындыг-даа болза, оон-даа дора чүдек-бужар чүүлдер көөр сен» — диди. ¹⁶ Оон Ол мени Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин иштиги шөлүнчө кири берди. Көөрүмгө, Бурганнын өргээзинче кирер эжик чанында, серилиг чер биле өргүл салыр бедигээш аразында, чээрби беш шаа кижиг бар болду. Олар ооргазын Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче көрүндүр, арыннарын чөөн чүкчө көрүндүр туруп алгаш, чөөн чүкте үнгөн хүнге тейлеп турду. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы менээ: «Кижиг амытан, көрүп тур сен бе? Мээң өргөмдө үүлгедип турары дег чүдек-бужар чүүлдер кылыры Иудеянын чонунга четпес болганы ол бе? Олар оон эрткеш, чуртту күчүлделбиле долдуруп, Мээң киленимни кедергей күшгелдирип турар-дыр. Олар Мээң арнымче шыкпыш аннып турар-дыр!»

¹⁸ Ынчангаш Мээң киленим оларже кыптыгар; Мен оларже кээргел-биле көрүнмес мен, өршээвес мен; олар Мээң шуут кулаамче-даа дуза дилеп алгыржыр болза, дыңнаvas мен» — диди.

Дүрзү-бурганнарга мөгөөрлерниң өлүмү

9 ¹ Оон соонда Дээрги-Чаяакчы дыңзыг үн-биле кыйгырды: «Хоорайны кезедир даалгалыг улус, холунарга өлүм чепсээн туткаш, бээр келинер!»

² Мен сонгу талаже көрүнгөн Устүкү хаалгадан кел чыдар алды кижини көрүп кагдым; кайызы-даа холунда узуткаашкын чепсээ туткан болду. Олар-биле кады лён хеп кеткен, курунда бижээчи кижиниң херекселдерин астып алган бир кижиг бар болду. Келгеш, олар өргүл салыр хүлөр бедигээш чанынга туруп алдылар.

³ Оон Израильдин Бурганынын херувим* кырынга турган өндүр чыры оортан дүшкеш, Бурганнын өргээзинин эргининче чоруй барды. Дээрги-Чаяакчы демги лён хеп кеткен, курунда бижээчиниң херекселдерин астып алган кижини кыйгырып алгаш, ⁴ аңаа: «Иерусалим хоорайны таварып эрте бер, ында үүлгетинип турар бүтү чүдек-бужар чүүлдер дээш качыгдап, ыглашкан улустуң хавактарын демдектеп каг» — деп чугаалады.

⁵ А алды кижиге Ол менээ дыңналдыр мынча диди: «Бо кижиниң соондан хоорайны таварып эрткеш, улусту кам-хайра чок, өршээл чок өлүрүңер. ⁶ Кырганнарны-даа, аныяк оол-кысты-даа, чаш уругларны-даа, херээжен улусту-даа узуткаңар, чүгдө демдектеп каан улустуң чаңгызынга-даа дегбөңер. Мээң ыдыктыг өргөмдөн эгелеп алыңар». Ынчангаш олар Бурганнын өргээзинин мурнунда турган баштыңнардан эгелеп алдылар.

⁷ Бурган алды кижиге: «Мээң өргөмнү бужартадынар, оон мурнунда чаттылган шөлдерни өлүрткен улус-биле долдуруп калыңар! Үнүп чоруңар!» — деп дужаады.

Олар үнгөш, хоорайда улусту өлүрүп эгеледи. ⁸ Кажан израильчилерни өлүрүп турда, мен чааскаан арткаш, хаваамны черге дегизип, мөгөйгөш: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Таанда-ла Сен, Иерусалимче килениң кыптыгып, израиль чонун бүтү артынчызын узуткап каар сен бе?!» — деп алгыра аарак айтырдым.

⁹ Ол менээ: «Израиль болгаш Иудеянын бузут-багы канчаар-даа аажок улут-дур, бо черни хан хөмө алган-дыр, хоорайны кемниг херектер бүргөзөн-дир. Улус: „Дээрги-Чаяакчы бо черни каапкан-дыр, Ол көрбөй турар-дыр“ — деп тур. ¹⁰ Ынчангаш Мен оларже ээ-хайралыг көрүнмес мен, оларны кээргевес

* 8:14 Таммуз бурган — үнүштүң үнүүчелиниң болгаш чаыс-чаашкынның вавилон бурганы. Вавилончуларныкы бүзүрөп турганын ёзугаар, ол бурган кааңнаашкынның эгезинде өлүп калгаш, чаыс чаар үениң эгезинде дирлип кээр турган. * 8:17 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег еске утказы: «Олар будуктарны думчуунуң мурнунда гудуп алган турар-дыр». Дүрзү-бурганга мөгөөрлерниң кандыг-бир ёзулаларын дугайында чугаалап турар чадавас. * 9:3 Херувим — мында бирги болгаш сески эгедө дирит амытаннарны ыңча деп турар. Тайылбырлыг словарже көр.

8:16 Иез. 40:28 || 3 Хаан. 6:3; Иоил 2:17 || Иер. 8:2 8:18 Иез. 5:11; 7:4; 9:10 || 1 Хаан. 8:18; Иов 27:8-9; Иса. 1:15; Мих. 3:4 * 2 4 Хаан. 15:35; 2 Чыл. 23:20 || Дан. 10:5; Ажыл. 1:13 * 4 Бд. ыр. 118:136 || Ажыл. 7:3-4 * 5 Иез. 5:11 * 6 Бл. х. к. 28:49-50; 2 Чыл. 36:17 || Хост. 12:13 * 8 Иез. 11:13 * 9 Иез. 7:23 || Бд. ыр. 9:32; Иса. 29:15; Иез. 8:12 * 10 Иез. 5:11; 7:4; 8:18; Ос. 13:14 || Иез. 11:21

мен; оларның боттарының чедип алган чүвезин боттарының бажынче халдадыр мен» — деп харыылады.

¹¹ Ынчан лён хеп кеткен, курунда бижээчинин херекселдерин астып алган кижиге дедир келгеш: «Сен менээ канчаар дужааган сен, ынчаар күүсеттим» — деп айыткады.

**Бурганның Бодунуң өргээзинден
чорупканы
(Иез. 1:4-28)**

10 ¹ Оон көөрүмге, херувимнернин баштарында бопурук чүве кырында сапфир даштан кылган дужүлге ышкаш бир чүүл көстүп турду. ² Дээрги-Чаяакчы лён хеп кеткен кижиге: «Херувимнернин адаанда дугуйлар аразынче кире бергеш, оларнын аразында чалбыштыг көстөрдөн адыш долдур ап алгаш, хоорайже октавыт» — диди.

Мен көрүп турумда, демги кижиге ынаар кире берди. ³ А херувимнер, ол кижиге кире бээрге, Бурганның өргээзинин мурнуу чүкчө көрүнгөн талазынга турганнар; өргээнин иштики шөлүн булут бүргөп турган. ⁴ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры херувимнин кырындан көдүрүлгөш, Бурганның өргээзинин эргинин кырынче көжө берген. Бурганның өргээзин булут бүргөй алкан, а иштики шөлдү Дээрги-Чаяакчынын чайынналчак чыры шыва алкан. ⁵ Херувимнернин чалгыннарынын даажы өргээнин даштыкы шөлүнгө безин Күчүлүг Бурганның чугаалап турар үнү ышкаш дыңналып турган. ⁶ Кажан Ол лён хеп кеткен кижиге: «Дугуйлар аразында, херувимнер аразында отту ап ал» — дээрге, демги кижиге оларнын аразынче киргеш, дугуй чанынга туруп алды.

⁷ Ынчан херувимнернин бирээзи оларнын аразында отче холун сунгаш, ону ап алгаш, лён хеп кеткен кижинин холунче салып каарга, демгизи ап алгаш, үнө берди. ⁸ (Херувимнернин чалгыннарынын адаанда кижиге холдары ышкаш чүвөлөр көстүп турду.)

⁹ Көөрүмге, херувимнернин чанында дөрт дугуй бар болду; бир дугуй-ла бир херувимнин чанында турду, дугуйлар алдынналчак эргине даш ышкаш көзүлдү. ¹⁰ Дугуйлар дөртөлзө, дугуй бүрү-

зү өскезинин иштинде турар-даа дег, бир дөмөй көстүр болду. ¹¹ Дугуйлар шимчеп үнүпкенде, дөрт таланын кайызынче-даа шиглей шимчеп үнүп болур, шимчээшкин үезинде эргилбес болдулар. Херувимнернин бажы кайнаар угланган болду, дугуйлар ынаар бар чыдар, шимчээшкин үезинде эргилбес болдулар. ¹² Херувимнернин бүгү мага-боттары, ооргалары, холдары болгаш чалгыннары, боттарынын дугуйлары ышкаш, долгандыр карактар-биле долдур шыптынган болду. ¹³ Дугуйларны тырыкылар* деп адаарын кулаам-биле дыңнадым. ¹⁴ Бир херувим-не дөрт арынныг болду: бирги арын — херувимний, ийигизи — кижини, үшкүзү — арзыланнны, дөрткүзү — ээирини.

¹⁵ Херувимнер көдүрүлүп келди. Кевар хемнин чанынга менээ көзүлгөн дириг амытаннар ол болду. ¹⁶ Херувимнер шимчеп чоруптарга, оларнын чанында дугуйлар база кады шимчеп чоруптар турган; а кажан херувимнер черден көдүрүлүп дээш чалгыннарын далбайтыптарга, дугуйлар база оларнын чанынга аңгыланмай артып каар турган. ¹⁷ Кажан херувимнер доктаай бээрге, дугуйлар база доктаар, а херувимнер көдүрүлгөш, дугуйлар база олар-биле кады көдүрүлүп болду, чүгө дээрге дириг амытаннарнын сүлдези дугуйларда болган.

¹⁸ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры Бурганның өргээзинин эргининден ырап чоруткаш, херувимнернин кырынга доктаады. ¹⁹ Мен көрүп турумда, херувимнер чалгыннарын далбаңнаткаш, черден көдүрүлү берди; олар шимчеп чоруптарга, дугуйлар база олар-биле кады чорупту. Олар оон Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин чөөн хаалгазынче кирер чер чанынга доктаады, а Израильдин Бурганынын өндүр чыры оларнын кырынга туруп алды.

²⁰ Кевар хем чанынга Израильдин Бурганынын адаанга көргөним дириг амытаннар ол болду. Херувимнер бо ышкажыл деп билип каапкан мен.

²¹ Оларнын кайызы-даа дөрт арынныг болгаш дөрт чалгынныг, а чалгыннарынын адаанда кижини ышкаш холдарлыг болду. ²² Херувимнернин арыннары Кевар хем чанынга көргөним арыннар

* 10:13 Бо сөстүң болгу дег өске утказы: «Казыргы».

ышкаш көзүлдү; оларнын кайызы-даа мурнунче дорт шимчеп бар чытты.

Паш биле эгт

11 ¹ Бурганның Сүлдези мени көдүргөш, Дээрги-Чаяакчының өргөзүниң чөөн чүкче көрүнгөн хаалгазынга эккелди. Көөрүмгө, хаалгаже кирер чер чанында чээрби беш кижиге турар болду. Оларнын аразында чоннун нояннары болур Азурнуң оглу Иазанияны, Ванеянын оглу Фалтияны көрдүм.

² Дээрги-Чаяакчы менээ: «Кижиге амытан, бузуттут бодалдар бодап, хоорайда багай арга-сүмө берип турар улус бо-дур. ³ Олар: „Бажыңнар тудар таарымчалыг үе удавас чедиң кээр эвес чүве бе? Бо хоорай паш дег, бис — ында эйт дег бис“ — дижиң турар-дыр. ⁴ Ынчангаш сен оларга улур өттүр билип медегле, барып, медегле, кижиге амытан» — дээн.

⁵ Ооң соонда Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези менче бадып кээрге, Ол менээ: «Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: израиль чон, силерниң бодап турар чүвөңер бо ышкакыл; Мен силерниң бодалыңарга чүү кирип турарын билер мен. ⁶ Силер бо хоорайга хөй улусту өлүргөн силер, ооң кудумчуларынга мөчү-сөөктү оваалап каан силер» — дээн. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Хоорай иштиңде оваалай салып каан өлүрткен улузуңар дээрге эгт-тир, а бо хоорай — паш-тыр; а силерни Мен оон үндүр сывырыптар мен. ⁸ Силер дайын-чаадан коргуп турар силер, а Мен силерге дайын-чаа ыдар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Мен силерни хоорайдан үндүр сывырыпкаш, хары улус холунга хүлээдиң бээр мен, силерге онаашкан шииткелиң үндүрер мен. ¹⁰ Дайын-чаадан өлүр силер. Мен силерни Израильдин девискээринге шиидер мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹¹ Иерусалим силерге паш болбас, а силер ооң иштиңде эгт болбас силер; Мен силерни Израильдин девискээринге шиидер мен. ¹² Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы

деп билип аар силер; Мээң дүрүмнеримни сагывай, Мээң хоойлуларымны күүсетпей, силерни долгандыр чурттап турар чоннарнын чаңчылдарын сагып чурттап турган-дыр силер».

¹³ Мен өттүр билип медеглеп турар арамда, Ванеянын оглу Фалтия өлүп калган. Мен дискеткенгөш, хаваамны черге дегизип: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Израиль чоннун артынчызын төңчүзүңгө чедир чок кылыр деп бардың бе?» — деп алгыра аарак айтырдым.

Бурган Израильди катап тургузар

¹⁴ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁵ «Кижиге амытан, бодунун ха-дунмаңны, төрөл чонуну, сээң-биле кады туттурушкунга турган улусту, бүгү израиль чонну бодап көр. Иерусалимде чурттап турар улус оларнын дугайында: „Олар Дээрги-Чаяакчыдан ырап чоруй турган-дыр, бо черни ээлээр кылдыр оларга эвес, а биске берип каан-дыр“ — дижиң турар-дыр.

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: оларны өске чоннар аразынче ырадыр чорудупкан-даа болзумза база өске чурттарже тарадыпкан-даа болзумза, өргөзмөниң орнунга Мен Бодум оларга элээн үеде ыдыктың чер болур мен.

¹⁷ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан бо чүвезин база дамчыт: Мен силерни өске чоннардан чыып эккээр мен, тарадып каапканым чурттардан дедир чандыраң мен, израиль черни силерге эгидип бээр мен.

¹⁸ Мээң улузум чанып келгөш, мында турар бүгү бак, чүдек-бужар чүүлдерин чайладып кааптар. ¹⁹ Мен оларга чаңгыс аай чүректи хайырлап, оларны чаа сүлде-биле бүргээр мен; оларнын дашталган чүрөөн ап каапкаш, чымчак чүректи бээр мен. ²⁰ Ынчан олар Мээң дүрүмнеримни сагыр, Мээң хоойлуларымны барымдаалап, күүседир; олар Мээң чонум болур, а Мен — оларнын Бурганы болур мен. ²¹ А сеткил-чүрээ боттарынын чүдек-бужар, бак чүүлдеринге алыскан

* 11:3 Бо домактын утказы эки билдинмес. Олар, паштын эгтти өрттенип каарындан камгалап турары дег, Иерусалимниң ханалары чонну дайзынның аг-шеринден камгалаар деп, чонну соруң кирип турар чадавас (Иез. 24:3-4 көр).

11:13 Хаан. 18:12; Иез. 3:12 || Иез. 10:19 || Иез. 8:16 11:6 Иез. 7:23; 24:7 11:8 Иер. 42:16

11:13 Иез. 9:8 11:16 Иса. 8:14; Ажыл. 21:22 11:17 Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Соф. 3:20

11:19 Иер. 32:39 || Иез. 18:31; 36:26 11:20 Лев. 26:12; Иез. 14:11; Зах. 13:9 11:21 Иез. 9:10

улустун чедип алган чүвезин оларнын бажынче халдадыр мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

**Бурганның өндүр чырынынч
Иерусалимни каапкаш бурганы**

²² Оон Израильдин Бурганынын өндүр чырынынга бүртеткен херувимнер чалгыннарын далбайтыпкаш, ужуп үнүпкен, дугуйлар база оларнын чанында чораан. ²³ Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры хоорай кырындан көдүрлүп чоруткаш, оон чөөн талазында даг кырынга доктаай берген*. ²⁴ Оон көстүүшкүнге Бурганның Сүлдеси мени көдүргөш, халдей черде чурттадып каан израильчилерге аппарган. Оон соонда мээң көрүп турган көстүүшкүнүм чиде берген. ²⁵ Мен бо черже көжүрткен израильчилерге Дээрги-Чаяакчынын меңээ көргүскөн бүгү чүвезин чугаалап берген мен.

Бүгү чоннун туттурарынын демдээ

12 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амьтан, сен үймээнчилер аразында чурттап турар-дыр сен. Олар көөр карактыг-даа болза, көрбес-тир, дыннаар кулактыг-даа болза, дыңнаvas-тыр, чүге дээрге үймээнчи чон-дур. ³ Ынчангаш, киж амьтан, туттурушкунга таваржып, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөннү белеткеп алгаш, хүндүс, улус көрүп турда, көжүп үнүвүт. Ам турар черинден өске черже, олар көрүп турда, чорувут. Олар, үймээнчилер-даа болза, угаап билип каарлары чадавас. ⁴ Хүндүс, олар көрүп турда, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөннү дашкаар үндүргөш, бодун кежээ, олар көрүп турда, өскээр көжеринче албадаткан улус дег, үнүп кел. ⁵ Олар көрүп турда, бажыныннын ханазын ойбактааш, чүү-хөөннү оон үндүре бер. ⁶ Олар көрүп турда, чүү-хөөннү чүктээш, караңгыда дашкаар үнө бер. Чер-чуртту көрбес дээш, арнын дуглап аар сен. Мен сени израиль чонга сагындырып демдээ кылып каан болгай мен».

⁷ Мен Бурганнын дужааганын ёзу-гаар кылдым. Туттургаш, өскээр көжерде хереглээр чүү-хөөмнү хүндүс дашкаар үндүрүп кааш, кежээ хананы холум-биле ойбактааш, бүгү улус көрүп турда, чүү-хөөмнү чүктээш, караңгыда дашкаар үнө бердим.

⁸ Ертен меңээ Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Киж амьтан, бо үймээнчи израиль чон сенден: „Чүнү канчап тур сен?“ — деп айтырды бе? ¹⁰ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: бо дээрге Иерусалимде чагырып турар кижиге база ында чурттап турар бүгү израиль чонга баш бурунгаар медеэ-дир. ¹¹ Оларга: „Мен силерге сагындырып демдээ-дүр мен: ам кылып турар чүвем иерусалимчилер-биле база болур — олар туттуруп алгаш, шөлүлгеже чоруптар“ — деп чугаала. ¹² Оларнын аразында турар чагырыкчы база чүү-хөөннү чүктээш, караңгыда үнүп чоруптар. Ону үндүре бээр дээш, хананы дежер аппаар. Ол арнын дуглап аар, ынчангаш чер-чуртту көрбес. ¹³ Мен олче Бодунун четкимни чада салыр мен, ол Мээң дузаамга туттунар. Мен чагырыкчыны Вавилон күрүнеже, халдей черже аппаар мен, ынчалза-даа ол ону көрбес*. Оон ол аңаа өлүп каар. ¹⁴ Ону долгандыр турар бүгү улусту — оон дузалакчыларын база шериглерин бүгү хаттар-биле тарадып кааптар мен, хылыжымны хынындан ужулгаш, оларже анныр мен. ¹⁵ Ынчан оларны өске чоннар аразынга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадыр октаптарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар.

¹⁶ Ынчалза-даа Мен оларнын чамдызын дайын-чаа, аш-чут болгаш хамчык аарыгдан камгалаар мен, олар боттарынын чеде бээри өске чоннар улусунга чүдек-бужар үүлгедиглеринин дугайында чугаалап берзин. Ынчан бүгү улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.

¹⁷ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Киж амьтан, чемненип тура, сүрээде, суксун ижил тура, кортканындан сириле.

* 11:23 Елеон дагны ында деп турар. * 12:13 Вавилоннун хааны иудей хаан Седекияны Вавилонче шөлүптөр бетинде, согурартып каан (4 Хаан. 25:7; Иер. 52:11 көр).

11:22 Иез. 10:19 11:23 Зах. 14:4 11:24 3 Хаан. 18:12; Иез. 3:12 12:2 Иса. 42:18-20; Иер. 5:21; Мф. 13:13; Мк. 8:18 12:3 Иер. 36:3 12:5 Иез. 8:8 12:9 Иез. 21:7; 24:19; 37:18 12:10 2 Чыл. 36:11-13; Иез. 21:25 12:13 Иез. 17:20; 19:8; 32:3; Ос. 7:12 12:14 Лев. 26:33; Иез. 5:10 12:15 Иез. 6:7 12:16 Иез. 6:8; 14:22

¹⁹ Чурттуң чонунга Дээрги-Бурган-Чаяакчының Иерусалимның болгаш израиль чернин чурттакчыларының дугайында чугаалаан чүвезин дамчыт: олар аш-чемин дүвүрел-биле чип, суксунун коргуушкун-биле ижер, чүгө дээрге чер бодунун чурттакчыларының каржы-дошкунундан бүгү элбекшилин ышкынып аар. ²⁰ Чурттакчылыг хоорайлар хоозураар, чурт ээнзирээр. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

Бурганның сөзү ылап бүдөр

²¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²² «Киж и амытан, чүгө израиль черде, „Үе эртип турар, а өттүр билген медеглел бүрүзү бүтпес-тир“ деп үлегер домак бар апарганыл? ²³ Улуска Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мен ол үлегер домакты күш чок болдулар мен, ону Израильге моон соңгаар чугаалавайн баар. Оларга мынча деп база дамчыт: өттүр билген медеглел бүрүзүнүң бүдөр үези чоокшулаандыр. ²⁴ Израиль чонга ам меге көстүүшкүннер болгаш хоозун ажыдышкыннар турбас болгай. ²⁵ Мен, Дээрги-Чаяакчы, чугаалаар мен; Мээң чугаалаан сөзүм саадал чок күүсеттинер. Үймээнчи чон, Мен сөзүмнү чугаалааш, силерниң назыныңарда-ла күүседир мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁷ «Киж и амытан, израиль чон: „Иезекиилдин көргөн көстүүшкүнү хөй хүннер эртерге, бүдөр, ол ырак келир үе дугайында өттүр билип медеглээн-дир“ — деп тур. ²⁸ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Мээң сөстөримниң чангызының-даа күүсеттинери ам соңгаарлавас, Мээң чугаалап турар бүгү чүвем бүдөр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бурганның меге медээчилерни шииткени

13 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и

амытан, Израильдин ам өттүр билип медеглеп турар медээчилеринге удур медегле. Боттарының даап бодаанын эзугаар медеглээр ол медээчилерге: „Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыннанар!“ — деп чугаала. ³ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: боттарының бодалдарын эдериш, чүнү-даа көрбейн барган мугулай медээчилер ат болур! ⁴ Израиль, сээң медээчилериң бузундулар аразында шөө-бөрүлөр дег-дир. ⁵ Медээчилер, ханада ойбактарда турбайн турар-дыр силер база Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнүнде израиль чон тулчуушкунга чайгылыш чок туржур кылдыр, оларны дулгай хана тутпайн турар-дыр силер*. ⁶ Силерниң көргөн көстүүшкүннериңер меге, чугаалаан ажыдышкыннарыңар шын эвес; Дээрги-Чаяакчы силерни айбылап чорутпайн турда-ла, „Дээрги-Чаяакчының медеглээн сөзү бодур“ деп чугаалап, сөзүңер бүдери манап турар-дыр силер. ⁷ Көргөн көстүүшкүннериңер хоозун-меге эвес деп бе? Мен чугаалаваан-даа болзумза, „Дээрги-Чаяакчының медеглээн сөзү бодур“ дийип, шын эвес ажыдышкыннар чугаалап турбаан силер бе?»

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Силерниң хоозун-меге сөстөриңер дээш, шын эвес көстүүшкүннериңер дээш Мен ам силерге удур апардым — деп медеглээн. — ⁹ Хоозун-меге көстүүшкүннер көрүп, шын эвес ажыдышкыннар медеэлеп турар медээчилерге Мээң холум көдүрлүр. Олар ам Мээң чонумнун чөвүлелинге киришпес, израильчилерниң чизе-даңызынче киир бижитпес база израиль черже дедир чанмас. Ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁰ Ол медээчилер Мээң чонумну шын оруктан астыктырып, амыр-тайбың чок турда-ла, „Амыр-тайбың-дир“ дээр-дир база чон быжыг эвес хана туруп турда, ону чугай-биле чаап турар-дыр. ¹¹ Ынчангаш хананы чугай-биле чаап турар улуска ооң буступ дүжериң чугаала. Сугтур чаъс кудар, улуг долу

* 13:5 Иезекиилдин бо домакта ажыглап турар овор-хевири дайын үезинде хоорайнын камгалакчыларын көргүзүп турар. Кажан дайын хананы оя шааптарга, камгалакчы шериглер ойбак черже барып, дайынны дозуп, хоорайже киирбес турган.

12:19 Иез. 4:16 12:22 Иса. 5:19; 2 Пет. 3:4 || Иез. 16:44; 18:2 12:24 Иез. 13:23; Мих. 3:6

12:25 Иса. 55:11 12:27 Дан. 10:14 13:2 Иер. 23:16, 26 13:5 Иез. 22:30 13:6 Иер. 5:31; 14:14; 23:21 ||

Иез. 22:28 13:8 Иер. 23:30; Иез. 5:8 13:9 Иез. 20:38 || Иез. 6:7 13:10 Иер. 6:14; 8:11; Мих. 3:5

13:11 Иса. 28:2, 17; Иез. 38:22

чаар, кедергей шуурган көдүрлүр, ¹² хана оон буступ дүжөр. Ынчан улус силерден: „Ону чаап турган чугайыңар кайыл?“ — деп айтыра бербес бе?»

¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен киленней бергеш, кедергей шуурган көдүрөр мен, хорадаарымга, сугтур чазс кудул, улуг долу чагаш, хананы бүрүнү-биле узуткап кааптар. ¹⁴ Чугай-биле чаап кааныңар хананы үрөп бускаш, чер-биле деңнештир таптап кааптарымга, ооң таваа көс-түп кээр. Хана буступ дүжөргө, силер база оон-биле кады өлүп каар силер. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁵ Ханаже база ону чугай-биле чаап турар улусче килеимн ынчаар кыптыгар. „Хана-даа, ону чугайлап турган улус-даа ам чок“ — деп, силерге чугаалаар мен. ¹⁶ Амыр-тайбың чок турдала, Иерусалимге амыр-тайбың доктаар деп ажыдышкыннар медеглөп турган Израильдин медээчилери чок апаар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁷ «А ам, киж и амытан, чонунда боттарыңың даап бодап алганын ёзугаар өттүр билип медеглөп турар херэежен улусче көрүп көр. Оларга удур медеглөп, ¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бүгү улустун холдарыңа* сугар билектештер даарап база узуну аңгы-аңгы баш шывыглары кылып, кижилерниң амы-тынын илби-шиди-биле дузактап турар херэеженнер, ал болур силер! Таанда-ла Мээн чонумнун аразынга киж и амы-тыны дузактап тургаш, боттарыңарнын амы-тыныңарны камгалап аар боладыңар бе? ¹⁹ Силер каш адыш ишти арбай дээш база каш кескинди хлеб дээш Мээн чонумнун аразынга Мени бак атка кирип, мегенерни тооп дыннап турар Мээн чонумну дурайлап, өлбөс ужурулуг улусту өлүмгө онаап, амылыг артпас ужурулуг улусту амы-тынның арттырып каар-дыр силер».

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен силерниң кижилер амы-тыны тудуп ап, дузактап турарыңар илби-шидиди билектештеринерге удур мен. Оларны холуңардан ушта тырткаш, тудуп ап турарыңар улусту, дузакка кир-

ген куштар дег, хостап салыр мен. ²¹ Силерниң баштарыңар шывыгларың ора тырткаш, Бодумнун чонумну силерниң холуңардан адырар мен, ол ам силерниң олча-тывыжыңар болбас. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ²² Чөптүг-шынның кижилериниң сеткил-хөңнүн аартырын күзевейн турумда-ла, боттарыңарның мегенер-биле оларнын сеткил-чүрээн мунгараткан силер, кем-буруулуг улусту бузут-бактыг оруктарыңдан ойталавас кылдыр деткип, оларга амы-тынын камгалап аар арга бербейн турар силер. ²³ Ол бүгү дээш силер моон сонгаар хоозун-меге көстүүшкүннеринер көрбөс силер, илби-шидинер кылбас силер. Мен Бодумнун чонумну силерниң холуңардан адырар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

Дүрү-бурганга мөгөөр чорукту шииткени

14 ¹ Израильдин баштыңнарынын чамдыкызы менче келгеш, мурнума олуруп алды. ² Дээрги-Чаяакчы мен-нээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалады: ³ «Киж и амытан, бо дээрге дүрү-бурганнарын боттарыңың чүрээнге сиңирип, бачыдын боттарыңың мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алган улустур. Канчар оларга Менден чүве айттарың чөшпээрэр мен? ⁴ Олар-биле чугаалашкап, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: бир эвес израиль чондан кандыг-бир киж и дүрү-бурганнарын бодунун чүрээнге сиңирип, бачыдын бодунун мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алгаш, оон соонда Бурганның медээчизинге кээр болза, Мен, Дээрги-Чаяакчы, оон хөй дүрү-бурганнары дээш анаа таптыг харыылаар мен! ⁵ Израиль чон дүрү-бурганнар дээш Мени каапкан-даа болза, оларнын сеткил-чүрээн Бодумче ээлдирип аар мен.

⁶ Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Менче эглип келиңер, дүрү-бурганнарыңардан ойталап, чүдек-бузар чүүлдериңерден өскээр көрнүңер!

⁷ Бир эвес израиль чондан кандыг-бир киж и азы Израильде чурттап турар даштыкы улустун кайы-бирээзи Мени

* 13:18 Өске бурунгу сөзүглелде «Мээн холдарымның бүгү чүстеринге» деп бижээн.

13:14 Иез. 6:7 13:19 У. ч. 28:21 13:22 Иер. 23:14 || Иез. 18:21 13:23 Иез. 12:24; Мих. 3:6

14:1 Иез. 8:1; 20:1 14:3 4 Хаан. 3:13; Иез. 20:3, 31 14:6 Иез. 18:30

каапкаш, дүрзү-бурганнарын бодунун чүрээнге сиңирип, бачыдын бодунун мурнунга тептиге бээр моондак кылдыр салып алгаш, оон соонда Бурганның медээчизинге кээп, ону дамчыштыр Менден чүве айтырар болза, Мен, Дээрги-Чаяакчы, анаа Бодум таптыр харыс бээр мен. ⁸ Мен ол кижиге удур апаар мен, ону өскелерге улегер-чижек, кочу-шоот кылып каар мен. Ону Бодумнун чонумнун аразынга амылыг арттырбас мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

⁹ А бир эвес Бурганның медээчизи бодун дуурайлаттырып алгаш, өттүр билип медеглэй берген болза, ону Мен, Дээрги-Чаяакчы, дуурайлап кааным олду^{*}; Мен ол медээчиге холум аннып, ону Мээң израиль чонумнун аразынга артпас кылдыр узуткап каар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹⁰ Улус боттарының кем-буруузун чүктээр — медээчиден сүме айтырган кижиниң-даа, медээчинин бодунун-даа алып кеземчези бир демей болур. ¹¹ Израиль чон моон сонгаар Менден өскээр барбазын дээш база оон ыңай янзы-бүрү бачыггытары-биле боттарын бужартатпазын дээш, ындыг болур. Ынчан олар Мээң чонум апаар, а Мен оларның Бурганы болур мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

***Хөй эвес иерусалимчилер
шииткелден чайлаар***

¹² Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹³ «Кижиге амытан, кандыг-бир чурт Менден кара сагыштыгы-биле ойталап, Менээ удур бачыт үүлгедирге, Мен холумну ынаар аннып, ында аъш-чем курлавырын узуткап каарын шиитпирлээн дижик мен; ынаар аш-чут ыдып, ында турар улусту, мал-маганны чок кылып каар дээн дижик мен. ¹⁴ Бир эвес ол чуртта Ной, Даниил болгаш Иов деп үш кижиге бардаа турган болза, олар боттарының чөптүү-шынныгы-биле чүгле боттарының амы-тынын камгалап аар ийик — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁵ Азы Мен бо чуртче, ону хоозурадыр дээш, черлик аң-араатаннар ыдыптарымга, ол чурттагы чок арткан дижик. Аң-араатанның боорга, кым-даа ону таварып эртип шыдавас ийик. ¹⁶ Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — демги үш кижиге ол черге турган болза, олар боттарының оглу-кызын безин камгалап ап шыдавас ийик. Олар чүгле боттары камгалал алыр, а чер ээн-зиреп каар турган. ¹⁷ Азы Мен бо чуртче кылыш ыткаш: „Кылыш, бо черни таварып эрткеш, ында турар улусту, мал-маганны узуткап каг!“ — дээн дижик мен. ¹⁸ Дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — демги үш кижиге ол черге турган-даа болза, оглу-кызын камгалап ап шыдавас, а чүгле боттары камгалал алыр ийик. ¹⁹ Азы Мен бо чуртче хамчык аарыг ыткаш, улусту-даа, мал-маганны-даа узуткаар дээш, килеңим олче кыптыгып, өлүрүүшкүн кылган дижик мен. ²⁰ Дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — Ной, Даниил болгаш Иов олар ол черге турган-даа болза, оглу-кызын камгалап ап шыдавас, а чүгле боттары чөптүг-шынныындан камгалал алыр ийик».

²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан Мен Иерусалимде улусту, мал-маганны узуткап каар дээш, олче дөрт шаажылап: дайын-чаа, аш-чут, аң-араатан болгаш хамчык аарыг ыдыптар болзумза, кайы хире берге боор деп! ²² Ындыг-даа болза, Иерусалимге дириг арткан улус турар, оларнын оон үндүр бээр оглу-кызы турар. Олар силерге кээрге, оларның багай аажы-чаанын, үүлгедип турар черектерин көргөш, Мээң Иерусалимге бүгү айыыл-халапты чүге ытканымны билип ап, оожургаар силер. ²³ Оларның аажы-чаанын, үүлгедиглерин көргөш, оожургаар силер, чүге дээрге Иерусалимге көргүскен кеземчезин Мээң хей черге кылбаанымны билип аар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 14:9 Азы: «Мен ооң будулуп туарын көргүзөр мен».

14:8 Ы. х. к. 28:37; Иез. 5:15 || Иез. 6:7 14:9 3 Хаан. 22:22-23; Иер. 20:7 14:11 Лев. 26:12; Иез. 11:20; Зах. 13:9 14:13 Лев. 26:25-26; Иса. 3:1; Иез. 4:16 || Иез. 5:16-17 14:14 Э. д. 6:9; Иов 1:1; Дан. 1:6; 6:4 14:16 Иез. 5:11 14:17 Иез. 29:8 14:21 Иер. 14:12; Иез. 5:17; Ажыд. 6:8 14:22 Иез. 6:8; 12:16

Ажы чок будук

15 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан:

² «Киж и амытан, виноград сывынын будуу арга-арыгда бүгү ыяштарның будуктарындан чүзү-биле дээрэдээрил?

³ Виноград сывының будуун херектиг чүве кылыр дээш кезер ийик бе? Оон оода кандыг-бир эт-херексел азар өргөн кылыр ийик бе? ⁴ Кажан ону оттулар дээш отче октаптарга, от оон ийи ужун чипкен, а ортузу хөмүрлени берген соонда, ол будук ам кандыг-бир чүве кылырынга тааржыр бе? ⁵ Ол будук будун тургаш, чүнү-даа кылырынга таарышпаан болза, ону от чиптерге, өрттенип калган соонда, ол ам кандыг-бир чүве кылырынга тааржыр бе?»

⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Арга-арыгда ыяштар аразындан виноград сывының будуун отка чиртир кылдыр берипкеним дег, Иерусалимнің чурттакчыларын база отка чиртир мен. ⁷ Мен оларга удур апаар мен. Олар оттан үнүп келген-даа болза, чалбыш оларны оон дөмей-ле сырыптар. Кажан Мен оларга удур апаарымга, силер Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ⁸ Өскерликчи болганы дээш, Мен оларның черин хоозурадып каар мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

*Израиль чон ашаанга шынчы эвес
херээженге дөмей*

16 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Иерусалимнің чонунга оон чүдек-бужар чүүлдерин айтып көр. ³ Сен Иерусалимге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: сээң дазыл-дөзүн болгаш төрөөн чериң — ханаан чер; сээң адаң — амор эр киж и, а иең — хет херээжен турган*. ⁴ Төрүттүнген хүнүнде сээң хиниңниң ужун шарываан, сени дус чажып, арыглаваан*, суг-биле чугбаан, чергекке ораваан. ⁵ Ол бүгүнүн

бирээзин кым-даа сөңзэ өршээлдиг саггыжындан кылып бербээн, кым-даа сенче кээргел-биле көрүнмээн. Харын сени ажык шөлче үндүр октапкан, төрүттүнген хүнүнде улус сээң амы-тыныңны херекке албаан.

⁶ Мен сээң чаның-биле эртип бар чыткаш, ханынга былчажып, тепкиленип чыдарыңны көрүп каан мен. Ханыңга былчажып чыдырында, «Амы-тынның артар сен!» дээн мен, «Өлбес сен!» дээн мен. ⁷ Сени, хову-шөлдүн чечээ дег, өс-түрүп каан мен. Сен өзүп келгеш, узап, кайгамчык чараш апарган сен; эмитлерин борбайып, бажың дүгү узай берген, ынчалза-даа чанагаш, шыптынмаан хевээр арткан сен.

⁸ Чаның-биле катап база эртип бар чыткаш, Мен сени көрүп каан мен: ынакшыыр үен келген болган. Мен сени чалгыным адаанга кызып ап, чанагажыңны чажыра шуглап каан мен. Сөңзэ дангыраам бергеш, сээң-биле керээ чарып алган мен. Сен Мээңи апарган сен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. ⁹ Мен сээң ханыңны суг-биле чугташ, мага-бодуну чаагай чыттыг үс-биле чаап каан мен. ¹⁰ Мен сөңзэ угулзалап даараан тон кедиргеш, будунга чаражы кончуг идик кедирип каан мен. Сээң бажыңны чуга лён-биле шыпкаш, торгу думаалай кедирип каан мен. ¹¹ Оон сени каасталгалар-биле шимеп кагдым: билектеринге билектээштер суккаш, мойнунга каас илчирбежигештер азып кагдым; ¹² кулаанга сыргалар, думчуунга сырга суп кагдым, бажыңга каас-чараш дээрбек бөрт кедирдим. ¹³ Алдын-мөңгүн-биле каастанып алдын, чуга лён, торгу болгаш угулзалыг пөстөрдөн даараан кептер кедип турдун, аыш-чемин — эн эки далган, ары чигири болгаш олива үзү турду. Сен кайгамчык чараш апарып, кадын кижиниң өндүр-чаагайын чедип алдың. ¹⁴ Чараш-каазың дээш чоннар аразыңга алдар-адың непперей берген, чүгө дээрге сөңзэ Мээң берген кайгамчык чараш каасталга, хевин ачызында чараш-каазың тулган апарган

* 16:3 Амор, хет — бо чоннар Ханаанга израильчилерниң кээр мурунунда чурттап турган. * 16:4 Чоокку Чөөн чүкте чаа төрүттүнген чаш төлдү үске эзилдирген дус-биле чодар чаңчыл бистин үеде-даа билдингир.

15:2 Иез. 17:6 15:6 Иер. 4:12; 51:1; Иез. 19:10; Ос. 4:19 16:2 Иез. 20:4; 22:2 16:3 Э. д. 15:16; Ы. х. к. 7:1; Башт. 1:26 16:6 Ы. х. к. 32:10 16:8 Руф. 3:9 || Хост. 19:5 16:12 Э. д. 24:22 16:13 Ы. х. к. 32:13-14

болгай». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ «А оон сен бодунуң чараш-каа-зынга идегээш, ат-алдарыңны ажыглап, самыырап эгеледин. Чаның-биле эрткен эр кижги бүрүзү-биле самыын чорук кылып, кым-биле-даа холбажыптар турдун. ¹⁶ Хевинниң чамдызын ап алгаш, бедик тейлерге бурганнарга мөгөйишкин кылыр каасталгалыг черлер туткаш, анаа самыырап турдун; ындыг чорук кажан-даа турбас ужурлуг. ¹⁷ Сеңээ бергеним, Мээң алдын-мөнгүнүмден кылган кайгамчык чараш каасталгаларың ап алгаш, бодунга эр көжээ-дүрзүлөр кылып ап, олар-биле самыырап турдун. ¹⁸ Бодунуң угулзалыг тоннарың ап алгаш, ол көжээ-дүрзүлөргө кедирип кагдын, оларның мурнунга Меңээ хамааржыр олива үзүн, чаагай чыттыг чүүлдерни салып турдун. ¹⁹ Мээң сеңээ берген аш-чемимни: сени чөмгөрип турганым эн эки далган-тараа, олива үзү болгаш ары чигирин бодунуң дүрзү-бурганнарыңга берип, чаагай чыттыг өргүл кылдыр өрттедиң турдун. Бүгү чүве ынчаар болуп турду». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

²⁰ «Сен Мээң төрүп берген оглу-кызынны ап алгаш, дүрзү-бурганнарга өргүл кылдыр чиртип турдун. Сээң самыыраашкының чедишпес болганы ол бе?

²¹ Мээң ажы-төлүмнү өлүргөш, дүрзү-бурганнарга өргүп турдун. ²² Чүдөк-бужар чаңкылдарың база самыыраашкының кедереп турда, аныяк шаанны — чанагаш, шыптынмаан, ханыңга былчажып, тепкиленип чытканыңны сагынмадың.

²³ Ат болур сен! — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ол бүгү бузуттуг үүлгедиглерин соонда, ²⁴ бодунга бедигеэштер кылып ап, шөл бүрүзүңге бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп алдың. ²⁵ Булуң бүрүзүңге бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп алгаш, бодунуң чараш-каазыңны бужартадып, чаның-биле эрткен кижги бүрүзүңге чыдып берип, самыыраашкының кедереп турду. ²⁶ Сен египетчилер-биле, эрзээ кончуг кожаларың-биле самыырааш, Мээң киленим кыптыктырып, са-

мыыраарың кедереп турду. ²⁷ Көр даан, Мен сенче холум аннып, сенээ доктаадып каан девискээрни кызырып кагдым. Мен сени бужар аажы-чаңындан ыдып човай берген дайзыннарың — филистимнерге кара туразында аажылаар кылдыр хүлээдиң бердим. ²⁸ Сен ассирийлер-биле база самыырап турдун, ынчалза-даа ол база сенээ чедишпес болду, ханар деп чүве билбес болдун. ²⁹ Халдей чер — сadyжылар чурту-биле самыыраарың кедерээн, ынчалза-даа ол база сенээ чедишпес болду.

³⁰ Дөстүңмес самыын херээжен ыш-каш, ол бүгүнү үүлгедиң турунда, сээң чүрээң кайы хире могап-турупкан ирги! — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ³¹ Булун бүрүзүңге бедигеэштер кылып ап, шөл бүрүзүңге бурганнарга мөгөйишкин кылыр черлер тудуп ап тургаш, сен анаа ыңган херээженге дөмей эвес болдун, чүгө дээрге төлевир албайн турдун. ³² Сен болза бодунуң ашаанга өскерлип, өске ашактарже туралаан херээжен дег болдун. ³³ Бүгү ыңган херээженнер төлевир алыр болгай, а сен хандыкшааннарыңга бодун белектер сөңнөп, олар сээң-биле самыыраар дээш, кайың-даа болза кээр кылдыр, оларны садып ап турдун. ³⁴ Сээң самыыраашкының өске херээженнерни ышкаш эвес болду: сени кым-даа сүрүп маңавады, сен бодун хандыкшааннарыңга төлевир берип турдун, а сенээ кым-даа төлевир бербеди. Ындыг чоруун-биле сен өскөлөргө дөмей эвес болдун».

³⁵ Ынчангаш, самыыраан Израиль, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңна!

³⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Акса-мөңгүнүң хандыкшааннарың дээш чарып», шалданынны оларга көргүзүп, олар-биле база бүгү чүдөк-бужар дүрзү-бурганнарың-биле самыырааның дээш, ажы-төлүңнүң ханын төп, оларны дүрзү-бурганнарга өргүп турганың дээш ³⁷ Мен сээң таалап-ханып турганың бүгү хандыкшааннарыңны — ам ынакшып турарың-даа улусту, ам көөр хөңнүң чок-даа улусту кады чыыптар мен. Оларны чер болгандан сенээ удур чыггаш, сени оларның мурнунга шалданнаар мен, олар

* 16:36 Азы: «Эмин эрткен туралаашкының көргүзүп».

16:15 Лев. 17:7; Иса. 1:21; Иер. 23:3 || Иер. 2:20; Ос. 1:2 16:17 Иез. 7:20; 23:40-41 16:19 Ос. 2:8
16:21 Иез. 20:26; 23:37 16:25 Иер. 3:2 16:26 Иез. 20:7; 23:19 16:28 4 Хаан. 16:7-18; Иер. 2:18; Иез. 23:12
16:29 Иез. 23:14-17 16:32 Ос. 3:1 16:33 Ос. 8:9 16:37 Иез. 23:22 || Быт. 1:8; Иез. 23:29; Ос. 2:10

сээң бужарыңны көрүп каар. ³⁸ Мен сөң ашаанга өскерилген херээженнерге дег база киж илүргөн улуска дег кеземче оонар мен; хүннээнимден хорадап, килеңнээш, сээң ханың төгөр мен. ³⁹ Сени бодунуң хандыкшааннарыңга хүлээдип бээримге, олар сээң бедигээштерини узуткап, бурганнарга мөгөйиш-кин кылыр черлерини үрөп бузуп каар; олар сээң хевинни ушта тырткаш, чаражы кончуг каасталгаларыңны хунаап алгаш, сени шыптынмаан, чанагаш кылдыр арттырып каар. ⁴⁰ Олар сөңээ удур хөй улус чыып эккелгеш, сени даштар-биле соп, хылыштар-биле одура шаап каар. ⁴¹ Олар сээң бажыңнарыңны өрттедип, сөңээ үлдүргөн шиткелди хөй күрүндөр көрүп турда, күсөдир. Мен сээң самыыраашкынының төнчүзүн салыр мен, сен моон соңгаар хандыкшааннарыңга төлевир бербес сен.

⁴² Ооң соонда Мээң сөңээ удур килеңим намдай бээр, хорадаан сагыжым сенден чайлай бээр. Мен оожургап, сенче оон ынай килеңмес мен. ⁴³ Аныяк шааннь сагынмайн барганың дээш, ол бүгү-биле мени килеңнедип келгениң дээш чедип алган чүвениң бодунуң бажыңче халдадыр мен. Бодунуң өске чүдек-бужар чаңчылдарыңга самыыраашкыны чүге немеп алдың?» — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн.

Иерусалим кожа чурттардан дора

⁴⁴ «Чугаазыңга үлегер домактар ажыглаар улус сээң дугайыңда: „Авазы кандыгыл, уруу база ыңдыг болур“ — деп боор. ⁴⁵ Сен бодунуң аванцың ызулут уруу сен, а ол ашадан база ажы-төлүндөн ойталаан болгай, сен — угба-дунмаларың ышкаш сен, а олар ашактарың база ажы-төлүн каапкан болгай. Силерин иенер хет херээжен, а аданар — амор киж. ⁴⁶ Сээң угбаң — Самария; ол бодунуң уруглары-биле* сээң сонгу талаңга чурттап турган. А дунмаң Содом бодунуң

уруглары-биле сээң мурнуу талаңга чурттап турган. ⁴⁷ Сен болза чүгле оларнын оруктарың эдирип, чүдек-бужар чаңчылдарын үлегерлеп ап турган эвес, а оон-даа дора бооп, бодунуң бүгү оруктарыңга олардан артык будалган сен. ⁴⁸ Мен дигриг Бодунуң адым-биле даңгыраглап тур мен: Содом дунмаң база оон уруглары сээң база сээң уругларыңнын үүлгедип турганы бузуттуг херектерни үүлгедип көрбөөннер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

⁴⁹ Содом дунмаңнын база оон уругларының кем-буруузу бо-дур: олар улуургап, эмин эрттир тодуп, амыр-шөлөөн чурттап тургаш, яды-түрөңги, чединмес улуска дуза катпааннар. ⁵⁰ Олар мезээренип, Мээң мурнума чүдек-бужар херектер үүлгедип турган. Ону көргөш, Мен олардан ойталаан мен. ⁵¹ А Самария сээң бачыттарыңнын чартыгы хире безин бачыт үүлгөтпээн. Сен оларны чүдек-бужар чаңчылдарың-биле ажып каапкан сен, үүлгедип турган чүдек-бужар херектерини көөргө, сээң угба-дунмаң актыг ышкаш көстүр-дүр. ⁵² Бак адың эдилээр сен, а угба-дунмаңнын байдалың экижидип каан-дыр сен*: бачыттарың оларнындан бужар болгаш, олар сенден актыг бооп көстүр-дүр. Ытканыңдан арнын кыссын, бодунуң бак адыңны эдилээр сен, чүге дээрге сээң чаныңга угба-дунмаң актыг бооп көстүр-дүр.

⁵³ Ынчалза-даа Мен Содомга база оон уругларыңга эки чолду эгидер мен, Самарияга база оон уругларыңга эки чолду эгидер мен. Оларга ышкаш, сөңээ база эки чолду эгидер мен. ⁵⁴ Сен ынчан бодунуң бак адыңны эдилеп, үүлгөткөн бүгү чүвөңдөн ыдып човаар сен, угба-дунмаң сени көргөш, аргалал алыр. ⁵⁵ Сээң угба-дунмаң — Содом болгаш оон уруглары база Самария болгаш оон уруглары биеэги байдалыңче эглип кээр, сен база бодунуң уругларың-биле кады биеэги байдалыңче эглип кээр сен.

* 16:46 Уруглар — кол хоорайга хамааржыр чоок-кавы хоорай, суурлар. Сонгу күрүнениң на-йысылалы Самарияны Омри хаан, чижеглөп алырга, б. э. чедир 870 ч. туруп каан, ол хоорай Иерусалимден оранчок сөөлзүредү үндөзилеттинген. Ындыг-даа болза, Сонгу күрүне бодунуң турган үзүндө Мурнуу күрүнөдөн улуг болгаш күштүг турган, ынчангаш мында Самарияны угбазы деп адаан. * 16:52 Азы: «Сен угба-дунмаңны буруудайып турган сен».

16:38 Лев. 20:10; Ы. х. к. 22:22; Иез. 23:45 16:39 Иез. 23:26 || Ос. 2:3 16:40 Иез. 23:47

16:41 4 Хаан. 25:9; Иер. 39:8; 52:13 || Иез. 23:27 16:42 Иез. 5:13 16:44 Иез. 12:22; 18:2

16:45 Иез. 16:3 16:46 Э. д. 18:20; Иса. 1:10; Иер. 23:14 16:47 Иез. 5:6-7 16:48 Иез. 5:11

16:49 Э. д. 13:10 16:50 Э. д. 13:13; 18:20 16:51 Иер. 3:11 16:53 Иез. 29:14; 39:25

⁵⁶ Улуургап турган үенде, Содом дунман сенээ кочуланчыг болган*. ⁵⁷ Сээң үүлгеткен бузут-багың көстү бербээнде, ыңдыг турду. А ам сен бодун арамей чонга* болгаш ооң бүгү кожаларыңга база филистим чонга — сени бак көрүп турар долгандыр хүрээлээн бүгү улуска — кочулап апарган-дыр сен. ⁵⁸ Бодунун самыыраашкынын дээш, чүдек-бужар чаңчылдарың дээш кеземчени чүктээр сен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁵⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сени кылган үүлгедийң ёзугаар аажылаар мен, сен дангыраанны тоовайн барып, чагыг-керээмни үрээндир сен. ⁶⁰ Ынчанмыже Мен аныяанда сээң-биле чарган чагыг-керээмни утпас мен, сээң-биле мөңгө чагыг-керээни чарар мен. ⁶¹ Кажан Мен сээң утбадунманны, улуун-даа, бичезин-даа, ап алгаш, урутларың дег кылдыр сенээ хүлээдиң бээримге, эрткен оруктарың сактып келгеш, ыядып човаар сен. Ол бүгү Мээң сээң-биле чарган чагыг-керээмниң кезээ эвес-даа болза, Мен ынчаар кылыр мен. ⁶² Сээң-биле чарган чагыг-керээм катап база күштүг апар, ынчан сен Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен. ⁶³ Ынчан сээң үүлгеткен бүгү херектерини арыглап каарымга, ону утпайн сактып, ыядып човаар база ытканыңдан моон сонгаар аксың безин ажыдып шыдавас сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Виноград сывы биле ийи эзир

17 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиямытан, израиль чонга тывызык ыдып, бо угаадыглыг чугааны дамчыт. ³ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Улуг далбагар чалгыннарлыг, селбегер шокар эзир Ливан сынга ужуп келген. Ол бир пөштүн бажын сегирип алгаш, ⁴ ооң эң үстүндө чиирбейни сыккаш, хаанан черже* эккеп, садыгжылар хоорай-

ыңга салып каан. ⁵ Эзир ол черниң бир үрезинин ап алгаш, үнүш үнүүчөл хөрзүңге, улуг суг чанынга олуртуп каарга, тал дег өзүп келген. ⁶ Үрезин өзүп үнгөш, саглагар, чавыс виноград сывы апарган. Ооң будуктары эзирже ээгиң турган, а дазылдары олуртуп каан черинге артып калган. Үрезин ынчалдыр виноград сывы апарып, адырланып, будук-бүрүленип, тарай берген. ⁷ Улуг далбагар чалгыннарлыг селбегер өске эзир база турган. Демги виноград сывы бодунун дазылдарын олуртуп каан черинден ийиги эзирже шөйүп, ону сугтарып, ажаар кылдыр, будуктарың олче хере сунуп тур-ла! ⁸ Сыпты эки шөлге, улуг суг чанынга олуртуп каан, ынчангаш ол будукталып, чимизин берип, улуг-чаагай сып апарып шыдаар турган.

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Ол сып чедишкинниң болур бе? Бирги эзир ону дазылы-биле тура тырткаш, чимистерин үзе тыртып каастарга, ол кадып калбас бе? Оон бүгү чаш будуктары кадып каар, ону дазылы-биле тура тырттарда, өндүр улуг күштүн-даа, хөй шеригниң-даа херээ чок. ¹⁰ Олуртуп каан-даа болза, ол чедишкинниң болур бе? Чөөн чүктүн изиг хады олче үрүштери билек, шуут кадып калбас бе? Эзүп турган черинге кадып калбас бе?»

¹¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹² «Үймээнчи чонга: „Бо бүгүнүң чүү деп уткалыын билбезиңер ол бе?“ — деп чугаала. Оларга мону дамчыт: Вавилоннун хааны Иерусалимге келгеш, Иудеяның хаанын, оон нояннарны тудуп алгаш, Вавилонче кады аппаратаның көргүскени ол-дур. ¹³ Вавилоннун хааны Иудеянын хаанының хан төрелинден өске кижини шилип алгаш, оон-биле керээ чарып, дангырак-биле хүлээндирип алган. Ол оон чурттун баштын улузун база эдертип аппаратан — ¹⁴ күрүне бажын чөпшүл доңгайтып, оон соонда көдүрүлүп шыдавайн баргаш, чүглө демги керээни сагып амыдыраар

* 16:56 Азы: «Улуургап турган үенде чугаа-сөзүңге Содом дунман дугайында сактыр хире эвес турган сен». * 16:57 Өске бурунгу сөзүглелде «Эдом чонга» деп бижээн. * 17:4 Азы: «Садыгсаймаа черинче».

16:60 Лев. 26:42 || Иса. 55:3; Иер. 32:40 16:61 Иез. 6:9; 20:43; 36:31 16:62 Иез. 6:7 17:3 Ы. х. к. 28:49; Иер. 48:40; 49:22 17:5 Ы. х. к. 8:7 17:6 Иез. 15:2-3 17:10 Иез. 19:12 17:12 4 Хаан. 24:12-15; Иер. 24:1-2 17:13 4 Хаан. 24:17; Иер. 37:1

кылдыр аппарган. ¹⁵ Ынчалза-даа Иерусалимде чаа хаан Вавилоннун хаанынга удур тура халыгырын оралдажып, айттар болгаш хөй шериг дилеп аар дээш, бодунун элчиннерин Египетче чорудупкан. Ол хаан чедишкниниг болур бе? Ынчап турар киж ириг артар бе? Керээ үрээш, ол дириг артар бе?

¹⁶ Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — ол хаан Вавилонга, ону дүжүлгеге олурткан хаанның черинге өлүп каар; ол хаан Вавилоннун хаанынга берген дангыраан үрөп, оң-биле чарган керээзин күш чок болдурган болгай. ¹⁷ Кажан Вавилоннун хаанының аг-шерии бүзээлел чалдары кылып, бүзээлел суургалары тулуп, хөй улусту кыргып-хыдыры-биле белеткени бээр-ге, күштүг аг-шериглиг, хөй чоннуг фараон ол дайынга Иудеяның хаанынга дуза катпас. ¹⁸ Бодунун дангыраан үрээни дээш, керээни күш чок болдурганы дээш, азаашкын кылып, хол тудушкаш, дөмей-ле бо бүгүнү үүлгеткени дээш ол хаан дириг артпас.

¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен: ол хаан Мээн мурнумга берген дангыраан, Мээн мурнумга чарган керээзин үрөөн болгай; Мен оң үүлгедии бодунун-на бажынче халдадыр мен. ²⁰ Мен олче Бодумнун четкимни чада салыр мен, ол Мээн дузаамга туттуруп аар. Оң Менээ удур кылган өскерликчи чоруу дээш ону Вавилонга эккеп шиидер мен. ²¹ Оң дескен дайынчылары хылышка шаштырып аар, а дириг арткан улустун бүгү хаттар-биле тарadyп кааптар мен. Ынчан Дээрги-Чаяакчы Мээн мону чугаалаанымны билеп аар силер».

²² Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Бодум ол пөштүн шыпшык бажындан чиирбей ал алгаш, олуртуп каар мен; пөштүн үстүкү будуктарындан чымчак чиирбей сып алгаш, өндүр бедик дагга олуртуп каар мен. ²³ Мен ону Израильдин бедик даанга олуртуп каар-

ымга, ол улгадып өскөш, тооруун бээр, улуг-чаагай пөш апаар, янзы-бүрү чалгынныг куштар анаа уя тудуп ап, оон будуктарынын чаглаанга чурттап бээр. ²⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, бедик ыяшты чавыс, а чавыс ыяшты бедик кылдыр кылып турарымны арыгда бүгү ыяштар билип алзын. Мен ногаан ыяшты кургадып, а кургаг ыяшты чечектелдирип каар мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, чугаалаан сөзүмнү күүседир мен».

*Бачыт дээш хуу харысалага
(Иез. 33:10-20)*

18 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Чүте силер израиль черге „Шандыр катты адалары чип турган, а ажы-төлүнүң дужи катжаан“ дээн үлегер домакты ажыглап турар силер? ³ Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн, — израиль черге улус моон сонгаар ол үлегер домакты чугаалавас апаар. ⁴ Билип алынар, бүгү улустун амы-тыны Менээ хамааржыр: адазының-даа, оглунун-даа амы-тыны Мээн эргемде болур. Бачыт үүлгеткен киж ириг боду өлүп каар.

⁵ Кандыг-бир киж актыг-шынныг бооп, шынныг база чөптүг чорук кылып чоруур дижи. ⁶ Ындыг киж ириг израиль чоннун дүрүз-бурганнарынга мөргүвөс, дагларга ол бурганнарга өргөөн аш-чемни чивөс, өскө киж кадайы-биле самы-равас, бодунун кадайының ай демдээ көөр үезинде оң-биле чоокшулашпас; ⁷ кымны-даа кызып-кыйбас, бодунга өрелиг кижиниң артгырып каан долаазын эгидип бээр, улус үптөвөс, бодунун аш-чемин аштаан кижиге бээр, хевин чанга кижиге кедирер; ⁸ акша-мөңгүнү хөө алыр дээш чегдирбөс, хуузун хавырбас, бодунун холун кеминг херек кылырындан тыртып чоруур, чаргылдашкан улусту чөптүү-биле шиидер; ⁹ Мээн хоойлуларымны сагыр болгаш айтышкыннарымны чүткүлдүү-биле күүседир. Ындыг киж чөптүг-шынныг боор база ыяапла амылыг артар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

17:15 4 Хаан. 24:20; 2 Чыл. 36:13 17:16 Иез. 5:11 17:17 4 Хаан. 25:1; Иез. 4:2 || Иер. 37:5

17:20 Иез. 12:13; 17:20; 32:3; Ос. 7:12 17:21 Иез. 5:10 17:23 Иез. 20:40 || Иез. 31:6; Дан. 4:9;

Мф. 13:32; Мк. 4:32 17:24 Иез. 20:47 18:2 Иер. 31:29; Бы. 5:7 || Иез. 12:22; 16:44 18:3 Иез. 5:11

18:4 Хост. 32:33; Ы. х. к. 24:16 18:6 Иез. 22:9 || Хост. 20:14 || Лев. 18:19 18:7 Хост. 22:26

18:8 Хост. 22:25; Ыд. ыр. 14:5 18:9 Лев. 18:5; Иез. 20:11; Рим. 10:5; Гал. 3:12

¹⁰⁻¹¹ А бир эвес ол кижиниң оглу дээрбечи ийикпе, азы өлүрүкчү киж и апарган, азы ачазының шуут кылбайн чорааны өске-даа ындыг янзылыг үүл-гедиглер кылыр: дагларга дүрзү-бур-ганнарга өргээн аыш-чемни чиир, өс-ке кижиниң кадайы-биле самыраар; ¹² яды-түрөңги улусту кызып-кыяр, улус үптээр, бодунга өрелиг киж и-ниң арттырып каан долаазын эгитпес, дүрзү-бурганнарга мөгөөр, чүдек-бужар чүүлдер үүлгедир; ¹³ акша-мөңгүннү хөө алыр дээш чегдирер, хуузун хавыра киж и дижи. Ындыг киж и амы-тын-ныг артар бе? Чок! Үүлгеткен бүгү чү-дек-бужар чүүлдери дээш ол ыяап-ла өлүп каар, бодунуң өлүмү дээш боду буруулуг болур.

¹⁴ Ол багай киж и оолдуг болган ди-жик. Ооң оглу ачазының үүлгеткен бүгү бачыттарын көрүп, билгеш, ачазы дег эвес: ¹⁵ израиль чоннун дүрзү-бурганна-рынга мөгөйбес, дагларга ол бурганнарга өргээн аыш-чемни чивес, өске кижиниң кадайы-биле самыраавас; ¹⁶ кымны-даа кызып-кыйбас, бодунга өрелиг киж и-ден долаа негевес, улус үптесес, бодунуң аыш-чемин аштаан кижиге бээр, хевин чанагаш кижиге кедирер; ¹⁷ яды киж и-ге кызагдал кылырындан бодунуң холун тыртып аар, акша-мөңгүннү хөө алыр дээш чегдирбес, хуузун хавырбас, Мээң айтышкыннармыны күүседип, хоой-лулармыны сагып турар болган дижи. Ол оол адазының бачыдының ужун өл-бес; ол ыяап-ла амы-тынныг артар. ¹⁸ А ооң адазы бодунуң кем-буруузу дээш өлүп каар, чүге дээрге ол киж и улусту кызып-кыйып, ха-дунмазын үптөп, бо-дунуң чонунуң аразынга бузут-бактыг чүвө үүлгедип турган-дыр.

¹⁹ А силер: „Чүге оглу адазының кем-буруузуң чүктөвезил?“ — деп ай-тырар-дыр силер. Чүге дээрге оглу чөп-түг база шынныг чорук кылып, Мээң бүгү дүрүмнеримни чүткүлдүү-биле са-гып чорур-дур. Ол ыяап-ла амы-тын-ныг артар. ²⁰ Бачыт үүлгеткен киж и бо-ду өлүп каар; оглу адазының буруузуң чүктөвес, адазы база оглунуң буруузуң чүктөвес. Чөптүг кижиниң шынныг чо-руу ооң бодуну бооп артар, бузуттут-бак кижиниң кем-буруузу база ооң бо-дуну бооп артар.

²¹ Кем-буруулуг-даа киж и, бир эвес бодунуң үүлгеткени бүгү бачыттарындан ойталаар болза, Мээң бүгү дүрүмнеримни сагып, чөптүг-шынныг чорук кылып бол-за, ыяап-ла амы-тынныг артар, өлүп кал-бас. ²² Ооң үүлгеткен бүгү кемниг херек-териниң чаңгызын-даа аңаа сагындырбас мен; ол киж и ам бодунуң кылып турар чөптүг-шынныг херектериниң ачызын-да амы-тынныг артар. ²³ Таанда-ла кем-буруулуг кижиниң өлүмүн көрөш, Мээң сеткилим ханар деп бе? — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ооң боду-нуң оруктарындан ойталап, амы-тынныг артып каарын күзөп турар эвес мен бе?

²⁴ А бир эвес чөптүг киж и бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кемниг хер-ек үүлгедир болза, бузуттут-бак киж и-ниң үүлгедип турар бүгү чүдек-бужар чүүлдерин база кылыр болза, ол киж и амы-тынныг артар деп бе? Чок! Ооң кыл-ган буяныг херектериниң чаңгызы-даа Мээң сагыжымга кирбес. Бодунуң кара сагышты дээш, үүлгеткен бачыттары дээш ол киж и өлүп каар.

²⁵ А силер: „Дээргиниң оруу шынныг эвес“ — дээр-дир силер. Израиль чон, дынна! Мээң оруум канчап шынныг эвес болду? Силерниң оруктарыңар харын шынныг эвес болбаан деп бе?

²⁶ Бир эвес чөптүг киж и бодунуң шынныг чоруундан ойталап, кемниг херектер үүлгедир болза, ол дээш өлүп каар; бодунуң үүлгеткен кем-буруу-зу дээш өлүп каар. ²⁷ А бир эвес бузут-бактыг киж и бодунуң үүлгедип турганы кем-буруузуңдан ойталап, шынныг база чөптүг чорук кылыр болза, бодунуң амы-тынны камгалап аар. ²⁸ Ол киж и боду-нуң үүлгедип турганы бүгү кемниг хер-ектерин көрүп кааш, олардан ойталап, бузут үүлгедирин соксадир болза, амы-тынныг артар, өлүп калбас.

²⁹ А израиль чон: „Дээрги-Чаяакчы-ның оруу шынныг эвес!“ — дээр-дир. Из-райль чон, Мээң оруктарым канчап шын-ныг эвес болду? Силерниң оруктарыңар харын меге эвес деп бе? ³⁰ Ынчангаш, израиль чон, Мен силерниң кайыңар-ны-даа бодунуң оруктары дээш шиидер мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы ме-деглээн. — Бачыдыңар минниңер! Бүгү кемниг херектеринерден ойталаңар, бу-зудуңар силерге моондак апарбас болзун.

18:13 Лев. 20:9, 11; Иез. 33:4 18:19 Хост. 20:5 18:20 Ы. х. к. 24:16; 4 Хаан. 14:6; Рим. 2:9 || Иса. 3:10-11 18:23 2 Пет. 3:9; 1 Тим. 2:4, 6 18:24 Иез. 3:20 18:30 Иез. 14:6

³¹ Үүлгедип турар бүгү бачыттарынарны артыңарга кааптыңар, сеткил-чүрөөнерни, сүлдөөнерни чаартып алыңар; израиль чон, чүгө өлүр ужурулут сен? ³² Кымныңдаа болза өлүмүн көргөш, Мээң сеткилим ханмас — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Бачыдыңар билингөш, амы-тынның артып калыңар!»

Иудеяның хааннары дээш ты-сы

19 ¹ «Иезекиил, израиль чоннуң чагырыкчылары дээш качыпдал ырызын ырла. ² Мынча деп чугаала:

„Сээң аваң* арзылаңнар аразында кайгамчык кыс арзылаң турган. Ол аныак арзылаңнар аразыңга амыр-шөлөөн чурттап, чаш төлдерин доруктуруп алган.

³ Ава бодунуң арзылаңчыгаштарының бирээзин эмзирип өстүрүп каарга, ол аныак арзылаң апарып, олча тудуп өөренип алгаш, кижилер чип эгелээн. ⁴ Өске чоннар оон дугайында дыңнап каан; ол араатан оларның оңгарынче кире берген. Олар ону демир-биле илбектеп алгаш, египет черже апарган.

⁵ Авазы бодунуң манаашкыны хей барганын, идегели бүтпээнин көрүп кааш, өске оглун аныак арзылаң кылдыр өстүрүп алган. ⁶ Ол аныак арзылаң өске арзылаңнар аразыңга чимзенип чоруп тургаш, олча тудуп өөренип алгаш, база кижилер чип эгелээн. ⁷ Ол арзылаң кижилер ордуларын үрөп бузуп*, хоорайларын хоозурадып турган; ол черде бүгү чурттакчы чон оон ырларыңдан коргар апарган. ⁸ Ынчан чоок-кавы девискээрлерниң чоннары аңаа удур үнгөш, четкизин чада салыптарга, араатан оларның оңгарынче кире берген. ⁹ Олар оон мойнунче ыяш дөңгү сүп, демир-биле илбектеп алгаш, Вавилоннун хаанынче апарган. Арзылаңның ырганганы Израильдин дагларыңга оон соонда дыңналбазын дээш, кара-бажыңнап кааннар.

¹⁰ Сээң аваң шөлдө* суг чанында тарып олурткан виноград сывы дег, сугатгың элбээнден өсүүчөл, будуккур

апарган. ¹¹ Оон будуктары быжыгып, чагырыкчының мергези апарган, оон уну шыргай будук-бүрү аразыңга бедидир көдүрүлгөн. Ол бодунуң бедии-биле база эндерик чаш будуктары-биле онзаланып көстүп турган. ¹² Ынчалза-даа ол сып килең-биле тура тырттыргаш, черже октадыкан; өрттендир чиир хат ону кургадапкан, оон чимистерин үзе тыртып каапкан; быжыг будуктары кадып калган, оларны от чипкен. ¹³ Ам ону ээн кургаг ховуже, кадып калган, кагып-суксаан черже солуй олуртуп каан. ¹⁴ Оон унундан от үнгөш, будук, чимизин чипкен. Ам ында чагырыкчының мергези боорунга тааржыр быжыг будуктар артаан“».

Бо дээрже качыпдал ырызы-дыр, оон-биле ажыын ажып, ыглап-сыктазыңнар.

Үймээнчи израиль чон

20 ¹ Туттуруушкунувустуң чедиги чылының беш айның онда* израиль чоннуң баштыңнарының чамдызы, Дээрги-Чаяакчыдан чүве айтырар дээш, мээң мурнумга кээп олуруп алган.

² Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ³ «Киж и амытан, Израильдин баштыңнары-биле чугаалажып, оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: силер Менден чүве айтырып келдинер бе? Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен: силерге хары бербес мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁴ Киж и амытан, оларны шиидеринге белең сен бе? Шиидеринге белең сен бе? Ындыг болза, оларга ада-өгбезиниң чүлек-бужар чүүлдерин айтып, ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт: Израильди шилип алганым хүнде Мен Иаковтун салгалы болур чонга даңгырак берип, Египетке оларга Бодумну ажыткан мен. Даңгырак берип, оларга: „Мен — Дээрги-Чаяакчы, Бурган-дыр мен“ — деп чугаалаан мен. ⁶ Ол хүн оларны Египеттен үндүргөш, Мээң

* 19:2-10 Аваң — иудей күрүнини ойзу адап көргүскени ол. Өске тайылбыр ёзуугар, Иудеянын хааны Седекиянын авазы Хамуталды ыңча деп турар (4 Хаан. 23:31, 24:18). * 19:7 Өске бурунгу сөзүглелде «Дулгуяк кадайларын бужартадып» деп бижээн. * 19:10 Өске бурунгу сөзүглелде «шөлдө» эвес, а «ханында» деп бижээн. * 20:1 Б. э. чедир 591 чыл.

18:31 Иез. 11:19; 36:26 19:2 Э. д. 49:9 19:4 Ыы. 4:20 19:5 4 Хаан. 23:34, 36

19:8 Иез. 12:13; 17:20; 32:3; Ос. 7:12 19:10 Иез. 15:2, 6 19:12 Иер. 4:12; 51:1; Иез. 17:10; Ос. 4:19

20:1 Иез. 8:1; 14:1 20:3 4 Хаан. 3:13; Иез. 14:3; 20:31 || Иез. 5:11 20:4 Иез. 22:2; 23:36 ||

Иез. 16:2; 22:2 20:5 Хост. 6:7 20:6 Хост. 3:8

оларга көрүп бергеним, сүт биле ары чигири агып чыдар байлак, бүгү черлериниң эң каазы болур черже чедире бээрин азаан мен. ⁷ Оларга: „Чарашсынып магадаар чүдек-бужар дүрзүлериңерден шуптуңар ойталаңар, Египеттиң дүрзү-бурганнары-биле бодунарны бужар-татпаңар. Мен — Дээрги-Чаяакчы, Бурганыңар-дыр мен“ — деп чугаалаан мен.

⁸ Ынчалза-даа олар Меңээ удур тура халышкаш, Мени тооп дыннавайн барганнар; кайызы-даа чарашсынып магадаары чүдек-бужар дүрзүлериңден ойталавайн барган, Египеттиң дүрзү-бурганнарын кагбаан. Мен ынчан киленимни оларже кыптыктырарымны, хоридаан сагымны египет черге оларга удур ыдарымны шиитпирлээн мен. ⁹ Ындыг-даа болза, Мен Бодумнуң адымны бодааш, ол ат оларның аразында израильчилерниң чурттап турары чоннар мурнунга баксыравазын дээш, ынчаар кылбаан мен. Мен ол чоннар көрүп турда, израильчилерге Бодумну ажадып, оларны египет черден үндүрө берген болгай мен.

¹⁰ Мен израильчилерни Египеттен үндүрө бергеш, ээн кургаг ховуга еккелген мен. ¹¹ Оларга Бодумнуң айтышкыннарымны берип, хоойлуларымны чарлаан мен, чүге дээрге ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амылыг артар. ¹² Бистин аравыста харылзааның демдээ кылдыр, оларны Мен, Дээрги-Чаяакчы, ыдыктап турарымны билип алзын дээш, Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин оларга берген мен.

¹³ Ынчалза-даа израиль чон ээн кургаг ховуга Меңээ удур тура халышкан: Меңээ айтышкыннарымны сагываан, хоойлуларымны хүлээп көрбөөн — а ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амы-тынныг артар; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин дыка-ла бужартаткан. Ынчангаш Мен ээн кургаг ховуга килеңимни оларже кыптыктырар деп, оларны узуткап каар деп шиитпирлээн мен. ¹⁴ Ындыг-даа болза, Мен Бодумнуң адымны бодааш, израильчилерни Египеттен үндүрүп турумда, көрүп турган чоннар мурнунга

адым баксыравазын дээш, ынчанмаан мен. ¹⁵ Харын-даа Мен оларга белеткеп кааным сүт биле ары чигири агып чыдар байлак черже, бүгү черлериниң эң каазы болур черже оларны кирибесимни ээн кургаг ховуга даңгырагалаан мен. ¹⁶ Чүге дээрге олар Меңээ хоойлуларымны хүлээп көрбөөн, Меңээ айтышкыннарымны сагываан болгаш Менээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып турган; оларның сеткил-чүрээ боттарының дүрзү-бурганнарынга бердинген турган. ¹⁷ Ынчалза-даа Мен оларже кээргел-биле көрүп, чок кылбайн барган мен, оларны ээн кургаг ховуга узуткап кагбаан мен.

¹⁸ Мен ээн кургаг ховуга оларның ажы-төлүңге: „Ада-өгбөнөрнүн дүрүмненин эдербенер, оларның доктаалдарын сагываңар, боттарыңарны оларның дүрзү-бурганнары-биле бужартатпаңар. ¹⁹ Мен, Дээрги-Чаяакчы — силерниң Бурганыңар-дыр мен; Меңээ айтышкыннарымны сагыңар, Меңээ дүрүмненимни чүткүлдүү-биле күүсединер. ²⁰ Бистин аравыста харылзааның демдээ кылдыр Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин ыдыктыг деп көрүңер. Мени Дээрги-Чаяакчы, Бурганыңар деп билип алыр силер“ — дээн мен.

²¹ Ынчалза-даа оларның ажы-төлү база Меңээ удур үймээн үндүргөн: Меңээ айтышкыннарымны сагывастан, Меңээ хоойлуларымны күүседир дээш чүткүвестээн — а ол хоойлуларны күүседип турар кижилер оларның ачызында амы-тынның артар болгай; олар Меңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып турганнар. Ынчангаш Мен ээн кургаг ховуга килеңимни оларже кыптыктырар деп, хоридаан сагымны оларга удур ыдар деп шиитпирлээн мен. ²² Ынчалза-даа Мен холумну узуткашкындан тыртып, Бодумнуң адым дээш, израильчилерни Египеттен үндүрүп турумда, көрүп турган чоннар мурнунга адым баксыравазын дээш, ынчанмаан мен. ²³ Мен ол ышкаш ээн кургаг ховуга оларны өске чоннар аразынга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып кааптарымны даңгырагалаан мен. ²⁴ Чүге дээрге олар Меңээ хоойлуларымны күүсетпейн, айтышкыннарымны

20:7 Лев. 18:3; Иез. 16:26; 23:19 20:9 Бд. бр. 105:8; Иса. 48:11 20:10 Хост. 13:18, 20 20:11 Лев. 18:5; Иез. 18:9 20:12 Иез. 37:28; 38:23 || Хост. 20:8-11 20:13 Лев. 19:30; 26:2; Иез. 22:8; 23:38 || Хост. 32:10-14; Сан. 14:12-20 20:15 Сан. 14:28-30; Бд. бр. 94:11 20:16 Бд. бр. 77:37 20:18 2 Чыл. 30:7 || Ис. 24:14 20:19 Б. х. к. 5:32-33 20:20 Хост. 20:8 20:21 Иез. 2:3 20:23 Б. х. к. 28:64

хүлээп көрбейн турган; Менээ турас-кааткан амыр-дыш хүннерин бужарта-дып, боттарының ада-өгбөзениң дүр-зү-бурганнарын чарашсынып магадап турганнар. ²⁵ Ынчангаш Мен оларга ба-гай дүрүмнерни база оларның амы-ты-нын камгалап шыдавас хоойлуларны эдерерин чөпшээрээн мен. ²⁶ Оларга бот-тарының өргүл салгышкыннарын дам-чыштыр бужартаарын, дун оолдарын өргүүрүн чөпшээрээн мен — оларны хоо-зурадыр дээш, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип алзыннар дээш ынчалдым.

²⁷ Ынчангаш, киж и амытан, изра-иль чон-биле чугаалажып, Дээрги-Бур-ган-Чаяакчының оларга чугаалаан чү-везин дамчыт: ада-өгбөнеринин Менээ удур кара сагыш сеткип, Мени бак сөг-леп турганы мындыг база болган. ²⁸ Мен оларны бээр бооп дангыраглаан черим-че эккелдим. А олар бедик тей азы улуг хөлөгелиг ыяш көрүп кааш-ла, аңаа өр-гүлдер кылып, Мээң киленим оттурар өргүл белектери салып, чаагай чыттыг чүүлдер кысып, арага өргүлдери чажып турду. ²⁹ Мен олардан: „Бо чүү ындыг бе-дик черже барып турарыңар ол?“ — деп айтырган мен. (Ол бедик черни амдыгаа чедир Бама* деп ачап турар.)

³⁰ Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыдар сен: ада-өгбөнеринин үлөгер-чижээ-биле боттарыңарны бужартадып, оларнын чүдек-бужар дүрзү-бурганнары-биле самыраар силер бе? ³¹ Өргүл белектерин эккеп, ажы-төлүдөрүн өргүп, от өттүр эрттирип турарыңар дээрге-ле боттарыңарны бүгү дүрзү-бурганна-рыңар-биле биеэги хевээр бужартадып турарыңар ол-дур. Израиль чон, Менден чүве айтырып кээп шыдаар бис деп бо-дап тур силер бе? Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен: силер-ге харыы бербес мен! ³² Силер: „Бүгү өс-ке чоннар ышкаш, өске чер чурттуг ай-мактар ышкаш, ыяш биле дашка бараан болур бис“ — дээр-дир силер. Ынчалза-даа силернин угаан-бодалыңарга кирген ол чүве канчап-даа боттанмас.

³³ Мен дириг Бодумнун адым-би-ле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Силер-ни күштүг холум, күчү-күжүм болгаш кыптыккан киленим-биле чагырар мен.

³⁴ Силерни күштүг холум, күчү-күжүм болгаш кыптыккан киленим-биле та-радып чорудупканым өске чоннар ара-зындан, хары чурттардан үндүре бер-геш, чыып эккээр мен. ³⁵ Мен силерни өске чоннарга хамааржыр ээн кургаг ховуже эккелгеш, силер-биле удур-де-дир көржүп алгаш, чаргылдажыр мен.

³⁶ Силернин ада-өгбөнер-биле египет черде ээн кургаг ховуга чаргылдажып турганым дег, силер-биле база чаргылда-жыр мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ³⁷ Мен силерни Бодумнун шыкпыжым-биле хай деп чагырар мен, чагыт-көрээмнин кинчизи-биле бектээр мен. ³⁸ Мен силерден үймээнчи, Менээ удур тура халаан улусту аңгылаар мен. Ам турар черинден Мен оларны үндүре берзимзе-даа, олар израиль черже кир-бес. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

³⁹ Израиль чон, силернин дугай-ыңарда Дээрги-Бурган-Чаяакчы мыңча деп турар-дыр: боттарыңарның дүрзү-бурганнарыңарга бараан болуп барыңар-ла! Ынчалза-даа моон сонгаар Мени тооп дыңнаар силер, Мээң ыдыктыг адым-ны өргүлдеринер болгаш дүрзү-бурган-нарыңар-биле бужартадып шыдавас си-лер. ⁴⁰ Чүге дээрге Мээң ыдыктыг даамга, Израильдин бедик даанга бүгү израиль чон, чер кырында чеже санныг болдур, Меңээ бараан болур — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Чонумну Мен аңаа хүлээп аар мен; силерин өргүлде-ринерни, баштайгы дүжүдүнерни бүгү ыдыктыг өргүлдеринер-биле кады аңаа негеп аар мен. ⁴¹ Силерни өске чоннар аразындан үндүре бергеш, силерни та-радып каапканым чурттардан чыып эк-келгеш, ол чоннар көрүп турда, силер-ниң араңарга Бодумнун ыдыктыгымны көргүскеш, силерни чаагай чыттыг өргүл дег кылдыр хүлээп аар мен. ⁴² Силерни

* 20:29 Бама — бедик чер дээн уткалыг сөс. Дүрзү-бурганнарга мөгөйишкн кылыр черни көргүзүп турар.

20:25 Бд. ыр. 80:13 20:26 Иез. 16:20-21 || Иез. 6:7 20:28 Иез. 6:13 20:31 Иез. 16:20-21 || 4 Хаан. 3:13; Иез. 14:3; 20:3 || Иез. 5:11 20:32 Бл. х. к. 4:28; 4 Хаан. 19:18 20:33 Иер. 21:5 20:34 Иер. 31:8 20:35 Ос. 2:14 20:36 Сан. 14:20-23, 28-30 20:38 Иез. 13:9 20:39 Иез. 39:7; 43:7 20:40 Иса. 56:7; Иез. 17:23 20:41 Иез. 11:17 || Иез. 28:25; 36:23; 39:27 20:42 Хост. 6:8

израиль черже — силерниң ада-өгбөнерге бээр бооп дангыраглаан черимче — киире бээримге, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ⁴³ Аңаа боттарыңарны бужартадып турган бүгү оруктарыңар болгаш черектеринерни сактып кээр силер, үүлгедип турган бузут-багынар ухун боттарыңардан ческинер силер. ⁴⁴ Израиль чон, кажан Мен, бузут-бактыг оруктарыңар болгаш самыыргай черектеринер бар-даа болза, Бодунун адым дээш силерге эки чүүл кылырымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Мурнуу чүкке отту кыпсыры

⁴⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁴⁶ «Киж амытан, мурнуу чүкке шиглей көрүнгөш, мурнуу чүкте черлерге удур меделге, Негевтин арга-эзиминге удур өттүр билип меделге. ⁴⁷ Негевтин арга-эзиминге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан сөзүн дамчыт: көр даан, Мен сээн иштинге от кыпсыр деп тур мен, ол от сээн ногаан-даа, кургат-даа бүгү ыяштарыңны чиптер, чалынналган чалбыш өшпөс, мурнуу чүктен эгелээш, сонгу чүкке чедир бүгү улустун арыннары анаа чиртип аар. ⁴⁸ Киж бурүзү Мээң, Дээрги-Чаяакчының, ону өрттөткенини көрүп каар, ол чалбыш черле өшпөс».

⁴⁹ Мен ынчан: «О, Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Улус меңээ: „Ол медеэчи чүгле тывызык чугаалар-биле чугаалап туруп берди“ — деп тур» — дээн мен.

Бурганның хынындан ужулган хылыжы

21 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амытан, Иерусалимче шиглей көрүнгөш, ыдыктыг черлерге удур меделге, израиль черге удур өттүр билип меделге. ³ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчыт: Мен сеңээ удур апардым. Хылыжыны хынындан ужулгап, сээн чөптүг-даа, бузуттуг-даа улузунну узуткап каар мен. ⁴ Чөптүг-шынның-даа, бузуттуг-даа улусту узуткап каар болганымда, Мээң

хылыжым мурнуу чүктен эгелээш, сонгу чүкке чедир бүгү улуска удур көдүрлүр. ⁵ Киж бурүзү Дээрги-Чаяакчы Мээң хылыжымын хынындан ужулганымны, ол ам хынче дедир кирбезин билип аар.

⁶ А сен, киж амытан, човуурта! Улус мурнунга сеткил-чүрээң кедергей кударап, сарынналып човуурта! ⁷ Кажан олар: „Чүге човууртап тур сен?“ — деп айтырарга, „Дынналып келген медеэден“ — деп харыылаар сен. Чүрек бурүзү кортканындан шапкыланыр, холдар салдына бээр, сагыш-сеткил бурүзү харыксырап каар, дискек бурүзү, бырланнаан суг дег, сирилээр. Медеэлээн халап албан боттаныр». Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

⁸ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ⁹ «Киж амытан, өттүр билип меделеп, Дээргиниң чугаалаан чүвезин дамчыт:

Хылыш — чидидип, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бар; ¹⁰ кыргып-хыдызын дээш чидидип, чанңык ыкшап кызанназын дээш, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бар. Канчап өөрүүр бис? Мээң ажы-төлүм кандыг-даа кеземчени тоовас-тыр!» ¹¹ Ол хылышты дайзын туруп аар кылдыр кылайтыр чүлгүп каан, ону узуткакчыга тутсур дээш чидидип, кылайтыр чүлгүп каан. ¹² Киж амытан, човууртап, ишкирнип ыгла, чүге дээрге ол хылыш Мээң чонумга, Израильдин бүгү нояннарынга удур көдүрлүр; оларны Мээң чонум-биле кады кыргыдып-хыдытсын дээш хылышка каап бээр; ынчангаш качыгдалдан бажың шаштын. ¹³ Шылгалда ыяап-ла кээр: а бир эвес улус кеземчени тоовас болза, канчаарыл? Ындыг чүве турбас ужурлуг!» Дээрги-Бурган-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

¹⁴ «Киж амытан, өттүр билип меделге, хорадааның илередип, адыштарың часкан. Хылыш хөй катап соксун — ол дээрге улусту узуткаар, өндүр улуг кыргып-хыдышкын кылыр хылыштыр, оларны бүгү чүктен өттүр шанчар хылыш-тыр. ¹⁵ Оларның чүректери кортканындан шапкыланыр, кырдырган улус

* 21:10 Бо домактың утказы эки билдинмес. Еврей дылдан дорт очулдуарга: «Мээң оглумнун даянгыжының кандыг-даа ыяшты черекке албайн туары дээш өөрүүр бис бе?» — дээн.

20:43 Иез. 6:9; 16:61; 36:31 20:44 Бд. ыр. 102:10 20:47 Иер. 21:14 || Иез. 17:24; Лк. 23:31 || Иез. 21:4 20:48 Иса. 34:9-10; Иер. 17:27 20:49 Иез. 17:2; 24:3 21:2 Иез. 6:2 21:3 Ы. х. к. 32:41; Иер. 47:6 || Иов 9:22; Эккл. 9:2 21:4 Иез. 20:47 21:7 Иез. 12:9 || Иез. 7:17 21:9 Ы. х. к. 32:41

хөй болур. Хылыштын бизин Мен бүгү хаалгаларга үстүртүп каар мен. Ол боор! Чаңнык ышкаш кызаңнаан, кыргып-хыдызын дээш чидидип каан хылыш олдур! ¹⁶ Хылыш, оң талаңче шаш-ла! Солагай талаңче сок-ла! Бизин утлаан черже шаш-ла! ¹⁷ Мен база адыш часкап,* килеңим хандырап мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁹ «Киж и амытан, Вавилоннун хаанынын хылыжы чоруп болгу дег ийи оруктан даап бодап, чуруп ал; олар ийилээн чаңгыс черден үнүпсүн. Оруктарың эгезинге аңгы хоорайларже айыткан орук демдээн тургузуп каг. ²⁰ Хылыштын чоруп болгу дег оруктарын даап бодап, чуруп ал: бир орук аммон чоннун найысылал хоорайы Равваже, өскө орук – Иудеяже, быжыглалдыг Иерусалимче барзын. ²¹ Чүгө дээрге Вавилоннун хааны ийи оруктун белдиринге, адырланып чарлыр черинге доктаагаш, төлгө кылыр-дыр. Хаан согунарнын силгип-чайып, ап чораны дүрзү-бурганнардаан айтырып, өргөөн малының баарын шинчип көөрдүр. ²² Ооң холунче „Иерусалимче“ деп айыткан төлгө кирер-дир – ол аңа дайынчы алгы үндүрүп, кыргып-хыдышкынче кыйгырап, хана буза үстүрер чепсектер тургузар, хоорайны дескиндир чалдар кылыр, бүзөөлө суургалары турдар. ²³ Берген дангырактар ужун иудейлерге ол төлгө мегелеп турар ышкаш боор, ынчалза-даа хаан оларның кем-буруузун сагындыргаш, оларны тудуп алгаш баарын шийтпирээр».

²⁴ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Бир-тээ, силер ажык үймөөн үндүрүп, ооң-биле кем-буруулуунарны сагындырып, кылып турар бүгү черектеринер-биле бачыттарыңарны ажыдып турар болганыңарда, ол бүгүнү боттарыңар сагындырганыңар дээш, дайын силерни тудуп алгаш баар» — деп чугаалаан.

²⁵⁻²⁶ «А сен, Израильдин бужар-бак чагырыкчызы, шийттирер хүнүн келген-дир, бүрүн кеземче көөр шагын чет-

кен-дир — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан. — Бажында оваадайың — дүжүлгө медеглээн бөргүн уштуп салып каг. Моон сонгаар ооң мурнунда турганы дег болбас: базындырганнар көдүрлүр, бедээннер базындырар. ²⁷ Узуткаашкын, узуткаашкын, узуткаашкын! Ынчалза-даа узуткаар эргелиг киж и келбээн шаанда, ындыг чүве болбас*».

Аммон чонга удур өттүр билген медеглел

²⁸ «Киж и амытан, өттүр билип медеглел, Дээрги-Бурган-Чаяакчының аммон чонга болгаш ооң бак сөглээшкннеринге хамаарыштыр чугаалаан чүвезин дамчыт:

Хылыш, кыргып-хыдызын дээш хынындан ужулган, узутказын дээш, чаңнык ышкаш кызаңназын дээш, кылайтыр чүлгүп каан хылыш бо-дур! ²⁹ Аммон чон, сенээ хоозун көстүүшкүннер, меге төлгелер дуза катпас; шийттирер хүнү үнгөн, бүрүн кеземче көөр шагы келген бужар-бак улустун боскун хылыш-биле одура кезер. ³⁰ Хылышты хынынче дедир сугайн бе?!* Сени төртүтүнгөн черинге, чаяаттыгнын черинге шийдер мен, аммон чон! ³¹ Мээң хорадаан сагышкын сенче кыптыгар, килеңимниң чалбыжын сенче хадыдар мен, араатанзыг, өлүрүүшкүн кылып мергежөөн улустун холунга сени хүлээдип бээр мен. ³² Отка чемиш боор сен, сээң ханың черже сиңе бээр, сээң дугайында сактышкын артпас. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

Иерусалимниң хөй бачыттары

22 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, сен ханга борашкан хоорайны шийдеринге белен сен бе? Сен ону шийдеринге белен сен бе? Ындыг болза, оң үлпөткөн бүгү чүдек-бужар чүүлдерин айтыр сен. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин анаа дамчыт: о, бодунун иштинге хан төгүүшкүнү кылып, кеземчени бодунче халдадып турар, кылып алган дүрзү-бурганнары-биле бодун

* 21:17 Библияда ол хол шимчээшкнни болганчок-ла чүүлзүнгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзүп турар. * 21:27 Азы: «Бо чурт ам, бүрүн эргелиг киж и келбээн шаанда, катап тургустунмас; Мен ол кижиге ону бээр мен». * 21:30 Азы: «Хылыжыңны хынынче дедир суп ал».

21:20 Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26; Иез. 25:4-5 21:22 4 Хаан. 25:1; Иер. 39:1; 52:4; Иез. 4:2 21:25-26 2 Чыл. 36:13; Иез. 12:10 || Иез. 35:5 || Лк. 1:52 21:28 Иер. 49:1-6; Ам. 1:13-15; Соф. 2:8 21:29 Иез. 13:6 21:30 Э. д. 19:30-37 21:32 Иез. 25:10 22:2 Иез. 20:4; 23:36 || Иез. 16:2; 20:4

бужартадып турар хоорай! ⁴ Сен төккен ханың дээш кем-буруулуг апарган сен, кылып алган дүрзү-бурганнарың-биле бодуну бужартагкан сен; кеземче алыр үңни чоокшуладып алган сен, назынын төңчүзү келген-дир. Ол бүгү дээш, Мен сени өске чоннарга бак сөглеттирип, бүгү чурттарга кочу-шоот кылып каар мен. ⁵ О, адын баксырадып алган, дүржок чо-руу-биле сурагжаан хоорай, сенден ырак улус чоокта улус-биле кады сени дорам-чылаар.

⁶ Иерусалим, Израильдин чагырык-чылары сенээ тургаш, кайызы-даа боду-нун шыдаар шаа-биле улустун ханын төп турар. ⁷ Сээн иштинде кижилер ада-ие-зин куду көрүп, даштыкы улусту бастып, өскүстери база дулгуяк херэеженнер-ни кызагдап турар. ⁸ Сен Мээң ыдык-тыг чүүлдеримни херекке албайн, Ме-ңээ тураскааткан амыр-дыш хуннерин бужартадып тур сен. ⁹ Нүгүлчүлөр сенээ тургаш, өске улустун ханын төп турар, сээң чурттакчыларың дагларга дүрзү-бурганнарга өргээн аыш-чем чип, сээң иштинге бужар-бак чүүлдер кылып ту-рар. ¹⁰ Сенде турар чамдык улус ачазы-нын орун-дөжөөн бужартадыр-дыр, өске-лери – ай демдээ көрүп, арыг эвес турган кадайы-биле албадал кылып холбажыр-дыр. ¹¹ Чамдык улус өске кижикадайы-биле бужар харылзаа тудар-дыр, база чамдыктары боттарынын кеннин ыят чогу-биле бужартадыр-дыр, өске-бир ки-жи бодунун-на ачазынын уруу болур уг-базы азы дуңмазы-биле албадал кылып холбажыр-дыр. ¹² Чурттакчыларың хээ-ли алгаш, өске кижика ханы төгер-дир; сен болза хөөзүн алыр дээш, хуу хавырып аар дээш акша-мөңгүн чегдирип, өске ки-жиден ажык-кончаа түрүдүп алыр-дыр сен. А Мени уттупкан-дыр сен». Дээр-ги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Көр даан, Мен сээң былаап тур-гаш, чедип алганын олча-ажынын дээш база бодунун чонун аразынга төкке-

нин хан дээш хорадап, сенче чудуруум аннып тур мен. ¹⁴ Мээң сенээ удур хөде-лип үнер үемде, эрес-дидим бооп артар сен бе, сээң холдарың ыңчан салдына бербес бе? Мен, Дээр-ги-Чаяакчы, ону чугаалаан мен, кылып-даа мен. ¹⁵ Мен сени өске чоннар аразынга тоо быдара-дып, хары чурттарга тарадып кааптар мен; сенде турар чүдек-бужар чүүлдер-ниң төңчүзүн салыр мен. ¹⁶ Сен боду-ну өске чоннар мурнунга бак атка ки-и-рер сен. Ынчан Мени Дээр-ги-Чаяакчы деп билип аар сен»*.

¹⁷ Дээр-ги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижика амы-тан, израильчилер Меңээ багай холуксаа дег апарган; олар шупту эзилдирер суугу-га артып каар чes, коргулчун, демир бол-гаш ак-коргулчун дег – мөңгүнүн багай холуксаазы дег». ¹⁹ Ынчангаш Дээр-ги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Силер шупту багай холуксаа дег апарган бол-ганыңарда, Мен силерни Иерусалимге чыгытар мен. ²⁰ Эзилдирер суугуге мөң-гүн, чes, демир, коргулчун болгаш ак-коргулчунну кады суккаш, от кысып, чалбышты үгреш, оларны эргизери дег, Мен база килемин кыптыккаш, силер-ни чыып, хоорайга арттыргаш, эзил-дирер мен. ²¹ Силерни чыггаш, хорадаан са-гыжымнын одун силерге уреримге, аңаа эстип каар силер. ²² Эзилдирер суугуга мөңгүнүн эстири дег, силер база аңаа эстип каар силер. Ынчан Мээң, Дээр-ги-Чаяакчынын, килеминин силерге кып-тыкканын билип аар силер».

²³ Дээр-ги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁴ «Кижика амы-тан, бо черге: „Хирли-дир сен, килең хү-нүнде чазы-биле сугартпаан-дыр сен“ – деп чугаала. ²⁵ Ында турар Бурганнын медээчилери* сүлээлиг-дир, олар олча-зын үзе-чаза тыртып, ырылган арзылаң ышкаш-тыр; олар улусту узуткап, эт-хө-ренги болгаш эргине-байлакты хунаап ап, бо черде дулгуяк херэеженнерни кө-вүдедип турар-дыр. ²⁶ Ында Бурганнын

* 22:16 Өске бурунгу сөзүглелде «Мен сен дээш өске чоннар мурнунга бак атка кирер мен, ыңчалаа-даа Мени Дээр-ги-Чаяакчы деп билип аар сен» деп бижээн. * 22:25 Өске бурунгу сө-зүглелде «Оң чагырыкчылары» деп бижээн.

22:4 Иез. 5:14 22:7 Хост. 20:12 || Хост. 22:21; Ы. х. к. 24:17; Иса. 10:2 22:8 Иез. 20:13; 23:38 22:9 Лев. 19:16 || Иез. 18:6 22:10 Э. д. 35:22; 49:4; Ы. х. к. 22:30; 27:20 22:11 Хост. 20:14, 17; Иер. 5:8 || Лев. 18:7-16 22:12 Ы. х. к. 27:25 || Хост. 22:25; Лев. 25:36 22:15 Иез. 5:10 22:18 Иса. 1:25; Зах. 13:9; Мал. 3:3 22:24 3 Хаан. 8:35 22:25 Иер. 11:9 || Иез. 19:3 22:26 Иер. 23:11; Соф. 3:4 || Лев. 10:10; 11:47; Мал. 2:8 || Иер. 17:27

бараалгакчылары Мээң хоойлумну үрөп, ыдыктыг чүүлдеримни бужартадып турар-дыр; олар ыдыктыг чүүлдү ыдыктыг эвес чүүлдөн аңгылавайн, арыг база арыг эвес чүүлдүн аразында ылгал барын айытпайн турар-дыр; олар Менээ тураскааткан амыр-дыш хүннерин канчаар сагып турарынче сагыш салбас-тыр. Ынчангаш Мен оларнын аразында бужартаашкынга таваржып турар-дыр мен.

²⁷ Ол черниң нояннары олчазын туткулаан бөрүлөр дег-дир; олар хан төп, ажык-кончаа алыр дээш кижилер өлүрүп турар-дыр. ²⁸ А ында турар Бурганның медегчилери нояннарын бүгү ындыг херектерин хоозун көстүүшкүннөр болгаш меге өттүр билген медеглелдери-биле, чугайлаан дег, агартыр чаап, шынны чажырып турар. Олар Дээрги-Чаяакчы ынча дивээн-даа болза, „Дээрги-Бурган-Чаяакчы ынча дээн“ деп медеглээр-дир. ²⁹ Черниң чурттакчылары бот-боттарын дарлап, үптөп, яды-түрөңгилер улушту кызагадп, даштыкты улушту бастып, оларга чөптүг шийткел көргүспейн турар.

³⁰ Мен, чуртту чок кылып каарын күзевейн, чоннун аразындан хананы дуй туруптар, Мээң мурнумга чуртка болчуп, ойбак черлерге барып туруп аар кижилер дилеп турдум, ынчалза-даа тыппадым*.

³¹ Ам Мен оларже киленим кыптыгып, хоридаан сагыжымнын оду-биле оларны узуткап каар мен, чедиң алган чүвезин боттарынын баштарында халдадыр мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Самыраан угбашкылар

23 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижилер амытан, чангыс иеден төрүттүнгөн ийи угбашкы турган-дыр. ³ Олар аныянданна Египетке самыын-садып турганнар; аңаа оларнын эр кижилер дегбээн эмиглерин нутуп, эминин допшуларын бырыштыр суйбап каапкан. ⁴ Угбазын Огола деп, а дунмазын Оголива деп адаар чүведир. Олар Мээң кадайларым апаргаш,

ажы-төлдү божуп берип турган. Огола дээрже Самария-дыр, а Оголива — Иерусалим-тур*».

⁵ Огола Мээң кадайым тургаш-ла, катап база самыын-садып эгелээн. Ол бодунун хандыкшаан эрлеринче, ассирий дайынчыларже, туралап, холбажырын күзей берген — ⁶ каас-коя хептиг эрлерже, тус чер чагырыкчыларынче, шериг баштыннарынче туралап, холбажырын күзей берген — олар шупту чараш эрлер, аъттыг шеригжилер турган. ⁷ Огола Ассириянын шилиттинген улузу-биле самыын-садып, холбажырын күзээн бүгү улузунун дүрзү-бурганнары-биле бодун бужартадып турган. ⁸ Ол Египетке эгелеп алган самыыраашкынын черле кагбаан; ынчан ол аныяк турда, хандыкшааннары оон-биле удуп, эр кижилер дегбээн эминин допшуларын бырыштыр суйбап, туралаан сагыжы-биле ону бүргөп турган болгай. ⁹ Ынчангаш Мен Оголаны оон хандыкшааннарынның — туралаары ассирийлерниң — холунга хүлээдиң берген мен. ¹⁰ Олар ону шалданнааш, оон оглу-кызын тудуп алгаш, бодун кылыш-биле шанчып кааннар. Ону шаа-жылаан соонда, оон ады херээжен улус аразында баксырай берген.

¹¹ Оон дунмазы, Оголива, ол бүгүнү көрүп турза-даа, туралаар, самыын-садар талазы-биле угбазындан артык апарган. ¹² Ол база-ла ассирийлерже — тус чер чагырыкчыларынче, шериг баштыннарынче, каас-коя кеттинген дайынчыларже, аъттыг шеригжилерже, бүгү чараш эрлерже туралап, холбажырын күзөп турган. ¹³ Оон база-ла бодун бужартадып алганын көргөн мен; угбашкылар ийилээн чангыс орук-биле бар чыткан.

¹⁴ Оголива оон-даа артык самыын-садар чорукка алыскан. Ол ханада сиил-бирлээн эр улустун — кызыл будук-биле чураан халдейлерниң дүрзүлерин көрүп каан. ¹⁵ Олар белинде курларлыг, бажында каас-коя бөрттерлиг, шупту вавилон шериг баштыннарынга, халдей чериниң чурттакчыларынга дөмей улус болган.

* 22:30 Иезекиилдин бо домакта ажыглап турар овор-хевири дайын үезинде хоорайнын камгалакчыларын көргүзүп турар. Кажан дайын хананы оя шааптарга, камгалакчы шериглер ойбак черге барып, дайынны дозуп, хоорайже кирибес турган. * 23:4 Иез. 16:46-же тайылбырны көр.

22:27 Соф. 3:3 22:28 Иез. 13:6, 10 22:30 Бд. ыр. 105:23; Иез. 13:5 22:31 Иез. 9:10 23:3 Лев. 17:7; Иса. 1:21; Иез. 16:15 23:5 Ос. 2:5 23:9 4 Хаан. 17:5-6 23:11 4 Хаан. 17:19; Иер. 3:8, 11 23:12 Иер. 2:18; Иез. 16:28 23:14 Наум 2:3 || Иез. 16:29

¹⁶ Оларны көрүп каан дораан-на, Оголива туралап, күзей бергеш, халдейлерни кыйгыртгып, оларнын черинче элчиннер ыдыпкан. ¹⁷ Вавилончулар оон эр улус-биле хандыкшыыр орун-дөжөөнгө кээп, оон-биле самыырап, ону бужартадып кааннар. Оларны дамчыштыр бужартай бергеш, Оголива чүдексинип, олардан хая көрнү берген. ¹⁸ Кажан ол самыыраашкынга ажы-биле алзып, шалдаңын ажыдып эгелээрге, бир шагда оон угбазындан чүдексинип, хая көрнү бергеним дег, Мен оон база чүдексинип, хая көрнү берген мен. ¹⁹ А оон самыыраары дам барып, Египетке самыын-садып турган чалыы шаан сактып келген. ²⁰ Ол аңаа элчинигени дег эр сүрүлүг, аскырлар ышкаш төктүүчүл үрелиг хандыкшааннарын күзөп турган. ²¹ Ол аныяк шаанын самыыраашкынын, египетчилер оон эмиинин допшуларын суйбап, аныяк эмиглерин нугуп турган үени сактып келген».

²² Ынчангаш, Оголива, Дээрги-Бурган-Чаяакчы сенээ чугаалап тур: «Чүдексинип, хая көрнү берген хандыкшааннарыңны сенээ удурландыраар мен, оларны чер болгандан сенээ удур ыдар мен: ²³ вавилончуларны, бүгү халдейлерни, Пекод, Шоа болгаш Коа деп девискээрлерден улусту, бүгү ассирийлерни, бүгү ол чараш эрлерни, тус чер чагырыкчыларын, шериг баштыңнарын, дээди дүжүметтерни, дайынчыларны, бүгү аъттыг шеригжилерни эккеп, ыдар мен. ²⁴ Олар сенче чепсектиг*, аъттарлыг, дайынчы тергелерлиг, дыка хөй чоннут үнүпкеш, сени бүгү таладан бүзөөлөп, чыдаларлыг, дозуг-камгалаалдарлыг, куяк бөрттерлиг туруп аар. Мен сени шиидер эргени оларга бээр мен, олар сени боттарының дүрүм-хоойлузун ёзугаар шиидер. ²⁵ Мен Бодумнун хуннээчел сагыжымны сенээ удур углаптарымга, олар сенээ хорадап, бак аажилаар: думчуун, кулактарыңны одура кезип кааптар, сээң дириг арткан улусун хылыштан кырлып каар. Олар сээң оглу-кызыңны тудуп аппаар, дириг арткан улусуну от чиптер. ²⁶ Олар сээң хевинни ушта тыртып, каасталгаларың-

ны хунаап аар. ²⁷ Мен сээң Египеттен өттүнүп эккелген самыыраашкын, будулушкунунунун төнчүзүн салыр мен, сен ам ол улусту дилевес сен, Египетти сагынмас сен».

²⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сени бодуннун көөр хөңнүн чок улузуннун, олардан чүдексинип, хая көрнү берген улузуннун холунга хүлээдип тур мен. ²⁹ Олар сени ала караа-биле көрбестеп, ажыл-биле чедип алган бүгү чүвөнни хунаап аар. Олар сени шалдаңчанагаш артгырып каар, сээң бужар чанагажың, самыыраашкын, будулушкунун ажыттына бээр. ³⁰ Чоннар-биле самыырап, оларнын дүрзү-бурганнары-биле бодунну бужаратканың дээш ол бүгү сээң-биле болур. ³¹ Сен бодуннун угбаңнын оруун эдерген сен, ол дээш оон кеземчезиниң дашказын сээң холунга тутсур мен».

³² Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Угбаңнын дашказындан ижер сен, улуг-даа, алгыг-даа дашка-дыр; кочуладып, бак атка кирер сен, дашканын ишкири кончуг-дур. ³³ Эрттир эзирип, муңгагалга алзыр сен; сээң Самария угбаңнын дашказы өлүм биле хоозураашкыннын дашказы-дыр. ³⁴ Сен ону пактап, дүвүңге чедир ижер сен, оон бузундуларын хемдиир сен, эмиг-төжүннү үзөрлээр сен. Мен ону чугааладым».

Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³⁵ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Сен Мени уттуп, Мени артыңче октапкан болганыңда, бодуннун кем-буруун, самыыраашкынының чүктээр аппаар сен» — деп чугаалаан.

³⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: «Кжи амытан, Огола биле Оголиваны шидеринге белен сен бе? Ындыг болза, оларга чүдек-бужар херектерин айтып бер. ³⁷ Чүге дээрге олар ашак-кадай улустун шыңчы чоруун үрөп турган-дыр, оларнын холдары ханга борашкан-дыр. Олар боттарынын дүрзү-бурганнары-биле самыырап, Менээ төрүп берген ажы-төлүн безин дүрзү-бурганнарынга чемиш кылдыр от өт-

* 23:24 Бо сөстүн утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Соңгу чүктен» деп бижээн.

23:17 Иса. 57:8 23:19 Иез. 16:26; 20:7 23:22 Иез. 16:37 23:23 Иер. 50:21 23:24 4 Хаан. 25:6

23:26 Иез. 16:39 23:27 Иез. 16:41 23:30 Хост. 34:15 23:31 Иса. 51:17 23:34 Ыд. ыр. 74:9

23:35 3 Хаан. 14:9 23:36 Иез. 20:4; 22:2 23:37 Иез. 16:38 || Иез. 16:20-21; 20:26

түр эрттирип турганнар. ³⁸ Оон ынай ола уеде олар Меңээ мындыг чүве база кылганнар: Меңээ ыдыктыг черимни бужартадып, Меңээ тураскааткан амырдыш хуннерин үрөп турганнар. ³⁹ Ажы-төлүн дүрзү-бурганнарга эккеп өргүп турган үезинде безин олар Меңээ ыдыктыг черимче кирип, ону ооң-биле бужартадып турганнар. Олар Меңээ өргээм иштиңге ынчанганнар!

⁴⁰ Угбашкылар, силер оон туржук ырак черлерде турар эр кижилер сүрдүрүп, элчилер ыдарынарга, ол эрлер чедип кээп турган; силер олар дээш чунуп, караанар кирбин будуп, каасталгаларыңар кедип ап турдунар. ⁴¹ Каас-коя орун-дөжөккө олуруп ап, оон мурнунда ширээге аыш-чем салып, ынаар Меңээ хамааржыр чаагай чыттыг чүүлдер биле олива үзүн салып турдунар.

⁴² Угбашкыларның турар черинден силен мөөң чоннун алгы-кышкызы үнүп турду. Карачал чон аразыңга ээн кургаг ховудан эзирик улус чедип кээр болду. Олар демги ийи угбашкының холунга билектээштер, а бажыңга — каас-коя дээр-бектелчек каасталгалар кедирип турду. ⁴³ Мен ынчан оларның самыраашкындан харыксырап калган бирээзиниң дугайында: „Анаа самыын-садар херээженге дег хамаарылга көргүссүн, чүгө дээрге ол ылап-ла ындыг-дыр“ — деп чугааладым. ⁴⁴ Ол улус, ынган кадайлар-биле дег, угбашкылар-биле холбажып кээп-ле турган; олар Огола биле Оголивага самыын-садар кадайларга дег кээп турган.

⁴⁵ Чөптүг улус ол херээженнерни шиидер; ашаанга өскерилгени дээш база хан төккени дээш оларны шиидер, чүгө дээрге олар ашаанга өскерилп турар-дыр база оларның холдары ханга борашкан-дыр».

⁴⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Угбашкыларга удур мөөң чондан чыгаш, оларны коргуушкун биле үптээш-кинге хүлээдип берзин. ⁴⁷ Мөөң чон оларны даштар-биле сол, хылыштар-биле кезе шаап өлүрүң; оларның оглу-кызы өлүртүп алзың, а бажыңнары өрттеттирзин.

⁴⁸ Бо чуртта самыраашкынын төңчүзүн ынчаар салыр мен, бүгү херээжен улус кичээнип, демги угбашкылар ыпкаш херектер кылбайн баар. ⁴⁹ Олар самыраашкынын боттары чүктээр, дүрзү-бурганнарынга мөгөйип, бачыттар үүлгеткени дээш кеземче көөр. Ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар силер».

Пашта хайынган эт дугайында чугаа

24 ¹ Туттуруушкунувустун тоску чылының он айның онда* Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амыган, шак бо хүннү, бөгүңү хүннү, демдегеп бижип ал: чо-гум-на бо хүн Вавилоннун хааны Иерусалимни бүзөөлөпкен-дир. ³ Бо үймээни чонга оюскан уткалыг чугаадан чугаал бер. Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыт:

Отка паштан салгаш, сугдан кудуп каг. ⁴ Анаа эъттен, эки дээн борбак эъттер: дөңмек биле өжүндөн дүлүп каг, эки дээн сөөктерден база паш долдур дүлүп каг. ⁵ Хойларның шилиндээн шилип ал; паш адаанга ыяштан салып*, хайындырыыт; дүлгөн сөөктер ылбырадыр хайынзың».

⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ханга борашкан хоорай, сивиртин-мес кылдыр каргакталган паш дег хоорай ат болур! Ону куругладып, борбак эъттерни, шилилге кылбайн, оон үндүр октаңар-ла! ⁷ Хоорайнын чурттакчыларының төккен ханын тас хаяже көзүлдүр төпкен; ханны довурак-биле шыптына бээр черже төкпээн-дир. ⁸ Өжээн негээр килеңим кыптыксын дээш, Мен ол ханны чажыргынмас кылдыр тас хаяга артырып каан мен».

⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Ханга борашкан хоорай ат болур! Мен Бодум хөй ыяшты одагга чыгый салыр мен. ¹⁰ Ыяштан немей салып, отту кывыс, эътти ылбырадыр хайындыр, амдан киирер холуксаадан холуй былга*, сөөктер төндүр хып калзың. ¹¹ Паш куруглап каарга, ону көсче салып каг — ол

* 24:1 Б. э. чедир 588 чыл. * 24:5 Азы: «Сөөктерден салып». * 24:10 Азы: «Бүгү чүве митпейтир хайынзың».

23:38 Лев. 15:31; 2 Чыл. 36:14; Иез. 5:11; Иер. 7:30 || Иез. 20:13; 22:8 23:39 Иез. 23:11 23:40 Иер. 4:30; Иез. 16:17-18; Ос. 2:13 23:45 Иез. 16:38 23:47 Иез. 16:40 || 2 Чыл. 36:17-19 23:48 Иез. 16:41 23:49 Иез. 6:7 24:2 4 Хаан. 25:1; Иер. 39:1; 52:4 24:3 Иез. 11:3, 7 24:6 Иез. 22:2; Наум 3:1 24:7 Лев. 17:13; Ы. х. к. 12:16, 24 24:9 Наум 3:1 || Иса. 30:33

изий берип, ооң чези кыза берзин, иштинде хири эзилгеш, бүгү каргаа төндүр хып калзын. ¹²Чок, бүгү оралдажышкыннар хей болган-дыр: кылын каргак читпес-тир, от дузасы-биле-даа адырыл-бас-тыр. ¹³Иерусалим, сээң самыграашкынын сени бужартаткан-дыр. Мен сени арыглаар дээш чезе-даа оралдажырымга, арыгланмас-тыр сен, ынчангаш ам Мээң сенээ хорадаан сагыжым оожур-гаваан шаанда, моон-даа сонгаар арыг-ланып шыдавас сен.

¹⁴Мен, Дээрги-Чаяакчы, мону чу-гаалап тур мен: сенээ кеземче онаар үе келген-дир, Мен ону боттандырар мен. Соксавас мен, өршээл, кээргел көргүс-пес мен. Сен бодунун оруктарын бол-гаш херектерин өзугаар шийткисер сен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иезекиилдин кадайының чок апарганы

¹⁵Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶«Киж и амытан, карааннын огу дег эргим кижинге хенертен дээпкеш, сенден хунаап аппаар мен; ынчалза-даа кажындава, ыглап-сыктава, карааң чажын төкпө. ¹⁷Өлгөн киж дээш ыт чок човууртап, ыглап-сыктава; качыгдалдың демдээ кылдыр бажын дүгүн часпа, кызыл-даван кы-лаштава, сегелиң дуглава, ажыг-шүжүүн үлежи келген улустуң аш-чегин чиве».

¹⁸Эртен мен чон-биле чугаалаш-кан мен, а керже кадайым чок апарган. Даартазында эртен Дээрги-Чаяакчының менээ дужааганын өзугаар кылган мен. ¹⁹Улус ынчан: «Сээң кажындавайн ту-рарын кандыг ужур-уткалыгыл, чугаа-лап көрөм?» — деп айтырган.

²⁰Мен оларга мынча деп харыылаан мен: «Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан. ²¹Дээрги-Бурган-Чаяакчы израиль чонга чугаа-лаан чүвезин дамчыдарын айткан: Мен Бодунун ыдыктыг черини — силернин чоргаарланып турарынар быжыг өргээ-ни, сеткилеринин өөрүшкү-манайын, караанар огунуң таалалын — бужар-тадыр деп тур мен. А каапкаш барган

оглу-кызынар хылыштан кырлып каар. ²²Мээң кылып турганым ышкаш кыл-дыр силер база кылыр силер: качыгдал-дан сегелиңер дуглаvas, ажыг-шүжүүнөр үлежи келген улустуң аш-чегин чи-вес силер; ²³бажыңар дүгүн часпас, кы-зыл-даван кылаштавас силер; кажы-дап ыглап-сыктавас силер; ынчалза-даа боттарынарын бачыттарыңар дээш эс-тип-хайлып, бот-боттарыңар мурнунга улут тынар силер. ²⁴Иезекиил силерге сагындырыг демдээ болур: силер база ооң кылып турганы ышкаш кылыр си-лер. Кажан ол бүгү бүдө бээрге, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

²⁵Киж и амытан, кажан Мен олар-ның алдарлыг быжыг өргээзин — өө-рүшкүзүүнүн үнер дөзүн, карааның огу-нуң таалалын база оларның сеткилин өөртүп турган оглу-кызын хунаап аар-ым хүнде, ²⁶оортан сенээ амы-тынның үнген улустуң бирээзи медээлер чугаа-лап чедип кээр. ²⁷Ол хүн сен катап база үнүн үнүп, шак ол амы-тынның үнгөн киж и-биле чугаалажып, ооң соонда ыт чок болбас сен. Чонга сагындырыг дем-дээ болур сен, ынчан олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Израиль-биле кожа чоннар дугайында

25 ¹Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²«Киж и амытан, аммон чонче көрүнгөш, олар-га улур өттүр билип медегле. ³Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн дың-наарын айтып, Ооң чугаалаан чүвезин дамчыг: силер Мээң ыдыктыг өргээм-ни — кажан ол бужартаткан турда; из-райлей черни — ол хоосураан турда; иу-дей чонну — ол туттургаш, өскээр көжүп чорупкан турда, кочулап, хыңнар ханып турган силер. ⁴Ол дээш Мен силерни чөөн чүктүң аймактарының холунга ча-гыртыр кылдыр хүлээдир мен. Олар си-лерниң черинерни ээлеп, турлагланып доктаагаш, чадырлар тип аар; олар си-лерниң чимизинер чип, сүдүнөр ижер. ⁵Мен Равва хоорайны төве ыттаар чер, аммон черни — хой кажаазы кылып каар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

24:12 Иер. 2:22 24:14 Иез. 5:11 24:16 Иер. 16:5 24:17 Лев. 10:6; 21:10; Ы. х. к. 26:14

24:19 Иез. 12:9; 21:7 24:21 2 Чыл. 36:17; Иез. 23:47 24:23 Иез. 4:17; 33:10 24:24 Иез. 6:7

24:26 Иез. 33:21-22 24:27 Иез. 3:26-27 25:2 Иер. 49:1-6; Иез. 21:28; Ам. 1:13-15; Соф. 2:8

25:3 Соф. 2:8 25:5 2 Хаан. 11:1; 12:26; Иез. 21:20

⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Аммон чон, сээң адыш часкап,* тепсенип, израйль черни кедергей бак көрүп, хыың ханып турганың дээш ⁷ Мен сенче холум аннып, сени өске чоннарга, үптөп алзың дээш, бериптер мен; сени чоннар санынче кирбес кылдыр узуткаар мен, чурттар санынче кирбес кылдыр чок кылып каар мен; сени чылча шавар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен» — деп чугаалаан.

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Моав биле Сеирнин: „Иудей чон өске бүгү чоннар ышкаш апарды“ — деп турары дээш ⁹ Мен Моавтың кызыгаарын кошкадыр мен. Моавтың кызыгаарда хоорайлары Бет-Иешимот, Ваал-Меон болгаш Кирятаимден — бо чурттуң чараш-каазындан эгелеп, ооң кызыгаарын дайзынга ажыдып бээр мен. ¹⁰⁻¹¹ Аммон чон-биле кады Мен Моавты чөөн чүктүн аймактарынга чагыртыр кылдыр хүлээдир мен. Ынчангаш аммон чоннун ады уттундура бээр, Моавты база шиидер мен. Ынчан олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

¹² Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Эдом чон иудей чондан өжөөн негээш, улуг кем-буруулуг болган-дыр» — деп чугаалаан. ¹³ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Эдомче холумну аннып, ооң улусун болгаш мал-маганын узуткап, ээн кургаг хову кылып каар мен; теман черден эгелээш, дедан черге чедир бүгү улус хылыштан кырлып каар. ¹⁴ Бодумнун израиль чонумнун холу-биле Эдомдан өжөөн негээр мен; израильчилер ону Мээң килеим болгаш хорадаан сагыжым ёзуугаар бак аажылаарга, Эдом Мээң өжөөн негээшкимин кандыг боорун билип аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын меделгээн чүвези ол-дур.

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Филистимнер өжээрбек улус болур; олар

сеткилинде өжөөнинден, кажан кезээде хөңнү чогуңдан дайзынын узуткаар деп турган» — дээн. ¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Мен холумну филистимнерже аннып, керет аймакты*, далай эриинде артып калган улусту узуткаар мен. ¹⁷ Мен олардан аажок улуг өжөөн негээшкимин кылып, оларны хорадаан сагыжымдан кезедир мен. Олардан өжөөн негеп аарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар» — деп чугаалаан.

Тир хоорай дугайында

26 ¹ Туттуруушкунувустун он бир-ги чылында*, бир айның бирээде Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиге амгытан, Тир хоорайның Иерусалимни кочулап, хыи ханып: „Көрүңер даан, хөй чоннарның сандыглап турган хоорайының хаалгазы үрелип калды, ол чоннар ам менче көрүнүп кээр-дир. Ол хоорай хоозураан-дыр, а мен ажык-кончаалыг болур мен“ — деп чугаалааны дээш ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

„Көрдүң бе, Тир, Мен сенээ удур апардым, далайың чалгыларын көдүрери дег, Мен сенээ удур хөй чоннарны көдүрер мен. ⁴ Олар сээң ханаңны үрөп, суургаларыңны бузуп кааптар; Мен сээң довурааңны үндүр ширби, сени тас хая кылып каар мен. ⁵ Сен чүглө далай ортузунда четкилер септээр чер болур сен*, чүте дээрге Мен ынча деп тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. — Сени өске чоннар үптөп кааптар, ⁶ а сенээ чагырткан эрикте турар хоорайжыгаштар хылышка узуткаттырар. Ынчан Тир Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар“.

⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Көр даан, Тир, Мен сенээ удур соңгу чүктөн Вавилоннун хааны Навуходоносорну, хааннарның хаанын, аъттары,

* 25:6 Библияда ол хол шимчээшкени болганчок-ла чүүлзүнгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзүп турар. * 25:16 Керет аймак — бо болза филистимнерниң өске ады хире (Иер. 47:4; Иез. 25:16; Ам. 9:7 көр). Бо ат филистимнерниң оон келгени Крит (азы Кафтор) ортулуктун адындан үнгөн. * 26:1 Б. э. чедир 587 чыл. * 26:5 Эрте-бурунгу Тир эриктен өөш-биле ангыланган ийи ортулукка турган. Хоорайны чеди ай дургузунда бүзөөлөп келген Александр Македонскийнин дукаалы-биле (б. э. чедир 332 ч.) өөштү хөөп каапкан.

25:7 Иез. 6:14 25:9 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Ам. 2:1-3; Соф. 2:8 || Иис. 13:17-19 25:10-11 Иез. 21:32 25:12 2 Чыл. 28:17 25:13 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 32:29; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 || Э. д. 36:34; Иов 2:11 || Иса. 21:13 25:16 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18; Иса. 14:29; Иоил 3:4; Ам. 1:6; Соф. 2:4 26:2 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Ам. 1:9; Зах. 9:4 26:5 Иез. 47:10 26:6 Иез. 6:7 26:7 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1; Дан. 1:1 || Эзра 7:12; Дан. 2:37; Ажыд. 17:14

дайынчы тергелери, аъттыг шеригжилери болгаш хөй санныг аг-шериг-биле кады эккээр деп тур мен. ⁸ Ол сенээ чыгырткан, эрикте турар хоорайжыгаштарны хылыш-биле кыргып-хыдыр, сенээ удур бүзээлел суургалары тудар, бүзээлел чалы оваалаар, дозуг-камгалаалдар тургузар. ⁹ Ол сээң ханаларыңны чепсээ-биле буза үстүрер, сээң суургаларыңны кускаун-хаайлар-биле үрегдээр. ¹⁰ Ооң аъттары дыка хөй болгаш, оларның доюлдурган довурак-доозуну сени шыва аптар. Кажан ол сээң хаалганче, ханаларын деже шаап каан хоорайже дег, кирип кээрге, сээң ханаларың ооң дайынчы аъттарының, тергелериниң даажындан сиринеңи бээр. ¹¹ Навуходоносор бодунуң аъттарының дуою-биле сээң кудумчуларыңны таптаар. Ол сээң чурттакчыларыңны хылыш-биле кыргып-хыдыр, күчүлүг адагаштарыңны черже дүжүр октаптар. ¹² Сээң бай-байлаан үптөттирер, барааннарың оорлаттырар, ханаларың бустурар, каас-коя бажыңнарың үрегдеттирер, а даштарың, ыяштарың болгаш довураанни сугже дүжүр октаптар. ¹³ Мен сээң шимээн-дааштыг ырларыңның төнчүзүн салыр мен, чадаганнарың үннери дыңналбастай бээр. ¹⁴ Мен сени тас хая кылып каар мен, чүгле четкилер септээр чер апаар сен; кажан-даа катап туттунмас сен, чүге дээр-ге Мен, Дээрги-Чаяакчы, ыңча деп тур мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Тирге мынча дээн: «Сээң буураашкының шимээн-даажындан, кажан сээң улузуну кыргып-хыдый бээрге, балыглатканнарың човууртаарындан далай эриниң чурттакчылары сиринеңи бербес бе? ¹⁶ Ынчан далай эринде чурттарның бүгү чагырыкчылары дүжүлгелеринден дүшкеш, каас-коя тоннарын уштуп октап, угулзалап даараан хептерин ужулгаш, коргускунну хеп дег кеткеш, черге оруп аар. Олар бичин-даа кага соксавайн сирилеп, сээң хуу-салымың дээш коргуп-

сүртээрлер. ¹⁷ Олар сен дээш кажыыдал ырын ырлап, сенээ:

„Далайжылар чурттаан алдарлыг хоорай, канчап өлүп калдың! Сен бодуң-даа, чурттакчыларың-даа далайга күштүг чордунар, бүгү далай эрин коргудуп турдунар. ¹⁸ Ам, сээң буураан хүнүңде, далай эриниң чурттары сиринеңи турар; далайда ортулуктар сээң өлүмүң дээш коргуп-сүртеп турар“ — дээр-дир».

¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан Мен сени, ам кым-даа чурттавайн турар хоорайлар ышкаш, хоозураан хоорай кылып каарымга, кажан Мен дүп чок далайың сээң кырынче көдүрүптеримге, улуг суг сени хөмө аптарга, ²⁰ ыңчан Мен сени өлүглөр ораныңче дүже берген улус-биле, шагда-ла чиде берген чон-биле таварыштырып каар мен, сени алды оранга, үе-дүптүн бузундуларың аразыңа, өлүглөр ораныңче дүже берген улус-биле кады чурттадып каар мен, сени оон ээп келбес сен. А Мен дигрилер ораныңга алдаржыр мен*. ²¹ Мен сенче коргунчуг төнчү ыдар мен, сен чок апаар сен. Улус сени дилээш-даа, кажан шагда тыппас. Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Тир дээш ы-сыы

27 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амьтан, Тир хоорай дээш кажыыдал ырын ырла. ³ Далайың хаалгазында туруп алган, хөй ортулуктарда, хөй чоннар-биле садыглажылга кылган Тирге Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Тир! „Мен кайгамчык чараш-каас мен!“ — деп тур сен. ⁴ Ажык далайда чурттап турар корабль дег-дир сен; тууджуларын сээң чараш-каазыңны тергин деңнелге чедирип каан. ⁵ Олар сээң бүгү манзаларыңны Сенир сынның шивизинден чазап кылган; мачталарың кылдыр дээш, Ливан сынның пөжүн кескен. ⁶ Эшкийштериниң Васан черниң дуб

* 26:20 Бо домактың утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Дигрилер ораныңга туруп келбес сен» деп бижээн.

26:8 Иез. 4:2 26:9 Иез. 21:22 26:13 Иса. 24:8; Иер. 7:34; 16:9; Ажыл. 18:22 26:14 Иез. 47:10 26:15 Иер. 51:52 26:16 Иона 3:6 || Иез. 27:35; 32:10 26:17 Иез. 27:2 26:20 Иез. 31:14; 32:23 || Ыд. ыр. 26:13 26:21 Иез. 27:36; 28:19 27:2 Иез. 26:17; 28:12 27:5 Ы. х. к. 3:9; 1 Чыл. 5:23 27:6 Иса. 2:13; Зах. 11:2

ыяжындан чазаан; корабльды китт чон-нун* ортулуктарындан экkelлген быжыг самшит ыяш-биле кылгаш, чаан сөөгү-биле шап каан. ⁷ Парустарыңны Египетке угулзалап аргаан лэндан даараан, ол парустар сээң тутуң турган. Сээң чаглакшывыгыларыңны элиса чоннун ортулуктарындан экkelлген көк болгаш кызыл-хүрөң өннүг пөстөрдөн даараан. ⁸ Сидон болгаш Арвад хоорайларның чурттакчылары — сээң эжикчилерин. Тир, сээң мерген угаанныгыларын кораблыңны башка-рар улус турган. ⁹ Сээң Гевал хоорайның билдилик баштыңнары эжиндирип, сеп-телге ажылдары кылып турган. Далай-ның бүгү корабльдары, оларның далай-жылары сенээ бараан солчуп кээп турду. ¹⁰ Персия, Лидия болгаш Ливиядан келген улус сээң шеринде хөлезилеттинген дайынчылар бооп, дозуг-камгалалдар биле куяк бөрттерни сээң ханаларыңга азып турду; олар сени өндүр улуг кылдыр кылып кагды. ¹¹ Арвадтың чурттакчылары сээң болдунуң шерин-биле кады ханаларыңга сени долгандыр турду, Гамадтың улузу сээң суургаларыңга турду. Олар сээң ханаларыңда дозуг-камгалалдарың* долгандыр аскылап алган. Сээң чараш-каазыңны олар тергин дең-нелге чедирди.

¹² Янзы-бүрү байлакшылың эгээртинмес боорга, Фарсис хоорай сээң-биле садыглажып, барааннарын орнунга мөңгүн, демир, коргулчун болгаш ак-коргулчун берип турган. ¹³ Иаван, Тувал болгаш Мешех сээң-биле садыглажып, барааннарын орнунга кулдар болгаш хүлер эт-сеп берип турган. ¹⁴ Тогарма аймак сээң барааннарын орнунга айттар, дайынчы айттар база элчигеннер берип турган. ¹⁵ Деданның улузу база сээң-биле садыглажылап кылып турган; далай эриниң хөй чурттары сээң-биле бараан солчуп, төлевир кылдыр сенээ чаан сөөгү болгаш кара ыяш чедирип берип турган. ¹⁶ Садыглажыр чүвөң эндерик боорга, арамей чон сээң-биле са-

дыглажып, барааннарын орнунга эрти-не даштар, каас-коя пөстөр, угулзалап даараан кылыглар, чуга лён, кораллдар болгаш рубиннер берип турган. ¹⁷ Иудея биле Израиль сээң-биле садыглажып, барааның орнунга Миннит деп черден кызыл-тас, чигирзиг аыш-чем, ары чигири, олива үзү болгаш чаагай чыттыг чукту берип турган.

¹⁸ Садыглажыр чүвөң эндерик, янзы-бүрү байлакшылың эгээртинмес боорга, Дамаск хоорай сээң-биле хелбон черниң арагазы болгаш ак дүгү-биле садыглажып турган. ¹⁹ Узал чурттуг гректер болгаш даннар сээң барааның садып ап, олар-ның орнунга соп кылган демир, кассия ыяштың чугу болгаш чаагай амданның кулузун берип турган. ²⁰ Дедан аймак сенээ аыт мунарда ажыглаар чавынчактар садып турган. ²¹ Аравия болгаш кедар аймактың бүгү нояннары сээң садып алыкчыларың бооп, сенээ хураганнар, кошкарлар болгаш хуналар садып турган. ²² Шева биле Раама чурттуг садыгжылар сээң-биле садыглажып, барааның орнунга янзы-бүрү эң эки-чаагай чыттыг чүүдлер, эртин даштар болгаш алдын берип турган. ²³ Харран, Хане болгаш Эден хоорайлардан садыгжылар, Шева, Ассур болгаш Хилмад чурттуг садыгжылар база сээң-биле садыглажып турган. ²⁴ Олар сээң-биле улуг үнелиг хептер, көк өннүг болгаш угулзалап даараан пөстөр, өң-баазын хевистер база дыңзыг хендир аргамчылар-биле садыглажып турган. ²⁵ Фарсистиң улуг корабльдары сээң садыглап турар барааныңны дажыглап турган.

Сен, корабль дег, дүп чок далай кырыңга аар чүкк-биле чүдүрнүп аарыңга, ²⁶ эжикчилерин сени ажык далайже үндүрө бээр. А чөөн чүктүң хады сени далай ортузунга буза шааптар. ²⁷ Сээң байлакшылың, эт-хөрөңгин, барааның, сээң далайжыларың, башкарыкчыларың, ойбактар дуглап турган улузун, садыгжыларың, бүгү дайынчыларың, корабльга

* 27:6 Китт чон — израильчилер ол үедө Чер ортузу далайның ортулуктары биле чартык ортулуктарының чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр). * 27:11 Азы: «Саадактарын».

27:8 Э. д. 10:18 27:9 Ис. 13:5; 3 Хаан. 15:18; Ыд. ыр. 82:8 27:10 Иез. 30:5; 38:5 27:12 3 Хаан. 10:22; Иез. 38:13 27:13 Э. д. 10:2; Иез. 32:26; 38:2; 39:1 27:14 Э. д. 10:3; Иез. 38:6 27:15 Э. д. 10:7; Иса. 21:13 27:17 Башт. 11:33 27:18 Иса. 7:8 27:19 Хост. 30:24 27:21 Ыд. ыр. 119:5; Сол. ыр. 1:4; Иса. 60:7 27:22 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 27:23 Э. д. 11:31; Ам. 1:5 27:25 Ыд. ыр. 47:8; Иса. 2:16 27:26 Ыд. ыр. 47:8

турган мөөн улус — дөгере сзэн буступ дүшкен хүнүнд далайнын дүп чок суунче дүже бээр. ²⁸ Сзэн башкарыкчыларынын алгы-кышкызындан чоок-кавы черлер сырбаш кынныр. ²⁹ Корабльдан бүгү эжикчилер, далайжылар, башкарыкчылар дүже шуражы бергеш, эрикке туруп алыр. ³⁰ Олар сен дзэш ишкирнип ыглап, ажынын ажып хараадаар база качыгдалдан бажын доозун-довурак-биле бызап, хүлдге боражып аар. ³¹ Олар сен дзэш качыгдал, бажын чүлүдүп, самдар хеп кедип аар; сеткил-чүрээ кажыыдап, сзэн ажынын ажып ыглажыр. ³² Олар качыгдалыры ырлажыр: „Далай ортузунга узуткаттырып алган Тир ышкаш кым барыл? ³³ Далайлап сзэн бараанын кзеп турган үеде, хей санныч чоннарны тоттуруп турдун; эгээртинмес байлакшылың-биле, садыың-биле чер-делегейниң хааннарын байыдып турдун. ³⁴ А ам сени ханы сугларда далай буза шаап каан-дыр; сзэн бараанын болгаш мөөн улузун сугга дүшкен-дир“. ³⁵ Далай эрииниң бүгү чурттакчыларын сзэн салым-хуун коргудар, оларнын хааннары сириңейнип, арыннары хуула бээр. ³⁶ Ёске чоннарнын садыгчылары кочулап сыгырар; сен коргунчүр төнчүге таваржыр сен, моон соңгаар кажан-даа турбас сен».

Тирниң хаанының буураашкыны

28 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амытан, Тирниң чагырыкчызынга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт:

Улуургак чоруунга алзып: „Мен — бурган мен. Далай ортузунда, бурганнын дүжүлгезинде саадап олур мен“ — дээр-дир сен. Бурганнын мерген угааны-биле сзэн угаанын дөмей деп бодаар-даа болзуңа, сен дээрге Бурган эвес, а кижидир сен. ³ Даниилден мерген угаанның сен, сенээ билдинмес чажыт чүве-даа кайда боор! ⁴ Мерген угааннындан, угаан-сарылдыгындан бай-шыдалдыг апарып, шыгжамырларынын алдын-мөңгүн-би-

ле долдуруп алган сен. ⁵ Садыглажып би-лиринден, улут угаанныындан бай-шыдалдыңн дам барган, бай-байлаан дзэш эмин эртгир улуургай берген сен».

⁶ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дзэн:

«Бодунун угаанынны Бурганнын мерген угааны-биле дөмейлээниң дзэш ⁷ Мен сенче ёске черлер улузун, чоннар-нын эң түрлүүн ыдар деп тур мен; олар сзэн мерген угаан, чараш-каазынче хынындан ужулган хылыштарын аннып, сени бужартадып каар. ⁸ Олар сени тамыже киирер, далай ортузунга хылыш-биле шаштырткан киж ышкаш өлүртүп каар сен. ⁹ Бодунун шаажылакчын холунга бурган эвес, анаа киж болур болганында, өлүрүкчүн мурунуга: „Мен — бурган мен!“ — деп катап-катап чугаалаар сен бе? ¹⁰ Сен кыртыжадып демдектетпзэн хейниң өлүмү-биле даштыкы улузун холундан өлүр сен, чүге дээрге Мен ону чугааладым». Дээрги-Бурган-Чаяакчы-нын меделгзэн чүвези ол-дур.

¹¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан:

¹² «Киж амытан, Тирниң хааны дзэш кажыыдал ырын ырлап, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин анаа дамчыт:

Сен — тергийделдин дзэди демдээ сен, кедергей мерген угаанның сен, тулган чараш-каас сен. ¹³ Сен Эдемге — Бурганнын сесерлиинге турдун. Сени янзы-бүрү эрине даштар: рубин, топаз, алмаз, хризолит, оникс, яшма, сапфир, бирюза болгаш изумруд каастап турган. Оларны алдын-биле хоолап, сиилбирлээш*, сзэн чаяаттыгган хүнүнде сенээ белеткеп каан болган. ¹⁴ Сени күчүлүг херувимнин камгалалының адаанга арттырып каан мен*. Сен Бурганнын ыдыктыг даанга туруп, оттуг даштар аразынга чоруп турдун. ¹⁵ Чаяаттыгган хүнүнден эгелээш, бодунун оруктарынга кем чок бооп келдин. Ынчалза-даа оон соонда кем-буруулуг алардың. ¹⁶ Сзэн садыыннын хемчээли улгаткан тудум,

* 28:13 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег ёске утказы мындыг: «Сенээ хөгжүм-чүлөр болгаш херэежен улус бараан болуп турган». * 28:14 Азы: «Сени шилиттинген камгалакчы херувим дег кылдыр тургузуп каан».

27:29 Ажыд. 18:17 27:30 Иов 2:8; Ыы. 2:10; Ажыд. 18:19 27:32 Ажыд. 18:18 27:33 Ажыд. 18:3 27:35 Иез. 26:16; 32:10 27:36 Иер. 18:16 || Иез. 26:21; 28:19 28:2 Иез. 26:2; 27:2 || Иса. 14:14; 2 Фес. 2:4 28:3 Иез. 14:14; Дан. 1:17 28:4 Зах. 9:3 28:7 Иез. 31:12; Авв. 1:7 28:10 Иез. 31:18; 32:19 28:12 Иез. 26:17; 27:2-3 28:13 Э. д. 2:8-9; Иса. 51:3; Иез. 31:8-9 || Хост. 28:17-20 28:14 Э. д. 3:24

ишти-хөңнүн баксырап, күчүлөл база бачты үүлгедип алдың. Мен сени, бужар кижини дег, Бурганның даандан дүжүр октаптым; камгалакчы херувим сени отутуг даштар аразындан үндүр сывырыпты. ¹⁷ Чараш-каазындан улуургай бердин, магаалы чаагайындан мерген угааныңны чок кылып алдың. Ынчангаш Мен сени черге чыдар кылдыр октаптар мен, хааннар сени көргөш, кочулап шоотсун. ¹⁸ Бодунун шынчы эвес садыглажышкынын-биле эндерик кем-буруу кылып, ыдыктыг черлериңни бужартадып алдың. Ынчангаш Мен сени чиир отту бодунун иштинден өөскүдүп үндүрер мен; сени чер кырынга сенче көрүп турар бүгү улуска көзүлдүр хул кылдыр хуулдуар мен. ¹⁹ Сени билер бүгү чоннарны сээң салым-хуун коргудуптар. Сен коргунчуг төнчүгө таваржыр сен, моон соңгаар кажан шагда турбас сен».

Сидон хоорай дугайында

²⁰ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²¹ «Киж амытан, Сидонче шиглей көрүнгөш, аңаа удур өттүр билип медегле. ²² Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа дамчты:

Сидон, Мен сенээ удур апардым, Мен сээң чонуг аразынга алдаржыы мен. Сенээ үндүргөн шийткелди күүседип, чурттакчылар аразынга ыдыктыгымны көргүзөримге, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²³ Мен сенче хамчык аарыгны, сээң кудумчуларыңче — кыргып-хыдышкынны ыдар мен. Сээң чурттакчылар аразынга кайыын-даа шанчып турар хылышка өлүрткенер кээп дүжүп турар апар. Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²⁴ Израиль чон моон соңгаар, теннери-биле ишштеп балыглаар бок үнүштер ышкаш, ону куду көөр кожаларлыг болбас. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

²⁵ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль чонну тарадып чорудупканым өске чоннардан чыып алгаш, ол чоннар көрүп турда, израильчилернин

аразынга Бодунун ыдыктымны көргүзө мен. Олар Мээң чалчам Иаковка бергеним черге — боттарының черинге чурттаар. ²⁶ Израильчилер ол черге айыыл чок чурттап, бажыңнар тудуп аар болгаш виноград тарып олуртуп аар. Олар айыыл чок чурттаар, а оларга бак чүве күзээр кожаларын Мен шийдер мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы, оларнын Бурганы деп билип аар».

Египет дугайында

29 ¹ Туттуруушкунувустуң онгу чылының он айның он ийиде* Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амытан, Египеттин хааны фараонче шиглей көрүнгөш, аңаа база бүгү Египетке удур өттүр билип медегле. ³ Аңаа Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчты:

Египеттин хааны фараон — бодунун хемнеринде шөлзөн чыдар улуг амыргамоос, Мен сенээ удур апардым. „Нил хем мээзин, ону бодунуу кылдыр чаяап алган мен“ — деп турар-дыр сен. ⁴ Мен сээң чаактарың өттүр тыртпа сугар мен, хемнеринде балык-байланын казырыыңга чыппырып каар мен. Сени бодунун хемнеринден казырыында чыппышкан балык-биле кады ушта тырттар мен. ⁵ Мен сени база сээң хемнеринден туткан бүгү балыкты ээн курга ховуке октаптар мен. Сен ажык шөлге кээп дүжөр сен — кымдаа сени ап келбес, ажаап кагбас. Мен сени черниң аң-араатанынга, дээрнин куштарынга чемиш кылдыр бериптер мен. ⁶ Ынчан Египеттин бүгү чурттакчылары Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. Египет, сен израиль чонга кулузун дег чинге дааныгыш бооп турдун. ⁷ Кажан олар сенден туттунарга, чартыландыр чарлып, оларнын екти-холун балыглап турдун; сенээ чөлөнирге, сыйлып, оларнын буттарын туруштут эвес кылып турдун».

⁸ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен сенче кылыш ыдып, чурттакчыларыңны-даа, мал-маганыңны-даа кыргып-хыдыр деп тур мен.

* 29:1 Б. э. чедир 587 чыл.

28:19 Иез. 26:21; 27:36 28:21 Иса. 23:2; Иоил 3:4 28:23 Иез. 5:17 28:24 Сан. 33:55; Иис. 23:13 || Иез. 6:7 28:25 Иез. 11:17 || Иез. 20:41 28:26 Иер. 23:6; 32:37 || Иса. 65:21; Ам. 9:14; Мих. 4:4 29:2 Иса. 19:1; Иер. 46:2; Иез. 30:4; 31:2; 32:2; Иоил 3:19 29:3 Ыд. ыр. 73:13-14; Иса. 27:1; 51:9; Иез. 32:2 29:4 Иез. 38:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 || 4 Хаан. 19:28; Иса. 37:29 29:5 Ы. х. к. 28:26; 1 Хаан. 17:44 29:6 Иез. 6:7 || 4 Хаан. 18:21; Иса. 36:7 29:8 Иез. 14:17

⁹ Египет чер ээнзиреп, хоосурап каар. Ынчан улузун Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. Чүгө дээрге сен: „Нил хем мээни-дир, ону мен чаяап кагдым“ — дээн-дир сен. ¹⁰ Ынчангаш Мен сенээ, сээң хемнеринге удур аппаратым. Египет черни сонгу чүкте Мигдол хоорайдан эгелээш, мурнуу чүкте Сиена хоорайга, мырынай Эфиопиянын кызыгаарына чедир хоосураан ээн кургаг хову кылып каар мен. ¹¹ Кижид-аа, мал-маган-даа буду ону басып эртпес, дөртөн чыл дургузунда аңаа кым-даа чурттавас. ¹² Мен египет черни хоосураан черлер аразынга ээн хову кылып каар мен, оон хоорайлары ээнзирээн хоорайлар аразынга дөртөн чыл дургузунда чурттагыч чок бооп артар. Мен египетчилерни өскө чоннар аразынга тоо быдарадып, хары чурттарже тарадып кааптар мен.

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Дөртөн чыл эрте бээрге, Мен египетчилерни тарадып каапканым чоннар аразындан катап база чыып аар мен. ¹⁴ Оларга эки чолду эгиткеш, Патрос деп черже*, оларнын ада-өгбезинин черинче дедир чандырап мен. Олар аңаа кошкак күрүнелиг болур. ¹⁵ Күрүнелернин эн кошкак баа, бодун өскө чоннардан кажан-даа өрү көдүрүп шыдавас. Мен оларны моон сонгаар өскө чоннарын чагырып шыдавас кылдыр кошкадып каар мен. ¹⁶ Египет израиль чонга база катап чөлөңгиш болбас. Израильчилер оон дуза дилээни-биле бачыт үүлгеткенин сагындырып артар. Олар ынчан Мени Дээрги-Бурган-Чаяакчы деп билип аар».

Египетти Вавилоннун эселеп аары

¹⁷ Туттуруушкунувустун чээрби чедиги чылында, бир айнын бирээде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Киж амытан, Вавилоннун хааны Навуходоносор бодунун аг-шерин Тир хоорай-биле демисештирип, шыладыр ажылдадып каапкан: оларнын шуптузунун бажы тазарып, эгиннери өйдүрткен, ынчанмыже ол хаан-даа, оон шериглери-даа кылган ажылдары дээш Тирден олча-тывыш албан». ¹⁹ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Мен Вавилоннун хааны Навуходоносорга египет черни бээр деп тур мен, ол оон эргине-байлаан чаалап аар. Ол ону бодунун аг-шеринге төлевир кылдыр үштөп-тонаар. ²⁰ Мен аңаа египет черни кылган ажыл-херээ дээш бээр мен, чүгө дээрге ол аг-шерин-биле Менээ ажылда берип турган-дыр — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. — ²¹ Мен ол хүн израиль чоннун күжүн немеп, сенээ оон аразынга өттүр билип меделгээрин хайырлаар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Египетти шиидер хүн

30 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж амытан, өттүр билип меделеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт:

„О, качыгдал хүнү!“ деп ишкирнип ыглана! ³ Шийткел хүнү чоокшулаандыр, Дээрги-Чаяакчынын шийткелиниң хүнү, бүргөп хүн, чоннарын шиидер үе чоокшулаандыр. ⁴ Египетче хылыш халдап кээр, Эфиопия коргуушкунга алзыптар, Египетке өлүрткеннер кээп дүжүп эгелээр, оон байлаан хунаап аар база оон үндезиннерин үрөп каар. ⁵ Эфиопия, Ливия, Лидия, бүгү Аравия, Хув болгаш эвилелчи чуртгун чону египетчилер-биле кады хылышка кырдырып аар».

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Египеттин деткикчилери кырлып каар, оон турамык күчү-күжү чиде бээр. Мигдол хоорайдан эгелээш, Сиена хоорайга чедир оон чурттакчылары хылышка шаштырып, кээп дүжүп турар апаар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы меделгээн. — ⁷ Египет хоосураан черлер аразынга ээн хову апаар, оон хоорайлары ээнзирээн хоорайлар санынче кирер. ⁸ Кажан Мен Египетче от ыдыштарыма, оон бүгү дузалакчылары чылча шаштырып аар. Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.

⁹ Ол хүн Менээ төлээлерим сагыш амыр Эфиопияны коргудар дээш кораблардага эжиндирип үнүптер. Египеттин өлүр хүнүнде эфиоптар коргуушкунга алзыптар; ол хүн ам келген-дир».

* 29:14 Патрос чер — мурнуу Египет. * 29:17 Б. э. чедир 571 чыл.

29:10 Иез. 30:6 29:12 Иез. 30:7 || Иез. 30:23, 26 29:13 Иер. 46:26 29:14 Иез. 16:53 29:16 Иез. 6:7

29:19 Иер. 46:13, 26; Иез. 30:10 30:3 Иса. 13:6; Иоил 1:15; Авд. 1:15; Соф. 1:7 30:4 Иез. 29:8

30:5 Иез. 27:10; 38:5 30:6 Иез. 29:10 30:7 Иез. 29:12 30:8 Иез. 6:7

¹⁰ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң мөөң чонун Вавилоннун хааны Навуходоносорнун холу-биле узуткап каар мен. ¹¹ Ол хаанны база ооң аг-шерин — чоннар аразында эн түрлүг чонну — бо черни чок кылыр дээш эккээр мен; олар боттарының кылыштарын Египетке удур хынындан уштуп, өлүрткен улус-биле черни долдуруп каар. ¹² Мен Нилдин адырларын кургадып, чуртту каржы-бак улустун холунга хүлээдир мен; даштыкы улустун холу-биле чуртту база ону долдуруп турар бүгү чүвени хоозурадыр мен. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым».

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң дүрзү-бурганнарын узуткаар мен, Мемфис хоорайда хоозун дүрзүлери чок кылыр мен. Египетке моон сонгаар чагырыкчы турбас, ол чер коргуушкунга алзгыптар. ¹⁴ Мен Патрос девискээрни хоозурадып, Цоан хоорайже от ыдып, Фивы хоорайга шийткел онаар мен. ¹⁵ Бодумнун хорадаан сагыжымын Син хоорайже — Египеттиң шивээзинче ыдып, Фивы хоорайның мөөң чонун кыргып-хыдыр мен. ¹⁶ Египетче от ыдар мен, Син хоорай хинчектенип сирилээр. Дайзын Фивыны эжелеп аар, чырык хүндүс Мемфисче халдап кээр. ¹⁷ Илиополь болгаш Бубаст хоорайларда аныяк оолдар хылышка шаштырып өлүртүр, а арткан чурттакчыларны тудуп алгаш баар. ¹⁸ Кажан Мен Тафнис хоорайга Египеттиң чагыргазын буурадып каарымга, аңаа хүндүс бүлүртүн апаар, ооң турамык күчү-күжү чиде бээр. Ону булут дуглаар, ооң уругларын тудуп алгаш баар. ¹⁹ Мен Египетке ындыг шийткел онаар мен, олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Фараоннун күжүнүн суларааны

²⁰ Туттуруушкунувустун он бирги чылының бир айның чедиде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²¹ «Киж и амытан, Мен Египеттиң хааны фараоннун күштүг холун сый шаап кагдым; ону экиртип, балыын шарываан, ол хаан күш кирип, хылыжын

тудуп шыдаар кылдыр эмнептер шарыг тывылбаан».

²² Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен Египеттиң хааны фараонга удур апардым; Мен ооң холдарының ийилдирзин — кадыын-даа, сыйыын-даа — сый шаап, холунда туткан хылыжын ушта шааптар мен. ²³ Мен египетчилерни өске чоннар аразына гоо быдарадып, хары черлерже тарадып кааптар мен. ²⁴ Вавилоннун хаанының холдарын күштүг кылып, Бодумнун хылыжымны ооң холунга тутсуп каар мен, а фараоннун холдарын сый шаап каар мен. Фараон Вавилоннун хаанының мурнунга, өлүмнүг балыглаткан киж и дег, кедергей човууртаар. ²⁵ Вавилоннун хаанының холдарын күш киирер мен, а фараоннун холдары кошкап каар. Бодумнун хылыжымны Вавилоннун хаанының холунга тутсуп бээримге, ол ону египетчерже аннырга, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар. ²⁶ Мен египетчилерни өске чоннар аразына гоо быдарадып, хары черлерже тарадып кааптар мен; олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Кезип каапкан пөш

31 ¹ Туттуруушкунувустун он бирги чылында, үш айның бирээде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Египеттиң хааны фараонга, ооң мөөң чонунга мону дамчыт:

Өндүр бедик сени кым-биле дөмей-лээн? ³ Ассирияже көр даан, ол чурт Ливан сында чараш будуктарлыг, чокпак будук-бүрүлүг пөш дег турган. Ооң бажы шыргай будук-бүрү аразына бедидир көдүрүлгөн. ⁴ Суг ону сугтарып, чер адаанын кемнери бедидир өстүрүп турган. Хем-суглар ооң өзүп турган черин долгандыр агып, арга-эзимде бүгү өске ыяштарже дамырак сугларын аксып берип турган. ⁵ Ынчангаш ол пөш арга-эзимде бүгү ыяштардан бедик апарган, ооң будуктары сырыйландыр өскөн; ол өзүп турда, суг элбек турган болгаш, будуктары узай берген. ⁶ Дээрнин бүгү

* 30:20 Б. э. чедир 587 чыл. * 31:1 Б. э. чедир 587 чыл.

30:10 Иер. 46:26; Иез. 29:19 30:12 Иса. 19:6 30:13 Иер. 43:12; 46:25 || Иса. 19:13 30:14 Иез. 29:14 || Сан. 13:23 || Иер. 46:25; Ам. 6:2 30:17 Э. д. 41:45; 46:20; Иса. 19:18 30:18 Иер. 2:16 30:19 Иез. 6:7 30:21 Иер. 46:11 30:23 Иез. 29:12 31:2 Иез. 29:2; 30:4; 32:2 31:3 Башт. 9:15; Дан. 4:7-9 31:6 Иез. 17:23; Дан. 4:9; Мф. 13:32; Мк. 4:32

куштары оон будуктарынга уя тудуп алган, бүгү черлик аннар оон будуктарының адаанга өзүп-төрүп турган, янзы-бүрү улут чоннар аңаа чаглектанып чурттап турган. ⁷ Ол пөш өндүр бедии-биле, будуктарының узуну-биле тулган чараш болган, чүгө дээрге оон дазылдары терең сугларже ханылап кире берген. ⁸ Бурганның сесерлиинде пөштер безин оон-биле адааннажып шыдаваан. Чойганнар — будуктары-биле, шивилер бүрүлери-биле аңаа деңнежир харык чок болган: Бурганның сесерлиинде чаңгыс-даа ыяш бодунун чаражы-биле аңаа деңнежип шыдаваан. ⁹ Мен ону сырый будуктар-биле каастап, кайгамчык чараш кылып каан мен, Эдемде Бурганның сесерлиинде бүгү ыяштар аңаа адааргап турган».

¹⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ол пөш бедик апарып, бажын шыргай будук-бүрү аразындан көдүрүп, өндүр бедиинге идээргей бээрге, ¹¹ Мен ону чоннар чагырыкчызының холунга хүлээдип бердим: „Чагырыкчы ону кем-буруузун ёзугаар аажылап турзун“. Мен оон ойталаан мен. ¹² Хары улус, чоннар аразында эң түрлүг чон ону ужургап, каапкаш барган-дыр. Оон будуктары даглар болгаш шынааларже кээп дүшкен; оон сыйылган будуктары черинң кашпалдарынче кире берген; чер-делегейниң бүгү чоннары оон чаглаандан үнө бергеш, ону каапкаш барган. ¹³ Дээриниң бүгү куштары оон кээп дүшкен унунга уяланып алган; бүгү черлик аннар оон будуктарынга таарыштыр турумчуп алган. ¹⁴ Моон сонгаар суг чанында үнген өске бүгү ыяштар ынчаар бедидир өзүп, бажын шыргай будук-бүрү аразындан көдүрбезин, суг ижип турар бүгү ыяштар ындыг бедик кылдыр өспесин. Чүгө дээрге оларның шуптузун өлүмгө хүлээдип бээр, оларны чевег-хөөрже кирген кижиле амытаннар-биле кады алды оранче бадырштар».

¹⁵ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Кажан демги пөш өлүглер оранынче бада бергенде, ол дээш качыгдаашкын чарлап, чер адааның хемнеринин

оруун боогдап кагдым; ону суггарган хемнерни доктаадып, шапкын сугларны оожумнаттым. Мен ол дээш Ливан сынын дүмбей-биле шып кагдым, аргазимде бүгү ыяштар ол дээш ундаралга алзыпкан. ¹⁶ Мен ону чевег-хөөрже кирген улусче, өлүглер оранынче бадырш тура, оон буураашкынынң шимээни-биле чоннарны сириледипкен мен. Ону дыңнааш, алды оранда турган Эдемниң ыяштары, Ливанның эң тергиин, эң эки, элбек суггаттыг ыяштары сеткил ханган. ¹⁷ Ол ыяштар база, демги пөш ышкаш, өлүглер оранынче бада берген, хылыш-биле өлүрткенерге каттыжа берген. (Ынчалза-даа оон үре-салгалы өске чоннар аразынга аңаа чаглектанып чурттаар).*

¹⁸ Эдемниң ыяштарының кайызының алдар-адын, өндүр бедиин сээни-биле дөмейлээн? Ынчалза-даа сени база Эдемниң ыяштарынга деңней көрүп, өлүглер оранынче кириптер; кыргыжап демдектетпээн хейлер аразынга, хылыш-биле өлүрткен улус чанынга чыдар сен. Ындыг чүве фараон-биле база оон мөөң чону-биле болур». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Фараон дээш ы-сы

32 ¹ Туттурушкунувустун он ийиги чылының он ийи айның бирээде* Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиле амытан, Египеттиң хааны фараон дээш кажыыдал ырын ырлап, аңаа:

„Сен бодунну чоннар аразында арзылап деп санап турдун, а херек кырында далай моозу-дур сен. Хемнерде былгыртынып, даваннарын-биле суг довурадып, хем-сугларны доюлдуруп тур сен“ — деп чугаала».

³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн:

«Хөй чоннар чыгылып кээрге, Мен сенче четкимни хөме салыштарымга, олар сени үндүр тыртып эккээр. ⁴ Мен сени черге арттырып каар мен, ажык шөлче октаптар мен. Дээриниң бүгү куштары

* 31:17 Бо домактын утказы эки билдинмес. «Оон үре-салгалы» деп сөстөрнүн болгу дег өске утказы: «Оон эвилелчилери». * 32:1 Б. э. чедир 585 чыл.

31:8 Э. д. 2:8; Иса. 51:3; Иез. 28:13 31:10 Дан. 4:27; 5:20 31:12 Иез. 28:7; Авв. 1:7 31:13 Иез. 32:4 31:14 Иез. 26:20; 32:18 31:16 Иса. 14:8-9 31:18 Иез. 28:10; 32:19 32:2 Иез. 29:2; 30:4; 31:2 || Иез. 29:3 32:3 Иез. 12:13; 17:20; 19:8; Ос. 7:12 32:4 Иез. 31:13

сеңээ хонуп, соктаар кылып каар мен, бүгү чер-делегейниң аң-араатанынга сени тоттур чиртир мен. ⁵ Сээн сегиниң дагларга тарадыр октаптар мен, шынааларны мөчү-сөөгүн-биле долдуарар мен. ⁶ Чер кырын Мен, мырыңай дагларга чедир, сээн аккан ханың-биле сугтарар мен; кашпалдарны мөчү-сөөгүн-биле долдуарар мен. ⁷ Сени өжүрүп каапкаш, дээрни дуглап, ооң сылдыстарын имистелдирип кааптар мен; хүннү булут-биле дуглап каар мен, ай база чырытпастай бээр. ⁸ Дээрде чырып турар бүгү чырымалды сээн кырыңга имистелдирип каар мен, сээн черинни дүмбей-биле дуглаар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

⁹ Мен сээн буураашкының дугайында медээни сээн билбес турганың чурттарда чоннарга дыңнадып, хөй чоннарның чүректерин дүвүредир мен. ¹⁰ Мен сээн хуу-салымын-биле хөй чоннарны коргуушкунга алыстырар мен, оларнын хааннары, кажан Мен оларнын мурнунга хылыжым чаярымга, сени бодааш, кортканындан сириңейни бээр. Сээн буураан хүнүңде оларнын кайызы-даа бодунуң амы-тыны дээш соксаал чок сүрэздээр». —

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Вавилоннуң хаанының хылыжы сэңээ удур үнүптер. ¹² Мен сээн мөөң чонунну эң түрлүг чоннардан үнгөн күштүг дайынчыларның хылыжы-биле чок кылып каар мен. Олар Египеттиң чоргааралын таптап, ооң мөөң чонун узуткап каар. ¹³ Мен ооң улуг суг чанында оъттап турар мал-маганын узуткап каар мен. Моон сонгаар кижги буду-даа, мал даваны-даа сугну доюлдуруп, довуратпас. ¹⁴ Мен Египеттиң сугларын турумналдырып, ооң хемнери үс ышкаш арай боорда агар кылдыр кылып каар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁵ Кажан Мен египет черни хоозурадып каарымга, ол чер ону долуп турган бүгү чүвезин ышкынарга база Мен ооң бүгү чурттакчыларын чылча шаап каарым-

га, олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп биллип аар.

¹⁶ Улустуң ырлажыры кажыыдал ыры бо-дур. Ону өске чоннарның кыстары Египет дугайында база ооң мөөң чонунун дугайында ырлаар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Египеттиң өлүглөр оранынче кирери

¹⁷ Туттуруушкунувустуң он ийиги чылының ол-ла айының он беште Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁸ «Кижги амытан, Египеттиң мөөң чонунуң ажыын ажып ыгла; өске күштүг чоннар-биле деңге өлген улустуң турары алды оранче чоруттары аңаа медегле.

¹⁹ Чараш-каазыңар-биле кымдан арта берген силер? Кыртыжадып демдектетпээн хейлер-биле кады сөөгүңер салыр дээш*, өлүглөр оранынче бада беринер! ²⁰ Египет чон хылышка шаштырып өлүрткен улус аразыңга кырлып каар. Хылыш белең-дир. Египетти база ооң мөөң чонун алгаш барыңар. ²¹ Күштүг маадырлар алды оранның иштинге Египет биле ооң эвилелчилериниң дугайында: „Олар хылышка шаштырып өлүрткен кыртыжадып демдектетпээн улус-биле кады бээр кээп дүшкен-дир“ — деп чугаалажыр.

²² Ында Ассирия бодунуң аг-шерии-биле кады турар; ооң хылышка шаштырып өлүрткен бүгү дайынчыларының чевеглери ону долганган. ²³ Ассирийлерниң чевеглери алды оранның эң ханызында; Ассирияның аг-шерииниң чевеглери кайда-даа бар. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турган улус ам дөгөре хылышка шаштырып өлүрткен-дир.

²⁴ Ында Элам күрүне ооң чевээн долганган мөөң чону-биле кады турар. Олар шугту хылыштан кырлып, өлүртүп каан*. Дириглер ораныңга коргуушкун тарадып турганнар ам алды оранче кыртыжадып демдектетпээн хейлер бооп дүжө берген. Олар тамыже бада бергеннер-биле кады боттарының бак адын

* 32:19 Египетчилерде, еврейлерде ышкаш, кыртыжап демдектээр ёзулал турган, ынчангап олар кыртыжап демдектетпээннерни бак көөрлөр. * 32:24 Ассирий хаан Ашур-Банипалдын шерии халдаанда (б. э. чедир 647—646 чч.), Элам күрүне коргунчуг үрегдеди-бустурган.

32:7 Иса. 13:10; Ионил 2:31; Ажыл. 6:12 32:8 Хост. 10:22; Иса. 5:3 32:10 Иез. 26:16 32:11 Иер. 46:26 32:12 Иез. 28:7 32:15 Иез. 6:7 32:18 Иез. 26:20; 31:14 32:19 Иез. 28:10; 31:18 32:21 Иез. 28:10; 31:18 || Иса. 14:9-10 32:22 Иез. 31:15 32:23 Наум 1:14 || Ыд. ыр. 26:13; Иез. 26:20 32:24 Э. д. 14:1; Иса. 21:2; Иер. 49:34; Дан. 8:2

чүктөп турар. ²⁵ Эламның чыдар черин өлүрткеннер аразында белеткеп каан, ооң мөөң чону ооң чевээн долганып чыдар. Олар дөгере кыртыжадып демдектетпээн, хылышка шаштырып өлүрткен хейлер-дир. Дириглер оранынга коргуушкун тарадып турганнар ам тамыже бада бергеннер-биле кады боттарынын бак адын чүктөп чоруур; оларны өлүрткеннер аразында чыттырып каан.

²⁶ Ында Мешех-Тувал күрүне ооң чевээн долганган мөөң чону-биле кады турар. Дириглер оранынга коргуушкун тарадып турган кыртыжадып демдектетпээн хейлер ам дөгере хылышка шаштырып өлүрткен. ²⁷ Кыртыжадып демдектетпейн өлгөн, алды оранче дайынчы чепсээ-биле кады дүже берген, хылыштарын бажының адаанда салып каан, кем-буруузу мөчү-сөөгүндө артып калган дайынчылар-биле кады Мешех-Тувалдың улузу база чытпайн турар эвес чүве бе? А бир шагда ол дайынчылар дириглер оранынга коргуушкунну тарадып турганнар.

²⁸ Сен база, Египет, узуткаттырып, кыртыжадып демдектетпээн хейлер аразынга, хылышка шаштырып өлүрткен улус-биле кады чыдар сен.

²⁹ Ында Эдомнун хааннары болгаш нояннары, олар чеже-даа эрес-дидим болза, хылышка шаштырып өлүрткен улус аразында чыттырып каан. Олар кыртыжадып демдектетпээн хейлер-биле кады чыдар.

³⁰ Ында — сонгу чүкте чурттарнын бүгү чагырыкчылары болгаш Сидонун бүгү чурттакчылары. Оларнын күжү улусту коргудуп-даа турган болза, олар ынаар өлүрткен улус-биле кады бак атка кирип, дүже бергеннер. Олар кыртыжадып демдектетпээн, хылышка шаштырып өлүрткен хейлер-биле кады чыдар база тамыже бада бергеннер-биле кады боттарынын бак адын чүктөп чоруур.

³¹ Фараон болгаш ооң бүгү аг-шерии ол чоннары көрүп кааш, хылышка шаштырып өлүрткен бүгү мөөң чону дээш качыгдавин барып, оожургаар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ³² Дириглер оранынга Менден коргар чорукту тарадып каар мен. А фараонну база ооң мөөң чонун кыртыжа-

дып демдектетпээн хейлер аразынга, хылышка шаштырып өлүрткеннер-биле кады салып каар». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Иезекиил — Израильдиң доскуулчузу
(Иез. 3:16-21)

33 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижиг амытан, чонун-биле чугаалажып, оларга мону дамчыт: Мен кандыг-бир чуртче дайзынның аг-шериин ыдарымга, ол черниң чурттакчылары боттарынын аразында бир кижиг шилип алгаш, ону доскуулчузу кылдыр томуйлап аар. ³ Ол кижиг чуртче дайзын халдап кел чыдарын көрүп кааш, чонну сагындырыар-биле мыйыс эдиски этсир ужурулг. ⁴ Бир эвес эдиски үнүн дыннап каан кандыг-бир кижиг кичээнмес болза, дайзынның аг-шерии келгеш, ону чок кылып каар; ол кижиг өлүмү дээш боду буруулуг болур. ⁵ Эдиски эткенин дыннааш-даа, ол кичээнмээн-дир, өлүмү дээш боду буруулуг-дур. Ол кижиг кичээнген болза, амы-тынның арттар ийик. ⁶ А бир эвес доскуулчу дайзынның аг-шерии кел чыдарын көрүп кааш, чонну сагындырыар-биле эдиски эдиспейн баарга, дайзын келгеш, улустун кайы-бирээзиниң амы-тыннын үзүп каан дижик. Өлүрткен кижиг бодунун бачыды дээш чок кылдыртканы ол-дур; ындыг-даа болза, оон өлүмү дээш доскуулчудан харыы негээр мен.

⁷ Кижиг амытан, Мен сени израиль чоннун доскуулчузу кылдыр томуйлап кагдым. Мээң аксымдан үнген сөстү дыннап алгаш, чонну Мээң адымдан баш бурунгаар сагындырар сен. ⁸ Мен кем-буруулуг кижиге: „Кем-буруулуг кижиге, сен өлүп каар сен!“ — дээримге, сен ол кижини сагындырып, бузуттуг оруундан чайлаарын айытпас болзунза, кем-буруулуг кижиниң бодунун бачыды дээш өлүп каары чайлаш чок. Ындыг-даа болза, Мен оон өлүмү дээш сенден харыы негээр мен. ⁹ А бир эвес сен кем-буруулуг кижини бодунун оруундан чайлазын деп сагындырарыңа-даа, тоовайн барган болза, ол кижиг бодунун бачыды дээш өлүп каар, а сен амы-тынның камгалап аар сен.

32:26 Э. д. 10:2; Иез. 27:13; 38:2; 39:1 32:28 Иез. 28:10 32:29 Иез. 25:12-14 32:30 Иса. 23:2

33:2 Иса. 21:6; Иер. 6:17; Ос. 9:8; Авв. 2:1 33:3 Ос. 5:8; Иоил 2:1; Ам. 3:6 33:4 Лев. 20:9, 11;

Иез. 18:13 33:7 2 Чыл. 19:10 33:9 1 Тим. 4:16

Бурган улусту өршээрин күзеп турар
(Иез. 18:1-32)

¹⁰ Киж и амытан, израиль чонга: „Кемниг херектеривис биле бачыттар-ывысты чүктөп чор бис, оларнын ужун эстип-хайлып чор бис. Канчап амы-тынныг артар улус боор бис?“ — дээр-дир силер деп чугаала. ¹¹ Оларга мону дамчыт. Дириг Бодунун адым-биле дангыраглап тур мен: Мен бачыттыгларнын өлүмүн эвес, а боттарынын оруктарындан чайлап, амы-тынныг артарын күзеп тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Менче эглип келинч, бузуттук оруктарынардан чайланар! Израиль чон, чүге өлүр уjurлуг сен?!

¹² Ынчангаш, киж и амытан, чонунга мону дамчыт: бир эвес чөптүг-шынныг киж и кемниг херек үүлгедир болза, оон чөптүг чоруу ону камгалавас; бузуттук-бак кижинин кем-буруузу, ол оон ойталаан болза, ону узуткавас. Бир эвес чөптүг-шынныг киж и бачыт үүлгедир болза, бодунун биеэги чөптүг чоруу-биле амы-тыннын камгалап шыдавас. ¹³ Бир эвес Мен чөптүг-шынныг кижиге: „Ыяап-ла амы-тынныг артар сен“ — деп чугаалап каарымга, ол бодунун биеэги чөптүг чоруунга ынангаш, бузут үүлгедир болза, оон бүгү чөптүг-шынныг херектеринин чангызын-даа сагынмас мен, ол киж и үүлгеткен бузудунун ужун өлүп каар. ¹⁴ А бир эвес Мен бузуттук-бак кижиге: „Сен ыяап-ла өлүп каар сен“ — дээримге, ол киж и бачыдындан ойталааш, шынныг база чөптүг чорук кылып эгелээш, ¹⁵ бодунга өрелиг кижини арттырып каан долаазын эгидип, оорлап алган чүвезинин өртөөн төлөп, багай чүнү-даа кылбайн, амыдыраарынын хоойлуларын күүседип чурттаар болза, ол киж и ыяап-ла амы-тынныг артып, өлбейн баар. ¹⁶ Оон үүлгеткен хамык бачыттарынын чангызын-даа аңаа сагындырбас мен. Ол киж и шынныг база чөптүг чорук кылып турар болза, ыяап-ла амы-тынныг артып каар.

¹⁷ А сээң чонун: „Дээрги-Чаяакчынын оруу шынныг эвес-тир“ — дээр-дир. Чок, оларнын оруу харын шынныг эвес-

тир. ¹⁸ Бир эвес чөптүг-шынныг киж и бодунун чөптүг чоруундан ойталап, кем-буруу үүлгедир болза, оозу дээш өлүп каар. ¹⁹ А бир эвес бузуттук-бак киж и бодунун кем-бурууздундан ойталап, шынныг база чөптүг чорук кылып эгелээр болза, ол дээш амы-тынныг артар. ²⁰ А силер: „Дээрги-Чаяакчынын оруу шынныг эвес-тир“ — дээр-дир силер. Израильчилер, Мен кайынарны-даа оруктарыңар дээш шиидер мен.

Иерусалимниң узуткатканы

²¹ Туттуруушкунувустун он ийиги чылынын он айнын беште* Иерусалимден тын менди үнген бир киж и менче келгеш: „Хоорай узуткатты!“ — дээн. ²² А ол кижинин кээринин бүдүзүнде кежээ Дээрги-Чаяакчы мени башкарып эгелээш, демги киж и даартазында эртен меңээ кээр бетинде, мээң үнүмнү эгидип берген. Ол мээң үнүм үндүрүптөргө, ам-на чугаалап эгелээн мен.

²³ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ²⁴ „Киж и амытан, израиль черде бо бузундуларда чурттап турар улус: „Авраам чангыс боду турган, ынчалза-даа бо черни ээлеп алган болгай. А бис хөй-дүр бис, бо черни биске ээлээр кылдыр берипкен болбайн канчаар“ — деп турар-дыр. ²⁵ Ынчангаш оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: силер ханныг эът чип, дүрзү-бурганнарынараже идегел-биле көрүп, өлүрүүшкүн кылып турар-дыр силер — бо черни канчап ээлээр силер? ²⁶ Силер хылыжыңарга ынаныр, чүдек-бужар чүүлдөр кылыр, бирээрер өскенериниң кадайын бужартадыр-дыр силер. Бо черни канчап ээлээр силер?

²⁷ Оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт. Мен дириг Бодунун адым-биле дангыраглап тур мен: бузундуларда чурттап арткан улус хылыштан кырып каар, ажык шөлде турар улусту Мен черлик ан-араатанга чемиш кылдыр бериптер мен, шивээрлерде база куйларда чаштып турар улус хамчык аарыгдан өлүп каар. ²⁸ Мен бо черни хоозураан кургаг хову кылып каар мен, оон турамык күчү-күжү чиде бээр,

* 33:21 Б. э. чедир 586 чыл, декабрь ай.

33:10 Иез. 4:17; 24:23 33:11 Иез. 16:48 || 2 Пет. 3:9; 1 Тим. 2:4, 6 33:13 Иез. 3:20 33:15 Хост. 22:26 || Лев. 6:2-5 33:22 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 || Иез. 24:26-27 33:24 Иса. 51:2 33:25 Э. д. 9:4; Лев. 3:17 || Иез. 22:3 33:27 Иез. 5:11 || Ы. х. к. 28:26

Израильдің дағлары шуут ээнзиреп каар, оларны таварып кым-даа эртпестей бээр.²⁹ Кажан Мен бо черни израильчилернинг бүгү чүдек-бужар үүлгедиглери дээш хоо-зурадып каарымга, Олар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар.

³⁰ Кижн амытан, а сээң дугайында бодунуң чонунуң улузу ханалар баарында, бажыннар эжиктеринде туруп алган, бот-боттарынга: „Дээрги-Чаяакчыдан келген медээни барып дыңнаалы“ — дижип турар-дыр.³¹ Олар сеңээ чоннуң чыгыжынче дег чедиң кээп, сээң мурнуңга олуруп алгаш, чугаа-сөзүнү дыңнап турар, ынчалза-даа күүсетпес-тир. Мээң чонум — чүгле боттарының сеткилин өөртүр чүве дугайында чугаалажыр, чүгле боттарынын алыккак чүректеринин күзелин хандырар чүве кылыр улус-тур.³² Сен ол улуска — ынакшыл ырын тааланчыг үн-биле ырлап, эки үдөп ойнап турар ыраажы ашкаштыр сен. Олар сээң сөстөрүнни дыңнап турар, ынчалза-даа күүсетпес-тир.

³³ Ынчалза-даа, кажан ол бүгү бүдө бээрге (а ол бүгү ыяап-ла бүдөр), оларның аразынга Бурганның медээчизи турганын билип аарлар».

Багай кадарчылар, буянынг Кадарчы

34¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижн амытан, израиль чонну кадарып турар чагырыкчыларга удур өттүр билип медегле. Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин оларга дамчыдып медегле: чүгле боттарыныче сагыш салып чоруур Израильдин кадарчылары ат болур! Кадарчылар кодан малыныче сагыш салыр журулут эвес чүве бе? ³ Силер чаглыг эът чип, дүктөн аргаан хеп кедип, семис хойларны дөгөрип турар-дыр силер, а кодан малче сагыш салбас-тыр силер. ⁴ Кош-кактарны быжыктырбадынар, аарыгларны эмневединер, балыгланганнарны шарывадынар. Аза бергеннерни дедир эгитпединер, чиде бергеннерни дилеве-динер; харын оларны каржы, кээргел чок чагырып келдинер. ⁵ Олар кадарчы чокка тарай бердилер, а тарай бергеш, янзы-бүрү черлик аң-араатанга чемиш апардылар. ⁶ Мээң хойларым бүгү бедик тей,

дагларда улчуп чоруур. Олар чер кырында тарай берген, оларны кым-даа айтырып, чыгбайн турар, кым-даа дилевейн турар».

⁷ Ынчангаш, чагырыкчылар, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: ⁸ «Мен дириг Бодумнуң адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Мээң кодан малым кадарчы чок турган болгаш, олча-тывыш болу берип, янзы-бүрү черлик аң-араатанның чемижи апарган. Кадарчыларым Мээң хойларымны дилевейн, кодан хоюм дээш эвес, а чүгле боттарыныче сагыш салып турган — ⁹⁻¹⁰ ол бүгү дээш, кадарчылар, Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөзүн дыңнаңар: Мен кадарчыларга удур апардым, Бодумнуң хойларым дээш олардан хары негээр мен. Мен оларга моон соңгаар хойларым кадартпас мен, олар моон соңгаар боттарын хойлар-биле чөмгөрсөс. Оларнын аш аксы-дигинден Бодумнуң хойларымны ушта тыртып аар мен, кодан хоюм оларга чемиш болбас».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн болгай: «Хойларымны Мен Бодум дилээр мен, оларны четчелеп, карактаар мен. ¹² Кадарчы кижиниң тарадыр кылаштажы берген кодан малының аразынга чорааш, сүрүүн четчелеп, карактаары дег, Мен база Бодумнуң хойларымны хайгаарап, карактаар мен. Кара булуттарлыг бүргөк хүнде тарай бергени бүгү черлеринден оларны ам үндүр сүрүп эккээр мен. ¹³ Оларны өске чоннар аразындан үндүрүп, чурттардан чыып эккелгеш, боттарының черинче дедир чандырар мен. Мен оларны Израильдин дагларынга, сугларының чанынга, бүгү чурттакчылыг черлерге кадарар мен. ¹⁴ Оларны эки одар-белчириге кадарар мен, оларның одарлары Израильдин бедик дагларынга турар. Олар Израильдин дагларында чаагай оыг-сигенниг одар-белчирилрге оыттаар. ¹⁵ Хойларымны Мен Бодум кадарып, дыштандырып чытырар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁶ Читкен хойларны дилеп, аза бергеннерин дедир эккээр мен; балыгланганнарны шарып, арааннарын быжыктырар мен, а деңгели чаагай, күш-шыдалдыгларын узуткаар мен.

33:29 Иез. 6:7 33:31 Иез. 8:1; 14:1; 20:1 33:33 Иез. 2:5; Зах. 2:9; 4:9; 6:15 34:2 Иер. 23:1-4; 50:6; Зах. 11:16-17 34:3 Бд. ыр. 13:4; Мих. 3:3 || Зах. 11:5 34:5 Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Мф. 9:36; Мк. 6:34 34:8 Иез. 5:11 34:9-10 Иез. 13:8, 21 34:11 Иса. 40:11; Мих. 5:4; Ин. 10:11 34:12 Иез. 30:3 34:13 Бл. х. к. 30:3; Иез. 11:17 34:14 Бд. ыр. 22:2 34:16 Мих. 4:6-7

Кодан малымны чөптүү-шынны-биле кадарар мен.

¹⁷ Дыңна даан, Мээң кодан малым, — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан, — хойлар аразында, кошкар, хуна аразында чаргынарны үзе шиитпирлээр мен. ¹⁸ Силерге эки оларга оытгаары четпес болду бе? Чүге одар-белчиринерде арткан оыт-сигенни чаза базып турар силер? Арыг суг ижип турар хиреңерде, арткан сугну чүге довурдаып каар силер? ¹⁹ Таанда-ла Мээң хойларым силерниң чаза базып каан одарыңарга оытгаар, до-вурдаып каан суунар ижер ужурлуг бе?»

²⁰ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы оларга мынча дээн: «Семис база арган хойлар аразында чаргыны Мен Бодум чарар мен. ²¹ Бүгү кошкак хойларны экти-быктыңар-биле идип, мыйызыңар-биле үзүп, үндүр сывырып турар болган-ыңарда, ²² Мен Бодумнуң хойларымны камгалаар мен, олар моон сонгаар олчатывыш болбас; бир хой биле өске хойнун аразында чаргыны үзе шиитпирлээр мен. ²³ Хоюмнун бажыңга чангыс кадарчыны, Мээң чалчам Давидтиң салгакчызын, салып каарымга, хойларымны кадарып, оларга кадарчы апаар. ²⁴ Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы болур мен, а Мээң чалчам Давидтиң салгакчызы оларның аразыңга чагырыкчы болур. Мен, Дээрги-Чаяакчы, ону чугааладым.

²⁵ Мен кодан хоюм-биле эп-найырал керээзи чаргаш, хойлар хову-шөлге айыыл чок чурттазын дээш, арга-арыгга айыыл чок удузун дээш, бо черден хоралыг аң-араатаннны үндүр сывырыптар мен. ²⁶ Мен хойларымга база Мээң ыдыктыг даамның чоок-кавызыңга ачы-буянны хайырлаар мен. Оларже чаысты чогуур үезинде чагыдар мен — ол дээрге ачы-буян хайырлаан чаыстарым болур. ²⁷ Шөлде ыяштар чимизин бээр, чер дүжүдүн бээр; Мээң коданым бодунуң черинге айыыл чок чурттаар. Оларның мойнунда хомудун буза шапкаш, кулданып алганнарның холундан оларны хостаар мен. ²⁸ Олар моон сонгаар өске чоннарның олча-тывыжы болбас, черлик аң-араатан оларны ам тудуп чивес. Олар айыыл чок

чурттаар, кым-даа оларны коргудуп-дү-вүретпес. ²⁹ Мен оларга дүжүткүрү-биле алдаржаан черни бээр мен, олар ам черинге аш-чуттан өлбөс, өске чоннарга дорамчылатпас апаар. ³⁰ Мен, Дээрги-Чаяакчы, оларның Бурганы, олар-биле кады деп, а олар, израиль чон — Мээң чонум деп билип изаарла. Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

³¹ «Силер — Мээң кодан хоюм силер, Мээң одар-белчиirimде хойлар силер. Кижилер силер, а Мен — силерниң Бурганыңар-дыр мен». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Эдомга удур өттүр билген медегле

35 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Кижги амытан, даглыг Сеирже шиглей көрүңгеш, анаа удур өттүр билип медегле. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин анаа дамчыт:

Даглыг Сеир, Мен сеңээ удур апардым. Сенче холум аннып, сени ээн калган, хоозураан чер кылып каар мен. ⁴ Сээң хоорайларыңны бузундулар кылдыр хуулдулар мен, хоозурап каар сен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар сен.

⁵ Кезээ шагда Мээң чонум-биле өжээннежи, израильчилерниң бурун кеземче көрүп турар шагында оларны хылыштын чемижи кылдыр хүлээди берген сен. ⁶ Ол дээш, Мен дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен: Мен сени өлүрүүшкүңгө хүлээдир мен, ол сени истеп сүрер. Өлүрүүшкүнү көөр хөңнүң чок апарбаан болганыңда, ол сени истеп сүрер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. ⁷ Мен даглыг Сеирни ээн калган, хоозураан чер кылып каар мен; ону тавартыр кым-даа чорук кылбайн турар чер кылып каар мен. ⁸ Мен оон дагларының бажын мөчү-сөөктер-биле шып каар мен; хылышка шаштырып өлүрткеннер Сеирниң тейлеринге, шынааларыңга болгаш бүгү сугларының чаныңга кээп дүжөр. ⁹ Мен Сеирни кезээ-мөңгөде хоозурадып каар мен, оон хоорайларыңга улус чурттапас. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер.

34:17 Зах. 10:3; Мф. 25:32-33 34:21 Ы. х. к. 33:17; Дан. 8:4 34:23 Иез. 37:24; Ин. 10:16 || Иер. 23:5; 30:9; Ос. 3:5; Мих. 5:4 34:24 Лев. 26:12 34:25 Иса. 54:10; Иез. 37:26; Ос. 2:18 || Лев. 26:6 34:26 Лев. 26:4; Иер. 14:22; Зах. 10:1; Мал. 3:10 34:27 Иер. 2:20; 27:8; 30:8 34:31 Ыд. ыр. 73:1; 99:3; Зах. 9:16; Ин. 10:14 35:2 Э. д. 32:3 35:3 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 35:4 Иез. 6:7 35:5 Иез. 21:25 || Ам. 1:11 35:6 Иез. 5:11 || Э. д. 9:6

¹⁰ Эдом, сен: „Израиль биле Иудеянын чоннары, оларнын черлери бистии болур, бис оларны эжелеп аар бис“ — деп турган сен. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы олар-биле болгай. ¹¹ Ынчангаш Мен дириг Бодумнун адым-биле дангыраглап тур мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Сээн израильчилерге киленнеп, адааргап, оларны көөр хоннун чок турганың дег, Мен база сени ынчаар аажылаар мен; сени шиидип, израильчилерге Бодумну ынчаар ажыдар мен. ¹² Ынчан даглыг Израильди бак сөглөп: „Олар хоозураан-дыр! Оларны биске чизин дээш берген-дир“ — деп турган бүгү дорамчылардынны Дээрги-Чаяакчы Мээң дыннаанымны билип аар сен. ¹³ Сен Мээң нурумга улуургап, соксаал чок бак сөгленип турдун; ол чугааның дыннаан мен».

¹⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бүгү чер-делегей өөрүп турда, Мен сени хоозурадып, хову кылып каар мен. ¹⁵ Израиль чоннун ээлээн чери хоозураарга, өөрүп турганын дээш Мен сээн-биле база шак ынчаар кылыр мен: хоозураар сен. Даглыг Сеир, бүгү Эдом хоозураарга, улус Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Израильдин катап тургустунары

36 ¹⁻² «Кижиг амыгтан, Израильдин дагларыңа өттүр билип медегле. Олар дынназын дээш, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: дайзын силерниң дугайыңарда хыы ханып: „Мөңгө бедигээштер бистиң хувааглыг черивис апарды“ — дээр-дир. ³ Ынчангаш өттүр билип медеглөп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: дайзыннар силерни хоозурадып, чүк-чүгүнден үптөп туруп бээрге, силер өске чоннарның алыр үлүү апарып, хоп-чипке кирип, бак сөглөттирип тур силер».

⁴ Ынчангаш, Израильдин даглары, Дээрги-Бурган-Чаяакчының сөстөрүн дыннанар. Даглар, тейлерге болгаш хемнер, шынааларга база Израильдин чоок-кавызында турар арткан чоннарның олчалап, кочу-шоот кылып алганы кагдынган бузундулар болгаш ээнзирээн хоорайларга Ол чугаалап тур. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң хо-

радаан сагыжым кыптыгып, өске чоннарга, ылангыя бүгү Эдомга удур чүве чугаалап турдум, чүгө дээрге олар Мээң черимниң одар-белчиирин эжелеп алгаш, чонумну өөрүп-байырлап база бак көрүп үптөп турганнар.

⁶ Ынчангаш израиль чер дугайында өттүр билип медеглөп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин даглар, тейлерге болгаш хемнер, шынааларга дамчыт: хорадаан сагыжымга алыскаш, киленим кыптыгып, мону чугаалап тур мен, чүгө дээрге силер чоннарның дорамчыларын шыдажып турар-дыр силер. ⁷ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы: „Силерни долганган чоннар база дорамчылаалга таваржыр“ — деп дангыраглаан. ⁸ А силер, Израильдин даглары, ыяжыңар будуктары чечектелип, Мээң израиль чонумга чимизинер бээр силер, чүгө дээрге олар удаас чанып кээр. ⁹ Көрүнер, Мен силерге сагыш салып, ээ көрүнүр мен; силерни андарып, үрезин тарып каар. ¹⁰ Силерниң чурттакчы чонунарны, бүгү израиль чонну, көвүдөдир мен; хоорайларга улус чурттай бээр, бузундулар катап туттунар. ¹¹ Мен силерде турар улусту база мал-маганны көвүдөдир мен, олар өзүүчел апарып, өзүп-көвүдөй бээр. Эрткен үеде ышкаш, Мен силерге улустан чурттадып каар мен, силерниң черинерге биеги үелерден-даа хөй ачы-буянын хайырлаар мен. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. ¹² Силерге Бодумнун израиль чонумну эккээр мен. Олар силерни ээлээр, силер оларның өнчү чери апаар силер база моон сонгаар оларның ажы-төлүнүн амы-тын-ыңга четпес силер».

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израиль чер, сээн дугайында: „Бодунуң улузунуң бажын чип турар, чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынныңа чедип турар чер“ — дижип турар болганда, ¹⁴ сен моон сонгаар улус чивес сен, бодунуң чонунуң ажы-төлүнүн амы-тынныңа четпес сен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁵ Мен сени моон сонгаар өске чоннарның кочулаанын дыннапас кылып каар мен; моон сонгаар өске аймактар мурнунга бак атка кирбес сен, бодунуң чонунуң ажы-төлүнүң амы-тынныңа четпес сен». Дээрги-

35:11 Иез. 5:11 35:12 Ыд. ыр. 136:7 35:15 Иер. 50:29; Авд. 1:15; Авв. 2:8 36:1-2 Иез. 6:2-3 || Ы. х. к. 32:13; Иса. 58:14 36:4 Мих. 6:2 36:5 Иез. 35:15 36:10 Иер. 30:19 36:11 Эп. д. 1:28; Иса. 49:19; Иер. 31:27; Зах. 2:4; 10:8 || Иов 42:12 36:12 Иез. 5:17 36:13 Сан. 13:33

Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

***Бодунуң ат-алдарын бодааш,
Бурган Израильди чаартыр***

¹⁶ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунуң сөзүн ажайдып чугаалаан: ¹⁷ «Киж и амытан, израиль чон бодунуң черинге чурттап тургаш, ону бодунуң ажыл-херээ база үүлгедиглери-биле бужартадып алган. Чоннуң оруу Мээң мурнумга ай демдээ көрүп турар херээжен кижиниң арыг эвези дег болган. ¹⁸ Улус бо черге кылган өлүрүүшкүнү-биле, боттарының дүрзү-бурганнары-биле ону бужартадыптарга, Мээң киленим оларже кыптыккан. ¹⁹ Мен израильчилерни өске чоннар аразынга тоо быдарадып каан мен; олар аңгы-аңгы чурттарже тарадыр сывыртадыпкан; Мен оларны ажыл-херээн эзугаар база үүлгедиглерин эзугаар шийдип турдум. ²⁰ Ындыг-даа болза, олар кайыдаа черге баргаш, Мээң ыдыктыг адымны баксырадып турдулар, чүге дээрже өске чоннар оларның дугайында: „Бо чон Дээрги-Чаяакчының чону-даа болза, Оон черин каапкаш баар ужурга таварышкандыр“ — деп турган. ²¹ Израиль чоннуң чеде бергени чоннар аразынга баксырадып кааны Бодунуң ыдыктыг адымны бодааш, сагыш човай берген мен.

²² Ынчангаш израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: израиль чон, Мен силерни бодааш эвес, а силерниң чеде бергениңер чоннар аразынга баксырадып кааныңар Бодунуң ыдыктыг адымны бодааш, ынчалдыр хөделир мен. ²³ Мен ам чоннар аразынга баксырап калган өндүр улуг адымның, оларга баргаш, баксырадып кааныңар адымның ыдыктыг көргүзөр мен. Ынчан ол чоннар Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Мен оларга Бодунуң ыдыктыгымыны силерни дамчыштыр көргүзөр мен.

²⁴ Мен силерни чоннар аразындан үндүрүп, бүгү чурттардан чыып алгаш, бодунарның черинерже эккээр мен.

²⁵ Силерни арыглаашкын суу-биле бызай чажарымга, арыгланы бээр силер;

бүгү бужар чорууңардан, бүгү дүрзү-бурганнарыңардан арыглап каар мен.

²⁶ Силерге чаа сеткил-чүректи хайырлап, чаа сүлде-биле бүргээр мен; силерниң дашталган чүрээңерни ап каапкаш, чымчак чүректи хайырлаар мен. ²⁷ Мээң айтышкыннарым эзугаар чурттазыннар дээш, Мээң хоойлдарымны сагып, күүсетсиннер дээш, Мен силерни Бодунуң Сүлдем-биле бүргээр мен. ²⁸ Силерниң ада-өбгөңерге бергеним черге чурттап, Мээң чонум болур силер, а Мен силерниң Бурганыңар болур мен, ²⁹ силерни бүгү чүдөк-бужар чүүлдеринерден адырар мен. Дүжүттү силерге берип, көвүдөдир өстүрөр мен, аш-чутту силерге ытпас мен. ³⁰ Моон сонгаар аш-чут ужун өске чоннарга дорамчылатпас болзун дээш, ыяштарыңар чимизин база шөлдериңер дүжүдүн көвүдөдип бээр мен.

³¹ Ынчан бузуттуг оруктарыңар биле үүлгеткен багай херектеринерни сактып келгеш, кем-бурууңар болгаш чүдөк-бужар чорууңар дээш боттарыңардан ческинер силер. ³² Силерге билдингир болзун: Мээң ынчалдыр хөделип турарым — силерни бодаанымдан эвес — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Израиль чон, эрткен оруктарыңар дээш ыдып, арныңар кыссын».

³³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Силерни бүгү кем-бурууңардан арыглаар хүнүмде Мен силерниң хоорайларыңарга улус чурттадып каар мен, бузундулар катап туттуңар. ³⁴ Хоозураан черни улус болбаазырадып эгелээр, ол ам болап эрткен киж и бүрүзүңге ээн кылдыр көзүлбөс. ³⁵ Олар ынчан: „Ээнзиреп турган бо чер Эдем сесерли дег апарды. Буступ дүшкен, киж и чок калган, хоозураан хоорайлар ам быжыгып, чурттакчыларлыг апарды“ — дээр.

³⁶ Ынчан силерни долгандыр чурттап арткан өске чоннар Дээрги-Чаяакчы Мээң үрелип бузулган чүвени катап тутканымыны, ээн калган черни тарып каанымыны билип аар. Дээрги-Чаяакчы Мээң ону чугаалааш, боттандырганымны билип аар».

³⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен израиль чоннуң мөргүлүңге

36:17 Лев. 18:25; Иер. 2:7 36:18 Иез. 5:11; 22:3 36:19 Лев. 26:33; Иез. 5:10 36:21 Ыд. ыр. 105:8;

Иса. 48:11; Иез. 20:9 36:23 Иез. 20:41 36:24 Ы. х. к. 30:3; Иез. 11:17 36:25 Иса. 4:4; Иоил 3:21 ||

Лев. 16:30; Иер. 33:8; Зах. 13:1 36:26 Иез. 11:19; 18:31 36:27 Иез. 37:14 36:28 Лев. 26:12;

Иез. 11:20 36:29 Иез. 37:23 || Иез. 34:29 36:30 Лев. 26:4 36:31 Иез. 6:9; 16:61; 20:43 36:35 Э. д. 2:8;

Иса. 51:3; Иез. 28:13; 31:8-9 36:37 Иез. 34:31

база катап харыылап, ооң улузун кодан мал дег көүдөдир мен. ³⁸ Улус-чон Иерусалимде байырлалдар үезинде Бурганың өргөзүнчө эккелген хойлар дег хөй боор; үрелип бузулган хоорайларны ыңча хөй улус дола бээр. Олар ыңчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

Дирлип келген сөөктер

37 ¹ Дээрги-Чаяакчының холу мени катап база башкарып эгелзэн. Ол мени Бодунуң Сүлдезин дамчыштыр хоорайдан үндүргөш, ыйтылааш чер ортузунга тургузуп каан — ол ыйтылды сөөктер долган болду. ² Дээрги-Чаяакчы мени оларны долгандыр эдерти бээрге, ыйтылда чыдар дыка хөй сөөктү көрүп кагдым. Олар аажок кургап калган болду. ³ Ол менден: «Киж и амытан, бо сөөктер дирлип кээп шыдаар бе?» — деп айтырды.

Мен: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы, ону чүлө Сен билир сен» — деп харыыладым.

⁴ Ол ыңчан меңээ мынча дээн: «Бо сөөктерге өттүр билип медегле. Оларга: „Кургаг сөөктер, Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыңнаар!“ — деп чугаала.

⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин оларга дамчыт: Мен силерге амы-тынны чорудуп бээримге, дирлип кээр силер. ⁶ Силерни сиирлер-биле бүргей ап, эт-бодунарны өстүрүп, кеш-биле шып каар мен. Силерге амы-тынны кири үрүптеримге, дирлип кээр силер. Ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер».

⁷ Менээ дужааганын эзугаар өттүр билип медеглеп эгеледим. Медеглеп турумда, күштүтүшмээн дыңналган соонда, сөөктер каттыжып, бирээзи чанындаазынга тутчуп эгелзэн. ⁸ Көөрүмге, сөөктерде сиирлер болгаш эт тыгып кээп, оларны кеш шыва апты, а амы-тын оларда чок болду.

⁹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Амы-тынга өттүр билип медегле, киж и амытан. Өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин аңаа дамчыт: о, амы-тын, чер болгандан чедип кел, бо өлүрген улусче тындыныыт, олар дирлип келзин!» — дээн.

¹⁰ Мен Ооң дужааганын эзугаар өттүр билип медеглээримге, өлүг улусче амы-тын кире берген. Олар дирлигеш,

бут кырынга туруп кээрге, эмге-тикчок аг-шериг турар болду.

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы меңээ мынча дээн: «Киж и амытан, бо сөөктер — бүгү израиль чонну көргүзүп турар. Дыңна даан, бо чон: „Сөөктеривис кургап калган, идегеливис читкен; бис шуут чок апарган-дыр бис“ — деп тур. ¹² Ынчангаш өттүр билип медеглеп, оларга Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин дамчыт: Мээң чонум, силерниң чевээрнерни ажыдып, силерни үндүрүп аар мен, оон израиль черже эккээр мен. ¹³ Чевээрнерни ажыткаш, силерни үндүрүп аарымга, Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер, Мээң чонум. ¹⁴ Мен Бодунуң Сүлдем-биле силерни бүргээр мен, ынчан дирлип кээр силер; Мен силерни боттарыңарның чериңерге чурттадып каар мен. Силер ыңчан Дээрги-Чаяакчы Мээң чугаалаан чүезини боттандырганымны билип аар силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүези ол-дур.

Иудея биле Израильдин катап каттыжары

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунуң сөзүн ажыдып чугаалаан: ¹⁶ «Киж и амытан, мергенден ап алгаш, аңаа: „Иудеяга болгаш ооң-биле эвилелдиг израильчилерге хамааржыр“ деп бижип каг. Оон өске мергенден ап алгаш, аңаа: „Эфремниң мергези — Иосифтин салгалынга болгаш оон-биле эвилелдиг бүгү израиль чонга хамааржыр“ деп бижип каг. ¹⁷ Сээң холунга олар бүдүн кезек апарзын дээш, оларны бот-бодунга чыпшыр тудувут. ¹⁸ Кажан сээң чонунуң улузу сенден: „Бо чүү деп чүве боор, тайылбырлап көрөм?“ — деп айтырарга, ¹⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин оларга дамчыт: Мен Иосифтин база ооң-биле эвилелдиг израиль аймактарга хамааржыр, Эфремниң тудуп турары мергени ап алгаш, Иудеяның мергезинге чыпшыр туткаш, олардан чаңгыс мерге кылдыр деп тур мен; олар Мээң холумга бүдүн кезек апар. ²⁰ Бижи келчир каан мергелерини чоннун мурунуга тудуп алгаш, ²¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүезин оларга дамчыт: Мен израильчилерни аразында турары чоннардан үндүрө бергеш,

36:38 2 Чыл. 35:7 || Иез. 6:7 37:1 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 || Иез. 3:22; 8:4 37:3 1 Кор. 15:35

37:5 Э. д. 2:7 37:10 Ажыл. 11:11 37:12 Иса. 26:19; Дан. 12:2; Ин. 5:21 37:14 Иез. 36:27

37:18 Иез. 12:9; 21:7; 24:19 37:19 Иса. 11:13; Иер. 3:18; 50:4; Ос. 1:11 37:21 Ы. х. к. 30:3; Иез. 11:17

чер болгандан чыгаш, боттарының черинче чедире бээр деп тур мен. ²² Бо черге, даглы Израильге, Мен оларны чаңгыс чон кылып каар мен. Олар шупту чаңгыс хаанның боор, ам ийи аңгы чон болбас, моон сонгаар ийи аңгы куруне кылдыр чарылбас. ²³ Олар моон сонгаар дүрзү-бурганнар, чүдек-бужар чүүлдер болгаш өске-даа кемниң херектери-биле боттарын бужартатпас. Мен оларны үүлгедип турганы бүгү өскерликчи чоруундан* адырып, арыглаар мен. Олар Мээң чонум болур, а Мен оларның Бурганы болур мен.

²⁴ Мээң чалчам Давидтин салгакчызы оларның хааны апаар, олар шупту чаңгыс кадарчылыг болур. Олар Мээң айтышкыннарым ёзуугар чурттап, Мээң хоойлуларымны сагып, күүседир. ²⁵ Олар Мээң чалчам Иаковка бергеним, боттарының ада-өгбезиниң чурттап турганы черге чурттаар. Боттары, ажы-төлү болгаш ажы-төлүнүң ажы-төлү аңаа кезээ-мөңгөде чурттаарлар. Мээң чалчам Давидтин салгакчызы мөңгө шагда оларның чагырыкчызы болур. ²⁶ Мен олар-биле эп-найырал керээзи чарып аар мен, ол болза мөңгө чагы-керээ болур. Оларны боттарының черинге турумчудуп, өстүрүп-көвүдөдир мен. Бодунуң ыдыктыг оран-савамны оларның аразынга кезээ-мөңгөде тургузар мен, ²⁷ Мээң чурттаар өргээм оларның аразынга турар. Мен оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур. ²⁸ Мээң ыдыктыг өргээмни израильчилерин аразынга кезээ-мөңгөде тургузуп аарымга, бүгү чоннар Мени Израильди ыдыктап турар Дээрги-Чаяакчы деп билип аар*.

Гогтуң Израильче халдаары

38 ¹ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыдып чугаалаан: ² «Киж и амытан, Магог деп черде Гогче – Мешех биле Тувал деп черлерниң дээди чагырыкчызынче* шиглей көргөш, аңаа удур өтгүр билип медегле. ³ Дээрги-Бурган-Чаяакчының чугаалаан чүвезин аңаа

дамчыт: о, Гог, Мешех биле Тувалдын дээди чагырыкчызы*, Мен сенээ удур апардым! ⁴ Мен чаактарын өтгүр тыртпа суп, сени ээй тырткаш, бүгү аг-шеринг: айттарын, бүрүн чепсегленген айттыг шеригжилерин, дозуг-камгалаалдарлыг, кылыштарлыг дүк-түмен шеринг-биле кады черинден үндүр бээр мен. ⁵ Сээн аг-шеринге Персия, Эфиопия болгаш Ливияның дөгерези дозуг-камгалаалдыг, куяк берттерлиг шерии каттыжар; ⁶ Гомер чоннуң шерии, сонгу чүктүн кыдыг-кызыггаарындан тогарма аймактын бүгү шерии олар-биле кады болур. Сээн-биле кады хөй чоннар чоруур.

⁷ Гог, белеткенип, дөгериңиң ал – сен база сээн чаныңга чыгып келген бүгү аг-шериг; оларны башкаар сен. ⁸ Хөй хүннер эрте бээрге, бодуңга айтышкын алып сен. Келир үеде дайын-чаадан адырылган, чонун хөй чоннардан даглыг Израильче чыып эккелген, үр үеде ээн чыткан чуртче халдаар сен. Ол черниң чурттакчыларын өске чоннар аразындан чыып, дедир чандырыпкан, олар ам айыыл чок чурттап турар. ⁹ А сен бодунуң аг-шеринг-биле, хөй чоннар-биле кады көдүрүлүп, хат-шуурган ыш-каш халдап кээр сен; черни дулгаптар булут ыш-каш боор сен».

¹⁰ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Ол үеде сээн угааныңга багай бодалдар кирер, кара сагыштыг чүве бодап аар сен. ¹¹ „Быжыглаттынмаан хоорай-суурларлыг черже чоруй барайн. Сагыш амыр, айылызынмайн чурттап турар чонче халдаайн: олар ханалар чок чурттап турар-дыр, оларда дээктер, эжиктер чок-тур. ¹² Үптеттинип, олчаланыр мен; ээн турган, ам улус чурттай берген черже, өске чоннар аразындан чыып эккелген, чер-мал ажыл-агыйлыг болгаш делегей-нин дал ортузунда чурттап турар чонче холум көдүрер мен“ — дээр сен. ¹³ Шева биле дедан аймактар, Фарсис чурттут сadyгжылар болгаш оларның бүгү суурлары* сенден: „Үптээр дээш үнүптүн бө?

* 37:23 Өске бурунгу сөзүглелде «Бүгү чурттап турар черлеринден» деп бижээн. * 38:2, 3 Азы: «Гог – Рош, Мешех болгаш Тувал деп черлерниң чагырыкчызы». * 38:13 Азы: «Бүгү аныяк арзылаңнары».

37:23 Иез. 14:11; 36:25 || Лев. 26:12; Иез. 11:20 37:24 Иер. 30:10 || Иер. 23:5; Иез. 34:23-24; Ин. 10:16 37:25 Иои. 3:20 37:26 Иез. 34:25; Ос. 2:18 37:27 Зах. 2:10-11; Ажыд. 21:3 || Лев. 26:11-12; Иез. 11:20 37:28 Иез. 6:7; 20:12 38:2 Ө. д. 10:2; Иез. 27:13; 32:26; 39:1 38:4 4 Хаан. 19:28; Иез. 29:4; Ам. 4:2; Авв. 1:15 38:5 Иез. 27:10 38:6 Ө. д. 10:3; Иез. 27:14 38:8 Иез. 34:28 38:9 Иер. 4:13 38:11 Башт. 18:9-10; Иер. 49:31 38:13 3 Хаан. 10:1; Иез. 27:15, 22

Мөөң чонун чыып алгаш, олчаланыр, алдын-мөңгүн ап аар, мал-маган, эт-хөрөңги хунаап аар, байлак олча-тывыш эккээр дээш үнүптүн бе?" — деп айтырар.

¹⁴ Ынчангаш, киж и амытан, өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин Гогка дамчт: Мээн израиль чонум айыыл чок чурттап эгелээр хүнде сен ол дугайында албан билип аар сен. ¹⁵ Соңгу чүктүн кыдыг-кызыгаарында бодуннун чуртундан сен база сээң-биле кады хөй чоннар үнүптер силер — шупту аът мунган улус, эмгетикчок бөлүгжешкишкн, кончук улуг агшериг. ¹⁶ Гог, сен Мээн израиль чонумче, черни дуглаар дээн булут дег, көдүрлүр сен. Келир үеде Мен сени Бодумнун черимче эккээр мен. Ынчан бүгү чоннар Мени билип аар, чүге дээрге олар көрүп турда, Мен сени дамчыштыр Бодумнун ыдыктымны көргүзөр мен».

Гог биле ооң аг-шеринин бастыраы

¹⁷ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен шагдан бээр Бодумнун чалчаларым, Израильде Бурганнын медээчилерин дамчыштыр сээң дугайында чугаалап турган эвес мен бе? Олар эрте шагда Мээн сени Израильге удур эккээр-имни өттүр билип медеглеп турган. ¹⁸ Ол хүн болур чүве бо-дур: кажан Гог израиль черже халдап кээрге, хорадаанымдан Мээн киленим кыштыгар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁹ Хорадаан сеткилимге хаара туттургаш, ажынган сагыжымның одунга хөмө алыскаш, даңгыраглап тур мен: ол хүн израиль черге коргунчук чер шимчээшкни болур. ²⁰ Далайнын балыктары, дээрини куштары, хову-шөлдөринин ан-меңи, черде соястаан бүгү дириг амытаннар болгаш чер кырында бүгү киж и төрөлгөтен Мээн мурнума сирилээр; даглар буступ дүжөр, хаялар барып ужар, ханалар шупту черже кээп дүжөр. ²¹ Мээн бүгү дагларымга Гогка удур дайылдажыр кылдыр хылышты кыйгырар мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ооң бүгү дайынчылары хылыжын бот-боттарынга удур

хынындан уштур. ²² Мен Гогту шиидип, хамчык аарыг болгаш өлүм-чидим-биле кезедир мен. Олче, ооң аг-шеринче, ооң-биле кады турар хөй чоннарже суггур чаъс чагдырар мен, улуг долу, оттуг күтүр дүжүрер мен. ²³ Мен шак ынчаар Бодумнун өндүр бедимни, ыдыктымны көргүзөр мен, хөй чоннарга ажыттынар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аар».

39 ¹ «Киж и амыган, Гогка удур өттүр билип медеглеп, Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин аңаа дамчт: Гог — Мешех биле Тувалдын дээди чагырыкчызы*, Мен сенээ удур апардым. ² Мен сени ээй тырткаш, соңгу чүктүн кыдыг-кызыгаарындан үндүр бергеш, даглыг Израильге удур эккээр мен. ³ Сээң солагай холунда чаны ушта шапкаш, оң холунда согуннар черже кээп дүжөр кылдыр кылып каар мен. ⁴ Сен Израильдин дагларынга бодуннун бүгү аг-шерин болгаш эдерип чоруур чоннарын-биле кады кээп дүжөр сен. Мен сени янзы-бүрү араатан куштарга база ховунун аңнарынга чемиш кылдыр бериптер мен. ⁵ Сен ажык шөлге кээп дүжөр сен, чүге дээрге Мен ону чугааладым — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ⁶ Мен Магор деп черинче, далай эринде айыыл чок чурттап турар улузунче от ыдар мен. Олар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы деп билип аарлар.

⁷ Мен Бодумнун ыдыктыг адымны израиль чонумнун аразынга ажыдар мен. Бодумнун ыдыктыг адымны моон соңгаар бактатпас мен; бүгү чоннар ынчан Мени Дээрги-Чаяакчы, Израильдин ыдыктыг Бурганы деп билип аар. ⁸ Ол хүн чоокшулап келген, ол ыяапла кээр — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ол дээрге Мээн чугаалап турганым хүн ол-дур.

⁹ Ол үеде Израильдин хоорайларынын чурттакчылары октапкан ок-чепсекти оттулар чүүл кылдыр чыып үнүп кээр. Олар от кыпсып, бичии болгаш улуг дозуг-камгалаалдар, ча-согуннар,

* 39:1 Азы: «Гог — Рош, Мешех болгаш Тувал деп черлернин чагырыкчызы».

38:16 Иез. 20:41 38:17 Иер. 6:22-23 38:19 Ам. 1:1; Агг. 2:6; Ажыл. 16:18 38:20 Иер. 4:24; Наум 1:5

38:21 Иер. 25:27, 29 38:22 Иез. 5:17; 14:16 || Э. д. 19:24; Иов 18:15; Бл. ыр. 10:6; Иез. 13:11, 13

38:23 Иез. 20:12 || Иез. 6:7 39:1 Э. д. 10:2; Иез. 27:13; 32:26; 38:2 39:2 Иез. 38:6, 15 39:3 Бл. ыр. 75:3

39:4 Ы. х. к. 28:26 39:6 Иез. 28:18; 30:8; Ажыл. 20:9 39:7 Иез. 20:39; 43:7 39:9 Иса. 2:4; 9:5; Ос. 2:18;

Мих. 4:3

моннар болгаш чыдаларны өрттедип эгелээр. Ол бүгү оларга чеди чыл дургузунда оттулар чүүл боор. ¹⁰ Оларга оттулар ыяшты хову-шөлдөн чыгган азы аргарыгдан кескен херээ чок: ок-чепсек-ле оларга оттуларынга четчир. Олар боттарынын үптөп турганнары үптээр, боттарынын олча кылып турганнары олча кылып аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

¹¹ «Ол хүн Мен Израильге, далай-нын мурнунда Аварим шынаазынга, Гогту хөөржүдөр чер аңгылап бээр мен. Ол чер чорук кылган улустун оруун моондактаар, чүге дээрге Гогту болгаш оон мөөн бөлүглекжилгезин анаа хөөржүдүп каар. Улус ону Гамон-Гог шынаазы* деп адаар. ¹² Израиль чон чер-чуртун арыглаар дээш, оларны чеди ай дургузунда хөөржүдүп кээр. ¹³ Чурттуң бүгү чону оларны хөөржүдөр болгаш Мээң Бодумну алдаржыдар хүнүмде оон-биле алдарат чедип аар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁴ «Чеди ай эртерге, черни үргүлчү кезип, оон кырында артып калган мөчү-сөөктерни дилээр улусту томуйлап каар. Олар хөөржүдүүшкүн кылып, чер-чуртту арыглаар ужурлуг. ¹⁵ Ол улус черни кезип чоруптарга, кайы-бирээзи кижиги сөөгү көрүп каан болза, оон чанынга демдек арттырып каар. Оон соонда хөөржүдүкчүлөр келгеш, ол мөчү-сөөктү Гамон-Гог шынаазынга хөөржүдүп каар. ¹⁶ Ында турар хоорайны Гамона* деп адаар. Олар черни шак ыпчаар арыглап каар.

¹⁷ Кижиги амыгган, янзы-бүрү куштар биле черлик аң-араатанга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: чынылаш, Мээң силерге белекчеп каарым өргүл доюнче, Израильдин дагларында өндүр улуг дойже чер болгандан кады барынар; эт чип, хан ижер силер. ¹⁸ Күчүлүг дайынчыларнын эьдин чиир силер, черниң чагырыкчыларынын ханын ижер силер. Олар дээрге кошкарлар, хойлар, хуналар болгаш бугажыктар — васан черде бүгү семис малдар дег улус-тур. ¹⁹ Мээң силерге белеккээмин

дойга үс-чагны тоттур чип, ханны эзиртир ижип аар силер. ²⁰ Мээң доюмче чедип келиңер, ынчан айттарны, аыгтыг шеригжилерни, күчүлүг дайынчыларны болгаш янзы-бүрү шериглерни тоттур чиир силер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээр. —

²¹ Мен бүгү чоннар аразынга Бодумнун өндүр бедимни көргүзөр мен. Бүгү чоннар Мээң үндүрген шииткелимни, оларны тутуп турар холумну көрүп каар. ²² Ол хүннүн соонда, израиль чон Мени Дээрги-Чаяакчы, боттарынын Бурганы деп билип аар. ²³ А өске чоннар израиль чон бодунун кем-буруузу дээш, Меңээшынчы эвес болганы дээш бодунун черинден өскээр көжүрткенин билип аар. Ынчангаш Мен чонумнун хайы-биле оон өскээр көрнүп, дайзыннар холунга хүлээди берген мен — олар шупту хылышка шаштырып өлүрткен. ²⁴ Мен оларны арыг эвези дээш база кемниг херектери дээш ыпчаар аажылап, олардан өскээр көрнү берген мен».

²⁵ Ынчангаш Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Мен ам Иаковтун салгалынга эки чолду эгидип*, бүгү израильчилерге өршээл көргүзөр мен, Бодумнун ыдыктыг адымны камгалаар мен. ²⁶ Кажан боттарынын черинге айыыл чок чурттап эгелеп, оларны кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес апарганда, олар боттарынын бак атка киргенин база Меңээ өскерликчи чорук кылганын уттуптуп шыдаар*. ²⁷ Оларны өске чоннар аразындан дедир чандырып, дайзыннарынын чурттарындан чыып эккелгеш, оларны дамчыштыр хөй чоннарын мурнунга Мен Бодумнун ыдыктымын көргүзөр мен. ²⁸ Мен оларны өске чоннарже туттуруушкунче чорудупкан-даа болзумза, ол черлерге оларнын чаңгызын-даа артырбайн база катап боттарынын черинге чыып эккээримге, олар Мени Дээрги-Чаяакчы, боттарынын Бурганы деп билип аар. ²⁹ Мен Бодумнун Сүлдем-биле израиль чонну бүргээш, олардан ам кажан-даа өскээр көрүнмес мен». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

* 39:11 Азы: «Гогтун мөөн бөлүглекжилгезинин шынаазы». * 39:16 Гамона — «Бөлүглекжилге» дээн. * 39:25 Бо сөстөрнүн болгу дег өске утказы: «Туттуруушкундан дедир чандырып». * 39:26 Азы: «Чүктээр ужурлуг апаарлар».

39:10 Зах. 2:9 39:17 Иса. 34:6; Соф. 1:7; Ажыд. 19:17-18 39:18 Ам. 4:1 39:22 Иоил 2:27

39:23 Ы. х. к. 29:24-28 39:25 Иер. 30:3 || Иез. 20:9 39:26 Лев. 26:6; Иер. 30:10; 46:27; Мих. 4:4

39:27 Иез. 20:41 39:29 Иса. 32:15; 44:3; Иоил 2:28

Бурганның чаа өргээзи
(3 Хаан. 6:1-38; 2 Чыл. 3:1-17)

40¹ Туттуруушкунга таварышканы-
выстың чээрби бешки чылының
эгезинде, бир айның онда, найысылал-
высты үрөп бусканындан бээр он дөрт
чыл эрткенде* — ол хүн Дээрги-Чаяак-
чынын холу мени катап база башкарып
эгелээш, Иерусалимче аппарган. ² Бурган
Бодунун чоруткан көстүүшкүннеринге
мени израиль черже аппаргаш, дыка бе-
дик даг кырынга тургузуп каан. Дагның
мурнуу чүкче көрүнгөн талазында хоо-
рай-даа ышкаш тулуглар көстүп турган.
³ Бурган мени ынаар эккелди. Көөрүмге,
хүлөр дег кылаңнааш кижы турар болду.
Ол кижы хемчээшкин кылыр лён хендир
биле хемчээр мерге туруп алган, хаалга
чанында турду. ⁴ Ол кижы меңээ: «Кижы
амыган, караан-биле көрүп, кулаан-биле
дынна. Сенээ көргүзөр бүгү чүвемче ки-
чээнгейден сал, чүге дээрге сени бээр
ол дээш эккелген болгай. Көргөн бүгү
чүвөнни израиль чонга чутаалап бээр
сен» — дээн.

*Даштыкы хананың
чөөн талазында хаалга*

⁵ Бурганның өргээзин долгандыр
туткан хана көрүп кагдым. Демги ки-
жиниң холунда хемчээр мергениң узуну
алды кыры дурту болду. (Мында анаа
кыры дуртунга дөрт илиг немеп каан
хемчээлди — узун кыры дуртун ажыг-
лап турар.)* Ол кижы хананы хемчээр-
ге, чоону бир хемчээр мерге дурту, а бе-
дии база бир мерге дурту болган.

⁶ Оон демги кижы чөөн чүкче кө-
рүнгөн хаалгаже баргаш, телкиштер-
лиг чадалап ынаар үнгөш, оон бир тала-
зында эргинни хемчээрге, дооразы бир
мерге дурту, а өске талазында эргинни
дооразын хемчээрге, база бир мерге дур-
ту болган. ⁷ Хаалганың өдүүнүн иштин-
де таңныылдар өрээлдерин хемчээрге,
кайызының-даа узуну бир мерге дурту,
дооразы база бир мерге дурту; а өрээлдер
аразы беш кыры дурту болган. ⁸ Хаалга-
ның серилиг чери өргээже көрүнгөн тур-

ган. Ону хемчээрге, дооразы бир мерге
дурту болган. ⁹ Хаалганың серилиг чер-
ин хемчээрге, ниити дооразы сес кыры
дурту. (Оон чаактарының чоону ийи кы-
ры дурту болган.) Ол серилиг чер Бурган-
ның өргээзинче көрүнгөн турган.

¹⁰ Чөөн чүкче көрүнгөн хаалганың
өдүүнүн бир талазында үш, өске тала-
зында база үш таңныылдар өрээли тур-
ган; олар шуптузу чаңгыс хемчээлди
болгаш оларның бир-даа, өске-даа тала-
зында чаактары база дөмей хемчээлди
болган. ¹¹ Хаалганың кирер черин хем-
чээрге, дооразы он кыры дурту, а узуну
он үш кыры дурту болган. ¹² Таңныылдар
өрээлдериниң кайызының-даа мурнун-
да бедии бир кыры дурту моонда хана-
жыгаш турган. А өрээлдерин боттарын
кайы-даа талазындан хемчээрге, алды
кыры дурту хемчээлди болган. ¹³ Бир
талада өрээлдин дээвириинден өске та-
лада өрээлдин дээвириинге чедир хаал-
ганың дооразын хемчээрге, чээрби беш
кыры дурту болган. Бир өрээлдин эжи
өске өрээлдин эжииниң дужунга турган.
¹⁴ Хаалганың чаактарын хемчээрге, ал-
дан кыры дурту болган. Шөлдүн бүгү та-
лаларында хаалганың чаактары ындыг
турган. ¹⁵ Хаалгаже кирер черин мурнуу
талазындан эгелээш, серилиг черниң ын-
ды кыдыныга чедир хемчээл бежен кы-
ры дурту болган. ¹⁶ Таңныылдар өрээл-
дериниң даштыкы ханазында, оларнын
аразында ханаларда болгаш серилиг чер-
ниң бодунун бүгү талаларында хана-ка-
ракталчак соңгалар турган. Хаалганың
чаактарында пальма ыяш дүрзүлери оюп,
каастап каан болган.

Өргээниң даштыкы шөлү

¹⁷ Хемчээкчи кижы мени өргээнин
даштыкы шөлүнче эккелди. Шөлдү дол-
гандыр даш бедиктээш база оон кырын-
да турар үжен өрээл бар болду. ¹⁸ Бедик-
тээш бүгү хаалгаларга чыпшыр турар,
оон дооразы хаалга бүрүзүнүн узуну-биле
деннежир болду. Ол дээрге адаккы бе-
диктээш-тир. ¹⁹ Даштыкы хаалга биле
иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс
кыры дурту болган. Чөөн-даа, сонгу-даа

* 40:1 Б. э. чедир 572 чыл. * 40:5 Анаа кыры дурту чээрби дөрт илигге деннежир, а узун кыры дурту чээрби сес илигге азы бежен ийи хире сантиметрге деннежир (Иез. 43:13 көр).

40:1 Иез. 33:21 || 3 Хаан. 18:46; Иез. 1:3 40:2 Иез. 1:1; 8:3 || Ажыд. 21:10 40:3 Иез. 1:7 || Иез. 47:3 ||
Зах. 2:1; Ажыд. 11:1; 21:15 40:4 Иез. 44:5 40:5 Иез. 42:20 40:6 Иез. 43:1 40:16 3 Хаан. 6:4;
Иез. 41:16, 26 || Иез. 41:18 40:17 Иез. 41:6; 42:1

талада хаалгалар аразы ындыг хемчээлдиг турган.

Соңгу, мурнуу чүкче көрүнгөн хаалгалар

²⁰ Ол кижиге даштыкы шөлдүн соңгу чүкче көрүнгөн хаалгазынын узунун болгаш дооразын хемчээди. ²¹ Хаалганын өдүүнүн бир талазында үш, өске талазында — база үш таңныылдар өрээли турган, оларнын чаактары болгаш серилиг чери баштайгы хаалганын дег хемчээлдиг болган: узуну бежен кыры дурту, а дооразы чээрби беш кыры дурту. ²² Ол хаалганын соңгалары, серилиг чери болгаш пальмалар дүрзүлери чөөн талада баштайгы хаалганын дег болган. Ынаар чеди тепкииштиг чада үнгөн, а ооң серилиг чери иштики талазында турган. ²³ Соңгу талада хаалганын джунда, чөөн талада хаалганын джунда дег, иштики шөлчө кирер хаалга турган. Даштыкы хаалга биле иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган.

²⁴ Оон хемчээкчи кижиге мени мурнуу талаже аппаарга, ынаар углай көрүнгөн хаалганы көрүп кагдым. Хаалганын чаактары биле серилиг черни хемчээрге, өске хаалгаларны ышкаш хемчээлдиг болду. ²⁵ Хаалга-даа, серилиг чер-даа, өске хаалгаларда дег, долгандыр турар соңгаларлыг болду. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кыры дурту. ²⁶ Ынаар үнер чада чеди тепкииштиг, а ооң серилиг чери иштики талазында турган. Хаалганын чаактарынын кайы-даа талазын пальма дүрзүлери каастаан. ²⁷ Иштики шөлдүн мурнуу чүкче көрүнгөн талазында база хаалга бар чорду. Даштыкы хаалга биле иштики хаалга аразын хемчээрге, чүс кыры дурту болган.

Иштики хаалгалар

²⁸ Хемчээкчи кижиге мени мурнуу талада хаалга дамчыштыр иштики шөлчө кири берди. Ону хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болган. ²⁹ Ооң таңныылдар турар өрээлдери, чаактары болгаш серилиг чери өске хаалгаларны дег хемчээлдерлиг чорду. Хаалгада болгаш серилиг черде долгандыр соңгалар бар болду. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кы-

ры дурту. ³⁰ Иштики шөлдү долгандыр хаалгаларнын серилиг черлеринин узуну — чээрби беш кыры дурту, а дооразы — беш кыры дурту. ³¹ Ол хаалганын серилиг чери даштыкы шөлчө көрнүп турган. Хаалганын чаактарын пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

³² Демгиге кижиге мени чөөн талада хаалга дамчыштыр иштики шөлчө аппааргаш, ол хаалганы хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болган. ³³ Ооң таңныылдар турар өрээлдери, чаактары болгаш серилиг чери өске хаалгаларны дег хемчээлдиг чорду. Хаалгада болгаш серилиг черде долгандыр соңгалар бар. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кыры дурту. ³⁴ Ооң серилиг чери даштыкы шөлчө көрнүп турду. Чаактарны кайы-даа талазындан пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

³⁵ Оон ол кижиге мени соңгу чүкче көрүнгөн иштики хаалгаже аппааргаш, ону хемчээрге, өске хаалгалар ышкаш хемчээлдиг болду. ³⁶ Ооң таңныылдар турар өрээлдери, чаактары, серилиг чери болгаш долгандыр турар соңгалары база ындыг болду. Хаалганын узуну — бежен кыры дурту, а дооразы — чээрби беш кыры дурту. ³⁷ Ооң серилиг чери* даштыкы шөлчө көрнүп турган. Чаактарны кайы-даа талазындан пальмалар дүрзүлери каастаан, хаалгаже үнер чада сес тепкииштиг болган.

Өргүл белеткээр өрээлдер

³⁸ Иштики хаалганын серилиг черинде кирер эжиктиг, бүрүн өрттедир өргүлдер чуур өрээл бар болду. ³⁹ Хаалганын серилиг черинин ийи талазында ийи ийи ширээ бар, анаа бүрүн өрттедир өргүл, бачыг дээш өргүл болгаш кем-буруу дээш өргүл малдары дөгөрер турган чүве-дир. ⁴⁰ Соңгу чүкче көрүнгөн хаалгаже кирер чер чанында, ооң даштыкы ийи кыдында, бир талазында ийи ширээ, серилиг чер чанында өске талазында база ийи ширээ турар чорду. ⁴¹ Ынчалдыр хаалганын бир талазында дөрт, өске талазында база дөрт — өргүл малы дөгөрер шупту сес ширээ бар болду. ⁴² Чонуп

* 40:37 Өске бурунгу сөзүглелде «серилиг чери» эвес, а «чаактары» деп бижжээн.

каапкан даштардан кылган, узуну бүдүн чартык, дооразы бүдүн чартык, а бедии бир кыры дурту, бүрүн өрттедир өргүл малдары белеткээр дөрт ширээ база бар чорду. Ынаар бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүл малдары дөгөрер чепсек салып турган.⁴³ Өргээни долгандыр турар ханаларда бир карыш дурттур, ийи баштыг илбектер кадап каан болду, а ширээлерге өргүл эьди салып турган.

Бараалгакчыларның өрээлдери

⁴⁴ Иштики хаалга артында, иштики шөлде ыраажылар өрээлдери турган: бирээзи соңгу хаалга чанында, чөөн* чүкче көрнүп турар, а өскези мурнуу хаалга чанында, соңгу чүкче көрнүп турар.⁴⁵ Хемчээкчи киж и менээ: «Мурнуу чүкче көрүнгөн өрээл Бурганның өргээзинде бараан болуп турар Ооң бараалгакчыларынга хамааржыр.⁴⁶ А соңгу чүкче көрүнгөн өрээл өргүл салыр бедигээш чанында бараан болуп турар бараалгакчыларга хамааржыр. Ол бараалгакчылар дээрге Садоктун салгалы-дыр; Левийниң салгалындан чүгле оларга Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп, Олче чоокшуларын чөпшээрэн» — дээн.⁴⁷ Ол киж и дөрбелчин шөлдү хемчээрге, узуну чүс кыры дурту, а дооразы база чүс кыры дурту болган. Бурганның өргээзинин мурнунда өргүл салыр бедигээш турган.

Бурганның өргээзиниң кол тудуу

⁴⁸ Хемчээкчи киж и мени Бурганның өргээзинин серилиг черинче эккелди. Ооң эжиниң чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы беш кыры дурту болган. Хаалганың дооразы кайы-даа талазындан үш кыры дурту болган.⁴⁹ Серилиг черин узуну чээрби кыры дурту, а дооразы он бир кыры дурту*; ынаар үнер чада он тепкишти**; оон эжиниң чаактарының кайы-даа талазында адагаштар бар болду.

41 ¹ Оон хемчээкчи киж и мени Бурганның өргээзиниң ыдыктыг өрээлинче эккелди. Ынаар кирер эжиктин чаактарын хемчээрге, кайызының-даа

дооразы алды кыры дурту болган. (Ужуражылга майгынының хемчээли ындыг турган.)² Эжиктин дооразы — он кыры дурту, а кайы-даа талазында кыдыкы ханаларның дооразы — беш кыры дурту. Ыдыктыг өрээлди хемчээрге, узуну дөртен кыры дурту, а дооразы чээрби кыры дурту болган.³ Оон демги киж и эң ыдыктыг өрээлче киргеш, эжиктин чаактарын хемчээрге, кайызының-даа дооразы ийи кыры дурту болган. Эжиктин узуну — алды кыры дурту, а дооразы — чеди кыры дурту.⁴ Эң ыдыктыг өрээлди хемчээрге, узуну чээрби кыры дурту, дооразы база чээрби кыры дурту болган. Өргээже кирер черге чедир оон дооразы шак ындыг турган. Оон ол киж и менээ: «Бо дээрге аажок ыдыктыг чер-дир» — диди.

⁵ Бурганның өргээзиниң ханазынын чоонун хемчээрге, алды кыры дурту болган. Өргээни долгандыр даштыкы тудуг турду, өргээнин кайы-даа талазында оон дооразы дөрт кыры дурту болган.⁶ Даштыкы тудугда өрээлдер үш аңгы деннелде туттунган, бир өрээл-ле өскезиниң кырында турар, бир деннелде-ле үжөн өрээл бар. Өргээнин ханазын долгандыр өрээлдерниң чөлengiштери бар, ынчангаш кайы-даа өрээл өргээнин ханазына чөлемейн турган.⁷ Бурганның өргээнин долгандыр турар даштыкы тудугда өрээлдер дараазында деннелге келгеш-ле, алгып турду. Даштыкы тудугну өрү үнүп турар каьттарлыг кылдыр туткан болгаш, өрээлдер, өрүлээн тудум, алгып турду. Адаккы каьттан, ортузундазын дамчыштыр, үстүкү каьтче чада көдүрлүп үнгөн болду.

⁸ Өргээже көөрүмге, ону долгандыр бедиктээш турар болду. Ол бедиктээш даштыкы тудугда өрээлдернин таваа болур, оон бедии — алды кыры дурту.⁹ Тудугда өрээлдернин даштыкы ханазынын чоону — беш кыры дурту. Өргээнин бо тудуунда өрээлдер биле¹⁰ Бурганның бараалгакчызының өрээлдериниң аразында ажык девискээр турган. Ол ажык девискээр бүгү өргээни долгандыр турду, оон дооразы чээрби кыры дурту болду.¹¹ Даштыкы тудугда өрээлдернин

* 40:44 Өске бурунгу сөзүглелде «чөөн» эвес, а «мурнуу» деп бижээн. * 40:49 Өске бурунгу сөзүглелде «он бир» эвес, «он ийи» деп бижээн. ** 40:49 Өске бурунгу сөзүглелде «он» деп сөс таварышпайн турар.

40:44 1 Чыл. 6:31-32 40:46 3 Хаан. 2:35; Иез. 43:19 40:47 Иез. 41:13-15 40:49 3 Хаан. 6:3 41:2 3 Хаан. 6:17 41:4 3 Хаан. 6:20; 2 Чыл. 3:8 41:5 3 Хаан. 6:5, 8 41:6 Иез. 40:17 || 3 Хаан. 6:6

эжиктери ажык девискээрже углай, сонгу болгаш мурнуу талаже ажыттынып турду. Ажык девискээриниң долгандыр дооразы — беш кыры дурту.

¹² Өргээден барыын талада аңгы шөлде өске тудуг турду. Ол тудугнун дооразы — чеден кыры дурту, оон ханазының долгандыр чоону — беш кыры дурту, а узуну — тозан кыры дурту.

¹³ Бурганның өргээзин хемчээрге, узуну чүс кыры дурту; ол аңгы шөлдүн, ында турар тудугнун болгаш тудугнун ханаларының ниити узуну база чүс кыры дурту болган. ¹⁴ Өргээниң чөөн талазында ажык шөлдүн дооразы — база чүс кыры дурту. ¹⁵ Бурганның өргээзиниң артында аңгы шөлде турар тудугнун узунун оон ийи талазында өдүглери-биле кады хемчээрге, чүс кыры дурту болду.

Ыдыктыг өрээл, эң ыдыктыг өрээл болгаш ажык шөлче көрүнген серилиг чер, ¹⁶ а оон ынай ол үш черни долгандыр турар эргиннер, хана-каракталчак соңгалар болгаш өдүглери шуптузун ыяш-биле шап каан болду. Шала биле хананы соңгаларга чедир, ол ышкаш соңгаларны ыяш-биле шап каан болду. ¹⁷ Бурганның өргээзиниң ханаларын иштинден база даштындан, эжиктиң кырындан эгелээш, эң ыдыктыг өрээлге чедир долгандыр ыяш-биле шап, оюп хээлээн каасталгалар-биле шып каан: ¹⁸ ол дээрже херувимнер болгаш пальмалар дүрзүлери болду. Бир пальма-ла ийи херувим аразында турду, а херувим бүрүзү-ле ийи арынның болду. ¹⁹ Херувимниң кижини дег арны пальмаже бир таладан көрүнгөн, арзыланнны дег арны — өске таладан көрүнгөн чорду. Бүгү өргээни долгандыр ыңгалдыр кылып каан — ²⁰ оон ханаларында херувимнер биле пальмаларны шаладан эгелээш, эжик кырынга чедир оюп-сиилбип каан болду.

²¹⁻²² Ыдыктыг өрээлдин эжик кастыктары дөрбелчин болду. Эң ыдыктыг өрээлдин мурнунда бир-ле чүве көзүлдү. Оон хевири ыяштан кылган өргүл бедигээжи ышкаш болду, а бедии үш кыры дурту, узуну ийи кыры дурту. Оон азыглары, таваа болгаш ханаларын ыяштан кылган болду. Хемчээкчи кижиге мезгээ: «Дээржи-Чаяакчының мурнунда

турар ширээ бо-дур» — диди. ²³ Ыдыктыг өрээл-даа, эң ыдыктыг өрээл-даа ийи каыт эжиктиг болду. ²⁴ Эжик бүрүзү ийи хаалгалыг — эжик бүрүзүндө шүңчүктерде аскан ийи хаалга бар чорду. ²⁵ Ыдыктыг өрээлдин эжиктеринде, ханаларда дег, херувимнер биле пальмалар дүрзүлери оюп-сиилбип каан болду, а серилиг чернин даштында ыяш бедиктээш* турду. ²⁶ Серилиг черниң кыдыкы ханаларында хана-каракталчак соңгалар турган, ханаларның кайызында-даа пальмалар оюп сиилбээн болду. Ындың пальмалар өргээниң даштыкы тудуунда болгаш бедиктээштерде* база турду.

Бараалгачкыларның кол өрээлдери

42 ¹ Оон соонда хемчээкчи кижиге мезгээ даштыкы шөлдүн сонгу талазынче апаргаш, иштиги шөлде турар тудугнун дужунда — оон сонгу талазында турар өрээлдерже эккелди. ² Эжини сонгу талаже көрүнгөн бажының узуну — чүс кыры дурту, а дооразы — бежен кыры дурту. ³ Ол бажында үш аңгы денелде дужааштыр турар өрээлдер шөйүлгөн болду. Оон бир талазында иштиги шөлде дооразы чээрби кыры дурту ажык девискээр, а өске талазында даштыкы шөлде даш бедиктээш бар чорду. ⁴ Өрээлдерниң мурнунда дооразы — он кыры дурту, узуну — чүс кыры дурту* ишкээр эртер өдүг турду. Оларның эжиктери сонгу чүкче көрүнгөн болду. ⁵ Үстүкү өрээлдер тарлай берген, чүге дээрже оларның өдүглери бажыңның адаккы болгаш ортаакы каыттарда өрээлдеринден хөй чер ээлеп турар. ⁶ Бажың үш каыт, ыңчалза-даа ол даштыкы шөл ышкаш адагаштарлыг эвес болду, ыңчангаш чер кырындан эгелээш, өрээлдер тарлап турар. Үстүкү каытта өрээлдерни ортаакы каытта өрээлдерден, а ортаакы каытта өрээлдерни — адаккы каытта өрээлдерден тар кылдыр кылып каан. ⁷ А даштыкы хана ол өрээлдерге база даштыкы шөлге чергелешкек бооп, өрээлдерин мурнун дургаар бежен кыры дурту шөйүлгөн. ⁸ Даштыкы шөлче көрүнгөн ол өрээлдерниң ниити узуну бежен кыры дурту, а ыдыктыг черже көрүнгөн өрээлдерниң ниити узуну чүс кыры дурту болган. ⁹ Адаккы өрээлдерже

* 41:25, 26 Азы: «Сери». * 42:4 Өске бурунгу сөзүглелде «бир кыры дурту» деп бижээн.

41:13 Иез. 40:47 41:16 3 Хаан. 6:4; Иез. 40:16 41:18 3 Хаан. 6:29; 7:36; Иез. 40:16 41:19 Иез. 1:10; 10:14 41:21-22 Хост. 25:23-30 41:24 3 Хаан. 6:34 41:25 3 Хаан. 7:6 41:26 3 Хаан. 6:4 42:1 Иез. 40:17

оларның чөөн талазында турар даштыкы шөл дамчыштыр эрте берип болур кылып каан.

¹⁰ Өргээни долгандыр турар ханының чөөн* чүкче көрүнгөн талазында — иштики шөлдүн, ында гудугнун мурнуу талазында база шак ындгы өрээлдер бар болду. ¹¹ Оларның мурнунда база өдүт бар. Олар сонгу талада өрээлдер ыш-каш болган: узуну, дооразы, үнер черлери болгаш хемчээлдерни база ол өрээлдерни дег. Сонгу талада өрээлдерниң эжиктеринге ¹² мурнуу талада өрээлдерниң эжиктери дөмөй болду. Ол өрээлдерге эртер өдүгже кирер чер хананы дургаар турган, ынаар чөөн таладан кирер болду.

¹³ Хемчээкчи кижжи меңээ: «Иштики шөлдүн сонгу база мурнуу талазында турар бо өрээлдер дээрге ыдыктыг өрээлдер-дир. Дээрги-Чаяакчыже чоокшулап турар Оон бараалгакчылары ол өрээлдерге аажок ыдыктыг өргүлдерни чиир; олар ынаар аажок ыдыктыг өргүлдер — далган-тараа өргүлдерин, бачыт дээш база кем-буруу дээш өргүлдерни эккеп салыр, чүгө дээрге ол чер ыдыктыг-дыр. ¹⁴ Бурганның бараалгакчылары ыдыктыг черге кирип келген болза, бараан болурда кедер хептерин уштуп, арттырып кагбаан шаанда, даштыкы шөлче үнмес болзун, чүгө дээрге ол хептер ыдыктыг-дыр. Олар чон мурнунче үнер бетинде өске хептер кедип аар ужурлуг» — дээн.

Өргээниң девискээриниң ниити хемчээли

¹⁵ Хемчээкчи кижжи Бурганның өргээзиниң иштики девискээрин хемчээп дооскаш, мени чөөн талада хаалга дамчыштыр дашкаар үндүр бергеш, өргээни долгандыр хемчээп эгеледи. ¹⁶ Чөөн таланы мерге-биле хемчээрге, узуну 500 мерге* дурту болган. ¹⁷ Сонгу таланы ола мерге-биле хемчээрге, база 500 мерге дурту болган. ¹⁸ Мурнуу таланы хемчээрге, база 500 мерге дурту болган. ¹⁹ Оон барыын талаже эгтеш, ону мерге-биле хемчээрге, база 500 мерге дурту болган. ²⁰ Демги кижжи өргээни шак ынчаар бүгү

дөрт таладан хемчээп кагды. Өргээни долгандыр хана турган, оон узуну — 500 мерге дурту, а дооразы — база 500 мерге дурту. Ол хана ыдыктыг черни ыдыктыг эвес черден аңгылап турган.

Бурганның өндүр чырынының өргээзинче эглип келгени

43 ¹ Хемчээкчи кижжи мени чөөн талада хаалгага эккелди. ² Көөрүмге, Израильдин Бурганының өндүр чыры чөөн чүктен кел чытты. Оон үнү шапкын агым сутнун коолааны дег болду, Оон өндүр чыры чер кырын херелдендир чырыдышты. ³ Шап ол көстүүшкүн, мээң оон мурнунда, кажан Ол* хоорайны чок кылып каар дээш кээп турда, көргеним дег база Кевар хем чанынга көргеним дег көстүүшкүн болган. Мен хаваамны черге дегзи донгая кээп дүштүм. ⁴ Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры чөөн чүкче көрүнгөн хаалга таварып, Бурганның өргээзинче кире берди.

⁵ Бурганның Сүлдези мени көдүргеш, өргээзиниң иштики шөлүнче апарды. Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчының өндүр чыры өргээни бүргей апты. ⁶ Демги кижжи мээң чанынга турган. Бурганның өргээзиниң иштинден меңээ чүве чугаалаан үннү дыннап кагдым. ⁷ Ол үн мынча дээн: «Кижжи амытан, бо дээрге Мээң дүжүлгем турар чер-дир, Мээң бут салыр черим-дир. Мен маңа израильчилер-биле кады кезээ-мөнгөде чурттаар мен. Израиль чон Мээң ыдыктыг адымны моон сонгаар бужартатпас — олар боттары-даа, оларның хааннары-даа самыграашкыны-биле база хааннары өлүп каарга, оларның мөчү-сөөгү-биле* Мээң адымны бужартатпас. ⁸ Олар боттарының ордузунун эргинин Мээң эргинин чанынга, боттарының эжинин кастыктарын Мээң эжиимниң кастыктарының чанынга, аравыста чүгле хана турар кылдыр тургузуп алган, Мээң ыдыктыг адымны чүдек-бужар херектер-и-биле бужартадып каан. Ынчангаш Мен киленим кыптыгып, оларны чок кылып каан мен. ⁹ Ам олар Менден боттарынын

* 42:10 Өске бурунгу сөзүглелде «мурнуу» деп бижээн. * 42:16 Өске бурунгу сөзүглелде 500 мерге дурту эвес (40:5 көр), а 500 кыры дурту деп бодап турар. * 43:3 Өске бурунгу сөзүглелде «мен» деп бижээн. * 43:7 Азы: «Мөгейиштин кылыр бедик черлер-биле».

42:13 Сан. 18:9 42:14 Лев. 6:11; Иез. 44:19 42:20 Иез. 40:5 43:1 Иез. 40:6 43:2 Иез. 10:18; 11:22-23 || Иез. 1:24; Ажыл. 1:15 || Ажыл. 18:1 43:3 Иез. 1:1; 3:15; 10:15 || Иез. 2:1 43:5 Иез. 3:12 || Иез. 8:16 43:7 1 Чыл. 28:2; Иса. 60:13; 66:1 || Иез. 20:39; 39:7

самыграашкынын база хааннарынын мөчү-сөөгүн чайлатсыннар. Ынчан Мен оларнын аразынга кезээ-мөңгөде чурттаар мен.

¹⁰ Киж и амытан, Бурганнын өргээзиниң дугайында израиль чонга тодарадып чугаалап бер, олар боттарынын кем-буруулуг херектеринден ыядып човазыннар база өргээни хемчээзиннер.

¹¹ Бир эвес олар бүгү үүлгедиглеринден ыядып човаар болза, өргээниң хевирин болгаш турар чурумун, үнер-кирер черлерин, ооң бүгү тургузуун болгаш бүгү дүрүм, хоойлуларын оларга тайылбырлап көргүс. Ол бүгүнү оларнын мурнунга бижип каг — олар өргээниң тургузуун билип алгаш, дүрүмнерин күүсетсиннер.

¹² Бурганнын өргээзиниң дугайында хоойлу бо-дур: өргээ турар даг бажын долгандыр бүгү девискээр аажок ыдыктыг болур. Бурганнын өргээзиниң дугайында хоойлу ол-дур».

Өргү салыр бедигээш

¹³ «Өргүл салыр бедигээштиң кыры дурту-биле үндүрген хемчээли бо-дур. (Мында анаа кыры дуртунга дөрт илиг немеп каан хемчээлди — узун кыры дуртун ажыглап турар.)* Бедигээштиң таваан долгандыр коошпа турар. Коошпаның узуну-даа, дооразы-даа бедигээштиң тавааның узуну, дооразындан бир кыры дурту улуг; а коошпаның ханызы бир сөөм. Бедигээштиң бедии бо-дур: ¹⁴ чер кырындан адаккы каыттын кырынга чедир бедии — ийи кыры дурту; адаккы каыт ортааккы каыттан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. Адаккы каыттын кырындан ортааккы каыттын кырынга чедир бедии — дөрт кыры дурту; ортааккы каыт үстүкү каыттан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. ¹⁵ Үстүкү каыт дээрге бедигээштиң одаа-дыр. Ооң бедии дөрт кыры дурту; оортан дөрт мыйыс өрү көдүрүлгөн. ¹⁶ Бедигээштиң одаа дөрбелчин: узуну-даа, дооразы-даа он ийи кыры дурту. ¹⁷ Ортааккы каыт база дөрбелчин: узуну-даа, дооразы-даа он дөрт кыры дурту. Ону долганган коошпанын бедии чарткы кыры дурту; коошпа бедигээштиң та-

ваандан бүгү талаларда бир кыры дурту калбак. Бедигээшче көдүрлүр тепкииштер чөөн талада турар».

¹⁸ Бурган меңээ мынча дээн: «Киж и амытан, Дээрги-Бурган-Чаяакчыны дынна: кажан өргүл салыр бедигээшти тудуп каарга, аңаа бүрүн өрттедир өргүлдөр салырының база ынаар хан төгериниң дүрүмнери бо-дур. ¹⁹ Садоктан укталган, Менче чоокшулап болур эргелиг левит-бараалгакчыларымга бачыт дээш өргүл кылдыр бугажыктан беривит — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ²⁰ Ооң ханын узуп алгаш, бедигээштиң дөрт мыйызын, ортааккы каыдының дөрт азын болгаш долгандыр турар черни чаап каг — ооң-биле бедигээшти бачыттан арыглап каар сен. ²¹ Бачыт дээш өргүлдүң бугажыын алгаш, ыдыктыг черниң даштынга, Бурганнын өргээзиниң девискээринде доктаадып каан черге өрттедиптер сен.

²² Даартазында хүндүс бачыт дээш өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес дүктүгүр хунадан эккеп салыр сен; өргүл бедигээжин, бугажыктын ханы-биле арыглааны дег, арыглап каалсын. ²³ Ону арыглап алгаш, кодан малдан четпес-дудуу эвес малды — бугажык биле кошкарны эккел. ²⁴ Оларны Дээрги-Чаяакчының мурнунга тургузуп каг. Бурганның бараалгакчылары оларже дустан чашкаш, Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр салзын.

²⁵ Чеди хүн дургузунда бачыт дээш өргүл кылдыр дүктүгүр хунадан эккеп салыр сен; кодан малдан четпес-дудуу эвес малды — бир бугажык биле бир кошкарны хүннүн-не эккеп салзын. ²⁶ Өргүл бедигээжин Бурганның бараалгакчылары чеди хүн дургузунда арыглап, ыдыктазын, ооң соонда ону ажыглап болур апаар. ²⁷ Чеди хүн эрте бээрге, сески хүнден эгелеп база оон-даа ыңай Бурганның бараалгакчылары өргүл бедигээжинге силерниң бүрүн өрттедир болгаш эп-найбырал өргүлдериңерни салып эгелээр. Ынчан силер Мээң сеткилимге тааржыр апаар силер». Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

* 43:13 Анаа кыры дурту чээрби дөрт иликте деннежир, а узун кыры дурту чээрби сес иликте азы бежен ийи хире сантиметрге деннежир (Иез. 40:5 көр).

43:10 Иез. 40:4 43:13 Хост. 27:1-8 43:15 Хост. 27:2; 3 Хаан. 1:50; 2:28 43:17 Хост. 20:26 43:18 Лев. 1:5 43:19 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46 || Иез. 45:18 43:20 Хост. 29:12; Лев. 8:15; Иез. 45:19 43:21 Хост. 29:14 43:24 Лев. 2:13 43:25 Хост. 29:35; Лев. 8:33 43:27 Лев. 1:3; 3:1

Ыдыктыг черже кириери

44 ¹ Оон мээң ыдекчим мени ыдыктыг чернин чөөн талада даштыкы хаалгазынче дедир эккелди. Хаалга хаалгы болду. ² Дээрги-Чаяакчы менээ: «Бо хаалга хаалгыг артар, ону ажитпас, олап кым-даа кирбес. Ону таварып, Израильдин Бурганы Дээрги-Чаяакчы кирген болгаш, ол хаалга хаалгыг артар. ³ Чүглө чоннун чагырыкчызы Дээрги-Чаяакчынын мурнунга чемненири-биле хаалга иштинге оруп аар. Чагырыкчы хаалганын серилиг черин дамчыштыр киргеш, база олап үнө бээр» — дээн.

⁴ Оон соонда демги кижини мени соңгу талада хаалга дамчыштыр Бурганнын өргээзинин мурнунче үндүр берди. Көөрүмге, Дээрги-Чаяакчынын өндүр чыры Оон өргээзин бүргөпкен болду. Мен ынчан хаваам черге дегзи доңгая кээп дүштүм. ⁵ Дээрги-Чаяакчы менээ мынча дээн: «Кижини амытан, караан-биле көрүп, кулаан-биле дыннап турар бүгү чүвөңчө кичээнгейден сал. Мен сенээ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин бүгү дүрүм, хоойлуларынын дугайында чугаалап тур мен. Өргөөжө кирер черже болгаш ыдыктыг черден үнөр черлерини шупгузунче эн шынгы кичээнгейден сал.

⁶ Үймээниң израиль чонга Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалап чүвезин дамчат: израильчилер, бүгү-ле чүдек-бужар чүүлдер кылыры ам черле болзун! ⁷ Сеткил-чүрээ-даа Менээ бердинмээн, мага-боду-даа кыртыжап демдектетпээн даштыкы улусту ыдыктыг черже кириптеринерге, олар Мээң өргээмни бужартадып каан-дыр. Силер Мээң аш-чемимни — үс-чаг биле ханны Менээ эккеп бергеш, Мээң-биле чарганынар керээни боттарынарнын бүгү чүдек-бужар чүүлдеринер-биле үрзөн-дир силер. ⁸ Мээң ыдыктыг чүүлдеримни кадарар хүлээлгенерни күүсетпейн, Мээң ыдыктыг черимге ону күүседир кылдыр боттарынар орнунарга даштыкы улусту томуйлап каан-дыр силер».

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Сеткил-чүрээ-даа Менээ бердинмээн, мага-боду-даа кыртыжап демдектетпээн даштыкы кижини бүрүзү, израиль чоннун аразында чурттап чоруур-даа

болза, Мээң ыдыктыг черимче кирбес ужурлуг. ¹⁰ А Израиль Менден аза бээрге, Мени каапкаш барган, дүрзү-бурганнар-ынга мөгөйип эгелзэн левиттер боттарынын кем-буруузун чүктээр. ¹¹ Олар Мээң ыдыктыг черимге бараан болуп, өргээмнин хаалгаларын таңныылдап, ында бараан болуушкуннарга киржип болур. Олар чонга бүрүн өрттедир болгаш өске-даа өргүлдөр малдары дөгериш, улуска бараан болурлар. ¹² Ынчалза-даа левиттер чон-биле кады дүрзү-бурганнарга мөгөөринге киржиш, израильчилерни бачытче дуурайлап кириген боорга, олар боттарынын кем-буруузун чүктээр деп дангыраглан мен — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹³ Олар ам Менче, Бурганнын бараалгакчыларын бооп, чоокшулап шыдапас. Олар Мээң бүгү ыдыктыг чүүлдеримче, аажок ыдыктыг өргүлдөримче чагдап шыдапас. Олар үүлгеткен чүдек-бужар чүүлдери дээш боттарынын бак адын чүктээр. ¹⁴ Мен оларга чүглө Бурганнын өргээзинче сагыш салырын, анаа хүн бүрүнүн ажылын кылырын дагып тур мен».

Бурганның бараалгакчыларынга дүрүмнөр

¹⁵ «Садоктан укталган левит-бараалгакчылар, кажан израильчилер Менден аза бээрге, ыдыктыг черимге бараан болуушкунну шынчы күүседип келген. Олар бараан болуру-биле Менче чоокшулап болурлар; үс-чаг биле хан өргүп, Мээң мурнумга турарлар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁶ Чүглө олар Мээң ыдыктыг өргөөмчө кирип, Менээ бараан болуру-биле база ажил-албанын кылыры-биле, Мээң ширээмчө чоокшулаарлар.

¹⁷ Ыдыктыг чернин иштики шөлүнчө кирер хаалгага кедип келгеш, Мээң бараалгакчыларым лән хептен кедип алзыннар. Иштики шөлгө база Бурганнын өргээзинин иштинге бараан болуп тура, олар дүктен кылган хеп кетпезин. ¹⁸ Олар бажынга лән-дан кылган тускай бөрттер кетсин, а иштики чүвүрлери база лән-дан болзун. Дериттерин хеп кетпезин. ¹⁹ Олар өргөөмнин даштыкы шөлүнчө, ында турар чонче үнерде, бараан болуп кедер хевин уштуп, ыдыктыг өрээлдерге

44:4 Иез. 1:28 44:5 Иез. 40:4 44:6 Иез. 45:9 44:7 Аж.-ч. 21:28 || Лев. 3:11 44:15 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46 44:16 Иез. 41:21 44:18 Хост. 28:39-43; Лев. 16:4 44:19 Лев. 6:11; 16:23; Иез. 42:14

арттырып кагзын, боттарынын ыдыктын хевин дамчыштыр чонче таратпас дээш, өске хептен кедип алзын.

²⁰ Бажын чүлүвес, бажынын дүгүн узадыр өстүрбес ужурлуг; бажынын дүгүн таартып турзун. ²¹ Бурганның бараалгакчылары иштики шөлче баар деп тургаш, арага ишпес ужурлуг. ²² Олар дулгуяк-даа, ашаандан чарылган-даа херээжен кижини кадай кылдыр албазын. Чүглө израиль чондан үнген арыг кыстарны база өске бараалгакчынын дулгуяан кадай кылдыр ап болур. ²³ Олар Мээн чонумга ыдыктыг чүүлду ыдыктыг эвезинден, арыг чүүлду арыг эвезинден канчаар ылгаарын көргүссүн.

²⁴ Бараалгакчылар чаргы-чаалылыг херектерге шииткекчи болуп, улусту Мээн дүрүмнерим ёзугаар шиитсин. Олар Меңээ тураскааткан бүгү байырлалдар дугайында хоойлу, доктаалдарымны күөсетсин; Меңээ тураскааткан амырдыш хуннерин ыдыктыг деп көрзүн.

²⁵ Бурганның бараалгакчыларынын кайгызы-даа, арыг эвес апарбас дээш, өлүг кижиге чоокшулаvas ужурлуг. Чүглө ачазы азы авазы, оглу азы уруу, акы-дунмазы азы кижиге барып көрбөөн утба-дунмазы чок апарган болза, оларнын мөчү-сөөгүнче чоокшулап, арыг эвес апарып болур. ²⁶ А бужартаан соонда, арыгланып алгаш, ол бараалгакчы амдаа чеди хонук дургузунда манаар ужурлуг. ²⁷ Оон ол бараалгакчы ыдыктыг черге бараан болуру-биле иштики шөлче кире бээр хунунде бачыт дээш өргүлдү эккеп салзын — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

²⁸ Бурганның бараалгакчыларынга хамаарыштыр алырга, оларнын өнчүзү — Мен-дир мен. Израильге оларга хувааглыг чер бербенер: оларнын ээлээр үлүү — Мен-дир мен. ²⁹ Олар далган-тараа өргүлүндөн, бачыт дээш өргүлден болгаш кем-буруу дээш өргүлден чеменир. Израильде Дээрги-Чаяакчыга кезээ-мөңгөде тураскааткан бүгү чүве

оларга хамааржыр. ³⁰ Бүгү дүжүдүнернин башкылыгы база бүгү өргүлдери нернин эң экизи Бурганның бараалгакчыларыны болур. Оларга дээрбелээн баштайгы далган-тарааны бериңер, ынчан силерниң бажынынарга ачы-буян доктаар. ³¹ Бурганның бараалгакчылары бодунун өлүмү-биле өлгөн азы араатан анга үзөр-леткен кушту-даа, дириг амытанны-даа чивес ужурлуг*.

Ыдыктыг тускай девискээр

45 ¹ «Чер-чуртту хуваап тура, Дээрги-Чаяакчыга ыдыктыг тускай девискээрден аңгылап бериңер. Оон узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000* кыры дурту. Бүгү ол чер ыдыктыг болур. ²⁻³ Ыдыктыг девискээрге узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000 кыры дурту черден хемчээп каг. Анаа Бурганның өргээзи — эң ыдыктыг чер турар. Бурганның өргээзи ыдыктыг девискээрге узуну болгаш дооразы 500 кыры дурту дөрбелчин чер ээлээр, а өргээни долгандыр дооразы 50 кыры дурту ажык чер турар. ⁴ Шак ол ыдыктыг кезек чер Бурганның бараалгакчыларынга, Дээрги-Чаяакчыге чоокшулап, Оон өргээзинде бараан болушкун кылып турар улуска хамааржыр. Ол девискээрге Бурганның өргээзинден аңгыда, бараалгакчыларнын бажыннары база турар. ⁵ Узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 10 000 кыры дурту өске кезек чер Бурганның өргээзинде ажылдап турар левиттерге хамааржыр — оларнын ээлеп чурттаар чери ол болур, оларнын чурттаар хоорайлары анаа турар*.

⁶ Ыдыктыг девискээрниң чанынга узуну 25 000 кыры дурту, дооразы 5000 кыры дурту кезек черни ээлээр кылдыр хоорайга аңгылап бээр силер. Ол хоорай бүгү израиль чонга хамааржыр.

⁷ Ыдыктыг девискээрниң база хоорайга хамааржыр черниң ийи талазында кызыгаарлашкак кезек черни чоннун чагырыкчызы ээлеп аар. Ол кезек чер ыдыктыг девискээрниң база хоорайга

* 45:1 Өске бурунгу сөзүглелде «20 000» деп бижээн. Бо үзүндүде узунун кыры дурту-биле эвес, а хемчээр мерге дурту-биле айткан бооп чадавас (40:5; 42:16; 48:9-13 көр). * 45:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Оларнын чурттаар хоорайлары» эвес, а «Чээрби өрөөл» деп бижээн.

44:20 Лев. 21:5; Сан. 6:5 44:21 Лев. 10:9 44:22 Лев. 21:7, 13 44:23 Лев. 10:10; 11:47
44:24 Ы. х. к. 17:9; 19:17 44:25 Лев. 21:1-3 44:26 Сан. 19:11-12 44:27 Лев. 4:3 44:28 Сан. 18:20;
Ы. х. к. 10:9 44:29 Лев. 27:21; Сан. 18:14 44:30 Хост. 23:19; 34:26; Ы. х. к. 26:2 || Сан. 15:20 ||
Мал. 3:10 44:31 Хост. 22:31; Лев. 11:39; 22:8; Иез. 4:14 45:1 Иез. 47:21 45:2-3 Иез. 48:9-10
45:4 Иез. 48:11-12 45:5 Иез. 48:13 45:6 Иез. 48:15 45:7 Иез. 48:21

хамааржыр черниң барыын талазындан барыын чүкче, чөөн талазындан чөөн чүкче шөйлүр; ооң узуну Израильдин бир аймааның хувааглыг чериниң узуну-биле деңнежир. ⁸ Ол дээрге Израильде чагырыкчынын ээлээн чери-дир. Чагырыкчылар ам Мээң чонумну кызагдавазын, черни израиль чоннуң аймактарынга арттырып берип турзун».

⁹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израильдин чагырыкчылары, ам болзун! Каржы чорук биле кызагдалды болдурбанар, шынның шииткел биле чөптүг чоруктан кылыңар, Мээң чонумну хувааглыг черинден үндүр сывыраарын соксадынар — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. —

¹⁰ Шын деңизилерден база кургаг төктүүчел, суук чүүлдерни шын хемчээр савалардан ажыглаңар. ¹¹ Эфа биле бат — кургаг төктүүчел, суук чүүлдер хемчеглери — бир дөмей хемчээлдиг бооп, кайызы-даа бир хомерниң оннун биринге деңнешсин. Хомер силерге саванын ишкириниң доктаадып каан хемчээ болзун.

¹² Бир шекел чээрби герага дең болзун, а алдан шекел бир милага дең болзун*.

Өргүлдер биле байырлалдар

¹³ Силерниң Меңээ бээр ужурлуг өргүл-белээнер бо-дур. Бир хомер ишти кызыл-тастың-на алданның бир кезиин; бир хомер ишти арбайның-на алданның бир кезиин беринер. ¹⁴ Бир кор ишти олива үзүнүн-не чүстүң бир кезиин беринер (бир кор бир хомерге деңнежир). ¹⁵ Израильдин суггаттыг одар-белчириинден ийи чүс өшкү-хойнуң-на бирээзин база. Ол бүгүнү далган-тараа өргүлдери, бүрүн өрттедир өргүлдер болгаш эп-найырал өргүлдери кылдыр, улусту арыглаары-биле эккеп салыр ужурлуг силер — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁶ Черниң бүгү чурттакчылары ол өргүлдерни Израильдин чагырыкчызынга бээр ужурлуг.

¹⁷ А чагырыкчынын хүлээлгеши болза байырлал болгаш ай чаазының хүнеринде база амыр-дыш хүннеринде — израиль чоннуң доктааттыгынган бүгү байырлалдарының үезинде бүрүн өрт-

тедир өргүлдер, далган-тараа өргүлдери салыры база арага өргүлү чажары болур. Чагырыкчы киж и бачыт дээш өргүлдү, далган-тараа өргүлүн, бүрүн өрттедир өргүлдү болгаш эп-найырал өргүлүн израиль чонну арыглаар кылдыр эккеп салзын».

¹⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бир айның бирээде кодан малдан четпес-дудуу эвес бугажыктан өргүп, ыдыктыг черни арыглап каг. ¹⁹ Бурганнын бараалгакчызы бачыт дээш өргүл малының ханындан ап алгаш, Бурганнын өргээзиниң эжик кастыктарын, өргүл салыр бедигээштиң ортаакы кадының дөрт азын болгаш иштики шөлдүн хаалгаларынын кастыктарын чаап кагзын. ²⁰ Айның чедиги хонуунда база ынчалдыр кылыңар. Ооң-биле Бурганнын өргээзин улустуң частырыг кылып азы чүве билбези-биле бачыт үүлгеткенинден арыглап каар силер.

²¹ Бир айның он дөртте Хосталышкын байырлалын демдеглеңер, ынчан чеди хонук дургузунда ажыткы-биле хөөтпейн быжырган далганнар чиир силер. ²² Ол хүн чагырыкчы боду дээш база чурттун бүгү чону дээш, бугажыкты бачыт дээш өргүл кылдыр эккеп салзын. ²³ Байырлалдың чеди хонуунун дургузунда чагырыкчы хүнүнүн-не Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр четпес-дудуу эвес чеди бугажык биле чеди кошкарны база бачыт дээш өргүл кылдыр бир дүктүгүр хунаны эккеп салзын. ²⁴ Далган-тараа өргүлү кылдыр бир бугажык болгаш кошкар-биле кады бир эфа ишти далган-тарааны эккеп салзын; бир эфа ишти-ле далган-тараа-биле кады бир гин ишти олива үзүн эккеп салзын.

²⁵ Чеди айның он беште эгелээр байырлал үезинде чагырыкчы чеди хонук дургузунда база ындыг өргүлдерни эккеп салзын: ол хире бачыт дээш өргүлдү, ол хире бүрүн өрттедир өргүлдү, ол хире далган-тараа өргүлүн болгаш ол хире олива үзүн эккеп салзын».

46 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Чөөн чүкче көрүнгөн иштики хаалганы алды ажыл хүнүнде хаап

* 45:12 Ооң мурнунда бир миана бежен шекелге дең турган.

45:9 Иез. 44:6 || Сан. 36:7; 3 Хаан. 21:1-16 45:10 Лев. 19:36; Бл. х. к. 25:13; У. ч. 11:1

45:12 Хост. 30:13 45:17 Сан. 28:9-15 45:18 Лев. 16:16 45:19 Хост. 12:7; 29:12; Лев. 8:15; Иез. 43:20

45:21 Лев. 23:5-6 45:23 Лев. 23:8; Сан. 28:15 45:24 Лев. 2:1 45:25 Лев. 23:34

каан турар ужурлуг, а амыр-дыш хүнүндө база ай чаазының хүнүндө ону ажыдып каан турзун. ² Чоннуң чагырыкчызы ол хаалганың серилип черинче даштыгыртан киргеш, хаалганың кастыгының чанынга доктаап турупсун. Бурганның бараалгакчылары оон бүрүн өрттедир өргүлүн болгаш эп-найырал өргүлүн салыр ужурлуг, оон чагырыкчы хаалганың эргининге Дээрги-Чаяакчыга мөгөйгөш, үнө бээр, а хаалга кезеэге чедир ажык артар. ³ А чурттуң чону амыр-дыш хүннеринде болгаш ай чаазының хүннеринде хаалга-га кирер чер мурнунга Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр. ⁴ Амыр-дыш хүнүндө чагырыкчынын Дээрги-Чаяакчыга салыр бүрүн өрттедир өргүлү четпес-дудуу эвес алды хураган болгаш четпес-дудуу эвес кошкар болур ужурлуг. ⁵ Кошкар-биле кады бир эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады оон холу чеже далган-тарааны бээр-дир, ыңчаны салзын, а бир эфа ишти далган-тараа-биле кады бир гин ишти олива үзүн салзын. ⁶ Ай чаазында чагырыкчы кижиге бир бугажык, алды хураган болгаш бир кошкарны — шунту четпес-дудуу эвес малды эккеп салзын. ⁷ Бугажык болгаш кошкар-биле кады бир-бир эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады оон холу чеже бээр-дир, ыңчаны салзын, а бир эфа ишти далган-тараа өргүлү-биле кады бир гин ишти олива үзүн салзын.

⁸ Өргөже кээп тура, чагырыкчы хаалганың серилип черинче киргеш, база олап үнөр ужурлуг. ⁹ Кажан чурттуң чону доктаадып каан байырлалдарда Дээрги-Чаяакчыга мөгөйип кээп турда, өргөже сонгу талада хаалга дамчыштыр мөгөйип кирген улус мурнуу талада хаалга дамчыштыр үнзүн, а мурнуу талада хаалга дамчыштыр кирген улус сонгу талада хаалга дамчыштыр үнзүн. Кым-даа кирген хаалгазын дамчыштыр дедир чанмазын, бүгү улус дужаашкак хаалга дамчыштыр өргөздөн үнзүн. ¹⁰ Чагырыкчы чон аразынга туруп, улус кирерге, кады кирзин, олар үнерге, база кады үнзүн.

¹¹ Байырлалдар болгаш чыыштар хүннеринде чагырыкчы бир бугажык болгаш бир кошкар-биле кады бир-бир эфа ишти далган-тараа өргүлүн; хураганнар-биле кады чеже өргүлдү оон холу бээр-дир, ыңчаны салыр ужурлуг, а

бир эфа ишти-ле далган-тараа-биле кады бир гин ишти олива үзүн салзын. ¹² Бир эвес чагырыкчы Дээрги-Чаяакчыга эки туразы-биле өргүлдү — бүрүн өрттедир өргүл азы эп-найырал өргүлү кылыр деп турар болза, анаа чөөн чүтке көрүнгөн хаалганы ажыдып берзин. Ол бодунун бүрүн өрттедир өргүлүн азы эп-найырал өргүлүн амыр-дыш хүнүндө дег эккеп салзын. Чагырыкчы үнө бээрге, хаалганы хаап кагзын.

¹³ Хүннүн-не бир харлыг, четпес-дудуу эвес хурагандан Дээрги-Чаяакчыга бүрүн өрттедир өргүл кылдыр эккеп салыр ужурлуг. Ону эртенниң-не эккеп салыр ужурлуг. ¹⁴ Оон-биле кады эртенниң-не бир эфа иштинин алдынын бири хире далган-тараа өргүлүн база далган-биле холуур дээш бир гин иштинин үштүң бири хире олива үзүн эккээр ужурлуг. Дээрги-Чаяакчыга далган-тараа өргүлүн дугайында кезээ-мөңгөде доктаадып каан дүрүм ол-дур. ¹⁵ Хураганны доктаамал бүрүн өрттедир өргүл кылдыр далган-тараа өргүлү болгаш олива үзү-биле кады эртенниң-не эккеп салыр ужурлуг».

Чагырыкчының ээлээр чери

¹⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Бир эвес чагырыкчы бодунун хувааглыг чериниң кезээн оолдарынын кайы-бирээзинге белекке берип турар болза, ол чер олгунуң өнчүзүнче шилчип, салгал дамчыыр хувааглыг чер алаар. ¹⁷ А бир эвес чагырыкчы бодунун хувааглыг чериниң кезээн чалчаларынын кайы-бирээзинге белекке берип турар болза, чалча кижиге ол черни чүглө Хосталга чылынга чедир ээлээр. Оон соонда ол чер чагырыкчыге эглип кээр, оон хувааглыг чери чүглө оолдарынын өнчүзү болур. ¹⁸ Чагырыкчы чонну оларның хувааглыг черинден үндүр кызып, бодунга ап ап шыдавас. Мээң чонумдан кым-даа бодунуң ээлээн черин хавыртпазын дээш, чагырыкчы чүглө бодунун хувааглыг черин оолдарынга салгал дамчыыр өнчү кылдыр берип шыдаар».

Өргүл малының ээдин б елеткээр черлер

¹⁹ Оон үдекчим мени хаалганың кыдында эртер өдүр дамчыштыр Бурганның бараалгакчыларынга хамааржыр

46:2 Иез. 44:3 46:4 Сан. 28:9-10; Иез. 45:17 46:6 Сан. 28:11-15 46:9 Хост. 23:14-17; Ы. х. к. 16:16

46:12 Лев. 7:16; 22:23 46:13 Хост. 29:38; Сан. 28:3 46:17 Лев. 25:10 46:18 Сан. 36:7; 3 Хаан. 21:1-16

сонгу чүкче көрүнгөн ыдыктыг өрээлдерге эккелди. Көөрүмге, өрээлдернин барыын талакы кыдында тускай чер бар болду. ²⁰ Ол киж: «Маңаа Бурганның бараалгакчылары кем-буруу дээш база бачыт дээш өргүлдөрдүн эъдин дүлүп, далган-тараа өргүлү быжыраар. Өргүлдөрдн даштыкы шөлчө үндүрбес, оларнын ыдыктыын чонга дамчытпас дээш ынчаар кылыр» — дээн.

²¹ Ооң соонда үдекчим мени даштыкы шөлчө эккелгеш, ооң дөрт азыын тавартыр эрттирди. Көөрүмге, азыг бүрүзүндө-ле бир шөлчүгөш бар болду. ²² Даштыкы шөлдүн дөрт азыында узуну дөртөн кыры дурту, а дооразы үжөн кыры дурту бичи* шөлчүгөштер бар болду. Олар азыг бүрүзүндө дөмөй хемчээлдиг чорду. ²³ Оларнын кайызын-даа долгандыр херимчигеш туткаш, адаанда одагалыр улай тудуп каан. ²⁴ Үдекчим менээ: «Бо дээрге чоннун эккелген өргүл малдарынын эъдин Бурганның өргээзинде ажылдап турар улустун дүлүп, паштаныр черлери-дир» — дээн.

Өргээден үндүр аккан хем

47 ¹ Ооң соонда үдекчим мени Бурганның өргээзинче кирер черже дедир эккелди. Өргээнин эргининин адаандан агып үнүп чыдар суг көрүп кагдым (өргээ чөөн чүкчө көрүнгөн турган). Суг өргээнин мурнуу талакы кыдынын адаандан үнүп, өргүл салыр бедигештиң мурнуу талазы-биле чөөн чүкчө агып чытты. ² Үдекчим мени сонгу талада хаалга дамчыштыр үндүргөш, өргээнин дашты-биле чөөн талада даштыкы хаалгаже ашпарды. Көөрүмге, суг хаалганың оң талазындан үндүр агып чытты.

³ Оон үдекчим холунга хемчээр хендир туткаш, чөөн чүкчө шиглэй 1000 кыры дурту черни хемчээп кылаштады. Кажан ол мени хемниң ындыгы чарыынче кежирип каарга, суг кажымыга чедип турду. ⁴ База 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштааш, мени дедир кежирип каарга, суг дискээм караанга чедип турду. Оон база 1000 кыры дуртун хемчээп кылаштааш, мени ындыгы чарыкче кежирип каарга, суг бел кежимге чедип турду. ⁵ Ооң соонда база 1000 кыры

дуртун хемчээп кылаштады, а ында суг улгадып, мен ону кежип шыдапас апардым, чүге дээрге суг тереңнеп, эштип кежер ужурлуг турган; ол хемни сүзүп кежер арга чок болган. ⁶ Үдекчим менден: «Киж: амытан, көрдүң бе?» — деп айтырды.

Оон үдекчим мени дедир хем эриинче апарды. ⁷ Мен ынаар чөдө бергеш, хемниң ол-бо чарыында хөй ыяшты көрүп кагдым. ⁸ Демги киж: менээ мынча дээн: «Бо суг чөөн чүкчө черлерге аккаш, Иордан шынаазынче баткаш, Дус далайже кирер. Ол суг далайже киир аккаш, далайнын суун экиртиптер. ⁹ Бо хемниң агып чыдар черинге-ле янзы-бүрү үүрмек дириг амытаннар иминейнип чурттаар. Ол далайга балык дыка хөй боор, чүге дээрге хемниң агым суу далайнын суун экиртиптер. Сугнун аккан черинге-ле амыдырал хайныр. ¹⁰ Эрик кыдынга балыкчылар көстүп кээр, олар Эн-Гедиден Эн-Эглаимге чедир четкилерин кургадып, чада салыр. Хевир: янзы-бүрү балыктар, Улуг далайда ышкаш, дыка хөй болур. ¹¹ А Дус далайны долгандыр тулаа, шалбааларнын суу экирбээн хевээр артар, оларны дустаар дээш ажыглаар. ¹² Хемниң ол-бо чарыынга чүүл-бүрү хевирлиг чимистиг ыяштар үнер. Оларнын бүрүзү онмас, а чимизи үстүп төнмес. Ай санында-ла чаа чимис быжар, чүге дээрге суг оларже ыдыктыг черден агып кээр. Ол ыяштарнын чимизин чип болур, а бүрүзүн эмненири-биле ажыглаар».

Израильдин чаа кызыгаарлары

(Сан. 34:1-15)

¹³ Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Израильдин он ийи аймаанга черни өнчү кылдыр хуваап бээринер кызыгаарлар бо-дур. Иосифтин салгалдары ийи кезек чер алыр. ¹⁴ Черни аймактар аразынга дең кылдыр үлээр силер. Мен ол черни ада-өгбөнерге бээр бооп даңгырагалаан мен, ынчангаш ол силернин өнчүнөр болур.

¹⁵ Черниң сонгу кызыгаары бо-дур: Улуг далайдан эгелээш, Хетлонну тавартыр Лево-Хаматты эрткеш, Цедадче, ¹⁶ Беротче, Сивраимче (ол хоорай

* 46:22 Өске бурунгу сөзүглелде «бичи» эвес, а «херимнеп каан» деп бижээн.

47:1 Иоил 3:18; Зах. 14:8; Ажыл. 22:1 47:3 Иез. 40:3 47:8 Ы. х. к. 3:17; Ис. 3:16 47:10 Ис. 15:62 || Иса. 15:8 || Иез. 26:5 47:12 Э. д. 2:9 || Ажыл. 22:2 47:14 Э. д. 12:7

Дамаск биле Хаматтың девискээрлеринин аразында турар) база Авраннын кызыгаарында Гацар-Тихонче шөйлүр.

¹⁷ Ынчалдыр кызыгаар далайдан Дамаск биле Хаматтың соңгу кызыгаарында турар Гацар-Энанче шөйлүр. Соңгу кызыгаар ол-дур.

¹⁸ Чөөн чүккө кызыгаар Авран болгаш Дамаск аразы-биле, Иордан хемнин кыдыын дургаар галаад чер болгаш израиль черниң аразы-биле Дус далайже, шуут Тамарга чедир шөйлүр. Чөөн кызыгаар ол-дур.

¹⁹ Мурнуу чүккө кызыгаар Тамардан Кадестин чанында Мерива суунга четкеш, оон Египет-биле кызыгаарда аккан хемнин уну-биле Улуг далайга чедир шөйлүр. Мурнуу кызыгаар ол-дур.

²⁰ Барыын чүккө Лево-Хаматтың дужунда черге чедир кызыгаар — Улуг далай болур. Барыын кызыгаар ол-дур.

²¹ Черни араңарда Израильдин аймактарын ёзугаар хуваап алыр силер.

²² Силер ону боттарыңарга база араңарга чурттап бергеш, ажы-төлдүг апарган даштыкы улуска өңчү кылдыр хуваап алыр силер. Ол даштыкы улус силернин араңарга Израильдин үндезин чурттакчылары дег кылдыр санатсын: Израильдин аймактарынын аразына оларга база хувааглыг черден өңчү кылдыр берзин.

²³ Даштыкы кижиге черни өңчү кылдыр бээрде, оон чурттап турары израиль аймактын черинден беринер». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Черни үзээни

48 ¹ «Аймактарнын даңызы бо-дур. Соңгу чүкте Даннын хувааглыг чери турар; оон соңгу кызыгаары Хетлонну тавартыр Лево-Хаматты эрткеш, Гацар-Энанче шөйлүр. (Гацар-Энан Дамаскынын кызыгаарында, а Хамат оон соңгу талазында турар.) Даннын черинин чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаары ол болур.

² Асирниң хувааглыг чери Даннын ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлажыр.

³ Неффалимнин хувааглыг чери Асирниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁴ Манассиянын хувааглыг чери Неффалимнин ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁵ Эфремниң хувааглыг чери Манассиянын ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁶ Рувимниң хувааглыг чери Эфремниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁷ Иуданың хувааглыг чери Рувимниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлажыр.

⁸ Иуданың хувааглыг черинин чанына оон-биле чөөн чүктен барыын чүккө кызыгаарлашкан тускай девискээр турар. Оон дооразы 25 000 кыры дурту, а узуну бир аймактын хувааглыг чери-биле дең. Ол девискээрин ортузунга ыдыктыг өргээ турар.

⁹ Ыдыктыг девискээрин узуну 25 000 кыры дурту, а дооразы 10 000* кыры дурту. Ол девискээрни Дээрги-Чаяакчыга ангылап каар силер. ¹⁰ Ол ыдыктыг девискээр Бурганның бараалгакчыларына хамааржыр. Соңгу талазында оон узуну 25 000 кыры дурту, барыын талазында дооразы 10 000 кыры дурту, чөөн талазында дооразы 10 000 кыры дурту, мурнуу талазында узуну 25 000 кыры дурту. Оон ортузунга Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг өргээзи турар.

¹¹ Ол черни Садоктун салгалына, Мээң ыдыктап кааным бараалгакчыларымга, бээр ужурлуг. Олар Мэнээ шынчы бараан болуп келген, кажан израиль чон Менден аза бээрге, өске левиттер ышкаш, Менден ойталаван улустур. ¹² Тускай девискээрин бо кээзе, аажок ыдыктыг чер, оларга хамааржыр. Ол чер левиттерниң турар девискээри-биле кызыгаарлажыр.

¹³ Левиттер Бурганның бараалгакчыларына хамааржыр черниң чанына узуну 25 000 кыры дурту, а дооразы 10 000 кыры дурту хувааглыг чер алыр. Олар ол черни бүрүн хемчээл-биле алыр. ¹⁴ Левиттер ону садып-даа, орнап ап-даа шыдавас. Ол болза чуртта эн эки хувааглыг

* 48:9 Өске бурунгу сөзүглелде «10 000» эвес, а «20 000» деп бижээн.

47:19 Иез. 48:28 47:22 Иса. 14:1 48:1 Сан. 2:25-31; Иис. 19:40 48:2 Иис. 19:24 48:3 Иис. 19:32

48:4 Иис. 16:1, 5 48:5 Иис. 17:7 48:6 Иис. 13:15 48:7 Иис. 15:1 48:8 Иез. 45:1-6 48:9 Иез. 45:2-3

48:11 3 Хаан. 2:35; Иез. 40:46 || Иез. 44:10 48:13 Иез. 45:4

чер болур. Дээрги-Чаяакчынын ыдыктыг чери болгаш, өске улус холунче шилчигес ужурлуг.

¹⁵Тускай девискээрниң дооразы 5000 кыры дурту, узуну 25 000 кыры дурту арткан чери ыдыктыг эвес болур. Ону хоорай, бажың-балгаш тударынга болгаш одар-белчиир кылырынга ажыглаар. Хоорай ол кезек чернин ортузунга турар.

¹⁶Хоорайның хемчээли бо-дур: сонгу талазы 4500, мурнуу талазы 4500, чөөн талазы 4500 болгаш барыын талазы 4500 кыры дурту. ¹⁷Хоорайның одар-белчири сонгу чүкте 250, чөөн чүкте 250, мурнуу чүкте 250 болгаш барыын чүкте 250 кыры дурту хемчээлдиг болур. ¹⁸Ыдыктыг девискээр-биле узун дургаар кызыгаарлашкак арткан кезек чернин узуну хоорайның чөөн талазында 10 000, барыын талазында 10 000 кыры дурту. Ол кезек черден алган дүжүт-биле хоорайның ажылчы чонун чемгерер. ¹⁹Хоорайда чурттап, ол кезек черни болбаазырадып турар ажылчыннар Израильдин бүгү аймактарын төлээлеп болур.

²⁰Аңгылап каан бүгү тускай девискээр дөрбелчин болур: узуну болгаш дооразы 25 000 кыры дурту. Ону ыдыктыг хувааглыг чер кылдыр, хоорайның ээлээн черин кириштир, аңгылаар ужурлуг.

²¹Ыдыктыг девискээрниң база хоорайның ээлээн черинин ийи талазындан арткан чер чагырыкчыга хамааржыр. Оон чери тускай девискээрниң ээлеп турары 25 000 кыры дурту черден чөөн талаже чурттуң чөөн кызыгаарынга чедир, барыын талаже чурттуң барыын кызыгаарынга чедир шөйлүр. Аймактарнын хувааглыг черлеринге чергелешкек ол ийи кезек чер чагырыкчыга хамааржыр. А ыдыктыг девискээр биле Бурганның өргээзи чагырыкчынын черлериниң ортузунда турар. ²²Левиттернин болгаш хоорайның ээлээн черлери чагырыкчынын ээлээн черлериниң ортузунда турар. Чагырыкчынын ээлээн черлери Иуда биле Вениаминниң хувааглыг черлериниң аразында турар.

²³Өске аймактарга хамааржыр черлер бо-дур.

Вениаминниң хувааглыг чери чөөн чүктен барыын чүкче чагырыкчынын ээлээн черлери-биле кызыгаарлажыр.

²⁴Симеоннуң хувааглыг чери Вениаминниң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁵Иссахарнын хувааглыг чери Симеоннуң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁶Завулоннуң хувааглыг чери Иссахарнын ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁷Гадтың хувааглыг чери Завулоннуң ээлээн чери-биле чөөн чүктен барыын чүкче кызыгаарлажыр.

²⁸Гадтың хувааглыг черинин мурнуу кызыгаары Негевте: Тамардан Кадестин чанында Мерива суунга четкеш, оортан Египет-биле кызыгаарда аккан хемнин уну-биле Улуг далайга чедир шөйлүр.

²⁹Израильдин аймактарынга эдилээр кылдыр хуваап бээринер чер ындыг-дыр. Дээрги-Бурган-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

Хоорайның хаалгалары

³⁰⁻³¹«Хоорайдан үнер черлер бо-дур. Оларны Израильдин аймактарынын аттары-биле адаар. Узуну 4500 кыры дурту сонгу талада үш хаалга бар: Рувим, Иуда болгаш Левийнин.

³²Узуну 4500 кыры дурту чөөн талада үш хаалга бар: Иосиф, Вениамин болгаш Даннин.

³³Узуну 4500 кыры дурту мурнуу талада үш хаалга бар: Симеон, Иссахар болгаш Завулоннуң.

³⁴Узуну 4500 кыры дурту барыын талада үш хаалга бар: Гад, Асир болгаш Неффалимнин.

³⁵Хоорай ханазынын ниити узуну 18 000 кыры дурту. Ол хүнден эгелээш, хоорайның ады „Дээрги-Чаяакчы ында“ болур».

Даниил медээчинин ному

Кирилде

Даниилдин ному еврей чон өске чоннарның бардам хааннарының араатан-зыг дарлалының адаанга чораан үеде бижиттинген. Ындыг берге байдалда, автор номда бижиттинген чечен чугааларның болгаш Бургандан көстүүшкүннерниң дузазы-биле номчукчуларның мындыг идегелин оттуруп турар: херек кырында Дээрги-Бурган-Чаяакчы ол дарлакчылардан-даа күштүг болгаш, адак сөөлүндө Бодунуң чонунга тиилелгени эккеп бээр.

Утказының аайы-биле номну ийи кол кезекке чарып болур.

1) Вавилонда Даниилдин болгаш оон эштериниң дугайында алды чугаа (1–6 эгелер). Ол чугааларда Бурганның чонунун эң-не айыылдыг үелерде безин Дээрги-Чаяакчыга шынчы бооп артарының чугула херектиин онзалап демдегеп турар. Чүге дээрге Бурган Аңаа бердинген улусту камгалап, а Оон чагыргазын тооп көр-бээннерни томаартып шыдаар.

2) Еврейлерниң өске чоннар аразында келир үезин ажытсын дээш, Даниилге Бурганның чорутканы көстүүшкүннериниң дугайында эгелер (7–12). Ол көстүүшкүннерде еврей чонну чагырар Чоокку чөөн чүктүн империяларының удаа-дараа солчуп кээрин символдар дузазы-биле көргүскен. Оон Дээрги-Чаяакчы «кижи амытан оглунга дөмей» онзагай Хаанны чорудуптарга, ол Хаанның эрге-чагыргазы бүгү чоннарга мөңгези-биле тургустунар.

Бо номнун элээн кезии (Эзраның номунуу дег) еврей эвес, а арамей (азы халдей) дылда — вавилон болгаш перси империяларның күрүне дылында бижиттинген.

Дөрт аныяк израильчи Вавилон хоорайда

1 ¹ Иудеяның хааны Иоакимниң чагыргазының үшкү чылында* Вавилоннун хааны Навуходоносор Иерусалимче кээп, хоорайны бүзээлөп алган. ² Иудеяның хааны Иоакимни база Бурганның өргээзиниң эдилелдериниң чамдызын Дээрги-Чаяакчы Навуходоносорнуң холунче кирипкен. Навуходоносор ол эдилелдерни Сеннаарже* аппаргаш, бодунун бурганының өргээзинде эртине шыгжамырынче суп каан.

³⁻⁴ Вавилоннун хааны израильчилернин аразындан хаан азы ноян уктуг, четпес-дудуу эвес, арын-шырайы чараш, эртемче чүткүлдүг, угаангыр-сагынгыр,

хаанның ордузунга албан-хүлээлге эр-тиреринге тааржыр аныяк оолдар шилээш, оларны халдей дыл болгаш үжүк-бижикке өөредирин дүжүмөттер даргазы Асфеназга дужааган. ⁵ Хаан оларга хүн бүрүдө чиир чемни, ижер араганы бодунун аыш-чеминден аңгылап берип турзун деп дужааган. Олар үш чыл иштинде өөрөнгөш, ол хуусаа төнөргө, хаанга бараан болуп эгелээр ужурулуг.

⁶ Оларның аразында Иуданың ай-маандан Даниил, Анания, Мисаил болгаш Азария деп оолдар турган. ⁷ Дүжүмөттер даргазы оларга өске аттар берип каан чүве-дир: Даниилге — Белтешаар, Ананияга — Седрах, Мисаилге — Мисах база Азарияга — Авденаго деп аттар тывыскан.

* ^{1:1} Иоакимниң чагыргазының үшкү чылында — б. э. ч. 605 чылда. * ^{1:2} Сеннаар — Вавилон черниң эрги ады (Э. д. 10:10 көр).

^{1:1} 4 Хаан. 24:1; Иер. 25:1 || 2 Чыл. 36:5-7 ^{1:2} 4 Хаан. 24:13; 2 Чыл. 36:10 ^{1:6} Иез. 14:14, 20 ^{1:7} 4 Хаан. 23:34; 24:17

⁸ Даниил хаанның хандырганы чем-биле-даа, арага-биле-даа бодун бужартатпас деп ыяк шииттирлеп алган*. Ынчанга ол дүжүметтер даргазындан арыг эвес чем чивезин чөпшээрэрин дилээн. ⁹ Бурган дүжүметтер даргазын Даниилге энэрел көргүзүп, ону көргүзөр кылып мен. ¹⁰ Ол дарга Даниилге: «Мен Дээрги хаанымдан коргар-дыр мен. Ол боду силерниң ижер-чиир аш-чеминерни айтып берген болгай. А бир эвес хаан, өске эш-өөрүңерге деннээрге, силерниң орган-дорганыңарны эскерип каар болза канчаарыл? Ынчан мен силер дээш хаанымның мурнунга бажым-биле харыылаар апаар мен» — деп харыылаан.

¹¹ Даниил ынчан дарганың ону болгаш оон үш өңнүүн кадарзын дээш томуйлап кааны таңныылга* мынча дээн: ¹² «Чалчаларыңар бисти шенеп көрүңер-ем. Он хонук иштинде биске чүглө ногаа, тараа болгаш сугдан өске чем бербейн көрүңер. ¹³ Оон соонда хаанның хандырган аш-чемин чип турар оолдар-биле бистин арын-шырайывысты деңнеп көрүңер даан. Оон түннелинде чалчаларыңар бисти канчаарыңарны бодуңар билиңер».

¹⁴ Таңныыл оон дилээ-биле чөпшээрешкеш, дөрт оолду он хонук иштинде шенеп көргөн. ¹⁵ Он хонук эрткенде, олар, хаанның хандырган аш-чемин чип турар оолдарга деннээрге, чараш болгаш шыырак көстүр болган. ¹⁶ Ол хүнден эгелээш, таңныыл оларга үндүрүп берген чем болгаш арага орнунга чүглө ногаа, тараа берип турган. ¹⁷ Бурган ол дөрт оолга мерген угаан-сарыылды, бүгү эртемнерге чаяалганы хайырлап турган. А Даниилге янзы-бүрү дүштөрнү болгаш Бургандан көстүүшкүннерни тайылбырлап билир чаяанны база хайырлаан чүве-дир.

¹⁸ Хаанның айтып каан үези чедип кээрге, дүжүметтерниң даргазы оолдарны Навуходоносорга эккелген. ¹⁹ Хаан олар-биле чугаалажып көөрге, бүгү оолдардан Даниил, Азания, Мисаил болгаш Азарияга чедер улус чок болган. Ынчанга

оларны хаанга бараан болур ажылга киирип каан. ²⁰ Хаан кандыг-даа эртем талазы-биле чугаа чорударга, олар чурттуң бүгү илби-шидичилер болгаш караң көрнүрлеринден он катап угаанның болган.

²¹ Даниил аңаа Кир хаанның чагыргазының бирги чылынга чедир ажылдаан чүве-дир.

Хаанның дүжүн Даниилдиң тайылбырлааны

2 ¹ Навуходоносор хааннаашкынының ийги чылында дүштер көргөн. Оон сагыш-сеткили хөлзээрге, удувастап калган. ² Ынчан хаан бүгү халдей илби-шидичилерни, караң көрнүрлерни, чурагачыларны дүштөрнү тайылбырладып аар дээш кыйгыртып эккелген. Олар хаанның чарлыгын ёзугаар оон мурнунга чыгып келгеннер.

³ Хаан оларга: «Мен дүш дүжедим. Ол дүжүмнүң утказын билип чадааш, дүвүрелге алзыйыттым. Ону тайылбырладып алыксап тур мен» — дээн.

⁴ Халдейлер хаанга арамей дылга*: «Хаан мөңгө назылазын! Чалчаларыңар биске дүжүңерни чугаалап бериңер, бис ону тайылбырлап көрээли» — дээннер.

⁵ Хаан халдейлерге: «Мындың чарлык үндүрүп тур мен*: бир эвес силер мээң дүжүмнү болгаш оон утказын чугаалап бербес болзуңарза, силерни үзе-чаза шаап шаажылап каар, а бажыннарыңарны үрегдеп каар эвеспе. ⁶ А бир эвес ол дүштү база оон утказын чугаалап бээр болзуңарза, силерге мен белектер, шаңалдар берип, улуг хүндүлел көргүзөр мен. Ынчанга дүжүмнү чугаалааш, оон утказын илередиңер!» — деп харыылаан.

⁷ Халдейлер катап база: «Хаан чалчалары биске дүжүн чугаалап берзин, бис ону ынчан тайылбырлаптар бис» — дээннер.

⁸ Хаан мынча дээн: «Мен ылап билип тур мен. Мээң үндүрген чарлыгым дыннааш*, силер үе чылдырып, шөйүп турар-дыр силер. ⁹ Мээң дүжүмнү тайылбырлап бербес болзуңарза, силерни

* 1:8 Ол аш-чем биле араганың дээжизин вавилон бурганнарга өргүп турган чадавас. * 1:11 Азы: «Амелпар деп кижиге». * 2:4 Бо домактан эгелээш, 7:28 чедир тоожушкун арамей дылда бижиттинген (4 Хаан. 18:26; Иса. 36:11 көр). * 2:5 Азы: «Тайылбырлаар сөс тыппас-тыр мен». * 2:8 Азы: «Чугаалаар сөс тыппас боорумга».

1:8 Иез. 4:13; Ос. 9:3 1:9 Э. д. 39:21 1:12 Рим. 14:2 1:17 Э. д. 41:12 1:20 Э. д. 41:8, 24 1:21 Дан. 6:28; 10:1 2:1 Э. д. 41:8 2:4 3 Хаан. 1:31; Дан. 3:9; 5:10; 6:6; 6:21 2:5 Эзра 6:11; Дан. 3:29 2:6 Дан. 5:7, 16 2:9 Эсф. 4:11

чаңгыс кеземче манап турарын билир болгай силер. Ынчангаш силер мени мегелеп, мээң мурнумга кажарлап, чүве өскерли бээр чадавас деп бодап турар-дыр силер. Баштай дүштү чугааланаар! Ынчан мен ооң утказын билип турарыңарга бүзүрээр мен».

¹⁰ Халдейлер хаанга: «Хаанның дужаалын күүседип шыдаар кижичер кырындан тывылбас. Кажан-даа, кандыг-даа хаан ындыг айтырыгны илбишидичилерден, караң көрнүрлерден, чурагачылардан айтырып чорбаан. ¹¹ Хаан кым-даа харыылап шыдавас нарын айтырыг салып турар-дыр. Аңаа харыыны чүглө бурганнар билир, а олар кижилер аразында чурттавайын турар болгай» — деп харыылаан. ¹² Ол сөстөрү дыйнааш, хаан аажок ажынып-хорадап, Вавилоннун мерген угаанныгларын шуптузун өлүрүп каарын дужааган.

¹³ Мерген угаанныгларны шаажылаарынын дугайында чарлык үнүп келген. Даниилди өөрлери-биле кады узуткаар дээш дилеп турган. ¹⁴ Хаанның шаажылаакчыларынын даргазы Ариох Вавилоннун мерген угаанныгларын өлүрер дээш чедип кээрге, Даниил ооң-биле угаанныг болгаш эпиги чугаа кылган. ¹⁵ Ол хаанның эргетенинден: «Хаан чүгө ындыг кадыг чарлык үндүргөн чоор?» — деп айтырган. Ариох Даниилге херектин ужурун чугаалап берген. ¹⁶ Ынчан Даниил хаанга баргаш, ооң дүжүнүн утказын тайылбырлаарыңга боданыр үеден бээрин дилээн.

¹⁷ Даниил бажыңыңга келгеш, бүгү чүвени эштеринге — Анания, Мисаил болгаш Азарияга чугаалап берген. ¹⁸ Дээрде саадаан Бургандан оларны кээргеп, чажытты ажыдарын база Вавилоннун мерген угаанныглары-биле кады шаажылаттыраарында чайладырын эки дилээрин эштеринге ол чагаан. ¹⁹ Дүне Даниилдин дүжүңгө ол чажыт ажыттынып келген. Ынчан Даниил дээрде саадаан Бурганны алгап-йөрээп, мынча дээн:

²⁰ «Бурганның адынга мөңгө шагда алдар!

Ол мерген угаанныг болгаш күштүгдүр.

²¹ Кандыг-даа шаг-үелерни Ол ээлчештир солуп турар,

хааннарны дүжүрүп, оларның орунуга чаа хааннарны көдүрүп турар. Угаанныгларга — мерген угаанны, чүве эндевестерге билигни берип турар-дыр.

²² Ол ханы чажыттарны ажыдыптар, дүмбей караңгыда чүү чажырттынганын билип каар; Ол чырык-биле бүргеттинген.

²³ Өгбөлөрүмнүн Бурганы, Сени мактап, алдаржыдып тур мен. Чүглө Сен менээ мерген угаанны болгаш күштү бердин! Бистиң дилээвисти хандырып, Сен менээ ам хары бердин: хаанның айтырып турган чүвезин Сен биске айтып бердин».

²⁴ Ооң соонда Даниил Вавилоннун мерген угаанныгларын шаажылаары-биле хаанның чорудупканы Ариохка чедергеш, мынча дээн: «Вавилоннун мерген угаанныгларын шаажылава. Мени хаанга чедир, мен ооң дүжүн чугаалап берейн». ²⁵ Ариох ол-ла дораан Даниилди хаанга эккелгеш, илеткээн: «Иудеядан тудуп эккелген улустун аразындан мен силерниң дүжүңөр тайылбырлаар бир кижиче тып алдым, хааным».

²⁶ Ынчан хаан Даниилден (азы Белтешацардан): «Сен шынап-ла мээң кандыг дүш көргенимни билгеш, ону тайылбырлап шыдаар сен бе?» — деп айтырган.

²⁷ Даниил хаанга мынча деп харылаан: «Хаанның айтырып турар чажыдын аңаа мерген угаанныглар-даа, илбишидичилер-даа, караң көрнүр улус-даа, чурагачылар-даа ажыдып шыдавас. ²⁸ Ынчалза-даа дээрде саадаан Бурган бар, чажыттарны Ол ажыдып билир. Ол Навуходонсоор хаанга келир үелерде чүү болурун баш бурунгаар чугаалап берген-дир. Орун-дөжөөңерге тамчыктанып удуп чыдырыңарда, силерниң дүжүңерге мындыг чүве кирген-дир. ²⁹ Силер орун-дөжөөңерге чыда, келир үеде чүү болурун бодап турган-дыр силер. Ынчангаш чажыттарны ажыдар Бурган силерге келир үени көргүскен-дир. ³⁰ А менээ ол чажыт бүгү өскө улустан угаанныг боорумга эвес, а силерге, о, хааным, ол дүштүн утказын тайылбырлап берзин дээш база

2:12 Дан. 3:13, 19 2:17 Дан. 1:6 2:21 Иов 12:18; Дан. 5:20 2:22 Иов 12:22; Эклл. 12:14; 1 Кор. 4:5 2:28 Э. д. 40:8 || Дан. 10:14 2:30 Э. д. 41:16

дүвүрелинернин үнгөн дөзүн силерни билип алзын дээш ажыттынганы ол-дур.

³¹ Хаан, силер дүжүңөрдө улуг көжээ көргөн-дир силер — дендии улуг кылаңнааш көжээ, ооң хевири дыка сүртенчиг. ³² Ол көжээниң бажы — арыг алдын, хөрээ болгаш холдары — мөңгүн, ишти болгаш дөңмектери — хүлөрдөн бүткөн. ³³ Чодалары — демир, тавангайлары — демир болгаш дой холумактыг.

³⁴ Оон силер бир көрүптеринерге, кижиниң кандыг-даа киржилгези чокка, көжээниң кырынче дагдан хоорулган бир даш кээп дүшкөш, ооң демир болгаш дой холумактыг буттарын чуура дүшкөн.

³⁵ Ынчан демир, дой, хүлер, мөңгүн болгаш алдын шупту тоглап баткаш, чайгы шаңда тараа саваны дег апарган. Хат ол бүгүнү хадып аппаарга, чүү-даа артпайн барган-дыр. А көжээни чуура дүшкөн даш улуг даг апаргаш, бүгү чер-делегейни дола берген.

³⁶ Дүш ындыг болган-дыр. А ам хаанга ооң утказын чугаалап берээли*.

³⁷ Хаан, силер дээрге хааннарнын хааны-дыр силер. Силерге дээрде саадаан Бурган хааннаашкынны, эрге-чагырганы, күчү-күштү, ат-алдарны хайырлааш, ³⁸ кижилерни, черниң андарын, дээрнин куштарын, каяа-даа чорааш, силерге чагыртыр кылдыр Ол берген-дир. Алдын баш — силер-дир силер. ³⁹ Силернин соонарда өске хааннаашкын келир. Ол силерниинге четпес боор. Ооң соонда дараазында хүлер хааннаашкын бүгү чер кырын чагырар апаар.

⁴⁰ А дөрткү хааннаашкын демир дег быжыг болур. Демирниң бүгү чүүлдерни чуура шаап, бузуп келири дег, ол хааннаашкын демгилерни шуптузун чылча шаап каар. ⁴¹ Оон ынай силер чартыын дойдан, чартыын демирден кылган тавангайлары база бут салааларын көргөн болгай силер, ынчаарга хаанның күрүне ийи аңгылаттыг болур. Ында демирниң быжыының кезик-чамдызы бар боорга, силер демирни дой-биле чартыктажып турар кылдыр көргөн-дир силер. ⁴² Буттарнын салааларынын чамды-

зы демир, бир чамдызы — дой, ынчангаш хааннаашкын чамдыкта быжыг, бир чамдыкта бустуучал болур-дур. ⁴³ Силернин көргөниңер демир дой-биле холуш-как болганы дег, ол чоннарнын салгалдары база төрөлдөжип каар. Ынчалза-даа демир биле дойнуң холумаанын быжыг тудушпазы дег, олар чаңгыс эп болбас.

⁴⁴ Ол хааннарнын үезинде өске чоннарнын холунга кирбес, мөңгө, бузулбас күрүнени дээрде саадаан Бурган тургузуп каар. Ол күрүне демги күрүнелерни шуптузун чылча шаап, узуткап каар. А ол боду мөңгөзи-биле турар. ⁴⁵ Ынчангаш кандыг-даа кижиниң киржилгези чокка, дагдан хоорулган даштын көжээ кырынче кээп дүшкөш, демирни, хүлерни, дойну, мөңгүнү болгаш алдынны чуура дүжүп каапканынын утказы ол. Өндүр улуг Бурган ынчалдыр хаанга келир үени көргүскени ол-дур. Дүш ылап-ла ындыг болган, тайылбырлааны база бүзүрөлдиг*.

⁴⁶ Навуходоносор хаан Даниилдин мурнунга хааан черге дегзип, мөгөйгөш, анаа далган-тараа өргүлү база чаагай чыттыг арага өргүлүн салырын дужааган. ⁴⁷ Хаан Даниилге: «Силерниң Бурганыңар ылап-ла бурганнарнын Бурганы-дыр! Хааннарнын Тергиидекчизидир! Сен ол чажытты ажыдып шыдапкан болганында, сээң Бурганын чажыттарнын Ажыдыкчызы-дыр!» — дээн. ⁴⁸ Оон соонда хаан Даниилге энмежок белек-селээн сунгаш, ону Вавилоннун мерген угаанныгларынын даргазы, Вавилон девискээрниң чагырыкчызы кылдыр депшиди каан. ⁴⁹ Хаан Даниилдин дилээ-биле Седрах, Мисах болгаш Авденагону Вавилон девискээрниң ажыл-агый башкарыкчылары кылып каан. А Даниил боду хаанынын өргээзинге артып калган чүве-дир.

Алдын көжээ, отка шаажылаа

З ¹ Навуходоносор хаан бедии — алдан, дооразы — алды кыры дурттуг алдын көжээ кылдыргаш, ону Вавилон девискээринде Деира оргулаажынга

* 2:36 Бо дүштүң символикасын анаада мынчаар билип турар. Көжээниң алдын бажы — вавилон күрүне. Мөңгүн хөрөк болгаш холдар — мидий күрүне. Хүлер ижин болгаш дөңмектер — перси империя. А демир чодалар болгаш майыктар — Александр Македонскийниң болгаш ооң соон салгааннарнын күрүнелерин көргүскөн.

2:37 Эзра 7:12; Иез. 26:7; Ажыл. 17:14 2:38 Иер. 27:6 2:39 Зах. 6:1 2:40 Дан. 7:7, 23 2:44 Агг. 2:22 || Евр. 12:28 2:46 Аж.-ч. 10:25; 16:29 || Аж.-ч. 14:13 2:47 Ы. х. к. 10:17; 4 Хаан. 5:15 3:1 Э. д. 11:2

тургузуп каан. ² Оон соонда хаан бүгү дүжүметтерни, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилерни, акша-хөреңги кадагалакчыларын, шийткекчилерни, даргаларны, чурт баштыннарын тургузуп алган көжээзин ыдыктаар ёзулалга кээп, чыгырынче кыйгырткан. ³ Бүгү дүжүметтер, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилер, акша-хөреңги кадагалакчылары, шийткекчилер, даргалар, чурт баштыннары хаанның көжээзинин мурнунга чыгып келгенде, ⁴ медеглекчи ыткыр мынча дээн: «Дыңна-нар, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр!» ⁵ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге — бо бүгү хөгжүм үнүн дыңнап каг сал-ла, Навуходоносор хаанның тургузуп кааны алдын көжээрге черге чедир мөгөйип, кээп дүжер силер. ⁶ Мөгөйбес болгаш кээп дүшпес кижини чалын-оттут суугу же кири октаптар!» ⁷ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм үннери чаңгыланып эгелээри билек, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр Навуходоносор хаанның тургузуп кааны алдын көжээрге черге чедир мөгөйип, кээп дүшкенер.

⁸ Ол уеде чамдык халдейлер чедип келгеш, иудейлерни хоптанып эгелээн. ⁹ Олар Навуходоносор хаанга мынча дээн: «Хаан мөңгө назылазын!» ¹⁰⁻¹¹ Труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм чаңгыланып үнерге, бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр алдын көжээрге черге чедир мөгөйип, кээп дүшсүн, а аңаа мөгөйип кээп дүшпээн кижини чалын-оттут суугу же кири октаптар деп бүгүдөгө силер, хаан, чарлык үндүргөн болгай силер. ¹² А Вавилоннун ажыл-агыйын башкаарын дагып каанынар иудейлер — Седрах, Мисах болгаш Авденаго олар силерни дыңнавайн, силерниң бурганнарыңарга бараан болбайн, силерниң тургузуп каан алдын көжээргө мөгөйбейн турарлар-дыр».

¹³ Ону дыңнааш, Навуходоносор аажок ажынып-хорадааш, Седрах, Мисах болгаш Авденагоду эккээрин дужааган. Оларны хаанга эккээрге, ¹⁴ Навуходоно-

сор айтырган: «Седрах, Мисах болгаш Авденаго! Силерни мээң бурганнарымга бараан болбайн, мээң тургузуп каан алдын көжээрге мөгөйбейн турар дээр-дир, ол шын бе?» ¹⁵ Мындыг-дыр: труба, эдиски, лимби, чадаган, чанзы, кеңгирге болгаш өске-даа хөгжүм үннери чаңгыланып эгелээри билек, мээң кылганым алдын көжээрге черге чедир мөгөйип, кээп дүжеринге белен болунар; ынчанмас болзунарза, доп-дораан чалын-оттут суугу же кири октаптарар силер! Ынчан кандыг бурган силерни мээң холумдан адырып шыдаарыл?»

¹⁶⁻¹⁷ Ынчалза-даа Седрах, Мисах болгаш Авденаго Навуходоносор хаанга: «О, хаан! Силерге ол дугайында харыы бээривис албан эвес. Бистин бараан болуп чоруур Бурганывыс суугунун одундан-даа, силерниң холуңардан-даа бисти адырып шыдапас деп бе?» ¹⁸ Бир эвес адырып албас-даа болза, дөмөй-ле, хаан, билип алынар: силерниң бурганнарыңарга бараан болбас бис, силерниң тургузуп каан алдын көжээргө-даа мөгөйбес бис» — деп чугаалаан.

¹⁹ Ынчан Навуходоносор Седрах, Мисах болгаш Авденагога оон-даа артык ажына бээрге, оон арны хуула берген. Ол суугуну оон мурнунда турганындан чеди катап изиг кылдыр одаарын дужааган. ²⁰ Бодунун шеринин эң шыырак дайынчыларыңа Седрах, Мисах болгаш Авденаго оларны хүлүп-шарааш, чалынныг отче кири октаптарын дужааган. ²¹ Шериглер оларны хүлүп-шарааш, хөйлөң, бөрт болгаш өске-даа идик-хөви-биле олчаан отче кири октапкан. ²² Хаанның коргунчуг чарлын ёзугаар суугуну эмин эрттир изидир олап каанындан, Седрах, Мисах болгаш Авденагоду шаажылаар кеземчени күүседиң турган улус боттары безин чалбыштан өрттенип өлүп калган. ²³ Седрах, Мисах болгаш Авденагоду үхөлдирзин хүлүглүг хөвээр отче октапканнар**.

²⁴ Хенертен Навуходоносор хаан кайгаанындан далаш-биле туруп келгеш, чөвүлекчилеринден айтырган: «Бис суугу же үш хүлүглүг кижини октапкан болгай бис але?»

* 3:23 Чамдык бурунгу грек сөзүглөлдөрдө ол үш кижиниң Бурганны алдаржыткан ырызы мында кирген.

3:6 Ажыл. 13:15 3:8 Дан. 6:12-13 3:9 3 Хаан. 1:31 3:12 Дан. 2:49 3:13 Дан. 2:12 3:15 4 Хаан. 18:35 3:19 Дан. 2:12

«Ийе, шак-ла ындыг, хаан» — деп харылааннар.

²⁵ Ол мынча дээн: «А мен от ортузунда хостуг кылаштажып турар каң кадык дөрт киж и көрүп тур мен. Дөрт дугаар киж и Бурганның бир оглунга дөмей-дир».

²⁶ Навуходоносор чалбышталып турар оттуг черге чоокшулап келгеш: «Седрах, Мисах болгаш Авденаго, Дээди Өрүкү Бурганның чалчалары! Оон үнүп кели-нерем!» — деп кыйгырган. Ынчан Седрах, Мисах болгаш Авденаго от аразындан үнүп келгеннер. ²⁷ Даргалар, тус чер чагырыкчылары, чөвүлекчилер, хаанның дүжүметтери чыгып келгеш, көөрге, ол үш кижиге от дегбээн, бажының дүктери өрттөнмээн, идик-хеви бүдүн, олардан өртөнгизг чыт безин келбес болган.

²⁸ Навуходоносор хаан мынча дээн: «Седрах, Мисах болгаш Авденагонун Бурганынга алдар! Ол Бодунун төлээзин чорудупкаш, Аңаа идегээн чалчаларын камгалап алган-дыр. Олар хаанның дужаалын тооваан, боттарының амытанын бодаваан — бодунун Бурганындан өске кандыг-даа бурганга бараан болбаан, мөгейбээн. ²⁹ Бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктерге мээң үндүргөн дужаалым бо-дур: кым Седрах, Мисах болгаш Авденагонун Бурганын бак сөглээр болдур, ол кижини үзе-чаза кезип шаажылаар, оон бажынын узуткап каар! Чүге дээрге ол Бургандан өске кандыг-даа бурган ынчаар камгалап шыдавас». ³⁰ Оон соонда хаан Седрах, Мисах болгаш Авденагога Вавилон девискээринге бедик эрге-дужаалдарны берип, депшиткен чүве-дир.

Кескен ыяш дугайында дүш

³¹ Навуходоносор хаанның чер кырында бар бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктерге үндүргөн чаралы бо-дур:

Силерге амыр-тайбың доктаазын!

³² Дээди Өрүкү Бурганның менче чоруткан кайгамчыктыг чүүлдер болгаш онзагай демдектери силерге тоожуп чугаалаарын шийттирдим. ³³ Оон чоруткан демдектери өндүр улуг, Оон кылган кайгамчык чүүлдери күштүг!

Оон хааннаашкыны — мөңгө быжыг, Оон эрге-чагыргазы — бүгү салгалдар кырында турар!

4 ¹ Мен, Навуходоносор, бодумнун бажыңымга амыр-шөлзөөн чурттап, ордума аас-кежиктиг тамчыктанып чордум. ² Ынчалза-даа мен дүш дүжөш, аажок корткан мен. Удуп чыда, дүжүмдө көргөним болуушкуннар дыка сүрээденчиг болду. ³ Мээң ол дүжүмнү тайылбырлап берзин дээш, Вавилоннун бүгү мерген угаанныгларын бодумнун мурнума чыып эккээрин дужааган мен. ⁴ Бүгү илби-шидичилер, караң көрнүрлер, чурагачылар, мерген угаанныг халдейлер чедип келген. Дүжүмнү оларга чугаалап бээримге, кым-даа тайылбырлап шыдаваан. ⁵ Адак сөөлүндө Даниил чедип келди (мээң бурганымга тураскаадып, ону Белтешапар деп адаар) — ол киж идыктыг бурганнарнын сүлдезин эдилээн болду. Мен аңаа дүжүмнү мынчаар чугаалап бердим:

⁶ «Илби-шидичилерниң даргазы Белтешапар! Сени ыдыктыг бурганнарнын сүлдезин эдилээн деп билир мен, сен кандыг-даа чажытты чииги-биле ажыдып шыдаар сен. Ынчангаш менээ чугаалап берем, көргөн дүжүмнүн утказы чүл? ⁷ Удуп чыда, мындыг дүш көрдүм. Чер-чурттун ортузунда бедик ыяш өзүп турар — ⁸ кончуг улуг, күчүлүг ыяш, бедии дээрде чедип турар, чернин ужу-кыдыныга чедир көстүп турар; ⁹ сырый бүрүрлерлиг, бүгүдени чөмгөриптер энмежок кат-чимистиг. Оон хөлөгезинде — черниң аңнары, будуктарында — дээрниң куштары чурттап турар, бүгү амылыг амытан оон аштанып-чөмөннөп турар.

¹⁰ Оон ыңай дүжүмдө көөрүмгө, дээрниң ыдыктыг хайгааракчы төлээзи дүжүп келгеш, ¹¹ дынзыг үн-биле мынча деп турду: „Ыяшты ужургаш, будуктарын кезиңер, бүрүлөрүн үзе соккаш, катчимизин тө силгирер. Оон хөлөгезинден аңнар дезип чорутсун, будуктарындан куштар ужа берзин. ¹² Оон черге чүгле дазылдарлыг төжек артсын, оыттуг ховуга ол төжек демир болгаш хулер-биле кинчилетсин. Дээрниң чаыс-шалыңы-биле шыгыттынзын, оон үүлөзи черниң

^{3:25} Иса. 43:2 ^{3:26} Аж.-ч. 16:17 ^{3:29} Эзра 6:11; Дан. 2:5 ^{3:31} Дан. 6:25; 1 Пет. 1:2; 2 Пет. 1:2

^{3:33} Дан. 2:44 ^{4:2} Дан. 2:1; 7:15 ^{4:4} Дан. 2:2, 10-11 ^{4:5} Дан. 1:7 || Э. д. 41:38; Дан. 5:11, 14

^{4:7} Башт. 9:15; Иез. 31:3-7; Мк. 4:32

оџдунуң аразынга аннар-биле артары болзун. ¹³ Кижиде медресин ол чидирипкеш, аң-меңнин угаан-чүрөөн эдилээр, ынчалдыр чеди чыл* эртер. ¹⁴ Бо дужаал — дээрнин ыдыктыг хайгааракчыларының шиитпири-дир! Бүгү амыллар оон билип алзын: кижиде күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар. Хааннаашкынны Ол берип турар, күзээр болза, эң-не кудуку барасканныдаа хаан кылдыр көдүрер*.

¹⁵ Мен, Навуходоносор хаан, шак мындыг дүш көрдүм. А сен, Белтешапар, ол дүштү тайылбырлап чугаалап бер. Чүгө дээрге мээң күрүнөмдө чаңгыс-даа мерген угаанның кижиде ооң утказын чугаалап шыдавас-тыр. А сен ону шыдаар сен, чүгө дээрге сен ыдыктыг бурганнарның сүлдөзін эдилээн болгай сен*.

¹⁶ Даниил, азы Белтешапар, кезек када аңгадай берген — оон бодалдары дүвүрөңгил болган. Хаан аңаа: «Белтешапар! Ол дүш болгаш ооң утказы сени дүвүрөтпезин» — дээрге, Белтешапар мынча деп харыялаан:

«Дээрги хааным! Ындыг дүш силернин дайзыннарыңарга дужеттинип, оон утказы оларга хамааржыр турган болза. ¹⁷ Силернин көргөніңер бедии дээрде чедип турар, чернин ужу-кыдынга чедир көстүп турар кончут улут, күчүлүг ыяш, ¹⁸ сырый бүрүлериң, бүгүдени чөмгөриптер эңмежок кат-чимистиг, адаанда — чернин аңнары, будуктарында — дээрнин куштары чурттап турар, бүгү дириг амытан оон аштанып-чөмөнөнип турар ыяш дээрге, ¹⁹ о, хааным, силер-дир силер. Силер улут болгаш күчүлүг силер: силернин ат-алдарыңар дээрге чедир өскөн, а силернин эрге-чагырганыңар чернин ужу-кыдынга чедип турар.

²⁰ Хаан көөргө, дээрнин ыдыктыг хайгааракчызы дүжүп келгеш, мынча деп турган: „Ыяшты ужургаш, узуткап кааптыңар, оон черге чүгө дээди дээди төжөк артсын, оыттуг ховуга ол төжөк демир болгаш хулер-биле кинчилетсин. Дээрнин чаъс-шалыңы-биле шыгыттынзын, ооң үүлөзи чернин оџдунуң аразынга аңнар-биле артары болзун. Ынчалдыр чеди чыл* эртер*».

²¹ Дээрги хааным, Дээди Өрүкү Бурган силерге кандыг үүлө онааганын көргүзүп турары ол-дур. ²² Силерни кижилер аразындан сывырыптар, силер черлик аң-мең аразынга чурттап, мал ышкаш оыт оыттаар, дээрнин чаъс-шалыңы-биле шыгыттыңар силер. Ынчалдыр чеди чыл* эртерге, кижиде күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар-дыр деп билип каар силер: күзөөн кижизинге хааннаашкынны Ол берип турар. ²³ Ынчалза-даа ол ыяштың дээди дээди төжөөн арттырып каарын дужааган болгай. Ынчап кээрге, кажан силер бүгү эрге-чагырга дээрде саадаан Бурганга хамааржыр деп чүвени билип каарыңарга, силерге хааннаашкынныңарны эгидип бээр-дир. ²⁴ Ынчангаш, хааным, мээң сүмөң силерге таарымчалыг болзун: бачыттарыңарны чөптүг херектер-биле, кем-буруунары түрөңгил улуска ээ көрүүшкүң-биле элип алыңар. Ынчан, канчап билир, силернин амыр-шөлөөн амыдыралыңар уламчылаар чадавас*.

²⁵ Ол бүгү Навуходоносор хаанга мынчалдыр таварышкан. ²⁶ Он ийи ай эрткенде, хаан Вавилонда ордузунга селгүүстөп чораян. ²⁷ «Бо-дур, өндүр улут Вавилон — найысылалым — деп, хаан чугаалаан. — Ону мен күчү-күжүм-биле бодумнун ат-алдарымга тураскаадып тудуп каан мен!»

²⁸ Ол сестерни чугаалап четтикпээнде, дээрден үн дыннаган: «Бээр дынна, Навуходоносор хаан! Хаан эргөңни казыттырган сен. ²⁹ Сени кижилер аразындан сывырыптар, черлик аң-мең аразынга чурттаар сен. Мал ышкаш оыт оыттаар сен. Ынчалдыр чеди чыл эртерге, кижиде күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар-дыр деп билип каар сен: күзөөн кижизинге хааннаашкынны Ол берип турар*».

³⁰ Ол-ла дораан бүгү чүвө Навуходоносор-биле ынчалдыр болу берген. Ону кижилер аразындан сывырыпкан, ол мал ышкаш оыт оыттап, дээрнин чаъс-шалыңы-биле шыгыттыннып турган. Бажының дүгү эзирин чүглери дег*, дыргактары куштуу дег кылдыр өзүп калган.

* 4:13, 20, 22, 29 Азы: «Чеди хуусаа». * 4:30 Өске бурунгу сөзүглелде «Арзылаңны дег» деп бижээн.

4:14 Иер. 27:5 4:15 Э. д. 41:8 4:16 1 Хаан. 25:26; 2 Хаан. 18:32 4:19 Иер. 27:6 4:24 У. ч. 16:6 || Аж.-ч. 8:22; 2 Тим. 2:25

³¹ Ол хуусаа эрте бээрге, мен, Навуходоносор, караамны дээрже угландырып-кан мен — ынчан угаан-медерелим менче катап эглип келген. Мен Дээди Өрүкүнү алдаржыдып, мөнгө дириг Бурганны алгап-мактадым: Оон эрге-чагыргазы — мөнгө чагырга-дыр, Оон хааннаашкыны — бүгү салгалдар кырында турар. ³² Чер-делегейнин бүгү чурттакчылары Оон мурнунга чүү-даа эвес-тур; дээрнин күштери-биле-даа, чернин чурттакчылары-биле-даа Ол канчалдыр күзей-дир, ынчалдыр кылыр. Оон холун кым-даа доктаатпас, «Ынчап болбас!» деп кым-даа чугаалавас. ³³ Ол өйдө угаан-медерел менче эглип келген; бодумнун хаан алдархүндүм болгаш күчү-күжүм база менче эглип келген. Чөвүлекчилерим болгаш дээди нояннарым мени хүлээп аарга, мен катап хаан апардым. Мээң күчү-шыдалым мурнукузундан-даа артык улгаткан. ³⁴ Ам мен, Навуходоносор, Дээрнин Хаанын алдаржыдып, Аңаа мактал болгаш хүндүлөл көргүзүп тур мен:

Оон бүгү ажил-чорудулгазы ылап шынныг,
Оон оруктары чөптүг;
Ол турамык менээректерни
томаартып шыдаар.

Валтасарның дою, ханада бижик

5 ¹ Бир катап Валтасар хаан бодунун муң дээди дүжүмединге дой кылгаш, олар-биле кады арага ижиپ турган. ² Эзирип калгаш, Валтасар өгбөзи Навуходоносорнун Иерусалимде Бурганның өргээзинден ап алганы алдын болгаш мөңгүн саваларны эккээрин дужааган: хаан, оон нояннары, кадайлары болгаш кул-кадайлары ол савалардан арага ишсиннер дээн. ³ Иерусалимде Бурганның өргээзинден келген алдын саваларны эккээрге, хаан, оон нояннары, кадайлары болгаш кул-кадайлары ол савалардан арага ижиپ эгелээн. ⁴ Олар араганы ишпишаан, боттарының алдын, мөңгүн, хүлер, демир, ыяш болгаш даш бурганнарын алдаржыдып турганнар.

⁵ Хенертен кижиги холунун салаалары көстүп келгеш, хаанның ордузунун чугайлап каан ханазынга чырыткы ду-

жунга бир чүве бижиپ эгелээн. Хаан бижип турар холду көрүп каан — ⁶ оон арны агарып, аажок корга берген, балдыры сириңейнип, дискеттери бот-боттарынга үскүлежи берген. ⁷ Хаан дыңзыг үн-биле алгырыпкаш, илби-шидичилерни, чургаачыларны база караң көрнүрлерни эккээрин дужааган. Ол Вавилоннун мерген угаанныгыларынга чугаалаан: «Кым ол бижикти номчупкаш, утказын тайылбырлаптарыл, ол кижиге каас-коя хепти кедиргеш, мойнунга алдын илчирбегигеш суп бээр мен. Ол кижиге күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг кижиге боор». ⁸ Хаанның бүгү мерген угаанныгылары чедип келгеш, ол бижикти номчуп-даа, утказын тайылбырлап-даа чадап кааннар. ⁹ Ынчан кортканындан Валтасар хаанның арны оон-даа агарып калган, а оон нояннары аңадай берген.

¹⁰ Хаан болгаш оон нояннарынын чүнү чугаалажып турарын билип кааш, кадын дой болуп турган черге чедип келгеш, мынча дээн: «Хаан мөнгө назылазын! Бодалдарыңар дүврөвезин, арныңар агарбазын. ¹¹ Ыдыктыг бурганнарнын сүлдэзин эдилээн бир кижиге силернин күрүненерде чурттап чоруур болгай. Силернин өгбөнерин хааннаашкынынын үезинде-ле, оон чырык угаан-сарылы, бурганнарнын мергени-биле дөмей мергени билдингир турган чүве-дир. Силернин өгбөнер, Навуходоносор хаан, ону илби-шидичилернин, караң көрнүрлернин, чургаачыларнын болгаш өске-даа мерген угаанның халдейлернин даргазы кылып каан турган-дыр — хаан боду, силернин өгбөнер аан! ¹² Даниилдин (ону хаан Белтешаңар деп база адап турган) угаан-сарыылды, чүве билири чүн-биле-даа деннеттинмес, дүш билири шыырак, утказы билдинмес чажыт болгаш нарын тывызык чүүлдерни тайылбырлаары эки. Даниилди кыйгырып эккелзин — ол тайылбырлап бээр».

¹³ Даниилди оон мурнунга эккээрге, хаан аңаа мынча дээн: «Мээң хаан өгбөмнүн Иудеядан үндүрүп эккелгени улус-биле кады келген Даниил дээрзи сен сен бе? ¹⁴ Сени ыдыктыг бурганнарнын сүлдэзин эдилээн, чырык угаан-сарыылдыг болгаш аажок мерген угаанныг деп

4:31 Дан. 2:44; 6:26 4:32 Бд. ыр. 61:10; Иса. 40:17 || Иов 23:13; Иса. 14:27 4:33 2 Чыл. 33:13

5:1 Дан. 7:1; 8:1 || Э. д. 40:20; Эсф. 1:3; 2:18; Мк. 6:21 5:2 Дан. 1:2 5:4 Бд. ыр. 113:12-15

5:6 Наум 2:10 5:7 Дан. 2:2; 4:6 5:8 Э. д. 41:8 5:10 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4 5:11 Э. д. 41:38; Дан. 4:5 || Дан. 2:48 5:12 Дан. 1:7; 4:5 || Дан. 1:17

дыннадым. ¹⁵ Бо-дур, мерген угаанныгларны, илби-шидичилерни менээ бо бижикти номчуп, ооң утказын тайылбырлап берзин дээш чалап эккээрге, олар чүнү-даа чугаалап шыдапас болдулар. ¹⁶ А сени мен билдинмес чажыт болгаш нарын тывызык чүүлдерни дыка тайылбырлаар киж и деп дыннадым. Бир эвес сен бо бижикти номчупкаш, утказын тайылбырлап бээр болзунза, сенээ каас-коя хеп кедиргеш, мойнунга алдын илчирбежигеш суп бээр мен. Ынчан сен күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг киж и боор сен».

¹⁷ Даниил хаанга мынчаар харылаан: «Белектерни бодунарга арттырып алынар, шанналдарны өске улуска бериптиңер. Мен ол чокка-ла хаанга ол бижикти номчааш, утказын чугаалап бээр мен. ¹⁸ О, хаан! Силерниң өгбөңөр Навуходоносорга Дээди Өрүкү Бурган эрге-чагырганы, өндүр улуг чорукту болгаш алдар-хүндүнү берген-дир. ¹⁹ Бурган ону ыңдыг өндүр улуг кылып каан боорга, оон мурнунга бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр корканындан сириңейнип турганнар. Навуходоносор хаан күзээр болза — өлүрүп шиидип каар, күзээр болза — өршөөп, дириг арттырып каар, күзээр болза — өрү көдүрер, күзээр болза — куду бадырып каар турган. ²⁰ Оон ол эмин эрттир чоргаар болгаш хоолургак апаргаш, хаан дүжүлгезинден дүжүрткен, алдар-хүндүнүн оскунган. ²¹ Ону кижилер аразындан сывырыпкан, ооң угаан-медерели анныг дег апарган. Ол черлик элчигеннер аразынга чурттап, мал ышкаш, оът оъттап, дээрнин чазь-шалыңы-биле шыгыттынып турган. Адак сөөлүндө ол мону билип алган: киж и күрүнелерин Дээди Өрүкү Бурган чагырып турар, күзөөн киж и-зинге хааннаашкынны ол берип турар.

²² А силер, Валтасар, оон салгакчызы, ол бүгүнү билир хиреңерде, чүгө чүрөөңерни томаартып албаан силер? ²³ Силер дээрнин Дээргизинге удуранып, мезээргенген силер: Ооң өргээзинден келген саваларны силерге эккеп бээрге, бодунарнын нояннарынар, кадайларынар

болгаш кул-кадайларынар-биле ол савалардан арага ижиپ олар-дыр силер. Силер мөңгүн, алдын, хүлер, демир, ыяш болгаш даш бурганнарынар мактап олар-дыр силер, а олар чүнү-даа көрбөс, дыңнапас, билбес чүвөлөр-дир! Силернин амыдыралыңар тыныжын болгаш салым-чолунарны башкарып олар Бурганны алдаржытпаан силер. ²⁴ Ынчангаш бо холду Ол чорудупкан, сөстөрни Ол бижээн.

²⁵ Мында мынча деп бижээн-дир: МЕНЕ, МЕНЕ, ТЕКЕЛ, ПАРСИН. ²⁶ Ону чазарга, мынча дээн-дир: МЕНЕ — Бурган силернин хааннаашкынычарнын хуусаазын санааш, ону төнгөн деп түңнээн. ²⁷ ТЕКЕЛ — Силерни дензилээрге, эмин эрттир чийк болган-дыр силер. ²⁸ ПЕРЕС — Силерниң чагырган күрүнеңерни чаргаш, мидийлер биле перстерге берипкен»*.

²⁹ Ону дыңнааш, Валтасар дужаал үндүрүптөргө, Даниилге каас-коя хепти кедирипкеш, ооң мойнунга алдын илчирбежигешти суккаш, күрүнеде үш дугаар улуг эргелиг киж и деп чарлапкан чүве-дир. ³⁰ Ол-ла дүне халдей хаан Валтасар өлүртүп каан.

³¹ Дарий деп мидий уктут киж и хаан апарган. Ынчан ооң хары алдан ийи турган чүве-дир.

Арзылаңнарыг оңгар

6 ¹ Дарий хаан, бүгү күрүнени башкалары-биле, 120 дүжүметти томуйлаарын шиитпирлээн, ² а оларны удуртур кылдыр үш чагырыкчыны (оларнын аразында Даниилди) сонгуп каан. Дүжүметтер чагырыкчыларга ажылын илеткеп турар, а хаан шүүдеп, чардыгып турбас. ³ Ол хамык дүжүметтернин болгаш чагырыкчыларнын аразында Даниил ылгалып турган, чүгө дээрге оон сүлдөзи бедик турган. Ынчангаш хаан Даниилди бүгү күрүнени башкарып кылдыр депшидерин бодап турган чүве-дир. ⁴ Ол аразында өске чагырыкчылар болгаш дүжүметтер Даниил күрүнениң ажыл-агынын канчаар чорудуп турарын хайгаарап, ону буруудалдыр

* 5:26-28 МЕНЕ — «санаар», ТЕКЕЛ — «дензилээр» дээн уткалыг, а ПАРСИН/ПЕРЕС — «чарар» болгаш «перстер» деп арамей сөстөргө дөмейлешкек. Парсин дээрге «перс» деп сөстүн хөйүнү саны болур.

5:17 4 Хаан. 5:16 5:20 Дан. 4:27-30 5:21 Дан. 4:31 5:23 Иов 12:10; Иер. 10:23 || Аж.-ч. 12:23; Ажыл. 16:9 5:27 Иов 31:6; Ыд. ыр. 61:10 5:31 Иер. 51:11; Дан. 9:1 6:3 Э. д. 41:40; Эсф. 10:3 6:4 Иез. 14:14

кем-буруу дилеп эгелээн. Ынчалза-даа Даниилди чөмөлөпкө дег чүү-даа тыппааннар, чүгө дээрге Даниил бүгү чүвени шынчызы-биле кылыр болгаш, ооң мегези-даа, частыры-даа чок турган.⁵ Ынчан олар: «Даниилге удур чүнү-даа тыппас-тыр бис. Оон бодунун Бурганынын хоойлу-дүрүмнерин сагып турарын буруу кылдыр санаар эвес бис?» — дээннер.

⁶ Ол чагырыкчылар болгаш дүжүметтер шупту бөлүү-биле хаанга келгеш, мынча дээннер: «Дарий хаан мөңгө назылазын!

⁷ Чуртгун баштыгчылары, чагырыкчылар, дүжүметтер, чөвүлекчилер, тус чер чагырыкчылары — бис шупту хаан мындыг хоруг кылгаш, чарлык үндүрер болза эки деп бодап тур бис: үжөн хонук дургузунда кым-даа бургандан азы кижиден диленип, чалбарывазын. О, хаан, чүгө силерден дилеглер кылып болур. Кым ол хоругту үрээр болдур, ол кижини арзылаңнарлыг онгарже кири октаптар!»⁸ Ындыг хоругну кылып каап көрүңер, о, хаан, чарлыктан үндүрүп калыңар — өскертип болбас, мидийлер биле перстерниң хоойлузун үрөп болбас чарлыктан».

⁹ Дарий хаан олар-биле чөпшээрешкеш, ындыг чарлыкты үндүрүп каан.

¹⁰ Ынчалза-даа Даниил, ындыг чарлык үнгенин билип тура-ла, бажыңыңга чанып келгеш, үстүкү өрээлиниң Иерусалимче көрүнгөн сонгазынын мурнунга, биезде дег, дискөк кырынга олуруп алгаш, хүнде үш катап тейлеп, бодунун Бурганын алдаржыдып мөргүп турган.

¹¹ Чагырыкчылар болгаш дүжүметтер шупту бөлүү-биле аңаа чедип келгеш, бодунун Бурганын чангып мөргүп турган Даниилди көрүп кааннар.¹² Ынчан олар хаанга баргаш: «О, хаан! Силер чарлык үндүргөн болгай силер: бир эвес үжөн хонук дургузунда кым-бир кижини силерден өскө кымдан-даа — бургандан азы кижиден — диленип чалбарый бээр болза, ол кижини арзылаңнарлыг онгарже кири октаптар» — деп сагындырганнар.

Хаан: «Ийе, ол дээрге хажыдып болбас чарлык, мидийлер биле перстерниң үрөп болбас хоойлузу-дур!» — деп харыылаан.

¹³ Олар ынчан хаанга: «А Иудеядан тудуп эккелген улустун бирээзи Даниил силерни-даа тооп көрбөй, силерниң үн-

дүргөн хоруглуг хоойлунарга-даа чагыртпайн турар: ол хүнде үш катап мөргүп турар-дыр» — деп чугаалааннар.¹⁴ Ону дыңнааш, хаан аажок мунгарап хомудаш, Даниилди камгалап каар деп бодап алган: хүн ашкыже дээр, ону канчаар камгалап аарының аргазын боданып келген.¹⁵ Ынчан демгилери бөлүү-биле хаанга чедип келгеш: «Бодунар билер болгай силер, хаан: мидийлер биле перстерниң хоойлузун өзугаар хаанның үндүргени кандыг-даа чарлыкты азы хоойлуну күш чок болдурбас» — дээннер.

¹⁶ Ынчан хаан Даниилди эккелгеш, ону арзылаңнарлыг онгарже кири октаптарын дужааган. Ол Даниилге мынча дээн: «Соксаал чокка бараан болуп чоруурун Бурганын сени камгалап-ла алыр болзунам!»¹⁷ Даниилдин үүлөзи өскерилбезин дээш, онгарның аксын даш-биле дуй салып кааш, хаан бодунун таңмазы-биле база дээди ноиннарның таңмалары-биле ону таңмалап каан.¹⁸ Хаан бодунун ордунунче чана бергеш, аыш-чем-даа чивейн, хөглевейн-даа, удуп чыдып алган, ынчалза-даа оон уйгузу келбээн.

¹⁹ Даартазында даң бажында хаан тургаш, арзылаңнарлыг онгарже далажыпкан.²⁰ Даниилди суп каан онгарга чедип келгеш, хаан дүвүрел-биле кыйгырган: «Дириг Бурганның чалчазы, Даниил! Соксаал чокка бараан болуп чоруурун Бурганын сени арзылаңнардан камгалап шыдады бе?»

²¹ Ынчан Даниил хаан-биле чугаалажы берген: «Хаан мөңгө назылазын!»²² Мээн Бурганын Бодунун төлээзин чорудуптарга, ол арзылаңнарның аастарын дуй тудуп каарга, олар менээ дегбеди. Бурганын мурнунга мээн кандыг-даа буруум чок болгай. А силернин мурнунарга база, хаан, кандыг-даа кем-буруу кылбаан болгай мен».

²³ Даниил анаа боорга, хаан дыка өөрээп, ынчангаш ону онгардан уштуп эккээрин дужааган. Даниилди онгардан уштуп эккээрге, ол шуут бүдүн-бүрүн болган — чүгө дээрге ол бодунун Бурганынга идегээн-дир.²⁴ Хаан Даниилди хоптанып келген улусту эккелгеш, оларны кадайлары болгаш ажы-төлү-биле кады арзылаңнарлыг онгарже кири октаптарын дужааган. Онгарның дүвүнге дүжүп

6:6 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4 6:8 Эсф. 1:19; 8:8 6:10 Ыд. ыр. 136:5-6 || 3 Хаан. 8:48; 2 Чыл. 6:38;

Ыд. ыр. 118:23 6:13 Дан. 3:8 6:17 Мф. 27:66; Ажыл. 20:3 6:21 3 Хаан. 1:31; Дан. 2:4

6:23 Дан. 3:25 6:24 Ы. х. к. 19:19 || Эсф. 7:9; Ыд. ыр. 7:16; У. ч. 11:5

четпээнде-ле, арзыланнар оларже шурай бергеш, үсперлеп каапкан.

²⁵ Ынчан Дарий хаан чер кырында бар бүгү чоннарга, аймактарга болгаш төрөл бөлүктөргө мынча деп бижип каан:

«Силерге амыр-тайбын доктаазын!

²⁶ Мээң чарлым мындыг: меңээ чагыртып турар бүгү күрүнемде шупту улус Даниилдин Бурганын хүндүлөп, Оон кортсун! Чүгө дээрге Ол — дириг, меңге амыдыраан Бурган-дыр, Оон хааннаашкыны кажан-даа узуткаттырбас, Оон чагыргазы төнчү чок. ²⁷ Ол камгалаар болгаш айыылдан адырар, дээрге болгаш черге кайгамчык чүүлдерни болгаш онзагай демдектерни чаяар. Ол Даниилди арзыланнардан камгалаан».

²⁸ Ынчалдыр Даниил Дарийнин база перс хаан Кириң хааннаашкыннарының уелеринде чедимчелиг чурттап чораан чүве-дир.

Дөрт араатан дугайында көстүүшкүн

7 ¹ Вавилоннун хааны Балтасарның чагыргазынын бирги чылында Даниил удуп чыткаш, дүш дүжөөн. Оон соонда ол дүжүн бижип алган. Оон чугаазы мынчаар эгелээн. ² Даниил мынча деп чугаалаан:

Көөрүмге, дүнеки көстүүшкүнүмде дээрнин дөрт хады улуг далайның чалгыгларын хөлзедип турар болду. ³ Далайдан аңгы-аңгы дендии улуг дөрт араатан аң үнүп келди. ⁴ Биргизи — арзыланга дөмей, ынчалза-даа эзирнии дег чалгыннарлыг. Бир көөрүмге, оон чалгыннарын олдура тырткаш, ону черден көдүргөш, буттарынын кырында кижиде-даа ышкаш кылдыр тургузуп каан тур. Аңаа кижини дег угаан-чүрек берип каан. ⁵ Ийи дугаары хереп туруп алган адыгга дөмей. Оон аксында диштеринин аразында үш ээги* көстүп турар.

Аңаа: «Туруп баргаш, эыттен мага хандыр чип ал!» деп айтып кааннар. ⁶ Оон соонда база бир араатан көрүп кагдым. Ол ирбишке дөмей, ынчалза-даа ооргазында куштуу дег дөрт чалгынныг. Ол араатан дөрт баштыг болду. Аңаа чагырга хүлээди-п каан. ⁷ Оон дүнеки көстүүшкүнүмде дөрт дугаар араатан көрдүм. Ол дендии коргунчуг, аажок куштуг, оон улуг диштери демирден бүткөн. Ол араатан чүнү-даа сыырыптар, үрегдээр, артып калган чүвелерни буттары-биле үрей тепкилеп кааптар. Ол демги үш араатанга дөмей-лешпес — он мыйыстыг болду. ⁸ Мен ол мыйыстарны топтап көөрүмге, оларнын аразында бир бичии мыйыс өзүп орар, а эрги мыйыстарынын үжүн, аңаа чайлап берзин дээш, тура тыргып каан. Ол мыйыс кижиде ышкаш карактарлыг, мезээргенип чугааланыр аастыг.

⁹ Оон соонда мен дараазында чүүлдү көрүп каан мен: каш дүжүлгелер тургузуп каарга, үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирей бодунун дүжүлгезинге олурупкан. Оон хеви — хар дег ак, а бажынын дүгү — арыг ак хой дүгү дег. Оон дүжүлгези — өөскөөн чалбыыш, дугуйлары — кыпкан отка бүргөткен*. ¹⁰ Оон мурнундан эге бажын алгаш, оттуг агым мен дег чаттылган. Муң-муң кижиде Аңаа бараан болган, түмөн-сая кижиде Оон мурнунда турган. Шииткел эгелээн, номнар ажытына берген. ¹¹ Ынчан мен мону көрдүм: мыйыстын менээргенип чугаалаан сөстери дээш дөрткү араатан аңны өлүргөн база оон мөчүзүн узуткап, өрттеди-пкен. ¹² А арткан араатаннарнын эрге-чагыргазы казыттыгган, ынчалза-даа оларга кезек өйдө дириг артарын чөпшээрээн*.

¹³ Оон ыңай дүнеки көстүүшкүнүмде мындыг чүве көрдүм. Кижиде амытан оглу ышкаш бир-ле Кижиде дээрнин бутлуттары-биле бургеттини-п алган келген. Чоокшулап кээрге, ону үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирейге чедире берген.

* 7:5 Азы: «Үш азыг». * 7:9 Бурунгу еврейлернин бодалы-биле, Бурганның дүжүлгези дугуй-луг чууза-тергеге дөмей (Иез. 1 эгени көр). * 7:12 Бо көстүүшкүннүн символикасын анаада мынчаар билип турар: арзылаң — вавилон күрүне, адыг — мидий күрүне, леопард — перси күрүне, а он мыйыстыг моос — Александр Македонскийнин күрүнези болгаш ону солаан Селевкидтер күрүнези.

6:25 Дан. 3:31 6:26 Дан. 4:31 6:27 Дан. 3:33 6:28 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 44:28; 45:1

7:1 Дан. 5:1; 8:1 7:2 Иер. 49:36; Ажыд. 7:1 7:3 Ажыд. 13:1-2 7:6 Ажыд. 13:2 7:7 Ажыд. 12:3; 17:3, 12

7:8 Дан. 8:9 || Ажыд. 9:7; 13:5 7:9 Ажыд. 20:4 || 3 Хаан. 22:19; Иса. 6:1; Ажыд. 4:2 || Ажыд. 1:14

7:10 Ы. х. к. 33:2; Ажыд. 5:11 || Ажыд. 20:12 7:11 Ажыд. 19:20 7:13 Иез. 1:26; Ажыд. 1:13 || Мф. 26:64; Мк. 14:62; Ажыд. 1:7; 14:14

¹⁴ Аһаа эрге-чагырганы, алдар-хүндүнү база хааннаашкынны хүлээдип берип каан. Бүгү чоннар, аймактар болгаш төрөл бөлүктөр аһаа чагырты берген. Оон эрге-чагыргазы — мөңгө болгаш казыт-тынмас, Оон хааннаашкыны кажан-даа узуткаттырбас.

Көстүүшкүнү тайылырлааны

¹⁵ Мен, Даниил, көстүүшкүнүмде ол бүгүнү көргөш, дүвүрелге алыстым — ол көстүүшкүннерден аажок корттум. ¹⁶ Мен аһаа турганнарнын бирээзинге чеде бергеш, ол бүгүнүң утказын айтырдым. Ол ынчан мээң көргөн дүжүмнү тайылырлап берди: ¹⁷ «Ол дендии улуг дөрт араатан аң дээрге чер кырын чагырар дөрт хаан-дыр. ¹⁸ Ынчалза-даа оон соонда хааннаашкын Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг чонунуң холунче шилчиир. Ынчан олар чагырганы кезээ-мөңгөде алыр».

¹⁹ Оон мен өскелерге дөмейлешпес, аажок коргунчуг, демир диштериг болгаш хүлөр дыргактарлыг, чүнү-даа сырыптар, үрегдээр, артып калган чүвөлөрни буттары-биле үрей тепкилеп кааптар дөрткү араатанның дугайында билип алыксай берген мен. ²⁰ Оон бажында он мыйызы чүнү айтып турарыл; эрги мыйыстарының үжүн аһаа чайлап берзин дээш тура тыртып каан соонда, карактарлыг, менээргенип чугааланыр аастыг, өскелеринден улгадыр өскөн чүү мыйызыл ол? ²¹ Мен ол мыйыстың ыдыктыг чон-биле канчаар дайын эгелээш, оларны тиилеп турганын көрдүм. ²² Ынчан үе-дүптөн бээр амыдыраан Ирей келгеш, Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг чонунуң чаргы-чаалызын шийтпирлээн: оларның дүжүлгени ээлеп, хааннап эгелээр үези келди.

²³ Ол кижии меңээ мынча деп харыылады: «Дөрт дугаар араатан аң дээрге чер кырынга дөрт дугаар хаанның күрүнө тыптып кээр дээни ол-дур. Ол аң бүгү өске күрүнелерге дөмейлешпес, бүгү чер кырын таптап, үрегдеп, сырыптар. ²⁴ Он мыйыс дээрге ол күрүнени башкараар он хаан-дыр. А оларнын соонда өскелеринге дөмей эвес бир мыйыс база бир хаан-дыр.

Ол хаан үш хаанны базып, томаартып каар. ²⁵ Ол Дээди Өрүкү Бурганга удур чугаалар кылып, Оон ыдыктыг чонун кызып-кыйып, байырлалдарын болгаш дүрүмнерин өскертип каарын бодаар. Ыдыктыг чон оон холунче кирер — бир чыл, ийи чыл база чартык чыл иштінде*. ²⁶ Ынчалза-даа шийткел чорудулганы эгелээрге, ол хаанның эрге-чагыргазы казыттынар: ону чок кылып, бүрүнү-биле узуткап каар. ²⁷ А чырык черде бүгү күрүнелерниң хааннаашкыны, эрге-чагыргазы болгаш өндүр-чаагайы Дээди Өрүкү Бурганның ыдыктыг улус-чонунче шилчий бээр. Ол хааннаашкын — мөңгө; бүгү күрүнелер аһаа чагыртып, бараан болур».

²⁸ Ынчалдыр чугаа төндү. Мени, Даниилди, улуг коргуушкун хөмө алкан, арным агара берген. А ол чугааны сеткилимге шыгжап алган мен.

Кошкар биле хуна дугайында көстүүшкүн

8 ¹ Валтасар хаанның чагыргазынын үшкү чылында мен, Даниил, баштайгы көстүүшкүннүң соонда база бир көстүүшкүн көргөн мен. ² Көстүүшкүнүмде мен Элам девискээринде найысылал хоорай Сузының ордузунга чеде бергеш, Уулай хемнин кыдыында тур мен. ³ Көөрүмге, хем кыдыында кошкар тур. Ол ийи улуг мыйыстыг, а соңнай үнгөн мыйызы баштайгызындан узун бооп турар. ⁴ Ол кошкар барыын чүкте, сонгу болгаш мурнуу чүктерде дириг амытан бүрүзүн үзере, аһаа удур кым-даа туржуп шыдавады. Оон камгаланыр арга чок, ол чүнү күзээрли, ону кылып турар, ынчангаш оон күжү улгадып кел-ле чыдар.

⁵ Мен ол көргөн чүүлүмнүң дугайында боданып тургаш, канчангаш-ла көрүптеримге, барыын чүктөн бир хуна чер-делегейни одурту чоруп ор. Ол хуна чер кырынга дегбейн кел чыдыр, оон хаваанда чаңгыс дыка улуг мыйыс бар болду. ⁶ Ол мээң хем кыдыында көргөним ийи мыйыстыг кошкарже аажок хорадап маннап бар чыдыр. ⁷ Оон көөрүмге, хуна кошкарга чоокшулап келгеш, ону дошкуну-биле үзүп-ле эгеледи, оон ийи мыйызын тура үзүп каапты. Кошкарнын

* 7:25 «Чыл» деп сөстүн болгу дег өске утказы: «Хуусаа» (4:13, 12:7 көр).

7:14 Ыд. ыр. 109:1-2; Иса. 9:6; Мф. 28:18 || Дан. 7:27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15 7:15 Дан. 4:2 7:18 Мф. 25:34 7:21 Дан. 8:24; Ажыл. 13:7 7:23 Дан. 2:43 7:27 Дан. 7:14 7:28 Лк. 2:19, 51 8:1 Дан. 5:1; 7:1 8:2 Неем. 1:1; Эсф. 1:2 8:7 Дан. 11:11

анаа удур туржур харыы чок болган: хуна ону ужур үскеш, тепсеп каапкан — кошкар оон камгаланып шыдаваан.

⁸ Хуна дыка күштүг апарган. Кажан ооң күчү-күжү улгадып келгенде, улуг мыйызы сыйлып калган, ооң орнунга дөрт чүккө көрүнгөн дөрт мыйыс үнүп келген. ⁹ Оларнын бирээзинден база бир мыйыс үнүп келген. Баштай ол бичии турган, оон улгадып өскөш, мурнуу болгаш чөөн чүктөргө, база Каас чуртче* көрнү берген. ¹⁰ Ол мыйыс дээрнин аг-шеринге чедир улгадып өскөн, оон шериглернин, сылдыстарнын чамдызын черже дүжүр октапкаш, оларны тепсеп турган. ¹¹ Мыйыс аг-шеригнин Баштынчызынга чедир безин улгадып өскөн: Аңаа бараалгаткан хуннүн-не салыр өргүлдери соксадып каан база Ооң ыдыктыг өргээзин хоозурадып каапкан. ¹² Хуннүн-не салыр өргүлдери база аг-шеригни бузут-бакче суп каан*. Мыйыс Алыс шынны черже киир таптап турган. Ол ынчаар хөдөлбишаан, делгереп чоруп турган**.

¹³ Ынчан мындыг чугаа дыңнадым. Дээрнин бир ыдыктыг төлээзи өскезинден айтырып турган: «Бо көстүүшкүннүн болушукуннары кайы хире үргүлчүлээр ирги? Кажанга дээр хуннүн-не салыр өргүлдөр турбазыл, бузут-бак чорук хоозуралга чедирерил, ыдыктыг өргээ болгаш аг-шериг таптатгырарыл?» ¹⁴ Демгизи: «2300 кежээ болгаш эртен дургузунда. Ооң соонда ыдыктыг өргээ катап тургустунар» — диди.

¹⁵ Ол көстүүшкүннү көргөш, мен, Даниил, ооң утказын билип алырын оралдажырымга, мээң мурнумга эр киж хевирлиг бир-ле амытан чедип келди. ¹⁶ Уулай хемден киж үнү дыңналып келди. Ол мынча диди: «Гавриил! Көстүүшкүннүн утказын бо кижиге тайылбырлап бер». ¹⁷ Гавриил мээң турган черимге чедип келди. Ол чоокшулап кээрге,

кортканымдан черже доңгая кээп дүштүм. Ол меңээ мынча диди: «Киж амытан, ол көстүүшкүн төнчү үеге хамааржыр деп билип ал». ¹⁸ Гавриил мээң-биле чугаалажып турда, мен черге билинмес чыткан мен. Ынчан ол мени көдүрүп тургузуп кааш, ¹⁹ чугаалады:

«Доктааткан төнчү үеге, Бурганнын килениниң сөөлгү хуннеринде чүү болурун сенээ чугаалап берейн. ²⁰ Сен ийи мыйыстыг кошкарны көрдүң ала. Ол дээрге мидий биле перс күрүне-дир. ²¹ А хуна дээрге грек күрүне-дир. Ооң хаваанда улуг мыйызы — бирги хааныдыр. ²² Мыйыс буступ каарга, орнунга дөрт мыйыс үнүп кээри дээрге ол чондан дөрт хаан тыптып кээри-дир. Ынчалза-даа олар бирги хаан ышкаш күштүг эвес боор. ²³ Ол хааннарнын соонда, бузут-бактын аяа доларга, бардам болгаш кара сагыштыг хаан тыптып кээр. ²⁴ Ооң күжү улгады бээр, ынчалза-даа бирги хаанга ооң күжү четпес боор*. Ол хаан каржы-дошкун хоозуралды болдулар, хөдөлбишаан, делгерээр, күчү-күштүглерни болгаш ыдыктыг чонну чылча шаап, таптаар. ²⁵ Кончуг кажар, кара сагышын чедимчелиг ажыглааш, улуургак апаар. Дыка хөй улусту ол хенертен чылча шаап каар. Ынчангаш ол хаан тергидекчилернин Тергидекчизинге удур тура халааш, адак сөөлүндө бастырып аар — а кеземчени кижиниң кандыгдаа киржилгези чокка алыр. ²⁶ Кежээки болгаш эртенги өргүлдөр салып болбас үе дугайында бо көстүүшкүн ылап шын болур. Сен ону улустан чажырып, таңмалап чор. Ол талыгыр ыракта хуннерге хамааржыр».

²⁷ Мен, Даниил, чилчим үстүп, элээн хонуктар иштинде аарып чыткан мен. Ооң соонда мен катап-ла хаанга бараан болуп чордум. Мен ол көстүүшкүндөн дыка сүрээдээн болгаш, утказын билбес турдум.

* 8:9 Каас чурт — израиль чер дээни ол (Иез. 20:6, 15 көр). * 8:12 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Аг-шериг бодунуң бузут-багы дээш ооң холунче кирген». ** 8:12 Ийиги болгаш чедиги эгелер-биле деңнээрге, бо эгедө вавилон күрүнени дүрзүлөп көргүспээн. Мидий болгаш перси күрүнелерни чаңгыс дириг амытан — кошкар-биле көргүскөн: ооң ийи мыйызы Мидия биле Персияны дүрзүлөп көргүскөн. Хуна Александр Македонскийнин болгаш ооң соон салгааннарнын күрүнелерин илереткен. * 8:24 Азы: «Ол күштүг боор, ынчалза-даа бодунуң күжү-биле эвес».

8:8 Дан. 7:3 8:9 Дан. 7:8 8:10 Ажыд. 12:4 8:11 Хост. 29:38-42 || Дан. 11:31; 12:11 8:13 Дан. 12:6 8:16 Дан. 9:21; Лк. 1:19, 26 8:17 Ажыд. 1:17 || Иез. 2:1 8:18 Дан. 10:9; Зах. 4:1 8:19 Дан. 11:36 8:21 Дан. 11:3 8:24 Дан. 7:21; Ажыд. 13:7 8:25 Иов 34:20 8:26 Дан. 10:14

Даниилдин чон дээш мөргүлү

9 ¹Мидий уктуг Ахашвероштун оглу Дарий халдейлерниң хааны апарганының бирги чылында, ²мен, Даниил, ыдыктыг Бижилгелерде Дээрги-Чаяакчынын Иеремия медээчиге сөзүн номчааш, Иерусалим чеден чыге иштинде хоозурап кээр ужурлуг дээрзин билип каапкан мен. ³Ынчан мен Дээрги-Бурганга мөргүп, чаннып, качыгдал хевин кедип, хүл чаштынып алгаш, шээрленип эгеледим. ⁴Мен Бурганым Дээрги-Чаяакчыга чаннып, ажы-биле чонумнун бачыттарын миннип, чугааладым: «Дээрги, өндүр улуг болгаш сүртенчиг Бурганым! Сенээ ынак болгаш Сээн айтышкыннарын сагып чоруур улус-биле Сен Бодунун керээни сагып чоруур болгай сен. ⁵А бис бачыт кылдывыс, кемниг, шыныч эвес чоруктар үүлгедип, үймээн үндүрүп, Сээн айтышкыннарындан ойталап, Сээн дүрүмнериниң урөп, буруудадывыс. ⁶Сээн чалча-медээчилериң Сээн адындан бистин хааннарывыска, чагырыкчыларывыска, бистиң өгбелеривиске — бистиң чуртувустун бүгү чонунга чүве чугаалаарга, дыңнавайн турдуvus. ⁷Чөптүг чорук Сээн таланда, Дээрги, а бис, Иудеянын болгаш Иерусалимнин чурттакчылары — бүгү Израильдин улузу ам бужар бак атка кирдивис: Сенээ өскерилгенивис дээш үндүр ойдадыпканын ырак-чоокта, бүгү чурттарда чурттап чоруур улус шуптузу. ⁸О, Дээрги-Чаяакчы! Бис, бистиң хааннарывыс-даа, чагырыкчыларывыс-даа, өгбелеривис-даа, бужар бак атка кирдивис: Сенээ удур бачыт кылган-дыр бис.

⁹Бистин Дээрги-Бурганывыс биске энерел көргүзүп, өршээзин — бис Анаа удурланып турган болгай бис, ¹⁰Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңнавайн, Оон чалча-медээчилерин дамчыштыр берген хоойлуларын күүсетпейн турган бис.

¹¹Бүгү израиль чон Сээн хоойлуну үрээн — Сени дыңнаарын күзевейн, Сенден хая көрнү берген. Ынчангаш биске Бодунун чалчап Моисейниң хоойлу-

зунда бижээни каргыш болгаш шииткел онаашкан, чүге дээрге бис Бурганын мурнунга бачыт кылган-дыр бис. ¹²Бурганның биске болгаш бистиң баштыңчыларывыска чугаалаан сөстери бүткен-дир: Ол бисче коргунчуг айыыл-халапты чорудупкан — Иерусалимге болган дег халап чырык чер кырынга кажан-даа болуп көрбээн. ¹³Моисейниң хоойлузунда бижээн бүгү айыыл-халап бисти хөмө алган-дыр. Ынчалза-даа бис Бурганывыс Дээрги-Чаяакчыдан ол-ла хевээр өршээл дилевээн бис, боттарывыстың кем-буруувустан адырлып, Оон алыс шынын ханы билип албаан-дыр бис. ¹⁴Дээрги-Чаяакчы бисче айыыл-халап ыдарын саадатпаан, бисче ону чорудупкан. Бурганывыс Дээрги-Чаяакчы Бодунун бүгү херектеринге чөптүг, а бис Ону дыңнаваан-дыр бис.

¹⁵О, Дээрги-Бурганывыс, Сен күштүг холуң-биле Бодунун чонунну Египеттен үндүрүп алдын, ынчангаш Сээн адын амдыгаа дээр алдарлыг, а бис бачыт үүлгеткеш, буруудадывыс. ¹⁶Дээргим! Сээн кезээде чөптүүн ёзугаар, Бодунун кыптыккан килениниң ыдыктыг даанда турар Иерусалим хоорайындан чавырып ап көр. Бистин бачыдывыс хараазындан база бистиң өгбелеривистин буруузу-биле Иерусалим болгаш Сээн чонун чоок-кавынын чоннарынга куду көрдүрткен. ¹⁷О, бистиң Бурганывыс! Бодунун чалчанның чалынган мөргүлүн дыңнап көр, хоозураан өргээни Бодунун ээ көрүүшкүнүң-биле Бодун алдарың дээш чырыдып көр! ¹⁸Дилээмче кичээнгейден салып көр, мээң Бурганым! Көрүжүннү бисче угландырып, Сээн ат-алдарыңга тураскааткан хоорай канчаар хоозураанын көр! Бис бодувустун шыныннывыска идегээш эвес, а Сээн өндүр улуг көргелиңге идегээш, Сенден чаннып дилеп тур бис. ¹⁹Дээрги, дыңнап көр! Дээрги, өршээ! Дээрги, дыңнап кааш, саадатпайн хөделип көрөм! Бурганым, бистиң дилээвисти Бодун алдарың дээш хандырып бер, чүге дээрге хоорайын-даа, чонун-даа Сээн ат-алдарыңга тураскаатынган-дыр!»

^{9:1} Дан. 5:31; 6:1; 11:1 ^{9:2} Иер. 25:11; 29:10; Зах. 1:12; 7:5 ^{9:3} Эсф. 4:3 ^{9:4} Лев. 26:40; 3 Хаан. 8:47; 2 Чыл. 6:37; Неем. 9:2 || Неем. 1:5; 9:32 || Ы. х. к. 7:9 ^{9:5} Эзра 9:6-7; Неем. 1:7 ^{9:6} Неем. 9:34

^{9:9} Неем. 9:17 ^{9:11} Ы. х. к. 8:19-20; 28:15 ^{9:12} Иез. 5:9 ^{9:13} Лев. 26:14-45; Ы. х. к. 28:15-68

^{9:14} Неем. 9:37 ^{9:15} Хост. 32:11 ^{9:16} Ыд. ыр. 30:2; 70:2 || Ыд. ыр. 43:14; 78:4; Мих. 6:16

^{9:17} Сан. 6:25 ^{9:18} 4 Хаан. 19:16; Неем. 1:6 ^{9:19} Ыд. ыр. 78:9; Лк. 18:13 || Ыд. ыр. 24:10; 78:9

²⁰ Мен бодумнун болгаш израиль чонумнун хай-бачыдын миннип, Бурганын Дээрги-Чаяакчыга ынчалдыр чаннып турдум, Бурганынның ыдыктыг даа дээш дилеп турдум. ²¹ Мен ынчалдыр мөргүп турумда, баштайгы көстүүшкүндө көргөмүн Гавриил деп киж и менээ дүргөн ужуп чедип келди. (Ол бүгү кержээки өргүл кылыр үеде болган.) ²² Мени сургап тура, ол мынча диди: «Даниил, мен сээң билииң немең бээр дээш чедип келдим. ²³ Сен мөргүп эгелээринге-ле, Бургандан харыы келген. Ынчангаш мен Ооң эргим кижизи сенээ ол харыыны чугаалаар дээш келдим. Ооң ажыдып берген харыызын ам билип ал:

²⁴ Сээң чонунга болгаш ыдыктыг хоорайынга чеден катап чеди чыл доктаатынган. Ол хуусаа иштинде бужар-бак чорук доостур, бачыттың төнчүзү кээр, чонну кем-буруузуңдан арыглап каар, мөңгө чөптүг-шынныг чорук тыптыр, өттүр билген медеглелдер болгаш көстүүшкүннөр бүдөр база Эн ыдыктыг черни үс-биле чаап, чаартып каар. ²⁵ Мону база угаап билип ал: Иерусалимни катап тургузарының дугайында дужаал үнгенинден бээр, шилигтинген, чагдырткан Чагырыкчының кээринге чедир чеди катап чеди чыл эртер, а ооң соонда алдан ийи катап чеди чыл эртер — ол хуусаа иштинде хоорайның төп шөлү болгаш камгалалдары катап тургустунар, ынчалза-даа ол чылдар берге болур. ²⁶ Кажан алдан ийи катап чеди чыл эртерге, чагдырткан Чагырыкчыны чок кылыр, ооң чүзү-даа артпас*. Хоорай-даа, ыдыктыг өргээ-даа чедип кээр өске чагырыкчының чонунга үптөттирер. Ооң төнчүзү урге алысканы-биле дөмей; төнчүге чедир дайын болгаш баш бурунгаар доктааттынган хоозураашкыннар болур. ²⁷ Ол чагырыкчы дыка хөй улус-биле чеди чылдың керээзин чарып аар. Ол үениң чартыындан ыңай өргүлдерни соксадып каар, а ооң орнунга* хоозуралдың бужар чудун тургузар** —

хоозурадыкчыны баш бурунгаар доктааттынган кеземче таварааже, ындыг болур».

*Дээрниц төлээзиниң
Даниилге көстүп келгени*

10 ¹ Персияның хааны Кириң чачыргазының үшкү чылында Даниилге (азы Белтешацарга) Бургандан ажыдышкын келген — ол медээ ылап шынныг, дыка күштүг болган.

² Ол үеде мен, Даниил, үш неделя дургузунда качыгдалга турган мен: ³ амданың аш-чем амзавайн, арага биле этке шуут дегбейн, олива үзү-биле чагдырмайн турдум. ⁴ Бирги айның чээрби дөртте мен улуг Хиддекел хемниң эриинге чордум. ⁵ Көөрүмге, ында лён хептиг, белинде арыг алдын курулг бир-ле киж и тур. ⁶ Ооң мага-боду — эртине даш дег, арны — чырыш дээн кызаннаашкын дег, карактары — оттуг кезектер дег, холдары болгаш буттары — кыланнааш хүлер дег, а үнү — мөөң чоннун шимээни дег. ⁷ Чүгле мен, Даниил, ол көстүүшкүннү көрүп турган мен. А мээң-биле кады чораан улус ону көрбейн турган. Ынчалза-даа аажок улуг коргуушкун хөме ала бээрге, олар тарадыр маңнажып, чаштына бергеннер.

⁸ Мен чааскаан арткаш, ол кайгамчык көстүүшкүннү көрүп турдум. Күжүм суларап, арным агарып, шаг-шинээм төнүп калган. ⁹ Мен ооң үнүн дыңнап кааш, ооң ыдындан билинместеп, черже доңгая барып дүшкен мен. ¹⁰ Ынчан мени бир хол көдүрүп эккелди — ам холдарым-биле черде даанып алган, дискээм кырында олур мен. ¹¹ Ол киж и менээ: «Даниил, Бурганның эргим кижизи! Мээң сенээ чугаалаан чүвемни чедип ал. Туруп кел, чүге дээрге мени сенче чорудупкан-дыр» — диди. Ол ынча дээрге, мен үпчү бодум сириңейнип туруп келдим.

¹² Ол менээ мынча диди: «Кортпа, Даниил! Бурганың мурнунга бодунну томаартып, билигже чүткүп эгелээн бирги хүнүңден эгелээш-ле, сээң

* 9:26 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Ол чок апаар» деп бижээн. * 9:27 Азы: «Өргээге». ** 9:27 Хоозуралдың бужар чуду — чугаа Бурганның өргээзин б. э. чедир 167 ч. бужартатканының дугайында чоруп турары ылап болгу дег: сирий хаан Антиох Эпифан ону Зевс бурганның өргээзи кылдыр эде кылып каан.

9:20 Неем. 1:6 9:21 Иса. 65:24 || Дан. 8:16; Лк. 1:19, 26 || Хост. 29:39 9:23 Дан. 10:11, 19 9:24 Неем. 11:1; Иса. 48:2; Мф. 4:5; 27:53 9:26 Мф. 24:6-14 9:27 Дан. 11:31; 12:11; Мф. 24:15; Мк. 13:14 10:1 2 Чыл. 36:22; Эзра 1:1; Иса. 44:28; 45:1 || Дан. 1:7; 4:5 10:4 Э. д. 2:14 10:5 Иез. 9:2; Ажыд. 1:13 10:6 Иез. 1:14, 16; Мф. 28:3 || Ажыд. 1:14; 19:12 || Иез. 1:7; Ажыд. 1:15 10:7 Аж.-ч. 9:7 10:9 Дан. 8:18; Зах. 4:1; Ин. 18:6; Ажыд. 1:17 10:10 Иез. 2:9; 8:3 10:11 Дан. 9:23; 10:19 10:12 Дан. 9:23

сөстөрүнни Бурган дыннап каан. Сээн мөргүлүң ёзуугар мен сенээ чедип келдим. ¹³ Персиянын ээзи менээ чээрби бир хүн иштинде удурланып келди. Аңаа мен чааскаан арткаш, Персиянын хааннары-биле ачыр-дачыр туруштум. Чүглө Михаил, үстүкү нояннарнын бирээзи, менээ дуза чедирди. ¹⁴ Сээн чонун-биле келир үеде чүү болурун сенээ чугаалаар дээш келдим. Чүге дээрге бо көстүүшкүн ол үеге хамааржыр чүве-дир».

¹⁵ Ол менээ ынча дээрге, мен черже көрүп алгаш, ыт чок турдум. ¹⁶ Ынчан кижин хевирлиг бир-ле амытан мээң эриннеримге дээптерге, чугаам үнүп келди. Мурнумда турар кижиге мынча дидим: «Дээргим! Көстүүшкүннер хараазы-биле мен далып-тыртып турдум, шаг-шинээм төнүп, күжүм чидириптим. ¹⁷ Силерниң чалчаңар мен Дээргим силер-биле чугаалажып шыдаар деп мен бе? Мээң шуут күжүм чок-тур, тыныжым база чедишпейн тур».

¹⁸ Кижин хевирлиг амытан база катап менээ дээптерге, күжүм немежиб келген. ¹⁹ Ол мынча диди: «Кортпа, Бурганның эргим кижизи! Быжыглан, шууту чүве эки-чаагай болур, быжыглан!»

Ол сөстөрдөн менээ катап күш тыптып келген. Мен: «Дээргим ам чугаалазын! Мээң күжүм эгидип бердиңер» — дидим.

²⁰⁻²¹ А ол менээ: «Сенээ чүге чедип келгенимни билир сен бе? Мен сенээ Алыс Шыннын Номунда чүнү бижиб каанын чугаалап бээр мен. Мен ам дедир Персиянын ээзи-биле тутчур дээш чорултар мен. Чоруй баарымга, Грециянын ээзи чедип кээр. Ол күштерге удур тулчуушкунга мени, чүглө силерниң нояннар Михаилден өске, кым-даа деткивес-тир.

11 ¹ А ону мен мидий хаан Дарийнин чагыргазының бирги чылында деткээн мен».

***Мурнуу болгаш соңгу чүктөрдө
хааннаашкыннар***

² «Ам сенээ алыс шынны чугаалап бээйн. Персияга ам-даа үш хаан келир,

а оларнын соонда дөрт дугаары кымдан-даа бай болур. Бай чорук ону күчү-күштүг кижин кылып каарга, ол хаан бүгү күжүн грек күрүнөгө удур шимчедиштер.

³ Маадыр хаан чедип келгеш*, делгем девискээрлиг хөй черлерни ээлеп алгаш, күзөөн-не чүвезин кылып турар апаар. ⁴ Ынчалза-даа ол хаанның эрге-чагыргазы тергийн күштүг апарганынын соонда, оон хааннаашкыны буурааш, дөрт чарлы бергеш, салгалдарына безин артапайн, аңгыланып чоруй баар. Оон күрүнезин өске улуска бериптер. А оларнын чагыргазы демги хааннын дег болбас.

⁵ Мурнуу чүкте хаан күш кире бээр*. Ынчалза-даа оон бир шериг баштыны оон күштүг апаргаш, оон-даа улуг девискээрлиг черлерни эжелеп аар. ⁶ Чылдар эртерге, мурнуу болгаш соңгу хааннар аразында керээ-дугуржулга чарар. Ол эвилелди быжыглаар дээш, мурнуу хааннын уруу соңгу хаанга кадай кылдыр барып аар. Ынчалза-даа ол кыс эрге-чагырганы тудуп шыдавас, мурнуу хааннын үре-салгалы ол черге туржуп шыдавайн баар. Үези кээрге, ол херээжен кижин боду, оон чалчалары, төлү* болгаш деткичизи эрге-чагыргадан дүжүртүр.

⁷ Оон аймааның бир алдыры дүжүлгеге олорултар. Ол соңгу хаанның шериглеринге удур дайылдашкаш, оон шивээзин эжелеп аар. Халдап киргеш, оларны тиилеп аар. ⁸ Оларнын шуткуп каан дүрзү-бурганнарын, алдын, мөңгүн үнелиг эдилелдерин эжелеп алгаш, Египетче аппаар. Оон соонда мурнуу хаан соңгу хаанны каш чыл иштинде дүвүретпес.

⁹ Элзэн болганда, соңгу хаан мурнуу хааннын девискээринче кирип эгелээр, ынчалза-даа бодунун чуртунче дедир чорултар. ¹⁰ А оон оолдары дайын-чаага белеткенип, кончуг хөй аг-шериг чыып аар. Ол шериг, хөмө келген үер суу дег, бурунгаар халдааш, дайзынның шивээзин ээлеп аар. ¹¹ Мурнуу хаан аажок ажынып-хорадай бергеш, соңгу хаан-биле дайылдажып үнер. Соңгу хаан база кончуг хөй аг-шериг чыып аар, ынчалза-даа оон аг-шерии удурланыкчызынын

* 11:3 «Маадыр хаан» — Александр Македонский дээн чадапчок. * 11:5-6 «Мурнуу хаан» — Египеттин хааны (11:8 көр), а «соңгу хаан» — Сириянын хааны дээн чадапчок. * 11:6 Өске бурунгу сөзүглелде «төлү» эвес, а «адазы» деп бижээн.

10:13 Дан. 10:21; 12:1; Иуда 1:9; Ажыд. 12:7 10:14 Дан. 2:28; 8:26 || Авв. 2:3 10:16 Иса. 6:7; Иер. 1:9 10:19 Дан. 9:23; 10:11 10:20-21 Дан. 12:1 11:1 Дан. 5:31; 6:1; 9:1 11:2 Дан. 10:21 11:3 Дан. 7:6; 8:5, 21 11:10 Иса. 8:8; 30:28 11:11 Дан. 8:7

холунче кирер. ¹² Ол аг-шеригни басып алгаш, мурнуу хаан менээргени бээр. Дук-түмен шериглерни чылча шапса-даа, ооң тиилелгеши үр болбас.

¹³ Соңгу хаан баштайгызындан-даа хөй аг-шериг чыып аар. Чылдар эртерге, ол эки курлавырлык хөй аг-шерии-биле катап база халдап кээр. ¹⁴ Ол үеде дыка хөй улус мурнуу хаанга удур тура халыр. Сээң чонундан үймээнчилер база тура халчыр (көстүүшкүн ынчалдыр бүдөр), ынчалза-даа түңнел чок боор. ¹⁵ Соңгу хаан чедип келгеш, бүзээлээр чал кылгаш, быжыглалдыг хоорайны эжелеп аар. Мурнуу чүктүгн шерии аңаа күш четпес, шилиттинген шериглер безин аңаа удур туржуп шыдапас. ¹⁶ Халдап тиилээн хаан күзөөн-не чүвезин кылыр, аңаа удур кым-даа туржуп шыдапас. Ол Каас чурттуу* эжелеп алыр, ол чурт бүрүнү-биле аңаа чагырты бээр.

¹⁷ Соңгу хаан бүгү күрүнениң чагырыкчызы апаарын шиитпирлээш, бодунун дайзыны-биле керээ чарып алгаш, ону басып аар сорулгалыг аңаа бир кысты кадай кылдыр бериптер. Ынчалза-даа ооң ол бодаалы бүтпес. ¹⁸ Ынчан соңгу хаан далай чоогунда чурттарже чорупкаш, оларнын элээн хөйүн эжелеп аар. Ынчалза-даа бир даштыкы шериг баштыны ооң бардам чоруун соксадыр, соңгу хаанның бажынга суг кудуп каар. ¹⁹ Оон соңгу хаан дедир-ле бодунун чуртунун шивээлеринче аткаарлааш, буурап дүшкеш, ис чок чиде бээр.

²⁰ Ооң соон салгаар хаан чурттун үнелиг чүүлдерин хавырып эккелзин дээш, үндүрүг хавырыкчызы чорудар. Элээн үе эрткенде, ол хаан узуткаттырар — үймээнге эвес, дайын-чаага база эвес.

²¹ Оон хааннаашкынга төлөптиг эвес бир чөгенчик хөй дүжүлгеге олуруп аар. Ол хенертен чедип келгеш, эрге-чагырганы кажар арга-биле эжелеп аар. ²² Эңмесанчок шериглер аңаа бастыргып, Чагыг-керээниң баштыны-биле* кады чылча шаптырар. ²³ Соңгу хаан дугуржулганы кылып алган соонда, ону үрээр. Оон улу-

зу эвээш-даа болза, ол күжүн улгаттырып аар. ²⁴ Хенертен ол эң-не бай-байлак черлерге чедип келгеш, ада-өгбелериниң-даа кылбаан чүвезин үүлгедип эгелээр. Ол тыпкан олчазын, өңчү-хөрөңгизин үлөп, байлактарын төтчөлээр, быжыглалдыг шивээлерже халдаксаар. Ынчалза-даа ол бүгү үр уламчылаас.

²⁵ Ол хаан бодунун бодаалын болгаш күжүн мурнуу хаанче угландырып, хөй аг-шерии-биле ынаар халдап кирер. А мурнуу хаан база хөй болгаш аажок күчүлүг аг-шерии-биле удур келир, ынчалза-даа оларны ажып ап шыдапас, чүге дээрге аңаа удур кара сагыш мөөңөттинер: ²⁶ мурнуу хаанны ооң-биле кады-ла чеменип турган чоок улuzu буурадып каар, оон шерии, үер суунга чууй шаптырган дег, кыргыдып-хыдыдар, дыка хөйү өлүртүр. ²⁷ Ийи хаан кара бодаалы-биле чаңгыс черге журашкаш, бот-боттарын мегележи олурарлар. Ынчалза-даа төңчүлүн доктааттырган үе-шагы ам-даа келбээн болгаш, оларнын оозундан чүү-даа үнмес. ²⁸ Соңгу хаан хөй олча-омактыг чанып чоруптар, ыдыктыг чагыг-керээже семээр бодап алгаш, хөделип эгелээр. Оон соонда ол чуртунче чана бээр.

²⁹ Доктааттырган үеде соңгу хаан мурнуу күрүнеже база катап халдаар, ынчалза-даа ол биезде дег чедимчелиг болбас. ³⁰ Ол хаанга удур китт чоннун корабльдары* чедип кээрге, оон сузу бастынып, аткаарлап эгелээр. Ыдыктыг чагыг-керээже оон килени кыптыгып, хөделип эгелээр. Ээп чедип келгеш, хаан ыдыктыг чагыг-керээден ойталаан улус-биле каттыжып аар. ³¹ Хаанның аг-шерии чедип келгеш, ыдыктыг өргээ-шивээни бужартадып, хүнүн-не салыр өргүлдү болдурбайн, хоозуралдың бужар чудун тургузуп каар. ³² Ыдыктыг чагыг-керээни үрзүн улусту ол авыяс-чашпаазы-биле Бургандан улам ырадыр. Ынчалза-даа бодунун Бурганнын сактып чоруур улус быжыгланып, хөделип эгелээр. ³³ Чоннун мерген угаанныглары хөй улусту өөредип эгелээш, түр када кызгадалга — хылыш болгаш отка, туттурууга болгаш үптээш-

* 11:16 8:9-та немелде тайылбырны көр. * 11:22 Чагыг-керээниң баштыны — Бурганның дээди бараалгакчызы дээн чадапас. * 11:30 Китт чон — израилчилер ол үеде Чер ортузу далайнын ортулуктары биле чартык ортулуктарынын чурттакчыларын ынчаар адап турган (Э. д. 10:4; Сан. 24:24 көр).

11:15 Иез. 4:2 11:16 Дан. 8:9 11:19 Иез. 26:21 11:31 Дан. 8:11; 9:27; Мф. 24:15; Мк. 13:14 11:33 Дан. 12:3, 10

кинге — таваржыр. ³⁴ Кыстыртып тура, олар бичии дуза алырлар, ынчан оларга кажар-оптуг улус катчы бээр. ³⁵ Чамдык мерген угаанныглар кыстыртып өлүр, ынчалза-даа ол бергелер чонну багын-дан адырып, арыглап-аштаар. Доктаат-тынган төнчү үгө чедир ындыг болур.

³⁶ Сонгу хаан чүнү күзей-ди, ону кылыр. Ол менээргенгеш, бодун бүгү бурган-нардан улуг мен деп бодап, бурганнарнын Бурганынга удур коргунчуг чүвөлөр чу-гаалап турар апаар. Килеңниң хуннери дүшкүжөге дээр, ол хаан тергидеп кээр. Чүгө дээрге доктааттынган, чайлап болбас болуушкуннар албан бүдөр ужурулуг. ³⁷ Ол хаан өгбелеринин бурганынга-даа, херээ-жен улустуң ынак бурганынга-даа*, өске кандыг-даа бурганга тейлесес, чүгө дээр-ге ол оларнын шуптузундан улуг мен деп турар апаар. ³⁸ Хаан чүгүлө шивээлернин бурганын — ада-өгбелеринин-даа билбе-зи бурганын — хүндүлээр, аңаа алдын-мөнгүнү, үнелиг даштарны база бай өр-гүлдери сөңдээр. ³⁹ Ол хары бурганын дузасы-биле хаан бажыгладдыг шивээ-лерни эжелеп аар, а ону хүлээп ап, хүндү-лээн улуска хүндүлөп көргүзүп, улустун кырынга тергидээр болдуруп, оларга шаңнал кылдыр черлер үлөп бээр.

⁴⁰ Төнчүнүн үезинде мурнуу хаан сонгу хаанга удур, үзөр буга дег, дай-ынныг үнүптер. Ынчалза-даа, күштүг шуурган дег, сонгу хаан дайынчы терге-лерлиг, аягтыг шериглиг болгаш хөй ко-раблыдарлыг аңаа удур халдап кээр. Сон-гу хаан, хөмө келген үер дег, аңгы-аңгы чурттарны таварбышаан, ⁴¹ Каас чурт-ка* чедип кээрге, дүк-түмөн кижилер өлүртүр. Ынчалза-даа эдом, моав чоннар болгаш аммоннарнын даргалары оон хо-лундан адырлыр. ⁴² Сонгу хаан бодунун эрге-чагыргазын өске чурттарга тургу-зуптар, Египет база ол үүлөден чайлап шыдавас. ⁴³ Ол бүгү бай-байлакты — ал-дын-мөнгүнү, Египеттин бүгү-ле эр-тинелерин эжелеп аар. Ливиянын бол-

гаш Эфиопиянын чоннары оон будунун адаанга баар.

⁴⁴ Оон чөөн чүктен база сонгу чүктен келген медээлер хаанны дүвүредиптер-ге, ол аажок килеңнеп, дыка хөй улус-ка хоозуралды болгаш өлүмнү таварыш-тырып, ынаар углаптар. ⁴⁵ Ол бодунун хаан майгыннарын далай биле ыдыктыг Каас дагнын* аразынга тип алыр. Ын-чалза-даа оон төнчүзү кээр, аңаа кым-даа дузалавас.

Төнчү үе

12 ¹ «Ынчан улуг ноян, сээң чонунун болчукчузу Михаил чедип кээр, чүгө дээрге мурнуку уелерде чангыс-даа чоннун көрүп көрбээни айыыл-халап үези эгелээр. Ынчан сээң чонун — Бур-ганның номунче киир бижиттирген бүгү улус — камгалап алыр. ² Черде хөмдүргөн мөчү-сөөктернин хөй кезии отгуп кээр: чамдызы мөңгө амыдыраар дээш, өске-лери — мөңгөдө бужар бак диртип, шоотка кирер дээш. ³ Мерген угаанныглар дээр-де хаяа дег чырый бээр, хөй кижилерни шын орукче киирген улус база сылдыстар дег кезээ-мөңгөдө чырый бээр! ⁴ А сен, Даниил, бо сөстөрни чажыт кадагалап, номну таңмалап, шыгжап ал — хөй кижилер ону номчуп*, билгиг көвүдөп кээр үгө чедир».

⁵ Ынчан мен, Даниил, оон өске база ийи кизи турарын көрүп кагдым: бирээзи — ындыг эрикте, өскези — бо талазында. ⁶ Оларнын бирээзи хем суунун кырында турар лён хептиг кижиден: «А ол кайгамчык болуушкуннар кажан тө-нерил?» — деп айтырды.

⁷ Хем суунун кырында турар лён хеп-тиг кижиниң харызын мен дыңнап каг-дым. Ийи холун дээрлерже суна туткаш, ол мөңгө дириг Бурганның ады-биле даңгыраглады: «Бир чыл, ийи чыл база чар-тык чыл эртерге* — ыдыктыг чоннун кү-жү оон ыңай бастырбас апаарга, шупту чүве төнер».

* 11:37 Ажы-гөлдүг болурунун бурганы Адонисти ынча дээн чадавас. * 11:41 8:9-та немелде тай-ылбыр көр. * 11:45 Каас даг — Снон дагда турар Иерусалим хоорайны ойзу адааны ол. * 12:4 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хөй кижилер азып-те-ниир». * 12:7 «Чыл» деп сөстүн болгу дег өске утказы: «Хуусаа» (4:13, 7:25 көр).

11:36 2 Фес. 2:4 || Б. х. к. 10:17; Дан. 2:47 || Ажыл. 13:5 || Дан. 8:19 || 11:41 Иса. 11:14 || 11:43 2 Чыл. 12:3; Иез. 30:4; Наум 3:9 || 12:1 Дан. 10:13; Иуда 1:9; Ажыл. 12:7 || Иер. 30:7; Мф. 24:21; Мк. 13:19; Ажыл. 16:18 || Хост. 32:32, 33; Дан. 10:21; Ажыл. 20:12 || 12:2 Иса. 26:19; Иез. 37:12 || Мф. 25:46; Ин. 5:28-29; Аж.-ч. 24:15 || 12:3 Дан. 11:33; 12:10 || Мф. 13:43 || Иов 11:17; 22:28; У. ч. 4:18; Иса. 60:3 || 12:4 Иса. 8:16; 29:11; Ажыл. 5:1; 10:4; 22:10 || 12:6 Дан. 10:5 || Дан. 8:13

⁸ Мен ону дыңнааш, чүнү-даа бил-бейн бардым. Ынчангаш катап айтырдым: «Мээң Дээргим, ол бүгүнүң түңнели кандыг болур ирги?»

⁹ Ол мынча деп харыылады: «Барче, Даниил. Ол бүгү төнчү үеге чедир танмалап шыгжаттынган чажыт болгай. ¹⁰ Хөй-ле улус багындан адырлып, арыглаттынып-аштадыр, а бузут-бактыг улус бузут-бакты кылырын уламчылаар. Бузут-бактыг улус чүнү-даа угаап бил-

бес, а мерген угаанныглар чувени билир боор. ¹¹ Хүннүң-не салыр өргүлдерни болдурбайн барганындан база хоозуралдың бужар чудун тургусканындан бээр 1290 хүн эртер. ¹² А кым 1335 хүннү манап шыдаптарыл, ол кижиге амыр-чыргалдыг болур.

¹³ А сен төнчү хүнге уткуштур болдуң оруун-биле чорувут. Сен оожургалды тып аар сен, ооң соонда сөөлгү хүнде туруп келгеш, шаңналың алыр сен».

^{12:10} Дан. 11:35 || Ажыл. 22:11 || Дан. 11:33; 12:3 || Ыд. ыр. 106:43; Ос. 14:10

^{12:11} Дан. 8:11; 9:27; 11:31 ^{12:13} Иса. 57:2

Осия медээчинин ному

Кирилде

Бурганнын сөзүн Осия медээчи израиль чонга Амос медээчинин соонда (бистин эрага чедир VIII вектин ийиги чартында) элээн каш чыл дургузунда дыңнадып келген. Ол үеде (4 Хаан. 14:23—17:23 көр) сонгу күрүне Израиль (азы Эфрем) аңгыланып, буурап эгелээн турган. Элээн каш хааннар үймээн үезинде дараалаштыр өлүртүп каан. Ассирия күрүне израиль чернин улуг-улуг кезектерин чоорту эжелеп ап турган. Чоннун амыдыралында чөптүг эвес чорук күштелип, улус Дээрги-Чаяакчыдан ойталаарын, Ханаанның бурганнарынга мөгөсерин уламчылаан.

Осия израиль чоннун мөзү-шынар байдалын ашак-кадай улустун аразында шынчы эвес чоруу-биле деңнеп турар. (Осия бодунун амыдыралынга ындыг байдалды чурттап эрткен.) Дээрги-Чаяакчы Израильдин ашаа деп адаттырган. Чон Дээрги-Чаяакчынын алган кадайынын овор-хевириин хүлээп ап, Аңаа ынак болур ужурлуг турза-даа, бодун самыын-садар херээжен дег алдынып турган. Өске бурганнар болгаш кожа күрүнелер Израильдин таныш эрлери деп адаттырган — олар-биле Израиль бодунун Ашаанга өскерлип турар. Иерусалимге Дээрги-Чаяакчыга мөгөсеринин орунуга, израильчилер боттарынын шажын-чүдүлгө ёзулалдарын Вефил (азы Бет-Авен), Галгал, Сихем болгаш өске-даа хоорайларга күүседип эгелээн. Дээрги-Чаяакчынын овор-дүрзүзү деп санаары шуткуп каан ийи алдын бугажыкка безин олар мөгөйип турган.

Осия израильчилерни боттарынын бачыттарын минниринче база Дээрги-Чаяакчыны ылап билип ап, Аңаа ынак болурунче кыйгырган. Ынчалза-даа чон ону тооп дыңнаваан. Адак соонда Дээрги-Чаяакчы чөрүү чонну кезеткен: бистин эрага чедир 722—721 чылдарда Ассирия Самариянын найысылалын эжелеп алгаш, израиль чонну тудуп аппаратан.

1 ¹ Озия, Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларнын Иудеяны чагырып турганы база Иоастын оглу Иеровоамнын Израильди чагырып турганы чылдарда Дээрги-Чаяакчынын Бееринин оглу Осияга ажыдып чугаалаан сөзү бо-дур.

Осиянын кадайы биле ажы-төлү

² Дээрги-Чаяакчы Осия-биле мынчаар чугаалажып эгелээн. Ол аңаа: «Барып, самыын-садар кадайдан ап ал, оон самыын харылзаазындан тывылган ажы-төлдүг бол, ол чорук бо чернин улузу Дээрги-Чаяакчыдан ойталап, аажок самыырап турарынче айтыр» — дээн. ³ Ын-

чангаш Осия Дивлаимнин уруу Гомерни кадай кылдыр ап алган. Демгизи саатталгаш, аңаа оол уруг божуп берген чүве-дир. ⁴ Дээрги-Чаяакчы Осияга: «Бо чаш төлдү Изреел деп адап аар сен, ол ат удавайн Иеху хаанның салгалын Изреел хоорайга төгүлген хан дээш кезедиримче,* Израильдин салгалынын күрүнези турарын соксадырымче айтыр. ⁵ Шииткелим хүнү кээрге, Мен Изреел шынаазынга Израильдин чазын сыйып каар мен» — дээн.

⁶ Гомер база катап саатталгаш, кыс уруг божуп алган. Дээрги-Чаяакчы Осияга: «Бо чаш төлдү Ло-рухама* деп адап

* 1:4 Б. э. чедир IX вектин ортан үезинде Иеху Израильдин шеринге бедик дужаалдыг шериг баштыңчызы турган. Иеху хан төгүүшкүннүг эргилде кылгаш, Иорам хаанны, оон төрөлдөрин өлүргөн (4 Хаан. 9:24, 10:11 көр). * 1:6 Ло-рухама — «Ээ-хайыра албаан» дээн утталыг ат.

1:4 Хаан. 14:23; 15:1; 16:1; 18:1; Иса. 1:1; Ам. 1:1; Мих. 1:1 1:2 Ос. 2:4 || Иез. 16:15

1:5 Ис. 17:16; Башт. 6:33 1:6 1 Пет. 2:10

аар сен, ол ат израиль чонну моон сон-гаар өршээвезимче, аңаа ээ-хайыра көргүспезимче айтыр. ⁷А Иудеянын чонунга ээ-хайыра көргүзериң уламчылаар мен. Оларны чаа-дайын: ча-согун, хылыш болгаш дайынчы айттарлыг шериглер-биле эвес, а ооң Дээрги-Чаяакчы Бурганынын ачызы-биле камгалаар мен» — дээн.

⁸Ло-рухаманы эмзирип доруктурган соонда, Гомер база катап саатталгаш, оол уруг божуп алган. ⁹Дээрги-Чаяакчы ынчан: «Бо чаш төлдү Ло-амми* деп адап аар сен, ол ат силер — Мээн чонум бол-базыңарже, Мээн силер-биле харылзаа тутпазымче айтыр» — дээн.

***Бурганның израиль чонну
катап тургузарын аазааны***

¹⁰«Ынчалза-даа алызында израиль чоннун саны далайынч санап четпес элзенин ышкаш көвүдөй бээр. Израильчилерге улустун: „Ооң чону эвес силер“ — деп турган черинге: „Дирип Бурганның ажы-төдү силер“ — деп, улус оларга чугаалай бээр. ¹¹Иудеянын, Израильдин чону ынчан каттыжып чыылгаш, боттарын чагырап чаңгыс баштыңчы олуртуп алгаш, боттарынын черинге үнүш дег өзүп үнүш кээр*. Израельдин** хүнү өндүр улуг болур!

2 ¹Акы-дунманы: „Бурганның чону“ — деп, угба-дунманы: „Ээ-хайыра алган“ — деп адап аар силер».

***Бурган израиль чонну
буруудаткаш, кезедир***

²«Аванар-биле чаргылдажынар-ла, чаргылдажынар, чүге дээрге ол — Мээн кадайым эвес-тир, а Мен — оон ашаа эвес-тир мен; аванар бодунун самыын чоруун — арнындан, өскерликти чоруун — эмиглеринден ап каапсын. ³Оон башка Мен оон хевин уштуп, шалдаңнааш, чаа төртүтүнгенинде дег, көзүлдүр тургузуп каар мен: ону ээн кургап хову ышкаш кылып, када берген чер кылдыр

хуулдуар мен, кагыдып-суксадып өлүрүп каар мен. ⁴Ооң ажы-төлүңгө-даа ээ-хайыра көргүспес мен, чүге дээрге олар самыын харылзаадан тывылган төлдер-дир; ⁵оларнын авазы самыын-садып турган, төрөөн иези бодунун адын баксырадып: „Хандыкшааннарымга барайн, олар мени атыш-чем, суг, дүк, лён, олива үзү болгаш суксуннар-биле хандырып турар болгай“ — деп турган.

⁶Ындыг чоруу дээш Мен ооң оруун теннер-биле моондактаар мен, херим-биле долгандыр кажалаар мен, ол ынчан оруундан аза бээр. ⁷Ол херээжен бодунун хандыкшааннарын сүрүп чоруткаш, четпейн баар, оларны дилээш, тыппайн баар; оон ол: „Барып, баштайгы өөм ээ-зинче эгли берейн, чүге дээрге ынчан мен-нээ амгызындан эки турган-дыр“ — дээр.

⁸Ол херээжен далган-тараа, арага болгаш олива үзүн Мээн аңаа берип турганымны, Ваал бурганнын дүрүзүн шуткаан алдын, мөңгүнү Мээн аңаа көвүдөдип бергенимни билбес-тир. ⁹Ол дээш Мен Бодумнун далган-тараамны — ажаалда үези кээрге, арагамны — виноград быжар үе кээрге, дедир ап аар мен, ооң шалдаңын чажырган Бодумнун дүк, лёнумну хунаап аар мен. ¹⁰Мен ам ооң бужарын хандыкшааннарынын мурнунга ажыдар мен, ынчан ону кымдаа Мээн холумдан камгалап шыдавас.

¹¹Ооң кандыг-даа хөглүг байырлалдарын: ай чаазы биле амыр-дыш хүннери демдеглээр байырлалдарын, бүгү-ле байырлалдыг чыгыштарын соксадыр мен.

¹²Оон: „Хандыкшааннарымнын берген төлевир бо-дур“ — деп турганы виноград сытарын, фиға ыяштарын куругладыр мен; оларныч үнген сесерлиин арга-эзим кылдыр хуулдуруптарымга, черлик аң-мең химистерни чип кааптар. ¹³Ваал бурганнын дүрзүлеринге бараан болуп, айдызап турганы дээш ону кезедир мен; ол херээжен сыргалар болгаш каасталгалар-биле каастагаш, хандыкшааннарын сүрүп, Мени туттуккан турган болгай» — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн.

* 1:9 Ло-амми — «Мээн чонум эвес» дээн уткалыг ат. * 1:11 Азы: «Үндүр сывыртадып алган черинден дедир чанып кээр». ** 1:11 Изреел — «Бурган тарып турар» дээн уткалыг ат. Израильдин өзүп-көвүдээринче, ооң черинин дүжүктүр болурунче айтып турар.

1:7 1 Хаан. 17:47; Зах. 4:6 1:10 Э. д. 22:17 || Иса. 62:4; Рим. 9:26 1:11 Иса. 11:13; Иер. 3:18; 50:4; Иез. 37:19 2:1 Ос. 1:6, 9 2:2 Иса. 50:1 2:3 Иез. 16:39 2:4 Ос. 1:6 || Ос. 1:2 2:7 Иса. 54:5; Иер. 3:14 2:8 Иез. 16:19 2:10 Бы. 1:8; Иез. 16:37; 23:29 2:11 Сан. 28:9-15 || Иса. 24:8; Иер. 7:34; 16:9; Ам. 8:10 2:12 Ос. 9:1; Мих. 1:7 2:13 3 Хаан. 16:31-32; Ос. 11:2 || Иез. 23:40

Эштежилге хуну

¹⁴ «Ынчангаш Мен ону хандыкшыдып, ээн кургаг ховуга эккелгеш, эргеледип чугаалажыр мен. ¹⁵ Ооң соонда Мен аңаа чимистиг шөлдери бээр мен, а Хай-халап шынаазы* идегелдин кирер эжи кылдыр бээр мен; ол аңаа бодунун аныак үезинде дег, египет черден үнүп турган хүнүнде дег, Меңээ харыылаар**.

¹⁶ Ол хүн кээрге, сен Мени „Ашаам!“ деп адаар сен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — оон ыңай „Ваалым!“ деп адавас сен. ¹⁷ Ол дүрзү-бурганнарның аттарын сээң аксында чайладып кааптар мен, оларның аттарын улус оон ыңай сагынмастай бээр.

¹⁸ Ол хүн кээрге, Мен израиль чон биле черлик аң-меңнин, дээрний куштарының, черде соястаан амьтаннарның аразыңга эп-найырал керээзин чарар мен; ча-согунну сыйып, сээң черинге чаа-дайынны узуткап кааш, айыыл чок чуртталганы сеңээ бээр мен. ¹⁹ Сени Бодум-биле кезээ-мөңгөдө дүгдөп аар мен, чөптүг-шынның чорук болгаш шын шийткелди, энерел болгаш ээ-хайыраны илереткеш, сени Бодум-биле дүгдөп аар мен. ²⁰ Бердингенини көргүзүп, сени Бодум-биле дүгдөп аар мен, Дээрги-Чаяакчыны билген тураар сен.

²¹ Ол хүн кээрге, Мен сеңээ харыы бээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Мен дээрге дужаарымга, ол черге чаъс чагдырар, ²² чер далган-тараа, виноград, оливаны өсүрер, а ол аыш-чем Изреелди* чөмгерер. ²³ Мен черге Бодумнун чонумну үнүш дег тарып аар мен, „Ээ-хайыра албаан“ деп аттыг чонга ээ-хайыра көргүзөр мен; „Мээңи эвес“ деп аттыг чонга: „Сен — Мээң чонум сен“ — дээр мен, а ол: „Сен — мээң Бурганым сен“ — деп харыылаар».

Осияның өскерличел кадайын ээлдирип алганы

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ам база барып, бузутка ынак*, бодунун ашаанга өскерилген херээженге ынакшы бер. Дээрги-Чаяакчы израиль чонга, олар өске бурганнарже чайгылып, оларның үзүмнүг бооваларын** чииринге ынак-даа болза, база ынчалдыр ынак болгай» — дээн.

² Мен ынчан ол херээженни он беш шекел мөңгүн болгаш бүдүн чартык хомер ишти арбай-биле садып алган мен.

³ Мен аңаа: «Үр үеде мээң бажыңымга чуртта, самырава, кым-биле-даа эр-херээжен харылзаа кылба, мен база сеңээ хамаарыштыр бодумну ынчаар алдынайа» — дээн мен.

⁴ Шап ынчаар израиль чон үр үеде хааны чок, нояны чок, өргүлү чок, даш көжээзи чок, эфоду* чок, дүрзү-бурганы чок артыр-дыр. ⁵ Израиль чон оон соонда Бурганынче эглип, Дээрги-Чаяакчыже чүткүүр база бодунуң хааны Давидтин салгакчызын хүлөп көөр, келир үеде ачы-буянның Дээрги-Чаяакчыдан коргар.

Бурганның Израиль-биле чаргылдашканы

4 ¹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчынын сестерин дынна!

Дээрги-Чаяакчы бо черний чурттакчылары-биле чаргылдажып турар-дыр, бо черде чөптүг-шынның чорук, энерел, Бурганын билип аарынче чүткүл чок-тур.

² Каргыш салыры болгаш мегелээр чорук, кижин өлүрер, оорланыр болгаш самыраар чорук хөлчөк нептерээн-дир, хан төгүшкүнү даады-ла болуп турар-дыр. ³ Ол бүгү дээш бо чер ыглап-сыктаар, оон чурттакчылары черлик аң-мең болгаш дээрний куштары-биле кады кырлып каар, далайның балыктары безин өлүп каар.

* 2:15 Хай-халап шынаазы — еврей сөзүглелде «Ахор шынаазы» дээн. Израильчилер Хананни эжелеп эгелээш, ол черге айыыл-халапка таварышкан (Иис. 7:24-26 көр). ** 2:15 Бо сестерин болгу дег өске уткалары мындыг: «Ырлай бээр», «Томаарый бээр». * 2:16 Ваал — хананей бурганның ады, «Дээрги» азы «ээ» дээн уткалыг. * 2:22 Изреел — мында бүгү Израильге хамааржыр ойзу адаан ат. 1:11-ге немелде тайылбырны көр. * 3:1 Азы: «Өске кижин аңаа ынак». ** 3:1 Үзүмнүг боовалар — олар хананей бурганнарга мөгери-биле харылзалыг бооп чадавас. * 3:4 Эфод — Бурганның бараалгакчыларының Оон күзел-соруун билип алырынга дузалаар херексел (Хост. 28:6-30; Башт. 8:27; 17:5 көр).

2:14 Иез. 20:35 || Иса. 40:2 2:17 Хост. 23:13; Зах. 13:2 2:18 Иса. 54:10; Иез. 34:25; 37:26 || Иса. 2:4; Иез. 39:9; Мих. 4:3 2:19 2 Кор. 11:2 2:20 Иер. 31:34 2:23 Ос. 1:10 || Ос. 1:6 || 1 Пет. 2:10 || Ос. 1:9 || Рим. 9:25 3:2 Лев. 27:16 3:5 Иер. 50:4 || Иер. 23:5; 33:15; Иез. 34:23 4:1 Иса. 3:14; Мих. 6:2 4:3 Иса. 24:4; Иер. 4:28; Иоил 1:10 || Иоил 1:18; Соф. 1:3

⁴ «Кым-даа өске киж-биле маргышпазын, кым-даа өске кижини сойгалавазын. Бурганның бараалгакчызы, Мен сээң-биле чартылдажыр мен!» ⁵ Хүндүс-даа буураар сен, Бурганның медээчизи дүне-даа сээң-биле кады буураар. Сээң иенңи* база узуткап каар мен. ⁶ Мээң чонум билииниң четпезинден кырдырып аар; билигни хүлээп көрбээн боорунга, Мен база сени Меңээ бараалгаар кылдыр хүлээп көрбөс мен, Бурганның хоойлузун уттупкан боорунга, Мен база сээң ажы-төлүннү уттуптар мен.

⁷ Бараалгакчылар өзүп-көвүдээн тум-на, Меңээ удур бачыт үүлгедир дам баар-дыр; оларның ат-алдарын бак атче хуулдулар мен. ⁸ Олар Мээң чонумнун бачыт дээш өргүлдеринден аштанып-чемненир-дир, ынчангаш оларның сеткил-сагыжына чоннуң бачыттыг болуру тааржыр-дыр. ⁹ Чон-биле болур чүве бараалгакчыларны оюп эртпес, оруктары дээш Мен оларны кезедир мен, үүлгедиглериң өзугаар оларга кеземче онаар мен. ¹⁰ Олар чигеш, топтас, самырааш, өзүп-көвүдөс, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга бараан болуушкунун сагывас апаргаш, ¹¹ самыраан-дыр.

Мээң чонум арагага, эзиртир суксуннарга алзып алган-дыр. ¹² Ол кылып алган ыяш дүрүзүндөн айтыртынып турар-дыр, даягышкыны аңаа харыы бээр-дир. Самыраашкынның сүлдөзи оларны астырып каапкан боорга, олар Бурганындан ойталаан-дыр. ¹³ Олар даглар баштарынга өргүлдериң эккеп салып, тейлер кырынга бүгү улуг хөлөгелиг ыяштар адаанга айдызаашкын кылып турар.

Ынчангаш силерниң кыстарыңар самырап, кенээттериңер ашактарыңа өскерлип турар. ¹⁴ Ол кыстарыңарны, кенээттериңерни кезетпес мен, чүгө дээрге эр улузуңар боттары самын-садар

херээженнер-биле хойгажыр-дыр, дүрзү-бурганнар өргээлеринге самын-саткан улус-биле кады өргүлдөр салыр-дыр силер, а чүве билбес чон узуткаттырып турар-дыр.

¹⁵ Израильчилер, силер бодуңар самырап-даа турар болзуңарза, оода-ла Иудеяны бачытче кирибээр; Галгал хоорайже барбанар, Бет-Авенче* көдүрүлбөөр, дириг Дээрги-Чаяакчының ады-биле даңгыраглаваңар. ¹⁶ Израиль чөрүү бызаа дег дедир апарган-дыр, таанда-ла Дээрги-Чаяакчы ам ол чонну, хураган-нарын дег, чаагай одарга оыткаар бе?

¹⁷ Эфрем дүрзү-бурганнарга хандыкшаан-дыр, сен ам оон-биле үрелдешпе. ¹⁸ Оларның арагалаары кедерээн-дир, самыраашкыны хемчээл чок-тур, ол чоннуң чагырыкчылары ыянчыг чүүлге ынак-тыр. ¹⁹ Эфремни шуурган чалгын-нарынга ужуруп аппаар, израильчилер өргүлдериниң хайындан адын баксырадып аар».

Израильдиң шииттирери

5 ¹ «Бурганның бараалгакчылары, ол бүгүнү дыннанар, израиль чон, ол бүгүнү кичээнгейге ап көр, хаанның өг-бүлөзи, кулаанар ээктиринер; силерни ам шиидер-ле болгай. Мицпа хоорайга — какпа, Фавор дагга — чада салган четки бооп турдуңар. ² Силер Ситтимге ханы оңгар казып алдыңар*, а Мен силерни кезедир мен. ³ Эфремни билир мен, Израиль Меңээ ажык-көскү; Эфрем, самырап тур сен, Израиль, бужартап тур сен. ⁴ Үүлгедиглери израильчилерни Бурганың ээлдирбейн турар, самыраашкынның сүлдөзи оларның аразында турар-дыр, Дээрги-Чаяакчыны билбестер-дир. ⁵ Израильдиң адыргак чоруу бодунга удур херечилээр*, Эфрем бодунуң бузут-багы дээш кээп дүжөр, Иудея база олар-биле кады кээп дүжөр.

* 4:4 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «А сээң чонун Бурганның бараалгакчызы-биле маргышып турар ышкаш-тыр». * 4:5 Сээң иен — израиль күрүмени албаты чоннуң иези кылдыр ойзу адап көргүскен бооп чадавас. * 4:15 Бет-Авен — еврей дылдан оочулдурун, «Бузуттуң бажыны» азы «Дүрзү-бурган бажыны» дээн уткалыг, мында оон ыңай Вефил хоорайны ойзу адап көргүскен ат (Ос. 5:8; 10:5 көр). * 5:2 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Үймээнчилерниң өлүрүүшкүнү кедереп тур». * 5:5 Азы: «Израильдиң чоргааралы куду көрдүргөн».

4:6 У. ч. 10:21; Иса. 5:13 4:8 Лев. 10:17 4:9 Иса. 24:2 4:10 Лев. 26:26; Мих. 6:14; Агг. 1:6 4:11 У. ч. 20:1 4:12 Башт. 18:5 | Ос. 5:4 4:13 Иез. 6:13 4:14 Ы. х. к. 23:17 4:15 Ос. 9:15; 12:11; Ам. 4:4; 5:5 4:19 Иер. 4:11-12; 51:1; Ос. 13:15 5:1 Башт. 4:6 5:2 Сан. 25:2 5:4 Иса. 59:2 || Ос. 4:12 5:5 Ос. 7:10

⁶ Израильчилер шээр-даа, бода-даа малын өргүлгө салып, Дээрги-Чаяакчыны дилеп чорупкаш, тыппайн баар, Дээрги-Чаяакчы олардан ырай берген болур. ⁷ Олар Дээрги-Чаяакчыга өскерлип, сураc ажы-төл төрүп алган-дыр. Оларны бир ай дургузунда* ээлээн чери-биле кады чиптер».

Израиль биле Иудеяга удур дайын

⁸ «Гива хоорайга мыйыс этсиңер, Рама хоорайга труба этсиңер, Бет-Авенте дүвүрээзин чарлаңар: Вениамин, дайзын сээң артыңда тур! ⁹ Кеземче хүнү кээрге, Эфрем хоозурап каар. Ол бүгүнүң болуру чайлаш чок дээрзин Израильдин аймактарыңга медээлеп тур мен. ¹⁰ Иудеянын баштыңнары эээл чериниң кызыгаарын алгыдып, дүрүм үрээн улус-тур; Мен оларже килеңимни суг дег төгөр мен. ¹¹ Эфрем дарладып, шииткелге бастырган-дыр, чүгө дээрге хоозун дүрүз-бурганнары эдгерген-дир*. ¹² Эфремни үзүт-ховаган дег чиир мен, Иудеяны курт дег чиир мен. ¹³ Эфрем — бодунуң аарыын, Иудея — бодунун балыын көрүп каан, Эфрем Ассириядан дуза дилеп, өндүр улут хаанче* элчиннерин ыткан. Ынчалза-даа ол силерни экиртип шыдавас, балыңнары эмнеп шыдавас. ¹⁴ Чүгө дээрге Эфремге арзылаң дег мен, Иудеяга араатан аң дег мен. Ийе, Мен оларны үзөрлеп каапкаш, алгаш чоруй баар мен — кым-даа оларны камгалап шыдавас. ¹⁵ Олар буруузон билинмээн шаанда, Мени дилеп эгелевээн шаанда, Мен турар черимче дедир чоруй барайн.

6 ¹ Олар хилинчекке бүргеткеш, Менче чүткүп эгелээр*.

Дээрги-Чаяакчыже эглиишкин

Барып, Дээрги-Чаяакчыже эглиили! Ол бисти аартып каан — Ол бисти экиртип каар; бисти балыглап каан — балыгларывысты шарып бээр; ² ийи хонук эртерге, Ол бисти диргизер, үшкү хүнде Ол бисти бут кырынга тургузуп каар, ынчан

Аңаа шынчы амыдырап, Ону билип алып бис. ³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчыны билип алырынче чүткүп көрээли. Ол биске даң хаяазы дег ыяап-ла көстүп кээр, Ол бисче чаыс ышкаш — черни сугтарган часкы чаыс ышкаш чедип кээр.

Бурганга бердинмээн улус

⁴ «Эфрем, сени канчаайн? Сени канчаайн, Иудея? Силерниң энерелиңер эртенги туман дег, эрип каар шалың дег. ⁵ Ынчангаш өлүм биле узуткаашкыны медээлээр дээш, силерже медээчилеримни чорудуп турдум; Мээң шииткелим чырык дег чайынналдыр чырып кээр. ⁶ Өргүлдү эвес, а энерелдиг боорунары күзеп тур мен, улустуң Бурганны билип алырын оларнын бүрүн өрттөткөн өргүлдеринден артык күзеп тур мен. ⁷ А олар, өске улус ышкаш*, чагыг-керээни үрөп, Менээ өскерилди. ⁸ Галаад — бузут үүлгедикчилериниң ханга борашкан хоорайы. ⁹ Дээрбечилерниң кижини кедеп турары дег, бараалгаччыларнын бөлүгүлели Сихем чедер орукка кижилер өлүрүп, бузут үүлгедип турар. ¹⁰ Израиль чонда чүдөк-бужар чувени көрүп тур мен. Эфрем самыырап турар-дыр, Израиль бужартап турар-дыр. ¹¹ Иудея, сеңээ база дужут ажаар үени доктаадып каар! Мен Бодумнун чоңумга эки чолду эгидер деп баарымга*.

7 ¹ Израильди эмнээр деп баарымга, Эфремниң кем-буруузу, Самариянын бузут-багы көстү берди. Олар мегелеп турар-дыр, оорлаашкын-даа болур-дур, дээрбечи-даа улусту кудумчуларга үптээр-дир. ² Оларнын бузуттуг үүлгедитлериниң шуптузун сактып алганынын медереп билбестер-дир; ам оларны ажыл-херектери бүргөп алган, оларны тода көрүп тур мен».

Эрге-чагырга тутканнарның бузут-багы

³ «Израильчилер боттарынын бузут-багы-биле — хаанны, оп-мегези-биле —

* 5:7 Еврей сөзүгүлдеде бо сөстөрниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ай чаазының байырлалы». * 5:11 Өске бурунгу сөзүгүлдеде «Чүге дээрге ол дужаалды күөстөкөндир» деп бижээн. * 5:13 Азы: «Иарев хаанче» (Ос. 10:6 көр). * 6:7 Азы: «Адам ышкаш». * 6:11 Азы: «Бодумнун чоңумнун туттурган улусун эгидип эккээримге».

5:6 Иса. 1:11; Ос. 6:6 5:8 Иер. 4:5; Ос. 8:1; 9:9 || Ос. 4:15; 10:5 || Иоил 2:1; Ам. 3:6 5:10 Ы. х. к. 19:14 5:13 4 Хаан. 15:19; Ос. 7:11; 8:9; 12:1 || Мих. 1:9; Наум 3:19 5:14 Ос. 13:7 5:15 Лев. 26:40-42 6:1 Ы. х. к. 30:1-10; 1 Хаан. 7:3; 3 Хаан. 8:48; Иоил 2:12 || Ы. х. к. 32:39; Иов 5:18; Ыд. ыр. 102:3; 146:3; Иер. 30:17 6:2 Ыд. ыр. 70:20 6:4 Ос. 13:3 6:5 Иер. 23:29 || 3 Хаан. 19:17 6:6 Мф. 9:13; 12:7 6:8 Ос. 12:11 6:9 Иис. 24:1 6:11 Иоил 3:13

нояннарны хөглөдип турар. ⁴ Олар шупту өскерликчилер-дир, оларнын күзээш-киннери, хлеб быжырыкчызынын суугузу дег, изип-хып тур, а хлеб быжырыкчызы суугузун чүглө далганын хоюткаш, оозу ажый бээр өйгө чедир одавас болгай. ⁵ Хаанывыстың байырлалынын хүнүнде нояннар халыыдап аарыгыгжеге чедир ижип алган, а хаан кочуургак улусче холун сунган. ⁶ Олар боттарынын кара сагышты-биле чүректерин суутуга дөмөй кылып аар; оларнын килеңи дүннү өтүр удуп хонар, а эртен ол чалбышталган от дег кыва бээр. ⁷ Олар шупту суугу ышкаш изий бергеш, боттарынын баштыннарын сыырып турар; оларнын бүгү хааннары дүжүлгелеринден кээп дүжүп турар, оларнын чангызы-даа Менден дуза дилеп кыйгырбады.

⁸ Эфрем өске чоннар-биле холужа берген-дир, ол бир талазы чиг хаарган далган дег апарган-дыр. ⁹ Хары улус оон күжүн чип турган, а ол эскербээн, оон бажы көгөрө берген, а ол билбейн турар. ¹⁰ Израильдин адыргак чоруу бодунга удур херечилээр; ол бүгү болуп турда-ла, Дээрги-Чаяакчы Бурганынче ээлбес-тир, Олче чүткүвес-тир. ¹¹ Эфрем болза мелегей, сарыыл чок көгө-буга дег-дир: дуза дилеп, бирде Египетти кыйгырып, бирде Ассирияже барып турар-дыр. ¹² Израильчилер дуза дилеп чоруптарга, Бодумнун четкимни оларже хөмө салыр мен, дээрнин куштарын дег, дүжүр октаар мен, оларнын чыылганын дыннааш, бектеп каар мен*.

¹³ Менден ырай бергени дээш олар ат болур, Меңээ удур үймээн үндүргени дээш олар узуткаттырып аар. Ол чонну камгалаар деп турдум, а олар Мээн дугайымда меге чүве чугаалажыр-дыр. ¹⁴ Олар орун-дөжээнге човууртап чыг-каш, кажан-даа боттарынын сеткил-чүрээнден Менден дуза дилеп кыйгырбады; олар чыглып турза-даа, чүглө далган-тараа чииринге, арага ижеринге өйле-жит, Менден ойталаар болду. ¹⁵ Оларны билиндир сургап, күш киир быжыглап

турган мен, а олар Меңээ удур бак чүве бодаар-дыр. ¹⁶ Олар кымче-даа эглип кээп турду, чүглө Дээди Өрүкү Бурганче ээлбеди; олар ыргак-дагыр согуннар дег апарды; оларнын нояннары аксы-дылынын каржы-багы дээш хылышка шаштырып аар, ынчан Египеттин чону оларны кочулап-шоодар».

Израиль политиктиг база шажынчы бачыттары дээш кеземче алып

8 ¹ «Трубадан эдис! Израильчилер Мээн чагыг-керээмни үрээн, Мээн хоойлумга чагыртпаан боорга, Дээрги-Чаяакчынын черинче* эзир шүүргедеп келген дег-дир. ² Олар Менден дуза дилеп: „Бурганывыс! Израильчилер бис Сени билип алдывыс!“ — деп кыйгырар. ³ Израиль чон буяндан ойталады; дайзын ам ону истеп сүрер. ⁴ Израильчилер хааннары Мээн дужаалым чокка боттары дүжүлгеге олуртуп турган, нояннарны Мээн чөпшээрелим чокка шилип ап турган. Боттарынын алдын-мөңгүндөн дүрзү-бурганнар шуткуп ап турганнар, ынчангаш узуткаттырып аарлар. ⁵ Самария, сээң дүрзү-бугажынын хүлээп көрбөдим!⁶ Мээн килеңи израильчилерге кыптыкты: кажанга чедир арыгланып ап шыдавастарыл?! ⁷ Ол бугажыкты Израиль боду кылган болгай. Ону север кижиге шуткаан, ынчангаш ол бурган эвес-тир; Самариянын бугажы буступ каар!

⁷ Израильчилер салгын тарып алгаш, шуурган ажаап аар; үрезин бербес сыптан далган-тараа ажаап алдынмас, далган-тараа ажааттынар-даа болза, ону хары улус чиир. ⁸ Израиль чон сыыргырып алган, ол ам өске чоннар аразында ажык чок чүүл дег. ⁹ Олар Ассирияже дуза дилеп чорупкан, чааскаан улчуп чоруур черлик элчиген ышкаш. Эфрем хары улустун ынакшылын төлевир берип тургаш, садып алган. ¹⁰ Израильчилер өске чоннарга төлевир үлөп берип турган-даа болза, Мен оларны бөле сүрүп эккээр мен, ынчан олар удавайн хары

* 7:12 Еврей сөзүглөдө бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Оларнын чыгыжынын дыннаанын ёзугаар кезедир мен». * 8:1 Азы: «Дээрги-Чаяакчынын өргээзинче». * 8:5 Азы: «Самария, сээң дүрзү-бугажыктың сени каапкаш баар».

7:7 4 Хаан. 15:10, 14, 25, 30 7:8 Бд. ыр. 105:35 7:9 Иса. 42:25 7:10 Ос. 5:5 7:11 4 Хаан. 17:3-4; Ос. 5:13 7:12 Иез. 12:13 7:14 Бд. ыр. 77:36-37 7:16 Бд. ыр. 77:57 8:1 Иер. 4:5; Ос. 5:8 || Бл. х. к. 28:49 8:2 Мф. 7:21-23 8:4 3 Хаан. 12:20; Ос. 7:7 8:5 3 Хаан. 12:28; Ос. 10:5; 13:2 8:7 Ос. 10:13 8:8 4 Хаан. 17:6 8:9 Ос. 5:13; 7:11 || Иер. 2:24; Иез. 16:33-34

нояннарнын база хаанның дарлалын-
дан хинчек көрүп эгелээрлер.

¹¹Эфрем бачыт дээш өргүл салыры-
биле хөй-ле бедигээштер тудуп алган, а
оон оларны бачыт үүлгедири-биле ажыг-
лап турган. ¹²Мен израильчилерге Бо-
думнун хөй хоойлуларынын бижип-даа
берген болзумза, олар боттарынга ха-
мааржыр кылдыр хүлээп көрбөс ийик.
¹³Олар Дээрги-Чаяакчыга өргүл кылдыр
эйт эккеп салгаш, чип аар. Оларның өр-
гүлдери Меңээ таарымчалыг эвес; Мен
ам оларның бузудун бодап келгеш, ба-
чыттары дээш кезедир мен: олар Еги-
петче эглип кээр. ¹⁴Израиль бодунун
Чаяакчызын уттупкаш, ордулар тудуп
алган-дыр; Иудея хөй быжыгладыг хоо-
райлар тудуп турар-дыр, ынчалза-даа
Мен ол хоорайларже отту ыдыптар мен,
а от ордуларны чиптер».

*Израильдин өөрүшкүзү
ажыг-шүжүг бооп хуула бээр*

9 ¹Израиль, өөрбейн көр, өске чо-
нар ышкаш байырлап-хөлгөсө, чүгө
дээрге самырааш, Бурганындан ойта-
лаан-дыр сен, хамык тараа шаңнарын-
га* самыын-садар чорук дээш телемир
алырынга ынак-тыр сен. ²Израильчи-
лер боттарынын далган-тараазын, оли-
ва чимизин чип шыдаас, боттарынын
виноград арагазынга идегели боттанмас.
³Олар Дээрги-Чаяакчынын черинге курт-
тап артпас. Эфрем Египетче дедир чо-
руптар, Ассирияга база арыг эвес аш-
чем чиир. ⁴Олар ынчан Дээрги-Чаяак-
чыга арагазын өргүп кутпас, оларның
өргүлдери Аңаа таарымшпас, өргүл аш-
чеми оларга хөөржүдүлгө аш-чеми дег
болур — ону чиген бүгү улус арыг эвес
апаар, чүгө дээрге оларның аш-чеми
чүгө боттарынын чииринге ажыглат-
тынып, Дээрги-Чаяакчынын өргээзин-
че кирбес.

⁵Байырланчыг чыыш хүнүндө,
Дээрги-Чаяакчыга турсакааткан байыр-
лал хүнүндө канчаар силер? ⁶Израильчи-
лер чылча шаптырымышкындан чайлай
берзе-даа, Египет оларны чыгаш, Мем-

фиске хөөржүдүп каар. Оларның мөнгүн-
ден кылган улут үнелиг чүүлдерин ша-
гар-оът дуй аптар, чадырларынга тенниг
үнүштер үнүп кээр.

⁷Кеземче көөр хүннери келген дээр-
зин израильчилер билип алзын. Бурган-
нын медээчииз мелегей бе? Бурганның
Сүлдезинге башкарткан кижиге угаан-
ын ышкынган бе? Сээң хөй санныг бу-
зуттуг үүлгедиглерин дээш, өндүр улуг
өжээннешкек чоруун дээш Бурганның
медээчилери ындыг улус кылдыр көс-
түр-дүр. ⁸Бурганым Бодунун медээчи-
зин Эфрем чоннун доскуулчузу кыл-
дыр томуйлаан, ынчалза-даа оон бүгү
оруктарында какпа салып каан, аңаа
өжээннин улус оон Бурганынын өргээ-
зинде-даа бар. ⁹Израильчилер боттар-
ынын бузуттуг үүлгедиглерин, Гивага
болуп турганы дег, күштелдирип ал-
ган-дыр, Бурган оларның кем-буруу-
зун бодап келгеш, бачыттарынын ужун
кезедир.

Израильчилер ажы-төл чок артар

¹⁰«Мен Израильди тып аарымга, ол
ээн кургаг ховуда үнгөн виноград дег
турган, сээң ада-өгбөңни фиға ыжы-
нын бижар өйү келген баштайгы чимизи
дег кылдыр көрүп каан мен. А олар Фе-
гор дагга чедип келгеш, Ваал дээр ыян-
чыг бурганга боттарын бараалгатканнар,
ынакшың берген дүрзү-бурганы дег, чү-
дек-бужар апарганнар.

¹¹Эфреминң ат-алдары куш ышкаш
ужуп чоруй баар — ажы-төл төрүттүн-
мес, херээжен улус иштелбес база бо-
жуvas. ¹²А ажы-төлүн өстүрүп-даа аар
болза, чаңгызын-даа дириг арттырбас
мен, олардан хая көрнү бээримге, ат бо-
лурлар!»

¹³Мээң көргөним ёзугаар Эфрем,
Тир хоорай ышкаш, кайгамчык эки чер-
де турар-дыр, ындыг-даа болза, Эфрем
бодунун ажы-төлүн өлүрүкчүжө үндү-
рер уjurга таваржыр. ¹⁴Дээрги-Чаяак-
чы, оларга бээр дээн чүвөңни берип көр.
Божуп-төрүвөс ижин-хырынның, соглуп
калган эмиглиг кылып каап көр.

* 9:1 Шаңнар — улус шак ол черлерге Ваалга мөгейип, оларга элбек дүжүттү ол хайырлаан деп бодап турган.

8:13 Иер. 7:21 || Иер. 14:10 || Ы. х. к. 28:68 8:14 Ы. х. к. 32:18; Иса. 17:10; Иер. 3:21 || Иер. 17:27; Ам. 2:5 9:1 Ос. 2:5 9:3 Ы. х. к. 28:68; Ос. 8:13 || Иез. 4:13; Дан. 1:8 9:4 Ы. х. к. 26:14 || Сан. 19:11-22 9:7 4 Хаан. 9:11; Иер. 29:26 9:8 Иез. 3:17; 33:7 9:9 Башт. 19:22; Ос. 10:9 || Иер. 14:10; Ос. 8:13 9:10 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1; Мф. 21:33 || Сан. 25:1-5; Ыд. ыр. 105:28 9:13 Ос. 14:1

¹⁵ «Израильчилерниң бүгү бузуду — Галгалда, анаа оларны көөр хөңнүм чок апарган; бүгү бузуттуг үүлгедиглери дээш оларны Бодумнуң черимден* үндүр ойладыптар мен, оларга моон сонгаар ынак болбас мен; оларның нояннары шуптузу Менден ойталаан болгай. ¹⁶ Эфрем буураан, дазылы кургап калган үнүштүн чимис бербези дег, израильчилер база үрө-төл чок болур, а бир эвес божуп-төрүүр-даа болза, оларның иштинге боттанган күзенчиг үрө-төлүн өлүрүп каар мен».

¹⁷ Бурганым олардан ойталаар, чүге дээрге Ону тооп дыңнавааннар-дыр; олар өске чоннар аразынга улчуп чоруп бээр.

Хаанның база дүрзү-бугажыктың төнчүзү

10 ¹ Израиль — чечектелген винограды сывы, ол хөй чимис берип турар; оон чимизи көвүдээн тудум, улам хөй өргүл бедигээштери тудуп аар, оон чери эки болган тудум, даш көжээлерин каастаары дам баар. ² Израильчилерниң сеткил-чүрээ Дээрги-Чаяакчыга шынчы эвес, ол кем-буруузу дээш олар кеземче алыр; Дээрги-Чаяакчы оларның өргүл бедигээштерин үрөп кааптар, даш көжээлерин чуура шавар.

³ Израильчилер ынчан: «Бисте ам хаан чок-тур, Дээрги-Чаяакчыдан-даа кортпайн турган болгай бис. Хаан турар-даа болза, ол биске кандыг ажык-дузалыгыл?!» — дижир. ⁴ Олар хоозун сөстөр чугаалап, меге дангырак берип, өске чоннар-биле эвилелдешип турарлар, андазын чарган черде үнген хоран оят дег, чөптүг шииткелди хажыдып турарлар*.

⁵ Самарияның чурттакчылары Бет-Авенде дүрзү-бугажыкка мөгөөр дээш барып турар; ол дүрзүгө мөгөөр чон-даа, оон өөрүп турган бараалгакчылары-даа оозу дээш кажыдап, ыглажыр. Чүге дээр-ге дүрзүнүн каас-чаражын чок кылып каар, ⁶ оон бодун Ассирияже — өндүр улуг

хаанга* белек кылдыр — алгаш баар; Эфрем бак атка кирер, бодунун кара сагыштыг бодалынын ужун Израильдин ады баксыраар. ⁷ Самарияның хааны, сугда салдаан чарты дег, чиде бээр.

⁸ Бет-Авенде мөгөйишшин кылыр бедик черлерни — израиль чоннун бачыт үүлгедип турар черлерин үрөп бузуп кааптар. Израильчилернин өргүл бедигээштеринге тенниг үнүштер биле бок сиген үнүп кээр; олар дагларга: «Бисти дуглай дүжүңер!» — деп, тейлерге: «Бисче көзү дүжүңер!» — деп чаннныр.

⁹ «Израиль, Гиваның үезинден бээр бачыт үүлгедип келген сен; израильчилер ол хөвээр артып калган; Гивага шак ол бак сагыштыг улусту дайын таварбас бе? ¹⁰ Израильчилерни күзээним эзугаар кезедир мен, өске чоннар оларга удур чыгылып кээр, ынчан ийи кемниг херээ дээш олар хүлүттүрүп аар.

¹¹ Эфрем — өөрөдип каан, тараа бастыраарына ынак инек-тир, оон быжыг мойнунга хомутту Мен Бодум кедирер мен; Эфреми мунар мен, Иудея — чер андарар, Израиль — чер илииртээр. ¹² Чөптүг-шынның чорукту бодуңарга тартып алынар — енерелди ажаап аар силер; кур черни андарынар, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчыже чүткүүр үе келгендир — Ол чедип келгеш, шын шииткелди силерге чагдырар.

¹³ Бузутту болбаазыраттынар, оон кем-буруу ажаап алгаш, мегениң дүжүдүн чип алдынар, чүге дээрге бодуңарның орууңарга, эндерик аг-шеринерге идегеп турдуңар. ¹⁴ Сээң чонуңга удур чаа-дайын үнер, Салманның* Бет-Арбел хоорайны тулчуушкун үезинде үрөп бускаш, аваларны ажы-төлу-биле катый чылча октап-шывадап турганы дег, сээң бүгү шивээлериниң үрөп бузуп каар! ¹⁵ Үүлгеткен кедергей бузудуңар дээш Вефилдин чурттакчылары силерни ынчаар бак аажылаар».

11 ¹ Израильдин хааны даң хаязында-ла өлүп каар.

* 9:15 Азы: «Бодумнуң өргээмден». * 10:4 Азы: «Ынчангаш Бурганның шииткели болур». * 10:6 Азы: «Иарев хаанга» (Ос. 5:13 көр). * 10:14 Салман — азы моав хаан Саламану азы ассирий хаан Салманассар V бооп чадаас.

9:15 Ос. 4:15; 12:11; Ам. 4:4; 5:5 9:17 Ы. х. к. 28:64-65 10:1 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1; Мф. 21:33

10:5 3 Хаан. 12:28; Ос. 4:15; 8:5; 13:2 10:8 Лк. 23:30; Ажыл. 6:16 10:9 Башт. 19:22; Ос. 9:9

10:11 Иер. 46:20 10:12 У. ч. 11:19; Гал. 6:8 || Иер. 4:3 10:13 Ос. 8:7 10:14 4 Хаан. 17:3-4 || Иса. 13:16

11:1 Ы. х. к. 7:8 || Хост. 4:22; Иер. 31:9; Мал. 1:6 || Мф. 2:15

Израиль чон — Бурганның ынак төлү

«Израиль аныяк турда, аңаа ынак апарган мен, Бодумнун оглумну Египеттен үндүр кыйгырып алган мен.

² Израильчилерни медээчилерим кыйгырып турда-ла, олар ырап, Ваал бурганның дүрзүлөринге өргүлдөр эккеп салып, шуткуп, чазаан дүрзүлөргө мөгейип, айдызаашкын кылып турганнар.

³ Мен Бодум Эфремни кылаштаарыңга өөредип кагдым, холумга көдүрүп алгаш чоруп турдум, а израильчилер оларны Мээң экиртир эмнеп турарымны билбеди. ⁴ Кижизиг, ынакшылдыг харылзаалар-биле оларны хаара тудуп алган мен; оларныч моюннардындан дөңгүнү ужулган дег болган мен, эккекеш*, ашчемни оларга салып берип турган мен.

⁵ Израиль Египетче дедир ээп чоруур*, Ассирия ону чагырар, чүгө дээр-ге ол Менче эглиринден ойталаан-дыр.

⁶ Ооң хоорайларын кылыш кезе шавар — ооң хаалгазының дээктерин үрөп, кара сагыштыг бодалдары дээш израильчилерни сырыптар. ⁷ Мээң чонум Менден ойталаарын кызып турар-дыр, медээчилерим оларны бедикче кыйгырарга-даа, өрү көдүрлүр кижжи чок-тур*.

⁸ Эфрем, сенден канчап ойталаар мен? Израиль, сени канчап өскөлөргө бериптер мен? Сени, Адма хоорайны дег, бак аажылаар мен бе, Цевойим хоорай-биле кылган чүвемни сенээ хамаарыштыр кылыр мен бе*? Мээң бүгү кээргелим кыптыга берди, бодал-сагыжым өскерлип, ⁹ Бодумнун киленим ёзугаар кылбас мен, Эфремни база катап узуткавас мен, чүгө дээрге Мен — кижжи эвес, а силернин араңарда ыдыктыг Бурган мен; силерге хорадап келбес мен*. ¹⁰ Израильчилер Дээрги-Чаяакчыны эдерип чоруптар, Ол

арзылаң ышкаш ырланыр; Ооң ырланганын дыңнааш, ажы-төлү сырбаш дээш, барынын чүктөн чедип кээр. ¹¹ Олар Египеттен — бора-хөкчөп ышкаш, Ассириядан — көгө-буга ышкаш ужуп чедип кээр; оларны боттарының аал-ораннарыңга чурттадып каар мен». Дээрги-Чаяакчының меделгээн чүвези ол-дур.

Иаковтун салгалы Бурганга шынчы эвес

¹² «Мени Эфрем меге-биле, израиль чон — авыяас чоруу-биле бүзээлеп алган; Иудея шынчы ыдыктыг Бурганындан аза берген*».

12 ¹ Эфрем хат кадарып, өрттендир чигир хатты сүрүп турар, хунну бадыр мегени, хоозураашкынны көвүдөдип турар. Израильчилер Ассирия-биле-даа эвилелдежи, Египетче-даа белек кылдыр олива үзү чорудуп берип турар.

² Дээрги-Чаяакчы Иудея-биле база чаргылдажып турар, Ол Иаковтун үресалгалыңга ооң оруктары дээш, үүлгөткен херектерин барымдаалап, кеземче онаар. ³ Иаков иезиниң иштинге-ле бодунуң акызын ажып эрткен*, а күш-шыдалы четчи бергеш, Бурган-биле сегирчип алган. ⁴ Ол Бурганның төлээзи-биле хүрешкеш, тиилеп кааш, Бургандан ачыбуян дилеп, ыглап турган; Вефилге Бурган анаа* ужуражып, чугаалашкан.

⁵ Дээрги-Чаяакчы — Аг-шериглиг Бурган-дыр, Оон ат-дужаалы — Дээрги-Чаяакчы. ⁶ Сен бодунуң Бурганыңче эглип кел, ээ-хайыралыг база чөптүг бол, Аңаа кезээде идеге.

⁷ Хананей садыгжылар шын эвес деңзилээр деңзи тудуп алгаш, улустан чүве мегелеп чииринге ынак. ⁸ Эфрем: «Мен-даа олар ышкаш байыдым, эт-хөрөңги чыып алдым. Мээң бүгү ажыл-херээмден

* 11:4 Азы: «Эптиг-ээлдээ-биле». * 11:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Дедир ээлбес» деп бижээн. * 11:7 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мээң чонум Менден ойталаарыңдан могап-шылааш, Дээди Өрүкү Бурганны кый деп, Мени шупту чаңгыс эптиг алдаржыдар». * 11:8 Адма биле Цевойим — Бурганның Содом болгаш Гоморра хоорайлар-биле кады узуткап каан хоорайлары (Э. д. 14:8; Ы. х. к. 29:23 көр). * 11:9 Азы: «Хоорайже чедип келбес мен». * 11:12 Еврей сөзүглелде бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Иудея ам-даа Бурганга бердинип, ыдыктыг Бурганга шынчы турар». * 12:3 «Ажып эрткен» деп кылыг сөзү еврей дылда Иаков деп атка дөмей дыңналыр (Э. д. 25:26; 27:36 көр). * 12:4 Өске бурунгу сөзүглелде «аңаа» эвес, а «биске» деп бижээн.

11:3 Хост. 15:26 11:4 Ин. 6:44; 12:32 || Хост. 16:14-31 11:9 Сан. 23:19 || Иса. 12:6 11:10 Иса. 31:4 || Иса. 11:11; Мих. 7:12; Зах. 8:7 11:11 Иса. 60:8; Зах. 10:10 12:1 Иса. 44:20 || Ос. 5:13 12:3 Э. д. 32:24-32 12:4 Э. д. 28:12, 19; 35:9, 15 12:5 Хост. 3:15 12:6 Мих. 6:8 12:7 Ам. 8:5; Мих. 6:11 12:8 Зах. 11:5; Ажыд. 3:17

улус хоойлуга удурланышкак, бачыт деп санадыр чүү-даа чүве тыппас» — деп чугаалаан.

⁹ «А Мен Египетке чурттап турган үенден бээр сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болгай мен; байырлалдар хүннеринде дег*, сени база катап чадырларга чурттадып каар мен. ¹⁰ Мен Бодумнун медээчилерим-биле чугаалажып, оларже чоруткан көстүүшкүннеримни көвүдөдип, медээчилерни дамчыштыр чонну сагындырып турган мен*. ¹¹ А Галаад бутутка бердинген-дир, ооң чону чөгөнчиг улус апарган-дыр. Олар Галгалга өргүл кылдыр бугажыктар салып турган-дыр, оларның өргүл бедигээштери андарган шөлдө оваалай чыгган даштар дег-дир».

¹² Иаков Арам дээр чуртче дөзе берген; Израиль анаа күдээлеп, кадайы дээш ажылдап берип, өгленир дээш хой кадарып турган. ¹³ Дээрги-Чаяакчы израиль чонну Египеттен медээчизин дамчыштыр үндүрө бергеш, база-ла медээчизин дамчыштыр кадагалап турган. ¹⁴ Эфрем Дээрзизин дыка-ла хорадактан, өлүркүчү чоруу дээш буруузуң ол боду чүктээр, Дээрзизин куду көргени дээш, Дээрги ооң бодун куду көрдүрер.

Дээрги-Чаяакчы Израильди үзөрлөп кааптар

13 ¹ «Эфрем чүве чугаалаарга, улус сүрээдеп, сирилээр турган; ол Израильге бедик турушту ээлеп алган, ынчалза-даа Ваал бурган дээш буруудап, өлүп калган. ² Ам израильчилернин бачыт үүлгедири дам барган-дыр: ус-шевер улус оларга дүрзү-бурганнарны мөңгүнден шуткуп, чогаадып кылып берип турар-дыр; израильчилер оон дүрзү-бурганнар-биле чугаалажып, оларга өргүлдөр салып турар-дыр; кижилер шуткумал бугажыктарны ошкап турар-дыр! ³ Ол чоруу дээш израильчилер

эртенги туман ышкаш дүрген эстип чиде бээр, олар эрип каар шалын дег, шандан хадаан тараа саваны дег, хоолайдан үнген ыш дег апаар.

⁴ А Мен — египет черге турган үенден бээр, сээң Дээрги-Чаяакчы Бурганың болгай мен, сен Менден өске Бурган билбес сен, Менден өске Камгалакчы-даа чок. ⁵ Ээн кургаг ховуга, кадып калган черге сенче сагыш салып турган мен. ⁶ Одар-белчирилг апаргаш, израильчилер тодуг-догаа болу берди, а тода бергеш, туразы улгадып, Мени уттуту.

⁷ Мен оларга арзылаң дег болур мен, пар дег, орук чанынга кедээр мен.

⁸ Оларже оолдарын оскунган кыс адыг дег халдааш, хөрөк-чүрөөн үзөрлээр мен; арзылаң ышкаш чиир мен; черлик аң-араатан оларны үзөрлөп кааптар.

⁹ Израиль, сээң ууткаттырар үен келди, чүгле Мен сенээ дузалап боор мен. ¹⁰ Сээң хааның ам кайдал? Ол сени бүгү хоорайларыңга камгалап алзын че! Баштыңнарың кайдал? Сен: „Биске хаандан, ноянардан берем!“ — деп дилеп турдуң чоп. ¹¹ Мен килеңней бергеш, сенээ хаанны бердим, хорадай бергеш, ону хунаап алдым. ¹² Эфреминң кем-буруузуң доннай баглап каан, ооң бачыдын шыгжап каан — Мен ону утпас мен. ¹³ Эфрем угаан чок оол-дур, херэжең кижини ону божуп чыдырда дег, ол хилинчектенип турар, ынчалза-даа хырындан үнер хөңнү чок-тур. ¹⁴ Мен израильчилерни өлүгдөр оранының эрге-чагыргазындан адырар мен бе? Чок, оларга кээргел көргүспес мен! Өлүм, сээң хамчык аарың кайыл? Алдыы оран, сээң халдавырлыг аарың кайыл?*

¹⁵ Эфрем акы-дунмазынга бодаарга, өзүгөн-даа болза, өрттендир чиир хат чедип кээр — ээн кургаг ховудан Дээрги-Чаяакчының хады көдүрлүр, ынчан ол хат Эфреминн суунун бажын соолдуруп

* ¹²⁻⁹ Чадырлар байырлалының дугайында чугаалап турар (Лев. 23:39-43 көр). * ¹²⁻¹⁰ Еврей сөзүгүлде бо сестерниң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Медээчилерни дамчыштыр угаадыглыг чугаалар-биле чугаалап турган мен». * ¹³⁻¹⁴ Бо домактың болгу дег өске утказы мындыг: «Израильчилер, силерге Мен өлүмнүг хамчык аарыг дег болур мен, алдыы оранче аппаар халдавырлыг аарыг дег болур мен».

¹²⁻¹¹ Ос. 6:8 || Ос. 4:15; Ам. 4:4; 5:5 ¹²⁻¹² Э. д. 28:5; 29:20 ¹²⁻¹³ Хост. 12:50-51; Ыд. ыр. 76:21

¹²⁻¹⁴ 4 Хаан. 17:17 ¹³⁻¹ Ос. 11:2 ¹³⁻² 3 Хаан. 12:28; Ос. 8:5; 10:5 ¹³⁻³ Ос. 6:4 || Ыд. ыр. 1:4; 36:20

¹³⁻⁴ Хост. 20:3; Иса. 43:11; 45:21 ¹³⁻⁵ Ы. х. к. 8:15; 32:10 ¹³⁻⁶ Ы. х. к. 8:12-14; 31:20;

Ыд. ыр. 77:11; 105:21; У. ч. 30:9 ¹³⁻⁷ Иер. 5:6; Ос. 5:14 ¹³⁻⁸ 2 Хаан. 17:8; У. ч. 17:12; Ыы. 3:10

¹³⁻¹⁰ 1 Хаан. 8:5, 19 ¹³⁻¹¹ 1 Хаан. 8:22; 15:23 ¹³⁻¹² 4 Хаан. 19:3 ¹³⁻¹⁴ Ыд. ыр. 48:16; Иса. 25:8; 26:19;

Иез. 37:12 || Иез. 9:10 || 1 Кор. 15:55 ¹³⁻¹⁵ Иер. 4:12; 51:1; Иез. 19:12; Ос. 4:19

каар, булаан кадырып каар; ол хат Израильдин эртин-байлаан үптээр, оон бүгү үнелиг чүүлдериниң шыгжамырын куругладыр.

14 ¹ Самария бодунуң буруузун чүктээр, чүге дээрге бодунуң Бурганынга удур тура халаан-дыр; израильчилер хылыштан кырлып калыр, оларнын чаш төлдерин черже чылча октап, сааттыг херээжен улун одура шаап каар.

*Чон бачыдын миннир болза,
Бурган аңаа ачы-буян хайырлаар*

² «Израиль, Дээрги-Чаяакчы Бурганыңче эглип кел, чүге дээрге кем-буруун дээш кээп дүшкен-дир сен. ³ Мөргүүр сөстериңер боданып алгаш, Дээрги-Чаяакчыже эглип кээп, мынча деңер: „Хамык кем-буруувусту өршээп, эккээр чүүлүвүстү ээ көрнүүшкүн-биле хүлээп ап көрөм, аксы-сөзүвүстүң макталын өргүл кылдыр Сенээ эккээр бис. ⁴ Ассирия бисти камгалавас, дайынчы айттарывысты мунмас бис, холувустуң кылыгларын ‘Бурганывыс’ деп адавас бис, чүге дээрге өскүс улуска чүгле Сен ээ-хайыралыг болгай сен“.

⁵ Менден ойталаар чоруктан оларны экирттир мен, оларга сеткилим ханызындан ынак болур мен, чүге дээрге Мээң киленим олардан чайлай берген-дир. ⁶ Мен Израильге чаас-шалың дег болур мен, ол ынчан лилия дег чечек-телир, Ливан дагда пөш дег, дазылдары тарай өзер; ⁷ ооң будуктары чаттылдыр херлир, ол чараш-каазы-биле — олива ыяжы дег, чаагай чыды-биле — Ливаның пөжү дег апаар. ⁸ Ооң хөлөгезинге серииттенип олурган улус ээп келир, олар далган-тарааны эндере ажаап аар*, боттары виноград сывы дег чечектелип, Ливанның сураглыг арагазы ышкаш алдаржый бээрлер.

⁹ Эфрем, ынчан: „Дүрзү-бурганнарнын меңээ херээ чүл?“ — деп чугаалаар сен. Мөргүлүңге харыылап, сени карактап көөр мен, сенээ девээлиг ыяш дег болур мен; сенде бар ачы-буянның үнген дөзү мен.

¹⁰ Мерген угаанның кижиги ол бүгүнү билип алзын, сарыылдыг кижиги угаап билзин. Дээрги-Чаяакчының оруктары дорт болгай — чөптүг-шынның улус ол оруктап чоруптар, а үймээнчи улус аңаа чорааш, кээп дүжер».

* 14:8 Еврей сөзүглелде бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Олар тараа дег өзер».

14:14 Хаан. 18:12 || 4 Хаан. 8:12; Ос. 9:13; Ам. 1:13 14:2 Ос. 6:1; 12:6 14:3 Евр. 13:15 14:4 Ос. 5:13 || Ыд. ыр. 9:35 14:6 Иса. 27:6 14:10 Ыд. ыр. 106:43; Дан. 12:10

Иои́л меде́эчини́ң ному

Кирилде

Номунуң баштайгы ийи эгезинде Иои́л меде́эчи бодунуң чуртунче шартылааның коргунчуг халдаашкынын тодарадып бижээн. Меде́эчи шартылаа дугайында Бурганның Бодунуң ыдыпканы, оруунга таварышкан бүгү чүвени узуткап турар дайзынның аг-шерииниң дугайында дег чугаалап турар. (Мында шартылааның омур-хевирин дамчыштыр ёзулуг аг-шеригиниң халдаашкынын көргүскен деп удурланышкак бодал база бар.) Иои́л израиль чонга боттарының бачыттарын минниринче Бурганның кыйгырыын база оларның менди-чаагай чоруун эгидип, оларны Бодунуң Сүлдези-биле бүргээр деп Ооң азаашкынын дамчыдып турар.

Шартылааның халдаашкыны — Бурганның шииткелиниң хүнүнде болур чүвени баш бурунгаар көргүскени-дир (3-кү эге). Ол хүнде Дээрги-Чаяакчы бүгү чоннарга Ооң шилип алган чонунга чедирген хамык хора-багы дээш харысалга онаар. Буруулуглар кеземче алып, а Бурганның чону элбек ачы-буян алып.

1 ¹Дээрги-Чаяакчының Патуилдин оглу Иои́лге ажыткан сөзү бо-дур.

Мөөң шартылааның халдаашкыны

² Ирейлер, дыңнаңар, чер-чурттун бүгү чурттакчылары, кичээнгей салыңар! Силерниң чурттап турар үеңерде азы ада-өгбөнөрниң чурттап турган үезинде ол ышкаш чүве болган бе? ³ Ол дугайында ажы-төлүңерге чугаалап бериңер, а олар боттарының ажы-төлүңге дамчытсын, а оларның ажы-төлү дараазынга салгалга чугаалап берзин. ⁴ Шартылаа чиген соонда арткан чүвени чаш шартылаа чип турган, чаш шартылааның соонда арткан чүвени шерги чип турган, а шергинин соонда арткан чүвени чаш шерги төндүр чип каапкан.

⁵ Арагачылар, оттуп келгеш, ишкирнигип ыгланар. Виноград арагазы ижип турар бүгү улус, ооң чулуунуң ажыын ажып, ыгланар, чүге дээрге ону силерниң аксынардан хунаап алган-дыр. ⁶ Мээң черимче күштүг, санап четпес хөй чон келген-дир. Ооң диштери — арзылан диштери, азыглары — кыс арзыланны-ла. ⁷ Ол чон виноградым сыптарын хоозурадып каапкан, фи́га ыяштарымны сыйып

каапкан — ооң чөвүрээзин карттап кааптарга, будуктары агарып калган.

⁸ Качыгдал хевин кеткен, ынак эжиниң ажыын ажып турар кыс ышкаш ыглап-сыктанар. ⁹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинде далган-тараа болгаш арага өргүлү ам чок-тур. Дээрги-Чаяакчының бараан болукчулары, Бурганның бараалгакчылары качыгдап ыглажып тур. ¹⁰ Шөлдер хоозураан, чер ыглап чыдар, чүге дээрге тараа узуткаттыңан, виноград чулуу хайлып калган, олива ыяш кургап калган. ¹¹ Тараачыннар, муңгараңар, виноград ажаакчылары, ишкирнигип ыгланар. Шөлдерде арбай, кызыл-тас чок болган-дыр, ¹² виноград сыптары кургап, фи́га ыяштары кадып калган-дыр. Гранат, пальма ыяштары болгаш яблонылар шупту шөлде кургап калган-дыр, ыңчангаш кижги амытанның хөглээшкини соксаан-дыр.

Бурганга чаннырынче чонну кыйсырганы

¹³ Бурганның бараалгакчылары, качыгдал хевин кедип алыңар, ыглап-сыктанар. Өргүл бедигээжиниң мурнунда бараан болуп турар улус, ишкирнигип

^{1:3} Ы. х. к. 4:9; Ыд. ыр. 77:4 ^{1:4} Ы. х. к. 28:38, 42 ^{1:5} Иса. 24:11 ^{1:6} Ажыл. 9:8 ^{1:10} Иса. 24:4; Иер. 4:28; Ос. 4:3 || Иса. 24:7 ^{1:11} Иер. 14:4 ^{1:12} Иса. 24:11 ^{1:13} Иер. 4:8 || Иои́л 1:9; 2:14

ыгланар. Мээн Бурганымның бараан болукчулары, чедип келгеш, качыгдал хевин кеткеш, өргээге дүннү эрттиринер, чүге дээрге Бурганынарның өргээзинде далган-тараа болгаш арага өргүлдери ам чок-тур. ¹⁴ Ыдыктыг шээрлээшкинден доктаадынар, онзагай чыыштан чарлана-нар, чоннуң баштыгдарынын болгаш чурт-тун бүгү чурттакчыларын боттарына-рын Бурганынар Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге чыылдырынар, дуза дилеп, Ону кыйгырынар.

¹⁵ Аа халак! Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнү чоокшулаан-дыр. Ол хүн-нүн чедип кээри күчүлүг Бургандан келген хоозураашкын дег боор. ¹⁶ Бис көрүп турувуста-ла, аыш-чемивис чок апарып, Бурганыыстың өргээзинден өөрүшкү биле хөглээшкин чиде берген эвес-тир бе?

¹⁷ Тараа үрезини чер иштинге бырыжып калган, анмаарлар урелип, тараа урар черлер курутлаан, чүге дээрге тараа ам чок-тур. ¹⁸ Мал-маганның човууртап турарын! Өөр малдар мунгаргай тояап чоруур, чүге дээрге оларның одар-белчири чок. Кода-дан хойлар база хилинчек көрүп турар.

¹⁹ Дээрги-Чаяакчы, мен дуза дилеп, Сени кыйгырып тур мен, чүге дээрге хову-да одар-белчирини от чипти, шөлде бүгү ыяштарны чалбыыш өрттедипти.

²⁰ Черлик дириг амытаннар безин Сеңээ чангып тур, чүге дээрге дамырак суглар соглуп калган-дыр, ховуда одар-белчири-ни от чипкен-дир.

Бурганның аг-шериниң халдаашкыны

2 ¹ Сионга трубадан этсинер, Бурганы-ның ыдыктыг даанга дүвүрээзин медээзин бериңер. Чер-чурттун бүгү чурттакчылары сирилезин, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнү кел чыдар-дыр, ол хүн чоокшулап келген-дир. ² Ол дээрге кара булуттарлыг, дүм-бей караңгы хүн-дүр. Хөй санныг, күш-түг чон имир ышкаш чатгылышкан кел чыдыр. Өрте-бурунгу уелерде-даа турбаан, келир салгалдарда-даа турбас чон ол-дүр. ³ Ол чоннун мурнунда хөмө ап ту-

рар от бар, а артында — өрттендир чип турар чалбыыш бар. Ол бээр келбээнде, бо чер Эдемнин сесерлии дег турган, а ол келгеш баарга, куртап калган хову дег апаар. Кым-даа ол чондан камгаланып шыдавас. ⁴ Ооң хевирин айттар хевирин дег, ол халдып орда, чүгүрүк айттар-ла. ⁵ Ол чон даглар бажы-биле дайынчы тергелер даажы дег шимээрген, чалбыыштыг от-тун оыт-сигенде дазырааны дег шимээн үндүрүп, тулчуру-биле чыскаалыпкан аг-шериг ышкаш халдып орар. ⁶ Ол аг-шеригни көргөш, өске чоннар сирилей бээр, бүгү улустун арыннары агарып каар. ⁷ Ол чон мөгелер дег маңнажып халдаар, ханаларже дайынчылар дег халбактанып үнер. Олар шупту чыскаалган аайы-биле чорууп, бар чыдар уг-шинден өскээр барбас. ⁸ Олар аразында баскылашпас, кайызы-даа чиге мурнунче бар чыдар; чыскаалын үревейн, камгалалды өттүр чаза булгаар*. ⁹ Олар хоорайже чүткүп кирип, ханаларны дургаар маңнажып, бажыннарже, оорлар ышкаш, соңгалар таварып кире бээр. ¹⁰ Оларнын мурнун-га чер сириңейнип, дээр чайганып, хүн биле ай өжүп, сылдыстар чырытпастаар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчынын үнү Ооң аг-шерининиң мурнунга дыңналыр, Ооң аг-шерии дүк-түмөн, Ооң сөзүнүн күүседик-чилери күчү-күштүг. Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнү өндүр улут болгаш аажок коргунчу. Ону кым шыдап эртерил?

Бурганның чонга Бодунче эглирин дужааганы

¹² Дээрги-Чаяакчы: «Ам-даа болза, Менче бүгү чүлдү-чүрөөңерден, шээрле-нип база ишкирип ыглап тургаш, эглип келиңер» — деп меделгээн.

¹³ Качыгдалдан хевинер эвес, чүрект-ринер чара тырткаш, боттарынарнын Бур-ганынар Дээрги-Чаяакчыже эглип кели-нер. Ол килеңнээчел эвес, ээ көрнүүчел, кээргээчел, өндүр улуг энерелдиг-дир, Ол азаан кеземчезин күш чок болдура-рынга белен. ¹⁴ Кым билир боор? Ол өс-кээр боданып, кезетпейн баарын, харын

* 2:8 Бо домактын уткаы эки билдинмес. Болгу дег өске уткаы мындыг: «Оларны согуннар-даа, чыдалар-даа доктаадып шыдавас».

1:14 Иоил 2:15-16 1:15 Иса. 13:6; Авд. 1:15; Соф. 1:7 1:16 Ы. х. к. 12:6-7 1:19 Иер. 9:10 1:20 Ыд. ыр. 103:21 2:1 Ос. 5:8; Ам. 3:6 2:2 Ам. 5:18, 20; Соф. 1:15 || Иоил 1:6 2:3 Иоил 1:19 || Э. д. 2:8 2:4 Ажыд. 9:7, 9 2:6 Наум 2:10 2:7 У. ч. 30:27 2:9 Иса. 33:4 2:10 Иоил 3:15; Ажыд. 8:12 2:11 Мал. 3:2; Ажыд. 6:17 2:12 Ы. х. к. 30:1-10; 1 Хаан. 7:3; 2 Хаан. 8:48; Иса. 55:7; Иер. 4:1; Ос. 6:1; 12:6 2:13 Хост. 34:6 2:14 2 Хаан. 12:22; Ам. 7:3, 6; Иона 1:6; 3:9 || Иоил 1:9, 13

силерге ачы-буянын бооп артып каарын. Ынчан Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга өргүүр далган-тараа биле арага четчир боор.

¹⁵ Сионга трубадан этсинер, ыдыктыг шээрлээшкинден доктаадып, онзагай чыыштан чарланар. ¹⁶ Чонну бөлүп, ыдыктыг чыыштан кылынар, ирейлерни чаланар, элээди, чаш урулгарны кыйгырып эккелинер. Күдээ оол безин бодунуң өрээлинден, келин кыс – өгленчир бажынындан үнүп келзин. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин мурнунда, серилиг чер биле өргүл салыр бедитээш аразында турар Бурганның бараалгакчылары ыглап-сыктап, мынча дишсин: «Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң чонунга хайыранны көргүзөм, Бодунуң өңчүң болур улусту чак сөглетпем, бисти өске чоннар кыжырбазын; чүгө ол чоннар аразында: „Оларның Бурганы кайы? –“ – джишп турарыл?»

Израиль чонга ачы-буян кээр

¹⁸ Дээрги-Чаяакчы ынчан Бодунуң чери дээш хүннээчелин база Бодунуң чонунга кээргелин көргүзөр. ¹⁹ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң чонунга мынча деп харыылаар: «Мен силерге далган-тараа, чаа арага болгаш олива үзү чорудуп бээр мен – ол бүгү биле тодар силер, моон сонгаар өске чоннарга силерни бак сөглетпес мен. ²⁰ Мен сонгу чүктен келген аг-шеригни силерден ырадып, курут, кургап калган черже үндүр сывырыптар мен. Оларның мурнукуларын чөөн чүкте далайже, а соондагыларын – барыын чүкте далайже чорудуптар мен*, оларның мөчү-сөөктеринден бак чыт үнер, хоралыг чыт тараар. Чүгө дээрге олар хөй бузутту үүлгеткен-дир*».

²¹ Чер-чурт, кортпа! Сен өөрүп-хөгө, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы өндүр улуг чүүлдү кылыр-дыр. ²² Черлик дигриг амытаннар, кортпаңар, чүгө дээрге хову-шөлдөрдө одар-белчирлер ногаарара берген-дир, ыяштар чимизин берип турар-дыр, фиға ыяжы биле виноград сывы элбек дүжүт берип турар-

дыр. ²³ Сионнуң чону, өөрүңер, боттарыңарның Бурганыңар Дээрги-Чаяакчыга хамааржырыңар дээш хөгөңер! Ол силерге чөптүг-шынынны-биле чаъсты хайырлаар*, оон мурнунда дег, күскү, часкы чаъстарны хайырлаар. ²⁴ Тараа шаннар-ын дүжүт дола бээр, доскарларны чаа арага болгаш олива үзү чыгык дола бээр.

²⁵ «Силерге ыдыпканым өндүр улуг аг-шериим болур шартылаа биле шергиниң дүжүттү чип турган чылдары дээш Мен силерге орнун тургузуп бээр мен*. ²⁶ Пөккүже чемненип, тода бээр силер, Бурганыңар Дээрги-Чаяакчынын адын алдаржыдар силер. Мен силерни бодааш, кайгамчык чүүлдү кылдым, Мээң чонум моон сонгаар кажанда-даа бак атка кирбес. ²⁷ Ынчаарга Мээң израиль чоннуң аразында турарымны, Мени – силерниң Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы деп, өске Бурган чок деп билип аар силер. Мээң чонум моон сонгаар кажанда-даа бак атка кирбес».

Бурганның Бодунуң Сүлдезин бээри хүн (Аж.-ч. 2:17-21)

²⁸ «Оң соонда мындыг боор: Мен Бодумнуң Сүлдем-биле бүгү улусту бүргей аптар мен. Силерниң оглу-кызыңар өттүр билип медегелеп эгелээр, кырганнарыңар өттүр билген дүштер дүжээр, аныяк оолдарыңар онзагай кестүүшкүңер көөр. ²⁹ Ол хүннерде Мен эр, кыс чалчаларны безин Бодумнуң Сүлдем-биле бүргей аптар мен. ³⁰ Дээрге база черге кайгамчык бадыткал демдектери: хан, от болгаш дүргектелген ышты көргүзөр мен. ³¹ Дээрги-Чаяакчынын өндүр улуг, коргунчуг шиипкел хүнү чедип кээр бетинде хүн дүмбей карангы бооп, ай хан өңнүг бооп хуула бээр. ³² Ынчан Дээрги-Чаяакчынын адын кыйгырган кижиги бүрүзү камгалал алыр. Дээрги-Чаяакчынын азаанын эзуугаар Сион даг биле Иерусалимче дескеш, хоргадаан чон дигриг артар; Дээрги-Чаяакчынын Бодунче кыйгырып алган улузу өлбейн баар».

* 2:20 Чөөн чүкте далай – Өлүг далай. Барыын чүкте далай – Чер ортузу далай. * 2:20 Азы: «Бурганның херектери өндүр улуг-дур». * 2:23 Бо домактың узказы эки билдинмес. Болгу дег өске узказы: «Ол силерге чөптүг-шынынн чорукка өөрөдир башкыны чорудуп бээр». * 2:25 Азы: «Чип турганы дүжүттүң орнун ийи дакпыр тургузуп бээр мен».

2:15 Иоил 2:1 || Сан. 10:3 2:16 Иоил 1:14 2:17 3 Хаан. 6:3; Иез. 8:16 || Ыд. ыр. 41:4; 78:10; 113:10; Мих. 7:10 2:18 Зах. 1:14; 8:2 2:20 Зах. 14:8 || Иса. 34:3 2:21 Ыд. ыр. 125:2-3 2:22 Иоил 1:18 2:23 Авв. 3:18; Зах. 10:7 || Лев. 26:4; Ы. х. к. 11:14; Иер. 5:24 2:25 Иоил 1:4 2:27 Хост. 20:2; Иез. 39:18 2:28 Иса. 32:15; 44:3; Иез. 39:29 2:30 Мф. 24:30; Лк. 21:11; Ажыд. 8:7 2:31 Иса. 13:10; Иез. 32:7-8; Ажыд. 6:12 2:32 Рим. 10:13 || Авд. 1:17

**Иудеяның дайзыны чоннарны
Бурганның шиидери**

3 ¹ «Ол хүннерде, ол үеде, кажан Мен Иудея биле Иерусалимге эки чолду эгидипкенимде», ² Мен бүгү чоннарны чыгташ, Иосафат шынаазынга* эккелгеш, оларны аңаа Мээң чонум дээш, Мээң өңчүм болур Израиль дээш шиидер мен. Чүге дээрге олар Мээң чонумну өске чоннар аразынга тарадып каапкан-дыр, Мээң черимни үлежиپ алгандыр. ³ Олар Мээң чонумну үлежири-биле үлүгден тырткан; самыын-садар херээннерге төлөвир бээри-биле база ара-галаары-биле чонумнун бичии оолдар, кыстарын кул кылдыр садып турган.

⁴ Тир, Сидон хоорайларнын база бүгү филистим девискээрлернин чурттакчылары, силер Менээ чүү апарган силер? Менден өжөөн негээр деп тур силер бе? Ынчаар-даа болзунарза, Мен силернин өжөөн негээшкенинчерни удавас боттарыңарны бажыңарже амыр-белен халдадыр мен. ⁵ Силер Мээң алдын-мөңгүнүмнү ап алган, улуг үнелиг эртинелеримни боттарыңарнын бурганнарыңарнын өргээлеринче ап алган-дыр силер. ⁶ Иудея биле Иерусалимнин улугун оларның төрөөн чуртундан ырадыры-биле гректерге садып турдунар. ⁷ Көрүңер, Мен иудейлерни силернин садып чорудупкан черлеринерден көдүрүп эккээр мен, үүлгединерни боттарыңарнын бажыңарже халдадыр мен. ⁸ Силернин оглу-кызыңарны Иудеяның чонунга садыптар мен, а иудейлер оларны ыракта Шеваның чурттакчыларына садыптар».

⁹ Ол чоннар аразынга мону чарлап чугаалар: дайынга белеткенинер! Эресдидим дайынчыларны көдүрүңер! Бүгү шериглер чоокшулап келзин, халдап кирзин. ¹⁰ Андазыннарыңарны хылыштарже, хол кадырларыңарны чыдаларже эде соп кылып алыңар. Кошкак киж

безин: «Күш-шыдалдыг мен!» — дизин. ¹¹ Бүгү чоннар, чер болгандан далаш-биле келиңер, Шииткел шынаазынга чыгыңар. О, Дээрги-Чаяакчы, дайынчыларыңны ынаар эдертип аппар!

¹² «Бүгү чоннар оттуп келзин, Иосафат шынаазынче чедип келзин, чүге дээрге Мен аңаа долгандыр турар чоннарны шиидери-биле садап олурар мен. ¹³ Оларны, бышкан тараа дег, дүжүт ажаар херекселдер-биле кезип эгеленер. Барып, оларны виноград дег сы базыңар, арага доскаарларның эриин ажып турзун — ол чоннарның бузут-багы кончуг улуг-дур.

¹⁴ Шииткел шынаазында эндерик хөй чон мөөннежиپ тур, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының хөдөлип үнер хүнү Шииткел шынаазынче чоокшулап келген-дир! ¹⁵ Хүн биле ай өжүп, сылдыстар чырытпастап турар-дыр. ¹⁶ Дээрги-Чаяакчы Сиондан динмирээр, Иерусалимден дыңзыдыр алгыраар, чер биле дээр сириңейни бээр. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы Бодунун чонунга хоргадаар чер болур, израиль чонга — шивээ болур. ¹⁷ Ынчан Мени Бодумнун ыдыктыг Сион даамда чурттап турар Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы деп билип аар силер. Иерусалим ыдыктыг хоорай болур, хары улус оон ынай кажан-даа олче халдап келбес апаар.

¹⁸ Ол хүн виноград чулуу даглардан сыстып үнер, тейлерден сүт агып бадар, Иудеяның бүгү хем уннары долу суглуг апаар. Дээрги-Чаяакчының өргээзинден сүт бажы аттыгып үнгеш, Ситтим шынааны сугтарар. ¹⁹ Египет ээнзиреп каар. Эдом ээн кургаг хову апаар. Иудеяның чонун каржы-дошкуну-биле аажылап, ол черге буруу чок хан төп турганы дээш ындыг болур. ²⁰ Иудея мөңгө чурттаар, Иерусалим салгалдан салгал дамчып амдыгыраар. ²¹ Мен оларның ам-даа чүп бербээним ханын чүп кааптар мен. Дээрги-Чаяакчы Сионга чурттаар!»

* 3:1 Азы: «Иудеяның база Иерусалимнің чонун туттурушкундан эгидипкенимде». * 3:2 Иосафат шынаазы — «Дээрги-Чаяакчының шииткелиниң шынаазы» дээн ат. * 3:4 Азы: «Силер Менээ удур чүү сагыштыг силер?»

3:1 Иер. 30:3 3:2 Соф. 3:8; Зах. 14:2 || Иса. 66:16 3:3 Авд. 1:11; Наум 3:10 3:4 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 28:21; Ам. 1:9 3:5 2 Чыл. 21:16-17 3:8 3 Хаан. 10:1; 2 Чыл. 9:1 3:10 Иса. 2:4; Мих. 4:3 3:12 Ыд. ыр. 95:13; 97:9; 109:6; Иса. 2:4; 3:13; Мф. 25:32 3:13 Ос. 6:11; Мф. 13:39; Мк. 4:29; Ажыд. 14:15, 19 || Ажыд. 19:15 3:14 Иоил 1:15 3:15 Иоил 2:10 3:16 Иер. 25:30; Ам. 1:2 || Иса. 25:4 3:17 Иса. 52:1; Наум 1:15 3:18 Ам. 9:13 || Иса. 30:25 || Иез. 47:1; Зах. 14:8 || Сан. 25:1 3:19 Иса. 19:1; Иез. 29:2 || Иса. 34:5; Иер. 49:10; Иез. 35:3; Ам. 1:11; Авд. 1:10; Мал. 1:3 3:20 Иез. 37:25 3:21 Иса. 4:4; Иез. 36:25

Амос медээчинин ному

Кирилде

Бурганның медээчилеринин аразында медээзи ангы ном кылдыр бижиттинген эң баштайгы кижиге Амос болур. Ол Бурганның медээзин медеглеп турар үеде, еврей чон ийи ангы күрүнеге чурттап турган. Мурнуу чүктө – Иудея, оон найысылалы – Иерусалим. Соңгу чүктө – Израиль, оон политиктиг найысылалы – Самария хоорай, а эң чугула шажынчы төвү – Вефил хоорай.

Амос боду Иудеяның Вифлеем хоорайжыгаштан ырак эвесте турар Текоя деп суур чурттуг кадарчы кижиге турган. Бистиң эрага чедир VIII вектин ортан үезинде Бурган анаа Соңгу күрүнеге баргаш, израильчилерге Оон медээзин дамчыдарын дужааган. Ол үеде израиль чон чүдек-бужар херектер, Бурганга удур чүдүлгө ёзулалдары болгаш яды-түрөңгиге, кошкак улусту дарлаар чоруктар кылып, хөй бачыт үүлгедип турган.

Номну дараазында кезектерге чарып болур:

– Израиль-биле кожа чыдар бүгү чурттарны база Израильдин бодун Бурган кезедир дугайында баш бурунгаар кысказы-биле чугаалааны (1–2 эгелер);

– израиль чоннуң бачыттарын сойгалаан база Бурганның ам келир шийткелин баш бурунгаар чугаалаан тодаргай өттүр билген медеглелдер (3–6 эгелер);

– Бурганның Амосче чорутканы беш көстүүшкүн болгаш оларга тайылбырлар (7–9 эгелер).

Адак соонда израиль чон Амостун сагындырыгларын тооп дыннавайн барган. Ынчангаш бистиң эрага чедир 722 чылда Ассирия күрүне Самарияны эжелээш, дириг арткан израильчилерни тудуп алгаш, ангы-ангы чурттарже өскээр көжүрүпкен.

1 ¹ Текоя чурттуг кадарчыларнын бирээзи Амостун сестери бо-дур. Израиль дугайында Бурганның чорутканы бо көстүүшкүннү Амос Иудеяның хааны Озияның чагырып турганы база Иехоаштын оглу, Израильдин хааны Иеровоамнын чагырып турганы үеде, чер шимчээшкени болурунун ийи чыл мурнунда көргөн*.

² Амос:

«Дээрги-Чаяакчы Сиондан динмирээр, Иерусалимден дыңзыдыр алгыра; кадарчыларнын оран-савазында улус ка-

чыгдап ыглажыр*, Кармил дааның бажы кургай бээр» – деп чугаалаан.

Израильдин кожазы чоннарның кеземчези

³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санның кемниг үүлгедилери дээш, Дамаскынын чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар Галаадты демир-биле чылча бастырып турган-дыр. ⁴ Азаил хаанның ордузунче отту ыдар мен, ол от Венадад хаанның шивээлерин чиптер*. ⁵ Дамаскынын хаалгазынын дээктерин

* 1:1 Археологтук медээлер ёзугаар, бо чер шимчээшкени б. э. чедир 760 хире ч. болган. * 1:2 Азы: «Кадарчыларнын одар-белчирилери кургап каар». * 1:4 Сирияның хааны Азаил чагырып турда, б. э. чедир IX вектин ортан үезинде, оон найысылалы Дамаск бодунун күчү-күжүнүн дээди чадазынга четкен. Азаилдин соонда оон оглу Венадад чагырып турган.

1:1 2 Хаан. 14:2; 2 Чыл. 11:6; Неем. 3:5 || 4 Хаан. 14:23; 15:1; 2 Чыл. 26:1; Иса. 1:1; Ос. 1:1 || Зах. 14:5 1:2 Иер. 25:30; Иоил 3:16 || Ис. 19:26; 3 Хаан. 18:19 1:3 Иса. 17:1; Иер. 49:23 || 4 Хаан. 10:32-33; Иса. 21:10 1:4 4 Хаан. 8:12; 13:22 || Иер. 49:27 1:5 Иер. 51:30 || Ос. 4:15 || Иез. 27:23 || 4 Хаан. 16:9; Иса. 22:6; Ам. 9:7

адыра шаап кааптар мен, Авен шынаа-да чурттаан улусту база Бет-Эденде дүжүлгө ээлээн кижини узуткап каар мен; арамей чонну тудуп алгаш, Кирже шөлүптер». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Газа хоорайнын чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар хары чонну, Эдомга хүлээдиб бээр дээш, мөөңү-биле тудуп аппаратан болгай. ⁷ Газанын ханазынче отту ыдар мен, ол от ооң шивээлерин чиптер. ⁸ Азот хоорайнын чурттакчыларын, Аскалонда дүжүлгө ээлээн кижини узуткап каар мен база Экронче холумну угландырар мен — ынчан артып калган филистим чон кырлып каар». Дээрги-Бурган-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

⁹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Тир хоорайнын чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар хары чонну мөөңү-биле тудуп аппаратан, Эдомга хүлээдиб берген-дир база ха-дунмалышкы эвилелди уттулган-дыр. ¹⁰ Тирниң ханазынче отту ыдар мен — ол от ооң шивээлерин чиптер».

¹¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Эдомнун чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар жылыш туткаш, ха-дунмазы болур израиль чонну* кээргел чок сы-ыртап, киленинге алыскаш, доктаамал дошкураап, үргүлчү хорадап турган-дыр. ¹² Теман черже отту ыдар мен, ол от Востора хоорайнын шивээлерин чиптер».

¹³ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш аммон чонну өршээвес мен, чүгө дээрге ол, бодунуң девискээрин алгыдып аар дээш, галаад черге сааттыг херэежен улусту одура шаап турган-дыр. ¹⁴ Равва хоорайнын ханазынга отту кыпсыр мен, ол от ооң шивээлерин чаа-дайын хүнүнде ал-

гы-кышкы аразынга, хат-шуурганнын хүнде казыргыланып келгеш, чиптер. ¹⁵ Оларнын хаанын хамык нояннары-биле кады дайзын тудуп алгаш баар». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Моавтын чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар Эдомнун хаанынын сөөгүн хүл кылдыр өрттедишкен-дир. ² Моавче отту ыдар мен, ол от Кериот хоорайнын шивээлерин чиптер, моав чон ону чылча шапкаан аг-шеригниң алгы-кышкызынын аразынга, дайзыннап труба этсип турда, кырлып каар. ³ Ол чоннун баштынчызын узуткап, ооң-биле кады шупту нояннарны өлүрүп каар мен». Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Иудея биле Израильдин кеземчези

⁴ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Иудеянын чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге олар Дээрги-Чаяакчынын хоойлузундан ойталап, Ооң дүрүмнеринге шыныч бооп артпаан-дыр; ада-өгбенин эдериб турганы меге бурганнар ол чонну оруундан өскээр дуурайлап каапкан-дыр. ⁵ Иудеяче отту ыдар мен, ол от Иерусалимнин шивээлерин чиптер».

⁶ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Хөй санныг кемниг үүлгедиглери дээш Израильдин чурттакчыларын өршээвес мен, чүгө дээрге ол чонда чөптүг-шынын кижини — акша-мөңгүнге, ядыны кижини — эжеш идик өртөнгө-ле кул кылдыр садып турар-дыр. ⁷ Олар ядыны улусту доураакче доңайтыр басып, эргешөлээ чок улустуң оруун моондактаар-дыр, оглуу-даа, ачазы-даа, чангыс-ла ол херэежен-биле будалып, Мээн ыдыктыг адымны бужартадыр-дыр. ⁸ Олар долаа төлевири кылдыр алган хевин чаткаш*, өргүл салыр бедигэштер чанынга чыдып

* 1:11 Исав (Эдом) биле Иаков (Израиль) — кады төрөөн алышкылар, Исаактын оолдары (Э. д. 25:19-33). * 2:8 Ыдыктыг хоойлууда долаа төлевири кылдыр алган хепти дүн дүшпээнде ээзинге дедир эгидерин дужааган турган (Хост. 22:26; Ы. х. к. 24:12-13 көр).

^{1:6} Иер. 47:1, 5 || 2 Чыл. 28:18; Иоил 3:6 ^{1:8} 1 Хаан. 5:1; Ам. 3:9 || Соф. 2:4; Зах. 9:5 ^{1:9} Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Зах. 9:4 || 3 Хаан. 5:1 ^{1:11} Иса. 34:5; 63:1; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; Авд. 1:1-16; Мал. 1:3-4 || 2 Чыл. 28:17; Иез. 35:5 ^{1:13} Иер. 49:1; Иез. 21:28; 25:2; Соф. 2:8 || 4 Хаан. 8:12; Ос. 14:1 ^{1:14} Ы. х. к. 3:11; 2 Хаан. 12:26 ^{1:15} Иер. 49:3 ^{2:1} Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Соф. 2:8 ^{2:2} Иер. 48:24 ^{2:4} Лев. 26:14-15 || Иер. 16:19-20 ^{2:5} Иер. 17:27; Ос. 8:14 ^{2:6} Лев. 25:39; 4 Хаан. 4:1; Ам. 8:6 ^{2:7} Иов 24:4; Иса. 10:2 || Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30

аар-дыр, буруудаттырып турар улустан торгаал кылдыр алган арагазын бурган-нарының өргээзинге* ижер-дир.

⁹ А Мен силерниң мурнунарга пөш ышкаш бедик-чаагай, дуб ышкаш быжыг амор чонну узуткап кагдым, оон дазыл-дөзүн тура тыртып кагдым. ¹⁰ Мен силерни, амор черни ээлеп алзын дээш, египет черден үндүрө бергеш, дөргөн чыл дургузунда ээн кургаг ховуга эдертип чоруп турдум. ¹¹⁻¹² Силерниң оолдарыңар аразындан — Бодумнун медеэчилеримни, аныяк оолдарыңар аразындан — назорейлерни шилип ап турдум. Ындыг эвес ийик бе, израиль чон? А силер назорейлерге арага сыгап*, медеэчилерге: „Өтүр билип медеглевенер!“ — деп дужаап турдунар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Көрдүнер бе, Мен силерни, долдур моожалар чүдүргөн тергениң базары дег, чылча бастыраар мен; ¹⁴ чүгүрүк-даа кижиге дөзө бээр арга тыппас, быжыг-даа кижиниң туржуп шыдаар күжү чок апаар, күш-шыдалыг-даа кижиге амы-тынын камгалап шыдаас. ¹⁵ Ча-согуннуг-даа кижиге шыдашпас, чүгүрүк-даа кижиге, аят мунган-даа кижиге амы-тынын камгалап шыдаас. ¹⁶ Эң-не эрес-дидим дайынчы безин Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнүндө хол даяң дезип чоруй баар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бурганның медеэчизи ытптавайн барбас ужурулу

3 ¹ Израиль чон, Дээрги-Чаяакчының силерге удур — Бодунун египет черден үндүрө бергени бүгү аймак-чонга удур чугаалаан сөстөрнү дыңнаңар: ² «Чернин бүгү аймак-чоннарындан чүглө силерни хүлээп көргөн мен, ынчангаш бүгү кем-буруунар дээш силерни кезедир мен».

³ Ийи кижиге, дугуржуп албайн чыткаш, кады чорук кылыр деп бе? ⁴ Аргада арзылаңның мурнунда олча-тывыш чок болза, ол ырланыр деп бе? Арзылаңчыга олча тудуп албаан болза, чыдын-

ындан ырланыр деп бе? ⁵ Дузакта чемиш чок болза, куш ынаар кирер деп бе? Какпаже чүү-даа кирбээн болза, ол часты бээр деп бе? ⁶ Хоорайга шериг труба этси бээрге, улус коргуп сирилевес деп бе? Айыыл-халап хоорайны хөмө тавараан болза, ону Дээрги-Чаяакчы үндүрбээн деп бе? ⁷ Дээрги-Чаяакчы чүү-даа чүвени Бодунун чалчалары болур медеэчилерге чажыт бодалдарын ажитпайн кылыр эвес. ⁸ Арзылаң ырланган соонда, кижиге коргуп сирилевес деп бе? Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан соонда, кижиге Оон сөзүн медеглевес деп бе?

Самарияның буураары

⁹ Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн: «Азот хоорайнын база египет черниң шивээлеринге: „Самарияны долгандыр турар дагларга чыылгаш, ол хоорайда кедерээн уjur-дүрүм чок чорукче, кызып-кыйышкынче көрүнөр“ — деп чарлаңар. ¹⁰ Ол дээрге ак сеткилдиң-биле чурттап билбес, боттарынын шивээлеринде эртине-байлакты күчүлел болгаш үптээшкин-биле чыып ап турар улус-тур». ¹¹ Оон Дээрги-Бурган-Чаяакчы мынча дээн: «Дайзын бүгү чуртту бүзөөлөп аар. Ол Самариянын күчүкүжүн узуткап каар, шивээлерин үптөп кааптар».

¹² Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Самарияда орунунун кыдыында база Дамаскыда орун-дөжээнде олурар израильчилер камгалап алыр бе? Кадарчы кижиниң арзылаң аксындан малынын ийи чодазын азы кулааның чартыгын ушта тырттып аары дег, чүглө ындыг камгалап ап шыдаарлар.

¹³ Дыңнаан соонда, Иаковтун салгалына удур херечилеңер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — ¹⁴ Кем-буруузу дээш Израильди кезедип кээр хүнүмде Вефилде өргүл салыр бедигээштерни база үрөп бузар мен: бедигээштин мыйыстарын одура шаап каарга, олар черже кээп дүжөр. ¹⁵ Кышкы-даа, чайгы-даа бажыңнары бузуп каар мен,

* 2:8 Азы: «Бурганының өргээлеринге». * 2:11-12 Назорейлер дээрге Бурганга онзагай аазаашкын кылган улус болур. Чижээ, оларга арага ижерин хоруп каан турган (Сан. 6:1-21 көр).

2:9 Сан. 13:33-34 || Ис. 24:8 2:10 Хост. 12:51 || Бл. х. к. 8:2 2:11-12 Иса. 30:10; Иер. 11:21; Ам. 7:13; Мих. 2:6 2:14 Бд. ыр. 32:16-17 3:1 Хост. 12:51 3:2 Бл. х. к. 7:6; 10:15 3:6 Иез. 33:4; Ос. 5:8; Ионл 2:1 || Бгы. 3:38; Мих. 1:12 3:7 Э. д. 18:17 3:8 Иса. 31:4 || Сан. 22:38 3:9-10 3 Хаан. 21:1 || Иса. 3:14; Мих. 6:10-12 3:11 Бл. х. к. 28:52; 4 Хаан. 17:5-6; 18:9-12 3:14 Хост. 27:2; 3 Хаан. 13:1-3; 4 Хаан. 23:15 3:15 Иер. 36:22 || 3 Хаан. 22:39

чаан сөөгүндөн кылган каасталгалар-
лыг бажыңнар база буступ чиде бээр —
дыка хөй бажыңнар ынчалдыр буступ
каар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн
чүвези ол-дур.

4¹ Самарияның даанда чурттап ту-
рар, Васанның семис-чаагай инек-
тери ышкаш херээженнер — яды улу-
сту кызып-кыйып, түрөңги улусту дар-
лап, боттарының ашактарынга: «Эккеп
кудунар-ла, ижер бис!» — деп турар хе-
рээженнер — бо чугаа-сөстү дыңнаар.
² Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунуң ыдык-
ты-биле даңгыраглап, мынча дээн: «Си-
лерни — тыртпалар-биле, арткан өөрү-
нерни — сыырткыыштар-биле сөөртүп
алгаш баар үе чедиш кээр. ³ Мурнуарда
ханаларның оюк черлерин дамчыштыр
үнер апаар силер. Дайзын силерни үндүр
сывыртааш, Хармонче* аппаар». Дээрги-
Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

***Израиль чоннуң
Бурганче эглир хөңү чогу***

⁴ «Вефил хоорайга баргаш, бачыттан
үүлгединер-ле, Галгал хоорайга баргаш,
кем-буруунар көвүдединер-ле*»; эрген-
нин-не — өргүлдериниң, үш хонгаш-
ла — дүжүдүнерниң оннуң бир кезээн
эккеп салыңар-ла. ⁵ Израильчилер, ажит-
кылыр безин далган-тарааны өөрүп чет-
тиришкин өргүлү кылдыр эккеп салы-
ңар-ла, боттарынарның эки тура-биле
салып турар өргүлдеринер дугайында
медээлеңер-ле, оларны салганыңар ду-
гайында ыыткыр чарлаңар-ла. Ынчаар
кылырынга ынак эвес ийик силер бе?»
Дээрги-Бурган-Чаяакчының медеглээн
чүвези ол-дур.

⁶ «Шупту хоорайларыңарга Мен си-
лерни аш-биле кезедиш турган мен, бүгү
чурттап турар черлеринерге ашы-чем-
инер чедишпейн турган. Ындыг-даа бол-
за, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-
Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁷ «Мен дүжүт ажаалдазынга чедир үш
ай арткан турда, силерже чаъс чагдыр-

байн турдум; бир хоорайже чаъсты чаг-
дыргаш, өскезинче чагдырбас турдум;
бир шөлдү чаъс-биле суггаргаш, өске-
зин суггарбайн баарымга, кургап каар
турду. ⁸ Элээн каш хоорайларның чону
суксунун хандырап дээш чангыс хоо-
райга эленейндир кылаштап кээрге-даа,
шуптузунун суксунун хандырап суг чок
боор турду. Ындыг-даа болза, Менче эг-
лип келбээн силер». Дээрги-Чаяакчының
медеглээн чүвези ол-дур.

⁹ «Тарып алган үнүш-тараанарны ча-
лынын изип хат болгаш дүдүк-биле чир-
тип турдум; дыка хөй чимистиг садтары-
нарны, виноград тараан шөлдөрүнериңи,
фига биле оливанар ыяштарын шарты-
лаа чип кааптар турду. Ындыг-даа бол-
за, Менче эглип келбээн силер». Дээрги-
Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁰ «Египетке болуп турганы дег, си-
лерже мал-маган кырап хамчык аарыг-
ны ыттым, аныяк эрлеринерни хылыш-
биле кырып кагдым, аъттарыңарны сүрүп
аппаар турду; тургаларыңарда өлүмнүң
чыды думчуунар үлүн дола берди. Ын-
дыг-даа болза, Менче эглип келбээн си-
лер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чү-
вези ол-дур.

¹¹ «Мээң Содом биле Гоморраны
чылча базып кааным дег, силерниң чурт-
уңарда чамдык хоорайларың чылча ба-
зып кагдым; ынчан силер оттан ушта
тырткан кезектен дээредевес турдуңар.
Ындыг-даа болза, Менче эглип келбээн
силер». Дээрги-Чаяакчының медеглээн
чүвези ол-дур.

¹² «Ынчангаш Мен сени мынчаар аа-
жылаар мен, Израиль, сээң-биле мын-
чалдыр кылыр мен, бодунуң Бурганы-
ң-биле ужуражырыңга белеткенип ал,
израиль чон!»

¹³ Дагларны тывылдырып, хатты
чаяап, кижиге Бодунуң угаан-бодалын
медээлеп, даң хаяазын болгаш дүмбей-
ни чаяап турар, черниң бедиктерин ба-
зып турар Бурган — Бурганың Ол-дур.
Ооң ады — Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериг-
лиг Бурган!

* 4:3 Бо сөстүң утказы эки билдинмес. Чамдык бурунгу очулгаларда «Эрмон даг» азы «Армения»
деп бижээн. * 4:4 Вефил биле Галгалга израильчилерниң ыдыктыг черлери турган. Оларны
Дээрги-Чаяакчы хоруп каан, чүгө дээрге Иерусалимде Бурганың өргээзи бар апарган турган.

4:1 Бд. ыр. 21:12; Иез. 39:18 4:2 Бд. ыр. 88:36 || 4 Хаан. 19:28; Иез. 29:4; 38:4; Авв. 1:15

4:3 Иез. 12:5, 12 4:4 Ам. 5:5 || Сан. 28:3-4 4:5 Лев. 7:13; 22:18 || Мф. 23:13 4:6 Иер. 5:3; Агг. 2:17

4:7 Иер. 3:3 4:9 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; Агг. 2:17 || 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28; Иоил 1:4

4:10 Хост. 9:3; Ы. х. к. 28:27, 60 4:11 Э. д. 19:24 || Зах. 3:2 4:13 Мих. 1:3

Бурганче эглип кээринче кыйгырыг

5 ¹ Израиль чон, силер дээш ыы-сыым төп кажыыдаан сөзүмнү дыңнаңар.

² Израиль-кыс кээп дүшкөш, туруп чадап тур! Ол бодунун черинге бүгү улуска кагдырыпкан чыдырда, көдүрөр кижиги тывылбас-тыр. ³ Чүгө дээрге Дээрги-Бурган-Чаяакчы: «Израильде мун кижиги дайылдажып үнгөн хоорайга чүс-ле шериг артар, чүс кижиги дайылдажып үнгөн хоорайга он-на шериг артар» — дээн.

⁴ Дээрги-Чаяакчы израиль чонга чугаалаан: «Менче чүткүнер, ынчан амы-тынныг артар силер; ⁵ Вефилче чүткүвенер, Галгалче барбанар, Бээр-Шеваже чорук кылбанар, чүгө дээрге Галгалдын чурттакчыларын тудуп алгаш баар, Вефил айымыл-халапка таваржыр. ⁶ Дээрги-Чаяакчыже чүткүнер, ынчан амы-тынныг артар силер, оон башка Ол Иосифтин салгалын* от ышкаш өттүр таварып эрткөш, ону чиптер, Вефилге ол отту өжүрер кижиги турбас.

⁷ Силер дээрге шын шииткемди оохоран кылдыр хуулдуруп турар, чөптүг-шынныг чорукту черже чыттыр басып турар улус-тур силер!

⁸ Үгөр сылдыс биле Үш-Мыйгак сылдысты кым чаяаганыл, кым дүмбей караңгыны чырык эртенче хуулдуруп, а хүндүскү үени дүн кылдыр караңгыладып, далайнын сугларын кыйгыргаш, чер кырынга тарай аксып турарыл? Оон ады — Дээрги-Чаяакчы! ⁹ Ол күш-шыдалдыг улуска удур хоозуралды салыптарга, шивээлер чуура шаптырып аар.

¹⁰ А силер шииткем черинде сойгалакчыны көөр хөңнүрер чок, шынны чугаалап турар кижиги силерге бак бооп көстүр болгай. ¹¹ Ядамыкты түрү бастырып, оон далган-тараазын үндүрүг кылдыр былаап ап турар силер. Ынчангаш каас-коя бажыңнар-даа тудуп алган болзуңарза, аңаа чурттагас силер, шөлдөргө кайгамчык эки виноград-даа тарып алган болзуңарза, оон арагазын ишпес силер.

¹² Чүгө дээрге Мен кемниг херээнернин кайы хире хөйүн, бачыдыңарнын кайы

хире аарын билир мен: чөптүг-шынныг кижини кызып-кыйып, хээли ап турар силер, шииткем черинге яды кижиниң херээн шын шиитпес силер. ¹³ Ынчангаш угаанныг кижиги ол үеде чүве чугаалавас, чүгө дээрге каржы-бак үе болган-дыр.

¹⁴ «Дээрги-Чаяакчы бис-биле кады» дээр-дир силер. Амы-тынныг артар дээш, бузутче эвес, буянче чүткүнер, ынчан Аг-шериглиг Бурган ылап-ла силер-биле кады боор. ¹⁵ Бузутка хөңнүрер чок, буянга ынак болуңар база шииткем черинге шын шииткемди тургузуңар; ынчан Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган Иосифтин арткан салгалынче ээ көрнүр чадавас».

¹⁶ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериглиг Бурган мынча дээн: «Улус бүгү кудумчуларга ыглап-сыктаар, хамык шөлчүгөштерге „халак-халак!“ дижир. Олар кажыыдап ыглаар кылдыр — тараачын кижини, ыглап-сыктаар кылдыр — ажып-шүжүр ырлары күүседи билир кижилерни кыйгырып алыр. ¹⁷ Виноград тараан шөлдөрин шуптузунга ыы-сыы дынналыр, чүгө дээрге Мен силерин араңар-биле кезеди эрте бээр мен». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Дээрги-Чаяакчының шииткем хуну

¹⁸ «Дээрги-Чаяакчының шииткем хуну күзелди-биле манап турар улус ат болур! Ол хунну чүгө манаар силер? Ол дээрге чырык эвес, дүмбей-дир! ¹⁹ Кандыг-бир кижиги арзыладан десе бээрге, аңаа уткуй адыг келген дег азы кандыг-бир кижиги бажыңыңга чеди келгеш, холу-биле ханадан даянырга, ону чылан шапкан ышкаш хун-дүр. ²⁰ Дээрги-Чаяакчының шииткем хуну караңгы эвес, чырык чүве бе? Ол дээрге дүмбей-дир, ында чырыш кынныг чүү-даа чок.

²¹⁻²² Байырлалдарыңарга хөңнүм чок, оларны хүлээп көрбөс мен, байырланчыг чыыштарыңар үезинде салган бүрүн өрттедир өргүлдөринер Меңээ таалал бербес. Далган-тарааңар өргүлдөрин Меңээ салыр болзуңарза, оларны хүлээвес мен, семис мал-маганыңардан салган эң-найырал өргүлдөринче көрүнмес

* 5:6 Иосифтин оолдары Эфрем биле Манассиядан Израиль күрүнениң эң улуг аймактары укталган.

5:2 Иса. 47:1 5:4 Иса. 55:6; Соф. 2:3 5:5 Ос. 4:15; 9:15; 12:11; Ам. 4:4 || Ам. 8:14 5:6 Ы. х. к. 4:24; Евр. 12:29 5:8 Иов 9:9; 38:31 || Ам. 4:13 5:10 У. ч. 15:12 5:11 Ы. х. к. 28:30, 39; Мих. 6:15; Соф. 1:13 5:12 Хост. 23:8 || Иса. 29:21 5:15 Ыд. ыр. 96:10; Рим. 12:9 5:16 Иер. 9:17 5:17 Хост. 12:12 5:18 Иоил 1:15; 2:2; Соф. 1:15 5:21-22 Иса. 1:11-14; Иер. 6:20; Мал. 1:10 || Лев. 3:1-17

мен. ²³ Боттарыңарның ырларыңарның ыт-шимээнин Менден ырадыңар, силерниң чадаганныңарның ойнаанын дыңнаvas-даа мен. ²⁴ Силерден күзээр чүвөм бо-дур: шын шииткел — хем суу ыш-каш, чөптүг-шынның чорук — кажан-даа катпас агым ыш-каш, хөмө аксын.

²⁵ Израиль чон, силер Меңээ ээн кур-гаг ховуга дөргөн чыл дургузунда янзы-бүрү эът өргүлдери, далган-тараа өргүл-дери салып турган бис дээр силер бе?

²⁶ Хаан-бурганыңар Саккуттун болгаш сылдыс-бурганыңар Кайванның дүрзү-лерин — боттарыңарга кылып алган дүр-зү-бурганныңарны ап чораян болгай силер!²⁷ Ынчангаш Мен силерни Дамас-кының ыңдычче шөлүптөр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан; Ооң ады — Аг-шериглиг Бурган!

Туразында чурттап турар улус ат болур

Б¹ Сион дагда сагыш амыр чурттап ту-рар улус ат болур, «Самарияның даан-га айыыл чок чурттаар бис» деп бодап ту-рар улус, израильчилерин оларга кээп, дуза дилеп турары баштын чоннун ат-су-раглыг улузу ат болур!² Калне хоорайже барып, көрүп көрүнер, оортан өндүр улуг Хамаг хоорайже чоруттунар, оон филис-тим черде Гөф хоорайже бада беринер: ол черлер бо күрүнелеринерден дээр дөп бе? Ол черлерниң девискээри бо черлер-ден делгем деп бе?³ Айыыл-халап хүнүн ырак кылдыр бодап, күчүлөддүн дүжүл-геге олурарын чоокшуладып турар-дыр силер. ⁴ Чаан сөөгү-биле каастаан орун-нарыңарда чыдар-дыр силер, орун-дө-жөөңерде хөлөстөп чыдып алгаш, сүрүт малыңарда эн-не семис хойларны, ко-даныңарда семиртир азыраан шарылар-ны дөгериш чип турар-дыр силер. ⁵ «Чада-ганга үдеткеш, ырлажып, хөгжүм херек-селинге Давид хаан ыш-каш ойнап билер бис» деп бодаар-дыр силер. ⁶ Дашкалар-га арага кудуп ижиш, эң эки үстер-биле чагдынар-дыр силер, а Иосифтин сал-галының айыыл-халавы дээрш сагыжы-

нар аарбас-тыр!⁷ Ол бүгү дээрш силер ам дайзынның тудуп алпаар улузунун баш-тайгылары болур силер, хөлөстөп чыткан улустун дою доостур!

Бурган Самарияны буурадып каар

⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчы Бодунун амы-тыны-биле даңгыраглаан, Аг-ше-риглиг Бурган: «Иаковтун салгалынын улуургак чоруунга хөңнүм чок, оон ши-вээлерин көөр хөңнүм чок. Найысылал-ды, ында турар бүгү чүвени дайзынга хүлээдиш бээр мен — деп медеглээн. —

⁹ Кандыг-бир бажыңга он киж и амы-тынның арттар-даа болза, олар база өлүп каар. ¹⁰ Оларны ажаап, өрттедир дээн тө-рели киж чедиш келгеш, мөчү-сөөк-терни үндүрер дээрш, бажың иштинде кижиден: „Сенден өске киж бар-дыр бе?“ — деп айтырарга, демгизи: „Кым-даа чок“ — деп харыылаар, ынчан кел-ген киж: „Ыттава! Дээрги-Чаяакчы-ның адын адап болбас“ — дээр*. ¹¹ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы дужаарга, улуг-даа бажыңнар буступ каар, бичии-даа бажыңнар чуурлуп каар.

¹² Хаяларга аът маннаар бе? Хая-даш-ты* шары-биле чарып болур бе? А силер база утка чок чүвө кылып, шын шиит-келди оо-хоран кылдыр, чөптүг-шын-ныг чорукту ажыг өт кылдыр хуулду-руп алган-дыр силер.

¹³ Силер дээрге чөгөнчиг чүүл дээрш өөрүш: „Бодувустун шыдалывыс-биле кү-чү-күштү чедиш алган эвес бис бе?“ — деп турар улус-тур силер. ¹⁴ Көөр сен, изра-иль чон, Мен сенээ удур өске чонну кө-дүрер мен. Ынчан олар силерни сонгу чүкте Лөво-Хаматтан эгелээш, мурнуу чүкте Арава шынаага чедир дарлап-бас-тыр — деп, Дээрги-Чаяакчы, Аг-шериг-лиг Бурган чугаалаан.

Шартылаалыг көстүүшкүн

7¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы меңээ мын-дыг көстүүшкүн чорудуп берген. Хаанның сигенин кескен соонда үнген

* 5:26 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Силер Молохтун чадыр-ын, бурганыңар болур Ремфаннның сылдызын — боттарыңарга кылып алган дүрзү-бурган-нарыңарны ап алгаш чорлунар чон» деп бижээн. * 6:10 Бо домактын утказы эки билдинмес. Чедиш келген төрөли киж Дээрги-Чаяакчының кичээнгейин бодунче хаара тырткаш, ай-ыыл-халапка таваржырындан сезинген бооп чадаvas. * 6:12 «Хая-дашты» деп сөстүн болгу дег өске утказы: «Далайны».

5:25 Аж.-ч. 7:42-43 5:27 4 Хаан. 17:6 6:1 Иса. 32:9; Соф. 1:12 6:2 Иса. 10:9 || Наум 3:8 6:8 Иер. 51:14 7:1 Хост. 10:4; Иоил 1:4

оыт-сиген чаа-ла өзүп эгелеп турда, Ол шартылааны тывылдырган болду. ² Шартылаа чер-чурттуң ногаан үнүжүн төндүр чиптерге, мен: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы, чонунну өршээп көрөм, Израиль канчап шыдажырыл? Ооң бичиизи аажоктур» — дидим. ³ Дээрги-Чаяакчы кээр-бегреш: «Көргөн чүүлүң болбас!» — деп чугаалады.

Оттуг көстүүшкүн

⁴ Дээрги-Бурган-Чаяакчы менээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Ол от-биле шийткел үндүрерин чарлады; шак ол от чер адаанда өндүр улут сугларны, ол кезек черни өрттендир чип эгеледи. ⁵ Мен ынчан: «Дээрги-Бурган-Чаяакчы! Соксап көрөм. Израиль канчап шыдажырыл? Ооң бичиизи аажоктур» — дидим. ⁶ Дээрги-Бурган-Чаяакчы кээргей бергеш: «Ам көргөн чүүлүң база болбас!» — деп чугаалады.

Хананың дортун хынап көөр херекселдиг көстүүшкүн

⁷ Дээрги менээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Ол Боду хананың дортун хынап көөр херексел дузасы-биле туткан хана чанында турду, ук херексел Ооң холунда болду. ⁸ Дээрги-Чаяакчы менден: «Чүнү көрүп тур сен, Амос?» — деп айтырарга, мен: «Хананың дортун хынап көөр херекселди» — деп харыыладым. Дээрги: «Көрдүн бе, Мээң израиль чонумнун ыргак-дортун хынап, шенеп көрдүм, аңаа катап база өршээл көргүспес мен. ⁹ Исаактын салгалдарының мөгейишкин кылыр бедик черлери хоозураар, Израильдин ыдыктыг дээн черлери үрелип бустур, Мээң хылыжым Иероваам хаанга база ооң ук-салгалынга удур тулчур» — деп чугаалады.

Амасияның Амосту доктаадырын орадашканы

¹⁰ Ынчан Бурганның Вефилде бараалгакчызы Амасия дээрзи израиль хаан Иероваамче: «Амос силерге удур израиль чоннун аразында сүлчээ белеткеп тур, оон шупту сөстөрүн чуртувус ууп шыдавайн

тур. ¹¹ Чүге дээрге Амос: „Иероваам хылышка шаштырып өлүр, а израиль чонну бодунун черинден тудуп аппаар“ — деп турду» — дээн медээ дамчытты.

¹² Амасия оон Амоска: «Бүдүү билир! Барып, Иудеяже дезивит; аңаа өттүр билип медегле, кээр-чеминиң ынчалдыр ажылдап чп. ¹³ Моон сонгаар Вефилге өттүр билип медегле, чүге дээрге ол — хаанның ыдыктыг чери-дир, Бурганның күрүне чергелиг өргээзи-дир» — деп чугаалаан.

¹⁴ Амос Амасияга харыылап, мынча дээн: «Мен Бурганның медээчизи-даа, медээчиниң оглу-даа эвес мен. Мал кадарчызы-даа, фиға ыяжының ажаакчызы-даа чордум. ¹⁵ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мени шилип ап, кодан хоомдан чаргап: „Барып, Мээң израиль чонумга өттүр билип медегле!“ — деп чугаалаан. ¹⁶ А ам Дээрги-Чаяакчының чугаа-сөзүн дыннап ал.

Сен болза: „Израильге удур өттүр билип медегле, Исаактын салгалдарынга удур суртаалдаа“ — дээр-дир сен. ¹⁷ Ол дээш Дээрги-Чаяакчы: „Сээң кадайың хоорайга самын-садар херээжен аппаар, оглу-кызың хылышка шаштырып өлүр, сээң чериниң хендир-биле хемчээп, үлөп-хуваап кааптар, а сен бодун арыг эвес черге өлүр сен; израиль чонну бодунун черинден тудуп аппаар!“ — деп чугаалап тур».

Бышкан чимистиг көстүүшкүн

8 ¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы менээ мындыг көстүүшкүн чорудуп берген. Бышкан чимистиг аргымал хааржак турар болду. ² Ол: «Чүнү көрүп тур сен, Амос?» — деп айтырарга, мен: «Бышкан чимистерлиг аргымал хааржакты» — деп харыыладым. Дээрги-Чаяакчы ынчан менээ: «Мээң израиль чонумнун төнчүзү* келген-дир: Мен аңаа катап база өршээл көргүспес мен. ³ Мээң шийткелим хүнү кээрге, ордуга ырлар өөлээн ысыыже шилчий бээр» — деп медегледи.

Дээрги-Бурган-Чаяакчы аңаа немей: «Кижиге сеги дыка хөй болур, оларны улус чер бүрүзүңге ыт чок октапкаш

* 8:2 Еврей дылда «төнчү» деп сөс (кеп) «бышкан чимис» (кайиц) деп сөс-биле дөмей дынналып.

7:3 Иоил 2:13-14; Иона 1:6; 3:9 7:8 Иер. 1:11, 13; Ам. 8:2 7:9 4 Хаан. 15:8-12 7:10 3 Хаан. 12:32 7:11 Ам. 6:7 7:12 Мих. 3:5 7:13 Ам. 2:12 || 3 Хаан. 12:29-33 7:14 Ам. 1:1 7:16 Иса. 30:10; Мих. 2:6 8:1 Иер. 24:1; Мих. 7:1 8:2 Иер. 1:11, 13; Ам. 7:8 || Ыы. 4:18; Иез. 7:2-3

баар. ⁴ Силер — ядыыларны бастыксап, бо чурттуң туренгилерин чок кылыксап турар улус — ону дыннаар. ⁵ Силер дээрге: „Кажан-на ай чаазының байыр-лалы эртип, далган-тараа садар аргалыг боор бис; кажан-на амыр-дыш хүнү төне берип, аңмаарларны ажиткаш, хем-чээр саваны бичииледи, өрткөктөни улгаттыргаш, шын эвес деңзи шойлары-биле улус мегелээр аргалыг боор бис?“ ⁶ Ынчан баксырап калган далган-тарааны садыглаар аргалыг боор бис; чединмес улусту — акша-мөнгүнгө, ядыы улусту — эжеш идик өртөөнгө-ле кул кылдыр садып алыр бис“ — деп турар улус-тур силер — диди.

⁷ Израиль чоннуң чоргааралы Дээрги-Чаяакчы Бодунун ады-биле даңгыраглап*: «Бо улустуң үүлгедиглери-ниң чаңгызын-даа кезээ-мөңгөдө утпас мен! ⁸ Ол үүлгедиглерден чер шимчей бербес бе, ында чурттап турар кижги бүрүзү ыглай бербес бе? Бүгү чер, Египетте Нил хем ышкаш, хөлзэй бербес бе, көдүрлүп-даа, чавырлып-даа турбас бе?» — деп чугаалаан.

⁹ «Мээң шииткелим хүнү кээр — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы медеглээн. — Ынчан хүнү дал дүүште ажар кылып каар мен, чырык хүндүс-ле чер кыры караңгылай бээр; ¹⁰ байырлалдарыңарны — ажыг-шүжүг кылдыр, хамык ырларуңарны — ыы-сыы кылдыр хуулдулар мен, шуптуңарга качыгдалдың самдар хевин кедирип, шуптуңарның баштарын тазартыр таарып каар мен; чуртка ол хүнү кижиниң эр чаңгыс оглунуң өлүмү дээш кажыыдалы дег кылып каар мен, ол хүн төнчүзүңгө чедир кажыыдал хүнү дег болур».

¹¹ Дээрги-Бурган-Чаяакчы оон ынай медеглээн: «Кажан Мээң черже ашты чорударым — улустуң аш-чөм биле суг чедишпезинден эвес, а Дээрги-Чаяакчының сөстөрүн дыннаар дээш аштап-суксаары хүннер чоокшулап келген-дир. ¹² Кижилер бир далайдан өске далайга чедир Дээрги-Чаяакчының сөзүн дыннаары-биле чер кезип эленедир кылаш-

тап, соңгу чүктен чөөн чүкчө улчуур, ынчалза-даа дыннавас.

¹³ Ол шииткел хүнүндө аянын чараш аныяк оолдар, кыстар суксаанындан медресин оскунуптар. ¹⁴ Самарияны кем-бурууже кирип турар бурганнар-биле даңгыраглаар, „Дан хоорайның дириг бурганнары-биле база Беэр-Шева-биле даңгыраглап тур бис!“ дээр улус кээп дүшкөш, катап көдүрлүп шыдавас».

Вифилде өргү бедигээжиниң көстүүшкүнү

9 ¹ Өргүл салыр бедигээш чанында турар Дээргини көрүп кагдым. Ол мээң мынча дээн:

«Дээвиер сириңейни бээр кылдыр адагашты үстүрүпкөш, дээвиерни демги улустуң шуптузунуң баштарынче кээп дүжөр кылывыт, дириг артканнары Мен хылыш-биле шанчып өлүрүп каар мен: оларның аразындан дезер дээн кижги дезип шыдавас, амы-тынның артарын күзөөн кижги камгалал ап шыдавас. ² Олар Менден дезип, алдың оранче-даа кире бээр болза, Мээң холум оларны ушта тыртып аар, дээрже-даа дезип үнө бээр болза, оортан дүжөр октаптар мен. ³ Кармил дагның бажынга-даа чашты бээр болза, оларны аңаа тып алгаш, тудуп аар мен; далай дүвүңгө-даа Мээң караамдан ажытталы бээр болза, оларны аңаа шагарын далай чыланымга дужаар мен. ⁴ Дайзыннар тудуп алгаш, сүрүп аппаар-даа болза, оларны аңаа өлүрүп каарын хылышка дужаар мен. Оларга ачы-буянны эвес, айыыл-халапты таварыштырар мен».

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Бурган-Чаяакчы чер кырынга дээптерге, ол эстит-хайлы бээр, ында чурттап турар бүгү улус кажыыдап ыглажыр, ол чер Египетте Нил хем ышкаш көдүрлүр база чавырлыр. ⁶ Дээрги-Чаяакчы Бодунуң үстүкү ордузун дээрлерге туткан, дээр-ниң таваан черге тургускан; Ол далай-ның сулгарын кыйгыраш, чер кырынга тарай аксып турар; Оң ады — Дээрги-Чаяакчы!

* 8:7 Азы: «Дээрги-Чаяакчы израиль чоннуң улуургак чоруу-биле даңгыраглап».

8:5 Сан. 28:11 || Неем. 13:15-16 || Лев. 19:36; Мих. 6:10 8:6 Лев. 25:39; 4 Хаан. 4:1; Ам. 2:6

8:8 Ам. 9:5 8:9 Иер. 15:9; Мих. 3:6; Лк. 23:44 8:10 Иер. 16:9; Ыы. 5:15; Ос. 2:11 || Иер. 6:26;

Зах. 12:10 8:11 1 Хаан. 3:1; Ыд. ыр. 73:9 8:14 3 Хаан. 12:29-30 9:1 Башт. 16:26-30

9:2 Ыд. ыр. 138:8-10 9:3 Ыд. ыр. 67:23 9:5 Ыд. ыр. 45:7 || Ам. 8:8 9:6 Ыд. ыр. 103:3 || Ам. 4:13

***Бурган Израильди узуткааш,
оон катап тургузуп каар***

⁷ «Израильчилер, силерге Мээң хамаарылгам эфиоптарга ышкаш эвес ийик бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Силерни египет черден үндүрө бергеним дег, филистим чонну — Кафтордан, арамей чонну — Кирден база Мен үндүрө бербээн ийик мен бе? ⁸ Дээрги-Бурган-Чаяакчының карактары бачыттыг күрүңежө көрүп тур. Мен ону чырык чер кырынга турбас кылдыр узуткап каар мен. Ынчанмыже Иаковтуң ук-салгалын шуут-ла узуткавас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁹ Дыннаңар даан, Мен дужаал берип, далган-тарааны шишкийшке челбири дег, израиль чонну бүгү чоннар аразынче тарай шишкий мен, чаңгыс-даа үрезин черже кээп дүшпес! ¹⁰ Мээң чонумда бүгү бачыттыг улус — „Бо айыыл-халап бисти таварбас, биске чедип келбес!“ дижир улус — кылыштан өлүп калыр.

¹¹ Шииткел хүнү кээрге, Мен Давидтиң буступ дүшкөн чадырын* катап тур-

гузар мен, ооң тиглерин дуглап каар мен, бузундуларын эде тудуштуруп мен, бурунгу үеде турганы дег кылдыр тудуп каар мен. ¹² Израильчилер ынчан Эдомнун арткан чонун болгаш Меңээ хамааржыр бүгү өскө чоннарны чагырып алыр». Ол бүгүнү кылыр Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

¹³ «Дүжүттүн хөйүндөн ону чыып безин четтикпейн баар, элбек үнгенинден виноградты арага кылдыр хуулдуруп четтикпейн баар үе кээр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн, — ынчан виноград чулуу даглардан сыстып үнөр, хамык тейлерден агып бадар. ¹⁴ Мээң израиль чонумга эки чолду эгидер мен*, олар буурап дүшкөн хоорайларны катап туткаш, аңаа чурттай бээр, шөлдөргө виноград олурткаш, ооң арагазын ижер, садтар тарып алгаш, ында кат-чимисти чыып чиир. ¹⁵ Израильчилерни боттарының черинге чурттадып каар мен, оларны Мээң бергеним черден база катап үндүр сывырбас». Дээрги-Чаяакчы Бурганынның чугаалаан чүвези ол-дур.

* 9:11 Шак бо ойзу сөглээн сөстөр Давид хаанның салгалының ышкынып алган эрге-чагыргазын көргүзүп турар чадавас. * 9:14 Азы: «Израиль чонумну туттуруушкундан эгидер мен».

9:7 Иер. 47:4 || 4 Хаан. 16:9; Иса. 22:6; Ам. 1:5 9:9 Лк. 22:31 9:10 Ам. 6:3 9:11 Аж.-ч. 15:16-18

9:13 Иоил 3:18 9:14 Иов 3:14; Иса. 58:12; 61:4 || Иер. 31:5

Авдий медээчинин ному

Кирилде

Бодунуң кыска медээзинде Авдий медээчи улуургак Эдом күрүнени Бурган Бодунуң шилип алган чонунга удур ооң бачыттары дээш кезедир дээрзин баш бурунгаар чугаалап турар. Эдом Иудеядан мурнуу-чөөн талага, дыка хөй эрттин-мес чалым-хаялыг даглыг черге турган. Эдомнуң найысылалы Селаның ады безин «чалым» дээн уткалыг. Дайзыннарга удур шак ол камгаладан ангыда, Эдом бодунуң мерген угаанныглары-биле алдаржаан турган. Үе-дүпте Эдомну израиль чоннуң өгбөзи болур Иаковтуң акызы Исавтың үрө-салгалы ээлеп чурттай берген чүве-дир.

Бо медээни вавилон аг-шеригнин Иерусалимни бистин эрага чедир 587/586 чылда үрөп бусканынын соонда бир-ле үеде меделгээн болгу дег. Бодунга төрөл чон дээш сагыш човаар азы анаа дузалажыр орнунга, Эдом Иудеянын эжелеттиргени дээш өжү ханып, амырап, харын-даа эжелекчиге дузалажып турган.

Эдомнун буураан үези эки билдинмес. Бистин эрага чедир IV векте эдом черни наватей чон чагырып алган. Рим күрүне үезинде Эдомнун биеэги күжү биле ат-алдарындан ол черге чүглө Идумея деп ат артып калган.

Эдомнуң кем-буурузу дээш кеземче (Иер. 49:7-22)

1 Дээрги-Бурган-Чаяакчынын Авдий медээчиже чоруткан көстүүшкүнү, Эдом чоннуң дугайында чугаалаан чүвези бо-дур.

Дээрги-Чаяакчдын келген медээни дыннаан бис. «Көдүрлүп үнгөш, Эдомга удур чаалажылы!» — деп медээни өске чоннарга чедирзин дээш, айбычы кижини чоруткан турган.

² «Дыннап көр, Мен сени чоннар аразынга чөгөнгич чон кылып каар мен, оларга аажок бак көрдүрер сен. ³ Турамык чорууң сени дуурайлап алган-дыр: чалым-нарда, бедик черде чурттап турар болгаш: „Мени кым черже дүжүр октаптарыл?!“ — деп чугааландың. ⁴ Сен, эзир куш дег, бедидир ужуп үнө бээр-даа болзунза, уяңны сылдыстар аразынга-даа тулуп аар болзунза, Мен сени оортан-даа дүжүр октаптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —

⁵ Хоозурап когараар деп чүвөнни! Бир эвес сээң шөлүңчө кат-чимис чыыкчылары кирип кээр болза, олар элзээн катлы арттырып кагбас чүве бе? * Оорлар азы дүнеки үптөкчилер сенээ кээр болза, олар чүглө бодунга чеже херегил, ынчаны оорлап албас бе? ⁶ А Исавтың үрө-салгалынын бүгү чүвезин үптөп-тонап, ооң чажыт шыгжамырларын безин үжөп-чиндири кайы хире-дир! ⁷ Сээң шупту эвилелчилерин сени черинден үндүр ойдаптар, сээң-биле эп-найыралдыг улус сени дуурайлааш, ажып тиилээр, сээң аыш-чөмөнни чип турган улус сенээ дузак салыр. Эдомга угаан-сарыыл артпас!»

⁸ Оон Дээрги-Чаяакчы мынча деп меделгээн: «Эдомда мерген угаанныг улусту, Исавтың даглыг чуртунда бодамчалыг улусту Мээң шииткелим хүнүндө узуткап каар эвес ийик мен бе? ⁹ Теман чер*, сээң эрес-дидим улузун коргуушкунга алзыр. Исавтын даглыг чуртунга кымны-даа амылыг арттырбас. ¹⁰ Өлүрүкчү

* 1:5 Ыдыктыг хоойлуну ёзугаар (Лев. 19:10; Ы. х. к. 24:21), виноград ажаап тура, дүжүттүн артыын ядыларга арттырар ужурлуг турган. * 1:9 Мында Эдом Исавтың улуг уйнуунун ады-биле адаткан (Э. д. 36:10-11; Иов 2:11; Ам. 1:12 көр).

1:1 Иса. 34:5; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Мал. 1:3-4 1:4 Сан. 24:21; Авв. 2:9

чорук кылып турарың дээш, ха-дунмаң болур Израильди бастып турарың дээш бак атка кирип, кезээ-мөңгөдө узуткаттырар сен. ¹¹ Хары улус Израильдин эр-тине-байлаан аппарып турда*, даштыкы улус ооң эжик-хаалгазын дамчып Иерусалимче киргеш, аңаа үлөш кылып турда, сен кыдыгыңа көрүп турган сен, ооң дайзыннарының бирээзи дег болган сен. ¹² Ха-дунмаң айыыл-халапка таваржырга, хыың ханып, амырава! Иудеяның чо-ну өлүп турда, өөрүвө! Олар базындырып турда, аксың калбаңнатпа! ¹³ Мээң чонум айыыл-халапка алзып аарга, ооң эжик-хаалгазын дамчып кирбе! Ол буурап каарга, ооң хай-халавынче топтап көрбө! Ол айыыл-халапка таваржы бээрге, ооң эт-хөрөнгизинге дегбе! ¹⁴ Ооң менди арткан улузун өлүрөр дээш, орук белдирлеринге кедеп, манап турба! Ол базындырып турда, дириг арткан улузун дайзыннарга тудуп бербө! ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының шиит-келинин хүнү бүгү чоннарга чоокшулап келген-дир: өскелерни канчаар аажылап чораан болдур сен, Бурган сени база ынчаар аажылаар; херектеринге дүгжүр кеземче бодунун бажынче суг кудар. ¹⁶ Килеңимниң дашказын Мээң чонум-нун ыдыктыг даамга ишкени дег, шупту өске чоннар база ону үргүлчү ижип, төн-

дүр пактаар, олар оон шуут турбаан-даа ышкаш, кырлып чиде бээр.

Израильдин эчизинде барып тиилээри

¹⁷ «А Сион даг ыдыктыг чер болур, ынаар дескеш, хоргадаан чон дириг артар. Иаковтун үре-салгалы бодунун өнчү черин ээлеп аар. ¹⁸ Иаковтун үре-салгалы кыпкан от апаар, Иосифтин үре-салгалы чалбыыш апаар, а Исавтын үре-салгалы кургаг сиген апаргаш, өрттеттирип, узуткаттырып аар, олардан кым-даа дириг артпас». Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөзү ол-дур.

¹⁹ Негевтин чурттакчылары Исавтын даглыг чуртун эжелеп аар, Шефеланын чурттакчылары филистим чоннун чуртун эжелеп аар; олар Эфремнин черин — Самариянын чоок-кавызын эжелеп аар, а Вениаминнин аймаа Галаад девискээрин эжелеп аар. ²⁰ Израильдин өскээр көжүртү берген аг-шерин ханаан черни шуут-ла Сарептага чедир эжелеп аар, а Иерусалимнин өскээр көжүртү бергеш, Сефарадта чурттап турар чо-ну Негевтин хоорайларын эжелеп аар. ²¹ Тиилекчи улус* Сион дагга чедип келгеш, Исавтын даглыг чуртун башкарып эгелээр. Дээрги-Чаяакчының Чагыргазы тургустунар.

* 1:11 Азы: «Израильдин аг-шерин тудуп аппарып турда». * 1:21 «Тиилекчи улус» — бо сөстөр-нин болгу дег өске уткалары мындыг: «Камгалакчылар» азы «Камгала алган улус».

1:11 4 Хаан. 25:13-17 || Иоил 3:3; Наум 3:10 || Ыд. ыр. 136:7 1:12 Мих. 4:11; 7:8 1:13 У. ч. 17:5 || Иез. 35:10 1:15 Иса. 13:6; Иоил 1:15; Соф. 1:7 || Иер. 50:29; Иез. 35:15; Авв. 2:8 1:16 Иер. 25:27-28 || Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Иер. 25:15; Зах. 12:2; Ажыл. 14:10 1:17 Иса. 4:3; Иоил 2:32 1:18 Зах. 12:6 1:20 3 Хаан. 17:9 1:21 Дан. 7:14, 27; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15

Иона медээчинин ному

Кирилде

Иона медээчинин ному Бурганның берген даалгазындан ойталап, дезерин оралдашкан кижиге дугайында чугаалап турар. Тоожушкуннун болушкуну бистин эрага чедир VIII чүс чылда болуп турар. Бурган Ионага Ассирия империязынын найысылалы Ниневиянын адыргак чурттакчыларына келир кеземче дугайында медээ чедирерин дужааган. Ынчалза-даа Иона Израильдин дайзыннары болур ниневийжилернин Бурганның өршээлин алырын күзевээн. Ынчангаш ол Бургандан дезип, Ниневиядан өске чүкчө чоруй баарын шенээн. Чамдык кайгамчык болушкуннарнын соонда, Иона ам-на Бурганны тооп дыннаан, ынчалза-даа Бурганның ниневийжилерни өршээгенинге хорадай берген. Иона шак ол чөптүг эвес аажызы дээш Бургандан чөмөлөлдө алган.

Бо төөгү Бурганның чамдык чугула бүдүш-шынарларын көргүзүп турар. Иона дээрге «Өске чоннар Бурганның камгалалын алырынга төлөп чок» деп бодаан израиль чоннун үлөгер-чижээ-дир. Ынчалза-даа Бурган Бодунун ынакшылын чүглө еврейлерге көргүзери-биле кызыгаарлавайн, ону ылаптыгы-биле хүлээп көөр өске чоннарга база өршээлин көргүзүп турар. Улус Бурганның чөмөлөлин дыннап, боттарынын бачыттыг черектеринден ойталаар болза, Ол Бодунун киленин олардан чайладырынга белен. Бурган Бодунун чаялганынын амы-тынынын болгаш өлүмүнүн бүрүн эргелиг Ээзи болур, ынчангаш Бурган кандыг-бир кижини өршээр деп турар болза, өске кижинин ажынар эргези чок.

Медээчинин Бургандан дезинтерин оралдашканы

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Амиттайнин оглу Ионага Бодунун сөзүн ажыдып: ² «Улуг хоорай Ниневияже дүрген чорупкаш, ында чурттаан улусту билиндир сургап каг, чүгө дээрге оларнын кемниг үүлгедиглери менээ билдингир апарды» — деп чугаалаан.

³ А Иона Дээрги-Чаяакчыдан дезип, Фарсисче чоруптарын шиитпирлээн. Ол Иоппия хоорайга чедип келгеш, Фарсисче эжиндирип чоруур деп турган корабль тып алгаш, орук хөлезинин берипкеш, Дээрги-Чаяакчыдан дезип, Фарсисче эжиндирип чорууру-биле олурупкан.

⁴ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы далайга күштүг хат көдүрүпкен. Кончуг күштүг шуурган эгелей бээрге, корабль бустур деп барган. ⁵ Корабльга чораан да-

лайжылар корга бергеш, кижиге бүрүзү бодунун бурганындан дуза дилеп кыйгырып, корабльды чиигедири-биле чүгүн далайже дүжүр октап эгелээннер. А Иона корабльдын иштинче кирип, чыдып алгаш, чаза удуп калган турган.

⁶ Корабльдын кол удуртукчузу анаа чедип келгеш: «Чүгө удуп чыдыр сен? Туруп кел, бодунун бурганындан дуза дилеп кыйгыр. Канчап билир, сээң бурганың бисти кээргей бээр болза, өлбөй баар-даа чадапас бис» — дээн.

⁷ Далайжылар мынча дишкеннер: «Кымнын хайы-биле бо халап бистин кырывыста диргелип келгенин билип алыр-дыр, барып төлгеден октап көрээлинерем». Төлгени октаарга, ол Ионага дүшкен. ⁸ Ынчан олар Ионадан: «Чогум черле чүү кижиге сен, бо халап чүү дээш бисти таварааныл, чугаалап көрөм? Кайыны келген, кандыг ажыл-хожулду кижиге сен? Чургун кайдал,

1:14 Хаан. 14:25 1:2 Наум 1:1; Соф. 2:13 1:3 3 Хаан. 10:22; Иса. 23:1 || Ис. 19:46 1:4 Ыд. ырг. 106:25 1:5 Аж.-ч. 27:18 1:6 Иоил 2:13-14; Ам. 7:3, 6; Иона 3:9 1:7 1 Хаан. 14:41-42

кандыг чоннуң төлээзи сен?» — деп айтырганнар.

⁹ А Иона: «Мен — еврей киж и мен, а мээң мөгөөр Бурганым — далайны болгаш черни чаяаган, дээрде саадаан Дээрги-Чаяакчы» — деп харыгылаан.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчыдан дезипкенин Иона чугаалаарга, ол улус дендии корткаш, анаа мынча дээннер: «Чүнү үүлгедип кааның ол?!» ¹¹ Олар оон: «Далай оожургай бээр кылдыр сени канчалзыйысса экил?» — деп айтырганнар, чүге дээрге далайның хөлзээшкини ам-даа читпейн турган.

¹² Иона оларга: «Мени туткаш, далайже киир октаптынар, ынчан ол оожургай бээр. Бо күштүг шуурган мээң хайым-биле эгелзэнин билип тур мен» — дээн. ¹³ Ынчалза-даа олар эрикче чоокшулаар дээш кораблин улам күштүг эжип эгелзээннер. Далайның хөлзээшкини уламчылап турарындан олар черже чоокшулап чадап кааннар.

¹⁴ Ынчан олар Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып: «О, Дээрги-Чаяакчы! Бо киж дээш биске кем-буруу онаап, узуткавайн көрөм. Ооң амызын үскенивис дээш бисти буруудатпайн көр. Дээрги-Чаяакчы, Бодунуң-на кылыр дээн чүүлүнү кылып турар-дыр сен!» — дээннер. ¹⁵ Олар Ионаны туткаш, далайже киир октаптарга, далай коргунчуг хөлзээшкини сокадып, оожургай берген.

¹⁶ Ынчан ол улус Дээрги-Чаяакчыдан аажок коргуп, Анаа өргүл салып, даңгыраан бергеннер.

Медээчинин мөргүлү

2 ¹ Дээрги-Чаяакчы улуг далай амытан-ынга Ионаны сыгырыптарын дужааган. Иона ол далай амытанының хырынга үш дүн-хүннү эрттирген. ² Иона далай амытанының иштинден Бурганы Дээрги-Чаяакчыга мынча деп мөргүп чыткан:

³ «Берге байдалче кирген болгаш, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп кыйгырдым, Ол мени дыңнап кагды.

Алды орандан Сени кыйгырдым, Сен мээң үнүмнү дыңнап кагдын. ⁴ Мени эң-не ханы далайның дувунче киир октаптын, агымнар мени бүргеп, Сээң сулгарын, Сээң чалгыгларын мээң кырым-биле эртип турдулар. ⁵ Ынчан мынча деп боадым: Бодунуң мурнундан мени ыраткан сен, Сээң ыдыктыг өргээнче база катап кире бээр мен бе?» ⁶ Аксы-думчуумну суг долуп, тыныжым бачыдаан, дүп чок далай мени бектеп алган; далай үнүштери бажымны ораап алган.

⁷ Дагларнын дөзүнге чедир баттым, чер бодунуң моондактары-биле мени кеззээ-мөңгөде муңгаштап алган. Ынчалза-даа Сен, Мээң Бурганым, Дээрги-Чаяакчы, амы-тынмны бо тамыдан камгалап үндүрер сен. ⁸ Сагыш-сеткилим харыксырай бээрге, Дээрги-Чаяакчыны сактып келдим, мээң мөргүлүм Сеңзэ, Сээң ыдыктыг өргээнче чедер берген-дир. ⁹ Хоозун дүрзү-бурганнарга чүдүүр кижилер Сеңзэ шынчы эвес апарганнар*, ¹⁰ а мен Сеңзэ өргүл салып — аллап-мактап чедип кээр мен. Чүнү азаан мен — күүседир мен. Камгалал чүглө Дээрги-Чаяакчыда!»

¹¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчы далай амытанынга чугаалаарга, ол Ионаны кургап черже үндүр бүлгүрүпкен.

Ниневияның буруузу билингени

3 ¹ Дээрги-Чаяакчы Ионага Бодунуң сөзүн база катап ажыдып: ² «Улут хоорай Ниневияже дүрген чорупкаш, Мээң сеңзэ дужааган чүвемни ында чурттаан улуска билиндир сургап каг» — деп чугаалаан. ³ Дээрги-Чаяакчының дужаалы-биле

* 2:5 Азы: «Сээң ыдыктыг өргээнче база катап берзимзе!» * 2:9 Азы: «Энерел көргүскен Сени каапканнар».

^{1:9} Бд. ыр. 94:5; 145:6 ^{1:14} Ы. х. к. 21:8 ^{1:15} Бд. ыр. 64:8 ^{1:16} Иса. 19:21 ^{2:1} Мф. 12:40; 16:4 ^{2:3} Бд. ыр. 3:5; 17:7; 117:5 ^{2:4} Бд. ыр. 87:7 || Иов 22:11; Бд. ыр. 17:5; 41:7; 68:3 ^{2:6} Бд. ыр. 17:5 ^{2:8} Бд. ыр. 17:7 ^{2:9} Бд. ыр. 31:7 ^{2:10} Бд. ыр. 49:14 || Бд. ыр. 3:9 ^{3:2} Иона 1:1-2

Иона Ниневияже чорупкан. А Ниневия дээрге дендии улуг хоорай турган болгаш, ону эргип кезииринге үш хүн негетинер чүве-дир. ⁴ Иона хоорайны чаңгыс хүн дургузунда эртиптер шаа-биле эргип: «Дөргөн хонук арткан-дыр, оон Ниневия узуткаттырар!» — деп суртаалдап эгелээн. ⁵ Ниневияның чурттакчылары Бурганга бүзүрөй бергеннер: ынчангаш олар шээрленишкинни чарлааш, улуундан бичиизинге чедир качыгдалдың самдар хевин кедип алганнар.

⁶ Ук медээ Ниневияның хаанынга чедер берген, ол бодунун дүжүлгезинден тургаш, хаан хевин ужулгаш, качыгдал хевин кеткеш, хүл кырынга олуруп алган. ⁷ Ынчангаш хаанның болгаш оон дээди нояннарының адындан бүгү Ниневияга дужааган:

«Кижилер-даа, мал-маган-даа, бода-даа, шээр-даа мал чүнү-даа чивезин, одарже үнмезин, суг ишпезин, ⁸ кижилер болгаш мал-маган качыгдал хеви-биле шыптынып алзын, кижилер бүрүзү бодунун бачыттыг оруундан чайлазын, күчүлелден адырылзын, Бургандан өршээлди кызып дилезин. ⁹ Канчап билер, Бурган бисти кээрген, Бодунун хайнып турар килеңин бистен чайладыптар чадавас, бис ынчан өлбейн баар бис».

¹⁰ Ынчангаш олар бачыттыг оруктарындан ойталап турганнар. Бурган оларның кылып турар херектерин көргөш, оларга азаап турганы айыыл-халапты таварыштырарындан ойталаан.

Медээчинин килеңи, Бурганның өршээли

4 ¹ Ол дээш Ионаның хөңнү карарып, аажок ажынып-хорадаан. ² Ынчангаш ол Дээрги-Чаяакчыга мөргүп, мону чугаалаан: «О, Дээрги-Чаяакчы! Бо дугай-

ында мен чуртумга тургаш, чугаалавайн туржук мен бе? Мен Сени килеңнээчел эвес, кээргээчел, ээ көрнүүчел, өндүр улуг энерелдиг Бурган — кижилерге онааган кеземчезин өскерттип шыдаар Бурган деп билгеш, Фарсисче чорупкан турган мен. ³ А ам, Дээрги-Чаяакчы, мээң амымны үзүп каавыт, чүгө дээрге чурттаарындан өлүрү менээ дээр-дир».

⁴ Дээрги-Чаяакчы: «Ол дээш хорадааның эки бе?» — деп айтырган.

⁵ Иона хоорай даштынче үнгөш, оон чөөн талазынга келген. Хоорай-биле чүү болу бээрин көөр дээш, девээ кылгаш, оон хөлөгезиниң адаанга олуруп алган. ⁶ Шак ынчан Дээрги-Бурган-Чаяакчы бир үнүшке* өзүп үнерин дужаапкан, ынчангаш ол үнүш Ионаның кырынга хөлөгө туруп, аңаа таарымчалыг болзун дээш бедип үнүп келген; Иона ол үнүшке аажок өөрээн. ⁷ Дараазында хүн даң хаяазы дээп кээри билек, Бурганның дужаалың ызуугаар демги үнүштү шыйлашкын үттептерге, ол кадып калган. ⁸ Хүн үнүп келгенде, Бурган чөөн чүктен изиг хат эккелген, ынчан хүн Ионаның бажын өрттендир чий бээрге, ол харыксырап баксырааш, бодунга өлүм дилеп: «Чурттаарындан өлүрү менээ дээр-дир» — деп чугаалаан.

⁹ Бурган Ионадан: «Ол үнүш дээш хорадааның эки бе?» — деп айтырган.

Иона: «Ийе! Аажок хомудадым, өлгүжөмгө чедир» — деп харыылаан.

¹⁰ Ынчан Дээрги-Чаяакчы чугаалаан: «Сен бодун өстүрбээнин, ол дээш күжүн үндүрбээнин, чаңгыс дүн дургузунда өзүп үнүп келгеш, дараазында дүн дургузунда кургап калган үнүш дээш хомудап турар-дыр сен. ¹¹ А Меңээ эки-бакты ылгап шыдавас 120 000 ажыг чурттакчылыг*, хөй мал-маганныг улуг хоорай Ниневия харааданчыг эвес деп бодадың бе?»

* 4:6 Еврей сөзүглелде «киккайон» деп үнүш ады бар. Ол үнүштөн касторлуг үс алыр турган: сывы 3-5 м чедер бээр, дүргөн өзер, калбак бүрүлдерлиг. * 4:11 Азы: «Оң холун солагай холундан ылгап шыдавас 120 000 ажыг бичии уруглуг».

3:5 2 Чыл. 20:3; Эзра 8:21; Иер. 36:9 3:6 Иов 2:8; Иез. 27:30 3:8 Иер. 18:8-11; 36:3 3:9 2 Хаан. 12:22; Иоил 2:13-14; Ам. 7:3, 6; Иона 1:6 3:10 Хост. 32:14; 2 Хаан. 24:16; Иер. 18:8 4:2 Хост. 34:6

4:3 Сан. 11:15; 3 Хаан. 19:4; Иов 6:9

Михей медээчинин ному

Кирилде

Михей – Исая медээчинин үежи. Ол Бурганнын сөзүн израиль чонга VIII век-тиң ийиги чартында медээлеп турган. Ол чылдарда күчүлүг Ассирия күрүненин аг-шерии сонгу болгаш мурнуу еврей күрүнелерге чаңгыс эвес удаа кыжанып турган.

Михей медээчи иудейлерниң бачыттары дээш, оон мурнунда Самария хоорай дег, Иерусалим Бургандан кеземче алыр – чурттакчылары узуткаттырып, өске чуртче көжүртүр деп сагындырып турар. Михей чагырыкчыларны албаты чонну дарлап турары дээш, карачал улусту – оларның ак-сеткилдиг эвези дээш, а Бурганнын медээчилерин – оларның шынында Дээрги-Чаяакчыдан келбээн, меге сөстөр-биле чонну аргалап турары дээш чемелеп турар. Оон кадында чон чүглө чаңгыс Дээрги-Чаяакчыга эвес, өске бурганнарга база мөгөйип турган.

Ындыг-даа болза, Бурганнын шииткелинин дугайында сөстөр (1:1–2:11; 3:1–12; 6:1–7:7) Оон камгалалынын дугайында идегел киирер сөстөр-биле (2:12–13; 4:1–5:15; 7:8–20) солчуп турар. Давид хаанның салгакчызы хаанның чонга бодунун дайзыннарын долузу-биле тиилээр арга бээри хүн үнүп кээр, ынчан чонну оон бүгү бужар-багындан арыглап-аштаар (5-ки эге).

1 ¹ Дээрги-Чаяакчы Морешет чурттуг Михейге Иудеянын хааннары Иоафам, Ахаз болгаш Эзекия оларның чагырып турган чылдарында Бодунун сөзүн ажыткан. Самария биле Иерусалим дугайында Михейниң көргөни көстүүшкүн бо-дур.

Бурганның израиль чонну кезедири-биле чедип кээри

² Бүгү аймак-чоннар, дыңнанар, чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар, мону кичээнгейге алынар! Дээрги-Бурган-Чаяакчы силерге удур херечи боор-дур, Дээрги Бодунун ыдыктыг өргэ-эзинден чугаалаар-дыр. ³ Көрүнер даан, Дээрги-Чаяакчы Бодунун чурттап турар черинден үнүп ор: Ол куду бадып, черниң бедиктерин базып тур. ⁴ Даглар Оон бодунун адаанда эстип тур, шынаалар чарлып тур, олар отка эзилген чук дег, тей-нин ийинден агып баткан суг дег апаар.

⁵ Иаковтуң салгалдарынын кемниг херектери дээш, израиль чоннун бачыт-

тары дээш ол бүгү болуп турар-дыр. Израильдин кем-буруузу кайыын тывылганыл? Самариядан эвес бе? Иудеянын дүрзү-бурганнарга тураскааткан бедик черлери кайдал? Иерусалимде эвес бе?

⁶ «Ынчангаш Мен Самарияны ховушөлде бузундулар оваазы кылып каар мен, чүглө үнүш олуртурунга тааржыр чер кылып каар мен. Хоорай ханазынын даштарын шынааже дүжүр октап, оон таваан чанагаштап каар мен. ⁷ Оон шупту даш көжээлери буза шаптырар, оон бүгү дүрзү-бурганнарын үрегдеп узуткаар мен, оон шупту өргүл белектери отка өрттеггирер. Самария ол өргүл белектерин самын-садар херэеженниң төлевири дег кылдыр ап турган болгай, ол белектер самыраан улуска катап база төлевири апаар».

Иудеянын хоорайлары эжелеттирер

⁸ Самариинын буурааны дээш ыглап-сыктаар мен, качыгдалдан кызылдаван, чанагаш улчуп чоруптар мен,

^{1:14} Хаан. 16:1; 18:1; Иса. 1:1; Ос. 1:1 || Иса. 7:9; Иер. 23:13–14 ^{1:2} 3 Хаан. 22:28; Ыд. ыр. 48:2 || Иса. 34:1 || Ыд. ыр. 10:4; Иона 2:8; Авв. 2:20 ^{1:3} Иса. 26:21 || Ам. 4:13 ^{1:4} Ыд. ыр. 96:5 ^{1:7} 1 Хаан. 5:4 || Ос. 2:12; 9:1 ^{1:8} Иса. 22:4; Иер. 9:1 || Иса. 20:2 || Иов 30:29; Иса. 13:21; 34:13; Иер. 50:39

шөө-бөрүлөр ышкаш улуур мен, страус куштар ышкаш хомудап ыглаар мен.⁹ Чүгө дээрге Самариянын балыкы эмнеттинмес-тир, ол балыглынышкын Иудеяда чеде берген-дир, Мээң чонумнун хаалгазында, Иерусалимнин бодунда барган-дыр.¹⁰ Иудейлер, кел чыдар кеземче дугайында Геф хоорайга чугаалаваңар, аңаа шуут ыглашпаңар. Бет-Леафра суурга качыгдалдан довурак-доозунга боражып алыңар*.¹¹ Шафирнин чурттакчылары! Бужартаан, шалдан боттарыңар өскээр көжөр силер; Цаанда чурттап турар улус дезип үнүп шыдавас; Бет-Эцелдин чурттакчылары качыдап ыглажып турар, олардан дуза ап шыдавас силер.¹² Маротгун чурттакчылары эки медээлер манап чадааш, могап турупкан, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының ыдышкан айыыл-халавы Иерусалимнин хаалгазында безин чедиң келген-дир.¹³ Лахистин чурттакчылары! Чүгүрүк айттарыңарны дайынчы тергелерге кожуңар! Израильдин кемниг херектерин өттүнгөш, силер Сион-кысты бачытче кирип каан силер.¹⁴ Иудей чон! Сен ам Морешет-Гецхе чарлыгышкынның белектерин чорудар сен. Ахзив хоорай Израильдин хааннарының манап идегелин мегелеп каар.¹⁵ Морешанын чурттакчылары! Бурган силерге эжелекчи эккээр, Израильдин алдар-аттыг улузу Одолламда куйларже чаштыңар ужурга таваржыр.¹⁶ Эргим ынак оолдарыңар дээш качыгдал, бажыңар дүгүн чулуп, дас куш ышкаш тас апарыңар, чүгө дээрге оларны силерден чарып, тудуп аппаар-дыр.

Кызагдакчылар ат болур

2¹ Орун-дөжээнге чыткаш, кемниг херек, бузут үүлгедир бодалдыг улус ат болур!

Олар дээрге даң адып кээрге, ук бодалдарын күүседиптер куш-шыдалдыг улус-тур.² Ол улус шөлдер күзээр болза, хунаап аар-дыр, бажыңнар күзээр бол-

за, былаап аар-дыр. Бажыңнарга чурттап олурган улусту олар кызагдап, бажың ээзин-даа, ооң өг-бүлезин-даа үптөп-тонап, оларның эзелел черин бодунга ап аар-дыр.

³ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчы ол чонга удур мынча дээн: «Мээң мындыг бодалдарым бар: Мен силерге адырлып шыдавазыңар айыыл-халапты ыдар деп тур мен. Моон сонгаар адыыргап базып турар харыыңар чок апаар, чүгө дээрге айыыл-халап үези келген-дир.⁴ Ол хүн улус силернин дугайыңарда качыгдал ырлары чогаадыр, ажыыңар ажып ыглажыр: „Бис шуут-ла хоозурап калдывыс! Чонувустун хувааглыг черин Ол өскээр хемчээп, былаап алды. Бистин шөлдеривисти Бурганга шынчы эвес улуска үлөп берип тур“». ⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының чонунун аразыңга кым-даа силерге хувааглыг чер үлөп бербес.

Чон чүгө меге медээчилерге ынак

⁶ Улус: «Өттүр билип медеглевер! Ол дугайында өттүр билип медегеп болбас. Бистин адывыс баксыравазын!

⁷ Дээрги-Чаяакчы ындыг киленнээчел бе? Ол ындыг чүвени кылып болур бе?» — деп чугаалап турар. «О, Иаковтун салгалы, ынча деп болур бе? Мээң сөстөрим чөптүг амыдырап чоруур кижиге ачылыг болбас бе? ⁸ Ооң мурнунда Мээни турган чон дайзын дег тура халаан*; айыыл дугайында каразыйан чаныңар биле эртип турар тайбың улустун хевин ушта тыртып, былаап ап турар-дыр силер. ⁹ Мээң чонумнун херээжен улузун эптит бажыңнарыңдан үндүр сывыртап турар-дыр силер; оларның ажы-төлүндөн Мээң хайырлаан ачы-буянымын кезээ шагда хунаап ап турар-дыр силер. ¹⁰ Дораан чоруй барыңар — бо черге ам амыр-дыш турбас, ону арыг эвези дээш буурадып каар, ол болза коргунчуг буураашкын боор.

¹¹ Бир эвес мегечи азы бузурукчу кижиге келгеш: „Мен силерге арага база

* 1:10-15 Еврей дылда ол хоорай-суурларның аттары оларның хуу-салымын айтып турар сөстөр-биле үнөшкөк. Ол суурлар Иерусалимнің чоок-кавызынга турган. Шап ол баш бурунгаар чугаалаан сөстөр ассирий хааннар Саргоннун (б. э. чедир 711 ч.) болгаш Сенахиримнин (б. э. чедир 701 ч.) халдаашкынарының үезинде боттанган. * 2:8 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң болгу дег өске утказы мындыг: «Силер дүүн Мээң чонумга удур дайзын дег тура халыдыңар».

1:9 Ос. 5:13; Наум 3:19 1:10 2 Хаан. 1:20 1:12 Ам. 3:6 1:13 4 Хаан. 18:14 1:14 Ис. 15:44 1:15 1 Хаан. 22:1 1:16 Иса. 22:12 2:1 Бд. ыр. 35:5; Мих. 2:1 2:2 Иса. 5:8 2:6 Иса. 30:10; Иер. 11:21; Ам. 2:12 2:10 Лев. 18:25

өске-даа эзиртир суксун дугайында өтүр билип меделгээр мен² — дээн болза, ол кижн бо чонга таарымчалыг медээчи боор турган болду беш.

Азап каан камгалаа

¹² «О, Иаковтун салгалы, Мен силерни шуптунарны ыяап чыып аар мен, Израильдин артынчызын ыяап каттыштырып каар мен. Кажаалаткан хойларны дег, одарга кодан хойну дег, силерни каттыштырып, чыыр мен — бо черни чыылган хөй кижиниң шимээни дола бээр. ¹³ Силерниң мурнунарга орук ажыдыкчызы чоруур; силер хоорайнын хаалгазын чаза таварып үнө бээр силер. Хаанынар силерниң мурнунарга чоруур, Дээрги-Чаяакчы силерни баштаар».

Төлөп чок чагырыкчылар биле бүдүү билерлер

3 ¹ Мен ынчан: «Иаковтун салгалынын баштыннары, израиль чоннун чагырыкчылары, дыңнаңар! Чөптүг шииткелди билер ужурлуг эвес силер бе? ² А силер — буянны көөр хөңнү чок, бузутка ынак, кижилерниң кежин союп, эьдин сөөгүндөн шылып турар улус-тур силер; ³ мээң чонумнун эьдин чип, кежин соя тыртып, сөөктерин үүрмектей сый шаап турар, пашче каар дээн дег, эьдин доорап турар улус-тур силер!» — дээн мен.

⁴ Үе кээрге, олар Дээрги-Чаяакчыны кыйгырып, дуза дилээр, а Ол харылаvas. Ол үеде Дээрги-Чаяакчы олардан үүлгеткен бузуду дээш хая көрнү бээр.

⁵ Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Мээң чонумну будулдуруп турар бүдүү билерлерге хамаарыштыр. Силерни чегерер улуска амыр-тайбын меделгээрдир силер, а аыш-чем бербес улуска кыжанып, дайын чарлаар-дыр силер. ⁶ Ол дээш силерни көстүүшкүннер чок дүн сырыптар, өттүр билген меделгелдер чок дүмбейге бүрөттигер силер. Бурганның медээчилери дирткен силерниң кырынарга хүн ажа бээр, чырык хүн силерге караңгылай бээр. ⁷ Өттүр көөр улус ыдып каар, бүдүү билерлерниң ады баксыраар; силер шупту аксыңар хаап аар

силер, чүге дээрге Бурган силерге харылаvas».

⁸ А мен болза Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези берген күшке, шыннын чорукка болгаш дидим чорукка бүрөткен мен, Иаковтун салгалынга — оон кемниг херээни дугайында, израиль чонга — оон бачыдыннын дугайында чугаалаар мен.

⁹ Иаковтун салгалынын баштыннары, израиль чоннун чагырыкчылары, мону дыңнаңар! Силер чөптүг шииткелди херекке албайн, бүгү шын чүвени хажыдып турар-дыр силер. ¹⁰ Силер — Сионну өлүрүүшкүн-биле, Иерусалимни кемниг үүлгедиишкин-биле тудуп тургузуп турар улус-тур силер! ¹¹ Иерусалимниң баштыннары хээли ап, шиидип турар-дыр, Бурганның бараалгакчылары төлевир ап, өөредип турар-дыр, Бурганның медээчилери акша-мөңгүн ап, төлгөлеп турар-дыр. Оон кадында Дээрги-Чаяакчыга даанып: «Дээрги-Чаяакчы бистин аравыста эвес чүве бе? Бисти айыып-халап таварбас!» — дижирилдер-дир. ¹² Ынчангаш силерниң хайыңар-биле Сионну шөл ышкаш аңдарып кааптар, Иерусалим бузундулар оваазы апаар, Бурганның өргээзин туткан даг арга-ыяш үнгөн чер апаар.

Дээрги-Чаяакчынын даа (Иса. 2:2-4)

4 ¹ Сөөлгү хүннер кээрге, Дээрги-Чаяакчынын өргээзи турар дагны Ол өске бүгү тейлер, даглардан бедидир тургузуп каар; өске аймактар ынаар чедип кээр, ² эндерик чоннар аңаа чыгып кээр. Олар бот-боттарынга: «Барып, Дээрги-Чаяакчынын даанче, Иаковтун Бурганын өргээзинче үнө берээли. Бурган бисти Оон оруктары-биле чоруурунга өөредип каар, бис Ону эдерер бис» — дижи. Сиондан ыдыктыг хоойлу дүжүп кээр, Иерусалимден Дээрги-Чаяакчынын сөзү тараар. ³ Аймактарнын херээн Ол шиитпирлээр, ырак чурттарда күштүг чоннарнын чаргы-чаалызын Ол үзер. Олар боттарынын хылыштарын андазыннарже, чыдаларын — хол кадырларынче эде соп кылып аар. Бир чон өске

2:13 Иса. 52:12 3:1 Бд. ыр. 81:2-4 3:3 Бд. ыр. 13:4; Иез. 34:3 3:4 1 Хаан. 8:18; У. ч. 1:28; Иса. 1:15; Иер. 11:11 3:5 Иер. 23:32 || Иер. 6:14; 8:11; Иез. 13:10 3:6 Иез. 12:24; 13:23 || Ам. 8:9 3:7 Зах. 13:4 3:8 Иса. 58:1; Мих. 1:5 3:10 Иез. 22:27; Авв. 2:12 3:11 Иса. 1:23 || Иер. 6:13 || Иса. 48:1; Иер. 7:4 3:12 Бд. ыр. 128:3 || Иер. 26:18 4:2 Иса. 56:7; 60:3; 66:20; Мал. 1:11 || Иса. 27:13; Иер. 31:6; Зах. 8:20-22 4:3 Иоил 3:10 || Иез. 39:9; Ос. 2:18; Зах. 9:10

чонга удур хылыш көдүрбес, олар моон сонгаар дайын чорударынга өөрөнмес. ⁴ Кижн бүрүзү бодунуң виноградын, бодунуң фиға ыяжын болбаазырадып, тайбың чурттаар, оларны моон сонгаар кым-даа коргудуп-дүвүрөтпес, чүгө дээр-ге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыңча деп чуаалаан болгай.

⁵ Бүгү өске чоннар боттарының бурганнарының аайы-биле чурттап турар, а бис кезээ-мөңгөдө Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының аайы-биле чурттаар бис.

Дээрги-Чаяакчының бодалы

⁶ «Ол хүн Мен аскак-бүскек чонну чыптар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медгелзэн. — Шөлүттүрген улусту, Мээң оларже айыыл-халап ытканым улусту чыгылар кылыптар мен. ⁷ Аскак-бүскек чондан Израильдин артынчызын тургузар мен, ойлаттырган улусту күштүг чон кылып каар мен. Шап ол хүнден эгелээш, Дээрги-Чаяакчы мен оларны Сион дагдан кезээ-мөңгөдө чагырар мен.

⁸ А сенээ хамаарыштыр, Сион тей. Сен Бурганның Бодунуң чонун, кадарчы кижиниң кодан малын хайгаарааны дег, көрүп турар бедик чери сен. Биеэги эрге-чагырган сенче эглип кээр, Иерусалимге катап база күрүне доктаап турар. ⁹ Сен чүү дээш алгырып тур сен? Хааның чок чүве бе? Сээң чөвүлекчин чок апарган бе? Божуп чыдар херээжен кижн дег, аарышкыга алзyp чооруң ол? ¹⁰ Сион-кыс, божуп чыдар херээжен дег, хилинчектенип, човуурта, чүгө дээр-ге сен ам хоорайны каапкаш, ажык шөлге турумчуп аар сен, Вавилонче чеде бээр сен. Оон соонда аңаа камгалал алыр сен, Дээрги-Чаяакчы сени аңаа дайзыннар холундан хостап аар.

¹¹ Ам сенээ удур хөй чоннар чыгылып келгеш: „Ол бужартазын! Бистиң карактарывыс Сионнуң буураарын мага хандыр көрүп алзын!“ — дижип турар-дыр. ¹² Ынчалза-даа ол чоннар Дээрги-Чаяакчының бодалдарын билбейн турар-дыр.

Бурган оларны тараа шаңынга моожалар дег чыып алган, а олар Ооң бодаан чүүлүн угаап билбээн-дир.

¹³ Көдүрлүп келгеш, ол моожаларны таптай бастыр-ла, Сион-кыс; Мен сени демир мыйыстыг, хүлер дуюгларлыг буга дег кылып каар мен, хөй чоннарны чылча шавар сен. Оларның эт-хөрөңгизин Дээрги-Чаяакчыга, оларның байлаан — бүгү чер-делегейини Чагырыкчызынга бараалгадыр сен».

Вифлеемге төртүтүнөр ужурлууг чагырыкчы

5 ¹ Аг-шериглиг хоорай, аг-шерииңни белеткеп ал, бис бүзээлеттирип алган-дыр бис. Израильдин баштыны чаагыңче шыккыш-биле соктурар-дыр.

² «А сен, Вифлеем-Эфрата*, Иудеяның төрөл бөлүктөриниң аразында хензиг суур-даа болзунза, Израильдин чагырыкчызы апаар кижн сенден үнүп, Мээңни боор-дур. Ооң ызыгууру эртебурун шагда, үе-дүптө-ле укталган-дыр».

³ Бурган израил чонну кезек үедө кааптар. А иштиг херээжен кижн демги чаш төлдү божуп аарга, израил чонче оларның арткан ха-дуңмазы ээп кээр. ⁴ Израильдин чагырыкчызы туруп келгеш, коданың Дээрги-Чаяакчының күжү-биле, бодунуң Бурганы Дээрги-Чаяакчының адларлыг ады-биле кадарар. Чон ынчан айыыл чок чурттаар, чүгө дээр-ге чагырыкчының өндүр ат-алдары чер-делегейиниң ужу-кыдыыңга чедир нептээр. ⁵ Чагырыкчы чонга амыр-тайбыңны хайырлаар.

Бистиң чуртувусче ассирийлер кирип келгеш, ордуларывысты таптаар болза, оларга удур чеди азы сес баштыңчыны көдүрер бис. ⁶ Олар Ассириянын черин хылыш-биле чагырар, Нимродтун* черин хынындан ужулган хылышбиле** чагырар. Бир эвес ассирий аг-шериг чуртувустун кызыгаарын үрөп кирип кээр болза, чагырыкчывыс бисти Ассириядан камгалаар.

* 5:2 Эфрата — Вифлеем хоорайны эфрат деп бир төрөл бөлүк улус ээлеп чурттап турган. Давид хаан ол хоорайга төртүтүнгөн чүве-дир (Руф 1:2; 1 Хаан. 17:12; 1 Чыл. 2:50-51 көр). * 5:6 Нимрод — Ассирияның найысылалы Ниневияның үндезлекчизи (Э. д. 10:8-12 көр). ** 5:6 Азы: «Ооң бодунуң хаалгазынга».

4:3 Хаан. 4:25 || Лев. 26:6; Иер. 30:10; 46:27; Иез. 39:26 4:5 Аж.-ч. 14:16 4:6 Соф. 3:19 4:9 Иер. 8:19 || Иса. 13:8; Иер. 6:24; 50:43 4:10 Иса. 39:6 4:12 Иса. 10:7 4:13 3 Хаан. 22:11 || Ис. 3:11; Ыд. ыр. 96:5; Зах. 4:14; 6:5 5:2 1 Чыл. 5:2; Мф. 2:6; Ин. 7:42 5:4 Иса. 40:11 || Соф. 3:13 || Ыд. ыр. 71:8 5:5 Иса. 9:6; 26:12

⁷ Израиль чоннун артынчызы хей чоннар аразынга Дээрги-Чаяакчынын дүжүргени шалын, оът-сигенде элбек чаьс-чайык суу дег боор; олар улуска идегевес, киж и амытанга ынанмас. ⁸ Израиль чоннун артынчызы хей өске аймак-чоннар аразынга мал-маган азы кодан хойлар аразында арзылап дег болур — ол халып үнгөш, шуптузун кемдедип, үзе-чаза тыртар, кым-даа оларны оон адырып шыдавас. ⁹ Сээн холун дайзын-нарынга удур көдүрлүр, сээн бүгү өжээ-теннериң кырдырып аар.

¹⁰ «Ол хүн сээн айттарынны узуткап, дайынчы тергелериңни үреп каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹¹ Сээн черинде хоорайларны узуткап, бүгү шивээлериңни үреп бузуп каар мен. ¹² Каран көрнүр чорууну узуткап каар мен — чонунун аразынга төлгөлээр улус артпас. ¹³ Сээн дүрзү-бурганнарынны, ыдыктыг көжээлериңни узуткап каар мен — бодунун холун-биле кылып алган чүүлдеринге моон сонгаар мөгөйбес сен. ¹⁴ Ашера бурганга турсааткан адагаштарны тура тыртып, сээн хоорайларынны үреп бузуп каар мен. ¹⁵ Мени тооп дыңнавайн барган чоннарга килеңнеп, ажынып-хорадап, олардан өжээн негээр мен».

Дээрги-Чаяакчының израиль чон-биле чаргызы

Б ¹ Дээрги-Чаяакчының чугаалаар чүвезин дыңнанар. Чон база туруп келгеш, дагларны мурнунга херээн чугаалазын, тейлер ооң сөзүн дыңназын. ² Даглар, черделегейниң быжыг үндезиннери, Дээрги-Чаяакчының чаргызын дыңнаар. Чүге дээрге Ол Бодунун чону-биле чаргылдажып турар-дыр, Израиль-биле Ол маргыжып турар-дыр:

³ «Мээң чонум, сени Мен канчапкан мен? Чүнүн-биле сээн шыдамыңны шенедим? Менээ харыылап көр. ⁴ Мен сени египет черден үндүрө берген мен, кулдан-мышкындан хостап каан мен. Моисей, Аарон болгаш Мариаа оларны сени баш-

таар кылдыр чоруткан мен. ⁵ Мээң чонум, Моавтын хааны Валактын чүнү бодап алганын, Беорнун оглу Валаамнын аңаа чүү деп харыылаанын сактып кел, Ситтимден Галгалга чедир оруунну* бодап кел. Дээрги-Чаяакчынын чөптүг хектерин билип алынар».

⁶ Чүнүн-биле Дээрги-Чаяакчынын мурнунга кээр мен, Дээди Өрүкү Бурганның мурнунга чүнүн-биле кээп мөгөөр мен? Оон мурнунга бүрүн өрттедир өргүлдерлиг, бир харлыг бызааларлыг кээр мен бе? ⁷ Муң-муң кошкарлар-биле, эмге-тикчок хемнер дег аккан олива үзү-биле Дээрги-Чаяакчынын күзелин хандырып болур бе? Кем-буруум дээш Аңаа дун оглумну өргүүр мен бе, сагыш-сеткилимни бачыды дээш иштимден үнген үре-төлүмнү бээр мен бе?

⁸ О, киж и амытан, Бурган сенээ Оон экизинер чүүлү чүдел дээрзин чугаалап каан ийик. Дээрги-Чаяакчы сенден чүнү негеп турар ийик: ажыл-херектеринге чөптүг бооруну, энерел көргүзеринче чүткүлдүр бооруну болгаш Бурганының мурнунга томаарып чурттаарынны эвес чүве бе?

Израильдиң кем-буруузу дээш кеземче

⁹ Дээрги-Чаяакчы хоорайны кыйгырып тур (мерген угаан дээрге Сээн адыңдан коргары болгай): «Чагырга мергезин база ону тургузуп каан Бурганны тооп дыңнаар». ¹⁰ Бузуттуг улустуң бажыңында байлакты багай үүлгедип-биле чедип алган эвес чүве бе? Эвээжедип каан, каргаттырган хемчээл ажыглап турар эвес чүве бе? ¹¹ Шын эвес деңзилер, меге хемчээлдер ажыглаар кижини агартыр мен бе? ¹² Сээн байларын каржы-дошкундур, чурттакчыларын меге чүве чугаалаар-дыр, оларнын аксындан чүгге меге үнер-дир. ¹³ Ол дээш Мен сээн когун үзүп эгелээн мен, бачыттарын дээш сени хоо-зурадып эгелээн мен. ¹⁴ Чемнентеш-даа, тотпас сен, ишти-хырын куруг болур;

* 6:5 Ситтим биле Галгал — Ханаанче кирерде израильчилернин турлаглары (Иис. 3:1; 4:20 көр).

* 6:9 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Хоорайда чыылган улус-чон, дыңнаар!»

5:10 Агт. 2:22; Зах. 9:10 5:11 Иса. 17:9; 27:10 5:12 Ы. х. к. 18:10 5:13 Иса. 17:8; Зах. 13:2 5:14 Хост. 34:13; Ы. х. к. 16:21 6:2 Иез. 36:4 || Иса. 3:14; Ос. 4:1 6:3 Иса. 43:22 6:4 Хост. 12:51; 15:20; Сан. 12:2 6:5 Сан. 22:5-6; 23:7-10; Башт. 11:25 6:6 1 Хаан. 15:22 6:7 Хост. 13:2; 4 Хаан. 3:27 6:8 Ы. х. к. 10:12 || Иса. 1:12; Иер. 21:12; Зах. 7:9-10; Есп. 13:16 6:10 Ам. 3:10 || Ам. 8:5 6:11 Лев. 19:35-36; Ос. 12:7 6:12 Ам. 3:10 || Иер. 9:8 6:14 Лев. 26:26; Ос. 4:10; Агт. 1:6

чыып шыгжааш-даа, камнап ап шыда-
вас сен; камнап шыдаптар-даа болзуң-
за, ол чүвеңни кылышка хүлээдип бээр
мен. ¹⁵ Тарып олурткаш-даа, дүжүт ажаап
албас сен, оливкаларны сыскыргаш-даа,
үзү-биле чагдынмас сен; виноград чулуун
сы баскаш-даа, арага ишпес сен. ¹⁶ Омри
хаанның чаңчылдарын, Ахав хаанның
өг-бүлезинин бүгү бузуттуг херектерин
хевээр арттырып алган сен, оларның сү-
мелерин өзугаар кылып турган сен. Ын-
чангаш Мен хоорайны хоозуралга, оон
чурттакчыларын — бак атка киреринге
таварыштырар мен; силер өске чоннар-
нын дорамчылалынга таваржыр силер».

Чоннуң бужар байдалы

7 ¹Аа халак! Мен ам чайгы чимистер-
ни чыып каапкан соонда, виноград-
ты ажаап каапкан соонда келген киж
дег апардым — чипки дег чаңгыс-даа сал-
бак кат чок, мээң чиксээрим чаңгыс-даа
бышкан фиға чимизи чок. ²Чер кырын-
да Бурганга бердинген кижилер артпаан,
улус аразында чөптүг кижилер чок. Бүгү
улус хан төгөр дээш кедег кылып турар,
кижи бүрүзү ха-дунмазынга какпа-дузак
салып турар. ³Оларның холдары бузут
үүлгедир талазы-биле мергежээн; чагы-
рыкчы киж белектер негеп турар, шиит-
кекчи ээли ап турар, бай-шыдалдыглар
боттарының күзел-соруун албадап күү-
сеттигер — олар шупту аразында дугур-
жулгалыг. ⁴Оларның эн дээреси — тен-
ниг хараган дег, эн чөптүг — тенниг бок
үнүштен дора. Оларже медээчилеринин
медеглеп турган хүнү келген-дир; олар
ам кеземчеге онаажыр, олар ам дүвүрел-
ге алшыптар.

⁵Өннүүнерге бүзүрөвөнер, эжиңер-
ге ынанмаңар. Хойнунда чыдар кадай-
ын-биле безин оваарымчалыг чугаалаш.
⁶Чүгө дээрге оглу адазын куду көөр-дүр,
уруу — авазынга, кенни — кунчуунга
удурланыр-дыр, кижинин дайзынна-
ры — оон өг-бүлезинде боор-дур.

⁷А меңээ хамаарыштыр алыр бол-
за, Дээрги-Чаяакчыже ынаныштыг көөр

мен, мээң Камгалакчым Бурганны ма-
наар мен. Бурганым мени дыңнап каар.

Израильдин катап тургустунары

⁸Дайзыным, буурааным дээш өөрү-
ве! Барып ушкан-даа болзумза, база ка-
тап туруп кээр мен. Карангыда олур-
ар-даа болзумза, Дээрги-Чаяакчы меңээ
чырык апаар. ⁹Дээрги-Чаяакчынын ки-
ленин чүктээр ужурлуг мен, чүгө дээр-
ге Аңаа удур бачыт үүлгеткен мен. Бур-
ган мээң таламда апарбаан шаанда,
меңээ болчуп эгелевээн шаанда, ындыг
болур. Оон Ол мени чырыкче үндүрүп
каар, мен Оон шыннын көрүп каар мен.
¹⁰Дайзыным база ону көрүп каар; меңээ:
«Сээң Бурганың Дээрги-Чаяакчы кай-
ыл?» — деп турган болгаш, оон ады бак-
сыраар. Мен оон кудумчуда малгаш дег
таптадып турарын мага хандыр көөр мен.

¹¹Иерусалим, сээң ханаларынын ту-
дар, кызыгдарларынын делгемчидер хүн
кээр. ¹²Ол хүн улзуң Ассириядан-даа,
Египеттин хоорайларындан-даа, Евфрат
хемден-даа, далайлар, даглардан-даа сен-
че чедип кээр. ¹³А чер-делегей оон чурт-
такчыларынын үүлгедиглери дээш хоо-
зуралга таваржыр.

Бурганның Израильге өршээдиги болгаш шынчызы

¹⁴Бодунуң чонунну шыкпыжың-
биле кадарып көрем. Сээң өнчүң бо-
лур кодан хой шырыштарда аңгы чурт-
тап чоруур-дур, а долгандыр дүжүткүр
одар-белчиірлер бар-дыр. Хойларың,
шаг шаанда ышкаш, Васан биле Галаад
деп эки черлерге ояттазын. ¹⁵Египет чер-
ден үнө берген үенде ышкаш, кайтам-
чык чүүлдерини биске көргүзүп көрем.

¹⁶Өске чоннар ону көрүп кааш, бот-
тары чеже-даа күчү-куштуг болза, бак
атка кирер. Олар аксын холу-биле дуг-
лап аар, оларның кулактары дүлейлеп
каар. ¹⁷Олар, черде соястан курттар азы
чылан ышкаш, доврак чылгаар, боттар-
ының быжыглалдарындан сиринейнип
союп үнүп кээр, бистин Бурганывысче

6:15 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:38-40; Ам. 5:11; Соф. 1:13; Агг. 1:6 6:16 3 Хаан. 16:25-33 ||
Ыд. ыр. 43:14; 78:4; Дан. 9:16 7:1 Иса. 24:13; Иер. 24:1; Ос. 9:10; Ам. 8:1-2; Мк. 11:13
7:2 Ыд. ыр. 11:1; 13:1-3 || Ыд. ыр. 9:29-30 7:3 У. ч. 17:23; Иса. 1:23 7:4 Иез. 2:6 7:5 Иер. 9:4
7:6 Мф. 10:35-36; Лк. 12:53 7:7 Ыы. 3:25, 26 7:8 Авд. 1:12; Мих. 4:11 || Ыд. ыр. 36:24; У. ч. 24:16-18 ||
Ыд. ыр. 26:1; 111:4 7:9 Иса. 58:8 7:10 Ыд. ыр. 41:4; 78:10; 113:10; Иоил 2:17 || 2 Хаан. 22:43;
Ыд. ыр. 17:42; Зах. 10:5 7:12 Иса. 11:11-12; 43:5; Ос. 11:1; Зах. 8:7; 10:10 7:14 Ыд. ыр. 22:4 ||
Иер. 50:19 7:15 Ыд. ыр. 77:12; Иса. 11:16 7:16 Иса. 26:11 || Иов 21:5; У. ч. 30:32 7:17 Э. д. 3:14;
Ыд. ыр. 71:9; Иса. 49:23 || 2 Хаан. 22:46; Ыд. ыр. 17:46

эглип кээр. Дээрги-Чаяакчы, олар Сен-ден коргуп-сүртээр!

¹⁸ Сен ышкаш өске Бурган бар бе? Сен бачытты өршээп турар сен, Бодунун чонунун артынчызын кем-буруузунче көрбейн турар сен. Мөңгезибиле килеңневес-тир сен, чүге дээрге энерел көргүзери Сеңээ таарымчалыг-

дыр. ¹⁹ Бурганывыс, Сен биске база катап ээ-хайыралыг боор сен; бистин бачыттарывысты таптап кааптар сен, бүгү кем-буруувусту дүп чок далайже октаптар сен. ²⁰ Бистин ада-өгбевиске шаг шаанда даңгыраглааның дег, Иаковтун салгалынга шынчы боор сен, Авраамнын ук-салгалынга энерелдиг боор сен.

Наум медээчиниң ному

Кирилде

Бо кыска ном Ассирия күрүнениң найысылалы Ниневияның келир үеде узут-каттылары деп чаңгыс аай темалыг. Бистиң эрага чедир IX вектен эгелээш, Ассирия Чоокку Чөөн чүктүн бичии күрүнелерин чагырып ап, каржы-дошкун дарлап турган. Оларның аразынче чурттакчы чонун ассирийлер VIII вектин төнчүзүндө тудуп алгаш барган Израиль болгаш ындыг салым-чолдан арай деп чайлаан Иудея кирип турар (4 Хаан. 18–19 эгелерни көр). Ниневия бодунун ээлчээнде 612 чылда вавилон-мидий аг-шеригге дүжүп берген. Ном шак ол төөгүлүг болууш-куннарның бичии мурнуу чарында бижиттинген хире.

Ниневияның чурттакчылары каржы-дошкун, самыргай болгаш турамык улус турган. Оларның өлүмүн Бурганга удурланып, Ооң шилип алган чонунга хора че-дириксээн бүгү күштерге Ооң таварыштырган кеземчези кылдыр көргүзүп турар.

1 ¹ Бурганның Элкос чурттуг Наумга ажитканы өттүр билиишкин бижээн ном бо-дур. Мында Ниневия хоорай дугайында көстүүшкүн бижиттинген.

Бурганның Ниневияже хорадааны

² Дээрги-Чаяакчы — хүннээчел, өжээн негекчизи Бурган. Ол — өжээн негекчизи, Ол кедергей килеңнээн. Дээрги-Чаяакчы Бодунун дайзыннарындан өжээн негээр, Ол Бодунун өжээннеринге соксаал чок килеңнээр. ³ Дээрги-Чаяакчы килеңин үр тудуп шыдаар, ындыг-даа болза, Ооң күчү-күжү өндүр улуг, Ол буруулугларны кеземче чок арттырбас. Хатшуурган, казыргы Ону элерип чоруур, Ооң буду булуттарны, довурак ышкаш, базып чоруур. ⁴ Ол далайны чемелээрге, далай кадып каар, бүгү хемнер соглуп каар, Васан биле Кармил деп дүжүткүр черлер кургап каар, Ливан дагларынын үнүжү оңа бээр. ⁵ Ооң мурнунга даглар сирилээр, тейлер эстип чиде бээр; Ону көргөш, чер-делегей — өртемчей болгаш оон бүгү чурттакчылары сириңейни бээр. ⁶ Ооң хорадаан сагыжынга удур кым туржуп шыдаарыл? Ооң кыптыккан

килеңин кым шыдажырыл? Ооң килеңи от дег чаттыларга, хаялар Ооң мурнунга буступ турар.

⁷ Дээрги-Чаяакчы ачылыг, Ол — айыыл-халап хүнүнде шивээ-дир. Оон хоргадап дилээн улусче Дээрги сагыш салыр. ⁸ А Ниневия хоорайны Ол хөмө алып үр-биле узуткап каар. Оон дайзыннарын дүмбей карангы бүргей аптар. ⁹ Дайзыннар Дээрги-Чаяакчыга удур чүнү-даа бодап алган болза, Ол оларны узуткап каар, өжээн оон соонда катап көдүрлүп шыдават. ¹⁰ Олар тенниг чадаң үнүштер дег ораажып, арагачылар дег ээрип каар, кургаг оыт-сиген дег, отка бүрүнү-биле чиртип аар. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга удур бак чүве үүлгедирин бодаар, бузуттуг чүүл сүмелээр кижилерден үндү чоп, Ниневия. ¹² Дээрги-Чаяакчы: «Байдалы айыыл чок-даа болза база дыка хөй санныг-даа болза, олар, кыргыдып-хыдыткаш, чиде бээр; а сени, Иудея, Мен хилинчектеп-даа турган болзумза, моон сонгаар ынчанмас мен. ¹³ Мен ам сээң мойнунда дөнгүнү уштур мен, кинчи-бегинчи үзе тыртар мен» — дээн.

^{1:1} Иона 1:2 || Авв. 1:1 ^{1:2} Хост. 20:5 || Бл. х. к. 7:10; Иса. 59:18 ^{1:3} Хост. 34:6-7 || Бл. бр. 17:10

^{1:4} Хост. 14:21-22; Бл. бр. 105:9 || Иса. 33:9 ^{1:5} Бл. бр. 96:5; Иер. 4:24; Иез. 38:20

^{1:6} Бл. бр. 75:8; Мал. 3:2 || Иез. 38:20 ^{1:7} Бл. бр. 45:2 ^{1:8} Иса. 8:22 ^{1:10} Мих. 7:4 || Ионил 2:5

^{1:13} Иса. 10:27; 14:25

¹⁴ А сенээ* хамаарыштыр Дээрги-Чаякчы: «Моон сонгаар сээң адың эдилээн үре-салгал турбас. Мен сээң бурганнарың өргөөлөрүндө шуткуп, чонуп алганың дүрзүлөрү буза шавар мен, чөгөнчиг сенээ чевег-хөөрдөн белеткеп каар мен» — дээн.

¹⁵ Көр даан, буянын медээ чедирикчизи, амыр-тайбың медээлекчизи даглар кезип, кылаштап кел чыдыр: «Иудея, бодунуң байырлалдарың демдегелеп байырла, Бурганга даңгырактарың күүсет. Дуржок кижиг сээң чериңче катап база чазаз басып кирбес — ол бүрүнү-биле узуткаттырган» — дээн.

Ниневияның буураары

2 ¹ Ниневия, узуткакчы сенээ удур көдүрлүп тур. Шивээлериң камгала, орукту таңныгыда, бодунуң быжыглап, бүгү күжүң чыып ал. ² Хоозурадыкчылар Иудея биле Израильди ээнзиредиң, оларның виноград шөлдерин узуткап каапкан-даа болза, Дээрги-Чаякчы оларның алдар-адын эгидип, катап тургузар.

³ Дайзынның дайынчыларының дозуг-камгалаалдары кызыл өңнүг, оон бүгү шериглери хурец-кызыл хептерлиг. Дайынчы тергелерин тулгуушкунга белеткээн хүнде оларның демир кезектери чайынналган, аяттар девиржиң чүткээн*.

⁴ Дайынчы тергелер хоорайның кудумчулары, шөлдеринде кангырадыр халыткан. Олар чалбыш дег чайынналып турар, чанлык дег кызанчанып турар. ⁵ Оларның хааны шилиттинген дайынчыларны чыып аар, а олар кел чыткашала, тептиге бээр. Олар хоорай ханазынче далаш-биле халдап кээрге, бүзөөлдин чепсек-херекселдерин белеткеп каан болур. ⁶ Хем чанында хаалга ажиттынар*, хаанның ордузу буступ каар.

⁷ Доктааткан чүүл бо-дур: Ниневияның чонун үндүр сывыртап, тудуп алгаш баар. Ооң кул херэеженнери көгө-бугалар

ышкаш човууртап, баштарын шаштынар. ⁸ Ниневия эрте шагдан бээр долу сулуг хөөлбек дег турган, ол суг ам куругландыр үндүр агып-ла турар. «Турунар! Доктаанар!» дээрге-даа, эглип кээр кижиг чок.

⁹ Мөңгүнден үптөңер! Алдындан үптөңер! Шыгжамырларда янзы-бүрү эртин-байлактын курлавыры төнчү чок. ¹⁰ Ниневия үптөттүрген, ээнзиреп база хоозурап калган. Кортканындан улустун чүректери даамчырап, дискектери сириңийип, эди аарып, арыннары агарып турар.

¹¹ Арзылаңнар ижээни дег хоорай ам кайыл? Ол хоорайга эр-кыс арзылаңнар чоруп, төлдөрин чөмгөрип турган, оларның төлдөрүн анаа кым-даа коргутпайн турган. ¹² Ниневия, сен болза төлдөрин тоттуруп дээш олчазын үзөрлеп турган, кыс эжинге чыш боой тудуп берген арзылаң дег-дир сен. Олчазы-биле куйларың, чижиг-биле — ижээнин долдуруп алган арзылаң дег-дир сен.

¹³ «Мен сенээ удур мен! — деп, Агшериглиг Дээрги-Чаякчы медеглээн. — Мен сээң дайынчы тергелерини хуокталдыр өрттедиптер мен, хылыш сээң арзылаңчыгаштарыңны кыргып-хыдыр. Чер кырынга сенээ олча арттырбас мен, сээң элчиннериң үнү моон сонгаар дыңналбас».

Ниневия ат болур

3 ¹ Ханга борашкан хоорай ат болур! Ону меге болгаш өлүрүүшкүн долган-дыр, ында үптээшкин соксаар ужур чок-тур.

² Дыңнаңар! Кымчы дазылааны, дугуйлар даажы, дүрген маңнаан аяттар шимээни, дайынчы тергелериниң күштүг даажы дынналып тур. ³ Аытгы шериг дүрген шапкан, хылыштар кылаңашкан, чыдалар чайынналган! Өлүрткеннер эндерик, мөчү-сөөктер овааланган, саянаттынмас-даа. Улус өлүг мага-боттарга

* 1:14 Сенээ — Ассирия күрүнеге азы ооң хаанынга хамаарыштыр чугаалаан. * 2:3 Өске бурунгу сөзүглөдө «Оларның хадылары сирилеп турар» деп бижээн. * 2:6 Ниневияны Хупур хемниң суу-биле долдурган онгар камгалап турган. Грек төөгүчүлөрүннү-биле, Ниневияны вавилон аг-шериг бүзөөлөп турда, аажок сугтур чаыстардан хем эриктерин алып, хоорай ханазын кезип бузуп каапкан.

1:14 Иез. 32:23 1:15 Иса. 52:7 || Сан. 30:3 || Иса. 52:1; Иоил 3:17 2:2 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1; Мф. 21:33 2:3 Иез. 23:14 2:5 Иер. 46:12 2:6 Иса. 45:1 2:7 Иса. 38:14; Иез. 7:16 2:10 Соф. 2:13 || Иоил 2:6 2:11 Иса. 5:29; Иер. 2:15 2:12 Иер. 51:38 2:13 Наум 3:5 || 4 Хаан. 19:9-10 3:1 Иез. 24:8 3:3 4 Хаан. 19:36

тептигип турар. ⁴ Ол бүгү – Ниневия-ның эмге-тикчок самыыраашкыны дээш кеземче-дир. Ол дээрге аянынчараш, илби-шидини билир, бодунуң самыыраашкыны-биле чоннарны чагырып аар, бодунуң илби-шидизи-биле аймактарны дуурайлап аар самыын херэежен-дир.

⁵ «Мен сенээ улур мен – деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн, – Мен сээң хевин эдээн арнынче өрү дүрүптер мен; чоннарга сээң шалдаңынны, күрүнелерге – бужарынчы көргүзер мен.

⁶ Чүдек-бужар чүүлдү сенче хөмө октап, бак көөр мен, сени бүгү улус мурнунга бужартадыр тургузуптар мен. ⁷ Сени көргөн кижиги бүрүзү сенден дезип: „Ниневия узуткаттырган-дыр, ооң ажыын ажып, кым ыглаарыл?“ – дээр. Сени аргалаар кижини Мен кайыын тывар мен?»

⁸ Нил хемде турар, долгандыр суглар аккан Фивы хоорайдан* дээр деп сен бе? Хем ол хоорайны камгалап, суг ооң ханазы бооп турду. ⁹ Эфиопия биле Египеттин кедергей улуг күчү-күжүңге ол ооргаланып турду, фут биле ливий чоннар ооң эвилелчилери бооп турду. ¹⁰ Ындыгдаа болза, ол база туттуруп алган, өскээр көжүрткен. Ооң чаш ажы-төлүн кудумчулар белдирлеринде чылча шаап, өлүрүп каан. Ооң алдар-аттыг кижилерин дайзыннаар аразында үлөшкөш, шуптузун илчирбелеп бектеп алган.

¹¹ Ниневия, сен база ыңдыг дашканы ижер сен, чаштынып, дайзындан камгалал дилээр сен. ¹² Сээң бүгү шивээлерин

чимизи бышкан фиға ыяжынга дөмей апаар: ооң чимизин те силгиптер болза, олар чиир дээн кижиниң аксынче дорт кире бээр. ¹³ Бодунуң шерииңче көрүп көр – кадайларзыг улус-тур. Сээң чериңниң хаалгазы дайзыннарга аңгай-тыр ажыттынар, а дээктерни от чиптер.

¹⁴ Бүзээлел үезинде ижер сугдан курлавырлай узуп ал. Дойдан хоюдуп, тууйбу кылырынга белеткенип ал. Шивээлерин быжыгла! ¹⁵ Сени от сыырыптар, хылыш шанчып каар; шартылаага чирткен ыш-каш болур сен.

Шартылаа ыш-каш өзүп-көвүдээн сен, шерги ыш-каш өзүп-көвүдээн сен! ¹⁶ Сээң садыгжыларын дээрде сылдыстардан хөй апарган-дыр, ынчалза-даа олар шартылаа ыш-каш, эрги кечин солуп каап-каш, ужуп чоруй баар. ¹⁷ Сээң дүжүметтерин имилеме шартылаа дег, сээң шериг баштыннарын хээкчи мөөң шерги дег; олар соок үеде ханаларга хоруп орат, а хүн чылыдып кээрге, таралдыр ужа бээр, а кайнаар дээрзин кым-даа билбес.

¹⁸ Ассириянын хааны, сээң томуйлаан чагырыкчыларын база дээди дүжүметтерин мөңгө уйгуга алзыптар. Сээң чонун дагларга тоо быдарай бээр, оларны чыыр кижиги чок болур. ¹⁹ Сээң балыын экиртиңмес, сээң балыглангышкынын өлүмнүг. Сээң дугайында дыңнаан бүгү улус ол дээш адыш часкаар,* чүге дээрге сээң соксаал чок каржы-дошкунуну болду көрүп эртпээн кижиги бар бе?!

* 3:8 Фивы (евр. Но-Амон) — чугула египет хоорай. Ону ассирийлер бистин эрага чедир 663 чылда эжелеп алган. * 3:19 Библияда ол хол шимчээшкени болганчок-ла чүүлзүңгенин эвес, а өжү ханып амыраанын көргүзер.

3:4 Ажыд. 17:1-2; 18:3 3:5 Наум 2:13 || Иер. 13:22, 26; Авв. 2:16 3:7 Иса. 10:5; 14:25; Соф. 2:13 || Иса. 51:19; Иер. 15:5; Бы. 1:2 3:8 Иер. 46:25; Иез. 30:14; Ам. 6:2 3:9 2 Чыл. 12:3 3:10 Иса. 20:4 || 4 Хаан. 8:12; Иса. 13:16 || Иои. 3:3; Авд. 1:11 3:11 Иер. 25:17 3:13 Иса. 19:16; Иер. 51:30 3:19 Ос. 5:13; Мих. 1:9 || Иов 27:23; Бы. 2:15

Аввакум медээчинин ному

Кирилде

Бо номда кол айтырыг – улустуң бот-боттарынга чедирип турары бузуттуг-бак чүүлдеринге Бурган кандыг хамаарылгалыгыл? Ол бүгү Бурганга хамаан чок бе? Бурган ылап-ла чөптүг бе?

1–2 эгелерде ол айтырыг бистиң эрага чедир VII вектиң төнчүзүндө болууш-куннарның байдалында, Аввакум биле Бурганның аразында чугаа хевирлиг кылдыр кирген. Соңгу еврей күрүнө Израиль ынчан дайзыннарга чылча шаптырган турган. А Иудеяның чону Бурганның ыдыктыг хоойлузун хөй чылдар дургузунда сагывайн, бачыт болгаш дарлал-кызагалга бүргеткен турган. Ынчангаш Бурган Иудеяның чонун эжелеп алыышкын-биле кезедир деп турарын баш бурунгаар чугаалаан.

Ол үеде Вавилон күрүнениң бажынга турган халдей чон бодунуң эрге-чагыргазын калбартып эгелээн. Күчүлүг Ассирия күрүнени чылча шапкаш, вавилончулар боттарының тергийделин бүгү Чоокку Чөөн чүкке, ооң иштинде Иудеяга нептередирин уламчылаан. Чоокку Чөөн чүктүн ол үдеги өске чоннары ышкаш, вавилончулар дүрзү-бурганнарга мөгейип, улуургак чоруунуң ужуң Дээрги-Чаяакчыдан кортпас турган. Вавилоннуң эрге-чагыргазы бистиң эрага чедир 539 чылга чедир уламчылаан, ынчан ону бодунуң ээлчээнде перстер чаалап алган.

Бо номнуң үшкү эгези Ыдыктыг ырылар номунче кирген ырылар ышкаш хевирлиг болуп турары-биле ылгалдыг. Эгениң бажында бижик болгаш ооң сөөлүндө хөгжүм талазы-биле айтышкын ылап-ла ындыг дээрзин айтып турар. Бо ырыда Бурган диңмирээшкин-кызаңнаашкын үезинде Бодунуң чонунга дузалап бар чыдар күчүлүг дайынчы ышкаш кылдыр тодараттынып бижиттинген. Ырыда ажыглап турар илередиг, сөс-домак Дээрги-Чаяакчының Синай дагга улуска көстүп келгенин сагындырып кээр (Хосталышкын номун көр).

1 ¹ Бурганның Аввакум медээчиге ажитканы өттүр билиишкин бо-дур.
Аввакумнуң Бургандан бирги айтырымы

² Дээрги-Чаяакчы! Чежеге дээр дуза дилеп кыйгырар мен, а Сен мени дыңна-навас-тыр сен, чежеге дээр күчүлөл дээш хомудап, Сени кыйгырар мен, а Сен мени камгалавас-тыр сен. ³ Кемниг үүлгедиг-лерже көөр кылдыр чүге мени албадаар сен? Базындырышкынче чүге анаа көрүп турар сен? Үптээшкин биле күчүлөлдү көрүп тур мен, адаан-өжөөн көдүрлүп, алгыш-кырыш кедереп тур. ⁴ Ол бүгүнүң уржуу-биле хоойлу-даа күжүн чидирген, шын шииткел-даа шуут үндүрбестээн:

бузуттуглар чөптүг-шынның улусту бүзээлеп алган болгаш, хажыткан шииткел үндүрер-дир.

Бурганның харызы

⁵ «Чоннарда чүү болуп турарын топтап көрүнер – кайгап-харай бээр силер. Чүге дээрге улустан дыңнааш-даа, бүзүревейн баар чүүлүнер чурттап чоруур үенерде бүде бээр. ⁶ Көрүнер даан! Мен аа халдей чонну күштөлдирер мен; ол дээр-ге бодунга хамаарышпас хоорай-суурларны эжелеп алып дээш чер-делегей кезип чоруур, каржы-хажагай, хайжок чон болгай. ⁷ Ол чон коргунчуг-даа, түрлүг-даа. Шииткел ол чондан үнер, күчү-күш-даа

1:1 Наум 1:1 1:2 Ыд. ыр. 12:1; 88:47 || Иов 24:12 1:4 Мих. 7:3 1:5 Аж.-ч. 13:41 1:6 Иер. 5:15-17; Иез. 28:7; 31:12

ооң холунда. ⁸ Ооң аъттары ирбиштен-даа дүргөн маңнаар, кезжээ чимзенген бөрүлөрдөн-даа шалыпкын; ооң аъттыг шерии халдың чоруп турар, аъттыг шеригжилери ырактан хөмө келгеш, олчазын тевер дээн эзир дег шүүргедээр. ⁹ Ол чоннуң шупту улузу күчүлөл эккээр, ооң арын-шырайы өрттөндир изидир хат дег*, ол чон элезин дег хөй улусту тудуп алгаш баар. ¹⁰ Ол чон өске чоннарның хааннарын дорамчылаар, баштыннарын кочулаар, шупту шивээлер-же шоодуп көөр — бүзээлел чалды оларга деңештир оваалааш, ол шивээлерни эжелеп аар. ¹¹ Оон ол чон хат ышкаш ужугуп, оруун уламчылаар. Шаа ол бачыттыг улус бодунуң күжүн бурганчыдып турар*».

Аввакумнуң Бургандан ийги айтыры

¹² Дээрги-Чаяакчы, ыдыктыг Бурганым, үе-дүптөн бээр бар турган эвес ийик сен бе?! Сен өлбөс сен! Дээрги-Чаяакчы, Сен ол чонну шиткелиңни боттандыраар кылдыр тургузуп кагдың. Мээң Хаям, Сен анаа кеземчеңни күүседирин дагыш кагдың. ¹³ Сээң арыг карактарыңга кемниг үүлгедиглерже көөрү таарышпас, улустуң базындырышкынынче анаа көрүп шыдаас сен. А чүге-ле кара сагыштыг улусче анаа көрүп турар сен, бодундан чөптүг-шынның кижини бузуттуг кижичи сыра бээрге, чүге ыгч чок хайгаарап турар сен? ¹⁴ Чүге-ле Сен кижилерни далайның балы дег, баштың чок соястаар амытаннар дег кылдыр кылып каан сен? ¹⁵ Ол улусту шуптузун бузуттуг дайзын сыырткышбиле ушта тыртып, балык тудар четки-биле шүүрөп ап турар, ынчангаш өөрүп-байырлаар. ¹⁶ Четкилери анаа бай-шыырак чурттап, эки-чаагай аыш-чөм чиир арга бээр боорга, ол дайзын четкизинге өргүл салып, айдызап турар-дыр! ¹⁷ Таанда-ла ол олчалыг четкизин божудуп, чоннарны хайыра чогу-биле үргүлчү узуккаар ужурлут бе?

2 ¹ Доскуулдап туруп алгаш, суургадан хайгаарап көрүп, Дээрги-Чаяакчының менээ чүү дээрин, мээң хомудалымга Оон канчаар харыылаарын* билип ап көрөйн.

Бурганның харыызы

² Дээрги-Чаяакчы менээ мынча деп харыылаан:

«Мээң чорутканым көстүүшкүнүнү бижип каг — номчуп турар кижиге билдингир болзун дээш*, самбыраларга тода кылдыр шыйып бижип каг. ³ Ол көстүүшкүн бир-ле доктааткан үеге хамааржыр, боттанышкынынче чүткүп бар чыдар база черле мегелевес; ук көстүүшкүн дораан боттанмас-даа болза, шыдажып мана, чүге дээрге албан чогуп бүдөр, үр үеде саадавас.

⁴ Көрүнер даан, туразы улуг кижинин сагыш-сеткили арыг эвес, а актыг-шынның кижичи бүзүрелин ачызында амылып артар. ⁵ Турамык улусту байлакшылы сотка олуртур*, оларга оожургал бербес, ынчангаш боттарының ишти-хырнын тамы ышкаш алгыг кылып аар, ол улус, өлүм-даа дег, пөгери чок; шупту чоннарны чаалап ап, шупту аймактарны чагырып туруп бээр.

⁶ Ыңчалза-даа ол чоннар шупту оларны кочулап: „Боттарыңга хамаарышпас чүве-биле хөлүн эрттир байып алган улус ат болур! Далаалар төлөйер чыып, чүдүртүнүп алган улус чегеже дээр ынчап кээрил?“ — деп ойзу чугалажыр.

⁷ Сеңээ өрелиг улус хенертен тура халышпас бе, олар оттуп келгеш, сени сириледиңсес бе, оларга үптөттирип албас сен бе? ⁸ Хөй чоннарны үптөп-тонаан болгай сен; кижичи ханы төккенин дээш, чурттарга, хоорайларга, ында чурттаан бүгү улуска күчүлөл көргүскениң дээш арткан бүгү аймактар сени база үптөп-тонап кааптар.

* 1:9 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң карактары бурунгаар көрүнгөн». * 1:11 Азы: «Ынчан ооң туразы улгадып, калчаарап чоруп бээр, ол бодунуң күчү-күжүн бурганчыдар». * 1:12 Өске бурунгу сөзүглелде «Бис өлбөс бис!» деп бижээн. * 2:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мээң канчаар харыылаарымны» деп бижээн. Аввакум медээчин айыыл дугайында сагындырган доскуулду-биле дөмөйлөп турар (Иез. 3:17, 33:1-9 көр). * 2:2 Азы: «Оон номчаан кижичи маңнап ыңай болзун дээш». * 2:5 Бо домактын утказы эки билдинмес. Өске бурунгу сөзүглелде «Байлакшыл» эвес, а «Арага» деп бижээн.

1:8 Иер. 4:13 || Ы. х. к. 28:49 1:12 Ы. х. к. 33:27; Ыд. ыр. 89:3; 92:2 || Иса. 10:5-6 1:13 Ыд. ыр. 34:17 || Иов 12:6; Иер. 12:1 1:15 4 Хаан. 19:28; Ам. 4:2 || Иер. 16:16 2:1 Иса. 21:8; Иер. 6:17; Иез. 3:17; 33:2; Ос. 9:8 2:2 Ы. х. к. 27:8; Иса. 8:1; 30:8 2:3 Дан. 10:14 || Соф. 3:8 || 2 Пет. 3:9; Евр. 10:37 2:4 Рим. 1:17; Гал. 3:11; Евр. 10:38 2:5 У. ч. 27:20 || Иер. 27:7 2:6 Иса. 14:4 2:8 Иер. 50:29; Иез. 35:15; Авд. 1:15

⁹ Уязын бедик черге тудуп ап, озалдыг байдалдардан бодун айыыл чок болдурар дээш, аал-оранынга былаап алганы олча чыып алыксап турар улус ат болур! ¹⁰ Сээң кара бодалдарың бодунун аал-оранынны бак атка кириер, хей чоннарны узуткап тура, бодунга хора чедиргениң ол-дур. ¹¹ Ханаларда даштар безин сенээ удур алгыржы бээр, оларның сөстөрүн бажың-балгаттың ыяш ооргалары бадыткаар.

¹² Өлүрүүшкүн-биле хоорай таваа салып, кемниг үүлгедиг-биле орду тудуп турар улус ат болур! ¹³ Чоннарның ажил-ижин от чиир деп, аймактар хей черге хинчектенип ажылдаар деп Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы тодарадып кагбаан чүве бе? ¹⁴ Дээрги-Чаяакчының алдарының дугайында билиг чер-делегей кырынга, далайны долдур аккан суг дег, нептерей бээр.

¹⁵ Өске кижиге килеңин куткан дашка сунуп, ооң шалдаң-чанагажын көөр дээш, эзиртир ижиртип турар улус ат болур! ¹⁶ Алдар орнунга кочулал-биле пөгөр

сен, ам бодун иш-ле, бужар шалданынны көргүс-ле! Дээрги-Чаяакчының күчүлүг холунун сунган дашказы сээң ижер үлүүн апаар, ат-алдарыңны баксырадыр сен. ¹⁷ Ливан чуртту каржы-бак чаннап турганың дег, сени база каржы-бак чаннаар. Мал-маган кыргып-хыдып турганың дег, сени база узуткап каар. Кижиге ханы төккениң дээш чурттарга, хоорайларга, ында чурттаан бүгү улуска күчүлел көргүскеңиң дээш, сени база бак аажылаар.

¹⁸ Үнү чок дүрзүлөр кылып турар шуткукчу кижиге оозунга идегээр-даа болза, ол уран-шевер кижинин кылып кааны дүрзү-бурган — шуткуп каан меге башкы аңаа кандыг ачы-дуза көргүзерил? ¹⁹ Ыяш дүрзүге: „Тыңгарлып кел!“, а чугаа-сөзү чок дашка: „Оттуп кел!“ — деп турар улус ат болур! Ол дүрзү кандыг-бир чүвеге өөредип каап шыдаар бе? Көрүңер даан, ону алдын, мөңгүн-биле шап каандаа болза, амыдыралдың тыныжы ында чок-тур. ²⁰ А Дээрги-Чаяакчы — Бодунун ыдыктыг өргээзинде, бүгү чер-делегей Ооң мурнунга ыыт чок турзун!»

Аввакумнун ырызы

3 ¹ Аввакум медээчиниң мөргүлү. Шигионот-ыры.

² Дээрги-Чаяакчы, Сээң дугайында дыннап кагдым, Сээң ажил-херектериң мени сүрээдедип тур; өндүр улуг ажил-херээңни бистин үде база чаартып көргүзүп көр. Килеңнеп-даа тура, өршээлиңни утпайн көр. *Сэла*

³ Бурган — Темандан, ыдыктыг Дээрги — Фаран дагларындан чедип кел чыдыр*. *Сэла*

Ооң өндүр бедии дээрлерни шыва алган, Аңаа алдар-мактал чери бүргээн!

⁴ Ооң чайыны кызаннаан чырык дег, Ооң холундан херелдер чырып үнүп турар, Ооң күчү-күжү ында чажыртынган.

⁵ Ооң мурнунга аарыг-аржык тараар, изиг-халыын Ооң изи-биле чоруур*.

⁶ Ол доктаай бергеш, черни хемчээй көрүпкен*, Ооң көрүжү чоннарны сириледипкен;

* 3:3 Теман биле Фаран — Израильдин мурнуу талазында ээн кургаг ховуда черлер (Ы. х. к. 33:2).

* 3:5 Бурганның чорудупкан аарыглары Ооң дайзыннарынга удур дайын херекселдери кылдыр санаттынып турган (4 Хаан. 19:35; 1 Чыл. 21:11-15 көр). * 3:6 Өске бурунгу сөзүглелде «Хемчээй көрүпкен» эвес, а «Божаңнадыпкан» деп бижээн.

2:9 Иер. 49:16 2:11 Лк. 19:40 2:12 Иер. 22:13; Мих. 3:10 2:13 Иер. 51:58 2:14 Сан. 14:21;

Ыд. ыр. 71:19; Иса. 6:3; 11:9 2:15 Иер. 51:7 2:16 Иер. 13:26; Наум 3:5 || Ыы. 4:21 2:18 Зах. 10:2 ||

Иса. 44:10-11 2:19 Ыд. ыр. 134:17; Иер. 10:14 2:20 Ыд. ыр. 10:4; Мих. 1:2 || Соф. 1:7

3:4 Иов 36:32; Иез. 1:27 3:6 Э. д. 49:26; Ы. х. к. 33:15

- үе-дүштүн даглары буступ кээп дүшкен,
эрте-бурунгу тейлер чавызай берген;
Бурганның оруктары үе-дүптөн бээр турган.
- 7 Кушан черниң чадырлары
айыыл-халапка алысканын көргөн мен;
мадиан черниң майгыннары
сириңейнип турган.
- 8 Дээрги-Чаяакчы, Сээң килениң
хемнерже кыптыкканы ол бе,
агым сугларга хорадааның ол бе,
далайга ажынганың ол бе?
Чүге аъттарыңны мунуп алдың,
чүге тиилелгелиг дайынчы тергелеринде саадаптың?
- 9 Аймактарга даңгыраглаан азаашкының бадыткап,
ча-согунуң белеткеп алдың*. *Сэла*
Чер кырын хемнер-биле диле кезиптин.
- 10 Сени көрүп кааш, даглар сириңейни берген,
суглар аттыгып баткан,
дүп чок далай алгырып эгелээш,
чалгыгларын диргелдир көдүрүпкен*.
- 11 Сээң ужуккан согуннарың чырың,
чайынналган чыдаларың кызаннаанын көргөш,
хүн биле ай турган черинге доктаай берген.
- 12 Килеңней бергөш, Сен чер кыры-биле базып эрте бердин,
хорадай бергөш, чоннарны базып кагдың.
- 13 Бодуннуң чонунну камгалаар дээш,
пилип алганың улусту* камгалаар дээш чоруптуң;
бузуттуг чоннун баштыңын узуткап кагдың,
ону тавангайындан тейинге чедир шалдаңнап кагдың. *Сэла*
- 14 Ооң аг-шерии, мени чылча шавар дээш,
казыргы дег халдап келген.
Олар, түрөңги кижини бүдүү сыырап дээнде дег,
амырап турдулар.
А Сен оларның баштыңын
ооң бодунуң-на чыдалары-биле
өттүр шанчып кагдың;
- 15 Сен Бодуннуң аъттарың-биле далайга,
өндүр улуг сугларга орук изеп алдың.
- 16 Ол шимээн-даашты дыңнап кааш,
ишти-хөңнүм сүрээдеп сирилеш дээн,
диштерим шаккыңайнып,
сөөк-даяам ирик дег апарып,
буттарым сириңейни берген.
Ындыг-даа болза, бисти үптөп турар чонну
айыыл-халап хүнү таварырын манаар ужурулуг мен*.

* 3:9 Бо сөстөрнүң утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сен Бодуннуң чанны белеткеп алдың, Сээң даңгырааң сөстери согуннар дег». * 3:10 Мында бүгү делегейге суг халавын тодарадып бижээн хире (Э. д. 6–9 эгелер). * 3:13 Азы: «Шилип алганың хаанны». * 3:16 Азы: «Ындыг-даа болза, айыыл-халап хүнүн — кажан үптөкчи дайзын чонумче халдап кээр хүннү оожум шөлээн манаар ужурулуг мен».

3:7 Башт. 7:21 3:8 Иса. 66:15 3:10 Хост. 19:18 || Ыд. ыр. 76:17; 92:3 3:11 Исис. 10:12-13
3:15 Ыд. ыр. 76:20 3:16 Иов 4:14; Ыд. ыр. 118:120

- ¹⁷ Фига ыяжы чечектелбес,
виноград сыптарында каттар чок,
оливаның чимизи үнмес,
шөл дүжүдүн бербес-даа болза,
кажааларда мал-маган чок-даа болза,
¹⁸ ынчан безин Дээрги-Чаяакчы дээш өөрүүр мен,
мени камгалаар Бурганым дээш хөглээр мен.
¹⁹ Дээрги-Чаяакчы – мээң күчү-күжүм, мээң Дээргим!
Ол мээң будумну сыын буду дег кылып каар,
бедиктерже мени көдүрер.

Хөгжүм башкарыкчызынга. Хылдыг хөгжүм үдээр.

Софония медээчинин ному

Кирилде

Софония медээчи Дээрги-Чаяакчының сөзүн Иудеяга бистин эрага чедир VII вектин ийиги чартыгында медеглеп турган. Ол болза Иосия хаанның 621 чылда кылып чорутканы шажын-чүдүлге чаартылгаларының мурнундагы чылдар болур хире.

Номнун өзек темазы: Амос медээчинин баш бурунгаар чугаалааны Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү. Софония ол коргунчуг хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы Аңаа чагыртпайн турган бүгү улуска база чурттарга, ооң иштинде Иудея биле ооң кожазы чоннарга, кеземче онаар деп өттүр билип медеглээн. Мында ол хүннү «делегейнин төнчүзү» деп көрбейн, а бачыт биле дыннангыр эвес чоруктун шаг-үезинин төнчүзү деп, Бурганнын чонунун эзулут арыглаашкынының хүнү деп көрүп турар.

Иерусалим бодунун чурттакчыларының бачыттары дээш кеземче алган соонда, хоорайны катап тургузар, аңаа томаараан, чөптүг-шынның чон чурттап эгелээр. Ынчан Иерусалимде чурттап турар улустун амыдыралы өөрүшкү болгаш алдар-хүндү-биле долдунар, Дээрги-Чаяакчы Боду оларның аразынга чагырар.

1 ¹ Иудеяны Амоннун оглу Иосия хаан чагырып турда, Дээрги-Чаяакчының Софонияга ажыдып чугаалаан сөзү бодур. Софония Хусийнун оглу, Хусий — Годолиянын оглу, Годолия — Амориянын оглу, а Амория — Эзекиянын оглу турган чүве-дир.

Бурганның шииткелинин хүнү

² «Мен чер кырында бүгү чүвени чок кылып каар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ³ Кижилерни, мал-маганны узуткаар мен; дээрин куштарын, далайнын балыктарын узуткаар мен. Бузуттуг улусту дуурайлаткан чүвेलери-биле кады чок кылып, чер кырында бар улусту амылыг арттырбас мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

⁴ Мен Иудеяге база Иерусалимнин бүгү чурттакчыларынче холум анныр мен, ол черде Ваал бурганның истерин шуут балап кааптар мен, ооң бараалгакчылар-

ын, аңаа бараан болуп турар улусту амылыг арттырбас мен. ⁵ Бажыннар кырындан сылдыстарнын аг-шеринге мөгөөр улусту, Мээң адым-биле деңге Милхом бурганның* ады-биле дангыраглап, мөгөйиг кылыр улусту чок кылып каар мен. ⁶ Менден ойталааш, Менче чүткүвес, Менден дуза дилевес улусту чок кылып каар мен.

⁷ Улус-чон, Дээрги-Бурган-Чаяакчының мурнунга ыдың чиде бер, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү чоокшулаан-дыр. Дөгөрер өргүлүн Ол белеткеп, ону чиир улусту чалап, ыдыктап алган.

⁸ Дээрги-Чаяакчының өргүл хүнүнде нояннарны, тажыларны болгаш даштыкылар хеви кедер бүгү улусту кезедип чедип кээр мен. ⁹ Мен ол хүн эргин арта халып турар улусту*, боттарынын Дээргилеринин ордузун күчүлел болгаш меге-биле долдуруп турар бүгү улусту кезедир мен.

* 1:5 «Милхом бурган» деп сөстөргин болгу дег өске утказы мындыг: «Боттарының хааны».

* 1:9 Эргин арта халып турар улус — өске бурганнарга мөгөөр улусту ойзу адааны ол бооп чадавас (1 Хаан. 5:5 көр).

1:14 Хаан. 22:1; Иер. 1:2 1:3 Ос. 4:3 1:4 4 Хаан. 23:4 1:5 Иер. 19:13 || 3 Хаан. 11:5, 33 || 4 Хаан. 17:33 1:7 Авв. 2:20 || Иса. 13:6; Иер. 46:10; Иоил 1:15 || Иса. 34:6; Иез. 39:17 1:8 4 Хаан. 24:12; 25:7

¹⁰ Ол хүн кээрге, Балык хаалгазындан, Иерусалимниң чаа кезээндэн уёчовуур, ыы-сыы дынналыр, Иерусалимниң тейлеринге коргунчуг дааш-шимээн үнөр — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —

¹¹ Согааш кудумчузунун чурттакчылары, ыглажынар, чүгө дээрге силериниң бүгү садыкчыларынар, мөнгүн-биле саарылга кылып турар улузунар узуткаттырар.

¹² Ол үедө Мен чырыткы тудуп алгаш, Иерусалимни эргип кезип, турнуккан арага дег амыр-шөлээн улусту, „Дээрги-Чаяакчы бистиг-биле эки-даа, багай-даа чүвө кылбас“ деп бодаар улусту кезедир мен. ¹³ Оларның байлаа өске улустун олчазы апаар, бажыңнары хоозурап каар. Олар тудуп алган бажыңнарынга чурттавас, тарып алган виноградының арагазын ишпес.

¹⁴ Дээрги-Чаяакчының өндүр улут хүнү чоокшулап келген — далаштыг кел чыдар. Ол хүн качыгдалдың дааш-шимээни, дайынчыларның алгы-кышкызы дынналыр! ¹⁵ Ол хүн — килең хүнү, качыгдал биле хиличектин хүнү, өлүмчидим биле кызгадалдың хүнү, кара буттар биле дүмбей караңгының хүнү болур; ¹⁶ дайынчы труба эдер, быжыгладыг хоорайлар биле бедик суургаларга удур тулчуушкунче кыйгы хүнү болур.

¹⁷ Мен кижиг амытаның аажок кызгадпатарымга, олар согулар дег улчуп чоруутар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга удур бачыт үүлгеткен-дир. Оларның ханы черже агар, мөчү-сөөктери өдөк дег тарай октаттынар. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчының килең хүнүндө оларны алдыны-даа, мөнгүнү-даа камгалап шыдавас. Оон хорадаан сагыжының одунга бүгү чер өрттенип каар, чырык черниң бүгү чурттакчылары хенертен бүрүнү-биле узуткаттырар.

2 ¹⁻² Арын-нүүр чок чон! Тодарадып каан хүн келбээнде, силерни хатка сүрдүргөн тараа саваңы ышкаш өскээр сүрүп

аппарбаанда, Дээрги-Чаяакчының кыптыккан килеңи силерни чиртип кааптаанда, Оон килеңиниң хүнү силерни таварбаанда, чыгып, бөлдүнчүнер-ле!

³ Дээрги-Чаяакчыже чүткүнер, черниң бүгү томааныг улузу, Оон күзөл-соруун күүседип турар улус! Чөптүг-шынныг чорукче чүткүнер, чөпшүл боорун кызынар — Дээрги-Чаяакчының килеңиниң хүнүндө чаштынар аргалыг боор чадавас силерде.

Иудея-биле кожа чоннары Дээрги-Чаяакчының кезедири

⁴ «Газа хоорайны чурттакчылары каапкаш баар, Аскалон хоорай ээнзирээр, Азот хоорайның чурттакчыларын чартык хүн иштинде үндүр сывырып аппаар, Экрон хоорайны черден тура тыртар». ⁵ Далай эрий черниң чурттакчылары, керет аймак*, ат болур силер! Ханаан чер, филистимнер чурту, Дээрги-Чаяакчы сенээ үндүргөн шииткелин дыңнадып тур: Мен сени узуткап каар мен, чурттакчы чон чок артар сен! ⁶ Далай эрийниң кыдыы кадарчылар казанактары биле мал кажаалары турар одар-белчиір апаар. ⁷ Ол девискээр Иудеяның арткан чонунга онаажыр. Олар анаа сүрүг малын кадарар, Аскалоннун бажыңнарынга кезжээ удуп дыштаныр — оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы оларже сагыш салып, эки чолду эгидер*.

⁸ Моав чоннун бак сөглөнгенин, аммон чоннун кочуургаанын — оларның Мээң чонумну дорамчылап-кочулаанын, оон черинге кыжанганын дыңнап кагдым. ⁹ Ынчангаш дириг Бодумнун адым-биле даңгыраглап тур мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Израильдин Бурганы медеглээн. — Моав Содом ышкаш, аммон чон — Гоморра ышкаш апаар. Оларның чери кезээ-мөңгөдө шагар-оът дуй үнген, кужурланчак девискээр, ээн

* 2:4 Ол хоорайлар филистим чонга хамааржып турган (Ам. 1:6-8; Зах. 9:5 көр). * 2:5 Керет аймак филистимнер турган хире (Иер. 47:4; Иез. 25:16; Ам. 9:7 көр). Ол ат филистимнерниң оон келгени Крит (азы Кафтор) ортулуктуң адындан үнгөн. * 2:7 Азы: «Туттурган улузун дедир чандыраар».

1:10 Неом. 3:3; 12:39; 2 Чыл. 33:14 || 4 Хаан. 22:14 1:12 Иер. 48:11 || Ыд. бр. 93:7; Мал. 3:14 1:13 Ы. х. к. 28:30, 39; Ам. 5:11; Мих. 6:15 1:15 Иез. 7:7; Иоиш 2:2; Ам. 5:18 1:17 Иса. 59:10 || Ыд. бр. 78:3 1:18 У. ч. 11:4; Иез. 7:19 || Соф. 3:8 2:1-2 Иер. 6:15; Соф. 3:5 2:3 Иса. 55:6; Ам. 5:4, 6 || Иса. 2:10; 26:20 2:5 1 Хаан. 30:14; 2 Хаан. 8:18 || Иер. 47:7; Иез. 25:16 2:6 Иса. 65:10 2:8 Иса. 15:1; 25:10; Иер. 48:1; Иез. 25:8; Ам. 2:1-3 || Иер. 49:1; Иез. 21:28; 25:2; Ам. 1:13-15 2:9 Иса. 49:18; Иез. 16:48 || Э. д. 19:24; Ы. х. к. 29:23; Иса. 13:19; Иер. 49:18

кургаг хову апаар. Мээн чонумнун дириг арткан улузу оларны олчалап аар, Мээн улузумнун артынчызы оларның черин өнчү кылдыр алыр.

¹⁰ Ол бүгү хуу-салым оларга улуургаа дээш, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чонун дорамчылап кочулап, оон өрү көрдүнүп турганы дээш онаажыр. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы оларга коргунчуг болур, черин бүгү дүрзү-бурганнарын Ол чөгенчиг кылып каар. Ырак чурттарда бүгү чоннар, кайызы-даа бодунун девискээринге, Аңаа мөгөөр.

¹² Силер база, эфиоптар, Мээн хылымга кыргыдып-хыдыр силер.

¹³ Дээрги-Чаяакчы Бодунун холун соңгу чүкче сунгаш, Ассирияны узуткап каар. Ниневия хоорай буступ каар, ону кургаг курут хову ышкаш ээн чер болдурар. ¹⁴ Аңаа сүрүт мал, янзы-бүрү черлик дириг амытаннар дыштанып чыдар; үгүлөр биле каарганнар хоорайның бузундуларынга дүннээр, оларның эткен үннери бажыңнар ишгинден дынналыр, эргинде хоозураашкын көстүр, эжик-хаалганын пөш шагыглары картталып калган боор.

¹⁵ Ол-дур, өөрүп-байырлап, сагыш амыр чурттап турар, чурттакчылары сеткил-чүрөңдө: „Бо хоорай өндүр улуг, ол ышкаш хоорай чок!“ — деп турган Ниневия хоорай ыңчап баар-дыр. Ол хоозуралга алзып, аң-мең чурттаар чер апаар! Оон чаны-биле эрткен кижы бүрүзү кайгап-харап, кочулап сыгырар база олче холун чаңгыр*.

Иерусалимнің келир үези

З ¹ «Үймээнчи, бужар, кызгадкчы хоорай ат болур!

² Ол Дээрги-Чаяакчыны тооп дыңна-вас-тыр, чагыг-сургаалды хүлээп албастыр, бодунун Бурганынга идегевес-тир, Олче чоокшула-вас-тыр. ³ Оон нояннары ырланган арзылаңнар дег-дир, баштыңчылары — кежээ чимзенген, эртенге чедир чаңгыс-даа сөөк арттырбас бөрүлөр дег-дир. ⁴ Хоорайда Бурганның медээчилери бодал чок, кара сагыштыг, а бараалгакчылары Дээрги-Чаяакчының өр-

гээзин бужартадып, ыдыктыг хоойлуну үрөп турар. ⁵ Чүглө Дээрги-Чаяакчы хоорайда чөптүг чүве кылып турар, Ол бузуттуг чүве үүлгөтпес. Ол эртенниң-не чырыткылыг шын шииткел үндүрүп турар, ыңчалза-даа бузуттугларның ыядыр арны чок-тур.

⁶ Мен чоннарны узуткап кагдым, оларның шивээлерин үрөп бузуп кагдым. Оларның кудумчулары ээнзиреп калган — кым-даа оларны таварып эртпейн турар; оларның хоорайлары хоозурап калган, кижы шуут чок, чурттакчылар артпаан. ⁷ Мен чонумга: „Менден коргуп, чагыг-сургаалым хүлээп алыңар, ыңчан чурттап турар черинерни узуткавас, Мээн бодал алган кеземде силерни таварбас“ — дээн мен. А олар бузут үүлгедирин улам чүткүлдүг оралдажып турду.

⁸ Ынчангаш Мени мананар! — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Чоннарга удур херечилээр дээш* көдүрлүр хүнүмге чедир мананар. Мен чоннарны чыып аарын, күрүнелерин чурттакчыларын бөлөрин база оларже Бодунун ажинган сагыжымны, бүгү кыптыккан килеңимни угландыраын шиитпирледим. Мээн хорадаан сагыжымның одунга бүгү чер өрттенип каар.

⁹ Мен ыңчан чоннар шупту Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырзын дээш база Меңээ чаңгыс эптиг бараан болзун дээш, оларның аксы-дылын арыглап каар мен.

¹⁰ Эфиопияда хемнер ыңдында Меңээ мөгөөр улус — Мээн тоо быдараан чонум чедип келгеш, Меңээ өргүл белектерин эккээр.

¹¹ Иерусалим, ол хүн сен чурттакчыларыңның Меңээ удур үүлгедип турган бачыттары дээш бак атка кирбес сен, чүге дээрже Мен турамык болгаш улуургак бүгү улусту сенден үндүрө бээр мен, оон соонда Мээн ыдыктыг даамга өрү көрдүмөс сен. ¹² Сеңээ чурттаар кылдыр томаараан, түрөңги чонну арттырып каар мен, Дээрги-Чаяакчының ады оларга хоргадап боор. ¹³ Израиль чоннун артынчызы бузут үүлгөтпес, мегелевес,

* 2:15 Ниневия хоорай б. э. чедир 612 чылда вавилон-мидий аг-шеригте дүжүп берген. * 3:8 Азы: «Чоннарны үптээр дээш».

2:10 Иса. 16:6; Иер. 48:29 2:11 Ыл. ыр. 21:28 2:12 Иса. 18:1-7 2:13 Иса. 10:5; 14:25; Наум 2:10; 3:7 2:14 Иса. 13:21-22; 34:11, 14 2:15 Иса. 47:8 || Иер. 19:8 3:1 Иер. 6:6 3:3 Иез. 22:27 3:4 Иер. 23:11 3:5 Соф. 2:1 3:8 Авв. 2:3 || Ионл 3:2; Зах. 14:2 || Соф. 1:18 3:9 Иса. 6:7; 19:18 3:11 Иса. 54:4 3:12 Иса. 14:32 3:13 Ажыл. 14:5 || Мих. 5:4

оларның аксы-сөзүнде кара сагыш чок боор. Олар, хойлар ышкаш, одарлаан соонда, дыштанып чыдып аар, оларны кым-даа дүвүредип хоюспас».

Өөрүшкүнүң ыры

¹⁴ «Сион-кыс, ырлап байырла, Израиль, өөрүп-байырла! Иерусалим-кыс, сеткилиң ханызындан өөрүп-хөг-ле! ¹⁵ Дээрги-Чаяакчы сээң шииткелиңни күш чок болдурган-дыр, дайзыныңны аткаарлаткан-дыр. Израильдин Хааны Дээрги-Чаяакчы сээң-биле-дир, моон соңгаар айыыл-халаптан кортпас-тыр сен. ¹⁶ Ол хүн кээрге, Иерусалимге улус: „Кортпа, Сион! Сээң холдарың суларавазын!“ — деп чугаалаар. — ¹⁷ „Дээрги-Чаяакчы Бурганың сээң-биле-дир, Ол — күштүг Дайынчы, сени камгалап шыдаар. Ол сен дээш өөрүүр, Бодунун

ынакшылы-биле сени оожургадыр*, сен дээш өөрүп-байырлап, ырлаар“.

¹⁸ Биседе демдеглеп турган байыр-лалдары дээш мунгагдап турар силер-ни чыыптар мен, силерге үүрге-чүүк дег болган бак адыңарны силерден адырып кааптар мен*. ¹⁹ Мен ол үеде сээң бүгү дарлакчыларыңны кезедир мен. Кош-как, аскак улусту камгалаар мен, үндүр сывыртаткан чонну чыыр мен. Бак сөг-ледип турганы бүгү черлерге олар алдар-хүндүлүг боор кылдыр кылып каар мен.

²⁰ Ол үеде Мен силерни чыып ал-гаш, дедир чандыраар мен. Силер көр-үп туруңарда, силерге эки чолду эгит-кеш*, чер-делегейнин бүгү чоннарынын аразынга алдар-хүндүлүг чон кылып каар мен».

Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чү-вези ол-дур.

* 3:17 Өске бурунгу сөзүглелде «сени чаартыр» деп бижээн. * 3:18 Бо домактың утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол байырлалдар силерге үүрге-чүүк дег болуп, адыңарны баксырадып турар». * 3:20 Азы: «Туттурган улузун дедир чандыргаш».

3:14 Зах. 2:10; 9:9 3:15 Лк. 1:75 3:17 Иса. 62:5; Иер. 32:41 3:19 Мих. 4:6-7 3:20 Ы. х. к. 30:3; Иса. 11:12; Иер. 32:37; Иез. 11:17

Аггей медээчинин ному

Кирилде

Бистин эрага чедир 587/586 чылда Иерусалимде Бурганнын өргээзин вавилон аг-шериг узуткап кааш, иудей чонну туттуруушкунче ашпарган. Перстер Вавилонну эжелеп аарга, Персиянын хааны Кир еврейлерге туттуруушкундан төрөөн черинче чана бээрин чөпшээрээн соонда, олар Бурганга чаа өргээ тутуп эгелээн. Ынчалза-даа акша-хөрөңги чедишпезинден база кожа чоннарнын удурланганындан олар удаайн оралдажышкынын ара соксап кааннар.

520 чылда Персия күрүнеге политиктиг хөлээзин болуп турда, Бурган иудей чонче Бодунун медээзин — Оон өргээзин тутар дугайында айтышкынны — медээчизи Аггейни (Захария медээчинин үежизи) дамчыштыр чоруткан. Чон Аггейнин сөстөрүн тооп дыннааш, тутугну эгелеп алган, а Бурган оларга Бодунун ачы-буянын азаан. Иудейнын тус чер чагырыкчызы Зоровавел (еврей хаан Давидтин үрө-салгалы) мындыг медээ алган: Бурган ону Оон дузазы-биле өндүр улуг ажыл-херектер бүдүрер кижиге кылдыр шилип алган.

Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тудар үе келген!

1 ¹ Дарий хааннын чагыргазынын ийиги чылында, алды айнын бирээде* Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунун сөзүн Салафиилдин оглу, Иудейнын чагырыкчызы Зоровавеле база Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисуска ажыдып чугаалаан.

² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Бочон „Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тутар үе ам-даа келбээн“ дээр-дир» — деп чугаалаан. ³ Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунун сөзүн ажыдып: ⁴ «Мээң бо өргээм хоозурап бузулган турда, каас-коя дерээн бажыңнарга чурттаар үеңер келген деп бе?» — деп чугаалаан.

⁵ Ынчангаш ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оруктарыңарже угаан-чүрөөңер угландырып, боданыңар. ⁶ Хөй үрөзин тарып турар силер, ынчалза-даа дүжүдүңөр эвээш-тир; чеменип турар, ынчалза-даа тотпас-тыр силер; ижиң-ти-

рар, ынчалза-даа суксунуңар ханмасыр; кеттинип аар, ынчалза-даа чылыкпас-тыр силер; акша ажылдап аар силер, ынчалза-даа оонар акша хавынга ызырынмасыр» — деп чугаалаан.

⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Оруктарыңарже угаан-чүрөөңер угландырып, боданыңар. ⁸ Дагларже үне бергеш, ыяштан эккеп, өргөөдөн тудуңар, Мен ол тудугже чүүлзүнүп көрүп, анаа алдаржыңар мен» — деп чугаалаан. ⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Хөйүнү манап турар, ынчалза-даа эвээшти ап турар-дыр силер. Дүжүдүңөрни аалыңарже эккеп аарыңарга, Мен тарадыр хадыдып кааптар-дыр мен — деп медеглээн. — А чүгө? Мээң өргээм хоозурап бузулган турда, силерниң кижиге бүрүзү бодунун бажыңы дээш сагыш човаарыңа өй-дүр силер. ¹⁰ Ынчангаш-ла дээр хагдынып, силерже чаас-шалыңын бадырбастаан, а чер дүжүдүн бербестээн. ¹¹ Чер кырынче, дагларже кааннаашкынны кыйгырып ыттым — далган-тарааже, виноград чулуунче, олива үзүнче, черниң беримчези

* 1:1 Б. э. ч. 520 чылдың август 21.

1:1 Эзра 4:24; Зах. 1:1 || Эзра 5:1; 6:14 || 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2; Неем. 12:1; Агг. 2:20-23; Зах. 4:6-10 || 1 Чыл. 6:15 1:4 Неем. 2:3; Ыд. ыр. 131:3-5 1:6 Ы. х. к. 28:38 || Лев. 26:16; Ос. 4:10; Мих. 6:15 1:10 3 Хаан. 8:35 1:11 3 Хаан. 17:1

болур бүгү чүвеже, кижиге, мал-маган-че, кандыг-даа ажылдын үре-түннелинче кааннаашкынны кыйгырып ыттым».

Бурганның чаа өргээзин тудуп эгелээни

¹² Салафиилдин оглу Зоровавел, Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисус база арткан бүгү чон Дээрги-Чаяакчы Бурганнын сөзүн, Оон чорутканы Аггей медээчинин дамчыткан сөстөрүн тооп дыннаан. Чон Дээрги-Чаяакчыдан корткан. ¹³ Ынчан Дээрги-Чаяакчынын айбылап чорутканы Аггей медээчи чонга: «Дээрги-Чаяакчы „Мен силер-биле кады мен!“ деп меделеди» — дээн. ¹⁴ Дээрги-Чаяакчы Салафиилдин оглу, Иудеянын чагырыкчысы Зоровавелди, Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисусту база арткан бүгү чонну сорук кирипкен. Олар шупту чыгып келгеш, боттарынын Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге ажылдап эгелээн. ¹⁵ Ынчан Дарий хааннын чагыргазынын ийиги чылы, алды айнын чээрби дөрт турган*.

Чаа өргээнин келир үдеги өндүр-чаагайы

2 ¹ Чеди айнын чээрби бирде* Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчини дамчыштыр Бодунун сөзүн ажыткан: ² «Салафиилдин оглу, Иудеянын чагырыкчысы Зоровавелге, Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисуска база арткан чонга мынча деп чугаала. ³ Силернин аранарда бо өргээнин биезги өндүр-чаагай хевирин көргөн кижиге арткан бе, ам ону көөрүңерге, кандыг-дыр? Чөгенчиг чүве бооп сагындырбас-тыр бе? ⁴ Ынчалза-даа ам сорук кирип көр, Зоровавел — деп, Дээрги-Чаяакчы меделгэн. — Иоседектин оглу, дээди бараалгакчы Иисус, сен база сорук кирип көр; чернин бүгү чону, сорук кирип, ажылдап эгеленер, Мен, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, силер-биле кады болгай мен. ⁵ Египеттен үнүп чоруп турунарда, силер-биле чарган Мээн чагыг-керээни күседиңер, Мээн Сүлдем аранарда бар хевээр-дир, ынчангаш кортпаңар!»

⁶ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мынча деп чугаалаан: «Үр болбайн, Мен ам бир удаа дээр биле черни, далай биле кургаг черни силгиир деп тур мен. ⁷ Бүгү чоннарны база силгиир мен, ынчан олар үнелиг белектерин эккээр, бо өргээни чаагай байлак-биле долдурар мен!» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур. ⁸ «Бүгү мөнгүн — Мээнии, бүгү алдын — Мээнии! — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы меделгэн. — ⁹ Бо өргээнин өндүр-чаагайы биезги өргээнин өндүр-чаагайындан улгады бээр. Мен бо черге амыр-тайбынны доктаадыр мен». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын меделгэн чүвези ол-дур.

Бурганның ачы-буян хайырлаары чоннуң арыындан хамааржы

¹⁰ Дарийнин чагыргазынын ийиги чылында, тос айнын чээрби дөртте* Дээрги-Чаяакчы Аггей медээчиге Бодунун сөзүн ажыдыпкан: ¹¹ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг хоойлуга хамааржыр дараазында чүүлдү бараалгакчылардан айтырып көр деп тур. ¹² „Бир эвес кандыг-бир кижиге ыдыктап каан ыгтыг* хевиниң эдээнге ораап алгаш чораш, эдээ-биле далган-тараага, быдаага, арагага, үске азы өске-бир аш-чемге дээпкен болза, ол аш-чем база ыдыктыг апаар бе?“»

Аггей ону айтырарга, Бурганның бараалгакчылары: «Чок» — деп харыылаан.

¹³ Аггей оон: «Бир эвес кандыг-бир кижиге олүг кижиге дегген соонда, арыг эвес апаргаш, ол бүгү аш-чемге дээптер болза, аш-чем база арыг эвес апаар бе?» — деп айтырган. А бараалгакчылар: «Арыг эвес апаар» — деп харыылаан. ¹⁴ Аггей ынчан Дээрги-Чаяакчынын бо меделелин дамчыткан: «Бо чон база ындыг-дыр, бо улус Мээн мурнума база ындыг-дыр, оларнын ажаап ап турар дүжүдү база ындыг-дыр. Ол улустун эккеп салып турар өргүлдери шупту арыг эвес-тир.

¹⁵ Ынчангаш амдыгааштан эгелээш, бо чүүлдү утпайн көрүңер. Дээрги-Чаяакчынын өргээзинин таванга чангыс-даа

* 1:15 Б. э. ч. 520 чылдың сентябрь 21. * 2:1 Б. э. ч. 520 чылдың октябрь 17. * 2:10 Б. э. ч. 520 чылдың декабрь 18. * 2:12 Ыдыктап каан ыт — Бурганга өргүл кылдыр салган малдын эдигиниң кезээ (Лев. 6:24-28 көр).

1:12 Эзра 5:2 1:13 Ис. 1:5, 9; Агг. 2:4 2:1 Лев. 23:34 2:2 Агг. 1:1; 2:20-23 2:3 Эзра 3:12; Зах. 4:10 2:4 Агг. 1:13 2:5 Хост. 29:45 2:6 Иов 9:6; Ис. 2:19; 13:13; Евр. 12:26 2:8 1 Чыл. 29:16 2:13 Лев. 22:4-6; Сан. 19:22 2:14 Иса. 64:6

даш салдырмаан турда, байдалынар кан-
дыг турган ийик? ¹⁶ Бир хөпээнден чээрби
хемчээл хире тараа чыгып аар бодап чедип
келген улус чүглө он хемчээл хирени чыгып
ап турду; арага дозар савадан бежен хем-
чээл хирени узуп аар бодап чедип кээр-
ге, чүглө чээрби хемчээл хире арага бар
боор турду. ¹⁷ Чүгө дээрге Мен үнүш-дү-
жүдүнерже өрттендир чиир изиг хат биле
дүдүк салып, тарып алган дүжүдүнерже
долу чагдырып, силерни кезедип турдум.
Ынчалза-даа силер Менче эглип келбеди-
нер — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. —
¹⁸ Амдыгааштан эгелээш, Дээрги-Чаяак-
чынын өргээзинин таваан салганыңар
хүн — тос айнын чээрби дөртөн* ынай
бо чүүлү утпайн чорунар. ¹⁹ Анмаарларда
үрезин ам-даа бар-дыр бе? Бо өйгө чедир
виноград сывы, фи́га биле гранат ыяжы,
олива-даа дүжүт бербейн келди чоп. А бо
хүнден эгелээш, Мен силерге ачы-буян-
ны хайырлаар мен».

Бурганның Зоровавелге аазаашкыны

²⁰ Дээрги-Чаяакчы Аггейге ол-ла ай-
нын чээрби дөртте Бодунуң сөзүн база
катап ажыдып чугаалаан: ²¹ «Иудеянын
чагырыкчызы Зоровавелге мону дамчыт.
Мен дээр биле черни силгиир деп тур
мен; ²² дүжүлгелерде саадаан хааннар-
ны дүжүрер мен, өске чоннар күрүне-
лериниң күчү-күжүн узуткап каар мен,
дайынчы тергелерни башкарган улузу-
биле катый ойтур октаптар мен, аыгтар-
ны-даа, мунукчуларын-даа чок кылып
каар мен, ха-дунма-даа кижилер бирээ-
зи өскезин хылыш-биле шанчып каар».
²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы мын-
ча дээн: «Салафиилдин огулу Зоровавел,
Мээң чалчам, ол хүн Мен сени Бодум-
нуң таңмалыг билзээм* дег кылып аар
мен, чүгө дээрге Мен сени шилип алган
болгай мен». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяак-
чынын медеглээн чүвези ол-дур.

* 2:18 Б. э. ч. 520 чылдың декабрь 18. * 2:23 Таңмалыг билзек — кандыг-даа дужаалга ол таңманы
базып каарга, күштүг алаар. Бурган Зоровавелге Бодунуң дужаалдарын күүседир эрге-ча-
гырганы хайырлаар бооп турары ол (Эсф. 8:8, 10 көр).

2:17 Лев. 26:16; Ы. х. к. 28:22; 3 Хаан. 8:37; 2 Чыл. 6:28; Ам. 4:9 || Иер. 5:3; Ам. 4:6 2:18 Эзра 3:10;
Зах. 8:9 2:19 Зах. 8:12 2:21 Агг. 1:1; 2:2 2:22 Дан. 2:44; Зах. 12:9 || Мих. 5:10 || Зах. 14:13

2:23 Сол. ыр. 8:6; Иер. 22:24

Захария медээчинин ному

Кирилде

Захария медээчи Бурганнын сөзүн бистиң эрага чедир 520-518 чылдарда Вавилонга туттуруушкундан төрөөн чуртунче ээп келген иудейлерге дамчыдып турган. Ол үеде (Персиянын хааны Дарийниң чагыргазының эгези) еврей чон Зоровавел чагырыкчы (Давид хаанның үрө-салгалы) биле Бурганның дээди бараалгакчызы Иисуска баштадып алгаш, үредеп каапкан Бурганның өргээзин катап база кызымак тудуп эгелээн турган. А Захария (Аггей медээчи-биле кады) чонга Бурган олче ам-даа сагыш салып турар деп, бүгү чүве чедимчелиг болур деп идегел берип турган чүве-дир.

Номну ийи кол кезекке чарып болур:

1) 1–8 эгелерде Бурганның Захарияже чорутканы сес көстүүшкүн болгаш олар-биле харылзаалыг сургаалдар база аазаашкыннар тодараттынып бижиттинген. Ол көстүүшкүннер колдуунда Иерусалимни база Бурганның өргээзин катап тургузары, израиль чонну бачыттарындан арыглаары болгаш ооң чырык келир үези-биле харылзаалыг. Ол эгелерде биеэги вектерде турган Бурганның медээчилеринин сөстөринче айтылгар бо-ла таваржып турар.

2) 9–14 эгелерде дайзыннарын Бурганның шиидеринин дугайында болгаш чөптүг чорук биле амыр-тайбынны катап тургузар дээш, Оон шилип алган хаанының чедип кээринин дугайында өттүр билген медеглелдер чыгданган.

Бурганче эглиринче кыйгырыг

1 ¹ Дарий хаанның чагыргазынын ийи дугаар чылынын сес айда* Дээрги-Чаяакчы Аддонун оглунун оглу, Берехиянын оглу Захарияга Бодунун сөзүн ажыткан: ² «Дээрги-Чаяакчы силернин ада-өгбөнерге дыка килеңнээн тургандыр. ³ Ынчангаш бо чонга Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвезин дамчыт: Менче эглип келинер, ынчан Мен база силерге эглип кээр мен. ⁴ Ада-өгбөнер дег болбанар. Оларны Бурганның биеэде турган медээчилери кыйгырып, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын: „Бузуттуг оруктарыңардан база багай үүлгедилгериңерден ойталаңар“ — деп чугаалаан чүвезин дамчыткан, а олар Мени тооп дыңнаваан, Менче кичээнгей

салбаан болгай — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁵ Ам ол ада-өгбөнер кайыл? Мээң медээчилерим-даа болза мөңгө чурттаар деп бе? ⁶ А Мээң чалча-медээчилеримге айыткаан сөстөрүм ада-өгбөнер-биле боттанмаан чүве бе? Олар ынчан бачыттарын миннип: „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы биске хамаарыштыр, Боду канчаар доктаадып кааныл, ынчаар кылды — бистиң оруктарывыс болгаш үүлгедилгериңерис ёзугаар кылды“ — дээн болгай».

Бирги көстүүшкүн: аъттар

⁷ Шеват дээр он бир айның чээрби дөртте, Дарийнин чагыргазының ийиги чылында* Дээрги-Чаяакчы Аддонун оглунун оглу, Берехиянын оглу Захария медээчиге Бодунун сөзүн ажыткан.

* 1:1 Б. э. ч. 520 чылдың октябрь-ноябрь. * 1:7 Б. э. чедир 519 чылдың февраль 15. Ол болза Иерусалимде Бурганның өргээзин катап тургузуп эгелээнинин соонда беш ай эрткенде болган (Агг. 1:14-15, 2:15 көр).

1:1 Эзра 4:24; Агг. 1:1 || Неем. 12:16 || Эзра 5:1; 6:14; Мф. 23:35 1:3 Иса. 31:6; Мал. 3:7

1:4 Ыд. ыр. 77:8 || 2 Чыл. 36:15-16; Иер. 5:13; Дан. 9:6 1:6 Ы. х. к. 28:2 || Ыы. 2:17

⁸ Дүнө када көстүүшкүн көрдүм: шилги айт мунган кижиге көстүп келди. Ол кижиге ыйгал чөрдө мурт ыяштар аразында турду, а ооң артында шилги, дорук болгаш ак чүзүннүг айттар көзүлдү.

⁹ Мен: «Дээргим, бо чүү деп чүвөл?» — деп айтырдым.

Мээн-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзи: «Мен сенээ ол чүү деп чүвөл дээрзин айтып берейн» — диди.

¹⁰ Мурт ыяштар аразында турар кижиге: «Айттыг улусту Дээрги-Чаяакчы черни эргий кезип эртсин дээш чоруткандыр» — деп харыылады.

¹¹ Демги улус мурт ыяштар аразында турган Дээрги-Чаяакчынын төлээзинге: «Бис черни эргий кезээш келдивис, бүгү чер кыры оожум, амыр-тайбың-дыр» — диди.

¹² Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ыңчан: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы, Сен Иерусалимге база Иудеянын хоорайларынга кээргел көргүзөринден кажанга чедир ойталаар сен? Оларга ам чеден чыл киленнеп тур сен» — дээн.

¹³ Дээрги-Чаяакчы мээн-биле чугаалажып турган Бодунуң төлээзинге ачыбуянныг, сагыш-сеткил оожургадыр сөстөр-биле харыылады. ¹⁴ Ыңчан мээн-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзи менээ мынча дээн: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин улуска медеглеп дамчыт: Мен Иерусалим дээш, Сион дээш кедергей хуннеп тур мен, ¹⁵ а амыр-шөлөөн чурттап турар чоннарже кедергей хорадап тур мен. Израильчилерге киленнээним шоолут эвес турда, ол чоннар хора халдадыр күштелдирген-дир.

¹⁶ Ыңчангаш Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: Мен Иерусалимче кээргээр сеткилдиг эглип келдим, анаа Мээн өргэмни катап тудар. Иерусалимни катап база хемчээп, тудар.

¹⁷ Оон ыңай Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин улуска медеглеп, дамчыт: Мээн хоорайларымны катап база бай-байлак чыгык дола бээр, Дээрги-Чаяакчы Сионну катап база аргалаар, Иерусалим катап база Мээн шилилтинген хоорайым боор».

Ийги көстүүшкүн: мыйыстар биле ус-дарганнар

¹⁸ Мен оон топтап көргөш, дөрт мыйысты эскерип кагдым. ¹⁹ Мээн-биле чугаалажып турган дээрнин төлээзинден: «Бо чүү боор?» — деп айтырдым.

Ол: «Бо дээрге Иудея, Израиль болгаш Иерусалимниң чонун тарадыр үзүпкен куштер-дир» — деп харыылады.

²⁰ Оон соонда Дээрги-Чаяакчы менээ дөрт ус-дарган кижини көргүстү. ²¹ Мен: «Олар маңаа чүнү кылыр деп турары ол?» — деп айтырдым.

Ол: «Дуу мыйыстар дээрге Иудеянын чонун кым-даа бажын көдүрүп шыдапас кылдыр тарадыр октапкан чоннар-дыр. Олар иудей черге удур мыйызын көдүрген боорга, ус-дарганнар оларны барып коргудуп, мыйыстарын дүжүр шаап кааптар» — деп харыылады.

Ушкү көстүүшкүн: Иерусалимни хемчээкээр кижиге

2 ¹ Мен катап база топтап көргөш, холунда чер хемчээр хендир туткан кижини эскерип кагдым. ² «Кайнаар бар чыдыр сен?» — деп айтырдым.

Ол: «Иерусалимниң доора база узун дуртун билип аар дээш, ону хемчээрим ол-дур» — деп харыылады.

³ Оон дээрнин мээн-биле чугаалажып турган төлээзи бурунгаар чоруптарга, өске төлээзи анаа уткуштур үнүп келди. ⁴ Бирги төлээ ийигизинге мынча дээн: «Маңнап баргаш, дуу ол аныяк оолга мынча де: „Чурттакчы чону, малмаганы хөй болгаш, Иерусалим ханаларынга сынмас хоорай апаар“. ⁵ Мен Бодум хоорайны долгандыр турар оттуг хана боор мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглеп тур. — Өндүр чырымны оон ортузунга көргүзөр мен»».

Бурганның Бодунуң чонун кыйгырганы

⁶ «Эйт, эйт! Сонгу чүкте чурттан бээр дезип маңнажыңар! Силерни дээрнин дөрт хады-биле тарай шаапкан болгай мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁷ Эйт, Вавилонда чурттап турар Сионнун

* 2:4 Азы: «Иерусалимчилер чоок-кавы көдээ черлерге, суурларга безин чурттай бээр».

1:8 Ажыл. 6:4 || 4 Хаан. 6:17; Зах. 6:2-7 1:12 Ыд. ыр. 79:5; 88:47 || Иер. 25:11; 29:10; Дан. 9:2; Зах. 7:5 1:14 Ионл 2:18; Зах. 8:2 1:15 Иса. 47:6 1:16 Эзра 6:14 || Зах. 2:2 1:17 Иса. 40:1 || Иса. 14:1; Зах. 2:12 1:19 3 Хаан. 22:11 2:1 Иез. 40:3 2:2 Зах. 1:16 2:4 Иса. 49:19; Иер. 31:27 2:5 Иса. 4:5 2:6 Иса. 48:20 || Иез. 5:10; 17:21 2:7 Иса. 52:11

чону, ол хоорайдан адырлып үнүнер». ⁸ Чүгө дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы силерни олчалап ап турган чоннарга хамаарыштыр (алдарлыг Бурган мени айбылап чоруткан соонда)* мынча дээн: «Мээң чонумга дээп турар улус Мээн караамның огунга дээп турары ол-дур. ⁹ Мен оларже холумну анныр мен, олар ынчан боттарының кулдарынын олчазы апаар». (Ынчан мени Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын биллип аар силер.)

¹⁰ «Сион-кыс, ырлап, өөрүп-байыр-ла! Мен чедип келгеш, силерниң аранарга чурттай бээр мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹¹ Ол хүн хөй чоннар Дээрги-Чаяакчы Меңээ катгыжып кээп, Мээң чонум апаар. Иерусалимниң чо-ну, Мен силерниң аранарга чурттай бээр мен». (Ынчан мени силерже Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын биллип аар силер.)

¹² Дээрги-Чаяакчы ыдыктыг чер-чуртка Иудеяны Бодунуң хуваагыг че-ри кылдыр ээлеп аар, Иерусалим катап база Ооң шилиттинген хоорайы боор.

¹³ Киж и амытан бүрүзү Дээрги-Чаяакчының мурнунга ыдыг чиде бер-зин! Чүгө дээрге Ол туруп келгеш, Бо-дунуң ыдыктыг чурттаар черинден кел чыдар-дыр.

Дөрткү көстүүшкүн: дээди бараалгакчы

3 ¹ Оон Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун төлээзиниң мурнунда турар дээди бараалгакчы Иисусту көргүстү. Оон чанында ону буруудадырынга белен эрлик турду. ² Дээрги-Чаяакчы эрликке: «Дээрги-Чаяакчы сени чемелеп тур, эрлик! Иерусалимни шилип алган Дээрги-Чаяакчы сени чемелээр-дир! Ол киж и оттан ушта соп эккелген кезек дег-дир» — дээн.

³ Хирлиг хептиг Иисус дээрниң төлээзиниң мурнунда турган. ⁴ Дээрниң төлээзи Иисустуң мурнунда турар өске төлээлерге: «Ооң хирлиг хевин уштуп

кааптыңар» — дээн. Оон Иисустуң бо-дунга: «Көр даан, Мен сээн кем-бурууну уштуп кааптым, ам сенээ байырлал хеви кедирип тур мен» — дээн.

⁵ Мен* ынчан: «Ооң бажынга арыг тюрбан бөрттен кедирип кагзын» — дээн мен. Олар ооң бажынга арыг тюрбан кедирип, хепкерип кагды. А Дээрги-Чаяакчының төлээзи ооң чанында турбушаан чорду.

⁶ Дээрги-Чаяакчының төлээзи Иисуска даалга берип, мынча диди: ⁷ «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: бир эвес сен Мээң оруумну эдерип, Мээң дүрүмнеримни күүседир болзунза, Мээң өргээмге башкарар эрге сенде болур, Мээң өргээмниң девицкээр-ин сен хайгаараар сен. Ынчан мында турар төлээлерим дег, Менче хостуг кирер арганы сенээ хайырлаар мен. ⁸ Дээди бараалгакчы Иисус, сен база сенээ башкар-ткан бараалгакчылар, эки келир үениң бадыткал демдээ болур улус, дыңнаңар: Мен Бодумнуң чалчамны — Өзүмнү* чорудуптар мен. ⁹ Көрүнер, Иисустун мурнунга бир дашты салып тур мен. Ол даш чеди кырлыг*, Мен аңаа тускай бижик оя кезип каар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Бо чер-ниң кем-буруузуң чангыс хүн дургузуңда чайладып кааптар мен. ¹⁰ Ол хүн силер хуваагыг черинерге виноградтыг, фи-га ыяштарлыг амыр-шөлөөн амыдырап, бот-боттарыңар удур-дедир чалажыр силер». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Бешки көстүүшкүн: алдын чырыткы биле ийи ыяш

4 ¹ Мээң-биле чугаалажып турган дээр-ниң төлээзи эеп келгеш, мени, удаан кижини дег, оттурупту. ² Ол менден: «Чү-нү көрүп тур сен?» — деп айтырды.

Мен: «Алдын чырыткы көрүп тур мен. Ооң кырында олива үзү кудар са-важыгаш болгаш чеди дең тур. Дең

* 2:8 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Ол мени алдаржызын дээш айбылап чоруткан». * 3:5 Өске бурунгу сөзүглелде «Ол» деп бижээн. * 3:8 Өзүм — Бурганның азаап кааны, израиль чонну чагырар ужурулг Давидтин салгакчызының ойзу адаан ады (Иса. 11:1; Иер. 23:5; 33:15 көр). * 3:9 Азы: «Чеди карактыг» (Зах. 4:10 көр).

2:8 Ы. х. к. 32:10; Ыд. ыр. 16:8 2:9 Иез. 39:10 || Зах. 2:11; 4:9; 6:15; Иез. 2:5; 33:33 2:10 Иса. 12:6; Соф. 3:14; Зах. 9:9 || Иез. 37:27 2:11 Өсф. 9:27; Иса. 56:3; Зах. 8:22 2:12 Ы. х. к. 32:9 || Зах. 1:17

3:1 Эзра 3:2; 5:2; Неем. 12:1 || 1 Чыл. 21:1; Иов 1:6; Ажыл. 12:9-10 3:2 Иуда 1:9 || Ам. 4:11

3:4 Лк. 15:22 || Иса. 61:10; Ажыл. 7:14; 19:8 3:5 Хост. 29:6 3:9 Иса. 28:16 3:10 3 Хаан. 4:25

4:1 Дан. 8:18; 10:9 4:2 Хост. 25:31, 37; Ажыл. 1:12; 4:5

бүрүзүндө чеди хоолайжыгаш бар-дыр.³ Оон ыңай чырыткының чанында ийи олива ыяжын көрүп тур мен: бирээзи саважыгаштың оң талазында, өскези солагай талазында тур» — деп харыыладым.⁴ Мээң-биле чугаалажып турган дээрнийн төлээзинден: «Бо чүү деп чүвөл, дээргим?» — деп айтырдым.

⁵ Дээрнийн төлээзи: «Бо чүү деп чүвөл дээрзин билбезиң ол бе?» — деп удур айтырды.

«Билбес мен, дээргим» — деп харыыладым.

⁶ Ынчан ол менээ мынча диди: «Дээрги-Чаяакчының Зоровавелге чугаалаан сөзү бо-дур: чедимче күчү-күштүг шеригден эвес, а Мээң Сүлдемден кээр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁷ Сен чүү сен, өндүр бедик даг? Зоровавелдин мурнунга оргулааш апаар сен! Ол Бурганның өргээзинин эн кол дажын салып каарга, улус: „Бурганның ээ көрнүүшкүнү ында-дыр!“ — деп алгыржы бээр».

⁸ Дээрги-Чаяакчы менээ Бодунун сөзүн ажыткан: ⁹ «Зоровавелдин холдары бо өргээнин таваан салган, база-ла оон холдары ону тудуп доозар. (Ынчан мени силерге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чорутканын билип аар силер.) ¹⁰ Бичии эгелээшкіннер хүнүн кым черекке албазыл? Улус Зоровавелдин холунда тудугга ажыглаар черексел көргөш, өөрүп-байырлаар. А демги чеди ден Дээрги-Чаяакчының бүгү чер-делегейни эргий көрүп турар карактарыңче айтып турар».

¹¹ Мен ынчан дээрнийн төлээзинден: «Чырыткының оң болгаш солагай талазында ийи олива ыяжы чүнү көргүзүп турары ол?» — деп айтырдым.

¹² Оон ыңай: «Олива ыяштарында ийи будук бар-дыр, ол будуктар ийи алдын хоорза дамчыштыр суук алдын* үндүр аксып турар-дыр. Ол чүү деп чүвөл?» — деп айтырдым.

¹³ Төлээ харызыннга: «Оларның чүнү көргүзүп турарын билбес сен бе кай?» — деп айтырды.

«Билбес мен, дээргим» — деп харыыладым.

¹⁴ Ынчан ол: «Бо ыяштар дээрге бүгү чер-делегейнийн Чагырыкчызынга бараан болуп турар, олива үзү-биле шилип чаап каан ийи кижидир» — диди.*

**Алдыгы көстүүшкүн:
ужуп чоруур дүрүг-ном**

5 ¹ Катап база топтап көөрүмге, дүрүг-ном ужуп бар чытты. ² Дээрнийн төлээзи: «Чүнү көрүп тур сен?» — деп айтырды. «Ужуп чоруур дүрүг-ном көрүп тур мен, оон узуну чээрби кыры дурту, а дооразы он кыры дурту-дур» — деп харыыладым.

³ Ол менээ мынча диди: «Бүгү чер кырының диргелип келген каргыш олдур; номнун бир талазында бижип кааны дег, оорланыр бүгү улус кырдырар, а өске талазында бижип кааны дег, меге дангырак берген бүгү улус кырдырар. ⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: „Мен бо каргышты ыдыштар мен. Оорнун бажыныңче база Мээң адым-биле мегелеп дангыраглап турар кижинин бажыныңче ол кире бээр. Аңаа турумчуп алгаш, оларның бажынынгары: ыяшты-даа, дашты-даа ол узуткап кааптар“ — деп медегледди».

**Чедиги көстүүшкүн:
доскаар иштинде херээжен киж**

⁵ Мээң-биле чугаалажып турган дээрнийн төлээзи бурунгаар үнүп келгеш: «Ам база топтап көрөм, чүү кел чыдар-дыр?» — диди.

⁶ Мен: «Бо чүү деп чүвөл?» — деп айтырдым.

Ол: «Доскаар ышказыл — деп харыылады. — Ол доскаар бүгү чер-чурттун чурттакчыларының кем-буруузу-биле долдунган-дыр*».

⁷ Доскаарының коргулчун халывы көдүрлү бээрге, оон иштинде бир херээжен киж и олурар болду. ⁸ Дээрнийн төлээзи: «Бо херээжен дээрге бачыт-тыр!» — дээш, ону доскаарже дедир суккаш, коргулчун халып-биле дуглап кагды.

* 4:7 Азы: «Магалыг чаагайын!» * 4:12 Азы: «Алдынналчак олива үзүн». * 4:14 Шилип чаап каан ийи киж — израиль чоннун чагырыкчызы биле дээди бараалгакчы ол-дур. * 5:6 Өске бурунту сөзүглелде «Бүгү чер-чурттун чурттакчыларының ынчаар көсгүп турары ол-дур» деп бижээн.

4:3 Ажыд. 11:4 4:6 1 Чыл. 3:19; Эзра 3:2; 5:2; Неем. 12:1; Агг. 1:1; 2:20-23 || Эзра 5:2 || Ос. 1:7 4:7 Иса. 28:16 4:9 Эзра 3:10 || Зах. 2:9; 6:15; Иез. 33:33 4:10 Эзра 3:12; Агг. 2:3 || 2 Чыл. 16:9; У. ч. 5:21; 15:3 4:14 Иис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 6:5 5:1 Иез. 2:9 5:3 Ы. х. к. 29:27; Иса. 24:6 || Хост. 20:7, 15, 16 5:4 Ы. х. к. 28:15; У. ч. 3:33; Мал. 2:2 || Лев. 19:12; Мал. 3:5

⁹ Оон топтап көргөш, шилен куштуу ышкаш чалгыннарлыг ийи херэежен киж иужуп бар чыдарын эскерип кагдым, оларнын чалгыннарын хат хөлбеннедип турар болду. Олар доскаарны көдүрүп алгаш, чер биле дээр аразынга ужул чорупту. ¹⁰ Дээрний мезн-биле чугаалажып турган төлээзинден: «Олар доскаарны кайнаар аппаары ол?» — деп айтырдым.

¹¹ «Сеннаар черже*, орта анаа өргээ туруп бээр дээш — деп, ол меңээ харылады. — Кажан өргээ белең апаарга, доскаарны орта тавак кырынга тургузуп каар».

Сески көстүүшкүн:
аыттар биле дайынчы тергелер

6 ¹ Мен катап база топтап көргөш, ийи хүлөр даг аразындан үнүп олар дөрт дайынчы терге эскерип кагдым. ² Бирги тергени шилги аыттар сөөртүп чорду, ийигизин — дас кара аыттар, ³ үшкүзүн — ак аыттар, дөрткүзүн — ала-шокар, күштүг аыттар. ⁴ Мен ынчан мезн-биле чугаалажып турган дээрний төлээзинден: «Бо чүү деп чүвөл, дээргим?» — деп айтырдым.

⁵ Дээрний төлээзи меңээ: «Олар дээрге бүгү чер-делегейини Чагырыкчызынын турар черинден үнүп келген дөрт хат-тыр*. ⁶ Дас кара аыттар сонгу чүкте чүртче* бар чыдары ол-дур, ак аыттар — оларнын соо-биле**, ала-шокар аыттар — муруну чүкче» — деп харылады.

⁷ Күштүг аыттар үнүп келгеш, чер-делегейни эргий халыксап, чүткүп турду. Дээрний төлээзи: «Барып, чер-делегейни эргип кезинер!» — дээрге, олар халдып чорупту.

⁸ Ол ынчан дыңзыдыр: «Көр даан, сонгу чүкте чүртче халдып чорупкан аыттар ол черге Дээрги-Чаяакчынын Сүлдезин оожургадып кагды» — диди.

**Дээди бараалгакчыга
оваадайны кедиргени**

⁹ Дээрги-Чаяакчы меңээ Бодунун сөзүн ажиткан: ¹⁰ «Вавилонга туттурууш-

кундан ээп келген Хелдай, Товия болгаш Иедай оларнын белектерин ап ал. Ола хүн Софониянын оглу Иосиянын бажыңчыне чорувут. ¹¹ Алдын-мөңгүндөн ап алгаш, оваадайдан кылгаш, Иоседектин оглу, Бурганнын дээди бараалгакчызы Иисустун бажыңга кедире салып каг. ¹² Анаа Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин дамчыт: көр даан, Озүм деп аттыг киж и бо-дур. Оон озүмү турар черинден озүп үнгөш, Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тургузуп каар. ¹³ Дээрги-Чаяакчынын өргээзин ол тургузуп каар. Ол алдар-хүндүге бүргеттирер, Бодунун дүжүлгезинге саадапкаш, чагырар. Оон дүжүлгезинин чанынга Бурганнын бараалгакчызы турар*, олар аразында эп-найыралдыг болур. ¹⁴ А ол оваадай Хелдай*, Товия, Иедай болгаш Софониянын оглу Хен дугайында тураскаал демдек бооп, Дээрги-Чаяакчынын өргээзинге артып калзын».

¹⁵ Ыракта чурттап турар улус чедип келгеш, Дээрги-Чаяакчынын өргээзин тударынга киржи, ынчан мени силерге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чорутканын билип аар силер. Силернин Бурганынар Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвезин чүткүлдүү-биле тооп дыңнаар болзунарза, ол бүгү болдуна бээр.

**Чоптуг чорук биле энерел
шээрлээшкиден херектиг**

7 ¹ Персиянын хааны Дарийини чагыргазынын дөрткү чылында, Кислев деп тоску айның дөртте* Дээрги-Чаяакчы Бодунун сөзүн Захарияга ажиткан. ² Ол үеде Вифлидин чурттакчылары Сарецер биле Регем-Мелех деп ийи кижини боттарынын улuzu-биле кады Дээрги-Чаяакчыдан ээ көрүүшкүн дилеп мөргүзүн дээш чорудупкан. ³ Олар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын өргээзинде турар Оон бараалгакчызындан база Оон ме-дээчилеринден: «Хей чылдар дургузунда кылып турарывыс дег, чылдыңна беш айда качыгдап ыглап-сыктап,

* 5:11 Сеннаар — вавилон черниң эрги ады (Э. д. 10:10; 11:2 көр). * 6:5 Азы: «Дөрт сүлде-дир». * 6:6 Израиль чонче Ассирия биле Вавилон сонгу чүктен халдап кээп турган. Ынчангаш эрте-бурунгу еврейлер ол чурттарны «сонгу чүктүн чурттары» деп адап турган. ** 6:6 Азы: «Барыын чүкче». * 6:13 Азы: «Дүжүлгезинге ол Бурганнын бараалгакчызы база болур». * 6:14 Ыске бурунгу сөзүглелде «Хелдай» эвес, «Хелем» деп бижээн. * 7:1 Б. э. ч. 518 чылдың декабрь 7.

6:1 Дан. 2:39 || 4 Хаан. 6:17; Ажыд. 6:4 * 6:3 Зах. 1:8; Ажыд. 6:2-4 * 6:5 Ис. 3:11; Мих. 4:13; Зах. 4:14 * 6:11 Зах. 3:1 * 6:12 Зах. 3:8 || Зах. 4:7, 9 * 6:15 Иса. 60:10 || Зах. 2:9; 4:9; Иез. 33:33 * 7:1 Зах. 1:1, 7 || Неем. 1:1

шээрленирин уламчылаар бис бе?»* — деп айтырар ужурлуг турган.

⁴Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн менээ ажиткан: ⁵«Чуртгун бүгү чонундан база Бурганның бараал-гакчыларындан айтырып көр: сөөлгү чеден чыл дургузунда беш айда база чеди айда шээрленип, качыгдап ыглап-сыктап тура, Мени дээш ынчаар кылып турган силер бе? ⁶А аштанып-чемненип тура, боттарыңар дээш дойлап турбаан силер бе? ⁷Дээрги-Чаяакчы ол-ла сөстөрни, кажан Иерусалим болгаш ооң чоок-кавызында хоорай-суурлар чурттакчылыг, амыр-шөлзөн турда, Негев болгаш Шефела деп девискээрлер чурттакчы чоннуг турда, биезде турган медээчилерин дамчыштыр чугаалап турган эвес чүве бе?»

⁸Дээрги-Чаяакчы Бодунуң сөзүн Захарияга ажиткан: ⁹«Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: чөптүг-шынныг шийткелден кылыңар, бот-боттарыңарга энерелдиг, кээргээчел сеткилдег болуңар. ¹⁰Дулгуюк херээженни, өскүс кижини, даштыкы кижини болгаш ядыы кижини кызагдаванар, сеткил-чүрээңерге бот-боттарыңарга удур кара сагыш тывылбазын.

¹¹Ынчалза-даа чонум Мени тооп дыннаарындан ойталап, хая көрнү берген, дыннавас дээш кулактарың дуглап алган. ¹²Олар чүректерин алмаз ышкаш кадыг кылып алган, ыдыктыг хоойлуну база Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының Бодунуң Сүлдези-биле биезги медээчилерни дамчыштыр чорудуп турган сөстөрүн тооп дыннавайн барган. Ынчангаш Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Мен оларже аажок киленней берген мен.

¹³Оларны кыйгырып турумда, тооп дыннавас болду, ынчаарга олар кыйгырарга, Мен база дыннаваан мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁴Мен оларны билбес чорааны бүгү чоннарже тарадыр хадыдыптым. Оларның соонда чер-чурту ээнзиреп, ону тавартыр кым-даа ынай-бээр чорбас апарган. Олар ынчалдыр боттары-

ның кайгамчык чараш черин ээн курут кылып алган».

Бурганның Иерусалимге берген азаашкыннары

8 ¹Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының сөзү менээ ажиттыңан.

²Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Сион дээш аажок хүнней бердим. Мээң хүн-нээшкенин ооң дайзыннарыңче өндүр улуг килең бооп кыптыкты». ³Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Сион дагже эеп келгеш, Иерусалимге чурттаар мен. Иерусалим хоорай шынчы хоорай деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының даа — ыдыктыг даг деп адаттырар».

⁴Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Катап база кырган ирей-кадайлар Иерусалимниң кудумчуларыңга олурар, олар назылап кыраанындан даянтыштыг чоруур. ⁵Хоорайның кудумчуларын ойнаан уруглар дола бээр».

⁶Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Чонун арт-ынчызынгол ол хүннерде бо бүгү кайгамчык бооп көстүр болза, Менээ кайгамчык бооп көстүр чүве чок». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

⁷Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Мен Бодунуң чонумну чөөн чүкте, барың чүкте чурттардан үндүрүп эккеп, камгалап каар мен. ⁸Оларны Иерусалимге чурттаар кылдыр дедир чандырып аар мен, олар Мээң чонум болур, а Мен оларның шынчы, чөптүг Бурганы болур мен».

⁹Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези бо-дур: «Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзин тудары-биле, ооң таваан салып турда, ындыг сөстөрни Бурганның медээчилери чугаалап турган. Силер ам ол-ла сөстөр-ни дыннап тур силер, холдарыңар күш-шыдал кирзин! ¹⁰Ол үеге чедир кижинин

* 7:3 Бурганның өргээзин болгаш Иерусалимни үредеп, өрттөткенин демдеглээн шээрлээш-кинни доктаадып каарга, чон ону Вавилонга туттуруушкун үезинде база оон эеп келгеш-даа, чылдың-на сагып кылып турган.

7:5 Иер. 25:11; 29:10; Дан. 9:2; Зах. 1:12 || Иса. 58:5 7:9 Иса. 1:17; Иер. 21:12; Мих. 6:8

7:10 Хост. 22:21-22; Бл. х. к. 27:19; У. ч. 22:22 || Зах. 8:17 7:12 Иез. 3:9 7:13 У. ч. 1:24-28; Иса. 1:15;

Иер. 11:11 7:14 Лев. 26:33 8:2 Иои. 2:18; Зах. 2:10 || Иса. 1:14 8:3 Зах. 2:10 || Иса. 1:26 8:7 Иса. 43:5;

Ос. 11:11; Мих. 7:12 8:8 Иер. 31:33; Зах. 13:9 8:9 Эзра 3:10; Агг. 2:18

күш-ажылы дээш төлевир кылыры шыдаттынмас турган, ажылдадып ажыглаан мал-маганны чөмгөрер арга чок турган. Чорумал улуска дайзыннар амыр-дыш бербейн турган. Мен ынчан бүгү улусту бот-боттарынга удурланыштырып каан турган мен».

¹¹ «А бо чоннун артынчызын Мен биезде ышкаш кылдыр аажылаawas мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ¹² Улус тайбың байдалга тараа тарыыр, виноград сывы чимизин бээр, чер бодунун джүдүн бээр, дээрлер чаьс-шалынын чагдырар. Ол бүгүнү Мен бо чоннун артынчызы эдилээр кылдыр хайырлаар мен. ¹³ Иудеянын чону, Израильдин чону, силер өске чоннар аразында каргыштыг бооп турган силер, ынчалза-даа Мен силерни камгалап каар мен, силер йөрээлдиг апаар силер. Кортпанар, холдарыңар күш-шыдал кирзин!»

¹⁴ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Ада-өгбөңер Мени килеңнедиптерге, силерге хора халдадыр деп шийтпир үндүргөш, ону өскертпээн болгай мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁵ Ам база, бо үеде, Мен шийтпир үндүрүп, Иерусалимге, Иудеянын чонунга ачыбуян көргүзөр деп тур мен. Кортпанар!

¹⁶ Силернин кылыр ужурлуг чүвөнер бо-дур: шуптунар бот-боттарыңарга шынны чугаалаңар, хоорайларыңарнын төп шөлдеринге шийткелдер үндүрерде, алыс шыннын, амыр-тайбынның аайы-биле шийдинер. ¹⁷ Өске-бир кижиге удур кара сагыш сеткил-чүрээңерге тывыл-базын, меге дангырак кылырыңга ынак болбанар, чүге дээрге ол бүгүнү көөр хөңнүм чок». Дээрги-Чаяакчынын медеглээн чүвези ол-дур.

¹⁸ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын сөзү меңээ ажыттыңан. ¹⁹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Дөрт, беш, чеди болгаш он айда сагып турганыңар шээрлээшкин үелери* Иудеянын чонунга өөрүшкүлүг, хөглүг болгаш аас-кежиктиг хүннер апаар;

ындыг болганда, алыс шынга, амыр-тайбыңга ынак болуңар».

²⁰ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Хөй чоннар, хөй хоорайларнын чурттакчылары ам-даа чедип кээр. ²¹ Бир хоорайнын чурттакчылары өске хоорайнын чурттакчыларына баргаш: „Барып, Дээрги-Чаяакчыдан ээ көрүүшкүн дилеп, мөргүүлүнер, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыге чүткүүлүңер. Бис бо бар чыдыр бис“ — дээр. ²² Хөй санныг аймактар, күштүг чоннар Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыге чүткүп, Оон ээ көрүүшкүн дилеп, мөргүүр дээш, Иерусалимге чедип кээр».

²³ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези бо-дур: «Ол хүннерде ангы-ангы дылдарда чугаалап турар бүгү чоннардан он-он кижиге бир иудей кижиниң эдээнден халбактанып: „Силер-биле кады чоруурун биске чөпшээрер көрөм, чүге дээрге Бурган силер-биле кады дээрзин дыннадывыс!“ — дижир».

Бурганның караа бүгү чоннарже көрүп турар

9 ¹ Эттүр билген медеглел бо-дур. Дээрги-Чаяакчынын сөзү бо-дур.

Ол Хадрах деп черге улур болур база Дамаск хоорайга турумчуп алыр, чүге дээрге Дээрги-Чаяакчынын караа, Израильдин шупту аймактарынче дег, бүгү улус-чоннарже көрүп турар* — ² Дамаск-биле кызыгаарлашкак черлиг Хамат хоорайже-даа, улуг мергежилдиг Тир, Сидон хоорайларже-даа көрүп турар. ³ Тир бодунга шивээ туруп алган, мөңгүннү доозун дег хөй кылдыр, алдынны — малгаш дег эндирик кылдыр чыып алган. ⁴ Көрүңер, Дээрги оон байлаан былаап аар, күчү-күжүн далайга узуткап каар. Тир боду отка өрттенип каар. ⁵ Ол бүгүнү көргөш, Аскалон хоорай коргуушкунга алзыптар, Газа хоорай кортканындан сириңейни бээр, Экрон хоорай база, чүге дээрге оон идегели ышкындырган-дыр. Газага хаан турбас апаар, Аскалон энзирээр*. ⁶ Азот хоорайга сураc өгбөден

* 8:19 Ол айлар дээрге улус-чоннун Иерусалимни болгаш Бурганның өргээзин үрегдээнин сактып, ону демдеглээн шээрлээшкиннер чарлаан үези болур. * 9:1 Азг: «Дээрги-Чаяакчыге, Израильдин шупту аймактары дег, бүгү улус-чоннар көрүп турар». * 9:5 Ол хоорайлар филистим чонга хамааржып турган (Ам. 1:6-8; Соф. 2:4 көр).

8:12 Лев. 26:4; Агг. 2:19 8:15 Иер. 32:42 8:16 Эф. 4:25 8:17 Зах. 7:10 || Зах. 5:4 8:21 Бд. ыр. 121:1; Иса. 2:3 8:22 Зах. 2:11 8:23 Иса. 45:14; 1 Кор. 14:25 9:1 Иер. 49:23; Ам. 1:3 || 2 Чыл. 16:9; У. ч. 15:3; Зах. 4:10 9:3 Иов 27:16; Иез. 28:4 9:4 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Ионл 3:4; Ам. 1:9

укталган улус-чон кээп чурттай бээр. Мен филистимнерниң турамын сый шавар мен. ⁷ Оларның аксындан ханның эйт-чемни, диштеринден — чүдек-бужар аыш-чемни ушта тыртар мен.

Филистимнерниң артынчызы база бистин Бурганыыска хамааржып, Иудеяның бир аймаа дег* алаар, а Экрон хоорай иевус чон дег алаар**.

⁸ Мен Бодумнуң чуртумну таварты эртип турар аг-шеригте удур камгалал бооп туруп аар мен. Моон соңгаар кандыг-даа кызагдакчы олап эртпес, чүге дээрге Мээң караам ол бүтүжө көрүп турар.

Келир үдеги хаан биле камгала

⁹ Сион-кыс, өөрүп-хөглө, Иерусалим-кыс, амырап-байырла-ла! Көр даан, хааның сенче кел чыдыр: чөптүг, тийлелгелит*, биче сеткилдиг хаан элчиген, кыс элчиген оглу мунуп алган кел чыдыр.

¹⁰ Мен Израильде дайынчы тергелерни, Иерусалимде дайынчы аягтарны узуткап каар мен, дайынчы ча-согун база узуткаттырар. Ол хаан өске чоннарга амыр-тайбыңны меделгээр, бир далайдан өске далайга чедир, Евфрат хемден чер-деле-гейниң ужу-кыдыыңга чедир чагырар.

¹¹ Сион-кыс, сенээ хамаарыштыр чугаалайын. Мээң сээң-биле чарып, хан-биле күштүг болдурган чагыг-көреэмни бодааш, сээң туттурган улунуну суг чок онгардан хостаар мен. ¹² Ам идегели чар апарган туттурган улус, шивээнерже бана бериңер, чидириңерни ийи катап хөй кылдыр эгидип бээримни бөгүн силерге меделеп тур мен. ¹³ Иудеяны ча дег кылдыр хере тыткаш, Израильди согун кылдыр салып аар мен. Сион, сээң оолдарыңны дайынчы хылыш дег көдүрер мен; грек чон, оларны сээң оолдарыңга удур көдүрер мен*. ¹⁴ Дээрги-Чаякчы чонунуң кырыңга көстүп кээр, Ооң согу-

ну чанлык дег кызаш дээр. Дээрги-Бурган-Чаяакчы труба этсир, муруну чүктен хадаан шуурган-биле чедип кээр. ¹⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чонунга дозуг-камгалал дег боор; олар дайзыннарынче даш шывадаар, өжээтеннерин сырыптар; олар арага ишкен улус дег шимээрээр* база хан кудар аяктар дег, өргүл бедигээжиниң азыглары дег, дола бээрлер. ¹⁶ Израильчилерниң Бурганы Дээрги-Чаяакчы ол хун оларны камгалаар, Бодунуң чонун, кодан хою дег, камгалаар. Олар Ооң черинге оваадайда улут үнелиг даштар дег чайынналыр. ¹⁷ Ооң чону кайы хире ачылыг, кайтамчык чараш бооп көстүрүл! Далган-тараадан, виноград чулуундан аныяк оолдар-кыстар чечектелир.

Иудея биле Израильдин катап тургустунары

10 ¹ Чазын Дээрги-Чаяакчыдан чазс дилеп, мөргүңер. Ол динмирээш-кин-кызаңнаажын чайыннадып, силерге сугтур чазс чагырып бээр, кижы бүрүзүңге шөлге чемниг үнүш хайырлаар. ² Дүрзү-бурганнар хоозун чүве чугаалаар, караң көрнүрлер хей-куруг көстүүшкүнөр көрүп, меге дүштерин чугаалаар; оларның аргалалы хей болур. Ынчангаш улус-чон хойлар дег тояп, кадарчызы чогулдан түрөп чоруур.

³ Чоннуң кадарчыларынче Мээң киленим кыптыкты, улус-чоннун хуналарын кезедир мен, чүге дээрге Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы Мен Бодумнуң коданым болур Иудеяның чонунче сагыш салып, ону көрүштүг дайынчы аядым дег кылып аар мен. ⁴ Иудеядан бажыңны таваанга салыр эң кол даш, чадырнын өргени, дайылдажыр ча-согун — бүгү чагырыкчылар үнер. ⁵ Олар шупту, тулчуушкун үзүндө дайынчылар дег, дайзыннарын кудумчуда малгаш ышкаш

* 9:7 Азы: «Иудеяда баштыңчы дег». ** 9:7 Давид хаан иевустарның хоорайын эжелеп алган соонда, олар иудейлер-биле холужуп калган чадавас (2 Хаан. 5:6-9 көр). * 9:9 Өске буруңгу сөзүглелде «Камгалакчы» деп бижээн. * 9:13 Бо болза б. э. чедир 167–160 чч. Маккавейлерниң тура халышкынының дугайында баш бурунгаар чугаалааны бооп чадавас. * 9:15 Өске буруңгу сөзүглелде «Олар дайзыннарының ханын арага дег ижер» деп бижээн.

9:7 Лев. 3:17 9:9 Соф. 3:14; Зах. 2:10 || Мф. 21:5; Ин. 12:15 9:10 Иса. 2:4; Мих. 5:10; Агг. 2:22 || Ыд. ыр. 71:8; Мих. 5:4 9:11 Хост. 24:8; Евр. 13:20 || Э. д. 37:24; Иса. 42:7; 51:14; 61:1; Иер. 38:6 9:12 Иса. 61:7 9:13 Э. д. 10:4 9:14 2 Хаан. 22:15; Ыд. ыр. 17:15; Авв. 3:11 || Иов 38:1 9:16 Ыд. ыр. 99:3 || Иса. 62:3 10:1 Лев. 26:4; Иер. 14:22; Иез. 34:26 10:2 Иер. 10:14; Авв. 2:18 || Ы. х. к. 13:1; Иер. 23:25 || Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Иса. 53:6; Иез. 50:6; Иез. 34:5; Мф. 9:36; Мк. 6:34 10:3 Иез. 34:17 10:4 Ыд. ыр. 117:22 10:5 2 Хаан. 22:43; Ыд. ыр. 17:42; Мих. 7:10

таптай базар; олар дайылдажып, аъттыг шериглерни безин ажып-тиилээр, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы олар-биле кады болгай. ⁶ Иуданың салгалын быжыглаар мен, Иосифтин салгалын камгалаар мен. Оларны Мен чандырар мен, чүгө дээрге кээргей бердим. Олар Менээ каян-даа кагдырбаан ышкаш боор. Оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчы — Мен болгай мен, оларга харыы бээр мен. ⁷ Израильчилер маадырлар дег боор, оларның чүректери арага ишкенде дег хөглүг апаар. Оларның ажы-төлү ол бүгүнү көргөш, өөрүүр, оларның чүректери Дээрги-Чаяакчыга хамааржыры дээш өөрүп-байырлаар. ⁸ Мен оларже сыгырып имнээш, чыгытар мен; оларны хостап аар болгай мен, олар биезде дег хөй саннык болур. ⁹ Мен оларны өске чоннар аразынче тарадып каапкан-даа болзумза, олар Мени ырак чурттарга-даа сактып кээр. Олар-даа, ажы-төлү-даа дириг артып, чанып кээр. ¹⁰ Чонумну египет черден чандыргаш, Ассириядан чыып алгаш, Га-лаад болгаш Ливанче эккээр мен — анаа оларның шуптузун сыңыраар чер чок болур. ¹¹ Олар кызгадаашкын далайын кеже бээр, хайнып-мөөрөөн далайын томаартып каар. Нил хемини эеремнери кургап каар, турамык Ассирия куду көрдүрер, Египеттин эрге-чагыргазының төнчүзү кээр. ¹² Мен чонумну Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаазының ачызында быжыглап каар мен, олар Мээң адымга чагыртып, амыдыраар». Дээрги-Чаяакчының медеглээн чүвези ол-дур.

Улуг куштерниң буурааны

11 ¹ Ливан, хаалганын ажыт, от сээң пөштериңни чипсин!

² Чойган, ыглап-сыкта, чүгө дээрге пөш кээп ушкан-дыр, улуг-чаагай ыяштар узуткаттынган-дыр. Васан чернин дубтары, ыглап-сыктаңар, чүгө дээрге эртгинмес эзимни кыргып каапкан-дыр.

³ Кадарчыларның ыы-сызыы дыңналып тур: оларның байлак-чаагай олар-белчири узуткаттынган-дыр. Аныяк арзы-

лаңнарның ырланган алгызы дыңналып тур: Иордан шынаазында оларның шыр-гайлары узуткаттынган-дыр.

Ийи кадарчы

⁴ Мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчы мынча дээн: «Дөгөрер дээн кодан хойдан кадарып кер. ⁵ Оларны садып алган улус буруузунмайн кыра шаап кааптар, а садыпкан улус: „Дээрги-Чаяакчыга алдар, мен байый бердим!“ — дээр; кадарчылар хойларын кээргевес. ⁶ Мен база бо черниң чурттакчыларын моон соңгаар кээргевес мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Көр, Мен кижги бүрүзүн өске кижинин база оон хаанынын холунга хүлээдир мен; олар черни хоо-зурадыр, а Мен оларның холундан кымны-даа адырбас мен».

⁷ Мен дөгөрер дээн хойларны хой садыгчылар улуска кадарып берип турдум*. Ийи даянгыш тудуп алгаш, бирээзин Буян деп, өскезин Эвилел деп адап алгаш, олар-биле хойларны кадарып эгеледим. ⁸ Бир ай дургузунда өске үш кадарчыны узуткап каан мен. Ол садыгчылар* меңээ хөңнү чок апарган, мен база олардан хөңнүм кала берген. ⁹ Ынчан мен: «Моон сонгаар силерге кадарчы болбас мен. Өлүр дээн хойлар өлү берзин, чок болур дээн хойлар чок болзун. Артып калганнары бот-боттарын чипсин» — дээн мен.

¹⁰ Мен бодумнуң Буян деп даянгыжымны тудуп алгаш, сыйып каапкаш, бүгү аймактар-биле чарган чагыг-керээмни күш чок болдурдум. ¹¹ Чагыг-керээ ол хүн күш чок апарган. Мени хайгаарап көрүп турган хой садыгчылары* Дээрги-Чаяакчының ажыдып чугаалаан сөзү ындыг дээрзин билип алган. ¹² Мен оларга: «Күзээр болзунарза, меңээ төлөңер, а күзевес болзунарза, төлөңөңер» — дээн мен. Олар меңээ үжен шекел мөңгүн деңзилеп берди.

¹³ Дээрги-Чаяакчы меңээ: «Ол акшамөңгүнүң дой сава кылыкчызыңга октап бер!»* — диди. Оларның мени үнелээн

* 11:7 Азы: «Мен дөгөрер дээн — эң түрөңги хойларны кадарып берип турдум». * 11:8 Азы: «Ол үш кадарчы»; «Кодан хой». * 11:11 Азы: «Эң түрөңги хойлар». * 11:13 Өске бурунгу сөзүглелде «Бурганның өргээзинин шыгжамарынче октавы!» деп бижээн.

10:7 Иоил 2:23; Авв. 3:18 10:8 Иса. 49:19; Иез. 36:11 10:10 Иса. 11:11-12; 27:13; Ос. 11:11; Мих. 7:12 || Иса. 49:20 10:11 Иез. 30:13 11:1 Иса. 2:13 11:2 Иса. 2:13; Иез. 27:6 11:3 Иер. 25:34 || Иез. 19:1-3 11:5 Ос. 12:8; Ажылд. 3:17 || Иез. 34:3 11:6 Иер. 13:14 11:9 Иер. 15:2 11:12 Хост. 21:32; Мф. 26:15 11:13 Мф. 27:9-10

бедик өрттө ыя ол ышкажыл! Мен үжөн шекел мөнгүнү алгаш, ону Бурганнын өргөзүндө дой сава кылыкчызынга октап берген мен. ¹⁴ Оон мен Эвилел деп ийиги даянгыжымны сыйып, Иудея биле Израильдин аразында акы-дуңмалышкы харылзааны үзүп кааптым.

¹⁵ Дээрги-Чаяакчы меңээ катап база мынча дээн: «Мелегей кадарчыга тааржыр херекселди ап ал. ¹⁶ Чүгө дээрге Мен бо чуртка бир чаа кадарчы бээр мен, ол кадарчы өлүр деп барган хойларже сагыш салбас, читкен хойларны дилевес, кемдээн хойларны эмневес, кадыктарын чөмгөргөс, харын-даа семис хойларнын эьдин чиир, оларнын дуюгларын үзө тыртып кааптар.

¹⁷ Кодан хоюн каапкаш баар чөгенчиг кадарчы ат болур! Хылыш ооң холунче шашсын, оң талакы караан депсин! Оон холу шуут кадып калзын, оң талакы караа шуут согурара берзин!»

Иерусалимниң тиилелгеzi

12 ¹ Өттүр билген медеглел бо-дур. Дээрги-Чаяакчынын израиль чон дугайында сөзү бо-дур. Дээрни херип чаткан, чернин үндөиннерин салган, кижин амы-тыннып кылып каан Дээрги-Чаяакчы мынча деп медеглээн: ² «Көрүнер, Мен Иерусалимни эзиртир дашка кылып каар мен, бүгү кожа чоннар эзирик улус дег кээп дүжөр. Иерусалимни бүззөлөп турда, Иудеянын салым-чолу база ыңдыг болур. ³ Ол хүн чер-делегейиниң бүгү чоннары Иерусалимге удур чыгыш кээрге, Мен ону оларнын шуптузунга угдунмас даш кылып каар мен. Иерусалимни көдүрер дээн бүгү чоннар кемдей бээр. ⁴ Ол хүн Мен дайынчы аьг бүрүзүн аажок коргудуптар мен, оон мунукчузунун угаанын солуудаыштар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Иудеянын чоңунче кичээнгейлиг көөр мен, а өске чоннарнын бүгү аьттарын согуартып каар мен. ⁵ Ынчан Иудеянын баштыгчылары сеткил-чүрээнде „Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы

оларнын Бурганы болгаш, Иерусалимнин чурттакчылары күштүг-дүр“ деп бодаар. ⁶ Ол хүн Мен Иудеянын баштыгчыларын оттулар ыяш аразында оттуг суугу дег, моожалар аразында хып турар чырыткы дег кылып каар мен; олар чоок-кавызында — он, солагай талазында чурттап турар бүгү чоннарны өрттөндир чип кааптар. А Иерусалим болунуң турган черинге катап база чурттакчы чоннуг апаар.

⁷ Дээрги-Чаяакчы баштай Иудеянын шериглеринге тиилелге хайырлаар — оон башка Давидтин салгалынын, Иерусалимнин чурттакчыларынын алдары Иудеянын улүзүнүн алдарындан ажа бээр. ⁸ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы Иерусалимнин чурттакчыларынга дозуг-камгала болур, оларнын аразында эн кошкак кижил ол үеде Давид хаан ышкаш апаар, а Давидтин салгалы Бурган дег, чонну баштап чоруур Дээрги-Чаяакчынын төлөзү дег апаар.

⁹ Ол хүн Мен Иерусалимче халдап турар бүгү чоннары кыргып-хыдырын бодаар мен».

Өттүр шанчып алганы кижил дээш кажыыдал

¹⁰ «А Давидтин салгалын, Иерусалимнин чурттакчыларын ээ көрнүүчел болгаш Меңээ чаннын мөргүүр улус кылып каар мен. Олар өттүр шанчып алганы кижиге* көөр, эр чангыс оолдун ажыын ажааны дег, ооң ажыын ажып ыглап-сыктаар, дун оол дээш кажыыдааны дег, ол кижил дээш кажыыдаар. ¹¹ Ол хүн Иерусалимге, Мегиддон шынаазында Гадад-Риммон дээш ыы-сыы дег*, канчаардаа аажок улуг ыы-сыы болур. ¹² Чурттун чоңу кажыыдап ыглаар — төрөл бөлүк бүрүзү ангы кажыыдап ыглаар: Давидтин салгалынын төрөл бөлүү — бир ангы, оларнын херээжен улузу — бир ангы; Нафанның салгалынын төрөл бөлүү* — бир ангы, оларнын херээжен улузу — бир ангы; ¹³ Левийиниң салгалынын төрөл бөлүү — бир ангы, оларнын херээжен улузу —

* 12:10 Азы: «Олар өттүр шанчып алганы Менче көөр». * 12:11 Ол дээрге Ханаанда үнүш-дүжүт бурганы Ваалдын аттарынын бирээзи бооп чадавас. Чылдын-на, кажан ногаан үнүштер онуп турда, ооң «өлүмү» дээш чүдүкчүлери кажыыдаар турган. * 12:12 Давидтин оглу Нафанче (2 Хаан. 5:14) айтып турар чадавас.

11:16 Иез. 34:3-4 11:17 Иер. 23:1; Ин. 10:13 || 1 Хаан. 11:2 12:1 Иов 9:8; Ыд. ыр. 103:2; Иер. 10:12; 51:15 || Иса. 42:5; 48:13 12:2 Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17, 22-23; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Ажыд. 14:10 12:4 Ы. х. к. 28:28 12:6 Авд. 1:18 12:10 Ин. 19:37; Ажыд. 1:7 || Иер. 6:26; Ам. 8:10 12:11 2 Чыл. 35:22

бир аңгы; Шимейниң* төрөл бөлүү — бир аңгы, оларның херээжен улузу — бир аңгы. ¹⁴Арткан бүгү төрөл бөлүктөр база ындыг: төрөл бөлүк бүрүзүнүн эр улузу — бир аңгы, оларның херээжен улузу — бир аңгы кажыдап ыглаар».

Арыглаашкын хуну

13 ¹«Ол хүн Давидтин салгалынга база Иерусалимниң чурттакчыларынга суг бажы аттыгып үнгөш, оларны бачыгтан база бужар-багындан арыглап чуур.

²Ол хүн Мен чер кырындан дүрзү-бурганнарның аттарын узуткап кааптар мен, оон ыңай улус оларны сагынмас апаар — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Ол ышкаш бо черден меге медээчилерни база буктарны* ырадып кааптар мен. ³А бир эвес кандыг-бир кижиге өттүр билип медеглээрин уламчылаар болза, оон төрөөн ада-иези аңаа: „Дээрги-Чаяакчының адын тудуп, мегелеп турарың дээш өлүр ужурлуг сен“ — дээш, ол кижиге өттүр билип медеглеп турда, ону өттүр шанчып каар.

⁴Ол хүн ындыг бүдүү билірлер боттарының медеглээн көстүүшкүннеринден ыядып човай бээр; олар улус мегелээри-биле Бурганның медээчизининг селбегер бөдүүн хевин кетпес. ⁵Оларның кайызы-даа: „Мен дээрге Бурганның медээчизи эвес мен, тараачын кижиге мен, аныяамдан-на чер аяжылы кылып салым-чолдуг болган мен“ — дээр. ⁶Улус оон: „А чүге сээң хөрээнде сорбулар бар чүвөл?“ — деп айтырарга*, ол кижиге: „Ол балыгларны эш-өөрүмнүн бажыңыңга алган мен“ — деп харыылаар».

Кадарчыны соп каан, кодан хой тарай берген

⁷«Хылыш, Мээң томуйлаан кадарчыме, Мээң чоок кижимче халда! — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ме-

деглээн. — Кадарчыны соп каарыңга, хойлар тарай маннажы бээр! А хураганнарже Мен Бодумнун холумну көдүрер мен. ⁸Бүгү чурттуң чонунуң үштүн ийи кезии кырдырып аар, а үштүн бир кезии дириг артар — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — ⁹Чоннун арткан кезиин отче кхиер мен; оларны мөңгүн ышкаш эзилдирип, шылгаар мен, алдын ышкаш арыглаар мен. Олар Мээң адымны кыйгырып, Меңээ мөргүүрге, оларга харылап: „Бо Мээң чонум-дур“ — дээр мен. А олар: „Дээрги-Чаяакчы — бистин Бурганывыс!“ — дээр».

Сөөлгү дайын-чаа, Бурганның чедип кээри

14 ¹Дээрги-Чаяакчының хөдөлип үнөр хуну кел чыдыр. Иерусалим, дайзыннар сээң байлааңны сээң иштиңге үлежир-дир. ²Бүгү чоннарны Иерусалимге удур дайын чорудары-биле чыгыптар мен: хоорай эжелеттирер, бажыннар үптеттирер, а херээжен улус күштеттирер. Хоорайның чурттакчыларының чартык кезиин тудуп аппаар, а арткан кезиин хоорайга арттырып каар.

³Дээрги-Чаяакчы ынчан ол чоннарга удур үнүп келгеш, дайын-чаа үезинде тулушкан дег, олар-биле тулчур. ⁴Ол хүн Оон буттары Иерусалимниң чөөн талазында Елеон дагның кырынга туруп аар; ол даг чөөн чүктөн барыын чүкче ийи чарлы берип, дагда аажок улуг шынааны ажыдыптар. Дагның бир чартыгы сонгу чүкче, өске чартыгы — мурнуу чүкче чыла бээр. ⁵Силер Дээрги-Чаяакчының даг шынаазы-биле дезип маннажыр силер, чүге дээрге дагнын ийи чартыгының аразында шынаа Эцелге чедир чаттылар. Иудеянын хааны Озияның чагырган үезинде чер шимчээшкенинден чоннун дезип турганы дег*, дезип маннажыр силер. Ынчан мээң Бурганым Дээрги-Чаяакчы

* 12:13 Левийниң оглунуң оглу Шимейже (Сан. 3:18) айтып турар чадаас. Өске бурунгу сөзүглелде «Шимейниң» эвес, «Симеоннун» деп бижээн. * 13:2 Азы: «Бужар сеткил-хөөннү». * 13:5 Азы: «Аныяамда мени кулданышкынче садыпкан». * 13:6 Өске бурганнарга мөгөөрде, оларның медээчилери чамдыкта боттарының мага-бодун балыглап аар турган (3 Хаан. 18:28 көр). * 14:5 Озия хаан б. э. чедир VIII в. бирги чартыгында чагырып турган. Шах ол чер шимчээшкенин Ам. 1:1-де айтып турар.

13:1 Лев. 16:30; Иез. 36:25 13:2 Хост. 23:13; Ос. 2:17; Мих. 5:13 13:3 Ы. х. к. 13:1-11 13:4 Мих. 3:7 || 4 Хаан. 1:6 13:7 Мф. 26:31; Мк. 14:27 13:9 Иов 23:10; Ыд. ыр. 65:10; Иса. 1:25; 48:10; Иез. 22:18; Мал. 3:3 || Лев. 26:12; Иез. 11:20 14:1 Иса. 13:6; Иоил 1:15; Авд. 1:15; Соф. 1:7 14:2 Иоил 3:2; Соф. 3:8 || Ыы. 5:11; Иса. 13:16 || Мф. 24:40-41 14:4 2 Хаан. 15:30; Мк. 11:1; Аж.-ч. 1:12 || Иез. 11:23 14:5 Ы. х. к. 33:2; Мк. 8:38; 1 Фес. 3:13; Иуда 1:14

чедип кээр, Оон бүгү ыдыктыг төлээлери кады кээр.

⁶ Ол хүн чырык чок боор, чырымалдар көзүлбөс апаар*. ⁷ Ол хүн болза туруп көрбөөн үе болур, ону чүглө Дээрги-Чаяакчы билип шыдаар: хүн-даа үнөс, дүн-даа дүшпөс, а кезжээ дүжөргө, чырып кээр.

⁸ Ол хүн Иерусалимден тынгарар суг агып бадар: оон бир чартыс чөөн чүкте далайже, өске чартыс — барыын чүкте далайже кири агар; чайын-даа, кыжын-даа ындыг боор.

⁹ Дээрги-Чаяакчы бүгү чер-делегейни хааннап чагырар. Ол хүн Дээрги-Чаяакчы кара чангыс болур, улус чүглө Оон адынга мөгөөр.

¹⁰ Бүгү бо чер сонгу чүкте Гивадан эгелээш, Иерусалимнің мурнуу чүгүнде турар Риммонга чедир оргулааш дег апаар. А Иерусалим хоорай бодунун турар черинге бедидир көдүрлүр. Оон кызыгаары Вениаминнің хаалгазындан Бирги хаалгага чедир, Азыгда хаалгага чедир база Хананел суургазындан хаанның виноград сыскырап оңгарларынга чедир шөйлүр. ¹¹ Улус аңаа чурттай бээр, хоорайны оон ыңай кажан-даа бүрүнү-биле узуткавас. Иерусалим аймыл чок турар.

¹² Иерусалимге удур чаалашкан бүгү чоннарже Дээрги-Чаяакчы мындыг аарыг-хайны ыдар: оларның мага-боду, боттары бут кырынга турда-ла, ирип каар, карактары — карак оңгарларынга-ла, а дылдары — аастарынга-ла ирип каар. ¹³ Ол хүн Дээрги-Чаяакчы оларже улуг мөгүдээшкин ыдар. Олар шупту холдарындан удур-дедир сегиржип аар, бот-боттарынге холун көдүрүп, хал-

дап эгелээр. ¹⁴ Иудея безин Иерусалимге удур* чаалажы бээр. Оон чоок-кавыдагы бүгү чоннарның байлаа: алдын-мөңгүн, идик-хеп эңдерик хөй чыгына бээр. ¹⁵ Ол-ла аарыг-хайдан айттар, элчигенер, мулдар, төвелер болгаш оларның турлагларында бар бүгү өске мал-маган кырлып каар.

¹⁶ Иерусалим-биле чаалажып турган бүгү чоннардан дириг арткан улус Хаанга, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга мөгөөр дээш база Чадырлар байырлалын демдеглээр дээш чылдың-на кээп турар апаар. ¹⁷ Бир эвес чер-делегейнің чоннарының кайы-бирээзи Аг-шериглиг хаан Дээрги-Чаяакчыга мөгөөри-биле Иерусалимче барбас болза, ол чон чаас чок артар. ¹⁸ Бир эвес египет чон бээр чедип келбес болза*, Чадырлар байырлалын демдеглеп келбес чоннарже Дээрги-Чаяакчының ыткан аарыг-хайы египетчилерже база халдаар. ¹⁹ Египет чон болгаш Чадырлар байырлалын демдеглеп келбес бүгү өске чоннар боттарының бачыттары дээш шак ындыг кеземче алыр.

²⁰ Ол хүн айттарның деринге безин «Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан» деп бижип каан боор. Дээрги-Чаяакчының өргээзинде чем хайындырар паштар өргүл салыр бедигээштин мурнунда савалар дег ыдыктыг болур. ²¹ Иерусалимде база Иудеяда бүгү паш-сава Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчыга ыдыктаткан болур. Өргүл салыры-биле келген бүгү улус ол паш-саваны ап алгаш, өргөөн малдың эьдин быжыраар. Ол хүн Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының өргээзинге сadyгжылар* турбас.

* 14:6 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Чырык болгаш күштүг соок чок боор». * 14:14 Азы: «Иерусалимнің чанынга». * 14:18 Азы: «Бир эвес египет чон барбас болза, ол база чаас чок артар». * 14:21 Азы: «Хананей кижилер».

14:7 Мк. 13:32 || Ажыл. 21:25 14:8 Иез. 47:1; Ажыл. 22:1 || Иоил 2:20 14:9 Ыд. ыр. 46:8; Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15 || Ы. х. к. 6:4; Эф. 4:5 14:10 Ис. 15:32; 18:24 || Иер. 37:13; 38:7 || 4 Хаан. 14:13 || Неем. 3:1; Иер. 31:38 14:13 Агг. 2:22 14:16 Лев. 23:34, 39-43 || Иса. 2:2; 66:18 14:17 3 Хаан. 17:1; Иса. 60:12 14:20 Хост. 28:36 14:21 Мк. 11:15; Ин. 2:14-15

Малахия медээчинин ному

Кирилде

Малахия дээрге «Мээң төлээм» дээн уткалыг ат. Ол болза хуу ат эвес, а бижилгеге адын салбаан авторнуң шолазы чадавас. Номнуң бижиттинген үези биестиг эрага чедир V век болгу дег.

Израиль чоннуң бир кезии Вавилонга туттуруушкундан эеп келгеш, Иерусалимде Бурганның өргээзин катап тургузуп каан-даа болза, израиль чон Бурганның олче сагыш салып турарынга чигзинип турган. Чон аразында, Бурганның бараалгакчыларының аразында безин, Бурганга мөгөйип, бараан болурда, тоомча чок, салдынчак чорук бар апарган. Оларның өргүлдери Дээрги-Чаяакчыга төлөп чок болуп, а амыдыралы Ооң хоойлузунга дүүшпейн турган.

Малахияның кол сорулгазы — Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг ынакшылын чонга сагындырары база Бурган биле Израильдин аразында чарган чагыг-керээге шынчы чоруун база катап көргүзеринче улус-чонну кыйгырары. Ол оон ыңай Дээрги-Чаяакчы Бодунга орук белеткеп бээр кылдыр Бодунуң төлээлекчизин айбылап чорудар деп азап турар. Бурган чедип келгеш, чөптүг чорукту катап тургузуп, бузуттуг-бак улусту кезедир база чонну бачыттан арыглаар.

1 ¹ Өттүр билген медеглел бо-дур. Дээрги-Чаяакчының израиль чонга Малахияны дамчыштыр ажыткан сөзү.

Бурганның Израильге онза ынаа

² Дээрги-Чаяакчы: «Мен силерге ынак мен» — деп чугаалады.

А силер: «Сээң биске ынакшылын чүдөн көстүп турарыл?» — дээр-дир силер.

«Иаков биле Исав ийистер эвес чүбе бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы харыылады. — Ындыг-даа болза, Иаковка ынак мен, ³ а Исавка хөңнүм чок. Мен Исавтың даглыг чуртун хоозурадып кагдым*, ооң ээлден черин ээн кургаг хову кылдыр хуулдуруп, шөө-бөрүлөргө бериптим».

⁴ Эдом чурттуглар: «Бис чылча шаптыртывыс, ынчалза-даа хоозураан чуртувусту катап тургузуп аар бис» — деп

тургай аан. А Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Олар катап гудуп аар-даа болза, Мен үрегдеп каар мен. Оларнын чуртун бузуттуг чер деп адаар, а боттарын Дээрги-Чаяакчының кезээ шагда килеңнээни чон деп адаар. ⁵ Силер боттарыңар ону көрүп кааш: „Дээрги-Чаяакчы Израильдин кызыгаарларындан дашкаар-даа өндүр бедик!“ — деп чугаалаар силер» — диди.

Бурганга төлөп чок өргүдөр

⁶ «Оглу адазын, а чалча кижии — дээргизин хүндүлээр. Бир эвес Мен Адаңар болзумза, Меңээ хүндүлелинер кайыл? Бир эвес Мен Дээргинер болзумза, чүге Мени хүндүлөвөс силер?» Бурганның адын баксырадып чоруур бараалгакчылар, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының силерге чугаалаан чүвези ол-дур.

* ¹⁻³ Исавтың даглыг чурту — Эдом. Бо болза Эдомче б. э. чедир 312 ч. набатейлерниң халдап киргениниң дугайында баш бурунгаар чугаалааны хире. * ¹⁻⁵ Азы: «Израиль черниң кырында турар Дээрги-Чаяакчы өндүр бедик!»

¹⁻² Ы. х. к. 7:8; Иер. 31:3 ¹⁻³ Рим. 9:13 || Иса. 34:5; Иер. 49:10; Иез. 35:3; Иоил 3:19; Ам. 1:11;

Авд. 1:1 ¹⁻⁴ Иса. 34:5; 63:1; Иер. 49:7-22; Иез. 25:12-14; 35:1-15; Ам. 1:11-12; Авд. 1:1-16

¹⁻⁶ Хост. 4:22; Иер. 31:9; Ос. 11:1 || Мал. 2:1

А силер: «Сээң адынны канчаар баксыраттыгыс?» — деп тур силер.

⁷ «Силер Мээң өргүл салыр бедигээш-жимче бужартадып каан аыш-чем эккеп салыр-дыр силер».

А силер: «Бис Сени чүнүң-биле бужартадып кагдыгыс?» — деп тур силер.

«Дээрги-Чаяакчыга өргүл салыр бедигээшти херекке албайн барып болур деп санаар-дыр силер. ⁸Өргүл кылыры-биле согур малдар эккээр-дыр силер, ол кем-буруу эвес бе?! Аскак-бүскек, аарыг мал эккээр-дыр силер, ол кем-буруу эвес бе?! Ындыг малды чагырыкчыга аппарып бээрин шенеп көр даан! Ол таарзынар деп бе, сенче ээ көрнүр деп бе?» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

⁹ «„Бурган чонувусту өршээр кылдыр, Аңаа чанньып, мөргүнөр чө“ — деп турар-дыр силер. Ынчалза-даа силернин холунардан ындыг өргүлдөр кээп турда, Ол силерже ээ көрнүр деп бе?» Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹⁰ «Силернин кайы-бирээңер Бурганның өргээзиниң хаалгазын хаап каан болза эки боор. Ынчан Меңээ өргүл салыр бедигээшке хей черге от кывыскан херээ чок боор ийик. Силер Мээң сеткилимге кирбес-тир силер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мен силернин холунар салган өргүлге таарзынмас мен. ¹¹Мээң адым хүн үнөр чүктөн хүн ажар чүкке чедир өске чоннар аразынга өндүр бедик. Каяа-даа Мээң адымга тураскааткан чаагай чыттыг чүүлдөр кыпсыр, арыг өргүлдөр кылыр, чүге дээрге Мээң адым ол чоннар аразынга өндүр бедик». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

¹² «А силер Мээң адымны баксырадып: „Дээргиге өргүл салыр бедигээш чаржынчыг-дыр“ — деп турар-дыр силер, аңаа салган аыш-чемни херекке албайн барып болур деп санаар-дыр силер. ¹³Силер: „Кандыг кончуг берге үүле боор!“ — дээш, Мени херекке албас-тыр

силер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Оорлап алган*, аскак азы аарыг малды өргүл кылдыр эккеп салырыңарга, ындыг өргүлдү Мен силернин холунардан хүлээп аар мен бе? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁴Коданында эки эр малдыг, оозун Дээргиге өргүүр бооп дангыраглапкан, а оон өргүл кылдыр четпес-дудуу мал эккеп салган кара сагыштыг кижиге каргаттырар! Мен — өндүр улуг Хаан болгай мен, бүгү чоннар аразында Мээң адым ханы хүндүлүг».

Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчының чугаалаан чүвези ол-дур.

Бурганның бараалгакчыларын чемелээни

2 ¹ «Бурганның бараалгакчылары, силерге ам бээр айтышкыным бо-дур: ²Мээң адымны алдаржыдыңар. А бир эвес Мени тооп дыңналас база Мээң адымны алдаржыдарын чүрээңерге хүлээп албас болзуңарза, Мен силерже каргыш ыдар мен, силернин алгыш-йөрээл-инерни каргыш кылдыр хуулдуруптар мен — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Каргап эгелей бердим, чүге дээрге силер Мээң адымны алдаржыдарын чүрээңерге хүлээп албаан-дыр силер.

³ Силернин үре-салгалыңарны кемедир мен*. Байыралдарда өргээн малыңарнын чинин арыннарыңарже хөмө чашканнап кааптар мен, силерни ол чин-биле кады үндүр октаптар мен. ⁴Мээң Левийден укталган аймаанар-биле чарган чагыг-керээм күштүг бооп артсын дээш, силерге ол айтышкынын бергеними билип алыңар — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁵Мээң Левийнин аймаа-биле чарган чагыг-керээм силерге эки-чаагай амыдыралды бээр ужурулуг турган, ол бүгүнү Мен хайырладым-даа. Левиттер Менден коргар ужурулуг турган, ыңчангаш Менден коргуп, Мээң адымны ханы хүндүлөп турган. ⁶Левийниң салгакчылары алысшын өөрөдигни чугаалап турган, оларның аксындан меге сөс үнмээн. Олар

* 1:13 Азы: «Чазарлаттырган». * 2:3 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске уткалары: «Мен холдарыңарны кемдедип каар мен» азы «Далган-тарааңарны узуткап каар мен».

1:7 Лев. 3:11 1:8 Лев. 22:20, 22; Ы. х. к. 15:21 1:10 Иса. 1:11-13; Иер. 6:20; Ам. 5:21

1:11 Ыд. ыр. 112:3 || Иса. 2:2-3; 56:7; 60:3; 66:19 1:14 Хост. 12:5 || Ыд. ыр. 23:10 || Ыд. ыр. 46:2-3; 75:12

2:1 Мал. 1:6 2:2 Ы. х. к. 28:15; У. ч. 3:33; Зах. 5:4 || Ы. х. к. 28:15-20 2:3 Хост. 29:14 2:4 Сан. 3:12

2:6 Лев. 10:11; Ы. х. к. 33:10

Меңээ туралы-биле, шыңны-биле бараан болуп турган, хөй улусту бачыттан чайлаткан.

⁷ Бурганнын бараалгакчызынын аксы-сөзү угаан-билигни кадагалаар ужурулут, ынчан улус ооң чугаа-сөзүндөн өөредигни дыннаксаар, чүгө дээрге ол — Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын төлээлекчизи-дир. ⁸ А силер ол оруктан өскээр барган-дыр силер, боттарынарнын өөрединер-биле хөй улусту буураткан-дыр силер. Левийнин аймаа-биле чарган чагыт-керээмни үрөөн-дир силер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ⁹ Ынчангаш Мен силерни бүгү чоннун мурнунга чөгенчиг, куду көрдүргөн улус кылып каан мен, чүгө дээрге силер Мээн оруктарым эдербөөн-дир силер, ыдыктыг хоойлуну ажыглаарда, улусту ылгай көрүп турган-дыр силер».

Иудейлерниң боттарының кадаларынагa шыңчы эвес чоруу

¹⁰ Бис шуптувус чаңгыс Адалыг эвес бис бе? Бисти чаңгыс Бурган чаяап каан эвес чүве бе? А чүгө бис Ооң ада-өгбевис-биле чарган чагыт-керээзин үреп, бот-боттарывыска кара сагыштыг болганывс ол?

¹¹ Иудейлер кара сагыштыг болган-дыр. Израиль чоннун аразында, Иерусалим хоорайда чүдек-бужар чүве үүлгеттинип турар-дыр. Иудейлер Дээрги-Чаяакчының ынак ыдыктыг черин бужартаткан-дыр: олар өске бурганнарга мөгеер херээженнерге хандыкшып, өгленчип алган-дыр. ¹² Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы ынчаар кылып турар кижиги бүрүзүн Израильдин аал-ораннарындан чайладып каапсын, ындыг кижиге Анаа өргүл кылып арга бербес болзун!

¹³ Оон ыңай мындыг чүве кылып турар-дыр силер: Дээрги-Чаяакчынын өргүл бедигээжинче карак чажын хөме кудуп каапкан-дыр силер. Ыглап-сыктап, хомудап турар-дыр силер, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы силернин өргүлдеринерге ам көрүнмейн турар-дыр, оларны

силерниң холунардан хүлээп албас апарган-дыр. ¹⁴ «Чүгө ындыгыл?» — деп айтырып тур силер. Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы аныяанда өгленишкен кадайын биле сээң аранарда херечи-дир: ол херээжен кижиги сээң кыс эжин, өгленчир дугайында дугуржулга ёзуугаар кадайын-даа болза, сен аңаа шыңчы эвес болган-дыр сен.

¹⁵ Бурган ашак-кадай улусту чаңгыс мага-боттут, сагыш-сеткилдиг боор кылдыр чаяап каан болгай. А чүгө Ол олар тудуш чаңгыс болзун деп күзээрил?* Бурганга таарымчалыг үре-салгал ботталдырзын дээш. Ынчангаш силер сеткил-чүрээнерни кадагалаңар, кым-даа бодунун аныяанда өгленишкен кадайынга шыңчы чоруун үрөвезин. ¹⁶ «Бир эвес кандыг-бир кижиги бодунун кадайынга хөңнү чок апарып, ооң-биле чарлыр болза*, ол кижиги дерзин чорук-биле, хеви-биле дег, шыптынын аар — деп, Израильдин Бурганы, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Ынчангаш сеткил-чүрээнерни кадагалаңар, ындыг кара сагыштыг чорук кылбанаңар».

Бурганның чонну шын шиңдер дээш кээри

¹⁷ Дээрги-Чаяакчыны чугаа-сөзүнер-биле бужургандырып алган-дыр силер. «Чүвүс-биле Анаа бужурганчыг апарганмыс ол?» — деп айтырар-дыр силер.

«Дээрги-Чаяакчы бузут үүлгедип турар улусче эки көрнүп турар, Оон сеткилинге ындыг улус кирип турар» — деп хыйланып турарыңар-биле база «Чөптүг шииткел кылып Бурган кайыл?» — деп айтырып турарыңар-биле.

З ¹ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Көрүңер, Менээ оруктан белеткеп берзин дээш, Мен Бодунун төлээмни мурнай чорудуп тур мен. Силерниң чүткүп турарыңар Дээрги Бодунун өргээзинге хенертен чедип кээр, силерниң көрүксеп турарыңар чагыт-керээмни медеглээр төлээм мыйа бо кел чыдыр» — деп харыылаан-дыр.

* 2:15 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Сагыш-сеткили анаа кижиги силер ышкаш кылдыр кылбас. Ындыг кижиги чүнү күзээрил?» * 2:16 Бо домактын утказы эки билдинмес. Болгу дег өске утказы мындыг: «Мен ашак-кадай улустун чарлырыңа хөңнүм чок мен».

2:7 У. ч. 5:2 || Ы. х. к. 17:9 2:8 Иез. 22:26 2:9 Ы. х. к. 1:17; 16:19 2:10 Эф. 4:6 2:11 Эзра 9:2; Неем. 13:23 2:16 Мф. 19:6; Мк. 10:9; Лк. 16:18; 1 Кор. 7:10-11 2:17 Иса. 43:24 || Иса. 5:20 || Иов 23-24 3:1 Хост. 23:20; Мф. 11:10; Мк. 1:2; Лк. 1:76; 7:27

² Ооң чедип кээр хүнүн кым шыдажырыл? Ол көстүп кээрге, кым шыдажырыл? Ол эзилдирер от, саваң дег болур.

³ Ол мөңгүн арыглаар эзилдирикчи дег олутруп алгаш, Левийниң аймаан арыглап, оларны алдын-мөңгүн дег эзилдирип каар. Ынчан олар Дээрги-Чаяакчыга чөптүг өргүл кылыр. ⁴ Ынчан Иудея биле Иерусалимниң өргүлдери, шаандакы үеде-даа дег, эрткен чылдарда-даа дег, Дээрги-Чаяакчыга өөрүнчүг болур.

⁵ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен силерге шииткел үндүрүп чедип кээр мен. Караң көрнүрлерге, кады чурттаан эжинге шыңчы эвестерге, мегелеп даңгыраглаарларга, хөлечиктерниң ажыл төлөвирин бербестерге, дулгуяк херэз-женнерни база өскүс кижилерни кызга-даарларга, даштыкы улустуң эргелерин казыырларга — Менден кортпас улуска удур саадал чокка херечилеп, оларнын буруузун илередир мен» — деп чугаалаан.

⁶⁻⁷ Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы: «Мен, Дээрги-Чаяакчы, өскерилбес мен. А силер Иаковтуң үре-салгалы болуп артпышаан-на болгай силер*. Ада-өгбө-нерниң үезинден-не Мээң дүрүмнеримни үреп, оларны сагывайн турган силер. Менче эглип келиңер, Мен база силерге эглип кээр мен» — деп чугаалаан.

А силер: «Канчап эглип кээр бис?!» — деп тур силер.

Бурганга хамааржыр чүүлдерни оорлап болбас

⁸ «Киж Бурганга хамааржыр чүүлдерни оорлап болур бе? А силер Мээң чүүлдеримни оорлап турар-дыр силер».

«Сенээ хамааржыр чүүлдерни канчаар оорлап турдуvus?» — деп тур силер.

«Менээ бээр ужурлуг бүгү чүвөнерниң оннун бир кезээ-биле, өргүл-белектеринер-биле. ⁹ Силер — бүгү чон — каргаттырар силер, чүге дээрге Мээң чүүлдеримни оорлап турар-дыр силер.

¹⁰ Шыгжамырларже дүжүттүң оннун бир кезээн бүрүнү-биле эккелиңер — Мээң өргээмге аыш-чем турзун — деп, Аг-ше-

риглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Оон Мени шенеп көрүңер даан: дээрнин эжикирин силерге ажыдып бербес-тир мен бе, силерге ачы-буянымны сыңарар чер чок кылдыр харамнанмайн бадырып бербес-тир мен бе? ¹¹ Мен силерниң дүжүдүнерни хоралакчыларга чиртпес мен, шөлдеринерде виноград сыңарында чимис база черже кээп дүшпес — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹² Ынчан бүгү чоннар силерни амыр-чыргалдыг деп адаар, чүге дээрге силерниң чериңер кайтамчык эки болур». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Бурган Бодунуң чөптүг-шыннын көргүзөр

¹³ «Силер Меңээ удур кадыг сөстөр чугаалап турдунар» — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан.

А силер: «Бис Сенээ удур чүнү чугааладывус?» — деп тур силер.

¹⁴ Силер: «Бурганга бараан боорга, ажык чок-тур. Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын дүрүмнерин сагып, Оон мурнунга качыгдап ыглаан улус дег муңгарап чоруп тургаш, кандыг ажык-дуза алды-вус? ¹⁵ Бис ам бардам улусту амыр-чыргалдыг деп санаар-дыр бис. Бузуттуглар чедиишкенин болуп тур, олар Дээрги-Чаяакчыга чөңгөзөп тура безин, кеземче чок артып каар-дыр» — деп турган силер.

¹⁶ А Бургандан коргар улус ол үеде аразында чугаалажырга, Дээрги-Чаяакчы оларже кичээңгей салып, дыңнап турган. Ынчаарга Дээрги-Чаяакчыдан коргар, Оон алдар-адының дугайында бодаар улустун аттарын киирген тураскаалдыг ном Оон мурнунга бижиттинип турган.

¹⁷ «Олар Меңээ хамааржыр — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мээң хөделип үнер хүнүмде олар Мээң улуг үнелиг өнчү-хөренгим болур. Мен оларга, ада киж айнаа бараан болуп турар оглунга дег, хайыралыг боор мен.

¹⁸ Ынчан силер Бурганга бараан болуп

* 3:6-7 Азы: «Силер, Иаковтуң үре-салгалы, узуткатпаан-на болгай силер».

3:2 Ыд. ыр. 75:8; Иоил 2:11; Наум 1:6; Ажыд. 6:17 3:3 Иса. 1:25; Иез. 22:18; Зах. 13:9 3:5 Лев. 19:31 || Хост. 20:14, 16; Лев. 19:12 || Лев. 19:13 || Ы. х. к. 24:17 3:6-7 Сан. 23:19; Ыд. ыр. 101:27-28; Иак. 1:17 || Аж.-ч. 7:51 || Иса. 31:6; Зах. 1:3 3:9 Мал. 2:2 3:10 Лев. 26:4; 4 Хаан. 7:2; Иер. 14:22; Иез. 34:26; Зах. 10:1 || 2 Чыл. 31:10; У. ч. 3:9-10 3:14 Иов 9:22; 35:3; Иса. 58:3; Соф. 1:12

3:15 Иов 21:14-15; 22:17; Ыд. ыр. 72:3-4; Иер. 12:1 3:16 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; 68:29

3:17 Хост. 19:5; 1 Пет. 2:9 || Ыд. ыр. 102:13 3:18 Хост. 11:7

турар чөптүг-шынныг кижиг биле Анаа бараан болбайн турар бузуттуг кижинин аразында ылгалды катап база биллип каар силер».

4 ¹ «Көрүңер, суугу ышкаш кызыдыр изидер үе кел чыдар-дыр. Бүгү бардам, бузуттуг улус кадып калган ыяш дег апаар, ол үеде оларны өрттедиптер — деп, Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы чугаалаан, — олардан будуктар-даа, дазыл-даа артпас. ² Ынчалза-даа силерге — Мээң адымны ханы хүндүлээр улуска — чөптүг чорукту эккээр хүн үнүп кээр, оон херелдери экиртир эмнээр. Ынчан силер, челеден чежип салган бызаалар дег, дешкилеп ыңай болур силер, ³ бузуттуг улусту таптаар силер. Мээң хөделип

эгелээр үемде, олар силернин будунар адаанга бок-доозун дег апаар». Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчынын чугаалаан чүвези ол-дур.

Түңнел сөс

⁴ «Мээң чалчам Моисейнин хоойлузун — Хорив дагга аңаа бүгү израиль чонга хамаарыштыр бергеним хоойлудурумнерни утпайн сактып чоруңар. ⁵ Дээрги-Чаяакчынын өндүр улуг, коргунчуг шииткел хүнү чедип кээр бетинде, Мен силерге Илия медээчини чорудуптар мен. ⁶ Ол адаларнын чүрөктерин ажы-төлүнче, а ажы-төлдүн чүрөктерин — адаларынче ээлдирер. Оон башка Мен келгеш, чер-чуртту бүрүнү-биле узуткап каар мен».

^{4:1} Мф. 3:12; Евр. 6:8 || Иса. 47:14 ^{4:2} Ыд. ыр. 83:12; Лк. 1:78 ^{4:4} Хост. 20:3-17; Ы. х. к. 4:10

^{4:5} Мал. 3:1; Мф. 11:14; 17:10; Мк. 9:11; Ин. 1:21 ^{4:6} Лк. 1:17

ЧАА ЧАГЫГ-КЕРЭЭ

Матфейниң бижээни Буянның Медээ

Кирилде

Христиан чаңчылдың санап турары-биле, бо номну бижээн кижиге — үндүрүт хавырыкчызы Матфей Левий. Иисус Христос ону кыйгырып, эдерткеш, Бодунун он ийи элчининиң бирээзи кылып алган (Мф 9:9; Мк 2:14; Лк 5:27).

Матфей Буянның Медээзин колдуунда еврей номчукчуларга хамаарыштыр бижээни ылап хире. Матфей номун Иисустун ада-өгбе данзызындан эгелээн. Ол данзыда Иисусту еврей чоннун өгбези Авраам биле израиль хаан Давидтин дорт салгакчызы кылдыр көргүскен. Эрги Чагыг-керээни болганчок-ла цитаталавы-шаан, Матфей Назарет турттуг Иисус дээрге Бурганның медээчилериниң Оон чедип кээриниң дугайында баш бурунгаар чугаалап турганы, Бурганның шилип алганы Хаан болгаш Камгалакчы ылап-ла ол-дур дээрзин онзалап демдегледип турар. Матфей оон ынай Иисустун ыдыктыг хоойлуну бүрүнү-биле күүсеткенин номунда айытпышаан, Ол израиль чоннун эң дээди төлээлекчизи дээрзин көргүскен.

Матфей Иисустун чугаалары болгаш өөредиинче улуг кичээнгеи салып турар (бүгү номнун дөрттүң бир кезин). Бо Буянның Медээ Иисусту мерген угаан-ныг башкы кылдыр көргүзүп турар: Иисус Бурганның Хоойлузун тайылбырлаар база Оон Чагыргазының дугайында өөредир эргелиг. Иисустун өөредиин темалар аайы-биле беш бөлүккө чарып, тургускан: 1) Даг кырынга суртаал (5–7 эгелер); 2) он ийи элчинге чагыглар (10-гу эге); 3) Бурганның Чагыргазының дугайында угаадыглыг чугаалар (13-кү эге); 4) Христостун өөреникчизи болурунун дугайында чагыг (18-ки эге); 5) келир үеде делегейге чүү болурунун дугайында өттүр билген медегел (24–25 эгелер). Матфейнин номунче Иисустун өске Буян-ның Медээлерде таварышпайн турар он угаадыглыг чугаазы база кирип турар.

Христостун ада-өгбе данзызы (Лк. 3:23–28)

1 ¹ Авраамдан база Давидтен укталган Иисус Христостун ада-өгбе данзызы бо-дур.

² Авраам Исаактын ачазы турган. Исаак — Иаковтун, Иаков — Иуда биле оон акы-дунмаларының ачазы турган. ³ Иуда — Фарес биле Зерахтын (а оларның авазы — Фамар), Фарес — Хецроннун, а Хецрон

Арамның ачазы турган. ⁴ Арам — Аминадавтын, Аминадав — Наассоннун, а Наассон Салмоннун ачазы турган. ⁵ Салмон — Воозтун ачазы (а Воозтун авазы — Раав) турган. Вооз — Овидтин ачазы (а Овидтин авазы — Руф) турган. Овид — Иессейниң, ⁶ а Иессей Давид хаанның ачазы турган.

Давид — Соломоннун ачазы (а Соломоннун авазы — Урияның кадайы) турган. ⁷ Соломон — Ровоамнын, Ровоам — Авиянын, а Авия Асафтын* ачазы турган. ⁸ Асаф — Иосафаттын, Иосафат —

* 1:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Асаф» эвес, а «Аса» деп бижээн.

1:1 Э. д. 22:18; 2 Хаан. 7:12–13 1:2 Э. д. 21:3; 25:6; 29:35 1:3 Э. д. 38:1–30; Сан. 26:21; 1 Чыл. 2:9

1:4 Руф 4:18–22 1:5 Ис. 2:1; 6:24 1:6 1 Хаан. 17:12; Ис. 11:1 || 2 Хаан. 11:3; 12:24

1:7 1 Чыл. 3:10–14 1:8 2 Чыл. 26:1

Иорамнын, а Иорам Озиянын өгбези турган.*⁹ Озия — Иоафамнын, Иоафам — Ахазтын, а Ахаз Эзекиянын ачазы турган.¹⁰ Эзекия — Манассиянын, Манассия — Амостун*, а Амос Иосиянын ачазы турган.¹¹ Иосия — Иехониянын болгаш оон акы-дуңмаларынын өгбези турган*.¹² (Оларнын чурттап турган үезинде израиль чонну Вавилонче көжүрүп үндүргөн чүве-дир.)

¹² Израиль чонну Вавилонче көжүргөн соонда, Иехония Салафиилдин ачазы апарган, а Салафиил Зоровавелдин ачазы турган.¹³ Зоровавел — Авиудтун, Авиуд — Элиакимнин, а Элиаким Азорнун ачазы турган.¹⁴ Азор — Садоктун, Садок — Ахиминин, а Ахим Элиудтун ачазы турган.¹⁵ Элиуд — Элеазарнын, Элеазар — Маттаннын, а Маттан Иаковтун ачазы турган.¹⁶ А Иаков Иосифтин ачазы турган. Ол Иосиф болза Христос деп адаткан Иисусту божоон Мариянын ашаа боор.

¹⁷ Ынчангаш Авраамдан Давидке чедир шупту он дөрт салгал, Давидтен израиль чонну Вавилонче көжүрүп үндүргенине чедир база он дөрт салгал болгаш израиль чонну Вавилонче көжүргенинен Христостун төрүтүнгенине чедир база-ла он дөрт салгал солукшкан.

Христостун төрүтүнгени (Лк. 2:1-7)

¹⁸ Иисус Христос мынчаар төрүтүнгөн. Оон авазы Марияны Иосиф-биле дүгдөп каан чүве-дир*. Ынчалза-даа олар өгленчир бетинде, Мариянын Ыдыктыг

Сүлдөдөн иштелгени билдине берген.¹⁹ Оон душтуу боор Иосиф чөптүг-шынын кижиги турган болгаш, Марияны улус мурунуга бак атка кирибес дээш, кымга-даа дыннатпайн, дүгдээшкенин бүдүү соксадыр деп шийтпирлээн*.²⁰ Ынчалзажок ол ынчаар бодап алган турда, Дээрги-Чаяакчынын төлээзи оон дүжүнгө көзүлгөш, мынча дээн: «Давидтин оглу, Иосиф, Марияны кадай кылып аарындан кортпа. Чүгө дээрге оон иштинде Чаш төл Ыдыктыг Сүлдөдөн боттангандыр.²¹ Мария оол уруг божуп алыр, а сен Ону Иисус* деп адап аар сен, чүгө дээрге Ол Бодунун чонун бачыттарындан камгалаар-дыр».²²⁻²³ (Дээрги-Чаяакчынын Бодунун медээчизин дамчыштыр: «Көрүңер даан, арыг кыс иштели береш, оол уруг божуп алыр, Ону Эммануил деп ат-биле адаарлар» — деп чугаалаан чүүдү ынчаар боттангандыр. А Эммануил деп ат «Бурган бистин-биле» дээн уткалыг.)

²⁴ Иосиф оттуп келгеш, Дээрги-Чаяакчынын төлээзинин дужааганын эзугаар, Марияны кадай кылып алган.²⁵ Ынчалза-даа Иосиф, кадайы оглун* божуваан шаанда, оон-биле эр, херээжен харылзаа кылып көрбөөн. Иосиф оолду Иисус деп адап алган.

Мерген угаанныгларнын Иисуска мөгейгени

2¹ Иисус Ирод хааннын чагырган үезинде* Иудеянын Вифлеем хоорайга төрүтүнгөн. Элээн болгаш, Иерусалимче чөөн чүктөн мерген угаанныг чурагачылар келген**.² Олар: «Иудейлернин чаа

* 1:8 Озия хаан (ийиги ады — Азария) Иорамнын дөрткү салгалда салгакчызы турган (1 Чыл. 3:11-12). Матфей мында долу салгал даңзызын бичи кызырыпкан хире. * 1:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Амос» эвес, а «Амон» деп бижээн. * 1:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иосия» — Иоакимнин ачазы, а Иоаким — Иехониянын болгаш оон акы-дуңмаларынын ачазы турган» деп бижээн. * 1:18 Еврей өгленчир чаңчыл эзугаар, дүгдээшкенин бир чыл уламчылаар, а күдээ биле келин дүгдөшкөн үезинден эгелеп, ашаа-кадай кылдыр санадыр турган. Ынчалза-даа ол чылдын дүргүзүндө келин ада-иезинин бажынынга артып каап, күдээ/ашаа-биле ам-даа чурттагас турган. * 1:19 Келиннин шынчы чоруун үрээни аар бачыт деп санадыр турган. Чаа Чагыт-керээ үезинде ашаа кадайын өскерилгени дээш хей чон мурунуга буруудаткаш, оон-биле чарлыр ужурулуг, оон соонда кадайынга божуртааны бүтү назынында артып каар. * 1:21 Иисус — еврей дылда «Дээрги-Чаяакчы камгалап турар» дээн уткалыг ат боор. * 1:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «оглун» эвес, а «дун оглун» деп бижээн. * 2:1 Улуг Иродтун ынча деп турар; ол хаан Иудея, Идумея болгаш Самарияны б. э. чедир 37-ден 4 чч. чагырып турган. ** 2:1 Чурагачылар — дүрзү-бурганнарнын бараалгакчылары, илби-шиди кылып, сылдастарын шинчилеп, чурагай сайгарып турганнар.

1:11 1 Чыл. 3:16; 2 Чыл. 36:1 || 4 Хаан. 24:14-15 1:12 1 Чыл. 3:17-19; Эзра 3:2; Агг. 1:1 1:16 Лк. 1:27 1:18 Лк. 1:27, 35 1:19 Ы. х. к. 22:23-24; 24:1 1:21 Иса. 49:1; Лк. 1:31 || Аж.-ч. 4:12; 13:38 1:22-23 Иса. 7:14 || Мф. 2:14; 4:14; 23:56; Мк. 14:49; Ин. 19:36 || Иса. 8:8, 10 2:1 Лк. 1:5 || Лк. 2:4-7; Ин. 7:42 2:2 Иер. 23:5 || Сан. 24:17

төрүттүнгөн Хааны кайыл? Бис Ооң сылдызы үнгенин чөөн чүккө көргөш, Аңаа мөгөйип келдивис» — дээннер. ³ Ону дыңнааш, Ирод хаан болгаш Иерусалимде хамык улус катый-хаара дүвүрөп үнгөн. ⁴ Ирод Бурганның дээди бараалгакчыларынан болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларын дөгөрезин чыып алгаш: «Христос каяа төрүттүнгөн ужурлугул?» — деп айтырган. ⁵ Олар аңаа: «Иудеянын Вифлеемге — деп харыылаан. — Чүгө дээрге Бурганның медээчизинин номунда мынчаар бижээн-дир:

6 „Иудея черинде турар Вифлеем, сен Иудеяның чагырга турар хоорайларындан чүнүң-биле-даа дора эвес сен, чүгө дээрге Мээң израиль чоңумну кадарар Чагырыкчы сенден үнөр-дир“».

⁷ Ирод ынчан мерген угаанныгларыны бүдүү келдирткеш, сылдыстың чырып үнгөн үезин ылавылап алган. ⁸ Ол оон мерген угаанныгларны Вифлеемче чорудупкаш: «Ынаар баргаш, Чаш төл дугайында бирден бирээ чокка билип алынар. А тып алгаш, менче дыңнадыптар силер, мен база Аңаа мөгөйип чедер мен» — деп чагып каан. ⁹ Хаанны дыңнап алгаш, олар чорупкан.

Мерген угаанныгларынчын чөөн чүккө көргөн сылдызы, Чаш төлдүн турган черинин кырынга доктаай бергиге чедир, оларнын мурнунга чырып бар чораан. ¹⁰ Сылдысты көргөш, оларнын өөрээнин чүгө деңээр! ¹¹ Олар бажыңче киргеш, Чаш төл биле Ооң авазы Марьяны көрүп кааш, доңгая кээп дүжүп, Аңаа мөгөйгеннер. Оон боттарынын эртине сугар аптаражыын ажиткаш, белектерин: алдынны база ладан, мирра деп чаагай чыттыг чүүлдерни Олче сунуп бараалгааннар.

¹² Оон мерген угаанныглар дүжүнде Бургандан «Иродче барбаңар» деп кичээндириг алгаш, боттарынын чуртунче өске оруктап чана бергеннер.

Египетче дезишккин

¹³ Мерген угаанныглар чоруй барганда, Иосифтин дүжүнге Дээрги-Ча-

яакчынын төлээзи кирип, мынча дээн: «Тур, Чаш төлдү болгаш Ооң авазын алгаш, Египетче дезивит. Сенээ сагындырбаан шаамда, аңаа артар сен, чүгө дээрге Ирод Чаш төлдү дилеп тыпкаш, узуткаар деп турар-дыр».

¹⁴ Иосиф туруп келгеш, Чаш төлдү Ооң авазы-биле кады алгаш, дүне Египетче чорупкан. ¹⁵ Ол аңаа Ирод өлгүжеге дээр чурттап турган. Дээрги-Чаяакчынын Бодунун медээчизин дамчыштыр: «Бодумнуң Оглумну Египеттен үндүр кыйгырып алган мен» — дээн сестери ынчаар боттанган чүве-дир.

Бичии чаштарны узуткааны

¹⁶ Мерген угаанныгларга мегеледип алганын билгеш, Ирод аажок киленнеп үнгөн. Хаан оларнын чугаазындан билип алганы үени барымдаалап, Вифлеемде база оон чоок-кавызында ийи харлыг болгаш оон бичии эр хиндиктиг чаштарны дөгөрезин өлүрерин шериглеринге дужааган. ¹⁷ Иеремия медээчини дамчыштыр Бурганнын мынча дээн чүвези ынчалдыр боттанган:

18 «Рамада алгы-кышкы, ажыг-шүжүгүнүң ыы-сыызы дыңналып тур. Рахил ажы-төлүнүң ажыын ажып ыглап, хөңнү чазалбайн тур, чүгө дээрге оларны ышкыңан-дыр!»*

Мария биле Иосифтин Египеттен чанып келгени

¹⁹ Ирод өлүп каарга, Дээрги-Чаяакчынын төлээзи Египетте Иосифтин дүжүнге кирген. ²⁰ Ол мынча дээн: «Тур, Чаш төлдү Ооң авазы-биле кады алгаш, израиль черже ээп чанывыт. Чаш төлдүн өлүмүн күзээннер ам чок апарган-дыр».

²¹ Иосиф тургаш, Чаш төлдү Ооң авазы-биле кады алгаш, израиль черже чорупкан. ²² Ынчалза-даа Иудеяда Иродтун орнунда оон оглу Архелай хаанай берген деп дыңнааш, ынаар баарындан сезинген. Дүжүнде сагындырыг алгаш, Иосиф Галилея черинче чорупкан. ²³ Ол ынаар баргаш, Назарет деп хоорайга чурттай берген. Дээрги-Чаяакчынын медээчилерин дамчыштыр Христос дугайында: «Ону

* 2:18 Рама — бо суур иудей чаңчыл ёзугаар чоннун өгбөзи Иаковтун кадайы Рахилдин чевээнин чанынга турган.

2:6 2 Хаан. 5:2; Мих. 5:2 2:11 Хост. 30:23; Сол. ыр. 3:6; Иса. 60:6; Ин. 19:39 2:12 Э. д. 20:6

2:15 Ос. 11:1 || Мф. 1:22 2:17 Мф. 27:9 2:18 Иер. 31:15 2:23 Лк. 1:26; 2:39; Ин. 1:45

назорей деп адаар» — дээн сөстери ынчалдыр боттанган чүве-дир*.

Иоанн Медеглекчиңиң суртаалы

(Мк. 1:1-8; Лк. 3:1-9, 15-17; Ин. 1:19-28)

3 ¹ Ол хүннерде Иудеяның ээн кургаг ховузуңга Иоанн Медеглекчи чедип келгеш, суртаалдап эгелээн. ² Ол: «Бачыдынар миннип, Бурганче эглинер! Дээрниң Чагыргазы* чоокшулап келген-дир» — деп чугаалап турган. ³ Иоанның дугайында Исаяя медээчи мынча деп чугаалаан турган:

«Ээн кургаг ховуда алгырган кижиниң үнү дыңналган: „Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткеңер! Ооң эртер кокпаларын дорттап бериңер“».

⁴ Иоанн теве дүгүнден кылган хептиг болгаш белинде хөм курлуг турган, а чиир чеми шартылаа болгаш ховунуң ары чигири болган. ⁵ Улус аңаа ынчан Иерусалимден, бүгү Иудеядан болгаш Иордан хемниң чоок-кавызында суурлардан кээп турган. ⁶ Боттарының бачыттарын ажы-биле билинген улусту Иоанн Иорданның суунче суп турган.*

⁷ Аңаа сугже суктулары-биле хөй фарисейлер болгаш саддукейлер кээп турарын көргөш, Иоанн оларга мынча дээн: «Силер, чылан сыскындылары! „Бурганның кел чыдар киленинден чайлай бээр бис“ деп, силерни кым сагыш алындырды? ⁸ Бурганче ээлгениңерниң херек кырында үре-түннелин көргүзүңер! ⁹ Чүгле: „Бистиң адавыс — Авраам“ — деп сөстөр-биле боттарыңарны аргалаарын семевенер! Бурган бо чыдар даштардан-даа Авраамга ажы-төл чаяап шыдар дээрзин силерге чугаалап тур мен. ¹⁰ Балды ыяш-

тарның дөзүн кезеринге белен-дир. Эки чимис бербестээн ыяштарны одура шапкаш, отче киир октаптар.

¹¹ Бачыдынар миннип, Бурганче ээлгениңерниң демдээ кылдыр, силерни сугже суп тур мен. Ынчалза-даа менден күчү-күштүг Кижиг мээң соомдан чоруп олурар. Мен Ооң идиин-даа тудуп алгаш чоруурунга төлөп чок мен*. Ол силерни Ыдыктыг Сүлдөже, отче сугардыр. ¹² Тараа үрезинин савандан арыглаар айыыр шагда-ла Ооң холунда-дыр, Ол тараа үрезинин үүжелей урар уургайыңга чыып алыр, а саваның өшпөс отка өрттедиптер».

Иисустуң сугже суктуруп алганы

(Мк. 1:9-11; Лк. 3:21-22)

¹³ Иисус ол үеде Галилеядан Иордан хемче, Иоаннга сугже суктуруп аар дээш, чедип келген. ¹⁴ Иоанн баштай Ону соксадып: «Мен харын Силерге сугже суктуруп уjurлуг мен. Силер чоп менче келдирер?» — деп турган.

¹⁵ Ынчалза-даа Иисус: «Бо удаада ыңдыг болгай аан. Бурганның бисти кылзын деп күзээн бүгү чүвезин ынчалдыр күүседир бис» — деп харыылаан. Ынчаар орта, Иоанн чөпшээрешкен. ¹⁶ Сугже суктуруп алгаш, Иисус хемден үнүп кээри билек, дээр аңгайтыр ажиттына берген.

Оон Иисус Бодунуң кырынче көгебута дег бадып орап Бурганның Сүлдезин көрүп каан. ¹⁷ Оон соонда дээрден үн дыңналган: «Бо дээрге Мээң ханы ынак оглум-дур, Ол Мээң сеткилимге кирер-дир!»

Иисустуң күткүттүргени

(Мк. 1:12-13; Лк. 4:1-13)

4 ¹ Ыдыктыг Сүлде ынчан Иисусту эрликке күткүттүрери-биле ээн кургаг

* 2:23 Мында «назорей» деп сөстүң узказы болгаш укталган төөгүзү эки билдинмес. Ол сөс Сан. 6:2-5-те таваржып турар сөс-биле дөмөй эвес. Аңаа-ла «назаретчи» (Лк. 18:38; Аж.-ч. 24:5 көр) дээн чадавас. Оон ыңай ол сөс Мессияны «өзүм» (еврей дылда «незер») деп адап турар Иса. 11:1-же айтып турар чадавас. * 3:2 Дээрниң Чагыргазы — бо сөс каттыжышкыны чүгле Матфейниң бижээни Буяның Медээде таваржып турар. Өске бижээчилер «Бурганның Чагыргазының» дугайында чугаалап турарлар. Еврейлер Бурганны хүндүлээн сеткилинден Ооң адын ажыглаарындан ойталап, ону ангы-ангы тодарадып бижээн сөстөр-биле солуп турганнар. * 3:6 Сугже сугары — улустуң эрги, бачыттыг амыдыралга хамаарыштыр өлгөш, Бурганга дыңнангыр чаа амыдырал дээш төртүтүнериниң символ-демдээ. * 3:11 Еврей ээзиниң идиин уштуру, көдүрүп чорууру чүгле еврей эвес кулдун хүлээлгези болур.

3:1 Лк. 1:80; Ин. 1:6 3:2 Мк. 1:15 3:3 Иса. 40:3 3:4 4 Хаан. 1:8 || Лев. 11:22; 1 Хаан. 14:26

3:6 Аж.-ч. 19:18 3:7 Мф. 12:34; 23:33 || Рим. 5:9; 1 Фес. 1:10 3:9 Ин. 8:33 3:10 Мф. 7:19

3:11 Ин. 1:15 || Иоил 2:28; Аж.-ч. 2:3 3:12 Иса. 30:24 || Мал. 4:1; Мф. 13:30; Евр. 6:8 3:16 Аж.-ч. 7:56 || Иса. 11:2; Ин. 1:32-33 3:17 Мк. 9:7; Ин. 12:28 || Иса. 42:1; Мф. 17:5; 2 Пет. 1:17

ховуже аппаратан. ² Дөртөн хүн база дөртөн дүн дургузунда шээрленгеш, Иисус аажок аштай берген. ³ Ынчан Аңаа күткүчү эрлик чедип келгеш: «Сен шынап-ла Бурганның Оглу болзунза, бо даштар-га хлеб болу бээрин дужаавыт» — дээн.

⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бижилгедэ: „Кижиге амьтан чүгөле хлеб-биле эвес, а Бурганның чугаалаан бүгү чүвезиниң ачызында амыдыраар болгай“ — деп бижээн-дир».

⁵ Эрлик ынчан Ону ыдыктыг хоорай Иерусалимче аппараташ, Бурганның өргээзиниң кырының эринге тургускаш, мынча дээн: ⁶ «Сен Бурганның Оглу болзунза, черже шурай бер. Чүгө дээрге Бижилгедэ: „Ол Бодунуң төлээлеринге Сени чагып каарга, олар Сени, будун дашка тептикпезин дээш, холдары-биле көдүрүп аарлар“ — деп бижээн-дир».

⁷ Иисус аңаа: «Бижилгедэ оон ынай: „Дээрге-Чаяакчы Бурганыңны шеневе!“ — деп база чарлык болган болгай» — деп харыылаан.

⁸ Эрлик оон соонда Ону дыка бедик дагже үндүрө бергеш, бо делегейниң ха-мык күрүнелерин бүгү өндүр-чаагайы-биле көргүскеш: ⁹ «Донгая кээп дүжүп, меңээ мөгөөр болзунза, бо бүгүнү Сеңээ бээр мен» — дээн.

¹⁰ Иисус аңаа: «Ырап чор, эрлик! Бижилгедэ: „Чүгө Дээрге-Чаяакчы Бурганыңга мөгөйш чор, чүгө Аңаа бараан бол“ — деп бижээн-дир» — деп харыылаан.

¹¹ Эрлик ынчан Ону каапкаш барган. Оон Иисуска дээрниң төлээлери чедип келгеш, Аңаа бараан болуп турганнар.

**Иисустуң Галилеяга
бараан болуушкунунуң эгези**
(Мк. 1:14-15; Лк. 4:14-15)

¹² Иоанны кара-бажыңче киир октапканын дыңнааш, Иисус Галилеяже ээп келген. ¹³ Ол Назаретти каапкаш, Галилея хөлүнүң эринде, Завулон биле Неффалимниң черинде турар Капернаум хоорайга чурттай берген*. ¹⁴ Бурганның Исаяа медээчини дамчыштыр чугаалаан сөстери ынчалдыр боттанган:

¹⁵ «Завулоннуң база Неффалимниң чери, Иордан хемниң ыңдында, далайже баар орукта өске чоннар чурттаан Галилея!

¹⁶ Караңгыга чурттап орган чон өндүр улуг чырык көрүп кагды, өлүмнүң хөлегези бүргээн черде чурттаан улуска чырык чайыннап келди».

¹⁷ Ол үеден бээр, Иисус мынча деп суртаалдап эгелээн: «Бачыдынар миннип, Бурганче эглинер! Чүгө дээрге Дээрниң Чагыргазы чоокшулап келген-дир».

Баштайгы өөреникчилер
(Мк. 1:16-20; Лк. 5:1-11)

¹⁸ Бир-ле катап Галилея хөлүнүн эри-биле эртип бар чыткаш, Иисус ийи алышкыны: Пётр деп адаткан Симонну база оон дунмазы Андрейни көрүп каан. Олар балыкчылар турган болгаш, четкилерин хөлче салып турганнар.

¹⁹ Иисус оларга: «Мени эдеринер. Силерни кижилер тывыкчылары кылып каар мен» — дээн. ²⁰ Алышкылар четкилерин каапкаш, ол дораан Ону эдерип чорупканнар.

²¹ Улаштыр бар чыткаш, Ол өске ийи алышкыны: Зеведейниң оглу Иаков биле оон дунмазы Иоанны көрүп каан. Олар ачазы Зеведей-биле кады хемедэ четкилерин септеп органнар. Иисус оларны кый депкен. ²² Алышкылар ол дораан хемезин-даа, ачазын-даа каапкаш, Ону эдерип чорупканнар.

**Иисустуң чонну өөредип,
экиртип турганы**
(Лк. 6:17-19)

²³ Иисус бүгү Галилеяны эргий кезип, синагогаларга улусту өөредип, Дээрниң Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап база кандыг-даа аарыг-аржыктан улусту экиртип чораан.

²⁴ Оон дугайында дамчыыр чугаа бүгү Сирияга тарай берген*. Янзы-бүрү аарыг-човалаңга алыскан, куштуг аарышкыдан хинчектеткен, букшуураан, тыртар болгаш чартыктаан кижилерин улус Аңаа

* 4:13 Б. э. в. ол черге еврей эвес сөөктүг, өске чоннардан үнгөн хөй улус чурттап турган. * 4:24 Ол үеде Сирия рим мосу болуп, а Иудея оон бир кезээ турган.

4:2 Ы. х. к. 9:9; 3 Хаан. 19:8 || Мф. 21:18 4:3 1 Чыл. 21:1; 1 Фес. 3:5 4:4 Ы. х. к. 8:3 4:5 Неем. 11:2; Иса. 48:2; 52:1 4:6 Ыд. ыр. 90:11-12; Ин. 7:4 4:7 Ы. х. к. 6:16 4:10 Мф. 16:23 || Ы. х. к. 6:13 4:11 Лк. 22:43 4:12 Мф. 14:3 4:13 Мф. 2:23 || Ис. 19:32-34 || Мк. 1:21 4:14 Мф. 1:23 4:15-16 Иса. 9:1-2 4:18 Ин. 1:40-42 4:19 Мф. 13:47 4:20 Мф. 19:27 4:23 Мк. 1:39 4:24 Лк. 2:2

эккеп туруп берген. Иисус оларның шуптузун экиртип турган. ²⁵ Галилеядан, Онхоорайдан, Иерусалимден, Иудеядан болгаш Иорданның ол чарыгындан келген мөөң чон Ону эдерип чораан.

**Иисустуң даг кырынга
чонга өөредип бергени**

5 ¹ Мөөң чонну көрүп кааш, Иисус дагже үнө берген. Ол орта олуруп аарга, өөреникчилери Ооң чанынга чедип келгеннер. ² Иисус оларны өөредип, мынча дээн:

**Блап шын амыр-чыргалдыг улус
(Лк. 6:20-23)**

³ «Сагыш-хөңнү ядарааннар амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Дээрнийн Чагыргазы оларныы боор.

⁴ Мунгарап ыглааннар амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Бурган оларны аргалап каар.

⁵ Биче сеткилдиглер амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге чер-чуртту салгап алырлар.

⁶ Чөптүг-шынның чорук кылыксааш, аштап-суксаан чүве дег, кызып чүткээннер амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Бурган оларның ыңдыг күзелин бүрүнү-биле хандыар.

⁷ Ёскелерге өршээлдиглер амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Бурган оларга өршээлдиг боор.

⁸ Арыг чүректиглер амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Бурганны көөрлер.

⁹ Амыр-тайбың нептередикчилери амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Бурган оларны ажы-төлүм деп адаар.

¹⁰ Чөптүг-шынның чоруу дээш истедип сүрдүргеннер амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге Дээрнийн Чагыргазы оларны боор.

¹¹ Мени эдергениңер дээш улус силерни бак сөглээр, истеп сүрер болгаш канчаар-даа нүгүддээр болза, амыр-чыргалдыг силер. ¹² Ол дээш өөрүп-байырлаңар! Чүгө дээрге аажок улуг шаңнал силерни дээрге манаар. Силернийн мурнунарда чурттап чораан Бурганның ме-

дээчилерин база ынчалдыр истеп сүрүп турганнар».

**Дус биле чырык
(Мк. 9:50; Лк. 14:34-35)**

¹³ «Силер — кижиге төрөлгөтөнниң дузу силер. Дус ажыг эвес апарза, ооң адамын чүнүң-биле дедир эгдирел? Ол ам чүгө-даа херек чок апаар, улус таптай бассын дээш, ону чүгле үндүр октаары артар. ¹⁴ Силер — бүгү делегейниң чырыгы силер. Даг кырында турар хоорай ажытталып шыдавас. ¹⁵ Кым-даа болза чырыткыны кывыскаш, сава-биле дуй базырбас, харын бажында хамык улуска чырызын дээш, ону колдуга салып каар. ¹⁶ Ачылыг ажыл-херээрнер көзүлзүн база улус Дээрге Аданарны алдаржытсын дээш, силернийн чырыгыңар улус мурнунга база ынчалдыр чырызын».

Моисейнийн берген хоойлузу

¹⁷ «Мени ыдыктыг хоойлуну азы Бурганның медээчилеринийн өөредин күш чок болдурар дээш келген деп бодаванар. Мен оларның өөредиин күш чок болдурар эвес, а боттандылар дээш келген мен! ¹⁸ Алыс шынны чугаалап тур мен: дээр биле чер-ле хевээр турар болза, ол бүгү боттанмаан шаанда, ыдыктыг хоойлудан чангыс-даа эң хенжиг үжүк, чангыс-даа шыйыг читпес. ¹⁹ Ынчангаш айтымышкыннарның эң бичиизин-даа үрээр болгаш ёскелерни база ынчаар кылырынга өөредир кижиге Дээрнийн Чагыргазынга адактын адаа боор. А айтымышкыннарны күүседир база ёскелерни ынчаар өөредир кижиге Дээрнийн Чагыргазынга өндүр улуг боор. ²⁰ Силерге чугаалап тур мен: фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларындан артык чөптүг-шынның чурттавас болзуңарза, Дээрнийн Чагыргазынче кирбес силер».

Килек дугайында

²¹ «Бурнугу өгбелеривиске: „Кижиге өлүрбел! А өлүркүчүнү шийткелге онаардыр“ — деп чугаалаанын дыңнаан силер. ²² А Мен ам силерге: „Ёске кижиге

4:25 Мк. 5:20; 7:31 5:3 Соф. 3:12 5:4 Эккл. 7:3; Иса. 61:2-3; 2 Кор. 7:10; Ажыл. 21:4 5:5 Ыд. ыр. 36:11; У. ч. 2:21 5:6 Ыд. ыр. 41:2; Иса. 55:1; Ин. 7:37 5:7 У. ч. 19:17; Лк. 6:36 5:8 Ыд. ыр. 23:4; 50:12 || 1 Ин. 3:2; Евр. 12:14; Ажыл. 22:4 5:9 Иак. 3:18; 2 Тим. 2:22 || Ин. 1:12; 1 Ин. 3:1; 5:1; Рим. 8:14 5:11 Иак. 1:2; 1 Пет. 4:14 5:12 Аж.-ч. 5:41; Иак. 1:2; Рим. 5:3; 2 Кор. 12:10; Евр. 10:34 5:14 Ёф. 5:8 5:15 Мк. 4:21; Лк. 8:16; 11:33 5:16 1 Пет. 2:12; 2 Кор. 9:13 5:17 Рим. 3:31; 10:4 5:18 Лк. 16:17 5:19 Мф. 11:11; 18:4 5:20 Ин. 3:5 5:21 Хост. 20:13 5:22 1 Ин. 3:15

киленнээн кижиге* безин шийткелге төлөптийг — деп тур мен. Кым өске кижиге: „Чөгенчиг хей!“ — дээрл, ону дээди иудей Чөвүлелге шийдип болур. Кым: „Мелегей!“ — дээрл, ону тамының оду-биле кезедип болур. ²³ Сен өргүл салыр бедигээшче Бурганга өргүлүн аппарат, өске кижиниң сенээ бир-ле хомудалын сактып келзинзе, ²⁴ өргүлүннү бедигээш мурнунга каапкаш, баштай ол кижиге барып эптежи ал. Оон дедир келгеш, ам-на Бурганга өргүлүн кыл.

²⁵ Сени буруудаткаш, шийткел черинче аппарат чыдар кандыг-бир кижиге бар болза, оон-биле орук ара эрте дээр эптежи ал. Оон башка адаанчын сени шийткелчиге эккээр, а шийткелчи сени тааныйла хүлээдиштерге, ол сени кара-базыңче кири октаптар. ²⁶ Алыс шынны сенээ чугаалап тур мен: өрөнни сөөлгү көпөөске чедир* төлөп бербээн шаанда, оон үнүп шыдагас сен.

Кады чурттаан эжинге өскерилбезиниң дугайында

²⁷ „Кады чурттаан эжинге өскерилбе“ — деп чугаалааның дыңнаан силер. ²⁸ А Мен силерге херээженче туралап кайгапкан кижиге-ле оон-биле сагыжында өскерилпкени ол деп чугаалап тур мен. ²⁹ Оң караң сени бачытче чыгаар болза, ону ушта казып, октавыт! Бүгү мага-бодунну тамыже кири октадырының орнунга, оон бир кезээнден адырлыры сенээ дээр. ³⁰ Оң холуң сени бачытче чыгаар болза, ону одура шаап, октавыт! Бүгү мага-бодунну тамыже кири октадырының орнунга, оон бир кезээнден адырлыры сенээ дээр.

Чарлышкын дугайында (Мф. 19:9; Мк. 10:11-12; Лк. 16:18)

³¹ „Кадайы-биле чарлып турар кижиге чарлышкын херечилелин аңаа бээр ужур-дуг“ — деп чугаалаан-дыр. ³² А Мен болза кадайының самыраанындан өске

кандыг-бир чылдагаан-биле оон чарлып турар кижиге ону ашаанга өскерлиринче албадапкан боор деп чугаалап тур мен. А ол ышкак бодунун ашаандан чарылган херээженни кадайланып алган кижиге база ашак-кадайың аразында шынчы чорукту үрээни ол.

Даңгырактап дугайында

³³ „Бурунгу өгбелеривиске: „Аксы-даңгырааның сагып чор. Дээрги-Чаяакчының мурнунга аашкынган чүвөнни күүсет“ — деп чугаалааның дыңнаан силер. ³⁴ А Мен силерге шуут-ла даңгыраглаванар деп чугаалап тур мен: дээр-биле-даа, чүге дээрге ол Бурганның дүжүлгези-дир; ³⁵ чер-биле-даа, чүге дээрге ол болза Бурганның бут салыр ширтээ-дир; Иерусалим-биле-даа, чүге дээрге ол өндүр улут Хаанның хоорайы-дыр; ³⁶ бодунуң бажың-биле-даа, чүге дээрге чаңгыс-даа дүгүннү ак азы кара кылып шыдаар эвес сен. ³⁷ Чүглө ылап „ийе“ болза, „ийе“ деп, ылап „чок“ болза, „чок“ деп чорунар. А аңаа немей чугаалаан бүгү чүвө — эрликтен келген боор.

Дайзыннарыңарга ынак болуңар (Лк. 6:27-36)

³⁸ „Карак дээш карак, диш дээш диш“ — дээшн дыңнаан силер. ³⁹ А Мен силерге мынча деп тур мен: бузуттут кижиге удурланма. Оң талакы чаагыңче дажыпкан кижиге солагай талазын база дөгөп бер. ⁴⁰ Хөйлөңнү хунаап алыр дээш, чаргы-чаалы үндүрген кижиге тонуну база уштуп бер. ⁴¹ Сени оон-биле кады муң базым эртип, аңаа дузалаарынче албадапкан кижиге-биле кады немей база бир муң базымны эрт.* ⁴² Сенден диленген кижиге бер, сенден чегдинген кижиге бербес мен диве.

⁴³ „Чаныңда кижиге ынак бол, а дайзыныңны көөр хөңнүң чок бол“ — деп чугаалааның дыңнаан силер. ⁴⁴ А Мен ам силерге мынча деп тур мен:

* 5:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Хей черге киленнээн кижиге» деп бижээн. * 5:26 Көпөөк — үндөш сөзүглелде кодрат деп бижээн, ол болза 1 г. хире деңзилиг рим чөс чоос болур. * 5:41 Рим шериглер чагырганы девискээрге кандыг-даа кижини оларның чүгүн 1 миля (1,5 хире км) черге көдүрлөргө албадап болур эргелиг турган.

5:25 У. ч. 25:8 || Лк. 12:58-59 5:27 Хост. 20:14 5:28 Иов 31:1; У. ч. 6:25 5:30 Мф. 18:8-9; Мк. 9:43-44 5:31 Ы. х. к. 24:1-3 5:32 Рим. 7:3; 1 Кор. 7:10-11 5:33 Сан. 30:3; Ы. х. к. 23:21 5:34 Иса. 66:1; Аж.-ч. 7:49 5:35 Ыд. ыр. 98:5 || Ыд. ыр. 47:3 5:37 Иак. 5:12 5:38 Хост. 21:23-25; Лев. 24:19-20; Ы. х. к. 19:21 5:39 Ыы. 3:30; 1 Пет. 2:23; Рим. 12:17; 1 Кор. 6:7 5:42 Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 21:26 5:43 Лев. 19:18 5:44 Рим. 12:20 || Лк. 23:34; Аж.-ч. 7:60; 1 Пет. 3:9; Рим. 12:14

дайзыннарарнага ынак болунар, силерни истеп сүргеннер дээш мөргүнер*.⁴⁵ Ынчан силер Дээрде Адаңарның ажы-төлү боор силер. Ол Бодунун хүнүнге бузуттуг-даа, буянның-даа улустун кырынга денге хүннезин деп чарлык үндүрүп, эки-даа, бак-даа улусче чаъзын денге чагдырып турар болгай.⁴⁶ Чүгле силерге ынак улуска ынак болзунарза, чүү дээш шаңнал алыр силер? Үндүрүг хавырыкчылары база ынчалдыр кылып турар эвес бе? ⁴⁷ Чүгле боттарыңарның чоок улузунар-биле мендилежип чоруур болзунарза, онзагай чүнү кылып чоруурунар ол? Өске чоннар улузу база ынчалдыр кылып турар эвес бе?

⁴⁸ Ынчангаш Дээрде Адаңарның четпес тала чогу дег, силер база четпес тала чок бооп көрүнер».

Ядыыларга ачы-дуза дугайында

Б¹ «Көрдүнер бе, улус-ла силерни көрзүн дээш, чөптүг-шынның херектерни улус мурнунга кыла бербенер: ынчалзынарза, Дээрде Адаңарның шаңналын албас силер.

² Ынчангаш ядыыларга хайырлал берип тура, ийи арынныгларның, улус оларны мактазын дээш, синагогалар болгаш кудумчуларга кыла бээри дег, хөйге чарлаттынманар. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: олар бодунун шаңналын пөктүр ап алганнар-дыр.³ А сен чединмес кижиге дузалап турунда, оң холун чүнү кылып туарын солагай холун билбезин.⁴ Сээң ол хайырлаңың чажыт болзун. Ынчан бүгү чажыт чүвени көрүп турар Адаң сени шаңнаар*».

Мөргүл дугайында

(Лк. 11:2-4)

⁵ «Мөргүп тура, синагогалар болгаш кудумчу белдирлеринге туруп алгаш, кижиге бүрүзү оларны көрзүн дээш, мөргүүрүңге ынак ийи арынныглар дег бол-

банар. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: олар бодунун шаңналын пөктүр ап алганнар-дыр.⁶ А сен мөргүп тура, өрээлиңче кире бергеш, эжиң хаап алгаш, көзүлбөс Адаңга мөргү. Ынчан бүгү чажыт чүвени көрүп турар Адаң сени шаңнаар*».

⁷ А мөргүп тура, өске чоннар улузу дег, артык сөстөр этпенер. Олар „хөй чугаа кылырывыска, Бурган бисти дыңнап каар“ деп бодаарлар.⁸ Оларга дөмей болбанар, чүге дээрге Адаңардан дилеп четтикпейн чыдырыңарда-ла, Ол силерге чүү херегин билир.⁹ Мынчаар мөргүп чорунар:

„Дээрде Адавыс! Сээң ыдыктыг адың алдаржызын!¹⁰ Сээң Чагырган чедип келзин. Дээрге дег, черге база Сээң күзел-соруун чогуп бүтсүн.¹¹ Амыдыраар хлеб-тараавысты биске бөгүн хайырла.¹² Биске өрелиг улусту өршээгенивис дег, өрө-ширевисти база биске өршээ.¹³ Бисти күткүлгө алыспас кылып көр*, ол ышкаш бузуттугдан бисти адырып көр. [Чүге дээрге чагырга, күчү-күш база алдар Сенээ кезээ-мөңгөде хамааржыр-дыр. Аминь.]**“

¹⁴ Улустун үүлгедиглерин өршээр болзунарза, Дээрде Адаңар база силернин үүлгедиглеринерни өршээр.¹⁵ А улустун үүлгеткен багын өршээвес болзунарза, Дээрде Адаңар база силернин үүлгедиглеринерни өршээвес».

Шээрленириниң дугайында

¹⁶ «Шээрленип тургаш, ийи арынныглар дег, хөлүс берген чорбанар. Олар боттарының шээрленип туарын улус көрзүн дээш, арын-шырайын ажаавастар. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: олар бодунун шаңналын пөктүр ап алганнар-дыр.¹⁷ А сен шээрленип тура, бажың дүгүн эдип, арның чуп ал.

* 5:44 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Силерни кармап турарларны алгап-йөрөөнер, силерни көөр хөңнү чок улуска буяндан кылып чорунар, силерни дорамчылап турарлар дээш мөргүнер» деп сөстөрни немээн (Лк. 6:28 көр). * 6:4, 6, 18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ажы-биле шаңнаар» деп бижээн. * 6:13 Азы: «Бисти шенелдже кирибейн көр». ** 6:13 Эң бүзүрелдик грек сөзүглелдерде «Чүге дээрге чагырга, күчү-күш база алдар Сенээ кезээ-мөңгөде хамааржыр-дыр. Аминь» деп сөстөр таварышпайн турар.

5:45 Иов 25:3 || Аж.-ч. 14:17 5:48 Лев. 19:2; Ы. х. к. 18:13; 32:4; Ыд. ыр. 17:31; Мф. 19:21; Иак. 1:4; Эф. 5:1; Кол. 1:28 6:1 Ин. 2:29 6:2 Лк. 6:24 6:5 Лк. 18:11 6:6 4 Хаан. 4:33 6:7 3 Хаан. 18:26; Эфкл. 5:1 6:10 Мф. 26:42 6:11 У. ч. 30:8 6:13 Мф. 26:41 || Ин. 17:15; 2 Фес. 3:3 6:14 Мк. 11:25-26; Эф. 4:32; Кол. 3:13 6:15 Мф. 18:35; Иак. 2:13 6:16 Иса. 58:5

¹⁸ Шээрленип турарынны чажыт бүгү чүвени көрүп турар Ададан өске кым-даа билбезин. Ынчан чажыт бүгү чүвени көрүп каар Ада сени шаңнаар*.

Бурган эртинге-байлактан чугула
(Лк. 11:34-36; 12:22-34)

¹⁹ «Бодунарга эртинге-байлакты черге чыгбанар, анаа ону үзүт-ховаган үгдередин кааптар, дат тудуп чиптер база оорлар бажынче шургул киргеш, оорлап аппаар. ²⁰ Эртинге-байлаанарны дээрге чыып алынар, анаа ону үзүт-ховаган-даа, дат-даа чивес база оорлар-даа шургул киргеш, алгаш барбас. ²¹ Чүге дээрге эртинге-байлаанар кайда болдур, чүрээнер база ында боор.

²² Мага-боттун чырыткызы — карак ол-дур. Ынчангаш карактар-ла кадык болза, бүгү мага-бодунну чырык дола бээр. ²³ А караңг четпестээн* болза, бүгү мага-бодунну караңгы бүргээр. Ынчаарга, сенде бар чырык караңгы апарган болза, ол караңгы кайы хире дүмбей деп!

²⁴ Кым-даа ийи Дээргиге хары угда бараан бооп шыдавас: чок-ла болза бирээзин көрбес, а өскезинге ынак боор азы бирээзинге кызып бараан болгаш, өскезин тоовас боор. Силер база Бурганга болгаш акша-мөнгүнге хары угда бараан болуп шыдавас силер.

²⁵ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: амыдыраар дизе — чүнү ижер-чирил деп; мага-бодунарга — чүнү кедерил деп сагыш човаванар. Амыдырал чүгле аыш-чемден хамаарышпас, а мага-боттун чаагай чоруу чүгле хептен хамаарышпас. ²⁶ Дээрний куштарын көрүңер даан: олар тараа тарывас, дүжүдүн ажаавас, анмаарже шыгжавас-тыр, ындыг-даа болза, Дээрде Адаңар оларны ашкарып-чемгерип турар-дыр. А силер куштардан оранчок унелиг болгай силер! ²⁷ Силернин аранардан кайыңар ол бүгү дээш сагыш човааш, назынын оода-ла бир шак хире узадып шыдааныл?* ²⁸ Хеп-даа дээш чүге сагыш човаар силер? Шөлде лилия чечектерний канчаар өзерин көрүңер

даан: ажылдавас, аргыттынмас болгайлар. ²⁹ Ынчалза-даа Соломон хаан безин бодунун бүгү өндүр-чаагайы-биле ол чечектерний оода кайы-бирээзи дег кетинип көрбээнин силерге чугаалап тур мен. ³⁰ Шөлде бөгүн бар, а даарта суугу же кири октаптар оыт-сигенни безин Бурган ынчалдыр хепкерер болганда, силерни кайы хире хепкерер деп бодаар силер, биче бүзүрелдиглер!

³¹ Ынчангаш сагыш човаванар база: „Чүнү чиир бис?“, „Чүнү ижер бис?“ азы „Чүнү кедер бис?“ — деп туруп бербенер. ³² Өске чоннар улузу ол бүгү дээш хөлзеп чоруур. А Дээрде Адаңар силерге ол бүгү херек дээрзин билир. ³³ Чүнү-даа мурнай Бурганның Чагыргазынга башкартырын кызыңар, Бурганның чөптүг-шынын деп санаан чүвезинче чүткүңер. А Ол силерге арткан бүгү чүвени бээр. ³⁴ Ынчангаш даартагы хүн дээш сагыш човаванар. Даартагы хүн боду дээш боду сагыш човаар: хүн бүрүзүнде бодунун ажаанзыралы баш ажыг боор.

Өскелерни шиитпечер
(Лк. 6:37-38, 41-42)

7 ¹ «Кымны-даа шиитпечер, Бурган ынчан силерни база шиитпес. ² Чүге дээрге өскелерни канчаар шиидер-дир силер, Бурган силерни база ынчаар шиидер, а кандыг хемчээл-биле хемчээп бээр-дир силер, Бурган силерге база ынчаар хемчээп бээр. ³ Бодуннун караанда чудукту эскербейн чыткаш, эжиниң караанда чартыны чүге эскерип каар сен? ⁴ Бодуннун караанда чудук бар хиренде, эжинге канчап: „Караанда чартыны ап кааптайн“ — дээр сен? ⁵ Ийи арынның ол-дур! Баштай бодуннун караанда чудукту уштуп каавыт, эжиниң караандан чартыны канчаар уштурун ынчан көрүп каар сен.

⁶ Ыттарга ыдыктыг чүүлдер каап бербенер, хаваннар мурнунга ак шуру эртинге чашпанар. Оон башка ыттар эглип келгеш, силерже халдай бээр, а хаваннар эртиненерни таптай базып кааптар».

* 6:18 6:4-те немелде тайылбырны көр. * 6:22, 23 «Кадык карак» деп көжүргөн уткалыг чугаа иудей чонда чаагай сеткилдиг көргүскен, а «Четпестээн карак» — чазый-харам чорукту көргүскен боор (Ы. х. к. 15:9 көр). * 6:27 Азы: «Силернин аранардан кайыңар, сагыш човааш, дурт-сынын оода бир кыры дурту хире узадып шыдааныл?»

6:19 У. ч. 23:4; 1 Тим. 3:3; 6:9; Евр. 13:5 || Иак. 5:2-3 6:20 Мф. 19:21; 1 Пет. 1:4 6:24 Лк. 16:13 6:25 Флп. 4:6; 1 Пет. 5:7 6:26 Мф. 10:31; 12:12 6:29 3 Хаан. 10:4-7 6:30 Мф. 8:26; 14:31; 16:8 6:33 Ыд. ыр. 36:4 7:1 Рим. 14:10; 1 Кор. 4:5; Иак. 4:12; 5:9 7:2 Мк. 4:24; Рим. 2:1 7:6 Мф. 15:26

**Дилениңер, дилеңер,
эжикти соктаңар**
(Лк. 11:9-13)

⁷ «Дилениңер, Бурган силерге бээр; дилеңер, тып аар силер; эжикти соктаңар, Бурган силерге ажыдып бээр. ⁸ Диленген кижги бүрүзү алыр, дилээн кижги бүрүзү тып алыр, соктаан кижги бүрүзүңге ажыдып бээр.

⁹ Оглу хлеб айтырарга, силерниң араңардан кым олче даш сунарыл? ¹⁰ А балык айтырарга, кым чылан сунуп чыдарыл? ¹¹ Бузуттут-бак-даа тургаш, ажы-төлүңерге буянынг белек берип билир болзунарза, дээрде Адаңар Оон диленген улуска кай хыре эки чүүлдерни бербес деп!

¹² Ынчангаш силерге улус кандыг хамаарылгалыг боорун күзээр-дир силер, боттарыңар база улуска шак ыңдыг хамаарылгалыг болунар. Моисейниң хоюлузунун база медээчилерниң өөредииниң алыс утказы мында болдур ийин».

Тар эжик
(Лк. 13:24)

¹³ «Тар эжик дамчыштыр кириңер, чүге дээрге өлүм эжи алгы, а ынаар чедире бээр орук делгем, хөй улус ол орук-биле бар чыдар. ¹⁴ Ынчалза-даа мөңгө амьдыралдын эжи тар, а ынаар чедире бээр орук кызаа, ону тып чедип кээр улус эвээш».

**Улусту кылган ажылының
үре-түңнелинден билип аар**
(Лк. 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ «Меге медээчилерден кичээниңер. Олар силерге хөй кежи эштип алган чедип кээр, а херек кырында араатан бөрүлөр боор. ¹⁶ Оларны кылган ажылының үре-түңнелинден танып аар силер. Харагандан виноград чимизи азы тениг оотпактан фиға чимизи чыыр ийикпе? ¹⁷ Шак ынчаар эки ыяш чаагай чимис бээр, а багай ыяш багай чимис бээр. ¹⁸ Эки ыяш багай чимис берип шыдавас, а багай ыяш эки чимис берип шыдавас. ¹⁹ Эки чимис бербестээн ыяштарны кескеш, отче киир октаптар. ²⁰ Ынчангаш

ыңдыг улусту кылган ажылының үре-түңнелинден танып аар силер.

²¹ Мени: «Дээрги! Дээрги!» — деп турар кижги болган-на Дээрниң Чагыргазынче кирип шыдавас, а чүгле Мээн Дээрде Адамның күзел-соруун күүседип чоруур кижги кирер. ²² Шииткел хүнүнде Меңээ хөй улус: «Дээрги! Дээрги! Силерниң адынардан суртаалдавайн келдивис бе? Силерниң адынар-биле буктарны үндүр сывыртавайн турдувус бе?». Силерниң адынар-биле дыка хөй кайгамчык чүүлдерни кылбадывас бе? — дижи бээр. ²³ Мен ынчан оларга үзе сөглээр мен: «Мен силерни кажан-даа билбес чордум. *Бачыт үлгедикчилери, Менден ыраңар!»*»

Ийи аңгы бажың таваа
(Лк. 6:47-49)

²⁴ «Ынчангаш Мээн бо сөстөримиңи дыңнап турар база херек кырында сагып чоруур кижги бүрүзү бодунун бажынын даш кырынга тудуп алган угаанныг кижиге дөмей. ²⁵ Чаъс кудуп, хемнер дажып, хат-шуурган киткээш, бажынын хөме тавараан. А ол бузулбаан, чүге дээрге оон таваан дашта салган-дыр. ²⁶ Ынчаарга Мээн сөстөримиңи дыңнап турар, ынчалза-даа херек кырында сагывас кижги бүрүзү бодунун бажынын элезин кырынга туткан сээден кижиге дөмей. ²⁷ Чаъс кудуп, хемнер дажып, хат-шуурган киткээш, бажынын хөме тавараан. А бажын коргунчук дааш-биле буступ кээп дүшкен».

²⁸ Иисус ол чугаазын доозуптарга, чыылган чон Оон берген өөредииң кайгап ханмаан. ²⁹ Чүге дээрге Ол улусту ном-хоойлуу тайылбырлакчызы ышкаш эвес, а эрге-чагырга ээлээн кижги ышкаш өөредип турган.

Кежи аарыг кижини экирткени
(Мк. 1:40-45; Лк. 5:12-16)

8 ¹ Иисус дагдан бадып кээрге, эндерик хөй чон Ону эдериپ чорупкан. ² Аңаа кежи аарыг кижги чедип келгеш, Оон мурнунга дискек кырынга олура дүшкеш: «Дээрги! Күзээр-ле болзунарза, мени арыглап каап шыдаар силер» — дээн.

⁷⁻⁸ У. ч. 8:17; Мф. 18:19; 21:22; Мк. 11:24; Ин. 14:13-14; 1 Ин. 3:22; 5:14 ⁷⁻¹¹ Э. д. 6:5; Мф. 12:34 ⁷⁻¹² Лк. 6:31 || Мф. 22:40; Гал. 5:14 ⁷⁻¹⁴ Бл. ыр. 15:11 ⁷⁻¹⁵ Б. х. к. 13:1-3; Иер. 14:14; 23:16; Мф. 24:11; Мк. 13:22; Аж.-ч. 13:6; 2 Пет. 2:1; 1 Ин. 4:1 || Аж.-ч. 20:29 ⁷⁻¹⁶ Иак. 2:18 ⁷⁻¹⁷ Мф. 12:33-35 ⁷⁻¹⁹ Мф. 3:10 ⁷⁻²¹ Ос. 8:2 ⁷⁻²² Мф. 25:11; Лк. 6:46; Ин. 13:13 || Мк. 9:38; Лк. 9:49 ⁷⁻²³ Бл. ыр. 6:9; Мф. 25:41 ⁷⁻²⁷ У. ч. 10:25 ⁷⁻²⁹ Мк. 1:22; Лк. 4:32 ⁸⁻² Лев. 13:3; Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 2 Чыл. 26:20 || Мк. 9:22

³ Иисус холун сунуп, ол кижиге дээс-кеш, мынча дээн: «Күзеп тур мен, арыг-ланы бер!» Кеш аарыы дораан-на ол кижиден сойлу берген. ⁴ Иисус ынгчан аңаа мынча дээн: «Дыңна, бо дугайында кым-га-даа чугаалава. Бурганның бараалгак-чызынга барып көстүп каг. Ооң соон-да Моисейниң хоойлузунда айтыканын ёзугаар Бурганга өргүлдөн кыл. Сен ол өргүлүң-биле экирээнниң улуска хере-чилеп көргүскөн боор сен».

Чүс шериг баштыңың чалчазын экирткени
(Лк. 7:1-10)

⁵ Иисус Капернаумга чедип кээрге, чүс шериг баштыңы Аңаа чоокшулап келгеш, дуза дилээн. ⁶ Ол мынча дээн: «Дээрги, мээң бир чалчам бажыңым-да чартыктааш, аажок хинчектенип чы-дыр».

⁷ Иисус аңаа: «Мен ам баргаш, ону экиртип каар мен» — деп харыылаан.

⁸ Чүс шериг баштыңы мынча дээн: «Дээрги, бажыңымнын эргинин Силер-ге артадырынга төлөп чок кижидир мен. Чүгле дужаап көрүңер: мээң чалчам ыг-чан экирий бээр. ⁹ Мен бодум чагырга адаанда кижидир мен, бодумнуң ча-гырган шериглерим база бар. Оларның бирээзинге „Бар“ дээримге, бар чыдар; өскөзінге „Бээр кел“ дээримге, чедип кээр; чалчамга „Мону кыл“ дээримге, кылып каар болгай».

¹⁰ Иисус ындыг чугаа дыңнааш, кай-гай берип, Ону эдерип чораан улуска мынча дээн: «Израиль чондан кымда-даа мындыг улуг бүзүрел барын көрбээ-нимни чугаалавас аргам чок-тур!» ¹¹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: чөөн база барыын чүкте чурттардан келген хөй улус* Дээрниң Чагыргазынга Авраам, Исаак болгаш Иаков олар-биле кады дойлаар олуттарны ээлептер. ¹² А Дээрниң Чагыргазын салгаар ужурлуг турган улус дүмбөй караңгыже үндүр сы-выртадып аар. Аңаа чүгле ыы-сыы бол-гаш диштер кыжыраажы дыңналыр».

¹³ Иисус оон чүс шериг баштыңыңга: «Чана бер. Бүгү чүве сээң бүзүрелиң ёзу-

гаар болур» — дээн. Чүс шериг баштың-ының чалчазы ол дораан экирий берген.

Иисустуң хөй улусту экирткени
(Мк. 1:29-34; Лк. 4:38-41)

¹⁴ Иисус Пётрнуң бажыңыңга кел-геш, оон кат-иези халыын аарыгдан изип-хып чыдарын көрүп каан. ¹⁵ Ол чыт-кан херээжен кижиниң холунга дээптер-ге, эьдиниң изии дораан чавырлы берген. Экирэн кижип туруп келгеш, Иисуска бараан болуп эгелээн.

¹⁶ Кежээ дүшкенде, Аңаа хөй бук-шуураан улус эккелгеннер. Ол Боду-нуң сөзү-биле буктарны үндүр сывыр-тааш, хамык аарыг улусту экиртип каан. ¹⁷ Исайя медээзини дамчыштыр: «*Ол бистиң човалаңывысты Боду чүктөп, бистиң аарыгларывысты ап алды*» — деп медег-леттинген сөстөр ыңчаар боттанганы ол.

Иисусту эдерери берге
(Лк. 9:57-62)

¹⁸ Ону долгандыр турар мөөң чонну көрүп кааш, Иисус өөреникчилеринге хөлдүң ол чарыынче эжиндирип кеже бээрин дужааган. ¹⁹ Аңаа бир ном-хоойлу тайылбырлакчызы чедип келгеш: «Баш-кы, кайнаар-даа баар болзунарза, Силер-ни эдерер мен» — дээн.

²⁰ Иисус: «Дилгилер үнгүрлүг болур, дээрниң куштары уялыг болур, а Кижип амытан Оглунга кум кыннып аар чер безин тывылбас-тыр» — деп харыылаан.

²¹ Ооң өске өөреникчизи Аңаа: «Дээрги! Баштай ачамны барып хөөр-жүдүп каарын чөпшээрөңер» — дээн.

²² А Иисус аңаа мынча деп харыы-лаан: «Мени эдер! Өлүглөр боттарының өлүг кижилерин хөөржүдүп тургай аан».

Иисустуң шуурганны томаартканы
(Мк. 4:35-41; Лк. 8:22-25)

²³ Иисус хемеже олуттарга, өөре-никчилери Ону эдерип олутрупкан. ²⁴ Хе-нертен хөлге күштүг шуурган эгелеп, чалгыглар хемени хөме шаап эгелээн. А Иисус удуп чыткан. ²⁵ Өөреникчи-лери Оон чанынга келгеш, Ону оттуруп-каш: «Дээрги! Бисти камгалаңар, дүжүп

* 8:11 Делегейниң бүгү чоннарын ыңча деп турар. Ол үениң еврейлериниң хөй кезиниң бо-далы-биле, өске чоннар улузу Бурганның камгалалын ап шыдавас турган.

8:4 Мф. 9:30; 17:9; Мк. 1:34 || Лев. 14:1-32; Лк. 17:14 8:8 Ыд. ыр. 106:20 8:10 Аж.-ч. 10:2
8:11 Лк. 13:29; 16:23; Эф. 3:6 8:12 Мф. 13:42; 22:13; 22:30; 24:51; 25:13; Лк. 13:28 8:13 Мф. 9:29 ||
Ин. 4:53 8:14 1 Кор. 9:5 8:15 Мк. 5:41; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 8:17 Иса. 53:4 8:18 Мк. 4:35; Лк. 8:22

өлдүвүс-ле!» — деп алгыржы бергеннер.
²⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Биче бүзүрелдиглер, чүге ындыг кортук силер?» Ол оон туруп келгеш, хат биле сугну томаарыыр кылдыр чагырарга, шуут-ла ыржым-шыпшың апарган. ²⁷ Улус кайгаанындан айын тыппайн турган: «Хат биле суг безин Аңаа чагыртып турар, бо чүү адам Кижил?»

Букшуураан ийи кижини экирткени
 (Мк. 5:1-20; Лк. 8:26-39)

²⁸ Иисус хөлдүн ол чарыгында Гадара* черинче кежип кээрге, чевег-куйлардан Аңаа уткуй букшуураан ийи кижиле келген. Олар аажок айылдыг боорга, кым-даа ол оруктап чоруурундан сестир турган. ²⁹ «Бурганның Оглу, Силерге бистен чүү херегил? — деп, олар алгыржып үнгөн. — Силер бисти доктааткан хуусаа бетинде хинчектээр дээш бээр келдинер бе?»

³⁰ Олардан ыракта бир кодан хаван одарлап чораан. ³¹ Буктар Ииустан дилеп, эрежиңг эгелзэннер: «Бисти бо улустан үндүр сывырар болзунарза, кодан хаванче чорудуп көрүңер!»

³² Иисус оларга: «Барыңар!» — дээн. Буктар улустан үнгөш, хаваннарже кире бергеннер. Ол дораан кодан хаван чүмүбиле кадыр элден хөлчө шурай бергеш, дүжүп өлүп калган. ³³ Хаван кадарчылары дезип ыңай болган. Олар хоорайга баргаш, болган бүгү чүүлдү, букшуурааннар-биле чүү болганын база, чугаалап четкеннер. ³⁴ Хоорайжылар ыңчан дөгези Иисуска уткуй үнүп келгеннер. Ону көрүп кааш, оларның чурттаан черинден чоруй баарын Оон дилеп эгелзэннер.

Чартыктаан кижиниң бачыттарын өршээдени
 (Мк. 2:1-12; Лк. 5:17-26)

9 ¹ Иисус хөлдүн ол чарыынче хемелиг эжиндирип кеже бергеш, Бодун чурттаан хоорайынче эеп келген.*
² Ынчан элзэн каш кижиле Аңаа боттарының чартыктаан эжин дөжээнин кырынга көдүрүп эккелген. Иисус оларның

бүзүрелин көргөш, чартыктаан кижиге: «Дидим бол, оглум! Бачыттарың өршээтинген-дир» — дээн.

³ Ынчан ном-хоойлу тайылбырлакчыларының чамдыызы иштинде мынча деп боодаң: «Бо кижиле Бурганны домарчылап тур!»

⁴ Иисус оларның бодалдарын билер болгаш, мынча дээн: «Силерниң чүректеринерде чүге ындыг бак сагыш барыл?

⁵ Чүү беленил? „Бачыттарың өршээтинген-дир“ — дээрли бе азы: „Туруп келгеш, чорувут“ — дээрли бе? ⁶ Ынчаарга Кижиле амытан Оглу чер кырынга бачыттарың өршээр эргелиг дээрзин билип алыңар...» — Иисус ынчан чартыктаан кижиге мынча дээн: «Туруп келгеш, дөжээниң алгаш, бажыңынче чорувут».

⁷ Ол кижиле туруп келгеш, бажыңынче чорупкан. ⁸ Чыылган чон ону көргөш, коргуп-сүртөп, ындыг эрге-чагырганы кижиле амытанга хайырлаан Бурганны алдаржыдып турган.

Иисустун Матфей Левийни кый дээни
 (Мк. 2:13-17; Лк. 5:27-32)

⁹ Иисус ол черден ыңай чорупкаш, Матфей дээр кижини көрүп каан. Ол кижиле үндүрүт хавырар черинге бодунун ажилын кылып олурган. Иисус аңаа: «Мени эдерип чорувут» — деп чугаалаан. Матфей туруп келгеш, Ону эдерип чорупкан.

¹⁰ Оон соонда Иисус бир-ле катап Матфейниң бажыңынга чеменип олурда, аңаа хөй үндүрүт хавырыкчылары база өске-даа бачыттыг кижилер чыгылып келген. Олар Иисус болгаш Оон өөреникчилери-биле кады чеменигеннер. ¹¹ Фарисейлер ону көргөш, Иисустун өөреникчилеринден: «Силерниң Башкынар чүге үндүрүт хавырыкчылары-биле база бачыттыг улус-биле кады чеменип олурарыл?» — деп айтырганнар.

¹² Ону дыңнап кааш, Иисус мынча дээн: «Эмчи кадык эвес, а аарыг улуска херек болгай. ¹³ Баргаш: „Өргүлдү эвес, а энерелдиг бооруңарны күзеп тур мен“ — дээн сөстөрнин утказын билип алыңар.

* 8:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Гадара» эвес, а «Гераса» азы «Гергеса» деп бижээн. Гадара хоорай Он-хоорайның составынче кирип турган. * 9:1 Капернаум хоорайны ыңча деп турары ылап болгу дег.

8:26 Мф. 6:30 || Ыд. ыр. 64:8; 88:10; 103:7; 106:29 8:29 Мк. 1:23-24; Лк. 4:34 8:34 Лк. 5:8; Аж.-ч. 16:39 9:1 Мф. 4:13 9:2 Мк. 6:52 || Мф. 8:10; Мк. 10:52 || Лк. 7:48 9:3 Лев. 24:16; Мф. 26:65; Ин. 10:33 9:11 Мф. 11:19; Лк. 15:2 9:13 Ос. 6:6 || Лк. 15:7 || 1 Тим. 1:15

Мен бо делегейге „Актып, бачыт чок бис“ дээр улусту эвес, а бачыттыг улусту кый дээр дээш келген мен!»

Шээрленирниц дугайында
(Мк. 2:18-22; Лк. 5:33-39)

¹⁴ Ооң соонда Иисуса Иоаннын өөреникчилери келгеш: «Чүге бис база фарисейлер үргүлчү шээрленир улус бис, а Силерниц өөреникчилеринер чүге шуут ынчанмазыл?» — деп айтыр-ыг салганнар. ¹⁵ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Күдээ оол олар-биле кады турар шагда, куда дюонга ооң эштери оолдар кудараар деп бе? Ынчалза-даа күдээ оолду олардан чарып аппаар хүннер чедип кээр, чогуу-на ынчан олар шээрлени бээр.

¹⁶ Кым-даа эрги хепке чаа пөстен чамашкы салбас, ынчаар болза, чамашкы эрги пөстү чырылдыр тыргыштар, а ойбак оон-даа улуг аппаар. ¹⁷ Кым-даа чаа дүшкен араганы эрги көгээржикче кутпас. Ынчаар болза, чаа арага көгээржикти деже тептер, ынчан арага-даа төктүп каар, көгээржик-даа сандан үнер. Чаа араганы чаа көгээржикче кудар херек, ынчан арага-даа, көгээржик-даа бүдүн-бүрүн артар».

Дарганың уруун дургискени,
аарыг херээжен кижини экирткени
(Мк. 5:21-43; Лк. 8:40-56)

¹⁸ Иисус олар-биле чугаалажып турда, Аңаа бир дарга кижиче чедип келгеш, дискек кырынга олуруп, мөгейгеш: «Мээң уруум өлүрүнүң кырында тур, ынчалза-даа Силер чедип келгеш, холунарны аңаа дегзип көрүңер — ол дигит артар» — дээн. ¹⁹ Иисус өөреникчилери-биле кады ону эдерип чорупкан.

²⁰ Хенертен он ийи чыл дургузунда ханы төктүп аараан херээжен кижиче Иисустуң артындан чедип келгеш, Ооң хевиниң ужунга дээй каапкан*. ²¹ Ол иштинде: «Ооң оода-ла хевинге дээпсимзе, экирий бээр боор мен» — деп бодаан.

²² Иисус эргилгеш, ону көрүп кааш: «Кызым, дидим бол! Бүзүрелиң сени экир-тип, камгалап кагды» — дээн. Шак ол өйдөн бээр демги херээжен кадык апарган.

²³ Иисус дарганың бажыңынче кирип келгеш, шоор ойнакчыларын* база аймап-хөлзээн чонну көрүп каан. ²⁴ Ол: «Үнүп чорунар! Бо уруг өлбээн, а удуп чыдар кижиче ышкажыл» — дээн. Ынчаарга улус Ону кочулап эгелээн.

²⁵ Хамык улусту албадап үндүрүптерге, Иисус уругтун өрээлинче киргеш, ооң холундан тудуп аарга, ол туруп келген.

²⁶ Болган чүүл дугайында дамчыыр чугаа ук черни бир кылдыр тарай берген.

Ийи согур кижини,
үнү чок кижини экирткени

²⁷ Иисус оортан чоруптарга, ийи согур кижиче Ону эдерип: «Давидтиң Оглу, бисти кээргеп көрүңер!» — деп кыйгырып чораан.

²⁸ Иисус бажыңче кире бээрге, согурлар Аңаа чоокшулап келген. Ол: «Силерге Мээң дузалап шыдаарымга бүзүрөп тур силер бе?» — деп айтырган.

Согурлар: «Ийе, Дээрги!» — деп харыылааннар.

²⁹ Иисус ынчан оларның карактары-ныга деггеш: «Бүзүрелиңер аайы-биле ынчалдыр болгай аан» — дээн. ³⁰ Ол-ла дораан оларның карактары көре берген. А Иисус оларга: «Кым-даа Мени кымыл дээрзин билбес болзун» — деп аажок шыңгыс чагып каан. ³¹ Ынчалза-даа ол ийи кижиче чоруй баргаш, Ооң дугайында чугааны чоок-кавыга тарадыпкан.

³² Олар оон чаа-ла чоруп турда, кезек улус Иисуска букшуураан, үнү чок кижиче эккелген. ³³ Букту үндүр сывырыптары билек, үнү чок кижиче чугааланып эгелээн. Улус кайгап-харап: «Израильге мындыг чүвени улус кажан-даа көрбээн!» — дижип турган. ³⁴ А фарисейлер: «Иисус буктарны оларның ноанынын күжү-биле үндүр сывырып турар-дыр» — деп турганнар.

* 9:20 Моисейниң хоойлузун ёзуугаар, ханы төктүп аараан херээжен кижиче арыг эвес болуп, кымга-даа дээр эргези чок турган (Лев. 15:25 көр). * 9:23 Ол үениң иудейлери хөөржүдүлгө ёзууалын шоорга ойнап үдээр чаңчылдыг турган хире.

9:14 Мф. 11:2; 14:12; Лк. 11:1; Ин. 1:35 || Лк. 18:12 9:15 Мф. 25:1-13; Ин. 3:29; Ажыл. 19:7; 21:2 || Мк. 14:7; Лк. 17:22; Ин. 16:20 9:21 Мк. 3:10 9:22 Мк. 10:52; Лк. 7:50; Эф. 2:8 9:24 Ин. 11:11 9:25 Аж.-ч. 9:40 || Мк. 1:31; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 9:27 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 22:42; Лк. 1:32 || Мф. 20:29-34 9:29 Мф. 8:13 9:30 Мф. 8:4; 12:16; 17:9; Мк. 1:44 9:31 Мк. 1:45; 7:36 9:34 Мф. 10:25; 12:24

Кадарчы чок хойлар

³⁵ Иисус бүгү хоорайларны, суурларны эргий кезип, синагогаларга улусту өөредип, Дээрний Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап база кандыг-даа аарыг-аржыктан экиртип чораан.

³⁶ Чыылган мөөң чонну көргөш, Иисус улусту кээргей берген, чүгө дээрге олар, кадарчызы чок хойлар дег, канчаар-даа харык чок база могап-турупкан болганнар. ³⁷ Ол өөреникчилеринге мынча дээн: «Ажаар дүжүт хөй, а ажылдаар улус эвээш-тир. ³⁸ Ынчангаш дүжүт ажаалдазынын Ээзинден дилеңер: Ол шөлдер-же ажылдаар улустан ам-даа чорутсун».

Иисустуң он ийи элчинни шилип алганы

(Мк. 3:13-19; 6:7-13;

Лк. 6:12-16; 9:1-6; 10:1-12)

10 ¹ Иисус Бодунуң эң чоок он ийи өөреникчизин чыып алгаш, оларга буктарны үндүр сывырар база кандыг-даа аарыг-аржыктан экиртир эрге-күштү берген. ² Он ийи элчинин аттары бо-дур: оларның баштайгызы боор Пётр деп адаткан Симон биле ооң дунмазы Андрей, Зеведейниң оглу Иаков биле ооң дунмазы Иоанн, ³ Филипп биле Варфоломей, Фома биле үндүрүт хавырыкчызы Матфей, Алфейниң оглу Иаков биле Фаддей*, ⁴ Симон Кананит* биле сөөлүндө барып Христосту садыпкан Иуда Искариот.

⁵ Иисус он ийи элчинин чорудуп тура, мындыг айтыгышкын берген: «Өске чоннар улузунче-даа, Самарияның хоорайларынче-даа барбанар. ⁶ Хамыктын мурнунда израиль чоннуң азып читкен хойлар дег улузунче барынар. ⁷ Баргаш: „Дээрний Чагыргазы чоокшулап келгендир!“ — деп суртаалданар. ⁸ Аарыг улусту экиртинер, өлүглерни катап диргизинер,

кеш аарыглыг улусту арыгланар, буктарны үндүр сывыртаңар. Халаска алган силер — халаска беринер. ⁹ Орукче үнерде, бодуңарга алдын, мөңгүн, чөс чоостар албанар. ¹⁰ Орукче үнерде, диленир хап-сава-даа, солуттунар хөп-даа, кедер идик-даа, даянгыш-даа албанар, чүгө дээрге ажылдаан киж и амыдыраар аш-чеминге төлөптиг боор.

¹¹ Кандыг-бир хоорайга азы суурга чедип келгеш, ында төлөптиг кым барын билип алгаш, чоргужеге чедир ооң бажыңыга турунар. ¹² Ол бажыңче кирип келгеш, ээлерин мендилеңер*. ¹³ Олар силернин мендинерге төлөптиг болза, күзүүн амыр-тайбыңыңар орта артып калзын, а төлөптиг эвес болза, аңаа күзүүн амыр-тайбыңыңар чогуп бүтпезин. ¹⁴ А кандыг-бир киж и силерни хүлээп албас база сөзүңерни дыңнаvas болза, ол бажыңдан азы хоорайдан чоруп тура, бодуңарда довуракты-даа кактап кааптыңар.* ¹⁵ Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: ол хоорайга көөрдө, Содом биле Гоморрага безин шийткел хүнүндө өршээл улуг боор».

Истеп сүрүүшкүннөр дугайында сагындырыг

(Мк. 13:9-13; Лк. 12:2-12; 21:12-17)

¹⁶ «Дыңнаңар, Мен силерни кокайлар аразынче хураганнарны дег чорудуп тур мен. Ынчангаш чыланнар дег кажар, көгө-бугалар дег кем чок болунар. ¹⁷ Улустан кичээниңер. Олар силерни шиидери биле дээди Чөвүлелдерге хүлээдип, синагогаларга эриидей бээр.* ¹⁸ Мен дээш силерни чагырыкчылар болгаш хааннар мурнунга эккеп тургузуптар, ынчан оларга база өске чоннар улузунга Мээң дугайында херечилээр силер. ¹⁹ Олар силерни эккээрге, чүнү база канчаар чугаалаарыл деп сагыш чованаңар. Чүнү чугаалаарыңар

* ^{10:3} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Фаддей» эвес, а «Фаддей деп адаткан Леввей» деп бижээн. * ^{10:4} Кананит — арамей дылдан укталган бо сөс Кана хоорайның адынга дүшпөс, а «Төрөөн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг бооп чадавас (Лк. 6:15 көр). * ^{10:12} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домакка «„Бо бажыңга амыр-тайбың доктаазың!“ — деп чугаалаңар» деп немээн (Лк. 10:5 көр). * ^{10:14} Еврейлер даштыкыдан эеп кээп тура, оларнын хеви биле идиңге чыпшыгнан довуракты кактап кааптар турган. Ооң-биле олар өске чоннар улузунун багындан арыгланып ап турарын көргүзерлери ол. * ^{10:17} Тус чер судтары хоорай бүрүзүлөсү синагогаларга турган, аңаа баштыңнар шийткөкчилер болур. Иудей бүзүрелден ойталаан улусту үжөн тос катап хаак-биле эриидеп, кезедир турган.

^{9:36} Мк. 8:2 || Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5; Зах. 10:2; Мк. 6:34 ^{9:38} Лк. 10:2; Ин. 4:35

^{10:6} Ыд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Иер. 50:6; Зах. 10:2; Мф. 15:24; 1 Пет. 2:25 ^{10:7} Мф. 3:2; 4:17

^{10:8} Лев. 13:3; Мф. 8:2 || Аж.-ч. 20:35 ^{10:10} 1 Тим. 5:18 ^{10:14} Аж.-ч. 13:51 ^{10:15} Э. д. 18:20; 19:24; Иер. 23:14; Иез. 16:48 ^{10:16} Лк. 10:3 || Э. д. 3:1 ^{10:18} Аж.-ч. 17:6; 18:12; 24:1; 25:6 || Ыд. ыр. 118:46

силерге ол шакта илерей бээр. ²⁰ Чүге дээрге силер эвес, а Адаңарнын Сүлдези силерни дамчыштыр чугаалай бээр.

²¹ Акызы дуңмазын, ачазы ажы-төлүн өлүрери-биле бериптер. Ажы-төлү база ада-иезинге удур тура халааш, оларны өлүрери-биле бериптер. ²² Хамык улус Мен дээш силерни көрбестей бээр. Ынчалза-даа эчизинге чедир шыдашкан кижиге камгалаалды алыр. ²³ Силерни бир хоорайга истеп сүрө берзе, өскезинче дептиңер. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: Израильдин хамык хоорайларын эргий кезип четтикпээнинерде-ле, Кижиге амытан Оглу чедип кээр.

²⁴ Өөреникчи башкызындан бедивес, а чалча Дээргизинден бедивес. ²⁵ Өөреникчи башкызынга деннешсе, сеткили ханар, а чалча Дээргизинге деңнешсе, сеткили ханар. Бажың ээзин буктарның чагырыкчызы Веелзевул деп адаар болза, ооң өг-бүлезиниң улузун оон-даа дора кылдыр адавас бе?

²⁶ Ынчангаш олардан кортпаңар. Көстү бербес хире чажыт чүү-даа чок база илерей бербес хире бүдүү чүү-даа чок. ²⁷ Мээн силерге караңгыда чугаалаан чүвемни хуннун чырында чугаалаанар, силерниң кулааңарга сымраңган чүвемни шупту улуска дыңналдыр медеглөнер. ²⁸ Кижилерден кортпаңар: олар мага-ботту өлүрзе-даа, сеткилинерни өлүрүп шыдавас. Сеткилинерни-даа, мага-бодунары-даа тамыже киир октааш, узуткап шыдаар Бургандан коргунар.

²⁹ Ийи бора-хөкпешти бир чес чоос-биле садып албас ийикпе? Ындыг-даа болза, Адаңарнын күзел-соруу чокта, оларның чаңгызы-даа черже кээп дүшпес. ³⁰ А силерниң бажыңар дүгүн безин санап каан болдур ийин! ³¹ Ынчангаш кортпаңар: силер эндерик хөй бора-хөкпештен үнелиг силер!

³² Мени улус мурнунга ажы-биле хүлээп көөр кижиге бүрүзүн Мен база

Дээрде Адамның мурнунга хүлээп көөр мен. ³³ А Менден улус мурнунга ойталаар кижиден Мен база Дээрде Адамның мурнунга ойталаар мен.

Христоска бүрүн шынчы болуңар
(Лк. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ «Мени бо делегейже амыр-тайбың эккээр дээш келген деп бодаванар. Амыр-тайбың эвес, а аңгылажык хылыжы эккээр дээш келген мен. ³⁵ Мен оглун ачазындан, уруун авазындан, кеннин кунчуундан аңгылаар дээш келген мен.

³⁶ Кижиге өг-бүлезиниң улузундан өжээниң дайзыннар турбас анаар.

³⁷ Ава-ачазыңга Менден артык ынак кижиге Менээ таарышпас. Оглу-кызыңга Менден артык ынак кижиге Менээ таарышпас. ³⁸ Бодунуң шаажылап ыяжын чүктөвес база Мени эдерип чорбас кижиге Менээ таарышпас.* ³⁹ Бодунуң амы-тынын камгалап алыксаан кижиге амы-тынын ышкынып алыр. Ынчаарга амы-тынын Мен дээш ышкынар кижиге амы-тынын тып алыр.

⁴⁰ Силерни хүлээп аар кижиге Мени хүлээп ап турары ол, а Мени хүлээп аар кижиге Мени айбылап чоруткан Адамны хүлээп ап турары ол. ⁴¹ Бурганның медээчизин, медээчи-дир сен дээш, хүлээп аар кижиге медээчи кижиниң дег шаңнал алыр. А чөптүг-шынның кижини, чөптүг-шынның-дыр сен дээш, хүлээп аар кижиге оон алыры дег шаңнал алыр. ⁴² Бо ынай, кошкак улустуң бирээзинге, Мээн өөреникчим болганы дээш, аяк ишти-даа соок суг кудуп бээр кижиге бар болза, ол бодунуң шаңналын канчап-даа чидирбес дээрзин силерге чугаалап тур мен».

Иоанн Медеглекчиниң дугайында
(Лк. 7:18-35)

11 ¹ Бодунуң он ийи өөреникчизинге суртаалдап дооскаш, Иисус Галилеяның хоорайларынга улусту өөредире-биле

* 10:38 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шииттирген кижиге белдир-ыяштың доора ооргазын шаажылап черинче боду чүктөп чедире бээр. Мында оюскан утка-биле: Христостун өөреникчизи бодунун бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмге белен болур ужурулуг.

10:20 У. ч. 16:1 10:21 Мф. 24:10 10:22 Мф. 24:9; Ин. 15:18 || Иак. 5:11; Гал. 6:9; Ажыд. 2:10 10:23 Аж.-ч. 8:1; 14:6 10:24 Лк. 6:40; Ин. 13:16 10:25 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 12:24 10:26 Мк. 4:21; Лк. 8:17; 12:2 10:28 Ыд. ыр. 55:5; 117:6; У. ч. 29:25; Иса. 51:7, 12 10:31 Мф. 6:26; 12:12 10:32 Рим. 10:9; Ажыд. 3:5 10:33 Мф. 25:12; 1 Ин. 2:23; 2 Тим. 2:12 10:34 Аж.-ч. 14:4 10:35-36 Мих. 7:6 10:38 Мф. 16:24-25; Мк. 8:34-35; Лк. 9:23 10:39 Ин. 12:25 10:40 Мф. 25:40; Лк. 10:16; Ин. 12:44; 13:20; Гал. 4:14 10:41 3 Хаан. 17:10-15; 4 Хаан. 4:8 10:42 Мк. 9:41; Евр. 6:10

база суртаалдаары-биле улаштыр чорупкан.

²⁻³ Кара-бажынга чыткан Иоанн Христостун кандыг ажыл-херек кылып турарын дыңнааш, Олче бодунун өөреникчилерин*: «Чедип кээр ужурулуг Кижиги Силер силер бе азы өскөзүн ма-наар бис бе?» — деп айтырары-биле чо-рудупкан.

⁴ Иисус оларга мынча деп хары-лаан: «Көрүп база дыңнап турар чүве-нерни Иоаннга дамчыдып чедиңер: ⁵ *со-гурлар каракталып*, аскактар кылаштап, кеш аарыглыглар арыгланып, *дүлейлер дыңнап, өлгөнер катат дирлип*, ядыылар-га Буянның Медээни дыңнадып турар-ын чугаалаар силер. ⁶ Меңээ бүзүрелин чидирбес кижиги амыр-чыргалдыг боор».

⁷ Иоаннның өөреникчилери чоруй баарга, Иисус чонга оон дугайында чу-гаалап эгелээн: «Эн кургаг ховуже чүнү көөр дээш барып чордуңар? Хатка чай-гаткан кулузунну бе? ⁸ Ындыг эвес бол-за, чүнү көрүп чордуңар? Каас-коя хеп-тиг кижини бе? Ынчалза-даа каас-коя хептиг улус хааннар ордуларынга чурт-таар болгай. ⁹ Чүнү көөр бис деп бода-дыңар? Бурганның медээчизин бе? Ийе, медээчини. Харын силерге чугаалап тур мен: ол — медээчиден-даа артык кижидир. ¹⁰ Бижилгеде ол дугайында Бурган-нын: «*Көр даан, Мээң төлээм Сээң мурнуң-да орукту белеткеп берзин дээш, ону Сени мурнай чорудуп тур мен*» — дээн кижизи ол-дур. ¹¹ Алыс шынны силерге чугаала-лап тур мен: чер кырынга чурттап чораан бүгү улустун аразында Иоанн Медеглек-чиден артык бедик кижиги чок. Ынчалза-даа Дээрник Чагыргазында эн чөгөнчиг кижиги оон улуг боор. ¹² Иоанн Медеглек-чинин суртаалдап эгелээн хүннеринден эгелээш, амдыгаа чедир Дээрник Чагыр-газынга удур халдаашкын чоруп келген база хөй улус Чагырганы күш-биле эже-леп алыксап турар.

¹³ Бурганның хамык медээчилери биле ыдыктыг хоойлунун номнары Ио-аннның кээр мурнунда ол бүгүнүң дугай-ында өттүр билип медеглеп турганнар*. ¹⁴ А хүлээп аар деп бодаар болзуңарза, Иоанн дээрге чедип кээр ужурулуг Илия ол-дур. ¹⁵ Дыңнаар кулаа бар кижиги дың-назын!

¹⁶ Бо салгалдың улузун Мен кым-нын-биле деңнээн? Олар базаар шө-лүңге олутуп алгаш, бир чамдыгы эс-келеринге мынча деп алгырышкан бичии уруглар олчаан-дырлар:

¹⁷ „Бис силерге лимбилеп бердивис, а силер самнавадыңар. Бис силерге кажыдал ыры ырлап бердивис, а силер ыглашпадыңар“.

¹⁸ Иоанн чедип келгеш, аыш-чем чи-вес, арага ишпес боорга, олар: „Букшуу-раан“ — дижир-дир. ¹⁹ Кижиги амытан Ог-лу чедип келгеш, чемненир, ижер боорга, олар: „Көрүңер, чазый, арагачы хей-дир, үндүрүп хавыркчылары болгаш бачыт-ка борашканнарның өңнүү-дүр“ — ди-жир-дир. А мерген угаан бодунун ажыл-херээ-биле шынзыттыңар».

Галилеяның хоорайларынга кеземче (Лк. 10:13-15)

²⁰ Оларнын аразынга дыка хөй кай-гамчык чүүлдерни кылгырга-даа, бачыт-тар үүлгедиринден ойталаваан хоорай-ларның чурттакчыларын Иисус ынчан бурууладып эгелээн:

²¹ «Хоразин, ат болур сен! Вифсаида, ат болур сен! Силерге көргүскеним дег кайгамчык чүүлдер Тир, Сидон хоорай-ларга болгулаан болза, олар шагда-ла ба-чыттарын миннип, качыгдалдың самдар хевин кедип, баштарын хүл-биле бызаар-лар ийик*. ²² Ынчангаш шииткел хүнү кээрге, силерге көөрдө, Тир биле Сидон-га безин өршээл улуг боорун чугаалап

* 11:2-3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бодунун ийи өөреникчизин» деп бижээн. * 11:13 Азы: «Бурганның хамык медээчилери биле ыдыктыг хоойлунун номнарында өттүр билген медег-леддер Иоаннче эккел чоран». * 11:21 Хоразин биле Вифсаида — Капернаумдан ырак эвесте хоорайлар. Тир биле Сидон — Эргиги Чагыр-керээде Бурганның медээчилери бо хоорайларның чурттакчыларын оларнын Бургандан ойталааны дээш ажынын сойгалап турганнар.

11:2-3 Мф. 14:3; Лк. 3:19-20; Ин. 3:24 || Ин. 4:25; 6:14; 11:27 11:5 Иса. 35:5; 61:1 11:6 Ин. 6:61; 16:1 11:7 Мф. 3:1 11:9 Мф. 14:5; 21:26 11:10 Хост. 23:20; Мал. 3:1; Мк. 1:2 11:11 Лк. 1:15 11:12 Лк. 16:16 11:14 Мал. 4:5; Мф. 17:12-13; Лк. 1:17 11:15 Ажыл. 2:7 11:18 Мф. 3:4; Лк. 1:15 11:19 Ин. 2:1; 12:2 || Мф. 9:10-11 11:21 Мк. 6:45; 8:21 || Мк. 3:7 11:22 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:2; Мф. 15:21

тур мен. ²³ Капернаум, сен база-ла дээр-ге чедир көдүрлүрүн кордадын бе? Чок, тамыже дүндөрлүп дүжөр сен! Чүгө дээр-ге сенээ көргүскеним дег кайгамчык чүүлдерни Содомга база кылган болза, ол хоорай бөгүнгө чедир турар ийик. ²⁴ Ынчангаш шииткел хүнү кээрге, сенээ көөрдө, Содомга безин өршээл улуг боорун силерге чугаалап тур мен!»

Адазы биле Оглу
(Лк. 10:21-22)

²⁵ Иисус ол өйдө мынча дээн: «Ачай, дээр биле черниң Дээргизи! Бо чүүлдерни мерген угааннылар болгаш эртем-билигилерден чажыргаш, чаштарга көргүскениң дээш Сени алдаржыдып тур мен! ²⁶ Ийе, Ачай, Сээң күзел-соруун ындыг болган.

²⁷ Бүгү чүүлдү Адам Меңээ хүлээдиң берген. Адазындан ангы кым-даа Оглуң билбес, Оглу болгаш Оглуңун ону айтып бээрин күзээн улузундан өске кым-даа Адазын база билбес».

Могап турупканнарның тамчык-дыжы

²⁸ «Могап турупкан, аар чүк чүктээн улус дөгере Менче келиңер! Мен силерге тамчык-дышты хайырлаар мен. ²⁹ Мээң чагыгларымны бодуңарга хомут дег кеткеш, Менден өөренип алыңар, Мен биче сеткилди болгаш чөпшүл чүректиң мен, ынчангаш чуртталгаңарны тамчык-дыш бүргей аптар. ³⁰ Чүгө дээрге Мээң чагыгларым хомуду чиик база Мээң чүдүрер чүгүгүм аар эвес».

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында
(Мк. 2:23-28; Лк. 6:1-5)

12 ¹ Ол үеде, амыр-дыш хүнүнде, Иисус тарып каан шөлдү таварты бар чыткан. Оон өөреникчилери аштааш, сыпта тараа баштарын үзе соккаш, ууштап чий бергеннер. ² Фарисейлер ону көргөш, Аңаа мынча дээннер: «Көрүңер! Силерниң өөреникчилериңер амыр-дыш хүнүнде

ыдыктыг хоойлунуң хораан чүвезин кылып турлар»*.

³ Иисус ынчан олардан айтырган: «Боду-даа, кады чораан өөрү-даа аштай бээрге, Давид хаанның чуну кылганын номчуваан силер бе? ⁴ Ол Бурганның өргээзинче киргеш, оон боду-даа, кады чораан улuzu-даа чип болбас, а чүгө Бурганның бараалгакчылары чиир ужурлуг ыдыктаан хлебти чипкен болгай. ⁵ Амыр-дыш хүнүнде Бурганның бараалгакчылары Бурганның өргээзинге ажилдап, оозу-биле ол хүннү сагывайн турарын, ынчалза-даа буруулуг диртпезин Моисейниң хоойлузундан номчуваан силер бе? ⁶ А мында Бурганның өргээзинден-даа артык чугула Кижиге барын чугаалап тур мен. ⁷ Бижилгеде: „Өргүлдү эвес, энерелди бооруңарны күзеп тур мен“ — дээн сөстөрнүң утказын билген болзуңарза, буруу чок улусту буруу шаппас ийик силер. ⁸ Ийе, Кижиге амытан Оглу — амыр-дыш хүнүнүң-даа Дээргизи-дир!»

Када берген холдуг кижини экирткени
(Мк. 3:1-6; Лк. 6:6-11)

⁹ Ол черден чорупкаш, Иисус демги фарисейлерниң синагогазынга кирип келген. ¹⁰ Аңаа када берген холдуг кижиге турган. Фарисейлер Иисустан: «Амыр-дыш хүнүнде улус экиртирин ыдыктыг хоойлу чөпшээрээр бе?» — деп айтырганнар. (Херек кырында олар Ону буруудадыр эвин бодап турганнар.)

¹¹ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Силерниң кайы-бирээнер хойлуг турган, а оозу амыр-дыш хүнүнде онгарже кире берген дижек. Ол баргаш, хоюн ушта тыртып албас чүве бе? ¹² А кижиге хойдан оранчок үнелиг! Ындыг болганда, амыр-дыш хүнүнде буян кылырын чөпшээрээн-дир».

¹³ Иисус оон када берген холдуг кижиге: «Холуң бээр сун» — дээн. Ол холун сунуп бээрге, оозу ол дораан, өскези дег, кадык апарган. ¹⁴ А фарисейлер үнгөш, Иисусту канчап чок кылырын сүмележи бергеннер.

* 12:1-2 Моисейниң хоойлузу аштаан кижилерге өскенин шөлүңгө тараа баштары чулуп, тараа чиирин чөпшээреп каан (Ы. х. к. 23:25). Ынчалза-даа фарисейлер Иисустуң өөреникчилеринин кылып турар чүүлүн тараа кезилдези болгаш бастырылгасы деп санаан, а ону амыр-дыш хүнүнде кылырын хоруп каан.

11:23 Иса. 14:13, 15 11:24 Иез. 16:48 11:25 Иов 37:24; Иса. 29:14 11:27 Ин. 13:3; 17:2 || Ин. 6:46; 7:29; 8:19; 10:15 11:28 Ыд. ыр. 54:23; 67:20; Ин. 7:37 11:29 Иер. 28:10-14; Ос. 10:11 || Зах. 9:9 || Иер. 6:16 11:30 1 Ин. 5:3 12:2 Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 12:3 1 Хаан. 21:1-6 12:4 Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 12:5 Сан. 28:9 12:6 Мф. 12:41 12:7 Ос. 6:6 12:10 Лк. 11:54; 20:20 12:12 Мф. 6:26; 10:31 12:13 3 Хаан. 13:6

Бурганның шилип алган Чалказы

¹⁵ Иисус ону билип кааш, оортан чоруй барган. Эндерик хөй чон Ону эдериپ чорупкан, а Ол хамык улусту экиртип каан. ¹⁶ Ынчалза-даа Иисус экирээнерге Оон дугайында улуска чугаалаарын хорууп каан. ¹⁷ Бурганның Исайа медээчини дамчыштыр мынча дээн сөстери ынчаар боттанган чүве-дир:

¹⁸ *«Мээң шилип алган Чалчам бо-дур. Мээң ханы ынак Кижим, Мээң сеткилимге кирер Кижиги — Ол-дур. Мен Ону Бодумнуң Сүлдөм-биле бүргээр мен. Ол өске чоннар улузунга чөптүг шииткелди медеглээр!»* ¹⁹ *Ол алгырбас база кырышпас, улус Оон үнүн кудумчуларга дыңнапас. ²⁰ Чөптүг шииткелди тишлелгеже эккелбээн шаанда, Ол шала сынган хыыргышты сыйбас, имистелген чырыткыны өжүрбөс. ²¹ Хамык чоннар Оон адынга идегээр».*

Иисус азы Веелзевул?
(Мк. 3:20-30; Лк. 11:14-23)

²² Оон соонда Иисуска артында согур, артында үнү чок букшуураан кижиги эккелгеннер. Иисус ону экиртип каарга, ол чугааланып база көрүп эгелээн. ²³ Улус аажок кайгап: «Бо Иисус Давидтин Оглу бооп болур бе?» — деп айтырып турган.

²⁴ Фарисейлер ону дыңнааш: «Буктарны Ол чүгле оларнын чагырыкчызы Веелзевулдун күжү-биле үндүр сывырып турар-дыр» — дээннер.

²⁵ Иисус оларнын бодалдарын билдир болгаш, мынча дээн: «Иштинден ангыланып эгелээн күрүне бүрүзү үр болбайн буураар, ангыланчып, кырышкан хоорай азы өг-бүлө бүрүзү бүдүн турбас. ²⁶ Эрлик боду эрликтиги үндүр сывырар болза, ол боду бодунга удур месилдешкени ол-дур. Оон күрүнези бүдүн туруп шыдаар бе? ²⁷ Мен Веелзевулдун күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар болзумза, силерниң өөреникчилеринерге* буктарны үндүр сывырар күштү кым берип турарыл? Ынчангаш өөреникчилеринер боттары силерни шииткей аан. ²⁸ Ынчалза-даа Мен буктар-

ны Бурганның Сүлдөзи-биле үндүр сывырып турар болзумза, Бурганның Чагыргазы силерге ылап-ла келгени ол-дур.

²⁹ Мөгө-шыырак кижини баштай хүлүп албас болза, кым оон бажыңынче кирип, эт-хөрөңгизин оорлап шыдаарыл? Чүгле хүлүп алгаш, ол оон бажыңын үптөп шыдаар.

³⁰ Мээң-биле кады эвес кижиги Мээң-биле кады чыгбас кижиги төтчөгөлөп турар.

³¹ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: улустун кандыг-даа бачыды база бак сөгленири өршээттинер, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдени бак сөглээри өршээттинмес. ³² Кижиги амытан Оглунга удур сөс сөглээн кижиги бар болза, ону өршээп болур, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдени бак сөглээр кижиги ам-даа, кажанбир шагда-даа өршээл албас.

³³ Ыяшты эки деп санаар болзунарза, оон чимизи база чаагай боор, а ыяшты ирик деп санаар болзунарза, оон чимизи база багай боор. Ыяшты чимизинден танып аар. ³⁴ Чылан саскындылары! Бузуттут-бак хиренерде, канчап буянның чүве чугаалаар силер? Кижиниң чүрээнде чүү бар болдур, ол оон аксындан үнер болгай. ³⁵ Буянның кижиги буян шыгжаан черинден буянын уштуп эккээр, а бузуттут кижиги бузут шыгжаан черинден бузудун уштуп эккээр. ³⁶ Шииткел хүнү кээрге, шупту улус эдипкен хоозун сөзү дээш харыс тутарын силерге чугаалап тур мен. ³⁷ Сөзүннү барымдаалап, сени агартыр азы шиидер».

Иона медээчининг демдээ
(Мк. 8:11-12; Лк. 11:29-32)

³⁸ Ынчан чамдык ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер Иисуска: «Башкы, Силерниң биске кандыг-бир кайгамчык демдектен көргүзеринерни күзөп тур бис» — дээннер.

³⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Бузуттут болгаш бачыттыг салгал! Бадыт-кал демдээн негезинерзе-даа, Иона медээчини дамчыштыр бергенинден өске демдек көрбөс силер. ⁴⁰ Ионаның далай

* 12:27 Азы: «Ажы-төлүнер».

12:16 Мф. 8:4; 9:30 12:17-21 Иса. 42:1-4 12:23 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 12:24 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 10:25 12:27 Мк. 9:38; Аж.-ч. 19:13 12:29 Иса. 49:24-25 12:30 Мк. 9:40 12:31 Мк. 3:29; Лк. 12:10 12:33 Мф. 7:17-20; Лк. 6:43-45 12:34 Мф. 3:7; 23:33 || Э. д. 6:5; Мф. 7:11 || Мф. 15:18; Иак. 3:6 12:35 У. ч. 12:5 12:36 У. ч. 10:19; Рим. 14:12 12:37 Мф. 5:22; Иак. 3:2-12 12:38 1 Кор. 1:22 12:39 Мф. 16:4 12:40 Иона 2:1

амытанының хырнынга үш дүн-хүннү эрт-тиргени дег, Кижн амытан Оглу база чер-ниң ханы дүвүнге үш дүн-хүн дургузун-да турар. ⁴¹ Ниневияның чурттакчылары шииткел хүнүнде бо салгалдың улузу-биле кады турупкаш, оларны бурууда-ды бээрлер, чүгө дээрге ниневийжилер Ионаның суртаалын дыңнааш, бачыдын билингеннер-дир. А ам мында Ионадан-даа артык улуг Кижн бар-дыр! ⁴² Мурнуу чүктүң кадыны Шииткел хүнүнде бо салгалдың улузу-биле кады турупкаш, оларны буруудады бээр, чүгө дээрге ол кадын Соломон хаанның мерген угаан-ныг өөредийн дыңнаар дээш, чернин өске кыдыындан кээп чораан-дыр. А ам мында Соломондан-даа артык улуг Ки-жи бар-дыр!»

Буктуң ээл кээри
(Лк. 11:24-26)

⁴³ «Бук кижиден үнө бергенде, амыр-дыш дилеп, суг чок черлерге тояап-тояап, дилээн чүвезин тышпайн баар. ⁴⁴ Ол ын-чан мынча дээр: „Каапканым эрги ба-жынымче дедир чана берейн“. Оон демги кижиге эеп келгеш, чурттап турган че-рин аштап-ширби, эди-п-чазап каанын база оон ээн турарын эскерип каар. ⁴⁵ Бук ынчан чоруткаш, бодундан-даа каржы өске чеди букту эдертип эккелгеш, ол кижиге кирип, анаа чурттай бээрлер. Ынчан ол кижиниң сөөлгү байдалы мур-нунда турганындан-даа дора апаар. Бо салгалдың бузуттуг улузу-биле база ын-дыг болур».

Иисустуң ӛзулуг өг-бүлөзи
(Мк. 3:31-35; Лк. 8:19-21)

⁴⁶ Иисус чон-биле чугаалажып турда, Оон авазы биле дунмалары* бажын даш-тынга чедип келгеннер: олар Оон-биле чугаалажыр бодаан чүве-дир. ⁴⁷ Бир ки-жи Аңаа: «Аванар биле дунмаларыңар даштын Силер-биле чугаалажыр бодап келген-дир» — дээн.

⁴⁸ А Иисус ол кижиге: «Мээң авам база ха-дунмам кымнар болур чүвөл?» — дээн. ⁴⁹ Оон Бодунун өөреникчилеринче холу-биле айыткаш, мынча дээн: «Мээң

авам база ха-дунмам бо-дур. ⁵⁰ Дээрде Ачамның күзөл-соруун күүседип чоруур кижн бүрүзү Мээң ха-дунмам база авам боор болгай».

Тараа чажыкчызының дугайында
(Мк. 4:1-9; Лк. 8:4-8)

13 ¹ Ол хүн Иисус бажындан үнгеш, хөл эрийнге барып олуруп алган. ² Ону эндерик хөй чон үглөп кээрге, Ол хемеже олуруп аар ужурга таварышкан, а хамык улус эрикке турган. ³⁻⁴ Иисус угаадыглыг чугаалар дузаны-биле оларга хөй чүве чу-гаалап берген.

«Тараа чажыкчызы тараа үрезини чажып үнүп келген — деп, Ол эгелеп ал-ган. — Чажыкчы үрезинин чажып тур-да, оон чамдыгызы орук кыдыынга кээп дүшкен — куштар ужуп келгеш, ол үре-зинни соктап чипкен. ⁵ Чамдыгызы сай-даштыг, хөрзүнү чуга черже кээп дүш-кен. Ол үрезиннер удатпайн өзүп үнүп келген, чүгө дээрге хөрзүн кылын эвес болган. ⁶ Ынчалза-даа хүн хүннеп кел-геш, өзүмнерни өрттендир чиптерге, ха-ны дазыл тыртпаанындан, олар кадып калган. ⁷ Чамдыгызы тенниг үнүшче кээп дүжерге, ол тенниг үнүш сырый өскеш, оларны боой базырышкан. ⁸ А бир чам-дыгызы үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг чер-же кээп дүшкеш, чашканындан чүс, ал-дан база үжөн дакпыр хөй дүжүт берген*. ⁹ Дыңнаар кулаа бар кижн дыңназын!»

Угаадыглыг чугааларның утказы
(Мк. 4:10-12; Лк. 8:9-10)

¹⁰ Иисустуң өөреникчилери чоок-шулап келгеш, Аңаа айтыргы салганнар: «Силер улушту чүгө угаадыглыг чугаа-лар дузаны-биле ойзуп өөредир силер?»

¹¹ Иисус мынча деп харыылаан: «Си-лерге Дээрний Чагыргазының чажыт-тарың билеп алырын хайырлаан-дыр, а оларга ону хайырлаваан-дыр. ¹² Кымда чүве барыл, анаа оон-даа хөйүнү эгээр-тинмес кылдыр бээр. А кымда чүве чо-гул, оон бар чүвезин безин хунаай бээр. ¹³ Олар көрзе-даа, эскербес, дыңназа-даа, дыңнааас база угаап билбес боорга, олар-га угаадыглыг чугаалар чугаалап турар

* 12:46 Болгү дег өске утказы мындыг: «Авазы биле акылары». * 13:8 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүгө дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор.

12:41 Рим. 2:27 || Иона 3:5 || Мф. 12:6 12:42 3 Хаан. 10:1-13 12:45 2 Пет. 2:20 12:46 Мф. 13:55; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 12:50 Ин. 15:14; Евр. 2:11 13:7 Иер. 4:3 13:9 Мф. 11:15 13:11 Мф. 19:11 13:12 У. ч. 9:9; Мф. 25:29 13:13 Иса. 42:20; Иер. 5:21

мен. ¹⁴ Исаянын дараазында өттүр билген медегелели олар-биле ынчалдыр боттанганы ол-дур:

„Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, эскербес-тир силер. ¹⁵ Бо дээрге чүректери дашталып калган, кулаан кумнап, караан хаптап алган чондур — оон башка караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик; оон башка олар Менче чедип кээр ийик, а Мен оларны экиртир ийик мен“.

¹⁶ А силерниң караанар көрүп, кулаанар дыннап турар — амыр-чыргалдыгдыр силер. ¹⁷ Силерге алыс шынын чугаалап тур мен: Бурганнын хөй медеэчилери болгаш чөптүг-шыннын улус силерниң көрүп турар чүвөнери көрүксээн-даа болза, көрбөөннер база силерниң дыңнап турар чүвөнери дыңнаксаан-даа болза, дыңнавааннар».

Чажыкчының дугайында чугааны тайылбырлааны
(Мк. 4:13-20; Лк. 8:11-15)

¹⁸ «Ынчангаш тараа чажыкчызы дугайында угаадыглыг чугааның тайылбырын дыңнанар. ¹⁹ Дээрниң Чагыргазының дугайында медээни дыңнап олурар, ону угааи албас кижилер турар болза, эрлик чедип келгеш, оон чүрээнде чашкан медээни оорлап аппаар. Орук кыдыынче чашкан үрезин ол-дур. ²⁰ А сай-даштыг черге чашкан үрезин дээрге медээни дыңнаан дораан-на, ону өөрүшкү-биле хүлээп алыр кижилер-дир. ²¹ Ынчалза-даа ол кижилер бодунда дазыл чок болгаш, турум звес боор. Оон соонда медээ ужун бергелерге азы истеп сүрүүшкүнге таваржы бээр болза, ол-ла дораан күткүттүрүп, өскээр чайгыла бээр. ²² Тенниг үнүшке чашкан үрезин дээрге медээни дыңнап турар, ынчалза-даа амгы амыдыралының ажаанзырал-човаа база байлакшыл дуурайы медээни боой базырыптарга, оон үрезини дүжүт бербес кижилер-дир. ²³ А үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг черге чашкан үрезин дээрге медээни дыңнааш, угаап шыдаар кижилер-дир. Ындыг кижилер чашканындан чүс, алдан база үжен дакпыр хөй дүжүт бээр».

Бок үнүш дугайында

²⁴ Оон Иисус оларга база бир угаадыглыг чугаа чугаалап берген: «Дээрниң Чагыргазы бо үлегерге дөмей болуп турар. Бодунун шөлүнгө эки үрезин тартып алган кижилер турган. ²⁵ Дүне, хамык улус удуп чыдырда, оон дайзыны келгеш, кызыл-тас аразынга бок үнүш тартып каапкаш, арлы берген. ²⁶ Оон кызыл-тас сыптары өзүп үнгөш, кулакталы бээрге, бок үнүштер база үнүп келген. ²⁷ Шөлдүн ээзинге чалчалары келгеш: „Дээрги! Силер шөлге эки үрезин тартыдынар чоп. Ында бок үнүш кайзын келген чоор?“ — дээннер.

²⁸ Ээзи оларга: „Бир дайзыныннын үүлгеткен херээ-дир ол“ — дээн.

Чалчалары аңаа: „Бис баргаш, бок үнүштү чулуп кааптаалы бе?“ — дээннер.

²⁹ Ол ээ кижилер: „Хей боор, бокту чулуп тура, кызыл-тасты база чулуп кааптар силер, хоржок. ³⁰ Кады өскейлер аан. Дүжүт ажаар үе кээрге, тараа кезикчилеринге мынча дээр мен: Баштай бок үнүштү кезип, чыггаш, моожалай баглааш, өрттедиптиңер, а кызыл-тасты аңмаарымче ажаап калыңар“ — деп харыылаан».

Горчица үрезини биле ажыткы дугайында
(Мк. 4:30-34; Лк. 13:18-21)

³¹ Иисус оларга улаштыр өске угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Дээрниң Чагыргазы бир кижиниң шөлүнге тартып алганы горчица үрезининге дөмей. ³² Ол хамык үрезиннерниң эң бичиизини-даа болза, өзүп үнгөш, бүгү-ле чемниг үнүштериниң эң улуу апаар. Ол ыяш дег улгады бээр, дээрниң куштары безин аңаа ужуп кээп, оон будуктарынга уя тутар».

³³ Иисус оларга база бир угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Дээрниң Чагыргазы херээжен кижиниң дыка хөй далганга холааш, бүгү далган хөй бергиге чедип булгап турары ажыткыга дөмей-дир».

³⁴ Иисус ол бүгүнү чонга угаадыглыг чугаалар дузазы-биле чугаалаан. Ол чүнү-даа тайылбырларда, угаадыглыг чугаалар чокка чугаалап көрбөөн. ³⁵ Бурганнын бир медеэчизиниң: «Аксымны угаадыглыг чугаа-биле ажыдайн, өртмөчейни чаяганындан бээр чажыт

13:14-15 Иса. 6:9-10; Ин. 12:40; Аж.-ч. 28:26-27 13:16 Лк. 10:23-24 13:17 Евр. 11:13; 1 Пет. 1:10-12 13:21 Гал. 1:6; Евр. 6:4 13:22 Мф. 6:25 || Мк. 10:23; 1 Тим. 6:10 13:23 Ин. 15:5 13:30 Мф. 3:12 13:32 Мф. 17:20; Лк. 17:6 || Иез. 17:23; 31:6; Дан. 4:9 13:33 1 Кор. 5:6; Гал. 5:9 13:35 Ыд. ыр. 77:2

чүвени медээлэйн» — дээн сөстери ынчалдыр боттанганы ол-дур.

Бок үнүш дугайында чугааны тайылбырлааны

³⁶ Иисус оон чонну тарадыпкаш, бажынче кире берген. Оон өөреникчилери Аңаа чоокшулап келгеш: «Шөлде бок үнүш дугайында угаадыглыг чугааны тайылбырлап берип көрүнөрем» — дээннер.

³⁷ Ол мынча деп харыылаан: «Эки үрезин тараан кижиги дээрге Кижиги амытан Оглу-дур. ³⁸ Шөл — бо делегей-дир, эки үрезин — Дээрнийн Чагыргазынга хамааржыр улус-тур, а бок үнүш — эрликтин улузу-дур. ³⁹ Оларны тараан дайзын — эрлик-тир. Дүжүт ажаалдазы — бо делегей-нийн төнчүзү-дур, тараа кезикчилери — дээрнийн төлээлери-дир. ⁴⁰ Бо делегейнийн төнчүзүнде база бок үнүштү бөлгөш, отка өрттедири дег болур. ⁴¹ Кижиги амытан Оглу Бодунун төлээлерин чорудуптарга, олар Оон Чагыргазындан улусту бачыгаче чыгап база бузут үүлгөдип турганнар-нын дөгөрезин аңгылай үскөш, ⁴² оттуг суугуже киир октаптарлар. Ындыг улус аңаа ыглап-сыктап, диштерин кыжырадыр. ⁴³ А чөптүг-шыннын улус Адазынын Чагыргазынга хүн дег чырыр. Дыннаар кулаа бар кижиги дынназын!»

Өске үш угаадыглыг чугаа

⁴⁴ «Дээрнийн Чагыргазы шөлде хөөп каан эртинеге дөмөй. Ону тып алган кижиги база катап чажыра хөөп кааш, аажок өөрүп чоруткаш, бодунда бар шупту чүвени садыпкаш, эртинге хөмгөн шөлдү садып алган.

⁴⁵ Дээрнийн Чагыргазы оон ыңай бо үлегерге дөмөй бооп турар. Чараш ак шуру эртинге дилээн садыгжы турган. ⁴⁶ Ол үнелиг борбак ак шуру көрүп казга, ону холга кирип алыр дээш, бодунда бар шупту чүвени барып садыптар.

⁴⁷ Дээрнийн Чагыргазы оон ыңай бо үлегерге дөмөй бооп турар. Хөлче киир кааптарга, эңмежок хөй янзы-бүрү балык туттунган четки турган. ⁴⁸ Четки до-

ла бээрге, балыкчылар ону эрикче ушта тырткаш, олургулапкаш, эки балыкты аргаан хааржакче чыып алган, а багайын үндүр октапкан. ⁴⁹ Бо делегейнийн төнчүзү кээрге, база ындыг боор. Дээрнийн төлээлери келгеш, бузуттугларны чөптүг-шыннын улустан аңгылай үскөш, ⁵⁰ оларны оттуг суугуже киир октаптарлар. Аңаа ыы-сыы, диштер кыжыраажы дыңналыр».

⁵¹ Иисус өөреникчилеринден: «Бо бүгүнү билдинер бе?» — деп айтырган.

Олар: «Ийе» — деп харыылааннар.

⁵² А Иисус оларга мынча дээн: «Ынчангаш Дээрнийн Чагыргазынын дугайында медээге бүзүрөөн кандыг-даа бижээчи чүү-хөө шыгжаар өрөөлинден эрги-даа, чаа-даа эт-сеп ужулган бажын ээзинге дөмөй-дир».

Иисусту төрөөн хоорайынга хүдээп көрбээни

(Мк. 6:1-6; Лк. 4:16-30)

⁵³ Угаадыглыг чугааларын чугаалап дооскаш, Иисус оортан чоруй барган. ⁵⁴ Ол Бодунун төрөөн хоорайынга чедип келгеш, улусту синагогага өөредип эгелээн. Дыннааннар шуптузу кайгап-харап: «Оон ындыг мерген угаанын база күжү кайыын келгенил? — дижип турганнар. — ⁵⁵ Ол дээрге бызаңчы кижиги огул эвес ийикпе? Оон авазын Мария дээр, а дунмаларын Иаков, Иосиф, Симон болгаш Иуда дивес чүве бе? ⁵⁶ Оон кыс дунмалары база мында, бистин аравыста эвес чүве бе? Ол бүгү Аңаа кайыын келгенил?» ⁵⁷ Ынчангаш Ону хүдээп көрбөөннер.

Ынчан Иисус оларга: «Бурганнын медээчизи каяа-даа алдар-хүндүлүг боор, ону чүгө бодунун хоорайынга база бажынынга үнелеп көрбөс чүве» — дээн. ⁵⁸ Улуста бүзүрөл чогуңдан Ол аңаа хөй кайгамчык чүүлдер кылбайн барган.

Иоани Медеглекчииниң өлгөни

(Мк. 6:14-29; Лк. 9:7-9)

14 ¹ Галилеянын ынчангы чагырыкчызы Ирод* Иисустун дугайында

* 14:1 Улуг Иродтун огул Ирод Антипаны ынча деп турар; Галилея биле Перееаны б. э. чедир 4 чылдан б. э. 39 чылынга чедир чагырып турган.

13:38 Ин. 8:44 13:39 Иоил 3:13; Ажыд. 14:15-16 13:41 Мф. 24:31 13:42 Дан. 3:6; Ин. 15:6; Ажыд. 20:15 || Мф. 8:12 13:43 У. ч. 4:18; Дан. 12:3 || Мф. 11:15 13:47 Мф. 4:19 13:48 Ин. 21:11 13:49 Мф. 25:32 13:50 Дан. 3:6 || Мф. 8:12 13:54 Мф. 2:23; Лк. 2:39; 4:23 || Мк. 1:21 13:55 Ин. 6:42 || Мф. 12:46 13:57 Мф. 11:6 || Ин. 4:44

дыннап кааш, ² дүжүмөттөргө мынча дээн: «Иоанн Медеглекчи ылап ол-дур. Ол өлүгүлөр аразындан катап дирилген-дир! Ынчангаш ыңдыг кайтамчык чүүлдер кылып шыдаар-дыр!»

³ Ооң мурнуу чарыында Ирод Иоанн-ны тудул хорутдааш, бодунуң акызы Филипптин кадайы Иродиаданың ужун кара-бажыңче октаптарын дужааган. ⁴ Чүгө дээрге Иоанн аңаа: «Иродиаданы кадай-ланыр эргең чок» — деп чугаалап шаг болган чүве-дир. ⁵ Ирод ону өлүрөр бодаан, ыңчалза-даа Иоанн Бурганның медээ-чизи деп хүлээп көөр чондан корткан.

⁶ Ирод төрүтүнгөн хүнүн байырлап турда, Иродиаданың уруу аалчылар мур-нунга самнааш, Иродтун сегкилине аа-жок таарышкан. ⁷ Ынчангаш ол уругта: «Чүнү-даа дилээр болзуңза, дөгөрезин бээр мен» — деп дангырагалаан.

⁸ Авазынга хөөктүрткөн уруг мынча деп дүжүргөн: «Меңээ ам дораан Иоанн Медеглекчинин бажын калбак тавакка салгаш, эккелинер».

⁹ Хаан мунгарай берген. Ынчалза-даа аалчылар мурнунга аазаан аксы-сөзүн ээлээр дээш, уругнуң күзелин хандыра-рын дужаагаш, ¹⁰ Иоаннның бажын кезип эккэри-биле, кара-бажыңче улус чору-дупкан. ¹¹ Тавакта салган башты эккел-геш, уругта хүлээдирге, ол ону авазынга аппарып берген. ¹² Иоаннның өөреник-чилери чедип келгеш, ооң мага-бодун ап алгаш, ажаап кааннар. Оон баргаш, Иисуска ол дугайында дыңнатканнар.

Беш муң кижини тоттурганы

(Мк. 6:30-44; Лк. 9:10-17; Ин. 6:1-14)

¹³ Иисус ону дыннап кааш, чааскаан турары-биле, оортан ээн черже хемелиг эжиндирип чорупкан. Ынчалза-даа улус ону билип кааш, хоорай-суурларындан үнгеш, Ону эдерип чорупкан. ¹⁴ Иисус хемеден дүжүп кээрге, Ону хөй чон ма-нап турар болган. Ол улусту кээргей бер-геш, арааннарны экиртип каан. ¹⁵ Кежээ дүшкенде, өөреникчилери Аңаа чедип келгеш: «Бо чер ээн-дир, шак база орай-таан-дыр. Улусту тарадыптыңар, чоок-кавы суурларже баргаш, аш-чемден са-дып алзыннар» — дээннер.

¹⁶ Иисус оларга: «Улусту тараткан хе-рээ чок. Силер оларны чемгеринер» — деп харыылаан.

¹⁷ Өөреникчилери Аңаа: «Бисте мын-да чүглө беш хлеб биле ийи балыктан өс-ке чүү-даа чок-тур» — дээр болганнар.

¹⁸ Ол: «Ооңарны бээр эккелинер» — дээн. ¹⁹ Иисус оон чонга оыг кырынче олурарын айыткаш, беш хлеб биле ийи балыкты алгаш, дээрже көрүнгөш, аш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирген. Ол оон соонда хлебти кезектей үзе тырткаш, өөреникчилеринче дамчыткан, а олар чонга үлөп берген. ²⁰ Шупту улус ону чи-геш, тода берген. Өөреникчилер чем ар-ты-биле он ийи аргаан хааржакты дол-дуруп алганнар. ²¹ Херээжен улус болгаш бичии уругларны санавакка, 5000 эр ки-жи чемненген чүве-дир.

Иисустуң суг кырлап кылаштааны

(Мк. 6:45-56; Ин. 6:15-21)

²² Иисус оон дораан-на Бодунун өөреникчилеринге: «Хемеге олурупкаш, хөлдүн ол чарыынче эжиндирип кеже беринер» — деп дужааган. А Боду чонну чандырап дээш артып калган. ²³ Чонну тарадыпкаш, Иисус чааскаан мөргүү-ру-биле дагже үнө берген. Кежээ дүш-кен, Ол аңаа чааскаан турган. ²⁴ А өөре-никчилериниң хемези ол өйдө эриктен ыракка чораан. Ынчан хат көдүрлүп кел-геш, чалгыглар хемени часкап турган. ²⁵ Даң аткалакта, Иисус оларже хөлдүн суун кырлап чорупкан. ²⁶ Ооң суг кыр-лап чоруурун көргөш, өөреникчилери медээжок кортканындан: «Хей-сүнезин-дир!» — деп алгыржи бергеннер.

²⁷ Иисус ол-ла дораан олар-биле чу-гаалажи берген: «Орталаныңар, Мен-дир мен, кортпанар!»

²⁸ Харызынга Пётр мынча дээн: «Дээрги, бо Силер болзуңарза, меңээ база Силерже суг кырлап чеде бээрин дужаап көрүңерем».

²⁹ Иисус: «Бээр кел!» — дээн.

Пётр хемеден дүшкеш, Иисусче уг-лай суг кырлап базыпкан. ³⁰ Ынчалза-даа хаттың күштелгенин көргөш, ол коргук-сап, сугже дүжүп эгелээш: «Дээрги, мени камгалаңар!» — деп алгырыпкан.

* 14:4 Моисейниң хоойлузу акызы ам-даа дириг турда, чаавазы-биле өгленчип аарын хоруп турган (Лев. 18:16; 20:21 көр).

14:2 Мф. 16:14 14:3 Мф. 4:12; 11:2; Лк. 3:19-20; Ин. 3:24 14:5 Мф. 11:9; 21:26 14:7 Эсф. 5:3; 7:2 14:12 Мф. 9:14 14:16 4 Хаан. 4:42-44 14:21 Мф. 15:38 14:23 Мк. 1:35; Лк. 4:42; 5:16 14:26 Лк. 24:37

³¹ Иисус ол дораан холун сунгаш, Пётру тудуп алгаш: «Бүзүрелиң бичезин. Чүге чигзинериң ол?» — деп чугаалаан. ³² Олар хемеге олуруптарга, хат соксай берген. ³³ Хемеге орган улус дөгере Аңаа мөгөйгөш: «Силер ылап-ла Бурганның Оглу-дур силер!» — дээн.

³⁴ Олар хөлдү кежир эжиндиргөш, Геннисаретке эрикче үнүп келгеннер. ³⁵ Тус чер улузу ол дораан Иисусту танып кааш, Ооң келгениниң дугайында медээни чоок-кавыны бир кылдыр тарадыпкан. Иисуска хамык аарыг улусту эккелгөш, ³⁶ оода-ла Ооң хевиниң эдээнге дээрин оларга чөпшээрэрин дилеп турганнар. Аңаа дегген кижиги бүрүзү экирий бээр болган.

Ада-өгбениң дүрүмнери
(Мк. 7:1-23)

15 ¹ Иисуска ынчан Иерусалимден фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чедип келген. ² «Силернин өөреникчилеринер чүге ада-өгбениң ёзу-чаңчылын тоовазыл? — деп, олар айттырган. — Чүге чөмөннөр бетинде холун чугбазыл?»*

³ Иисус мынча деп харыылаан: «А силер чүге ёзу-чаңчылыңар сагыыр дээш, Бурганның айтышкынын тоовайн турар силер? ⁴ Ол чугаалаан ийик чоп: „Аңаа биле аваңың хүндүлөп чор“ база „Ава-ача-зын бак сөглээр кижини өлүмгө оонар херек“. ⁵ А силерниң чугаанаар ёзугаар ава-ача-зын: „Менден алыр ужурлуг чүвөнөрни Бурганга өргүүрүм ол-дур“ — дээр кижиги турар болза, ⁶ ооң ада-иезин хүндүлээри албан эвес бооп турар-дыр. Ынчаар кылгаш, боттарыңарның ёзу-чаңчылыңар дээш Бурганның сөзүн хажыдып турар-дыр силер. ⁷ Ийи арын-ныглар! Силерниң дугайыңарда Исаяа медээчи Бурганның адындан шын-на чугаалаан-дыр:

⁸ „Бо чон Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак. ⁹ Оларның Меңээ мөгөйишиңкини хей чүве-дир, чүге

дээрге оларның өөредии — чүгге кижилер чогааткан сагылга-дүрүмнөр-дир“».

¹⁰ Чонну кыйгырып алгаш, Иисус мынча дээн: «Дыннааш, билип аарын кызыңар. ¹¹ Кижини аас дамчып кирип кээр чүве бужартапас, харын аксындан үнөр чүве бужартадыр».

¹² Өөреникчилери ынчан Аңаа чедип келгөш: «Силерниң сөстөринер фарисейлерни хорададыпканын билир силер бе?» — деп айттырганнар.

¹³ Иисус оларга: «Кандыг-даа тарымал үнүштү, ону Дээрде Адам тарып олуртпаан-на болза, дазылы-биле тура соп кааптар. ¹⁴ Оларже сагыш салбаңар. Олар дээрге согурларны чедип чоруур согурлар ышкажыл. А согурну согур кижиге чедер болза, олар ийилээ оңгарже кээп дүжөр» — деп харыылаан.

¹⁵ Пётр Аңаа харыылап: «Биске бо угаадыглыг чугааны тайылбырлап берип көрүңерем» — дээн.

¹⁶ «Таанда-ла силер ам-даа билип шыдавааныңар ол бе? — деп, Иисус айттырган. — ¹⁷ Силерниң аксыңар дамчып кирер чүве хырыңарга баргаш, оон мага-боттан үнө бээр деп билбезинер ол бе? ¹⁸ А аксыңардан үнөр чүве чүрөөңөрдөн кээр. Ол харын кижини бужартадыр. ¹⁹ Чүрөктөн бузуттут бодалдар, өлүрүкчү чорук, кады чурттаан эжинге шыңчы эвес чорук, самыгыраар чорук, оор чорук, нүгүл, бак сөглөттинер чорук үнөр. ²⁰ Кижини бужартадыр чүүлдер ол-дур. А холун чугбайн, аыш-чөм чиيري кижини бужартапас».

Хананей херээжен кижиниң бүзүрели
(Мк. 7:24-30)

²¹ Иисус оортан Тир биле Сидонун чоок-кавызында черлерже чорупкан. ²² Аңаа ол черлерниң чурттакчызы бир хананей херээжен кижиги ыткыр мынча дээн: «Дээрги, Давидтиң Оглу! Мени кээргеп көрүңер! Уруум букшуурааш, ат болду».

* 15:2 Холдарын ёзулал ёзугаар чуурун ынча деп турар. Кандыг-бир багай («арыг эвес») чүвеге дээпкенинден сезингөш, иудейлер холдарын арыглап аар ужурлуг турган.

14:31 Мф. 6:30 14:33 Ыд. ыр. 2:7; Лк. 1:35 14:34 Сан. 34:11; Мк. 6:53; Лк. 5:1 15:2 Лк. 11:38 15:3 Гал. 1:14 15:4 Хост. 20:12; 21:17 15:7 Мф. 23:13 || Аж.-ч. 28:25 15:8-9 Иса. 29:13; Кол. 2:22 15:11 Аж.-ч. 10:15 15:13 Иса. 60:21; 61:3 || Иуда 1:12 15:14 Мф. 23:16 || Лк. 6:39 15:18 Мф. 12:34; Иак. 3:6 15:19 Гал. 5:19-21; 1 Кор. 6:9-10 15:21 Исис. 19:28-29; Иса. 23:1-18 15:22 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27; Лк. 1:32

²³ А Иисус анаа харыылап аксындан сөс үндүрбээн. Ооң өөреникчилери Анаа чоокшулап келгеш, дилеп эгелээннер: «Бо херээженни ынай чорудуп көрүнер. Ол үргүлчү бистен чыда калбайн, кулаавысты коңгалап-ла чор!»

²⁴ Иисус оларга: «Мени чүглө израйль чоннун азып читкен хойларынче чоруткан чүве» — деп харыылаан.

²⁵ Херээжен кижичоокшулап келгеш, Иисустун мурнунга дискек кырынга олура дүшкеш: «Дээрги, меңээ дузалаңар!» — дээн.

²⁶ Ол: «Уругларның аыш-чемин хунаап алгаш, ыттарга каап бээрге, кайын боор» — деп харыылаан*.

²⁷ «Ийе, Дээрги, ынчалза-даа ыттар безин ээлерииниң столундан кээп дүшкен тогланчылар чиир болгай» — деп, херээжен кижичугаалаан.

²⁸ Иисус ынчан анаа мынча дээн: «Дунмай, сээң бүзүрелиң улуг-ла-дыр. Дилээн боттаныр-дыр». Таптыг-ла ол өйдө ооң уруу экирий берген.

Иисустуң аарыг улусту экиртип, дөрт муң кижини тоттурганы (Мк. 7:31—8:10)

²⁹ Иисус оруун уламчылап, Галилея хөлүнүн эриин дургаар чорупкан. Ол дагже үнгөш, орта олуруп алган. ³⁰ Аскак-бүскек, согур, бертик-бежел, үнү чок база өске-даа аарыгдан аараан улузун эккеп, мөөң чон Анаа кээп туруп берген. Олар аарыг улузун Иисустун буттарының баарынче эккеп салырга, Ол аарааннарны экиртип каар болган. ³¹ Үнү чоктарның чугаалап, бертиктерниң экирип, аскактарның кылаштап база согурларның чакталып турарын көргөш, хаамык чон кайгап-харап, Израильдин Бурганын алдаржыдып турган.

³² Бодунун өөреникчилерин кый деп алгаш, Иисус оларга мынча дээн: «Бо улусту кээргээр-дир мен: олар Мээң чанымга үш хонук турду, а ам чиир аыш-чеми арттаан-дыр. Мен оларны аш хевээрзин моон чорудар хөңнүм чогул, олар орукка харыксырап каар».

³³ А өөреникчилер мынча дээннер: «Бис моон, ээн черден, ынча хөй чонну тоттуруптар хлебти канчап тывар бис?»

³⁴ Иисус: «Силерде чеже хлеб бар-ыл?» — деп айтырган.

Олар: «Чеди хлеб болгаш элээн каш бичии балык бар» — деп харыылааннар.

³⁵ Иисус хамык улуска черже олур-уштарын дужааган. ³⁶ Ол чеди хлеб биле балыктарны алгаш, Бурганга өөрүп четтирген соонда, хлебти кезектей үзе тырткылааш, өөреникчилеринге үлөп эгелээн. А олар чонга үлөп турган. ³⁷ Улус ону шупту тоткуже чиген болгаш артакан кескиндилерни чыгаш, чеди аргаан хааржакты долдуруп алган. ³⁸ Херээжен улус биле бичии урууларны санаваסקа, 4000 эр кижичеменген чүве-дир. ³⁹ Чонну тарадыпкаш, Иисус хемеже олуруп-каш, Магададан деп черже* эжиндирип чорупкан.

Иисустан кайгамчык демдек негээни

(Мк. 8:11-13; Лк. 12:54-56)

16 ¹ Ол черге Иисусту фарисейлер болгаш саддукейлер үглөп келгеш, Ону шенээр сагыштыг, дээрден кайгамчык демдектен көргүссүн деп туруп бергеннер. ² Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Хүн ажар пакта: „Кызыл хаяа бар, даарта аяс боор-дур аа“, ³ а даң бажында: „Дээр хүрөң-кызыл, агаар чүдөрээр-дир“ — ди-жир силер. Дээрже көргөш, агаарның кандызын билип каар хиреңерде, бо үениң демдектерин ыглап шыдавас-тыр силер. ⁴ Бузуттут болгаш бачыттыг салгал бадыт-кал демдээ манап турар де. Ынчалза-даа оларга Иона медээчини дамчыгыр бергенинден өске демдек турбас». Иисус ынча дээш, оларны кагташ, чоруй барган.

Фарисейлер биле саддукейлерниң ажыткызы (Мк. 8:14-21)

⁵ Иисустун өөреникчилери ол чарыкче эжиндирип кеже бергеннер, а аыш-чем алырын уттупкан болганнар.

⁶ Иисус оларга: «Дыннанар, фарисейлер

* 15:26 Бурганның ажы-төлү деп израйльчилерни адаар турган. Израильдин чурттакчылары өске чоннар улузун ыттар деп адаар, ол болза коргунчуг дорамчылап деп санадыр. * 15:39 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Магададан» эвес, а «Магдала» деп бижээн.

15:24 Ыд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Иер. 50:6; Зах. 10:2; Мф. 10:6; 1 Пет. 2:25 15:26 Мф. 7:6 15:30 Иса. 35:5-6 15:32 Мф. 9:36 15:33 4 Хаан. 4:42-44 15:38 Мф. 14:21 16:1 Мф. 3:7 || 1 Кор. 1:22 16:4 Иона 2:1; Мф. 12:39 16:6 Лк. 12:1; 1 Кор. 5:7-8

биле сатдукейлерниң ажиткызындан кичээниңер» — дээн.

⁷ Олар аразында ону сайгарып: «Бис хлеб албаан боорувуска, ынча дээн эвеспе» — дишкен.

⁸ Иисус оларның чүнү чугаалашканын билир болгаш, мынча дээн: «Биче бүзүредиглер, хлеб албаан бис дижип чоондунар? ⁹ Амдыгаа дээр билип чадааныңар ол бе? 5000 кижини беш хлеб тоттуруптарга, чем арты-биле чеже аргаан хааржак долдуруп алчык силер? ¹⁰ А 4000 кижини чеди хлеб тоттуруптарга, чем арты-биле чеже аргаан хааржак долдуруп алчык силер? ¹¹ Мээң чугаам хлеб дугайында эвес деп канчап билбес улус силер? Фарисейжи болгаш сатдукейжи ажиткыдан кичээниңер!»

¹² Ол хлеб хөөдөр ажиткыдан эвес, а фарисейлер болгаш сатдукейлерниң өөредиинден оларны кичээндирген-дир деп өөреникчилери ынчан билип каан.

***Пётрнүң Иисусту
Христос деп хүлээп көргени
(Мк. 8:27-30; Лк. 9:18-21)***

¹³ Филипптин Кесариязының чоок-кавызынга чедип келгеш, Иисус өөреникчилеринден айтырган: «Улус Кижии амытан Оглун кым деп билип турардыр?»

¹⁴ Олар: «Чамдык улус Силерни Иоанн Меделекчи, өскөлери — Илия, а бир чамдыгызы — Иеремия азы Бурганнын өске-бир медээчизи дээр-дир» — деп харылааннар.

¹⁵ Иисус олардан: «А силер Мени кым деп бодаар силер?» — деп айтырган.

¹⁶ Симон Пётр: «Силер — Христос, дириг Бурганнын Оглу-дур силер» — деп харылаан.

¹⁷ Иисус аңаа мынча дээн: «Иоанның оглу Симон, амыр-чыргалдыг-дыр сен, чүге дээрге ону сенээ улус эвес, а Дээрде Адам илереткен-дир. ¹⁸ Ынчангаш Мен сенээ мынча деп тур мен: сээң адың —

Пётр, даш болур. Оон ол даш үндезинге Менээ бүзүрөөн улустуң ниитилелин тудуп үндүрер мен, тамының күштери ону басып шыдаас. ¹⁹ Мен сенээ Дээрниң Чагыргазындан дүлгүүрнү бээр мен, черге хүлээн чүвөнни дээрге база хүлүп каан боор, а черге хостап салган чүвөнни дээрге база хостап салыпкан турар». ²⁰ Иисус оон өөреникчилеринге Онү Христос-тур деп кымга-даа чугаалавазын шыңгыы чагып каан.

***Иисустуң өлүрүнүң дугайында
баш удур чугаалааны
(Мк. 8:31—9:1; Лк. 9:22-27)***

²¹ Иисус ол үеден эгелээш, Бодунуң өөреникчилеринге ажы-биле чугаалап эгелээш: Ол Иерусалимче баргаш, баштыннарның, Бурганның дээди бараалтакчыларының болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларының холундан хөй хилинчекти көрүп эртер ужурулут; Ол аңаа өлүртүп каар, ынчалза-даа үшкү хүнде катап дирлип кээр.

²² Пётр Иисусту кыдыынче кый депкеш, Аңаа чөрүже берген: «Дээрги! Канчап ындыг боорул! Ындыг чүве Силер-биле болбас ужурулут!»

²³ А Ол Пётрже көрнүп келгеш, мынча дээн: «Менден ырап чор, эрлик! Сен Мени оруумдан астыктырып тур сен, чүге дээрге бодалдарың Бурганнын эвес, улустуу-дур».

²⁴ Иисус оон Бодунуң өөреникчилеринге мынча дээн: «Мени эдерер дээн кижии бар болза, ол бодунуң күзел-бодалындан ойталап, бодунуң белдир-ыяжын чүктеп алгаш, Мени эдерзин.* ²⁵ Бодунуң амы-тынын камгалап алыр дээн кижии амы-тынын ышкынып алыр, а амы-тынын Мен дээш ышкынган кижии амы-тынын тып алыр. ²⁶ Бүгү делегейни холунга кирип-даа алгаш, амы-тынын оскунар болза, оон ол кижиге ажыы чүл? Амы-тынын дедир эгидер дээш, ол кижии чүнү-биле төлээрил? ²⁷ Кижии амытан Оглу

* 16:24 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шийттирген кижии белдир-ыяштын доора оорганзын шаажылап черинче боду чүктеп чедире бээр. Мында оюскан утка-биле: Христостун өөреникчизи бодунуң бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмге белен болур ужурулут.

16:8 Мф. 6:30 16:9 Мф. 14:13-21 16:10 Мф. 15:36-37 16:14 Мф. 14:2 || 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 || Иер. 1:1 16:16 Ыд. ыр. 2:7 16:17 1 Кор. 2:13 16:18 Мк. 3:16; Ин. 1:42 || Эф. 2:20 16:19 Иса. 22:22 16:20 Мф. 9:30 16:21 Лк. 17:25 || Мк. 9:31; 10:34; Ин. 2:19 16:23 Мф. 4:10 || Флп. 3:19 16:24 Мф. 10:38-39 16:25 Мф. 19:29 16:26 Ыд. ыр. 48:8 16:27 Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:13; Зах. 14:5; Мф. 24:30; 25:31; 1 Фес. 4:16 || Эккл. 3:17; Ажыл. 2:23

Бодунун Адазынын өндүр чырынынга бүргөткөн. Бурганның төлээлери-биле кады чедип келгеш, кижги бүрүзүн оон кылган ажил-херээниң аайы-биле шаңнаар азы шиидер. ²⁸ Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: мында турар улустун аразында, Бодунун Чагыргазын хүлээп алгаш, чедип келген Кижги амытан Оглуң өлбөй чыткаш-ла, көрүп каар улус бар-дыр.

Иисустун хевир-шырайынын өскерилгени

(Мк. 9:2-13; Лк. 9:28-36)

17 ¹ Алды хүн эрткенде, Иисус Пётру, Иаковту болгаш оон думмазы Иоанны эдерткеш, чүгле ол үш кижги-биле кады бедик дагже үне берген. ² Аңаа, олар көрүп турда, Оон хевир-шырайы өскерли берген: арны хүн дег чырып, а хеви чырыктан өңгүр апарган. ³ Хенертен оларга Моисей биле Илия көстүп келгеш, Иисус-биле чугаалажып эгелээн.

⁴ Пётр Аңаа мынча дээн: «Дээрги, мында турарывыс эки-дир! Күзээр болзунарза, үш чадырдаң тип берээли: бирээзин – Силерге, өскезин – Моисейге, база бирээзин – Илияга».

⁵ Ол ынча деп турар аразында, чырык булут көжүп келгеш, оларны шыва апкан. Булут аразындан үн дыңналган: «Бо дээрге Мээң ханы ынак Оглум-дур! Ол Мээң сеткилимге кирер-дир! Ону дыңнап чорунар!» ⁶ Үннү дыңнааш, олар аажок сүртеп, черже донгая кээп дүшкөнер. ⁷ Иисус оларже чоокшулай бергеш, холун дегзип: «Кортпаңар, тургулаңар!» — дээн. ⁸ Олар долгандыр көргөш, Иисустан өске, кымны-даа көрбөзөннөр.

⁹ Олар дагдан бадып олурда, Иисус оларга шынгыы чагып каан: «Кижги амытан Оглу өлүглер аразындан катап дилбээн шаанда, маңаа көргөн чүвөнөр дугайында кымга-даа чугаалаваңар!»

¹⁰ Өөреникчилери ынчан Оон: «Чүгө ном-хоойлу тайылбырлакчылары Илия Христосту мурнай кээр ужурлуг деп турарыл?» — деп айтырып салганнар.

¹¹ «Хамык чүвени чурумчудуп, аайлаар дээш, Илиянын мурнай кээр

ужурлуу чөп болгай — деп, Иисус харыылаан. — ¹² Илиянын шагда-ла чедип келгенин силерге чугаалап тур мен. Ынчалза-даа улус ону танывайн баргаш, кара туразында аажылап, бак көргөн. Кижги амытан Оглу база шак ынчалдыр олардан хилинчөк көөр». ¹³ Оон Иоанн Медеглекчинин дугайында чугаалаанын өөреникчилери ынчан билип каан.

Букшуураан оолду экирткени

(Мк. 9:14-29; Лк. 9:37-43)

¹⁴ Олар чонче ээп кээрге, бир кижги Иисусче чоокшулап келгеш, Оон мурнунга дискөк кырынга олурда дүжүп: ¹⁵ «Дээрги, мээң оглумну кээрге көрүңер! — дээн. — Ол тыртып арааш, хинчөктени берди: үргүлчү отче, сугже шураар-дыр. ¹⁶ Мен ону Силернин өөреникчилериңерге аппаратым, ынчалза-даа олар ону экиртип чадашты».

¹⁷ Иисус хары кылдыр: «О, бо салгалдың бүзүрөл чок, будалган улузу! Силер-биле чеже мынчап чоруур мен?! Силерни чежеге дээр шыдажып кээр мен?! Оолду Менче эккелиңер!» — дээн. ¹⁸ Иисус букту хоруттарга, ол оолдан үне берген, а демгизи ол-ла дораан каң-кадык апарган.

¹⁹ Иисус чааскаан турар өйдө, өөреникчилери Аңаа чедип келгеш: «Бис чүгө ол букту үндүр сывырып шыдаадык?» — деп айтырганнар.

²⁰⁻²¹ Ол мынча деп харыылаан: «Силернин бүзүрелиңер биче болган-дыр. Алыс шынны чугаалап тур мен: силерде оода-ла горчица үрезини хире бүзүрел бар болза, бо дагга: „Туружундан көже бер“ — дээр болзунарза, ол көже бээр ийик, силерге кылып болбас хире чүү-даа турбас ийик»*.

Иисустун Бодунун өлүмүнүн дугайында ийиги удаа чугаалааны

(Мк. 9:30-32; Лк. 9:43-45)

²² Олар шупту Галилеяга кады турар өйдө, Иисус өөреникчилеринге мынча дээн: «Кижги амытан Оглуң удаас улус холунга тудуп бээр-дир. ²³ Ол улус Ону өлүрүп каар, ынчалза-даа үшкү хүнде Ол

* 17:20-21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ындыг букту чүгле Бурганга тейлеп база шээрленип тургаш, үндүр сывырып болур-дур» деп сөстөрүн немээн.

16:28 Мф. 24:34; Ин. 21:22 17:1 Мк. 5:37; 14:33 17:2 Дан. 7:9; Ажыд. 1:16 17:3 Мал. 4:5

17:5 Иса. 42:1; Мф. 3:17 || Ы. х. к. 18:15; 2 Пет. 1:17 17:9 Мф. 8:4; 9:30; Мк. 1:44 17:11 Мал. 4:5

17:12 Иса. 53:7 17:13 Мф. 11:14; Лк. 1:17 17:18 Мк. 1:26; Аж.-ч. 8:7 17:20-21 Мф. 13:31; Лк. 17:6 ||

Мк. 11:23 17:23 Мф. 16:21; 20:19

катап дирлип кээр». Өөреникчилери аажок мунгарай берген.

Бурганның өргээзиниң үндүрүү

²⁴ Олар шупту Капернаумга чедип келгенде, Пётрга Бурганның өргээзиниң үндүрүүн хавыра улус чедип келгеш: «Башкынар үндүрүг төлээр бе?» — деп айтырган.

²⁵ Пётр: «Төлээр!» — деп харыылааш, бажыңче кире берген.

Ол чүнү-даа чугаалап четтикпээнде, Иисус баштай айтырыг салган: «Сен чүү деп бодаар сен, Симон? Бо делегейниң хааннары кымдан албан-үндүт хавыраар ийик? Бодунуң ажы-төлүндөн бе азы өске улустан бе?»

²⁶ Пётр: «Өске улустан» — деп харыылаан.

Иисус: «Ынчаарга бодунуң ажы-төлүн үндүрүгден хостааны ол-дур — деп түңнөп каан. — ²⁷ Ынчалза-даа эрге-чагырга улусун хомудатпаалыңар. Хөлче баргаш, сыырткыжыңы шывадааш, бир дугаар туттунган балыкты ушта шөлгөш, аксын ажыдывыт. Ооң аксындан бодун дээш-даа, Мен дээш-даа үндүрүг төлээр-инге четчир чоосту* тып алгаш, ийилдиривистиң үндүрүүвүстү төлөп каг».

Дээрниң Чагыргазында кым эң чугулаал?
(Мк. 9:33-37, 42-48; Лк. 9:46-48; 17:1-2)

18 ¹ Ол өйде Иисуска өөреникчилери чедип келгеш: «Дээрниң Чагыргазында кым эң чугулаал?» — деп айтырыг салганнар.

² Иисус бир чаш уруг кый деп алгаш, ону оларның аразыңга тургускаш, ³ мынча дээн: «Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: амгы байдалыңардан өскерли бербес болзуңарза база бичии урулгар дег апарбас болзуңарза, Дээрниң Чагыргазыңче кирбес силер. ⁴ Ынчангаш бодун томаарткаш, чаш уруг дег апарган кижиди Дээрниң Чагыргазыңга эң чугула кижиди боор. ⁵ Мындыг чаш уругну Мээн адымны бодааш, хүлээп ап турар кижиди Мени база хүлээп ап турар.

⁶ А Меңээ бүзүрөөн ындыг бичии улустун кайы-бирээзин бачытче чыгапкан кижиди турар болза, ооң мойнунга дээрбе дажы баглааш, далай дүвүнче киир октаптары безин ол кижиге эки салым боор ийик. ⁷ Күткүлгелери дээш бо делегей ат болур! Ол бүгү күткүлгелериниң кээри албан, ынчалза-даа оларның кээринин чылдагааны болган кижиди ат болур! ⁸ Холуң азы будун сени бачытче чыгай берзе, ону одура шаап, октавыт! Ийи холдуг азы ийи буттуг чорааш, мөңгө отче киир октадырыңга көөрдө, мөңгө амыдыралче чаңгыс холдуг азы чаңгыс буттуг киргени дээр. ⁹ Караан сени бачытче чыгай берзе, ону ушта каскаш, октавыт! Ийи карактыг чорааш, тамының одунче киир октадырыңга көөрдө, мөңгө амыдыралче чаңгыс карактыг киргени дээр».

Читкен хой дугайында

(Лк. 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ «Көрдүнер бе, бо бичии урулгарның чаңгызын-даа дора көрбөңер. Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: оларны карактаан дээрниң төлээлери Мээн дээрде Адамның чанында доктаамал турар*. ¹² Чүү деп бодаар силер? Чүс койлул кижиди оларның бирээзин чидирипсе, арткан тозан тозун дагларга каапкаш, читкен хоюн дилеп чоруппас бе? ¹³ А тып алганда, чиптээн тозан тозунга бодаарга, демги хою дээш өөрүшкүзү улуг боор деп силерге алыс шынны чугаалап тур мен. ¹⁴ Дээрде Адаңар база шак ындыг: бо бичии урулгарның чаңгызы-даа чиде бээрин Ол күзевейн турар».

Бачыт үүлгөткен эш-өөрнү канчаарлы?

(Лк. 17:3)

¹⁵ «Эжин сеңээ удур бачыт үүлгөткен болза, өске улус дыннавайн турда, хомудалың барып сөглө. Ол сени дыңнаар болза, ону бодунче ээлдирип алганың ол. ¹⁶ А ол сени дыңнапас болза, бир азы ийи кижиден эдертип ал, чүгө дээрге кандыг-даа херекти бадыткаар дизе, ийи азы үш херечиниң өчүү херек. ¹⁷ Оларны база

* 17:27 Үндезин грек сөзүглөлдө статер деп сөс бар. Ол дээрге дөрт драхмага деннежир чоостурган. * 18:10-11 Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө бо сөстөргө «Кижиди амытан Оглу читкен чүвени тыпкаш, камгалаар дээш келген болгай» деп сөстөрни немээн.

17:24 Мк. 9:33 || Хост. 30:13; 38:26; Мф. 22:17 17:27 Рим. 13:7 18:3 1 Кор. 14:20 || Мф. 19:16

18:5 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20 18:7 Мф. 26:24 18:8 Мф. 5:30 || Мф. 25:41; Ажыд. 20:10

18:9 Иса. 66:24 || Мф. 5:29 18:14 Ин. 6:39 18:15 Лев. 19:17 || Иак. 5:19; Гал. 6:1 18:16 Ы. х. к. 19:15;

2 Кор. 13:1 18:17 Мф. 5:46-47; Тит. 3:10

дыннаvas болза, Бурганга бүзүрөөннер ниитилелинге чугаала. Бүзүрөөннер ниитилелин-даа дыннаvas болза, аңаа өске чон кижизинге азы үндүрүт хавырыкчызынга дег хамаарылгалыг бол.

¹⁸ Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: черге чүнү хүлүүр-дүр силер, ону дээр-ге база хүлүп каан болур; а черге чүнү хостап салыр-дыр силер, ону дээр-ге база хостап салыпкан болур. ¹⁹ База катап чугаалап тур мен: силерниң ийинер черге кандыг-бир чүвени эп-сеткилдиг дилеп, мөргүүр болза, олар чүнү-даа дилезе, Дээрде Адам шуптузун бээр. ²⁰ Чүгө дээр-ге Мээң адымны хүндүлээр дээш ийи азы үш киж и каа-а чыгырыл, Мен база аңаа турар мен».

Өршээл билбес чалча дугайында

²¹ Пётр ынчан Иисуска чедип келгеш, айтырыг салган: «Дээр-ге, менээ удур бачыг үүлгедир эжим бар болза, мен ону чеге удаа өршээр ужурулг мен? Чеди бе?»

²² Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Чок, чеди эвес, а чеден катап чеди удаа».

²³ Дээрнин Чагыргазы дараазында үлгер-ге дөмей. Бодунуң чалчаларындан өр-шире негеп, санажыр дээн хаан турган.

²⁴ Хаан санажып эгелээр-ге, 10 000 шоо-дай мөңгүн акша* өрелиг бир кижини эккелген. ²⁵ Өрелиг кижиниң төлээр харык-шинээ чок боорга, хаан оң бодун, кадайын, уруг-дарыын база бар-ла эт-хөрөңгизин өрезин дулгай садыпсын деп дужааган. ²⁶ Чалча хаанның буттары-че донга кээп дүшкеш: «Хензиг-ле манап көрүнөрем! Төндүр төлөп бериптер мен!» — дээн. ²⁷ Хаан чалчазын кээргей бергеш, оң хамык өрезин өршээгеш, са-лып чорудупкан.

²⁸ А ол чалча оон үнгеш, аңаа чүс мөңгүн чоос* өрелиг бодунун бир чалча эжинге таваржы берген. Ол эжин боой тудуп: «Өрөн төлө!» — деп негеп эгелээн. ²⁹ Өрелиг эжи дискек кырынга олуруп-каш, аңаа сөгүрүп: «Хензиг-ле манап көр-

ем! Төлөп бериптер мен!» — деп чаннып эгелээн. ³⁰ Ынчалза-даа демгизи манака-савайн, өрелиг эжин аппарат, өрезин эгиткиже, кара-бажыңче суктуртуп каан.

³¹ Ол бүгүнү көргөн өске чалчалар аажок хөңнү баксырааш, чүү болганын хаанынга дамчыдып четкенер. ³² Хаан ынчан демги чалчазын кыйгырткаш, мынча дээн: «Өөдөжок чалча! Мен хамык өрениң дилээң ёзуугар өршээвежик мен бе?!» ³³ Сени өршээп кааным дег, эжиңни база өршээр ужурулг эвес сен бе? ³⁴ Ки-леңнээн Дээр-ге ол чалчаны, аңаа хамык өрезин эгитпээже эрийдээри-биле, кара-бажыңче суктуртуп каан. ³⁵ Шуптуңар эш-өөрүнериң сеткилинер ханызындан өршээвес болзунарза, Дээрде Адам си-лериң база ынчалдыр аажылаар».

Өг-буае тудары база чарлышкын дугайында (Мк. 10:1-12)

19 ¹ Чугаалап дооскаш, Иисус Гали-леяны каттап, Иордан хеминиң ол чарыкында Иудеяның черлеринче чоруп-кан. ² Мөөң чон Ону эдериң чораан, а Ол аңаа улуусу экиртип турган.

³ Чамдык фарисейлер Иисуска чедип келгеш, Ону шенээр сагыштыг, айтырыг салган: «Эр киж и кандыг-даа чылдагаан-биле кадайындан чарлып болур бе?»*

⁴ Харызынга Ол мынча дээн: «А си-лер Чаяакчы эн эгезинде *эр биле кыс кижини чаяаган* дээнин номчувааныңар ол бе? ⁵ Оон мынча дээн болгай: «*Эр киж и ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчы бээр, олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот анаар*». ⁶ Ынчангаш олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот боор-дур. Бурганның каттыштырган чүвезин киж и чарып бол-бас ужурулг».

⁷ А олар Оон айтырыг салган: «Ын-чаарга Моисей чүгө эр киж иге *кадай-ыңга чарлыр дугайында бижики бергеш, ону чандырыптар* деп чарлык үндүргенил?»

* 18:22 Азы: «Чеден чеди удаа». * 18:24 Грек сөзүглелде 10 000 талант дээн. Бир талант 30 хире кг деңзилиг болур. * 18:28 Грек сөзүглелде 100 динарий. Бир динарий 4 хире г. деңзилиг. * 19:3 Мо-исейниң хоойлузу чарлырын чөпшээрээн (Ы. х. к. 24:1), ынчалза-даа ыдыктыг хоойлунун башкыларының аразынга чарлы берип болгу дег чылдагаан дугайында маргылдаа чоруп турган. Гилледин школазы ашаа кандыг-даа чылдагаан-биле кадайындан чарлып болур деп санаан. А Шаммайның школазы чүгле кадайы ашак-кадайының шынчы чоруун үрөөн таварылгада чарлып болур деп санап турган.

18:19 Мф. 7:7-8 18:21 Лк. 17:4 18:25 Лев. 25:39-41; 4 Хаан. 4:1; Неем. 5:5 18:30 У. ч. 28:3

18:35 Мф. 6:15; Иак. 2:13 19:4 Э. д. 1:27 19:5 Э. д. 2:24; Эф. 5:31 19:6 1 Кор. 6:16 || Мал. 2:16;

1 Кор. 7:10 19:7 Ы. х. к. 24:1

⁸ «Чүректеринер дон дош боорга, Моисей силерге кадайларыңардан чарлырын чөпшээрээн-дир — деп, Иисус харыылаан. — Ынчалза-даа эгезинде ыңдыг эвес турган. ⁹Кадайының самыраанындан аңгыда, кандыг-бир чылдагаан-биле оон чарылгаш, өске кадай алган кижиге ашак-кадайның шынчы чоруун үрээни ол болур деп тур мен»*.

¹⁰ А өөреникчилери Аңаа мынча дээн: «Кадайының мурнунга эр кижиниң хүлээлгелери ыңдыг боор болза, шуут өглөмзэни дээр-дир оң!»

¹¹ Иисус: «Мээң чугаалаан чүвемни шупту улус эвес, а чүгүл Бурганның ыңдыг арга бергени улус хүлээп ап шыдаар — деп харыылаан. — ¹²Эр улустун өг-бүлө тудуп шыдавазында элээн каш чылдагаан бар: чамдык улус төрүмелинден эр чаяаны чок боор, чамдыктарын өске улус актап каан боор, а чамдыгызы Дээрнин Чагыргазы дээш өг-бүлө тударындан ойталаар. Ону хүлээп ап шыдаар кижиге хүлээп алгай аан!»

Иисустуң бичии уругларны алгап-йөрээгени

(Мк. 10:13-16; Лк. 18:15-17)

¹³ Ол үеде Иисус оларга холун дегзип, мөргүзүн дээш, бир улус Аңаа бичии уруглар эккелген. А Оон өөреникчилери оларны эккелген улусту эрттирбей турганнар.

¹⁴ Иисус ынчан мынча дээн: «Бичии уруглар Меңээ кээп турзун, оларга шаптыктап, эртерин хоруванар! Дээрнин Чагыргазы олар ышкаш улусту боор». ¹⁵ Иисус оларга холун дээскеш, ол черден чоруй барган.

Иисус биле бай кижиге

(Мк. 10:17-31; Лк. 18:18-30)

¹⁶ Бир кижиге Иисуска чедип келгеш, айтырыг салган: «Башкы!» Мөңгө амыдырал чедип аар дизимзе, мен кандыг буян кылың?»

¹⁷ «Чүгө буян дугайында Менден айтырдың? — деп, Иисус харыылаан. — Чаң-

гыс-ла Бурган буяның. А мөңгө амыдыралды алыр дизимзе, Бурганның айтырышкыннарын сагып чор».

¹⁸ «А кандыгларын?» — деп, демгизип айтырган.

Иисус мынча дээн: «*Кижиге өлүрбө, кады чурттаан эжиңге өскөрүлбө, оорлава, меегелер херечиле, ада-иениңиң хүндүлөп чор, чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол*».

²⁰ Аныяк эр Аңаа: «Мен ол бүгүңү сагып келдим*. Меңээ ам чүү четпейн турары ол?» — дээн.

²¹ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Четпес талазы чок кижиге болуксазыңа, хамык эт-хөренгиниңи барып садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп беривит, ынчан дээрлерге эртинге-байлактыг боор сен. А оон соонда келгеш, Мени эдерип чорувут».

²² Ол сөстөрүн дыңнааш, аныяк эр муңгаргай чорупкан, чүгө дээрге ол аажок бай кижиге турган. ²³ Иисус ынчан Бодунун өөреникчилеринге мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бай кижиге Дээрнин Чагыргазыңче кирери дыка-ла берге! ²⁴База катап чугаалаайн: бай кижиниң Бурганның Чагыргазыңче киреринден тевениң тевене үдүн өттүр өдө бээр белең».

²⁵ Өөреникчилери ону дыңнааш, аажок кайтап: «Ынчаарга кым камгалалды ап шыдаарыл?» — деп айтырганнар.

²⁶ Иисус оларже топтап көрөш, мынча дээн: «Кижиге ону шыдава, ынчалза-даа Бурганның шыдава чүвези чок».

²⁷ Пётр ынчан Аңаа: «Көрүңер даан, бис хамык бар чүвевисти каапкаш, Силерни эдерип чоруттувус. Ынчаарга биске ол дээш чүү боорул?» — дээн.

²⁸ А Иисус оларга мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ам кээр чаа делегейге Кижиге амытан Оглу Бодунун чайынналган дүжүлгезинге саадаптарга, силер — мени эдерген улус — Израильдин он ийи аймаан шийдери-биле он ийи дүжүлгеге олургулаптар силер.

* ^{19:9} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ашаандан чарылган херээженни кадайланым алган кижиге база ашак-кадайның шынчы чоруун үрээни ол болур» деп сөстөрнөмзөн (Лк. 16:18 көр). * ^{19:16} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Башкы» эвес, «Буяның Башкы» деп бижээн (Мк. 10:17; Лк. 18:17 көр). * ^{19:20} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бичимден-не» деп сөстөрнөмзөн.

^{19:9} Мф. 5:32; 1 Кор. 7:10 ^{19:11} Мк. 4:11; 1 Кор. 7:7; 1 Тим. 5:14 ^{19:14} Мф. 18:3 ^{19:16} Лк. 10:25

^{19:17} Ыд. ыр. 105:1; 118:68 || Лев. 18:5; Неем. 9:29; Иез. 20:11; Рим. 10:5; Гал. 3:12

^{19:18-19} Хост. 20:12-16; Лев. 19:18 ^{19:20} Флп. 3:6 ^{19:21} Мф. 5:48 || Лк. 12:33 || Мф. 6:20; 1 Пет. 1:4

^{19:23} Ыд. ыр. 48:7-8 ^{19:26} Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 14:36 ^{19:27} Мф. 4:20-22

^{19:28} Мф. 16:27; 25:31 || Дан. 7:9; Лк. 22:30; 1 Кор. 6:2; Ажыл. 3:21

²⁹ Мен дээш бажыңнарын, ха-дунмазын, ада-иезин*, ажы-төлүн азы черин кааптар кижиги бүрүзү оон чүс катап хөйну алыр база мөңгө амыдыралды салгап алыр.

³⁰ Ынчалза-даа хөй ам баштайгылар бооп турарлар — сөөлгүлөр апаар, а ам сөөлгүлөр бооп турарлар — баштайгылар апаар».

Виноград шөлүндө ажылчыннар дугайында

20 ¹ «Дээрннн Чагыргазы дараазында үлөргө дөмөй болуп турар. Бир-ле кижиги Бодунун шөлүнгө ажылдар улус хөлезилээр дээш, эртен эрте үнүпкөн. ² Шөл ээзи ажылчыннарга хүнде бир мөңгүн чоос төлээр бооп дутуржуп алгаш, оларны винограш шөлүнгө чорудупкан. ³ Хүн үнгенден бээр үш шак болганда, ол базаарже баргаш, чүнү-даа кылбайн турар өске улусту көрүп каан. ⁴ „Силер база мээң винограш шөлүмгө барып ажылдаңар. Чогууру-биле төлээр мен“ — деп, ол чугаалаан. Демги улус чорупкан. ⁵ А ээ кижиги үш шак болгаш, оон база үш шак болгаш, базаарже барып, база-ла ынчаар кылгылаан. ⁶ Ажыл шагының төнөринге чедир бир шак артканда, ол ынаар база катап чеде бергеш, ында турар улусту көрүп кааш: ⁷ „Чүгө хүннү бадыр чүнү-даа кылбайн тур силер?“ — деп айтырган. ⁸ Олар анаа: „Бисти кым-даа хөлезилеп албады“ — деп хары бергенер. Ээ кижиги ол улуска: „Силер база винограш шөлүнгө барыңар“ — дээн.

⁸ Кежээ дүшкенде, шөл ээзи бодунун ажыл башкарыкчызынга мынча дээн: „Ажылдааннарны чыгаш, оларның-биле сөөлүндө хөлезилээмин улустан эгелээш, баштайгыларынга чедир санааш“. ⁹ Ээ кижинин сөөлүндө хөлезилеп алган улузу келгеш, кижиги бүрүзү бир мөңгүн чоосту ап үнгөн. ¹⁰ Баштай хөлезилеттинген улус ынчан оон-даа хөйну алыр бис деп бодаан, ынчалза-даа олар база бир-бир мөңгүн чоос алган. ¹¹ Төлевириң алгаш, олар винограш шөлүнүн ээзинге ажынып: ¹² „Бо сөөлгү улус бир шак ажылдады, бис изиг хүн адаанга хүнзедир ажылдап келдивис, а силер оларны биске деңээр-дир силер“ — деп турганнар. ¹³ Ынчаарга

ээ кижиги оларның бирээзинге мынча деп харыылаан: „Мен сени хомудатпадым, өңнүк. Сен мээң-биле бир мөңгүн чооска дутуржуп алдың чоп. ¹⁴ Төлевириң алгаш, чорувут. А мен бо сөөлгү кижиге сенээ бергеним хирени бериксеп тур мен. ¹⁵ Акшамны бодум баш билер эргем чок кижиги мен бе? Азы мээң экииргээм дээш адааргаарын ол бе?“

¹⁶ Шак ынчаар сөөлгүлөр — баштайгылар, а баштайгылар — сөөлгүлөр апаар».

Иисустун Бодунун өлүмүнүн дугайында үшкү удаа чугаалааны (Мк. 10:32-34; Лк. 18:31-34)

¹⁷ Иерусалимче бар чыткаш, Иисус он ийи элчинин улустан өскээр апаргаш, оларга мынча дээн: ¹⁸ «Дыңнаңар, Иерусалимче чоокшулап кел чор бис. Анаа Кижиги амытан Оглан Бурганның дээди бараалгакчылар болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларынга тудуп бериптер. Олар Ону өлүрер кылдыр шииткеш, ¹⁹ Ону дорамчылазын, эттеп-эридезин база хере шапсын дээш, өске чоннар улузунга тудуп бериптер. Ынчалза-даа үшкү хүнде Ол катап дирлип кээр».

Иаков биле Иоанның дилээ (Мк. 10:35-45)

²⁰ Иисуска оон соонда Зеведейнин кадайы оолдары-биле кады келгеш, мөгейип бараалгааш, Оон бир чүве дилээн.

²¹ Иисус оон: «Чүнү күзеп турарыңар ол?» — деп айтырган.

Демги кадай мынча дээн: «Силернин Чагырғанарга ийи оглум: бирээзи — оң таланаарга, а өскези — солагай таланаарга оруп аарын азаап көрүңер».

²² Иисус: «Чүнү дилеп турарыңарны билбес-тир силер. Мээң ам ижерим дашканы ижиш шыдаар силер бе?»* — деп харыылаан.

Олар: «Шыдаар бис» — дээннер.

²³ Иисус оларга мынча дээн: «Мээң хилинчээмин дашказын ижер силер, а кымның Мээң оң азы солагай таламга олураарын хайырлаары Менден

* 19:29 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «кадайын» деп сөстү немээн (Лк. 18:29-30 көр).

* 20:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мээң шыдажып эртерим дег, шак ындыг хилинчекти силер база шыдажып эртип шыдаар силер бе?» деп сөстөрнү немээн.

19:29 Мф. 16:25 19:30 Мф. 20:16; Лк. 13:30 20:8 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:15 20:16 Мф. 19:30; Лк. 13:30 20:19 Мф. 16:21; 17:23 20:20 Мф. 10:2; Мк. 1:19 20:21 Мф. 19:28 20:22 Мф. 26:39; Ин. 18:11

хамаарышпас: анаа Адамның айтып кааны улус ора²⁴р».

²⁴ Ону дыңнааш, арткан он элчин демги ийизинге хорадап үнген. ²⁵ Ынчалза-даа Иисус оларны кый деп алгаш, мыңча дээн: «Өске чоннарның чагырыкчылары боттарының улuzuн дарлап турарын, а даргалары оларны бастып турарын билир болгай силер. ²⁶ А силернин ара²⁶нарга ындыг чүве турбазын! Силернин ара²⁶нарда алдар-хүндүлүг болуксаар киж²⁶и бар болза, чалча²⁶нар болзун. ²⁷ Силернин ара²⁶нарга бир дугаар болуксаан киж²⁶и бар болза, кулу²⁶нар болзун. ²⁸ Чүгө дээр²⁶ге Киж²⁶и амытан Оглу база-ла улус Анаа бараан болзун дээш эвес, харын Боду бараан боору-биле база Бодунун амытынын өртэ-биле хөй улусту хостап аар дээш келген болгай».

Ийи согур кижини экирткени
(Мк. 10:46-52; Лк. 18:35-43)

²⁹ Иисус өөреникчилери-биле кады Иерихондан чоруп турда, оларны мөөн чон эдери²⁹п чораан. ³⁰ Орук кыдынга орган ийи согур киж²⁹и оларның чаны-биле Иисустун эртип бар чыдарын дыңнааш: «Дээр²⁹ги! Давидтин Оглу, бисти кээргеп көрү²⁹нер!» — деп алгыржып үнген.

³¹ Улус согурларны кончуп: «Ытта-ва³¹нар!» — деп соксадырга, олар оон-даа ытгы³¹р алгыржы³¹р болган: «Дээр³¹ги! Давидтин Оглу, бисти кээргеп көрү³¹нер!»

³² Иисус доктаай дүшкеш, оларны кый депкен. Ол: «Менден чүнү кылып берзин деп күзеп тур силер?» — дээн.

³³ Олар Анаа: «Дээр³³ги, бистин карактары³³выс көстүп келзин» — деп харылааннар. ³⁴ Иисус кээргей бергеш, оларның карактарынга холун дээскен. Согоурлар ол-ла дораан көрө бергеш, Ону эдери³⁴п чорупканнар.

Иисустун Иерусалимче байыраладыг моорлап киргени

(Мк. 11:1-11; Лк. 19:28-38; Ин. 12:12-19)

21 ¹ Олар Иерусалимге чоокшулап келгеш, Елеон даанын чанында Виф-

фагия суурга чедип келгенде, Иисус ийи өөреникчизин бурунгаар айбылапкаш, ² оларга чагып каан: «Мурну²нарда суурже бары²нар. Анаа баргаш, ол дораан кыс элчигенни болгаш оон чанында аныяк элчигенчигешти баглап каан турарын көрүп каар силер. Оларны чешкеш, Менд²е эккели²нер. ³ А кандыг-бир киж²и силерден бир чүве айтырза: „Олар Дээр²гиге херек апарды“ — деп харыылана²р. Оларны ээзи доп-дораан салыптар». ⁴⁻⁵ Медээчинин аксы-биле:

«Сион-кыска мынча де⁴нер: „Көр даан, Хааның сенче кел чыдыр. Биче сеткилди⁴г Хааның элчиген, ажылчын элчиген оглу мунуп алган кел чыдыр“ — дээн сөстөр ынчаар боттанганы ол.

⁶ Өөреникчилер чоруткаш, бүгү чүвени Иисустун чугаалаан аайы-биле кылганнар. ⁷ Олар элчигенчигешти иези-биле кады эккелгеш, хевин оларга чонактай салгаш, Иисусту олуртупканнар. ⁸ Эндерик хөй чон хевин Оон мурнунда орукка дөжей сала берген, а өскелери ыяш будуктарын сыккаш, орукка чада салып чораан. ⁹ Оон мурнунга база соонга бар чыткан эндерик хөй чон ытгы⁹р алгыржып турган:

«Осанна!» Давидтин Оглунга алдармактал! Дээр⁹ги-Чаяакчының адындан кел чыдар Киж⁹и алгадып-йөрээтсин! Осанна! Өрү дээрде Бурганга алдар-мактал!»

¹⁰ Иисус Иерусалимче кирип кээрге, бүгү хоорай хөлзеп үнген. Улус: «Бо Кымыл?» — деп айтыржып турган. ¹¹ А мөөн чон: «Бо дээр¹⁰ге Бурганның медээчизи, Галилеянын Назарет чурттуг Иисус-тур» — деп харыылаар болган.

Садыгжыларны өргээзин үндүр ойлатканы

(Мк. 11:15-19; Лк. 19:45-48; Ин. 2:13-22)

¹² Оон Иисус Бурганның өргээзинин шөлүнч¹²е киргеш, ында садыг-саймаа

* 21:9, 15 Осанна — еврей дылда «Камгалап көрөм» дээн (Ыд. ыр. 117:25 көр). Мында ол сөс иудейлерниң манап турары хаан — Мессияны алдаржыткан кыйгы кылдыр ажылгаттыгган.

20:26 1 Пет. 5:3 || Мф. 23:11; Мк. 9:35 20:28 Ин. 13:4-5 || Иса. 53:10-11; Ин. 11:51; 1 Пет. 1:18-19; Рим. 4:25; Гал. 1:4; 1 Тим. 2:6; Тит. 2:14 20:29 Инс. 6:1; 3 Хаан. 16:34 20:30 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27-31 20:34 Лк. 7:13 21:1 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12 21:4-5 Иса. 62:11 || Зах. 9:9; Ин. 12:15 || Мф. 1:23; 26:56; Ин. 19:36 21:8 4 Хаан. 9:13 21:9 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 || Ыд. ыр. 117:25-26; 148:1; Мф. 23:39 21:11 Лк. 7:16 21:12 Лев. 1:14; 5:7; 12:8; Лк. 2:24

кылып турган хамык улусту үндүр сы-
выртапкаш, акша солукчуларынын
столдарын* болгаш көгө-буга саткан-
нарнын баартактарын андара октагы-
лапкан. ¹³ Иисус оларга мынча дээн: «Би-
жилгеде: „Мээң өргээм мөргүл өргээзи деп
адаттырар“ деп бижиттинген болгай, а
силер ону дээрбечилер уязы кылып ал-
ган-дыр силер!»

¹⁴ Согур болгаш аскак-бүскек улус
Бурганның өргээзинге Аңаа чедип
кээрге, Ол аарыг улусту экиртип каан.
¹⁵ Бурганның дээди бараалгакчылары
болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары
Ооң кылып турган кайгамчык чүүлдер-
ин көргөш база Бурганның өргээзинде
бичи уругларның: «Осанна!» Давидтин
Оглунга алдар-мактал!» — деп алгыр-
жып турарын дыңнааш, килеңней бер-
ип, ¹⁶ Аңаа: «Оларның чүү деп турарын
дыннап тур сен бе?!» — дээннер.

Иисус оларга: «Ийе — деп хары-
лаан. — Силер Бижилгеде: „Бичи уруг-
лар болгаш эмер чаштарның аксындаң ал-
дар-макталды үндүрүп аар сен“ дээнин
кажан-даа номчувааныңар ол бе?»

¹⁷ Иисус оон оларны каапкаш, хоо-
райдан Вифания суурже чоруй баргаш,
аңаа хонуп алган.

Курган калган фиға ыяжы (Мк. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Эртенинде, хоорайже чанып ора,
Иисус аштай берген. ¹⁹ Орук кыдында
фиға ыяжын көрүп кааш, Ол аңаа че-
де берген, ынчалза-даа бүрүлдерден өс-
ке чүнү-даа тыппаан. Ол ынчан ыяшка:
«Моон сонгаар сенээ кажан-даа чимис
үнмес болзун!» — дээн. Фиға ыяжы до-
раан-на кургап калган.

²⁰ Өөреникчилер ону көргөш, кайгап:
«Фиға ыяжы канчап ындыг дүрген ка-
дып калды?» — деп айтырганнар.

²¹ Иисус мынча деп харыылаан:
«Алыс шынны силерге чугаалап тур мен:
бүзүрээр-ле, чигзинмес-ле болзунарза,
фиға ыяжы-биле болган чүүлдү кылыр
хамаанчок, бо дагга безин: „Турулгаш,
далайже дүже бер!“ — дээр болзунарза,

шак ынчаар бүде бээр. ²² Бүзүрээр-ле бол-
зунарза, мөргүп тура, дилээн чүвөнернин
дөгөрезин алыр силер».

Иисустуң эрге-чагыргазының дугайында (Мк. 11:27-33; Лк. 20:1-8)

²³ Иисус Бурганның өргээзинче ки-
рип келгеш, улусту өөреди бээрге, Бур-
ганның дээди бараалгакчылары болгаш
чоннуң баштыңнары Аңаа чедип келгеш,
айтырыг салганнар: «Сен бо бүгүнү кан-
дыг эрге-чагырга-биле кылып тур сен?
Сенээ ол эрге-чагырганы кым берди?»

²⁴ А Иисус оларга мынча деп харыы-
лаан: «Мен база силерге бир айтырыг са-
луйн. Менээ харыылаптар болзунарза,
силерниң айтырынарга база харыылаар
мен. ²⁵ Иоанның сүтже сугар эргези Бур-
гандан келген бе азы кижилерден бе?»

Олар аразында сүмележи берген:
«Бис: „Бургандан“ — дививиссе, Ол: „Ын-
чаарга силер чүге Иоаннга бүзүрөөзүни-
нер ол?“ — дээр болгай. ²⁶ А: „Кижилер-
ден“ — дээр дээш, чондан коргар-дыр
бис, чүге дээрге хамык улус Иоанны Бур-
ганның медээчизи деп санаар болгай».

²⁷ Олар Иисуска: «Билбес-тир бис» — деп
харыылааннар.

Ол ынчан мынча дээн: «Мен база бо
бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кы-
лып турарымны силерге чугаалавас мен».

Ийи оолдуг ада дугайында

²⁸ «А ам мындыг чүүл дугайында чүү
деп бодаар силер че? Ийи оолдуг бир ки-
жи турган-дыр. Бирги оглунга баргаш, ол
мынча дээн: „Оглум, бөгүн баргаш, вино-
град шөлүңге ажылдап көр“. ²⁹ Оозу баш-
тай: „Барбас мен“ — дээн, а оон соонда
өскээр боданыпкаш, чорупкан. ³⁰ Ачазы
өске оглунга баргаш, база-ла ынча дээн.
Демгизи: „Баар мен, Дээрги“ — деп ха-
рыылаза-даа, барбайн барган. ³¹ Олар-
ның кайызы ачазының аайындан эрт-
пээн-дир?»

Олар: «Биргизи» — деп харыылааннар.
Иисус оон соонда оларга мынча
дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап
тур мен: үндүрүг хавырыкчылары болгаш

* 21:12 Акша солукчулары — Бурганның өргээзиниң мурнунда өске чоннар улузунуң туруп
болур шөлүңге рим болгаш грек акшаны өргээ үндүрүү төлээр тускай чооска орнап турган.

21:13 Иса. 56:7; Иер. 7:11 21:15 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 21:16 Лк. 19:39 || Ыд. ыр. 8:2-3

21:17 Лк. 19:29; 24:50; Ин. 11:18 21:18 Мф. 4:2 21:19 Иер. 24:8; 29:16-17; Ос. 9:10; Мих. 7:1;

Мф. 24:32; Лк. 13:6 21:21 Мф. 17:20; Иак. 1:6; 1 Кор. 13:2 21:22 Мф. 7:8; 17:20; 1 Кор. 13:2

21:23 Аж.-ч. 4:7 21:25 Мф. 3:6 || Лк. 7:30 21:26 Мф. 11:9; 14:5

самыын-садар херээженнер Бурганнын Чагыргазынче силерни мурнай кирер. ³² Чүге дээрге Иоанн силерге шын орук айтып, баштай чедип кээрге, силер аңаа бүзүрөвээн-дир силер. А олар Иоаннга бүзүрөөн болгай. Ол бүгүнү көргөш безин, дөмей-ле бачыдынар миннип, Бурганче ээлбээн база аңаа бүзүрөвээн-дир силер».

Виноград шөлүнүн ээзиниң дугайында
(Мк. 12:1-12; Лк. 20:9-19)

³³ «Ам өске угаадыглыг чугаадан дыннаар. Бир киж и бодунун ээлээн черинге виноград тарып алган. Ол ону долгандыр кажаалааш, чимизин сы басты-рар уургай каскаш, танныылдаар суурга тудуп каан. Оон соонда ол виноград шөлүн ажаакчыларга ачылаалга берипкеш, боду өске чуртче чоруй барган. ³⁴ Дүжүт ажаар үе кээрге, ол бодунун үлүүн алыр дээш, виноград ажаакчыларынче чалчаларын чорудупкан. ³⁵ Ынчалза-даа олар оон чалчаларын тудуп алгаш, бирээзин эттеп, өскезин өлүрүп кааннар, а үшкүзүн даш-биле соп каапканнар. ³⁶ Шөл ээзи ынчан оон-даа хей өске чалчаларын ыткан, ынчалза-даа виноград ажаакчылары оларны база шак ынчаар аажылааннар. ³⁷ Адак соонда ээ киж и оларже бодунун оглун чорудупкаш: „Мээн оглумну албан хүндүлөп көөрлөр“ — деп бодаан. ³⁸ Ынчалза-даа виноград ажаакчылары оон оглун көргөш: „Бо-даа салтакчызыдыр! Ону өлүрүп каапкаш, өнчүзүн олчалап аалы“ — дээннер. ³⁹ Олар ону сегирип алгаш, виноград шөлүндөн үндүрө бергеш, өлүрүп кааннар. ⁴⁰ Чүл че, шөлдүн ээзи чедип келгеш, виноград ажаакчыларын канчап кааптарыл?»

⁴¹ Олар Аңаа: «Ол өжээттеннерни каржызы-биле узуткааш, шөлүн дүжүт ажаар өйдө оон үлүүн бээр өске ажаакчыларга ачыладып каар» — деп харыылааннар.

⁴² Иисус оларга мынча дээн: «Силер Бижилгеден номчувааныңар ол бе кай:

„Тудугжуларның, херекчок дээш, октапкан дажы эң чугула даш апарган.

Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!“

⁴³ Ынчангаш Бурганнын Чагыргазын силерден хунаап аарын база „дүжүдүн“ бээр чонга бериптерин силерге чугаалап тур мен. ⁴⁴ Кым ол дашче кээп ужаларыл, чуурулду уруп аар, а кымче ол даш кээп дүжерил, ону чылча базып каар»*.

⁴⁵ Иисустун угаадыглыг чугааларын дыннааш, Бурганнын дээди бараалгакчылары болгаш фарисейлер Оон оларның дугайында чугаалап турарын билип кааннар. ⁴⁶ Олар Иисусту тудуп хоругдаар деп барганнар, ынчалза-даа Ону Бурганнын медээчизи деп хүлээп турар чондан кортканнар.

Куда доюнун дугайында
(Лк. 14:15-24)

22 ¹ Иисус оларны угаадыглыг чугаалар дузазы-биле өөредирин уламчылап, мынча дээн: ² «Дээрнин Чагыргазы дараазында үлөргөге дөмей. Бодунун оглунун куда доюн кылган бир хаан турган. ³ Ол чалаан аалчыларынче чалчаларын ыткан, ынчалза-даа чалатканнар келиксевейн барган. ⁴ Хаан өске чалчаларын ыдып, оларга чагып каан: „Чалаан улүзүмга чугааланар: ‘Дойга белеткелим доозулду, семиртир азыраан молдургаларым, шарыларым соп алдым, бүгү чүве белең. Куда доюнче моорланар“».

⁵ Ынчалза-даа чалаттырганнар тоовайн, боттарынын ажил-херектерин кылып, тарай бергеннер. Бирээзи шөлче үнүпкен, өскези садыглаар черинче чорупкан, ⁶ а чамдыктары оон чалчаларын сегирип алгаш, дорамчылап өлүрүп каапканнар. ⁷ Хаанның килеңи хайын-гаш, шериглерин ыдарга, олар өлүрүкчүлерни шаажылааш, ол улустун хоорайын өрттедирикеннер.

⁸ А оон соонда хаан чалчаларынга мынча дээн: „Куда доюнга хамык чүве белең-дир, ынчалза-даа чалаан улүзүм алдар-хүндүге төлөп чок болган-дыр. ⁹ Ам орук белдирлеринче баргаш, таварышкан улустун шүптүзүн дойже чалаанар“.

* 21:44 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак таварышпайн турар.

21:32 Лк. 7:29 21:33 Бдл. ыр. 79:9; Иса. 5:1 || Сол. ыр. 8:11 || Мк. 13:34 21:35 Мф. 22:6; 23:34; Евр. 11:36-37 21:37 Мф. 3:17; Евр. 1:1 21:38 Евр. 1:2 21:39 Евр. 13:12 21:41 Аж.-ч. 13:46 21:42 Бдл. ыр. 117:22-23; Аж.-ч. 4:11; 1 Пет. 2:7 21:44 Иса. 8:14-15; 28:16 21:46 Мк. 11:18, 32 22:1 Мф. 13:34 22:2 Мф. 25:10; Ажыл. 19:7; 21:2 22:6 Мф. 21:35; 23:34; Евр. 11:36-37 22:7 Мф. 21:41 22:8 Мф. 10:11; Аж.-ч. 13:46; Ажыл. 3:4

¹⁰ Чалчалар ынчан кудумчулар кезип үнгөш, таварышкан-на чоңну: эки-даа, бак-даа улусту чыып эккелгеннер. Аалчылар дойлаар черни долдур ээлепкен.

¹¹ Хаан аалчыларын көөрү-биле үнүп келгөш, байырлалда кедер хеви чок киж-ки көрүп каан. ¹² Хаан анаа мынча дээн: „Өнүк, сен бээр канчап байырлал хеви чок кирип келдин?“ Демгизи ыгыттаваан.

¹³ Хаан ынчан чалчаларынга: „Ооң хол, будун хүлээш, дашкаар, улус ыглажып, диштерин кыжырадып турар караңгы-дыва, үндүр октаптыңар“ — деп дужаа-ган.

¹⁴ Чалаттырганнар хөй, а шилиттин-геннер эвээш болдур ийин».

Императорга бээр үндүрүг дугайында

(Мк. 12:13-17; Лк. 20:20-26)

¹⁵ Фарисейлер ынчан үнө бергөш, Иисусту, сөзүңгө сылдаглап, канчап тудуп алырын дугуржуп эгелээннер. ¹⁶ Олар Иисусче боттарынын өөреникчилерин иродианнар-биле* катый чорудупканнар.

«Башкы! — деп, айбылаткан улус чу-гаалаан. — Силерни шынчы база Бурган-ның алыс шын оруунга өөредип чоруур киж-и деп бил-ир бис. Кижилерни ылгай көрбөс болгаш, оларнын эрге-ажыынга бараан болбас-тыр силер. ¹⁷ Ынчаарга Силерниң бодалыңар чүл, билс чугаа-лап көрүнөрем: императорга үндүрүг тө-лээр ужурулуг бис бе азы чок бе?»

¹⁸ Иисус оларнын кара сагыштын билгөш, мынча дээн: «Ийи арынныглар, Мени чүгө шенеп тур силер? ¹⁹ Үндүрүг төлээр чоозунарны Меңээ көргүзүңер». Анаа мөңгүн чоос эккеп бээрге, ²⁰ Иисус олардан: «Мында кымнын чурук-дүрзү-зү база ады бар-дыр?» — деп айтырган.

²¹ Олар: «Императорнун» — деп ха-рыкылааннар.

Иисус ынчан: «Ынчаарга император-га — императорнуун, а Бурганга — Бур-ганнын беринер» — дээн.

²² Ындыг сөстөр дыңнааш, оларнын аксы хак деп, Иисустан ырап чоруй бар-ганнар.

Өлгеннерниң катап дирлириниң дугайында

(Мк. 12:18-27; Лк. 20:27-40)

²³ Ол-ла хүн «Өлген улус катап ди-рилбес» дижир саттукейлер Иисуска че-дип келгөш, айтырып салган:

²⁴ «Башкы, Моисей биске: „Кандыг-бир эр киж-и ажы-төл чок тургаш, өлү бээр болза, ооң дуңмазы дулгуяк чаавазы-биле өгленгөш, бодунуң өлгөн акызының уре-салгалын уламчылаар ужурулуг“ — деп чу-гаалаан-дыр. ²⁵ Бистин аравыска чеди алышкы чораан дижик. Улуу кадайлан-гаш, ажы-төл арттырбайн, өлүп калган. Ооң кадайы улут чуржузунга кадай бооп арткан. ²⁶ Ийиги, үшкү дуңмазы болгаш шупту чеди алышкы-биле база ындыг болган. ²⁷ Адак соонда ол кадай база мө-чээн. ²⁸ Хамык өлгөн улус катап дирлип кээрге, херээжен киж-и кымнын кадайы боорул? Алышкылар ону чеделээн кадай-ланып чорааннар болгай».

²⁹ Харызынга Иисус мынча дээн: «Соора барган-дыр силер, чүгө дээр-ге Бижилгелерни-даа, Бурганның күчү-кү-жүн-даа билбес-тир силер. ³⁰ Катап ди-рилген улус кадай-даа албас, ашакка-даа барбас, харын Бурганның дээрде төлээле-ринге дөмөй болур. ³¹ А өлүглер аразын-дан катап дирлишкинге хамаарыштыр Бурганның силерге: ³² „Мен — Авраам-ның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен“ — дээнин номчуваан силер бе? Ол — өлүглернин эвес, а дирилгелернин Бурганы-дыр».

³³ Улус Иисусту дыңнааш, Ооң бер-ген өөредиин магадап ханмааннар.

Эң чугула айтышкын дугайында

(Мк. 12:28-34; Лк. 10:25-28)

³⁴ Фарисейлер Иисус Бодунуң ха-рызы-биле саттукейлернин аксын дуй шаапкан деп дыңнааш, чаңгыс чер-ге чыгып келгеннер. ³⁵ Ынчан оларнын бирээзи, ном-хоойлу тайылбырлакчы-зы, Иисусту шенеп, айтырып салган: ³⁶ «Башкы, ыдыктыг хоойлуда эң чугу-ла айтышкын кайызыл?»

* 22:16 Иродианнар — Галилеянын ол үдеги хааны Ирод Антипаны деткип турган еврей политиктиг бөлүктүң кежигүннери. * 22:32 Ол дээрге Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны Бурганның чанында ам-даа дириг хевээр деп турары ол-дур.

22:13 Мф. 8:12 22:15 Лк. 11:54 22:16 Ы. х. к. 10:17; Кол. 3:25 22:17 Мф. 17:24-25 22:18 Мк. 7:6; Лк. 12:1 22:21 Рим. 13:7 22:23 Аж.-ч. 4:1; 23:8 22:24 Э. д. 38:8; Ы. х. к. 25:5 22:32 Хост. 3:2, 6

³⁷ Ол мынча дээн: «*„Бодуңнун Бурганын Дээрги-Чаяакчыга бугу-ле чүлдү-чүрээңден, бугу-ле сеткил-сагыжыңдан, бугу-ле угаан-сарылыңдан ынак бол“*.³⁸ Бо дээр-ге бирги болгаш эн чугула айтышкындыр. ³⁹ А ийиги айтышкын аңаа дөмөйлөшкө: *„Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол“*.⁴⁰ Бо ийи айтышкындыр бүгү ыдыктыг хоойлу болгаш медээчилернин өөредии туттунуп турар».

Давидтиң Оглуңуң дугайында
(Мк. 12:35-37; Лк. 20:41-44)

⁴¹ Ону долгандыр чыгылып келген фарисейлерден Иисус айтырыг салган: ⁴² «Бурганнын шилип алган Христозун чүү деп бодаар силер: Ол кымнын Оглул?»

Олар Аңаа: «Давидтиң Оглул-дур» — деп харыылааннар.

⁴³ Иисус оларга мынча дээн: «Ынчаарга Давид Бурганның Сүлдезинге башкарткаш, чүге Ону Дээргим деп адааныл:

„Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге мынча дээн: „Дайзынарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң таламга олур““.

⁴⁵ Бир-тээ Давид Ону Дээргим деп турар болганда, Христос канчап Давидтиң Оглу боорул?»

⁴⁶ Кым-даа Аңаа удур чаңгыс сөс-даа эдип шыдаваан. Ол хүнден эгелээш, кым-даа Аңаа кандыг-бир айтырыг салып дидинмээн.

Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлерден кичээндириг
(Мк. 12:38-40; Лк. 11:37-52; 20:45-47)

23 ¹ Иисус ынчан чон-биле база Бодунун өөреникчилери-биле чугаалажы берген. ² Ол мынча дээн: «Ном-хоой-

лу тайылбырлакчылары биле фарисейлер Моисейниң салтакчылары-дыр. ³ Силер бүгү чүвени оларның айыткан айгы-биле кылынар, ынчалза-даа оларның ажил-херээн өгтүнмөңөр, чүге дээрге олар өөредип турар чүвезин боттары сагывас-тыр. ⁴ Олар улгунмас аар чүктүк улустун эгиннеринге чүктедип турарлар, а боттары чаңгыс саалазын безин шимчедип, улуска дузалажыр хөңнү чок-тур. ⁵ А кандыг-бир чүве кылза, чүгле ат чолуп кылырлар, оларның хаваанда болгаш холунда Бижилге шыгжаан хапчыгаштары калбарып, а шыва тонунун салбакталчак хаажылары узап-ла чыдар*. ⁶ Олар найыр-дойларга база синагогаларга хүндүлүг дөргө оларынга ынак. ⁷ Олар улус чыгыр шөлдөргө амыр-менди дыннаарынга база улуска: „Башкы!“ — деп адаттыларынга ынак.

⁸ А силерни „башкылар“ деп адавазын, чүге дээрге силерде чүгле чаңгыс Башкы бар, а силер шупту акы-дуңмашкы силер. ⁹ Черге кымны-даа „ачай“ деп адаваңар, чүге дээрге силерде чүгле чаңгыс Дээрде саалаан Ада бар. ¹⁰ Силерни „башкарыкчы“ деп адавазын, чүге дээрге силерде чаңгыс Башкарыкчы — Христос бар. ¹¹ Силерниң аранарда эн чугулаңар чалчаңар болзун. ¹² Бодун өрү көрдүңөр кижиге дора көрдүрер, а бодун боду дора көргөн кижиге өрү көдүртүр.

¹³⁻¹⁴ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Силер улустан Дээрнин Чагыргазын дуглап, боттарыңар-даа ынаар кирбес, ынаар кириксээннерни-даа кирибес-тир силер*.

¹⁵ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Чаңгыс-даа бол кижини иудей шажынче ээлдирип аар дээш, далайны кежиң, черни эртип турар-дыр силер,

* 23:5 Бурганның айтышкынын күүсеткенинин демдээ кылдыр (Хост. 13:9) еврейлер мөргүп тура, хаваа биле солагай холунче иштинде Хосталышкын ному болгаш Ыдыктыг хоойлуну катаптаанындан үзүндүлөргө бичии хөм хапчыгаштар кедип аар турган. Фарисейлер ол хапчыгаштары чүгле мөргүл үезинде эвес, а хүнзедир кедер турган хире. Оон аңгыда Бурганга бүзүрээр улус хевиниң кыдыгларына салбактар чыпшыр даарап алыр ужурлуг турган. * 23:13-14 Өске буруңгу сөзүгелдерде «Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Силер дулгаак херэеженнерниң эт-хөрөңгизин сырыпкаш, ооң соонда карак чаап үр мөргүүр-дур силер, ол дээш шыңгы кеземче алыр силер» деп сөстөрни немээн.

22:37 Ы. х. к. 6:5; 11:13; Ис. 22:5 22:39 Лев. 19:18; Мф. 19:19 22:40 Мф. 7:12; Гал. 5:14

22:42 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 9:27 22:44 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 2:34-35 22:46 Лк. 20:40

23:3 Рим. 2:17-23 23:5 Хост. 13:9; Ы. х. к. 6:8; 11:18 || Сан. 15:38 23:6 Лк. 14:7-8 23:8 Иак. 3:1 ||

Лк. 22:32; Флм. 1:16 23:9 Хост. 4:22; Иер. 31:9; Ос. 11:1; Мал. 1:6 23:11 Мф. 20:26;

Мк. 9:35; 10:43 23:12 Лк. 14:11; 18:14 23:13-14 Мф. 15:7

а ээлдирип алгаш, ону бодунардан ийи катап дора бужар амытанче хуулдуруп-тар-дыр силер.

¹⁶ Согур баштакчылар, ат болур силер! Мынча деп турар-дыр силер: „Кандыг-бир кижиги Бурганның өргээзи-биле дангыраглаар болза, ол чүү-даа дивээн-дир, а Бурганның өргээзинде алдын-биле дангыраглаар болза, ол азаашкынын күүседир ужурулуг“. ¹⁷ О, согур сээден-нер! Чүү чугулал: алдын бе азы ол алдынны ыдыктаан Бурганның өргээзи бе?!

¹⁸ Оон ыңай мынча деп турар-дыр силер: „Кандыг-бир кижиги өргүл салыр бедигээш-биле дангыраглаар болза, ол чүү-даа дивээн-дир, а аңаа салган өргүл-биле дангыраглаар болза, ол азаашкынын күүседир ужурулуг“. ¹⁹ Согурулар! Чүү чугулал: өргүл бе азы ол өргүлдү ыдыктаан бедигээш бе?! ²⁰ Өргүл салыр бедигээш-биле дангыраглаар кижиги ында салган өргүл-биле база дангыраглап турары ол-дур. ²¹ Бурганның өргээзи-биле дангыраглаан кижиги ында чурттаан Бурган-биле база дангыраглап турары ол-дур. ²² Дээр-биле дангыраглаан кижиги Бурганның дүжүлгези болгаш ында саадаан Бурган-биле база дангыраглап турары ол-дур.

²³ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Мята, койнут болгаш тмин деп оъттарнын дүжүдүнүн оннун бир кезиин берип-даа турзунарза, ыдык-тыг хоойлуда эн чугула чүүлдерни: шын шииткелди, энерелди болгаш шынчы чорукту херекке албас-тыр силер. Баштай-гызын кылыр ужурулу шын, а сөөлгүзүн кылырын база утпаза эки. ²⁴ Согур баштакчылар! Ымырааны шүүп кааптар, а тевени ажырыптар-дыр силер!

²⁵ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Аяк-таваанарнын даштын аштап-арыглап-даа турзунарза, ишти-хөңнүнерни чазый-харам чорук база бузут долган-дыр. ²⁶ Согур фарисей! Баштай аяаңнын иштин аштап-арыглап ал, ынчан оон дашты база арыг боор.

²⁷ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Агарты чугайлаан чевеглерге* дөмей-дир силер: оларнын дашты чараш ышкаш, а иштин өлүг сөөктер база янзы-бүрү бужар чүүлдер долган! ²⁸ Силер база ыңдыг силер: даштыннардан көөрге, Бурганга шынчы улус ышкаш көстүр силер, а ишти-хөңнүнерни ийи арынныг база кем-буруулуг чорук долган.

²⁹ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер, ат болур силер! Ийи арынныглар! Бурганның медээчилеринге чевег тураскаалдары тудуп, чөптүг-шынныг улустун чевеглеринде тураскаалдар каастап: ³⁰ „Ада-өгбевистин үезинде чурттап чораан болзувурса, медээчилернин ханын төгеринге олар-биле кады киришпес ийик бис“ — деп турар-дыр силер. ³¹ Силер ооң-биле, „Медээчилерни өлүрүп чораан улустун салгакчылары бис“ деп, боттарыңарга удур херечилээнинер ол-дур. ³² Ындыг болганда, уламчылаңар-ла, ада-өгбөнернин эгелээн чүвезин эчизинге чедириңер-ле!

³³ Чыланнар база чылан сыскындылары! Тамыже дүжүрер шииткелден канчап ойлор силер! ³⁴ Мен силерге медээчилерни, мерген угаангыларны, башкыларны чорудуп тур мен, а силер оларнын чамдызын өлүрүп база хере шава бээр силер, өскелерин синагогаларыңарга эриидеп база хоорайдан хоорайже сывыртай бээр силер. ³⁵ Кем-буруу чок Авелдин ханындан эгелээш, өргүл салыр бедигээш биле Бурганның өргээзинин аразынга өлүрүп кааныңар Берехиянын оглу Захариянын ханынга чедир, чер кырынга төгүлгөн бүгү чөптүг-шынныг улустун ханы дээш шииткелди чүктээр силер. ³⁶ Алыс шынны чугаалап тур мен: ол бүгү кеземче бо салгалга дүжөр!»

Иисустун Иерусалим дээш кажсыдалы (Лк. 13:34-35)

³⁷ «О, Иерусалим, Иерусалим! Бурганның медээчилерин өлүрүп турар база сенче чорутканнарны даш-биле соккулап

* 23:27 Улус чевеглерге душ бооп дээп шыдавазын дээш, оларны агарты чугайлап каар турган, чүте дээрге кижиги сөөгүңге азы чевегге дээри кижини ёзулал ёзуулар арыг эвес кылып каар.

23:16 Мф. 15:14 23:17 Хост. 30:29 23:19 Хост. 29:37 23:21 Ыд. ыр. 25:8; 131:14 23:22 Иса. 66:1

23:23 Ы. х. к. 14:22 || Ыд. ыр. 32:5; Мих. 6:8; Зах. 7:9 23:27 Аж.-ч. 23:1 || У. ч. 26:23 23:30 Аж.-ч. 7:52

23:33 Мф. 3:7; 12:34 23:34 Мф. 21:35; 22:6; Евр. 11:36-37 || Мф. 10:17; Мк. 13:9; Лк. 21:12

23:35 Э. д. 4:8; 1 Ин. 3:12; Евр. 11:4 || 2 Чыл. 24:21; Зах. 1:1 || Неем. 9:26; Ажыл. 18:24

23:37 2 Чыл. 24:21; Неем. 9:26; Аж.-ч. 7:52 || Ы. х. к. 32:11-12; Руф. 2:12; Ыд. ыр. 146:2

каар хоорай! Куштун бодунуң чаш төлдө-рин чалгынының адаанга чыып аары дег, Мен чеже катап Иерусалимнің чурттак-чыларын чыып аарын күзедим, ынчал-за-даа силер ону күзевединер! ³⁸ Ол-дур, силерниң өргээнер ээн кагдынар-дыр. ³⁹ „Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Кижиги алгадып-йөрээтсин!“ — дей бээр-инер шаг-үе келбээн шаанда, Мени ам черле көрбөзүңерни чугаалап тур мен».

Келир үеде болур хөлээшкиннер

(Мк. 13:1-13; Лк. 21:5-19)

24 ¹ Иисус оон Бурганның өргээзинин мурундан үнгөш, бар чыдырда, өөреникчилери Аңаа чооксулап келгеш: «Бурганның өргээзинин туудуларының чаражын!» — деп барганнар.

² Иисус оларга мынча дээн: «Бо бүгүнү көрүп тур силер бе? Силерге алыс шынны чугаалап тур мен: маңаа туружундан шимчөвээн даш безин артпас, шупту туудуглар үрегдеттирип-буступ каар».

³ Иисус Елеон даанга чааскаан олурда, өөреникчилери Аңаа чедип келгеш, айтырыг салганнар: «Ол айыыл-халап кажан боорун биске чугаалаңарам. Силерниң чедип кээринерни болгаш бо делегейниң төнчүзүн кандыг демдек бадыткаарыл?»

⁴ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Кандыг-даа улуска дуурайладып аарындан кичээнинер. ⁵ Чүгө дээрге хөй-ле кижиги Мээң адым туруп: „Мен — Христос-тур мен“ — деп келгеш, эндерик улусту мегелеп кааптар. ⁶ Чоокта дайын-чааның шимээнин болгаш ыракта дайын-чаалар дугайында чугааларны дыңнап каар силер. Ындыг-даа болза, кортпаңар. Ол бүгү болур ужурулуг, ынчалза-даа бүгү чүвениң ылаптыг төнчүзү ол эвес-тир. ⁷ Ийе, бир чонче өске чон, бир күрүнеже өске күрүне халдай бээр. Чер болганга аш-чут база чер шимчээш-

киннери болур: ⁸ ол бүгү, божаан херээжен улустун эдынин аары дег, хилинчектин чүглө эгези-дир.

⁹ Силерни ынчан хилинчектээр дээш, улуска туруп берип, өлүрүп эгелээр. Мээң адым ужун бүгү кижиги төрөлгөтен силерни көөр хөңнү чок апар. ¹⁰ Эндерик улус бо моондакты ажып шыдавастан, бот-боттарын сатчып база көрүшпестеп эгелээр. ¹¹ Хөй меге медээчилер ынчан тыптып келгеш, энмежок улусту мегелеп кааптар. ¹² Бузут ынчалдыр нептерээрге, эндерик улустун ынакшылы соой бээр. ¹³ Ынчалза-даа ол бүгүнү эчизинге чедир шыдашкан кижиги камгалалды алыр. ¹⁴ Дээрнин Чагыргазының дугайында бо Буянның Медээни бүгү делегейге, хамык чоннарга медеглээн турар, бүгү чүвениң төнчүзү чүглө оон соонда кээр».

Ам кээр коргунчуг айыыл-халап

(Мк. 13:14-23; Лк. 21:20-24)

¹⁵ «Ол дугайында Даниил медээчинин чугаалааны, ыдыктыг черде турар *хоозураудың бужар чудун* көрүп кагзынар-за* (номчуп орап кижиги шын угаазын!), ¹⁶ Иудеяда чурттаган улус дагларже дезипсин. ¹⁷ Бажыңының кырынга* турган кижиги, эт-севин алыр дээш, бажыңыңче дүжүп кирбезин. ¹⁸ Шөлге ажылдап чораан кижиги, идик-хевин алыр дээш, бажыңыңче ээп келбезин. ¹⁹ Ол хүннерде иштиг-сааттыг болгаш эмер чаш уруг-дарыглыг улус ат болур! ²⁰ Кыжын азы амыр-дыш хүнүнде деспес дээш мөргүнер. ²¹ Бо делегейни чаягагындан бээр, амдыгаа чедир кажан-даа болбаан база моон сонгаар кажан-даа болбас коргунчуг хилинчек ол үеде болур. ²² Бурган ол хүннерниң санын кызырбаан болза, амылгыг кижиги бүрүзү менди үнмес ийик. Ынчалза-даа Бодунуң шилип алганы улус дээш, Бурган ол хүннерниң санын кызырар.

* 24:15 Еврейлер Дээрги-Чаяакчыдан аңгы бүгү бурганнарга мөгөерин «бужар чут» деп санап турганнар. Хөй-ле шинчилекчилер Даниил медээчинин өтүр билген сөстери (Дан. 9:27) б. э. чедир 167 ч. боттанган деп санап турганнар. Ол чылын Антиох Эпифан хаан Иерусалимде Бурганның өргээзинге Зевс бурганга өргүл бедигээжиги туруп каан. Ол чорук Бурганның өргээзин бужартадып, «хоозуралга» азы аңаа Бурганга бараан болушчуннарны соксадырынга чедирген. * 24:17 Бажың кыры — Иудеяда бажыңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болур турган, а чурттакчы чон оларны дыштаныр чер база үстүкү каыт кылдыр ажыглап турган.

23:39 Ыд. ыр. 117:26; Мф. 21:9 24:2 Лк. 19:44 24:4 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 24:5 Иер. 14:14 24:6 Иер. 51:46 24:7 2 Чыл. 15:6; Ажыл. 6:4 || Аж.-ч. 11:28; Ажыл. 6:8, 12 24:9 Мф. 10:22; Ин. 15:18 24:10 Мф. 10:21 24:11 Мф. 7:15 24:13 Иак. 5:11; Ажыл. 2:10 24:14 Мф. 28:19; Рим. 10:18; Кол. 1:6, 23 24:15 Дан. 9:27; 11:31; 12:11 24:17 Лк. 17:31 24:19 Лк. 23:29 24:21 Иер. 30:7; Дан. 12:1; Ажыл. 16:18 24:22 Иса. 65:8; Лк. 18:7

²³ Силерге ынчан кандыг-бир киж: „Көр, Христос бо-дур!“ азы „Ол бо-дур!“ — дээр болза, аңаа бүзүревенер!²⁴ Чүгө дээрге боттарын „Христос мен“ дээр азы „Медээчи мен“ дээр улус тып-тып келгеш, болдунар-ла болза, Бурганын шилип алган улузун безин мегелээр дээш, өндүр улуг бадыткал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер көргүзөр.²⁵ Дыннаар, Мен силерни баш бурунгаар сагындырдым.

²⁶ Ынчангаш силерге: „Көрүнер, Христос ээн кургаг ховуда-дыр!“ — дээр болза, ынаар барбанар азы: „Көрүнер, Ол мында, дуу бажында каштынып турар-дыр“ — дээр болза, бүзүревенер.²⁷ Чөөн чүктөн кызаш дээш, барыын чүкке чедир кызаннаан чаннык дег, Киж амытан Оглу ынчалдыр эеп кээр.²⁸ Кайда сек чыдарыл, аңаа сек чиир куштар чыгып кээр“.

Киж амытан Оглуңуң чедип кээри
(Мк. 13:24-27; Лк. 21:25-28)

²⁹ „Ол хүннерниң айыыл-халавы болуп эрткен дораан-на,

хүн караа өжсөр, ай чырытпастай бээр, сылдыстар дээрден кээп дүжөр база дээрниң күчү-куштери сириңейнип, божаннай бээр.

³⁰ Киж амытан Оглуңуң кээриниң демдээ ол үедө дээрге көстүп кээр. Күчү-күжү биле өндүр чырынга бүргеткен, дээрниң булуттарын кырап кел чыдар Киж амытан Оглуң көрүп кааш, чер кырында хамык аймак-чон кажыдап база ыглажып эгелээр.³¹ Ол, трубаны ыткыр этсип, Бодунуң шилип алган улузун чырык черниң дөрт чүгүнден, өртемчейиниң бир кыдыындан өске кыдыыңа чедир чыып эккелзин дээш, Бодунуң төлээлерин чорудуптар“.

Фига ыяжының чижээ-биле кичээндириг
(Мк. 13:28-31; Лк. 21:29-33)

³² „Фига ыяжындан үлегер-чижектен алыңар: оон будуктары хөөп, бүрүлери

частып кээрге, чай удавас дүжөр дээрзин эндевес болгай силер.“³³ Шак ынчалдыр, ол бүгүнү көргөш, Киж амытан Оглу мырынай бо, эжик аксында келген дээрзин билип алыңар.³⁴ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ол бүгү чүве боттанмаан шаанда, бо салгалдын улузу өлүп читпес.³⁵ Дээр биле чер эстип-хайлы бээр, а Мээң сөстөрим эстип-хайылбас“.

Шагы, хүнү билдинмес
(Мк. 13:32-37; Лк. 12:38-40; 17:26-30, 34-36)

³⁶ „А ол хүннүң база шактын кажан кээрин кым-даа: дээрниң төлээлери-даа, Оглу-даа билбес* — чүгө Бурган Ада Боду билир.“³⁷ Нойнуң үезинде болуп турганы дег, Киж амытан Оглуңуң чедип кээр хүнүнде база ындыг боор.³⁸ Ол хүннерде, суг халавының мурнуу чарыында, Нойнуң бажың-хемезинге олурупканы хүнге чедир, улус-чон ижип-чип, кадай ап база ашакка барып келген болгай.³⁹ Суг халап келгеш, оларның шупгузун узут-кап катгыжеге чедир, олар чүнү-даа угаап бодавааннар. Киж амытан Оглу чедип кээрге, база шак ындыг боор.⁴⁰ Ийи киж ынчан шөлде ажылдап турар болза, бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар.⁴¹ Ийи херээжен киж дээрбеге тараа дээрбелеп турар болза, бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар.

⁴² Ынчангаш одут-сергек болунар, чүгө дээрге Дээргинерниң кандыг хүнде чедип кээрин билир эвес силер.⁴³ Мону база билип алыңар: бажың ээзи дүнекиниң каш шакта оор кээрин билир турган болза, ол удуvas ийик база бодунуң бажыңын оорлаттырбас ийик.⁴⁴ Ынчангаш силер база белең болунар, чүгө дээрге Киж амытан Оглу силерниң манаваан шагынарда чедип кээр“.

Шынчы база шынчы эвес ийи чалча
(Лк. 12:42-48)

⁴⁵ „Шынчы болгаш сарыылдыг чалча кандыг болурул? Бажың ээзи бир чалчазын өскелериниң бажыңга салгаш,

* 24:36 Өске буруңгу сөзүглелдерде «Оглу-даа» деп сөс таварышпайн турар.

24:23 Лк. 17:23 24:24 Ы. х. к. 13:1; 2 Фес. 2:9; Ажыл. 13:13; 16:14 24:25 Ин. 13:19; 14:29
24:27 Лк. 17:24 24:28 Лк. 17:37 24:29 Ам. 8:9 || Иса. 13:10, 13; 34:4; Иоил 2:31; Агг. 2:6; Аж.-ч. 2:20;
Ажыл. 6:13 24:30 Дан. 7:13; Мф. 16:27 || Зах. 12:10-12 24:31 Иса. 27:13; 1 Кор. 15:52; 1 Фес. 4:16;
Ажыл. 11:15 || Мф. 13:41; 2 Фес. 2:1 24:34 Мф. 16:28 24:35 Ыл. ыр. 101:26-27; Иса. 51:6;
2 Пет. 3:10 24:36 Зах. 14:7 24:37 Ө. д. 6:5 24:39 Ө. д. 7:21 24:40 Зах. 14:2 24:42 Мф. 25:13
24:43 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2 24:44 Ажыл. 3:3; 16:15

оларга аъш-чемни чогуур үзүндө бээр кылдыр томуйлап каан дижит. ⁴⁶ Ээзи чедип келгеш, ооң ынчалдыр ажылдап турарын көрүп каар болза, ол чалча амыр-чыргалдыг. ⁴⁷ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ээзи ону бүгү ээлээн чүвезиниң бажынга олуртуп каар. ⁴⁸ А ол чалча ойлуок чок болуп, бүдүү иштинде: „Мээң Дээргим ам дораан келбес-ле болгай“ — дээш, ⁴⁹ өске чалчаларны эттеп-соп, а боду чилбиленип, арагачылар-биле пактай берген дижит. ⁵⁰ Ындыг чалчаның ээзи ооң манавааны хүнде база бо-давааны шакта чедип келгеш, ⁵¹ ону чула кезеткеш, ийи арынның улус-биле дөмөй кылдыр аажылаар. Анаа ыы-сыы үнөр база диштер кыжыраажы дыңналыр».

Он кыс дугайында

25 ¹ «Ол хүнде Дээрний Чагыргазы мындыг үлөргө дөмөй. Үс куткан деннерин туткаш, күдэже уткуштур үнүпкен он кыс турган*. ² Оларның бежи угаанныг, а бежи мелегей чүве-дир. ³ Мелегей кыстар деннерин ап алза-даа, немей кудар үзү чок болганнар. ⁴ А угаанныг кыстар деннери-биле катай саваларда үзүн кыс ап алганнар. ⁵ Күдээ оол саадай бээрге, бүгү кыстарның бажы согаш кыннып, удуй бергеннер. ⁶ Дүн ортузунда: „Көрүнер, күдээ кел чор! Ону уткуп үнүр!“ — деп кыйгы дынналыр. ⁷ Ол дораан хамык кыстар тура халышкаш, деннерин кыпсып эгелээннер. ⁸ Мелегей кыстар угаанныгларынга: „Үзүнерден бичииден бериңерем, деннеривис өжүп тур“ — дээннер. ⁹ А угаанныг кыстар: „Чок, бербес бис, оон башка үс силерге-даа, биске-даа четпейн баар. Ооң орнунга садыгжыларже баргаш, садып алынар“ — деп харыылааннар. ¹⁰ Олар үс садып ап чоруур аразында, күдээ чедип келген. Белен турган беш кыс ооң-биле кады куда доюнче кире бээри билек, оларның соондан эжикти хаапкан. ¹¹ Ооң соонда арткан кыстар чедип келгеш: „Дээрги! Дээрги! Эжиң ажы-дып көр!“ — дээннер. ¹² А ол: „Чок, си-

лерни билбесим ылап шын“ — деп харыылаан. ¹³ Ынчангаш серемчилелдиг болунар, чүге дээрге Кижиг амытан Ог-лунуң чедип кээр* хүнүн-даа, шагын-даа билбес болгай силер».

Немелде чок болган акша дугайында

(Лк. 19:12-27)

¹⁴ «Ынчан ырак чуртче чоруп тура, бодунуң чалчаларын кый деп алгаш, эт-хөрөңгизин оларга карактадып каан кижиг-биле болганы дег болур. ¹⁵ Ол бир чалчазынга — беш, өскезинге — ийи, а ушкүзүңге — бир шоодай мөңгүн акша берип каан*. Кижиг бүрүзүңге ооң шы-даар шаг-шинээн барымдаалап бергеш, боду чорупкан. ¹⁶ Беш шоодай мөңгүн алган кижиг ол акшаны дораан саарылга-же киригеш, немей бешти ажылдап алган. ¹⁷ Ийи шоодай мөңгүн алган кижиг база ийини немей ажылдап алган. ¹⁸ А бир шоодай мөңгүн алган кижиг баргаш, онгар каскаш, Дээргизиниң акшазын ынаар көөп каан.

¹⁹ Үр үе эрткен соонда, чалчаларнын Дээргизиг ээп келгеш, оларга каракта-дып каан акшазы дээш харыс тударын негээн. ²⁰ Беш шоодай акша алган кижиг келгеш, немей база бешти эккелген. Ол мынча дээн: „Дээрги, силер меңээ беш шоодай акша берген силер, а бо мээң немей ажылдап алганым беш шоодай акша-дыр“. ²¹ Дээргизиг анаа: „Кончуг эки-дир, сен эки болгаш шынчы чалча-дыр сен! Сен бичиги херек башкарынга шынчың көргүстүң, ам сеңээ улуг ажыл-херек дагзыр мен. Мээң өөрүшкүм үле-жип көр“ — дээн.

²² Ийи шоодай акша алган кижиг база чедип келгеш: „Дээрги, силер ме-нээ ийи шоодай акша бээринерге, не-мей база ийини ажылдап алдым“ — дээн. ²³ Дээргизиг анаа: „Кончуг эки-дир, сен эки болгаш шынчы чалча-дыр сен! Сен бичиги херек башкарынга шынчың көргүстүң, ам сеңээ улуг ажыл-херек

* 25:1 Еврей чаңчыл Эзугаар күдээ душтуун алыр дээш, ооң ада-иезиниң бажыңынче чоруптар турган. Душтук кыстың эштери урулгар ону куда байырлалы болуп эртер черже — күдээниң ада-иезиниң бажыңынче үдээр ужурулуг. * 25:13 Өске буруңгу сөзүглелдерде «Кижиг амытан Ог-лунуң чедип кээр» деп сөстөр таварышпайн турар. * 25:15 Грек сөзүглелде беш талант, ийи талант болгаш бир талант дээн. Бир талант 30 хире кг дензилиг болур.

24:46 Мф. 25:21; Ин. 13:17 24:48 Мф. 25:5 24:51 Мф. 8:12 25:1 Мф. 9:15; Ин. 3:29; Ажыд. 19:7; 21:2 25:5 Мф. 24:48 25:10 Мф. 22:2 25:11 Мф. 7:22; Лк. 6:46; 13:25 25:12 Мф. 10:33 25:13 1 Кор. 16:13 || Мф. 24:36, 42 25:19 Рим. 14:12 25:21 Лк. 16:10 || Евр. 12:2

дагзыр мен. Мээң өөрүшкүм үлежип көр“ — дээн.

²⁴ Ооң соонда бир шоодай акша алган кижичи чедип келгеш, мынча дээн: „Дээрги, мен силерни каржы-хажагай кижичи деп билир мен: тарываан-даа черинерден ажаап аар, чашпаан-даа черинерден чыып аар болгай силер. ²⁵ Мен силерден сезиндим, ынчангаш акшанарны черге хөөп кагдым. Акшанар бо-дур, ап ап көрүңер“. ²⁶ Дээргизи анаа: „Сөлгүжок бак, чалгаа чалча! Тарываан-даа черимден ажаап аарымны, чашпаан-даа черимден чыып аарымны билир ышкажыл сен. ²⁷ Ындыг болганда, мээң акшамны саарылгаже киирер турган-дыр сен, мен ынчан ээп келгеш, акшамны орулгазы-биле катгай алгай эртик мен. ²⁸ Ооң бир шоодай акшазын хунаап алгаш, он шоодай акшалыг кижиге бериптиңер. ²⁹ Чүвези бар кижиге оон-даа немей бээр, ол ынчан артыкшылдыг боор, а чүвези чок кижинин бар бичии-даа чүвезин хунаап алыр. ³⁰ Бо сөлгүжок бак чалчаны дашкаар, улус ыглап-сыктап, диштерин кыжыраткан карангыже, үндүр октаптыңар“ — дээн.

Чоннарны шиидери

³¹ «Бодунуң өндүр чырыынга бүргеткен Кижичи амытан Оглу хамык төлээлеринге үдеткен чедип келгеш, Бодунун чайынналган дүжүлгезинге саадаптар. ³² Оон мурнунга бүгү чоннар чыгып кээр. Ол улусту, кадарчынын хоюн өшкүзүндөн үзери дег, ийи кезекке үзүп аар. ³³ Ол хоюн — оң талазынга, а өшкүзүн — солагай талазынга бөлүп аар. ³⁴ Хаан ынчан оң талазында турарларга мынча дээр: „Мээң Адамга алгадып-йөрээткеннер, бээр келинер! Өргөмчейни чаяганындан бээр силерге белеткээн Дээрниң Чагыргазын салгап алыңар. ³⁵ Чүгө дээрге Мен аштап турумда, силер Мени чөмгерип кагдыңар; суксап турумда, силер Мээң суксунум хандырдыңар; чер кезип чорумда, силер Мени хоргададып алдыңар; ³⁶ чанагаш турумда, силер Мени хөпкерип кагдыңар; аарып чыдырымда, силер Мени ажаап-карактап келдиңер; кара-бажыңга чыдырымда, силер Меңээ ужуражып турдуңар“.

³⁷ Чөптүг-шыннын улус ынчан Анаа мынча деп харыылаар: „Дээрги, кажан бис аштап туруңарда көргөш, Силерни чөмгерген улус боор бис, суксап туруңарда көргөш, суксунуңар хандырган улус боор бис? ³⁸ Чер кезип чоруңарда көргөш, хоргадап берген улус боор бис; чанагаш туруңарда көргөш, хөпкерген улус боор бис? ³⁹ Кажан бис аарып туруңарда көргөш, Силерни ажаап-карактаан улус боор бис; кара-бажыңга чыдырыңарда көргөш, ужурашкан улус боор бис? Кажан ынчалган улус боор бис?“

⁴⁰ Хаан оларга мынча деп харыылаар: „Алыс шынны чугаалап тур мен: Мээң бо эн бичии дунмаларымнын бирээзинге ол бүгүнү кылганыңар дээрге-ле ону Меңээ база кылганыңар ол-дур“.

⁴¹ А ооң соонда Хаан солагай талазында турарларга мынча дээр: „Менден ырап чоруңар, каргыштыг хейлер! Эрликке болгаш оон төлээлеринге белеткээн мөңгө отче барыңар. ⁴² Мен аштап турдум, а силер Мени чөмгербединер; Мен суксап турдум, а силер Мээң суксунум хандырбадыңар; ⁴³ Мен чер кезип чордум, а силер Мени хоргадатпайн бардыңар; чанагаш турдум, а силер Мени хөпкербединер, аарып турдум база кара-бажыңга чыттым, а силер Менче сагыш салбадыңар“.

⁴⁴ Олар ынчан мынча дээр: „Дээрги, кажан бис Силерниң аштап, суксап азы чер кезип турганыңарны, чанагаш чорааныңарны, аарып азы кара-бажыңга чытканыңарны көргөш, Силерге дузалаваан улус боор бис? Кажан ынчалган улус боор бис?“

⁴⁵ Хаан оларга: „Алыс шынны чугаалап тур мен: Мээң эн бичии бо улузунун бирээзинге ол бүгүнү кылбааныңар дээрге-ле ону Меңээ база кылбааныңар ол-дур“ — деп харыылаар. ⁴⁶ Олар ынчан мөңгө кеземчеже чоруптар, а чөптүг-шыннын улус мөңгө амыдыралды алыр».

Иисуска удур сүмчээ

(Мк. 14:1-2; Лк. 22:1-2; Ин. 11:45-53)

26 ¹ Иисус ол чугаазын төндүргөш, Бодунуң өөреникчилеринге мынча дээн: ² «Хосталышкын байырлалынга чедир ийи хүн аркан-дыр, Кижичи амытан

25:26 У. ч. 20:4 25:29 Мф. 13:12 25:30 Мф. 8:12 25:31 Дан. 7:13; Мф. 16:27 || Мф. 19:28
25:32 Иовл 3:12; 2 Кор. 5:10 || Иез. 34:17; Мф. 13:49 25:34 Дан. 7:18; Ажыл. 21:7 25:35 Иса. 58:7;
Лк. 3:11; Иак. 2:15-16 25:36 2 Тим. 1:16-18 25:40 Мф. 10:40 25:41 Ыд. ыр. 6:9; Мф. 7:23 ||
Мк. 9:43-44; Иуда 1:7; Ажыл. 20:10 25:45 Лк. 10:16 25:46 Дан. 12:2 26:2 Хост. 12:1-30

Оглун садыпкаш, белдир-ыяшка хере шарын билип алынар».

³ Ол өйде Бурганнын дээди бараалгакчылары болгаш чонун баштыңнары дээди бараалгакчы Каиафаның ордузунга чыгып келгеш, ⁴ Иисусту дуокаа тудуп аарын болгаш өлүрүп каарын дугуржуп алганнар. ⁵ Олар: «Чүглө байырлал үезинде ынча болбас. Оон башка чон хөлээзин үндүрүп болур» — деп дугурушканнар.

Вифанияга Иисустун бажын үс-биле чагганы

(Мк. 14:3-9; Лк. 7:36-50; Ин. 12:1-8)

⁶ Иисус Вифанияга, кежи аарыг чораан Симоннун бажыңна турган*. ⁷ Ол чөмөннү чыдыра, үнелиг чагай чыттыг үс куткан алебастр доңгалыг херэзжен кижини Аңаа чоокшулап келгеш, үзүн Оон бажынче кудуп, чаап берген.

⁸ Оон өөреникчилери ону көргөш, хорадап үнгөннөр: «Ындыг чарыгдалдың ажы чүл? ⁹ Ол үстү хөй акшага садыпкаш, ядыыларга үлөп берип болур турган болгай!»

¹⁰ Иисус ону билгеш, оларга мынча дээн: «Бо херээжен кижини дүвүрөтпейн көрүңер, Менээ эки херек кылгандыр ол! ¹¹ Ядыылар силер-биле үргүлчү кады турар, а Мен силер-биле үргүлчү кады турбас мен. ¹² Мээн мага-бодумче чагай чыттыг үзүн кудуп бергеш, ол Мени орнукушдарыңа белеткеп кагды. ¹³ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бүгү делегейге, Буянныг Медээни суртаалдаан чер бүрүзүңге, улус бо херээжен кижиниң кылган херээнин дугайында чугаалажып, ону сактып чоруур».

Иуданың саттыныкчы болуксай бергени
(Мк. 14:10-11; Лк. 22:3-6)

¹⁴ Он ийи элчинниң бирээзи боор Иуда Искариот ынчан Бурганның дээди бараалгакчыларыңа четкеш, чугаа кылган: ¹⁵ «Иисусту силерге садыпсым-за, менээ чүнү бээр силер?» Олар аңаа үжөн мөңгүн чоос санап бергеннер. ¹⁶ Оон бээр-ле Иуда, Иисусту садыптар дээш, эптиг таварылга дилеп эгелээн.

Хосталышкын байырлалыңа белеткел
(Мк. 14:12-21; Лк. 22:7-14, 21-23; Ин. 13:21-30)

¹⁷ Хаарган далганнар байырлалынын бирги хүнүнде өөреникчилери Иисуска чоокшулап келгеш, айтырып салганнар: «Хосталышкын байырлалынын кежээки чөмин Силерге каяа белеткеп бээр бис?» ¹⁸ Ол мынча дээн: «Хоорайда айтып бээрим кижиге баргаш: „Башкы: ‘Мээң үм чоокшулап келди. Мен Хосталышкын байырлалын өөреникчилерим-биле кады сээң бажыңнага байырлаар мен’ — дээр чүве-дир“ — деп чугаалаңар». ¹⁹ Өөреникчилери Иисустун оларга чугаалаан аайы-биле кылгаш, байырлалдың кежээки чөмин белеткеп кааннар.

²⁰ Кежээ дүшкенде, Иисус он ийи элчини-биле кады чөмөннү-биле олурупкан. ²¹ Кежээки чөмни чип ора, Ол: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерниң бирээнер Мени садыптар-дыр» — дээн.

²² Аажок муңгараан өөреникчилер удаа-дараа айтырып эгелээн: «Ол мен эвес-ле боор мен аа, Дээрги?»

²³ Харызыңга Ол мынча дээн: «Мээң-биле кады чангыс тавактан чөм чип турар кижини Мени садыптар-дыр! ²⁴ Бижилгеде ол дугайында бижээни дег, Кижини амытан Оглу оруун эртер ужурулуг, ынчалза-даа Ону садыптар кижини ат болур! Ол кижиниң шуут төрүттүмээн боору эки ийик!»

²⁵ Ону садыптар дээн Иуда ынчан: «Мен канчап ол боор мен, Башкы?» — деп айтырган.

Иисус аңаа: «Бодун ынча деп тур сен» — деп харыылаан.

Дээрн-Чаякчының кежээки чөми
(Мк. 14:22-26; Лк. 22:15-20; 1 Кор. 11:23-25)

²⁶ Олар чөмөннү олурда, Иисус хлебти алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, ону үзе тыртып, өөреникчилеринге бербишан, мынча дээн: «Алгаш, чинер, бо дээрге Мээң мага-бодум-дур». ²⁷ А оон

* 26:6 Кежи аарыг кижини ёзуал ёзугаар арыг эвес болгаш, аалчылар хүлээп ап шыдавас турган. Ынчангаш Симон мурнунда кеш аарыглыг тургаш, ол үеде экирий берген деп даап бодап турар.

26:6 Мф. 24:17; Ин. 11:1, 18 || Лев. 13:3 26:11 Ы. х. к. 15:11 || Мф. 9:15; Ин. 7:32 26:12 Ин. 19:40 26:13 Мф. 21:14 26:14 Ин. 13:2; Аж.-ч. 1:16 26:15 Хост. 21:32; Зах. 11:12 26:21 Ыд. ыр. 40:10; Ин. 13:18 26:24 Иса. 53:1-12 || Мф. 18:7 26:26 Ин. 6:51; 1 Кор. 10:16; Евр. 10:10

соонда Ол дашканы көдүргөш, Бурганга өөрүп четтиргөш, ону өөреникчилеринче сунгаш, мынча дээн: «Дөгөрөнөр ижинер, ²⁸ бо дээрге хөй улустун бачыттарын өршээри-биле төгөрим, чагыг-керээ чарар Мээң ханым-дыр. ²⁹ Силерге чугаалап тур мен: Адамнын Чагыргазынга силер-биле кады чаа арага ижер хүнүм келбээн шаанда, Мен ам моон сонгаар виноград арагазын ишпес мен». ³⁰ Олар ыдыктыг ырыны ырлапшак, Елеон даанче чорупканнар.

**Пётрнуң Иисустан ойталаарын
баш бурунгаар медеглээни**
(Мк. 14:27-31; Лк. 22:31-34;
Ин. 13:36-38)

³¹ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Бижилгеде: „*Кадрчызын сон каарымга, кодан хой тарай маңажы бээр*“ — деп бижээни дег, силер шупту бо дүне Менден ойталаар-дыр силер. ³² Ынчалза-даа катап дирилгеним соонда, Мен Галилеяга мурнай чедип келгөш, силерни анаа манаар мен».

³³ А Пётр Аңаа: «Улус Силерден шупту-даа ойталаар болза, мен кажан-даа ынчанмас мен!» — деп харыылаан.

³⁴ Иисус аңаа: «Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: бо дүне-ле, аскыр-дагаа алгырар бетинде, Менден үш катап ойталаар-дыр сен» — дээн.

³⁵ Пётр: «Силер-биле кады өлүр-даа апаар болзумза, Силерден черле ойтала-вас мен!» — дээн. Өске өөреникчилер база ынча деп аашкынар болганнар.

**Иисустуң Гефсиманияга
Бурганга мөргүл кылганы**
(Мк. 14:32-42; Лк. 22:39-46)

³⁶ Иисус оон өөреникчилери-биле кады Гефсимания дээр черге чедип келгөш, оларга мынча дээн: «Манаа олурунар, Мен ол аразында дөө ынаар барып, мөргүп алыян». ³⁷ Ол Пётрну база Зеведейнин ийи оглун эдерттип алгаш, качыгдап, ундарап эгелээн. ³⁸ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Качыгдал мээң сеткилимни өлүмүү-биле карартыр бачып тур. Маңаа турунар, Мээң-биле кады сергеленнеп, удуванар».

³⁹ Иисус олардан элээн ырай бергөш, черге донгайып чыдыпшак, мөргүп эгелээн: «Ачай! Болдунар-ла болза, хилинчектиң бо дашказы Менден чайлай берзин! Ындыг-даа болза, бүгү чүве Мээң эвес, а Сээң күзел-соруун эзугаар болзун».

⁴⁰ Иисус өөреникчилеринче ээп келгөш, оларнын удуп чыдарын көргөш, Пётрга мынча дээн: «Силер Мээң-биле кады оода чаңгыс шак иштинде сергек болуп шыдавааныңар ол бе? ⁴¹ Күткүлгеге алыспас дээш, серемчилелдиг болуп, мөргүнер. Кижиле сүлдөзү — сергек, а магабот — суларгай болгай».

⁴² База катап ырадыр кылаштай бергөш, Иисус мынчаар мөргүй берген: «Ачай! Хилинчектиң бо дашказы Менден чайлаттынмай, ону Мен албан ижер ужурулг болзумза, Сээң күзел-соруун чогул бүтсүн!»

⁴³ Ол ээп кээрге, өөреникчилери ам база удуп чыткан: оларнын карактары шимдинип турган. ⁴⁴ Оларны каапшак, катап ырадыр кылаштай бергөш, Иисус биеэги-ле сөстери-биле үшкү удаа мөргүй берген. ⁴⁵ Иисус оон өөреникчилеринче ээп келгөш, оларга мынча дээн: «Силер ам-даа удуп дыштанмышаан силер бе? Дыннанар, шак-үе келген-дир, Кижиле амытан Оглун бачыттыглар холунга тудуп берип тулар-дыр. ⁴⁶ Тургуланар, чоруулунар! Саттыныкчы мырынай бо келди, көрүнер!»

Иисусту тудуп хоругдааны
(Мк. 14:43-50; Лк. 22:47-53; Ин. 18:3-12)

⁴⁷ Иисус ынча дээр билек, он ийи элчинниң бирээзи боор Иуда чедип келген. Иуда Бурганнын дээди бараалгачылары болгаш чоннуң баштыннарыннын чорудупканы, хылыштар, моңнар-биле чепсегленген хөй улус эдерттип эккелген. ⁴⁸ Саттыныкчы оларга: «Ошкап каарым кижиле Иисус ол боор — деп демдек айттып, — Ону тудуп алыр силер» — деп дугуржуп алган турган. ⁴⁹ Иуда ол-ла дораан Иисуска чедө бергөш: «Амыр-менди-ле, Башкы!» — дээш, Ону ошкап каан.

⁵⁰ А Иисус аңаа мынча дээн: «Өннүк, чүнү кылыр дээш келген ийик сен, ону

* 26:50 Азы: «Өннүк, чүнү кылыр дээш, бээр чедип келдин?»

26:28 Хост. 24:8 26:30 Лк. 22:39 26:31 Зах. 13:7 || Ин. 16:32 26:32 Мф. 28:7 26:35 Ин. 11:16; 21:19
26:37 Мк. 5:37; 9:2 26:38 Ин. 12:27 26:39 Евр. 5:7 || Мк. 10:38; Ин. 18:11 || Ин. 5:30; 6:38; Гал. 1:4
26:41 Мф. 6:13; 1 Пет. 4:7 26:42 Мф. 6:10 26:45 Ин. 2:4 || Мф. 16:21; 17:22; 20:18 26:47 Аж.-ч. 1:16

кыл»*. Чепсектиг улус ынчан чедип келгеш, Иисусту тудуп алганнар.

⁵¹ Иисустун чанынга турганнарның бирээзи хылыжын ушта тырткаш, Бурганның дээди бараалгакчызының чалчазының кулаан олдура шаапкан. ⁵² Иисус анаа мынча дээн: «Хылыжын хыннап ал! Хылыш көдүрген кижиге боду хылыштан өлүр чүвө. ⁵³ Азы сен Мени Адамдан дилег кылып шыдавас деп бодадың бе? Ол Менээ он ийи түмөн ажыг дээрниц төлээлерин чорудуп бээр турган ийик! ⁵⁴ А ындыг таварылгада Бижилгелер канчап боттанарыл? Ол бүгү мынчалдыр боттаныр ужурулуун бижээн-не болгай!»

⁵⁵ Иисус ынчан чыылган чонга мынча дээн: «Силер чүге Мени тудуп аарда, хылыштарлыг, моннарлыг чедип келдинер? Кай, Мен дээрбечи-дир мен бе? Мен хүнүнүң-не Бурганның өргээзинге улус өөредип турдум, а силер Менээ хол дегбединер чоп. ⁵⁶ Медээчилернин бижилгелери боттанзын дээш, бо бүгү болуп турар-дыр».

Өөреникчилери ынчан Ону каапкаш, дезе бергеннер.

Дээди иудей Чөвүлелдин мурнунда
(Мк. 14:53-65; Лк. 22:54-55, 63-71;
Ин. 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Иисусту тудуп алган улус Ону Бурганның дээди бараалгакчызы Каиафага эккелген. Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш чоннун баштыннары ында шагдала чыгып келген болган. ⁵⁸ (А Пётр Бурганның дээди бараалгакчызының бажыңының хериминге чедир Иисусту бүдүү эдериң чедип келген. Ол ынаар киргеш, хамык херектин төңчүзүн көөрү-биле таңныылдар аразынга олуруп алган.)

⁵⁹ Иисусту өлүрүп шиидер дээш, Бурганның дээди бараалгакчылары база бүгү дээди иудей Чөвүлел Иисуска удур меге херечилелдер тыварын орадашкан. ⁶⁰ Меге херечилел кылган улус хой-даа турган болза, олар Ону буруудадыр чылдак тыппаан. Адак сөөлүндө ийи меге херечи келгеш: ⁶¹ «„Бурганның өргээзин ургедип-бускаш, ону үш хүн дургузунда катап тудуп тургузуп шыдаар мен“ — деп турган кижиге бо-дур» — дээн-

нер. ⁶² Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан туруп келгеш: «Чүге харыылавайын тур сен? Бо улус сенээ удур чүнү херечилеп турары ол?» — дээн. ⁶³ Ынчалза-даа Иисус ыгыттаваан. Бурганның дээди бараалгакчызы Оон айтырган: «Дириг Бурганның мурнунга биске чугаалап көр, Сен — Христос, Бурганның Оглу сен бе?»

⁶⁴ Иисус анаа: «Силер болунар ынча дидинер — дээн. — А Мен силерниң шуптунарга чугаалап тур мен: моон сонгаар *Кижиге амытан Оглуң Күчүлүг Бурганның оң талазында олурар база дээрниц булуттарын кырып чоруур кылдыр көөр силер*».

⁶⁵ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан кеткен хевин ора соп каапкаш, мынча дээн: «Ол Бурганның дорамчылап тур! Биске ам херечилернин херээ чүл? Силер шупту Оон Бурганны дорамчылаанын дыннадыңар!» ⁶⁶ Кандыг шииткел үндүрер силер че?» Харызынга олар: «Ол буруулуг-дур, өлүр ужурулуг-дур» — дээннер. ⁶⁷ Оон соонда олар Иисустун арныче дүкпүрүп, эттеп эгелзэннер. Өскөлери Оон артындаг чактарынын дажып: ⁶⁸ «Христос, Сени кым дажыпты? Эттүр билип медегле!» — деп турганнар.

Пётрнун Иисустан ойталааны
(Мк. 14:66-72; Лк. 22:56-62;
Ин. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ А Пётр бажын даштынга херим иштинге олурган. Бир чалча херээжен анаа чоокшулап келгеш: «Сен база Галилея курттук Иисус-биле кады турдун чоп» — дээн.

⁷⁰ Ынчалза-даа Пётр хамык улус мурнунга оон ойталап: «Чүнү соора эдип турарын ол?» — дээн.

⁷¹ Ол үнер эжикче чоруптарга, ону көрүп каан өске чалча херээжен ында турган улуска мынча дээн: «Бо кижиге база Иисус-биле кады чораян чүвө».

⁷² Пётр база катап ойталап: «Ол Кижини билбес мен» — деп дангырагалаан.

⁷³ Элзэн үе эрткенде, орта турган улус Пётрга чоокшулап келгеш: «Сен ылап-ла оларнын бирээзи-дир сен, чугаалаар аянындан-на илден-дир» — дээннер.

⁷⁴ Пётр ынчан база катап аашкынып, чыгаанга кирип эгелзэн: «Мен ол Кижини шуут билбес мен!» Ол өйдө

26:51 Лк. 22:38 26:52 Ажыл. 13:10 26:55 Мф. 21:23; Лк. 21:37 26:56 Мф. 1:22-23; 21:4; Ин. 19:36 ||
Мф. 26:31; Ин. 16:32 26:60 Ыд. ыр. 26:12; 34:11 26:61 Мк. 15:29; Ин. 2:19 26:62 Мф. 27:13
26:63 Ыд. ыр. 2:7 26:64 Ыд. ыр. 109:1; Дан. 7:13; Мф. 16:27; 24:30; Евр. 1:13 26:65 Сан. 14:6;
Аж.-ч. 14:14 || Мф. 9:3; Ин. 10:36 26:66 Лев. 24:16 26:67 Иса. 50:6

аскыр-дагаа алгыра берген. ⁷⁵ Пётр Иисустун: «Аскыр-дагаа алгыра бегинде, Менден үш удаа ойталаар-дыр сен» — дээн сөстөрүн сактып келген. Ол оон соонда үнгөш, ишкирнип ыглай берген.

Рим чагырыкчы Пилаттың мурнунда
(Мк. 15:1; Лк. 23:1-2; Ин. 18:28-32)

27 ¹ Эртен эрте Бурганның дээди бараалгакчылары, чоннуң баштыңнары дөгере чөвүлөжип чугаалашкаш, Иисусту өлүрөр деп шийтпир үндүргөннер. ² Олар Ону хүлээш, чагырыкчы Пилатка аппарып хүлээдил бергеннер.

Иуданың өлүмү
(Аж.-ч. 1:18-19)

³ Иисусту садыпкан Иуда Оон шийтирип алганын көргөш, кем-буруузун миннип, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыңнарга үжөн мөңгүн чоозун эгидип бергеш: ⁴ «Буруу чок кижини садып, бачыт үүлгеттим» — деп турган. А демгилери: «Биске ол кандыг хамааның чүвөл? Ол сээн херээн-дир» — деп харыылааннар. ⁵ Иуда чоостарын Бурганның өргээзинге тө чажыпкаш, чоруй баргаш, монну берген. ⁶ Бурганның дээди бараалгакчылары чоостарны чыып алгаш: «Бо акша хан өртээ болган төлээде, ону Бурганның өргээзиниң акша-мөңгүн чыыр хааржаанга сул болбас» — дээннер. ⁷ Олар сүмөлөшкөш, ол акша-биле «Дой сава кылыкчызының шөлү» дээр, даштыкы улусту хөөржүдөр черни садып аарын шийтпирлээннер. ⁸ Ынчангаш бөгүнгө дээр ол шөлдү «Ханның шөл» деп адап турар.

⁹ Иеремия мэдээчиниң дамчыштыр баш бурунгаар чугаалаан медеглел ыңчаар боттанган:

«Олар израиль чоннун Ол дээш доктааткан өртээ — *үжөн мөңгүн чоосту ап алгаш*, ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының менээ дужааганын эзугаар, „Дой сава кылыкчызының шөлү“ дээш берипкеннер».

Пилаттың Иисусту байысааганы
(Мк. 15:2-5; Лк. 23:3-5; Ин. 18:33-38)

¹¹ Иисусту чагырыкчынын мурнунга тургузуп каан. «Сен — иудей хаан сен бе?» — деп, Пилат Оон айтырган.

Иисус: «Силер бодунар ыңча диди-нер» — деп харыылаан. ¹² А Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыңнар Ону буруудады бээрге, Иисус оларга кандыг-даа харыы бербээн.

¹³ Пилат ыңчан Аңаа мынча дээн: «Дыңнавайн тур сен бе? Сенээ удур буруудадышкыннарнын хөйүн көрбөс бе?!» ¹⁴ Ынчалза-даа Иисус чагырыкчыга харыылабайн барып, ону аажок кайгаткан.

Вараваны хостааны,
Иисусту өлүмгө шийдил кааны
(Мк. 15:6-15; Лк. 23:13-25; Ин. 18:39—19:16)

¹⁵ Чагырыкчы Хосталышкын байырдалында чоннун шилээни бир херектенни хостап бээр чаңчылдыг турган. ¹⁶ Ол үеде Варавва дээр билдингир херектен кара-бажыңга чыткан чүве-дир. ¹⁷ Улус чыгылып кээрге, Пилат олардан айтырган: «Мен силерге кымны хостап берейн? Кайызын хостап алыксап тур силер: Варавваны бе азы Христос деп адаар Иисусту бе?» ¹⁸ (Иисусту адааргаан сагыш-биле аңаа тудуп эккелгенин Пилат билип турган.)

¹⁹ Пилат шийткел үндүрер бедик черге олурда, оон кадайы аңаа сөс дамчыттырыпкан: «Ол кем-буруу чок кижибиле үрелдешпе! Мен бо дүне дөжүмде Ол дээш аажок човаг-хинчек көрдүм».

²⁰ Ынчалза-даа Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыңнар чонну Иисусту өлүрүп шийдирин, а Варавваны хостаарын дилээр кылдыр көгүдүп каапканнар.

²¹ Чагырыкчы олардан: «Бо ийи кижиниң кайызын хостап берейн, кымны дээр силер?» — деп айтырган.

Улус шупту: «Варавваны!» — деп алгырган.

²² Пилат оларга мынча дээн: «А Христос деп адаар Иисусту канчаайн?»

Шуптузу аңаа: «Ону хере шаап шаа-жыланар!» — дээр болган.

²³ Чагырыкчы: «Чогум чүү дээш? Ол кандыг кемниг херек кылганын?» — деп айтырган.

Ынчалза-даа олар улам ыткыр алгыржып-ла турган: «Ону хере шавыңар!»

26:75 Мф. 26:34 27:2 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 1 Тим. 6:13 27:5 2 Хаан. 17:23 27:6 4 Хаан. 12:9; Мк. 12:41; Ин. 8:20 27:9 Мф. 2:17 27:9-10 Иер. 18:3; 32:7-9; Зах. 11:12-13 27:11 Мф. 2:2 27:13 Мф. 26:62 27:18 Ин. 12:19 27:20 Аж.-ч. 3:14 27:23 Лк. 23:41; Евр. 4:15

²⁴ Пилат чүнү-даа кылып шыдава-зын база үймээн-даа үнөр чыгысы апар-ганын көргөш, суг алдыртып алгаш, чон мурнунга холдарын чутгаш: «Мен бо ки-жинин өлүмү дээш буруу чок мен, боду-нар харыылаңар» — дээн.

²⁵ Ынчаарга чон: «Оң өлүмү дээш буруу бистиң база ажы-төлүвүстүн кы-рынга дүшсүн» — деп харыылаан.

²⁶ Пилат ынчан улуска Варавваны хостап берген, а Иисусту кымчылааш, хере шавары-биле аппаарын дужааган.

Шериглерниң Иисусту дорамчылааны
(Мк. 15:16-20; Ин. 19:2-3)

²⁷ Пилаттын шериглери ынчан Ии-сусту чагырыкчынын ордунунче аппар-ганнар. Ону долгандык бүдүн баталыон хире шериг чыгылып келген. ²⁸ Олар Ооң хевин ужулгаш, Аңаа хааннар кедер хү-рең-кызыл тон кедирип кааннар. ²⁹ Оон тенниг харагандан дээрбек өрээш, Ооң бажынга кедиргеш, оң холунга даян-гыыш тудускаш, Иисусту дорамчылап, Ооң мурнунга дискетенип ора дүшкеш: «Иудей хаан алдаржызын!» — деп кочу-лап пат болганнар. ³⁰ Олар Олче дүкпү-рүп, даянгыыш-биле бажынче соп шаг болганнар. ³¹ Иисусту дорамчылап мага хангаш, хүрең-кызыл тонну ужулгаш, Ооң Бодунуң хевин кедиргеш, хере ша-вары-биле алгаш чорупканнар.

Иисустуң хере шаптыртканы
(Мк. 15:21-32; Лк. 23:26-43;
Ин. 19:17-27)

³² Орук ара оларга Кирияе чурттуг Симон деп кижиге таваржы бээрге, шериг-лер ону Иисустуң белдир-ыяжын көдү-рер кылдыр албадапканнар. ³³ Голгофа азы «Баш сөөгү» деп адаар черге чедип келгеш, ³⁴ олар Иисуска бир-ле ажыг чүүл холаан арага бергеннер*. Ол шенеп көр-гөш, ишпейн барган. ³⁵ Иисусту белдир-ыяшка хере шаап кааш, шериглер Ооң хевин алып үлүг тыгаш, аразында үле-жип алганнар. ³⁶ А ооң соонда олар Ону кадарып олутуп алганнар.

³⁷ Иисустуң кем-буруузун айтып: «Иудей хаан Иисус бо-дур» деп бижээн самбыражыгашты Ооң бажынын кы-рынга кадап каан турган.

³⁸ Ооң-биле кады өске ийи дээрбечи-ни* база: бирээзин Ооң оң талазында, а өскезин солаагы талазында белдир-ыяш-тарга хере шаап каан. ³⁹ Эрткен-дүшкен улус Ооң талазынче баштары-биле до-рамчылаалдыг айтып, кочулап турган: ⁴⁰ «„Бурганның өргээзин үрөп-бускаш, үш хүн дургузунда тудуп тургузуптар мен“ — деп турдун чоп! Бодунну Бодун камгала! Бурганның Оглу шын болзуңза, белдир-ыяштан дүжүп кел!»

⁴¹ Бурганның дээди бараалгакчы-лары, ном-хоойлу тайылбырлакчы-лары болгаш баштыннар демнежип ал-гаш, база-ла Ону кочулап турганнар: ⁴² «Өскелерни камгалап турган, а Бодун камгалап шыдавас де! Израильдин хааны де! Ол белдир-ыяштан дүжүп келзин, бис ынчан Аңаа бүзүрей бээр бис! ⁴³ *Ол Бур-ганга ынанын турду. Ынчангаш Ол Бурган-га эрзим болза, Бурган ам Ону камгалап ал-зын!* Ол Бодун Бурганның Оглу мен деп турду чоп!» ⁴⁴ Ооң-биле кады хере шап-тырган дээрбечилер база Ону бак сөг-леп турган.

Иисустуң өлүмү
(Мк. 15:33-41; Лк. 23:44-49;
Ин. 19:28-30)

⁴⁵ Хүн үнгенден бээр алдыгы шактан тоску шакка чедир бүгү чер кырын дүм-бей караңгы шыва апкан. ⁴⁶ А тоску шак үезинде Иисус: «Эли, Эли, лема савахфа-ни?» («Мээң Бурганым, Мээң Бурганым, чүү дээш Мени кааптың?» — дээни ол) — деп ыткыр алгырышкан. ⁴⁷ Чоогунга тур-ган улустун чамдыгызы ону дыннааш: «Ол Илияны кый деп тур» — деп тур-ган. ⁴⁸ Оларнын бирээзи дораан маңнап чеде бергеш, суг сиңирер губка ап ал-гаш, ону ажыг виноград арагазынга өт-түрүп алгаш, өргөн бажынга кедиргеш, ижиртири-биле Иисусче сунган. ⁴⁹ Арт-кан өөрү: «Адыр! Ону камгалаары-биле

* 27:34 Ол үеде шаажылаттырып өлүртүр улуска аарышкы намдадыр бир-ле ажыг наркотиктиг бүдүмөл холаан суксун бээр турган. * 27:38 Ол үеде римчилер-биле демисежип турган, чонда нептереңгей дайынчыларны болганчок-ла «дээрбечилер» деп адаар турган.

27:24 Ы. х. к. 21:6; Ыд. ыр. 25:6; 72:13 27:25 1 Фес. 2:16 27:26 Мф. 20:19 27:30 Иса. 50:6; Мф. 20:19 27:34 Ыд. ыр. 68:22 27:35 Ыд. ыр. 21:19 27:39 Ыд. ыр. 21:7; 108:25 27:40 Мк. 14:58; Ин. 2:19 || Мф. 4:3-6 27:42 Ин. 10:18 || Ин. 1:49; 12:13 || Ин. 20:29 27:43 Ыд. ыр. 21:8-9 27:46 Аж.-ч. 3:1 || Ыд. ыр. 21:2 27:48 Ыд. ыр. 68:22

Илияның кээр-келбезин көөр-дүр» — деп турганнар.

⁵⁰ Иисус база катап ыткыр алгырган соонда, Ооң амы-тыны үстү берген.

⁵¹ Ол өйдө Бурганның өргээзинде асқан көжеге үстүндөн адаанга чедир ийи чара орлу берген. Чер сиринеинип, хаядаштар буступ калган. ⁵² Чевеглер ажыттынып, Бурганның хөй-ле улузунун өлүг мага-боттары катап дирил берген. ⁵³ Олар чевеглеринден үнгөш, Иисустуң катап дирилгениниң соонда ыдыктыг хоорайга чедип келгеннер. Оларны хөй улус суглут караа-биле көргөн.

⁵⁴ Чүс шериг баштыңчызы база Иисусту таңныылдап турган шериглер чер шимчээшкенин болгаш өске-даа бүгү болган чүүлдерни көргөш, аажок сестип: «Ол ылап-ла Бурганның Оглу-дур!» — деп турганнар.

⁵⁵ Орта хөй херээжен кижилер база ол бүгүнү ырактан хайгаарап турганнар. Олар Иисуска бараан бооп, Ону Галилеядан үдөп келген улус чүве-дир. ⁵⁶ Херээжен улустун аразынга Мария Магдалина, Иаков биле Иосийниң авазы Мария база Зеведейниң оолдарының авазы турган.

Иисусту орнукуштуканы
(Мк. 15:42-47; Лк. 23:50-56;
Ин. 19:38-42)

⁵⁷ Кежээ дүшкенде, Аримафея* чурт-тук Иосиф деп бай кижиче чедип келген. Ол база Иисустуң өөреникчизи турган. ⁵⁸ Ол Пилатка келгеш, Иисустуң мага-бодун дилеп алган.* А Пилат мага-ботту анаа бээрин дужааган. ⁵⁹ Мага-ботту дүжүрүп алгаш, Иосиф ону арыг пөс шывыг-биле орааган, ⁶⁰ хаяда оу шаап алганы бодунун чаа чевег-куюнга орнукушудуп каан. Чевег-куйнуң аксын, улуг даш чууп эккеп, дуглап кааш, Иосиф чоруй барган. ⁶¹ А Мария Магдалина болгаш база бир Мария чевег-куйнуң дужунга олуруп калганнар.

Чевег чанында таңныылдар

⁶² Пятницаны солуп кээр даартазында хүндүс Бурганның дээди бараалгачылары болгаш фарисейлер Пилатка келгеш, ⁶³ мынча дээннер: «Хайырааты! Ол мегечи дириг тургаш: „Үш хүн эртерге, катап дирили мен“ — деп чугаалаанын сактып келдивис. ⁶⁴ Ынчангаш үшкү хүнге чедир чевегни кадарар айтышкындан беринерем. Оон башка Ооң өөреникчилери чедип келгеш, мага-ботту оорлап ашпаарлар, а оон чонга: „Ол өлүглөр аразындан катап дирилди“ — деп чарлай бээрлер. Ол сөөлгү меге баштайгызындан-даа дора болур».

⁶⁵ Пилат оларга: «Таңныылдардан берейн. Баргаш, бодунар баш билип кадарыңар» — деп харыылаан. ⁶⁶ Олар чоруткаш, таңныылдар тургузуп, дашка таңма баскаш, чевег-куйну кадарып эгелээннер.

Иисустуң катап дирилгени
(Мк. 16:1-8; Лк. 24:1-12; Ин. 20:1-10)

28 ¹ Амыр-дыш хүнү эрткенде, улутхунуң даң бажында, Мария Магдалина болгаш база бир Мария чевег-куйну көөрү-биле чедип келгеннер. ² Хенертен күштүг чер шимчээшкени болган: Дээрги-Чаяакчының төлээзи дээрден дүжүп келгеш, чевег-куйга кээп, дашты чууй идип-кеш, ооң кырынга олуруп алган. ³ Ооң хевир-шырайы чанлыкка дөмей, а хеви хар дег ак болган. ⁴ Оон короткаш, таңныылдар сиринеинип, өлүг-даа дег кээп дүшкеннер. ⁵ Дээрнин төлээзи херээжен кижилерге мынча дээн: «Силер кортпаңар. Хере шаптырткан Иисусту дилеп чедип келгениңерни билир мен. ⁶ Ол мында чок. Силерге Ооң чугаалап турганы дег, Ол катап дирил берген. Бээр келгеш, Ооң чыткан черинче көрүңер даан. ⁷ А ооң соонда дүрген чоруткаш, Ооң өөреникчилеринге барып: „Иисус өлүглөр аразындан катап дирилгеш, силерни мурнай Галилеяга чедө

* 27:57 Аримафея — бо болза Эрги Чагыг-керээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адап турар суур. * 27:58 Еврей чаңчыл ёзуугаар, чок болган кижини мөчөөн хүнүнде ажаар уjurлуг, артында-ла пятницаның кежээзинде суббота, амыр-дыш хүнү, эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзуугаар, ышка астынган азы белдир-ыяшка хере шаптырган кижиниң мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар уjurлуг турган.

27:51 Хост. 26:33; Лев. 16:2 27:52 Иса. 26:19; Иез. 37:12; Дан. 12:2; Ин. 5:21, 25 27:53 Неем. 11:2; Иса. 48:2; 52:1 27:56 Лк. 8:2 || Мф. 20:20 27:60 Иса. 53:9 27:63 Мф. 16:21; 17:23; 20:19 27:66 Дан. 6:17; Ажыл. 20:3 28:1 Лк. 8:2 || Мф. 27:61 28:2 Мф. 27:60 28:3 Иез. 1:14; Дан. 7:9; 10:6; Мк. 9:3; Аж.-ч. 1:10 28:4 Ажыл. 1:17 28:7 Мф. 26:32

бээр. Ону аңаа көрүп каар силер“ — деп дыннадынар. Силерге мээң чугаалаар дээн чүвөм бо-дур».

⁸ Олар чевөгден дүргөн-не үнө халышкаш, коргуп-иргип-даа, аажок өөрүп-даа, ол бүгүнү Иисустун өөреникчилеринге чугаалаар дээш чүгүржүпкеннер. ⁹ Хенертен Иисус Боду оларга уткуй бо келген. Ол: «Амыр-менди-ле!» — деп менилээн.

Херээжен кижилер чоокшулай бергеш, доңгая кээп дүшкүлээш, Ооң буттарындан ку jacketaп, Аңаа мөгөйип турганнар.

¹⁰ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Кортпаңар! Баргаш, „Галилеяже чоруптуңар“ деп Мээң ха-дунмамга чугааланар. Олар Мени аңаа көрүп каар».

Таңнылдарның дыңнады

¹¹ Херээжен кижилер орукка бар чыдырда, таңныл шериинден элээн каш кижилер ол бүгү болган чүүлү Бурганнын дээди бараалгакчыларынга дыңнадып, хоорайга чедип келген. ¹² А демгилери баштыннар-биле кады сүмөлөшкөш, шериглерге хөй акша бергеш, ¹³ оларга мынча дээннер: «„Ооң өөреникчилери дүне када келгеш, бис удуп чыдырвыста, мага-ботту оорлап аппаратан-дыр“ — деп

хамык улуска чугааланар. ¹⁴ А ол херектин сураа чагырыкчының кулаанга чедерзе, сагыш човаванар: силерге багай чүү-даа болбас кылдыр бис ооң-биле дугуржуп каар бис».

¹⁵ Шериглер акшаны ап алгаш, айыткан аайы-биле кылганнар. Ол чугаа иудейлер аразынга калбаа-биле нептерээш, бөгүнгө дээр артып калган.

Иисустун өөреникчилеринге чагы
(Мк. 16:14-18; Лк. 24:36-49; Ин. 20:19-23)

¹⁶ А он бир өөреникчи Галилеяже, Иисустун чедер бериңер дээн даанче чорупканнар. ¹⁷ Орта Ону көрүп кааш, олар Аңаа мөгөйгеннер, ындыг-даа болза, чамдыктары чигзинигге алзыпкан.

¹⁸ Иисус чоокшулап келгеш, олар-биле чугаалажып, мынча дээн: «Дээрге база черге бүгү эрге-чагырганы Менээ берген-дир. ¹⁹ Ынчангаш барыңар, Адаңның, Оглунуң болгаш Ыдыктыг Сүлдениң ады-биле бүгү чоннарны сугже суп, оларны Мээң өөреникчилерим боор кылдыр ээлдириңер. ²⁰ Силерге Мээң бүгү айтышкыннарымны сагыыр кылдыр оларны өөредиңер. Мен кажан кезээде, бо делегейниң төнчүзүңге чедир силер-биле кады мен».

28:9 Ин. 20:19, 21 || 4 Хаан. 4:27 || Мф. 28:17; Лк. 24:52 28:10 Мф. 12:50; Ин. 20:17; Рим. 8:29; Евр. 2:11 28:17 Ин. 20:25 28:18 Иса. 9:6; Дан. 7:13-14; Мф. 11:27; Ин. 17:2 28:19 2 Кор. 13:13 || Ин. 4:1-2; Аж.-ч. 8:13 || Кол. 1:23 28:20 Ин. 14:15 || Мф. 13:39

Марктын бижээни Буянныг Медээ

Кирилде

Бурунгу христиан төөгүүчүлөрний-биле алырга, бо номнун автору – Варнава элчинниң төрөл думмазы Иоанн Марк. Христиан өөредигни нептередир херекке Марк баштай Павел-биле, а ооң соонда (бистиң эраның 60 чылдарында) Римге Пётр-биле кады ажылдап турган.

Бо ном дөрт Буянныг Медээниң эң кысказы болур. Амгы үениң шинчилекчилериниң хөй кезии ол баштай бижиттинген деп база Матфей биле Лука боттарының Буянныг Медээлерин бижип тура, ону ажыглап турган деп санап турар. Марк Иисус Христостун Галилеяга бараан болушкунунун үезинде кылган ажыл-херээнче болгаш Иисустун амыдыралының Иерусалимге эрткен сөөлгү неделизынче кол кичээнгейни салган. Иисус дээрге Бурганның Оглу дээрин база Ол кандыг-даа аарыг-аржык, хилинчек болгаш өлүмнү чагырар эргелиг дээрин көргүзерин Марк кыскан. Ол Иисустун төрүттүнгенин-даа, Ооң катап дирилгенин соонда болган чүүлдерниң хөгжүлдесин-даа тодарадып биживээн.

Марк бодунун Буянныг Медээзинде чамдыкта грек дылче үлегерлеп алган латин сөстөрни ажыглап турар база ооң тоожулалында таваржып кээр арамей сөстөрни номчукчуларга тайылбырлаарын оралдажып турар. Ол чорук Марк Буянныг Медээни еврейлерге эвес, а өске чоннарга бижээнин айтып турар чадапчок.

Иоанн Медеглекчиниң суртаалы (Мф. 3:1-12; Лк. 3:1-9; Ин. 1:19-28)

1 ¹ Бурганның Оглу Иисус Христос дугайында Буянныг Медээниң эгези бодур. ² Исайя медээчинин номунда* мынча деп бижиттинген:

«Көр даан, Мээң төлээм Сээң орууну белектер берзин дээш, ону Сени мурнай чорудуп тур мен». ³ *«Ээн кургаг ховуда алгырган кижиниң үнү: „Дээрси-Чаяакчыга оруктан белектер! Ооң эртер копкаларын дорттап беринер“».*

⁴ Ынчангаш ээн кургаг ховуга Иоанн Медеглекчи чедип келген. Ол улус-

ка: «Бачыттарынар дээш өршээл алып дизиңерзе, бачыдынар миннип, Бурганче ээлгениңер демдээ кылдыр сугже суктурар ужурлуг силер» – деп суртаалдап турган. ⁵ Улус анаа бүгү Иудеядан база Иерусалим хоорайдан боттарының бачыттарын ажы-биле миннир дээш кээп турган, а Иоанн оларны Йордан хемге сугже суп турган.* ⁶ Иоанн теве дүгүнден кылган хептиг база белинде хөм курлуг чораан, а ооң чиир чеми шартылаа болгаш ховунун ары чигири болган. ⁷ Иоанн улуска мындыг суртаал берген: «Менден күчү-күштүг Кижин мээң соомдан чоруп олурар. А мен донгайгаш, Ооң идииниң шидишкинин безин чежеринге төлөп чок кижидир

* 1:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Исайя медээчинин номунда» деп эвес, а «Медээчилернин номнарында» деп бижээн. * 1:5 Сугже сугары – улустун эрги, бачыттыг амыдыралга хамаарыштыр өлгөш, Бурганга дыңчангыр чаа амыдырал дээш төрүттүнериниң символ-демдээ.

1:1 Бд. ыр. 2:7 1:2 Хост. 23:20; Мал. 3:1; Мф. 11:10; Лк. 7:27 1:3 Иса. 40:3 1:4 Лк. 1:80; Ин. 1:6 1:5 Аж.-ч. 19:18 1:6 4 Хаан. 1:8 || Лев. 11:22; 1 Хаан. 14:26

мен. ⁸ Мен силерни сугже суктум, а Ол силерни Ыдыктыг Сүлдеже сугар».

**Иисустуң сугже суктурганы,
күткүттүргени**

(Мф. 3:13—4:11; Лк. 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Ол хүннерде Галилеянын Назарет хоорайдан Иисус чедип келген. Иоанн Ону база Иордан хемче суккан чүве-дир. ¹⁰ Иисус сугдан үнүп ора, дээрнийң аңгай-тыр ажытына бергенин база Ооң кырынче көге-буга дег бадып орап Бурганның Сүлдезин көрүп каан. ¹¹ Оон дээрден мынча дээн үн дыңналган: «Сен Мээң ханы ынак Оглум-дур сен, Мээң сеткилимге кирер-дир сен». ¹² Ооң соонда ол-ла дораан Ыдыктыг Сүлде Ону ээн кургаг хову же чорудупкан. ¹³ Ээн кургаг ховуга Иисус дөргөн хүн дургузунда эрликке күткүттүрүп, аң-мең аразынга чурттап келген. Дээрнийң төлээлери Аңаа бараан болуп турган.

Иисустуң баштайгы өөреникчилери
(Мф. 4:18-22; Лк. 5:1-11)

¹⁴ Иоанны туруп хоругдаанынын соонда, Иисус Бурганның Буянын Медээзин суртаалдап, Галилеяга чедип келген. ¹⁵ Ол: «Доктааткан үе келген-дир, Бурганның Чагыргазы чоокшулаан-дыр: бачыдыңар минип, Бурганче эглиңер база Буянын Медээге бүзүрөңер!» — деп суртаалдап турган.

¹⁶ Бир-ле катап Иисус Галилея хөлүнүн чаны-биле эртип бар чыткаш, четкилерин хөлче салып турган балыкчылар Симон болгаш ооң дуңмазы Андрейни көрүп каан. ¹⁷ Иисус оларга мынча дээн: «Мени эдериңер. Силерни кижилер тывыкчылары кылып каар мен». ¹⁸ Алышкылар четкилерин каапкаш, ол-ла дораан Ону эдерип чорупканнар. ¹⁹ Оон Ол бичии ырадыр кылаштай бергеш, Зеведейниң оглу Иаков биле ооң дуңмазы Иоанны көрүп каан, олар база-ла хемедө четкилерин септеп олурган. ²⁰ Иисус оларны база дораан кый деп алган. Олар ачазы Зеведейни хөлечиктери-биле катый хемеге каапкаш, Иисусту эдерип чорупканнар.

**Иисустуң аарыг кижилерни
экиртип эгелээни**
(Лк. 4:31-41)

²¹ Олар шупту Капернаум хоорайга чедип келген. Үр болбаанда, Иисус амырдыш хүнүнде синагогаже кирип келгеш, улусту өөреди берген. ²² Ооң берген өөредиин улус кайгап ханмаан, чүге дээрге Иисус оларны ном-хоойлу тайылбыр-лакчылары ышкаш эвес, а эрге-чагырга ээлээн кижиге ышкаш өөредип турган.

²³ Ол синагогага букка алыскан бир кижиге алгырып үнген: ²⁴ «Назарет чурт-тут Иисус, Силерге бистен чүү херегил? Силер бисти узуткаар дээш келдинер бе? Силерни кымыл дээрзин билир мен, Силер — Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи-дир силер!»

²⁵ Иисус букка: «Ыгытава, ол кижиден үне бер!» — деп шыңгыы дужааган.

²⁶ Бук ынчан ол кижини курулдурупкаш, ыткыр алгырбышаан, оон үне берген.

²⁷ Шупту улус кайгап-харааш, аразында: «Чүү деп чүвөл бо? Ол Кижиге буктарны безин чагырарга, олар Аңаа чагыртып турар, кандаай ындыг чаа, күштүг өөредиг чүвөл бо?» — дижип турган. ²⁸ Удатпаанда Иисустуң дугайында дамчыыр чугаа бүгү Галилеяга тарай берген.

²⁹ Иисус Иаков болгаш Иоанн-биле кады синагогадан үнгеш, үр болбайн, Симон биле Андрейниң бажыңынга чедө бергеннер. ³⁰ Симоннуң кат-иези халыны аарыгдан аарып чыдар боорга, олар Иисуска дораан чугаалааннар. ³¹ Ол чыткан херээжен кижиге чоокшулап келгеш, ооң холундан тудуп алгаш, тургузуп эккелген. Демги херээженниң эдьиниң изии дораан чавырлы берген, экирэн кижиге ол дораан оларга бараан болуп эгелээн.

³² Кожээ дүжүп, хүн ажа бергенде, Иисуска бар-ла турган аарыг-аржык болгаш букшуураан улусту эккелгеш туруп бергеннер. ³³ Хоорайның бүгү чурттакчылары хаалга аксынга чыгып келген. ³⁴ Янзы-бүрү аарыгларга алыскан хөй кижини Ол ынчан экиртип каан. Хөй буктарны кижилерден үндүр сывыртапкаш,

1:8 Иоил 2:28 1:9 Мф. 2:23; Лк. 2:39 1:10 Аж.-ч. 7:56 || Иса. 11:2; Ин. 1:32-33 1:11 Мк. 9:7; Ин. 12:28 || Иса. 42:1; Мк. 9:7; 2 Пет. 1:17 1:13 1 Чыл. 21:1; 1 Фес. 3:5 || Лк. 22:43 1:14 Иис. 21:39; 3 Хаан. 9:11; Иса. 9:1 1:15 Гал. 4:4 || Мф. 3:2 1:16 Сан. 34:11; Мф. 14:34; Мк. 6:53 || Ин. 1:40-42 1:17 Мф. 13:47 1:18 Мк. 10:28 1:21 Мф. 4:13 1:22 Мф. 7:28-29 1:24 Мк. 5:7 || Аж.-ч. 19:15 || Ин. 6:69 1:26 Мк. 9:20; Аж.-ч. 8:7 1:27 Аж.-ч. 17:19 1:30 1 Кор. 9:5 1:31 Мк. 5:41; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 1:34 Мф. 12:16; Мк. 3:12

оларга Ооң дугайында чугаалаарын хоруп каан, чүге дээрге буктар Ол кым дээрзин билир турган.

Иисустуң Галилеяга суртаалдааны
(Лк. 4:42-44)

³⁵ Иисус дараазында эртен чер чырываанда-ла тургаш, дашкаар үнгөш, ээнзиргей черге барып, Бурганга мөргүп турган. ³⁶ Симон болгаш Ооң-биле кады чораан улус Ону дилеп чорупкан. ³⁷ Оон Иисусту тып алгаш, Аңаа: «Хамык улус Силерни дилеп тур» — дээннер. ³⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Чоок-кавы суурлар болгаш хоорайларже бараалыңар, Мен аңаа база суртаалдаайн, чүге дээрге кылыр дээш келген херээм-не ол болгай!» ³⁹ Иисус бүгү Галилеяны эргий кезип, синагогаларга суртаалдап база буктарны үндүр сывыртап чоруп берген.

Кежи аарыг кижини экирткени
(Мф. 8:1-4; Лк. 5:12-16)

⁴⁰ Бир-ле катап Иисуса кежи аарыг кижиче чедип келгеш, Ооң мурнунга дискек кырынга олурга дүшкөш, Аңаа: «Күзээр-ле болзуңарза, Силер мени арыглап каар силер» — деп чалыңган. ⁴¹ Иисус ону кээргей бергеш, холун сунуп, кежи аарыг кижиге деггеш, аңаа мынча дээн: «Күзеп тур мен, арыгланы бер!» ⁴² Кеш аарыг ол-ла дораан демги кижиден адырлы берген. Ооң кежи арыгланы берип, кан-кадык апарган. ⁴³ Иисус оон ол кижини чорудуп тура, аңаа шыңгы чагып каан: ⁴⁴ «Дыңна, кымга-даа бо дугайында чугаалава. Баргаш, Бурганның бир-ле бараалгакчызынга көстүп каг, оон Моисейниң хоойлузунда айытканын ёзугаар, арыгланганың дээш Бурганга өргүлден кыл. Сен ол өргүлүң-биле экирээнинин улуска херечилеп көргүскен боор сен». ⁴⁵ А ол кижиче чоруткаш, болган таварылганың дугайында шупту улуска чарлап, үзүк-соксаал чок чугаалап эгелээн. Ынчангаш Иисус хоорайларже көзүлдүр кээр арга чок апаргаш, хоорай даштында ээнзиргей черлерге туруп алыр ужурга таварышкан. Улус Аңаа дөмей-ле чер болгандан кээп туруп берген.

Чартыктаан кижиниң бачыттарын өршээгени
(Мф. 9:1-8; Лк. 5:17-26)

2 ¹Элээн каш хүн эрткенде, Иисус база катап Капернаумга чедип келген. Ол бир бажында турар-дыр деп медээ дыңналы берген. ² Хөй улус чыгылып келген болгаш, бажынның ишти-даштында эртер-дүжер хос чер чок апарган. Иисус улуска суртаалдап эгелээн. ³ Дөрт кижиче Аңаа чартыктаан эжин көдүрүп эккелген. ⁴ Улустуң хөйүнден Иисусче чоокшулаар арга чогун көргөш, олар Ооң турганы бажынның дээвириин чазып-адыргаш, аңаа үт ойгаш, чартыктаан кижини чыткан дөжээ-биле катый дүжүрүп келгенер. ⁵ Иисус оларның бүзүрелин көргөш, чартыктаан кижиге: «Оглум! Бачыттарың өршээттинген-дир» — дээн.

⁶ Аңаа олурган ном-хоойлу тайылбырлакчыларының чамдыызы иштинде мынча деп бодаан: ⁷ «Бо Кижиче чүге мынча деп турарыл? Ол дээрге Бурганны дорамчылааны ол ышкажал! Бургандан аңгыда кым бачытты өршээп шыдаар эргелигил?»

⁸ Иисус оларның иштинде чүнү бодап турарын ол дораан билип кааш, мынча дээн: «Силер чүректеринерде чүге мынчаар бодап оораныңар ол? Чүү беленил? Чартыктаан кижиге: „Бачыттарың өршээттинген-дир“ — дээр бе азы? „Туруп келгеш, дөжөөнни алгаш, чоруй бар“ — дээр бе? ¹⁰ Ынчаарга Кижиче амытан Оглу чер кырынга бачыттарны өршээр эргелик дээрзин билип алыңар...» Иисус чартыктаан кижиге мынча дээн: ¹¹ «Сенээ чугаалап тур мен: туруп келгеш, дөжөөнни алгаш, бажыңныче чорувут».

¹² Хамык улус көрүп турда, аарыг кижиче туруп келгеш, дөжөөн алгаш, үнүп чоруй барган. Улус шупту кайтап-карай бергеш, Бурганны алдаржыдып: «Мындыг чүве бис кажан-даа көрбөөн бис!» — деп турганнар.

Иисустуң Матфей Левийни кый дээни
(Мф. 9:9-13; Лк. 5:27-32)

¹³ Оон Иисус база катап хөл эриинче үнүп келген. Бүгү чон Ону долганып келген, а Ол оларны өөредип турган. ¹⁴ Иисус

1:35 Мф. 14:23; Лк. 5:16 1:38 Иса. 61:1 1:40 Лев. 13:3; Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 2 Чылт. 26:20 ||
Мк. 9:22 1:42 Лк. 17:14 1:43 Мф. 9:30 1:44 Лев. 14:1-32; Лк. 17:14 1:45 Мк. 7:36 2:1 Мф. 4:13;
Мк. 1:21 2:4 Мк. 6:55 2:5 Мф. 8:10; Мк. 10:52 || Лк. 7:48 2:7 Мк. 14:64 || Ыд. ыр. 31:5; Иса. 43:25

хөл кыды-биле эртип бар чыткаш, үндүрүг хавырар черге Алфейниң оглу Левий бодунуң ажилын кылып олурда, көрүп кааш: «Мени эдерип чорувут» — дээн. Левий туруп келгеш, Ону эдерип чорупкан.

¹⁵ Иисус өөреникчилери-биле кады Левийниң бажыңыга чемненип чыдырда, хөй үндүрүг хавырыкчылары болгаш өске-даа бачыттыг кижилер база Ооң-биле кады чемненип. Иисусту эдерип чоруур ындыг янзы улус энмежок турган чүве-дир. ¹⁶ Фарисейлерге хамааржыр ном-хоойлу тайылбырлакчылары Ооң үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер-биле кады чемненип турарын көргөш, Ооң өөреникчилеринден: «Силерниң Башкынар үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер-биле канчап кады чемненип чүвөл?» — деп айтырганнар.

¹⁷ Ону дыннап кааш, Иисус оларга мынча дээн: «Эмчи кадык улуска эвес, а аарыг улуска херек болгай. Мен „Актыг, бачыт чок бис“ дээр улусту эвес, а бачыттыг улусту кый дээр дээш келген мен!»

***Шээрленири биле
амыр-дыш хүнүнүң дугайында
(Мф. 9:14-17; 12:1-8; Лк. 5:33-6:5)***

¹⁸ Иоанның өөреникчилери болгаш фарисейлер шээрленип турган. Элээн каш кижилер Иисуска чедип келгеш: «Чүге Иоанның база фарисейлерниң өөреникчилери шээрленип турарыл, а Силерниң өөреникчилеринер шээрленмезил?» — дээн.

¹⁹ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Куда доюнга келген күдээ оолдун эштери оолдар, күдээ оол олар-биле кады олурда, шээрленип шыдаар бе? Күдээ оол олар-биле кады турда, оларныкы кудараан херээ чүл? ²⁰ Ынчаарга күдээ оолду олардан чарып аппаар хүннер кээр-ле болгай, шак-ла ынчан олар кударап база шээрлени бээр.

²¹ Кым-даа эрги хепке чаа пөстен чамашкы салбас. Ынчаар болза, чаа чамашкы эрги хепти чыгырылдыр тыргыттар, а ойбак оон-даа улут аппаар. ²² Кым-даа чаа дүшкен араганы эрги көгээржикче кутпас. Ынчаар болза, чаа арага көгээржикти деже тептер, ынчан арага-даа төктүп каар, көгээржик-даа сандан үнер. Чаа араганы чаа көгээржикче кудар херек».

²³ Бир-ле катап Иисус амыр-дыш хүнүнде тарып каан шөлдү таварты бар чыткан. Ооң өөреникчилери орук ара сыпта тараа баштарын үзе соккаш, ууштап чий бергеннер. ²⁴ Фарисейлер Аңаа мынча дээн: «Көрүнер! Амыр-дыш хүнүнде кылбас ужурлуг чүүлү олар чүге кылып турарыл?» *

²⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Боду база кады чораан өөрү аажок аштай бээрге, Давид хаанның чүнү кылганын силер таанда-ла Бижилгеден номчувааныңар ол бе? ²⁶ Авиафар дээрзи Бурганның дээди бараалгакчызы турган уеде, Давид хаан канчанган ийик? Ол Бурганның өргөззинче киргеш, Бурганның бараалгакчыларындан өске кым-даа чивес ужурлуг ыдыктаан хлебти чигеш, кады чораан улузунга база берген болгай». ²⁷ Оон Иисус мынча деп немеп каан: «Бурган кижини амыр-дыш хүнү дээш эвес, а амыр-дыш хүнүн кижилер дээш чаяап каан. ²⁸ Ынчангаш Кижилер амын Оглу — амыр-дыш хүнүнүн-даа Дээрзи-дир!»

***Када берген холдуг кижини экирткени
(Мф. 12:9-14; Лк. 6:6-11)***

З ¹ Иисус оон соонда катап база синагогага кирип келген. Ол өйде анаа када берген холдуг кижилер турган. ² Чамдык улус, Иисусту буруудадыр чылдак тып алыр бодааш, Ол амыр-дыш хүнүнде экирти бербес ирги бе деп, Оон чүнү кылырын хайгаарап турганнар.

³ Иисус када берген холдуг кижиге: «Улустуң ортузунче туруп ал» — дээн. ⁴ А демги улуска Ол мынча дээн:

* 2:23-24 Моисейниң хоойлузу аштаан кижилерге өскениң шөлүнгө тараа баштары чулуп, тараа чиирин чөпшээрер каан (Ы. х. к. 23:25). Ынчалза-даа фарисейлер Иисустуң өөреникчилеринин кылып турар чүүлүн тараа кезилдези болгаш бастырылгасы деп санаан, а ону амыр-дыш хүнүнде кылырын хоруп каан.

2:16 Лк. 15:2 2:17 Лк. 15:7 || 1 Тим. 1:15 2:18 Мф. 11:2; Лк. 11:1; Ин. 1:35 || Лк. 18:12

2:19 Мф. 25:1-13; Ин. 3:29; Ажыд. 19:7; 21:2 2:20 Мк. 14:7; Лк. 17:22 2:23 Ы. х. к. 23:25

2:24 Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 2:25 1 Хаан. 21:1-6 2:26 1 Хаан. 22:20; 2 Хаан. 8:17 || Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 2:27 Хост. 23:12; Ы. х. к. 5:14 3:1 Мк. 1:21 3:2 Лк. 14:1; 20:20 3:4 Лк. 14:3

«Амыр-дыш хүнүндө чүнү кылыр ужур-лугул: буянын бе азы бузутту бе? Амыт-нын камгалап аар бе азы узуткаар бе?»

Ынчалза-даа олар ыгытташаан.

⁵ Иисус улусче килеңнеп, эргий кай-гааш, оларнын чүректөрүнүн дашталганы дээш аажок мунгарап, демги кижиге: «Холуң бээр сун» — дээн. Ол сунуп бээр-ге, ооң холу кадкы апарган. ⁶ Фарисейлер үнө бергеш, ол-ла дораан Иисусту канчап чок кылырын иродианнар-биле* ка-ды сүлчээлежи, чугаа кыла бергеннер.

⁷⁻⁸ Иисус оортан Бодунуң өөреник-чилери-биле кады хөлче чорупкан. Галилея, Иудея, Идумея черлеринде, Иерусалимде, Иорданның ол чарыында база харын-даа Тир биле Сидон хоо-райларның чоок-кавызында чурттаан чон Ону эдерип чоруп олурган. Иисус-туң кылган кайтамчык чүүлдериниң дугайында дамчыыр чугаа чер болганга нептерээн болгаш, улустуң Аңаа кээп турганы ол. ⁹ Чыылган хөй чон Ону кы-за бербезин дээш, Ол Аңаа хемеден белеткеп бээрин өөреникчилеринге чугаа-лап каан. ¹⁰ Иисус хөй кижини экиртип каан, ынчангаш аарыг-аржык улус Аңаа дээрин кордап, Олче чүткүп-ле турган.

¹¹ Ону көрүп каан санында-ла, букшуу-раан кижилер база Ооң мурнунга доң-гая кээп дүшкүлээш, алгыржы бээр бол-ган: «Силер — Бурганның Оглу силер!»

¹² Ынчалза-даа Иисус Ону кым дээрзин чугаалаарын оларга шыңгызы-биле хо-руп турган.

Иисустуң он ийи элчинни шилип алганы
(Мф. 10:1-4; Лк. 6:12-16)

¹³ Ооң соонда Иисус дагже үнө бер-геш, күзээн улзун кый дээрге, олар Аңаа чедип келген. ¹⁴⁻¹⁵ Иисус оларнын ара-зындан он ийи кижини шилип алгаш, элчиннер деп адап каан*. Олар үргүлчү-ле Ооң-биле кады чоруур ужурлуг тур-ган. Иисус оларны суртаалдадып чору-дар дээш база аарыглар экиртир, буктар

үндүр сывырар эрге-күштүг болзуннар дээш белеткеп турган. ¹⁶ Иисустун ши-лип алган он ийи кижизи бо-дур: Ооң Пётр деп адааны Симон, ¹⁷ Воанергес азы «Динмирээшкин оолдары» деп адаткан Зеведейниң оолдары Иаков биле Иоанн, ¹⁸ Андрей, Филипп, Варфоломей, Мат-фей, Фома, Алфейниң оглу Иаков, Фад-дей, Симон Кананит* ¹⁹ база сөөлүндө Ону садыпкан Иуда Искарот.

Иисус азы Веелзевул?

(Мф. 12:22-32; Лк. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Иисус бажыңче дагын эеп кээрге, мөөн чон база катап тырылдыр чыгып келген болгаш, Иисустун база Ооң өөре-никчилериниң чемненир безин чай-хозу чок апарган. ²¹ Ындыг дээрзин дыңнап кааш, Ооң чоок төрөл кижилери Ону ап алыры-биле чедө бергеннер, чүге дээрге улус: «Ооң угааны анаа эвес-тир» — деп турар болган. ²² А Иерусалимден чедип келген ном-хоойлу тайылбырлакчылары мынча дээн: «Ооң Бодунче буктарнын чагырыкчызы Веелзевул кире берген болгаш, ооң күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар-дыр!»

²³ Иисус ынчан оларны кый деп ал-гаш, угаадыглыг чугаалап чугаалап, тай-ылбырлаан: «Эрлик канчап бодун бо-ду үндүр сывыртаар чүвөл? ²⁴ Иштинден аңгыланым эгелээн күрүнө бүдүн туруп шыдавайн, буурап дүжөр. ²⁵ Азы аңгы-ланчып, кырышкан өг-бүлө база бүдүн туруп шыдавас. ²⁶ Эрлик боду бодунга удур месилдежи, иштинден аңгыланым турар болза, ол быражып шыдавас: ооң төңчүзү келгени ол-дур. ²⁷ Мөгө-шыырак кижини баштай хүлүп албас чүвө бол-за, кым ооң бажыңынче кирип, эт-хө-ренгизин үптөп шыдаары? Чүгүлө хүлүп алгаш, ол ооң бажыңын үптөп шыдаар. ²⁸ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: улустуң кандыг-даа бачыгтары база кан-чаар-даа бак сөгленири өршээттинер. ²⁹ Ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдени бак

* 3:6 Иродианнар — Галилеяның ол үдеги хааны Ирод Антипаны деткип турган еврей поли-тиктиг бөлүктүң кежигүннери (Мк. 12:13 көр). * 3:14-15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Элчиннер деп адап каан» деп сестер таварышпайн турар. * 3:18 Кананит — арамей дылдан укталган бо сөс Кана хоорайның адыга дүшпөс, а «Төрээн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн ут-калыг бооп чадавас (Лк. 6:15 көр).

3:5 Эф. 4:18 || 3 Хаан. 13:6 3:7-8 Иса. 34:5; Иез. 35:15 || Мф. 11:21 3:10 Мк. 5:28 3:11 Мф. 14:33; Мк. 1:24 3:12 Мф. 12:16; Мк. 1:34 3:16 Мф. 16:18; Ин. 1:42 3:17 Мк. 1:19 3:18 Мф. 9:9 3:19 Мк. 14:10, 44 3:20 Мк. 6:31 3:21 2 Кор. 5:13 3:22 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 10:25 3:27 Иса. 49:24-25 3:29 Лк. 12:10; 1 Ин. 5:16; Евр. 10:26, 29

сөглээр кижиг бар болза, ол кажан-даа өршээл албас, харын бачыт аңаа мөңгези-биле артып каар».

³⁰ Иисуска удуurlанып: «Олче бук кире берген-дир» — дижир улус бар боор-га, Ол ыңча дээн чүве-дир.

Иисустун ѳзулуг өг-бүлөзи
(Мф. 12:46-50; Лк. 8:19-21)

³¹ Оон соонда Иисустун авазы биле дуңмалары* чедип келгеш, бажыңче кирип чадашкаш, Ону кый дээри-биле улус ыдыпкан. ³² Иисусту долгандыр хөй улус олурган. Аңаа ыңчан мынча деп дамчыткан: «Силерниң аванаар база эр, кыс дуңмаларыңар даштын Силерни айтырып тур».

³³ Ол оларга мынча деп харыылаан: «Мээң авам база акы-дуңмам кымнар чүвөл?» ³⁴ Бодунун чанында олурган улусту эргий көргөш, Ол мынча дээн: «Мээң авам база акы-дуңмам бо-дур. ³⁵ Бурганнын күзел-соруун күүседип чоруур кандыг-даа кижиг Мээң акы-дуңмам база авам боор болгай».

Тараа чажыкчызының дугайында
(Мф. 13:1-23; Лк. 8:4-15)

4 ¹ Иисус база катап хөл эриинге улусту өөрөдип эгелээн. Оон чанынга хөй чон чыгып келген, ыңчангаш Ол хемеге олутупкаш, эриктен бичии ырадыр эжиндир берген, а бүгү чон хөл кыдынга артып калган. ² Иисус улуска угаадыглыг чугаалар чугаалап, оларны хөй чүвөгө өөрөдип турган: ³ «Дыңнаңар! Тараа чажыкчызы үрезин чажып үнүп келген. ⁴ Ол үрезинин чажып турда, чамдыызы орук кыдынынга кээп дүжерге, куштар ужуп келгеш, ол үрезинерни соктап чипкен. ⁵ Чамдыызы сай-даштыг, хөзүңү чуга черже кээп дүшкен. Ол үрезин удатпайн өзүп үнүп келген, чүгө дээрге хөзүңү кылын эвес болган. ⁶ А хүн хүнней бергеш, ол өзүмнерни өрттендир чиптерге, ханы дазыл тыртпаанындан, олар кадып калган. ⁷ Чамдыызы тенниг үнүш аразыңче кээп дүжерге, тенниг үнүш сырын өскөш, оларны боой базырыпкан, ыңчангаш олар кулакталбайн-даа бар-

ып, дүжүт бербээн. ⁸ А бир чамдыызы үнүш-дүжүткүр хөзүңүнүг черже кээп дүшкөш, мандып өскөш, чашканындан үжөн, алдан, харын-даа чүс дакпыр хөй дүжүт берген».*

⁹ Иисус оон оларга: «Дыңнаар кулаа бар кижиг дыңназын!» — дээн.

Чажыкчының дугайында чугааны тайыбгылааны
(Мф. 13:18-23; Лк. 8:11-15)

¹⁰ Чон тарап чоруй барганда, Иисус-биле кады он ийи элчин база өске-даа өөреникчилер артып калган. Олар Оон бо угаадыглыг чугааның утказын айтырганнар. ¹¹ Иисус мынча дээн: «Силерге Бурганнын Чагыргазының чажыдын биллип аар арганы хайырлаан-дир, а Чагырганың даштында турар болгаш, ону билбес улуска бүгү чүвени угаадыглыг чугаалар дамчыштыр ажыдып берген.

¹² Олар көрзе-даа, эскербес-тир, дыңназа-даа, дыңнаас база угаап билбес-тир. А оон башка олар Бурганче эглип кээп, өршээл алып ийик».

¹³ Иисус оон оларга мынча дээн: «Таанда-ла бо угаадыглыг чугааны билбейн турарыңар ол бе? Ынчаарга өске кандыг-даа угаадыглыг чугааны канчап биллип алыр улус боор силер? ¹⁴ Тараа чажыкчызы дээрге Бурганнын медээзин чажып турар кижиг-дир. ¹⁵ Орук кыдынынга кээп дүшкен үрезинге дөмей улус бар боор-дур. Олар Бурганнын медээзин дыңнап турар, ыңчалза-даа ол-ла дораан эрлик чедип келгеш, оларның сеткилинде чашкан медээни оорлап аппаар-дир. ¹⁶ Өске улус сай-даштыг черге чашкан үрезинге дөмей боор-дур. Олар медээни дыңнап кааш, ол-ла дораан өөрүшкү-биле хүлээп алырлар, ¹⁷ ыңчалза-даа алыс бодунда дазыл чок болгаш, турум эвес боорлар. Оон соонда медээ ужун бергелерге азы истеп сүрүүшкүңе таваржы бээр болза, олар дораан-на күткүтүрүп, өскээр чайгыла бээрлер. ¹⁸ Өске улус тенниг үнүшке чашкан үрезинге дөмей боор-дур. Олар база медээни дыңнап

* 3:31 Болгу дег өске утказы мындыг: «Иисустун авазы биле акылары». * 4:8 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүгө дээрге ол үеде анаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор.

3:31 Мк. 6:3; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 3:35 Ин. 15:14; Евр. 2:11 4:7 Иер. 4:3 4:9 Мф. 11:15; Ажыл. 2:7 4:11 Мф. 19:11 || 1 Кор. 5:12-13 4:12 Иса. 6:9-10; 42:20; Ин. 12:40; Аж.-ч. 28:26-27 4:14 Иса. 55:10-11; Аж.-ч. 8:4 4:17 Гал. 1:6; Евр. 6:4

турар. ¹⁹ Ынчалза-даа амгы амыдыралының ажаанзырал-човаа, байлакшыл дуурайы база өске-даа күзел-бодалдар оларны чардыктырып, медээни боой базырып-тар болгаш, оларның үрезини дүжүт бербес. ²⁰ А үнүш-дүжүткүр хөзүңнүт черге чашкан үрезинге дөмей улус база бар. Олар медээни дыңнап база хуулээп ап турар болгаш, чашканындан үжен, алдан, харын-даа чүс дакпыр хөй дүжүттү бээрлер».

Чырыткы дугайында

(Лк. 8:16-18)

²¹ «Чырыткыны кывысканда, ону сава-биле дуй базырап дээш азы орун адаанга салып каар дээш, бажынче киирер ийик бе? Чок, ону колдуже салып каар болгай. ²² Көстүп келбес кандыг-даа чажыт чүве чок база ажиттынып билдине бербес кандыг-даа ажитталчак бүдүү чүве чок. ²³ Дыңнаар кулаа бар кижидыңназын!» ²⁴ Оон ыңай Ол мынча дээн: «Дыңнаан чүвеңерни угаап-бодап чорунар. Кандыг хемчээл-биле хемчээп бээр-дир силер, силерге база ындызы-биле хемчээп бээр болгаш харын-даа аңаа немей бээр. ²⁵ Кымда чүве барыл, аңаа оон-даа хөйүнү бээр, а кымда чүве чогул, оон бар чүвезин безин хунаай бээр».

Үрезин дугайында

²⁶ Иисус улаштыр мынча дээн: «Бурганның Чагыргазы черже үрезин чашкан кижиге дөмей. ²⁷ Дүне ол кижидуп чыдар, а хүндүс туруп кээр, ол өйде үрезиниң канчаар өзүп, үнүп кел чыдарын боду билбес болур. ²⁸ Чүте дээрге чер боду-ла үрезинни чайгаар өстүрүп чыдар: баштай көк өзүмнү, оон соонда тараа бажын, дараазында баш долдур арбын тарааны. ²⁹ Тараа быжа бээрге, демги тараажы олда дораан хол кадзырын тудуп алыр, чүте дээрге дүжүт ажаар үе келген-дир».

Горчица үрезининиң дугайында

(Мф. 13:31-35; Лк. 13:18-19)

³⁰ Иисус оон соонда мынча дээн: «Бурганның Чагыргазын чүнүн-биле дөмейлей көөрүл азы ону кандыг угаадыглыг чугаа-биле чуруп көргүзөрил?

³¹ Хөзүңге тарып турда, чер кырында бар бүгү үрезиннерин эң бичиизи боор горчица үрезининге ол дөмей-дир. ³² А тарып каарга, горчица үрезини өзүп үнгеш, бүгү чемниг үнүштерниң эң улуу апаар, оон адыраып келген будуктарының чаглаанга дээрниң куштары безин уя тудуп шыдаар болгай».

³³ Иисус шак ындыг хөй угаадыглыг чугаалар-биле улуска Бурганның медээзин, оларның дыңнааш, билип шыдаар шаа-биле, суртаалдап келген. ³⁴ Оларны Ол угаадыглыг чугаалар чокка черле өөредип көрбээн, а өөреникчилери-биле чааскаан арткаш, оларга бүгү чүвени тайылбырлап берип турган.

Иисустуң шуурганны томаартканы

(Мф. 8:23-27; Лк. 8:22-25)

³⁵ Ол-ла хүннүң кежээзинде Иисус өөреникчилеринге: «Хөлдүн ол чарыынче кеже берээли» — дээн. ³⁶ Олар чонну каапкаш, Иисустуң улусту өөредип олурганы хемезинге олурупкаш, эжиндирип чорупканнар. Оларга өске хемелер база каттыжа берген. ³⁷ Хөлге күштүг шуурган көдүрлүп келген болгаш, чалгыглар хемени часкаарга, ону суг долуп эгелээш. ³⁸ А Иисус хеменин сонгу бажынга, сыртыкка бажын салгаш, удуп чыткан.

Өөреникчилери Ону оттурупкаш: «Башкы! Сутга дүжүп өлдүвүс-ле, Силернин херекке албазынар ол бе?!» — дээннер.

³⁹ Иисус туруп келгеш, хатты хоруп кааш, сутга: «Ыгыттава, соксап көр!» — деп дужааган. Хат оожургай берген, шуут-ла ыргым апарган. ⁴⁰ Ол өөреникчилеринге: «Чүте ындыг кортук силер? Бүзүрелиңер чогу ол бе?» — дээн.

⁴¹ Олар аажок коргуп-сүртээш: «Хат-даа, суг-даа Аңаа чагыртып турар, бо чогу кымыл аан?» — деп аразында чугаалажып турганнар.

Букушураан кижини экирткени

(Мф. 8:28-34; Лк. 8:26-39)

5 ¹ Олар хөлдүн ол чарыында Гераса* деп черге эжиндирип кежип келгеннер. ² Иисус хемеден дүжүп кээрге, Аңаа

* 5:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Гераса» эвес, а «Гадара» азы «Гергеса» деп бижээн.

4:19 Мф. 6:25 || Мк. 10:23; 1 Тим. 6:10 4:20 Ин. 15:5 4:21 Мф. 5:15; Лк. 11:33 4:22 Мф. 10:26; Лк. 12:2 4:23 Мф. 11:15; Мк. 4:9 4:24 Мф. 7:2 4:25 У. ч. 9:9 4:29 Иои. 3:13; Мф. 13:38; Ажыл. 14:15 4:31 Мф. 17:20; Лк. 17:6 4:32 Иез. 17:3; 31:6; Дан. 4:9 4:35 Мф. 8:18; Лк. 8:22 4:37 Аж.-ч. 27:14 4:39 Ыд. ыр. 64:8; 88:10; 103:7

уткуй чевеглерлиг куйлардан букшуураан кижиге үнө халып келген. ³ Ол кижиге хөөржүдүлгө куйларынга чурттап турган, ону илчирбе-биле безин кым-даа хүлүп чадап каан чүве-дир. ⁴ Ону чаңгыс эвес удаа илчирбе-биле хүлүп-шарып көргөн, ынчалза-даа ол илчирбени үзе шаапкаш, хүлүгден чештиниг чоруй баар турган. Ону кым-даа томаартып чадап каан чүве-дир. ⁵ Ол кижиге дүне-хүндүс дивейн, чевеглер, тейлер аразынга алгырып-кышкырып, даштар-биле соккуланып чоруур турган. ⁶ Иисусту ырактан-на көрүп кааш, ол кижиге Аңаа маңнап чеде бергеш, Оон баарынга доңгая кээп дүшкөш, ⁷ ыыткыр үн-биле алгырган: «Силерге менден чүү херегил, Иисус, Дээди Өрүкү Бурганнын Оглу? Мени хилинчектевезинерни Бурганның ады-биле дангыраглап көрүңер!» ⁸ Чүгө дээр-ге Иисус дем: «Бук, бо кижиден үнүп чоруй бар!» — деп каан чүве-дир.

⁹ Иисус ол кижиден айтырган: «Сээн адың кымыл?»

Демгизи: «Мээн адым Дүк-түмен, чүгө дээр-ге бис дыка хей бис» — деп харыялаан. ¹⁰ Буктар Иисустан оларны ол чер-чурттан үндүр сывырбазын дилеп эгелзэн.

¹¹ Ол өйдө даг эдээнге бир кодан хаван одарлап чораан чүве-дир. ¹² Буктар Иисустан: «Бисти бо хаваннарже чорудуп көрүнерем, оларже кире берээли» — деп ээрешкеннер. ¹³ Иисус чөпшээрээр-ге, буктар кижиден үнгөш, хаваннарже кире бергеннер. Бүгү кодан — 2000 хире хаван кадыр элден хөлчө шурай бергеш, дүжүп өлүп калган. ¹⁴ А хаван кадарчылары дөзе маңнашкыш, болган чүүлдүн дугайында чоок-кавы хоорай-суурларга чугаалап турганнар. Чогум чүү болганын көөр-дүр дээш, чурттакчы чон чыгылып келген. ¹⁵ Олар Иисустун чанынга келгеш, дүк-түмен буктарга алыскан турган кижиге хевин кедип алган, угаан-сегээни орталаны берген олурарын көрүп кааш, коргуп-сүртөй бергеннер. ¹⁶ Болган чүүлдү көрүп турган улус букшуураан кижиге-биле база хаваннар-биле чогум чүү болганын чугаалап берген. ¹⁷ Ынчан коргуп-сүртээн улус оларның чер-чурт-

ундан ырап чоруурун Иисустан дилеп эгелзэн.

¹⁸ Иисус хемезинге олуруп турда, буктарындан адырылган демги кижиге Оон-биле кады чоруур чөпшээрел айтырган. ¹⁹ Ынчалза-даа Иисус аңаа чөпшээревейн, мынча дээн: «Бажынында улuzuңче чана бергеш, Дээрги-Чаяакчының сенээ чүнү кылганын, Оон сенээ кандыг өршээл хайырлаанын шупту улуска чугаалап бер». ²⁰ Ынчанга ол кижиге чана бергеш, Он-хоорай девискээринге Иисустун аңаа чүнү кылганын улуска чугаалап эгелзэн. Бүгү чон кайгап-хараар болган.

*Дарганың уруун диргискени,
аарыг херээжен кижини экирткени
(Мф. 9:18-26; Лк. 8:40-56)*

²¹ Иисус дедир ол чарыкче хемелиг кежип кээрге, Оон чанынга хей чон чыгылы берген. Ол хөл эрийнге артып калган. ²² Синагога даргаларының бирээзи боор Иаир деп кижиге аңаа чедип келгеш, Иисусту көрүп каан. Ол Иисустун мурнунче кээп дүшкөш, ²³ Оон аажок дилзэн: «Мээн уруум өлүп чыдыр, ол экирий берип, дириг артар кылдыр, аңаа холуңар дегзип көрүнерем!» ²⁴ Иисус оон-биле кады чорупкан. Мөөң чон Ону бүгү талааларындан үглөп, кызавышаан, Оон соондан чоруп олурган.

²⁵ Ынчан ол черге он ийи чыл дургузунда ханы төктүп аараан херээжен кижиге турган.* ²⁶ Ол херээжен хей-ле эмчилерге чеже-даа эмнеткен, хамык бар кошкулун хей черге чарып каапкан, ынчалза-даа оон кады улам-на дорайтап бар чыткан. ²⁷ Иисустун дугайында дыңнап кааш, ол херээжен улус аразы-биле ит-килежип эрткеш, Оон артындан чоокшулап келгеш, кеткен хевинге дээй каапкан. ²⁸ «Мен оода-ла Оон кеткен хевинге дээпсимзе, экирий бээр мен» деп бодаан кижиге чүве-дир. ²⁹ Ол-ла дораан оон ханы төгүлбейн барган, аарындан экирээнни билип каапкан.

³⁰ Иисус Бодундан күш үнө бергенин ол дораан эскерип кааш, мөөң чонче эргий кайгааш: «Мээн хевимге кым дээпти?» — деп айтырган.

* 5:25 Моисейниң хоойлузун эзуугар, ханы төктүп аараан херээжен кижиге арыг эвес болуп, кымга-даа дээр эргези чок турган (Лев. 15:25 көр).

5:7 Мк. 1:24 5:17 Лк. 5:8; Аж.-ч. 16:39 5:19 Ыд. ыр. 65:16 5:20 Мф. 4:25; Мк. 7:31 5:22 Лк. 13:14; Аж.-ч. 13:15; 18:8 5:28 Мк. 3:10 5:30 Лк. 5:17; 6:19

³¹ Өөреникчилери кайгай бергеш, мынча дээннер: «Силерни долганган чоннуң кызып-кыйып турарын көрбейн турар эвес силер, „Меңээ кым дээпти?“ — деп ол чүнер ирги?»

³² Ынчалза-даа Иисус кымның дээпкенин билип аар дээш, долгандыр көрүп туруп берген. ³³ Бодунуң кадык апарганын билип кааш, демги херээжен кортканындан сириңейнип, чеде бергеш, Ооң мурнунга донгая кээп дүшкөш, чүвениң байгы-ла шынын Аңаа чугаалаан. ³⁴ Иисус аңаа мынча дээн: «Кызым, бүзүрелиң сени экиртип, камгалап кагды, амыр-тайбың чорувут, аарыындан адырылган-дыр сен».

³⁵ Иисус ону чугаалап турар аразында, синагога даргазы Иаирниң бажыңындан медээ эккелген улус келгеш: «Сээң урууң өлүп калды. Башкыны ам хей-ле шүүдетпе» — дээннер.

³⁶ Ынчалза-даа Иисус ону дыңнааш, синагога даргазынга: «Кортпа, чүгле бүзүр!» — дээн. ³⁷ Ол Пётрдан, Иаковтан база оон дунмазы Иоанндан өске кымның-даа Ооң-биле кады чоруурун чөпшээрээ. ³⁸ Иаирниң бажыңыга чедип келгеш, Ол аажок улуг хөлзээзин-дүвүрелди база ишкиринтип ыглап-сыктаан улусту көрүп каан.

³⁹ Иисус бажыңче кирип келгеш: «Чүге дойлуп-хөлзөп, ыглап-сыктап тур силер? Бо уруг өлбээн, а аңаа удуп чыдар кижиге ышкажыл» — дээн. ⁴⁰ Демги улус Ону чочулап, каттыржы берген. Иисус оларның шуптузун дашкаар үндүрүпкөш, Боду уругнуң ада-иези болгаш үш өөреникчизи-биле кады уругнун чыткан өрээлинче кире берген. ⁴¹ Ол кысчыгаштың холундан тудуп алгаш, мынча дээн: «Талифа, куми!» (Ол дээр-ге: «Кызыжак, сенээ чугаалап тур мен, туруп кел!» — дээни ол.) ⁴² Уруг ол-ла дораан туруп келгеш, кылаштап эгелээн (ооң хары он ийи чедип турган чүве-дир). Ону көргөн улус аажок кайгап-хараан. ⁴³ Болган чүүл дугайында кымга-даа чугаалавазын Иисус оларга шыңгы чыгып каан, а уругга чөмдөн бээрин айыткан.

Назареттиң чурттакчыларының Иисусту хүлээп көрбээни
(Мф. 13:53-58; Лк. 4:16-30)

6 ¹ Иисус оортан чоруткаш, Бодунун өөреникчилери-биле кады өскөн хоорайынче эеп келген. ² Амыр-дыш хүнү үнүп кээрге, Ол синагогага чонну өөредип эгелээн. Дыннап турган дыка хей улус кайгап-харап, чугаалажы берген: «Ооң бо хамык чүвези кайыын келген-ни? Ындыг мерген угаанны Аңаа кым бергенил? Ол ындыг кайгамчык чүүлдерни чаяап турар-дыр!» ³ Ол дээр-ге Мариянын оглу, Иаков, Иосий, Иуда база Симоннун акызы*, бызанчы кижиге эвес ийикпе? Ооң кыс дунмалары база бистин аравыста эвес чүве бе?» Ынчангаш олар Ону хүлээп көрбээн.

⁴ Иисус оларга: «Бурганның медээчизи каяа-даа алдар-хүндүлүг боор, ону чүгле бодунуң хоорайынга, чоок улусунун аразынга база бажыңыга үнелеп көрбөс чүве» — дээн. ⁵ Ынчангаш Ол аңаа кандыг-даа кайгамчык чүүл кылып чадап каан, чүгле элээн каш аарыг кижиге холун дээскөш, экиртип каан. ⁶ Иисус ол улустуң бүзүрел чогуң аажок элдесинген. Ол оон соонда чоок-кавы суурларны эргий кезип, улусту өөредип чорупкан.

Он ийи элчинни суртаал кылыры-биле чорутканы
(Мф. 10:1, 5-15; Лк. 9:1-6)

⁷ Иисус он ийи элчинин Бодунче кыйгырып алгаш, оларга буктарны үндүр сывырар эрге-күштү бергеш, ийи-ийилеп, тарадыр чорудуп эгелээн. ⁸ Иисус оларга мындыг чагып берген: «Орукче үнерде, даянгыштан өске чүнү-даа албанаар: аш-чем-даа, хап-сава-даа, акша-мөңгүн-даа албанаар. ⁹ Идиктеринер кеткеш, кеткен хевинерден өске хеп албанаар. ¹⁰ Кандыг бажыңче кирип келгендир силер, ол черден чорбаан шаанарда, аңаа чурттап артып калынар. ¹¹ А кандыг-бир черге силерни хүлээп албас азы тооп дыңнаваз болза, ол черден чоруурунарда, ол улуска херечилел-сагындырыг кылдыр буттарыңар довураан кактап

* 6:3 Болгу дег өске утказы мындыг: «Иаков, Иосий, Иуда база Симоннун дунмазы».

5:34 Мк. 10:52 5:37 Мк. 9:2; 14:33 5:39 Ин. 11:11 5:41 Мк. 1:31; 9:27; Аж.-ч. 3:7; 9:41 || Лк. 7:14

5:43 Мк. 1:44; 9:9 6:1 Мф. 2:23; Лк. 2:39; 4:23 6:2 Мк. 1:21 6:3 Мф. 11:6 6:4 Ин. 4:44

6:7 Мк. 3:13-18 6:11 Аж.-ч. 13:51

кааптынар»*. ¹²Өөреникчилер чорупкаш, бачыдын миннип, Бурганче эглиринин чугулазын улуска суртаалдап эгелзэннер. ¹³Олар хөй буктарны үндүр сывыртааннар база хөй-ле аарыг улусту олива үзү-биле чаап тургаш, экиртип кааннар.

Иоанн Медеглекчиниң өлгени
(Мф. 14:1-12; Лк. 9:7-9)

¹⁴Иисустуң ады чер болганга неппереп, билдингир апарган болгаш, Ирод хаан* база Ооң дугайында дыңнап каан. Чамдык улус мынча дээр болган: «Иоанн Медеглекчи өлүглөр аразындан катап дирилген-дир, ынчангаш ол ам ындыг кайгамчык чүүлдер кылып турар-дыр».

¹⁵Өскелери: «Ол — Илия-дыр» — дээр болган. А чамдыктары: «Ол — эрте-бурунгу медээчилерниң бирээзи-дир» — дээннер.

¹⁶А Ирод ол бүгүнү дыңнааш: «Ол болза мээң бажын кестиртип кааным Иоаннның катап дирилгени ол-дур» — дээн.

¹⁷⁻¹⁸Ол үеде Ирод бодунуң акызы Филлиптин кадайы Иродиаданы кадайлангып алган турган, а Иоанн Иродка: «Акынның ап чораан кижизин кадайлангыр эрген чок» — деп чугаалап шаг болган.* Ынчангаш Ирод Иоанны кара-бажыңга хоругдап каарын дужааган турган.

¹⁹Иродиада Иоаннга хорадааш, ону өлүртүп каар арга-хорга дилей берген. Ынчалза-даа ол чүнү-даа канчап чадап каан,

²⁰чүге дээрге Ирод Иоанны ыдыктыг, чөптүг-шынныг кижиге деп билер болгаш, оон сестир база хүндүлээр турган, а ындыг болганда, кадагалаар чораан. Иоаннның суртаалдары ону хөлзедип-даа турган болза, Ирод ол чугааларны магадап дыннаар турган. ²¹Ынчалза-даа эптип өй тытпы берген. Иродтун төрүттүнген хүнү кээрге, ол дойже бодунуң дүжүметтерин, шериг баштыңыларын база Галилеяда эң хүндүлүг улусту чалап алган.

²²Ол дойга Иродиаданын уруу самнааш, Иродка база ооң аалчыларынга аажок тааржып, оларны магададыпкан. Ирод

ол уругга: «Күзээн-не чүвөнни менден диле, сенээ ону бээр мен» — дээн.

²³Ирод оон аңаа мынча деп даңгыраглаан: «Менден чүнү-даа дилээр болзуңза, күрүнемниң чартыгын-даа болза, сенээ бээр мен!»

²⁴Ол уруг үнгеш, авазындан сүме айттырган: «Чүнү дилээр мен?»

Оозу: «Иоанн Медеглекчиниң бажын диле» — дээн.

²⁵Уруу далаш-биле хаанга дедир келгеш, мынча деп дилээн: «Меңээ ам дораан Иоанн Медеглекчиниң бажын калбак тавакка салгаш, эккеп бээринерни күзээр-дир мен». ²⁶Хаан аажок муңгараан, ынчалза-даа аалчыларының мурнунга аксы-сөзүн берген болгаш, уругга ойталавас-тыр деп бодап алган. ²⁷Ынчангаш хаан ол-ла дораан Иоанның бажын эккээрин дужаагаш, бир шерийн ыдыпкан. ²⁸Шериг кижиге баргаш, кара-бажыңга Иоанның бажын одура шапкаш, тавакка салып алгаш, демги уругга эккелген. А ол уруг ону авазыңга аппарып берген. ²⁹Иоанның өөреникчилери ону дыңнап кааш, чедип келгеннер база ооң мага-бодун ап алгаш, чевег-куйга орнукшудуп кааннар.

Беш муң кижини тоттурганы
(Мф. 14:13-21; Лк. 9:10-17; Ин. 6:1-14)

³⁰Элчиннер шупту Иисусче ээп келгеш, чүнү кылганын база чонну чүү чүвеге өөреткенин Аңаа дөгөрезин чугаалап бергеннер. ³¹Иисус оларга: «Эн черже аңгыланым чоруптаалыңар, аңаа кезек дыштанып алыр силер» — дээн. Чүге дээрге эндерик улус Аңаа кээп, дойлула турган болгаш, оларга чеменир безин хос-чай тывылбас болган. ³²Ынчангаш олар ээн, озалааш черже чүгге боттары кемелиг эжиндирип чорупканнар.

³³Ынчалза-даа оларның эжиндирип чорупканын көргөн база оларны кымнар дээрзин билер улус ол черже бүгү суурлардан, хемени мурнаар дээш, эрик

* 6:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Силерге алыс шыны чугаалап тур мен: ол хоорайга көөрдө, Содом биле Гоморрага шийткел хүнүнде өршээл улут болур» деп сестерни немээн. * 6:14 Ирод — Иисус Христостуң төрүттүнген үезинде Иудеяның хааны турган Улуг Ирод хаанның оглу, адазының өлүмүнүң соонда Галилея болгаш Перееаны чагырып эгелзээн Ирод Антипа. * 6:17-18 Моисейниң хоюлузу акызы ам-даа дириг турда, чаавазы-биле өгленчип аарын хоруп турган (Лев. 18:16, 20:21 көр).

6:12 Мк. 1:15 6:13 Иак. 5:14 6:14 Мк. 8:28 6:15 Мф. 21:11 6:17-18 Лев. 18:16; 20:21 || Мф. 11:2; Лк. 3:19-20; Ин. 3:24 6:21 Э. д. 40:20; Эсф. 1:3 6:23 Эсф. 5:3; 7:2 6:29 Мк. 2:18 6:30 Мк. 6:7 6:31 Мк. 3:20

кыды-биле маннажыпкаш, ынаар мурнап чеде берген. ³⁴ Иисус хемеден үнүп келгеш, манап турган хөй чонну көргөш, оларны кээргей берген, чүгө дээрге олар кадарчызы чок хойларга демей болган. Ынчангаш Ол улусту хөй чүвөгө өөредип эгелзэн.

³⁵ Кежээликтей, хүн ажып турда, Ооң өөреникчилери Аңаа чедип келгеш: «Бо чер ээн-дир, шак-үе база орайтаан-дыр. ³⁶ Улусту тарадыптынар, чоок-кавы суурларже баргаш, боттарынга чиир чөмдөн садып алзыннар» — дээннер.

³⁷ Ынчалза-даа Иисус: «Силер оларны чөмгеринер» — деп харыылаан.

Өөреникчилери: «Кай, барык 200 мөңгүн чоос-биле* чөм саткаш, бо хамык улусту чөмгерер ужурулуг бис бе?» — деп айтырган.

³⁸ Ол оларга: «Силерде чогул каш хлеб бар-дыр? Баргаш, көрүп көрүңер-ем» — дээн.

Олар баргаш, санап эккелгеш: «Беш хлеб болгаш ийи балык бар-дыр» — дээннер.

³⁹ Иисус ынчан улусту ногаан оът-сигенниг черге бөлүктөй олуртуптарын дужааган. ⁴⁰ Ынчангаш шупту улус чүс-чүс база бежен-бежен кижилер бөлүктөй олуруп алган. ⁴¹ А Ол беш хлеб биле ийи балыкты алгаш, дээрже көрүңгөш, аыш-чөм дээш Бурганга өөрүп четтиргеш, хлебтерни кезектей үзө тырткылааш, өөреникчилеринге дамчыдып эгелзэн. А олар хлебти улуска үлөп турган. Оон ийи балыкты база шупту улуска чедиштир үледипкен. ⁴² Шупту улус ону чигеш, тода берген. ⁴³ Харын-даа чөм артыын чыгаш, он ийи аргаан хааржакты долдуруп алганнар. ⁴⁴ Чөмни 5000 эр кижиге чиген чүве-дир.

Иисустуң суз кырлап кылаштааны (Мф. 14:22-36; Ин. 6:15-21)

⁴⁵ Иисус оон дораан Бодунуң өөреникчилеринге: «Хөмөгө олурупкаш, хөлдүн ол чарыгында Вифсаида суурже эжиндирип кеже беринер» — деп дужааган. А Боду чонну чандыраар дээш, артып калган. ⁴⁶ Улус тарай бээрже, Иисус мөргүп

аары-биле дагже чорупкан. ⁴⁷ Кежээ дүшкенде, өөреникчилериниң хөмөзи хөл ортузунга чораан, а Ол эрикке чааскаан турган. ⁴⁸ Удур хат хадып турар болгаш, оларга эжиндирериниң бергезин Иисус көрүп каан. Даң аткалакта, Ол хөлдүн суун кырлап, оларже чорупкаш, хөмөни эрте база бээр бодаан. ⁴⁹ Ынчалза-даа олар Ооң суз кырлап чоруурун көргөш, бо-даа хөй-сүнезин-дир деп бодааш, коротканындан алгыржы бергеннер. ⁵⁰ Ону көргөш, өөреникчилер шупту аажок короткан. Ынчалза-даа Иисус ол-ла дораан олар-биле чугаалажып эгелзэн: «Орталанынар, Мен-дир мен, коротпаңар!» ⁵¹ Оон Ол хөмөгө олар-биле кады олуруп алган. Хат ол-ла дораан оожургай берген. Өөреникчилер аажок кайгап-хараан. ⁵² Чүгө дээрже Ооң хлебтер-биле кылганы кайгамчык чүүлдү безин билип шыдаваан улус чүве-дир. Оларның чүрөктериниң чүве билбези ол хире болган.

⁵³ Ол чарыкче кежип, Геннисарет черинге доктаап турупканнар. ⁵⁴ Олар хемеден дүжүп кээри билек, чурттакчы чон Иисусту танып каан. ⁵⁵ Улус чоок-кавы черлерни эргий халышкаш, аарып улусун чыткан дөжөктери-биле катай Ону ында турар деп дыңнааны черже эккелгеш турупканнар. ⁵⁶ Ол кандыг-даа хоорайларга, суурларга, турлааларга чедип кээрже, чурттакчылар аарып кижилерин төп шөлдөргө үндүргөш туруп берген. Ооң хөвиниң оода-ла эдээнге дээрин чөпшээрээрин улус Иисустан дилеп турган. Аңаа дегген кижиге бүрүзү экирий бээр болган.

Ада-өгбениң дүрүмнери (Мф. 15:1-20)

7 ¹ Иерусалимден чедип келген фарисейлер болгаш элзэн каш ном-хоойлу тайылбырлакчызы Иисустуң чанынга чыгып келгеннер. ² Олар Ооң чамдык өөреникчилериниң холдарын чугбайн, арыг эвес байдалда чөмөнип олурарын эскерип кааннар. ³ (Херектин ужуру чүдел дээрже, бүгү иудейлер, а фарисейлер кымдан-даа артык, ада-өгбенин

* 6:37 200 мөңгүн чоос — Азы: «Ийи чүс динарий мөңгүн». Сес ай иштинде ажылдап алып ортумак шалынга дең түң-дүр.

6:34 Сан. 27:17; 3 Хаан. 22:17; Иез. 34:5; Зах. 10:2; Мф. 9:36 6:37 4 Хаан. 4:42-44 6:45 Мф. 11:21; Мк. 8:22 6:46 Лк. 6:12; 9:28 6:49 Лк. 24:37 6:52 Мк. 6:41 || Мк. 8:17; Ин. 12:40; 2 Кор. 3:14

6:53 Сан. 34:11; Мф. 14:34; Лк. 5:1 6:55 Мк. 2:4; Аж.-ч. 5:15 6:56 Мк. 5:27 7:3 Гал. 1:14

чаңчылдарын шынгы сагыыр, тускай чурумчуткан аайы-биле холун чугбаан шаанда, чөмөнөп олурбас улус чүве-дир. ⁴Базаардан садыглашкып келгеш, олар холун чугбаан шаанда*, чем чивес турган. Оларның сагыыр кылдыр хүлээп алган оон-даа өске дыка хөй сагылга-дүрүмнери бар, чижээлээрге, аяктарны, дөмбүннерни, чөс сакпыннарны, дөжөктерни чурумчуткан аайы-биле чууру дээн ышкаш.) ⁵Ынчангаш фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларының Иисустан: «Чүте Силерниң өөреникчилеринер ада-өгбениң ёзу-чаңчылы тоовазыл? Чүте олар арыг эвес холдарын чугбайн, чем чириил?» — деп айтырганы ол.

⁶Иисус мынча деп харыялаан: «Ий арынның силерниң дугайыңарда Исая медээчи Бурганның адындан шын-на бижээн-дир:

„Бо чон Мени сөс кырында хүндүлээр, а сеткил-чүрээ-биле Менден ырак. ⁷Оларның Менээ мөгөйишкени хей чүве-дир, чүгө дээрзе оларның өөредии — чүгө кижилер чогааткан сагылга-дүрүмнер-дир“.

⁸Силер Бурганның айтышкыннарын тоовайн каапкаш, улустуң чаңчылдарын эдерер-дир силер»*. ⁹Оон Ол мынча дээн: «Силер боттарыңарның сагылга-дүрүмнеринер сагыр дээш, Бурганның айтышкыннарын тоовайн каапканыңар кончуг-ла эки-дир! ¹⁰Моисей силерге Бурганның айтышкынын дамчыткан-на болгай: „Ачаң биле аваңны хүндүлөп чор“, ол ышкаш: „Ачазын азы авазын бак сөглээр кижини өлүмгө онаар херек“. ¹¹⁻¹²А силерниң чугаанар ёзугаар кандыг боор-дур? Ава-ачаыңа: „Менден алыр ужурлуг чүвөнөрни Бурганга өргүүрүм ол-дур“ — дээр киж и бар болза, силер анаа ава-ачаыңа чүнү-даа кылырын чөпшээрөвейн баар-дыр силер. ¹³Силер ооң-биле Бурганның сөзүн, боттарыңарның-на саналдаан чаңчылдарыңар дээш, күш чок болдуруп турар-дыр си-

лер. Өске-даа шак ындыг чүүлдерни эңдере кылып чоруур-дур силер».

¹⁴Иисус чонну база катап чыып алгаш, мынча дээн: «Шуптуңар Мени дыңнааш, билип аарын кызыңар. ¹⁵⁻¹⁶Кижиге дашкаартан кирип кээр чүү-даа чүве ону бужартадып шыдаас. Кижиниң бодундан үнүп кээр чүве харын ону бужартадыр»*.

¹⁷Иисус чонну каапкаш, бажыңче кирип кээрге, өөреникчилери демги угадыглыг чугааның дугайында Оон айтырган. ¹⁸Ол оларга мынча дээн: «Таанда-ла силер ам-даа билип шыдавааныңар ол бе? Кижиге дашкаартан кирип кээр чүү-даа чүве ону бужартадып шыдаас дээрзин көрбээнинер ол бе? ¹⁹Чүте дээр-ге ол чүүл кижиниң чүрээңче эвес, а ишти-хырнынче киргеш, оон мага-боттан үнө бээр болгай». (Шак ынчалдыр Ол бүгү аш-чем аймаан арыг деп чарлаан.)

²⁰Оон ыңай мынча дээн: «Кижиниң бодундан үнүп турар чүве харын ону бужартадыр. ²¹Кижиниң иштинден, оон чүрээнден үнер чүүлдер бо-дур: бузут-гут-бак бодалдар, самыыраар чорук, ооржу база өлүрүкчү чорук, ²²кады чурттаан эжинге шынчы эвес чорук, чазый чорук, кара сагыш, меге, туттунмас самыыраашкын, адааргал, хоп-нүгүл, бодун тогдуңары база сээден чорук. ²³Кижиниң иштинден үнер бо бүгү бузут харын ону бужартадып турар».

Хананей херээжен кижиниң бүзүрели (Мф. 15:21-28)

²⁴Иисус Галилеядан үнгөш, Тир болгаш Сидон хоорайларның чоок-кавызынче чорупкан. Ол бир бажыңга туруп алгаш, өске улус Ооң келгенин билбес боорун күзээн, ынчалза-даа дөмей-ле ону чажырып шыдаваан. ²⁵Уруу бука алыскан бир херээжен киж и база Иисустуң келгенин билип каан. Ол херээжен доп-дораан ынаар чеде бергеш, Оон буттарының баарыңга доңгая кээп дүшкен. ²⁶Ол херээжен иудей эвес, а Сирияның Финикиязы чурттуг

* 7:4 Азы: «Олар садып эккелген хамык чүвезин чугбаан шаанда». * 7:8 Өске бурунгу сөзүг-лелдерде бо сөстөргө «Аж-сава чуурун сагып база өске-даа шак ындыг чүүлдерни хөйү-биле кылып турар-дыр силер» деп сөстөрни немээн. * 7:15-16 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Дыңнаар кулаа бар киж и дыңназын!» деп сөстөрни немээн (Мф. 11:15; Мк. 4:9 көр).

7:4 Евр. 9:10 7:5 Лк. 11:38 7:6 Мф. 23:13 7:7 Иса. 29:13; Кол. 2:22 7:10 Хост. 20:12; 21:17 7:15-16 Аж.-ч. 10:15; Тит. 1:15 7:19 Аж.-ч. 10:15; 11:9; Тит. 1:15 7:20 Мф. 12:34; Иак. 3:6 7:21 Гал. 5:19-21; 1 Кор. 6:9-10 7:24 Иис. 19:28-29; Иса. 23:1-18 7:26 Аж.-ч. 21:2-3

кижи болган.* Херээжен Иисустан оон уруунче кире берген букту үндүр сывырып бээрин эзэрип эгелээн.

²⁷ Иисус: «Уругларның чөмин хунаап алгаш, ыттарга каап бээрге, кайын боор» — дээн.*

²⁸ А ол херээжен: «Дээрги, а ыттар база-ла уругларның чөмнөнгөн столундан кээп дүшкөн тогланчы чыып чиир ышкагыдай» — дээн.

²⁹ Иисус ынчан: «Ындыг харыын дээш бук сээң уруундан үнө берди, чана бер» — дээн. ³⁰ Ол херээжен бажыңынга чедип келгеш, көөрге, уруу орун-дөжөөндө чыдар, а бук оон үнө берген болган.

Үнү чок, дүлөй кижини экирткени

³¹ Иисус Тирниң чоок-кавызындан үнгөш, Сидон хоорайны таварып эрткеш, Он-хоорай девискээрин таварыштыр Галилея хөлүнчө чорупкан. ³² Ол черге улус үнү чок, дүлөй бир-ле кижини Иисуска эккелгеш, аңаа холун дегзип, экиртирин Оон дилээн. ³³ Иисус ону кыдынынча апаргаш, Бодунуң салааларын оон кулактарынче суккаш, оон дүкпүрүпкеш, демги кижиниң дылынга дээй каапкан. ³⁴ Ол оон соонда карактарын дээрже шиглей көрүнгөш, хандыр улуг тынгат, аңаа: «Эффафа!» — дээн. (Ол дээрже «Ажыттын!» дээни ол.) ³⁵ Демги кижини ол-ла дораан дыннап турар апарган, оон дылы чештинип, иле-тода чугаалап эгелээн. ³⁶ Иисус бо дугайында кымга-даа чугаалаванар деп дужааган. Ынчалза-даа Ол шыңгыы хораан гудум, шупту улустуң ол бүгү дугайында медээни тарадыры дам баар болган. ³⁷ Олар аажок кайтап-харап, мынча деп турганнар: «Оон кылып турар хамык чүвези эки-дир. Ол дүлөй улусту — дыннап турар, үнү чок улусту — чугаалап турар кылып каар-дыр!»

Иисустуң дөрт муң кижини тоттурганы (Мф. 15:32-39)

8 ¹ Ол-ла хүннерде Иисустуң чанынга база катап мөөң чон чыгып келген, а оларның чиир чеми чок болган. Иисус өөреникчилерин кый деп алгаш, олар-

га мынча дээн: ² «Бо улусту кээргээр-дир мен: олар Мээң чанымга үш хонук турду, а ам чиир чеми артпаан-дыр. ³ Оларны бажыңнарынче аш хевээр чорудуптар болзумза, орукка харыксырап каарлар, чамдызы кайы ырактан келген-не болгай».

⁴ Оон өөреникчилери: «Мындыг ээн черге бо улустуң шуптузун чөмгөриптер хире хлебти кайыын тып алыр бис?» — деп кайгай бергеннер.

⁵ Иисус олардан: «Силерде каш хлеб барыл?» — деп айтырган.

Олар: «Чеди» — деп харыылаан.

⁶ Иисус хамык улуска черже олуруптарын дужааган. Оон чеди хлебти алгаш, аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтиргеш, оларны кезектей үзе тырткылааш, өөреникчилеринге дамчыдып берген. Олар хлебти чонга үлөп берген. ⁷ Өөреникчилеринде аңаа немей каш бичежек балык база бар болган. Иисус Бурганга өөрүп четтиргеш, балыктарны база чонга үлөп бээрин өөреникчилеринге дужааган. ⁸ Улус тоткуже чиген, а арткан кескиндилер-биле чеди аргаан хааржакты долдуруп алганнар. ⁹ Аңаа 4000 хире кижиги турган. Иисус оларны чандырыпкан, ¹⁰ а Боду ол-ла дораан өөреникчилерибиле кады хемеге олурупкаш, Далмануфа девискээринге эжиндирип келген.

Иисустан кайгамчык демдек негээни (Мф. 16:1-4)

¹¹ Ол черге Иисуска фарисейлер чедип келгеш, Оон-биле маргыжып эгелээннер. Иисусту шенээр дээш, дээрден кайгамчык демдектен көргүссүн деп Оон негей бергеннер. ¹² Иисус хандыр улуг тынгат, мынча дээн: «Бо үениң улузу чүге-ле Менден бадыткал демдээ негээрил? Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бо салгалдың улузунга бадыткал демдээ турбас». ¹³ Ол оон оларны каапкаш, хемеге олуруп алгаш, ол чарыкче эжиндирип кеже берген.

Фарисейлер биле Иродтуң ажыткызы (Мф. 16:5-12)

¹⁴ Иисустуң өөреникчилери хлеб хүнөзүннөп алырын уттуп алган болганындан,

* 7:26 Ол үеде Сирия рим можу болуп, а Иудея оон составынче кирип турган. * 7:27 Бурганнын ажы-төлү деп израильчилерни адаар турган. Израильдин чурттакчылары өске чоннар улузун ыттар деп адаар, ол болза коргунчуг дорамчылап деп санадыр.

7:27 Мф. 7:6 7:31 Мк. 8:24 || Мк. 5:20 || Мк. 1:9 7:32 Иса. 35:5-6 7:33 Мк. 8:23; Ин. 9:6

7:36 Мк. 1:44-45 8:2 Мф. 9:36 8:4 Хаан. 4:42-44 8:11 Лк. 11:16; 1 Кор. 1:22

хемеде чүглө чаңгыс хлеб бар болган. ¹⁵ Орук ара Иисус оларны кичээндирип чораан: «Көрдүңөр бе, фарисейлерниң база Иродтун ажиткызындан кичээнип чорунар».

¹⁶ Ооң чүнү чугаалаанын билип чадашкан, өөреникчилери аразында: «Бисте хлеб чок боорга, Ол ынча дээн эвеспе?» — деп чугаалажы бергеннер.

¹⁷ Оларның чүнү чугаалажып турарын билир болгаш, Иисус мынча дээн: «Хлеб албаанынар дугайында чугаалашкаш чоор силер. Таанда-ла силер ам-даа көрбөс база угаап билбес хевээр силер бе? Силернин чүрөктеринер чүве билбес хевээр бе?»

¹⁸ *Карактыг хиреңерде, көрбезиңер ол бе? Кулактыг хиреңерде, дыңнавазыңар ол бе?*

Таанда-ла сагынмас-тыр силер бе?

¹⁹ Мен беш хлебти 5000 кижиге чедиштир үлөптеримге, чеже аргаан хааржак ишти чем артынчызы чыып алчык силер?»

Олар: «Он ийи» — деп харыылааннар.

²⁰ «А Мен чеди хлеб-биле 4000 кижини тогтур чемгериптеримге, чеже аргаан хааржак ишти чем артынчызы чыып алчык силер?»

Олар: «Чеди» — деп харыылааннар.

²¹ Ол ынчан олардан база катап айтырган: «Таанда-ла ам-даа билип шыда-вайн тур силер бе?»

*Иисустуң согур кижини
Вифсаидага экирткени*

²² Олар Вифсаидага чедиپ кээрге, Иисуска согур кижиге эккелгеш, анаа холун дегзип, экиртип каарын дилзэеннер. ²³ Согоур кижини Ол холундан чедип алгаш, суурдан үндүрө берген. Оон ооң карактарынче дүкпүрүпкеш, Бодунуң холдарын олче салгаш: «Кандыг-бир чүве көрө-дир сен бе?» — деп айтырган.

²⁴ Оозу көрүп туруп-туруп: «Эрткен-дүшкен кижилерни көрүп тур мен. Олар ыяштарга дөмей-дир» — деп харыылаан.

²⁵ Иисус ынчан холдарын база катап оон карактарынга дээскен. Оон соонда демги кижиге каракталы бергеш, хамык чүвени тода көрүп турар апарган. ²⁶ Иисус ол кижиге: «Суурже ээп кирбе*» — деп чагып кааш, бажыңынче чорудупкан.

*Пётрнуң Иисусту
Христос деп хүлээп көргөни
(Мф. 16:13-20; Лк. 9:18-21)*

²⁷ Иисус Бодунуң өөреникчилери-биле кады Галилеядан Филипптин Кесариязы хоорайның чоок-кавызында суурларже чорупкан. Орук ара Ол олардан: «Мени улус кым деп билип турарыл?» — деп айтырган.

²⁸ Өөреникчилер мынча деп харыылаан: «Чамдыктары Силерни Иоанн Медглекчи дээр-дир, өскелери — Илия, а үшкүлери — эрте-бурунгу медээчилерниң бирээзи дээр-дир».

²⁹ Иисус ынчан: «А силер Мени кым деп бодаар силер?» — деп айтырган.

Пётр мынча деп харыылаан: «Силер — Бурганның шилип алган Христозу-дур силер». ³⁰ Иисус оларга Ону кым дээрзин кымга-даа чугаалавазын ду-жаап каан.

*Иисустуң өлүрүнүң дугайында
баш удур чугаалааны
(Мф. 16:21-28; Лк. 9:22-27)*

³¹ Иисус ынчан оларны мынча деп өөредип эгелээн: «Кижиге амытан Оглу хөй хилинчекти көрүп эртер ужурулдур, Ону баштыңнар, Бурганның дээди бараалгакчылары база ном-хоойлу тайылбырлакчылары тооп көрбөс, а оон өлүртүп каар, ынчалза-даа Ол үшкү хүнде катап дирлип кээр». ³² Ол дугайында Иисус ажыы-биле чугаалап берген. А Пётр Ону кыдынынче кый депкеш, Ооң-биле чөрүжө берген. ³³ Иисус Бодунуң өөреникчилеринче көрнүп келгеш, Пётр-га шыңгыч чугаалаан: «Менден чайлап чор, эрлик! Бодааларын Бурганны эвес, а улустуу-дур».

³⁴ Иисус оон соонда чонну болгаш өөреникчилерин кый деп алгаш, оларга

* 8:26 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол дугайында суурда кымга-даа чугаалава» деп сөстөрни немээн.

8:15 Лк. 12:1; 1 Кор. 5:7-8 8:17 Мк. 6:52; 7:18 8:18 Иер. 5:21 8:19 Мк. 6:41-43 8:20 Мк. 8:8

8:22 Мк. 6:45 8:23 Мк. 7:33; Ин. 9:6 8:28 Мк. 6:14 || 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 8:29 Мк. 14:61-62;

Ин. 11:27 8:30 Мф. 9:30 8:31 Лк. 17:25 || Мк. 9:31; 10:34; Ин. 2:19 8:32 Ин. 16:25 8:33 Мф. 4:10 ||

Флп. 3:19 8:34 Мф. 10:38-39

мынча дээн: «Мени эдерер дээн кижн бар болза, ол бодунуң күзел-бодалындан ойталап, бодунуң белдир-ыяжын чүктөп алгаш, Мени эдиреп чорупсун.*

³⁵ Бодунуң амы-тынын камгалап алыр дээн кижн амы-тынын ышкынып аар, а амы-тынын Мен дээш база Буянның Медээ дээш ышкынган кижн амы-тынын камгалап аар. ³⁶ Бүгү делегейни холга кирип-даа алза, амы-тынын чок кылып аар болза, ооң ол кижге ажыы чүл?

³⁷ Амы-тынын дедир эгидер дээш, ол кижн чүнүң-биле төлээрил? ³⁸ Бо самыыраан база бачыттыг салгалдын аразынга чурттап чорааш, Менден болгаш Мээн сөстөримден ыядып-човаар кижн бар болза, Кижн амытан Оглу база дээрнин ыдыктыг төлээлери-биле кады Бодунуң Адазының өндүр чырынга бүргеткен чедип келгеш, ол кижиден ыядып-човаар болгай».

9 ¹ Аңаа немей мынча дээн: «Алыс шыны силерге чугаалап тур мен: мында турар улустун чамдызы, өлбейн чыткаш-ла, Бурганның күчү-күш-биле бүргеткен Чагыргазы келген турарын көрүп каар».

Иисустуң хевир-шырайының өскерилгени

(Мф. 17:1-13; Лк. 9:28-36)

² Алды хүн эрткенде, Иисус Пётрну, Иаковту база Иоанны эдерткеш, чүгле ол үш кижн-биле кады бедик дагже үне берген. Аңаа, олар көрүп турда, Оон хевир-шырайы өскерли берген. ³ Ооң хеви чайынналчак ак боорда, кымның-даа ынчалдыр будуп шыдавазы дег, аккыр апарган. ⁴ Хенертен Илия биле Моисей ийи көстүп келгеш, Иисус-биле чугаалажы берген. ⁵ А Пётр Иисуска мынча дээн: «Башкы, мында турарывыс экидир! Үш чадырдан тип берээли: бирээзин – Силерге, бирээзин – Моисейге, үшкүзүн – Илияга». ⁶ Пётр чүнү чугаалаар аайын тыппайн, дөмей эдипкен, чүге дээрге өөреникчилер аажок корга

берген чүве-дир. ⁷ Ол өйде булут көжүп келгеш, оларны шыва апкан, а булут аразындан үн дыңналган: «Бо дээрге Мээн ханы ынак Оглум-дур, Ону дыңнап чорунар!» ⁸ Ол-ла дораан долгандыр кайгаттынгаш, өөреникчилер Иисустан башка олар-биле кады турар кижн көрбөөннер.

⁹ Дагдан бадып ора, Иисус оларны шынгы сагындырып каан: «Кижн амытан Оглу өлүглер аразындан катап дирилбээн шаанда, бо көргөн чүүлүңер дугайында кымга-даа чугаалавас силер».

¹⁰ Олар ук болуушкунуң чажыдын кадагалап арттырза-даа: «,Өлүглер аразындан катап дирил» дээрге чүү дээни ол?» – деп, аразында бо-ла чугаалажы бээр турганнар.

¹¹ **Өөреникчилер Иисустан:** «Чүге ном-хоойлу тайылбырлакчылары Илия Христосту мурнай кээр ужурлуг дижирил?» – деп айтырган.

¹² Ол мынча деп харыылаан: «Хамык чүвени чурумчудуп, аайлаар дээш, Илияның мурнай кээр ужурлуу чөп болгай. А Бижилгеде Кижн амытан Оглунуң дугайында мынчаар база биживээн чүве бе: „Ол хөй хилинчекти көрүп эртер база улуска дора көрдүрер“. ¹³ Силерге чугаалап тур мен: Илия чедип келген, а улус ону, Бижилгеде ооң дугайында бижээни дег, шак ынчаар кара туразында аажылап, бак көргөн».

Букшуураан оолду экирткени

(Мф. 17:14-20; Лк. 9:37-43)

¹⁴ Иисус ол үш өөреникчизи-биле артып калган өөреникчилеринге чедип келгеш, оларны хөй чон долганы бергенин база олар-биле ном-хоойлу тайылбырлакчыларының маргыжып турарын көрүп каан. ¹⁵ Хамык улус Иисусту көргөн дораан-на, кайгай берип, Аңаа уткуй маңнашып келгеш, мендилешкен. ¹⁶ А Иисус олардан: «Бо улус-биле чүнүң дугайында маргыжып тур силер?» – деп айтырган. ¹⁷ Чон аразындан бир кижн Аңаа мынча дээн: «Башкы! Мен Силерге оглумну эккелдим. Олче

* 8:34 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шинтирген кижн белдир-ыяштың доора ооргазын шаажылап черинче боду чүктөп чедире бээр. Мында оюскан утка-биле: Христостуң өөреникчизи бодунуң бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмге белен болур ужурлуг.

8:35 Мк. 10:29 8:36 Лк. 12:20 8:37 Ыд. ыр. 48:8-9 8:38 Иса. 57:3 || Рим. 1:16; 2 Тим. 1:8 || Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:13; Зах. 14:5 *1 Мк. 13:30; Ин. 21:22 *2 Мк. 5:37; 14:33 *3 Дан. 7:9 *4 Мал. 4:5 *7 Ы. х. к. 18:15; 2 Пет. 1:17 *9 Мк. 1:44; 5:43 *12 Иса. 53:7 *13 Мф. 11:14; Лк. 1:17 *17 Лк. 11:14

бук кире бергеш, үн-чугаа чок кижиге кылып кагды. ¹⁸ Бук ону аажок хилинчектээр-дир: кырынче шурай бергеш, черже ужуз октаптарга, оолдун аксындан көвүк төктүп, диштерин кыйыраткаш, көжүп каар-дыр. Мен Силерниң өөренкичлеринерден букту оглумдан үндүр сывырып бээрин диледим, ынчалза-даа олар чадап кагды.

¹⁹ Иисус оларга: «О, бо салгалдың бүзүрөл чок улузу! Силер-биле Мен чеже мынчап чоруур мен? Силерни чежеге дээр шыдажып көрү мен? Оолду Менче эккелинер» — дээн.

²⁰ Оолду Иисуска эккелгеннер. Оон бугу Иисусту көрүп кааш-ла, оолду курулдуруп эгелзэн. Оол кээп дүшкеш, черге сиринейнип база чуглул эгелзэн, оон аксындан көвүк төктү берген. ²¹ Иисус ынчан ооң ачазындан: «Кажандан бээр мынчап барган кижил бо?» — деп айтырган.

Демгизи: «Чажындан-на. ²² Бук оглумну чок кылыр дээш, ону от болгаш сугже кири октап шаг болду. Силер шыдаар болзунарза, бисти кээргеп, дузалап көрүңер!» — деп харыылаан.

²³ Иисус анаа мынча дээн: «„Шыдаар болзунарза“ — деп ол чүү дээрин ол? Бүзүрээр-ле болзуңза, бүзүрзэн кижинин кылып шыдавас чүвези чок».

²⁴ Оолдун ачазы ол-ла дораан: «Бүзүр-реп тур мен! Четчип өспөзөн бүзүрелим-нин быжыгарыңга дузалап көрүңер!» — деп алгырган.

²⁵ Оларже хөй чон кел чоруурун көрүп кааш, Иисус букка дужаган: «Кижини үнү чок болгаш дүлөй кылып каар бук, сенээ дулаап тур мен: бо кижиден үне бер, моон сонгаар олче кажан-даа дедир кирбе!» ²⁶ Бук кыпсынчыдыр кышкырыпкеш, оолду курулдуруп сириледипкеш, оон үне берген. Оол өлүг кижиге ышкаш чыдар боорга, улустуң хөй кезиге: «Бо-даа өлгөн-дир» — деп турган. ²⁷ Ынчалза-даа Иисус оолдун холундан туткаш, өңдейтиптерге, оозу туруп келген.

²⁸ Оон Иисус бажынче кирип кээрге, Оон өөренкичлери өске улус чок турда: «Бис чүге демги букту үндүр сывырып шыдаваанывыс ол?» — деп айтырганнар.

²⁹ Иисус оларга: «Ындыг букту чүгле Бурганга тейлеп тургаш*, үндүр сывырып болур» — деп харыылаан.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында ийиги удаа чугаалааны

(Мф. 17:22-23; Лк. 9:43-45)

³⁰ Ол черден үнгеш, Иисус биле Оон өөренкичлери Галилея таварты чорупканнар. Өске кым-даа ол дугайында билген турарын Иисус күзевзэн. ³¹ Чүге дээр-ге Ол Бодунуң өөренкичлери-биле кады аңгыланып алгаш, оларны өөредирин күззэн. Иисус оларга мынча деп чораан: «Кижиге амытан Оглун улус холунга тудуп бериптер, оон Ол өлүртүп каар, ынчалза-даа үшкү хүнде катап дирлип кээр». ³² Ынчалза-даа олар Оон чүнү чугаалаанын билип чадап кааннар, а айтырарындан дидинмээннер.

Кым эң чугулаал?

(Мф. 18:1-9; Лк. 9:46-50; 22:24-30)

³³ Иисус өөренкичлери-биле кады Капернаумга чедиш келген. Олар бажынга турда, Иисус мынча деп айтырган: «Орук ара чүнүң дугайында чугаалажып чордуңар?» ³⁴ Ынчалза-даа олар ыгташпаан, чүге дээрге орук ара оларның кайызы эң чугула боорун маргыжып чораан улус чүве-дир. ³⁵ Иисус ынчан он ийи элчинин кый деп эккелгеш: «Кайы-бирээр эн улуунар болуксаар болза, ол силер бүгүдениң эн бичиизи апарзын база шуптуңарга чалча болзун» — дээн. ³⁶ Ол чаш уругну көдүргөш, оларның аразыңга ону куспактап алгаш тура, өөренкичлеринге мынча дээн: ³⁷ «Кым мындыг чаш уругларын бирээзин Мээң адымны бодааш, хүлээп ап турарыл, ол кижиге Мени база хүлээп ап турар. А Мени хүлээп ап турар кижиге Мени айбылап чоруткан Бурганны база хүлээп ап турары ол-дур».

³⁸ Иоанн Иисуска мынча дээн: «Башкы! Силерниң адыңар-биле буктарны үндүр сывырып турар кижиге көргөш, ону кылырын хоруп кагдывыс, чүге дээрге ол кижиге бистин-биле кады эвес-ле болгай».

³⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Ону хоруванар, чүге дээрге Мээң адымдан кайгамчык чүүл кылып чоруур кижиге».

* 9:29 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «База шээрленип тургаш» деп сөстөрни немээн.

9:20 Мк. 1:26 9:22 Мк. 1:40 9:23 Мф. 17:20-21 9:26 Мк. 1:26 9:27 Мк. 1:31; 5:41; Аж.-ч. 3:7; 9:41

9:31 Мк. 8:31; 10:32-34 9:32 Мк. 6:52 9:33 Мф. 17:24 9:35 Мк. 10:43-44 9:36 Мк. 10:16

9:37 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20 9:38 Мф. 7:22; 12:27; Аж.-ч. 19:13 || Сан. 11:28

ол-ла дораан Мени бак сөглөй берип шыдавас. ⁴⁰ Биске удурланмас киж и бис-биле бир аай боор. ⁴¹ Христостун өөреникчилери болганыңар дээш силерге бир аяк суг ижирткен киж и бар болза, ол бодунун шаңналын канчап-даа чидирбес дээрзин силерге чугаалап тур мен.

⁴² А Менээ бүзүрэн ындыг бичии улустун кайы-бирээзин бачытче чыгапкан киж и турар болза, оон мойнунга дээрбе дажы баглааш, далайже киир октаптары безин анаа дээр салым боор ийик.

⁴³⁻⁴⁴ Бир эвес холун сени бачытче чыгай бээр болза, ону одура шаавыт. Ийи холдуг чорааш, тамының өшпес одунга өрттенириниң орнунга, менге амыдыралче чаңгыс холдуг киргени дээр*.

⁴⁵⁻⁴⁶ Бир эвес будун сени бачытче чыгай бээр болза, ону одура шаавыт. Ийи буттук чорааш, тамыже киир октаттырарының орнунга, менге амыдыралче аскак-бүскек киргени дээр*. ⁴⁷⁻⁴⁸ Бир эвес караан сени бачытче чыгай бээр болза, ону казып каавыт. Ийи карактыг чорааш, курттар үзүк-соксаал чок хемирер база оду кажан-даа өшпес тамыже киир октаттырарының орнунга, Бурганның Чагырганыңче чаңгыс карактыг киргени дээр.

⁴⁹ Киж и бүрүзүн от-биле дузаар*. ⁵⁰ Дус — эки бүдүмел, ынчалза-даа ол ажыг эвес апаар болза, оон амданын чүнүн-биле дедир эгидирел? Силерде дус бар болзун, араңарда эп-найыралдыг амыдыранар*.

**Ашак-кадай улустун
чарларының дугайында**
(Мф. 19:1-12)

10 ¹ Ол черлерден чорупкаш, Иисус Иудеяның Иордан хеминиң ол чарында черлерге чедип келген. Оон чанынга база катап хей чон чыгып эгелэн, а Ол чаңылчаан аайы-биле оларны өөреди берген.

* 9:43-44, 45-46 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Курттар үзүк-соксаал чок хемирер база оду кажан-даа өшпес» деп сөстөрни немээн. * 9:49 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол ышкаш өргүл бүрүзүн дус-биле дузаар» деп сөстөрни немээн (Лев. 2:13 көр). * 10:2 Моисейниң хоойлузу чарлырын чөпшээрэн (Ы. х. к. 24:1), ынчалза-даа ыдыктыг хоойлунуң башкыларының аразынга чарлы берип болгу дег чылдагаан дугайында маргылдаа чоруп турган. Гиллелдиң школазы ашаа кандыг-даа чылдагаан-биле кадайындан чарлып болур деп санаан. А Шаммайның школазы чүтле кадайы ашак-кадайның шынчы чоруун үрэн таварылгада чарлып болур деп санап турган.

9:40 Мф. 12:30; Лк. 11:23 9:41 Мф. 10:42 9:42 Лк. 17:2 9:43-44 Мф. 5:30 || Мф. 25:41; Ажыл. 20:10 9:47-48 Иса. 66:24 9:50 Мф. 5:13; Лк. 14:34 || Иез. 43:24 || Рим. 12:18; 2 Кор. 13:11; 1 Фес. 5:13 10:4 Ы. х. к. 24:1-3 10:6 Ө. д. 1:27 10:7-8 Ө. д. 2:24; 1 Кор. 6:16; Өф. 5:31 || 1 Кор. 6:16 10:9 Мал. 2:16; 1 Кор. 7:10 10:12 Мф. 5:32

² Иисуска элээн каш фарисей база чедип келген. Олар Ону шенеп, айтырыг салганнар: «Эр кижиге кадайындан чарлып болур бе?»*

³ Иисус олардан удур айтырган: «А Моисей силерге чүү деп чарлык үндүрген ийик?»

⁴ Олар мынча дээн: «Моисей эр кижиге кадайынга чарлышкын бижии бергеш, ону чандырыптарын чөпшээрэн болгай».

⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Чүректериңер дашталган боорга, Моисей ол айтышкынны силерге арттырган-дыр. ⁶ Ынчалза-даа Бижилгеде бижээни дег, делегейни чаяап тура, Бурган эр биле кыс кижини чаяаган. ⁷⁻⁸ Ынчангаш эр киж и ада-иезин каапкаш, кадайы-биле катчы бээр, олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот апаар. Ынчанганда олар ам ийи эвес, а чаңгыс мага-бот боор-дур. ⁹ Бурганның каттыштырган чүвезин киж и чарып болбас ужурлуг».

¹⁰ Оон соонда олар бажыңга олурда, өөреникчилери база катап Иисустан ол дугайында айтырарга, ¹¹ Ол мынча деп харыылаан: «Бодунуң кадайындан чарылгаш, өске кадай алган киж и ашак-кадайның шынчы чоруун үрэн-дир. ¹² А ол ышкаш бодунуң апаандан чарылгаш, өске ашакка барып алган херээжен киж и база ашак-кадайның шынчы чоруун үрэн-дир».

**Иисустун бичии уругларны
алап-йөрээгени**
(Мф. 19:13-15; Лк. 18:15-17)

¹³ Иисус оларга холун дегзип кагзын дээш, бир-ле улус Анаа бичии уруглар эккээрге, Оон өөреникчилери оларны эрттирбейн турган. ¹⁴ Иисус ону көрүп кааш, ажына бергеш, өөреникчилеринге мынча дээн: «Чаш уруглар Менээ кээп турзун, оларга шаптыктап, эртерин

хоруванар! Бурганнын Чагыргазы олар ышкаш улустуу боор. ¹⁵ Алыс шынны чугаалап тур мен: Бурганнын Чагыргазын чаш уругт ышкаш хүлээп албас кижн Олче кажан-даа кирбес». ¹⁶ Иисус бичии уругларны кужактап алгаш, оларга холун дегзип, алгап-йөрээп каан.

Иисус биле бай кижн
(Мф. 19:16-30; Лк. 18:18-30)

¹⁷ Иисус оруун уламчылап чоруп турда, бир кижн маңнап келгеш, Оон мурнунга дискек кырынга олуро дүшкеп: «Буяннын Башкы! Мөңгө амыдыралды алыр дизимзе, мен чүнү кылыйн?» — деп айтырган.

¹⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «Мени чүгө буяннын деп адап тур сен? Чаңгыс-ла Бургандан өске, кым-даа буяннын эвес. ¹⁹ Оон айтышкыннарын билир болгай сен: „Кижн өлүрбө, кады чурттаан эжиңгө өскерилбө, оорлава, мегелеп херечилеве, улусту когаратпа, ада-иенни хүндүлөп чор“».

²⁰ Демги кижн Аңаа: «Башкы, мен ол бүгүнү бичиимден-не сагып келдим» — дээн.

²¹ Иисус олче ынакшыл-биле топтап көргөш, мынча дээн: «Сенде ам-даа бир-ле чүүл четпейн турар-дыр. Баргаш, сенде бар-ла бүгү чүвени садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп беривит, сен ынчан дээрге эргине-байлактыг боор сен. Оон соонда келгеш, Мени эдерип чорувут». ²² А ол кижн хараадай бергеш, муңгаргай өскээр кылаштап чорупкан, чүгө дээрге аажок бай кижн турган.

²³ Иисус долгандыр эргий көргөш, өөреникчилеринге: «Бай-шыдалдыг улуска Бурганнын Чагыргазынче кирери дыка-ла берге!» — дээн. ²⁴ Өөреникчилерни ол сөстөр кайгадапкан, ынчалза-даа Иисус база катап мынча дээн: «Ажы-төлүм, Бурганнын Чагыргазынче кирери* дыка-ла берге! ²⁵ Бай кижиниң Бурганнын Чагыргазынче киреринден тевениң темене үдүн өттүр өдө бээрн белен».

²⁶ Олар оон-даа артык кайгай бергеш, бот-боттарынга: «Ынчаарга камгаладды кым ап шыдаарыл?» — деп турганнар.

²⁷ Иисус оларже топтап көргөш, мынча дээн: «Улуска ол болдунмас, ынчалза-даа Бурганга эвес. Бурганнын шыда-вас чүвези чок».

²⁸ Пётр ынчан Аңаа мынча дээн: «Көрүңер даан, бис хамык бар чүвевисти каапкаш, Силерни эдерип чоруптувус».

²⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мен дээш болгаш Буяннын Медээ дээш бажыңын, ха-дунмазын, ава-ачазын, ажы-төлүн база черлерин каапкаш барган кижн бүрүзү, ³⁰ истедип сүрдүрер-даа болза, амгы бо амыдыралынга-ла оон чүс катап хөй бажыңны, ха-дунманы, аваларны, ажы-төлдү база черлерни алыр, а келир үедө — мөңгө амыдыралды алыр. ³¹ Ындыг-даа болза, хөй ам баштайгылар бооп турарлар — сөөлгүлөр апаар, а ам сөөлгүлөр бооп турарлар — баштайгылар апаар».

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында ушкун удаа чугаалааны
(Мф. 20:17-19; Лк. 18:31-34)

³² Олар Иерусалимче улаштыр бар чыдырда, Иисус мурнап чоруп олурган. Өөреникчилери элдепсинип бар чыткан, а Ону эдерген чон коргуп-сүртеп чоруп олурган. Ол он ийи элчинин кый деп алгаш, Оон-биле чүү болур ужурлуун оларга база катап чугаалап эгелээн: ³³ «Дыннаңар, Иерусалимче чоокшулап кел чор бис. Аңаа Кижн амытан Оглун Бурганнын хээди бараалгакчылары болгаш ном-доойлу тайылбырлакчыларынга тудуп бериптер. Олар Ону өлүрер кылдыр шийткеш, өске чоннар улузунга тудуп бериптер. ³⁴ Шак ол улус Ону дорамчылаар, Олче дүкпүрүп-каккыар, эттеп-эрийдээр база өлүрүп каар. Ынчалза-даа ушкун хүнде Ол катап дирлип кээр».

Иаков биле Иоанның дилээ
(Мф. 20:20-28)

³⁵ Зеведейниң оолдары Иаков биле Иоанн Иисуска чедип келгеш, мынча дээннер: «Башкы! Бистин дилээвисти күүседип бээринерни күзеп тур бис».

* 10:24 Өске бурунгу сөзүглелде «Бодунуң байлаанга ынаныр улуска» деп сөстөрни немээн.

10:15 Мф. 18:3 10:16 Мк. 9:36 10:17 Лк. 10:25 10:18 Ыд. ыр. 105:1; 118:68 10:19 Хост. 20:12-16; Ы. х. к. 24:14; 1 Кор. 6:8 10:20 Флп. 3:6 10:21 Лк. 12:33 10:23 Ыд. ыр. 48:7-8; Мк. 4:19 10:27 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 14:36; Лк. 1:37 10:28 Мк. 1:18-20 10:29 Мк. 8:35 || Лк. 14:26 10:30 2 Кор. 12:10 10:31 Мф. 20:16; Лк. 13:30 10:34 Мк. 8:31; 9:31 10:35 Мк. 1:19

³⁶ Иисус: «Силерге чүнү кылып бээр-имни күзөп тур силер?» — деп айтырган.

³⁷ Олар: «Силер алдарлыг дүжүлгеге чагырып эгелээринерге, Силерниң чаныңарга: бирээвис — оң таланаарга, өске-вис — солагай таланаарга олурарывысты хайырлап көрүңер» — деп харыылааннар.

³⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Чүнү дилеп турарыңарны билбес-тир силер. Мээң ам ижерим дашканы ижиپ шыдаар силер бе? Мээң шыдажып эртерим дег, шак ындыг хилинчекке суктурарың силер база шыдажып эртип шыдаар силер бе?»

³⁹ Олар: «Шыдаар бис» — деп харыылааннар. Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Мээң ам ижерим хилинчектин дашказың силер база ижер силер, Мээң хилинчекке суктурарым дег, силер база хилинчекке суктурар силер. ⁴⁰ Ынчалза-даа Мээң оң азы солагай таламга олурарын хайырлаары Менден хамаарышпас. Аңаа Бурганның олурзун деп айтып кааны улуу ораар».

⁴¹ Өске он элчин ол чугаа дугайында дыннап кааш, Иаков биле Иоаннга хо-радай бергеннер. ⁴² Иисус ынчан оларны чыып алгаш, мынча дээн: «Өске коннар-ның чагырыкчылары боттарының улу-зун дарлап турарын, а даргалары оларны бастып турарын билер болгай силер. ⁴³ А силерниң аранарга ындыг чүве турбазын! Силернин аранардан алдар-хүндүлүг болуксаар кижжи бар болза, чалчанаар бол-зун. ⁴⁴ Силерниң аранарга бир дугаар болуксаан кижжи бар болза, шупту улустун кулу болзун. ⁴⁵ Кижжи амытан Оглу база улус Аңаа бараан болзун дээрш эвес, харын Боду оларга бараан боору-биле база Бодуну амы-тынының өртээ-биле хөй улусту хостап аар дээш келген болгай».

*Согур диленчини экирткени
(Мф. 20:29-34; Лк. 18:35-43)*

⁴⁶ Оон соонда олар Иерихон хоорайга чедип келген. Иисус Бодунун өөреник-чилери болгаш хөй чон-биле кады Иери-хонну кагташ, үнүп чоруп турда, Вarti-мей дээр (Тимейниң оглу дээни ол) согур диленчи кижжи орук кыдыыңа олурган

чүве-дир. ⁴⁷ Оон чаны-биле Назарет чурт-тут Иисустун эртип бар чыдарын дын-нап кааш, ол алгырып үнгөн: «Давид-тин Оглу Иисус! Мени кээргеп көрүңер!»

⁴⁸ Хөй кижжи согурну соксадып: «Ыттава!» — деп кончуп эгелээн.

Ынчалза-даа ол улам дыңзыдыр алгыра берген: «Давидтин Оглу! Мени кээргеп көрүңер!»

⁴⁹ Иисус доктаай бергеш: «Ону кый деп эккелиңер» — дээн.

Олар согур кижжиге чеде бергеш: «Кортпа! Туруп кел, Ол сени кый деп тур!» — дээннер. ⁵⁰ Вартимей каыттангы-зын эктинден дүжүр октапкаш, шалып-кын тура халааш, Иисуска чеде берген.

⁵¹ Иисус: «Менден чүнү күзөп тур сен? Чүнү кылып берейн?» — деп ай-тырган.

Согур кижжи Аңаа: «Башкы! Мээң карактарым көре берген болза!» — дээн.

⁵² Иисус аңаа: «Чорурут, бүзүрелиң сени камгалап-экиртип кагды» — деп харыылаан. Демги кижжиниң карактары ол-ла дораан көре берген, ол Иисусту эде-рип чорупкан.

*Иисустун Иерусалимче
байырлаадыг моорлап киргени
(Мф. 21:1-11; Лк. 19:28-40; Ин. 12:12-19)*

11 ¹ Иисус өөреникчилери-биле кады Иерусалимден ырак эвесте Елеон дааның чанында турар Виффагия биле Вифания дээр суурларга чоокшулап кел-геш, ийи өөреникчизин бурунгаар айбы-лап чорудупкан. ² Оларга Ол мынча деп ча-гаан: «Мурнунарда чыдар суурже барыңар. Ынаар кире берген дораан-на, кымның-даа мынчага дээр мунуп көрбээни аны-як элчигенни баглап каан турарын көрүп каар силер. Ону чешкеш, бээр эккелиңер. ³ А кандыг-бир кижжи силерден: „Чүге ын-чап тур силер?“ — деп айтырар болза, аңаа: „Элчиген Дээргиге херек апарды, оон Ол ону дедир эгидип бээр*“ — деп харыы-лаар силер».

⁴ Өөреникчилер чоруткаш, кудум-чуда хаалга чанында баглап каан аныяк элчигенни тып алгаш, чеже бергеннер. ⁵ Аңаа көрүп турган улустун чамдыызы

* 11:3 Азы: «Ол кижжи ону ол-ла дораан бээр чорудуптар».

10:37 Мф. 19:28 10:38 Мк. 14:36; Ин. 18:11 || Лк. 12:50 10:39 Аж.-ч. 12:2; Ажыл. 1:9 10:43 1 Пет. 5:3 || Мф. 23:11; Мк. 9:35 10:45 Ин. 13:4-5 || Иса. 53:10-11; Ин. 11:51; Рим. 4:25; Гал. 1:4; 1 Тим. 2:6; Тит. 2:14; 1 Пет. 1:18-19 10:46 Ин. 6:1; 3 Хаан. 16:34 10:47 2 Хаан. 7:12-16; Лк. 1:32 10:52 Мк. 5:34; Лк. 7:50; 17:19 11:1 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12 || Мф. 21:17; Лк. 24:50; Ин. 11:18

олардан: «Чүгө ынчап тур силер? Чүгө ону чеже бердинер?» — деп айтырган. ⁶Өөреникчилери Иисустун айытканын эзугаар харыылаарга, ол улус элчигенчигешти ап алырын оларга чөпшээрээн. ⁷Аныяк элчигенни эккелгеш, өөреникчилер боттарынын хевин андаа чонакай салгылапкан, а Иисус ону мунуп алган.

⁸Иисус Иерусалимче бар чорда, хөй улус Оон оруунга боттарынын хевин, а өскелери — ыяштардан кескен ногаан бүрүлөрлүг будуктарны чада салып берип чорааннар. ⁹Иисустун мурнунга база соонга чораан улус алгыржып турган: «Осанна!» *Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Кижси алгадып-йөрээтсин!* ¹⁰Бистин адавыс Давидтин ам келир Чагыргазы алгадып-йөрээтсин! *Осанна! Өрү дээрде Бурганга алдар-мактал!»*

¹¹Иерусалимге келгеш, Иисус Бурганның өргээзинче кире бергеш, хамык чүвени эргий көргөн. Орайтай берген боорга, Ол он ийи элчини-биле кады Вифания суурже чорупкан.

Чимис чок фиға ыяжы
(Мф. 21:18-19)

¹²Даартазында хүндүс олар суурдан үнүп чоруп турда, Иисус аштай берген. ¹³Ол фиға ыяжын ырактан-на эскерип кааш, ооң чимистерин бар-чогун көөрү-биле чоокшулап келген. Ынчалза-даа Ол бүрүлөрдөн өске, чүнү-даа тыппаан, чүгө дээрге ыяштын чимис бээр үези ам-даа келбөөн болган. ¹⁴Иисус ынчан ыяшка: «Моон сонгаар сеңээ каян-даа чимис үнмес болзун!» — дээн. Өөреникчилери Оон ол сөстөрүн дыңнап турган.

Садыгжыларны өргээден үндүр ойлатканы
(Мф. 21:12-17; Лк. 19:45-48; Ин. 2:13-22)

¹⁵Олар Иерусалимге чедип кээрге, Иисус Бурганның өргээзинин шөлүнчө

киргеш, ында садыг-саймаа кылып турган кижилерни үндүр сывыртап эгелээн. Ол акша солукчуларының столдарын* база көгө-буга сатканнарның баартактарын андара октап, ¹⁶Бурганның өргээзинин шөлүн таварыштыр улузун бараан-сараан көдүрүп эрттирерин чөпшээрэвээн. ¹⁷Иисус оларны мынча деп өөредип эгелээн: «„Мээң өргээм бүгү чоннарның мөргүл өргээзи деп адаттырар“ деп, Бижилгеде бижиттинмээн чүве бе? А силер ону дээрбечилер уязы кылып алгандыр силер!»

¹⁸Ону дыңнааш, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары Иисусту узуткаар арга дилеп эгелээн. Олар Оон коргуп турган, чүгө дээрге бүгү чон Оон өөредин магадап хүлээп алыр болган.

¹⁹Орай кежээ Иисус өөреникчилери-биле кады хоорайдан чоруй барган.

Кургап калган фиға ыяжы
(Мф. 21:19-22)

²⁰А эртенинде, фиға ыяжының чаны-биле эртип бар чыткаш, оон дазылынга чедир кургап калганын көрүп кааннар. ²¹Дүүн чүү болганын сактып келгеш, Пётр Иисуска мынча дээн: «Башкы! Көрүнер даан, Силернин кармапканынар фиға ыяжы кургап калган-дыр!»

²²Иисус мынча деп харыылаан: «Бурганга бүзүрөнер! ²³Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бир эвес кайы-бирээр бер — дээш, чугаазы бүдө бээринге чүрээнде бичии-даа чигзиниг чок бүзүрээр болза, шак ынчаар бүдө бээр.

²⁴Ынчангаш силерге чугаалап тур мен: мөргүп тургаш, дилээн чүвөнерни дөгөрезин алганынарга бүзүрөнер — ынчан ону алыр силер! ²⁵⁻²⁶Мөргүп тура, бир кижиге ууду сагыштыг болзунарза, ону өршээр. Ынчан Дээрде Адаңар база силернин бачыттарыңарны өршээр*».

* 11:9 Осанна — еврей дылда «Камгалап көрөм» дээн уткалыг сөс (Ыд. ыр. 117:25 көр). Мында ол сөс иудейлернин манап турары хаан — Мессияны алдаржыткан кыйгы кылдыр ажыглатынган. * 11:15 Акша солукчулары — Бурганның өргээзинин мурнунда өске чоннар улузунун туруп болур шөлүңгө рим болгаш грек акшаны өргээ үндүрүү төлээр тускай чооска орнап турган. * 11:25-26 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А өршээвес болзунарза, Дээрде Адаңар база силернин бачыттарыңарны өршээвес» деп сөстөрни немээн.

11:8 4 Хаан. 9:13 11:9-10 Ыд. ыр. 117:25-26; 148:1; Мф. 23:39 11:12 Мф. 4:2 11:13 Иер. 24:8; 29:16-17; Ос. 9:10; Мих. 7:1; Мк. 13:28; Лк. 13:6 11:15 Лев. 1:14; 5:7; 12:8; Лк. 2:24 11:17 Иса. 56:7; Иер. 7:11 11:18 Мф. 21:46 11:19 Лк. 21:37 11:23 Мф. 7:7; 17:20; 1 Кор. 13:2 11:24 Мф. 7:7; Иак. 1:6 11:25-26 Мф. 6:14; Кол. 3:13

Иисустуң эрге-чагыргазының дугайында

(Мф. 21:23-27; Лк. 20:1-8)

²⁷ Олар Иерусалимче эеп келгеннер. Иисус Бурганның өргээзиниң шөлүңге кылаштап турда, Аңаа Бурганның дээди бараалгакчылары, ном-хоойлу тайыбырлакчылары база баштыннар чедип келгеннер. ²⁸ Олар: «Сен бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып тура-рың ол? Сеңээ ол эрге-чагырганы кым берди?» — деп айтырганнар.

²⁹ Иисус оларга мынча деп хары-лаан: «Мен база силерге бир айтырыг сал-ыйн. Меңээ харыылаптар болзунарза, силерниң айтырыыңарга база хары-лаар мен. ³⁰ Ионанның сугже сугар эрге-зи Бургандан келген бе азы кижилер-ден бе?»

³¹ Олар аразында сүмележи берген: «Бир эвес бис: „Бургандан“ — дээр бол-зувусса, Ол: „Ынчаарга силер чүге Ио-аннга бүзүрөвээниңер ол?“ — дээр бол-гай». ³² А: «Кижилерден» — дептер дээш, чондан кортканнар, чүге дээрге шупту улус Ионаны Бурганның медээчизи деп санап турган. ³³ Ынчангаш: «Билбес-тир бис» — деп харыылааннар.

Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Мен база бо бүгүнү кандыг эрге-чагыр-га-биле кылып турарымны силерге чу-гаалас мен».

Виноград шөлүнүң ээзиниң дугайында

(Мф. 21:33-46; Лк. 20:9-19)

12 ¹ Иисус оларны база катап угаадыг-лыг чугаалар-биле өөредип эгелээн: «Бир кижии виноград шөлү тарып алган. Ол ону долгандыр кажалааш, чимизин сы бастыгар уургай каскаш, таңныыл-даа суурга тудуп каан. Ооң соонда ол виноград шөлүн ажаакчыларга ачылапга берипкеш, боду өске чүртче чоруй барган. ² Дүжүт ажаар үе кээрге, шөл ээзи вино-град ажаакчыларыңче, дүжүттүң аңаа ха-мааржыр кезиин ап алзын дээш, бодунун бир чалчазын чорудупкан. ³ Ынчалза-даа

олар чалчаны эттеп-эттеп, хол курут де-дир ойладышканнар. ⁴ Демги кижии оларже база бир чалчазын ыдыпкан, ынчалза-даа виноград ажаакчылары ооң басын хан-зырадыр чара шапкаш, дорамчылап, сы-выртапканнар. ⁵ Шөл ээзи ынчан оларже үшкү чалчазын чорудуптарга, олар ону өлүрүп кааннар. Ээ кижии өске-даа хөй чалчаларын чоруткан, а демгилери чам-дызын эттеп-согар, чамдызын өлүрүп каар болган. ⁶ Шөл ээзиниң ынак оглу база бар турган. Адак соонда оглун чо-рудуп тура, ол: „Оода-ла мээң оглумну хүндүлөп көөрлөр боор“ — дээн. ⁷ А вино-град ажаакчылары аразында чугаалаш-кан: „Бо-даа салтакчызы-дыр! Ону өлүрүп каапсывысса, ооң өңчүзү бистии апаар“. ⁸ Ынчангаш олар ону сегирип алгаш, өлүргөш, мага-бодун виноград шөлүндөн үндүр октапканнар. ⁹ Виноград шөлүнүң ээзи ол бүгүнүң соонда чүнү канчаарыл? Ол чедип келгөш, виноград ажаакчылар-ын өлүрүп кааптар, а виноград шөлүн өске улуска бериптер. ¹⁰ Кай, ону Бижилгеден номчуваан силер бе:

„Тудугжуларның, херекчок дээш, октапкан дажы эң чугула даш апарган. ¹¹ Дээрги-Чаяакчы ынчалдыр кылган, ону көөрү биске кайгамчык-тыр!“.

¹² Иудейлерниң баштыннары ол угаадыглыг чугаа оларның дугайында дээрзин билгөш, Иисусту тудуп хоруг-даар арга дилей бергеннер, ынчалза-даа чондан кортканнар. Ынчангаш олар Ону каапкаш, чоруй барганнар.

Императорга бээр үндүрүг дугайында

(Мф. 22:15-22; Лк. 20:20-26)

¹³ Ооң соонда иудейлерниң баштын-нары Иисусту сөзүңге сылдаглап тудуп алыр дээш, Олче чамдык фарисейлер болгаш иродианнарны* ыдыпканнар. ¹⁴ Олар Иисуска чедип келгөш, айтыр-ыг салганнар: «Башкы! Силерни шын-чы база кижилерниң эрге-ажыыңга ба-раан болбас кижии деп билир бис. Чүге

* 12:13 Иродианнар — Галилеяның ол үедеги хааны Ирод Антипаны деткип турган еврей по-литиктиг бөлүктүң кежигүннери (Мк. 3:6 көр).

11:28 Аж.-ч. 4:7 11:30 Мк. 1:4 11:31 Лк. 7:30 11:32 Мф. 11:9; 14:5 12:1 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1 || Сол. ыр. 8:11 || Мк. 13:34 12:5 Мф. 22:6; 23:34; Евр. 11:36-37 || Евр. 11:36-37 12:6 Мф. 3:17; Евр. 1:1 12:7 Евр. 1:2 || 3 Хаан. 21:19 12:8 Евр. 13:12 12:9 Аж.-ч. 13:46 12:11 Ыд. ыр. 117:22-23; Аж.-ч. 4:11; 1 Пет. 2:7 12:12 Мк. 11:18, 32 12:13 Лк. 11:54 12:14 Мф. 17:24-25

дээрге кижилерни ылгай көрбес-тир силер, харын Бурганның алыс шын оруунга өөрөдир-дир силер. Ынчаарга императорга үндүрүг төлөөр ужурулуг бис бе азы чок бе? Төлөөр азы төлөвөс бис бе?»

¹⁵ Иисус оларның ийи арынның билгеш: «Мени чүге шенеп тур силер? Меңээ мөңгүн чоостан эккеп көргүзүнер» — дээн. ¹⁶ Аңаа чоосту эккээрге, Ол: «Мында кымның чурук-дүрүзү база ады бар-дыр?» — деп айтырган.

Олар: «Императорнун» — деп хары-лааннар.

¹⁷ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Ынчаарга императорга — императорнуун, а Бурганга — Бурганнын беринер». Олар Ооң харызын кайгааш, аксы хак дээннер.

Өлгөннерниң катап дирлириниң дугайында

(Мф. 22:23-33; Лк. 20:27-40)

¹⁸ Ооң соонда: «Өлгөн улус катап дирилбес» — дижир саддукейлер Иисуска чедип келгеш, айтырыг салганнар:

¹⁹ «Башкы! Моисей биске мынча деп бижээн болгай: „Бир эвес эр кижиге ажы-төл чок тургаш, өлү бээр болза, ооң дунмазы дуулажк чаавазы-биле өлгөнгөш, бодунуң өлгөн акызының үрө-салгалын уламчылаар ужурулуг“. ²⁰ Чеди алышкы бар өгбүлө турган дижик. Оларның улуу кадайланып алгаш, ажы-төл арттырбайн, өлүп калган. ²¹ Ол херээжен кижиге оон бичии дунмазы өгленип алгаш, база-ла ажы-төл арттырбайн, өлүп калган. Дараазында дунмазы-биле база-ла ындыг болган. ²² Ол херээженни кадайланып чораан чеди алышкының чаңгызы-даа ажы-төл арттырбаан. Адак сөөлүндө херээжен кижиге база өлүп калган. ²³ Хамык өлгөн улус катап дирлип кээрге, канчаарыл? Ол кымның кадайы боорул? Алышкылар ону чеделээн кадайланып чораан болгай».

²⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Силер Бижилгелерни-даа, Бурганның күчү-күжүн-даа билбес болгаш, соора барган эвес силер бе? ²⁵ Өлүг улус катап дирилгеш, кадай-даа албас, ашакка-даа барбас,

харын Бурганның дээрде төлээлеринге демей болур. ²⁶ А өлүглер аразындан катап дирлишкинге хамаарыштыр силер Моисейниң номундан: „Мен — Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен“* — деп, Бурганның Моисейге хып турар чадаң ыяштан чугаалаанын номчувааныңар ол бе? ²⁷ Бурган — өлүглерниң эвес, а дириглерниң Бурганы-дыр! Силер соора билип турар-дыр силер, саддукейлер!»

Эң чугула айтышкын дугайында

(Мф. 22:34-40; Лк. 10:25-28)

²⁸ Ном-хоойлу тайылбырлаччыларының бирээзи ол маргылдааны дыннап тура, Иисустун кайы хире эки харылап турганын эскерип кааш, Аңаа чедип келгеш: «Шупту айтышкыннарның кайызы эң чугула боорул?» — деп айтырыг салган.

²⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Эң чугула айтышкын бо-дур: „Дыңна, Израиль! Бистиң Бурганымыс Дээрги-Чаяакчы — кара чаңгыс Дээрги-Чаяакчы-дыр. ³⁰ Бодунуң Бурганың Дээрги-Чаяакчыга бүгү-ле чүлдү-чүрээң-биле, бүгү-ле сеткил-сагымжың-биле, бүгү-ле угаан-сарылың-биле, шыдаар-ла шааң-биле ынак бол“.

³¹ Ийи дугаар айтышкын бо: „Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол“. Бо ийи айтышкындан чугула кандыг-даа айтышкын чок».

³² Ном-хоойлу тайылбырлаччызы мынча дээн: «Эки-ле чугааладыңар, Башкы. „Бурган кара чаңгыс база Оон өске Бурган чок“ — деп, Силер шын чугааладыңар. ³³ Аңаа бодунуң бүгү-ле чүлдү-чүрээ-биле, бүгү-ле угаан-сарылың-биле, шыдаар-ла шаа-биле ынак боору база чанында кижиге бодунга боду дег ынак боору — өргүлдерниң бүгү хевирлеринден аажок чугула-дыр».

³⁴ Иисус ном-хоойлу тайылбырлаччызының ол хире угаан-сарылыгды харылап турарын көргөш, аңаа мынча дээн: «Сен Бурганның Чагыргазындан ырак эвес-тир сен». Оон бээр-ле кым-даа Аңаа айтырыг салырын дидинмээн.

* 12:26 Ол дээрге Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны Бурганның чанында ам-даа дириг хевээр деп турары ол.

12:15 Мкт. 7:6; Лк. 12:1 12:17 Рим. 13:7 12:18 Мф. 3:7; Аж.-ч. 23:8 12:19 Э. д. 38:8; Ы. х. к. 25:5-6 12:26 Хост. 3:2, 6 12:29-30 Ы. х. к. 6:4-5; 11:13; Иис. 22:5 12:31 Лев. 19:18; Мф. 19:19 12:32 Ы. х. к. 4:35; 6:4 12:33 3 Хаан. 15:22; Ос. 6:6; Мих. 6:6-8 12:34 Лк. 20:40

Давидтиң Оглуңуң дугайында
(Мф. 22:41-46; Лк. 20:41-44)

³⁵ Сөөлүндө, чонну Бурганның өргөз-
зинге өөредип тура, Иисус мынча дээн:
«Чүгө ном-хоойлу тайылбырлакчылары
Бурганның шилип алган Христозун Да-
видтиң Оглу-дур деп туарыңар?» ³⁶ Давид
боду, Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткаш,
мынча дээн болгай:

*„Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге
мынча дээн: Дайзыннардың буттарың
адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң
таламга олур“.*

³⁷ Давид боду Ону Дээргим деп
адаан-дыр. Ындыг болганда, Христос
канчап Давидтиң оглу боорул?»

Дыка хөй чон Иисусту магадап дың-
нап турган.

**Ном-хоойлу тайылбырлакчыларындан
кичээндирг**
(Мф. 23:1-36; Лк. 20:45-47)

³⁸ Иисус чонну улаштыр өөредип,
мынча дээн: «Ном-хоойлу тайылбыр-
лакчыларындан кичээнип чорунар.
Олар каас-коя тоннар кедеринге база
улус чыылган шөлдерге хүндүлөдирин-
ге ынак болгай. ³⁹ Олар синагогалар бол-
гаш найыр-дойларга эң хүндүлүг черлер-
ге саадаарына ынак улус. ⁴⁰ Олар дулгуяк
кадайның эт-хөрөңгизин сыгырыпкаш,
ооң соонда карак чаап үр мөргүүр улус.
Ындыгларны эң-не шыңгы кеземче ма-
нап турар».

Дулгуяк кадайның өргүлү
(Лк. 21:1-4)

⁴¹ Иисус өргүл кылдыр берген акша-
мөңгүн чыыр хааржак мурнунга олуту-
п алгаш, Бурганның өргөззинге улустун
акша өргүп туарын хайгаарап эгелээн.
Бай улус хөй түннүг акша салгылаар бол-
ган. ⁴² А оон бир-ле яды дулгуяк кадай
чешип келгеш, бир рим көпөөк хире үне-
лит ийи эң үүрмек чоосту салган. ⁴³ Ии-
сус өөреникчилерин чыып алгаш, мынча

дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур
мен: бо яды дулгуяк кадай өргүл сал-
ган улустун шуптузундан хөйүнү салды.
⁴⁴ Олар боттарының артыкшылдыг бай-
ындан салып турду, а ол кадай, ындыг
яды турбуже, бодунуң амыдыраарын-
га херек бар-ла кошкулуң салып кагды».

**Келир үдө болур
хөлээшкенин**

(Мф. 24:1-14; Лк. 21:5-19)

13 ¹ Иисус Бурганның өргөззинин
мурнундан үнүп орда, Ооң өөре-
никчилеринин бирээзи Аңаа мынча дээн:
«Башкы! Көрүңерем, онза-ла чараш даш-
тар-дыр база онза-ла тулуглар-дыр!»

² Иисус аңаа: «Сен бо улуг, чараш ор-
ду-сумелерни кайтап тур сен бе? Олар-
ның шуптузун үрегдеп-бузуп кааптар,
маңаа туружундан шимчевээн даш бе-
зин артпас» — деп харыылаан.

³ Ооң соонда Ол Елеон даанга, Бур-
ганның өргөззинин чиге дужунга олур-
да, Пётр, Иаков, Иоанн болгаш Андрей
олар өске өөреникчилерден ангы чедип
келгеш, айтырыг салганнар: ⁴ «Ол бүгү
кажан болу бээрл, ук болуушкуннар
чоокшулап келгенин кандыг бадыйткал
демдектеринден билип алыр бис? Чугаа-
лап беринерем».

⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Кандыг-
даа улуска дуурайладып аарындан кич-
ээнинер. ⁶ Хөй кижиле: „Христос — мен-
дир мен“ — деп, Мээн адым тулуп чедип
келгеш, эндерик улусту мегелеп каап-
тар. ⁷ Чоокта дайын-чааның шимээнин
болгаш ыракта дайын-чаалар дугайын-
да чугаалар дыңназынарза, кортпаңар.
Ол бүгү болган турар ужурул, ынчал-
за-даа бүгү чүвениң чогуң төңчүзү ол
эвес-тир. ⁸ Бир чонче өске чон база бир
күрүңеже өске күрүңе халдай бээр. Чер
болганга чер шимчээшкенин болгаш
аш-чут болур. Ынчалза-даа ол бүгү, бо-
жаан херээжен кижиниң эдидиниң аары
дег, хилинчектин чүгө эгези-дир.

⁹ Серемчиледиг болунар! Силерни
шиидери-биле дээди Чөвүлелдерге хү-
лээдир база синагогаларга эттеп-согар.*

* 13:9 Тус чер судтары хоорай бүрүзүңге синагогаларга турган, аңаа шииткекчилер болур,
иудей бүзүрелден ойталаан улусту үжөн тос катап хаак-биле эриидеп, кезедир турган.

12:35 2 Хаан. 7:12-16; Мк. 10:47; Лк. 1:32 12:36 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 2:34-35 12:37 Мк. 6:20
12:39 Лк. 11:43 12:41 4 Хаан. 12:9; Мф. 27:6 12:44 2 Кор. 8:1-3, 12 13:2 Лк. 19:44 13:5 1 Ин. 3:7;
Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 13:6 Иер. 14:14 13:7 Иер. 51:46 13:8 2 Чыл. 15:6; Ажыл. 6:4 || Аж.-ч. 11:28;
Ажыл. 6:8, 12 13:9 Ыд. ыр. 118:46 || Аж.-ч. 17:6; 18:12; 24:1; 25:6

Мээн дугайымда херечилеп, чагырыкчылар болгаш хааннар мурнунга турар силер. ¹⁰ Ынчалза-даа чүнүн-даа мурнунда Буянныг Медээни бүгү чоннарга суртаалдаан турар уjurлуг силер. ¹¹ Силерни кажан-даа бол тудуп алгаш, шиидери-биле аппарат, чүнү чугаалаар чоор деп, баш бурунгаар сагыш човаванар. Чүнү чугаалаарынар силерге ол шакта илереи бээр, чүте дээрге боттарынар эвес, а Ыдыктыг Сүлде Боду чугаалай бээр. ¹² Акызы дуңмазын, ачазы ажы-төлүн өлүрери-биле бериптер. Ажы-төлү база ада-иезинге удур тура халааш, оларны өлүмге онаары-биле бериптер. ¹³ Мээн адым ужун бүгү улус силерни көөр хөңнү чок апаар. Ынчалза-даа ол бүгүнү эчизинге чедир шыдашкан кижиге камгалаалды алыр».

***Ам кээр коргунчуг айыыл-халап
(Мф. 24:15-28; Лк. 21:20-24)***

¹⁴ «Кажан бодунуң турбас уjurлуг черинде турар хоозуралдың бужар чудун көрүп кагзынарза» (номчуп орап кижиге шын угаазын!), ынчан Иудеяда чурттаан улус дагларже дезипсин. ¹⁵ Бажиңының кырынга* турган кижиге, эт-севин алыр дээш, бажиңынче дүжүп кирбезин. ¹⁶ Шөлге ажылдап чораан кижиге, идик-хевин алыр дээш, бажиңынче ээп келбезин. ¹⁷ Ол хүннерде иштиг-сааттыглар болгаш эмер чаш уруг-дарыгыг улус ат болур! ¹⁸ Ол бүгү кыжын болу бербезин дээш мөргүнөр. ¹⁹ Чүте дээрге Бурганның делегейни чаяаган үезинден бо хүнге чедир болуп көрбээн база моон соңгаар кажан-даа болбас ындыг коргунчуг айыыл-халап ол хүннерде болур. ²⁰ Бир эвес Дээрги-Чаяакчы ол хүннерин санын кызырбаан болза, амыгыг кижиге бүрүзү оон менди үнмес ийик. Ынчалза-даа Бодунуң шилип алган улузун бодааш, Дээрги ол хүннерниң санын кызырып берген.

* ^{13:14} Еврейлер Дээрги-Чаяакчыдан аңгы бүгү бурганнарга мөгөерин «бужар чут» деп санап турганнар. Хөй-ле шинчилекчилер Даниил медээчинин өттүр билген сестери (Дан. 9:27) б. э. чедир 167 ч. боттанган деп санап турганнар. Ол чылын Антиох Эпифан хаан Иерусалимде Бурганның өргээзинге Зевс бурганга өргүл бедигээжиге тудуп каан. Ол чорук Бурганның өргээзин бужартадып, «хоозуралга» азы аңаа Бурганга бараан болуушкуннарны соксадырынга чедирген. * ^{13:15} Бажиң кыры – Иудеяга бажиңнар крышалары ийленчек эвес, а калбак болуп турган, а чурттакчы чон оларны дышганыр чер база үстүкү кагт кылдыр ажыглап турган.

^{13:10} Мф. 28:19; Рим. 10:18; Кол. 1:6 ^{13:11} Аж.-ч. 4:8 ^{13:12} Мф. 10:35-36 ^{13:13} Мф. 10:22; Ин. 15:18 || Иак. 5:11; Ажыл. 2:10 ^{13:14} Дан. 9:27; 11:31; 12:11 ^{13:15} Лк. 17:31 ^{13:17} Лк. 23:29 ^{13:19} Иер. 30:7; Дан. 12:1; Ажыл. 16:18 ^{13:20} Иса. 65:8; Лк. 18:7 ^{13:21} Лк. 17:23 ^{13:22} Ы. х. к. 13:1; 2 Фес. 2:9; Ажыл. 13:13; 16:14 ^{13:23} Ин. 13:19; 14:29 ^{13:24} Ам. 8:9 ^{13:25} Иса. 13:10; 24:23; 34:4; Иез. 32:7; Иоил 2:31; Аж.-ч. 2:20; Ажыл. 6:13 ^{13:26} Дан. 7:13; Мф. 16:27 ^{13:27} Мф. 13:41

²¹ Силерге ынчан кандыг-бир кижиге: „Көр, Христос мында!“ азы: „Христос дуу ында!“ – дээр болза, аңаа бүзүрөвөңөр. ²² Ол үеде боттарың „Христос мен“ база „Бурганның медээчизи мен“ дижиң чоруур улус тыптып кээр. Болдунар-ла болза, Бурганның шилип алган улузун безин мегелээр дээш, олар силерге янзы-бүрү бадыткал демдектери болгаш кайгамчык чүүлдер көргүзөр. ²³ Ындыг болганда, кичээниңер. Мен силерни манап турар бүгү чүвени баш бурунгаар сагындырып турарым бо».

***Кижиге амытан Оглуңуң
чедип кээр
(Мф. 24:29-31; Лк. 21:25-28)***

²⁴ «Ынчаарга ол хүннерниң бүгү аймыл-халавы болуп каапкан соонда,

хүн караа өжөр, ай чырытпастай бээр, ²⁵ сылдыстар дээрден кээп дүжөр база дээрниң күчү-күштери сириңейнип, божанай бээр.

²⁶ Улус ынчан өндүр улуг күчү-күжү болгаш чайынналчак чыры-биле булуттарда кел чоруур Кижиге амытан Оглуң көрүп каар. ²⁷ Ол Бодунуң төлээлерин, чырык черниң дөрт чүгүнден, өртемчейиниң бир кыдыныдан өске кыдынга чедир Бодунуң шилип алган улузун чыып экелзиннер дээш, чорудуптар».

***Фига ыяжының кижээ-биле
кичээндирг
(Мф. 24:32-35; Лк. 21:29-33)***

²⁸ «Фига ыяжындан үлегер-чижектен алынар: оон будуктары хөөп, бүрүлери частып кээрге, чай удавас дүжөр дээрзин эндевес болгай силер. ²⁹ Шак-ла ынчалдыр ол бүгүнүң боттанып эгелээнин көрүп кагзынарза, Кижиге амытан Оглу бо, эжик аксында келген дээрзин билип

алынар. ³⁰ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ол бүгү чүве боттанмаан шаанда, бо салгалдың улузу өлүп чит-пес. ³¹ Дээр биле чер эстип-хайлы бээр, а Мээң сөстөрим эстип-хайлы бербес».

Шагы, хүнү билдинмес

(Мф. 24:36-44; Лк. 17:26-30, 34-36)

³² «А ол хүннүн база шактың кажан кээрин кым-даа: дээрниң төлээлери-даа, Бурганның Оглу-даа билбес — чүгүле Бурган Ада билир. ³³ Серемчиледиг болунар база кезээде белен болунар, чүгө дээрге ол үениң кажан кээрин билир эвес силер. ³⁴ Ырак орукче айттынар дээн кижиниң бажынын чалчаларыңа арттырып кааш, кижиги бүрүзүңгө кылыр ажыл-херекти айтып кааныңга база хаалгачызыңга „Одуг-сергек таңныылдап олур“ деп айтышкын бергениңге ол манаашкынны дөмөйлөп боор. ³⁵ Ынчангаш силер база-ла одуг-сергек болунар! Чүгө дээрге бажың Эзиниң кажан ээп келирин билбес-ле болгай силер: та кезжэ, та дүн ортузунда, та аскыр-дагаа алгырар өйдө азы хүн үнүп орда... ³⁶ Силер манавайн турунарда, Ол хенертен ээп келгеш, удуп чыдарыңарны көрүп кагбазын! ³⁷ Ынчангаш силерге чугаалаан чүвөмнү бүгү улуска база чугаалап тур мен: одуг-сергек болунар!»

Иисуска удур сүлчээ

(Мф. 26:1-5; Лк. 22:1-2; Ин. 11:45-53)

14 ¹ Хосталышкын болгаш Хаарган далганнар байырлалыңа чедир ийи хүн арткан турган. Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары Иисусту кажарлап туруп алгаш, өлүрүп каар эпиг арга дилей бергенер. ² Олар мынча деп турган: «Чүгө байырлал уезинде ыңчап болбас. Оон башка чон көлээзин үндүрүп болур».

Вифанияга Иисустуң бажын үс-биле чагганы

(Мф. 26:6-13; Лк. 7:36-50; Ин. 12:1-8)

³ Иисус Вифанияда кежи аарыг чораан Симоннун бажыңыңга* чөмөненип

олурда, бажыңче алебастр донгалыг бир херээжен кижиги кирип келген. Ол донгаже арыг нард үнүштен кылган улуг үнелиг чаагай чыттыг үс куткан болган. Ол саваның аксын буза шапкаш, чаагай чыттыг үзүн Иисустуң бажыңче кудуп, чаап берген. ⁴⁻⁵ Чамдык улус анаа хорадак-сап, аразында чугаалажы берген: «Чаагай чыттыг үстү чарыгдан ажыг чүл? Ону 300 ажыг мөңгүн чоос* өртекке сатыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп берип болур турган-на болгай».

⁶ Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: «Соксанар, ону дүвүретпейн көрүңер. Ол Меңээ эки херек кылды ышкажыл. ⁷ Ядыылар силер-биле үргүлчү кады турар, күзээр болзунарза, оларга кажан-даа ачы-дуза көргүзүп шыдаар силер, а Мен силер-биле үргүлчү кады турбас мен. ⁸ Ол херээжен кижиги бодунуң шыдаар шаа-биле кылды: Мээң мага-бодумну орнукушдарыңа баш удур белеткеп, үс-биле чаап берди. ⁹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бүгү делегейге, Буянын Медээни суртаалдаан чер бүрүзүңгө, улус бо херээжен кижиниң кылган херээниң дугайында чугаалажып, ону сактып чоруур».

Иуданың саттыныкчы болуксай бергени

(Мф. 26:14-16; Лк. 22:3-6)

¹⁰ Ынчан Иисустуң он ийи элчиниң бирээзи боор Иуда Искариот Ону садыптар дээш, Бурганның дээди бараалгакчыларыңче чорупкан. ¹¹ Олар ону дыңнааш, амырап, анаа акша төлээрин аазааннар. Иуда оон бээр-ле Иисусту оларга садыптар эпиг таварылга манап эгелээн.

Хосталышкын байырлалыңа белеткел

(Мф. 26:17-30; Лк. 22:7-23; Ин. 13:21-30)

¹² Хаарган далганнар байырлалыңын бирги хүнүнде, кажан Хосталышкын байырлалында чиир хураганы дөгерер үс кээрге, өөреникчилери Иисуска мынча дээн: «Силерниң байырлал чеми чиир черинерни каага белеткезин деп күзээр силер?»

* 14:3 Кежи аарыг кижиги ёзулал ёзугаар арыг эвес болгаш, аалчылар хүлээп ап шыдавас турган. Ынчангаш Симон мурнунда кеш аарыглыг тургаш, ол үедө экирий берген деп даап бодап турар. * 14:4-5 Үш чүс мөңгүн чоос — Азы: «300 динарий». Барык бүдүн чылдың ажыл төлөвири.

13:30 Мк. 9:1 13:31 Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 51:6; 2 Пет. 3:10 13:32 Зах. 14:7 13:33 Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 || Мф. 25:13 13:34 Мк. 12:1 13:35 Мф. 25:13; 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2 13:36 Мф. 25:1-13 14:1 Хост. 12:1-30 || Ин. 11:53 14:3 Мф. 21:17; Ин. 11:1, 18 || Лев. 13:3 14:7 Ы. х. к. 15:11 || Мк. 2:20; Ин. 7:33 14:8 Ин. 19:40 14:9 Мф. 24:14 14:10 Ин. 13:2; Аж.-ч. 1:16 14:12 Хост. 12:6; 1 Кор. 5:7

¹³ Иисус ынчан оларнын ийизин чорудуп, мынча деп чагаан: «Хоорайже барынар. Ынаар кире бээринерге, суглуг доңга туткан кижиге уткужуп кээр эвес-пе. Ону эдерип чоруптунар. ¹⁴ Ол кижинин кире бээри бажынче киргеш, бажын ээзинге: „Өөреникчилерим-биле кады Хосталышкын байырлалынын кезээки чемин четтирерим өрээл кайдал?“ — деп, Башкы айтырып тур“ — дээр силер. ¹⁵ Бажын ээзи силерге аайлап-бететкеп каан үстүкү делгем өрээлди айтып бээр. Биске шупту чүвени аңаа бететкеп каар силер».

¹⁶ Ийи өөреникчи чорупкан. Олар хоорайже киргеш, шупту чүвени Иисустун оларга чугаалаан аайы-биле тып алгаш, байырлалдың кезээки чемин бететкеп кааннар.

¹⁷ А кезээ дүшкенде, Иисус ынаар Бодунун он ийи элчини-биле кады чедип келген. ¹⁸ Олар олуруп алгаш, чемненип эгелээрге, Ол: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силернин бирээр — ам Мээң-биле кады чемненип олурар кижиге — Мени садыптар-дыр» — дээн.

¹⁹ Өөреникчилер аажок мунгарай бергеш, кижиге бүрүзү Оон соннуг-мурнуг айтырып эгелээн: «Мен эвес-ле боор мен аа?»

²⁰ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Ол дээрге он ийи элчинин бирээзи, ам Мээң-биле кады чангыс тавактан чөм чип орав кижиге-дир. ²¹ Бижилгеде ол дугайында бижээни дег, Кижиге амытан Оглу оруун эртер ужурлуг, ынчалза-даа Ону садыптар кижиге ат болур! Ол кижиге шуут төртүтүмээни боору дээр ийик!»

Дээрги-Чаякчынын кезээки чөми
(Мф. 26:26-30; Лк. 22:15-20; 1 Кор. 11:23-25)

²² Олар чөмненип олурда, Иисус хлебти алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, ону үзе тыртып, өөреникчилеринге берип тура, мынча дээн: «Ап алынар, бо дээрге Мээң мага-бодум-дур». ²³ А оон соонда Ол дашканы көдүргеш, Бурганга өөрүп четтиргеш, өөреникчилеринге сунуп дээрге, олар шупту ол дашкадан ишкен. ²⁴ Иисус оларга мынча дээн: «Бо дээрге хой улус дээш төгерим, чагыг-керээ чарар Мээң ханым-дыр. ²⁵ Алыс шын-

ны силерге чугаалап тур мен: Бурганнын Чагыргазынга чаа арага ижер хүнүм келбээн шаанда, Мен ам моон сонгаар виноградар арагазын ишпес мен». ²⁶ Олар ыдыктыг ырыны ырлашкаш, Елеон даанче чорупканнар.

Пётрнун Иисустан ойталаарын баш бурунгаар медегалзэни
(Мф. 26:31-35; Лк. 22:31-34; Ин. 13:36-38)

²⁷ Иисус оларга мынча дээн: «Бижилгеде: „Кадарчызын сон каарымга, хойлар тарай маңжы бээр“ — деп бижээни дег, силер шупту Менден ойталаар-дыр силер. ²⁸ Ынчалза-даа катап дирилгеним соонда, Мен Галилеяга мурнай чедип, силерни аңаа манаар мен».

²⁹ А Пётр Аңаа: «Улус Силерден шупту-даа ойталаар болза, мен кажан-даа ынчанмас мен» — дээн.

³⁰ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Алыс шынны сенээ чугаалап тур мен: бо дүне-ле, аскыр-дагаа ийи катап алгырар бетинде, сен Менден үш катап ойталаар-дыр сен».

³¹ Ынчалза-даа Пётр улам-на бүзүредип чугаалаан: «Силер-биле кады өлүр-даа апаар болзумза, Силерден черле ойталавас мен!». Өске өөреникчилери база ынча дижир болган.

Иисустун Гефсиманияга Бурганга мөргүм кылганы
(Мф. 26:36-46; Лк. 22:39-46)

³² Оон соонда олар Гефсимания дээр черге чедип кээрге, Иисус Бодунун өөреникчилеринге: «Мен мөргүп алыин, силер маңаа олорунар» — дээн. ³³ Иисус Пётрну, Иаковту болгаш Иоанны эдертип алган. Ол ундаралга база хөлээзин дүвүрелге азыпкан. ³⁴ «Мээң сеткилимни качыгдал өлүмнүү-биле карартыр базып тур — деп, Ол оларга чугаалаан. — Маңаа турунар база сергек болуп, удуванар!»

³⁵ Элээн ырай бергеш, Иисус черже доңга кээп дүшкеш, болдунар чүве болза, хилинчектин ол үе-шагы Оон чайлазын дээш, мөргүп эгелээн. ³⁶ Ол мынча дээн: «Авва*, Ачай! Сээң шыдавас чүвөң чок болгай. Хилинчектин бо

* 14:36 Авва — арамей дылда ажы-төл ачазын ынчаар адаар турган (Рим. 8:15; Гал. 4:6 көр).

14:18 Ыд. хр. 40:10; Ин. 13:18 14:21 Иса. 53:1-12 || Мф. 18:7 14:22 Ин. 6:51; 1 Кор. 10:16
14:24 Хост. 24:8 14:26 Лк. 22:39 14:27 Зах. 13:7 || Ин. 16:32 14:28 Мк. 16:7 14:33 Мк. 5:37; 9:2
14:34 Ин. 12:27 14:35 Евр. 5:7 14:36 Мк. 10:27 || Мк. 10:38; Ин. 18:11 || Ин. 5:30; 6:38

дашказын Менден чайлады берем! Ынчалза-даа бүгү чүве Мээн эвес, а Сээн күзел-сорууң ёзугаар болзун».

³⁷ Иисус өөреникчилеринче эеп келгеш, оларнын удуп чыдарын көргөш, Пётрга чугаалаан: «Симон, удуй бердин бе? Сен таанда-ла чаңгыс шак иштинде удувайн барып шыдавааның ол бе?

³⁸ Күткүлгеге алыспас дээш, серемчиледиг болуп, мөргүнөр-ле. Кижил сүлдеси — сергек, а мага-бот — суларгай болгай».

³⁹ Иисус база катап ырай бергеш, демги-ле сөстери-биле мөргүп турган. ⁴⁰ Ооң соонда Ол катап эеп кээрге, өөреникчилери ам база удуп чыткан. Оларнын карактары шимдинип турган, а ол ышкаш Аңаа чүнү-даа харыялаар аайын тыппааннар. ⁴¹ Үшкү удаа оларже дедир чедип келгеш, Иисус мынча дээн: «Силер ам-даа удуп дыштанмышаан силер бе? Болзун че. Шак-үе келген-дир, Кижил амытан Оглуң бачытыглар холунга тудуп берип турар-дыр. ⁴² Тургулаңар, чоруулуңар. Саттыныкчы бо келди, көрүнөр!»

Иисусту тудуп хоругдааны

(Мф. 26:47-56; Лк. 22:47-53; Ин. 18:3-12)

⁴³ Иисус ынча деп турда-ла, он ийи элчиннин бирээзи боор Иуда чедип келген. Ооң-биле кады Бурганның дээди бараалгакчыларынын, ном-хоойлу тайылбырлакчыларынын болгаш баштыннарнын чорутканы, хылыштар, моннарбиле чепселгенген хой улус кел чыткан.

⁴⁴ Саттыныкчы оларга демдек айтып, дугуржуп алган турган: «Ошкап каарым кижил Иисус ол боор. Ону тудуп алгаш, шыңгы кадарып, аппаар силер». ⁴⁵ Иуда ол дораан Иисусче чоокшулап келгеш: «Башкы!» — дээш, Ону ошкап каан. ⁴⁶ Иисуска холдарын дегшип, Ону тудуп алганнар. ⁴⁷ Ооң чанынга турган өөреникчилеринин бирээзи хылыжын ушта тырткаш, Бурганның дээди бараалгакчызынын чалчазынын кулаан одура шаапкан.

⁴⁸ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Силер чүге Мени тудуп аарда, хылыштарлыг, моннарлыг чедип келдинер? Кай, Мен дээрбечи-дир мен бе? ⁴⁹ Мен хүнүн-не силер-биле кады Бурганның өргээзинге улус өөредип келдим, а силер

Менээ хол дегбээн болгай силер. Ынчалза-даа Бижилгелернин сөстери боттанзын». ⁵⁰ Хамык өөреникчилер ынчан Иисусту каапкаш, дезе бергеннер.

⁵¹⁻⁵² Ооң өөреникчилеринин аразынга чораан, чанагаш эт-бодун чүгле пөс шывыг-биле шып алган аныяк оол харын Иисусту эдерип чорупкан. Чепселгенген улус ону база сегирип аарга, ол оол шывын оларнын холунга каапкаш, чанагаш боду дезип чоруй барган.

Дээди иудей Чөвүлелдиң мурнунда

(Мф. 26:57-68; Лк. 22:54-55, 63-71; Ин. 18:13-14, 19-24)

⁵³ Иисусту Бурганның дээди бараалгакчызынын бажынынга эккелгеннер. Ында Бурганнын кол-кол бараалгакчылары, чоннун баштыннары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чыгып келген болган. ⁵⁴ (А Пётр Бурганның дээди бараалгакчызынын бажынынын хериминин иштинге чедир Иисусту бүдүү эдерип келгеш, таңныылдар аразынга отка чынып олуруп алган.) ⁵⁵ Бурганның дээди бараалгакчылары база бүгү дээди иудей Чөвүлел Иисусту өлүрүп шиидер чылдагаан бар болзун дээш, Аңаа удур буруудаткан херечилел тыварын оралдашса-даа, чүнү-даа тыппааннар. ⁵⁶ Иисуска удур меге херечилел кылган улус хой-даа болза, оларнын ол херечилелдери аразында дүүшпес болган. ⁵⁷ Ооң соонда элээн каш меге херечи туруп келгеш, Аңаа удур херечилел кылып, мынча дээннер: ⁵⁸ «Бис Оон: „Кижил холу-биле туткан Бурганның бо өргээзин үрегдеп-бускаш, үш хүн дургузунда өске, кижил холу-биле тутпаан өргээден тудуп тургузуптар мен“ — деп турганын дыннаан бис». ⁵⁹ Ынчалза-даа оларнын безин херечилелдери дүүшпес болган.

⁶⁰ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан Иисустуң мурнунга туруп алгаш: «Чүге харыылавайн түр сен? Бо улустун сенээ удур чүнү херечилеп турары ол?» — деп айтырган. ⁶¹ Ынчалза-даа Иисус ыттаваан болгаш чүнү-даа харыылаваан. Бурганның дээди бараалгакчызы Оон база катап айтырыг салган: «Сен ылап-ла Христос, йөрээлдиң Бурганның Оглу сен бе?»

14:38 Мф. 6:13; 1 Пет. 4:7 14:41 Ин. 2:4 || Мк. 9:31; 10:33 14:43 Аж.-ч. 1:16 14:47 Лк. 22:38

14:49 Мк. 11:27 || Мф. 1:22-23; 21:4; Ин. 19:36 14:50 Мк. 14:27; Ин. 16:32 14:56 Ыд. ыр. 26:12; 34:11 || Ыл. х. к. 17:6; 19:15 14:58 2 Кор. 5:1 || Мк. 15:29; Ин. 2:19 14:60 Мк. 15:4-5 14:61 Иса. 53:7 || Ыд. ыр. 2:7

⁶² Иисус мынча деп харыылаан: «Ийе, Мен мен. Моон сонгаар силер шупту *Киж*и амытан Оглуңуң Кучулуг Бурганның оң талазында олурарын база дээрниц булуттарыңга бүргеттирген кел чыдарын көөр силер».

⁶³ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан кеткен хевин ора соп каапкаш, мынча дээн: «Биске ам херечилериниң херээ чүл? ⁶⁴ Силер Ооң Бурганны дорамчылаанын дыңнадынар. Кандыг шииткел үндүрер силер?» Олар шупту: «Ол буруулуг база өлүр ужурлуг» — деп чугаалааннар. ⁶⁵ Чамдык улус Олче дүкпүрүп-каккырып эгелээн. Иисустун карактарын шарып алгаш, Ооң бажынче шанчып: «Өттүр билип меделе!» — деп турганнар. Оон соонда танныылдар база Ону аппараткаш, эттеп-соп эгелээннер.

Пётрнуң Иисустан ойталааны

(Мф. 26:69-75; Лк. 22:56-62; Ин. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Пётр ам-даа херим иштинден үнмээн турда, Бурганның дээди бараалгакчызының чалча херэеженнериниң бирээзи ынаар чеде берген. ⁶⁷ Ол херэежен киж и отка чыннып олурган Пётрну көрүп кааш, олче топтап көрөш: «Сен база Назарет чурттуг Иисус-биле кады турган сен» — дээн.

⁶⁸ Ынчалза-даа Пётр ойталап каапкан. Ол: «Билбезим херек-тир, чүнү чугаалап турарыңның ужур-утказын билбейн тур мен» — дээш, бажын мурнунда шөлчө үнө берген. Ынчан аскыр-дагаа алгыра берген.

⁶⁹ А чалча херэежен ону аңаа көрүп кааш, улуска база катар: «Бо киж и база оларның бирээзи-дир» — дээн.

⁷⁰ Ынчалза-даа Пётр база-ла ойталап каапкан, а элээн болганда, аңаа турган улус Пётрга: «Оларның бирээзи болбайн канчаар сен, Галилеядан келген ышкаштыр сен» — дээн*.

⁷¹ Ол даңгыраглап, аашкынып эгелээн: «Силерниң чугаалап турарыңар ол Кижини мен шуут билбес мен». ⁷² Ол доораан аскыр-дагаа ийиги удаа алгырып-

кан, а Пётр Иисустун аңаа чугаалаан сөстөрүн сактып келген: «Аскыр-дагаа ийи катап алгырап бетинде, сен Менден үш катап ойталаар-дыр сен». Ол ишкирнип ыглай берген.

Рим чагырыкчы Пилаттың мурнунда

(Мф. 27:1-2, 11-14; Лк. 23:1-5; Ин. 18:28-38)

15 ¹ Эртен эрте Бурганның дээди бараалгакчылары, баштыңнар болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары база бүтү дээди иудей Чөвүлел чөвүлөжип хуралдаан. Олар Иисусту хүлээш, аппараткаш, Пилатка хүлээдиң бергеннер. ² Пилат Иисустан: «Сен — иудей хаан сен бе?» — деп айтырган.

Иисус: «Силер бодунар ынча дидиңер» — деп харыылаан. ³ Бурганның дээди бараалгакчылары Иисуска хөй буруу оонаган.

⁴ Ынчангаш Пилат Оон база катап айтырган: «Чүгө чүнү-даа харыылаvas сен? Сеңээ удур буруудадыйшыкыннарның хөйүн көрбөс сен бе!» ⁵ Ынчалза-даа Иисус Пилатка чүнү-даа харыылавайн баргаш, ону аажок кайгаткан.

Вараваны хостааны, Иисусту өлүмгө шидип кааны

(Мф. 27:15-26; Лк. 23:13-25; Ин. 18:39—19:16)

⁶ Хосталышыкын байырлалында Пилат чоннуң шилээни бир херектенни хостап бээр чаңчылдыг турган. ⁷ Ынчан тура халымышкын үезинде өлүрүүшкүн кылган үймээнчилерниң бирээзи болур Варавва дээр киж и хоругдадып алган чыткан. ⁸ Чыылган чон Пилаттан, оң оларга чылдын-на кылып келгени де, өршээл көргүзерин дилей берген. ⁹ Пилат олардан: «Силерге иудей хаанны хостап берейн, күзээр силер бе?» — деп айтырган. ¹⁰ (Бурганның дээди бараалгакчылары Иисуска адааргааш, Ону аңаа тудуп экекелгенин Пилат билип турган.) ¹¹ А Бурганның дээди бараалгакчылары чонну Пилаттан Варавваны хостаарын дилээр кылдыр көгүдүп-хөөктүрүп алганнар.

* 14:70 Өске буруңгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чугаалаар аяныңдан-на илдең-дир» деп сөстөрнү немээн.

14:62 Бд. ыр. 109:1; Дан. 7:13; Мф. 16:27; 24:30; Евр. 1:13 14:63 Сан. 14:6; Аж.-ч. 14:14

14:64 Мк. 2:7; Ин. 10:36 || Лев. 24:16 14:65 Иса. 50:6 || Мк. 10:34 14:72 Мк. 14:30 15:1 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 4:27; 1 Тим. 6:13 15:2 Мф. 2:2 15:4 Мк. 14:60-61 15:5 Иса. 53:7 15:10 Ин. 12:19; Аж.-ч. 5:17 15:11 Аж.-ч. 3:14

¹² Пилат олардан: «Силерниң иудей хаан деп турарынар демги Кижини мээн канчаарымны күзеп тур силер?» — деп база катап айтырган.

¹³ Олар харызынга: «Ону хере шаап шаагылаңар!» — деп алгыржы бергеннер.

¹⁴ А Пилат олардан: «Чогум чүү дээш? Ол кандыг кемниг херек үүлгеткенил?» — деп айтырган.

Ынчалза-даа чыылган чон улам ыткыр алгыржы берген: «Ону хере ша-выңар!»

¹⁵ Пилат чыылган чоннуң күзелин хандырап дээш, оларга Варавваны хостап берген, а Иисусту кымчылааш, хере шавары-биле аппаарын дужааган.

Шериглерниң Иисусту дорамчылааны (Мф. 27:27-31; Ин. 19:2-3)

¹⁶ Шериглер Иисусту Пилаттың ордузунуң мурнунда преторий дээр шөлче кири бергеш, бүдүн батальон шеригни чыып алганнар. ¹⁷ Олар Аңаа хааннар кедер хүрең-кызыл тон кедиргеш, тенниг будуктардан дээрбек өрээш, Оон бажынга салып кааннар. ¹⁸ «Иудей хаан алдаржызын!» — деп, олар алгыржып турганнар. ¹⁹ Олар Оон бажынче мергебиле улдап, Олче дүкпүрүп-каккырып, Оон мурнунга дискектенип ора дүшкеш, Аңаа сөгүрзэн улус өттүнүп, дорамчылап турганнар. ²⁰ Иисусту дорамчылап мага хангаш, шериглер хүрең-кызыл кааскоя тонну ужулгаш, Оон Бодунун хевин кедиргеш, хере шавары-биле алгаш чорупканнар.

Иисустуң хере шаптыртканы (Мф. 27:32-44; Лк. 23:26-43; Ин. 19:17-27)

²¹ Киринае чурттуг Симон деп кижиге шөлдөн ээп чанып олургаш, оларга орук ара ужуражы берген. (Ол Александр биле Руфустуң аязы чүве-дир.) Шериглер ону Иисусту хере шавар дээн белдир-ыяшты көдүрүп чоруур кылдыр албадапканнар. ²² Иисусту Голгофа азы «Баш сөөгү» дээр черге эккелгеннер. ²³ Шериглер Аңаа мирра* холаан арага ижиртирге,

Ол ынаваан. ²⁴ Иисусту белдир-ыяшка хере шаап кааш, олар Оон хевин алыр дээш үлүг тыргып, аразында үлежиң алганнар. ²⁵ Ону хере шаап каанда, хүн үнгенден бээр үшкү шак турган.

²⁶ Иисустуң кем-буруузун айыткан самбыражыгашта: «Иудей хаан» — деп бижээн болган.

²⁷⁻²⁸ Оон-биле кады ийи дээрбечини* база: бирээзин — Оон оң талазында, өскезин — солагай талазында белдир-ыяштарга хере шаап каан**. ²⁹ Эрткен-дүшкен улус Иисусту бак сөглөп, Оон талазынче бажы-биле дорамчыладгы айтып, кочулап турган: «Че, чүл мон?», «Бурганның өргээзин үреглөп-бускаш, үш хүн дургузунда тудуп тургузуптар мен» — деп турдун чоп! ³⁰ Белдир-ыяштан дүжүп кээп, Бодунну Бодун камгала! ³¹ Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары база Иисусту кочулап, аразында мынча дишкеннер: «Өскелерни камгалап турган, а Бодун камгалап шыдавас де! ³² Ам бо Христос, Израильдин хааны, белдир-ыяштан дүжүп келзин, бис ону көөр болзувусса, Аңаа бүзүрей бээр бис!» Иисус-биле кады хере шаптырган ийи дээрбечи безин Ону бак сөглөп турган.

Иисустуң өлүмү (Мф. 27:45-56; Лк. 23:44-49; Ин. 19:28-30)

³³ Хүн үнгенден бээр алдыгы шактан тоску шакка чедир бүгү чер кырын дүмбей караңгы шыва апкан. ³⁴ А тоску шак үезинде Иисус ыткыр алгырыпкан:

«Элои, Элои, лема савахфани?!» («Мээң Бурганым, Мээң Бурганым, чүү дээш Мени кааптың?!» — дээни ол.)

³⁵ Чоогунга турган улустуң чамдыызы ону дыңнааш: «Дыңнаарам, Ол Илияны кый деп тур» — дишкен. ³⁶ Оларныкы бирээзи маңап чедергеш, ажыг виноград арагызынга суг сиңирер губканы өттүрүп, өргөн бажынга

* 15:23 Мирра — аарбададыр наркотик ады. * 15:27-28 Ол үеде римчилер-биле террорлуг дайын чорудуп турган, чоңда нептереңгей дайынчыларны болганчок-ла «дээрбечилер» деп адаар турган. ** 15:27-28 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Бижилгенин: „Ону кем-херек үүлгедикчизи деп санаан“ — дээн сөзү боттанган» деп сөстөрни немээн (Иса. 53:12; Лк. 22:37 көр).

15:14 Лк. 23:41; Евр. 4:15 15:15 Мк. 10:34 15:19 Иса. 50:6; Мк. 10:34; 14:65 15:21 Рим. 16:13 15:24 Ыд. ыр. 21:19 15:29 Ыд. ыр. 21:7; 108:25 || Мк. 14:58; Ин. 2:19 15:31 Ин. 10:18 15:32 Ин. 1:49; 12:13 || Ин. 20:29 15:34 Ыд. ыр. 21:2 15:36 Ыд. ыр. 68:22

кедиргеш, ижиртири-биле Иисусче сунган. Ол кижини мынча дээн: «Адыр! Ону дүжүрүп алыр дээш, Илияның кээр-келбизин көрээли».

³⁷ Ытыкыр алгырыпкан соонда, Иисустун амы-тыны үстү берген. ³⁸ Ол өйдө Бурганның өргээзинин иштинде аскан көжеге үстүндөн адаанга чедир ийи чара орлуп калган. ³⁹ Иисустун чиге мурнунга турган чүс шериг баштынчызы Ооң тынындан канчаар чарылганын көргөш: «Бо кижини ылап-ла Бурганның Оглу турган-дыр!» — дээн.

⁴⁰ Чамдык херээжен кижилер база болган чуулду ырактан хайгаарап турган. Оларнын аразынга Мария Магдалина, бичии Иаков биле Иосийнин авазы Мария база Саломия олар бар болган. ⁴¹ Иисус Галилеяга чоруп турда, бо херээжен кижилер Ону эдериш, Аңаа дузалажып турган чүве-дир. Иерусалимче Ооң-биле кады чедип келген өске-даа хөй херээженнер база ол черге турганнар.

Иисусту орнукуштуканы

(Мф. 27:57-61; Лк. 23:50-56; Ин. 19:38-42)

⁴² Ол хүн байырлалга белеткел хүнү азы амыр-дыш хүнүнүн бүдүүзү турган. Көжөң дүжүп кел чыткан. ⁴³ Дээди иудей Чөвүлелдин алдар-хүндүлүг кежигүнү боор, Бурганның Чагыргазынын кээрин манап чоруур Аримафея* чурттуг Иосиф дээр кижини чедип келгеш, Пилатче дидим басып кире берген. Ол Пилаттан Иисустун мага-бодун аңаа бээрин дилээн.** ⁴⁴ Иисустун ындыг дүргөн өлү бергенин дыннааш, Пилат пат кайгап калган. Ол демги чүс шериг баштынчызын кыйгырткаш, Иисустун кажан өлгөнин айтырган. ⁴⁵ Чүс шериг баштынчызындан ылап-ла ындыг дээрзин билип алгаш, Пилат мага-ботту Иосифке бээрин чөпшээрээн. ⁴⁶ Иосиф чуга пөс садып алгаш, Иисустун мага-бодун дүжүрүп, ол пөзү-биле ораап алгаш, хаяда оя каккан чевег-куйга орнукушдуп каан. Чевег-куйгун аксын, улуг даш чууп эккеп, дуглап каан. ⁴⁷ А Мария Магдалина биле

Иосийнин авазы Мария Иисусту кайда орнукушдуп каанын көрүп алганнар.

Иисустун катап дирилгени

(Мф. 28:1-8; Лк. 24:1-12; Ин. 20:1-10)

16 ¹ Амыр-дыш хүнү эрткенде, Мария Магдалина, Иаковтун авазы Мария болгаш Саломия олар, Иисустун мага-бодун барып чаап каар-дыр дээш, чаагай чыттыг үстер садып алганнар. ² Улуг-хүнде, эртен эрте, хүн чаа-ла үнүп олурда, херээжен кижилер чевег-куйже чорупкан. ³ Орук ара олар: «Чевег-куйгун аксын дуглаан дапшты кым биске чайладыр чууп бээрил?» — деп аразында чугалажып чорааннар. ⁴ А чедип келгеш, ол аажок улуг дапшты кыдыынче чууктап каанын көрүп кааннар. ⁵ Олар чевег-куйгун иштинче кире бергеш, ооң оң талазында ак хеп кеткен аңык оолдун олурарын көрүп кааш, элдепсинип корга бергеннер.

⁶ Ол оол мынча дээн: «Кортпаңар. Силер хере шаптырып шаажылаткан Назарет чурттуг Иисусту дилеп чедип келген-дир силер. А Ол катап дирили берген, Ол ам мында чок. Ооң мага-бодунун чыткан чери бо-дур. ⁷ Ам баргаш, Ооң өөреникчилеринге, ылангыя Пётрга мынча деп чугааланаар: „Ол силерни мурнай Галилеяга чеде бээр. Ооң силерге чугаалааны дег, Ону аңаа көрүп каар силер“».

⁸ Херээжен кижилер коргуушкунга алзып, чевег-куйдан үнгөш, халчып ыңай-ла болганнар. Олар кымга-даа чүнү-даа чугаалавааннар, чүге дээрге коротканы ол хире болган.

Катап дирилген Иисус-биле ужуражылгалар

(Мф. 28:9-10, 16-20; Лк. 24:13-49; Ин. 20:11-23)

⁹ [Улуг-хүнде эртен эрте Иисус, катап дирилгенинин соонда эң баштай, чеди букту биезде бир оон үндүр сывыртап бергени Мария Магдалинага кээп көзүлгөн. ¹⁰ Мария чоруткаш, Ооң ажынын ажып ыглажып турган өөреникчилерге чүү болганын чугаалап четкен. ¹¹ Иисус

* 15:43 Аримафея — бо болза Эрги Чагыр-керээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адаттырган суур. ** 15:43 Еврей чаңгыл ёзугаар, чок болган кижини мөчөөн хүнүнде ажаар ужурулуг, артында-ла пятницанын кежээзинде амыр-дыш хүнү эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзугаар, хере шаптырган кижинин мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар ужурулуг турган.

15:38 Хост. 26:33; Лев. 16:2 15:40 Лк. 8:2 15:46 Иса. 53:9 16:1 Мк. 15:40 16:3 Мк. 15:46 16:7 Мк. 14:28 16:9 Лк. 8:2 16:11 Лк. 24:11

дириг деп, а Мария Ону көргөн деп дын-
нааш, олар анаа бүзүрөвээн.

¹² Иисус ооң соонда ийи өөреникчи-
зинге база, олар көдээ черже бар чыдыр-
да, өске хевир-шырайлыг бооп көзүлгөн.

¹³ Ол ийи өөреникчи эңп келгеш, арткан
өөрүнгө чугаалаан, ынчалза-даа оларга
база-ла бүзүрөвээннер.

¹⁴ Адак сөөлүндө Иисус он бир элчин-
ге, олар чемненип олурда, кээп көзүлгөн.
Иисус оларны бүзүрели четпес болганы
дээш, Ону, катап дирилген турда, көргөн
улуска бүзүрээр хөңнү чок болган чөрүү-
зү дээш чемелээн.

¹⁵ Иисус оларга мынча
дээн: «Бүгү делегейни эргий кезип, бүгү
кижи төрөлгөтөнгө Буянның Медээни сур-
таалдана. ¹⁶ Бүзүрөй бергеш, сугже сук-
турар кижиге — камгалал алыр, а бүзүрө-

вес кижиге — шииттирип алыр. ¹⁷ Бурган
бүзүрөөн улусту дамчыштыр дараазын-
да кайгамчык демдектерин илередир:
олар Мээң адым-биле буктарны үндүр
сывыртаар болгаш чаа дылдарга чугаа-
лажыр; ¹⁸ чыланнарны холга тудуп аар-
га база өлүмнүг хоран ижерге, оларга хо-
ра халдавас. Олар холдарын аарыг улуска
дегзирге, демгилери экирий бээр».

¹⁹ Дээрги Иисус оларга бо бүгүнү чу-
гаалааш, дээрже көдүрлүп үнө бергеш,
Бурганның оң талазынга барып олур-
упкан. ²⁰ Ооң өөреникчилери тарап чо-
руткаш, чер болганга Буянның Медээни
суртаалдай бергеннер. Дээрги-Чаяакчы
оларны деткип, оларның сөстөрүн кай-
гамчык демдектери-биле бадыткап тур-
ган. Аминь.]*

* 16:9-20 Бо домактар Марктың номунуң эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдеринде таварышпайн
турар. Ол домактарны өске кижиге немей бижээн бооп чадавас. Номнун төнчүзү чамдык сө-
зүглелдерде өске кыскажак хевирлиг база бооп турар. Марктың бодунуң улаштыр бижээни
номнун төнчүзү чиде берген деп даап бодап болур.

16:15 Аж.-ч. 1:8; Кол. 1:23 16:16 Аж.-ч. 16:31; Рим. 10:9; 1 Пет. 3:21 || Ин. 3:18 16:17 Лк. 10:17;
Аж.-ч. 5:16; 8:7; 16:18; 19:12 || Аж.-ч. 2:4; 10:46; 1 Кор. 12:10; 14:2 16:18 Ыд. ыр. 90:13; Лк. 10:19;
Аж.-ч. 28:3-5 || Аж.-ч. 9:12; 28:8 16:19 Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9; 1 Тим. 3:16 || Ыд. ыр. 109:1;
Аж.-ч. 7:55-56; 1 Пет. 3:22; Рим. 8:34; Эф. 1:20; Кол. 3:1; Евр. 1:3; 8:1; 12:2; Ажыл. 3:21
16:20 Аж.-ч. 5:12

Луканың бижээни Буянның Медээ

Кирилде

Христиан чаңчыл ёзугаар бо номнун автору – эмчи мергежилдик Лука, Павел элчинниң орукка кады чораан эштериниң бирээзи (Кол. 4:14 көр). Ол Чаа Чагыг-керээже кирген номнарның еврей эвес кара чаңгыс автору. Лука боду Иисустун амыдыралын көрбөөн кижиге турган чадавас. Ынчанга ол херечилерден айтыр-тынганш, Христостун амыдыралы болгаш ажил-херектериниң дугайында янзы-бүрү чугааларны номчукчуларга каттыштырып чыып бээрин аажок хынамчалыгы-биле оралдашкан. Лука Иисустун амыдыралының тодаргай болган чүүлдерин ол үениң төөгүлүг болушкуннарынга хамаарыштыр көрүп турар. Оон-биле ол христиан бүзүрелдин быжыг төөгүлүг үндезиннеринче айттып, Христостун чер кырынга амыдыралының төөгүзү бүгү кижиге төрөлгөтөнниң төөгүзүнүн кезээ апарган-ын онзалап демдеглээн.

Лука ядылар болгаш ниитилелге кагдырган улус дээш Бурганның сагыш салышкынныч болгаш Христоска дузалажып турган херээжен улустун ужуру-дузаныч онза кичээнгей салган. Ол ышкаш Бурганның Чагыргазыныч кирери өске чоннар улусунга-даа ажык дээрзин база чугулалап айткан. Номунда ол оон ынай христиан чүдүлгедө өөрүшкү, мөргүл болгаш Ыдыктыг Сүлдениң чугула-зын онзалап демдеглеп турар.

Лука «Элчиннериниң ажил-чорудулгазы» деп номнун база автору. Ында ол христиан ниитилелдин Иисус дээрже көдүрлүп үнө берген соонда сайзыралының дугайында чугаалап турар.

Кирилде сөстөр

Иоанның төрүттүнериниң дугайында баш бурунгаар медеглеп

1 ¹ Бистиң аравыска болган болууш-куннар дугайында тоожуушкуннарны элээн хөй кижиге шенээн болгай. ² Болган чүүлдү эгезинден тура көрүп келген, Медээниң нептередиң турган улус ол бүгүнү биске база дамчыдып чугаалаан чүве. ³ Ол бүгүнү мен база эгезинден тура хынамчалыг шинчилеп көргөш, болган чүүлдүн дес-дараалашка бижимелин силерге кылып бээрин шиитпир-ледим, онза хүндүлүг Теофил.* ⁴ Силерге чагып-сургаан өөредиг ылап быжыг үндезинниң дээрзинге силерни ыак шын-зыксын деп бодааным ол.

⁵ Иудеяга Иродтун хааннап турган үезинде, Захария деп аттыг кижиге чурттап чораан. Ол Авиянын элчээнден Бурганның бараалгакчызы турган. Оон Елисавета деп аттыг кадайы Аароннун ук-ызы-гуурундан үнген кижиге чүве-дир. ⁶ Олар ийилээ чөптүг-шынның бооп, Дээрги-Чаяакчының бүгү-ле чагыгларын болгаш айтышкыннарын хажык чок сагып чорааннар. ⁷ Елисавета ачы-үрө чок болганындан, оларга ажы-төл турбаан база ийилдирзиниң назы-хары дөгүй берген улус чүве-дир.

* ^{1:3} Теофил дээрже Луканың бо номну бижиринге үндүрген чарыгдалдарын төлөп берген деткичиге кижиге турган чадавас. Азы бо ат бүгү христиан номчукчуларның ниити омур-хевири бооп чадавас, чүге дизе «Теофил» дээрже «Бурганга ынак» дээн уткалыг.

^{1:3} Аж. -ч. 1:1 ^{1:5} Мф. 2:1 || ¹ Чыл. 24:10 || Хост. 28:1 ^{1:6} Флп. 3:6 ^{1:7} 1 Хаан. 1:2

⁸ Бир-ле катап ооң ээлчээндөн бараалгакчыларның өргээге ажылдаар үези кээрге, Захария Бурганның мурнунга бараан болуп эгелзэн. ⁹ Дээрги-Чаяакчының өргээзинче киргеш, айдызаар үлүг, бараалгакчыларның чаңчылын ёзугаар, ынчан анаа оонажып-тыр. ¹⁰ Ол ёзуалды кылып ужурулг өйдө, эндерик хей чон даштыгаа туруп алгаш, мөргүп турган.

¹¹ Ынчан Захарияга Дээрги-Чаяакчының төлээзи көстүп келгеш, айдызаар өргүл бедигээжиниң оң талазынга туруп алган. ¹² Захария ону көрүп кааш, аймап-хөлзеп, корга берген.

¹³ Дээрнийң төлээзи анаа мынча дээн: «Захария, кортпайн көр. Мөргүлүнү Бурган дыннап каан-дыр, кадайың Елисавета ам сенээ оол божуп бээр-дир, ону Иоанн деп адап аар сен. ¹⁴ Сен өөрүп-хөлгээр-дир сен, хей улус база ооң төрүттүнгени дээш өөрүп-байырлаар-дыр. ¹⁵ Оглуң Бурганның мурнунга өндүр улуг болур-дур: виноград арагазы болгаш өске-даа эзиртир суксун ишпес-тир, авазынын хырнынга чораш-ла, Ыдыктыг Сүлдөгө бүргеттирер-дир. ¹⁶ Ол хей израильчилерни оларның Бурганы Дээрги-Чаяакчыге ээлдирер-дир. ¹⁷ Илияны дег соруку-күштү бодунга сиңиргеш, оглуң Дээрги-Чаяакчыны мурнай чедиң кээр-дир. Ол адаларның чүректерин ажи-төлүнче, хай-чагырга чоктарнын бодал-сагыжын чөптүг-шыныч улустуң бодал-сагыжынче ээлдирер-дир база Дээрги-Чаяакчының кээринге чонну белеткээр-дир».

¹⁸ Захария дээрнийң төлээзинге мынча дээн: «А ону ылап шын деп канчап билип аар мен? Бодум-даа чөнзэн, кадайым-даа база кыраан болгай».

¹⁹ Дээрнийң төлээзи анаа мынча деп харыылаан: «Мен Бурганның мурнунда бараан болуп турар Гавриил-дир мен. Бурган мени сээң-биле чугаалажып, бо буянның медээни дамчытсын дээш, чорутту. ²⁰ Сенээ бадыткал демдээ бо-дур:

мээң сөстөримге бүзүрөвейн барганын дээш сээң ам үнүң чок апаар, бо бүгүнүң боттаныр хүнүңте чедир чүве чугаалаар харыың чок болур».

²¹ Ол аразында чыылган чон Захарияны манап, ооң Бурганның өргээзинде саадай бергенин кайгап турган. ²² А ол үнүп келгеш, оларга чүве чугаалап чадап каан. Улус ону ыдыктыг өргээге Бургандан ажыдышкын көргөн кижидир деп билген. Захария оон олар-биле имнежиң чугаалашкан болгаш олчаан үнү чок бооп арткан. ²³ Ооң бараан боор хүннери эрте бээр, ол бажынынче чанып келген.

²⁴ Элзэн үе эрткен соонда, ооң кадайы Елисавета иштеди бергеш, оозун беш ай дургузунда өске улустан чагырып келген. Ол мынча деп турган: ²⁵ «Улустун меңээ оонаганы бак адымны көрүп кааш, ону ап каары-биле, Дээрги-Чаяакчының меңээ ам ынчаар кылганы ол-дур!»

Христостуң төрүттүнериниң дугайында баш бурунгаар меделел

²⁶⁻²⁷ Елисаветаның иштелгенинин алдыгы айында Бурган Бодунуң төлээзи Гавриилди Галилеяның Назарет хоорайында Мария деп аттыг кысче чорудупкан. Мария Давид хаанның салгалы болур Иосиф дээр кижидир дүгдешкен турган. ²⁸ Дээрнийң төлээзи анаа чедиң келгеш: «Амыр-менди», Бурганның авыралын алган кыс! Дээрги-Чаяакчы сээң-биле-дир!» — дээн**.

²⁹ Кыс оон ол сөстөринден эпчоксунгаш, «Бо чүү уткалыг амыр-менди болду» деп, аайын тыппайн барган.

³⁰ Оон дээрнийң төлээзи анаа мынча дээн: «Мария, кортпа. Бурган сенээ авыралын хайыргалаң-дыр. ³¹ Ам иштелип-сааттангаш, Оол божуп алгаш, Анаа Иисус* деп ат тыпсыр сен. ³² Ол өндүр улуг болур база Дээди Өрүкүнүң Оглу деп адаттырар. Дээрги-Бурган-Чаяакчы Анаа Ооң ада-өгбези Давидтиң дүжүлгезин хүлээдир-дир. ³³ Ол Иаковтун

* 1:28 Азы: «Өөрүп-байырла». ** 1:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Херээжен улустун аразынга алгадып-йерээдир сен!» деп сөстөрни немзэн. * 1:31 Иисус — еврей дылда «Дээрги-Чаяакчы камгалап турар» дээн уткалыг ат боор.

1:8 1 Чыл. 24:19 1:9 Хост. 30:7-8 1:10 Ыд. ыр. 140:2 1:11 Хост. 30:1-10 1:13 Аж.-ч. 10:4 1:15 Лк. 7:28 || Сан. 6:2-3; Лк. 7:33 || Иса. 49:1; Иер. 1:4-5; Гал. 1:15 1:17 Мал. 4:5; Мф. 11:14; 17:12-13 || Мал. 4:6 || Мал. 3:1; Мк. 1:2 1:18 Э. д. 15:8; Башт. 6:17 1:19 Дан. 8:16; 9:21 1:25 Э. д. 30:23 1:26-27 Дан. 8:16; 9:21 || Мф. 2:23; Ин. 1:45 || Мф. 1:16 1:28 Башт. 13:3 1:31 Иса. 49:1; Мф. 1:20 1:32 2 Хаан. 7:13; Ыд. ыр. 88:4; Иса. 9:7; Мк. 11:10 1:33 Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; 1 Кор. 15:24; Ажыл. 11:15

ук-салгалын мөнгөзи-биле хааннаар, Оон Чагыргазы төнчү чок болур».

³⁴ Мария дээрний төлээзинден: «Мен ашакка барбаан болганымда, канчап ындыг болурул?» — деп айтырган.

³⁵ Дээрний төлээзи анаа мынча деп харыылаан: «Ыдыктыг Сүлдө сенче бад-дып кээр, Дээди Өрүкүнүң күжү сени бүргей аптар. Ынчангаш божуп аарын Ыдыктыг Чаш төл Бурганның Оглу деп адаттырар. ³⁶ Сээң төрелиң Елисавета база үрө-төл чок диртсе-даа, кыраан назынында иштелип, оолдуг болур-дур, оозу ам мырынай алды айлыг-дыр. ³⁷ Чүгө дээрге Бурганның кылып шыдавазы чүве чок».

³⁸ Мария ынчан мынча дээн: «Дээрги-Чаяакчынын чалчазы-дыр мен. Мээң-биле бүгү чүве силерний сөглэениңер ёзугаар болзунам». Оон дээрний төлээзи чоруй барган.

Марияның Елисаветага барып чорааны

³⁹ Каш хонганда, Мария дөгертингеш, Иудеянын даглыг черинде турар Елисаветаның чурттаан хоорайынче далаштыг чорупкан. ⁴⁰ Захарияның бажыңыга кирип келгеш, ол Елисаветаны мендилээн. ⁴¹ Елисавета Марияның мендилээнин дыннап каары билек, оон иштинде чаш төл шимчеп эгелээш, Елисавета Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкен. ⁴² Ол дынзыг үн-биле йөрээл салган: «Херээжен улустуң аразында эң алга-йөрээлдиг сен! Сээң иштинде боттанган Чаш төл алгадып-йөрээдир-дир! ⁴³ Дээргимнийң иези бажыңымга кирип кээр деп аас-кежи менээ канчап онаашканы ол?

⁴⁴ Мени мендилээн сөзүн кулаамга дыңналыры билек, иштимде чаш төлүм өөрээштин, шимчеп эгеледи. ⁴⁵ Ынчангаш Дээрги-Чаяакчының аңаа азаан чүве-зи бүдеринге бүзүрээн херээжен амыр-чыргалдыг-дыр!»

⁴⁶ Мария мынча дээн:

«Дээрги-Чаяакчыны мээң сеткилим алдаржыдып тур. ⁴⁷ Камгалакчым болур Бурганым дээш мээң ишти-хөнгүм өөрүп-байырлады, ⁴⁸ чүгө дээрге Бодунун томаанныг, чаржынчыг чалчазынче Ол

ээ көрдү. Ынчангаш моон сонгаар бүгү салгалдар мени амыр-чыргалдыг деп санаар-дыр. ⁴⁹ Күчүлүг Бурган менээ өндүр улуг херекти кылып кагды, Оон ады ыдыктыг-дыр! ⁵⁰ Ону хүндүлөп чоруурларны Оон энерели салгалдан салгал дамчып бүргей алыр. ⁵¹ Ол Бодунун холунун күчүзүн көргүстү: улуургактарны оларның бодал-сагыжы-биле катый тарадыр сывырыпты. ⁵² Чагырыкчыларны дүжүлгезинден дүжүргөш, базындырганнарны өрү көдүрүп тур. ⁵³ Аштааннарны кежик-биле магазин хандыргаш, байыыргааннарга чүнү-даа бербейн, сывырып тур. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ада-өгбевиске Боду чугаалааны дег, Авраамга болгаш оон салгалынга кезээ-мөңгөдө энерелдиг болур дээн азаашкынын утпайн, Бодунун чалчазы боор израиль чонга Ол дузалады».

⁵⁶ Мария Елисавета-биле кады үш ай хире тургаш, бажыңынче чанып келген.

Иоанн Медеглекчиныйң төрүттүнгени

⁵⁷ Елисавета, божуур үези кээрге, оол уруг божуп алган. ⁵⁸ Дээрги-Чаяакчы Бодунун өндүр улуг энерелин аңаа ынчаар көргүскен деп дыңнаан кожолары база төрөлдери оон-биле кады өөрүп-байырлап турганнар.

⁵⁹ Сески хүнде олар чаш төлдү кырытжап демдектээри-биле чедип келгеш, оолду ачазының ады-биле Захария деп адаар дей бергеннер.

⁶⁰ Ынчаарга оолдун авазы: «Чок, оон ады Иоанн болур чүве» — деп удурланган.

⁶¹ Олар аңаа: «Сээң төрөлдериңде ындыг аттыг кым-даа чок-тур» — деп харыылааннар. ⁶² Оон адазындан: «Оглуну кым деп адаар сен?» деп имнеп айтырганнар.

⁶³ Захария самбыражыгаш алдыртып алгаш: «Оон ады — Иоанн» деп бижип каан. Хамык улус кайгай берген. ⁶⁴ Дораан-на Захарияның чугаа-сөзү үнүп келген, ол чугааланып, Бурганны алдаржыдып эгелээн. ⁶⁵ Ынчан чоок-кавыда чурттаан улус шупту коргуп-сүртей берген, а ол болушукун дугайында чугаа-соот Иудеянын даглыг чуртун бир кылдыр нептерей берген. ⁶⁶ Ону дыңнаан

1:35 Мф. 18:20 || Ыд. ыр. 2:7; Мф. 14:33 1:37 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 10:27

1:46 1 Хаан. 2:1-10 1:47 Ыд. ыр. 34:9; Иса. 61:10; Авв. 3:18 1:48 1 Хаан. 1:11 || Лк. 11:27

1:49 Ыд. ыр. 98:3; 110:9 1:50 Ы. х. к. 5:10; 7:9 1:51 Иса. 51:9 1:52 Иов 5:11; Ыд. ыр. 146:6; Иез. 21:26

1:53 Ыд. ыр. 106:9 1:54-55 Э. д. 17:19; Рим. 4:13; Гал. 3:16; Евр. 2:16 1:59 Э. д. 17:12; Лев. 12:3

кижи бүрүзү: «Бо чаш төл кым болур ирги?» — деп айтырып турган. Чүгө дээр-ге Дээрги-Чаяакчынын күжү Иоанн-биле кады ылап-ла бар болган.

Захарияның Бурганны йөрээгени

⁶⁷ Иоаннның ачазы Захария база Ыдыктыг Сүлдөгө бүрөдипкеш, өттүр билип медеглеп эгелээн:

⁶⁸ «Бодунун чонунга дузалап чедип келгеш, аңаа хосталганы хайырлаан Дээрги-Чаяакчы — Израильдин Бурганы алдаржызын! ⁶⁹⁻⁷⁰ Бодунун ыдыктыг медээчилерин дамчыштыр үе-дүптө-ле азаап кааны дег, Ол биске Бодунун чал-чазы Давидтин салгакчызы болур күчү-күштүг Камгалакчыны берди. ⁷¹ Бистин дайзыннарыстан база бисти көөр хөңнү чок бүгү улустун холундан Ол бисти камгалаар. ⁷² Бистин ада-өгбө-виске энерелдиг боорун база Бодунун ыдыктыг чагыг-керээзин утпайн сактып чоруурун Ол азаан. ⁷³⁻⁷⁵ Бурган дайзын-нарывыстын холундан бисти адырар деп Авраам өгбөвиске берген даңгыраанга шынчы бооп артты. Ынчангаш бис ам бүгү чуртталгавыста Ооң мурнунга арыг чүрөктиг, чөптүг-шынныг бооп, Аңаа коргуш чогу-биле бараан боор бис. ⁷⁶ А сен, чаш оглум, Дээди Өрүкүнүн медээ-чизи деп адаттырар сен, Дээрги-Чаяак-чынын оруун белеткеп бээр дээш, Ону мурнай чоруур-дур сен. ⁷⁷ Камгалал олар-нын бачыдын өршээрин дамчыштыр кээрин сен Ооң чонунга билиндирер-дир сен. ⁷⁸ Бурганывыстын өршөөл болгаш ынакшылынын ачызында дээрден чаа хүн биске хаяаландыр чырып кээр. ⁷⁹ Ол үнүп келгеш, бодунун чырыны-биле дүм-бей караңгыда база өлүмнүн хөлөгези бүргээн черде чурттаан бүгү улусту хе-релдендир чырыдыптар болгаш амыр-тайбынче баар орутку биске айтып бээр». ⁸⁰ А чаш төл өзүп-мандып, сагыш-сеткили быжыгып олурган. Израиль чоннун мурнунга чедип кээр үе-шагы келгижеге чедир, ол ээн кургаг ховуга чурттап турган.

Христостун төрүттүнгени (Мф. 1:18-25)

2 ¹ Ол үеде Август император Рим кү-рүнезинин бүгү девискээринге чон-нун чизезин кылып дугайында чарлык үндүргөн. ² Сирияны Квирийнинин ча-гырып турган үезинде кылган баштай-гы чизе ол болган. ³ Кижиги бүрүзү боду-нун төрүттүнген хоорай-суурунга бар-ып даңзыладыры-биле чоруур ужурга таварышкан.

⁴⁻⁵ Давидтин ук-ызыгуурундан үн-ген болгаш, Иосиф база-ла Галилеянын Назарет хоорайындан Давидтин төрөөн хоорайы Вифлеемче чизеледир дээш чо-рупкан. Иосифтин дүгдөшкен душтуу болур, ынчан иштиг турган Мария база ооң-биле кады чорупкан чүве-дир. ⁶ Виф-леемге кээрге, Мариянын божуур ай-хүнү үнүп келген. ⁷ Ол бодунун дун Оглун божаш, Ону чөргөп-шарааш, мал чем-герер шагжага салып алган, чүгө дээр-ге аалчылар бажынындан оларга чыдар чер тывылбаан.

Кадарчылар биле дээрниц төлээлери

⁸ Ол чер чурттут кадарчылар ырак эвес шөлге, кодан хойларын кадарып, хонуп чытканнар. ⁹ Хенертен оларнын мурнунга Дээрги-Чаяакчынын төлээзи көстүп келген база Дээрги-Чаяакчынын өндүр чырыны оларны хөмө чырыдып-кан. Кадарчылар медээжок корга берген, ¹⁰ ынчалза-даа дээрниц төлээзи оларга мынча дээн: «Кортпаңар. Мен бүгү чонга хамааржыр аажок өөрүшкүлүг Медээни силерге дыңнадып тур мен. ¹¹ Силернин Камгалакчынар, Дээрги Христос бөгүн Давидтин төрөөн хоорайында төрүттүнг-ген-дир! ¹² Силерге бадыткал демдээ бо-дур: чөргөп-шарааш, мал чемгерер жа-жада салып каан чыдар Чаш төлдү тып алыр силер».

¹³ Хенертен дээрниц ол төлээзинге дээрниц эндерик хөй аг-шерии катчып келгеш, Бурганны алдаржыдып эгелээн: ¹⁴ «Өрү дээрде Бурганга алдар! Чер-деле-гейде Ооң сеткилинге кирер кижилерге амыр-тайбын догунназын!»

1:68 Ыд. ыр. 110:9; 129:8 1:69-70 Аж.-ч. 3:21; Рим. 1:2; Тит. 1:1-2 1:71 Ыд. ыр. 105:10 1:72 Лев. 26:42; Ыд. ыр. 104:8 1:73-75 Э. д. 22:16-18; 26:3; Евр. 6:13 || Соф. 3:15 1:76 Лк. 7:26; 20:6 || Мал. 3:1; Мф. 3:3; Мк. 1:2-3 1:77 Лк. 3:3 1:78 Ыд. ыр. 83:12; Мал. 4:2 1:79 Ыд. ыр. 106:10; Иса. 9:2; 42:7; 49:9; Мф. 4:16 1:80 Лк. 3:2 2:1 Сан. 1:2; 1 Чыл. 21:1; Аж.-ч. 5:37 2:4-5 Лк. 1:26-27 || 1 Хаан. 17:58 2:9 Аж.-ч. 12:7 2:11 Мф. 1:21 || Иса. 9:6 2:12 1 Хаан. 2:34; 4 Хаан. 19:29 2:13 Ажыл. 5:11 2:14 Ыд. ыр. 148:1; Лк. 19:38

¹⁵ Дээрний төлээлери оларны кагташ, дээрже көдүрлүп үнө бээрге, кадарчылар аразында: «Дээрги-Чаяакчы биске чүнүң дугайында чугаалаан ирги, Вифлеемге ам дораан баргаш, ында чүү болганын көрүп көрөөлөм» — деп сүмөлөшкөннөр. ¹⁶ Олар ынаар дүвү-далаш чеде бергеш, Марияны, Иосифти база мал чөмгөрер шагжада чыткан Чаш төлдү тып алганын. ¹⁷ Олар Ону көргөш, Чаш төлдүн дугайында оларга дээрний төлээзи чүү дээрнин тө каап бергеннөр. ¹⁸ Дыннаан улус шуптузу кадарчыларнын чугаазын кайгап ханмаан. ¹⁹ А Мария ол бүгүнү бодунун чүрээнге кадагалап алгаш, ол дугайында бодап чораан. ²⁰ Оларга чугаалааны олчаан кылдыр бүгү чүвени көрүп база дыннап алганы дээш, кадарчылар Бурганны алдаржытпышаан база мактавышаан, ээп чана бергеннөр.

Иисусту Бурганның өргээзинге эккелгени

²¹ Сес хүн эрткенде, Чаш төлдү кыргыжап демдектээр өй ээрге, Ол иезинин иштинге боттаныр мурнунда-ла дээрний төлээзиниң адап бергени Иисус деп аты Аңаа тывыскан.

²² Моисейниң хоойлузунда айыткан арыгланыр хуусаа доостурга, Мария биле Иосиф Чаш төлдү, Дээрги-Чаяакчыга бараалгадыр дээш, Иерусалимге эккелгеннөр. ²³ Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунда мынча деп бижээн чүве-дир: *«Баштай төрүттүнген эр хиндиктиг төл бүрүзүн Дээрги-Чаяакчыга бараалгадып, ыдыктыг деп санаар»*. ²⁴ Ол ышкаш Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунда айытканы дег, олар *ийи көгө-буганы азы ийи көгээзинни* өргүүр ужурулут турганнар.

²⁵ Ол өйдө Иерусалимге Симеон деп аттыг кижиг чораан. Ол чөптүг-шынныг, Бурганга бердинген база Израильге аргалалдың кээрин манап чоруур кижиг турган. Ыдыктыг Сүлдө ону бүргөп алган турган. ²⁶ Ыдыктыг Сүлдө Симеонга: «Дээрги-Чаяакчынын шилээн Христозун көрбээн шаанда өлбөс сен» — деп баш бурунгаар чугаалаан чүве-дир. ²⁷ Симеон Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткаш, Бурганның өргээзинче кирип келген. Чаш төл Иисустун ада-иези Бурганның хоойлузунда айыткан ёзулалдыг кылдыртыр

дээш, Ону аңаа эккээрге, ²⁸ Симеон Иисусту холунга көдүрүп алгаш, Бурганга өөрүп четтирип, мынча дээн:

²⁹ *«Чагырыкчывы! Бодунуң аазаан аксын-биле Сен ам чалчаң мени, амыр-тайбың мөчүзүн дээш, салып турарың бодур. 30-32 Чүгө дээрже бүгү чоннарга Сээн белеткеп каанын Камгалакчыны суглуг караам-биле көрдүм. Ол болза өске чоннар улусунга күзел-соруун ажыдар чырык-тыр база Сээн израиль чонунуң ат-алдары-дыр»*.

³³ Иисустун ада-иези оларнын Оглунун дугайында Симеоннун чугаалаан чүвезин дыннааш, элдесине бергеннөр. ³⁴ Симеон оларны алгап-йөрээгөш, Оон иези Марияга мынча дээн: «Бо Чаш төл дээш Израильге хөй улус дундерлип дүжөр-дир, хөй улус өрү көдүрлүр-дүр. Ол — Бурганның бадыткал демдээ-дир, ынчалза-даа хөй улус Аңаа удурланыр-дыр. ³⁵ Сээн сеткилинни база селеме өттүр балыглаар ышкаш-тыр. Хөй-ле улустун чажыт бодалдары Оон ачызында ажыттынар-дыр».

³⁶ Орта Асирниң аймаандан үнген Фануилдин уруу Анна медээчи база турган. Ол чөнүк кадай чүве-дир. Анна ашаа-биле өглөнгөш, чеди-ле чыл кады чурттаан, ³⁷ а оон соонда бүгү чуртталгазында дулгаак болуп арткан. Ам оон хары сезен дөрт четкен чүве-дир. Ол кажан-даа Бурганның өргээзин каап көрбээн, харын аңаа дүн-хүн дивейин, Бурганга мөргүүр болгаш шээрленир турган. ³⁸ Ол өйдө Анна база оларга чоокшулап келгөш, Бурганга өөрүп четтиргенин илдеткөш, Иерусалимнин хосталырын маанан кижиг бүрүзүңгө Чаш төлдүн дугайында чугаалай берген.

³⁹ Дээрги-Чаяакчынын хоойлузунда айыткан бүгү чүүлдү кылган соонда, олар Галилеяже, боттарынын чурттап турган хоорайы Назаретче чанып келгеннөр. ⁴⁰ Чаш төл өзүп-мандып, зыг-хан кирип, угаан-сарылы четчип орган, а Бурганның ээ көрүүшкүнү Оон Бодунда бар болган.

Он ийи харлыг Иисус Бурганның өргээзинде

⁴¹ Чылдың-на Хосталышкын байырлалының үезинде Иисустун ада-иези

2:19 Дан. 7:28; Лк. 2:51 2:21 Э. д. 17:12-13; Лев. 12:3 2:22 Лев. 12:4 2:23 Хост. 13:2 2:24 Лев. 12:8 2:25 Иса. 40:1; 57:18 2:30-32 Иса. 42:6; 49:6; Ин. 8:12 2:35 Ин. 19:25 2:37 Аж.-ч. 13:2; 14:23 2:39 Мф. 2:23; Лк. 1:26-27 2:41 Ы. х. к. 16:1

Иерусалимге кээр турган. ⁴² Ол он ийи харлапканда, олар база-ла чанчылчаан аайы-биле байырлалга чедип келгеннер. ⁴³ Байырлал хүннери эрте бээрге, ада-иези ээп чаныпкан, а элээди Иисус Иерусалимге артып калган. Ооң ада-иези ону эскербейн, ⁴⁴ Ол өске таныыр улузу-биле кады чанып олурар деп бодааннар. Ынчалдыр хүнзедир чоруп келгеш, Ону төрелдери болгаш таныш өөрүнүн аразындан дилеп эгелзэннер. ⁴⁵ Тып чадап кааш, Иисусту дилеп, Иерусалимче дедир ээп келгеннер. ⁴⁶ Олар Ону чүглө үш хүн эрткенде, Бурганның өргээзинден, башкылар аразында турупкан, оларны дыннап база олардан айтыргылар салып олурган черинге тып алганнар. ⁴⁷ Ону дыннап олурган улус шуптузу Оон билиин болгаш угаанның харыыларын магадаар болган. ⁴⁸ Ону көрүп кааш, ада-иези кайгай берген, а Оон иези Оглундан: «Оглум! Сен бисти ыңчап канчаарың ол? Ачан биле мен аажок муңгарап-хөлзөп, Сени дилеп шаг болдувус» — деп айтырган.

⁴⁹ Иисус ада-иезинге: «Мени чүге дилей бердиңер? Азы Ачамның өргээзинге кээр ужурулдуумну билбээниңер ол бе?» — дээн. ⁵⁰ Ынчалза-даа ада-иези Оон чүңнү дугайында чугаалаанын билбээннер. ⁵¹ Оон Ол ада-иези-биле кады Назаретче чанып келгеш, оларның аайындан эртип көрбөзөн. А Оон иези ол бүгү болган чүүлдү утпайн, бодунуң чүрээнге кадагалап алган. ⁵² Иисус улам-на угаан-сарыыл кирип, өзүп-мандып орган, а Бурганның болгаш кижилериниң Аңаа ээ көрүүшкүнү күштөлип орган.

Иоанн Медеглекчиниң суртаалы
(Мф. 3:1-12; Мк. 1:1-8; Ин. 1:19-28)

3 ¹ Тиверийиниң Римге император болганындан бээр он бешик чылында, Понтий Пилат — Иудеянын чагырыкчызы, Ирод* — Галилеянын башкарыкчызы, ооң акызы Филипп — Траконит болгаш Итурея девискээрлериниң башкарыкчызы, а Лисаний — Авлениянын башкарыкчызы турда, ² Анна биле Ка-

иафа ийи Бурганның дээди бараалгакчылары турган чүве-дир. Ол чылын ээн кургаг ховуга Захарияның оглу Иоаннга Бурган онзагай медээ чедирген. ³ Оон соонда Иоанн Иордан хемниң ол-бо талаларында черлерни кезип, улуска: «Бачыттарыңар дээш өршээл алыр дизинерзе, бачыдыңар миннип, Бурганче ээлгенинер демдээ кылдыр сугже суктурар ужурулгү силер» — деп суртаалдап чораан. ⁴ Ол дугайында Исайя медээчиниң номунда шагда-ла мынчаар бижээн турган:

«Эн кургаг ховуда алгырып турар кижиниң үнү дыңналган: „Дээрги-Чаякчыга оруктан белеткеңер! Ооң эртер кокпаларын дорттап бериңер!“ Ыйыглааш чер бурузу оруу апарзын, бүгү дагар, тейлер чавызай берзин. Эр-дагыр оруктар дортталзын, а оңгул-чиңгил оруктар дескилежи берзин. Бүгү кижги амытан ынчан Бурганның камгалаалын көрүп каар!“»

⁷ Аңаа сугже суктурар дээш келген мөөн чонга Иоанн мынча деп турган: «Силер, чылан сыскындылары! „Бурганның кел чыдар киленинден чайлай бээр бис“ — деп, силерни кым сагыш алындырды? Бурганче ээлгенинерниң черек кырында үре-түннелдиин көргүзүңер база: „Бистин адавыс Авраам“ — деп сөстөр-биле боттарыңарны аргалаарын семевенер! Бурган бо чыдар даштардан-даа Авраамга ажы-төлдү чаяап шыдаар дээрзин силерге чугаалап тур мен. ⁹ Балды ыяштарның дөзүн кезеринге шагда-ла белең. Эки чимис бербестээн ыяштарның шуптузун одура кескеш, отче киир октаар».

¹⁰ Чон Ионндан: «Ынчаарга бис чүнү кылылы?» — деп айтырган.

¹¹ Ол мынча деп харыылаан: «Ийи хөйлөңниг кижги хөйлени чок кижги-биле үлөшсиг; а аш-чемниг кижги база шак ынчаар кылзын».

¹² Үндүрүт хавырыкчылары база сугже суктурары-биле чедип келгеш: «Башкы, бис чүнү кылылы?» — деп айтырганнар.

* 3:1 Ирод — Иисус Христостун төрүттүнгөн үезинде Иудеяга хаан турган Улуг Ирод хаанның оглу, адазының өлүмүнүн соонда Галилея болгаш Переяны чагырып эгелзээн Ирод Антипа ол-дур.

2:43 Лев. 23:8 2:50 Лк. 9:45; 18:34 2:51 Дан. 7:28; Лк. 2:19 2:52 1 Хаан. 2:26 3:1 Лк. 13:1; 23:1 || Лк. 9:7 3:2 Мф. 26:3; Ин. 11:49 || Лк. 1:63, 80; Ин. 1:6-7 3:4-6 Иса. 40:3-5; 52:10 3:7 Мф. 12:34; 23:33 3:8 Лк. 16:24; Ин. 8:33 3:9 Лк. 13:9 || Мф. 7:19 3:10 Аж.-ч. 2:37; 16:30 3:11 Иса. 58:7; Мф. 25:35; Иак. 2:15-16

¹³ Ол мынча деп харыылаан: «Силерге өйлөй айтканындан арттыр чүнү-даа алымнап негевенер».

¹⁴ Чамдык шериглер база оон айтырыг салганнар: «А бис канчаар бис?»

Ынчаарга Иоанн: «Кымны-даа базымчалаваңар, күш-биле азы нүгүл-биле акшазын хунааваңар, шалыңыңар хире-зи-биле амыдыраңар» — деп харыылаан.

¹⁵ Бүгү чон идегелдиг манап келген болгаш, Иоанның дугайында: «Бо кижиги Христос эвес ирги бе?» деп бүдүү бодап турган.

¹⁶ А Иоанн шуптузунга мынча дээн: «Мен силерни сугже суп тур мен, ынчалза-даа менден күчү-күштүг Кижиге кел чыдар, мен Ооң идиинин шидишкенин безин чежеринге төлөп чок мен. Ол силерни Ыдыктыг Сүлдөжө, отче сугардыр. ¹⁷ Тараа үрезинин савандан арытлаар айыыр Ооң холунда-дыр, Ол тараа үрезинин үжелей урар уургайынга чыгып алыр, а саваннаны өшпөс отка өрттедиптер». ¹⁸ Иоанн улусту өөредип, Буянның Медээни ындыг болгаш өске-даа сөстөр-биле оларга суртаалдап турган.

¹⁹ А Иоанн Ирод чагырыкчыны бодунуң акызының кадайы Иродиаданы кадайланып алганы дээш база ооң үүлгеткени өске-даа бүгү кемниг херектери дээш сойгалаарга, ²⁰ ол бүгү каржы үүлгедиглеринге немелде кылдыр Ирод Иоанны кара-бажыннаттырып каан.

Иисустуң сугже суктурганы (Мф. 3:13-17; Мк. 1:9-11)

²¹ Бүгү чон сугже суктуруп турда, Иисус база ол ёзулалды эртип алган. Иисус сугже суктуруп алгаш, мөргүп турда, дээр аңгайтыр ажыттына берген соонда, ²² Ыдыктыг Сүлдө көгө-буга хевирлиг болуп алгаш, Олче бадып кээрге, дээрден мынча дээн үн дыңналган: «Сен Мээң ханы ынак Оглум-дур сен, Мээң сеткилимге кирер-дир сен!»

Иисустуң ада-өгбезиниң даңзызы (Мф. 1:1-17)

²³ Бодунуң бараан болуушкунун эгелээрде, Иисус үжен хире харлыг турган. Улус Ону Иосифтин оглу-дур деп бодап турган. А Оон өске өгбелериниң даңзызы бо-дур: Илий, ²⁴ Маттат, Левий, Мелхий, Ианнай, Иосиф, ²⁵ Маттафий, Амос, Наум, Эслим, Наггей, ²⁶ Маат, Маттафий, Семей, Иосиф, Иуда, ²⁷ Иоаннан, Рисай, Зоровавел, Салафиил, Нирий, ²⁸ Мелхий, Аддий, Косам, Элмодам, Ир, ²⁹ Иисус, Элизер, Иорим, Маттат, Левий, ³⁰ Симеон, Иуда, Иосиф, Ионам, Элиаким, ³¹ Мелеай, Менна, Маттафай, Нафан, Давид, ³² Иессей, Овид, Вооз, Сала, Наассон, ³³ Аминадав, Админ*, Арни, Хецрон, Фарес, Иуда, ³⁴ Иаков, Исаак, Авраам, Фарра, Нахор, ³⁵ Серух, Рагав, Фалек, Евер, Сала, ³⁶ Кайнан, Арфаксад, Сим, Ной, Ламех, ³⁷ Мафусал, Энох, Иаред, Малелеил, Кайнан, ³⁸ Энос, Сиф, Адам — Бурган.

Иисустуң эрликке күткүттүрүп турганы (Мф. 4:1-11; Мк. 1:12-13)

4 ¹ Ыдыктыг Сүлдөжө бүргеттирген Иисус Иордан хемден ээп кээрге, Сүлдө Ону ээн кургаг ховуже аппагар. ² Аңаа Иисус дөртөн хүн дургузунда эрликке күткүттүрүп келгеш, ол үеде чүнү-даа чивээн, а ол хүннер эрткенде, аажок аштай берген.

³ Ынчан эрлик Аңаа мынча дээн: «Сен шынап-ла Бурганның Оглу болзунза, бо дашка хлеб болу бээрин дужаавыт».

⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бижилгеде: *«Кижиге амытан чүлө хлеб-биле амыдыраваас»* — деп бижээн болгай».

⁵ Эрлик Иисусту бедик черже үндүрө бергеш, карак чивеш дээр аразында делегейниң хамык күрүнелерин Аңаа көргүскөн. ⁶ Оон эрлик Аңаа мынча дээн:

* 3:33 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Админ» деп ат таварышпайн турар. *4:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А ол ышкаш Бурганның чугаалаан бүгү чүвезиниң ачызында база» деп сөстөрни немээн.

3:14 Лк. 19:8 3:15 Ин. 1:19-20 3:16 Иоил 2:28 3:17 Иса. 30:24 || Мал. 4:1; Мф. 13:30
3:20 Мф. 11:2; 14:1-12; Мк. 6:17-18; Ин. 3:24 3:21 Аж.-ч. 7:56 3:22 Иса. 11:2; Ин. 1:32-33 ||
Мк. 9:7; Ин. 12:28 || Иса. 42:1; Лк. 9:35; 2 Пет. 1:17 3:23 Сан. 4:3 3:27 1 Чыл. 3:17-19; Эзра 3:2;
Агт. 1:1 3:31 2 Хаан. 5:14 3:32 1 Хаан. 17:12; Иса. 11:1 || Руф 4:18-22 3:33 Э. д. 38:1-30; Сан. 26:21
3:34 1 Чыл. 1:17-27 3:38 Э. д. 5:1-32 4:2 1 Чыл. 21:1; 1 Фес. 3:5 || Ы. х. к. 9:9; 3 Хаан. 19:8 ||
Мф. 21:18 4:4 Ы. х. к. 8:3 4:6 1 Ин. 5:19; Ажыл. 13:2

«Сеңээ бо бүгү күрүнелерни оларнын эрге-чагыргазы болгаш өндүр-чаагайы-биле катай-хаара бериптер мен, чүге дээрле ол бүгү мээң эргемде; ону күзээн кижимге берип боор мен. ⁷ Меңээ мөгер-ле болзунза, бо бүгү Сээңий болур».

⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «Бижилгеде: „Чүгле Дээрги-Чаяакчы Бурганыңа мөгейип чор, чүгле Аңаа бараан бол“ — деп бижээн болгай».

⁹ Оон соонда эрлик Ону Иерусалимге эдертип эккелгеш, Бурганның өргээзинин кырының эрининге тургускаш, мынча дээн: «Бурганның Оглу шын болзунза, моон черге шурай бер, ¹⁰⁻¹¹ чүге дээрге Бижилгеде „Ол Бодунуң төлээлеринге Сени камгалаар кылдыр чагыг бээр“ деп база „Олар сени, буттарың дашка илдикпезин дээш, холдары-биле көдүрүп аарлар“ деп бижээн ийик чоп».

¹² Иисус мынча деп харыылаан: «„Дээрги-Чаяакчы Бурганыңны шеневе“ — деп чугаалаан болгай».

¹³ Эрлик ычнан Иисусту күткүдерин соксаткаш, эптиг өйге чедир Ону каап-каш, чоруй барган.

Иисус Назареттин синагогазында (Мф. 13:53-58; Мк. 6:1-6)

¹⁴ Иисус Галилеяже Сүлдениң күжүңге бүртеттирген чедип келген, а Оон дугайында дамчыыр чугаалар ол кезек черлерге тарай берген. ¹⁵ Ол синагогаларга улусту өөреди берген, а шупту улус Ону алдаржыдып турган.

¹⁶ Иисус Бодунуң өзүп-доруккан хоорайы Назаретке чедип келген. Бир-ле катап Ол Бодунуң чаңчыккан айыы-биле амыр-дыш хүнүнде синагогага кирип келгеш, Бижилгени номчууру-биле улус мурнунга туруп алган. ¹⁷ Анаа Исайя медээчинин дүрүг-номун ап бергеннер. Ол номну чада туткаш, мынча деп бижээн черни тып алган:

¹⁸⁻¹⁹ *«Дээрги-Чаяакчының Сүлдези мени бүргээн-дир — Ол мени түрегдээннерге буянын медээни дыңнатсын дээш* шилип чаап каан. Ол Мени туттурганнар»*

хосталганы, согурларга каракталырын, дарлаттырганнарга адырлып хосталырын чарлаары-биле база Дээрги-Чаяакчының өршээлиниң чылы келгенин медеглээри-биле чоруткан».

²⁰ Иисус номну дүргеш, бараан болукчуга берипкеш, олуруп алган. Синагогада бүгү улустун карактары Олче угланып келген. ²¹ Оон Ол улуска чугаалап эгелээн: «Бөгүн Бижилгениң ол сөстери ону дыңнап турар силернин мурнунарга боттанып турары бо-дур».

²² Шупту улус Оон дугайында эки херчилел кылып, Оон чугаалаан сөзүнүн чеченин аажок магадап: «А Ол Иосифтин оглу эвес ийикпе?» — дижип турган.

²³ Иисус оларга мынча дээн: «Чугаажок-ла, силер Меңээ: „Эмчи, бодунну бодун экиртип ал“ деп үлегер домактын чугаалааны ышкаш, „Капернаум хоорайга чүнү кылып турганыңны дыңнаан бис, ону манаа, төрөөн черинге база кылып көрөм“ — дижип боор силер». ²⁴ Улаштыр мынча дээн: «Ынчалза-даа силерге алыс шынны чугаалап тур мен: Бурганның кандыг-даа медээчинин оон төрөөн черинге хүлээп көрбес болур. ²⁵ Ылап шынны силерге чугаалап тур мен: Илия медээчинин чурттап турган үезинде, кажан үш чыл алды ай дургузунда дээр кааңнап, бүгү чуртка кончут улуг аш болу бергенде, Израильге дыка хөй дулгуяк кадайлар турган. ²⁶ Ындыг-даа болза, Бурган Илияны өске кымче-даа эвес, а Сидон хоорай чоогунда Сарепта деп черде чурттаан дулгуяк кадайже чоруткан чүве-дир. ²⁷ Элисей медээчинин чурттап турган үезинде Израильге кежи аарыг хөй улус турган, ындыг-даа болза, Сирия чурттуг Неемандан ангыда, оларнын чаңгызын-даа Бурган арыглаваан чүве-дир».

²⁸ Ону дыңнааш, синагогада шупту улус килеңней берген. ²⁹ Олар тура халышкаш, Иисусту хоорайдан үндүр сывырып, Ону кадыр элден дүжүр октаптар дээш, хоорайнын турары дагжыгаш кырынче аппарганнар. ³⁰ Ынчалза-даа

* 4:18-19 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Сеткил-чүрээ мунгараан улусту экиртсин дээш» деп сөстөрүн немээн.

4:8 Ы. х. к. 6:13 4:10-11 Ыд. ыр. 90:11-12 4:12 Ы. х. к. 6:16 4:15 Мк. 1:21 4:16 Мф. 2:23; Лк. 2:39 4:18-19 Иса. 11:2 || Иса. 58:6 || Лев. 25:10 || Иса. 61:1-2 4:23 Мф. 11:23; Мк. 2:1-12; Ин. 4:46-53 4:24 Ин. 4:44 4:25 3 Хаан. 17:1; 18:2; Иак. 5:17 4:26 3 Хаан. 17:9 4:27 Лев. 13:3; Сан. 12:10; 2 Чыл. 26:20 || 4 Хаан. 5:1-14 4:30 Ин. 8:59; 10:39

Иисус улус аразы-биле өдө кылаштап чоруй барган.

Иисус Капернаумнун синагогазында
(Мк. 1:21-28)

³¹ Оон Иисус Галилеянын Капернаум хоорайынче бадый келгеш, амыр-дыш хүнүндө чонну өөредип эгелээн. ³² Оон канчаар өөредип турарын шупту улус кайгап ханмаан, чүге дээрге Оон сөзү эрге-чагыргалык болган.

³³ Синагогага букшуураан бир кижиге турган, ол ыткыр алгыра берген: ³⁴ «Эй! Назарет чурттуг Иисус, Силерге бистен чүү херегил? Силер бисти узуткаар дээш келдиңер бе? Силерни кым дээрзин билдир мен, Силер — Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи-дир силер!»

³⁵ Иисус бука: «Ыттава, ол кижиден үнө бер!» — деп шынгыгы дужаарга, бук демги кижини улус мурнунга ойтур октааш, аңаа кандыг-даа хора чедирбейн, оон үнүп чоруй барган.

³⁶ Ону көргөн улус кайгап-харап шаг болгаш, аразында мынча дижиш турган: «Бо чүү мындыг чүвөл? Буктарга безин дужаарга, олар үнгүлөй бээр, ындыг чагырга база күш ол Кижиде бар деп аан?»

³⁷ Оон дугайында дамчыгыр чугаа ол кезек черлерни бир кылдыр тарай берген.

Иисустун аарыг кижилерни экирткени
(Мф. 8:14-17; Мк. 1:29-34)

³⁸ Синагогадан үнгөш, Иисус Симоннун бажынынче чорупкан; а Симоннун кат-иези халыгын аарыгдан аарааш, аажок эъди изип чыдар боорга, аңаа дузалап көөрүн Иисустан дилээннер. ³⁹ Ол чыткан херэежен кижиниң кырынче ээккеш, халыгын аарыгга соксаарын дужаарга, оозу херэеженни каапкаш барган. Симоннун кат-иези дораан-на туруп келгеш, оларга бараан болуп кирипкен.

⁴⁰ Хүн ажып турда, шупту улус боттарының янзы-бүрү аарыглардан араан кижилерин Аңаа эккелгеш туруп берген. Иисус кижиге бүрүзүңгө холу-биле деггеш, экирттип турган. ⁴¹ Хөй кижилерден буктар: «Силер — Бурганның Оглу-дур силер!» — деп кышкырбышаан, үнө халчып турганнар. Ынчалза-даа Ону Христос деп

билдир дээрзин чугаалаарын Иисус оларга хоруп каан.

Иисустун Иудеяга суртаалдааны
(Мк. 1:35-39)

⁴² Даң адып кээрге, Иисус озалааш черже чорупкан. А чон Ону дилеп эгелээш, тып чедө бергеш, салбайн арттырып аарын бодап, чорбайн көөрүн ээрежиш шаг болган. ⁴³ Ынчалза-даа Ол оларга мынча дээн: «Мен Бурганның Чагыргазының дугайында Буянның Медээни өске хоорай-суурларга база суртаалдаар уjurлуг мен; ол дээш Мени чоруткан болгай». ⁴⁴ Ынчангаш Иисус Иудеянын* синагогаларына суртаалдап чоруп берген.

Иисустун баштайгы өөреникчилерин кый деп алганы
(Мф. 4:18-22; Мк. 1:16-20)

5 ¹ Бир-ле катап Иисус Геннисарет хөлдүн чанынга турда, чон Бурганның сөзүн дыңнаар дээш, Ону ол-бо чүктөн кызып, бөлдүнчүп келген. ² Иисус хөлдүн кыдынынче үндүр тыртып каан ийи хемени көрүп каан. Балыкчылар хемелеринден дүшкөш, четкилерин чүп турар болган. ³ Симон Пётрүн хемезинге кээп турупкаш, Иисус эриктен элээн ырадыр эжиндире бээрин оон дилээн. Оон соонда олуруп алгаш, чонну хемеден өөредип эгелээн.

⁴ Өөредирин төндүрүпкеш, Ол Симонга: «Терең черже эжиндире бер. Четкилерни балык тудары-биле салыптынар» — дээн.

⁵ Симон Аңаа мынча деп харылаан: «Башкы, бис дүннү өттүр балыктааш, чүнү-даа тудуп албадывыс. Ынчалза-даа Силерниң айтышкынынар аайы-биле кылып, четкилерни салыптайн». ⁶ Ынчаар кылгаштын, олар эндерик хөй балык тудуп алган, харын-даа оларның четкилери тывыштын аарындан үстүп турган. ⁷ Балыкчылар ынчан өске хемедө олурган эштерин дузалажып кээр кылдыр медээлээрге, олар эжиндирип келгеш, ийи хемени балык-биле сугже дүжөр чыгыгы кылдыр чыгык долдур чүдүрүп алганнар.

* 4:44 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иудеянын» эвес, а «Галилеянын» деп бижээн.

4:31 Мф. 4:13 4:32 Мф. 7:28-29 4:34 Мф. 8:29; Мк. 1:23-24; Лк. 8:28 || Аж.-ч. 19:15 4:35 Лк. 9:42; Аж.-ч. 8:7 4:38 1 Кор. 9:5 4:41 Ыд. ыр. 2:7 || Мф. 12:16; Мк. 3:12 4:42 Лк. 5:16 4:43 Иса. 61:1 5:1 Сан. 34:11; Мф. 14:34; Мк. 6:53 5:4 Ин. 21:6

⁸ Ону көргөш, Симон Пётр Иисустун мурнунга дискетенип ора дүшкөш: «Мени каапкаш барыңар, Дээргим! Бачыттыг кижидир мени!» — дээн. ⁹ Ынча хөй балык туттунганын көргөш, Пётр болгаш ооң кады чораан эштери аажок кайгааннар. ¹⁰ Оларнын аразынга Симоннун кады ажылдап турган улузу — Зеведейнин оолдары Иаков биле Иоанн база турган.

Иисус оон Симонга мынча дээн: «Кортпа, моон соңгаар кижилер тывыкчызы болур сен». ¹¹ Олар хемелерин эрикче үндүр тырткаш, хамык чүвени каапкаш, Ону эдерип чорупканнар.

Кежи аарыг кижини экирткени
(Мф. 8:1-4; Мк. 1:40-45)

¹² Бир-ле катап Иисус бир хоорайга турда, кежи аарыг кижиди чедип келген. Ол Иисусту көрүп кааш, Ооң мурнунга доңгая кээп дүшкөш, мынча деп дилеп эгелээн: «Дээрги! Күзээр-ле болзуңар-за, мени арыглап каап шыдаар силер».

¹³ Иисус холун сунгаш, аарыг кижиге дээскөш: «Күзеп тур мен, арыглары бер!» — дээн. Ол дораан кеш аарыгы ол кижиден сойлуп калган. ¹⁴ Иисус аңаа мындыг айтышкын берген: «Бо дугайында кымга-даа чугаалава, харын моон чоруткаш, Бурганнын бараалгакчызынга көстүп каг, оон Моисейнин хоойлузунда айытканын ёзуугаар, арылганганын дээш Бурганга өргүлдөн кыл. Сен ол өргүлүң-биле улуска экирээнинни херечилеп көргүскөн боор сен».

¹⁵ Ынчалза-даа Иисустун дугайында дамчыыр чугаа улам нептереп, Ону дыңнаар дээн база аарыг-аржын экиртир дээн улус Олче мөөңү-биле чыгып кээп турган. ¹⁶ А Иисус озалааш, ээн черлерже удаа-дараа чоруп, мөргүп ап турган.

Чартыктаан кижиниң бачыттарын өршээгени
(Мф. 9:1-8; Мк. 2:1-12)

¹⁷ Бир-ле катап Иисус чонну өөредип орда, Галилеянын база Иудеянын бүгү суурларындан болгаш Иерусалимден чыгып келген фарисейлер биле номхоойлу тайылбырлакчылары база Ооң дыңнакчыларынын аразынга олурганнар. Дээрги-Чаяакчынын аарыг кижилерни экиртир күчү-күжү Иисуста бар турган. ¹⁸ Элээн каш кижиди чартыктаан эжин дөжээ-биле катый көдүрүп эккелгөш, ону Иисустун мурнунга салып каар дээш, бажынче кириерин оралдажы берген. ¹⁹ Кижиниң хөйүндөн эрттире бээр арга тып чадааш, олар бажын кырынче үнгөш, дээвирини үттеп-часкаш, ол кижини дөжээ-биле катый улус ортузунче, мырыңай Иисустун мурнунче дүжүрүп келгенер. ²⁰ Оларнын ындыг бузурелин көргөш, Иисус чартыктаан кижиге мынча дээн: «Өңүк, бачыттарын өршээттинген-дир».

²¹ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер ажынып, иштинде мынча деп бодааннар: «Кым Мен деп бодап, Бурганнын дорамчылары ол? Бургандан аңгы кым бачытты өршээп шыдаар эргелигил?»

²² Иисус оларнын бодалдарын билир болгаш, мынча деп харыылаан: «Силер чүректеринерде чүге ынчаар бодап оларыңар ол? ²³ Чүү беленил? „Бачыттарын өршээттинген-дир“ — дээри бе азы: „Туруп келгөш, чорувут“ — дээри бе? ²⁴ Ынчаарга Кижиди амытан Оглу чер кырынга бачыттарын өршээр эргелиг дээрзин билгип алыңар...» Иисус оон чартыктаан кижиге мынча дээн: «Туруп келгөш, дөжөөнни алгаш, бажыңыңче чорувут!»

²⁵ Демгизи ол дораан оларнын мурнунга туруп келгөш, бодунун дөжөөн алгаш, Бурганны алдаржытпышаан, бажыңынче чорупкан. ²⁶ Шупту улус кайгай берип, Бурганны алдаржыдып турган. Аңаа чыылганнар коргуп-сүртеп: «Бис бөгүн кайгамчык херектерни көрдү-вүс!» — деп турганнар.

Иисустун Матфей Левийни кый дээни

(Мф. 9:9-17; Мк. 2:13-22)

²⁷ Ооң соонда Иисус дашкаар үнүп келген. Үндүрүг хавырап черинге бодунун ажылын кылып олурган Левий дээр кижини көрүп кааш, Иисус аңаа: «Мени эдерип чорувут» — дээн. ²⁸ Левий туруп келгөш, хамык чүвезин каапкаш, Иисусту эдерип чорупкан.

²⁹ Оон Левий бодунун бажыңынга Иисусту хүндүлөп, улуг той кылган. Дойга дыка хөй үндүрүг хавыркчылары

5:8 Иса. 6:5 5:10 Мф. 13:47 5:12 Лев. 13:3; Сан. 12:10; 4 Хаан. 5:1; 2 Чыл. 26:20 || Мк. 9:22

5:14 Мф. 9:30; 17:9; Мк. 1:34 || Лев. 14:1-32; Лк. 17:14 5:16 Мф. 14:23; Лк. 4:42 5:17 Лк. 6:19; 8:46

5:20 Мф. 8:10; Мк. 10:52 || Лк. 7:48 5:21 Мф. 26:65 || Ыд. ыр. 31:5; Иса. 43:25 5:29 Лк. 19:6

база өске-даа улус чыгып кээп, олар-биле кады чөмөннөнгөннөр. ³⁰ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер Иисустун өөреникчилеринге мынча деп хыйланып турганнар: «Силер чүгө үндүрүт хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер-биле кады ижип-чип турарыңар ол?»

³¹ Иисус ону дыңнааш, мындыг харыы берген: «Эмчи кадык эвес, а аарыг улуска херек болгай. ³² Мен „Актыг, бачыт чок бис“ дээр улусту эвес, а бачыттыг улусту бачыттарын миннип, Бурганче эглиринче кыйгырар дээш келген мен!»

Шээрленириниң дугайында

(Мф. 9:14-17; Мк. 2:18-22)

³³ Ынчан улус Иисуска мынча дээн: «Иоанның өөреникчилери үргүлчү шээрленир база мөргүүр-дүр, фарисейлерниң-даа өөреникчилери база ындыг-дыр, а Силерниң күзээнде-ле ижип-чип турар-дыр».

³⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Кудадуюнга күдээ оол-биле кады келген оон эштери оолдарны, күдээ оол олар-биле кады орда, шээрлениринче албадап болур бе? ³⁵ Ынчалза-даа күдээ оолду олардан чарып апшаар үе кээрге, олар ынчан шээрлени бээр».

³⁶ Оон Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугалап берген: «Эрги хепке кым-даа чаа хептен ора тырткан чамашкы салбас. Ынчаар болза, чаа хеп сандан үнер, а эрги хепке чаа хептен алган чамашкы салырга, таарышпайн баар. ³⁷ Кым-даа чаа араганы эрги көгээржикче кутпас. Ынчаар болза, чаа арага эрги көгээржикти деже тептер, ынчан арага-даа төктүп каар, көгээржик-даа сандан үнер. ³⁸ Чаа араганы чаа көгээржикче кудар херек*. ³⁹ Ол ышкаш эрги арага ишкен кижичаа арага күзевес, чүгө дээрге: „Эргизи экидир“ — дээр».

Амыр-дыш хүнүнүң дугайында (Мф. 12:1-14; Мк. 2:23-3:6)

Б¹ Бир-ле катап амыр-дыш хүнүндө* Иисус тарып каан шөлдү таварты бар чыдырда, Оон өөреникчилери сыпта тараа баштарын үзе соккаш, холу-биле ууштап чий бергеннер. ² Чамдык фарисейлер: «Амыр-дыш хүнүндө кылырын ыдыктыг хоойлу хораан чүвени силер чүгө кыла бердинер?» — деп айтырганнар.*

³ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Боду-даа, кады чораан өөрү-даа аштай бээрге, Давид хаанның чүнү кылганын номчувааныңар ол бе? ⁴ Ол Бурганның өргээзинче киреш, чүгө Бурганның бараалгакчылары чип болур ужурлуг ыдыктаан хлебти алгаш, боду чий бергенин база кады чораан өөрүнге чирткенин билбес силер бе?» ⁵ Оон мынча деп немеппе каан: «Кижичаа амытан Оглу — амыр-дыш хүнүнүң безин Дээргизидир!»

⁶ Эске-бир амыр-дыш хүнүндө Иисус чонну өөредири-биле база-ла синагогага кирип келген. Аңаа оң холу када берген кижичаа турган. ⁷ Ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш фарисейлер Иисусту буруудадыр чылдагаан тып алыр сорулга-биле, Ол амыр-дыш хүнүндө экирти бербес ирги бе деп, кичээнгеилиг хайгаарап турганнар. ⁸ Иисус оларның бодалдарын билер болгаш, када берген холдуг кижиге: «Бээр тургаш, улустун ортузунче үнүп кел» — дээн. Демгизи тургаш, улустун ортузунче үнүп келген.

⁹ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Силерге Мен айтырыг салыын: амыр-дыш хүнүндө чүнү кылыр ужурлугул: буянны бе азы бузутту бе? Амы-тынны камгалап аар бе азы узуткаар бе?»

¹⁰ Иисус оларның шуптузун эргий кайгааш, демги кижиге мынча дээн: «Холун

* 5:38 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Ынчан ол ийи чүүл бүдүн-бүрүн артар» деп сөстөрнү немээн (Мф. 9:17 көр). * 6:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Амыр-дыш хүнүндө» деп сестерге «Ийиги-бирги» деп утказын билип аары берге сөстөрнү немээн. * 6:1-2 Моисейниң хоойлузу аштаан кижилерге өскениң шөлүнге тараа баштары чулуп, тараа чиирин чөпшээрер каан (Ы. х. к. 23:25 көр). Ынчалза-даа фарисейлер Иисустун өөреникчилериниң кылып турар чүүлүн тараа кесилдези болгаш бастырылгасы деп санаан, а ону амыр-дыш хүнүндө кылырын хоруп каан.

5:30 Лк. 15:2 5:32 Лк. 15:7 || 1 Тим. 1:15 5:33 Мф. 11:2; Лк. 11:1; Ин. 1:35 || Лк. 18:12

5:34 Мф. 25:1-13; Ин. 3:29; Ажыд. 19:7; 21:2 5:35 Мк. 14:7; Лк. 17:22 6:1 Ы. х. к. 23:25

6:2 Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 6:3 1 Хаан. 21:6 6:4 Хост. 25:30; Лев. 24:5-9 6:6 Мк. 1:21

6:7 Лк. 14:1; 20:20 6:9 Лк. 14:3 6:10 3 Хаан. 13:6

бээр сун». Ол сунуп бээрге, оон холу кадык апарган. ¹¹ Фарисейлер болгаш номхоойлу тайылбырлакчылары хоридаан-ындан өдү чарлы бер чазып, Иисусту канчапса экил дээрзин аразында чугаалажы бергеннер.

Иисустун он ийи элчинни шилип алганы
(Мф. 10:1-4; Мк. 3:13-19)

¹² Иисус ол хуннерде дагже мөргүүрү-биле үнө бергеш, дүннү өттүр Бурганга мөргүп келген. ¹³ Хүн үнүп кээрге, Ол Бодунун өөреникчилерин кый деп алгаш, оларнын аразындан он ийизин шилээш, элчиннер деп адап каан. ¹⁴ Оларнын аттары бо-дур: Иисустун Пётр деп адааны Симон, оон дунмазы Андрей, Иаков, Иоанн, Филипп, Варфоломей, ¹⁵ Матфей, Фома, Алфейнин оглу Иаков, Зилот* деп адаткан Симон, ¹⁶ Иаковтун оглу Иуда болгаш сөөлүндө барып сатыныкчы апарган Иуда Искариот.

Ылап шын амыр-чыргалдыг улус
(Мф. 4:23–5:12)

¹⁷ Олар-биле кады дагдан бадып келгеш, Иисус оргу шынаага доктаап туруп алган. Аңаа Оон дыка хөй өске өөреникчилери болгаш бүгү Иудеядан, Иерусалимден, а ол ышкаш далай эриинде турар Тир, Сидон хоорайлардан келген эндерик чон чыгылып келген. ¹⁸ Олар Иисусту дыннаар дээш база аарыг-аржыындан экириир дээш кээп турганнар, а букшуураан улус база экирип турган. ¹⁹ Кижилерүзү Аңаа холу-биле дээй кааптарын оралдажып, чүткүп турган, чүге дээрге бүгү улусту экиртиптер күчү-күш Оон үнүп турар болган.

²⁰ Бодунун өөреникчилерин эргий көргөш, Иисус мынча дээн:

«Ядыылар*, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрге Бурганның Чагыргазы силернин болур.

²¹ Ам аштап-суксааннар, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрге тода бээр силер.

Ам мунгарап ыглааннар, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрге каттыржып-хөглей бээр силер.

²² Кижилер амытан Оглу дээш улус силерге көөр хөөн чок болуп, силерни дорамчылаар база үндүр-киир сывыртаар, ат-алдарынарны бужартадыр болза, ынчан амыр-чыргалдыг силер. ²³ Ол хүн кээрге, аажок өөрүп-байырланар, чүге дизе силерни аажок улуг шаңнал дээрге манап турар. Силерни көөр хөөнү чок улустун өгбелери Бурганның медээчилерин база-ла шак ынчалдыр аажылап чорааннар.

²⁴ А байлар, ат болур силер, чүге дээрге боттарынарнын аргалалынарны шагда-ла алган силер.

²⁵ Ам эмин эрттир тотканнар, ат болур силер, чүге дээрге аштап-суксай бээр силер.

Ам каттыржып турарлар, ат болур силер, чүге дээрге ыглап-сыктап, ондап-остай бээр силер.

²⁶ Хамык улус силернин дугайыңарда экини чугаалаар болза, ат болур силер, оларнын өгбелери меге медээчилерини база-ла шак ынчалдыр хүлээп ап чораан».

Дайзыннарыңарга ынак болуңар
(Мф. 5:38-48)

²⁷ «Ынчалза-даа силерге, Мени дыңнап турар улуска, чугаалап тур мен: дайзыннарыңарга ынак болуңар, силерни көөр хөөнү чок улуска буяндан кылып чоруңар, ²⁸ силерни каргап турарларны алгап-йөрөөңер база силерни дорамчылап турарлар дээш мөргүңер. ²⁹ Сээң бир чаагыңче дажыпкан кижиге өске чаагын база дөгөп бер. Сээң тонун хунаап ап турар кижиге хөйлөңиң база уштуп бер. ³⁰ Сенден кым-даа диленип кээр болза, беривит; сээң чүвөң алган кижиден орунун дедир негеве.

³¹ Силерге улус кандыг хамаарылгалыг боорун күзей-дир силер, улуска база шак ындыг хамаарылгалыг болуңар. ³² Чүглө силерге ынак улуска ынак

* 6:15 Зилот — грек дылда бо сөс «Төрөөн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг (Мк. 3:18 көр). * 6:20 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ядыылар» эвес, а «Сагыш-хөңнү ядарааннар» деп бижээн.

6:14 Мф. 16:18; Ин. 1:42 6:15 Мф. 9:9 6:16 Лк. 22:47 6:19 Лк. 5:17; 8:46 6:20 Соф. 3:12 6:21 Ыд. ыр. 41:2; Иса. 55:1; Ин. 7:37 || Эккл. 7:3; 2 Кор. 7:10 6:22 1 Пет. 4:14 6:23 Аж.-ч. 5:41; Иак. 1:2; 2 Кор. 12:10 6:24 Ам. 6:1; Мф. 6:2; Иак. 5:1 6:25 Иса. 65:13 || У. ч. 14:13; Иса. 65:14 6:26 Иса. 30:10; Мих. 2:11 6:28 Лк. 23:34; Аж.-ч. 7:60; 1 Пет. 3:9 6:29 Ыы. 3:30; 1 Пет. 2:23; 1 Кор. 6:7 6:30 Ы. х. к. 15:7-8; У. ч. 21:26 6:31 Мф. 7:12

болзунарза, чүнүң-биле өскелерден дээр-редээр силер? Бачыттыглар база оларга ынак улуска ынак болгай. ³³ Чүглө силерге буян кылып чоруур улуска буян кылыр болзунарза, силер кандыг ачы-хавыяалыг болур силер? Бачыттыглар база ыңчанар кылып чоруур болгай. ³⁴ Дедир эгидип бээр боор деп идгээринер улуска чээлиге бээр болзунарза, өскелерден чүнүң-биле дээредээр силер? Бачыттыглар база, дедир ыңча хирени алыр дээш, бачыттыгларга чээлиге берип турар болгай. ³⁵ А силер дайзыннарыңарга ынак болуңар база оларга буяндан кылыңар, орнун дедир эгидип алыр дивейн, чээлиге беринер. Ынчан силернин шангалыңар улуг болур база Дээди Өрүк Бурганның ажы-төлү болур силер, а Ол өөрүп четтирерин билбес-даа улуска, бузуттуг-даа улуска буянынг болгай. ³⁶ Адаңарның өршээлдии дег, силер база өршээлдиг болуңар».

Өскөлөрнү шиитпечер
(Мф. 7:1-5)

³⁷ «Кымны-даа шиитпечер, Бурган ыңчан силерни база шиитпес; буруудатпаңар, Ол ыңчан боттарыңарны база буруудатпас; өршөөңер, Ол ыңчан боттарыңарны база өршөөр. ³⁸ Беринер, Бурган силерге база бээр. Элбек-долу, дыгып-тыраан, харын-даа эринен ажып турар хемчээл-биле силерге узуп бээр, чүге дээрге кандыг хемчээл-биле хемчээп бээр-дир силер, Бурган силерге база ынчалдыр хемчээп бээр».

³⁹ Иисус оларга мындыг угаадыглыг чугаа база чугаалап берген: «Бир согур кижиге өске согур кижини чедип алгаш, баштап шыдаар бе? Олар ийилээ онгарже кээп дүшпес чүве бе? ⁴⁰ Өөреникчи башкызындан бедивес, ынчалза-даа эчинге чедир өөрөнгөн кижиге башкызы дег апарып болур. ⁴¹ Бодунуң караанда чудукту эскербейн тургаш, эжиңниң караанда чартыны чүге эскерип каар сен? ⁴² Азы бодунуң караанда чудукту эскербейн тура, эжиңге канчап: „Эжим, сээн караанда чартыны ап кааптайн“ — дээр сен? Ийи арынның ол-дур! Баштай бодунуң караанда чудукту уштуп каавыт, эжиңниң караанда чартыны канчаар уштурун ыңчан көрүп каар сен».

Ыяш биле ооң чимизи
(Мф. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ «Багай чимис бээр эки ыяш чок, чаагай чимис бээр багай ыяш база чок. ⁴⁴ Кандыг-даа ыяшты ооң чимизинден билип аар. Харагандан фиға чимизи чыга-базын база ыт-кадыннан виногради чимизи чыгабазын кым-даа билир. ⁴⁵ Буянны кижиге бодунуң чүрөөңгө шыгжап чорааны буянны уштуп бээр, а бузуттуг кижиге бодунуң чүрөөңгө чыып чорааны бузутту уштуп бээр, чүге дээрге кижиниң чүрөөң долган чүве ооң аксындаң үнер».

Ийи аңгы бажың таваа
(Мф. 7:24-27)

⁴⁶ «Мени чүге „Дээрги, Дээрги“ деп адаар силер, а Мээң чугаалааным ёзу-гаар чүге кылбас силер? ⁴⁷ Менче келгеш, Мээң сөстөримни дыңнап алгаш, чугаалаан аайым-биле кылып чоруур кижиге кымга дөмей боорун Мен ам силерге көргүзүп берейн. ⁴⁸ Ындыг кижиге бажың тударда, черни ханыладыр каскаш, таваан даш кырынга салып алган тудуг-жуга дөмей боор. Үерлээн суг келгеш, ооң бажыңнын хөмө алза-даа, ону шимчедип шыдапас, чүге дээрге ыяк быжыг кылдыр тудуп каан-дыр. ⁴⁹ А Мээң сөзүмнү дыңназа-даа, ону сагыпас кижиге таваан салбайн, бажың туткан кижиге дөмей-дир. Үер суу хөмө алырга, ооң бажың дораан бузгуступ кээп дүжер. Ол бажыңдан чүглө бузундулар артар».

Чүс шериг баштыңчызының
чалчазын экиртикени
(Мф. 8:5-13)

7 ¹ Чонга чугаазын төндүргөш, Иисус Капернаумга чедип келген. ² Аңаа бир чүс шериг баштыңчызынын аажок үнөлээр чалчазы аарааш, өлүрүнүң кырында чыткан. ³ Ол чүс шериг баштыңчызы Иисустун дугайында дыңнап кааш, Ол чедип кээп, ооң чалчазын экиртип берзин деп дилээр кылдыр, иудей баштыңнарны Олче чорудупкан. ⁴ Олар Иисуска чедип келгеш, мынча деп дилээнер: «Силерниң ачы-дузаңар алырынга чүс шериг баштыңчызы төлөптиг кижиге. ⁵ Ол бистиң чонга ынак-тыр, харын-даа биске синагога безин туттуруп берди».

6:35 Ыд. ыр. 36:26 6:36 Мф. 5:7 6:37 Рим. 14:10; 1 Кор. 4:5 || Рим. 2:1; 14:10 || Иак. 2:13
6:38 2 Кор. 9:6 || Мк. 4:24; Рим. 2:1 6:39 Мф. 15:14 6:40 Мф. 10:24; Ин. 13:16 6:45 У. ч. 12:5 ||
Мф. 15:18; Иак. 3:6 6:46 Ос. 8:2; Мф. 7:22; 25:11; Ин. 13:13 6:48 У. ч. 10:25; 12:3 7:4 Аж.-ч. 10:2

⁶ Иисус олар-биле кады чорупкан. Ол ооң бажыңыңа чоокшулап кээрге, чүс шериг баштыңчызы Аңаа мынча деп дамчытсын дээш, эштерин чорудупкан: «Дээрги, бодуңарны хей-ле човатпаңар, Силерни бажыңымче кирип, хүлээринге төлөп чок кижидир мен. ⁷ Ынчангаш бодум төлөттиг эвес деп санааш, Силерге бодум барбааным ол. Силер чүглө дужаап көрүңөрөм, ынчан мээң чалчам экирий бээр. ⁸ Мен бодум чагырга адаанда кижидир мен, ол ышкаш мээң чагырганым шериглер база бар. Оларның бирээзинге: „Бар“ — дээримге, бар чыдар; өскезинге: „Бээр кел“ — дээримге, чедип кээр; чалчамга: „Мону кыл“ — дээримге, кылып каар болгай».

⁹ Ындыг сөстөр дыннааш, Иисус кайгай берип, Бодун эдерип чораан чонче эргилип келгеш, мынча дээн: «Израиль чон аразыңга безин мындыг улуг бүзүрөлгө таварышпаанымны силерге чугаалап тур мен». ¹⁰ Сөс чедирип чораан улус чүс шериг баштыңчызының бажыңыңче эеп келгеш, аарыг чалчаның экирий бергенин көрүп кааннар.

Дулгуяк кадайның оглау дирискени

¹¹ Ооң соонда үр болбаанда, Иисус Наин дээр хоорайже чорупкан. Ооң өөреникчилери болгаш өске хей чон Ону эдерип чораан. ¹² Иисус ол хоорайның хаалгазынга чоокшулап кээрге, оон дулгуяк иениң үр чаңгыс оглу болур өлгөн кижини үндүрүп бар чыткан, а иени хей чон эдерип чораан. ¹³ Аваны көрүп кааш, Дээрги Иисус ону кээргей бергеш: «Ыглаваһин көр» — деп дилээн. ¹⁴ Иисус кылаштап баргаш, өлүг мага-бот салган хааржакка дээптерге, ону көдүрүп чораан улус тура дүшкен. Ол ынчан: «Аныяк оол! Сеңээ чугаалап тур мен: туруп кел!» — дээн. ¹⁵ Өлүг чыткан, дирлип келген кижиди ковайгаш, чугааланып эгелээрге, Иисус ону иезинге хүлээдиң берген.

¹⁶ Улус шупту коргуп-сүртээш, Бурганны алдаржыдып: «Өндүр улуг медээчи биске чедиң келди. Бурган Бодунун чонун камгалаар дээш келгендир» — деп турган. ¹⁷ Иисустун дугайында ындыг медээ бүгү Иудеяга база ооң чоок-кавызы черлерге тарай берген.

Иоанн Медеглекчинин дугайында (Мф. 11:2-19)

¹⁸ Иоаннын өөреникчилери ол бүгүнүн дугайында аңаа чугаалап чеде бергеннер. ¹⁹ Иоанн оларның ийизин кый деп алгаш, Дээрги Иисустан мынча деп айтырары-биле айбылапкан: «Чедиң кээр ужурлуг Кижиди Силер силер бе азы өскезин манаар бис бе?»

²⁰ Олар Иисуска келгеш: «Бисти Иоанн Медеглекчи Силерден: „Чедиң кээр ужурлуг Кижиди Силер бе азы өскезин манаар бис бе?“ — деп айтырары-биле чорудупту» — дээннер.

²¹ Иисус ынчан хей улусту аарыгаржындан, аза-бугундан экиртип, арыглап каан, хей согур кижилерни каракталдырып каан турган. ²² Ол айбычыларга мынча деп харыялаан: «Силер баргаш, көргөн, дыңнаан чүвөңерни Иоанның чугаалап чедиңер: *согурлар каракталып*, аскактарның буду бастынып, кеш аарыглыглар арыгланып, *дүлейлерниң кулаа дыңнай берип*, *өлгөннөр катан дирлип* база ядыыларга Буянын Медээни дыңнадып турар-дыр деңер. ²³ Менээ бүзүрелин чидирбес кижиди амыр-чыргалдыг болур».

²⁴ Иоаннын айбычылари чоруй баарга, Иисус чонга ооң дугайында чугаалап эгелээн: «Эң кургак хову же чүнү көр дээш барып чордуңар? Хатка чайгаткан кулузунну бе? ²⁵ Ындыг эвес болза, чүнү көрүп чордуңар? Каас-коя хептиг кижини бе? Ынчалза-даа каас-коя хеп кедер база бай-шырак чурттап чоруур улус хааннар ордуларыңа турар болгай. ²⁶ Чүнү көр бис деп боладыңар? Бурганнын медээчинин бе? Ийе, медээчини. Харын-даа силерге чугаалап тур мен: Иоанн — медээчиден-даа артык кижидир. ²⁷ Бижилгеде ол дугайында Бурганның: „*Көр даан, Мээң төлээм Сээң мурнуңда орукту белеткеп берзин дээш, Сени мурнай ону чорудуп тур мен*“ — дээн кижизи ол-дур. ²⁸ Чер кырынга чурттап чораан бүгү улустун аразында Иоанндан артык кижиди чогуң Мен силерге чугаалап тур мен, ындыг-даа болза, Бурганнын Чагыргазында эң чөгөңчиг кижиди оон улуг болур.

²⁹ Бүгү чон, оон туржук, үндүрүг хавырыкчылары безин Иоаннын суртаалын

7:7 Ыд. ыр. 106:20; 7:13 Мф. 20:34; 7:14 Лк. 8:54; 7:15 3 Хаан. 17:23; 4 Хаан. 4:36; 7:16 Ы. х. к. 18:15; Мф. 21:11; 7:19 Ин. 4:25; 6:14; 11:27; 7:22 Иса. 35:5; 61:1; 7:23 Иса. 6:61; 16:1; 7:24 Лк. 3:2; 7:26 Мф. 14:5; 21:26; 7:27 Хост. 23:20; Мал. 3:1; Мк. 1:2; 7:28 Лк. 1:15; 7:29 Лк. 3:12

дыннааш, Бурганның бодалын шын деп хүлээп көргөш, аңаа барып, сугже суктуруп алганнар-дыр. ³⁰ А фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары Бурганның күзөл-соруун хүлээп албайн, сугже суктурарындан ойталааннар-дыр.

³¹ Ынчангаш бо салгалдын улугун Мен кымның-биле деңзэйн? Кандыг улугул ол? ³² Олар кудумчуга олуруп алгаш, бот-боттарынга:

„Бис силерге лимбилеп бердивис, а силер самнавадынар; бис силерге кажыыдал ыры ырлап бердивис, а силер ыглашпадынар“ — деп алгырышкан бичии уруглар олчаан-дырлар.

³³ Иоанн Медеглекчи чедип келгеш, хлеб-даа чивес, арага-даа ишпес боорга, силер ону: „Букшуураан-дыр“ — деп баар-дыр силер. ³⁴ Кижии амытан Оглу чедип келгеш, чөмненир, ижер боорга, силер ону: „Көрүнер даан, чазый, арагач хей-дир, үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачытка борашканнарның өң-нүү-дүр“ — деп баар-дыр силер. ³⁵ А мерген угаан бүгү үрө-түннели-биле шыңгыттынар.

Иисустуң буттарын чаап берген херэзжен кижии

(Мф. 26:6-13; Мк. 14:3-9; Ин. 12:1-8)

³⁶ Фарисейлернин бирээзи Иисусту кады чөмнениринче чалаарга, ол фарисейнин бажынынга келгеш, хөлөстөп чыдып алган. ³⁷ Ол өйдө ук хоорай чурттуг бир-ле бачыттыг херэзжен кижии Иисустуң фарисейнин бажынында чөмненип олурарын билип алгаш, ынаар чаагай чыттыг үс куткан алебастр сава эккелген. ³⁸ Ол Иисустуң артынга, Ооң буттарының чанынга туруп алгаш, ыглап-сыктай берген. Ооң карааның чажы Иисустуң буттарынче дамдылаарга, ол бажының дүгү-биле оозун чодуп, Ооң буттарын ошкап чаа чаагай чыттыг үс-биле чаап берип турган. ³⁹ Иисусту чалаан фарисей ону көргөш, иштинде бүдүү чугааланган: «Бо кижии ылап-ла Бурганның медээчизи турган болза, Аңаа дээп турар херэзжен — бачыттыг кижии дээрзин Ол билгей эртик».

⁴⁰ Иисус аңаа: «Симон! Мен сенээ бир чүве чугаалаайн дээш» — дээн.

Демгизи: «Чугаалап көрүңер, Башкы» — деп харыылаан.

⁴¹ Иисус мынча дээн: «Чээли бээр бир кижиге өрелиг ийи кижии турган: бирээзи беш чүве, эскези бежен мөңгүн чоос өрелиг чүве-дир. ⁴² Кайызының-даа өрө төлээр харыы чок боорга, ол ийилдирзиниң өрезин өршээген. Чугаалап көрөм, оларның кайызы аңаа артык ынак болурул?»

⁴³ Симон: «Ооң хөй өрезин өршээгени кижии деп бодаар мен» — деп харыылаан.

Иисус аңаа: «Сен шын шиитпирледин» — дээн. ⁴⁴ Оон херэзжен кижиге эргилип келгеш, Иисус Симонга мынча дээн: «Бо херэзжен кижини көрүп тур сен бе? Мен сээң бажынынга кирип келдим, ынчаарга сен Менээ бут чуур суг безин бербедин, а ол Мээң буттарымны карааның чажы-биле чугташ, бажының дүгү-биле чодуп берди. ⁴⁵ Сен Мени мендилеп тургаш, безин ошкавадын, а ол бо бажыңга келгенимден бээр, Мээң буттарымны соксаал чок ошкап келди. ⁴⁶ Сен Мээң бажымын үс-биле чагдадың, а ол улуг үнелиг чаагай чыттыг үс-биле Мээң буттарымны чаап берди. ⁴⁷ Сенээ чугаалап тур мен: ооң хөй бачыттары өршээттинген болгаш, ынакшылы ындыг улуг болган-дыр. А эвээш-биче бачыттары өршээттинген кижиниң ынакшылы база бичии боор».

⁴⁸ Ооң соонда Иисус демги херэзженге: «Бачыттарын өршээттинген-дир» — дээн.

⁴⁹ Өске аалчылар дөгерези аразында: «Бачыттарын безин өршээп турар бо чүү ындыг Кижил?» — деп айтыржып турган.

⁵⁰ А Иисус ол херэзженге: «Бүзүрелиң сени камгалап кагды, амыр-тайбың чоруй бар» — дээн.

Иисусту эдерип чораан херэзжен улус

8 ¹ Оон соонда Иисус Бурганның Чагыргазының дугайында Буянның Медээни суртаалдап, хоорай, суурларны эргий кезип чорупкан. Ооң-биле кады он ийи элчини болгаш ² Ооң буктардан адырып база

7:33 Мф. 3:4; Лк. 1:15 7:34 Ин. 2:1; 12:2 || Лк. 5:30 7:39 Лк. 15:2 7:41 Мф. 18:28 7:42 Мф. 6:14; Мк. 11:25-26; Өф. 4:32; Кол. 3:13 7:46 Ыл. ыр. 22:5 7:48 Лк. 5:20 7:50 Лк. 8:48; 17:19; 18:42; Өф. 2:8 8:1 Лк. 4:43 8:2 Лк. 23:49 || Мф. 27:56; Мк. 16:9; Лк. 24:10; Ин. 19:25

аарыг-аржыктан экиртип кааны элээн каш херээжен кижичораан: бодундан чеди букту Аңаа үндүр сывырткан Магдалина деп аттыг Мария, ³Иродтун бажын эргелекчизи Хузаның кадайы Иоанна, Сусанна база өске-даа хөй херээжен улус ол чүве-дир. Олар хууда эт-хөрөңгизи-биле Иисуска болгаш Оон өөреникчилеринге дузалажып турганнар.

Тараа чажыкчызының дугайында
(Мф. 13:1-9; Мк. 4:1-9)

⁴Өске хоорайлардан Иисуска кээп турган хөй чон чыгылы бээрге, Ол оларга мындыг угаадыглыг чугаа чугаалаан: ⁵«Тараа чажыкчызы үрезин чажып үнүп келген. Үрезинин чажып турда, чамдыктары орук кыдыынга кээп дүжгерге, оларны таптай базып каапкан база дээрний куштары соктап чипкен. ⁶Чамдыктары сай-даштыг черже кээп дүшкеш, шымырарып үнүп келгеш-ле, кадып калган, чүге дээрге оларга өл-шык чедишпээн. ⁷Өскелери тенниг үнүш үнер черже кээп дүжгерге, тенниг үнүш өзүп келгеш, оларны боой базырыпкан. ⁸Артканнары үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг черже кээп дүшкеш, мандып өскеш, чашканындан чүс катап хөй дүжүт берген».* Ону чугаалап дооскаш: «Дыңнаар кулаа бар кижичи дыңназын!» — деп кыйгырган.

Угаадыглыг чугааның утказы
(Мф. 13:10-23; Мк. 4:10-25)

⁹Иисустун өөреникчилери бо угаадыглыг чугааның утказын Оон айтырганнар. ¹⁰Ол мынча дээн: «Силерге Бурганның Чагыргазының чажыттарын билип алырын хайырлаан-дыр, а өске улус көрзе-даа, эскербезин база дыңназа-даа, билбезин дээш, оларга чүгле угаадыглыг чугаалар хайырлаан-дыр. ¹¹Бо угаадыглыг чугааның утказы мындыг: үрезин дээрге Бурганның медээзидир. ¹²Орук кыдыынга кээп дүшкеннери дээрге медээни дыңнап турар кижилердир. Ынчалза-даа оон соонда оларга эрлик чедип келгеш, дыңнаан чүвезинге

бүзүрөй бербезиннер база камгалал ал-базыннар дээш, оларның чүректеринден медээни алгаш баар. ¹³Сай-даштыг черже кээп дүшкеннери дээрге медээни дыңнааш, өөрүшкү-биле хүлээп алыр, ынчалза-даа дазылы чок кижилер-дир. Олар элээн үе дургузунда бүзүрөп-даа турза, шенелделер үези кээрге, Бургандан хая көрнү бээрлер. ¹⁴Тенниг үнүш үнер черже кээп дүшкеннери дээрге, өске улус ышкаш, медээни дыңнап турар кижилер-дир. Ынчалза-даа олар ажаан-зырал-човаанга, байлакшылга база амгы амыдыралының чыргал-таалалынга элзеттиреш, оон оспахсырай бээр, оларның үрезини дүжүт бербес. ¹⁵Үнүш-дүжүткүр хөрзүннүг черже кээп дүшкеннери дээрге медээни дыңнааш, ону боттарының буянның болгаш арыг чүректеринге кадагалап шыгжааш, туруштут чоруунун ачызында дүжүдүн бээр кижилер-дир.

¹⁶Кым-даа болза чырыткыны кы-выскаш, ону сава-биле дуй базырбас азы орун адаанга салбас, харын кирген улус чырыкты көрзүн дээш, колдуга салып каар. ¹⁷Көстүп келбес кандыг-даа чажыт чүве чок база ажиттынып билдине бербес кандыг-даа ажитталчак бүдүү чүве чок. ¹⁸Ынчангаш канчаар дыңнап турарыңарже кичээнгейден салынар: чүге дээрге кымда чүве барыл, аңаа оон-даа хөйнү бээр, а кымда чүве чогул, оон „бодумнуу-дур“ деп бодаар чүвезин безин хунаап аар».

Иисустун ёзулуг өг-бүлөзи
(Мф. 12:46-50; Мк. 3:31-35)

¹⁹Иисуска бир-ле катап авазы биле дунмалары* чедип келгеш, Ону үглээн чон дыка хөй болганындан, Олче эртер дээш чадап кааннар. ²⁰Иисуска улус мынча дээн: «Аванар база дунмаларыңар даштын Силерни көрүксеп турлар».

²¹Ол мынча деп харыылаан: «Мээн авам база ха-дундам дээрге Бурганның чугаалаан чүүлүн дыңнааш, сагып чоруур улус ол-дур».

* 8:8 Ол дээрге кончуг байлак дүжүт-түр, чүге дээрге ол үеде аңаа дүжүт чашканындан чеди дакпыр хөй боор. * 8:19 Болгу дег өске утказы мындыг: «Авазы биле акылары».

8:3 Лк. 24:10 8:7 Иер. 4:3 8:8 Мф. 11:15; Ажыд. 2:7 8:10 Мф. 19:11 || Иса. 6:9; 42:20; Иер. 5:21 8:11 Иса. 55:10-11; Аж.-ч. 8:4 8:13 Гал. 1:6; Евр. 6:4 8:14 Мф. 6:25 || Мк. 10:23; 1 Тим. 6:10 8:15 Ин. 15:5 8:16 Мф. 5:15; Лк. 11:33 8:17 Мф. 10:26; Лк. 12:2 8:18 У. ч. 9:9 8:19 Мк. 6:3; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 8:21 Ин. 15:14; Евр. 2:11

Иисустун чалгыгларны томаартканы
(Мф. 8:23-27; Мк. 4:35-41)

²² Бир-ле хүндүс Иисус Бодунун өөреникчилери-биле кады хемеге олурупкаш, оларга: «Хөлдүң ол чарыынче кече берээли» — дээн. Ынчангаш эжиндирип чорупканнар. ²³ Олар эжиндирип чоруп орда, Иисус удуп калган. А хөлге күштүг шуурган көдүрлү берген, чалгыглар ынчан хемени ажыр шаап эгелээр-ге, оларнын байдалы озалдыг апарган.

²⁴ Өөреникчилери Иисусту отгурупкаш: «Хайырааты! Хайырааты! Дүжүп өлдүвүс-ле!» — дээннер.

Ол оттуп келгеш, шуурган биле калчаараан сугну: «Соксанар!» — деп хоруурга, олар оожургай берген. ²⁵ Ол ынчан өөреникчилеринге: «Силернин бүзүрелинер кайы чүвөл?» — дээн.

Олар кайгап-магадааш база коргуп-сүртээш, удур-дедир: «Сут биле шуурганни безин дужаарга, Анаа чагыртып турар — бо чогул кымыл?» — деп айтыр-гырынга өй болганнар.

Букушураан кижини экирткени
(Мф. 8:28-34; Мк. 5:1-20)

²⁶ Галилея девискээринге дужааш эрикте чыдар Гераса* черинге эжиндирип келгеннер. ²⁷ Иисус эрикче дүжүп кээрге, хоорайдан Анаа уткуштур букшуураан киж и үнүп келген. Ол киж и шагдан бээр кандыг-даа хеп кетпес, бажынынга эвес, а хөөржүдүлге куйларынга чурттаар турган. ²⁸ Иисусту көрүп кааш, ол Оон баарынче доңгая кээп дүшкеш, ыткыр үн-биле: «Силерге менден чүү херегил, Иисус, Дээди Өрүкү Бурганның Оглу? Силерден дилеп тур мен: мени хилинчектевейин көрүнер» — деп алгырышкан. ²⁹ Чүгө дээрге Иисус буква ол кижиден үнө бээрин дужааган чүве-дир. Оон мурнунда ол бук ону үргүлчү аайынга кирип ап келген, ынчангаш тудуп хоругдадып, илчирбе-биле холдарын, буттарын хултутуруп шаг болган киж и чүве-дир. Ынчалза-даа ол илчирбени үзө соп кааптарга, демги бук ону ээнзиргей черлерге дезерин албадаар турган.

³⁰ Иисус оон: «Сээң адын кымыл?» — деп айтырган.

Ол: «Дүк-түмен» — деп харыылаан, чүгө дээрге ол кижиге дыка хөй буктар кире берген болган. ³¹ Буктар Иисустан оларны тамыже чорутпазын дилеп эгелээннер.

³² Ол черден ырак эвес дагга бир кодан хаван одарлап чораан. Буктар Иисустан: «Хаваннарже кире бээрин чөпшээреп көрүнер» — деп дилээннер. Ол чөпшээрепкен. ³³ Буктар кижиден үнгеш, хаваннарже кире бээрге, бүгү кодан кадыр элден хөлче шурай бергеш, дүжүп өлүп калган.

³⁴ Хаван кадарчылары чүү болганын көрүп кааш, маңнажып чоруткаш, хоорай биле суурларга ол бүгүнүн дугайында чугаалап четкеннер. ³⁵ Улус чүү болганын көөрү-биле чыгып келген. Иисуска чоокшулап келгеш, буктарын үндүр сывыртаттырып алган кижини көрүп кааннар. Ол киж и Иисустун буттарынын чанында идик-хептиг база угааны орталаны берген олурар боорга, олар коргуп-сүртей берген. ³⁶ Болган чүүлдү көргөннер букшуураан кижинин канчап экирээнин өске улуска чугаалап турганнар. ³⁷ Гераса* черинин бүгү чону Иисусту оларнын аал-оранындан ырап чоруурун дилээн, чүгө дээрге оларнын коротканындыг күштүг болган. Ол ынчан хемезинге олурупкаш, дедир эжиндирип чоруй барган.

³⁸ Буктары үнүп чоруй барган киж и: «Мени эдертип алынар» — деп Иисустан дилеп шаг болган.

Ынчалза-даа Иисус ону чорудуп: ³⁹ «Бажынынче чана бергеш, Бурганның сеңзэ чүнү кылганын бирден бирээ чокка чугаалап бер» — дээн. Ол киж и чоруй баргаш, Иисустун анаа кандыг буян кылганын чугаалап, хоорайны бир кылдыр кезип чоруп берген.

Дарганың уруун дирискени,
аарыг херээженин экирткени
(Мф. 9:18-26; Мк. 5:21-43)

⁴⁰ Иисус өске эрикче кежи кээрге, мөөн чон Ону мендилеп уткаан, чүгө дээрге олар шупту Ону манап турган болган. ⁴¹ Синагога даргазы Иаир дээр киж и чедип келгеш, Иисустун мурнунче доңгая кээп дүшкеш, бодунун бажынынче

* 8:26, 37 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Гераса» эвес, а «Гадара» азы «Гергеса» деп бижээн.

8:22 Мф. 8:18; Мк. 4:35 8:24 Ыд. ыр. 64:8; 88:10; 103:7 8:28 Лк. 4:34 8:35 Лк. 10:39 8:37 Лк. 5:8; Аж.-ч. 16:39 8:39 Ыд. ыр. 65:16 8:41 Лк. 13:14; Аж.-ч. 13:15; 18:8

кирерин Оон дилеп эгелээн. ⁴² Чүгө дээр-ге оон он ийи хире харлыг кара чаңгыс уруу өлүрүнүң кырында чыткан.

Иисус ынаар бар чыдырла, мөөң чон Ону үглөп, сынмарланчып турган. ⁴³ Он ийи чөл дургузунда ханы төктүп араан херээжен кижиге база аңаа турган. * Ол эмчилерге бүгү эт-хөреңгизин төлөвирге берипкен-даа болза, чаңгызынга-даа экиртир эмнедип чадап каан. ⁴⁴ Ол Иисустун артынга чедип келгеш, Оон хевиниң ужунга дээй кааптарга, ол-ла дораан оон ханы төгүлбестей берген.

⁴⁵ Иисус: «Менээ кым дээпти?» — деп айтырган. Кым-даа: «Мен-дир мен» — дивес боорга, Пётр: «Хайырааты, эндерик чон Силерни үглөп алган, кызып-кыйып, ызыртыр сүрүп чоруур-дур» — дээн*.

⁴⁶ Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: «Чок, бир-ле кижиге Менээ дээпти, күжүмнүң Менден үне бергенин эскерип кагдым».

⁴⁷ Демги херээжен оон кылган чүвези канчап-даа эскертинмейн барбазын билгеш, сири-кавы чоокшулап кээп, Оон мурнунга кээп дүшкеш, чүгө Аңаа деггенин база канчап ол дораан экирий бергенин хей улус мурнунга чугаалап берген.

⁴⁸ Иисус аңаа мынча дээн: «Кызым, бүзүрелиң сени экиртип, камгалап кагды, амыр-тайбың чорувут».

⁴⁹ Иисус ону чугаалап турар аразында, синагога даргазының бажынындан бир кижиге үнүп келгеш, аңаа мынча дээн: «Сээн урууң өлү берди, Башкыны ам хей-ле шүүдетпе».

⁵⁰ Ынчалза-даа Иисус ону дыңнап кааш, Иаирге мынча дээн: «Кортпа, чүгө бүзүрелиң ышкыныма, ынчан урууң экиртип, камгалап алыр».

⁵¹ Бажынга чедип келгеш, Ол Пётр, Иоанн, Иаковтан база уругнун ада-иезинден аңгы улустун Оон-биле кады ынаар кирерин чөпшээрэвээн.

⁵² Бажында улус шутту ол уругнун ажыын ажып ыглашкан турган, ынчал-

за-даа Иисус: «Ыглаванар, бо уруг өлбээн, а удуп чыдар кижиге ышкажыл» — дээн. ⁵³ Уругну өлгөн деп билер болгаш, олар Ону кочулап, каттыржы бергеннер. ⁵⁴ А Иисус уругнун холундан тудуп алгаш: «Туруп кел, кызыжак!» — деп кый дээн. ⁵⁵ Уругнун амы-тыны мага-бодунче эеп кээп, ол доп-дораан тура халаан. Иисус аңаа атып-чемден бээрин дужааган. ⁵⁶ Уругнун ада-иези кайгай берген, а Иисус болган чүүлдүн дугайында кымга-даа чугаалавазын оларга чагып каан.

Он ийи элчинни суртаал кылары-биле чорутканы (Мф. 10:5-15; Мк. 6:7-13)

9 ¹ Иисус Бодунун он ийи элчинин чыып алгаш, оларга аарыг-аржыкты эмнээр күчү-күштү болгаш бүгү буктарны үндүр сывырар эргени берген. ² Оон Иисус оларны Бурганның Чагыргазын суртаалдазын дээш база аарыг кижилерни экиртсин дээш чорудупкан. ³ Ол элчиннерге мынча дээн: «Орукка бодунарга чуну-даа албанар: даянгыш-даа, хап-сава-даа, хлеб-даа, акша-мөнгүн-даа албанар; солуп кедер хеп-даа албанар. ⁴ Силерни хүлээп алыр кандыг-бир бажыңга кирип келзинерсе, ол черден чоруур үе келгижеге чедир, аңаа турунар. ⁵ А бир эвес силерни кандыг-бир черге хүлээп албас болза, ол хоорайдан үнүп бар чыда, оон чурттакчыларынга херечилел-сагындырыг кылдыр буттарынарың дуураан кактап кааптыңар».

⁶ Олар суурларны дургаар кезип чорупкаш, каяа-даа баргаш, Буянның Медээни медеглеп база улусту экиртип чорааннар.

Иродтун хөлзеп-дүвүрээни (Мф. 14:1-12; Мк. 6:14-29)

⁷ Галилеяның чагыркчызы Ирод* болуп турар бүгү чүүлдер дугайында дыңнап кааш, аайын тыппайн турган, чүгө дээрге чамдык улус: «Бо дээрге Иоанның

* ^{8:43} Моисейниң хоойлузун ёзуугар, ханы төктүп араан херээжен кижиге аарыг эвес болуп, кымга-даа дээр эргези чок турган (Лев. 15:25 көр). * ^{8:45} Ёске бурунгу сөзүглелдерде «Пётр болгаш оон-биле кады чораан улус: „Хайырааты, эндерик чон Силерни үглөп алган, кызып-кыйып, ызыртыр сүрүп чоруур-дур. А Силер: „Менээ кым дээпти?“ — деп чоорунар ол?» — дээн» деп бижээн. * ^{9:7} Улуг Иродтун оглу Ирод Антипаны ынча деп турар; Галилея биле Перяны б. э. чедир 4 чылдан б. э. 39 чылынга чедир чагырып турган.

^{8:44} Мк. 3:10 ^{8:46} Лк. 5:17; 6:19 ^{8:48} Лк. 7:50; ^{9:4} Мф. 2:8 ^{8:51} Мк. 14:33; Лк. 9:28 ^{8:52} Ин. 11:11 ^{8:54} Мк. 1:31; 9:27; ^{9:27} Аж.-ч. 3:7; 9:41 || Лк. 7:14 ^{8:56} Мк. 1:44; 9:9 ^{9:1} Лк. 6:12-16 ^{9:5} Аж.-ч. 13:51 ^{9:6} Мк. 1:15 ^{9:7} Лк. 3:1 || Лк. 9:19

өлүглер аразындан катап дирилгени ол-дур» — дээр болган. ⁸ Өскөлери: «Илия медээчинин келгени ол-дур», а чамдыктары: «Эрте-бурунгу медээчилернин бирээзинин катап дирилгени ол-дур» — деп турганнар.

⁹ Ирод мынча дээн: «Иоаннын бажын мен кестиртип кагдым чоп. Оон дугайында ындыг чүүлдер дыннап тура-рым ам бо кым тыптып келди?» Ынчан-гаш ол Иисусту көөр арга дилей берген.

Беш муң кижини токтурганы
(Мф. 14:13-21; Мк. 6:30-44; Ин. 6:1-14)

¹⁰ Элчиннер ээп келгеш, кылган бүгү чүвезинин дугайында Иисуска чугаалап бергеннер. Оон ол элчиннерин эдэртип алгаш, чүглө олар-биле кады Вифсаида дээр хоорайга* чедө берген. ¹¹ Ындыг-даа болза, улус ону билип каапкаш, Оон соондан чедө берген. Иисус оларны хү-лээп алгаш, Бурганның Чагыргазынын дугайында чугаалап берип, эмнээшкин херэглээн кижилерни экиртип турган.

¹² Кежээликтей, хүн аяш турда, он ийи элчин Аңаа чедип келгеш, мынча дээн: «Бо улусту чорудуптунар, чоок-ка-выда чурттакчылык черлерге, суурларга баргаш, хонуп-дужуп база аыш-чем тып алзыннар, чүгө дээрже бис мында ээн чер-де-дир бис».

¹³ Ынчалза-даа Иисус өөреникчилеринге: «Силер оларны чөмгеринер» — дээн.

Олар: «Бисте чүглө беш хлеб биле ийи балык бар-дыр, кай, бо хамык улуска четчир аыш-чем садып эккээр бис бе?» — деп харыылааннар. ¹⁴ Олаага 5000 хире эр кижиге турган чүвө-дир.

Ынчалза-даа Иисус өөреникчиле-ринге мынча дээн: «Бо улусту бежен-бежен кижиге кылдыр бөлүктөй олур-туптунар». ¹⁵ Олар улусту черге ынчаар олуртупканнар. ¹⁶ Ол ынчан беш хлеб биле ийи балыкты алгаш, дээрже көрүн-геш, аыш-чем дээш Бурганга өөрүп чет-тирген болгаш хлеб биле балыкты кезек-

тей үзө тырткылааш, чонга үлээри-биле өөреникчилеринге дамчыдып берген. ¹⁷ Шупту улус ону чигеш, тода берген, а артып калган кескиндилерни чыырга, он ийи аргаан хааржак долуп турар болган.

Пётрнун Иисусту
Христос деп хүлээп көргөни
(Мф. 16:13-19; Мк. 8:27-29)

¹⁸ Бир-ле катап Иисус улус чок чер-ге мөргүп олурда, өөреникчилери база Оон-биле кады турганнар. Иисус олар-дан: «Мени улус кым деп билип турар-ыл?» — деп айтырган.

¹⁹ Оларнын харыызы мындыг бол-ган: «Чамдык улус Силерни Иоанн Ме-деглекич-дир деп, өскөлери — Илия-дыр деп, а чамдыктары — катап дирилип кел-ген эрте-бурунгу медээчилернин бирээ-зи-дир деп бодап турар-дыр».

²⁰ Ол немей айтырган: «А силер Ме-ни кым деп бодаар силер?»

Пётр: «Силер Бурганның шилип ал-ган Христозу-дур силер» — деп харыы-лаан.

Иисустун өлүрүнүн дугайында
баш удур чугаалааны
(Мф. 16:20-28; Мк. 8:30—9:1)

²¹ Ынчалза-даа Иисус бо дугайында кымга-даа чугаалавазын дужаап кааш, ²² мынча деп немей чугаалаан: «Кижиге амытан Оглу хөй хилинчекти көрүп эртер ужурлуг-дур, чоннун баштыннарынга, Бурганның дээди бараалгакчыларынга болгаш ном-хоойлу тайыбырлакчыла-рынга тооп көрдүрбес-тир база өлүртүп каар-дыр, ынчалза-даа оон үшкү хүнде катап дирилип кээр-дир».

²³ Иисус шупту улуска мынча дээн: «Мени эдерер дээн кижиге бар болза, ол бодунун күзөл-бодалындан ойталап, бодунун белдир-ыяжын хүн бүрүдө чүктөп алгаш, Мени эдерип чорупсун.* ²⁴ Боду-нун амы-тынын камгалап аар дээн кижиге амы-тынын ышкынып аар, а амы-тынын

* 9:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Вифсаида дээр хоорайга» эвес, а «Вифсаида хоорайдан ырак эвесте озалааш черге» деп бижээн. * 9:23 Белдир-ыяшка хере шаап шаажылаары рим чагырга үезинде Израильге болганчок-ла ажыглаттынар турган. Шииттирген кижиге белдир-ыяштын доора ооргазын шаажылап черинче боду чүктөп чедире берген. Мында оюскан утка-биле: Христостун өөреникчизи бодунун бүзүрели дээш хилинчекке база харын-даа өлүмгө белен болур ужурлуг.

9:8 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 9:9 Лк. 3:19-20 || Лк. 23:8 9:10 Лк. 9:2 9:13 4 Хаан. 4:42-44 9:19 Лк. 9:7 || 3 Хаан. 17:1; Мал. 4:5 9:20 Лк. 22:67; Ин. 11:27 9:22 Лк. 17:25 || Лк. 18:33; 24:7; Ин. 2:19 9:23 Мф. 10:38-39; Лк. 14:27

Мен дээш ышкынган кижиге амы-тынын камгалап аар. ²⁵ Бүгү делегейни холга кирип-даа алгаш, бодунуң амы-тынын ышкынып аар азы көнгүс херек-чок чүве кылып аар болза, ол кижиге оон ажыы чул? ²⁶ Менден база Мээң сестеримден ыядып-човаар кижиге бири бар болза, Кижиге амытан Оглу кижиге Бодунун, Адазынын болгаш дээрнин ыдыктыг төлээлеринин өндүр чыры-биле чедип келгеш, ол кижиден ыядып-човаар болгай. ²⁷ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: мында турар улустуң чамдыгызы, өлбейн чыткаш-ла, Бурганның Чагыргазын көрүп каарлар».

Иисустуң хевир-шырайының өскерилгени
(Мф. 17:1-8; Мк. 9:2-8)

²⁸ Ол сестерни чугаалаан соонда сес хире хонганда, Иисус Пётру, Иоанны болгаш Иаковту эдерткеш, мөргүүрү-биле дагже үнө берген. ²⁹ Мөргүп тура, Оон хевир-шырайы өскерли берген, а хеви чайынналчак аккыр апарган. ³⁰ Ийи эр кижиге көстүп келгеш, Оон-биле чугаалажы берген, олар дээрге Моисей биле Илия болган. ³¹ Олар база-ла өндүр чырык апарган чедип келгеш, Иисустуң Иерусалимге болур деп барган өлүмүнүн дугайында чугаалап турганнар. ³² Пётр база оон кады чораан өөрү уйгута алзупкан болганнар, ынчалза-даа отгуп келгеш, Оон өндүр чырык хевирин база Оон-биле кады турган ийи эр кижини көрүп кааннар.

³³ Демги ийи эр Оон ырап бар чыдырда, Пётр Иисуска мынча дээн: «Хайырааты, мында турарывыс эки-дир! Үш чадырдан тип берээли: бирээзин – Силерге, бирээзин – Моисейге база бирээзин – Илияга». Чүнү чугаалап турарын Пётр боду-даа эки билбээн.

³⁴ Пётр ынча деп турар аразында, булут көжүп келгеш, оларны шыва алкан. Булутче шымын бергеш, өөреникчилер аажок корткан. ³⁵ А булут аразындан үн дыңналып: «Бо дээрге Мээң шилип алган» Олгун дур, Ону дыннап чорунар» – дээн. ³⁶ Ол үн дыңналган соонда, Иисус чааскаан арткан болган. Өөреникчилери

аксынче суг пактаан дег апарып, көргөн чүвезинин дугайында ол хүннерде кымга-даа чугаалавааннар.

Букушуураан оолду экирткени
(Мф. 17:14-18; Мк. 9:14-27)

³⁷ Дараазында хүндүс Иисус үш өөреникчизи-биле дагдан бадып кээрге, оларны хөй чон уткуп алган. ³⁸ Хенертен чон аразындан бир-ле кижиге алгыра берген: «Башкы! Дилеп тур мен, эр чаңгыс олгуну көрүп көрүңерем!» ³⁹ Бук ону бола аайынга кирип алгаш, хенертен алгырты бээр-дир, аксындан көвүк төгүлгүже курулдулар-дыр. Бук аңаа черле амыр-дыш бербейн хилинчектеп, ат кыла берди. ⁴⁰ Мен Силернин өөреникчилеринерден букту үндүр сывырып бээрин дилээримге, олар чадап кагды».

⁴¹ Иисус мынча деп харыылаан: «О, бо салгалдын бүзүрел чок, будалган улузу! Силер-биле чеже мынчап чоруур мен, силерни чеже шыдажып кээр мен? Оглуну бээр эккел». ⁴² Оол кылаштап кел чыдырда, бук ону черже ойтур октааш, курулдуруп эгелээн, ынчалза-даа Иисус букту соксаткаш, элээди оолду экирткеш, адазынга хүлээди берген. ⁴³ Шупту улус Бурганның өндүр улуг күжүн кайгап турган.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүн дугайында ийиги удаа чугаалааны
(Мф. 17:22-23; Мк. 9:30-32)

Улус Иисустуң кылган хамык чүүлүн кайгап турда, Ол Бодунуң өөреникчилеринге мынча дээн: ⁴⁴ «Мээң силерге ам чугаалаар чүвемни кичээнгейли дыңнаңар: Кижиге амытан Оглун удавас улус холунга тулуп бээр-дир». ⁴⁵ Ынчалза-даа олар Оон чүнү чугаалаанын билип чадап кааннар, чүге дээрге чугааның утказын билип шыдавас кылдыр олардан чажырып каан турган, а Иисустан ол дугайында айтырарындан дидинмээннер.

Кым эң чугаал?
(Мф. 18:1-5; Мк. 9:33-40)

⁴⁶ Иисустуң өөреникчилери оларнын кайызы эң чугула болурун аразында маргыжа бергеннер. ⁴⁷ Иисус оларнын ындыг

* 9:35 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Шилип алган» эвес, а «Ханы ынак» деп бижээн.

9:25 Лк. 12:20 9:26 Рим. 1:16; 2 Тим. 1:8 || Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:13; Зах. 14:5 9:27 Лк. 21:32; Ин. 21:22 9:28 Мк. 14:33; Лк. 8:51 9:29 Дан. 7:9 9:30 Мал. 4:5 9:35 Иса. 42:1; Лк. 23:35 || Ы. х. к. 18:15; 2 Пет. 1:17 9:42 Лк. 4:35 9:44 Лк. 9:22; 18:32-33 9:45 Лк. 2:50; 18:34

бодалын билгеш, бир чаш уруг ап алгаш, Бодунуң чанынга тургускаш, ⁴⁸ оларга мынча дээн: «Бо чаш уругну Мен дээш хүлээп алыр кижі Мени база хүлээп ап турар. А Мени хүлээп алган кижі Мени айбылап чоруткан Бурганның база хүлээп ап турар. Силерниң аранарда эң бичиинер эң улуунар ол болур».

⁴⁹ Иоанн мынча деп харыылаан: «Хайырааты! Силерниң адыңар-биле буктарны үндүр сывырып турар кижі көргөш, ону кылырын хоруп кагдывыс, чүгө дээрге ол кижі бистиң-биле кады чоруп турар эвес».

⁵⁰ Иисус аңаа мынча дээн: «Ону хоруванар, чүгө дээрге силерге удурланмас кижі силер-биле бир аай болур».

Самарияда суурнуң Иисусту хүлээп албааны

⁵¹ Иисусту бо делегейден дээрже үндүрүп алгаш баар эе чоокшулап орда, Ол Иерусалимче чоруурун быжыы-биле шиитпирлеп алган. ⁵² Бодун мурнай айбычыларын чорудупкан. Олар чоруткаш, бүгү чүвени Аңаа белеткеп бээри-биле, Самариянын бир суурунга чедип келгенер. ⁵³ Ынчалза-даа аңаа: «Ону хүлээп албас бис» — дээрер, чүгө дээрге Иисустун Иерусалимче бар чыдары илдең болган.

⁵⁴ Ындызын көргөш, Ооң өөреникчилери Иаков биле Иоанн мынча дээнер: «Дээрги! Күзээр силер бе? Дээрден дүшкөш, оларны узуткап каарын отка чугаалаалы бе?» ⁵⁵⁻⁵⁶ Ынчалза-даа Иисус хая көрүнгөш, оларга хоруп каан. Оон олар өске суурже чорупкан*.

Иисусту эдерери берге (Мф. 8:19-22)

⁵⁷ Олар орукка чорда, бир кижі Иисуска: «Кайнаар-даа баар болзуңарза, мен Силерни эдерер мен» — дээн. ⁵⁸ Иисус аңаа: «Дилгилер үңгүрлүг болур, дээрнин куштары уялыг болур, а Кижі амытан Оглунга кум кыннып аар чер безин тывылбас-тыр» — деп харыылаан.

⁵⁹ А өске-бир кижиге Ол: «Мени эдерип чорувут» — дээн. Ынчалза-даа ол кижі мынча дээн: «Дээрги! Баштай ачамны барып хөөржүдүп каарын чөпшээрер».

⁶⁰ А Иисус аңаа: «Өлүтлөр боттарынын өлүг кижилерин хөөржүдүп тургай аан, а сен чоруткаш, Бурганның Чагыргазынын дугайында медегле» — деп харыылаан.

⁶¹ База бир кижі мынча дээн: «Дээрги, мен силерни эдерип чоруптайн! Ынчалза-даа баштай өг-бүлөм-биле байырлажып алырын чөпшээрер көрүңер». ⁶² Ынчалза-даа Иисус аңаа: «Андазын сывын тудуп алгаш, хая көрнүп турар кижі Бурганның Чагыргазынга таарышпас болур» — деп харыылаан.

Иисустуң чеден ийи кижини чорутканы (Мф. 10:7-16)

10 ¹ Оон соонда Дээрги Иисус баштайгыларынга немей чеден ийи* өөреникчини шилип алган. Оларны ийи-ийилеп үскөш, Бодунун чедер дээни бүгү хоорайлар болгаш чурттакчылыг черлерже Бодун мурнай чорудупкан. ² Оларга мынча дээн: «Ажаар дүжүт хөй, а ажылдаар улус эвээш-тир. Ынчангаш дүжүт ажаалдазынын Эезинден дилер: Ол шөлдөргө ажылдаар улустан ам-даа чорутсун. ³ Барыңар! Мен силерни кокайлар аразынче хураганнарны дег чорудуп тур мен. ⁴ Шоодай, хап-сава, идик-даа албанар база орукка кымнын-биле-даа менди солчуп, чугаалашпанаар. ⁵ Кандыг-бир бажыңга кирип келгеш, баштай: „Бо бажыңга амыртайбың доктаазың!“ — деп чугааланаар. ⁶ Бир эвес ында амыр-тайбыңга төлөптүг кижі бар болза, күзээн амыр-тайбыңнаар аңаа боттанып артар, а бир эвес чок болза, аңаа күзээшкенинер чогул бүтпес. ⁷ Ол бажыңга туруп алыңар, ынчангаш эелеринде кандыг аш-чем бар болдуру, ону ижип-чинер, чүгө дээрге ажылдаан кижі төлевир алырыңга төлөптүг болур. Бажыңнар кезип чоруп бербенер.

* ^{9:54} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Илия медээчи ынчаар кылган болгай» деп сөстөрни немээн. * ^{9:55-56} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерге «Ол мынча дээн: „Кандыг сүлделииңерни билбес-тир силер. Кижі амытан Оглу чок кылыр дээш эвес, а камгалаар дээш келген болгай“» деп сөстөрни немээн. * ^{10:1, 17} Өске бурунгу сөзүглелдерде «cheden ийи» эвес, а «cheden» деп бижээн.

^{9:48} Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20 ^{9:49} Мф. 7:22; 12:27; Аж.-ч. 19:13 || Сан. 11:28 ^{9:50} Лк. 11:23 ^{9:51} Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 ^{9:52} Мф. 10:5 ^{9:54} 4 Хаан. 1:10; Ажыд. 13:13 ^{9:61} 3 Хаан. 19:20 ^{10:2} Мф. 9:37-38; Ин. 4:35 ^{10:3} Мф. 10:16 ^{10:4} 4 Хаан. 4:29 ^{10:7} Гал. 6:6; 1 Тим. 5:18

⁸ Кандыг-бир хоорайже кирип кээр-инерге, силерни анаа хүлээп алыр болза, силерге чүнү салып бээр-дир, ону чинер.
⁹ Ол хоорайда аарыг кижилерни экирткеш, оларга: „Бурганнын Чагыргазы силерге чоокшулап келген-дир!“ — деп чорунар.
¹⁰ Кандыг-бир хоорайже кирип кээр-инерге, силерни хүлээп албас болза, ол хоорайнын кудумчуларынга мынча деп кылаш-тажыр силер: „Силернин хоорайыңарга бастың будувуска чыпшынган доуракты безин силерге удурланып, кактап берип тур бис. Ындыг-даа болза, Бурганның Чагыргазы чоокшулап келгенин билип алыңар!“
¹² Шииткел хүнүндө ол хоорайга көөрдө, Содом хоорайга безин өршээл уугу боорун силерге чугаалап тур мен“.

Галилеянын хоорайларынга кеземче
(Мф. 11:20-24)

¹³ «Хоразин, ат болур сен! Силерге көргүскеним дег кайгамчык чүүлдер Тир, Сидон хоорайларга болгулаан болза, олар шагда-ла бачыттарын миннип, качыгдалдын самдар хевин кедип, баштарын хүл-биле бызап аарлар ийик*.
¹⁴ Ыңчангаш шииткел хүнүндө силерге көөрдө, Тир биле Сидонга безин өршээл уугу болур.
¹⁵ Капернаум, сен база-ла дээрге чедир көдүрүлүрүн кордадың бе? Чок, тамыже дүндерлип дүжер сен!

¹⁶ Силерни дыннап турар кижини Мени база дыннап турары ол, силерни хүлээп көрбөй турар кижини Мени база хүлээп көрбөй турары ол, а Мени хүлээп көрбөй турар кижини Мени айбылап чоруткан Бурганны база хүлээп көрбөй турары ол“.

Чеден ийи өөреникчинин ээп келгени

¹⁷ Чеден ийи* өөреникчи Иисуска өөрүшкүлүг ээп келгеш: «Дээрги! Силернин адыңардан дуjaarывыска, буктар безин биске чагыртып тур» — дээннер.

¹⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Мен дээрден чанлык ышкаш кээп дүшкен эр-ликти көрдүм.
¹⁹ Мен силерге чыланар-ны, хоралыг скорпион курттарны таптай базар эргени база дайзыныңарнын күжүн бүрүнү-биле чагырар эргени бердим, ол бүгү силерге хора чедирбес.
²⁰ Ындыг-даа болза, буктарнын силерге чагыртып турары дээш эвес, а силернин аттарыңарнын дээрде бижиттингени дээш амыранар“.

Иисустуң өөрүшкүзү
(Мф. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ол шакта Ыдыктыг Сүлдө Иисусту өөрүшкү-биле бүргөптөргө, Ол мынча дээн: «Ачай, дээр биле чернин Дээргизи! Бо чүүлдерни мерген угаанныглар болгаш эртем-билигилерден чажыргаш, чаштарга көргүскениң дээш, Сени алдаржыдың тур мен! Ийе, Ачай, Сээн күзел-сорууң ындыг болган.

²² Бүгү чүүлдү Адам Меңээ хүлээдиң берген*. Оглу кым дээрзин Адазыңдан өске кым-даа билбес, а Адазы кым дээрзин Оглундан база Оглунуң ону айтып бээрин күзээн улузундан өске кым-даа билбес».
²³ Оон өөреникчилеринче эргилип келгеш, чүглө олар дыңнаар кылдыр чугаалаан: «Силернин көрүп турар чүвенерни көргөн карактар амыр-чыргалдыгдыр!»
²⁴ Силерге чугаалап тур мен: Бурганның хөй медээчилери болгаш хааннар силернин көрүп турар чүвенерни көрүсээн-даа болза, көрбээннер база силернин дыңнап турар чүвенерни дыңнаксаан-даа болза, дыңнавааннар“.

Самария чурттуг буянның кижиги дугайында

²⁵ Ном-хоойлу тайылбырлакчылар-ының бирээзи туруп келгеш, Иисусту шенээр сагыштыг: «Башкы! Мөңгө амыдыралды салгап алыр дизимзе, чүнү кыл-зымза экил?» — дээн.

* 10:13 Хоразин биле Вифсаида — Капернаумдан ырак эвесте хоорайлар. Тир биле Сидон — Эрги Чагыг-керээде Бурганның медээчилери бо хоорайларнын чурттакчыларын оларнын Бургандан ойталааны дээш ажынып сойгалап турганнар. * 10:17 10:1-де немелде тайылбырны көр. * 10:22 Өске буруңгу сөзүгүлелдерде «Бүгү чүүлдү Адам Меңээ бүзүрөп дааскан» деп сөстөр-нин мурнунда «Өөреникчилеринче хая көрнүп келгеш, Ол мынча дээн» деп сөстөрни кириген.

10:8 1 Кор. 10:27 10:9 Мк. 1:15 10:11 Аж.-ч. 13:51 10:12 Э. д. 18:20; 19:24; Иер. 23:14; Иез. 16:48

10:13 Мк. 6:45; 8:21 || Мк. 3:7 10:14 Иса. 23:1; Иер. 47:4; Иез. 26:2; Иоил 3:4; Ам. 1:9; Зах. 9:2

10:15 Иса. 14:13, 15 10:16 Мф. 10:40; 25:45; Ин. 13:20; Гал. 4:14 10:17 Мк. 16:17;

Аж.-ч. 5:16; 8:7; 16:18; 19:12 10:18 Иса. 14:12; Ажыл. 9:1; 12:8-9 10:19 Ыд. ыр. 90:13; Мк. 16:18;

Аж.-ч. 28:3-5 10:20 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 68:29; Евр. 12:23; Ажыл. 3:5 10:21 Иов 37:24; Иса. 29:14

10:22 Ин. 6:46; 7:29; 8:19; 10:15 10:23 Мф. 13:16-17 10:24 Евр. 11:13; 1 Пет. 1:10-12 10:25 Лк. 18:18

²⁶ Иисус оон мынча деп айтырган: «Ыдыктыг хоойлуда чүнү бижээнил? Канчаар номчуур-дур сен?»

²⁷ Демгизи мынча деп харыылаан: «Бодуңуң Бурганың Дээрги-Чалакчыга бугу-ле чүдү-чүрээң-биле, бугу-ле сеткил-сагыжың-биле, шыдаар-ла шааң-биле, бугу-ле угаан-сарылың-биле ынак бол», а оон ынай: «Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол».

²⁸ Иисус аңаа мынча дээн: «Сен шын харыыладың, ынчалдыр кылып чоруур болзунза, кезээ-мөңгөде амылыг артар сен».

²⁹ Ынчалза-даа демгизи, бодун агартынар дээш, Иисустан айтырган: «А мээн ынак болур уjurлуум чанымда кижим деп кымыл?»

³⁰ Харызыңга Иисус мынча дээн: «Бир кижии Иерусалимден Иерихонче бар чыткаш, орук ара дээрбечилер холунга кире берген. Олар ооң идик-хевин уштуп алгаш, эттеп-эттеп, ишти тынныг чыттырзын каапкаш барганнар. ³¹ Таварылга бооп, ол орук-биле Бурганның бир бараалгакчызы кел чыткаш, демги кижини көрүп кааш, оруктуң өске кыды-биле оюп эрте берген. ³² Бир левит кижии база-ла ол черге чедип келгеш, ону көрүп кааш, оруктуң өске кыды-биле оюп эрте берген. ³³ Оон Самария чуртут бир кижии чорук кылып чорааш, чыткан кижиге база таваржы берген. Ол ону көрүп кааш, кээргей берип, ³⁴ аңаа чед бергеш, балыгларын эм үс болгаш арага-биле чугташ, шарып берген. Оон бодунуң элчигенинге олурткаш, аалчылар бажыңыңга эккеп, ону аңаа ажаап-карактап турган. ³⁵ А даартазында чоруп тура, аалчылар бажыңың эргелекчизинге ийи мөңгүн чоос бергеш, мынча дээн: „Бо кижини ажаап-карактап туруп көрөм, бир эвес чарыгдалың моон көүдей берзе, дедир кел чыткаш, сеңээ төлөп бээр мен“. ³⁶ Чүү деп бодаар сен, ол үш кижиниң кайызы дээрбечилер холунга кирген кижиниң эң ынак, чанында кижизи болганыл?»

³⁷ Ном-хоойлу тайылбырлакчызы: «Аңаа энерелин көргүскен кижии» — деп харыылаан.

Иисус ынчан аңаа: «Сен база ынчаар кылып чор» — дээн.

Мария биле Марфаның бажыңында

³⁸ Өөреникчилери-биле кады оруун уламчылап чорупкаш, Иисус бир-ле суурга чедип келген. Аңаа Марфа деп аттыг херээжен кижии Ону бажыңыңче чалап алган. ³⁹ Марфа Мария деп дуңмалыг турган. Ол Дээрги Иисустун буттарының чанынга олуруп алгаш, Оң чугаазын дыңнап эгелээн. ⁴⁰ А Марфа аып-чемин салып, дүвүрөп турган болгаш, Аңаа чоокшулай бергеш, мынча дээн: «Дээрги! Дунманың хамык ажилды менче чууй каапкаш олурары Силерге сагыш чованчыг эвес-тир бе? Менээ дузалашсын деп аңаа чугаалап көрүңерем».

⁴¹ Дээрги Иисус мынча деп харыылаан: «Марфа, Марфа! Сен хөй-ле чүве дээш сагыш човап, дүвүрээр-дир сен. ⁴² А херектиг чүве чүлге чангыс. Мария эки үлүгнү шын шилип алган-дыр, ону ам оон хунаап аары болдунмас».

Мөргүүрүң дугайында өөредиг

(Мф. 6:9-15; 7:7-11)

11 ¹ Бир-ле катап Иисус бир черге мөргүп олурган. Ол мөргүлүн төндүрүштөргө, өөреникчилериниң бирээзи Аңаа мынча дээн: «Дээрги! Иоанның бодунуң өөреникчилерин мөргүл кылырныга өөрөткени дег, бисти база мөргүп билир кылдыр өөредип калыңарам». ² Иисус өөреникчилеринге чугаалаан: «Мынча деп мөргүүр силер:

Адавыс!* Сээң ыдыктыг адын алдаржызын, Сээң Чагырган чедип келзин. ³ Амыдыраар хлеб-тараавысты хүн бүрү биске хайырла. ⁴ Биске буруулуг кижии бурузун өршээривис дег, бачыттарывысты база биске өршээ! Ол ышкаш күткүлгеге алыспас кылып каап көр*».

* 11:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде 2-ги домакта «Адавыс» эвес, а «Дээрде Адавыс» деп бижээн база «Дээрге дег, черге база Сээң күзел-сорууң чогуп бүтсүн» деп сөстөрнн немээн. *11:4 Азы: «Бисти шенелдеже киирбейн көр». Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домакка «Бузуттугдан бисти адырып көр» деп сөстөрнн немээн (Мф. 6:9-13 көр).

10:27 Ы. х. к. 6:5; 11:13; Иис. 22:5 || Лев. 19:18; Мф. 22:37; Мк. 12:30 10:28 Лев. 18:5; Рим. 10:5; Гал. 3:12 10:32 Сан. 8:19 10:33 4 Хаан. 17:34; Ин. 4:9; 8:48 10:34 Иса. 1:6 10:38 Ин. 11:1; 12:2 10:39 Лк. 8:35 10:41 Лк. 12:25 10:42 Ыд. ыр. 15:5 11:1 Мф. 11:2; Мк. 2:18; Ин. 1:35 11:3 У. ч. 30:8 11:4 Мф. 26:41

⁵ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Силерниң кайы-бирээнер өнүктүг дижи. Ол киж и өнүүнгө дүн ортузунда чеде бергеш, аңаа мынча дээн дижи: „Өнүк! Менээ үш хлебтен чегдирип көр, ⁶ чүгө дээрге орук-суурга чораан эжим кирип келди, а менде ону чөмгөри-биле салып бээр чүү-даа чок-тур“. ⁷ А демгизи баяңындан мынча деп харыылаан-дыр: „Мени хөлзөтпейн көр, эжик-хаалгам дүкчүп алдым, ажы-төлүм-биле кады удуп чыдыптывыс. Мен туруп, сеңээ хлеб ап берип шыдавас мен“. ⁸ Силерге чугаалап тур мен: бир эвес ол чүгө өнүү-биле наыйралы дээш туруп кээп, хлевин бербес-даа болза, өнүү оон салдынмай, дилеп туруп берзе, чежени дилээн болдур, ынчаны аңаа бээр апар.

⁹ Ынчангаш Мен силерге чугаалап тур мен: дилениңер — Бурган силерге бээр; дилеңер — тып аар силер; эжикти соктаңар — Бурган силерге ажыдып бээр. ¹⁰ Диленген киж и бүрүзү алыр, дилээн киж и бүрүзү тывар, эжикти соктаан киж и бүрүзүңгө ажыдып бээр.

¹¹ Силерниң аранарда балык айтырган оглунче балык орнунга чылан сунар ада бар бе? ¹² Азы чуурга айтырган оглунче скорпион сунар ада бар бе? ¹³ Бир-тээ, бузуттут-бак-даа тургаш, ажы-төлүңерге буянын белек берип шыдаар болзуңарза, силерниң дээрде Адаңар Оон диленгенерге Ыдыктыг Сүлдени бербес деп бе?»

Иисус азы Веелзевул?

(Мф. 12:22-30, 43-45; Мк. 3:20-27)

¹⁴ Бир-ле катап Иисус кижини үнү чок кылыр букту бир кижиден үндүр сывырыпкан. Ол бук үнө бээрге, үнү чок киж и чугааланып эгелээн, а аңаа турган чон кайгап-харай берген. ¹⁵ Чамдык улус: «Иисус буктарның чагырыкчызы Веелзевулдун күжү-биле оларны үндүр сывырып турар-дыр» — деп турган. ¹⁶ А өскелери, Иисусту күткүдөр сагыштыг, дээрден кайгамчык демдек көргүзерин Оон дилээннер.

¹⁷ Ынчалза-даа Иисус ол улустун сагыжын өттүр билгеш, оларга мынча дээн:

«Иштинден аңгыланып эгелээн кандыгдаа күрүне сандарап-буураар, ол ышкаш аңгыланчып, кырышкан өг-бүлө бүдүн турбас. ¹⁸ Бир эвес эрлик база бодунга удур боду демисежир болза, оон күрүнези бүдүн туруп шыдаар бе? А силер Мени Веелзевулдун күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар дээр-дир силер. ¹⁹ Мен Веелзевулдун күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар болзумза, силерниң өөреникчилериңерге буктарны үндүр сывырар күштү кым берип турарыл? Ынчангаш өөреникчилериңер боттары силерни шииткей аан. ²⁰ А бир эвес Мен Бурганның күжү-биле буктарны үндүр сывырып турар болзумза, Бурганның Чагыргазы силерге ылап-ла келгени ол-дур.

²¹ Мөге-шыырак киж и чөпсөглөнгөш, бодунуң бажыңын камгалаар болза, оон эт-хөрөңгизи бүдүн-бүрүн артар.

²² А оон артык күштүг киж и олче халдап келгөш, ону тиилеп үнзе, оон идегеп органы чөпсөөн хунаагаш, эт-хөрөңгизин олчалап аппаар.

²³ Мээң-биле кады эвес киж и Менээ удур болур, Мээң-биле кады чыгбас киж и төтчөглөп турар.

²⁴ Бук кижиден үнө бергенде, амырдыш дилеп, суг чок черлерге тояап-тояап, дилээн чүвезин тыйпайн баар. Ол ынчан: «Каапканым эрги бажынымче дедир чана берейн» — дээр. ²⁵ Оон демги киж иже эглип келгөш, чурттап турган черин аштап-ширбип, эдип-чазап каанын өскерер. ²⁶ Бук ынчан чоруткаш, бодундан артык каржы чеди букту эдерттип эккээр, оон олар демги киж иже кирип, аңаа чурттап бээрлер. Ынчан ол кижиниң байдалы мурнунда турганындан-даа дора аппаар».

²⁷ Иисус ону чугаалап турда, бир-ле херэежен киж и чон аразындан дыңзыг үн-биле Аңаа: «Силерни божааш, эм-зирип өстүрген ава амыр-чыргалдыг-дыр!» — дээн.

²⁸ Иисус: «Бурганның медээзин дыңнааш, ону сагып чоруур улус оон-даа амыр-чыргалдыг!» — деп харыылаан.

* 11:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Хлеб айтырган оглунче даш сунар ада бар бе?» деп сөстөрни немээн (Мф. 7:9 көр).

11:10 У. ч. 8:17; Мф. 18:19; 21:22; Мк. 11:24; Ин. 14:13-14; 1 Ин. 3:22; 5:14 11:13 Э. д. 6:5; Мф. 12:34 || Аж.-ч. 2:38 11:15 4 Хаан. 1:2; Мф. 9:34; 10:25 11:16 Мк. 8:11; 1 Кор. 1:22 11:19 Лк. 9:49; Аж.-ч. 19:13 11:22 Инс. 49:24-25 11:23 Лк. 9:50 11:26 2 Пет. 2:20 11:27 Лк. 1:48 11:28 Ин. 13:17; Иак. 1:22; Рим. 2:13

Иона медээчинин демдээ
(Мф. 12:38-42; 16:1-4; Мк. 8:11-13)

²⁹ Чон эндере чыгып кээрге, Иисус чугаалап эгелээн: «Ам чурттаан салгалдын будалганы кончуг-дур. Олар кайгамчык демдек-даа негеп турза, оларга Иона медээчинин бергенинден өске демдек турбас. ³⁰ Ниневия чурттуларга Иона боду бадыткал демдээ апарганы дег, бо салгалдын улузунга Киж и амытан Оглу база ындыг болур. ³¹ Мурнуу чүктүн кадыны Шииткел хүнүндө бо салгалдын улузу-биле кады турупкаш, оларны буруудай бээр, чүгө дээрге ол кадын Соломон хааннын мерген угааннын өөредиин дыннаар дээш, черниң өске кыдындан кээп чораан-дыр. А ам мында Соломондан-даа артык улуг Киж и бар-дыр. ³² Ниневиянын чурттакчылары бо салгалдын улузу-биле шииткел хүнүндө чаргылдажып туруп келгеш, оларны шиидип каарлар, чүгө дээрге олар Ионаның суртаалын дыннааш, бачыдын биллингеннер-дир, а ам мында Ионадан-даа артык улуг Киж и бар-дыр».

Мага-боттуң чырыткызы
(Мф. 6:22-23)

³³ «Чырыткыны кывыскаш, кым-даа ону улус көрбөс черже чажыра салбас азы сава-биле дуй базырбас, харын бажынче кирген улус чырыкты көрзүн дээш, колдуга салып каар. ³⁴ Мага-бодуннуң чырыткызы — карактарын ол-дур. Карактарын кадык болза, бүгү мага-бодунну база чырык долган болур; а карактарын четпестеэн болза, мага-бодунну база караңгы бүргээр*. ³⁵ Ынчанганш бодунда бар чырык караңгыже шилчий бербезин дээш, таптыг көр. ³⁶ Бүгү мага-бодунну чырык долган база ында чаңгыс-даа караңгы кезек чок болза, чырыткынын сени херелдендир чырытканы дег, бүгү бодун херелдендир чырып бээр».

Ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлерни буруу шапканы
(Мф. 23:1-36; Мк. 12:38-40; Лк. 20:45-47)

³⁷ Иисус ону чугаалап доозупканда, бир фарисей Ону бажынынче дүштеки чем чири-биле чалаан. Ол чедип келгеш, хөлөстөп чыдып алган. ³⁸ Иисустун чемненир бетинде холдарын чуп албаанын көргөш, фарисей кайгай берген.*

³⁹ Ынчалза-даа Дээрги Иисус аңаа мынча дээн: «Ийе, силер, фарисейлер, аяк-таваанарнын даштын аштап-арыглап-даа турзунарза, ишти-хөнчүнени чазый-харам чорук болгаш бузут долгандыр. ⁴⁰ Сарыыл чоктар! Даштын чаяаган Бурган иштин база чаяаган болбас чүве бе? ⁴¹ Аяк-саваңарда бар хамык чүвени ядыыларга үлөп бериптиңер, ынчан бүгү бодуңар арыгланы бээр.

⁴² Фарисейлер, ат болур силер, чүгө дээрге рута, мята болгаш өске-даа үнүштеринер дүжүдүнүн оннуң бир кезин Бурганга берип-даа турзунарза, чөптүг чорукту болгаш Бурганның ынакшылын тооп көрбөс-тир силер. Баштайгызын кылыр ужурлуушын, ынчалза-даа сөөлгүзүн кылыры эң чугула.

⁴³ Фарисейлер, ат болур силер, чүгө дээрге синагогаларга хүндүлүг дөргө олурарынга болгаш улус чыгыр шөлдөргө мактал-хүндү алырынга ынак-тыр силер. ⁴⁴ Ат болур силер, чүгө дээрге демдектеп кагбаан чевеглерге дөмей-дир силер — улус оларны билбейн таптай базып, бу-жартадып турар».*

⁴⁵ Иисус ынча дээрге, ном-хоойлу тайылбырлакчыларынын бирээзи: «Башкы! Ону чугаалааш, Силер бисти база хомудадыптыңар» — деп чугаалаан.

⁴⁶ Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: «Ном-хоойлу тайылбырлакчылары, силер база ат болур силер, чүгө дээрге кижилерге угдунмас аар чүөктү чүктедип кааш, оларга дузалаары-биле чаңгыс

* 11:34 «Кадык карак» деп көжүргөн уткалыг чугаа иудей чонда чаагай сеткилди көргүскөн, а «Четпестеэн карак» — чазый-харам чорукту көргүскөн боор (Ы. х. к. 15:9 көр). * 11:38 Кандыг-бир багай («арыг эвес») чүвеге дээпкенинден сезингеш, иудейлер холдарын арыглап аар ужурлут турган. * 11:44 Улус чевеглерге душ бооп дээп шыдавазын дээш, оларны агарты чугайлап каар турган, чүгө дээрге киж и сөөгүңгө азы чевегге дээри кижини эзулал эзугаар арыг эвес кылып каар.

11:31 З. Хаан. 10:1-13 || Мф. 12:6 11:32 Иона 3:5 11:33 Мф. 5:15; Мк. 4:21; Лк. 8:16 11:38 Мк. 7:3-5 11:42 Лк. 18:12 11:43 Лк. 14:7; 20:46 11:44 У. ч. 26:23

салааңар безин шимчетпес-тир силер.
⁴⁷ Ат болур силер: Бурганның медээчилериниң чевеглеринге тураскаалдар тургузуп турар-дыр силер, а оларны силерниң-не ада-өгбөнөр өлүрүп каан болгай.
⁴⁸ Силер ооң-биле ада-өгбөнөрниң үүлгеткен херектерин чүүлзүнгенинерни херечилээниңер ол-дур: олар медээчилерни өлүрүп каан, а силер медээчилериниң чевеглеринге тураскаалдар тургузуп турар-дыр силер.
⁴⁹ Ынчангаш Бурганның мерген угааны чугаалаан болгай: „Оларже медээчилерим болгаш элчиннеримни чорудуп берейн; ынчан олар чамдызын өлүрүп каарлар, а өскелерин истеп сүрө бээрлер“.

⁵⁰⁻⁵¹ Бо салгалдын улузун бүгү медээчилерниң делегейни чаягаанындан бээр төгүлген ханы дээш: Авелдин өлүмүндөн эгелээш, өргүл салыр бедитээш биле Бурганның өргээзиниң аразынга өлүрткен Захариянын өлүмүңгө чедир — кеземчеге онааштырар. Ийе, бо салгалдын улузу, ол бүгү дээш кеземчеге онаажырынаарны чугаалап тур мен.

⁵² Ном-хоойлу тайылбырлакчылары, ат болур силер, чүгө дээрге билиглерден дүлгүүрнү холгаарлап, хунаап алгаш, боттарыңар-даа билиг чедип албаан, өскелерниң-даа ону чедип алырынга шаптыктаан-дыр силер*.

⁵³ Иисус сөзүн доозупкаш, чоруп турда, ном-хоойлу тайылбырлакчылары биле фарисейлер Аңаа аажок ажынып-хорадап, хөй-ле айтырыглар салып,
⁵⁴ Ооң аксындан үнгөн сөстөр дозуп шаг болганнар.

Ийи арынның чорукка удур сагындырыс

12 ¹ Ол аразында хөй муң чон чыгып келгеш, үңмерлежи, бот-боттарын иткилежи турган. Иисус баштай Бодунуң өөреникчилеринге чугаалап эгелээн: «Фарисей ажыткыдан азы ийи арынның чоруктан кичээнип чорунар. ² Көстү бербес хире чажыт чүү-даа чок база илерей бербес хире бүдүү чүү-даа чок. ³ Ындыг болганда,

силерниң карангыда чугаалаан чүвенер хун чырыында дыңналы бээр, а чажыт өрээлге сымыранган чүвенер бажың кырындан шупту улуска чарлаттына бээр».

Кижилерден кортпаңар (Мф. 10:17-20, 28-33)

⁴ «Мээң өңнүктерим, силерге чугаалап тур мен: кижилерден кортпаңар, олар чүгө мага-ботту өлүрүп каар, оон ыңай силерге чүнү-даа кылып шыдавас. ⁵ Кымдан коргар ужурлуунарны силерге чугаалаайн: силерни өлүргөш, оон тамыже киир октаптар эрге-чагыргалыг Бургандан коргуп чорунар. Ийе, Оон коргар ужурлуунарны силерге чугаалап тур мен.

⁶ Беш бора-хөкпешти ийи чөс чоос-биле садып албас ийикпе? Ынчалза-даа оларның чангызын-даа Бурган утпаан болдур ийин. ⁷ А Бурган силерниң бажыңарда дүктөрни безин санап каан деп билип алынар. Ынчангаш кортпаңар, силер эндерик хөй бора-хөкпештерден үнелиг силер.

⁸ Силерге чугаалап тур мен: Мени улус мурнунга ажыы-биле хүлээп көөр кижини Кижин амытан Оглу Бурганның төлээлериниң мурнунга база ажыы-биле хүлээп көөр. ⁹ А Менден улус мурнунга ойталаар кижиден Мен база Бурганның төлээлериниң мурнунга ойталаар мен. ¹⁰ Кижин амытан Оглуңа удур сөс сөглээн кижин бүрүзү өршээл алып, а Ыдыктыг Сүлдени бак сөглээр кижиге өршээл турбас.

¹¹ Силерни синагогаларже, чагырыкчылар болгаш эрге-чагырга ээлээн кижилер мурнунче эккелзе, * чүнү чугаалаарыл база канчаар камгаланырыл деп сагыш човаанаңар. ¹² Ыдыктыг Сүлдө ол өйдө чүнү чугаалаарын силерге өөредип каар*.

Эт-хөрөгү дугайында сагыш човаашкын (Мф. 6:19-21, 25-34)

¹³ Чон аразындан бир кижин Иисуска: «Башкы! Салгап алган өңчүвүстү мээң-

* 12:11 Тус чер судтары хоорай бүрүзүңге синагогаларга турган, аңаа шииткекчилер болур. Иудей бүзүрелден ойталаан улусту үжөн тос катап хаак-биле эриидеп, кезедир турган.

11:48 Аж.-ч. 7:51-52 11:49 Мф. 21:35 11:50-51 Неем. 9:26; Ажыл. 18:24 || Э. д. 4:8; 1 Ин. 3:12; Евр. 11:4 || 2 Чыл. 24:21 11:54 Лк. 20:20 12:1 Мф. 16:6; Мк. 8:15; 1 Кор. 5:7-8 12:2 Мф. 10:26; Мк. 4:22; Лк. 8:17 12:4 Ыд. ыр. 55:5; 117:6; У. ч. 29:25; Иса. 51:7, 12 12:5 Евр. 10:31 12:7 Мф. 6:26; 12:12 12:8 Рим. 10:9; Ажыл. 3:5 12:9 Мф. 25:12; 1 Ин. 2:23; 2 Тим. 2:12 12:10 Мф. 12:31-32; Мк. 3:29 12:12 У. ч. 16:1

биле үлежир кылдыр акымга чугаалап көрүңөр» — дээн.

¹⁴ А Ол демги кижиден: «Өңнүк, силерни шиидер азы өңчүңөр үлээр эргени Менээ кым берген чүвөл?» — деп айтырган. ¹⁵ Ооң соонда улуска мынча дээн: «Көрдүңөр бе, алыскак-чиксек чоруктан кичээнип чорунар, кижиниң амыдыралы ооң эт-хөрөңгизиниң элбээнден хамаарышпас болгай».

¹⁶ Оон Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугаалап берген: «Бир бай кижиниң шөлүңгө чаагай дүжүт үнгөн. ¹⁷ Ол ыңчан ишинде бүдүү боданган: „Канчаар кижги боор мен? Дүжүдүм шыгжаар черим чок болгай“. ¹⁸ Оон шиитпирлеп аптыр: „Мынчаар кылыптайн адырам: бодумнун бар-ла аңмаарларымны бускаш, чаа, алгыг аңмаарлардан тудуп алгаш, ынаар бүгү тараамны база эт-хөрөңгимни чыып алың. ¹⁹ Ынчангаш бодумга мынча дэйн: „Сенде хөй чылдарда үзүптөтпес эндерик эргине-байлак шыгжатынган-дыр — чыргап-таала, ижип-чи база хөглө“».

²⁰ Ынчалза-даа Бурган анаа мынча дээн: „Сээденмей! Бо дүне-ле амы-тын-ыңны сенден алгаш баар-дыр; чыып-шыгжап алган ол чүвөн кымга дуза чедирерил?“ ²¹ Эртине-байлакты бодунга чыып ап чоруур, а Бурганның мурнунга ёзулут байлакшыл чок кижги ыңдыг салымга таваржыр».

²² А өөреникчилеринге Иисус мынча дээн: «Ынчангаш Мен силерге чугаалап тур мен: амыдыраар дизе, чүнү чиирил деп; мага-бодуңарга-даа чүнү кедерил деп сагыш човаанаңар. ²³ Амыдырал чүглө аыш-чемден хамаарышпас, а мага-боттун чаагай чоруу чүглө хептен хамаарышпас. ²⁴ Каарганнарже көрүп көрүңөр даан: олар тараа-даа тарывас, дүжүт-даа ажаавастыр, оларда аңмаарлар-даа, тараа урар черлер-даа чок-тур, ыңдыг-даа болза, Бурган оларны ашкарып-чемгерип турар-дыр. А силер куштардан оранчок үнелиг болгай силер. ²⁵ Силерниң араңардан кайыңар ол бүгү дээш сагыш човааш, назынын оода-ла бир шак хире

узадып шыдааныл?»* ²⁶ Бир-тээ ыя олдаа хирени кылып шыдавас болзуңар-за, арткан хамык чүве дугайында сагыш човаан херээнер чүл?

²⁷ Лилия чечектерниң канчаар өзери бодап көрүңөр даан: ажылдавас, аргыттынмас ышкажыктар, ыңчалза-даа Соломон хаан безин бодунун бүгү өндүр-чаагайы-биле ол чечектерниң оода кайы-бирээзи дег кеттиниң көрбээнин силерге чугаалап тур мен. ²⁸ Шөлде бөгүн бар, а даарта суугуже кири октатына бээр оят-сигенни безин Бурган ыңчаар хепкерип турар болганда, а силерни кайы хире хепкерер деп бодаар силер, биче бүзүрелдиглер!

²⁹ Ынчангаш силер: „Чүнү чиир азы чүнү ижер улус боор бис?“ — деп сагыш човаанаңар, ол дээш ажаанзыраанаңар. ³⁰ Бо делегейиниң улузу ол бүгү дээш хөлзөп чоруур. А Дээрде Адаңар ол бүгү силерге херек дээрзин билер. ³¹ Ынчангаш силер Ооң Чагыргазыңга башкартырын кызыңар, а Ол силерге бо бүгүнү бээр.

³² Кортпайн көр, бичежек кодан-сүрүм! Силерниң Адаңар Чагырганы силерге бээрин күзөп турар болгай. ³³ Эт-хөрөңгичерни саткылапкаш, ядыларга үлөп бериптиңер. Боттарыңарга эргижиреп-элесес барба-савалардан кылып алыңар, эвээжеп төнмес эрине-байлакты дээрлерге чыып алыңар; анаа олче оордаа чоокшулава, үзүт-ховаган-даа ону үгдереңдип чивес. ³⁴ Чүгө дээрге силерниң эрине-байлааңар кайда болду, чүректеринер база ында болур».

Кезээде белең удывас чалча (Мф. 24:45-51)

³⁵ «Кезээде белең болуңар: кеткен хевинер куржанып алгаш олуруңар, колдуда чырыткыңар хып турар болзун. ³⁶ Боттарынын Дээргизи куда доюндан келгеш, эжик соктаарга, дораан ажыдып бээр дээш, ооң чанып кээрин манап орач чалчаларга дөмей болуңар. ³⁷ Дээргизи чедип кээрге, бут кырында одут манап турар чалчалар амыр-чыргалды. Силерге алыс шынын чугаалап

* 12:25 Азы: «Силерниң араңардан кайыңар, сагыш човааш, дурт-сынын оода-ла бир кыры дурту хире узадып шыдааныл?»

12:15 1 Тим. 6:6-10 || Хост. 20:17; Ыд. ыр. 61:11 12:19 Иса. 22:13 12:20 Ыд. ыр. 38:7; Эккл. 2:18; 6:2 12:21 1 Тим. 6:18 12:22 Флп. 4:6; 1 Пет. 5:7 12:24 Мф. 10:31; 12:12 12:27 3 Хаан. 10:4-7 12:28 Мф. 8:26; 14:31; 16:8 12:31 Ыд. ыр. 36:4 12:32 Иса. 40:11; Ин. 10:16 || Лк. 22:29 12:33 Мф. 19:21 || Лк. 18:22 12:36 Ажыд. 3:20

тур мен: ол Дээрги чалчаның хевин кеткеш, оларны столга олуртуп алгаш, боду оларга бараан болур. ³⁸ Дээргизи дүн ортузунда азы оон-даа орай өйдө чедип келгеш, оларның одуг-сергек олурарын көрүп каар чалчалар амыр-чыргалдыг. ³⁹ Мону база билип алынар: бажың ээзи каш шакта оор кээрин билир турган болза, бодунуң бажынын оорлаттырбас ийик. ⁴⁰ Силер база белен болунар, чүгө дээрге Кижиге амытан Оглу силерниң ма-наваан шагыңарда чедип кээр».

⁴¹ Пётр ынчан: «Дээрги! Бо угаадыг-лыг чугааны чүгө биске чугаалап тур силер бе азы шупту улуска бе?» — деп айтырган.

⁴² Дээрги Иисус мынча дээн: «Шын-чы болгаш сарыылдыг ажыл-херек эргелекчизи кандыг болурул? Бажың ээзи чалчаларының бирээзин өскелеринин бажынга салгаш, оларга аш-чемни чо-гуур үезинде үлээр кылдыр томуylaп каан дижи. ⁴³ Ээзи чедип келгеш, оон ынчалдыг кылып турарын көрүп каар болза, ол эргелекчи амыр-чыргалдыг. ⁴⁴ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: ээзи ону бүгү ээлээн чүвезиниң бажын-га олуртуп каар. ⁴⁵ А бир эвес ол эргелек-чи чалча бодунга боду: „Мээң Дээргим ам дораан келбес-ле болгай“ — дээш, өске эр, херээжен чалчаларны эттеп-соп, ижи-чип, эиртир арагалап өгөлээн ди-жи. ⁴⁶ Ындыг чалчаның ээзи оон мана-вааны хүнде база бодавааны шакта чедип келгеш, ону чула кезеткеш, бүзүрел чок өске улус-биле дөмөй аажылаар.

⁴⁷ Дээргизиниң күзел-соруун би-лир хирезинде-ле, белен эвес болган азы Дээргизиниң аңаа чугаалап каан-ын ёзуугар кылбайн барган чалча сыл-ба шаптырар. ⁴⁸ А ээзиниң күзел-соруун кылбайн, кеземчеге чүүлдежир үүлгедиг билган чалча эвээш кеземче алыр. Кым-га хөйүнү берген болдур, оон хөйүнү айты-рар; кымга хөйүнү бүзүрөп дааскан бол-дур, оон харысалгазы улуг болур».

Христос — аңгылажышкынның чылдагааны
(Мф. 10:34-36)

⁴⁹ «Мен бо делегейге от кыпсыр дээш чедип келдим, ол оттуң шагда-ла өөскүй бээрин күзээрим аажок! ⁵⁰ Сутже сук-

турган кижиге дег, хилинчээмче суктурар ужурулук мен, оон боттанырын манааш, Мээң халаазырап турарымны кандыг дээр!

⁵¹ Силер Мени чер-делегейге амыр-тайбың бээр дээш келген деп боладыңар бе? Чок! Харын аңгылажышкын бээр дээш чедип келдим. ⁵² Моон сонгаар беш кижилиг өг-бүлө аңгыланчы бээр: үжү ийизинге удур база ийизи үжүнге удур апаар. ⁵³ *Адазы оглунга удур болгаш оглу адазынга удур; иези уруунга удур бол-гаш уруу иезинге удур; кунчуу кеннинге удур болгаш кенни кунчуунга удур апаар.*

Уениң демдээ
(Мф. 5:25-26; 16:2-3)

⁵⁴ Иисус чонга мынча деп турган: «Барыын чүктен кара булуттуң көдүр-лүп кел чыдарын көргөш, силер ол до-раан: „Чаьс чаар-дыр“ — дээринерге, уда-вайн чаьс чаай бээр ийик чоп. ⁵⁵ Мурнуу чүктен хат хадып келгенин эскергеш, си-лер: „Изири-дир“ — дээринерге, ылап ындыг болур ийик чоп. ⁵⁶ Ийи арынны-лар! Чер биле дээрже көргөш, агаарнын кандызын билип каар хиренерде, бо үе-ним кандызын канчап билип шыдавас силер? ⁵⁷ Шын кайдазын чүгө боттарыңар шиитпирлей албас силер?

⁵⁸ Сээң-биле чаргылдажып, сени бу-руудаткан кижиге-биле шииткел черин-че бар чыткаш, орук ара оон-биле эпте-жип аарын оралдаш, оон башка ол сени шииткекчиге эккээр, а шииткекчи хе-ректеннер таннылыгыңа хүлээдип бээр, а ол кара-бажыңче кири октаптар. ⁵⁹ Се-нээ чугаалап тур мен: сөөлгү үүрмек чоо-зуну кактап тургаш, өрөңни төлөп бер-бээн шаанда, оон үнүп шыдавас сен».

Өлбөс дээш, бачыдыңар минниңер

13 ¹ Ол өйдө аңаа турган чамдык улус Иисуска чедип келгеш, Бурганга өр-гүл кылып тура, Пилат чагырыкчыга өлүр-түп каан Галилея чурттуглар дугайында Аңаа чугаалаан чүве-дир. ² Иисус мынча деп харылаан: «Ынчаар когараанын бо-даарга, ол Галилея чурттуглар арткан бүгү галилейжилерден бачыттыг турган деп бо-дадыңар бе? ³ Силерге чугаалап тур мен: чок! Ынчалза-даа бачыдыңар миннип, Бурганче ээлбес болзуңарза, шуптуңар

12:39 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2 12:43 Мф. 25:21; Ин. 13:17 12:45 Мф. 25:5 12:48 Лев. 5:17

12:50 Мк. 10:38 12:51 Аж.-ч. 14:4 12:53 Мих. 7:6 12:58 У. ч. 25:8 13:1 Лк. 3:1; 23:1 13:2 Иов 4:7

база ынчалдыр өлүр силер. ⁴ Азы Силоам-нын суургазы кырынче кээп ужарга, өлүр бастыртып каан он сес кижиге база Иерусалимнин арткан бүтү чурттакчыларындан улуг буруулук болган деп бодадынар бе? ⁵ Силерге чугаалап тур мен: чок! Ынчалза-даа бачыдынар миннип, Бурганче ээлбес болзунарза, шуптуңар база ынчалдыр өлүр силер».

Чимизи чок фиға ыяжының дугайында

⁶ Оон Иисус мындыг угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Бир кижиниң шөлүнгө фиға ыяжы өзүп үнүп турган. Оон ол ыяжының чимизин чыып аары-биле чеде бээрге, чүү-даа үнмээн болган. ⁷ Ол ынчан чимистиг үнүштер ажаакчызынга мынча дээн: „Көрөм, мен бо фиға ыяжының чимизин чыып аары-биле үш чыл улай келгеш, курут болдум; ам ону кезип каавыт! Хей-ле чер ээлеп турган херээ чүл оон?“

⁸ Ынчалза-даа демгизи аңаа мынча дээн: „Дээрги! Ону ам-даа бир чылда артырып каап көрүнерем. Мен оон черин үлдүрерткеш, чыныкчылар мен. ⁹ Келир чылын чимизин берип эгелээр чадавас, а бербес болза, ону кезип кааптыңар“».

Херээжен кижини амыр-дыш хүнүнде экирткени

¹⁰ Иисус амыр-дыш хүнүнде синагогаларның бирээзинге суртаал кылып турган. ¹¹ Аңаа аарыыңга алыскаш, бүшкүгүр апарган херээжен кижиге турган. Ол херээженни аарыыр кылып каан бук он сес чыл дургузунда аңаа хөндүрлүр арга бербээн чүве-дир. ¹² Иисус ону көрүп кааш, кый депкеш: «Угбай, бодуннун аарыыңдан адырылган-дыр сен» — дээн. ¹³ Оон Ол холдарын аңаа дегизиптерге, херээжен кижиге доп-дораан хөндүрлү бергеш, Бурганны алдаржыдып эгелээн.

¹⁴ Синагога даргазы ынчан Иисустун амыр-дыш хүнүнде кижиге экирткенинге хорадап, чонга: «Ажылдазын дээн алды хүн бар-дыр, эмненири-биле амыр-дыш хүнүнде эвес, а ол хүннерде кээп туруңар» — дээн.

¹⁵ Дээрги Иисус аңаа мынча деп харылаан: «Ийи арынныглар! Силерниң кайыңар-даа бодунун шарызын азы эл-

чигенин амыр-дыш хүнүнде кажаа-да турар черинден чежиң алгаш, суггарары-биле чедиң аппарат аыйк бе?

¹⁶ Ынчаарга эрликтин мырыңай он сес чыл дургузунда хүлүп келгени Авраам-ның бо уруун амыр-дыш хүнүнде ол хүлүг-бегинден хостаас турган бе?»

¹⁷ Иисус ону чугаалаан соонда, Аңаа удурланып турган улус шуптузу ыядып-човай берген, а бүгү чон Иисустун кылып турганы кайгамчык ажыл-херээ дээш өөрүп турган.

Горчица үрезини биле ажыткы дугайында (Мф. 13:31-33; Мк. 4:30-32)

¹⁸ Оон Иисус мынча дээн: «Бурганның Чагыргазы чүгө дөмейил база Ону чүнүң-биле дөмейлей көөр мен? ¹⁹ Ол бир кижиниң сесерлиинге тарып алганы хензиг горчица үрезининге дөмей-дир, ол үрезин өзүп келгеш, улуг ыяш дег апаарга, дээрнин куштары безин оон будуктарыңа уя тудуп алганнар».

²⁰ Оон улаштыр мынча дээн: «Бурганның Чагыргазын чүнүң-биле дөмейлей көрейң? ²¹ Херээжен кижиниң дыка хөй далганга холааш, бүгү далган хөйи бергиге чедир булгап турары ажыткыга Ол дөмей-дир».

Тар эжик-хаалга (Мф. 7:13-14, 21-23)

²² Иисус хоорайлар, суурлар таварты, орук ара чонну өөретпишаан, Иерусалимче шиглей чоруп олурган. ²³ Бир-ле кижиге Оон: «Дээрги, камгалал алыр кижилер чүгө каш санныг бе?» — деп айтырган.

²⁴ Иисус мынча деп харылаан: «Бурганның Чагыргазынче тар эжик дамчыштыр эрте бээрин кызыдынар, чүгө дээр-ге хөй кижиге ынаар кирерин орадажыр, ынчалза-даа шыдаас дээрзин силерге чугаалап тур мен. ²⁵ Бажың Ээзи бир-ле туруп келгеш, эжин хаап аарга, силер даштыгаа туруп калгаш, эжик соктап: „Дээрги, биске ажыдып көрүнерем!“ — деп чаннын силер».

А Ол мынча деп харылаан: „Мен силерни-даа, кайыын келгениңерни-даа билбес мен“.

13:4 Иса. 8:6; Ин. 9:7, 11 13:6 Иса. 5:2; Мф. 21:19; Мк. 11:13 13:7 Мф. 7:19; Лк. 3:9

13:10 Мф. 4:23; Мк. 6:2 13:13 Ыл. ыр. 144:14; 145:8 13:14 Лк. 8:41; Аж.-ч. 13:15; 18:8 || Хост. 20:9

13:15 Лк. 14:5 13:17 1 Пет. 3:16 13:19 Мф. 17:20; Лк. 17:6 || Иез. 17:23; 31:6; Дан. 4:9

13:21 1 Кор. 5:6; Гал. 5:9 13:25 Мф. 25:11-12

²⁶ Ынчан: „Бис Силер-биле кады ижип-чип турдувус чоп, Силер кудумчуларывыска бисти өөредип турдунар чоп“ — дээр силер.

²⁷ А Ол мынча деп харыылаар: „Мен силерни-даа, кайыын келгенниерни-даа билбес мен, бузуттуг херектер үүлгедикчилери, дөгөрөнөр Менден ырап чорунар!“

²⁸ Авраам, Исаак болгаш Иаковтун база бүгү медээчилерниң Бурганның Чагыргазында турарын, а силерни Оон үндүр ойладып турарын көрүп каар силер. Ынчан ыглап-сыктап, дижинер кыжырадыр силер. ²⁹ Чөөн болгаш барыын чүктен, сонгу болгаш мурнуу чүктен улус чедип келгеш, Бурганның Чагыргазына дойга олурар олуттарын ээлеп алыр. ³⁰ Ынчаарга амгы амыдыралда сөөлгүлөр аңаа баштайгылар апаар, а ам баштайгылар — сөөлгүлөр апаар.

Иисустун Иерусалим дээш кажыдыдалы (Мф. 23:37-39)

³¹ Ол өйдө Иисуска элээн каш фарисей чедип келгеш: «Бо черге турбайн, өске-бир черже чоруй барыңар, чүге дээрге Ирод Силерни өлүрер деп тур!» — дээн-нер.

³² Ол мынча деп харыылаан: «Баргаш, ол хоралыг дилгиге Менден мындыг сөс чедиринер: „Мен бөгүн болгаш даарта буктарны үндүр сывырар база улусту экиртир мен, а үшкү хүнде ажыл-херээмни төндүрер мен“. ³³ Ындыг-даа болза, Мен бөгүн, даарта болгаш сонгузу хүн оруум уламчылаар ужурлуг мен, чүге дээрге Бурганның медээчизи Иерусалимниң даштынга өлүр деп чүве турбас ужурлуг!»

³⁴ О, Иерусалим, Иерусалим! Бурганның медээчилерин өлүрүп турар, сенче чорутканнарны даш-биле соккулап каар хоорай! Куштун чаш төлдерин чалгынының адаанта чыгып аары дег, Мен чеже катап Иерусалимниң чурттакчыларын чыгып аарын күзедим, ынчалза-даа силер ону күзевединер! ³⁵ Ол-дур эвеспе, силерниң өргэңер ээн кагдынган-дыр. „Дээргей-Чаяакчының адынан кел чыдап Кижини алгадып-йөрээтсин!“ — деп чугаалай бээринер үе-шаг келбээн шаанда,

Мени ам көрбезинерни силерге чугаалап тур мен».

Иисус фарисейниң бажыңында

14 ¹ Бир-ле катап амыр-дыш хүнүнде Иисус бир дарга фарисейниң бажыңына чемненир дээш чедип келген. Фарисейлер Иисустун чүнү кылырын кичээңгейлиг хайгаарап турганнар. ² Оон мурнунга суг ыжыындан хаваңнап аараан кижини олурган. ³ Иисус ынчан фарисейлер болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларындын мынча деп айтырган: «Амыр-дыш хүнүнде улус экиртирин ыдыктыг хоойлу чөпшээрээр бе?»

⁴ Олар ытташпаан.

Иисус ынчан демги кижиге холун дээскеш, экиртип кааш, бажынынче чорудупкан. ⁵ Оон оларга мынча дээн: «Силернин бирээңерниң оглу азы шарызы-даа амыр-дыш хүнүнде кудукче кире берген болза, таанда-ла ол-ла дораан баргаш, ушта тыртып албас силер бе?»

⁶ Олар аңаа удур чугаалаптар чүве тыппааннар.

Аалчыларга болгаш бажың ээзинге угадыг

⁷ Чалаткан аалчыларның чамдыгы стол артынга эн хүндүлүг олуттарны шилип ап турарын эскерип кааш, Иисус оларга угадыглыг чугаа чугаалаан: ⁸ «Куда дюнчө сени чалаар болза, эн хүндүлүг олут ээлеве, сенден-даа алдар-хүндүлүг кым-бир кижини база чалаткан туруп болур болгай. ⁹ Ынчан сени болгаш ол кижини чалаан ээ кижини сенээ чедип келгеш: „Бо кижиге олудун чайлап бер“ — дээр болгай. Сен кочу-шоотка кирип, бажың ээзинден эн ырак олут ээлээр апаар сен. ¹⁰ Сени дойже чалаар болза, аңаа чеде бергеш, дөрдөн эн ырак олутту ээлеп ал, ынчан сени чалаан ээ кижини сенче келгеш: „Өңнүк, оон чоок черже олутуп ал“ — дээрге, бүгү чалаткан аалчылар мурнунга алдар-хүндүн угады бээр. ¹¹ Бодун өрү көрдүнер кижини бүрүзү дора көрдүрер, а бодун дора көргөн кижини бүрүзү өрү көлдүртүр».

¹² Оон Иисус Ону чалаан бажың ээзинге мынча дээн: «Дүштеки азы кезээки дойлаашкынче улус чалап тура,

13:27 Ыд. ыр. 6:9 13:28 Мф. 8:12 13:29 Мф. 8:11; Эф. 3:6 13:30 Мф. 19:30; 20:16; Мк. 10:31
13:31 Лк. 3:1; 9:7 13:34 2 Чыл. 24:21; Неем. 9:26; Аж.-ч. 7:52 || Ы. х. к. 32:11-12; Руф. 2:12;
Ыд. ыр. 146:2 13:35 Ыд. ыр. 117:26; Лк. 19:38 14:1 Лк. 6:7; 20:20 14:3 Мф. 12:10; Мк. 3:4
14:5 Лк. 13:15 14:7 Лк. 11:43 14:8 У. ч. 25:6-7 14:11 Мф. 23:12; Лк. 18:14

харыы чалаашкын кылып, сеңээ орнун тургузуп берип шыдаар эш-өөрүннү, акы-дуңманны, төрөлдөринни азы бай кожоларынны чалаары-биле кызыгаарланма. ¹³ А аалчылар чалап тура, ядылар, бертик-бежелдер, аскак-бүскөктер болгаш согурларны чала. ¹⁴ Ынчан амыр-чыргалдыг болур сен: оларнын сеңээ харыы тудуп, өөрүп четтиргенин илередир харыы чок, ынчангаш чөптүг-шыннын кижилер катап дирлир өйде, Бурган сени шаңнаар».

Улуг дой дугайында
(Мф. 22:1-10)

¹⁵ Ону дыңнап кааш, Иисус-биле кады хөлөстөп чытканнарнын бирээзи Аңаа: «Бурганнын Чагыргазынга ашта-нып-чемненир кижилер амыр-чыргалдыг-дыр!» — дээн.

¹⁶ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Бир кижилер улуг дой кылгаш, дыка хөй аалчы чалаан. ¹⁷ Дойлаар үе кээрге, ол чалатканнарже бодунуң чалчазын: „Чедип келинер, хамык чүве шагдала белен“ деп сөгледире-биле чорудупкан. ¹⁸ Ынчалза-даа шупту чалаткан улус бир аай ойталап эгелээн. Биргизи мынча дээн: „Мен шөлдө чер садып алдым, ону барып көөрү менээ чугула апарды, буруудатпайн көрөм“. ¹⁹ Өскези мынча дээн: „Мен беш эжеш шары садып алгаш, оларнын шенеп көөрү-биле чоруттум, буруудатпайн көрөм“. ²⁰ Үшкүзү мынча дээн: „Мен мырыңай чаа өгленип алдым, ынчангаш кээп шыдавас-тыр мен“.

²¹ Чалча ээп келгеш, ээзинге шупту чүвени чугаалаан. Бажың ээзи ынчан аяны бергеш, чалчазыңга мынчаар дужааган: „Хоорайнын хамык улуг-биче кудумчуларын шалыпкын эргий кезээш, бүгү-ле яды, бертик-бежел, согур болгаш аскак-бүскөк улусту бээр эдертип эккел“.

²² Чалчазы оон: „Силернин дужаалынарны күүсеттим, ынчалза-даа хос олуттар ам-даа бар-дыр“ — деп чугаалаан.

²³ Дээрги чалчазыңга мынча дээн: „Орук-кокпаларын эргий кезээш, мээң бажыңымны аалчылар дола бээр кылдыр, бүгү-ле душкан улузунну албадал-биле бээр эккел. ²⁴ Сеңээ чугаалап тур

мен: баштай чалааным улустуң кайызы-даа ам мээң доюмга келбес“».

Иисустуң өөреникчизи болуру
(Мф. 10:37-38)

²⁵ Иисус-биле кады мөөң чон чоруп олурган. Ол чонче эргилип келгеш, мынча дээн: ²⁶ «Мени эдирип чоруур дээн, ынчалза-даа ада-иезинге, кадайыңга, ажы-төлүңге, ха-дуңмазыңга болгаш харын-даа бодунуң амы-тыныңга ынаа Менээ ынаандан артык кижилер бар болза, ол Мээң өөреникчим болуп шыдавас. ²⁷ Бодунуң белдир-ыяжын чүктөп алгаш, * Мени эдирип чорбас кижилер Мээң өөреникчим болуп шыдавас.

²⁸ Силернин араңдардан бир-ле кижилер танныл суургазы тудуп аар дээн дижи. Ол баштай олуруп алгаш, тудугну төндүреринге акша-хөрөңгизи четчирин билип алыр дээш, бүгү чарыгдалдарын санапас чүве бе? ²⁹ Оон башка, ол кижилер суурганың таваан салып алгаш, төндүр тудуп шыдавайн барза, ындызын көргөн бүгү улус: ³⁰ „Бо кижилер тудугну эгелеп кааш, төндүрер харыы чок болду“ — дижи, ону шоодар болгай.

³¹ Азы бир хаан өске хаанга удур дайылдажып үнер дээн дижи. Ол баштай олуруп алгаш, олче 20 000 шериглиг кел чыдар удурланыкчызыңга удур 10 000 шериглиг чаалажып шыдаар-шыдавазын боданмас чүве бе? ³² Бир эвес оон чаалажып харыы чок болза, удурланыкчызы ам-даа ырак чорда, тайбың керээзинин негелделерин билип аары-биле, элчилерин олче чорудар болгай. ³³ Силер база боттарыңарда бар бүгү чүведен шак ынчалдыр ойталаваан болзуңарза, Мээң өөреникчилерим болуп шыдавас силер.

³⁴ Дус — эки бүдүмел, ынчалза-даа ол ажыг эвес апарза, оон дуссуун чүнүң-биле дедир эгидерил? ³⁵ Ол дус черге чемишчидилге кылдыр безин ажыглаттынмас болгай, ону чүгле үндүр октаары артар. Дыңнаар кулаа бар кижилер дыңназын!»

Читкен хой дугайында
(Мф. 18:12-14)

15 ¹ Бир-ле катап бүгү үндүрүг хавырыкчылары болгаш бачыттыг кижилер Иисусту дыңнаар дээш чыгып

* 14:27 9:23-те немелде тайылбырны көр.

14:14 1 Кор. 15:23; 1 Фес. 4:16 14:15 Ажыл. 19:9 14:20 Ы. х. к. 24:5 14:26 Ин. 12:25 14:27 Мф. 16:24; Лк. 9:23 14:34 Мф. 5:13; Мк. 9:50 14:35 Мф. 11:15; Лк. 8:8; Ажыл. 2:7

келген. ² А фарисейлер болгаш ном-хоой-лу тайылбырлакчылары: «Иисус бачыттыг кижилер-биле харылзажып, оларның-биле кады чеменип олурар-дыр» — деп химиренчип турганнар.

³ Ынчаарга Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугаалап берген: ⁴ «Силерниң ара-нарга чүс хойлуг кижиге тургаш, оларның бирээзин чидирипкен дижи. Ол тозан тозун ээн одарга арттырып кааш, чиде бергенин тып алгыжеге чедир, ону дилеп чоруппас бе? ⁵ А тып алгаш, ону эктинче өөрүшкү-маңнайлыг салып алыр. ⁶ Оон бажыңынче аппаргаш, эш-өөрү болгаш кожаларын кый деп алгаш, оларга: „Өөрүшкүмнү үлежинер, мен читкен хоюмну тып алдым!“ — дээр. ⁷ Силерге чугаалап тур мен: дээрлерге шак-ла ынчаар, амыдыралын өскертири албан эвес, „Минир ужурлуг бачыдым чок“ дээр тозан тос кижиге бодаарга, бачыдын миннип, Бурганче ээлген чаңгыс-ла бачыттыг кижиге дээш өөрүшкү улуг болур».

Читкен чоос дугайында

⁸ «Азы кандыг-бир херээжен кижиге он мөңгүн чоостуг тургаш, оларның бирээзин чидирипкен дижи. Ол чырыткызын кыпсып албас бе база, ол чоозун тып алгыжеге чедир, бажын иштин бир кылдыр ширбип, хынамчалыг дилей бербес бе? ⁹ А тып алгаш, эш-өөрү болгаш кожаларын кый деп алгаш, оларга: „Өөрүшкүмнү үлежинер, мен чидирипкен чоозумну тып алдым“ — дээр. ¹⁰ Силерге чугаалап тур мен: дээрлерге шак-ла ынчаар, бачыдын миннип, Бурганче ээлген чаңгыс-ла бачыттыг кижиге дээш Бурганның төлээлери өөрүүр».

Будалып-читкен оол дугайында

¹¹ Оон Иисус мынча дээн: «Ийи оолдуг бир кижиге чораан чүве-дир. ¹² Биче оглу ачазыңа мынча дээн: „Ачай! Эт-хөреңгивистигиң меңээ онаажыр кезээн үзүп берип көр“. Ынчаарга ачазы эт-хөреңгизин оолдарының аразыңа үлеп берген. ¹³ Үр болбаанда, биче оглу үлүүн дөгerezин садыпкаш, акшазын ап алгаш, ырак чуртке чорупкан. Он аңаа будалып чурттааш, бодунуң бүгү акша-хөреңгизин төтчеглеп каапкан.

¹⁴ Оон хамык өңчүзүнден чүү-даа артпаанда, ол чуртка улуг аш эгелээн,

оол аштап-түрей берген. ¹⁵ Оол барып, демги черниң чурттакчыларының бирээзинге хөлезиленип туруп алган, а ол кижиге аңаа бодунуң шөлүндө хаваннарын кадартып каан. ¹⁶ Демги оол аштаан-ындан хаван чеми-биле-даа хырын долдураынга белең турган, ынчалза-даа ону безин кым-даа аңаа бербес бооп-тур.

¹⁷ Угаан кире бергеш, ол мынча дээн: „Мээң ачам чеже хире хөлезилеттинген чалчалыг ийик, олар шупту хырын быжы-биле чеменип турар болгай, а мен мында аштап өлүр четтим-не! ¹⁸ Ачамга чеде бергеш, аңаа мынча дээн: „Ачай! Мен дээрде Бурганга-даа, силерге-даа удур бачыт үлгеттим. ¹⁹ Мен ам силерниң оглунар деп ададырыңа төлөп чок болу бердим, оода-ла чалчаларыңар бирээзи кылдыр мени хүлээп ап көрүнерем“».

²⁰ Оон ачазыңче чорупкан. Оглу чоокшулап келбээнде-ле, ачазы ону ырактан көрүп кааш, кээргей берип-тир. Ачазы оглунга маннап чеде бергеш, ону кужактааш, ошкак эгелээн. ²¹ Оглу аңаа мынча дээн: „Ачай! Мен дээрде Бурганга-даа, силерге-даа удур бачыт үлгеттим. Мен ам силерниң оглунар деп ададырыңа төлөп чок болу бердим“.

²² А ачазы бодунуң чалчаларыңа мынча дээн: „Эки дээн хепти саадал чокка эккелгеш, ону хепкериң калыңар, оон холунга билзектен, а будунга идиктен кедиринер. ²³ Семиртир азырап каан молдургадан эккелгеш, соп бериңер: ам дой кылып, хөглээр бис. ²⁴ Чүте дээрге мээң бо оглум өлүг тургаш, ам дирлип келген-дир, чидип чорааш, ам тыптып келген-дир“. Ынчангаш олар байырлап-дойлап эгелээн.

²⁵ Улуг оглу ол өйдө шөлге турган, оон чанып кел чыда, бажыңыңа чоокшулап келгеш, ыр-шоор биле танчы-самның шимээнин дыңнап каан. ²⁶ Ол чалчаларының бирээзин кый деп алгаш: „Бо чүү болуп турар чүвел?“ — деп айтырган.

²⁷ Демгизи аңаа: „Сээң дунмаң чанып кээрге, ачаң семиртир азырап каан молдурга соп берди, чүте дээрге оглу диригменди эеп келген-дир“ — деп харыылаан.

²⁸ Акызы хорадай бергеш, бажыңче кирбес-тир деп бодап алган. Ачазы үнүп келгеш: „Кирип көрөм“ — деп дилей берген.

15:2 Лк. 5:30; 19:7 15:4 Иез. 34:6, 11 15:6 1 Пет. 2:25 15:7 Лк. 5:31-32 15:12 Ы. х. к. 21:17
15:18 Хост. 10:16 15:22 Зах. 3:4 15:24 Рим. 11:15; Эф. 2:1, 5; Кол. 2:13

²⁹ Ынчалза-даа ол ачазынга мынча деп харыылаан: „Көр даан, ачай, мен силерге мынча чыл дургузунда чалчанап дег бараан болуп, чугаалаан эсүңер-нин аайындан эртпейн келдим, ынчалза-даа силер меңээ, эш-өөрү-биле кады хөгсөп-байырлазын дээш, кажанда-даа өскүс анай безин берип көргөн эвес силер.“ ³⁰ А силерниң бо огунар самынсадар херэеженнер-биле будалып, эт-хөрөңгилерни төтчөгөп каапкаш, чедип кээрге, силер аңаа семиртир азырап каан молдурга соп бердинер!“

³¹ Ачазы ынчан аңаа мынча дээн: „Оглум! Сен үргүлчү-ле мээң-биле кады сен, менде бар бүгү чүве сээнии болгай.“ ³² Сээң бо дунманның өлүг тургаш, ам дирлип келгени дээш база чидип чорааш, ам тыптып келгени дээш өөрүп-хөгсөвейн, чүү дээш өөрүп-хөгсөлээр бис?!“»

Бай-байлакка хамаарылга кандыг боору

16 ¹ А Бодунуң өөреникчилеринге Иисус мынча дээн: «Бир бай кижинин ажил-агы эргелекчизи ээзинин эт-хөрөңгизин самчыгдап турар деп сойгалаткан чүве-дир. ² Ээзи эргелекчини кыйгырткаш, аңаа: „Сээң дугайында чүнү дыңнап турарым ол? Бодунуң башкарылган дугайында меңээ харыыдан тут, моон сонгаар бо албан-дужаалга артып каап шыдавас-тыр сен“ — дээн.

³ Эргелекчи ынчан мынча деп боданган: „Мен ам чүнү канчаайн? Ээм мени ажылымдан үндүрер деп барды. Чер казыптар хире күш-шыдалым бар эвес, улустан хайырлал дилээр дээрге, ыядың-чыг-дыр. ⁴ А, ындыг эвес, мени бо ажилдан үндүрүптерге, улус мени бажыннар-ыңга хүлээп алып кылдыр чүнү кылыр ужурлуумну ам-на билип кааптым!“

⁵ Ол бодунуң дээргизинге өрелиг бүгү улусту кыйгыртып алгаш, биргизинден айтырган: „Мээң ээмге өрөң чечел?“

⁶ Демгизи: „Чүс доскаар үс“ — деп харыылаан.

Эргелекчи аңаа: „Хол үжүүн алгаш, олургаш, бежен кылдыр дүрген эде бижи“ — дээн. ⁷ Оон өскезинден айтырган: „А сээң өрөң чечел?“

Оозу: „Чүс шоодай кызыл-тас“ — деп харыылаан. Эргелекчи аңаа: „Хол үжүүн алгаш, сезен деп бижи“ — дээн.

⁸ Бузурукчу эргелекчини, оон тывынгыр чоруу дээш, ээзи безин мактап каан. Ийет, бо делегейниң улузу ажал-херээн чогудар дээнде, чырыктың ажы-төлүндөн артык тывынгыр болдур ийин. ⁹ Силерге чугаалап тур мен: бо делегейге чыып алган эртинге-байлаанар ажыглап, боттарыңарга эш-өөрдөн тып алынар, ынчан бо делегейниң бүгү чүвези төнө бээрге, олар силерни мөңгө турар өргээлеринге хүлээп алыр.

¹⁰ Хензиг чүвеге шынчы кижиги улуунга база шынчы болур, а хензиг чүвеге шынчы эвес кижиги улуунга база шынчы эвес болур. ¹¹ Ынчангаш силерге бо делегейниң эртинге-байлаан бүзүрөп болбас чүве болза, алыс шын эртинге-байлакты кым силерге бүзүрээрил? ¹² Ол ышкаш силерге өскениң эт-хөрөңгизин бүзүрөп болбас чүве болза, бодуңарнын кым силерге бүзүрээрил?

¹³ Кандыг-даа чалча ийи дээргиге хары угда бараан бооп шыдавас: чок-ла болза бирээзин көөр хөңнү чок, а өскезинге ынак боор азы бирээзинге кызып бараан болгаш, өскезин тоовас боор. Силер база Бурганга болгаш акша-мөңгүңге хары угда бараан болуп шыдавас силер».

*Бурганның хоойлузу биле
Дээрниң Чагыргазы
(Мф. 11:12-13)*

¹⁴ Ол бүгүнү акша-мөңгүңге ынак фарицейлер база дыңнаан болгаш, Иисусту кочулап, каттыржып турганнар.

¹⁵ Ол фарицейлерге мынча дээн: «Силер боттарыңарны өске улус мурнунга чөптүг-шынныг кылдыр көргүзерин оралдажыр-дыр силер, ынчалза-даа Бурган чүректеринерни билер. Кижилерниң үнелиг деп санаар чүвези Бурганның мурнунга чүдек-бужар болур.

¹⁶ Ыдыктыг хоойлу болгаш медээчилерниң Бижилгелери Иоанның мурнунда-ла бар турган. Ынчаарга Иоанның чедип келген үезинден бээр, Бурганның Чагыргазының дугайында Буйанның Медээни суртаалдап эгелээн, а кижиги бүрүзү ол Чагыргаже кирер дээш чүткүдүп турар-дыр. ¹⁷ Ындыг-даа болза, ыдыктыг хоойлунуң оода чаңгыс шыйгы күжүн чидирериниң орунунга, дээр биле черниң чок апаары белен!

15:30 У. ч. 29:3 16:8 Ин. 12:36; 1 Фес. 5:5 16:10 Мф. 25:21; Лк. 19:17 16:11 У. ч. 24:4 16:13 Мф. 6:24 16:14 1 Тим. 6:10 16:15 1 Хаан. 16:7; 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2; Иер. 11:20 16:16 Мф. 3:2; Лк. 4:43 || Мф. 11:12-13 16:17 Мф. 5:18

¹⁸ Бодунуң кадайындан чарылгаш, өске кадай алган киж и бүрүзү ашак-кадайның шынчы чоруун үрээни ол. А ол ышкаш бодунуң ашаандан чарылган херэежени кадайланып алган киж и база ашак-кадайның шынчы чоруун үрээни ол».

Бай киж и биле Лазар

¹⁹ Иисус улаштыр чугаалаан: «Бир бай киж и турган, ол каас-коя хеп кедип, хүннүн-не өөрүп-байырлап келген. ²⁰ А ооң хаалгазының баарынга Лазар деп аттыг, бүгү боду оюлганнап кодурулаан яды киж и чыдар турган. ²¹ Ол байның столундан кээп дүшкен аш-чем артыңчызы-биле хырын дүптээр дээш манап чыдар күжүр чүве-дир. Ыттар безин келгеш, ооң оюлганнаан балыгларын чылгап берип турганнар. ²² Яды киж и өлүп каарга, дээрнин төлээлери ону дээрже — Авраамның чанында хүндүлүг черже алгаш барганнар. Бай киж и база өлүп каарга, ону орнукушудуп кааннар.

²³ Тамыга баргаш, хилинчектенип чыда, ол бай киж и карактарын өрү хере көрүпкеш, ынаар ыракта Авраамны болгаш ооң чанында олуар Лазарны көрүп каан. ²⁴ Бай киж и ынчан: „Авраам, ачам, мени кээргеп, Лазарны бээр чорудуп көрөм. Ол салаазынын бажын сугга өттүргөш, мээң дылмыны шыгытсын. Чүгө дээрге мен бо чалбыш-отка хилинчектенип, ат болдум“ — деп кыйгырган.

²⁵ Ынчаарга Авраам мынча деп харылаан: „Оглукум, сен чуртталганда чүгле эки чүүлдү-ле четтирип чорааныңны сактып келем, а Лазар чүгле багын четтирип келди чоп. Ам кээп, ол мында арталалын алды, а сен хилинчек көре бердин. ²⁶ Оон аңгыда сээң-биле бистин аравыста канчаар-даа аажок ханы онгар чыдып турар-дыр, ынчангаш кандыг-бир киж и моон сенче эртер-даа дээш, эртип шыдавас-тыр, ол ышкаш оон база кым-даа бээр эртип шыдавас-тыр“.

²⁷ Бай киж и мынча дээн: „Ынчаарга Лазарны мээң төрөлдөримче чорударын сенден дилеп тур мен, ачам. ²⁸ Мен беш дунмалыг киж и болгай мен, оларның кайызы-даа маңаа кээп, мен ышкаш

хилинчектенмезин дээш, Лазар оларны баш бурунгаар сагындырып кагзын“.

²⁹ Авраам аңаа: „Оларда Моисей база Бурганның өске-даа медээчилери бар болгай, оларны дыңнап чорзуннар“ — деп харылаан.

³⁰ А бай киж и мынча дээн: „Чок, Авраам ада, өлгөш, катап дирилген киж илернин кайы-бирээзи оларга чеде бээр болза, олар ынчан бачыдын минни бээр ийик“.

³¹ Ынча дээрге, Авраам: „Бир эвес олар Моисейни база өске-даа медээчилерни дыңнаваз чүве болза, өлген киж илернин кайы-бирээзи-даа катап дирилип келгеш, оларны бүзүрөтпес-тир ийин“ — деп харылаан.

Бачыт биле өршээл дугайында

(Мф. 18:6-7, 21-22)

17 ¹ А Бодунуң өөреникчилеринге Иисус мынча дээн: «Күткүлдериниң кээри чайлаш чок, ынчалза-даа оларның кээриниң чылдагааны болган киж и ат болур! ² Бо бичи улустун кайы-бирээзин бачытче чыгапкан киж и бар болза, оон мойнунга дээрбе дажы баглааш, далайже киир октаптары безин ол кижиге оон дээр салым болур ийик.

³ Кичээңгейлиг болунар! Бир эвес эжин бачыт үүлгедипсе, ону чемелеп чугаала, а бир эвес бачыдын миннир болза, ону өршээ. ⁴ А бир эвес ол сенээ удур хүнде чеде катап буруулуг херек үүлгеткеш, чеде катап келгеш: „Буруулуг-дур мен“ — дээр болза, ону өршээ».

Бүзүрел биле албан-хүрээлге дугайында

⁵ Дээрги Иисустуң элчиннери бир-ле катап Аңаа: «Бүзүреливисти өстүрүп көрүнер» — дээннер. ⁶ Дээрги мынча деп харылылаан: «Бир эвес силерде оода-ла горчица үрезини хире бүзүрел бар болза, силер ынчан бо фиға ыяжыңга: „Дазылындан тура тирттылгаш, бодунну далайга солуй олуртувут“ — дээр болзуңарза, ол силерге чагыртыр ийик.

⁷ Силернин бирээнер чер чарып азы хой кадарып хүнээр чалчалыг дижики. Ол шөлден чанып кээрге, аңаа: „Дүрген кирем, олургаш, чемненип көрөм“ — деп

16:18 Мал. 2:16; Мф. 5:32; 19:19 16:22 Мф. 18:10; Аж.-ч. 12:15 16:23 Мф. 11:23 || Мф. 8:11

16:24 Лк. 3:8 16:29 Аж.-ч. 26:22; 28:23 16:31 Мф. 28:11-15; Ин. 12:10-11 17:1 Лк. 22:22

17:2 Мк. 9:42 17:3 Лев. 19:17; Мф. 18:15 17:4 Мф. 6:14 17:5 Мк. 9:24 17:6 Мф. 17:20; Лк. 13:19

чугаалавас болгай сен. ⁸ Оон байтыгай, мынча дээр болгай сен: „Меңээ чөмдөн белетке, оон эде кеттингеш, ижип-чип олурумда, меңээ бараан бол, а оон соонда бодун ижип-чип боор сен“. ⁹ Айыткан айың-биле бараалгааны дээш чалчаңга оон соонда өөрүп четтиргениң илеретпес-ле болгай сен. ¹⁰ Силер база шак ыңдыг болунар, „кылынар“ деп айыткан бүгү чүүлдү кылып каапкаш: „Бис дээрге төлөп чок чалчалар-дыр бис, чүг-лө хүлээлгевис күүсеткенивис ол-дур“ — деп чугаалаңар».

Экирий берген кеш аарыглыг он киж

¹¹ Иисус Иерусалимче углап, Самария биле Галилеяның аразында кызыгаарны дургаар чоруп олурган. ¹² Ол бир-ле суурже кирип кел чыдырда, Ону кеш аарыглыг он киж и уткуп алган. Олар элээн ырадыр туруп алгаш, ¹³ ыткыр үн-биле кый дей бергеннер: «Иисус, Хайрааты, бисти кээрге көрүңер!»

¹⁴ Оларны көрүп кааш, Иисус: «Баргаш, Бурганның бараалгачыларыңга көстүп калыңар» — дээн. Олар чорупкаш, орук ара арыглынып, экирий бергеннер.

¹⁵ Оларның бирээзи экирий бергенин көрүп кааш-ла, Иисусче эглип келгеш, ыткыр үн-биле Бурганны алдаржыдып эгелээ. ¹⁶ Ол Иисустун мурнунче кээп дүшкөш, Аңаа өөрүп четтиргенин илереткен. Ол болза Самария чурттуг киж болган.

¹⁷ Иисус мынча деп айтырган: «Арыгланган он киж турган эвес чүве бе? А арткан тозу кайыл? ¹⁸ Бо даштыкы кижиден аңгыда, оларның чангызы-даа Бурганны алдаржыдып, ээп келбээни ол бе?» ¹⁹ Оон демги кижиге: «Че, чорувут, бүзүрелиң сени экиртип, камгалап каандыр» — дээн.

Бурганның Чагыргазының чедип кээри (Мф. 24:23-28, 37-41)

²⁰ Бир-ле катап фарисейлер Иисустан Бурганның Чагыргазы кажан кээрин айтырага, Ол мынча деп харыылаан: «Бурганның Чагыргазы көскү кылдыр чедип

келбес. ²¹ Кым-даа: „Ол мында-дыр“ азы: „Ол дуу ында-дыр“ — деп шыдавас, чүге дээрге Бурганның Чагыргазы силерниң араңарда-дыр*».

²² Оон Иисус Бодунун өөреникчилеринге мынча дээн: «Киж амытан Оглунун оода чангыс хүнүн-даа болза аажок көрүксей бээринер үе чедип кээр, ынчалза-даа көрүп шыдавас силер. ²³ Улус силерге: „Ол мында-дыр“ азы „Дуу ында-дыр“ — дижир, ынчалза-даа ынаар барбаңар база сүрүп маңнаваңар. ²⁴ Чүге дээрге Киж амытан Оглу Бодунун чедип кээр хүнүнде, кызаш кыңгаш, дээр-ни бир кыдыындан өске кыдыыңга чедир чайынналдыр чырыдыпкан чанник дег болур. ²⁵ Ынчалза-даа мурнунда Ол хөй хилинчекти көрүп эртер база бо салгалдың улузунга тооп көрдүрбес ужурлуг.

²⁶ Нойнун үезинде ынчаар болуп турганы дег, Киж амытан Оглунун чедип кээр хүннеринде база-ла ыңдыг болур. ²⁷ Бажың-хемезинче Нойнун кире бергени хүнге чедир улус-чон ижип-чип, кадай ап база ашакка барып келген болгай. Оон суг халавы хөмө алгаш, оларның шуптузун чок кылып каан ийик чоп. ²⁸ Лоттун үезинде база-ла шак ыңдыг болган. Кижилер ижип-чип, садыглап-даа, боттары садыг кылып-даа, тарып-олуртуп база тудут кылып турганнар. ²⁹ Ынчалза-даа Лоттун Содом хоорайны кагташ үнүпкөн хүнүнде дээрден отут күгүрдөн бүткен чаъс чагташ, оларның шуптузун чок кылып каан ийик чоп.

³⁰ Киж амытан Оглу чедип кээрге, база шак ыңдыг болур. ³¹ Ол хүн боду бажыңның кырында турар, а эт-севи бажың иштинде чыдар киж оозун алыры-биле дүшпезин; а шөлге чораан киж база ээп чанмазын. ³² Лоттун кадайын сактып келиңер! ³³ Амы-тынын арттырып алыр дээш чүткээн киж — амы-тынындан чарлыр, а амы-тынындан чарылган киж — амы-тынын кадалап алыр. ³⁴ Силерге чугаалап тур мен: ол дүне ийи киж кады удуп чыдырда, оларның бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар. ³⁵⁻³⁶ Ийи херэз-жен киж кады тараа дээрбелеп турар

* 17:21 Азы: «Силерниң ишти-хөңнүңерде-дир».

17:12 Лев. 13:3; Лк. 5:11 || Лев. 13:46 17:14 Лев. 14:1-32; Мф. 8:4; Мк. 1:44; Лк. 5:14 17:16 Лк. 5:12 || 4 Хаан. 17:34; Ин. 4:9 17:19 Мк. 10:52; Лк. 7:50; Эф. 2:8 17:20 Лк. 19:11; Аж.-ч. 1:6 17:22 Лк. 5:35; Ин. 8:56 17:23 Мк. 13:21; Лк. 21:28 17:25 Лк. 9:22 17:26 Э. д. 6:5 17:27 Э. д. 6:14 || Э. д. 7:21 17:29 Э. д. 19:16, 24; 2 Пет. 2:6-8 17:31 Мк. 13:15 17:32 Э. д. 19:26 17:33 Мф. 10:39

болза, бирээзин алгаш баар, а өскезин арттырып каар»*.

³⁷Өөреникчилери Иисустан: «Ол каа-
яа болурул, Дээрги?» — деп айтырганнар.

«Кайда сек барыл, аңаа сек чиир
куштар чыгып кээр» — деп, Иисус ха-
рыылаан.

Дулгуяк кадай биле шииткекчи дугайында

18 ¹Өөреникчилеринин үргүлчү мөр-
гүүр болгаш идегелин чидирбес
ужурлуун көргүзөр дээш, Иисус оларга
угаадыгыг чугаа чугаалап берген. ² Ол
мынча дээн: «Бир-ле хоорайга Бургандан-
даа кортпас, улустан-даа ыятпас шииткек-
чи турган. ³ Ол-ла хоорайга бир дулгуяк
кадай чурттап чораан. Ол шииткекчиге
үргүлчү кээп: „Чөптүг шииткел үндүрүп,
мени хомудаткан кижиден камгалап көр-
үнөр“ — деп дилеп шаг болган чүве-дир.
⁴ Ынчаарга шииткекчи элзэн үр ынаваан.
Ынчалза-даа адак соонда ол мынча деп
боданган: „Мен Бургандан-даа кортпас,
улустан-даа ыятпас болзумзажок, ⁵ бо
дулгуяк кадай менээ амыр-дыш бербесте-
ди. Моон сонгаар мээң кулаам конгалап,
кээп-ле турбазын дээш, ооң чаргызын үзүп
берейн адырам“».

⁶ Оон Дээрги Иисус мынча дээн:
«Арын-нүүр чок шииткекчинин чүнү
чугаалаанын дыңнап тур силер бе? ⁷ А
Бурган Олче дүн-хүн дивейн кыйгы сал-
ган, Бодунуң шилип алган улузун канчап
камгалавас чүвөл? Ол харызын саада-
дыр деп бе? ⁸ Бурган оларны доп-дораан
камгалаарын Мен силерге чугаалап тур
мен. Ындыг-даа болза, Кижн амытан Ог-
лу эеп келгеш, чер кырындан ындыг бү-
зүрелди тывар ирги бе?»

Фарисей биле

үндүрүг хавырыкчызынч дугайында

⁹ Боттары чөптүг-шынның дээрзин-
ге бүзүрээр, а өскелерни куду көрүп чо-
руур чамдык улуска Иисус дараазында
угаадыгыг чугааны чугаалап берген:

¹⁰ «Бирээзи фарисей, а өскези үндү-
рүг хавырыкчызы болур ийи кижн мөр-
гүүрү-биле Бурганның өргээзинче ки-

рип келген. ¹¹ Фарисей аңгы туруп алгаш,
тейлеп эгелзэн: „Бурганым, мээң өске
улус дег: дээрбечилер, арын-нүүр чоктар
дег, самыырааннар азы оода-ла бо үндү-
рүг хавырыкчызы дег болбааным дээш
Сенээ өөрүп четтирдим. ¹² Мен чеди хо-
нук дургузунда ийи катап шээрлинип,
ап турар бүгү олча-ажымынның онун
бир кезин Сенээ берип турар-дыр мен“.

¹³ А үндүрүг хавырыкчызы ырадыр
туруп алгаш, дээрже карактарын көдү-
рерин безин диттип чадаан, а чүгле бо-
дунга чөгөнгөн хевирилг хөрзөн шанчып:
„Бурганым, бачыттыг менээ өршээлин
көргүсү — дээн.

¹⁴ Бо кижн бажынынче чанарда, фа-
рисейге көөрдө, Бургандан агартышкын
алганын силерге чугаалап тур мен. Бо-
дун өрү көрдүнер кижн бүрүзү дора көр-
дүрер, а бодун дора көргөн кижн бүрүзү
өрү көдүртүр».

*Иисустуң бичии уругларны
алгап-йөрээгини*

(Мф. 19:13-15; Мк. 10:13-16)

¹⁵ Иисус оларга холу-биле дегзин
дээш, улус Аңаа бичии уругларын эккеп
турган. А өөреникчилери, ону көргөш,
оларны эрттирбейн турганнар. ¹⁶ Ынчал-
за-даа Иисус бичии уругларны Бодунче
кый деп алгаш, мынча дээн: «Чаш уруг-
лар Менээ кээп турзун, оларга шаптык-
тап, эртерин хоруванар! Чүге дээрже Бур-
ганның Чагыргазы олар ышкаш улустуу
боор. ¹⁷ Алыс шынны силерге чугаалап
тур мен: Бурганның Чагыргазын чаш төл
дег кылдыр хүлээп албас кижн канчап-
даа ынаар кирбес».

Иисус биле бай кижн

(Мф. 19:16-30; Мк. 10:17-31)

¹⁸ Бир дарга кижн Иисустан: «Буян-
ныг Башкы! Мөңге амыдыралды алыр
дизимзе, мен чүнү кылыйн?» — деп ай-
тырган.

¹⁹ Иисус аңаа мынча дээн: «Мени
чүге буянның деп адап тур сен? Чаңгыс-
ла Бургандан өске, кым-даа буянның
эвес. ²⁰ Ооң айтышкыннарын билир

* 17:35-36 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ийи кижн шөлге ажылдап турар болза, оларнын бирээ-
зин алгаш баар, а өскезин арттырып каар» деп сөстөрни немзэн (Мф. 24:40 көр).

18:1 Лк. 21:36; Рим. 12:12; Эф. 6:18; Кол. 4:2; 1 Фес. 5:17 18:7 Бд. ыр. 21:3; 87:2; Ажыд. 6:10 ||
Мк. 13:20; Рим. 8:33; Кол. 3:12; Тит. 1:1 18:8 Евр. 10:37 18:9 Лк. 16:15 18:10 Аж.-ч. 3:1
18:11 Мф. 6:5 18:12 Лк. 5:33; 11:42 18:13 Бд. ыр. 78:9; Дан. 9:19 18:14 Мф. 23:12; Лк. 14:11
18:17 Мф. 18:3 18:18 Лк. 10:25 18:19 Бд. ыр. 105:1; 118:68 18:20 Хост. 20:12-16

болгай сен: *кады чурттаан эжиңге өске-рилбе, кижги өлүрбө, оорлава, мегелеп херечилева, ада-иеңни хүндүлөп чор*.

²¹ Демгизи: «Мен ол бүгүнү бичиимден-не сагып келдим» — дээн.

²² Ону дыңнааш, Иисус анаа мынча дээн: «Сенде ам-даа бир чүүл четпейн турар-дыр: бодунда бар бүгү чүвени садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп беривит, ынчан дээрлерге эртин-байлактыг боор сен. Оон чедип келгеш, Мени эдерип чорувут».

²³ Дарга ону дыңнааш, аажок муңгарай берген, чүте дээрге ол кедергей бай кижги чүве-дир. ²⁴ Иисус оон муңгарай бергенин көргөш, мынча дээн: «Бай-шыдалдыг улустуң Бурганнын Чагыргазынче кирери дыка-ла берге! ²⁵ Бай кижинин Бурганнын Чагыргазынче киреринден те-вениң ине үдүн өттүр эрте бээри белен».

²⁶ Ону дыңнаан улус: «Ынчаарга камгалалды кым ап шыдаарыл?!» — деп айтырган.

²⁷ Иисус: «Улуска болдунмас чүвени Бурган кылып шыдаар» — деп харыылаан.

²⁸ Пётр ынчан: «Көрүңер даан, бис хамык бар чүевести каапкаш, Силерни эдерип чоруптувус» — дээн.

²⁹⁻³⁰ Иисус оларга: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Бурганнын Чагыргазы дээш бодунуң өг-бүлөзин: ада-иезин, акы-дунмазын, алган кадайын азы ажы-төлүн каапкаш барган кижги бо үедеги амыдыралында оон оранчок хөйну, а келир үеде — мөңгө амыдыралды алыр» — деп харыылаан.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында үшкү удаа чугаалааны

(Мф. 20:17-19; Мк. 10:32-34)

³¹ Бодунуң он ийи элчинин кый деп алгаш, Иисус оларга мынча дээн: «Дыңнаңар, Иерусалимче чоокшулап бар чыдыр бис, Кижги амытан Оглунуң дугайында Бурганнын медээчилери дамчыштыр бижжээн бүгү чүве анаа боттаныр-дыр. ³² Ону өске чоннар улузунга тудуп бериптер, лар Ону дорамчылап-бастыр, бак сөглээр боза Олче дүкүрүп-каккыар. ³³ Ону эттеп-согар база өлүрүп каар. Ынчалза-даа үшкү хүнде Ол катап

дирлип кээр». ³⁴ Ындыг-даа болза, өөреникчилери бо бүгүден чүнү-даа билбээн-нер, чүте дээрге Иисустуң чугаазынын утказын олардан чажырып каан болган.

Согур ядыы кижини экирткени

(Мф. 20:29-34; Мк. 10:46-52)

³⁵ Иисус Иерихон хоорайже чоокшулап кээрге, орук кыдыынга бир согур кижги хайырлал диленип олурган чүве-дир.

³⁶ Оон чаны-биле мөөң чон шуужуп эртип турарын дыңнап кааш, ол чүү болуп турарын айтырган. ³⁷ Олар анаа: «Назарет чурттуг Иисус эртип бар чор» — деп харыылааннар. ³⁸ Согур кижги ынчан: «Давидтин Оглу, Иисус! Мени кээргеп көрүңер!» — деп алгырып үнген.

³⁹ Мурнунга чоруп олурган улус анаа: «Ыгттава!» — дижип турган, ынчалза-даа согур кижги улам ыткыр кышкырган: «Давидтин Оглу! Мени кээргенерем!»

⁴⁰ Иисус тура дүшкөш, ол кижини эккээрин дужааган. Демгизи чедип кээрге, Ол оон: ⁴¹ «Менден чүнү күзөп тур сен? Чүнү кылып берейн?» — деп айтырган.

Ол кижги: «Дээрги, карактарым көре берген болза!» — деп харыылаан.

⁴² Иисус анаа мынча дээн: «Карактарың көр берзин! Бузурелиң сени экир-тип, камгалап кагды!» ⁴³ Согур кижинин карактары ол-ла доран көре берген. Ол Бурганни алдаржытпышаан, Иисусту эдерип чорупкан. А бүгү чон, ону көргөш, Бурганны алгап-мактап турган.

Үндүрүг хавырыкчызы Закхей

19 ¹ Иисус Иерихон хоорайны таварты эртип бар чыткан. ² Анаа Закхей деп аттыг, үндүрүг хавырыкчыларынын даргазы болур бай-шыдалдыг кижги турган. ³ Закхей келген улустуң кайызы Иисус боорун билип алыксаан, ынчалза-даа улус артындан Ону көрүп чадап каан, чүте дээрге дурт-сыны чолдак кижги чүве-дир. ⁴ Закхей ынчан мурнунче эрте чүгүргөш, Иисусту көөрү-биле фиға яжынчыне үне берген, чүте дээрге Ол оон баарында орук-биле эртер ужурлут болган. ⁵ Иисус ол черге чедип келгеш, өрү көргөш, Закхейге мынча дээн: «Закхей, дүрген бээр дүш, Мен бөгүн сээң бажыңнга доктаар ужурлут мен».

18:21 Флп. 3:6 18:22 Лк. 12:33 18:24 Бд. ыр. 48:7-8 18:27 Э. д. 18:14; Иов 42:2; Иер. 32:17; Мк. 14:36 18:28 Лк. 5:11 18:29-30 Лк. 14:26 18:33 Лк. 9:22; 24:7; Ин. 2:19 18:34 Лк. 2:50; 9:45 18:35 Иис. 6:1; 3 Хаан. 16:34 18:38 2 Хаан. 7:12-16; Мф. 22:42; Лк. 1:32 18:42 Лк. 7:50; Эф. 2:8 19:1 Иис. 6:1; 3 Хаан. 16:34

⁶ Закхей далаш-биле дүжүп келгеш, Ону бодунун бажынынга өөрүшкү-маңнайлыг уткуп-хүлээп алган. ⁷ Ол бүгүнү көрүп турган шупту улус таарзынмай: «Иисус бачыттыг кижиниң бажынынга аалчы болду!» — деп химиренчип эгелзэн.

⁸ А Закхей туруп келгеш, Дээрги Иисуска: «Дээрги! Азап тур мен: эт-хөреңгимниң чарттын ам ядылырга үлөп бериптейн, а бир эвес кандыг-бир кижиден артыкка мегелеп алган болзумза, оон дөрт катап хөйну дедир эгидип берейн!» — дээн.

⁹ Иисус мынча дээн: «Камгалал бөгүн бо бажында келген-дир; бо кижиде база Авраамның үрө-салгалы болуру чөп-түр!

¹⁰ А Кижиде амытан Оглу читкен чүвени тып алып база камгалаар дээш келген болгай».

*Он чоос дугайында
(Мф. 25:14-30)*

¹¹ Ону дыннап турган улуска Иисус аңаа улаштыр бир угаадылгыг чугаа чугаалап берген. Чүгө дээрге Ол Иерусалимге чоокшулап келген турган боорга, улус Бурганның Чагыргазы удавас дүжүп кээр деп манап турган чүве-дир.

¹² Иисус мынча дээн: «Бир дарга кижиде ырак чурт четкеш кээр деп барган. Ол аңаа хаан дүжүлгезин ап алгаш, оон дедир чанып кээр сорулгалыг турган. ¹³ Чо-руур бетинде, ол бодунун он чалчазын келдирткеш, оларга он алдын чоос үлөп бергеш: «Бо акшаны мен келгичемге чедир саарыллага кириштирип, ажыглаңар» — дээн. ¹⁴ А албаты чон ону көөр хөңнү чок болгаш, демги ырак чуртка баргаш: «Ол кижиниң биске хаан болурун күзевейн тур бис» — деп сөс чедирзиннер дээш, оон соондан элчилер чорудупканнар.

¹⁵ А ол кижиде дөмей-ле чуртунун хааны апаргаш, эеп чанып келген. Оларның кандыг ажык-орулга алганын билип алыры-биле, демги акша берген чалчаларын ол келдиртип-тир. ¹⁶ Бирги чалча чедип келгеш: «Дээрги, бир чоозунарны он чедир өстүрүп алдым» — дээн.

¹⁷ Ээзи ону мактап каан: «Эр хей! Эки чалча-дыр сен. Бичии чүвеге безин шыңчы болганың дээш, ам он хоорайны эргелеп-башкаар сен».

¹⁸ Ийиги чалча чедип келгеш: «Дээрги, бир чоозунарны беш чедир өстүрүп алдым» — дээн.

¹⁹ Ээзи аңаа мынча дээн: «Сен база беш хоорайны эргелеп-башкаар сен».

²⁰ Өске-бир чалча чедип келгеш:

«Дээрги, бир чоозунар бо-дур, мен ону аржыылга ораап алгаш, шыгжап чыттым.

²¹ Чүгө дээрге силерден корттум: каржы-хажагай кижиде-ле болгай силер: салып кагбаан-даа чүвөнерни ап алып, тарып кагбаан-даа чүвөнерни ажаап алып» — дээн.

²² Ээзи ынчан мынча дээн: «Бодунуң аксы-сөзүң айы-биле сени шииндер мен, сөлгүжок бак чалча! Сен мени каржы-хажагай, салып кагбаан-даа чүвезин ап алып, тарып кагбаан-даа чүвезин ажаап алып кижиде дээрзин билир турдуң де?! ²³ Ынчаарга акшамны саарылгаже чүгө кирибээниң ол? Мен чедип келгеш, орулгазын алгай-ла мен!»

²⁴ Оон чанынга турган улуска ээ: «Оон бир чоозун алгаш, он чоос ажылдап алган кижиге бериптинер» — дээн.

²⁵ Ынчалза-даа олар аңаа: «Дээрги, демги кижиде ол чокка-ла он чоос бардыр» — дээннер.

²⁶ Хаан мынча деп харыылаан: «Силерге чугаалап тур мен: чүвези бар кижиге оон-даа немей бээр, а чүвези чок кижиниң бичии бар чүвезин безин хунаап алып. ²⁷ А мээң оларга хаан болурумну күзевейн турган дайзыннарармын бээр эккелгеш, көрүп турумда, узуткап калыңар».

*Иисустуң Иерусалимге
байырлалдыг моорлап киргени
(Мф. 21:1-11; Мк. 11:1-11; Ин. 12:12-19)*

²⁸ Ону чугаалап дооскаш, Иисус Иерусалимге оруун уламчылап чорупкан.

²⁹ Елеон дааның чанында турар Вифагия биле Вифания суурларга чоокшулап келгеш, Ол Бодунуң ийи өөреникчизин бурунгаар айбылапкаш, мынча дээн: ³⁰ «Мурнуңарда чыдар суурже барыңар. Ынаар кире бергеш, кымның-даа мынчага дээр мунуп көрбээни аныяк элчигенни баглап каан турарын көрүп каар силер. Ону чешкеш, бээр эккелинер.

³¹ Бир эвес кандыг-бир кижиде силерден: «Элчигенни чүгө чеже бердинер?» — деп

19:7 Лк. 5:30; 15:2 19:8 Хост. 22:1; 2 Хаан. 12:6; Лк. 3:14 19:9 Лк. 3:8; Ин. 8:33, 39 19:11 Лк. 17:20; Аж.-ч. 1:6 19:14 Ин. 15:8 19:17 Лк. 16:10 19:22 Иов 9:20; 15:6; 3 Хаан. 20:40 19:26 Мф. 13:12 19:27 Мф. 22:7; Лк. 20:16 19:29 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4; Аж.-ч. 1:12

айтырар болза, аңаа: „Ол Дээрриге херек апарды“ — дээр силер».

³² Айбыга барганнар чорупкаш, бүгү чүвени Иисустуң чугаалааны дег кылдыр тып алганнар. ³³ Олар аныяк элчигенни чежип турда, оон ээлери: «Элчигенни чүге чеже бердирер?» — деп айтырганнар.

³⁴ Олар: «Ол Дээрриге херек апарды» — деп харыылааннар. ³⁵ Олар элчигенни эккелгеш, боттарының хевин чонактай салгылааш, Иисусту олуртупканнар. ³⁶ Оон Ол Иерусалимче бар чыдырда, улус хептерин орук дургаар Оон мурнунга чадып берип чораан.

³⁷ Иисус Елеон даандан бадар кудургайга чедип кээрге, чыылган хөй өөреникчилер көргөни кайгамчык чүүлдер дээш Бурганны өөрүшкү-маннайлы-биле ыткыр алдаржыдып эгелээннер:

³⁸ «Дээрри-Чаяакчының адындан кел чыдар Хаан алгадып-йөрээтсин! Дээрри амыр-тайбың доктаазын, өрү дээрде Бурганга алдар!»

³⁹ Чон аразынга турган чамдык фари-сейлер Иисуска: «Башкы, өөреникчилеринери соксадып көрүнер!» — дээннер.

⁴⁰ А Ол: «Олар ытташпайн баар болза, даштар алгыржып эгелээрин силерге чугаалап тур мен» — деп харыылаан.

⁴¹ Хоорайга чедип келгеш, ону көрүп тура, Иисус оон ажыын ажып ыглап, ⁴² мынча дээн: «О, сен оода-ла бөгүн чүү чүве сенээ амыр-тайбың эккээрин билген болзунза! Ынчалза-даа ону ам сээң карактарыңга ажытпаан-дыр. ⁴³ Чүге дээрге дайынбарыңның сени долгандар онгула-нып-быжыглангаш, сени бүзээлэри база сенче бүгү чүктерден халдаары хүннер чедип кээр. ⁴⁴ Олар сени таваанга чедир урөп-бускаш, чурттакчыларыңны ханаларың иштинге кырып каар. Олар сени хүл-далган кылдыр чылча базар, чүге дээрге Бурганның сенээ камталал санаалдап келген үезин билбейн эрттирипкен-дир сен».

Садыгжыларны өргээзин үндүр ойлатканы

(Мф. 21:12-17; Мк. 11:15-19; Ин. 2:13-22)

⁴⁵ Иисус оон Бурганның өргээзиниң шөлүңчө киргеш, ында садыг-сай-

маа кылган улусту үндүр сывыртап, оларга: ⁴⁶ «Бижилгеде: „Мээң өргээм мөргүл өргээзи болзун“ — деп бижиттинген болгай, а силер ону дээрбечилер уязы кылып алган-дыр силер!» — деп турган.

⁴⁷ Бурганның өргээзинге Иисус хүнүн-не улусту өөредип турган. А Бурганның дээди бараалгакчылары, ном-хоойлу тайылбырлакчылары болгаш чоннун баштыннары Ону өлүрүп каар эптиг өй манап эгелээннер. ⁴⁸ Ындыг-даа болза, олар ону канчаар кылыр аайын тыппааннар, чүге дээрге бүгү чон Иисустуң чаңгыс-даа сөзүн эрттирбесин кызып, туда дыннааш турар болган.

Иисустуң эрге-чагыргазының дугайында (Мф. 21:23-27; Мк. 11:27-33)

20 ¹ Оон Иисус бир-ле катап Бурганның өргээзинге чонну өөредип, Буянын Медээни оларга медеглеп турда, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чоннун баштыннары-биле кады Аңаа чедип келгеш: ² «Биске чугаала! Сен бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып тур сен? Сенээ ол эрге-чагырганы кым берди?» — дээннер.

³ Иисус мынча деп харыылаан: «Мен база силерден бир чүве айтырайн, харыылаанарам: ⁴ Иоанның сугже сугар эргези Бургандан келген бе азы кижилерден бе?»

⁵ Олар аразында сүмележи бергеннер: «Бир эвес бис: „Бургандан“ — дээр болзувусса, Ол: „Ынчаарга силер чүге Иоаннга бүзүрөвээнинер ол?“ — дээр болгай. ⁶ А бир эвес: „Кижилерден“ — дээр болзувусса, шупту улус бисти даштар-биле сокчулап кааптар, чүге дээрге олар Иоанны Бурганның медээчизи деп санаар болгай». ⁷ Ынчангаш: «Кымдан дээрзин билбес бис» — деп харыылааннар.

⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Мен база бо бүгүнү кандыг эрге-чагырга-биле кылып турарымны силерге чугаалавас мен».

Виноград шөлүнүң ээзиниң дугайында (Мф. 21:33-46; Мк. 12:1-12)

⁹ Оон Иисус чонга мындыг угаадыг-лыг чугаа чугаалап эгелээн: «Бир киж

19:36 4 Хаан. 9:13 19:38 Ыд. ыр. 117:25-26; 148:1 19:39 Мф. 21:15-16 19:40 Авв. 2:11 19:41 Ин. 11:35 19:42 Ыд. ыр. 80:14; Иса. 48:18 19:43 Иса. 29:3; Иер. 6:6; Иез. 4:2; 26:8 19:44 Ыд. ыр. 136:9; Лк. 21:6 19:46 Иса. 56:7; Иер. 7:11 20:2 Аж.-ч. 4:7 20:4 Лк. 3:3 20:5 Лк. 7:30 20:6 Лк. 7:26; 9:8 20:9 Ыд. ыр. 79:9; Иса. 5:1 || Сол. ыр. 8:11 || Мк. 13:34

виноград шөлү тарып алгаш, оозун виноград ажаакчыларынга ачыладып кааш, боду үр үе дургузунда өске чуртче чоруй барган. ¹⁰ Виноград ажаап аар үе-даа келген. Ажаакчылар дүжүттүн аңаа хамааржыр кезиин берзиннер дээш, демги ээ киж и оларже чалказын чорудупкан. Ынчалза-даа виноград ажаакчылары ону эттеп-эттеп, хол курут дедир ойладыпканнар. ¹¹ Ол ынчан база бир чалказын ыткан. Ынчалза-даа олар ону база эттеп-эттеп, чүнү-даа бербейн, дорамчылалдыг сывыртапканнар. ¹² Оон ол киж и үшкү чалказын база ыткан. Ынчалза-даа олар ону кемдедир эттээш, виноград тараан шөлдөн үндүр октапканнар. ¹³ Шөлдүн ээзи ынчан мынча дээн: „Чүнү канчаар киж и боор мен? Ынак оглумну чорудуп көрейин, канчап билир, оода-ла ону хүндүлөп көөрлери чадавас“.

¹⁴ Ынчалза-даа виноград ажаакчылары оон оглун көргөш, аразында мынча деп шийтпирлээннер: „Бо-даа салкакчызы-дыр! Ону өлүрүп каапсывыса, оон өнчүзү бисти и апаар“. ¹⁵ Олар ону виноград шөлүндөн үндүрө бергеш, өлүрүп каапканнар. Ол бүгүнүн соонда виноград шөлүнүн ээзи оларны канчап кааптарыл? ¹⁶ Ол чедип келгеш, виноград ажаакчыларын өлүрүп кааптар, а виноград шөлүн өске улуска бериптер“.

Иисусту дыннап турган улус: «Ындыг чүве болбас болзун!» — дээннер.

¹⁷ Ынчалза-даа Иисус оларже көрнүп келгеш, мынча дээн: «Ынчаарга Бижилгеде: „Тудугжуларнын, херекчок дээш, октапкан дажы эң чуула даш апарган“ — дээн сөстөр чүнү көргүскен деп? ¹⁸ Кым ол дашче кээп дүжерил, чуурулдур ужу аар, а кымче ол даш кээп дүжерил, ону чылча басып каар».

Императорга бээр үндүрүг дугайында

(Мф. 22:15-22; Мк. 12:13-17)

¹⁹ Бурганның дээди бараалкакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбыр-лакчылары ол угаадылгыч чугаа оларнын дугайында дээзин билгеш, Иисусту ол-ла дораан тудуп хоругдуар арга дилей бергеннер, ынчалза-даа чондан кортканнар. ²⁰ Ынчангаш олар Иисусту ки-

чээнгейлиг хайгааравышаан, Оон бир-ле сөзүңге сылдаглап тудуп алгаш, Римден олурткан чагырыкчынын эргезинге хүлээди бээр сорулга-биле ак сеткилди улус бооп мегеленген авыяс кижилерни Олче ыдып турганнар.

²¹ Олар Иисустан мынча деп айтырган: «Башкы, бистин билиривис-биле, Силер чөптүг сөстөр чугаалап, шынга өөредип турар болгай силер. Кижилерни ылгай көрбейн, Бурганның алыс шын оруунга өөредир-дир силер. ²² Ынчаарга императорга үндүртүгү төлээр ужурлуг бис бе азы чок бе?»

²³ Иисус оларнын кара сагыштын билгеш: ²⁴ «Менээ мөңгүн чоостан көргүзүңер: ында кымнын чурук-дүрүзү база кымнын ады бар-дыр?» — деп айтырган.

Олар: «Императорнуң» — деп харыылааннар.

²⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Ынчаарга императорга — императорнуун, а Бурганга — Бурганнын беринер». ²⁶ Олар Иисусту чон мурунуга Оон чугаалаан чүвезинге сылдаглап, холга кирип чадап кааннар. Оон харызын кайгааш, оларнын аксы хак дээн.

Өлгеннерниң катап дирлириниң дугайында

(Мф. 22:23-33; Мк. 12:18-27)

²⁷ Оон соонда «Өлген улус катап дирилбес» деп бадыйткаар саддукейлернин чамдыызы Иисуса чедип келгеш, айтырыг салган: ²⁸ «Башкы! Моисей биске мынча деп бижээн болгай: „Бир эвес кадайлыг киж и ажы-төл чок тургаш, өлү бээр болза, оон дунмазы дулгуяк чаавазы-биле өгленип алыр база оон-биле бодунун өлген акызынын үре-салгалын үспес ужурлуг“. ²⁹ Ындыг болза, чеди алышкы чораан дижи. Биргизи кадаланып алгаш, ажы-төл чок өлүп калган. ³⁰⁻³¹ Оон ол кадайын ийигизи, оон соонда үшкүзү дээш-ле, улаштыр шуптузу ап келгеш, чеделээн ажы-төл арттырбайн, өлү бергеннер. ³² Адак соонда кадай база өлүп калган. ³³ Хамык өлген улус катап дирлип кээрге, ол ам кымнын кадайы боорул? Алышкылар ону чедээлээн кадаланып чораан болгай».

20:12 Лк. 11:48-49 20:13 Мф. 3:17; Евр. 1:1 20:14 Евр. 1:2 20:15 Евр. 13:12 20:16 Аж.-ч. 13:46

20:17 Ыд. ыр. 117:22 20:18 Иса. 8:14-15; 28:16 20:20 Лк. 6:7; 14:1 || Лк. 11:54 20:22 Мф. 17:24-25

20:23 Мк. 7:6; Лк. 12:1 20:25 Рим. 13:7 20:27 Аж.-ч. 23:8 20:28 Ы. х. к. 25:5

³⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бо делегейде ам чурттаан улус кадай ап база ашакка барып турар-дыр. ³⁵ А келир үеде өлүглер аразындан катап дирлиринге база чаа амыдыралдыг болурунга төлөптүг улус кадай-даа албас база ашакка-даа барбас. ³⁶ Чаа амыдыралынга олар дээрнин төлээлеринге демей апарып, өлүг тын чок болурулар. Олар Бурганның ажы-төлү апаарлар, чүгө дээрге өлгөш, катап дирилген-дирлер.

³⁷ Моисей хып турар чадаң ыяшка Дээрги-Чаяакчыга таваржы бергеш, Ону Авраамның Бурганы, Исаактың Бурганы болгаш Иаковтуң Бурганы деп адааш, өлгөн улустун катап дирлири ылаптыг дээрзин ооң-биле көргүскөн болгай*.

³⁸ Бурган — өлүглерниң эвес, а дириглерниң Бурганы-дыр! Бурганга хамааржыр бүгү улус дириг-дир!»

³⁹ Ном-хоойлу тайылбырлакчыларының чамдыгыз: «Башкы, Силер эки харыы бердинер!» — деп харыылааннар. ⁴⁰ Ооң соонда кым-даа Оон кандыг-бир чүве айтыраарындан дидинмээн.

Давидтиң Оглуңуң дугайында
(Мф. 22:41-46; Мк. 12:35-40)

⁴¹ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Улус чүгө Бурганның шилип алган Христозун „Давидтиң Оглу-дур“ дижир-ил? ⁴²⁻⁴³ Давид боду Ыдыктыг ырылар номунда мынча деп турар болгай:

„Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге мынча дээн: „Дайзыннарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң таламга олур“.

⁴⁴ Бир-тээ Давид Ону Дээргим деп адаан болганда, Христос канчап Давидтиң оглу болурул?»

⁴⁵ Бүгү чон дыннап турда, Ол Бодунуң өөреникчилеринге мынча дээн:

⁴⁶ «Ном-хоойлу тайылбырлакчыларындан кичээнип чорунар. Олар каас-коя тоннар кедеринге база улус чыылган шөлдөргө хүндүледирирге ынак, синагогаларга база найыр-дойларга эң хүндүлүг

черлерге саадаарынга ынак болгайлар. ⁴⁷ Олар дулгуяк херэеженнерниң эт-хөреңгизин сырыпкаш, ооң соонда карак чаап үр мөргүүрлер. Ындыгларны эң-не шыңгыы кеземче манап турар».

Дулгуяк кадайның өргүмү
(Мк. 12:41-44)

21 ¹ Иисус ыңай-бээр көрүнгөш, Бурганның өргээзиниң акша-мөңгүн чыыр аптаразынче өргүлдерин салып турган бай улусту көрүп каан. ² Ийи эң үүрмөк чоос салып чыткан ядыы дулгуяк кадайны база көрүп каан. ³ Ол мынча дээн: «Алыс шыныи силерге чугаалап тур мен, бо ядыы дулгуяк херэежен шупту улустан хөйүн салды. ⁴ Чүгө дээрге шупту улус боттарының артыкшылдыг байындан Бурганга өргүл салып турду, а ол кадай, ындыг ядыы хирезинде, бодунуң амыдыраарынга херек бүгү кошкулун салып кагды».

Бадыткал демдектери биле иштеп сүрүүшкүнер
(Мф. 24:1-14; Мк. 13:1-13)

⁵ Чамдык улус Бурганның өргээзиниң дугайында, ооң кайы хире чараш даштар болгаш Бурганга өргүп салган белектер-биле каастаттынганының дугайында чугаалажы бергеннер. Ынчалза-даа Иисус мынча дээн: ⁶ «Силерниң мында магадап көрүп турарыңар бүгү чүвени шуптузун үредеп-бузуп кааптар. Маңаа туружундан шимчевээн даш безин артпас — ындыг үе чедип кээр».

⁷ Иисустан мынча деп айтырганнар: «Башкы, а ол бүгү кажан болу бээрил? Ык болуушкуннар чоокшулап келгениниң кандыг бадыткал демдектери турарыл?»

⁸ Ол мынча деп харыылаан: «Силерни дуурайлап кааптарындан кичээниңер, Мээң адым тудуп: „Христос — мен-дир мен“ — деп база „Ол үе келген-дир“ — дижи, хөй кижиче чедип кээр. Оларны эдере бербөңер. ⁹ А дайын-чаалар болгаш үймээн-хөлээзиннер дугайында дыңнааш, кортпаңар, баштай ол бүгү болур ужурлуг, ынчалза-даа бүгү чүвениң ылап төңчүзү ындыг дораан келбес».

* 20:37 Ол дээрге Авраам, Исаак болгаш Иаков оларны Бурганның чанында ам-даа дириг хевээр деп турары ол-дур.

20:35 2 Фес. 1:5 20:37 Хост. 3:2, 6 20:40 Мф. 22:46 20:41 2 Хаан. 7:12-16; Лк. 1:32; 18:38

20:42-43 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 2:34-35 20:46 Лк. 11:43 21:1 4 Хаан. 12:9; Мф. 27:6; Ин. 8:20

21:4 2 Кор. 8:1-3, 12 21:6 Лк. 19:44 21:8 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 || Иер. 14:14

¹⁰ Оон Иисус улаштыр мынча дээн: «Бир чонче өске чон база күрүнеже күрүне халдай бээр. ¹¹ Күштүг чер шимчээш-киннери, чер болганга аш-чут, аарыг-аржык, коргунчуг болуушкуннар болгаш дээрден келген өндүр улуг, кайгамчык демдектер болгулаар. ¹² Ынчалза-даа ол бүгү болур бетинде, силерни тудуп хоругдап, истеп сүрүп эгелээр. Мээн адым дээш силерни хааннар болгаш чагырыкчыларның холунга тудуп берип, синагогаларга шийдип, кара-бажыңнарже киир октап эгелээр. ¹³ Ынчан силерге Мээн дугайымда херечилээр арга тыптып кээр. ¹⁴ Ынчангаш боттарыңарны камгалаары-биле чүнү чугаалаарыл деп, баш бурунгаар ажаанзыраваңар. ¹⁵ Чүге дээрге Мен силерге удурланыкчыларыңарның кайызы-даа удур туржуп база чаргылдажып шыдавазы чечен дыл болгаш мерген угаанны бээр мен. ¹⁶ Ада-иенер-даа, акы-дунмаңар-даа, дөргүл-төрелиңер-даа, эш-өөрүңер-даа силерге өскерли бээр, харын-даа силерниң чамдыыңарны өлүрүп каар. ¹⁷ Мээн адым ужун бүгү улус силерни көөр хөңнү чок апаар. ¹⁸ Ынчалза-даа бажыңардан чаңгыс дүк безин кээп дүжүп читпес. ¹⁹ Ол бүгүн шыдажып эртер болзуңарза, амы-тыныңарны камгалап алыр силер».

Иерусалимниң буурап дүжериңиң дугайында

(Мф. 24:15-21; Мк. 13:14-19)

²⁰ «Иерусалимни аг-шериг бүзээлеп алган туарын көрүп кагзыңарза, оон буурап дүжери удавас дээрзин билип алыңар. ²¹ Ынчан Иудеяда чурттаан улус дагларже дезипсин; а хоорайның бодунда турар улус оон үнүп чорупсун; а чоок-кавы суурларга турган улус хоорайже дедир барбазын. ²² Чүге дээрге Бижилгеде бижиттинген бүгү чүвениң боттаныр ужурлуу кеземче үезиниң келгени ол-дур. ²³ Ол үеде иштиг-сааттыг болгаш эмер чаш уруг-дарыгыг улус ат болур! Бүгү чуртту улуг айыыл-халап хөмө алыр, бо чонну Бурганның килеңи таварыыр. ²⁴ Улустун чамдыызы хылыштын чидиг бажыңдан калыр, а чамдызын өске чоннарже тудуп алгаш баар. Өске чоннар улузу, тер-

гийдээр үези төнгүжеге чедир, Иерусалимни таптай базып кээр».

Кижиг амытан Оглуңуң чедип кээри (Мф. 24:29-31; Мк. 13:24-27)

²⁵ «Хүнге, айга болгаш сылдыстарга кайгамчык демдектер көстүр, а далайның шимээреп, хөлээринден аймаараан чоннар чер кырынга сүрээдеп, мөгүдей бээрлер. ²⁶ Чер бөмбүрзээнче кел чыдар айыыл-халапты манааш, корткан улустуң тыны үстүп эгелээр, чүге дээрге дээрниң аг-шерии сириңейнип, божаңнай бээр. ²⁷ Олар ынчан улуг күчү-күжү-биле база өндүр чыры-биле *бурут кырлап кел чыдар Кижиг амытан Оглуң көрүп каарлар.* ²⁸ А ол бүгү боттанып эгелээрге, сан дорт туруп алгаш, баштарыңар өрү көдүрүңер, чүге дээрге хосталганаар чоокшулап келген-дир».

Фига ыяжының кижээ-биле кичээндириг (Мф. 24:32-35; Мк. 13:28-31)

²⁹ Оон Иисус оларга угаадыглыг чугаа чугаалаан: «Фига ыяжынче база шупту-ла өске ыяштарже топтап көрүңер даан: ³⁰ оларның бүрүлери частып эгелээрге, чай удавас дээрзин эндивес болгай силер. ³¹ Шак ынчалдыр, ол бүгүнүң боттанып эгелээнин көрүп кагзыңарза, Бурганның Чагыргазы чоокшулап келгенин билип алыңар. ³² Алыс шынын силерге чугаалап тур мен: ол бүгү чүве боттанмаан шаанда, бо салгалдың улузу өлүп читпес. ³³ Дээр биле чер эстип-хайлы бээр, а Мээн сөстөрим эстип-хайлы бербес».

Удувай, белен болуңар

³⁴⁻³⁵ «Оваарымчалыг болуңар: силерниң чүректеринер үен-даян хөлгээш-кинге, арагалаашкынга болгаш амыдыралдың сагышсыралдарыңга алзып, дашталбазын база ол хүн хенертен, какпа дег, кырыңарга келбезин. Чүге дээрге ол хүн чер кырын ээлей чурттаан бүгү улуска чедип кээр. ³⁶ Ынчангаш бо бүгү кел чыдар айыыл-халаптардан чайлай бээр харыктыг болур дээш база Кижиг амытан Оглуңуң мурнунга бараалгаар

21:10 2 Чыл. 15:6; Ажыд. 6:4 21:11 Аж.-ч. 11:28 || Ажыд. 6:8, 12 21:12 Аж.-ч. 4:3; 17:6; 18:12; 24:1; 25:6 21:15 Аж.-ч. 6:10 21:18 1 Хаан. 14:45; 2 Хаан. 14:11; Аж.-ч. 27:34 21:23 Мф. 27:25; 1 Фес. 2:16 21:24 Ажыд. 11:2 21:27 Дан. 7:13 21:32 Лк. 9:27 21:33 Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 51:6; 2 Пет. 3:10 21:34-35 Иса. 24:17 21:36 Мф. 25:13; 1 Фес. 5:6 || Лк. 18:1; Рим. 12:12; Эф. 6:18; Кол. 4:2; 1 Фес. 5:17

дээш, үргүлчү серемчилелдиг болунар, а ол ышкаш мөргүнөр».

³⁷ Иисус хүннүн-не Бурганның өргээзинге өөредип турган, а кезжээ дүжөргө, Елеон даанче чоруткаш, аңаа хонуп ап турган. ³⁸ А бүгү чон, Ону дыңнаары-биле, даң бажында-ла Бурганның өргээзинге чыгып кээр болган.

Иисуска удур сүмчээ

(Мф. 26:1-5, 14-16; Мк. 14:1-2, 10-11; Ин. 11:45-53)

22 ¹ Хаарган далганнар байырлалы (азы Хосталышкын байырлалы) чоокшулап олурган. ² Бурганның дээди бараалтакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чондан коргуп турганнар, ыңчангаш Иисусту чажыды-биле өлүрүп каар эптиг арга дилей бергеннер.

³ Эрлик ыңчан он ийи элчинниң бирээзи болур Искарот деп адаткан Иудаже кире берген. ⁴ Оон Иуда, Иисусту оларга канчаар садыптарын дугуржуп алыр дээш, Бурганның дээди бараалтакчылары болгаш Бурганның өргээзинин таңныылдар даргаларына чеде берген. ⁵ Олар амырай берип, Иудага акша төлээрин азааннар. ⁶ А Иуда аксы-сөзүн бергеш, Иисустуң чанынга чон чок турда, Ону садыптар эптиг арга дилеп эгелээн.

Хосталышкын байырлалыга белеткел
(Мф. 26:17-25; Мк. 14:12-21; Ин. 13:21-30)

⁷ Хосталышкын байырлалында чиир хураганны дөгөрер хүн — Хаарган далганнар байырлалының бирги хүнү үнүп келген. ⁸ Иисус Пётр биле Иоанны айбылап чоруткаш: «Баргаш, байырлалда дойлаарывыс чөмдөн белеткеп калыңар» — дээн. ⁹ Олар Оон: «Силер ону бистин каяа белеткеп каарывысты күзеп тур силер?» — деп айтырганнар.

¹⁰ Ол мынча деп харыылаан: «Силер хоорайже кирип кээринерге, суглуг доңга туткан кижиге уткужуп кээр эвеспе. Ол кижиниң кире бээрн бажыңче ону эде-рип чеде бергеш, ¹¹ бажың ээзинге мынча дээр силер: „Өөреникчилерим-биле кады Хосталышкын байырлалының кезжээки чөмчүн четтирерим өрээл кайдал?” — деп, Башкы сенден айтырып тур“.

¹² Оон ол силерге айылап-белеткеп каан үстүкү делгем өрээлди айтып бээр. Шуп-

ту чүвени аңаа белеткээр силер». ¹³ Олар чоруткаш, бүгү чүвени Иисустуң чугаалаан аайы-биле тып алгаш, байырлалдың чөмчүн белеткеп кааннар.

Дээрги-Чаяакчының кезжээки чөмчү

(Мф. 26:26-30; Мк. 14:22-26; 1 Кор. 11:23-25)

¹⁴ Үе-шак кээрге, Иисус элчиннери-биле кады чөмчүнери-биле олутурупкан. ¹⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Хосталышкын байырлалының бо чөмчүн хилинчээмниң муруну чарыында силер-биле кады четтирерин дыка-ла күзээн мен. ¹⁶ Силерге чугаалап тур мен: байырлал дою Бурганның Чагыргазына болбаан шаанда, Мен оон ыңай ону четтиргем бес». ¹⁷ Оон Иисус дашканы тудуп алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, мынча дээн: «Мону хүлээп алгаш, аранарда үлүглей үлежиң алыңар. ¹⁸ Силерге чугаалап тур мен: Бурганның Чагыргазы келбээн шаанда, Мен оон ыңай виноград арагын ишпес мен».

¹⁹ Оон Иисус хлебти алгаш, Бурганга өөрүп четтиргеш, ону үзе тырткаш, оларже сунмушаан, мынча дээн: «Бо дээрже силер дээш берип турарым Мээң мага-бодум-дур. Мону Менээ тураскаал кылдыр ынчаар кылып чорунар». ²⁰ Кезжээки чөм соонда, Иисус база катап дашканы алгаш, мынча дээн: «Бо дашка дээрже силер дээш төгөрүм Мээң ханым-биле чардынар чаа чагыг-керээ-дир.

²¹ Ынчаарга көрүңер! Мени садыптар кижиниң холу Мээң холум-биле кады стол кырында салдыгандыр. ²² Кижиге амытан Оглу Бодунуң салымынга уткуштур баш удур айтыканын өзугаар чоруур ужурулуг, ыңчалза-даа Ону садыптар кижиге ат болур!»

²³ Өөреникчилер бот-боттарындан: «Бистиге аравыста ыңдыг чүве кылыптар кижиге кымыл?» — деп айтыржып эгелээннер.

Кым эң чугаал?

(Мф. 18:1-5; Мк. 9:33-37; Лк. 9:46-50)

²⁴ Оон өөреникчилер аразынга оларның кайызы эң чугула боорул деп маргылдаа база үнүп келген. ²⁵ Иисус ыңчан оларга мынча дээн: «Өске чоннар улугун хааннары чагырар боор чүве, а

21:37 Мф. 21:23; 26:55 22:1 Хост. 12:1-30 22:3 Ин. 13:2 22:6 Аж.-ч. 1:16 22:7 Хост. 12:6;

1 Кор. 5:7 22:16 Ажыл. 19:9 22:19 Ин. 6:51; 1 Кор. 10:16; 11:24 22:20 Хост. 24:8; Иер. 31:31

22:21 Ыд. ыр. 40:10; Ин. 13:18 22:22 Аж.-ч. 2:23

чагырыкчылар боттарын „ачы-буянныглар“ деп адазын дээр болгай. ²⁶ А силер оларга дөмей болбаңар. Харын-даа силерниң араңарда эң улууңар эң бичеңер дег болзун, а башкарып турарыңар — бараан болган чалчаңар дег болзун. ²⁷ Кым чугулап? Стол артында чемненип олурар кижиге азы бараан болуп турар кижиге? Чемненип олурар кижиге деп боладыңар бе? А Мен силерниң араңарда бараан болган чалчаңар дег-дир мен.

²⁸ Бүгү шенелделеримни Мээң-биле кады ажып эрткен болгай силер. ²⁹ Ынчангаш Мен база Чагырганы, Адамның Менээ бергени дег, силерге берип тур мен. ³⁰ Ындыг болганда, Мээң Чагыргам кээрге, Мээң столум артыңа дойлаар силер; дүжүгелерге саадап-каш, Израильдин он ийи аймаан шиидер силер».

**Пётрүң Иисустан ойталаарын
баш бурунгаар медеглээни**

(Мф. 26:31-35; Мк. 14:27-31; Ин. 13:36-38)

³¹ Оон Дээрги Иисус мынча дээн: «Симон, Симон, көрдүң бе! Кызыл-тасты богундан арыглаары дег, силерни шишкир эргени эрлик негеп алыксап турду. ³² Ынчалза-даа Мен сен дээш, бүзүрелиң читпези дээш мөргүп турдум. А сен оон соонда, Менче катап эглип келгеш, хадунмаң быжыктырып көр».

³³ Пётр: «Дээрги, мен Силер-биле кады кара-бажыңче-даа, өлүмче-даа баарыңга белен мен» — деп харыылаан.

³⁴ Ынчаарга Иисус мынча дээн: «Сенээ чугаалап тур мен, Пётр, бөгүн аскыр-дагаа алгыргалакта, Мени билбес болуп, Менден үш катап ойталаар-дыр сен».

³⁵ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Мен силерни шоодай, хап болгаш идик чокка чорудуп турумда, кандыг-бир чүвеге чединмес турдуңар бе?»

Олар: «Чединмес чүвевис чок турган» — деп харыылааннар.

³⁶ Иисус өөреникчилеринге мынча дээн: «А ам кымда шоодай барыл, оозун ап алзын, хавыңарны база ап чоруңар. А

кымда хылыш чогул, хевин садыпкаш, хылыштан садып алзын. ³⁷ Бижилгеде Мээң дугайымда „Ону кем-херек үүлгедикчизи кылдыр санаан“ деп бижээн чүве боттаныр ужурлуун силерге чугаалап тур мен. Мээң дугайымда бижиттинген бүгү чүве удавас чогул бүдөр ужурлуг».

³⁸ Олар мынча дээнер: «Дээрги, көрүңерем, бисте ийи хылыш бар-дыр».

Иисус оларга: «Ол четчир» — деп каан.

**Иисустуң Елеон даанга
Бурганга мөргүл кылганы**
(Мф. 26:36-46; Мк. 14:32-42)

³⁹ Иисус хоорайдан үнгеш, чаңчыккан аайы-биле Елеон даанче чорупкан. Өөреникчилери база Ону эдериپ чорупканнар. ⁴⁰ Чедер черинге келгеш, Иисус оларга: «Күткүлгеге алыспазы-биле мөргүңер» — дээн. ⁴¹ А Боду олардан даш октам хире черже ырай бергеш, дискектенип олурупкаш, мынчаар мөргүл берген: ⁴² «Ачай, Сээң күзел-сорууң ыңдыг болза, хилинчектин бо дашказын Менден чайлады берем. Ындыг-даа болза, бүгү чүве Мээң эвес, а Сээң күзел-сорууң ёзуугар болзун!» ⁴³⁻⁴⁴ [Аңаа дээрнин төлээзи чедип келгеш, Ону быжыктыра берген. Хилинчээн төдө бергеш, Иисус улам күштүт мөргүл берген, Оон дери, ханның дамдылары дег, черже төктүп бадып турган.]* ⁴⁵ Ол мөргүл алган соонда, туруп келгеш, өөреникчилерин барып көөрге, олар хилегдеп-мунгарааш, удуп калган болганнар. ⁴⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Чүге удуп чыдыр силер? Күткүлгеге алыспас дээш, туруңар база мөргүңер!»

**Саттыныкчы чорук,
Иисусту тудуп хоругдааны**
(Мф. 26:47-56; Мк. 14:43-50;
Ин. 18:3-11)

⁴⁷ Иисус ону чугаалап турда, мөөнчон бо келген, он ийи элчинниң бирээзи болур Иуда дээр кижиге оларны баштап чораан. Оон ол Иисусту ошкап каар дээш, Аңаа чоокшулап келген*. ⁴⁸ Иисус

* 22:43-44 Ол ийи домак эн бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде таварышпайн турар. * 22:47 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чүге дээрге ол оларга мындыг демдек айтып берген турган: „Ошкап каарым кижиге Ол болур эвесле“» деп домакты немээн.

22:26 Мф. 20:26; Мк. 10:43-44 22:27 Мф. 20:28; Ин. 13:4-5 22:28 Евр. 2:18 22:29 Лк. 12:32

22:30 Мф. 19:28; Ажыд. 3:21 22:31 Иов 1:6-12; Ам. 9:9 22:32 Ин. 17:9 22:33 Ин. 21:19; Аж.-ч. 12:4

22:35 Лк. 9:3; 10:4 22:37 Иса. 53:12 22:40 Мф. 6:13 22:42 Мк. 10:38; Ин. 18:11; Евр. 5:7 || Мф. 6:10

22:43-44 Мф. 4:11; Мк. 1:13 22:47 Аж.-ч. 1:16

анаа: «Иуда, Кизи амытан Оглу таанда-ла ошкаашкын-биле садарың ол бе?» — дээн.

⁴⁹ Херек кандыг шиглиг апарганын көргөш, Иисустун чанынга турган өөреникчилери: «Дээрги, хылыштарывыс сепири алылы бе?» — деп айтырганнар.

⁵⁰ Оларның бирээзи Бурганның дээди бараалгакчызының чалчазынын он талакы кулаан хылыш-биле одура шаапкан.

⁵¹ Иисус ынчан: «Соксаңар, ам болзун!» — дээн. Оон чалчаның кулаанга холу-биле деггеш, экиртип каан.

⁵² Ону тудуп хоругдаары-биле келген Бурганның дээди бараалгакчыларынга, Бурганның өргээзиниң танныылдар даргаларынга база баштыңнарга Иисус мынча дээн: «Силер чүге мени тудуп алыр дээш, хылыштарлыг, моңнарлыг келгениңер ол? Кай, Мен дээрбечи-дир мен бе? ⁵³ Мен хүннүн-не силер-биле кады Бурганның өргээзинге турдум, ынчан силер Менээ хол дегбээн болгай силер, ынчалза-даа ам — дүмбейге чагырткан силерниң үнөр келген-дир».

Пётрнуң Иисустан ойталааны

(Мф. 26:57-58, 69-75; Мк. 14:53-54, 66-72; Ин. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Олар Иисусту тудуп аппарат, Бурганның дээди бараалгакчызының бажынынга эккелгенер. А Пётр ырактан эдериپ чоруп орган. ⁵⁵ Чыылган улус херим иштинге от салгаш, дөгере чынып олутуп алырга, Пётр база оларның аразынга олутуп алган.

⁵⁶ Бир чалча херээжен от чырынга Пётрну көрүп кааш, олче топтап кайгааш: «Бо кизи база Ооң-биле кады чораан чүве» — дээн.

⁵⁷ Ынчалза-даа Пётр анаа: «Дунмам, мен Ону танымас мен» — деп чугаалааш, Иисустан ойталап каапкан.

⁵⁸ Элээн болганда, өске-бир кизи ону көрүп кааш: «Сен база оларның бирээзи-дир сен» — дээн.

Ынчалза-даа Пётр: «Чок-чок, өң-нүк!» — деп харыылаан.

⁵⁹ Бир шак хире үе эрткенде, база бир кизи бүзүрелдиг чугаалаан: «Бо кизи ылап-ла Ооң-биле кады чораан-

дыр, чүге дээрге Галилея чурттуг кизи ышкажыл».

⁶⁰ Ынчалза-даа Пётр анаа: «Өннүк, чүү деп турарыңны билбейн-дир мен» — дээн. Пётр чугаазын төндүргелекте-ле, аскыр-дагаа алгыра берген. ⁶¹ Ол өйде Дээрги Иисус эргилип келгеш, Пётрге чиге көре каапкан. Пётр ынчан Дээргиниң: «Бөгүн, аскыр-дагаа алгырап бетинде, сен Менден үш катап ойталаар-дыр сен» — дээнин сактып келген. ⁶² Ол оон соонда үнгөш, мөөредир ыглай берген.

**Иисустун улуска
дорамчылаттырганы**
(Мф. 26:67-68; Мк. 14:65)

⁶³ Иисусту кадарган танныылдар Ону баш сөглөп, эттеп эгелээннер. ⁶⁴ Олар Ооң карактарын дуй шарааш: «Сени кым шанчыпты? Эттүр билип медегле!» — деп айтырып турганнар. ⁶⁵ Олар оон-даа өске хөй дорамчыладды Аңаа сөглөп турганнар.

**Дээди иудей Чөвүлелдин
мурнунда**

(Мф. 26:59-66; Мк. 14:55-64; Ин. 18:19-24)

⁶⁶ Хүн үнүп кээрге, чоннун баштыңнары, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары чыгып келгеш, Иисусту дээди иудей Чөвүлелче киере бергеннер. ⁶⁷ Оон: «Сен — Христос сен бе? Биске чугаала!» — дээннер.

Иисус мынча деп харыылаан: «Мен силерге чугаалаарымга-даа, бүзүрээр эвес силер. ⁶⁸ А Бодум-даа силерден айттырып салымза, харыылаар эвес силер». ⁶⁹ Ынчалза-даа амдыгааштан эгелээш, „Кизи амытан Оглу күчү-күштүг Бурганның он талазынга олутуп аар-дыр“.

⁷⁰ Олар дөгере: «Ынчаарга Сен — Бурганның Оглу сен бе?» — деп айтырганнар.

Иисус мынча деп харыылаан: «Мени Ол дээрзин боттарыңар чугаалап тур силер».

⁷¹ Олар ынчан: «Биске ам кандыг херечилел херигил? Боттарывыс-ла бүгү чүвени Ооң аксындан дыңнадывыс ышкажыл!» — дээннер.

* 22:68 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мени хостап салыр эвес силер» деп сөстөрнү немээн.

22:49 Лк. 22:38 22:53 Лк. 20:1 || Эф. 6:12 22:61 Лк. 22:34 22:63 Иса. 50:6 22:69 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:56; Евр. 1:3 22:71 Мф. 9:3; Ин. 10:36

Рим чагырыкчы Пилаттың мурнунда
(Мф. 27:1-2, 11-14; Мк. 15:1-5; Ин. 18:28-30)

23 ¹ Оон олар шупту туруп келгеш, ² Иисусту Пилатка хүлээдип бергеш, ³ Ону мынчаар буруудалып эгелээннер: «Бо кижии бистинч чонувусту үймээнче күткүп турарын тодараттыгыс. Ол Бодун Христос азы Хаан мен деп чарлап, императорга үндүрүг төлээн херээ чок дээр-дир».

³ Пилат ынчан Оон айтырган: «Сен — иудей хаан сен бе?»

Иисус аңаа: «Силер бодунар ынча дидинер» — деп харыылаан.

⁴ Пилат ынчан Бурганнын дээди бараалгакчыларынга база чонга мынча дээн: «Бо кижини буруудадыр кандыгдаа чылдагаан тыппас-тур мен».

⁵ Ынчалза-даа олар негеп-ле турган: «Ол бүгү Иудеяга Бодунун өөредиин тарадып, чонну үймээнче ыдалап тур, баштай Галилеяга эгелеп алгаш, ам мында келгени бо-дур».

Иродтун мурнунда

⁶ Пилат ону дыннап кааш: «Ол Галилея чурттуг кижии бе?» — деп айтырган. ⁷ Оон Пилат Иисустун Иродка чагырткан девискээрден келгенин билип алгаш, ол үеде база-ла Иерусалимге келген турган Иродче Ону чорудупкан. ⁸ Ирод Иисусту көрүп кааш, аажок өөрзөн, чүге дээрге шагдан бээр Ону көрүскөн чүге-дир. Ол Иисустун дугайында хөйүн дыннаан база Оон кандыг-бир кайгамчык чүүл кылырын көөр деп идегеп турган. ⁹ Ирод Аңаа хөй-ле айтырыглар салган, ынчалза-даа Иисус харыылаваан. ¹⁰ Бурганнын дээди бараалгакчылары болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчылары аңаа турарын уламчылап, Ону бар шаа-биле буруудалып-ла турганнар. ¹¹ А Ирод бодунун шериглери-биле кады Иисусту мага хандыр дорамчылап база кочулап алгаш, Аңаа каас-коя хеп кедиргеш, Пилатче дедир чорудупкан. ¹² Пилат биле Ирод ол хүнден эгелээш, аразында өңнүк-тала апарганнар, а оон мурнунда көрүшпес дайыннар турган чүге-дир.

Иисустун өлүмгө шииттиргени
(Мф. 27:15-26; Мк. 15:6-15; Ин. 18:39—19:16)

¹³ Пилат Бурганнын дээди бараалгакчыларын, даргаларны база чонну чыгдыргаш, ¹⁴ оларга мынча дээн: «Силер менээ бо кижини, чонну үймээнче күткүп турар-дыр дээш, эккелдинер. Ынчаарга мен силер бүгүдениң мурнунга Ону байысаагаш, Аңаа онаап турар буруудадышкыннарынары бадыткапкы дег кандыг-даа барымдаа тыппадым. ¹⁵ Ирод база-ла Ону буруулуг деп санавайн, дедир чорудупкан болду. Ону өлүрүп шаажылаар хире кандыг-даа чүвени Ол кылбаан дээрзин көрүп тур силер. ¹⁶⁻¹⁷ Ынчангаш Ону кезеткек, салыптарым ол-дур»*.

¹⁸ Ынчан бүгү улус, чаңгыс кижии дег, алгыржы берген: «Аңаа — өлүм! Биске Варавван хостап бериңер!» ¹⁹ Варавва дээрге хоорайга үймээн үндүрген дээш база өлүрүкчү чорук дээш кара-бажыннаткан турган кижии чүве-дир. ²⁰ А Пилат Иисусту салып чорудуптарын күзээш, база катап үнүн бедидип, чугаа кылган. ²¹ Ындыг-даа болза, олар алгыржып-ла турган: «Ону хере шавыңар! Ону хере шавыңар!»

²² Пилат үшкү удаа оларга мынча дээн: «Бо кижии кандыг кемниг херек үүлгеткенил? Ону өлүрүп шиитки дег кандыг-даа буруу тыппадым. Мен Ону кезеткек, салыптарым ол-дур!» ²³ Ынчалза-даа олар бар шаа-биле алгыржып, Иисусту хере шаварын негеп туруп бергеннер. Чыылган улустун* алгы-кышкызы кедерей бээрге, ²⁴ Пилат оларнын негелдезин күүседип бээрин шииттирлээн. ²⁵ Ол чыылган улустун дилээн ёзугаар үймээн үндүрген дээш база өлүрүкчү чорук дээш кара-бажыннаткан Варавван хостап салгаш, а Иисусту оларнын күзелин ёзугаар шаажылаар кылдыр чөпшээрээн.

Иисустун хере шалтырганы
(Мф. 27:32-44; Мк. 15:21-32; Ин. 19:17-27)

²⁶ Шериглер Иисусту шаажылаары-биле аппарат чорааш, шөлдөрдөн чанып орган Кирияе чурттуг Симон деп кижиге

* 23:16-17 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А Пилат Хосталышкын байырлалын таварыштыр бир херектенни чоннук күзели-биле хостап бээр ужурлуг турган» деп сөстөрнү немээн (Мф. 27:13; Мк. 15:6 көр). * 23:23 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөске «База Бурганнын дээди бараалгакчыларынын» деп сөстөрнү немээн.

23:1 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 4:27; 1 Тим. 6:13 23:2 Аж.-ч. 17:7 || Лк. 20:25 23:3 Мф. 2:2

23:4 Ин. 18:38; 19:4; Евр. 4:15 23:7 Лк. 3:1; 9:7 23:8 Лк. 9:9

таварышкаш, ону тудуп алганнар. Олар анаа белдир-ыяшты чүктөгөш, ону Иисустун соондан көдүрүп чедиреринче албадапканнар. ²⁷ Мөөн чон Иисусту эдерип чоруп орган. Чон аразында Ол дээш кажыдап, ыглап-сыктаан дыка хөй херэжен улус турган. ²⁸ Иисус оларже эргелип келгеш, мынча дээн: «Иерусалимниң херэженнери, Мээң ажыым ажып ыглашпаңар! Ооң орнунга боттарыңар дээш база ажы-төлүңер дээш ыглажыңар. ²⁹ Чүгө дээрже улустун: „Үрө-төл чок, кажан-даа божуваан болгаш эмер чаш ажы-төлү чок херэжен кижилер амыр-чыргалдыг“ — деп чугаалай бээри үе кел чыдар-дыр. ³⁰ Улус ынчан дагларга: „Бисче кээп дүжүңер“ база тейлерге: „Бисти дугалай дүжүңер!“ — дижи бээр. ³¹ Ногаан ыяшты безин ынчаар аажылап турар болганда, кургаг ыяшты канчап кааптар деп?»

³² Ооң-биле кады шаажылаар дээш, ийи дерзии херектенни аппарат чорааннар. ³³ Баш сөөгү деп адаар черге чедип келгеш, орта Иисусту база херектеннерни: бирээзин Ооң оң талазында, өскезин — солагай талазында белдир-ыяштарга хере шаап кааннар. ³⁴ [Иисус мынча дээн: «Ачай! Оларны өршээ, чүнү кылып турарын билбес улус-тур»].* А шериглер Ооң идик-хевин, кымның чүнү алырын үлүг тытып шиитпирлээш, үлежи алганнар. ³⁵ Чыылган чон көрүп турган. А оларның даргалары Иисусту: «Өскелерни камгалап турган де! Бир эвес Ол Бурганның шилип алган Христозу болза, Бодун Боду камгалазын!» — деп кочулап турганнар.

³⁶ Шериглер база чедип келгеш, Анаа ажыг виноград арагазы берип, Ону дора көрүп: ³⁷ «Сен — иудей хаан болзунза, Бодунну Бодун камгалап ал!» — деп турганнар. ³⁸ Иисустун кырынга: «Бо — иудей хаан-дыр» — деп бижикиг самбыражыгаш* азып каан чүве-дир.

³⁹ Хере шаптырган херектеннерниң бирээзи Ону: «Сен Христос болдун чоп,

Бодунну база бисти камгала!» — деп бак сөглөп турган.

⁴⁰ А өскези эжин соксадып, мынча дээн: «Бургандан кортпазың ол бе? Бодун база ындыг шииткел алганынны бода! ⁴¹ Бистиң шииттиргенивис чөптүг болгай, үүлгеткен херэзвистин кем-буруузу ол хире-дир, а Ол багай чүнү-даа кылбаан-дыр». ⁴² Оон ол Иисуска мынча дээн: «Иисус, Хаан болуп, чагырып келгеш, мени база сактып кээп көрүңерем».

⁴³ Иисус анаа мынча деп харыылаан: «Алыс шынны сөңээ чугаалап тур мен: бөгүн-не Мээң-биле кады дываажанга* турар сен».

Иисустун өлүмү

(Мф. 27:45-56; Мк. 15:33-41; Ин. 19:28-30)

⁴⁴ Хүн үнгенден бээр алдыгы шактан тоску шакка чедир чер кырын дүмбөй караңгы шыва апкан. ⁴⁵ Хүн караа көзүбастей берген, Бурганның өргээзиниң иштинде аскан көжеге ийи чара орлуп калган. ⁴⁶ Иисус: «Ачай! Амы-тынмыны Сээң холуңга хүлээдиң тур мен» — дыңзыг үн-биле алгырыпкан. Ону чугаалааш, амы-тыны үстү берген. ⁴⁷ Чүс шериг баштыңчызы бүгү болган чүүлдү көргөш, Бурганны алдаржыткаш: «Бо кижжи ылап-ла актыг, чөптүг-шынныг турган-дыр!» — дээн.

⁴⁸ Анаа чыгып келген бүгү улус база болган чүүлдү көргөш, качыгдал илереди, херектерин шанчып, тарап чанып эгелзэн. ⁴⁹ А Иисусту билер чораан шупту улус база Галилеядан бээр Ону эдерип келген херэжен кижилер ырадыр туруп алгаш, ол бүгүнү хайгаарап турганнар.

Иисусту орнукуштуканы

(Мф. 27:57-61; Мк. 15:42-47; Ин. 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ол черге Иосиф деп аттыг, Иудеяны Аримафея* хоорайдан келген бир кижжи турган. Ол болза дээди иудей Чөвүлелдиң кижигүнү, буянның база чөптүг-шынныг, Бурганның Чагыргазының кээрин манап чорур кижжи чүве-дир. Иосиф

* 23:34 Эң бүзүрелдик грек сөзүглелдерде бо сөстөр таварышпаан турар. * 23:38 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Грек, латин болгаш еврей дылдарга бижээн» деп сөстөрин немзэн (Ин. 19:20 көр). * 23:43 Дываажан — Бурганга шынчы улустун өлүм соонда турар чыргалдыг оранын ынча дээн (2 Кор. 12:4; Ажыд. 2:7 көр). * 23:50-51 Аримафея — бо болза Эрги Чагыг-керээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адаттырган суур.

23:29 Мк. 13:17; Лк. 21:23 23:30 Ос. 10:8; Ажыд. 6:16 23:31 Иез. 20:47 23:34 Аж.-ч. 7:60 || Блд. бр. 21:19 23:35 Иса. 42:1; Лк. 9:35 || Ин. 10:18 23:41 Лк. 23:4; Евр. 4:15 23:44 Ам. 8:9 23:45 Хост. 26:33; Лев. 16:2 23:46 Блд. бр. 30:6; Аж.-ч. 7:59 23:48 Лк. 18:13 23:49 Лк. 8:2

дээди иудей Чөвүлелдің Иисусту өлүрөп деп шиитпир хүлээп аарынга-даа, ооң херектеринге-даа киришпейн барган. ⁵² Ол кижиги Пилатка келгеш, Иисустун мага-бодун дилеп алган. ⁵³ Иосиф Оон мага-бодун дүжүргөш, чуга пөс-биле ораагаш, хаяда оя каккан, мынчага дээр кымны-даа орнукуштупаан чевег-куйга орнукушудуп каан.

⁵⁴ Ол хүн пятница турган, амыр-дыш хүнү үнүп орган*. ⁵⁵ Галилеядан Иисус-биле кады келген херэежен кижилер Иосифти эдерип чедө бергеш, чевег-куйну база Оон мага-бодун канчаар салганын көрүп алганнар. ⁵⁶ Оон ээп келгеш, чаагай чыттыг үстөр биле чаар чүүлдерни белеткеп алганнар. Ыдыктыг хоойлунун айытканын ёзугаар амыр-дыш хүнүн олар дыштанып эрттирген.

Иисустуң катап дирилгени

(Мф. 28:1-10; Мк. 16:1-8; Ин. 20:1-10)

24 ¹ А улуг-хүнде, эртен эрте, ол херэежен кижилер белеткеп алган чаагай чыттыг чүүлдерин ап алгаш, чевег-куйга чедип келгеннер*. ² Чевег-куйнуң аксында дашты чайладыр идишкенин олар көрүп каан! ³ Оон иштинче кирип келгеш, Дээрги Иисустуң мага-бодун тыппааннар. ⁴ Олар аайын тыппайн турда, хенертен оларның мурнунга карак чылчырыктаар кылааннааш кептерилг ийи эр кижиги көстүп келген. ⁵ Херэеженнер корга бергеш, донгая кээп дүжөргө, демгилери оларга мынча дээн: «Дириг Кижини чүтө өлүглер аразындан дилеп тур силер?» ⁶ Ол мында чок: Ол катап дирили берген. Галилеяга тургаш-ла, Оон силерге мынча дээнин сактып келинер даан: ⁷ „Кижиги амытан Ог-лун бачыттыг улус холунга хүлээди бээр база хере шаап каар, а үшкү хүнде Ол катап дирили кээр“. ⁸ Херэеженнер ынчан Иисустуң ол сөстөрүн сактып келгеннер. ⁹ Чевег-куйдан ээп чедип келгеш, олар ол бүгүнү он бир элчинге база арт-

кан бүгү улуска чугаалап бергеннер. ¹⁰ Ол херэежен кижилер болза Мария Магдалина, Иоанна болгаш Иаковтун авазы Мария база олар-биле кады турган өске-даа херэеженнер чүве-дир. Олар бо бүгүнүн дугайын элчиннерге чугаалаарга, ¹¹ демгилерге херэеженнерниң чугаазы тоолзуг кылдыр сагындырган, ынчангаш оларга бүзүрөвейн барганнар. ¹² Ынчалза-даа Пётр тура халааш, чевег-куйга магнап четкеш, ээккештин, иштинче бакылап көөргө, чүглө пөс шывыглар чыдар болган. Оон ол болган чүүлдү кайгап-харап чанып келген.

Эммаусче баар орукка

(Мк. 16:12-13)

¹³ Ол-ла хүн Иисустуң ийи өөреникчизи Иерусалимден алдан стадий* черде турар Эммаус деп суурже басып үнүпкө-нер. ¹⁴ Олар бүгү болган чүүлдер дугайында аразында чугаалажып чорааннар. ¹⁵ Өөреникчилер ол бүгүнүн дугайында чугаалажып бар чыдырда, Иисус Боду чедип келгеш, олар-биле кады чорупкан. ¹⁶ Ынчалза-даа оларның карактарын хаптап каан дег бооп, Ону танывайн барганнар.

¹⁷ Иисус олардан: «Силер чүү дугайында чугаалажып чоруурунар ол?» — деп айттырган.

Демгилери мунгаргай арын-шырайлыг доктаай бергеннер. ¹⁸ Оларның Клеопа деп аттыг бирээзи Анаа: «Бо хүн-нерде Иерусалимге чүү болуп турганын билбес кижиги чаңгыс силер боор силер аа?» — дээн.

¹⁹ Иисус: «Чүнү ынча дээринер ол?» — деп айттырган.

Олар Анаа мынча дээн: «Назарет чурттуг Иисус-биле болган бүгү чүүл дугайында аан. Ол Бурганның болгаш бүгү чонунун мурнунга ажил-херээ болгаш сөзү-биле күштүг медээчи турган. ²⁰ Бурганның дээди бараалгакчылары

* 23:52 Еврей чаңчыл ёзугаар, чок болган кижини мөчээн хүнүнде ажаар ужурулуг, артында-ла пятницаның кежээзинде суббота, амыр-дыш хүнү, эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 ёзугаар, хере шаптырган кижиниң мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар ужурулуг турган. * 23:54 Еврейлерниң шак-үе санаашкынын ёзугаар чаа хүнүнүң эгезин хүн ашкан соонда санап эгелээр турган. * 24:1 Өске бурунгу сөзүгүлелдерде бо сөстөргө «Олар-биле кады чамдык өске улус база чораан» деп сөстөрни немээн. * 24:13 Он ийи километр хире.

23:53 Иса. 53:9 23:56 Хост. 20:10; Ы. х. к. 5:14 24:4 Ин. 20:12 24:7 Лк. 9:22; 18:33; Ин. 2:19 24:8 Ин. 2:22 24:10 Мк. 15:40; Лк. 8:2-3 24:11 Мк. 16:11 24:16 Ин. 20:14 24:18 Ин. 19:25 24:20 Аж.-ч. 2:23

болгаш даргаларывыс Ону өлүрөр кылдыр тудуп берипкеш, хере шаап кааннар. ²¹ А бис Израильди хостаар кижиле Ол боор деп идегеп турдуvus. А оон ынай мындыг чүүл база болган де: бөгүн, бо бүгү болгандан бээр үшкү хүнде, ²² аравыста турар херээн кижилериниң чамдызы бисти кайгаткан болгай. Олар эртен эрте чевег-куйга барып чорааш, ²³ Оон мага-бодун тыппааннар-дыр. Дедир ээп келгеш, оларга дээрнийн төлээлери көзүлгеш, Ону дириг бар кылдыр чугаалаан дижир болдулар. ²⁴ Оон бистин чамдыгыс чевег-куйга чедө бээрге, шупту чүве херэеженнерниң чугаалааны олчаан болган, ынчалза-даа Иисустун Бодун көрбөөннер.

²⁵ Иисус ынчан оларга мынча дээн: «Бурганның медээчилериниң чугаазынга бүзүрээр хире эвес, чүгө ындыг сарыыл чок база даамчыргай чүректерлиг улус боор силер! ²⁶ Христос бо бүгү хилинчекти шыдажып эрткеш, Бодунун алдарын чедип алып ужурул эвес чүве бе?» ²⁷ Оон Ол Моисейниң хоюлузундан эгелеп алгаш, шупту медээчилерниң номнарын эргий шүүштүрүп, Бижилгеде Оон дугайында бижээн чүүлдерни оларга тайылбырлап берген.

²⁸ Олар чедер дээн суурунга чоокшулап келгенде, Иисус оруун уламчылаар аян-шинчилиин көргүскен. ²⁹ Ынчалза-даа олар Оон салдыкпайн: «Бистин биле кады артып калынар, хүн ажып, кезээ дүжүп орап болгай» — деп ээрежи эгелзөөннер. Ол бажыңче кирип келгеш, олар-биле кады артып калган.

³⁰ Иисус олар-биле кады чеменип олурупкаш, хлебти алгаш, ол дээш Бурганга өөрүп четтиргеш, үзе тырткылааш, оларже сунган. ³¹ Оларның карактары ынчан ажиттынып келген болгаш, олар ам-на Иисусту танып кааннар, ынчалза-даа Ол каракка көзүлбес апарган. ³² Олар бот-боттарынга мынча дээннер: «Ол орук ара бистин-биле чугаалажып чорда база Бижилгениң утказын биске тайылбырлап чорда, чүректеривис хып чорбажык бе?»

³³ Оон доп-дораан тура халышкаш, Иерусалимче ээп келгеннер. Аңаа он бир элчинни база олар-биле кады чорраан улусту каттай-хаара тып чедө бээрге, ³⁴ олар база мынча дижип турар болган: «Дээрмивис ылап-ла катап дирилген-дир. Ол Симонга кээп көзүлген-дир».

³⁵ Оон демги ийи өөреникчи олар-биле орукка болган бүгү чүүлдү база Ол хлебти үзе тыртып турда, Ону танып каанын чугаалап бергеннер.

Бодунуң өөреникчилеринге Иисустун көзүлгени

(Мф. 28:16-20; Мк. 16:14-18; Ин. 20:19-23; Аж.-ч. 1:6-8)

³⁶ Олар ол дугайында чугаалап турда, Иисус Боду оларның аразынга туруп алгаш: «Амыр-менди-ле!» — дээн. ³⁷ Өөреникчилер аймап-сүртей бергеш, хей-сүнезин көрүп каан эвес бис бе деп бодааннар. ³⁸ Ынчалза-даа Иисус оларга мынча дээн: «Чүгө аймаарай бердинер? Чүректеринериң чүгө чигзиниң долганыл? ³⁹ Хол-будумче көрүнер даан, бо — Мен-дир мен. Мени тудуп суйбап, топтап көрүнер: Менде бар деп көрүп турарыңар эът-бот болгаш сөөк-даяк хей чүгө бар эвес». ⁴⁰ Ону чугаалааш, Иисус холдарын база буттарын оларга көргүскен. ⁴¹ Өөреникчилер өөрзөөн түлүү-биле ам-даа бүзүрөп чадап, кайгап-харап турганнар. Иисус ынчан оларга: «Силерниң мында кандыг-бир чем бар бе?» — дээн. ⁴² Олар аңаа быжырган балыгының кезиин* ап бергеннер. ⁴³ Иисус ону ап алгаш, оларның мурнунга чип алган.

⁴⁴ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Моисейниң хоюлузунда, медээчилерниң номнары болгаш Ыдыктыг ырыларда Мээң дугайымда бижээн бүгү чүве боттаныр ужуруун силер-биле кады чоруур шаамда-ла чугаалап турдум чоп, ол чүве ам бо ышкажыл». ⁴⁵ Ынчан Ол өөреникчилериниң угаанын Бижилгени угап биллиптер кылдыр ажыдып берген.

⁴⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Христос хилинчекти көрүп эртер база үшкү

* 24:42 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «База ары өөнгө турган ары-чигирин» деп сөстөрни немээн.

24:26 1 Пет. 1:11 24:27 Э. д. 3:15; 12:3; 22:8; Сан. 21:9; 24:17; Ы. х. к. 18:15 || 2 Хаан. 7:12-14; Ыд. ыр. 15:10; Иса. 7:14; 9:2; 11:1; 50:6; 53:1-12; Иер. 23:5-6; Дан. 7:13; 9:24-27; Мих. 5:2; Зах. 9:9; 12:10; 13:7 || Аж.-ч. 8:35 24:30 Лк. 9:16 24:34 1 Кор. 15:5 24:37 Мф. 14:26; Мк. 6:49 24:39 1 Ин. 1:1 24:41 Ин. 21:5 24:45 Аж.-ч. 16:14 24:46 Лк. 24:27

хүндө өлүглер аразындан катап дирлир ужурлуг дээрзин Ында бижээн-дир.
⁴⁷ Иерусалимден эгелеп алгаш, бүгү делегейниң чоннарынга баар силер, бачыттары дээш өршээл алыры-биле оозун миннип, Бурганче эглирин Мээң адымдан суртаалдаан турар ужурлуг. ⁴⁸ Силер ол бүгүнүң херечилери-ле болгай силер.
⁴⁹ Мен Адамның аазаан чүвезин силерге ам чорудуп бээр мен. А силер өрүтөн күштү албаан шааңарда, Иерусалим хоорайга артып калыңар».

Иисустуң дээрже көдүрлүп үнгени
(Мк. 16:19-20; Аж.-ч. 1:9-11)

⁵⁰ Иисус оларны Иерусалимден Вифанияга чедир эдерткеш, холдарын өрү көдүргөш, алгап-йөрээп каан. ⁵¹ Оларны алгап-йөрээп тура-ла, Ол олардан ырап, дээрже көдүрлүп үнүп эгелээн.
⁵² Өөреникчилери Аңаа мөгейип, доңгая кээп дүшкүлээш, Иерусалимче аажок өөрүшкү-маңнайлыг эеп келгеннер.
⁵³ Оон Бурганны алдаржытпышаан, Бурганның өргээзинге доктаамал турганнар.

Иоанның бижээни Буянның Медээ

Кирилде

Христиан чаңчылдың санап турары-биле, бо номну бижээн кижиге — Иисуска эң чоок элчиннерниң бирээзи Иоанн. Иоанн болза он ийи элчинниң аразында Христоска бүзүрели дээш өлүртпейн, кыраан назынынга чедир чурттаан чаңгыс-ла кижиге. Ол болза Иоанн Медеглекчиден өске кижиге болуп турар. Иоанн бодунуң Буянның Медээзин өскелерден соңнай бижээн — бистин эраның 90 чылдар үезинде чадавас.

Бо номнун бот-боттарынга дөмейи аажок баштайгы үш Буянның Медээден кол ылгалы чүдөл? Иоаннның тоожулалында Иисустун амыдыралын ылаптыг дес-дараалай тодарадып бижир чүткүл чок. Иоанн кол кичээнгейни Иисустун узун чугааларынче углаан. Ол Иисустун кыска угаадыглыг чугааларын номунче кирибээн. Бо номну бижип тура, Иоаннның кол сорулгазы — өске үш Буянның Медээниң четпес чүүлдерин немээри база Иисус дээрге Аңаа бүзүрөөн улуска мөнгө амыдыралды ажыдып турар Бурганның Оглу-дур дээрзин номчукчуларга шын-зыдары. Бо Буянның Медээ кайгамчык чырык поэтиктиг овор-хевирлерни өскелеринден хойнү сиңирип алган.

Номну дөрт кезекке чарып болур: 1) кирилде, ында Иисус болза кижиге төрөлгөтениң камгалаар дээш, Кижиге апарган Бурган-дыр дээрзи тода ажыттыңан (1:1-18); 2) Иисустун чаяганы чеди кайгамчык чүүл Ооң алыс Бурган бүдүштүүн база хүлээлгезин шынзыткан (1:19—12:50); 3) Иисустун Бургандан алган даалгазын эчизинге чедир күүседир база алдаржыр үези келген (13—20 эгелер); 4) эпилог, катап дирлип келген Иисустун Бодунун өөреникчилери-биле харылзашканы (21 эге).

Бурганның Сөзүнүң кижиге болу бергени

1 ¹Эң эгезинде Сөс турган. Сөс Бурган-биле кады турган болгаш Сөс Бурган болуп турган. ²Ол эгезинде-ле Бурган-биле кады турган. ³Бүгү-ле бар чүве ол Сөстү дамчып чаяаттыңан, чүү-даа чүве Ол чокка чаяаттыңмаан. ⁴Чаяаттыңан бүгү чүвеге ол Сөс амыдыралдың үнер дөзү турган, а ол амыдырал кижиге төрөлгөтөнге чырык апарган. ⁵Чырык караңгыда чырыдып турар, а караңгы Чырыкты хөмө ап шыдаваан.

⁶Бурганның айбылап чорутканы Иоанн деп аттыг кижиге турган. ⁷Ол кижиге Чырыктын херечизи болур дээш база шупту улус ону дамчыштыр бүзүрөзин дээш чедип келген. ⁸Иоанн болу Чырык эвес турган, а Чырыктын херечизи болур дээш келген кижиге турган.

⁹Ол Сөс бо делегейге чедип келген ёзулут Чырык болган. Ол кижиге бүрүзүн чырыдып турар*. ¹⁰Ол Чырык Ооң Бодун дамчыштыр чаяаттыңан делегейде бар турда-ла, делегей Ону танываан. ¹¹Ол Бодунуң албаты чонунга чедип келген, а

* 1:9 Азы: «Ол Сөс — бо делегейге келген кижиге бүрүзүн чырыдып турар Чырык-тыр».

1:1 Э. д. 1:1 || Ажыл. 19:13 || Ин. 20:28; 1 Ин. 5:20; Флп. 2:6 1:3 Ыд. ыр. 32:6; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2 1:4 Ин. 5:26; 11:25; 1 Ин. 1:2; 5:11 || Ин. 8:12; 9:5; 12:46 1:6 Мф. 3:1; Мк. 1:4; Лк. 1:80; 3:2 1:7 Ин. 3:26; 5:33; 10:41 || Ин. 20:31; Аж.-ч. 19:4 1:9 Ыд. ыр. 35:10; Иса. 49:6; 1 Пет. 2:9 1:11 Ин. 5:43

олар Ону хүлээп албаан. ¹² А Ону хүлээп алган база Ооң ады дээш бүзүрээрн бүгу улуска Ол Бурганнын ажы-төлү болур эргени хайырлаан. ¹³ Ол ажы-төл бойдустун чаяп каанындан-даа, кижилернин хандыкшылындан-даа, эр кижинин күзешкининден-даа төртүтүнмээн, а Бургандан төртүтүнгөн. Бурган Боду оларнын Адазы-дыр.

¹⁴ Демги Сөс Киж и апаргаш, бистин аравыска чурттап турган. Бис Оон өндүр чырыын – авырал болгаш алыс шын-биле долдунган Адазынын эр чаңгыс Оглуунун өндүр чырыын көргөн бис. ¹⁵ Иоанн Оон дугайында херечи болуп, улуска мынчаар медеглээн: «Мээн соомдан чедип кээр Киж и менден арта берген боор, чүге дээрге Ол мээн мурнумда-ла бар турган-дыр. Мээн чугаалап турганым Киж и ол-дур». ¹⁶ Биске херек бүгу чүве Ында бар, шуптувус Оон авыралын бажывыс ажыр четтирип келдивис. ¹⁷ Бурган Бодунун хоойлузун биске Моисейни дамчыштыр берген, а авырал биле алыс шын Иисус Христосту дамчыштыр келген болгай. ¹⁸ Бурганны кымдаа, кажан-даа көрбээн. Чүгле Адазы-биле тудуш харылзаалыг эр чаңгыс Оглу* биске Адазын илереткен болгай.

Иоанн Медеглекчинин херечилели
(Мф. 3:1-12; Мк. 1:2-8; Лк. 3:15-17)

¹⁹ Иоаннын херечилээни бо-дур.

Иерусалим чуртутт иудейлер Иоанн-дан: «Кым сен?» – деп айтырзын дээш, олче Бурганнын бараалгакчыларын база левиттерни чорудупканнар.

²⁰ Иоанн дорт харыы бээринден ойталавайын, ажыы-биле мынча дээн: «Мен Бурганнын шилээн Христосу эвес мен».

²¹ Олар оон: «Ынчаарга чогуу кым сен? Илия сен бе?» – деп айтырганнар. Ол: «Чок» – деп харыылаан.

«Азы Бурганнын аазааны медээчи сен бе?» – деп айтырганнар.

Иоанн: «Чок» – деп харыылаан.

²² Олар ынчан: «Кым сен? – деп түңнелинде айтырганнар. – Бисти айбылап чорудупкан улуска чүү дээривисти чугаала. Бодуну кым мен дээр сен?»

²³ Ол мынча деп харыылаан: «Мен – Исаяа медээчинин чугаалааны дег: „Эн кургаг ховуа: Дээрги-Чаяакчыга оруктан белеткеңер! деп алгырган ун“ – мен».

²⁴ Айбылаттырган улус фарисейлер турган. ²⁵ Олар Иоанндан мынча деп айтырган: «Сен Бурганнын шилээн Христосу-даа, Илия-даа, Бурганнын аазааны медээчи-даа эвес болзунза, улусту чүге сугже суп* турарын ол?»

²⁶ Иоанн оларга: «Мен улусту сугже сугар мен, ынчалза-даа силернин араарда билбесиңер бир Киж и бар-дыр, ²⁷ Ол мээн соомдан чедип кээр-даа болза, мен Оон идиинин шидишкинин безин черинге төлөп чок амытан-дыр мен» – деп харыылаан.

²⁸ Бо чугаа Иоаннын улусту сугже сугар черинге – Иордан хемнин ындында Вифанияга болган. ²⁹ Даартазында хүндүс Иоанн олче кел чыдар Иисусту көрүп кааш, мынча дээн: «Бо дээрге Бурганнын Хураганы-дыр! Ол делегейини улунун бачыдын чайладып аппаар. ³⁰ Оон дугайында: „Мээн соомдан чедип кээр Киж и менден арта берген боор, чүге дээрге Ол мээн мурнумда-ла бар турган-дыр“ – дээним демги Киж и ол-дур. ³¹ Мен Ол ылап кымыл дээрзин билбес турдум, ынчалза-даа израильчилер Ону танып алзын дээш, улус-чонну сугже сугары-биле келген мен».

³² Оон Иоанн мынча деп херечилээн: «Дээрден көге-буга дег бадып келгеш, ол Кижинин кырынга артып калган Ыдыктыг Сүлдени көрдүм. ³³ Мен Ол кымыл дээрзин билбес турдум, ынчалза-даа улус-чонну сугже суксун дээш мени айбылаан Бурган мынча дээн: „Сүлде Олче бадып келгеш, Оон кырынга артып каар киж и көрзүңзе, улусту Ыдыктыг Сүлдеже сугар Киж и ол болур эвеспе“».

* 1:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Адазы-биле тудуш харылзаалыг эр чаңгыс Бурган» деп бижээн. * 1:25 Сугже сугары – улустун эрги, бачыттыг амыдыралга хамаарыштыр өлгөш, Бурганга дыннангыр чаа амыдырал дээш төртүтүннеринин символ-демдээ.

^{1:12} Мф. 5:9; ¹ Ин. 3:1; ^{5:1}; Рим. 8:14 ^{1:13} Ин. 3:3; Иак. 1:18 ^{1:14} 1 Ин. 4:2; ² Ин. 1:7; ¹ Тим. 3:16; Евр. 2:14 ^{1:15} Мф. 3:11 ^{1:17} Ы. х. к. 33:4; Ин. 7:19 || Ин. 14:6 ^{1:18} Хост. 33:20; Ин. 6:46; ¹ Ин. 4:12; Кол. 1:15; ¹ Тим. 6:16 ^{1:20} Аж.-ч. 13:25 ^{1:21} Мал. 4:5; Мф. 17:12-13; Лк. 1:17 || Ы. х. к. 18:15, 18-19 ^{1:23} Иса. 40:3 ^{1:29} Хост. 12:3; Лев. 1:10; Иса. 53:7; ¹ Пет. 1:19; ¹ Ин. 2:2; ^{4:10} ^{1:31} Лк. 1:17 ^{1:32} Иса. 11:2; Мф. 3:16; Мк. 1:10; Лк. 3:22 ^{1:33} Иоанн 2:28; Аж.-ч. 1:5

³⁴ Мен ону көргөн болгаш, „Ол — Бурганның Оглу-дур“ деп херечилеп тур мен».

Иисустуң баштайгы өөреникчилери

³⁵ Дараазында хүндүс Иоанн база каптап бодунуң өөреникчилериниң ийизи-биле кады аңаа турган. ³⁶ Эртип бар чыдар Иисусту көрүп кааш, Иоанн: «Бурганның Хураганы бо-дур!» — дээн. ³⁷ Иоанның ол сөстөрүн дыңнааш, ооң өөреникчилериниң ийизи Иисусту эдерип чорупкан.

³⁸ Иисус хая көрнүп келгеш, оларның Бодунуң соондан чоруп олурарын көрүп кааш: «Силерге чүү херегил?» — деп айтырган.

А олар: «Равви (ол дээрге „Башкы“ дээни ол), Силер кайда турар силер?» — деп айтырганнар.

³⁹ «Бараалы че, көрүп аар силер» — деп, Ол харыылаан. А ынчан хүн үнгөндөн бээр онгу шак үези турган чүве-дир. Олар эдерип баргаш, Иисустуң кайда турарын көрүп алгаш, хүннү бадыр Ооң чанынга турганнар.

⁴⁰ Иисустуң дугайында Иоанның сөстөрүн дыңнааш, Ону эдерип чорупкан ийи кижиниң бирээзи Симон Пётрнуң дунмазы Андрей болган. ⁴¹ Андрей ол дораан бодунуң акызы Симонну тып алгаш, аңаа мынча дээн: «Бис Мессияны (Бурганның шилээн Христозун дээни ол) тып алды-выс». ⁴² Оон акызын Иисуска эккелген.

Иисус олче көрүнгөш: «Иоанның оглу Симон-на-дыр сен. Ам Кифа деп адаттырар сен» — дээн. (Ол дээрге «Даш» азы грек дылда «Пётр» дээни ол.)

Филипп биле Нафанаилди кый дээни

⁴³ Даартазында хүндүс Иисус Галилеяже чоруурун шииттирилээн. Ол Филиппти тып алгаш, аңаа мынча дээн: «Мени эдерип чорувут». ⁴⁴ Филипп база-ла Вифсаидадан келген, Андрей биле Пётрнуң чаңгыс чер чурттуу кижиге чүведир. ⁴⁵ Филипп, бодунуң ээлчээнде,

Нафанаилди тып алгаш, аңаа мынча дээн: «Моисейниң хоойлузу болгаш медээчилерниң номнарында бижээн Кижини тып алды-выс. Ол болза Назарет чурттуг Иосифтин оглу Иисус болду».

⁴⁶ А Нафанаил: «Назареттен өөделиг чүве тыптыр деп бе ынчаш?» — дээр болган*.

Филипп аңаа: «Баргаш, бодун көрүп көр даан» — деп харыылаан.

⁴⁷ Олче кел чыдар Нафанаилди көрүп кааш, Иисус ооң дугайында мынча дээн: «Ынай-даа оп-меге чок, ёзулуг израильчы бо-дур».

⁴⁸ Нафанаил Оон: «Силер мени канчап билер силер?» — деп айтырган.

«Филипп сени кый дээр бетинде-ле, Мен сээң фиға ыяжы адаанга турганыңны көрдүм» — деп, Иисус харыылаан.

⁴⁹ Нафанаил Аңаа мынча деп харыылаан: «Башкы! Силер — Бурганның Оглу болгаш Израильдин хааны-дыр силер!»

⁵⁰ „Мен сээң фиға ыяжының адаанга турганыңны көрдүм“ дээримге, Менээ бүзүрөп турарын ол бе? — деп, Иисус аңаа чугаалаан. — Оон-даа өндүр улуг херектерни көрө бээр сен». ⁵¹ Ол улаштыр мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: дээрниң аңгайгы ажыгына бээрин база *Бурганның төлээлериниң өрү үнүп турарын-даа*, Кижиге амытан Оглунче *дүжүп бадып турарын-даа* көрүп каар силер».

Канага болган куда дою

2 ¹ Ийи хүн эрткенде*, Галилеяның Кана хоорайжыгажынга куда дою болган, а Иисустун авазы аңаа кижип келген. ² Иисус биле Ооң өөреникчилери база ынаар чалаткан чүве-дир.

³ Арага төнө бээрге, авазы Иисуска: «Бо улустун арагазы чок-тур» — дээн.

⁴ «Меңээ база силерге ол кандыг хамаан чүвөл, авай? — деп, Иисус аңаа харыылаан. — Меңээ доктаадып каан үшак ам-даа келбээн болгай».

* 1:46 Назарет болза Эрги Чагыг-керээде чаңгыс-даа айыттынмаан улуг эвес суур болур. Назарет Галилеяга турган, а Галилея шуут «арыг эвес» деп санадыр, чүге дээрге аңаа өскө чоннардан үнгөн, Моисейниң хоойлузун сагыгас хой улус чурттап чоран. * 2:1 Азы: «Неделяның үшкү хүнүндө».

1:35 Мф. 11:2; Мк. 2:18; Лк. 11:1 1:36 Ин. 1:29 1:38 Ин. 18:4, 7 1:40 Мф. 4:18-20; Мк. 1:16-20; Лк. 5:2-11 1:41 Ин. 4:25 1:42 Мф. 16:18; Мк. 3:16; Гал. 1:18; 1 Кор. 1:12 1:44 Ин. 12:21 1:45 Ин. 21:2 || Ы. х. к. 18:15; Лк. 24:27 || Мф. 2:23; Лк. 2:39 1:47 Ыд. ыр. 31:2 || Рим. 9:6 1:49 Ыд. ыр. 2:7; Мф. 27:11, 42; Ин. 11:27 1:51 Э. д. 28:12; Дан. 7:13 2:1 Ин. 4:46; 21:2 2:4 Мк. 14:41; Ин. 7:6; 7:30; 8:20; 13:1

⁵ Авазы арага кудукчуларынга: «Оон айткан айы-биле кылыңар» — дээн.

⁶ Иудейлерниң арыгланып чунар ёзулалын сагырынга керек, бирээзиле ийи азы үш метретес ишкир* алды улуг даш доскаар анаа турган чүве-дир.

⁷ Иисус арага кудукчуларынга: «Доскаарларга сугдан долдур кудунар» — деп чугаалаан. Олар доскаарларнын эрин ажыр долдурупканнар. ⁸ Оон Иисус оларга: «Ам хымыш-биле ускулааш, куда доюнун башкарыкчызынга аппарып бериңер» — дээн. Олар Оон дужааган айы-биле күүсеткеннер. ⁹ Башкарыкчы виноград арагазынче хуулган сугну амзап көргөн. Бо араганы кайыын эккелгенин ол билбес, ону чүгле суг ускан чалчалар билир турган. Ынчан башкарыкчы күдээни кый деп алгаш, ¹⁰ анаа мынча дээн: «Шупту улус баштай эки арагазын кудар, а оон улустун эзирээнин ажыглап, багайын кудар болгай. А сен эки араганы мынчага дээр шыгжап турган-дыр сен».

¹¹ Иисус ынчалдыр Галилеянын Каназынга кайгамчык бадыткалдарынын баштайгызын кылгаш, оон-биле Бодунун өндүр күчү-күжүн көргүскөн. Ынчангаш Оон өөреникчилери Анаа бүзүрей берген. ¹² Иисус оон соонда авазы, дунмалары* болгаш өөреникчилери-биле кады Капернаум хоорайже бадып келгеш, анаа элээн каш хонганнар.

Бурганның өргээзин арыглааны
(Мф. 21:12-13; Мк. 11:15-17;
Лк. 19:45-46)

¹³ Иудейлерниң Хосталышкын байырлары чоокшулап олurar боорга, Иисус Иерусалимче чорупкан. ¹⁴ Бурганның өргээзиниң шөлүндө бода мал, хойлар болгаш көгө-бугалар саткан улустун база боттарынын ажыл-херээн кылган акша солукчуларынын олурарын Ол көрүп каан.* ¹⁵ Иисус ынчан хендирден кымчы өрүп алгаш, Бурганның өргээзинден садаг кылган хамык улусту база хойлар биле бода малды үндүр ойладып-

каш, акша солукчуларынын столдарын андара октап, акшазын тө чашканнап каапкан. ¹⁶ Көгө-буга сатканнарга Иисус: «Оонарны моон ырадыңар! Мээң Адамның өргээзин садаг-саарылга чери кыл банар!» — деп дужааган. ¹⁷ Оон өөреникчилери Бижилгеде мынча дээнин сактып келгеннер:

«Сээң өргээңге дендии күштүг ынак-шыл Мени от дег оя чиптер».

¹⁸ Ол өйдө иудейлер киржи берип, Иисуска мынчаар харыылааннар: «Ынчаар кылыр эргең барын Сен кандыг кайгамчык демдек-биле биске шынзыдар сен?»

¹⁹ «Бурганның бо өргээзин үрегдеп-бузуп кааптыңар, Мен ону үш хүн дургузунда тудуп тургузуптар мен» — деп, Иисус оларга харыылаан.

²⁰ Ынчаарга иудейлер мынча дээн: «Бурганның бо өргээзин дөргөн алды чыл дургузунда тудуп келди, а Сен ону үш-ле хүн дургузунда тудуп тургузуптар сен бе?»

²¹ А Иисус Бурганның өргээзи деп тура, Бодунун мага-бодунун дугайында чугаалаан чүве-дир. ²² Иисус өлүглер аразында катап дилип келгенде, өөреникчилери Оон бо сөстөрүн сактып келгеш, Оон чугаалаан чүвезинге база Бижилгеде бүзүрей бергеннер.

Иисус биле Никодим

²³ Иисустун Иерусалимге Хосталышкын байырларынга тургаш, кылып турары кайгамчык чүүлдерин көргөш, хөй улус Анаа бүзүрей берген. ²⁴ Ынчалзадаа Иисус Боду улуска бүзүрөвейин барган, чүгө дээрге оларнын кандызын билир турган. ²⁵ Ол ышкаш кандыг-бир кижидугайында өске кижинин Анаа чугаалап бээрин Ол хереглес болган. Кижиниң сеткилинде чүү барын Ол Боду билир турган.

3 ¹ Иудейлерниң даргаларынын бирээзи болур, Никодим деп аттыг, фарисейлер бөлүүнге хамааржыр кижидугайы.

* 2:6 Ийи азы үш метретес — 80 азы 120 литр ишкир. * 2:12 Болгу дег өске утказы мындыг: «Авазы, акылары». * 2:14 Акша солукчулары — Бурганның өргээзиниң мурнунда өске чоннар улустунуң туруп болур шөлүнгө рим болгаш грек акшаны өргээ үндүрүү төлээр тускай чооска орнап турган.

2:6 Ин. 3:25 2:12 Мк. 3:31; 6:3; Ин. 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 2:13 Ы. х. к. 16:1, 16; Ин. 6:4; 11:55 2:16 Лк. 2:49 2:17 Ыд. ыр. 68:10 2:18 Ин. 4:48; 6:30; 1 Кор. 1:22 2:19 Мк. 8:31 || Мк. 14:58; 15:29; Ин. 10:18 2:22 Лк. 24:8; Ин. 12:16 2:23 Ин. 11:45 3:1 Ин. 7:50; 19:39

² Никодим бир-ле дүне Иисуска келгеш, Аңаа мынча дээн: «Башкы! Силерни Бурганның бисче чорутканы башкы деп билир бис. Чүгө дээрге Бурганның дузасы чокта, кым-даа Силерниң кылып турарыңар дег кайгамчык чүүлдер кылып шыдавас».

³ Иисус аңаа: «Алыс шынны сенээ чугаалап тур мен: чүглө катап төрүттүнген* кижиге Бурганның Чагыргазын көрүп шыдаар» — деп харыылаан.

⁴ «Кырый берген кижиге канчап катап төрүттүнерил? — деп, Никодим Аңаа чугаалаан. — Таанда-ла ол иезиниң иштинче дедир киргеш, катап төрүттүнүп кээр бе?»

⁵ Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шынны сенээ чугаалап тур мен: чүглө суг биле Сүлдеден төрүттүнген кижиге Бурганның Чагыргазынче кирип шыдаар! ⁶ Кижиге мага-боттун амыдыралын ада-иезинден алыр, а Сүлдеге башкарткан амыдыралды чүглө Бурганның Сүлдезинден алыр.

⁷ Мээң сенээ: „Силер катап* төрүттүнер ужурулуг силер“ — дээнимни элдеп-синип кайгава. ⁸ Хат* бодунуң туралаан черинге хадыр. Сен ооң шимээнин дынчап турар сен, ынчалза-даа ооң кайын келгенин база кайнаар барганын билбес сен. Сүлдеге башкарткан амыдыралды кижиге бүрүзү-биле база шак ындыг болур».

⁹ Никодим Оон: «Ол канчап ындыг болур чүвөл?» — деп айтырган.

¹⁰ «Сен, Израильдин башкызы эртип, ону канчап билбесин ол? — деп, Иисус аңаа харыылаан. — ¹¹ Алыс шынны сенээ чугаалап тур мен: бис чүглө билир чүвеси дугайында чугаалап, көргөн чүвеси дугайында херечилеп турар бис, а силер бистин херечилеливисти хүлээп алыр хөңнүңер чок-тур. ¹² Мен бо делегейге хамааржыр чүүл дугайында силерге чугаалаарымга, Менээ бүзүрвейин тургаш, дээрге хамааржыр чүүл дугайында

силерге чугаалаарымга, канчап Менээ бүзүрээр силер? ¹³ Дээрден дүжүп келген* Кижиге амытан Оглундан өске, кым-даа дээрже көдүрлүп үнмээн-не болгай. ¹⁴ Ээн кургаг ховуга Моисейниң чылан-ны өрү көдүргени дег, Кижиге амытан Оглу база шак ынчаар бедидир көдүртүр ужурулуг, ¹⁵ ынчан Аңаа бүзүрээн кижиге бүрүзү мөңгө амыдыралдыг болур*».

¹⁶ Аңаа бүзүрээн кижиге бүрүзү өлбесин, харын мөңгө амыдыралдыг болзун дээш, Бурган Бодунуң эр чаңгыс Оглун берипкен. Ол бо делегейниң улузунга ол хире ынак болган-дыр. ¹⁷ Бурган Бодунуң Оглун бо делегейге айбылап чорударда, бо делегейни шиидер дээш эвес, харын Ону дамчыштыр бо делегейни камгалаар дээш чоруткан болгай. ¹⁸ Бурганның Оглунга бүзүрээр кижиге шииттирбес, а бүзүрөс кижиге — эрте дээр-ле шииттирип алган болур, чүгө дээрге Бурганның эр чаңгыс Оглунуң адынга бүзүрөвейин барган-дыр. ¹⁹ Оларның шииттирер ужуру чүдөл: бо делегейге Чырык чедип кээрге, кижилер ол Чырыкка көөрдө, карангыга артык ынак болганнар-дыр, чүгө дээрге оларның үүлгеткен херектери бузуттуг-тур. ²⁰ Бузут үүлгедип турар кижиге бүрүзү чырыкты көөр хөңнү чок болур база ооң үүлгеткени бузуттуг херектер илрей бээринден корткаш, чырыктан дөзө бээр. ²¹ А алыс шынның аайы-биле чурттап чоруур кижиге ындыг эвес. Оон ажыл-херээ Бурганга чүүлдежип турарын Чырык көргүссүн дээш, ол Чырыкче бар чыдар.

Иисус биле Иоанн Медеглекчи

²² Иисус ооң соонда өөреникчилери-биле Иудеяге чедип келгеш, олар-биле кады аңаа элээн өйдө артып калгаш, улусту сугже суп турган. ²³ А Иоанн базала ол өйдө Салимниң чоогунда суу элбек Енон деп черге улусту сугже сугарын уламчылаан. Улус аңаа сөктүп кээп турган, а ол оларны сугже суп турган. ²⁴ (Ол

* 3:3, 7 Грек дылда «Катап төрүттүнген» болгаш «Өрүтөн төрүттүнген» деп уткаларны чаңгыс ол сөс илередир. * 3:8 Хат — грек дылда «хат» биле «сүлдө» деп сөстөрни бижири дөмей болгаш, чаңгыс ол сөс ийи уткалыг болур. * 3:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрден дүжүп келген» деп сөстөргө «Дээрде амыдыраан» деп сөстөрни немээн. * 3:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мөңгө амыдыралдыг» деп сөстөргө «Өлбес» деп сөстөрни немээн.

3:5 Мк. 16:16; Аж.-ч. 2:38 || Мф. 5:20; 1 Кор. 15:50 3:13 У. ч. 30:4; Ин. 6:38; 1 Кор. 15:47; Эф. 4:9

3:14 Сан. 21:9 3:15 Ин. 8:28; 12:32 3:16 Рим. 5:8; Эф. 2:4; 1 Ин. 3:1; 4:10 3:17 Ин. 8:15; 12:47

3:18 Мк. 16:16 3:19 Ин. 1:4; 8:12 || Ин. 7:7 3:20 Эф. 5:13 3:22 Ин. 4:1-2 3:24 Мф. 11:2; Мк. 6:17-18; Лк. 3:19-20

уеде Иоанн ам-даа кара-бажыннатпаан турган чүве-дир).

²⁵ Бир-ле катап Иоанның өөреникчилери биле бир иудейниң* аразынга арыглаашкын ёзулалы дугайында маргылдаа үнүп келген. ²⁶ Олар Иоаннга чедип келгеш, мынча дээннер: «Башкы, Иорданның ол чарыынга кады турганыңар база Оон дугайында херечилеп чугаалааныңар Кижини сактыр-дыр силер бе? Ынчаарга Ол база улусту сугже суп тур, а хамык улус Олче сөктүп кээп туруп берди».

²⁷ Иоанн мынча деп харыылаан: «Кижиге чүгле дээрнийң аңаа даандырып берген чүвезин кылып шыдаар. ²⁸ „Мен Христос эвес-тир мен, ынчалза-даа Бурган мени Ону мурнай чоруткан“ — дээними боттарыңар бадыткап болур силер. ²⁹ Душтук кыс күдээ оолга хамааржыр. А күдээниң эжи оол оон чанынга турар, ынчангаш күдээниң чугаазын дыннааш, өөрүүр боор чүве. Менээ база шак ындыг өөрүшкү ам-на келгени бо-дур. ³⁰ Ол ам өзөр ужурлук, а мээң үүлөм — бичиилеп чидери-дир».

³¹ Кым өрүтен келгенил, Ол өске бүгү улустан өндүр улук болур. А черден тывылган кижиге — боду черний болур база черде дег кылдыр чугаалаар. Ынчалза-даа кым дээрден кээрил, Ол өске бүгү улустан өндүр улук. ³² Ол Бодунуң көргөн болгаш дыннаан чүвезин херечилеп чугаалап турар, чүгле кым-даа Оон херечилелин хүлээп албас-тыр. ³³ А Оон херечилээн сөстөрүн хүлээп алган кижиге Бурганның алыс шынныын бадыткап турары ол. ³⁴ Бурганның айбылап чоруткан Кижизи Бурганның сөстөрүн чугаалаар, чүге дээрге Бурган Аңаа Сүлдени хемчээл чогу-биле берип турар. ³⁵ Бурган Ада Оглунга ханы ынак-тыр база бүгү чүвени Оон холунга тыпсып берген-дир. ³⁶ Оглунга бүзүрөөн кижиге мөңгө амыдыралдыг болур. А Оглун тооп дыңнаваан кижиге мөңгө амыдыралды көрбөс, харын Бурганның килени оон-биле артып каар.

Иисус биле

Самария чурттуг херээжен кижиге

4 ¹ Иисустун, Иоаннга бодаарга, хөй өөреникчилер хаара тудуп база хөй улусту сугже суп турарын фарисейлер дыннап каан. ² (Чогум Иисус Боду эвес, а Оон өөреникчилери улусту сугже суп турган чүве-дир.) ³ Ынча деп турарын билип алгаш, Иисус Иудеяны кагаш, дедир Галилеяже чорупкан. ⁴ Оон оруу Самарияның черин таварып эртер турган.

⁵ Ынчангаш Иисус Самарияның Сихар деп хоорайынче чедер берген. Ол хоорай шаг шаанда Иаковтун бодунун оглу Иосифке берген ээлел черинден ырак эвесте турар чүве-дир. ⁶ Ында Иаковтун кудуу бар болган*. Орукка могап-шылай берген Иисус кудук чанынга дыштанып олुरुлган. Хүн дүш чедип турган.

⁷ Самария чурттуг бир херээжен кижиге суг узуп алыр дээш чедип кээп-тир. Иисус аңаа: «Суундан Менээ берем» — дээн. ⁸ Оон өөреникчилери чөм садып алыр дээш, хоорайже чорупкан турган. ⁹ Самарий херээжен Оон: «Силер иудей хиреңерде, канчап самарий херээжен менден ижер суг дилээрнери ол?» — деп айтырган. (Чүге дээрге иудейлер Самария чурттугларның ажыглар савазын ажылаагы турган.)*

¹⁰ Иисус: «Сен Бурганның бээр хайыразын база кым сенээ: „Суундан Менээ берем“ — деп турарын билген болзуңа, бодуң-на Оон дилей бээр ийик сен, а Ол сенээ тынгарар сугну бээр ийик» — деп харыылаан.

¹¹ Херээжен кижиге Аңаа мынча дээн: «Дээрги! Силерде суг узупку дег чүү-даа чок, а кудук ханы-дыр. Силерге ындыг суг кайыын кээр деп? ¹² Бо кудуктун суун боду, ажы-төлү болгаш мал-маганы ижил чораан база ону биске арттырып каан кижиге — бистиги өгбөвис Иаков болгай. Таанда-ла Силер канчап оон арта берген болдунар?»

* 3:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бир иудей» деп эвес, а «Чамдык иудейлер» деп бижээн. * 4:6 Ол кудук Гаризим дагның эдээнге турган. * 4:9 Азы: «Иудейлер Самария чурттуглар-биле харылзашпас».

3:25 Ин. 2:6 3:26 Ин. 1:7; 5:33 3:27 1 Кор. 4:7 3:28 Мал. 3:1; Мк. 1:2; Ин. 1:20 3:29 Мф. 9:15; 25:1-13; Ажыд. 19:7; 21:2 | Мф. 9:15; Мк. 2:19 3:33 Ин. 8:26 3:35 Мф. 3:17; 17:5; Ин. 5:20 3:36 Ин. 5:24; 6:40; 1 Ин. 5:12-13 4:2 Ин. 3:22 4:3 Ин. 2:11-12 4:4 Лк. 9:52-53 4:5 Э. д. 33:19; 48:22 4:10 Ыд. ыр. 35:10; Иер. 2:13; 17:13

¹³ Иисус мынча деп харыылаан: «Бо сугну ижер киж и дагын суксай бээр. ¹⁴ А Мээң аңаа бээрим сугну ижер киж и ка-жан-даа суксавас. Мээң аңаа бээр суум оон иштинге мөңгө амыдыралче агып баткан суг бажы болу бээр».

¹⁵ «Дээрги — деп, херэежен киж и Аңаа чугаалаан. — Моон сонгаар ка-жан-даа суксавас база бээр суглап кел-бес апаар кылдыр, меңээ ол суунардан берип көрүнөрем».

¹⁶ Иисус аңаа: «Ашааннь барып кый деп алгаш, бээр чедип кел» — дээн.

¹⁷ Херэежен киж и Аңаа: «Ашак чок мен» — деп харыылаан.

Иисус аңаа мынча дээн: «Ашаам чок деп, сен шынын чугааладың. ¹⁸ Беш ка-тап ашакка барган-дыр сен. А ам олур-туп алган киж иң сээң ашаан эвес-тир. Сээң ол чугаан ылап шын болду».

¹⁹ Херэежен киж и Аңаа мынча дээн: «Дээрги! Силерни Бурганның медээчи-зи дээрзин көрүп тур мен. ²⁰ Бистин ада-өгбөвис бо дагга* Бурганга тейлеп чораан, а иудейлер силер болза, тейлээр чер чүг-ле Иерусалимде дээр-дир силер».

²¹ Иисус аңаа мынча дээн: «Угбай, Меңээ бүзүрөп көр, Бурган Адага бо даг-га-даа, Иерусалимге-даа мөгөйип тей-левейн баарыңар үе кел чыдар-дыр.

²² Силер, самарийлер, чүү чүвеге тей-леп чоруунаарны билбес-тир силер, а иудейлер бис чүү чүвеге тейлеп чоруу-рувусту билир бис, чүгө дээрге Бурган-ның камгалалы иудейлерни дамчыштыр кээр болгай. ²³ Ынчалза-даа ёзулуп мөгөй-икчилерниң Бурган Адага сүлдө болгаш алыс шындан мөгөйип тейлей бээри үе кел чыдар, харын-даа ам келгени бо-дур. Ылаң-ла ыңдыг мөгөйикчилерни Ада Бодунга дилеп чоруур. ²⁴ Бурган дээр-ге Сүлдө-дир. Ынчангаш Аңаа мөгөйип тейлээннер сүлдө болгаш алыс шындан мөгөйип тейлээр ужурлуг».

²⁵ Херэежен киж и Аңаа мынча дээн: «Мессия (Ону Христос деп база адаар) бо делегеге кээр ужурлуг деп билер-ле мен. Ол чедип келгеш, биске шупту чү-вени тайылбырлап бээр».

²⁶ «Ол — Мен-дир мен, сээң-биле чу-гаалажып турар аан» — деп, Иисус ха-рыылаан.

²⁷ Ол үеде Иисустун өөреникчилери Ону каапкан черинче эеп келгеш, Оон демги херэежен-биле чугаалажып турар-ын көргөш, кайгап калганнар. Ынчалза-даа кым-даа Иисустан Аңаа чүү херегин база Оон чүгө ол херэежен-биле чугаа-лажып турарын айтырбаан. ²⁸ Ынчан са-марий херэежен киж и суглаар савазын каапкаш, хоорайже эеп келгеш, улуска мынча дээн: ²⁹ «Кудукче баргаш, кылган бүгү чүүлүмнү меңээ чугаалап берген Ки-жиже көрүп көрүнөрем: Ол Христос эвес ирги бе?» ³⁰ Ынчангаш улус хоорайдан үнгөш, Иисусче чорупканнар.

³¹ Ол өйдө өөреникчилери Иисус-тан: «Башкы, чемнениңер!» — деп ди-леп турганнар.

³² А Ол: «Мээң аш-чөмим бар, си-лер оон дугайында билбес-тир силер» — деп харыылаан.

³³ Ынчаарга өөреникчилери аразын-да: «Өске-бир киж и Аңаа чем эккеп бер-ген эвес ирги бе?» — дишкен.

³⁴ Иисус оларга мынча дээн: «Мээң аш-чөмим болза Мени айбылап чорут-кан Адамны тооп дыңнаары болгаш Оон Меңээ дааскан ажил-херээн эчизинге че-дир кылыры болур. ³⁵ „Ам дөрт ай эрт-се, дүжүт ажаар үе кээр“ — деп чугаа-лашпас ийик силер бе? А мен силерге чугаалап тур мен: карактарыңарны хе-ре көргөш, тараа шөлдеринче көрүнө-даан, олар кайы хире алдын-сарыг апар-ып, тараазы бышкан-дыр! ³⁶ Тараа ажаак-чызы бодунун шаңналын алыр боорда, оон дүжүдү — мөңгө амыдыраар улус бо-лур, ыңдыг болганда, тараа чажыкчызы-даа, дүжүт ажаакчызы-даа денге өөрүүр апаар. ³⁷ Ол таварылгада „Бирээзи та-рыыр, өскөзи ажаар“ деп үлөгөр сөс ба-дыткаттына бээр. ³⁸ Мен силерни ботта-рыңарның ажаап-тарываан шөлүңерни ажаап алзын дээш чорудуп турарым бо — аңаа өске улус ажилдап каан, а силер оларның ажылының үрө-түннелин ка-ды үлежип турарыңар бо».

* 4:20 Гаризим даг самарийлерге ыдыктыг турган, олар аңаа дайзыннар ыдыктыг өргээзин урөп бузарының мурнунда-даа, соонда-даа Дээрги-Чаякчыга мөгөйип турганнар.

4:14 Иса. 55:1; Ин. 7:38 4:19 Ин. 9:20 4:20 Э. д. 12:6-7; 33:18; Ы. х. к. 11:29; 27:12; Башт. 9:7 || Ы. х. к. 12:5 4:22 4 Хаан. 17:28-34 || Ыд. ыр. 147:8-9; Аж.-ч. 13:23; Рим. 3:1-2 4:23 Рим. 8:15; Эф. 6:18 || Ыд. ыр. 144:18 4:24 2 Кор. 3:17 4:25 Ин. 1:41 || Мф. 11:2 || Ы. х. к. 18:18 4:26 Ин. 9:37 4:34 Ы. х. к. 8:3 || Ин. 5:30; 6:38; 9:4; 14:31 4:35 Мф. 9:38; Лк. 10:2 4:36 1 Кор. 3:6-9

³⁹ «Кылган бүгү чүүлүмнү Ол менээ чугаалап берди» — деп бадыткаан самарий херээжен кижиниң чугаазының аайы-биле ол хоорайдан элээн хөй самарийлер Иисуска бүзүрөй берген. ⁴⁰ Самарийлер Аңаа келгеш, олар-биле артып каарын Оон аажок дилээннер, ынчангаш Ол орта ийи хонган. ⁴¹ Иисустун чугаазының аайы-биле оон-даа хөй улус Аңаа бүзүрөй берген.

⁴² А демги херээжен кижиге олар мынча дээн: «Бистиң бүзүрөй бергенивис ам чүглө сээң чугааларындан келбээн. Бис ам Ону боттарывыс дыңнаан болгаш, Ол ылап-ла бо делегейиниң улунун Камгалакчызы-дыр деп билдивис».

Хаанның дүжүмедииниң оглун экирткени

⁴³ Ийи хонганда, Иисус Галилеяже чорупкан. ⁴⁴ Бурганның медээчизи бодунун төрөөн чуртунга* алдар-хүндү көрбөс дээрзин Ол Боду-ла чугаалап турган чүве-дир. ⁴⁵ Иисус Галилеяга чедип кээрге, ол чер чурттуглар Ону эвилен-ээлдек уткуп-хүлээп алган: олар Иерусалимге болган байырлалга барып чораан болгаш, Оон аңаа кылган кайгамчык чүүлдерин шуппузун көргөн чүве-дир.

⁴⁶ Иисус оон оон мурнунда сугну арагаже хуулдурупкан чери болур Галилеяның Канаже ээп келген. Ол үеде Капернаум хоорайга хаанның бир дүжүмеди турган, а оон оглу аарый берген болган. ⁴⁷ Иисустун Иудеядан Галилеяже ээп чанып келгенин дыңнааш, ол кижиге Аңаа чедип келгеш: «Өлүп чыдар оглумну экиртип бээри-биле Капернаумче бадып кээп көрүңер» — деп Оон дилеп эгелээн.

⁴⁸ Иисус аңаа мынча дээн: «Кайгамчык демдектерни көрбөөн шаанарда, силерниң кайыңар-даа бүзүрээр ийик бе!»

⁴⁹ Хаанның дүжүмеди: «Дээрги! Оглум өлбөй чыдырда, барып көрээли!» — дээн.

⁵⁰ Иисус: «Чана бер че, оглуң дириг артар-дыр» — деп харыылаан.

Ол кижиге Иисустун сөстөринге бүзүрээш, чоруй барган. ⁵¹ Орук ара ону чалчалары уткуп алгаш: «Оглуңар дириг!» — дээннер.

⁵² «Каш шак үезинде оглум чүгээртеп эгеледи?» — деп, ол чалчаларындан айтырган.

Олар аңаа: «Дүүн, хүн үнгенден бээр чедиги шак үезинде, оон эддиниң изии намдай берди» — деп харыылаан.

⁵³ Иисустун аңаа: «Оглуң дириг артар-дыр» — дээн шагында оглу экирий берген дээрзин адазы билип каан. Ынчан ол боду база бүгү өг-бүлөзи бүзүрөй бергеннер. ⁵⁴ Иудеядан Галилеяже ээп чанып келгеш, Иисустун кылганы ийиги кайгамчык чүүл ол болган.

Эштир черге аарыг кижини экирткени

5 ¹ Оон соонда иудей байырлал болган, Иисус ынчан Иерусалимче чорупкан. ² Иерусалимде Хой хаалгазының чанында еврей дылда Вифезда дээр эштир чер, а ында серилеп каан беш өдүг бар. ³⁻⁴ Оларда эндерик хөй аарыг улус: согурлар, аскак-бүскектер, чартыктааннар чыдар чүве-дир*. ⁵ Аңаа үжөн сес чыл дургунда чартыктап аарып келген бир кижиге турган. ⁶ Иисус ол кижиниң чыдарын көргөш база оон ынча үр үеде аарып келгенин билип болгаш: «Экирийин күзеп тур сен бе?» — деп айтырган.

⁷ Аарыг кижиге Аңаа мынча деп харыылаан: «Дээргим, суг чалгып дойлу бээрге, мени эштир чернин суунче султар кижим чок күжүр-дүр мен. Сугга чедип чадап турумда-ла, өске кандыг-бир кижиге мени мурнай кире берген боор-дур».

⁸ Иисус аңаа: «Тургап, дөжөөнни алгаш, кылаштап чорувут!» — дээн. ⁹ Аарыг кижиге ол дораан экирий бергеш, дөжөөн алгаш, кылаштап чорупкан.

А ол чорук амыр-дыш хүнүнде болган чүве-дир. ¹⁰ Ынчангаш иудейлер экирөөн кижиге мынча дээннер: «Бөгүн — амыр-дыш хүнү-дүр. Сен дөжөөн көдүрбөс ужурулуг сен!»

* 4:44 Төрөөн чурт — Иоанн мында Иудеяны ынча деп турары ол чадавас. * 5:3-4 Өске бурунгу сөзүгүлдерде бо сөстөргө «Олар сугнуң дойлурун манап чыдар турган. Чамдыкта Дээрги-Чаякчының төлээзи бадып келгеш, сугну доюлдуруптарга, эштир черге мурнай кирген кижиге кандыг-даа аарыындан экирий бээр турган чүве-дир» деп сөстөрни немээн.

4:42 Ин. 1:29; 1 Ин. 4:14 4:44 Мф. 13:57; Мк. 6:4; Лк. 4:24 4:45 Ин. 2:23 4:46 Ин. 2:1; 21:2 || Ин. 2:12 4:48 Ин. 2:18; 6:30; 1 Кор. 1:22 4:53 Мф. 8:13 || Аж.-ч. 16:34; 18:8 4:54 Ин. 2:11 5:2 Неем. 3:1; 12:39 5:8 Мф. 9:6-7; Мк. 2:11; Лк. 5:24 5:10 Хост. 20:10; Иер. 17:21

¹¹ Ол оларга: «Мени экиртип каан Киж и меңээ: „Дөжээни алгаш, кылаштап чорувут“ — дээн-не болгай» — деп харыылаан.

¹² Ол кижиден: «Сеңээ: „Дөжээң алгаш, кылаштап чорувут“ — дээн киж и чогу м кым чүвөл?» — деп айттырганнар.

¹³ Экирий берген киж и Ол чогу м кымыл дээрзин билбес болган, чүгө дээрге Иисус ол дораан орта турган чон аразынче ажитталы берген чүвө-дир.

¹⁴ Иисус оон соонда Бурганның өргээзинден демги киж ини тып алгаш, анаа мынча дээн: «Көрем, сен ам кадкы апардың. Сээң-биле оон-даа дора чүвө болу бербезин дээш, моон сонгаар бачыт кылба». ¹⁵ Оон ол киж и иудей чагырыкчыларга баргаш, ону экиртип каан киж и Иисус-тур деп чугаалаан. ¹⁶ Ынчангаш иудейлер амыр-дыш хүнүндө ыңдыг чүүлдер кылганы дээш Иисусту истеп сүрүп эгелээннер.

¹⁷ Ынчаарга Иисус оларга: «Мээн Адам үргүлчү ажылдаар-дыр, Мен база ынчаар кылыр ужурулг мен» — дээн.

¹⁸ Иудейлер ынчан Ону өлүрөр арганы улам кызымак дилей бергеннер. Чүгө дээрге Иисус чүглө амыр-дыш хүнүнүн хоойлузун хажыткан эвес, харын Бурганны «Мээн Адам» деп адап, Бодун Бурганга деңгей көргөн болган.

Оглунуң эрге-чагыргазы

¹⁹ Ынчаар орта Иисус оларга мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Адазы ажыл-херээн канчаар кылганын көрбээн шаанда, Оглу Бодунуң адындан чүнү-даа кылып шыдаас. Адазы чүнү кылырыл, Оглу база ла ону кылыр. ²⁰ Чүгө дээрге Адазы Оглунга ынак база Бодунун кылып турар бүгү чүвезин Аңаа көргүзөр. Оон-даа артык ажыл-херектерни Ол Оглунга көргүзүп бээр, силер ынчан улам-на кайгап магадаар силер. ²¹ Адазының өлүглерни канчаар диргизип, оларга амы-тынны хайырлап турары дег, Оглу база-ла күзээн улузунга амы-тынны хайырлаар. ²² Оон туржук, Адазы кымны-даа шийтпейн турар, Ол шийдер бүгү эргени Оглунга дамчыдып берген. ²³ Бүгү улустун

Адазын хүндүлөп көөрү дег, олар Оглун база хүндүлөп көрзүн дээш, Оон ынчанганы ол-дур. Оглун хүндүлөп көрбөс киж и Ону айбылап чоруткан Адазын база хүндүлөп көрбөйн турар-дыр.

²⁴ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээң сөзүмнү дыннап турар болгаш Мени айбылап чоруткан Адамга бүзүрээр киж и бүрүзү мөңгө амыдыралды алыр база шийткелге онаашпас, харын өлүмдөн амыдыралче шилчий берген болур.

²⁵ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: өлүглер Бурганның Оглунуң үнүн дыннап каар үе-шак кел чыдар, харын-даа ол хүн мырыңай чедип келген-дир. Кымнар ол үнү дыннаарыл, амыдыралче эглип кээр. ²⁶ Адазы Боду канчап амыдыралды үнөр дөзү болганыл, Оглун база Ол ынчалдыр амыдыралды үнөр дөзү кылып каан. ²⁷ Адазы оон ыңай шийдер эргени база Оглунга хайырлаан, чүгө дээрге Оон Оглу — Киж и амытан Оглу-дур.

²⁸ Ындыг боорга, элдепсинменер: чевеглерде чыдар бүгү улус Оон үнүн дыннаш, чевеглерден туруп кээр үе-шактын келгени не-дур. ²⁹ Ынчан буян кылып чорааннар катап дирилгеш, амыдыраар, а бузут-бак кылып чорааннар катап дирилгеш, шийттигер. ³⁰ Мен чүнү-даа Бодунуң эрге-чагыргам-биле кылып шыдаас мен. Мен канчаар дыннап турар-дыр мен, ынчаар шийдер мен. Мээң шийткелим чөптүг шийткел болур, чүгө дээрге Мен Бодунуң күзел-соруумнун айы-биле эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамның күзел-соруунун айы-биле кылыр мен».

Иисустуң дугайында херечилел

³¹ «Мен Бодунуң дугайында Бодум херечилээр болзумза, Мээң сөстөрүм шынныг эвес. ³² Ынчалза-даа Мээң таламче херечилеп турар өске киж и бар. Мээң дугайында оон херечилеп турар чугаазы алыс шынныг дээрзин Мен билдир мен. ³³ Силер Иоаннче улус чорударыңарга, ол алыс шынны херечилээн болгай. ³⁴ Ынчаарга кижилерниң херечилели Меңээ херекчок-даа болза, камгалалды алзыннар дээш, силерге ол дугайында чугаалап турарым бө. ³⁵ Иоанн чырыдыр кыпкан чырыткы дег болган.

5:16 Ин. 15:20 5:18 Ин. 7:1 || Флп. 2:6 5:20 Мф. 3:17; 17:5; Ин. 3:35; 10:17; 15:9; 17:26 5:21 Иса. 26:19; Иез. 37:5; 12; Дан. 12:2 || Рим. 8:11; 1 Кор. 15:45 5:22 Ин. 17:2; Аж.-ч. 10:42 5:23 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 13:20; 15:23 5:24 Ин. 3:36; 6:40; 20:31; 1 Ин. 5:9-13 || 1 Ин. 3:14 5:25 Мф. 27:52-53; Эф. 2:1, 5 5:26 Ин. 1:4; 11:25; 1 Ин. 1:2; 5:11 5:27 Дан. 7:13 5:28 Иса. 26:19; Иез. 37:12; Ин. 11:25, 43 5:29 Дан. 12:2 5:30 Мк. 14:36; Ин. 6:38; 8:16 5:31 Ин. 8:13 5:33 Ин. 1:7; 3:26; 10:41 5:35 Мф. 5:16; 2 Пет. 1:19

А силер ооң чырынга, хензиг-даа өйде болза, өөрүүрүнге чөпшээрешкен силер.

³⁶ Ынчалза-даа Менде Иоанның бергенинден-даа артык күштүгүт херечилел бар. Мээң кылып чоруурум, Адамның кылзын дээш Меңээ берген ажыл-херээ — Мени Ооң айбылап чорутканың херечилели ол-дур! ³⁷ Мени айбылап чоруткан Адам Боду Мээң дугайымда шак ынчаар херечилээн-дир. Силер Ооң үнүн кажандаа дыңнаваан, Ооң хевир-шырайын кажандаа көрбөөн силер. ³⁸ Силер Ооң сөзүн чүрөөндө шыгжавайн чоруур силер, чүгө дээрге Ооң айбылап чорутканы Меңээ бүзүрөвес-тир силер. ³⁹ Бижилгелер дузасы-биле мөңгө амыдыралды алырын бодааш, оларны хынамчалыг шинчилеп чоруур силер. А олар база-ла Мээң дугайымда херечилеп турар болгай. ⁴⁰ Ынчалза-даа Мээң дузам-биле амыдыралды алыр дээш, Меңээ чедип кээрин дөмөй-лө күзөвөс-тир силер.

⁴¹ Кижилерден алдар-хүндү алыксавас мен. ⁴² Ынчалза-даа силерни өттүр билир мен: силерге Бурганга ынакшыл чок! ⁴³ Мен силерге Адамның адындан чедип келдим, а силер Мени хүлээп албайн тур силер. А өске-бир кижиде бодунуң-на адын тудуп чедип кээрге, силер ону хүлээп алыр-дыр силер! ⁴⁴ Бот-боттарыңардан алдар-хүндү дилээр, а кара чангыс Бургандан алдар-хүндү алыр дээш кыспас болганыңарда, канчап черле бүзүрөй бээр силер?! ⁴⁵ Чок, Мени Адамның мурнунга силерни буруудадыр дээш келген деп бодаванар. Силерни боттарыңарның аажок идегеп турарыңар Моисей буруудады бээр. ⁴⁶ Моисейге ылап-ла бүзүрөп чораан болзуңарза, Меңээ база бүзүрөй бээр ийик силер, чүгө дээрге ол Мээң дугайымда бижээн-не болгай. ⁴⁷ Силер ооң бижээн чүвезинге бүзүрөвөс тургаш, Мээң силерге чугаалаан чүвөмгө канчап бүзүрээр силер?»

Беш муң кижини тоттурганы

(Мф. 14:13-21; Мк. 6:30-44; Лк. 9:10-17)

6 ¹ Ооң соонда Иисус Галилея (азы Тивериада) хөлүнүн ол чарыынче чоруп-

кан. ² Ооң соондан эндерик хөй чон чоруп олурган, чүгө дээрге аарыг кижилерни экиртип тура, Ооң кылганы кайгамчык чүүлдерни улус көргөн чүвө-дир. ³ Иисус даг кырынче үнө бергеш, аңаа Бодунуң өөреникчилери-биле кады олутруп алган. ⁴ Иудей Хосталышкын байырлалы чоокшулап орган.

⁵ Иисус эргий көргөш, Бодунче эжен-эндерик чоннуң кел чыдарын көрүп кааш, Филиппке: «Оларны чемгерипки дег хлебти кайыын садып алыр бис?» — дээн. ⁶ Чүнү кылыр деп турарын Ол билдир турган, ынчалза-даа Филиппти шенээр дээш, ынча дээн чүвө-дир.

⁷ Филипп Аңаа: «Оларның кижиде бүзүрүңгө хензигини-даа бол бээр дизи, 200 мөңгүн чоос-биле безин хлеб сатса*, четпейн баар-дыр» — деп харыылаан.

⁸ Иисустуң өөреникчилериниң бирээзи — Симон Пётрнуң думазы Андрей Аңаа мынча дээн: ⁹ «Мында турар бир оолда беш арбай далганының хлеви болгаш ийи балыкчыгаш бар-дыр. Ынчалза-даа мынча хөй чонга ыя ол чүү боор деп?»

¹⁰ Иисус: «Улусту черге олуртуптурнар» — дээн. Ол кезек чер терең ойт-сигеннип болган. А олургулапкан улус 5000 хире эр кижиде чүвө-дир. ¹¹ Иисус хлебтерни алгаш, аш-чем дээш Бурганга өөрүп четтиргеш: «Олурган улуска үлөнер» — дээш, өөреникчилеринге берипкен. Балыкты база-ла ынчанган. Кым чежени күзөөнил, аңаа ол хирени берип турган. ¹² Улус toda бээрге, Иисус Бодунуң өөреникчилеринге: «Чүү-даа черге калбазы-биле, арткан кескиндилерни чыып алыңар» — дээн. ¹³ Өөреникчилер улус чөмөнгөн соонда беш арбай хлевинин арткан кескиндилерин чыгаш, он ийи хааржакты долдуруп алганнар.

¹⁴ Улус Иисустуң кайы хире кайгамчык чүүл кылганын көргөш: «Бо делегейге кээр ужурлуг демги Медээчи ылап-ла бо-дур!» — дээннер. ¹⁵ А Иисус улустуң чедип келгеш, Ону хенертен тудуп алгаш, хаан кылып аар деп турарын билдир кааш, база катап дагже чааскаан чоруй барган.

* 6:7 Ийи чүс мөңгүн чоос — Азы: «Ийи чүс динарий мөңгүн». Сес ай иштинде ажылдап алып ортумака шалыңга дең түң-дүр.

5:36 Ин. 8:18; 10:25; 1 Ин. 5:9 5:39 Лк. 24:27 5:41 1 Фес. 2:6 5:43 Ин. 10:25; 12:12 || Ин. 1:11; 3:11-12 5:44 Ин. 12:43 5:46 Сан. 21:9; Ы. х. к. 28:15 6:4 Хост. 12:1-30; Ы. х. к. 16:1, 16; Ин. 2:13; 11:55 6:5 Ин. 1:44 || 4 Хаан. 4:42-44 6:8 Ин. 1:40, 44 6:11 Мф. 15:36 6:14 Мф. 11:2-3; Ин. 4:25; 11:27

**Иисустун суг кыраап
кылаштааны**
(Мф. 14:22-27; Мк. 6:45-52)

¹⁶ Кежээ дүжүп кээрге, Иисустун өөреникчилери хөл кыдынынче бадыхп келген. ¹⁷ Оон хемеге олурупкаш, хөл кешилдир Капернаумче эжиндирип чорупканнар. Карангылай берген, а Иисус ам-даа келбээн, сураг барган. ¹⁸ Күштүг хат хаддырга, хөл хөлзеп чыткан. ¹⁹ Олар чээрби беш азы үжен стадий* хире ырадыр эжиндире бергеш, хемеже хөлдү кыраап чоокшулап кел чыдар Иисусту көрүп кааннар. Өөреникчилер корга берген. ²⁰ Иисус: «Мен-дир мен, кортпанаар!» — дээн. ²¹ Олар Ону хемеге күзөлдү-биле олуртуп алганнар, хемези ынчан оларнын эжиндирип бар чытканы эрикке ол дораан чеде берген.

Амы-тынны бээр хлеб

²² Даартазында хөлдүн ындыы чарынын артып калган чон аңаа чүглө чаңгыс хеме турганын сактып келген. Иисустун хемеже өөреникчилери-биле кады олурбаанын база оларнын чүглө боттары эжиндирип чорупканын улус база билдир турган. ²³ Ынчан Тивериададан элээн каш өске хеме Дээрги Иисустун аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирип мөргүл кылганынын соонда, улустун хлеб чип олурган черинче эжиндирип чеде берген. ²⁴ Улус чүү боор ийик, Иисустун-даа, Оон өөреникчилеринин-даа ында чогуң көрүп кааш, хемелеринге дедир олургулап-каш, Ону дилеп, Капернаумче эжиндирип чорупкан.

²⁵ Иисусту хөлдүн ол чарынындан тып алгаш, Оон: «Башкы, Силер кажан бээр чедип келдинер?» — деп айтырганнар.

²⁶ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силер Мени кайгамчык демдектерни көрүп, билгеш эвес, а тоттур хлеб чиген болгаш, дилеп турарыңар ол-дур!

²⁷ Эстип-хайлы бээр аыш-чем дээш сагышсыравайн, мөңгө амыдыралды берип шыдаар аыш-чем алыр дээш, кызып-кылаыйнар. Ол чемни силерге Кижги амытан Оглу бээр, чүге дээрге Бурган

Ада Боду Аңаа таарзынып, Ону демдек-тээн-дир».

²⁸ Олар Оон: «Бистин ажил-херээвис Бурганга таарымчалыг болзун дизивис-се, чүнү кылыр ужурлуг бис?» — деп айтырганнар.

²⁹ Иисус: «Силернин Бурган дээш кылыр ажил-херээнер дээрге-ле Ооң айбылап чорутканы Кижиге бүзүрээри ол-дур» — деп харыылаан.

³⁰ Ынча дээрге, олар: «Силерге бүзүрей бээревис хире кандыг кайгамчык демдекти биске көргүзөр силер? Чүнү кылыр силер? — деп айтырганнар. — ³¹ Бистин ада-өгбөвис ээн кургаг ховуга манна деп чемни чип турган болгай. Бижилгеде ол дугайында: „Оларга аыш-чем кылдыр дээрден баткан хлебти берген“ — деп бижээн-дир».

³² Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерге дээрден хлебти Моисей эвес, а Мээң Адам берип турган, алыс шын хлебти дээрден Ол ам-даа берип турар. ³³ Чүге дээрге кым дээрден дүжүп келгеш, бо делегейге амыдыралды хайырлаарыл, Бурганның хлеви Ол болур».

³⁴ Ынчан Аңаа мынча дээннер: «Дээргивис, биске ындыг хлебти үргүлчү берип туруңарам».

³⁵ Иисус оларга мынча дээн: «Мен дээрге амы-тынны бээр хлеб-тир мен. Мени сурап кээр кижиге кажан-даа аштавас база Менээ бүзүрээн кижиге кажан-даа суксавас. ³⁶ Ынчалза-даа Мээң силерге чугаалап турганым дег, силер көргөн-даа болзуңарза, бүзүревес-тир силер! ³⁷ Адамнын Менээ берген бүгү чүвези Менээ чедип кээр база Менээ чедип келген кижини черле үндүр сывырбас мен. ³⁸ Чүге дээрге Мен, дээрден дүжүп кээримде, Бодумнун күзөл-соруумнун айы-биле кылыр дээш эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамнын күзөл-соруун күүседир дээш келген мен. ³⁹ Мени айбылап чоруткан Адамнын күзөл-соруу мындыг: Ооң Менээ берген чүвезинден чүнү-даа өлүрүп-чидирбези, харын оларны сөөлгү хүнде амыдыралче катап дигризери. ⁴⁰ Мээң Адамнын күзөл-соруу — Оглон көргөш, Аңаа бүзүрөө Кижиге бүрүзүңгө мөңгө амыдыралды бээри.

* 6:19 Беш азы алды хире километр.

6:27 Иса. 55:2 6:29 1 Ин. 3:23 6:30 Мф. 12:38; Ин. 2:18; 4:48; 1 Кор. 1:22 6:31 Хост. 16:15; Сан. 11:7-9 ||
Неем. 9:15; Ыд. ыр. 77:24 6:34 Ин. 4:15 6:35 Ин. 4:14; 7:37 6:37 Ин. 17:6 6:38 Ин. 3:13; 1 Кор. 15:47 ||
Мк. 14:36; Ин. 5:30 6:39 Мф. 18:14; Ин. 10:28-29 6:40 Ин. 3:35; 5:24; 1 Ин. 5:12-13

Мен оон ол кижини сөөлгү хүнде катап диргизиптер мен».

⁴¹ Иисустун: «Мен дээрге дээрден дүжүп келген хлеб-тир мен» — деп чугаалааны дээш иудейлер Аңаа хорадап, хыйланы берген. ⁴² Олар мынча дээн: «Ол дээрге Иосифтин оглу Иисус эвес чүве бе? Бис Оон адазын-даа, авазын-даа билир-дир бис. Канчап черле Ол: „Мен дээрден дүжүп келдим“ — дээрил?»

⁴³ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Хорадап, хыйланырын соксадыңар. ⁴⁴ Мени айбылап чоруткан Адам кандыг-бир кижини хаара тутпас чүве болза, кым-даа Менче чедип кээп шыдавас. А кээр болза, Мен ону сөөлгү хүнде катап диргизер мен. ⁴⁵ Медээчилерин номнарында мынчаар бижээн: „Олар шуптузу Бургандан өөредиг алыр“. Адамны дыңнааш, Оон өөренип алган бүгү улус Меңээ чедип кээр. ⁴⁶ Ынчалза-даа олар Аданы көргөн дээни ол эвес-тир. Чүгле Бургандан келген Кижини, чүгле Ол чааскаан, Аданы көргөн. ⁴⁷ Алыс шыны силерге чугаалап тур мен: бүзүрөй берген кижини мөңгө амыдыралдыг болганы ол.

⁴⁸ Мен дээрге тынгарар хлеб-тир мен.

⁴⁹ Силерниң ада-өгбөңөр ээн кургаг ховуга манна дээр чем чип турдулар, ынчалза-даа өлгүлөй бердилер. ⁵⁰ А дээрден дүжүп кээр хлеб ындыг эвес: ону чиген кижини кажан-даа өлбөс. ⁵¹ Мен дээрге дээрден дүжүп келген, амылыг хлеб-тир мен. Ол хлебти чиген кижини мөңгө амыдыралды алыр. Мээн аңаа бээрим хлеб дээрге-ле Мээн мага-бодум ол-дур. Мен ону, бо делегейиниң улузу амыдыразын дээш, берип турар мен».

⁵² Ынчан иудейлер аразында изигленнип маргыжа берген: «Ол Кижини канчап, бисти чизин дээш, бодунуң мага-бодун берип шыдаар чүвөл?»

⁵³ Иисус мынча деп харыылаан: «Алыс шыны силерге чугаалап тур мен: бир эвес Кижини амытан Оглунуң мага-бодун чивес база Оон ханын ишпес болзуңарза, амы-тынныг артпас силер. ⁵⁴ Мээн мага-бодумну чири база Мээн ханымны ижер кижини мөңгө амыдыралдыг болур, оон Мен ону сөөлгү хүнде катап диргизиптер мен. ⁵⁵ Мээн мага-бодум — ёзу-

луг чем, а Мээн ханым — ёзулуг суксун болур. ⁵⁶ Мээн мага-бодумну чири болгаш Мээн ханымны ижер кижини Мээнбиле тудуш харылзаалыг болур, а Мен оон боду-биле харылзаалыг артып каар мен. ⁵⁷ Мени айбылап чоруткан мөңгө дириг Адамнын ачызында Мээн амыдырап чоруурум дег, Мени чири кижини база-ла Мээн ачымда амы-тынныг арттар. ⁵⁸ Дээрден дүжүп келген хлеб ындыг боор-дур. Ол силерниң ада-өгбөңөрниң чип турган манназы дег эвес болур — олар өлүп калгылаан ийик чоп. А бо хлебти чири кижини мөңгө амыдыралдыг болур».

⁵⁹ Иисус ол сөстөрнү Капернаумнун синагогазынга өөредиг берип тургаш, чугаалаан чүве-дир.

Өөреникчилериниң Иисусту кагганы

⁶⁰ Иисустун өөреникчилериниң элээн хөйү ону дыңнааш, химиренчиг берген: «Кандыг кончуг берге өөредиг боор! Кым ону дыңнап шыдаарыл?»

⁶¹ Иисус Бодунуң өөреникчилериниң хыйланын турарын билер болгаш: «Силерге ол таарышпас-тыр бе? — деп айтырган. — ⁶² А бир эвес Кижини амытан Оглунуң оон мурнунда турган черинче көдүрүп үнүп бар чыдарын көрүп кагзыңарза, чүү болурул че? ⁶³ Амы-тынны чүгле Сүлдө бээр, а кижиниң күжү ынайдаа ажылаттынмай турар. Мээн силерге чугаалаан сөстөрүм — амы-тынны бээр Сүлдө ол-дур. ⁶⁴ Ынчалза-даа аранарда бүзүрөвөс улус база бар-дыр». Иисус эгезинден тура-ла, кымнын Аңаа бүзүрөвезин база кымнын Ону сатыптарын билер турган. ⁶⁵ Оон мынча дээн: «Мээн Адам кандыг-бир кижиге ындыг арга бербес чүве болза, Менче кым-даа чедип кээп шыдавазын чогуум-на ынчангаш силерге чугаалааным ол-дур».

⁶⁶ Ол үеден эгелээш, Иисустун өөреникчилериниң хөй кезини Ону каапкаш, Оон-биле кады чорбас апарган. ⁶⁷ А Иисус он ийи элчининден: «Силер база ойлап чоруурун күзевейн-дир силер бе?» — деп айтырган.

⁶⁸ Симон Пётр Аңаа мынча деп харыылаан: «Дээрги, кымга баар улус бис? Мөңгө амыдыралды бээр сөстөр Силерде-дир. ⁶⁹ Бис ам Силерге бүзүрөй бергеш,

^{64:2} Мф. 13:55 ^{64:4} Ос. 11:4; Ин. 12:32 ^{64:5} Иса. 54:13 ^{64:6} Хост. 33:20; Мф. 11:27; Ин. 1:18

^{65:1} Ин. 3:13 || Мф. 26:26-28 ^{65:3} Мк. 14:22-24; 1 Кор. 10:16; 11:27 ^{65:6} Ин. 15:4-5; 1 Ин. 3:24

^{66:2} Мк. 16:19; Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 ^{66:3} 2 Кор. 3:6 ^{66:4} Ин. 13:11 ^{66:9} Мк. 1:24

Силерни Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи* деп билип алдывыс».

⁷⁰ Иисус: «Мен силерни он ийи элчин кылдыр шилип албажык мен бе? — деп харыылаан. — А силерниң бирээнер эрлик-тир оң!» ⁷¹ Ол Симон Искарот-тун оглу Иуданың дугайында чугаалап турган. Иуда, он ийи элчининң бирээзи тургаш, Иисусту алызында барып сатыпкан чүве-дир.

Иисустуң Чадырлар байырлалынче чорупканы

7 ¹ Иисус ооң соонда Галилеяны эргип чорупкан. Иудейлер Ону өлүрер деп турар боорга, Ол Иудеяга барбас деп шийтпирлеп алган. ² Иудейлерниң Чадырлар байырлалы чоокшулап орган.

³ Иисустуң дунмалары* ынчан Аңаа мынча дээннер: «Бо черни каггаш, Иудеяже чоруп көрөм! Сээн кылып турар ажыл-херээни өөреникчилерин база көрзүн. ⁴ Чүге дээрге кым-даа бодунун билдингир боорун күзээр болза, ажыл-херээн бүдүү кылбас. А Сен мындыг ажыл-херекти чаяап чоруур-дур сен, ынчангаш Бодунну бо улус мурнунга көргүс!» ⁵ Ооң дунмалары безин Аңаа бүзүргөсүн турган чүве-дир.

⁶ Иисус оларга мынча дээн: «Менээ доктаадып каан үе ам-даа келбээндир. А силерге кандыг-даа үе тааржырдыр. ⁷ Бо делегейини улузу силерни көөр хөңнү чок болу берип шыдавас, а Мени көөр хөңнү чок-тур, чүге дээрге Мен оон ажыл-херээ бузуттуг дээрзин херечилеп турар-дыр мен. ⁸ А силер байырлалче барынар. Мен амдызында* ол байырлалче барбаайн, чүге дээрге Менээ доктаадып каан үе-шак ам-даа келбээндир».

⁹ Ону чугаалааш, Иисус Галилеяга артып калган. ¹⁰ Ынчалза-даа дунмалары байырлалче чорупкан соонда, Иисус база ынаар чорупкан, чүгле ажы-биле эвес, а бүдүү. ¹¹ Иудей чагырыкчылар байырлал үезинде Ону дилеп турган. Олар: «Ол Кижинер кайдал?» — деп айтырар болганнар. ¹² Чон аразын-

га база-ла Ооң дугайында маргыштыг хөй чугаа-соот үнген. Чамдыызы Иисусту: «Буянныг кижидир» — дээннер. А өскелери: «Чок, Ол чонну мегелеп турар-дыр» — деп удурланыр болган. ¹³ Ындыг-даа болза, иудей эрге-чагыргадан корткаш, кым-даа Ооң дугайында ажы-биле чугаалаваан.

¹⁴ А байырлал орту кирип чорда, Иисус Бурганның өргээзинге кирип келгеш, өөредип эгелзэн. ¹⁵ Иудей чагырыкчылар: «Каяа-даа өөрөнмээн хирезинде, Ол ынча хөй чүвени кайыын билип алган чоор?» — дижип, элдепинип турган.

¹⁶ Иисус мынча деп харыылаан: «Мээн өөредим — Мээни эвес, а Мени айбылал чоруткан Адамныг чүве. ¹⁷ Ооң күзөл-соруун чогулар дээн кижиге, ол өөредиг Бургандан-даа келген болза азы Мен Бодумнуң адымдан-даа чугаалаан болзумза, ооң дугайында билип аар.

¹⁸ Бодунуң адындан чугаалап чоруур кижиге бодунга алдар-хүндү чедип алыксаар. А Ону айбылал чоруткан Адазынга алдар-хүндү чедип алыксаар Кижиге алыс шынны чугаалаар болгаш, Ооң чүрээнде меге чок болур. ¹⁹ Моисей силерге ыдыктыг хоойлуну берди чоп? Ынчалза-даа силерниң чаңгызыңар-даа ыдыктыг хоойлуну сагывайн чоруур-дур! Чүү дээш мени өлүрер деп бардынар?»

²⁰ Чыылган чон: «Сен букшуурай бердиң бе? Кым Сени өлүрер дээн чүвөл?» — деп харыылаан.

²¹ Иисус улаштыр мынча дээн: «Мен чаңгыс-ла кайгамчык чүүл кылдым, а силер шупту кайгап калдынар. ²² Моисей силерге кыртыжап демдектээрин айтып берген (херек кырында ол Моисейни эвес, а бурунгу өгбелерни дамчыт келген-даа болза), ынчангаш силер оолдарыңарны амыр-дыш хүнүнде-даа кыртыжап демдектээр-дир силер. ²³ Моисейниң хоойлузун хажытпас дээш, кижини амыр-дыш хүнүнде кыртыжап демдектеп болур турда, Мен кижини амыр-дыш хүнүнде бүдүн-бүрүнү-биле сегидип каарымга, чүге ол дээш Менче хорадап

* 6:69 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның Ыдыктыг Төлээлекчизи» деп эвес, а «Христос, дириг Бурганның Оглу» деп бижээн. * 7:3 Болгу дег өске утказы мындыг: «Иисустуң акылары». * 7:8 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Амдызында» деп сөс таварышпайн турар.

6:70 Ин. 13:2, 27 6:71 Ин. 18:2-3 7:1 Ин. 5:18; 8:37; 11:53 7:2 Лев. 23:34; Ы. х. к. 16:13-15 7:3 Мк. 3:31; 6:3; Ин. 2:12; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 7:6 Мк. 14:41; Ин. 2:4; 8:20; 13:1 7:7 Ин. 15:18; Ин. 3:19 7:13 Ин. 19:38 7:16 Ин. 8:28; 12:49; 14:10 7:18 Ин. 5:41; 8:50 7:19 Ы. х. к. 33:4; Ин. 1:17 7:20 Мк. 3:22; Ин. 8:48; 10:20 7:23 Мф. 12:2; Ин. 5:16

турарыңар ол? ²⁴ Эренгейлеп шийтпегер, а чөптүг шийткел-биле шийдиңер».

***Иисустун дугайында
аңгы-аңгы бодаалар***

²⁵ Ынчан Иерусалимниң чамдык чурттакчылары мынча дээннер: «Даргаларывыстың өлүгөр деп турар кижизи Ол эвес чүве бе? ²⁶ Ынчаарга көрүнер даан, Ол ажыы-биле өөредип тур, а кым-даа Аңаа удур чүве чугаалавас-тыр. Христос ылап-ла Бо-дур деп, бистин даргаларывыс билир чадавас. ²⁷ Ынчалза-даа бис Ону таныыр, Оон кайыын келгенин билир-дир бис. А Христос чедип кээрге, Оон кайыын кээрин кым-даа билбес болур дээн чүве болгай».*

²⁸ Иисус ынчан Бурганның өргээзинге өөредип берип тура, дыңзыдыр мынча дээн: «Мени таныыр база Мээң кайыын келгенимни билир-дир силер бе? Дөмөйлө Мен Бодумнун адымдан келбээн мен. Мени айбылап чоруткан Адамга ылапты-биле бүзүрөп боор, ынчалза-даа силер Ону билбес-тир силер. ²⁹ А Мен Ону билир мен, чүге дээрге Мен Оон чанындан келген мен. Ол Мени айбылап чоруткан чүве».

³⁰ Ынчан олар Иисусту тудуп хоруттап алыр бодаан, ынчалза-даа кым-даа Олче хол көдүрбээн, чүге дээрге Аңаа доктаадыр каан үе-шак ам-даа келбээн болган. ³¹ Чон аразындан хөй кижии Аңаа бүзүрөй берген. Олар: «Христос чедип кээр болза, бо Кижиниң кылганындан хөй кайгамчык демдектер көргүзүп шыдаар бе кай?» — дижип турганнар.

³² Чонда Оон дугайында ындыг чугаалар чоруп турарын фарисейлер дыннап кааннар. Ынчан фарисейлер болгаш Бурганның дээди бараалгакчылары Ону тудуп хоруттаары-биле Бурганның өргээзиниң таннаныл шериин чорутупканнар.

³³ Иисус ол өйде мынча деп турган: «Мен ам силер-биле ындыг-ла үр эвес кады турар мен, оон Мени айбылап чоруткан Адамче чоруптарым ол. ³⁴ Мени дилей

бээр силер, ынчалза-даа тыппас силер. Мен каая турар-дыр мен, силер ынаар чедө берип шыдавас силер».

³⁵ Ынчан иудейлер боттарының аразында: «Биске тывылбайн баар кылдыр, Оон кайнаар баар деп турары ол? Гректер аразында тоо быдаргай чурттаан бистин чонче чоруткаш, гректерни өөөрдир дивээн бе? ³⁶ Оон: „Мени дилей бээр силер, ынчалза-даа тыппас силер“ база „Мен каая турар-дыр мен, силер ынаар чедө берип шыдавас силер“ — деп чугаазының ужур-утказы чүл?» — дижи бергеннер.

³⁷ Байырлалдын адак сөөлгү, эң өндүр улуг хүнүнде Иисус туруп келгеш, дыңзыг үн-биле мынча дээн: «Кым суксай-дыр, Менээ чедип келзин база суксунун хандырып алың! ³⁸ Бижилгеде айтып каанын эзугаар, кым Менээ бүзүрээрил, оон чүрээнден тыңгарар суглуг кемнер агып бадар». ³⁹ Иисуска бүзүрөй берген улустун алыр ужурулу Ыдыктыг Сүлдениң дугайында Оон ынчаар чугаалааны ол. Ынчан Бурган Бодунун Сүлдезин оларга ам-даа бербээн турган, чүге дээрге Иисус Адазынче ам-даа өрү көдүрүлбээн болган.

⁴⁰ Иисустун ол сөстөрүн дыннааш, чамдык улус: «Манаанывыс Медээчи Ол дээрзи ылап-тыр!» — дишкен.

⁴¹ Өскелери мынча дээннер: «Ол Христос-тур!»

А бир чамдыкы: «Христос канчап Галилеядан чедип кээр чүвөл? — дижип, удурланыр болган. — ⁴² Христос Давид хаанның үрө-салгалы болур болгаш Давидтин чурттап чораан хоорайы Вифлеемге төрүттүнер деп Бижилгеде чугаалаан-ла болгай». ⁴³ Чон аразында Иисус дээш алгыш-кырыштыг маргылдаа үнген. ⁴⁴ Чамдык улус Ону тудуп хоруттаар дей берген, ынчалза-даа кым-даа Олче хол көдүрбөй барган.

Иудей даргаларының бүзүрөөзүн

⁴⁵ А Бурганның өргээзиниң таннаныл шерии дээди бараалгакчылар болгаш

* 7:27 Хөй улус Иисустун Галилеядан уктуунга бүзүрээр болгаш, Ол Бурганның шилип алган хааны бооп шыдавас деп санап турган (7:41-42, 7:52, 9:29 көр).

7:24 Ин. 8:15 7:27 Ин. 8:14; 9:29; 19:9 7:29 Мф. 11:27; Ин. 8:55 7:30 Ин. 10:39 || Мк. 14:41; Ин. 2:4; 7:6; 8:20; 13:1 7:31 Ин. 8:30 7:33 Мк. 14:7; Ин. 14:19 || Ин. 16:5 7:34 Ин. 8:21-22; 13:33 7:37 Лев. 23:36; Сан. 29:35; Неем. 8:18 || Мф. 11:28 || Ыд. ыр. 41:2; Иса. 55:1; Мф. 5:6; Ин. 4:14; 6:35 7:38 Ыд. ыр. 35:10; Иса. 58:11; Иер. 2:13; 17:13; Зах. 14:8 7:39 Иса. 44:3 || Иоил 2:28; Аж.-ч. 2:4 7:40 Ы. х. к. 18:15, 18-19; Ин. 1:21 7:42 2 Хаан. 7:12, 16 || 1 Хаан. 16:1 || Мих. 5:2; Мф. 2:1; Лк. 2:4-7 7:43 Ин. 9:16; 10:19

фарисейлерже ээп чедип кээрге, демгилери оларга: «Чүге силер Ону тудуп эк-келбедиңер?» — дээр болган.

⁴⁶ Бурганның өргээзиниң таңныыл шерии: «Ол кижиге дег кылдыр кым-даа, кажан-даа чугаалап көрбөөн» — деп харыылаан.

⁴⁷ Фарисейлер оларга мынча дээн: «Таанда-ла силер база мегеледип алдыңар бе? ⁴⁸ А эрге-чагырга тутканнарның азы фарисейлерниң аразындан Аңаа бүзүрей берген чаңгыс-даа кижиге бар-дыр бе? ⁴⁹ Чүглө бо, Моисейниң хоойлузун билбес, бүдүүлүк улус ынчалды, Бурганның каргыжы оларга четкен-дир!»

⁵⁰ Фарисейлернин бирээзи болур, Иисуска дүне када кээп турган Никодим дээрзи олардан: ⁵¹ «Баштай Ооң өчүүн дыннап албайн база ооң чүнү үүлгедип каанын билип албайн чыда, ол Кижиге шииткел онаарын бистиң ыдыктыг хоойлуусу чөпшээрээр чүве бе?» — деп айтырган.

⁵² Олар Никодимге хары кылдыр: «Бо чүү болду? Сен база Галилеядан келген сен бе?! Бижилгени өөрөн, ынчан Бурганның медээчизи Галилеядан келбес дээрзин билип каар сен» — дээннер.

Ашаанга өскерилген херээжен кижиге

⁵³ [Оон олар шупту бажыңнарынче тарап чангылай бергеннер.

8 ¹ А Иисус Елеон даанче чорупкан. ² Эрген эрте Ол база катап Бурганның өргээзинин девискээринге көстүп келген. Бүгү чон Ону үглей чыгып кээрге, Иисус, олуруп алгаш, оларны өөредип эгелээн. ³ Ол өйдө ном-хоойлу тайылыбырлакчылары болгаш фарисейлер бир херээжен кижини, ол ашаанга өскерлип турда, туткаш, Иисуска эккелгеннер. Олар ол херээженни чон ортузунга тургускаш, ⁴ Иисуска мынча дээннер: «Башкы! Бо херээжен ашаанга өскерлип тура, туттурган-дыр. ⁵ Моисей бодунун хоойлузунга ындыгларны даш-биле өлүр согарын биске дужаап чораан болгай.

А Силер чүү дээр силер?» ⁶ Иисусту буруудайыр кандыг-бир чылдак тып алыр дээш ынча деп турганнары ол чүве-дир.

Ынчалза-даа Иисус, доңгайып алгаш, салаазы-биле довуракка бир-ле чүве бижий берген. ⁷ Олар Оон салдыкпайн, айтыргаш туруп бээрге, Ол ковайып келгеш, оларга мынча дээн: «Силернин араңарда кажан-даа бачыт кылбаан кижиге ол херээженче дашты баштай октапсын!» ⁸ Оон катап-ла доңгайып алгаш, довуракка чүве бижириң уламчылай берген.

⁹ Ону дыннааш, улус чангыстап тарап эгелээн, эң баштай эң улуглары чоруй барып-тыр. Иисус биле чон ортузунга турган херээжен кижиден өске, кым-даа артпаан. ¹⁰ Иисус бажын көдүрүп келгеш, оон: «Дунмам! Сээн буруудайыкчыларың кайыл? Сени кым-даа шиитпээни ол бе?» — деп айтырган.

¹¹ Оозу: «Кым-даа шиитпеди, Дээргим» — деп харыылаан.

Иисус аңаа мынча дээн: «Мен база сени буруудатпайн тур мен. Чорупкаш, моон соңгаар бачыт үүлгетпе».*

Иисус — делегейге Чырык

¹² Иисус база катап фарисейлер-биле чугаалажы берген: «Мен — бо делегейнин улузунга Чырык-тыр мен. Мени эдерген кижиге карангыга азып чорбас, харын амы-тын бээр чырыкты алган болур».

¹³ Фарисейлер мынча дээн: «Бодуңна Бодуң дугайында херечилээр-дир сен. Ынчангаш Сээн херечилээниң күш чок болур».

¹⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бодум-на Бодумнуң дугайымда безин херечилеп турзумза, Мээң сестерим алыс шынныг. Чүге дээрге Мен кайыын келгенимни болгаш кайнаар чоруй баарымны билир-дир мен, а силер Мээң кайыын келгенимни болгаш кайнаар чоруй баарымны билбес-тир силер. ¹⁵ Силер кижилерниң хемчээ-биле шиидер-дир силер, а Мен кымны-даа шиитпес-тир мен. ¹⁶ А бир эвес Мен шиидип-даа турган болзумза, Мээң шииткелим алыс

* 8:7 Моисейнин хоойлузун ёзугаар, херечи кижиге өлүмге шииттирген кижиге дашты эң баштай октаар ужурлуг (Ы. х. к. 17:7 көр). * 7:53–8:11 Эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде ол домактар таварышпайн турар.

7:48 1 Кор. 1:20; 2:8 7:50 Ин. 3:1; 19:39 7:51 Сан. 35:30; Ы. х. к. 17:6; 19:15 7:52 4 Хаан. 14:25

8:5 Лев. 20:10; Ы. х. к. 22:22–24; Иез. 16:38 8:6 Лк. 11:54; 20:20 8:7 Ы. х. к. 17:7; Рим. 2:1, 22

8:11 Ин. 5:14 8:12 Иса. 42:6; 49:6; Лк. 2:30; Ин. 1:4, 9 || Ин. 12:35 8:13 Ин. 5:31 8:14 Ин. 13:3; 16:28 || Ин. 7:27 8:15 Ин. 3:17; 7:24; 12:47 8:16 Ин. 5:30; 16:32

шынныг болур, чүгө дээрге Мен чааскаан эвес мен: Мени айбылап чоруткан Адам Мээң-биле кады-дыр. ¹⁷ А силернин ыдыктыг хоойлунарда ийи кижинин херечилээнинге бүзүрөп болур дээн болгай. ¹⁸ Бодум-на Бодумнуң дугайымда херечилээнимден ангыда, Мени айбылап чоруткан Адам база Мени дээш херечилээн-дир».

¹⁹ «А Сээң Адаң кайдал?» — деп, олар айтырган.

Иисус: «Силер Мени-даа, Мээң Адамны-даа билбес силер — деп харыылаан. — Мени билир турган болзунарза, Мээң Адамны база билгей эртик силер». ²⁰ Иисус ол сөстөрни Бурганның өргээзинге өөредип берип тургаш, акша-мөңгүн өргүлү шыгжаар чер чанынга чугаалаан. Ынчаарга кым-даа Ону туруп хоругдаваан, чүгө дээрге Аңаа доктаадып каан үе-шак ам-даа келбээн болган.

²¹ Иисус оларга: «Мен-даа чоруур дей бердим. А силер Мени дилей бээр силер, ынчалза-даа хай-бачыдыңнар өршээттинмейн өлүр силер. Мен кайнаар чоруй баар-дыр мен, силер ынаар чедип шыдаас силер» — деп немеп чугаалаан.

²² Иудейлер ынчан мынча дижи берген: «„Мен кайнаар чоруй баар-дыр мен, силер ынаар чедип шыдаас силер“ — деп чүзүл оон, ынча деп турарын бодаарга, Ол амы-тынынга четтинер дээн эвес бе?»

²³ Иисус мынча деп харыылаан: «Силер бо чер-делегейден силер, а Мен — өрүткен келген мен. Силер бо делегейден силер, а Мен бо делегейден эвес мен.

²⁴ Ынчангаш Мен силерге: „Хай-бачыдыңнар өршээттинмейн өлүр силер“ — дидим. Бир эвес Мени Ол-дур деп бүзүрөвөс болзунарза, силер хай-бачыдыңнар өршээттинмейн өлүр силер».

²⁵ Олар Иисустан: «Сен чогуум кым сен?» — деп айтырганнар.

Иисус мынча деп харыылаан: «Кым Мен дээрзин силерге үргүлчү чугаалап келдим. ²⁶ Силернин дугайыңарда чугаалааш, силерни шийдип болгу дег чүвемне хөй. Ынчалза-даа Мени бо делегейге айбылап чоруткан Адамдан дыңнаан чүвемни-ле манаа чугаалап чоруур-дур мен, а Мени айбылап чоруткан Адам

алыс шынны чугаалаар болгай». ²⁷ Иисус иудейлерге Бодунун дээрде Адазынын дугайында чугаалап турарын олар билбээн.

²⁸ Иисус улаштыр мынча дээн: «Кижамытан Оглун өрү көдүрүпкеш, Мени Ол-дур деп база Бодумнуң адымдан чүнү-даа кылбайн чоруур мен деп биле бээр силер: Ада Мени чүү чүвеге өөреткенил, ону-ла чугаалап чоруур-дур мен.

²⁹ А Мени айбылап чоруткан Адам Мээң-биле кады — Ол мени чааскаандырзымны кагбаан, чүгө дээрге Мен кезээде-ле Аңаа таарымчалыг чүүлү кылып чоруур мен». ³⁰ Оон ол сөстери дээш хөй кижиде Аңаа бүзүрөй берген.

Хосталга бээр алыс шын

³¹ Ынчан Иисус Аңаа бүзүрөөн иудейлерге мынча дээн: «Силер Мээң өөредиим ёзуугар чурттаар болзунарза, Мээң ёзулут өөреникчилерим болур силер.

³² Ынчан алыс шынны билип алыр силер — оон ол шын силерни хостуг кылып каар».

³³ Олар Аңаа: «Бис — Авраамнын үрө-салгалы бис, кажан-даа, кымныңдаа кулдары болуп чорбаан бис! „Хостуг апаар силер“ деп сээң ол чүү дээрин ол чүвөл?» — деп харыылааннар.

³⁴ Иисус оларга мынча деп харыылаан: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: бачыт кылган кижиде бүрүзү бачыттын кулу болур чүвө. ³⁵ Кул өг-бүлөгө үргүлчү туруп шыдаас, а ээнин оглу аңаа үргүлчү турар. ³⁶ Ынчангаш Оглу силерге хосталганы бээр болза, ёзулут-ла хостуг болур силер. ³⁷ Мен силерни Авраамнын үрө-салгалы деп билир мен. Ынчалза-жок Мени өлүрөп деп тур силер — чүгө дээрге Мээң сөзүм силерге кирип, сиңмээн-дир. ³⁸ Адамнын чанынга тургаш, Мен чүнү көржүк мен, ол дугайында силерге чугаалап тур мен, а силер бодунарнын аданардан дыңнаан чүвөнөрни кылып турар-дыр силер».

Авраамнын ажы-төлу азы эрликтиң ажы-төлу?

³⁹ Олар: «Бистин адавыс — Авраам!» — деп харыылааннар.

8:17 Сан. 35:30; Бл. х. к. 17:6; 19:15 8:18 Ин. 5:36; 1 Ин. 5:9 8:19 Мф. 11:27; Ин. 16:3 8:20 Мк. 14:41; Ин. 2:4; 7:6; 13:1 8:21 Иез. 3:18; 33:8 || Ин. 7:34-35; 13:33 8:23 1 Ин. 4:5 || Ин. 17:14 8:26 Ин. 15:15 || Ин. 3:33 8:28 Сан. 21:9; Ин. 3:14; 12:32 || Ин. 5:30; 7:16 8:29 Ин. 4:34; 6:38 8:30 Ин. 7:31 8:32 Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1 8:33 Мф. 3:9 8:34 2 Пет. 2:19; Рим. 6:16-20; Тит. 3:3 8:35 Э. д. 21:10; Гал. 4:30 8:37 Ин. 5:18; 7:1; 11:53 8:39 Лк. 19:9

Иисус оларга мынча дээн: «Силер ылап-ла Авраамның ажы-төлү болзунарза, ооң ажил-херээн кылып чораай силер. ⁴⁰ А силер дээрге ындыг эвес, Мени — Бодунуң Бургандан дыннааны алыс шынны силерге чугаалап берген кижини — өлүрер деп турар-дыр силер! Авраам ынчап турган эвес. ⁴¹ Чок ыңар, силер бодунарның аданарның ажил-херээн кылып чоруур-дур силер».

«Бис сураc болуп төрүттүнмээн бис — деп, олар удурланып үнген. — Бистиң чаңгыс Адавыс — Бурган ол-дур».

⁴² Иисус оларга: «Силерниң Аданар Бурган турган болза, Меңээ ынак болгай-ла силер, чүге дээрге Бургандан чедип келген болгаш, Мен ам мында турар-дыр мен. Бодум-на Бодумнуң адымнан чедип келбээн мен — Бурган Мени айбылап чоруткан! — деп харыылаан. — ⁴³ Чүге Меңээ сөзүмнү билип албайн турар силер? Чүге дээрге Меңээ медээмни дыннап шыдавас-тыр силер. ⁴⁴ Силерниң аданар — эрлик-тир, ынчангаш силер бодунарның аданарның күзээн-не чүвезин күүседирин бодаар-дыр силер. А ол эн эгезинден-не кижини өлүрүкчүзү чораан база алыс шынны хүлээп көрбөй келген, чүге дээрге ооң бодунда алыс шын чок. Ол мегелей бергеш, бодунуң төрөөн дылынга чугаалап турары ол, чүге дээрге ол боду мегечи-дир база нүгүл-мегенин адазы-дыр. ⁴⁵ А Мен алыс шынны чугаалап турумда-ла, Меңээ бүзүревес-тир силер! ⁴⁶ Силерниң араңардан кым Мени бачытгыт деп сойталаар харыктыгыл? Мен силерге алыс шынны чугаалап турар болзумза, чүге Меңээ бүзүревес силер? ⁴⁷ Кым Бурганныл, ол кижини Бурганның сөстөрүн тооп дыннаар. Силер Бурганга хамаарышпас болгаш, Меңээ сөстөримни тооп дыннавазыңар ол-дур».

Иисус Авраамның мурнунда-ла турган

⁴⁸ Оон иудейлер Иисуска: «Сени „Самариядан келген хей-дир“ деп база „Букшуураан-дыр бо“ деп, бис шынны чугаалап келген-дир бис» — дээннер.

⁴⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Мен букшууравадым, харын Меңээ Адамны хүндүлээр-дир мен, а силер Мени бак сөглөп, дора көөр-дүр силер. ⁵⁰ Мен Бодумга алдар дилевейн тур мен. Дилеп тып база Меңээ таламче шиидип турар өске Кижини бар болгай. ⁵¹ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Меңээ сөзүмнү бодунга кадагалап алыр кижини өлүмнү кажан-даа көрбес».

⁵² Иудейлер Анаа мынча дээннер: «Сени букшуураан дээрзин бис ам-на ылап билдивис. Авраам болгаш Бурганның медээчилери өлү бергилээн болгай. А Сен: „Меңээ сөзүмнү бодунга кадагалап алыр кижини кажан-даа өлбөс“ — дээр-дир сен. ⁵³ Таанда-ла Сен бистиң өгбөвис Авраамдан улуг сен бе? Ол ышкаш өлү бергилээн медээчилерден база улуг сен бе? Бодунуң кым мен деп көргүзөр бодап тур сен?»

⁵⁴ Иисус мынча деп харыылаан: «Бодум-на Бодумну алдаржыдар болзумза, Меңээ ол алдарым хей хоозун боор. Ынчалза-даа Мени Меңээ Адам алдаржыдып турар — а силер Ону бистиң Бурганывыс дигир болгай силер! ⁵⁵ Силер Ону черле билбес турган силер, а Мен Ону билир мен. „Ону билбес мен“ дээн болзумза, силер ышкаш мегечи болур ийик мен. Ынчалза-даа Мен Ону билир база Ооң сөзүн сагып чоруур мен. ⁵⁶ Силерниң аданар Авраам Меңээ кээр хүнүмнү көөрүн бодап келгеш, өөрүп-байырлап турган. Ол ону көргөн-даа, аас-кежиктиг болган-даа!»

⁵⁷ Ынчан иудейлер Анаа мынча дээннер: «Сээң харың бежен безин четпээн-дир, а Сен Авраамны көргөниң ол бе?»

⁵⁸ Иисус оларга мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Авраамның төрүтүнүриниң мурнунда-ла, МЕН-ДИР МЕН*». ⁵⁹ Ынчан олар Ону согар дээш, даштар сегирип алганнар. Ынчалза-даа Иисус ажитталы бергеш, Бурганның өргээзинден үнүп чоруй барган*.

* 8:58 Иисустуң чугаалаан «МЕН-ДИР МЕН» деп сөстери Бурганның ыдыктыг адынга дөмей бооп турар (Хост. 3:14 көр). * 8:59 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның өргээзинден үнүп чоруй барган» деп эвес, а «Оларның аразы-биле өде кылаштааш, Бурганның өргээзинден үнгөш, улаштыр басып чорупкан» деп бижээн (Лк. 4:30 көр).

8:41 Ы. х. 32:6; Иса. 63:16; 64:8 8:43 Иер. 6:10 8:44 1 Ин. 3:8, 10, 12 || Э. д. 3:4; 2 Кор. 11:3; Ажыд. 12:9 8:48 Мк. 3:22; Ин. 7:20 8:49 Ин. 5:23 8:50 Ин. 5:41; 7:18 8:51 Ин. 5:24; 11:26 8:54 Евр. 5:5 || Ин. 17:1; Аж.-ч. 3:13; 2 Пет. 1:17 8:55 Ин. 7:28-29 8:56 Мф. 13:17; Лк. 17:22 8:59 Ин. 10:31

Төрүмелинден согур кижини экирткени

9 ¹ Иисус оон, эргип бар чыткаш, төрүмелинден согур кижини көрүп каан. ² Оон өөреникчилери: «Башкы! Бо кижинин согур төртүтгүнгөн ужуру чүдел, кым бачыт үүлгеткенил: ол боду бе азы оон ада-иези бе?» — деп айтырганнар.

³ Иисус мынча деп харыылаан: «Ол боду-даа, оон ада-иези-даа бачыт үүлгетпээн-дир, а Бурганнын күчү-күжү аңаа бодарап көзүлзүн дээш, согур болганы ол-дур. ⁴ Хүн дурту төнмээнде, Мени айбылап чоруткан Адамның ажил-херээн улаштыр кылып ужурулуг бис. Дүн дүжүп кел чыдыр, ынчан кым-даа чүнү-даа кылып шыдавас болгай. ⁵ Бо делегейге турар шаамда, Мен — бо делегейге Чырык-тыр мен».

⁶ Ону чугаалааш, Иисус черже дүкпүрүкпеш, чараазы-биле довуракты хоюткаш, оозу-дир согур кижинин карактарын чаап берген. ⁷ Оон аңаа мынча дээн: «Баргаш, Силоамның (ол дээрге «Айбылаткан» дээни ол) эштир хөөлбээнге арның чуп каавыт». Ол кижини барып чунуп каапкаш, караа көстүр апарган дедир ап четкен.

⁸ Ынчан оон кожалары болгаш ону согур деп мурнунда көргөн улус мынча дээннер: «Орта чоор бе? Хайырлал дилеп олурар кижини бо бе, кай?»

⁹ Чамдык улус: «Ийе, ол-дур» — дишкен.

Өскелери: «Чок, оон-биле дөмөй кижини-дир» — деп удурланганнар.

А демги кижини: «Мен-дир мен» — дээн.

¹⁰ Олар оон айтырганнар: «А сээң карааң канчап көрө берди?»

¹¹ Ол мынча деп харыылаан: «Иисус деп аттыг бир Кижини хоюткан малгаш-биле карактарымны чаап бергеш: «Баргаш, Силоамга чунуп каавыт» — диди. Мен баргаш, чунуп кааптым, оон караа көрө берди».

¹² Олар: «Ол Кижини кайдал?» — деп айтырганнар.

Демгизи: «Билбес мен» — дээн.

¹³ Мурнунда согур чораан ол кижини фарисейлерге эккелгеннер. ¹⁴ А Иисустуң хоюткан малгаш кылгаш, оон караан ажыдып каан хүнү амыр-дыш хүнү тур-

ган чүве-дир. ¹⁵ Фарисейлер база-ла оон караа канчап көстү бергенин ол кижини айтырып эгелээннер.

Ол мынча дээн: «Иисус мээң карактарымны хоюткан малгаш-биле чаап берди. Оон мен чунуп каапкаш, көрө бердим».

¹⁶ Ынчан чамдык фарисейлер: «Ол Кижини Бургандан эвес-тир, чүге дээрге амыр-дыш хүнүнүн хоойлузун сагывастыр» — дээннер.

Өскелери: «Ынчаарга бачыттыг кижини канчап ындыг кайгамчык чүүлдерни кылып шыдаарыл?» — дижи, удурланыр болган.

Ынчангаш оларның аразынга маргылдаа үнгөн. ¹⁷ Согур чораан кижиден база катап: «Ол сээң караанньи көөр кылып каан дээр-дир сен. Оон дугайында бодуң чүнү чугаалап болур сен?» — деп айтырганнар.

Демгизи: «Ол — Бурганның медээчизи-дир» — деп харыылаан.

¹⁸ Иудейлер ол кижини баштай согур чорааш, оон караа көстү берген дээрзинге дөмөй-ле бүзүрээрин күзевээннер. Олар караа көстү берген кижинин ада-иезин келдирип эккелгеш, ¹⁹ олардан: «Бо силернин оглунар бе? Ону согур төртүтгүнүп келген деп тур силер бе? Ам канчап көрө бергени ол?» — деп айтырганнар.

²⁰ Оон ада-иези мынча деп харыылаан: «Бо дээрге бистиң оглурус деп база ол согур төртүтгүнүп келген деп билир бис. ²¹ А оон ам канчап көрө бергенин база кым оон карактарын көрүптер кылып бергенин билбес бис. Оон бодундан айтырыптынар, улуг апарган кижини-дир, боду чугаалап берзин». ²² (Иудей эрге-чагырадан корткаш, оон ада-иези ынчаар харыылаан. Ужуру чүдел дие, Иисусту Бурганның шилээн Христозу деп хүлээп көргөн кижини синагогадан аңгылаар дугайында шиитпирни иудей эрге-чагырга хүлээп апкан болган. ²³ Ындыг болурга, оон ада-иези: «Улуг апарган кижини-дир, оон бодундан айтырыптынар» — дээн чүве-дир.)

²⁴ Ынчангаш согур чораан кижини ийги уудаа келдирткеш, аңаа: «Шынын чугаалап, Бурганны алдаржыт! Ол Кижини бачыттыг дээрзи биске билдингир» — дээннер.

^{9:2} Хост. 20:5; Иез. 18:19 ^{9:4} Ин. 4:34 || Ин. 11:9; 12:35 ^{9:5} Ин. 1:4; 8:12; 12:46 ^{9:6} Мк. 7:33; 8:23

^{9:7} Иса. 8:6; Лк. 13:4 ^{9:14} Ин. 5:9 ^{9:16} Хост. 20:8-10; Сан. 15:32-36 || Ин. 7:43; 10:19

^{9:17} Ин. 4:19; 6:14 ^{9:22} Ин. 7:13 || Ин. 12:42; 16:2 ^{9:24} Иис. 7:19

²⁵ Согур чораан киж и мынча деп харыылаан: «Ооң бачыттыын билбес мен, чаңгыс-ла билир чүвем: мен согур чордум, а ам көрө бердим».

²⁶ Олар оон катап-ла айтырган: «Ол сени канчапты? Сээң карааннь канчап көрө бээр кылыпты?»

²⁷ Согур чораан киж и оларга: «Мен силерге дем-не чугааладым, а силер дыннавас чордунар. Ам чүү болдунар, база катап дыннаксап тур силер бе? Азы боттарыңар база Ооң өөреникчилери болуксап тур силер бе?» — деп харыылаан.

²⁸ Олар ону дора көрүп: «Сен-не харын Ооң өөреникчизи боор сен! А бис Моисейниң өөреникчилери-дир бис!»

²⁹ Бурганның Моисей-биле чугаалашканын билир бис, а ол Кижиниң дугайында, Ооң кайыын келгенин-даа билбес бис» — деп алгыржы бергеннер.

³⁰ Караа көстү берген киж и оларга мынча деп харыылаан: «Кара элдеп! Ол караамны көөр кылыпты, а силер Ооң кайыын келгенин ам-даа билбестир силер. ³¹ Ынчалза-даа Бурган бачыттыгларны дыннавас, харын кымнар Аңаа мөгеерил база Ооң күзел-соруун күүседирил, чүгле ол улусту дыңнаар дээрзин билир бис. ³² Кандыг-бир киж и төрүмелинден согур кижиге карааннь көөрүн эгидип берген деп чүве бо делегейиниң тывылганындан бээр дыңналбаан херек-тир. ³³ Ол Бургандан келбээн турган болза, чүнү-даа кылып шыдавас ийик!»

³⁴ Фарисейлер аңаа харыылап: «Бүрүнү-биле бачытка алыскан бооп төрүт-түнгөн бодун, бисти өөредирин канчап семээр сен?!» — деп алгыргаш, ону үндүр сывыртапканнар.

³⁵ Иисус ол кижиниң үндүр сывыртадып алганын дыңнааш, ону тып алгаш: «Сен Киж и амытан Оглунга* бүзүрээр сен бе?» — деп айтырган.

³⁶ Ол киж и: «Дээрги, Ол кымыл дээрзин чугаалап көрүңерем, мен база Аңаа бүзүрээйн дээш» — деп харыылаан.

³⁷ Иисус аңаа: «Сен Ону көргөн сен. Сээң-биле чугаалажып турар киж и Олду» — дээн.

³⁸ «Бүзүрөп тур мен, Дээрги!» — деп, ол харыылааш, Аңаа мөгейип-тир.

³⁹ Ынчан Иисус: «Мен бо делегейже караа көрбөстөр көрзүн дээш, а караа көөрлер согурара берзин дээш, шииткел кылып келген мен» — дээн.

⁴⁰ Ону дыңнааш, Ооң чаныгың турган фарисейлер Аңаа: «Чүүже? Таанда-ла бис база согур бис бе?» — дээннер.

⁴¹ Иисус мынча деп харыылаан: «Силер ылап-ла согур турган болзунарза, бачыт дээш буруудапас ийик силер. Ынчалза-даа силер „көрүп тур бис“ дижир-дир силер, ынчангаш бачыдыңар силерге артып каар».

Кадарчы биле хойлар

10 ¹ «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: хой кажазынче эжик дамчыштыр эвес, а кандыг-бир өске арга-биле кирер киж и — оор болгаш дээрбечи-дир. ² А эжик дамчыштыр кирер киж и — хойларның кадарчызы ол-дур. ³ Таңныыл аңаа эжикти ажыдып бээр. Хойлар оон үнүн дыңнаар, ынчангаш ол бодунун хойларынның адын адап кыйгыргаш, сүрүп үндүрө бээр. ⁴ Ол бодунун хойларын шуптузун үндүр сүрүп алгаш, оларның мурнунга чоруур, а хойлары оон үнүн таныыр болгаш, ону эдерип чоруптарлар.* ⁵ Хойлар өске кижини эдербес, харын хоюп маңажы бээрлер, чүге дээрге өске кижиниң үнүн билир эвестер». ⁶ Иисус бо угаадылгыч чугааны иудейлерге чугаалап берген, ынчалза-даа Ооң чүнүң дугайында чугаалаанын олар билбейн барган.

⁷ Иисус улаштыр мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мен — хойларга эжик-тир мен. ⁸ Мээң мурнумда кээп турганнырнын дөгерези — оорлар болгаш дээрбечилер-дир. Ынчалза-даа хойлар оларны дыңнавайн барган. ⁹ Мен — хойларга эжик-тир мен. Мени дамчыштыр кирер киж и камгалалды алыр. Ол эжик дамчыштыр кире бээр болгаш үне бээр база бодунга одар-белчиирни тып алыр. ¹⁰ Оор чүгле оорлаар, өлүрөр болгаш үрөг-деп-бузар дээш кээр. А Мен оларга амыдыралды — артыкшылдыг элбек амыдыралды эккээр дээш келген мен.

* 9:35 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Киж и амытан Оглу» деп эвес, а «Бурганның Оглу» деп бижээн. * 10:4 Эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке кадарчы киж и өөр малдың соонга эвес, а мурнунга чоруур.

9:29 Ин. 7:27; 8:14 9:31 Иов 27:9; Ыд. ыр. 65:18; У. ч. 15:8; 28:9; Иса. 59:2 9:37 Ин. 4:26 9:40 Рим. 2:19

9:41 Ин. 15:22; Иак. 4:17 10:6 Мк. 6:52; 8:17 10:9 Ыд. ыр. 22:2; Иез. 34:14

¹¹ Мен — ачылыг кадарчы-дыр мен: ачылыг кадарчы бодунуң хойлары дээш амы-тынын бээр болгай. ¹² А хөлезиленикчи кижиги ёзулут кадарчы эвес-тир, хойлар оонуу эвес-ле болгай, ол кижиги берү келгенин көрүп кааш, кодан хоюн каапкаш, дезе бээр. А берү хойларже шурай бергеш, тарадыр ойлалдыттар. ¹³ А хөлезиленикчи дезе бээр, чүгө дээр-ге хөлезилениген болгаш, хойларже сагыш салбас.

¹⁴ Мен — ачылыг кадарчы-дыр мен, Бодумнуң хойларымны билир мен, Мээн хойларым база Мени билир. ¹⁵ Адамның Мени канчалдыр билири ышкаш, Адамны Мен база ынчалдыр билир мен. Мен амы-тынымны хойларым дээш бээр мен. ¹⁶ Менде бо коданан эвес, өске хойлар база бар — Мен оларны база бөлүп эккээр ужурулут мен. Олар база-ла Мээн үнүмнү дыңнаар, ынчангаш чаңгыс кадарчылыг чаңгыс кодан турар! ¹⁷ Ону катап хүлээп аар дээш, амы-тынымны берип турар боорумга, Адам Менээ ынак. ¹⁸ Амы-тынымны Менден кым-даа хунаап албайн турар, Мен ону Бодум берип тур мен. Менде ону бээр эрге бар, ону катап хүлээп алып эрге база бар. Адам Менээ ынчалдыр айткан».

¹⁹ Иисустуң сөстөрүнүн ужуң иудейлер аразынга база катап аңгылажыт, маргылдаа үнген. ²⁰ Оларнын дыка хөйү: «Ол-даа букшуураан-дыр, угааны база сээденнээн-дир. Чүгө Ону дыңнаар силер?» — дээннер.

²¹ А өскөлери: «Букшуураан кижиниң чугаазы эвес-тир бо. Кай, бук согургарган улустуң караан көөр кылып шыдаар бе?!» — деп турганнар.

Бурган биле Иисус — тудуш чаңгыс

²² Кыш дүжүп келген. Иерусалимге Чаартылга байырлалы* болган. ²³ Иисус ынчан Бурганның өргээзинге, Соломон-

нун серизи дээр черни дургаар кылаштап турган. ²⁴ Иудейлер Ону үглөп келгеш: «Сен бисти чежеге дээр алаң кайгадып, шенеп кээр сен? Ылап-ла Христос болзуңза, биске ажы-биле чугаала» — дээннер.

²⁵ Иисус оларга мынча деп харылаан: «Мен силерге чугаалап турдум чоп, ынчалза-даа бүзүрээрин күзевединер. Адамның адындан кылып турарым ажыл-херек — Мени бадыйткаар херечилел ол-дур. ²⁶ Ынчалза-даа силер бүзүревес-тир силер, чүгө дээрге Мээн хойларымның санынче кирбээн-дир силер*. ²⁷ Мээн хойларым Мээн үнүмнү дыңнап турар. Мен база оларны билир мен, олар Мени эдериپ чоруур. ²⁸ Мени эдерип чоруур улуска мөңгө амыдыралды бээр мен, ынчангаш олар кажан-даа өлбөс база кым-даа оларны кажан-даа Мээн холумдан ушта соп шыдаас. ²⁹ Оларны Меңээ берген Адам хамык улустан өндүр улут, ынчангаш кым-даа оларны Мээн Адамның холдарындан хунаап ап шыдаас. ³⁰ А Адам биле Мен — тудуш чаңгыс бис».

³¹ Ону согар дээш, иудейлер ынчан база катап даштар сегирип алган. ³² Ынчаарга Иисус: «Мен дыка хөй буянның ажыл-херекти Адамның адындан силерге көргүстүм. Оларнын кайызы дээш силер Мени даштар-биле согар деп турарынар ол?» — дээн.

³³ Иудейлер Аңаа мынча деп харылаан: «Буянның ажыл-херези дээш Сени согар диведивис. Харын Бурганны дорамчылааның дээш база Сээн, анаа кижиги хиреңде, Бодунну Бурган мен деп турарын дээш Сени даштар-биле согар деп бардыкыс».

³⁴ Иисус оларга мынча дээн: «Силернин ыдыктыг хоойлунарда: „Мен: ‘Силер бурганнар-дыр силер’ — деп чугааладым“ — деп биживээн чүве бе? ³⁵ Бурганның сөзү

* 10:22 Чаартылга байырлалы — еврей дылда Ханука деп адаар, Бурганның өргээзин Антиох Эпифан дээр сирий хаан бужартаткан соонда, бистиң эрага чедир 164 чылда ону катап арыглаанынга тураскааткан, ноябрь төңчүзүндө азы декабрь айда эгелээр, сес хүн уламчылаар байырлал. * 10:26 Өске бурунгу сөзүгүлдерде бо сөстөргө «Мээн чугаалап турганым дег» деп сөстөрүн немээн.

10:11 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Иса. 40:11; Иез. 34:11-15, 31; Эклл. 12:12; Евр. 13:20 || Ин. 15:13; 1 Ин. 3:16 10:12 Мф. 7:15; Аж.-ч. 20:29 10:13 Зах. 11:16-17 10:15 Мф. 11:27 10:16 Иса. 56:8; Ин. 11:52 || Иса. 40:11; Иез. 34:23; 37:24; Лк. 12:32 10:17 Мф. 3:17; Ин. 5:20 10:18 Ин. 2:19 10:19 Ин. 7:43; 9:16 10:20 Мк. 3:22; Ин. 7:20; 8:48 || Ос. 9:7 10:21 Хост. 4:11; Бд. ыр. 145:8 10:23 Аж.-ч. 3:11; 5:12 10:24 Мф. 26:63; Ин. 1:24-25, 41 10:25 Ин. 5:36 10:28 Ин. 3:16; 17:12 10:30 Ин. 17:11 10:31 Ин. 8:59 10:33 Лев. 24:16; Мф. 9:3 10:34 Бд. ыр. 81:6

четкен улусту Ол бурганнар деп адап турар-дыр. А Бижилгени хаждып болбас херек. ³⁶ Силер канчап черле Адазының ыдыктааш, бо делегейже айбылап чорудупканы Мени: „Мен – Бурганның Оглу мен“ – депкен сестерим дээш „Бурганны дорамчылаан“ деп семээр силер че? ³⁷ Адамның Мени кылзын дээн ажил-херээн кылбайн турар болзумза, Менээ бүзүревеңер! ³⁸ А Мен ону кылып турар болзумза, Мээң чугаамга бүзүревейн-даа турзунарза, Мээң ажил-херээмге бүзүреңер! Адамны – Мээң-биле сырый харылзаалыг, а Мени – Адам-биле харылзаалыг деп ынчан медресе билип алыр силер». ³⁹ Олар ынчан Ону база катап тудуп хоругдаар бодааннар. Ынчалза-даа Иисус оларның холундан адырлып чоруй барган.

⁴⁰ Иисус оон база катап Иорданнның ол чарыынче, оон мурнунда Иоаннның улусту сугже суп турган черинче чоруй баргаш, орта артып калган. ⁴¹ Хөй улус Аңаа кээп турган. Олар: «Иоанн кандыгдаа кайгамчык чүүл кылган эвес. А ол Кижидугайында чугаалап турган чүве-зи шын болган-дыр» – деп чугаалажыр болган. ⁴² Ынчангаш ол черге хөй улус Иисуска бүзүрей берген.

Лазарның өлүмү

11 ¹ Лазар дээр кижидугай аарый берген чүве-дир. Ол Мария биле Марфа угбашкыларның чурттап олурганы Вифания суур чурттуг кижидугай турган. ² А Мария дээр-ге Дээр-ге Иисусту чаагай чыттыг үс-биле чагташ, Оң буттарын бажының дүгү-биле чодуп берген херээжен кижидугай ол чүве-дир. Ол аарый берген Лазарның дунмазы турган. ³ Угбашкылар Иисуска мынча деп сөгледишкен: «Дээр-ге! Силернин ынак кижинер аарый берди».

⁴ Иисус ону дыңнааш, мынча дээн: «Бо аарыг эчизинде барып, өлүмге чедир-бес, а Бурганның алдары негтерээринге – Бурганның Оглун алдаржыдарынга чедирер аарыг-дыр». ⁵ Иисус Марфага, оң дунмазынга база Лазарга ынак турган. ⁶ Ындыг-даа болза, Лазарның аарый бергенин дыңнааш, ынчан турган чер-

инге ам-даа ийи хүн дургузунда артып калган. ⁷ Ооң соонда Иисус өөреникчилеринге: «Ам Иудеяже дедир чоруулунар» – дээн.

⁸ Өөреникчилери Аңаа: «Башкы! Иудейлер Силерни даштар-биле согар деп турганындан бээр үр болчук бе, а Силер база катап ынаар баарыңар ол бе?» – дээннер.

⁹ Иисус мынча деп харыылаан: «Хүнде он ийи шак бар эвес чүве бе? Хүндүс кылаштап чоруур кижидугай илди-гип кээп дүшпес, чүге дээр-ге ол бо делегейнин чырыын көрүп чоруур. ¹⁰ А дүне кылаштап чоруур кижидугай илди-гип кээп дүжөр, чүге дээр-ге ол кижинин чыры чок-тур». ¹¹ Иисус оларга мынча дээш, оон немепп каан: «Бистин өннүүвүс Лазар удуй берген-дир. Мен ону оттурар дээш чоруурум ол-дур».

¹² Ооң өөреникчилери: «Дээр-ге! Лазар удуп чыдар болза, экирий бээр дээндир» – дээннер.

¹³ Иисус ол чугаазы-биле Лазарны өлген-дир деп турган, а өөреникчилери Ол анаа уйгу дугайында чугаалаан боор деп бодааннар. ¹⁴ Иисус ынчан оларга дорту-биле чугаалаан: «Лазар өлген-дир. ¹⁵ Силерни бодааш, бүзүрей бээр-инер дээш ооң-биле кады турбаанымга өөрүп тур мен. Че, ам олче бараалыңар».

¹⁶ Ийис дээр шол атыг Фома ынчан арткан өөреникчилерге: «Баргаш, бис база Ооң-биле кады өлү берээли» – дээн.

Улусту катап дургизер эрге-күш Иисуста бар

¹⁷ Иисус ынаар чедер бергеш, Лазарның мага-бодун чевег-куйга суп, орнукуштуканындан бээр дөрткү хүн чоруп турарын билип алган. ¹⁸ Вифания Иерусалимнин чоогунга, он беш стадий хире* ырак черге турган. ¹⁹ Ынчангаш иудейлернин аразындан хөй кижидугай оларның калган акызының кажыңдалын үлежир дээш, Марфа биле Марияга чедип келген чүве-дир.

²⁰ Марфа Иисустун кел чыдарын дыңнай сал-ла, Аңаа уткуштур үнүпкен, а Мария бажыңынга артып калган.

* 11:18 Он беш стадий – үш километр хире.

10:36 Ин. 3:17 || Бд. ыр. 2:7 || Мк. 2:7; 14:64 10:38 Ин. 14:10 10:39 Лк. 4:30; Ин. 7:30 10:40 Ин. 1:28 10:41 Ин. 1:7; 3:26; 5:33 10:42 Ин. 7:31 11:1 Лк. 10:38-39 11:2 Ин. 12:3 11:8 Ин. 8:59; 10:31 11:9 Ин. 9:4; 12:35 11:10 Иер. 13:16 11:11 Мф. 9:24; Мк. 5:39 || 4 Хаан. 4:31 11:16 Мф. 10:3; Мк. 3:18; Лк. 6:15; Ин. 14:5; 20:24; 21:2; Аж.-ч. 1:13 || Ин. 13:37

²¹ Марфа Иисуска: «Дээрги! Силер ма-
наа турган болзунарза, мээн акым өлбөс
ийик. ²² Ынчалза-даа Бургандан Силер
чүнү-даа дилээр болзунарза, Бурган Си-
лерге ам-даа болза бээрин билир мен» —
дээн.

²³ Иисус аңаа: «Акың катап дирлип
кээр-дир» — дээн.

²⁴ Марфа Аңаа: «Сөөлгү хүнде, катап
дирлишкин үезинде, ооң катап дирлип
кээрин билир мен» — дээн.

²⁵ Иисус аңаа: «Мен улусту өлүг-
лер аразындан катап диргизип, оларга
амы-тынны бээр мен. Менээ бүзүрээр
кижи, өлү-даа бээр болза, дирлип кээр.

²⁶ Чурттап чорааш, Менээ бүзүрээр ки-
жи база кажан-даа өлбөс. Ындыг деп бү-
зүрээр сен бе?» — дээн.

²⁷ Марфа Аңаа: «Ийе, Дээрги! Деле-
гейже чедип кээр ужурлуг Бурганнын
Оглу, Христос — Ол силер-дир дээрзин-
ге бүзүрээр мен» — дээн.

²⁸ Ону чугаалааш, Марфа чорупкан,
оон бодунуң дунмазы Марияны бүдүү
кый деп алгаш: «Башкы чедип келди.
Ол сени кыйгырып тур» — дээн. ²⁹ Ма-
рия дыңнай сал-ла, далаш-биле тура
халааш, Аңаа уткуй чорупкан. ³⁰ Иисус
ам-даа суурже кирбээн, Марфанын Ону
уткуп алган черинге турбушаан турган
чүве-дир. ³¹ Мария-биле кады бажыңга
ону оожуктуруп турган иудейлер ооң да-
лаш-биле тургаш, үне бергенин көргөш,
ол чевеге баргаш, аңаа ыглап аар дээн-
дир деп бодааш, ону эдерип чорупкан-
нар. ³² А Мария Иисустуң турган черинге
чеде бергеш, Ону көрүп кааш, Ооң мур-
нунче кээп дүшкөш, Аңаа: «Дээрги! Си-
лер маңаа турган болзунарза, акым өлбөс
ийик!» — дээн. ³³ Иисус ооң ыглап тура-
рын база ооң-биле кады келген ыглап-
сыктаан иудейлерни көргөш, Боду база
сеткилинден кажыдап, хөлзөй берген.

³⁴ Оон Ол: «Силер ону кайда орнук-
шудуп кагдынар?» — деп айтырган.

Иудейлер Аңаа: «Дээрги, бараал-
ыңар, Бодуңар көрүптөр силер» — деп
харыылааннар.

³⁵ Иисус ыглай берген.

³⁶ Иудейлер ынчан: «Ооң Лазар-
га кайы хире ынак турганын көрүңер
даан!» — деп турганнар.

³⁷ А оларнын чамдыктары: «Иисус со-
гур кижиниң караан көөр кылып каан
болгай. Лазарны база өлбөс кылдыр кы-
лып каап шыдавас турган ирги бе?» — ди-
жиپ турганнар.

³⁸ Иисус, ишти-хөңнүнүң көдүрлү-
рү дам барып, чевеге чедип келген. Ол
дээрге аксын даш-биле дуглап каан куй
болган. ³⁹ Иисус: «Дашты ап каапты-
нар» — деп дужааган.

Өлгөн кижинин дунмазы Марфа
Аңаа: «Дээрги! Чыдый берип-тир. Ооң
мөчээнинден бээр дөрткү хүн-дүр» — дээн.

⁴⁰ Иисус Марфага мынча дээн:
«„Бүзүрээр-ле болзунза, Бурганның кү-
чү-күжүн көөр сен“ — деп, Мен сенээ чу-
гаалаважык мен бе?»

⁴¹ Дашты ап каапканнар. Иисус ка-
рактарын дээрже углай көргөш, мын-
ча дээн: «Адам! Мени дыңнап турарын
дээш Сенээ өөрүп четтирдим. ⁴² Мени
үргүлчү дыңнап турарынны билир мен.
Ынчалза-даа Мени Сээң айбылап чо-
рутканыңа бүзүрөзиннер дээш, мын-
да турар улуска өнөзин ынча дидим». ⁴³ Ону чугаалааш, Иисус ыткыр үн-
биле: «Лазар, куй иштинден үнүп кел!» —
деп кый дээн. ⁴⁴ Холдарын болгаш бут-
тарын орнукушудулга шывылгары-биле
ораап каан өлгөн кижини үнүп келген.
Ооң арнын аржыыл-биле дуй шарып
каан болган. Иисус улуска: «Ооң шы-
вылгарын ап кааптыңар, хостуг кылаш-
тазын!» — дээн.

Иисуска удур сүмчээ

(Мф. 26:1-5; Мк. 14:1-22; Лк. 22:1-2)

⁴⁵ Марияның бажыңыңа келгеш,
Иисустуң чүнү кылганын көргөн хөй
иудейлер ынчан Аңаа бүзүрөй берген.

⁴⁶ Ынчалза-даа оларнын чамдыкы бар-
гаш, Иисустуң чүнү кылганын фарисей-
лерге чуугаалаш бергеннер. ⁴⁷ Бурганның
дээди бараалгакчылары база ол фарисей-
лер ынчан дээди Чөвүлелин чыгганнар.
Олар мынча дээн: «Канчапса экил? Ол
Кижини хөй-ле кайгамчык чүүлдөр кыл-
гаш туруп берди. ⁴⁸ Ону ол хевээр арт-
тырып каар болзувусса, шупту улус Аңаа
бүзүрөй бээр. Римчилер ынчан Бурган-
мыс өргээзин болгаш чонувусту чок кы-
лып каар».

11:24 Лк. 14:14; Ин. 5:29; 6:39 11:25 Ин. 1:4; 5:26; 1 Ин. 1:2; 5:11 11:26 Ин. 5:24; 8:51 11:27 Ыд. Ыр. 2:7;
Мф. 11:2; Ин. 1:49 || Мф. 16:16; Мк. 8:29 11:35 Лк. 19:41 11:37 Ин. 9:6-7 11:38 Мф. 27:60
11:41 Ин. 17:1 11:42 Ин. 3:17 11:43 Ин. 5:28 11:44 Ин. 5:28 11:45 Ин. 2:23

⁴⁹ Оларның бирээзи, ол чылын Бурганның дээди бараалгакчызы турган Каиафа дээрзи* өөрүнге: «Чүү болуп турарын билбес-тир силер!» ⁵⁰ Бүгү иудей чон кырлырының орнунга, чон дээш чангыс кижиниң өлүрү силерге дээр дээрзин угааптар шаанар чок-тур» — дээн.

⁵¹ Каиафа ону бодунуң мерген угаанныындан чугаалаваан: Бурганның ол чылгы дээди бараалгакчызы турган боорга, Иисустуң чон дээш өлүрүн Бурган ооң аксы-биле медеглээн. ⁵² Чүглө иудей чон эвес, а Бурганның тоо быдараан бүгү ачы-төлү чер болгандан чыгып келзин дээш, ынчаар болур ужурлуг турган.

⁵³ Ол хүнден эгелээш, олар Иисусту канчап чок кылырын боданы бергеннер.

⁵⁴ Ооң уржуундан Иисус иудейлернин аразынга ажы-биле көстүп, харылзашпас апарган. Ол оортан ээн кургаг хову чанында Эфраим дээр хоорайже чоруй баргап, анаа Бодунуң өөреникчилери-биле кады артып калган.

⁵⁵ Иудейлерниң Хосталышкын байырлалы чоокшулап орган болгаш, бүгү чурттан хөй улус арыглаашкын ёзуладары сагыыр дээш, байырлал мурнуу чарында Иерусалимче чорупкан чүве-дир.

⁵⁶ Олар Иисусту дилеп турган база Бурганның өргээзинге чыылгаш, бот-боттарынга: «Силер чүү деп бодаар силер? Байырлалга Ол келбес боор аа?» — деп турганнар. ⁵⁷ Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш фарисейлер Иисустуң кайда турарын билер кижжи бүрүзү Ону тудуп хоругдаары-биле оларга дыңнадыр ужурлуг деп дужаал таратканнар.

Вифанияга кезжээки чем

(Мф. 26:6-13; Мк. 14:3-9; Лк. 7:36-50)

12 ¹ Хосталышкын байырлалынга чедир алды хүн артканда, Иисус Ооң өлүглер аразындан катап диргискени Лазарның чурттап турганы Вифанияже чедип келген. ² Анаа Иисустуң алдар-хүндүзү

дээш кезжээки чем белеткээн. Марфа бараан болуп, чем салган, а Лазар Ооң-биле база өске аалчылар-биле кады хөлөстөп олурган. ³ Мария ынчан арыг нардтан кылган улуг үнелиг, бир литра хемчээлдиг* чаагай чытгыг үстү алгаш, Иисустун буттарын чагаш, бакынын дүгү-биле Ооң буттарын чолуп берген. Бажың ишти чаагай чытгыг үстен айдызалы берген.

⁴ Ооң өөреникчилериниң бирээзи болур, сөөлүндө барып Ону садыпкан Иуда Искариот* ынчан: ⁵ «Чүге бо чаагай чытгыг үстү 300 мөңгүн чооска* садыпкаш, акшазын ядыыларга үлөп берип болбас турганыл?» — дээн. ⁶ Ындыг сөстөрни Иуда ядыылар дээш сагыш салгаш эвес, а ооржу болган ужурунда чугаалаан чүве-дир: ол акша шыгжаар ниити хааржакты бодунга ап чораан болгаш, оон акшаны бодунуң хереглели дээш уштуп алып чангыг турган.

⁷ Иисус мынча дээн: «Аңаа дегбенер! Ол херэежен кижжи Мени орнукшудар хүнге чедир үстү шыгжап чоруур ужурлуг турган-дыр. ⁸ Ядыылар силер-биле үргүлчү кады турар болгай, а Мен силер-биле үргүлчү турбас мен».

Лазарга удур сүмчээ

⁹ Ооң ында турарын эндерик хөй иудейлер билип алгаш, чүглө Иисус дээш эвес, харын Оон өлүглер аразындан катап диргискени Лазарны көөр дээш, ынаар чедип келгеннер. ¹⁰ Бурганның дээди бараалгакчылары ынчан Лазарны база өлүрер деп шийттирлээн. ¹¹ Чүгө дээрге оон уржуундан хөй иудейлер Иисуска чедип кээп, Анаа бүзүрөп турганнар.

Иисустуң Иерусалимче байырлалдыг моорлап киргени (Мф. 21:4-9; Мк. 11:7-10; Лк. 19:35-38)

¹² Даартазында хүндүс байырлалга келген мөөң чон Иисусту Иерусалимче кел чыдар деп дыңнап каан. ¹³ Олар

* 11:49 Бурганның дээди бараалгакчыларын чангыс чылдан хөй хуусаада соңгуур турган, ынчалза-даа римчилер боттарынга таарышпас дээди бараалгакчыларны болганчок-ла солуп кааптар турганнар. * 12:3 Бир литра — 320 грамм азы чартык литр хире. * 12:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иуда Искариот» деп эвес, а «Симоннуң оглу Иуда Искариот» деп бижээн. * 12:5 Үш чүс мөңгүн чоос — Азы: «300 динарий». Барык бүдүн чылдың ажыл төлөвири ол.

11:50 Ин. 18:14 11:51 Иса. 53:10-11; Мк. 10:45 11:52 Иса. 49:6; Ин. 10:16; 1 Ин. 2:2 11:53 Мк. 14:1; Ин. 5:18; 7:1; 8:37 11:55 Хост. 12:1-30; Ы. х. к. 16:1, 16; Ин. 2:13; 6:4 || 2 Чыл. 30:17-18 11:57 Ин. 7:11 12:1 Хост. 12:1-30; Ин. 11:55 || Мф. 21:17; Ин. 11, 18 12:2 Лк. 10:38 12:3 Ин. 11:2 12:6 Ин. 13:29 12:8 Ы. х. к. 15:11 12:9 Ин. 11:44 12:13 Ыд. ыр. 117:25-26

пальма ыяштын бүрүлүг будуктарын тудуп алгаш, Аңаа уткуштур үнүп келгеш: *«Осанна!» Дээрги-Чаяакчының адындан кел чыдар Израильдиң Хааны алгадып-йөрээтсин!»* — деп кыйгырып турганнар.

¹⁴ Иисус аныяк элчиген тып алгаш, ону мунупкаш, чорупкан. Ол болза Бижилгеде: ¹⁵ *«Сион-кыс, кортма! Көр даан, сзэн Хааның элчиген оглу мунган кел чор»* — деп бижээни дег болган.

¹⁶ Ооң өөреникчилери эгезинде ону билип чадап кааннар. Ынчалза-даа Иисус алдаржый берген соонда, Бижилгеде Ооң дугайында ынчалдыр бижээнин база Ооң-биле ол бүгүнүң ынчалдыр болганын сактып келгеннер.

¹⁷ Иисус Лазарны чевегден үндүр кыйгыргаш, ону өлүглер аразындан катап диргизип турган өйде, Ооң-биле кады чораан улус ол дугайында чугаалажы берген. ¹⁸ Чон ол кайтамчык чүүлду Иисустуң кылганын дыңнаан болгаш, Ону уткуп үнүп келген чүве-дир. ¹⁹ А фари-сейлер боттарының аразында: «Чүнү-даа кылып шыдавазывысты көрүп тур силер бе? Бүгү делегей Ону эдерип чорупту» — дишкеннер.

Иисустуң Бодунуң өлүмүнүң дугайында баш удур чугаалааны

²⁰ Иерусалимге байырлалче Бурганга мөгөйип келгеннериниң аразында камдык гректер база турган. ²¹ Олар Галилеянын Вифсаида чурттуг Филиппке чеде бергеш, оон дилег кылып: «Дээрги! Бис Иисусту көрүксеп тур бис» — дээннер. ²² Филипп чоруткаш, ол дугайында Андрейге чугаалаан, а ооң соонда Андрей биле Филипп ийилээ баргаш, Иисуска дамчытканнар.

²³ Иисус оларга мынча деп хары-лаан: «Киж и амытан Оглуңуң алдаржы-яр шаг-үези ам келген-дир. ²⁴ Алыс шыныны силерге чугаалап тур мен: кызыл-тас үрезини хөрзүнче кээп дүшкеш, өлбөс болза, ходугур чаңгыс үрезин бооп артар, а өлү берзе, элбек дүжүттү бээр.

²⁵ Бодунуң амы-тынынга ынак киж и амы-тынын чидирип аар, а бо делегей-ге бодунуң амы-тынын кадагалаар хөңнү чок киж и оозун мөңгө амыдырал дээш кадагалап аар. ²⁶ Меңээ бараан болган киж и Мени эдерзин! Мен кайда турар болдур мен, Мээн чалчам база ында болур. Меңээ бараан болган кижини Мээн Адам алдаржыдар.

²⁷ Мээн сеткилим аажок хөлзеп-дой-луп тур! Чүү деп чугаалаар киж и боор мен? „Адам! Мени ол шактан камгалап көр!“ дээр бе? Ынчалза-даа Мен ол шак дээш келген-не болгай мен! ²⁸ Адам! Бодунуң адыңны алдаржыт-ла!»

Ынчан дээрден: «Алдаржыткан мен, ам-даа алдаржыдар мен!» — дээн үн дыңнаган.

²⁹ Аңаа турган, ону дыңнаан чон: «Ол диңмирээшкин-дир» — дээн. А өскеле-ри: «Ооң-биле дээрниң төлээзи чугаалашкан боор» — дээннер.

³⁰ Иисус оларга мынча дээн: «Ол үн Мени дээш эвес, а силерни дээш болган-дир. ³¹ Бо делегейни шиидер үе келген-дир. Бо делегейиниң чагырыкчызы* ам үндүр сывыртадыр-дыр. ³² Мени черден өрү көдүрүп үндүр бээрге, шупту улусту Бодумче хаара тудар мен». ³³ Ооң кандыг өлүм-биле өлүрүн угаазыннар дээш, Иисус оларга ыңча деп чугаалаан чүве-дир.

³⁴ Ынчангаш чон Аңаа мынча деп хары-лаан: «Христос мөңгези-биле амы-дыраар дээрзин ыдыктыг хоойлудан билер бис. „Киж и амытан Оглу өрү көдүрүп үнө бээр“ деп, Силер канчап ыңча дээр силер? Киж и амытан Оглу деп Ол кым чүвөл?»

³⁵ Оон Иисус оларга мынча дээн: «Чырык силер-биле кады ам-даа хен-зиг өйде турар-дыр. Силерни карангы дүмбей бүргевезин дээш, ам дээрезинде — Чырык барда — оруунарны уламчылаңар. Чүгө дээрге дүмбей карангыда кылаштап чоруур киж и кайнаар бар чы-дарын билбес болгай. ³⁶ Ам дээрезинде,

* 12:13 Осанна — еврей дылда «Камгалап көрөм» дээн сөс (Ыд. ыр. 117:25 көр). Мында ол сөстү Мессияны мендилээн кыйгы кылдыр ажыглап турар. * 12:31 Бо делегейиниң чагырыкчызы — эрликти ыңча деп турары ол.

12:15 Зах. 9:9; Мф. 21:4-5 12:16 Ин. 2:22 12:19 Ин. 11:47-48 12:21 Ин. 1:44 12:23 Ин. 2:4; 17:1 12:24 1 Кор. 15:36 12:25 Мф. 10:39; Лк. 14:26 12:27 Мк. 14:34; Ин. 13:21 12:28 Мк. 1:11; 9:7 12:29 Аж.-ч. 23:9 12:30 Ин. 11:42 12:31 Ин. 16:11; 2 Кор. 4:4; Кол. 2:15 12:32 Сан. 21:9; Ин. 3:14; 8:28 || Ос. 11:4; Ин. 6:44 12:33 Ин. 18:32 12:34 Ыд. ыр. 88:5; 109:4; Ис. 9:7 12:35 Ис. 2:5; Ин. 1:4; 8:12; Эф. 5:8 || У. ч. 4:19; Иер. 13:16; Ин. 9:4; 11:9; 1 Ин. 1:6 12:36 Лк. 16:8; 1 Фес. 5:5

Чырык силер-биле кады турда, Аңаа бүрүенер, ынчан Чырыктын ажы-төлү болур силер». Ону чугаалаан соонда, Иисус чоруй баргаш, олардан чашты берген.

Иудейлерниң бүзүрөөзүни

³⁷ Иудейлер көрүп турда, Иисус чеже-даа кайгамчык чүүлдер кылырга, олар Аңаа бүзүрөөзүн. ³⁸ Исайя медээчинин:

«Дээрги-Чаяакчы, бистен дыңнаан медээзинге кым бүзүрөөнүл? Дээрги-Чаяакчының күчү-күжү кымга ажыттынганыл?» — дээн сөзүнүн боттанганы ол болган.

³⁹ Оларның чүге бүзүрөөзинин дугайында демги-ле Исайя мынча дээн турган:

⁴⁰ *«Бурган оларның карактарын согурартып, чуректерин чөрүү кылып каан, ынчангаш олар карактары-биле көрбөс, чүрээ-биле угаавас-тыр. Оон башка Бурганче эглип келгейлер, Ол ынчан оларны экирткей».*

⁴¹ Христостун өндүр чырынын көргөн болгаш, Исайя ынча дээн. Ол Иисустун дугайында чугаалаан чүве-дир.

⁴² Ынчалза-даа чагырыкчылар аразындан безин Иисуска бүзүрэй берген улус хөй болган. Олар чүгле фарисейлер ужун, оларны демгилери синагогалардан чара бербезин дээш, Аңаа бүзүрөөнүн ажыы-биле чугаалавааннар. ⁴³ Чүге дээрге олар Бургандан кээр алдар-хүндүге көөрдө, улус мурнунга ат-алдарга артык ынак болганнар.

Бүзүрээр болгаш бүзүрөөзи

⁴⁴ Иисус: «Меңээ бүзүрөөн кижичүгле Меңээ эвес, харын Мени айбылап чоруткан Адамга бүзүрөөн-дир. ⁴⁵ Мени көргөн кижичи Мени айбылап чоруткан Адамны база көрүп турар. ⁴⁶ Меңээ бүзүрөөн кижичи бүрүзү дүмбей караңгыга артпазын дээш, Мен бо делегейге Чырык болуп келген мен. ⁴⁷ Кандыг-бир ки-

жи Меңээ сөстөримни дыңнааш, сагывас болза, Мен ону шиитпес мен: Мен бо делегейни шиидер дээш эвес, а камгалаар дээш келген мен. ⁴⁸ Менден ойталап, Меңээ сөзүмнү хүлээп алыксава кижичи турар болза, ооң шииткекчизи бар: Меңээ аңаа чугаалаан сөзүм шииткекчи болуп, ону сөөлгү хүнде шииде бээр. ⁴⁹ Чүге дээрге Мен Бодумнун адымдан чугаалаваан мен, харын Мени айбылап чоруткан Адам чүнү база канчаар чугаалаарын Меңээ айтып-чагаан. ⁵⁰ Ооң айтышкыны менге амыдыралды бээр дээрзин билир мен. Ынчангаш чүгле Адамнын чугаала деп айыткан чүвезин Меңээ чугаалап турарым ол» — деп бүгү улуска дыңналдыр чугаалаан.

Өөреникчилериниң буттарын Иисустун чүп бергени

13 ¹ Хосталышкын байырлалынын бүдүүзү турган. Иисус Бодунун бо делегейни каггаш, Адазынче ээп чоруур үе-шагының чедип келгенин билир турган. Ол бо делегейде Бодуну боор улуска ынак турган база оларга ынакшылын эчизинге чедир көргүскен. ² А эрлик Симон Искароттун огулу Иуданын сагыжынче Иисусту садыптар деп бодалды кирипкен турган.

Иисус өөреникчилери-биле кады чечменип олурган. ³ Адазы бүгү чүвени Ооң холунга тыпсып бергенин, Бодунун Бургандан келгенин болгаш ам Бурганче ээп чоруурун Иисус билип олурган. ⁴ Ынчангаш Ол туруп келгеш, Бодунун хевин ужулгаш, лён пөс алгаш, ооң-биле куржанып алган. ⁵ Ооң соонда чунар саваже суг куткаш, өөреникчилеринин буттарын чүп, куржанып алган пөзү-биле чодуп эгелээн.*

⁶ Иисус Симон Пётрга чедип кээрге, демгизи Аңаа: «Дээрги! Силер канчап мээң буттарым чуур дей бердиңер?» — дээн.

⁷ Иисус аңаа: «Меңээ чүнү кылып турарымны сен ам дээрезинде билбес-тир сен, ынчалза-даа сөөлүнде биле бээр сен» — деп харыылаан.

* 13:5 Иудей ёзу-чаңчыл ёзугаар еврей кул безин бодунун дээргизиниң буттарын чуур хүлээлгелиг турбаан.

12:38 Иса. 53:1; Рим. 10:16 12:40 Иса. 6:10; Мф. 13:15; Мк. 4:12; Аж.-ч. 28:27 12:41 Иса. 6:1 12:42 Ин. 3:1 || Ин. 9:22; 16:2 12:43 Ин. 5:44 12:44 Мф. 10:40; Ин. 13:20; 14:1 12:45 Ин. 14:9 12:46 Ин. 1:4; 8:12; 9:5 12:47 Ин. 3:17; 4:42; 8:15 12:48 Ы. х. к. 18:19 13:1 Хост. 12:1-30; Ин. 12:1 || Мк. 14:41; Ин. 2:4; 7:6; 8:20 13:2 Ин. 6:70 13:3 Мф. 11:27; Ин. 17:2 || Ин. 8:14; 16:28 13:5 Мф. 20:28; Лк. 22:27

⁸ Пётр: «Хоржок! Мээң буттарым кажан-даа чугбас силер!» — дээн.

Иисус аңаа: «Буттарың чугбас болзумза, сенде Мээң-биле тудуш, дөмей чүү-даа чок болур» — деп харыылаан.

⁹ Симон Пётр Аңаа: «Дээрги! Ынчаарга мээң чүггө буттарымны эвес, а холдарым биле бажымны база чуп беринер!» — дээн.

¹⁰ Иисус: «Чунуп каапкан кижиниң чүггө буттарын чуур херек, чүгө дээрге ооң бүгү боду арыг-дыр. Силер база арыг силер, ынчалза-даа шуптуңар эвес» — деп харыылаан. ¹¹ Ол Бодун кым садыптарың билир турган, ынчангаш: «Шуптуңар эвес» — дээни ол.

¹² Оларның буттарын чуп бергеш, Бодунун хевин кедиш алган соонда, Иисус база катап хөлестеп олурупкаш, оларга мынча дээн: «Силерге Мээң чүнү кылганымын билип тур силер бе? ¹³ Силер Мени Башкы болгаш Дээрги деп адаар-дыр силер, ол чугаанар шын болдур ийин — Мен ылап-ла ындыг мен. ¹⁴ Ынчангаш Дээргинер болгаш Башкынар болур Мен буттарыңар чуп бергенимде, силер база бот-боттарыңарның буттарыңарны чуп бээр ужурулуг силер. ¹⁵ Мээң силерге кылган чүвөмни база шак ынчаар кылзыңар дээш, Мен силерге үлегер көргүстүм. ¹⁶ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: чалча бодунун Дээргизинден арта бербес, айбылаткан төлээ база ону айбылап чоруткан кижиден арта бербес. ¹⁷ Силер ам ону билир болганыңарда, ынчалдыр күүседип чоруур болзуңарза, амыр-чыргалдыг болур силер».

Иисусту кым садыптары?

(Мф. 26:21-25; Мк. 14:18-21;

Лк. 22:21-23)

¹⁸ «Силерниң шуптуңарның дугайында чугаалавадым: шилип алган улузумну Мен билир мен. Ынчалза-даа Бижилгенин: „Мээң хлевим чип орган кижжи Меңээ удур апарды“ дээн сөстери чогул бутсун. ¹⁹ Ол бүгү боттарыңар бетинде-ле,

силерге ол дугайында чугаалап турарым бо. Оон ол бүгү боттаны бергенде, Мени Ол-дур деп бүзүрөзиринер дээш, ынчаар кылдым. ²⁰ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээң айбылап чоруткан кижимни хүлээп аар кижжи Мени хүлээп ап турары ол, а Мени хүлээп алган кижжи Мени айбылап чоруткан Адамны хүлээп ап турары ол».

²¹ Ону чугаалаан соонда, Иисустун сагыш-сеткили аажок хөлзеп, мынча дээн: «Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силерниң бирээңер Мени садыптар-дыр».

²² Өөреникчилери Ол кымны ынча дээни аайын тыппайн, удур-дедир кайгажып каап турганар. ²³ Иисустун онза ынак турганы бир өөреникчи Оон чанынга хөлестеп олурган чүве-дир*. ²⁴ Иисустун ынчап турар кижизи кымыл дээрзин айтырзын дээш, Симон Пётр демги өөреникчиже имней каапкан.

²⁵ Оозу Иисусче ээккеш: «Дээрги! Ол кым ирги?» — деп айтырган.

²⁶ Иисус: «Хлеб кескиндизин тавакче суп, шыгыткаш, Мээң тутсуп бээрим кижжи ол болур» — деп харыылаан. Оон Ол кескиндини шыгыткаш, Симон Искариоттун оглу Иудаже сунган. ²⁷ Иуда хлеб кескиндизин тудуп аарга, дораан олче эрлик кире берген. Ынчан Иисус аңаа: «Кылыр ужурулуг херээңни дүрген кыл» — дээн. ²⁸ Ынчалза-даа хөлестеп олурганнарның аразындан кым-даа Оон ынча дээн ужурун билбейн барган. ²⁹ Иудада акша сугар ниити хааржак бар болганда, Иисус аңаа: «Биске байыр-лалга херек чүведен садып каг» — дээндир азы ядыыларга кандыг-бир чүведен бээрин айткан-дыр аа деп, чамдыктары даап бодап каан. ³⁰ Иуда кескинди хлебти ап алгаш, дораан үнө берген. Дүн дүшкен турган.

Чаа чагы

³¹ Иуда үнө бээрге, Иисус мынча дээн: «Ам Кижжи амытан Оглу алдаржый

* 13:23 Дойлаашкын үезинде хүндүткелдиг аалчы (бо таварылгада Иисустун онза ынак өөреникчизи) анаада ээнин оң талзынга хөлестеп чыдар турган, ынчанганда, ооң бажы ээниң хөрээ-биле деңнежир. Ынчангаш ол аалчы өскелерге дыңналбас кылдыр чугаалажып шыдаар.

13:8 1 Кор. 6:11; Эф. 5:26; Тит. 3:5; Евр. 10:22 13:10 Ин. 15:3 13:11 Ин. 6:64; 18:2 13:13 Мф. 7:22; 23:8; Лк. 6:46; Флп. 2:11 13:14 1 Тим. 5:10 13:15 1 Пет. 2:21 13:16 Лк. 6:40; Ин. 15:20 13:17 Мф. 24:46; Лк. 11:28; Иак. 1:22; Рим. 2:13 13:18 Ин. 6:70 || Ыд. ыр. 40:10 13:19 Мк. 13:23; Ин. 14:29; 16:4 13:20 Мф. 10:40; Лк. 10:16; Ин. 12:44 13:21 Мк. 14:34; Ин. 12:27 13:23 Ин. 19:26; 20:2; 21:7; 21:20 13:29 Ин. 12:6 13:31 1 Пет. 4:11

берди. Ооң алдары — Бурганның алдары-дыр. ³² Бурганның алдары Ону дамчыштыр илереп кээр болганда, Кижн амытан Огунун кайы хире өндүр улуун Бурган Боду улуска көргүзүптөр. Ийе, дораанна көргүзүптөр. ³³ Ажы-төлүм! Мен ам силер-биле кады үр турбас мен. Мени дилей бээр силер, ынчаарга Мээң иудейлерге чугаалааным ышкыш, силерге база ынча деп тур мен: Мен кайнаар чоруй баар-дыр мен, силер ынаар чедип шыдавас силер.

³⁴ Чаа чагыгны силерге берип тур мен: бот-боттарыңарга ынак болунар. Силерге Мээң ынаам ышкыш, силер база бот-боттарыңарга ынчаар ынак болунар. ³⁵ Силерниң араңарга ынакшыл-ла турар болза, силерни Мээң өреникчилерим-дир деп делегейде хамык улус танып алыр.

**Пётрнун Иисустан ойталаарын
баш бурунгаар медеглээни**

(Мф. 26:31-35; Мк. 14:27-31; Лк. 22:31-34)

³⁶ Симон Пётр Иисустан: «Дээрги! Силер кайнаар баарыңар ол?» — деп айтырған.

Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Мээң чоруй баарым черже сен ам Мээң соомдан чоруп шыдавас сен. Ынчалза-даа сөөлүңде чеде бээр сен».

³⁷ Пётр Аңаа: «Дээрги! Чүге мен ам Силерни эдериш шыдавазым ол? Мен Силер дээш амы-тыным-даа бээринге белен мен!» — дээн.

³⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «Мени дээш амы-тыныңны бээр деп че? Алыс шынны сеңээ чугаалап тур мен: аскыр-дагаа алгыргалакта, сен Мени танывас болуп, Менден үш катап ойталаар-дыр сен!»

Адаже баар орук

14 ¹ «Силерниң чүректеринер мунгарап хөлзевезин! Бурганга бүзүрээриңер дег, Меңээ база бүзүрөңер! ² Адамның бажыңында чурттаар чер эмгежок. Ол ыңдыг эвес турган болза, Мен силерге чүге

ону чугаалаар деп мен. Мен силерге турар чер белеткээр дээш чоруурум бо-дур*.
³ Ам чорупкаш, силерге турар чер белеткеп кагзымза, дедир чедип келгеш, Мээң турар черимге турзуннар дээш, силерни база Бодумче ап алыр мен. ⁴ А Мээң кайнаар чоруй баарым орукту билир болгай силер».

⁵ Фома Аңаа: «Дээрги! Кайнаар чоруптарыңарны билбес-тир бис. Ынчаарга ол орукту канчап билип алыр бис?» — дээн.

⁶ Иисус: «Мен дээрге орук, алыс шын база амыдырал-дыр мен. Чүгле Мени таварты дээрден башка, кым-даа Адамга кээп шыдавас — деп харыылаан. — ⁷ Силер Мени билир болзунарза, Адамны база билген болур силер*. Амдан эгелеп, силер Ону билир силер, харын-даа Ону көргөн силер».

⁸ Филипп Аңаа: «Дээрги! Адаңарны биске көргүзүңер, биске ол-ла четчир» — дээн.

⁹ Иисус аңаа: «Мен силерниң араңарга мынча үр бодум, а сен Мени билбезиң ол чүве бе, Филипп? Мени көргөн кижн Адамны көргөн болур. Сен канчап-ла: „Адаңарны биске көргүзүңер“ — дээр сен?» — деп харыылаан.

¹⁰ «Мени — Адам-биле сырый харылзаалыг, а Адамны — Мээң-биле харылзаалыг дээрзинге бүзүрөвейн тур сен бе? Силерге чугаалап турар сөстөрими Бодумнун адымдан чугаалавайн тур мен: ол дээрге Менде бар Адамның Бодунун ажыл-херээн чаяп турары ол-дур.

¹¹ Мени — Адам-биле сырый харылзаалыг, а Адамны — Мээң-биле харылзаалыг деп Меңээ бүзүрөңер. Мээң сөстөримге бүзүрөвейиңерзе, кылган ажил-херээм дээш Меңээ бүзүрөңер. ¹² Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Меңээ бүзүрөй берген кижн Мээң кылып турарым ажил-херекти база кылып шыдаар, харын-даа оон артыкты кылып, чүге дээрге Мен ам Адамче чоруптар-дыр мен. ¹³ Силер Мээң адым адап, чүнү-даа дилээр болзунарза, ону шуптузун күүседир мен,

* 14:2 Азы: «„Силерге турар чер белеткээр дээш чоруптум“ — деп, Мен силерге чугаалаважык мен бе?» * 14:7 Өске бурунгу сөзүлгөлдө «Силер Мени билир турган болзунарза, Адамны база билген турар ийик силер» деп бижээн.

13:32 Ин. 17:1, 5 13:33 Ин. 7:34; 8:21 13:34 1 Ин. 2:7-8; 3:11; 2 Ин. 1:5 || Лев. 19:18; Ин. 15:12

13:37 Ин. 11:16; 21:19 13:38 Ин. 18:27 14:1 Ин. 12:44 14:3 Ин. 14:1; 1 Фес. 4:17 14:5 Ин. 11:16

14:6 Ин. 1:17; 11:25; Евр. 10:20 14:8 Ин. 1:43; 12:21 14:9 Ин. 12:45 14:10 Ин. 10:38 14:11 Ин. 5:36

14:12 Ин. 8:14; 13:3; 16:28

ынчан Оглун дамчыштыр Адам алдар-жыыр. ¹⁴ Мээң адым адап, чүнү-даа дилээр болзунарза, Мен ону күүседир мен».

Ыдыктыг Сүдени аазааны

¹⁵ «Мээң ынак болзунарза, айтышкыннарым сагыр силер. ¹⁶ Адамдан ынчан дилээримге, Ол силерге кезээ-мөнгөдө силер-биле кады чоруур өске Болчукчуну бээр. ¹⁷ Алыс шынны көргүзүп турар Сүлдө — Болчукчу ол-дур. Ону көрбөс база билбөс болганда, бо делегейниң улузу Ону хүлээп ап шыдапас. А силер Ону билир силер, чүгө дээрге Ол силер-биле кады чоруур база силер-биле тудуш бар болур.

¹⁸ Силерни өскүссүреді каапкаш барбас мен, харын силерге ээп кээр мен. ¹⁹ Ам бичии болгаш, бо делегейниң улузу Мени оон ыңай көрбөйн баар, ынчалза-даа силер Мени көөр силер. Мен дириг мен, ынчангаш силер база өлбөс силер. ²⁰ Ол хүн кээрге, Мени — Адам-биле сырый харылзаалыг, силерни — Мээң-биле харылзаалыг, а Мени — силер-биле харылзаалыг дээрзин билип каар силер. ²¹ Кым Мээң айтышкыннарымны шыгжап алганыл база оларны сагып чоруурол, ол кижі Мээң ынак болур. Кым Мээң ынагыл, ол кижиге Мээң Адам база ынак. Мен база ол кижиге ынак болуп, аңаа Бодумну көргүзөр мен».

²² Искаріот эвес, өске Иуда Иисуска: «Дээрги! Силер Бодунарны бо делегейниң улузунга эвес, а чүгле биске көргүзөр деп тур силер бе? Ол чүгө ындыгыл?» — дээн.

²³ Иисус аңаа мынча деп харыылаан: «Кым Мээң ынагыл, ол Мээң сөзүмнү сагып чоруур. Адам ынчан аңаа ынак апаар, оон Адам-биле кады ол кижиге чедө бергеш, оон-биле кады чурттап бээр бис. ²⁴ Мээң ынак эвес кижі Мээң сөстөрими сагывас. А силерниң дыңнап турар өөрединер болза Мээңи эвес, а Мени айбылап чоруткан Адамны-дыр. ²⁵ Силер-биле кады турар болгаш, Мен ону силерге чугааладым. ²⁶ Адамның силерге Мени дээш чорудуп бээри Болчукчу — Ыдыктыг Сүлде силерни хамык чүвөгө

өөредип каар база Мээң силерге чугаалааным бүгү чүвени силерге сагындырар.

²⁷ Мен амыр-тайбыңны силерге арттырдым, силерге бээрим амыр-тайбыңым ол-дур. Бо делегейниң бээри дег эвес амыр-тайбыңны Мен силерге берип тур мен. Силерниң чүректеринер хөлөвезин, ол ышкак кортпаңар. ²⁸ Мээң силерге: „Силерден чоруптум, оон силерге катап ээп кээр мен“ — дээними дыңнадыңар чоп. Силер Мээң ынак турган болзунарза, Мээң ам Адамче чоруптарым дээш өөрүүр ийик силер. Чүгө дээрге Адам Менден өндүр улуг болгай. ²⁹ Ынчангаш ол бүгү боттаны бээрге, Мээң чугаалаан чүвөм шын дээрзинге бүзүрөзіннер дээш, ол бүгүнүң дугайында, боттарының бетинде-ле, силерге чугаалап бердим. ³⁰ Мен ам моон сонгаар силер-биле чугаалашпас мен, чүгө дээрге бо делегейниң чагырыкчызы чоокшулап кел чор. Оон Мени баш билір эргези чок, ³¹ ынчалза-даа Адамга ынаамны бо делегейниң улузу билип алзын дээш, Мен ам Адамның айтыкан чүвезин кылыр мен. Тургулаңар, моон чоруулуңар!»

Виноград сывы-биле деңгелге

15 ¹ «Мен дээрге ёзулут виноград сывы мен, а Мээң Адам — виноград ажаакчызы-дыр. ² Мээң чимис үнмөс шупту будумну Ол одура кезип кааптар, а чимис үнөр будуктарымы, оон-даа хөй дүжүттү берзиннер дээш, арыглап кааптар. ³ Мээң силерге медеглээн сөзүмнүң ачызында ам арыгланы берген силер. ⁴ Силер — Мээң-биле тудуш харылзаалыг болур силер, а Мен — силер-биле харылзаалыг артып каар мен. Будук боду чайгаар чимистелип, дүжүт бербөс, ол сыптын тудуш кезээ болур ужурлуг. Мээң-биле тудуш харылзаалыг артып калбас болзунарза, силер база боттарыңар дүжүт эккел шыдапас силер.

⁵ Мен дээрге сып мен, а силер — будуктар силер. Кым Мээң-биле тудуш харылзаалыг артып каарыл, Мен база ол кижі-биле тудуш харылзаалыг болур мен, ол ынчан элбек дүжүттү бээр. Мен чоғумда, силер чүнү-даа кылып шыдапас силер.

^{14:14} Мф. 7:7-8; Мк. 11:24; Ин. 15:16; 16:23; 1 Ин. 3:22 ^{14:15} Мф. 28:20; 1 Ин. 5:3; 2 Ин. 1:6; Рим. 13:10

^{14:16} Ин. 15:26; 16:13 ^{14:17} 1 Кор. 2:14 || Аж.-ч. 2:4 ^{14:19} Ин. 7:33 ^{14:21} У. ч. 8:17; Ин. 16:27

^{14:22} Лк. 6:16; Аж.-ч. 1:13 ^{14:23} Ажыд. 3:20 ^{14:26} Ин. 15:26; 16:13; 1 Кор. 2:10; 1 Ин. 2:20 || Лк. 24:49

^{14:27} Флп. 4:7; Кол. 3:15 ^{14:28} Ин. 14:1-2 || 1 Кор. 11:3; 15:24 ^{14:29} Мк. 13:23; Ин. 13:19

^{14:30} Ин. 12:31; Фф. 2:2 ^{15:1} Иса. 5:1 ^{15:2} Иер. 2:21; Мф. 3:10; 7:19 ^{15:3} Ин. 13:10 ^{15:4} 1 Ин. 2:6

^{15:5} Рим. 11:17 || Ин. 6:56; 1 Ин. 3:24 || Мк. 4:20

⁶ А Мээң-биле харылзаа тутпаан кижі — үндүр октаттына берген, кадып калган будук дег. Ындыг будуктарны чыгташ, отче киир октап, өрттедиптер.

⁷ Силер Мээң-биле тудуш харылзаалыг болзунарза база Мээң сестерни силерде бар болза, күзээн-не чүвөнери ынчан диленер, шуптузу бүдө бээр. ⁸ Силер Мээң өөреникчилерим бооп, хөй дүжүттү бээр болзунарза, Адам улам-на алдаржыр. ⁹ Адамның Меңээ ынаа дег, Мен база силерге ынак мен. Мээң ынакшылымга бүргедип амыдыранар! ¹⁰ Мен Адамның айтышкыннарын сагааш, Ооң ынакшылынга бүргедип амыдырап чоруурум бо. Силер база айтышкыннарым сагыыр болзунарза, Мээң ынакшылымга бүргеткеш амыдыраар силер. ¹¹ Мээң өөрүшкүм силерни болзун дээш база өөрүшкүңер эгээртимес долу болзун дээш, Мен ону силерге чугааладым. ¹² Мээң силерге ынаам ышкаш, бот-боттарыңарга ынак болунар. Мээң силерге чагыым ол-дур. ¹³ Бодунун эш-өөрү дээш амы-тынын бээр кижининг ынакшылындан дээди ынакшыл чок. ¹⁴ Мээң силерге айтышкын кылдыр берген чүүлүмнү сагып чоруур болзунарза, Мээң эш-өөрүм боор силер».

Иисус биле бүзүрзэн кижі

¹⁵ «Мен ам силерни чалчалар деп ада-вастай бердим, чүгө дээрге чалча кижі ооң Дээргизи чүнү кылып турарын билір эвес. Харын Мен силерни эш-өөрүм деп ададым, чүгө дээрге Адамдан дыннааным бүгү чүүлдү силерге чугаалап бердим. ¹⁶ Силер Мени шилип албаан силер, харын бо делегейге чоруур кылдыр база кажан кезээде артар дүжүдүн бээр кылдыр хүлээндирип, силерни Мен Бодум шилип алдым. Ынчан Мээң адым адап, чүнү-даа дилээринерге, Адам силерге дөгөрезин бээр. ¹⁷ Мээң силерге чагыым бодур: бот-боттарыңарга ынак болуңар!»

Бүзүрзэн кижі биле бо делегей

¹⁸ «Бо делегейниң улузу силерни көөр хөңнү чок болур болза, оларның баштай Мени көөр хөңнү чок апарганын сактып

чорунар. ¹⁹ Силер бо делегейге хамааржыр турган болзунарза, ол силерге бодунун улузунга дег ынак болур ийик. Ынчалза-даа силер бо делегейге хамаарышпас силер, чүгө дээрге Мен силерни шилип алга, бо делегейден ангыладым, ол дээш бо делегей силерни көөр хөңнү чок-тур. ²⁰ „Чалча бодунун дээргизинден арта бер-бес“ — деп силерге чугаалаан сөзүмнү сактып чорунар. Мени истеп сүрүп турганда, силерни база истеп сүрө бээр. Мээң сестеримни сагып чорааннар болза, силерниин база сагырлар. ²¹ Мээң улузум боорунарга, бо делегейниң улузу силерге ол бүгүнү кылыр, чүгө дээрге олар кым Мени айбылап чорутканын бил-бес-тирлер. ²² Мен бо делегейге келбээн азы олар-биле чугаалашпаан болзумза, олар бачыды дээш буруудапас ийик. А ам оларда бачыды дээш агартыныг чок-тур. ²³ Мени көөр хөңнү чок кижі Адамны база көөр хөңнү чок. ²⁴ Өске кымның-даа кылып шыдавазы ажил-херекти Мен оларның аразынга кылбаан болзумза, олар бачыды дээш буруудавастар ийик. А ам олар ажил-херээмни көргөш-даа, дөмей-ле Мени база Адамны көөр хөңнү чок-турлар. ²⁵ Ынчангаш оларның ыдыктыг хоойлузунда: „Мени чылдааган чок черге көөр хөңнү чок апарганнар“ деп би-жээн чүүл чогуп бүткени ол».

Бүзүрзэн кижі биле Сүлде

²⁶ «Мээң силерге Адамның чанын-дан чорудуптарым, Адамдан үнүп турар алыс шынның Сүлдеси болур Болчук-чу чедип кээр. Ол Мээң дугайымда херечилээр. ²⁷ Силер база Мээң херечилерим силер, чүгө дээрге эң эгезинден-не Мээң-биле кады турган силер».

Истеп сүрүүшкүннер дугайында сагындырыг

16 ¹ «Мен ол бүгүнү силерниң бүзүрели-нер чайтыла бербезин дээш чугааладым. ² Силерни синагогалардан үндүр сы-выртаптар. Силерни өлүргөн улус оң-биле Бурганга бараан болуп турарывыс ол деп бодай бээр ындыг безин үе чедип кээр.

15:6 Мф. 13:42 15:7 Ин. 14:14 15:9 Мф. 3:17; Ин. 5:20 15:11 Ин. 3:29; 16:24; 17:13; 1 Ин. 1:4; 2 Ин. 1:12 15:12 Ин. 13:34 15:13 Ин. 10:11; 1 Ин. 3:16; Рим. 5:7-8; Өф. 5:2 15:14 Мк. 3:35 15:15 Ин. 3:32; 8:26 15:16 Мф. 7:7-8; Мк. 11:24; Ин. 14:14; 16:23 15:17 1 Ин. 2:7; 3:11; 2 Ин. 1:5 15:18 Мк. 13:13; Ин. 7:7; 1 Ин. 3:13 15:19 Ин. 8:23; 17:14 15:20 Мф. 10:24; Лк. 6:40; Ин. 13:16 || Ин. 5:16; 1 Кор. 4:12; 2 Кор. 4:9; 1 Фес. 2:15; 2 Тим. 3:12 15:22 Ин. 9:41 15:23 Ин. 5:23 15:24 Ин. 7:31; 10:37 15:25 Ыд. ыр. 34:19; 68:5 15:26 Ин. 14:17; 16:13 || Аж.-ч. 5:32; 1 Ин. 5:6-8 15:27 Лк. 24:48; Ин. 19:35; Аж.-ч. 1:8 16:2 Ин. 9:22; 12:42 || Аж.-ч. 8:1; 9:1; 26:9

³ Олар силерни ынчалдыр аажылай бээр, чүге дээрге Адамны-даа, Мени-даа билбес-тирлер. ⁴ Ындыг үе чедип кээрге, Мээң силерге ол дугайында чугаалап турганымы сагынзыннар дээш, ол бүгүнү Мен силерге чугааладым».

Ыдыктыг Сүлдениң ажыл-херээ

«Силерге ол бүгүнү эн эгезинде чугаалаван мен, чүге дээрге силер-биле кады турган мен. ⁵ А ам Мени айбылап чоруткан Адамче чоруурум ол-дур. Ынчалза-даа силерниң кайыңар-даа Менден: „Кайнаар баарыңар ол?“ — деп айтырбас-тыр. ⁶ Мээң сөстөримни дыңнааныңар соонда, чүректериңерни мунгарал дола берген-дир. ⁷ Ынчалза-даа Мен силерге алыс шынны чугаалап тур мен: Мен чоруй барзымза, силерге ачы-дузалыг болур. Чүге дээрге Мен чорбазымза, Болчукчу силерге келбес, а чорупсумза, Ону силерже ыдыптар мен. ⁸ Оон Ол чедип келгеш, бачыт, чөптүг-шынныг чорук база Бурганның шийтекли деп чүл ол дээрзин бо делегейиниң улузунга көргүзүп, оларны сойгалаар. ⁹ Бачытты бо делегейиниң улузу шын билбес-тир — олар Меңээ бүзүрөвес болгай. ¹⁰ Чөптүг-шынныг чорукту олар шын билбес-тир — Мен ам Адамче чоруй баар болгай мен, силер ам Мени көрбес силер. ¹¹ Шийтекли база олар шын билбес-тир — бо делегейиниң чагырыкчызы шийтирип алган болгай.

¹² Оон-даа хөй чүвени силерге чугаалаар дээн мен, ынчалза-даа ам ону угаап шыдаар хире эвес-тир силер. ¹³ Алыс шынның Сүлдези чедип келгеш, силерни алыс шынче баар орук-биле эдерти бээр. Ол Бодунун адындан чугаалавас, а чүгле дыңнаан чүвезин силерге дамчыдар болгаш чүү болурун чугаалап бээр. ¹⁴ Ол Мени алдаржыдар, чүге дээрге чугаалаар бүгү чүвезин Менден алгаш, силерге дамчыдып бээр-дир. ¹⁵ Адамда бар бүгү чүве Мээңи-дир. Ынчангаш Сүлдениң Менден алгаш, силерге дамчыдып бээрин чугааладым. ¹⁶ Удатпайн, силер Мени көрбейн баар силер, оон көнгүс үр болбайн, катап көре бээр силер»*.

Өөреникчилерниң ажыг-шүжүү өөрүшкүже шилчий бээр

¹⁷ Иисустун өөреникчилериниң чамдызы ынчан аразында: «„Удатпайн, силер Мени көрбейн баар силер, оон көнгүс үр болбайн, катап көре бээр силер“ база „Мен Адамче чоруурум бо-дур“ — дээш, биске Оон чүнү элдээртип турары ол? ¹⁸ А: „Удатпайн“ — деп, ол чүү дээрли ол? Бис Оон чүнү чугаалаанын билбес-тир бис» — деп чугаалажып турганнар.

¹⁹ Оларның чүнү айтырар деп бодаанын Иисус билир турган. Ынчангаш оларга мынча дээн: «Мээң: „Удатпайн, силер Мени көрбейн баар силер, оон көнгүс үр болбайн, катап көре бээр силер“ — дээш, чүнү элдээрткеним ол боор деп, бот-боттарыңардан айтыржып тур силер бе? ²⁰ Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: силер ыглап-сыктап база кажындай бээр силер, а бо делегейиниң улузу ол өйде өөрүп-хөглей бээр. Силер мунгараар силер, ынчалза-даа силерниң мунгаралыңар өөрүшкүже шилчий бээр. ²¹ Херээжен кижжи божуур деп баргаш, мунгарай бээр, чүге дээрге оон хилинчек көөр үези келген-дир. Ынчалза-даа чаш төлүн божуп алганда, өртемчейге кижиниң төрүттүнгени дээш өөрээнинден, хилинчээн уттуптар. ²² Силер ам шак-ла ындыг мунгаралга алыскан-дыр силер, ынчалза-даа Мен силерни база катап көрүп каарымга, силерниң чүрээнер өөрүй бээр, а ол өөрүшкүнерни кым-даа силерден хунаап ап шыдавас. ²³ Ол хүн кээрге, Менден чүнүн-даа дугайында айтырбас силер. Алыс шынны силерге чугаалап тур мен: Мээң адым адап, Адамдан чүнү-даа дилээр болзунарза, Ол силерге дегерезин бээр. ²⁴ Мынчага дээр силер Мээң адым адап, чүнү-даа дилевээн силер. Диленер, оон алыр силер, силерниң өөрүшкүнер эгээртиңмес долу болур».

Мен бо делегейни тиилээн мен

²⁵ «Амдыгаа дээр Мен силерге элдээртиглиг чугаалар дузаны-биле чугаалап келдим. Ынчалза-даа силерге Адамнын

* 16:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чүге дээрге Мен Адамче чоруптарым ол-дур» деп сөстөрни немээн.

16:3 Ин. 18:19 16:4 Мк. 13:23; Ин. 13:19; 14:29 16:5 Ин. 7:33; 14:12 16:7 Ин. 15:26 16:9 Ин. 8:24 16:11 Ин. 12:31; Кол. 2:15 16:13 Ин. 14:17; 15:26 || 1 Ин. 2:20; 1 Кор. 2:10 16:15 Ин. 17:10 16:16 Ин. 7:33 16:20 Мф. 9:15 16:21 Иса. 26:17 16:22 2 Кор. 6:10 16:23 Мф. 7:7-8; Мк. 11:24; Ин. 14:14; 15:16 16:24 Ин. 3:29; 15:11; 17:13; 2 Ин. 1:12 16:25 Мк. 8:32

дугайында, элдээртиглиг чугаалар чокка, ажыы-биле чугаалай бээрим үе-шаг кел чор. ²⁶ Ол хүн кээрге, Мээң адым адап, Оон дилеңер. А Мен силер дээш Адамдан ээрежиң дилээримни чугаалавайн тур мен. ²⁷ Адам Боду-ла силерге ынак. Силер Менээ ынак апаргаш, Мээң Бургандан келгенимге бүзүрөөн боорунарга, Ол силерге ынак. ²⁸ Мен Адамдан чоруткаш, бо делегейге чедип келдим, а ам бо делегейни каапкаш, база катап Адамче чоруурум бо-дур».

²⁹ Оон өөреникчилери Аңаа мынча дээн: «Силер ам кандыг-даа элдээртиглиг чугаа чокка, ажыы-биле чугаалап тур силер. ³⁰ Силерниң хамык чүвени билиринерни база Силерден кымнын-даа айтырыг салырын хереглесезинерни ам билип тур бис. Ынчангаш Бургандан келгениңерге бүзүрөй бердивис».

³¹ Иисус оларга мынча дээн: «Ам-на бүзүрединер бе?! ³² Силер шуптуңар Мени чааскаандырзымны каапкаш, чүк санай тарай маннажы бээриңер үе мыя бо келди, харын мырынай дүжүп келди. Ынчалза-даа Мен херек кырында чааскаан эвес мен, чүге дээрге Адам Мээң-биле кады болгай. ³³ Мээң-биле харылзаанар силерге амыр-тайбынны берзин дээш, Мен силерге бо бүгүнү чугааладым. Силерни бо делегейде качыгдал манап турар, ынчалза-даа туттунуңар: Мен бо делегейни тиилээн мен!»

**Өөреникчилери дээш
Иисустуң мөргүлү**

17 ¹ Ону чугаалааш, Иисус карактарың дээрже углай көрүңөш, мынча дээн: «Адам! Шаг-үм чедип келди. Оглун Сени алдаржыдып шыдазың дээш, Оглунуң алдарын улуска көргүс. ² Ол Сээң Аңаа бүзүрөп хүлээткен улунунуң шуптузунга мөңгө амыдыралды берзин дээш, Сен Аңаа бүгү кижиге төрөлгөтөнни чагырар эргени бердиң. ³ А мөңгө амыдырал дээрге-ле кара чангыс алыс шын Бурган болур Сени база Сээң айбылап чорутканың Иисус Христосту билип алыры болгай. ⁴ Сээң Менээ кылзың дээш дааскан ажыл-херээни күөстөкөш, Мен Сени чер кырынга алдаржыттым. ⁵ О, Адам, бо

өртөмчей бодарап тывылбаанда-ла, Мен Сээң-биле кады турумда, эдилеп чорааным Сээң өндүр чырыың-биле Мени ам алдаржыдып көр.

⁶ Сээң бо делегейден алгаш, Менээ хүлээдиң берген улузунга Сээң адынны ажыдып бердим. Олар Сээң улузун болуп чораан, оон Сен оларны Менээ хүлээдиң бердиң. Олар Сээң сөзүннү дыңнаар-дыр. ⁷ Сээң Менээ бергениң хамык чүүл Сенден үнгөн дээзин олар ам-на билип алды. ⁸ Чүге дээрге Сээң Менээ берген сөстөрүнни оларга дамчыттым. Улус оларны хүлээп алгаш, Мээң Сенден келгенимни ылап деп билип кааннар база Мени Сээң айбылап чорутканынга бүзүрөй бергенер. ⁹ Мен олар дээш мөргүп тур мен. Бо делегейде шупту улус дээш эвес, а чүгө Сээң Менээ берген улузун дээш мөргүп тур мен, чүге дээрге олар Сээң улузун болгай. ¹⁰ Менээ хамааржыр бүгү улус — Сээңни, а Сээң хамааржыры — Мээңни болгай. Мен оларны дамчыштыр алдаржып берген мен. ¹¹ Мен ам бо делегейде эвес мен, Мен Сенче чоруптум, а олар бо делегейге артып каар. Ыдыктыг Адам! Бистиң гудуш чангызымыс ышкаш, олар база чангыс эпиги болзун дээш, Мээң бергениң Бодунуң адынның күжү-биле оларны кадагалап көр. ¹² Мен олар-биле кады бо делегейге тургаш, Менээ бергениң Бодунуң адынның күжү-биле оларны кадагалап чордум. Ол улусту кадагалап шыдадым-даа: Бижилгениң сөзү боттанзың дээш, өлүп чидер чолга онаашкан чүгө чангыс кижиден аңгыда, оларның кайызы-даа өлүп читпеди.

¹³ А ам Сенче дедир чоруурум бо-дур. Мээң өөрүшкүм оларның чүрөктеринге эгээртинмес долу бар болзун дээш, амдызында бо делегейге тургаш, ол бүгүнү чугааладым. ¹⁴ Мен оларга Сээң сөзүннү дамчыттым, ынчангаш бо делегейниң улuzu оларны көөр хөңнү чок апарган, чүге дээрге Мээң бо делегейден эвезим ышкаш, олар база бо делегейден эвес болгайлар. ¹⁵ Сээң оларны бо делегейден алгаш баарыңны дилевейн тур мен, харын оларны бузуттан камгалаарыңны дилеп тур мен. ¹⁶ Мээң бо делегейден эвезим ышкаш, олар база бо делегейден

16:27 Ин. 14:21 16:28 Ин. 8:14; 13:3 16:30 Ин. 2:24-25 16:32 Мф. 26:31; Мк. 14:27 || Ин. 8:16

16:33 Ин. 14:27; Кол. 3:15 || Рим. 8:37; Ажыл. 3:21 17:1 Ин. 11:41 || Ин. 2:4; 12:23 || Ин. 8:54; 13:32

17:2 Мф. 28:18; Ин. 5:22; 13:3 17:5 Ин. 1:1-2 17:8 Ин. 6:69 17:9 Лк. 22:32 17:10 Ин. 16:15 || Иса. 49:3

17:11 Ин. 10:30 17:12 2 Фес. 3:3 || Ин. 13:2 || Ин. 10:28 17:13 Ин. 3:29; 15:11; 16:24; 2 Ин. 1:12

17:14 Ин. 8:23; 15:19 17:15 Мф. 6:13

эвес-тирлер. ¹⁷ Оларны Бодуннун алыс шының-биле ыдыктап көр: Сээң сөзүн дээрге-ле алыс шын ол-дур. ¹⁸ Мени бо делегейже айбылап чорутканың ышкаш, Мен база оларны шак ынчаар бо делегейже айбылап чоруттум. ¹⁹ Олар база Сээң ылап шын улугун болзун дээш, Мен Бодумну Сеңээ бүрүнү-биле бараан болурунга хүлээдиш тур мен.

²⁰ Чүгле олар дээш эвес, харын оларның өөредин дамчыштыр Менээ бүзүрей бээр бүгү улус дээш база дилеп тур мен. ²¹ Олар шупту чаңгыс эптиг болзуннар: Адам Сээң — Мээң-биле сырый харылзаалың, а Мээң — Сээң-биле харылзаалың дег, олар база шак ынчаар Бис-биле сырый харылзаалыг болзуннар. Бо делегейнин улугу Мени Сээң айбылап чорутканыңга бүзүрезин. ²² Бистиң тудуш чаңгызың дег, олар база ындыг тудуш чаңгыс болзуннар дээш, Менээ бергенниң өндүр бедик байдалды Мен оларга база берип каан мен. ²³ Мен — олар-биле сырый харылзаалыг мен, а Сен — Мээң-биле харылзаалыг сен. Мени Сээң айбылап чорутканыңга база, Менээ ышкаш, оларга ынааңны бо делегейниң улугу биллип алзын дээш, олар база бүрүнү-биле тудуш чаңгыс болзуннар!

²⁴ Адам! Сээң Менээ берген улугун Мээң турар черимге Мээң-биле кады турарын күзеп тур мен. Бо өртемчей чаяаттынар мурнунда-ла, Сен Менээ ынак турдун, ынчангаш Сээң Менээ бергенниң өндүр бедимни олар көрзүн. ²⁵ Чөптүгшынның Адам! Бо делегейниң улугу Сени билбейн барган. Ынчаарга Мен Сени билир мен, а Менээ бүзүрээрнер Мени Сээң айбылап чорутканыңны билирлер. ²⁶ Сээң Менээ ынакшылың дег, шак ындыг ынакшыл оларга турзун дээш база Мээң олар-биле сырый харылзаалыг болурум дээш, Мен Сээң адыңны оларга ажыдып берген мен база ам-даа ажыдар мен».

Иуданың Иисусту садыкканы

(Мф. 26:47-56; Мк. 14:43-50; Лк. 22:47-53)

18 ¹ Адазыңга ынчаар мөргүп алгаш, Иисус Бодунун өөреникчилери-биле кады Кедрон суунун аккан шы-

наазының ындынче, сесерликтиг черже чорупкан. Ол сесерликче Бодунун өөреникчилери-биле кады кире берген. ² Саттыныкчы Иуда ол черни билир турган, чүге дээрге Иисус Бодунун өөреникчилери-биле кады анаа болганчок-ла чыгылыр турган чүве-дир. ³ Ынчангаш Иуда рим шериглерни база Бурганның дээди бараалтакчыларынын болгаш фарисейлерниң чорутканы таңныылдарны эдертип алгаш, ынаар чеде берген. Олар шупту деңнерлиг, чырыткыларлыг болгаш окчепсектиг болган.

⁴ Иисус Боду-биле чүү болурун дөгезин билир болгаш, оларже уткуй үнгөш: «Кымны дилеп чор силер?» — деп айтырган.

⁵ Олар: «Назарет чурттуг Иисусту» — деп харыылааннар.

Иисус оларга: «МЕН-ДИР МЕН» — дээн. Саттыныкчы Иуда база олар-биле кады турган. ⁶ Иисус оларга: «МЕН-ДИР МЕН» — деп чугаалаптарга, олар аткаар баскаш, черже донгая кээп дүшкеннер*.

⁷ Ол: «Кымны дилеп чор силер?» — деп база катап айтырган.

Олар: «Назарет чурттуг Иисусту» — дээннер.

⁸ Иисус мынча деп харыылаан: «„МЕН-ДИР МЕН“ деп силерге чугааладым чоп. Мени дилеп чоруур болзунарза, бо улуска дегбейн, салып чорудуптунар». ⁹ (Иисустун: «Адам, Менээ берген улугунун аразындан Мен кымны-даа чидирбедим» — дээн сөзү ынчаар боттанган.)

¹⁰ Симон Пётр хылыштыг чораан болгаш, оозун ушта тырткаш, Бурганның дээди бараалтакчызынын чалчазының оң талакы кулаан олдура шаапкан. Чалчаның адын Малх дээр чүве-дир. ¹¹ Ынчалза-даа Иисус Пётрга мынча дээн: «Хылыжың хынап ал! Бо үлүг-дашканы Менээ Адам берди. Таанда-ла Мен ону ишпес мен бе?»

Иисусту тудуп хоругдааны

(Мф. 26:57-58; Мк. 14:53-54; Лк. 22:54)

¹² Рим шериглер болгаш оларнын баштыңчызы база иудей таңныылдар

* 18:6 Иисустун чугаалаан «МЕН-ДИР МЕН» деп сөстери Бурганның ыдыктыг адынга дөмей бооп турар (Хост. 3:14; Ин. 8:58 көр).

17:17 Ыд. ыр. 118:160 17:18 Ин. 20:21 17:22 Рим. 8:30 17:24 Ин. 14:3 17:25 Иер. 12:1 || Ин. 8:55; 10:15 17:26 Мф. 3:17; Ин. 5:20 18:1 Мф. 26:36 18:2 Лк. 22:39 18:3 Аж.-ч. 1:16 18:4 Ин. 13:1 || Ин. 1:38; 20:15 18:9 Ин. 17:12 18:10 Лк. 22:38 18:11 Мк. 10:38; 14:36

ынчан Иисусту туткаш, Оон холдарын хүлүп алганнар. ¹³ Оон Ону баштай Аннага чедире бергеннер. Анна болза ол чылын Бурганның дээди бараалгакчызы турган Каиафаның каты чүве-дир. ¹⁴ «Бүгү чон дээш чаңгыс кижиниң өлү бергени дээр» деп, иудейлерге сүме каткан Каиафа ол турган. ¹⁵ Иисусту Симон Пётр болгаш өске-бир өөреникчи эдерип чораан. Ол өөреникчини Бурганның дээди бараалгакчызы таныыр турган, ынчангаш ол Иисус-биле кады Бурганның дээди бараалгакчызының коданынче кире берген.

Пётрнуң Иисустан ойталааны

(Мф. 26:69-70; Мк. 14:66-68; Лк. 22:55-57)

¹⁶ А Пётр даштыгаа, хаалга чанынга туруп калган. Бурганның дээди бараалгакчызының таныыры демги өөреникчи оон үнүп келгеш, хаалгачы уруг-биле чугаалашкаш, Пётрну иштгинче кири берген. ¹⁷ Хаалгачы чалча уруг ынчан Пётрга: «Сен база ол Кижиниң өөреникчилеринин бирээзи эвес сен бе?» — дээн.

Пётр: «Чок» — деп харыылаан. ¹⁸ Соок боорга, чалчалар болгаш таңныылдар от ужуруп алгаш, чыннып турганнар. Пётр база-ла олар-биле кады чыннып туруп алган.

Иисусту байысааны

(Мф. 26:59-66; Мк. 14:55-64; Лк. 22:66-71)

¹⁹ Бурганның дээди бараалгакчызы Анна Иисусту Оон өөреникчилеринин болгаш өөредииниң дугайында байысаай берген. ²⁰ Иисус аңаа: «Мен бүгү улуска ажыы-биле чугаалап турдум. Мен кезээде хамык иудейлерниң үргүлчү чыгыр черлери — синагога болгаш Бурганның өргээзинге өөредип турдум. Мен ажит-чажыт чокка суртаалдап келдим. ²¹ Чүге Мени байысаап тур силер? Мээң чүнү чугаалап турганымны дыңнаан улустан айтырыңар. Мээң чугаалап турган чүвемни олар билер-ле болгай» — деп харыылаан.

²² Иисус ону чугаалаптарга, чанынга турган бир таңныыл Оон чаагынче дажыпкаш: «Бурганның дээди бараалгакчызы-биле Сээң канчаар чугаалажып турарың ол?» — дээн.

²³ Иисус аңаа: «Мен соора барган болзумза, кижиги бүрүзүңге соора барган-

ымны көргүс, а шынын чугаалаан болзумза, Мени чүге дажыгың ол?» — дээн.

²⁴ Анна Иисусту хүлүглүг хевээрзин Бурганның дээди бараалгакчызы Каиафаже чорудупкан.

²⁵ Симон Пётр чылынмышаан хевээр турган. Ынчан улус оон: «Сен база Оон өөреникчилеринин бирээзи эвес сен бе?» — деп айтырганнар.

Ол ойталап: «Чок» — дээн.

²⁶ Пётрга кулаан одура шаптыркан кижиниң төрели болур, Бурганның дээди бараалгакчызының база бир чалгачы ынчан: «Мен сени сесерликке, Оон-биле кады турунда көргөн эвес ийик мен бе?» — дээн.

²⁷ Пётр база катап ойталап каапкан. Оон дораан-на аскыр-дагаа алгыра берген.

Рим чагырыкчы Пилаттың мурунда

(Мф. 27:1-2, 11-14; Мк. 15:1-5; Лк. 23:1-5)

²⁸ Эртен эрте Иисусту Каиафадан рим чагырыкчының ордузунга чедире бергеннер. Арыг эвес апарбас дээш, ёзулал сагып, иудей эрге-чагырга улусу ордуже кирбээн, а олар ынаар кире берген болза, Хосталышкын байырлалының чөмин чип шыдавас апар турган. ²⁹ Ынчангаш Пилат оларга уткуй үнүп келгеш: «Силер Бо кижини чүү дээш буруудалып тур силер?» — деп айтырган.

³⁰ Олар аңаа: «Ол чүнү-даа үүлгетпээн болза, бис Ону силерге эккелбес ийик бис» — деп харыылааннар.

³¹ Пилат оларга: «Силер Ону боттарыңар алгаш, хоойлуңар ёзугаар шиидиңер» — дээн.

Иудейлер аңаа: «Кымны-даа өлүрүп шаажылаар эргевис чок» — деп удурланганнар. ³² (Иисустун Бодунун кандыг өлүм-биле өлүрүн баш удур чугаалаан сестери ынчаар боттанганы ол.)

³³ Пилат ынчан ордузунче дедир кире бергеш, Иисусту кый деп алгаш: «Сен иудей хаан сен бе?» — деп айтырган.

³⁴ Иисус: «Ону силер бодунуңар ынча дидиңер бе азы силерге Мээң дугайымда өске улус чугаалады бе?» — деп удур айтырган.

³⁵ Пилат мынча деп харыылаан: «Мен иудей-дир мен бе? Сээң-не чуртташтарың база Бурганның дээди бараалгакчылары

18:13 Лк. 3:2; Аж.-ч. 4:6 18:14 Ин. 11:50 18:20 Ин. 7:26 18:22 3 Хаан. 12:24; Аж.-ч. 23:2 || Аж.-ч. 23:4 18:26 Ин. 18:10 18:27 Мф. 26:64; Мк. 14:72; Лк. 22:60; Ин. 13:38 18:28 Аж.-ч. 10:28 || Ы. х. к. 16:1 18:29 Лк. 3:1; 13:1; Аж.-ч. 3:13; 4:27; 1 Тим. 6:13 18:32 Мк. 10:33; Ин. 12:33 18:33 Мф. 2:2

Сени менээ тудуп эккелди чоп. Чүнү үүл-
геткен кижиги сен?»

³⁶ Иисус: «Мээң Чагыргам бо деле-
гейден эвес чүве. Мээң Чагыргам бо де-
легейден турган болза, албатыларым иу-
дейлерге Мени тудуп бериптезин дээш
болчуп, сокчурлар ийик. Чок, Мээң Ча-
гыргам моон эвес» — деп харыылаан.

³⁷ Пилат Аңаа: «Ынчаарга Сен черле
хаан ышкакың чүл?» — дээн.

Иисус мынча деп харыылаан: «Мени
хаан деп, силер бодунар чугаалап тур си-
лер. Мен алыс шынны херечилээр дээш
төрүттүндүм база ол дээш бо делегей-
ге чедип келдим. Алыс шынга хамаар-
жыр кым-даа болза, Мээң үнүмнү дың-
нап турар».

³⁸ Пилат Иисустан: «Алыс шын деп
ол чүнүл?» — деп айтырган.

Ону чугаалааш, Пилат база катап
иудейлерге үнүп келгеш, оларга мынча
дээн: «Мен бо кижинин кандыг-даа кем-
буруузун тыппас-гыр мен. ³⁹ Силернин
ёзу-чанчылыңар ёзугаар, Хосталышкын
байырлары кээрге, силерге бир херек-
тенни хостап бээр ужурлуг мен. „Иудей
хаанны“ силерге хостап берейн, күзеп
тур силер бе?»

⁴⁰ Олар харызыңга база катап: «Ону
эвес! Варавваны!» — деп алгыржып үн-
геннер. Варавва дээрге дээрбечи кижиги
чүве-дир.

Иисусту өлүрөп деп шииткени

(Мф. 27:15-31; Мк. 15:6-20;
Лк. 23:13-25)

19 ¹ Пилат ынчан: «Иисусту ашпаргаш,
кымчылаңар!» — деп дужааган. ² Ше-
риглер тенниг харагандан дээрбек өрөөш,
Оң бакынга салгаш, хааннар кедер хү-
рең-кызыл хепти Аңаа кедирип кааннар.
³ Олар Иисустун чанынга кээп: «Иудей
хаан алдаржызын!» — дээш, Оң чаагыңче
дажып турганнар.

⁴ Пилат база катап үнүп келгеш, иу-
дейлерге: «Бо кижиниң кандыг-даа кем-
буруузун тыппааныңны билзиннер дээш,
мен Ону силерниң мурнунарже үндүрүп
келдим» — дээн. ⁵ Ынчан Иисус тенниг
харагандан өрөөн дээрбектиг база хаан-
нар кедер хүрең-кызыл хептиг үнүп кел-
ген. Пилат оон оларга: «Ол бо-дур!» —
дээн.

⁶ Бурганның дээди бараалгакчылары
болгаш танныылдар Ону көрүп кааш-ла:
«Ону хере шаап шаажылаңар! Хере ша-
выңар!» — деп алгыржы бергеннер.

Пилат оларга: «Ону боттарыңар ал-
гаш, хере шаап канар, чүгө дээрге мен
Оон кем-буруузун тыппадым» — дээн.

⁷ Иудейлер аңаа: «Бисте ыдыктыг
хоойлу бар, а ону барымдаалаар болза,
Ол өлүр ужурлуг, чүгө дээрге Ол Бодун
Бурганның Оглу мен дээн-дир» — деп
удурланганнар.

⁸ Пилат ону дыңнааш, коргары дам
барган. ⁹ Оон өргээзинче катап кире бер-
геш, Иисустан: «Кайың келген сен?» —
деп айтырган. Ынчалза-даа Иисус аңаа
харыы бербээн. ¹⁰ Пилат Аңаа: «Мээң-
биле чугаалажыр хөңнүң чогул бе? Се-
ни хере шаап каар-даа эргениң база Се-
ни салып чорудуптар-даа эргениң Менде
барын билбесин ол бе?» — дээн.

¹¹ Иисус: «Өрүтен силерге бербээн
болза, силерге Мээң бакым билир кан-
дыг-даа эрге турбас ийик. Ынчангаш
кым Мени силерге салдыпкан ийик, ол
кижиниң бачыды силерниинден улуг бо-
лур» — деп харыылаан. ¹² Ону дыңнаан
ояар, Пилат Иисусту хостап салыптар
дээш кызыдып эгелээн. Ынчалза-даа иу-
дейлер алгыржып-ла турган: «Ону хос-
тап салыптар болзуңарза, силер импе-
раторнун өңнүү эвес-тир силер. Бодун
„Хаан мен“ деп турар кижиги бүрүзү — им-
ператорга удур тура халаан кижиги-дир!»

¹³ Пилат ол сөстөрнү дыңнап кааш,
Иисусту дашкаар үндүртү бергеш, «Даш
бедигээш» азы еврей дылда «Гаввафа»
дээр черде шииткел олудунга олутруп ал-
ган. ¹⁴ Ынчан Хосталышкын байырла-
лының бүдүүзү, дүшү үези турган. Пи-
лат иудейлерге: «Силерниң хааныңар
бо-дур!» — дээн.

¹⁵ Олар: «Оңарны ырадыңар! Ыра-
дыңар! Ону хере шаап шаажылаңар!» —
деп алгыржы бергеннер.

Пилат оларга: «Силерниң хааныңар-
ны хере шавар кижиги мен бе?» — дээн.

Бурганның дээди бараалгакчылары:
«Императордан өске хаан бисте чок» —
деп харыылааннар.

¹⁶ Пилат ынчан Иисусту хере ша-
вары-биле оларга хүлээди берген. Ше-
риглер Ону алгаш барган.

18:36 Ин. 8:23; 17:14 18:37 Ин. 3:11 || 1 Ин. 4:6 18:38 Лк. 23:41; Евр. 4:15 18:39 Мк. 15:6-7

19:4 Лк. 23:41; Евр. 4:15 19:7 Ин. 10:36 || Лев. 24:16 19:9 Иса. 53:7; Аж.-ч. 8:32-33 19:11 Ин. 18:2, 14

19:12 Аж.-ч. 3:13 19:15 Ыд. ыр. 92:1

Иисусту хере шаап шаажылааны
(Мф. 27:32-44; Мк. 15:21-32; Лк. 23:26-43)

¹⁷ Иисус хоорайдан Бодунуң белдир-
ыяжын чүктөп алган үнгөш, «Баш сөө-
гү» азы еврей дылда «Олгофа» дээр черге
чедип келген. ¹⁸ Шериглер Ону аңаа бел-
дир-ыяшка хере шаап кааннар. Иисус-
биле кады өске ийи кижини база — Ону
ортузунга, а оларны Ооң ол-бо талазында
белдир-ыяштарга хере шаап каан турган.
¹⁹ Пилат самбырага бижик бижиткеш,
белдир-ыяшка быжыглазын деп дужаа-
ган. Ында: «Назареттен Иисус — иудей
хаан» — деп бижээн болган. ²⁰ Ол бижик-
ти хөй иудейлер номчаан, чүге дээрге
Иисусту хере шапкан чер хоорайдан ырак
эвес турган кадында, уш аңгы: еврей, ла-
тин, грек дылдарда бижээн болган.

²¹ Иудейлерниң дээди бараалгакчы-
лары Пилатка: «„Иудей хаан“ деп эвес, а
„Ол иудей хаан мен деп адаттынган“ деп
бижинер» — дээннер.

²² Пилат: «Чүнү бижээн-дир мен, ону
бижидим» — деп харыылаан.

²³ Иисусту хере шапкан соонда, ше-
риглер Ооң каяттангы хевин ап алгаш,
шериглерниң саны-биле дөрт кезекке
үлөжип алганнар. Ол ышкак хөйлең-
ин база ап алганнар. А хөйлеңин даа-
рашкы чокка, бүдүнү-биле аргаан бол-
ган. ²⁴ Ынчангаш бот-боттарынга: «Ону
ора сокпаалы, ооң орнунга кымны бо-
лур эвес деп, үлүг тыртаалы» — дишкен-
нер. (Бижилгенин: «Хептеримни аразын-
да үлөжип алганнар, хөйлеңим алыр дээш
үлүг тыртып турганнар» дээн сөстери ын-
чаар боттанганы ол.) Шериглер ону ол
олчаан күүсеткен.

²⁵ Иисустуң белдир-ыяжының ча-
нынга Ооң авазы, авазының кыс дун-
мазы, Клеопаның кадайы Мария болгаш
Мария Магдалина окар турган. ²⁶ Иисус
авазын база ооң чанынга турган Бодунуң
онза ынак өөреникчизин көрүп кааш,
авазынга: «Силерниң оглунар бо-дур,

авай!» — дээн. ²⁷ А өөреникчизинге: «Сээн
аваң бо-дур!» — дээн. Оон бээр-ле дем-
ги өөреникчи Марияны бажыңынга тур-
гузуп алган.

Иисустуң өлүмү
(Мф. 27:45-56; Мк. 15:33-41; Лк. 23:44-49)

²⁸ Бүгү чүве ам боттанганын билир
болгаш, Иисус: «Суксаарымны!» — дээн.
Бижилгениң сөзү ынчаар боттанганы ол.

²⁹ Ол черге ажыг араганы долдур куткан
сава турган. Шериглер суг сиңирер губ-
каны ажыг арага-биле өттүргөш, шиш
өргөн бажынга кедиргөш, Ооң эрнин-
ге чедире бергеннер. ³⁰ Иисус араганы
ижипкеш: «Боттаны берди!» — дээн. Оон
Ооң амы-тыны үстү бээрге, бажы халаш
дээн.

³¹ Ол хүн амыр-дыш хүнүнге белет-
кел хүнү болган. Амыр-дыш хүнүнде
белдир-ыяштарга мөчү-сөөктер асты-
нып артарын иудейлер күзөвээн, арт-
ында-ла ол амыр-дыш хүнүнде улуг ба-
йырлал эртер турган. Ынчангаш олар
шаажылаттырганнарның чодаларын сый
шапкылааш, мага-боттарын белдир-
ыяштардан дужуруп алырын Пилаттан
дилээннер.* ³² Шериглер чеде бергеш,
баштай Иисус-биле кады хере шаптыр-
ткан бир кижинин, оон өскезиниң чо-
даларын сый шаап кааннар. ³³ А Иисус-
ка чеде бээрге, Ол дем-нө өлүп калган
болган, ынчангаш олар Ооң чодалары-
н сый шаппайн барган. ³⁴ Ынчалза-
даа шериглерниң бирээзи чыда-биле
Ооң быктын өттүр шанчыптарга, ба-
лыгдан хан биле суг төктү берген. ³⁵ (Ол
бүгүнү суглуг караа-биле көргөн киж-
и, силерни бүүрөзин дээш, чугаалап ту-
рары бо. Оон херечилели алыс шын-
ныг, ол шынын чугаалаанын билир.)
³⁶ Бижилгениң: «Ооң сөөктери сыктыр-
бас» дээн сөстери ынчаар боттанганы
ол. ³⁷ А Бижилгениң өске черинде мын-
ча деп турар: «Олар өттүр шанчып алганы
Кижижэ көөрлер».

* 19:31 Өлүмнү дүргедедир дээш, рим дайынчылар чамдыкта белдир-ыяшка хере шаптырткан-
нарның чодаларын демир маска-биле сый шааптар турганнар. Ынчан хере шаптыртканнар
тептинер аргазын чидирип, белдир-ыяшка чүгө херли берген холдарынга астына бергеш,
тыңны муңгашталып, өлүп каар турган (кажан кижилер холдарынга астынып тур-
да, хөрөк өкпени кыза базыптар болгаш, өкпениң агаар-биле долдунары болдунмас апаар
чүве-дир).

19:20 Евр. 13:12 19:24 Бд. ыр. 21:19 19:25 Лк. 24:18 || Лк. 8:2 19:26 Ин. 13:23 19:28 Бд. ыр. 68:22
19:31 Б. х. к. 21:23; Ис. 8:29; 10:26-27 19:34 1 Ин. 5:6 19:35 Ин. 15:27; Аж.-ч. 1:8; 1 Ин. 1:1-3;
Ажыд. 1:2 19:36 Хост. 12:46; Сан. 9:12; Бд. ыр. 33:21 || Мф. 1:23; 21:4; 26:56 19:37 Зах. 12:10

Иисусту орнукуштуканы
(Мф. 27:57-61; Мк. 15:42-47; Лк. 23:50-56)

³⁸ Иисустун өөреникчизи болур, ынчалза-даа иудей эрге-чагыргадан корткаш, оозун чажырап чораан Аримафея* чурттуг Иосиф дээрзи оон соонда Пилатан Иисустун мага-бодун дүжүрүп алыр чөпшээрел дилээн. Пилат чөпшээрээрге, Иосиф баргаш, Оон мага-бодун алгаш барган.** ³⁹ Иисуска бир-ле катап дүне кээп чораан Никодим база чедип келгеш, чүс литра* деңзилиг мирра биле алоз холуксаазы чаагай чыттыг үс эккелген. ⁴⁰ Олар оон Иисустун мага-бодун алгаш, иудейлерниң өлгөн кижии орнукушудар чаңгылы эзугаар, Ону чаагай чыттыг үс сиңирген чуга пөс шывылгар-биле ораап кааннар. ⁴¹ Оон хере шаптырган черинге сесерлик турган, а ол сесерликке ам дээрзинде кымны-даа ажаваан чаа чевек-куй турган. ⁴² Амыр-дыш хүнүнүн бүдүүзү боорга, куй база чоок боорга, Иисусту аңаа ажаап кааннар.

Иисустун катап дирилгени
(Мф. 28:1-10; Мк. 16:1-8; Лк. 24:1-12)

20 ¹ Улут-хүн эргенинде, ам-даа караңгы турда, Мария Магдалина чевек-куйга чедип келгеш, көөрге, куй аксы дуглаан дашты чайладыр чууп каан болган. ² Ол маңнап чоруткаш, Симон Пётрга база Иисустун онза ынак турганы өске өөреникчиге баргаш, оларга: «Дээргивисти чевек-куйдан алгаш барып-тырлар! Ону ам кайда салганын билбес-тир бис» — дээн. ³ Пётр биле өске өөреникчи доп-дораан чевек-куйже чорупканнар. ⁴ Олар ийилээн маңнажыпкан, ынчалза-даа өске өөреникчи Пётрдан дүргөн чүгүргөн болгаш, чевек-куйга баштай четкен. ⁵ Ол доңгайып бакылааш, чыткан шывылгарны көрүп каан, ынчалза-даа чевек-куйже кирбээн. ⁶ Оон соон дарый Симон Пётр маңнап келген. Ол дораан-на чевек-куйже киргеш, чүгле чыткан шывылгарны ⁷ база Иисустун бажынга чо-

раан орнукушудулга аржыылын көрүп каан. Аржыылды шывылгар-биле кады салбайн, дүргеш, аңгы черде салып каан чыткан. ⁸ Баштай маңнап келген өске өөреникчи база ынчан чевек-куйже кирип келген. Ол бүгү чүвени көргөш, бүзүрей берген. ⁹ (Ынчалза-даа Христостун өлүглер аразындан катап дирилүр ужурлуун чугаалаан Бижилгени олар ам-даа билбейн турган.) ¹⁰ Өөреникчилер оон чана бергеннер.

Мария Магдалинага
Иисустун көзүлгени
(Мк. 16:9-11)

¹¹ А Мария чевек-куй даштынга ыглап турган. Ыглавышаан, ол чевек-куйже доңгайып бакылапкан, ¹² Иисустун мага-боду чыткан черде — бирээзи Оон бажынын, а өскези буттарынын орнунда олурар — дээрниң ак хептиг ийи төлээзин көрүп каан. ¹³ Олар оон: «Дунмай, чүге ыглап тур сен?» — деп айтырганнар.

Мария оларга: «Мээң Дээргимни алгаш барып-тырлар. Ону ам кайда салганын билбес-тир мен» — деп харыылаан.

¹⁴ Ол ынча дээш, хая көрүнгөш, бодунун мурнунда Иисустун турарын көрүп каан. Ынчалза-даа Мария Ону танываан.

¹⁵ А Иисус аңаа: «Дунмам! Чүге ыгладың? Кымны дилеп чор сен?» — дээн. Айтырып салган кижии сесерлик ажаакчызыр деп бодааш, Мария Аңаа: «Хайырааты! Ону аппаратан болзунарза, кайда салганынарны чугаалаңар, мен Ону барып ап алың» — дээн.

¹⁶ Иисус аңаа: «Мария!» — дээн.

Оозу хая көрүнгөш, Иисуска еврейлеп: «Раввун!» — дээн. («Башкы» дээни ол.)

¹⁷ Иисус аңаа мынча дээн: «Мени тутпайн көр! Мен ам-даа Адамче өрү көдүрлүп үнмээн-дир мен. Харын Мээң ха-дунмамга баргаш, мону чугаалап көр: „Мээң база силерниң Адавысче, Мээң база силерниң Бурганывысче өрү көдүрлүп үнерим бо-дур“». ¹⁸ Мария

* 19:38 Аримафея — бо болза Эрги Чагыр-керээде (1 Хаан. 1:1) Раматаим деп адаттырган суур. ** 19:38 Еврей чаңчыл эзугаар, чок болган кижини мөчөөн хүнүнде ажаар ужурлуг, артында-ла пятницаның кежээзинде суббота, амыр-дыш хүну, эгелей бээр. Оон аңгыда Ы. х. к. 21:22-23 эзугаар, хере шаптырган кижиниң мага-бодун ол-ла хүн дүжүргөш, ажаар ужурлук турган. * 19:39 Чүс литра — үжөн кил хире деңзилиг.

19:38 Ин. 7:13 19:39 Ин. 3:1; 7:50 || Мф. 2:11 19:40 Ин. 11:44 19:41 А Хаан. 21:18, 26 20:1 Лк. 8:2 20:2 Ин. 13:23 20:9 Ыд. ыр. 15:10; Лк. 24:27 20:12 Лк. 24:4; Аж.-ч. 1:10 20:14 Лк. 24:16, 31; Ин. 21:4 20:15 Ин. 1:38; 18:4 20:17 Мф. 28:10; Рим. 8:29; Евр. 2:11

Магдалина өөреникчилерге чеде бергеш, оларга: «Дээргини көрдүм!» — дээн. Оон Иисустун чүнү чугаалаанын оларга дамчыткан.

**Бодунуң өөреникчилеринге
Иисустуң көзүлгени**

(Мф. 28:16-20; Мк. 16:14-18; Лк. 24:36-49)

¹⁹ Улут-хүннүң кежээзинде Иисустун өөреникчилери чыылгаш, иудейлерден коргуп, эжиктерин хаап алгылаан олурда, Ол Боду кирип келгеш, оларнын аразынга туруп алгаш: «Амыр-менди-ле» — дээн. ²⁰ Ынча дээш, Ол Бодунун холдарын болгаш быктын оларга көргүскен. Дээрги Иисусту көрүп кааш, өөреникчилери аажок өөрзөн. ²¹ Иисус оларга: «Амыр-менди-ле — деп катаптаан. — Адамнын Мени айбылап чорутканы дег, Мен силерни база ынчалдыр айбылап чорудуп тур мен». ²² Иисус ол сөстөрни чугаалааш, оларже тынып-каш: «Ыдыктыг Сүлдени хүлээп алынар!» ²³ Кымнын бачыттарын өршээр силер, оон бачыттары өршээттинген болур, а кымнын өршээвес силер, оон бачыттары хевээр арткан болур» — дээн.

Иисус биле Фома

²⁴ Ынчалза-даа, Иисус кээп турда, он ийи элчинниң бирээзи, Ийис деп шолата аттыг Фома олар-биле кадурбаан чүве-дир. ²⁵ Эске өөреникчилер аңаа: «Бис Дээргивисти көрдүвүс!» — дээн. Ынчан ол: «Оон холдарында кадаглардан балыгларны көрбөөн шаамда, ол балыгларга салаамны дээспезен шаамда, а Оон быктында балыынга холумну дээспезен шаамда, бүзүревес мен!» — деп хариылаан.

²⁶ Чеди хонган соонда, Оон өөреникчилери, а Фома база олар-биле кадур, бир бажынга чыгып келгеннер. Эжикти дээктеп каан-даа болза, Иисус кирип келгеш, оларнын аразынга туруп алгаш: «Амыр-менди-ле!» — дээн. ²⁷ Оон Фомага: «Салаанны бээр сун. Мээң холдарым бо-дур, көр даан. Холунну бээр сунгаш, быктымда балыгга дегзип көр. Чигизинерин соксат! Харын бүзүр» — дээн.

²⁸ Фома Аңаа: «Мээң Дээргим болгаш Бурганым!» — деп хариылаан.

²⁹ Иисус аңаа: «Сен Мени көргеш, ам-на бүзүрөй бердин. А Мени көрбөзө-даа, Меңээ бүзүрөөннер — амыр-чыргалдыг» — дээн.

³⁰ Иисус Бодунун өөреникчилеринин мурнунга бо номда биживзэн оон-даа эске дыка хөй кайгамчык чүүлдерни кылган. ³¹ Иисус — Бурганның Оглу, Христос дээрзинге бүзүрөп, мөнгө амыдыралды алырынар дээш, бо номда киирген бүгү чүүлдү дээрзэн.

Тивериада холунуң эриинге

21 ¹ Иисус оон соонда Бодунун өөреникчилеринге Тивериада холунун эриинге база катап кээп көзүлгөш барган. Ол мынчаар болган. ² Симон Пётр, Ийис деп шолата аттыг Фома, Галилеянын Кана чурттуг Нафанаил, Зеведейнин оолдары болгаш Оон эске ийи өөреникчизи шупту кадур чыгып келген турган. ³ Симон Пётр оларга: «Балыктапкаш кээйн» — дээн. Артканнары аңаа: «Бис база сзэн-биле баар бис» — дээннер. Олар чорупкаш, хемеге олурупканнар, ынчалза-даа ол дүне чүнү-даа тутпааннар.

⁴ А даң адып келгенде, эрик кыдында Иисус бо турган. Ынчалза-даа өөреникчилери Иисус ол-дур деп танываан.

⁵ Иисус олардан: «Оолдар! Че чүл, чиптер балыынар бар бе?» — деп айтырган.

Олар Аңаа: «Курут бис» — деп хариылааннар.

⁶ Ол ынчан: «Четкиңерни хемениң оң талазынче киир октаптыңар, оон тутуп алыр силер» — дээн.

Олар киир октапкаш, туттунган балыктын хөйүнден четкизин ушта тыртып чадап кааннар. ⁷ Иисустун онза ынак өөреникчизи ынчан Пётрга: «Дээргивис ол-дур!» — дээн. Дээрги Иисус ол-дур деп дыннап кааш, Симон Пётр хевин куржандыр шарып алгаш (чүге дээрге ол чанагаш турган), хөлче шурай берген. ⁸ А эске өөреникчилер балыктыг четкизин сөөртүпшаан, эрикче хемелиг эжиндирип чорупканнар. Олар эриктен шоолуг ырак эвес, 200 кыры дурту хире черге чораяннар.

⁹ Эрикче үнүп келгеш, кыпсып каан отту болгаш ынаар салып каан балыкты

20:21 Ин. 17:18 20:22 Э. д. 2:7 20:23 Мф. 16:19; 18:18 20:24 Ин. 11:16 20:28 Ин. 1:1; 1 Ин. 5:20; Флп. 2:6 20:29 Мк. 15:32 || 1 Пет. 1:8 20:30 Ин. 21:25 20:31 Ыд. ыр. 2:7; Мф. 14:33; Лк. 1:35 || Ин. 1:7; 3:14-15; Аж.-ч. 19:4; 1 Ин. 5:13 21:1 Ин. 6:1 21:2 Ин. 11:16; 14:5; 20:24 || Ин. 1:45; 2:1 || Мф. 4:21; Лк. 5:10 21:4 Лк. 24:16, 31; Ин. 20:14 21:5 Лк. 24:41 21:6 Лк. 5:4 21:7 Ин. 13:23

база оон чанында хлебти көрүп кааннар.¹⁰ Иисус оларга: «Ам чаа туткан балыы-
нардан каштан эккелинер» — дээн.¹¹ Си-
мон Пётр баргаш, 153 санныг улуг ба-
лыктар-биле долдунган четкизин эрикче
үндүр сөөртүп келген. Балык ында хөй-
даа болза, четки орулбаан.

¹² Иисус оларга: «Бээр кээп, чөмө-
нинер» — дээн.

Өөреникчилеринин аразындан кым-
даа Оон: «Сен кым сен?» — деп айтыра-
рындан дидинмээн. Ол — Дээргизи-дир
деп, олар шупту билип каан.¹³ Иисус
чоокшулап келгеш, хлебти, оон балык-
ты алгаш, оларга үлөп берген.¹⁴ Бодунун
өлүглер аразындан катап дирилгенинин
соонда, Иисустун өөреникчилеринге үш-
кү удаа кээп көзүлгени ол болган.

Иисус биле Пётр

¹⁵ Олар чөмөнип каапканда, Иисус
Симон Пётрга мында дээн: «Иоаннын
оглу, Симон! Сен Меңээ өскелерден ар-
тык ынак сен бе?»

Пётр Аңаа: «Ындыг ийин, Дээрги.
Силерге ынаамны билир-ле болгай си-
лер» — деп харыылаан.

Иисус аңаа: «Мээң хураганнарым-
ны карактап чор» — дээн.

¹⁶ Оон өске удаада Ол Пётрдан: «Ио-
анның оглу, Симон! Сен Меңээ ынак сен
бе?» — деп база катап айтырган.

Пётр Аңаа: «Ындыг ийин, Дээрги.
Силерге ынаамны билир-ле болгай си-
лер» — деп харыылаан.

Иисус аңаа: «Мээң хойларымче са-
гыш салып көр» — дээн.

¹⁷ Оон Иисус үшкү удаа аңаа: «Иоан-
нын оглу, Симон! Сен Меңээ ынак сен
бе?» — дээн.

«Меңээ ынак сен бе?» — деп оон үш-
кү удаа айтырган дээш, Пётр муңгарай
бергеш: «Дээрги! Силер бүгү чүвени би-

лир силер. Силерге ынаамны-даа билир
силер» — деп харыылаан.

Иисус аңаа мында дээн: «Мээң хой-
ларымны кадарып чор.¹⁸ Алыс шынны
сеңээ чугаалап тур мен: сен аныак шааң-
да курунну бодун куржаттынгаш, ту-
ралаан-на чериңче чоруптар турдун. А
кырый бээр болзунча, холдарынын чада
сунуптарынга, өске кижиге курун куржап
бээр болгаш сээң чоруксаваан чериңче
аппаар». ¹⁹ (Пётрнуң кандыг өлүм-биле
Бурганны алдаржыдарын угаадыр дээш,
Иисус ону чугаалаан чүве-дир.)* Ону чу-
гаалааш, Ол Пётрга: «Мени эдерип чо-
рувут!» — дээн.

²⁰ Пётр хая көрүнгөш, Иисустун он-
за ынак өөреникчизинин оон соондан
бар чыдарын көрүп каан. Көжээки чөм
үзүндө Иисусче ээккеш: «Дээрги, Си-
лери кым садыптар-дыр?» — дээн өөре-
никчиге ол болган. ²¹ Ону көрүп кааш, Пётр
Иисустан: «Дээрги! Оон-биле чүү болур-
ул?» — деп айтырган. ²² Иисус аңаа мында
дээн: «Мээң ээп кээримге чедир-даа оон
дириг чоруурун күзээр болзумза, сенээ
ол кандыг хамаанныг чүвөл? Сен Мени
эдерип чорувут!»

²³ Ынчангаш демги өөреникчиге өл-
бөс-тир дээн чугаа-соот бүзүрөөннөринин
аразынга тарай берген. Ынчалза-даа Ии-
сус аңаа: «Өлбөс сен» — дивээң, а чүгүлө:
«Ээп кээримге чедир-даа оон дириг чо-
руурун күзээр болзумза, сенээ ол кан-
дыг хамаанныг чүвөл?» — дээн.

²⁴ Ол дугайында херечилээн болгаш
ол бүгүнү бижээн өөреникчиге ол болган.
Оон херечилели алыс шынныг дээрзин
билир бис. ²⁵ Иисус өске-даа хөй ажыл-
херекти кылган. Ол бүгүнү дугайында
тодарадып бижиир дээр болза, бижит-
тинген номнарны бүгү делегейге-даа сы-
нылары болдунмас деп бодаар мен.

* 21:19 Эртеги христиан төөгүчүлөрүнн-биле, хөй чылдар эрткенде, Пётрну римчилер белдир-
ыяшка буттарын өрү кылдыр хере шаап шаажылаан.

21:14 Ин. 20:19, 26 21:16 Аж.-ч. 20:28; 1 Пет. 5:1 21:19 Ин. 13:37; 2 Пет. 1:14 21:20 Ин. 13:23, 25
21:22 Мф. 16:27; Мк. 9:1 21:24 Ин. 15:27; 3 Ин. 1:12 21:25 Ин. 20:30

Элчиннернин ажыл-чорудулгазы

Кирилде

Христиан чаңчыл ёзугаар бо номну бижээн кижиги — Павел элчиннин орукка кады чораан эжи, үшкү Буянның Медээниң автору Лука деп санап турар.

Номнун бирги кезээнде (1—8 эгелер) Христостун элчиннеринин суртаалынын ачызында Иерусалимде, Иудея болгаш Самарияда христианнар бөлүүнүн баштайгы өзүлдезинин дугайында чугаалап турар (бистин эранын 30 чылдары). Ийиги кезээнде (9—28 эгелер) еврей чоннун төрөөн черинин кызыгаарындан дашкаар грек культуранын төптөринге база мырыңай Рим хоорайга чедир Буянның Медээниң канчаар нептереп турганын тоожуп турар. Иерусалимге Иисуска бүзүрөөннөргө Беженги хүнде дүжүп келген Ыдыктыг Сүлдө оон ыңай тодарадып бижээн бүгү болуушкуннар үезинде христиан ниитилелди эдери тин база быжкытыраарын уламчылаан.

Ол үеде (б. э. 40–60 чч.) өскө чоннарга христиан шажынның кол суртаалчызы Павел турган. Ол оон мурнунда христиан чүдүлгеге аажок удурланып-даа турган болза, Христос Павелге көзүлгөн соонда, Аңаа бүзүрөй берген. Павел амгы үеде Кипр, Турция болгаш Греция дээр чурттарның девискээрлеринге аян-чоруктар кылып, Христостун дугайында суртаалдап чораан.

Ном Павелди Римге тудуп хоругдааны-биле төнүп турар. Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлөрүн-биле, Павел суд соонда хосталып үнгөш, Римниң барынын талазында чурттарга Буянның Медээни суртаалдаарын уламчылаан. Ындыг-даа болза, элээн каш чыл эрткенде, рим эрге-чагырга ону катап база кара-бажыңнап алгаш, христиан чүдүлгени ажыы-биле хүлээп алганы дээш, ол удаада шаажылап каан. Ындыг-даа болза, Павелдин болгаш өскө-даа элчиннернин үндезилеп тургусканы христиан ниитилелдер өзүп быжгып, чаа черлерге тарап нептерээрин уламчылаан.

Кирилде сөстөр

1 ¹⁻² Теофил*, баштайгы номумга Иисустун эн эгезинден эгелээш, Бодунуң шилип алган элчиннеринге Ыдыктыг Сүлдө дамчыштыр айтышкыннарын бергеш, дээрже көдүрлүп үнгени хүнге чедир чүнү кылып база чүү чүвеге өөрөдип турганын силерге дөгөрезин бижип берген мен. ³ Хилинчек көрүп, өл-

ген соонда, Иисус ол улуска чедип кээп, хөй-ле бүзүрөнчиг барымдаалар-биле Бодун дириг кылдыр көргүскен. Ол оларга дөргөн хонук дургузунда чедип кээп, Бурганның Чагыргазының дугайында чугаалап турган.

Христостун дээрже көдүрүлгени

⁴ Оон бир-ле катап, олар-биле кады чемненип оргаш*, Иисус мындыг

* ¹⁻² Теофил дээрже Луканың бо номну бижииринге үндүргөн чарыгдалдарын төлөп берген деткичиги кижиги турган чадавас. Азы бо ат бүгү христиан номчукчуларның ниити омур-хевирин бооп чадавас, чүге дизе «Теофил» дээрже «Бурганга ынак» дээн уткалыг. * ¹⁻⁴ Азы: «Оларны чаңгыс черге чыып алгаш».

¹⁻² 1 Лк. 1:3 || Мк. 16:19; Лк. 24:51 ¹⁻³ Мф. 28:17; Мк. 16:14; Лк. 24:15–49; Ин. 20:19–29; 1 Кор. 15:5–7 ¹⁻⁴ Лк. 24:49

айтышкын берген: «Иерусалимни каг-банар, а Мээң чугаалааным дег, Мээн Адамның силерге азааны Ыдыктыг Сүлдениң кээрин манаңар. ⁵ Иоанн силерни сугже суп турган, а Мээң Адам, каш хүн эртерге, силерни Ыдыктыг Сүлдеже сугар-дыр».

⁶ Өөреникчилер база катап Иисус-биле ужуражып келген: «Дээрги, израиль күрүнени катап тургузарын үе-шаг ам келбээн бе?» — деп айтырганнар*.

⁷ Ол оларга мынча дээн: «Аданың Бодунуң эрге-чагыргазы-биле доктаатканы үелер болгаш хуусааларны бири — силерниң херээңер эвес-тир! ⁸ Ынчаарга Ыдыктыг Сүлде силерге бадып кээрге, күчү-күштү хүлээп алгаш, Иерусалимге, бүгү Иудеяга, Самарияга база чер-делегейниң кыдынгга чедир Мээң херечилерим боор силер».

⁹ Ынча дээш, Иисус оларның караанга көзүлдүр дээрже көдүрлүп үнгөш, булутче ажытталы берген. ¹⁰ Олар дээрже топтап көрүп турда, хенертен ак хептиг ийи эр кижилер оларга көстүп келгеш, ¹¹ мынча дээннер: «Галилейжилер, чүге мында дээрже кайгап тур силер? Силернин мурнуңарга дээрже көдүрлүп берген Иисус, Ооң ам канчаар чоруй барганын көргөниңер дег, шак-ла ынчаар дедир эеп кээр».

Иуданың орнунга чаа элчиниң шилип алганы

¹² Ооң соонда Иисустуң өөреникчилери Елеон даандан баткаш, Иерусалимче эеп келгеннер. Ол даг Иерусалимден амыр-дыш хүнүнде эртерин чөпшээрээн чер хире ырак турган*. ¹³ Олар хоорайже киргеш, делгем өрөөлгө чыгып келгеннер. Аңаа Пётр, Иоанн, Иаков, Андрей, Филипп, Фома, Варфоломей,

Матфей, Алфейниң оглу Иаков, Симон Зилот болгаш Иаковтуң оглу Иуда олар турган чүве-дир. ¹⁴ Өөреникчилер шупту үргүлчү чыгып, мөргүүр чанчылдыг турганнар. Элээн каш херээжен кижилер болгаш Иисустуң авазы Мария база Оон дунмалары* олар-биле кады орта кээп турганнар.

¹⁵ Каш хүн эрткенде, база бир шак ындыг чыышка 120 хире кижилер чыып турган турда, Пётр туруп келгеш, мынча дээн: ¹⁶ «Ха-дунма, Иуда Иисусту садып-каш, Ону тудуп хоругдаар улусту баштап келген. Иуда дугайында Ыдыктыг Сүлдениң Давидтиң аксы-биле Бижилгеде өттүр билип меделгээн чүвези боттаныр ужурлук турган-дыр. ¹⁷ Ол бистин бирээвис турган, кылып келген ажыл-чорудулгавыска база киржи чораан». ¹⁸ (Иуда бужар-бак үүлгедии дээш алган акшазы-биле чер садып алган, ынчалза-даа черже ок кадалдыр кээп ушкаш, хыры чарлып, ижин-шөйүндүзү уштуна берген. ¹⁹ Иерусалимде шупту улус ол дугайында билип турган болгаш, Иуданың черин боттарының дылынга Акелдама азы «Ханның шөл» деп адааннар.)

²⁰ «А Ыдыктыг ырылар номунда: „Аал-чурту ээн калзын, аңаа кым-даа чурттавазын“ база „Өске кижилер ооң эргедужаалын эдилезин“ — деп бижээн болгай. ²¹ Ынчангаш Дээрги Иисус бистин-биле кады турар үеде, үргүлчү аравыска чораан өске-бир кижиден шилип алыр ужурлук бис. ²² Ол кижилер Иоанның улусту сугже суп турган үезинден өгөлөп, Иисустуң бистин мурнувуска дээрже көдүрүлгенинге чедир аравыска чоруп турган, Иисустуң катап дирилгенин бистин-биле кады көргөн херечи болзун».

²³ Олар ийи кижини: Варсава деп өске аттыг, Иуст деп шолалыг Иосифти* база

* 1:6 Израиль Римге чагыртып алган болгаш, еврей чон тускай хамаарышпас күрүнени катап тургузарын күзеп турган. Ынчангаш чон Бурганның чорутканы тилекчи хаанның (Мессияның) кээрин манап турган. * 1:12 Иудей раввиннериниң ыдыктыг хоойлуну боттарының тайылбырлаарын ёзуугар, улуска амыр-дыш хүнүнде эртерин чөпшээрээни чер аразы (бир километр хире хемчээл). * 1:14 Болгу дег өске утказы мындыг: «Ооң акылары». * 1:23 Арамей дылда Варсава дээрге «амыр-дыш хүнүнүң оглу» дээн уткалыг (ындыг атты анаада амыр-дыш хүнүнде төрүттүнгөн чаш төлгө тыпсыр турган). А Иуст деп шолалыг латин дылда «чөптүг-шын-ныг» дээн уткалыг.

^{1:5} Лк. 3:3 || Иоил 2:28 ^{1:6} Ам. 9:11; Мих. 4:8; Лк. 17:20; 19:11 ^{1:7} 1 Фес. 5:1 ^{1:8} Аж.-ч. 8:1, 14 || Лк. 24:48-49; Мк. 16:15 ^{1:9} Мк. 16:19 ^{1:10} Дан. 7:9; 10:6; Мк. 9:3; Ин. 20:12 ^{1:11} Мф. 16:27 ^{1:12} 2 Хаан. 15:30; Зах. 14:4 ^{1:13} Мф. 10:2-4; Мк. 3:17-18; Лк. 6:14-16 ^{1:14} Мк. 3:31; 6:3; Ин. 2:12; 7:3; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 ^{1:16} Лк. 22:47 || Лк. 22:37; 24:44 ^{1:17} Ин. 6:71; 13:21 ^{1:19} Мф. 27:8 ^{1:20} Ыд. ыр. 68:26; 108:8 ^{1:22} Лк. 3:3 || Лк. 24:48 ^{1:23} Аж.-ч. 18:7; Кол. 4:11

Матфийни саналдааннар. ²⁴ Элчинер: «Дээрги-Чаяакчы, кижиги бүрүзүнүн сеткил-чүрөөн билер болгай сен. Бо ийи кижиниң кайызын шилип алганыңны база ²⁵ бодунуң турар ужурулуг черинче чорупкан Иуданың орнунга кымның элчин бооп, бараан болур ужурулуун көргүс» — деп мөргүп турганнар. ²⁶ Оон олар үлүгдөн тыртарга, үлүг Матфийге онаашкан. Ол арткан он бир элчинге немей он ийигизи деп санаттыра берген.

Ыдыктыг Сүлдениң бадый келгени

2 ¹ Беженги хуннун байырлалында шупту бүзүрөөн улус чаңгыс бажыңга чыгып келген. ² Хенертен дээрден кедергей күштүг шуурганннн шимээнинге демей ыт дыңналгаш, оларнын турган бажыңын дола берген. ³ Оларга отгут дылдарга демей бир-ле чүве көзүлгөн соонда, ол дылдар ангыланза-ла, кижиги бүрүзүнүн кырынга чаңгыстап турупкан. ⁴ Олар шупту Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкеш, Оон хайырлаан күжү-биле өске дылдарга чугаалап эгелээннер.

⁵ Иерусалимге ол өйдө Бурганга мөгөөр дээш делегейиниң чер-булуң бүрүзүндөн чыгып келгилээн иудейлер база турган. ⁶ Шимээн дыңнааш, хөй чон чыгып келген. Улус аймап-хөлзөй берген, чүгө дээрге кижиги бүрүзү дыңнаарга, элчинер оон төрөөн дылында чугаалап турар болган. ⁷ Кайгаанындан аайын тыппайн, олар аразында чугаалажы берген: «Бо чугаалап турар улус дөгөрези Галилеядан эвес чүве бе? ⁸ Бистиң кижиги бүрүзү-биле олар оон төрөөн дылынга чугаалашкан кылдыр канчап дыңнап турар апарды-ыс? ⁹ Бистиң аравыста парфияжылар, мидийлер, эламанар, Месопотамиянын, Иудея биле Каппадокиянын, Понт биле Асиянын, ¹⁰ Фригия биле Памфилиянын база Египеттин чурттакчылары, Ливиянын Киринае хоорай чоогунда девискээринин улузу, Римден келгеннер, ¹¹ иудейлер-даа, прозелиттер-даа,* Криттин чурттакчылары болгаш арабтар бар-дыр. Бис шуптуvus олардан Бурган-

нын өндүр улуг ажыл-херээниң дугайында төрөөн дылдарывыска дыңнап турар-дыр бис!»

¹² Олар элдепсингенинден болгаш аймаараанындан: «Бо чүү болду?» — деп удур-дедир айтыржып турганнар. ¹³ А чамдык улус: «Олар арага ижип алгаш, эзирип калганнар-дыр» — деп кочулаан.

Пётрнуң чонга чугаазы

¹⁴ Пётр өске он бир элчин-биле кады туруп келгеш, чонга чугаа кылып, дыңзыдыр мынча дээн: «Иудейлер база Иерусалимниң бүгү чурттакчылары! Бо бүгү чүү чүвөл дээрзин тайылбырлап берейн. Мени кичээнгейлиг дыңнап көрүнер. ¹⁵ Бо улус, силернин бодап турарыңар дег, эзирик эвес улус-тур, ам хун үнгенден бээр чүглө үшкү шак ышка-жыл*. ¹⁶ Бо дээрге харын Иои́л медээчинин мынча дээн чүвези ол боор:

«¹⁷ „Бурган чугаалаан: Сөөлүг хуннерде Бодумнуң Сүлдем-биле бүгү улусту бүргей аптар мен. Силерниң оглу-кызыңар өттүр билип медегелен эгелээр, аныяк оолдарыңар онзагай көстүүшкүннер көөр, а кырганнар өттүр билген дүштер дүжээр. ¹⁸ Мен ол хуннерде эр, кыс чалчаларымны безин Бодумнуң Сүлдем-биле бүргей аптар мен, оон олар өттүр билип медегелей бээр. ¹⁹ Өрү дээрге база куду черге кайгамчык бадыйткал демдектери — хан, от болгаш дүргектелген ышты көргүзөр мен. ²⁰ Дээрги-Чаяакчының өндүр улуг болгаш бүгү улуска илдең шийткел хуну кээр бетинде, хун дүмбей караңгы бооп, ай хан өңнүг бооп хуула бээр. ²¹ Ынчан Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырган кижиги бүрүзү камгалал алыр“.

²² Израиль чон, мээң чугаам дынна: Назарет чурттуг Иисус дээрге Ону дамчыттыр кылган күчү-күштүг херектери-биле, кайгамчык чүүлдери-биле база бадыйткал демдектери-биле „Мээң шилип алган Кижим-дир“ деп Бурганның шынзытканы Кижиги ол турган. Ол бүгү силернин араңарга болган болгаш, ону

* 2:11 Прозелиттер — Израильдин Бурганынга бүзүрөй бергеш, кыртыжадып демдектедип, Моисейниң хоойлузун сагып эгелээн улус. * 2:15 Үшкү шак — иудейлер чүглө эртенги мөргүл соонда чем чиир турган болгаш, ыңдыг эрте эзирик болбас ужурулуг турган.

1:24 3 Хаан. 8:39; 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 15:8 1:26 У. ч. 16:33 2:1 Хост. 23:16; 34:22; Лев. 23:15; Ы. х. к. 16:9; Аж.-ч. 20:16 2:3 Мф. 3:11 2:4 Аж.-ч. 4:31; 13:52 || Лк. 24:49; Аж.-ч. 1:4-5 2:11 Аж.-ч. 6:5; 13:43 2:13 1 Кор. 14:23 2:16-21 Иои́л 2:28-32 2:17 Иса. 32:15; 44:3; Иез. 39:29 2:19 Мф. 24:30; Лк. 21:11; Ажыд. 8:7 2:20 Иса. 13:10; Иез. 32:7-8; Ажыд. 6:12 2:21 Рим. 10:13 2:22 Ин. 3:2

боттарыңар билир силер. ²³ Иисусту силерниң холуңарга Бурганның бодап алганы-биле база баш удур көрүп кааны-биле хүлээдиң бээрге, Ону бачыттыг улустуң холу-биле белдир-ыяшка хере шаап өлүрдүңер. ²⁴ Ынчалза-даа Бурган Ону катап диргискеш, өлүмнүң туттуруундан хостап кагды, чүгө дээрже өлүм Аңаа күш четпес болган-дыр. ²⁵ Давид Христостуң адындан мынча дээн:

„Дээрги-Чаяакчыдан үргүлчү карак салбайн чордум. Ол мээң-биле-дир, ынчангаш тендиш дивес мен. ²⁶ Ынчангаш мээң чүрээм өөрүп-байырлаан, мээң дылым Сени кезээде мактап, өөрөөн база мээң кага-бодум үргүлчү идея-биле амыдыраар. ²⁷ Сен мээң амы-тынымны өлүгөр ораныңга кагбас сен, Сеңээ бердинген чалчанның ирип каарын болдурбас-ла болгай сен! ²⁸ Сен меңээ амыдыралче орутку айтып бердиң, Сен мээң-биле кады туурар болгай, мени өөрүшкү-биле бүргээр сен!“

²⁹ Ха-дунма! Улуг өгбевис Давидке хамаарыштыр ол өлгөн база ону хөөр-жүткөн дээрзин бүзүрелдии-биле чугаалап болур мен. Ооң чевээ бөгүнге чедир бисте бар-дыр. ³⁰ Давид боду өтгүр билип медеглээр чаяанныг болгаш, *„Дүжүлгөң-ге үрө-салгалыңның бирээзин олуртур мен“* деп Бурганның аңаа дангыраглап аазанын билир турган. ³¹ Ол Христостуң катап дирлирин база баш бурунгаар чугаалап турган: *„Ол өлүгөр ораныңга артпаан, Ооң мага-боду чевегге иривээн“*.

³² Бурган Иисусту катап диргискен, а бис шупту ооң херечилери болдувус! ³³ Бурган Ону Бодунуң оң талазынче өрү көдүрүп алган, Иисус азаан Ыдыктыг Сүлдени Адазындан алгаш, ам көрүп база дыннап турарыңар чүвени силерже синниктир бүргээни ол-дур. ³⁴⁻³⁵ Давид боду дээрже өрү көдүртпээн, ынчалза-даа ол:

„Дээрги-Чаяакчы мээң Дээргимге: Дайзыннаның буттарың адаанга эккеп

салбаан шаамда, Мээң оң таламга олур’ — дээн“ — деп чугаалаан.

³⁶ Ынчангаш Бурган Иисусту Дээрги база Христос кылдыр шилээнин билип ал, израиль чон! А силер Ону белдир-ыяшка хере шаап турган-дыр силер».

³⁷ Улус ону дыңнааш, сагыжы ыстап аарып, Пётрдан болгаш өске элчиннерден айтырганнар: «Ха-дунма, бис ам чү-нү кылылы?»

³⁸ Пётр мынча деп харыылаан: «Бачыттарыңар миннип, Бурганче эглиңер. Силерниң кижги бүрүзү Иисус Христостуң ады-биле сугже суктуруп, бачытты дээш, өршээлден алзын, оон Ыдыктыг Сүлдени белек кылдыр алыр силер. ³⁹ Ол бүгүңү силерге, үрө-салгалыңарга, силерден ырак туурар бүгү өске чоннарга, бистиң Бурганывыс Дээрги-Чаяакчының кый дээри бүгү улуска азаан турган болгай». ⁴⁰ Пётр өске-даа хөй сөстөр-биле оларны сагындырып, ээрежиң дилээ: «Бо самыыраан салгалдың бузут-багындан адырлып, камгалалды хүлээп ап көрүңер!»

⁴¹ Ооң суртаалын хүлээп алган бүгү улус сугже суктурган. Ол хүн бүзүрөөн-нерниң санынга 3000 хире кижги немешкен. ⁴² Бүгү бүзүрөөннер элчиннерден өөрениринге, аралажып чыгылыңга, эп-сеткилдин чемин үлежиң чииринге болгаш мөргүүрүңге идепкейлиг кири-жип келгеннер.

Бүзүрөөн улустуң чуртталгазы

⁴³ Кижги бүрүзү Бурганны хүндүл-лээн коргуушкунга алзыпкан, а элчин-нер хөй кайгамчык демдектерни* кы-лып турган. ⁴⁴ Бүзүрөөннер дөгере кады туруп, оларның бүгү чүвези ниити тур-ган. ⁴⁵ Олар боттарының эзелел черлерин болгаш эт-хөрөңгизин саткаш, бүгү че-динмес улузунга үлөп бергеннер. ⁴⁶ Хүн бүрүдө олар Бурганның өргээзинге ка-ды чыгылып кээп, а оон бажыңнарынга өөрүшкү болгаш ак сагыш-биле эп-сет-килдин чемин үлежиң чип, ⁴⁷ Бурганны

* 2:43 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Иерусалимге» деп сөстү немээн.

2:23 Лк. 22:22 || Лк. 23:33 2:24 Лк. 24:5-6; Рим. 8:11 2:25-28 Ыд. ыр. 15:8-11 2:27 Иов 33:28;

Ыд. ыр. 29:4; 48:16; 85:13; Иса. 38:17 2:28 Мф. 7:14 || Аж.-ч. 13:35 2:29 3 Хаан. 2:10; Неом. 3:16;

Аж.-ч. 13:36 2:30 2 Хаан. 23:2 || 2 Хаан. 7:12-16; Ыд. ыр. 131:11 2:31 Ыд. ыр. 15:10

2:33 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34; Евр. 1:3 2:34-35 Ыд. ыр. 109:1; Лк. 20:42-43

2:37 Лк. 3:10; Аж.-ч. 16:30 2:38 Мк. 1:4; Аж.-ч. 10:48 || Лк. 11:13; Аж.-ч. 8:15 2:39 Өф. 2:13

2:44 Аж.-ч. 4:32-37

алгап-мактап турганнар. Бүгү чон оларны чүүлзүнгөн, а Дээрги-Чаяакчы оларнын санынга камгалал алганнарны хуннун-не немепп турган.

**Пётр биле Иоанның
бертик-межел кижини экирткени**

3 ¹ Бир-ле катап Пётр биле Иоанн мөргүл шагында (хүн үнгөндөн бээр тоскушакта) Бурганның өргээзинче мөргүүр дээш бар чытканнар. ² Төрүмелинден бертик-межел бир кижиге турган чүведир. Ону улус хуннун-не көдүрүп эккелгеш, Бурганның өргээзинин Кайгамчык каас деп адаар хаалгазынын чанынга олуртуп каарга, ол Бурганның өргээзинче кирген улустан хайырлал диленир турган.

³ Кирер эжик аксынга Пётр биле Иоанны көрүп кааш, демги кижиге олардан база дилени берген. ⁴ Пётр биле Иоанн олчө топтап көргөш: «Бисче көрөм» — дээннер. ⁵ Бертик-межел кижиге олардан кандыг-бир чүве алырын кордап, топтап көргөн. ⁶ Пётр ынчан: «Менде мөнгүн-даа, алдын-даа чок-тур, ынчалза-даа менде бар чүвени сеңээ берейн: Назарет чурттуг Иисус Христостун адынын күжү-биле туруп, кылашта!» — дээн. ⁷ Пётр ооң холундан туткаш, тургузуп кээри билек, бертик кижиниң тавангайлары, дискеттери күш кире берген. ⁸ Ол бут кырынга тура халааш, кылаштап эгелээн. Оон шурагылай аарак кылаштап база Бурганны алдаржыдып, олар-биле кады Бурганның өргээзинче кирип келген. ⁹ Хамык улус ооң Бурганны алгап-мактап, кылаштап турарын көрүп каан. ¹⁰ Бурганның өргээзинин Кайгамчык каас хаалгазынын чанынга хайырлал диленип олурган кижини олар танып кааннар. Ооң-биле болган чүүл улусту элдесиндирип, кайгадыпкан.

Пётрнун Бурганның өргээзинге чугаазы

¹¹ Экирээн кижиге Пётр биле Иоанндан салдынар ужур чок болган, а кайгап-хараан хамык улус Соломоннун сепизи дээр черге оларны үглөп келген. ¹² Ону көргөш, Пётр мынча дээн: «Из-

раиль чон! Чүгө ол чүүл дээш кайгап тур силер? Бис бо кижиге кылаштай бээр кылдыр бодувустун күжүвүс-биле база Бурганга бердингенивис-биле кылыпкан чүве дег, чүгө бисче ынчаар кайгап тур силер? ¹³ Бистин ада-өгбевистин: Авраам, Исаак болгаш Иаковтун Бурганы Бодунун Чалчазы Иисусту ынчалдыр алдаржыткан-дыр. А силер Иисусту рим эрге-чагыргага хүлээдишкен, Ону хостаар деп турган Пилаттын мурнунга Оон ойталаан силер. ¹⁴ Ыдыктыг, чөптүг-шынныг Кижиден ойталааш, өлүрүктүнү силерге хостап бээрин дилээн силер. ¹⁵ Амыдыралдын Үнер дөзүн өлүргөн силер! Ынчалза-даа Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргизип каан, а бис ооң херечилери бис. ¹⁶ Бо кижини Иисустун ады быжыктырган-дыр, чүгө дээрге Ооң адынын күжүнге бүзүрээн-дир бис. Көрүп турарынар база билириңер бо кижини Иисуска бүзүрөл шуптугарнын мурнунга бүрүнү-биле экиртип кагды.

¹⁷ Ынчаарга, ха-лунма, силер-даа, силерниң баштынчыларыңар-даа чүве билбизинден ынчаар кылганын билир мен. ¹⁸ Бурган Бодунун медээчилерин аксы-биле Христостун хилинчек көөрүн баш бурунгаар меделгээш, бүгү чүвени ынчалдыр боттандырды-даа. ¹⁹ Силерниң бачыттарыңар өршээттин дээш, оонарын миннип, Бурганче эглиңер! ²⁰ Дээрги-Чаяакчы ынчан силерге чаартгынышкыннын үезин хайырлаар база Христос кылдыр шилип бергени Иисусту чорудуп бээр. ²¹ Бодунун ыдыктыг медээчилерин дамчыштыр Бурганның үе-дүпте-ле баш бурунгаар меделгээни дег, бүгү чүвени катап тургузар үе келгизеге чедир, Иисус дээрлерге артар ужурлуг.

²² Моисей мынча дээн болгай*:

„Бурганыңар Дээрги-Чаяакчы бодуңарнын-на ха-дуңмаңар аразындан үнгөн мен ышкаш Медээчини силерге чорудуп бээр. Ол силерге чуну-даа чугаалаар болза, тооп дыңнаар ужурлуг силер. ²³ Ол Медээчини тооп дыңнаваз кижиге бурузун, чонунун аразынга амылыг арттырбайн, узуткап каар“.

* 3:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ада-өгбөңөргө» деп сөстөрни немээн.

3:2 Аж.-ч. 14:8 3:6 2 Кор. 6:10 3:7 Мк. 1:31; 5:41; 9:27; Аж.-ч. 9:41 3:8 Иса. 35:6; Аж.-ч. 14:10

3:11 Ин. 10:23; Аж.-ч. 5:12 3:13 Хост. 3:6 || Ин. 8:54; 17:1; 2 Пет. 1:17 || Лк. 23:14; Ин. 19:12

3:14 Лк. 23:18 3:17 Аж.-ч. 13:27; 1 Тим. 1:13 3:21 Лк. 1:69-70; Рим. 1:2 3:22 Ы. х. к. 18:15-16;

Мф. 17:5; Аж.-ч. 7:37 3:23 Лев. 23:29; Ы. х. к. 18:19

²⁴ Самуилден эгелээш, бүгү медээчилер бо хуннерни баш бурунгаар медеглеп турган. ²⁵ А силер — Бурганның ада-өгбөңөр-биле чарган чагыг-керээзиниң база медээчилерниң салгакчылары силер. Бурган ынчан Авраамга мынча дээш болгай: „Сээң үрө-салгалың дамчыштыр чер-делегейниң бүгү ылмак-чоннары ачы-буян алыр“. ²⁶ Бурган Бодунун ынак Чалчазын катап диргискеш, Ол силерге ачы-буянын хайырлап, шуптуңарны бачыттыг оруктарындан чайлатсын дээш, Ону хамыктын мурнунда силерже чоруткан-дыр».

**Пётр биле Иоанн
дээди иудей Чөвүлөл мурнунда**

4 ¹ Пётр биле Иоанн чонга суртаалдап турда, оларга Бурганның бараалгакчылары, Бурганның өргээзиниң таңнылдар даргазы болгаш саддукейлер чедип келген. ² Олар Пётр биле Иоаннның чонну өөреткени дээш база Иисустун ачызында өлүглер аразындан катап дирлип болурун суртаалдааны дээш хорадап турганнар. ³ Олар элчиннерни тудуп хорутдааш, кечжээ дүжүп, орайтаан боорга, эргенте дээр кара-бажыннап кааннар. ⁴ Ынчалза-даа суртаал дыңнааннарның хөйү Христоска бүзүрөй берген, а бүзүрөөн улустун саны 5000 чоокшулап турган.

⁵ Даартазында хүндүс иудейлер даргалары, баштыңнар болгаш номхоойлу тайылбырлакчылары Иерусалимге чыгылып келген. ⁶ Бурганның дээди бараалгакчызы Анна, а ол ышкаш Каиафа, Иоанн, Александр база дээди бараалгакчының төрөл бөлүүнүн өске-даа кижигүннери аңаа турганнар. ⁷ Олар Пётр биле Иоаннның боттарының мурнунга тургускаш, байысаап эгелээннер: «Кандыг күш-биле база кымнын адындан бо бүгүнү кылган силер?»

⁸ Пётр ынчан, Ыдыктыг Сүлдөгө бүргеткеш, мынча деп харыылаан: «Улусчоннуң даргалары болгаш баштыңнар! ⁹ Бертик кижиге көргүскен буянывыс дээш бөгүн бистен хары негеп, ону канчаар экирткенивисти айтырып турар болзуңарза, ¹⁰ силер бүгүде база бүгү израиль чон билип алзын: силерниң бел-

дир-ыяшка хере шаап кааныңар, Бурганның өлүглер аразындан катап диргискени Назарет чурттуг Иисус Христостун ады-биле ол кижиге мурнуңарда каңкадык турар-дыр! ¹¹ Иисус дээрге *тудугжулар силерниң, херекчок дээш, октапканыңар, ынчалза-даа эң чугула апарган даш-тыр*. ¹² Камгалап чүглө Оон кээр, бистин оон ачызында камгалал алыр-ывыс дээш, кижиге амытанга берип каан өске ат чырык черде чок».

¹³ Пётр биле Иоаннның дидимин көргөш, дээди иудей Чөвүлөлдин кижигүннери кайгай берген, чүге дээрге ол ийи кижиге эртем-билиг чок, бөдүүн улус дээрзин эскергеннер чүве-дир. А оон Пётр биле Иоаннның Иисус-биле кады турганын билип алганнар. ¹⁴ Экирөөн кижиге элчиннер чанында турар боорга, олар удур чугаалаптар чүве тыппаан. ¹⁵ Эргечыгырга төлээлери ынчан Пётр биле Иоаннга Чөвүлөл чыылган черден үнерин дужаагаш, аразында мынча деп сүмөлөшкөннер: ¹⁶ «Бо улусту канчаар бис? Оларның кайгамчык чүүл кылганын Иерусалимниң бүгү чурттакчылары билер болгай, а бис ону меге деп шыдавас-тыр бис. ¹⁷ Ынчаарга ол дугайында медээ чонга улам неперевезин дээш, оларга Иисустун адындан кымны-даа болза өөредирин хорууп каалы». ¹⁸ Олар элчиннерни катап кийгырткаш, кандыг-даа таварылгада Иисустун ады-биле өөретпезин база Оон адындан чугаалавазын дужааганнар. ¹⁹ Ынчалза-даа Пётр биле Иоанн: «Бодап көрүңер даан, Бурганга эвес, силерге чыгыртырын Ол чүүлзүнер бе? ²⁰ Бис көргөн болгаш дыңнаан чүвевис дугайында ыттавайын барып шыдавас бис» — деп харыылааннар. ²¹ Иудей даргалар оларга кыжанып-кыжанып, хостап салыпканнар, а кеземче оонаар аайын тыппааннар, чүге дээрге бүгү чон болган чүүл дээш Бурганны алдаржыдып турган. ²² Кайгамчыктыгы-биле экирөөн кижиниң хары дөргөн ажа берген турган чүве-дир.

**Бүзүрөөннерниң
дидим болур дээш мөргүлү**

²³ Пётр биле Иоаннны салыптарга, олар боттарының эш-өөрүнге баргаш, Бурганның дээди бараалгакчылары

3:24 1 Хаан. 3:19-20 3:25 Э. д. 22:18; 26:4 4:1 Мф. 22:23; Аж.-ч. 23:8 4:3 Лк. 21:12 4:6 Мф. 26:3; Лк. 3:2; Ин. 18:13 4:7 Лк. 20:2 4:8 Мк. 13:11; Аж.-ч. 6:10; 13:9 4:9 Аж.-ч. 3:6-8 4:11 Ыд. ыр. 117:22; Лк. 20:17; 1 Пет. 2:7 4:12 Мф. 1:21 4:14 Аж.-ч. 3:11 4:19 Аж.-ч. 5:29 4:21 Лк. 20:6; 22:2; Аж.-ч. 5:26

болгаш баштыннарнын оларга чугаалаан бүгү чүвезин дамчыдып бергеннер.²⁴ Бүзүрээрннер ону дыңнааш, шупту чаңгыс аай Бурганга ыткыр мөргүп, мынча дээрннер: «Чагырыкчывыс! Сен дээрни, черни, далайны болгаш өртемчейде бар бүгү чүвени чаяаган сен!»²⁵ Сен шагда-ла Ыдыктыг Сүлднн дамчыштыр бистин өгбевис, Сээн чалчан Давидтин аксы-биле мынча дээн сен:

„Чоннар чүге килеңнеп хөлзеп турарыл, аймактар чүге хоозун чүүлдер бодап турарыл? ²⁶ Чер-делегейниң хааннары тура халчыл, чагырыкчылар демнежип, Дээрги-Чаяакчыга база Ооң шилип алганы Христоска удур тулчуп үнер деп барган-дыр“.

²⁷ Сээн шилип алган ыдыктыг Чалчаң Иисуска удур Иерусалимге Ирод биле Понтий Пилат өске чоннар улусу болгаш иудейлер-биле кады чогумна ынчалдыр сүлчээ кылып, бөлүглөжип турган болгай.²⁸ Олар чыылгаш, Сээн күзел-соруун болгаш эрге-чагырганның баш бурунгаар айыткан чүвезин боттандырган-дыр.²⁹ Дээрги-Чаяакчы, а ам оларнын биске кыжанып турарын көрүп көрөм. Сээн медээни коргуш чок суртаалдаар күштү чалчаларың биске хайырам.³⁰ Аарыг кижилерни экиртип, Бодунун күжүнн көргүзем, Сээн ыдыктыг Чалчаң Иисустун ады-биле кайгамчык демдектерден кылып көрөм!»

³¹ Бүзүрээрннн улус мөргүп доозуптары билек, оларнын чыылган чери сириңейни берген, а олар шупту Ыдыктыг Сүлднн деге бүрөгеттиргеш, Бурганның медээзин дидими-биле меделгей бергеннер.

Бүзүрээрнннн бүгү чүвези ниити

³² Бүзүрээрнннн улустун сагыш-сеткил болгаш угаан-бодалы чаңгыс аай апарган. Оларнын кайызы-даа бодунун этхөрөнгизин «чүгле бодумнуу-дур» дивөөн, харын оларда бар бүгү чүве ниити болуп турган.³³ Элчиннер Дээрги Иисустун катап дирилгенин аажок күштүг херечилеп-ле турганнар, а Бурганның ачыбуяны оларнын шуптузунда элбээ-биле бар болган.³⁴ Оларнын аразыңга чединмес кижилер турбаан, чүге дээрге ээлел

черлиг азы бажынныг улус өйлеп-өйлеп оозун садыпкаш, акшазын³⁵ элчиннернин бүрүн эргезинге хүлээдип берип турган. Ол акшаны кижиги бүрүзүңге ооң хергелелин эзугаар үлөп бээр турган.

³⁶ Чижек кылдыр элчиннернин Варнава (ол ат «Деткичи» дээн утгалык) деп адаары, Кипр чурттуг Иосиф дээр левит кижиги³⁷ бодунун эдилээн шөлүн садыпкаш, акшазын элчиннерге эккеп берген.

Анания биле Сапфира

5¹ Сапфира деп кадайлыг Анания дээр кижиги база бодунун эдилээн черин садыпкан.² Ынчалза-даа акшазының кезиин бодунга арттырып алган, а кадайы ону билер турган. Анания арткан акшазын эккелгеш, элчиннерге берипкен.³ А Пётр аңаа мынча дээн: «Анания, чер саткаш, алган акшаң чамдызын чажырыптар база Ыдыктыг Сүлднн мегелептер кылдыр эрлик чүге чүрээни ынчаар чагырып алганы ол?»⁴ Ээлел чери, ону садар бетинде, сээни турбаан чүве бе? Садыпкаш, алган акшаң сээни эвес чүве бе? Ынчаар кылырын чүге бодап алдың? Сен улусту эвес, а Бурганны мегелээндир сен».⁵ Ону дыңнааш, Анания, амытны үстүп, кээп дүшкен. Ол дугайында дыңнаан бүгү улус аажок корткан.⁶ Аныяк эрлер туруп келгеш, ооң мага-бодун ажаарыңга белеткээш, үндүрүп, орнукшудуп кааннар.

⁷ Үш хире шак эрткенде, болган чүүл дугайында чүнү-даа билбес Ананиянын кадайы бо чедип келген.⁸ Пётр Сапфирадан айтырган: «Чугаалап көрөм, чериңерни оозу түңге садыпкан ийик силер бе?»

Оозу: «Ийе, ынчага» — деп харыылаан.

⁹ Пётр ынчан аңаа мынча дээн: «Чүге силер Дээрги-Чаяакчынын Сүлдезин шеңээр деп дугуржуп алганыңар ол? Дыңнадаан, ашааңны ажаап чораан улус эжик аксында келди, олар ам сени көдүрүп үндүрө бээр».¹⁰ Ол-ла дораан Сапфира Пётрнун мурунуга кээп дүжүп, амытны үстү берген. Аныяк эрлер кирип келгеш, ооң өлүг чыдарын көргөш, мага-бодун үндүрө бергеш, ашааның чанынга орнукшудуп кааннар.¹¹ Бүзүрээрнннн дөгөрезин база ону дыңнаан шупту улусту улуг коргуушкун хөмө апкан.

4:24 Хост. 20:11 4:25-26 Ыд. ыр. 2:1-2 4:27 Лк. 23:1, 11; Аж.-ч. 3:13 4:29 Эф. 6:19 4:31 Аж.-ч. 2:4; 13:52 4:32 Аж.-ч. 2:44 4:34 2 Кор. 8:14 4:36 Аж.-ч. 9:27; 13:2; 15:36; Гал. 2:9 5:4 Эклл. 5:4-5

Элчиннерни кылганы кайгамчык чүүлдер

¹² Элчиннер чон аразынга хөй-ле кайгамчык демдектерни кылганнар. Бүзүрэннер шупту Соломоннун серизинин адаанга чыгып турган. ¹³ Ёске улустан кым-даа оларга каттыжарын дидинмээн, а чон оларны мактаар болган. ¹⁴ Харын оон-даа хөй, улам хөй улус, эр-херээжени катый-хаара, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөп, ындыгларнын саны көвүдөп-ле олурган. ¹⁵ Ооң түннелинде улус аарыг кижилерин, чаны-биле эртип бар чыткан Пётрнун оода-ла хөлөгези оларнын кайы-бирээзинге дээптеринге идегээш, кудумчуже үндүрүп, анаа дөжөктерге чыттырып туруп берген. ¹⁶ Ол чоок-кавыда хоорайлардан мөөң чон Иерусалимче сектүп кээп, аараан-даа, буктарга алыскан-даа кижилерин элчиннерге эккээрге, олар шупту экирий бээр болган.

Элчиннерни тудуп хоругдааны

¹⁷ А Бурганның дээди бараалгакчызынын, ооң чоок кижилеринин (а олар саддукейлернин шажынчы бөлүүнүн улузу чүве-дир) адааргалы иштин ириде берген. ¹⁸ Олар элчиннерни тудуп хоругдааш, карачал чоннун кара-бажынга суп каан. ¹⁹ Ынчалза-даа дүне када Дээрги-Чаяакчынын төлээзи кара-бажын эжиин ажиткаш, оларны үндүрө берген. ²⁰ Ол мынча дээн: «Бурганнын өргээзинин иштинге туруп алгаш, улуска чаа амыдырал дугайында, чүве артырбайн, чугаалап беринер!» ²¹ Олар ону дыннааш, эртен эрте Бурганның өргээзинче кирип, чонну өөредип эгелээннер. А Бурганның дээди бараалгакчызы болгаш оон чоок кижилери чедип келгеш, дээди иудей Чөвүлелди база Израилдин баштыгдарын дөгөрезин чыгаш, элчиннерни эккелзин дээш, кара-бажынче улус чорудупканнар.

²² Ынчалза-даа айбычылар кара-бажынга кээрге, элчиннер тыгылбайн барган. Олар оон ээп келгеш, чүү болганын дыннадып: ²³ «Кара-бажынга кээп,

көөрүвүске, хаалгазын ыяк быжыг дуглап каан, танныылдар эжик аксында турар болду. Ынчалзажок ажыдыпкаш, оон кымны-даа тыппадывыс» — деп харылааннар. ²⁴ Ындыг сөстөр дыннааш, Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш танныылдар даргазы болган чүүлдүн аайын тып чадааннар. ²⁵ Оон бир кижикелгеш, оларга: «Кара-бажыннап каан улузунар Бурганнын өргээзинин шөлүнде чонну өөредип турлар!» — деп дыңнаткан. ²⁶ Танныылдар даргазы ынчан улузу-биле кады чоруткаш, элчиннерни эп-чөп-биле эккелген. Улуска даш-биле соктуруп кааптарындан корткаш, олар күш дөгөвээн.

Дээди иудей Чөвүлелдин хуралы

²⁷ Танныылдар элчиннерни эккелгеш, дээди иудей Чөвүлел мурнунга тургузупканнар. Бурганның дээди бараалгакчызы оларга: ²⁸ «Ол Кижинин ады-биле улус өөредирин бис шыңгы хорудувус чоп. Ындыг-даа болза, өөрединнерни бүдүн Иерусалимни бир кылдыр непереткеш, Ооң өлүмү дээш бурууну база бисче чууй каар-дыр силер» — дээн.

²⁹ Пётр болгаш ёске элчиннер мынча деп харылаан: «Кижилерге эвес, а Бурганга колдадыр чагыртыр уjurлуг бис. ³⁰ Иисусту шаажыалат ыяжынга хере шаап өлүрдүнөр, а ада-өгбөвистин Бурганы Ону катап диргизип кагды. ³¹ Израиль чон бачыттарын билингеш, Бурганче эглип, өршээл алзын дээш, Бурган Иисусту Баштыңчы болгаш Камгалакчы кылдыр көргүзүп, Бодунун оң талазынче өрү көдүрдү. ³² Ол бүтүгүн херечилери — бис-тир бис база Анаа чагыртыр улуска Бурганның бергени Ыдыктыг Сүлдө ол-дур».

³³ Ону дыннааш, Чөвүлел кижигүннери хорадаанындан өдү чарлы бер чазып, элчиннерни өлүрер дей бергеннер.

³⁴ Оларнын аразынга бүгү чонга хүндүлүг ном-хоойлу тайылбырлакчызы Гамалиил дээр фарисей турган*. Ол дээди иудей Чөвүлелдин мурнунга туруп

* 5:34 Гамалиил — ыдыктыг хоойлунун ат-сураглыг башкызы. Павел элчин христиан апаар мурнунда, ылап-ла Гамалиил ооң башкызы турган чадавас (Аж.-ч. 22:3 көр).

5:12 Мк. 16:20 || Ин. 10:23; Аж.-ч. 3:11 5:15 Мк. 6:55; Аж.-ч. 19:11-12 5:17 Аж.-ч. 4:1; 23:8 || Мк. 15:10; Аж.-ч. 13:45 5:18 Лк. 21:12; Аж.-ч. 4:3 5:19 Аж.-ч. 12:7-10; 16:26 5:26 Лк. 20:6; 22:2; Аж.-ч. 4:21 5:27 Мф. 10:17; 26:59 5:28 Аж.-ч. 4:17-18 || Мф. 27:25 5:29 Аж.-ч. 4:19 5:32 Лк. 24:48 || Ин. 15:26 5:33 Аж.-ч. 7:54 5:34 Иер. 26:17

келгеш, элчиннерни бичии када үндүрүптөрүн дужааган. ³⁵ Оон Гамалиил Чөвүлелге мынча дээн: «Израильчилер! Бо улусту канчаар деп турарыңарны хынамчалыг боданып көрүңөр. ³⁶ Элээн каш чыл бурунгаар маңаа бодун өндүр улуг кижии кылдыр мегелденген Февда дээрзи турду чоп. Аңаа 400 хире кижии каттыжа берген болгай. Ынчалза-даа Февданы өлүрүп каарга, ону эдерген улус дөгө-рө тарай халчы бергеш, сураг бардылар. ³⁷ Оон соонда чизе үезинде Галилея чурт-тут Иуда келгеш, элээн хөй улус чыып алгаш, үймээн үндүргөн ийик чоп. Ол база өлүртүп каан, а ону эдергеннер тарай халчы берген. ³⁸ Ынчангаш ам силерге сүмөм бо-дур: ол улуска дегбейн, сула салыптыңар. Бо херек кижилерден үнгөн болза, ол буурап дүжөр. ³⁹ А бир эвес ол Бургандан келген болза, оларны доктаадып шыдавас силер, харын Бурганга удур апаарыңар чадапчок».

⁴⁰ Олар Гамалиилдин сүмезин хүлээп алгаш, элчиннерни кыйгырткаш, эттеп-эттеп, Иисустун адын суртаалдарын хорааш, салып чорудупканнар. ⁴¹ Элчиннер Иисус дээш дорамчылап алырынга төлөптиг болганынга өөрүп, дээди иудей Чөвүлелден чоруй барганнар. ⁴² Олар хүн бүрүдө Бурганның өргээзинге-даа, бажыңнар кезип-даа, «Иисус дээрге Христос-тур» дээн Буянын Медээни улуска чедирип, суртаалдарын уламчылап турганнар.

Чеди дузалакчыны шилип алганы

Б ¹ Бүзүрээн улустун саны улам көвүдөп турда, оларнын аразында грек дылды иудейлер тус чернин иудейлеринге чарбыйтынып эгелээннер. «Хүн бүрүнүн чемин үлөп турда, бистин дулгуяк херээннеринисти бо чер чурттуглар тоовайн баар-дыр» — деп, грек дылдыглар чугаалаар болган. ² Он ийи элчин ынчан артка бүгү бүзүрээннерни чылдыргаш, мынча дээннер: «Бурганның медээзин суртаалдаар ажил-херээвисти каапкаш, аыш-чем үлөлгезинче сагыш салыр харынывыс чок-тур. ³ Ынчангаш силернин

аранардан Ыдыктыг Сүлде болгаш мерген угаанга бүргеткен, эки мөзүлүү билдингир чеди кижиден шилип ап көрүңөр, ха-дунма. Бо албан-хүлээлгени оларга дагзыр бис. ⁴ А боттарывыс үргүлчү мөргүп, Бурганның медээзин суртаалдап тураалы».

⁵ Ол саналды шупту чыылган улус чүүлзүңгөш, Иисуска бүзүрелге бүргеткен, Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткан кижии болур Стефанны, ол ышка Филиппти, Прохорну, Никанорну, Тимонну, Парменини болгаш Антиохия чурттуг прозелит Николайны шилип алганнар. ⁶ Ол улусту элчиннер мурунуга тургузуптарга, элчиннер оларга холдарын дегзип, мөргүп турганнар. ⁷ Бурганның медээзи тарап-ла турган, Иерусалимде бүзүрээннер саны улам көвүдөп-ле орган. Бурганның бараалгакчыларының аразында безин хөй улус бүзүрелге чагырты берген.

Стефанны тудуп хоругдааны

⁸ Бурганның авыралы болгаш күжү бүргээн демги Стефан дээр кижии чон аразынга өндүр улуг кайгамчык демдектерни кылып турган. ⁹ «Кулданыгдан хосталганнар синагогазы» дээр синагоганың чамдык кижигүннери: Киринеядан, Александриядан, Киликиядан болгаш Асиядан келген иудейлер Стефанга удурланып, оон-биле маргыжа бергеннер. ¹⁰ Ынчалза-даа Стефан чугаалай бээрге, мерген угаанга болгаш оон аксы-сөзү-биле чугаалап турган Сүлдөгө удурланыр харык чок болганнар. ¹¹ Олар ынчан чамдык улусту Стефанга удур нүгүл кылып: «Бис оон Моисейни база Бурганны бак сөглөп турганын дыннадывыс» — дээр кылдыр бүдүү көгүдүп алганнар. ¹² Олар ынчалдыр чонну, баштыннарны болгаш ном-хоойлу тайылбырлакчыларын хөлзедиптерге, демгилери келгеш, Стефанны тудуп хоругдааш, дээди иудей Чөвүлелче апарганнар. ¹³ Меге херечилерни эккеп тургузуптарга, олар мынча дээннер: «Бо кижии ыдыктыг өргээ биле хойлууну доктаамал бак сөглөп келди. ¹⁴ Бис оон: „Назарет чурттуг Иисус бо өргээни бузуп

* 6:6 Ол дээрге элчиннер сонгутканнарны албан-хүлээлгезинге бадылап, боттарының хүлээлгелеринин чамдыгзын оларга дагып берген дээни ол.

5:37 Сан. 1:2; 1 Чыл. 21:1; Лк. 2:2 5:38 Ыс. 3:37 5:39 Иса. 8:9-10 5:41 Мф. 5:12; 1 Пет. 4:13-14;

2 Кор. 12:10 6:1 Аж.-ч. 9:29 6:3 1 Тим. 3:8 6:5 Аж.-ч. 8:5; 21:8 || Аж.-ч. 2:11; 13:43

6:6 1 Тим. 4:14; 5:22; 2 Тим. 1:6 6:7 Аж.-ч. 12:24; 19:20 6:10 Аж.-ч. 4:8 || Лк. 21:15 6:11 3 Хаан. 21:10; Мф. 26:59 6:13 Аж.-ч. 21:28 6:14 Мф. 26:61; Ин. 2:19-22 || Мф. 5:17

кааптар база Моисейниң биске арттырып каан чаңчылдарын өскертиптер“ — деп турганын дыңнаан бис“. ¹⁵ Дээди иудей Чөвүлелде бүгү улус Стефандан карак салбайн кайгап олурган болгаш, ооң арны, дээрнин төлээзиниң арны дег, чырып келгенин көрүп каан.

**Дээди иудей Чөвүлелге
Стефанның чугазы**

7 ¹ Бурганның дээди бараалгакчызы ынчан оон: «Ол буруудадышкынар шынныг бе?» — деп айтырган.

² Стефан мынча деп харыылаан: «Хадунча болгаш адалар! Мени дыңнаарам. Алдарлыг Бурган бистин өгбевис Авраамга ол Месопотамияга чурттап турган өйдө, оон Харранче көже бээринин мурнуу чарында, кээп көзүлген. ³ Бурган кээп көзүлгөш, аңаа мынча дээн: „Бодунуң чуртуңу база төрөлдериңни каапкаш, Мээң айтып бээрим черже чорувут“.

⁴ Оон Авраам халдейлерниң чуртундан чорупкаш, Харранга чурттап берген. Оон ачазы мөчээн соонда, Бурган Авраамны силерниң ам чурттап туарыңар бо черже көжүрүпкөн. ⁵ Ол Авраамга хуу өңчү кылдыр улдун хире-даа черни маңаа бербээн. Ынчалза-даа ол үедө Авраамга ажы-төл турбаан-даа болза, Бурган бо чуртту аңаа болгаш ооң үр-салгалыңга ээлээр чер кылдыр бээрин аазаан. ⁶ Бурган аңаа мынча дээн: „Сээң үр-салгалың хары чуртче көжүртүпкөн улус боор-дур. Олар аңаа 400 чыл иштинде кулдары болгаш дарлал адаанга чурттап кээр-дир“. ⁷ Бурган улаштыр мынча дээн: „Ынчалза-даа Мен оларны дарлаан чонну шиидер мен. Оон олар ол чурттан чоруй баар база бо черге Меңээ мөгөйи бараалгаар“. ⁸ Оон соонда Ол Авраамбиле кыргыжап демдектээр эзулал-биле шынзыткан чагыч-көрээ чарган. Ынчангаш Авраам Исаактың адазы апаргаш, оглун оон төрүттүнгенинден сески хүнде кыргыжап демдектээн. Оон соонда Исаак — Иаковтун адазы, а Иаков — он ийи улуг өгбениң адазы апарган.

⁹ Демги улуг өгбелер бичии дунмазы Иосифке адааргааш, ону Египетке кул

кылдыр садыпканнар. Ынчалза-даа Бурган ооң-биле кады болган. ¹⁰ Ол Иосифти бүгү айылы-халаптан адыргаш, аңаа мерген угаанын база Египеттиң хааны фараоннун эки хамаарылгазын берген. Фараон Иосифти бүгү Египеттиң база бодунун ордузунун чагырыкчызы кылып каан. ¹¹ Оон бүгү Египетке болгаш ханаан черге аш-чут эгелеп, аажок улуг айыылды халдаткан. Бистиң өгбелеривис чиир чем тыппайн турган. ¹² Египетте тараа барын дыңнааш, Иаков бистиң өгбелеривис болур оолдарын ынаар чорудупкан. Оларның Египетке бир дугаар барганы ол чүве-дир. ¹³ А олар ийиги удаа кээрге, Иосиф ам-на акыларынга бодунун адын адап, ажыттыңан, оон фараон база Иосифтин төрөлдериң билеп алган. ¹⁴ Оон соонда Иосиф бодунун ачазы Иаковту болгаш чеден беш кижжи санныг бүгү төрөлдериң эккелдирип, улус чорудупкан. ¹⁵ Иаков Египетке чедип келген. Аңаа ол-даа, бистиң өгбелеривис-даа өлгүжеге чедир чурттааннар. ¹⁶ Оларның мага-боттарын Сихемче дедир аппарат, Авраамның Эммор деп кижиниң оолдарындан ол черге садып алганы чевегге орнукушдуп кааннар.

¹⁷ Бурганның Авраамга берген аазаашкыны күүсеттинер үе чоокшулаан тудум, Египетте бистиң чоннун саны дыка көвүдөп олурган. ¹⁸ *А Египетти ол аразында Иосифти билбес чаа хаан чагыра берген.* ¹⁹ Ол хаан бистиң чонну кара сагышты-биле ажыглап, ада-өгбевис-ти каржызы-биле дарлап келген. Ол чаа төрүттүнген чаштарны безин үндүр октаарынче албадап, оларны өлүмгө чыгап турган. ²⁰ Ындыг өйдө Моисей — Бурганга тааржыр чаш төл — төрүттүнген. Баштайгы үш айда ону ачазының бажыңыңга ажаап өстүргөн. ²¹ А чаш төлдү үндүр октаар ужурга таварышканда, ону фараоннун уруу тып алгаш, бодунун оглу дег азырап доруктурган. ²² Моисей Египеттиң бүгү-ле мерген угаанын шингээди алгаш, ажыл-херекке, чугаа-сөске аажок салым-чаяанныг кижжи болган.

²³ Ол дөргөн харлапкаш, ха-дунмашкы израиль чонга душкаш кээрин

^{7:2} Э. д. 11:31; 12:4 ^{7:3} Э. д. 12:1 ^{7:4} Э. д. 11:32 ^{7:5} Э. д. 15:3; 18:10 || Э. д. 12:7; 13:15; 15:18

^{7:6} Э. д. 15:13; Хост. 12:40 ^{7:7} Э. д. 15:14; Хост. 3:12 ^{7:8} Э. д. 17:9-14 || Э. д. 21:2-4 ||

Э. д. 25:26; 29:31-35; 30:5-24 ^{7:9} Э. д. 37:11, 28; 39:2 ^{7:10} Э. д. 41:37-43 ^{7:12} Э. д. 42:1-5

^{7:13} Э. д. 43:1-15; 45:1-4 ^{7:14} Э. д. 45:9-10; 46:27 ^{7:15} Э. д. 46:5, 28 || Э. д. 49:33; Хост. 1:6

^{7:16} Э. д. 50:25; Иис. 24:32 ^{7:17} Хост. 1:7, 12 ^{7:18} Хост. 1:8 ^{7:19} Хост. 1:10-11, 16 ^{7:20} Хост. 2:2-3;

Евр. 11:23 ^{7:21} Хост. 2:3-10

шиитпирлээн. ²⁴ Оларның бирээзин бастып турарын көргөш, Моисей дора көрдүргөн кижиге болчуп, ооң өжээнин негеп, египет кижини өлүрүп каан. ²⁵ Моисей Бурганның ону еврейлерге камгалал бээри-биле ажыглап турарын бодунуң чоңу билип каар боор деп бодаан, ынчалза-даа олар билбээн. ²⁶ Даартазында, еврейлер аразында чокшуп турда, ол чедип келгеш, оларны эптештиерин кызып: „Ха-дунмашкы улус эртип, чүгө бот-боттарыңарны хомуадып турарыңар ол?“ — дээн. ²⁷ Ынчалза-даа эжин хомудаткан кижиге Моисейни ыңай идипкеш: „Кым сени бистин даргавыс болгаш шииткекчивис кылып каан чүвөл? ²⁸ Азы дүүн египет кижини өлүргөниң дег, мени база өлүрерин ол бе?“ — дээн. ²⁹ Ону дыңнааш, Моисей мадиан черже дезипкен. Ол аңаа өске черден келген даштыкы кижиге болуп чурттай бергеш, ийи оолдуг апарган.

³⁰ Дөртөн чыл эрткен соонда, Синай даг эдээнде ховуга, Моисейниң мурнунга, хып турар чадан ыяш чалбыжыңга Дээрги-Чаяакчының төлээзи көстүп келген. ³¹ Ону көрүп кааш, Моисей аажок кайгап, топтап көөрү-биле чоокшулап келгеш, Дээрги-Чаяакчының үнүн дыңнап каан: ³² „Мен — сээң ада-өгбөңиң Бурганы, Авраам, Исаак болгаш Иаковтуң Бурганы-дыр мен“. Моисей кортканындан сириңейнип, чадан ыяшче караан көдүрерин дидинмээн. ³³ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча дээн: „Будунда кеткен идиш уштуп ал. Базып турар чериң ыдыктыг чер-дир. ³⁴ Египетте Мээң чонумну дарлап турарын көрдүм, ооң уё-човуурун дыңнадым. Ону хостаар дээш, бадып келдим. Ам сени Египетче айбыш чорудуп тур мен“. ³⁵ Ол Моисей болза еврейлерниң: „Кым сени дарга болгаш шииткекчи кылып каан чүвөл?“ — деп чугаалааш, хүлээп көрбээн кижизи болган, ындыг-даа болза, Бурган ону чадан ыяшка көзүлген дээрниң төлээзин дамчыштыр оларга дарга база хостакчы кылдыр чорудуп берген.

³⁶ Египеттин черинге, Кызыл далайга база дөртөн чыл дургузунда ээн кур-

гаг ховуга кайгамчык чүүлдер болгаш көскү демдектер кылып тургаш, еврейлерни Египеттен үндүрө берген Моисей ол болган. ³⁷ Израиль чонга: „Бурган бодуңарның-на ха-дунма чоңуңар аразындан мен ышкаш медээчини илередиң бээр*“ — дээн демги-ле Моисей ол болган. ³⁸ Ээн кургаг ховуга чыгылган чонга Бурганның төлээзинин Синай дагга аңаа ажыдып берген чүвезин чугаалаан кижиге ол болган. Дээрги-Чаяакчының дириг сөстөрүн биске дамчыдып бээри-биле хүлээп ап тура, өгбелеривис-биле кады турган кижиге ол болган.

³⁹ Ынчалза-даа өгбелеривис аңаа чакыртырындан ойталап, хүлээп көрбээннер база сеткилинде Египетче эгли бергеннер. ⁴⁰ Олар Ааронга мынча дээннер: „Бисти баштаар бурганнарда кылып берче, бисти Египеттен үндүрүп эккелген демги Моисейниң канчап барганын билбес-тир бис“. ⁴¹ Олар ынчан бугажык хевирлиг дүрзү-бурган кылып алгаш, аңаа өргүл салгаш, боттарының холу-биле кылган чүвезинин мурнунга өөрүп-байырлап турганнар. ⁴² А Бурган өгбелеривистен хая көрнү бергеш, оларның сылдыстарның ак-шерин бурганчыдып, мөгөөр чоруун соксатпайн, каапкаш барган. Медээчилерниң номунда ону мынчаар бижээни дег боттанган:

„Израиль чон! Ээн кургаг ховуга дөртөн чыл дургузунда Меңээ янзы-буру өргүлдер кылган ийик сен бе? ⁴³ Силер Молохтуң чадырын, бурганыңар Ремфанның сылдызын — мөгөөр дээш кылып алганыңар дүрзү-бурганнарны ап алгаш чордуңар чоп. Ынчанга Мен силерни Вавилон ындынче шөлүптөр мен“.

⁴⁴ Ээн кургаг ховуга өгбелеривиске Ужаражылга майгыны турган. Ону Бурганның Моисейге берген айтышкынын ёзугаар база аңаа көргүскөн улгери-биле кылган чүве-дир. ⁴⁵ Өгбелеривис ол майгыны Моисейден хүлээп алгаш, Нунун оглу Иисустун башталгазы-биле өске чоннарның черинге эккелгеш, ол черни

* 7:37 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ону дыңнап чоруңар» деп сөстөрни немээн.

7:24 Хост. 2:11-12 7:28 Хост. 2:13-14 7:29 Хост. 2:15 || Хост. 2:22; 18:3-5 7:30 Хост. 3:2 7:32 Хост. 3:6 7:33 Инс. 5:15 7:34 Хост. 3:5, 8-10 7:35 Хост. 2:14 7:36 Хост. 14:27-31; Ы. х. к. 1:3; 8:2

7:37 Ы. х. к. 18:15; Аж.-ч. 3:22 7:38 Хост. 19:3; Ы. х. к. 5:27 7:39 Хост. 16:3; Сан. 11:4-6

7:40 Хост. 32:1, 23 7:41 Хост. 32:4-6; Иса. 2:8 7:42 Ы. х. к. 4:19; Ыд. ыр. 80:13 7:42-43 3 Хаан. 11:5-7; 4 Хаан. 23:13 || Ам. 5:25-27 7:44 Хост. 38:21; Ажыл. 15:5 || Хост. 25:40 7:45 Инс. 3:14-17 || Инс. 3:10

эжелеп алганнар, чүге дээрге Бурган ол чоннарны өгбелеривистин мурнундан үндүр сывырып турган. Демги майгын ол чуртка Давидтин хааннаан үезинге чедир арткан. ⁴⁶ Бурган Давидче ээ көрүнгөн, а ол израиль чоннуң Бурганынга өргээ тутар чөпшээрел бээрин Оон дилээн. ⁴⁷ А Ооң ол өргээзин Соломон туткан. ⁴⁸ Ындыг-даа болза, Дээди Өрүкү Бурган кижиге холу-биле туткан өргөөлөргө чурттава, ол дугайында Бурган медээчизин дамчыштыр мынча дээн:

⁴⁹ „Дээр — Мээң дүжүлгөм, чер — бут салыр ширтээм. Меңээ кандыг өргээ тудуп берип шыдаар силер? — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Мээң дыштаныр черим каяа туруп боорул? ⁵⁰ Ол бүгүнү Мээң холум чаяаган эвес чүве бе?“

⁵¹ Чөрүү хейлер! Бурганның мурнунга чүрээ болгаш кулаа-биле арыг эвестер! Үргүлчү-ле Ыдыктыг Сүлдөгө удурланып чоруур-дур силер, өгбелеринер кандыг чораан ийик, силер база ыңдыг силер. ⁵² Өгбелеринерге истедип сүрдүрбээн чангыс-даа медээчи турган ийикпе? Чөптүг-шынныг Кижиниң чедип кээрин баш бурганнар меделгээн улусту олар өлүрүп турду, а ам силер Ооң Бодун сadyпкаш, өлүрүп кагдынар. ⁵³ Бурганның төлээлеринден Ооң ыдыктыг хоойлузун алдынар, ынчалза-даа аңаа чагыртайн бардынар!»

Стефанны даш-биле соп өлүргени

⁵⁴ Иудей даргалар ону дыңнааш, хорадаанындан диштерин кыжырадып турганнар. ⁵⁵ А Стефан Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкеш, дээрже топтап көргөш, Бурганның өндүр чырыын болгаш Ооң оң талазында турар Иисусту көрүп каан. ⁵⁶ Ынчан ол: «Дыннаар, мен аңгайтыр ажиттына берген дээрни болгаш Бурганның оң талазында турар Кижиге амытан Оглун көрүп тур мен» — дээн.

⁵⁷ Олар ынчан кулактарын дуглап, дыңзыдыр алгыржыпканнар, оон Сте-

фанче хөмө шурай бергеннер. ⁵⁸ Олар ону хоорай даштынче үндүр сөөрткөш, даш-биле соп эгелээннер. Ону буруудаткан херечилер кайттангыларын Савл дээр аныак эрниң буттарының баарынга каап, кадартып кааннар. ⁵⁹ Олар Стефанны даш-биле соп турда, Стефан: «Дээрги Иисус! Мээң амы-тыным хүлээп ап көр!» — деп мөргүп турган. ⁶⁰ Оон дискектенип олутуп алгаш, дыңзыг үн-биле: «Дээрги-Чаяакчы, бо бачыды дээш оларны буруудатпайн көрөм!» — деп чугаалаан соонда, Стефанның амы-тыны үстү берген.

Бүзүрээн улусту истеп сүргени

8 Савл Стефанны өлүргенин деткээн чүве-дир. Ол хүнде Иерусалимниң христиан ниитилелинге удур аажок улут истеп сүрүүшкүн эгелээн болгаш, элчинерден өскө, бүзүрээн улустун шуптузу Иудея биле Самарияже тарап чоруй барган. ² Бурганга бердинген улус Стефанны ажаап кааш, ооң ажыын ажып, ысымын төп пат болганнар. ³ А Савл бүзүрээннерни чок кылыр дээш кызыдып эгелээн: ол бажыңнарны эргий кезип, эр, херээжен улусту тудуп хоругдааш, карабачыңче кирип октап турган.

Филипптин Самарияга суртаалдааны

⁴ А тарап чоруткан улус чедип барган черлеринге Буянның Медээни суртаалдап турган. ⁵ Биеэги бир Филипп Самарияның кол хоорайынга келгеш, Христос дугайында суртаалдап эгелээн. ⁶ Чон Филипптин чугаазын дыңнааш база ооң кылып турары кайгамчык чүүлдерин көргөш, олче кичээнгей салып эгелээн. ⁷ Чүге дээрже хөй-ле букшуураан улустун буктары алгы-кышкы-биле үнүп, хөй-ле чартыктаан, бертик-бежел улус экирип турар болган. ⁸ Ол хоорайның чурттакчылары аажок өөрээннер.

⁹ А ооң мурнунда-ла ол хоорайга Симон дээр кижиге чурттап чораан, ол бодун өндүр улуг кижиге мен деп чугаалап, илбидизи-биле самарий чонну кайгадап

7:46 Ыд. ыр. 88:20-21 || 2 Хаан. 7:1-2; 3 Хаан. 8:17 7:47 3 Хаан. 6:1-38 7:48 3 Хаан. 8:27; Аж.-ч. 17:24 7:49-50 Иса. 66:1-2 7:51 Хост. 32:9; Ы. х. к. 10:16 || Ы. х. к. 10:16; Иер. 4:4; 9:26 || Иса. 63:10 || Мал. 3:6 7:52 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Иер. 2:30; Мф. 23:37 7:53 Ы. х. к. 33:2; Гал. 3:19; Евр. 2:2 7:54 Аж.-ч. 5:33 7:55 Хост. 24:16; Иса. 6:1; Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19 7:56 Мк. 1:10 || Ыд. ыр. 109:1; Дан. 7:13; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:56; Евр. 1:3 7:58 Лев. 24:14-16; Сан. 15:35-36; 3 Хаан. 21:13 || Аж.-ч. 8:1; 22:20 7:59 Ыд. ыр. 30:6; Лк. 23:46 7:60 Лк. 22:41 || Лк. 23:34 8:1 Аж.-ч. 22:20 || Ин. 16:2 || Мф. 10:23 8:3 Гал. 1:13; 1 Кор. 15:9; Флп. 3:6 8:4 Мк. 4:14; Аж.-ч. 11:19 8:5 Аж.-ч. 6:5; 21:8 8:7 Лк. 4:35; Мк. 16:17-18

турган. ¹⁰ Бүгү улуг-биче улус ону магадап дыңнап: «Бо кижиде Бурганның Өндүр улуг деп адаан жүжү бар-дыр» — деп турганнар. ¹¹ Ол бодунун илби-шидизи-биле хамыкты кайгадап шаг болган болгаш, улус ону тооп дыңнаар турган. ¹² Ынчалза-даа хоорайның чурттакчылары Бурганның Чагыргазы болгаш Иисус Христостун дугайында суртаалдаан Филиппке бүзүрөй берген соонда, хөй эр, херэежен улус сугже суктуруп алган. ¹³ Симон база бүзүрөй бергеш, сугже суктуруп алган. Ол үргүлчү-ле Филипптен чыда калбайн эдерип, ооң кылып турганы өндүр улуг кайгамчык демдектерин көргөш, магадаар болган.

¹⁴ Самарияның чурттакчылары Бурганның медээзин хүлээп алганын дыңнааш, Иерусалимге турган элчиннер оларже Пётр биле Иоанны чорудупкан. ¹⁵ Олар баргаш, чаа бүзүрөөн улус Ыдыктыг Сүлдени алып кылдыр, олар дээш мөргүй бергеннер. ¹⁶ Чүге дээрге бүзүрөөннөр Дээрги Иисустун ады-биле сугже суктуруп-даа алган болза, Ыдыктыг Сүлде оларның кайызынче-даа бадып келбээн турган. ¹⁷ Ынчан Пётр биле Иоанн оларга холдарын дээскен, оон олар Ыдыктыг Сүлдени хүлээп алган. ¹⁸ Элчиннер улуска холдарын дегзирге-ле, Ыдыктыг Сүлденин бадып кээп турарын көрүп кааш, Симон элчиннерге акша саналдап: ¹⁹ «Холдарым дээскеним кижиге Ыдыктыг Сүлде бадып кээр кылдыр, менээ база ындыг күштен беринерем» — деп дилег кылган.

²⁰ А Пётр анаа мынча дээн: «„Бурганның белээн акша-биле садып ап шыдаар мен“ деп бодапкан болзунза, акшаң сээн-биле кады хайлып чиде берзин! ²¹ Бистин бараан болуушкунувуска киржир үлүг-хууң чок-тур, чүге дээрге сээң чүрөөн Бурганның мурнунга шынчы эвес-тир. ²² Ол бузудун дээш буруун билин база Дээрги-Чаяакчыга тейле, канчап билир, Ол ындыг бодалдарыңны өршээр чадавас. ²³ Ажыг адааргал иштин долганын база кара сагышка туттурганыңны көрүп тур мен».

²⁴ Симон ынчан: «Силерниң чугаалааныңар ышкаш, хайлып чиде бербес кылдыр, мен дээш Дээрги-Чаяакчыга мөргүп көрүңер» — деп харыылаан.

²⁵ А элчиннер ол черге боттарынын херечи болган бүгү чүвезин улуска чугаалап, Дээрги-Чаяакчының медээзин суртаалдааш, Иерусалимче эеп келгеннер. Орук ара олар Самарияның хөй-ле суурларынга Буянның Медээни медегелеп чораннар.

Филипп биле эфиоп дүжүмет

²⁶ А Филиппке Дээрги-Чаяакчынын төлээзи мынча дээн: «Дораан мурнуу чүкче, Иерусалимден Газа хоорай баар кагдынган ээн орукче чорувут». ²⁷ Ол дораан чорупкан. Ынчан бир-ле эфиоп кижиге* — Эфиопияның кандакиязы дээр кадынның дүжүмеди болгаш ооң эртинге-байлаанын кадагалакчызы — Бурганга мөгейип, Иерусалимге четкекел келген соонда, ²⁸ ол-ла орук-биле чанып олурган. Эфиоп бодунун чууазына саадап-каш, Исайя медээчинин номун номчуп чораан.

²⁹ Ыдыктыг Сүлде Филиппке мынча дээн: «Чуузага чеде бергеш, ооң чаны-биле базып олур».

³⁰ Филипп чуузага чеде бергеш, дүжүметтин Исайяны номчуп турарын дыннап каан. «Номчаан чүүлүңерниң утказын билип турар-дыр силер бе?» — деп, Филипп айтырган.

³¹ «Кандыг-бир кижиге тайылбырлап бээр болза дээрден башка, канчап билип алыр кижиге мен?» — деп, демгизи харыылааш, чуузага кады олурарынче Филиппти чалаан. ³² Дүжүметтин Бижилгеден номчуп олурган черинде мынча дээн болган:

«Дөггери-биле аппарат чыдар дөтпехураган дег, дүгүн кыргыыр дээн хойнуң үн үндүрбеси дег, ол аксын ажыттаан. ³³ Ону дора көрүп, чөптүг шииткел кылбааннар. Ооң салгалының дугайында кым чугаалап шыдаарыл? Ону чер кырынга амылыг арттырбаан болгай».

* 8:27 Эрте-бурунгу литературага Хушту (амгы Суданның девискээри) Эфиопия деп адап турган.

8:13 Мф. 28:19; Аж.-ч. 16:33; 18:8 8:14 Аж.-ч. 1:8 8:15 Аж.-ч. 2:38 8:16 Мф. 28:19; Аж.-ч. 19:5 || Аж.-ч. 10:44; 11:15 8:17 Аж.-ч. 9:17; 19:6 8:22 Дан. 4:24; 2 Тим. 2:25 8:24 Хост. 8:8 8:25 Ин. 4:39 8:26 Аж.-ч. 5:19; 10:4; 11:13; 12:7; 27:23 8:27 Иер. 38:7 8:29 Аж.-ч. 10:19 8:31 Рим. 10:14 8:32-33 Иса. 53:7-8

³⁴Дүжүмет Филипптен: «Айтып берип көрөм, медээчи мында кымның дугайында чугаалаан чоор: бодунун дугайында бе азы өске кандыг-бир кижидугайында бе?» — деп айтырган.

³⁵Филипп ынчан тайылбыр кылып, Бижилгенин ол черинден эгелээш, Иисус дугайында Буянын Медээни аңаа меделгей берген. ³⁶⁻³⁷Чоруп-ла орташ, олар сугга чедип келгеннер. Дүжүмет мынча дээн: «Көрөм, суг бо-дур. Мээн сугже суктуруп аарымга чүү шаптыктап турарыл?»* ³⁸Ол чууазын доктаадырын дужааган. Оон Филипп биле дүжүмет сугну сүзүп кире бээрге, Филипп ону сугже суккан. ³⁹Олар сугдан үнүп кээрге, Дээрги-Чаяакчының Сүлдеси Филиппти алгаш барган*. Дүжүмет бодунун оруун өөрүшкү-маңнайлыг уламчылап чорупкан, а Филиппти оон соонда черле көрүп көрбөз. ⁴⁰А Филипп Азот хоорайга чеде хона бергеш, оон Кесарияга чеде бергиге чедир, таварып эрткени бүгү хоорайларга Буянын Медээни суртаалдап чораан.

Савлды Бурганче ээлдиргени

9 ¹Ол аразында Савл Дээрги Иисустун өөреникчилеринге кыжанып, оларның амы-тынынга чедерин бар шаа-биле кызып турган. Ол Бурганның дээди бараалгакчызынга чеде бергеш, ²Дамаскының синагогаларына көргүзери-биле бижээн чагааларны дилеп алган. Иисустун өөредиин эдерген улусту Савл Дамаскыдан тып алыр болза, оларны эр-херээжен деп ылгавайн, хүлүп-бектээш, Иерусалимче эккеп болур деп чөпшээрелди чагааларда берген болган.

³Савл Дамаск хоорайже чоокшулап бар чыдырда, хенертен ону дээрден чырык хөмө чырыдыпкан. ⁴Ол черже кээп ушкак: «Савл! Савл! Мени чүгө истеп сүрүп тур сен?» — дээн үн дыңнап каан.

⁵Ол: «Силер кым силер, Дээрги?» — дээн.

Үн: «Мен — сээң истеп сүрүп турарын Иисус-тур мен — деп харыылаан*». — ⁶А ам туруп келгеш, хоорайже чорувут. Аңаа баарыңга, сээң ам чүнү кылыр ужурлууну улус чугаалап бээр*.

⁷Савл-биле кады чораан улус дылдары көжүп калган турган: олар үнү дыңнаарын дыңнааннар, ынчалза-даа кымны-даа көрбөз. ⁸Савл черден туруп келген, а карактарын ажыдыптарга, ол чүнү-даа көрбөс апарган бооп-тур. Ынчангаш оон-биле кады чораан улус ону холундан четкеш, Дамаскыже апарганнар. ⁹Оон карактары үш хүн дургузунда согур хевээр турган, ынчан ол чүнү-даа ижип-чивээн.

¹⁰Дамаскыга Иисуска бүзүрээн Аңания дээр кижиде турган. Дээрги-Чаяакчы аңаа ажыдышкын кылып: «Аңания!» — дээн.

Оозу: «Дээрги-Чаяакчы, мында мен!» — деп харыылаан.

¹¹Дээрги-Чаяакчы аңаа мынча деп айткан: «Бо дораан Дорт дээр кудумчуга бар, оон Иуданың бажыңындан Тарс хоорай чурттуг Савл дээр кижини айтыр, ол ам ында мөргүп турар-дир». ¹²Савл Менден ажыдышкын алган: чедип келгеш, холдарын аңаа дээскеп, оон карактарын экиртип бээр Аңания дээр кижини көргөн*.

¹³Аңания мынча деп харыылаан: «Дээрги-Чаяакчы, мен ол кижиде дугайында база Иерусалимде Сээң улузунга удур оон кылганы эндерик бузуттуг-бак үүлгедилер дугайында хөй улустан дыңнаан мен. ¹⁴А бээр кээрге, ол Сээң адыңга бүзүрээр бүгү улусту тудуп хорутдаар эргени Бурганның дээди бараалгакчызындан дилеп алгаш, чедип келген-дир».

¹⁵Ынчаарга Дээрги-Чаяакчы аңаа: «Ынаар бар, чүгө дээрге ол кижиде — Мээн

* 8:36-37 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Филипп: „Сеткилинер ханызындан бүзүрээр болзунарза, блудна дээр“ — деп харыылаан. А дүжүмет мынча дээн: „Иисус Христос — Бурганның Оглу ылап дээрзинге бүзүрер тур мен“» деп сөстөрнү немээн. * 8:39 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчының Сүлдеси Филиппти алгаш барган» эвес, а «Ыдыктыг Сүлде дүжүметче бадып келген, а Филиппти Дээрги-Чаяакчының төлээзи алгаш барган» деп бижээн. * 9:5-6 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «„Сени сүргөн кымчыже бажын чайгаш, хей-ле бодунга хора чедирер сен“. Ол коргуп-сүртөп, мынча дээн: „Дээрги, чүнү кылырын дужаар силер?“ Дээрги-Чаяакчы аңаа мынчаар харыылаан...» деп сөстөрнү немээн.

8:35 Лк. 24:27 8:39 4 Хаан. 2:16; Иез. 3:12; 8:3 8:40 Иис. 13:3 9:1 Аж.-ч. 8:3 || Ин. 16:2 9:3 Аж.-ч. 22:6-11; 26:12-18 9:7 Дан. 10:7 9:10 Аж.-ч. 22:12 || Э. д. 22:1 9:11 Аж.-ч. 21:39; 22:3 9:15 Рим. 1:5; Гал. 1:15-16; 1 Тим. 2:7 || Иер. 1:4-5

шилип алган савам-дыр. Ол Мээң адымны өске чоннарнын, хааннарнын болгаш израиль чоннуң мурнунга медеглээр. ¹⁶ Мээң адым ужун ооң ам кайы хире хилинчек көөрүн Бодум аңаа айтыр мен» — дээр.

¹⁷ Аңаа чорупкаш, ол бажынче кире бергеш, Савлга холдарын дээскеп: «Дунмам Савл! Бээр кел чорунда, сеңээ уткушкан Дээрги Иисус сээң карактарың катап көрө берзин дээш база Ыдыктыг Сүлде сени бүргезин дээш, мени сенче чорудупту» — дээр. ¹⁸ Ол дораан Савлдың карактарындан балык казыры дег чүве адырлып кээп дүшкөн соонда, ооң согуру эттине берген. Ол туруп келгеш, сугже суктуруп алган. ¹⁹ А ооң соонда Савл чеменип аарга, күжү катап эглип келген.

Савлдың Дамаскыга суртаалдааны

Савл Иисустун өөреникчилери-биле кады Дамаскыга каш хонган. ²⁰ Ол синагогаларга Иисус дээрге Бурганның Оглу дээрзин дораан суртаалдап эгелээн. ²¹ Ону дыннаан улус шупту кайгап: «Иерусалимге Иисуска бүзүрөөн улусту чок кылырын кызып турган кижилер ол эвес чүве бе? Оларны тудуп хорутдааш, Бурганның дээди бараалгакчыларынче аппаар дээш, ол бээр кел чораан эвес чүве бе?» — деп турганнар. ²² А Савлдың чугаазы улам күштүг, улам барымдаалыг болу берип, Иисус дээрге Христос дээрзин ол шынзыдарга, Дамаскыда чурттаан иудейлер удурланыр аайын тыппайн турган.

²³ Элээн үр үе эрткенде, иудейлер ону өлүрөр дээш, сүлчээ кылганнар. ²⁴ Ынчалза-даа Савл оларнынч ол сагыжын биллип каан. Олар ону өлүрөр дээш, дүн-хүн дивейн, хоорай хаалгазын кадаргаш турупканнар. ²⁵ А Савлдың өөреникчилери дүне када келгеш, ону аргаан хааржакка олурткаш, хоорай ханазынын кырынче көдүргеш, ооң артынче бадырышканнар.

Савл Иерусалимге

²⁶ Савл Иерусалимге келгеш, Иисустун өөреникчилеринге каттыжып аарын оралдашкан. Ынчалза-даа олар шупту ооң өөреникчи апарганынга бүзүрөвейн, коргар болганнар. ²⁷ Варнава

ынчан ону эдертип алгаш, элчиннерге келгеш, Савлдың орукка чорааш, Дээрги-Чаяакчыны көргөнин, Бурганның ооң-биле канчаар чугаалашканын база Иисустун ады-биле ооң Дамаскыга кайы хире дидим суртаалдаанын оларга чугаалап берген. ²⁸ Савл олар-биле кады артып калгаш, Иерусалимни хостуг эргий кезип, Дээрги-Чаяакчынын ады-биле дидим суртаалдап турган. ²⁹ Ол грек дылдыг иудейлер-биле чугаалажып тургаш, олар-биле маргыжыпкан, а олар ону өлүрөр деп барганнар. ³⁰ Бүзүрөөннер ону билип кааш, Савлды Кесарияге аппаргаш, оон Тарсче чорудупканнар.

³¹ Бүгү Иудеяга, Галилеяга база Самарияга христиан ниитилелге амыртайбын дүжүп, ол быжыгып олурган. Бүзүрөөн улус Дээрги-Чаяакчыны хүндүлөп, Оон коргуп чурттаар боорга база Ыдыктыг Сүлде оларны сорук киирерге, өөреникчилериниң саны көвүдөп келле чыткан.

Пётрнуң Энейни экирткени

³² Хоорайларны эргий кезип чорааш, Пётр Лиддада чурттаан бүзүрөөн улуска душчуп чеде берген. ³³ Ол аңаа мунчурап аарааш, сес чыл дургузунда дөжөөндөн турбайн чыткан Эней дээр кижини тып алган. ³⁴ Пётр ол кижиге: «Эней! Иисус Христос сени экиртип деп тур. Тургаш, дөжөөң дүрүп ал» — дээр. Эней ол-ла дораан туруп келген. ³⁵ Лидда биле Шаронун бүгү чурттакчылары ооң экирээнин көргөш, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөй бергеннер.

Пётрнуң Тавифаны дирискени

³⁶ Ионппия хоорайга Иисустун бир кыс өөреникчизи турган. Ооң адын Тавифа азы «Элик» дээр турган. Ол буянынгеректер кылып, ядыларга хей хайырлал берип чораан кижилер чүве-дир. ³⁷ Ол хүннерде Тавифа аарааш, өлгөн болган. Ооң мага-бодун чутгаш, бажынынның кырыкы өрээлинче салып кааннар. ³⁸ А Лидда Ионппиянын чоогунга турган, ынчангаш бүзүрөөннер Пётрнун Лиддада келгенин дыннааш, олче ийи кижилер чорудупкаш: «Дораан биске кээп көрүнер!» — деп ээрежиш дилээннер.

9:16 Аж.-ч. 20:23; 1 Фес. 3:3 17 Аж.-ч. 8:17; 19:6 19:19 Гал. 1:17 9:21 Гал. 1:13, 23 9:22 1 Тим. 1:12 || Аж.-ч. 18:28 9:23 Аж.-ч. 20:3; 23:30 9:25 Ис. 2:15; 1 Хаан. 19:12; 2 Кор. 11:32-33 9:27 Аж.-ч. 4:36; 13:2; 15:36; Гал. 2:9; 1 Кор. 9:6 || Гал. 1:18-19 9:29 Аж.-ч. 6:1 9:30 Аж.-ч. 11:25 9:34 Аж.-ч. 3:6 9:36 Ис. 19:46 || Ин. 13:14; 1 Тим. 2:10; 5:10

³⁹ Пётр дөгертингеш, олар-биле кады чорулкан. Ол чедип кээрге, ону кырында өрээлче кири бергеннер, а бүгү дулгуяк кадайлар ону үглөп келгеш, олар-биле кады турган үезинде Эликтин даарап берген хөйлөңнерин болгаш өске-даа хевин ыы-сымыл көргүзүп турганнар.

⁴⁰ Пётр оларнын дөгезин өрөөндөн үндүрүпкеш, дискек кырынга олурдушкеш, мөргүп эгелээн. Оон өлгөн кижиге эргилгеш: «Тавифа, туруп кел!» — дээн. Тавифа карактарын ажыдып келгеш, Пётрну көрүп кааш, ковайып келген. ⁴¹ Пётр олче холун сунгаш, тургузуп алган. Оон ол бүзүрөөннөр болгаш дулгуяк кадайларны кый депкеш, Тавифа дириг дээрзин оларга көргүскөн. ⁴² Ол болушкун бүгү Иоппияга билдингир апарган болгаш, хөй улус Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөй берген. ⁴³ А Пётр Иоппияга элээн хөй хүн чурттаан. Ол алгы-кеш эттээр Симоннун бажыңына турган.

Корнилийге Бургандан келген ажыдыышкын

10 ¹ Кесарияга Корнилий деп аттыг, рим шеригнин Италий дээр батальоннун чүс шериг баштыңчызы кижиге турган. ² Оон боду-даа, өг-бүлөзи-даа Бурганны аажок хүндүлээр, Аңаа бердинген улус турган. Ол ядыыларга хөй хайырлал бээр, Бурганга үргүлүп мөргүүр кижиге чүве-дир. ³ Бир-ле катап, хүн үнгенден бээр тоску шак үезинде, Бурган аңаа ажыдыышкын кылган. Аңаа чедип келгеш: «Корнилий!» — дээн Бурганнын төлээзин ол тода көрүп каан.

⁴ Корнилий корга берип, олче көрүнгөш: «Дээрги-Чаяакчы, чүү ирги?» — дээн.

Бурганнын төлээзи: «Мөргүлдөр болгаш ядыыларга хайырлалдарынны Бурган бодап алган-дыр. ⁵ Ам Пётр деп адаткан Симонну эккээр кылдыр, Иоппияже улустан айбылавыт. ⁶ Ол кижиге да-лай эринде бажыңныг алгы-кеш эттекчизи Симон сугда турар-дыр»* — деп харыылаан. ⁷ Корнилий-биле чугаалашкан Бурганнын төлээзи чоруй баарга,

ол бодунун ийи чалчазын болгаш бодунун чанынга турар хүлээлгелиг, Бурганга бердинген бир шеригни кый деп алган. ⁸ Ол чүү болганын, чүве арттырбайн, чугаалааш, оларны Иоппияже чорудупкан.*

Пётрга Бургандан келген ажыдыышкын

⁹ Даартагы хүннүн дүш үезинде, ол улус хоорайга чоокшулап кел чыдырда, Пётр бажын кырынче мөргүп үне берген.

¹⁰ Ол аштааш, чөмөнниксей берген. Чем хайнып турар аразында, аңаа Бургандан ажыдыышкын келген. ¹¹ Пётр аңгайтыр ажыттына берген дээрни база дөрт ужундан агаарга тудуп алгаш, черже бадырып олурар улуг пөске дөмөй бир-ле чүвени көрүп каан. ¹² Ол пөсте янзы-бүрү дөрт давангыг-даа, соястаар-даа дириг амытаннар база азырал эвес куштар бар болган. ¹³ Оон бир-ле үн дыңналып, аңаа: «Пётр, туруп келгеш, оларны дөгергеш, чи» — дээн.

¹⁴ Ынчалза-даа Пётр: «Черле хоржок, Дээрги-Чаяакчы! — деп харыылаан. — Мен кажан-даа бужар, арыг эвес чүве чип көрбөөн мен».

¹⁵ Үн ынчан база катап чугаалааш, аңаа мынча дээн: «Бурганның арыглап каан чүвезин арыг эвес дивейн чор». ¹⁶ Үш удаа ынчанган соонда, пөс катап дээрже көдүрлүп үне берген.

¹⁷ Пётр Бургандан ол чүү уткалыг ажыдыышкын болганын аайын тыппайн турда, Корнилийнин айбылаан улузу Симоннун бажың кайдазын айттырып четкеш, хаалга чанынга доктаай бергеннер.

¹⁸ Олар: «Пётр деп аттыг Симон мында бар бе?» — деп ыткыр айттырганнар.

¹⁹ Пётр Бургандан ажыдыышкын дугайында боданып турар аразында, Ыдыктыг Сулде аңаа мынча дээн: «Симон, сени үш кижиге дилеп тур. ²⁰ Доп-дораан адаанче дүже бер. Олар биле иудейлернин аразында кандыг-даа ылгал кылбайн, ол улус-биле кады чорувут, чүге дээрге оларны Мен чоруттум».

²¹ Пётр адаанче дүжүп келгеш, ол улуска: «Дилеп турар кижинер мен-дир мен. Кандыг херектиг келдинер?» — дээн.

* ^{10:6} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Сени база бүгү өг-бүлөңни камгалаар сөстөр-ни ол сенээ чугаалап бээр» деп сөстөрни немээн. * ^{10:8} Кесариядан Иоппияга (амгы Яффа) чедир мурнуу чүкче углай 48 км.

^{9:40} Мф. 9:25 || Аж.-ч. 28:8; Иак. 5:16 ^{9:41} Мк. 1:31; 5:41; 9:27; Аж.-ч. 3:7 ^{10:2} Мф. 8:10; Лк. 7:4-5 ^{10:3} Аж.-ч. 3:1 ^{10:4} Аж.-ч. 8:26 || Ажыл; 8:4 ^{10:6} Аж.-ч. 9:43 ^{10:9} Аж.-ч. 11:5-14 ^{10:14} Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3; Иез. 4:14 ^{10:15} Мк. 7:15-16; Рим. 14:14; 1 Тим. 4:4; Тит. 1:15 ^{10:19} Аж.-ч. 8:29

²² Олар мынча деп харыылаан: «Бис-ти Бурганга бердинген база Оон коргар, бүгү иудейлернин хүндүлээри Корнилий дээр чүс шериг баштыңчызы кижичи чоруту. Аңаа Бурганның ыдыктыг төлээзи силерни бодунун бажыңынче чалап алгаш, чугаа-сөзүңерни дыңнаарын дужаагандыр». ²³ Пётр ынчан оларны бажыңче чалааш, аалчыларын ашкарып-чемгерген.

Пётр Корнилийниң бажыңында

Даартазында хүндүс Пётр дөгертингеш, олар-биле кады чорупкан, Иопсиядан чамдык бүзүрэннер база ону эдерип чорупканнар. ²⁴ Оон бир хүн эрткенде, олар Кесарияга чедип келгеннер. Корнилий төрелдерин болгаш чоок эш-өөрүн чыып алгаш, оларны манап турган. ²⁵ Пётр бажыңче кирип олурда, Корнилий ону уткааш, оң мурнунче кээп дүжүп, мөгөйген. ²⁶ Ынчалза-даа Пётр ону көдүргөш: «Турунар! Мен анаа кижидир мен» — дээн. ²⁷ Оон ол Корнилий-биле чугаалашпышаан, бажыңче кирип келгеш, ында хөй улус чыылганын көрүп каан.

²⁸ Пётр оларга мынча дээн: «Иудей кижиниң өске аймак-чон улузу-биле харылзажыры база оларның бажыңыга кирери хоруглуг дээрзин билир силер. Ынчалза-даа Бурган меңээ „Кымы-даа бужар, арыг эвес деп болбас ужурлуг сен“ деп айыткан. ²⁹ Ынчангаш мени чалап, улус кээрге, удур чүве чугаалавайн, чедип келдим. Мени чүге келдирткениңерни ам айтырып көрейн».

³⁰ Корнилий мынча дээн: «Мен дөрт хүн бурунгаар, бо өйдө*, бажыңымга мөргүп олурган мен, тоску шак үе-зи турган чүве. Хенертен мээң мурнумга чайынналчак чырык хептиг кижичи көстүп келген. ³¹ Ол мынча дээн: „Корнилий, Бурган мөргүлүңнү дыңнаандыр база ядыыларга хайырлалдарыңны бодап турар-дыр. ³² Ынчангаш Пётр деп аттыг Симонну сүрдүрүп, Иопсияже улустан чорудувут. Ол дайдай эринде бажыңныг алгы-кеш эттекчизи Симон сугда аалдап турар-дыр“. ³³ Мен ол дораан силерни сүрдүрүп, улус чорудуптум, чедип

келгениңер кончуг эки-дир. Дээрги-Чаяакчының силерге: „Чугаала“ — деп дужааган бүгү чүвезин дыңнаар дээш, бис ам шупту мында, Бурганның мурнунда турарывыс бо-дур».

Пётрнуң Буянныг Медээни суртаалдааны

³⁴ Пётр ынчан чыылган улуска чугаалап эгелээн: «Бурган улусту ылгай көрбөс дээрзин ам-на билдим. ³⁵ Кандыгдаа чоннуң иштинден Ону хүндүлээр база чөптүг чорукту барымдаалаар улус Ооң сеткилинге кирер-дир. ³⁶ Бурганның израиль чонга чорудуп бергени медээ дугайында билир силер. Амыр-тайбың дугайында Буянныг Медээзин Ол бүгүдениң Дээргизи Иисус Христостун аксы-биле медегледи. ³⁷ Иоанның суртаалдааны сугже суктуруушкун соонда, Галилеядан эгелээш, бүгү Иудеяга чүү болуп турганын билир силер. ³⁸ Бурган Назарет чурттуг Иисусту шилип алгаш, Ыдыктыг Сүлде биле кушту Аңаа хайырылаан. Бурган Иисус-биле кады болган, ынчангаш Иисус буянныг херектер кылып, эрликтиң салдарына алыскан улустун дөгерезин екиртип, чер болганга чоруп турган. ³⁹ Бис Иисустун иудейлер чуртунга база Иерусалимге кылып турган бүгү чүүлдериниң херечилери бис. Иудейлер Ону шаажылал ыяжынга кадай шаап өлүргеннер.

⁴⁰ Ынчалза-даа Бурган Иисусту үшкү хүнде катап диргискеш, Ону улуска көстү бээр кылыпкан. ⁴¹ Бүгү чон эвес, а бис, Бурганның баш удур шилип алган херечилери, Ону көрдүвүс. Ол катап дирлирге, Оон-биле кады аштанып-чемнешип турдувус. ⁴² Иисус биске улус-чонга суртаалдаарын дужааган: Бурганның дирилгери-даа, өлүглери-даа шиитсин дээш салып кааны шииткекчи — Ол Боду дээрзин херечилээр ужурлуг бис. ⁴³ Бүгү медээчилер Ооң дугайында херечилеп, Аңаа бүзүрэн кижичи бүрүзүнүн бачыктарын Оон ады-биле өршээрин бадыткап турганнар».

⁴⁴ Пётр ону чугаалап турда-ла, оон суртаалын дыңнап турган бүгү улусче

* 10:30 Өске бурунуг сөзүглелдерде «Бо өйдө» эвес, а «Бо өйгө чедир шээрленгеш» деп бижээн.

10:22 Лк. 7:4-5 10:25 Дан. 2:46; Аж.-ч. 16:29 10:26 Ажыд. 19:10; 22:8-9 10:28 Ин. 4:9; 18:28

10:34 Ы. х. к. 10:17; Рим. 2:11; 10:12 10:35 Иса. 64:5; Рим. 10:12 10:36 Иса. 52:7 10:37 Мк. 1:14

10:38 Мф. 3:16; Ин. 1:32-33 || Мф. 4:24; Лк. 13:16 10:42 Ин. 5:22; Аж.-ч. 17:31; 1 Пет. 4:5; 2 Тим. 4:1

10:43 Лк. 24:27; Рим. 3:21

Ыдыктыг Сүлдe бaдып кeлгeн. ⁴⁵ Пётр-биле кады келген кыртыжап демдектеткен бүзүрөөннөр Бурганның Ыдыктыг Сүлдени өске чоннар улузунга белек кылдыр бергенин көргөш, кайгап калганнар. ⁴⁶ Чүгe дээрге олар дыннаарга, демги улус билдинмес дылдарда чугаалажып, Бурганны алдаржыда берген чүвe-дир.

Пётр ынчан мынча дээн: ⁴⁷ «Бо улус Ыдыктыг Сүлдени бис ышкаш алды чоп! Ындыг болганда, оларның сугже суктурарын хоруп болур бе?» ⁴⁸ Пётр оларга Иисус Христостун ады-биле сугже суктурарын дужааган. Оон демги улус Пётрдан ам-даа каш хүн иштинде олар-биле артарын дилеп турганнар.

Иерусалимде христианнарга Пётруң чугаазы

11 ¹ Өске чоннар улузу база Бурганның медээзин хүлээп алганын элчиннер болгаш Иудеяда бүзүрөөн улус дыннап каан. ² Ынчангаш, Пётр Иерусалимге чедип кээрге, чамдык кыртыжап демдектеткен бүзүрөөннөр ону буруудалды берген. ³ Олар: «Сен кыртыжап демдектетпээн улус бажыңнарынче кирип, олар-биле кады чемнендин» — деп турганнар.

⁴ Пётр ынчан болган чүүлдү бирден бирээ чокка чугаалап эгелээн: ⁵ «Мен Иоппия хоорайга мергүп олургаш, Бургандан ажыдыышкын алдым. Дөрт ужундан туткаш, дээрден бадырып олурар улуг пөске демей бир-ле чүвe көрдүм. Ол чүвe мeңээ чоокшулап кээрге, ⁶ ынаар бакылапкаш, азырал болгаш черлик дөрт даванныг-даа, соястаар-даа дириг амытаннарны, азырал эвес куштарны көрүп кагдым. ⁷ Оон мeңээ: „Пётр, туруп келгеш, оларны дөгөргөш, чи“ — дээн үн дыннап кагдым. ⁸ Мен: „Черле хоржок, Дээрги-Чаяакчы! Мен каян-даа бужар азы арыг эвес чүвe чип көрбөөн мен“ — деп харыладым. ⁹ Дээрден үн база катап чугаалады: „Бурганның арыглап каан чүвезин арыг эвес дивейн чор“. ¹⁰ Болган чүүл үш катап катаптады. Оон ол бүгү дээрже катап көдүрлүп үнe берди. ¹¹ Таптыг-ла ол өйдe бистин аалдап турганыыс

бажыңга Кесариядан менче чоруткан үш кижиге чедип келди. ¹² Ыдыктыг Сүлдe мeңээ ол улус биле бистин аравыста кандыг-даа ылгал кылбайн, олар-биле кады чоруурун айытты. Бо алды бүзүрөөн ха-дунмавыс база мени эдериң чорупту, оон бис Корнилийниң бажыңыңга чедe бердивис. ¹³ Ол биске бодунуң бажыңыңга Бурганның төлээзин көргенин чугаалады. Бурганның төлээзи анаа: „Пётр деп аттыг Симонну сүрдүрүп, Иоппияге улустан чорудувут. ¹⁴ Сени болгаш бүгү өг-бүлeңни камгалаар сөстөрүни ол сeңээ чугаалап бээр“ — дээн болду.

¹⁵ Мен чугаалап эгелээримге, Ыдыктыг Сүлдe, эгезинде бисче ышкаш, оларже база бaдып кeлдди. ¹⁶ Мен ынчан Дээрги Иисустун: „Иоанн улусту сугже суп турган, а Бурган силерни Ыдыктыг Сүлдеге сугар-дыр“ — дээнин сактып келдим. ¹⁷ Ынчангаш Дээрги Иисус Христоска бүзүрөй беривиске, биске бергени белээн Бурган өске чоннар улузунга база берген болганда, Анаа удуруланыр хире чүү ындыг кижиге мен?»

¹⁸ Ону дыннааш, олар оожургай берип, Бурганны алдаржыдып: «Өске чоннар улузу база мeңгe амыдыралды алзын дээш, Бурган оларга база бачыттарын миннип, Бодунче эглип кээр арганы хайырлаан-дыр» — дижип турганнар.

Антиохияның христиан ниитилели

¹⁹ Стефан өлгөн соонда эгелээн истеп сүрүүшкүннерден дескеш, тарай берген бүзүрөөннөр Финикия, Кипр болгаш Антиохияга чедe бергеннер*. Олар Буянын Медээни чүглe иудейлерге меделеп чораннар. ²⁰ Ындыг-даа болза, оларның Кипрде болгаш Киринейда чурттаан чамдыгызы Антиохияга келгеш, Дээрги Иисус дугайында Буянын Медээни өске чоннар улузунга база меделеп турганнар. ²¹ Дээрги-Чаяакчының күжү олар-биле кады болуп, дыка хой улус бүзүрөөш, Дээрги-Чаяакчыже эгли берген.

²² Ол дугайында чугаа-соот Иерусалимниң христиан ниитилелинге дыңналырга, олар Антиохияже Варнаваны

* 11:19 Антиохия — рим мoжy Сирияның кол хоорайы, хeмчээл талазы-биле империяда Рим биле Александрияның соонда үшкү хоорай боор. Антиохияга улуг еврей ниитилел турган.

10:46 Мк. 16:17; 1 Кор. 12:10 10:47 Аж.-ч. 2:4 10:48 Аж.-ч. 2:38 11:2 Аж.-ч. 15:1; Гал. 2:12 11:3 Лк. 15:2; Гал. 2:12 11:5 Аж.-ч. 10:9-32 11:9 Мк. 7:19; Аж.-ч. 10:15 11:12 Аж.-ч. 15:9 11:13 Аж.-ч. 8:26 11:15 Аж.-ч. 10:44 11:16 Аж.-ч. 1:5 11:17 Аж.-ч. 2:38 11:19 Аж.-ч. 8:1 11:22 Аж.-ч. 4:36; 9:27; 13:1

чорудупкан. ²³ Варнава ынаар четкеш, Бурганның ол улуска көргүскен авыралын көргөш, аажок өөрүп, Дээрги-Чаяакчыга сеткилдин ханызындан бердинер база шынчы боор кылдыр оларны сорул кирип турган. ²⁴ Чүгө дээрге Варнава болза Ыдыктыг Сүлдөгө база бүзүрелге бүргеткен, буяннын кижичүведир. Дыка хөй улус Дээрги-Чаяакчыны эдери, Аңаа бүзүрөй берген. ²⁵ Варнава оон Тарсче Савлды дилеп чорупкаш, ²⁶ ону тып алгаш, Антиохияга эккелген. Олар аңаа христиан ниитилелге бүдүн чыл дургузунда артып калгаш, дыка хөй улусту өөредип турганнар. Иисуса бүзүрэн улусту эң баштай Антиохияга христианнар деп адай берген*.

²⁷ Ол өйдө Антиохияже Иерусалимден Бурганның медээчилери чеде берген. ²⁸ Оларның бирээзи, Агав дээр кижичи, туруп келгеш, Сүлдөгө башкарткаш, бүгү делегейге улуг аш болурун медеглээн (ол аш-чут Клавдий императорнун үезинде болган чүве-дир)*. ²⁹ Бүзүрэн кижичи бүрүзү ынчан бодунун шыдаар шаа-биле Иудеяда ха-дунмаларынче дузаламчы чорударын шийтгирлээн. ³⁰ Олар ынчалдыр кылгаш, чыып алган акшазын Варнава биле Савлды дамчыгыр Иудеяда христиан ниитилелдин удуртукчуларынче чорудупканнар.

Иаковту өлүргени, Пётрну тудуп хоругдааны

12 ¹ Барык ол өйдө Ирод хаан* христиан ниитилелдин чамдык улузун истеп сүрүп эгелээн. ² Ол Иоанның акызы Иаковту хылыш-биле шанчып өлүгөрүн дужааган. ³ Иудейлерге ол чорук тааржырын көргөш, Пётрну база тудуп хоругдап алган (ынчан Хаарган далганнар байырлалын хуннери турган чүве-дир). ⁴ Ирод Пётрну тудуп хоругдааш, ону кара-бажынче киир октааш, ээлчег бүрүзү дөрт кижилиг болур дөрт бөлүк шеригте ону ээлчежиш када-

раын дужааган. Чүгө дээрге Ирод Хосталышкын байырлалын соонда ону шиидери-биле чон мурнунче үндүрүп кээр бодаан. ⁵ Пётрну кара-бажынга суккаш, кадаргыш каан, а бүзүрэннер Пётр дээш Бурганга бар шаа-биле мөргүп турганнар.

Пётрну хостааны

⁶ Иродтун ону чон мурнунче үндүрүп кээр деп турганы хуннун бүдүүзүндө дүне Пётр ийи илчирбе-биле демирледиң алгаш, ийи шериг аразынга удуп чыткан, а кара-бажынң эжин таңныылдар кадарып турган. ⁷ Хенертен Дээрги-Чаяакчының төлээзи чедиң келгеш, кара-бажын иштин чайынналдыр чырыдыпкан. Дээрнин төлээзи Пётрнун быктынче идип, ону отгурупкаш: «Дүрген тур» — дээрге, илчирбелер Пётрнун холдарындан кээп дүшкен. ⁸ Дээрнин төлээзи Пётрга: «Идик-хевин кедиң ал» — дээрге, ол кетгинип алган. Оон дээрнин төлээзи: «Каыттангыдан дуй эштипкеш, мээң соомдан чорувут» — дээн. ⁹ Дээрнин төлээзинин кылып турар хамык чүүлү херек кырында болуп турарын билбейн, Пётр ону эдериң үнүп келген. «Дүш көргөн боор мен» деп, ол бодап чораан.

¹⁰ Бирги болгаш ийиги ээлчегнин таңныылдарының чаны-биле эрткеш, олар хоорайже үнер демир хаалгага чедиң келгенер. Хаалга боду-ла ажыттына берген, а олар үнүп келгеш, бир кудумчу дургаар кылаштап чорупканда, дээрнин төлээзи хенертен чоруй барган. ¹¹ Пётр миннип келгеш, мынча дээн: «Ам ылап шын билдим: Дээрги-Чаяакчы Бодунун төлээзин чоруткаш, мени Иродтун холундан база иудей чоннун менээ онаар боор деп манап турганы шаажыладан камгалаан-дыр».

¹² Пётр ону медереп билгеш, Марк деп ады база бар Иоанның авазы Марияның бажынчыне чорупкан. Аңаа хөй чон чыылгаш, мөргүп турган чүве-дир. ¹³ Пётр

* 11:26 «Христианнар» деп ат эгезинде удурланыкчыларының оларга тывысканы шооткан шола турган боор. Христианнар боттары өске аттарны дээр деп санап турганнар: «ха-дунма, ыдыктыглар, Иисустун өөреникчилери, Иисустун оруу». * 11:28 Клавдий 41-ден 54 ч. чедир Римниң императору турган; оон чыгаргазының үезинде дүжүт үнмээн элээн каш чылдар турган; Иудеяга 46 ч. күштүг аш болганы билдингир. * 12:1 Ирод Агриппа бирги — Улуг Ирод хаанның оглунун оглу, бистин эраның 41-44 чылдарында Иудея биле Самарияның хааны.

11:24 Аж.-ч. 6:5 11:25 Аж.-ч. 9:30 11:27 Аж.-ч. 13:1; 15:32 11:28 Аж.-ч. 21:10 || Мф. 24:7 || Аж.-ч. 18:2 12:2 Лк. 5:10 || Мк. 10:39 12:3 Хост. 12:15 12:4 Лк. 22:33 12:5 2 Кор. 1:11; 9ф. 6:18 12:7 Аж.-ч. 8:26 || Аж.-ч. 16:26 12:10 Аж.-ч. 5:19; 16:26 12:11 Ыд. бр. 33:7; 90:11; 2 Кор. 1:10 12:12 Аж.-ч. 13:5; 15:37; 1 Пет. 5:13; Кол. 4:10; 2 Тим. 4:11; Флм. 1:24

хаалганы соктаптарга, Рода дээр чалча кыс дыннаалап үнө халаан. ¹⁴Ол Пётрнун үнүн танып кааш, өөрээнинден хаалганы ажыдарын-даа уттупкаш, дедир хире халааш: «Пётр хаалга аксында тур!» — дээн.

¹⁵Улус: «Сээң угааның анаа эвес-тир» — дээннер.

А Рода: «Мээңи шың» — дээш турар болган.

Улус аңаа: «Ол болза ону карактаан дээрнiң төлээзи боор» — дээннер*. ¹⁶Ол аразында Пётр хаалганы соктап-ла турган. Хаалганы ажыдыпкан улус ону көрүп кааш, аажок кайгаан. ¹⁷Оларже ыгтаванар деп холу-биле айыткаш, Пётр Дээрги-Чаяакчынын кара-бажындан ону канчаар үндүргенин чугаалааш: «Ол дугайында Иаковка* база өске-даа бүзүрөөн улуска дыңнадынар» — дээн. Оон ол өске черже чоруй барган.

¹⁸Хүн үнүп кээрге, шериглер аразынга улуг хөлээзин үнгөн: кым-даа Пётр-биле чүү болганын билбес болган. ¹⁹Ирод ону дилеп эгелээш, тып чадаан болгаш танныкылдарны байысаагаш, оларны шаажылаарын дужааган. Ооң соонда Ирод Иудеядан Кесарияже чорупкаш, анаа артып калган.

Иродтуң өлгөни

²⁰Ол үеде Ирод Тир биле Сидоннун чурттакчыларынга аажок килеңнээн турган. А олар хааннын кол чалчазы болур Власт дээр кижини бодунуң талазынче элзедип алгаш, чаңгыс эп-сеткил-биле хаанга чеде бергеш, эптежиң алырын дилээннер, чүге дээрге оларның чуртун аш-чем-биле Иродтуң чурту хандырып турган чүве-дир. ²¹Ужуражыр кылдыр доктааткан хүнде Ирод хаан хевин кеткеш, дүжүлгезинге саадапкаш, чыылган чонга чугаа чугаалаан. ²²А чон: «Ол дээрге кижиниң эвес, а Бурганның үнүдүр!» — деп алгыржып эгелээн. ²³Ирод Бурганны алдаржытпайн барган, ынчан-

гаш Дээрги-Чаяакчынын төлээзи ол доораан ону чылча берипкен. Ол курттарга диригге-ле чиртип, өлүп калган.

²⁴А Бурганның медээзи улам күш кирип, нептереп турган. ²⁵Варнава биле Савл оларга онааган даалганы күүсеткеш, Иоанн Маркты эдертип алгаш, Иерусалимче эеп келгеннер*.

Варнава биле Савлдың бараан болуушкуну

13 ¹Антиохияның христиан ниитиле-линге Бурганның медээчилери болгаш башкылар: Варнава, Нигер деп өске ады база бар Симеон, Кирияе чурттуг Лупий, Ирод чагырыкчы-биле кады кижизиттирип өскөн Манаил болгаш Савл олар турганнар. ²Олар Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп база шээрленип турда, Ыдыктыг Сүлдө мынча дээн: «Варнава биле Савлды меңээ аңгылап бериңер, Мээң оларны кылзын деп айытканым ажыл-херээнче барзыннар». ³Медээчилер болгаш башкылар ынчан шээрленип, мөргүп алгаш, Варнава биле Савлга холдарын дээскеш, оларны чорудупканнар.

Кипрге суртаал

⁴Ыдыктыг Сүлдениң айбылап чорутканы ийи элчин Селевкие бада бергеш, оортан Кипр ортулукче эжиндирип чорупканнар. ⁵Олар Саламин хоорайга келгеш, анаа иудей синагаларга Бурганның медээзин суртаалдааннар. Иоанн Марк база олар-биле кады чоруп, дузалап турган.

⁶Олар ортулукту өттүр эрткеш, Паф хоорайга келгеннер. Аңаа оларга караң көрнүр еврей, меге медээчи Варийсус таваржи берген. ⁷Ол Римден томуйлаан ортулук чагырыкчызы Сергей Павелдин чоок кижизи турган. Чагырыкчы угаанның кижжи болган. Ол Бурганның медээзин дыңнаксааш, Варнава биле Савлды келдиртип алган. ⁸Ынчалза-даа Элима* (ол атты очулдурарга, «Караң

* ^{12:15} Еврейлер кижжи бүрүзүнде бодунуң дээрден төлээзи-камгалакчызы бар деп бүзүрээр турганнар. Ындыг дээрнiң төлээзинiң даштыкы хевири ооң камгалап турганы кижинин дег болур. * ^{12:17} Иаков — Иисус Христостун дунмазы, Иерусалимде христиан ниитилелдин удурткучуларынын бирээзи. * ^{12:25} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иерусалимче эеп келгеннер» эвес, а «Иерусалимден Антиохияже эеп келгеннер» деп бижээн. * ^{13:8} Элима — 6-гы домакта Варийсус (арамей дылда «Иисустун оглу» дээни ол) деп адап турар ол-ла кижжи.

^{12:15} Мф. 18:10-11; Евр. 1:14 ^{12:17} Аж.-ч. 15:13; 21:18; Иак. 1:1; Гал. 1:19; 2:9 ^{12:23} Дан. 5:23; Аж.-ч. 16:9 || 2 Хаан. 24:16; 4 Хаан. 19:35 ^{12:24} Аж.-ч. 6:7; 19:20 ^{12:25} Аж.-ч. 11:29-30 || Аж.-ч. 12:12 ^{13:1} Аж.-ч. 11:27 || Аж.-ч. 4:36; 11:22 || Лк. 3:1 ^{13:2} Лк. 2:37 || Рим. 1:1; Гал. 1:15 ^{13:5} Аж.-ч. 12:12; 15:37; Кол. 4:10 ^{13:6} Мф. 7:15

көрнүр кижиге» дээн уткалыг) чагырыкчыны бүзүрөлдөн астыктыгар дээш кызып турган. ⁹ Савл (ооң Павел деп ады база бар турган) ынчан Ыдыктыг Сүлдөгө бүргедипкеш, Элимаже топтап көргөш, мынча дээн: ¹⁰ «Эй, кара сагыжы, бузуду бажын ашкан хей, эрликтин оглу, бүгү-ле буяннын чоруктун дайзыны! Дээрги-Чаяакчынын шын оруктарындан улусту астыктыгарын черле соксавас сен бе? ¹¹ Дыннап көр, Дээрги-Чаяакчынын холу сенче көдүрүлгөн-дир, ам согурара бергеш, элээн үедө хүн чыры көрбөс сен». Ол доран дүмбей карангы Элиманы хөмө аптарга, ол оруун баштап бээр кижиге дилеп, ыңай-бээр кылаштап эгелээн. ¹² Болган чүүлдү көргөш, Дээрги-Чаяакчынын өөредийн кайгап-хараан чагырыкчы бүзүрөй берген.

Павел биле Варнава Асияда

¹³ Павел болгаш ону эдирген улус Пафтан эжиндирип чоруткаш, Памфилиянын черинге эрикче дүшкөш, Пергия хоорайга келгенер. Аңаа Иоанн Марк олар-биле чарылгаш, Иерусалимче чана берген. ¹⁴ А олар Пергиядан оруун уламчылап үнгөш, Писидияда Антиохия хоорайга чедип келгөш, амыр-дыш хүнүндө синагогаже кирип, аңаа олуруп алганнар. ¹⁵ Моисейниң хоойлузу болгаш медээчилерниң номнарындан номчулгалар кылган соонда, синагога даргалары оларга мындыг сөс дамчыткан: «Ха-дунма, силерде чонну быжыктырар медээ бар болза, чугаалап көрүңер».

¹⁶ Павел ынчан туруп келгөш, чүве чугаалаар дээнин холу-биле айтыткаш, мынча дээн: «Израиль чон база Бурганга мөгөөр өске улус, мени дыңнаңар! ¹⁷ Бо израиль чоннун Бурганы бистин өгбелеривисти шилип алган. Бистин чонувус Египетке чурттап турда, Бурган оларны өстүрүп-көвүдеткеш, Бодунун холунун күжү-биле ол чурттан үндүрө берген. ¹⁸ Дөртөн хире чыл дургузунда Ол ээн кургап ховуга оларны шыдажып кел-

ген».¹⁹⁻²⁰ Бурган Ханаанга чеди аңгы өске чонну хыдып каапкаш, оларнын черин израиль чонга 450 чыл иштинде өңчү кылдыр берип каан. Оон Самуил медээчинин үезинге чедир Бурган оларга баштынчылар берип келген».²¹ Оон соонда чон бодунга хаандан бээрин дилээрге, Бурган оларга Вениаминниң аймаандан үнгөн Кистин оглу Саулду берген. Саул дөртөн чыл чагырган. ²² Оон Бурган ону дүжүлгөдөн дүжүргөш, оларга хаан кылдыр Давидти берген. Ол дугайында Бурган: *«Мээң сеткилимге кирер кижини — Иессейниң оглу Давидти тып алдым. Ол Мээң күзөл-сорумну күүседир»* — деп херечилээн. ²³ А Бурган, Бодунун аазааны дег, Израильге Давидтен укталган Камгалакчы Иисусту хайырлаан.

²⁴ Иисустун чедип кээринин бетинде, Иоанн бүгү израиль чонга бачыттарын миннип, Бурганче ээлгениниң бадыткалы кылдыр оларнын сүтже суктурар ужурлуун суртаалдап турган. ²⁵ Бодунга даандырган ажыл-херекти төндүрүп тура, Иоанн мынча дээн: «Силер мени кым деп бодап тур силер? Чок, манап турар Кижинер эвес-тир мен. Ол мээң соомда кээр, а мен Оон идииниң шидишкенин безин чежеринге төлөп чок мен».

²⁶ Ха-дунма, Авраамнын салгакчылары база силерниң араңарда Бурганга мөгөөр өске улус! Бисче камгаладың бо медээзин чоруткан-дыр! ²⁷ Иерусалимнин чурттакчылары болгаш оларнын даргалары Иисусту танывайн баргаш, шиидип каан. Амыр-дыш хүнү кээрге-ле, номчуп турар медээчилерниң номнарында сөстөрни ындыг янзылыг боттандырганы ол. ²⁸ Иисусту өлүмгө шийтик дег, кандыг-даа буруу Оон тыппаан-даа болза, олар Пилаттан Ону өлүрерин дилеп турганнар. ²⁹ Оон дугайында Бижилгеде баш бурунгар чугаалаан бүгү чүвени боттандырган соонда, олар Иисусту шаажылап ыяжындан дүжүргөш, чевег-куйга салып кааннар. ³⁰ Ынчалза-даа Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргизиптерге,

* 13:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Шыдажып келген» эвес, а «Сагыш човап келген» деп бижээн. * 13:19-20 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Оон соонда Самуил медээчинин үезинге чедир Бурган оларга 450 чыл дургузунда баштынчылар берип келген» деп бижээн.

13:9 Аж.-ч. 4:8; 6:10 13:13 Аж.-ч. 15:38 13:15 Лк. 8:41; Аж.-ч. 18:8 13:17 Хост. 1:7; 12:51 13:18 Хост. 16:35; Ыд. ыр. 94:10 || Ы. х. к. 9:7 13:19-20 Ы. х. к. 7:1 || Ис. 14:1 || Башт. 2:16; 3:9; 1 Хаан. 12:11 13:21 1 Хаан. 8:5 || 1 Хаан. 9:1; 10:1; 13:1 13:22 1 Хаан. 15:23 || 1 Хаан. 13:14; Ыд. ыр. 88:20-21; Иса. 44:28 13:24 Лк. 3:3 13:25 Лк. 3:16; Ин. 1:20, 27 13:27 Аж.-ч. 3:17 || Лк. 24:26-27 13:28 Лк. 23:23 13:29 Лк. 23:53 13:30 Лк. 24:6

³¹ ол бүгүнүн мурнунда Ооң-биле кады Галилеядан Иерусалимге келген улуска Иисус хөй хүннер дургузунда чедип кээп турган. Ам олар — израиль чоннуң мурнунга Ооң херечилери-дир.

³²⁻³³ Бурган бистиң өгбелеривиске берген аазаашкынын оларның ажы-төлү болур биске, Иисусту катап диргискеп, күүсеткен деп турар Буянның Медээни силерге медеглээнивис бо. Ол дугайында ийиги Ыдыктыг ырыда мынчаар бижээн: „*Сен — Мээң Оглум сен, Мен бөгүн Сээң Адаң апардым!*“³⁴ Ооң мага-боду кажан-даа иривезин дээш, Иисусту өлүглер аразындан катап диргискенинин дугайында Бурган мынчаар чутаалаан: „*Мен силерге Давидке аазааным ыдыктыг база ынаыштыг ачы-буянымны бээр мен*“, ³⁵ Ёске Ыдыктыг ырыда Ол мынча дээн: „*Сеңээ бердинген Чалчаның ирий бээрин болдур-бас сен*“.

³⁶ Давид бодунуң үезинде Бурганның күзел-соруун чогуруп, бараан болуп турган, оон мөчээн. Ону оон өгбелери-биле кады хөөржүдүп каан, оон мага-боду ирий берген. ³⁷ А Бурганның катап диргискен Кижизи иришкинден чайлаан! ³⁸ Ынчангаш, ха-дунма, Иисус Христосту дамчыштыр бачыттарынарны өршээрин медеглеп тур бис, ону билеп ап көрүнер. ³⁹ Бүзүрээн киж бүүрүз Моисейниң хоойлузун ёзугаар агартынып шыдавазынар бүгү чүве дээш Иисус Христостун ачызында агартышкын алып. ⁴⁰⁻⁴¹ Медээчилерниң:

„Шоодукчулар, кичээниңер! Кайгап-хараңар база өлүп чиде бериңер. Чүге дээрге улустан дыңнааш-даа, бүзүрөвейн баар чуулүңерни чурттап чоруур үеңерде бүдүрер мен“

— деп чугаазын ёзугаар болур бүгү чүве силер-биле болу бээринден кичээниңер!»

⁴² Павел биле Варнава синагогадан чоруп турда, дараазында амыр-дыш хүнүнде база-ла ол дугайында чутаалап бээрин улус* олардан дилээн. ⁴³ Чыыш

тараан соонда, хөй иудейлер база Бурганга мөгеер прозелиттер Павел биле Варнаваны эдериң чорупканнар. А олар улус-биле чутаалажып, Бурганның авыр-алынга артып каарын оларга бүзүредип турганнар.

⁴⁴ Дараазында амыр-дыш хүнүнде Дээрги-Чаяакчының медээзин дыннаар дээш, барык бүдүн хоорай чыгып келген. ⁴⁵ Ынча хөй чон көргөш, иудейлерниң ишти ирип, Павелдин чутаалап турар чүвезинге удурланып, ону бак сөглөй бергеннер. ⁴⁶ Павел биле Варнава ынчан дидими-биле мынча дээн: «Бурганның медээзин бир дугаар ээлчегде силерге суртаалдаар уjurлуг бис. Ынчалза-даа силер ону хүлээп көрбөй баргаш, боттарыңарны мөңгө амыдыралга төлөп чок кылып турар болганыңарда, ам ол медээни ёске чоннар улузунга медеглээр бис. ⁴⁷ Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының биске берген айттышкыны ындыг-дыр:

„Камгалалын чер-делегейиниң ужукыдынын четсин дээш, Мен Сени бүгү чоннарга чырык кылып кагдым“.

⁴⁸ Ону дыннааш, ёске чоннар улузу өөрүп-байырлап, Дээрги-Чаяакчының медээзин алдаржыдып турганнар. Мөңгө амыдыралга баш бурунгар шилиттинген бүгү улус бүзүрөй берген. ⁴⁹ Дээрги-Чаяакчының медээзи ол черни бир кылдыр непертээн. ⁵⁰ Ындыг-даа болза, иудей чүдүлгө хүлээп алган алдар-хүндүлүг херээжен улус болгаш хоорай даргалары иудейлерге күткүттүргөш, Павел биле Варнаваны истеп сүрүп эгелээш, оларны ол черден үндүр ойлалдыпканнар. ⁵¹ Элчиннер ынчан ол улуска удур херечилел кылдыр буттарының довураан кактапкаш, Икония хоорайже чоруй барганнар. ⁵² А бүзүрээниң өөрүшкүгө база Ыдыктыг Сүлдөгө бүргеткен турганнар.

Павел биле Варнава Иконияда

14 ¹ Иконияга Павел биле Варнава, ёске черлерге кылып турганы дег,

* 13:42 Ёске бурунгу сөзүглелдерде «Улус» эвес, а «Ёске чоннар улузу» деп бижээн.

13:31 Аж.-ч. 1:3 || Лк. 24:48 13:32-33 Ыд. ыр. 2:7; Евр. 1:5; 5:5 13:34 Рим. 6:9 || Иса. 55:3

13:35 Ыд. ыр. 15:10; Аж.-ч. 2:27 13:36 3 Хаан. 2:10; Аж.-ч. 2:29 13:38 Мф. 1:21; 1 Ин. 2:12

13:39 Рим. 3:20; Гал. 2:16; 3:11 || Иса. 53:11; Рим. 3:28 13:40-41 Авв. 1:5 13:43 Аж.-ч. 2:11; 6:5

13:45 Аж.-ч. 5:17 13:46 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 || Мф. 10:11; 22:8; Ажыл. 3:4 || Мк. 12:9; Аж.-ч. 18:6

13:47 Иса. 49:6; Аж.-ч. 26:23 13:50 1 Фес. 2:15 13:51 Мф. 10:14; Мк. 6:11; Лк. 9:5 13:52 Аж.-ч. 2:4; 4:31

14:1 Аж.-ч. 13:5

иудей синагогаже киргеш, барымдаалы кончут кылдыр суртаалдаарга, дыка хөй иудейлер база өске чоннар улузу бүзүрөй бергеннер. ² Ындыг-даа болза, бүзүрөвейн барган иудейлер өске чоннар улусунга христианнарны бактап, нүгүлдээш, оларга удур ыдалапканнар. ³ Павел биле Варнава анаа элээн үр үеде артып калгаш, Бодунун авыралын херечилеп, элчиннерниң холу-биле кайгамчык демдектер кылып турган Дээрги-Чаяакчының дугайында дидими-биле медеглеп келгеннер. ⁴ Хоорайның чурттакчылары ийи үстү берген: чамдыгызы иудейлерни, а өскелери элчиннерни дөткээн. ⁵ Өске чоннар улузу болгаш иудейлер боттарының даргалары-биле кады элчиннерге удур сүлчээлежи, оларга хора чедирер деп база оларны даш-биле соккулап каар деп барганнар. ⁶ А элчиннер ону билип кааш, Ликаонияның Листра биле Дервия деп хоорайларынче база оларның чоок-кавызынче дөзип чоруй барганнар. ⁷ Олар анаа Буянның Медээни негтередирин уламчылааннар.

Павел биле Варнава Листрада

⁸ Листра хоорайга төрүмелинден бертик, кажан-даа кылаштап көрбээн, буттары бастынмас кижиги турган. ⁹ Павел улусту өөредип турда, ол кижиги база дыңнап олурган. Павел топтап көргөш, ол кижиде экирип болгу дег бүзүрөл барын көрүп каан. ¹⁰ Павел ыткыр үн-биле: «Саң дорт туруп кел!»* — дээн. Бертик кижиги тура халааш, кылаштап эгелээн.

¹¹ Улус Павелдин чүнү кылганын көрүп кааш, ликаон дылга: «Кижиги хевирлиг апарган бурганнар бисче бадый келди!» — деп алгыржып эгелээн. ¹² Олар Варнаваны Зевс деп, а хөй кезинде чугааланып турган Павелди Гермес* деп адап алганнар. ¹³ Хоорай даштында Зевс бурганның өргээзи бар чүве-дир. Оон бараалгакчызы хоорай хаалгазынга буга-

лар биле өрөөн дүрүг чечектер эккелгеш, чон-биле кады элчиннерге өргүл кылып деп барган.

¹⁴ Варнава биле Павел ону дыңнап кааш, муңгараанындан идик-хевин ора соп каапкаш, чон аразынче кире халааш, алгыржы бергеннер: ¹⁵ «Улус-чон! Бо канчап бардынар? Силер-биле дөмей кижилер-дир бис! Силерге Буянның Медээ медеглеп келдивис. Бо хоозун дүрзү-бурганнарны каапкаш, дээрниң, черниң, далайның база оларда бар бүгү чүвениң Чаяакчызы, дириг Бурганче эглиринерни күзеп тур бис. ¹⁶ Эрткен үе-шагда Бурган чон бүрүзүнге бодунун оруу-биле чоруун чөпшээрээн. ¹⁷ Ынчалза-даа буянның ажыл-херээн кылып, Бодунун дугайында үргүлчү херечилеп келген: Ол силерге дээрден чаъсты болгаш дүжүткүр өйдө дүжүткү берип, а ол ышкаш аыш-чемни силерге хайырлап база чүректеринерни өөрүшкү-биле долдуруп келген». ¹⁸ Олар ындыг сөстер-биле безин чонну оларга өргүл кылырындан арай боорда доктаатканнар*.

¹⁹ Ынчалза-даа Писидияда Антиохия болгаш Иконияда иудейлер келгеш, чонну элчиннерге удур кылдыр чайгылдырышканнар*. Түңнелинде олар Павелче халдай бергеш, ону даш-биле соп эгелээннер. Оон ону өлгөн деп бодааш, хоорайдан үндүр сөөртүп каапканнар. ²⁰ А кажан Антиохияда бүзүрөөннер оон чанынга чыгылып кээрге, ол туруп келгеш, дедир хоорайже чоруй барган. А даартазында хүндүс ол Варнава-биле кады Дервияже чорупкан.

Элчиннерниң Сирияда Антиохияже ээп келгени

²¹ Олар Буянның Медээни Дервияга суртаалдааш, хөй өөреникчилериг апарганнар. А оон Листра, Икония база Писидияда Антиохияже ээп келгеннер.

* 14:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Дээрги Иисус Христостун ады-биле сеңээ чугаалап тур мен» деп сөстөрни немээн. * 14:12 Зевс — бурунгу грек шажын-чүдүлгедө кол бурган. Гермес — айбычы бурган. * 14:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Болгаш бажыңнарынче чана бээр кылдыр бүзүредип алганнар» деп сөстөрни немээн. * 14:19 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Элчиннер дидими-биле суртаалдап турда, иудейлер „Оларның чугаазында шын чүве чок, шуптузу меге-дир“ деп тургаш, чонну оларны каапкаш баар кылдыр бүзүредип алганнар» деп сөстөрни немээн.

14:3 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 14:4 Мф. 10:34; Лк. 12:51 14:6 Мф. 10:23 14:8 Аж.-ч. 3:2 14:9 Мф. 9:2

14:10 Иса. 35:6; Аж.-ч. 3:8 14:11 Аж.-ч. 28:6 14:13 Дан. 2:46 14:14 Сан. 14:6; Мк. 14:63

14:15 Хост. 20:11 || 1 Фес. 1:9 14:16 Мих. 4:5 14:17 Лев. 26:4; Мф. 5:45 || Ыд. ыр. 103:15 14:19 2 Кор. 11:25

²² Аңаа олар өөреникчилерин быжыктырып, бүзүрели чайгылыш чок болур кылдыр сорул кирип: «Бис Бурганның Чагыргазынче кирерде, хөй хилинчекти көрүп эртер ужурлуг бис» — деп турганнар. ²³ Павел биле Варнава чаа христиан ниитилел бүрүзүнө удуртукчулар томуylaаш, мөргүп, шээрленген соонда, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөөн улусту Оон авыралынга хүлээдип бергеннер.

²⁴ Элчиннер оон чоруткаш, Писидияны таварып эрткеш, Памфилияга келгеннер. ²⁵ Оон Пергияга суртаалдап дооскаш, Атталия хоорайже бада бергеннер. ²⁶ А оон боттардын ам эчизинге чедирип кааны ажыл-чорудулгазын кылар дээш, Бурганның авыралы-биле оортан айбылаттырганы хоорай — Сирияда Антиохияже эжиндирип чорупканнар. ²⁷ Олар дедир эеп келгеш, христиан ниитилелди чыгаш, Бурганның оларны дамчыштыр кылган бүгү ажылхерээниң дугайында база Оон өске чоннар улузунга бүзүрелдин оруун канчаар изээнин чугаалап бергеннер. ²⁸ Оон олар Иисуска бүзүрөөн улус-биле кады анаа элөөн үе дургузунда турганнар.

Иерусалимге чыыш

15 ¹ Антиохияга Иудеядан бир-ле улус келгеш, бүзүрөөннерни өөредип эгелээ: «Моисейниң ызу-чаңчылын ызугаар кыртыжап демдектеттирбес болзунарза, камгалал ап шыдавас силер». ² Павел биле Варнава ол улус-биле чөпшээрешпөөннер, ыңчангаш кончуг изиг маргылдаа үнген. Бүзүрөөн улус ыңчан ол айтырыпны элчиннер-биле база христиан ниитилелдин удуртукчулары-биле чугаалашсынар дээш, Павел биле Варнаваны база бүзүрөөннерниң чамдызын Иерусалимче чорудупкан. ³ Олар христиан ниитилелдин даалгазы-биле Финикия кайгы Самарияны таварты эртип бар чыткаш, өске чоннар улuzu Бурганче эглип турарын чугаалаарга, ол черлерде чурттаан бүгү ха-дунманың өөрүүрү аттыг болган. ⁴ Иерусалимге кээрге, оларны христиан

ниитилел, элчиннер база удуртукчулар эвилен-ээлдек хүлээп алган. Павел биле Варнава Бурганның оларны дамчыштыр кылган бүгү чүвезин* чугаалап бергеннер. ⁵ Фарисейлер бөлүүнге хамааржыр чамдык бүзүрөөн улус туруп келгеш, мынча дээрнер: «Өске чоннар улuzu ам кыртыжап демдектеттирер ужурлуг, ол ышкаш Моисейниң хоойлузун сагырын олардан негээр херек».

⁶ Элчиннер болгаш удуртукчулар ол айтырыпны чугаалажыр дээш чыгып келгеннер. ⁷ Үр чугаалажышкыннар соонда, Пётр туруп келгеш, мынча дээр: «Ха-дунма, өске чоннар улuzu Буянныг Медээни мээр суртаалымдан дыннааш, бүзүрөй берзиннер дээш, Бурган бистин аравыстан эн эгезинде-ле мени шилип алганын билер силер. ⁸ Бурган кижилерниң чүректерин билер болгай, өске чоннар улuzuнга база Ыдыктыг Сүлдени, биске хайырлааны дег, хайырлааш, оларны хүлээп көргөнин Ол көргүстү. ⁹ Бурган олар-биле бистин аравыста кандыг-даа ылгал кылбай турар, харын оларнын чүректерин арыглап алган-дыр, чүге дээрге олар бүзүрөй берген-дир. ¹⁰ Ынчаарга бистин-даа, өгбелеривистин-даа уур харык чок болганы үүрге-чүүктү бүзүрөөннерниң оорга-мойнунче чүдүргөш, Бурганны чүге шенеп турар силер? ¹¹ Ынчалза-даа бис база, олар ышкаш, Дээрги Иисустун авыралын дамчыштыр камгалал алыр-ывыска бүзүрөөр бис».

¹² Бүгү чыыш ыгыт-шимөөн чок барып, өске чоннар улuzuнун аразынга Варнава биле Павелди дамчыштыр Бурганның кылганы кайгамчык демдектер дугайында ол ийиниң чугаазын дыңнай бергеннер.

Иаковтуң чугаазы

¹³ Олар чугаазын доозуптарга, Иаков* чугаалап эгелээр: «Ха-дунма, мени дыңнаңар! ¹⁴ Бурган эн баштай өске чоннар улuzuнче ээ көрүп, Бодунун адын хүндүлээр кылдыр, оларнын аразындан улусту шилип алганын Симон

* 15:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бүгү чүвезин» деп сөстөргө «База Оон бүзүрелдин эжин өске чоннар улuzuнга канчаар ажыдып бергенин» деп сөстөрнү немээр. * 15:13 Иаков — Иисус Христостун дунмазы, Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчуларының бирээзи.

14:22 Кол. 1:23 || Ин. 15:20; 1 Пет. 2:21; 5:9; 1 Фес. 3:3; 2 Тим. 3:12 14:23 Аж.-ч. 13:2 || Аж.-ч. 20:32 14:26 Аж.-ч. 13:3 15:1 Лев. 12:3 15:2 Гал. 5:2 15:7 Аж.-ч. 10:20 15:8 3 Хаан. 8:39; 1 Чыл. 28:9; 2 Чыл. 6:30; Аж.-ч. 1:24 || Аж.-ч. 10:44, 47 15:9 Аж.-ч. 11:12 || Ыд. вр. 50:12 15:10 Гал. 5:1 15:11 Еф. 2:8; Тит. 2:11; 3:7 15:13 Аж.-ч. 12:17; Иак. 1:1; Гал. 1:19; 2:9

Пётр биске чугаалады. ¹⁵ Ол дугайында медээчилерниң бижээн сөстери база ооң-биле дүгжүп турар-дыр:

¹⁶ „Оон Мен эеп келгеш, Давидтиң буступ душкен чадырын катап тургузар мен. Мен ону бузундулардан чыып тургускаш, эде тудуп, чаартыр мен. ¹⁷⁻¹⁸ Ынчан кижиги төрөлгөтөнниң артынынчызы — Мээң адымны эдилээн бүгү өске чоннар Дээрги-Чаяакчыже чүткүп эгелээр. Ол бүгүнү шаг-шаандан бээр билдингир кылып каан Дээрги-Чаяакчы ынча деп турар-дыр“.

¹⁹ Ынчангаш Бурганче эглирин күзээн өске чоннар улузунга шаптык катпас ужурлуг бис деп санап тур мен. ²⁰ Харын-даа оларга дүрзү-бурганга өргээн аыш-чем чииринден, самыраарындан, бооп өлүрген дириг амытаннар эьдинден* база хандан ойталаар дугайында чагаа бижир ужурлуг бис*. ²¹ Чүге дээрге Моисейниң хоойлузун хоорай бүрүзүнге суртаалдаар база амыр-дыш хүнүнде-ле синагогаларга номчуур улус шагдан бээр бар болгай».

Элчиннер биле удуртукчуларның чагаазы

²² Элчиннер болгаш христиан ниитилелдин удуртукчулары бүгү ниитилел-биле кады боттарының аразындан каш кижиги шилээш, оларны Павел биле Варнавага кошкаш, Антиохияже чорударын шиитпирлээннер. Олар бүзүрээн улус аразында ийи удуртукчу — Варсава деп шол атыг Иуда биле Силаны шилип алганнар. ²³ Олар-биле кады мындыг уткалыг чагаа чорутканнар:

«Антиохия, Сирия болгаш Киликияда турар өске чоннар уктуг бүзүрээн ха-дунмавыс силерге элчиннерден болгаш христиан ниитилелдин удуртукчуларындан изиг байыр! ²⁴ Бистен адыр-

лып чоруй барган чамдык улус бистен кандыг-даа даалга албайн, боттарының чугаазы-биле* силерни дүвүредип, угаан-бодалыңарны хөлзедип турарын дыннадывыс. ²⁵ Ынчангаш бис шупту чыгылып, чангыс эп-сеткилдиг дугурушканывыстын түннелинде, аравыстан каш кижиги шилээш, биске эргим Варнава биле Павелди олар-биле кады силерже чорударын шиитпирледивис. ²⁶ Ол ийи кижиги болза Дээргивис Иисус Христоска бараан болур дээш амы-тынын артынга каапкан улус-тур. ²⁷ Ол ышкаш Иуда биле Силаны чоруттуvus, олар силерге бижээн чүевисти аас-биле база дамчыдарлар. ²⁸ Ыдыктыг Сүлдө болгаш бис дараазында айытканывыс эрежок чугула чүүлдерден өске чүнү-даа сагырынын силерден негевес деп шиитпирледивис: ²⁹ дүрзү-бурганнарга өргээн аыш-чем чииринден, хандан, бооп өлүрген дириг амытаннар эьдинден база самыраарындан ойталаанар*. Бо бүгүнү сагыыр болзунарза, шын кылып турар-дыр силер. Байырлыг, менди-чаагай!»

Айбычылар Антиохияда

³⁰ Айбылатканнар Антиохияга келгеш, ында бүзүрээн улусту чыгаш, чагааны хүлээдип бергеннер. ³¹ А демгилери ону номчааш, деткимчелиг медээге аажок өөрээннер. ³² Иуда биле Сила ийи боттары Бурганның медээчилери турган болгаш, ха-дунмазынга хөй суртаал кылып, оларны деткип база бүзүрелин быжыктырып турганнар. ³³⁻³⁴ Иуда биле Сила аңаа элээн болган соонда, бүзүрээннер оларга амыр-тайбыңны, ак орукту күзээш, оларны айбылаан улусче дедир чорудупканнар*. ³⁵ А Павел биле Варнава Антиохияга артып калган. Олар өске хөй улус-биле кады өөрөдиг берип база Дээрги-Чаяакчының Буянның Медээзин суртаалдап турганнар.

* ^{15:20} Бооп өлүрген дириг амытанниң ханын төкпес, эът-ботка артып каар, а еврейлерге бичии-даа ханныг эьтиги чиирин хоруп каан турган. Хан амы-тынын эдилекчизи деп санадыр база чүгле Бурганга хамааржыр. * ^{15:20, 29} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ол ышкаш боттарыңарга кылырын күзевээн чүвөңерни өске улуска база кылбаңар» деп сөстөрни немээн. * ^{15:24} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Кыргыжап демдектеттирер база Моисейниң хоойлузун сагыыр ужуруун чугаалааш» деп сөстөрни немээн. * ^{15:33-34} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ынчалза-даа Сила ол черге артып каарын шиитпирлээн, а Иуда Иерусалимче чана берген» деп сөстөрни немээн.

^{15:16-18} Ам. 9:11-12 ^{15:20} Дан. 1:8; 1 Кор. 8:1; 10:19-20; Ажыл. 2:14 || Лев. 3:17; 17:14; Ы. х. к. 12:23-24 ^{15:22} 1 Пет. 5:12; 2 Кор. 1:19; 2 Фес. 1:1 ^{15:24} Гал. 1:7; 5:10 ^{15:28} Аж.-ч. 15:20 ^{15:32} Аж.-ч. 11:27 ^{15:35} Аж.-ч. 13:1

Ийи элчинин аразында чөрүлдээ

³⁶Элээн үе эрткенде, Павел Варнавага: «Дедир чоруткаш, Дээрги-Чаяакчының медээзин суртаалдап турганывыс бүгү хоорайларда ха-дуңмавыска барып чедип, оларның канчаар чурттап олурарын көрээлем» — деп санал киирген. ³⁷Варнава Марк деп ады база бар Йоанны эдерттип алыр бодаан. ³⁸Ынчалза-даа Памфилияга оларны каапкаш, бо ажыл-херекти олар-биле кады уламчылаваан боорга, Павел Маркты алган херээ чок деп санаан. ³⁹Ол дээш оларның аразынагы шыңгыга чөрүлдээ үнүп кээрге, Павел биле Варнава чарлырын шиитпирлээн. Варнава Маркты эдерткеш, Кипрже эжиндирип чорупкан. ⁴⁰А Павел Силаны шилип алгаш, бүзүрөөннер ону Дээрги-Чаяакчының авыралыгга хүлээди бээр-ге, орукче үнүпкен. ⁴¹Ол Сирия болгаш Киликияны эргий кезип, христиан ниитилелдерни быжыктырып чораан.

**Павел биле Силага
Тимофейниң каттышканы**

16 ¹Павел оруун уламчылап, баштай Дервияга, оон Листрага чеде берген. Аңаа Тимофей деп аттыг христиан кижиге турган. Ооң авазы — еврей сөөктүг христиан херэжөн кижиге, а ачазы — грек кижиге чүве-дир. ²Листра болгаш Иконияда бүзүрөөннер ону эки кижиге деп үнелээн. ³Павел Тимофейни эдерттип алыр бодаан, ынчангаш аңаа кыртыжап демдектээр ёзулалды кылдыртып берген. Чүгө дээрге ол чер чурттуг иудейлер шупту Тимофейниң адазы грек сөөктүг дээрзин билер турган*. ⁴Павел болгаш оон-биле кады чораан улус хоорайларны эргий кезишип, элчинер болгаш удуртукчуларның Иерусалимге доктаадып тургусканы — өске чоннардан үнгөн христиандар чуну сагыыр ужурутул деп шиитпирни бүзүрөөннерге дамчыдып чораан. ⁵Ынчангаш христиан ниитилелдерниң бүзүрели быжыгып, улузу хүн сайнай немежип турган.

Павелди Македонияже кыйгыртканы

⁶Павел болгаш ону эдереген улус Фригия биле Галатия таварты чорупканнар, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдө Асияга Бурганның медээзин суртаалдаарын оларга чөпшээрэвэн. ⁷Мисияның кызыгаарынага чеде бергеш, олар Вифинияже чоруптар бодаан, ынчалза-даа Иисустун Сүлдези* хоруп каан. ⁸Ынчангаш олар Мисияны таварып эрткеш, Троада хоорайга келгеннер. ⁹Аңаа Павел дүне када мындыг дүш көргөн: Македония чурттуг бир-ле кижиге кээп турупкаш, оон: «Македонияга келгеш, биске дузалап көр!» — деп дилеп-тир. ¹⁰Ол дүш көргөн соонда, Бурган бисти Буянныг Медээни Македонияга меделезин дээн-дир деп түңнээш, доп-дораан ынаар чоруптарын шиитпирлээн бис.

Павелдиң Филиппыга келгени

¹¹Троададан Самофракия ортулукче, а даартазында хүндүс Неаполь хоорайже эжиндире бердивис. ¹²А Неапольдан Филиппыга — Македонияның кол хоорайынага эжиндирип келдивис. (Ол хоорайның чурттакчылары — колдуунда рим хамааттылар.) Ол хоорайга элээн каш хүн турдуvus. ¹³Амыр-дыш хүнүнде хоорай даштында хем кыдыынче үнгеш, иудейлер мөргүүрде, үргүлчү аңаа чыгыр боор деп бодаанывыс черге келдивис. Аңаа олуруп алгаш, ында чыылган херэжөн улус-биле чугаалажы берген бис. ¹⁴Аңаа Фиатирга хоорайдан келген, улуг үнелиг пөстер садыгжызы Лидия деп аттыг Бурганга бүзүрээр херэжөн кижиге турган. Дээрги-Чаяакчы оон чүрөөн Павелдиң чугаазынага бүзүрээр кылдыр ажыдып берген. ¹⁵Лидия болгаш оон өг-бүлезиниң улузу сугже суктурган соонда, ол бистен: «Мени Дээрги-Чаяакчыга ылап-ла бүзүрөөн деп бодаар болзунарза, бажынымга келгеш, аңаа туруп ап көрүңер» — деп дилээн. Ол бодунуң күзелин чедип алган.

* ^{16:3} Тимофейниң кыртыжадып демдектетпээни, ол авазының талазы-биле еврей деп санадып-даа турза, еврей ниитилелдин мурнунга оон адын баксырадып турган. Павелге еврейлер оон оруктажынага хүндүлүг хамаарылгалыг боору херек болган. * ^{16:7} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Иисустун» деп сөс таварышпайн турар.

15:37 Аж.-ч. 12:12; 13:5; Кол. 4:10 15:38 Аж.-ч. 13:13 15:40 Аж.-ч. 15:32 16:1 Рим. 16:21; 1 Кор. 4:17; Флп. 2:19; Кол. 1:1; 1 Фес. 3:2; 2 Фес. 1:1; 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 16:3 1 Кор. 9:20; Гал. 2:3 16:4 Аж.-ч. 15:28-29 16:5 Аж.-ч. 6:7 16:6 Аж.-ч. 18:23 16:7 Флп. 1:19 16:8 Аж.-ч. 20:5; 2 Кор. 2:12; 2 Тим. 4:13 16:12 Флп. 1:1 16:14 Лк. 24:45 16:15 Аж.-ч. 11:14; 16:33-34

Павел биле Силаны тудуп хоругдааны

¹⁶ Бир-ле катап улустун мөргүп чаңчыккан черинче бар чорувуста, орук ара биске өттүр билиринин бугунга алыс-кан чалча кыс уткужуп келген. Ол өттүр билип чугаалааш, ээлеринге хөй олча-ажык эккеп турган чүве-дир. ¹⁷ Чалча кыс Павелдин база бистин соовустан кылаштап: «Бо улус — Дээди Өрүкү Бурганнын чалчалары-дыр! Олар силерге камгалалдын оруун медеглеп турар!» — деп алгырып чоруп берген. ¹⁸ Ол хөй хүнер улаштыр ынчаар алгырып келген. Павел анчыгзынып, хая көрүнгөш, оон бугунга мынча дээн: «Иисус Христостун ады-биле сеңээ дужаап тур мен — бо кыстан үнө бер!» Бук ол дораан кыстан үнө берген.

¹⁹ Оон ээлери ынчан олча-ажык алыр идегели читкенин көрүп кааш, Павел биле Силаны сегирип алгаш, төп шөлде хоорай даргаларынче күш-биле аппаратаннар. ²⁰ Оларны рим шииткекчилерге эккелгөш, мынча дээннер: «Бо улус иудейлер-дир, олар бистин хоорайывыска хөлзээзин үндүрүп, ²¹ бистин, рим хамаатыларнын, хүлээп көрбезивис азы күүсептес ужурулуувус чанчылдар суртаалдап турлар». ²² Чыылган чон база Павел биле Силга удур болган. А шииткекчилер оларнын хевин ужулдургаш, шывык-биле эрийдээрин дужааннар. ²³ Оларны эриидеп-эриидеп, кара-бажынче киир октапканнар, а танныылдар даргазынга серемчилелдиг кадарар айтышкын бергеннер. ²⁴ Ындыг айтышкын алгаш, ол оларнын буттарын аар доорбаш ыяшка чыпшыр демирлээш, кара-бажыннын иштики өрээлинге шоочалап каан.

Павел биле Силаның кайгамчык хосталышкыны

²⁵ Дүн ортузу чедип турда, Павел биле Сила мөргүп база Бурганга йөрээлдер ырлап турганнар, а өске хоругдаттырганнар оларны дыннап олурганнар. ²⁶ Хенертен күштүг чер шимчээшкени

эгелээн болгаш, кара-бажыннын таваа безин сиринейни берген, ол дораан оон шупту эжиктери ажыгтынып, хамык хоругдаттырганнарнын илчирбелери кош-кап, адырлы бергилээн. ²⁷ Танныылдар даргазы оттуп келгөш, көөргө, кара-бажын эжиктери ажык турар боорга, хоругдаттырганнар десе берген-дир деп бодааш, бичии-ле болза хылыш-биле шаштына бер часкан. ²⁸ Ынчалза-даа Павел ыткыр үн-биле: «Бодунга хора чедирбе! Бис шупту мында бис!» — деп алгыра берген.

²⁹ Танныылдар даргазы чырыткы эккелдиргөш, кара-бажынче кире халаан. Кортканындан сирилевипшаан, ол Павел биле Силаны мурнунче кээп дүшкен. ³⁰ Оон ол оларны үндүрө бергөш: «Дээргилер, камгалал алыр дизе, мен чүнү кылйын?» — дээн.

³¹ «Дээрги Иисуса бүзүрө. Ынчаар болзунарза, бодун болгаш өг-бүлөн камгалал алыр силер» — деп, олар харыылаан. ³² Павел биле Сила ол кижиге база оон өг-бүлезинин улузунга Дээрги-Чаякчынын медээзин суртаалдап бергеннер. ³³ Кара-бажын даргазы оларны ол-ла дүнеки шакта аппараташ, балыгларын чүп бергөш, ол дораан боду база бүгү өг-бүлөзү сугже суктуруп алган. ³⁴ Оон оларнын бажынынга эккелгөш, аш-чем салып хүндүлээн. Бурганга бүзүрээни дээш оон боду болгаш өг-бүлезинин шупту улузу өөрүп турган.

³⁵ Хүн үнүп кээрге, шииткекчилер боттарынын албанында турар улузун: «Ол ийи кижини хостанар» — деп сөс чедирери-биле чорудупканнар. ³⁶ Кара-бажын даргазы ол айтышкынны Павелге дамчыткан: «Шииткекчилер силерни хостазын дээш, менче улус чорутту. Ынчангаш ам моон үнгөш, амыр-тайбын чоруптунар».

³⁷ Ынчалза-даа Павел оларга мынча дээн: «Бисти, рим хамаатыларны, шииткел үндүрбейн, чон мурнунга эттеп турдулар, оон кара-бажынче киир октаптылар.* А ам олар бисти бүдүү салыптар деп

* 16:37 Рим империяга чурттап турган улустун элээн кезин рим хамаатылар болбас. Римнин хамаатазы боору оон эдилекчинге чамдык эргелер болгаш чийгелделерни бээр. Чижээ, оларны албан ёзуу-биле суд чокка эттеп-эриидеп болбас.

16:17 Дан. 3:26 16:18 Мк. 9:38 16:21 Эзра 4:13; Эсф. 3:8 16:22 2 Кор. 6:4-5; 11:23-25

16:24 Иер. 20:2; 29:26 || 1 Фес. 2:2 16:25 Ыд. ыр. 41:9; 118:62 16:26 Аж.-ч. 4:31 || Аж.-ч. 5:19; 12:7, 10

16:27 3 Хаан. 20:39; Аж.-ч. 12:19 16:29 Дан. 2:46; Аж.-ч. 10:25 16:30 Лк. 3:10; Аж.-ч. 2:37

16:31 Мк. 16:16; Рим. 10:9 16:33 Аж.-ч. 11:14; 16:15 16:34 Ин. 4:53; Аж.-ч. 18:8 16:37 Аж.-ч. 22:25

турар де? Чок! Ол канчап-даа бүтпес! Олар боттары кээп, бисти моон үндүрзүннер».

³⁸ Хоорай албанында турар улус ол сөстөрнн шииткекчилерге дамчыдарга, олар Павел биле Сила рим хамаатылар дээрзин дыңнааш, корга бергеннер. ³⁹ Шииткекчилер чедип келгеш, оларга буруузун билингеш, кара-бажыңдан үндүрө бергеш, хоорайдан чоруй баарын дилээннер. ⁴⁰ Павел биле Сила кара-бажыңдан үнгөш, Лидияның бажыңыңга чеде бергеннер. Олар аңаа ха-дунмазы-биле ужуражып, оларны сорук кирип кааш, оруун уламчылап чорупканнар.

Павел биле Сила Фессалоникада

17 ¹ Элчиннер Амфиополь болгаш Аполлонияны таварып эрткеш, ында иудей синагога турган Фессалоника хоорайга келгеннер. ² Павел чаңчыккан айы-биле синагогаже кире бергеш, үш амыр-дыш хүнүн улаштыр Бижилге дугайында иудейлер-биле чугаалажып, ³ Христостун хилинчекти көрүп эртер, а оон катап дирлир ужурулуун тайылбырлап база шынзыдып келген. Оон Павел: «Оон дугайында силерге медеглөп турарым Иисус — Христос ол-дур» — деп чугаалаан. ⁴ Иудейлернин чамдыкызы, Бурганга мөгөөр гректер болгаш эвээш эвес алдар-хүндүлүг херээжен кижилер, бүзүрөй бергеш, Павел биле Силага каттыжа бергеннер.

⁵ Ынчалза-даа бүзүрөвээн иудейлер адааргааш, сөлгүжок бак, дүржөк кижилер тып, хөй улус чыып алгаш, хоорайга хөлээзин үндүргеннер. Олар Иасоннун бажыңыңга келгеш, Павел биле Силаны чыылган улус мурнунче үндүрө бээр дээш, дилеп турганнар. ⁶ Ынчалза-даа оларны тып чадааш, Иасонну база элээн каш өскө бүзүрээн кижини хоорайнын чагырыкчыларыңче алгаш чорупканнар. Олар: «Делегейни бир кылдыр хөлээзин үндүргөн бо улус ам мында келгендир! ⁷ А Иасон оларны хүлээп алган-дыр. Олар шупту императорнун чарлыктарыңга удурланып: „Иисус дээр өскө хаан бар“ — деп турарлар-дыр» — деп алгыржып турганнар. ⁸ Ону дыңнаан чон база хоорай чагыргазы дүвүрөп үнгөн. ⁹ Олар оон Иа-

сонну болгаш оон өөрүн торгаал төлээринче албадааш, салып чорудупканнар.

Верияга суртаал

¹⁰ А бүзүрээн улус Павел болгаш Силаны, дун дүжүп кээри билек, Верия дээр хоорайжыгашче чорудупканнар. Аңаа келгеш, олар иудей синагогага барган. ¹¹ Верияның улузу Фессалониканын улундан эки мөзүлүг болган: олар Буянын Медээни күзөлдөө-биле хүлээп алгаш, Павел биле Силаның алыс шынны чугаалап турарыңга шынзыгар дээш, хүнүн-не Бижилгени шинчилеп турганнар. ¹² Хөй иудейлер, а ол ышкаш эвээш эвес алдар-хүндүлүг эр, херээжен гректер бүзүрөй бергеннер.

¹³ Ынчалза-даа Фессалониканың иудейлери Павелдин Бурганның медээзин Верияда база суртаалдап турарын дыңнааш, ынаар чеде бергеш, чонну күткүп база хөлээзин үндүреринче ыдалап эгелээннер. ¹⁴ Бүзүрээн улус ынчан Павелди ол дораан далай кыдыныче чорудупкан, а Сила биле Тимофей Верияга артып калган. ¹⁵ Павелди үдээннер оон-биле кады Афины хоорайга келгеш: «Сила биле Тимофей эң дүргени-биле менче чедип келзиннер» — дээн Павелдин айтышкынын дамчыдып, дедир чаныпканнар.

Павел Афинида

¹⁶ Павел эштерин манап, Афиныга чоруп тургаш, хоорайны дүрзү-бурганнар дола бергенин көргөш, сеткилсагыжы аажок аараан. ¹⁷ Ол синагогага иудейлер болгаш Бурганга мөгөөр гректер-биле маргыжып, хүнүн-не төп шөлгө аңаа таварышкан улус-биле чугаалажып турган. ¹⁸ Бир катап чамдык эпикурийжи болгаш стоик философтар оон-биле маргыжа берген. Чамдыктары: «Бо чалчыраашпай чүнү чугаалаар деп турар ирги?» — дээннер. Өскелери: «Ол кижини өскө черлер бурганнарнын суртаалдап тур ышкаш» — дээр болганнар, чүгө дээрге Павел оларга Иисустун дугайында база Оон катап дирилгенинин дугайында медеглээн чүвө-дир. ¹⁹ Олар Павелди эдертип алгаш, Ареопагга* өккөлгөш,

* 17:19 Ареопаг — Афинының эң ат-сураглыг хамаатыларыңдан тургустунган чөвүлелдин хуралдарда чыгыр тейи база ол чөвүлелдин ады. Ареопагтын кижигүннери шииткекчилерин бүрүн эргелерин база эдилеп чораннар.

16:39 Мф. 8:34 16:40 Аж.-ч. 16:14 17:1 Флп. 4:16 17:2 Аж.-ч. 13:5; 14:1 17:3 Лк. 24:26-27
17:5 1 Фес. 2:14-16 17:7 Лк. 23:2 17:16 2 Пет. 2:8 17:19 Мк. 1:27

мынча дээннер: «Силер чүү деп ындыг чаа өөредиг суртаалдай бердинер, ону билип шыдаар бис бе? ²⁰ Бир-ле элдеп, дыннап көрбээнивис чүүл чутаалаар-дыр силер. Ынчангаш ол чүл дээрзин билип алыксап тур бис». ²¹ (Афинының чурттакчылары база ында чурттаан өскөзөртөн келген улус хөөрежип азы кандыг-бир чаа чүүл дыннап, үе эрттиреринге туралы кончуг турганнар.)

**Афинының чөөмөлиниң мурнунга
Павелдиң чугаазы**

²² Павел Ареопатгың мурнунга турупкаш, мынча дээн: «Афинының чурттакчылары! Силерниң бүгү ажыл-херектеринерге бурганнар хүндүлээринге сундулуунарны көрүп тур мен. ²³ Чүге дээрге мен хоорайны кезий кылаштааш, силерниң ыдык чүүлдеринерни топтап көрдүм. „Билдинмес Бурганга“ деп бижээн өргүл салыр чер безин тып алдым*. Билбес хиреңерде, Анаа мөгейип тура-рынар ол билдинмес Бурган дугайында силерге медеглээр бодап тур мен.

²⁴ Делегейни база ында бар бүгү чүвени чаяган Бурган дээр биле чернин Дээргизи болганда, Ол кижичоолу-биле туткан өргөөлөргө чурттавас. ²⁵ Дээрги-Бурган чүү-даа чүве хереглөвөс болгаш, улустуң Анаа бараан боорун-даа бодавас, а Боду шупту улуска амыдыралды, тынышты база арткан бүгү чүүлдү берип турар. ²⁶ Улус черни бир кылдыр чурттазын дээш, Ол чаңгыс кижиден бүгү кижичоолго төрөлгөтенни тывылдырган. Ол бүгү улуска чер кырынга чурттаар үелерни, тодаргай девискээрлерни айтып берген. ²⁷ Улус Олче баар оруун дилеп тыпсын, Анаа канчап-чооп-даа болза чоокшулазын база Ону тып алзын дээш, Бурган бүгү чүвени кылган, а херек кырында Ол бистиң кижичоолу-биле чурттап, шимчеп база

амыдырап чоруур болгай бис. Ол дугайында силерниң чамдык шүлүкчүлериңер: „Бис — Ооң үре-салгалы бис“ — деп чугаалаан-дырлар*.

²⁹ Ынчангаш бис Ооң үре-салгалы болганывиста, Бурганның бодаралын кижиниң уран чаяянын база чогадыкчы бодалын ёзуугаар даштан оя соктаан азы алдын, мөңгүнден кылган кандыг-бир дүрзү-бурганга дөмөйлей бодавас ужурлуг бис. ³⁰ Бурган бүгү улуска алыс шыны билбес чораан үезин соонга каапкаш, ам чер болганга бачыдын миннирин дужаап турар-дыр. ³¹ Чүге дээрге Ол Бодунун шилип алган Кижизин дамчыштыр бо делегейни чөптүү-биле шиидер хүнүн доктаадып каан. Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргискеш, Ону шилип алганын бүгү улуска көргүскөн».

³² Өлүглер аразындан катап дирлириниң дугайында дыннап кааш, оларның чамдыгызы Павелди шоодуп эгелээн, а өскөлери: «Ол дугайында силерден соонда бир дыңнаар бис» — дээннер. ³³ Ынчангаш Павел олардан чоруй барган. ³⁴ Ынчалза-даа чамдык улус бүзүрөй бергеш, оон талазынче шилчип алган: оларның аразында Ареопатгың кежигүнү Дионисий*, Дамар деп аттыг херэжең кижичоол болгаш өскөлөр-даа бар болган.

Павел Коринф хоорайда

18 ¹ Павел оон соонда Афиныны каапкаш, Коринф хоорайже чоруй барган. ² Ол анаа Понт девискээринге төрүттүнген Акила дээр еврей кижичоол таныжып алгаш, оон бажыңынга чеде берген. Акила бодунуң кадайы Прискилла-биле кады чоокта чаа Италиядан келген турган, чүге дээрге Клавдий император хамык иудейлерге Римден үнүп чоруурун дужааган чүве-дир*. ³ А оларның кылып турар ажылы оонуу-биле дөмөй — майгыннар даарап турар боорга, Павел артып

* 17:23 Бир-тээ гректер хөй бурганнар барынга бүзүрээр болганда, олар болганчок-ла өргүл салыр черлерни «билдинмес бурганнарга» тураскаалдырлар: олар боттарынын билбеси кандыг-бир бурганнын таарзынмазын боттарынче душ бооп халдадырындан сестир турганнар. * 17:28 Бо цитата Аратос деп шүлүкчүден (б. э. чедир III в.). * 17:34 Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлериңер-биле, Дионисий Афиныга чаа христиан ниитилелдин бирги удуртукчузу апарган. * 18:2 Клавдий ыңдыг чарлыкты 49/50 чылда христиан суртаалдың соонда Римде еврей ниитилелге хөлээзин болурга, үндүргөн.

17:24 Иса. 42:5; Мф. 11:25 || 3 Хаан. 8:27; Аж.-ч. 7:48 17:25 Ыд. ыр. 49:8-12 || Э. д. 2:7; Иов 33:4 17:26 Э. д. 3:20 || Ы. х. к. 32:8 17:28 Сан. 16:22; Иов 12:10 17:29 Иса. 40:18-19; 46:5 17:30 1 Пет. 1:14; Рим. 3:25-26; Эф. 4:18 17:31 Мф. 12:36; Ин. 5:22; Аж.-ч. 10:42; 1 Пет. 4:5 18:2 Рим. 16:3; 1 Кор. 16:19; 2 Тим. 4:19 || Аж.-ч. 11:28

калгаш, олар-биле кады ажылдай берген*.
⁴ Ол амыр-дыш хүнү кээрге-ле, синагогага иудейлер болгаш гректер-биле маргыжып, оларны бүзүрелче ээлдирерин кызыдып турган.

⁵ Сила биле Тимофей Македониядан кээрге, Павел бодун суртаал кылырынга бараалгадып*, иудейлерге «Иисус дээрге Христос ол-дур» дээрзин херчилеп турган. ⁶ А олар анаа удурланып, бак сөглээр боорга, ол бодунун хевинден доозунну тө силгипкеш*, оларга мынча дээн: «Өлүмүнөр дээш бодунар шорунар! Мээн ам силер дээш харысалгам чок. Амдан эгелээш, өске чоннар улузунга суртаалдап чоруурум ол-дур». ⁷ Павел синагогадан үнгөш, бажыны ооң чанынга турган Бурганга мөгөөр бир кижиге чорупкан. Ооң адын Тит Иуст* дээр чүве-дир. ⁸ А синагога даргазы Крисп бодунуң өг-бүлезиниң улузу-биле кады Дээрги-Чаяакчыга бүзүрей берген. Павелди дыңнаан Коринфиниң хөй чурттакчылары база бүзүрөш, сугже суктуруп алганнар.

⁹ Бир-ле дүне Павелдин дүжүнге Дээрги-Чаяакчы анаа: «Кортпа! Чугааңны уламчыла база ыгытавайн барба. ¹⁰ Мен сээң-биле кады мен, кым-даа сенээ хора чедирип шыдапас. Бо хоорайда Мээн улузум хөй деп билип ал» — дээн. ¹¹ Павел ол хоорайга улусту Бурганның медээзинге өөредип, бүдүн чартык чыл дургузунда турган.

Павелди шиидери-биле эккелгени

¹² Ахайя девискээринде Римден томуйлаан чагырыкчы Галлион дээрзи турар өйдө*, иудейлер Павелге удур бөлүггөжип алгаш, ону шииткел черинге эккелгеннер. ¹³ Олар мынча дээннер:

«Бо кижиге улусту хоойлу-дүрүмге дүүшпес кылдыр Бурганга мөгөөринче бүзүредип тур». ¹⁴ Павел аксын ажыдып чадап чыдырда-ла, ону буруудаткан иудейлерге Галлион мынча дээн: «Иудейлер, кандыг-бир хоойлу-дүрүм үрээшкенин азы кемхерек үүлгөдишкенин болган болза, силерни дыңнаар чылдагаан менээ тургай эртик. ¹⁵ Ынчалза-даа мында өөредиглер, аттар база ыдыктыг хоойлунар дугайында чугаа чоруп турар болганда, боттарыңар сайгаржып алыңар. Мен ол айтырыгга шииткекчи болбас мен». ¹⁶ Оон оларны шииткел черинден үндүр сывырыпкан. ¹⁷ Олар ынчан шупту синагога даргазы Сосфенни шииткел чериниң мурнунга эттей бергеннер, ынчалза-даа Галлион ынаар хензиг-даа сагыш салбаан.

Павелди Антиохияже ээп келгени

¹⁸ Павел Коринфиге элээн каш хонгаш, эш-өөрү-биле байырлажып чарылгаш, Сирияже эжиндирип чорупкан. Прискилла биле Акила база ону элдерип чорупкан. Павел эжиндирип чоруур бетинде, Бурганга берген дангыраан күүсеткен болгаш, Кенхрега бажын дөңгүрөтүп каапкан. ¹⁹ Эфес хоорайга эжиндирип келгеш, Павел Прискилла биле Акиланы каапкаш, боду синагогаже чорупкаш, иудейлер-биле чугалажып эгелээн. ²⁰ Олар боттары-биле кады ам-даа артып каарын Павелден дилээннер, ынчалза-даа ол чөпшээрешпээн. ²¹ Чоруп тура, Павел мынча дээн: «Бурганның күзел-соруу ындыг болур болза, мен ээп кээр мен». Оон ол Эфестен эжиндирип чорупкан*.

²² Кесарияга эрикке дүшкеш, ол Иерусалимге келгеш, ында христиан ниитиледин амыр-мендизин айтыргаш,

* 18:3 Еврей чонда күш-ажыл бедик хүндүткелдиг турган, а грек чонда ону кулдарның херээ деп санаар. Ыдыктыг хоойлу тайылбырлакчылары, чижээлээрге, амыдыраар акша ажылдап алыр дээш, кандыг-бир ус ажылды кезээде кылып билир турганнар, чүгө дээрге шажыңчы өөредилге дээш төлөвир негеп болбас. Акила биле Прискилла майгыннар кылыр бичин мастерскаялыг турганнар хире. Ол үеде майгыннарны бөдүүн дүктүг пөстен азы хөмден даараар турган. * 18:5 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Павел бодунуң бүгү үезин суртаал кылырынга бараалгадып» эвес, а «Павел Сүлдөгө албадаткаш» деп бижээн. * 18:6 Павелдин ынчаар кылганы иудейлерниң бүзүрел чогуң ооң ам черле шыдажыр арга чок апарганын херчилеп турар (Неем. 5:13 көр). * 18:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Тит» деп ат таварышпайн турар. * 18:12 Лүций Аннэй Новат Галлион 51 ч. рим мону Ахайяның проконсулу апарган. Ол болза ат-сураглыг рим философ Сенеканың акызы турган. * 18:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домакка «Чоокшулап олурар байырлалды Иерусалимге уткуурум эргежок чугула-дыр» база «А Акила биле Прискилла Эфеске артып калганнар» деп сөстөрнү немээн.

18:4 Аж.-ч. 13:5 18:5 1 Фес. 3:6 18:6 Иез. 18:13; 33:4 || Аж.-ч. 13:46 18:8 Лк. 8:41; Аж.-ч. 13:15; 1 Кор. 1:14 || Ин. 4:53; Аж.-ч. 16:34 18:15 Аж.-ч. 23:29 18:18 Аж.-ч. 18:2 || Рим. 16:1 || Сан. 6:5, 9 18:19 Аж.-ч. 19:1; 20:16 18:21 Иак. 4:15

Антиохияже чоруй барган. ²³ Антиохияга элээн тургаш, Павел аян-чоруун уламчылап, Галатия биле Фригиянын хоорайларын дургаар таварып эрткеш, хамык өөреникчилернин бүзүрелин быжыктырып чораан.

Аполлостун Эфеске суртаалы

²⁴ Ол өйдө Эфеске Аполлос дээр еврей чедип келген. Ол Александрияга төрүттүнгөн, Бижилгени эки билир, аажок чечен кижичүве-дир. ²⁵ Аполлос Дээрги-Чаяакчынын айтып-сургаан оруун эки билип алгаш, хайнып-хөлзөөн сеткилинден чугаалап, боду чүгө Иоаннын суртаалдааны сугже суктурарын билир-даа болза, Иисустун дугайында шынчы сөсбиле өөредип турган. ²⁶ Ол синагогага дидими-биле чугаалап эгелээн. Прискилла биле Акила ону дыңнап каап, бажыныч чалап эккелгеш, Бурганнын оруун анаа оон-даа долзуу-биле тайылбырлап бергеннер. ²⁷ Аполлос улаштыр Ахайяже чоруур деп баарга, бүзүрөөннер ону сорук киригеш, ында христианнарга «Бо кижини хүлээп алынар» деп чагаа чорудупканнар. Ол ынаар чедө бергеш, Бурганнын авыралынын ачызында бүзүрөй берген улуска улуг дузазын көргүскөн. ²⁸ Чүгө дээрге Аполлос Иисус — Христос-тур дээрзин Бижилгелер-биле шынзыдып, хөй чон мурнунга иудейлернин аксын аажок күштүп барымдаалар-биле дуй шаап келген.

Павел Эфесте

19 ¹ Аполлос Коринфиге турган өйдө, Павел янзы-бүрү иштики, бедигээш девискээрлер таварты эрткеш, Эфеске чедип келген. Ол анаа элээн каш бүзүрөөннер тып алган. ² Павел олардан айтырган: «Бүзүрөй бээринерге, Ыдыктыг Сүлдө силерге бадып келди бе?»

Олар: «Бис ындыг Ыдыктыг Сүлдө барын оода дыңнаваан бис» — деп харыяланнар.

³ «Ынчаарга сугже суктурганыңар силерге кандыг уткалыг болду?» — деп, Павел айтырган.

«Иоаннын сугже суп турганы дег, ындыг болду-ла» — деп, олар харыялаан.

⁴ Павел мынча дээн: «Иоаннын сугже сугары — бачыдын миннип, Бурганче эглири-биле сугже суктурары-дыр. Иоанн улусту бодунун соондан кел чыдар Кижиге — Иисуска бүзүрээринче кыйгырып турган». ⁵ Ол улус ону дыңнааш, Дээрги Иисустун ады-биле сугже суктуруп алганнар. ⁶ Павел улуска холдарын дегзирге, Ыдыктыг Сүлдө оларже бадып келген. Олар ынчан билдинмес дылдарга чугаалап, өттүр билип медеглеп эгелээннер. ⁷ Олар шупту он ийи хире кижитурган.

⁸ Павел синагогага үш ай иштинде дидими-биле суртаалдап, иудейлер-биле чугаалажып, Бурганнын Чагыргазынын дугайында алыс шынны бадыткап келген. ⁹ Ынчалза-даа оларнын чамдызы бүзүрээринден ойталааш, Дээрги-Чаяакчынын оруун чон мурнунга бактап турган. Павел ынчан оларны каапкаш, өөреникчилери-биле кады чоруткаш, Тиранн дээр кижинин хуу өөредилге черинге хүнүнүң-не суртаалдап турган. ¹⁰ Ынчалдыр ийи чыл уламчылап келген, а Асияда чурттаан бүгү иудейлер болгаш гректер Дээрги-Чаяакчынын медээзин дыңнап кааннар.

Скеваның чеди оглу

¹¹ Бурган Павелди дамчыштыр анаа эвес кайгамчык чүүлдер кылып турган. ¹² Ынчангаш оон аржыылдарын болгаш баартыктарын безин аарыг кижилерге дегзирге, оларнын аарыг экирип, буктары олардан үнө бээр болган. ¹³ Чер кезип, буктар үндүр сывырып чоруур чамдык иудейлер база букка алыскан кижиге Дээрги Иисустун адын адап: «Павелдин суртаалдап турары Иисустун ады-биле бо кижиден үнө бер» — деп дужаарын шөней бергеннер. ¹⁴ Бурганның дээди бараалгакчызы иудей Скеваның чеди оглу ынчап турган чүве-дир.

¹⁵ Ынчалза-даа бук оларга мынча дээн: «Иисусту билир мен, Павелди база, а силер кымнар силер?» ¹⁶ Оон букка алыскан кижиче алышкыже халый бергеш, оларга күш дөгөп, чула эттеп кааптарга, олар бажындан шалдан-чанаш, балыг-бышкын үнө халышканнар.

18:23 Аж.-ч. 16:6 18:24 Аж.-ч. 19:1; 1 Кор. 1:12; 3:5; 4:6; 16:12; Тит. 3:13 18:25 Лк. 3:3; Аж.-ч. 19:3
18:26 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 18:27 1 Кор. 16:3; 2 Кор. 3:1 18:28 Аж.-ч. 9:22 19:1 Аж.-ч. 18:21
19:3 Аж.-ч. 18:25 19:4 Лк. 3:3 || Ин. 1:7 19:5 Мф. 28:19; Аж.-ч. 8:16 19:6 Аж.-ч. 8:17; 9:17 ||
Аж.-ч. 10:46 19:8 Аж.-ч. 4:30; Эф. 6:19 19:12 Аж.-ч. 5:15 19:13 Мф. 12:27; Мк. 9:38; Лк. 9:49
19:15 Лк. 4:34; Иак. 2:19

¹⁷ Эфесте чурттаан бүгү иудейлер болгаш гректер ол дугайында дыңнап кааш, аажок кортканнар, Ынчангаш Дээрги Иисустун адын хүндүлээри дам барганнар. ¹⁸ Хөй бүзүрөөн кижилер чедип кээп, бачыттыг херектерин ажыы-биле миннип турган. ¹⁹ А хөй караң көрнүр кижилер боттарының дүрүг-номнарын чыггаш, хамык улус көрүп турда, өртте-дипкен. А өрттеткен дүрүглөргө ниити өртөөн санап көөргө, 50 000 мөңгүн чоос хире бар болган! ²⁰ Дээрги-Чаяакчының медээзи шак ынчалдыр калбаа-биле нептереп, күш кирип олурган.

Эфеске болган үймээн

²¹ Ол бүгү болуп кааптарга, Павел Сүлдөгө башкарткаш, Македония биле Ахайяны таварты Иерусалимче чоруур-ун шийтпирлээн. Ол мынча дээн: «Иерусалимге барганым соонда, Римге четкен турар ужурулг мен». ²² Павел Македония-же Тимофей биле Эраст дээр ийи дузалакчызын чорудупкан, а боду элээн үе дургузунда Асияга артып калган.

²³ Ол үеде Дээрги-Чаяакчының оруунга удур күштүг үймээн үнгөн. ²⁴ Димитрий дээр ус-дарган кижиге мөңгүндөн Артемида бурганның өргээзиниң бичишеткен дүрзүлөрин кылып турган.* Тус черниң ус-шеверлери ону кылыш-каш, хөй орулга ап келгеннер. ²⁵ Димитрий мөңгүн-биле ажилдаар шеверлери болгаш өске-даа усчуларны чыып алгаш, мынча дээн: «Эш-өөр! Бо ажил силерге эки олча-ажык берип турарын билер силер. ²⁶ Павел дээр кижиге чүглө Эфеске эвес, а бүгү Асияга дыка хөй улусту бистен хая көрнү бээр кылыпканын көрүп база дыңнап тур силер. Ол Павел кижиге холу-биле кылган бурганнар — ёзулуг бурганнар эвес болур дээр-дир. ²⁷ Ол чорук чүглө бистин ус-тыгжыкчыстың чаагай ат-сураан чидирип турары-биле эвес, а өндүр улуг бурган Артемиданың өргээзи ат-сураан чидиреринге чылдаган бооп турары-биле озалдыг-

дыр. Асияның база бүгү делегейниң чо-ну мөгөйи турар шак ол бурган алдар-ын чидирер-дир».

²⁸ Ону дыңнааш, олар аажок хора-дап: «Эфесте Артемида өндүр улуг!» — деп алгыржып эгелээннер. ²⁹ Хоорайны хөлээзин хөмө апкан. Бүгү улус Павелдин Македониядан эдертип эккелген эш-өөрү Гай биле Аристархты тудуп алгаш, хоорайның улуг, ажык театрынга* сөк-түп келген.

³⁰ Павел база чон мурнунга үнүп кээр дээрге, бүзүрөөннер ону ынатпаан. ³¹ Асияның чамдык алдар-хүндүлүг дүжүмө-тери — ооң эштери, олче улус ыдыпкаш, театрже барбайн көөрүн дилээннер.

³² Ол аразында театрда чыылган улус-тун чамдыкызы — бир чүве, өскөлери — бир өске чүве алгыржып турган, чүте дээр-ге ында корум-чурум чок болуп, улустун хөй кези чүте чыылганын-даа билбес болган. ³³ Иудейлер Александер дээр кижиге чон мурнунче албадап үндүрүпкен. Ол чонга тайылбыр кылыр бодааш, холу-биле улус оожургадыр шимчээшкн кылган. ³⁴ Ынчалза-даа ол иудей кижиге дээрзин билип кааш, шупту улус бир үн-биле: «Эфесте Артемида өндүр улуг!» — деп кышкыржы берген. Олар ийи шак хире алгыржып келген.

³⁵ Хоорай бижээзини чонну арай боорда оожуктургаш, мынча дээн: «Эфес-тин чону, бистин хоорайымыс — өндүр улуг Артемиданың өргээзинин база оон дээрден кээп дүшкен ыдыктыг дажынын кадагалакчызы дээрзин чер кырында бил-бес кижиге бар бе?! ³⁶ Ол кымга-даа маргыш чок барымдаа-дыр. Ынчангаш силер оо-жургап, бодамча чок хөдөлбөс болзунар-за эки. ³⁷ А силер дээрге Артемиданың өргээзин-даа оорлаваан, бурганымысты-даа бак сөгөлөөннө бо ийи кижини бээр эккелдинер чоп. ³⁸ Димитрий болгаш өске-даа ус-шеверлер кандыг-бир кижини буруудадып турар болза, бисте ону сайта-рар судтар-даа, уштап-баштап турар кижилер-даа бар-дыр. Бот-боттарын аңаа

* 19:24 Эфеске Артемида дээр кыс бурганның алдарлыг өргээзи турган. Өргээ Афиньда Парфенондан дөрт катап улуг бооп, чер кырында чеди кайгамчык чүүлдүг бирээзи кыл-дыр санадып келген. Аңаа «Артемиданың дажы» — кыс бурганның дээрден кээп дүшкен ыдыктыг дүрзүзү (хевири-биле кижиге дүрзүзүгө дөмөйлежир метеорит болган хире) бар турган. * 19:29 Эфестин театры ажык дээр адаанга туруп, чоннун чыыштары болур чер турган, 25 000 хире кижини сыгыраар.

19:18 Мк. 1:5; Иак. 5:16 19:20 Аж.-ч. 6:7; 12:24 19:21 Рим. 15:26; 1 Кор. 16:5 || Рим. 15:23-24 19:22 Аж.-ч. 16:1 19:26 Иса. 44:10-20; Иер. 10:3-6 19:29 Аж.-ч. 19:29; Кол. 4:10; Флм. 1:24

буруудатчып турзуннар. ³⁹ А өске кан-дыг-бир айтырынар бар болза, ону чон-нун хоойлу ёзуугаар чыыжынга шийтпир-лээр херек. ⁴⁰ А ам бөгүнгү болуушкуннар дээш үймээн үндүргенинге буруудатты-рар айбыл биске кыжаны келди. Ындыг хөлээзин дээш агартынар арга бисте чок-тур. Ынча дээш, ол чыышты тарадышкан.

Павел Македония биле Грецияда

20 ¹ Хөлээзин төнө бээрге, Павел христианнарны кыйгырткаш, олар-ны сорук кирип, чүвө чугаалааш, байыр-лажып чарылган соонда, Македонияже чоруй барган. ² Орук ара ол чер болганга бүзүрэннерни суртаалдары-биле быжык-тырчп чораан. Оон ол Грецияга чеди-п келгеш, ³ аңаа үш ай болган. Оон Сирияже эжиндирип чоруурунун мурнуу чарында иудейлер аңаа удур сүлчээ кылган. Ынчан-гаш ол дедир Македония таварты эртер-ин шийтпирлээн. ⁴ Павелди Верия чурт-тут Пиррнин оглу Сосипатр, Фессалоника чуртутг Аристарх биле Секунд, Дервия чуртутг Гай, Тимофей база Асия чуртутг Тихик биле Трофим олар үдеп чораан*. ⁵ Олар баштай үнүкеш, бисти Троадага манап турганнар. ⁶ А бис Хаарган далган-нар байырлалынын соонда Филиппыдан эжиндирип үнгеш, беш хонук эрткенде, Троадага өөрүвүске катчып алгаш, аңаа чеди хонган бис.

Павелдин Эвтихти каттап дирискени

⁷ Улуг-хүнде эп-сеткилдин чемин үлежи чиир дээш, чыылган бис. Павел чыылган улуска суртаалдап турган. Ол даарта эжиндирип чоруур деп турган болгаш, дүн ортузу чедир чугаалап кел-ген. ⁸ Бистин чыгып келгенивис үстүкү өрээлге хөй-ле чырыткылар хып турган. ⁹ Павел суртаалын дыка үр уламчылап келген болгаш, сонга караанга олурган Эвтих деп аныак оол бажын согайтгы, уй-гузунга бастыргаш, үшкү каятган чайлып кээп душкен. Ону көдүрүп кээрге, ол өлүг болган. ¹⁰ Павел дүжүп келгеш, оолдун

кырынга чыдыпкаш, куспактап алгаш: «Мунгараванар, ол тынныг-дыр!» — дээн. ¹¹ Ол үстүнче үнө бергеш, чемни үлежи-п чигеш, дыка үр, даң аткыже, чугаалап кел-ген, а оон чоруй барган. ¹² Аныак оолду бажынынга дириг хевээрзин эккелгеннер, а шупту улустун сагыжы ажый берген.

Троададан Милитче аян-чорук

¹³ Бис корабльга олурупкаш, Ассче эжиндирип чорупкан бис. Аңаа Павелди ап алыр ужурлуг турган бис, чүге дээр-ге боду ынаар кургаг черлеп чоруй баар дээш, ол ынчаар айыткан. ¹⁴ Павел биске Асска таваржы бээрге, ону корабльче ап алгаш, Митилина хоорайже эжиндирип чорутувус. ¹⁵ Оортан даартазында хүн-дус эжиндирип үнгеш, Хиос ортулуктун дужунга келгеш, оон бир хүн эрткен-де, Самос ортулукка доктаадывс*. База бир хүнзээш, Милит хоорайга эжинди-рип келдивис. ¹⁶ Павел Асияга саадап, үе чидирбес дээш, Эфестин чаны-биле эрте бээрин шийтпирлээн, чүге дээр-ге Иерусалимче далажып бар чыткан. Ол ынаар, аргалыг-ла болза, Беженги хүн-нүң байырлалында чеде бээрин күзээн.

Эфестин христианны-биле байырлажы

¹⁷ Павел Милиттен Эфесче улус чо-руткаш, Эфестин христиан ниитилел-инин удуртукчуларын кыйгырткан. ¹⁸ Олар чедип кээрге, Павел мынча дээн: «Асияга мээң келгеним баштайгы хүн-ден-не үргүлчү силер-биле кады канчаар чурттап турганымны билир силер. ¹⁹ Мен Дээрги-Чаяакчыга караам чажын энде-ре төп, иудейлернин кара сагышты-дан салым-хуумга таварышкан шенелде-лерни ажып эрпипшаан, биче сеткилдиг бараан бооп келдим. ²⁰ Силерге ажык-тыг болгу дег бүгү чүүлдү суртаалдап, силерни хөй улус мурнунга база бажы-нар кезип, коргуш чок өөредип келдим. ²¹ Бачыдын миннип, Бурганче эглири-нин база Дээргивис Иисус Христоска бү-зүрээринин дугайында иудейлерге-даа,

* 20:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Үдеп чорааннар» деп сөстөргө «Асияга чедир» деп сөстөр-ни немээн. * 20:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Самос ортулукка доктаадывс» деп сөстөргө «Оон Трогиллийге барыпкаш» деп сөстөрни немээн.

20:1 Аж.-ч. 19:21 20:3 Аж.-ч. 9:23; 23:30 20:4 Аж.-ч. 19:29 || Эф. 6:21; Кол. 4:7; 2 Тим. 4:12, 20; Тит. 3:12 20:5 Аж.-ч. 16:8 20:6 Хост. 12:15; Аж.-ч. 12:3 20:7 1 Кор. 16:2; Ажыд. 1:10 20:9 4 Хаан. 1:2 20:10 3 Хаан. 17:21; 4 Хаан. 4:34 20:16 Хост. 23:16; 34:22; Лев. 23:15; Ы. х. к. 16:9; Аж.-ч. 2:1 20:18 Аж.-ч. 18:19 || 1 Фес. 1:5

өске чоннар улузунга-даа медеглеп келдим. ²²А ам, Ыдыктыг Сүлдениң айытканы-биле, мени ында чүү манап турарын билбес-даа болзумза, Иерусалимче чоруур ужурлуг мен. ²³Чүгле Ыдыктыг Сүлдениң хоорай бүрүзүңге меңээ сагындырып кылып, Иерусалимге мени хилинчек болгаш хоругдал манап турарын чугаалап келгенин-не билир мен. ²⁴Ынчалза-даа амы-тыным меңээ кандыг-даа үнө чок, чүгле бодумнун чарыжым төндүр маңнап, Дээрги Иисустун меңээ даандырган бараан болуушкунун эчизинге чедирген болзумза — Бурганның авыралының дугайында Буянын Медээни улуска дыннаткан болзумза!

²⁵Аранарга аралажып, Бурганның Чагыргазын суртаалдап турганның улустан чаңгызыңар-даа мени моон сонгаар көрбөзүн билир мен. ²⁶Силерниң кайыбирөөнөр өлүмчө бажы-биле баар болза, ол дээш буруум чогуң бөгүн силерге медеглеп тур мен. ²⁷Чүгө дээрге Бурганның күзөл-соруун силерге долuzu-биле коргуш чок суртаалдап келген мен.

²⁸Бодунарны база Ыдыктыг Сүлдениң силерге хүлээдиң берген кодан хоюн хайгаарап көрүп чоруңар. Бурганга бүзүрөөннөр нийтилеиниң кадарчылары бооп көрүңер, ону Ол Бодунун ханын төккөш, бөлүп алган болгай. ²⁹Мен силерден чоруй баарымга, каржы бөрүлөр чедиң келгеш, коданны черле өршээ-вес дээрзин билир мен. ³⁰Бүзүрөөннөр оларны эдерзин дээш, алыс шынны соора өөреді бээр улус силерниң аранарга безин тыптып кээр. ³¹Ынчангаш серемчиледиг болуңар! Мээн үш чыл дургунда, дүне-хүндүс караам чажын төп, силерге могаг-шылаг чок сагындырып келгенимни сактып чоруңар.

³²Мен ам силерни Бурганга бааш Оон авыралдыг медээзинге хүлээдиң тур мен. Ол медээ силерни быжыктырып база Бурганның ыдыктаан бүгү улузунга аазаан өнчүнү силерге берип шыдаар.

³³Мен кайыңардан-даа алдын, мөңгүн, идик-хеп алырын күзевээн мен.

³⁴Бодумнун база эш-өөрүмнүн хергелээр чүвезин бо ийи холум-биле ажылдап ап келгенимни билир силер. ³⁵Чүнү-

даа кылып турган болзумза, бодумнун үлегерим-биле бис ажылдаар ужурлуг, Дээрги Иисустун сөстөрүн сактып, кошкак улуска дузалажыр ужурлуг бис дээрзин силерге көргүзүп келген мен. Ол: „Алырынга көөрдө, бээри — амыр-чыргалды“ — дээн болгай.

³⁶Павел ыңча дээш, шупту улус-биле кады дискек кырынга олурупкаш, мөргүп алган. ³⁷Шупту улус ыглап-сыктап, ону куспактааш, ошкап турган. ³⁸Ылаңгыя ооң: «Моон сонгаар мени көрбөс силер» — дээн сөстери оларны муңгарадыпкан. Оон Павелди корабльга чедир үдөп кааннар.

Иерусалимче аян-чорук

21 ¹Бис олар-биле арай деп чарылгаш, баштай дорт-ла Кос ортулукка, даартазында хүндүс Родос ортулукка эжиндирип четтивис, а оортан Патара хоорайга чорупкан бис. ²Финикия баар корабль тып алгаш, аңаа олурупкаш, улаштыр ынаар эжиндирип кагдывыс. ³Кипр ортулукту мурнуу талазы-биле оюп эрткеш, Сирияже углапкан бис. Оон Тир хоорайга туруп алдывыс, чүгө дээрге корабльдың чүгүн аңаа дүжүрер турган. ⁴Аңаа бис христианнар тып алгаш, чеди хүн иштинде олар-биле кады турдуvus. Ыдыктыг Сүлдө сагыш алындырарга, олар Павелге: «Иерусалимче барба» — деп турдулар. ⁵Аңаа турар үвөс төбө бээрге, улаштыр чоруптуvus. Бүзүрөөн улус шуптузу кадайлары болгаш ажы-төлү-биле кады бисти хоорайдан үндүр үдөп келген. Аңаа, далай эрийнге, дискек кырынга олурупкаш, мөргүп алдывыс. ⁶Удур-дедир байырлажып чарылган соонда, корабльга олурупкан бис, а олар бажыңарынче чана берген.

⁷Эжиндиришкинни уламчылааш, Тирден Птолемаида хоорайга кээп, корабльдан дүшкөш, ында чурттап турар бүзүрөөн ха-дунмавыстың амырмендизин айтыргаш, олар-биле кады бир хондуvus. ⁸А даартазында хүндүс оон чорупкаш, Кесарияга келгеш, чеди дузалакчының бирээзи болур Буянын Медээ суртаалчызы Филипптин бажыңыга доктаадывыс. ⁹Ооң ашакка бар-

20:23 Аж.-ч. 9:16; 21:33 20:24 2 Тим. 4:7 20:26 Ы. х. к. 8:19 20:28 Ин. 21:16-17; 1 Пет. 5:2 ||

1 Пет. 1:18-19 20:29 Мф. 7:15; Ин. 10:12 20:30 2 Пет. 2:1; 2 Кор. 11:13; 1 Тим. 4:1 20:31 Мк. 14:38

20:32 Аж.-ч. 14:23 || 1 Пет. 1:4 20:33 1 Хаан. 12:3; 2 Кор. 7:2 20:34 Аж.-ч. 18:3 20:35 Мф. 10:8

20:36 Аж.-ч. 21:5 21:4 Аж.-ч. 20:23 21:5 Аж.-ч. 20:36 21:8 Аж.-ч. 6:5; 8:5 21:9 4 Хаан. 22:14; Лк. 2:36; Аж.-ч. 2:17-18

баан дөрт кызы өттүр билип медеглээр улус болду. ¹⁰ Бис аңаа элээн хөй хонганывыста, Иудеядан Бурганның медээчизи Агав дээр кижиге келген. ¹¹ Ол биске келгеш, Павелдин курун алгаш, ооң-биле бодунуң хол-будун хулууттунгеш, чүве чугаалаан. Ооң сөстери бо-дур: «Ыдыктыг Сулде: „Бо курнун ээзин Иерусалимниң иудейлери мынчалдыр хүлээш, өске чоннар улузунга хүлээдир-дир“ — деп тур».

¹² Ону дыннааш, бис база аңаа чурттап турган улус Павелден: «Иерусалимче барбайн көр» — деп ээрежиб дилеп эгелээн бис. ¹³ Ынчалза-даа Павел биске: «Силер чүге ыглап-сыктап, чүрээм чара соп тур силер? Мен чүгле хулуудуп алырынга эвес, а Дээрги Иисустун ады-биле Иерусалимге өлүртүрүңге-даа белен мен» — деп харыылаан. ¹⁴ Ооң шиитпириң өскертип шыдавазывысты билгеш, оожургай берип: «Дээрги-Чаяакчының күзел-соруу-биле болзун!» — дээн бис.

Павелдин Иерусалимге келгени

¹⁵ Ол хүннер эрте бээрге, бис дөгертингеш, Иерусалимче чоруптувус. ¹⁶ Бистиң-биле кады Кесария чурттуг чамдык бүзүрээн улус база чорупкан. Олар бисти баштайгы өөреникчилерниң бирээзи, Кипр чурттуг Мнасонга эккээрге, ооң бажыңыңга туруп алган бис.

¹⁷ Иерусалимге кээриивиске, бүзүрээн ха-дунмавыс бисти эвилең-ээлдек уткуп-хүлээп алган. ¹⁸ Даартазында хүндүс Павел-биле кады Иаковче чорупкан бис. Христиан ниитилелдин шупту удуртукчулары ында чыылган болган. ¹⁹ Павел оларны мендилээш, ооң бараан болушкунун дамчыштыр өске чоннар улузунга Бурганның чүнү кылганын чүве арттырбайн чугаалап берген. ²⁰ Олар ону дыннааш, Бурганны алдаржиткаш, Павелге мынча дээннер: «Өңнүк, Иисуска бүзүрээн мун-муң иудейлер барын билир сен, олар шупту Моисейниң хоойлузун шыңгы сагып чоруур улус-тур. ²¹ Иерусалимниң иудейлерин-

ге бир улус сээң дугайында: „Өске чоннар аразында чурттаан хамык иудейлерни Моисейниң хоойлузундан ойталаар кылдыр өөредип, оларга боттарының ажы-төлүн кыртыжап демдектевезин база бистиң чаңчылдарывысты сагывазын сүмелеп турар кижиге-дир“ — дээн-дир. ²² Бис ам канчаар бис? Чугаажок-ла, олар сээң келгенини дыннап каар болгай. ²³ Ынчангаш бистиң сүмелээн аайывыс-биле кылып көр. Бистиң аравыста Бурганга даңгырак берген дөрт кижиге бар-дыр. ²⁴ Оларны алгаш, арыгланыр ёзулалды кады эртип ал база олар ёзу-чанчыл ёзуугаар баштарын дөңгүрертсин дээш, ооң чарыгдалын төлөп бер.* Ынчан сээң дугайында дыннаан чүвезинде шын сөс чогуң, а сени ыдыктыг хоойлуусту сагып чоруур кижиге-дир дээрзин шупту улус билип каар.

²⁵ А өске чоннарның бүзүрээн улузунга хамаарыштыр алып болза, шиитпириности оларга дыңнадып, чагаа бижээн бис. Оларга дүрзү-бурганнарга өргээн эът чииринден, хандан, бооп өлүрген дириг амытаннар эьдинден болгаш самыбыраарындан ойталаарын салдаан бис».

²⁶ Павел ынчан ол дөрт кижини ап алгаш, даартазында хүндүс олар-биле кады арыгланыр ёзулалды эртип алган. Оон ол Бурганның өргээзинге киргеш, кажан арыгланыр хуусаа төнерин* база оларның кижиге бүрүзү дээш кажан өргүл салырын чарлап чугаалаан.

Павелди тудуп хоругдааны

²⁷ Арыгланыр хуусааның чедиги хүнү эртип турда, Павелди Асия чурттуг иудейлер ыдыктыг өргээниң шөлүңге көрүп кааннар. Олар ону сегирип алгаш, шупту улусту хөлзедеп: ²⁸ «Израильчилер! Дузалажыңар! Бо дээрге чер болганга улусту бистиң ыдыктыг хоойлувуска, чонувуска база Бурганывыс өргээзинге удур өөредип чоруур кижиге-дир. А ам ол гректерни Бурганның өргээзинге эккелгеш, ыдыктыг черни бужартаткан-дыр» —

* 21:24 Павел өске чоннарның девискээринге үр үени эрттиргеш, ёзулал аайы-биле арыгланыр ужурул турган хире. Чүгле оон соонда ол ыдыктыг өргээ шөлүңге кирип кээп, еврейлерниң шажынчы ёзулалдарыңга кирип болур турган. Назорей боорунуң түр када аазаашкынының дугайында Сан. 6:13-21 көр. * 21:26 Арыгланыр үе чеди хонук үргүлчүлээр.

21:10 Аж.-ч. 11:28 21:11 3 Хаан. 11:30; Иер. 27:2 21:12 Мф. 16:21-23 21:13 Аж.-ч. 20:24; Флп. 2:17 21:18 Аж.-ч. 12:17; Иак. 1:1 21:20 Рим. 10:2 21:21 Рим. 2:28-29; 1 Кор. 7:19 21:23 Сан. 6:2-5, 13-21 21:24 Аж.-ч. 18:18 21:25 Аж.-ч. 15:29 21:26 Сан. 6:9-12 21:28 Аж.-ч. 6:13 || Иез. 44:7

деп алгыржы бергеннер. ²⁹ Олар Павелди оон мурнунда Эфес чурттуг Трофим-биле хоорайга кады чорда көргөн болгаш, Павел ону Бурганның өргээзинге эккелген боор деп бодаан чүве-дир.*

³⁰ Бүгү хоорай хөлзеп-дойлуп эгелээн болгаш, чүк бүрүздөн улус маннажып кээп турган. Олар Павелди сегирип алгаш, Бурганның өргээзинден үндүр сөөрткөш, ол дораан оон хаалгаларын хаап алганнар. ³¹ Олар ону өлүрер деп барганнар, ынчалза-даа бүгү Иерусалим хөлзеп үнгөн дугайында медээ рим муң шериг баштыңыга чеде берген. ³² Баштын ол дораан шериглерин болгаш чүс шериг баштынчыларын алгаш, чыылган чонче чорупкан. Улус муң шериг баштыңын база шериглерни көрүп кааш, Павелди эттеп-сокпайн барган. ³³ Муң шериг баштыңы ынчан олче чоокшулап келгеш, тудуп хоругдааш, ийи илчирбе-биле демирлээрин дужааган. Оон ол чыылган улустан: «Бо кымыл, чүнү үүлгеткен кижил?» — деп айтырган. ³⁴ Чыылган чоннун чамдыызы бир чүве, өскелери оон ангы чүве алгыржыр болган. Ындыг хөлзээзин, шимээнден ол тодаргай чүнү-даа биллип чадааш, Павелди шериглер чурттаан бажыңче аппарган дужааган. ³⁵ Павелди чадага эккээрге, шериглер ону шуут-ла көдүрер ужурга таварышкан — чоннун хорадап, кызары ол хире болган. ³⁶ Хөй чон ону эдерип: «Аңаа өлүм!» — деп алгыржып чораан.

³⁷ Павелди шериглер чурттаан бажыңче кирип бар чыдырда, ол баштыңга: «Силерден бир чүве айтырып болур бе?» — дээн.

Оозу мынча дээн: «Сен гректеп бил-лир ышкажың чул. ³⁸ Ындыг болганда, чоокта чаа үймээн үндүргөш, 4000 дерзи турга халыкчыны ээн кургаг ховуже аппарган египетчи эвес ышкажыл сен?»*

³⁹ А Павел: «Мен — Киликияда Тарс хоорай чурттуг еврей кижил, билдингир

хоорайның хамаатызы мен. Чон-биле чугаа кылырын чөпшээрер көрүңерем» — деп харыылаан.

⁴⁰ Демгизи ынчан чөпшээрээрге, Павел чадага туруп алгаш, холу-биле чонга «Оожурганар!» деп медээ берген. Ха-мык улустун шимээни чидерге, ол еврей дылга чугаалап эгелээн.

Иерусалим иудейлеринге Павелдин чугаазы

22 ¹ «Ха-дунма болгаш адалар! Ам бодумну камгалап, чүү дээримни дыңнап көрүңер».

² Павелдин еврей дылга чугаалай бергенин дыңнааш, олар улам-на оожургай берген.

³ «Мен — Киликияның Тарс хоорайга төрүттүнген еврей кижил мен, ынчалза-даа Иерусалимге өскөн мен. Мээн башкым Гамалиил чүве, ол мени өгбелеривистинг ыдыктыг хоойлузунга ыяк быжыг билигилгил кылдыр өөрөткөн. Бөгүн силер бүгүдө ышкаш, Бурганга чүткүлдүп бараан бооп чор мен. ⁴ Мен Иисустун өөрединге бүзүрөөн улусту өлүреринге чедир истеп сүрүп, эр-даа, херэежен-даа улусту тудуп хоругдааш, кара-бажыңнарже кирип октап чордум. ⁵ Ону Бурганның дээди бараалгакчызы-даа, дээди иудей Чөвүлел-даа бадыткап боор. Харын-даа, олардан Дамаскыда чурттаан ха-дунма иудейлерге хамааржыр чагаалар алгаш, демги улусту тудуп хоругдааш, Иерусалимге кезедири-биле эккээр дээш, ынаар чорупкан мен.

⁶ Ынаар бар чыткаш, Дамаскыга чоокшулап олурумда, дүшү үезинде дээрден хенертен чайнап келген чырык карактарым чылчырыктадыпкан. ⁷ Черже кээп дүшкөш, менээ: „Савл! Савл! Мени чүге истеп сүрүп тур сен?“ — дээн үн дыннап кагдым.

⁸ Мен: „Силер кым силер, Дээрги?“ — дидим.

* 21:29 Иерусалимде Бурганның өргээзинге өске чоннардан келген улуска чүгле Даштыкы улустун шөлүңге турарын чөпшээрээн. Оон ангы шөлдөргө кирерин оларга, өлүрүп шаа-жылаары-биле коргудуп, хоруп каан. * 21:38 Еврей төөгүчү Иосиф Флавийини-биле, оон мурнунда бир египет кижил бөлүк дайынчыларны Елеон дагже үндүрө берген, олар аңаа оон айтышкыны-биле Иерусалимнин ханалары буступ кээп дүжери манаар ужурул турганнар. Прокуратор Феликс оларга удур шериг чорудупкаш, оларны чылча шаап каан, ынчалза-даа египет кижил чашты берип шыдаан.

21:29 Аж.-ч. 20:4 21:33 Аж.-ч. 20:23; 21:11 21:34 Аж.-ч. 19:32 21:39 Аж.-ч. 9:11; 22:3 22:3 Аж.-ч. 9:11; 21:39 || Аж.-ч. 5:34 || Флп. 3:6 22:4 Аж.-ч. 8:3 22:5 Аж.-ч. 9:1-2 22:6 Аж.-ч. 9:3-6; 26:12-18

Ол: „Мен дээрге истеп сүрүп чоруу-рун Назарет чурттуу Иисус-тур мен“ — деп харыгылаан. ⁹ Мээң кады чораан улузум ол чырыкты көргөн, ынчалза-даа мээң-биле чугаалашкан үннү билип албаан.

¹⁰ „Дээрги, мен чүнү кылыйн?“ — деп айтырдым.

Дээрги-Чаяакчы меңээ: „Ам туруп келгеш, Дамаскыга бар, кылыр ужур-луг бүгү чүвөнни аңаа дөгөрезин чугаалап бээр“ — дээн.

¹¹ Чырыктын чайыннаажындан мээң карактарым согурара берген боорга, кады чораан өөрүм мени холумдан четкеш, Дамаскыга эккеп каан.

¹² Бурганны тооп дыңнаар база ыдыктыг хоойлуусту сагып чоруур, ында чурттаан иудейлерниң дөгөрези хүндүлээр Анания дээр кижиге ¹³ меңээ чедип келгеш: „Дунмам Савл, карааң көрө берзин!“ — дээн. Ол-ла дораан мен ону көрүп кагдым. ¹⁴ Ынчан ол меңээ мынча дээн: „Өгбелеривистиң Бурганы сени Ооң күзел-соруун билип алзын дээш, чөптүг-шынныг Кижини көрзүн дээш база Ооң сенээ чугаалаан сөзүн дыңназын дээш шилип алган-дыр. ¹⁵ Чүгө дээрге бүгү улус мурнунга Ооң дугайында херечилеп, көргөн база дыңнаан чүвөнни чугаалаар-дыр сен. ¹⁶ Ам чүнү манап ор сен? Тургаш, сугже суктуруп ал, Дээрги Иисустун адын кый дээш, бачыттарын арыглап-чүп каавыт“.

¹⁷⁻¹⁸ Мен оон Иерусалимче эеп келгеш, Бурганның өргээзинге мөргүп тура, Иисустан келген ажыдышкын көрүп кагдым. Ол меңээ: „Доп-дораан Иерусалимни каггаш чорувут, чүгө дээрге бо улус Мээң дугайында херечилелинчн хүлээп албас-тыр“ — диди. ¹⁹ А мен Аңаа: „Дээрги-Чаяакчы, бо улус Сенээ бүзүрэннерни тудуп хоругдаар база эттеп-согар дээш, синагогалар кезип чоруп турганымны билир болгай. ²⁰ Сээң херечин болур Стефанның ханы төктүп турда, мен база аңаа тургаш, ону чүүлүнүп, өлүрүкчүлерниң хевин кадарып турдум“ — деп харыыладым. ²¹ Дээрги-Чаяакчы ынчан меңээ: „Бар че, Мен сени ырадыр, өске коннар улузунче чорударым ол-дур“ — диди“.

Павел — рим хамааты

²² Ол сөстөргө чедир иудейлер ону дыңнап турган, а ынча дээри билек: «Ону таптай базып кааптар-дыр! Ооң амылыг чораан ажыч чок-тур!» — деп алгыржып эгелээннер. ²³ Олар алгыржып, хевин ора соп октап, агаарже довурак чажып турганнар*. ²⁴ А мун шериг баштыңы Павелди шериглер чурттаар бажыңче аппаарын база иудейлерниң олче чүгө ынчаар алгырышканын билип алыр сорулга-биле, ону эриидеп тургаш, байысаарын дужааган. ²⁵ Ынчалза-даа ону эриидээр дээш хүлүй бээрге, Павел чанында турган чүс шериг баштыңчызынга: «Шийтирбээн рим хамааты кижини эриидээри хоойлуга дүгжүр чүве бе?» — дээн.

²⁶ Чүс шериг баштыңчызы ону дыңнааш, баштыңыга баргаш: «Оваарымчалыг бооп көрүңер. Ол дээрге рим хамааты кижиге-дир» — деп дыңнаткан.

²⁷ Муң шериг баштыңы Павелге чедип келгеш: «Сен ылап-ла рим хамааты сен бе?» — деп айтырган.

Ол: «Ийе» — деп харыылаан.

²⁸ Муң шериг баштыңы мынча дээн: «Мен ол хамааты эргени хөй акша-биле садып алган мен».

А Павел: «А мен ындыг болуп төртүтүнгөн мен» — дээн.

²⁹ Ону байысаар деп турган улус ол дораан ойда дүшкен. Рим хамаатыны демирлеп алганын билип кааш, муң шериг баштыңы база корга берген.

³⁰ Даартазында хүндүс муң шериг баштыңы иудейлер Павелди чогум чүү дээш буруудадып турарын билип алыксааш, Бурганның дээди бараалгакчыларын база бүгү дээди иудей Чөвүлелди чыылдарын дужааган. Ол Павелдин илчирбелерин адыргаш, оларнын мурнунга эккеп тургузупкан.

Павел дээди иудей Чөвүлелдин мурнунда

23 ¹ Павел Чөвүлелди эргий кайгааш: «Ха-дунма! Мен бо хүнге чедир Бурганнын мурнунга хүлээлгемни ары арын-нүүр-биле күүседип чор мен» —

* 22:23 Хеп ора согары, агаарже довурак чажары — Бурганны бак сөглээн сөстөр дыңнааш (оларнын билишкени-биле), иудейлерниң хөлзеп-доюлганын көргүскени ол болур.

22:12 Аж.-ч. 9:17 22:15 Аж.-ч. 9:15 22:16 Аж.-ч. 9:18 22:17-18 Аж.-ч. 9:26 22:20 Аж.-ч. 7:58 22:25 Аж.-ч. 16:37 23:1 1 Кор. 4:4; 2 Кор. 1:12; 2 Тим. 1:3; Евр. 13:18

дээн. ² Бурганның дээди бараалгакчызы Анания* ынчан Павелдин чанынга турган улуска ооң эриннеринче кагарын дужааган. ³ А Павел аңаа мынча дээн: «Бурган сени кагар эвеспе, агартыр чугайлаан хана*. Сен мында мени ыдыктыг хоойлу эзугаар шиидер дээш олурар-дыр сен, ол хиренде-ле ыдыктыг хоойлуга чөрүштүр мени кагарын дужаап турар-дыр сен!»

⁴ Павелдин чанынга турган улус аңаа: «Бурганның дээди бараалгакчызын канчап дора көөр сен?» — дээннер.

⁵ А Павел: «Ха-дунма, буруулуг болдум, ол — Бурганның дээди бараалгакчызы дээрзин билбедим. Шынап-ла, Бижилге: „*Чонуңнуң удуртукчузун бак сөгөлөвө*“ — деп турар болгай» — деп харыылаан.

⁶ Оларның чамдыызы саддукейлер, а өскөлери фарисейлер дээрзин Павел билип каан, ынчангаш ол дээди иудей Чөвүлелге ыткыр үн-биле мынча дээн: «Ха-дунма! Мен фарисей кижиге оглу, фарисей мен, өлүглерниң катап дирлиринге идегелим дээш шииттирип тура-рым бо».

⁷ Ол ынча дээрге, фарисейлер биле саддукейлер аразынга маргылдаа үнгөш, чымыш ийи чарлы берген. ⁸ Чүгө дээрге саддукейлер өлүглер аразындан катап дирлири-даа, дээрнин төлээлери-даа, сүлдө-сүнезиннер-даа чок дээр, а фарисейлер ол бүгүгө бүзүрээр турган. ⁹ Оон алгы-кышкы үнгөн. Фарисейлер бөлүүндөн чамдык ном-хоойлу тайылбырлакчылары туруп келгеш, маргыжа бергеннер: «Бо кижиде багай чүү-даа көрбөйн тур бис. А ооң-биле сүлдө-сүнезин азы дээрнин төлээзи чугаалашкан болза чүл?»*

¹⁰ Маргылдаа күштүг алгыш-кырышче шилчий бээрге, рим баштын оларның Павелди үзе-чаза соп кааптарындан сезингеш, шериглеринге улус аразынче баткаш, ону шериглер чурттаар бажынче алгаш баарын дужааган.

¹¹ Дараазында дүне Дээрги-Чаяакчы Павелге чедип келгеш: «Павел, дидим бол.

Мээң дугайымда Иерусалимге херчилеп турганың дег, Римге база херчилээр сен» — дээн.

Иудейлерниң Павелге удур сүлчээзи

¹² Хүн үнүп кээрге, иудейлер аразында дугурушкаш, Павелди өлүрбөөн шаанда, чүнү-даа ижип-чивес бооп дангыраглааннар. ¹³ Сүлчээге дөртөн ажыг кижиге киришкен. ¹⁴ Олар Бурганның дээди бараалгакчылары болгаш баштыннарга баргаш: «Павелди өлүрбөөн шаавыста, чүнү-даа ижип-чивес бооп дангырагладывыс. ¹⁵ Ынчангаш силер дээди иудей Чөвүлел-биле кады ооң херээн катап көөр-дүр деп чылдаганнааш, ону силерге ээккээр кылдыр мун шериг баштыңыңа сөстен чедириңер. А бис ону бээр эккел чыдырда-ла, өлүрүп каарыңга белен бис» — дээннер.

¹⁶ Сүлчээ дугайында Павелдин чээни дыңнап кааш, шериглер чурттаар бажынче киргеш, ол дугайында аңаа дамчыдыпкан. ¹⁷ А Павел чүс шериг баштынчыларының бирээзин кый деп алгаш: «Бо оолду баштынчыңче аппарам, ол аңаа бир чүве чугаалаар деп тур» — дээн.

¹⁸ Демгизи оолду муң шериг баштынчыңга эдерттип эккелгеш, илеткээн: «Хорутдаттырган Павел мени кый деп алгаш, бо оолду силерге аппаарын диледи, чүгө дээрге ол силерге бир-ле чүве чугаалаар дээн-дир».

¹⁹ Баштын ол оолдун холундан туткаш, өскээр чедип аппаргаш: «Меңээ чүнү чугаалаар бодадың?» — деп айтырган.

²⁰ Демги оол: «Иудейлер ооң херээниң тодаргай истелгезин чорудар чылдаган-биле Павелди дартта дээди иудей Чөвүлелге чедирерин силерден дилээр бооп дугуржуп алдылар. ²¹ Ынчалза-даа оларны дыңнаваңар, чүгө дээрге дөртөн ажыг кижиге кедеге манап турар. Олар ону өлүрбөөн шаанда, чүнү-даа ижип-чивес бооп дангыраглааш, ам силерниң айтышкыныңар манап, белен турарлар-дыр» — деп харыылаан.

* 23:2 Анания 47–58/59 чч. дээди бараалгакчы турган. 66 чылда ону еврей тура халыкчылар римчилер талазынче туружу дээш өлүрүп кааннар. * 23:3 Агартыр чугайлаан хана — дора көрүп, бак сөглөөн уткалыг сөстөр болур (Мф. 23:27 көр). * 23:9 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Бурганга удулганган болбас бис бе?» деп сөстөрни немээн.

23:2 Аж.-ч. 24:1 || 3 Хаан. 12:24 23:3 Ы. х. к. 25:1-2 23:4 Ин. 18:22 23:5 Хост. 22:28 23:6 Аж.-ч. 4:1 || Флп. 3:5 || 1 Кор. 15:13 23:8 Мф. 22:23; Лк. 20:27 23:9 Ин. 12:29 23:11 Аж.-ч. 27:23

²² Баштын ол оолга: «Меңээ чугаалаан чүвеңни кымга-даа чугаалавас сен» — деп дужаагаш, ону чорудупкан.

Павелди Кесарияже чорудупканы

²³ Баштын оон чүс шериг баштыңчызы ийи кижини кыйгырткаш, оларга: «Кесария чоруур кылдыр 200 чадаг шеригден, 70 аъттыг шеригден база 200 адыгжыдан белеткеңер. Хүн ашкандан бээр үшкү шакта үнеринге белен туруңар. ²⁴ Павелди Феликс чагырыкчыга* бүдүн-бүрүн чедирер кылдыр, аңаа мундурап элчигеннерден белеткеңер» — деп дужааган.

²⁵ Ол ышкаш мындыг уткалыг чагаа бижип каан:

²⁶ «Онза хүндүлүг чагырыкчы Феликске Клавдий Лисий байыр чедирип олур. ²⁷ Бо кижини иудейлер сегирип алгаш, бичии-ле болза өлүрүп каар частылар, ынчалза-даа мен шериглерим-биле келгеш, ону камгалап кагдым, чүге дээрге ол рим хамааты дээрзин билип алдым. ²⁸ Ону буруудадып турар чылдагаанны билип алыр дээш, мен ону дээди иудей Чөвүлелге эккелдим. ²⁹ Аңаа удур буруудадышкындар оларның боттарының ыдыктыг хоойлузунга хамааржыр дээрзин, ынчалза-даа өлүмге оонагы дег азы кара-бажынга олуртку дег буруу ол кижиде чок дээрзин ылавылап көрдүм. ³⁰ Ол кижиге удур сүлчээ барын дыңнааш, мен ону ол-ла дораан силерже чорутканым бо. А оон буруудадыкчыларыңа аңаа удур херекти силерже киирерин дужаадым*».

³¹ Шериглер дужаалды күүседип, Павелди ап алгаш, ону ол кежээ-ле Антипатридага эккелгеннер. ³² Даартазында хүндүс аъттыг шериглер Павелди Кеса-

рияже алгаш чорупкан, а артканнары чурттаар бажынынче ээп келген. ³³ Кесарияга келгеш, Феликс чагырыкчыга чагааны тыгыскаш, Павелди хүлээдиң бергеннер. ³⁴ Чагааны номчааш, чагырыкчы Павелдиң кайы девискээрден келгенин айтырган. Ол Киликиядан келген деп билип алгаш, ³⁵ Феликс: «Буруудадыкчыларын чедип кээрге, сээң херээңни дыңнаар мен» — дээн. Оон Павелди Иродтун ордузунга* хоругдалга тударын дужааган.

Павелди буруудатканы

24 ¹ Беш хүн эрткенде, Бурганның дээди бараалтакчызы Анания чоннун чамдык баштыңнары-биле база Тертулл дээр хоойлучу-биле кады Кесарияга келгеш, иудейлерниң Павелге удур буруудадышкынын чагырыкчының мурнунга илереткеннер. ² Павелди кый дептерге, Тертулл ону буруудадып, мынча дээн: ³ «Онза хүндүлүг Феликс! Силерниң алызын бодаан башкарылгандар ачызында бистиң чуртувус амыр-тайбынга бүргеткен чурттап турарын база бистиң чоннун амыдыралы экижээнин көрүп тур бис. Ол бүгүн кажан-даа, каяа-даа улуг өөрүп четтиришкин-биле хүлээп көөр бис. ⁴ Ам силерни оон ыңай шүүдедиң турбазы-биле, бистиң кыскажак түннээшкени-висти дыңнаарындан чажам дивезиңерни дилеп тур мен.

⁵ Бис бо кижини корум-чурум үрекчизи дээрзин илередиң алдывыс, ол — бүгү делегейге иудейлер аразыңга үймээн үндүрүкчүзү-дүр база назаретчилерниң оспап бөлүүнүң удуртукчүзү-дүр*. ⁶⁻⁸ Оон ыңай ол Бурганывыс өргээзин безин бужартадыр сагыштыг турду, а бис ону тудуп алдывыс*. Ам Павелди байысаагаш, бистиң ону чүү дээш буруудадып турарывысты билип ап боор силер».

* ^{23:24} Тиберий Клавдий Феликс — оон акызы Римниң императорларының сеткилинге кирер чоок кижизи турган болгаш, Феликс 52 чылда Иудеяның чагырыкчызы апарган. * ^{23:30} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Байырлыг, менди-чаагай!» деп сөстөрни немээн. * ^{23:35} Иродтун ордузу — Улуг Ирод хаанның туттуруп каан ордузу. Римден келген чагырыкчының чурттаар чери турган; шериглер база аңаа чурттап турган. * ^{24:5} Тертулл бо сестер-биле Назарет чурттуг Иисусту база Ону эдерген улусту куду көргөн хөөн-биле адап турары ол. * ^{24:6-8} Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ону ыдыктыг хоойлуусу өзугаар шиңдер деп турдувус. Ынчалза-даа мунд шериг баштыңы Лисий келгеш, ону бистиң холувустан күш-биле ушта тыргып алгаш, силерже чорудупту. Оон буруудадыкчыларыңа база силерге баарын дужаады» деп сөстөрни немээн.

^{23:24} Аж.-ч. 24:3; ^{25:14} ^{23:27} Аж.-ч. 21:32-33; ^{22:27} ^{23:28} Аж.-ч. 22:30 ^{23:29} Аж.-ч. 18:15

^{23:30} Аж.-ч. 9:23; ^{20:3} ^{23:34} Аж.-ч. 21:39 ^{24:1} Аж.-ч. 23:2 ^{24:5} Лк. 23:2 ^{24:6-8} Аж.-ч. 21:27-29

⁹ Иудейлер ол бүгүну шын деп бадьткааш, буруудадышкынны деткээн-нер.

Феликстин мурнунга Павелдин чугаазы

¹⁰ Чагырыкчы аңаа чугаалаарын айтырга, Павел мынча деп харылаан: «Хөй чылдар дургузунда бо чонга шийтекчи болуп келгенинерни билир болгаш, бодумнун херээмни өөрүшкү-биле камгалаар-дыр мен. ¹¹ Иерусалимге мөгейик кылып келгенимден бээр, он ийи хүнден үр болбаанымны билип ап боор силер. ¹² Мээң буруудадыкчыларым Бурганның өргээзинге кандыг-бир кижиге маргыжып турганымны азы синагогага болгаш хоорайның өске-бир черинге улусту үймээнге ыдалап турганымны көрбөөннер. ¹³ Олар мени ам буруудадып турар чүвезин херек кырында бадьткап шыдавас-тыр. ¹⁴ Ындыг-даа болза, оларның “оспак бөлүк” деп турары өөредиг ёзугаар ада-өгбевистин Бурганынга бараан бооп турарымны миннир-дир мен. Ыдыктыг хоойлу болгаш медээчилернин номнарында бижиттинген бүгү чүвеге бүзүрээр мен. ¹⁵ Бурган Бодунга шынчы-даа, шынчы эвес-даа улусту катап диргизер дээрзинге олар боттары идегээри дег, мен база ындыг идегелдиг мен. ¹⁶ Ынчангаш Бурганның болгаш улустун мурнунга кезээде арыг арын-нүүрлүг болур дээш, шыдаар шаам-биле чүткүп чоруур мен.

¹⁷ Чонумнун ядымы улузунга чыгганым ачы-дуза үлөп бээр база Бурганга өргүлдөр салыр дээш, хөй чыл аян-чорук соонда, Иерусалимче эеп келгеним ол. ¹⁸ Арыгларың ёзулалды кылганым соонда, Бурганның өргээзинге кээп, өргүл салып турумда, мени тып чедип келген чүве. Улус-даа үйметпээн, шимээн-дааш-даа үндүрбээн кижиге мен. ¹⁹ А ол ышкаш Асиядан келген элээн каш иудей аңаа турган чүве. Мени буруудадыр барымдаалары бар болза, силернин мурнуңарга чугаалаар ужурулг улус ол-дур. ²⁰ Азы мени дээди иудей Чөвүлелге байысаап турда, кандыг буруумну истеп тыпканын мында келген улус

чугаалап берзин. ²¹ Байгы-ла буруум — аңаа тургаш: „Өлүглөр аразындан катап дирлиринге бүзүрелим дээш бөгүн мени шийдиң тур силер“ — деп алгырганымда бооп чадавас».

²² Ону дыңнааш, Дээрги-Чаяакчының оруун эки билир Феликс херекти дыңнаарын сонгаарлаткаш: «Силернин херээнерни муң шериг баштыны Лисий кээрге, сайгарып көөр мен» — дээн. ²³ Ол чүс шериг баштыңчызынга: «Павелди хоругдалга тудунар, ынчалза-даа аңаа элээн хосталгандан бериңер база ооң эш-өөрүңге ол дээш сагыш човап кээрин хорувар» — деп дужааган.

²⁴ Элээн каш хүн эрткенде, Феликс еврей сөөктүг кадайы Друзилла-биле кады чектүп келген.* Ол Павелди келдирткеш, Иисус Христоска бүзүрел дугайында ооң чугаазын дыңнап эгелээн. ²⁵ Ынчалза-даа Павел чөптүг чорук, кижиниң бодун өйлээр ужурулуунун база Бурганның ам кээр шииткели дугайында чугаалап эгелээрге, Феликс корга бергеш: «Амдыгызында чоруй бар, чайланы берзимзе, келдиртиптер мен» — дээн. ²⁶ Ооң кадында Павел аңаа хээли саналдаар ирги бе деп, Феликс идегээн чүведир, ынчангаш бо-ла ону кыйгыртып эккээр, ооң-биле чугаалажыр турган. ²⁷ А ийи чыл эрткен соонда, Феликсти Порций Фест солуп келген.* Иудейлернин күзелин хандырап дээш, Феликс Павелди кара-бажыңга арттырып каан.

Императорнун шиитпирин негээни

25 ¹ Чагырыкчы апарганының соонда үш хүн эрткенде, Фест Кесариядан Иерусалимче чорупкан. ² Иерусалимге Бурганның дээди бараалгакчылары, иудейлернин даргалары Фестке келгеш, Павелге удур буруудадышкыннарын хүлээкеш, оон дилег кылып: ³ «Биске хайралыңның демдээ кылдыр Павелди Иерусалимче чорудуп көр» — деп турганнар. А боттары ону орук ара өлүрүп каарын дутуржуп алганнар. ⁴ Ынчаарга Фест: «Павелди Кесарияда хорутдап каан, а бодум база удавас ынаар чеде бээр мен. ⁵ Баштыңчыларыңарның чамдызы мээң-биле

* 24:24 Друзилла — Ирод Агриппа I-ниң уруу. Феликс Друзилланы ашаандан чарылгаш, ооң кадайы апар кылдыр көгүдүп алган. * 24:27 Порций Фест — Иудеяның 58 чылдан бодунун 62 чылда өлүмүңге чедир Римден салып каан удуртукчузу.

24:15 Дан. 12:2; Ажыд. 20:6, 13 24:16 Аж.-ч. 23:1; Евр. 13:18 24:17 Рим. 15:25-28; 1 Кор. 16:1; Гал. 2:10 24:18 Аж.-ч. 21:26 24:21 Аж.-ч. 23:6 24:25 Аж.-ч. 17:32 25:3 Аж.-ч. 23:12

кады баргаш, ол кижиге кандыг-бир херек үүлгеткен болза, ону буруудатсыннар» — деп харыылаан.

⁶ Иерусалимге сес-он хүн тургаш, Фест Кесарияже ээп келген. А даартазында хүндүс шииткекчинин олудун ээлепкеш, Павелди эккээрин дужааган.

⁷ Павел чедиң кээрге, Иерусалимден келген иудейлер ону долгандыр турупкаш, хөй-ле аар кем-херек үүлгеткен деп буруудадып эгелээннер, ынчалза-даа буруудадышкыннарын шынзыдып шыдавааннар. ⁸ А Павел бодун агартынып, мынча дээн: «Мен иудейлернин ыдыктыг хоойлузунга-даа, Бурганның өргөзүнгө-даа, императорга-даа удур кем-херек үүлгөтпээн мен».

⁹ Фест иудейлерге эки кижиге бооп көстүр бодаан, ынчангаш ол Павелден: «Сенээ удур буруудадышкыннар ёзугаар сени анаа шиидейн, Иерусалимче баар сен бе?» — деп айтырган.

¹⁰ Павел анаа мынча деп харыылаан: «Мен императорнуң эрге-хоойлузунун адаанда мен, мени шиидер уурлуг чер бо-дур. Иудейлерге бак чүнү-даа кылбаан мен, ону эки билир силер. ¹¹ Мен кем-буруулуг база өлүмгө төлөптүг чүүл үүлгеткен болзумза, өлүрүндөн чажам дивес мен. Ынчалза-даа бо улустуң мени буруудадып турар чүүлдери меге болза, кымнын-даа мени оларга тудуп бээр эргези чок. Ынчангаш императорнуң бодунуң шиитпирин негеп тур мен!»

¹² Бодунуң чөвүлели-биле чугаалашкаш, Фест: «Императорнуң шиитпирин негээн болганында, императорже чоруур сен» — деп харыылаан.

Фестин Павелдин херээн Агриппага тайылабырлааны

¹³ Элээн үе эрткенде, Агриппа хаан биле Вереника* Фест чагырыкчыга байыр чедирип, Кесарияга келгеннер.

¹⁴ Олар анаа элээн хөй хүн болганда, Фест Павелдин херээн хаанга мынчаар тайылабырлаан: «Мында Феликс турда-ла хоругдаттырган бир кижиге бар. ¹⁵ Мен Иерусалимге турумда, Бурганның дээди

бараалгакчылары болгаш иудейлернин даргалары ону буруудаткан чүве. Олар ону шиидерин негеп турду. ¹⁶ Мен оларга буруудаттырган кижини буруудадыкчыларының мурнунга тургуспайн база камгаланыр арга бербейн, өлүмгө шиидери рим ёзу-дүрүмгө таарышпас дээрзин чугааладым. ¹⁷ А ол иудейлер бээр чедиң кээрге, мен сонгаарладып турбайн, даартазында-ла шииткекчинин олудунга саадапкаш, демги кижини эккээрин дужаадым. ¹⁸ Ооң буруудадыкчылары туруп келгеш, мээң олардан дыңнаар бодааным чаңгыс-даа буруудадышкын кылбадылар. ¹⁹ Харын олар ооң-биле боттарының чүдүлгезинин дугайында база бир-ле өлүп калган Иисус дугайында кандыг-бир маргылдаа үндүрдүлөр, а Павел ол Иисус дириг дээрзин шынзыдып турду. ²⁰ Бо херекти шиитпирлээр аайын тыппайн: „Иерусалимге баргаш, анаа шииттирерин күзээр сен бе?“ — деп, оон айтырган мен. ²¹ А Павел оон херээн император көөр кылдыр, маңа артгыраарын негээш турар боорга, ону императорже чорудуптар арга тывылгыже, хоругдалга хевээр тударын дужаадым».

²² Агриппа Фест чагырыкчыга: «Мен бодум база ол кижини дыңнаксап тур мен» — дээн.

Фест: «Эртен дыңнаар сен» — деп харыылаан.

²³ Даартазында хүндүс Агриппа биле Вереника байырланчы кончут байдалдыг шииткел черинче кирип келгеннер. Олар-биле кады шериг баштыңнары болгаш хоорайның алдар-хүндүлүг улузу келген. Фест Павелди эккээрин дужааган. ²⁴ Оон Фест мынча дээн: «Агриппа хаан болгаш мында моорлап келген бүгү улус! Иерусалимге база манаа — Кесарияга эндерик хөй иудейлернин бо кижиге буруу онаап: „Ону амылыг арттырып болбас!“ — деп алгыржып турганы кижизин көрүп тур силер. ²⁵ Ынчалза-даа мен ол кижини өлүрүп шиитки дег чүнү-даа тыппайн баргаш, ол боду императорнуң шиитпирин негээн болганда, ону Римче чорудар деп шиитпирледим.

* 25:11 Рим хамаатыларның бир эргези болза шииткел херээн императорнуң бодунуң мурнунга сайтарып көөрүн негээри турган. Ол үеде Нерон император турган (Римни 54-68 чч. чагырган). * 25:13 Агриппа биле Вереника олар бирги Ирод Агриппа хаанның ажы-төлү турган (Аж.-ч. 12:1 көр).

25:10 Рим. 13:1 25:12 Аж.-ч. 23:11 25:19 Аж.-ч. 18:15; 23:29 25:24 Аж.-ч. 22:22 25:25 Лк. 23:14; Аж.-ч. 23:29

²⁶ Ынчалза-даа менде ооң дугайында Дээрги императорга бижиптер хире тодаргай чүү-даа чок-тур. Ынчангаш бо сайгарылганың соонда бижипки дег чүве билип алыр дээш, ону силер бүгүдө-нин, ылаңгыя Агриппа хаан силерниң, мурнунарже үндүрүп эккээрин дужаа-дым. ²⁷ Мен бодаарымга, хоругдаттыр-ган кижиниң кем-буруузун айытпайн чорудуптары сарыыл чок болгу дег-дир».

**Агриппаның мурнунга
Павелдиң чугаазы**

26 ¹ Агриппа Павелге: «Сенээ агарты-нар арга берип турар-дыр» — дээн. Павел ынчан холун көдүрүп медээлээш, бодун камгалаан чугаазын эгелээн:

² «Агриппа хаан! Иудейлерниң хамык буруудадышкыннарынга удур бодум-ну камгалап, бөгүн силерниң мурнунар-га турар аргалыг болганымны аас-кежи-деп санап тур мен. ³ Артында-ла иудей-лерниң хамык ёзу-чаңчылдарын бол-гаш маргылдаалыг айтырылганын кон-чуг эки билир болгай силер. Ынчангаш мени шыдамыккай дыннаарынарны ди-леп тур мен.

⁴ Бачиимден бээр чер-чуртумга база Иерусалимге канчаар чурттап келгеним-ни иудейлер шупту эки билир. ⁵ Олар мени шагдан тура таныыр болгаш, чү-дүлгевистин эң шыңгыы чаңчылдарын, дүрүмнерин сагып, фарисей болуп кел-генимни, күзээр-ле болза, бадыткап шы-даарлар. ⁶ А бөгүн Бурганның өгбелери-виске берген азаашкынынга идегелим дээш шииткел черинде тур мен. ⁷ Бистин он ийи аймаавыс ол азаашкынның бү-дерин манап, дүн-хүн дивейн, Бурган-га бараан бооп турар. Шаа ол идегелим дээш иудейлер мени буруудадып турар-дыр, о, Агриппа хаан! ⁸ Иудейлер, Бур-ганның кижилерни өлүглер аразындан катап диргизиптер аргалыгын чүгө бүтү-нер аражок чүве кылдыр бодаар силер? ⁹ Мен бодум база Назарет чурттуг Иисус-ка удур болдунар-ла бүгү чүүлү кылыр ужурулуг мен деп бодап чордум. ¹⁰ Мен ол бүгүнү Иерусалимге кылып, Бурганның дээди бараалгакчыларындан эрге алгаш, Ооң хөй улузун кара-бажыңче киир ок-тап турдум. А оларны өлүрүп каарга, мен ону деткип турган мен. ¹¹ Шупту сина-

гогаларга оларга кеземче онаап, Иисус-ту бак сөглээринче албадап шаг болган мен. Оларга удур аажок килеңнээш, Иу-деядан дашкаар хоорайларга безин олар-ны истеп сүрүп турган мен.

¹² Бир катап шаа ол сорулга-биле Бурганның дээди бараалгакчыларын-дан бүрүн эрге болгаш даалга алгаш, Да-маск хоорайже бар чыткан мен. ¹³ Дуъш чедип турда, орукка чорааш, хенертен дээрден чайыннаан, хүнден-даа чырыт-кылыг чырык көрүп каан мен, Агриппа хаан. Ол чырык мээң база мээң-биле кады чораан өөрүмнүн карактарывысты чылчырыктадышкан. ¹⁴ Бис шупту черже кээп дүшкен бис, оон менээ еврей дылга: „Савл! Савл! Мени чүге истеп сүрүп тур сен? Сени сүрген кымчыже бажын чай-гаш, хей-ле бодунга хора чедирер сен“ — дээн үн дыңнап каан мен. ¹⁵ Мен: „Кым силер, Дээрги?“ — деп айтырган мен. Ын-чан Дээрги-Чаяакчы менээ мынча деп ха-рылыаан: „Мен дээрге истеп сүрүп чоруу-рун Иисус-тур мен. ¹⁶ Бут кырынга туруп кел. Мен сенээ көзүлгөш, сени бараан бол-лукчум кылдыр шилип, Мени көргениң-ниң болгаш сенээ ам-даа көргүзөр чүү-лүмнүн херечизи кылып алдым. ¹⁷ Сени бодуннун чонундан база сени ам олар-же чорудуптарым өске чоннар улузун-дан камгалаар мен. ¹⁸ Оларнын бачыт-тары өршээттинзин дээш, а ол ышкаш Меңээ бүзүрээзиниң ачызында Бурган-ның ыдыктаан чонунун аразынче кир-зиннер дээш, сен оларның карактарын ажыдар база дүмбей караңгыдан — чы-рыкче, эрликтин чагыргазындан — Бур-ганче ээлдирер сен“.

¹⁹ Ынчангаш, Агриппа хаан, дээрден ажыдышкынга удурланыр аргам чок болган. ²⁰ Баштай Дамаскыга, а ол ыш-каш Иерусалимге, оон бүгү Иудеяга база өске чоннар улузунга суртаалдай берген мен. Олар бачыттарын миннип, Бурганче ээлзиннер дээш база ылап-ла ыңдызын бадыткаар ажыл-херектерден кылзы-нар дээш, суртаалдап турган мен. ²¹ Оон ужурунда иудейлер мени Бурганның өр-гээзинге сегирип алгаш, өлүрер деп тур-ганны оол-дур. ²² Ынчалза-даа Бурган менээ бөгүнге чедир дузалап турар бол-гаш, ам мында бүгү чоннун — улутнуң-даа, бичениң-даа мурнунда туруп алган,

26:1 Ыд. ыр. 118:46; Мф. 10:18; Аж.-ч. 9:15 26:4 Гал. 1:13 26:5 Аж.-ч. 23:6; Флп. 3:5 26:7 Мф. 19:28; Иак. 1:1 26:8 1 Кор. 5:12 26:9 Ин. 16:2; 1 Тим. 1:13 26:10 Аж.-ч. 8:3 26:11 Аж.-ч. 9:1 26:12 Аж.-ч. 9:3-6; 22:6-11 26:18 Иса. 35:5; 42:7 || Евр. 2:14-15 26:20 Аж.-ч. 9:20 26:21 Аж.-ч. 21:27, 30

херечилеп тур мен. Медээчилер болгаш Моисейниң өттүр билип медеглээнинден өске, чүнү-даа чугаалавайн тур мен: ²³Христос хилинчекти көрүп эртер база өлүглөр аразындан эң-не баштай катап дирлип кээр, Ол иудейлерге болгаш өске чоннар улузунга чырыкты эккээр деп чугаалап тур мен».

**Агриппаны бүзүредирин
Павелдиң оралдашканы**

²⁴ Павел ам-даа агартынып турда, Фест ону ыткыр үн-биле: «Сээң угаанын солуудан-дыр, Павел! Хөй эртем-билиң сени сээденнедипкен-дир!» — деп үзе кирипкен.

²⁵ Павел: «Мен сээденневээн мен, хүндүлүг Фест, чугаалап турар чүвем алыс шынныг-даа, сарыылдыг-даа — дээн. — ²⁶Агриппа хаан ол бүгүнү эки билир, ынчангаш ооң-биле хостуг чугаалажып болур мен. Чүү-даа чүве ооң кичээнгейиниң кыйы-биле эртпээн деп бодаар мен, чүге дээрге бо бүгү чүүлдер хамык улус мурнунга болган болгай. ²⁷Агриппа хаан! Бурганның медээчилеринге бүзүрээр силер бе? Мен билир мен — бүзүрээр силер».

²⁸Агриппа Павелге: «Сен мени база ындыг дораан христиан кижиги кылып алыр бодадың бе?» — дээн.

²⁹Павел: «Ол хуусаа үр-даа, кыскадаа болган болза, чангыс силер эвес, а бөгүн мени дыңнап турар бүгү улус, чүглө бо илчирбелер чокка, мен дег болу бээр-инер дээш, Бурганга тейлеп тур мен» — деп харыылаан.

³⁰Хаан, а ооң-биле кады чагырыкчы, Вереника база олар-биле кады олурган шутугу улус ынчан туруп келген. ³¹Олар үнгөш, аразында мынча деп чугаалажы бергеннер: «Бо кижиги ону хорутдагы дег азы өлүргү дег чүү-даа чүве кылбаан-дыр». ³²А Агриппа хаан Фестке: «Ол кижиги боду императорнун шийтпирин негевээн болза, ону ам хостап болур турган-дыр» — дээн.

Павелдиң Римче чорупканы

27 ¹Италияже эжиндирип чоруптарын шийтпирлээнэвис соонда, Павел-

ди база өске-даа чамдык хорутдаттырган улусту императорнун тускай батальоннун чүс шериг баштыңчызы Юлийге хүлээдип берген. ²Адрамит хоорайдан Асияның эриктеринче эжиндирип үнүпкен корабльга олурупкан бис. Бистиң-биле кады Фессалоника чурттуг македончу Аристарх чораан. ³Даартазында хүндүс Сидон хоорайга эжиндирип келген бис. Юлийин Павелге хамаарылгазы кижизиг болган. Ол Павелдиң хереглээн чүвезин тып берип, сагыш човаашкынын көргүзөр дээн эш-өөрүнге баргаш кээр арганы анаа берген. ⁴Бис оортан далайже үнгөш, дедир хаттар хадаанындан, Кипрни хаттардан ыжыктаан талазы-биле эжиндирип эрттивис. ⁵Киликия биле Памфилияның эригтерин чуй чалгып чыдар далайны кежир эжиндиргеш, Ликияның Мира хоорайга келген бис. ⁶Аңаа шериг баштыңчызы Италияже эжиндирип бар чораан Александриядан келген корабль тып алгаш, бисти анаа олуртупкан.

⁷Хөй хүннер иштинде удур хат хадаанындан оожум эжиндирзе-эжиндирзе, арай боорда Книд хоорайның чаны-биле эрттивис. Удур хаттар хадаанындан оруувус уламчылап чадааш, Салмон шектиң чоогу-биле Крит ортулуктун хаттардан ыжык талазын дургаар эжиндирип каан бис. ⁸Улуг күжениг-биле оон кыдын дургаар эжиндиргеш, Ласея хоорайдан ырак эвесте Эки Өртээлдер дээр черге келген бис.

⁹Хөй хүннерни чидирген болгаш, эжиндирери озалдыг апарган, эң чугула иудей шээр хүнү база эрткен турган*. Ынчангаш Павел мынча деп сагындырган: ¹⁰«Дыңнаарам! Бистин аян-чоруувус чүглө корабль биле чүккө эвес, а улуска база улуг бергедээшкиннер болгаш айыыл-халап-биле эртерин көрүп тур мен». ¹¹Ынчалза-даа шериг баштыңчызы Павелди дыңнавайн, корабль ээзи биле башкарыкчының сүмезин эдерген. ¹²Ук өртөөл аңаа кыштаарынга таарышпас боорга, далайжыларның хөй кезии оортан далайже үнгөш, болдунар болза, Критте Финик өртөөлге четкеш, кышты анаа ажарын шийтпирлээн. Финик дээрге мурнуу-барыын база

* 27:9 Эң чугула иудей шээр хүнү — ол үеде (күс эгезинде, Лев. 16:29-31 көр) ук черлернин далай-суунга күштүг шуурганнар хадып эгелээр турган.

26:23 1 Кор. 15:20; Кол. 1:18; Ажыл. 1:5 || Иса. 42:6; 49:6; Аж.-ч. 13:47 26:29 Аж.-ч. 21:33 26:31 Аж.-ч. 23:29 26:32 Аж.-ч. 25:12 27:1 Аж.-ч. 25:12 27:2 Аж.-ч. 19:29 27:6 Аж.-ч. 28:11

сонгу-барынын чүктөрже углай ажык чы-
дар өртөөл турган.

Шуурган

¹³ Мурнуу чүктөн оожум хат хадыр-
га, «Биске херек чүве чогуу-на ол-дур»
дээш, далайжылар якорун көдүргөш,
Криттин эрийн дургаар эжиндирип чо-
рупканнар. ¹⁴ Ынчалза-даа удаваанда ор-
тулуктан бисче «сонгу-чөөн чүктүн хады»
деп адаар күштүг шуурган хөмө хадып
келген. ¹⁵ Корабль шуурганга алзыпкаш,
хат удур чоруп чадап каан. Бис ынчан
чалгытларга чагыртып, олар бисти кай-
наар углай-дыр, ынаар октадып чоруп
берген бис. ¹⁶ Кавда дээр бичии орту-
луктун жыжык талазы-биле эжиндирип
эртип бар чытказ, анаа камгалал же-
мезин арай боорда быжыглап алдывыс.
¹⁷ Ону өрү көдүргөш, корабльдын адаа-
биле чоон хендирлер өттүргөш, куржай
шарып алган бис. Сирт деп элезинниг
сыык черге хептели бээринден сезин-
гөш, корабльдын парустарын дүжүрүп
каапкаш, хат айы-биле чоруп берген
бис. ¹⁸ Шуурган шыдажыр аргажок кит-
кээрге, даартазында хүндүс корабльдын
чүгүн дүжүр октап эгелээн бис. ¹⁹ А үш-
кү хүнде дериг-херекселдин кезин улус
боттарынын холдары-биле корабльдан
дүжүр октапкан. ²⁰ Хөй хүннер дургузун-
да хүн-даа, сылдыстар-даа көрбедивис, а
күштүг шуурган киткен-ле турган. Адак
соонда камгалал алыр кандыг-даа иде-
гел ышкындырган.

²¹ Улус дыка үр чүнү-даа чивээн тур-
ган. Павел ынчан туруп келгөш, мынча
дээн: «Силер мээң сүмөм дыңнап, Крит-
тен эжиндирип үнмес турган-дыр сил-
ер, эш-өөр. Ынчанган болза, бо хамык
айыыл-халапка, чидиритге таварышпас
ийик бис. ²² Ынчалза-даа ам сорук кири-
нер: силернин кайыңар-даа өлбөс-тир, а
чүглө корабль бустур-дур. ²³ Эрткен дү-
нө мээң мөгөйип, бараан бооп чоруурум
Бурганның төлээзи менче келгөш барды.
²⁴ Ол меңээ: „Павел, кортпайн көр. Им-
ператорунун мурнунга турар ужурлуг сен,
ол дээш Бурган Бодунун авыралы-биле
кады эжиндирип чорууруң бүгү улус-
ка амы-тынны хайырлаар-дыр“ — ди-

ди. ²⁵ Ынчанга сорук кириңер, эш-өөр.
Мен Бурганга база бүгү чүвениң Ооң чу-
гаалаан айы-биле болурунга бүзүрээр
мен. ²⁶ Бисти кандыг-бир ортулукче үн-
дүр октаптар ужурлуг».

²⁷ Он дөрткү дүн душкенде, чалгыт-
лар бисти Адриатика далайынга* чайгаш
чораан. Дүн ортузунда далайжылар чоо-
гувуста бир-ле чер барын билип каан-
нар. ²⁸ Олар сугнуң тереңин хемчээрге,
дөргөн хире метр болган. Элээн болгаш,
катап хемчээрге, үжен хире метр болган.
²⁹ Бисти хаяларже үндүр октаптарындан
корткаш, далайжылар корабльдын арт-
ыы талазындан дөрт якорь бадыргаш,
хүн дүргөн-не үнүп келзин дээш мөр-
гүп турганнар. ³⁰ Олар корабльдан дезер-
ин оралдажып, корабльдын думчуундан
якорь бадырган улус болуп, камгалал же-
мезин сугже дүжүрө бергеннер. ³¹ А Павел
шериг баштынчызы болгаш шериглерге:
«Олар корабльга артпас болза, силер ди-
риг артарын кордаванар» — дээн. ³² Ше-
риглер ынчан хемени тудуп турган чоон
хендирлерни үзе шааптарга, ол далайже
кээп дүшкен.

³³ Даң адар душта, Павел хамык
улуска чеменип алыры эки боор деп
чугаалап эгелээ: «Бөгүн силернин ули-
риг үнөр дээн манаашкынынарнын он
дөрткү хүнү-дүр. Ол үе иштинде чүнү-
даа чивээн болгай силер. ³⁴ Ынчанга
чеменип аарыңарны сүмөлөп тур мен.
Амы-тынныг артар дезинерзе, ол силер-
ге эргежок чугула, кайыңарнын-даа ба-
жындан чангыс-даа дүк черже кээп дү-
жүп читпес». ³⁵ Павел ынча дээш, хлебти
алгаш, бүгү улустун мурнунга Бурган-
га өөрүп четтиргөш, үлежиң, чий бер-
ген. ³⁶ Улус шупту сорук кирип, чеме-
нип алган.

³⁷ А корабльга шупту 276 кижиги тур-
ган бис. ³⁸ Тоттур чөмөнгөн соонда,
кызыл-тасты далайже дүжүр октап, ко-
рабльды чигедиң эгелээн бис.

Корабльдиң озал-ондакка таварышканы

³⁹ Даң адып кээрге, далайжылар эле-
зинниг эриктик мугулдур көрүп кааннар,
ынчалза-даа чүү деп чер дээрзин билбес

* 27:27 Адриатика далайы — ол үеде ындыг ат-биле амгы Адриатика далайындан оранчок улуг,
Италиянык мурнуу чүгүнде далайын адап турган.

27:14 Мк. 4:37 27:18 Иона 1:5 27:23 Аж.-ч. 8:26 27:24 Аж.-ч. 23:11 27:26 Аж.-ч. 28:1 27:34 1 Хаан. 14:45;
2 Хаан. 14:11; 3 Хаан. 1:52; Лк. 21:18 27:35 Мф. 15:36

болганнар. Олар, болдунар чүве болза, корабльды сыык черге кадалдыр олуртуптарын шиитпирлээннер. ⁴⁰ Якорьларны далайже дүлүпкеш, корабльды башкарар эшкииштер быжыглан хендирлерни одура кезипкеш, хат корабльды аппаары-биле бичии парус көдүргөш, эрикче эжиндирип чорупкан бис. ⁴¹ Корабль элезинниг шенекке үскөш, сыык черге кадалы берген. Думчуу хандыр кадалгаш, шимчевейн барган, а арты талазын күштүг чалгыглар буза шаап эгелээн.

⁴² Хоругдаттырганнардан чангызы-даа эштип чорупкаш, дезе бербезин дээш, шериглер оларнын шуптузун өлүрер деп шиитпирлеп алган. ⁴³ Ынчалза-даа шериг баштынчызы Павелдин амытынын камгалаар дээш, оларнын ол сагыжын күүседиринге шаптыктап каан. Ол эштип билир улуска сугже баштай шурай бергеш, эрикче чедир эштин дужаган. ⁴⁴ Арткан улуска калбак ыяштар болгаш корабльдын бузундуларындан туттунгаш, амы-тынын камгалаарын айыткан. Ынчалдыр хамык улус эрикче чеде берген, кым-даа дүжүп өлбөөн болган.

Мальта ортулукка

28 ¹ Эрикче бүдүн-бүрүн үнүп келгеш, ортулуктун ады Мальта дээрзин биллип алган бис. ² Оон чурттакчылары бисти экииргээ аажок уткуп-хүлээп алганнар. Чаыс чаап эгелээш, соой бээрге, олар одаг салгаш, бисти чалап алганнар. ³ Павел куспак долдур чээрген чыпташ, отче киир октап турда, чалбыштан дескен чылан союп үнгөш, ооң холунга астына берген. ⁴ Павелдин холунда халаңнаан чылан көргөш, ол чер чурттуг улус аразында мынча дээннер: «Чигзиниг чок, бо кижиге өлүрүкчү турган боор, чүте дээрге ол далайга дүжүп өлбөзө-даа, хай-бачыт кезедир бурган ону дириг арттырбады». ⁵ Ынчалза-даа Павел чыланнны отче дүжүр силпиптерге, ол аңаа кандыг-даа хора чедирбээн. ⁶ А улус ону

ыжып эгелээр боор азы өлүг кээп дүжер боор деп бодаан. Ындыг-даа болза, үр ма-нап келгеш, ооң-биле кандыг-даа айыыл-халап болбаанын көргөш, сагыш-бодалын өскерттип: «Ол кижиге — бурган-дыр» — дижи бергеннер.

⁷ Ол черден ырак эвеске ортулук чагыркычызы Публийнин эзел чери турган. Ол бисти бажынынче чалааш, үш хүн дургузунда хүндүлөп келген. ⁸ А ол үеде Публийнин ачазы халын аары болгаш кыжыктан аарааш, дөжөөндөн турбайн чыткан чүве-дир. Павел оон өрээлинче киргеш, мөргүп алган соонда, аңаа холдарын дээскөш, экиртип каан. ⁹ Ол болуушкунну көргөш, ортулукта чурттаан өске-даа аарыг кижилер чедип кээп, экирип турганнар. ¹⁰ Олар өөрүп четтиргенин илередип, биске хөй-ле хүндүлөп көргүскеннер, а кажан улаштыр эжиндирип чоруур деп турувуста, олар бисти орукка эргежок чугула херек бүгү чүве-биле хандырдылар.

Мальтадан Римге

¹¹ Үш ай эрткенде, Александриядан келгеш, ол ортулукка кыштаан «Ийис бурганнар» дээр корабльга эжиндирип чорупкан бис. ¹² Оон Сиракузы хоорайга келгеш, аңаа үш хүн турдувус. ¹³ Оон эжиндирип үнгөш, Ригия хоорайга келдивис. Даартазында хүндүс муруу чүктөн хат хадый бээрге, ийиги хүнде Пугеолы өртээлге эжиндирип келдивис. ¹⁴ Бис ол черден бүзүрөөн хадунмавыс тып аарывыска, олар бисти аңаа чеди хүн хире олар-биле кады турарын дилээннер. А оон соонда ам-на Римге келдивис.

¹⁵ Хоорайга да-хунмавыс бистиң дугайывыста дыннап кааш, мырынай Аппийнин шөлүнге база Үш Шайлааракка уткуп үнүп келгеннер. Оларны көргөш, Павел Бурганга өөрүп четтиргеш, сорул кире берген. ¹⁶ Римге кээривиске*, Павелди бир шериг кижиге кадарткаш, аңгы чурттаарын чөпшээрөп каан.

* 28:11 Ийис бурганнар — Зевс бурганның оолдары, Кастор биле Поллукс ийистер. Олар далайга эжиндирериниң камгалакчылары деп санадып турганнар, ынчангаш корабльдин думчуун оларнын ыяш дүрзүлери каастап турган. * 28:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Шериг баштынчызы хоругдаттырганнарны таңныылдар даргазынга хүлээди берген» деп сөстөрүнөмөз.

27:43 Аж.-ч. 27:3 28:5 Ыд. ыр. 90:13; Мк. 16:18; Лк. 10:19 28:6 Аж.-ч. 14:11 28:8 Аж.-ч. 9:40; Иак. 5:16 28:11 Аж.-ч. 27:6

Павелдин Римге суртаалдааны

¹⁷ Үш хүн эрткенде, Павел иудейлер аразында эң алдар-хүндүлүг улусту чыып алган. Олар чыгып кээрге, ол мынча деп чугаалаан: «Ха-дунма! Бистин чонга база ада-өгбелеривистин өзү-чаңчылдарында удур үүлгөткөн чүвөм чок-даа болза, мени Иерусалимге тудуп хоругдааш, рим эрге-чагырга улузунга хүлээди берген. ¹⁸ Олар мени истеп байысаагаш, өлүрүп шиитки дег чүү-даа чүвө үүлгөтпээн боорумга, хостап салыр деп турдулар. ¹⁹ Ынчаарга иудейлер аңаа удурланыр боорга, императорнун шиит-пириг негээр ужурга таварыштым, ыңдыг-даа болза, бодумнун чонумга удур кандыг-даа буруудадышкын менде чок. ²⁰ Силерге ужуражып, ол дугайында чугаалажыр дээш, бөгүн силерни чыылдырып алдым, чүгө дээрге мени бо илчирбе-биле Израильдин идегели дээш демирлээн-дир».

²¹ Олар аңаа: «Бис Иудеядан сээң дугайында кандыг-даа чагаалар албаан бис, оон келген ха-дунмавыстың чаңгызы-даа сээң дугайында биске дыңнатпаан, багай чүү-даа чугаалаваан. ²² Ындыг-даа болза, үзел-бодалың дугайында сенден боттарывыс дыңнаксап тур бис, чүгө дээрге улус чер болганга ол өөредиге удурланып турарын дыңнаан бис» — дээннер.

²³ Оларнын Павел-биле дугуржуп алган хүнүнде оон-даа хөй иудейлер ооң чурттап турган черинге чедип келгеннер. Павел эргенден кезжээге чедир

Бурганның Чагыргазынын дугайында оларга тайылбырлап база херечилеп, Моисейнин хоойлузу болгаш медээчилернин номнарынга үндөзилээш, Иисустун дугайында оларга шынзыдып келген. ²⁴ Чамдык улусту ол бодунун сөстөрү биле бүзүредип шыдаан, а өскөлери бүзүрөвейн барган. ²⁵ Олар аразында маргыжып эгелээш, тарап чоруур деп турда, Павел оларга түннел сөстөрүн чугаалаан: «Ыдыктыг Сүлдө Исая медээчинин аксы-биле ада-өгбелеринерге алыс шынны чугаалап каан-дыр:

²⁶ „Барып, бо чонга: ‘Дыңнааш-даа, угаап билбес-тир силер, көргөш-даа, эскербес-тир силер’ — деп чугаала. ²⁷ ‘Бо чоннун чүрөктери дашталып калган, ол кулаан кумнап, караан хаптап алган. Оон башка олар караа-биле көрүп, кулаа-биле дыңнап, чүрээ-биле угаап билиптер турган ийик; оон башка олар Менче эглип кээп кээр ийик, а Мен оларны экиртир ийик мен’ — деп чугаала“.

²⁸⁻²⁹ Ынчангаш Бурган Бодунун камгалалын өске чоннар улузунче чорутканы база олар ону дыңнап каары силерге билдингир болзун!»*

³⁰ Павел Римге, хөлезинин боду төлөп турганы бажыңга бүдүн ийи чыл иштинде чурттап, аңаа ужуражып келген кижилер бүрүзүн хүлээп ап турган. ³¹ Ол Бурганның Чагыргазын дидими-биле, доктор чокка суртаалдап, Дээрги Иисус Христостун дугайында улуска өөредип келген.

* 28:28-29 Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө бо сөстөргө «Павел ынча дээрге, иудейлер аразында изиг-изиг маргышпышаан, тарай бергеннер» деп сөстөрүн немээн.

28:18 Аж.-ч. 23:29; 26:31-32 28:23 Лк. 24:27 28:25 Мф. 15:7 28:27 Иса. 6:9-10; Мф. 13:15; Мк. 4:12; Ин. 12:40 28:28-29 Иса. 40:5; Лк. 3:6 28:31 Аж.-ч. 4:29; Эф. 6:19

Иаковтун чагаазы

Кирилде

Бо чагааны Иисус Христостун дуңмазы Иаков, Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчузу, бижээни ылап болгу дег. Чамдык шинчилекчилер Чаа Чагыг-керээни тургузуп турар чагаалар болгаш номнарның эң баштайгызы ол чагаа болур деп санап турар.

Иаков бодунун чагаазын бүзүрелинин кол чүүлдерин амыдыралга белени-биле боттандырып шыдавайн турган христианнарга бижээн. Ол хүн бүрүнүн амыдыралына христианнарның боттарын канчаар алдынарының дугайында, мерген угаан, байлакшыл, ядамык чорук, хоп-нүгүл, шыдамык чорук болгаш мөргүл дугайында айтыргларны сайгарып көрбүшаан, тодаргай угаап бодап турар. Иаковтун кол бодады мындыг: бир эвес Бурганга бүзүрел буянның ажыл-херектер-биле шынзыйтынмаан болза, ындыг бүзүрел хоозун, кымга-даа ажыч чок. Бурганга ылап-ла бүзүрөп турар кижилер Аңаа таарымчалыг чүүлдерин кылыры эргежок чугула дээрзин ол номчукчуларга билиндирип турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹Бурганның база Дээрги Иисус Христостун чалчазы Иаковтан байыр. Өске чоннар аразында тоо быдаргай чурттап чоруур он ийи израиль аймакка амырменди чедирдим!^{*}

Бүзүрел биле мерген угаан

²Ха-дуңма, янзы-бүрү шенелделер оруунарны моондактаза, аажок кежитиг бис деп санаңар! ³Шенелдени ажып эрткен соонда, бүзүрелиңер силерни шыдамык болдураарын билер болгай силер. ⁴А шыдамык чорук, бодунун ээлчээнде, бүрүн салдарын көргүзөр, ол силерни бүгү талазы-биле тергип, кандыг-даа четпес-дудуу чүве чок улус кылыптар.

⁵А кайы-бирээңерге мерген угаанны чедир бербээн болза, ол кижилер Бургандан мөргүп дилезин. Бурган мерген угаанны хамык улуска чүрээнин ханызындан, чеме-хала чокка хайырлап турар

болгаш, аңаа база бээр. ⁶Ынчалза-даа ол кижилер бүзүрел-биле, ынай-даа чигзиниг чок дилээр ужурулуг, чүге дээр-ге чигзинген кижилер хатка сывыртадып, доза шаптырткан далай чалгыныга дөмей. ⁷⁻⁸Хары угда ийи сагыштыг кижилер бодунун кылып турар чүүлдеринге турум эвес, шийтпир чок болур. Ындыг кижилер Дээрги-Чаяакчыдан кандыг-бир чүүл алырын кордавазын.

Яды болгаш бай улуска чагыг-сүме

⁹Түрөңги бүзүрээн кижилер Бурганга өрү көдүртүп турары дээш чоргаарланыр ужурулуг. ¹⁰А бай-шыырак чурттап чоруур бүзүрээн кижилер Бурганга куду көрдүргени дээш чоргаарланыр ужурулуг: ол, үези кээрге, шөлде чечек дег онуп, чиде бээр. ¹¹Хүн өрттендир чип, кааннаарга, оыг-сиген кадып каар, оон чечээ тоглааш, аянның хевири үрели бээр. Бай кижилер база бодунун хамык ажыл-херээн бүдүрүп чорааш, шак ынчаар чиде бээр.

* 1:1 Он ийи израиль аймак — ынча деп тура, Иаков Бурганның бүгү чонун, христиан ниитилелди кириштир, бодап турар чадавас.

1:1 Мф. 13:55; Аж.-ч. 12:17; 15:13; 21:18; Гал. 1:19; 2:9 || Лк. 22:30; Ин. 7:35; Аж.-ч. 26:7; 1 Пет. 1:1
1:2 Мф. 5:11-12; 1 Пет. 1:6-7 1:3 Рим. 5:3 1:4 2 Пет. 1:6 || Мф. 5:48 1:5 3 Хаан. 3:9-12; У. ч. 2:3-6
1:6 Мф. 21:21; Мк. 11:24 1:7-8 Иак. 4:8 1:9 Иер. 9:23-24; 1 Кор. 1:31; 2 Кор. 10:17 1:11 Иса. 40:7; 1 Пет. 1:24

Шенелде биле күткүгө

¹² Шенелделерни шыдажып эртип турар кижн амыр-чыргалдыг, чүгө дээрге оларны шыдажып эрткеш, Бурганга ынак улуска Ооң азааны панналды — мөңгө амыдыралды алыр. ¹³ Шенелделерге күткүдөн кым-даа болза: «Бурган мени күткүп турар-дыр» — деп чугаалавазын. Чүгө дээрге Бурган бузутка күткүтпес болгаш Боду база кымны-даа күткүвес. ¹⁴ А кижн бүрүзүн ооң бодунуң-на күзээшкиннери күткүүр. Олар ону халзыптар база дузактап алыр. ¹⁵ Ындыг күзээшкиннер сааттангаш, бачыт төрүп алыр, а үүлгеткен бачыт, бодунуң ээлчээнде, долузу-биле өзүп-мандааш, өлүмгө чедирер.

¹⁶ Ханы ынак ха-дунма, дуурайлатпаңар. ¹⁷ Кандыг-даа буянның база кайгамчык эки белек өрүтен, дээрниң чырымалдарын чаягаан Бурган Ададан кээр. А Бурганда өскерилге-даа, өскерлишкиннерниң хөлөгези-даа чок. ¹⁸ Ол бисти, Ооң бүгү чаяалгазының иштинде баштайгы дүжүт ышкаш болурувус дээш, Бодунуң күзел-соруу-биле алыс шынның сөзүн дамчыштыр амыдыралче тынгарган.

Дыңнааш, чагыртып өөрениңер

¹⁹ Ханы ынак ха-дунма, мону дыңнаңар: кижн бүрүзү чулчуруурун шеглеп, дыңнаарынче сундугуп көрүзүн база ол ышкаш белең-селен килеңневезин. ²⁰ Чүгө дээрге килеңге алыскан кижн Бурганның мурунуга чөптүг-шынның чорук чедип ап шыдавас. ²¹ Ындыг болганда, кандыг-даа бужар сагыш болгаш бузуттуг үүлгедиглерниң артынчызындан адырылгаш, Бурганның чүректеринерге тарып турар сөзүн — силерни камгалап шыдаар күчүлүг сөстү — чөпшүл хүлээп алыңар.

²² Бурганның сөзүн чүглө кулак дашты-биле дыңнап эрттирбейн, ону херек кырында боттандырып чоруңар. Оон башка боттарыңарны мегелээнинер ол. ²³ Бурганның сөзүн дыңнаарыңа өй, а ону херек кырында боттандырбас кижн көрүнчүккө арнын кайгаан кижн-

ге дөмей-дир. ²⁴ Ол бодун кайгап-кайгап, өскээр чайлай бергеш, көрүнчүккө канчаар көзүлгенин дораан уттуп алыр. ²⁵ Хосталганы хайырлаар, четпес талазы чок Хоойлуну дыңнаан кижн ону дораан-на уттуп албас, а херек кырында боттандырып, бодун ооң аайы-биле ап чоруур болза, ажил-херектеринге амыр-чыргалдыг болур.

²⁶ Бодун Бурганны хүндүлөп чоруур мен деп санаар, ынчалза-даа аксын тыртып шыдавас кижн бодун боду мегелеп чоруур база ооң Бурганны хүндүлөдим дээрн хей чүве-дир он. ²⁷ Бурган Аданын хүлээп аары алыс шынның, арыг болгаш кем чок хүндүлөл болза түрегделге туттуруп чоруур өскүстерге, дуулгак кадайларга дуза чедиреринде база бо делегейниң багынга борашпайн амыдыраарында.

Шупту улуска

дең хамаарылгалыг болуңар

2 ¹ Ха-дунма! Өндүр улуг Дээргивис Иисус Христоска бүзүрээр болганыңарда, улусту ылгай көрбөнер. ² Силерниң чыылган черинерже каас-коя хептиг, алдын билзектиг кижн, а ооң соондан элбер-самдар хептиг ядыны кижн кирип келген дижи. ³ Каас-коя хептиг кижиге онза кичээңгей көргүзүп, аңаа: «Бээр эртип, дөрге олоруңар» — дээш, а ядыны кижиге: «Маңаа тур» азы: «Борта, будум баарыңга олур» — дээн дижи. ⁴ Ынчан чүнү канчап турарыңарны билер силер бе? Чамдык улусту өскелеринден дээр деп ылгай көрүп, бак сагыштыг шииткекчилер болу берген эвес силер бе?

⁵ Ханы ынак ха-дунма, дыңнап көрүңер! Бурган бо делегейниң ядыны улүзүн чүгө шилип аланыл? Оларны бүзүрел-биле байыткаш, Аңаа ынак улуска азааны Чагырганың салгакчылары кылып каар дээш эвес бе? ⁶ А силер ядыңларны дора көөр-дүр силер! Эрге-шөлээнерни кызагдап, шииткел черинче сөөртүп турар улус кымнарыл — байлар эвес ийик бе? ⁷ Силерге тывыскан Христостун чаагай адын дорамчылаан улус байлар эвес ийик бе?

1:12 Мф. 10:22; Мк. 13:13 || Иак. 5:11; 2 Тим. 4:8; Ажылд. 2:10 1:15 Иов 15:35; Ыд. ыр. 7:15; Иса. 59:4 || Рим. 5:12; 6:23 1:16 Мк. 13:5; 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 1:17 Э. д. 1:16 || Мал. 3:6; 1 Ин. 1:5 1:18 Иер. 2:3; 2 Фес. 2:13; Ажылд. 14:4 || Ин. 1:13 1:19 У. ч. 10:19 || У. ч. 14:29; Эккл. 7:9 1:21 Кол. 3:8 1:22 Лк. 11:28; Ин. 13:17; 1 Ин. 3:18; Рим. 2:13 1:25 Иак. 2:12 || Лк. 11:28 1:26 Ыд. ыр. 38:2; Иак. 3:2-3 1:27 Иов 31:17-18; Иса. 1:17; Мф. 25:36 || 2 Пет. 3:14; 1 Ин. 5:18; 1 Тим. 5:22 2:1 Ы. х. к. 1:17; 16:19; Мф. 22:16; Лк. 20:21; Рим. 2:11 2:5 1 Кор. 1:27-28 || 2 Кор. 8:9; Ажылд. 2:9

⁸ Бижилгеде: «*Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол*» — деп айтыкан Хаанывыстың хоойлузун херек кырында сагып чоруур болзуңарза, шын кылып турар-дыр силер. ⁹ Ынчалза-даа улусту ылгай көөр болзуңарза, бачыт үүлгеткениңер база ыдыктыг хоойлуну хажыткан дээш буруудааныңар ол-дур. ¹⁰ Ыдыктыг хоойлуну бүрүнү-биле сагып турар мен деп бодап тура-даа, оон чангыс-даа бол айттышкынын хажыткан кижиге ону бүрүнү-биле хажытканы дээш буруулуг боор. ¹¹ Чүгө дээрге: «*Кады чурттаан эжиңге өскерилбе*» — деп чугаалаан Бурган: «*Кижиге өлүрбө*» — деп база чугаалаан. Ынчангаш сен кады чурттаан эжинге өскерилбейн-даа тургаш, кижиге өлүрөр болзунза, ыдыктыг хоойлуну дөмей-ле хажытканың ол.

¹² Хосталга хайырлаан хоойлу ёзу-гаар шүгдүнүп чоруур улус дег, ынчаар чугаалап база ажил-херээнер кылып чорунар. ¹³ Чүгө дээрге өршээл билбес улусту Бурган база өршээл чокка шиидер. А өршээл кезедир шииткелден артык өндүр!

Бүзүрел биле буянын ажил-херек

¹⁴ Ха-дунма, Бурганга бүзүредим деп турар бир-ле кижиге буянын ажил-херек кылбас болза, ынча дээн ажыг чүл? Ындыг бүзүрел ону камгалап шыдаар бе?! ¹⁵ Чединмес ха-дунмаар идик-кеп, аш-чем хереглэн дижи. ¹⁶ А силернин кайы-бирээңер оларга: «Амыр-тайбын чоруптуңар, чылыдыр кеттиниңер, тоттур чемениңер» — деп чугаалааш, оларнын амыдыраарынга херек чүүлдерни бербес болза, ындыг чугааның ажыг чүл? ¹⁷ А Бурганга бүзүрел база ындыг — ол чүгө боду, ажил-херектер чокта, өлүг боор.

¹⁸ Ынчаарга кандыг-бир кижиге мынча дээр чадапас: «Бир кижиде бүзүрел бар болзун, а өске кижиде ажил-херектер бар болзун». Сен меңээ бүзүрелиңни ажил-херектеринден ангы кылдыр көргүс чө. А мен сеңээ ажил-херектеримден

илден апаар бүзүрелимни көргүзөр мен. ¹⁹ Бурган чангыс деп бүзүрэн-дир сен: ол кончуг эки-дир! Буктар безин ындыг деп бүзүрөп, көрткаш, сиринейнип турар.

²⁰ Хос баштыг сени-даа! Бүзүрел ажил-херек чокта ажил чок* дээрзин көрбейн турарын ол бе? ²¹ Бодунун оглу Исаактыг өргүл бедигээжинче салгаш, Авраам өгбевис Бурганнын мурнунга ажил-херээ-биле агарып үнмежик бе?

²² Оон ажил-херээ биле бүзүрелиниң ту-душ харылзаалынын, ажил-херээн дамчыштыр оон бүзүрели эчизинге четкенин көрүп тур сен. ²³ Бижилгеде: «*Авраам Бурганга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан*» — дээн сөстөр ынчалдыр чогуп бүткен, ынчангаш Авраам Бурганнын өңнүү деп адаткан. ²⁴ Бурганнын мурнунга кижиге чүгө бүзүрели дээш эвес, а ажил-херээ дээш агарарын көрүп тур силер.

²⁵ Оон ыңай Раав деп самынын-сатар херэеженче көрүңер. Раав израиль чоннуң төлээлекчилерин* бодунга хүлээп алгаш, өске оруктап хоорайдан үндүрүп, камгалаан болганда, ажил-херээ дээш агарган болгай.

²⁶ Шак-ла ынчаар, мага-боттуң амытын чокта өлүү дег, Бурганга бүзүрел база ажил-херек чокта өлүг.

Аксывыс бар дээш, сула салбаңар

3 ¹ Ха-дунма, силернин араңардан чүгө-лө хөй эвес улус башкылар апарзын. Улусту өөредип турар башкылар бис өскелерден шынгыгы шииттирер бис. ² Чүгө дээрге бис шупту хөй бачытты үүлгедип чоруур бис. Аксы-биле бачыт үүлгетпес кижиге четпес чүвези чок деп санаттырар, ындыг кижиге бүгү мага-бодун тудуп би-лири ол.

³ Айттар биске чагыртсыннар дээш база оларнын мага-бодун башкаар дээш, оларнын аксынче суглуктар су-гар болгай бис. ⁴ Азы далайга эжинди-рер корабльдарже көрүңер даан. Олар аа-жок улуг база күштүг хаттар дузазы-биле

* 2:20 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ажык чок» эвес, а «Өлүг» деп бижээн. * 2:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «төлээлекчилер» эвес, а «хайгыылчылар» деп бижээн.

2:8 Лев. 19:18 2:9 Хост. 23:2-3; Лев. 19:15; Ы. х. к. 1:17 2:10 Мф. 5:19; Гал. 3:10 2:11 Хост. 20:13-14 2:12 Иак. 1:25 2:13 Мф. 6:15; 18:35; Лк. 6:37 2:16 Ы. х. к. 15:7; У. ч. 21:13; Иса. 58:7; Мф. 25:35; Лк. 3:11; 1 Ин. 3:17-18 2:18 Мф. 7:16; Гал. 5:6 2:19 Ы. х. к. 6:4 || Мф. 8:29; Мк. 1:24; 5:7; Аж.-ч. 16:17; 19:15 2:21 Э. д. 22 2:22 Евр. 11:17-18 2:23 Э. д. 15:6; Рим. 4:3; Гал. 3:6 || 2 Чыл. 20:7; Иса. 41:8 2:25 Инс. 2:1, 16; 6:24 3:1 Мф. 23:8 3:2 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; У. ч. 20:9; Эклл. 7:20; 1 Ин. 1:8-10; Рим. 3:23 || Ыд. ыр. 38:2; Иак. 1:26 3:3 Ыд. ыр. 31:9; У. ч. 26:3

шимчээр-даа болза, оларны хензигийне руль-биле башкарып, башкарыкчынын туралаан черинче углап боор. ⁵ Дыл база ындыг: мага-бодувустун хензигийне кезээ-даа болза, улуг ажил-херекти бүдүрүп шыдаар.

Улуг эзимни ынай от чаштанчызы өрттедиптерин бодап көрүнөр даан! ⁶ Дыл биле от көнгүс демей. Мага-бодувустун бекте кезектеринин аразында дыл дээрге бузут башкарган делегей-дир. Дыл бүгү мага-ботту бужартадып, бүгү бүдүжүвүс-тү өрттендир чиптер, а ол өрт тамынын одундан өөскүүр.

⁷ Кижн хамык аңнарны, куштарны, соястаарларны болгаш далай амытаннар-ын чаажыктырып шыдаар, харын-даа чаажыктырып алган. ⁸ Ынчалза-даа дылды кым-даа чаажыктырып шыдаас. Ол дээр-ге өлүмнүг хорандан бүткен, тырттынмас бузут-тур. ⁹ Дылывыс-биле Дээрги-Чаяакчы болгаш Адавысты алгап-йөрээр бис, база-ла оон-биле Бурганның омур-хевирин ёзугаар чаягаан улусту одап-каргаар бис. ¹⁰ Чаңгыс ол-ла аас алгап-йөрээп-даа, одап-каргап-даа турар. Ха-дунма, ындыг болбас ужурул! ¹¹ Чаңгыс суг бажындан дус чок база дустуг суг үндүр агар деп бе? ¹² Ха-дунма, фиға ыяжы оливка чимизин, а виноград сывы фиға чимизин берип шыдаар бе? Дустуг суг бажы база дус чок суг үндүр аксып шыдаас.

Мерген угаанның буяныны азы бачытты

¹³ Силерниң араңарда мерген угаанныг болгаш көрбээн чүвем чок мен дээр кижн бар бе? Бар болза, ындызын төлөптий амыдыралы, буянын ажал-херектери-биле мерген угаандан кээр чөпшүлүн дамчыштыр бадытказын. ¹⁴ Ынчалза-даа силернин чүрээнерни кара адааргал база чүглө ажык сүрүп, бодун өрү көөр сагыш ээлеппен болза, хей черге мактанып, алыс шынга удур бачыт үүлгетпенер. ¹⁵ Ындыг «мерген угааныңар» дээрден келбээн, а бо делегейден келген боорда, бачыттыг бүдүштөн база буктардан дөстелип үнген болгандыр. ¹⁶ Чүгө дээрге кайда адааргал бол-

гаш чүглө ажык сүрүп, бодун өрү көөр сагыш барыл, ында үен-даан чорук база чүүл-бүрү чүдек-бужар үүлгедиглер турар.

¹⁷ А дээрден кээр мерген угаан, чүнү-даа мурнай, арыг, ол ышкаш тайбың-зырак, биче сеткилдиг, дыңнап билир, өршээлдиг, буянын ажал-херектери-биле бай, кымны-даа ылгай көрбөс, ак сагыштыг боор. ¹⁸ А чөптүг-шынныг чоруктун дүжүдүн амыр-тайбыңны кадагалаан улус тайбың байдалга өстүрүп алыр.

Делегейниң өңнүү – Бурганның дайзыны

4 ¹ Аранарга адаан-өжээн болгаш алгыш-кырыш чүден тыптырыл? Амыдыралыңарга тергиидеп үнер, боттарыңарга таалал чедириксээр күзээшкин-неринерден эвес бе?

² Бир-ле чүвени аажок күзээш, холга кирип чадаар силер, оон-на кижн өлүреринге-даа белең боор силер. Аажок алыксааш, демей-ле ону чедип албас силер, ынчангаш алгыжып-кыржып, демисежиң үнер силер.

Бургандан дилевес болгаш, күзээн чүвөнерни албас силер. ³ А дилээш-даа, демей-ле албас силер. Чүгө дээрге алган чүүлүнерниң шуптузун бак сагыш-биле – чүглө таалалдарыңар хандырып, төтөгелээр дээш дилеп турар силер. ⁴ Самыгараан өскерликчилер! Бо делегей-биле найырал тудары Бурган-биле өжээннежиринге демейин билбезинер ол бе? Бо делегейниң өңнүү болуксаан кижн Бурганның дайзыны апаар. ⁵ Азы силернин бодалыңар-биле Бижилгениң: «Бурганның бистиң-биле кады чурттадып кааны Сүлдениң биске ынакшылы аажок хүннээчел»* – деп турары хоозун сөстөр боор бе? ⁶ Ынчалза-даа Бурган оон-биле чергелештир биске улам хей ээ көрүүшкүнүн хайырлап турар. Ынчангаш Бижилгеде:

«Бурган адыыргак улуска удурланыр, а томаарааннарга ээ көрүүшкүнүн хайырлаар» деп чугаалаан.

⁷ А ындыг болганда, Бурганга чагыртыңар, эрликке удур туржуңар, ол ынчан

* 4:5 Азы: «Бурганның иштивиске чаяап кааны сагыш-сеткилди дошкун күзээшкиннер бүргээн».

3:6 Мф. 12:34; 15:18 || У. ч. 16:27 3:8 Ыд. ыр. 119:2; 139:4 3:9 Э. д. 1:26 3:13 Иак. 2:18

3:15 1 Тим. 4:1; Ажыл. 2:24 3:18 Мф. 5:9; Гал. 6:8 4:1 1 Пет. 2:11 4:3 У. ч. 10:3 4:4 Иер. 3:8; 31:22;

Иез. 16:32; Ос. 5:7 || Ин. 15:19; 1 Ин. 2:15; Рим. 8:7 4:5 1 Кор. 6:19 4:6 У. ч. 3:34; 1 Пет. 5:5

4:7 1 Пет. 5:8-9; Эф. 4:27

силерден дезе бээр. ⁸ Бурганче чоокшу-
ланаар, Ол база силерже чоокшулап кээр.
Бачыттыг улус, холунар чуп алынар. Ийи
сагыштыглар, чүректеринер арыглар.
⁹ Кажынданар, ыглап-сыктанар база ку-
даранар. Каттыраарының орунунга, ыгла-
жынар, амыраарының орунунга, мунга-
ранар. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчының мурнунга
томаарынар, Ол ынчан силерни өрү кө-
дүрер.

Чаныңда кижини шиитпечер

¹¹ Ха-дунма, удур-дедир бак сөглеш-
печер. Бодунун эжин бак сөглээр азы бу-
руу шавар кижини ыдыктыг хоойлуну бак
сөглээни азы буруу шапканы ол боор.
А ыдыктыг хоойлуну буруу шаап ту-
рар болзуңза, оон күсүсидикчизи эвес, а
шииткекчизи сен. ¹² Хоойлу Берикчизи
болгаш Шииткекчи — чүгле чангыс, чүг-
ле Ол камгалап азы чок кылып шыдаар.
Чанында кижини шиидер мен дээр хи-
ре сен чогул кым сен?

Тураның бичези херек

¹³ «Бөгүн азы даарта бир-ле хоорайже
чоруттаалы. Аңаа бир чыл чурттааш, са-
дыг-саймаа кылып, хөй ажык-кончаалыг
болуулу» — деп чугаалаар хамык улус, ме-
ни дыңнаарам. ¹⁴ Амыдыралыңар сон-
даарта канчап баарын безин билбес-тир
силер. Амыдыралыңар деп чүл ол? Хен-
зиг када көзүлгөш, оон эстип чиде бээр
туман-дыр. ¹⁵ Оон орунуга: «Дээрги-Ча-
яакчы күзээр болза, ам-даа амыдыраар
бис, ону азы мону кылып четтигиптер
бис» — деп чугаалап чорунар. ¹⁶ А силер
ам тураңар улуундан менээргенир-дир
силер: ындыг менээргенишкин бүрү-
зү — бузут-бак-тыр!

¹⁷ Ынчангаш канчаар буян кылыр-
ын билер, ынчалза-даа кылбас кижини —
бачыт үүлгөткен дээш буруулуг!

Байларга кичээндириг

5 ¹ Байлар, ам силер мени дыңнаар!
Ишкирнигип ыглап-сыктанар, чүге
дээрге хай-халаптар силерже диргелип

кел чыдар-дыр. ² Эртине-байлаанар ирип
каар-дыр, идик-хевинерни үзүт-ховаган
дыдып чиптер-дир. ³ Алдын-мөңгүнүңер
дадарып каар-дыр! Оларның дады си-
лерге удур херечилел бооп, мага-боду-
нарны от-биле демей оя чиргити бээр.
Эртине-байлаанарны бо делегейиниң сөөл-
гү хүннереңде чыып алган-дыр силер.
⁴ Силерниң шөлдериңерниң дүжүдүн
ажаап берген ажилчыңнарның акшазы
чедир төлеттиммээн. Оларның халактаан
ыы-сызын дыңнаар. Оларның халак-
тилээ ам Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы-
ның кулаанга чеде берген. ⁵ Силер чер кы-
рынга чыграп-таалап, мага хандыр чурт-
тап келдиңер. Чүрээнер дөггерери-биле
семигри азыраан хойлар чүрээ дег апар-
ды. ⁶ Силерге удурланмаан чөптүт-шын-
ныг улусту* шииткеш, өлүрүп турдуңар.

Шыдамык чорук биле мөргүл

⁷ Ха-дунма, ынчангаш Дээрги-Ча-
яакчының эеп кээр хүнүңге чедир шы-
дажып көрүңер. Тараачын кижини чернин
дүжүт бээр үезин кайы хире манаарын
көрүңер даан. Ол күскү болгаш часкы
чаыстар чаарын шыдамык манап кээр.
⁸ Силер база шыдамыкчар көргүзүңер.
Идегелиңер черле ышкынманар, чүге
дээрге Дээрги-Чаяакчының чедип кээр
хүнү мыя бо келген-дир.

⁹ Ха-дунма, шииттирип албазы-би-
ле, удур-дедир хомудал үндүрбөңер. Бур-
ган шупту улусту шынны-биле шиидер.

¹⁰ Ха-дунма, Дээрги-Чаяакчының
адындан чугаалап турган медээчилер-
ни хилинчек көөрүнүң болгаш шыдамык
чоруктун үлегери кылдыр ап көрүңер.

¹¹ Шыдажып үнгөн улусту ам амыр-чыр-
галдыг деп алгап-йөрөп тураар бис. Иов-
тун туруштуунун дугайында дыңнаан,
түннелинде оон Дээрги-Чаяакчыдан
чүнү алганын билер силер. Чүге дээрге
Дээрги-Чаяакчы аажок өршээлдиг бол-
гаш кээргээчел болгай.

¹² Ха-дунма, хамыктың мурнунда
дээр-биле-даа, чер-биле-даа база өске-
даа дангырактар-биле дангыраглаванар.

* 5:6 Азы: «Чөптүт-шынныг Кижини».

4:8 2 Чыл. 15:2; Ыд. ыр. 72:28 || Иак. 1:7-8 || Ыд. ыр. 50:4; Иса. 1:16; Иер. 4:14 4:10 Иса. 57:15

4:11 Рим. 14:4, 10 4:12 Иак. 5:9 || Лк. 12:5 || Мф. 7:1 4:14 У. ч. 27:1; Лк. 12:18-20 || Ыд. ыр. 101:4

4:15 Аж.-ч. 18:21 4:17 Ин. 9:41 5:1 Ам. 6:1; Лк. 6:24 5:2 Иов 13:28; Иса. 50:9; Мф. 6:19-20

5:3 Рим. 2:5 5:4 Лев. 19:13; Ы. х. к. 24:14-15 || Ы. х. к. 24:15; Иса. 5:9 5:5 Иер. 12:3 5:7 Ы. х. к. 11:14

5:8 1 Пет. 4:7 5:9 Мф. 7:1 || Иак. 4:12 5:10 Мф. 5:12; 23:34; Аж.-ч. 7:52; Евр. 11:32-38 5:11 Мф. 10:22;

Мк. 13:13; Иак. 1:12; Ажыл. 2:10 || Иов 1:21-22; 2:10; 42:10 || Хост. 34:6 5:12 Мф. 5:34-37

Бурганга шииттирбес дээш, «ийе» деп чугаалааныңар «ийе» дээн болзун, «чок» деп чугаалааныңар «чок» дээн болзун.

¹³ Кайы-бирээңер хилинчек көргөн дижик? Ол киж и мөргүзүн. Кайы-бирээ-
нер аас-кежиктиг болган дижик? Ол киж и
Бурганга өөрүп четтирген ыдыктыг ыры-
лар ырлазын. ¹⁴ Кайы-бирээңер аараан ди-
жик? Христиан ниитилелдин удуртук-
чуларын кыйгыртып каарга, олар демги
кижини Дээрги-Чаяакчының адындан
олива үзү-биле чаап, ооң кадыкшылы
дээш мөргүзүннер. ¹⁵ Бүзүрел синген мөрг-
гүл аарыг кижиниң кадыын эгидиптер,
чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ону кадык
кылыптар. А ол киж и бачыт үүлгеткен
болза, Бурган ону өршээр. ¹⁶ Ынчангаш
Бурган силерни экиртсин дээш, үүлгет-

кен бачыдыңарны бот-боттарыңарга мин-
ниңер база бот-боттарыңар дээш мөргү-
ңер. Чөптүг-шынның кижиниң мөргүлү
аажок күштүг салдарлыг боор.

¹⁷ Илия медээчи, бистин шуптувус
ышкаш, анаа киж и чораан. Ол, чаъс чаг-
базын дээш, сеткилиниң ханызындан
мөргүүрге, чер-чуртка үш чыл алды ай
дургузунда чаъс чагбаан. ¹⁸ Ол оон база
катап мөргүүрге, дээрден чаъс кудуп эге-
лээн соонда, чер дүжүдүн берип эгелээн.

¹⁹ Ха-дунма, кайы-бирээңер шын-
ның оруундан соора баарга, ону өске
киж и Бурганче ээлдирипкен дижик.
²⁰ Билдингир болзун: бачыттыг киж и-
ни шын эвес оруктан Бурганче ээлдир-
ген киж и ону өлүмден камгалаар база
ооң хөй бачыттарын өршээрин чедип алыр.

^{5:13} 1 Кор. 14:15; Эф. 5:19 ^{5:14} Мк. 6:13 ^{5:15} Иов 22:30 ^{5:16} Мк. 1:5; Аж.-ч. 19:18 || Э. д. 20:17;
Сан. 11:2; 3 Хаан. 13:6; 4 Хаан. 4:33-34; Иов 42:8; Аж.-ч. 9:40; 28:8 ^{5:17} 3 Хаан. 17:1; 18:1; Лк. 4:25
^{5:18} 3 Хаан. 18:42-45 ^{5:19} Гал. 6:1 ^{5:20} У. ч. 10:12; 1 Пет. 4:8

Пётрнуң бирги чагаазы

Кирилде

Пётр элчин бодунуң бирги чагаазын Римге бистиң эраның 63 азы 64 чылында бижээн чадавас. Павел элчинниң кады ажылдап турган эжи Сила чагааны бижииринге дузалажып турган. Чагааны Биче Азияның (амгы Турция) соңгу кезээнге Павелдиң сургаалының ачызында тургустунган христиан ниитилелдерге чоруткан.

Ол үеде христианнарның байдалы улам-на баксырап кел чыткан: Иисуска бүзүрели дээш улус оларны дорамчылап, бак сөглөп турган. Пётр Христоска бүзүрөөннерге олар, Иисустуң боду дег, боттарының бүзүрели дээш база ыдыктыг ёзу-биле чурттаары дээш хилинчекти көрүп эртеринге белен болур ужурлуг деп сагындырып турар. Христос чер кырынче эглип келгеш, Дээрги-Чаяакчыга шынчызы дээш бүзүрөөннерни шаннаар. Ол идегел христианнарга оларның чуртталгазында таваржыр бүгү бергелерни ажып эртер күштү хайырлаар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Иисус Христостуң элчини Пётрдан байыр. Төрөөн чериңерден ыракта*, Понт, Галатия, Каппадокия, Асия болгаш Вифиния девискээрлеринде тоо быдаргай чурттап чоруур силерге – Бурганның шилип алган улусунга бижидим.

² Силерни Бурган Ада Бодунуң баш бурунгаар көргөн сорулгазын ёзугаар Сүлдезин дамчыштыр ыдыктап, Иисус Христоска чагыртсыннар база Ооң ханы-биле бызай чаштынып арыгланзыннаар дээш, аңгылап үскөн болгай.

Авырал болгаш амыр-тайбың силерге эң-не элбээ-биле доктаазын!

Дириг идегел

³ Дээргивис Иисус Христостуң Бурганы болгаш Адазынга алдар! Ооң өндүр улуг өршээли-биле, Иисус Христостуң өлүглер аразындан катап дирилгенинин ачызында, бис катап төртүтгүңеш, дириг идегелди алган бис. ⁴ Бурганның Бодунун чонунга дээрде шыгжап кааны иривес, арыг, оңмас өңчүнү алзыннаар дээш,

Ол чаа амыдыралды биске хайырлады.

⁵ Силер, бүзүрелинер ачызында Бурганның күжү-биле кадагалаттынган улус, сөөлүг үе кээрге ажыттынар камгалалды алгыр силер.

⁶ Ол бүгү дээш өөрүнер. Элээн үе дургузунда янзы-бүрү шенелделерни болгаш хинчекти көрүп эртер-даа болзунарза, өөрүнер. ⁷ Шенелделер эргежок чугула, чүге дээрге оларны ажып эрткен бүзүрелинер алдындан үнелиг (а ол дээрге мөңгө эвес-даа болза, отка хынаттына бээр бүдүмел болгай), а Иисус Христос ээп кээрге, ол бүзүрелинер силерни хүндүлел, алдар болгаш мактал-хүндүжө чедире бээр. ⁸ Христосту көрбээн-даа болзунарза, демей-ле Анаа ынак апарган силер. Ону ам көрбейн-даа турзунарза, демей-ле Анаа бүзүрөй берген силер, ынчангаш сөс-биле чуруп болбас чайынналчак өөрүшкүгө бүргеткен силер. ⁹ Чүге дээрге Анаа бүзүрөөниңер ачызында камгалалыңар чедип ап турар-дыр силер.

¹⁰ Бурганның силерге бээр кылдыр көрүп кааны авырал дугайында өттүр

* 1:1 Христианнарның ёзулуг төрөөн чурту – дээрде деп бодап турар (Флп. 3:20; Евр. 11:9-10).

1:1 Мф. 4:18-21; Ин. 1:40-42 || Иак. 1:1 1:2 Евр. 12:24 || Дан. 3:31; 2 Пет. 1:2; Иуда 1:2

1:3 2 Кор. 1:3; Эф. 1:3 || 1 Пет. 3:21 || Ин. 3:3; Тит. 3:5 1:4 Мф. 6:20; 19:21; Кол. 1:5 1:5 Эф. 2:8

1:6 Мф. 5:11-12; Иак. 1:2-3 1:7 Иов 23:10; Ыд. ыр. 65:10; 1 Кор. 3:13 || Рим. 2:10 1:8 Ин. 20:29

1:10 2 Пет. 1:19

билип медеглеп тура, Ооң медээчилери боттары ук камгалалга хамаарышкан бүгү чүүлду хынамчалыг шинчилеп турганнар. ¹¹Христостук хилинчээниң база ооң соонда алдаржырының дугайында баш бурунгаар чугаалап тура, Христостук Сүлдезиниң оларны дамчыштыр медеглеп айытканы үениң кажан база кандыг байдалдарда чедип кээрин билип аар дээш, медээчилерниң айтыртынып турганы ол. ¹²Бурган медээчилерге оларның боттарынга эвес, а силерге бараан бооп турарын көргүскөн. Дээрден айбылап бадырган Ыдыктыг Сүлдеге башкарткаш, Буянныг Медээни медеглээн улустан силер ол бүгүнү ам кээп дыннаан болгай силер. Дээрниң төлээлери-даа ол бүгүнү аажок билип алыксап, дөстүнмейн турарлар.

Бурганга шынчы амыдыралче кыйгыры

¹³ Ынчангаш угаан-чүрээнерни белеткеп, серемчиледиг бооп көрүнер. Иисус Христос эеп кээрге, Бурганның силерге чорудуп бээри авырлагга бүрүнү-биле идегенер. ¹⁴Бурганның мурнунга дыңнангыр ажы-төл дег болунар, бүдүүлүк дүмбей чораан шаанарда, силерге бар турган бузуттуг күзөшккиннеринер амгы амыдыралыңарны аялап-башкарбазын. ¹⁵Ооң орнунга силерни кыйгырган Бурганның ыдыктыгы дег, бодунарың бүгү-ле чүүлдерге ыдыктыгы-биле ап чорунар. ¹⁶Бурган Бижилгеде: *«Ыдыктыгы-биле чурттаңар, чүге дээрге Мен ыдыктыг мен»* — дээн болгай.

¹⁷Шупту улусту оларның кылган ажыл-херээниң аайы-биле, кымныдаа ылгай көрбейн, шын шиидип турар Бурганга мөргүп тура, Ону Адавыс деп адаар-дыр силер. Ынчангаш чер кырынга тур амыдыраар үенерде, Бургандан коргуп, Ону хүндүлөп чурттаңар. ¹⁸⁻¹⁹Чүгө дээрге Бурган силерни ада-өгбөнерден салгап алганыңар хей-хоозун амыдыралдан адырар дээш, алдын азы мөңгүн ышкаш үнезин чидирптер чүүлдер-биле эвес, а арыг болгаш кем

чок Хураган — Христостук үнелиг ханы-биле төлээн дээрзин билир-дир силер! ²⁰Бурган Ону өртөмчөйни чаяар бетинде-ле шилип алган, ынчалза-даа Ол чүгө сөөлгү үеде силерни камгалаары-биле чедип келген. ²¹Христосту өлүглер аразындан катап диригскен база алдаржыткан Бурганга Ону дамчыштыр бүзүрөөн силер. Ынчангаш Бурганга бүзүрөөн-даа, идегээр-даа силер.

²²Алыс шынга* дыңнангырыңар-биле сагыш-сеткилиңерни ам арыглап алгаш, бүзүрөөн ха-дунманарга ам шынчы ынакшып боор силер. Ынакшып эгелээш, бот-боттарыңарга арыг чүрээнер ханызындан ынак болунар! ²³Чүгө дээрге өлүп төнөр үрезинден эвес, а дириг база мөңгө амыдыраар Бурганның сөзүнден катап төрүттүнгөн силер.

²⁴*«Бүгү улус оът-сигенге дөмей, а оларның чараш-каазы шөлде оът-сигенниң чечээ дег. Оът-сиген кадып каарга, чечээ тоглай бээр, ²⁵а Дээрги-Чаяакчының сөзү мөңгези-биле артар»* деп Бижилгеде чугаалаан. Силерге медээлээн камгалалдың сөзү ол-дур.

Дириг даш биле ыдыктыг чон

2 ¹Ындыг болганда, кандыг-даа бузут-тут-бак сагыштан: мегеден, ийи арынның чоруктан, адааргалдан болгаш нүгүлден адырлып аар ужурлук силер. ²Чаа төрүттүнгөн чаштар дег, ылап шын арыг сүтче чүткүүр база ону эмгеш, камгалалды алыры-биле өзүп-мандыыр ужурлук силер. ³*Дээрги-Чаяакчының ачы-буянның амзангырлап шенээн болгай силер.*

⁴Дириг Дашче чедип келиңер: ол Дашты улус, херекчок дээш, тооваандаа болза, Бурган Ону үнелиг деп санап, шилип алган. ⁵Силер база дириг даштар бооп чедип келиңер, Бурганның Сүлдезинге хамааржыр өргээни тударыңа силерни ажыглазын. Силер орта Бурганның ыдыктыг бараалгакчылары бооп, Ооң Сүлдезинден келген, Бурганга таарымчалыг өргүлдерни Иисус Христосту дамчыштыр салып эгелээр силер.

* 1:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Сүлде дамчыштыр» деп сөстөрни немээн.

1:11 Рим. 8:9 || Лк. 24:26 1:12 Аж.-ч. 2:2-4 1:13 Мк. 13:33-34; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 1:14 Аж.-ч. 17:30; Эф. 4:18-19 || Рим. 12:2; Тит. 3:3 1:15 1 Ин. 3:3; 2 Пет. 3:11 1:16 Лев. 11:44; 19:2 1:17 Ы. х. к. 10:17 || Хост. 4:22; Иер. 31:9; 2 Кор. 6:18 1:18-19 Хост. 12:3; Лев. 1:10; Иса. 53:7; Ин. 1:29 || Аж.-ч. 20:28; Евр. 9:14 1:20 Евр. 1:2 1:22 Ин. 13:34; Рим. 12:9; Евр. 13:1 1:23 Ин. 1:13; Евр. 4:12 1:24-25 Иса. 40:6-8; Иак. 1:10-11 2:1 Эф. 4:31; Кол. 3:8 2:2 Мф. 18:3; 1 Кор. 3:2; Евр. 5:13 2:3 Ыд. ыр. 33:9 2:4 1 Кор. 10:4 2:5 Эф. 2:20-22 || Хост. 19:6

⁶Чүге дээрге Бижилгеде:

«Көрүңер даан, Сионга дашты — шилиттинген, улуг үнелиг, бажың таваанга эң чугула дашты салыр мен. Аңаа бүзүрөөн кижжи бурузу бак атка кирбес» деп бижжэндир.

⁷Силерге, Анаа бүзүрөөн улуска, ол Даш аажок үнелиг, а бүзүрөөн улуска Ол

«тудугжуларның, херекчок дээш, октапканы, ынчалза-даа эң чугула апарган даш» боор.

⁸Оон ыңай Ол

«улустуң аңаа тептиккеш, кээп ужары моондак даш» боор.

Бурганның сөзүн дыңнапас болгаш, улус анаа тептиге бээр. Бурганның оларга онаап каан үүлөзи ындыг болган-дыр. ⁹А силер болза — шилиттинген аймак, Хаанның бараалгакчылары, Бурганга хамааржыр ыдыктыг чон, Оон кайгамчык ажил-херектерин чарлаар дээш кыйгырткан улус силер. Ол силерни дүмбей караңгыдан Бодунуң кайгамчык чырынычче кыйгырып эккелген. ¹⁰Оон мурнунда Бурганның чону деп санатпайн чораан силер, а ам Оон чону апардынар. Оон мурнунда Бурганның ээ-хайыразын албайн чораан силер, а ам Оон ээ-хайыразын алдынар.

Бурганның чалчалары

¹¹Ханы ынак эш-өөр, бо делегейде даштыкылардан, түр када турар улустан дег, силерден дилеп тур мен: бодунарның-на сагыш-сеткилинерге удур демисежир бузуттуг-бак күзээшкиннерге алыспайн көрүңер. ¹²Бүзүрөөн өске улус аразынга бодунарны ак сеткилдиг ап чорунар, ынчаарга силерни бузут үлгедикчилери деп буруудадып турар улус, ачылыг ажил-херэңерни көрөш, Бурганның чедип кээр хүнүнде Ону алдаржыда бээр апаар.

¹³Дээрги-Чаяакчыны бодааш, бүгүлө кижжи тургускан эрге-чагыргаларга чагыртыңар. Дээди эрге-чагырга боор императорга-даа, ¹⁴бузут үлгедикчилерин кезедир, буян чедиргеннерни шаңнап-мактаар дээш, оон томуйлааны чазак-чагырга улузунга-даа чагыртыңар. ¹⁵Сарыыл чок улустун ужуру-утка чок чугааларын, буян тарып тургаш, өжүр шаварынарны Бурган күзеп турар. ¹⁶Хостуг улус дег амыдыранар, ынчалза-даа хосталганының бузуттуг-бак үлгедиглеринерни чажырамындан кичээнинер, Бурганның чалчалары дег амыдыранар. ¹⁷Шупту улуска чогуур хүндүлөлдөн көргүзүңер, бүзүрөөн ха-дунмаңарга ынак болунар, Бургандан коргуп, мөгөйип чорунар, императорну хүндүлөңер.

Христостуң хилинчээниң үлегери

¹⁸Чалчалар, дээргилеринерге хүндүлөп көргүзүп, чагыртыңар. Чүглө буянын, чымчак ээлерге эвес, а кадуг-дошкун ээлерге база чагыртыңар. ¹⁹Кандыг-бир кижжи Бурганның күзел-соруун медереп билгеш, багай чүү-даа кылбаан хирезинде, хилинчекти шыдажып эртип турар болза, оон ол чоруу Бурганга таарымчалыг боор. ²⁰Буруулууңар ужуң силерни кезедир болза, ону шыдажып эртип турарыңар дээш силерни мактаан дүжүү чүл? Ынчалза-даа чөптүг херек ужуң хилинчек көрүп турар болзунарза, ол чорууңар Бурганга таарымчалыг боор. ²¹Бурганның силерни кыйгырган ужуру ол-дур, чүге дээрге Христос Боду силер дээш хилинчек көргөн база Оон изин истезиннер дээш, үлегерин силерге арттырып каан.

²²Ол кандыг-даа бачыт үүлгетпээн база Оон аксындан меге үнгенин кым-даа дыңнаваан.

²³Христосту дорамчылап турда, Ол дорамчылап-биле харыылаваан. Хилинчек көрүп тургаш, Ол кымга-даа кыжанмаан, а чөптүг Шийткекчиге бүрүнү-биле

^{2:6} Иса. 28:16; Рим. 9:33; 10:11 ^{2:7} Ыд. ыр. 117:22; Мк. 12:11; Аж.-ч. 4:11 ^{2:8} Иса. 8:14; Рим. 9:33
^{2:9} Ы. х. к. 10:15 || Хост. 19:6; Ы. х. к. 7:6; Ажыл. 1:6; 5:10 || Ыд. ыр. 35:10; Ин. 1:9
^{2:10} Ос. 1:6, 9; 2:23; Рим. 9:25 ^{2:11} Лев. 25:23 || Иак. 4:1; Рим. 7:23; 13:14; Гал. 5:24 ^{2:12} Мф. 5:16;
 2 Кор. 9:13; Гал. 1:24 ^{2:13} Рим. 13:1; Тит. 3:1 ^{2:14} Рим. 13:3-4 ^{2:16} Ин. 8:32; Иак. 1:25; 2:12;
 Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1, 13 || 1 Кор. 7:22 ^{2:17} У. ч. 24:21; Рим. 13:7
^{2:18} Өф. 6:5; Кол. 3:22; 1 Тим. 6:1; Тит. 2:9 ^{2:19} 1 Пет. 3:14, 17; 4:16 ^{2:21} Аж.-ч. 14:22 || Ин. 13:15
^{2:22} Иса. 53:9 ^{2:23} Мф. 5:39 || Иса. 53:7 || Лк. 23:46

ынанган. ²⁴ Бистин бачытка хамаарыштыр өлгөш, чөптүг-шыннын амыдыраарывыс дээш, Ол бачыттарывысты Бодунун мага-бодунче чүктөп алгаш, шаажылал ыяжынче аппаратан.

Силер Ооң балыгларының ачызында кижирээн силер.

²⁵ Силер оруундан азып-тенээн хойлар дег чордунар, ыңчалза-даа силер ам Кадарчынар болгаш амы-тыныңарның Кадагалакчызынче дедир ээп келгендир силер.

*Бурганга бүзүрэн
өг-бүлө улус*

З ¹⁻² Шак ыңчаар, херэежен улус, ашактарыңарга чагыртыңар. Оларның чамдызы Бурганның сөзүн тооп дыңнаваздаа болза, силерниң Бурганны хүндүлээр, арыг амыдыралыңар көргөш, артык чугаа-сөзүңер чокка-ла, Ооң улузу апаар кылдыр бодуңарны ап чоруңар. ³ Силернин чаражыңар чабжыңарны аянчыдыр өрүп, салганыңарда эвес, алдын каасталгаларыңар болгаш каас-коя хевинерде эвес. ⁴ Бурган харын кижиниң томааның болгаш оожум аажызының оңмас иштики чаражын аажок үнөлээр. ⁵ Бурганга идегээр ыдыктыг херэежен улус эрткен үелерде боттарын ыңчалдыр каастап, ашактарыңа дыннангыр болуп келген. ⁶ Чижек кылдыр, Авраамны дыңнап, ону «Дээргим» деп адап чоран Сарраны сактык келиңер. Коргуп-дүвүрейин, буяндан тарып чорзуңарза, Сарраның уругдары апарган боор силер.

⁷ А ашактар силер, база шак ыңчаар, кадайларыңар дээш сагыш човап, оларны билип көрүңер: олар силерден кошкак, уян дээрзин утпаңар. Кадайларыңарны хүндүлөөңер, чүге дээрге олар Бурганның авыралының ачызында мөңгө амыдыралды силер-биле денге салгап алган. Ыңчалдыр чурттаар болзуңарза, мөргүлдеринерге кандыг-даа шаптык турбас.

*Бурганга шынчы болганы дээш
хилинчек көөрү*

⁸ Түңнелинде силер араңарда эп-найыралдыг чурттап, бот-боттарыңар дээш сагыш аарып, бот-боттарыңарга, бүзүрэн ха-дунмаңарга дег, ынак, кээргээчел база биче сеткилди* бооп көрүңер. ⁹ Силерге чедирген хора дээш хора-биле, дорамчылал дээш дорамчылал-биле харыылаванар. Ооң орнунга силерни бак көргөн улуска Бурган ачы-буянын көргүссүн дээш, оларны алгап-йөрээп мөргүңер. Бурган силерни шак ыңдыг амыдыралче кыйгырган, ыңчаар чурттааш, Ооң ачы-буянын алыр силер.

¹⁰ Амыдыралыңдан таалап ап, аас-кежиктиг хүннер көрүксээн кижии кара сагыштыг, меге сөстөр эдеринден кичээнип, аксын ажытпас ужурулуг. ¹¹ Ол бузуттан чайлаар, буян тарыңар база амыр-тайбыңны дилеп, оле чүткүүр ужурулуг. ¹² Чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчының карактары чөптүг-шынның улусче көрнүр, Ооң кулактары оларның дуза дилээн кышкызын дыңнаар, а бузут үүгедикчилеринче Ол суртедир көөр.

¹³ Буян тарыырынче чүткүлдүг болзуңарза, кым силерге бузут халдадырыл? ¹⁴ А чөптүг-шынның чорук дээш хилинчек көрүп-даа турзуңарза, херек кырында амыр-чыралдыг силер. Олардан шуут коргуп-суртөөңер*. ¹⁵ Чүректеринерге Дээрги-Чаяакчы Христосу ыдыктап хүндүлөөңер. Силерниң Аңаа идегелиңер дугайында айтырыг салган улуска харыы бээринге кезээде белен болуңар. ¹⁶ Чүгө ол харыыны эвилен-ээлдек, дыннакчыларга хүндүлөл-биле беринер. Арын-нүүрүңер арыг болзун: Христоска башкарткан эки амыдыралыңарны бак сөглөп турар улус, ол нүгүлү дээш ыялды, арны кыссын. ¹⁷ Бурганның күзел-соруу ыңдыг болганда, бузуттут эвес, а буянын херек дээш хилинчек көргөни дээре. ¹⁸ Чүгө дээрге Христос бистин бачыттарывыс дээш чаңгыс удаа хилинчек көргөн болгай. Ол, кем

* 3:8 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Чымчак сеткилди» деп сөстү немээн. * 3:14 Азы: «Оларның коргар чүвезинден коргуп-суртөөңер» (Иса. 8:12 көр).

2:24 Рим. 6:2; Гал. 2:19; 5:24 || Иса. 53:4-5 2:25 Бд. ыр. 118:176; Иса. 53:6; Иер. 50:6 || Иез. 34:6, 11; Лк. 15:6 3:1-2 Э. д. 3:16; 1 Кор. 14:34; Эф. 5:22; Кол. 3:18 || Тит. 2:5 3:4 1 Тим. 2:9 3:6 Э. д. 18:12 3:7 Эф. 5:25; Кол. 3:19 3:8 Рим. 12:16 3:9 Лев. 19:18; 1 Фес. 5:15; Рим. 12:17 || Мф. 5:44; Рим. 12:14; 1 Кор. 12:12 Бд. ыр. 33:13-17 3:14 Мф. 5:10; 1 Пет. 2:19-20; 4:14-16 || Иса. 8:12 3:15 Иса. 8:13 || Кол. 4:6 3:16 1 Пет. 2:12 || Лк. 13:17 3:17 1 Пет. 2:20 3:18 1 Пет. 2:21; 4:1; Евр. 9:26-28

чок Боду, кем-буруулуг улустун орнунга, силерни Бурганче эккээр дээш, хилинчек көргөн. Ооң мага-бодун өлүрүп кагза-даа, Сүлдеси-биле Ол тыггарлып келген.¹⁹⁻²⁰ Христос ынчалдыр чоруткаш, эрте-бурун шагда – Ной өгбөнің үезинде Бурганны дыннавайн баргаш, хоругдаткан сүнезиннерге суртаал кылган. Ной бажын-хеме тудуп турар өйде, Бурганнын шыдамыккай кезетпейн келгени улустун сүнезиннери ол. А бажың-хемеже каш борбак, чүгле сес санныг кижиги кирген, олар суг айы-биле камгалал алган.²¹ Ол суг дээрже ам-даа силерни камгалап турар сугже суктурарын үлегерлей көргүскени-дир. Сугже суктурары – мага-боттун хирин чууру эвес, а арыг арын-нүүрлүг чурттаарын Бурганга азаары-дыр. Иисус Христостун катап дирилгенин дамчыштыр ол чорук силерни камгалаар.²² А Христос дээрже көдүрлүп үнгөш, Бурганның оң талазында турар боорга, Анаа дээрнин төлээлери, эрге-чагырга ээлери, күштери чагыртып турар.

Бурган дээш амыдыраары

4 ¹Христос мага-боттун хилинчээн көргөн болганда, силер база ындыг бодал-биле бажыглангы алыңар. Мага-боттун хилинчээн көрүп турар кижиги бачыт үүлгетпестей бээр.² Ооң соонда ол арткан чуртталгазын кижиги бүдүжүнүг күзээшкиннеринге эвес, а Бурганның күзел-соруунга чагыртып чурттай бээр.³ Силер үр үе дургузунда Бурганга бүзүрөвээн улус дег чурттап, самыраарынга, бужар күзээшкиннерге, арага-дарыга, эмин эрттир хөглөп-дойлаарынга, дүрзү-бурганга чүдүүр хоруглуг чорукка алзып келдинер.⁴ Биеэги бодал чок, адыгуус-суг амыдыралга олар-биле бир денге киришпейн турарынарын бүзүрөвээн улус ам кайтап, силерни бак сөглөп турар-дыр.⁵ Ындыг-даа болза, олар боттарын ынчаар ап чорууру дээш дирилгенин-даа, өлүглери-даа Шииткекчизинин мур-

нунга харыы тудар.⁶ (Буянын Медээни ам өлгөннерге база суртаалдаан чылдагааны мындыг: олар, бүгү улус дег, мага-бот талазы-биле шииттирген-даа болза, оларның сүлде-сүнезиннери Бурганның күзел-соруун ёзугаар амыдыразыннар.)

⁷ Бүгү чүүлдүн төңчүзү чоокшулап келген-дир. Ынчангаш бодамчалыг болунар, мөргүүрүнге белең боору-биле, бодунарны тудуп чорунар.⁸ Эң кол чүүл болза, бот-боттарыңарга быжыг ынакшылыңарны кадагалаңар, чүге дээрже ынакшыл бар болза, хөй-ле бачытты өршээп боор.⁹ Аалчыларга чеме-хала чокка экииргек болунар.¹⁰ Өскелерге бараан боорда, кижиги бүрүзү Бурганның хайырылаан ачы-буянын белең ажыглаар ужурулуг. Силерге ындыг хөй хевирлиг кылдыр берген Бурганның авыралын, эки башкарыкчылар дег, сарыылдыг ажыглар: ¹¹суртаалдап турар кижиги бүрүзү Бурганның медээзин дамчыдып турзун, бараан болуп турар кижиги бүрүзү бараан болуушкунга херектиг күштү Бургандан ап турзун. Ол бүгү-биле Иисус Христосту дамчыштыр Бурган алдаржызын. Христоска алдар болгаш күчү-күш кезээ-мөңгөде доктаазын! Аминь.

Христиан шыдамык чорук

¹² Ханы ынак эш-өөр, силерни шеңзе-биле чоруткан оттуг хилинчекти шыдажып эртеринер дээш элдеспейн көрүнер. Ында кижиги кайгаар чүве чок.¹³ Ооң орнунга Христостун хилинчээн ам улежип турарынар дээш өөрүнер, ынчан Ол ээп келгеш, Бодунун өндүр чырынын улуска көргүзүп каарга, оон-даа хөй өөрүп-байырлаар силер.¹⁴ Христосту эдгерениңер дээш улуска дора көрдүрер болзунарза, амыр-чыргалдыг силер, чүге дээрже Бурганның өндүр бедик Сүлдеси силерге сиңнигип, кады чурттай бергени ол-дур*. ¹⁵ Силернин кайыңар-даа өлүрүкчү, ооржу, кем-херек үүлгедикчиз болбазын азы киришпеске киржип,

* 4:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Демги улус Ону бак сөглээр, а силер Ону алдаржыдар силер» деп сөстөрни немээң.

3:19-20 Э. д. 6:3-14 || Э. д. 7:17; 2 Пет. 2:5 3:21 Рим. 6:4 || Мк. 16:16; 1 Пет. 1:3 3:22 Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 || Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Рим. 8:34 || Рим. 8:38; 1 Кор. 15:24; Эф. 1:21 4:1 1 Пет. 3:18 || Рим. 6:2, 7; Гал. 5:24; Кол. 3:3 4:2 Рим. 6:14; 14:7-8; 2 Кор. 5:15; Тит. 2:12 4:4 Эф. 4:17-19 || 1 Пет. 2:12; 3:16 4:5 Ин. 5:22; Аж.-ч. 10:42; 1 Пет. 4:5 4:7 Иак. 5:8; 1 Кор. 7:29, 31 || Мк. 14:38 4:8 У. ч. 10:12; Иак. 5:20 4:9 Евр. 13:2 4:10 Рим. 12:6-8; 1 Кор. 7:7 || Лк. 12:42-43 4:11 Ин. 13:31; 1 Кор. 10:31 || Иуда 1:24-25; Ажыд. 1:6; 5:13 4:12 1 Пет. 1:7 4:13 Аж.-ч. 5:41; Флп. 3:11 4:14 Ыд. ыр. 88:51-52; Мф. 5:11

хирлиг холун пашче сукпазын — ындыг чүүлдер дээш хилинчек көрбөзүн. ¹⁶ А христиан болганыңар дээш хилинчек көрүңөргө, оон ыятпаңар, харын Христостун адын эдилээниңер дээш Бурганны алдаржыдыңар. ¹⁷ Шийткел үези чедип келген, ол шийткел Бурганны улузундан эгелээр. Бодап-даа көрүңер даан, ол бистен эгелээр болганда, Бурганның Буяныг Медээзин тоовайн барган улусту кандыг хуу-салым манаар деп?!

¹⁸ Чөптүг-шынныг кижжи арай деп камгалал ап турда, бачыттыг, бузуттуг улус дугайында чугаалаан дүжүү чүл?

¹⁹ Ынчангаш Бурганның күзел-соруунун айы-биле хилинчек көрүп чоруур улус, буян тарыырын уламчылавышаан, бады-шынчы Чаяакчызынга боттарының амы-тынын бүзүрөп хүлээди берзин.

Бурганның кодан хойлары

5 ¹Христостун хилинчээниң херечизи, Оон ажыттынып кээр ужурул өндүрчаагайын үлежиксээн кордакчы болгаш удуртукчу болур мен ам силерниң аранарда удуртукчу улуска дараазында чүүлдерни чугаалап тур мен. ² Сагыш салыры-биле силерге арттырып каан Бурганның кодан хойларын кадарыңар. Ону албадаткан дег эвес, а эки тура-биле кыл-ыңар — бараан болуушкунуңар ындыг болурун Бурган күзеп турар. Хуу ажык-кончаа сүрбөңер, а бараан боор дээн изиг күзелиңерден ажылдаңар. ³ Силерге бүзүрөп дааскан улусту дарлай бербөңер, харын коданыңарга үлегер болуңар. ⁴ Дээди Кадарчы чедип кээрге, кажан-даа оңмас чаагай шанналды алыр силер.

⁵ Башкартып чоруур улус, силер база удуртукчуларны шак ыңчаар дыңнаңар*. Шуптуңар бот-боттарыңар мурнунга томаарыңар, чүгө дээрге:

Бурган адыргак улуска удурланыр, а томаарааннарга ээ көрүүшкүнүн хайыр-лаар.

⁶ Ынчангаш Бурганның күчүлүг холунун адаанга боттарыңарны томаартыңар, Оон доктааткан үези кээрге, Ол силерни өрү көдүрер. ⁷ Хамык сагыш чо-ваашкыннарыңарны Олче дагып канар, чүгө дээрге Ол силер дээш сагыш салып чоруур. ⁸ Серемчиледиг болгаш хынамчалыг болуңар. Силерниң дайзыныңар — эрлик, хөректенген арзылаң дег, «Кымны сырыптар чоор» деп, долгандыр чимзенип чоруп турар. ⁹ Бүзүрелиңер быжыг болуп, эрликке удур туржуңар, чүгө дээрге бүгү делегейде бүзүрөөн ха-дунманар шак-ла ындыг хилинчекти шыдагып эр-тип турарын бодап чоруңар. ¹⁰ Элээн үе ишгинде хилинчек көөр-даа болзуңарза, мону сактып чоруңар: элбек авыралдыг Бурган силерни Христос Иустус дамчыштыр мөңгө өндүр бедик байдалды Оон-биле үлежиринче кыйгырган. Ол силерни катап тургузуп, күш болгаш шыдамык чорукту берип, чайгылыш чок кылып каар. ¹¹ Бүгү эрге-чагырга* Аңаа кезээ-мөңгөде доктаазын! Аминь.

Туңгел байыр чедиришкinnerи

¹² Бо кыска чагааны Бурганга шынчы деп санаарым эживис Силаның дуза-бы-биле силерге бижидим. Чагаам сагы-жыңарны часкараарын база Бурганның авыралы алыс шынныг деп херечилээрин күзеп тур мен. Ол авырал ачызында чаныш-сыныш чок туржуңар! ¹³ Бурганга силер ышкаш шилиттирген Вавилонда* христиан ниитилел, а оон ыңай оглум Марк силерге байыр чедирип тур. ¹⁴ Бот-боттарыңарны Христостун ынакшылы илерээр ошкаашкын-биле мендилеңер.

Христоска хамааржыр шуптуңарга амыр-тайбың доктаазын!*

* 5:5 Азы: «Аныяк улус, силер база шак ыңчаар улуг улусту дыңнаңар». * 5:11 Өске бурунгу грек сөзүгүлдеде бо сөстөргө «Алдар» деп сөстү немээн. * 5:13 Вавилон — Пётр бо сөс-биле эрте-бурунгу Вавилон хоорайны эвес, а Римни ыңчаар ойзу адап турары ылап хире. * 5:14 Өске бурунгу сөзүгүлдедеде бо домак «Аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:16 1 Пет. 2:19-20 4:17 Рим. 2:9 || Иер. 25:29 4:18 У. ч. 11:31 4:19 Бд. ыр. 30:6; Лк. 23:46 5:1 Лк. 24:48 || Рим. 8:17 5:2 Ин. 21:16-17; Аж.-ч. 20:28 || 1 Тим. 3:8; Тит. 1:7 5:3 Мф. 20:25-26 || Флп. 3:17; 2 Фес. 3:9; 1 Тим. 4:12; Тит. 2:7 5:4 Бд. ыр. 22:1; 79:2; Иса. 40:11; Иез. 34:11-15; Эккл. 12:12; Ин. 10:11; Евр. 13:20 || 1 Кор. 9:25 5:5 У. ч. 3:34; Иак. 4:6 5:7 Бд. ыр. 36:5; Мф. 6:25; Флп. 4:6 5:8 Мк. 13:33-34; 1 Пет. 5:8; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 || Иов 1:6; 2:2; 2 Кор. 2:11; Эф. 6:11 5:9 Иак. 4:7 || Аж.-ч. 14:22; 1 Фес. 3:3 5:10 2 Тим. 2:10 5:11 1 Пет. 4:11 5:12 Аж.-ч. 15:22, 40; 1 Фес. 1:1; 2 Фес. 1:1 5:13 Аж.-ч. 12:12; 13:5; 15:37 5:14 Рим. 16:16

Пётрнуң ийиги чагаазы

Кирилде

Пётр элчин ийиги чагаазын биргизиниң соонда элээн каш чыл эрткенде, өлүмүнүң мурнуу чарыында бижээн хире.

Ынчан христиан ниитилелдер аразынга бир-ле меге башкылар тыптып келген. Оларның чуртталгазы болгаш сөстери Иисустуң өөредиин бак атка кирип турган. Христоска бүзүрэннер моон-даа сонгаар Бурганга таарымчалыг чуртталгалыг болур база боттарының бүгү идегелин Дээрги-Чаяакчыга хүлээдир ужурлуг деп Пётр бижээн.

Ол чагааның улуг кезии Иуданың чагаазынга дөмей. Амгы үениң шинчилекчилери авторларның бирээзи өскезиниң сөзүглелин ажыглан деп азы олар ийилээн боттарының бодалдарын илередири-биле, үшкү бижимел барымдаа ажыг-лаан деп санап турар.

Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлөрүниң-биле, Пётр элчин бодунуң Христоска бүзүрели дээш Нерон императорнуң чагырган үезинде, Павел элчин-биле барык чангыс үеде шаажылаттырган болуп турар (б. э. 66 азы 67 ч.).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Иисус Христостуң чалчазы болгаш элчини Симон Пётрдан байыр. Бурганывэс болгаш Камгалакчывыс Иисус Христостуң чөптүг-шынның чоруунун ачызында үнелиг бүзүрелди бис ышкаш алган бүгү улуска бижидим.

² Бурганны болгаш Дээргивис Иисусту* билип алганыңар ачызында авырал болгаш амыр-тайбың силерге эң-не элбээ-биле доктаазын!

Бурганның кыйгыры биле шиллгези

³ Амыдыраарынга база Бурганны хүндүлээринге херек бүгү чүүлдү биске Ол Бодунуң күжү-биле хайырлаан, чүге дээрге бисти өндүр-чаагай, буянын сеткили-биле кыйгырган Бурганны билип алган бис. ⁴ Ол шынарларын дамчыштыр Бурган биске өндүр улуг болгаш үнелиг азаашкыннарны берген. А силер бо делегейниң улусун хаара тыртар бужар күзээшкиннерден адырылгаш, ол

азаашкыннар дамчыштыр Бурганның бүдүжүңге хамаарылгалыг бооп, Аңаа дөмейлежи бээр арганы алган силер.

⁵ Ол чылдагаан-биле силер болдунар-ла бүгү чүүлдү кылыңар: бүзүрелиңерге эки мөзүдөн немеңер, а эки мөзүңерге билигден немеңер. ⁶ Билииңерге бодуңарны туттуңар чорукту немеңер, а орта немең шыдамык болуңар, а шыдамыңарга немең Бурганны хүндүлөңер. ⁷ Бурганны хүндүлээринге — ха-дуңмашкы хамаарылганы, а аңаа — ынакшылды немең алыңар. ⁸ Силерде шак ындыг шынарлар четчири-биле бар база өзүпкөвүдөп турар болза, Дээргивис Иисус Христосту билип аарынга идепкей кирип, үре-түннел чок артпас силер. ⁹ А кымда ындыг шынарлар чогул, ол караан хаптап алгаш, көрбөстөй бергензиг, бодунуң биеэги бачыттарындан арыгланы бергенин уттупкан болур.

¹⁰ Ха-дуңма, ынчангаш Бурганның силерни кыйгырганын база шилип алганын бадыткаар дээш, улам чүткүлдүг

* 1:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Камгалакчывыс Иисус Христосту» деп бижээн.

1:1 Мф. 4:18-21; Ин. 1:40-42 || Тит. 2:13 1:2 Дан. 3:31; 1 Пет. 1:2; Иуда 1:2 1:4 2 Пет. 2:18

1:6 Иак. 1:3-4 1:7 1 Ин. 4:16; 1 Кор. 13:13; Евр. 13:1 1:8 Тит. 3:14 1:9 1 Ин. 1:7; Эф. 5:26; Евр. 9:14 1:10 1 Фес. 1:4

болунар. Ынчаар кылзыңарза, кажан-даа илдилип кээп дүшпөс силер. ¹¹ Ынчангаш силерни Дээргивис болгаш Камгалакчы-вис Иисус Христостун менге Чагырга-зынга күзөлдөө-биле хүлээп алыр.

¹² Бо чылдагаан-биле мен, ол чүүл-дерни билир-даа база силерни бүргөп тур-рар алыс шынның талазынче быжы-биле туруп алган-даа болзуңарза, олар дугайында силерге үзүк-соксаал чок са-гындырар мен. ¹³ Амдызында бо мага-бодумга артып, дириг чоруур шаамда, утааныңарны ол сагындырыглар-биле оттурарын хүлээлгем деп санап тур мен.

¹⁴ Чүге дээрге Дээргивис Иисус Христос-тун менээ ажытканы дег, удаайын сөөлгү оруумче айтанырымны билир мен. ¹⁵ Силерниң араңардан чоруй баарымга, ол бүгүнү үргүлчү сактып чорзуннар дээш, күш четгинер-ле бүгү чүүлү кылыр мен.

Христостун өндүр-чаагайының херечилери

¹⁶ Дээргивис Иисус Христостун кү-чү-күшке бүргөткен ээп кээринин дугайында чугаалап тургаш, нарыыдадыр чогааткан тоолчургу чугааларга даян-мадывис. Бис боттарывис Оон өндүр-чаагайының херечилери болдуvus. ¹⁷ *«Бо дээрге Мээң ханы ынак Оглум-дур, Ол Мээң сеткилимге кирер-дир»* – дээн өндүр улуг болгаш алдарлыг Бурганның үнү Христоска чеде бээрге, ол мактал-хүндү биле алдарны Бурган Ададан хүлээп алган. ¹⁸ Христос-биле кады ыдыктыг дагга тур-гаш, дээрден келген ол үнү боттарывис дыңнаан бис.

¹⁹ Ынчангаш Бурганның медээчиле-рининг ол бады-шынчы херечилелдери биске улам бузуренчиг бооп турар. Силер база оларже шынчы кичээңгей салыр болзуңарза, кончуг эки-дир. Чүге дээрге олар хүн үнүп, эртенги шолбан чүректе-ринерни шонуп келгижеге чедир, дүмбей караңгыда херелдендир чыраан чырык-ка дөмей-дир. ²⁰ Чүнү-даа мурнай мону билип алыңар: Бижилгеде бар чангыс-

даа өттүр билген медеглелди Бурганның медээчилери боттарының күзөөн аайы-биле чогаадып албаан*. ²¹ Чүге дээрге ол өттүр билген медеглелдер кажан-даа ки-жиниң күзөл-соруундан тывылбаан, ха-рын улусту* дамчыштыр Бургандан кээп турган, а ол улус Ыдыктыг Сүлдөгө баш-карткаш, чугаалап чораян.

Меге башкылар

(Иуда 1:3-16)

2 ¹ Ындыг-даа болза, Бурганның улузу-нун аразындан меге медээчилер база үнүп кээп турган. Силерниң араңарга база ынчалдыр меге башкылар тып-тып кээр. Олар өлүп чидеринге чедир-ер меге өөредиглерин непердидип, олар-ны Бодунга садып хостап алган Чагы-рыкчыны безин хүлээп көрбөстөй бээр. Оларның ындыг чоруу боттарының бажынче суг кудуп, манавааны буурааш-кынга чедирер. ² Хөй-ле улус оларны өттү-нүп, самырап чурттаар база алыс шын-ның оруу оларның ужуң бак атка кирер. ³ Алыксак-чиксек болгаш, олар онтуг сөс-терин дамчыштыр силерни чүгле ажыг-лаарын бодаар. Бурган оларны шагда-ла шиидип каан, оларның өлүмү эргин ар-тында чайлаш чок манап турар.

⁴ Бурган бачыт үүлгөткен дээрнин төлээлерин безин хайыралавайн, шиит-кел хүнүн манап, орта демирледип алган турзуннар дээш, оларны тамының дүм-бей караңгы ханы дүвүнде тудуп турар. ⁵ Бурган эрте-бурунгу делегейге-даа хай-ыра көргүспейн, чөптүг-шынның чорук-ту суртаалдаан Нойдан база өске чеди кижиден аңгыда, Бурганның хүндүлөсө бүгү бачыттыг кижиги төрөлгөтөни суг ха-лавы-биле узуткап каапкан. ⁶ Ол Содом биле Гоморра хоорайларны чылча базар кылдыр шииткеш, келир үеңиз бачы-тыг улузу-биле чүү болу берип боорун сагындырып чорзун дээш, оларны от-биле хуоктап каапкан.

⁷ А хоойлу-дүрүм билбес улус-тун бужар аажызындан баш муңгаш

* 1:20 Азы: «Силер бодуңарның күзөөн аайыңар-биле тайылбырлап шыдавас силер». * 1:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «улусту» деп сөскө «ыдыктыг» деп сөстү немээн.

1:11 Кол. 1:13 1:12 Иуда 1:5 1:14 Ин. 21:18-19 || 2 Тим. 4:6 1:16 1 Фес. 2:19; 4:16 || Лк. 9:32; Ин. 1:14 1:17 Мф. 3:17; 17:5; Мк. 1:11; 9:7; Лк. 9:35 || Ин. 8:54; 17:1; Аж.-ч. 3:13 1:19 1 Пет. 1:10 || Ыд. ыр. 118:105; Ин. 5:35; 2 Кор. 4:6 1:21 2 Тим. 3:16 || 2 Хаан. 17:13; Неем. 9:30

2:1 Ы. х. к. 13:1-3; Иер. 14:14; 23:16; Мф. 7:15 || Аж.-ч. 20:30; 2 Кор. 11:13; 1 Тим. 4:1; Иуда 1:4 || 1 Кор. 6:20; 7:23 2:3 Рим. 16:18; Кол. 2:4 2:4 Иуда 1:6 2:5 Ө. д. 7:17; 1 Пет. 3:19-20 || Ө. д. 7:23 2:6 Ө. д. 19:24 2:7 Ө. д. 19:16

хинчектенген Лотту, чөптүг-шынныг кижини, Бурган камгалап алган. ⁸Ол чөптүг кижини бачыттыг улустан аразына чурттап чорааш, оларнын хоойлу-дүрүм чок үүлгедиглерин көрүп база дыңнап, хүн бүрү сагыш-сеткили хинчектенип келген.

⁹Ийе, Дээрги-Чаяакчы Ону хүндүлээр улусту шенелде байдалдарындан канчаар адыраын, а хоойлу-дүрүм сагыштарын кеземче ап, шииттирер хүнүнге чедир канчаар кадарып арттыраын билер. ¹⁰Ылаңгыя боттарынын бужар күзээшкиннеринин аайындан эртпес, дээди эрге-чагырганы дора көөр улуска ол кончуг хамааржыр!

Ындыг бардам, улуургак кижилер өндүр улуг күштерин-даа бак сөглээринден чалданмас, ¹¹а ол күштерни ындыг улустан артык күш-шыдалдыг дээрнин төлээлери безин Дээрги-Чаяакчынын мурнунга дорту-биле буруудатпайн турар болгай. ¹²Меге башкылар боттарынын билбес чүүлүн бак сөглөп чоруур. Ол башкылар мугулай адыгузуннарга дөмей — оларны чүглө туткаш, соп чиир кылдыр төрүттүнген мелегейлер-дир.

¹³Үүлгеткен хамык хоразы дээш, олар чогуур кеземче алыр. Ындыгларнын байгы таалалы — самырталын хандырар дээш дойлап, хүннер эрттирери. Ат болган ыят чок, бужар улус-тур ол! Силернин-биле кады дойлап тура, олар силерни дуурайлапкаш, таалап алыр. ¹⁴Олар херээжен улус көргөш, чүглө бирикширин бодаар, канчап-ла оларны дуурайлап аарыл деп шыданмайн чоруур. Ындыг улус — быжыг туруш чоктарны бачытче чыгаар, өскенин чүвезин алыр-чиир дээнде амырай бээр каргыштыг хейлер болбазыкпе! ¹⁵Дорт оруктан соора баргаш, олар Восорнун оглу Валаамнын изин истеп чорупкан, а Валаам болза бак ажил-херээ дээш төлөвир алырынга ынак кижини турган. ¹⁶Ындыг бузуду дээш Валаам чемелээшкин дыңнаан, ону аас-дыл чок мал сойгалап, кижигилештир чугаалай бергеш, медээчинин солуудаанын соксаткан болгай.

¹⁷Меге башкылар кадып калган суг баштарынга, хатка сывыраткан булуттарга дөмей. Бурган оларга турар черни

тамынын караңгысында белеткеп каан. ¹⁸Олар сынзыг, хоозун сөстөр эдип, бачыттыг бүдүштүн күзээшкиннерин ажылгаш, азып-тенээннер санындан мырыңай чаа адырлып эгелээн улусту аайынга кирип ап турарлар. ¹⁹Меге башкылар ол улуска хосталганы аазап турза-даа, боттары будалчак чоруктун кулдары-дыр. Кижини дээрге ону холга кирип алган чүүлдүн кулу-ла болгай.

²⁰Дээргивис болгаш Камгалакчы-выс Иисус Христосту билип алганынын ачызында бо делегейнин бужар багындан адырлып шыдаан улус ам база катап аңаа дузактадып, алзып аар болза, оларнын сөөлгү байдалы баштайгызындан-даа дора боор. ²¹Чөптүг-шынныг орукту билип алган соонда, оларга дамчыдып берген ыдыктыг чагыгдан ойталаарынын орнунга, ону шуут билбес боору дээр. ²²Ындыг улус-биле чүү болганын үлөгер домактар өттүр-ле сөглээндир: «*Ыл кукузунче дедир ээн кээр*» база «Хаванын чеже-даа чуурга, кара малгаштан ыраар эвес».

Дээрги-Чаяакчынын эеп кээри

З¹Ханы ынак эш-өөр! Мен ам силерге ийги чугаамны бижидим. Оларнын иелдирзинге арыг-шынчы бодалдарынын сагындыгы аргазы-биле оттура-рын оралдаштым. ²Бурганнын ыдыктыг медээчилеринин эрткен үеде чугаалаан сөстөрүн база Дээргивис болгаш Камгалакчывыстын элчиннер дамчыштыр берген айтышкынын сактып чорунар.

³Чүнү-даа мурнай мону билип аар ужурлуг силер: боттарынын самыргай күзээшкиннеринин кулу болган кочуургак улус сөөлгү хүннерде көстүп кээр.

⁴Олар: «Христостун эеп кээрин азаан болгай, Оонар ам кайыл? Чаяалганын эгезинден, ада-өгбелеривис өлгүлээнден бээр бо делегейде өскерилген чүү-даа чок-тур» — деп кочуургап чугаалаарлар. ⁵Ынчалза-даа ынча деп бодаар улус дээр биле черни үе-дүпте Бурганнын айтышкынын ёзугаар сугдан база сугнун ачызында чаяаганын өжөгээр утуучаннап турар-дыр. ⁶А ол ышкаш суг халавы-биле бурунгу делегейни узуткап

^{2:8} Ыд. ыр. 118:136; Аж.-ч. 17:16 ^{2:9} 1 Кор. 10:13; Ажыд. 3:10 ^{2:10} Иуда 1:16 || Иуда 1:8-9

^{2:12} Иуда 1:10 ^{2:15} Сан. 22:5; 25:1-2; 31:16; Ы. х. к. 23:3-6; Иуда 1:11; Ажыд. 2:14

^{2:16} Сан. 22:21-30 ^{2:17} Иуда 1:12-13 ^{2:18} 2 Пет. 1:4 ^{2:19} Гал. 5:13 || Ин. 8:34; Рим. 6:16-20;

Тит. 3:3 ^{2:20} Мф. 12:45; Лк. 11:26 ^{2:21} Рим. 7:12 ^{2:22} У. ч. 26:11 ^{3:1} 2 Пет. 1:13 ^{3:2} Иуда 1:17-18

^{3:4} Иса. 5:19; Иер. 17:15; Иез. 12:22 ^{3:5} Э. д. 1:9; Ыд. ыр. 23:2; 135:6 ^{3:6} Э. д. 7:11, 21

каапкан болгай. ⁷ Бурган ол-ла айтышкынын ёзугаар амгы бар чер биле дээрни от-биле арыглаар дээш кадагалап турар. Ону хүндүлевес хамык улусту узуткаар шииткел хүнүнге чедир оларны кадагалап кээр.

⁸ Чүглө чангыс мону херексевойн бар-баңар, ханы ынак эш-өөр: Дээрги-Чаяакчыга бир хүн муң чыл дег, а муң чыл — бир хүн дег. ⁹ Дээрги-Чаяакчы, чамдык улустун саадаашкынны билип турары дег, Бодунун аазаашкынын күүседирин соңгаарлатпайн турар. Ол силерге шыдамын көргүзүп, кымнын-даа өлүп чидерин күзевейн, харын бүгү улустун бачыдын миннип, Бурганче эглирин манап турар-дыр.

¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын шииткел хүнү, дүне када оор ышкаш, хенертен кедеп кээр. Дээр ынчан дааш-шимээн-биле чиде бээр, дээрнин чырымалдары отка эстип-хайлыр, а чер болгаш ында бар бүгү чүве илдең апаар*.

¹¹ Ол бүгү ынчалдыр буступ төнер болганда, боттарынарны канчаар алдынар болзуңарза экил? Бүгү чүүлдерге Бурганны хүндүлөп, ыдыктыг амыдырал-биле амыдыраар ужурлуг силер. ¹² Бурганнын шииткел хүнүн манап, оон кээрин бар шааңар-биле дүргедедип турар-дыр силер. Ол хүн кээрге, дээрни от узуткап каар болгаш дээрнин чырымалдары чалынныг оттан эстип-хайлы бээр.

¹³ Ынчалза-даа бис Бурганнын аазааны чаа дээр биле чаа черни манап турар бис. Аңаа улус чөптүг-шынныг амыдырал-биле амыдыраар.

¹⁴ Ынчангаш, ханы ынак эш-өөр, Бурганнын ээп кээрин манаан болзуңарза, Оон мурнунга арыг, кем-бурууга борашпаан боорунче база Оон-биле эптежи амыдыраарынче чүткүнер. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчынын шыдамык манап турары биске камгалалды хүлээп алыр арганы бээрин сактып чоруңар. Силерге ол дугайында ханы ынак эживис Павел аңаа өрүтен берген мерген угааннын ачызында бижип турган. ¹⁶ Павел ындыг чүүлдер дугайында бодунун шупту чагааларында бижип турар. Оларда билип аары ындыг амыр эвес чүүлдер бар, оон кадында бүдүүлүк болгаш туруш чок улус, өске-даа Бижилгелерни ышкаш, оон бижээн чагааларын хажыдып, оозу-биле бодунун өлүмүн тып аар-дыр.

¹⁷ Ынчангаш, ханы ынак эш-өөр, ону баш удур билир болганыңарда, сагындырып каайн: хоойлу-дүрүм чоктарнын частырыглары силерни орууңардан астыра бербезин дээш база камгалалдыг туружуңардан кээп ушпас дээш, серемчилелдиг болуңар. ¹⁸ Дээргивис болгаш Камгалакчывыс Иисус Христосту билип аарыңга база Оон авыралыңга улам өзүп-мандыңар. Ам-даа, кээзэ-мөңгөдө-даа Аңаа алдар доктаазын! Аминь.

* ^{3:10} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Илдең апаар» эвес, а «Өрттенип каар» деп бижээн.

^{3:8} Ыд. ыр. 89:5 ^{3:9} Авв. 2:3 || Иса. 30:18; Иез. 18:23; 33:11; Рим. 2:4; 1 Тим. 2:4, 6 ^{3:10} Мф. 24:43; Лк. 12:39; 1 Фес. 5:2 || Ыд. ыр. 101:26-27; Иса. 34:4; 51:6; Мк. 13:31 ^{3:11} 1 Пет. 1:15 ^{3:12} Иуда 1:21 ^{3:13} Иса. 65:17; 66:2; Ажыл. 21:1 || Иса. 60:21; Ажыл. 21:27 ^{3:14} Иак. 1:27; 1 Ин. 5:18; 1 Тим. 5:22 ^{3:15} Рим. 2:4; Ажыл. 2:21 ^{3:16} Евр. 5:10 ^{3:18} Эф. 4:15; Кол. 1:10; 2:19 || Рим. 11:36

Иоанның бирги чагаазы

Кирилде

Бо чагааның аян-хевири болгаш бодаалдары ону дөрткү Буянның Медээниң автору Иоанн элчин бижээн деп айтып турар. Христиан чаңчыл ёзугаар, Иоанн ол чагааны бистиң эраның 90 чылдарында, Эфес хоорайга чурттап тургаш, бижээн.

Ол үеде христиан ниитилелдер ортузунга Иисус Христос дугайында алыс шыны хажыдып турар меге өөредиглер калбаа-биле неплереп эгелээн. Чамдык башкылар Бурганның Оглу Бодунуң чер кырынга чуртталгазының үезинде ёзулуг кижиге мага-боттут турганын хүлээвейн барган. Оларның бадыткалын ёзугаар Иисус дээрге кижиге кылдыр чүглө көстүр, а херек кырында хереглээр чүве-зи-даа чок, аарышкы-даа медресеп билбес мага-бот чок сүлдө турган. Олар бачыт дугайында болгаш бачыттан камгалаалды алырының дугайында шын эвес өөредиг берип турган.

Ынчангаш Иоанн бодунуң чагаазында христиан бүзүрелдин алыс шын өөредии чүдөл дээрзин тайылбырлап турар: Бурган кижиге апаргаш, Бодунуң ынакшылын кижилерге илередиң, бис дээш Бодунуң амы-тынын берген. Ёзулуг христианнар Иисус-биле чоок харылзаалыг бооп, Ооң ынакшылын хүлээп ап, ону өске улуска дамчыдып бээр деп бижээн.

Христос – тынгарар Сөс

1 ¹Эң эгезинде бар турган, Ооң дугайында дыннаанывыс, боттарывыстың караавыс-биле көргенивис, хайгаарап шинчилээнивис база холдарывыс-биле тудуп билгенивис тынгарар Сөстүң дугайында силерге бижип олур бис. ²Мөңгө амыдырал биске көстүп келген, бис Ону көргөн бис, Ооң херечилери болган бис. Ынчангаш Адазы-биле кады тургаш, оон биске база көстүп келген ол мөңгө амыдыралдың дугайында силерге медеглөп турарывыс бо. ³Силерни база биске каттыжып, сырый харылзаалыг болзуннар дээш, боттарывыстың көргөн база дыннаан чүүлүвүстү медеглөп тур бис. А бис Бурган Ада болгаш Ооң Оглу Иисус Христос-биле каттыжып, харылзаалыг апарган болгай бис. ⁴Бистиң өөрүшкүвүс* эгээртинмес долу болзун дээш, силерге бо бүгүңү бижээнивис бо.

Бурган – Чырык-тыр

⁵Исустан дыннаанывыс база ам силерге меделгээривис Буянның Медээ бодур: «Бурган дээрге Чырык-тыр, Ында кандыг-даа дүмбей караңгы чок». ⁶«Ооң-биле сырый харылзаалыг болдувус» деп тургаш-ла, боттарывыс караңгыда азып чоруур болзувусса, мегелеп турарывыс ол-дур база алыс шынын аайы-биле кылбайн турарывыс ол-дур. ⁷Ынчаарга Ооң чырыкта боору дег, бис база чырыкка амыдыраар болзувусса, аравыста сырый харылзаалыг апаар бис, Ооң Оглу Иисустуң төккөн ханы бисти кандыг-даа бачыттан арыглаар. ⁸«Бачыт чок бис» дээр болзувусса, боттарывысты мегелеп турарывыс ол-дур база бисте алыс шынын чогу ол-дур. ⁹А бачыттарывысты ажы-биле миннир болзувусса, Бурган Боду сөзүңгө шынчы база чөптүг болгаш, бачыттарывысты өршээп, кандыг-даа

* 1:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Силерниң өөрүшкүнер» деп бижээн.

^{1:1} Лк. 24:39; Ин. 1:14; 20:27; 2 Пет. 1:16 ^{1:2} Ин. 1:4; 5:26; 11:25; 1 Ин. 5:11 || Ин. 15:27 || Ин. 1:1, 18 ^{1:3} Ин. 17:21; 1 Кор. 1:9 ^{1:4} Ин. 15:11 ^{1:5} Ин. 1:4; 8:12; Иак. 1:17 ^{1:6} Ин. 12:35; 2 Кор. 6:16 ^{1:7} Иса. 2:5; 60:1 || Эф. 1:7; Евр. 9:14 ^{1:8} 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; Иак. 3:2; Рим. 3:23 ^{1:9} Ыд. ыр. 31:5; 50:4; У. ч. 28:13

чөптүг эвес херектерден бисти арыглаар.¹⁰ А «Бачыт үүлгетпедивис» дээр болзусса, Бурганны «Мегечи сен» деп турарывыс ол, ындыг болганда, Ооң сөзү бисте чок-тур.

Чаа айтышкын — ынакшыл

2 ¹Ажы-төлүм! Бачыт кылбазыннар дээш, мен силерге бо дугайында бижип олур мен. А кайы-бирээнер бачытка борашкан-даа болза, Аданың мурнунга Болчукчувус, чөптүг-шынныг Иисус Христос бар болгай. ²Христос дээрге чүг-ле бистиң-даа эвес, а бүгү делегейиниң бачыттарын арылдырар өргүл-дүр.

³Ооң айтышкыннарын сагыыр болзусса, Ону угаап билгенивис олдур. ⁴«Мен Ону билер мен» дээр хирезинде, Ооң айтышкыннарын сагывас кижжи — мегечи болгаш алыс шынны сагывас кижжи-дир. ⁵А Ооң сөзүнүн аайындан эртпес кижиде Бурганның ынакшылы ылап-ла эчизинге чедир боттанган-дыр; Бурган-биле сырый харылзаалыг бис дээрзин оон билип алыр бис. ⁶«Бурган-биле харылзаалыг амыдырап чор мен» дээр кижжи Иисустун амыдырап чорааны дег амыдыраар ужурлуг.

⁷Ханы ынак эш-өөр, мен силерге чаа эвес, а эң эгезинден-не силерге билдингир турган биеэги-ле айтышкын дугайында бижип олур мен. Ол эр-ги айтышкын дээрге силерниң дыннап каанынар сөс-тур. ⁸Ындыг-даа болза, ооң-биле чергелештир ол айтышкын чаа болур. Ооң алыс шыннын Христостун база силерниң амыдыралыңар бадыткаан, чүге дээрге караңгы тарап чидип турар база алыс шынның чырыгы чырыда берген.

⁹«Чырыкка хамааржыр мен» деп турар кижжи Бурганга бүзүрэн акы-дуңмазын көөр хөңнү чок болза, ол караңгыда турар хевээр-дир. ¹⁰Бодунун акы-дуңмазынга ынак кижжи чырыкта артып калган, ону бачытче кирип шыдаар кандыг-даа чүүл ам чок. ¹¹А бодунун акы-дуңмазынга хөңнү чок ки-

жи караңгыда хевээр чурттап турар база кайнаар бар чыдарын боду безин билбес, чүге дээрге караңгы ону согура-тып каан-дыр.

¹²Ажы-төл, ол дугайында силерге бижидим, чүге дээрге Христостун ачызында бачыттарыңар өршээттинген-дир. ¹³Ада-иелер, силерге бижидим, чүге дээрге эң эгезинде бар турган Кижини билип алган-дыр силер. Аныяк оолдар, силерге бижидим, чүге дээрге эрликти тиилээн-дир силер. Уруг-дарыг, силерге бижидим, чүге дээрге Аданы билип алган-дыр силер. ¹⁴Ада-иелер, силерге бижээн мен, чүге дээрге эң эгезинде бар турган Кижини билип алган-дыр силер. Аныяк оолдар, силерге бижээн мен, чүге дээрге куштуг-дүр силер, Бурганның сөзү силерде артып калган-дыр база эрликти тиилээн-дир силер.

¹⁵Бо делегейиниң бүгү чүвезинге-даа, оон бодунга-даа ынак эвес болунар: бо делегейге ынак кижиниң сеткилинде Адага ынакшыл чок. ¹⁶Чүге дээрге бо делегейде бар бүгү чүве — бачыттыг бүдүжүвүстүн күзээни бүгү чүве, бистиң көрүжүвүстүн олчалап алыксааны бүгү чүве, улустун бо амыдыралыңа адыр-гаары хамык чүве — ол бүгү Ададан эвес, а бо делегейден келген-дир. ¹⁷Бо делегей оон тывылдырганы хамык күзээшкинери-биле катай-хаара эстип-хайлы бээр, а Бурганның күзел-соруун күүседип чоруур кижжи мөңгө амыдыраар.

Христостун дайыннарынга дөмөйлөшпөчүр

¹⁸Ажы-төлүм! Сөөлгү шаг-үе келген-дир. Христостун удурланыкчызынын кээринин дугайында канчаар дыңнааныңар дег, Ооң хөй удурланыкчылары амдыгааштан ынчалдыр көстүп келгеннер. Сөөлгү шаг-үе келген дээрзин оортан билип алыр бис. ¹⁹Христостун ол удурланыкчылары бистиң аравыстан үңген, ынчалза-даа херек кырында биске хамааршпас чорааннар. Бир эвес олар херек кырында биске хамааржыр турганнар болза, аравыска артып калгайлар

^{1:10} 1 Ин. 5:10 || Ин. 5:38; 8:37 ^{2:1} Ин. 14:26; Рим. 8:34; Евр. 7:25 ^{2:2} Ин. 1:29; 11:52; 1 Ин. 4:10; Рим. 3:25-26 ^{2:3} Ин. 14:15; 15:10; 1 Ин. 5:3 ^{2:4} Тит. 1:16 ^{2:5} 1 Ин. 4:12 ^{2:7} Ин. 13:34 || Лев. 19:18; 2 Ин. 1:5 ^{2:8} Ин. 13:34 || Ин. 1:9; 8:12; Рим. 13:12; Эф. 5:8; 1 Фес. 5:5 ^{2:9} 1 Ин. 4:20 ^{2:10} Ин. 11:10 ^{2:12} Аж.-ч. 10:43; 13:38 ^{2:13} Эф. 6:11 || Ин. 14:7 ^{2:15} Иак. 4:4 ^{2:17} 1 Кор. 7:31 ^{2:18} Мф. 24:5; 1 Ин. 4:3; 2 Ин. 1:7 || 1 Тим. 4:1; 2 Тим. 3:1 ^{2:19} Ы. х. к. 13:13; Аж.-ч. 20:30 || 1 Кор. 11:19

эртик. Ынчалза-даа олар дөгере чоруй барган, оларның кайызы-даа биске хамаарышпас чораан деп чүве ынчалдыр билдине берген.

²⁰ А Христостун хайырлааны Ыдыктыг Сүлде ам силерде бар-дыр, ынчангаш дөгереңер алыс шынны билип алган-дыр силер. ²¹ Мен силерге алыс шынны билбес силер дээш эвес, а ону билир боорунарга база алыс шын мегени төрүвес боорга, бижип олур мен. ²² Исусту «Христос эвес-тир» дээр кижиден артык мегечи бар бе? Ындыг кижиги – Христостун удурланыкчызы-дыр. Ол Аданы-даа, Оглун-даа хүлээп көрбес. ²³ Оглун хүлээп көрбес кижини Адазы-биле харылзаа-зы база чок, Оглун хүлээп көөр кижиде Ада база бар.

²⁴ Силерге хамаарыштыр алыр болза, эң эгезинде-ле дыннааныңар медээ сеткилинерге артар ужурлуг. Оң дугайында эң эгезинде-ле дыннааныңар ол медээ сеткилинерге артар болза, Оглу болгаш Адазы-биле тудуш харылзаалыг артар силер. ²⁵ Оглунун биске азаан чүүлү дээрге-ле мөңгө амыдырал-дыр.

²⁶ Силерни дуурайлаарын кызып турар улустун дугайында мен ол бүгүнү силерге бижээним бо. ²⁷ Ынчаарга Христостан алганыңар Ыдыктыг Сүлде силер-биле кады артар, ынчангаш улустун силерни сургаан херээ чок; харын ол Сүлде силерни бүгү чүвеге өөредип турар. (Ол Сүлдениң өөредии меге эвес, а шынныг деп билинер.) Оң силерни өөрткени дег, Христос-биле харылзаалыг артар ужурлуг силер.

Бурганның ажы-төлү

²⁸ Ынчангаш, ажы-төлүм, Христос-биле харылзаалыг артып каап көрээлинер. Ынчаарга Ол ээп кээрге, бис Оон мурунуга арнывыс кыспайн, Ону коргуш чок уткуур бис. ²⁹ Христостун чөптүг-шынныг амыдыралын билир болзунарза, чөптүг-шынныг-биле амыдыраан

кижи бүрүзү Оон укталган дээрзин база билип алыңар.

З ¹ Адавыстың биске кайы хире ханы ынакшаанын бодап көрүңер даан. Ол бисти ажы-төлүвүс деп адаан-дыр! Шынап-даа болза, бис Оон ажы-төлү-дүр бис! А бо делегейниң улuzu Ону хүлээп көрбейн турар болгаш, бисти база хүлээп көрбес-тир.

² Ханы ынак эш-өөрүм! Бис ам дээрзинде Бурганның ажы-төлү-дүр бис. Келир өйдө кандыг болу бээривис ам-даа көскү эвес-тир: Христос ээп кээрге, шупту Аңаа дөмөй апаарывысты билир бис, чүге дээрге Ол херек кырында кандыг-дыр, Ону ындыг кылдыр көрүп каар бис. ³ Бодунун идегелин Христос-биле холбаштырган кижиги бүрүзү, Оон ары ышкаш, бодун ынчалдыр арыглап алыр.

⁴ Бачыт кылып турар кижиги бүрүзү ыдыктыг хоойлуну хажыдып турар-дыр, ону хажыдары дээрге-ле бачыт-тыр. ⁵ Христос улустун бачыдын чаладып аппаар дээш келгенин, Оон Бодунда бачыт чогуң билир силер. ⁶ Оон-биле харылзаалыг апарган кижиги бүрүзү бачыт кылбастай бээр. Бачыт кылырын уламчылап чоруур улустун аразындан кым-даа Ону көрбөзүн база билип албаан.

⁷ Ажы-төлүм, силер кымга-даа дуурайлатпаңар. Чөптүг-шынныг чорук кылып чоруур кижиги, Христостун чөптүү дег, чөптүг болур. ⁸ Бачыт кылырын уламчылап чоруур кижиги эрликке хамааржыр, чүге дээрге эрлик эң эгезинден-не бачыт үүлгедип келген. А Бурганның Оглу эрликтин ажил-херээн дазылындан тура тыртар дээш чедип келген. ⁹ Бурганның ажы-төлү болу берген улустун кайызы-даа бачыт кылырын уламчылапас, чүге дээрге Бурганның Үрезини* ол кижиге артып каар база Бурган оон Адазы апарган ужурунда, ол оон ыңай бачыт кылып шыдавастай

* 3:9 Бурганның Үрезини — Бурганның Сүлдези, медээзи азы бүдүжү дээн уткалыг бооп чадавас.

2:20 Ин. 14:26; 16:13; 1 Кор. 2:10 2:22 1 Ин. 4:3 2:23 Мф. 10:33 2:24 1 Ин. 3:11 2:26 Мк. 13:5; 1 Ин. 3:7; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 2:27 Иер. 31:34; Евр. 8:11 2:28 1 Ин. 3:2; 1 Фес. 2:19 2:29 Мф. 6:1 || 3 Ин. 1:11 3:1 Ин. 3:16; Рим. 5:8; Эф. 2:4 || Мф. 5:9; Ин. 1:12; 1 Ин. 5:1; Рим. 8:14 || Ин. 16:3; 17:25 3:2 Рим. 8:15-16; Гал. 3:26; Эф. 1:5 || Рим. 8:29; 2 Кор. 3:18; Флп. 3:21 || Иов 19:26; Ыд. ыр. 16:15; 1 Кор. 13:12; Ажыд. 22:4 3:3 2 Кор. 7:1 3:5 Ин. 1:29; Евр. 9:26 || 1 Пет. 2:22; 2 Кор. 5:21; Евр. 4:15 3:6 3 Ин. 1:11 3:7 Мк. 13:5; 1 Ин. 2:26; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3 3:8 Ин. 8:44 || Евр. 2:14 3:9 Ыд. ыр. 118:3; 1 Ин. 5:18

бээр. ¹⁰ Кым — Бурганның ажы-төлү, а кым — эрликтиң ажы-төлү боорун мынчаар билип ап болур: чөптүг-шынның чорук кылбас болгаш бодунуң ха-дуңмазынга ынак эвес кижі Бурганга хамаарышпас.

Бот-боттарыңарга ынак болуңар

¹¹ Бот-боттарывыска ынак болур уjurлуг бис деп медээни эң эгезинденне дыннап келдиңер. ¹² Эрликке хамааржы бергеш, бодунуң дуңмазын өлүрүп каан Кайнге дөмейлешпес уjurлуг бис. Ол чүгө дуңмазын соп алганыл? Чүгө дээрге ооң ажыл-херээ бузуттуг-бак, а дуңмазының ажыл-херээ чөптүг-шынның болган-дыр. ¹³ Бо делегейниң улузу силерни көөр хөңнү чок болза, элдеп-синмейн көрүңер, ха-дуңма. ¹⁴ Өлүмден амыдыралче шилчээнивисти билир бис, чүгө дээрге ха-дуңмавыска ынак-тыр бис. Кым ынак эвезил, ол өлүг бооп артар. ¹⁵ Бодунуң ха-дуңмазын көөр хөңнү чок кижі бүрүзү — өлүрүкчү-дүр, а кандыгдаа өлүрүкчү мөңгө амыдыралдыг болбас дээрзин билир-ле болгай силер.

¹⁶ Христос Бодунуң амы-тынын бис дээш берген, бис ынакшыл деп чогум чүл ол дээрзин оон билир аларган бис. Ынчангаш бис база боттарывыстын амы-тынывысты ха-дуңмавыс дээш бээр уjurлуг бис. ¹⁷ Бир эвес бо делегейге бай-шыдалдыг чурттап-даа чорааш, эжи түрегдеп чоруурун көргөш, ону кээргеп, дузалавас кижі бар болза, ыңдыг кижиде Бурганның ынакшылы бар деп канчап чугаалап шыдаар бис!? ¹⁸ Ажы-төлүм! Бистиң ынакшылывыс чүгө сөс, чугаа кырында эвес, а херек кырында бар, эзулуг ынакшыл болур уjurлуг.

Бурганның мурнунга бүзүрелдиг боору

¹⁹⁻²⁰ Ооң ачызы-биле алыс шынга хамааржырывыс билдине бээр. Арын-нүүрүвүс бисти буруудадып-даа турар болза, Бурганның мурнунга дөмей-ле сорук кирип шыдаар бис, чүгө дээрге Бурган бистиң арын-нүүрүвүстен артык улуг база Ол бүгү чүүлдү билир. ²¹ Ханы ынак эш-өөр-

үм, арын-нүүрүвүс бисти буруудатпайн турар болза, Бурганче коргун чок чоокшулап шыдаар бис. ²² Бургандан дилээн чүвевишти дөгөрезин ап турар-дыр бис, чүгө дээрге Ооң айтышкыннарын сагып, Аңаа таарымчалыг херектерни кылып чоруур-дур бис. ²³ Бурганнын биске айтышкыны бо-дур: Ооң Оглу Иисус Христостун адынга бүзүрөп, Иисустун биске чагааны дег, бот-боттарывыска ынак болур уjurлуг бис. ²⁴ Бурганның айтышкыннарын сагып чоруур кижі Ооң-биле тудуш харылзаалыг амыдыраар, Бурган ол кижі-биле харылзаа тудар. Бурган-биле харылзаалыг болганы-высты Ооң биске хайырлааны Сүлдениң ачызында билип ап шыдаар бис.

Меге медээчилер дугайында сагындырыг

4 ¹ Ханы ынак эш-өөр! «Өттүр билип медеглээр сүлдегил мен» дээр кижі бүрүзүңгө-ле бүзүревенер, харын оларның сүлделери Бургандан келген бе дээрзин үргүлчү хынап көрүңер. Чүгө дээрге бо делегейге хөй санныг меге медээчи келгеш, тарай берген-дир. ² Бурганның Сүлдезин мынчаар билип ап болур силер: Иисус Христостун чер кырынга эзулуг мага-боттук чедип келгенин хүлээп көөр сүлде бүрүзү Бургандан келген сүлде-дир. ³ А Иисусту хүлээп көрбөс өттүр билип медеглээр кижі бүрүзүңүң сүлдези Бургандан келбээн-дир. Ол дээрге Христостун удурланыкчызының сүлдези-дир. Силер ооң чедип кээриниң дугайында дыннаан силер, ол амдыгааштан-на бо делегейде бар-дыр.

⁴ Ажы-төлүм! Силер Бурганга хамааржыр силер, ол меге медээчилерни тиилээн силер, чүгө дээрге силерде бар Бурганның Сүлдези бо делегейге хамааржыр улуста бар сүлдеден арта бээр-дир. ⁵ Меге медээчилер бо делегейге хамааржыр. Ынчангаш оларның чугаалап турар чүүлү бо делегейден үнер, бо делегейниң улузу оларны дыннап турар. ⁶ А бис Бурганга хамааржыр бис. Бурганны билип ап алган кижі бисче кулак салып, дыннаар. Кым Бурганга хамаарышпазыл,

3:10 1 Ин. 4:8, 20 3:11 Лев. 19:18; Ин. 13:34; 1 Ин. 1:5; 2:24; 2 Ин. 1:5 3:12 Ин. 8:44 || Э. д. 4:3-8; Иуда 1:11; Евр. 11:4 3:13 Мк. 13:13; Ин. 7:7; 15:18 3:14 Ин. 5:24 3:15 Мф. 5:22; Ажыд. 21:8 3:16 Ин. 10:11; 15:13 3:17 Ы. х. к. 15:7; У. ч. 21:13; Иак. 2:15-16 3:18 Иак. 1:22; Рим. 2:13 3:21 1 Ин. 2:28 3:22 Мф. 7:7-8; Ин. 14:13-14 3:23 Ин. 6:29 3:24 Ин. 6:56; 15:4-5 || Рим. 8:9, 16 4:1 1 Кор. 14:29; 1 Фес. 5:20-21; Ажыд. 2:2 || Ы. х. к. 13:1-3; Иер. 14:14; 23:16; 29:8; Мф. 7:15; Мк. 13:22; 2 Пет. 2:1 4:2 Ин. 1:14; 1 Тим. 3:16; Евр. 2:14 || 1 Кор. 12:3 4:3 1 Ин. 2:18, 22; 2 Ин. 1:7 4:5 Ин. 3:31; 8:23; 15:19 4:6 Ин. 18:37 || Ин. 14:17 || 1 Тим. 4:1

ол кижн бисти дыңналас. Улуска алыс шынны эккээр Сүлдени база улусту мегелээр сүлдени бис ынчалдыр ылгап шыдаар-дыр бис.

Бурган — ынакшыл-дыр

⁷ Ханы ынак эш-өөр! Бот-боттарывыска ынак болуп көрээли, чүге дээр-ге ынакшыл Бургандан кээр-дир. Ынакшаан кижн дээрге Бурганның төлү апаргаш, Бурганны билип алган кижн-дир. ⁸ А кымда ынакшыл чогул, ол кижн Бурганны угаап билбээн-дир, чүге дээр-ге Бурган — ынакшыл-дыр. ⁹ Улус Ону дамчыштыр мөңгө амыдыралды алзын дээш, Бодунуң эр чангыс Оглун бо делегейге чорудупкаш, Бурган ооң-биле биске Бодунуң ынакшылын көргүскен-дир.

¹⁰ Ызулуг ынакшыл бистиң Бурганга ынакшый бергенивисте эвес, а Оон биске ынакшылын көргүзүп, бачыттарывысты арылдырар өргүлдү — Бодунуң Оглун бисче чорутканында. ¹¹ Ханы ынак эш-өөр, Бурган бисче ынчалдыр ынакшаан болганда, бис база бот-боттарывыска ынак болур ужурлуг бис. ¹² Бурганны кым-даа, кажан-даа көрүп көрбээн, ынчалза-даа бот-боттарывыска ынак болзувусса, Бурган бис-биле тудуш харылзаалыг амыдырай бээр база Оон бисте бар ынакшыл эчизинге чеде бээр.

¹³ Бурган-биле харылзаалыг амыдырай бергенивисти база Ол бистиң-биле кады амыдырай бергенин Оон биске Бодунуң Сүлдезин хайрылаанындан билип ап болур бис. ¹⁴ Бурган Ада Бодунуң Оглун бо делегейниң улузун камгалазын дээш чорудупканын көргөн бис, ону херечилеп тур бис. ¹⁵ Иисусту Бурганнын Оглу-дур деп хүлээп көөр кижн-биле Бурган тудуш харылзаалыг-дыр, ол кижн Бурган-биле харылзаа тудар. ¹⁶ Бурганның биске ынакшылын билип алгаш, аңаа бүзүрөп, ону хүлээп алдывыс. Бурган дээрге ынакшыл-дыр, ынчангаш ынакшылга бүргөдип амыдырап чоруур кижн Бурган-биле харылзаалыг артар боорга, Бурган ооң-биле кады амыды-

раар. ¹⁷ Бистиң ынакшылывыс эчизинге чеде берген болганда, шийткел хүнүнде коргуш чок болур бис, чүге дээрге бо делегейге Христоска демейлешкен-дир бис.

¹⁸ Ынакшыл бар болза, коргуушкун шуут турбас. Харын-даа эчизинге четкен ынакшыл коргуушкунну үндүр сывырыптар. Коргуушкун кеземче-биле харылзаалыг, а коргуп чоруур кижн ынакшылдың эчизинге четпээн кижн болур.

¹⁹ Бурган баштай биске ынакшаан боорга, бис ынак-тыр бис. ²⁰ «Бурганга ынак мен» — дээр, а бодунун ха-дуңмазын көөр хөңгү чок кижн — мегечи-дир. Көрүп чорууру эжинге ынак эвес кижн көрүп көрбээни Бурганга канчал ынак боорул? ²¹ Христостун биске артырып каан чагы бо-дур: «Бурганга ынак кижн бодунуң ха-дуңмазынга база ынак болур ужурлуг».

Бо амыдыралдың күткүлгелерин тиилээр

5 ¹ Иисусту «Христос-тур» деп бүзүрээр кижн бүрүзү Бурганның ажы-төлү болур. Адазынга ынак кижн бүрүзү Ооң ажы-төлүңгө* база ынак болур. ² Бурганга ынак база Ооң айтышкыннарын сагып чоруур болзувусса, Бурганның ажы-төлүңгө ынаавысты оон билип алыр бис. ³ Бурганга ынаавысты Оон айтышкыннарын күүсеткенивис-биле көргүзөр бис, а Оон айтышкыннарын күүседири берге эвес. ⁴ Чүге дээрге Бурганның ажы-төлү болур кижн бүрүзү бо делегейни тиилээр, а ол тиилелге бистиң бүзүреливис ачызында чедип алдынар. ⁵ Ынчангаш Иисус — Бурганның Оглу деп бүзүрээр кижден өскө, кым бо делегейни чаалап алырыл?

Бурганның Оглуң дугайында херечиле

⁶ Кым бисче суглуг база ханныг* келген ийик? Иисус Христос-ла болгай. Ол бисче чүглө суглуг эвес, а суглуг база ханныг келген. Ооң херечизи —

* 5:1 Азы: «Ооң Оглунга». * 5:6 Суглуг база ханныг — бо сөстөр-биле Иисустун сугже суктурганын база хере шаптыртканын көргүскөн бооп чадавас (Мф. 3:16; Ин. 19:34 көр).

4:7 1 Кор. 13:1-13; 1 Ин. 3:10-11 4:9 Ин. 3:16 4:10 Ин. 1:29; 1 Ин. 4:10 || Ин. 3:16; Рим. 5:8 4:12 Хост. 33:20; Ин. 1:18; 1 Тим. 6:16 || 1 Ин. 2:5 4:13 1 Ин. 3:24 4:14 Ин. 3:17 4:15 Мф. 14:33; 1 Ин. 5:5 4:17 1 Ин. 2:28; 3:21 4:20 1 Ин. 2:9; 3:10 4:21 Лев. 19:18; Мф. 19:19; 22:39; Мк. 12:31 5:1 Ин. 1:12 5:2 1 Ин. 2:5; 3:24; 4:13 5:3 Ин. 14:15; 2 Ин. 1:6 || Мф. 11:30 5:4 Ин. 16:33 || Эф. 6:16 5:5 Мф. 14:33; 1 Ин. 4:15 5:6 Ин. 14:17; 15:26

Сүлде-дир, чүге дээрге Сүлде алыс шынныг болур. ⁷ Ындыг-дыр деп херечилээн үш херечи бар*: ⁸ Сүлде, суг база хан ол-дур. Олар шупту чаңгыс-ла ол чүүлдү херечилеп турар. ⁹ Бир-тээ бис улустун херечилээнин хүлээп алыр болганывыста, Бурганның херечилелин оон оран-чок чугула кылдыр хүлээп көөр ужурлуг бис. А Бурганның херечилээни мындыг: Ол Бодунун Оглунун дугайында херечилээн-дир. ¹⁰ Бурганның Оглунга бүзүрээр кижиг ол херечилелди бодунун сеткилинге шыгжап чоруур. А Бурганның чугаалаан чүвезинге бүзүревес кижиг Ону мегечи кылдыр көргүзөр, чүге дээрге ындыг кижиг Бурганның Бодунун Оглунун дугайында херечилелинге бүзүревес-тир. ¹¹ А ол херечилел мындыг: Бурган биске мөңгө амыдыралды хайырлаан, ол амыдырал Ооң Оглунда бар. ¹² Кым Оглу-биле харылзаалыгыл, ол кижиде амыдырал бар, а кымда Бурганның Оглу-биле харылзаа чогул, ол кижиде амыдырал чок.

Биске мөңгө амыдыралды хайырлаан

¹³ Бурганның Оглунун адынга бүзүрээш, шуптунар мөңгө амыдыралдыг боорунарны билип алзыннар дээш, мен бо бүгүнүн дугайында силерге бижидим. ¹⁴ Ооң күзел-соруунга чүүлдештир кандыг-бир чүүлдү Оон мөргүп дилээр болзувусса, Ол бисти дыңнаар деп, Бурганга ыяк бүзүрээр бис. ¹⁵ Оон чүнү-даа

дилээр болзувусса, Ол бисти дыңнаар деп билир болганывыста, Оон чүнү-даа дилезивиссе, ол чүүлдү алырвысты база билир-дир бис.

¹⁶ Кандыг-бир кижиг өлүмгө чогуум чедирбес бачыт үүлгедип турар эжин көрүп кагза, ол эжи дээш мөргүүр ужурлуг, Бурган ынчан демги эжинге дириг артарын хайырлаар. Мен өлүмгө чогуум чедирбес бачыт-биле холбашкан улус дугайында чугаалап тур мен. Өлүмгө чедире бээр бачыт база бар болгай. Ындыг бачытка борашканнар дээш мөргүндөр дивейн тур мен. ¹⁷ Бурганга шынчы эвес үүлгедиг бүрүзү-ле бачыт болур, ынчалза-даа дорт-ла өлүмгө чедирбес бачыт база бар. ¹⁸ Бурганның ажы-төлү апарган кижиг бачыт үүлгедирин уламчылаvas дээрзин билир бис. Чүге дээрге Бурганның Оглу ону кадагалаар* база эрлик аңаа хора чедирип шыдаvas. ¹⁹ Бүгү делегей эрликтин чагыргазының адаанда-даа турар болза, Бурганның ажы-төлү болурувусту билир бис. ²⁰ Ол ышкаш Бурганның Оглунун келгеш, алыс шын Бурганны билип алзыннар дээш, биске угаап билиишкенин эккелгенин билир бис. Ынчангаш бис алыс шын Бурган-биле сырый харылзаалыг амыдыраар бис, чүге дээрге Ооң Оглу Иисус Христос-биле харылзаалыг-дыр бис. Ол дээрге алыс шын Бурган-дыр, Ол дээрге мөңгө амыдырал-дыр.

²¹ Ажы-төлүм, дүрзү-бурганнарга мөгейбейн, оларны оюп чорунар*.

* 5:7 Эң сөөлзүредир бижээн каш санныг сөзүглелдерде бар «Ада, Сөс болгаш Ыдыктыг Сүлде олар-дыр. Оларның алыс бүдүжү чаңгыс» деп сөстөр эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде таварышпайн турар. * 5:18 Азы: «Бургандан төрүттүнген кижиг бодун кадагалаар». * 5:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Аминь» деп сөстү немээн.

5:9 Ин. 5:36 5:10 1 Ин. 1:10 || Мф. 3:17 5:11 Ин. 1:4; 5:26; 11:25; 1 Ин. 1:2 5:13 Ин. 20:31

5:14 Мф. 7:7-8; Ин. 14:13-14; 1 Ин. 3:22 5:16 Мф. 12:31-32; Мк. 3:29; Евр. 6:4-6; 10:26

5:18 Ыд. ыр. 118:3; 1 Ин. 3:9 5:19 Лк. 4:6; Гал. 1:4 5:20 Ин. 1:1; 20:28 5:21 1 Кор. 10:7, 14

Иоанның ийиги чагаазы

Кирилде

Бо чагааны «Бурганның шилип алганы утбавыска база ооң ажы-төлүнгө» (бир христиан ниитилелди база ооң кежигүннерин ойзу адааны ол) чоруткан. Автор, Иоанн элчин, бодун «эң улуунар» деп адап турар, а ол болза ооң эрге-күштүүн, чагаа бижээни христианның дээш харысалга чүктөп турарын көргүскөн.

Бирги чагаазында дег, Иоанн номчукчуларны алыс шын болгаш ынакшыл ёзугаар амыдыраар кылдыр сургап турар. Ол оон ынай Иисус Христос чер кырынче ёзулуг кижиги мага-боттут чедип келген деп хүлээвес меге өөредигден кичээнин дилеп турар.

Байыр чедиришкени

1 Бурганның шилип алганы утбавыска база ооң ажы-төлүнгө эң улуунардан байыр: шуптунарга шынап-ла ынакшым. Чүгүл мен эвес, а алыс шынны билип алган бүгү улус база силерге ынакшымды. ² Ийе, бисти бүгөп турар алыс шынның ачызында силерге ынактыр бис. Ол алыс шын бистиң-биле кезээ-мөңгөдө тудуш харылзаалы. ³ Алыс шын болгаш ынакшылдың аайы-биле Бурган Ададан, Ооң Оглу Иисус Христостан келген авырал, өршээл болгаш амыр-тайбың биске доктаар!*

Ынакшыл биле алыс шын өөредиг

⁴ Адавыстың биске чагааны дег, алыс шынның изин истээн чамдык ажы-төлү дугайында дыннап кааш, мен аажок өөрүдүм. ⁵ Ынчангаш мен ам дилеп тур мен, хүндүлүг утбай: бот-боттарывыска ынак болуулунар! (Ол чагыг чаа эвес, а биске эң эгезинде-ле берип каан айтышкын хевээр боор.) ⁶ А ол ынакшыл дээрге-ле Адавыстың айтышкыннарын ёзугаар амыдыраар ужурлуувус деп билзе чогуур. Эң эгезинде-ле дыннааныңар дег, ол чагыгның утказы мындыг: ара-

нарда ынакшылдыг амыдыраар ужурлуг силер.

⁷ Иисус Христос чер кырынче кижиги мага-боттут чедип келген дээрзин хүлээп көрбөс хөй санның мегечилер бо делегейде чоруп турар. Оларга дөмөй кижиги бүрүзү мегечи-дир, Христостун удурланькчызы-дыр. ⁸ Ынчаарга кызып ажилдап келгенивис чүүлдү чидирбейн, харын бүрүн шаңналды алырыңар дээш кичээнип көрүңер. ⁹ Христостун дугайында алыс шын өөредигден тайзы базып, өскээр барган кижиниң Бурган-биле харылзаазы чок. А ол өөредигте шынчы болуп арткан кижиде Ада-биле-даа, Оглу-биле-даа сырый харылзаа бар. ¹⁰ Силерге чедип келген кандыг-бир кижиги ол өөредигни суртаалдаары-биле ап чорбас болза, силер ону бажыңнарга хүлээп албаңар база амыр-мендизин айтырбаңар. ¹¹ Чүте дээрге ындыг кижиниң амыр-мендизин айтырар болзуңарза, ооң бузуттут үүлгедиглериниң киржикчизи апаар силер.

Түңнел байыр чедиришкени

¹² Силерге бижип, чугаалаар бодаан чүвөм оон-даа хөй, ынчалза-даа ону демир-үжүк-биле саазыңга бижиир хөңнүм

* 1:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ооң Оглу Дээрги Иисус Христостан келген авырал, өршээл болгаш амыр-тайбың силерге доктаазың!» деп бижээн.

1:1 1 Ин. 3:1 || 1 Ин. 8:32 1:3 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 1:4 3 Ин. 1:4 1:5 Лев. 19:18; 1 Ин. 13:34; 15:12; 1 Ин. 3:11 1:6 1 Ин. 14:15; 1 Ин. 5:3 1:7 1 Ин. 1:14; 1 Ин. 4:2; 1 Тим. 3:16; Евр. 2:14 || 1 Ин. 2:18; 4:3 1:8 1 Кор. 3:8 1:9 1 Ин. 2:23 1:10 Рим. 16:17; 1 Фес. 5:22 1:12 1 Ин. 15:11; 16:24; 17:13 || 3 Ин. 1:13-14

чок болду. Ооң орнунга, бистин өөрүш-
күвүс* эгээртинемес долу болзун дээш,
удавайн силерге дужуп, арын көржүп чу-

гаалажыр сагыштыг мен. ¹³ Бурган шил-
лээн утбаңнын ажы-төлү сеңээ байыр
чедирип турлар.*

* 1:12 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Силерниң өөрүшкүңер» деп бижээн. * 1:13 Бурган шилээн утбаңнын ажы-төлү — өске христиан ниитилелдин кежигүннерин бодап турар хире. Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Аминь» деп сөстү немээн.

Иоанның үшкү чагаазы

Кирилде

Ийиги чагаазында дег, Иоанн элчин бодун чүглө «эң улуунар» деп адап турар. Ол бо чагааны бир христиан ниитилелдин Гайй деп кежигүнүнгө бижээн. Иоанн ону ынакшылдың илерээшкени дээш база аян-чоруктар кылып, Буянның Медээни тарадып турар танывазы христианнарга деткимчези дээш мактап, Диотреф деп кижиниң төлөп чок аажы-чаңының дугайында аңаа сагындырып турар.

Байыр чедиришкени

1 ¹ Шынап-ла ынакшааным эжим Гаййге эң улуунардан байыр.

² Ханы ынак эжим! Сеткил-чүрээңнин кадыы дег, мага-бодунуң кадык болуру дээш база бүгү-ле чүүлдерге чедиришкенин болуруң дээш мөргүп тур мен. ³ Чамдык бүзүрөөн ха-дуңмавыс биске келгеш, алыс шынга бердингенинни база алыс шынның оруу-биле бар чыдарыңны херечилээрге, аажок өөрүдүм. ⁴ Ажы-төлүм алыс шынның оруун эдерген деп билип аарындан артык өөрүшкү менээ турбас!

⁵ Ханы ынак эжим! Олар-биле танышпас-даа болзуңза, бүзүрөөн ха-дуңмавыстың чаагай чоруу дээш ак сеткилдиг ажылдап чоруур-дур сен. ⁶ Олар сээң ынакшылың дугайында бүзүрөөн-нер ниитилелинге херечилеп чугааладылар. Ам оларның чорук-херөөн уламчылаарыңга дузалажыр болзуңза, ол чоруун Бурганның мурнунга төлөптиг болур. ⁷ Чүгө дээрге олар Христоска бараан болур дээш, чер кезип чорупкаш, Христоска бүзүрөвестерден чүнү-даа албайн чоруур улус-тур. ⁸ Ындыг улусту деткиир ужурлуг бис. Ынчангаш бис оларның алыс шынга бараан болушкунунуң киржикчилери боор бис.

Бакты эвес, экини өттүнери

⁹ Мен христиан ниитилелче чагаа бижидим, ынчалза-даа оларны удуртуксап

турар Диотреф дээрзи бистиң чугаалаан чүвевиести хүлээп албас-тыр. ¹⁰ Ылап-ла ынчангаш, мен ынаар чеде берзимзе, оон чүнү кылып турарының дугайында сагындырар мен. Ол бисти бак сөстөр-биле нүгүлдеп тур, ынчалза-даа ол безин анаа эвээш болган де. Диотреф боду-даа ха-дуңмавысты хүлээп албайн турар, өске улустуң-даа ону кылырынга шаштык кадык, оларны христиан ниитилелден үндүр сывыртап турар!

¹¹ Ханы ынак эжим! Кандыг-даа бузутту эвес, а чүглө буянны өттүнүп көр. Буянның херектер кылып турар кижиги Бургандан укталган болур. Бузут үүлгедип турар кижиги Бурганны көрбөөн боор.

¹² Димитрийни шупту улус эки кижиге деп үнелээр болду, алыс шын боду-ла ол дугайында херечилеп турар-дыр; бис база ол дээш дагындывыс, а херечилеливис шынның дээрзин билир болгай сен.

Түңнел байыр чедиришкени

¹³ Оон-даа хөй чүве дугайында сенээ бижиң, чугаалап болур турдум, ынчалза-даа ону демир-үжүк-биле саазыңга бижиң хөңнүм чогул. ¹⁴ Удавас сээң-биле арын көржүп ужуражырымга база аравыста хөөрежи бээривиске идегеп тур мен. ¹⁵ Амыр-тайбыңны күзөдим. Сээң өнүктүрүн байыр чедирип тур. Шупту эш-өөрүвүске, кижиге бүрүзүңге тус-тузунда, байырдан чедирип көр*.

* 1:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Аминь» деп сөстү немээн.

1:1 1 Ин. 3:18; 2 Ин. 1:1 1:4 2 Ин. 1:4 1:5 Гал. 6:10; Евр. 13:1 1:8 1 Тим. 5:18 1:11 Ыд. ыр. 33:15; 36:27; Иса. 1:16-17 || 1 Ин. 2:29 || 1 Ин. 3:6 1:12 Ин. 21:24 1:13 2 Ин. 1:12

Иуданың чагаазы

Кирилде

Иуда — Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчузу Иаковтун дунмазы (олар ийилээн Иисус Христостун дунмалары турган).

Бодунун чагаазында Иуда христиан ниитилелдерге бир-ле меге башкылар дугайында сагындырып кылган: ол башкыларнын чуртталгазы самыын аян-шинчилиг, олар Христостун өөредиин хажыдып турарлар. Иуда христианнырны Дээрги-Чаяакчыга шынчы база бүдүштүг улус бооп артар кылдыр сургап турар.

«Иуданың чагаазынын» сөзүглели «Пётрнун ийиги чагаазынын» сөзүглелинге чоок. Кым бодунун чагаазын баштай бижээни эки билдинмес. Иуда биле Пётр боттарынын чагааларын бижип тура, чаңгыс-ла ол биске билдинмес үшкү бижимел барымдаа ажыглаан бооп чадавас.

Иуда, чамдык чижектер кирип тура, «апокриф» деп бижилгелерге айтып кылып турары солун. Апокрифтер дээрге иудей шажын-чүдүлгө чаңчылын дамчыдып турар, ынчалза-даа Библияге кирибээн эрте-бурунгу еврей номнар-дыр.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Иисус Христостун чалказы база Иаковтун дунмазы Иудадан байыр. Бурган Аданың кыйгырып алганы, ынак апарганы*, Иисус Христоска кадагалаткан улунга бижидим.

² Бурганнын авыралы, амыр-тай-быңы болгаш ынакшылы силерге өзүп-көвүдезин!

Меге башкылар (2 Пет. 2:1-17)

³ Ханы ынак эш-өөр, бистиң ниити-зи-биле алганывыс камгалал дугайында бижириин аажок күзеп турдум, ынчалза-даа Бурганның Бодунун улунга чаңгыс удаа болгаш кезээ-мөңгөде хайырлааны бүзүрел дээш чүткүлдүг туржурун силерден күштүү-биле дилеп, чагаа бижири эргежок чугула деп көрдүм. ⁴ Чүге дээрге шаг шаанда-ла Бижилгеге оларнын шийттиреринин дугайында баш удур чугаалаан улус силернин аранарже бүдүү кире берген-дир. Олар дээрге Бур-

ганывысты хүндүлевес, Ооң авыралын самыралга солаан, кара чаңгыс Чагырыкчы болгаш Дээргивис Иисус Христосту хүлээп көрбээн улус-тур.

⁵ Бо бүгүнү ам билир-даа болзунар-за, силерге сагындырар боладым: Дээрги-Чаяакчы бир-ле катап Бодунун чонун Египеттен үндүрүп эккеп, камгалаан-даа болза, Аңаа бүзүрөвээн улусту сөөлүндө барып узуткап каан. ⁶ Боттарынын бедик байдалынга артып калбайн барган, чурттаар ужурлуг черин каапкаш барган дээрний төлээлерин база сактып келинер. Бурган ам оларны өндүр улуг шийткел хүнүндө кезедир дээш, мөңгө кинчи-биле демирлеп алгаш, алды ораннын дүмбейинде тудуп турар. ⁷ Содом биле Гоморраны болгаш оларны долгандыр турган хоорайларны база сактып келинер. Ук хоорайларнын чурттакчылары, дээрний ол төлээлери кара олчаан, самыграашкынга алзып, бужар хевир-биле холбажып турганнар. Шупту улусту кичээндирер дээш, оларны мөңгө оттун кеземчези-биле шаажылаан.

* 1:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ынак апарганы» эвес, а «Ыдыктааны» деп бижээн.

^{1:1} Аж.-ч. 12:17; Иак. 1:1 || Мф. 13:55 ^{1:2} Дан. 3:31; 1 Пет. 1:2; 2 Пет. 1:2 ^{1:3} 1 Тим. 6:12; 2 Тим. 4:7 ^{1:4} 2 Пет. 2:1 ^{1:5} Сан. 14:36-37; 26:64; 2 Пет. 1:12; Евр. 3:17 ^{1:6} 2 Пет. 2:4 ^{1:7} 2 Пет. 2:6 ||
Э. д. 18:20; 19:24; Ы. х. к. 29:23; Мф. 25:41

⁸ Аранарже кире берген улус база шак ынчаар мага-бодун бужартадып, дээди эрге-чагырганы хүлээн көрбөстөп, өндүр улуг күштерни бак сөглөп турар. ⁹ Дээрнин дээди төлөэзи Михаил безин, Моисейнин мага-бодунуң дугайында эрлик-биле маргыжып тура, ону шиидип, бак сөглээрин дидинмээн, а чүглө: «Дээрги-Чаяакчы Боду сени чеме-лезин» — дээн. ¹⁰ А ол улус боттарынын билип-даа шыдавазы, чүглө мугулай адыгуузунар ышкаш билири чүүлдерин бак сөглөш, алызы барып узуткаттырар.

¹¹ Ол улус ат болур! Олар Каиннин шилип алган оруун эдерип чорупканнар. Валаам ышкаш, ажык-кончаа сүргөш, олар оон частырыын катаптап турарлар база, Корактын тура халышкынынга киришкен улус дег, узуткаттырып каарлар.* ¹² Ындыг улус силернин ынакшылыңар илерээр дой-чыыштарга хөө кара билчактар дег боор. Олар ыят чокка силер-биле кады дойлаарлар, ынчалза-даа чүглө боттарын бодаарлар. Ындыглар — хатка сывыртаткан чаъс чок булуттар-дыр; күзүн безин дүжүт бербес, дазылы-биле тура соктуруп кааптар, ынчангаш ийи дакпыр өлгөн ыштар-дыр.* ¹³ Олар чүдөк-бужар херектери көвүктөлгөн далайнын калчаа чалгылары дег-дир; азып чүгүргөн сылдыстар дег-дир*, оларны алдызы ораннын дүмбей караңгызынга кезээ мөңгедө кара-бажыннап каан.

¹⁴ Өгбевис Адамнын чедиги салгалынын чирээзи боор Энох база оларнын дугайында өттүр билип чугаалаан болгай: «Дыңнаңар даан, Бодунун түмен-

түмен ыдыктыг төлээлерин эдерткен Дээрги-Чаяакчы чедип келгеш, ¹⁵ Ону хүндүлевес бачыттыг улусту Аңаа удур сөглээн сөстери дээш база Аңаа таарымча чок ажыл-херээ дээш сойгалап, оларнын шуптузунга шииткел оңаар».* ¹⁶ Ол улус үргүлчү химиренип, өскелерни буруудаткан чоруур. Олар дээрге бачыттыг күзээшкиннеринин аайындан эртпес, ал-бодун мактап, адыыргаар улус-тур. Олар амы-хууда ажык-кончаа алыксааш, өске улуска чашпаалап чоруурлар.

Христостуң чедип кээринин манаашкыны

¹⁷ А силер, ханы ынак эш-өөр, Дээргивис Иисус Христостуң элчиннеринин оон мурнунда-ла чугаалап турган чүүлүн сактып чоруңар. ¹⁸ Олар силерге: «Сөөлгү үе кээрге, Бурганны хүндүлевес күзээшкиннеринин аайындан эртпес кочуургактар тыптып кээр» — деп чугаалааннар. ¹⁹ Ындыг улус аңгылажыг эккээр, олар бо делегейге хамааржыр, оларда Ыдыктыг Сүлдө чок.

²⁰ А силер, ханы ынак эш-өөр, эң-не ыдыктыг бүзүрелиңерге амыдыралыңарны быгыглап тургузуңар-ла, мөргүлдөп туруңарда, силерни Ыдыктыг Сүлдениң күжү башкарзынам. ²¹ Бурганның ынакшылының ачызында бодуңарны шыңчы кадалап, Дээргивис Иисус Христос Бодунуң мөңгө амыдыралга чедирер өршээлин силерге хайырлаарын манаңар. ²² Чигзинип чоруур чамдык улуска өршээлден көргүзүңер*.²³ Өске улусту оттан ушта соп, камгалаңар*, а бир чамдыктарга өршээл көргүзүп тура,

* 1:11 Каин бодунуң дунмазы Авелди өлүрүп каан. Валаам акша-көпөск дээш израиль чонну каргаар болап турган. Корак Моисей биле Аароннун эрге-чагыргазынга удур тура халаан. * 1:12 Ийи дакпыр өлгөн — мага-боттун өлүмүнүн соонда Бурган-биле мөңгө чарлышкынче аллюзия хире (Ажыд. 2:11; 20:6, 14; 21:8 көр). * 1:13 Планеталарны (лат. «тояп чоруурлар») бурун шаг-да чагыргадан үнгөн дээрнин амытаннары кылдыр билип ат турган. * 1:14-15 Энох Бурганга онза чоок турган болгаш, ону дээрже диригге алгаш барган (Э. д. 5:21-24 көр). Энохтуу деп санап турган иудей ном I векте христианнар аразынга улуг ат-алдарлыг турган, ынчалза-даа ону адак сөөлүндө Библияже кирибей барган. Цитатаны I Энох 1:9-тан алган. * 1:22 Өске бурунгу сөзүглөлдөрдө «Чамдык улуска, ылгай көрүп тура, өршээлдиг болуңар» деп би-жээ. * 1:23 Бо дээрге Зах. 3:1-5-че аллюзия хире. Меге башкыларнын салдары-биле бачытка алзып чурттап чоруур христианнар дугайында чугаалап турар. Оларнын бачыт-хайынче айтыр болза, олар бачыдыр миннип болур.

1:8 2 Пет. 2:10 1:9 Дан. 10:13; 12:1; 1 Фес. 4:16; Ажыд. 12:7 || Ы. х. к. 34:6 || Зах. 3:2 1:10 2 Пет. 2:12 1:11 Э. д. 4:3-8; 1 Ин. 3:12; Евр. 11:4 || Сан. 22:5; 25:1-2; 31:16; Ы. х. к. 23:3-6; 2 Пет. 2:15 || Сан. 16:31-35 1:12 2 Пет. 2:17 || Мф. 15:13 1:13 Иса. 57:20 1:14 Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:10; Зах. 14:5; Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19; 1 Фес. 3:13; Евр. 12:22 1:16 2 Пет. 2:10 1:17 2 Пет. 3:2-3 1:19 Рим. 8:9 1:20 Эф. 6:18 1:21 2 Пет. 3:12 1:23 Ам. 4:11; Зах. 3:2 || Ажыд. 3:4

кичээнинер*, оларның бачыттыг бүдү-жү бужартадып каан хевинге безин дээр хөңнүңер чок болзун.

Түңнел байыр чедиришкинери

²⁴⁻²⁵ Дың чангыс Бурганга* – силерни илдигип кээп дүжеринден кадагалап шыдаар база өндүр бедик Бодунуң мур-

нунче кем-буруу чок, өөрүшкүлүг улус кылдыр чедире берип шыдаар Камгалакчывыска – Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр алдар, өндүр-чаагай чорук, күчү-күш база эрге-чагырга эрткен бүгү үелерден бээр, ам болгаш кезээ-мөңгөде доктаазын! Аминь.

* 1:23 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Өске улусту оттан ушта соп, коргуп-иргип, камгаланар, оларны, коргуп-иргип, сойгалаңар» деп бижээн. * 1:24-25 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганга» деп сөске «мерген угаанныг» деп сөстөрни немээн.

1:24-25 Флп. 2:15; Кол. 1:22 || 1 Пет. 4:11; Рим. 11:36; Ажыл. 1:6; 5:13

Римчилерге чагаа

Кирилде

Чаа Чагыг-керээже кирип турар чагааларның хөй кезинин (ооң иштинде бо чагаанын) автору — иудей эртемден, фарисей Павел. Катап дирилген Христос Боду анаа көстүп келген соонда, ол христиан чүдүлгени хүлээп алган (Аж.-ч. 9 көр).

Рим хоорайда христиан ниитилел, Павел бо чагааны бижиир мурнунда-ла, элээн каш чыл туруп келген. Элчин боду чагаа бижиир бетинде Римче барып көрбөөн, ындыг-даа болза, ол ниитилелдин чамдык кижигүннери-биле таныш турган. Павел чагааны Римче бистиң эраның 50 чылдарының төнчүзүнде Грецияга тургаш, Фива дээр херээжен кижиден дамчыдып, чорудупкан чадавас (16:1-2 көр).

Чагааның бирги кезээниң (1–11 эгелер) кол темазы — Бурганның Буянның Медээ дамчыштыр улусту бачыттан камгалап турар күжү. Кажан бир-ле кижиге Иисус Христос дугайында Медээге бүзүрээр болза, Бурган анаа агартышкын болгаш эптежилгени берип, ону Бодунуң төлү кылдыр азырап алып база анаа Бодунуң Сүлдезин хайырлаар. Моисейниң хоойлузу ындыг ачы-буян хайырлап шыдаваан, чүге дээрге бүгү улус ол ыдыктыг хоойлуга удур бачыт үлгеткен турган. Иудейлер боттарының ук-ызыгууру биле хоойлузунга ынанмас ужурулуг. Чүгүл Христоска бүзүрел кижини Бурганның мурнунга актыг кылып каар.

Чагааның ийиги кезээнде (12:1–15:13) Павел номчукчуларга христианнарның канчаар чурттаар ужурулуун — ынакшылдыг боорун, эрге-чагыргага чагыртырын, бот-боттарын хүндүлөжирин — сагындырып турар. Түннелинде (15:14–16:27) Павел удавас Римге чеде бээр бодалдын бижип, христиан ниитилелдин кижигүннеринге байыр чедирип турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганга кыйгырткан элчинден, Ооң Буянның Медээзин суртаалдаары-биле шилип алдынган кижиден — Христос Иисуска бараан болган Павелден байыр. ² Бурган ол Буянның Медээни ооң мурнунда-ла Ыдыктыг Бижилгелерге Бодунуң медээчилерин дамчыштыр аазаан турган. ³ Буянның Медээде төрүт-түнген ызыгууру-биле Давид хаанның салгалы боор Бурганның Оглуңуң дугайында чугаалап турар. ⁴ Ол дээрге Бурганның өлүглер аразындан катап диргискеш, Бодунуң Сүлдезиниң ыдыктыгының ачызында Бурганның өндүр күчүлүг Оглу деп чарлааны Дээрговис Иисус Христос-тур. ⁵ Ооң ады алдаржызын дээш база бүгү чоннар улузу Анаа бүзүрэй берип, Ону дыңназын дээш, элчин боор авы-

ралды Ооң ачызында алган мен. ⁶ Силер база ол чоннарның санынче кирип турар болгаш, Иисус Христостуң улузу боору-биле кыйгырткан силер.

⁷ Римде чурттаан силер бүгүдеге — Бурганның ынак чону боору-биле Ооң кый деп алганы бүзүрээр улуска — бижип олур мен. Бурган Адавыс болгаш Дээрговис Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Павелдин римчилерге дужуксаан күзели

⁸ Бүзүрелиңер дугайында бүгү делегейде улус чугаалажы берген-дир. Ынчангаш чүнү-даа мурнай силер бүгү-де дээш Иисус Христосту дамчыштыр мээң Бурганымга өөрүп четтирдим. ⁹ Ооң Оглуңуң дугайында Буянның Медээни медеглеп, Анаа бүгү бодумдан бараан бооп чоруурум Бурган херечим болзун:

1:2 Лк. 1:69-70; Тит. 1:1-2 1:3 Мф. 1:1 1:5 Аж.-ч. 9:15 1:7 1 Кор. 1:2 1:8 Рим. 16:19 || Флп. 1:3; 2 Тим. 1:3; Флм. 1:4 1:9 Рим. 9:1; 2 Кор. 1:23; Флп. 1:8; 1 Фес. 2:5

мөргүп турар санымда-ла, силерни сактыр-дыр мен. ¹⁰ Бурганның күзел-соруунун аайы-биле ам-на силерге чеде бээр аргалыг боорумну мөргүлдөргөмгө үргүлчү дилээр-дир мен. ¹¹ Чүгө дээрге Сүлдеден келген кандыг-бир ачы-буянын белекти силерге сөңнөп чедирер дээш база силерни ооң-биле быжыглаар дээш, шагдан бээр силерни көрүксеп келдим. ¹² Биригээр чугаалаарга, ниити бүзүреливис-биле: бодумну — силерни-биле, а силерни — бодумнуу-биле удур-дедир деткижеривис дээш, силерге ужуражык-садым.

¹³ Ха-дунма, силерже хөй удаа барык-саанымны ыяк билип аарыңарны күзеп тур мен (ынчалза-даа мынчага дээр бир-ле байдалдар шаптыктап келди). Суртаалымның үрө-түннелин, бүгү өске чоннар улузунун аразыңа дег, силерниң араңарга көрүксээш, чадап кагдым. ¹⁴⁻¹⁵ Мен гректерге-даа, варварларга-даа,* мерген угаанныгларга-даа, мугулайларга-даа Буянын Медээни суртаалдар хүлээлгели мен. Ынчангаш Римде чурттаан силерге база суртаалдарын күзеп тур мен.

¹⁶ Буянын Медээден ыятпас мен, ол Медээ — Христоска бүзүрэн бүгү улусту: хамыкты мурнай иудейлерни, а оон соонда өске бүгү улусту камгалаар дээн Бурганның күчү-күжү-дүр. ¹⁷ Буянын Медээде Бурганның бээр агартышкыны ажыттыңан. Ол агартышкын эгезинден төнчүзүңгө чедир чүглө бүзүрел дамчыштыр ажыттыңан. Ол дугайында Бижилгеде мынча деп бижээн: «*Бүзүрелиниң ачызында актыг-шынныг болган кижжи амылыг арттар*».

Кижиниң бачытты, Бурганның килеңи

¹⁸ Алыс шынны кем-буруузу-биле базып турар улус хай-бачыт үлгедирге, Бурганның килеңи дээрден ажыттынып бадып турар. ¹⁹ Чүгө дээрге Бурган дугайында билит улуска чедингир апарды, Бурган Боду ону оларга хайырлады. ²⁰ Бурганның көзүлбес шынарла-

ры — Ооң мөңгө күчү-күжү база бурганчы будүжү бүгү чаяалганы топтап көөрүн дамчыштыр кижиниң угааныңа билдингир, көскү апарды. Ынчангаш ыңдыг улус Бурганның мурнунга харыы тудуп шыдава! ²¹ Бурганны билип алгаш-даа, олар Ону Бурганны дег алдаржытпааннар, Аңаа өөрүп четтирбээннер. А оон орнунга хоозун угаашкыннарга алзып алганнар, оларның сарыыл чок чүректери карангыга бүргедипкен. ²² Боттарын мерген угаанныг бис деп санап турза-даа, олар сээдеңнеп калган. ²³ Өлүм чок, өндүр бедик Бурганга мөгөөрин олар өлүр тынныг кижиге, куштарга, дөрт даванныг адыгуузуңнарга болгаш соястаарларга азы дүрзү-бурганнарга мөгөөринге орнапканнар.

²⁴ Ол улус ыңдыг боорга, олар чүректериниң самыралын эдериш, мага-боттарын бужартатсыннар дээш, Бурган оларны бужарталдың эргезинге хүлээдиш берипкен. ²⁵ Олар Бурганның алыс шынны мегеге орнапкаш, Чаяакчыга эвес, а Ооң чаяалгазынга мөгөйш, бараан болуп турганнар. А Чаяакчывыс мөңгө алгыш-йөрээлге төлөттиг болзун. Амины!

²⁶ Оон оржуундан Бурган оларны ыянчыг күзээшкыннерниң эргезинге хүлээдиш берипкен: оларның херээжен улузу безин бойдустан бердинген бирикшилди орта эвес, үй-балай бирикшилге орнапканнар. ²⁷ Оларның эр улузу база херээженнер-биле бойдус берген бирикшилден ойталааш, бот-боттарыңа тура-лаашкындан хайнып-хөлзөп турарлар. Эр улус өске эрлер-биле бужар харылзаа тудуп, будалгаш, чогуур кеземчени боттарыңа оонаштырып келгеннер. ²⁸ Олар Бурганны билип аарын херектиг деп көрбөс боорга, Бурган оларны боттарынын-на будалган угаанының эргезинге, кылып болбас үен-даян чүүлдерин кылыңнар дээш, хүлээдиш берген. ²⁹ Ол улусту яңы-бүрү бачыттар бүргей апкан: бузут, алыксак-чүксек, ыят чок чорук, адааргал, өлүрүкчү чорук, алгыш-кырыш, меге, хоп чугаа. ³⁰ Олар нүгүлчү, Бурганны

* 1:14-15 Гректер — еврейлер өске чоннар улузун, сөөк-язы ылгавайн, гректер азы эллинер деп адап турар. Варварлар — гректерниң боттарындан өске бүгү чоннарны адап турган ады.

1:10 Рим. 15:32 1:13 Рим. 15:22-23; 1 Фес. 2:18 || Флп. 4:17 1:14-15 1 Кор. 9:16 1:16 Мк. 8:38; Флп. 1:20 || Рим. 2:9-10 || 1 Кор. 1:18 1:17 Рим. 3:21 || Авв. 2:4; Гал. 3:11; Евр. 10:38 1:18 Эф. 5:6; Кол. 3:6 1:19 Аж.-ч. 14:17; 17:24-27 1:20 Бл. ыр. 18:2-5 1:21 4 Хаан. 17:15; Евр. 2:5; Эф. 4:17-18 1:22 У. ч. 21:30; Иса. 44:25; 1 Кор. 1:20; 3:19 1:23 Хост. 20:4-5; Бл. х. к. 4:16-18; Бл. ыр. 105:20; Иер. 2:11; Иез. 8:10 1:24 Бл. ыр. 80:13; Иез. 20:25 1:25 Иер. 10:14 1:26 Кол. 3:5 1:27 Лев. 18:22; 20:13

көөр хөңнү чок, турамык, адыыргак, мактаныкчы, бузут үүлгедирде тывынгыр, ада-иезин хүндүлөвес улус-тур. ³¹ Олар угаан чок, эткен сөзүнгө ээ болбас, кымга-даа ынакшыл биле өршээл көргүспес улус-тур. ³² Ындыг чүүлдер үүлгедикчилерин өлүмгө төлөптиг деп көөр Бурганның хоойлузу барын олар билир. Ынчалза-даа чүглө боттары бачыт үүлгедип турар эвес, а ындыг үүлгедиглер кылып чоруур өске улусту база деткип турарлар.

Бурганның чөптүг шииткели

2 ¹ Ындыг болганда, өске улусту буруудадып турар болзунза, сен база Бурганның мурнунга харыы тудуп шыдавас сен, тала. Өске кижини буруудаткаш, бодуну база буруудатканың ол-дур, чүгө дээрге бодун база ол ышкаш чүүлдерни үүлгедип турар-дыр сен. ² Ындыг чүүлдер үүлгедикчилерин Бурганның шынын-биле шиидерин билир бис. ³ Бодунун база үүлгедип турарын чүүлдер дээш өске улусту буруудаткаш, оон-биле Бурганның шииткелинден чайлай бээр мен деп бодадың бе, тала? ⁴ Азы сен Оон өндүр улуг ачы-буянын, кеземче онаавас өршээлдин, шыдамын тооп көрбезиң ол бе? Бурганның буянынң сеткили сени бачыдың миннип, Олче эглиринче эккел чыдарын билбезиң ол бе? ⁵ Чөрүү база бачыдың миннир хөңнүң чок болгаш, хорадаан Бурганның чөптүг шииткели көстүп кээр хүнде кырынче чүдүрлүр килеңни бодун-на эндере чыып аардыр сен. ⁶ Бурган ол хүнде *кижи бурузун ажыл-херектерин барымдаалап, шаңнаар азы шиидер*. ⁷ Буянынң ажыл-херектерни доктаамал кылып, Бургандан алдар, мактал-хүндү болгаш өлүм чок чорук дилээн улуска Ол мөңгө амыдыралды хайырлаар. ⁸ А бодунун ажын бодаар, алыс шынын дыңнавай, бузутту дыңнаар улусту Бурганның килеңи болгаш күштүг хорадаашкыны манап турар. ⁹ Бузут үүлгеткен бүгү улусту — баштай иудейлерни, а оон соонда өске бүгү улусту — айыл-халап биле хилинчек манап турар. ¹⁰ А буян кылып чоруур бүгү улуска — баштай иу-

дейлерге, а оон соонда өске бүгү улуска — алдар, мактал-хүндү болгаш амыр-тай-быңны Бурган хайырлаар. ¹¹ Чүгө дээрге Ол кымны-даа дээр кылдыр санап, ылгай көрбес.

¹² Ыдыктыг хоойлуну сагывас, бачыт үүлгеткен улус ыдыктыг хоойлудан дашкаар өлү бээрлер. А хоойлуну хүлээп алгаш-даа, бачыт үүлгеткен улус оон аайы-биле шииттирер. ¹³ Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлуну чүглө дыңнап эвес, а сагып турар улус Бурганның мурнунга актыг болур. ¹⁴ Бижимел ыдыктыг хоойлузу чок өске чоннар улuzu оон негелделерин боттары ала-чайгаар күүседип турар болганда, оларнын ыдыктыг хоойлузу чок-даа болза, боттары боттарынга хоойлу-дүрүм бооп чоруур-дурлар. ¹⁵⁻¹⁶ Ыдыктыг хоойлу оларнын чүректеринде бижиттингенин олар оон-биле бадтыкап турар. Оларнын арын-нүүрү база ону херечилээн-дир. Улустун чажыт бодалдарын мээң суртаалдааным Буянын Медээ ёзугаар, Иисус Христосту дамчыштыр Бурганның шиидер хүнүнде ол бодалдарын бир чамдызы оларны буруудадыр, а өскелери — өршээлге чедирер.

Иудейлер биле ыдыктыг хоойлу

¹⁷ А сен иудей мен деп адаттынар, ыдыктыг хоойлуга ынаныр болгаш Бурганым бар деп мактаныр-дыр сен. ¹⁸ Оон күзел-соруун билир, ыдыктыг хоойлуга өөрөнгөн болгаш, алыс эки чүүлду шилип ап шыдаар-дыр сен. ¹⁹⁻²⁰ Согуларнын үдекчизи, дүмбей караңгыда турарларга чырык, сээденнерниң кижизидикчизи, бүдүүлүктериниң башкызы мен деп бүзүрээр-дир сен. Билиг биле алыс шынын бодунда сиңирген ыдыктыг хоойлу сенде бар боорга, ындыг деп бүзүрээрин ол-дур. ²¹ Өске улусту өөредип турар-дыр сен, а бодуну чүгө өөрөтпес сен? «Оорлава» деп суртаалдап тура, чүгө оорланыр сен? ²² «Кады чурттаан эжиңге өскерилбе» деп чугаалааш, чүгө бодун өскерилсе? Дүрзү-бурганарны көөр хөңнүң чок бодун, чүгө чүдүлгө өргээлери үптээр сен? ²³ Ыдыктыг

* 2:22 Азы: «Чүгө Бурганның өргээзин чүдөредип, бак атка киридрип турар сен?»

1:31 2 Тим. 3:2-4 1:32 Рим. 6:21 2:1 2 Хаан. 12:5-7; Мф. 7:2; Лк. 6:37 || Ин. 8:7 2:4 2 Пет. 3:9, 15; Ажыд. 2:21 2:5 Иак. 5:3 2:6 У. ч. 24:12 2:9 1 Пет. 4:17; Рим. 1:16 || Иез. 18:20 2:10 Иса. 57:19; 1 Пет. 1:7 2:11 Ы. х. к. 10:17; Мф. 22:16; Лк. 20:21; Аж.-ч. 10:34 2:12 1 Кор. 9:21 2:13 Лк. 11:28; Иак. 1:22-23 2:15-16 Иер. 31:33 || Эклл. 12:14 2:17 Рим. 3:27; 9:4-5 2:19-20 Ин. 9:40 2:21 Хост. 20:15; Мф. 23:3 2:22 Хост. 20:14

хоойлум бар деп мактаныр бодун, чүге ону хажыдып, Бурганны бак атка киирер сен? ²⁴ Бижилгеде бижээни дег, «*Силерниң хайыңар-биле өске чоннар улузунуң аразында Бурганның ады бак сөглеттирип турар-дыр*».

**Иудейлер биле
кыртыжап демдектээшкин**

²⁵ Ыдыктыг хоойлуну сагып чоруур болзунза, чүгле ынчан кыртыжап демдектедири ажыктыг. А ыдыктыг хоойлуну хажыдып турар болзунза, кыртыжап демдектеткениң ужур-утка чок. ²⁶ Кыртыжап демдектетпээн кижии ыдыктыг хоойлунун негелделерин сагып турар болза, Бурган ону кыртыжап демдектеткен кижии деп санавас бе? ²⁷ Ындыг болганда, кыртыжап демдектетпээн-даа болза, ыдыктыг хоойлуну сагып чоруур кижии сени буруудады бээр. Бжимел ыдыктыг хоойлулуг болгаш кыртыжап демдектеткен-даа болзунза, ыдыктыг хоойлуну сагывайн чоруур боорунга, ол кижии сени буруудады бээр-дир. ²⁸ Даштыкы ылгавыр демдектер-биле иудей бооп турар кижии эзулуг иудей болбас, мага-ботта даштыкы кыртыжап демдектээшкин эзулуг кыртыжап демдектээшкин болбас. ²⁹ Чок! Эзулуг иудей дээрге сеткил-хөңнү ындыг кижии-дир, а эзулуг кыртыжап демдектээшкин дээрге бижиттинген дүрүмнүн эвес, а Сүлдениң кылганы чүрек арыглаашкыны-дыр. Ындыг иудейни улустун эвес, а Бурганның аксы мактаар.

3 — ¹ Ынчаарга иудей боорга азы кыртыжап демдектедирге, чүзү экил, ажыктыг чүүл бар бе?

— ² Ийе, бүгү талазындан ап көөрге, ажыктыг. Хамыктын мурнунда, иудейлерге Бурганның сөстөрүн бүүрөп дааскан-дыр.

— ³ А иудейлерниң чамдыгызы Аңаа шынчы эвес боор болза, чүү боорул? Оларның шынчы эвези Бурганның аазаан аксы-сөзүңге шынчызын күш чок болдурар бе?

— ⁴ Черле чок! Бижилгеде Бурганның дугайында: «*Шупту сөстериң дээш*

шынныг боор сен, чаргылдашсыңза, тилен алыр сен» деп бижээни дег, кижии бүрүзү-даа мегелээр болза, Бурган аазаан аксы-сөзүңге дөмей-ле шынчы.

— ⁵ А бистин шын эвес чоруувус Бурганның чөптүүн улам тода көргүзүп турар болза, чүү дээр бис? Бисче Бодунун килеңин дүжүргөш, Бурган шын эвес кылып турар чадавас дивээн бе? (Кижиниң угаап шыдаар шаа-биле чугаалап тур мен.)

— ⁶ Ындыг эвес болбайн канчаар! Оон башка Бурган бо делегейни канчап шиидип шыдаарыл?

— ⁷ А мээң мегем дамчыштыр Бурганның алыс шыны харын тода көстүп, Оон алдары улам көвүдээр болза чүл? Ынчаарга мени, бачыттыг кижини дег, Ол чүге шиидип турарыл? ⁸ «Буян болзун дээш, бузут үүлгедирин өөредип турар силер» — деп, чамдык нүгүлчүлерниң бисти буруудадып турары шын эвес. Ындыг нүгүлчү улустун шииттирери чөптүг!

**Бурганның мурнунга
актыг чаңгыс-даа кижии чок**

— ⁹ Ынчаарга чүл? Бистин, иудейлерниң, өскелерден арта берген чүвүс барыл? — Чүвүс-даа чок. Иудейлер-даа, өске чоннар улузу-даа — шуптузу бачытка туттурган деп оон мурнунда-ла буруудаткан болгай мен. ¹⁰ Бижилгеде мынчаар бижээн:

«*Чөптүг-шынныг чаңгыс-даа кижии чок*. ¹¹ Бурганче чүткүп турар сарыылдыг кижии чок-тур. ¹² Шупту улус Бургандан ойталаан, кымның-даа ажык-дүжүү чок; буян кылып турар кижии тыывылбаан — чаңгыс-даа кижии чок болган». ¹³ «Оларның өгү — ажык чеве-дир; аксы-дылы-биле авыяастаар хейлер-дир». «Оларның эриннеринде чылан хораны бар». ¹⁴ «Оларның аастарын каргыш биле оо-хоран сөстөр долган». ¹⁵ «Оларның буттары кижии ханы төгөр дээнде — далаш. ¹⁶ Оларның эрткен оруунга хоозурал биле өлүм-чидим артып каар; ¹⁷ а амыр-тайбыңның оруун олар билбес». ¹⁸ «Олар сеткилинде Бургандан шуут кортпас-тыр».

^{2:24} Иса. 52:5; Иез. 36:20 ^{2:25} Гал. 5:3 ^{2:26} Эф. 2:11 ^{2:27} 2 Кор. 3:6 || Мф. 12:41 ^{2:28} Рим. 9:6-8;

¹ Кор. 7:19 ^{2:29} Ы. х. к. 10:16; 30:6; Иер. 4:4; Эф. 2:11; Флп. 3:3; Кол. 2:11 || ² Кор. 10:18

^{3:1} Ин. 4:22 ^{3:2} Ы. х. к. 4:8; Ыд. ыр. 147:9 ^{3:3} Рим. 9:6; 2 Тим. 2:13 ^{3:4} Ыд. ыр. 50:6 ^{3:7} Рим. 9:19

^{3:8} Рим. 6:1, 15 || ² Кор. 6:8 ^{3:9} Рим. 5:12; Гал. 3:22 || Рим. 1:18-32; 2:1-29 ^{3:10-12} Ыд. ыр. 13:1-3;

Эккл. 7:20 ^{3:13} Ыд. ыр. 5:10 || Ыд. ыр. 139:4 ^{3:14} Ыд. ыр. 9:28 ^{3:15} 17 У. ч. 1:16; Иса. 59:7-8

^{3:18} Ыд. ыр. 35:2

¹⁹ Билир бис: ыдыктыг хоойлуда чугаалап турар бүгү чүүл оон чагыргазының адаанда турар улуска хамааржыр, ыңчангаш кым-даа бодун агартырын семевес, харын бүгү кижиг төрөлгөтөн Бурганның мурнунга харыс тудар. ²⁰ Оон уржуунда ыдыктыг хоойлуну сагааны-биле *Оон мурнунга кандыг-даа кижиг актыг бооп шыдавас*. Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлу дамчыштыр кижиг бачытты ме-дереп билип боор.

Агартышкынн бүзүрел дамчып кээр

²¹ А ам, ыдыктыг хоойлудан хамаарылга чокка, Бурганның улусту кем-буруудан агартыр оруу ажыттынгандыр, ол дугайында ыдыктыг хоойлу биле ме-дээчилер номнары база херчилеп турар. ²² Ол дээрге Бурганның Иисус Христоска бүзүрөөн улустун шуптузунга хайырлаар агартышкыны-дыр. Бурганның мурнунга улуста кандыг-даа ылгал чок: ²³ олар шупту бачыт үүлгөткөш, Бурганның чайынналчак чырынга четпейн турар болгай. ²⁴ Ындыг-даа болза, улус шупту Бурганның авыралы-биле, оларны хостаар дээн Христос Иисусту дамчыштыр, агартышкынны халаска ап шыдаар. ²⁵ ²⁶ Христоска бүзүрөөн бүгү улус Оон өлүмүнүн ачызында Бурганның килеңин чайладып шыдазын дээш, Бурган Христосту өргүл кижиг кылдыр салган. Бурган шыдамыккай манап, улустун биезде үүлгөткөн бачыттарын тоовайн эрттирип-көш, Бодунун чөптүүн ыңчалдыр көргүскөн. Ол ышкаш Бурган амгы үеде база чөптүүн көргүзөр бодаан. Ынчангаш Бурган Боду чөптүг-шынныг артар-даа-дыр, а Иисуска бүзүрөөн улусту агарткаш, чөптүг-шынныг деп санаар-даа-дыр.

— ²⁷ Ынчаарга ам чүнүң-биле мактаныр бис?

— Чүнүң-биле-даа эвес.

— А чүгө? Ажыл-херектер негээр ыдыктыг хоойлуну сагаанывыс дээш мактанып болбас бис бе?

— Чок! Чүглө бүзүрелдин дүрүмү дээш. ²⁸ Чүгө дээрге кижиг чүглө бүзүрелин ачызында, ыдыктыг хоойлуну сагаанындан хамаарылга чокка, актыг боор деп бадыткап турар бис.

— ²⁹ А Бурган? Таанда Ол чүглө иудейлерниң Бурганы бе? Эске чоннар улунга база Бурган болбас бе?

— Ийе, Ол эске чоннар улунга база Бурган боор. ³⁰ Бурган чаңгыс. Ол кыртыжап демдектеткен-даа, кыртыжап демдектетпээн-даа улусту бүзүрели дээш бир дөмей агартыр.

— ³¹ Ынчаарга бүзүреливис дээш ыдыктыг хоойлуну күш чок болдуруп турарывыс ол бе?

— Черле чок! Харын ону быжыглап турар-дыр бис.

Авраамның үлегер-чижээ

4 — ¹ Бистин өгбөвис Авраам чүнү чедип алганы, ол дугайында чүү дээр бис?

— ² Авраамны Бурган оон ажыл-херектери дээш агарткан болза, аңаа мактаныр чылдак турбайн канчаар. Чүглө Бурганның мурнунга оон мактаныр чылдаа чок болган. ³ Бижилге чүнү чугаалап турарыл? «Авраам Бурганга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан».

— ⁴ Ажылчыннарнын ажыл төлевири хайырлал эвес, а оларнын ажылдап алган шалыны деп санатгырар. ⁵ Ынчаарга кижиг ажыл-херектерге эвес, а бүзүрелге ынанып, бачыттыг улуска агартышкын бээр Бурганга бүзүрээр болза, Ол оон бүзүрөөнн агарганы кылдыр санаар. ⁶ Ажыл-херөөндөн хамаарылга чокка Бурганның мурнунга актыг деп санаткан кижинин амыр-чыргалынын дугайында чугаалап тура, Давид база ону бадыткаан:

⁷ «Кем-буруузу өршээттинген, бачыттары арыглаттынган улус амыр-чыргалдыг. ⁸ Дээрзи-Чаяакчы оон бачыдын кем-буруу кылдыр санаваан кижиг амыр-чыргалдыг».

— ⁹ А ол амыр-чыргал чүглө кыртыжап демдектеткеннерге хамааржыр бе азы кыртыжап демдектетпээн улуска база бе? Авраамның бүзүрелин оон агарганы кылдыр санаан деп чугаалаар-дыр бис. ¹⁰ А кажан ынчаар санааныл? Оон кыртыжап демдектеткенин бетинде бе азы соонда бе?

3:20 Ыд. ыр. 142:2; Аж.-ч. 13:39; Гал. 2:16; 3:11 || Рим. 7:7 3:21 Рим. 1:17; Гал. 2:16 || Лк. 24:27;

Аж.-ч. 10:43 3:23 3 Хаан. 8:46; 2 Чыл. 6:36; Ыд. ыр. 142:2; У. ч. 20:9; Эккл. 7:20; 1 Ин. 1:8-10

3:24 Тит. 3:7 3:25-26 Ин. 1:29; 1 Ин. 2:2 || Аж.-ч. 17:30; Рим. 2:4 3:27 Рим. 2:17; 1 Кор. 1:29; Эф. 2:9

3:28 Аж.-ч. 13:39 3:29 Рим. 9:24; 10:12 3:30 Ы. х. к. 6:4-5; Гал. 3:27 || Гал. 3:8 3:31 Мф. 5:17

4:3 Э. д. 15:6; Иак. 2:23; Гал. 3:6 4:5 Рим. 3:22 4:7-8 Ыд. ыр. 31:1-2 4:8 2 Кор. 5:19 4:9 Рим. 3:30

– Кыртыжап демдектеткенинин соонда эвес, а бетинде! ¹¹ Кыртыжап демдектедир бетинде-ле, Авраам бүзүрелин дамчыштыр агартыргаш, бадыткал кылдыр кыртыжап демдектээшкенин демдээн ооң соонда кылдыртып алган. Ынчангаш Авраам шупту кыртыжап демдектеттирбээн бүзүрөөн улустун адазы апарган. Ол дээш Бурган оларны база актыг деп санаан. ¹² А кыртыжап демдектеттирген улуска хамаарыштыр – олар бо ёзулалдан аңгыда, Авраамнын кыртыжап демдектеттирбээн үезинде-ле бар турган бүзүрелин истеп чоруп орап болза, Авраам оларнын база адазы-дыр.

Бурганның аазаашкыны бүзүрел дамчыштыр боттаныр

¹³ Авраам база ооң үре-салгалы Бурганның оларга чер-делегейни өнчү кылдыр бээр деп аазаашкынын алганнар. Авраам аазаашкынын ыдыктыг хоойлунун негелделерин сагааны дээш эвес, а ону агартып турар бүзүрели дээш алган. ¹⁴ Ол аазаашкын чүгле ыдыктыг хоойлуну сагып чоруур улуска хамааржыр турган болза, бүзүрел ажык чок, а аазаашкын – ужур-утка чок апар турган. ¹⁵ Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлу Бурганның киленин, кеземчезин эккээр; а кайда ыдыктыг хоойлу чогул, ында ооң хажыдышкыны база чок. ¹⁶ Улус Бурганның аазаан чүүлүн бүзүрел дамчыштыр алыр ужурлуг. Ол аазаашкын ынчан Бурганнын авыралы боор база Авраамнын бүгү салгалынга: чүгле ыдыктыг хоойлунун аайы-биле эвес, а Авраамнын бүзүрелин аайы-биле амыдырап чоруур улуска база күштүг боор. Авраам – шуптувустун адавыс-тыр. ¹⁷ Бижилгеде Бурган анаа мынча дээн болгай: *«Мен сени хой чоннарнын адазы кылып кагдым»*. Ынчангаш өлүглерни тынгарыштар, чок чүвени Бодунун күзел-соруу-биле бар кылыштар Бурганга Авраам бүзүрөй берген. ¹⁸ Кандыг-даа идегел артпаанда безин, Авраам дөмей-ле идегел, бүзүрөй бергеш, Бижилгеде Бурганның анаа: *«Сэң салгалың ол хире эмге-тикчок боор»* – деп чугаалааны дег, эндерик хой чоннарнын адазы апарган. ¹⁹ Назы-харынын чүс чоокшу-

лап, мага-бодунун барык өлүглени бергенин, а Сарранын база ачы-урелиг боор харык чок апарганын Авраам билип турза-даа, ооң бүзүрели кошкаваан. ²⁰ Авраам чигзинмээн, Бурганның аазаашкынынга бүзүрээрин соксатпаан, харын-даа бүзүрээниге улам быжыгып, Бурганны алдаржыткан. ²¹ Аазаашкынын күсөдип шыдаар күчү Бурганда бар деп, ол ыяк бүзүрөп турган.

²² Шаа ол дээш Бурган *ону актыг-шынын деп санаан*. ²³ Бижилгеде «Ону актыг-шынын деп санаан» деп сөстөр чүглө Авраамга эвес, ²⁴ а биске база хамааржыр. Дээрзивис Иисусту өлүглер аразындан катап диргискен Бурганга бүзүрээниви ачызында бис база Ооң мурнунга актыг деп санаттырар бис. ²⁵ Ийе, Иисусту бистиң бачыттарывыс дээш өлүмгө хүлээткен, а Ол катап дирилгеш, биске агартышкын хайырлаан.

Бурганга агартырынын үре-туңгели

5 ¹ Бүзүреливистин ачызында агартырган болгаш, Дээрзивис Иисус Христосту дамчыштыр Бурган-биле эп-найыралдыг бис. ² Бисте ам бар апарган Бурганнын авыралынче Христос бисти бүзүрелдин оруу-биле чедире берген. Ынчангаш Бурганның өндүр-чаагайындан үлүг алыр бис деп идегеливис дээш өөрүп-байырлап тур бис. ³ Чүглө ол дээш эвес, а хилинчек көрүп туарывыс дээш база өөрүп-байырлап тур бис, чүгө дээрге хилинчээвистен шыдамык чорук төрүтүнерин билир бис. ⁴ А шыдамык чоруктан – шылгаттынган аажы-чан, а шылгаттынган аажы-чандан – идегел төрүтүнер. ⁵ А идегелден хөңнүвүс калбас, чүгө дээрге Бурган биске хайырлааны Ыдыктыг Сүлдени дамчыштыр Бодунун ынакшылын чүректеривисче сиңкитирген.

⁶ Ам-даа кошкак чорувуста, доктааткан үеде Христос Бурганны хүлээп көрбес бисти дээш өлгөн. ⁷ Чөптүг-шынын кижиги дээш безин кайы-бир кижинин өлүрү кандыг-ла болду (ийе, аажок эки кижиги дээш бир-ле кижиги өлүрүндөн чалданмайн барып бижир). ⁸ А Христос, ам-даа бачыттыг хевээр турувуста, бис дээш

4:11 Э. д. 15:6; 17:10 4:13 Э. д. 17:4-6; Гал. 3:16; Евр. 7:6 4:14 Гал. 3:17-18 4:15 1 Кор. 15:56; Гал. 3:10 || Рим. 7:7 4:16 Гал. 3:22 4:17 Э. д. 17:5 || Ин. 5:21 4:18 Э. д. 15:5 4:19 Э. д. 17:17 || Евр. 11:12 || Э. д. 18:11 4:22 Э. д. 15:6 4:24 1 Кор. 9:9-10 || Рим. 10:9 4:25 Мф. 20:28; Гал. 1:4 || 2 Кор. 5:21 5:1 Гал. 3:28 5:2 Рим. 8:17; Фф. 3:16; Флп. 3:21 5:3 Мф. 5:11-12; 2 Кор. 12:10 || Иак. 1:3-4 5:5 Аж.-ч. 2:17; Тит. 3:6 5:8 Ин. 3:16; 1 Ин. 4:10

өлгөн. Бурган Бодунуң биске ынакшылынын бүгү күжүн шак ынчаар көргүскен.

⁹ Ынчангаш Христостуң өлүмүнүн ачызында агартырган болганывыста, ам Ону дамчыштыр Бурганның килеңинден камгалал алдырывыс ылап болбайн.

¹⁰ Бурганның дайзыннары бооп турган үевисте безин, Ооң Оглунуң өлүмүн дамчыштыр Бурган-биле эптежиپ алган болган бис. Ам, эптешкен соовуста, Ооң Оглунуң амыдыралын дамчыштыр камгалалды ылап алыр бис. ¹¹ Чүгле ол эвес! Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр ол эптежилгени алган болганывыста, Бурган-биле мактанып амыдыраар бис.

Адам биле Христос

¹² Ынчангаш бачыт бо делегейже чаңгыс кижиге дамчып кирип келген, а бачыт-биле кады — өлүм база; а өлүм бүгү улустун салым-хуузу апарган, чүге дээрге шупту улус бачыт үүлгеткен. ¹³ Ыдыктыг хоойлуну бээр мурнуу чарында-ла, бачыт бо делегейге бар турган. Ындыг-даа болза, хоойлу чок турда, бачыт кем-буруу деп санатпас. ¹⁴ Ынчалза-даа Адамның үезинден Моисейниң үезинге чедир Адамга дөмей кемниг херек үүлгетпезин улусту безин өлүм чагырып келген.

Адамның үлегер-дүрүзү ооң соонда чедип кээр Кижиге айтып турар. ¹⁵ Ындыг-даа болза, Адамның кемниг херээн Бурганның ачы-буянынң белээ-биле деңнеп болбас: чаңгыс кижиниң кемниг херээ дээш хөй улус өлгөн, а чаңгыс Өске кижиниң — Иисус Христостун авыралын дамчыштыр Бурганның хөй улуска хайырлаан авыралдыг белээ эгээртинемес элбек болган. ¹⁶ Бурганның белээн чаңгыс кижиниң бачыдынынң уржуктары-биле деңнеп болбас: чаңгыс кижиниң кемниг херээ буруу онааган шииткелге чедирген, а Бурганның белээ — хөй кемниг херек үүлгеткен улуска агартышкын хайырлаан. ¹⁷ Бир-тээ чаңгыс кижиниң үүлгеткен кемниг херээнин ужун өлүм чагыра берген болганда, чаңгыс Кижиниң — Иисус Христостун ачызында Бурганның элбек авыралдыг белээ кылдыр агартышкынны алган улус

Ооң-биле кады амыдырап, ылап чагырбайн канчаар!

¹⁸ Ындыг болганда, чаңгыс кижиниң кемниг херээ шупту улуска буруудаткан шииткелди онааганы дег, чаңгыс Өске кижиниң чөптүг-шыннын ажил-херээ шупту улусту Бурганның мурнунга агартып, оларга мөңгө амыдыралды хайырлаар. ¹⁹ Шак ынчаар чаңгыс кижиниң Бурганның сөзүн дыңнавааны хөй улусту бачыттыг кылып каанда, чаңгыс Өске кижиниң дыңнангырын дамчыштыр хөй улус агартыраар.

²⁰ Бурган ыдыктыг хоойлуну улуска сөөлзүредир, кемниг херектерни медереп билири өзүп-көвүдезин дээш берген. Ынчалза-даа кайда бачыт көвүдээнил, ында Бурганның авыралы база улам-на элбекшип, көвүдээн. ²¹ Бачыттын өлүмнү дамчыштыр чагырып турганы дег, Бурганның авыралы база бисти кем-буруу-вустан агартып, Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр чагыра бергеш, мөңгө амыдыралды хайырлаан.

Бачытка хамаарыштыр — өлүг, Христоска хамаарыштыр — дириг

Б — ¹ Ам чүү дээр бис? Бурганның авыралы өзүп-көвүдезин дээш, бачыттан адырылбайн амыдыраар бис бе?

— ² Канчап-даа чок! Бачытка хамаарыштыр өлгөн болгай бис, канчап моон сонгаар ооң-биле харылзаалыг амыдыраар бис? ³ Азы Христос Иисус-биле харылзаавыстың демдээ кылдыр сугже суктуруп тура, Ооң өлүмүн база үлешкенивисти уттуп алдынар бе? ⁴ Сугже суктуруп — өлүмүн үлежип тура, Ооң-биле кады хөөржүттүрген бис. А ам, Адазынын өндүр улуг күжү-биле өлүглөр аразындан катап дирилген Христоска дөмей, бис база чаа амыдырал-биле амыдырап боор бис.

⁵ Дөмей өлүм-биле өлгөш, Ооң-биле тудуш харылзаалыг апарганывыста, Аңаа дөмейлештир катап дирилип кээр бис! ⁶ Бачыттыг бүдүжүвүс моон сонгаар бисти башкарбазын дээш, моон сонгаар бачыттын кулдары болбазывыс дээш, биезги амыдыралывыска турган амы-хуувус Ооң-биле кады белдир-ыяшка хере

5:9 Рим. 3:25 || Мф. 3:7; 1 Фес. 1:10 5:10 2 Кор. 5:18-20; Эф. 2:16; Кол. 1:20-21 5:12 Э. д. 3:6 || Иак. 1:15; Рим. 6:23 || Рим. 3:9; Эф. 2:3 5:13 Рим. 3:20 5:14 1 Кор. 15:45 5:15 1 Кор. 15:21; 2 Кор. 5:14 5:16 Иса. 53:11 5:17 Ажыл. 22:5 5:18 Ин. 12:32 5:19 Евр. 5:8 5:20 Гал. 3:19 5:21 Ин. 1:17 6:2 1 Пет. 2:24; Гал. 2:19; 5:24; Кол. 2:20; 3:3 6:4 1 Пет. 3:21; Гал. 3:27 || 2 Кор. 5:17; Эф. 4:24; Кол. 2:12; 3:10 6:5 2 Кор. 4:10; Флп. 3:10 6:6 Гал. 2:19-20; 5:24; 6:14

шаптыртып өлгенин билир бис. ⁷ А өлгөн кижиге бачыттын чагыргазындан хосталыр.

⁸ Христос-биле кады өлгөн болган-ывыста, Ооң-биле кады амыдыраарывыска бүзүрээр бис. ⁹ Христос өлүглер аразындан катап дирилгеш, ооң соонда өлбөс деп билир бис: өлүм ам Ону чагырар эрге чок. ¹⁰ Ол чангыс катап өлүр-де, бачытка хамаарыштыр кажан кезээ-де өлгөн. Ол ам амыдыраарда, Бурган дээш амыдырап чоруур. ¹¹ А силер база, Христос Иисус-биле харылзаалыг апаргаш, боттарыңарны бачытка хамаарыштыр — өлүг, а Бурганга хамаарыштыр — дириг бис деп бодап алыңар.

¹² Ынчангаш өлүр салымның мага-бодуңарга бачыт хааннавазын, ооң тура-лаашкыннарыңга силерни чагырты бер-безин. ¹³ Мага-бодуңарның кандыг-бир кезектери, бузуттуң чепсектери бооп, бачытка ажыглаттырып аарын соксадыңар. Ооң орунуга, өлүмден амыдыралче ээлген улусту дег, бүгү бодуңарны Бурганның бүрүн ажыглаар эргезинге берип-тинер. Мага-бодуңарның кезектери база буянның чепсектери бооп, Ооң ажыг-лалыңа кирзиннер. ¹⁴ Бачыт силерни оон ыңай башкарбас апаар, чүге дээр-ге ыдыктыг хоойлуга эвес, а Бурганның авыралыңга чагырты берген силер.

Бачыттан хосталган улус

— ¹⁵ Ынчаарга чүл? Ыдыктыг хоой-луга эвес, а Бурганның авыралыңга ча-гырткан болганывыста, бачыт үүлгедип боор бис бе?

— Канчап-даа чок! ¹⁶ Боттарыңарны кандыг-бир кижинин эргезинче кулдар кылдыр берипкен болзуңарза, чагыр-тып турар кижиниң кулдары апар-ганыңарны билбес силер бе? Чок-ла болза өлүмчө аппаар бачыттын кулдары, чок-ла болза Бурганга дыңнангыр чоруктуң — агартышкынче аппаар чүүлдүн кул-дары боор силер. ¹⁷ Бир шагда бачыттын кулдары чордуңар, ынчалза-даа ам силерге дамчыткан өөрөдиге чүрээнер ха-нызындан чагырты бердинер. Ол дээш Бурганга алдар! ¹⁸ Силерни бачыттын кулданыңдан хостап каарга, буянның кулдары апардыңар. ¹⁹ (Билбейн баар-лар ирги бе дээш, улуска билдингир чи-

жек ажыглап, силерге чугааладым.) Бир шагда мага-боттарыңарның кезектерин бужар болгаш хай-чагырга чок чорукка кулданыңга берипкениңер дег, ам олар-ны ыдыктыг амыдырал дээш буянның кулданыңче бериптиңер.

²⁰ Бачыттын кулдары чораан үнер-де, буяндан хостуг чордуңар. ²¹ Ам кээп ыядып эгелээнинер ажыл-херектеринер-ден кандыг үре-түннел чедип алдыңар? Оларның эчис түннели өлүм болду чоп. ²² А ам, бачыттан хосталган соонда, Бурганның кулдары апаргаш, ооң үре-түннели кылдыр Бурганның мурнуга ыдыктыг-биле амыдырай бердинер; а эчис түннел — мөңгө амыдырал болур. ²³ Чүге дээрге бачыттын төлзөн телеви-ри — өлүм, а Бурганның ачы-буянын бел-лээ — Дээргивис Христос Иисуска баш-карткан мөңгө амыдырал болгай.

Ыдыктыг хоойлудан хосталган улус

7 ¹ Ха-дунма, билир болбайн канчаар силер (ыдыктыг хоойлу деп чүл ол дээрзин билирлерге чугаалап тур мен): хоойлу чүгүле дириг улусту башкаар. ² Чижээ, хоойлу ашактыг херээжен ки-жини, ашаа дириг чорда, ооң-биле тудуш кылдыр көөр. Ынчалза-даа ол херээжен кижиге, ашаа өлүп калза, өг-бүлө хоойлу-зунуң хүлээлгелеринден хосталы бээр. ³ Ынчангаш ол херээжен, ашаа дириг тур-да, өскө кижиге барып алза, ашаанга өс-керилген боор. А ашаа чок апаар болза, ол херээжен хоойлудан хосталы бээр бол-гаш, өскө кижиге барып алза, ашаанга өскерилген деп санатпас.

⁴ Силер-биле база ындыг боор, ха-дунма. Өлүглер аразындан катап ди-рилген өскө Кижиге хамааржыр дээш база Бурганга шынчыңарның үре-түн-нелин көргүзөр дээш, Христостун ма-га-бодуңуң кезик-чамдызың апарып, ыдыктыг хоойлуга хамаарыштыр өлгөн силер. ⁵ Кижиге бүдүжүвүстүң айы-биле амыдырап чорувуста, ыдыктыг хоойлу-нуң хөлзедип үндүргени бачыттыг кү-зээшкиннер мага-боттарывыска сал-дарын халдадып турганнар, а оларның үре-түннели — өлүм боор турган. ⁶ А ам ыдыктыг хоойлудан хосталган бис, чүге дээрге бисти салбайн, туруп турган бүгү

6:71 Пет. 4:1 6:8 2 Тим. 2:11; Ажыд. 20:4 6:9 Рим. 14:9; Ажыд. 1:18 6:10 Евр. 7:27 6:12 Ыд. ыр. 18:14 6:13 Кол. 3:5 || Рим. 12:1 6:16 Ин. 8:34 6:18 Ин. 8:32, 34; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1 6:22 1 Кор. 7:22 6:23 Иак. 1:15; Рим. 5:12 7:2 1 Кор. 7:39 7:3 Мф. 5:32 7:4 Гал. 5:22; Эф. 5:19 || Гал. 2:19; 5:18; Эф. 2:15; Кол. 2:14 7:6 Рим. 6:4

чүүлдерге хамаарыштыр өлгөн бис; бис ам Бурганга биезги бижимел ыдыктыг хоойлуну эдерери-биле эвес, а Сүлдеге башкарткан чаартынган амыдыралывыс-биле бараан бооп турар бис.

Ыдыктыг хоойлу биле бачыт

— ⁷ Ынчаарга ам чүү дээр бис? Бачыт ыдыктыг хоойлудан тывылган бооп турар бе?

— Канчап-даа чок! Ынчалза-даа ыдыктыг хоойлу эвес болза, бачыт деп чүл ол дээрзин билбес боор мен. Ыдыктыг хоойлу «*Өске кижиниң чүвезин алыс-сава*» деп чугаалаваан болза, алыскаары деп чүл ол дээрзин билбес боор мен.

⁸ Бачыт Бурганның айтышкынын ажыглаптар чылдак тып алгаш, менээ янзы-бүрү күзээшкиннер тывылдырган, а ыдыктыг хоойлу чок болза, бачыт өлүг болгай. ⁹ Кезек үеде ыдыктыг хоойлу чок амыдырап чордум. Ооң соонда айтышкын кээрге, бачыт дирлип келген, ¹⁰ а мен өлү бердим. Амылып кылып каар ужурлуг турган айтышкын менээ өлүм эккелген. ¹¹ Бачыт айтышкынын ажыглаптар чылдак тып алгаш, мени дуурайлапкаш, ол айтышкынын дузасы-биле мени өлүрүп каан. ¹² А Бурганның хоойлузу боду ыдыктыг-дыр, ооң айтышкыннары ыдыктыг, чөптүг болгаш буянныг-дыр.

— ¹³ Ынчаарга ол буянныг чүүл менээ өлүм эккелген мындыг бе?

— Черле чок! Өлүм — бачыттын үүлгедии-дир, бачыт ооң-биле бодунун ёзулут арнын көргүскен: ол буянныг чүүлду ажыглаш, менээ өлүм эккелген. Ынчангаш бачыттын кайы хире бачыттын айтышкынын ачызында оон-даа көс-кү апаар.

¹⁴ Ыдыктыг хоойлу Сүлдеден кээрин билер бис, а мен дээрге бачытка кул кылдыр саттырыпкан база бачыттыг бүдүштүг кижиге болгай мен. ¹⁵ Чүнү кылып турарымны бодум безин билбес-тир мен. Күзөөн чүүлүмнү боттандырбас, а хөңнүм чок чүүлду боттандырар-дыр мен. ¹⁶ Күзевээн чүүлүмнү кылып турар болзумза, ыдыктыг хоойлу чөптүг деп чөп-

шээрешкеним ол-дур. ¹⁷ Ынчалза-даа ол дээрге мээң эвес, а менде амыдырай берген бачыттын үүлгедии-дир. ¹⁸ Менде (азы мээң кижиге бүдүжүмдө) буян чогуң билер мен. Буян тарыыр күзелим бар, ынчалза-даа оон чүү-даа үнмес-тир. ¹⁹ Чүге дээрге, күзөөним дег, буян тарыайн, ооң орнунга хөңнүм чок бузутту боттандырып чоруур-дур мен. ²⁰ А бир-тээ кылыр хөңнүм чок чүвени боттандырып турар болзумза, херек кырында мен бодум эвес, а менде амыдырай берген бачыт салдарын көргүзүп турар-дыр.

²¹ Ынчаарга бодумга хамаарыштыр мындыг дүрүм-хоойлу барын эскердим: буян кылыр дээримге-ле, бузут мурнунче кире халаан боор-дур. ²² Угаансагыжымга Бурганның хоойлузун өөрүшкү-маңайлыг хүлээп алыр-дыр мен. ²³ Ынчалза-даа кижиге бүдүжүмдө өске дүрүм-хоойлу барын эскердим. Ол дүрүм-хоойлу угааным хоойлузунга удур демисежиң, мени мага-бодумда ажилхерээн боттандырган бачыттын дүрүм-хоойлузун туттурукчузу кылып турар. ²⁴ Аас-кежик чок күжүр-дур мен! Өлүмче чыгаан бо мага-бодумдан кым мени хостаарыл?! ²⁵ Бурганга өөрүп четтирип тур мен, Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр Ол мени хостап каар.

Ынчангаш мен чүгле угааным-биле Бурганның хоойлузунга бараан бооп турар мен, а кижиге бүдүжүм-биле бачыттын дүрүм-хоойлузунун кулу-дур мен.

Сүлдеге башкарткан амыдырал

8 ¹ Ындыг болганда, Христос Иисуска башкарткан* улуска ам кандыг-даа буруудадыр шииткел чок. ² Чүге дээрге Христос Иисусту дамчыштыр менге амыдыралды берип турар Сүлдениң дүрүм-хоойлузу мени бачыттын база өлүмнүн хоойлузундан хостаан болгай. ³ Бачыттыг бүдүжүвүс хайындан күш чедип чадап каан ыдыктыг хоойлунуң кылып шыдаваан чүвезин Бурган Боду боттандырган. Бурган Бодунун Оглуң бачыттыг кижиге дөмей мага-боттут кылдыр, бачыт дээш өргүл боору-биле чорудупкан. Ол ооң-биле кижиге бүдүжүнүн бачыдын шииткен.

* 8:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Боттарынын кижиге бүдүжүнүн аайы-биле эвес, а Сүлдениң аайы-биле амыдыраан» деп сөстөрни немээн.

7:7 Рим. 3:20; 4:15 || Хост. 20:17 7:8 1 Кор. 15:56 7:10 Лев. 18:5 7:12 Ы. х. к. 4:8; Ыд. ыр. 18:8-9

7:15 Гал. 5:17 7:16 1 Тим. 1:8 7:18 Э. д. 6:5; Иов 14:4; Ыд. ыр. 50:5 7:19 Гал. 5:17 7:22 Ыд. ыр. 1:2

7:23 1 Пет. 2:11; Гал. 5:17 8:2 1 Кор. 15:45 8:3 Евр. 7:18 || Флп. 2:7 || Лев. 16:5; 2 Кор. 5:21

⁴ Ынчангаш бис ам бачыттыг бүдүжүвүс эвес, а Сүлденин аайы-биле амыдырай бергеш, ыдыктыг хоойлунуң чөптүг негелделерин күүседип шыдаар бис.

⁵ Киж и бүдүжүнүн аайынче кирген улус оон күзээшкиннери дээш сагыш човап, оларны бодап чоруур; а Сүлденин аайынче кирген улус Оон күзээн чүүлдерин бодап чоруур. ⁶ Киж и бүдүжүнүн күзээшкиннерин бодаары — өлүм-дүр, а Сүлденин күзээн чүүлдерин бодаары — мөңгө амыдырал биле амыр-тайбың-дыр. ⁷ Бодунун бачыттыг бүдүжүнүн күзээшкиннерин бодаар киж и Бурганга удур боор. Ындыг киж и Бурганның хоойлу-зунга чагыртпас, оон туржук чагыртыр харыы-даа чок. ⁸ Бачыттыг бүдүжүнүн аайынче кирген улус Бурганның сеткилинге кирип шыдавас.

⁹ Бир эвес Бурганның Сүлдези ылапла силер-биле кады амыдырай берген болза, киж и бүдүжүнүн эвес, а Сүлденин аайынче кире берген-дир силер. А кандыг-бир кижиде Христостун Сүлдези чок болза, ол киж и Анаа хамаарышпас. ¹⁰ Бир эвес Христоска башкарткан болзунарза, мага-бодунар бачыдынын ужун өлүг-даа болза, Бурганның мурнунга агарганыңар ужун Сүлде силерге мөңгө амыдыралды хайырлаар. ¹¹ Иисус Христосту өлүглер аразындан катап диргискен Бурганнын Сүлдези силер-биле кады амыдырай берген болза, Бурган ола Сүлдезин дамчыштыр өлүр салымнын мага-бодунарны тынгарыптар.

¹² Ындыг болганда, ха-дунма, биеэ-ги бачыттыг бүдүжүвүске өревис чок-тур, оон күзээшкиннерин хандылары-биле амыдыравас ужурулг бис. ¹³ Чүгө дээр-ге бачыттыг бүдүжүнүн кара аайы-биле амыдыраар болзунарза, өлүрүнүн кырында силер, а бир эвес киж и бүдүжүнүн аажы-херээн Сүлденин дуза-зы-биле өлүглендирер болзунарза, амылг артар силер.

¹⁴ Бурганның Сүлдези башкарган бүгү улус Бурганның ажи-төлү боор.

¹⁵ Чүгө дээр-ге силерни ам база коргуп-сүртеп амыдыраарынче албадап, кулдар болдуруп турар сүлдени эвес, а Бурганның азыраан ажи-төлү болдуруп турар Сүлдени хүлээп алган силер. Ол Сүлденин ачызында Бурганче: «Авва! Ачай!» — деп кыйгырар-дыр бис. ¹⁶ Бурганның ажи-төлү болганывис дугайында Сүлде Боду бистин сагыш-сеткиливис-биле кады херечилеп турар. ¹⁷ А ажи-төлү болганывиса, салгакчылар бис. Бурганның салгакчылары боорда, Христос-биле деңге салгакчылар боор бис, чүгө дээр-ге Оон хилинчээн үлөжилп турар болзувусса, Оон өндүр-чаагайындан үлүг база алып бис.

Өндүр бедик байдалга чедирер Сүлде

¹⁸ Бисти манап турар өндүр бедик байдалга көөрдө, амгы түр када хилинчээвис чүү-даа эвес деп бодаар мен. ¹⁹ Чүгө дээр-ге бүгү өлүг, дириг бойдус, Бурган кажан-на Бодунун ажи-төлүн илередиң кээр ирги деп, күштүг идегел-биле четтикпейн манап турар. ²⁰ Бүгү бойдус эки туразы-биле эвес, а ону чагырган Бурганның күзел-соруу-биле үре-түннел чок хоозун дүрүмнерге чагырткан болгай. Ынчалза-даа бойдузга идегел бар. ²¹ Оон боду бустушкунун кулданындан хосталгаш, Бурганның ажи-төлүнүн хосталгазы болгаш өндүр-чаагайындан үлүг алып деп идегел ол-дур. ²² Бүгү өлүг, дириг бойдус, божаан херэежен дег, бөгүнге чедир човууртап, хилинчек көрүп турарын билир бис. ²³ Чүглө бойдус эвес, а Бурганның эге дүжүдү кылдыр Сүлдени алган улус бис база ишти-хөңнүвүсте човууртап чор бис, чүгө дээр-ге Бурган бисти ажи-төлүн кылдыр азырап ап, мага-бодувусту бустушкундан хостаарын четтикпейн манап тур бис. ²⁴ Шаа ол идегел-биле камгалалды алган бис. Ынчаарга идегеливис бүдө берген болза, ол идегел эвес-тир. Бар деп көрүп турар чүвезинге кым идегээрл? ²⁵ А ам-даа көрбейн турар чүвевиске идегээн болзувусса, ону шыдамык манап алып бис.

* 8:15 Авва (арамей дылда) — ажи-төл ачазын ынчаар адаар турган, ынчангаш Иисус Христос база Бурганны ынчаар адап, кый деп турган (Мк. 14:36; Гал. 4:6 көр).

8:4 Гал. 5:16, 25 8:5 Гал. 5:19-25 8:7 Иак. 4:4 || 1 Кор. 2:14 8:9 1 Кор. 3:16; 6:19; 2 Кор. 6:16 || 1 Ин. 3:24 || 1 Пет. 1:11; Иуда 1:19 8:11 Ин. 5:21; Аж.-ч. 2:24 8:13 Кол. 3:5 || Лев. 18:5 8:14 Ы. х. к. 14:1; Мф. 5:9; Ин. 1:12; 1 Ин. 3:1; 5:1 8:15 2 Тим. 1:7 || 1 Кор. 2:12 8:16 1 Ин. 3:2; Гал. 3:26; Эф. 1:5 || 1 Ин. 3:24; 2 Кор. 1:22; Эф. 1:13 8:17 Гал. 3:29; 4:7; Эф. 3:6 || Тит. 3:7 || 2 Кор. 1:5; Флп. 3:10; Кол. 1:24 || 1 Пет. 5:1; Рим. 5:2; Эф. 3:16; Флп. 3:21 8:18 2 Кор. 4:17 8:20 Э. д. 3:17-19; Экл. 1:2 8:22 Иер. 12:4, 11 8:23 2 Кор. 5:2; Гал. 5:5 8:24 2 Кор. 4:18; Евр. 11:1

²⁶ А ол ышкаш Сүлдө биске, кошкак улуска, дузалаар. Чүнү дилээрин, канчаар болур-чогууру-биле мөргүүрүн билбес-тир бис, а Сүлдө Боду сөс-биле дамчыттынмас чалбарыг-човуур-биле бисти дээш дилеп, болчур. ²⁷ Ынчалза-даа эң-не чажыт бодал-сагыжывысты өттүр билир Бурган Сүлденин чүү дээш мөргүл кылганын билир, чүгө дээрге Сүлдө Бурганын күзел-соруунуң аайы-биле Ооң чоңу дээш дилеп, болчуп турар.

²⁸ А бис билир бис: Бурганга ынак, Оон бодалын ёзугаар кыйгырткан улуска шупту чүве ачы-буянныг боорунче угланган боор. ²⁹ Ооң Оглу хөй ха-дунма улус аразынга эң улуу болзун дээш, өртемчейни чаяар бетинде-ле ынак апаргаш, шилип алган улузу Бодунун Оглунун овор-хевиринге дөмей боорун Бурган баш удур шилип каан. ³⁰ Бурган кымнарны ыңдыг боору-биле баш удур шилээнил, оларны кыйгырып алган. А кыйгырып алган улун актыг деп чарлааш, а ооң соонда өндүр бедик байдалга чедирген.

Бурганның ынакшылы Иисус Христоста боттанган

— ³¹ Бо бүгүгө немептер чүвүс барыл? Бурган бистин талавыста болза, кым биске удурланып шыдаарыл?

— ³² Кым-даа эвес! Бодунуң Оглун хайыралаваан, Ону бистин шуптувус дээш өлүмгө берипкен Бурган арткан бүгү чүүлдү Оглу-биле катай биске белек кылдыр бербес деп бе?

— ³³ Бурганның шилип алган улунун кым буруудадып шыдаарыл?

— Кым-даа эвес! Оларны Бурган актыг деп турар болганда, ³⁴ кым буруу шаварыл?

— Кым-даа эвес! Чүгө дээрге өлүп калган, оон туржук катап дирлип келген, Бурганның оң талазында барып олурупкан Христос — Ол бисти дээш дилеп, болчуп турар болгай.

— ³⁵ Чүү чүве бисти Христостун ынакшылындан чара кирип шыдаар-

ыл? Аар-бергелер, кызып-кыйышкынар, истеп сүрүүшкүннер бе? Аш, чанага-ш боору бе? Озал-ондактыг байдалдар азы шаажылап бе?

— ³⁶ Чүү-даа эвес! Бижилгеде мынчаар бижээн:

«Сени дээш хуннун-не өлүм-биле арын көржүп тур бис, улус бисче, дөггөргө дээн хойларже дег, көөр-дүр».

³⁷ Ындыг-даа болза, бо бүгүнү биске ханы ынак Бурганның ачызында бүрүнү-биле базып каан тиилекчилер бис. ³⁸ Бляк бузүрээр мен: өлүм-даа, амыдырал-даа, дээрний төлээлери-даа, делегейний ээлери-даа, күштер-даа, амгы болгаш келир үелер-даа, ³⁹ үстүү, алды ораннар-даа — бүгү чаяалгадан чүү-даа чүве Бурганның Дээргивис Христос Иисусту дамчыштыр көргүскен ынакшылындан бисти чара кирип шыдавас.

Бурганның Израильге аазаашкыны

9 ¹ Христос-биле харылзаалыг болгаш, мегелевейн, алыс шынны чугаалап тур мен, Ыдыктыг Сүлдөгө башкарткан арын-нүүрүм база мээң херечим боор: ² муңгаралым муңчок улут, чүрээмде аарышкыны үзүп төтпес! ³ Чаңгыс аймак төрөл ха-дунманың камгалап алыры дээш, мен бодум Христостан аңгылаттырган киж и болурум кай. ⁴ Олар — израильчилер-дир: Бурган оларны азыраан ажы-төлү кылдыр шилип алган; Бодунуң ат-алдарын оларга онааштырган; чагыткерээлерин олар-биле чарган; Бодунуң хоойлузун, Бодунга мөгөйип, бараан болушкун боттандыраар арганы, аазаашкынарын оларга хайырлаан. ⁵ Оларнын ада-өгбези алдаржаан-дыр. Оларнын аразынга бүгүдөдөн өндүр бедик, кезээ-мөңгөде макталга төлөпиг Бурган — Христос киж и бооп төртүтүнгөн*. Амины!

⁶ Ынчалза-даа ол дээрге Бурган Бодунуң аксы-сөзүн эзлевээн дээни ол эвестир. Чүгө дээрге Израильден укталган

* 9:5 Азы: «Оларнын аразынга бүгүдөдөн өндүр бедик Христос киж и бооп төртүтүнгөн». Бурган кезээ-мөңгөде макталга төлөпиг болзун».

8:27 1 Хаан. 16:7; 3 Хаан. 8:39; У. ч. 21:2; Иер. 11:20 8:29 Мф. 28:10; Ин. 20:17; Кол. 1:15; Евр. 2:11 || 1 Ин. 3:2; 2 Кор. 3:18; Флп. 3:21 8:30 Ин. 17:22 8:31 Сан. 14:9; Ыд. ыр. 117:6 8:32 Ин. 3:16 8:33 Мк. 13:20; Лк. 18:7; Кол. 3:12; Тит. 1:1 || Иса. 50:8 8:34 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:55-56 || 1 Ин. 2:1; Рим. 8:34; Евр. 7:25 8:35 Сол. ыр. 8:6 8:36 Ыд. ыр. 43:23; 1 Кор. 4:9 8:37 Ин. 16:33; 1 Кор. 15:57 8:38 1 Пет. 3:22; 1 Кор. 15:24; Эф. 1:21 9:1 2 Кор. 11:10; 1 Тим. 2:7 || Рим. 1:9; Флп. 1:8 9:3 1 Кор. 16:22; Гал. 1:8 9:6 Рим. 3:3 || Ин. 1:47; Рим. 2:28

улустуң шуптузу ёзулуг израильчилер болбас. ⁷ Ол ышкаш Авраамнын ажы-төлү болган улус шупту ооң салгалы болбас. Бижилгеде мынча дээн болгай: *«Сээң салгалың Исаакты дамчыштыр уламчылаар-дыр»*. ⁸ Ёскээр чугаалаарга, Авраамнын хан төрөөн ажы-төлү Бурганнын ажы-төлү болбас, а Бурганның азаанын ёзугаар төрүттүнгөн ажы-төлү ооң салгакчылары деп санаттырар. ⁹ Бурган аазаашкынын мынчаар берген: *«Мен келир чылын бо-ла уеде сеңзэ катап чедип кээр мен, Сарра ынчан оолдуг болур»*.

¹⁰ Чүглө ол эвес. Улуг өгбевис Исаактан ийис оолдар божуп аарга, Ревеккабиле база ындыг болган. ¹¹⁻¹² Ийистер ам-даа төрүттүгнөөндө, олар эки, багай чүнү-даа кылып четтикпээндө, Бурган аңаа чугаалап каан: *«Улуг оглуң бичезинге чагытыр-дыр»*. Ооң шилилгези хостут, кижиниң ажыл-херээндөн шуут хамаарышпас, а чүглө кыйгырып турар Бурганның шиитпиринден хамааржырын көргүзөр дээш, Ол ынча дээн. ¹³ Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн: *«Иаковка ынак мен, а Исавака хөңнүм чок»*.

¹⁴ Ам чүү дээр бис? Бурган чөптүг эвес болган бе? Канчап-даа чок! ¹⁵ Ол Моисейге мынча дээн:

«Ээ көрнүр дээн кижимче ээ көрнүр мен. Кээргээр дээн кижимни кээргээр мен».

¹⁶ Ынчангаш бүгү чүве кижиниң күзелдеринден база күженишкиннеринден эвес, а Бурганның өршээлинден хамааржыр-дыр. ¹⁷ Бижилгеде Бурган Египеттин хааны фараонга чугаалап турар: *«Мээң күчү-күжүмнү сени дамчыштыр көргүзөр дээш база Мээң адым бугучер кырынга билдингир апарзын дээш, сени хаан кылып каан мен»*. ¹⁸ Ынчангаш Бурган кымны өршээрин күзээрил — өршээр, а кымнын чүрөөн дашталдырарын күзээрил — дашталдырар.

Өршээлге онааган савалар

¹⁹ Менден айтырып боор сен: «Ындыг таварылгада Бурган чүге бисти буруудадырыл? Ооң күзел-соруунга кым удурланып шыдаарыл?» ²⁰ А сен, тала, Бурган-биле маргыжар хире кым сен?

Кижиниң кылып каан чүүлү: «Мени чүге ынчалдыр кылдын?» — деп чугаалаар бе? ²¹ Азы дой сава кылыкчызы дойну чагырып, чангыс-ла ол дойдан хүндүлүг ажыглалдың база хүн бүрүнүн савазын кылып шыдаас бе?

²² А бир эвес Бурган, Бодунун килеңин илередир база күчү-күжүн көргүзөр дээш, узуткаары-биле белеткеп каан, «Килеңге онааган саваларны» дыка үр шыдажып келген болза чүл? ²³ Өндүр-чаагай болзуннар дээш баш удур белеткеп кааны, «Өршээлге онааган саваларынга» Бодунун ой-хемчээл чок өндүр-чаагайын Ол көргүзүксээн болза чүл? ²⁴ А ол «Өршээлге онааган савалар» — бис-тир бис. Бурган бисти чүглө иудейлерден эвес, а өске чоннар улусундан база кыйгырып алган. ²⁵ Осия медээчинин номунда ол дугайында мынчаар бижээн:

«„Мээңи эвес“ деп аттыг чонга: „Сен — Мээң чонум сен“ — дээр мен; ынак эвес турган чонумну ынак чонум деп адаар мен».

²⁶ Оон ыңай:

«Бурганның оларга: „Мээң чонум эвес-тир сен“ — деп турган черинге оларны дириг Бурганның ажы-төлү деп адаар».

²⁷ А Исайя медээчи израиль чон дугайында мынча деп хөлзеп чугаалаан:

«Израильчилерниң саны далай элезини ышкаш хөй санныг-даа болза, оларның чүглө артынчызы камгалал алыр. ²⁸ Дээрги-Чаяакчы тодаратканын ёзугаар бүгү черге Бодунун шииткелин күүседир».

²⁹ Исайя баш удур чугаалап каан:

«Аг-шериглиг Дээрги-Чаяакчы биске салгал арттырбаан болза, Содомга дөмей-лежип, Гоморра ышкаш апаар турган бис».

Израильдиң бүзүрел чогу

³⁰ Ам чүү дээр бис? Агартышкын дилевейн-даа чораан өске чоннар улузу бүзүрлө дамчыштыр актыг болганнар-дыр. ³¹ А ол өйде ыдыктыг хоойлу

^{9:7} Э. д. 21:12; Евр. 11:17 ^{9:8} Гал. 4:23, 28 ^{9:9} Э. д. 18:10 ^{9:10} Э. д. 25:21 ^{9:11-12} Э. д. 25:23 ^{9:13} Мал. 1:2-3 ^{9:14} Ы. х. к. 32:4; Иов 34:10 ^{9:15} Хост. 33:19 ^{9:17} Хост. 9:16 ^{9:19} 2 Чыл. 20:6; Рим. 3:7 ^{9:20} Иов 9:32; 33:13; 39:32; Эккл. 6:10 || Иса. 29:16; 45:9-10; Иер. 18:6 ^{9:21} Иса. 64:8; Иер. 18:6; 2 Тим. 2:20 ^{9:22} У. ч. 16:4 ^{9:24} Рим. 3:29 ^{9:25} Ос. 2:23; 1 Пет. 2:10 ^{9:26} Ос. 1:10 ^{9:28} Иса. 10:22-23 ^{9:29} Иса. 1:9 ^{9:30} Гал. 2:16; 3:24 ^{9:31} Гал. 5:4 || Рим. 11:7; Флп. 3:9

дамчыштыр агартышкынче чүткүп чораан израиль чон ону чедип албаан-дыр.³² Чүгө ындыгыл? Чүгө дээрге израиль чон бүзүрелге эвес, а ажил-херекке ынанган-дыр. Ол моондак дажынга тептиге берген.³³ Бурган ол дугайында Бижилгеде мынча дээн:

«Көрүңер даан, Сионда моондак даш салып тур мен — улус аңаа тептигип кзеп дүжөр. Ынчалза-даа Аңаа бүзүрзэн кижжи бак атка кирбес».

10¹ Ха-дунма, иудейлер камгалалды алзын деп сеткилим ханызындан күзеп, ол дээш Бурганга мөргүп чор мен.² Олар Бурганнын күзел-соруну күүседир дээш аажок кызып чоруур, ынчалза-даа ханы билиг чок улус чүве деп, оларга херечи боор мен.³ Ынчангаш олар, улусту агартыры-биле Бурган кандыг орук шилип алганын билбезинин хараазында, боттарынын оруун изеп аарынче чүткүткеш, Бурганнын саналдаан агартышкынынга чагыртпайн барганнар.⁴ Чүгө дээрге Христос — ыдыктыг хоойлунуң эчис сорулгазы боор, Аңаа бүзүрзэн кижжи бүрүзү Бурганның мурнунга актыг боор.

Камгалалды кижжи бүрүзү ап боор

⁵ Ыдыктыг хоойлу дамчыштыр кээр агартышкын дугайында Моисей мынча деп бижзэн: *«Ыдыктыг хоойлунуң дүрүмнерин сагыыр кижжи оларның ачызында амылыг артар»*.⁶ А бүзүрелден кээр агартышкын дугайында Бижилге мынча деп турар: *«„Дээрже кым өрү көдүрлүрүл?“ — деп бодундан айтыртынма»* (мында Христосту черже бадырып кээри-биле дээн утка бар).⁷ *«„Дүп чок тамыже кым дүжүп бадарыл?“ — деп база айтыртынма»* (мында Христосту өлүглер аразындан өрү үндүрүп кээри-биле дээн утка бар).⁸ А Бижилге мынча деп турар: *«Медээ сеңзээ чоок — аксы-дылың биле чүрзэнде»* (бистин суртаалдап турарывыс бүзүрел

дугайында медээ ол-дур).⁹ Ол медээ бодур: Иисус — Дээргивис дээрзин аксың-биле хүлээп көрүп, чугаалаар болзунза база Бурган Ону өлүглер аразындан катап диргискен деп чүрзэнге бүзүрээр болзунза, камгалалды алыр сен.¹⁰ Чүрээ-биле бүзүрээр кижжи — агартышкынны алыр, бүзүрзэнин ажылы-биле чугаалаар кижжи — камгалалды алыр.¹¹ Бижилге чугаалап турар: *«Аңаа бүзүрзэн кижжи бүрүзү бак атка кирбес»*.

¹² Иудей биле өске чоннар кижизиниң аразында ылгал чок. Ону кыйгырган улустуң шуптузунга экииргек чаңгыс-ла Дээрги-Чаяакчы бүгү улустуң Дээргизи боор.¹³ Чүгө дээрге *Дээрги-Чаяакчының адын кыйгырган кижжи бүрүзү камгалал алыр*.

Бүзүрел чогу дээш израиль чон харыы тудар

¹⁴ Ынчаарга Дээрги-Чаяакчыга бүзүрзэн улус Ону канчап кыйгырарыл? Ооң дугайында дыннаваан болза, Аңаа канчап бүзүрээрил? Суртаалдап турар кижжи чок болза, канчап дыннап каарыл?¹⁵ Суртаалдаары-биле айбылатпаан болза, канчап суртаалдаарыл? Бижилгеде мынчаар бижзэн: *«Буянныг Медээни тарадып турар улустуң базымнарының даажы кайгамчык-тыр»*.

¹⁶ Ынчалза-даа Буянныг Медээни улус шупту хүлээп албаан. Исайя мынча деп турар: *«Дээрги-Чаяакчы, бистен дыңнаан медээзинге кым бүзүрзэнил?»*¹⁷ Ынчангаш бүзүрел Буянныг Медээни дыннап турар улуска чедип кээр-дир. А Буянныг Медээ Христос дугайында суртаал дамчыштыр чедип кээр.¹⁸ А мен айтырып тур мен: кай, олар дыннаваан бе? Дыңнаан болбайн канчаар! Чүгө дээрге Бижилгеде мынча дээн болгай:

«Бүгү чер-делегейге оларның үн-чугаазы дыңналып эрткен, оларның сөстери өртемчейиниң кыдыгларынга чеде берген».*

* 10:18 Бо сөстөрни оон алган ыдыктыг ырыда «олар» — дээрний сылдыстары болуп турар. Павел мында чырымалдарның Бурган дугайында херечилелин элчиннерниң суртаалдап турары Христос дугайында херечилел-биле деңнеп турар.

9:33 Иса. 8:14; 28:16; 1 Пет. 2:6-8; Рим. 10:11 10:2 Аж.-ч. 21:20 10:3 Рим. 1:17; 3:21 10:4 Мф. 5:17 || Гал. 3:24 10:5 Лев. 18:5; Гал. 3:12; Флп. 3:9 10:6 Ы. х. к. 9:4; 30:12 10:7 Ажыл. 9:1

10:8 Ы. х. к. 30:12-14 10:9 Мф. 10:32; Лк. 12:8 || Mk. 16:16; Аж.-ч. 16:31 10:11 Иса. 28:16; 1 Пет. 2:6; Рим. 9:33 10:12 Аж.-ч. 10:34-36; Рим. 3:29 10:13 Иоил 2:32; Аж.-ч. 2:21 10:14 Аж.-ч. 8:31 10:15 Иса. 52:7 10:16 Иса. 53:1; Ин. 12:38 10:17 Гал. 3:2 10:18 Ыд. ыр. 18:5

¹⁹ База катап айтырып тур мен: таанда израиль чон ону билбээн бе? Баштай Бурган Моисейни дамчыштыр Израильге харымылаан-дыр:

«Чон дээр арга чок улус-биле силерниң хуннээчел сагыжыңар оттурар мен; угаан-бодал чок чон-биле силерни анчыгзындырар мен».

²⁰ Оон Исаяяның дидим сөстөрүн дамчыштыр Бурган чугаалаан:

«Менче чүткүвээн улус Мени тып алган; Мени айтырбаан улуска ажыт-тынган мен».

²¹ А Израиль дугайында Ол мынча дээн:

«Мен хунну бадыр чагырга билбес бол-гаш дыңнапас чонче холум сунуп турдум».

Бурган Бодунуң чонундан ойталаваан

11 ¹ Ынчангаш айтырып тур мен: таанда-ла Бурган Бодунуң чонундан ойталаан бе? Канчап-даа чок! Чүте дээрге мен бодум — Авраамның салгалы, Вениаминниң аймаандан үнгөн израильчи мен. ² Өртемчейни чаяар бетинде-ле ынакшылын көргүзүп, шилип алганы Бодунуң чонундан Бурган ойталаваан. Азы Илияның израильчилерин Бурганның мурнунга буруудатканын бижээн домакта Бижилгениң чүнү чугаалап турарын билбес силер бе:

³ *«Дээрги-Чаяакчы, олар Сээң медээчилериңни өлүрүп кааптылар, өргүл салыр бедигеэшитериңни үредеп кааптылар, мен чааскаан арттым, амы-тынымны база алыксап турлар».*

⁴ А Бурган аңаа кандыг хары берген деп?

«Вaalдың мурнунга дискек кырынга сөгүрбээн 7000 кижини Мен Бодумга ка-дагалап алган мен».

⁵ Амгы үеде база ындыг: Бурганның авыралы-биле шилиттинген артынчы улус кадагалаттынган. ⁶ А бир эвес авырал-биле болза, ажыл-херектер дээш эвес-тир. Оон башка авырал авыралзы-вас боор*.

⁷ Ынчаарга ам чүл? Чедип алыр дээш чүткүткен чүүлүн израиль чон чедип албаан-дыр. Ону шилиттирген улус чедип алган, а артканнарының чүректери дашталып калган. ⁸ Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн:

«Бурган оларны билинместедипкен, бо хүнге чедир оларның карактары көрбөстөп, кулактары дыңнавастан калган».

⁹ А Давид мынча деп турар:

«Оларның найыр-дою боттарыңга салган капка-дузак, тептигер моондак дажы база кеземче болу берзин. ¹⁰ Карактарының шоозу өжүп, согурарзын, ооргалары бушкүйүп, кажан шагда суларазын».

Өске чоннар улузунуң камгалалы

¹¹ Ынчангаш айтырып тур мен: иудейлер тайып ушкак, кажан-даа туруп келбес бе? Чок, туруп кээр! Оларның тайып ушканы өске чоннар улузунга камгалалды эккелген. А ындыг чорук иудейлерниң боттарыңга хуннээчел сагышты оттуруптар. ¹² А оларның тайып ушканы кижиги төрөлгөтенге ачылыг болза; оларның чидирилгери өске чоннар улузунга ачылыг болза, бүгү Израиль Бурганче эглип кээрге, оон ачылыгы кайы хире өндүр улуг аппаратсыл?

¹³ Өске чоннар улузу, ам силерге чугаалап тур мен: өске чоннар улузунга элчин болгаш, ол бараан болуушкунумну бедий-биле үнөлээр мен. ¹⁴ Мээң чаңгыс аймак улузумнун оода чамдызындаа камгалаар дээш, оларның силерже хүнней аарак көөрүн канчап-чооп чедип аптарымга идеяп тур мен. ¹⁵ Чаңгыс аймак улузумдан Бурганның ойталааны Ону кижиги төрөлгөтен-биле эптештирипкен болза, оларны Бурган хүлээп

* 11:6 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «А бир эвес ажыл-херектер дээш болза, ол ам авырал эвес-тир, оон башка ажыл-херек ам ажыл-херек эвес боор» деп сөстөрни немээн.

10:19 Ы. х. к. 32:21 10:21 Иса. 65:1-2 11:1 Иер. 31:37; 33:24 || 2 Кор. 11:22; Флп. 3:5 11:2 1 Хаан. 12:22; Ыд. ыр. 93:4 11:3 3 Хаан. 19:10, 14 11:4 3 Хаан. 19:18 11:5 Иса. 10:22; Рим. 9:27 11:7 Рим. 9:31 11:8 Иса. 29:10; Ы. х. к. 29:4 11:9-10 Ыд. ыр. 68:23-24 11:13 Аж.-ч. 9:15; Рим. 15:16 11:15 Лк. 15:24; Эф. 2:1, 5; Кол. 2:13; Ажыл. 3:1

алыр болза, чүү боорул?! Өлгеннернин дирлири ол эвес бе? ¹⁶ Баштайгы дүжүттүн бирги хлевин Бурганга бараалгаткан болза, бүгү далган-тарааны база Бурганга бараалгаткан боор. Ыяштың дазылын Бурганга бараалгаткан болза, будуктарны база Аңаа бараалгаткан боор*.

¹⁷ А олива ыяжының чамдык будуктарын Бурган сыйып каан болза, сени — черлик өзүмнү оларның орнунга тудуштур шарып каарга, тарымал оливаның дазылынга тутчуп, ооң чулуун соруп турар болзунза, ¹⁸ будуктар мурнунга мактанма. Ынчалдыр өрү көрдүнөр болзунза, дазылды сен эвес, а дазыл сени чемгерип турарын утпа.

¹⁹ Мынча дээрин чадавас: «Мени тудуштур тарыыр дээш, будуктарны сыйып каапкан». ²⁰ Ындыг болган дижик. Бүзүрел чогу дээш, оларны сыйып каапкан, а сен, бүзүрелиң дээш, оларның орнун ээлеп арттын. Ынчангаш өрү көрдүнме, а коргуп-сүрте! ²¹ Чүгө дээрге Бурган чайгаар бүткен будуктарны хайыралаваан болганда, сени база хайыралавас. ²² Ынчаарга Бурган өршээлдиг болгаш шыңгы дээрзин утпа. Ол ойталап, хоорулган улуска шыңгы, а сенээ — Ооң өршээлинге идееп чорурү шаанда — өршээлдиг. Оон башка сени база кезип октаптар ийик.

²³ А иудейлер бүзүрел чок чоруундан кызып халбактанмай баар болза, оларны катап тарып каар, чүгө дээрге Бурган ол будуктарны катап тудуштур тарып каар эргелиг. ²⁴ Сени, черлик олива сывындан одура кескен өзүмнү, төрүмелиңден бүдүжүңгө чөрүштүр тарымал оливага тудуштур тарып каан болза, ол чайгаар бүткен сыйдынган будуктарны оларның төрөөн ыяжынга тудуштуруп каары Бурганга оон-даа белең херек-тир.

Израильге сөөлгү камгала

²⁵ Ха-дунма, «Бис кончуг бис» деп улуургай бербезиннер дээш, силерге бир чажытты аядарын күзеп тур мен: израйль чоннуң чамдык кезиниң дедир-чөрүүзү чүгле өске чоннар улузундан четчир санныг улус Бурганче ээлбээже,

үргүлчүлөп кээр. ²⁶ Бүгү Израиль ынчан камгалал алыр. Ол дугайында Бижилгеде мынчаар бижээн:

«Камгалакчы Сиондан чедип келгеш, Иаковтуң салгалының кем-бурузун адырып кааптар. ²⁷ Оларның бачыттарын өршээгеш, Мен олар-биле бо чагыг-керээни чарып алыр мен».

²⁸ Иудейлер Буянның Медээни хүлээп албаан болгаш, Бурганның дайзыннары апаарга, оларның ол чорун өске чоннар улузу силерге ачы-дузалыг болган. Ынчалза-даа олар демей-ле Бурганның шилип алган чону боор, оларның улуг өгбелери дээш Бурган оларга ынак боор. ²⁹ Чүгө дээрге Ооң ачы-буяныг белектери болгаш кыйгыры өскерлиш чок! ³⁰ Бир шагда силер база Бурганга чагыртпайн чораан силер, а ам иудейлер чагыртпастай бээрге, Ол силерни өршээди. ³¹ Иудейлер база өршээл алыр дээш, ам Аңаа чагыртпастай бергеннердир, ооң уламындан Бурган силерге өршээлин көргүскен-дир. ³² Бүгү улусту өршээр дээш, Бурган оларның шуптузун чагыртпас чоруктуң хорутдалынче хүлээди берипкен.

³³ О, Бурганның экииргээ, мерген угааны болгаш билииниң өндүр бедин аар! Ооң шиитпирлерин тайылбырлаары болдунмас! Ооң оруктарын билип аары болдунмас!

³⁴ *Дээрги-Чаяакчының угаанын кым билгенил, кым Аңаа арга-сүмө берип шыдаарыл?* ³⁵ *Ооң дедир эгидер ужурулу оода бир чүүдү Аңаа ачылалга берген кижси бар бе?*

³⁶ Бүгү чүве Бургандан келген; Ону дамчаан; Ол дээш бар бооп турар. Аңаа кезээ-мөңгөде алдар доктаазын! Аминь.

Христоска башкарткан чаа амыдырал

12 ¹ Ха-дунма, ынчангаш силерден аажок дилеп тур мен: Бурганның биске өршээлдинин ачызында, дириг, ыдыктыг база Аңаа таарымчалыг өргүл

* 11:16 «Баштайгы дүжүттүн бирги хлеви» база «Ыяштың дазылы» деп көжүргөн уткалыг билишкиннер еврейлерниң улуг өгбелеринге хамааржыр чадапчок.

11:16 Сан. 15:18-21; Иез. 44:30 11:17 Иер. 11:16 || Ин. 15:5 11:21 1 Кор. 10:12 11:26-27 Иса. 27:9; 59:20-21 11:28 Ы. х. к. 10:15 11:30 Эф. 2:2; Кол. 1:21; Тит. 3:3 11:33 Иса. 28:29; Кол. 2:3 || Ыд. ыр. 35:7; 138:6 11:34 Иса. 40:13; 1 Кор. 2:16 11:35 Иов 35:7 11:36 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 2:10 || 2 Пет. 3:18; Эф. 3:21 12:1 Рим. 6:13

кылдыр, мага-боттарыңарны Бурганга бүрүнү-биле бериптиңер. Силернин ыңдыг бараан болушкунунар угаан-сарылыдыг боор. ² Бо делегейниң амыдыралының аян-шинчизинге чаңчыгып, аңаа дөмей болбанар, а Бурганның силерден чүнү күзээнин, кандыг чүүлдер Оон мурнунга эки, таарымчалыг база четпес чүве чок боорун билип аар дээш, угааныңар чаартып, бодуңар бүрүнү-биле эде тургустунуп алыңар.

³ Меңээ хайырлаан элчин боор авыралды ажыглап, силерниң кижжи бүрүзүңге чугаалап тур мен: боттарыңарны чогуур деннеден өрү көрбөнер. Силернин кижжи бүрүзүңге Бурганның хайырлааны бүзүрелди барымдаалап, боттарыңар дугайында сарылыдыг бодап көрүңер, биче сеткилдиг болуңар. ⁴ Чижек кылдыр мага-бодувусту алыылы: ол чаңгыс болгай, ынчалза-даа хөй кезектерден бүткен (а ол кезектериниң хүлээлгелери база аңгы-аңгы). ⁵ Бис база ыңдыг бис: хөй-даа болзубусса, Христоска башкарты бергеш, чаңгыс мага-ботту тургускан бис, а ол мага-боттуң кезектери боор боттарымыс аравыста харылзаалыг бис. ⁶ Бурган авыралында янзы-бүрү ачы-буянның белектерни Оон алган бис: Бурганның күзел-соруун медеглээр болган кижжи ону бүзүрелиңиң аайы-биле кылып чорзун; ⁷ улуска бараан боор болган кижжи — бараан бооп чорзун; өөредиг берип, башкылаар болган кижжи — өөредиг берип чорзун; ⁸ аргалал бээр болган кижжи — аргалал берип чорзун; улуска дузалап, бодунуң эт-хөрөңгизин үлөп бээр болган кижжи — элбээ-биле дузалап чорзун; сагыш човап, удуртур болган кижжи — кызымак удуртуп чорзун; буян чедирер болган кижжи — ону чазык-чаагай кылып чорзун.

⁹ Ынакшылыңар ажит-чажыт чок, шынчы болзун. Бузутту көөр хөөн чок, буянга бердинген болуңар. ¹⁰ Бот-боттарыңарга, ха-дунмашкы улус дег, эрге-чассыг ынак болуңар; бирээр өскөнөрни бодундан артык хүндү-

леп көрзүн. ¹¹ Дээрги-Чаяакчыга кош-каш дивес чүткүл-сорук-биле, Ыдыктыг Сүлдеден кыптыгып, бараан болуңар. ¹² Идегелиңер силерге өөрүшкүнү эккелзин, аар-бергелерге таварышкаш, туруштут болуңар; мөргүлден черле салдынманар; ¹³ Бурганның улузу түрегдел көрүп турар болза, дузадан кадыңар. Хүндүлээчел ээлер болуңар. ¹⁴ Силерни истеп сүрген улусту алгап-йөрөөңер, каргыш салбайн, алгап-йөрөөңер. ¹⁵ Өөрүп турарларның өөрүшкүзүн-даа, качыгтап ыглааннарның качыгдалын-даа үлежинер. ¹⁶ Аранарда чаңгыс эп-сеткилдиг амыдыранар. Улуургак болбанар, бөдүүн улус аразыңе кириңер, бодуңарны өрү көрдүнмөңер.

¹⁷ Кымдан-даа чедирген хоразы дээш хора-биле орнун негевөөңер. Бүгү улустуң эки деп санаар чүвезин кылыр дээш сагыш чованар. ¹⁸ Силерниң талаңардан, болдуңар-ла болза, бүгү улус-биле эп-найыралдыг амыдыранар. ¹⁹ Ханы ынак эп-өөр, улустан өжзөн негевөөңер, ооң орнунга Бурганның килеңинге орук чайланар. Бижилгеде мынча деп бижзөн болгай: «„Улустан өжзөн негев, кезедир арга Менде бар“ — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан». ²⁰ Харын

«дайзының аштаан болза, чемгерип каг; суксаан болза, судан ижиртип каг. Ынчан кылгаш, оттуг көстөрни ооң бажыңга чыып бээр сен».

²¹ Бузутка бодунну бастыртпа, а ону буян-биле бас.

Эрге-чагырга ээлзэн улусту дыңнаар ужурулуг

13 ¹ Кижжи бүрүзү үстүнден башкарган эрге-чагыргага чагыртып чорзун, чүге дээрге Бурганның доктаатпааны кандыг-даа эрге-чагырга чок. Бүгү-ле бар эрге-чагыргаларны Бурган доктааткан. ² Ынчангаш эрге-чагыргага удурланыр кым-даа бар болза, Бурганның доктаадып каан чүүлүңге удурланган кижжи-дир ол. А

12:2 Эф. 5:17; 1 Фес. 4:3 || 2 Кор. 4:16; Эф. 4:23 12:3 Эф. 3:2 || Эккл. 7:16 12:4 1 Кор. 12:12-14;

Эф. 4:16 12:5 1 Кор. 10:17; 12:27; Эф. 4:25 12:6 1 Пет. 4:10; 1 Кор. 12:4 12:7 1 Кор. 12:5

12:8 1 Тим. 5:17 || 2 Кор. 9:7 12:9 1 Пет. 1:22; 1 Тим. 1:5 || Ыд. ыр. 96:10; Ам. 5:15 12:10 Ин. 13:34;

1 Пет. 1:22; 2 Пет. 1:7; 1 Фес. 4:9; Евр. 13:1 || Флп. 2:3 12:12 Лк. 18:1; 21:36; Эф. 6:18; Кол. 4:2;

1 Фес. 5:17 12:13 Рим. 15:25; 1 Кор. 16:1; 1 Тим. 6:18 12:14 Иов 31:29-30; Мф. 5:44; 1 Пет. 3:9

12:15 1 Кор. 12:26 12:16 1 Пет. 3:8; Флп. 2:2 12:17 Лев. 19:18; 1 Пет. 3:9; 1 Фес. 5:15 12:18 Мк. 9:50;

2 Кор. 13:11; 1 Фес. 5:13 12:19 У. ч. 20:22 || Ы. х. к. 32:35; Евр. 10:30 12:20 4 Хаан. 6:22;

2 Чыл. 28:15; Мф. 5:44 || У. ч. 25:21-22 13:1 1 Пет. 2:13; Тит. 3:1

ынчап турар кижиге Ооң шииткелин бодунче халдадып алыр. ³Эрге-чагырга ээлээннер буянның эвес, а бузуттут-бак херектер үүлгедип турар улуска коргунчуг. Эрге-чагыргадан кортпас деп бодазыңза, буян тарып амдыра, ынчан оларның макталын дыннаар сен. ⁴Эрге-чагырга ээлээн кижиге база Бурганның чалчазы боор, ол сээң чагай чоруун дээш ажылдап чоруур. А бузут үүлгедип турар болзунза, кичээн, чүге дээрге ол сөңз кеземче онаар эргелиг. Ол — Бурганның чалчазы-дыр база бузут үүлгеткен улуска хамаарыштыр Ооң шииткелин күүседир кижиге-дир. ⁵Ындыг болганда, чүгө кеземчеден корткаш эвес, а арыг арын-нүүр ёзугаар база эрге-чагыргага чыгыртыр херек.

⁶Үндүрүгнү-даа төлөп турар ужурунар ында, чүге дээрге эрге-чагырга ээлээннер Бурганга бараан бооп, чыгырга ажылынга бүгү үезин үндүрүп турарлар. ⁷Ынчангаш оларның шуптузунга чогуур чүвени бериңер: кымга — үндүрүгнү, кымга — албан-үндүттү, кымга — хүндүлелди, кымга — алдар-хүндүнү.

Ха-дүңмашкы ынакшыл дугайында

⁸Бот-боттарыңарга ынакшылдың өрезинден аңгыда, кымга-даа, чүү-даа дээш өрелиг бооп артпаңар; өске кижиге ынак кижиге ыдыктыг хоойлуну сагып турар. ⁹Чүге дээрге шупту айтышкынарның: «*Кады чурттаан эжиңге өскерилбе*», «*Кижиге өлүрбе*», «*Оорлава*», «*Өске кижиниң чүвезин алыксава*» база өскелериниң-даа алыс утказы «*Чаныңда кижиге бодуңга бодуң дег ынак бол*» дээн чаңгыс айтышкында синген. ¹⁰Ынакшыл чанында кижиге хора халдатпас. Ынчангаш ынакшыл — бүгү ыдыктыг хоойлуну сагааны ол боор.

Сөөлүгү хүн чоокшулаан

¹¹Ам кандыг үеде амыдырап турары-высты билир болгаш, ол бүгүнү күүседир. Уйгудан оттур үе-шагыңар келген, чаа-ла бүзүрээр турганывыска көөр-

де, камгалаалывыс ам биске дыка чоок апарган. ¹²Дүн барык төнүп, хүн үнер деп барган. Ынчаарга дүмбейниң ажил-херектерин ап октапкаш, чырыктын чепсээ-биле чепсеглениил. ¹³Хүннүн чырыныга дег, төлөптүг амыдырап көрээли: эмин эрттир хөглөп-дойлап база арагалавай, самыгарап база бирикшилдин бужар хевири-биле бирикшишпейн, алгыжып-кырышпайн база адааргашпайн амыдыраалы. ¹⁴Ооң орнунга Дээрги Иисус Христосту «кедип алыңар» база бачыттыг бүдүжүнерниң туралаашкынарныгың аайынче кирбенеңер.

Бот-боттарыңарны буруу шаппаңар

14 ¹Бүзүрели кошкак кижини хүлээп алыңар, оон үзел-бодалдарының дугайында маргылдаа үндүрбенеңер. ²Бир кижиге кандыг-даа чемни чип боор деп санаар, а оон өске, бүзүрели кошкак кижиге чүгө ногаа аймаа чиир.* ³Кандыг-даа чемни чип турар кижиге чем бүрүзүн чивес кижини кул көрбөзүн. Чем бүрүзүн чивес кижиге даа кандыг-даа чемни чип турар кижини буруу шаппазын. Чүге дээрге Бурган иелдирерниң хүлээп алган-дыр. ⁴Өскөнүң чалчазын буруу шавар кандыг ындыг эргелиг сен? Ол бут кырында турар бе азы кээп ушкан бе дээрзин ооң Ээзи боду шииттирлезин. Ол дөмөй-ле бут кырынга туруп кээр, чүге дээрге Дээрги-Чаякчы ону тургузуптар эргелиг.

⁵Кандыг-бир хүннү өске хүнден чулга деп санаар кижиге туруп боор. Өске кижиге ол хүннерде ылгал чок. Кижиге бүрүзү бодунун угаап билген аайы-биле кылгай аан. ⁶Кандыг-бир хүннү онзалай көөр кижиге ону Дээрги-Чаякчыга алдар-хүндү болдуруп, ынчап турар, а шупту чемни чиир кижиге ону Дээрги-Чаякчыга алдар-хүндү болдуруп, чиир, чүге дээрге аыш-чем дээш Бурганга өөрүп четтирер болгай. Чем бүрүзүн чивес кижиге Дээрги-Чаякчыга алдар-хүндү болдуруп, чивезин, чүге дээрге ол база Бурганга өөрүп четтирер-дир.

* 14:2 Чамдык христианнар базаарга эът садып аарындан коргарлар, чүге дээрге ону дүрзү-бурганнарга өргээн бооп болур турган (1 Кор. 8 эгени көр).

13:4 1 Пет. 2:14 || 2 Чыл. 19:6 13:7 1 Пет. 2:17 || Мф. 17:27; 22:21; Мк. 12:17 13:8 Лев. 19:13 || Ин. 13:34 13:9 Хост. 20:13-17 || Лев. 19:18 13:10 Ин. 14:15 13:11 Эф. 5:14 13:12 Ин. 1:9; 8:12; 1 Ин. 2:8; Эф. 5:8; 1 Фес. 5:5 || Эф. 5:11; 6:11; 1 Фес. 5:8 13:13 1 Фес. 4:12 13:14 Гал. 3:27 || Иак. 4:1; 1 Пет. 2:11; Рим. 7:23; Гал. 5:16, 24 14:1 Рим. 15:1; 1 Кор. 8:9-11; 9:22 14:2 Дан. 1:12; 1 Тим. 4:3 14:3 Кол. 2:16 14:4 Мф. 7:1; Иак. 4:11 14:5 Гал. 4:10; Кол. 2:16 14:6 Мф. 15:36 || 1 Кор. 10:30-31

⁷ Бистин кайывыс-даа чүглө боду дээш амыдыравас база чүглө боду дээш өлбөс болгай. ⁸ Амыдыраар болзувусса, Дээрги-Чаяакчы дээш амыдыраар бис, өлүр болзувусса, база-ла Дээрги-Чаяакчы дээш өлүр бис. Амыдыраар-даа, өлүр-даа болзувусса, Дээрги-Чаяакчынын улузу боор бис. ⁹ Христос база ол сорулга-биле өлгөш, ооң соонда катап дирилген болгай. Ол өлүг-даа, дириг-даа улустун Дээргизи болуксаан.

¹⁰ А сен чүгө бүзүрөөн акынны буруу шаап турар сен? Азы сен? Чүгө бүзүрөөн дуңманны куду көрүп турар сен? Бис шупту Бурганнын шииткелинин мурнунга турар болгай бис. ¹¹ Бижилгеде мынча дээн болгай:

«Дириг Бодумнун адым-биле даңгы-раглап тур мен — деп, Дээрги-Чаяакчы медеглээн. — Дискек бүрүзү Мээң мурнумга сөгүрүп олурар, дыл бүрүзү Мени Бурган деп хүлээп көөр».

¹² Ынчангаш бистин аравыстан кижии бүрүзү Бурганнын мурнунга боду дээш боду харыы тудар.

Бот-боттарыңарны бачыт үүгедиринче чыгаваңар

¹³ Ынчаарга бот-боттарывысты буруу шаварын сокадымылы. Харын бүзүрөөн ха-дуңмавысты тептигип кээп ужарынче азы күткүлгеге алзып аарынче чыгаар чүнү-даа кылбазын кичээн-зивиссе эки. ¹⁴ Мен билир база Дээрги Иисуска башкартканым ачызында, ыяк бүзүрөө мен: алыс боду арыг эвес чүү-даа чүвө чок. Харын кижинин арыг эвес деп санаар чүвези аңаа арыг эвес апаар. ¹⁵ Ынчалза-даа кандыг-бир чем чигеш, бүзүрөөн ха-дуңманның сеткилин хомудалып турар болзунза, ынакшылдын аайы-биле амыдыравайн турар-дыр сен. Ындыг болганда, Христосгуң ол дээш

өлгени ха-дуңманны чемиң ужун өлүм-че чыгава.

¹⁶ Бодуңарны эки деп бодаар чүвө-нер бак атка кирбес кылдыр ап чоруңар. ¹⁷ Бурганның Чагыргазы — чиир чемге, ижер суксунга хамааржыр чүүлде эвес, а Ыдыктыг Сүлдениң хайырлаары актыг-шынныг амыдырал, амыр-тайбың болгаш өөрүшкүдө. ¹⁸ Христоска ол бүгү-биле бараан болган кижии Бурганның сеткилинге кирер болгаш улустун хүндүлелин чаалап алыр.

¹⁹ Ынчангаш биске амыр-тайбыңны база удур-дедир деткимчени эккээр чүүлдерже чүткүүр ужурлуг бис. ²⁰ Бурганның ажыл-херээн чем дээш бууратпаңар. Кандыг-даа чем арыг, ынчалза-даа чип турар чемиң бүзүрөөн ха-дуңманны бачытче кирир болза, багай-дыр. ²¹ Ха-дуңманны ооң-биле бачытче чыгап турар болзунза, эът чивээни база эзир-тир суксун ишпээни дээрэ*.

²² Ол дугайында бүзүрөөр чүвөни чүглө иштинде бодап чор, ону чүглө Бурган билир болзун. Үзел-бодалдарынын аайы-биле бодун буруу шаппас кижии амыр-чыргалдыг боор. ²³ А чип боор ирги мен бе деп чигзинзе-даа, чип турар кижии буруу шаптырар, чүгө дээрге бүзүрелиниң аайы-биле кылбаан-дыр. А бүзүрелдин аайы-биле кылбайн турар бүгү чүүл — бачыт боор*.

15 ¹ Бис, бүзүрели күштүг улус, хууда ажывыс дугайында бодавайн, кошкак улуска үүрге-чүгүн ап чорурун-га дузалажыр ужурлуг бис. ² Чанывыста кижиге ачылыг болзун, ооң бүзүрели быжыксын деп бодал-биле аңаа таарымчалыг чүүлдерни бистин аравыста кижии бүрүзү кылыр ужурлуг. ³ Христос база Бодунун ажыын бодавайн чораан болгай, харын Бижилгеде мынчаар бижээн-дир: *«Сени бак көргөн улустун дорамчылаы Мени хөмө таарты».*

* 14:21 Чамдык бүзүрөөн улустун эът чивес база арага ишпес чылдагааны — ол чем биле суксуну ооң мурнуу чарыында меге бурганнарга өргөөн турган чадавас деп, оларның сезии боор (Дан. 1:8 көр). * 14:23 Бо домактын соонда өске бурунгу сөзүглелдер 16-гы өгөниң 25-27 домактарын кирип турар.

14:7 Рим. 6:2, 7; Гал. 5:24; Кол. 3:3 14:8 1 Пет. 4:2; Гал. 2:20 || 2 Кор. 5:15; Флп. 1:20 14:9 1 Фес. 5:10 14:10 Мф. 7:1; Лк. 6:37 || 2 Кор. 5:10 14:11 Иса. 49:18; Иер. 22:24 || Иса. 45:23; Флп. 2:10-11 14:12 Мф. 12:36; 25:19; Гал. 6:5 14:13 Мф. 7:1 14:14 Лев. 11:2; Ы. х. к. 14:3; Мк. 7:15-16; Аж.-ч. 10:15; 1 Кор. 8:8 14:15 1 Кор. 8:11 14:17 Кол. 2:16; Евр. 9:10 || 2 Тим. 2:22 14:20 Тит. 1:15 || 1 Кор. 8:9-13 15:1 Рим. 14:1 || Гал. 6:2 15:2 Флп. 2:4-5 15:3 Флп. 2:5, 8 || Ыд. ыр. 68:10

⁴ А Бижилгелерде бистин үвистин мурнунда бижээн бүгү чүвени биске өөредиг кылдыр бижээн-дир. Бижилгелер дамчып кээр сорук киришкенин ачызында бис шыдамык бооп, идегеливис чидирбес ужурулуг бис. ⁵ Шыдамык чорук биле сорук киришкенин үнөр дөзү боор Бурган силерге Христос Иисусту эдергеш, чаңгыс үзел-бодалдыг боорунарны хайырлазын. ⁶ Ооң ачызында силер шупту чаңгыс эп-сеткил-биле, чаңгыс аас-биле Дээрзивис Иисус Христостун Адазы Бурганны алдаржыдар силер.

**Бүгү чоннарда
чаңгыс Буянның Медээ бар**

⁷ Ынчангаш Христостун силерни хүлээп алганы дег, бот-боттарынарны база ынчалдыр, Бурганны алдаржыдып, хүлээп алыңар. ⁸ Мону утпаңар: Бурганнын улуг өгбелеривиске берген азаашкынарнын бадыткаар дээш база Ооң алыс шынныын көргүзөр дээш, Христос кыртыжап демдектеткен улуска чалча апарган. ⁹ А ол ышкаш өске чоннар улузу база Бурганнын оларга көргүскөн өршээлин бодап, Бурганны алдаржытсын дээш, Христос чалча апарган. Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижээн:

«Ол дээш Сени өске чоннар мурнунга алдаржыдып, Сээң адыңны алгап ыраар мен».

¹⁰ А оон ыңай мынчаар бижээн:

«Өске чоннар улузу, Бурганнын чону-биле өөрүп-байырлаңар!»

¹¹ А оон ыңай:

«Бүгү чоннар, Дээрги-Чаяакчыны алгап-мактаңар! Бүгү аймактар Ону алдаржыдып мактазын!»

¹² А оон ыңай Исаяя мынча дээн:

«Иессейниң Дазылы өзүп үнгеш, бүгү чоннарны чагырары-биле көдүрлүп кээр, оларның идегели Ында боор».*

¹³ Идегелдин үнөр дөзү боор Бурган силерни бүзүрелинер дамчыштыр өөрүшкү болгаш амыр-тайбың-биле бүргезин, ооң уламында Ыдыктыг Сүлдеиниң күжү-биле идегелинер соксаал чок өзүп-көвүдезин.

**Өске чоннарның аразында
Павелдин ажыл-херээ**

¹⁴ Ха-дунма, силерни буянга бүргеткен, бүгү чүвени билип алган, бот-боттарынарны өөредип шыдаар апарган деп, бодум ыяк бүзүрээр мен. ¹⁵ Ындыг-даа болза, чагаамнын чамдык черлеринде силерге дидими-биле сагындырып бижидим. Чүге дээрге Бурган Бодунун авыралы-биле менээ ¹⁶ өске чоннар улузунун аразынга Христос Иисуска бараан боор органы хайырлаан. Мен Бурганнын Буянның Медээзин суртаалдаар ыдыктыг ажылды кылып, өске чоннар улузун Ыдыктыг Сүлдуге ыдыктаткан, Бурганга күзенчиг өргүл кылдыр эккээрин күзеп тур мен.

¹⁷ Христос Иисуска башкарткаш, Бурган дээш кылган ажыл-херээм ужун чоргаарап боор мен. ¹⁸ Өске чоннар улузу Бурганга чагыртсын дээш, Христостун мени дамчыштыр кылган чүүлүнден аңгыда, өске кандыг-бир чүүл дугайында чугаалап дидинмес-тир мен. Ол ону мээң аксы-сөзүм болгаш ажыл-херээм дамчыштыр, ¹⁹ кайгамчык демдектерин күжү-биле, Бурганның Сүлдезинин күжү-биле кылган. Шак ынчаар Иерусалимден мырыңай Иллирикке кээп, ол девискээрлерге Христос дугайында Буянның Медээни суртаалдаар ажылымны төндүрдүм. ²⁰ Мээң мурнумда-ла өске улустун салган үндезининге тудуп үндүрбес дээш, улус ам-даа Христостун адын дыңнаваан черге суртаалдарынче үргүлчү чүткүдүп келген мен. ²¹ Бижилгенин дараазында сөстөрүн күүседирин кызыткан мен:

«Ооң дугайында улустан медеглел албаан улус — көрүп каар, а дыңнаваан улус — билип аар».

* 15:12 Иессейниң Дазылы — Мессияның оюскан ады, чүге дээрге Ол Иессейниң оглу Давидтин төрөл бөлүүндөн үнген (Иса. 11:1-5; Ажыд. 5:5, 22:16 көр).

15:4 Рим. 4:23-24 15:5 Рим. 12:16 15:9 Рим. 3:29 || 2 Хаан. 22:50; Ыд. ыр. 17:50 15:10 Ы. х. к. 32:43 15:11 Ыд. ыр. 116:1 15:12 Иса. 11:10 15:16 Аж.-ч. 9:15; Рим. 11:13 15:19 Аж.-ч. 15:12; 2 Кор. 12:12 15:20 1 Кор. 3:10-11 15:21 Иса. 52:15

Павелдиң Римге келиксээни

²²Хөй катап силерге келиксээш-даа, шак ол чылдагаан ужуң кээп шыдаваан мен. ²³⁻²⁴А ам ол черлерге ажил-херээм төндүргөш, хөй чылдарда күзөп чораан күзөлимни боттандырып, Испанияже бар чыткаш, силерге дужар бодап тур мен. Ийе, орук ара силерге ужурашкаш, үр эвес-даа болза, аравыста харылзаадан сеткилим ханар боор. А ооң соонда Испанияже аян-чоруумга дуза кадып, үдеп каарыңарга идегеп тур мен.

²⁵А ам дээрэзинде Бурганның Иерусалим чурттуг улузунга бараан боор дээш, ынаар чоруур деп бардым. ²⁶Чүгө дээрге Македония болгаш Ахайя девискээрлеринде христианнар Иерусалимде Бурганның яды-түрөңги улузунга ачы-дуза көргүзөрин шийтпирлээннер. ²⁷Олар ындыг шийтпирни эки тура-биле хүлээп алганнар, ооң кадында Иерусалимде христианнарның мурнунга хүлээлгези база бар турган. Чүгө дээрге Бурганның Иерусалимде улузу олар-биле Сүлденин хайырлаан ачы-буянын үлөшкөн болганда, өске чоннар улузу иудейлерниң чер кырында херегелдерин хандыраарыңга дузалаар ужурлуг.

²⁸Ол даалганы күүсеткеним база Иерусалимде христианнар оларже чоруткан ачы-дузаны алдылар эвеспе деп бүзүрээним соонда, Испанияже чорупкаш, орук ара силерге дужар күзөлдиг мен. ²⁹Силерге кээримде, Христостун элбек ачы-буянын эккеп бээримни билер мен.

³⁰Ха-дунма, күштүү-биле дилеп тур мен: Дээргивис Иисус Христоска база Сүлденин хайырлааны ынакшылга башкарткаш, мени дээш Бурганга чүткүлдүг мөргүп, мээң демиселимге киржиپ көрүңер. ³¹Иудеяда Христоска бүзүрөвөс улус менээ хора чедирбезин дээш, Иерусалимче аппарат чоруурум ачы-дузаны Бурганның ол чер чурттуг улузу чөпсүнүп хүлээп алзын дээш мөргүңөр. ³²Мен ынчан Бурганның күзөл-соруу ындыг болза, силерге өөрүшкүлдүг чедө бергөш, сеткил-сагыжымдан силер-биле кады дыш-

таныр мен. ³³Амыр-тайбынның үнөр дөзү боор Бурган силер бүгүдө-биле кады болзун. Аминь.

Байыр чедиришкиннер

16 ¹Бүзүрээң кыс дунмавыс, Кенхрея хоорайжыгашта христиан ниитилелдин дузалакчызы Фива дээш дагдынып, ону силерге таныштырдым. ²Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, Бурганның улузунга чогууру дег, ону уткуп хүлээп алынар, ол силерге баргаш, чүнү хереглээр болдур, аңаа бүгү талалыг дуза кадыңар. Фива боду хөй улуска, оларның аразында менээ, дуза кадып келген кижиги.

³Христос Иисуска башкарткаш, Аңаа бараан бооп келген өөрүм – Прискилла биле ооң ашаа Акилага байырым чедириңер. ⁴Олар мен дээш амы-тынын артынга каарыңга белең турдулар. Оларга чүгө мен эвес, а өске чоннар улузунун аразында христиан ниитилелдер база өөрүп четтирип турар. ⁵Оларның бажыңында чыгып турар христианнарга база байырым чедириңер.

Асиядан* Христоска эң баштай бүзүрээң ханы ынак эжим Эпенетке байыр. ⁶Бис дээш ол хире карак кызыл ажилдап келген Марияга байыр. ⁷Мээң-биле кады хоругдал адаанга турган чангыс аймак төрөддерим Андроник биле Юнияга* байыр. Олар элчиннер аразында атсураглыг апарган база Христоска мени мурнай бүзүрээң улус чүвө. ⁸Дээрги-Чаяакчының ачызында ханы ынак эжим Амплийге байыр. ⁹Христоска башкарткаш, Аңаа бистин-биле кады бараан бооп турар Урбанга болгаш ханы ынак эжим Стахийге байыр. ¹⁰Христоска шынчызы шылгаттыңан Апеллеске байыр. Аристовулдун өг-бүлөзінде улуска байыр. ¹¹Мээң чангыс аймак төрөлим Иродионга байыр. Наркиссин өг-бүлөзінде Дээрги-Чаяакчыга бүзүрээң улуска байыр. ¹²Дээрги-Чаяакчы дээш ажилдап келген Трифена биле Трифосага байыр. Дээрги-Чаяакчы дээш база хөй ажилдап келген ханы ынак дунмам Персидега байыр. ¹³Дээрги-Чаяакчының

* 16:5 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Асиядан» эвес, а «Ахайядан» деп бижээн. * 16:7 Өске бурунгу сөзүглелде «Юния» эвес, а «Юний» азы «Юлия» деп бижээн.

15:22 Рим. 1:13; 1 Фес. 2:18 15:23-24 Аж.-ч. 19:21 15:25 Аж.-ч. 24:17; 1 Кор. 16:3; 2 Кор. 9:1

15:26 Аж.-ч. 19:21 || 2 Кор. 8:4 15:27 1 Кор. 9:11 15:31 2 Кор. 1:10-11; 2 Фес. 3:2 15:32 Рим. 1:10

15:33 2 Кор. 13:11; Флп. 4:9; 1 Фес. 5:23; 2 Фес. 3:16; Евр. 13:20 16:1 Аж.-ч. 18:18 16:2 Флп. 2:29

16:3 Аж.-ч. 18:2; 1 Кор. 16:19; 2 Тим. 4:19 16:5 Кол. 4:15 16:13 Мк. 15:21

онзалап шилип алганы Руфуска байыр, мээң база авам апарган ооң авазынга байыр. ¹⁴ Асинкритке, Флегонтуга, Эрме, Патровка, Эрмийге база оларның-биле кады турар бүгү ха-дунмага байыр. ¹⁵ Филологка, Юлияга, Нирей биле оон кыс дунмазынга, Олимпанга база олар-биле каттай Бурганның бүгү улузунга байырым чедиринер. ¹⁶ Бот-боттарынарга ыдыктыг ошкаашкын-биле байыр чедиринер. Христоска бүзүрээрнерниң бүгү ниитилелдери база силерге байыр чедирип турлар.

Сөөлгү кичээндириг

¹⁷ Ха-дунма, силерден аажок дилеп тур мен: хүлээп алган өөредиңерге удур бооп: ангылажыг үндүрүп, бүзүрелдин оруунга моондак салып турар улустан кичээниңер. Ындыг улус-биле харыл-зашпанар. ¹⁸ Олар Дээрговис Христоска эвес, а боттарының күзээшкннеринге бараан бооп турарлар. Олар авыяс-чашпаа болгаш каас-коя сөстери-биле бүзүрээчел бөдүүн улусту дуурайлап кааптарлар. ¹⁹ Силерниң Буянның Медээге дыңнангыр чорууңар бүгү улуска билдине берген, ынчангаш силер дээш аажок өөрүп тур мен. Ындыг-даа болза, буянга хамаарыштыр мерген угаанның, а бузутка хамаарыштыр чүве билбес бооруңарны күзеп тур мен. ²⁰ Амыр-тайбынның үнөр дөзү боор Бурган удавас эрликти буттарыңар адаанга бастырып кааптар.

Дээрговис Иисустуң авыралы силер-биле кады болзун.

Байыр чедиришкннериниң уланчызы

²¹ Мээң кады ажилдап турар эжим Тимофей болгаш чаңгыс аймак төрөлдери Луций, Иасон болгаш Сосипатр олар силерге байыр чедирип турлар.

²² (Павелдин бижээчизи Тертый мен база, Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, силерге байыр чедирдим.)*

²³⁻²⁴ Мени болгаш бүгү христиан ниитилелди бажыңында хүлээп ап турар хүндүлээчел ээ Гайй база силерге байыр чедирип тур. Хоорайның акша-хөрөңги кадагалакчызы Эраст биле бүзүрээр дунмавыс Кварт олар база силерге байыр чедирди*.

²⁵ Мээң медеглээним Буянның Медээни база Иисус Христос дугайында суртаалымны дамчыштыр силерни бүзүрелге быжыктырып шыдаар Бурганга алдар. Христостуң ол Буянның Медээзи дээрге хамык үелерниң мурнундан бээр чажырып келген чажыт-тыр, ²⁶ а ам ону Бурганның медээчилериниң Бижилгелерин дамчыштыр, мөңгө дириг Бурганның айтыгышкыны-биле биске илереткен. Бүгү чоннар бүзүрээрин база Бурганга чагыртсын дээш, ук чажыт оларга билдингир апарган. ²⁷ Дың чаңгыс мерген угаанның Бурганга Иисус Христосу дамчыштыр кезээ-мөңгөде алдар доктаа-зын! Аминь.

* 16:22 Павел элчин чамдыкта бодунуң чагааларын секретарьга адап бижидип турган (1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; Флм. 1:19 көр). * 16:23-24 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Дээрги Иисус Христостуң авыралы силер бүгүдө-биле кады болзун. Аминь» деп сөстөрни немээн. Чамдык бурунгу сөзүглелдерде 25-27 домактарның туружу өске болуп, 14-кү эгениң төнчүзүнче кирген.

16:16 1 Пет. 5:14; 1 Кор. 16:20; 2 Кор. 13:12; 1 Фес. 5:26 16:17 1 Тим. 6:3 || 2 Ин. 1:10 16:18 2 Пет. 2:3; Кол. 2:4 16:19 Рим. 1:8 16:20 Рим. 15:33 || Э. д. 3:15 16:21 Аж.-ч. 16:1 16:23-24 1 Кор. 1:14 16:25 Эф. 1:9; Кол. 1:26 16:26 Кол. 4:3-4 16:27 Иуда 1:24-25

Коринфичилерге бирги чагаа

Кирилде

Коринф хоорай Эрте-бурунгу Грецияга чугула садыг төвү турган. I в. янзы-бүрү аймак-сөөктүг улус-чон, колдуунда римчилер, а ол ышкаш гректер болгаш еврейлер ээлеп чурттаан чечектелген порт хоорай турган. Павел элчин анаа Буянный Медээни, чижеглеп алырга, бистиң эраның 50-ги чылында эң баштай суртаалдаан (Аж.-ч. 18 эгени көр). Элчин Коринфиден чоруй барган соонда, ол биле чаа христиан ниитилелдин аразынга чагаалажыышкын эгелээн. Бо чагаа Павелдин Коринфиде чоруткан чагааларының ийигизи болур (биргизи Чаа Чагыг-керээже кирбейн барган). Ол ону Эфес хоорайдан 50 чылдарның ортан үезинде чоруткан.

Коринфиде чаа христианның аразынга элээн хөй бергедээшкннер тыптып келген: Павел чорупкан соонда, коринфичи ниитилелдин дыка хөй кежигүннери Христостун адынга төлөптиг чуртталга-биле ам-даа чурттап эгелевээн турган. Оон кадында чамдык улус Павелдин суртаалы алыс шынныг эвес деп, оон эрге-күжүңге удурланган.

Чагааның бирги кезээнде (1—6 эгелер) Павел номчукчуларны кижиниң мерген утаанынга эвес, а чүгле Христоска ынаныр кылдыр база буян кылып амыдыраар кылдыр суртап турар. Оон ынай (7:1—16:4) ол коринфичилерниң чагаазында анаа салдынган чамдык хуу айтырыгларга харыылаан: эр, херээжен кижилер аразында харылзаалар, дүрзү-бурганнарга өргүп салган аш-чем, Бурганга мөгөйишкин үезинде албан-дужаал барымдаалаары, Сүлдеден кээр ачы-буянный белектер, кижилерниң келир үеде катап дирлири болгаш Иерусалимде христианның ачы-дуза кыларының дугайында. Түннелинде (16:5-24) Павел бодунун кылыр деп турар чүүлдериниң дугайында чугаалап, байыр чедиришкннерин дамчыдып турар.

Кирилде сөстөр

1 ¹Христос Иисустун элчини боору-биле Бурганның күзел-соруун ёзугаар кыйгырткан Павелден база бүзүрээн дунмам Сосфенден байыр. ² Коринф хоорайда Бурганга бүзүрээннер ниитилелинге, Христос Иисусту дамчыштыр ыдыктаткаш, Бурганның чону боору-биле кыйгырткан бүгү улуска, а ол ышкаш янзы-бүрү черлерде чурттап турар, оларның база бистиң ниити Дээргивис Иисус Христостун адын адап, кыйгырган бүгү улуска бижидим. ³ Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген авырал база амыр-тайбың силерге доктаазын!

Павелдин Бурганга өөрүп четтиргени

⁴Христос Иисуска башкарты бээринерге, Бурганымның силерге хайырлаан авыралы дээш Анаа үргүлчү өөрүп четтирер-дир мен. ⁵ Ону дамчыштыр бүгү чүүл-биле: сөс-биле-даа, билиг-биле-даа баяан болгай силер. ⁶ Ол ышкаш бистин Христос дугайында херечилеливис силерниң араңарга бадыткаттынган болгай. ⁷ Ынчангаш Дээргивис Иисус Христостун чедип кээрин манап турар үнерде, Оон кандыг-даа ачы-буянный белектери силерде четчири-биле бар. ⁸ Дээргивис Иисус Христостун чедип кээр хүнүнде шуут кем-буруу чок улус болзун дээш,

* 1:1 Сосфен — Аж.-ч. 18:17-де айткан кижилер ол бооп чадавас.

1:2 Аж.-ч. 18:1-17 || Рим. 1:7 1:5 2 Кор. 8:7; 9:11 1:7 Лк. 17:30; 1 Фес. 3:13; 4:16-18; Флп. 3:20

1:8 Флп. 1:6

Ол силерни эчизинге чедир деткип, быжыктырар. ⁹ Дээрговис, Бурганның Оглу Иисус Христос-биле харылзаалыг болзуннар дээш, силерни кый деп алган Бурган азаан аксы-сөзүнге шынчы болгай.

Коринфиде христианнарда аңгылажыр чорук

¹⁰ Дээрговис Иисус Христостун ады-биле силерден аажок дилеп тур мен, хадунма: чаңгыс эп-сеткилди амыдырнар, аранарда аңгылажып, алгышпанар, угаап билиишкениңерге база бодалдарыңарга чаңгыс аай бооп көрүнер. ¹¹ Хадунма, аранарда чөрүлдөөлөр барын Хлояның өг-бүлезинин улузундан биллип алдым. ¹² Мен мону чугаалаар бодадым: силерниң кижги бүрүжү тус-тузунда «Павелдин талалакчызы мен», «Аполлостун талалакчызы мен», «Кифа Пётрнун талалакчызы мен», «Христостуу мен» деп туруп бээр-дир. ¹³ Таанда-ла Христос кезектерге чарлы берген бе? Таанда-ла Павел силер дээш хере шаптырткан бе? Азы силер Павелдин ады-биле сугже суктурганыңар ол бе? ¹⁴ Крисп биле Гаийден өске, силерниң кайыңарны-даа сугже сукпааным дээш Бурганга өөрүп четтирдим. ¹⁵ Ындыг болганда, «Павелдин ады-биле сугже суктуруп алдым» деп, кайыңар-даа чугаалап шыдавас. ¹⁶ (Ийет, Стефанның өг-бүлезинин улузун сугже сукканым шын. А өске кандыг-бир кижини сугже суп турганымны сагынмас-тыр мен.) ¹⁷ Христос мени улусту сугже суксун дээш эвес, а Буянын Медээни суртаалдазын дээш чоруткан болгай. Ындыг-даа болза, суртаалым чечен, мерген сөстөргө үндизилеттимээн, оон башка Христостун белдир-ыяшка өлүмү ужур-утказын чидириптер ийик.

Христос — Бурганның күчү-күжү, мерген угааны

¹⁸ Ол белдир-ыяшка чүү болганының дугайында медээ өлүм-чидим-

нин оруу-биле бар чыдар улуска мелегей чүүл боор, а камгалаалдың оруу-биле бар чыдар биске — Бурганның күчү-күжү боор. ¹⁹ Бурган Бижилгеде чугаалаанна болгай:

«Мерген угаанныгларның мерген угаанын чок кылыр мен, сарылыгларның сарылын күш чок болдулар мен».

²⁰ Ынчаарга ам мерген угаанныг кижиниң дээредээн чүвези чүл? Эртеменниң дээредээн чүвези чүл? Бо үениң бодалчыларының дээредээн чүвези чүл? Бурган бо делегей улузунун мерген угаанын будүүлүк кылдыр көргүспээн ийикпе? ²¹ Бурганның мерген угаанының бодал каанын ёзугаар, бо делегей бодунун мерген угаанын дамчыштыр Бурганны биллип шыдавас боорга, Ол бүзүрөөн улушту Буянын Медээниң «мелегейи-биле» камгалаарын чүүлүг деп көргөн.

²² Иудейлер кайгамчык демдектер негеп турарлар, а гректер мерген угаан дилеп турарлар. ²³ А бис Христостун белдир-ыяшка өлүмүн суртаалдап турар бис. Ол медээ иудейлерге — ажып эрттинмес моондак боор, а өске чоннар улузунга — мелегей чүүл боор.* ²⁴ А Бурганның кый деп алган улузунга (иудейлерге-даа, гректерге-даа) суртаалдап турарымыс Христос — Бурганның күчү-күжү болгаш мерген угааны боор. ²⁵ Чүге дээрге Бурганның «мелегейи» безин кижиниң мерген угаанындан оранчок мерген, а Бурганның «кошкаа» кижиниң күжүндөн оранчок күштүг.

²⁶ Хадунма, Бурганга кыйгырткан үендерге кандыг туржук силер, сактып келинерем. Улустан көрүжү-биле үнелээр болза, эвээш кезиинер мерген угаанныг турду; эвээш кезиинер күштүг турду; эвээш кезиинер ызыгуурлуг өг-бүлелерге хамааржыр турду. ²⁷ Ындыг-даа болза, мерген угаанныгларны ыяттырар дээш, Бурган бо делегейге

* 1:23 Иудейлерге хере шаптырган Мессияга бүзүрөөри берге турган, чүге дээрге ынчалдыр шаажылаттырган кижини Бурган кармап каан деп санаар чүве-дир (Ы. х. к. 21:23 көр). А гректер чараш-каасты болгаш күчү-күштү синигер бурганнарга мөгөөр болгаш, оларга «кошка» Бурганны даап бодаары болдунмас болган.

^{1:9} Ин. 17:21; ^{1:1} Ин. 1:3 || ^{1:1} Фес. 5:24; ^{2:1} Фес. 3:3; Евр. 10:23 ^{1:10} 1 Кор. 11:18 ^{1:11} 1 Кор. 3:3

^{1:12} Аж.-ч. 18:24; ^{1:13} 1 Кор. 3:4-5; ^{1:14} 4:6; ^{1:15} 6:12; ^{1:16} Тит. 3:13 || ^{1:17} Ин. 1:42 ^{1:18} 1:13 Эф. 4:4-5 ^{1:19} Аж.-ч. 18:8; Рим. 16:23 ^{1:20} 1 Кор. 16:15 ^{1:21} 2 Кор. 10:10 ^{1:22} 1 Кор. 2:1; ^{1:23} 2 Кор. 2:15 || Рим. 1:16

^{1:19} Иса. 29:14 ^{1:20} У. ч. 21:30; Иса. 44:25; Рим. 1:22; ^{1:21} 1 Кор. 3:19 ^{1:22} Мф. 12:38; Мк. 8:11; Ин. 2:18; 4:48; 6:30 ^{1:23} Гал. 5:11 ^{1:24} 1 Кор. 2:7; Кол. 2:3

сарыыл чок дирткен чүүлдү шилип алган, а күштүг чүүлдү ыяттырар дээш, бо делегейге кошкак дирткен чүүлдү шилип алган. ²⁸ «Үнелиг» деп санаттырар чүүлдү күш чок болдурар дээш, Ол бо делегейге дорамчылаткан, бак көрдүргөн база «үнези чок» дирткен чүүлдү шилип алган.

²⁹ Ооң түннелинде Бурганның мурнунга кым-даа мактанып шыдавас. ³⁰ Бурганның ачызында силер ам Христос Иисуска башкарты берген силер. Бурганның мерген угааны биске Ону дамчыштыр боттанган. А ол мерген угаан бисти актык болгаш ыдыктыг кылып кааш, бачыттардан хостаан. ³¹ Бижилгеде: «Мактаныр бодаан кижжи чүглө Дээрси-Чаяакчы дээш мактанзын!» — деп бижеэни дег кылдыр боттанганы ол-дур.

**Павелдин Коринфиге
ооң мурнунда суртаалдааны**

2 ¹ Ха-дунма, мен силерге кээримде, Бурганның чажыдын* каас-коя, чечен чугаа-биле, онзагай мерген угаан-биле суртаалдаар бодап келбээн мен. ² Силер-биле кады тургаш, Иисус Христостан аңгыда, Ооң белдир-ыяшка өлүмүндөн аңгыда, чүнү-даа билбес болурум шиитпирлээн мен. ³ Мен силерге сулараан, аажок коргуп-сирилээн чедип келдим. ⁴ А мээң медеглээн сөзүм биле суртаалым мерген угаан болгаш бүзүрөнчиг сөстөр-биле эвес, а Сүлдениң күчүзүн бадыткааны-биле салдарлыг бооп турган. ⁵ Ынчангаш силерниң бүзүрелиңер кижиниң мерген угаанынга эвес, а Бурганның күчү-күжүңге үндезилеттинген-дир.

**Бурганның мерген угааны
Сүдени дамчыштыр илереттинген**

⁶ Ындыг-даа болза, бис мерген угаанын бүзүрөл талазы-биле өзүп чедишкен улус аразынга суртаалдап турар бис. А ол мерген угаан — бо делегейниң эрге-чагыргазын ышкынар четкен чагырыкчы-

ларының мерген угааны эвес-ле болгай.* ⁷ Оон орнунга Бурганның амдыгаа чедир чажыт турган мерген угаанын суртаалдап турар бис. Ол мерген угаанын Бурган бисти өндүр бедик байдалче кирир дээш, өртемчейни чаяарының бетинде-ле баш удур шилип алган. ⁸ Бо делегейниң чагырыкчыларындан кым-даа ону билип шыдаваан, оон башка олар өндүр улуг Дээрзгивисти хере шаппас ийик. ⁹ Харын Бижилгеде ол дугайында мынчаар бижеэн:

«Бурганга ынак улуска Ооң белеткеп каан чүүлүн карак-даа көрбээн, кулак-даа дыңнаваан база кижиниң угааны-даа билип шыдаваан».

¹⁰ А Бурган биске ол чүүлдү Сүдени дамчыштыр илередип берген, чүге дээрге Сүдениң шинчилеп билбес чүвези чок, Ол Бурганның бодаалдарының ханы дүвүн бүрүнү-биле билир. ¹¹ Кижиниң чүрээнде сүлдезинден аңгыда, ооң бодаалдарын кым билирил? Шаак-ла ынчаар Бурганның Сүлдезинден аңгыда, Ооң бодаалдарын кым-даа билбес. ¹² А бис бо делегейге хамааржыр сүдени хүлээп албаан бис. Харын Бурганның Сүлдезин хүлээп алган бис, ынчангаш Ооң биске хайырлаан чүүлдерин билип ап шыдаар бис. ¹³ Ол дугайында кижиниң мерген угааны өөрөткен сөстөр-биле эвес, а Сүдениң биске шингээттиргени сөстөр-биле суртаалдап турар бис. Сүлдеден келген алыс шынны Сүдениң өөрөткени сөстөр-биле чугаалап турарывыс ол*.

¹⁴ Кижжи бүдүжүнүн айы-биле чурттап чоруур кижжи Бурганның Сүлдезиниң илереткен чүүлүн хүлээп албас. Ол ону мелегей чүүл деп санаар база угаап шыдавас, чүге дээрге ол чүүлдү чүглө Сүлдедин дүзазы-биле угаап билип боор. ¹⁵ Сүлдеге башкарткан кижжи бүгү чүүлдү өттүр билип шыдаар, а ооң бодун кым-даа өттүр билип шыдавас.

* 2:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның чажыды» эвес, а «Бурган дугайында херечилел» деп бижеэн. * 2:6 Чагырыкчылар — бо домакта «чагырыкчыларны» анаада аза-бук күштер (Эф. 6:12) деп билип турар, ынчалза-даа политиктик күш болгаш кижиниң мерген угаанын эдилээн улусту ынча деп турар база чадавас (1 Кор. 1:20 көр). * 2:13 Азы: «Сүлдеден келген алыс шынны Сүлдеге башкарткан улуска тайылбырлап турарывыс ол».

1:28 Иак. 2:5 1:29 Рим. 3:27; Эф. 2:9 1:30 Эф. 1:7; Флп. 3:9 1:31 Иер. 9:24; 2 Кор. 10:17 2:1 1 Кор. 1:18; 2 Кор. 2:15 2:2 Гал. 6:14 2:3 2 Кор. 11:30; 12:5; Гал. 4:13 2:4 1 Кор. 4:20 2:5 2 Кор. 4:7; 6:7 2:6 Флп. 3:15 2:7 Кол. 2:3 2:8 Ин. 7:48; Аж.-ч. 13:27 2:9 Иса. 52:15; 64:4; 65:17 2:10 Мф. 16:17 || 1 Ин. 2:20 2:11 У. ч. 20:27 2:12 Рим. 8:15 2:13 2 Кор. 1:12 || Ин. 6:45 2:14 Ин. 14:17; Рим. 8:7

¹⁶ «Кым Дээрги-Чаяакчының угаанын билип ап, Аңаа арга-сүме берип шыдааныл?»

А биске Христостун угаанын берип каан.

*Улус-биле эвес,
чүгле Бурган-биле мактаныңар*

3 ¹ Ынчаарга, ха-дунма, мен силерге, Сүлдеге башкарткан улуска дег, чугаалап шыдавас турдум, а биеэги кижги бүдүжүнүн күзээшкиннеринге алыскан улуска дег, Христос-биле харылзаалыг чаш төлдерге дег, чугаалап турдум. ² Мен силерни кадыг чем-биле эвес, а сүт-биле чемгерип турдум, чүге дээрге кадыг чем чиир харыыңар чок турду, ам безин ыңдыг хевээр-дир силер. ³ Бачыттыг бүдүжүңерге чагыртыр хевээр-дир силер. Араңарга адааргал, алгыш-кырыш ам-даа бар турда, биеэги бүдүжүңерниң күзээшкиннеринге алыскан улус боор эвес силер бе, бодуңарны бүгү бо делегейиниң улузу дег ап чоруур эвес силер бе? ⁴ Бирээнер: «Павелдин талалакчызы мен», а өскенер: «Аполлостун талалакчызы мен» — деп турар болза, өске бүгү улус дег болбаан силер бе?

⁵ Ынчаарга Аполлос деп кымыл? А Павел деп кымыл? Олар чүгле бараан болган улус-тур. Оларныч ачызында Христоска бүзүрэн силер, Дээрги-Чаяакчы оларның кайызын-даа тускай ажил-херекти дааскан. ⁶ Мен үрезин тарыдым, Аполлос ону суггарып турган, а Бурган өстүрүп каан. ⁷ Тараан болгаш суггарган кижиде онза чүү-даа чок, чүгле өстүрүп каан Бурганды чугула ужуртка бар-дыр. ⁸ Тарып турар кижиде суггарып турар кижиге чангыс сорулгалыг, оларның кайызы-даа кылган ажил-херезинге дүүштүр шаңнал алыр. ⁹ Бис Бурган-биле кады чангыс ажил-херек кылып турар бис, а силер — Оон шөлү, Оон тудуу силер.

¹⁰ Мен, мерген угаанныг туругу дег, Бурганның менээ хайырлаан авыралы-биле үндезинни салып кагдым, а оон кырынга ангы кижиге туруп үндүрер. Ындыг-даа болза, кижиге бүрүзү канчаар

тудуп үндүреринче кичээнгей салзын. ¹¹ Кым-даа салып каан үндезинден ангы чаа үндезин салып шыдавас, а ол үндезинивис — Иисус Христос-тур. ¹² Кандыг-бир кижиге шак ол үндезинге туруп үндүрүп тура, алдын, мөңгүн, үнелиг эртин даштар азы ыяш, сиген, саван ажыглап боор. ¹³ Кымның-даа ажил-херээ илден апаар, Христостун ээп кээр хүнү бүгү чүүлү көскү кылыштар, чүге дээрге Бурганның оду-биле шылгай бээр. Кижиге бүрүзүнүн кандыг ажил-херек бүдүргенин ол от шылгаар. ¹⁴ Кандыг-бир кижиниң бүдүрген ажил-херээ — туткан тудуу шылгалданы эрте берзе, ол кижиге шаңнал алыр. ¹⁵ А бүдүрген ажил-херээ өрттенип калза, ол когарап үнер. Ындыг-даа болза, ол кижиге камгалал алыр, чүгле оозу, оттан ушта тырткан дег, арга чадаарда камгалал болур.

¹⁶ Бурганның өргээзи бооп турарыңарны база Бурганның Сүлдези иштинерде амыдырай бергенин билбезинер ол бе? ¹⁷ Бурганның өргээзин узуткап турар кижиге бар болза, Бурган ол кижини узуткаар, чүге дээрге Бурганның өргээзи ыдыктыг, а силер дээрге ол өргээдир силер.

¹⁸ Бодуңарга бодуңар дуурайлатпалар. Кайы-бирээнер бо делегейиниң улунун билишкени-биле мерген угаанныг мен деп бодап турар болза, херек кырында мерген угаанныг боор дээш, ол кижиге «мелегей» апарзын. ¹⁹ Бо делегейиниң улунун мерген угааны — Бурганның мурунунга мелегей чүүл-ле болгай. Бижилгеде мынча деп бижээн-дир:

«Ол мерген угаанныг дирткеннерни оларның-на кажары-биле тудар».

²⁰ А оон ыңай:

«Дээрги-Чаяакчы мерген угаанныгларның бодалдары чүгле хей-бус дээрзин билир».

²¹ Ынчангаш кым-даа улус-биле мактанмазын, чүге дээрге бүгү чүве силерни-дир: ²² Павел, Аполлос, Кифа Пётр

^{2:16} Иса. 40:13; Рим. 11:34 ^{3:2} 1 Пет. 2:2; Евр. 5:13 ^{3:3} 1 Кор. 1:10-11 || Гал. 5:19-20
^{3:5} Аж.-ч. 18:24; 19:1; 1 Кор. 1:12; 4:6; 16:12 || Эф. 3:7; Кол. 1:25 ^{3:6} Аж.-ч. 18:4-11, 27-28 ||
 Ин. 4:36-38 ^{3:7} Гал. 6:3 ^{3:8} Мф. 16:27; 2 Ин. 1:8 ^{3:9} 2 Кор. 6:1 || Эф. 2:20-22 ^{3:10} Рим. 15:20
^{3:11} Иса. 28:16; Эф. 2:20; Кол. 2:7; Ажыл. 21:14 ^{3:13} 1 Кор. 1:7 || 1 Кор. 4:5 || 1 Пет. 1:7
^{3:15} Ам. 4:11; Зах. 3:2 ^{3:16} Рим. 8:9; 1 Кор. 6:19; 2 Кор. 6:16 ^{3:17} Эф. 2:21 ^{3:19} У. ч. 21:30;
 Иса. 44:25; 1 Кор. 1:20 || Иов 5:13 ^{3:20} Ыд. ыр. 93:10-11

азы бо делегей-даа, амыдырал азы өлүм-даа, амгы азы келир үе-даа — ол бүгү силерниң-дир, ²³ ынчаарга боттарыңар Христоска хамааржыр силер, а Христос — Бурганга.

Коринфичилер боттарын өркөрдүнгөн

4 ¹ Ынчаарга бисти Христостун бараан болукчуларын дег, Бурганнын чажыттарын бүзүрөп дааскан улусту дег хүлээп ап көрүңер. ² Бир-ле чүүлдү бүзүрөп дааскан улустан шынчы чорук негетинер болдур ийин. ³ Силерниң азы кандыг-бир өске кижиниң мени шиидип, чүвө чугаалаары мени барык-ла хөлзетпейин турар. Бодум безин бодумну шиитпес киж и мен. ⁴ Арын-нүүрүм арыг, ынчалза-даа мээң агартынын ында эвес: мээң шииткекчим — Дээрги-Чаяакчы ол-дур. ⁵ Ынчангаш чогуур үе үнмээнде, Дээрги-Чаяакчы чедип келбээнде, чүнү-даа шиитпенеңер. Ол караңгыда чажыртыңган чүүлдү чырыдыпкаш, чүректерниң бодал-хөөннерин ажыдыптар, киж и бүрүзү ынчан Бурганнын макталын алыр.

⁶ Ха-дунма, мен ол бүгүнү, силерге ачы-дуза болзун дээш, бодумга база Аполлоска хамаарыштыр чугаалап тур мен. «Бижээн чүүлдүн кызыгаарын ажыр баспаңар» — дээн сөстөрнүң утказын бистин үлегер-чижээвистен билип алзыннар дээш* база бир кижини өскезинден өрү көрбөзүңгө бистен өөренип алзыннар дээш, силерге ону чугааладым. ⁷ Кым сени онзагай киж и кылып тура-рыл? Бургандан белек кылдыр албааның, бодунуу боор чүн барыл? Сен бүгү чүүлдү алган болзунза, чүгө ону халас албаан дег мактангыр сен?

⁸ Пөгө берген-дир силер аа! Бажаңар ажыр баяан-дыр силер! Бис чогувуста-

ла, хааннар апарган-дыр силер аа?! Силерниң ам бодап турарыңар ёзугаар ындыг-ла болгай. Херек кырында хааннар апарган бооруңар кай, бис база ынчан силер-биле кады хааннап тургай бис де! ⁹ Бирде бодап кээримге, Бурган элчиннер бисти адактын адаа, өлүмгө шииттирген улус кылгаш, көргүзүг кылдыр салып каан-дыр.* Бүгү өрөмчөй, дээрнин төлээлери база улус-чон бисче көрүп турар-дыр. ¹⁰ Христос дээш бис «мелегей» апарган бис, а силер Аңаа башкарты бергеш, мерген угаанның апардыңар! Бис кошкак бис, а силер күчүлүг силер! Улус силерни алдаржыдып турар, а бистин ат-алдары-выс баксыраан. ¹¹ Амдыгаа чедир аштап, суксап чор бис, эът-бот шывар хевисви-даа чок; эттедиң-соктуртуп чор бис, аалоранывыс-даа чок. ¹² Холдарывыс-биле ажылдап ап, хонуувус үспейн чор бис. Бисти бак сөглээрге, харызыңга алгап-йөрээр-дир бис; истеп сүрөгө, шыдажып эртер-дир бис. ¹³ Биске бак аас элдерге, эп-чөп-биле харыылаар-дыр бис. Бо делегейге хамаарыштыр алырга, бок-чам, амдыгаа дээр таптай базып келген доозун-довурак дег-дир бис.

¹⁴ Мен силерни ыятсын дээш мону биживедим, чок! Харын ынак ажы-төлүмнү дег, силерни угаан киир сургап тур мен. ¹⁵ Муң-муң христиан кижизидикчилерлиг-даа болзунарза, эжен-эндери адааларыңар бар эвес. А мен, силерниң Христос Иисуска башкарты бээринең дээш, Ооң Буянын Медээзин суртаалдааным дамчыштыр адаңар апарган мен. ¹⁶ Ынчангаш дилеп тур мен: мээң үлегерим эдериң көрүңер*. ¹⁷ Чогуу-на ол дээш Дээрги-Чаяакчыга шынчы, ханы ынак оглум Тимофейни силерге чоруттум. Чер болганга, христиан ниитилел бүрүзүңгө мээң канчаар өөредип турарым дег, ол

* 4:6 Азы: «Бижилгеде бижээнинден арттыр нарыдап турбазыңга бистин үлегер-чижээвистен билип алзыннар дээш». * 4:9 Мында Павел Римге тиелелге демдеглен, чыскаалып кылаш-ташкан улус-биле деңгелге кылып турар чадавас. Эрте-буруңгу Римге тиелелге чедип алган полководчулар триумф азы чыскаал кылыр эрге алыр турган, ынчан чыскаалдын бажыңга шериг тергеге тилекчи чоруур, а ооң соондан дайын олчазын сөөртүп, туттурганнарны шууштурар. Чыскаалдын эн сөөлүңгө өлүмгө шииттирген туттурганнар чоруур: оларны арзыланарга бериптер азы бедик хаядан дүжүр октаптар.* 4:16 Өске буруңгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мээң Христостун үлегерин эдергеним дег» деп сөстөрнү немээң.

3:23 2 Кор. 10:7; Гал. 3:29 4:4 Аж.-ч. 23:1 || Иов 9:2, 15 4:5 Мф. 7:1; Рим. 2:1 || Иов 12:22; Эккл. 12:14; Дан. 2:22 || 2 Кор. 10:18 4:6 Аж.-ч. 18:24; 19:1; 1 Кор. 1:12; 3:5 4:7 Ин. 3:27 4:8 Ос. 12:8; Зах. 11:5; Ажыл. 3:17 4:9 Рим. 8:36 4:10 2 Кор. 11:19 || 2 Кор. 13:9 4:11 2 Кор. 11:27; Флп. 4:12 4:12 Аж.-ч. 18:3 || Мф. 5:44; 1 Пет. 3:9; Рим. 12:14 4:14 2 Кор. 6:13 4:15 Флм. 1:10 4:16 1 Кор. 11:1; 1 Фес. 3:7; 2 Фес. 3:7 4:17 Аж.-ч. 16:1; 1 Кор. 16:10; 1 Тим. 1:2

силерге мээң Христос Иисуска башкар-
ткан амыдыралым дугайында сагынды-
рып чугаалаар.

¹⁸ Мени силерже чеде бербес боор
дээнзиг, араңарда чамдык улус өрү көр-
дүне берген-дир. ¹⁹ Ынчалза-даа Дээрги-
Чаяакчы-ла күзээр болза, мен силерге
удавайн чеде бээр мен. Ынчан демги
өрү көрдүнгөн улустун аксы-сөзүнүн
чеченин эвес, а херек кырында күжү-
нүн бар-чогуң шенеп көөр мен. ²⁰ Чүге
дээрге Бурганның Чагыргазы чечен сөс
эвес, а күчү-күш дамчыштыр Бодун көр-
гүзөр. ²¹ Силерже кижизидер шывыктыг
чеде берейн бе азы ынакшыл долган чөп-
шүл сеткилдиг чеде берейн бе? Чүнү кү-
зээр силер?

**Самыраан кижини
Павелдиң буруу шапканы**

5 ¹ Силерниң араңарда самыраар чо-
рук тывылган деп чугаа-соот чер-чер-
де дыңналып тур. Дүрзү-бурганга чүдүүр
улустун безин билбеси хай-калчаа са-
мыраар чорук силерде бар дээр-дир:
бирээңер сонгу иези-биле холбажы бер-
ген дээр-дир. ² А силер менээргенир-дир
силер! Ооң орнунга мунграп-човап, ын-
дыг херек үүлгеткен кижини араңардан
үндүрер ужурлуг эвес силер бе? ³⁻⁴ Мага-
бодум-биле араңарга турбазыма-даа, са-
гыш-сеткилим-биле — кады мен. Ын-
чангаш силерниң чаныңарга турган-даа
дег, ындыг херек үүлгеткен кижини кан-
чаптарын Дээргивис Иисустун адындан
шиитпирлептим. Чаңгыз черге чыгып
келгениңерде (база сагыш-сеткилим-
биле араңарга турумда), Дээргивис Ии-
сустун эрге-күжү-биле ⁵ ындыг кижини
эрликке хүлээди берээл* — оон бачыт-
тыг күзээшкиннерлиг мага-боду узуткат-
тынзын база Дээрги-Чаяакчының шиит-
кел хүнүнде оон сүлдизи камгалал алзын.

⁶ Силерде мактаныпкы дег чүү-даа
чок. «Хөй далган хөй берзин дизе, ынай
ажыткы херегин» билбес силер бе? ⁷ Чаа

хөөткен далган боор дээш, эрги ажит-
кыны аштап кааптыңар, силер болза
ажыткы холуваан далган-на болгай си-
лер. Чүге дээрге Хосталышкын байыр-
лалывыстың Хураганы боор Христосту
бис дээш өргөзөн болгай. ⁸ Ындыг болган-
да, Хосталышкын байырлалын бузут-
тут-бак болгаш будалчак чоруктуң эрги
ажыткызы-биле эвес*, а ак сеткил бол-
гаш алыс шынның ажиткы чокка хаар-
ган далганы-биле байырлап чоруулуңар.

⁹ Самыраан улус-биле харылзашпа-
нар деп моон мурнундагы чагаамга би-
жээн мен.* ¹⁰ Ындыг-даа болза, черле бо
делегейде турар бүгү самыраан улус-
биле, чазый-чилби база акша бузурук-
чузу улус-биле азы дүрзү-бурганнарга
чүдүүрлер-биле харылзашпаңар дивээн
мен. Оон башка бо делегейни шуут каап-
каш, чорур ужурга таварышкай силер.
¹¹ Бүзүрээн ха-дуңманың бирээзи мен
дээр, а херек кырында самыраан, ча-
зый-чилби азы дүрзү-бурганга чүдүүр,
нүгүлчү азы арагачы, акша бузурукчузу
кижи-биле харылзашпаңар деп, мен ам
силерге тайылбырлап бижиң ор мен. Ын-
дыг киж-биле кады аыш-чем безин чи-
веңер! ¹²⁻¹³ Христиан ниитилелден даш-
каар турар улусту шиидер мээң кандыг
херээм чүвөл? Дашкаар турар улусту Бур-
ган шиидер, а силерниң херээңер — хри-
стиан ниитилелдин иштинде турар улусту
шиидер-дир. Ынчангаш силер *бужар-
бак кижини араңардан үндүрүптүңер.*

**Бүзүрөвээннерге шииткел херектери
сайгартпаңар**

6 ¹ Ха-дуңмазы-биле чөрүлдээ үнүп
кээрге, силерниң кайы-бирээңер Бур-
ганның улузунуң эвес, а бүзүрели чок
улустун шииткел кылыр черинге чар-
гызын үзе шииттирерин канчап дит-
тирил? ² Кай, Бурганның улузу бо де-
легейни шиидер дээрзин билбес силер
бе? Алызы барып бо делегейни шиидер
ужурлуг улус, таанда-ла ындыг чугула

* 5:5 Бачыттыг кижини христиан ниитилелден үндүрерин ынча деп турар хире. Ол дээрге оон эрликтин чагыргазының адаанче эглири-дир. * 5:8 Хосталышкын байырлалының езинде иудейлер ажыткы холаан далгандан быжырган хлеб чивес турган (Хост. 12:18-19 көр). * 5:9 Павел элчинин Коринфиде бүзүрелениң оон мурнунда бижээн чагаазы; биске ол чагаа четпейн барган.

4:19 1 Кор. 11:34; 16:5; 2 Кор. 1:15-16 4:20 1 Кор. 2:4 4:21 2 Кор. 10:2; 13:2 5:1 2 Кор. 12:21 || Лев. 18:8; Ы. х. к. 22:30; 27:20; Ам. 2:7 5:3-4 Кол. 2:5 5:5 2 Кор. 2:6; 1 Тим. 1:20 || У. ч. 23:14 5:6 Мф. 13:33; Лк. 13:21; Гал. 5:9 5:7 Хост. 12:15; Ы. х. к. 16:3 5:8 Мк. 8:15; Лк. 12:1 5:9 Эф. 5:11; 2 Фес. 3:14 5:11 2 Фес. 3:6 5:12-13 Мк. 4:11 || Ы. х. к. 17:7 6:1 Мф. 18:17 6:2 Мф. 19:28

эвес херектерни боттарынар шиитпир-
леп шыдавазынар ол бе? ³ Дээрний төлээ-
лерин шиидеривисти билбес улус силер
бе? Таанда-ла амыдыралчы айтыргла-
рывысты боттарывыс шиитпирлеп шы-
даvas бис бе? ⁴ Хүн бүрүнүн маргылдаа-
лыг херектерин шиитпирлээрде, хриси-
тиан нийтиелге кандыг-даа хамаарылга
чок улусту канчап шииткекчилер кыл-
дыр томуйлап аар силер? ⁵ Бяткаш, ар-
нынар кыссын! Таанда-ла Бурган бү-
зүрөөн ха-дунма улuzuнарда чаргы чарып
шыдаар чаңгыс-даа угаанныг кижжи чок
болганы ол бе? ⁶ А дөмей-ле, ха-дунмаш-
кы улус эртип, удур-дедир шииткел чер-
инге билдиржир, ам артында бүзүрөөн
улус мурнунга чаргылдажыр-дыр силер.

⁷ Шынап-даа болза, аранарда чар-
гылдажып турарынар-ла силерни бакка
суга бээр-дир. Хомудап артарыңар оон
дээр турбаан бе? Когарап артарыңар
оон дээр эвес бе? ⁸ А силер боттарыңар
артында-ла ха-дунмаңар боор улусту бе-
зин хомудадыр, оларга когарал чедирер-
дир силер.

⁹ Чөптүг-шынныг эвес улус Бурган-
ның Чагыргазын салгап албазын бил-
безинер ол бе? Бодуңарны мегелевенер.
Самыыраар, дүрү-бурганга мөгөөр,
ашак-кадайынга өскерлир улус, а ол ыш-
каш самыын-садар эрлер, эр улус-биле
холбажыр эрлер; ¹⁰ ооржу, чазый-чил-
би, арагачы, нүгүлчү азы акша бузуар
улус — олар шупту Бурганның Чагырга-
зын салгап албас. ¹¹ Силерниң чамды-
ңар шак-ла ынчаар амыдырап чораан
болгай. Ынчалза-даа Дээрги Иисус Хри-
стостуң ады-биле бистин Бурганывыстың
Сүлдзинге арыдыр чүгдурган, ыдыктат-
тырган база агартырган силер.

Самыын-садар херээженнер-биле христианнар холбашпазын

¹² «Меңээ бүгү чүвени чөпшээрээн» —
деп болур силер*, ынчалзажок ооң шуп-
тузу меңээ ажыктыг болбас. «Меңээ

бүгү чүвени чөпшээрээн», ынчалза-
жок чүү-даа чүве мени чагырып албас
ужурлуг. ¹³ «Чем — хырынга, а хырын —
чемге херек», ынчалза-даа Бурган оо-
зун-даа, өскезин-даа бир дөмей узуткап
каар. Мага-ботту самыыраарынга эвес,
а Дээрги-Чаяакчыга бараалгаткан бол-
зун; а Дээрги-Чаяакчы мага-ботту ча-
гырзын. ¹⁴ Бурган Дээрги Иисусту өлүг-
лөр аразындан катап диргизип каан; Ол
бисти база Бодунуң күчү-күжү-биле ка-
тап диргизиптер. ¹⁵ Кай, силерниң мага-
бодуңар Христостуң мага-бодунуң кезек-
тери боорун билбезинер ол бе? Ындыг
болганда, канчап-ла мен, Христос-биле
харылзаалыг кезектерни ап алгаш, са-
мыын-садар херээжен-биле харылзаа-
лыг кылып каар мен? Ындыг боор ужу-
р чок! ¹⁶ Кай, самыын-садар херээжен-биле
холбажып турар кижжи ооң-биле кады
чаңгыс мага-боттуг апаарын билбези-
нер ол бе? Бижилгеде мынчаар бижээн-
не болгай: *«Ийи кижжи чаңгыс мага-ботка
катчыр»*. ¹⁷ А Дээрги-Чаяакчы-биле ха-
рылзаалыг апарган кижжи Оон-биле ка-
ды чаңгыс Сүлдеге каттышкан.

¹⁸ Самыыраар чоруктан чайлап чор-
унар. «Кижиниң үүлгеткени кандыг-даа
бачыт оон мага-бодунга хамаарылга чок»
деп болур силер, ынчалзажок самыы-
рап турар кижжи бодунуң мага-бодунга
удур бачыт үүлгедир. ¹⁹ Кай, силерниң
мага-бодуңар Бургандан хүлээп алган-
ыңар, силерниң аранарда амыдырай бер-
ген Ыдыктыг Сүлдениң өргээзи боорун
билбезинер ол бе? Силер ам бодуңарны
баш билбес силер! ²⁰ Чүге дээрге Бурган
силерни улуг өртек-биле садып хостаан.
Ынчангаш мага-бодуңар-биле* Бурганы
ны алдаржыдыңар!

Өг-бүлө айтыры

7 ¹ «Эр кижжи херээжен кижиге дегбес
болза эки» деп*, чагаада бижээн чүү-
лүнерге хамаарыштыр. ² Ындыг-даа бол-
за, силерниң аранарда самыыраар чорук

* ^{6:12} Ол сөстөр Павелдин коринфичилерден алганы чагаадан цитата эвес, а Павелдин бодунуң бадыткалы деп бодал база бар. * ^{6:20} Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мага-бодуңар-биле» деп сөстөргө «База Бурганга хамааржыр сеткил-сагыжыңар-биле» деп сөстөрни немээн. * ^{7:1} Ол сөстөр Павелдин коринфичилерден алганы чагаадан цитата эвес, а Павелдин бодунуң бадыткалы деп бодал база бар.

^{6:5} 1 Кор. 15:34 ^{6:7} Мф. 5:39-40 ^{6:9} Гал. 5:21; Эф. 5:5 || Хост. 20:14; Евр. 13:4 ^{6:10} Мк. 7:21-23; Гал. 5:19-21 ^{6:11} Эф. 2:2 || Ин. 13:8; Эф. 5:26; Тит. 3:5; Евр. 10:22 ^{6:12} 1 Кор. 10:23 ^{6:15} Эф. 5:30 ^{6:16} Э. д. 2:24; Мк. 10:7-8; Эф. 5:31 ^{6:17} Эф. 4:4 ^{6:18} Гал. 5:19; Эф. 5:3; 1 Фес. 4:3 ^{6:19} Рим. 14:7 ^{6:20} 2 Пет. 2:1; 1 Кор. 7:23

бо-ла таваржыр болганда, эр киж и бу-
 рүзү бодунуң кадайы-биле, а херэежен
 киж и бурузү бодунуң ашаа-биле чоок
 харылзаалыг боорундан ойталавазын.
³ Ашаа кадайынга хамаарыштыр эр-хе-
 рэежен хүлээлгени болур-чогууру-биле
 күүсетсин, а кадайы ашаанга хамаарыш-
 тыр хүлээлгезин күүсетсин. ⁴ Чүге дээр-
 ге кадай кижиниң мага-бодун ол боду
 баш билбес, а ашаа баш билир. Ашаа-
 ның мага-бодун база боду эвес, а кадайы
 баш билир. ⁵ Араңарда чоок харылзаалыг
 боорундан ойталаванар, чүгле ийилээ
 дугуржуп алгаш, мөргүүрү-биле кезек
 өйдө эр-херэежен харылзааларны сок-
 садып болур силер. А ооң соонда база
 катап чоок харылзаалыг болунар, оон
 башка бодунарны туттунуп шыдавазы-
 нары ажыглап, эрлик силерни күткүдө
 берип боор. ⁶ Ындыг-даа болза, мен ону
 айтышкын эвес, а чөпшээрел хевирлиг
 кылдыр чугаалап тур мен. ⁷ Бүгү улустун
 ол тала-биле менээ демей боорун күзээр
 ийик мен, ынчалза-даа киж и бурузү өс-
 келерини дег эвес ачы-буянныг белекти
 Бургандан алыр: бирээзиниң — ындыг,
 а өскезиниң — мындыг боор.

⁸ Кадайланмаан улус болгаш дулгу-
 яктарга хамаарыштыр чугаалаар чүвөм
 бо: олар, мен ышкаш, чааскаан чоруур
 болза эки. ⁹ Ынчалза-даа боттарын тут-
 тунуп шыдавастар болза, күзээшkindен
 хөлзөп-хайныр орнунга, оларнын өглө-
 нип алганы дээр.

¹⁰ А өгленчип алган улуска Дээрги-
 Чаяакчының айтышкынын дамчы-
 дып тур мен: кадайы ашаандан чарыл-
 бас ужурулуг. ¹¹ А ол ашаандан чарлы-даа
 берзе, чааскаан чорзун азы ашаа-биле
 эптежи, катап олуржуп алзын. Ашаа,
 бодунун ээлчээнде, кадайындан чарыл-
 бас ужурулуг.

¹² Арткан улуска хамаарыштыр
 Дээрги-Чаяакчының эвес, а мээң бодал-
 ымны чугаалап көрейин: Бурганга бүзү-
 рээн ха-дунманың бирээзиниң кадайы
 бүзүрвээн херэежен бооп, ашаа-биле

чурттаарындан ойталавас болза, ол эр
 киж и кадайындан чарылбас ужурулуг.
¹³ А ол ышкаш бүзүрвээн херэежен киж-
 иниң бүзүрвээн ашаа ооң-биле чурт-
 таарындан ойталавас болза, ол херээ-
 жен ашаандан чарылбас ужурулуг. ¹⁴ Чүге
 дээрге бүзүрвээн кадайының салдары-
 биле бүзүрвээн эр киж и Бурганга чоок
 апарган-дыр, а бүзүрвээн ашааның сал-
 дары-биле бүзүрвээн херэежен киж и
 Бурганга чоок апарган-дыр. Оон башка
 ажы-төлүнөр арыг эвес тургай-ла, а ам
 олар Бурганга хамааржыр. ¹⁵ А бүзүрвээн
 ашаанар азы кадайыңар чарлырын күзей
 берзе, оларны-биле болгай аан. Ындыг
 таварылгада бүзүрвээн эр, херэежен ха-
 дунма хостуг боор. Ынчалза-даа Бурган
 силерниң * эп-найбыралдыг амыдыралче
 кыйгырган. ¹⁶ Шынап-ла, канчап билир
 сен, өг-бүлениң херэежен ээзи? Ашааң-
 ны камгалаптарын чадавас. Азы канчап
 билир сен, өг-бүлениң эр ээзи? Кадай-
 ыңны камгалаптарын чадавас.

¹⁷ Ынчаарга чүл? Киж и бурузү
 Дээрги-Бурган-Чаяакчының анаа док-
 таадып бергени, ол дээш кыйгырганы
 чүүлдүң айы-биле амыдыразын. Бүгү
 христиан ниитилелдерге «ынчалыңар»
 деп дужаап тур мен. ¹⁸ Кыртыжап демдек-
 теттирип алган тургаш, Дээрги-Чаяакчы-
 га кыйгырткан киж и оозун чажырбазын.
 А кыртыжап демдектеттирбээн тургаш,
 кыйгырткан киж и ол ёзулалды кылдырт-
 пазын. ¹⁹ Кыртыжап демдектээринде-даа,
 кыртыжап демдектетпезинде-даа көңгүс
 ужур-утка чок. Бурганның айтышкын-
 нарын сагыры — кижиге эн чугула чүүл
 ол-дур! ²⁰ Киж и бурузү Бурган ону кый
 дээн үедө турган байдалынга хевээр арт-
 ып калзын. ²¹ Сени кый дээн үедө кул тур-
 ган болзунза, хөлзөп-дүвүрөвө. (Ынчал-
 за-даа хосталы бээр арган бар болза, ону
 ажыглааны дээр.) ²² Дээрги-Чаяакчы кый
 дээн үедө кул турган киж и Ооң мурнун-
 га хостуг боор. А хостуг хамааты тургаш,
 кыйгырткан киж и ам Христостун кулу
 боор. ²³ Бурган силерни улуг өртек-биле

* 7:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурган силерни» деп эвес, а «Дээрги-Чаяакчы бисти» деп
 бижээн. * 7:18 Өрте-бурун шагда чамдык еврейлер кыртыжап демдектешкининиң демдектерин
 чайладыры-биле пластикалыг кезип эмнээшkindер кылып турганнар.

7:3 Хост. 21:10 7:5 Хост. 19:15 || 1 Чылт. 21:1; Мф. 4:3; 1 Фес. 3:5 7:6 2 Кор. 8:8 7:7 Мф. 19:11-12;
 1 Кор. 12:4; 1 Пет. 4:10 7:9 1 Тим. 5:14 7:10 Мал. 2:16; Мк. 10:9 7:11 Мк. 10:11 7:12 Эзра 10:3, 11
 7:14 Ы. х. к. 22:9; Мат. 2:15 7:16 1 Пет. 3:1 7:18 Аж.-ч. 15:1-2; Гал. 5:2 7:19 Рим. 2:28-29;
 Гал. 3:28; 5:6; Кол. 3:11 7:22 Ин. 8:32; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 2 Кор. 3:17; Гал. 5:1;
 Флм. 1:16 || Рим. 6:22 7:23 1 Кор. 6:20 || Лев. 25:42, 55

садып хостап алган, ындыг болганда, кижилерге кулдар болбатар. ²⁴ Ха-дунма, кайыңар-даа Бурганның мурнунга кыйгырткан үзүндө турган байдалыңга хевээр артып калзын.

²⁵ Кажан-даа өг-бүлө тутпаан улуска хамаарыштыр Дээрги-Чаяакчыдан келген айтышкын менде чок. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчынын өршээли-биле бүзүрелге төлөптиг деп санаткан кижиге бооп, бодунун чагы-сүмемни кадайи. ²⁶ Амгы түрөнчиг үелерде кижиге амыдыралынын байдалын өскөртпөс болза эки деп бодаар мен. ²⁷ Кадайың-биле чурттап турар болзунза, канчаарыл? Чарылган херээр чок. А бир эвес кадай чок болзунза, кадай дилеве. ²⁸ Ынчалза-даа кадайланып алзынза, бачыт үүлгөткен болбас сен. А ол ышкаш эр кижиге дегбээн арыг кыс ашакка барып алза, ооң база бачыды чок. Ындыг-даа болза, өглөнип алган улус амыдыралыңга түрөгдөл көөрүн утпаңар, а мен силерни камнаарын кызар-дыр мен.

²⁹ Биригээр чугаалаарга, ха-дунма, үениң төнчүзү чоокшулап келген-дир. Моон сонгаар кадайлыг улус кадай албаан улус дег болзун. ³⁰ Качыгдан улус боттарын качыгдаваан улус дег алдынзын. Өөрүп-байырлаан улус өөрүп-байырлаваан улус дег болзун. Садып ап турар улус чүзү-даа чок улус дег болзун. ³¹ Бо делегейиниң ажыл-херектеринче дүлүн берген улус оларны кылбайн турар улус дег болзун. Чүгө дээрге бо делегей амгы үеде бар хевири-биле эстип-хайлы бээр.

³² Кандыг-даа сагыш човаашкыннар силерни шүүдетпес боорун күзөп тур мен. Кадайланмаан кижиге Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херектери дээш база Оон

күзелин хандыар дээш сагыш човаар. ³³ А кадайлыг кижиге хүн бүрүнүн амыдыралы дээш, кадайының күзелин хандыар дээш сагыш човаар. ³⁴ Ооң сонгуургал-чүткүлдери чөрүшкек боор*. Ашаа чок херэежен азы эр кижиге дегбээн арыг кыс, бодунун мага-боду болгап сагышсеткили-биле Бурганга бүрүнү-биле бердинер дээш, Дээрги-Чаяакчынын ажыл-херээн бодаар, а ашактыг херэежен хүн бүрүнүн амыдыралы дээш база ашааның күзелин хандыар дээш сагыш човаар. ³⁵ Силерни кандыг-бир чүүлдерге кызгадар дээш эвес, а бодуңарга ажактыг болзун дээш; өскээр чардыкпайн, Дээрги-Чаяакчыга бүрүнү-биле бердиниң, шаптык чокка бараан болзуннар дээш, мен мону чугаалап тур мен.

³⁶ Силерниң кайы-бирээр бодунун назы четкен уруунун чааскаан чурттап чорууру дээш буруулук мен деп саназа база ону өглөп каары херек болза, бодунун күзелин өзугаар кылзын. Ол кижиге уруун өглөп кагзын, ол чорук бачыттыг эвес боор. ³⁷ А бодунун чүрээнде чайгылыш чок шиитпир хүлээп алган, түрөгдөлгө туттурбаан, бодун туттунуп шыдаар харыктыг база бодунун уруун арыг хевээр кадагалап аар деп чүрээнде шиитпирлээн кижиге бар болза, ооң кылып турары эки. ³⁸ Ынчангаш уруун ашакка берип турар аданың кылып турары шын, а бербейн турар аданың кылып турары оон-даа эки*.

³⁹ Ашаа дириг чорда, херэежен кижиге ооң-биле тулуп харылзаалыг боор, ынчалза-даа ашаа чок апаар болза, күзөөн кижизинге барып ап боор. Чүглө ол кижиге Дээрги-Чаяакчыга бүзүрээр болзун. ⁴⁰ Ындыг-даа болза, мен бодаарымга

* 7:34 Чамдык бурунгу сөзүглелдерде «Чөрүшкек боор» деп сөстөр кадайлыг кижиниң сонугал-чүткүлдеринге эвес, а дараазында домакта ашаа чок херэежен кижиге азы ашакка барып көрбээн кыс-биле ашактыг херэеженнин аразында чөрүшкек чүүлдерге хамаарышкан бооп турар. Ооң уламындан бо кезек черин утказы бир аңгы апаар. * 7:36-38 Бо домактарда «Силернин кайы-бирээр» деп сөстөр-биле Павелдин назы четкен кыстың ачазын азы эр душтуун көргүскени тода билдинмес бооп турар. Бир эвес кыстың эр душтуун көргүскен болза, ол үш домакты мынчаар очулдуруп болур: «Силерниң кайы-бирээр», «Дүгдөшкөн душтуум кыска хамаарыштыр бодуну алдынып турарым буруулук-дур, оон өглөниң назы-хари эртип бар чор, олуржуп аарывыс чугула-дыр» деп бодаар болза, бодунун күзелин өзугаар кылзын. Ол душтуу кыс-биле өглөңчип ап боор, ол чорук бачыттыг эвес боор. А бодунун чүрээнде чайгылыш чок шиитпир хүлээп алган, түрөгдөлгө туттурбаан, бодун туттунуп шыдаар харыктыг база бодунун душтуун арыг хевээр кадагалап аар деп чүрээнде шиитпирлээн кижиге бар болза, ооң кылып турары эки. Ынчангаш душтуу-биле өглөңчип турар эрнин кылып турары шын, а өглөңшпейн турар эрнин кылып турары оон-даа эки*.

7:25 2 Кор. 8:10-11 7:30 2 Кор. 6:10 7:31 1 Пет. 4:7; 1 Ин. 2:17 7:32 Мф. 6:25; Лк. 10:41 7:38 Евр. 13:4 7:39 Рим. 7:2

(а Бурганның Сүлдеси база мээң-биле кады ышкажыл), дулгуяк хевээр артары аңаа улам амыр-чыргалдыг боор.

Дүрзү-бурганнарга өргээн чем дугайында

8 ¹Дүрзү-бурганнарга өргүп салган чем дугайында бижээниңерге хамаарыштыр.* «Бистиң шуптувуста билиг барын билир бис». Ол шын болбайн канчаар, ынчалза-даа билиг улусту адыргак кылып каар, а ынакшыл быжыктырып турар. ²Бир-ле чүүлду билир мен деп бо-даар кижиге херек кырында чүнү-даа болур-чогууру-биле билбес. ³Ынчалза-даа Бурганга ынак кижиге Аңаа билдингир апарган-дыр.

⁴Ынчангаш дүрзү-бурганнарга өргүп салган чемге хамаарыштыр: «Билир чүүлүс мындыг: бо делегейде дүрзү-бурган — көңүс чүү-даа эвес база чүглө чаңгыс Бургандан өске кандыг-даа бурган чок. ⁵Дээрде азы черде бурган деп адаткан чүүлдер бар-ла харын (шынап-ла, эн-дерик хөй „бурганнар“ болгаш „дээр-гилер“ бар болбазыкпе). ⁶А бисте чүглө бүгү чаяалганың эге-дөзү, амыдыралывыстың эчис сорулгазы боор чаңгыс Бурган Ада болгаш бүгү чаяалганың Ону дамчыштыр бар апарганы, Ону дамчыштыр амыдырап чоруурувус чаңгыс Дээрги Иисус Христос олар бар»*.

⁷Ынчалза-даа улустун шуптузунда шак ыңдыг билиг чок. Чамдык улус чоокка чедир-ле дүрзү-бурганнарга өргүлгө салган чем чип, оларга мөгейиг дугайында бодап чаңчыккан. Ындыг улустун арын-нүүрү ам-даа быжыкпаан болгаш, өргүлгө салган аыш-чем оларны бужартадыптар.

⁸«А аыш-чем бисти Бурганче чоокшуладып шыдавас. Кандыг-бир чемни чивес-даа болзувусса, биске багай болбас, ону чиир-даа болзувусса, дөмей-ле биске эки апарбас»*.

⁹Чүглө оваарнып көрүнер: силер-ниң хостуу-биле чемненириңер бүзүрели быжыкпаан улусту бачытче күткүдө бербезин. ¹⁰Ам-даа чегей билиглиг, быжыкпаан кижиге шыырак билиглиг сээң дүрзү-бурганга мөгөөр черде өргүлгө салган аыш-чем чип ораыңны көрүп кагза, ол кижиге дүрзү-бурганга өргээн эйти чий бээр кылдыр ооң арын-нүүрүн «быжыктырып» шыдааның ол боор бе? ¹¹Силерден кошкак дунмаңны — Христостун ол дээш өлгөни кижини силер-ниң билиңер өлүмгө чедире бээри ол-дур. ¹²Ооң быжыкпаан арын-нүүрүн балыглааныңар-биле бүзүрөөн ха-дун-маңарга удур бачыт үүлгөткөш, Христоска удур бачыт үүлгөдип турарыңар ол-дур. ¹³Ынчангаш аыш-чем мээң бүзүрөөн ха-дунмамны бачытче күткүдүп турар болза, ону бачытче кирибес дээш, моон сонгаар кажан-даа эът чивес мен.

Павелдин бодунуң эгелерин ажыглавааны

9 ¹Мени көрүнер даан. Хостуг эвес-тир мен бе? Элчин эвес-тир мен бе? Дээргивис Иисусту көргөн эвес ийик мен бе? Дээрги-Чаяакчы-биле эвилелдиг амыдыралыңар — мээң ажыл-херектер-имниң үрө-түннели эвес ийикпе? ²Өске улуска элчин эвес-даа болзумза, чүү-кандыг-даа болза, силерге элчин мен. Боттарыңарны-на Дээрги-Чаяакчы-биле эвилелдиг амыдыралыңар — элчин боорумнун бадыткалы ол-дур.

³Мээң херээмни сайгарыксап турар улуска удур камгаланыр чүүлүм бо-дур. ⁴Аыш-чем чиир, суксун ижер эргевис чок бе? ⁵Азы өске элчиннер ышкаш, чижээ, Дээрги Иисустун дунмалары* база Кифа Пётр ышкаш, Бурганга бүзүрөөн кадайлыг бооп, ону эдертип алгаш чо-руур эргевис чок бе? ⁶Азы чүглө Варнава биле мен хүн бүрүнүң амыдыралыңга

* 8:1 Өргүлгө салган малдың эъдин оон мынчалдыр үлээр: бирги кезээн өргүл салыр бедигээшке өрттедиптер, ийигизин бараалгакчыларга бээр, а үшкүзүн өргүл салган кижиге эгидип бээр-ге, ол болганчок боду болгаш чалаткан аалчылары-биле кады бурганнарның өргээзинге-ле чиптер турган. * 8:6, 8 Бо домактарда кавычка иштинче кириген черлер коринфичилерниң Павелге чагазындан алдынган бооп чадавас, ынчалза-даа ол цитаталарның каяа төнүп турары ылап билдинмес. * 9:5 Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээрги Иисустун акылары».

8:1 Аж.-ч. 15:20, 29 || 1 Кор. 13:4-13 8:2 Гал. 6:3 8:3 Гал. 4:9 8:4 Ы. х. к. 4:35; 6:4-5; 1 Хаан. 12:21; Иса. 41:24 8:6 Мал. 2:10; Эф. 4:6 || Ин. 1:3; Рим. 11:36; Кол. 1:16; Евр. 1:2 8:7 1 Кор. 10:28-29 8:8 Мк. 7:19; Аж.-ч. 10:12-15; Рим. 14:14 8:10 Рим. 14:1 || Аж.-ч. 15:29; 1 Кор. 10:19; Ажыл. 2:14 8:11 Рим. 14:15 8:13 Рим. 14:21 9:1 1 Фес. 2:6-7; Флм. 1:8 || Аж.-ч. 9:3-6 9:2 Фес. 3:8-9 9:5 Мк. 6:3; Ин. 2:12; 7:3; Аж.-ч. 1:14; 1 Кор. 9:5; Гал. 1:19 || Мк. 1:30 9:6 Аж.-ч. 4:36; 13:2; 15:36; Гал. 2:9

херектиг чүүлдерни боттарывыс ажилдап алыр ужурлуг бис бе? ⁷ Боду бодун азыравышаан, албан-хүлээлге эрттирер шериг киж и кажан турганыл? Шөлге виноград тарааш, оон чимизин чиир эрге чок киж кымыл? Азы кодан хойну кадарып тургаш, оон сүдүн ишпес ким барыл? ⁸ Мен мону чүглө хамык чүүлдерже кижиниң көөр айы-биле көргөш, чугаалап турарым ол бе? Ыдыктыг хоойлу база ындыг уткалыг чугаалап турар эвес чүве бе? ⁹ Моисейниң хоойлузунда мынча деп бижээн ийик чоп: *«Тараа бастырып турар шарыга хээрик кедирбе»*. Кай, Бурган бо таварылгада чүглө шарылар дээш сагыш човап турар бе? ¹⁰ Ол бистин дугайывыста чугаалап турар эвес чүве бе?

Ийе, бисти бодааш, ынчаар бижээндир! Тарааны тарып-даа турар киж и дүжүт ажаап алыр идегел-биле тарыыр ужурлуг, а бастырып-даа турар кижиге база «Үлүүм алыр мен» деп идегел турар ужурлуг. ¹¹ Бис Сүлдөгө хамааржыр үрезинни араңарга тарып каан-дыр бис, ыңчангаш чер кырынга хереглээр кежиктерни база араңардан чыып алзывысса, силерден ындыг хөйүнү негеп турарывыс ол бе? ¹² Силерден деткимче алыр эрге өске улуста бар болза, бисте оон артык эрге бар эвес чүве бе?

Ындыг-даа болза, бис ол эргевисти ажыгладывыс. Харын Христос дугайында Буянның Медээниң тараарынга кандыг-даа шаптык катпас дээш, бүгү аар-бергелерни шыдажып эртип тур бис.

¹³ Бурганның өргээзинде бараан бооп турар улус аыш-чем-биле ол өргээден хандыртынып турарын таанда-ла билбес силер бе? Өргүл салыр бедигээш чанынга бараан бооп турар улус база өргүлгө салган чемден үлүг алыр эргелиин таанда-ла билбес силер бе? ¹⁴ База-ла шак ынчаар, Буянның Медээни суртаалдап турар улус амыдыралынга херектиг чүүлдерни ол суртаалдары дээш алыр кылдыр Дээрги-Чаяакчы доктаадып каан.

¹⁵ Ынчалза-даа мен ол эрелериниң кайызын-даа ажыглавадым, мону бижирид, меңээ шак ындыг деткимче көргүссүн деп-даа бодавадым. Мээң чоргаараар чөптүг чылдаамны узуткаар арганы кандыг-бир кижиге бээр орнунга, меңээ

өлү бээри дээр. ¹⁶ Буянның Медээни суртаалдап турар болзумза, менде чоргаараар чылдак чок, чүге дээрге ол — мээң дорт хүлээлгем-дир. Бир эвес Буянның Медээни суртаалдавайн барзымза, бодум шорум-дур! ¹⁷ Буянның Медээни эки турам-биле суртаалдап эгелээн болзумза, шаңналга төлөптиг боор ийик мен. А эки турам-биле суртаалдавайн турар болзумза, анаа-ла Бурганның даалгазын күүседип турарым ол-дур. ¹⁸ Ынчаарга чүү дээш шаңналым алыр мен? Буянның Медээни суртаалдап тура, суртаалчының артык эргелерин ажыглавайн, ону улустан төлөйр чокка кылып турарым дээш алыр мен.

«Бодумну бүгү улуска куаданыгже хүлээдипкен мен»

¹⁹ Мен бүгү улустан хостуг, олардан хамаарышпас-даа болзумза, оларның хөй кезинин Христосче ээлдирер дээш, бодумну бүгү улуска куаданыгже хүлээдипкен мен. ²⁰ Иудейлерни ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр иудей ышкаш апардым. Ыдыктыг хоойлуну хүлээп көөр улусту ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр ыдыктыг хоойлуга башкарткан киж и ышкаш апардым. (Ынчалза-даа бодумну ыдыктыг хоойлунуң кулу деп санапас мен.) ²¹ А ыдыктыг хоойлуну сагыпас улусту Христосче ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр ыдыктыг хоойлуну сагыпас киж и ышкаш апардым. (Шынап-ла Бурганның хоойлузундан хостуг эвес мен, Христостуң хоойлузунга башкартып чоруурум ол.) ²² Кошкак улусту база ээлдирип алыр дээш, мен оларга хамаарыштыр кошкак киж и ышкаш апардым. Оода-ла чамдык улусту камгалап алыр дээш, кандыг-даа улуска хамаарыштыр дыка чоок киж и апардым. ²³ Буянның Медээниң аазааны шаңналдан бодумнуң үлүүм алырын бодап, ол бүгүнү ындыг сорулга-биле кылып чор мен.

²⁴ Маргылдаа шөлүнгө чаржып маңнашкан хөй кижиниң чүглө чаңгызы тиилекчиниң шаңналын алырын билбес эвес-ле болгай силер? Ындыг болганда, тиилелге дээш маңнаңар. ²⁵ Маргылдааларга киржир киж и бүрүзү

^{9:7} 2 Кор. 10:4; 2 Тим. 2:3 || ^{9:9} В. ч. 27:18 ^{9:9} Б. х. к. 25:4; 1 Тим. 5:18 ^{9:10} Рим. 4:23-24 || 2 Тим. 2:6 ^{9:11} Рим. 15:27; Гал. 6:6 ^{9:13} Лев. 6:16, 26 ^{9:14} Лк. 10:7; 1 Тим. 5:18 ^{9:15} Аж.-ч. 18:3 ^{9:16} Рим. 1:14 ^{9:17} Гал. 2:7 ^{9:18} 2 Кор. 11:7, 9 ^{9:19} 2 Кор. 4:5 ^{9:20} Аж.-ч. 16:3; 21:23-26 ^{9:21} Рим. 2:12, 14; Гал. 2:3 ^{9:22} 2 Кор. 11:29 || 1 Кор. 10:33 ^{9:24} Гал. 5:7 ^{9:25} 1 Пет. 5:4; Флп. 3:14; 2 Тим. 2:5

шынгы белеткел эртер. Тиилээни дээш олар дораан она бээр шаңнал алыр, а бис — мөңгөдө оңмас шаңналче күткүүр бис! ²⁶ Ынчангаш мен база эчис сорулганы чок кижиге дег, анаа-ла хей чүгүрбейн чор мен; агаар пашкылаар дээн кижиге дег, анаа-ла хей чогушпайн чор мен. ²⁷ Хаярын өске улуска суртаалдап тура, бодум шаңналга төлөп чок болбас дээш, мага-бодумну «чула шаап», ону бодумга чакыртып чор мен.

*Дүрзү-бурганга мөгееринге удур
кичээндириг*

10 ¹ Ха-дунма, ада-өгбевистин шуптузунуң булут адаанга турганын, оларнын далай өттүр кече бергенин эки биллип ап көрүңер. ² Олар шупту Мои-сейге башкартып, булутче база далайже суктурганнар. ³ Олар шупту чангыс-ла ол, Сүлдө хайырлаан чемни чип, ⁴ чангыс-ла ол, Сүлдө хайырлаан суксунну ижиш турганнар. Ол улус Сүлдөгө башкарткан Хаядан аккан суксун ишкен, а оларны үдөп чораан ол Хая* — Христос болган. ⁵ Ынчалза-даа оларнын хей кезии Бурганның сеткилинге кирбейн баргаш, ээн ховуга узуккатгырыш кааннар.

⁶ А ол бүгү, ада-өгбевистин бир шаг-да күзөй бергени дег, бачыттыг чүүлдерни күзөвезивис дээш, биске үлөгер-чижек болган. ⁷ Чамдык ада-өгбевис ышкаш, дүрзү-бурганнарга мөгейбөңөр. Бижилгеде мынчаар бижээн-не болгай: «Улус-чон ижиш-чири-биле олуруп алган, а ооң соонда самнап-хөгөп эгелзэн». ⁸ Оларнын чамдыгызы ышкаш, самыралга алыспаалы. Ынчап тургаш, олардан 23 000 кижиге чангыс хүн дургузунда кырлып калды чоп. ⁹ Оларнын чамдыгызы ышкаш, Христостун шыдамын шеневээли. Ынчаар кылгаш, олар чыланнарга шактырып өлдүлөр чоп. ¹⁰ Оларнын чам-

дыгызы ышкаш, хомулап турбаңар. Ынчанган дээш, дээрнин хыдыкчы төлээзи оларны узуткап кагды чоп.

¹¹ Биске үлөгер-чижек болзун дээш, ол бүгү чүүлдер ада-өгбевис-биле болган, биске сагындырыг болзун дээш, ол бүгүнү бижиш каан. Үелернин төнчүзүндө чурттап турар болгай бис. ¹² Ынчангаш ийи бут кырында быжыг турар мен деп бодаар кижиге, тайып ушпас дээш, кичээнзин. ¹³ Силерни тавараан күткүлге — өске чүү-даа эвес, а кижиге шаа-биле күткүлге-дир. Бурган аазаан сөзүңгө шынчы. Ол кажан-даа силерге күш чедер шаанардан ажа бээр күткүлгө эртерин чөпшээрэвес, а күткүлгө таварышса-даа, ону шыдажып эртсиннер дээш, канчап адырлырын база силерге айтып бээр.

¹⁴ Ынчангаш, ханы ынак эш-өөрүм, дүрзү-бурганнарга мөгееринден ойлап-дезинер! ¹⁵ Угаан-сарымдыг улуска дег, силерге чугаалап тур мен. Чугаалаан чүвемни угап көрүңер. ¹⁶ Бурганга ол дээш өөрүп четтиривис ачы-буянныг дашка Христостун ханы-биле бистин тудуш харылзаавысты көргүспейн турар бе? А үзе тыргып турар хлевивис Христостун мага-боду-биле бистин тудуш харылзаавысты көргүспейн турар бе? ¹⁷ Хлеб чүглө чангыс, а бис, чеже-даа хей болзувусса, чангыс мага-ботту тургузуп турар бис, чүгө дээрге шуптувус чангыс-ла ол хлебти улежиш турар бис.

¹⁸ Израиль чонче көрүңер даан: өргүлгө салган аш-чем чип турар бүгү улус өргүл салыр бедигээштин хамааржыры Бурган-биле тудуш харылзаалыг эвес чүве бе? ¹⁹ Кандыг уткалыг чугаалап турарым ол? Дүрзү-бурган боду азы дүрзү-бурганга салган өргүл аш-чеми кандыг-бир ужур-уткалыг деп турарым ол бе? ²⁰ Чок! Өске чоннар улузу өргүм

* 10:1 Хосталышкын номунда (13:21, 14:22) израильчилер Египеттен үнүп турда база Кызыл далайны кежиш турда, оларнын мурунуга болгаш соонга шимчеп бар чораан Бурганнын булудунун дугайында чугаалап турар. * 10:3 Маннаны мында деп турар (Хост. 16:15, 35; Ы. х. к. 8:3 көр). * 10:4 Үдөп чораан ол Хая — иудейлернин тоолчургу чугаазын ёзугаар, оларнын өгбелери ээн кургаг ховуга дөргөн чыл дургузунда көжүп чорда, Бурган оларга онзагай кудук-хая берген. Ол кудук-хая оларнын соондан көжүп, сутну берип чораан (Хост. 17:6; Сан. 20:7-11 көр).

10:5 Сан. 14:29, 36-37 10:6 Сан. 11:4-6; Ыд. ыр. 77:18 10:7 Хост. 32:6 10:8 Сан. 25:1-9 10:9 Ыд. ыр. 94:9 || Сан. 21:5-6 10:10 Сан. 14:29-37 10:11 Рим. 4:23 10:12 Рим. 11:20-21 10:13 1 Кор. 1:9 || Иов 5:19; Ыд. ыр. 33:20; 2 Пет. 2:9 10:14 1 Ин. 5:21 10:16 Мк. 14:22-23; Ин. 6:51; 1 Кор. 11:23-26 10:17 Рим. 12:5; 1 Кор. 12:12-13; Эф. 4:25 10:18 Лев. 3:3; 7:15 10:19 Аж.-ч. 15:29; 1 Кор. 8:4; Ажыд. 2:14 10:20 Ы. х. к. 32:17; Ыд. ыр. 105:37

салганда, Бурганга эвес, а буктарга салырын чугаалап тур мен. А силернин буктар-биле харылзаалыг боорунарны күзевес-тир мен. ²¹ Дээрги Иисустун дашказындан ижип тургаш, буктарнын дашказындан база ижип шыдавас силер; Дээрги Иисуска тураскааткан чемни чип тургаш, буктарга тураскааткан чемни оон-биле кады чип шыдавас силер. ²² Азы чүл? Дээрги-Чаяакчынын хүннээ-чел сагыжын оттурар дээн бис бе? Таанда-ла Оон күштүг бис бе?

Кымга-даа моондак тургуспаңар

²³ «Бүгү чүвени чөпшээрээн» деп болур силер, ынчалза-даа бүгү чүве ажыктыг болбас. «Бүгү чүвени чөпшээрээн», ынчалза-даа бүгү чүве быжылгал болбас. ²⁴ Кым-даа бодунуң ажык-дүжүүн сүрбезин, а өске улустуң ажык-дүжүү дээш сагыш човазын. ²⁵ Базаарда садып турар кандыг-даа эътти, кайыын келгенин истевейн, чип алыңар.* Арын-нүүрүңер чүдөн-даа ойталавазын. ²⁶ *Чер-делегей болгаш ону долуп чурттааннар Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр болгай.* ²⁷ Силерни Бурганга бүзүрөвээн кижиге бажыңынче чалаарга, «баар-дыр» деп шийтпирлезиңерзе, мурнунарга салган аыш-чемни, кайыын келгенин айтырбайн, чип алыңар. Арын-нүүрүңер чүдөн-даа ойталавазын. ²⁸ А бир эвес кандыг-бир кижиге силерге: «Ол эътти өргүл кылдыр салган-дыр» — дээр болза, силерге ону чугаалаан кижиге дээш, арын-нүүр дээш чивеңер. ²⁹ Силернин эвес, а ол кижинин арын-нүүрүн бодааш, «арын-нүүр» деп турарым ол. Чүте дээрге мээң хосталгам өске кижинин арын-нүүрүнүн шийткели-биле канчап кызгаддгырары? ³⁰ Бир эвес мен аыш-чемни Бурганга өөрүп четтиришкени-биле хүлээп ап турар болзумза, ол аыш-чем дээш мени чүте буруу шаварыл?

³¹ Ындыг болганда, ижип-даа, чип-даа азы өске кандыг-даа херек кылып турзуңарза, ол бүгүну Бурганнын

алдар-хүндүзү дээш кылып чоруңар. ³² Иудейлерге-даа, өске чоннар улузунга-даа, христиан ниитилелге-даа моондак тургуспаңар. ³³ Меңээ — кандыг-даа улуска кайы-даа талазы-биле таарымчалыг боорун кызып чоруур кижиге — дөмөй болуңар. Ам-даа хөй улус камгаламды алзын дээш, бодумга ажык-дүжүк харавайн, оларнын ажык-дүжүүн бодап чоруур болгай мен.

11 ¹ Христостун үлегер-чижээн эдерип чоруурум дег, мени өттүнүп көрүңер.

Бурганны алдаржыдып тура, кижиниң бажын шывар-шыппазы

² Мени сактып артканыңар дээш база силерге дамчытканым өөредигни олчан эдерип чорууруңар дээш силерни мактап каайн. ³ Ынчалза-даа мону билип аарыңарны күзеп тур мен: эр кижиге бүрүзүңе Христос «баш» боор, херэежен кижиге — эр кижиге «баш» боор, а Христоска — Бурган «баш» боор. ⁴ Ынчангаш бажын шып алгаш, мөргүүр азы өттүр билип меделгээр эр кижиге бүрүзү «бажын» бак атка кириер. ⁵ А бажын шып албайн, мөргүүр азы өттүр билип меделгээр херэежен кижиге бүрүзү бодунуң «бажын» бак атка кириер. Ол бажын тазарты чүлүп алган херэеженге дөмөй. ⁶ Херэежен кижиге бажын шывар хөңнү чок болза, шуут дөңгүр баштыг-даа боору аңаа хамаан-чок. А херэежен кижиге бажын таартыры азы дөңгүрертирери бужар чорук боор төлээде, ол бажын шып алзын.*

⁷ Эр кижиге бажын шыппас ужурлуг, чүте дээрге ол — Бурганның овуур-хевири болгаш, Ону алдаржыдып турар-дыр. А херэежен кижиге — эр кижини алдаржыдып турар. ⁸ Херэежен кижиден эр кижиге эвес, а эр кижиден херэежен кижиге тыгылган. ⁹ Эр кижиге херэежен кижиге ачы-дузалыг кылдыр чаяаттынмаан, харын херэежен кижини эр кижиге ачы-дузалыг кылдыр чаяап каан. ¹⁰ Ындыг болганы дээш база дээриниң төлээлери дээш

* 10:25 Эът садар базаарга өргүлдө салган эътти болганчок-ла сада бээр турган, ону өргүл салыкчылары болгаш бараалгакчылар садып болур (8:1-ге тайылбырны көр). * 11:6 Ол үеде херэежен улус чүгле кажыыдалда бажын таартып турган.

10:21 2 Кор. 6:15 10:22 Ы. х. к. 32:21 || Эккл. 6:10 10:23 1 Кор. 6:12 10:24 1 Кор. 13:5; Флп. 2:21 10:25 1 Кор. 8:7 10:26 Ыд. ыр. 23:1 10:27 Лк. 10:8 10:30 Рим. 14:6 10:31 Кол. 3:17 10:32 1 Кор. 8:13; Рим. 14:13 10:33 1 Кор. 9:22 || 2 Кор. 12:14 11:1 1 Кор. 4:16; 1 Фес. 1:6; 2 Фес. 3:7 11:3 Эф. 1:22; 4:15 || Э. д. 3:16; Эф. 5:23 || Ин. 14:28; 1 Кор. 15:24 11:5 4 Хаан. 22:14; Лк. 2:36; Аж.-ч. 21:9 11:6 Ы. х. к. 21:12 11:7 Э. д. 1:26 11:8 Э. д. 2:21-23 11:9 Э. д. 2:18

херэежен кижиге бажын шып алган чоруур ужурулуг*. ¹¹ Ындыг-даа болза, Дээрги-Чаяакчыга башкарты бергенде, эр кижиге хамаарышпас херэежен-даа, херэежен кижиге хамаарышпас эр-даа турбас. ¹² Харын херэежен кижинин эр кижиден тывылганы дег, эр кижиге база херэежен кижиден төрүттүнер, а бүгү улус Бурган-дан чаяттынган.

¹³ Боттарынар бодап-даа көрүнер даан, бажын шып албаан херэежен кижиге Бурганга мөргүүр болза, ужурга таар-жыр бе? ¹⁴ Эр кижиге узун баш дүгү өстүр-рер болза, ооң ат-алдары баксыраарын ёзу-чурум силерге өөрөтпейн турар бе? ¹⁵ А херэежен кижиге бажынның дүгү узун боору – ат-алдар-дыр, чүгө дээр-ге узун баш дүгүн чайгаар бүткен шы-выг кылдыр аңаа берген-дир. ¹⁶ Чамдык улус бо айтырыг талазы-биле маргыжык-сай бээри чадапчок, ындыг-даа болза, бисте-даа, Бурганга бүзүрөөннер ниитилелдеринде-даа ындыг чаңчылдан өске чаңчыл чок.

***Дээрги-Чаяакчының кечээки чемин
шын эвес ажыгалаары***

¹⁷ Оон ыңай чугаалаар бодаан чүүлүмге силерни мактапкы дег чүм-даа чогул, чүгө дээрге силерниң чыыштарынар-га ажыктыг эвес, а хоралыг тала чая база бээр-дир. ¹⁸ Хамыктын мурнунда, христиан ниитилел бооп, чыгып кээринерге, аранарга аңгылажышкын турар дээр-дир, ол чугааларнын кезик-чамдызынга бүзүрөөн-дир мен. ¹⁹ Чугаажок, силернин аранарга аңгыланчыр чорук турбайн канчаар. Бурганга шылгаттырган улус ыңчан силерниң аранарга илден апаар. ²⁰ Ынчаарга шупту кады чыгып-даа турзунар-за, ол чыгыжынарны «Дээрги-Чаяакчының кечээки чемин» деп черле болбас-тыр. ²¹ Чүгө дээрге кижиге бүрүзү бодунуң эк-келген кечээки чемин чип кириптер*, түңнелинде чамдыыңар аштап артар, а өскелеринер эзиртир ижип алган боор-

дур. ²² Ижип-чиир дээр болзунарза, бажыннарынар чок чүве бе? Азы Бурганга бүзүрөөннер ниитилелдин херекке албайн, яды-түрөңгиге улусту куду көрүп тур силер бе? Ол дээш силерге чүү дэйн? Мактаар мен бе? Чок, мактавас мен!

²³ Силерге дамчыдып бергенин өөрөдигни мен бодум Дээрги-Чаяакчыдан алган болгай мен: Дээрги Иисус Ону садыпкан дүне хлебти тудуп алгаш, ²⁴ Бурганга өөрүп четтирген соонда, ону үзе тырткаш, мынча дээн болгай: «Бо дээрге силер дээш берип турарым Мээң мага-бодум-дур. Ону Меңээ тураскаал кылдыр ыңчаар кылып чорунар». ²⁵ А кечээки чем соонда дашканы база көдүргөш, мынча дээн болгай: «Бо дашка дээрге Мээң ханым-биле чардынар чаа чагыг-керээ-дир. Ону ижип турар са-ныңарда-ла, Меңээ тураскаал кылдыр ыңчаар кылып чорунар». ²⁶ Бо хлебти чип база бо дашканы чооглап турар са-ныңарда-ла, Дээрги Иисус ээп келбээн шаанда, Ооң өлүмүн медеглөп турар-ыңар ол-дур.

²⁷ Ынчангаш бодун төлөптии-биле алдынмайн, ол хлебти чип турар азы Дээргиниң дашказындан чооглап турар кижиге Дээргиниң мага-боду болгаш ханынга удур бачыт үүлгөткен дээш буруулуг боор. ²⁸ Кижиге бүрүзү бодун баштай шүгдүнүп алзын, ол ыңчан хлебти чип, дашканы чооглап боор. ²⁹ Бир эвес силерниң кайы-бирээнер Дээргиниң мага-боду деп чүл ол дээрзин билбейн турар болза, ол ижип-чип тура, бодун шийт-келге онаар. ³⁰ Ол чылдагаан-биле силерниң аранарда шыдал-шинек чок, аарыг улус хөй бооп турар база эвээш эвес улус өлү бергилээн. ³¹ А бир эвес боттары-высты шүгдүнгөш, шийткөй көрүп турган болзувусса, ол шийткелге онаашпас ийик бис. ³² Дээрги-Чаяакчы бисти ам шийдип, кезедип тура, бүгү бо делегей-биле кады бисти кезээ-мөңгөдө шийтпес дээш, кижизидип турары ол.

* 11:10 Бо домактын утказы эки билдинмес. Ооң сөс сүрүп очулдурган утказы мындыг: «Ол дээш база дээрнин төлээлери дээш херэежен кижиге бодунун бажынын кырынга эрге-чагыргалыг турар ужурулуг». * 11:21 Рим империязынга калбаа-биле негтерээн, аалчыларны ийи бөлүккө чарар практиканы ыңча деп турар боор: бай-шыдалдыг, ат-алдарлыг улус бажын ээзи-биле кады чекменир, а арай яды аалчыларга бажын даштында шөлгө аңгы чем салыр. Аыш-чем болгаш суксуң база аңгы-аңгы болур.

11:11 Гал. 3:28 11:15 Сан. 5:18 11:18 1 Кор. 1:10-12 11:19 1 Ин. 2:19 11:22 У. ч. 17:5 11:23 Гал. 1:12 11:24 Лк. 22:19 11:25 Лк. 22:20 11:27 Ин. 6:53-56 11:29 1 Кор. 12:27 11:32 У. ч. 3:12

³³ Ынчангаш, ха-дунма, кады чем-ненири-биле чыылганыңарда, бот-боттарыңарны хүндүлелди манап алыңар.

³⁴ Кайы-бирээр аш болза, ол кижги бажыңыңа чемненип алзын, оон башка Дээрги-Чаяакчының шийткели чыжыңарга дүжөр. Арткан херектерни силерге чеде бергеш, сайгарып, чурумчулар мен.

Ыдыктыг Сүлдениң ачы-буянныг белектери

12 ¹ Ха-дунма, а ам Сүлдениң хайырылааны ачы-буянныг белектерге хамаарыштыр. Оларның дугайында чүве билбес бооруңарны күзевейн тур мен. ² Христоска бүзүрөвейн туруңарда, силер шын оруктан астыктырдып, үнү чок дүрүзү-бурганнарга бараан болуп чорааныңарны билир силер. ³ Ынчангаш силерге тайылбырлап тур мен: Бурганның Сүлдезиниң башкарылгасы-биле чугаалап турар кандыг-даа кижги «Иисуска каргыш четсин» деп шыдавас, а Ыдыктыг Сүлдеге башкартпаан кым-даа: «Иисус – Дээргим-дир» – деп чугаалап шыдавас.

⁴ Ачы-буянныг белектер янзы-бүрү боор, а оларны хайырлап турар Сүлде чаңгыс. ⁵ Бараан болуушкуннары янзы-бүрү боор, а оларны берген Дээргин-Чаяакчы чаңгыс. ⁶ Бурганның улуска салдарының дээжи янзы-бүрү-даа болза, бүгү чүүлдү шупту улуска болдуруп турар Бурган – чаңгыс. ⁷ Сүлденин күжүнүн кижги бүрүзүңге илерээшкени бүгү ниитилелге ажык-дузалыг боор. ⁸ Сүлде бир кижиге мерген угаанның сөзүн хайырлаар, а өске кижиге ол-ла Сүлде билигнің сөзүн хайырлаар. ⁹ Ол-ла Сүлде база бир кижиге – онзагай бүзүрелди, а өске кижиге – аарыг улус экиртир арганы белек кылдыр хайырлаар. ¹⁰ Ол-ла Сүлде бир кижиге – кайгамчык чүүлдер кылыр күштү, а өскезинге – өттүр билип медеглээр күштү хайырлаар. База бир кижиге – Сүлдеден келген күштү Сүлдеден келбээнинден ылгап билир арганы хайырлаар. Бир кижиге – янзы-бүрү билдинмес дылдарга чугаалаарын, а өскезинге – ол дылдарны билип, тайылбырлаарын хайырлаар. ¹¹ А бо бүгүнү чаңгыс-ла ол Сүлде болдуруп, Бодунун херек деп көргөнин ёзугаар кижги бүрүзүңге тус-гузунда берип турар.

Янзы-бүрү кезектерниң чаңгыс тудуш харылаалымы

¹² Кижиниң мага-боду чаңгыс-даа болза, хөй кезектерден бүткен боор. Олар чеже-даа хөй болза, каттышкаш, чаңгыс мага-ботту тургузары дег, Христос-биле харылзаавыс база шак ындыг боор. ¹³ Иудейлер азы өске чоннар улузу-даа, кулдар азы хостуг улус-даа, шуптуvus чаңгыс мага-бот болур дээш, чаңгыс Сүлдеже суктурган бис. Шуптуvus чаңгыс-ла ол Сүлдеден «ижип алган бис».

¹⁴ Кижиниң мага-боду чаңгыс эвес, а хөй кезектерден бүткен боор. ¹⁵ Бут хенертен: «Хол эвес болганымда, мага-ботка хамаарышпас мен» – дээр-даа болза, ол мага-ботка хамаарышпас аппарат-ла болгай, ындыг аа? ¹⁶ Ол ышкаш кулак хенертен: «Карак эвес болганымда, мага-ботка хамаарышпас мен» – дээр-даа болза, ол мага-ботка хамаарышпас аппарат-ла болгай, ындыг аа? ¹⁷ Бүгү мага-бот чүгле карактан бүткен турган болза, чүнүн-биле дыннаарыл? Бүгү мага-бот чүгле кулактан бүткен турган болза, чүнүн-биле чыт чыттаарыл? ¹⁸ Херек кырында Бурган мага-боттун кезек бүрүзүңге оон хүлээлгезин Бодунун күзөөн аайы-биле айтып каан. ¹⁹ А бүгү кезектер чаңгыс аай дөмей турган болза, мага-бот канчап бай боорул? ²⁰ Херек кырында кезектер хөй, а олар шупту чаңгыс мага-бот боор.

²¹ Карак холга: «Менээ херээң чок!» – деп шыдавас. Азы ол ышкаш баш буттарга: «Менээ херээңер чок!» – деп шыдавас. ²² Харын мага-боттун кошкак деп бодаарывыс кезектери херек кырында эргежок чугула боор. ²³ Мага-боттун ындыг-ла хүндүлүг эвес деп санаарывыс кезектерин эң улуг сагыш човаашкын-биле эдилээр болгай бис. ²⁴ Мага-боттун көрүштүг эвес деп санаттырар кезектерин кызып шып алыр бис, а көрүштүг кезектерни шыпкан херээ чок. Ынчалза-даа Бурган мага-ботту тургузуп тура, оон эң кошкак кезектеринче сагыш човаашкын улуг боор кылдыр тургузуп каан. ²⁵ Мага-ботка аңгыланышкын турбазын дээш, а оон хамык кезектери бот-боттарыңа бир дөмей сагыш човаашкын көргүссүн дээш, Ол ынчалдыр кылган. ²⁶ Мага-боттун бир кезээ хинчектенир

12:1 Кор. 14:1 12:2 Эф. 2:12 12:3 1 Ин. 4:2-3 12:4 Рим. 12:6 || Эф. 4:4-6 12:5 Рим. 12:7
12:6 Флп. 2:13 12:9 Мф. 17:20; 1 Кор. 13:2 12:10 Мк. 16:17; Аж.-ч. 2:4; 10:46; 1 Кор. 14:2
12:12 Рим. 12:5; 1 Кор. 10:17; Эф. 4:25 12:13 Гал. 5:6; Эф. 2:14; Кол. 3:11 12:26 Рим. 12:15

болза, өске кезектери база оон-биле деңге хинчектенир; бир кезээ алдар-хүндү көөр болза, өске кезектери база оон-биле деңге өөрүп-байырлаар.

²⁷ Ынчангаш силер – Христостун мага-боду силер, а кижги бүрүзү тус-тузунда Оон мага-бодунун кезээ боор. ²⁸ А Бурган христиан ниитилелге чамдык улусту: биргилерин – элчиннер, ийигилерин – медээчилер, үшкүлерин – башкылар кылдыр салып каан. Оон ангыда Ол бир чамдык улуска кайгамчык чүүлдер кылыр күштү, өскелерге – аарыг улус экиртир, ачы-дуза чедирер, удуртуп-башкараар база янзы-бүрү билдинмес дылдарга чугаалаар арганы хайырлаан. ²⁹ Шупту улус элчиннер боор бе? Шупту улус медээчилер боор бе? Шупту улус башкылар боор бе? Шупту улус кайгамчык чүүлдер кылыр бе? ³⁰ Шупту улус аарыг кижилер экиртир арганы белек кылдыр алыр бе? Шупту улус билдинмес дылдарга чугаалап шыдаар бе? Шупту улус ол дылдарны билип, тайылбырлап шыдаар бе? ³¹ Ындыг-даа болза, эң чугула ачы-буянын белектерже чүткүнер. А ам силерге оон-даа тергийн эки орукту айтып берейн.

Ынакшыла

13 ¹ Бир эвес мен кижилернин, харын дээрнин төлээлеринин-даа дылдарынга чугаалап билир тургаш, өске улуска ынак эвес болзумза, ажыч чок өткүт дааш-шимээн үндүреринге өйлөшкеним ол-дур. ² Өттүр билип медеглээр арга менде бар-даа болза, бүгү чажыттарны билир-даа болзумза; бүгү билиглерни менээ берген-даа болза, ол ышкаш дагларны шимчедиптер бүзүрел менде бар-даа болза, а ынакшылым чок болза, мен чүү-даа эвес-тир мен. ³ Менде бар хамык эт-хөреңгини ядыыларга үлөп бээр база мага-бодумну, алдаржыыр дээш*, өлүртүр кылдыр бериптер-даа болзумза, а ынакшылым чок боор болза, ол бүгү менээ кандыг-даа ажык-дуза эккелбес.

⁴ Ынакшыл шыдамык-даа, буянын-даа. Ол адааргаачал, мактанын-

чал, адыргак эвес. ⁵ Ол дүктүг арынныг болбас, бодунга ажык сүрбес, хорадаачал эвес база хомудал шыгжап чорбас.

⁶ Ынакшыл бузут дээш өөрбес, а алыс шын-биле деңге өөрүүр. ⁷ Ол чүү-даа чүвени шыдажып эртер. Оон бүзүрели, идегели, шыдамык чоруу кажан кезээде хевээр артар.

⁸ Өттүр билген медеглелдер чиде бээр, билдинмес дылдарга чугаалаар арга төне бээр, билигнин херээ чок апаар, а ынакшыл кажан-даа төнүп читпес. ⁹ Чүге дээрге бистин билиивис долу эвес, өттүр билип медеглээривис база долу эвес.

¹⁰ А бүрүн долу чүүл чедип кээрге, долу эвес чүүлдер чиде бээр. ¹¹ Чаш уруг турар шаамда, чаш уруг дег чугаалап, чаш уруг дег угаап-бодап турган мен. А чедишкен улуг кижги апаргаш, чаш уругларзыг бүгү чүүлду соомда каапкан мен.

¹² Ам бис бүгү чүвени бүлүргей көрүнчүкте* дүрзүнү дег көрүп турар бис, а ынчан чиге көөр апаар бис. Ам мээң билиим долу эвес-тир, а ынчан, Бурганның мени билири дег, мээң билиим база сайзыраңгай апаар.

¹³ Ынчаарга ам кезээ шагда артып каар үш чүүл: бүзүрел, идегел, ынакшыл бар. Ынчаарга оларнын эң чугулазы – ынакшыл.

Сүлдениң ачы-буянын белектерин шын ажыггаары

14 ¹ Ынакшылдың соон истенер, Сүлдениң хайырлааны ачы-буянын белектерже, ылангыя өттүр билип медеглээр аргаже, база чүткүнер. ² Билдинмес дылга чугаалап турар кижги улуска эвес, а Бурганга чугаалаар болгай: ол кижги Сүлдениң күжү-биле чажыт чүүлдер чугаалаарга, ону билип шыдаар кижги тывылбас-тыр. ³ А өттүр билип медеглеп турар кижги улусту быжыктырып, оларны сорук кирип, аргалап чугаалажыр. ⁴ Билдинмес дылга чугаалап турар кижги чүгө болун быжыктырар. А өттүр билип медеглеп турар кижги христиан ниитилелди быжыктырар. ⁵ Билдинмес дылдарга шуптунар чугаалап турган болза, эки-ле ийик, ынчалза-даа

* 13:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Алдаржыыр дээш» эвес, а «Өрттетсин дээш» деп би-жээн. * 13:12 Бурун шагда көрүнчүктөрни кылайтыр хоюглаан металлдан (мөнгүн, хүлөр) кылыр турган болгаш, дүрзү тода эвес болур.

12:27 Рим. 12:5; Эф. 1:23; 4:12; Кол. 1:18, 24 12:28 Аж.-ч. 11:27 || Эф. 4:11 12:31 1 Кор. 14:1, 39 13:2 Аж.-ч. 2:18 || Мф. 17:20; Кол. 11:23; 1 Кор. 12:9 13:11 Эф. 4:14 13:12 Мф. 5:8; 1 Ин. 3:2 || 1 Кор. 8:3; Гал. 4:9 14:1 1 Кор. 16:14 || 1 Кор. 12:1 14:5 Сан. 11:29

өттүр билип медеглеп турган болзунарза, оон-даа эки! Билдинмес дылдарга чугаалаар кижиниң чугаазы тайылбырлаттына бергеш, бүгү христиан ниитилелдин быжыгарынга ажыктыг боор таварылгалардан аңгыда, өттүр билип медеглээр кижини оон өрү деннелге турар.

⁶ Ха-дунма, мен силерге чедип келгеш, билдинмес дылдарга чугаалап эгелээн дижик мен. Силерге ажыдышкын дамчытпас, кандыг-даа билиг бербес, чүнү-даа өттүр билип медеглес база чүү-даа чүвеге сургавас боор-дур мен. Ындыг болза, менден алыр ажык-дузаныр кайыл? ⁷ Чижек кылдыр амылыг эвес хөгжүм херекселдерин: лимби азы чадаганны ап көрээли. Бир эвес бедик азы чавыс үннерни хөгжүм херексели ылгавас болза, лимби азы чадаган кандыг хөөн-нүг аялга ойноп турарын канчап билип аарыл? ⁸ Ол ышкаш дайынчы трубазы тодаргай эвес үн этсир болза, чаа-дайынче үнөр дээш, кым белеткенирил? ⁹ Силер-биле база шак ындыг боор: дылынар утказы билдинмес сөстөр эдер болза, чүнү чугаалаанынарны улус канчап билип аарыл? Салгын-хатче сөстөр чашканнаан дег боор-дур силер. ¹⁰ Делегей кырында чеже хөй дыл бар деп! Олар шуптузу тодаргай уткалыг үннер ажыглаар. ¹¹ Ынчалза-даа ол үннерниң утказын билбес болзумза, өске дылга чугаалап турар кижиге даштыкы кижиге дег боор мен, а чугаалап турар кижиге менээ база даштыкы кижиге дег боор. ¹² Силер-биле база шак ындыг боор: Сүлдениң күжүнүң илерээшкиннеринче чүткүп турар болзунарза, ол чоруунар христиан ниитилелди элбекшилдии-биле быжыктырзын.

¹³ Ынчангаш билдинмес дылга чугаалап турар кижиге ону тайылбырлап, очулдулар арганы база алыр дээш мөргүн. ¹⁴ Бир эвес мен шак ындыг, билдинмес дылга мөргүп турар болзумза, мээң сеткил-хөңнүмнүң мөргүп турары ол-дур, а угаан-сарылымга ооң ажык-дузазы чок болгай. ¹⁵ Ынчаарга канчалзымза экил? Сеткил-хөңнүм-биле мөргүүн, а ол ышкаш угаан-сарылым-биле база мөргүүн! Бурганны сеткил-хөңнүм-биле алгап ырлаайн, а ол ышкаш угаан-сарылым-биле база алгап ырлаайн! ¹⁶ Бир эвес Бурганны сеткил-хөң-

нүң-биле алгап-йөрээр болзуңза, чугаан утказын билбээн дыннакчы сээң өөрүп четтиришкениңге хары кылдыр канчап: «Аминь — ылап-ла ындыг» дээрил? Ол сээң чүү деп турарынны билир эвес! ¹⁷ Сен кончут эки-даа өөрүп четтирген болзуңза, өске кижини быжыктырып-тар ажык-дузан чок ышкажыл.

¹⁸ Билдинмес дылдарга силернин шуптунардан хөй чугаалаар болганым дээш Бурганга өөрүп четтирдим. ¹⁹ Ындыг-даа болза, христиан чыышка билдинмес дылга муң-муң сөстөр чугаалаар орнунга, өске улусту база сургаар дээш, утказы билдингир беш сөстү чугаалаары дээр деп көөр мен.

Билдинмес дылдар бүзүрөвээннерни бүзүрелче эккелбес

²⁰ Ха-дунма, угааныңар чаш уругларны дег болбазын. Бузутка хамаарыштыр чүве билбес чаштар дег, а угааныңар аайы-биле чедишкен улут улус дег болунар. ²¹ Ыдыктыг хоойлуда бизээн-не болгай:

«„Мен бо чон-биле өске дылдарга чугаалаар улус дамчыштыр, даштыкы улустуң чугаазы-биле чугаалажыр мен. Ынчалза-даа ынчан безин олар Мени дыңнаар хөңнү чок болур“ — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалап турар».

²² Ынчангаш көрүп тур силер: билдинмес дылдарга чугаалаары — бүзүрөөн эвес, а бүзүрөөн улуска кайгамчык демдек боор-дур. А өттүр билип медеглээр — бүзүрөөн эвес, а бүзүрөөн улуска кайгамчык демдек-тир. ²³ Христиан ниитилел долузу-биле чыылган черге хамык улус билдинмес дылдарга чугаалап турган дижик. А ол дылдарны билбес азы бүзүрөөн улус ынаар кирип келген болза, олар ынчан чүү дээрил? Олар силерни: «Бо-даа угааны чанган улус-тур» — дивес бе?! ²⁴ А шуптунар өттүр билип медеглеп турда, бүзүрөөн азы хары кижиге кирип келген болза, оон алыс бүдүжү бүгү улуска ажыттына бээр. ²⁵ Шак ынчалдыр оон чүрөөнни чажыттары билдингир апаар, ол ынчан донга кээп дүжер, Бурганга мөгеер база: «Бурган ылап-ла силернин араңарда-дыр!» — деп чугаалаар.

14:8 Сан. 10:9 14:15 Иак. 5:13; Эф. 5:19 14:16 2 Кор. 1:20; Ажыл. 3:14 14:20 Эф. 4:14 || Мф. 18:3 || 1 Кор. 2:6 14:21 Иса. 28:11-12 14:22 Аж.-ч. 2:6 14:23 Аж.-ч. 2:13 14:25 Иса. 45:14; Зах. 8:23

Христиан чыыштарның чуруму

²⁶ Ынчаарга ам канчалза экил, ха-дунма? Чыгып кээринерге, силернин бирээңерде — ыдыктыг ыры, өскөңерде — сургаал сөзү азы Бургандан ажы-дышкын бар болзун; база бирээңер билдинмес дылга чугаалазын, а өскөңер ол дылды тайылбырлазын. Ол бүгүнүн сорулгазы — бот-боттарын быжыкты-рары боор ужурлуг. ²⁷ Билдинмес дыл-дарга чугаалаар улус бар болза, ийи, улуг дизе үш кижиге, ам артында ээлчег ёзугаар чугаалазын, база бирээңер ол чугаала-рын тайылбырлазын. ²⁸ А бир эвес тайыл-бырлап шыдаар кижиге чок болза, билдин-мес дылдарга чугаалаар кижиге христиан чыышка ыттавазын, ол чүгө бодунга азы Бурганга чугаалазын.

²⁹ Бурганның медээчилери-даа ийи-леп азы үштеп чугаалазыннар, а дыннак-чылар оларның чугаалаан чүвезин хынап орзуннар. ³⁰ А дыннап олурган өске-бир кижиге Бургандан ажыдышкын кээр болза, баштай чугаалап эгелешн медээ-чи ыттавайын барзын. ³¹ Бүгү улус өөрөн-зин дээш база бүгү улуска аргалал бээр дээш, шуптуңар ээлчег айы-биле өттүр билип медеглеп боор силер. ³² Медээчи кижиге өттүр билип медеглеп тура, оон угаан-медерелин хаара туткан Сүлденин илерээшкенин башкарзын. ³³ Чүгө дээр-ге Бурган — корум-чурум чок чоруктун эвес, а амыр-тайбыңның Бурганы-дыр. Оон улузунун тургусканы бүгү ниити-лелдерге шак ындыг боор.

³⁴ (А херэежен улус чыыштар үезин-де ыттавазын. Оларга чугаалаарын хо-руп каан, чүгө дээрге хоойлунун айыт-каны дег, олар чагыртып чоруур ужурлуг. ³⁵ Бир эвес олар кандыг-бир чүүлдү өөрө-нип алыксаар болза, бажыннарынга бар-гаш, ашактарындан айгырып алзыннар. Херэежен кижиниң христиан чыышка чүве чугаалаары бужар чорук-тур оң.)*

³⁶ Азы Бурганның сөзү чүгө силерни дамчыштыр кээп турар деп бодаар силер бе? Азы ол чүгө силерге келген деп бо-даар силер бе? ³⁷ Бодун «Бурганның ме-дээчизи мен» азы «Сүлде-биле сырый

харылзаалыг мен» деп бодаар кым-даа болза, мээң силерге бижип турар чүүлүм Дээрги-Чаяакчының айтышкыны дээр-зин хүлээп көөр ужурлуг. ³⁸ А хүлээп көр-бес болза, ол кижини база хүлээп көрбес болзун. ³⁹ Ынчангаш, ха-дунма, өттүр би-лип медеглээр аргаже чүткүнер, ынчал-за-даа билдинмес дылдарга чугаалаар улусту хоруванар. ⁴⁰ Чүгө бүгү чүвени ужур-чурумга тааржыр база чурумнуг кылдыр кылыр херек.

Христостуң катап дирилгени

15 ¹ Ха-дунма, мээң силерге медеглээ-ним Буйанның Медээни сактып ке-линер. Ону хүлээп алгаш, үндезин кылып алган силер. ² Силерге медеглээн чүүлүм-ден быжыг туттунар болзунарза, Буйанның Медээниң ачызында камгалалды ап турар силер, а оон башка силернин бүзүрелиңер хей черге баар.

³ Бодумнун база хүлээп алганым эн чугула өөредигни силерге дамчытканым бо: Бижилгенин баш удур чугаалаанын ёзугаар, Христос бистин бачыттарывыс дээш өлгөн. ⁴ Бижилгенин баш удур чу-гаалаанын ёзугаар, Ону ажаап каарга, Ол үшкү хүнде катап дирилип келген. ⁵ Ол Ки-фа Пётрга, а оон соонда он ийи элчинге көзүлгөн; ⁶ дараазында беш чүс ажыг ха-дунмага чаңгыз угда көзүлгөн (оларнын хөй кези ам-даа дирип хевээр, а чамды-зы мечүй бергилээн); ⁷ оон соонда Иаков-ка, а ол ышкаш бүгү элчиннерге; ⁸ адак соонда меңээ — элекке төрүттүнгөн барас-канга дег — көзүлгөн. ⁹ Мен хамык элчин-нернин эн бичиизи болгай мен, христиан ниитилелди истеп сүрүп турган болгаш, безин чадаарда элчин деп адаттырарын-га төлөп чок мен. ¹⁰ Ынчалза-даа мен Бур-ганның авыралы-биле, ам кандыг-дыр мен, ындыг кижиге болганым ол-дур. Оон меңээ көргүскөн авыралы хей черге бар-баан: мен өске элчиннерге көөрдө, кызы-мак ажылдап келдим, ылавылаарга, мен-даа эвес, а менде бар апарган Бурганның авыралы болбайн канчаар.

¹¹ Ынчангаш силерге суртаалдаа-ры-биле, мээң-даа келгеним азы өске элчиннернин-даа келгени хамаанчок.

* 14:34-35 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо ийи домакты 40-ги домактын соонда киирген.**

14:26 2 Кор. 12:19; 13:10 14:29 1 Ин. 4:1; 1 Фес. 5:20-21 14:34 1 Тим. 2:11-12 || Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1; Эф. 5:22; Кол. 3:18 14:39 1 Кор. 12:31; 14:1 14:40 Кол. 2:5 15:2 Гал. 3:4 15:3 Иса. 53:1-12; Лк. 24:27 15:4 Ыд. ыр. 15:10; Иса. 53:11 15:5 Лк. 24:34, 36 15:7 Аж.-ч. 12:17 || Лк. 24:50; Аж.-ч. 1:3-4 15:8 2 Кор. 12:11 15:9 Эф. 3:7-8 || Аж.-ч. 8:3 15:10 2 Кор. 11:23; Кол. 1:29

Бис шупту Христостун катап дирилгеннин суртаалдап турган бис, а силер аңаа бүзүрөй берген силер.

Өлүглерниң катап дирлири

¹² Бир-тээ бистин суртаалдап турарывыс дег, Христосту өлүглер аразындан катап диргискен болганда, катап дирлири болдунмас дээрзин силерниң чамдыыңар канчап шынзыдарыл? ¹³ Бир эвес өлүглер аразындан катап дирлири болдунмас болза, Христос база катап дирилбээн ышкажыл. ¹⁴ А Христос катап дирилбээн болза, бистин суртаалывыс-даа, силерниң бүзүрелиңер-даа хей черге барган-дыр. ¹⁵ Ынчан артында-ла Бурганга хамаарыштыр меге херечилер боор бис. Бурганның Христосту өлүглер аразындан катап диргискенин суртаалдап турар-дыр бис, ынчалза-даа өлүглерниң катап дирилбесин шынзыдар болза, Ол оун катап диргиспээн боор ышкажыл. ¹⁶ Өлгөннөриңиз катап дирлири болдунмас болганда, Христос база катап дирилбээн боор-дур. ¹⁷ А бир эвес Христос катап дирилбээн болза, силерниң бүзүрелиңер хоозун-дур, бачыттарыңар база силерден чайлаваан хевээр-дир. ¹⁸ Ынчаарга Христоска бүзүрөп чораш, мөчөөн улус кажан кезээде өлүп читкен боор-дур. ¹⁹ А Христоска идегеливис чүглө чырык черге амыдыралывыс-биле харылзаалыг болза, делегейде бистен кээргенчи кымнын-даа чогу ол-дур.

²⁰ Ынчалза-даа Христос херек кырында өлүглер аразындан катап дирилген. Ындыг чоруктун Эгелекчизи ол болган! ²¹ Өлүмнүн чаңгыс кижидамчыштыр келгени дег, өлүглерниң катап дирлири база чаңгыс Кижидамчыштыр кээр. ²² Өгбевис Адамнын хайында шупту улустун өлүрү дег, Христос-биле харылзаазының ачызында шупту улус катап дирлир. ²³ Ынчалза-даа катап дирилгеннер ээлчер ёзугаар катап дирлир: баштай – Христос, оон соонда – Ол ээп келгенде – Аңаа бүзүрөөн улус.

²⁴ А оон соонда төнчү кээр, Христос бүгү чагырыкчыларны, эрге-чагырганы

азы кара күштерни базып, чок кылгаш, Бодунуң Чагыргазын Бурган Адага хүлээди бээр. ²⁵ Бурган Христостун хамык дайзыннарын Оон буттарының адаанга чагыртпаан шаанда, Ол чагырар ужурлуг. ²⁶ Узуткатгыры каар эң сөөлгү дайзын – өлүм боор. ²⁷ Чүге дээрге Бурган бүгү чүүлдү Оон буттарының адаанга чагырткан. «Бүгү чүүлдү» чагырткан деп чугаалаза-даа, ол «бүгү чүүлдү» Христоска чагыргып каан Бурганның оон аңгы турары билдингир. ²⁸ Ол бүгү чүүлдү Аңаа чагырткан соонда, Оглу Боду база бүгү чүүлдү Оон чагыргазының адаанга берген Бурганга чагыртыр. Ынчангаш Бурган Боду-биле бүгү өртемчейни бүргей аптар.

²⁹ А оон башка өлгөннөр дээш сугже суктуруп турар улус чүге ынчап турарыл? Өлүглер шупту катап дирилбес чүве болза, олар дээш сугже суктурган херээ чүл? ³⁰ Бис база боттарымысты чүү дээш базым санында-ла айыылга таварыштырып турар бис? ³¹ А мен, ха-дунма, хүннүң-нө өлүмчө уткуй чиге көөр-дүр мен, бистин Дээргивис Христос Иисустун мурнунга силер дээш чоргааралым-биле ону бадыткап болур мен. ³² Эфес хоорайга «араатан аңнар-биле» демисе-жип турган-дыр мен. Кижиниң угаап шыдаар харыы-биле бодаарга, оон кандыг ажык чедип алганым ол? Өлүглер катап дирилбес турган болза: «*Даарта өлүп каар бис – ам дойлап, ижип-чип аалы!*» – дивес бе?

³³ Мегеледип албанар! «Бак эш-өөр эң эки аажы-чаңны үрээр».* ³⁴ Чогууру-биле сергей берип, бачыт үүлгедирин соксадынар! Аранарда Бурган дугайында билиг чок улус бар-дыр. Ыяткаш, арныңар кыссын!

Катап дирлип келген чаа мага-бот

³⁵ А бир-ле кижидайтырар боор: «Өлүг улус канчап катап дирлирил? Олар ээп кээрге, мага-боду кандыг боорул?» ³⁶ Сээдениңи! Сээн тарып турар үрезиниң, өлбөөн шаанда, тыңгарлып, өзүп үнемес. ³⁷ Тарыырда, бүдүн үнүштү эвес,

* 15:33 Ат-сураглыг грек шиичи Менандрның «Таис» деп шиизинден цитата.

15:12 Аж.-ч. 23:8; 2 Тим. 2:18 15:17 Рим. 4:25 15:18 1 Фес. 4:16; Ажыл. 14:13 15:20 1 Фес. 4:14; 2 Тим. 2:8 || Аж.-ч. 26:23; Кол. 1:18; Ажыл. 1:5 15:21 Рим. 5:12-18 15:23 1 Фес. 4:16 15:24 1 Пет. 3:22; Рим. 8:38; Эф. 1:21 || Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; Ажыл. 11:15 15:25 Ыд. ыр. 109:1; Евр. 2:8 15:27 Ыд. ыр. 8:7; Эф. 1:22 15:28 Ин. 14:28 || Эф. 1:23; Кол. 3:11 15:30 2 Кор. 11:26 15:31 1 Фес. 2:19 15:32 Иса. 22:13 15:34 1 Кор. 6:5 15:35 Иез. 37:3 15:36 Ин. 12:24

а тас үрезинни — кызыл-тасты азы өске-бир үрезинни — черге хөмөр болгай сен. ³⁸ А Бурган ооң мага-бодун күзөөн аайы-биле хевирлеп, үрезин бүрүзүңге хууда мага-ботту хайырлаар.

³⁹ Амылыгларның мага-боттары дөгерге дөмөй болбас: кижиниң мага-боду мал-маганындан, мал-маганны — куштуундан, а куштуу — балыктындан ылгалдыг. ⁴⁰ А ол ышкаш дээрнийң чырымалдарының мага-боттары болгаш черниң мага-боттары бар. Ынчаарга дээрнийң мага-боттарының хевирин бир янзы, а чернийң мага-боттарының — өске янзы. ⁴¹ Хүннүң өндүр чайынналчаа бир янзы, айның болгаш сылдыстарның чайынналчаа өске янзы. Сылдыстар база чайынналчаа-ангылашып турар.

⁴² Өлүглер катап дирлирге, база шак ындыг боор: черге ирип-чыдыр мага-ботту ажаап каар, а оортан ирип-чыдыр мага-бот көдүрлүр. ⁴³ Черге дүрүзү бак мага-ботту ажаап каар, а оортан каас-чараш мага-бот көдүрлүр. Черге кошкак мага-ботту ажаап каар, а оон күштүг мага-бот көдүрлүр. ⁴⁴ Довуракка чер кырынга амыдыраарынга таарыштырган мага-ботту ажаап каар, а оон дээрге амыдыраарынга таарыштырган мага-бот көдүрлүр.

Черге таарыштырган мага-бот бар болганда, дээрге хамааржыр мага-бот база бар-дыр. ⁴⁵ Бижилгеде: *«Баштайгы кижини боор Адам амылыг апарган»* деп бижээн-даа болгай. А сөөлгү Адам* мөңгө амыдыралдың үнөр дөзү апарган. ⁴⁶ Амыдырал баштай дээрге эвес, а черге боттаныр, а оон соонда — дээрге боттаныр. ⁴⁷ Баштайгы кижини черден келген, дой-довурактан чаяаттынган, а ийиги Кижини* дээрден келген. ⁴⁸ Черниң кижизини кандыгыл, чер кырында өске улус база шак ындыг. Дээрнийң Кижизини кандыгыл, дээрнийң улузу база шак ындыг. ⁴⁹ Черниң кижизиниң окур-хевирин дөзөп алганы-выс дег, дээрнийң Кижизиниң окур-хевирин база дөзөп аар бис.

⁵⁰ Ынчангаш силерге чугаалап тур мен, ха-дунма: эът-бот болгаш хандан бүткен улус Бурганның Чагыргазын салгап ап шыдавас. Ол ышкаш ирип-чыдый бээр чүүл ирип-чыдывас чүүлду салгап ап шыдавас. ⁵¹ Дыннаңар, мен силерге чажыт илередийн: шуптувус өлү бербес бис, ындыг-даа болза, Бурган шуптувусту өскертиптер. ⁵² Сөөлгү труба эдиштери билек, карак чивеш аразында, көңгүс хензиг өйде өскерлир бис. Ол эдиштерге-ле, өлүг улус ирип-чыдывас апарган туруп кээр, бис база өскерлир бис. ⁵³ Ирип-чыдыр чүүл ирип-чыдывас чүүлду «кедип аар», а өлүп-чидер чүүл өлүм чок чүүлду «кедип аар». ⁵⁴ А кажан ол бүгү боттаны бээрге, Бижилгеде:

«Өлүм тишлеттирип бастырган-дыр!»

⁵⁵ *«О, өлүм, сээң тиштелген кайыл? О, өлүм, сээң шагар дылың кайыл?»** деп бижээн сөстөр бүдө бээр.

⁵⁶ А өлүмнүң шагар дылы — бачыттыр, бачыттың күжү — ыдыктыг хоойлуда-дыр. ⁵⁷ Ынчалза-даа Бурганга өөрүп четтирээли, Ол Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр тиштелгени биске хайырлады. ⁵⁸ Ынчангаш, эргим ха-дунмам, туруштуг болгаш чайгылыш чок бооп көрүнер. Дээрги-Чаяакчының даандырган ажил-херээнге бүгү бодунары бараалгадынар. Дээрги-Чаяакчы дээш кылган ажил-херээнер хилис барбазын билир-ле болгай силер.

Иерусалимде бүзүрэннерге ачы-дуза чыыры

16 ¹ А ам Бурганның чонунга акша-хөрөнгө чыырынга хамаарыштыр: Галатияның христиан ниитилелинге айтып берген чүүлүмнү силер база кылыңар. ² Улуг-хүн санында силерниң кижини бурузу, арга-шинээн барымдаалап, берип шыдаар хире акшазын бажыңыңа шыгжап алзын. Мен чедип кээримге, акша чыгган херээ чок болзун дээш, ынчалдыр кылыңар.

* 15:45, 47 Сөөлгү Адам/ийиги Кижини — Дээрги Иисус Христосту ынча деп турары ол (Рим. 5:14, 18 көр). * 15:55 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөр эвес, а «О, өлүм, сээң шагар дылың кайыл? О, тамы, сээң тиштелген кайыл?» деп сөстөр бижээн.

15:42 Дан. 12:2 || Флп. 3:21; Кол. 3:1 15:45 Э. д. 2:7 15:47 Э. д. 2:7 || Ин. 3:13; 6:38 15:49 Э. д. 5:3 15:51 Флп. 3:21 15:52 Иса. 27:13; Мф. 24:31; 1 Фес. 4:16; Ажыл. 11:15 || 1 Фес. 4:15; Флп. 3:21 15:53 2 Кор. 5:2-4 15:54 Иса. 25:8 15:55 Ос. 13:14; 2 Тим. 1:10 || Евр. 2:14-15 15:56 Рим. 4:15; 7:8 15:57 Рим. 8:37 16:1 Аж.-ч. 24:17; Рим. 15:25-28; Гал. 2:10 16:2 Аж.-ч. 20:7; Ажыл. 1:10 || 2 Кор. 8:3; 9:3

³ А мен силерге чеде бергеш, бодунарнын шилип алган улузунарга эки үнелел берген чагаалар бижээп, чыып алганынар ачы-дузаны Иерусалимге чедиризиннер дээш чорудуптар мен. ⁴ Мээң база ынаар чедерим херек апарза, олар мээң-биле кады чоруптар.

Аян-чоруктар төлөвилели

⁵ А мен силерге Македонияны та-варып эрткеш, чеде бээр мен (ам Македонияны кежир чоруптарым ол). ⁶ Мен силер-биле кады элээн үе дургузунда, харын мырыңай кышты өттүр, артып каарым чадавас. Оон соонда кайнаар-даа баар апарымыз, орукче үлөп, дузалажыр силер. ⁷ Мен ам силер-биле чүглө орук ара, чай кадында ужуражыр хөңнүм чогул, харын Дээрги-Чаяакчынын чөп-шээрели-биле силернинге элээн үр боорумга идегеп тур мен. ⁸ А ам Эфес хоорайга Беженги хуннүң байырлалынга чедир турар мен. ⁹ Мээң удурланыкчыларым хөй-даа болза, аңаа улуг ажыл-херек чогудар органы берип турар делгем орук ажыттыңган-дыр.

¹⁰ Тимофей силерге чеде бээрге, ара-нарга тургаш, оон сестир чүвези чок болзун дээш сагыш салыңар. Мен ышкаш, ол база Дээрги-Чаяакчынын ажил-херээн бүдүрүп турар болгай. ¹¹ Ынчангаш кым-даа ону куду көрөбезин. Ол меңээ чедип келзин дээш, ону орукче эп-найыр-алдыг дөгөриндирип, үдөштинер. Мен Тимофейни бүзүрөөн ха-дунмавыс-биле кады манап турар болгай мен.

¹² Бүзүрөөн дунмам Аполлос дугайында: мен оон бүзүрөөн ха-дунмавыс-биле кады силерге чеде бээрин аажок билдөөн кижин мен. Ынчалза-даа оон силерге ам чеде бээр хөңнү шуут чок-

тур. Арга бар апаарга-ла, ол силерге чеде бээр.

Түңнел дилеглер, байыр чедиришкиннери

¹³ Серемчилелдиг болунар, бүзүрелден быжыг туттунунар, туруштуг болунар, күштүг болунар! ¹⁴ Кылып турар бүгү чүүлүнерни ынакшыл-биле кылыңар!

¹⁵ Ха-дунма, Стефаннын өг-бүлөзин билер силер, олар Ахайя девискээринге Христоска эң баштай бүзүрөй бергеш, боттарын Бурганның чонунга бараан болдурган улус болгай. Ынчангаш силерден дилээрим болза: ¹⁶ шак ындыг улусту, а ол ышкаш олар-биле кады ажылдап, дуза кадып турар бүгү улусту тооп дыңнап, хүндүлөп чорунар. ¹⁷ Стефан, Фортунат болгаш Ахаик олар бээр чедип кээрге, аажок өөрүп тур мен. Чанымда чок силерни олар меңээ солуп тур. ¹⁸ Олар мээң база силернин сеткил-сагыжывысты сорук кириптилер. Ындыг улусту үнелеп чорунар!

¹⁹ Асиянын христиан ниитилелдери силерге байыр чедирип тур. Акила биле Прискилла, а ол ышкаш оларнын бажыңында чыгылып турар бүзүрөөннер база силерге Дээрги-Чаяакчынын ынакшылы-биле байыр чедирилер. ²⁰ Бо черде бүгү ха-дунма силерге байыр чедирип тур. Ыдыктыг ошкаашкын-биле бот-боттарынарга байыр чедиринер.

²¹ Дараазында сөстөрни бодум холум-биле бижидим: *Павелден байыр.* ²² Дээрги-Чаяакчыга ынак эвес кижин Оон бүрүнү-биле аңгылаттырзын! *Марана фа** — О, Дээрги-Чаяакчы, чедип келем! ²³ Дээрги Иисустун авыралы силерге доктаазын! ²⁴ Мээң ынакшылым Христос Иисустун ачызында силер бүгүде-биле кады болзун!*

* 16:22 *Марана фа* — арамей дылда сөстөр. * 16:24 *Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.*

16:3 Аж.-ч. 18:27; 2 Кор. 3:1 || Аж.-ч. 24:17; Рим. 15:25-28 16:5 Аж.-ч. 19:21; 2 Кор. 1:16

16:8 Хост. 23:16; 34:22; Лев. 23:15; Ы. х. к. 16:9; Аж.-ч. 2:1 16:10 Аж.-ч. 16:1; 1 Кор. 4:17

16:12 Аж.-ч. 18:24; 19:1; 1 Кор. 1:12; 3:5; 4:6 16:13 Мф. 25:13 || 2 Фес. 2:15 16:14 1 Кор. 14:1

16:15 1 Кор. 1:16 16:16 Флп. 2:29; 1 Фес. 5:12-13; 1 Тим. 5:17 16:19 Аж.-ч. 18:2; Рим. 16:3;

2 Тим. 4:19 16:20 Рим. 16:16 16:21 Гал. 6:11; Кол. 4:18; 2 Фес. 3:17; Флм. 1:19 16:22 Рим. 9:3;

Гал. 1:8 || Ажыл. 22:20

Коринфичилерге ийиги чагаа

Кирилде

Павелдин мурнуку чагаазында кылган чагыг-сургаалы Коринфиде христиан ниитилелге күзенчиг түннелдерлиг болган. Бачыт үүлгеткен хөй коринфичилер боттарының буруузун билингеш, Павел-биле эптежиپ алыксай берген. Ынчал-за-даа оларның ниитилелинге Павелдин эрге-күжүнге удур үймээн үндүрерин соксатпаан бир бөлүк ам-даа артып калган турган. Ынчангаш Павел Коринфиже катап база баар дээш, база бир чагаа чорудар ужурга таварышкан.

Бо чагаа Павелдин өске чагааларынга көөрдө, бодунуң кезектериниң аразында харылзаа чедир тургустунмаан чагаа болур. Павел ону бижип тура, сагыш-сеткили күштүү-биле хайныкканындан ындыг болган чадавас. А чамдык шинчилекчилер бо чагаа Павелдин коринфичилерге бижээн ийи азы үш чагаазындан тургустунган, оларны сөөлүндө чаңгыс чагаа кылдыр катгыштырып каан деп санап турар.

Кандыг-даа болза, чагааны үш кол кезекке чарып болур: 1) Коринфиде бүзүрөөннер ниитилели-биле эптежилге дээш Павелдин өөрүшкүзү база Христоска элчин бооп бараан болурун оон тодарадып бижээни (1–7 эгелер); 2) Иерусалимде ядыы христианнарга боттарының акша-хөреңгизин харамнанмай, дуза чедирер дугайында коринфичилерге сургаал (8–9 эгелер); 3) Буянның Медээни ак сагышты-биле суртаалдавайн турар деп ону буруудаткан меге башкыларны дыңнааны дээш Павелдин коринфичилерни чемелээни (10–13 эгелер).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның күзел-соруу-биле Христос Иисустуң элчини болган Павелден база бүзүрөөн дунмам Тимофейден байыр. Коринф хоорайда Бурганга бүзүрөөннер ниитилелинге, а ол ышкаш бүгү Ахайяда чурттаан Бурганның шупту улузунга бижидим.

² Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазың!

Павелдин аргалап дээш Бурганга өөрүп четтиргени

³ Дээргивис Иисус Христостуң Бурганы болгаш Адазынга алдар! Өршээлдиг Адазынга, бисти аргалап, деткип чоруур Бурганга алдар! ⁴ Кандыг-даа аар-берге байдалга таварышканывыста, Бурган бисти аргалап чоруур, ынчангаш бис база аар-бергелерге таварышкан улусту

аргалап шыдаар бис. Оларны Бурганның биске көргүскен аргалалы-биле аргалап турар бис. ⁵ Дөгере үлежиپ турарывыс Христостуң хилинчээ кайы хире көвүдээрл, Христосту дамчып, биске кээр аргалап база ол хире көвүдээр болгай. ⁶ Аар-берге байдалдарны шыдажып эртип турар болзувусса, силерниң аргалалыңар база камгалалыңар дээш ынчап турарывыс ол. Бурган бисти аргалап турар болза, силерни аргалап шыдаар боорувус дээш; бистин шыдажып эртип турар хилинчээвис дег хилинчекти шыдажып эртеринерге дузалаарывыс дээш аргалап турар-дыр. ⁷ Силерге хамаарыштыр идегеливис быгыг: чүглө хилинчээвисти эвес, а аргалалывысты база үлежип турарыңарны билир болгай бис.

⁸ Ынчангаш, ха-дунма, Асияга көрүп эрткенивис шенелделер силерге база билдингир боорун күзедивис. Ол дээрге хөлүн эрттир, кижы шыдажыр аргажок

1:1 Аж.-ч. 18:1-17 1:3 1 Пет. 1:3; Эф. 1:3 1:5 Рим. 8:17; Флп. 3:10; Кол. 1:24 1:6 2 Тим. 2:10 1:8 Аж.-ч. 19:23; 1 Кор. 15:32

аар-берге байдалдар болган, амы-тын-ныг артар идегеливис-даа чок турган. ⁹ Ишти-хөңнүвүс өлүмгө шииттирип алган улустуу дег турган. Боттарынга идегээрин соксаткаш, өлүглерни-даа катап диргизиптер Бурганга идегей берзиннер дээш, бис-биле ол бүгү ынчаар болганы ол. ¹⁰ Бурган бисти халаптыг өлүмдөн адырып каан болгаш моон сонгаар-даа адырар. Ол бисти өлүмдөн ам-даа адырар дээрзинге идегээр бис. ¹¹ Силер база бис дээш мөргүп, биске дузалаар болзунарза, шак ындыг болур. Ынчан Бурган хөй улустун мөргүлүн дыңнап, Бодунун өршээлин биске хайырлааны дээш, шак ол хөй улус Аңаа өөрүп четтирер.

Павелдин коринфичилерге кээр болгаш, саадааны

¹² Бо делегейге амыдыралывыска (ылаңгыя силерге хамаарылгавыска) бодувусту ажит-чажыт чокка, Бургандан кээр ак сеткил-биле ап келген бис — арын-нүүрүвүс-даа ону бадыткап шыдаар; ол дээш чоргаарланыр бис. Кижинин мерген угаанынга эвес, а Бурганның авыралынга ынанып, бодувусту ап чоруур бис. ¹³⁻¹⁴ Силерге-даа болза, номчуп база угаап шыдаар чүвөнерден аңгыда, чүнү-даа биживейн турар мен. Бисти ам элээн билип алганынар дег, эчизинге чедир билип аарыңарга идегээр бис: Дээртивис Иисустун ээп кээр хүнүндө силер дээш чоргаарай бээр бис, силер база бис дээш чоргаарап бооруңарны билип каар силер.

¹⁵ Ындыг боорунга бүзүрелдиг болгаш, мени дамчыштыр ийи дакпыр ачы-буян алзыннар дээш, ынчанна силерге чедө бээрин күзөп турдум. ¹⁶ Македонияже орук ара силерге чедө бээрин, а оон соонда Македониядан дедир чорууп ора, оон силерниң дузаңар-биле Иудеяже чоруур дээш, база катап силерге кире дүжөрин бодап алган мен. ¹⁷ Ынчаар күзөп тура, таанда-ла бодап чок болганым ол бе? Таанда-ла мен бо деле-

гейниң эрге-ажынынга чагыртып, «чок» деп бодап тура-ла, «ийе» деп, а «ийе» деп бодап тура-ла, «чок» деп турарым ол бе? ¹⁸ Бурган мээң шыңчы херечим боор: силерге берген азаашкыным бирде «ийе», бирде «чок» бооп, чайгылып турбаан. ¹⁹ Бистин: мээң, Силаның база Тимофейниң силерге суртаалдаанывыс Бурганның Оглу Иисус Христоска кажан-даа шак ол ийи арынның, «ийе», «чок» деп дөңгө чугаалаар чорук турбаан. Харын Ында чүглө «ийе» бар-дыр. ²⁰ Чүгө дээрге Бурган чеже-даа азаашкын берген болза, олар шупту Христосту дамчыштыр «ийе» бооп бадыткаттынар. Ынчангаш бис Ону дамчыштыр Бурганны алдаржыдары-биле, «Аминь» — ылап-ла ындыг» деп чугаалап тур бис. ²¹ Бурган бисти Бодунга бараан боору-биле шилип алгаш, Христоска хамааржыр кылдыр силер-биле кады быжыктырып турар. ²² Ол бисти Бодунун таңмазы-биле демдектеп, Бодунун Сүлдөзүн магадылал кылдыр бистин чүректөтивиске сиңирип берген.

²³ Бурганны мээң херечим кылдыр кыйгырып, амы-тыным-биле даңгыраглап тур мен: мынчага чедир Коринфиге ээп келбээн чылдагааным — силерни хайыралаанымда. ²⁴ Бодувусту силерниң бүзүрелинерни башкаар дээржилер кылдыр санавайн, харын чүглө силерниңне өөрүшкүнер дээш силер-биле кады ажылдап турарывыс ол-дур, а силер бүзүрел ачызында чайгылыш чок-тур силер.

2 ¹ Силерни муңгагатпас дээш, силерге база катап барбазын быжыы-биле шиитпирилеп алдым. ² Силерни муңгададып турар болзумза, бодумнуң-на муңгагадып кааным силерден өске, мени өөртүп, хөңнүм казап турар кым-даа чок. ³ Чедө бээримге, силер мени өөртүр туржук, харын муңгагалче кирип кагбазы-биле, дем бир чагааны бижээн ужурум ол.* А мээң өөрүшкүм шуптуңарның өөрүшкүнер боор деп, силер бүгүдөгө

* 2:3 Павел элчин коринфичилерге дем бир чагааны Коринфиде христиан ниитилелден бирле кижини ону базымчалапкан соонда бижээн; дем бир чагаа биске четпээн, ындыг-даа болза, чамдык шинчелекчилер ол болза бо чагааның 10—13 өгелери-дир деп санап турар.

¹⁹ 2 Кор. 4:14 ¹⁻¹⁰ Аж.-ч. 12:11; 14:19-20; 21:32-33; 27:44 ¹⁻¹¹ Рим. 15:31; 2 Фес. 3:2 || Аж.-ч. 12:5; Эф. 6:18 ¹⁻¹² Аж.-ч. 23:1; 2 Тим. 1:3 || 1 Кор. 2:4, 13 ¹⁻¹³⁻¹⁴ 1 Кор. 1:8; 1 Фес. 4:16-18 || 1 Фес. 2:19-20 ¹⁻¹⁵ 1 Кор. 4:19 ¹⁻¹⁶ Аж.-ч. 19:21; 1 Кор. 16:5 ¹⁻¹⁸ 1 Кор. 1:9 ¹⁻¹⁹ Аж.-ч. 15:22; 16:1 ¹⁻²⁰ 1 Кор. 14:16; Ажыл. 3:14 ¹⁻²² 2 Кор. 5:5; Евр. 6:11 || Эф. 1:13 ¹⁻²³ Рим. 1:9; Гал. 1:20; Флп. 1:8; 1 Фес. 2:5 ²⁻² 2 Кор. 7:8

бүзүрээр мен. ⁴ Мен ол чагааны аажок кударап, караамнын суун төп, хөрек-чүрээм дакпыжап оргап, бижээн мен, ынчалза-даа силерни мунгагдадыр дээш эвес, а силерге ынакшылымның кайы хире күштүүн билип алзыннаар дээш.

**Улусту муңгагдадыр
каан кижини өршээр**

⁵ Аранарда хөңнүм карарткан бир кижиге бар деп бодаар болзунарза, ол мээн эвес, а бети дизе (хөөрөтпес дээш, ынчаар чугааладым) шуттунарның хөңнүн карартып каан болгай. ⁶ Силерниң хөй кезиңерниң кеземчези-ле ол кижиге четчир боор. ⁷ А ам ону өршээп, деткээниңер дээр, оон башка ооң сеткил-хөңнү мунгарал, ийлей бээр. ⁸ Ынчангаш силерден дилеп тур мен: аңаа ынааңарны шынзыдып көрүнер! ⁹ Шенелделерни шыдажып эрткениңерни, бүгү чүүлдерге дыңнангыр бооп турарыңарны билип аар дээш, ол чагааны бижээн болгай мен. ¹⁰ А кымны өршээр-дир силер, мен база ол кижини өршээр мен. А мээн өршээлим дээр-ге (ол кижини өршээп боор чүүл менде ылап-ла бар болза) ону Христостун мурнунга силер дээш, ¹¹ эрлик бисти кажарлап кааптазын дээш өршөөгеним ол-дур. Бис эрликтин кара сагыштыг бодалдарын эки билдир болгай бис.

**Буянный Медээни
ак сеткилдии-биле нептередири**

¹² Ынчаарга Христос дугайында Буянный Медээни меделгээр дээш, Троада хоорайга чедип кээримге, Дээрги-Чаяакчы ажык орукту менээ белегкеп каан болду. ¹³ Ындыг болза-даа, сеткил-сагыжым оожургап шыдавады, чүге дээрге бүзүрөөн дунмам Титти оон тыппайн бардым. Ынчангаш ында чурттап турарлар-биле байырлашкаш, Македонияже чорупкан мен.

¹⁴ Бурганга өөрүп четтирдим — Ол бистин Христоска башкарты бергени-вис дамчыштыр Бурганның тиилелгезин көргүзүп турар база Христос дугайында билигни, чаагай чыт дег, чер болганга тарадып чоруур.* ¹⁵ Чүге дээрге бис камгалалдын оруу-биле-даа бар чыдар база өлүм-чидимниң оруу-биле-даа бар чыдар улустун аразында Христостун Бурганга кывыскан чаагай чыттыг өргүлү бис. ¹⁶ Чамдык улуска бис — чүглө өлүмнүн бак чыды бис, а өске улуска — мөңгө амьдыралдын тынгарыкчы чаагай чыды бис. Кым ол үүлени эдилеп шыдаарыл? ¹⁷ Хөй-ле улус дег, олча-ажык харааш, Бурганның Медээзин хажытпайн турар-дыр бис. Харын Бурганның чоруткан улuzu дег, Христос-биле сырый харылзаалыг бооп, Бурганның мурнунга ак сеткилдиг суртаалдап турар бис.

Чаа Чагыг-көргөзгө бараан боору

З ¹ Ам база катап бодувуска эки үнелел бээрин оралдажып тур бис бе? Таанда-ла биске база, өске улуска ышкаш, силерге бижээн азы силерниң бижээниңер эки үнелелдиг чагаалар хөрек бе? ² Чок ынар! Силер боттарыңар — бистин чагаавыс силер! Бистин чүректеривисте бижиттинген, бүгү улустун билири, кижиге бүрүзүнүн номчуп турары чагаа силер. ³ Бистин бараан болушкунувус ачызында Христостун бижээни чагаазы — силер-дир силер. Ындызын бүгү улус көрүп турар. Будук-биле эвес, а дириг Бурганның Сүлдези-биле бижээн; калбак даштарга эвес, а кижилерниң чүректеринге бижээн чагаа силер.

⁴ Бурганның мурнунга Христостун ачызында силер дээш шак ындыг бүзүреливис бар. ⁵ Бараан боор арга-шинээ-вис бистен үнүп турар деп шыдавас бис, ынчаар бодапкы дег чүү-даа чүве бистин боттарывыста чок. Ындыг арга-шинээ-вис

* 2:14 Мында Павел Римге тиилелге демдегеп, чыскаалып кылашташкан улус-биле деңнелге кылып турар. Эрте-бурунгу Римге тиилелге чедип алган полководчулар чамдыкта триумф азы чыскаал кылып эрге алыр турган, ынчан чыскаалдын бажына дайынчы тергеге тиилекчи чоруур, а ооң соондан туттурганнарны шууштурар. Павел элчин Дамаск баар орукка Христоска «тийлеттирген» (Аж.-ч. 9 эгени көр), ынчангаш ам Ооң «туттурган кижизи» апарган. Тиилелге чыскаалдарының үезинде кудумчуларга кыпсыр чаагай чыттыг чүүлдерни ажыглап турган. Павел ол ышкаш бодун чаагай чыттыг чүүлдерни кыпсыры дээш харыс салгалыг кылдыр көргүскен: ол чер болганга Христос дугайында билигни тарадып турар.

2:4 2 Кор. 7:12 2:6 1 Кор. 5:4-5 2:11 1 Пет. 5:8 2:12 Аж.-ч. 16:8; 20:6 2:13 2 Кор. 7:6; 8:6; 12:18

2:14 Кол. 2:15 2:15 1 Кор. 1:18 1 Ф. 8:21; Хост. 29:18; Ф. 5:2; Флп. 4:18 3:1 Аж.-ч. 18:27; 1 Кор. 16:3

3:3 Хост. 24:12; 31:18 || Бл. х. к. 6:6; Иса. 51:7; Иер. 31:33

чүглө Бургандан келген. ⁶ Ол биске Чаа Чагыг-керээге бараан боор арга-шинекти хайырлаан. Чаа Чагыг-керээде кол черни үжүк азы бижимел хоойлу эвес, а Сүлде ээлеп турар. Чүге дээрге үжүк өлүмге чедирер, а Сүлде амы-тынны хайырлаар.

⁷ Калбак даштарда оюп каан үжүктерге үндөзилээн Эрги Чагыг-керээге — өлүмчө аппаар ыдыктыг хоойлуга бараан боору кайы хире чайынналчак ийик, сактып келиңерем. Алызы барып, ындыг чайын арлып чиде-даа бээр болза, Моисейниң чайыннаан арнынче чиге көргөш, израиль чоннун караа чылчырыктап турган болгай. ⁸ А Сүлдеге хамааржыр Чаа Чагыг-керээге бараан боору оон кайы хире чайынналчак боор ужурулуг деп?! ⁹ Шийткелге чедирер ыдыктыг хоойлуга бараан боору ындыг чайынга бүргөткөн болза, агартышкынга чедирер Чаа Чагыг-керээге бараан боору оон кайы хире өндүр улуг чайынныгыл! ¹⁰ А Эрги Чагыг-керээниң чайыны оон өндүр чырыктын мурнунга бүлүрө берген. ¹¹ Арлып чиде бээр чүүл безин чайынналчак болза, арлып читпес чүүл оон кайы хире өндүр чырыгыл!

¹² Бир-тээ бисте шак ындыг идегел бар болганда, ажык-хостуг, коргуш чок суртаалдап тур бис. ¹³ Израиль чон шак ол арлып чиде бээр чайыннын төнчүзүн көрөбезин дээш, арнын шывыг-биле шып турган Моисейге дөмей болбас бис. ¹⁴ Ынчалза-даа оларнын угаан-бодалы чүве эскербес хевээр-дир. Бөгүнгө чедир, Эрги Чагыг-керээниң сөстөрүн номчуп турда, ол шывыг оларнын угаан-бодалындан ап кагдынмаан-дыр, чүге дээрге ону чүглө Христостун ачызында ап кааптып боор-дур. ¹⁵ Бөгүнгө чедир, Моисейниң хоойлузун номчуп турда, ол шывыг оларнын чүректөрүн шып арткан хевээр-дир. ¹⁶ Ынчалза-даа кижиги Дээрги-Чаяакчыже эглирге, ол шывыгны ап кааптар. ¹⁷ Дээрги-Чаяакчы дээрге Сүлдө-дир, а Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези кайда барыл, ында хосталга бар. ¹⁸ А бис шупту, шывыг-биле дуглаваан арыннарлыг бооп,

Дээрги-Чаяакчынын чайыннаажын, көрүнчүктө дег, көрүп турар бис. Ынчан Оон овор-хевиринге улам-на дөмейлежи, улам-на чайынналдыр чырып, өскерлир бис. Ол өскерилгевисти Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези боттандырар.

Дой саваларда эртинге-байлаак

4 ¹ Ынчангаш бис — Бурганнын шак ындыг бараан болуушкунну Бодунун өршээлдин-биле хүлээндирип каан улусу — соруку-күжүвүс кошкаш дивес бис. ² Ынчанмай канчаар, ыянчыг боорга, чажырар ажил-херектен ойталаан болгай бис; кажарлавайн база Бурганнын Медээзин хажытпайн турар болгай бис. Харын алыс шынын ажы-биле меделеп, Бурганның мурнунга боттарывысты бүгү улустун чүрээнге хүлээдип турар бис. ³ Бистиң меделеп турарывыс Буянын Медээ кандыг-бир кижиге дуглалдыр шыптына берген-даа болза, ол чүглө өлүм-чидимнин оруу-биле чоруп орав улуска дуглагыг боор. ⁴ Амгы бо делегейниң «бурганын»* шак ол бүзүрөвээн улустун угаан-бодалын чүве эскербес кылып каарга, олар Христостун Буянын Медээзиниң чайынналчак чырын көрбес-тирлер, а Христос — Бурганның** овор-хевир болгай. ⁵ Боттарывысты алдаржыдар дээш суртаалдавайн турар болгай бис, харын Иисус Христос — Дээргивис дээрзин, а бис — Иисус дээш силернин чалчаларынар бис дээрзин суртаалдап турар болгай бис. ⁶ «Думбейден чырык чырып келзин» — деп чугалаан Бурган чүректеривиске чайынналдыр чырып бергеш, алдарлыг Бодунун дугайында билигни биске Иисус Христостун арнындан көргүскөн.

⁷ А ол билигниң эртинге-байлаа бисте — бөдүүн дой савалар дег улуста шыгжаттынгандыр. Ындыг болганмывыста, шак ол дээди күштүн бистен эвес, а Бургандан кээп турары илдендир. ⁸ Бисти чүк бүрүзүнден аар-бергелер кызгадп турар, ынчалза-даа бастырып албаан бис. Аай-бажын тыппастай

* 4:4 Эрликти ынча деп турар. ** 4:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурганның» деп сөскө «көзүлбес» деп сөстү немээн.

^{3:6} Иер. 31:31; Лк. 22:20 || ^{3:7} Эф. 3:7; Кол. 1:23 || ^{3:7} Рим. 2:27 || ^{3:7} Ин. 6:63 ^{3:7} Хост. 34:29-35 ^{3:14} Мк. 6:52 || ^{3:16} Аж.-ч. 15:21 ^{3:16} Хост. 34:34 ^{3:17} Ин. 4:24 || ^{3:17} Ин. 8:32; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; Гал. 5:1 ^{3:18} 1 Ин. 3:2; Рим. 8:29; Флп. 3:21 ^{4:1} 2 Кор. 3:6 ^{4:2} 2 Кор. 2:17; 1 Фес. 2:3 ^{4:3} 2 Кор. 3:14 || ^{4:4} 2 Кор. 2:15 ^{4:4} Ин. 12:31 || ^{4:5} Кол. 1:15; Евр. 1:3 ^{4:5} Мк. 10:43; 1 Кор. 9:19 ^{4:6} Э. д. 1:3 ^{4:7} Иов 4:19; 33:6; Иса. 64:8; Рим. 9:21-22 || 1 Кор. 2:5 ^{4:8} 2 Кор. 7:5

бээр бис, ынчалза-даа идегеливис ышкындырбаан. ⁹ Бисти истеп суруп турар, ынчалза-даа Бурган бисти кагбаан. Доңгайтыр шаптырып аар бис, ынчалза-даа узуткаттырбаан бис. ¹⁰ Иисустун амыдыралы бистиң мага-бодувуска илереп келин дээш, Ооң өлүмүн мага-боттарыска үргүлчү ап чоруур бис. ¹¹ Иисустун амыдыралы база өлүмнүг мага-бодувуска бодун илеретсин дээш, бисти — дириг улусту Иисус дээш үргүлчү өлүмгө онаап турар. ¹² Ындыг болганда, өлүм бодунун салдарын биске көргүзөргө, мөңгө амыдырал бодунун салдарын силерге көргүзүп турар-дыр.

¹³ *«Мен бүзүрөй берген мен, ынчангаш чугаалап турдум»* деп Бижилгеде бижээн. Бизге бүзүрөлдү берип турар Сүлдө бисте бар болганда, бис база бүзүрөй бергеш, чугаалап турарымыс бо. ¹⁴ Билир бис: Дээрги Иисусту катап диргискен Бурган бисти база Оон-биле катап катап диргискеш, силер-биле кады Бодунун мурнунга тургузуптар. ¹⁵ Бистиң ол бүгү хилинчек көргөнивис силерге ачылыг салдар көргүзөр болгай. Ооң түннелинде Бурганның авыралы улам-на хөй улусту бүргөй ап турар; а оларнын өөрүп четтиришикни улам-на хөй куттулуп, Бурганны алдаржыдып турар.

¹⁶ Ынчангаш сорук-күжүвүс кошкаш дивес. Харын бистиң мага-бодувус элөп, харыксыраза-даа, сагыш-сеткиливис хүн бүрүзүндө чаарттынып орап. ¹⁷ Түр када көөр, ажып эртери белен хилинчээвис биске эгээртинмес улуг мөңгө алдар эккээр, ол алдар хилинчээвисти хөй катап чая базар. ¹⁸ Көрүжүвүс көстүр чүүлчө эвес, а көзүлбөс чүүлчө угланган. Чүгө дээрге көстүр чүүл — түр када, а көзүлбөс чүүл — мөңгө.

Мөңгө амыдыралды манаары

5 ¹ Билир бис: чер кырында түр када чадырымыс буступ кээп дүжөр болза*, дээрде турар мөңгө, кижиге холу тутпаан бажыңымыс бар. Ону биске Бурган хай-

ырлаар. ² Дээрниң ол шывыын каытта-нып аарын четтикпейн манап, амдыызында манаа тура, уё-човуурувус төп турар-дыр бис. ³ Шап ынчаар «кеттинип алгаш»,* бис моон соңгаар чанагаш болбас бис. ⁴ Ынчалза-даа ам дээрезинде бис шупту бо чадырда хөвээр бооп, бергедеп човууртап турар бис. Черде мага-бодувустан адырлып аар дивээн бис, ындыг болза-даа, өлүмгө чыгаткан чүүлдү мөңгө амыдырал бодунга сиңирип алзын дээш, дээрниң хевин каыттанып алыксап турар бис. ⁵ Шап ол сорулга ужуң Бурган бисти белеткээн болгаш азаашкынын күүседиринин магадылалы кылдыр Бодунун Сүлдөзин биске берген.

⁶ Ынчангаш бис үргүлчү сорук-күштүг бис база ол ышкаш мону билир бис: черде мага-бодувуска чурттап турар үевисте, Дээрги-Чаяакчыдан ыракта, хары черде турар дег бис. ⁷ (Бис каракка көстүр чүүл-биле эвес, а бүзүрөй-биле амыдырап турар болгай бис.) ⁸ Сорук-күштүг бооп, мага-бодувустан үндүр көшкеш, Дээрги-Чаяакчынын чанынга туруп аарын дээрде деп көөр бис. ⁹ Ынчангаш черде мага-бодувуска чурттап-даа тургаш азы оон ыракка-даа тургаш, бистиң эң-не улуг чүткүлүвүс — Ооң сеткилинге кирери болзун. ¹⁰ Чүгө дээрге черде мага-бодувуска амыдырап тура, кылган бүгү буянның-даа, бузуттуг-даа черктеривис дээш шанналды азы кеземчени ап, бис шупту Шииткекчи Христостун мурнунга турар ужурулг бис.

Эптежилгени суртаалдаар даалга

¹¹ Ынчангаш бис, Дээрги-Чаяакчыдан коргары деп чүл дээрзин билир болгаш, улусту бүзүредип турар бис, а бистиң кымнар боорувус Бурганга билдингир; силерниң чүрээнер база ону билир дээрзинге идегээр. ¹² Бис катап база силерниң мурнунарга мактаныр бодавадымыс. Бис дээш чоргаараар арганы силерге бергенивис ол-дур. Ынчангаш силер чүректе шыгжаттыг чүүл-биле эвес, а даштыкы

* 5:1 Кижиниң мага-бодунун өлүмүн ойзу чугаалап турар (Иса. 38:12 көр). * 5:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Кеттинип алгаш» эвес, а «Хеп кетпээн-даа болза» деп бижээн. Өлүмнү улус «хепти» — мага-ботту уштуру кылдыр билип турган. Катап дирлир бетинде кижиге бир-ле ындыг мага-бот чок азы «чанагаш» байдалга турар.

4:9 Ис. 1:5; Ин. 15:20 4:10 Рим. 6:5 4:11 2 Кор. 6:9 4:13 Ыд. ыр. 115:1 4:14 1 Фес. 4:14 4:16 Рим. 12:2; Эф. 4:23 4:17 Рим. 8:18 4:18 Рим. 8:24; Евр. 11:1 5:2 Рим. 8:23 5:3 1 Кор. 15:53 5:5 2 Кор. 1:22; Эф. 1:14 5:7 2 Кор. 4:18 5:9 Кол. 1:10 5:10 Эфкл. 3:17; 11:9; 12:14; Мф. 25:31-32; Аж.-ч. 10:42; Рим. 14:10 5:11 2 Кор. 4:2 5:12 2 Кор. 3:1; 11:16; 12:1

байдалдар-биле мактанган улуска удур харыы берип шыдаар силер. ¹³ Угаанывыс анаа эвес-даа бооп турза, Бурган дээш ындывыс ол-дур. А чарт угаанныг бооп турзувусса, силер дээш ындывыс ол-дур. ¹⁴ Христостун ынакшылынга башкарты бергенивис бисти мындыг түннелге эккелген: бүгү улус дээш бир Кижиги өлү берген болза, бүгү улус база өлү бергени ол-дур. ¹⁵ Ооң бүгү улус дээш өлүмүнүн сорулгазы мындыг турган: амылыг арктан улус ам бодун бодап эвес, а олар дээш өлгөн база катап дирилген Христосту бодап амыдыраар ужурулуг.

¹⁶ Ындыг болганда, бис ам моон соңгаар кымны-даа кижиги хемчээли-биле хемчээвейин турар бис. Христосту кажан-бир шагда база ынчаар хемчээп чораан болзувусса, ам ынчаар хемчээвес апарган бис. ¹⁷ Ынчангаш Христос-биле сырый харылзаалыг апарган кижиги ам Бурганның чаа чаялагызы боор. Эргиги чүве эрте берген — чаа ёзу-чурум догуннай берген. ¹⁸ А ол бүгү Бургандан келген. Ол Христосту дамчыштыр бисти Боду-биле эптештиргеш, улусту Боду-биле эптештирер даалганы биске берип каан. ¹⁹ Бурган кижиги төрөлгөтөнүн кем-буруузон ооң кырыңче дүжүрбейн, Христосту дамчыштыр Бодун бо делегей-биле эптештиргеш, эптежилге дугайында медээни тарадырын биске дааскан.

²⁰ Ындыг болган төлөөдө, бис — Христостун бүрүн эргелиг элчилери бис, Бурган Боду бисти дамчыштыр улусту кыйгырып турар. Христостун адындан силерге аажок улуг дилеглиг бис: Бурган-биле эптежип алынар! ²¹ Бурган кажан-даа бачыт үүлгөтпээн Кижиге бистин бачыдывыс дээш кеземче онааган, а бис Христос-биле сырый харылзаалыг апаргаш, Бурганның мурнунга актыг болган бис.

Б ¹ Бис, Бурган-биле кады ажылдап турар улус, силерден аажок дилеп тур бис: Ооң хайырлаан авыралын хүлээп алган болганыңарда, ол ажык чок калбазың! ² Бурган мынча деп турар болгай:

«Таарымчалыг үедө сени дыңнап каан мен; камгалал хүнүндө сеңээ дузалаан мен».

Ам дыңнаңар: ол таарымчалыг үе, ол камгалал хүнү келген ышкажыл!

³ Бистин бараан болуушкунувусту кым-даа чемелевезин дээш, кымга-даа моондак тургузар хөңнүвүс чок. ⁴⁻⁵ Харын бодувусту бүгү чүүлдерге Бурганга бараан болган улус кылдыр көргүзүп, бүгү шенелделерни: хилинчектерни, түрөгделди, аар-бергелерни, эттедип-соктурарын, кара-бажыңга хорутдаттырарын, биске удур үймээн-хөлзээзин үндүрерин, чилчик үстүр ажыл-ишти, уйгу чок дүннерни, аштап-суксаарын шыдамык ажып эртип турар бис. ⁶ Бисте арыг амыдырал, билиг, шыдамык чорук, буянын чорук, Ыдыктыг Сүлдениң илерээшкени, чүректин ханызындан ынакшыл, ⁷ алыс шынын Медээзи, Бурганның күчү-күжү база бар. Бис буянын чепсектери-биле камгаланырынга-даа, халдаарынга-даа белен бис. ⁸ Алдар-хүндүге-даа, ат-алдарывыстың баксыраарынга-даа, нүгүлдедиринге-даа база мактадырынга-даа белен бис. Бисти мегечилер деп турза-даа, ак сеткилдиг бис. ⁹ Ат-сурагжываан деп турза-даа, улуска билдинтир бис. Өлгөн деп турза-даа, көрүнөр даан — дириг-дир бис! Бисти кезетсе-даа, өлбөзөн-дир бис. ¹⁰ Бисти муңгаратса-даа, үргүлчү өөрүп турар бис. Яды-даа болзувусса, хөй улусту байыдып турар бис. Чүвүс-даа чок, куруг-даа болзувусса, бүгү чүүлдү эдилеп турар бис.

¹¹ Коринфичилер, силер-биле ажык, хостуг чугаалаштыгыс. Чүректеривисте чүү барын силерге тө каап бердивис. ¹² Силерге аажок ынак бис, а силер база биске ындыг хамаарылгалыг боорундан тыртылар-дыр силер. ¹³ Бодумнуң ажы-төлүмгө дег, силерге чугаалап тур мен: биске база шак ындыг хамаарылгалыг болунар, чүректериңер биске ажыдып беринер!

Бурганга бердинген амыдыралче кыйгырыг

¹⁴ Христоска бүзүрөвээн улус-биле чангыс баг болбаңар. Бурганга шыңчы чорук биле бачыттын аразында кандыг

5:13 Мк. 3:21; 2 Кор. 11:1 5:14 Рим. 5:15 5:15 1 Пет. 4:2; Рим. 14:7-8 5:17 Иса. 43:18-19; Рим. 6:4; Ажыл. 21:5 5:18 Рим. 5:10-11; Кол. 1:20 5:19 Ыд. ыр. 31:1-2; Рим. 4:8 5:20 Эф. 6:20 5:21 Иса. 53:9; Ин. 8:46; 1 Пет. 2:22; 1 Ин. 3:5; Евр. 4:15 || Рим. 8:3 || Рим. 1:17; 4:25; 1 Кор. 1:30 6:1 1 Кор. 3:9 6:2 Иса. 49:8 6:4-5 Аж.-ч. 9:16; 16:23; 17:5; 2 Кор. 11:23-27 6:7 2 Кор. 10:4; Эф. 6:11-17 6:8 Рим. 3:8 6:9 2 Кор. 4:11 6:10 Ин. 16:22 || Аж.-ч. 3:6 6:13 1 Кор. 4:14 6:14 Ы. х. к. 7:3; Эзра 9:2; Неем. 13:25; Эф. 5:7 || 1 Ин. 1:6

харылзаа турарыл? Чырык биле дүм-бейниң аразында дөмөй чүү барыл?¹⁵ Христос биле Велиарның* аразынга эп-сеткил турар бе? Азы бүзүрөөн кижиле биле бүзүрөөн кижиде дөмөй чүү барыл?¹⁶ Бурганның өргээзи биле дүрүз-бурганнарда дөмөй чүү барыл? А бис* — дигирг Бурганның өргээзи-дир бис. Бурган мынча дээн-не болгай:

*«Мээң чурттаар өргээмни оларның аразынга тургузуп алгаш, олар-биле кады чоруур мен. Мен оларның Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур».*¹⁷ *«Ынчангаш оларның аразындан үнө бериңер, аңгылангып алыңар — деп, Дээри-Чаяакчы чугаалаан, — арыг эвес чүүлге дегбегер. Мен ынчан силерни чыгып эккеп, хүлээп аар мен».*¹⁸ *«Мен силерниң Адаңар болур мен, а силер мээң оглу-кызым болур силер» — деп, Агшериглиг Бурган чугаалаан.*

7 ¹Ханы ынак эш-өөр, ындыг азааш-кынарны биске берген-дир. Ынчангаш мага-ботту болгаш сагыш-сеткилди бужартадыптар бүгү чүүлден арыглангып аалы, Бурганны хүндүлөп, Оон мурнунга бүрүн ыдыктыгы-биле амыдыраалы!

Бачыдын билинген улус дээш Павелди өөрүшкүзү

²Чүректинерге турар черден биске хостап бериңер! Бис кымны-даа хомудатпаан, кымга-даа хора чедирбээн, кымдан-даа олча-ажык хараваан болгай бис.³ Силерни буруудадыр дээш чугаалавайн тур мен. Мооң мурнунда база чугаалап турдум чоп: өлүр-даа болза, силер-биле кады өлүрүңге чедир, амыдыраар-даа болза, силер-биле кады амыдыраарыңга чедир, чүректеривисте ынчалдыр синниккен силер.⁴ Силерге бүрүнү-биле бүзүрээр мен, силер дээш аажок чоргаараар мен! Бүгү аар-бергелеривис үезинде сагыжым аргалалга база эгээртинмес өөрүшкүгө бүргедип чор.

⁵Македонияга чедип келген соовуста безин, биске амыр-дыш турбаан болгай. Бисти бүгү чүктөрдөн аар-бергелер кызагдаан: долгандыр чөңгээлиг аасдыл*, а сеткил-сагышта — коргуушкуннар.⁶ Ынчалза-даа сеткил-сагыжы ундараан бүгү улусту аралап, деткири Бурган бисти база Титтин чедип келгени-биле аралап, деткээн.⁷ Чүгүл ооң чедип келгени-биле эвес, а силерниң ону аралап, деткээниңер-биле база. Бисти кайы хире көрүксээниңерни, кайы хире хараадап мунгарааныңарны, мени дээш кайы хире сагыш човап турарыңарны ол биске чугаалады. Ынчангаш мен оон-даа артык өөрүп-байырладым!

⁸А мээң чагаам силерни мунгагдадып каан-даа болза, ам ол дээш хараадавайн тур мен. Ол чагаам, үр эвес үеде-даа болза, силерни мунгагдатканын эскердим. Ынчангаш хараадаан-даа болзумза,⁹ мен ам өөрүп тур мен: мунгагдааныңар дээш эвес, а кемзинген сеткилиңер ачызында бачыдыңар билингениңер дээш. Мунгагдааныңар Бурганны күзел-соруу-биле болган-на болгай, бис силерге кандыг-даа хора чедирбээн бис!¹⁰ Бургандан келген мунгарал бачытты минниринге чедирер, ындыг болганда, камгалалга чедирер, ол дугайында хому-даан херээ чок. А бо делегейниң мунгаралы чүгүл өлүмге чедирер.

¹¹Бодал көрүнер даан: Бурганның күзел-соруу-биле мунгагдаарыңарга, чүү болган-дыр? Кем-буруунар чогуң көргүзөр дээш, кайы хире чүткүлдүг-дүр силер! Кайы хире хорадап база хөлзөп-дүвүрөп, кайы хире бисти көрүксөп, кайы хире чүткүлдүг бооп, кем-буруулуг кижини кайы хире кезедиксеп турар-дыр силер! Бо херекке арыңарны бүрүнү-биле шынзыткан силер.¹² Ындыг болганда, мен силерге ол чагааны бижээн-даа болзумза, кем-буруу үүлгеткен кижини сойгалаар-даа дээш эвес, качыгдаан кижиде дээш эвес, а Бурганның мурнунга

* 6:15 Велиар — Чамдыкта эрликтин бир ады кылдыр ажыглаттынып турган. Велиал деп аттын бир адаар хевир, еврей дылда «Көнгүс үнө чок» дээн сөстөн укталган ат. * 6:16 Эске буруңгу сөзүглелдерде «бис» эвес, а «силер» деп бижээн. * 7:5 Азы: «Алгыш-кырыш», «Тулчуушкуннар».

6:15 1 Кор. 10:21 6:16 Эф. 2:21; 1 Кор. 3:16-17 || Лев. 26:11-12; Иез. 37:27 6:17 Иса. 52:11; Иез. 20:34, 41 6:18 2 Хаан. 7:14 7:1 1 Ин. 3:3 7:2 Аж.-ч. 20:33 7:3 Флп. 1:7 7:4 Кол. 1:24 7:5 2 Кор. 2:13 || 2 Кор. 4:8 7:6 2 Кор. 1:4 || 2 Кор. 2:13; 8:6; 12:18 7:8 2 Кор. 2:2-4 7:10 Мф. 5:4 || Эклл. 7:3 7:12 1 Кор. 5:1-2 || 2 Кор. 2:4

биске кайы хире бердингенинер боттар-
ынарга илден апарзын дээш, бижээн мен.
¹³ Ооң түннели бисти аргалап, деткиди!

А ол аргалалдан аңгыда, Тит өөр-
үп турар боорга, оон-даа артык өөрээн
бис. Силер шууту ооң ишти-хөңнүнде
кара дашты ап октапкан болгай силер.
¹⁴ Мен оон мурнунга силерни аажок мак-
тап турган болгай мен, ам кээп, силер
дээш арным кыспады! Харын силерге
чугаалап турар бүгү чүүлүс-даа, а ол
ышкаш Титтин мурнунга силерни мак-
таан чугаавыс-даа шынныг болду. ¹⁵ А
ам, ону канчаар тооп дыңнап турган-
ыңарны, кайы хире хүндүлөп база кор-
гуп хүлээп алганыңарны сактып келгеш,
Титтин силерге сеткилин ханызын-
дан ынакшылы дам баар-дыр. ¹⁶ Ынчан-
гаш бүгү чүүлдерге силерге идегеп боор-
ум дээш өөрүп тур мен!

*Иерусалимниң христианнарынга
ачы-дуза чыылдазы*

8 ¹ Ха-дунма, Македонияның христиан
ниитилелдеринге хайырлаан Бурган-
ның авыралының дугайында билип ап
көрүңер. ² Олар кадыг-дошкун шенелде-
лерге таварышса-даа, кызыгаар чок өө-
рүшкүге бүргеткен база кедергей ядыы
боттары экииргээ-биле өй-хемчээл чок
бай улус-тур! ³ Оларның шыдаар шаа-
биле, харын-даа шыдаар шаандан арт-
тыр, эки туразы-биле хайырлап берип
турганын херечилээр мен. ⁴ Бурганның
улузунга* дуза кадарынга киржир өр-
шээлди оларга көргүзерин бистен ди-
леп, олар ээрежип турду. ⁵ Шак ындыг
боор деп, бис шуут манаваан бис! Олар
хамыктын мурнунда боттарын Дээрги-
Чаяакчыга бараалгатканнар, а оон соон-
да Бурганның күзөл-соруун ёзугаар бис-
ке база бердинипкеннер. ⁶ Ынчанга
шак Титтен ол авыралдыг ажил-херек-
ти, эгелеп алганы дег, силерниң ара-
нарга эчизинге чедирерин билээн бис.
⁷ Силерде бүгү чүве четчир болгаш артар-
дыр: бүзүрел-даа, чечен сөс-даа, билги-
лер-даа, чүткүлүңер-даа, бистин ынак-

шылывыс-даа*. А ындыг болганда, бо
буянның ажил-херекке база экииргээ-
нерни көргүзүңер.

⁸ Мен силерге айтыышкын берген
дег чугаалавадым. А өске улустун чүт-
күлдүүн силерге чугаалап тура, ынак-
шылыңарның шынныг шенеп турарым
ол. ⁹ Бистин Дээргивис Иисус Христос-
тун авыралдыын билир-ле болгай си-
лер. Ол Бодунун ядызын дамчыштыр
силерни байыдары-биле, бай турган бо-
ду, яды апарган.

¹⁰⁻¹¹ Ол дугайында мээң, силерге
ажыктыг болгу дег чүүлге хамаарыш-
тыр, сумем бо-дур: эрткен чылын-на эге-
зин салып алган, аажок күзеп-чүткээн
ажыл-херээннерни ам эчизинге чедир-
ңер. Эгезинде бодап алганыңар дег, чүт-
күлдүг болуңар, ачы-дуза кылырда, арга-
шинээнер барымдааланар. ¹² Чүгө дээр-
ге силерде күзөл-чүткүл-ле бар болза, чүңер
чогун эвес, а чүңер барын барымдаалап,
Бурган силерниң хайырларыңарны хү-
лээп алыр.

¹³ Силерге аар-берге болзун, а өс-
ке улуска чиик болзун деп бодавайн тур
бис. Чугаа бир дең боор дугайында чо-
руп турар. ¹⁴ Амгы үеде силерниң артык-
шылыңар оларның чединмезин долдуруп
шыдаар, а оон соонда оларның артык-
шылы силерниң чединмезинерни дол-
дурар. Шак ынчалдыр деңнежилге тур-
густуңар. ¹⁵ Бижилгеде мынчаар бижээн
болгай:

*«Хойну чыып алган кижиде артыкшыл
чок болган; эвээшти чыып алган кижиде
чединмес деп чүвени билбес болган».*

Тит биле ону эдерген ийи кижиде

¹⁶ Бурган силер дээш база-ла ындыг
чүткүлдүг сагыш човаашкынны Титтин
чүрээнге сиңирген боорга, Аңаа өөрүп
четтирдим. ¹⁷ Тит чүгө бистин дилээви-
сти хүлээп аарындан аңгыда, боду чет-
тикпейн чүткүп, эки туразы-биле си-
лерге чоруп турар кижиде. ¹⁸ Титке эштей
бир бүзүрелдиг дунмавысты чоруттувус,

* 8:4 Бо таварылгада Иерусалимде христиан ниитилелди ынча деп турар, Павел элчин ол
дээш үргүлчү материалдыг дуза чыып турган (Гал. 2:10 көр). * 8:7 Өске бурунгу сөзүгүлдерде
«Бистин ынакшылывыс» эвес, а «Биске ынакшылыңар-даа» деп бижээн.

8:2 Мк. 12:44 8:3 1 Кор. 16:2 8:4 Рим. 15:26 8:6 2 Кор. 2:13; 7:6 8:7 1 Кор. 1:5 8:8 1 Кор. 7:6
8:9 Иак. 2:5 || Флп. 2:6-7 8:10-11 1 Кор. 7:25 8:12 Мк. 12:43-44; Лк. 21:3 8:14 Аж.-ч. 4:34
8:15 Хост. 16:18

Буянный Медээни суртаалдааны дээш ол бүгү-ле христиан ниитилелдерде бедик үнелелди ап турар киж. ¹⁹ Бо авыралдыг бараан болушкунну боттандыраарынга биске идиг болзун дээш, христиан ниитилелдер ону шилип алган. Оон ол дузады Дээрги-Чаяакчыны алдаржыдарынга чедирер база бистичүткүл-соруу-вуска дүгжүп турар. ²⁰ Биске хүлээткен хөй акша-хөреңгини канчаар аяйлап-башкарып турарывыс ужун бисти чеме-лепки дег чылдакты кымга-даа бербес дээш, кызып турар болгай бис. ²¹ Чүг-ле Бурганның мурнунга эвес, а улустун мурнунга база эки чүүлдү кылыр дээш, сагыш салып турар бис.

²² А олар-биле кады база бир бүзүр-рэн дунмавысты чорудуп тур бис: оон чүткүлдүүн хөй янзы байдалдарга шенеп көргөн улус бис. Ол ам улам-на чүткүлдүг апарган, чүгө дээрге силерге аажок ынанып турар. ²³ А Тигги алыр болза, ол мээң силерге хамаарылгалыг бүгү ажыл-херээмге мени эдирип, кады ажылдап чораан киж; а демги бүзүр-рэн ийи эживиске хамаарыштыр чугаалаар болза, олар — христиан ниитилелдер-ниң элчиннери-дир, Христоска алдар-ны эккеп турар улус-тур. ²⁴ Ынчангаш христиан ниитилелдерниң мурнунга ол улуска ынаанарны бадытканар база силер дээш чоргааралывыстың чылдагаа-нын көргүзүнер.

**Өске улуска экиргек кижиге
Бурган ынак**

9 ¹ Бурганның улузунга ачы-дуза дугай-ында силерге бижири эргежок чугула эвес боор. ² Силерниң ол ажыл-херекке чүткүлдүүнерни билир мен, македончулар мурнунга силерни мактап шаг бол-дум: Ахайяда христианнар эрткен чыл-да-ла ону кылырынга белең турган деп турдум. Силерниң чүткүлүнер хөй улус-ту ажыл-херекче сорул кирипкен. ³ Ол дугайында силерни хөй черге мактаан дитрес дээш, бүзүр-рэн ха-дунмавыс-ты дөмей-ле силерже чорудуп тур мен. Ачы-дуза хайырлаарынга белең боору-нары чугаалап турдум чоп. ⁴ А оон баш-ка мээң-биле кады македончулар чедип кээрге, белең эвес болзунарза, канчаа-

рыл? Ындыг бүзүрелдиг мактанып тур-гаш, ыянчыг байдалга киргей-ле бис, а силерге кайы хире ыянчыгын чугаалааш-даа канчаар? ⁵ Оон мурнунда-ла азаан-ынар ачы-дузаны баш бурунгаар белеткеп кагзыннар дээш, бүзүр-рэн ха-дунмавыс-тың силерге бисти мурнай чедө бээрин дилээри эргежок чугула-дыр деп шийт-пирледим. Ол хайырлал ынчан ылап-ла эки тура-биле чыгдынган хайырлал боор база албадал-биле чыгган үндүрүг дег эвес боор.

⁶ Сактып алынар: үрезин харамнан-ган кижиниң дүжүдү база чегей боор, а элбээ-биле тараан кижиниң дүжүдү база элбек боор. ⁷ Киж бүрүзү, мунгаравайн база «Алдабалга кирдим» деп бодавайн, чүрээ чегени бээр дээр болдур, ынчаны берзин. Чүгө дээрге Бурган өөрүшкүлүг берип турар кижиге ынак. ⁸ Ол силер-ни кандыг-даа ачы-буяны-биле байы-дып шыдаар. Ынчан херектиг хамык чү-ве силерге кезээде бар бооп, кандыг-даа буянный ажыл-херек кылырынга чедер болгаш артар. ⁹ Бижилгеде бижээн-не болгай:

*«Ол киж ияды улуска ачы-дузаны
элбээ-биле берген, ооң чөптүг-шынныг
чоруу кезээ-мөңгөде артып каар».*

¹⁰ Чажыкчыга үрезинни база улуска чем кылдыр хлеб-тарааны берип турар Бурган силерни база үрезин-биле ханды-рар. Ол үрезиниң көвүдеткеш, буян-ныг ажыл-херээрниң дүжүдүн элбек-шидип бээр. ¹¹ Кандыг-даа байдалдарда үргүлчү экиргек бооп шыдаар дээш, бүгү талазы-биле байый бээр силер, а силерниң экиргээр бисти дамчыш-тыр улустун Бурганга өөрүп четтире-ринин чылдагааны апар. ¹² Чүгө дээр-ге силерниң ол бараан болушкунунар чүг-ле Бурганның улузунуң чединмесин хандырып турар эвес, а хөй улустун Бур-ганга өй-хемчээл чок өөрүп четтиргени апар. ¹³ Бо бараан болушкунунар сил-лерге шылгалда дег боор, ону дамчыш-тыр Бурганның улузу дыннангыр чоруу-нары база Христос дугайында Буянный Медээни ылап-ла хүлээп көргенинер-ни көрүп каар. А ол ышкаш силерниң

8:24 2 Кор. 7:4 9:1 Рим. 15:25 9:3 2 Кор. 8:6 || 1 Кор. 16:2 9:6 У. ч. 11:24-25; Лк. 6:38; Гал. 6:7
9:7 Ы. х. к. 15:10 || 1 Чыл. 29:9 || Хост. 25:2 9:8 Флп. 4:19 9:9 Ыд. бр. 111:9 9:11 1 Кор. 1:5
9:13 Мф. 5:16; 1 Пет. 2:12

олар-биле база бүгү улус-биле акша-хөреңгинерни харам чок үлежиш тура-рынарны көрүп кааш, олар ооң түңне-линде Бурганны алдаржыда бээрлер.¹⁴ Олар боттарының мөргүлдеринге сет-килиниң ханызындан силерге чүткүүр-лер, чүгө дээрге Бурган силерге Бодунун эгзэртинмес авыралын хайырлаан-дыр.¹⁵ Сөс-биле чугаалап четпес белээ дээш Бурганга өөрүп четтирээлиңер!

*Бодунуң бараан болуушкунун
Павелдиң камгалааны*

10¹ Павел мен, «Араңарга тургаш, ыңдыг чөгөнчиг, а силерден ырай бергеш, ыңдыг дидим, шыңгы» диртип турар кижиге, Христостун томаарыш-кыны-биле база биче сеткилдин-биле силерни кыйгырып тур мен.² Дилеп тур мен: силерге чеде бергеш, бодумну ыңдыг дидим, шыңгы алдынарынче албадавын көрүңер. Бисти ажил-херээн бо делегейниң улузу дег кылып чоруур кылдыр бодаар чамдык улус-биле ыңдыг дидим, шыңгы бооп шыдаптарымга бүзүрөвейн канчаар мен.³ Бо делегей-де амьдырап турар-даа болзувусса, демиселге оон бак аргаларын ажыглавайн турар бис.⁴⁻⁵ Бистин демисежир чепсээ-вис — бо делегейниң эвес, а Бурганнын күчүзүн дамчыштыр кээр. Бис оон-биле шивээлерни буза шаап, Бурганны угаап билеринге удурланган бүгү барымдаа-ларны, өрү көрдүнгөн бодалдарны чылча шаап, кандыг-даа бодалдарны Христоска чагыртыры-биле тудуп ап турар бис.⁶ Силерниң Христосту тооп дыңнаарыңар бүрүн апаарга, сөс дыңнанас чорук бүрүзүн кезидеринге белен бис.

⁷ Силер бир чүвеже чүглө даштыкы хевирин барымдаалап көөр-дүр силер*. Кандыг-бир кижиге «Христосту мен» деп бүзүрелдиг болза, ол эргий бодангаш, бистин база, оон дудак чокка, Христоска хамааржырывысты медресеп билзин.⁸ Бир эвес мен эрге-чагыргавыс-биле улам хөй мактаныр-даа болзумза, менээ хензиг-даа ыянчыг эвес, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчы ол эрге-чагырганы, силерни буза шапсын дээш эвес, а быжыктырзын

дээш, менээ берген.⁹ Чагааларым-биле силерни коргудуп турар кылдыр силерге сагындырбайн.¹⁰ Чамдык улус мынча деп турар-дыр: «Оон чагаалары ыйыныш-кын болгаш күш сиңген салдарлыг-дыр, а боду чедип келгенде, чөгөнчиг кончуг көстүр база чугаа-сөзү чер албас-тыр».¹¹ Ынча деп турар кижиге салтып алзын: ырактан бижээн чагааларымга кандыгым дег, силерниң араңарга келгеш, ажил-херээме база шак ыңдыг боор мен.

¹² Боттарын көзүлдүр делгетти-нип, мактаныр улус-биле чангыс оду-ругга туруп, бодувусту оларга дөмөйлөй көөрүн дидинмес-тир бис. Олар меле-гейиниң уржуунда боттарын боттары-ның-на хемчээли-биле хемчээп, боттар-ын боттары-биле дөмөйлөй көөр-дүрлер.¹³ А бис хөлүн эрттир мактанмайн, чүглө Бурганның доктааткан хемчээлдериниң иштинге мактаныр бис. Силерниң ара-ңарга ажил-херээвис база ол хемчээлдер-же кирип турар.¹⁴ Силер ол хемчээлдер-ниң иштинде турар боорунарга, силерге Христостун Буянның Медээзин эккээр-и-биле чедип келгеш, оларны ажыр баспайн тур бис.¹⁵ Өске улустун ажил-херээ-биле өйүн эрттир мактанмайн турар бис. Харын силерниң бүзүрелиңер ул-гаткан тудум, Дээрги-Чаяакчының биске доктаадып берген хемчээлдериниң иш-тинге ажил-херээвис оранчок калбарар дээрзинге илгээр-дир бис.¹⁶ Бис ынчан өске улустун боттарының хемчээлдериниң иштинге кылган ажил-херээ-биле мактанмайн, Буянның Медээни оон-даа ырак черлерге суртаалдаар дээш чоруп-тар бис.¹⁷ Ынчалза-даа мактаныр бодаан кижиге чүглө Дээрги-Чаяакчының ажил-херээ-биле мактанзын!¹⁸ Бодун мактаар кижиге эвес, а Дээрги-Чаяакчының мактап турары кижиге Анаа хүлээдиң көрдүрер.

Павел база меге элчиннер

11¹ Угаан чок чоруум дээш мени шы-дажып көргөн болзуңарза! Дилеп тур мен: ам-даа шыдажып көрүңер!² Силер-ни хүнней көргөн сеткилим Бургандан келген болгай. Мен силерни чангыс Эр-кижиге — Христос-биле дүгдөп каан бол-

* 10:7 Азы: «Караанар уунда турар чүүлче кичээңгейден салып көрүңер!»

10:1 Мф. 11:29 10:2 1 Кор. 4:21; 2 Кор. 13:2, 10 10:4-5 2 Кор. 6:7; Эф. 6:11 10:7 1 Кор. 3:23; Гал. 3:29
10:8 2 Кор. 13:10 10:10 1 Кор. 1:17 10:17 Иер. 9:23-24; 1 Кор. 1:31 10:18 Рим. 2:29; 1 Кор. 4:5
11:1 2 Кор. 5:13

гаш, силерни Аңаа, кым-даа дегбээн арыг кысты дег, хүлээдиш бээр ужурулуг мен.*
³ Ынчалза-даа, Еваның авыяас чыланга мегеледиш алганы дег, силерниң угааныңар база дуурайладыпкаш, Христоска ак сеткилдиш болгаш арыг бердинишпкинден чайлай бербес ирги бе деп сестир-дир мен.
⁴ Силерге кандыг-бир кижиче деп келгеш, бистин суртаалдаанывыстан өске Иисусту суртаалдай бээрге азы бистен хүлээп алганыңар Сүлдеден болгаш Медээден өске сүлдө болгаш медээ эккээрге, ооң-биле белени кончуг эптежир-дир силер!
⁵ Мээн санап турарым-биле, шак ол эң тергийн элчиннерден* чүм-биле-даа дорайтаваан мен!
⁶ «Чеченим кончуг» деп шыдавас боорум чадавас, ынчалза-даа билиг дугайында херек бир өске болдур ийин. Ону силерге бүгү байдалдарга бүгү талаалыг шыныдып келген бис!

⁷ Азы бачыдым чүдөл? Бурганның Медээзин төлевир албайн суртаалдап тургаш, силерни өрү көдүрери-биле, бодумну куду көрүп турганымда бе?
⁸ Силерге бараан боор дээш, өске христиаан ниитилелдерден төлевир ап, оларны үптөп-тонап турган дег-дир мен.
⁹ Силернин араңарга чединмес чурттап тургаш, кымны-даа шүүдетпээн мен. Эржежиг чугула хереглелимни Македониядан ха-дунма хандырып турган. Чүү-даа чүвеге силерге аартык болбас дээш кызып келген мен, моон-даа соңгаар аартык болбас мен.
¹⁰ Мени башкарган Христостун шыны-биле бадыткап тур мен: ол дээш* чоргааралымны бүгү Ахайяга кым-даа менден хунаап ап шыдавас!
¹¹ А чүге ындым ол? Силерге ынак эвес болгаш бе? Ынчалза-даа силерге кайы хире ынаамны Бурган билир!

¹² Мен ынчалдыр кылырын улам-чылаар мен, чүге дээрге ол улуска «Па-

вел-биле шуут чаңгыс аай ажылдап турар бис» деп чоргаараар чылдак бербезин бодап турар мен.
¹³ Шак ындыг меге элчиннер, кара сагыштыг ажыл-херек кылып чоруур улус, Христостун элчиннеринин хевирин чүглө мегелеп хүлээп ап турар болгай.
¹⁴ Ында кижиче кайгаар чүү-даа чок: эрлик боду безин дээрннн чырыткылыг төлээзи дег хевирлиг бооп, мегелеп көстүп турар.*
¹⁵ А ындыг болганда, эрликтин чалчалары буянга бараан болган улустун хевири-биле мегелеп көстүп турарында онза чүү барыл? Ынчалза-даа олар төнчүзүнде боттарынын ажыл-херезинге төлептиг кеземче алырлар!

**Элчинниң бараан болуушкунунга
 Павелдин бергедээшкени**

¹⁶ База катап чугаалап тур мен: мелегей кижиче деп бодаванар! А ынча деп болдоор болзуңарза, оода бичии мактаныптар кылдыр, ам-даа мелегей кижиче дег артып каарымны чөпшээрер көрүңер.
¹⁷ (Мээн ам чугаалаар чүүлүм Дээржи-Чаякчынын үлегер-чижээн өттүмнээн: мелегей кижинин бүзүрелдии-биле мактанып турарым ол-дур.
¹⁸ Бо делегейинин улузунун кылып турары дег, хей-ле улус мактанырын чүүлдүг деп көөр болганда, мен база мактанып көрейин.)
¹⁹ Силер, ындыг угааның хиренерде, мелегей улус-биле белени кончуг эптежир-дир силер!
²⁰ Силерни кулданып ап, үптөп-тонап, кара туразында ажыглап, мурнуңарга өрү көрдүнүп, чаагыңарже дажып турар улус-биле эптежир-дир силер.
²¹ Бодумга ыянчын-даа болза, чугаалап тур мен: бо таварылгада силерге кошкак салдар чедирген-дир бис!

Ынчалза-даа өске улус чоргаарап диттигип турар болза (мелегей ки-

* 11:2 Бурганның медээчилери Эрги Чагыг-керээниң номнарында израиль чонну болганчок-ла Бурганның өөнүн ишти азы душтуу кылдыр (чижээлээрге, Ос. 2:19-20) көргүзүп турганнар. Чаа Чагыг-керээде христиаан ниитилел Христостун душтуу азы өөнүн ишти кылдыр адаттыңган (Эф. 5:26-27; Ажыд. 19:7-8 кер). * 11:5 Эң тергийн элчиннер – бо сестер шооткан аяннык бооп, Павелдин Коринфиде удурланыкчыларыңа хамааржып турары чадавас. * 11:10 Ол дээш – Павел коринфчилерден, ол үениң улус өөредиринге мережээн башкыларынын чаңчыкканы дег, оларны өөрөткени дээш төлевир алырындан ойталаан. * 11:14 Еврей тоолчуругу чугааларың бирээзин ёзуугар, Еваны күткүдүп турган чылан дээрннн чырыткылыг төлээзинин хевирин хүлээп алган.

11:3 Э. д. 3:1, 4; Ин. 8:44; 1 Тим. 2:14 11:4 Гал. 1:6 11:5 2 Кор. 12:11 11:6 1 Кор. 1:17; 2 Кор. 10:10 11:7 1 Кор. 9:18 11:9 2 Кор. 12:13 || Флп. 4:15 11:10 Рим. 9:1; 1 Тим. 2:7 11:13 Флп. 1:15 || Аж.-ч. 20:30; 2 Пет. 2:1; Ажыд. 2:2 11:14 Гал. 1:8 11:15 Флп. 3:19 11:16 2 Кор. 5:12 11:18 Флп. 3:3-4 11:19 1 Кор. 4:10 11:20 Гал. 2:4; 4:3

жи дег чугаалап турарым ол), мен база чоргаарап диттир мен. ²² Олар еврейлер бе? Мен база! Израильчилер бе? Мен база! Авраамның үре-салгалы бе? Мен база! ²³ Христоска бараан болганнар бе? Угааны анаа эвес кижиде чугаалап тур мен, ынчалза-даа Христоска олардан артык бараан бооп чор мен! Ажыл-херээмге бодумну черле хайыралавайын келдим, кара-башыңга олардан хөй хоругдаттырып келдим, каржы-дошкуну-биле эттедип-соктуртуп чордум, өлүрүнүн кырынга хөй катап турдум. ²⁴ Иудейлер мени беш катап үжен тос улай* кымчылап турду. ²⁵ Римчилер мени үш катап шыкпыштаан; бир катап даштар-биле соктурткан мен; үш катап далайга корабльга озал-ондакка таварышкын база бир катап бүдүн дүн биле хунну ажык далайга эрттирдим. ²⁶ Хөй-ле аян-чорук кылгаш, айыыл-халапка үргүлчү таваржып чордум: үрлээн хемнерден-даа, дээрбечилерден-даа, чаңгыс чер чурттугларымдан-даа, өске чоннар улузундан-даа. А хоорай-суурларга, ээн черлерге, далайга айыыл-халаптар, а ха-дунма бооп мегеленген улустан кээр айыыл-халап? ²⁷ Чилчим үзүлдүр ажылдап, болганчок-ла уйгу чок дүннөр эрттирип, аштап-сукап, аыш-чемим бо-ла үстүп, соокка до-нуп, идик-хепке чединместеп чордум.

²⁸ А ол бүгүдөн аңгыда, бүгү-ле христиан ниитилелдер дээш хун бүрүде сагыш човаашкынның аар чүгү! ²⁹ Кайы-бир кижиде кошкай бээрге, мен оон-биле кады кошкап турбаан мен бе? Кайы-бир кижиде күткүттүрүп алган болза, мен изип-хөлзеп турбаан мен бе?

³⁰ Чоргаараар ужурулуг-даа болзумза, кошкаамны көргүзөр чүүл-биле чоргаараар мен. ³¹ Дээрги Иисустун Адазы Бурган мегелевейн турарымны билир, Ол кезээ-мөңгөде алгадып-йөрээтти-

рер болзун! ³² Дамаск хоорайга турумда, Арета хаанның бир чагырыкчызы мени тудуп алыр дээш, бүгү Дамаскыны кадарып турган. ³³ Ынчалза-даа мени, аргаан хааржакка олурткаш, хоорайның ханазында үттен дашкаар бадырдыптарга, оон холунга кирбейн барган мен!

*Павелдин өрү көдүрткени,
куду бадыртыканы*

12 ¹ Оон меңээ ажык-дузасы чок-даа болза, мактанырын уламчылаар болган-дыр мен. Дээрги-Чаяакчының улуска берген көрүүшкүннеринче база ажыдышкыннарынче шилчип көрейн. ² Бир христиан кижиде барын билир мен: ол он дөрт чыл бурунгаар үшкү дээрже* өрү көдүртүр берген (мага-боду-биле катый бе азы чүгле сүлдези-биле бе, ону мен эвес, Бурган-на билир). ³ Ийе, ындыг кижини билир мен. Мага-боду-биле катый бе азы чүгле сүлдези-биле бе (ону мен эвес, Бурган-на билир), ⁴ ол дываажанче* көдүртүр бергеш, адаары хоруглуг, кижиде дамчыдып шыдапас сестерни анаа дыннаан. ⁵ Шахындыг кижиде дээш чоргаараар мен, а бодум дээш, чүгле кошкак талаларым-биле дээрден башка, чоргааравас мен. ⁶ Чоргаараарын-даа күзээр болумза, мелегей кижиде болбас мен, чүге дээрге мээң чугаалаар чүвем шынын-дыр. Ынчалза-даа бодумну туттунуп алыр мен, оон башка кандыг-бир кижиде мээң дугайымда, оон мени хайгаарап көргенинден азы ажыл-херектерим дугайында дыннаарга, сагындырып кээримден, эки кылдыр бодай бээр.

⁷ Ол ышкаш кайгамчык онза ажыдышкыннар алган мен! Ынчангаш Бурган мээң мага-бодумче, өрү көрдүмезин бо дээш, тен кадаан* — эриктиң төлөзүн мени эттеп-согары-биле чорудупкан. Катап база чугаалап тур мен: өрү көрдүмезин бо дээш чорудупкан. ⁸ Ол

* 11:24 Үжен тос улай — Моисейнин хоойлузунда кижини кезедип эрийдээрде, эн үстү-ле дөргөндөн хөй эвес соп болурун чөпшээрэн. Ынчалза-даа иудейлер ол сандан дүш бооп ажыр эриидевес дээш, үжен тос согу-биле кызыгаарланып каар турганнар (Ы. х. к. 25:3 көр). * 11:32 Арета IV араб күрүне Набатейаның б. э. чедир 9 ч. эгелээш, б. э. 40 ч. чедир хааны турган. * 12:2 Үшкү дээр — Павел мында бодунга хамаарылгалыг кылдыр, эң бидик дээрге — Бурганның дүжүлгезинин турар черинге четкеш келгенин чугаалааны чадавас. * 12:4 Дываажан — Бурганга шыңгы улустун өлүм соонда турар чыргалдыг оранын ынча дээн (Лк. 23:43; Ажыл. 2:7 көр). * 12:7 Мага-ботта тен — Павел элчинни хилинчектээн хоочураан аарыгны ынчаар ойзу адаан болгу дег. Чамдык шинчилекчилер эпилепсияны, малярияны азы карак аарыын даап бодап турар.

11:22 Рим. 11:1; Флп. 3:5 11:23 1 Кор. 15:10 || 2 Кор. 6:4-5 11:25 Аж.-ч. 16:22-23 || Аж.-ч. 14:19 ||

Аж.-ч. 27:41-44 11:26 Гал. 2:4 11:27 Аж.-ч. 18:3; 1 Фес. 2:9; 2 Фес. 3:8 || 1 Кор. 4:11 11:29 1 Кор. 9:22

11:33 Аж.-ч. 9:24-25 12:1 2 Кор. 5:12; 11:16 || Гал. 1:12; 2:2; Эф. 3:3 12:7 Иов 2:6

тени ап каапсын дээш, Дээрги-Чаяк-чыга үш катап чанньп тейлээн мен. ⁹ А Ол меңээ мынча деп харыылаан: «Сеңээ Мээң авыралым-на четчир. Сээң кош-каан дамчыштыр Мээң күжүм илерээр». Христостун күжү менде бар болзун дээш, бодумнун кошкаамга чоргаараары – ме-ңээ эң өөрүнчүгү-дүр! ¹⁰ А Христос дээш кошкак болганымга, дорамчылаткан-ымга, түрөгдээнимге, истедип сүрдүргө-нимге, аар-бергелерге таварышканымга сеткилим ханар. Чүглө кошкак тургаш, ылап-ла күштүг мен!

**Коринфчилер дээш
Павелдиң сагыш човаашкыны**

¹¹ Шуут-ла утааным чана берген-дир! Мени силер ындыг байдалга чедирген-иңер ол-дур. Силер харын мени мактаар уjurлуг силер. Чегенчиг бараскан-даа болзумза, эң тергийн элчиннерден* чүм-биле-даа дорайтаваан мен! ¹² Ылап-ла эл-чин боорумнун бадыткал демдектерин силерге шыдамыккай көргүзүп келген мен. Кайгамчык чүүлдерни, бадыткал демдектерин, күчүлүг ажыл-херекти көр-ген силер. ¹³ Ындыг болганда, силер-ниинден аңгы христиан ниитилелдерге көөрдө, чедир албаан чүңер барыл? Чүг-лө силерни шүүдетпээним ылгалдыг бол-ган бе? Ол буруум дээш мени өршээнер!

¹⁴ Мен ам силерге үшкү удаа чеде бээринге белеткенип тур мен. Силер-ге аартык болбас мен. Эт-хөренгинер эвес, а боттарынар меңээ херек силер! Ажы-төл ада-иезиниң херегелин хан-дырбас, а ада-ие ажы-төлүнүн херегле-лин хандырап болгай. ¹⁵ А мээң талам-дан силер дээш бүгү чүүлдү чарыгдары, бодумну безин бүрүнү-биле бериптери өөрүнчүгү-дүр! Силерге ынаам ол хире күштүг турда, меңээ ынаанар чүгө ын-дыг кошкагыл?

¹⁶ Силерни шүүдетпээн-даа болгай-ла мен. Чамдык улустун буруудадып ту-рары дег, авыастап тургаш, силерни ка-жар арга-биле холга кирип алган мен бе? ¹⁷ Силерже чорудуп турган улүзүм-нун кайы-бирээзин дамчыштыр акша-ңар олчалап алган мен бе? ¹⁸ Мен силер-

же чоруур кылдыр Титти дилеп алгаш, оон-биле кады база бир бүзүрөөн дун-мамны чоруткан мен. Тит силерниң бир чүвөөр олчалап алган бе? Ынчаарга бис шупту чаңгыс-ла ол Сүлдөгө башкарт-каш, ажыл-херээвис кылып турбаан бис бе, чаңгыс-ла ол оруктар изеп чорбаан бис бе?!

¹⁹ Силер ам бисти үргүлчү-ле силер-ниң мурнунарга агартынып турар улус-тур деп бодаан боор силер. Ындыг эвес! Херек кырында Христос-биле сырый ха-рылзаалыг апаргаш, Бурганның мурну-га чугаалап тур бис: ханы ынак эш-өөр-үм, бо бүгү силерни быжыктырып турар! ²⁰ Менде мындыг сезик бар: силерге чеде бээримге, силер-даа, мен-даа, бот-бот-тарывысты ындыг улус кылдыр көрүксээ-нивистен көңгүс аңгы-дыр бис деп, удур-дедир эскерип кагзывысса, канчаарыл? Аранарда алгыш-кырыш, адааргал, ки-лең, аңгылажыр чорук, хоп-нүгүл, бодун өрү көрдүнери болгаш корум-чурум чок чорук бар боор ирги бе дээш сестир-дир мен. ²¹ Силерге база катап чеде бээрим-ге, Бурганым мени силерниң хайыңарда куду бадырыптарындан сестир-дир мен. Ынчан силерниң аранарда хөй-ле улус-тун ажыын ажып, ыглаар апаар мен, чүгө дээрге олар оон мурнунда үүлгедип чо-раан бачыттары: чүдөк-бужар самыгы-раар чоруун болгаш туттунмаса тураааш-кынын олчаан билимнээнер-дир.

**Түңнел сагындырыглар,
байыр чедиришскиннер**

13 ¹ Силерге ам үшкү удаа чеде бээр мен. Бижилгеде мынчаар бижээн болгай: «Кандыг-даа херекти бадыткаар дизе, ийи азы үш херечиниң өчүү херек». ² Ийиги удаа силерге баргаш, сагынды-рып турган мен. А ам, силерден ыракка тургаш, оон мурнунда бачыт үүлгедип чораан-даа, арткан бүгү-даа улусту база катап сагындырып тур мен: бо удаада си-лерни хайыраласа мен! ³ «Христос Павел-ди дамчыштыр чугаалап турар болза, оон бадыткалы кайыл?» – дээр-дир силер. А Христос силерге хамаарыштыр кошкак болбас, Ол Бурганның күжүн аранарга

* 12:11 Эң тергийн элчиннер – 11:5 домакка немелде тайылбырны көр.

12:9 Иса. 40:29 12:10 Мк. 10:30 || Мф. 5:11-12; Рим. 5:3 12:11 1 Кор. 15:8-9 || 2 Кор. 11:5
12:12 Аж.-ч. 15:12; Рим. 15:19 12:13 2 Кор. 11:9 12:14 2 Кор. 13:1 || 1 Кор. 10:33 12:15 Флп. 2:17;
Кол. 1:24; 1 Фес. 2:8 12:16 2 Кор. 11:9 12:18 Рим. 1:9; 9:1 || 1 Кор. 14:26
12:21 1 Кор. 5:1; 6:18 13:1 2 Кор. 12:14 || Ы. х. к. 19:15; Мф. 18:16

көргүзүптер! ⁴Христос кошкак турда, улус Ону хере шаап каан, ынчалза-даа ам Ол Бурганның күжү-биле амыдырап турар. Бис база Ооң-биле харылзаавыска кошкак бис, ынчалза-даа силерниң араңарга Ооң амыдыралындан үнүп кээп турар Бурганның күжүн илередир бис.

⁵ Бодунарны шылгаттынып көрүңер: бүзүрелинер бар-дыр бе? Бодунарны шинчилеп көрүңер! Азы Иисус Христостуң силер-биле сырый харылзаалыын билбезиңер ол бе? Шылгалданы ажып эрткен болзуңарза, билир ужурлуг силер. ⁶ А бистиң ол шылгалданы ажып эрткенивисти билип каарыңарга идегеп тур мен. ⁷ Багай чүнү-даа кылбазыңар дээш Бурганга мөргүп тур бис. Боттарывысты шылгалданы чедишкинниг ажып эрткен улус кылдыр көргүзөр дээш мөргүвейн тур бис. Шылгалданы ажып эртпээн улус кылдыр сагындыргай бис аан, чүгле силер-ле буяндан тарып чораан болзуңарза!

⁸ Чүгө дээрге алыс шынга удур эвес, а алыс шынның талазынга туржур күштүг

бис. ⁹ Бис кошкак, а силер күштүг болзуңарза, өөрүп-байырлаар бис, а ол ышкаш силерниң эттинип аарыңар дээш мөргүп турар бис. ¹⁰ Ынчангаш силерден ыракта турар-даа болзумза, мону бижидим. Силерге чедө бергеш, Дээрги-Чаяакчынын меңээ үрегдеп-бузары-биле эвес, а быжыктыраары-биле берген эрге-чагыргазын ажыглап, шынгыы хөделиишкиннер кылбазымны күзээр-дир мен.

¹¹ Түннелинде чугаалаар бодаан чүүлүм бо-дур, ха-дуңма: өөрүп чоруңар, эттинип алыңар, силерден дилээн чүвемни кылыңар, чангыс аай үзел-бодалдыг болуңар, эп-найыралдыг амыдыраңар. Ынчан Бурган, ынакшыл болгаш амыртайбыңның үнөр дөзү, силер-биле кады боор!

¹² Бот-бодунарны ыдыктыг ошкаашкын-биле мендилеңер. Бурганның бүтү ыдыктыг улузу силерге байыр чедирди.

¹³ Дээрги Иисус Христостуң авыралы, Бурганның ынакшылы болгаш Ыдыктыг Сүлдө-биле харылзаа силер бүгүдө бар болзун!*

* 13:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

13:4 Рим. 6:4 13:9 1 Кор. 4:10 13:10 2 Кор. 10:8 13:11 Мк. 9:50; Рим. 12:18; 1 Фес. 5:13 || Рим. 15:33; 16:16 13:12 Рим. 16:16 || Флп. 4:22

Галатчыларга чагаа

Кирилде

Галатия деп девискээрде (амгы Турцияның бир кезээ) христиан ниитилелдерни Павел элчин бодунуң баштайгы миссионержи аян-чоруунуң үзинде, бистин эраның 40 чылдарының төңчүзүндө, үндезилеп тургузуп каан.

Павел Галатиядан чоруй барган соонда үр болбайн, чаа христианнарга өске башкылар чедип келген. Олар Бурганның камгалалын алыр дизе, Моисейниң хоойлузун сагыры база кыртыжап демдектээр ёзулалды кылыры эргежок чугула дээрзин өөредип турган. Оон ыңай олар Павелде Иисус Христос дугайында Буянныг Медээни тайылбырлаар база суртаалдаар эрге-күш шынында чок деп турган. Павел ол дугайында билип каш, аажок хараадаан база ол меге өөредигге удур демисежир дээш, Галатияда бүзүрөөннөргө ниитилелдеринге бо чагааны бижээн.

Чагаа каш кезектен тургустунган: 1) канчап Христостун элчини апарганын Павелдин тоожааны (1:1–2:10); 2) Бурган улуска камгалалды ыдыктыг хоойлуну сагааны дээш эвес, а Христоска бүзүрелиниң ачызында берип турарының бадыткалы (2:11–5:12); 3) Буянныг Медээниң ачызында Ыдыктыг Сүлдө биле ынакпылга башкартып турар амыдыралды тодарадып бижээни (5:13–6:10); 4) түннел (6:11–18).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Улустун шиитпири-биле болгаш кандыг-бир кижинин даалгазы-биле эвес, а Иисус Христостун база Ону өлүглер аразындан катап диргискен Бурган Аданың адындан элчин апарган Павел менден, ² ол ышкаш мээң-биле кады турар бүзүрөөн ха-дунманың шуптузундан байыр! Галатия девискээринде христиан ниитилелдерге бижидим.

³ Бурган Адавыс болгаш Дээрги-вис Иисус Христан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын. ⁴ Чурттап турарывыс бузуттут бо делегейниң эрге-чагыргазындан бисти хостаар дээш, Ол бачыттарывыс ужун Бодун өргүлге салган. Бурган Адавыстың күзел-соруу ындыг болган. ⁵ Аңаа кезээ-мөңгөдө алдар доктаазын. Аминь.

Өске Буянныг Медээ чок

⁶ Силерни Христостун авыралы-биле кый деп алган Бургандан ындыг дүр-

ген ойталап турарынарны, Буянныг Медээ-даа эвес өске-бир өөредигни эдереп деп барганынарны кайгап ханмас-тыр мен. ⁷ Өске кандыг-даа Буянныг Медээ ылап-ла чок! Христостун дугайында Буянныг Медээни өскертирин кызып, чүгүлө ол дээш араңарга хөлзээзин өөскүдүп турар улус бар. ⁸ Ынчалза-даа өске кым-даа, бис азы дээрниң төлээзи-даа дижики, оон мурнунда медеглээнинден өске Буянныг Медээни силерге медеглей берзе, Бурган ону Бодундан бүрүнү-биле аңгылап каапсын! ⁹ Моон мурнунда-даа чугаалап турдувус, ам база катаптап тур мен: хүлээп алган-ыңардан өске өөредигни силерге медеглей бээр кижини Бурган Бодундан бүрүнү-биле аңгылап каапсын!

¹⁰ Чүнү чедип алыксааным ол: мени улустун эки көөрүн бе азы Бурганның бе? Кижилерге таарымчалыг боорун кызып чоруур мен бе? Амдыгаа дээр улус аайы-биле чоруп келген болзумза, Христостун чалчазы турбас ийик мен.

^{1:1} Гал. 1:11-12 ^{1:2} Флп. 4:21 || Аж.-ч. 16:6; 18:23 ^{1:4} Мф. 20:28; Рим. 4:25 || Мк. 14:36 ^{1:6} Мк. 4:17; Евр. 6:4 || 2 Кор. 11:4 ^{1:7} Аж.-ч. 15:24; Гал. 5:10 ^{1:8} 2 Кор. 11:14 || Рим. 9:3; 1 Кор. 16:22 ^{1:10} 1 Фес. 2:4

Павелдиң канчап элчин апарганы

¹¹ Ха-дунма, мону билип аарыңар-ны күзеп тур мен: силерге меделгээним Буянның Медээ — кижиниң чогаадыы эвес-тир. ¹² Мен ону улустан албадым, менээ ону улус-даа өөретпеди, харын ону Иисус Христостун ажыдышкынын дам-чыштыр алдым!

¹³ Иудей сагылгалыг чоруур шамда, канчаар чурттап чораанымны дыңнаан боор силер. Мен христиан ниитилелди каржызы-биле истеп сүрүп, ону узуткаарын кызып турдум. ¹⁴ Иудей шажынны өөрениринге мээң чонумнуң иштинде үе-черге өөрүмнү мурнап чоруп турган мен, ылангыя ада-өгбенин чаңчылдарын эң чүткүлдүү-биле сагып чордум.*

¹⁵⁻¹⁶ Ынчалза-даа Бурган Бодунуң авыр-алы-биле ием иштинге турумда-ла, мени шилээш, кый деп алган. Ол Бодунуң Оглуң менээ ажыдып бергеш, «Өске чоннарның улузунга Ооң дугайында меделээр сен» деп айыткан. Мен ыңчан улус аразындан кымдан-даа арга-сүмө айтырбадым. ¹⁷ Иерусалимге турган, мээң мурнумда-ла элчиннер апарган улусче-даа барбадым, а Аравияже чоруптум, ооң соонда Дамаскыже ээп келдим.*

¹⁸ Ооң соонда, үш чыл эрткенде, мен Кифа Пётрга ужуражып сорулгалыг Иерусалимге чедип келгеш, ийи чеди хонук дургузунда ооң-биле кады турдум. ¹⁹ А өске элчиннерден кымга-даа ужурашпадым, чүгле Дээрги Иисустуң дунмазы Иаковту* көрдүм. ²⁰ Силерге бижип орап бүгү чүүлүм актыг шын деп, Бурганның мурнунга аашкынып тур мен!

²¹ Мен ооң соонда Сирия болгаш Киликия девискээрлеринче чорупкан мен.

²² Ынчалза-даа Иудеяда христианнар ара-

зынга мээң арным көргөн, таныыр кижичок турган. ²³ Олар чүгле: «Мурнунда бисти истеп сүрүп чораан кижичок бир шаг-да узуткаар дээш ыйыдып шаг болганы бүзүрелди ам суртаалдап турар-дыр» — деп чугаалар дыңнааннар. ²⁴ Олар мени дээш Бурганны алдаржыдып турган.

Павелдиң өске элчиннер-биле ужурашканы

2 ¹ Ооң соонда, он дөрт чыл эрткенде, Варнава-биле кады Иерусалимге база катап чедип келдим. Титти база эдертип чордум. ² Бургандан ажыдышкын алгаш, ынаар чорупканым ол. Эң алдар-хүндүлүг деп санадыр удуртукчулар-биле* ангы ужурашкаш, өске чоннарның улузунга суртаалдап чоруурум Буянның Медээни чугаалап бердим. Мээң амгы болгаш мооң мурнундагы ажыл-херээм хилис барбазын дээш, ону меделедим. ³ Оон чүү болган деп? Мени эдерип чораан Титти, ол грек кижичок-даа болза, кыртыжап демдектээшкын кылырынче кым-даа албадады. ⁴ Ол айтыргы чүгле бүзүрөөн ха-дунмавыс бооп мегеленген улус бистиң аравысче, шивийшкыннер дег, шургуп кирип кээрге, көдүрүлүп үндү. Олар Христос Иисустун ачызында бисте бар хосталгавыс дугайында хайгыылдап билип алгаш, бисти катап-ла кулданып алып боадылар.* ⁵ А бис Буянның Медээниң алыс шынның утказын силерге кадагалап арттырар дээш, оларның аайынче ынай-даа кирбедивис.

⁶ Алдар-хүндүлүг дирткен удуртукчу улус безин (оларның кымнар бооп чорааны менээ кандыг-даа хамаарылга чок, чүге дээрге Бурган улусту ылгай көөр эвес) мээң суртаалдан Буянның Медээмге чүнү-даа немеведилер,

* 1:14 Павел фарисей кижичок турган, а олар чүгле Ыдыктыг Бижилгени эвес, а ада-өгбенин чугааларын база боттарынга албан сагыыр ужурулг деп санап чорааннар. * 1:17 Аравия — Кызыл далайдан Евфрат хемге чедир чаттылган Набатейя күрүнезин ыңча дээн хире. Б. э. чедир 9 ч. эгелээш, б. э. 40 ч. чедир ону Арета IV башкарып келген. Аж.-ч. 9:19-22 ёзуугаар, Павел элчин Христос дугайында ылап-ла Дамаскы хоорайга суртаалдан эгелээн. * 1:19 Болгу дег өске утказы мындыг: «Дээрги Иисустуң акызы Иаковту». * 2:2 Пётр, Иоанн, Иаков болгаш өске элчиннерни ыңча деп турар хире. * 2:4 Бүгү христианнар, өске чоннар улузундан укталгандарны кириштир, Моисейниң хоойлузун сагыыр ужурулг деп негээр кижилерни Павел бодап турар.

1:12 Аж.-ч. 9:6; 26:16; 1 Кор. 11:23 1:13 Аж.-ч. 26:5 || Аж.-ч. 8:3; Флп. 3:6 1:14 Мф. 15:2; Мк. 7:3 1:15-16 Иса. 49:1; Иер. 1:4-5; Лк. 1:15 || Аж.-ч. 9:15; Рим. 1:5; 1 Тим. 2:7 1:18 Ин. 1:42 || Аж.-ч. 9:26-27 1:19 Аж.-ч. 12:17; 15:13; Иак. 1:1 2:20 Рим. 1:9; 9:1; 2 Кор. 1:23 1:23 Аж.-ч. 9:21 2:1 Аж.-ч. 9:27; 2 Кор. 2:13; 2 Тим. 4:10; Тит. 1:1 2:20 Гал. 1:12; 3:3 || Флп. 2:16 2:3 Аж.-ч. 16:3 2:4 Аж.-ч. 15:24; 2 Кор. 11:26 || 2 Кор. 11:20; Гал. 4:3; 25 2:6 Ы. х. к. 10:17

эди-п-чазавадылар. ⁷ Харын Буянның Медээни иудейлерге суртаалдаарын Бурганның Пётрга бүзүрөп хүлээткени дег, өске чоннарнын улузунга суртаалдаарын меңээ бүзүрөп хүлээткен деп, олар хүлээп көрдү. ⁸ (Кым Пётрну иудейлер аразынга элчинини бараан болушкунунче деткип кииргенил, Ол мени база өске чоннарнын улузунун аразынга бараан боорубиле деткип киирген болгай.) ⁹ Христиан ниитилелдин быжыг баганалары деп санадып турар Иаков, Пётр болгаш Иоанн олар, Бурган меңээ авыралын хайырлаан деп хүлээп көргөш, ажил-херээвис дөмейинин демдээ кылдыр, мен болгаш Варнава-биле найыралдажып, хол тудуштулар. Өске чоннарнын улузунче — бистин, а иудейлерге — оларнын суртаалдап чорурунга чөпшээрештилер. ¹⁰ Олар чүглө чаңгыс дилег кылды: «Ядыыларга* дуза кадарын утпанар». А мен ону бодум-на кылып чораан мен.

Павелдиң Пётрну чемелээни

¹¹ А Пётр Антиохия хоорайга чедип кээрге, ооң бодун ап турары канчаар-даа аажок буруулуг боорга, мен анаа ажыбыле удурланган мен. ¹² Ооң буруузу чүдел? Пётр Иаковтун айылап чороткан улузу* ынаар чеде бергиге чедир, өске чоннарнын улузу-биле кады чеменип турган. А айбычылар чедип кээрге, ол кыртыжап демдектээринин талаакчыларындан сезингеш, өске чоннарнын улузундан аңгыланп, дедирлени берген. ¹³ Өске иудейлер база, Пётрга дөмей, ийи арыннын чоруун көргүскеннер. Варнава безин оларнын салдарынга алзыпкан.

¹⁴ Буянның Медээде айткан алыс шыннын оруундан оларнын соора барганын көргөш, хамык улус мурнунга Пётрга мынча деп чугаалаан мен: «Сен, иудей бодун, өске чоннарнын улузу дег амыдырап чоруур болзунза, чүге оларны иудей сагылгалар эдеринер деп албадаар сен? ¹⁵ Бис — өске чоннарнын бачыттыг улузу эвес, а төрүмеливистен иудейлер бис. ¹⁶ Ындыг-даа болза, кымнын-даа

ыдыктыг хоойлуну сагып турары дээш эвес, а чүглө Иисус Христоска бүзүрэни дээш Бурганның мурнунга актыг боорун билдир бис. Ынчангаш бис база ыдыктыг хоойлуну сагаанывыс дээш эвес, а Христос Иисуска бүзүрэнивис ачызында актыг боорувуска идегээш, Анаа бүзүрей берген бис. Чүге дээрге ыдыктыг хоойлуну сагааны-биле *кандыг-даа кижиси актыг бооп шыдавас*. ¹⁷ Ынчалза-даа Христостун ачызында актыг боорунче чүткээш, бачыттыглар диртир болзувусса, Христос база бачыт тараарын деткээн бооп турар бе? Канчап ындыг боор!»

¹⁸ Мооң мурнунда үреп-бускан чүүлүмнү катап тургузар болзумза, бодумну ыдыктыг хоойлунун хажыдычызы кылдыр көргүскеним ол. ¹⁹ Ыдыктыг хоойлу мени «өлүрүп каан», Бурган дээш амыдыраары-биле ыдыктыг хоойлуга хамаарыштыр «өлген мен». Христос-биле кады «белдир-ыяшка хере шаптырттым». ²⁰ Ынчангаш ам мен бодум эвес, а мээң-биле сырый харылзаа туткан Христос амыдырай берген. Бо мага-бодумга амгы амыдыралым дээрге меңээ ынак болгаш, мени дээш Бодун өргүлге салган Бурганның Оглунга бүзүрэним ачызында амыдырап чоруурум-дур. ²¹ Бурганның авыралындан ойталавайн тур мен, чок! Бурганның мурнунга актыг боор арганы ыдыктыг хоойлу берип шыдаар турган болза, Христос хей черге өлгөн-дир!

Ыдыктыг хоойлу биле бүзүрөл

З ¹ О, сарыыл чок галатчылар! Силерни кым караң көрүнгөш, чагырып алды?! Белдир-ыяшка хере шаптырткан Иисус Христосту суглуг караан-биле тода көрүп турган ышкаш болдунар чоп!

² Силерден чангыс-ла чүүл билип алыксадым. Ыдыктыг Сүлдени чүнүн ачызында алдынар: ыдыктыг хоойлуну сагаанынар ачызында бе азы Буянның Медээни дыңнап кааш, бүзүрэнинер ачызында бе? ³ Амыдыралынарны Сүлдеден эгелеп алгаш, ам кээп, мага-ботка хамааржыр дүрүмнер-биле төндүрер бодап тур

* 2:10 Ядыылар — Иерусалимде христиан ниитилелдин ядыыларынга хамаарыштыр чугаалааны ылап кире. * 2:12 Ол үеде Иисустун дунмазы Иаков Иерусалимде христиан ниитилелге удуртукчу байдал ээлеп турган (40 чч. төнчүзү — 62 ч.).

2:7 Аж.-ч. 9:15; 1 Кор. 9:17 2:9 Аж.-ч. 4:36; 9:27; 13:2; 15:36; 1 Кор. 9:6 2:10 Аж.-ч. 24:17;

Рим. 15:25-28; 1 Кор. 16:1 2:11 Аж.-ч. 11:20 2:12 Аж.-ч. 11:3 || Аж.-ч. 11:2; 15:1 2:14 1 Тим. 5:20

2:16 Гал. 3:11 || Аж.-ч. 13:39; Рим. 3:21; Гал. 3:11 || Ыд. ыр. 142:2; Рим. 3:20 2:19 Рим. 14:8 || Рим. 6:6;

Гал. 6:14 2:20 Ин. 17:23 3:2 Рим. 10:17

силер бе? Таанда-ла ындыг сарыыл чок силер бе?! ⁴ Азы силернин шыдажып эрткен бүгү чүүлүнер хей черге болганы ол бе? Черле ындыг болбас! ⁵ Бурган силерге чүү дээш Сүлдени хайырлап, кайгамчык чүүлдерни араңарга чаяап турарыл: Ооң медээзин дыйнап кааш, бүзүрээнинер ачызында бе азы ыдыктыг хоойлуну сагып турарынар ачызында бе?

⁶ Авраамны сактып кээлинер. Бижилгеде ооң дугайында: *«Авраам Бурганга бүзүрөй бээрге, Ол ону актыг-шынныг деп санаан»* деп бижээн болгай. ⁷ Бүзүрээн улус — Авраамнын ылап шын ажы-төлү ол дээрзин билип ап көрүнер. ⁸ Бурган өске чоннарнын улузун бүзүрели дээш агартыр деп, Бижилге баш бурунгаар көргөн, ынчангаш Авраамга: *«Хамык чоннар сени дамчыштыр ачы-буян алыр»* — деп чугаалаптарга-ла, Буяннын Медээ эң баштай медеглеттинген. ⁹ Ындыг болганда, ол ачы-буянны Бурганга бүзүрөй берген Авраам-биле кады бүгү бүзүрээн улус алыр.

¹⁰ Ыдыктыг хоойлуну сагырынга идегээр хамык улуска каргыш кыжанып турар, чүге дээрге Бижилгеде:

«Ыдыктыг хоойлунуң номунче киир бижээн бүү чүүлду куусетпейн чоруур кижжи бүрүзү каргаттырар» деп бижээн-дир.

¹¹ Бурганның мурнунга ыдыктыг хоойлуну дамчыштыр кым-даа актыг болбазы дараазында сөстөрдөн-не илден:

«Бүзүрелиниң ачызында актыг-шынныг болган кижжи амылыг артар».

¹² Ыдыктыг хоойлу бүзүрелге кандыг-даа хамаарылга чок, харын ында мынча деп бижээн-не болгай:

«Ыдыктыг хоойлунуң дүрүмнерин сагыр кижжи оларнын ачызында амылыг артар».

¹³ Христос бисти ыдыктыг хоойлунуң каргыжындан хостаар дээш, биске дүжер

ужурлуг каргышты Бодунга хүлээп алган — Бижилгеде: *«Бляшка азып каан кижжи бурузү — каргаттырган»* деп бижээн болгай. ¹⁴ Ынчангаш Бурган Авраамга азааны ачы-буянны Христос Иисусту дамчыштыр бүгү өске чоннарга база хайырлаарга, бис шуптуевс азаап каан Сүлдени бүзүреливис ачызында ап болур бис.

Бурганның азаашкыннары ыдыктыг хоойлудан чугула

¹⁵ Ха-дунма, хүн бүрүнүң амыдыралындан бир чижек: кижиниң безин күштүг болдуруп бадылаан чагыын кым-даа күш чок болдуруп азы аңаа кандыг-бир чүүл немеп шыдавас. ¹⁶ Бурган Авраам биле ооң салгакчызынга азаашкыннар берген. Бижилгеде, хөй улуска дег, *«Ооң салгакчыларынга»* эвес, а чаңгыс кижиге дег, *«Ооң салгакчызынга»* дээнин эскерип көрүнер даан, ооң дугайында чугаа чоруп турар салгакчы — Христос ол-дур. ¹⁷ Чугаалаксаан чүвем бо-дур: Бурганның ооң мурнунда күштүг болдуруп бадылаан чагыг-керээзин* ⁴³⁰ чыл эрткенде көстүп келген ыдыктыг хоойлу күш чок болдуруп база ында бар азаашкынны чок кылып шыдавас. ¹⁸ Өнчү салгаар эргени ыдыктыг хоойлу бээр турган болза, ону Бурганның азаашкынның өзугаар ап болбазы ол-дур. А Бурган ону Авраамга чогу-на ынчаар — Бодунуң азаашкынның өзугаар хайырлаан.

Ыдыктыг хоойлунуң сорулазы

¹⁹ А ыдыктыг хоойлунуң сорулазы чүдөл? Ону азаашкында айыткан Салгакчы чедип келжиге чедир, улустуң кем-бурулуун көргүзери-биле немей кириген. Ыдыктыг хоойлуну дээрний төлээлерин дамчыштыр база дугуруштурукчунуң* дузаы-биле берген. ²⁰ Ынчалза-даа дугуруштурукчу чүгле чаңгыстан хөй дугуржуп турар тала барда херек. А Бурган чаңгыс!

²¹ Ындыг болганда, ыдыктыг хоойлу Бурганның азаашкыннарынга удур бе? Канчап ындыг боор! Улуска берген

* 3:17 Өске бурунгу сөзүглелдерде «чагыг-керээ» деп сөстөргө «Христос дугайында» деп сөстөрни немээн. * 3:19 Дугуруштурукчу — мында Моисейнин дугайында чугаалап турар.

3:41 Кор. 15:2 3:5 1 Кор. 12:10 3:6 Э. д. 15:6; Иак. 2:23; Рим. 4:3 3:8 Рим. 3:30 || Э. д. 12:3 3:10 Рим. 4:15 || Ы. х. к. 27:26 3:11 Аж.-ч. 13:39; Рим. 3:20; Гал. 2:16 || Авв. 2:4; Рим. 1:17; Евр. 10:38 3:12 Лев. 18:5; Рим. 10:5 3:13 Ы. х. к. 21:23 3:14 Аж.-ч. 1:5; 2:33 3:16 Рим. 4:13; Евр. 7:6 || Э. д. 12:7; 17:19 3:17 Хост. 12:40-41 3:18 Рим. 4:14 3:19 Рим. 4:13; 5:20 || Ы. х. к. 33:2; Аж.-ч. 7:53 3:20 1 Тим. 2:5; Евр. 8:6 || Ы. х. к. 6:4-5; Рим. 3:30

ыдыктыг хоойлу мөнгө амыдыралды хайырлап шыдаар турган болза, оларнын Бурганның мурнунга актыг боору ыдыктыг хоойлуну сагырындан долузу-биле хамааржыр ийик. ²² Ынчалза-даа Бижилге бо делегей бүрүнү-биле бачытка туттурган деп чугаалап турар, а ынчангаш аазаашкында айыткан чүүлдү чүлге Иисус Христоска бүзүрээрин дамчыштыр, чүлге бүзүрөөн улуска хайырлап боор.

²³ Бүзүрелдин үези чедип келгижеге чедир, ол бүзүрелдин бодун көргүзерин манап, ыдыктыг хоойлунуң хайгааралынын адаанга турган бис. ²⁴ Христос чедип келбөөн шаанда, ыдыктыг хоойлу бистин кижизидикчивис дег турган.* Христоска бүзүреливис дамчыштыр актыг апарывыс дээш ындыг болду. ²⁵ А бүзүрелдин үези чедип кээрге, кижизидикчиниң хайгааралынын адаандан үне берген бис.

²⁶ Христос Иисуска бүзүрээниңернин ачызында силер шупту Бурганның оолдары апарган силер. ²⁷ Христостун ады-биле сүтже суктургаш, силер шуптунар Христосту «кедип алдынар». ²⁸ Моон сонгаар иудей биле өске чоннар кижизинин, кул биле хостуг кижинин, эр биле херэ-жен кижинин аразында ылгал чок* – силер шупту Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг чаңгыс чаа улус силер. ²⁹ А бир-тээ Христоска хамааржыр болганынарда, силер ынчан Авраамның үрө-салгалы, Бурганның аазаашкынынын салгакчылары боор силер.

*Кул эвес,
бүрүн эрелиг салгакчы*

4 ¹ Силерге база бир чижекти көргүзейн: салгакчы назы четпээн шаан-

да, ол бүгү өңчүнүн ээзи-даа болза, кулдан ылгалыр чүзү-даа чок. ² Ол ачазынын доктаадып каан хуусаазынга чедир башкылар болгаш өг-бүлө кижизидикчилеринин хайгааралынын адаанга турар. ³ Бис база ындыг бис: назы четпээн шаавыста, делегейни башкарып турар хоойлу-дүрүмнерин кулдары бооп чордувус. ⁴ Ынчалза-даа доктааткан үе чедип кээрге, херэежен кижиден төрүттүнген, ыдыктыг хоойлуга чагырткан Бодунун Оглун Бурган чорудуп берген. ⁵ Ыдыктыг хоойлуга чагыртып чораан бисти хоста-зын дээш база Бурганның азыраан оолдары кылып кагзын дээш, Бурган бисче Бодунун Оглун чоруткан-дыр. ⁶ Ам силер шупту Бурганның оолдары силер! Оон бадыткалы кылдыр Ол Бодунун Ог-лунун Сүлдезин, «Авва!» Ачай!» деп кыйгырган Сүлдени, чүректеривисче синниктир чорудуп берген. ⁷ Ынчангаш сен ам кул эвес, а оглу сен. А ындыг болганда, Бурганның ачызында салгакчы база сен*.

Дедир орук чок

⁸ Кажан-бир шагда, Бурганны билбес чорааш, херек кырында бурганнар-даа эвес чүүлдерин кулдары чораан силер. ⁹ Ынчалза-даа ам, Бурганны билип алгаш (азы, шынын сөглээрге, Бурган силерни билип алганда), таанда-ла ол чөгөнчиг, ажык-дүжүү чок башкарыкчы хоойлу-дүрүмнере чедир эликтип, биезде дег, оларнын кулдары болуксап тур силер бе? ¹⁰ Тускай хүннер, айлар, чылдың үелери болгаш чылдар сагыыр-дыр силер*. ¹¹ Силерни дээш кылган ажил-херээм хилис барбаан бе деп бодап кээримге, коргунчуг-дур!

* 3:24 Кижизидикчивис (грек. пайдагогос) – бичии уругларның чурумун хайгаараарын хүдээндирип каан кижини, анаада кулду, ынча деп адаар турган. Кижизидикчи уругларны школаже чедирер, харын-даа, кезедир. Грек комедияларда кижизидикчини бичии уругларның коргары, ынак эвези каржы, билиг чок кижилер көргүскен. * 3:28 Ол үдеги иудейлерниң бодап турганы-биле, өске чоннар улузу эвес, а чүлге еврейлер алыс шынныг Бурганны билер турган. А гректерниң бодап турганы-биле, чүлге хостуг улус ёзулуг кижилер деп адаттырып болур. Эртенги мөргүлүнге еврей эрлер Бурганның оларны өске чон кижизи, кул азы херэежен кижилер кылып кагбааны дээш Аңаа өөрүп четтирер турган. * 4:6 Авва (арамей дылда) – ажи-төл ачазын ынчаар адаар турган, Иисус Христос база Бурганны ынчаар адап, кый деп турган (Мк. 14:36; Рим. 8:15 көр). * 4:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сестерни эвес, а «А ындыг болганда, Иисус Христостун ачызында Бурганның салгакчызы база сен» деп бижээн. * 4:10 Бо домакта иудей шажын-чүдүлгеден укталган сагылга-чаңчылдарны айтып турар.

3:22 Рим. 3:9 || Рим. 4:16 3:24 Рим. 10:4 3:26 1 Ин. 3:2; Рим. 8:15-16; Эф. 1:5 3:27 Рим. 6:3-4 || Рим. 13:14 3:28 1 Кор. 12:13; Эф. 6:6 || 1 Кор. 11:11 3:29 1 Кор. 3:23; 2 Кор. 10:7 || Рим. 8:17; Эф. 3:6 4:4 Мк. 1:15 || Лк. 2:7, 27 4:5 Гал. 3:13 4:8 Иса. 37:19; Иер. 16:20 4:9 Ыд. ыр. 35:11 || 1 Кор. 8:3 || Кол. 2:8, 20; Евр. 7:18 4:10 Рим. 14:5; Кол. 2:16 4:11 1 Фес. 3:5

¹² Ха-дунма, ээрежи́п диле́п тур мен: мен ышкаш бооп көрүңер. Мен база силерге демей болу бердим чоп. Силер менээ кончуг эки хамаарылгалыг турдунар. ¹³ Билир-ле болгай силер: эң баштай силерге келгенимде, чүгө аарый берген журумдан Буянный Медээни силерге суртаалдаар аргалыг болган мен. ¹⁴ Мээң кадыкшыл байдалым силерге шенелде болган-даа болза, мени тоовайн барбаан, дора көрбээн силер. * Харын Бурганның төлээзин дег, Христос Исустуң Бодун дег хүлээп алдынар. ¹⁵ Ынчангы өөрүшкүңер ам кайда-чүдө барды? Болдунар-ла болза, караанарны-даа менээ казып бээринден чалданмас турганыңарга ынчан шуут бүзүрээр турдум. ¹⁶ Ам чүү болду? Шынын чугаалапкам, өштүүңер апардым бе?

¹⁷ Силерни бодунуң талазынче ээдирип алыр дээш, аажок кызып турар бир-ле улус барын билир мен, ынчалза-даа оларның сагыжы кара-дыр. Олар силерни боттарының талалакчылары кылып алыр дээш, бисти чара кирер деп турарлар. ¹⁸ А мен силерни ак сагыштыгым-биле, чүгө араңарга турар өйүмдө эвес, а кезээде бодумнуң таламче ээлдирип алырын күзээр-дир мен. ¹⁹ Ажы-төлүм! Төлүн божуур иениң эңди аарааны дег, силер дээш база катап хилинчээм көрө бердим. Христоска демей апарбаан шаанарда, ол хилинчээм төнмөс. ²⁰ Мен ам силер-биле кады болган болзумза! Силер-биле бир янзы чугаалашкан болза, чүгө дээрге силерни та канчапса эки чүвөл, аай-бажын тыппастадым.

Агар биле Сарра дугайында элдээртиг

²¹ Ыдыктыг хоойлуга чагыртыр бо-даан улус, чугаалап көрүңерем: ында чүү деп турарын билбезинер ол бе? ²² Ында Авраам ийи оолдуг чораан деп бижээн болгай: бирээзи — кул херээженден, а өскези — хостуг херээженден төрүттүнген.*

* 4:14 Сөс сүрерге, «мээң таламче дүкпүрбедиңер» дээн. Ол дээрге бурун шагда аза-четкерге алысканы кылдыр көрүп болур кандыг-бир аарыгдан (чижээлээрге, эпилепсиядан) элчинниң хилинчек көрүп чоранынче база айтып болур. Оон боттарын камгалаар дээш, улус аарыг кижиниң талазынче дүкпүр турган. * 4:22 «Эге дөс» деп номда кул херээжен Агардан Измаил, а хостуг Саррадан — Исаак төрүттүнген. * 4:28 Өске бурунгу сөзүглелдерде «силер» эвес, а «бис» деп бижээн. * 4:29 Еврей тоолчургу чугаалар ёзуугаар, Измаил Исаакты истеп сүрүп, ону өлүрер деп турган.

4:13 1 Кор. 2:3 4:14 1 Хаан. 29:9 || Лк. 10:16; 1 Фес. 2:13 4:22 Э. д. 16:5; 21:2 4:23 Э. д. 16:3-4; 17:16 4:24 Хост. 19:1-2 4:26 Евр. 12:22; Ажыл. 21:2 4:27 Иса. 54:1 4:28 Рим. 9:8 4:29 Э. д. 21:9 4:30 Э. д. 21:10 5:1 Ин. 8:32; Иак. 2:12; 1 Пет. 2:16; Рим. 6:18; 1 Кор. 7:22; 2 Кор. 3:17; Гал. 2:4; 5:13 || Аж.-ч. 15:10

²³ Кул херээженниң оглу — кижиниң күженишкиннеринден, а хостуг херээженниң оглу — Бурганның азаанындан төрүттүнген. ²⁴ Бо чугаа элдээрткен уткалыг: ийи херээжен кижии ийи чагыг-керээни көргүзүп турар. Бирээзин Синай дагга чарган, ол дээрге Агар болгаш ооң кул бооп төрүттүнер ажы-төлү-дүр. ²⁵ Агар Аравияда Синай дагны болгаш амгы Иерусалимни көргүзүп турар, чүгө дээрге ол бодунуң ажы-төлү-биле катый кулданышкын адаанда-дыр. ²⁶ А өскези дээрде турар Иерусалимге хамааржыр, ол — хостуг, ол — бистиң иевис! ²⁷ Бижилгеде ооң дугайында мынча дээн болгай:

«Үрө-төл чок, божуп көрбээн херээжен, өөрүп-байырла! Дыңзыдыр ыра, өөрүшкүлүг алгыр, эңди аарып көрбээн херээжен! Ашактыг херээженге көөрдө, кадырыпкан херээженниң ажы-төлү хөй боор-дур!»

²⁸ А силер болза, ха-дунма, Исаак ышкаш, Бурганның азаашкынындан төрүттүнген ажы-төл-дүр силер*. ²⁹ Ынчалза-даа ол шагда кижиниң күженишкиннен төрүттүнген оолдун Сүлддеден төрүттүнген оолду истеп сүрүп турганы дег, ам база ыңдыг бооп турар-дыр.* ³⁰ Бижилгеде ол дугайында чүү деп турар ийик?

«Кул херээженни оглу-биле үндүр ойландыгыт, чүгө дээрге кул херээженниң оглу хостуг херээженниң оглу-биле дең өнчүнү канчап-даа салгап албас».

³¹ Ындыг болганда, ха-дунма, кул эвес, а хостуг херээженниң ажы-төлү-дүр бис!

Христиан хосталга

5 ¹Христос бисти шак ол хосталга дээш хостал каан. Ынчангаш туруштуг болунар, кымның-даа силерни катап кулданып аарын болдурбаңар.

² Дыннаар, Павел мен силерге чугаалап тур мен: кыртыжап демдектеди-рин дамчыштыр ыдыктыг хоойлуже эглир болзунарза, Христостун силерге кандыг-даа ажы чок. ³ Силерге база катап чугаалап тур мен: бодунга кыртыжап демдектешкин кылырынга чөпшээреш-кен кижчи бүрүзү ыдыктыг хоойлуну бүрүнү-биле сагыыр ужурлуг. ⁴ Ыдыктыг хоойлуну сагыры-биле агартышкын алырын шенээр болзунарза, Христостан аңгылаттынганынар ол. Бурганның авыралындан ам хоорулган-дыр силер. ⁵ А бис бүзүрелдин ачызында Бурганның мурнунга актыг боорувуска идгээр болгай бис. Ол идгелди четтикпейн манаарын Сүлд биске сагыш алындырып турар. ⁶ Христос Иисус-биле сырды харылзаалыг апаар болзувусса, кыртыжап демдектеди-ри-даа, кыртыжап демдектетпези-даа чугула эвес. Чангыс-ла чугула чүүл – ынак-шыл дамчыштыр бодун көргүзөр бүзүрел.

⁷ Бүзүрелдин оруу-биле эки маңнап олурдунар. Ынчаарга кым силерни астыктырып, алыс шынны дыннавас улус кылдыр хуулдурупту? ⁸ Силерни кыйгырган Бурганның ынчаар өөретпээни ылап боор! ⁹ «Хөй далган хөөй берзин дize, ынай ажыткы черек». ¹⁰ Дээрги-Чаяакчынын мурнунга силерге бүзүрээр мен: бистиң аравыска аңгы үзел-бодал турбас. А силерни хөлзедип турар кижчи, ол кым-даа болза, шииттирер.

¹¹ Ха-дунма, мени кыртыжап демдектээринин талалакчызы деп турары шын болза, олар ам мени чүү дээш истеп сүрерил? Христостун белдир-ыяш-ка өлүмүнүн дугайында суртаал ынчан кымга-даа моондак болбас ийик. ¹² А силерни хөлзеткен ол хейлер боттарын чүгле кыртыжап демдектевейн, харын ак-талап-даа каапсыннар!*

Сүлдеге башкартып амыдыраары

¹³ Ха-дунма, Бурган силерни хосталгаже кыйгырган-дыр. Чүгле ол хосталга-

нарны кижчи бүдүжүнүн кара туразында аажылаар чаңынче хуулдурбанар. Харын бот-боттарыңарга ынакшылдыг бараан болунар. ¹⁴ Чүге дээрге бүгү ыдыктыг хоойлу чангыс борбак домакта туттунуп турар: «*Чанында кижиге бодунга бодун дега ынак бол*». ¹⁵ А бот-боттарыңарны үзе-чаза тытгарын уламчылаар болзунарза, шуут-ла узуткажып кааптарыңардан кичээнир.

¹⁶ Ынчангап силерге чугаалап тур мен: Сүлдениң айыткан аайы-биле амыдыраңар, кижчи бүдүжүңерниң бачыттыг күзээшкinnerинге черле алыспаңар. ¹⁷ Чүге дээрге бачыттыг бүдүштүн күзээр чүүлү Сүлдеге удурланышкак, а Сүлдениң күзээр чүүлү бачыттыг бүдүш-ке удурланышкак болур. Олар үргүлчү адааннажып чоруур, оон түннелинде кылыр бодаан чүвенерни кылып шыдавын баар силер. ¹⁸ Ынчалза-даа Сүлдеге башкартыр болзунарза, ыдыктыг хоойлу силерни баш билип шыдавас.

¹⁹ Кижиниң бачыттыг бүдүжүнүн ажыл-херээ илден көскү. Ол дээрге самырал, бужар күзээшкinner, туттунмас туралаашкын, ²⁰ дүрзү-бурганга чүдүүрү, караң көрнүрү, адаан-өжээн, килең-кылык, алгыш-кырыш, аңгылажыг, бактажыры, ²¹ мурнун былаажыры*, арагалаары, эмин эрттир хөлгеп-дойлаары болгап өске-даа ындыг янзылыг чүүлдер-дир. Мен силерни оон мурнунда-даа сагындырып турдум, ам база катап сагындырып каайн: ындыг чүүлдер үүлгедикчилери Бурганның Чагыргазын канчап-даа салгап албас.

²² А Сүлдениң үре-түннели бо-дур: ынакшыл, өөрүшкү, амыр-тайбын, шыдамык болгап буянынг чорук, энерел, бүзүрел, ²³ томаарыры болгап бодун туттунуп билири. Ол бүгүнү буруу шавар кандыг-даа хоойлу чок! ²⁴ Христос Иисуска хамааржыр улус боттарынын бачыттыг бүдүжүн оон хамык күзээш-киннери болгап хандыкшылдары-биле

* 5:12 Азы: «А силерни хөлзеткен ол хейлерни силерден ырадыр хөөглөпкен болза аар!» * 5:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Өлүрүкчү чорук» деп сөстөрни немээн.

5:2 Аж.-ч. 15:1-2; 1 Кор. 7:18 5:3 Рим. 2:25 5:4 Рим. 9:31 5:5 Рим. 8:23 5:6 1 Кор. 7:19; 12:13; Гал. 6:15; Эф. 2:14; Кол. 3:11 || Иак. 2:18 5:7 1 Кор. 9:24 5:9 Мф. 13:33; Лк. 13:21; 1 Кор. 5:6 5:10 Аж.-ч. 15:24; Гал. 1:7 5:11 Аж.-ч. 16:3 || 1 Кор. 1:23 5:13 1 Пет. 2:16; 2 Пет. 2:19 || 1 Кор. 9:19 5:14 Мф. 7:12; 22:40 || Лев. 19:18 5:16 Рим. 8:4 || Рим. 13:14; Эф. 2:3 5:17 Рим. 7:15, 19, 23 5:18 Рим. 7:4; Эф. 2:15; Кол. 2:14 5:19 Мк. 7:21-23; 1 Кор. 3:3; 6:9-10 || 1 Кор. 6:18; Эф. 5:3 5:20 1 Кор. 11:19 5:21 1 Кор. 6:9-10; Эф. 5:5 5:22 Эф. 5:9 5:23 1 Тим. 1:9 5:24 Иак. 4:1; 1 Пет. 2:11; Рим. 7:23; 13:14 || Рим. 6:2, 6; Гал. 2:19; Кол. 2:20; 3:3

катай-хаара белдир-ыяшка хере шаап каапкан. ²⁵ Бистиги амыдыралывыстын үнер дөзү Сүлде болганда, Ооң аайы-биле амыдырап көрээли! ²⁶ Ынчангаш адырбак болбаалы, бот-боттарывыска хорадаваалы база адааргаваалы.

Бот-боттарыңарга буяндан кылып чоруңар

Б ¹ Ха-дунма, кандыг-бир кижини бачыт үүлгеткен деп сойгалаар болза, силер, Сүлдеге башкарткан улус, ону эдип-чазап көрүңер. Чүгле эпиги, чым-чаа-биле эдип-чазанар, боттарыңар база күткүлгеге алзып албас дээш кичээн-инер. ² Аар-бергелерни ажып эртеринге бот-бодуңарга дузалажыңар, оон-биле Христостун айыткан чүүлүн сагаан боор силер. ³ Алыс боду чөгенчиг кижини «Мен кончуг мен» деп ёзуургаар болза, ол бодун боду мегелеп алыр. ⁴ Кижини бүрүзү бодунун ажил-херээн шүгдүнзүн, ол ынчан бодун өске улус-биле деңневейн, чедишкиннеринге чоргаарланып шыдаар. ⁵ Чүге дээрге кижини бүрүзү бодунун үүрге-чүүгүн чүктөй бээр*.

⁶ Бурганның сөзүн өөренип турар кижини бодунда бар бүгү эки-чаагай чүүлүн башкызы-биле улушсин.

⁷ Мегеге туттурбаңар: Бурганны карап ажыттаары болдунмас. Кижини чүнү тарып аарыл, оозун ажаап алыр.

⁸ Бодунун бачыттыг будүжүнүн хөрзүнүнге чүве тарып турар кижини оортан өлүмнү ажаап алыр. А Сүлденин хөрзүнүнге тарып турар кижини ол Сүлдеден мөңгө амыдыралды ажаап алыр. ⁹ Буян кылып тура, кажан-даа могап-турбаалы. Ынчан, сорук-күжүвүс кошкай бер-бес-ле болза, чогуур үе кээрге, дүжүдүвүс ажааттына бээр. ¹⁰ Ынчангаш амдызыңдар арга барда, бүгү улуска, ылангыя бү-

зүрели чаңгыс ха-дунмавыска, буяндан көргүзүп чоруулу.

Түңнээшкин, байырлажыг

¹¹ Бо сөстөрнү мен силерге бодумнуң холум-биле бижип ор мен, кайы хире улуг үжүктөр ажыглаанымны көрүп тур силер бе? ¹² Силерни кыр-

тыжап демдектедиринче албаданнар — кижинин күженишкиннери-биле эки бооп көстүксээн улус-тур. Олар ону чүгле Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүн дугайында суртаал ужуң истедип сүрдүрбези-биле кылып турарлар. ¹³ Олар кыртыжап демдектедиң-даа алган болза, боттары-ла ыдыктыг хоойлуну сагывайн турарлар. А силерни, оозу-биле мактан-ыр чылдак тывар дээш, кыртыжап демдектедиң деп турар улус-тур. ¹⁴ А мен бодум хуумда Дээргивис Иисус Христостун белдир-ыяшка өлүмүндөн аңгыда, чүнүн-биле-даа мактан-ыр хөңнүм чогул. Ол белдир-ыяшка менээ хамаарыштыр — бо делегейни, а бо делегейге хамаарыштыр — мени хере шаап каан. ¹⁵ Кыртыжап демдектеэри-даа, кыртыжап демдекте-пези-даа чугула эвес. Чаңгыс-ла чугула чүүл — Бурганның чаа чаяалгазы боору! ¹⁶ Бо дүрүмнү сагып чоруур бүгү улуска, Бурганның израиль чонунга амыр-тайбың болгаш өршээл доктаазын!

¹⁷ Черле ынчаш, кым-даа моон соңгаар мени сагыш човатпазын, чүге дээр-ге Иисустун демдээ-биле мага-бодумну имнеп алган чоруур-дур мен*.

¹⁸ Ха-дунма, Дээргивис Иисус Христостун авыралы сагыш-сеткилицерге доктаазын! Аминь.

* 6:5 Азы: «Кижини бүрүзү бодунун херектери дээш Бурганның мурнунга харысалгалыг боор». * 6:17 Павел Христос дугайында суртаалы дээш хөй катап сектурган соонда артып калган сорбуларын бодап турар чадавас (2 Кор. 6:4-5, 11:23-29 көр).

5:26 Флп. 2:3 6:1 1 Кор. 2:15 || Иак. 5:19; 2 Тим. 2:25 || 1 Фес. 5:14 6:2 Рим. 15:1 || 1 Ин. 4:21 6:3 1 Кор. 3:7; 8:2 6:5 Рим. 14:12 6:6 Лк. 10:7; 1 Кор. 9:11; 1 Тим. 5:18 6:7 Иов 13:9 || Иов 4:8; У. ч. 22:7; 2 Кор. 9:6 6:8 У. ч. 11:19; Ос. 10:12; Иак. 3:18 6:9 2 Фес. 3:13 || Мф. 10:22 6:10 У. ч. 3:27; 3 Ин. 1:5; Евр. 13:1 6:11 1 Кор. 16:21; 2 Фес. 3:17; Флм. 1:19 6:14 1 Кор. 2:2 || Гал. 2:19; Рим. 6:6 6:15 1 Кор. 7:19; 12:13; Гал. 5:6; Эф. 2:14; Кол. 3:11 6:16 Ыд. ыр. 124:5; 127:5

Эфесчилерге чагаа

Кирилде

Павел элчин бо чагааны «Филипчилерге», «Колосчуларга» болгаш «Филимонга» чагаалары-биле кады, бистин эраның 60-гы чылдарының эгезинде рим кара-бачыңга хоругдалынын үезинде бижээн чадавас.

Эфес — Асия деп рим областың кол хоорайы, амгы Турцияның барыын эрик кыды. Павел маңаа Буянның Медээ суртаалдап база чаа христиан ниитилелге бут кырынга туруп аарынга дузалап, ийи чыл хире турган (Аж.-ч. 19:1-10 көр).

Чагааны ийи кол кезекке чарып болур. Бирги кезээнде (1–3 эгелер) Павел номчукчуларны Буянның Медээниң ачызында боттанган Бурганның чажыт, үе-дүптөн бээр бодап алган күзелиниң дугайында өөредип турар. Бурганның ол күзели дээрге Иисус Христоска бүзүрел христиан ниитилелде бүгү улусту — еврейлерни-даа, өске чоннарны-даа — камгалап, каттыштырып туары болур. Ийиги кезээнде (4–6 эгелер) Павел бүзүрөөннерни Бурганның ол бодалын бүгү улуска чарлап көргүзөр дээш, канчаар чаңгыс эпиг, ынакшылдыг болгаш арыг чурттаар ужур-лугул деп сургап турар.

Бо чагаада илереткен бодалдар хөй чүүлдер талазы-биле «Колосчуларга чагаага» дөмөй, ынчалза-даа мында Христос дугайында шынның өөредигни хажыткан-нар-биле маргылдаа чок.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның күзел-соруун ёзугаар Христос Иисустун элчини болган Павелден байыр. Эфесте* Христос Иисуска бүзүрөөн Бурганның улузунга бижидим.

² Бурган Адавыс болгаш Дээргивис Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Христосту дамчыштыр ап алганыыс ачы-буян

³ Дээргивис Иисус Христостун Адазы Бурганга алдар! Ол биске Сүлдеден кээр бүгү-ле ачы-буяны дээрлер ораныңга Христосту дамчыштыр хайырлады. ⁴ Ооң мурнунга ыдыктыг, кем чок улус бооп чурттазын дээш, Бурган бисти өртемчейни чаяар бетинде-ле Христосту

дамчыштыр шилип алган. Бодунун биске ынакшылы-биле ⁵ Бурган бисти ажы-төлү кылдыр азырап алырын Иисус Христосту дамчыштыр баш удур шилээн-дир. Ооң сорулгазы-даа, күзел ханышкыны-даа ол-дур! ⁶ Ындыг болганда, Бодунун ынак Оглун дамчыштыр Бурган биске авыралын хайырлааны дээш Аңаа алдар-мактал!

⁷ Бис Христостун өлүмүн дамчыштыр хосталып, баычтарывыс дээш өршээл алдывыс. Бурганның авыралы ындыг элбекшилдиг-дир! ⁸ Бурган Бодунун авыралын биске бүгү мерген угааны болгаш угаап билиишкини-биле харам чокка берди. ⁹ Ооң күзел-соруу-биле Христосту дамчыштыр боттанзын деп шийтпирлээни чажыт сорулгазын Ол биске илеретти: ¹⁰ чогуур үе кээрге,

* 1:1 «Эфесте» деп сөс эң бүзүрелдиг грек сөзүглелдерде таварышпайн турар. Чагааны Павел чүглө Эфесте христиан ниитилелге эвес, а Асия девискээринде өске-даа христиан ниитилелдерге база бижээн чадапчок.

1:3 1 Пет. 1:3; 2 Кор. 1:3 1:4 Иуда 1:24; Кол. 1:22; 1 Фес. 4:7 1:5 1 Ин. 3:2; Рим. 8:15-16; Гал. 3:26 1:7 Кол. 1:14 1:9 Рим. 16:25; Эф. 3:3-5; 6:19 1:10 Эф. 2:14; Кол. 1:20

Бурган сорулгазынга чүүлдештир бүгү чаяалганы — дээрде база черде бар бүгү чүүлдерни Баштыңчы Христосту долгандыр каттыштырыптар.

¹¹ Бүгү чүвени Бодунуң күзел-соруу ёзуугар боттандырып турар Бурган ынчалдыр баш удур шилип каан болганда, Христосту дамчыштыр Ооң чоңу апаар чолдуг болдуvus. ¹² Ынчангаш бис — Христоска эң баштай идегээн улус — Бурганны алдаржыдып мактаар салымның бис.

¹³ Христосту дамчыштыр алыс шынның сөзүн — камгалалыңар дугайында Буянның Медээни дыңнап каан болгаш, Аңаа бүзүрээн силер. Азааны Ыдыктыг Сүлдени силерге бергеш, Бурган силерни Бодунуң улузу кылдыр таңма-биле дег демдектеп алган. ¹⁴ Ыдыктыг Сүлде болза Бурганның азаан өнчүзүн салгаарывыстың магадылалы боор. Бурган биске бүрүн хосталга бээрге, ол өнчүнү ээлеп алып бис. Ол бүгү дээш Аңаа алдар-мактал!

**Бурганның күчү-күжү
камгалал дамчыштыр илерээр**

¹⁵ Ынчангаш мен база Дээрги Иисуска бүзүрээниңер, Бурганның бүгү улузунга ынаанар дугайында дыңнап кааш, ¹⁶ мөргүлдеримге силерни сактып, силер дээш Бурганга үзүк-соксаал чок өөрүп четтирип келдим. ¹⁷ Дээргивис Иисус Христостун Бурганы — өндүр бедик Ада мерген угаан болгаш ажыдышкын бээр Сүдени силерге хайырлап, Ону эки билип аар арга берзин деп мөргүп тур мен. ¹⁸ Ооң силерни чүү ындыг идегелче кыйгырганын билзиннер дээш, Оон чоңу-биле үлежириңер өнчүнүң кайы хире өндүр байлаан көрзүннер дээш, Бурган силерниң угаан-сарылыңарны чырыдып берзин деп мөргүп тур мен. ¹⁹ Аңаа бүзүрээн биске салдар чедирген Ооң күчү-күжүнүн чүнүң-биле-даа деңнээр аргажок өндүр улуун база көрзүннер деп мөргүп тур мен. ²⁰ Бурган Бо-

дунуң өндүр улуг күчү-күжүн мынчаар илереткен: Христосту өлүглөр аразындан катап диргискеш, Ону дээрге, Бодунуң оң талазынга, олуртуп алган. ²¹ Ындыг арга-биле Бурган Ооң адын чүгле амгы үеде эвес, харын келир үеде база бүгү чагырыкчылардан, эрге-чагырга ээлеринден, күштерден болгаш дээргилерден бедик кылып каан. ²² Бурган бүгү чүвени Христостун *будунуң адаанга чагырткаш*, Ону бүгү-ле христиан ниитилелдин бажынга салып каан. ²³ А христиан ниитилел — Ооң мага-боду-дур. Ол Боду бүгү чаяалганы бүрүнү-биле бүргей ап турар.

Өлүмден амыдыралче шилчишкн

2 ¹ Боттарыңарнын кемниг херектер биле бачыттарыңар ужуң өлүг чораан силер. ² Бачытка борашкаш, силер ол шагда бо делегейиниң оруктары-биле чоруп, дээр адааның күштериниң чагырыкчызынга* (ол амгы үеде Бурганны дыңнаварны удуртуп турар) чагыртып чораан силер. ³ Бис шуптуvus база херек кырында Бурганны дыңнаварстарнын санынче кирип, бачыттыг бүдүжүvus аайы-биле чурттап, мага-бодувустун, угаан-бодалывыстың бүгү күзээшкннерин хандырып келген бис. Бүдүжүvus ындыг боорга, өске бүгү улус-биле деңге, Бурганның килеңи бисти кезедир дээш манап турду.

⁴ Ынчалза-даа Бурганның өршээли эгэртинмес байлак, Ооң биске ынакшылы өндүр улуг. ⁵ Ынчангаш Ол бачыттыг херектеривис ужуң өлгүлээн бисти Христос-биле кады тыңгарып кагды. Камгалалды Ооң авыралы-биле алган силер! ⁶ Бурган бисти Христос Иисус-биле кады катап диргискеш, дээрже өрү көдүргеш, Ооң чанынга олуртуп кагды. ⁷ Ол ынчаар кылгаш, Христос Иисусту дамчыштыр биске хайырлааны буянның сагыжының, Бодунуң авыралының эгэртинмес байлаан бүгү келир үелерге көргүзөр бодаан.

⁸ Ийе, силер Бурганның авыралы-биле бүзүрелиңер дамчыштыр камгалал алган силер. Ол дээрге силернин

* 2:2 Сөс сүрерге, «агаар күштериниң чагырыкчызынга» дээн. Эрте-бурунгу бодалдар ёзуугар, аза-буктар чер кырында агаарга чурттап турган.

1:13 Эсф. 8:8; 2 Кор. 1:22; Эф. 4:30 1:15 Кол. 1:3-4 1:18 Кол. 1:27 1:20 Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34; Эф. 2:6; Кол. 3:1 1:21 1 Пет. 3:22; Рим. 8:38; 1 Кор. 15:24; Кол. 2:10; Евр. 1:4 1:22 Ыд. ыр. 8:7; 109:1; 1 Кор. 15:27 || 1 Кор. 11:3; Эф. 5:23 1:23 Эф. 4:12; 5:23; 5:30; Кол. 1:18 || 1 Кор. 15:28; Кол. 3:11 2:1 Лк. 15:24; Рим. 11:15; Кол. 1:21; 2:13 2:2 Ин. 12:31; 14:30 || Кол. 3:7 2:3 Гал. 5:16 2:4 Ин. 3:16; 1 Ин. 3:1; Рим. 5:8 2:5 Кол. 2:13 || Тит. 3:5 2:6 Эф. 1:20 2:8 Лк. 7:50; 8:48; Аж.-ч. 15:11; 1 Пет. 1:5; Тит. 2:11; 3:5

ачы-хавыяанар эвес, а Бурганның белээ-дир! ⁹ Камгалаалды кым-даа ажыл-херээ-биле чедип албас, ындыг болганда, кым-даа ынчалдым деп мактанып шыдавас. ¹⁰ Бурганның чаяалгазы бис. Оон биске баш удур белеткеп кааны буянның херектерни боттандырып турттаарывыс дээш, Ол бисти Христос Иисус-биле харылзаалыг кылдыр чаяап каан.

Христоска бүзүрээнер — чаңгыс чон

¹¹ Ынчангаш силер, төрүмелинден «кыртыжап демдектетпээннер» деп адаткан өске чоннар улузу (мага-ботту кижини холу-биле кыртыжап демдектээр ёзулалды эртип алган иудейлер силерни ынча дээр), мону утпаңар: ¹² ол шагда Христос чок амыдырап чораан болгаш, израиль чоннуң санынче кирбейн, аңгы чораан силер. Бурганның аазаашкынынга үндөзилээн чагыг-керээлер силерге хамаарышпас турган. Бо делегейге иделег болгаш Бурган чок амыдырап чордуңар!

¹³ Ынчалза-даа ам, Христос Иисус-биле харылзаалыг апаргаш, бир шагда ырак-коңчак чораан боттарыңар, Христостун өлүмүнүн ачызында, Бурганга чоок апардыңар. ¹⁴ Чүге дээрге Христос — амыр-тайбынныстың үнөр дөзү. Ол Бодунуң мага-бодун өргүлгө салгаш, иудейлер биле өске чоннар улузун аңгылай турупкан өжээргелдин ханазын бузуп каапкаш, шуптувусту чаңгыс чон кылдыр каттыштырган. ¹⁵ Христос ыдыктыг хоойлуну оон хамык дүрүмнери, сагылгалары-биле каттай-хаара күш чок болдурган. Оон сорулгазы мындыг: амыр-тайбынны догуннадып, Боду-биле харылзаалыг кылдыр ийи аңгы улустан чаңгыс чаа улусту чаяары. ¹⁶ Христос Бодунуң белдир-ыяшка өлүмүн дамчыштыр ийи аңгы чораан бисти чаңгыс мага-ботка Бурган-биле эптештиргеш, өжээргелди узуткаар күзөлдиг. ¹⁷ Ынчангаш Христос чедип келгеш, Бургандан ыракка чораан силерге-даа, Аңаа чоок чурттап чораан улуска-даа бүгүдөгө амыр-тайбың дугайында Буянның Медээни суртаалдаан. ¹⁸ Чүге дээрге

бис — иудейлер-даа, өске чоннар улузу-даа чаңгыс Сүлдөгө башкарткаш, Адага Христосту дамчыштыр чедө бээр аргалыг болган бис. ¹⁹ Ындыг болганда, ам силер, өске чоннар улузу, хары даштыкылар эвес, а Бурганның чонунуң ден эргелиг албатылары болгаш Оон өг-бүлезиниң кежигүннери силер.

²⁰ Силерни база элчиннер биле медээчилерниң салып кааны үндөзүнгө тудуп үндүргөн, а Христос Иисус — бажыңның таваанга салыр эң чугула даш-тыр. ²¹ Оон Боду бүгү бажыңның чөлөнгижи болур, а бажың улам-на бедип, Дээрги-Чаяакчының ыдыктыг өргээзи кылдыр шилчип турар. ²² Христостун ачызында Бурганның Сүлдени дамчыштыр турттаар бажыңы апарзыннар дээш, Ол силерни база тудуп үндүрүп турар-дыр.

Бурганның чажыт бодалын ажытканы

З ¹ Христос Иисустун бараан болукчузу болгаш, өске чоннар улузу силер дээш хоруттал адаанда турар Павел меншак ол чылдагаан-биле мөргүп тур мен. ² Бурганның авыралын силерге дамчыдарын менээ дааскан дээрзин дыңнааныңар чугаажок боор. ³ Мээң үстүнде каксы бижээним дег, Оон ол чажыдын ажыдышкын дамчыштыр билип алган мен. ⁴ Ынчангаш ону номчуптар болзуңарза, Христостун чажыдын канчаар билип турарымны угап шыдаптар силер. ⁵ Кижини төрөлгөтөнниң оон мурнундагы салгалдарыңа ол чажытты чугаалаваан турган, ынчалза-даа Сүлдө ам ону Бурганның ыдыктыг элчиннери болгаш медээчилеринге ажыдып берген. ⁶ Ук чажыт мындыг — Христос Иисустун Буянның Медээзиниң ачызында, өске чоннар улузу, иудейлер-биле денге, ол-ла өнчүнүң салкакчылары, чаңгыс ол-ла мага-боттун тургузуучу кезектери апаар, Бурганның аазаашкыннары оларга база хамааржыр. ⁷ Оон күчү-күжүнүң салдарын дамчыштыр менээ элбээ-биле хайырлаан Бурганның авыралынын ачызында, ол Буянның Медээниң бараан болукчузу апарган мен.

^{2:9} Рим. 3:27; Тит. 3:5 || Рим. 3:27; 1 Кор. 1:29 ^{2:10} Тит. 2:14; 3:8 ^{2:11} Рим. 2:26, 28; Кол. 2:11
^{2:12} Кол. 1:21 || Рим. 9:4 ^{2:13} Зах. 6:15; Аж.-ч. 2:39 ^{2:14} Иса. 9:6; 26:12; Мих. 5:5 || Иса. 14:1; Эф. 1:10; Кол. 1:22 ^{2:15} Рим. 7:4; Кол. 2:14 ^{2:16} Рим. 5:10; Кол. 1:20; 3:15 ^{2:17} Иса. 57:19 ^{2:19} Флп. 3:20
^{2:20} Кол. 2:7; Ажыд. 21:14 || Ыд. ыр. 117:22; Иса. 28:16 ^{2:21} 1 Кор. 3:16-17 ^{2:22} 1 Пет. 2:5
^{3:1} Флп. 1:7; Флм. 1:1; 2 Тим. 2:9 ^{3:2} Эф. 4:7; Кол. 1:25 ^{3:3} Гал. 1:12; 2:2 ^{3:6} Гал. 3:29 || Эф. 2:16 || Мф. 8:11; Лк. 13:29 ^{3:7} Кол. 1:23

⁸ Христостун эгээртинмес эртин-байлааның дугайында Буянынң Медээни өске чоннар улзунга суртаалдаар авыр-ралды Бурганның хамык улзунун аразында эң чөгөнчии боор менээ хайырлаан. ⁹ Бүгүдениң Чаяакчызы Бурганның өртемчейни чаяаганындан бээр чажырып келлени ол чажыттың чырыын бүгү улуска көргүзөрин база менээ бүзүрөп дааскан. ¹⁰ Бурганның бодалы ёзугаар христиан ниитилелди дамчыштыр Ооң хөй талалыг мерген угааны дээрде күштерге база эрге-чагырга ээлеринге чүглө ам чаа билдине берген. ¹¹ Бурган Бодунун үе-дүптө бээр бодап келген чажыдын Дээргивис Христос Иисусту дамчыштыр боттандырган, ¹² а бис Христоска бүзүрөй бергеш, Аңаа башкарканычыстың ачызында, Бурганга коргуш чок чеде берип боор бис. ¹³ Ынчангаш силер дээш көрүп турар хилинчээм ужун ундаравазыңарны дилеп тур мен, чүгө дээрге ол хилинчээм силерге алдар эккээр.

Христостун ынакшылы

¹⁴ Шап ол чылдагаан-биле мен Ада-нын* мурнунга дискөк кырынга мөгөйип тур мен. ¹⁵ (Дээрде база черде бар аймак бүрүзү ат-сывын Ададан алган чүве-дир.)* ¹⁶ Бурган Бодунун өндүр-чаагай эртин-байлаандан силерге күштү хайырлазын дээш, Бодунун Сүлдэсин дамчыштыр угаан-сагыжыңарны быжыктырзын дээш мөргүп тур мен. ¹⁷ Бүзүрелиңер ачызында Христос чүректеринерге амыдырай берзин дээш, а ынакшыл — дазылыңар болгаш үндөзининер болзун дээш мөргүп тур мен. ¹⁸ Силер ынчан Бурганның хамык улзуз-биле кады Христостун ынакшылы кайы хире өй-хемчээл, кызыгаар чогуң угаалтар шаг-шинектиг апаар силер. ¹⁹ Кижинин угаап шыдаар деннелин оранчок ажып-даа турар болза, ол ынакшылды билип шыдаптар силер. Бурганның бүдүжү ынчан амыдыралыңарны бүрүнү-биле бүргөй аптар.

²⁰ А ам биске салдарын чедирип турар күчү-күжүнүн ачызында, дилеп аар азы

бодап чоруур бүгү чүүлүвүстен оранчок хөйүнү кылып шыдаар Бурганга алдар! ²¹ Ийе, Бурганга кезээ-мөңгөде, солуп кээр бүгү салгалдарда христиан ниитилелди база Иисус Христосту дамчыштыр алдар доктаазын! Аминь.

Мага-боттун чаңгыс эви

4 ¹ Ынчангаш мен, Дээрги-Чаяакчыга хамааржырым дээш хоругдаттырган кижиги, силерден дилеп тур мен: Бурганның силерни ол дээш кый деп алганы хүлээлгенерге төлөптит амыдыранар. ² Үргүлчү томаанның, биче сеткилдиг бооп көрүнөр. Бот-боттарыңарга шыдамык болгаш ынакшылдыг хамаарылгадан көргүзүнөр. ³ Сүлдөгө башкарып тура, силерни тудуштурган амыр-тайбын ачызында, чаңгыс эпти кадагалаарынче чүткүнөр. ⁴ Чүглө чаңгыс мага-бот, чаңгыс Сүлдө бар болгай, а Бурган силерни чаңгыс идегелди үлөшсиннер дээш кыйгырган. ⁵ Чүглө чаңгыс Дээрги-Чаяакчы, чаңгыс бүзүрөп база чаңгыс сугже суктулары бар. ⁶ Чүглө чаңгыс Бурган, шуптувустун Адавыс бар. Чүглө Ол — шуптувустун бажывыста, шуптувусту дамчып Бодун көргүзөр база шуптувуста амыдырап турар.

⁷ Бистин шуптувуска, Христостун кижиги бүрүзүңге тускайлап айыткан хемчээлин ёзугаар, авыралды үлөп берген. ⁸ Ынчангаш Бижилге:

«Ол бедидир өрү көдүрүлгөш, хөй улусту тудуп алгаш, кижилерге белектерни үлөп берген» — деп чугаалап турар.

⁹ А «өрү көдүрүлгөш» дээн ужуру чүл? Ооң мурнунда Ол чер кырынче* бадып турган дээни ол эвес бе? ¹⁰ Куду бадып турган ол-ла Кижиги, бүгү өртемчейни Боду-биле бүргээр дээш, хамык дээрлернин үстүнче көдүрүлүп үнө берген эвес бе?

¹¹ Христостун үлээн белектери бодур: кымны — элчиннер кылдыр, кымны — Бурганның медээчилери кылдыр,

* 3:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Аданын» эвес, а «Дээргивис Иисус Христостун Адазының» деп бижээн. * 3:15 Грөк далда «аймак» (патрия) деп сөс «ада» (патер) деп сөске дөмөй дыңналыр. * 4:9 Азы: «Алды оранче».

3:8 1 Кор. 15:9 3:9 Кол. 1:26 3:10 Эф. 1:21 3:12 Евр. 4:16; 10:19 3:13 2 Тим. 2:10 3:16 Эф. 1:18; Кол. 1:27 || Кол. 1:11 3:17 Кол. 2:7 3:19 Флп. 4:7 || Кол. 2:10 3:20 Иуда 1:24; Рим. 16:25-27 3:21 Рим. 11:36 4:1 Эф. 3:1 || Флп. 1:27; Кол. 1:10 4:2 Флп. 2:3 || Кол. 3:13 4:3 Кол. 3:14 4:4 Эф. 2:16 || 1 Кор. 6:17 4:5 1 Кор. 1:13 4:6 Мал. 2:10; 1 Кор. 12:6 4:7 Рим. 12:3; Эф. 3:2 4:8 Ыд. ыр. 67:19 4:9 Ин. 3:13 4:10 Евр. 4:14; 7:26 4:11 1 Кор. 12:28

кымны — Буянный Медээниң суртаалчылары кылдыр, а кымны — удуртукчулар болгаш башкылар кылдыр Ол томуйлаан. ¹² Бурганның улусун бараан болуушкунга, Христостун мага-бодун тургузар, быжыглаар ажыл-херекке белеткээр дээш, Ол ынчанган. ¹³ Бис шуптуvus бүзүрелге, Бурганның Оглун билип аарынга чангыс эпке келбээн шаавыста; четчип-быжа бергеш, Христостун дээди деңнелинге чеде бербээн шаавыста, быжыгланыр ужурлуг бис.

¹⁴ Бис ынчан янзы-бүрү өөредиглеринин чалгытлары болгаш хаттарынга, ка-жарлап амдажаан улустун оптуг мегезинге ужур шаптырткан бичии уруглар эвес боор бис. ¹⁵ Харын алыс шынны ынакшылдыг чугаалап тура, бүгү тала-биле Христосче чоокшулап, өзүп-мандыыр ужурлуг бис. А Ол дээрге — мага-боттун Бажы-дыр. ¹⁶ Ол бүгү мага-ботту хамык кезектери аразында ажыглап-ла болгу дег быжыг харылзаалар-биле тудушкан бүдүн-бүрүн чангыс эп кылдыр каттыштырыпкан. Мага-боттун кезек бүрүзү бодунун хүлээлгелерин күүседип турда, ооң бүгү боду өзүп-мандып, ынакшылдын ачызында быжыгып орап.

Эрги эвес, чаа амыдырал

¹⁷ Ынчангаш мен ол бүгүнү чугаалап, Дээрги-Чаяакчынын адындан ыяк чагып тур мен: хоозун бодап-сагыштыг, бүзүрели чок улус дег амыдыраваңар. ¹⁸ Олар угааны караңгылаан, Бурганны билбес, бүдүүлүк болгаш, Ооң бээри амыдыралдан оспаксыраан база чүректери дашталган улус-тур. ¹⁹ Олар арын-нүүрүн артынга кагташ, самыраан күзээшкиннеринге чагыртып, кандыг-даа хевирлиг бужар чүүлдерни үүлгедип турарлар.

²⁰ Ол дээрге Христостун дугайында билип алганыңарга көңүс таарышпас чүүлдер-дир. ²¹ А силер Ооң дугайында дыннаан база Ооң өөреникчилери апар-

ган болгаш, Иисуста бар алыс шынны билип алган-дыр силер. ²² Мурнунда канчаар амыдырап чорааныңардан — биеэги бодуңардан, дуурайлаан күзээшкиннер ириткен бачыттыг бүдүжүңерден ойталаңар. ²³ Угаан-медерелиңер болгаш сагыш-сеткилиңерни чаартып алгаш, ²⁴ ылап-ла чөптүг-шынныг база ыдыктыг амыдыралы-биле онзаланыр, Бурганның өвур-хевиринге үлегерлей чаяаган чаа кижии бооп амыдыраңар.

²⁵ Ынчангаш мегеден ойталаңар, *шуптуңар бот-боттарыңарга шынны чугаалаңар*, чүге дээрге бис шупту Христостун мага-бодунун кезектери-дир бис. ²⁶ *Килеңнээш-даа, бачыт үүлгетпелер*. Килеңинерни хүн ашпаанда-ла чавырып алыңар; ²⁷ силерни күткүп, амыдыралыңарже сыңныр чай-хосту эрликке бербелер! ²⁸ Ооржу кижии оорланырын соксатсын, а ооң орнунга бодунун кызыл күжү-биле амыдыралыңга ажылдап ап, тыпкан олча-кежиин ядылар-биле үлежир шаг-шинектиг болзун. ²⁹ Аксыңардан кандыг-даа бак сөс үнмезин, а чүгле кандыг-даа байдалдарда улустун хереглелдерин хандыраыңга* ажыктыг, дыңнакчыларга ачылыг сөстөр үнзүн. ³⁰ Бурганның Ыдыктыг Сүлдезинин хөңнүн баксыратпаңар. Бүрүн хостадыр хунүмөр дээш силер Ооң таңмазы-биле демдектедиң алган болгай силер. ³¹ Дошкууралдан, килеңден, алгы-кышкыдан, каргыштан база өске кандыг-даа хевирлиг бузуттан адырлып алыңар. ³² Бот-боттарыңарга буянын, энерелдиг болуңар, Бурганның силерни Христосту дамчыштыр өршээгени дег, бот-боттарыңарны өршээңер.

Чырыктын ажы-төлү

5 ¹ Ындыг болганда, Бурганны ынак ажы-төлү дег, Аңаа демей боорун оралдажыңар. ² Христос биске ынакшааш, Бодунун амы-тынын бис дээш Бурганга салган чаагай чыттыг, күзел

* 4:29 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Улустун хереглелдерин хандыраыңга» эвес, а «Бүзүрелди быжыктыраыңга» деп бижээн.

4:12 1 Кор. 12:27; Эф. 1:23; Кол. 1:18 4:13 Евр. 5:12-13; 6:1 4:14 1 Кор. 13:11; 14:20 4:15 2 Пет. 3:18; Кол. 1:10; 2:19 4:17 1 Пет. 4:3-4; Кол. 3:7 4:18 Рим. 1:21 || Мк. 3:5 4:19 1 Пет. 1:14; Рим. 1:24-28 4:22 Кол. 3:8-9 4:23 Рим. 12:2; 2 Кор. 4:16 4:24 Э. д. 1:26; Рим. 6:4; Кол. 3:10 4:25 Лев. 19:11; Кол. 3:9 || Зах. 8:16 || Рим. 12:5 4:26 Бд. ыр. 4:5 4:27 Иак. 4:7 4:28 Хост. 20:15 || 1 Фес. 4:11; 2 Фес. 3:8, 10 || 1 Тим. 6:18 4:29 Кол. 3:8 4:30 Иса. 63:10; 1 Фес. 5:19 || Эф. 1:13 4:31 1 Пет. 3:8; Кол. 3:8 4:32 Мф. 6:14; Мк. 11:25-26; Лк. 7:41-42; 1 Пет. 3:8; Кол. 3:12-13 5:1 Мф. 5:48 5:2 Ин. 10:11; 15:13; 1 Ин. 3:16; Рим. 5:7-8; Евр. 8:3 || 1 Кор. 13:1; Кол. 3:14

ханар өргүл дег берипкен. Ооң ынчаар ынакшааны ышкаш, ынчалдыр ынакшылга бүргедип амыдыраңар.

³Үй-балай самырал азы кандыг-даа бужар чорук болгаш алыксак-чиксек чорук ышкаш чүүлдер дугайында аранарга чугаа безин көдүрүлбесин. Ындыг үүлгедиглер Бурганнын ыдыктыг улусунга көнгүс таарышпас. ⁴Ааска эгитешпес сөстөр, хоозун куруг чугаалар болгаш үй-балай баштактар чугааңарже кирбезин, ол бүгү чүүл чок! Бурганга өөрүп четтирери оон канчап-даа дээр! ⁵Харын бүзүрөп боор силер: чангыс-даа самыраан, бодун бужартаткан база чазый кижиге (а ол дүрзү-бурганга чүдүүрлерден ынай-даа ылгалбас) Христостун база Бурганның Чагыргазына өңгү салгап албас.

⁶Силерни кым-даа хоозун сөстөр-биле дуурайлавазын! Чүгө дээрге чогумена ол чүүлдер дээш Бурганның килени Ону дыннавастарже халдаар. ⁷Ынчангаш оларның-биле бир баг болбаныр. ⁸Боттарыңар кажан-бир шагда караңгыга бүргеткен улус чораан силер, а ам, Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, чырыкка бүргедиптиңер. Чырыктын ажы-төлү дег амыдыраңар! ⁹А чырыктын үрө-түннели* — кандыг-даа яязылыг буянның черек, чөптүг-шынның чорук болгаш алыс шын боор. ¹⁰Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг чүүлү тодарадып аарын оралдажыңар. ¹¹Караңгының үрө-түннел чок үүлө-херээнге киришпөңөр, харын оларны сойгалаңар. ¹²Чүгө дээрге ындыг еражоктарның бүдүү чүнү үүлгедип туарын чугаалаары безин ыянчыг-дыр. ¹³Ынчалза-даа чырыктын сойгалааны бүгү чүүл көскү апаар. ¹⁴А чырыктын көскү кылыпканы бүгү чүүл боду база чырык апаар. Ынчангаш мынча деп чугаалаар бис:

«Удаан кижиге, оттуп кел! Өлүг кижиге, дирлип кел, сени ынчан Христос херелдендир чырыдыптар!»

¹⁵Таптыг көрүңөр, оваарымчалыг болуңар: боттарыңарны мелегей эвес, а угаанныг улус ышкаш ап чоруңар. ¹⁶Кандыг-даа арганы чөп ажыглаарын оралдажыңар, чүгө дээрге бузуттуг-бак чорук көвүдүң үрө-дир бо. ¹⁷Ынчангаш сарыыл чок болбаныр, а Дээрги-Чаяакчының күзел-соруун билип аарын оралдажыңар. ¹⁸Араганы эзиртир ишпөңөр, оон чүгө урелир силер. Оон орнунга Сүлдөгө бүргеттириңер. ¹⁹Ыдыктыг ырылар, йөрөөлдер болгаш Сүлдеден кээр ырылар күүседип, аранарда ынчалдыр харылзажыңар. Ырлажыңар, чүректериңер ханызындан Дээрги-Чаяакчыны алгап-йөрөөңөр. ²⁰Дээргивис Иисус Христостун ады-биле Бурган Адага бүгү чүве ужун үргүлчү өөрүп четтиринер.

Христиан өг-бүлө

(Кол. 3:17—4:1)

²¹Христосту* хүндүлээриниң демдээ кылдыр бот-боттарыңарга чагыртыңар.

²²Херэежен улус, Дээрги-Чаяакчыга дег, ашактарыңарга чагыртыңар. ²³Христостун Бодунун ниитилели болур мага-бодунун Бажы болгаш Камгалакчызы болганы дег, ашаа кадайыңа «баш» боор. ²⁴Христостун ниитилелиниң Аңаа чагыртканы дег, кадайлар база ашактарыңа бүрүнү-биле чагыртыр ужурлуг.

²⁵А силер, ашактар, Христостун Бодунун ниитилелинге ынаа ышкаш, кадайларыңарга ынак болуңар. Ол Бодунун амы-тынын ол дээш өргөөн болгай. ²⁶Христиан ниитилелди сугга чүп, арыглааш, Бодунун сөзү-биле ыдыктап, аңгылап алыр дээш, ²⁷ону Бодунун мурнунга бүрүн каазы-биле: четпес-дудуу чүве чок, бокка борашпаан — бачыт база кем чок бооп көзүлүн дээш, Ол ынчаар кылган. ²⁸Ашактар база ынчалдыр, бодунун мага-бодунга дег, кадайларыңа ынак боор ужурлуг. Кадайыңа ынак кижиге бодунга база ынак. ²⁹Бодунун мага-бодун

* 5:9 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Чырыктын үрө-түннели» эвес, а «Сүлдениң үрө-түннели» деп бижээн (Гал. 5:22 көр). * 5:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Христосту» эвес, а «Бурганны» деп бижээн.

5:3 1 Кор. 6:18; Гал. 5:19; 1 Фес. 4:3 5:4 Эф. 4:29 5:5 Кол. 3:5 || 1 Кор. 6:9-10; Гал. 5:21 5:6 Мк. 13:5; Кол. 2:8; 2 Фес. 2:3; 1 Ин. 3:7 || Рим. 1:18; Кол. 3:6 5:7 2 Кор. 6:14 5:8 Эф. 2:1-2 || Иса. 2:5; Мф. 5:14; Ин. 12:35; 1 Ин. 2:8; Рим. 13:12; Флп. 2:15; 1 Фес. 5:5 5:10 1 Фес. 2:4 5:11 Рим. 13:12 5:13 Ин. 3:20-21 5:14 Рим. 13:11 || Лк. 1:78-79 5:15 Кол. 4:5 5:17 Рим. 12:2; 1 Фес. 5:18 5:18 У. ч. 20:1; 23:20; 31:4; 1 Тим. 5:23 5:19 Аж.-ч. 16:25; Иак. 5:13; 1 Кор. 14:15 || Ыд. ыр. 26:6; Кол. 3:16 5:20 Кол. 2:7; 2 Фес. 1:3; 2:13 5:22 Эф. д. 3:16; 1 Пет. 3:1 5:23 Эф. 1:22-23 || 1 Кор. 11:3 5:25 1 Пет. 3:7 5:26 Ин. 13:8; 1 Кор. 6:11; Тит. 3:5; Евр. 10:22 5:27 2 Кор. 11:2; Ажыд. 14:4

көөр хөнгү чок чангыс-даа эр кижиге каяа-жан-даа туруп көрбээн, харын ол оозун чөмгөр, ажаап-тежээр болгай. Христос Бодунун ниитилели дээш база ыгчалдыр сагыш човаар. ³⁰ А бис Ооң мага-бодунун кезектери-дир бис*.

³¹ *Ынчангаш эр кижиге ада-иесин каапкаш, кадайы-биле катчы бээр, ынчан ийи кижиге чаңгыс мага-бот апаар.*

³² Мында аажок ханы чажыт бар, ол чажыт Христоска болгаш Ооң ниитилелинге хамааржырын чугаалап тур мен. ³³ Силерниң эр кижиге бүрүзү база, бодунга боду дег, кадайынга ынак боор ужурулуг, а кадайы ашаан хүндүлөзүн.

Ажы-төл биле ада-ие

6 ¹ Ажы-төл, Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, ада-иесини дыңнаар, ынчаар кылгыр чөптүг-шынныг болур. ² Бурганның азаашкынынга коштунган Ооң бирги айтышкынын утпанаар:

«Ачаң биле аваңны хүндүлөп чор. ³ Сеңээ ынчан буян-кежик доктаап, чер кырынга үр амыдыраар сен».

⁴ Ада-иелер, ажы-төлүнерни бужургандырбаар! Оларны Дээрги-Чаяакчыны чурумун болгаш өөрединиң өзугаар өстүрүп кижизилдинер база сурганаар.

Кулдар биле оларның ээлери

⁵ Кулдар, чер кырында ээлериңерни, Христоска чагыртып турган-даа дег, хүндүлөп база коргуп-сүрөздөп, чүрээнер ханызындан дыңнаар. ⁶ Улустун эки хамаарылгазын чаалап аар дээн чашпаачылар дег, карак чаап эвес, а Бурганның күзөл-соруун сеткилин ханызындан күүседип турар Христостун кулдары дег ажилданаар. ⁷ Улуска эвес, а Дээрги-Чаяакчыга бараан бооп турган дег, чүткүлдүү-биле бараан болунар. ⁸ Кымныңдаа: кул-даа, хостуг-даа кижиниң кылган

буянын ажил-херээ дээш Дээрги-Чаяакчы шаңнал бээрин билип алынар.

⁹ А элер силер, кулдарыңарга база шак ыңдыг хамаарылгалыг болунар, кыжаныгдан туттунунар. Оларда-даа, силерде-даа дээрде чаңгыс Дээрги-Чаяакчы бар, а Ол кымны-даа өскөлдөрдөн ылгай көрбөс дээрзин утпанаар.

Бурганның берген дайынчы херексели

¹⁰ Адак сөөлүндө чугаалап каайн: Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, Ооң өндүр улуг күчү-күжү-биле бодунарын быжыгланаар. ¹¹ Бурганның берген бүрүн дайынчы херекселин кедип алынар, эрликтин хамык кара сагыжыңа удур ынчан туржуп шыдаар силер. ¹² Чүгө дээрге бис эът-бот биле хандан бүткен улуска удур эвес, а эрге-чагырга ээлериңге, бистин амыдыраан дүмбей үевисте тергидээн каптагайын чыгырыкчыларыңга база дээрлерде кара күштерге удур демисежип турар-дыр бис.

¹³ Ынчангаш бузут тергидээр үе кээрге, оларга удур туржур шаг-шинеңтиг бооп, шупту халдаашкынарын ойтур шаап, тура тутчур дээш, Бурганның чөпсөк-херекселин кедип алынар. ¹⁴ Чаныш-сыныш чок туржунар! Алыс шынны чыыра куржангаң, чөптүг-шынныг чоруктуң куяк хевин кедип алынар. ¹⁵ Амыр-тайбын дугайында Буянын Медээни суртаалдаарыңга белениңер — бутка кедер идиңер болзун. ¹⁶ А ол бүгүдөн аңгыда, бүзүрелдин дозут-камгалаалын тудуп алынар — ооң-биле бузуттуг эрликтин хамык оттуг согуннарын дозуп шыдаар силер. ¹⁷ Камгалаалды — куяк бөртү дег, а Бурганның сөзүн — Сүлдениң силерге бээр хылыжын дег хүлээп алынар. ¹⁸ Мөргүлдүн бүгү хевирлери-биле мөргүнөр. Кандыг-даа үеде Бургандан дилег кылып, Сүлдөгө башкарткаш, мөргүнөр. А ыңдыг болганды, серемчилелдин бооп, Бурганның бүгү улузу дээш чүткүлдүү-биле мөргүнөр.

* 5:30 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Ооң мага-бодундан база Ооң сөөк-даяандан» деп сөстөрнү немээн.

5:30 1 Кор. 6:15; Эф. 1:23; Кол. 1:18 5:31 Э. д. 2:24; Мф. 19:5; Мк. 10:7-8; 1 Кор. 6:16 5:33 Эф. 1:20; 1 Пет. 3:1-6 6:1 Хост. 20:12; У. ч. 1:8; 6:20; 23:22 6:3 Ы. х. к. 5:16 6:4 Ы. х. к. 4:9; 6:7; У. ч. 13:24; 19:18; 22:6 6:5 1 Пет. 2:18; Кол. 3:22; 1 Тим. 6:1; Тит. 2:9 6:6 Гал. 3:28 6:8 Кол. 3:24 6:9 Лев. 25:43 || Ы. х. к. 10:17 6:11 2 Кор. 6:7; 10:4 || 1 Пет. 5:8; 1 Ин. 2:13 6:12 Лк. 22:53; Кол. 1:13 || Эф. 1:21 6:14 Иса. 11:5 || Иса. 59:17; 1 Фес. 5:8 6:15 Иса. 52:7; Рим. 10:15 6:16 1 Ин. 5:4 6:17 Евр. 4:12 6:18 Лк. 18:1; 21:36; Иуда 1:20; Рим. 12:12; Кол. 4:2; 1 Фес. 5:17 || Мк. 13:33

¹⁹ Мени бодааш — чугаалай бээрим-ге-ле, Бурган меңээ херектиг сөстөрни айтып берзин дээш база Буянның Медээ-ниң чажыдын коргуш чок суртаалдаарым дээш — мөргүнер-ле. ²⁰ Демирледип-даа алган болзумза, ол Буянның Медээ ужун Иисус Христостун бүрүн эргелиг элчизи мен. Хүлээлгемни чогууру-биле күүсет-пишаан, ону дидими-биле база ажы-биле медеглеп шыдаарым дээш мөргүнер.

Түңнел байыр чедиришкинери
(Кол. 4:7-8)

²¹ Мээң канчаар амыдырап, чүнү кылып турарымны билип алыксап тур си-

лер бе? Ол бүгүнү силерге Тихик, ханы ынак бүзүрээн дунмам, Дээрги-Чаяак-чының шынчы бараан болукчузу, чугаалап чеде бээр. ²² Бистиң дугайывыс-та дыңнааш, чүректериңер сорук кирзин дээш, мен ону силерге ылап-ла ол сорул-га-биле чорудуп тур мен.

²³ Ха-дунма, силер бүгүдеге Бурган Адавыстан, Дээрги Иисус Христостан келген амыр-тайбын, ынакшыл болгаш бүзүрел доктаазын! ²⁴ Дээргивис Иисус Христоска өлүм билбес ынакшыл-биле ынакшаан бүгү улуска Бурганның авы-ралы доктаазын!*

* 6:24 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «Аминь» деп сөс-биле төнгөн.

6:19 Аж.-ч. 4:29; Кол. 4:3; 1 Фес. 5:25; 2 Фес. 3:1 6:20 Аж.-ч. 21:33; 28:20 || 2 Кор. 5:20 6:21 Аж.-ч. 20:4 6:22 Кол. 2:2

Филипчилерге чагаа

Кирилде

Филиппы – рим область Македонияда кол хоорайларның бирээзи турган. Ол хоорайга Павел элчин Буянный Медээни Европа дикке эң баштай суртаалдааш, христиан ниитилелди үндезилеп тургускан.

Бо чагаа база-ла Римге хоругдал үзинде бижиттинген, номчукчуларга Павел кандыг кижил дээрзин оон өске чагааларындан артык ажыдып, көргүзүп турар. Оон чамдык чагааларынга көөрдө, бо чагаада каттыштырыкчы чаңгыс өзек тема чок. Элчинниң чагаада илереткен чамдык кол бодаалдары бо-дур:

– Павелдин хоругдатканының түннелинде Буянный Медээ хөй улуска чедип, нептереп турар (1:12-18);

– Павел бүгү-ле берге байдалдар дээш өөрүп, номчукчуларны оон үлегерин эдерер кылдыр сургап турар (1:18; 2:17-18; 3:1,17; 4:4,9);

– боттарының хилинчээниң үзинде христианнар Иисус Христостун томаа-рышкынын үлегер-чижек кылып ап, өтгүнер ужурлуг (2:5-8);

– христианарга чаңгыс демниин көргүзөр дугайында чагыг-сургаал (2:2; 4:2-3);

– камгалап алып дизе, Христоска бүзүрел Моисейниң хоойлузунга идегээринден артык чугула болур ужурлуг (3:7-9);

– филипчилернин Павелге шынчы чоруу болгаш ачы-дузасы дээш өөрүп четтиришкин (4:10-20).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Христос Иисустун чалчалары Павел биле Тимофейден байыр. Силерниң удуртукчуларыңар болгаш дузалакчыларыңарны кириштир, Филиппы хоорайда чурттаан, Бурганның Христос Иисуска башкарткан шупту улузунга бижидим. ² Бурган Адавыс болгаш Дээргивис Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Павелдин филипчилер дээш Бурганга өөрүп четтиргени

³ Силерни бодаан санымда-ла, Бурганымга өөрүп четтирип чор мен. ⁴ Силер дээш мөргүл кылган санымда-ла, үргүлчү өөрүшкүлүг мөргүүр-дүр мен. ⁵ Чүгө дээрге бүзүрөй бергениңер эң баштайгы хүнден эгелээш, бөгүнге чедир Буянный Медээни тарадырынга киржиң келди-

нер. ⁶ Силерниң аранарга ыңдыг буянный ажыл-херекти Бурган эгелээн болгаш, Ол ону Христос Иисустун ээп кээр хүнүңге чедир уламчылааш, ынчан эчизинге чедирер дээрзинге бүзүрээр мен. ⁷ Мээң чүрээмде синниккен силер бүгүдениң дугайында ынчаар бодап турарым кончуг шын – чүгө хоругдал адаанга турумда эвес, а Буянный Медээни чаныш-сыныш чок бадыткап база кадагалап турумда-даа, Бурганның меңээ берген авыралын силер шупту мээң-биле үлежиң турар силер. ⁸ Шуптунарга Христос Иисустун ынакшылы-биле кайы хире күштүг хандыкшаанымны Бурган бадыткап боор!

⁹ Ынчангаш силерниң ынакшылыңар угаап билишкин-биле байып, сайзыраңгай бодаалдарлыг апарып, эгээртинмес долу болзун дээш мөргүп тур мен. ¹⁰ Ынчан боттарыңарга эң эки чүүлду билип ап, Христостун ээп кээр хүнүңде бүрүн

1:1 Аж.-ч. 16:1 1:3 Рим. 1:8; Флм. 1:4; 2 Тим. 1:3 1:5 Аж.-ч. 16:12-40 1:6 1 Кор. 1:8 1:7 2 Кор. 7:3 ||
Эф. 3:1; Кол. 4:18; 2 Тим. 2:9; Флм. 1:1 || Флп. 4:14 1:8 Рим. 1:9; 9:1 1:9 Кол. 1:9; 1 Фес. 3:12-13;
Флм. 1:6

арыг, кем-буруу чок болу бээр силер база
¹¹ Иисус Христостун берип турары чөптүг-шынныг чоруктун үрө-түннелин эң-дере эккээр силер, а ол бүгү Бурганга алдар биле мактал-хүндү эккээр.

Амыдыралдың эчис сорулгазы — Христос

¹² Мээң-биле болган бүгү чүүл Буянын Медээниң нептерээринге дузалаан дээрзин билип аарыңарны күзеп тур мен, ха-дунма. ¹³ Императорнун ордузунун бүгү таңныыл шериинге болгаш мында турар өске-даа шупту улуска Христосту эдергеним дээш хоругдатканым ам билдингир апарган. ¹⁴ Ооң кадында Дээрги-Чаяакчыга бүзүрөөн акы-дунманың хөй кезини база мээң хоругдатканым улам сорук кирип, быжыктырарга, олар Бурганның медээзин оон-даа ажык болгаш дидим суртаалдап эгелээннер.

¹⁵ Оларнын чамдыгызы удур-дедир адааннашкаш база адааргашкаш, Христосту суртаалдап турары шын-на харын. Ынчалза-даа өскөлери ону эки туразы-биле кылып турар. ¹⁶ Ындыг улус Христоска ынакшылынын ужун суртаалдап турары ол, чүге дээрге олар Бурган мени Буянын Медээниң болчукчузу кылдыр салып каанын билер. ¹⁷ Баштайгы улус Христосту болун бодаар сагыжындан, шын туразы-биле эвес суртаалдап турар, чүге дээрге маңаа хоругдал адаанга турар өйүмде, менээ хөй бергедээш-киннер таварыштырарын күзөөн-дирлер. ¹⁸ Чүү-кандыг-даа болза, оларнын мегеленип ийикпе, азы шын туразындан Христосту янзы-бүрү болдунар аргалар-биле суртаалдап турары чугула.

Мен ынчангаш өөрүп тур мен, моон-даа сонгаар өөрүүр мен. ¹⁹ Чүге дээрге мөргүлүнөр ачызында база Иисус Христостун Сүлдезиниң деткимчези-биле ол бүгү мээң камгалаалым апаарын билер мен. ²⁰ Чүү-даа дээш ыядып-човавазым — эң-не улуг күзелим болгаш идегелим олдур. Ылаңгыя ам, моон мурнунда дег, ажык, дидим боор мен, ынчангаш амыдыралым азы өлүмүм дамчыштыр, бүгү мага-бодум-биле Христосту алдаржыдар мен. ²¹ Амыдыралымнын эчис сорулгазы — Христос-тур, өлүрү-даа — менээ олча-ажыктыг-дыр. ²² А чер кырынга

амыдырап артарым дээрге улам үрө-түннелдиг ажылдаарым ол боор. Ынчангаш чүнү шилип алза экизин билбес-тир мен. ²³ Мен болгу дег ийи чүүл аразында турарым бо: менде бо амыдыралдан адырлып, Христос-биле кады турар изиг күзел бар, чүге дээрге менээ эң-не экизи ол-дур. ²⁴ Ынчалза-даа чер кырынга ам-даа амыдырап артарым силерге оон-даа ажыктыг боор. ²⁵ Ындызынга быжыг бүзүрээр болгаш, ам-даа амыдырап артарымны, силерниң шуптуңарнын бүзүрелиңер бурунгаар шимчезин дээш база оон түннелинде алыр өөрүшкүнөр көвүдизин дээш, ам-даа силерге дузалап артарымны билер мен. ²⁶ Ынчангаш, силерниң араңарга катап чедип кээримге, мээң ужурумда Христос Иисус дээш чоргаарланыр барымдаанаар мурнундазындан-даа күштүг болур.

²⁷ Чүү-даа болур болза, Христостун Буянын Медээзинге төлөптиг бооп амыдыраңар. Силерни суглуг караам-биле кээп көргөш-даа азы силерниң дугайыңарда чүгө ырактан дыннааш-даа билип алыр болзумза, сагыш-сеткилиңер эви чайгылыш чогуң база Буянын Медээде медеглээш бүзүрел дээш эгин кожа туларыңарны билип ап чорууйн. ²⁸ Ол ышкаш удурланыкчыларыңардан чүү-даа дээш коргуп сирилевээниңерни база. Ындыг дидимиңер оларнын өлүп чидеринин, а силернин камгалал алырыңарнын бадыткалы боор — ол бүгү Бургандан кээр. ²⁹ Чүге дээрге силерге Христоска чүгө бүзүрээр эвес, а Ол дээш хилинчек көөр онза эргени хайырлаан. ³⁰ Моон мурнунда чорудуп келгенимни билеринер база ам-даа уламчылап турарымны дыннааныңар ол-ла демиселге киржиңиз турар-дыр силер.

Христостун үмгери-биле биче сеткилдиг болуңар

2 ¹ Ынчангаш Христоска башкарткан амыдырал силерни канчаар-даа сорук киерер болза, Ооң ынакшылы силерге кандыг-даа аргалаалды хайырлаар болза, Сүлде-биле кандыг-даа харылзаалыг болзуңарза, кандыг-даа өнөрлө болгаш кээргээр сеткил силерде бар болза, ² мени мынчалдыр бүрүн аас-кежиктиг кылып каар силер: чаңгыс бодалдыг,

1:13 Аж.-ч. 28:30 1:14 Аж.-ч. 4:31 1:15 2 Кор. 11:13 1:19 Аж.-ч. 16:7 1:20 Мк. 8:38; Рим. 1:16 || Рим. 14:8; 2 Кор. 5:12 1:23 2 Тим. 4:6 1:27 Эф. 4:1 1:29 Мф. 5:11-12 1:30 Кол. 1:29; 1 Тим. 4:10 2:2 Флп. 4:2 || 1 Пет. 3:8; Рим. 12:16

чаңгыс ынакшылдыг болунар, сеткил-сагыжыңар эвин кадып, чаңгыс эчис сорулгалыг болунар. ³ Кандыг-даа чүвени бот тогдунгаш база адыргаш, кылбайн көрүнер. Харын томаарып, куду көрдүнгөш, өскөлөрни боттарыңардан өрү көрүнер. ⁴ Силерниң кижги бүрүзү чүглө бодунуң эвес, а өскөлөрниң эрге-ажынының дугайында сагыш човаар ужурулуг.

⁵ Бот-боттарыңар дугайында Христос Иисустун бодаары дег бодап чорунар. ⁶ Ол алыс бүдүжү-биле Бурган-даа чораан болза, Бодунуң Бурган-биле дең байдалыңдан салдынмайын туттуңарын кыспаан. ⁷ Ооң орунуга Ол эки туразы-биле Бодунда бар турган бүгү туруш-байдалдан ойталааш, чалчаның бүдүжүн хүлээп ап, кижги болу бергеш, кижиниң дег хевир-шырайлыг чедип келген. ⁸ Христос Бурганга дыңнангырын көргүзүп, өлүмнү, белдир-ыяшка өлүмнү безин, хүлээп ап, Бодун ындыг куду деңнелче бадырган! ⁹ Ооң ужурунда Бурган Ону эн бедик туруш-байдалче көдүргөш, өске кандыг-даа ат-дужаалдардан артык ат-дужаалды тывыскан. ¹⁰ Ынчангаш Иисустуң адынга хүндүлел кылдыр дээрде, черде болгаш алдыны оранда дискөк бүрүзү сөгүрүп олурар, ¹¹ Иисус Христос — Дээрги деп дыл бүрүзү хүлээп, Бурган Аданы алдаржыдар.

***Камгалаалыңар болбаазырадып,
чайынналдыр чырыңар***

¹² Ынчангаш, ханы ынак эш-өөрүм, чүглө араңарга турган үемде эвес, харын оон-даа чугула — мен чок турумда, меңээ дыңнангыр болуп келгениңер дег, боттарыңарның ап алган камгалаалыңарны Бурганга бүрүн хүндүлел-биле болбаазыдырадырын уламчыланар-ла. ¹³ Чүгө дээрге Бурган Боду силерниң араңарга Ооң соругтаан сорулгазынче чүткүүрүн-даа, ону күүседирин-даа боттандырып турар.

¹⁴ Шупту чүвени хыйланмайын база кырышпайн кылыңар. ¹⁵ Ынчан бо үениң бачыттыг, самыраан улузунуң аразында чурттап турар-даа болзунарза, Бурган-

нын бузутка борашпаан ажы-төлү дег, кем-буруу чок, арыг боор силер. Оларнын аразыңга, октаргайда сылдыстар дег, чайынналдыр чырыңар силер. ¹⁶ Мөңгө амыдырал бээр медээден салдынмайын туттуңар!*. Силерниң ынчаар кылганыңар ачызында, мээң бо чарышка киришке-ним база үндүргөн күженим халас барбаан-дыр деп, Христостуң эеп кээр хүнүнде амыраар ийик мен. ¹⁷ Силерниң бүзүрелиңер — Бурганга салган өргүлүм дег; ам аңаа немей амы-тынымны өргүл кылдыр салыр апаар-даа болзумза, ынчан безин өөрүп, ол өөрүшкүмнү силер-биле үлежир мен. ¹⁸ Ооң ужурунда силер база өөрүп-байырланар, мээң-биле өөрүшкүңер үлежинер!

***Павелдиң айбычылары
Тимофей биле Эпафродит***

¹⁹ Дээрги Иисустун күзел-соруу ындыг болза, удавас Тимофейни силерге чорудуптарыңга идегеп тур мен. Силерниң дугайыңарда оон эккээр медээлери сеткилмиңи өөртүптөр боор. ²⁰ Силер дээш ынчалдыр эзулуг сагыш човаар, сеткил-хөңүмнү үлежип чоруур өске ындыг кижги менде чок. ²¹ Чүгө дээрге өске арткан улус Иисус Христоска күзенчиг чүүл дээш эвес, а чүглө боттарының эрге-ажыны дээш сагыш човаар-дыр. ²² А Тимофейниң ажил-херекке пылгаттынганын, мээң-биле кады, адазы биле оглу ышкаш, Буянның Медээге бараан болуп келгенин билер силер. ²³ Ынчангаш, мээң херектерим кандыг байдалдыын билген дораан-на, ону силерге чорудуптарыңга идегеп тур мен. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы-ла ону күзээр болза, силерге бодум база удавас чеде бээримге ыяк бүзүрээр мен.

²⁵ Ол ышкаш мээң хереглелдеримче сагыш салзын дээш чорутканыңар эргелиг эживис, мээң ажил-үүлемни эгин кожа кылчып, кады дайылдажып чоруур бүзүрөөн дунмам Эпафродитти силерге дедир чорудуңар эргежок чугула кылдыр көрдүм. ²⁶ Чүгө дээрге ол силерни дыка көрүксөп турар база ооң аараанынын

* 2:16 Азы: «Мөңгө амыдырал дугайында медээни оларга чедиринер».

²³ Гал. 5:26 || Рим. 12:10; Эф. 4:2 ²⁴ Рим. 15:2-3 ²⁵ Ин. 1:1; 5:18; 10:33 ²⁷ Иса. 42:1; Мф. 20:28 || Рим. 8:3; 2 Кор. 8:9 ²⁸ Мк. 14:36; Евр. 5:8 ²⁹ Мф. 28:18; Эф. 1:21; Евр. 1:4 ²¹⁰ Иса. 45:23; Рим. 14:11 ²¹³ 1 Кор. 12:6 ²¹⁵ Иуда 1:24 || Мф. 5:14; Эф. 5:8 ²¹⁶ Гал. 2:2 ²¹⁷ Аж.-ч. 21:13; 2 Тим. 4:6 ²¹⁹ Аж.-ч. 16:1 || 1 Фес. 3:2 ²²¹ 1 Кор. 10:24; 13:5 ²²² 1 Кор. 14:7; 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 ²²⁵ Флп. 4:18

дугайында медээ силерге чеде берген дээрге, мунгарап турар. ²⁷ Ол, шынап-ла, аажок аарааш, өлүр чазып турду, ыңчалза-даа мээң мунгаралымга оон-даа улуг мунгарал немешпезин дээш, Бурган ону кээргеди (чүгле ону эвес, а мени база). ²⁸ Ону көргөш, аажок өөрүүрүнчери билир мен, мээң мунгаралымны олла харын намдадып тур. Ынчангаш ону силерже чорудар дээн күзелим күштелип кел чор. ²⁹ Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, ону улуг өөрүшкү-биле уткуп хүлээп алыңар база ыңдыг улусту кедергей хүндүлөп чорунар. ³⁰ Чүге дээрге ол Христостун ажил-херээ дээш өлүр чазып, силерниң меңээ чедирип шыдаваан дузаңарны чедир көргүзүп, меңээ бараан болур дээш, амы-тынын артынга каап чорду.

Христосту дамчыштыр кээр агартышкын

3 ¹ Ха-дунма, түннелинде чугаалаарым болза, Дээрги-Чаяакчы-биле харылзааңар ужун өөрүп-байырлана! Силерге чангыс-ла ол чүүлду катап-катап бижири меңээ берге эвес, а ону дыңнаары силерни айыылдан кадагалаар.

² Бузут үүлгедикчилеринден кичээнинер! Мага-ботту кезип демдектээрин суртаалдап чоруурлардан кичээнинер! Ол ыттардан кичээнинер! ³ Чүге дээрге ылап-ла кыртыжап демдектеткен улус — бис-тир бис, Сүлдени дамчыштыр Бурганга бараан болган, Христос Иисус-биле мактанып шыдаар база мага-ботка кылган ёзулалдарга ынанмас улус-тур бис. ⁴ Шынап, ыңдыг ёзулалдарга бодум ынанып боор турдум. Менден аңгы кандыг-бир киж иларга ынаңар барымдааларын хөй деп бодаар болза, мээнии оон-даа хөй. ⁵ Төрүттүнгөш, сес хонганымда, кыртыжап демдектеттим, израиль чондан, Вениаминниң аймаандан үнген ук-ызыгуурлуг мен. ⁶ Еврей ада-иеден төрүттүнген еврей боорда, ыдыктыг хоойлуга хамаарылгамны ап көөр болза, фарисей мен. ⁷ Христиан ниитилелди эн чүткүл-

дүүм-биле истеп сүрүп келдим, ыдыктыг хоойлуну бүгү чүүлдерге хамаарыштыр бүрүнү-биле сагып келдим.

⁷ Ынчалза-даа ыңчан чедишким деп санап чораан чүүлүмнү ам Христостун ачызында хей хоозун деп санап тур мен. ⁸ Ол туржук, мээң Дээргим Христос Иисусту билип аларынын өндүр улуунга деннээрге, өске бүгү чүүл шуут херек чок деп санап тур мен. Иисусту бодааш, өске бүгү чүүлду өдек дег үндүр октапкан мен. Чүгле Христос-биле харылзаам бар болзун, ⁹ чүгле Ооң-биле бүрүн катчып алың! Ыдыктыг хоойлуну дамчып кээр агартышкынны эвес, а Христоска бүзүрээринден дөстөлир, бүзүрел дамчыштыр Бургандан кээр агартышкынны чедиң алың! ¹⁰ Мээң күзээн-не чүүлүм бо-дур: Христосту билип алыры, Ону өлүглер аразындан катап диргизипкен күштү билип алыры, Ооң көргөн хилинчээн үлөжил, Оон өлгөни ышкаш өлүрү. ¹¹ Ынчаар кылгаш, канчап-чооп-даа болза, өлүглер аразындан катап дирлишкенин чедиң алырымга идегээрим ол-дур.

Өрүшанналды чедиң алыры-биле чүткүдүңер

¹² Ол сорулгамны чедиң ап, четпес чүве чок апардым дивейн-дир мен, ыңчалза-даа Христос Иисустун мени Бодунче хаара туткан сорулгазын чедиң аар дээш, бар шаам-биле чүткүп чор мен. ¹³ Ха-дунма, бодумну ол бүгүге четкен мен деп бодавадым, а чүгле соомда калган бүгү чүүлду утгупкаш, мурнумда турар чүүлге чедери-биле чүткүп чор мен.

¹⁴ Христос Иисусту дамчыштыр алзын дээш, Бурганның мени кыйгырганы өрүшанналче — бурунгаар чүткүп чор мен. ¹⁵ Бис, угаан-сарылыгы четчип, бышкан улус, дөгере ыңдыг бодалдыг болзувусса эки. А кандыг-бир айтыргыже көрүжүңер бистиинден аңгы болза, Бурган ону база силерге тодарадып бээр. ¹⁶ Ындыг-даа болза, чүнү билип алган болдур

* 3:5 Баштайгы еврей хаан Саул (евр. Шаул) Вениаминниң аймаандан үнген. Еврей адын база Савл/Шаул дээр Павел элчинни ол хаанга алдар кылдыр адаан боор.

2:29 Рим. 16:2 || 1 Кор. 16:18; 1 Фес. 5:12-13; 1 Тим. 5:17 3:1 Флп. 4:4 3:2 Ыд. ыр. 21:17, 21

3:3 Рим. 2:29; Эф. 2:11; Кол. 2:11 3:4 2 Кор. 11:18 3:5 Э. д. 17:12; Лев. 12:3 || Рим. 11:1 ||

Аж.-ч. 23:6; 26:5 3:6 Аж.-ч. 8:3; Гал. 1:13 || Мк. 10:20; Лк. 1:6; Аж.-ч. 22:3; 26:5 3:8 Иер. 9:24

3:9 Рим. 9:30-31; 10:5 3:10 Рим. 8:17; 2 Кор. 1:5; Кол. 1:24 || 1 Пет. 4:13; Рим. 6:5 3:12 Евр. 11:40

3:14 1 Пет. 5:4; 1 Кор. 9:24-25; 2 Тим. 2:5 3:15 1 Кор. 2:6

бис, ооң аайы-биле улаштыр амыдырап көрээлинер.

¹⁷ Ха-дуңма, мээң үлегеримни эдеринер. Ол ышкаш силерге тодарадып бергенивис шын үлегерниң аайы-биле амыдырай берген өске улусче кичээнгей салып көрүнер. ¹⁸ Мооң мурнунда силерге чугаалап турган чувемни, караам чажын төп, катаптап тур мен: хөй-ле улус Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүн дайзыннары дег амыдырап чорлар. ¹⁹ Оларның салым-чолу — өлүм-чидим, оларның бурганы — хырын, олар боттарын бужартаткан чүүлдерни макталга төлөптүг деп санап турар. Оларның байгы бодалдары чүглө бо делегейниң ажил-херээнче угланган. ²⁰ А бистиң төрөөн чуртуvus — дээрлерде. Камгалакчывыс, Дээрги Иисус Христостун оортан кээрин манап турар бис. ²¹ Ол Бодунун бүгү чүүлдү чагырып шыдаан күчү-күжүн ажыглап, чаржынчыг мага-боттарывысты өскертпекеш, Бодунун өндүр-чаагай апарган мага-бодунга демей кылыптар.

Бодун канчаар алдынарының дугайында

4 ¹ Ынчангаш, ханы ынак, сактып ийлээн ха-дуңмам, аас-кежиим болгаш шаңналым силер: Дээрги-Чаяакчыга башкарткаш, быжыг турунар.

² Эводия биле Синтия, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрээниңер ачызында, чангыс эп-сеткилдиг болу берип көөрүн силерден ээрежип дилеп тур мен. ³ Мээң шыңчы эжим*, сени база дилеп тур мен: бо херээжен кижилерге дузадан кат. Олар мээң-биле, Климент-биле база Амыдыралдың номунче аттарын кирип бижээн өске-даа кады ажылдап турар эштерим-биле Буянның Медээ дээш эгин кожа туржуп келгеннер болгай.

⁴ Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаанар ужун үргүлчү өөрүп-байырланар. Катап-катап чугаалаайн: өөрүп-байырланар! ⁵ Улуска чөпшүл, буянның хамаарылганап бүгүдөгө билдине берзин. Дээрги-Чаяакчы мырыңай чоокта ту-

рар. ⁶ Чүү-даа дээш сагыш човаванар, харын боттарыңарның дилег-човаанарны Бурганга ажыдып берип, мөргүнер, Аңаа үргүлчү өөрүп четтириңер. ⁷ Ынчан улустун угаап-билиптер шаандан ажа бээр Бурганның амыр-тайбыңы чүректеринер болгаш угаан-сарыылыңарны Христос Иисусче угланган кылдыр кадагалаар.

⁸ Ха-дуңма, түннелинде силерге чугаалап каайн, бодалдарыңарны чүглө буянның болгаш макталга төлөптүг чүүлдер-биле иштеп көрүнер: алыс шынның, чаагай сеткилдиг, чөптүг, арыг, ынакшылга болгаш макталга төлөптүг чүүлдер ол-дур. ⁹ Силерниң менден өөренип азы хүлээп алганыңар, көрүп азы дыңнап алганыңар бүгү чүүлдү херек кырында ажыглаңар-ла. Амыр-тайбыңның үнөр дөзү Бурган ынчан силер-биле кады боор.

Хайырлал белектер дээш өөрүп четтиришकिन

¹⁰ Мен дээш ам база сагыш човап эгелээринерге, Дээрги-Чаяакчының мурнунга шын сеткилимден өөрүп тур мен. Ийет, үргүлчү сагыш човап келген болбайн канчаар силер, чүглө оонарны көргүзүптер арҗаңар чок турган-дыр. ¹¹ Кандыг-бир чүве хереглээш, ону чугаалаан деп бодаванар; кандыг-даа байдалдарда менде бар чүве-биле сеткил ханып өөрөнгөн мен. ¹² Түрегделди-даа, элбекшилди-даа көрүп эрттим, кажан-даа, кандыг-даа байдалдарга чорааш, тодуг азы аш-даа, эндерик хөй азы эвээш-биче кошкулдуг-даа болзумза, аңаа сеткил ханарының чажыдын ажыдып алган мен. ¹³ Менээ күштү хайырлап турар Христостун ачызында, чүнү-даа шыдажып эртер мен.

¹⁴ Ындыг-даа болза, мээң бергедээш-киним үлөшкөш, эки херекти кылгандыр силер. ¹⁵ Буянның Медээни силерниң араңарга суртаалдаарым эгезинде, Македониядан чоруй барган турумда, силерниинден өске, чангыс-даа христиан

* 4:3 «Мээң шыңчы эжим» — грек дылда «сизиг» деп сөс бо утканы илередириңден аңгыда, Павелдин Сизиг деп эжиниң ады бооп турар чадаvas.

3:17 1 Пет. 5:3; 2 Фес. 3:9; 1 Тим. 4:12; Тит. 2:7 3:19 2 Кор. 11:15; 1 Фес. 5:3 || Мк. 8:33 3:20 Эф. 2:19 || Аж.-ч. 1:11; 1 Кор. 1:7 3:21 1 Кор. 15:35-52 || 1 Ин. 3:2; Рим. 8:29; 2 Кор. 3:18; Кол. 3:1 4:2 Флп. 2:2 4:3 Хост. 32:32; Ыд. ыр. 68:29; Ажыл. 3:5 4:4 Флп. 3:1; 1 Фес. 5:16 4:5 Иак. 5:8 4:6 Мф. 6:25; 1 Пет. 5:7 4:7 Ин. 14:27; Флп. 4:7 || Кол. 3:15 4:8 Рим. 15:33; 2 Фес. 3:16 4:11 1 Тим. 6:6; 8 4:12 1 Кор. 4:11; 2 Кор. 11:27 4:13 1 Тим. 1:12 4:14 Флп. 1:7

ниитилел мээң чидириглери болгаш ты-
выштарымны үлешпейн келгенин эки би-
лир силер, филипчилер. ¹⁶ Фессалоника
хоорайга турумда безин, чединмес апар-
ган үемде, чангыс эвес удаа дузалаан бол-
гай силер. ¹⁷ Хайырлал белээ дилээш, ын-
ча дивейн-дир мен. Харын кылып турар
чүүлүңер силерге ажыктыг үре-түн-
нелди көвүдедир бээрин күзеп тур мен.
¹⁸ Эпафродитти дамчыштыр чоруткан
хайырлал белектериңерни алдым. Мээң
хереглелимден-даа хөйүнү берген болду-
нар, ынчангаш ам хереглээн бүгү чүүлүм
бар. Белектериңер — Бурганга таарымча-
лыг чаагай өргүлдериңиз айдызааны дег
болду. ¹⁹ Мээң Бурганым база силернин

бүгү хереглелдериңерни Христос Иисус-
ту дамчыштыр Бодунун өндүр-чаагай эр-
тине-байлактарыңдан хандырып бээр!
²⁰ Бурганымыс болгаш Адавыска кезээ-
мөңгөдө алдар доктаазын. Аминь.

Түңнел байыр чедиришкени

²¹ Христос Иисустун ыдыктыг улу-
зу апарган бүгү улуска байыр чедирдим.
Мээң-биле кады турар ха-дунма база си-
лерге байыр чедирип тур. ²² Бурганның
бүгү ыдыктыг улузу, ылангыя импера-
торнун ордузунда бараан болуп турарлар,
силерге байыр чедирип турлар. ²³ Дээрги-
вис Иисус Христостун авыралы силернин
сеткил-чүрөөңерге доктаазын!*

* 4:23 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:16 Аж.-ч. 17:1 4:17 Рим. 1:13 4:18 Флп. 2:25 || Э. д. 8:21; Хост. 29:18 4:19 Ыд. ыр. 22:1 || 2 Кор. 9:8
4:21 Гал. 1:2 4:22 2 Кор. 13:12

Колосчуларга чагаа

Кирилде

Павел элчинниң бо чагааны база рим кара-бажыңга бижээни ылап хире. Ол боду Колоссыда христианнарны билбес турган, ук ниитилелди Буянныг Медээниң өске-бир суртаалчызы үндезилеп тургускан чүве-дир. Утказынын аайы-биле бо чагаа «Эфесчилерге чагаага» чоок.

Колоссы хоорай (Эфес хоорайдан чөөн талаже барык 200 км ыракта турар) яны-бүрү чүдүлгелер негтерээн область девискээринге турган. Ооң ужун тус черниң христиан ниитилелинге Христоска бүзүрел-биле дүүшпес меге өөредиглер негтерей берген.

Чамдык улус камгалал алыр дизе, чүгүле эвээш санныг, онза мерген угаанныг кижилерге билдингир тускай билиглиг болур херек деп өөредип турган. Оларнын өөредиин ёзугаар чүдөк-бужар боттуг делегейден мага-боттун күзөл ханыышкынындан ойталаар арга-биле адырлып алыр ужурлуг. Бурганга тааржыр дизе, тускай ёзулалдар сагыры албан деп, олар бадыткап турган.

Павел ол меге өөредит дугайында дыннап кааш, Колоссыда христианнарны Иисус Христоска алыс шын бүзүрелге шынзыктырар сорулга-биле чагаа бижээн. Алыс шын мерген угаан – кижилерни Бурган-биле эптештирип турар Христос дугайында Буянныг Медээде деп элчин көргүзүп турар. Христос – бүгү чүвени чаяап каан эн дээди Күш, чүгүле Ол мөгөйишкинге төлөптиг. Христостун өлүмүн дамчыштыр Бурган-биле эптешкениниң ачызында, христианнар чүдүлгениң ёзулалдарынче аажок сагыш салыр чоруктан хосталыр, чүгө дээрге оларнын бодалдары ылап-ла чугула чүүлдерже – буян кылыры, бот-боттарын удур-дедир өршээри, Бурганны алдаржыдары болгаш өг-бүлөгө эки хамаарылгаларже хаара туттунар.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Бурганның күзөл-соруун ёзугаар Христос Иисустун элчини болган Павелден база бүзүрээн дуннам Тимофейден байыр. ² Колоссыда Бурганнын Христоска башкарткан улузунга, Аңаа шынчы ха-дунмавыска бижидим.

³ Бурган Адавыстан* келген авырал болгаш амыр-гайбың силерге доктаазын!

Колосчуларның бүзүрели биле ынакшылы

Мөргүп тура, Дээргивис Иисус Христостун Адазы боор Бурганга силер дээш үргүлчү өөрүп четтирер-дир бис. ⁴ Чүгө

дээрге бис Христос Иисуска бүзүрээниңер дугайында база Бурганның бүгү улузунга ынакшылыңар дугайында дыннап кагдывыс. ⁵ А бүзүрелиңер болгаш ынакшылыңар силерни дээрде манап турар, идегээринер чүведен төрүттүнген. Ол бүгүнүң дугайында эн баштай Буянныг Медээниң алыс шын суртаалын дамчыштыр дыңнаан силер. ⁶ Ук Буянныг Медээ силерде база чеде берген болгай. Бурганның авыралының дугайында эн баштай дыннап кааныңар база оон алыс шынныын билип кааныңар хүнден бээр, силерниң араңарга кандыг болган ийик, Буянныг Медээ бүгү делегейге база шак ынчаар өзүп-көвүдөп, үре-түннелин

* 1:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бурган Адавыстан» деп сөстөргө «База Дээрги Иисус Христостан» деп сөстөрүн немээн.

1:1 Аж.-ч. 16:1 1:3 Эф. 1:15-16 1:5 Мф. 6:20; 1 Пет. 1:4 1:6 Мф. 24:14; 28:19; Рим. 10:18; Кол. 1:6

көргүзүп турар. ⁷ Силер ол авырал дугайында бис-биле дөмөй ажыл кылып чоруур ханы ынак эживис, силерге ажыктыг боору-биле Христоска шынчы бараан бооп турар Эпафрастан дыннаан силер. ⁸ А биске Эпафрас Ыдыктыг Сүлденин силерге хайырлааны ынакшыл дугайында чугаалаан.

Христос — Бурганның овуру-хевири

⁹ Ынчангаш ол бүгүнүн дугайында дыннап каан хүнүвүстен бээр, силер дээш үзүк-соксаал чок мөргүп тур бис. Бурган силерге Сүлдөгө башкарткан мерген угаан болгаш тодаргай угаашкын-биле Ооң күзел-соруун эң долу билип аар аргадан бээрин дилеп тур бис. ¹⁰ Дээрги-Чаяакчыга төлөтпиг амыдырал-биле амыдыраарыңар дээш; Ооң сеткили ханар бүгү чүүлдерни кезээде кылырыңар дээш; кандыг-даа буянның ажыл-херээнериниң үрө-түннелдиг боору дээш база Бурган дугайында билиинериниң өзери дээш мөргүп келдивис. ¹¹ Ындыг боор кылдыр, Ол силерни Бодунуң өндүр улуг күчүзүңгө дүүштүр кандыг-даа күш-биле быжыктырзын база бүгү чүвени туруштуу-биле шыдажып эртер арганы силерге хайырлазын.

¹² Бодунуң улузунуң чырыткылыг өңчүзүндөн үлүг алыр арганы силерге бергени дээш Адага өөрүшкү-маннайлыг өөрүп четтиринер. ¹³ Бурган бисти караңгының чагыргазындан чостааш, Бодунуң ханы ынак Оглуңуң Чагыргазынче көжүрүп эккелген. ¹⁴ Бис Ооң ачызында* хосталганы — бачыттарывысты өршээрин чедип алган бис.

¹⁵ Христос дээрге көзүлбес Бурганнын каракка көстүр овуру-хевири-дир. Ол — Бурганнын бүгү чаяалгазының бажында эң улуг Оглу-дур. ¹⁶ Чүгө дээрге Бурган дээрде-даа, черде-даа турар база көстүр-даа, көзүлбес-даа бүгү чүвени: дүжүлгелерде оранларны, күштерни, чагырыкчыларны болгаш эрге-чагырга

ээлерин Христосу дамчыштыр чаяаган. Бүгү чүве Ону дамчыштыр база Аңаа дээш бооп чаяаттынган. ¹⁷ Ол хамыктын мурунунда бар турган, бүгү чүве Ону дамчыштыр харылзажып, аразында чогумчалыг тудушкан. ¹⁸ Ол мага-боттун (азы христиан ниитилелдин) база Бажы. Ол — эң улуг Оглу, өлүглер аразындан катап дирилген улустун баштайгызы, бүгүдениң эге дөзү, ынчангаш Ол бүгү чүүлдү баштап турар. ¹⁹ Чүгө дээрге Бурган Бодунуң бүдүн-бүрүн бүдүжү Христоста бар болзун деп күззэн-дир. ²⁰ Бурган Христосу дамчыштыр бүгү чүүлдерни Боду-биле эптештирип алырын күззэн. Ооң белдир-ыяшка төккөн ханын дамчыштыр Бурган дээрде-даа, черде-даа бар бүгү чүүлдер-биле эл хол бооп, эптежиپ алган.

²¹ Бир шагда бузуттуг-бак херектеринер болгаш сагыш-бодалдарыңар ужуң Бурганнын дайзыннары, Оон аңгылаткан улус чордуңар. ²² А ам Бурган силерни Бодунуң мурунунга ыдыктыг, кем-буруу чок, четпес-дудуу эвес улус кылдыр хүлээп аар дээш, Христостун эът-мага-бодунуң өлүмүн дамчыштыр силерни Боду-биле эптештирип алган. ²³ Чүглө бүзүрелиңер быжыг болгаш чаныш-сыныш чок улус бооп көрүңер, Буянның Медээни дыннап каарыңарга, силерге хайырлаан идегелден каян-даа өскөрү барбаңар. Ол Буянның Медээни чырык черде Бурганнын бүгү чаяалгазынга медеглээн, силер база дыннадыңар чоп. А мен, Павел, ол Буянның Медээниң бараан болукчузу апардым.

Павелдиң христиан ниитилелге бараан болганы

²⁴ Мен ам силер дээш көргөн хилинчээм ужуң өөрүп тур мен. Чер кырынга амыдыралымга хилинчек көрүп тура, Христостун мага-боду боор ниитилел дээш Оон хилинчээниң четпейн барган хемчээлин эчизинге чедирип турарым

* 1:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «База Оон өлүмүн дамчыштыр» деп сөстөрнү немээн.

1:7 Кол. 4:12; Флм. 1:23 1:9 2 Фес. 1:11 || Флп. 1:9; Флм. 1:6 1:10 2 Кор. 5:9; Эф. 4:1; Флп. 1:27 || 2 Пет. 3:18; Эф. 4:15 1:11 Эф. 3:16 1:13 Иса. 42:7; Аж.-ч. 26:18; Эф. 6:12 || 2 Пет. 1:11 1:14 Эф. 1:7 1:15 2 Кор. 4:4; Евр. 1:3 || Ыд. ыр. 88:28; У. ч. 8:22; Рим. 8:29; Ажыд. 3:14 1:16 Ыд. ыр. 32:6; Ин. 1:3; Рим. 11:36 1 Кор. 8:6; Евр. 1:2; 2:10 1:18 Эф. 1:22-23 || Аж.-ч. 26:23; 1 Кор. 15:20 || Ажыд. 1:4-5; 3:14 1:19 Кол. 2:9 1:20 2 Кор. 5:18; Эф. 1:10; 2:14 1:21 Эф. 2:1-2, 12 1:22 Иуда 1:24; Эф. 1:4; 1 Фес. 4:7 1:23 Аж.-ч. 14:22 || Мк. 16:15 || Эф. 3:7 1:24 2 Кор. 7:4; 12:15 || 2 Кор. 1:5; Флп. 3:10

бо.²⁵ Бурганның менээ дааскан даалгазын ёзугаар, христиан ниитилелдин бараан болукчузу апардым, чүге дээрге Ол менээ Бодунуң медээзин эң долузу-биле силерге медеглээр айтышкын берген.

²⁶ А ол медээ — бүгү салгалдардан бүгү үелерде чажырып келген чажыт-тыр. Бурган ам ол чажытты Бодунуң улузунга ажыдып берген. ²⁷ Ёске бүгү чоннарның аразынга кайы хире өндүр-чаагай эртин-байлак ол чажытта барын Бурган Бодунуң улузунга ажыдар бодаан. А ук чажыт — Христостуң силер-биле сырый харылзаалында. Христос дээрге Бурганның өндүр-чаагайындан үлүг алыр идегелинер-дир. ²⁸ Кижиги бүрүзүн Христос-биле харылзаазының ужуң чедишкен кылдыр Бурганның мурнунга эккеп көргүзөр дээш, улусту бисте бар-ла мерген угаан-биле айтып-сургап, өөредип, Христосту оларга суртаалдап турар бис. ²⁹ Ол сорулганы боттандырып дээш, карак кызыл ажилдап, Христостуң менээ бергени бүгү чүткул-кужум-биле демисежип чоруурум бо-дур.

2 ¹ Силер дээш, Лаодикияда чурттаан христианнар дээш база арын көржүп душпааным ёске бүгү улус дээш кайы хире чаныш-сыныш чок демисежип келгенимни билип азырнарны кузеп тур мен. ² Бүгү ол улус Бурганның чажыды — Христосту билип алгаш, ол долу билиг-биле бажын ажыр байызыннар дээш, оларның чүректерин ынакшылдың чештинмес дону-биле доннап, сорук кириер дээш демисежип келдим. ³ Чүге дээрге мерген угаан болгаш билигнің хамык эртин-байлаан Христоста шыгжаан.

* 1:24 Христостуң хилинчээниң четпейн барган хемчээли — Израилге калбаа-биле нептерээн боталдар ёзугаар, Мессия чедиң кээр бетинде бүгү делегей коргунчуг халаптарны шыдап эрттирер. Ол айыыл-халаптарны «Мессияның төрүттүгүнериниң хилинчээ» деп адаар, чүге дээрге оларның соонда Бурганның шилип чатган Оглу чедиң кээр ужурулг (Дан. 12:1, а ол ышкаш Мф. 24 өгө; Мк. 13:8 көр). Бурганның баш бурунгаар тодаратканы хилинчектин бир-ле хемчээ боттанып ужурулг турган. Павел элчин бодунуң болгаш колосчуларның шыдап эрттирери хилинчек-човалаңны шак ол эргежок чугула чүүл ышкаш көрүп турар. * 2:11 Эрги Чагыр-көредде кыртыжап демдектээшкын кижиниң Бурган-биле керээ чарганының демдээ бооп, ол кижиги Бурганга хамааржырын көргүзөр. Павел элчиниң бодалы-биле, алыс шынның кыртыжап демдектээшкын — бүзүрөөн кижиниң Христостуң өлүмүнге кады киришкенин дамчыштыр Ооң-биле эвилел тудары (Рим. 6:4; Гал. 3:27 көр).

1:25 Эф. 3:2 1:26 Рим. 16:25-26; Эф. 3:9 1:27 Эф. 1:18; 3:16 || Кол. 2:2 || Рим. 5:2; 8:17; 1 Тим. 1:1 1:29 1 Кор. 15:10 || Флп. 1:30; 1 Тим. 4:10 2:2 Кол. 1:27 || Эф. 6:22; Кол. 4:8 2:3 Рим. 11:33; 1 Кор. 1:24; 2:7 2:4 Рим. 16:18 2:5 1 Кор. 5:3 || 1 Кор. 14:40 2:6 1 Фес. 4:1 2:7 1 Кор. 3:11; Эф. 2:20; 3:17; Ажыл. 21:14 || Эф. 5:20; 2 Фес. 1:3; 2:13 2:8 Мк. 7:3; Гал. 1:14 || Гал. 4:9 || Мк. 13:5; 1 Ин. 3:7; Эф. 5:6; 2 Фес. 2:3 2:9 Ин. 1:14; Кол. 1:19 2:10 Эф. 1:21-22 || Эф. 3:19 2:11 Эф. 2:11 || Рим. 2:29; Кол. 3:9 2:12 Рим. 6:4

⁴ Кым-даа силерни ааска чаагай оп-тут сөстөр-биле дуурайлап шыдавазын дээш, силерге ону чугаалап тур мен. ⁵ Мага-бодум араңарга турбаза-даа, сагыш-сеткилим силер-биле кады. Ол ышкаш силерниң ужуң-чурумунарны, Христоска бүзүрөөниңерниң кайы хире быжыын көргөш, өөрүп тур мен.

Шажын-чудумениң эвес, Христостуң чалчалары болуңар

⁶ Бир-тээ Христос Иисусту Дээр-гивис деп хүлээп көргөн болганыңарда, Ооң-биле харылзаалың амыдыраңар. ⁷ Христостан дазыл тыртып, амыдыралыңарны Ооң үндезининге тудуп үндүрүңер, силерге суртаалдааны дег, бүзүрөөниңерден күш кириңер. Дээр-гиги Чааякчыга өөрүп четтиргениңер эриин ашсын!

⁸ Кичээниңер: силерни кандыг-бир кижиги Христостан эвес, а улустуң чанчылдарындан, бо делегейни башкарган хоойлу-дүрүмнөринден укталган меге хоозун угаашкыннар-биле дуурайлап кагбазын. ⁹ Чүге дээрге Бурганның бүдүн-бүрүн бүдүжү Христоста боттангаш, эт-мага-боттотуп бооп, амыдырай берген. ¹⁰ Бүгү күштерни болгаш эрге-чагырга ээлерин башкарып турар Христос-биле харылзаа тударыңарга, Ол силерни бүрүнү-биле бүргей апкан. ¹¹ Ооң-биле харылзаалыг апаргаш, кыртыжап демдектээшкынни база алган силер. Ынчалза-даа кижиги холу-биле кылган кыртыжап демдектээшкын эвес-тир ол — Христостуң кылган кыртыжап демдектээшкынни бачыттыг бүдүжүңерни адыра сивирип каапканыңарда*. ¹² Силер сугже суктуруп тура,

Христос-биле кады ажааттыргаш, а оон Ону өлүглер аразындан ковайтыпкан Бурганның күчүзүңге бүзүрээниңер дамчыштыр Ооң-биле кады катап дирилген силер.

¹³ Бир шагда кыртыжап демдектеттир-бээн бачыттыглар турганыңар ужуң өлүг чордуңар. Ынчалза-даа Бурган ам силерни Христос-биле кады тыңгарыпкан. Ол бистин бүгү бачыттарывысты өршээген. ¹⁴ Ол ыдыктыг хоойлунуң биске удур бижээн айтыгларының даңзызын — өрелеривистин даңзызын балап каапкаш, ону белдир-ыяшка чыпшыр кадап, күш чок болдурду. ¹⁵ Бурган күштерни болгаш эрге-чагырга ээлерин демисежир харык чок кылып, белдир-ыяшка Христостун өлүмүнүң күжү-биле оларны тиилээш, ажы-биле сойгалап, кочу-шоотка киирген.

¹⁶ Ынчангаш чүнү ижип-чип турарыңарга база шажынчы байырлал хүннеринге, ай чаазынга азы амыр-дыш хүнүңе сылдаглап, кымның-даа силерни буруу шаварын болдурбаңар. ¹⁷ Ол бүгү дээрге чедип кээр ужурулуг чүүлдүң чүгөл хөлөгези-дир, а алыс утка-дөс, үндөсүн — Христоста! ¹⁸ Томаараан бооп мегеленгенинден мага ханып, дээрниц төлээлеринге мөгөйип, көргөн ажыдышкыннарынга* оорталанып, өрү көрдүнүп чоруу улустуң силерни буруу шава бээрин болдурбаңар. Олар чүгөл кижиниң угаан-бодалын барымдаалаар болгаш, хей-ле улуургаарлар. ¹⁹ Ындыгларда мага-боттун Бажы-биле харылзаа чок. А ол Баштын бүгү кезектери сиирлер болгаш чүстөр дузаны-биле каттыжып тулушкан бүдүн мага-ботту башкаарга, мага-бот бүрүнү-биле Бурганның күзеп-бодаанын эзугаар өзүп-мандыыр*

Христос-биле кады өлгөш, амыдыраары

²⁰ Христос-биле кады өлү бергеш, бо делегейни башкарып турар хоойлудурумден хостуг апарган силер. Чүгөл ам, бо делегейге хамааржыр хевээр

дег, мындыг айтышкыннарга чагыртып чоруур силер: ²¹ «Ону тутпа!», «Мону амзава!», «Аңаа хол дегбе!» ²² Ол бүгү хорутлуг чүүлдер дээрге ажыгалаан соонда күш чок апаар чүүлдер-дир, оларның ажыгдалы-даа ол-дур. Ындыг сагылгалар дээрге чүгөл кижилер чогааткан дүрүмнөр болгаш өөредиглер-дир! ²³ Ол бүгү дүрүмнөр, чүгөл даштындан көөрге, мерген угаанныг бооп сагындырар. Оларда чүгөл кижиниң чогаатканы чүүлге, меге томаарышкын болгаш мага-боттун чилчин үзөр чорук бар, а бачыттыг бүдүжүңге удур туржур кандыг-даа күш чок!

3 ¹ Бир-тээ Бурган силерни Христос-биле кады катап диргизип каан болганда, Христостун Бурганның он талазында саадаан черинче, дээрге турар чүүлдерге чүткүңөр. ² Бодалдарыңарны бо черде эвес, а дээрге турар чүүлдерге шиглениңер. ³ Бо делегейге хамаарыштыр өлгөн болгай силер, а чаа амыдыралыңар Христос-биле кады Бурганда чаштына берген. ⁴ Амгы амыдыралыңарның үнөр дөзү — Христос эеп кээрге, силер база Ооң өндүр чырынга бүргеткен көстүп кээр силер.

⁵ Ынчангаш бачыттыг делегейден кээр бүгү чүүлүңерни: самырал, чүдек-бужар херектер, туттунмас туралашкын, ыят чок күзээшкиннер болгаш алык-сак-чиксек чорукту (а ол дүрзү-бурганга чүдүүрүндөн ынай-даа ылгал чок) узутканар! ⁶ Ол бүгү чүүл Бурганны дыңна-вас улусче Ооң килеин халдадыр. ⁷ Бир шагда силер база ындыг күзээшкиннер айгы-биле амыдырап, бодуңарны база ынчалдыр алдынып чораан силер.

⁸ А ам ол бүгүнү: дошкуралды, килеңни, өш-өжээңни, нүгүл-хонту болгаш үй-балай сестер эдерин ынай ап октаптыңар. ⁹ Бот-боттарыңарны мегелевенер, чүгөл дээрге биеэги бүдүжүңерни ооң бүгү үүлгедиглери-биле адыра

* 2:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде «көргөн ажыдышкыннарынга» эвес, а «көрбээн ажыдышкыннарынга» деп бижээн. Чаа чагыт-керээниң өске-даа авторлары дээрниц төлээлеринге мөгөөринге удур болуп турар (Евр. 1:14; Ажыд. 19:10, 22:8-9 көр). * 2:19 Эрте-бурунгу физиологтук бодалдарны эзугаар, кижиниң мага-боду бажындан өзүп үнүп турар.

2:13 Эф. 2:1, 5 || Аж.-ч. 3:19 2:14 Ыд. ыр. 50:3; Иса. 43:25 || Рим. 7:4 2:15 2 Кор. 2:14 || Ин. 12:31; 16:11 2:16 Сан. 28:9-15; Рим. 14:5; Гал. 4:10 || Рим. 14:3, 17; Евр. 9:10 2:17 Евр. 8:5; 10:1 2:19 2 Пет. 3:18; Эф. 4:15-16; Кол. 1:10 2:20 Рим. 6:2; Кол. 3:3 || Гал. 4:9 2:21 1 Тим. 4:3 2:22 Иса. 29:13; Мф. 15:9; Мк. 7:7 3:1 Кол. 2:12 || Ыд. ыр. 109:1; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34; Эф. 1:20 || У. ч. 15:24 3:3 Рим. 6:2, 7; Гал. 5:24; Кол. 2:20 3:4 Ин. 11:25 3:5 Эф. 5:5 || Рим. 8:13 3:6 Рим. 1:18; Эф. 5:6 3:7 Эф. 2:2; 4:17 3:8 Иак. 1:21; 1 Пет. 1:21; Эф. 4:22, 31 3:9 Лев. 19:11; Эф. 4:25 || Кол. 2:11

сивирип каапкаш, ¹⁰ чаа кижиниң бүдүжүн кедип алган болгай силер. Ол чаа бүдүжүнөр Чаяакчының овор-хевириңге улам дөмейлежиң, Бурганны алыс шын билип аарынче чоокшулап, үргүлчү чаарттынып орап. ¹¹ Түңнелинде чаа кижиги бүдүжүндө: грек, иудей; кыргызжап демдектеткен азы кыргызжап демдектеп-пээн кижиги; варвар, скиф*; кул, хостуг хамааты деп ылгал чок. Чүгүс Христос бар, Ол — бүгүдө болур база Ол — бүгүдени бүргей ап турар!

¹² Бир-тээ Бурганның шилип алганы ынак, ыдыктыг улузу болганыңарда, ээ көрүүшкүннү, буянны, биче сеткилди, томаарышкынны, шыдамык чорукту кедип алыңар. ¹³ Бот-боттарыңарга шыдамык хамаарылгалыг бооп, кайы-бирээңер өске-бир эжинге хомудап-даа турза, бот-боттарыңарны өршээңер. Дээрги-Чаяакчының силерни өршээгени дег, силер база ынчалдыр өршээңер! ¹⁴ А чүнүң-даа кырынга бүгүдени дээди чаңгыс эп кылдыр тудуштулар ынакшыл турар болзун. ¹⁵ Христостун эккээри амыр-тайбын чүректеринерни углап-баштазын, чүгө дээрге Бурган силерни амыр-тайбыңче кый деп, чаңгыс мага-бот кылдыр тудуштурган-дыр. Ол дээш өөрүп четтиринер! ¹⁶ Христостун сөзү оң бүгү байлакшылы-биле силерниң аранарга амыдыразын. Силер ынчан бот-боттарыңарны чедишкен мерген угаан-биле өөредип база сургап, а ол ышкаш сеткилинер ханызын-дан өөрүп четтирип чорууруңар Бурганга ыдыктыг ырылар, йөрээлдер болгаш Сүлдеге хамааржыр ырылар ырлап шыдаар силер. ¹⁷ Кылып турар бүгү чүүлдеринер — сөстөр-даа, ажал-херек-даа Дээрги Иисустун ады-биле болуп турзун, Бурган Адага Ону дамчыштыр өөрүп четтиринер.

Христиан өз-бүлө (Эф. 5:22—6:9)

¹⁸ Херээжен улус, ашактарыңарга чакытыңар, чүгө дээрге Дээрги-Чаяакчыга

башкарткан улус боттарын ынчаар алдынар ужурут. ¹⁹ Ашактар, кадайларыңарга ынак болуңар, оларны кадыг-дошкун аажылаваңар.

²⁰ Ажы-төл, бүгү талазы-биле адаиенерни дыңнанар, чүгө дээрге ындыг аажы-чаңыңар Дээрги-Чаяакчыга таарымчалыг. ²¹ Ада-ие, ажы-төлүңерни ажындырбаңар, оон башка оларның силерден хөңнү калып каар.

²² Кулдар, бо делегейде ээлериңерни бүгү талазы-биле дыңнанар. Чашпаа улус ышкаш, карак чаап эвес, а Дээрги-Чаяакчыны хүндүлөп, ак сеткилдии-биле ээлериңерни дыңнанар. ²³ Чүнү-даа кылып турзуңарза, ону улус дээш эвес, а Дээрги-Чаяакчының Богу дээш кылганыңар дег, ак сеткилдиг ажилданыңар. ²⁴ Дээрги-Чаяакчы силерге шаңнал кылдыр өңчү бээрин утпаныңар. Дээрги Христоска бараан бооп турар болгай силер. ²⁵ Бак чүүлдү үүлгөдип турар кижиги хары бака чүүлдү ол-ла хемчээл-биле алыр; Бурган улусту ылгай көрбөс.

4 ¹ Ээлер, силер база кулдарыңарны ак сеткилдиг болгаш чөптүг аажылаңар. Силерниң база дээрде Ээңер барын утпаныңар.

Өске чагыг-сүмелер

² Чүткүлдүг мөргүнер, мөргүп тура, сергек болуңар база өөрүп четтиринер! ³ Бис дээш база Бурган медээвиске орукту ажыдып берип, Христостун чажыдын суртаалдар арганы биске берзин дээш мөргүнер. Ол суртаал ужу мен ам хорутгал адаанда тур мен. ⁴ Улуска ол чажыкты болур-чогууру-биле, мээ-медерелче сиңниктир медеглээрим дээш мөргүнер. ⁵ Бурганга бүзүрөвээн улус-биле боттарыңарны сарыылдыг ап, үни шын ажылганыңар. ⁶ Кижиги бүзүзүңге херектиг хары туруп шыдаар кылдыр, чугаанар үргүлчү чедингир болгаш чечен-мерген болзун.

* 3:11 Варвар, скиф — гректерниң көрүжү-биле грек дыл биле культурага хары, черлик аймак-чоннарны олар ынча деп адап турганнар.

3:10 Э. д. 1:26 || Эф. 4:24 3:11 Рим. 2:28-29; 1 Кор. 7:19; Гал. 3:28; 5:6 || 1 Кор. 12:13; Гал. 5:6; Эф. 2:14 || 1 Кор. 15:28; Эф. 1:23 3:12 Лк. 18:7; Рим. 8:33; Тит. 1:1 3:13 Эф. 4:2 || Мф. 6:14-15; Мк. 11:25-26; Лк. 7:41-42; Эф. 4:32 3:14 1 Кор. 13:1; Эф. 4:3; 5:2 3:15 Ин. 14:27; 16:33; Флп. 4:7 || Эф. 2:16 3:16 Ин. 15:3 || Ыд. ыр. 26:6; Эф. 5:19 3:17 1 Кор. 10:31 3:18 Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1 3:19 1 Пет. 3:7 3:20 Хост. 20:12; У. ч. 1:8; 6:20; 23:22 3:22 1 Пет. 2:18; 1 Тим. 6:1; Тит. 2:9 3:24 Эф. 6:8 3:25 Ы. х. к. 10:17; Мф. 22:16 4:2 Лк. 18:1; 21:36; Рим. 12:12; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:17 4:3 Аж.-ч. 4:29; Рим. 16:26 || Эф. 6:19-20; Флп. 1:7; Флм. 1:1 4:5 Эф. 5:15-16 4:6 1 Пет. 3:15

Түңгел байыр чедиришкиннери
(Эф. 6:21-22)

⁷ Силерге мээң дугайымда бүгү чүвени ханы ынак бүзүрөөн дуңмам Тихик чугаалап чедер. Ол Дээрги-Чаяакчыга шынчы бараан болуп, кады ажылдап турарым кижидир. ⁸ Ону силерге чорудуп турар сорулгам мындыг: ол бистиң канчаар амыдырап-ажылдап турарывысты силерге дыннаткаш*, сеткил-сагыжыңарны сорук киризин. ⁹ Тихикти мен бүзүрелдиг база ханы ынак дуңмам Онисим-биле кады силерге чоруттум. Ол силерниң чаңгыс чер чурттугларыңарның бирээзи боор кижидир. Мында чүү болуп турарын олар силерге бирден-бирээчок чугаалап чедерлер.

¹⁰ Мээң хоругдал адаанда кады турар эжим Аристарх биле Варнаваның төрөл дуңмазы Марк олар силерге байыр чедирди. (Маркка хамаарыштыр айтышкын алган силер: ол силерге чеде бээрге, ону хүндүлел ёзуу-биле уткуңар.) ¹¹ Иуст деп адаткан Иисус база силерге байыр чедирип тур. Бурганның Чагыргазы дээш мээң-биле кады ажылдап турар улустун аразында чүгле олар иудейлер чүве. Олар меңээ улуг деткимче бооп келди.

¹² Эпафрас база силерге байыр чедирип тур. Ол силерниң бирээнер-дир база Христос Иисустун чалказы боор кижидир. Силер дээш ол үргүлчү аажок чүткүлдүг мөргүп, Бурганның күзел-соруунга бүрүнү-биле чагырткан, четчип-бышкан болурунар дээш Бургандан дилеп турар-дыр. ¹³ Оон силер дээш база Лаодикияда, Иерапольда чурттаан бүзүрөөн улус дээш кайы хире карак кызыл ажылдап турарын бодум херечилеп тур мен. ¹⁴ Бистиң ханы ынаавыс эмчи Лука биле Димас олар база силерге байыр чедирип турлар. ¹⁵ Лаодикияда бүзүрөөн ха-дунмага, а ол ышкаш Нимфага* база оон бажыңында чыгып турар христианнарга мээң байырым чедиринер. ¹⁶ Бо чагааны араңарга номчуп дооскаш, ону Лаодикияда христиан ниитилелге база номчуур кылдыр дамчыдып беринер. А силер Лаодикиядан чедип кээр чагааны база номчуңар. ¹⁷ Архиппке мынча деп чугааланар: «Дээрги-Чаяакчыга бараан боор дээш хүлээнген ажил-херээңни албан күүседиринге бүзүрелдиг бол».

¹⁸ Бодумнуң холум-биле бижип олур мен: *Павелден байыр*. Хоругдал адаанда турарымны утпаңар. Бурганның авырлы шуптуңарга доктаазың!*

* 4:8 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ол бистиң канчаар амыдырап-ажылдап турарывысты силерге дыннаткаш» деп сөстөрнү эвес, а «Ол силерниң канчаар амыдырап-ажылдап турарыңарны билип алзын база» деп сөстөрнү бижээн. * 4:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде Нимфа (Нимфия) деп кыс атты эвес, а Нимфан деп эр атты бижээн. * 4:18 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:7 Аж.-ч. 20:4 4:8 Кол. 2:2 4:9 Флм. 1:10, 16 4:10 Аж.-ч. 19:29; Флм. 1:24 || Аж.-ч. 12:12; 15:37-38 4:11 Аж.-ч. 1:23; 18:7 4:12 Кол. 1:7; Флм. 1:23 4:14 2 Тим. 4:10-11; Флм. 1:24 4:15 Рим. 16:5 4:16 1 Фес. 5:27 4:17 Флм. 1:2 4:18 1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; 2 Фес. 3:17; Флм. 1:19

Фессалоникчилерге бирги чагаа

Кирилде

Фессалоника хоорай Македония областың найысылалы турган. Павел элчин Буянның Медээни ол хоорайга 50 чылда суртаалдаан (Аж.-ч. 17:1-9 көр). Удурланыкчылары Павелди Фессалониканы каапкаш баар кылдыр албадапкан соонда, чаа христианнар Иисус Христоска бүзүрелинден ойталаар чадавас деп, ол сагыш човап турган. Ынчангаш ол бодунуң дузалакчызы Тимофейни Коринф хоорайдан Фессалоникада христиан ниитилелдин байдалын билип келзин дээш айбылап чорудупкан. Тимофей ээп кээрде, эки медээлер эккелген: христианнарны хоорайда истеп сүрүп-даа турза, олар чайгылыш чогуң көргүзүп, Христоска бүзүрелин быжыы-биле сагып турган.

Ындыг-даа болза, Павел оларның бүзүрелин бодунуң бижээн чагаазы-биле быжыглаары чугула херек деп көргөн. Чагааны бижээн үш кол сорулга: 1) Павелдин оларга ак сагыштыг хамаарылгазының дугайында кандыг-даа чигзинигни чайладыры (2:1-16); 2) чаа христианнарга биеэги бачыттарындан адырлып аарыңга дузалажыры (4:1-12); 3) оларның өлүм болгаш Христостун келир үеде чер кырынче ээп кээринин дугайында бодалдарын тодарадыры (4:13-18; 5:1-3).

Кирилде сөстөр

1 ¹ Павел, Сила болгаш Тимофейден байыр! Фессалоникада Бурган Ада болгаш Дээрги Иисус Христоска бүзүрэннер ниитилелинге бижидим. Силерге авырал* биле амыр-тайбың доктаазын!

Фессалоникчилерниң бүзүрели, амыдыралы

² Мөргүл кылган санывыста-ла, силерни сактып, дөгөренер дээш Бурганга үргүлчү өөрүп четтирер-дир бис. ³ Силерниң бүзүрелиңерге үндезилеттинген ажил-херээннерни, ынакшылыңардан сорук кирген ажылыңарны, Дээргивис Иисус Христоска идегелиңерниң чайгылыш чогуң Бурган Адавыстың мурнунга доктаамал сактып чор бис.

⁴ Ха-дунма, Бурганның силерге ынаан, Оон силерни шилип алганын бил-

лир бис. ⁵ Чүте дээрге бистин эккелген-ивис Буянның Медээ силерге чүгле сөс кырында эвес, а күчүлүү-биле, Ыдыктыг Сүлдениң шынзыткан бадыткалы-биле чедип келген. Аранарга тургаш, силерге буянның болзун дээш, канчаар амыдырап келгенивисти көргөн болгай силер.

⁶ Бисти база Дээрги-Чаяакчыны боттарыңарга өттүнер үлегер кылып алган силер. Буянның Медээни улуг хилинчек көрүп, ынчалза-даа Ыдыктыг Сүлдениң бээри өөрүшкү-биле хүлээп алган силер.

⁷ Ынчангаш Македония болгаш Ахайя девискээрлеринде бүгү бүзүрөөн улуска үлегер апардынар. ⁸ Дээрги-Чаяакчының медээзи ам силерни дамчып, чүгле Македония болгаш Ахайяга эвес, а чер болганга нептерей берген. Бурганга бүзүрээниңер кайда-даа билдингир апарган, бис ам ол дугайында чүнү-даа чугаалабайн барып боор бис. ⁹ Бисти канчаар

* 1:1 Өске буруңгу сөзүглөлдөрдө «авырал» деп сөскө «Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген» деп сөстөрни немээн.

^{1:1} Аж.-ч. 15:22; ¹ Пет. 5:12; ² Фес. 1:1 || Аж.-ч. 17:1; Флп. 4:16 ^{1:2} Эф. 5:20; ² Фес. 1:3; 2:13

^{1:4} 2 Пет. 1:10 ^{1:5} Аж.-ч. 20:18 ^{1:6} 1 Кор. 4:16; 11:1; ² Фес. 3:7 || Аж.-ч. 17:5-10 || Аж.-ч. 13:52

^{1:9} Аж.-ч. 14:15

хүлээп алганыңар дугайында, дүрзү-бурганнардан ойталааш, алыс шын дириг Бурганга бараан боору-биле Олче канчаар ээлгениңер дугайында бүгү өске улус боттары биске чугаалап турар апарды. ¹⁰ Улус силерни Бурганның Оглу Иисустун дээрден чедип кээрин манап турарлар дээрдир. Бурган Иисусту өлүглер аразындан катап диргискен, а Ол бисти Бурганның кел чыдар киленинден камгалаар.

**Павелдиң Фессалоникага
ажыл-чорудуагазы**

2 ¹ Бистин силерге кээп чораанывыс түннел чок болбааның боттарыңар билир силер, ха-дунма. ² Оон мурнунда Филиппи хоорайга биске күштүг удурланышкын болуп турда, хилинчек көрүп, дорамчыладып турган-даа болзувуса (ол база силерге билдингир-дир), Бурганывыс биске Оон Буянның Медээзин силерге коргуш чок суртаалдаар арганы берген.

³ Силерни кыйгырган өөредивиисте кандыг-даа будулгаазынның, чүдөк-бужар сагыш чок, бис кымны-даа мегелевейн турар бис. ⁴ А Буянның Медээни суртаалдаарын дагызы-биле Бурганның шылгааны улус дег чугаалап тур бис. Ынчангаш бис чугаалап тура, улустун эвес, а чүректеривисти билир Бурганның сеткили ханзын дээш кызыткан бис. ⁵ Шынап-ла, силер билир силер, кажан-даа авыяастап чорбаан бис, чажырап хире хуу ажык-кончаа сүрген сагыжывыс-даа чок турган; херечивис — Бурган ол-дур! ⁶⁻⁷ Христостун элчиннери болгаш, улустан онза хүндүлел негээр эргелиг-даа болзувуса, силерден-даа, өске улустан-даа алдар-мактал дилевээн бис. Харын иениң чаш төлдери дээш сагыш човаары дег, силерге аажок уян-чымчак хамаарылга көргүстүвүс*. ⁸ Силерге ыңдыг күштүг ынак болгаш, чүгле Буянның Медээни эвес, а амы-тынывысты силерге хүлээдиң бээринге белен турдуvus. Биске ол хире эргим болдунар!

⁹⁻¹⁰ Ха-дунма, кайы хире чилчик үзүлдүр ажылдап, бергелерни эртип келгенивисти билир силер. Бурганның Буянның Медээзин силерге суртаалдап тура, кайыңарны-даа шүүдетпес дээш, дүне-хүндүс дивейн ажылдап*, бүзүрөөн силерге хамаарыштыр боттарывысты Бурганның мурнунга арыг-шынчы, төлептиг ап келгенивисти билир силер, Бурган база ону херечилээр. ¹¹ Ада кижиниң ажы-төлүн эки көөрү дег, силернин кижжи бүрүзүн ыңчаар эки көрүп келгенивисти билир силер: ¹² «Бодунуң өндүр бедик Чагыргазынче силерни кыйгырган Бурганның мурнунга төлептиг чурттанар» — деп, бис силерни сорук кирип, өөредип база үттеп-сургап келген бис.

**Иудеяда христианның
үлгелери**

¹³ Бистен дыңнааныңар Бурганның медээзин хүлээп аарда, ону кижжи сөзү дег эвес, а оон херек кырында кандыгы дег: бүзүрей бээринерге, силерге күчүлүг салдар чедирип турар Бурганның сөзү дег кылдыр хүлээп алган силер. Үзүк-соксаал чокка Бурганга өөрүп четтиривистиң база бир чылдагааны ол-дур. ¹⁴ Иудеяда турар Христос Иисуска башкарткан Бурганга бүзүрөөннер ниитилелиниң үлгерин эдэрген болгай силер, ха-дунма. Чүге дээрге оларның иудейлерден когаараны дег, силер база боттарыңарнын-на чангыс чер чурттугларыңардан когаарп турар-дыр силер. ¹⁵ Иудейлер, оон мурнунда медээчилерин өлүрүп турганнары дег, Дээрги Иисусту өлүрүп кааннар, а бисти истеп сүрүп турганнар. Оларның ажыл-херээ Бурганга таарымча чок база бүгү кижжи төрөлгөтенге удур бооп турар. ¹⁶ Олар биске камгалал дугайында Буянның Медээни өске чоннарга чедиреринге шалгык кадып, оон-биле бачыгтарының аян долдуруп турарлар. Ынчалза-даа Бурганның килеңи ам-на оларның кырынче чылча дүжер!

* 2:6-7 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Чаш уруглар ышкаш болдуvus» деп бижээн. * 2:9-10 Павел кештен кылыр майгыннар белеткеп турган (Аж.-ч. 18:3 көр). Ол болза аажок аар-берге болгаш эвээш төлөвирлиг ажыл болуп.

^{1:10} 1 Кор. 1:7; 2 Фес. 1:10 || Мф. 3:7; Рим. 5:9; 1 Фес. 2:16; 5:9 ^{2:2} Аж.-ч. 16:22-24 ^{2:3} 2 Кор. 4:2 ^{2:4} Гал. 2:7 || Гал. 1:10; Эф. 5:10 ^{2:5} Рим. 1:9; 9:1; Флп. 1:8 ^{2:6-7} 1 Кор. 9:4-5; 2 Фес. 3:9; Флм. 1:8 ^{2:8} 2 Кор. 12:15 ^{2:9-10} 2 Кор. 11:27; 2 Фес. 3:8 ^{2:11} 1 Кор. 4:14-15 ^{2:12} 2 Фес. 2:14 ^{2:13} Гал. 4:14 ^{2:14} 1 Фес. 1:6 || Аж.-ч. 17:5; 2 Фес. 1:4-5 ^{2:15} Иер. 2:30; Мф. 23:34 || Ин. 15:20; Аж.-ч. 13:50; 17:5 ^{2:16} Аж.-ч. 13:45; 14:2 || Мф. 27:25; Лк. 21:23; 1 Фес. 1:10

**Павелдин Фессалоникаже
аажок катап келиксээни**

¹⁷Ха-дунма, кезек өйде бисти силерден чарыптарга, сеткиливис тудуш харылзаалыг хевээр-даа болза, өскүссүрзэн дег бооп, силер-биле арын көржүп ужуражырын аажок күштүг күзеп келдивис. ¹⁸Ийе, бис силерже катап медээжок келикседивис, Павел мен база чангыс эвес удаа чедэ бээрин шенедим, ынчалза-даа эрлик бистин оруувусту дуй туруп турду. ¹⁹Силер эвес болза, өске кымнар идегеливис, өөрүшкүвус боорул? Дээргивис Иисус чедип келгеш, шаңнал кылдыр оваадай бээрге, өске кымнарга чоргаарланып болур бис? ²⁰Ийет, ылап-ла силер — чоргааралывыс болгаш өөрүшкүвус силер!

3 ¹Ынчангаш бис, силер-биле чарлышкынны оон ынай ууп шыдавайн баргаш, Афиньга ийи бодувус артып каар деп шиитпир үндүрдүвүс. ²А силерже Тимофейни, Христостун дугайында Буянын Медээни суртаалдар кижини, Бурганның ажил-херээнге бистин-биле деңге ажилдаан дунмавысты, чоруттувус. Ол силерни сорук киризин база бүзүрелиңер быжыктырзын деп бодан бис. ³Ол хире кончуг истеп сүрүүшкүннер ужун кымдаа Буянын Медээден чайгыла бербезин дээш, ынчалдывыс. Шаа ол шенелделер биске албан таваржырын билир-ле болгай силер. ⁴Бисти истеп сүре бээри чайлаш чогуң силер-биле кады турар үевисте-ле, чугаалап шаг болган бис. Ол ынчалдыр болган-даа деп, силер ам билир силер. ⁵Ынчангаш мен, оон ынай манаар харык чок апаргаш, силернин бүзүрелиңер дугайында билип эккелзин дээш, Тимофейни чоруттум. Күткүкчү эрлик силерни оруунардан астыктыра бербезен бе дээш, ажил-херээвис хей черге болбаан бе дээш, сестип турдум.

Эки медээлер

⁶Ындыг-даа болза, Тимофей силерден мырыңай чаа эеп келгеш, бүзүрелиңер болгаш ынакшылыңар дугайында

эки медээлер эккелди. «Бистин дугайы-выста чаагай сактыышкын фессалоникчилерде артып калган, ынчангаш оларны көрүксээнивистен дудак чок, бисти көрүксээш, четтикпейн турар улус-тур» — деп, ол чугаалап келди. ⁷Байдалывыс чеже-даа берге бооп, истеп сүрүүшкүннер турза-даа, бүзүрелиңер бисти сорук кирип, улуг деткимче болду, ха-дунма. ⁸Чүге дээрге силернин Дээрги-Чаяакчы-биле эвилелиңер ыяк быжыг боорга, бис ам база катап тыңгарлы бердивис. ⁹Силер дээш база Бурганывыстың мурнунга бисти өөрткениңер дээш Бурганга өөрүп четтиргенивиңи канчаар долузубиле ажыдарыл? ¹⁰Силер-биле база катап арын көржүп ужуражыр дээш, бүзүрелиңернин ам-даа четпейн турар чүүлүн немеп бээр дээш, бис дүне-хүндүс дивейн, бар шаавыс-биле мөргүп тур бис.

¹¹Ынчанганда, Бурган Адавыс Боду база Дээргивис Иисус силерже баар орукту биске айтып берзин. ¹²Силернин бот-боттарыңарга база арткан хамык улуска ынакшылыңарны Дээрги-Чаяакчы улам өстүргөш, бистин силерге ынакшылывыс дег кылдыр, кызыгаар чокка өстүрүп берзин. ¹³Дээргивис Иисустун Аңаа хамааржыр хамык ыдыктыг төлээлери-биле кады* эеп кээр хүнүңге чедир Бурган Адавыстың мурнунга чүректеринер кем-буруу чок болгаш ыдыктыг бооп артсын дээш, Ол силерни быжыктырзын. Аминь.

Бурганга таарымчалыг амыдырал

4 ¹Түннелинде, ха-дунма, Дээрги Иисустун ады-биле силерден ээрежиң база кыйгырып тур бис: Бурганга таарымчалыг кылдыр канчаар амыдыраар ужурулуң силерге өөредип каанывыс дег, улаштыр ынчалдыр амыдыраңар. Ам безин ынчалдыр амыдырап турар силер*, ындыг-даа болза, ынчаар амыдыраарын оон-даа чүткүлдүг уламчылаңар. ²Дээрги Иисустун эрге-чагыргазы-биле силерге кандыг чагыллар бергенивиңи билир силер. ³Бурган ыдыкты-биле амыдыраарыңарны болгаш кандыг-даа самыраар чоруктан

* 3:13 Азы: «Бодунуң хамык ыдыктыг улузу-биле кады». * 4:1 Өске буруңгу сөзүглелдерде «Ам безин ынчалдыр амыдырап турар силер» деп сөстөр таварышпайн турар.

2:17 1 Кор. 5:3; Кол. 2:5 2:18 Рим. 1:13; 15:22 2:19 1 Кор. 15:31; 2 Фес. 1:4 3:1 Аж.-ч. 17:15-16 3:2 Аж.-ч. 16:1 || Флп. 2:19 3:3 Аж.-ч. 9:16; 14:22; 1 Пет. 5:9 3:5 1 Чыл. 21:1; Мф. 4:3; 1 Кор. 7:5 || Гал. 4:11 3:6 Аж.-ч. 18:5 3:10 2 Тим. 1:3 3:11 2 Фес. 3:5 3:12 Флп. 1:9-10; 2 Фес. 1:3 3:13 Зах. 14:5; Иуда 1:14 || 2 Фес. 2:17 4:1 Кол. 1:10; 2:6 4:3 1 Кор. 6:18; Гал. 5:19; Эф. 5:3

ойталаарыңарны күзеп турар. ⁴ Эр кижн бүрүзү бодунун мага-бодунун күзээшкнн-нерин тудуп*, ыдыктыг, мактал-хүндүгө төлөптүг амыдыразын. ⁵ Бурганны бил-бес улус дег, туралаан хандыкшылынын айыңга кирбесин. ⁶ Ындыг таварылгада эр кижн бүзүрөөн эжин карак ажыттап, оон бүзүрелин ажыглай бербезин халак. Чүгө дээрге моон мурнунда-ла силерге чугаалап база кичээндирип турганывыс дег, шак ыңдыг бачыгтар дээш Бурган кеземче онаар. ⁷ Ол бисти чүдек-бужар боорунче эвес, а ыдыктыг амыдыралче кыйгырган болгай. ⁸ Ындыг болганда, кым ол чагыгларны хүлээп албааныл, оозу-биле кижини эвес, а силерге Бодунун Ыдыктыг Сүлдезин берип турар Бурганны хүлээп албаан-дыр.

⁹ Бүзүрөөн ха-дунмавыска ынакшыл дугайында силерге оон ыңай бижээн херэвис чок боор, чүгө дээрге Бурган силерни бот-бодуңарга ынак боорунга өөредип каан болгай. ¹⁰ Бүгү Македонияда чурттаан ха-дунманарга чогумна ынчалдыр ынак силер. Ындыг-даа болза, ха-дунма, бот-бодуңарга оон-даа күштүг ынак бооруңарны дилеп тур бис. ¹¹ Тайбың-шөлөөн амыдыралче чүткүнер, оон мурнунда силерге чагып турганывыс дег, кижн бүрүзү бодунун ажил-херөөн чогулуп, амыдыраар кошкулун бодунун холу-биле ажылдап аар ужурлуг.* ¹² Ынчалдыр кылыр болзуңарза, өске улус силернин канчаар амыдырап чорууруңарны хүндүлээр база херегледеринерге кымдан-даа хамаарылга чок боор силер.

Дээрги Христостун эеп кээри

¹³ Ха-дунма, өлгөн улус-биле чүү боорун билип аарыңарны күзеп тур бис. Силер, идегээр чүвези чок өске улус дег, өлгөннөр дээш муңгараванар. ¹⁴ Бир-тээ, Иисус өлгөш, оон катап дирилген деп бү-

зүрээр болганывыста, Иисуска бүзүрөвишаан өлгөн улусту Бурган Оон-биле кады дедир эккээр деп база бүзүрээр бис. ¹⁵ Дээрги-Чаяакчының чугаалаан сөстөрүн барымдаалап, силерге чугаалап тур бис: Оон чедип кээринге чедир бистин аравыстан дириг артар улус мөчөөннөр мурнунче кирбес бис. ¹⁶ Улус дээрнин кол төлөззинин үнүн болгаш Бурганнын турбазынын эткенин дыңнап каар. Дээрги-Чаяакчы Боду дээрден дүжүп келгеш, дужаалын медеглептер. Христоска бүзүрөвишаан өлгөннөр ынчан кымны-даа мурнай катап дирилип кээр. ¹⁷ А оон соонда бис, дириг улус, Дээрги-Чаяакчыны агаарга уткуур дээш, олар-биле кады булуттар кырыңче көдүртүп үндүртү бээр. Оон сонгаар кээзэ-мөңгөдө Дээрги-Чаяакчы-биле кады артар бис. ¹⁸ Ынчангаш ол сөстөр-биле бот-бодуңарны аргалап чоруңар.

Дээргиниң эеп кээринге белең болуңар

5 ¹ Ха-дунма, силерге үелер болгаш хуусаалар дугайында бижээн херээ чок боор. ² Дүне када оор дег, Дээрги-Чаяакчының шийткел хүнү хенертен чедип кээрин боттарыңар кончүп эки билир силер. ³ Улус: «Кайда-даа амыр-тайбың-дыр, ай-ыыл чок-тур» — деп чугаалажы бээрге, ынчан хенертен, сааттыг херээжен кижиниң эьди аарый бээри дег, оларны өлүмчидим хөмө таварыыр база кым-даа оон дезип шыдавас!

⁴ Ха-дунма, ынчалза-даа силер дүмбей караңгыда эвес силер, ол хүн, оор дег, силернин кырыңарга хеп-хенертен келбес. ⁵ Чүгө дээрге силер — чырыктын болгаш хүннүн ажы-төлү силер. Бис дүңгө база дүмбей караңгыга хамаарышпас бис. ⁶ Ындыг болганда, өске улус ыш-каш, уйгуга бастырбаалы. Серемчиледиг болгаш хынамчалыг болуңар. ⁷ Уйгужу улус дүне удуур, арагачылар база

* 4:4 Азы: «Эр кижн бүрүзү бодунун кадайы-биле кады чурттазын». * 4:11 Еврейлернин күш-ажылга хүндүткелдиг хамаарылгазынга деңнээрге, гректер болгаш римчилер ону тоомчага албас, кулдарнын кылыр херээ деп санаар турганнар. Фессалоникада христиан ниитилелге ажилдаарын күзөвөс, а оларны ниитилелдин бай кежигүннери азыразын деп бодаар улус турган хире.

4:5 1 Пет. 4:3-4; Рим. 1:26; Эф. 4:17-19 4:7 1 Пет. 1:15; Иуда 1:24; Эф. 1:4; Кол. 1:22 4:9 Евр. 13:1 || Ин. 6:45 4:11 У. ч. 17:14 || Аж.-ч. 18:3; Эф. 4:28; 2 Фес. 3:8, 10 4:12 Рим. 13:13 4:13 Эф. 2:12 4:14 1 Кор. 15:20 || 2 Кор. 4:14 4:15 1 Кор. 15:51-52 4:16 Дан. 10:13; 12:1; Иуда 1:9; Ажыл. 12:7 || Иса. 27:12; Мф. 24:31; 1 Кор. 15:52 || Мф. 16:27 || 1 Кор. 15:23 4:17 Аж.-ч. 1:9; Ажыл. 11:12 || Ин. 14:3 5:1 Аж.-ч. 1:7 5:2 Мф. 24:43; 2 Пет. 3:10 5:3 Иса. 13:8 || Лк. 21:34; Флп. 3:19 5:4 1 Ин. 2:8 5:5 Лк. 16:8; Ин. 12:36; Рим. 13:12 5:6 Мк. 13:33-36; 1 Пет. 1:13; Эф. 6:18

дүне эзиртир ижер болгай. ⁸ А бис, хүнге хамааржыр болганывыста, хынамчалыг болуулу, бүзүрөл болгаш ынакшылды — куяк хеп дег, а камгалалга идегелди — куяк бөрт дег кедип аалы. ⁹ Чүге дээрге Бурган бисти, Оон киленинин хүнүндө шиидер дээш эвес, а Дээргивис Иисус Христосту дамчыштыр камгалаар дээш шилип алган. ¹⁰ Христос бис дээш, Оон ээп кээр хүнүндө дириг-даа, өлүг-даа турар болзувусса, Оон-биле тудуш апарып, амыдыраарывыс дээш өлгөн. ¹¹ Ынчангаш ам ынчалдыр кылып турарыңар дег, бот-боттарыңарны моон-даа соңгаар аргалаңар база быжыглаңар.

***Түңнел чагыг-сүмелер,
байыр чедиришишкиннери***

¹² Ха-дунма, улуу-биле дилеп тур бис: араңарда кызымак ажылдап турар, Дээрги-Чаяакчы-биле харылзаалыг амыдыралга силерни углап-баштап, чагып-сургап турар удуртукчуларны хүндүлөп көрүңер. ¹³ Кылып турар ажыл-херээ дээш оларны ханы хүндүлөңер, оларга ынак болуңар. Аранарда эп-найыралдыг амыдыраңар. ¹⁴ Ха-дунма, күштүү-биле дилеп тур бис: ажыл кылбас чалгааларны билиндириңер, кортуктарны сорук кириңер, кошкактарга чөлөнгиңер болуңар, хамык улус-биле чымчак, чазык болуңар. ¹⁵ Кайыңар-даа силерге чедир-

ген хора дээш хора-биле харыылай бербезин халак, харын бот-боттарыңарга база өске бүгү улуска буяндан үргүлчү кылып чоруңар.

¹⁶ Үргүлчү өөрүп чоруңар! ¹⁷ Соксаал чок мөргүлдөңер. ¹⁸ Кандыг-даа байдалга тургаш, Бурганга өөрүп четтирип чоруңар — Христос Иисус-биле харылзаа тургускан силернин ынчалдыр чурттаарыңарны Бурган күзөп турар.

¹⁹ Ыдыктыг Сүлдениң одун өжүрбөңөр*: ²⁰ өттүр билген медеглелдерни куду көрбөңер, ²¹ ынчалза-даа шуптузун хынап чанчыгыңар; буяндан туттунуңар, ²² кандыг-даа бузуттан чайлап чоруңар.

²³ Амыр-тайбынның үнөр дөзү боор Бурган Боду силерни бүгү тала-биле ыдыктыг кылып кагзын. Дээргивис Иисус Христостун ээп кээр хүнүнге чедир силерниң сүлдөңер, сагыш-сеткилиңер база мага-бодуңар кем чок арыг кадагалаттынып артсын. ²⁴ Силерни кыйгырган Бурган Бодунун сөзүңге шынчы, Ол аазаашкынын күүсөдир!

²⁵ Ха-дунма, бис дээш база мөргүлдөп көрүңер. ²⁶ Бурганның бүгү улузун ыдыктыг ошкаашкын-биле мендилеңер. ²⁷ Дээрги-Чаяакчының эрге-чагыргазы-биле силерге дужаап тур мен: бо чагааны бүгү бүзүрөөн ха-дунмага номчуп бериңер. ²⁸ Дээрги-Чаяакчывыс Иисус Христостун авыралы силерге доктаазын!*

* 5:19 Мында Ыдыктыг Сүлдениң ачы-буянын белектерин ынча деп турар хире (1 Кор. 12:7-11 көр). * 5:28 Өске буруңгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

5:8 Иса. 59:17; Эф. 6:14, 17 5:9 1 Фес. 1:10 5:10 Рим. 14:9 5:12 1 Кор. 16:16, 18; Флп. 2:29; 1 Тим. 5:17 5:13 Мк. 9:50; Рим. 12:18; 2 Кор. 13:11 5:14 2 Фес. 3:6-10 || Иса. 35:4 || Гал. 6:1 5:15 Лев. 19:18; 1 Пет. 3:9; Рим. 12:17 5:16 Флп. 4:4 5:17 Лк. 18:1; 21:36; Рим. 12:12; Эф. 6:18; Кол. 4:2 5:18 Рим. 12:2; Эф. 5:17, 20 5:19 Эф. 4:30 5:21 1 Ин. 4:1; 1 Кор. 14:29 5:23 Рим. 15:33; Флп. 4:9; 2 Фес. 3:16 5:24 1 Кор. 1:9; 2 Фес. 3:3; Евр. 10:23 5:25 Эф. 6:19; 2 Фес. 3:1; Евр. 13:18 5:26 1 Пет. 5:14; Рим. 16:16 5:27 Кол. 4:16

Фессалоникчилерге ийиги чагаа

Кирилде

Павел элчин бо чагааны «Фессалоникчилерге бирги чагааның» соонда үр болбайн бижээн хире.

Фессалоникада чамдык христианнар Иисустун ээп кээринин дугайында Павелдин өөредиин шын эвес билип алган болган. Олар Павелди деп бодааны меге чагаа алгаш, будалы берген чадаvas. Кандыг-даа болза, олар делегейниң төнчүзүнүн дугайында мурнундазындан артык хөлзеп-дүвүрөп, Иисус чер кырынче доп-дораан эглип кээр деп санап турганнар. Харызынга Павел Христостун чер кырынче ээп кээрин мурнай болур бир-ле көскү демдектер бар дээрзин тайылбырлап турар. Ынчангаш христианнар истеп сүрүүшкүннер ортузунга шыдамык болур болгаш идегеп манап чурттаар, ынчалза-даа моон сонгаар кандыг-бир ажил кылыры утка чок апарган-даа дег, хөлөс-шөлээн болбас ужурлуг.

Кирилде сөстөр

1 Павел, Сила база Тимофейден байыр. Фессалоникада Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христоска бүзүрээнер ниитилелинге бижидим.

² Бурган Адавыс болгаш Дээрги Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын!

Бурганның шииткелиниң дугайында

³ Ха-дунма, силер дээш Бурганга үргүлчү өөрүп четтирер ужурлуг бис. Ындыг боору чөп, чүге дээрге силерниң бүзүрелиңер өй-кызыгаар чок өзүп, бот-боттарыңарга ынакшылыңар улам улгадып орар. ⁴ Ынчангаш бис боттарывыс-ла силерниң шыдажып эртип турарыңар бүгү истеп сүрүүшкүннер, хилинчектер ортузунга туруштуунар база бүзүрелиңер дугайында Бурганга бүзүрээнерниң өске ниитилелдеринге чоргаарал-биле чугаалап турар бис.

⁵ Бурганның шииткели чөптүг дээрзиниң бадыткалы бо-дур: ол дээш хинчектенип турарыңар Бурганның Чагыргазынче алызы барып киреринге төлөптиг кылдыр санаттырар силер.

⁶ Бурган чөптүг: хилинчээнер дээш буруулуг улуска Ол хилинчек-биле орнун эгидер, ⁷ а ам хилинчек көрүп чоруур силерге бис-биле катай Дээрги Иисустун ээп кээр хүнүнде амыр-дышты хайырлаар. Христос дээрден Бодунун күчүлүг төлээлери-биле кады ⁸ оттун чалбыжыңга бүргеткен чедип келгеш, Бурганы билип албаан база Дээргивис Иисустун Буянның Медээзинге чагыртпаан улуска кеземчени эккээр. ⁹ Олар мөңгө өлүмнүн кеземчези-биле санажыр: оларны Дээрги-Чаяакчының чанынга турарындан база Ооң өндүр бедик күжүнден чарып, ойладып чорудуптар. ¹⁰ Аңаа бүзүрээң бүгү улузун магададып, оларнын аразыңга алдаржыры-биле Христостун чедип кээри хүнде ол бүгү чогул бүдөр. Бистиң херечилеливиске бүзүрээш, силер база Ооң улузунун санынче кирген силер.

¹¹ Ынчангаш силер дээш үргүлчү мөргүп, Бургандан дилеп тур бис: Ол силерни Бодунун олче кыйгырган амыдыралыңга төлөптиг кылып кагзын, силерниң хамык буянның сагыжыңарны, бүзүрээниңерден укталган ажил-херээңерни Бодунун күжү-биле эчизинге

^{1:1} Аж.-ч. 15:22; ¹ Пет. 5:12; ¹ Фес. 1:1 || Аж.-ч. 16:1 ^{1:3} Эф. 5:20; ¹ Фес. 1:2; ² Фес. 2:13 ^{1:4} ¹ Фес. 2:19 ^{1:5} Лк. 20:35 ^{1:6} Ажыл. 6:10 ^{1:7} Иуда 1:14 ^{1:8} Иса. 66:15-16; ² Пет. 3:7 || Башт. 2:10; ¹ Иов 18:21; ¹ Иер. 9:3 ^{1:9} Иса. 2:10 ^{1:10} ¹ Кор. 3:13; ¹ Фес. 1:10 ^{1:11} Кол. 1:9

чедирзин. ¹² Ынчан силерниң ачыңар-да Дээрговис Иисустун ады алдаржыыр, а силер база Бурганывыстың болгаш Дээрги Иисус Христостун авыралы-биле Оон ачызында алдаржыыр силер.

**Бузуттуг азы база
Христостун ээп кээри**

2 ¹ Ха-дунма, Дээргивис Иисус Христостун ээп кээринге база бистин Ону уткуур дээш, канчаар чыгырывыска хамаарыштыр силерден дилээривис болза: ² угааныңар ышкынмаңар база Дээрги-Чаяакчының чедип кээр ужурулг хүнү келген-дир деп турар кандыг-даа өттүр билген меделелдер, ажыдышкынның сөстөр азы бисти бижээн деп турар меге чагаалар-даа силерни дүүретпезин. ³ Силер кымга-даа, канчаар-даа болза дуурайлатпаңар. Чүге дээрге Дээрги-Чаяакчының ол хүнү кээр мурнуу чарында баштай Бурганга удур тура халышкын үнер база өлүм-чидимге чыгаттырган, бузуттуг-бак азы чедип кээр ужурулг. ⁴ Ол азы улустун «Бурган» дээри азы ыдыктыг деп мөгееи бүгү чүүлге удурланып, бодун өрү көрдүнер, оон туржук, Бурганның өргээзинге дүжүлгеже саадаптар база бодун «Бурган мен» деп чарлаттынар*.

⁵ Силер-биле кады тургаш, ол дугайында чугаалап турдум чоп, сагынмас-тыр силер бе? ⁶ Ол азы чогуур үе-шагы кээр бетинде бодун көргүзөр дээрге, ону чүү дуй туруп турарын ам билир силер. ⁷ Бузуттуң чажыт күштери амдыгааштан салдарын көргүзүп кирипкен, ынчалза-даа амдыгызында оларны доктаадып турар күш*, Бурган ону оруктан чайлатпааже, бузуттуң оруун дуй турарын уламчылаар. ⁸ Ынчан ол бузуттуг азы бодун ажы-биле көргүзөр, ынчалза-даа Дээрги Иисус Бодунун ээп кээр хүнүнде ону Бодунун аксындан үн-

ген тыныш-биле өлүрүп, узуткап каар. ⁹ Бузуттуг азының көстүп кээри — эрликтин ажыл-херээ боор — ол улуг күчү-күш-биле меге кайгамчык демдектер кылып база ¹⁰ янзы-бүрү хевирниң бузуттуг дуурайлаашкыны бооп, бодун илере-дир. Алыс шынга ынакшырындан база оон ачызында камгалап алырындан ойталааш, өлүмчө бар чыдар улус анаа алзып алыр. ¹¹ Ынчангаш Бурган оларны будулар чорукка чагырттытарга, олар мегеге бүзүрей бээр. ¹² Алыс шынга бүзүревейн, бузутка алыскан хамык улус шииттирзин дээш, Ол ынчаар кылган.

Чаныш-сыныш чок туржуңар

¹³ Дээрги-Чаяакчының ынакшааны ха-дунма, силер дээш Бурганга үргүлчү өөрүп четтирер ужурулг бис! Чүге дээрге Ыдыктыг Сүлдениң силерни Бурганга аңгылаанын дамчыштыр база алыс шынга бүзүрээниңер дамчыштыр камгалады алзыннар дээш, Бурган силерни «баштайгы дүжүдү» кылдыр шилип алган. ¹⁴ Дээргивис Иисус Христостун өндүр чырынынче чедип алзыннар дээш, силерге суртаалдаанывыс Буянның Медээ дамчыштыр Ол силерни ук камгалап кыйгыткан болгай. ¹⁵ Ха-дунма, ынчангаш чаныш-сыныш чок туржуңар! Силерге аас-биле-даа, чагаага бижи-даа дамчытканывыс өөредигден быжы-биле туттунуңар.

¹⁶ Бурган биске ынак болгаш, Бодунун авыралы-биле мөңгө аргалалды, ачылыг идегелди хайырлаан. Ам Дээргивис Иисус Христос биле Бурган Адавыс ¹⁷ чүректеринерни сорук киизин, а ол ышкаш кандыг-даа буянның ажыл-херээнер, чугаа-сөзүңер дээш быжыктырзин.

Бис дээш мөргүңер

3 ¹ Ха-дунма, түннелинде бис дээш мөргүүрүңерни дилеп тур бис. Дээрги-

* 2:4 Бузуттуг-бак азы — төөгүдө Бурган-биле демисешкен ындыг кижии сирий хаан Антиох Эпифан турган. Ол б. э. чедир II в. Бурганның өргээзин бужартаткан. Павел ол ышкаш 40 ч. Бурганның өргээзинге бодунун дүрзүзүн тургузар бодаан рим император Гай Калигуланы сагынган чадавас. * 2:7 «Күш» деп сөстү ажыглааш, Павелдин кымы азы чүнү бодап турганы эки билдинмес. Чамдык шинчиликчилер ол дээрге Рим күрүне-дир деп турар. Өскелери ол дээрге Ыдыктыг Сүлдө-дир деп бодап турар.

2:1 Мф. 24:31; 1 Фес. 4:15-17 2:3 Мк. 13:5; Кол. 2:8; 1 Ин. 3:7; Эф. 5:6 || Дан. 7:24-25; 8:25; Ажыд. 13:4-5 2:4 Иса. 14:14; Иез. 28:2; Дан. 11:36 2:7 1 Ин. 2:18; 4:3 2:8 Иов 4:9; Иса. 11:4; Ажыд. 2:16 2:9 Мф. 24:24; Мк. 13:22; Ажыд. 13:14 2:10 1 Кор. 1:18 2:11 3 Хаан. 22:22; Иез. 14:9 2:13 Эф. 5:20; 2 Фес. 1:3 || Иер. 2:3; Иак. 1:18; Ажыд. 14:4 2:14 1 Фес. 2:12 2:15 1 Кор. 16:13 2:16 1 Пет. 1:3 2:17 1 Фес. 3:13 3:1 1 Фес. 5:25

Чаяакчынын медээзи оккуру-биле неп-тереп, силерниң араңарга дег, алдаржый берзин. ² Оон аңгыда будалган болгаш бузуттуг-бак улустан Бурган бисти камгалазын дээш мөргүңер: чамдык улус Буяныг Медээге бүзүрөвөс-ле болгай.

³ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы сөзүңге шынчы. Ол силерни быжыктырып, бузуттуг эрликтен кадагалаар. ⁴ А бис айыткан чүүлүвүстү силерниң күүседип келгениңерге база ам-даа күүседиринерге Дээрги-Чаяакчынын мурнунга ыяк бүзүрөлдиг бис. ⁵ Дээрги-Бурган-Чаяакчы чүрөктеринерге Бодунуң бээри ынакшылче база Христостун бээри шыдамык чорукче орукту айтып берзин.

Ажыл чок орбаңар

⁶ Ха-дунма, Дээргивис Иисус Христостун ады-биле силерге айыткап тур бис: кылыр ажыл чок амыдырап чоруур база бистен шингээдиң алганы өөрөдигни эдербес ха-дунманарнын чанынче чагдаванар*. ⁷ Бисти канчаар өттүнер ужурунуарны боттарынар билир-ле болгай силер. Чүге дээрге силерниң араңарга чалгаа улус диртпээн бис. ⁸ Кымнын-даа кескинди хлевин халаска чип, азыратпадыс, харын кайы-бирээңерге аартык болбас дээш, дүне-хүндүс дивейн, карак кызыл ажилдап келдизис*. ⁹ Силерден дуза дилээр эргевис чогуңдан-даа эвес, а бистен үлөгер аарыңарны күзээш, ынчаар кылдывис.

¹⁰ Кады турар үевисте, силерге мындыг дүрүм арттырган бис: «Кым ажылдаар хөңнү чогул, ол чем чивезин!»

¹¹ А ам араңарда чамдык улустун кылыр ажыл чок чурттап турары биске дыңналып тур. Олар боттары каяа-даа ажилдавайн, өскелерниң ажил-херээнче холгаарлаарынга өйлежип турар дээр-дир. ¹² Ындыг улусту химиренмейн ажилдап, акша-хөренгизин боттары тыпсын деп, Дээрги Иисус Христостун адын-дан дужаап база кыйгырып тур бис. ¹³ А силер, ха-дунма, буян тарыырын могагшылап чокка уламчылаңар-ла.

¹⁴ Бо чагаада айтышкыннарывысты дыңнаваз кандыг-бир кижиге бар болза, ону демдектей көрүп алыңар. Аңаа ыянчыг болзун дээш, оон-биле харыл-зашпаңар. ¹⁵ Ындыг-даа болза, аңаа дайзыныңарга дег хамаарылга көргүспөңер, а ха-дунманарны дег, билиндир сургаңар.

Түңөл байыр чедиришкиннери

¹⁶ Амыр-тайбыннын үнөр дөзү боор Дээрги-Чаяакчы Боду амыр-тайбынны силерге кажан-даа, кандыг-даа арга-биле хайырлазын. Дээрги-Чаяакчы шуптуңар-биле кады болзун! ¹⁷ Бодунуң холум-биле бижиң олур мен: *Павелден байыр*. Ол чагаа мээңиң-дир деп көргүзөр дээш, чагааларымнын шуптузун ынчаар демдектеп тур мен. ¹⁸ Дээргивис Иисус Христостун авыралы силер бүгүдеге доктаазын!*

* 3:6 Еврейлерниң күш-ажылга хүндүткелдиг хамаарылгазы-биле деңнээрге, гректер болгаш римчилер ону бак көрүп, чүгле кулдарның кылыр херээ деп санап турганнар. Фессалоникада христиан ниитилелге ажилдаар хөңнү чок бооп, ниитилелдин бай кижигүннери оларны азыраарын дээрде деп көөр улус турган хире. * 3:8 Павел кештен кылыр майгыннар белеткеп турган (Аж.-ч. 18:3 көр). Ол болза аажок аар-берге болгаш эвээш төлөвирлиг ажил болур. * 3:18 Өске буруңгу сөзүглелдерде бо домак «амин» деп сөс-биле төнгөн.

3:2 Рим. 15:31; 2 Кор. 1:10-11 3:3 1 Кор. 1:9; 1 Фес. 5:24; Евр. 10:23 || Мф. 16:13; Ин. 17:12 3:5 1 Фес. 3:11 3:6 У. ч. 6:6 3:7 1 Кор. 4:16; 11:1; 1 Фес. 1:6 3:8 Аж.-ч. 18:3; 1 Фес. 2:9-10 3:9 1 Кор. 9:4-5; 1 Фес. 2:6; Флм. 1:8 || 1 Пет. 5:3; Флп. 3:17; 1 Тим. 4:12; Тит. 2:7 3:10 Эф. 4:28; 1 Фес. 4:11; 5:14 3:11 1 Тим. 5:13 3:13 Гал. 6:9 3:15 Мф. 18:15 3:16 Рим. 15:33; Флп. 4:9; 1 Фес. 5:23 3:17 1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; Флм. 1:19

Тимофейге бирги чагаа

Кирилде

Тимофей болза еврей иелиг, грек адалыг кижиге турган (Аж.-ч. 16:1-3 көр). Ол Павел элчинин эң бердинген дузалакчыларынын бирээзи апарып, Буянның Медээни суртаалдаар сорулгалыг аян-чоруктарга ону хөй чыл иштинде эдерип чоруп келген. Бо чагаада Павел бодунуң кады ажылдап турар аныяк эжин хей-аът кирип, Эфес хоорайда христиан ниитилелче канчаар сагыш салыр талазы-биле чагыг-сургаалды аңаа берип турар.

Чагааны ийи кезекке чарып болур. Бирги кезээнде (1–3 эгелер) Павел баштай Тимофейге меге өөредиге удурланыр херек дээрзин сагындырган. Оон соонда ол христиан ниитилелдин амыдыралында чурум дугайында, ылаңгыя Бурганга мөгейишчинге хамаарыштыр, чугаалап турар. Оон ынай ол бүзүрээрнер ниитилелин удуртукчулары болгаш оларның дузалакчылары кандыг болур ужурулуунуң дугайында чугаалаан. Ийиги кезээнде (4–6 эгелер) Павел Тимофейни Христоска бүзүрээринин улегер-чижээ болуп, ниитилелдин кежигүннерин шын өөредиринге бодун бараан болдуруп кылдыр сургап турар. Павел ол ыпшаш Тимофейге бүзүрээрнернин янзы-бүрү бөлүктеринге (кырган, аныяк, дулгуяк херээрженнер, кулдар) хамаарышкан сүмөлөр берген.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Камгалакчывыс Бурганның база идегеливис Христос Иисустуң айтышкыны-биле Христос Иисустуң элчини болган Павелден байыр. ² Бүзүреливис аайы-биле ёзулуг оглум Тимофей сеңээ бижидим.

Бурган Адавыстан база Дээргивис Христос Иисустан келген авырал, өршээл база амыр-тайбың сеңээ доктаазын!

Меге өөредиглерден кичээндиргиз

³ Македонияже чоруп тура, сенден дилээним дег, Эфеске артып каарыңны күзеп тур мен. Ында чамдык улус меге өөредиглер непередип турар-дыр. Олардан соксаарын неге. ⁴ Оларга тоолчургу чугаалардан база төнмөс-батпас ада-өгбө даңзылары тургузарындан ойталаарын чугаала. Ол бүгү чүгүле аас-дыл үндүрер база улустуң кичээнгеин бүзүрелге үндөзилээн Бурганның бодалындан чардыктырар. ⁵ А ол негелдениң

сорулгазы – арыг чүрөктен, арыг арын-нүүрдөн, ак сеткилдин бүзүрелден үнер ынакшылды өөскүдери боор. ⁶ Чамдык улус ол бүгүден хая көрүнгөш, ужурутка чок чулчуругже дүлнү берген-дир. ⁷ Олар ыдыктыг хоойлу башкылары болуксаар, ынчалза-даа чүнү чугаалап турарын-даа, оон туржук, чүнү дугайында улусту бүзүредип турарын-даа угаап билбестер.

⁸ Чөп ажыглаар болза, ыдыктыг хоойлу эки дээрзин билир бис. ⁹ Бурганның мурнунга актыг улуска ыдыктыг хоойлунуң херээ чогуң билир бис. Хоойлу дараазында улуска херек: хоойлу-дүрүм үрекчилеринге, чагырга билбестерге; Бурганның хүндүлөвөс база бачыттыг улуска; Бурганның дорамчылап, Оон күзелинче сагыш салбас улуска; ада-иезинче холун көдүрерлерге, өлүрүкчүлерге; ¹⁰ самырааннарга база эрлер-биле холбашып турар эрлерге; кижилер оорлап, садарларга, мегечилерге база мегелеп херечилээрлерге; алыс шынның өөредиге удур кандыг-бир чүве үүлгөткеннерге.

^{1:1} Кол. 1:27 ^{1:2} Аж.-ч. 16:1; Флп. 2:22; 2 Тим. 1:2 || 2 Ин. 1:3 ^{1:4} 1 Тим. 4:7; 2 Тим. 4:4; Тит. 1:14; 3:9 ^{1:5} Рим. 12:9; 2 Тим. 2:22 ^{1:6} 1 Тим. 6:21; Тит. 1:10 ^{1:8} Рим. 7:16 ^{1:9} Гал. 5:23

¹¹ Ол өөредиг алгаг-макталдыг Бурганның алдарлыг Буянын Медээзинде сиңниккен, а ук Буянын Медээни меңээ бүзүрөп дааскан.

***Бурганның өршээли дээш
өөрүп четтиришикин***

¹² Ажыл-херээмни кылыр күштү менээ берген Дээргивис Христос Иисуска өөрүп четтирдим. Чүгө дээрге Ол мени шынчы кижиг деп көргөш, Бодунга бараан боор кылдыр томуйлаан. ¹³ Оон мурнунда Ону бак сөглөп, бүзүрөөн улусту истеп сүрүп, дора көрүп-даа чорзумза, Бурган меңээ өршээлин көргүскөн, чүгө дээрге мен ол бүгүнү үүлгедип тура, чүгө билбес база бүзүрөөн турдум. ¹⁴ Дээргивис Бодунун эгээртинимес авыралын Христос Иисустан келген бүзүрөл болгаш ынакшыл-биле кады меңээ хайырлады.

¹⁵ Чигзиниг чок хүлээп ап, бүзүрөп боор шынның сөстөр бо-дур: Христос Иисус бо делегейже бачыттыг улусту камгалап аар дээш келген. Мен ындыгларның эң багы-даа болзумза, ¹⁶ өршээл алдым, чүгө дээрге Христос Иисус Бодунун кызыгаар чок шыдамын бачыттыгларның эң багы боор меңээ көргүзөрүн күзөөн. Христоска бүзүрөөш, мөңгө амыдыралды алыр хамык улуска мээң үүлө-чолум үлөгөр болган. ¹⁷ Мөңгө Хаанга, өлүм чок, көзүлбес кара чаңгыс Бурганга кезээ-мөңгөдө мактал-хүндү база алдар доктаазын! Аминь.

Павелдин Тимофейни сорук кииргени

¹⁸ Оглум Тимофей, кажан-бир шаг-да сеңээ хамаарыштыр чугаалаан өттүр билген меделгелдерге сылдап, сеңээ мындыг чагыг берип ор мен. Сен ол сөстөр-биле чепселгенгеш, эки чаалажып көр. ¹⁹ Бүзүрелиңни база арыг арын-нүүрүннү кадагала, чүгө дээрге ону тооваан чамдык улустун бүзүрели буураан болгай. ²⁰ Ындыгларга Именей

биле Александр хамааржыр. Бурганны бак сөглээр чоруун кагдырар дээш, мен оларны эрликтин эргезинге хүлээдиң берипкен мен.*

Мөргү дугайында

2 ¹ Сенден чүден артык дилээм бо-дур: Бурганга дилеглерлиг, чалбарыглыг, өөрүп четтиришикинниг, өскелерге болушкан мөргүлдер — бүгү улус дээш мөргүлдер болзун. ² Хааннар биле эрге-чагырга ээлээннер база ол санче кирзин. Бистиң оожум база амыр-шөлөөн, Бурганны хүндүлөп, Аңаа төлөптиг амыдырап шыдаарывыс дээш, ол ындыг болзун. ³ Ындыг боорга, эки-даа, Камгалакчывыс боор Бурганга таарымчалыг-даа. ⁴ Бурган бүгү улустун камгалаалды алырын база алыс шынны билип аарын күзөп турар. ⁵ Чүгө дээрге Бурган-даа чаңгыс, Бурган биле кижиг төрөлгөтөнниң эптештирикчиги — Боду база кижиг — Христос Иисус-даа чаңгыс! ⁶ Ол Бодун шупту улусту хостаар дээш өргөөн. Бурганның бодалын Ол чогуур үдө ынчалдыр херечилөөн*. ⁷ Оон ужурунда Бурган мени бүзүрөл биле алыс шынны өске чоннар улусунга меделгезин дээш, элчин база башкы кылдыр томуйлап каан. Силерге чугаалаан чүвөм шынның*, мен мегелевейин тур мен!

⁸ Ынчаанга эр улус каяа-даа болза мөргүп чоруурун күзөп тур мен. Олар килеңневейин, алгыжып-кырышпайн, актыг холдарын өрү сунуп, мөргүзүннер. ⁹ Шак ынчаар херээжен улус база ужур-чурумга таарыштыр кеттиниң, эгениичел база бодамчалыг чоруу-биле боттарын каастаар ужурлуг. Бажын аянынг таартканы, алдыны, ак шуру эргинези база үнелиг хеви-биле каастанмазыннар. ¹⁰ А оон орнунга Бурганны хүндүлээр дээн херээжен улус буянынг херектери-биле боттарын каастаар ужурлуг. ¹¹ Өөредиг ап турар херээжен улус оожум, бүрүнү-биле дыңнангыр болзун. ¹² Херээжен кижиниң

* 1:20 Бачыттыг улусту христиан ниитилелден үндүрерин ынча деп турар хире. Ол болза оларны эрликтин чагыргазынчег эгидерин айыткан. * 2:6 Болгу дег өске утказы мындыг: «Оон дугайында херечилчел чогуур үдө келген». * 2:7 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо сөстөргө «Мен Христоска башкарткаш» деп сөстөрнү немээн.

1:11 Тит. 1:3 1:12 Аж.-ч. 9:22; Флп. 4:13 1:13 Аж.-ч. 8:3 || Аж.-ч. 3:17 1:14 Рим. 5:20
1:15 1 Тим. 3:1; 4:9; 2 Тим. 2:11; Тит. 3:8 || Мф. 9:13; Мк. 2:17 1:18 1 Тим. 4:14 || 2 Кор. 10:4;
2 Тим. 2:2-4 1:20 2 Тим. 2:17; 4:14 || 1 Кор. 5:5 2:2 Эзра 6:10 2:3 1 Тим. 5:4 2:4 Иез. 18:23; 33:11;
2 Пет. 3:9; Тит. 1:2; 2:11 2:5 Гал. 3:20 2:6 Мф. 20:28 || Тит. 1:3 2:7 Аж.-ч. 9:15; Рим. 1:5; Гал. 1:15-16 ||
Эф. 3:7-8; 2 Тим. 1:11 || Рим. 9:1; 2 Кор. 11:10 2:9 1 Пет. 3:3-4 2:11 Тит. 2:5 2:12 1 Кор. 14:34

өөредирин азы эр кижини чагырарын чөпшээревейн тур мен. Ол бодун оожум ап чорзун. ¹³ Бурган баштай Адамны, а оон соонда Еваны чаяган-на болгай. ¹⁴ Адам-даа эвес, а Ева дуурайлаткаш, Бурганнын хоойлузун уреди чоп! ¹⁵ Ындыг-даа болза, херээжен кижн бүзүрелдиг, ынакшылдыг, ыдыктыг база эки мезүлүг амыдырап чоруур болза, ол ажы-төл божуп, камгалалды алыр*.

**Христиан ниитилелдин
удуртукчулары**

3 ¹Шынныг өстөр бо-дур: кандыг-бир кижн христиан ниитилелдин удуртукчузу боор дээш чүткүүр болза, ол эки ажил-херек кылыксаан-дыр. ² Ынчаарга удуртукчу кижн ону буруудаткы дег чү-ве чок, кадайынга өскерилбес*, бодун туттунуп билир, бодамчалыг, төлөптиг алдынын чоруур, хүндүлээчел ээ, улусту өөредип шыдаар кижн боор уjurлуг. ³ Ол арагаже сундукпас, содаачы эвес, оожум-топтут, эп-найыралдыг, акша-мөңгүгө чазыйлава; ⁴ бодунуң өг-бүлезин эки башкарып шыдаар, дыннангыр база ону бүгү талазы-биле хүндүлээр ажы-төлдүг кижн боор уjurлуг. ⁵ (Бодунуң өг-бүлезин башкарып шыдаас кижн Бурганга бүзүрэннер ниитилели дээш канчап сагыш човаарыл?) ⁶ Ол кижн Христоска чоокта чаа бүзүрэн улус санынче кирбес уjurлуг, оон башка бодун өрү көрдүне бээр база эрликке дөмөйлөштүр шиитти-рип аар*. ⁷ Христиан ниитилелден даш-каар оон ат-сураа база чүглө эки боор уjurлуг, оон башка ол бак атка кирип, эрликтин дузаанга туттуруп аар.

**Христиан ниитилелде
дузалакчылар**

⁸ Дузалакчылар база хүндүлөлгө төлөптиг, ак сеткилдиг, арагага сунду чок, алык-сак-чиксек эвес улус боор уjurлуг. ⁹ Олар арыг арын-нүүр-биле бүзүрелдин ханы алыс шынын эдерер уjurлуг. ¹⁰ Ду-

залакчыны база баштай шенээр херек. Оларга улур кандыг-даа буруудалдыш-кын тывылбаза, дузалакчылар бооп бараан болгайлар аан.

¹¹ Оларнын кадайлары база хүндүлөлгө төлөптиг, хоп-чип дажывас, бодун туттунуп билир, бүгү тала-биле бүзүрөп боор улус болзун. ¹² Дузалакчылар кадайларынга өскерилбес*, ажы-төлүн база өг-бүлезин эки башкарып шыдаар улус боор уjurлуг. ¹³ Эки бараан бооп келген улус хүндүлүг байдалды чедип алыр база Христос Иисуска бүзүрелди коргуш чок суртаалдаар боор.

Өндүр улуг чажыт

¹⁴ Бо бүгүнү сенээ бижидим, оон калдында удавас сенээ чедө бээримге идегеп олур мен. ¹⁵ Саадай берзимзе, дириг Бурганга бүзүрэннер ниитилелинге — алыс шыннын чөлөнгийжи болгаш үндезининге, Бурганның өг-бүлезинге бодунну канчаар алыр уjurлуунну билип алзын дээш, бижээним ол.

¹⁶ Ийет, маргыш чок, чүдүлгевистин чажыды өндүр улуг:

Христос кижн мага-боттут бооп чедип келген, Оон чөптүг-шыннын Сүлдө көргүскен, Ону дээрнин төлээлери көргөн, Оон дугайында Буяннын Медээни элчиннер аймак-чоннарга суртаалдаан, бо делегейнин улuzu Аңаа бүзүрөй берген база Ол Бодунуң өндүр бедиин көргүзүп, дээрже көдүрлүп үнө берген.

Меге башкылар дугайында

4 ¹ Сөөлгү үелерде чамдык улустуң бүзүрелден ойталай бээрин Ыдыктыг Сүлдө тодаргай чугаалап турар. Олар мегенин сүлделерин дыннап, буктардан укталган өөредиглерни эдере бээрлер. ² Шак ындыг өөредиглер шуут арын-нүүр чок, ийи арыннын мегечилерден кээр. ³ Олар улустуң өгленирин азы кандыг-бир чем чиирин хоруп турарлар. Ындыг болза-даа,

* 2:15 Азы: «Ажы-төл божуур үезинде Бурган ону кадагалаар». Ол үениң өске-даа христиан ниитилелдеринге дег, Эфеске база өг-бүдө тудары болгаш ажы-төл чаяарын хүлээвес меге өөредиглер тыгтып келген хире (1 Тим. 4:3 көр). Оларга удурланыштыр Павел элчин херээжен кижн бурун үнелиг кыс кижн болгаш ие бооп артыпшаан, камгалап алыр деп онзалап демдег-леп турар. * 3:2, 12 Азы: «Чүглө чаңгыс катап кадай алган». * 3:6 Азы: «Эрликке буруудаттырар».

2:13 Э. д. 2:7, 22 2:14 Э. д. 3:6, 13; 2 Кор. 11:13 3:1 1 Тим. 1:15; 2 Тим. 2:11; Тит. 3:8 3:2 Тит. 1:6-9 3:3 Тит. 3:2 || Мф. 6:19; 1 Тим. 6:9; Евр. 13:5 3:7 2 Тим. 2:26 3:8 Аж.-ч. 6:3; 1 Пет. 5:2; Тит. 1:7 3:11 Тит. 2:3 3:16 Ин. 1:14; 1 Ин. 4:2; 2 Ин. 1:7; Евр. 2:14 || Мк. 16:19; Лк. 24:51; Аж.-ч. 1:9 4:1 1 Ин. 2:18; 2 Тим. 3:1 || 1 Ин. 4:6 || Иак. 3:15; 2 Пет. 2:1; Ажыл. 2:24 4:3 Рим. 14:2; Кол. 2:16, 21

алыс шынны билир, Дээрги-Чаяакчыга бүзүрэн улус өөрүп четтирип хүлээп алзын дээш, Бурган ол чөмни чаяаган болгай. ⁴ Бурганнын бүгү чаяалгазы эки болганда, өөрүп четтирип хүлээп ап турар кандыг-даа чүүлдерден ойталаан херээ чок. ⁵ Чүгө дээрге ону Бурганнын сөзү-биле база мөргүл-биле ыдыктап турар.

⁶ Бүзүрэн ха-дунманга шак ындыг суртаалдан берзинзе, Христос Иисустун шынчы чалчазы: бүзүрелдин сөстери-биле база эдергениң алыс шын өөредиг-биле доруктур азыраткан кижии боор сен. ⁷ А Бурганны дорамчылаан мелегейиг чугаалардан чайлап чор, бодунну Бурганны хүндүлээр амыдыралга дадыктыр. ⁸ Мага-бот дадыктырары чүгө чангыс талазы-биле ажыктыг боор, а Бурганны хүндүлээри бүгү талазы-биле ажыктыг, чүгө дээрге ында амгы-даа, келир-даа амыдыралдың аазаашкыны бар. ⁹ Чигзиниг чок хүлээп ап, бүзүрөп боор шынның сөстөр бо-дур. ¹⁰ Бүгү улустун, ылаңгыя бүзүрэннерниң, Камгалакчызы боор дириг Бурганга идегээш, карак кызыл ажылдап, ол идегел дээш демисежи* чоруур-дур бис.

¹¹ Улустан ону негеп, ынчаар өөрөт.

¹² Аныяк боорунга, кым-даа сени херекке албайн барбазын. Бүгү чүүлдер талазы-биле: чугаа-сөзүн, бодунну ап чоруурун, ынакшылын, бүзүрелин база арыг-чаагайың-биле бүзүрэннерге үлөгер бол.

¹³ Мен келгижемге чедир, Бижилгени улуска номчуурунга, суртаалдаарынга база өөредириңге бодунну бараалгадып көр. ¹⁴ Удуртукчулар холдарын сеңээ дээскеш, өттүр билип медеглэени-биле сеңээ берген Ыдыктыг Сүлденниң ачы-буянынң белээн херексевичин барба. ¹⁵ Бо бүгүнү карак кызыл кылып көр, бүгү бодунну хүлээлгелеринге бараалгат, ынчан сээң өзүлденни хамык улус көрүп каар. ¹⁶ Бодунну болгаш өөредип турар чүүлүнү кичээнгейлиг хайгаара. Ол бүгүден быжыг туттун. Ынчаар кылып чоруур болзуңа, бодунну-даа, дыннакчыларыңны-даа айыылдан кадалап алыр сен.

Бүзүрэннерге хамаарыштыр хүмүзүгө

5 ¹ Назыны дөгөөн ашактарны доңгун чөмөлөвө, а бодуннун ачан-биле чугаалашканың дег, эвилең чугаалаш. Аныяк эрлерге дунмаларыңга дег хамаарылгалыг бол. ² Назыны дөгөөн кадайларга — аванга дег, аныяк херээжен кижилерге — кыс дунмаларыңга дег, арыг-чаагай, топтут хамаарылгалыг бол.

³ Ылап чааскаан арткан дулгуяк кадайлар дээш сагыш чова. ⁴ Дулгуяк херээженниң ажы-төлү азы уругларының уруг-дарыы бар болза, олар ада-иезинин, кырган ада-иезиниң азыралын чандырып, чүнү-даа мурнай боттарының өг-бүлезиниң улuzu дээш сагыш човап, бүзүрэнниң херек кырында көргүзүп өөрөззиннер. Ындыг чорук Бурганга таарымчалыг-дыр. ⁵ Чааскаан арткан, сагыш човап чедип кээр кижизи чок ылап дулгуяк кадай Бурганга идегээр база дүн-хүн дивейн мөргүп, Оон дуза дилээр. ⁶ А бодунун таалалын сүрүп чурттаан дулгуяк херээжен диригге-ле өлүп калган боор. ⁷ Кым-даа оларны чөмөлөзөр чылдак тыппазын дээш, ол бүгүнү дулгуяктар биле оларның төрөлдиринден неге. ⁸ А кандыг-бир кижии бодунун төрөлдери, ылаңгыя өг-бүлөзи дээш сагыш човавас болза, ол кижии бүзүрелден ойталаан боор база бүзүрели чок кижиден дора боор.

⁹ Дулгуяк кадайлар даңзызынче чүгө алдан хардан эвээш эвес назылыг, ашаанга өскерилбейн чораан улусту* кирип бижи. ¹⁰ Олар дээрге буянынң херектер кылып чорааны-биле билдингир, ажы-төлүн өстүр азырап каан, аалчыларга хүндүлээчел, Бурганнын улзузунга бараан болуп келген, хай-халапка таварышканнарга дузалап чораан база янзы-бүрү буянынң херектерге боттарың бараалгаткан херээженнер болзун.

¹¹ А аныяк дулгуяктарны даңзыже кирибө. Оларның таалап сүрген күзөөшкенин Христоска бердингинден күштүг апаарга, олар ашакка барыксай бээр. ¹² Христоска берген аазаашкынын

* 4:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Демисежи» эвес, а «Бак атка кирерин шыдажы» деп бижээн. * 5:9 Азы: «Чүгө чангыс катап ашакка барган улусту» (3:2 көр).

4:4 Э. д. 1:31; Мк. 7:15-16; Аж.-ч. 10:15; Тит. 1:15 4:5 Э. д. 1:25 4:7 1 Тим. 1:4; 2 Тим. 2:16 4:9 1 Тим. 1:15; 2 Тим. 2:11; Тит. 3:8 4:10 Флп. 1:30; Кол. 1:29 4:12 Тит. 2:15 || 1 Пет. 5:3; Флп. 3:17; 2 Фес. 3:9; Тит. 2:7 4:14 1 Тим. 1:18 || Аж.-ч. 6:6; 1 Тим. 5:22; 2 Тим. 1:6 4:16 Иез. 33:9 5:1 Тит. 2:6 5:4 1 Тим. 2:3 5:6 Ажыд. 3:1 5:10 Ин. 13:14; Аж.-ч. 9:36

ээлевээн дээш, олар буруу шавышкынг-га таваржырлар. ¹³ Оон ангыда олар, кылыр чүве чок боорга, бажыннар кезип маннажыр чаңчыл тып аарлар. Ажыл кылбас, амыр-шөлээн боорундан ангыда, хоп-чип база дажып, киришпеске киржи, чугаалавас ужурлуг чүвезин чугаалап чоруп бээрлер-дир. ¹⁴ Ынчангаш аныяк дулгуяк кадайларның ашакка барып аарын саналдап тур мен. Олар ажы-төл төрүп, бажың-балгадын ажаазыннар база дайзыннарывыска бисти бак сөглээр чылдак бербезиннер. ¹⁵ Оон башка дулгуяк кадайлар аразында бүзүрелинден ойталааш, эрликти эдерип чоруушканнар ам бар апарган болгай. ¹⁶ Кандыг-бир бүзүр-рөөн херээжен кижиге* дулгуяк арткан херээжен төрөлдөрлүг болза, олар дээш сагыш човаашкынны христиан ниитилелче чая кагбайн, бодунга хүлээнип аар ужурлут. А христиан ниитилел ылап чааскаан арткан дулгуяктарга дузалашсын.

¹⁷ Башкарар ажылын эки кылып турар удуртукчулар, ылангыч суртаалдаар база өөрөдир ажылга кызымактар, мактал-хүндү биле төлевир* алзыннар. ¹⁸ Чүгө дээрге Бижилгеде мынчаар чугаалаан:

«Тараа бастырып турар шарыга хээрлик кедирбе»,

а ол ышкаш:

«Ажылдаан кижиге төлевир алырынга төлөптүг боор».

¹⁹ Ийи азы үш херечи бадыткаваанда, удуртукчуга одур буруудадышкынны хүлээве. ²⁰ Өске улус база сезинзин дээш, бачыг үүлгедикчилерин хөйүнү мурнунга сойгала.

²¹ Бурганның, Христос Иисустун база дээрнийң шилиттинген төлээлериниң мурнунга сенээ айыткап тур мен: бо айтышкыннарны эдерерде, кымныдаа ылгай көрбө, чүнү-даа чаңгыс талаалап кылба.

²² Дээрги-Чаяакчыга бараан боорубиле ыдыктап, кымга-даа далаш-биле холун дээспе, өскелерниң бачыдынга киришпе, бодунну арыг хевээр кадагала.

²³ Моон сонгаар чүглө суг ижип турба, сээн ижин-баарыңга дузалаар кылдыр бичии виноград арагазындан база иш, чүгө дээрге болганчок-ла аарырыдыр сен.

²⁴ Чамдык улустун бачыттары амдыгааштан көнгүс илден база шииткелче оларны дорт аппарат чоруур, а өскелерниң бачыттары сөөлзүредир илереп кээр. ²⁵ Буянын херектер база ындыг: чамдыгызы амдыгааштан илден, а ындыг көскү эвестери дөмей-ле алызы барып илерей бээрлер.

Б ¹ Бурганның ады база христиан өөрөдиг бак атка кирбезин дээш, кулдан-дырганнар ээлерин бүрүн алдар-хүндүгө төлөптүг улус кылдыр көрзүннер. ² Христиан ээлерлиг кулдар, бүзүрөөн хадунмавыс дээш-ле, оларны хостуг чаннавазыннар. Харын-даа улам чүткүлдүг бараан болзуннар, чүгө дээрге кулдар ханы ынак, бүзүрөөн ха-дунмазынга бараан болуп, оларга ачызын көргүзүп турарлар-дир.

Ылап шын эртиме-байлак

Бо бүгүгө өөрөдир база синниктир сургаар ужурлуг сен. ³ Оон өске чүүлдерге өөрөдир, Дээргивис Иисус Христостун шынныг сестеринден база Бурганның хүндүлээри-биле дүтжүр өөрөдигден ойталаар кандыг-бир кижиге турар болза, ⁴ ол дээрге менээргенгеш, боду чүнү-даа билбес, аас-дыл кылып, хоозун маргылдаа үндүреринге хандыкшылдан аараан күжүр-дүр. Оон оозундан чүглө адааргал, алгыш-кырыш, бак сөглөжири, кара сагыштыг каразылгар; ⁵ угааны чайылган, алыс шындан астыккан улустун аразынга төнмес-батпас аас былаажыр чорук үнер. Олар Бурганга бараан боорун чүглө байып аарынче орук кылдыр көрүп турарлар.

* 5:16 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Бүзүрөөн херээжен кижиге» деп сөстөргө «Азы бүзүрөөн эр кижиге» деп сөстөрнү немээн. * 5:17 «Мактал-хүндү биле төлевир» деп сөстөрнүң болгу дег өске уткалары мындыг: «Ийи дакпыр мактал-хүндү» азы «Ийи дакпыр төлевир».

5:13 2 Фес. 3:11 5:14 1 Кор. 7:9 || Тит. 2:8 5:17 Рим. 12:8; 1 Фес. 5:12 5:18 Ы. х. к. 25:4; 1 Кор. 9:9 || Лк. 10:7 5:19 Ы. х. к. 19:15 5:20 Ы. х. к. 13:11 || Гал. 2:14; 2 Тим. 4:2; Тит. 1:13; 2:15 5:22 Аж.-ч. 6:6; 1 Тим. 4:14; 2 Тим. 1:6 || 2 Пет. 3:14; 1 Ин. 5:18; 2 Ин. 1:10; 1 Тим. 5:22 5:23 У. ч. 20:1; 23:20; 31:4; Эф. 5:18 6:1 1 Пет. 2:18; Эф. 6:5; Кол. 3:22; Тит. 2:9 6:2 Флм. 1:16 6:3 Рим. 16:17 6:4 2 Тим. 2:14, 23; Тит. 3:9 6:5 2 Пет. 2:3; Тит. 1:11

⁶ Ийет, Бурганны хүндүлээри бодунун байдалыңа сагыжы ханар кижиге кончуг улуг олча-кежик болбайн канчаар. ⁷ Бо делегейже чүнү-даа эккелбээн бис, моон чоруурда база чүнү-даа ап шыдавас бис. ⁸ Чемивис биле идик-хевивис-ле бар болза, ол биске четчир ужурлуг. ⁹ А кымнар бай болуксаарыл, олар күткүлгөжө кире бээр. Ындыг кижилер хөйлө мелегей база хоралыг күзээшкіннерге алзып, буураашкын болгаш өлүмчө кири идип турар дузакка туттурарлар. ¹⁰ Бузуттуң бүгү хевирлериниң үнөр дөзү — акша-хөрөңгиге хандыкшыл. Ону чедип алыксааш, бүзүрелдин оруундан чайлай берген, боттарыңа хөй хинчек онааштырган улус чок эвес болдур ийин.

Бүзүрел дээш төлөптүг демисеш

¹¹ А сен, Бурганның кижизи, ол бүгүден ойлап-дес! Чөптүг-шынның чорукче, Бурганны хүндүлөп чурттаарынче, бүзүрелче, ынакшылче, шыдамык чорукче, чөпшүл боорунче чүткү. ¹² Бүзүрел дээш төлөптий-биле демисеш, мөңгө амыдыралды чаалап ал. Ол амыдыралче Бурган сени кыйгырган болгай, а сен хөй херечилер мурнунга бүзүрелиңни ажыы-биле тулган эки медеглээн сен. ¹³ Бүгү амытаннарны тынгарган Бурганның мурнунга-даа, ол-ла бүзүрелди Понтий Пилатка тулган эки херечилээн Христос Иисустуң мурнунга-даа сенээ чагып тур мен. ¹⁴ Дээртивис Иисус Христостуң эеп кээр хүнүңгө чедир сенээ дужааган бүгү чүүл-дү арыг-шынчы болгаш бичии-даа кем

чок сагып көр. ¹⁵⁻¹⁶ Оон эеп кээрин Бурган — кара чангыс амыр-чыргалдыг Чагырыкчы, хааннарның Хааны болгаш тергидээннерниң Дээргизи, кара чаңгыс өлүм чок Бурган биске чогуур үеде ажыдып бээр. Ол кымның-даа чоокшулап шыдавазы чырыкта чурттап турар — кым-даа, кажан-даа Ону көрбээн база көрүп-даа шыдавас. Алдар-хүндү база мөңгө күчү Аңаа доктаазын! Аминь.

Бай христианнарга чагыс

¹⁷ Амгы амыдыралыңа бай улусту таптыг сурга: адыргавазыннар, идегел чок эргине-байлакка ынанмазыннар, харын бистин сеткил ханар бүгү чүүлүвүстү элбээ-биле хандырып бээр Бурганга ынанзыннар. ¹⁸ Буян тарыырын, экииргек боорун база өске улус-биле эргине-байлаан үлежиринге белен боорун оларга айыт. ¹⁹ Алыс шын* амыдыралды чедип аар дээш, келир үеде быжыг үндезинни олар боттарыңа ынчалдыр салып алзыннар.

Түңнел чагыглар

²⁰ Тимофей, сенээ бүзүрөп каан бүгү чүүлдү кадагала. Бурганга таарымча чок шуугаазындан база улустуң «билиг» деп адап турары алыс шынга удур өөредигден чайлап чор. ²¹ Чамдык улус ону шиңгээттивис деп чарлаттыңаш, бүзүрелдин оруундан аза берген-дир.

Бурганның авыралы силерге доктаазын!*

* 6:19 Өске бурунгу сөзүглелдерде «алыс шын» эвес, а «мөңгө» деп бижээн. * 6:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Силерге доктаазын» эвес, а «Сенээ доктаазын! Аминь» деп бижээн.

6:6 Флп. 4:11 6:7 Иов 1:21; Ыд. ыр. 48:18; Эклл. 5:14 6:8 У. ч. 30:8 6:9 У. ч. 15:27; 23:4; Мф. 6:19; Лк. 12:15; Евр. 13:5 6:10 Хост. 23:8; Ы. х. к. 16:19 6:11 Ы. х. к. 33:1; 3 Хаан. 17:21; 2 Тим. 3:17 6:12 2 Тим. 4:7; Иуда 1:3 6:13 Лк. 3:1; 23:1; Аж.-ч. 3:13 6:15-16 Ы. х. к. 10:17; Ажыл. 17:14; 19:16 || Хост. 33:20; Ин. 1:18 6:17 У. ч. 23:5; 27:24 6:18 Лк. 12:21 || Рим. 12:13; Эф. 4:28 6:20 2 Тим. 1:12 || 2 Тим. 2:16 6:21 1 Тим. 1:6

Тимофейге ийиги чагаа

Кирилде

Тимофейге ийиги чагаа Павел элчиннің бижээн чагааларының эн сөөлгүзү боору ылап кире.

Чагаада Павел катап база бодунуң шынчы дузалакчызы Тимофей-биле чугаа кылган. Павел, бодунуң байдалы аар-берге-даа болза, бүгү чуртталгазында ону деткип келген Бурганны алдаржыдып турар. Өлүмден ол кортпас, Христос-биле харылзаалыг мөңгө амыдырал ону манап турар дээрзинге ол бүзүрээр. Ындыгдаа болза, христиан ниитилелдер Иисуска бүзүрели дээш истеп сүрүүшкүннерге таваржырын билир болгаш, Павел олар дээш сагыш човаашкынын илереткен. Ынчангаш ол Тимофейни (оон-биле кады бүгү христианнарны) хилинчек-човаланны көрүп тургаш безин, Христоска чайгылыш чок шынчы боор кылдыр сургап турар. Ол ыпкаш Павел Тимофейге Буянныг Медээни үргүлчү суртаалдаарын база улусту Дээрги-Чаяакчы дугайында алыс шынга өөредирин сагындырган.

Кирилде сөстөр

1 ¹ Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг апаргаш, Бурганның азааны мөңгө амыдыралды медеглээри-биле Оон күзел-соруун ёзугаар айбылаткан кижиден, Христос Иисустун элчини Павелден байыр. ² Ханы ынак оглум Тимофей сеңээ бижидим. Бурган Адавыстан база Дээргивис Христос Иисустан келген авырал, өршээл база амыр-тайбың сеңээ доктаазын!

Буянныг Медээни суртаалдаарыңга шынчы чорук

³ Сени сактып, дүне-хүндүс үргүлчү мөргүл кылган санымда-ла, ада-өгбөм дег, арыг арын-нуур-биле бараан бооп чоруурум Бурганга өөрүп четтирер диг мен. ⁴ Караң чажын сактып чор мен, ол ыпкаш сени аажок көрүксеп тур мен: ужуражылга мени өөрүшкү-биле бүргөптер боор! ⁵ Сеткилиң ханызындан бүзүрээнини сактыр-дыр мен: кырган-аваң Лоида биле аваң Эвника база ынчалдыр бүзүрөп чораан болгай. Оларны дег бүзүрел сенде база бар дээрзинге ыяк бүзүрээр мен.

⁶ Аңаа сылдап алгаш, сагындырып ор мен: холдарымны сеңээ дегзиримге, Бургандан алганың ачы-буянның белектинг одун өжүрбейн көр. ⁷ Бурган биске коргуушкуннун сүлдезин эвес, а күчү-күштүн, ынакшылдын, бодамчалыг боорунун сүлдезин берген болгай. ⁸ Ынчангаш Дээргивисти херечилээринден ыятпа, Ол дээш хоругдаттырган менден база ыятпа. Харын Бурганның сеңээ бээри күшке даянгаш, Буянныг Медээни суртаалдааным ужун хилинчээмни үлежип көр. ⁹ Бурган бисти камгалааш, Оон ыдыктыг улузу боору-биле кыйгырып алган. Ол ону бистин кылган ажыл-херээвис дээш эвес, а Оон Бодунун сорулгазы база авыралы дээш кылган. Ол биске ук авыралын Христос Иисусту дамчыштыр үе-шагнын мурнунда хайырлаан. ¹⁰ А ам Бурган оозун Камгалакчывис Христос Иисустун биске чедип келгенин дамчыштыр көргүскен. Христос өлүмнү күш чок болдурган база Буянныг Медээни дамчыштыр мөңгө амыдырал биле өлүм чок чоруктуң чырын бо делегейге эккелген.

^{1:1} Тит. 1:2; Евр. 9:15 ^{1:2} Аж.-ч. 16:1; Флп. 2:22; ¹ Тим. 1:2 || ² Ин. 1:3 ^{1:3} ¹ Фес. 3:10 || Аж.-ч. 23:1; ² Кор. 1:12 || Рим. 1:8; Флм. 1:4 ^{1:5} Аж.-ч. 16:1 ^{1:6} Аж.-ч. 6:6; ¹ Тим. 4:14; 5:22 ^{1:7} Рим. 8:15 ^{1:8} Мк. 8:38; Рим. 1:16 || ² Тим. 2:3; 4:5 ^{1:9} Рим. 3:27; Эф. 2:4, 8; Тит. 3:5 ^{1:10} ¹ Кор. 15:54-55 || Рим. 16:26

¹¹ Бурган мени ол Буянын Медээни медээчизи, элчини база башкызы* кылдыр шилип томуулап каан! ¹² Мен ам ол бүгү чүүлдер дээш хилинчек көрүп тур мен. Ынчалза-даа ол дээш ыятпас мен, чүте дээрге Кымга бүзүрээнимни билир болгаш, сөөлгү хүнге чедир Ооң менээ идегээн чүүлүн* кадагалап шыдаарынга бүзүрээр мен.

¹³ Менден дыннааның сөстөрдөн тутун, олар сенээ шынныг өөредигиниң үлгери болзун, Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг апаргаш, бүзүрелдиг база ынакшылдыг бооп амыдыра. ¹⁴ Сенээ идегээн бүгү буянны бисче сиңнигип кире берген Ыдыктыг Сүлдениң күжү-биле кадагала.

¹⁵ Асия девискээринде хамык улус, ооң иштинде Фигелл биле Эрмоген, мени каапкаш барганын билир сен. ¹⁶ Онисифорнуң өг-бүлезинге Дээрги-Чаяакчы Бодунуң өршээлин көргүссүн, чүте дээрге ол мени чеже-даа катап часкарып келген база мээң кинчилерим көргөш-даа, менден ыятпаан болгай. ¹⁷ Ол Римге кээп чорааш, кызымак дилеп тургаш, мени тып алган. ¹⁸ Сөөлгү хүн кээрге, Дээрги-Чаяакчы аңаа Бодунуң өршээлин хайырлазын. Ооң Эфеске менээ кайы хире дузалаанын бодун кончут эки билир сен.

Христоска бердинген дайынчы

2 ¹ Оглум Тимофей, Христос Иисустан келген авыралдан күш кирип көр. ² Хөй санныг херечилер мурнунга менден дыннаан өөредиглериңни өскелерни өөредип шыдаар шынчы улуска идегеп берип каг. ³ Христос Иисустуң бердинген дайынчызы дег, хилинчекти кады шыдажып эртеринге белен бол. ⁴ Кандыг-даа дайынчы тайбың амыдыралдың ажил-херээ-биле бодун чардыктырбас, ол чүгле ону албан-хүлээлгеже кыйгырган шериг даргазының аайындан эртпезин бодаар. ⁵ Дүрүмнер ёзугаар маргылдашпас болза, спортчу маргылдаага киришкен кым-даа тиилекчинин шаңналын албас. ⁶ Кара дерин төп

ажылдаан тараачын дүжүттен бодунун үлүүн баштайгы ээлчегде алыр ужурулуг. ⁷ Мээң чүнү чугаалаанымны бодап көр. Бо бүгүңү угааптар арганы Дээрги-Чаяакчы сенээ бээр.

⁸ Мээң суртаалдап турарыг Буянын Медээде чугаалааны дег, өлүглөр аразындан катап дирлип келген Иисус Христосту – Давидтин үрө-салгалын сактып чор. ⁹ Буянын Медээни суртаалдааным дээш хилинчек көрүп, херектен дег бектиг-дир мен. Ынчалза-даа Бурганның медээзин бектээри болдунмас! ¹⁰ Бурганнын шилээн улузу база Христос Иисусту дамчыштыр кээр камгалады мөңгө алдар-биле катый алзыннар дээш, оларны бодаанымдан, чүнү-даа шыдажып чор мен.

Шынныг сөстөр бо-дур:

«Ооң-биле кады өлгөн болзувусса, Ооң-биле кады амыдыраар бис. ¹² Ам шыдажып турар болзувусса, Ооң-биле кады чагыраар бис. Оон ойталаар болзувусса, Ол база бистен ойталаар. ¹³ Аңаа шынчы эвес-даа болзувусса, Ол шынчы бооп артар, чүте дээрге Ол Бодунга Боду өскерлир эвес».

Бурганның чүүлзүнгени бараан болукчу

¹⁴ Хамык улуска бо дугайында сагындыр. Сөстөр дугайында маргышка киришпезиннер дээш, оларны Бурганнын мурнунга шынгы кичээндир. Дыңнакчыларга ооң ажыы чок, а чүгле хора чедирер. ¹⁵ Бурганнын мурнунга шылгаттыгган, алыс шынныг медээни улуска хажытпайн дамчыдып турар ажилчын, ыядар чүвези чок киж кылдыр көстүп, Ол сени чүүлзүңзүн дээш, бар шааң-биле оралдаш.

¹⁶ А Бурганнын дорамчылаан хоозун чугаалардан чайлап чор. Оларга алзыпкан киж Бургандан улам-на ырап бар чыдар. ¹⁷ Ындыг улустуң өөөреди, ириң-недир оюлган дег, үдерең, нептерең-ле орат. Оларнын аразында Именей биле Филит ийи бар. ¹⁸ Олар алыс шыннын

* 1:11 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Башкызы» деп сөске «Өске чоннар улузунуң» деп сөстөрни немээн. * 1:12 Азы: «Мээң Бурганга идегээн чүүлүмнү».

1:11 1 Тим. 2:7 1:12 2 Тим. 2:9 || Мк. 8:38; Рим. 1:16 || 1 Тим. 6:20 1:14 Рим. 8:9 1:15 Аж.-ч. 19:10 1:16 2 Тим. 4:19 || Аж.-ч. 21:33; 28:20 || Мф. 25:36 2:3 1 Тим. 1:18 || 2 Тим. 1:8; 4:5 2:5 1 Кор. 9:25 2:6 1 Кор. 9:10 2:8 1 Кор. 15:20 || Мф. 1:1 2:9 Эф. 3:1; Флп. 1:7 2:10 1 Пет. 5:10; Эф. 3:13 || 2 Кор. 1:6 2:11 1 Тим. 1:15; Тит. 3:8 || Рим. 6:8; Ажыл. 20:4 2:12 Мф. 10:33 2:13 Рим. 3:3 || Сан. 23:19 2:14 1 Тим. 6:4 || Тит. 3:9 2:16 1 Тим. 4:7; 6:20; Тит. 3:9 2:17 1 Тим. 1:20 2:18 1 Кор. 15:12

оруундан өскээр баргаш: «Катап дирлишкин болуп каапкан» — дижи, чамдык улустуң бүзүрелин буурадып турарлар.¹⁹ Ынчалза-даа Бурганның салып кааны быжыг үндезин мындыг сөстөрбиле таңмалаттынгаш, тендиш дивейн тур: «Дээрги-Чаяакчы кымның Аңаа хамааржырын билир», а ол ышкаш: «Дээрги-Чаяакчыга хамааржыр мен дээн кижги бүрүзү бузуттан ырай берзин».

²⁰ Улут бажында чүгө алдын, мөңгүн эвес, а ыяш, дой сава-саңга база бар: оларның чамдыызы хүндүлүг ажыгладда, а өскөлөрүн хүн бүрүдө ажыглаар.²¹ Бодун хамык бузуттут-бак чүүлдерден арыглап алган кижги хүндүлүг ажыгладдын савазы боор: ону ыдыктап каан, ол Ээзинге ажыктыг база кандыг-даа буянның керек кылырынга белен турар.

²² Чалгы үениң күзээшкиннеринден чайла, Дээрги-Чаяакчыдан дуза дилеп, арыг чүрээндөн кыйгырган улус-биле кады чөптүг-шынның амыдыралче, бүзүрелче, ынакшылче болгаш амыр-тайбынче чүткү.²³ Мелегей болгаш ужурутка чок маргылдааларга киришпе, оларның алгыш-кырыш-биле доостурун билир-ле болгай сен.²⁴ Дээрги-Чаяакчының чалчазы боор кижги алгыш-кырыш кылбаза эки. Харын ол хамык улус-биле эвилен-ээлдек, өөредиг берип билир, шыдамыйкай боор ужурулуг.²⁵ Ол аңаа удур улусту безин эп-чөп-биле эдип-чазазын. Чүгө дээрге Бурган ындыг улуска бачыдын миннип, алыс шынны билип аар арганы бээр чадавас.²⁶ Олар ооң соонда сергей бээр база оларны аспактап алгаш, бодунуң күзел-соруунга чагыртырынче албадапкан эрликтин туттуруундан ушта халый бээр чадавас.

Сөөлгү хүннерниң бүзүрел чогу

3 ¹ Сөөлгү хүннерде аар-берге үе чедип кээрин билип ал. ² Улус чүгө боттары бодаар, акша-мөңгүнге ынак, мак-

таныччал, туразы улуг, өгү-дылын караннадырынга өй болу бээр. Олар ада-иезин дыңналас, өөрүп четтирерин билбес, ыдыктыг чүүлдерден ойталаар,³ ынакшыыр, кээргээр сеткили чок, нүгүлчү, бодун туттунуп билбес база каржы, буянны көөр хөңнү чок улус болу бээр. ⁴ Олар өскерликчи, хай-чагырга чок, адыргак, боттарынын күзээшкиннерин хандыраырга Бургандан артык ынак улус болу бээр. ⁵ Ындыг улус Бурганны хүндүлээринин чүгө даштыкы хевиринден туттунар, а Ооң ылаптыг күжүндөн ойталаар. Олар-биле черле чоокшулашпа.

⁶ Оларның чамдыызы улустуң бажыңнарынче оп-биле аагайлап киргеш, кошкак керэжен улусту дуурайлап кааптар. Ол керэженнер дээрге бачыдың аяа долган, янзы-бүрү күзээшкиннеринин аайындан эртпес улус-тур. ⁷ Ындыглар кезээде-ле өөрениксээрлер, ынчалза-даа алыс шынны кажан-даа долузу-биле билип ап шыдавастар. ⁸ Моисейге удурланган Ианный биле Иамврий^{**} кара олчаан, ол улус база алыс шынга удур туржуп турар. Олар дээрге угааны бойлаан, бүзүрели меге, алыс шынга удур улус-тур. ⁹ Ынчалза-даа оларның оруу мунгаш: Моисейге удурланганнарның угаан чогу бодун көргүзүпкени дег, оларның угаан чогу база бүгү улуска кескү апаар.

Павелдин Тимофейге чагымы

¹⁰ А сен мээң өөредиимге, канчаар чурттап келгенимге, амыдыралчы сорулгаларымга, бүзүрелимге, шыдамымга, ынакшаанымга, туруштуумга,¹¹ истедип сүрдүрүүшкүннерим болгаш хилинчээмге мени эдерип келдин. Антиохия, Икония болгаш Листрага мээң-биле болган бүгү чүүлдү, өске-даа хамык качыгдалдарымны билир-дир сен. Коргунчуг истеп сүрдүрүүшкүннерни шыдажып эрттим. Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мени оларның

* 2:18 Ол башкылар кижиниң сүлдези катап дирлип келген, а мага-боттуң катап дирлири болбас деп турганнар боор. Ындыг янзылыг өөредиглерге (1 Тим 4:1-3 көр) кедергей аскетизм болгаш материалдыг дөлөгөргө, ылаңгыя мага-ботту, бак көөр хамаарылга ылавырлыг болур. * 3:8 Ианный биле Иамврий — бо аттар еврей чаңыл ёзугаар Моисейге удурланган караң көрүнүрлерниң аттары болур (Хост. 7:11, 22 көр). Оларның аттары Эрги Чагыт-керээде айыттынмаан, ынчалза-даа орай иудей болгаш христиан литературада таваржып турар.

2:19 Сан. 16:5, 26 2:20 Рим. 9:21 2:22 Мф. 5:9; Рим. 14:19; 1 Тим. 1:5 2:23 1 Тим. 6:4 2:25 Гал. 6:1 ||

Дан. 4:24; Аж.-ч. 8:22 2:26 1 Тим. 3:7 3:1 1 Ин. 2:18; 1 Тим. 4:1 3:2 Лк. 16:14; 1 Тим. 6:10

3:3 Рим. 1:28-31 3:9 Хост. 7:12; 8:18; 9:11 3:11 Аж.-ч. 13:50; 14:5; 14:19 || Иов 5:19; Ыд. ыр. 33:20

шуптузундан камгалап каан. ¹² Бурганны хүндүлөп, Христос Иисус-биле сырый харылзаалыг амыдыраар дээн улустун шуптузу истедип сүрдүрө бээр. ¹³ А бузуттуглар болгаш хуурмак хейлер багынга улам өнөмчир, өскөлөрнү будулдурап, оон боттары база будулар.

¹⁴ А сен өөренип алганың, бүзүрээниң чүүлден салдырма. Сээн башкыларын кымнар боорун билир сен, ¹⁵ Ыдыктыг Бижилгелерни* база чажыңдан-на билир сен. А Бижилгелер Христос Иисуска бүзүрээрин дамчыштыр кээр камгалапче аппаар мерген угаанын сенээ берип шыдаар. ¹⁶ Бүгү Бижилге Бурганның аксындан үндүр тынган сөзү-дүр, ол алыс шынны өөредиринге, чазыгларны айтып, эдеринге, чөптүг-шынның амыдыралды суртаалдаарыңга ажыктыг. ¹⁷ Ындыг болганда, Бурганның кижизи бүрүнү-биле мергежээн база кандыг-даа буянынгы херек кылары-биле чөпсөглөнгөн боор.

4 ¹ Бурганның-даа мурнунга база ээп кээп, хааннай бергеш, дириг-даа, өлүг-даа улусту шииде бээр Христос Иисусунг-даа мурнунга сенээ айыткап тур мен: ² Бурганның медээзин суртаалда, таарымчалыг-даа, таарымчалыг эвес-даа үеде даалган күүседиринге белен бол, улусту эдип чаза, чазыгларын сойгала, сеткилин сергет база шыдамыккай өөрет. ³ Улустун шынның өөредигни дыңнаар безин хөңнү чок апаары үе чедип кээр. Олар боттарының күүзээшкinnerиниң аайы-биле, чүглө оларның дыңнаксаан чүүлүн чугаалаар янзы-бүрү башкыларны шилип эгелээрлер. ⁴ Олар алыс шындан кулаан бөөшкүннөп, хоозун меге тоолчуругу чугаалар дыңнаарлар. ⁵ А сен бүгү чүүлге серемчиледип боор, бергелерни шыдажып эртер, Буянынгы Медээни суртаалдаар ажил-херээниң шуудадыр, бараан болуушкунуну эчизинге чедир күүседир ужуругу сен.

⁶ А менээ хамаарыштыр — амы-тынмны өргүл дег салып каан-дыр, кы-

зыл-дустаар үем чоокшулаан-дыр. ⁷ Мен төлөштий-биле демисештим, мөңгө амыдыралды, чарышты төндүр маңнадым, бүзүрелди кадагаладым. ⁸ Мени ам актыг-шынның тиилекчиге бээр шаңнал манап турар, чөптүг Шийткекчи боор Дээрги-Чаяакчы, сөөлгү хүн кээрге, ону менээ тыпсыр. Ол шаңналды чүглө менээ эвес, а Ооң ээп кээрин ынакшыл-биле манаан бүгү улуска база тыпсыр.

*Амы-хуунуң сүмелери,
дилеглери*

⁹ Менче дүрген чедип кээрин кызыт, ¹⁰ чүге дээрге Димас мени каапкаш барды. Ол амгы бо делегейге хандыкшаап, Фессалоникиже чорупту. Крискент — Галатияда, а Тит — Далматияда барган. Мээң чанымда чүглө Лука бар. ¹¹ Кээринде, Маркты эдертип эккел, чүге дээрге ол мээң бараан болуушкунумга дузалап шыдаар киж. ¹² Мен Тихикти Эфесче чорудуптум.

¹³ Бээр кээринде, Троадада Карп сугда каапкан тонумну, а ол ышкаш номнарымны, ылангыя эттээн хөмде бижээн-нерин, эккеп көр.

¹⁴ Александр дарган менээ эндерик хөй хора халдаткан киж, ооң ажил-херээ дээш Дээрги-Чаяакчы ону кезедир! ¹⁵ Сен база оон кичээн, чүге дээрге ол бистин суртаалывыска аажок удурланып турар-дыр.

¹⁶ Мээң херээмни шийткел черинге бир дугаар дыңнап турда, кым-даа менээ болчуп келбеди, хамык улус мени каапкаш барды. Ону оларның буруузу кылдыр көрбезинем! ¹⁷ Ынчалза-даа Дээрги-Чаяакчы мээң-биле кады бооп, хамык өске чоннар улuzu ону дыңназын дээш, Буянынгы Медээни аксым-биле суртаалдаар күштү менээ берген. Ол мени арзылан аксындан камгалады. ¹⁸ Дээрги-Чаяакчы мени кандыг-даа бузуттан камгалаар база Бодунун Дээрде Чагыргазынче бүдүн-бүрүн чедире бээр. Анаа кезээ-мөңгөде алдар! Аминь.

* 3:15 Эрги Чагыг-керээниң номнарын ынча деп турар.

3:12 Ин. 15:20; Аж.-ч. 14:22; 1 Фес. 3:3 3:13 Дан. 12:10; Ажыл. 22:11 3:15 Аж.-ч. 16:1

3:16 2 Пет. 1:20-21 3:17 Ы. х. к. 33:1; 3 Хаан. 17:21; 1 Тим. 6:11 4:1 Ин. 5:22; Аж.-ч. 10:42; 17:31;

1 Пет. 4:5 4:2 1 Тим. 5:20; Тит. 1:13; 2:15 4:5 Мк. 13:33-34; 1 Пет. 1:13; Эф. 6:18; 1 Фес. 5:6 ||

2 Тим. 1:8; 2:3 4:6 Аж.-ч. 21:13; Флп. 2:17 || 2 Пет. 1:14; Флп. 1:23 4:7 1 Тим. 6:12; Иуда 1:3 ||

Аж.-ч. 20:24 4:8 Иак. 1:12 4:10 Кол. 4:14; Флм. 1:24 || Мк. 4:19 || 2 Кор. 2:13; Гал. 2:1 || Кол. 4:14;

Флм. 1:24 4:11 Аж.-ч. 12:12; 15:37-38; Кол. 4:10 4:12 Аж.-ч. 20:4; Тит. 3:12 4:13 Аж.-ч. 16:8

4:14 1 Тим. 1:20 || Ыд. ыр. 61:13; У. ч. 24:12 4:17 Ыд. ыр. 21:22

Түңгел байыр чедиришкинери

¹⁹ Прискилла биле Акилага, а ол ышкаш Онисифорнуң өг-бүлезинге байырым чедир. ²⁰ Эраст Коринфиде артып калган, а Трофимни мен аарыының ужун Милитте каапкан мен. ²¹ Кыш бе-

тинде бээр чедип кээрин оралдаш. Эв-вул, Пуд, Лин, Клавдия база хамык бүзүр-рэн ха-дуңмавыс сеңээ байыр чедирип турлар.

²² Дээрги-Чаяакчы сеткил-чүрээң-биле кады болзун! Бурганның авыралы силерге доктаазын!^{†*}

* 4:22 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрги-Чаяакчы» деп сөстөргө «Иисус Христос» деп сөстөрни немээн база бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

4:19 Аж.-ч. 18:2; Рим. 16:3; 1 Кор. 16:19 || 2 Тим. 1:16 4:20 Аж.-ч. 20:4; 21:29

Титке чагаа

Кирилде

Тит Павел элчинин чоок дузалакчызы турган. Ол Павел биле Коринфиде христиан ниитилелдин эптежилгезинге улуг ужур-дузалыг болган (2 Кор. 8:16-17 көр). Павел Титти Крит ортулукка чаа христиан ниитилелдин удуртукчузу кылдыр арттырып каан.

Чагаада үш кол тема бар, олар хөй чүүлдер-биле «Тимофейге бирги чагаанын» темалары-биле дөмей: 1) христиан ниитилелдин удуртукчузу кандыг болур ужур-лугул; 2) христианнын аңгы-аңгы бөлүктери боттарын канчаар алдынар ужур-лугул (кырган, чалы, эр, херэжен, кул кижилер); 3) Иисус Христос дугайында алыс шын өөредигниң үндезиннери.

Кирилде сөстөр

1 ¹⁻² Бурганнын чалчазындан, Иисус Христостун элчини Павелден байыр. Бурган мени Ооң шилээн улузунуң бүзүрелин быжыктырар дээш, олар Бурганнын хүндүлээринче чедире бээр алыс шынны билип ап, мөңгө амыдыраар идегелди алзыннаар дээш томуйлап каан. Бурган мөңгө амыдыралды биске бээрин өртемчейниң тыптыр мурнунда-ла аазаан болгай, а Ол кажан-даа мегелеп көрбээн. ³ Чогуур үе кээрге, Камгалакчы Бурганывыс Бодунуң сөзүн медеглээн, а ону суртаалдаарын Бодунуң айтышкыны-биле меңээ бүзүрөп дааскан.

⁴ Чаңгыс бүзүрел аайы-биле ёзулуг оглум Титке бижидим. Бурган Адавыстан база Камгалакчывыс Христос Иисустан келген авырал* биле амыр-тай-бың сенээ доктаазын!

Титтин Крит ортулукка ажыл-херээ

⁵ Мээң сенээ айытканым дег, чедир кылбаан ажыл-херекти эчизинге чедир кылып, аайлазын дээш, хоорай бүрүзүн-

ге христиан ниитилелдернин удуртукчуларын томуйлазын дээш, сени Критке арттырып каан ийик мен. ⁶ Удуртукчу улус буруудагы дег чүвези чок, кадайынга өскерилбес* боор ужурлуг, а оларнын ажы-төлү Бурганга шынчы, самыраан деп чектетпээн болгаш дыннангыр боор ужурлуг. ⁷ Удуртукчуга Бурганнын ажылын бүзүрөөн болганда, ону буруудаткы дег чүве турбазын. Ол бодун турамык ап чорбас, шугул, арагага сундулуг, содаачы, алыксак-чиксек кижилер болбас ужурлуг. ⁸ Харын ол хүндүлээчел ээ база буян кылырынга ынак, бодамчалыг, чөптүг-шынныг, Бурганнын хүндүлөп чурттаар, бодун туттунуп билир кижилер боор ужурлуг. ⁹ Удуртукчу өске улусту алыс шынныг өөредигге сургаар база шынныг удурланыкчыларын сойгалаар дээш, анаа өөредип каан бүзүрөп болгу дег шынныг медедден быжыг туттунар ужурлуг.

¹⁰ Чүгө дээрге эрге-чагырганы хүндүлөвөс, чалчырааш, өскелерни дуурайлаар улус, ылаңгыя кыртыжап демдектээн кижилер аразында, кайы хөй-дүр. ¹¹ Ындыглартын аастарын дуй шавар хе-

* 1:4 Өске бурунгу сөзүглелдерде «авырал» деп сөскө «өршээл» деп сөстү немээн. * 1:6 Азы: «Чүглө чаңгыс катап кадай алган».

1:1-2 Мк. 13:20; Лк. 18:7; Рим. 8:33; Кол. 3:12 || 1 Тим. 2:4 || Лк. 1:69-70; Рим. 1:2 || Сан. 23:19;

1 Хаан. 15:29 1:3 1 Тим. 2:6; 6:15 || 1 Тим. 1:11 1:4 1 Тим. 1:2; 2 Тим. 1:2 1:5 Аж.-ч. 14:23

1:6 1 Тим. 3:2-4 1:7 1 Пет. 5:2; 1 Тим. 3:8 1:10 1 Тим. 1:6 || Аж.-ч. 11:2; Гал. 2:12 1:11 2 Пет. 2:3;

1 Тим. 6:5

рек, чүгө дээрге олар хууда ажык-кончаа сүргөш, боттарының өөретпес ужурлуг чүүлүн суртаалдап, бүдүн өг-бүлелерни үрөп турар-дыр. ¹² Оларның боттарының бир медээчизи мынча дээн: «Криттин чурттакчылары черле мегечи, араатанзыг каржы, чалгаа, чазый хейлер!»* ¹³ Ол медээчинин бадыткалы ылап шын. Ынчангаш бүзүрели алыс шынның болзун дээш, оларны эң-не шыңгызы-биле сойгалаар ужурлуг сен. ¹⁴ Олар иудей хоозун тоолчургу чугаалар болгаш алыс шын-дан ойталаан улустун айтышкынына-рынче кичээнгей салбазыннар. ¹⁵ Арыг улуска шупту чүве арыг, а бүзүрөвээн, үрөлгөн улуска арыг чүү-даа чок — оларның боттарының угаан-бодалы болгаш арын-нүүрү үрөлгөн-дир. ¹⁶ Олар: «Бурганны билир бис» — дижирлер, ынчалза-даа ажыл-херээ-биле Оон ойталааннар-дыр. Олар чииртим, дыннангыр эвес база кандыг-даа буянның чүүл кылыр харык чок улус-тур.

Алыс шынның өөредиг

2 ¹ А сен болза чүгле алыс шынның өөредиг-биле дүгжүр чүүлдү медегелеп чор.

² Кырган эр улус бодун сарыылдыг, төлөптит алдынар, бодамчалыг боор база бүзүрелге, ынакшылга, шыдамык чорукка ыяк белеткенген боор ужурлуг.

³ Кырган кадайларга Бурганны хүндүлөп амдыраарын, хоп-чип тартпазын, арага-дарыже сундулавазын база өске улусту буян кылырынга өөредирин сүмеле. ⁴ Олар аныак херээжен улусту ашактары болгаш ажы-төлүнге ынак болурунга өөрөтсиннер. ⁵ Аныак херээжен кижилер бодамчалыг болгаш төлөптит аажы-чаңныг болзуннар; эки бажын ээлери, буянның сагыштыг база ашактарын дыннаар улус болзуннар. Бурганның медээзин кым-даа дора көрбөзүн дээш, ону кылзыннар.

⁶ Аныак эрлерни бодамчалыг болурунга база ынчаар өөрет.

⁷ Бүгү чүүлдерге: ажыл-үүленге, хектеринге бодунну өттүнер үлегер кылдыр көргүс, бодуннун өөредиглеринге ак сеткилдиг болгаш шыңгыы бооп көр. ⁸ Бисти бактаар чүзү-даа чок болгаш, сенээ удулранган улус ыядып-човаар кылдыр, өөредип тура, шын база чемеге онаашпас сөстөрни ажыгла.

⁹ Кулдарны ээлеринге бүгү талазы-биле чагыртып, оларның күзелин хандыраарын кызыдар база оларга удур чүнү-даа чугаалавас кылдыр өөрет. ¹⁰ Кулдар ээлеринден оорланмазын, харын оларга бүрүнү-биле бердингенин көргүссүн. Бистин Камгалакчы Бурганывыстың өөредии кайы хире магалыг чаагайын улус көрүп каар кылдыр, кулдар боттарынын ынчалдыр ап чорзун.

¹¹ Чүге дээрге Бурган Бодунун авыралын бүгү улусту камгалаар дээш ажыткан-дыр*. ¹² Ол авырал бисти Бурганны тоовас чоруктан-даа, делегейден укталган күзээшкиннерден-даа ойталаарынга; боттарывысты холга ап, амгы бо делегейге Бурганны хүндүлөп, чөптүг-шынның чурттаарынга өөредип турар. ¹³ Өндүр улуг Бурганывыс болгаш Камгалакчы-выс Иисус Христос өндүр чырыкка бүргеткен чедип кээр деп, чыргалдыг хүннү идегел-биле манап тура, ынчаар чурттаар ужурлуг бис. ¹⁴ Бисти хамык бузут-бактан хостаар дээш, буянның херектерже чүткүлдүг, чүгле Анаа хамааржыр, арыг улус кылып каар дээш, Христос Бодун өргүлге салган.

¹⁵ Сен ол бүгүге өөредир, бүгү күш-биле улусту сорук киирер, сойгалаар ужурлуг сен. Сени херекке албайн баар кизи турбазын.

Христианнарның бодун алдынары

3 ¹ «Чагырыкчылар болгаш эрге-чагырга ээлээннерниң аайындан эртпейн, оларга чагыртыр база кандыг-даа буянның херекти кылырынга кезээде белен болур ужурлуг силер» деп, бодуннун

* 1:12 Ол болза Крит чурттуг Эпименидтен (б. э. чедир VI — V вв.) цитата-дыр. Ону Платон, Аристотель, Цицерон б. ө. Бурганның медээчизи деп адап турганнар. Эпименид критчилерни мегечилер деп адаан, чүге дээрге олар Зевс бурганның хөөрү оларның ортулуунда деп бадыткап турганнар. * 2:11 Азы: «Бурганның камгалал бээр авыралы бүгү улуска ажыттынган-дыр».

1:13 1 Тим. 5:20; 2 Тим. 4:2; Тит. 2:15 1:14 1 Тим. 1:4 1:15 Мк. 7:15-16; Аж.-ч. 10:15; Рим. 14:20; 1 Тим. 4:3-4 1:16 1 Ин. 2:4 2:3 1 Тим. 3:11 2:5 Э. д. 3:16; 1 Пет. 3:1-2; Эф. 5:22; 1 Тим. 2:11 2:6 1 Тим. 5:1 2:7 1 Пет. 5:3; Флп. 3:17; 2 Фес. 3:9; 1 Тим. 4:12 2:8 1 Тим. 5:14 2:9 1 Пет. 2:18; Эф. 6:5; Кол. 3:22; 1 Тим. 6:1 2:11 1 Тим. 2:4 2:12 1 Пет. 4:2 2:13 2 Пет. 1:1 || Евр. 9:28 2:14 Эф. 2:10; Тит. 3:8 || Мф. 20:28 2:15 Тит. 1:13 || 1 Тим. 4:12 3:1 1 Пет. 2:13; Рим. 13:1

улузунга сагындыр. ² Оларны кымны-даа бак сөглөвезинге, эп-найыралдыг, ээлдек-эвилен, бүгү улус мурнунга биче сеткилдиг боорунга өөрөт.

³ Чүге дээрге бис база кажан-бир шагда сарыыл чок, хай-чагырга билбес, шын оруктан азып-тенээн, янзы-бүрү күзээшкиннерниң болгаш таалалдарның кулу бооп чораан бис. Бистин чуртталгавысты өш биле адааргал бүргей ап, улуска көрдүрбейн-даа, бот-боттарывысты көөр хөңнүвүс чок-даа чордувүс. ⁴ Ынчалза-даа Камгалакчывыс боор Бурганның улуска буяннын база ынакшылы ажиттынып келгенде, ⁵ боттарывыстын кылган эки ажыл-херээвис дээш эвес, а Бодунун өршээлдии-биле Ол бисти камгалады. Ыдыктыг Сүлде бисти арыглап чугташ, чаа амыдыралче катап төрүттүнер органы биске хайырлады. ⁶ Бистин Камгалакчывыс Иисус Христосту дамчыштыр Бурган бисти Ыдыктыг Сүлде-биле сиңниктир бүргээн. ⁷ Ынчангаш Бурганның авыралынын ачызында Оон мурнунга агартырып алгаш, идегээнивис мөңгө амыдыралды салгаар улус апардывыс. ⁸ Бо дээрге ылап шынныг сөс-тер-дир. Бурганга бүзүрей берген улус буяннын херектер кылырынга боттарын бүрүнү-биле бараалгатсын дээш, ол бүгүнүң дугайында сагыш алындыр чугаалап чорурунну күзеп тур мен. Ындыг боору — улуска эки болгаш ажыктыг.

⁹ Ынчалза-даа мугулай барымдаалардан, ук-ызыгуур дугайында чугаалардан, Моисейниң хоойлузунун дугайында маргылдаалардан, аас былаажырындан чайлап чор, чүге дээрге оларның ажыдаа, херээ-даа чок. ¹⁰ Христиан ниитилелге аңгылажыг үндүрер кижини бир, ийи удаа сагындыргаш, олчаан ооң-биле харылзаппа. ¹¹ Ындыг кижиниң шуутла үрелгенин база ооң бачыттары бодунун-на буруулуун көргүзүп турарын билип ал.

***Түңнел сүмелер,
байыр чедиришкиннери***

¹² Сенче Артемни азы Тихикти чорудуптарым билек, Никопольче меңээ чедип кээр дээш, бар шааң-биле кызыт, чүге дээрге мен аңаа кыштаарын шиитпирлеп алдым. ¹³ Ном-хоойлу тайылбыр-лакчызы Зинас биле Аполлостун аян-чоруунун үезинде оларга херек бүгү чүве бар болзун дээш, болдунар-ла хемчеглерни ап, дузалап көр. ¹⁴ Бистин улузүс өскелерниң эргежок чугула херелелдерин хандырып, буяннын херектер кылырынга чаңчыккан турар ужурлуг, ынчан оларның амыдыралы үре-түңнел чок болбас.

¹⁵ Мээң-биле кады турар хамык улус сенээ байыр чедирип тур. Биске ынак бүзүрэннерге байырывыс чедир. Бурганның авыралы силер бүгүдеге доктаазын!*

* 3:15 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

3:21 Тим. 3:3 3:3 Ин. 8:34; 2 Пет. 2:19; Рим. 6:16-20 3:5 Рим. 3:27; Эф. 2:4, 8; 2 Тим. 1:9 || Ин. 13:8; 1 Кор. 6:11; Эф. 5:26; Евр. 10:22 || Ин. 3:3; 1 Пет. 1:3; Эф. 2:5 3:6 Аж.-ч. 2:33; 10:45; Рим. 5:5 3:7 Аж.-ч. 15:11; Рим. 3:24; Эф. 2:8; Тит. 2:11 || Рим. 8:17 3:8 1 Тим. 1:15; 2 Тим. 2:11 || Эф. 2:10; Тит. 2:14 3:9 1 Тим. 1:4; 2 Тим. 2:14, 16 3:10 Мф. 18:15-17 3:12 Аж.-ч. 20:4; 2 Тим. 4:12 3:13 Аж.-ч. 18:24; 1 Кор. 1:12 3:14 2 Пет. 1:8

чок болду. Сээң кылып турар бүгү буя-
нын хүлээлге ёзугаар эвес, а сээң тура-
сорууң аайы-биле илерээн болуру кү-
зенчиг-дир.

¹⁵ Бодуннун кулунну оон соонда ке-
зээ-мөңгөдө дедир эгидип аарың дээш,
Онисим сенден кезек өйдө чарлы берген
бооп чадавас. ¹⁶ Ам ону кулуң эвес кыл-
дыр, а оон артык — ханы ынак дунман
кылдыр хүлээп алыр-дыр сен. Ол меңээ
дыка эргим-дир, ынчалза-даа сеңээ ол,
анаа кижиги-даа дег, Дээрги-Чаяакчыга
башкарткан дунман-даа дег, оон-даа ар-
тык эргим апаар. ¹⁷ Ынчангаш мени чаң-
гыс ажил кылган эжиң кылдыр санаар
болзунза, мени канчаар хүлээп аарың дег,
ону ынчаар хүлээп ап көр. ¹⁸ Ол сени кан-
дыг-бир чүвө ужуң хомудадыпкан азы се-
ңээ өрелени берген болза, ол түңнү мээң
адым дужунга бижип каг. ¹⁹ Бодуннун
холум-биле бижип олур мен: *мен, Па-
вел, ооң өрезин төлээр мен.* (Сен база бо-
дуннун амыдыралың-биле меңээ өре-
лиңни сагындыргаш-даа чоор деп мен.)

²⁰ Ынчангаш, дунмай, Дээрги Хрис-
тос дээш меңээ ачы-дузадан көргүзүп,
мени ооң-биле сорук кирип көр. ²¹ Мени
дыңнаар боор деп идегээш, сеңээ бижип
олур мен. Херек кырында мээң бижээн
чүвөмдөн-даа хөйүнү кылып каарыңны
билер мен.

²² Ол ышкаш меңээ аалчылар өрээ-
лин белеткеп каап көр. Чүгө дээрге Бур-
ган мөргүлдериңерге харыылап, мени
удавас хостап салыптарга, силерге чеде
бээримге идегеп тур мен.

Түңнел байыр чедиришкinnerи

²³ Христос Иисуска бүзүрээни дээш
мен ышкаш хоругдаттырган Эпафрас се-
ңээ байыр чедирип тур, ²⁴ а ол ышкаш
мээң чангыс ажил-херек кылып турар
эштерим Марк, Аристарх, Димас бол-
гаш Лука олар база.

²⁵ Дээрги Иисус Христостуң авыралы
силернин сагыш-сеткилинерге доктаа-
зын*.

* 1:25 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.

1:16 Мф. 23:8; 1 Кор. 7:22; Кол. 4:9 1:19 1 Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; 2 Фес. 3:17

1:23 Кол. 1:7; 4:12 1:24 Аж.-ч. 27:2; Кол. 4:10 || Кол. 4:14; 2 Тим. 4:10

Еврейлерге чагаа

Кирилде

Христиан шинчилекчилер эрте шагдан бээр бо чагааның автору кымыл дээрзинге хамаарыштыр аразында чөпшээрэжилге чок турган, чүгө дээрге автор бодунуң адын адаваан болган. Чамдык улус автор — Павел элчин деп санап турар. Ындыг-даа болза, чагааның аян-хевири болгаш онза шинчилиг бодалдары Павелдин өске чагааларынга шоолуг дөмөйлөшпөс. Өске шинчилекчилернин санап турары-биле, автор болза Павелдин кады ажилдап турган улузунуң бирээзи — азы Варнава, азы Аполлос, азы өске-бир кижиге болур.

Чагааның ады болгаш ооң барымдаа тургузарынын херечилеп турарын ёзугаар, ону христиан апарган еврейлерге бижээн. Оларның тодаргай ниитилели каяа турганы билдинмес — Рим, Иерусалим, Александрияга бе азы өске-бир хоорайга бе. Чагаа бистин эраның 60 болгаш 70 чылдарынын аразында бижиттинген чадавас.

Авторнуң кол сорулгазы — христиан чүдүлгениң иудей чүдүлгеден артык болурун көргүзери. Ооң-биле ол бодунуң чагаазын чоруткан улузун Христоска шыңчы чорукка быжыктырып, шенелделер үзүндө оларның иудаизмче эглирин болдурбас деп турар. Биез шагда Бурганның медээчилери болгаш төлээлери Ооң медээзин улуска меделеп турган. А ам Бурганның Оглу Христостуң — кээргээр сеткилди дээди бараалгакчының база чангыс угда четпес-дудуу эвес өргүлдүң үези келгени ол. Христостуң Бодун өргүпкени Аңаа бүзүрөөннери бачыттан кезээмөңгөде арыглап каан.

Христос-биле харылзажыры Аңаа бүзүрөл дамчыштыр чедип алдынар. Эрги Чагы-көрсөдө дыка хөй улус боттарының идегели боттанганын көрбөй чыткаш безин, Бурганга бүзүрөп турганы дег, христианныр база чүдүлгези дээш оларны истеп сүрүп турда безин, Христоска бүзүрөп, Оон ойталавас ужурлуг.

Бодунуң Оглуң дамчыштыр Бурганның чугаалааны

1 ¹Эрткен үеде Бурган бистин ада-өгбө-виске Бодунуң медээчилерин дамчыштыр хөй катап, хөй янзы аргалар-биле чугаа кылып келген. ²А бо сөөлгү хуннерде Бурган Бодунуң Оглуң дамчыштыр бис-биле чугаалажып турган. Бурган Ону бүгүдени чагырар салгакчызы кылдыр томуйлааш, Ону дамчыштыр өртемчейни чаяаган. ³Оглу дээрге өндүр чырык Бурганның омур-хевири-дир база Оон алыс бүдүжүнүң кара чангыс дөмөй омур-дүрүзү-дүр. Ол Бодунуң күчүлүг сөзү-биле бүгүдени тудуп турар. Ол бисти бачыттарывыстан арыглааш,

дээрлерге кымдан-даа бедикке, Дээди Өрүкүнүң оң талазынга барып олупурупкан. ⁴Бурганның Оглу дээрнин төлээлеринден кайы хире өндүр бедигил, Оон салгап алган ады оларның аттарындан ол хире алдарлыг.

Христос дээрниң төлээлеринден өндүр бедик

⁵ Дээрнин шупту төлээлеринин кайызынга бир шагда Бурган:

«Сен — Мээң Оглум сен, Мен бөгүн Сээң Адаң апардым» — деп чугаалааныл?

Азы: «Мен Ооң Адазы болуп мен, а Ол Мээң Оглум болуп» — дээнил?

^{1:2} 1 Пет. 1:20 || Мк. 12:7 || Ин. 1:3; 1 Кор. 8:6; Кол. 1:16 ^{1:3} 2 Кор. 4:4; Кол. 1:15 || Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Аж.-ч. 7:55-56; Рим. 8:34 ^{1:4} Флп. 1:21; Флп. 2:9 ^{1:5} Ыд. ыр. 2:7; Аж.-ч. 13:32-33; Евр. 5:5 || 2 Хаан. 7:14

⁶ Улуг Оглун өртемчейже эккеп тура, Ол:

«Бурганның бүгү төлээлери Аңаа мөгөйзиннер» — деп база чугаалаан.

⁷ Бижилгеде дээрний төлээлеринге хамаарыштыр:

«Ол Бодунуң төлээлерин — хаттар кылып каан, а бараан болукчуларын — оттуң чалбыыштары кылып каан» деп бижээн.

⁸ А Оглунга хамаарыштыр:

«О, Бурган, Сээң дүжүлгөң кезээ-мөңгөде турар, чөптүг чорукту демдеглээн мерге — Сээң чагыргаңның мергези. ⁹ Сен чөптүг чорукка ынак, а бузутту көөр хөңнүң чок сен. Ынчангаш Бурган — Сээң Бурганың эш-өөрүң аразындан сени шилип ап, өөрүшкү-биле чаап кагды» деп бижээн.

¹⁰ А оон ынай:

«Дээрги-Чаяакчы, Сен үе-дүпте чер-делегейни үндөзилеп тургустун, дээрлер база Сээң холуңнуң чаяалгазы. ¹¹ Чер биле дээр чиде-даа бээрге, Сен артып каар сен. Олар шупту хеп ышкаш элп каар; ¹² оларны Сен тон ышкаш дүрүп каар сен, олар, хеп ышкаш, солуттунуп, чиде бээрлер. А Сен биезги хевээр сен, Сээң назының төнчү чок» деп бижээн.

¹³ Дээрний төлээлериниң кайызын-га кажан-бир шагда Бурган:

«Дайзыннарыңны буттарың адаанга эккеп салбаан шаамда, Мээң оң таламга олу» — деп чугаалааныл?

¹⁴ Дээрний шупту төлээлери кымнар ийик? Камгалалды салгап алыр улуска

дузалазыннар дээш чоруткан бараан болукчу сүдделер эвес чүве бе?

Өндүр улуг камгалалдан ойталаарының озады

2 ¹ Ындыг болганда, агым бисти өс-кээр алгаш барбазын дээш, дыннаан чүүлүвүске улам кичээнгейлиг болуулу. ² Дээрний төлээлерин дамчыштыр медеглээн сөс* ылап куштүг бооп, ону хажыткан база дыннаан чорук бүрүзү чөптүг кеземчеге онаажыр болганда, ³ бис база, бодувустун ээлчээвисте, ол хире өндүр улуг камгалалды тоовайн барзывысса, кеземчеден чайлаар харыывыс кайдал? Ол камгалал дугайында улуска эң баштай Дээрги Иисус медеглээн, а оон соонда Ону дыннаан улус биске шынзылып чугаалаан болгай. ⁴ Ол медээни Бурган, Бодунуң күзел-соруун өзугаар инзы-бүрү өндүр улуг демдектер, кайгамчык чүүлдер көргүзүп, Ыдыктыг Сүлденин улуска үлээн белектери-биле бадыткаан.

Христос улуска дөмей бооп чедип келген

⁵ Оон дугайында чугаалап турары-выс ам кээр өртемчейни Бурган дээрний төлээлеринге чагырар кылдыр бербээнне болгай. ⁶ Бир-ле кижиг бир-ле Номда мынча деп херечилеп чугаалаан:

«Кижиг деп кымыл ол, Сен ону чүгө бодап чоруур сен? Кижиг амытан оглу деп кымыл ол, Сен ол дээш чүгө сагыш човаар сен? ⁷ Сен ону дээрний төлээлеринден чүгө хензиг-ле куду деңнелдиг кылып каан сен. Сен ону ат-алдар болгаш мактал-хунду-биле демдектедиң, ⁸ бүгү чүүлдү оон буттарының адаанга чагырттын».*

Бурган Бодунуң Оглунга бүгү чүүл-дү чагырткаш, Оон чагыргазының адаанче кирбес чүү-даа турбас кылып каан. Ынчалза-даа бүгү чүүлдүн Аңаа чагыртканын ам дээрзинде көрбейн турар бис. ⁹ Иисусту кезек өйдө* дээрний

* 2:2 Дээрний төлээлерин дамчыштыр медеглээн сөс — ыдыктыг хоойлуну бодап турар (Ы. х. к. 33:2; Аж.-ч. 7:53; Гал. 3:19 көр). * 2:7, 9 «Кулу деннелдиг», «кезек өйдө» — грек сөзүглелде чаңгыс сөс боор. Цитатаны оон алган 8-ки Ыдыктыг ырының чингине сөзүглелинде бо домак кижиг төрөлгөтенниң делегейде туружунга хамааржып турар. «Еврейлерге чагаанын» автору ол сөстөргөниң аңгы уткалары-биле ойнап, «Иисус кезек өйдө дээрний төлээлеринден куду деннелдиг апарган» дээн, үгөге хамаарышкан утказын ажыглап турар.

1:6 Ыд. ыр. 96:7 1:7 Ыд. ыр. 103:4 1:8-9 Ыд. ыр. 44:7-8 1:10-12 Ыд. ыр. 101:26-28

1:13 Ыд. ыр. 109:1; Евр. 10:13 1:14 Э. д. 19:16 2:4 Аж.-ч. 2:22, 43 2:5 Евр. 1:6

2:6-8 Ыд. ыр. 8:5-7 || 1 Кор. 15:25 2:9 Ин. 8:54; 17:1; 1 Пет. 1:21; 2 Пет. 1:17

төлээлеринден куду деңнелче бадыр-
ган-ын бис ам көрүп тур бис. Ол Бурганнын
авыралы-биле өлүмнүн хилинчээн бүгү
кижи төрөлгөтөн дээш шыдажып эрт-
кен. Ол дээш Бурган Ону алдар болгаш
мактал-хүндү-биле шаңнаан.

¹⁰ Бүгү чүүлдерниң Ол дээш база Оон
ачызында бар бооп турары Бурган Бо-
дунун хөй оолдарының камгалалынын
Баштакчызын хилинчек дамчыштыр чет-
пес талалары чок кылып каар ужурлуг
турган. Бурган хөй оолдарын өндүр бе-
дик байдалга чедирер дээш, ынчаар кыл-
ган. ¹¹ Ыдыктаттырган улус-даа, оларны
ыдыктыг кылып турар Кижидеаа шуп-
ту чаңгыс Бургандан укталган болгай.
Ынчангаш Иисуска оларны «ха-дунма»
дээри бьянчыг эвес болган. ¹² Ол мын-
ча дээн:

*«Сээң адыңны ха-дунмамга медээлээр
мен, чыыш мурнунга Сени алгап-мактаар
мен».*

¹³ А оон ыңай:

«Мен Дээрги-Чаяакчыга идегээр мен».

А ол ышкаш:

*«Мен база Дээрги-Чаяакчының меңээ
бергени ажы-төл — бо-дур бис».*

¹⁴⁻¹⁵ А ол ажы-төл дээрге эът-бот-
тан, хандан бүткен улус болганда, Иисус
база улуска бүрүнү-биле дөмөй эът-бот-
тут кижиде болу бергеш, Бодунун өлү-
мүн дамчыштыр өлүмнүн күжүн эди-
лээн эрликти күш чок болдурган база
бүгү назынында өлүмдөн коргуушкун-
нун кулданыынга чораан улусту хостаан.
¹⁶ Иисус дээрнин төлээлери дээш эвес,
а Авраамның үр-салгалы дээш сагыш
човаар болгай. ¹⁷ Ынчангаш улус-чоннун
бачыттарын чайладыры-биле, Бурган-
ның мурнунга өршээлдиг болгаш шын-
чы дээди бараалгакчы боор дээш, Иисус
бүгү чүүлдерге Бодунун ха-дунмазын-

га дөмөй апаар ужурлуг турган. ¹⁸ Чүге
дээрге Ол, шенелдени Боду шыдап эр-
тип, хилинчекти көргөн болгаш, шенел-
делерни шыдап эртип турар улуска ду-
залап шыдаар.

Иисустуң бүзүрелдии

З ¹ Ынчангаш, Бурганның дээрже кый
деп алганы ыдыктыг чон боор ха-дун-
ма, Бурганның Төлээлекчизи болгаш
шуптувустуң хүлээп көөрүвүс дээди ба-
раалгакчызынче — Иисусче кичээнгей-
ден салып көрүнер. ² Иисус Ону дээди
бараалгакчы кылдыр салып каан Бур-
ганга, *Моисейниң Бурганның бүгү өг-бү-
лезиниң аразында** бүзүрелдии дег, бүзү-
релдиг бараан бооп келген. ³ Ындыг-даа
болза, оран-савага* көөрдө, оон тудукчу-
зунуң мактал-хүндүзү артык боору дег,
Иисус Моисейден артык алдар-хүндүге
төлөптиг. ⁴ Оран-сава бүрүзүн бир-ле ки-
жи туткан, а бүгү бар чүүлдү Бурган тут-
кан болгай. ⁵ Моисей Бурганның бүгү өг-
бүлезиниң аразынга бүзүрелдиг бараан
болукчу дег болган, оон бараан болууш-
куну келир үеде медеглээр ужурлуг чүүл-
дү айтып турган. ⁶ А Христос Бурганның
өг-бүлезин башкарган Оглу дег бүзүрел-
диг! Чоргаараарыксы идегелди эчизин-
ге чедир коргуш чок сагыр болзувус-
са, Бурганның ол өг-бүлези — бис бис.

Бурганга шынчы чорукче кыйгырыг

⁷ Ынчангаш Ыдыктыг Сүлдениң чу-
гаалап турары дег:

*«Бөгүн, Бурганның хүнүн дыңнап
каан болзунарза, ⁸ ээн ховуга шенелде
хүндүде дег, үймээн үндүргөн үеңерде дег,
чүректериңер дашталдырбаңар. ⁹ Аңаа
силерниң ада-өгбөңер Мени шенеп, хынап
турганнар, дөртен чыл дургузунда Мээң
ажыл-херээм көрүп келгеннер. ¹⁰ Ынчангаш
Мен ол салгалга килеңней бергеш: „Бо дээрже
чүректери үргүлчү будулуп чоруур, Мээң
оруктарымны билип албаан улус-тур“ —
деп чугаалаан мен. ¹¹ Ынчангаш Мен*

* 3:2-6 «Өг-бүле», «оран-сава» — грек сөзүглелде чаңгыс сөс боор. А цитаталаан сөзүглелде (Сан. 12:7) еврей сөс «чон, аймак» деп база уткалыг. Автор мында сөстүң янзы-бүрү уткаларын ажыглап турар.

2:10 Рим. 11:36 || Евр. 5:9 2:11 Евр. 13:12 || Мф. 28:10; Мк. 3:35; Ин. 20:17; Рим. 8:29

2:12 Ыд. ыр. 21:23 2:13 Иса. 8:17-18 2:14-15 Ин. 1:14; 1 Ин. 4:2; 2 Ин. 1:7; 1 Тим. 3:16 || 1 Ин. 3:8 ||

Иса. 42:7; 49:9; 1 Кор. 15:54-55 2:17 Флп. 2:7 2:18 Лк. 22:28 3:2 Сан. 12:7 3:5 Сан. 12:7 ||

Ыл. х. к. 18:15, 18 3:7-11 Ыд. ыр. 94:7-11

килеңнээштиң: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче кирбес“ — деп даңгыраглаан мен».

¹² Ха-дуңма, силерниң кайыңар-даа дириг Бургандан хая көрүнген, бачыттыг, бүзүрөвөс чүректиг болбазын дээш, кичээниңер. ¹³Харын «бөгүн» деп үе ам-даа барда, бачытка дуурайлаткан-ындан кайыңарнын-даа чүрээ даштал-базын дээш, бот-бодунарны хуннун-не деткип, сурганар. ¹⁴Эгезинде бар турган бүзүреливисти эчизинге чедир сагыыр болзувусса, Христос-биле кады чаңгыс баг апарганывыс ол-дур. ¹⁵Ол дугайында Бижилгеде мынча дээн болгай: «Бөгүн, Бурганның үнүн дыңнап кагзыңарза, үймээн үндүргөн үеңерде дег, чүректериңер дашталдырбаңар».

¹⁶Бурганның үнүн дыңнааш, Аңаа удур үймээн үндүргөн кымнарыл ол? Моисейниң Египеттен үндүрүп эккелген улузу шупту эвес ийикпе? ¹⁷Дөргөн чыл дургузунда Бурган кымга килеңнеп келгенил? Бачыт үүлгеткени дээш ээн ховута мөчү-сөөгүн салган улуска эвес ийикпе? ¹⁸Олар Ооң амыр-дыжының черинче ка-жан-даа кирбес деп, Бурган кымга даңгыраглааныл? Ону дыңнавайн барган улуска эвес ийикпе? ¹⁹Ынчангаш Аңаа бүзүрөвээн болгаш, олар Ооң амыр-дыжының черинче кирип шыдаваанын көрүп тур бис.

Бурганның чонунга амыр-дыш

4 ¹Ынчаарга Бурганның амыр-дыжы-ның черинче кирериниң азаашкыны күштүг хевээр турда, силерниң кайыңар-даа ону ышкынмазын дээш, оваранып көрээлиңер. ²Демги еврейлерге ышкаш, Буянный медээни* биске база суртаал-даан. Ындыг-даа болза, ону дыңнааш, бүзүрөй берген улуска бүзүрэни-биле катгышпаан улустун дыңнап алган сөзү оларга ажык-дуза чедирбээн. ³А Ооң амыр-дыжының черинче бүзүрөй берген улус кирип тур бис.

«Мен килеңнээштиң: „Олар Мээң амыр-дыжым черинче кирбес“ — деп

даңгырагладым» — деп, Бурган чугаалаан-на болгай.

Дээрги-Чаяакчы өртемчейни чаяар ажыл-херээн төндүргөн-даа болза, ынча деп чугаалаан. ⁴Өске-бир Номда чедиги хүн дугайында:

«Чедиги хүнде Бурган хамык ажыл-херектеринден дыштанган» — дээн.

⁵А оон ыңай ол дугайында:

«Олар Мээң амыр-дыжым черинче кирбес» — деп база чугаалаан.

⁶Буянный медээни оларга ооң мур-нунда-ла меделеп каан улус ону тооп дыңнаваз болгаш, амыр-дыш черинче кирбээн. Ынчаарга чамдык улуста ынаар кирер арга ам-даа бар болганда, ⁷Бурган катап база «бөгүн» дээр бир-ле хүн доктааткан. Ооң мурнунда чугаалап каан-ының соонда үр үе эрткенде, Ол Давид-ти дамчыштыр: «Бөгүн, Бурганның үнүн дыңнап кагзыңарза, чүректериңер дашталдырбаңар» — деп катап база чугаалаан. ⁸Нуннуң оглу Иисус демги улусту амыр-дыш черинче кириген турган болза, Бурган ооң соонда өске хүн дугайында чугаалавас ийик. ⁹Ынчангаш Бурганның улузунга амыр-дыш хүнү күштүг бооп артар. ¹⁰Бурганның амыр-дыжы-ның черинче кирген кижилер бүрүзү, Бодунуң ажыл-херээнден Ооң дыштанганы дег, ажыл-херектеринден база ынчаар дыштаныр. ¹¹Ынчангаш кым-даа демги дыңнангыр эвес улустун үлегер-чижээн ёзуугар кылбазын дээш, Ооң амыр-дыжының черинче кирерин бар шаавыс-биле кызып көрээлиңер.

¹²Чүгө дээрге Бурганның сөзү дириг болгаш салдарлыг болур, ол кандыг-даа аажок чидиг хылыштан чидиг. Ол сөс кижиниң сеткил-хөңнү биле сүл-дезин, чүстер биле сөөктерин аңгылаа-жеге чедир, оон алыс бодунче ханылап кирип, кижиниң чүрэниң бодалдарын болгаш күзел-сагыжын шиидип турар.

* 4:2 Буянный медээ — мында: Бурган еврейлерни азаап кааны ханаан черже аппарат чоруур дээн меделелди ынча деп адаан (Сан. 14:7-8 көр).

3:15 Ыд. ыр. 94:7-8 3:16 Сан. 14:2 3:17 Ыд. ыр. 94:10 || Сан. 14:29 3:18 Ы. х. к. 1:34-36

3:19 Ыд. ыр. 105:24 4:1 Евр. 12:15 4:3 Ыд. ыр. 94:11; Евр. 3:11 4:4 Э. д. 2:2 4:5 Ыд. ыр. 94:11

4:6 Евр. 3:19 4:7 Ыд. ыр. 94:7-8 4:8 Ы. х. к. 31:7 4:12 Эф. 6:17; Ажыл. 1:16

¹³ Бурганның бүгү чаяалгазында Оон чашты бээр хире чүү-даа чок, харын бүгү чүве Оон мурнунга ажык-чадагай болгаш көскү. Бис шупту Оон мурнунга харыы тудар бис.

Иисус — эң өршээлди дээди бараалгакчы

¹⁴ Бисте өндүр улуг дээди бараалгакчы — дээрлерже эрте берген Иисус, Бурганның Оглу бар. Ынчангаш ажык-биле хүлээп көөр чүүлүвүстү ыяк сагып көрээли. ¹⁵ Бисте бар дээди бараалгакчы кошкак талаларывысче ээ көрүнмейн баар хире эвес Кижиге. Ол, бис ышкаш, бүгү тала-биле күткүлгеге алзып турган, ынчалза-даа бачыт үүлгетпээн. ¹⁶ Ынчангаш өршээл алгыры-биле база деткимче херек өйдө авырал тывары-биле, авыралдың үнер дөзү боор Бурганның дүжүлгезинче коргуш чок чоокшулай берээли.

5 ¹ Дээди бараалгакчы бүрүзүн улус аразындан шилип алыр. Ол Бурганның мурнунга чонга бараан боор төлээ бооп, улустун бачыттары дээш өргүл белектерин салыр хүлээлгелиг. ² Шак ындыг дээди бараалгакчы боду база кошкак кижиге болгаш, бүдүүлүк-дүмбей, будулган улусче ээ көрнүүлөк боор ужурулуг. ³ Ол кошкак кижиге болган ужурунда, чүглө чоннун бачыттары дээш эвес, а бодунун бачыттары дээш база өргүл кылыр ужурулуг. ⁴ Кым-даа ындыг мактал-хүндүнү бодунунгу туразы-биле хүлээп албас, а Аароннун кыйгыртканы ышкаш, Бурганга кыйгырткан турар ужурулуг.

⁵ Христос база дээди бараалгакчы боорунун алдар-хүндүзүн Бодунга Боду хүлээп албаан. А Бурган Анаа мынча дээн:

«Сен — Мээң Оглум сен, Мен бөгүн Сээң Адаң апардым».

⁶ Бижилгениң өске-бир черинде Дээрги-Чаяакчы:

«Мелхиседек ышкаш, Сен кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы сен» — деп база чугаалаан.

⁷ Бодунун чер кырынга амыдыралының үезинде Иисус Ону өлүмден камгалап шыдаар Бурганга мөргүп, ыткыр човууртап база карааның чажын төп, чалбарган. Иисусту Бурган Ону хүндүлээни дээш дыннап каан-даа болза, ⁸ Иисус Оглу-даа турган болза, Ол көрүп эрткен хилинчээн дамчыштыр дыннангыр чорукка өөренип алган. ⁹ Иисус четпес талалары чок болу бергеш, Ону тооп дыннаар бүгү улуска мөңгө камгалаалдың үнер дөзү апарган, ¹⁰ чүгө дээрже Бурган Ону, Мелхиседекти ышкаш, Бодунун дээди бараалгакчызы кылдыр чарлаан.

Бүзүрелден ойталаваңар

¹¹ Ол бүгүнүн дугайында оон-даа хөй-нү чугаалап боор мен, ынчалза-даа силерге тайылбырлаары берге-дир, чүгө дээрже дыннааш, угааптар шааңар чок-тур. ¹² Шагда-ла башкылар болу бээр ужурулуг улус-тур силер, ынчалза-даа Бурганның сөстөринин кол үндезининин эге билиглеринге база катап бир-ле кижиге башкыладыры силерге чугула-дыр. Силерге кадыг чем эвес, а сүт херек-тир! ¹³ Ынчаарга сүт-биле чемненип турар кижиге шын өөредигге дуржулга чок боор, чүгө дээрже ол чаш төл хевээр-дир. ¹⁴ А кадыг чем чедишкен улуг улуска хамааржыр. Дуржулгага даянган, оларның угаан-медерели буянны бузуттан ылгап чаңчыккан-дыр.

6 ¹ Ынчангаш Христос дугайында өөредигниң эге билиглерин артывыска арттырып кааш, чедишкен улуг улус апарып көрээли. База катап эге үндезин салбаалы: өлүмчө аппаар херектерден ойталааш, Бурганга бүзүрээрин катап шингээтпээли; ² сугже суктуруушкуннар, улуска холдар дегзири, өлүглөр аразындан катап дирлири болгаш мөңгө шийткел дугайында өөредигни катап шингээтпээли. ³ Бурган-на чөпшээрээр болза, чедишкен улуг улус боорунче кады бурунгаарлаалы.

⁴⁻⁶ Бир катап алыс шынның чырын көрүп каан, дээрниң белээн четтирип шенээн, Ыдыктыг Сүлдениң күчү-күжүн ожаап билип каан, Бурганның сөзүнүн

4:13 2 Чыл. 16:9; Иов 34:21; Ыд. ыр. 89:8; 138:2-3 4:14 Евр. 2:17-18 || Эф. 4:10; Евр. 7:26

4:15 Лк. 23:41; Ин. 8:46; 1 Пет. 2:22; 1 Ин. 3:5; 2 Кор. 5:21 4:16 Эф. 3:12; Евр. 10:19 5:1 Евр. 8:3

5:2 Евр. 7:28 5:3 Евр. 7:27 5:4 Сан. 16:5; 18:7 5:5 Ин. 8:54 || Ыд. ыр. 2:7; Аж.-ч. 13:32-33; Евр. 1:5

5:6 Ыд. ыр. 109:4; Евр. 7:17, 21 5:7 Мф. 26:39; Мк. 14:35; Лк. 22:41 || Ыд. ыр. 21:25 5:8 Рим. 5:19; Филп. 2:8 5:9 Евр. 2:10 2 Пет. 3:16 5:12 1 Пет. 2:2; 1 Кор. 3:1-2 5:14 Эф. 4:13 6:1 Евр. 9:14

6:2 Аж.-ч. 8:17; 19:4-5 || Аж.-ч. 10:42; 17:31 6:4-6 Евр. 10:29

буянын дээжин база Ооң ам кээр делегейиниң күжүнүн салдарын четтирип шенээн, а ооң соонда Христостан ойталаан улус бар дижи. База катап бачыдын миннип, Бурганче эглириниң оруу ындыг улуска муңаш, чүте дээрге олар боттарынга хамаарыштыр Бурганның Оглун база катап белдир-ыяшка хере шаап, Ону улус мурнунга дорамчылап турарлар. ⁷ Үзүк чок куткан чаъс суун сиңирип алгаш, ону болбаазыраткан улуска ачы-дузалыг дүжүдүн берген чер Бурганның йөрээлин алыр. ⁸ А ол черден тенниг бок оыг-сиген үнер болза, ооң ажыы чок бооп, каргыштыг апаар. Адак соонда кээп, ону өрттедиштер.

⁹ Чугаам мындыг-даа бооп турза, камгалад эдилеп, эки байдалда турарыңарга бүзүрээр-дир мен, ханы ынак эшөөр. ¹⁰ Чүте дээрге Бурган чөптүг. Эрткен болгаш амгы үеде Ооң улузунга бараан бооп тура, кылган ажил-херээрнерни база Аңаа көргүскен ынакшылыңарны Ол утур хире эвес. ¹¹ Шак ындыг кызымаанарны кайыңар-даа эчизинге чедир көргүзерин күзеп тур мен. Ынчан идегелинер бүрүн боттаныр деп магадылалды алыр силер. ¹² Чалгаа болбазыңарны, харын бүзүрелиниң база шыдамык чоруунун ачызында оларга Бурганның азаан чүүлүн салгап аар улустун үлегерин эдереринери күзеп тур мен.

Бурганның Авраамга азаашкыны биле даңгыраа

¹³ Бурган Авраамга азаашкынын берип турда, Бодунун ады-биле даңгырагалаан, чүте дээрге даңгыраглаары-биле адап боор Бодундан өрү деңнелдик кымдаа чок болган. ¹⁴ Ол Авраамга:

«Мен сеңээ ачы-буянын бажын ажыр хайырлаар мен, уре-салгалыңны эңдере өстүрүп бээр мен» — дээн.

¹⁵ Авраам шыдамык манап келгеш, азаан чүүлдүн эге-бажынга четкен.

¹⁶ Улус бодундан өрү деңнелдик кижиңиң ады-биле даңгыраглаар, ол даңгырак чугаалашкан чүүлдү бадыткап, оларның аразында кандыг-даа маргылдааның когун үзер. ¹⁷ Бурган азаашкын алган улуска Бодунун күзел-соруунун өскерлиш чогуш шуут тода көргүзөр бодалдык болгаш, Бодунун азаашкынын даңгыраа-биле бадыткаан. ¹⁸ Бурганның мегелеп шыдавазы хажык чок ийи чүүл: азаашкын биле даңгырак бар. Оларның ачызында камгаламга идегеливистен туттунар сагыштыг манап келген биске улуг аргалал бар болур. ¹⁹ Ол идегелди сеткил-хөңнүвүстүн айыыл чок быжыг акорун дег кадагалап чоруур бис. Ол идегел Бурганның өргээзинде көжеге артында Эң ыдыктыг өрээлче кире бээр арганы биске бээр. ²⁰ Бисти дээш Иисус ынаар кирип, оруувусту ажыдып берген. Мелхиседек ышкаш, Ол кезээ-мөңгөде Бурганның дээди бараалгакчызы апарган.

Бурганның бараалгакчызы Мелхиседек

7 ¹ Ол Мелхиседек Салимниң хааны,* Дээди Өрүк Бурганның бараалгакчызы турган. Хааннарны тиилээш, эеп чанып орган Авраамны Мелхиседек уткаш, йөрээп каан. ² Авраам аңаа бодунун бүгү олча-ажыының оннун бир кезин берген.

Ооң «Мелхиседек» деп ады «Чөптүг-шынныг чоруктун хааны» дээн уткалыг, а «Салимниң хааны» деп ат-дужаалы «Амыр-тайбынның хааны» дээн уткалыг. ³ Мелхиседектиң ачазы-даа, авазы-даа чок, ооң ада-өгбе даңзызы-даа улуска билдинмес турган. Ооң кажан төрүттүнгенин-даа, кажан мөчөөнин-даа билир кижичок.* Бурганның Оглунга дөмей, ол кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы бооп артар.

⁴ Мелхиседектин кайы хире өндүр улуун бодап көрүңер даан! Улуг өгбевис Авраам безин дайын олчазынын оннун бир кезин аңаа берипкен ышкажыл! ⁵ Бурганның бараалгакчылары —

* 7:1 Салим дээрге Иерусалимниң өске ады хире. * 7:3 Ол бүгүнүн дугайында Бижилгеде чүнү-даа айытпаан деп турары ол. Еврей тайылбырлакчыларын бодап турганы-биле, Ыдыктыг Бижилгеде ол дугайында чүнү-даа чугаалаваан болганда, Мелхиседек төрүттүмзөн, өлбөзөн, а мөңгө чурттап чоруур база бүгү үелерде Бурганның бараалгакчызы болур (7:8 көр).

6:8 Иер. 4:3; Мф. 13:7 || Мал. 4:1; Мф. 3:12 6:10 Мф. 10:42 6:11 Рим. 5:2-5; 2 Кор. 1:22; 5:5; Эф. 1:14 6:12 Евр. 13:7 6:13 Лк. 1:73-75 6:14 Э. д. 22:17 6:16 Хост. 22:11 6:17 Бд. ыр. 109:4 6:18 Сан. 23:19; 1 Хаан. 15:29 6:19 Лев. 16:2, 15; Евр. 9:7 6:20 Евр. 4:14; 8:1; 9:24-25 7:1-2 Э. д. 14:17-20 7:5 Лев. 27:30-31; Сан. 18:21; Ы. х. к. 14:22

Левийниң үре-салгалы база ыдыктыг хоойлу ёзугаар ха-дунмазы чондан (олар база-ла Авраамдан укталган-даа болза) оларның олча-ажынының онунуң бир кезиин алыр ужурлуг. ⁶ А Мелхиседек боду Левийниң аймаанга хамаарышпас-даа болза, Авраамның олчазының онунуң бир кезиин алгаш, ону — Бургандан аа-заашкын алган кижини — йөрээп каан. ⁷ Йөрээп турар кижикан-дыг-даа чигзин чокка йөрээттирип турар кижиден бедик деңнелге турар.

⁸ Олча-ажыктың онунуң бир кезиин өлүр тынныг улус — Бурганның бараалгакчылары чыгып алыр, а Бижилге Мелхиседектин амылыг артарын херечилээн-дир. ⁹ Левий безин өске улустан олча-ажыктың онунуң бир кезиин аап турза-даа, боду база Мелхиседекке Авраамны дамчыштыр төлөөн деп чүгө чугаалап болбазыл. ¹⁰ Мелхиседек Авраамга уткужуп турда, Левий төрүттүмзөөн-даа турган болза, өгбези Авраамның үрезинге турган болгай.

Иисустуң, Мелхиседектиң ышкаш, Бурганга бараан болуушкуну

¹¹ Израиль чонга берген ыдыктыг хоойлу левиттерниң Бурганга бараан болуушкунунга үндезилеттинген. Улустун бачыттарын демги левиттерниң бараан болуушкунун дамчыштыр бурүнү-биле арыглап болур турган болза, Аарон ышкаш эвес, а Мелхиседек ышкаш өске бараалгакчы чүгө көстүп кээр ужурлуг турганын? ¹² Бурганга бараан болур арга солчур болза, хоойлу база албан солчур ужурлуг. ¹³ Оон дугайында ам бо бүтүнү чугаалап турарым Христос өске аймакка хамааржыр турган, а ол аймактан кым-даа өргүл салыр бедигээш чанынга бараан бооп көрбөөн. ¹⁴ Бистин Дэргивис Иуданың аймаандан чырып үнүп келгенин шупту билир бис, а Моисей ол аймакка хамааржыр Бурганның бараалгакчызы дугайында чүнү-даа чугаалаваан.

¹⁵ Мелхиседек ышкаш өске Бараалгакчы көстүп кээрге, моон мурнундагы чугаам шуптузу улам билдингир апаардыр. ¹⁶ Ол Бараалгакчы кижиниң ук-ызыгуурунга үндезилээн дүрүм ёзугаар эвес, а мөңгө амыдыралдың узуткаттынмас күчү-күжүн ёзугаар Бурганның бараал-

гакчызы апарган. ¹⁷ Бижилгеде бадыткаан-дыр:

«Мелхиседек ышкаш, Сен кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы сен».

¹⁸ Биеэги айтышкынны оон кошкаа болгаш ажык чогу дээш күш чок болдурган. ¹⁹ Чүгө дээрге ыдыктыг хоойлу чүү-даа чүвени четпес талазы чок кылдыр болдуруп шыдаваан, а ону өскерткени биске Бурганга чоокшулаар чаагай идегелди хайырлаан.

²⁰ Иисустуң Бурганга бараан болуушкунун Бурганның даңгыраа бадыткаан, а левиттер Бурганның даңгыраа чокка Оон бараалгакчылары апарганнар. ²¹ Бурган Иисуска: *«Дэрги-Чаяакчы өскерлиш чок даңгыраан берип: „Сен кезээ-мөңгөде Бурганның бараалгакчызы боор сен“ — дээн»* деп даңгыраглап, Ону Бодунуң бараалгакчызы кылып каан болгай. ²² Иисус ынчалдыр улам быжыг чагыг-керээниң магадылалы болган. ²³ Бурганның демги бараалгакчылары солчуп, хөй санныг турганнар, чүгө дээрге бараан болуушкунун уламчылаар арганы өлүм оларга бербейн келген. ²⁴ А Иисустуң Бурганга бараан болуушкуну мөңгө, чүгө дээрге Ол кезээ шагда дириг артар. ²⁵ Ынчангаш Иисус Ону дамчыштыр Бурганга чоокшулап кээп турар улусту кезээде камгалап шыдаар, Ол кезээ-мөңгөде амыдырап база олар дээш кезээде дилеп, болчуп чоруур.

²⁶ Биске чогу-на шак ындыг дээди бараалгакчы херек. Ол — ыдыктыг, кембуруу чок, бузутка борашпаан, бачыттыглар санынче кирбөөн база дээрлерден-даа өрү көдүрлү берген. ²⁷ Баштай бодунуң бачыттары, а оон соонда чонунуң бачыттары дээш өргүл кылып турар өске дээди бараалгакчылар дег, хуннуң өргүл кылыры Аңаа албан эвес. Бодун Боду өргээш, Ол өргүлдү чаңгыс каттап боорда, кажан кезээде кылып каан. ²⁸ Ыдыктыг хоойлу Бурганның дээди бараалгакчылары кылдыр кошкак талаларлыг анаа улусту томуйлаар, а ыдыктыг хоойлунун соонда берген даңгырак сөзү Бурганның кезээ-мөңгөде четпес талалары чок болу берген Оглун томуйлап каан.

^{7:6} Э. д. 12:2-3; Рим. 4:3; Гал. 3:16 ^{7:14} Иса. 11:1; Мих. 5:2; Мф. 1:3; Лк. 3:3 ^{7:17} Ыд. ыр. 109:4; Евр. 5:6 ^{7:18} Рим. 8:3; Гал. 4:9 ^{7:19} Евр. 9:9; 10:1 ^{7:21} Ыд. ыр. 109:4; Евр. 5:6 ^{7:22} Евр. 6:11 ^{7:25} 1 Ин. 2:1; Рим. 8:34 ^{7:26} Эф. 4:10; Евр. 4:14 ^{7:27} Евр. 5:3 || Евр. 9:12; 10:10 ^{7:28} Евр. 5:2

Чаа эң дээди чагыг-керээ

8 ¹ Силерге чугаалап турар чүүлүмнүн кол утказы мындыг: бисте бар Дээди бараалгакчы дээрлерде Дээди Өрүкү Бурганнын дүжүлгезинин оң талазында олурупкан. ² Ол Бодунун бараан болушкунун эң ыдыктыг черге — улустун эвес, а Дээрги-Чаяакчынын тургузуп кааны, Аңаа мөгөөр ёзулуг майгынга боттандыраар.

³ Бурганнын дээди бараалгакчызы болган кижилер бүрүзү өргүл белектери салыр хүлээлгелиг, Ынчангаш демги Дээди бараалгакчы база өргүлгө салыр чүүлдүг болур журлуг. ⁴ Иисус чер кырынга амыдырап арткан болза, Бурганнын бараалгакчызы безин болбас ийик, чүгө дээр-ге ыдыктыг хоойлунун айытканы-биле өргүл белектери эккеп турар бараалгакчылар мында бар-дыр. ⁵ Оларнын бараан бооп турар ыдыктыг черин дээрде ыдыктыг чернин үлегери-биле туткан, ол оон чүгө хөлөгези боор. Ынчангаш Моисей Бурганга мөгөөр майгын тутар деп баарга, Бурган аңаа: *«Көрдүң бе, бугу чүвени даг бажыңга сеңээ көргүскөн хеври олчаан кылдыр кылыр сен»* — деп сагындырган.

⁶ Ам Иисуска чер кырында бараалгакчыларнын бараан болушкунундан оранчок артып турар бараан болушкуну даандырган, чүгө дээр-ге Ол Бурган биле кижилер аразында оон-даа өндүр улуг чагыг-керээнин Дугуруштурукчузудур. Ол керээ эң өндүр улуг азаашкынарга үндөзилеттинген болгай.

⁷ Баштайгы чагыг-керээ четпес чүүл чок турган болза, өскөзинин херээ чок боор ийик. ⁸ Ынчалза-даа Бурган ону буруудайдып*, мынча дээн:

«Израильдин чону-биле база Иудеянын чону-биле чаа чагыг-керээ чарар үем кел чыдыр — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. —

⁹ Оларнын ада-өгөбезин холундан чедип алгаш, Египеттен үндүрө бергеш, олар-

биле чарганым дег эвес, өске чагыг-керээ болур. Олар ук чагыг-керээни үрзэн болгай, а Мен ол дээш олардан ойталаан мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — ¹⁰ *Мен ол хуннерде израиль чон-биле мындыг чагыг-керээ чарар мен — деп, Дээрги-Чаяакчы чугаалаан. — Бодунун дүрүм-хоойлумну оларнын угаан-медерелинче кишер мен, оларнын чүрөктеринге бижип каар мен! Мен оларнын Бурганы болур мен, а олар Мээң чонум болур. ¹¹ Оон соңгаар кым-даа бодунун ада-чуртчузун, ха-дуңмазын сурган: „Дээрги-Чаяакчыны билип алыңар!“ — дивес, чүгө дээр-ге олар шупту, улуг-бичези чокка, Мени билген турар. ¹² Мен оларнын кем-буруузун өршээп, бачыттарын оон ыңай сагынмас мен».*

¹³ Ол чагыг-керээни «чаа» деп адааш, Бурган баштайгызын эрги деп чарлаан, а эргижиреп, элей берген чүүл ажылгалдан үнүп, арлып-чиде бээринин кырында.

**Баштайгы чагыг-керээ үзүндө
Бурганга бараан болушкун**

9 ¹ Баштайгы чагыг-керээде Бурганга мөгөөринге хамаарышкан дүрүмнер база бо черде ыдыктыг оран-сава бар турган. ² Бурганга мөгөөр майгыннын туткаш, оон «Ыдыктыг өрээл» дээр бирги кезеэн-ге чырыткы биле ыдыктаан хлеб салыр ширээни тургузуп каан. ³ Майгыннын бирги кезеэнден көжөгө-биле ангылаан ийиги кезеэн «Эң ыдыктыг өрээл» дээр турган. ⁴ Аңаа айдызаар өргүл салыр алдын бедигээш болгаш бүгү талаларын алдын-биле шыпкан ыдыктыг аптара турган. Ол аптарага манна деп чемниг алдын саваны, Аароннун частып келген даян-гыжын база чагыг-керээнин сөстөрүн ойган калбак даштарны шыгжап каан. ⁵ А аптаранын кырынга хан чажар халыпты чалгыннары-биле шыва алган өндүр-чаагай херувимнер тургулаан*. Мен ам ол бүгү чүүлдер дугайында тодаргайы-биле чугаалап шыдавас-гыр мен.

* 8:8 Мында «Эрги чагыг-керээни буруудайдып» деп турар утка кириген. Өске бурунгу сөзүл-лелде «Израиль чонну буруудайдып» деп бижээн. * 9:5 Херувимнер — чалгыннын, дээр уктут амытаннар; Бурганнын бараан болукчулар. Херувимнер дүрзүлери ыдыктыг аптаранын кырынга турган (Хост. 25:19-20 көр).

8:1 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Евр. 1:3 8:2 Евр. 9:24 8:3 Евр. 5:1 || Эф. 5:2 8:5 Кол. 2:17; Евр. 10:1 || Хост. 25:40 8:6 2 Кор. 3:6 || Евр. 9:15 8:7 Евр. 7:11 8:8-12 Иер. 31:31-34; Евр. 10:16-17 || Лк. 22:20; 2 Кор. 3:6 8:10 Иер. 32:40; Иез. 37:26 || Ы. х. к. 6:6; Иса. 51:7 || Лев. 26:12 8:11 Ос. 2:20 9:1 Хост. 25:8 9:2 Хост. 26:1 || Хост. 25:30-31 9:3 Хост. 26:31-33; Лев. 16:2 9:4 Хост. 25:10; 30:1 || Хост. 16:33-34 || Сан. 17:8-10 || 3 Хаан. 8:9 9:5 Лев. 16:14

⁶ Шак ындыг тургузуглуг майгынның бирги кезээнче Бурганның бараалгакчылары Аңаа мөгөйип, бараан боору-биле үргүлчү кирер турганнар. ⁷ А ийиги кезээнче чүглө дээди бараалгакчы, чылда чүглө чаңгыс катап кирер турган. Ол кирерде, боду дээш база чоннун чүве билбезинин уржуундан үүлгеткен бачыттары дээш өргүүр ханны ап алыр ужурлуг. ⁸ Ыдыктыг Сүлде ооң-биле чүнү көргүскени ол? Майгынның бирги кезээ турар шагда, Эң ыдыктыг өрээлче кирер орук ам-даа ажык эвезин Ол көргүскендир. ⁹ Ол бирги кезек амгы үени элдээртип көргүскен, өргүл белектери Бурганга мөгөйгөн кижинин арын-нүүрүн бүрүнү-биле арыглап шыдаас дээн үлегер-демдек болур. ¹⁰ Ол өргүл белектери-биле каттай чем, суксун база янзы-бүрү арыглал чүгдунуушкуннары чүглө кижиниң мага-бодунга хамааржыр. Олар шупту чүглө бо ёзу-чурумну эдип-чазаар үеге чедир доктааткан дүрүмнер болур.

Чагыг-керээни чарып турар хан

¹¹⁻¹² Ынчалза-даа келир үедеги ачылыг чүүлдерге хамаарыштыр Дээди бараалгакчы бооп, Христос чедип келген. Христос кижиги холу тутпаан (азы бо делегейге хамаарышпас) улам эки болгаш четпес чүвези чок майгын дамчыштыр кире берген. Ол өшкү мал болгаш инек малдын ханын эвес, а Бодунун ханын өргээш, чаңгыс катап боорда, кажан кезээде майгынның ыдыктыг черинче кире берген. Ынчалдыр Ол бисти бачыттарывыстан кезээ-мөңгөде хостаан. ¹³ Бир эвес өшкү база инек малдын ханы болгаш инектин хүлү* кем-буруулуг улусче бызай чашканын дамчыштыр оларны ыдыктап, оларнын мага-бодун арыглап шыдаар турган болза, ¹⁴ четпес-дудуу эвес өргүл кылдыр Бодун мөңгө Сүлдө дамчыштыр Бурганга салган Христостун ханы оон кайы хире дээштиг деп?! Ооң ханы арын-нүүрү-вүстү өлүмчө эдертип аппаар херектерден арыглааш, дириг Бурганга бараан боор арганы биске хайырлаар болгай.

¹⁵ Христос ам чаа чагыг-керээнин Дугуруштурукчузу апарган. Ынчангаш улустун баштайгы чагыг-керээ үезинде үүлгеткен бачыттары өршээттинзин дээш, Христос өлү берген болганда, Бурганга кыйгырткан улус Оон өлүмүнүн ачызында оларга азаан мөңгө өчүнү ап болур. ¹⁶ Өчүгө хамаарылгалыг чагыг тургускан кижиги бар болза, оон өлгөни ылап дээрзин доктаадыры эргежок чугула. ¹⁷ Чүгө дээрге өчүгө хамаарылгалыг чагыг, ону тургускан кижиги дириг турда, күш чок боор, а ол өлгөн соонда, күштүг аппаар. ¹⁸ Ынчангаш баштайгы чагыг-керээ безин төккөн хан чокка күштүг кылдыр доктааттынмаан. ¹⁹ Моисей ыдыктыг хоойлунуң бүгү айтыгышкыннарын шупту чонга номчуп таныштырып тура, инек база өшкү малдын ханын суг-биле, кызыл өннүр дүк-биле база иссоп деп үнүш-биле катгай туткаш, чагыг-керээниң дүрүг-номунче болгаш бүгү чонче бызай чажып турган. ²⁰ Ол ынчан: «Бурганның силерге айтып каан чагыг-керээзиниң ханы бо-дур» — дээн. ²¹ Моисей ыдыктыг майгынны, Аңаа бараан боорда ажыглаар хамык саваларны база хан-биле бызай чашкан. ²² Ыдыктыг хоойлу ёзугаар барык бүгү чүүлдер хан-биле арыгланыр; хан төкпээнде, өршээл турбас.

Христостун өндүр бедик өргүмү

²³ Ол бүгү дээрде чүүлдерниң үлегер-чижээ-биле кылдынган, ынчангаш оларны ындыг өргүлдер-биле арыглаар ужурлуг. А дээрни боор чүүлдерни оон-даа эки өргүлдер-биле арыглаар херек. ²⁴ Христос кижиги холу-биле туткан ыдыктыг майгынче кире бербээн — ол майгын ылап шынныг ыдыктыг черни чүглө өтүнүп турган болгай. Харын Ол бисти дээш Бурганның мурнунга турары-биле дээрниң бодунче кире берген. ²⁵ Дээди бараалгакчы кижиниң чылдың-на өске амгытанның ханын алгаш, Эң ыдыктыг өрээлче кирип турары дег, Христос Бодун хей удаа өргүлге салыр дээш, дээрже кирбээн-не болгай. ²⁶ Ындыг турган

* 9:13 «Инектин хүлү» — иудейлер инекти өргээш, оон хүлүн Бурганга мөгөөр майгынны арыглаарына ажыглап турганнар (Сан. 19:9-10, 17-19 көр).

9:7 Лев. 16:2, 15; Евр. 6:19 9:8 Евр. 10:20 9:9 Евр. 7:19; 10:1 9:10 Лев. 11:2; Мк. 7:4

9:11-12 Евр. 7:27; 10:10 9:13 Лев. 16:14-16 9:14 1 Пет. 1:18-19 || Евр. 6:1; Ажыд. 7:14 || 1 Ин. 1:7;

Эф. 5:26 9:15 Евр. 8:6 || 2 Тим. 1:1; Тит. 1:2 9:19 Хост. 12:22; Лев. 14:4-7; Сан. 19:6, 17;

Ыд. 5:9 9:20 Хост. 24:8 9:21 Хост. 29:12, 36; Лев. 8:15, 19 9:22 Лев. 17:11 9:23 Хост. 25:40;

Евр. 8:5 9:24 Евр. 8:2 9:26 1 Ин. 3:5 || 1 Пет. 3:18

болза, Ол өртемчейни чаяганындан бээр хөй удаа хилинчек көөр ужурлуг тургай эртик. А Ол ам Бодунуң өргүлү-биле бачытты чок кылыр дээш, бо делегейнин төнчүзү чоокшулап орар үеде, чангыс катап чедип келген-дир.

²⁷ Кижнн бүрүзү чүгле чангыс катап өлүр, а оон Бурганның шийткели боор. ²⁸ Шак ынчаар Христос база хөй улустун бачыттарын чүктээри-биле Бодун чангыс катап өргүлгө салган. Ол оон соонда бачыт-биле харылзаа чокка, Ону ма-нап турар улусту камгалаар дээш, катап база чедип кээр.

Баштайгы чагыс-керээниң өргүлдериниң кошкаа

10 ¹ Ыдыктыг хоойлу — келир үеде кээр ачылыг чүүлдерниң алыс шын хевир-и эвес, а чүгле хөлөгези боор. Ынчангаш ол хоойлу Бурганга мөгейип кээп, чангыс-ла ол өргүлдерни чылдың-на доктаамал салып турар улусту кажан-даа бачыттарындан бүрүнү-биле арыглап шыдавас.

² Ыдыктыг хоойлу ону кылып шыдаптар турган болза, улус өргүлдер салырын соксап каарлар ийик. Ындыг турган болза, Бурганга мөгейген улус чангыс катап боорда, кажан кезеде арыгланып, моон соңгаар кажан-даа бачыттарын медресеп билбестер ийик. ³ Ынчалза-даа шак ол өргүлдер чылдың-на бачыттар дугайында сагындырып кээр. ⁴ Чүгө дээрге инек база өшкү малдың ханы бачыттарны чайладып шыдавас.

⁵ Ынчангаш бо делегейге чедип келгеш, Христос Бурганга мынча дээн*:

«Сен өргүлдерим биле белектеримни күзеведин, харын мага-ботту Меңээ белеткеп кагдың. ⁶ Бүрүн өрттедир өргүлдер-даа, бачыт дээш өргүлдер-даа Сээң хөңнүңгө кирбес-тир. ⁷ Ынчан мынча деп чугааладым: „Бо-дур мен, кел чыдыр мен, ыдыктыг дүрүг-номда чуну кылырымны бижээн болгай. Бурганым, тура-сорууңну күүседир күзелдиг мен“».

⁸ Эгезинде Ол мынча дээн: *«Сен өргүлдерим биле белектеримни күзеведин, бүрүн өрттедир өргүлдер-даа, бачыт дээш өргүлдер-даа Сээң хөңнүңгө кирбес-тир».* (Ол бүгү өргүлдерни ыдыктыг хоойлу ёзугаар доктаадып каан.) ⁹ А оон Ол немеп каан: *«Бо-дур мен, тура-сорууңну күүседир күзелдиг кел чыдыр мен».* Ол бирги өргүл салыр чурумну күш чок болдурга, ийгизин доктааткан. ¹⁰ Бис Бурганның күзел-соруу-биле Иисус Христостун чангыс катап боорда, кажан кезеде өргүлгө салган мага-бодун дамчыштыр ыдыктаткан бис.

¹¹ Бурганның бараалгакчызы бүрүзү хүннүн-не бараан болуушкунун күүседир-биле бут кырынга туруп, кижинин бачыттарын кажан-даа чайладып күш четпес чангыс-ла ол өргүлдерин хөй катап салып турар. ¹² А Христос улустун бачыттары дээш чангыс өргүл салгаш, кажан кезеде Бурганның он талазынга барып олурупкан. ¹³ Оон бээр Ол *Ооң дайзын-нарын буттарының адаанга эккеп салыптар* өйнү манап эгелээн. ¹⁴ Ынчангаш Ол ыдыктыг апарып турар кижилерни чангыс өргүл-биле кажан кезеде четпес талазы чок улус кылып каан.

¹⁵ Ыдыктыг Сүлде база биске ол дугайында херечилеп турар. ¹⁶ *«Мен ол хүн-нерде израиль чон-биле мындыг чагыс-керээ чарар мен»* — деп чугаалаан соонда, Дээрги-Чаяакчы мынча дээн:

«Бодумнуң дүрүм-хоойлумну оларның угаан-медреселинче кишер мен, оларның чуректеринге бижип каар мен. ¹⁷ Оларның бачыттары болгаш кем-буруузунуң дугайында оон ыңай сагынмас мен».

¹⁸ А ол бачыттарны өршээген соонда, олар дээш оон ыңай өргүл салган херээ чок.

Христостун өргүлүнден ойталаары озалдыг

¹⁹ Ынчангаш, ха-думца, Иисустун ханынын ачызында ам ыдыктыг черже

* 10:5 Бо болза Ыд. ыр. 39-тан читата-дыр. Ол ыдыктыг ырыны Давидтии дээр-даа болза, Еврейлерге чагааны бижээн кижн ында Мессияга хамааржыр утка көрүп, ону Христостун бодунга хамаарыштырып турар.

9:27 Мф. 16:27 9:28 Иса. 53:12; 1 Пет. 2:24; 3:18 || Тит. 2:13 || Аж.-ч. 1:11; 1 Фес. 4:16-18

10:1 Кол. 2:17; Евр. 8:5 || Евр. 7:19; 9:9 10:3 Лев. 16:21 10:5-7 Ыд. ыр. 39:7-9 || Ыд. ыр. 50:18

10:6 1 Хаан. 15:22; Иса. 50:4 10:10 Мф. 26:26; 1 Кор. 11:24; Евр. 7:27; 9:9 10:11 Сан. 28:3

10:12 Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Евр. 1:3 10:13 Ыд. ыр. 109:1; Евр. 1:13 10:16-17 Иер. 31:33-34;

Евр. 8:10-12 10:19 Эф. 3:12; Евр. 4:16

коргуш чок кире берип болур бис. ²⁰ Чаа болгаш дириг орук-биле, көжеге өттүр (азы Ооң мага-бодун өттүр) Ооң биске изеп кааны орук-биле кире берип болур бис. ²¹ Бурганның өг-бүлезин баштап турар Ооң өндүр улуг бараалкакчызы бисте бар-дыр. ²² Ындыг болганда, ажит-чажыт чок чүректерлиг; бүзүрелинге бүргедипкен; чүрекеривисти кем-буруулуг арын-нүүрден бызай чажып туруп арыглап алган база мага-бодувусту арыг суг-биле чүп алган бооп, Бурганче чоокшулап көрээлинер. ²³ Ажы-биле хүлээп көөрүвүс идегелден салдынмайн туттунаалы, чүге дээрге биске аазаашкын берген Бурган Бодунуң сөзүңге шыңчы болгай. ²⁴ Бот-боттарывыска сагыш човангыр бооп, ынакшылче база буянның черектерже бот-боттарывысты ыдалап көрээлинер. ²⁵ Чыгып, аралажырындан ойталаваалы (чамдык улус аңгыланып чаңчыга берген болгай), харын бот-боттарывысты деткип көрээли, сөөлгү хүннүн чоокшулап ораын көргөш, улам күштүг деткижээлинер.

²⁶ Алыс шынны билип алгаш, бачыт үүлгедирин өжегээр уламчылаар болзусса, ол бачыттарны чайладытпар кандыг-даа өргүл артпас. ²⁷ А ыңчан чүгө шииткели база Бурганга удурланган улусту өрттендир чиптер отту коргуспүртеп манаары артар. ²⁸ Моисейиниң хоойлузун хажыткан кижини кээргел чокка *ийи азы үш херечиниң өчүү-биле* өлүмге онаар турган. ²⁹ Ынчаарга Бурганның Оглун таптай баскан, Ооң чагы-керээзин ыдыктаан ханны* ыдыктыг деп санаваан база Бурганның авыралдыг Сүлдезин дорамчылаан кижиниң кеземчези оон кайы хире коргунчугул?! ³⁰ Кымның: *«Менде улустан өжээн неген, кезедир арга бар»* — дээнин, а оон ыңай: *«Дээргі-Чаяакчы Бодунуң чонун шишдер»* — дээнин билир бис. ³¹ Дириг Бурганның кезедир холунче кирери эң коргунчуг!

³² Алыс шынның чырынын көрүп каан үенер* — биеэги хүннерни сактып

келинер, силер ыңчан хилинчекти эн маадырлыгы-биле шыдажып эрттинер. ³³ Силерни ыңчан бүгү улустуң мурнунга кочулап-шоодуп, хилинчекке онаап турган, шак-ла ыңдыг байдалды көрүп эрткен улус-биле чаңгыс үүлени деңге үлештинер. ³⁴ Хоругдаттырган улус-биле безин кады хилинчек көрүп, эт-хереңгилер хунаадып алгаш, өөрүп турдунар, чүге дээрге дээрде шыгжаан эки болгаш элөп төнмөс эт-хереңгилер барын билир турдунар.

³⁵ Ынчаар-ла чүрекиринерден ойталаваңар, ол дээш өндүр улуг шаңнал силерниң боор. ³⁶ Бурганның күзел-сооруун күүсеткеш, аазаан чүүлүн алыр динерезе, шыдамык боору силерге эрге-жок чугула.

³⁷ *«Ам үр болбайн, чедип кээр ужурулг Кижжи саадал чокка чедип кээр. ³⁸ Бүзүрелиниң ачызында Мээң мурнумга актыг-шынның кижжи амылыг артар, а оозундан ойталаар болза, Мен ол кижжиже ээ көрүмөс мен».*

³⁹ А бис дээрге бүзүрелинден ойталааш, өлүп читпес, харын бүзүрелин кадалааш, камгалал ап турар улус-тур бис.

Бүзүрелиң алыс ужуру-утказы

11 ¹ А бүзүрел идегеливисти боттандырып, каракка көзүлбес чүүлдерни бадыйткап турар. ² Шак ыңдыг бүзүрели дээш бурунгу өбгелеривистиң дугайында биске эки херечилиң дамчып келген.

³ Бүзүреливис-биле өртемчейни Бурганның айтгышкынын ёзугаар чаяаганын, көстүп турар чүүлдерниң каракка көзүлбес чүүлдерден тывылганын билеп алыр бис.

⁴ Бүзүрели-биле Авел Бурганга Канииниң салганындан эки өргүлдү салган. Бурган Боду ооң белектериниң дугайында херечилээрге, ол бүзүрелин дамчыштыр чөптүг-шынның кижжи деп херечилелди чедип алган. Боду өлзе-даа,

* 10:29 Азы: «Ол кижини ыдыктаан чагы-керээниң ханын». * 10:32 Алыс шынның чырынын көрүп каан үе — эрте-бурунгу христианнар кижиниң сугже суктурарын ыңча дээр турган.

10:20 Евр. 9:8 || Ин. 14:6 10:22 Иез. 36:25 || Ин. 13:8; 1 Кор. 6:11; Эф. 5:26; Тит. 3:5 10:23 Евр. 4:14 || 1 Кор. 1:9; 1 Фес. 5:24; 2 Фес. 3:3 10:25 Аж.-ч. 2:42 || Рим. 13:11; 1 Кор. 3:13 10:26 Сан. 15:30 || Мк. 3:29; 1 Ин. 5:16 10:27 Ыд. ыр. 20:10; 78:5; Иса. 26:11 10:28 Ы. х. к. 19:15 10:29 Евр. 6:4-6 10:30 Ы. х. к. 32:35-36; Рим. 12:19 10:31 Иса. 33:14; Лк. 12:5 10:32 Мф. 25:36 || Мф. 5:12 || Мф. 6:20; 19:21; 1 Пет. 1:4; Кол. 1:5 10:37-38 Авв. 2:3-4; Рим. 1:17; Гал. 3:11 11:1 Рим. 8:24; 2 Кор. 4:18 11:3 Э. д. 1:6-7; Ыд. ыр. 32:6; 2 Пет. 3:5 11:4 Э. д. 4:3-8; Мф. 23:35; 1 Ин. 3:12

бүзүрелинин ачызында, Авел ам-даа хеччилеп чугаалап чоруур.

⁵ Бүзүрели-биле Энох өлүм көрбейн, дээрже көжүртү берген. *Бурган Энохту чанынче көжүрүп алган болгаш, улус ону тыппайн барган.* Чүгө дээрже бо делегейден дээрже көжөр бетинде, ол Бурганнын сеткилинге киргенинин херечилигин алган. ⁶ А бүзүрел чок болза, Бурганнын сеткилинге кирери канчап болдунарыл? Бурганче чоокшулап кел чыдар кижилерүзү Ол бар деп база Олче чүткүп чоруур улуска Оон шаңналы турар деп бүзүрээр ужурулг болгай.

⁷ Бүзүрели-биле Ной ам-даа көрбээн чүвө дугайында сагындырыг алгаш, бодунуң өг-бүлөзүн камгалаар дээш, Бурганнын хүндүлээр сеткили-биле бажың-хеме тудуп алган. Оон шак ыңдыг бүзүрели бо делегейни буруудаткан. Оон бүзүрэни дээш Бурган ону чөптүг-шынныг кижилер деп чарлаан.

⁸ Бүзүрели-биле Авраам, өнчүгө алыр ужурулг турганы черже Бурган кый дээрже, кайнаар бар чоруурун боду безин билбес-даа бол, дыңнангыр чорууп каан. ⁹ Авраам бүзүрели-биле Бурганнын азаан черинге, хары черге дег, чурттаг берген. Ол ук черге чаңгыс-ла ол азаашкынны деңге салгап алган оглу Исаак болгаш оглунуң оглу Иаков-биле кады майгыннарга чурттап турган. ¹⁰ Чүгө дээрже Бурганның төлөвилээш, тутканы, үндөзүн салдыгган хоорайны* ол манап турган. ¹¹ Бүзүрели-биле Авраам (кадайы Сарра төл төрүвөс-даа турган болза) кыраан назынында ада боор күштү алган*. Азаашкын берген Бурганнын шынчызын ол билип турган. ¹² Ынчангаш чаңгыс кижиден (артында-ла эът-боду өлүг чыгы кижиден) дээрде сылдыс дег эмге-тикчок, далай эринде элезин дег сандуң чок салгал тывылган.

¹³ Ол бүгү улус азаан чүүлдерни албайн, оларны чүгө ырактан көргөш, өөр-

үп, бүзүрелин ышкынмайн, өлгүлөп калган. Олар боттарының дугайында: «Бис бо черге чүгө түр када турумчуп алган даштыкчылар бис» — деп чугаалап турганнар. ¹⁴ А ыңча деп чугаалаар улус төрөөн чуртун дилеп чоруурун көргүзөр болгай. ¹⁵ Боттарының каапкаш барган чуртун бодааннар болза, дедир ээп чана бээр арга оларга тургай-ла. ¹⁶ А олар оон дээр, дээрде турар чуртче чүткүп турганнар. Ынчангаш оларның Бурганы деп ададырындан Бурган ыятпас, чүгө дээрже хоорайны оларга Ол белеткеп берген-дир.

¹⁷⁻¹⁸ Азаашкын алган Авраам, Бурганга шенедип тургаш, бүзүрели-биле эрчангыс оглу Исаакты өргүлгө салырынга белен турган. Бурган аңаа: «Сээң салгалың Исаакты дамчыштыр уламчылаар-дыр» — деп чугаалаан-даа болза, ол ыңчаар кылган. ¹⁹ Бурган оон оглун өлүглер аразындан безин катап диргизип шыдаар деп, Авраам бүзүрөп турган. Ол Исаакты өлүглер аразындан дедир эгидип алган деп чугаалап болгу дег-дир.

²⁰ Бүзүрели-биле Исаак Иаковтуң база Исаактың келир үезин йөрээген. ²¹ Бүзүрели-биле Иаков, өлүп чыда, Иосифтин ийи оглун йөрээгеш, *даян-гыжыңга даянгаш, Бурганга мөгейген.* ²² Бүзүрели-биле Иосиф чуртталгазының төңчүзүндө израиль чоннуң Египеттен үнеринин дугайында чугаалаан база бодунуң мөчү-сөөгүн канчаарын айткан.*

²³ Бүзүрел ачызында Моисей, төрүттүнген соонда, ада-иезинге үш ай улаштыр чажыртып келген, чүгө дээрже олар оон онза чаражын көргөш, хаанның чарлыгындан кортааннар. ²⁴ Бүзүрели-биле Моисей, улуг кижилер апаргаш, фараоннуң уруунун оглу деп ададырындан ойталаан.

²⁵ Бачыттың түр када таалалын көөрүнүн орнунга, Бурганның чону-биле кады хилинчек көөрү дээр деп, ол санаан. ²⁶ Моисей Египеттин эргине-байлаанга бодаарга, Христос* дээш дорамчылап

* 11:10 Дээрде Иерусалимни ыңча деп бодап турар хире (Гал. 4:26-27; Евр. 13:14 көр). * 11:11 Азы: «Бүзүрели-биле Сарра, төл төрүвөс боду, кыраан назынында ие боор күштү алган» бооп чадавас. * 11:22 Иосиф бодунун сөөгүн Египеттен Ханаанче аппаарын дужааган (Хост. 13:19 көр). * 11:26 Христос — «Чагдырган-шилтигинен» дээн сөс. Ындыг таварылгада ол сөс израиль чонга — Бурганнын шилдээн улузунга хамааржып боор.

11:5 Э. д. 5:22-24 11:7 Э. д. 6:9-22 11:8 Э. д. 12:1-4 11:9 Э. д. 12:8; 13:3; 18:1 11:10 Евр. 12:22; Ажыд. 21:2 11:11 Э. д. 21:2 11:12 Рим. 4:19 || Э. д. 22:17 11:13 Мф. 13:17; Лк. 10:24 || Э. д. 23:4 11:16 Э. д. 26:24; 28:13 11:17-18 Э. д. 22:1-10 || Э. д. 21:12; Рим. 9:7 11:19 Рим. 4:17-19 11:20 Э. д. 27:27-29, 39-40 11:21 Э. д. 47:31; 48:17-19 11:22 Э. д. 50:24-25 11:23 Хост. 2:2-3; Аж.-ч. 7:20 11:24 Хост. 2:10-11 11:25 1 Ин. 2:17 11:26 Евр. 13:13

көөрү улуг үнелиг деп санаан, ооң караа алыр ужурулуг шаңналынче шыгаап турган. ²⁷ Бүзүрели-биле ол, хаанның килеңинден кортпайн, Египетти каапкаш барган. Каракка көзүлбес Бурганны көргөн дег, ол бүгүдени шыдажып үнгөн. ²⁸ Бүзүрели-биле ол, израильчилернин дун ооддарын дээрннң хыдыкчы төлээзи өлүрбезин дээш, эжик кастышнын хан-биле чаап кааш, Хосталышкын байырлалын демдеглеп эрттирген.

²⁹ Бүзүрели-биле израиль чон, кургаг черлеп дег, Кызыл далайны кеже берген, а египетчилер оларны сүрүп кежер дээш, дүжүп өлүп калганнар. ³⁰ Бүзүрели-биле израиль чон Иерихон хоорайны чеди катап улаштыр дескинген соонда, ооң ханалары буступ кээп дүшкен. ³¹ Бүзүрели-биле самын-садар херээжен Раав, израиль хайгылчыларны эп-найыралдыг уткуп-хүлээгеш, бүзүрөвээн улус-биле кады өлүртпейн, амы-тынныг арткан.

³² Оон ынай чүнү чугаалазымза экил? Геден, Варах, Самсон, Иеффай, Давид, Самуил суглар база Бурганның медээчилери дугайында чугаалаар дээримге, үем чедишпес-тир. ³³ Бүзүрели-биле олар өске күрүнелерни тиилээннер, чөптүг чорукту догундулукканнар, аазаашкыннарны алганнар. Олар арзылаңнар аксынче кирбээннер, ³⁴ чалбыштыг отту өжүрүпкеннер, хылышка өлүртпейн барганнар, боттарының кошкана күш-шыдалче хуулдурупканнар, дайын-чаага күчүлүг апарганнар, өске чер чурттугларның агшериин сывыртап турганнар. ³⁵ Херээжен улус боттарының өлгөн улузун катап дилрилген кылдыр дедир алганнар.

А бир чамдык улус оон-даа эки амыдыралга катап дирлир дээш, оларга саналдаан хосталганы хүлээп албайн, эриидедеп өлгөннер. ³⁶ Бир өске улус кочу-шоотту, эрииделди, а бир чамдыкы кинчи-бекти, кара-бажыңны көрүп эрткеннер. ³⁷ Оларны даш-биле соккулап, ийи чара хирээлеп, хылыш-биле шан-

чып өлүрүп турган. Олар хой база өшкү кежи кеткеш, тояап чоруп, ядарап-түрегедип, истедип сүрдүрүп, дора көрдүрүп келгеннер. ³⁸ (Бо делегей оларга төлептиг эвес турган!) Олар ээн черлерге, дагларга, куйларга, онгар, кызаа черлерге улчуп чораннар.

³⁹ Бүзүрелинин ачызында бүгү ол улус дугайында биске эки херечилел дамчып келген, ынчалза-даа олар Бурганның аазаан чүүлүн албааннар. ⁴⁰ Бурган биске база бир-ле тергийн эки чүүлдү баш бурунгаар бодап алган: ол улус четпес талалары чок болу бээр, чүлге бис чогувуста эвес, а бис-биле кады.

Иисус бүзүрелди эчизинге чедирер

12 ¹ Бисти долганган, бүзүрелди херечилээн улустун хөйүн көрбес силер бе?! Ындыг болганда, оруувуска моондак болган бүгү чүвени база чышпынычал бачытты ынай ап октапкаш, бисти манап турар орук-биле шыдамык, туруштуг чоруп ораалы. ² Бүзүрелистиң Баштакчызы болгаш Эчизинге чедирикчи Иисустан карак салбаалы. Ону манап турар өөрүшкү дээш* Ол белдир-ыяшка өлүмнү шыдажып эртип, бужар байдалга киргенин-даа херекке албайн, Бурганның дүжүлгезинин оң талазынга барып олурупкан. ³ Силернин сагыш-сеткилерин суларавазын дээш, бачыттыг улустун талазындан ындыг кончуг дора көрүшкүннү шыдажып эрткен Иисустун дугайында бодап чорунар.

Хилинчек —

Бурганның кижизидилгези

⁴ Бачытка удур демиселиңерге ам-даа ханыңар төгүлдүр чаалашпаан силер. ⁵ Сагыжыңар чазай сөглээн бо сөстер силерге, Бурганның ажы-төлүңге, хамаарышкан дээрзин утканыңар ол-дур:

«Оглум, Дээрги-Чаяакчының кижизидилгезин хүлээвейн барба, Ооң чемелээшкинин халалыг диве. ⁶ Дээрги-Чаяакчы

* 12:2 Азы: «Өөрүшкүнүн орнунга».

11:27 Хост. 12:37; 13:18 11:28 Хост. 12:21-30 11:29 Хост. 14:21-30 11:30 Иис. 6:15, 20 11:31 Иис. 2:1; 6:24; Мф. 1:5; Иак. 2:25 11:32 Башт. 6:11—8:32 || Башт. 4:6-16 || Башт. 13:24—16:31 || Башт. 11:1—12:7 || Башт. 4:6; 6:11; 11:1; 13:24; 1 Хаан. 1:20; 16:13 11:33 Башт. 14:6; Дан. 6:22 11:34 Дан. 3:23-27 || Башт. 7:21; 1 Хаан. 17:51; 2 Хаан. 12:29 11:35 3 Хаан. 17:22-23; 4 Хаан. 4:35-37 11:36 Э. д. 39:20; Иер. 20:2; 37:15; Мф. 21:35; Мк. 16:18 11:37 3 Хаан. 18:4; 2 Чыл. 24:21; Иер. 26:23 || 4 Хаан. 1:8 11:38 Башт. 6:2; 1 Хаан. 22:1 11:40 Флп. 3:12; Евр. 12:23 12:1 1 Кор. 9:24 12:2 Евр. 2:10 || Лк. 24:26; Флп. 2:8 || Блд. ыр. 109:1; Мк. 16:19; Евр. 1:3 12:3 У. ч. 24:10 12:4 1 Тим. 4:10 12:5-6 У. ч. 3:11-12 || Блд. ыр. 93:12; Иов 5:17

Бодунуң ынак кижизин кижизидер, хүлээп көөр бүгү оолдарын кеземчеге онаар.*

⁷ Кижизидилгенер дээш хилинчекти шыдажып көрүңер. Бурган силерни ажы-төлүн дег аажылап турар-дыр. Ачазындан кижизидилге албас төл турар чүве бе? ⁸ А бир эвес дүрүм ёзуугаар төрүттүнгөн бүгү ажы-төлдүн оюп эрпгези кижизидилгени албас болзунарза, сурас төлдөр боорунар ол-дур. ⁹ Ам артында шуптувус чер кырынга төрөөн ачаларлыг бооп, бисти кижизиткен дээш оларны хүндүлөп чорраан бис. Дээрде Адавысты тооп дыннаарывыс оон оранчок артык болбас деп бе? Ону тооп дыннааш, мөнгө амыдыралды алгыр болгай бис! ¹⁰ Адаларывыс бисти боттарының угааптар шаа-биле кезек үедө кижизидип келгеннер, а Ол бисти, Оон ыдыктыгынга киржилгелиг болзуннар дээш, биске ачы-дузалыг боору-биле кижизидип турар. ¹¹ Кандыг-даа кижизидилге амгы үедө биске өөрүшкү эккелбейн турар, харын аарышкылыг кылдыр сагындырар. Ынчалза-даа сөөлзүредир ону дамчыштыр өөредиг эрткен улус Бурганга шынчак чоруктуң амыртайбың дүжүдүн ачаап алыр.

¹² Ынчангаш сула салдынан холдарыңар болгаш сирилээн дискектериңер быжыктырыңар. ¹³ Аскак бут кадырлы бербезин, а эттинзин дээш, буттарыңар дорт орук-биле кылаштазын.

Бурганның авыралындан ойталаваңар

¹⁴ Бүгү улус-биле эп-найыралдыг боорунче база ыдыктыгы-биле амыдыраарыңче чүткүңер. Ыдыктыг эвес боор болза, кым-даа Дээрги-Чаяакчыны көрүп шыдавас. ¹⁵ Силерниң кайыңар-даа Бурганның авыралын ышкынмазын дээш кичээниңер. Силерниң араңарга кандыг-даа ажыг чаптан дазыл тыртып үңгеш, хора халдатпазын дээш база ону дамчыштыр хөй улус бужартавазын дээш кичээниңер. ¹⁶ Кайыңар-даа самыравазын

дээш база, Исав дег, Бурганның күзел-соруунче сагыш салбас кижиге болбазын дээш кичээниңер. Ол улуг оглу болган ужурунда өңчү алыр эргезин эвээш чемге-ле садыпкан болгай. ¹⁷ Билир болгай силер: Исав ачазындан йөрөөшкин алырын аажок күзөөн. Ынчалза-даа ол ону ап чадашкан, чүгө дээрге бар шаа-биле кызытса-даа, мырынай ыглап-сыктап-даа турза, бачыдын миннип шыдавайн барган*.

¹⁸ Бойдуста бар, оду чайыннаан Синай дагга чоокшулап чеде бербээн силер; дүмбей караңгыга, шуурганга чеде бербээн силер. ¹⁹ Шак ол даг чанынга эдиски үнүн болгаш бир-ле сөстөр чугаалаан Бурганның үнүн дыңнап каан улус турган. Ынчалза-даа ол сөстөрни дыңнаан улус: «Ындыг сөстөрни оон ыңай дыңнавайн көрээлиңер» — деп дилей бээр турган. ²⁰ Чүгө дээрге улус: «*Бо дагга дириг амытан безин дээттер болза, даш-биле соктуруп каар*» — дээн айтышкынны дыңнаар харыы чок болган. ²¹ Каракка көстүр чүүл ындыг коргунчуг боорга, Моисей: «Корткаш, сириңейнип тур мен» — дээн.

²² Харын силер Сион дагга, дириг Бурганның хоорайыңга, дээрде турар Иерусалимге чоокшулап чеде берген-дир силер. Өөрүшкү-маннайлыг чыгышта чыгылып келген дээрниң түмөн-түмөн төлээлеринге чеде берген-дир силер. ²³ Дээр-денгерлерде аттарын бижеэн эн улуг оолдарның ниитилелинге чеде берген-дир силер. Бүгү улустун Шииткекчизи боор Бурганга, чөптүг-шынныг амыдыралдың эчизинге четкен улустун сүдделеринге чеде берген-дир силер. ²⁴ Чаа чагыг-керээниң Дугуруштурукчузу Иисуска база Авелдин ханындан артык эки чугаалап турар бызай чашкан ханга чеде берген-дир силер.

²⁵ Көрдүңер бе, силерге чүве меделгеп турар Кижиден ойталаваңар. Ол черге меделгеп турда, Ону дыңнаарындан ойталаан улус кеземчеден чайлап шыдаваан

* 12:17 Азы: «Билир болгай силер: Исав „Шиитпириң эде көрүп көр, йөрөөшкениң менээ бер“ деп, ачазын бужуредирин оралдашкан. Ынчалза-даа ол, ачазының йөрөөшкенин алыр дээш, ыглап-сыктап турза-даа, чадажып каан».

12:7 Ы. х. к. 8:5; Ажыл. 3:19 12:10 Лев. 11:44 12:12 Иса. 35:3 12:13 У. ч. 4:26 12:14 Мф. 5:8

12:15 Евр. 4:1 || Ы. х. к. 29:18 12:16 Евр. 13:4 || Э. д. 25:29-34 12:17 Э. д. 27:34-38

12:18 Хост. 19:16-18; 20:18; Ы. х. к. 4:11; 5:22 12:19 Хост. 19:16 || Хост. 20:19; Ы. х. к. 5:27

12:20 Хост. 19:12-13 12:21 Ы. х. к. 9:19 12:22 Гал. 4:26; Ажыл. 14:1; 21:2 || Ы. х. к. 33:2; Дан. 7:10;

Иуда 1:14 12:23 Лк. 10:20 || Флп. 3:12; Евр. 11:40 12:24 Евр. 8:6; 9:15 || 1 Пет. 1:2 || Э. д. 4:10

12:25 Евр. 2:3

болганда, дээрден медеглеп турар Оон хая көрнү бээр болзувусса, кеземчеден чайлаар харыгвыс оон-даа эвээш-тир. ²⁶ Оон үнү ынчан черни божаңнадыр силтипкен, а ам ол мынча деп азаап тур:

«Ам бир удаа черни силгиир мен, чүгөле черни звес, а дээрни база».

²⁷ «Ам бир удаа» деп сөстөр чүнү көргүскенил? Божаңнадыр силгиттинмес чүүлдер артып калзын дээш, божаңнадыр силгип боор кылдыр чаяаттыгтан чүүлду чайладып кааптарын көргүскенди. ²⁸ Ынчангаш божаңнадыр силгиттинмес Чагырганы хүлээп ап тура, өөрүп четтирген сеткилди болуулу база өөрүп четтиргенивис дамчыштыр Бурганга, Ону хүндүлөп-даа, Оон коргуп-сүртөп-даа, эки-чаагай бараан болуулу. ²⁹ Чүгө дээрге *бистичи Бурганывис — өрттенди чиир тур.*

Бурганның сеткилинге кирер бараан болуушкун

13 ¹ Ха-дунма улус дег, бот-боттарыңарга ынак болуңар. ² Аалчыларга хүндүлээлеч боорун утпаңар, ынчалдыр кылташ, чамдык улус, боттары безин билбейн, дээрннң төлээлерин уткуп, оларны хүндүлээннер болгай.

³ Кара-бажында улусту, боттарыңар олар-биле кады хоругдаттырган дег, утпаңар; хилинчек көргөн улусту, оларнын орнунга турган дег, утпаңар.

⁴ Өг-бүлө тудары бүгү улуска хүндүлүг болзун, ашак-кадай харылзаалары арыг-шынчы болзун. Самыыраар болгаш ашаа-кадайыңга өскерлир улусту Бурган шиидер.

⁵ Акша-мөңгүңге ынак амыдырал тутпаңар, бар чүвенерге сеткил ханыңар. Чүгө дээрге Бурган:

«Сени кажан-даа кагбас мен, сенден кажан-даа ойталавас мен» — дээн-дир.

6 Ынчангаш бис:

«Мээң дузалакчым — Дээрги-Чаяакчы-дыр, корткан херээм чүл: кижжи амытан меңээ чүнү кылып шыдаарлы?» — деп дидими-биле чугаалаалыңар.

⁷ Удуртукчуларыңарны утпаңар, олар силерге Бурганның сөзүн чугаалап чорраан ийик чоп. Оларнын амыдыралынын үрө-түннелин* көргөш, оларнын бүзүрелин эдеринер.

⁸ Иисус Христос дүүн, бөгүн база кезээ-мөңгөдө өскерлиш чок. ⁹ Ынчангаш янзы-бүрү болгаш хары өөредиглер сонуургаваңар. Чүректеринерни тускай чөмнөр чиири эвес (ону барымдаалаары кымга-даа ажык-дуза чедирбээн), а Бурганның авыралы быжыктырзын. ¹⁰ Бисте онзагай өргүл салыр бедигээш бар, ыдыктыг майгында бараан болган улуста ол өргүлден чем ап чиир эрге чок.

¹¹ Бурганның дээди бараалгакчызы дириг амытаннар ханын бачыт дээш өргүл кылдыр ыдыктыг черже кирире бээр, а оларнын мөчү-сөөктерин чоннун турлааның даштынга өрттедилтер. ¹² Ынчангаш Иисус база улусту Бодунуң ханы-биле ыдыктаар дээш, хоорай хаалгазынын даштынга шаажылаттырган. ¹³ А ындыг болганда, Иисустун дорамчылалын үлөжир дээш, бис база чоннун турлааның даштыңче, Олче шиглеж чоруптаалы. ¹⁴ Мында, чер кырында, кезээ-мөңгөдө турар хоорайывис чок, а келир үедө чедип кээр хоорайже чүткүп чоруур бис. ¹⁵ Ынчанганда Бурганны алдаржыткан аастардан үнөр алгак-мактал өргүлүн Иисусту дамчыштыр Аңаа үргүлчү эккеп, мөргүүлү. ¹⁶ Буян тарыырын, араңарда сырый харылзаалыг боорун утпаңар, чүгө дээрге ындыг өргүлдөр Бурганның сеткилинге кирер.

¹⁷ Удуртукчуларыңарны дыннап, оларга чагыртиңар. Бурганның мурнунга харыы тудар болгаш, олар силерни хынамчалыг кадагалап турарлар болгай. Удуртукчулар ол ажыл-херээн аарзын-май (ынчаар болза, силерге ажыктыг болбас), а өөрүшкүлүг күүседир кылдыр, оларга чагыртип көрүңер.

* 13:7 Азы: «Оларнын амыдыралы канчаар төнгенин».

12:26 Хост. 19:18 || Агг. 2:6 12:27 Ыд. ыр. 101:27 12:28 Дан. 2:44 || Ыд. ыр. 2:11 12:29 Ы. х. к. 4:24 13:1 Ин. 13:34; 1 Пет. 1:22; 2 Пет. 1:7; Рим. 12:10; 1 Фес. 4:9 13:2 1 Пет. 4:9 || Э. д. 18:3; 19:2 13:3 Мф. 25:36; Евр. 10:34 13:4 1 Кор. 7:38 || Хост. 20:14; 1 Кор. 6:9 13:5 У. ч. 23:4; Мф. 6:19, 25; 1 Тим. 3:1; 6:7-9 || Ис. 1:5 13:6 Ыд. ыр. 117:6 13:7 Евр. 6:12 13:8 Ыд. ыр. 101:28 13:9 Кол. 2:16 13:11 Хост. 29:14; Лев. 16:27 13:12 Мф. 21:39; Мк. 12:8 13:13 1 Пет. 4:14; Евр. 11:26 13:15 Ыд. ыр. 49:14; 106:22 || Ос. 14:3 13:16 Мих. 6:7-8

¹⁸ Бис дээш мөргүнер. Бүгү чүүлдерге бодувусту шын ап чоруурунче чүткүлдүг болгаш, арын-нүүрүвүстүң арынга бүзүрелдиг бис. ¹⁹ Мени дүрген-не силерже дедир эгитсин дээш мөргүп көөрүңерни дилеп тур мен.

*Түңнел алгыш-йөрээлдер,
байыр чедиришкинери*

²⁰ Амыр-дыш бээр Бурган хойларның өндүр улут Кадарчызы — Дээргивис Иисусту өлүглер аразындан катап диргизипкен-дир, Ооң төккөн ханы-биле мөңгө чагыг-керээ чарган-дыр. ²¹ Ооң күзел-соруун күүседиринер дээш, Ол силерни бүгү-ле эки-чаагай чүүлдер-биле быжык-

тырзын! Бурган биске Бодунуң сеткилинге кирер чүвени Иисус Христосту дамчыштыр боттандырзын. Христоска кезээ-мөңгөдө алдар доктаазын! Аминь.

²² Ха-дунма, чагыг-сүмемниң бо сөстөрүн шыдамыккай дыңнаарыңарны дилеп тур мен, бижээн чагаам кыскажак болгай. ²³ Бүзүрээн эживис Тимофейнин хосталгаже үнгенин билип алыңар. Ол удавас меңээ чедип келзе, силерге ужуражып, ооң-биле кады чеде бээр бис. ²⁴ Силерниң бүгү удуртукчуларыңарга, Бурганның бүгү улузунга байырдан чедиринер. Италияжылар силерге байыр че-дирип тур. ²⁵ Бурганның авыралы шуптуңарга доктаазын!*

* 13:25 **Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «аминь» деп сөс-биле төнгөн.**

13:18 Эф. 6:19; 1 Фес. 5:25; 2 Фес. 3:1 || Аж.-ч. 23:1; 24:16 13:20 Рим. 15:33 || Ыд. ыр. 22:1; 79:2; Иса. 40:11; Иез. 34:11-15; Эклл. 12:12; Ин. 10:11; 1 Пет. 5:4 || Хост. 24:8; Зах. 9:11 13:23 Аж.-ч. 16:1

Иоаннга Бургандан Ажыдыышкын

Кирилде

Бо номну бижээн кижиниң дугайында элээн каш чаңчылчаан бодаалдар бар. Эң нептерээни — номну дөрткү Буянның Медээ биле Чаа Чагыг-керээже кирген үш чагааның автору Иоанн элчин бижээн деп бодаал. Өске даап бодаашкын-биле, автор кижиги элчин эвес, а ооң авыдайы турган. Иоанн бо номну бистин эраның 90 чылдарында, Домициан императорнун чагырган үезинде, Патмос ортулукче шөлүдүшкөн тургаш, бижээн. Ол император бодунга бурганга дег алдар-хүндү көргүзерин негеп, христианнарны каржызы-биле истеп сүрүп турган.

Бо ном Эрги Чагыг-керээде медээчилерниң номнарының чаңчылдарын уламчылап турар. Ол номнарда көскү болгаш сагышка артып каар окур-хевирлер-биле чер-делегейниң төөгүзүнүн доостурунун дугайында база буянның бузутту эчинде тиилээриниң дугайында чугаалап турар.

Номда илереткен медээ хамыктын мурнунда Биче Азияның (амгы үедеги Турция) христиан ниитилелдеринче угланган. Ол медээ истедип сүрдүргөн улуска келир үеде чүү болурул деп айтырыгга идигелдиг харыыны берген: Иисус Христос катап база чер кырынга чедип келгеш, Бурганга болгаш Ооң чонунга удурланган бүгү күштерни тиилеп, Анаа шынчы улуска мөңгө шаңналды хайырлаар. Номнун арыннарындан христиан ниитилелдерге шүргүп кирген меге башкыларга хамаарышкан сагындырыг база дыңналып турар.

Кирилде сөстөр

1 Удавайн болур бүгү чүүлү Бодунун чалчаларынга көргүссүн дээш, Бурган Иисус Христоска ажыдыышкын берген. Бодунун чалказы Иоаннче дээрнин төлээзин чорудулкаш, Христос ук ажыдыышкынны анаа көргүскен. ² Иоанн бодунун көргөн бүгү чүүлүн бадыткап турар. Бургандан келген медээге база Иисус Христосту шынны-биле херечилээнинге хамаарыштыр Иоаннның бадыткал чугаазы бо-дур. ³ Өттүр билген бо медегелди дыңналдыр номчуп турар кижиги база ону дыңнап, ында бижээн чүвени сагып турар улус амыр-чыргалдыг. Чүге дээр-

ге медегелдин боттаныр үе-шагы чоокшулаан-дыр.

Чеди христиан ниитилелге чагаалар

⁴⁻⁵ Асия девискээринде чеди христиан ниитилелге Иоанн менден байыр. Ам бар, черле турган, оон чедип кээр Бургандан болгаш Ооң дүжүлгезиниң баарында турар чеди сүлдеден* база шынчы Херечи, өлүглер аразындан катап дилрилген улустун баштайгызы, черниң хамык хааннарының Чагырыкчызы Иисус Христостан келген авырал биле амыр-тайбың силерге доктаазын. Иисус Христос биске ынак, Ол бисти бачыттарывыстан Бодунун ханы-биле хостады**. ⁶ Ол Бодунун Чагыргазын

* 1:4-5 Чеди — долу боорунун символиктиг саны. Ол Ыдыктыг Сүлдениң чеди илерээшкенинче (Иса. 11:2 көр) азы еврей чаңчылда дээрнин чеди дээди төлээзинче айтып турар. ** 1:4-5 Өске бурунгу сөзүглелдерде «хостады» эвес, а «арыглап чугду» деп бижээн.

1:1 Ажыд. 22:6 1:2 Ин. 19:35 1:3 Ажыд. 22:7 || Ажыд. 22:10 1:4-5 Хост. 3:14 || Ажыд. 3:1; 4:5; 5:6 || Ин. 3:11; 1 Тим. 6:13 || Аж.-ч. 26:23; 1 Кор. 15:20; Кол. 1:18 || 1 Пет. 1:18-19 1:6 Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9; Ажыд. 5:10; 20:6 || 1 Пет. 4:11; Иуда 1:24-25; Ажыд. 5:13

бистен тургускаш, бисти Бодунуң Адазы Бурганнын бараалгакчылары кылып кагды. Алдар болгаш күчү-күш кезээ-мөңгөде Аңаа доктаазын! Аминь!

⁷ Көрүнер, Иисус булуттары-биле бүрөсттүнип алган чедип кээр. Ынчан карактыг кижиги бүрүзү, Ону өттүр шанчып кааннар безин, Ону көрүп каар. Черде бүгү аймак-чоннар Ооң ажыын ажып ыглажыр. Ылап-ла ындыг, аминь!

⁸ «Мен дээрге Альфа болгаш Омега-дыр мен* — деп, Дээрги-Бурган-Чаяакчы чугаалаан. — Мен ам бар мен, черле турган мен, оон чедип кээр мен, Бүрүн Күчүлүг мен».

Иоанның Христосту көргөни

⁹ Мен — Иоанн акынар, Иисус-биле харылзаалыг болгаш, Ооң Чагыргазынга хамааржыр бүгү улуска таваржыр хилинчекти денге шыдажып эртип турар бирээр мен. Бурганнын медээзин база Иисусту шынны-биле херечилээним дээш Патмос деп ортулукче* шөлүдүпкен турдум. ¹⁰ Дээргинин хүнүндө* Сүлденин күжүнге башкартыпкан тургаш, артымда труба үнү дег ыткыр үннү дыннап кагдым. ¹¹ Ол үн мынча дээн: «Көрүп турар бүгү чүүлүнү дүрүгге бижээш, Асияда христиан ниитилелдерже: Эфес, Смирна, Пергам, Фиатир, Сардис, Филадельфия болгаш Лаодикияже чорудувут».

¹² Мен ынчан чүү мындыг үн мээң-биле чугаалажып турар чоор деп, хая көрүнгөш, чеди алдын чырыткы көрүп кагдым. ¹³ Ол чырыткыларның ортузунда кижиги амытан оглу ышкаш бир-ле Кижиги турарын көрдүм. Ол узун эдектер-лиг хептиг база хөрээнде алдын кожаа

куржанган болду.* ¹⁴ Ооң бажынын дүгү хар дег болгаш дүк дег ак, а карактары оттун чалбыраажы ышкаш чайнап турду. ¹⁵ Ооң буттары эзилдирер суугуда хүлер дег чайынналды, а үнү шапкын агым сутнун коолаанынга дөмөй болду. ¹⁶ Ол оң холунда чеди сылдыс туткан, а Ооң аксындан аажок чидиг хылыш уштунуп органзыг көстүр болду. Ооң арын-шырайы дал дүштүн хүнү дег чырып турду.

¹⁷ Мен Ону көрүп кааш, өлүг кижиги дег, Ооң мурнунче доңгая кээп дүштүм. Ол оң холун эктимге салгаш, мынча диди: «Кортпайн көр, Мен Баштайгызы болгаш Сөөлгүзү-дүр мен. ¹⁸ Мен дириг мен. Өлгөн турдум, ынчалза-даа көр даан: ам кезээ-мөңгөде дириг-дир мен! Тамы болгаш өлүмүнүн дүлгүүлери — Менде. ¹⁹ Көрүп турарын, ам болуп турар болгаш оон соонда болур хамык чувени бижип каг. ²⁰ Мээң оң холумга көргөниң чеди сылдыс болгаш чеди алдын чырыткынын чажыды мындыг: чеди сылдыс болза дээрнин чеди төлээзи-дир. Дээрнин ол чеди төлээзи чеди христиан ниитилелге хамааржыр, а чеди чырыткы дээрже чеди ниитилел боттары ол-дур».*

Эфесте христианнарга Христостан чагаа

2 ¹ «Эфесте* христиан ниитилелдин төлээзинге бижи:

Оң холунда чеди сылдыс туткан база чеди алдын чырыткы аразында кылаштап турар Кижиниң медеглээн сестери бо-дур. ² Силернин чүнү кылганыңарны, аар-берге ажыл-херээрнерни, үр шыдажып келгенинерни билир мен.

* ^{1:8} Альфа болгаш Омега — грек алфавиттин баштайгы болгаш сөөлгү үжүктерин айтыкташ, эгези болгаш төңчүзү-дүр мен деп оюскан уткалыг чугаалап турары ол (Иса. 44:6; 48:12; Ажыд. 21:6; 22:13 көр). * ^{1:9} Патмос — амгы Турцияда Эгей далайнын эринден ырак эвесте бичиги хаялыг ортулук. Рим империя үезинде императорнун сеткилинге кирбес улусту шөлүүр чер турган. * ^{1:10} Дээргинин хүнүндө — христианнарнын Дээрги Иисустун катап дирилгенин байырлаары улуг-хүн (Аж.-ч. 20:7; 1 Кор. 16:2 көр). * ^{1:13} Ындыг хепти еврей дээди бараалгакчы кедип чораан (Хост. 39:1-31 көр). * ^{1:20} Даниилдин номун эзугаар (10:13; 12:1) дээрнин камгалакчы төлээлери чүггө аңгы кижилерде эвес, а чоннарда болгаш күрүнелерде база бар. Мында олар христиан ниитилелдерде база бар деп билип аар бис. * ^{2:1} Эфес — гректернин үндөзилээни эң чутула хоорайларнын бирээзи база Биче Азияда эң улуг садыг төвү. Эрте-бурунгу христиан төөгүчүлөрнин-биле, Иоанн элчин бодунун сөөлгү чылдарын Эфеске эрттиргеш, аңаа хөөржүттүргөн.

^{1:7} Дан. 7:13 || Зах. 12:10 ^{1:9} Мк. 10:39 ^{1:10} Иез. 1:3; Ажыд. 4:2 ^{1:12} Хост. 25:1, 37; Зах. 4:2 ^{1:13} Дан. 7:13; 10:5-6 || Ажыд. 15:6 ^{1:14} Дан. 7:9 || Ажыд. 2:18; 19:12 ^{1:15} Иез. 1:7; Дан. 10:6 || Иез. 1:24; 43:2 ^{1:16} Иса. 49:2; Евр. 4:12; Ажыд. 19:15 || Дан. 8:17; 10:9; Мф. 17:2 ^{1:17} Мф. 28:4 || Иса. 41:4; 44:6; 48:12; Ажыд. 2:8; 22:13 ^{1:18} Рим. 6:9; 14:9 || Ажыд. 9:1; 20:1 ^{2:1} Ажыд. 1:13, 16 ^{2:2} 2 Кор. 11:13 || 1 Ин. 4:1

Бузуттуглар-биле эптеш чогунарны-даа база боттарын „элчиннер бис“ дижир, ынчалза-даа ындыг эвес улусту хынап көргөш, оларны мегечилер деп тодаратканыңарны-даа билир мен. ³ Силерниң шыдамыңар, Мени дээш хөй бергени ажып эрткениңер база ол бүгүдөн могап-шылавааныңар меңээ билдигир.

⁴ Ынчалза-даа силерге удур сагым-жым база бар: Меңээ баштайгы ынак-шылыңарны ам чидирипкен-дир силер. ⁵ Кайы хире бедиктен дүндерлип дүшкениңерни боданар! Бачыттарыңарны минтип, Бурганче эглинер, эгезинде кылып турган ажыл-херээңерни кылыңар. Ынчанмас болзунарза, Мен силерге келгеш, чырткыңарны туружундан чайладыр идиптер мен. ⁶ Ындыг-даа болза, Мээн николаиттерниң үүлгедиглерин* көөр хөңнүм чогу дег, ол үүлгедиглерни көөр хөңнүңер чогу силерни эки талазындан көргүзүп кээр-дир.

⁷ Дыңнаар кулаа бар кижиги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүнү чугаалаанын дыңназын. Мен тиилээн кижиге Бурганның дываажан-сесерлиинде амыдыралдың ыяжындан чимис чиир эргени хайырлаар мен».

Смирнада христианнарга Христостан чагаа

⁸ «Смирнада* христиан ниитилелдин төлээзинге база бижиги:

Баштайгызының болгаш Сөөлгүзүнүн — өлгөш, оон катап дирилген Кижиниң медеглээн сөстери бо-дур. ⁹ Мен силерниң хилинчээңерни, ядыгы-түрөг-гичерни (херек кырында бай-даа болзунарза) билир мен. Боттарын „иудейлер

бис“ дижип турза-даа, херек кырында ындыг эвес, а эрликке чагырткан бөлүк улустуң силерни нүгүлдөп, карартып турарын база билир мен. ¹⁰ Албан эртер ужурлуг хилинчээңерден кортпанаар. Дыңнаар, эрлик силерниң чамдыыңарны, күткүүр дээш, кара-бажыңче кирип октаптар, аңаа он хонук иштинде хинчектенир силер. Өлгүжеге чедир Меңээ шыңчы болунар, Мен оон силерге шаңнал кылдыр мөңгө амыдыралды бээр мен.

¹¹ Дыңнаар кулаа бар кижиги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүнү чугаалаанын дыңназын. Тиилээн кижиге ийиги өлүм* хора чедирбес!»

Пергамда христианнарга Христостан чагаа

¹² «Пергамда* христиан ниитилелдин төлээзинге бижиги:

Аажок чидит хылыш Ээзиниң медеглээн сөстери бо-дур. ¹³ Билир мен: эрликтин дүжүлгези бар черде чурттап турар силер.* Мээн шыңчы херечим Антипаны эрликтин чурттаан черинге — силерниң хоорайыңарга өлүрүп каан үеде безин Меңээ бүзүрелиңерден ойталавааныңарны, Меңээ шыңчы бооп артканыңарны билир мен. ¹⁴ Ындыг-даа болза, Мээн силерге удур чугаалаар каш чүүлдерим база бар: силерниң аранардан чамдыыңар Валаамның өөредиин эдерген-дир. А ол Валаам израиль чонну бачытче канчаар сундугарыңа Валакты өөредип каан болгай. Олар дүрзү-бурганнарга өргөөн чөм чип, самырап турганнар. ¹⁵ Шапкынчаар силерниң аранардан чамдыыңар база николаиттерниң* өөредиин эдерип

* 2:6, 15 Николаиттер — христианнарга мага-боттары-биле бачыт үүлгедирин чөпшээрээн деп өөредип турган улус бооп чадавас. * 2:8 Смирна — Эфестен сонгу талада 56 км черде, Эгей далайың эриинде чыдар улуг садыг хоорайы. Амгы үдегиги ады — Измир. Христиан чүдүлгө аңаа Павел элчинниң үшкү миссионержи аян-чоруунун үезинде тытып келген хире. Смирнага ол ышкаш хөй еврейлер чурттап чораан. * 2:11 Ийиги өлүм — Бурганга чагыртырындан ойталаар улустуң Оон-биле шуут чарлырын ыңча дээр (20:6, 21:8 көр). * 2:12 Пергам — мочунуң найысылалы, Смирнадан 80 км ыракта турар. Хоорай бодунуң библиотеказы, Зевс бурганга өргүл салыр чери болгаш Асклепийниң өргөззи-биле алдаржаан турган. Императорга мөгөй-игниң база төвү болур. Пергаментини (дириг амытаннар кежинден кылган бижик бижиир материал) чогааткан чер деп санадыр. * 2:13 Эрликтин дүжүлгези — хоорай кырында бедээн Зевске өргүл салыр черни ыңча деп турар чадавас. Азы «амгалакчы» деп ат-дужаалдыг Асклепийниң өргөззин. Чылан символдуг ол өргөзгө эмгөжөк улус экирир дээш кээп турган.

2:4 Иер. 2:2 2:7 Мф. 11:15; Мк. 4:9; Лк. 8:8; Ажыл. 3:6, 13, 22; 13:9 || Ажыл. 3:5; 21:7 || Лк. 23:43; 2 Кор. 12:4 || Э. д. 2:9; 3:22; Иез. 28:13; Ажыл. 22:2 2:8 Ажыл. 1:17-18 2:9 Иак. 2:5; 2 Кор. 8:9 || Ажыл. 3:9 2:10 Ажыл. 12:11 || Иак. 1:12; Ажыл. 3:11 2:11 Ажыл. 2:7 || Ажыл. 20:6; 21:8 2:12 Ажыл. 1:16 2:14 Сан. 22:5; 25:1-2; 31:16; 2 Пет. 2:15 || Аж.-ч. 15:29; 1 Кор. 8:10; 10:19 2:15 Ажыл. 2:6

чоруур-дур. ¹⁶ Бачыттарыңар миннип, Бурганче эглиңер! Ынчанмас болзуңар-за, Мен удатпайн чедиң келгеш, аксым-дан үнүп орар кылыш-биле ыңдыг улуска удур дайылдажыр мен.

¹⁷ Дыңнаар кулаа бар кижиги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүңү чугаалаанын дыңназын. Тиилээн кижини Мен манна деп чажыт чем-биле чемгерер мен.* Оон ыңай тиилекчи бүрүзүңге ак дашты бээр мен: ында ону алган кижиден өске, кымның-даа билбези чаа атгы бижээн**».

***Фиатирада христианнарга
Христостан чагаа***

¹⁸ «Фиатирада* христиан ниитилелдин төлээзинге бижи:

Карактары оттуң чалбыжы дег, буттары чайыннаан кылагар хүлөр дег Бурганның Оглуңуң медеглээн сөстери бо-дур. ¹⁹ Силерниң ажыл-херээннерни, ынакшылыңарны болгаш бүзүрелиңерни, бараан болушкунуңарны база үр шыдажып келгениңерни билир мен. Эгезинде кылып турганыңардан хөйүнү кылып турарыңарны-даа билир мен. ²⁰ Ыңчалза-даа силерге удур сагым бар: „Бурганның медээчизи мен“ деп адаттыңан Иезавел дээр херээнбиле эптежиң турар-дыр силер.* А ол бодунуң өөредиги-биле Мээн чалчаларыңны мегелээрге, олар самыыраарынче база дүрүз-бурганнарга өргээн чем чииринче сундугар-дыр. ²¹ Мен аңаа бачыттарын миннип, Бурганче эглир үени бердим,

ыңчалза-даа ол бужар самыыралыңдан ойталавас-тыр. ²² Мен ам ону аарыңның дөжөөнчө октаптар мен, ооң-биле кады самыырап турганнар база бачыттарын билиммээн шаанда, аажок хинчектен-ир эвесепе, көөр-даа силер. ²³ Иезавелдиги эдергеннерни* база узуткаар мен. Улустун угаан-бодалыңче, күзелинче бакылап турар Кижиги дээр-ле Мен-дир дээрзин бүгү христиан ниитилелдер билип алыр. Мен кижиги бүрүзүн ооң кылган херектерин эзугаар шаңнаар азы кезедир мен. ²⁴ Фиатирада арткан улуска — шак ол бузуттуг өөредигни эдербейн, эрликтин ханы чажыттары дижир чүүлдерни шинчилевейн чоруур силерге чугаалап каайн: силерге өске кандыг-даа үүргечүк чүдүрдөс мен. ²⁵ Ыңчалза-даа Мен келгижемге чедир силерде бар чүүлдү шыңгыг эдериңер.

²⁶⁻²⁸ Тиилээн кижиге — Мээн күзөөн чүүлүмнү эчизинге чедир кылып келген кижиге, Адамдан Мээн башкаар эргени алганын ышкаш, бүгү чоннарны башкартыр мен. Ол кижиги демги чоннарны *демир мерге-биле башкаар болгаш дой савааылаштыр чуура шаап кааптар*. Тиилээн кижиге эргенги шолбанны база бээр мен.

²⁹ Дыңнаар кулаа бар кижиги бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чүңү чугаалаанын дыңназын».

***Сардисте христианнарга
Христостан чагаа***

3 ¹ «Сардисте* христиан ниитилелдин төлээзинге бижи:

* 2:17 Манна деп чажыт чем — еврей чонда бир тоолчургу чугаа бар турган: вавилончулар б. э. чедир 586 чылда Бурганның өргээзин үрөп бузуп турда, ыдыктың аптараже суп каан манналыг саваны (Хост. 16:31) Иеремия медээчи чажырып каан. Мессия чедиң кээрге, Иеремия база чедиң келгеш, маннаны Бурганның чаа өргээзинче суп каа деп, иудейлер манап турган. ** 2:17 Ак даш — гректерде ыңдыг даштар чугула хөй-ниити болушкуннарынче эрттирилге кылдыр ажыглаттынып турган. Ол болза Бурганның Чагыргазыңга болур дойлаашкынче эрттирилгени ойзу чугаалап турар хире. * 2:18 Фиатира — Лидияда хоорай, Пергамдан 65 км ыракта турар. Хоорай бодунуң сады болгаш ус ажылы-биле, ылаңгыя пөстөр будуур улуг үнелиг кызыл-хүрөң будуу-биле, билдингир турган. * 2:20 Иезавел — израиль хаан Ахавтың кадайы. Ол кадын израиль чонну дүрүз-бурганнарга мөгөөринче киирген (3 Хаан. 16:31 көр). Мында ойзу чугаалаан кылдыр ажыглаттынып турар хире. * 2:23 Азы: «Иезавелдин ажы-төлүн». * 3:1 Сардис — Эфестен чөөн чүкче 80 км черде турар хоорай, бир шагда лидий хаан Крезтин күрүнезинин найысылалы. Биче Азияның эн күчүлүг хоорайларының бирээзи, Кибела бурганга мөгөөринин төү.

2:16 Иса. 11:4; 2 Фес. 2:8 2:17 Ажыд. 2:7 || Хост. 16:31; Ин. 6:48-50 || Иса. 62:2; 65:15; Ажыд. 3:12; 19:12 2:18 Ажыд. 1:14-15 2:20 3 Хаан. 16:31; 21:25 || Ажыд. 2:14 2:21 2 Пет. 3:9, 15 2:23 1 Хаан. 16:7; Иер. 11:20; 20:12 || Мф. 16:27 2:25 Ажыд. 3:11 2:26-28 Ыд. ыр. 2:9; Ажыд. 12:5; 19:15 || Сан. 24:17; Ажыд. 22:16 2:29 Ажыд. 2:7 3:1 Ажыд. 1:4-5 || Ажыд. 1:16 || Рим. 1:15; Эф. 2:1, 5; Кол. 2:13; 1 Тим. 5:6

Бурганга бараалгаан чеди сүлдени чагырган, чеди сылдысты туткан Кижиниң медеглээн сестери бо-дур*. Мен ажил-херээннерни билир мен. Силерни дириг деп саназа-даа, херек кырында өлүг силер. ²Отгуп келиңер! Силерде ам-даа арткан, өлүр четкен чүвени быжыгла-нар. Чүге дээрге, Мен көөрүмге, кылган ажил-херээннер ам-даа Мээң Бурганым-ны күзээри дег эвес-тир. ³Силерни чүү чүвеге өөреткенин, чүнү дыңнааныңар-ны сактып келиңер, аңаа чагыртып, ба-чыттарыңар миннип, Бурганче эглиңер! Одунмас болзунарза, Мен силерже, оор ышкаш, хенертен чедип кээр мен. А ка-жан кээримни билип ап шыдавас силер.

⁴Ындыг-даа болза, Сардисте силер-нин араңарда боттарының хевин хир-ге бораваан каш кижиге бар-дыр. Олар Мээң-биле кады ак хептерлиг чоруур, чүге дээрге төлөптийн көргүскеннер. ⁵Тиилээн кижиге ынчалдыр ак хептер кет-кен болур. Мен оон адын Мөңгө амы-дыралдың номундан кажан-даа балавас мен. Харын Адамның болгаш дээрнин төлээлериниң мурнунга ону хүлээп көөр мен.

⁶Дыңнаар кулаа бар кижиге бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чү-нү чугаалаанын дыңназын*.

***Филадельфияда христианнарга
Христостан чагаа***

⁷«Филадельфияда* христиан ни-итилелдин төлээзинге бижи:

Давид хаанның дүлгүүрүн эдилээн ыдыктыг болгаш шынның Ээниң меде-глээн сестери бо-дур. Эжикти ол ажыдып-са, кым-даа ону хаап шыдавас, а хаапса, кым-даа ону ажыдып шыдавас. ⁸Силер-нин ажил-херээннерни билир мен. Көр-үңер даан, кымның-даа хаап шыдавазы эжикти силерниң мурнуңарга ажыттым, чүге дээрге силерниң күжүңер шоолут

эвес-даа болза, Мээң айтышкыннар-ымны тооп дыңнап база Мээң шынчы болуп келдиңер. ⁹Дыңнаңар! Херек кы-рында ындыг эвес хирезинде, „иудейлер бис“ дижип мегелээр, эрликке чагырткан бөлүк улус бар-дыр. Мен оларны силер-ниң мурнуңарга донгай кээп дүжери-не албадар мен, олар оон Мээң силер-ге ынаамны билип алыр. ¹⁰Силер Мээң айтышкыннарымны тооп дыңнап, шы-дамыңар көргүстүңер. Ынчангаш бүгү кижиге төрелгетенин шенээр дээш, бо де-легейже хөмө кээр халаптыг шенелде-лер үезинде Мен база силерни кадага-лаар мен.

¹¹Мен удавас чедип кээр мен. Кым-даа силерден тиелекчилерниң шаңна-лын хунаай бербезин дээш, бодуңарда бар чүүлдү шыңгыы эдеринер. ¹²Тиилээн кижиге Мээң Адамның өргээзинге адагаш апаар база оон кажан-даа үнүп чорбас. Мен ол адагашка Бурганымның адын база Бурганым чурттап турар дээрден бадып кээр чаа Иерусалимниң — Бур-ганымның хоорайының адын бижип каар мен. Аңаа ол ышкаш Бодумнуң чаа адымны бижири мен.

¹³Дыңнаар кулаа бар кижиге бүрүзү Сүлдениң христиан ниитилелдерге чү-нү чугаалаанын дыңназын*.

***Лаодикияда христианнарга
Христостан чагаа***

¹⁴«Лаодикияда* христиан ниитилел-дин төлээзинге бижи:

Бурганның бүгү чаялганының эге дөзү, алыс шынның болгаш шынчы Хе-речи, Аминь деп аттыг Кижиниң ме-деглээн сестери бо-дур. ¹⁵Силернин ажил-херээннерни билир мен. Силер соок-даа, изиг-даа эвес силер. Шуут соок азы шуут изиг бооруңарны дыка-ла кү-зөөн мен! ¹⁶Ынчалза-даа изиг-даа, соок-даа эвес, а чылбай болганыңарда, Мен

* 3:1 Чеди сүлде, чеди сылдыс — Ажыд. 1:4 көр. * 3:7 Филадельфия — Сардистен мурнуу-чөөн чүкче 40 км черде турар бичежек хоорай. Хоорай Дионис бурганга мөгөйишкени-биле бил-дингир турган. * 3:14 Лаодикия — Филадельфиядан мурнуу-барың чүкче 65 км черде турар хоорай; Фригияның эң бай хоорайы. Манаа христиан ниитилелди Павел элчинниң өөрс-никчизи Эпафрас үндөзилээн хире (Кол. 4:12-16).

3:3 Мф. 24:43-44; 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2; Ажыд. 16:15 3:4 Иуда 1:23; Ажыд. 6:11; 7:9 || Мф. 10:11; 22:8; Аж.-ч. 13:46 3:5 Ажыд. 2:7; 21:7 || Хост. 32:32; Ыд. ыр. 55:9; 68:29; Мал. 3:16; Лк. 10:19 || Мф. 10:32 3:6 Ажыд. 2:7 3:7 Иса. 22:12 || Иов 12:14 3:9 Ажыд. 2:9 3:10 2 Пет. 2:9; 1 Кор. 10:13 3:11 Ажыд. 22:7, 12, 20 || Ажыд. 2:25 3:12 Ажыд. 2:7 || 3 Хаан. 7:21; Ыд. ыр. 22:6 || Иез. 48:35 || Иса. 62:2; Ажыд. 2:17 3:13 Ажыд. 2:7 3:14 У. ч. 8:22; Кол. 1:15, 18 || 1 Кор. 14:16; 2 Кор. 1:20

силерни аксымдан үндүр дүкпүрүптейн!¹⁷ Мынча дээр-дир силер: „Мен бай мен, эргине-байлаам эгээртинмес, менээ ам чүнүң-даа херээ чок“. Ынчалза-даа кижик чогунарны, чөгенчиг ядынарны, согурунарны болгаш шалдаңынарны билбес-тир силер.¹⁸ Байыыр деп бодазынарза, сүмөм бо-дур: от-биле арыглаан алдынны Менден садып алынар. Силерниң ыянчыг шалдаңынар көзүлбезин дээш, ак хептен база садып алынар. Караанар көрзүн дээш, каракка чаар эмден база садып алынар.

¹⁹ Ынак улузумну чемелээш, кезедир мен. Ынчангаш чүткүлдүг болунар база бачыттарынар миннип, Бурганче эглинер.²⁰ Дыңнаар, Мен эжик артында соктап тур мен. Мээң үнүмнү дыннааш, эжиин ажыдыптар кижиниң бажыңынче киреш, ооң-биле кады чөмөненир мен.

²¹ Тиилээш, Ачамның дүжүлгезинге Ооң-биле кады орупканым дег, тиилээн кижиге Мээң дүжүлгемге Мээң-биле кады орап эргени бээр мен.

²² Дыңнаар кулаа бар кижиге бүрүзү Сүлденин христиан ниитилелдерге чүнү чугаалаанын дыңназын».

*Дээрде саадаан Бурганны
Иоанның көргөни*

4 ¹ Мен ооң соонда көрнүп келгеш, дээрже кирер ажык эжикти көрүп кагдым. Ооң мурнунда мээң-биле чугаалажып турган, труба эткени дег дыңналыр үн менээ: «Бээр үнүп кел, сөөлүндө барып чүү боорун сенээ көргүзэйи» — диди. ² Ол дораан Сүлдениң күжү мени башкара берген. Дээрде, мурнумда турар дүжүлгени база ында саадаан Бурганны көрүп кагдым. ³ Ооң арны яшма болгаш рубин деп эргине даштар ышкаш чырып турду, а дүжүлгени изумруд дег чөлээш шыва алган болду. ⁴ Ол дүжүлгени дескинди ак хептерлиг, баштарында алдын оваадайлар кеткен чээрби дөрт ирей

олулар чээрби дөрт өске дүжүлге барын көрдүм. ⁵ Кол дүжүлгеден кызаннааштар кызанайнып, диңмирээшкин диңмирер, дааш дыңналды. Ооң баарында Бурганның чеди сүлдези болур чеди отут кезек хып турду.

⁶ Дүжүлгенин мурнунда кристалл дег өттүр көстүр шилдең далайга дөмей бир чүве бар болду. А хамыктын төвүндө, дүжүлгени долгандыр арты-мурнунда хөй карактыг дөрт дириг амытан турду. ⁷ Оларның биргизи арзылаңга, ийигизи бугажыкка дөмей, үшкүзүнүн арны кижини дег, а дөрткүзү ужуп чоруур эзирге дөмей чорду.* ⁸ Дөрт дириг амытанның кайызында-даа алды чалгын бар, бүгү мага-боду, чалгыннарнының адаандан бээр, карактар-биле шыптынган болду. Олар хүндүс-даа, дүне-даа могаг чокка:

«Черле турган, ам бар, оон чедип кээр Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы ыдык, ыдык, ыдык!» — деп ыргажып турдулар.

⁹ Дөрт дириг амытан дүжүлгедө саадаан мөңгө дириг Бурганны алдаржыдып, алгап-мактап, Аңаа өөрүп четтирип ыргалаан санында-ла, ¹⁰ чээрби дөрт ирей дүжүлгедө саадаан, мөңгө дириг Бурганның мурнунга донгая кээп дүжүп, мөгеер чорду. Олар боттарының баштарында оваадайлары дүжүлгениң баарынче салгылааш:

¹¹ «Бистин Дээрги-Чаяакчы-Бурганывыс, алдарны, мактал-хүндүнү, эрге-чагырганы хүлээп аарынга төлөптий сен, чүгө дээрже Сен бүгү чүвени чаяаган сен, ынчангаш бүгү чүве Сээң күзел-соруунга дүүштүр чаяаттыгган база амыдырап турар» — деп турдулар.

Дүрүг-ном биле Хураган

5 ¹ Мен оон дүжүлгедө саадаан Бурганның оң холунда дүрүг-ном көрүп кагдым. Ооң арты, иштии талаларын

* 3:15-16 Лаодикиядан 10 км черге изиг аржааннар турган. Суг Лаодикияга чедир ага бергенде, ол чылбай болгаш амданы багай апаар. * 4:7 Ол ышкаш көстүүшкүннү Иезекиил медээчи көргөн. Иез. 9:3, 10:1-де ол дөрт дириг амытанны херувимнер деп адаан.

3:17 Ос. 12:8; Зах. 11:5; 1 Кор. 4:8 || Ин. 9:39-41 3:18 Ажыд. 16:15 3:19 У. ч. 3:12; Евр. 12:5-6

3:20 Лк. 12:36; Ин. 14:23 3:21 Ин. 16:33 || Ыд. ыр. 109:1; Мк. 16:19 || Мф. 19:28; Лк. 22:30

3:22 Ажыд. 2:7 4:1 Ажыд. 1:10 4:2 Иез. 1:3; Ажыд. 1:10 || 3 Хаан. 22:19; Иса. 6:1; Дан. 7:9

4:3 Иез. 1:28 4:4 Ажыд. 3:4 4:5 Ажыд. 8:5; 11:19; 16:18 || Ажыд. 1:4-5 || Зах. 4:2 4:6 Иез. 1:22 ||

Ажыд. 15:2 || Иез. 1:5; 1:18; 10:12 4:7 Иез. 1:10 4:8 Иса. 6:2; Иез. 1:11 || Иса. 6:3 4:11 Ажыд. 5:12 ||

Ыд. ыр. 32:9-11 5:1 Иез. 2:9-10 || Иса. 8:16; 29:11; Дан. 12:4; Ажыд. 10:4; 22:10

долдур бижээш, чеди таңма-биле аңгылай таңмалаан болду.* ² Оон дээрниц бир күчүлүг төлээзин көрүп кагдым, ол ыткыр үн-биле: «Таңмаларны адыргаш, дүрүгнү чазарыңга төлөптиг кым барыл?» — деп айтырды. ³ Ынчалза-даа үстүү, ортаа болгаш алды ораннарда дүрүгнү часкаш, ооң иштинде чүү барын көөр кым-даа чок болду. ⁴ Дүрүгнү часкаш, оон иштинде чүү барын көөр төлөптиг кижы тыгылбас боорга, ишкирнип ыглай каапкан мен. ⁵ Ирейлерниң бирээзи ынчан меңээ: «Ыглава! Көр даан, Давидтиң Дазылы, Иуданың аймаандан үнген Арзылаң тиилээн-дир! Ол чеди таңманы адыргаш, дүрүгнү чазып шыдаар-дыр» — диди.

⁶ Мен оон дөрт дириг амытан, ирейлер болгаш дүжүлгенин ортузунда турар Хураганны көрүп кагдым. Ону өргүлгө салган ышкаш көзүлдү. Хураган чеди мыйыстыг база чеди карактыг (Бурганның бүгү чер-делегейге айбылап чорудупканы чеди сүлделиг) болду.* ⁷ Ол чоокшулап келгеш, дүжүлгедө саадаан Бурганнын оң холундан дүрүгнү ап алды. ⁸ Хураган дүрүгнү ап аары билек, дөрт дириг амытан болгаш чээрби дөрт ирей Ооң мурнунга доңгая кээп дүштү. Кижирүрүзүнүң холунда чадаган база Бурганның улузунун мөргүлү болур чаагай чыттыг чүүлдер-биле долдурган алдын сава бар болду. ⁹ Олар чаа ырыны ырлажы берди:

«Дүрүгнү холга туткаш, таңмаларны адырарыңга төлөптиг сен! Чүгө дээрге Сен өргүлгө салдырткаш, Бодунун ханың-биле төлээш, янзы-бүрү дылдарлыг аймак, чон, сөөк-язы бүрүзүндөн улусту Бурганга дээш хостап алган сен! ¹⁰ Сен олардан Бурганывыстың бараалгакчыларының чагыргазын тургускан сен, ынчангаш олар чер кырынга хааннаар».

¹¹ Мен ооң соонда көрнүп келгеш, дүжүлгө, дөрт дириг амытан болгаш

ирейлерни долгандыр турупкан дээрниц дүк-түмөн төлээлерин көрүп кагдым. ¹² Олар ыткыр ырлажып турду:

«Өргүлгө салган Хураган төлөптиг! Ол эрге-чагырганы, эргине-байлакты, мерген угаанны, күчү-күштү, мактал-хүндүнү, алдарны база алгыш-йөрээлди алырыңга төлөптиг!»

¹³ Мен ооң соонда өртемчейде амылыг чүве бүгүдөзүн — үстүү, ортаа болгаш алды ораннарда база далайда дириг амытан бүрүзүн дыңнап кагдым. Олар:

«Дүжүлгедө саадаан Бурганга база Хураганга кезээ-мөңгөдө алгыш-йөрээл, мактал-хүндү, алдар болгаш эрге-чагырга доктаазын!» — деп ырлажып турдулар.

¹⁴ Дөрт дириг амытан: «Аминь!» — деп харыылады. Ирейлер оон доңгая кээп дүшкеш, мөгейдилер.

Баштайгы ады таңма

Б¹ Мен оон көөрүмгө, Хураган чеди таңманың биргизин адырыпты. Дөрт дириг амытанның бирээзи дээр динмирээн дег үн-биле: «Чедип кел!» — дээнин дыңнап кагдым. ² Көрүптеримге, мурнумда ак аът турду. Аъттың мунукчузунун холунда ча бар база аңаа оваадайны тыгылбас болду. Мунукчу бодунун чамдык дайзыннарын тиилээш, өскелерин тиилээр дээш бар чытты.

³ Хураган оон ийги таңманы адырыптарга, ийги дириг амытанның: «Чедип кел!» — дээнин дыңнап кагдым. ⁴ Ынчан өске, шилги аът үнүп келди. Оон мунукчузунга чер кырындан тайбыңны хунаар база улусту бот-боттарын өлүржүрүнчө ыдалаар чөпшээрелди тыгылбас, улуг хылышты берген болду.

⁵ Хураган оон үшкү таңманы адырыптарга, мен үшкү дириг амытанның: «Чедип кел!» — дээнин дыңнап кагдым. Көрүптеримге, мурнумда дас кара аът турду. Оон мунукчузу холунда деңзи

* 5:1 Чеди таңма чок-ла болза, кайгамчык улуг чажытты, чок-ла болза, дүрүгдө бижээн чүүлдүн шуут шыннын символчудуп турар. * 5:6 Эрте-бурунгу Израилге мыйыс күчү-күштүн символу, а чеди — долу боорунун символу турган. Ындыг болганда, чеди мыйыс бүрүн күчүнү, а чеди карак — бүгү чүвени билирин көргүскөн.

5:5 Иса. 11:10; Ажыд. 22:16 || Э. д. 49:9 5:6 Иса. 53:7; Ин. 1:29, 36; 1 Пет. 1:19; Аж.-ч. 8:32-33 || Зах. 3:9; 4:10; Ажыд. 1:4-5 5:8 Бл. ыр. 140:2; Ажыд. 8:3-4 5:9 Бл. ыр. 32:3; Ажыд. 14:3 || Ажыд. 7:9; 11:9; 14:6 || Ажыд. 14:3-4 5:10 Хост. 19:6; 1 Пет. 2:9; Ажыд. 1:6 5:11 Дан. 7:10; Лк. 2:13 5:12 Ажыд. 4:11 5:13 Бл. ыр. 144:16; 150:6 || 1 Пет. 4:11; Иуда 1:24-25; Ажыд. 1:6; 7:12 5:14 Ажыд. 4:10 6:1 Ажыд. 5:1 || Ажыд. 4:7 || Ажыд. 14:2; 19:6 6:2 Зах. 1:8-10; 6:1-4 6:4 Зах. 1:8; 6:2 || Мк. 13:8

туткан болду. ⁶ Дөрт дириг амытаннын уундан үнгөн, киж и үнүңгө дөмей бир-ле ыгт дыңналып: «Бир хүннүң ажыл төлевири дээш* — кызыл-тастың биче хемчээлин, база бир хүннүң ажыл төлевири дээш — арбайның үш биче хемчээлин, а үс биле арагага хора халдатпа!» — диди.

⁷ Хураган оон дөрткү таңманы адырыптарга, мен дөрткү дириг амытанның: «Чедип кел!» — дээн үнүн дыңнап кагдым. ⁸ Көрүптеримге, мурнумда бора аът турду. Ооң мунукчузун «Өлүм» дээр база ону өлүм оранының ара-албатызы эде-рип чорду. Дайын-чаа, аш, аарыг-аржык азы черлик амытаннар дузазы-биле чер-нин дөрттүн бир кезинин дөвискээр-инге өлүрер эргени оларга берген болду.

⁹ Хураган оон бешки таңманы адырыптарга, мен өргүл салыр бедигээш баа-рында турар улусту көрүп кагдым*, олар-ны Бурганның сөзүн медегелеп, шынчы херечилээни дээш өлүрүп каан турган.

¹⁰ Олар ыткыр үн-биле алгырып турду-лар: «Ыдыктыг болгаш шынныг Ча-гырыкчы, ам чеже чылзыр сен?! Бисти өлүргени дээш черниң улузундан өж-ээн негээр шииткелин кажан болурул?!»

¹¹ Оларның киж и бүрүзүңгө ак хепти бер-ди. Христоска база ынчаар бараан бол-ган чалчаларның — олар ышкаш өлүрт-кен акы-дуңмазының саны доктааткан хемчээл четкижеге чедир, ам-даа элээн манаарын оларга чугаалап кагды.

¹² Хураган оон алдыгы таңманы адырыпты. Көрүптеримге, чер коргун-чуг шимчей берди. Хүн караа качыгдал хеви дег карарып, ай хан дег кыза берди.

¹³ Дээрнин сылдыстары, күштүг хат сил-гээн ыяштан чиг чимис дүшкен дег, че-же кээп дүштүлөр. ¹⁴ Дүрүт дег дүрүлгөш,

дээр ажытталып чиде берди. Даг бол-гаш ортулук бүрүзү туружундан шимчей берди.* ¹⁵ Черниң хааннары база чагы-рыкчылар, шериг баштыңчылары, бай-лар, эргетеннер база арткан улус — кул-дар-даа, хостуглар-даа куйларже болгаш дагларда хаялар аразынче чашты бер-дилер. ¹⁶ Олар даглар болгаш хаяларга: «Бисче кээп дүжүңер, дүжүлгеде саадаан Бургандан база Хураганның килеңин-ден бисти чажырыңар! ¹⁷ Оларның киле-нинин өндүр улуг хүнү келген-дир, кым ону шыдажыр харыктыгыл?» — деп чан-нып турдулар.

144 000 киж и

7 ¹ Мен ооң соонда черниң дөрт булу-нунда турар дээрнин дөрт төлээзин көрүп кагдым: олар чаңгыс-даа хат че-же, далайже азы кандыг-даа ыяшче ха-дывазын дээш, черниң дөрт хадын ту-дуп турду. ² Оон дириг Бурганның таңма-зын туруп алган, чөөн чүктен кел чыдар дээрнин бир төлээзин көрүп кагдым. Ол кургаг чер болгаш далайга хора чедирер эргени Бурганның берип кааны дээрнин демги дөрт төлээзин кый деп, ыткыр алгырды: ³ «Бурганывыстың хамык чал-чаларын демдектеп, хавактарынга таң-ма баспаан шаавыста, черге, далайга азы ыяштарга хора халдатпаңар». ⁴ Бурган-ны таңмазын базып, демдектеэн улус-тун саны 144 000 болганын дыңнап каг-дым*. Олар Израильдин аймак бүрүзүн-ден үнгөн улус болган:

⁵ Иуданың аймаандан — 12 000, Ру-вимниң аймаандан — 12 000, Гадтың ай-маандан — 12 000, ⁶ Асириң аймаандан — 12 000, Неффалимниң аймаандан — 12 000, Манассияниң аймаандан — 12 000, ⁷ Си-меоннуң аймаандан — 12 000, Левийнин

* ^{6:6} Сөс сүрреге, «бир динарий дээш» дээн. Аш үениң өрткектери анаа үеге бодаарга, 10—12 катап өскөн. * ^{6:9} Христианнарның хилинчек көрүп өлүрүн Бурганга өргүл салыры-биле дең-неп турар — өргүл малының ханы өргүл бедигээжинин таваанче төктүр. * ^{6:14} Эрте-бурунгу даап бодаашкыннар-биле, даглар — дээрни туруп турар адагаштар; а ортулуктарын далай дүвүнде быжыглап каан. * ^{7:4} 144 000 — он ийи деп сан четче-долу боорунун символу. Мында он ийини квадратче көлдүргөш, муңга көүдөткен ($12 \times 12 \times 1000$); ол болза шуут четче-долу боорунун символ хире. Аймактар даңзысында (7:5-8) Данньы аймаа чүге чогу билдинмес. Бир тайлыбыр ёзугаар, Данньы аймаа израиль аймактардан бир дугаарында дүрзү-бурганнарга тейлеп эгелээн боорга, ындыг болган (Башт. 18 эгени көр).

^{6:6} Ажыл. 7:3 ^{6:8} Лев. 26:22; Ы. х. к. 32:24; Иез. 5:17; 14:21 ^{6:9} Ажыл. 20:4 ^{6:10} Ы. х. к. 32:43; Ыд. ыр. 78:10; 93:3; 118:84; Лк. 18:7; 2 Фес. 1:6; Ажыл. 19:2 ^{6:11} Ажыл. 3:4 ^{6:12} Мк. 13:8; Ажыл. 11:13 || Иса. 50:3; Иоил 2:30 ^{6:13} Иса. 34:4 ^{6:14} Ажыл. 16:20 ^{6:15} Иса. 2:10, 19 ^{6:16} Ос. 10:8; Лк. 23:30 ^{6:17} Ыд. ыр. 75:8; Иер. 30:7; Иоил 2:11; Мал. 3:2 ^{7:1} Иер. 49:36; Дан. 7:2 ^{7:3} Иез. 9:4; Ажыл. 14:1; 22:4

аймаандан — 12 000, Иссахарның аймаандан — 12 000, ⁸Завулоннун аймаандан — 12 000, Иосифтин аймаандан — 12 000, Вениаминаң аймаандан — 12 000 кижиге болган.

⁹ Оон соонда көрүптеримге, мурнунда кымнын-даа санап күш четпези мөөн чон турду. Янзы-бүрү дылдарлыг сөөк-язы, аймак, чон улус ында бар чорду. Олар дүжүлгениң база Хураганның баарында ак хептерлиг турдулар, а холдарында пальма ыяш будуктары тудуп алган болдулар. ¹⁰ Олар ыткыр үн-биле: «Камгалал дүжүлгедө саадаан Бурганывыстан болгаш Хурагандан кээр!» — деп алгыржып турдулар.

¹¹ Дээрний шуптуг төлээлери дүжүлге, ирейлер болгаш дөрт дириг амытанны долгандыр турдулар. Олар оон дүжүлгениң баарынче доңгая кээп дүшкөш, Бурганга мөгөйип:

¹² «Аминь! Алгыш-йөрээл, алдар, мерген угаан, өөрүп четтиришкин, мактал-хүндү, эрге-чагырга болгаш күчүкүш кезээ-мөңгөдө бистин Бурганывысты болур! Аминь!» — деп турдулар.

¹³ Оон ирейлерниң бирээзи менден: «Ак хептер кеткен бо чүү улузул? Олар кайгыны келгенил?» — деп айттырды.

¹⁴ Мен аңаа: «Дээрги, силер бодуңар билер-ле болгай силер» — деп хараыладым.

Ол ынчан меңээ мынча диди: «Бо дээрге коргунчуг хилинчекти көрүп эрткен улус-тур. Олар боттарының хевин Хураганның ханынга чүггаш, агартыр арыглап алган. ¹⁵ Ынчангаш олар ам Бурганның дүжүлгезиниң баарында турупкан, дүн-хүн дивейн, Оон өргээзинде Аңаа бараан болуп турарлар-дыр. Дүжүлгедө саадаан Бурган олар-биле кады чурттап, майгын-биле дег шуглаар-дыр.

¹⁶ Олар моон соңгаар каян-даа аштан-суксава. Хүн-даа, оя чиир изиг-даа оларны өрттөндүр чиртпес. ¹⁷ Чүгө дээрге дүжүлгениң ортузунда олулар Хураган оларның кадарчызы апаар база тынгарар суг бажынче алгаш баар. Бурган улустуң каараанда чаш бүрүзүн чодуп бээр».

Чедиги таңма

8 ¹ Хураган оон чедиги таңманы адырыптарга, дээрге чарткыш шак иштинде ыржым апарды. ² Мен ынчан Бурганның мурнунда турар дээрний чеди төлээзин көрүп кагдым. Оларга чеди трубаны берген болду. ³ Айдызаар алдын сава туткан бир төлээ келгеш, өргүл салыр бедигээштиң мурнунга туруп алды. Бурганның бүгү улузунун мөргүлү-биле катый дүжүлгениң мурнунда өргүл салыр бедигээшке кывыссын дээш, аңаа эндерик хөй чаагай чыттыг чүүлдү берген болду. ⁴ Чаагай чыттыг чүүлдүн ыжы Бурганның улузунун мөргүлдери-биле катый дээрний төлээзиниң холдарындан Бурганче көдүрүп турду. ⁵ Дээрний төлээзи оон айдызаар савазын алгаш, ону өргүл салыр бедигээштиң изиг көзү-биле долдургаш, черже шывадапты. Ол доораан черге дааш-шимеэн көңүрөп, динмирээштин динмиреп, чаңнык кызаңнап, чер шимчей берди.

Баштайгы дөрт труба

⁶ Чеди труба туткан дээрний чеди төлээзи оларын этсиринге белеткенип алды. ⁷ Бирги төлээ трубазын этсиптерге, хан-биле холушкак долу болгаш от дүшкөш, черниң үштүн бир кезии, ыяштарнын үштүн бир кезии база хамык оят-сиген өрттенип калды.

⁸ Ийиги төлээ трубазын этсиптерге, чалбырааштыг улуг дагга дөмөй бир чүве далайже дүже берди. Далайнын үштүн бир кезии хан кылдыр хуула берди. ⁹ Далайда амылыг амытаннарнын үштүн бир кезии кырылган, корабльдарнын үштүн бир кезии узуткаттыган болду.

¹⁰ Үшкү төлээ трубазын этсиптерге, чырыкты дег чалбыштаалган улуг сылдыс дээрден хемнернин, суг баштарынын үштүн бир кезиинче кээп дүштү. ¹¹ Сылдыстың адын Ажыг чашпан дээр. Сугларнын үштүн бир кезии кужурзуг амданның апарган. Ол ажыг сугну ишкен эндерик хөй улус өлгүлээн.

7:9 Ажыл. 3:4 7:10 Ажыл. 12:10; 19:1 7:11 Ажыл. 4:6 7:12 Ажыл. 5:13-14 7:14 Мф. 24:21 || Зах. 3:4; Евр. 9:14; Ажыл. 19:8; 22:14 7:16 Ыд. 19:120; Иса. 49:10 7:17 2 Хаан. 5:2; Ыд. 19:22; Ин. 10:11 || Иса. 25:8; Ажыл. 21:4 8:1 Ажыл. 5:1 8:2 Мф. 18:10-11 8:3 Ам. 9:1 || Хост. 30:7; Сан. 16:46; Ыд. 19:140; Ажыл. 5:8 8:4 Аж.-ч. 10:4 8:5 Лев. 16:12; Иез. 10:2 || Ажыл. 4:5 8:7 Хост. 9:23-24; Иез. 38:22; Иовил 2:30 || Ам. 7:4 8:8 Иер. 51:25 || Хост. 7:17, 19; Ажыл. 11:6 8:9 Иса. 2:16 8:10 Иса. 14:12; Ажыл. 9:1 8:11 Иер. 9:15; 23:15

¹²Дөрткү төлээ трубазын этсиптерге, хуннун үштүн бир кезии, айнын үштүн бир кезии, сылдыстарнын үштүн бир кезии узуткаттыган, ынчангаш оларнын чырыыр уези үштүн биринге кызырлып калган. Хуннун үштүн бир дургунда хун караа, а дүннүн үштүн бир дургунда ай биле сылдыстар чырывастан.

¹³Мен оон көрнүп келгеш, шаа-ры дээрде кылыткан бир эзир* көрүп кагдым. Ол ыткыр эдип чорду: «Чер-де чурттаан улуска халаптыг кара халап келди, халагым-на халак! Этсиринге бел-лен дээрниц өске үш төлээзинин труба-лары удавас эде бээр-дир!»

Бешки труба

9 ¹Дээрниц бешки төлээзи трубазын этсиптерге, мен дээрден черже кээп дүшкен бир сылдыс көрүп кагдым. Ол сылдыска тамыже эртер өдүгнүн дүл-гүүрүн берген болду.* ²Сылдыс тамыны ажыдыптарга, өдүгден ыш, улуг суугудан үнгөн дег, бүлгүрлүп эгеледи. Ол ыштан хун караа болгаш дээр кара хөө апарды. ³Ыш аразындан эндерик шартылаа чер кырынче үнүп келди, а оларга скорпи-оннарны дег күштү берген болду. ⁴Өт-сигенге, ыяштарга база өске-даа үнүшке хора халдатпазын оларга чугаалап каан. Ынчалза-даа хаваанд Бурганның таңма-зы бастынмаан улусту шартылаа шап бо-лур турган. ⁵Шартылаага ол улусту өлүр-бес, а беш ай дургузунда аарышкы-биле хинчектээр эргени берген. Ол аарышкы скорпионнар шааканының аарышкызы кара олчаан. ⁶Ол хуннерниц дургузун-да улус өлүмнү дилей бээр, ынчалза-даа тыппас, өлүм оларнын холунче кирбес.

⁷А мөөң шартылаа дайын-чаага бе-леткеп каан дайынчы аъттар ышкаш кө-зүлдү. Оларнын баштарында алдын дээр-бектер дег чүүлдер бар, а арын-шырайы кижиги арын-шырайынга дөмөйлежир.

⁸Оларнын бажының дүгү херээжен улус-тун чажы дег, а диштери арзылаң азыг-

лары дег. ⁹Шартылааларнын хөрекер-инде демир дег куяк хеп бар, а оларнын чалгыннарының даажы дайын-чааже ды-выржаан аъттар сөөрткен эндерик хөй дайынчы тергелерниц даажы дег дың-налды. ¹⁰Олар скорпионнарнын ыш-каш шагар кудуруктарлыг боорда, улус-ка беш ай иштинде хора чедирер күш ол кудуруктарда бар болду. ¹¹Тамынын ээ-зи оларнын хааны боор, оон адын еврей-леп Аввадон, а гректеп Аполлион дээр*.

¹²Баштайгы халап эрте берзе-даа, ам-даа ийизи кээр ужурлуг турган.

Алдыгы труба

¹³Дээрниц алдыгы төлээзи труба-зын этсиптерге, Бурганның мурнунда турар өргүл салыр алдын бедигэштиң дөрт мыйызындан үнгөн үннү дыңнап кагдым. ¹⁴Ол үн труба туткан дээрниц алдыгы төлээзинге мынча диди: «Өн-дүр улуг Евфрат хемниц чанында* бек-теп каан дээрниц дөрт төлээзин хоста». ¹⁵Кижиги төрөлгетенниц үштүн бир кезинин чок кылары-биле, ол шак, хун, ай бол-гаш чыл ужун белен тудуп келген дээр-ниц дөрт төлээзин хостапты. ¹⁶Аъттыг шеригниц саны түмен катап ийи түмен чеде бээр деп дыңнадым.

¹⁷Аъттарны база оларнын мунукчу-ларын Бургандан ажыдышкынымга ке-рүп турдум. Олар от ышкаш кызыл, сап-фир ышкаш караңгы көк болгаш күгүр дег сарыг куяк шывыгларлыг чорду. Аът-тарнын баштары арзылаң баштары дег, а оларнын аксында от, ыш болгаш кү-гүр бүлгүрлүп үнүп турду. ¹⁸Аъттарнын аксында бүлгүрлүп үнгөн үш халап: от, ыш болгаш күгүр кижиги төрөлгетенниц үштүн бир кезини кырып кагды. ¹⁹Аът-тарнын күжү аксында база кудуруун-да чоруур болду. Ол кудуруктар улусту шап, хора халдадыр баштарлыг чылан-нар дег чорду.

²⁰Кижиги төрөлгетенниц ол халаптар-га кырдырбайн арткан кезээ бодунун

* 8:13 Өске бурунгу сөзүглелдерде «эзир» эвес, а «дээрниц төлээзин» деп бижээн. * 9:1 Ол сылдыс болза Бурганның күзел-соруун күүседип турар дээрниц төлээзи болган боор (20:1 денне). * 9:11 Аввадон, Аполлион — «Узуткакчы» дээн уткалыг. * 9:14 Ол үелерде Евфрат хем Рим империянын чөөн кызыгаары турган. Хем империяны аңаа кыжандан дайынзырак чон-нардан аңгылап турган.

8:12 Хост. 10:21-23; Иса. 13:10; Иоил 2:10; 3:15 *1 Иса. 14:12; Лк. 10:18; Ажыд. 8:10; 12:8-9 || Ажыд. 1:18 *3 Хост. 10:4 *4 Ажыд. 7:2-4 *6 Иов 3:21; Иер. 8:3 *7 Иоил 2:4 || Дан. 7:8 *8 Иоил 1:6 *9 Иоил 2:5 *12 Ажыд. 11:14 *13 Хост. 27:2; 30:2 *14 Ажыд. 16:12 *15 Зах. 13:8 *20 1 Кор. 10:20 || Ыд. ыр. 134:15-18; Дан. 5:23

үүлгеткен херээ дээш бачыдын билин-мээн. Олар буктарга-даа, көрүп, дыннап, кылаштап шыдаваас алдын, мөңгүн, хү-лер, даш болгаш ыяш дүрзү-бурганнар-га-даа мөгеерин соксатпааннар. ²¹ Арткан ол улус боттарының өлүрүкчү, караң көрнүр, самыыраар болгаш ооржу чо-руу дээш бачыдын миннип, Бурганче ээлбээн.

**Бичии дүрүг туткан
дээрний төлээзи**

10 ¹ Мен ооң соонда Бурганның дээр-ден бадып олурар бир күүчүлү төлээ-зин көрүп кагдым. Ол булутка бүргеткен болду, а ооң бажының кырында чөлээш чайнап турду. Дээрний төлээзиниң арны хүн дег, а буттары отуг чыгылар дег болду. ² Ооң холунда ажыдып каан бичежек дүрүг бар чорду. Ол оң буду-биле далайга, а со-лагай буду-биле кургаг черге туруп алды. ³ Ынчангаш арзылаң алгызы дег ыыткыр үн-биле алгыра кааптарга, аңаа харыылап, чеди диңмирээшкин диңмирээр болду. ⁴ Чеди диңмирээшкин диңмирей каап-тарга, мен бижииринге белеткени бер-дим, ынчалза-даа дээрден мынча дээн үн дынналды: «Чеди диңмирээшкениң чугаалаан чүезин таңмалап, шыгжап ал, ону биживе».

⁵ Оон кургаг чер болгаш далайда ха-ры угда турар кылдыр көргөмин дээрний төлээзи оң холун дээрже көдүрүпкеш, ⁶ дээрни, черни база далайны оларда бар бүгү чүве-биле катый-хаара чаягаан мөңге дириг Бурганның ады-биле даңгырагла-ды. Ол мынча диди: «Моон сонгаар хуу-саа чылзыр деп чүве турбас. ⁷ Дээрний чедиги төлээзи трубазин этсиптерге, Бурган Бодунуң чалчалары — медээчи-леринге дыңнадып кааны дег, чажыт бо-далын төндүр боттандырар!»

⁸ Ооң соонда моон мурнунда дээрден дыңнааным үн база катап меңээ мынча диди: «Баргаш, далай болгаш кургаг чер-

де хары угда турар дээрний төлээзинин холундан ажыда салган дүрүгнү ап ал».

⁹ Мен дээрний төлээзинге чеде бер-геш, бичежек дүрүгнү бээрин диледим. Ол менээ: «Дүрүгнү алгаш, чивит. Ону ажырыптарынга, ол иштиңге ажыг боор, ынчалза-даа аксынга ары чигири дег ам-данныг боор» — диди. ¹⁰ Мен дээрний төлээзинин холундан бичежек дүрүгнү алгаш, чиптим. Аксымга ооң амданы, шынап-ла, ары чигири дег болду. Ын-чалза-даа ону ажырыптарым билек, ол иштимге ажыш диди.* ¹¹ Оон ол меңээ мынча диди: «Янзы-бүрү дылдарлыг хөй чоннар, аймак-сөөктер, база хааннар ду-гайында Бурганның медээзин ам база ка-тап суртаалдаар ужурулуг сен».

Ийи херечи

11 ¹ Оон меңээ даянгышкка дөмей хемчээр мерге бергеш, мынча деп чугаалады: «Барып, Бурганның өргээзин база өргүл салыр бедигээшти хемчээ, ында тейлеп турар улусту сана. ² Ынчалза-даа даштыкы шөлдү хемчээве, чүге дээрже ону өске чоннар улузунга берипкен-дир. Олар ыдыктыг хоорайны дөргөн ийи ай дургузунда чаза базып кээр.* ³ Оон Мен Бодунун ийи херечимге күштү бээрим-ге, олар качыгдал хевин кеткеш, 1260 хүн дургузунда Бурганның медээзин суртаал-дап кээрлер».

⁴ Ол херечилер дээрже ийи олива ы-жа болгаш чер-делегейний Дээрги-Ча-яакчызының мурнунда турар ийи чы-рыткы ол-дур. ⁵ Оларга хора халдадыр дээн кандыг-бир кижиге турар болза, хе-речилерниң аксындан от аттыккаш, дай-зыннарын өрттендир чиптер. Ынчан-гаш кым оларга хора халдадыксааныл, ынчалдыр өлүртүп каар. ⁶ Олар Бурган-ның медээзин суртаалдап чоруур үеде, чаяс чагбазын дээш, дээрни хаар эрге-ни оларга берген. Херечилерде ол ышкаш сугларны хан кылдыр хуулдуруптар база

* 10:10 Бурганның сөзүнүн медээчиге ийи аңгы салдарының символу: камгалал дугайында Буянның Медээ чигирээг амдан-дыр, а ол Буянның Медээни суртаалдаан дээш хилинчек биле истеп сүрүүшкүннер — ажыг амдан-дыр. * 11:2, 3 42 ай, 1260 хүн — сирий хаан Антиох Эпифан-ның Иерусалимни чагырганы 3,5 хире чыл үргүчүлөөн (б. э. ч. 167-164 чч.), оон Маккавей алышкылар Иерусалимни хостап кааннар. Апокалиптиктиг литературада (Дан. 9:27 көр) ол хуусаа ооң соонда камгалал кээр хилинчек үезин символчудуп көргүзүп турар.

9:21 Ажыл. 21:8; 22:15 10:1 Иез. 1:28; Ажыл. 4:3 || Ажыл. 1:15-16 10:2 Иез. 2:9 10:3 Иоил 3:16; Ам. 1:2 10:4 Иса. 8:16; 29:11; Дан. 8:26; 12:4; Ажыл. 5:1; 22:10 10:7 Ажыл. 11:15 10:9 Ыд. ыр. 118:103 || Иер. 15:16; Иез. 3:1-3 11:1 Иез. 40:3; Ажыл. 21:15 11:2 Иез. 40:17 || Лк. 21:24 || Ажыл. 12:6; 13:5 11:4 Зах. 4:2-3, 11, 14 11:5 4 Хаан. 1:10; Иер. 5:14 11:6 3 Хаан. 17:1 || Хост. 7:17, 19; Ажыл. 8:8

черни кандыг-даа айыыл-халап-биле, кажан күзей-дир, кезедир эрге бар.

⁷ Ийи херечи боттарынын медээзин төндүр суртаалдаптары билек, тамыдан бир араатан оларже халдаар. Араатан оларны тиилээш, басып каар.

⁸ Херечилериниң өлүг мага-боттары оларныц Дээрзигиниң хере шаптыртканы улуг хоорайныц кудумчуларынга чыдар. Ол хоорайныц ойзу демдектээн ады — Содом азы Египет. ⁹ Янзы-бүрү дылдарлыг чоннарныц, аймактарныц, сөөк-языларныц улузу оларныц өлүг мага-боттарыныче үш чартык хүн кайгап кээр болгаш оларны хөөржүдерин чөпшээрес. ¹⁰ Оларныц өлүрткени дээш черниң чурттакчылары өөрүп-хөгөп, дойлаар, аразында белек солчуру, чүге дээрже ол ийи медээчи кижии төрөлгөтенге хөй хилинчекти эккелген.

¹¹ Ынчалза-даа үш чартык хүн эрткенде, Бурганның чорутканы амы-тын медээчилерже синниге берген, оон олар бут кырынга туруп келген. Оларны көргөн хамык улус аажок корткан. ¹² Ийи медээчи оон дээрден дыңзыг үннүң оларга: «Бээр үнүп келинер!» — дээниң дыңнап каан. Олар дайзыннары көрүп турда, оларныц мурнунга булут кырынга дээрже көдүрлүп үне бергеннер.

¹³ Шаптыг-ла ол өйде чер аажок күштүг шимчээш, хоорайныц оннун бир кезии буступ калган. 7000 кижии өлгөн, арткан улус коргуп-суртөп, дээрде саадаан Бурганны алдаржыдып турган.

¹⁴ Ийиги халап ынчалдыр эрткен, ынчалза-даа үшкү халап кел чыткан.

Чедиги труба

¹⁵ Дээрниң чедиги төлээзи трубазын этсиптерге, дээрден: «Бо делегейни чагырар эрге ам Дээрзигистин, Ооң шилээн Христозунуң эргезинде апарган, Ол ам кезээ-мөңгөде хааннаар-дыр!» — дээн ыткыр үннер дыңналды.

¹⁶ Бурганның мурнунга боттарынын дүжүлгелеринде олурган чээрби дөрт ирей донгай кээп дүшкөш, Бурганга мөгейдилер. ¹⁷ Олар мынча деп турду:

«Ам бар, черле турган Бүрүн Күчүлүг Дээрзи-Бурган-Чаяакчы, Сээң өндүр улуг Чагырганың Бодуннун холунче ап, чагырып эгелээниң дээш Сеңээ өөрүп четтирдивис. ¹⁸ Бүгү аймак-чоннар килеңеп турду, а ам Сээң килеңиниң шагы келген-дир. Өлүглериңиң шиидер үе, Сээң чалчаларыңны, медээчилериниң база Сеңээ шынчы улусту, Сээң адыңны хүндүлөп көөр улуг-биче бүгү улусту шаңнаар үе келген-дир. Черни узуткап турарларны чок кылыр үе келген-дир!»

¹⁹ Ынчан дээрде Бурганның өргээзи ажыттынып, көстү берди. Чагыг-керээниң аптаязы ында турарын көрдүм. Ооң соонда кызаңнааштар кызаңнап, динмирээшкни динмирөп, чер шимчей берди база улуг долу дүжүптү.

Херээжен кижии кызыл улу

12 ¹ Оон дээрже өндүр улуг кайгамчык демдек — хүн кеткен херээжен кижии көстүп келди. Ооң буттарының адаанда ай бар, а бажында он ийи сылдыс-биле каастаан дээрбек кедип алган чорду. ² Ол херээжен кижии сааттыг болду. Ооң божуур ай-хүнү үнгөн, эьди аарырга, алгырып турду. ³ Дээрже ооң соонда өске кайгамчык демдек — чеди баштыг, он мыйыстыг аажок улуг кызыл улу көстүп келди.* Ооң баштарында чеди дээрбек кедирген болду. ⁴ Ооң кудуруу дээрден сылдыстарныц үштүң бир кезиин дүжүр ширбээш, черже шывадапты. Херээжен кижии божуптары билек, ооң Чаш төлүн сыырыптар дээш, улу оон баарынга турду. ⁵ Херээжен кижии бүгү чоннарны демир мерге-биле башкаар Оол божуп алды. Ынчалза-даа Бурган ооң Оглун алгаш, Бодунун чанында дүжүлгезинче апшарды.

* 12:3 Эрги Чагыг-керээде Бурганның база израиль чоннун дайзыны Левиафан деп моос турган (Библияның грек дылче очулгазында улу деп адаткан). Ыд. ыр. 73:14-те Левиафанның элээн каш бажының дугайында, а Дан 7:7-де — черниң күрүнелерин чаалап ап турган он мыйыстыг аң-араатанның дугайында чугаалап турар.

11:7 Ажыд. 9:1 || Дан. 7:21; 8:24 11:8 Иса. 1:10; 3:9 11:9 Ыд. ыр. 78:2-3 11:11 Э. д. 2:7; Иез. 37:10 11:12 Ажыд. 4:1 || 1 Фес. 4:17 11:13 Ажыд. 6:12 11:14 Ажыд. 8:13; 9:12 11:15 Иса. 27:12; Мф. 24:31; Ажыд. 10:7 || Хост. 15:18; Дан. 7:14, 27; Авд. 1:21; Зах. 14:9; Лк. 1:33; 1 Кор. 15:24 11:16 Ажыд. 4:4 11:17 Ажыд. 1:4; 16:5 11:18 Ыд. ыр. 2:1 || Ажыд. 20:12 11:19 Ажыд. 15:5 || Хост. 9:23; Иис. 10:11; Ажыд. 16:21 12:1 Э. д. 37:9 12:3 Дан. 7:7; Ажыд. 13:1; 17:3, 12 12:4 Дан. 8:10 12:5 Ыд. ыр. 2:9; Ажыд. 2:27; 19:15

⁶ А херээжен кижн ээн ховуже, Бурганның анаа белеткеп кааны черже дезипти, орта ол дээш 1260 хүн дургузунда сагыш салгыш кээр ужурлуг турган.*

⁷ Дээрге оон соонда дайын эгеледи: Михаил база дээрнийң анаа чагырткан төлээлери улуга удур, а улу бодунун төлээлери-биле оларга удур демисежип үндү. ⁸ Ынчалза-даа улу күш четпейн барып, бодунун төлээлери-биле кады дээрге турар черин чидирипти. ⁹ Бүгү делегейни дуурайлаан, буруудадыкчы эрлик деп адаткан ол аажок улуг улу, шаандагы чылан бодунун төлээлери-биле кады черже дүжүр октаттырыпты.

¹⁰ Мен ынчан дээрден ыткыр үннү дыннап кагдым: «Ам камгалап келди. Ам бистин Бурганывыс Бодунун хаан күжүн көргүстү! Ам Оон шилээн Христозу Бодунун эргезин көргүстү! Бурганывыстын мурнунга туруп алгаш, ха-дунмавысты хүндүс-даа, дүне-даа буруудадып келген буруудадыкчы дээрден дүжүр октаткандыр. ¹¹ Бистин ха-дунмавыс ону Хураганнын ханынын ачызында алыс шыны херечилээни-биле тиилээн-дир. Олар өлүрүнден-даа чалданмаан, амы-тынын харамнанмаан-дыр. ¹² Ынчангаш өөрүп-байырлаңар, дээрлер база дээрлернин чурттакчылары! А чер биле далай, ат болур силер, чүге дээрге эриик силерге баддып келген-дир! Ол хөлчок килеңнээн, чүге дээрге оон үези көнгүс эвээш артканын билир-дир».

¹³ Черже дүжүр октадыпканын билип кааш, улу Оолду божаан херээжен кижини истеп сүрүп эгелээн. ¹⁴ Ынчалза-даа херээжен кижиге ээн ховуга турар чер белеткеп каан, ынаар ужуспун дээш, анаа улуг ээриниң ийи чалгынын берген болду. Орта ону үш чартык чыл дургузунда ажаап-карактап, улудан дестиреп кээр турган. ¹⁵ Улу оон соонда, херээжен кижини чууй шаап аппараттын дээш, аксындан сугну хемгилештир үндүр бүлгүрүптү.

¹⁶ Ынчалза-даа чер херээженге дузалашты: ол бодунун аксын ажыткаш, улунун аксындан аккан сугну ажырыпты. ¹⁷ Улу херээженге медээжок килеңнээш, оон артып калган ажы-төлү-биле — Бурганның айтышкыннарын сагаан, Иисусту шынынны-биле херечилээн улус-биле чаалажыр дээш чорутту.

Ийи араатан

13 ¹ Улу далай эринге туруп алды*. Мен ынчан далайдан үнүп оорар араатанның көрүп кагдым. Ол он мыйыстыг болгаш чеди баштыг, а мыйыстарында он дээрбектиг болду. Оон баштарында Бурганны дорамчылаан аттар бижээн. ² Мээң көрүп кааным араатан ирбишке демей, оон аспаптары адыгнын дег, а аксы арзылаңнын дег чорду. Улу ол араатанга бодунун күчүзүн, бодунун дүжүлгезин база бодунун аажок улуг эргезин дүжүп берипти*. ³ Араатанның бир бажында өлүмнүг балыг-даа бар ышкаш көзүлдү, ынчалза-даа ол балыгы экирий берген чорду. Бүгү делегейнин улузу кайгап-харап, араатанны эдерип турду. ⁴ Араатанга бодунун эргезин дүжүп бергени дээш, кижн бүрүзү улуга мөгөйдү. Улус араатанга база мөгөйип: «Бо араатан-биле кым эннежирил, оон-биле кым месилдежип шыдаарыл?» — дижип турду.

⁵ Бурганны дорамчылаан, турамык сөстөр эдерин анаа чөпшээрээн болду. Ол дөргөн ийи ай дургузунда чагырар эргени алган. ⁶ Араатан аксын апкаш, Бурганны, Оон адын, Оон чурттаан черин база дээрнийң чурттакчыларын одап, кармап эгеледи. ⁷ Бурганның улузу-биле чаалажыр болгаш оларны тиилээр эргени база анаа берген. Ол ышкаш янзы-бүрү дылдарлыг аймак, чон база шупту сөөк-языны чагырар эргени анаа берген. ⁸ Чер кырында чурттаан хамык улус — өртемчейни чаяарының бетинде-ле өргүлгө

* 12:6 Чамдык шинчилекчилерниң санап турары-биле, мында 67—68 чч. римчилерге удур Иудей дайынынын үезинде христианнарнын Иерусалимден Пеллаже дескенин бодап турар. * 13:1 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Мен далай эринге туруп алдым» (Иоанн боду дээни ол) деп бижээн. * 13:2 Даниил медээчинин номунда дөрт ан-араатан (арзылаң, адыг, ирбиш болгаш он мыйыстыг араатан) делегейниң империяларын символчудуп турар.

12:6 Ажыд. 11:3; 13:5 12:7 Дан. 10:13; 12:1; Иуда 1:9 12:9 1 Чыл. 21:1; Иов 1:6; Зах. 3:1 || Э. д. 3:1; Ажыд. 20:2 || Лк. 10:18; Ин. 12:31 12:10 Иов 1:9-11; 2:4-5; Зах. 3:1 12:11 Ажыд. 15:2 || Лк. 14:26; Ин. 12:25; Ажыд. 2:10 12:12 Ыд. ыр. 95:11; Иса. 44:23; 49:13 12:14 Хост. 19:4; Ы. х. к. 32:11 || Дан. 7:25; Ажыд. 13:5 12:17 Э. д. 3:15 13:1 Дан. 7:3; Ажыд. 12:3 13:2 Дан. 7:4-6 || Лк. 4:6 13:5 Дан. 7:8; 11:36 || Дан. 7:25; Ажыд. 11:2; 12:6 13:7 Дан. 7:21; 8:24; Ажыд. 11:7; 12:17 13:8 Ажыд. 3:5

салган Хураганда бар Мөңге амыдырал-дың номунче аттарын киир бижээннеринден өскелери — араатанга мөгейдилер.

⁹ Дыннаар кулаа бар хамык улус дынназын! ¹⁰ Тудуп алгаш баар ужурлук кижини тудуп алгаш баар. Хылыштан калыр ужурлук кижини хылыш шанчып каар*. Ынчан Бурганның улузундан шыдамык чорук болгаш бүзүрөл негеттинер.

¹¹ Мен оон черден үнүп орап база бир араатанны көрүп кагдым. Ол хураганны дег ийи мыйыстыг, ынчалза-даа улу ыш-каш чугаалаар болду. ¹² Ол бирги араатан-ның адындан оонуу ышкаш бүрүн эргени эдилеп, бүгү бо делегейни база ында чурттаан хамык улусту өлүмнүг балыы экирий берген бирги араатанга мөгес-ринче албадап турду. ¹³ Ийиги араатан өндүр улуг кайгамчык чүүлдерни кыл-ды: улус көрүп турда, отту безин дээр-ден бадырып турду. ¹⁴ Ийиги араатанга биргизиниң адындан кайгамчык чүүлдер кылыр арганы берген турган. Ынчангаш ол оозу-биле чер кырында чурттаан ха-мык улусту дуурайлап каапкан. Чернин чурттакчыларынга хылыш-биле өлүм-нүг балыглатса-даа, өлбөйн барган бир-ги араатанның дүрзүзүн шуткуурун ийи-ги араатан дужаады. ¹⁵ Ийиги араатанга биргизиниң дүрзүзүн тынгарар арганы бээр-ге, ол дүрзү чугаалаар база аңаа мө-гейбээн хамык улусту өлүрүп шийдерин дужаар харыктыг апарды. ¹⁶ Ийиги ара-тан бүгү улусту: улуг, бичии, бай, ядыы, хостуг, кул деп ылгал чокка, оң холун-га азы хаваанга таңма бастырып, дем-дектедиринче албадай берди.* ¹⁷ Ындыг демдек чок кижичү-даа садып аар азы садар эрге чок турган. А ол демдек дээр-ге араатанның ады азы ол атты көргүс-

кен сан болур. ¹⁸ Борто мерген угаан хе-рек. Угаанныг кым-даа болза араатанның санын санап үндүрүп шыдаар, чүге дээр-ге ол сан кижичү амыганның адынга дүг-жүр* алды чүс алдан алды деп сан болур.

Хураган биле 144 000 кижичү

14 ¹ Мен оон көөрүмге, Сион дагда Хураган турду. Хураганның болгаш Ооң Адазының адын хавактарында бижип демдектээн 144 000 кижичү Хураган-биле кады турар болду. ² Шапкын агым сугнун коолааны, динмирээшкынниң динмирээ-ни азы хөгжүмчүлерниң чадаганнырга ой-наан аялгазы дег, дээрден дыңналган үннү дыннап кагдым. ³ Дүжүлгениң баарынга, дөрт дириг амытан болгаш ирейлерниң мурнунга улус чаа ырыны ыргажы берди. Ол ырыны чүгле черниң улузундан адыр-гаш, хостап каан 144 000 кижичү өөрөнип ап шыдаар турган. ⁴ Олар дээр-ге херээжен кижиге дээп көрбээн, боттарын арыг хевээр кадагалап арттырып алган улус-тур.* Олар дээр-ге, Хураган кайнаар-даа баар болза, Ону эдере улус-тур. Оларны бүгү кижичү төрөлгөтөнниң ишгинден адыргаш, хос-тап каан; Бурганга база Хураганга өргүп салган баштайгы дүжүг дег улус ол-дур. ⁵ Оларның аксы меге сөстү кажан-даа эт-пээн, оларда кемниг, бужар чүү-даа чок.

Дээрниң үш төлээзи

⁶ Мен оон Бурганның шаары дээрде ужул чоруур база бир төлээзин көрүп каг-дым. Ол төлээ чер кырында чурттаан бүгү улуска: янзы-бүрү дылдарлыг сөөк-азы, ай-мак-чон бүгүдөзигне медеглээр дээни мөң-ге Буянын Медээлиг болду. ⁷ Ол дынзыг мынча диди: «Бургандан коргуп, Ону алдаржыдып мактанар, чүге дээр-ге Оон

* 13:10 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Улусту тудуп алгаш бар чыдар кижичү боду туттуругга баар. Хылыш-биле өлүрүп турар кижичү боду хылышка шаштырып аар» деп бижээн (Мф. 26:52 көр). * 13:16 Араатанның таңмазы — Бурганның таңмазын (7:3) өттүнгени-дир. * 13:18 Ады: «Ол сан кижичү төрөлгөтөнни символчулук көргүзүп турар». Чамдык грек сөзүглелдерде 666-нын орнунга 616 азы 646 деп саннар таваржып турар. Бурун шагда саннар үжүктөрнү база көргүзүп турган, ынчангаш үжүктөрнүң сан ужул-уткаларын кадыпкаш, аттын санын үндүрүп ап бо-лур. Ону чазып номчуурунга хамаарышкан эмгежок хөй даап болаашкыннар бар. * 14:4 Эрги Чагыг-керээде Израильди болганчок-ла Сион-кыс кылдыр (4 Хаан. 19:21; Иер. 18:13; Ам. 5:2), а оон Бургандан ойталаанын — самыын-садары кылдыр (Иер. 3:6; Ос. 2:5) тодарып бижип турган. Чаа Чагыг-керээде христиан нийтиледди болганчок-ла бодун душтуу эр дээш арыг кадагалап чоруур душтук кыс кылдыр база көргүзүп турар (2 Кор. 11:2; Ажыд. 21:9).

13:9 Ажыд. 2:7 13:10 Иер. 15:2; 43:11 || Ажыд. 14:12 13:13 Ы. х. к. 13:1-3; Мк. 13:22; Ажыд. 16:13; 19:20 || 4 Хаан. 1:10; Лк. 9:54 13:14 Мф. 24:24; Мк. 13:22; 2 Фес. 2:9 13:15 Дан. 3:6 14:1 Ыд. ыр. 2:6; 9:12; Евр. 12:22 || Ажыд. 3:12; 7:3-4 14:2 Иез. 1:24; 43:2; Ажыд. 1:15 || Ажыд. 6:1 14:3 Ыд. ыр. 32:3; Ажыд. 5:9 14:4 2 Кор. 11:2 || Иер. 2:3; Иак. 1:18; 2 Фес. 2:13 14:5 Соф. 3:13

шииткелиниң үе-шагы келген-дир. Дээрнин, черниң, далайының болгаш суг баштарының Чаяакчызынга мөгөйиңер!»

⁸ Дээрниң ол төлээзиниң соондан ийигизи эдерип: «Ол буурады! Өндүр улуг Вавилон буурады!» Хамык чоннарны ооң арагазын — ооң самыралынын ажыт арагазын ижеринче албадапкан турган хоорай буурады!» — деп бар чытты.

⁹ Дээрниң баштайгы ийи төлээзиниң соондан үшкүзү эдерип, дыңзыг мынча деп чорду: «Араатанга азы ооң дүрүзүңге мөгөйип, хаваанга азы холунга ооң таңмазын бастырып алган кижиги

¹⁰ Бурганның килениниң дапшказынче куткан Ооң хорадаан сагыжының чалан арагазын ижер. Ындыг кижини дээрнин ыдыктыг төлээлеринин база Хураганын мурнунга отка кыпкан күгүрге хилнчектээр. ¹¹ Оларны хилнчектээн оттуң ыжы кезээ-мөңгөдө өрү көдүрлүр, ыңчангаш араатанга азы ооң дүрүзүңге мөгөйип, ооң ады-биле демдектеткен улуска хүндүс-даа, дүне-даа амыр-дыш турбас».

¹² Ийе, Бурганның улузундан — Оон айтышкыннарын сагып, Иисуска бүзүрээр бүгү улустан шыдамык чорук негеттинер.

¹³ Мен ыңчан дээрдэн мынча дээн үннү дыңнап кагдым: «Мону бижип каг: амдан эгелээш, Дээрги-Чаяакчыга бараан болуп тура, өлгөн улус — амыр-чыргалдыг. Сүлдө мынча деп турар: „Олар ам боттарының аар-берге ажыл-херектеринден дыштанып ап болур, а ажыл-херектери оларны эдерер-дир“».

Черниң ханныг дүжүдү

¹⁴ Мен оон көөрүмгө, мурнумда ак булут тур. Ында кижиги амытан оглу ышкаш Кижиги саадап олурду, Оон бажында алдын дээрбек, а холунда чидиг хол кадыры бар болду. ¹⁵ Оон соонда Бурганның өргээзинден дээрниң өске төлээзи үнүп келгеш, булутта саадаан Кижиге: «Хол

кадырын туткаш, кес-ле, чүгө дээрге черде дүжүт быжып, ажаалда үеги келген-дир» — деп алгырды. ¹⁶ Оон булутта саадаан Кижиги хол кадырын черже карбаш кылгаш, черниң дүжүдүн ажаап каапты.

¹⁷ Оон Бурганның дээрде өргээзинден өске-бир төлээзи үнүп келди. Ол база холунда чидиг хол кадырлыг болду. ¹⁸ Ооң соонда өргүл салыр бедигээштен отту чагырар эргелиг база бир төлээ үнүп келди. Ол чидиг хол кадырлыг төлээге: «Хол кадырың туткаш, черниң виноград шөлүндө салбактарны кес-ле, чүгө дээрге виноград бажы берген-дир» — деп дыңзыг алгырды. ¹⁹⁻²⁰ Дээрниң төлээзи хол кадырын черже карбаш кылгаш, виноградты ажаагаш, ону хоорай даштында чулук сы базар онгаргыктапты. Виноградты, Бурганның өндүр улуг киленин көргүзүп, сы басып кааптарга, оортан хемгилештири агып баткан хан аът бажы-биле деңнештир тереңнеп, 1600 стадий* черже ага берди.

Сөөлгү чеди халап

15 ¹ Мен оон соонда дээрге база бир өндүр улуг болгаш кайтамчык демдекти көрүп кагдым: чеди халап эдилээн дээрниң чеди төлээзи аңаа көзүлдү. Ол чеди халап халаптарның сөөлгүлери болду, чүгө дээрге Бурганның килени ооң-биле төнер чүве-дир.

² Мен оон от-чеди холушкан шилден далайга дөмей бир чүве көрдүм, а ол ышкаш тиилекчилерни — араатанны, оон дүрүзүн база оон сан-адын тиилээн улусту көрдүм. Олар Бурганның берген чадаганнарын тудуп алгаш, шилден далай чанынга туруп алгаш, ³ Бурганның чалчазы Моисейин ырын база Хураганын ырын ырлажып турдулар:

«Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Сээң ажыл-херээн өндүр улуг, кайтамчык-тыр! Сээң оруктарың чөптүг болгаш алыс шынның-дыр, бүгү

* 14:8 Вавилон — бо сөс-биле эрте-бурунгу Вавилон хоорайны эвес, а Рим хоорайны ыңчаар ойзу адап турары ылап хире. * 14:18 Виноград ажаалдазы — бачыттыларны Бурганның шиидериниң оуур-хевири. * 14:19-20 1600 стадий — амгы үениң хемчээли-биле 300 километр хире узуну. Ол дээрге Эрте-бурунгу Израильдиң чижелгеп алган узуну-дур.

14:8 Иса. 21:9; Иер. 51:8; Ажыл. 18:2 14:9 Ажыл. 13:15 14:10 Ыд. ыр. 74:8; Иса. 51:17; Иер. 25:15; Авд. 1:16; Зах. 12:2; Ажыл. 14:10 || Ажыл. 20:10 14:11 Иса. 34:10 14:12 Ажыл. 13:10 14:13 Ажыл. 20:6 14:14 Дан. 7:13; 10:5-6; Ажыл. 1:13 14:15 Иоил 3:13; Мк. 4:29 14:16 Иер. 51:33 14:19-20 Иса. 63:3; Иоил 3:13; Ажыл. 19:15 15:1 Ажыл. 16:1; 17:1; 21:9 15:2 Ажыл. 4:6 || Ажыл. 12:11; 13:17 15:3 Хост. 15:1; Ы. х. к. 31:30 || Ыд. ыр. 91:6

чоннарның Хааны!* ⁴ Сенден кортпас кижй бар бе, о, Дээрги-Чаяакчы? Сээн адынны алдаржытпас кижй тыптыр бе? Чүглэ Сен ыдыктыг сен! Хамык чоннар Сенээ кээп мөгөөрлер, чүгө дээрге Сээн чөптүг ажыл-херээни шупту улус көрүп турар».

⁵ Мен оон соонда дээрде Бурганны өргээзинин — Ужуражылга майгынын — ажыттына бергенин көрүп кагдым. ⁶ Оон Бурганны өргээзинден сөөлүг чеди халапты эдилээн дээрнин чеди төлээзи үнүп келди. Олар чайыналчак ак арыг лён хеп кедип алган, хөректеринде алдын кожаалар куржанган болду. ⁷ Дөрт дириг амытанның бирээзи ынчан мөнгө дириг Бурганның килени долган чеди алдын саваны дээрнин ол төлээлеринге үлөп берди. ⁸ Бурганның өндүр чырынын болгаш күчү-күжүнүң ыжы Оон өргээзин бүргөй апкан, дээрнин чеди төлээзинин эккелгени чеди халап төнмээн шаанда, Бурганның өргээзинче кым-даа кирип шыдаваан.

Бурганның килециниң чеди савазы

16 ¹ Мен оон Бурганның өргээзинден үнгөн ыткыр үннү дыңнап кагдым. Үн дээрнин чеди төлээзинге: «Баргаш, Бурганның килени долган чеди саваны черже тө чажыптынар!» — диди.

² Бирги төлээ чоруткаш, савазынын иштинде бар чүвени черже тө чажыпты. Араатанның таңмазы-биле демдектекен, оон дүрзүзүнге мөгөйген улус коргунчуг болгаш аарышкылыг оюлган балыгларлыг апарды.

³ Ийиги төлээ савазынын иштинде бар чүвени далайже тө чажыпты. Суг өлүг кижй ханы дег хан бооп хуула бээрге, далайда амылыг амытан артады.

⁴ Үшкү төлээ савазынын иштинде бар чүвени хемнер болгаш суг баштарынче тө чажыптарга, олар хан бооп хуула бердилер. ⁵ Дыңнаарымга, суг дээш харыылаар дээрнин төлээзи мынча деп

чугаалады: «Ам бар, черле турган Ыдыктыг Бурган, Сээн үндүрген шийткелин чөптүг-дүр. ⁶ Чүгө дээрге кижилер Сээн улузунун база медээчилериниң ханны төккен-дир. Ынчангаш Сен оларга ханны ижиритиптиң. Олар чогуур кеземчени алды. ⁷ Мен оон өргүл салыр бедигээштен: «Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Бурган-Чаяакчы, Сээн шийткелдерин чөптүг болгаш алыс шынның-дыр!» — дээн үннү дыңнап кагдым.

⁸ Дөрткү төлээ савазынын иштинде бар чүвени хүнче тө чажыпты. Улусту от-биле оя чиртир эргени хүнге берген болду. ⁹ Оларны шыдажыр аргажок от өрттендир чип турду, а олар халаптарны чагырар эргелиг Бурганның адын одап, каргап турдулар. Олар боттарынын бачыттарын миннип, Бурганче ээлбедилер, Оон адын алдаржытпайн бардылар.

¹⁰ Бешки төлээ савазынын иштинде бар чүвени араатанның дүжүлгезинче тө чажыптарга, оон чагыргазы дүмбейже дүлнү берди, а улус аарышкыдан дылдарын ызырып турду. ¹¹ Олар аарышкызы болгаш балыг-бышкыны дээш дээрде Бурганы одап, каргап турдулар, боттарынын бачыттыг оруктарын кагдадылар.

¹² Алдыгы төлээ савазынын иштинде бар чүвени улуг Евфрат хемче тө чажыпты. Чөөн чүктен кээр хааннарга орук ажыдып, хемнин суу кадып калды. ¹³ Мен ынчан бөзүр-пагаларга дөмей үш бук көрүп кагдым. Олар улунун, араатанның болгаш меге медээчинин аксында үнүп келдилер. ¹⁴ Ол буктар кайгамчык чүүлдерни кылыптар болдулар. Олар чер-делегейиниң хамык хааннарын эргий кезип, чаалажыры-биле чыып алыр дээш чоруптулар. Ол дээрге Бүрүн Күчүлүг Бурганның өндүр улуг шийткел хүнүнде боор дайын-чаага белеткел-дир.

¹⁵ «Дыңнаңар, Мен, оор дег, хенертен кээр мен. Улус мурнунга бужартап, шалдан үнө халып келбес дээш, хевин белеткеп алган, одуг чыдар кижй амыр-чыргалдыг».

* 15:3 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Ыдыктыг улустун Хааны» деп бижээн.

15:4 Иер. 10:7 || Ыд. ыр. 85:9 15:5 Хост. 38:21; Ажыл. 11:19 15:6 Ажыл. 1:13 15:7 Ажыл. 4:6

15:8 Хост. 40:34-35; 3 Хаан. 8:10-11; Иса. 6:4 16:1 Ажыл. 15:1 || Ыд. ыр. 78:6; Иер. 10:25

16:2 Ажыл. 13:16 || Хост. 9:9-11 16:3 Ажыл. 8:8-9 16:4 Хост. 7:17-20 16:5 Ажыл. 1:4; 11:17 || Иер. 12:1

16:6 Мф. 23:35; Ажыл. 18:24 || Иса. 49:26 16:7 Ажыл. 6:9 16:8 Дан. 5:23; Аж.-ч. 12:23

16:10 Ажыл. 13:2 || Хост. 10:21-22 16:12 Ажыл. 9:14 || Иса. 11:15; 44:27 16:13 Ажыл. 12:3; 13:11

16:14 Мк. 13:22; Ажыл. 13:13 16:15 Мф. 24:43-44; 2 Пет. 3:10; 1 Фес. 5:2; Ажыл. 3:3 || Ажыл. 3:18

¹⁶ Буктар хамык хааннарны еврей дылды Армагеддон* дээр черже чыып эккелдилер.

¹⁷ Оон дээрний чедиги төлээзи савазының иштинде бар чүвени агаарже тө чажыпты. Бурганның өргээзинде* дүжүлгеден ыткыр үн дынналып: «Боттанган-дыр!» — диди. ¹⁸ Ынчан чаңныктар кызаңнап, дааш дагжап, динмирээшкин динмирээш, коргунчуг чер шимчээшкени болду. Кижини чаяган үеден бээр чер ыңдыг күштүг шимчеп көрбөөн! Халаптыг-ла чер шимчээшкени! ¹⁹ Өндүр улуг хоорай үш кезекке чарлы берген база бүгү чурттарның хоорайлары буступ дүшкөн. Бурган улуг Вавилон хоорайны бодап келгеш, Бодунун савазындан киленинин арагазын аңаа ижиртипти. ²⁰ Хамык ортулуктар чиде берди, даглар арптады. ²¹ Дээрден улусче бирээзи-ле бир талант дензилги долу* дүжерже, улус долу халавы дээш Бурганны кармап турду, чүге дээрже ол халап шуут коргунчуг болган.

*Араатан мунуп алган
бужар-бак херээжен*

17 ¹ Оон соонда чеди сава туткан дээрний чеди төлээзиниң бирээзи меңээ чедип келгеш, мынча диди: «Бараалы, мен сеңээ улуг хемнер чанында олурган сурагжаан самыыраан херээженниң канчаар кеземче алырын көргүзүп берейн.* ² Черний хааннары ооң-биле самыырап турган, а бо делегейиң улузу оон самыыралының арагазын эзиртир ижип турган».

³ Мени оон Сүлде башкаргаш, ээн ховуже апарды. Мен аңаа кызыл араа-

тан мунуп алган херээженни көрүп кагдым. Ол араатан Бурганны дорамчылаан аттар-биле үпчү бодун шыптыгнан, чеди баштыг болгаш он мыйыстыг болду. ⁴ Херээжен кып-кызыл болгаш хүрең-кызыл хааннар кедер хептиг, алдын, үнелиг эртин даш база ак шуру каасталгаларыг болду. Ол холунда самыыраар чоруунун бужар-багы болгаш хир-чуду-биле долган алдын савалыг чорду. ⁵ Херээженниң хаваанда*: «Өндүр улуг Вавилон, бо делегейиң хамык самыырааннарының база бужар-багының иези» — деп чажыт уткалыг атты бижээн. ⁶ Ол херээжен Бурганның улузунун база Иусту су херечилеп, Аңаа шынчызы дээш өлүрткен улустун ханын ишкеш, эзирөөн болду. Мен ону көргөш, аажок кайгадым.

⁷ «Чүге кайгаарың ол? — деп, дээрний төлээзи менден айтырды. — Мен сеңээ бо херээженниң база оон мунганы чеди баштыг, он мыйыстыг араатанның чажыдын чугаалап берейн. ⁸ Сээн көргөниң араатан кажан-бир шагда дириг турган, а ам өлүг. Ынчалза-даа ол тамыдан ам бир катап туруп кээр, оон ылап шын өлүмүнчө чоруптар. Аттарың бо делегейни чаяар бетинде-ле Меңге амыдыралдың номуңче кири биживээн черниң чурттакчылары араатанче көргөш, кайгап каарлар: ол кажан-бир шагда дириг турган, ам өлүг, ыңдыг-даа болза, катап чедип кээр.* ⁹ Ол бүгүнү билип аар дие, мерген угаан херек. Чеди баш дээрже херээженниң ораы чеди тей-дир,* ол ышкаш чеди хаан-дыр. ¹⁰ Оларның бежи дүжүп калган, бирээзи ам-даа чагырбышаан, өскези ам-даа келбөөн, а чедип

* 16:16 Армагеддон — Мегиддон хоорай дужунда чер (4 Хаан. 9:27; 23:29 көр). * 16:17 Өске бур-
нунгу сөзүглелдерде «өргээзинде» деп сөскө «дээрде турар» деп сөстөрни немээн. * 16:21 Рим
күрүне үезинде бир талант 40 кг дензилг турган. * 17:1 Улуг хемнер чанында самыыраан хер-
ээжен — Рим хоорайның элдээрткен омур-хевир. Хоорайны ол ышкаш 5-ки домакта Эрги
Чагыр-херээде Израйльдиң кол дайзыны болур Вавилон деп ойзу адаан. * 17:5 Хаваанда — ол
дээрже рим самыын-садар херээженнерниң хаваанга боттарының аттарын бижээн шарылар
ап чоруурунче аллюзия бооп чадавас. * 17:8 Ол дээрже христианнары каржы-дошкун истеп
сүрүп турганы-биле билдингир Нерон императорже аллюзия бооп чадавас. 68 чылда ол бо-
дунун амы-тынынга четтинип өлгөн, ыңчаарга удаваанда тоолтургу чугаа чогааттыгнан:
Нерон (Nero redivivus) өлүглер аразындан катап дирилгеш, Парфияда чаштынып турар, оон
үр болбай, эмге-халажок аг-шерий-биле ээп келир. Ол ышкаш мында Домициан император-
ну «катап дирилген Нерон» деп санап турар чадавас. * 17:9 Рим хоорай чеди тейде турар.
Тей азы даг эрге-чагырганың база символу болур ботганда (Иса. 2:2; Иер 51:25), чеди тей чеди
империяны база көргүзүп болур.

16:18 Иез. 38:19; Ам. 1:1; Аг. 2:6 || Дан. 12:1; Мк. 13:19 16:19 Ажыд. 14:10 16:20 Ажыд. 6:14
16:21 Хост. 9:23-25; Иис. 10:11; Иса. 30:30; Ажыд. 11:19 17:1 Ажыд. 15:1; 21:9 || Иер. 51:13;
Наум 3:4 17:2 Иса. 23:17; Наум 3:4 || Иер. 51:7; Ажыд. 14:8 17:3 Иез. 37:1 || Ажыд. 12:3
17:6 Ажыд. 16:6 17:8 Ажыд. 9:1; 11:7

келгеш, маңаа көңгүс үр эвес үеде турар. ¹¹ Кажан-бир шагда дириг турган, а ам өлүг араатан — сески хаан-дыр. Ол баштайгы чеди хаанга хамааржыр база бодунун өлүмүнчө бар чыдар.

¹² Сээң көрүп турарың он мыйыс дээрге ам-даа чагырып эгелевээн он хаан-дыр. Ынчалза-даа оларга араатан-биле кады бир-бир шак чагырар эргени бээр. ¹³ Олар шупту чангыс сорулгалыг, а боттарының күжү биле эргезин араатанга бериптерлер. ¹⁴ Олар Хураган-биле чаалажыр, ынчалза-даа Хураган Ооң шилээш, кый деп алганы, Аңаа шыңчы улус-биле кады оларны базып каар. Чүге дээрге Ол дээргилерниң Дээргизи болгаш хааннар-нын Хааны-дыр».

¹⁵ Дээрниң төлээзи он меңээ мынча диди: «Самыыраан херээженниң олурар черинде хемнер көргөн болгай сен. Ол дээрге янзы-бүрү дылдарлыг аймактар, чоннар, сөөк-язылар-дыр. ¹⁶ Сээң көргө-ниң он мыйыс болгаш араатан боду самыыраан херээженни көрбөстөй бээр. Олар ону хоозуракаш, шалдан-чана-гаш кааптарлар, ооң мага-бодун сыгы-рып, от-биле чиртирлер. ¹⁷ Бурган демги он хааның чүректеринге, Ооң сөстери бүтпээн шаанда, чагырар эргезин араа-танга бээр деп күзелди тывылдырган. Олар ынчалдыр Ооң күзел-соруун күү-седир. ¹⁸ А сээң көргөниң херээжен дээр-ге чер-делегейниң хааннарын чагырган өндүр улуг хоорай ол-дур».

Вавилоннуң буурап дүшкени

18 ¹ Мен ооң соонда Бурганның дээр-ден бадыш ораар өске-быр төлээзин көрүп кагдым. Ооң эрге-чагыргазы кончут улуг база ооң өндүр чырыгы черни шыва хаяаландыр чырыдыпты. ² Дээрниң төлээ-зи ыттыгы алгырды: «Ол буурады! Өндүр улуг Вавилон хоорай буурап дүштү! Ол ам буктарның, четкерлерниң чурттаар чери, чүүл-бүрү арыг эвес куштарның база араа-тан аңнарның* чашгыр чери апарган. Чүге дээрге бүгү чоннар ооң самыыралының калчаалыг арагазын пактааннар. ³ Черниң хааннары ооң-биле кады будалып, бүгү

делегейниң садыгжылары ооң самыын каас-коязындан байып турганнар».

⁴ Мен оон дээрден өске үннүң мын-ча дээниң дыннап кагдым: «Мээң чо-нум, ооң бачыдынга киришпес дээш база ооң кеземчезинге таварышпас дээш, ол хоорайдан үнүп чорунар. ⁵ Ооң бачы-тарының дугайында сураг дээрде чедө берген-дир, а Бурган ооң хамык кемниг херектерин утпаан-дыр. ⁶ Ооң силерни аажылап келгени дег, аңаа база ындыг хамаарылгалыг болунар, ооң кылган хе-ректерин ийи дакпыр аар кылдыр эги-динер. Ооң силерге берип турган арага-зындан ийи дакпыр ажыг араганы оон дашказынче кудуп беринер. ⁷ Ол кайы хире алдарны, каас-коя чуртталганы бо-дунче хаара тыртып туржук, ынча хөй хилинчекти, ажыг-шүжүгнү аңаа бер-инер. Чүге дээрге ол: „Дүжүлгеде кадын ышкаш саадап ор мен! Дулгуяк кадай эвес-тир мен. Кажан-даа ажыг-шүжүг көрбөс мен!“ — деп бодунга боду мак-танмышаан-дыр. ⁸ Ындызы дээш ону бир-лө хүн эндерик айылы-халап: өлүм-нүг аарыг-аржык, ы-сыы болгаш аш-чут таварыыр. Ол отка өрттенип каар, чүге дээрге ону шиидер Дээрги-Бурган-Чаяакчы күчүлүг-дур».

⁹ Ооң-биле кады будалып, мага ха-нып турган черниң хааннары хоорай-ны хуюктаан өрттүн ыжын көргөш, оон ажыын ажып, ыглажы бээрлер. ¹⁰ Оон хилинчээн үлежиринден коргуп, ыра-дыр туруп алгаш: «Кара халап! О, өндүр улуг хоорай, аа халак! О, күчүлүг Вави-лон! Чангыс шак иштинде Бурган сени кезетти!» — деп халактаарлар.

¹¹ Бо делегейниң садыгжылары база оон ажыын ажып, ыглажырлар, чүге дээрге оларның бараанын ам кым-даа са-дып албас апаар. ¹² Ам кым-даа оларның алдынын, мөңгүнүн, үнелиг эргине даш-тарын, ак шурузун, лён пөстөрүн, хүрең-кызыл хептерин, торгузун, кып-кызыл пөстөрүн, ховар ыяжын, чаан азындан янзы-бүрү кылыгларын, үнелиг ыяжын, хүлерин, демирин, маны дажын, ¹³ чөм-ге каар үнелиг холуксааларын, чаагай

* 18:2 Өске бурунгу сөзүглелдерде «база араатан аңнарның» деп сөстөр таварышпайн турар.

17:12 Дан. 7:7, 24; Ажыл. 12:3 17:14 Ы. х. к. 10:17; 1 Тим. 6:15; Ажыл. 19:16 || Эзра 7:12; Иез. 26:7; Дан. 2:37 17:16 Иез. 28:18; Ажыл. 18:8 18:1 Иез. 43:2 18:2 Иса. 21:9; Ажыл. 14:8 || Иса. 13:21; 34:11, 14 18:3 Наум 3:4; Ажыл. 17:2 || Иез. 27:33 18:4 Иса. 48:20; Иер. 50:8; 51:45 18:5 2 Чылт. 28:9; Эзра 9:6; Иер. 51:9; Иона 1:2 18:6 Ыд. ыр. 136:8; Иер. 50:15 || Иер. 16:18 18:7 Иса. 47:7 18:8 Иез. 28:18; Ажыл. 17:16 18:9 Иер. 51:8

чыттыг айдызаар чүүлдерин, арагазын, үзүн, далганын, кызыл-тазын, бода малын, хойларын, айттарын база тергелерин, кулдарынын мага-бодун, амы-гынын хереглевестей бээр. ¹⁴ Садыгжылар Вавилонга: «Сээн аажок эдилексээнин хамык үнелиг чүүлдер ам сенде чок-тур. Хамык эртинге-байлаан, каас-коюң эс-тип чиде берди, сен ам оларны кажандаа эгидип ап шыдавас сен» — дээрлер.

¹⁵ Хоорай-биле садыглажып тургаш, ооң ачызында байый берген садыгжылар ооң хилинчээн үлежириден корткаш, ырадыр туруп аарлар. Олар ооң ажыын ажып, ыглажып, ¹⁶ мынча дээрлер: «Кара халап! О, өндүр улуг хоорай, аа халак! Ол үнелиг чуга лёндан, хүрең-кызыл база кып-кызыл пөстерден каас-кою хептер кедер, алдындан, үнелиг эргине даштардан база ак шурудан каасталгаларлыг турган. ¹⁷ Ол хире эртинге-байлакты чаңгыс-ла шак иштинде узуткап каапты!»

Шупту корабльдар башкарыкчылары, корабльдарда эжиндирип чоруур улус, далайжылар база далай ачызында амыдырап чоруур шупту улус ырадыр турупкан турду. ¹⁸ Олар хоорайны хуюктаан өрттүң ыжын коргеш: «Бо өндүр улуг хоорай-биле өске кандыг хоорай эннежирип?» — деп алгыржып турдулар. ¹⁹ Олар качылдалдан баштарын доозундовурак-биле бызап, ыы-сызын төп, алгыржып турдулар: «Кара халап! О, өндүр улуг хоорай, аа халак! Далайга эжиндирген хамык улус ооң эртинге-байлаа-биле байып чорду. Ол чаңгыс-ла шак иштинде хоозурады».

²⁰ Дээрлер, өөрүп-байырланаар! Бурганның бүгү улузу, элчиннери болгаш медээчилери, өөрүп-байырланаар! Чүгө дээрге силерге кылган хамык бузут-багы дээш Бурган ону кезеткен-дир!

²¹ Ооң соонда дээрнің күчүтен төлээзи хемчээли дээрбе дажы дег улуг дашты көдүргөш, ону далайже киир октапкаш, мынча диди: «Өндүр улуг Вавилон хоорайны база шак ыңчаар чылчырылдыр октаптар, ол олчаан ону кым-даа көрбөс!» ²² Моон сонгаар борта

ыраажылар үнү, чадаганнарга ойнаан хөгжүм үнү, лимбилер, трубаалар үнү кажан-даа дыңналбас. Хамык ус-шеверлер борта кажан-даа турбас, дээрбе даштарының даажы кажан-даа дыңналбас. ²³ Чырыткылар борта кажан-даа чырывас, күдээлер болгаш келиннериниң үнери кажан-даа дыңналбас. Чүгө дээрге сээң садыгжыларын бо делегейнин Дээргиери турган болгаш, черде бар бүгү чоннарны бодунуң илби-шидин-биле дуурайлаан сен. ²⁴ Бурганның медээчилериниң, Аңаа шынчы хамык улустун база чер кырынга өлүрткен бүгү улустун ханы дээш буруулуг сен, Вавилон».

Дээрде чоннуң

Бурганны алгап-мактааны

19 ¹ Меңээ ооң соонда дээрде турар мөөң чоннун үнери ышкаш ыт-шимээн дыңналды. Олар мынча деп ырлажып турду:

«Бурганны алгап-мактаңар! Камгалал, алдар болгаш күчү-күш бистин Бурганывыста! ² Ооң шийткели шынныг болгаш чөптүг. Бодунуң самыыралы-биле черни будаан самыыраан херээженни Ол шийтти. Бодунуң чалчаларының ханы дээш, Бурган оон өжээн негеп, кезетти!»

³ Олар база катап ырлажып үндү:

«Аллилуйя! Өндүр улуг хоорайнын ыжы кезээ-мөңгөде ооң кырынче көдүрлүр-даа!»

⁴ Чээрби дөрт ирей болгаш дөрт дигриг амытан ыңчан донгая кээп дүшкеш, дүжүлгөде саадаан Бурганга мөгейдилер. Олар: «Амины! Аллилуйя!» — деп кыйгырып турдулар.

Хураганның куда дою

⁵ Оон дүжүлгөден: «Бурганның хамык чалчалары, Ону алдаржыдынар! Бургандан коргар улуг-биче улус дөгерге Ону алдаржыдынар!» — дээн үн дыңналды. «Оон эндерик улустун үннеринге, шапкын агым сугнуң коолаанынга база динмирээшкинниң динмирээринге дөмей ыт-шимээни дыңнап кагдым. Олар мынча деп кыйгырып турду:

18:17 Иез. 27:28-29 18:18 Иез. 27:32 18:19 Иез. 27:30 18:20 Иер. 51:48 18:21 Иер. 51:63-64

18:22 Иса. 14:11; 24:8; Иез. 26:13 18:23 Иер. 7:34; 16:9 || Наум 3:4 18:24 Мф. 23:35; Ажыл. 16:6; 17:6

19:1 Бл. ыр. 61:12; Ажыл. 7:10 19:2 Бл. х. к. 32:43; 4 Хаан. 9:7; Ажыл. 6:10 19:3 Иса. 34:10;

Ажыл. 14:11; 18:9 19:4 Ажыл. 4:4 19:5 Бл. ыр. 133:1; 134:1 19:6 Иез. 1:24; Ажыл. 1:15 || Ажыл. 6:1 || Бл. ыр. 92:1

«Аллилуйя! Бистиң Бүрүн Күчүлүг Дээрги-Чаяакчы-Бурганывыс хааннай берген-дир! ⁷Өөрүп-хөглээли, Бурганны алдаржыдаалы! Хураганның өгленир үези келген-дир. Ооң душтуу* бодун белегкеп алган-дыр. ⁸Анаа арыг ак чайынналчак хепти кедирген-дир». (А ол хеп — Бурганның улзунуң чөптүг-шынның ажыл-херээ-дир.)

⁹Дээрний төлээзи оон меңээ мынча диди: «Бижи: куда доконче чалалга алган улус амыр-чыргалдыг». Ол оон анаа немей: «Бо дээрге Бурганның шынның сөс-тери-дир» — диди.

¹⁰Мен оон буттарынче доңгая кээп дүжүп, мөгөөр деп чыгтым, ынчалза-даа ол меңээ мынча диди: «Ынчанма, мен база-ла, сен дег, Иисусту шынның-биле херечилээн акы-дуңмаларың дег, Бурганга бараан бооп чор мен. Бурганга мөгөй!» (Иисусту шынның-биле херечилээри — Бурганның медээчилерин сорук киирер чүве ол-дур.)

Ак аъттың Мунукчузу

¹¹Мен ажыттына берген дээрни база ак аътты, оон мунукчузун көрүп кагдым. Мунукчузу Бүзүрелдиг болгаш Шынның деп адап каан, чүге дээрге Ол чөптүү-биле шиидип база дайылдажып турар.

¹²Ооң караа — оттуң чалбыраажы-ла, а бакында хөй дээрбектер кеткен. Оон Бодундан өске кым-даа билбес атты Ында бижээн болду. ¹³Ол ханче суп, кызыткан хеп кеткен, а Ооң адын «Бурганның Сөзү» дээр. ¹⁴Дээрний ак аъттар мунган база арыг ак чуга хептерлиг аг-шерии Ону эдерип бар чытты. ¹⁵Ооң аксындан чидиг хылыш уштунуп орду. Ол оон-биле бүгү чоннарың кыргып-хыдыр. Ол *демир мерге-биле оларны башкара* болгаш Бүрүн Күчүлүг Бурганның калчаалыг киледиң күүсөдип, улустуң онгарга виноградтан арага үндүр сы базары дег, оларны чылча базар. ¹⁶Ооң дөңмээнде болгаш ак хевинде: «Хааннарның Хааны база дээргилерин Дээргизи» деп ат бижиттинген болду.

¹⁷Мен оон шуут-ла хүн кырында турар дээрний бир төлээзин көрүп кагдым. Ол шаары дээрде ушкан хамык куштар-же ыткыр алгырды: «Бээрлеңер! Бурганның өндүр улуг доюнче чыгыңар!» ¹⁸Хааннарның, шериг баштыңчыларының, бо делегейний күштүг улзунуң мага-бодун, аъттарның болгаш мунукчуларның мага-бодун, кулдар биле хостугларның, улуглар биле бичелерний — шушту улустуң мага-бодун хөндөп чиңер!»

¹⁹Мен оон араатанны база черний хааннарын аг-шерии-биле катай-хаара көрүп кагдым. Олар аъттыг Мунукчу-биле база Ооң аг-шерии-биле чаалажыр дээш, чыгып турдулар. ²⁰Ынчалза-даа араатан биле меге медээчини — араатанның таңмазы-биле демдектегиреш, оон дүрзүзүңге мөгөйген улусту дуурайлап келген, араатанның адындан кайтамчык чүүлдер кылып турган медээчини тудуп хорутдап кагды. Араатан биле меге медээчи күгүр кыпкан оттуг хөлче диригге киир октаттырыпканнар. ²¹Оларның аг-шерии аъттыг Мунукчуңун аксындан уштунуп органзыг көстүр хылышка кыргыдып-хыдыдып алган. Хамык куштар оларның мага-бодун хөндөп, мага хандыр дойлааннар.

Бир муң чыл

20 ¹Оон Бурганның дээрден башып оорар төлээзин көрүп кагдым. Ол холунда тамының дүлүүрүн болгаш аар илчирбе тудуп алган болду. ²Ол төлээ улуну — буруудалыкчы эрлик болур шаандагы чыланнны — тудуп хорутдааш, ону илчирбе-биле муң чыл дүргүзүндө кинчилеп кагды. ³Дээрний төлээзи улуну тамыже киир октааш, үнер черин хагаш, танмалап кагды. Ынчаар орта демги улу муң чыл төнмээнде, делегейний чоннарын оон ыңай мегелээр харыы чок апарган. А оон соонда ону үр эвес үеде хостаар ужурлут.

⁴Оон мен хөй дүжүлгелер көрдүм. Ында саадааннарга шиидер эргени берген болду. Иисусту шынның-биле херечилээн дээш база Бурганның медээзин

* 19:7 Ооң душтуу — чаа Иерусалим хоорай азы христиан ниитилелди ойзу адааны ол.

19:7 Мф. 22:2; 25:10; Ажыд. 21:2 19:8 Иса. 61:10; Зах. 3:4; Ажыд. 7:14 19:10 Аж.-ч. 10:25-26; Ажыд. 22:8-9 19:11 Иез. 1:1 19:12 Ажыд. 1:14 || Ажыд. 2:17 19:13 Ин. 1:1 19:15 Иса. 49:2; Ажыд. 1:16 || Ыд. ыр. 2:9; Ажыд. 2:27; 12:5 || Иса. 63:3; Иоил 3:13; Ажыд. 14:19-20 19:16 Ы. х. к. 10:17 19:17 Иер. 12:9; Иез. 39:17-20 19:18 Иез. 39:18-20 19:19 Ажыд. 16:16 19:20 Ажыд. 13:11-15; 16:13 || Дан. 7:11-12 19:21 Иса. 49:2; Ажыд. 1:16 20:1 Ажыд. 9:1 20:2 Э. д. 3:1; Ажыд. 12:9 20:3 Ыд. ыр. 54:24 || Дан. 6:17 20:4 Дан. 7:9; Мф. 19:28 || Ажыд. 6:9 || Ажыд. 13:12-16 || Дан. 7:18

суртаалдаан дээш бажын кестиртип өлгөн улусту база көрдүм. Олар араатангандаа, ооң дүрүзүңгө-даа мөгөйбээннер, ооң таңмазын хаваанга-даа, холунга-даа бастыртпааннар. Оларга амы-тынны катап эгидип берген, оон соонда олар Христос-биле кады муң чыл иштинде хааннааннар. ⁵Өлүглерниң бир дугаар катап дирилгени ол-дур. Арткан өлүг улуска муң чыл төнмээн шаанда, амы-тынны катап эгитпээн. ⁶Баштайгы катап дилишкинге киржир улус амыр-чыргалдыг база Бурганның чонунга хамааржыр; ийиги өлүм* оларны чагырар эрге чок. Олар Бурганның база Христостун бараалгакчылары болур, Оон-биле кады муң чыл дургузунда хааннаарлар.

Эрликтин бастыртканы

⁷Бир муң чыл эрткен соонда, эрликти кара-бажыңдан хостаптар. ⁸Ол чер кырында тоо бидараан Гог биле Маготу дуурайлап чоруп каар.* Эрлик оларны чаалажыры-биле чыып аар, олар далай эриинде элезин дег хөй болур. ⁹Чернин чүк-чүгүнден сөктүп келгеш, олар Бурганның улузунун турлаан база Ооң ынак хоорайны бүзээлептерлер. Ынчалза-даа дээрден от дүшкеш*, оларның аг-шерин хуюкталдыр чиптер. ¹⁰Оларны дуурайлаан эрликти, оон мурнунда араатан биле меге медээчини дег, кыпкан күгүр долган хөлче кири октапкан. Олар аңаа дүн, хүн дивейн, кезээ-мөңгөде хилинчек көөрлер.

Делегейиниң чоннарын Бурганның шииткени

¹¹Мен оон чончуг улуг ак дүжүлгени база ында саадаан Бурганны көрүп кагдым. Ооң түрлүг көрүжүндөн дээр биле чер ис чок чиде берген. ¹²Мен ынан дүжүлгенин мурнунда турар улуг-биче өлүг улусту көрүп кагдым. Ажып каан номнар база бар болду. Оон база

бир номну — Мөңгө амыдыралдың номун — ажыдып кагды. Өлүглерни оларның кылган херектерин барымдаалап, номнарда оларның дугайында бижээнин ёзугаар шииткен. ¹³Далай аңаа чораан өлүг улусту үндүр чалгыткан. Өлүм болгаш Тамы боттарының өлүг улузун берипкен. Оон оларның кижиги бүрүзүн черге кылган херектерин барымдаалап шииткен. ¹⁴А оон Өлүм биле Тамыны оттуг хөлче кири октапкан. Ол оттуг хөл ийиги өлүм болган. ¹⁵Мөңгө амыдыралдың номунче адын кири биживээн кижиги бүрүзүн оттуг хөлче кири октапкан.

Чаа дээр, чаа чер

21 ¹Мен оон чаа дээрни болгаш чаа черни көрүп кагдым. Биеэги дээр болгаш биеэги чер чиде берген, далай база оон ыңай чок болду. ²Мен ыдыктыг хоорайны, чаа Иерусалимни, база көрүп кагдым. Ол дээрде Бургандан дүжүп орду база душтуу оолга бээри-биле белеткээн душтук кыс дег шиметтинген болду. ³Дээрде дүжүлгеден ыттыкыр үн мынча дээрин дындадым: «Бурганның турар чери ам улус аразында доктаап турупкан-дыр. Бурган ам кижилер-биле кады чурттап бээр, Ол ам оларның Бурганы, а олар Оон чону болур. ⁴Бурган кижилерниң караанда чаш бурузун чодут бээр. Моон сонгар өлүм-даа, ыы-сыы-даа, ажып-пүжүг-даа, аарышкы-даа турбас, чүге дээрге бүгү эрги делегей чиде берген».

⁵Дүжүлгөдө саадаан Бурган ынан меңээ: «Көр! Хамык чүвени чартып тур мен!» — диди. Ол оон соонда: «Ону бижи, ол болза шынныг болгаш бүзүрелдиг сөстөр-дир» — деп немеппе кагды. ⁶Оон Бурган меңээ мынча диди: «Боттанган-дыр! Мен Альфа болгаш Омега, Эгези болгаш Төнчүзү-дүр мен. Кагып-суксаан кижиге тынгарар суг бажындан халаска ижиртир мен. ⁷Тиилээн кижиги бо бүгүнү Менден

* 20:6 Ийиги өлүм — Бурганга чагыртырындан ойталаар улустун Оон-биле шуут чарлырын мынча дээр (2:11, 21:8 көр). * 20:8 Гог биле Магот — Иезекиилдин номунда 38—39 эгелерде Гог дээрге Магот деп черниң чагырыкчызы-дыр; а мында Гог биле Магот дээрге Бурган-биле сөөлгү тулчушкун дээш каттыжып алган черниң чоннарын көргүскен символ. * 20:9 Ёске бурунгу сөзүглелдерде «Дээрден от дүшкеш» деп сөстөргө «Бургандан» деп сөстү немээн.

20:6 Ажыд. 2:11; 14:13; 21:8 || Хост. 19:6; Ажыд. 1:6 20:8 Иез. 38:2; 39:1 || Ажыд. 16:14

20:9 4 Хаан. 1:10; Иез. 38:22; 39:6; Ажыд. 11:5 20:10 Ажыд. 19:20 20:11 Ыд. ыр. 101:27

20:12 Хост. 32:32, 33; Дан. 7:10; 12:1 || Мф. 16:27 20:13 Аж.-ч. 24:15 20:15 Мф. 13:42, 50

21:1 Иса. 65:17; 66:22; 2 Пет. 3:13 || Ажыд. 20:11 21:2 Гал. 4:26; Евр. 12:22 || Иса. 61:10; Ажыд. 19:7

21:3 Лев. 26:11-12; Иез. 37:27 21:4 Иса. 25:8; 65:19; Ажыд. 7:17 || Иса. 35:10; 43:18; 51:11

21:5 Иса. 43:19; 2 Кор. 5:17 21:6 Иса. 44:6; 48:12; Ажыд. 1:6; 22:13 || Иса. 55:1; Ин. 4:10; 7:37

21:7 Ажыд. 2:7; 3:5 || Мф. 25:34 || 2 Хаан. 7:14; 2 Кор. 6:18

салгап аар. Мен — ооң Бурганы, а ол — Мээң оглум болур. ⁸ А кортуктар, шыңчы эвестер, бужартааннар, өлүрүкчүлөр, самыгырааннар, караң көрнүрлөр, дүрзү-бурганга мөгөөрлөр болгаш хамык мегечилер боттарынын хуу-салымын күгүр кыпкан оттуг хөлдөн тып аарлар. Ийиги өлүм ол-дур».

Чаа Иерусалим

⁹ Сөөлгү чеди хаалап-биле долдурган чеди савалыг дээрний чеди төлээзинин бирээзи менээ чеди келгеш: «Дуу ынаар бараалы, мен сенээ Хураганга кадай боор душтукту көргүзейн» — деп чугаалады. ¹⁰ Сүлдө мени башкара берген болгаш, дээрний төлээзи мени кадыр бедик дагнын бажынче апарды. Ол менээ дээрде Бургандан дүжүп орап ыдыктыг хоорай Иерусалимни көргүстү. ¹¹ Хоорай Бурганның өндүр чыры-биле бүргеттинген болду. Ол өттүр көстүр арыг яшма деп эртин даш ышкаш чырып турду. ¹² Ону долгандыр он ийи хаалгалыг улуг бедик хана бар, а хаалгалар чанында дээрний он ийи төлээзи турар. Хаалгаларда Израильдин он ийи аймаанын аттарын бижээн. ¹³ Чүк бүрүзүндө үш-үш: чөөн чүкте — үш, сонгу чүкте — үш, муруну чүкте — үш, барыын чүкте — үш хаалга бар. ¹⁴ Хоорайнын ханаларын он ийи даш тавак кырында туткан база Хураганның он ийи элчининин аттарын даш санай бижээн.

¹⁵ Мээң-биле чугаалажып турган дээрний төлээзи хоорайны, ооң хаалгаларын болгаш ханазын хемчээринге херек алдын мергелиг болду. ¹⁶ Хоорайны дөр-белчиней туткан, а оон дооразы узунунга кезе дең. Дээрний төлээзи мергези-биле ону хемчээрге, оон узуну 12 000 стадий болду. А дооразы болгаш бедии узунунга кезе дең. ¹⁷ Дээрний төлээзи оон хананы хемчээрге, оон ажылгааны кижиг хемчээрлин эзугаар, хана 144 кыры дурту кылын болду. ¹⁸ Хананы яшма деп эртин даштан, а хоорайнын бодун арык кылагар шил ышкаш алдындан туткан. ¹⁹ Хоорай

ханазынын турар даш тавактарын янзы-бүрү үнелиг эргине даштар-биле каастаан: биргизин — яшма-биле, ийигизин — сапфир-биле, үшкүзүн — халцедон-биле, дөрткүзүн — изумруд-биле, ²⁰ бешкизин — оникс-биле, алдыгызын — сердолик-биле, чедигизин — хризолит-биле, сескизин — берилл-биле, тоскузун — топаз-биле, онгузун — хризопраз-биле, он биргизин — гиацинт-биле, он ийигизин — аметист-биле.

²¹ Он ийи хаалга он ийи борбак ак шуру болур: бир хаалганы-ла бир борбак ак шурудан кылган. Хоорайнын кудумчуларын арык кылагар шил ышкаш алдын-биле дөжей салган.

²² Хоорайда Бурганның өргээзин көрбөдөн, чүгө дээрге ында Бурганның өргээзи — Бүрүн Күчүлүг Дээр-Бурган-Чаяакчы биле Хураган олар боттары болур. ²³ Хоорайга хүнүн-даа, айнын-даа херээ чок, ону Бурганның өндүр чайыналчаа чырыдып турар, а Хураган — ооң чырыткызы-дыр. ²⁴ Бүгү делегейин чоннары Ооң чырынын адаанга чурттаар база черний хааннары боттарынын бай-байлаан ол хоорайже эккээр. ²⁵ Хоорай хаалгаларын хүндүс кажан-даа хагбас, чүгө дээрге дүн орта черле душпес. ²⁶ Чоннарын бай-байлаа болгаш эртинелерин ынаар эккээр. ²⁷ Хоорайже чүдөк-бужар чүү-даа кирбес, ыяңчыг чүүлдер үүлгедикчилери азы мегечилер кирбес, чүгө Хураганда бар Мөңгө амыдыралдың номунда аттарын бижээн улус кирер.

Тынгарар суглуг хем

22 ¹ Дээрний төлээзи оон менээ тынгарар суглуг хемни көргүстү. Кристалл дег шилден арыг хем Бурганның база Хураганның дүжүлгезинден үндүр аккан болду. ² Ол хем хоорайнын улуг кудумчузунун ортузу-биле агып бадый чытты. Хемний ийи эринде амыдыралдың ыяжы үнген. Ол айда-ла бир катап, чылда он ийи удаа дүжүдүн бээр. Ооң бүрүлдерин бүгү чоннарын кыдыкшылын эгидеринге хереклээр.

* 21:16 12 000 стадий — амгы үең хемчээли-биле 2200 хире километр. Дээрде Иерусалим куб хевирлиг. Хоорайнын хемчээли кижинин кандыг-даа даап бодаашкынын ажып турар.

21:8 1 Кор. 6:9-10; Гал. 5:19-21; Ажыд. 22:15 || Иса. 66:24 || Ажыд. 2:11; 20:6 21:9 Ажыд. 15:1; 17:1 21:10 Иез. 40:2; Ажыд. 17:3 21:11 Хост. 40:34 21:13 Иез. 48:30-34 21:14 Эф. 2:20 21:15 Иез. 40:3; Ажыд. 11:1 21:16 Иез. 48:16 21:19 Хост. 28:17-20; Иса. 54:11-12; Иез. 28:13 21:22 Иса. 8:14; Иез. 11:16 21:23 Иса. 60:19-20; Ажыд. 22:5 21:24 Иса. 60:3 21:25 Иса. 60:11; Зах. 14:7 21:27 Иса. 35:8; 52:1; Иоил 3:17; Наум 1:15 || Бд. ыр. 117:20 22:1 Иез. 47:1; Зах. 14:8 22:2 Э. д. 2:9; 3:22; Иез. 47:7, 12; Ажыд. 2:7

³ Бурганның каргыжы четкен чүү-даа чүве ол хоорайга артпас. Аңаа Бурганның болгаш Хураганның дүжүлгези турар. Оон чалчалары Аңаа бараан болуп тура, ⁴ Оон арын-шырайын көрүп каар, Бурганның адын оларның хавактарынга бижээн болур. ⁵ Моон сонгаар орта дүн дүшпес. Оларга чырыткыларнын азы хун чырыынчык херээ чок, Дээрги-Бурган-Чаяакчы оларның чыры боор, олар кезээ-мөңгөдө хааннаар.

Иисустун чедип кээри

⁶ Дээрнийң төлээзи меңээ мынча диди: «Бо дээрге шыннык болгаш бүзүрелдиг сөстөр-дир. Медээчилернин угаан-медерелин башкарган Дээрги-Бурган-Чаяакчы удавас болур чүүлдү Оон чалчаларынга көргүссүн дээш, Бодунун төлээзин чоруткан».

⁷ «Дыңна, Мен удавайн чедип кээр мен! Бо номда бижээн, өттүр билип медеглээн сөстөрни сагыыр кижиге амыр-чыргалдыг».

⁸ Ол бүгүнү дыңнап, көргөн кижиге — Иоанн мен мен. Бүгүдени дыңнап, көрүп дооскаш, ону меңээ көргүскен дээрнийң төлээзиниң баарынче доңгая кээп дүжүп, аңаа мөгөөр деп бардым. ⁹ Ынчал-даа ол меңээ: «Ынчанмайн көр. Мен база сен дег, сээң ха-дунман медээчилер дег, бо номда бижээн сөстөрни сагып чоруур хамык улус дег, шак ындыг бараан болган чалча-дыр мен. Меңээ эвес, Бурганга мөгөй!» — дээн.

¹⁰ Ол меңээ чугаалаан чүвезинге немей: «Сен бо номнун өттүр билип медеглээн сөстөрнү чажырып, таңмалава. Ол бүгү боттаныр үе чоокшулаан-дыр.

¹¹ Каржы, бак чүүлдер кылып чоруур кижиге оозун уламчылазын, чүдөк-бужар улус хирге улам борашсын. А чөптүг-шыннык чурттап чоруурлар ынчалдыр чурттазыннар-ла. Ыдыктыг улус ыдыктыг хевээр артсын» — дээн.

¹² «Дыңна! Удавас чедип келгеш, шаңналды Бодун эккээр мен. Кижиге бүрүзүңе оон кылганын барымдаалап бээр мен. ¹³ Мен Алфа болгаш Омега, Баштайгызы болгаш Сөөлгүзү, Эгези болгаш Төнчүзү мен.

¹⁴ Амыдыралдын ыяжындан чимис чиир база хоорайже хаалга дамчыштыр кирер эрге алыр дээш, идик-хевин аштап-чуп алган улус* амыр-чыргалдыг. ¹⁵ А хоорай даштынга бужартап будалганнар, караң көрнүрлер, самырааннар, өлүрүкчүлөр, дүрзү-бурганга чүдүүрлер болгаш мөгөгө ынакшып, оон айы-биле кылып турар улус артып каарлар.

¹⁶ Мен, Иисус, бо бүгүнү христиан ниитилелдерге херечилезин дээш, дээрден төлээмни чоруттум. Мен дээрге Давидтин Дазылы база үре-салгалы мен, эртенги чырык шолбан мен.

¹⁷ Сүлдө-даа, душтук кыс-даа: „Чедип кел!“ — деп чугаалап тур. Ону дыңнап турар кижиге база: „Чедип кел!“ — дин. Суксаан кижиге база чедип келзин. Күзөөн-не кижиге бо халас белекти — тынгарар сугну дозуп алзын».

¹⁸ Иоанн мен бо номнун өттүр билип медеглээн сөстөрнү дыңнап турар кижиге бүрүзүңе сагындырып тур мен: бо сөстөргө бир-ле чүве немээр кижиге тыптып келзе, Бурган олче бо номда бижээн хамык хай-халапты салыптар. ¹⁹ А бо номнун өттүр билип медеглээн сөстөрнү бир чүве кааптар кижиге тыптып келзе, Бурган оон амыдыралдын ыяжындан чименир үлүүн-даа*, бо номда бижээн ыдыктыг хоорайга чурттаар үлүүн-даа казып кааптар.

²⁰ Кым бо бүгүнү херечилээнил, Ол: «Ийе, Мен удавас чедип кээр мен» — деп тур.

Аминь! Дээрги Иисус, чедип келем!

²¹ Дээрги Иисустун авыралы силер бүгүдөгө доктаазын*.

* 22:14 Өске бурунгу сөзүглелдерде «Идик-хевин аштап-чуп алган улус» эвес, а «Оон айтышкыннарын сагып турар улус» деп бижээн. * 22:19 Чамдык эн сөөлзүредир грек болгаш латин сөзүглелдерде «Амыдыралдын ыяжындан чименир» эвес, а «Амыдыралдын номунга кирер» деп бижээн. * 22:21 Өске бурунгу сөзүглелдерде бо домак «Аминь» деп сөс-биле төнгөн.

22:4 Иов 19:26; Ыд. ыр. 16:15; Мф. 5:8; 1 Ин. 3:2; Евр. 12:14 || Ажыд. 7:3-4 22:5 Ыд. ыр. 35:10; Иса. 60:19-20; Ажыд. 21:23 22:6 Ажыд. 1:1 22:7 Ажыд. 3:11 || Ажыд. 1:3 22:8 Ажыд. 19:10 22:10 Дан. 12:4; Ажыд. 10:4 || Ажыд. 1:3 22:11 Дан. 12:10; 2 Тим. 3:13 22:12 Иса. 40:10; 62:11 || Мф. 16:27 22:13 Иса. 44:6; 48:12; Ажыд. 1:8; 21:6 22:14 Ажыд. 7:14 22:15 У. ч. 12:22; 1 Кор. 6:9-10; Гал. 5:19-21; Ажыд. 21:8 22:16 Иса. 11:10; Ажыд. 5:5 || Сан. 24:17; Ажыд. 2:26 22:17 Ажыд. 21:2; 9 || Иса. 55:1; Ин. 7:37; Ажыд. 21:6 22:18 Ы. х. к. 4:2; 12:32; У. ч. 30:6 22:20 1 Кор. 16:22

Тайылбырлыг словарь

Аарон (евр. Ахарон) — Моисейнин акызы. Ол Левийнин аймаандан укталган. Бурган израильчилерге Моисейни дамчыштыр ыдыктыг хоойлу берип тура, Бодунун бирги бараалгакчызы кылдыр Ааронну томуйлаан (Хост. 29:4-7). Бурганнын доктаадып берген хүлээлгелерин күүседир бараалгакчылар моон сонгаар чүглө Аароннун салгакчылары болзун деп, Ол айыткан.

Авел (евр. Хевел) — Адам биле Еваның ийиги оглу, Каинниң дуңмазы. Бурган Авелдин өргүлүн ээ көрүп хүлээп алгаш, а Каинниң өргүлүндөн ойталаан. Ол дээш Каин Авелди өлүрүп каан. Ол болза кижиги төрөлгөтөнниң төөгүзүндө бирги өлүрүүшкүн болган (Э. д. 4 эге).

Аврам, Авраам — еврей чоннун үндезилекчи өгбези, Бурганга бүзүрээринин үлегерчижээ. Ооң Аврам деп адын Дээрги-Чаяакчы «Авраам» деп өскөрткен. Дээрги-Чаяакчы Авраам-биле тускай чагыг-керээ чарган (Э. д. 12–25 эгелер).

Авырал (орус. благодать) — Бурганның өршээли, ээ көрүүшкүнү, энерели, Аңаа бүзүрөөн кижиге чорудуп бээр күжү. Бо сөс Бурганның кижиге кандыг-ла бир ачы-хавыязы дээш шаңналын кылдыр эвес, а Ооң хайырлап турары ачылыг белээн көргүзүп турар (Ин. 1:16).

Агар (евр. Хагар) — Авраамнын кадайы Сарранын херээжен кулу. Сарра үрө-төл чок турда, Агар Авраамдан оглу Измаилди божуп алган (Э. д. 16 эге). Ынчалза-даа Бурганның азаашкыны-биле Саррадан соңнай төрүттүнгөн оглу Исаак Авраамнын салгакчызы апарган. Ооң соонда Сарра кулу Агар биле Измаилди сывырып чорудуштарын чедип алгыра, олар тускайлап чурттап эгелээн (Э. д. 21:8-21). Измаил база Бурганның йөрээлин алган, чүглө Авраамнын салгакчызы апарбаан. Измаилчилер деп адаткан өндүр улуг чон (арабтарнын ада-өгбези) оон укталган.

Агартышкын (орус. оправдание) — Бурганның кижинин бачыттарын өршээп, ону кеземчеге онаашпас, буруу чок деп чарлап, агартырган деп санаары. Агартышкын деп билиишкин судка херекти көөрү-биле демейлешкек, ооң түннелинде шииттирип турар кижиги хоойлу мурнунга агарып, буруу чок деп чарлаттырар. Эрги Чагыг-керээде агартышкын Бурганның айтышкыннарынга шынчы боор чөптүг чорук деп билиишкин-биле харылзаалыг, а херек кырында Моисейнин хоойлузун шынчы сагыры бооп турар. Чаа Чагыг-керээ кижиги ындыг агартышкынны чүглө Иисус Христоска бүзүрөл дамчыштыр чедип алыр деп онзалап демдеглеп турар (Рим. 1:17).

Адам — Бурганның дорт чаяап кааны бирги кижиги. Бүгү кижиги төрөлгөтөн Адам биле ооң кадайы Евадан тыптып келген. Адам биле Ева Бурганның айтышкынын үрөөш, бачыт үүлгөткен баштайгы кижилер болган. Оон бээр оларнын салгакчылары бачыт үүлгөдирин уламчылаан, а улустун бачыды дээш кеземче өлүм апарган (Рим. 5:12). Христосту Павел элчин «сөөлү Адам, ийиги Кижиги» деп адааш, кижиги төрөлгөтөн Ооң-биле кады чаа амыдыралдыг апаар дээрзин көргүскөн (1 Кор. 15:45).

Ажыдышкын (грек. апокалипсис, рус. откровение) — Бурганның кандыг-бир кижиге Бодунун күзөл-соруун илередип көргүзери. Бурган ажыдышкыннын янзы-бүрү аргалар-биле кылып турар — чамдыкта кижиге дорту-биле чугаалап, чамдыкта Бодунун төлээзин чорудуп, а чамдыкта дүш азы онза көстүүшкүн таварыштыр ону көргүзүп турар. Чаа Чагыг-Керээниң сөөлгү ному «Иоаннга Бургандан Ажыдышкын» деп аттыг.

Ажыткы (орус. дрожжи) — далган ажыдар ажыктыг бактериялар. Шаг шаанда ажыткан далганның бичии кезээн дараазында чүвүдөр далганны ажыдар кылдыр арттырып каар турган. А Хосталыышкын байырлалының бетинде иудейлер бүгү эрги ажыткыны чок кылып чаңчыккан, чүге дээрге ол байырлалда хлебти ажыткы чокка быжырап турган. Көжүргөн утказы-биле, ажыткы кижини азы улустун ниитилелин өскертиптер бир-ле өөредигни көргүзүп турар (Мф. 13:33, 16:6-12).

Айдызаар чүүлдер (орус. благовоние) — Бурганга өргүл кылдыр, таарымчалыг чаагай чыт турзун дээш, Бурганның өргээзинге өрттедир чук (Хост. 25:6, 30:1-10).

Акталаткан киж (орус. евнух) — эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке оолдарны чамдыкта чазап (азы акталап) каар турган. Шак ынчаар акталаткан эр кижилер хааннарга бараан болур чораан, чүге дээрге оларны хаанның кадайларынга хамаарыштыр айыыл чок деп санаар турган (Иса. 39:7, 56:3-4).

Алгап-йөрээри — кандыг-бир кижиге ачы-буян кыйгырары. Бурганның алгыш-йөрээли ол кижиге бир-ле эки чүүл хайырлаар, чижээлээрге, чедимче, амыр-тайбың, хөй санныг үре-салгал, узун амыдырал. Бир кижиге өске кижини алгап-йөрээп тура, аңаа ачы-буян күзээр. Кажан улуг өгбелер Авраам, Исаак болгаш Иаков боттарының ачы-төлүн алгап-йөрээп турда, оларның сөстери аас-кежиктиг келир үе дугайында бир янзы өттүр билген медеглел болган. Бурганны алгап-йөрээп турар кижиге Ону алдаржыдып, Аңаа өөрүп четтиргенин илередир. Иисус дээрже көдүрлүп үнер бетинде, бичии уруглар биле Бодунун өөреникчилерин алгап-йөрээген. Христостун өөреникчилери Бурганның алгыш-йөрээлинин эдилекчилери, неппередикчилери болур хүлээлгели (Лк. 6:28). Алгап-йөрээри — «каргаары» деп сөске удур уткалыг.

Аллилуйя (евр. халелуйа) — Бурганны алдаржыткан кыйгы (Ыд. ыр. 103:35; Ажыд. 19:3). Дорт очулдуарга, «Дээрги-Чаяакчыны мактаңар!» дээн.

Алоэ — ооң бүрүлеринден улуг үнелиг, чаагай чыттыг чүүл белеткээр үнүш. Ол ыш-каш мөчөөн кижини ажаар бетинде, ооң мага-бодун ораар пөске алоэ хандызын сиңирип аар турган (Ыд. ыр. 44:9; Ин. 19:39).

Амалик чон — израиль чоннун ханаан черни эжелеп аарының бетинде, ол чернин чоогунга чурттап чораан чоннарның бирээзи. Ол көшкүн аймак Өлүг далайның мурнуу болгаш барыын талазынга — Негев деп кургаг ховуга колдадыр чурттап чораан. Израиль чон Египеттен үнүптерге, амаликтер оларже дораан халдаан, оон бээр Израильдин дайзыннары деп санадып эгелээн. Бурган израильчилерге амаликтерни бүрүнү-биле узуткап каарын дужааган (Хост. 17:8-16; 1 Хаан. 15:1-9).

Аминь (евр. амэн) — еврей дылдан дорт очулдуарга, «ылап шын» дээн, колдуунда-ла «ындыг», «ындыг-ла болзунам» дээн уткалыг сөс (Сан. 5:22; Ажыд. 1:7).

Аммон чон — Авраамның төрөл дунмазы Лоттун сурас оглу Бен-Амминин үре-салгалы (Э. д. 19:38). Аммоннар Молох бурганга тейлеп чорааннар (3 Хаан. 11:7). Иордан хемнин чөөн талазынга (амгы үеде Иордания күрүненин кезээ) чурттап, Израильдин колдуунда дайзыннары чорааннар (Башт. 10:17-18).

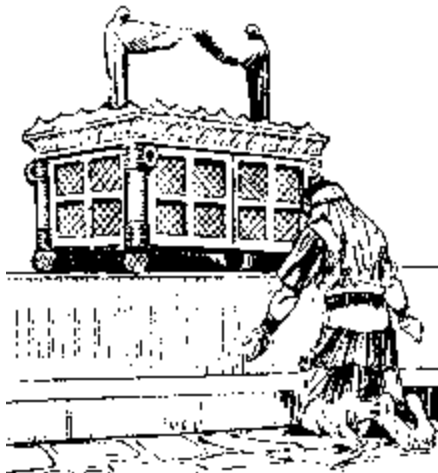
Амор чон — израильчилернин Ханаанны эжелеп алырының бетинде, ол черге чурттап турган кол чоннарның бирээзи. «Аморлар» деп сөстү чамдыкта ол үеде Ханаанга чурттап турган бүгү чоннарны медеглээри-биле ажыглап турар (Э. д. 15:16; Сан. 21:25).

Амыр-дыш хүнү (евр. шаббат) — еврейлерде неделяның чедиги хүнү болур, бүрүнү-биле Бурганга тураскааттыгган хүн (Хост. 20:8-11; Ы. х. к. 5:12-15). Хүннүн-не

кылыр ажылды ол хүн кылыры хоруглут. Амыр-дыш хүнү пятницада хүн ашкан соонда эгелээш, субботада хүн ашкыжеге чедир уламчылаар турган. Синагогалар тыптып кээрге, иудейлер аңаа мөргүп, Ыдыктыг Бижилгени номчуур дээш үргүлчү чыгыр апарган.

Амыр-дыш чылы — Моисейниң хоойлузунуң айтышкыннарын ёзугаар, чедиги чыл санында-ла израиль черге амыр-дыш берип, аңаа чүнү-даа тарывас, виноград сыптарын арыглап кеспес ужурлут турган. Ынчангаш чедиги чылды «амыр-дыш чылы» дээр (Лев. 25:1-7).

Аптара, ыдыктыг аптара (орус. ковчег завета) — Дээрги-Чаяакчының айтышкынын ёзугаар израильчилер тускай аптараны кылып каан. Моисей ынаар Он айтышкын бижээн калбак даштарны суп каан, ынчангаш аптараны «Чагыг-керээниң аптаразы» деп база адап турган. Аптараның халывының кырында ийи херувим дүрзүзүн тургускан. Ол аптараны Ужуражылга майгынынын (а оон соонда Бурганның өргээзинин) Эң ыдыктыг өрээлинге шыгжаар турган.

Арамей дыл — эрте-бурунгу еврей дыл биле араб дылга төрөлдөшкөк дыл. Б. э. ч. VI векте Чоокку Чөөн чүктүн бүгү девискээринге дипломатия болгаш садыг адырларынга ажыглаар кол дыл апарган. Эрги Чагыг-керээниң чамдык кезектери арамей дылда бижиттинген: Эзра 4:8–6:18, 7:12-26; Иер 10:11; Дан 2:4–7:28. Иисус Христостун үезинде Израильге арамей дыл иудейлерниң чугаалажыр кол дылы турган.

Арыг, арыг эвес — Моисейниң хоойлузун ёзугаар (Левит номундан көр) кижиниң мага-бодунуң чамдык байдалдары арыг эвес деп санаттынар (чижээлээрге, кеш аарыглары, херээжен кижиниң ай демдээн көөрү). Ол ышкаш чамдык дириг амытаннар арыг эвес кылдыр санаттынып турган — оларны чири база оларның сектеринге дээр хорулгуг (Лев. 11:8). Арыг эвес черге, кижиге азы дириг амытанга дегген киж и арыг эвес апаар турган. Арыг эвес кижиниң Дээрги-Чаяакчыга мөгейген ёзулалдарга киржжи хорулгуг. Арыгланыр дизе, киж и тодаргай ёзулалдар кылып эртер ужурлуг. Чижээ, арыгланырда өргүлдер эккеп салыр, а кижини иссоп дээр үнүш-биле бызай чажар ужурлуг (Лев. 14:4); ол ышкаш арыгландыр чунар база хевин чуп аар ужурлуг. Чаа Чагыг-керээде ёзулалдар сагып, арыг боорунга хамаарылга өскерли берген. Иисус Христос Бодунуң өөредиинде кижиниң иштики арыглаашкыны чокта, даштыкы арыглаашкын утка чок деп айтып турар (Мф. 23:26). Христос катап дирилген соонда, Пётр элчин Бургандан ажыдышкын алган: Оон арыглап каан чүвезин арыг эвес деп санапас, чүге дээрге бүгү чаяаттыг чүведен чүү-даа алыс боду арыг эвес болбас (Аж.-ч. 10:9-16).

Асия — Бичии Азияның (амгы Турция күрүнениң кезии) барыын талазында чыдар Римге чагырткан девискээр, Азия дип-биле салчап болбас. Ол девискээрниң на-йысылалы Эфес хоорай турган (Аж.-ч. 19:1-10).

Ассирия – амгы Ирактын девискээринге турган, Ниневия деп найысылалдыг күчүлүг эрте-бурунгу империя. Б. э. чедир 722 чылда ассирийлер Израильди (Соңгу күрүнени) чаалап алгаш, хөй кижилерни туруп аппарат (4 Хаан. 17 эге), израиль черже Ассирий империянын өске черлеринден даштыкы улус көжүрүпкен. Ассирийлер ол ышкаш Иудеяже (Мурнуу күрүнөже) халдаан, чүгүлө чедийшкин чок болган (Иса. 36–37 эгелер). Сөөлүндө Бургандан кеземче кылдыр Ниневияны эжелекчилерге үредип-бустурган (Наум медээчинин ному).

Астарта – хананейлерниң чүдүлгези-биле, ынакшылдың кыс бурганы, ол элбек, байлак дүжүтке дузалаар деп бүзүрээр турган (Башт. 2:13; 1 Хаан. 31:10).

Ашера – Ханаан чүдүлгедө кыс бурган. Хананейлер аңаа мактал-хүндү кылдыр ыдыктыг деп санаары ыяштар азы ыяш адагаштар тургузуп турган (Хост. 34:13; Башт. 6:25).

БАЙЫРЛАЛДАР

Пурим – бо байырлал арткан еврей байырлалдардан сөөлзүредир, Персия империязының үезинде немешкен. Ону еврей календарыда он ийиги ай болур «адар» деп айның 14, 15 хүннеринде, эрте чазын демдеглээр. Шак ол ийи хүнде израильчилер Бурганның оларны Эсфирниң үезинде кырдыраарындан камгаалаанын сактыр. Улус өөрүп, дойлап, белектер солчур (Эсф. 9:20-32).

Трубалар этсир байырлал (орус. Праздник труб) – күстүн эгезинде, еврей календарыда чедиги ай болур «тишри» деп айның (ол айны «этаним» база дээр) бирги хүнүндө демдеглээр байырлал. Ол хүн израильчилер боттарының бүгү ажыл-херээндө дыштаныр турган. Ыдыктыг чыыш кылып, орта трубалар этсип, көрдүнгөн өргүлдерни салып турган (Лев. 23:23-25; Сан. 29:1-6).

Хаарган далганнар байырлалы (орус. Праздник опресноков) – Хосталышкын байырлалының соонда дораан эгелээр, чеди хонук дургузунда уламчылаар байырлал. Далганын хөөдүп четтиклээн еврей чоннун дүвү-далаш-биле Египеттен дескениниң сактышкыны кылдыр, ол чеди хонук дургузунда ажиткы чокка хаарган далганнар чиир турган (Хост. 12 эге).

Хосталышкын байырлалы (евр. песах, грек. пасха) – израильчилерниң өгбелериниң туттуругга турганы Египеттен адырлып үнгенин демдеглээн байырлал. Ол байырлал кээрге, иудейлер Бурганның айтышкынын күүседип, анай азы хураган дөгөргөш, оон ханы-биле кирер эжиин чаап демдектээш, кезжээки чөмин чиир турган (Хост. 12:1-30). Хосталышкын байырлалының соонда дораан-на чеди хүн үргүлчүлээр Хаарган далганнар байырлалы эгелээр (Сан. 28:16-25). Чаа Чагыт-керээде, Иоанның бижээни Буянның Медээни ёзугаар, Иисус белдир-ыяшка Хосталышкын байырлалының бүдүүзүндө өлгөн, ынчаарга ол байырлалда дөгөрер хураганны дег, Оон чангыс-даа сөөгү сыйылбаан (Ин. 19:14, 36). Павел элчин Христосту Хосталышкын байырлалының Хураганы дег дөгөрткен деп айтып турар (1 Кор. 15:7). Бурган Христосту өлүглер аразындан катап диргизип каан, ынчангаш Хосталышкын байырлалы христианнарга чүгүлө Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүн дугайында сактышкын эвес, а Оон катап дирилгениниң байырлалы апарган.

Чаартылга байырлалы (евр. Ханука) – ол байырлалды б. э. чедир II векте доктааткан. Ол үедө Сирияның дүрзү-бурганнарга бүзүрээр чагырыкчыларының талазындан политиктиг болгаш шажынчы кызагдаашкыннарга удур иудейлерниң хостакчы дайыны эгелээн: б. э. чедир 167 чылда Иерусалимде Бурганның өргээзин дүрзү-бурганнарга бүзүрээрлер бужартадып каан, ол чорук иудейлерниң Маккавейлерге баштаткан тура халышкынын үндүргөн.

Бурганның өргээзи үш чыл дургузунда дайзыннарның эрге-чагыргазынын адаанга турган, ынчалза-даа б. э. ч. 164 чылда Иуда Маккавей ону хостааш, өргүл салыр чер биле дериг-херекселди солуп, оон-биле Бурганның өргээзин чүдүлге чаңчылын ёзугаар арыглап, чаартып каан. Кыштың эгезинде байыр-лалды сес хүн, еврей календарь ёзугаар «кислев» деп айның 25-ки хүнүнден эгелеп, демдеглээр (Ин. 10:22).

Чадырлар байырлалы (евр. Суккот, орус. Праздник кушей) — күсте, дүжүт ажаар үеде бир неделя дургузунда, израильчилер боттарының бажыңнарын каапкаш, будуктардан кылган чадырларга чурттаар турганнар. Ону еврей календарь-ның «тишри» деп чедиги айның (ону «этаним ай» деп база адаар) 15-тен 21-ге чедир, Арыглаашкын хүнү эрткен соонда удаайн демдеглеп эрттирер. Байыр-лал тараа болгаш чимистер дүжүдүнүн ажаалдазының төнчүзүндө, виноград ажаалдазының үезинде, күскү чаьстар кээринин бетинде эртер, ынчангаш ону «Дүжүт ажаалдазының байырлалы» деп база адап турган. Байырлалды израильчилерниң Египеттен Ханаанче орукка ээн кургаг ховуга чер кезип, чадырларга чурттап чораанының дугайында сактыышкыннарга тураскааткан. Ол ышкаш израильчилер Бурганга дүжүт дээш өөрүп четтиргенин илередип турганнар (Лев. 23:27–36, 39–43; Ин 7:2).

Чеди неделя байырлалы (евр. Шавуот, орус. Праздник седмиц, Пятидесятница) — иудейлерниң база бир кол шажынчы байырлалы. Ону чай эгезинде, еврей календарьда «сиван» деп айның алдыгы хүнүнде демдеглээр. Ол байырлал кызыл-тас ажаалдазы эгелээн соонда чеди неделя болгаш азы Хаарган дал-ганнар байырлалында баштайгы моожаны өргүп салганының соонда беженги хүнде болур (Лев. 23:15–21). Улус Дээрги-Чаяакчыга янзы-бүрү өргүлдерни, оон иштинде баштайгы дүжүттүн далган-тараа өргүлүн эккеп салыр. Чаа Чагыг-керээниң үезинде ол байырлалды Беженги хүнүнүн байырлалы деп адап турган. Ук байырлалдын хүнүнде Иисус Христостун өөреникчилерин Ыдыктыг Сүлдө бургепп алган туар (Аж.-ч. 2:1–4).

Бараалгакчы, Бурганның бараалгакчызы (орус. священник) — ыдыктыг бараан бо-луушкун кылыр, өскээр чугаалаарга, Бурганның ыдыктыг өргээ-майгынынга өргүл кылыр база өске-даа чүдүлгө ёзулалдарын күүседир хүлээлгелиг кижиги. Оон кол сорулгазы — Бурган биле кижилер аразынга эптештирикчи болуру.

Дээрги-Чаяакчы Левийниң аймаан Аңаа бараан болур аймак кылдыр шилип, аңгылаан соонда, Бурганның бараалгакчылары деп атты эдилээр эргени Моисейниң акызы Аароннуң эр хиндиктиг үре-салгалынга берген (Хост. 29:4-7). Бурганның бараалгакчыларын чээрби дөрт бөлүккө хувааган, олар ээлчежип бараан болуп турганнар (1 Пар. 24 эге). Бараалгакчыларнын аразында кол черде турар, онзагай хүлээлгелерлиг база чон мурнунга улуг хүндүлүг бараалгакчыны «дээди бараалгакчы» деп адап турган. Сөөлзүредир дээди бараалгакчы дээди иудей Чөвүлелдин (Синедрюннуң) база даргазы апарган. Ол тускай хептиг болур болгаш бодун онзагай арыг, үлөгөрлиг ап чоруур ужурлуг (Хост. 28 эге). Чүтлө дээди бараалгакчы Ужуражылга майгынында база Бурганның өргээзинде Эң ыдыктыг өрөөлчө, чылда чүтлө чаңгыс катап, өндүр улуг Арыглаашкын хүнүндө кирер эргелиг турган (Лев. 16 эге). Чаа Чагыг-керээниң үезинде эң ат-алдарлыг иудей бараалгакчыларнын бүдүн бөлүүн база дээди бараалгакчылар деп адап турган (Мф. 26:3).

Бачыт, хай-бачыт — Бурганның хоойлузунга чагыртпазы, Ооң айтышкыннарын үрээри, Ооң сөзүн дыңнанас чорук. Эрги Чагыг-керээде бачыт үүлгеткен кижиги бачыт дээш өргүлдү салыр ужурлуг турган (Лев. 4,5 эгелер).

Бачыдын миннири (*евр.* шув, *нихам грек.* метанойа) — бачыдын медресеп миннири база Бурганга таарымча чок биезиги амыдыралындан ойталаары. «Эргилип кээри», «эглири» дээн уткалыг «шув» деп еврей сөс кижиниң Бурганче бүгү боду-биле эглирин, өске бурганнарга болгаш бодунуң бачыттыг чаңчылдарынга бараан боорундан ойталаарын көргүзүп турар. Бачыдын миннири-биле «хараадаар» дээн уткалыг «нихам» деп еврей сөс сырый харылзаалыг, чүтө дээрлө бачыдын миннири бот-агартынышкындан база бачыттыг амыдыралдан ойталаарындан эгелээр. Еврейлер аразында ол чорук шээрленири (чемден ойталаары), ың-сыы, хевин үзе-чаза тыртары, кажыыдал хевин кедери болгаш бодун хөрөөнчө шанчары-биле капсырлажып болур. Бачыдын билинген кижиги бодунуң бачыттары дээш Бургандан өршээл дилээр база ол үеден эгелеп, Бурганның күзөл-соруунга чагыртып, бачыттарын оон ыңай катаптавас деп быжыг шийтпири хүлээп алыр. Чаа Чагыг-керээде «угаанны өскертири» дээн уткалыг «метанойа» деп грек сөстү ажыглап турар. Ынчангаш бачыдын миннири — бодаалдарынын бачыттыг аян-шинчизинден ойталаары, угаан биле сеткил-чүрөөн Бурганче бүрүнү-биле ээлдирери. Библияда бачыдын миннирин суртаалдарынын хөй чижектери бар, кижээлээрге, Иеремия, Иоил, Иона, а ол ышкаш Иоанн Медеглекчи. Ындыг суртаал Иисус Христос болгаш элчиннерниң өөредиинде база уламчылап турар.

Баштыннар (*орус.* старейшины) — израиль чоннуң төрөл бөлүктөриниң азы аймактарынын эрге-чагырга туткан төлөөлери. Моисей чеден баштынны томуйлаан, олар аңаа шийткел айтырыгларын шийтпирлээринге дузалажып турганнар (Сан. 11:16-17). Оон аңгыда баштыннар Бурганның бараалгакчылары-биле кады иудейлерниң шажынчы амыдыралын башкарып турганнар, оларнын чамдыкызы дээди иудей Чөвүлелдин кежигүннери болур. Синагогаларга оларнын даргаларынга дузалажыр хүлээлгелиг чеди баштындан тургустунган чөвүлелдер бар турган. (Баштынчылар деп адаар улус-биле салчап болбас.)

Баштынчылар (*орус.* судьи) — Баштынчылар номунда «баштынчы» деп сөс «салымныг удуртукчу» деп билдинер. Израильге хааннар тыттып келгиче, баштынчылар израильчилерниң дайын чорудулгаларын баштап турган. Оон аңгыда олар чонга Бурганның күзөл-соруун дыңнадып, маргылдааларны шийтпирлеп турган. Эрте-бурунгу Израильдин төөгүзүндө «баштынчылар үези» Нуннуң оглу Иисустун өлүмүндөн эгелээш, бирги хаанны шилип аарынга чедир уламчылаан.

Бедик черлер (*орус.* высоты) — ханаан чүдүлгениң ыдык черлери, оларны тейлер баштарынга тургузар, а чамдыкта улуг мяштар адаанга азы шынааларга тургузуп

каар. Чижээлээрге, Ашера деп кыс бурганга тураскааткан адагаштар тургузуп, аңаа өргүлдөр салыр. Ол ышкаш аңаа черниң дүжүткүрүн чаартыры-биле янганнаар чорукту база кылып турган. Ындыг чоруктарны Дээрги-Чаяакчы медээчилерин дамчыштыр хөй-ле катап буруу шапкан (Лев. 26:30; 4 Хаан. 23:15; Ам. 7:9).

Белдир-ыяш (орус. крест) – херектеннерни хилинчектеп, дорамчылап, бужартадыр дээш, азып шаажылаар адагаш. Рим империязынга эң аар кемниг херек үүлгеткен херектеннерни ийи шавышка ыяшка хере шаап шаажылаары бүгү шаажылаалдарның эң-не каржы болгаш хилинчектиг хевири деп санаттынар. Колдуунда шаажылаттырганнарның хол-будун кадаг-биле чыпшыр кадаар турган. Иисусту белдир-ыяшка хере шаап шаажылаан соонда, ол шаажылаал ыяжы Ону дамчып кээр камгалалдың ыдыктыг демдээ болу берген.

Бен-Энном шынаазы, Энном шынаазы — бо чер Иерусалимден мурнуу талада чыдар. Эрте-бурунгу үеде аңаа Ваал, Молох бурганнарга бараан болуушкуннар кылып, болганчок-ла кижилерни база өргүлге салыр турган. Иудей хаан Иосия ол өргүл салыышкыннарын хоруп турза-даа (4 Хаан. 23:10), шак ол дүрзү-бурганнарга мөгейиг катап тургустунуп кээр турган. Иеремиа медээчи Иерусалимниң чурттакчылары ол шынаага дайзыннарынга өлүрткеш, аңаа хөөржүдүлге чок чыдарлар деп өттүр билип медеглээн (Иер. 7:31-34). Исаяа медээчи бачыттыгларны кезедир чер дугайында чугаалап тура, база бо шынааны бодап турган чадавас (Иса. 65:1-7, 66:24). Ол чер от болгаш бачыттыгларның мага-бодун чиген курттар-биле долдуна

бээр. Ынчангаш ол шынааны тамы-биле — ында өшпес от хып турар бачыттыгларның өлгениниң соонда кеземче алыр чери-биле холбаштырып эгелээн.

Борбак ак шуру эртинге (орус. жемчужина) — далай болгаш хем туңнарының (раковиналарының) чамдык хевирлеринден тывар улуг үнелиг шуру. Ол эртинелер янзы-бүрү хевирлиг болгаш хемчээлдиг болур, онза улуг болгаш ховар шуруларны аажок бедии-биле үнелээр. Оларны шаг-шаандан бээр садыглажырда база каасталгаларга ажыглаар чораан (Мф 13:45-46 көр).

Бөдүүн кижиги (евр. пэти, орус. простак) — Ыдыктыг ырылар болгаш Угаадыглыг чугаалар номунда бо сөс мерген угаан чок кижини көргүскен. Ындыг кижиге мерген угаан Бурганга шынчы амыдыраарыңга дузалаар. Бөдүүн улус мелегей эвес, оларга чүгө мерген угаан чедишпейн турар (Ыд. ыр. 18:8, 118:130; У. ч. 1:4, 19:25, 21:11).

Буктар — эрликке чагырткан аза-четкерлер. Улус буктардан коргар, чүгө дээрге олар бо делегейге идепкейлиг хөдөлип шыдаар, чижээлээрге, кижиге кире бергеш, ону бүрүнү-биле чагырып эгелээр. Ындыг-даа болза, бо делегейде дээди эрге-чагырга Бурганда болганда, Иисус Бурганның күжү-биле улусту буктардан адырып турган, а ол ышкаш ыңдыг арганы Бодунун өөреникчилеринге берип каан (Мф. 10:1).

Бурган (евр. Элохим, грек. Теос, орус. Бог) — өртемчейде бүгү-ле бар чүвениң Дээр-ги-Чаяакчызы, бистин база Чаяакчывыс, амыдыралыкчының үндөзүн-дөзү.

Бурганның оолдары — Эрги Чагыг-керээде чамдыкта (Иов 1:6; Ыд. ыр. 88:7) Бурганның чачаганы, Анаа чагырткан дээр уктуг амытаннар (дээрниң төлээлери). Оон ангыда израиль чон болгаш оон чамдык хааннары база Бурганның оолдары деп адаттырган (Ы. х. к. 32:5; Ыд. ыр. 2:7; Ос. 11:2). А Чаа Чагыг-керээде Иисус Христосту Бурганның Оглу деп адаан, оон-биле Христостун хаан дег ат-дужаалынче, Оон Бургандан укталганынче база Бурган-биле дорт харылзаазынче айтып турар (Мф. 4:3; Мк 1:1; Ин. 11:27; 2 Кор. 1:19; Ажыд. 2:18). Христоска бүзүрээр улус база Бурганның ажы-төлү деп ададып турар (Ин. 1:12; Гал. 3:26).

Бурганның Чагыргазы (орус. Царство Божие) — Бурганның өртемчейде кызыгаар чок чагыргазы. Ол сөстөр оон ынай Бурган биле Ону боттарының Хааны кылдыр хүлээп көрүп турар улустун аразында харылзаалар дугайында чугаалап турар. Бурганның Чагыргазының дугайында медээчилер чугаалап турганнар (Мих. 4:7). Иудейлер кээр учурлуг Мессияны Бурганның шилип алганы Хаан кылдыр манап, Оон чагыргазын Бурганның Чагыргазы-биле холбаштырып турган (Дан. 7:14). Ындыг Чагырганың дүжүп кээрин Иоанн Медеглекчи база медеглээн (Мф. 3:2). Иисус Христос Оон келгени-биле улуска чоокшулаан Бурганның Чагыргазын суртаалдап турган (Мк. 1:15). Элчиннерниң суртаалында Христостун катап дирилгениниң соонда Бурганның Чагыргазы «Ыдыктыг Сүлдениң хайырлаары актыг-шынның амыдырал, амыр-тайбың болгаш өөрүшкүдө» деп билдинер (Рим. 14:17). Уениң төнчүзүндө Дээрги-Чаяакчы чедип келген соонда, Бурганның Чагыргазы чер кырынга долуз-биле доктар: биезги чер-делегей орук чайлап, чиде бээр, Бурган Боду-биле бүгү өртемчейни бүргей аптар (1 Кор. 15:28; Ажыд. 21:1-5). «Бурганның Чагыргазы» деп сөстөр колдуунда Чаа Чагыг-керээде ажыглаттынып турар. Матфей болганчок-ла «Дээрниң Чагыргазы» деп сөстөрни ажыглаар, чүгө дээрге оон бижээни Буянның Медээни Бурганның адын адавазын кызыдар иудейлерге бижээн.

Буянның Медээ (грек. Эвангелион, орус. Евангелие) — Иисус Христостун суртаалдааны Бурганның Чагыргазының дугайында өөрүшкүлүг медээ (Мк. 1:15). Буянның Медээни христианнар сөөлзүредир Камгалакчы Иисустун бо делегейге өлүмү болгаш катап дирилгениниң дугайында чугаа деп билип эгелээн. Ынчангаш

Христостун амыдыралы болгаш ажыл-херээниң дугайында тоожаан дөрт номну база Буянның Медээлер деп адаан.

Бүзүрел – Бурганга бүзүрэри, Ооң азаашкыннары күүсеттинер деп бүзүрелдиг боору, Ооң күзел-соруун хүлээп аары, бодунуң хүн бүрүдө чуртталгазынга Аңаа дыңнангыр боору. Чаа Чагыг-керээде Иисус Христоска бүзүрел – Ону Дээрги-Чаяакчы болгаш Камгалакчы кылдыр хүлээп аары.

Вaal – Ханаанга чурттап турган чоннарның мөгейип чораан бурганнарның бирээзи, чаңнык-динмирээшкин бурганы. Дорт очулдуарга, «ээ, дээрги» дээн. Ол чуртка артып калган хананейлерниң салдары-биле израильчилер Ваалга мөгеер күткүлгеге бо-ла алзып алыр турганнар. Ындыг чорук болурга, ону Бурганга удур эң-не аар кемниг херектин бирээзин кылдыр санаар турган.

Вавилон (евр. Бабел) – амгы мурнуу Ирактың девискээринде Тигр биле Евфрат хемнерниң аразында турар, эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүктүн улуг дээн хоорайы, эрте-бурунгу күчү-күштүг империяларның бирээзиниң найысылалы. Вавилончулар янзы-бүрү энмежок хөй бурганнарга мөгеер турган. Б. э. чедир 598 чылда вавилончулар израильчилерниң Мурнуу күрүнезин (Иудеяны) эжелеп алган (2 Пар. 36:6-7). Ооң соонда 587/6 чылда вавилончулар Иерусалим биле Бурганның өргээзин үрөп бузуп каапканнар, а ол ышкаш хөй-ле иудейлерни Вавилон күрүнениң девискээринге чурттаар кылдыр тудуп аппаратканнар. Чаа Чагыг-керээниң үезинде Вавилон хоорайны үрөп-бузуп каапкан турган, ынчангаш «Вавилон» деп сөс боду эрликтин күрүнезин көргүзүп турар; ооң-биле Рим хоорайны – израильчилерни эжелеп алган чаа өндүр улуг империяның найысылалын, дүрзү-бурганнарга чүдүүрлерниң болгаш хөй бачыт-хайының төвүн база холбаштырып турган (1 Пет. 5:13; Ажыд. 14:8).

Валаам – Моисейниң үезинде Месопотамияга чурттап турган медээчи. Моав чоннун хааны Валак Валаамны, израильчилерни каргаттырар дээш, хөлезилеп алган. А Валаамны орукка кайгамчык арта-биле Бурган чоктаадыпкан: Валаамның мунуп алгаш чораан элчигени ооң-биле кижиле үнү-биле чулаажып эгелэрге, Бурганның төлээзи аңаа израильчилерни – Дээрги-Чаяакчының шилип алган чонун каргаарын хоруп турар-дыр деп билип каан. Түңнелинде Бурганның күзел-соруу-биле ол каргаашкыннар орунунга Израильге алгап-йөрээшкннер чугаалаан (Сан. 22–24 эгелер). Бодап көөрге, Валаам ооң соонда база катап израильчилерге хора чедирин оралдажып турган хире, ынчангаш олар ону өлүрүп каапкан (Сан. 31:8, 16).

Варак – Израильдин баштыңчыларының бирээзи. Варак, бодунга шериг баштыңчызынга дег бүзүрели чок-даа болза, Израиль-биле чаалажып турган ханаан хаан Иавинге удур чедишкнниң дайынны чорудуп келген (Башт. 4–5 эгелер). Чаа Чагыг-керээде Варак Бурганга бүзүрелдин үлегер-чижектериниң аразынга адаткан (Евр. 11:32).

Васан (евр. Башан) – мурнуу Сирияда, өскээр чугаалаарга, Галилея хөлү болгаш Иордан хемниң чөөн талазында, Галаадтың сонгу чүгүндө шаттар болгаш аргаарыглыг тейлер. Семис-шырак мал-маганы болгаш эки тараа дүжүдү-биле билдингир чер турган (Ы. х. к. 32:14).

Веедзевул – Эрги Чагыг-керээ үезинде Израильди долгандыр чурттаан чоннарның мөгейип турган бурганнарының бирээзи (4 Хаан. 1:3). Иисус Христостун үезинде еврейлер буктарның чагырыкчызы эрликти ынчаар адап эгелээн (Мф. 12:24).

Вениамин (евр. Бен-ямин) – Иаковтун он ийи оглунуң эң бичези, Рахилден төрүттүнген, Иосифтин дунмазы (Э. д. 35:18). Ол Израильдин бир аймааның үндезилекчизи турган.

Виноград — каттарындан арага кылыр үнүш. Виноград тарыыр шөл, виноград сывы, каттар болгаш виноград арагазын Библияда омур-хевирлер кылдыр бо-ла айтып турар: чижээлээрге, виноград тарыыр шөл израиль чонну болгаш оларның черин символчудуп көргүзүп турар (Иса. 5:1-7).

Виноград сы базар оңгар — хая-дашта оя каккан, виноград сы базар ишкир оңгар. Ол оңгар дүвүнде үттүг боор, сы баскан каттарның чулуу адаккы, бичии хемчээлдиг, база-ла хаяда оя каккан ишкир оңгарже агып бадар. Виноград салбактарын кызыл-даван сы базар (Башт. 6:11; Иса. 63:3; Мф. 21:33; Ажыд. 14:19-20).

Галаад — Махирниң оглу, Манассияның уйнуу (Сан. 26:29). Оон аңгыда Иорданның чөөн талазында даглыг девискээрни база Галаад деп адап турган (Э. д. 31:47), ону Рувимниң, Гадтың аймактары болгаш Манассияның аймааның чартыы ээлеп чораан (Сан. 32 эге). Ол чер Израильдин кезээ болур.

Галилея — Израильдин сонгу талазында девискээр; Иссахар, Неффалим, Завулон болгаш Асирниң аймактарына хамааржыр. Вавилонга туттуруушкун үезинде аңаа арткан еврейлер көжүп келген өске чүдүлгелиг улус-биле холужуп калган, оон оларга арамей, финикий болгаш грек көжүрткен чоннар немешкен, ынчангаш иудейлер ол черни болганчок-ла өске чоннар чурттаан чер деп санаар апарган. Иисус Христос Бодунуң чер кырынга амыдыралының улуг кезиин Галилеяга эрттирген, аңаа хөй улусту өөредип турган.

Галилея хөлү — Израильдин сонгу чүгүндө чыдар бо хөл үш аңгы аттыг: 1) Галилея, 2) Геннисарет, 3) сөөлзүредир рим чагырыкчы Тиверийге тураскааткан Тивериада хөлү. Грек сөзүглелде ол улуг эвес хөлдү колдуунда-ла далай дээр турган. Иордан хем оон үндүр агып чыдар. Ол хөлдүң чоок-кавызынга хөй чурттакчылыг черлер турган, чону колдуунда балык тудуп амыдырап чораан.

Гедеон — Манассияның аймаандан Иоастың оглу, эрте-бурунгу Израильдин баштың-чыларының бирээзи (Башт. 6—8 эгелер). Гедеон Ваал бурганга өргүл салыр черни бузуп, Ашера бурганга тураскааткан адагашты кезип каапкаш, Дээрги-Чаяакчыга

өргүл салыр чер тудуп каан. Ол Иероваал деп ат алган. Гедеон оон ыңай эңмежок хөй санныг мадианнарны тиилеп шыдаан. Чаа Чагыг-керээде Гедеон Бурганга бүзүрелдин өндүр улуг үлегер-чижектериниң аразынга демдеглеткен (Евр. 11:32).

Гергес чон — израильчилерниң ханаан черни эжелеп алыр бетинде, аңаа чурттап турган чоннарның бирээзи (Э. д. 10:16).

Горчица — амдан киирер холуксаа кылырынга ажыглаар үрезиннерлиг бедик сиген. Шак ол будуктуг үнүштүн бедии 2,5–3 метр чеде бээр. Аңаа оон аажок бичии үрезиннерин чиир куштар чурттап болур. Ол үрезиннерниң бичиизи Чаа Чагыг-керээде кел чыдар Бурганнын Чагыргазының болгаш бүзүрелдин күжүнүн овор-хевири апарган (Мф. 13:30-32, 17:20-21).

Грек дыл — Александр Македонскийниң эжелээшкинериниң соонда эрте-бурунгу грек дыл Чер ортузу далайның чөөн талазынга улустар аразының харылзажыр дылы апарган. Ол дылче Эрги Чагыг-керээниң номнарын эрте-бурунгу еврей болгаш арамей дылдардан очулдурган. Чаа Чагыг-керээ болгу дег хөй санныг улус номчуур кылдыр грек дылга бижиттинген.

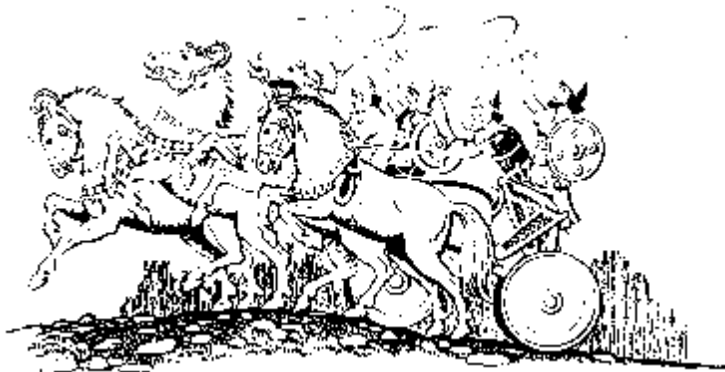
Давид — Христостун төрүттүнеринге чедир бир муң хире чыл мурнунда израиль чоннуң ийиги хааны. Бурганны алгап-мактаан дыка хөй Ыдыктыг ырыларның бижикчизи. Бурган Давидке оон салгакчылары израиль чонну кезээ-мөңгөде хааннаарын азаан (2 Хаан. 7:13), ынчангаш иудейлер боттарының манап турганы камгалакчы хаан (Мессия) Давидтиң ук-ызыгуурундан төрүттүнер ужурулуг деп санап, ону Давидтиң Оглу деп адаар турган.

Давидтиң Хоорайы

1. Иерусалимниң эң бурунгу кезээ, Сион дагның ийинде тудуп каан шивээ, Давид хаан ону иевустардан чаалап алган (2 Хаан. 5:9).
2. Луканың бижээни Буянның Медээде (2:11) Давидтиң хоорайы деп Виф-леемни база адаан, чүге дээрге Давид хаан аңаа төрүттүнген.

Дагон — филистимнерниң мөгейип чораан кол бурганнарының бирээзи (1 Хаан. 5:1-5). Дагон деп ат «тараа» (евр. даган) деп сөс-биле холбаалыг болгу дег.

Дайынчы терге (орус. колесница) — эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке эң күчүлүг дайынчы чепсек-херекселдин бирээзи кылдыр санадып турган.

Даниил — Эрги Чагыг-керээниң медээчилериниң бирээзи, Вавилонга туттуруушкун үезинде Навуходоносор хаанның хүрээленинге чурттап турган. Ооң амыдыралының дугайында Даниилдиң номунда төөгүп турар. Ол номда оон аңгыда өндүр улуг күрүнелерниң салым-чолунуң болгаш үениң төнтүзүнүң дугайында чугаалап турар.

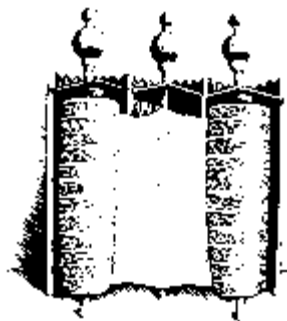
Даш көжөз — бедик шөйбек даш. Ындыг дашты кижиге ажааган черни демдеглээр дээш ажыглаар, ол ышкаш даш кандыг-бир чугула болуушкун азы кижиге дугайында көскү сагындырыг болур. Ындыг тураскаалдарны ыдыктыг деп санаар-даа болза, тураскаалдыг даштар мөгеер чүүл болбас ужурлуг, ону Моисейниң хоойлузу хоруп турар (Э. д. 28:16-18, 35:20; Хост. 24:4; Лев. 26:1).

Динарий — рим мөңгүн чоос, хөлезилеттинген ажилчынның бир хүнде алыр шалыңы.

Дулгуяк херэежен — дулгуяк херэеженнер, өскүстөр ышкаш, Израильге камгалап херелгээр бөлүк улуска хамааржып турганнар, ол дугайында Моисейниң Хоойлузунда онзалап айыткан (Хост 22:21-22; Ы. х. к. 10:18, 24:17, 27:19). Бурган дулгуяктарны камгалап, оларны кызагдаар улуска кеземче онаар. Дээрги-Чаякчыга бараан болуп турар дулгуяк херэеженнер өске христианнар холундан хүннүң-не дузаламчы алыр тускай бөлүк бооп турган (Аж.-ч. 9:39, 41; Иак. 1:27; 1 Тим. 5:5-16).

Дүрзү-бурган (орус. идол) — еврей чон-биле кожа чурттап чораан чоннар шуткуп-сиилбээн, чуруп каан дүрзулер кылып алгаш, оларын «бурганнар» деп адап, мөгейип турганнар. Дээрги-Чаякчыга шынчы эвес иудейлер база чамдыкта ынчалдыр кылып турган.

Дүрүг-ном (орус. свиток) — кештен азы папирустан кылган узун саазын. Аңаа чагаалар болгаш номнар бижиир, а оон дүргектелдир дүрүп каар турган (Иер. 36:2; Лк. 4:17; Ажыд. 5:1).

Дээди иудей Чөвүлел (евр. Санхедрин, орус. Синедрион) — Рим эрге-чагырга үезинде иудейлерниң дээди шажынчы болгаш суд органы. Иерусалимде өндүр улуг Чөвүлел 71 кижигүннүг турган: Бурганның бараалгакчылары, ном-хоойлу тайылбырлакчылары, фарисейлер база өске-даа чугула кижилер. Ол чөвүлел иудей чонну римчилерниң мурнунга төлээлеп, дээди судтуң хүлээлгелерин күүседип турган. Чаа Чагыг-керээниң үезинде Дээди Чөвүлелдиң эң чугула шиитпирлерин рим эрге-чагырга доктаадыр ужурлуг турган. 23 кижигүнден тургустунган биче чөвүлелдер Иудеяның бүгү хоорайларынга шажынчы болгаш суд башкарылганын органныр болуп турган (Мф. 26:59; Ин. 18:31; Аж.-ч. 23:6).

Дээрги-Чаякчы (евр. ЯХВЕ, грек. Кюриос, орус. Господь) — Эрги Чагыг-керээде ол ат-дужаал ЯХВЕ (Иегова) деп аттың очулгазы, Бурганның ыдыктыг ады болур. Бурган Моисейни израиль чонну Египеттен үндүр берзин дээш чорудуп тура, Бодун ол ат-биле адаан (Хост. 3:15). Шак ол ыдыктыг атты душ бооп бужартадырындан сезингеш, иудейлер Христостуң төрүттүнеринге чедир үеде-ле, Ыдыктыг Бижилгелерни номчуп тургаш, ол атты ыткыр адавайн, оон орнунга «адонай» азы «дээрги» деп турганнар.

Дээрги-Чаякчының кезээки чеми — баштайгы христианнар, Иисус Христостуң хере шаптырарының бетинде чугаалаан сөстөринге чагыртып, кады чөмненири-биле,

бо-ла чыглыр турган. Олар хлеб биле виноград арагазын Иисустун эът-боду биле ханы деп адап, Ооң кержээки чем кылганын сактып, чыгып турганнар (Мк. 14:22-25; 1 Кор. 11:23-26). Христианнар ынчалдыр Христостун салган өргүлүнгө боттарынын хамаарылгалыын бадыткап турган.

Дээрнийн төлээзи, Бурганның төлээзи (*евр.* малах, *грек.* ангелос) — дорт очулдуарга, «айбычы» дээн уткалыг сөс. Бурганга бараан болуп турар, дээр уктут, угаан-сарыылдыг, онзагай амытаннар. Бурган оларны дамчыштыр бүгү чүвени башкарып, кижилерге база чоннарга дузалажып турар. Эрги Чагыг-керээнийн чамдык сөзүг-лелдеринде оларны «Бурганның оолдары» деп адаан. Ийи онза чугула дээрнийн төлээлерин Библияда аттары-биле адап турар — Михаил, Гавриил (Дан. 8:16, 10:13; Лк. 1:19; Ажыд. 12:7). Дээрнийн төлээлеринин чамдыызы Бурганга удур тура халааш, Аңаа чагыртпайн, эрликтин талазынче шилчий берген (Ажыд. 12:4).

Ева (*евр.* Хава) — баштайгы кыс киж, Адамның кадайы. Еврейлеп ооң ады «Хав-ва» деп дыңналыр, «чуртталга» дээни ол (Э. д. 3:20). Кажан Адам биле Ева Эдем сесерлиинге чурттап турда, чылан Еваны Бурганның айтышкынын үрээр кылдыр көгүдүп апкан, а Ева ол бачытче ашаа Адамны кирип алган. Ол дээш Бурган оларны Эдемден үндүр сывырыпкан. Оларның оолдары — Каин, Авел болгаш Сиф, а ол ышкаш аттарын адаваан өске оолдар-кыстарлыг турганнар.

Еврей дыл — б. э. чедир 586 чылда эгелээн Вавилонга туттуруушкунга чедир израильчилернийн хөй кезинин чугаалажып турган дылы. Ол дылга Эрги Чагыг-керээнийн улуг кезээ бижиттинген, ындыг-даа болза, туттуруушкундан эеп келген соонда, улам-на хөй еврейлер аңаа төрөлдешкек арамей дылче шилчип эгелээн. Чаа Чагыг-керээни бижип турар үеде, Израильде улус колдуунда арамей дылга чугаалажып турган, а өске аймак-сөөк улус-биле харылзашканда, эрте-бурунгу грек дылды бо-ла ажыглаар турганнар.

Еврей чон — «еврей» — израильчилерни этниктиг бөлүк кылдыр демдегледип турар, тывылган төөгүзү эки билдинмес эрте-бурунгу сөс. Бо сөс израильчилернийн ада-өгбезинин бирээзи болур Евернийн ады-биле холбашкан бооп чадавас (Э. д. 11:16). Эге дөс номунун 14-кү эгезинде бо сөстү Авраамның сөөк-язызын айтыры-биле ажыглан. Чамдыкта «еврейлер» деп сөстү «иудейлер» деп сөстүн синоними кылдыр ажыглаар.

Египет (*евр.* Мипраим) — Израильдин мурнуу-барыын чүгүндө чурт, аңаа еврейлер 400 хире чыл чурттаан. Кажан египетчилер оларны күштүү-биле дарлап эгелээрге, Дээрги-Чаяакчы еврейлерни хосталгаже үндүрген (Хосталышкын номун көр).

Елеон даг — Иерусалимнийн чөөн чүгүндө турар чавыс даг. Орус дылда «Масличная гора» деп база аттыг. Дагнын эдээнде олива ыяштары өзүп үнген Гефсимания сады турар. Ылап-ла бо дага библейжи төөгүнүн хөй болуушкуннары болган: чижээлээрге, Иезекиил ооң кырынга хоорайдан ырап бар чыдар Бурганның өндүр чырыын көргөн (Иез. 11:23), Дээрги-Чаяакчының хөдөлип үнөр хүнүнүн болуушкуннары бо черден болуп эгелээр деп, Захария өттүр билип медеглээн (Зах. 14:4), Христос манаа делегейнийн төнчүзүнүн дугайында чугаалааш (Мф. 24:3), дээрже көдүрлүп үнө берген (Аж.-ч. 1:9).

Завулон — Иаковтун онгу оглу, Лия деп кадайындан төрүттүнгөн алдыгы оглу (Э. д. 30:20). Завулондан укталган аймак Галилея далайынын кыдыында турар, Нефалимнийн аймаа-биле кожа чыдар девискээрлерни ээлеп чурттай берген.

Зилот — грек дылда «зелотес» деп сөс «Төрээн чурту дээш чүткүлдүг демисекчи» дээн уткалыг. Зилоттар еврей шажын-чүдүлгени дүрзү-бурганнарга чүдүүрүнүн салдарындан камгалаар талазы-биле онзагай чүткүлдүг шажын-политиктиг

еврей бөлүк болуп турган. Олар чонну римчилерниң эрге-чагыргазындан шериг күжү-биле хостаарын оралдажып турган. Симон Кананит, Иисустуң он ийи элчиннериниң бирээзи, ооң мурнунда ол бөлүккө хамааржып турган чадавас (Мф. 10:4; Мк. 3:18; Лк. 6:15).

Иаков – Исаак биле Ревекканың ийи оглунуң бирээзи, Авраамның уйнуу. Иаков ийис акызы Исаавтан соңнай төртүтүнгөн-даа болза, Бурган ылап-ла ону шилип алган (Э. д. 25:23). Иаков кажар арга-биле баштай төртүтүнгөн оолдуң эргезип болгаш Бурганның онзагай йөрээлин алган (Э. д. 25:27-34, 27:1-29). Ооң он ийи оглундан еврей чоннуң он ийи аймаа укталган. Пенуэл деп черге Иаков Бурган-биле хурежип турда, Ооң аңаа тывысканы «Израиль» деп ат-биле ооң бүгү үрө-салгалын адай берген (Э. д. 32:22-32). Библияда Иаков деп атты өске-даа улус эдилеп турар, чижээлээрге, Зеведейниң оглу Иаков, он ийи элчинниң бирээзи база Иерусалимде христиан ниитилелдин удуртукчузу апарган Иаков (Иисус Христостуң дунмазы).

Иевус чон – израильчилер Хананнны эжелеп алыр бетинде, орта чурттап чораан чоннарның бирээзи. Иевустар Иерусалимге болгаш ооң чоок-кавызынга, ол хоорайны Давид хаан эжелеп алгыжеге чедир, чурттап турганнар (2 Хаан. 5:6-9).

Иеремия (*евр.* Йирмияху) – б.э. чедир VII – VI вв. чурттап чораан Бурганның медээчизи. Ооң өттүр билген медеглелдериниң кол темалары – Иудеяның чонун бачыдын минниринче кыйгыраы база бачыдын билинмес болза, ону манап турар ажыг салым-чол. Иеремия Бурган Бодунуң чону-биле чаа чагыт-керээни чарып алыр деп өттүр билип чугаалаан (Иер. 31:33). Иеремия ол ышкаш, вавилон аг-шериг Иерусалимни үрөп-бускан соонда, «Иеремияның ыы-сызы» деп номну бижээн.

Иерусалим (*евр.* Йерушалайим) – эрте-бурунгу шагда иевустарның хоорайы – Иевус деп аттыг турган. Иудей дагларының ийлеринде, Өлүг далайның барыын эрик кыдыындан 25 хире километр черде турар. Бо хоорайны Давид хаан иевустардан б.э. чедир 1000 хире чылда чаалап алган (2 Хаан. 5:6-10). Соломон хаанның өлүмүнүң соонда Мурнуу күрүне Иудеяның найысылалы апарган. Б. э. чедир 587/586 чылда ону вавилончулар үрөп бускан (4 Хаан. 25 эге). Ону катап тургузары б.э. чедир 538 чылда эгелээш, 445 хире чылга дээр уламчылаан. Б. э. чедир 332 чылдың соонда ол ёзулуг грек хоорай апарган, а б.э. чедир 63 чылда ол римчилерге эжелеттирген. Иисус Христосту Мессия кылдыр хүлээп көрбээн Иерусалимниң үрегдидип бустураарының дугайында Ол өттүр билип медеглээн. Б. э. 70 чылда иудейлерниң римчилер-биле дайынының үезинде хоорай бүрүнү-биле үрегдидип бузулган, сөөлүндө катап тургустунган. Ажыдышкын номунда (21:9-27) келир үедеги Дээрде Иерусалим – Бургандан черже дүжүп кээр, Бурганның чону аңаа Ооң-биле кады мөңгө чурттаар хоорай дугайында өттүр билген медеглел тыптып кээр.

Иессей (*евр.* Йишай) – Давид хаанның адазы, Иисус Христостуң өгбелериниң бирээзи (Руф 4:22; 1 Хаан. 16:1-20).

Иеффай (*евр.* Йифта) – Галаадтың оглу, израильчилерниң аммоннарга удур демиселин баштап турган шериг баштынчызы (Башт. 11 эге; Евр. 11:32).

Израиль (*евр.* Йисраэл) – бо атты Бурган Иаковка, кажан ол Бурган-биле Пенуэлге хурежип турда, тывыскан (Э. д. 32:22-32). Эрги Чагыт-керээде Иаковтуң он ийи аймакты тургускан үрө-салгалы израиль чон деп ададып турар. Соломон хаанның өлүмүнүң соонда, соңгу чүккө чурттап турган он аймак Иуда биле Вениаминниң мурнуу аймактарындан адырлы бергеш, Соңгу деп адаткан күрүнени тургускан (3 Хаан. 12 эге). Соңгу күрүнеге боттарының хааннары турган, сөөлүндө Самария

хоорай ооң найысылалы апарган. Эрги Чагыг-керээниң чамдык уткаларында «Израиль» деп сөс чүгүлө сонгу аймактарга азы Сонгу күрүнөгө хамааржыр. Чаа Чагыг-керээде «Израиль» деп колдуунда-ла бүгү израиль чонну, а ол ышкаш израиль черни билип ап турар.

Израильдин он ийи аймаа – сөөлүндө Израиль деп атты алган Иаковтуң оолдарының – Рувим, Симеон, Левий, Иуда, Завулон, Иссахар, Дан, Гад, Асир, Неффалим, Иосифтин, Вениаминниң – салгалдары. Ачазы Иосифке бодунуң өскө оолдарындан артык ынак болгаш, ол Иосифтин оолдарын – Эфрем биле Манассияны бодунуң оолдары дег азырап каан (Э. д. 48 эге). Ынчангаш оларның үрө-салгалы израиль чонче кирип турар ангы аймактар кылдыр санадыр. Аймак бүрүзү элээн каш төрөл бөлүктөр болгаш «төрөл салгалдарга» чардынар. Дайзыннар Израиль күрүнени база Иудей күрүнени чылча шапкан соонда, аймактарның хөй кезин чиде берген, ынчалза-даа медээчилер бүгү израиль чоннун келир үедө катап тургустунарының дугайында чугаалап турган (Ам. 9:11). Иисус Христос Бодунуң өөреникчилеринге үениң төңчүзүндө Израильдин он ийи аймаан шидерин азаан (Лк. 22:30). Ол ышкаш Чаа Иерусалимниң хаалгазынга Израильдин бүгү аймактарының аттарын бижип каар, а ол хоорайның хаалгаларын оларның аттары-биле адаар (Ажыд. 7:4-8, 21:12).

Иисус (евр. Йехошуа, Йешуа) – еврей ат, «Дээрги-Чаяакчы камгалап турар» дээн уткалыг. Библияда ол атты хөй-ле кижилер эдилеп турар, оларның эң-не билдингирлери бо:

1. *Нуннуң оглу Иисус*, Моисейниң дузалакчызы, а ооң өлүмүнүң соонда – израильчилерниң баштынчызы. Ооң башкарылгазы-биле израильчилер Бурганның оларга азааны Ханаан чуртту эжелеп алганнар.
2. *Иисус Христос*.

Илия (евр. Элияху) – Израильдин өндүр улуг медээчизи. Б. э. чедир 900 – 850 чч. чурттап чораан. Эрги Чагыг-керээде Бурган ону, дириг турда, дээрже аппарган (4 Хаан. 2:1-12). Ынчангаш еврейлер Илия келир үедө черже эглип кээр деп бүзүрээр турганнар (Мал. 4:5-6). Улуска ам келир Мессия дугайында медеглээр дээш, Иоанн Медеглечки «Илияны дег сорук-күштү бодунга синирип алган» чедип келген (Лк. 1:17).

Император – Рим күрүнениң дээди чагырыкчызы. Аңаа тус чер чагырыкчылары, ангы девискээрлерни башкарган кижилер (чижээлээрге, Пилат азы Ирод) чагыртып турган. Ол дээди чагырыкчыны династияның үндөзилекчизи Юлий Цезарьның (азы «Кесарьның») ады-биле «кесарь» деп адап турган. Рим империяда хөй-ле хоорайларны ол чылдагаан-биле «Кесария» деп адаар.

Иоанн (евр. Йоханан) – Библияда Иоанн деп аттыг элээн каш кижиге бар, оларның эң-не билдингирлери бо:

1. *Иоанн Медеглечки* – Бурганның чөнүй берген назылыг бараалгакчызы Захарияның кадайы Елисаветадан төрүттүнген оглу (Лк. 1 эге). Христостун (Мессияның) чедип кээрин чарлааш, Ону Иордан хемге сугже суп турган медээчи (Мф. 3:13-17). Иоанн Ирод хаанны бачыттары дээш сойгалаар боорга, ол хаан ону кара-бажынга суктуруп каан, а оон ооң бажын кезерин дужааган (Мф. 14:1-12).
2. *Иоанн элчин* – Зеведейниң оглу, Иаков элчинниң дунмазы, Христостун он ийи элчининиң бирээзи. Христиан чаңчыл ёзугаар, Иоанн Иисустун онза ынак өөреникчизи турган, ол Буянның Медээни, үш чагааны болгаш Ажыдышкын номун бижээн. Ол болза он ийи элчинниң аразындан бодунуң өлүмү-биле мөчөөн дың чаңгыс кижиге турган (артканнары Христосту медеглээни дээш өлүрткен).

Иона — Бурганның Гат-Хефер чурттуг медээчизи (4 Хаан. 14:25), еврей дылда оон ады «көге-буга» дээн уткалыг. Ионаны Бурган Ниневияже, израильчилер-биле өжээннешкек болгаш каржы-дошкун ассирий күрүнениң найысылалынче, суртаалдадып чорудупкан. Иона ол даалгадан ойталааш, удур талаже эжиндирип чоруй баарын оралдашкан. Ынчалза-даа Бурган корабльче шуурганны, а оон улуг балыкты ыдыпкан. Балык Ионаны сырыптарга, ол оон иштинге үш хонук турган. Оон балык ону черже үндүр бүлгүрүптөргө, Бурганның кыйгырынгга чагыртып, Ниневияже чорупкаш, аңаа суртаалын эгелээн. Ниневиянын чурт-такчылары Ионага бүзүрөй бергеш, боттарының багай херектер кылган бачыдын билингеннер.

Иордан хем — Израильдин кол хеми. Ол сонгу чүкте Галилея хөлүндөн агып үнгөш, мурнуу чүкте Өлүг далайже агып кирген. Иордан хем он ийи израиль аймактын эрте-бурунгу черлерин ийи чарып турар — оон барыын талазынга тос аймак, чөөн талазынга ийи аймак чурттап турган, а Манассиянын аймаа — хемнин ол-бо чарынгга чер ээлеп чурттап турган.

Иосиф — Библияда Иосиф деп аттыг хөй-ле кижилер бар, оларнын эң-не билдин-гирлери бо:

1. *Иаковтуң оглу Иосиф* — Иаковтуң он ийи оглунуң бирээзи, оон ынак оглу. Иосифтен израиль чоннуң ийи аймаа укталган: Эфрем биле Манассия. Акылары Иосифти кулданышкынче садыптарга, Бурган ону камгалап, египет хаанның кол дузалакчызы кылып каан. Ол дужаалды эдилеп тура, Иосиф бодунуң акыларын болгаш бүгү өг-бүлезин, а ол ышкаш хөй египетчилерни үр уламчылаан кандаашкын үезинде аштап өлүрүндөн камгалаан (Э. д. 37:1—50:26).
2. *Мариянын ашаа Иосиф* — Назарет чурттуг бызанчы, Иисус Христостуң азыраан адазы. Иудейлер ону Иисустуң адазы деп санап турган (Мф. 1:16-25).
3. *Армафея чурттуг Иосиф* — Дээди иудей Чөвүлелдин Иисуска бүзүрөй берген кежигүнү. Иисусту хере шаап шаажылаан соонда, Иосиф Ооң мага-бодун ажаап каан (Мф. 27:57; Ин. 19:38).

Ирод хаан (грек. Херодес)

1. *Улуг Ирод* — бүгү Израильди б.э. чедир 38—4 чылдарда чагырып турган хаан, идумей чондан үнгөн уктуг. Иерусалимде Бурганның өргээзин элээн делгемчиткен. Иисус Христостуң төрүттүнгенинин соонда ол хаан удавайн Вифлеемге бичии чаштарны кыраын дужааган.
2. *Ирод Архелай* — Улуг Иродтуң улуг оглу. Б. э. чедир 4 чылда адазы мөчээн соонда, рим император Август Архелайга хаан ат-дужаал бээринден ойталап, ону «этнарх», өскээр чугаалаарга, «чоннуң чагырыкчызы» кылдыр томуйлаан. Аңаа чагыртыры-биле Самария, Иудея болгаш Идумеяны берген. Ооң чагыргазы иудейлер болгаш самарийлерге хамаарыштыр дыка каржы-дошкун болган.
3. *Ирод Антипа* — Улуг Иродтуң оглу, б. э. чедир 4 чылдан б. э. 39 чылынга чедир Галилеяны чагырып турган. Хоойлуга удур өгленгени дээш ону сойгалап турган Иоанн Медеглекчини тудуп хоругдааш, шаажылаар дугайында дужаалды үндүргөн. Иисусту шиидип турар үедө, Понтий Пилат Ону Ирод Антипаже чорудупкан. Ынчалза-даа Иисус ооң-биле харылзашпас боорга, Ирод Ону дорамчылап мага хангаш, дедир чорудупкан.
4. *Ирод Агриппа I* — Улуг Иродтуң уйнуу, б. э. 41—44 чч. Израильди чагырып турган. Христианнарнын каржы-дошкун истеп сүрүкчүзү (Аж.-ч. 12:1, 20-23).
5. *Ирод Агриппа II* — Ирод Агриппа I-нин оглу. Павел оон мурнунга сөс ап турган (Аж.-ч. 26 эге). 70 чылга чедир Израильдин янзы-бүрү кезектерин чагырып келгеш, оон Римче чоруй барган.

Исаак (*евр. Йицхак*) – Авраам биле Сарраның оглу, ооң төрүттүнөрин Авраам 100, а Сарра 90 харлыг турда, Бурган Авраамга аазаан (Э. д. 18:10). Аазаашкын ёзугаар Исаак Бургандан онза йөрөөшкынни алгаш, израиль чоннун өгбеси болур ужурлуг турган. Исаак төрүттүнгөн соонда Бурган Авраамны шенеп, анаа оглун өргүл кылдыр салырын дужааган. Ынчалза-даа дээрний төлээзи Авраамнын холун доктаадыптарга, ол Исаактың орнунга бир кошкар өргүлгө салган (Э. д. 22 эге). Исаак 40 харлыг тургаш, Ребеккага өглөнип алгаш, Исав биле Иаковтун адазы апарган (Э. д. 24–25 эгелер). Исаак 180 харлыгында мөчээн (Э. д. 35:28).

Исав – Исаактың оглу, Иаковтун ийис акызы. Ол өске аймактан ийи хет кысты кадай кылдыр ап алгаш, ооң-биле ада-иезин аажок хомудаткан. Оон ол Измаилдин уруунга база өглөнип алган. Бир катап, аштай бергеш, Исав улуу болган эргезин Иаковка чочак-тараадан хайындырган быдаа дээш садыптарга, Иаков улуг оглу кылдыр санадып эгелээн (Э. д. 25:25-34). Кажан чөнүй берген Исаак согурарып каарга, Иаков ачазын мегелепкеш, акызы Исавтың алыр ужурлуг турган йөрөөшкынни алган (Э. д. 27:1-28). Мегези туттурган-даа болза, йөрөөшкын күштүг бооп арткан. Исавтың өжээн негээринден корткаш, Иаков Харранче дөзе берген. 20 чыл эрткенде, Иаков эглип кээрге, Исав ону өршээген (Э. д. 33:1-17). Исав Сеир (Эдом) деп черге чурттап чораан. Ооң үрө-салгалын эдомнар (иду-мейлер) деп адап каан (Э. д. 36:1-43).

Исайя (*евр. Йишайаху*) – б. э. чедир VIII в. чурттап турган Бурганның медээчизи. Иисус Христостун төрүттүнөринге чедир 700 ажыг чыл бурунгаар Исайя Оон амьдыралынын хөй болуушкуннарын баш удур чугаалаан. Еврей тоолчургу чугаа ёзугаар, Манассия хаан үезинде Исайяны ийи чара хирээлеп шаажылаан.

Иссоп – чаагай чыттыг чадан үнүш. Ону сугже азы ханче суккаш, чүдүлгө талазы-биле арыглаашкын үезинде кижиге азы эт-сөпчө бызай чажар турган (Хост. 12:22; Лев. 14:4).

Иуда (*евр. Йехуда*)

1. Иаковтун он ийи оглунуң бирээзи, Иуданың аймааның үндөзилекчизи. Оон үрө-салгалы иудейлер деп адаттыра берген. Иуданың аймаанга Израильдин эң улуг хааны Давид болгаш ооң оглу Соломон хамааржыр турган. Соломон хаан мөчээн соонда, кажан сонгу аймактар мурнуу аймактардан (Иуда биле Вениаминниң) аңгыланы бергенде, ол ийи аймак Мурнуу деп адаар күрүне Иудеяны тургускан. Мурнуу күрүнеге бодунуң хааннары, Давидтин салгакчылары турган, а найысылалы биеэги хевээр Иерусалимге турган. Чаа Чагыг-керээний үезинде «иудейлер» деп сөс-биле бүгү еврейлерни адай берген. Иисус Христос база Иуданың аймаанга хамааржыр боорда, Давид ышкаш, Вифлеем деп иудей хоорайга төрүттүнгөн.
2. «Иуда» деп атты Библияда демдеглеттинген өске-даа хөй улус эдилеп чораан, чижээ, Иуда Искарriot – Христосту садыпкан өөреникчизи.

Иудейлер – эң-не эгезинде ол сөс Иаковтун оолдарының бирээзинин үрө-салгалынга – Иуданың аймаанга хамааржыр улусту айтып турган. Б. э. чедир 586 чылда Мурнуу күрүне, Иудея, Вавилон империяга эжелеттирген, а ооң чурттакчылары Вавилонга туттуруушкунга барган (4 Хаан. 25:11). Туттуруушкун үезинде база оон соонда «иудей» деп сөс Иудеяның чурттакчыларын болгаш Израильдин кандыгдаа аймааның төлээлекчилерин адаарынга калбаа-биле ажыглаттынп эгелээн. Чаа Чагыг-керээний үезинде бүгү еврейлерни ынчалдыр адай берген. Иоанның бижээни Буянныг Медээде «иудейлер» деп сөс-биле еврей чоннун баштыңчыларын адап турар чадавас.

Каин — Адам биле Еваның улуг оглу, Авелдин акызы. Бурган Авелдин өргүлүн хүлээп алгаш, Каинниң өргүлүн хүлээп албаска, Каин дунмазын өлүрүп каан (Э. д. 4:1-16). Ол болза киж и төрөлгөтенниң төөгүзүндө баштайгы өлүрүүшкүн болган. Бурган Каинни каргааш, амыдыралының төнчүзүңгө чедир улчуурунче чыгапкан.

Камгалал, Камгалакчы — Библияда «камгалал» деп сөс колдуунда Бурганның бир кижиге азы бүдүн чонга дузазын, дайзыннар, аарыг-аржык болгаш айыыл-халаптан адырлырын көргүзүп турар. Ынчангаш Бурганны болганчок-ла Камгалакчы деп адаар. Ынчаарга камгалал бачыттын эргезинден адырлырын болгаш мөңгө амыдыралдың хайыразын база көргүзөр. Чаа Чагыг-керээде Иисус Христос Камгалакчы деп адаткан, чүгө дээрге Ооң өлүмүн болгаш катап дирилгенин дамчыштыр улуска бачыт биле мөңгө өлүмдөн камгалал келген. Киж и ол камгалалды Христоска бүзүрелин дамчыштыр хүлээп аар.

Каргаары — Библияда каргаашкын Бурганның Бодунун йөрээшкинин дедир ап алганын көргүзүп турар, ынчангаш кижиниң чуртталгазы багай талаже өскерли бээр. Бир киж и өске кижини карап турар болза, ол кижиге багай чүве кыйгырып турары ол-дур. Бир киж и Бурганны карап турар болза, Ону бак сөглөп турары ол-дур. Чөптүг эвес каргаашкынны Бурган дыннаvas (У. ч. 26:2). Чаа Чагыг-керээни ёзугаар, христианнар өске улусту-даа, Бурганны-даа каргаар эргези чок (Э. д. 3:17, 12:3; Ыд. бр. 108:17-20; Лк. 6:28; Иак. 3:9-10).

Кен чон — израильчилерниң Ханаанны ежелеп аарының бетинде анаа чурттап чораан чоннарның бирээзи (Э. д. 15:19; 1 Хаан. 15:6; 1 Чыл. 2:55).

Кеш аары — эрте-бурунгу еврей «цараат» деп сөс элээн хөй янзы-бүрү кеш аарыгларын илередип турар. Эрги Чагыг-керээниң негелделерин ёзугаар, ындыг аарыглардан качыгдап турар улус арыг эвес боор. Өске улус оларның аарыын чыпшырып албазын база оларга дегенин дамчыштыр чүдүлгө чаңчылы-биле арыг эвес апарбазын дээш, оларны улустан аңгылап, чоннуң турлаандан үндүр сывырар турган. Аарыг улусту, чүгө бүрүнү-биле экирээн соонда, дедир кирип ап болур, а ону Бурганның бараалгакчызы херечилээр ужурлуг турган (Лев. 13:45-46; Сан. 5:1-4; Лк. 5:12-13).

Киж и амытан Оглу (евр. бен-адам, араам. бар-энош, орус. Сын Человеческий) — Эрги Чагыг-керээде Даниил медээчи «киж и амытан оглу ышкаш бир-ле Киж и» бүгү өртемчейниң чагырыкчызы болурун чугаалаан (Дан 7:13-14). Чаа Чагыг-керээде Иисустун Бодунга хамаарыштыр ажылап келген бо ады Ону ёзулуг киж и кылдыр көргүспүшаан, Бурганның медээчилериниң чугаалап келгени Камгалакчы база ол-дур дээрзин онзалап демдеглеп турар (Мф 8:20, 19:28; Мк 2:10; Аж.-ч. 7:56).

Килең, Бурганның килеңи (орус. гнев Божий) — Бурган улустуң бачыттарын чүүлзүмнес, оларның соо-биле шынгыы кеземче чедип кээп болур, а ооң сорулгазы — чөптүг чорукту катап тургузары болгаш бачыттыгларны багай оруктарындан чайлаар кылдыр бүзүредир. Киж и бүрүзү бачыт үүлгедип чоруур болганда, ол бодунче Бурганның килеңин чайлаш чок кыйгырар, ындыг-даа болза, киж и бүрүзү Христосту таварыштыр Бурган-биле эптежип ап болур (Рим. 5:9).

Китт чон — Кипр ортулук болгаш Чер ортузу далайның өске ортулуктарының чурттакчыларының Эрги Чагыг-керээ үезинде еврей ады (Э. д. 10:4; Сан. 24:24; Иса. 23:1).

Корах (орус. Корей) — левит уктуг, Кохаттың төрөл бөлүүндөн Ицгарның оглу. Израильчилерниң ээн кургаг ховуга чер кезип чораанының үезинде, Корах Моисей биле Ааронга удур тура халыышкынны баштап, Дафан болгаш Авирон-биле

кады хөдөлгөн (Сан. 16:1-33). Бурган Коракты ооң талалакчылары-биле кады кезеткен – оларны чер ажырыпкан. Ынчалзак Корактың үре-салгалы үзүл-бээн: ооң чамдык салгакчылары Иерусалимде Бурганның өргээзинге ыраажылар апарган (Ыд. ыр. 44:1).

Көдүрлүүшкүн ырызы – Иерусалимче болгаш Бурганның өргээзи турар дагже көдүрлүр үеде күүседир ыры (ыдыктыг ыры). Ындыг ырыларны аян-чорукчулар Иерусалимде шажынчы байырлалдарже бар чыткаш, орукка ырлап чораан; оон аңгыда ол ырылар Бурганның өргээзинге байырлалдыг мөгейигниң кезээ болуп турган. Библияда «көдүрлүүшкүн ырызы» деп сестер чамдык ыдыктыг ырылар-ның аттарында таваржып турар (Ыд. ыр. 119 – 133).

Көжеге – Ужуражылга майгынында, а сөөлүндө – Бурганның өргээзинде Эн ыдыктыг черни Ыдыктыг черден аңгылап турар каас-коя көжеге (Хост. 26:31-33). Көжеге артынче чүгле дээди бараалгакчы, чылда чаңгыс катап – Арыглаашкын хүнүндө (Лев. 16 эге) кирип болур турган. Иисус Христостун белдир-ыяшка өлүмүнүн үзүндө бо көжеге узун дургаар ийи чара орлу берген (Мф. 27:51). Ол дээрже Христостун Бодунуң өлүмү-биле Бурганның дээрде турар эң-не ыдыктыг черинче кирер арганы кижилерге хайырлаанының демдээ болур (Евр. 10:19–20).

Көстүүшкүн (орус. видение) – кижиге дүжүнге азы экстазтыг байдалга турда кирер бир-ле көргөн чүүл азы болуушкун. Бурганның чорутканы, Эрги Чагыг-керээде тодарадып бижип турар көстүүшкүннернин хөй кезии Бурганның медээчиле-ринин номнарында таваржыр (Иса. 6:1-13; Иер. 1:11-19). Чаа Чагыг-керээнин номнарында Бурган көстүүшкүн дамчыштыр кижиниң мөргүлүнге харыылаар азы даалгалар берип турар (Аж.-ч. 10:10, 16:9).

Кул-кадай (орус. наложница) – эрте-бурунгу Чоокку Чөөн чүкке эр кижилээш каш кадайлыг турган, а ол ышкаш бодунуң кул херэеженнерин база кадай кылдыр ап болур турган. Ынчалза-даа кул-кадайлары эезиниң хостуг төрүттүнген кадай-лары ышкаш эргелерлиг болбас ужурулуг. Бир эвес хостуг кадайының ажы-төлү чок болза, ол ашаанга бодунуң чалчазын кул-кадай кылдыр берип болур турган. Ындыг таварылгада чалчадан төрүттүнген ажы-төл ээ херэеженниң ажы-төлү ышкаш бооп, хоойлу-дүрүм ёзуугаар салгакчылар болур (Э. д. 16 эге).

Күгүр – белең кывыычал, чайынналдыр, ылгавырлыг чыт-биле кывар сарыг бүдүмел. Бурган Содом биле Гоморраже хып турар күгүрлүг чаъс чагдырыпкан, ынчан-гаш күгүр Ооң бачыт дээш кеземчезин символчудуп көргүзүп турар (Э. д. 19:24; Ыд. ыр. 10:6; Иез. 38:22; Ажыд. 20:10).

Кыртыжап демдектээри (орус. обрезание) – эр хиндиктиг улустун Бурганга турас-кааттынганын херечилээр иудей ёзулал. Төрүттүнгенинден бээр сески хүнүндө оолдарның дотааның кыдыкы кезин демдектеп, кыртыжай кезер. Бо ёзулал Авраам биле Бурганның аразында керээниң демдээ бооп, ол үеден бээр Авраамның үре-салгалынын аразында нептерээн (Э. д. 17 эге). «Кыртыжадып демдектетпээн улус» деп тодарадылганы Библияда өске чоннарга, чижээлээрге, кыртыжап дем-дектээр чаңчылы чок филистимнерге хамаарыштыр ажыглап турар (1 Хаан. 14:6).

Кыры дурту (орус. локоть) – шенектен ортаакы салааның бажынга чедир хемчээл, чартык метрден арай-ла кыска.

Ладан – экзотиктиг үнүштүң кургадып каан чугу, ону өрттедирге, чаагай чыттыг ыш үнер. Ладан аар өртектиг турган. Ужуражылга майгынынга, а оон Иеруса-лимде Бурганның өргээзинге өргүл кылырынын бир хевири ладан кыпсыры турган (Хост. 30:34; Лев. 2:1,15; Мф. 2:11; Ажыд. 8:14).

Левиафан — хананей мифологияда сугнуң күчүтөн моозу, хевир-дүрзүзү чыланга дөмөй, чүгүлө хемчээли оранчок улуг. Иудейлерде Бурганнын удурланыкчызынын символу болур (Ыд. ыр. 73:14, 103:26; Иса. 27:1). Ол моосту хүн туттуруушкунун болдуруптар күштүг деп санап турган. Иовтуң номунун 40—41 эгелеринде улу азы крокодилге дөмөй амытанны Левиафан деп адап турар.

Левиттер — Левийниң үре-салгалы. Левий болза Иаковтуң он ийи оглунун бирээзи база израиль чоннуң өндүр улуг өгбелериниң бирээзи болур (Э. д. 29:34). Левиттер үш төрөл бөлүккө: Гирсоннун, Кохаттың болгаш Мераринин салгакчыларына чарлыр (Лев. 6:16). Бурган левит Аароннуң үре-салгалын Бодунуң бараалгакчылары кылдыр, а өске левиттерни ыдыктыг өргээ-майгына ажылдап, бараалгакчыларга дузалаар кылдыр шилип алган. Левиттер Израильдин ээлээн чери чок чаңгыс борбак аймаа турган (Ы. х. к. 18:2), чүгө дээрге оларнын ажыл-херээ — Ужура-жылганын майгынынга, а сөөлүндө Бурганнын өргээзинге бараан болуру. Өске аймактан укталган еврейлернин ындыг эргези чок турган. Оон аңгыда левиттер ыдыктыг хоойлуну өөренип, чон аразынга башкылар бооп суртаалдап турганнар. Ээлээн чер орнунга левиттерниң эргезинге Израильдин өске аймактарынын девискээрлеринге хоорайлар болгаш шөлдерни берген.

Лён — Чоокку Чөөн чүктө нептеренгей үнүш. Лённуң сыптарын чыып, сугга шыгыткаш, кургадып аар, оон оң дырандыларын аңгылааш, удазыннар кылдыр шөйгөш, пөс аргыыр. Чуга лён пөстү анаа дүктөн улуг үнелиг деп санаар турган, чүгө дээрге ону бүдүрери берге болгаш изиг черге ону кедери таарымчалыг. Бурганнын бараалгакчыларынын хевиниң чамдык кезектерин, Ужуражылга майгынын шывыгларын болгаш көжегезин лён пөс-биле даарап турган. Ол ышкаш чок апарган улустуң мага-бодун ораар турган. Лён удазыннардан чырыткыларнын өзектерин кылып, хендирлер өрүүр (Хост. 26:1, 28:4-6; Иис. 2:6; У. ч. 31:13; Мф. 27:59; Ин. 19:40).

Ливан — израиль чернин соңгу чүгүндө турар, бодунуң пөштүг аргалары база суг баштары-биле алдаржаан сын (амгы үедө Ливан күрүнө). Ол даглар далай деннелинден 3 000 м ажыг бедик, Чер ортузу далайнын эринин кыды-биле Тирден Арвадка чедир 170 км шөйлүп чоруткан. Соломон хаан бодунуң ордузун болгаш Иерусалимде Бурганнын өргээзин Ливанның аргаларынын пөштеринден база өске ыяштарындан туттуруп алган (Иис. 1:4; 3 Хаан. 5:6-10; Сол. ыр. 4:15; Иез. 17:3).

Лот — Авраамнын дунмазы Араннын оглу (Э. д. 11:27). Лот Ханаан болгаш Египетче орукка Авраам-биле кады чораян (Э. д. 12:4-5). Олар хөй кодан мал-маганның апарган соонда, чарлып чорупкаш, аңгы чурттаар деп шийтпирлээннер (Э. д. 13 эге). Лот самырааны-биле билдингир Содом хоорайга чурттай берген. Бурган ук хоорайны узуткаар деп баргаш, Лотту оң дугайында Бодунуң төлээзин дамчыштыр сагындырыпкан. Содом өрттенир бетинде, Лот өг-бүлөзи-биле дезип үнгөн. Ол үедө кадайы дээрнин төлээзин тооп дыңнавайн, хая көрнүпкеш, дус адагаш бооп хуула берген. Лот оон соонда кезек үедө Сигорга чурттап турган, а оон дагларда куйга ийи уруу-биле кады чурттай берген. Уруглары-биле хан холу-жуушкуннуң харылзаанын түннелинде Лоттуң ийи оглу төрттүнгөн: моавтарнын өгбөзи апарган Моав биле аммон чоннуң адазы болган Бен-Амми (Э. д. 19:1-38; Лк. 17:28-29; 2 Пёт. 2:7-8).

Мадиян чон — Мадиян дээрге Авраамнын ийиги кадайы Хеттураның оолдарынын бирээзи (Э. д. 25:1-4). Мадияннын үре-салгалын мадианнар дээр. Ол болза колдуунда амгы Акаба мугулдурнуң чөөн эринин дургаар ээн кургаг ховуга чурттап чораян көшкүн чон. Чамдыкта ол девискээрни Мадиян деп адаар. Мадияннар Авраамнын өске оглу Израильдин база-ла көшкүн амыдырал тулуп чоруур үре-салгалы-биле төрөл харылзаалыг болганда, чамдык таварылгаларда «мадианнар»

болгаш «измаилчилер» деп сөстөр бот-боттарын солуп турар (Э. д. 37:25-28; Хост. 2:15-16; Башт. 6:1-6).

Манна — онза чем, израильчилерниң Египеттен хосталган соонда, ээн кургаг Син-най ховуга 40 чыл чер кезип келген үезинде, Бурганның оларга берип келгени «дээрден дүшкен тараа». Манна борбак болгаш кадыг ак тараажыгаштарга дөмей, ону быжырып азы хайындырып болур (Хост. 16:15-16, 31-35; Ыд. ыр. 77:24; Ин. 6:31-35).

Мария — Мариам деп эрте-бурунгу еврей аттың грек болгаш латин хевири. Библияда шак ындыг аттыг элээн каш кижжи бар. Оларның эң чугулалары бо-дур:

1. *Иисустуң иези Мария* — Иосиф-биле дүгдешкен арыг кыс тургаш, Мария Бурганның Гавриил дээр төлээзинден медээ алган: ол Бурганның Оглун божуп аар, аңаа Иисус деп ат тыпсыр (Лк. 1:26-56). Мария Бурганның күзел-соруун хүлээп алган, Иисустуң чер кырынга бүгү амыдыралының дургузунда Ооң чанынга чоруп, Ооң мөчөөн үезинде белдир-ыяштың чоогунга турган (Ин. 19:25-27). Иисустуң катап дирилгениниң соонда, Мария Ооң өөреникчилери-биле кады чаңгыс эп-сеткилдиг мөргүп чораан (Аж.-ч. 1:14).

2. *Мария Магдалина* — Магдала хоорайдан херэежен кижжи. Иисус Мариядан чеди букту үндүр сывырыптарга, ол Ооң талалакчызы апарган (Лк. 8:2). Мария чамдык өске херэеженнер-биле кады Иисус болгаш Ооң өөреникчилери дээш сагыш човап, Иерусалимче оларны үдөп чораан. Иисусту хере шаап шаажылап турда база оон ажаап турда, база аңаа турган. Шаажылап соонда үшкү хүнде Мария Магдалина Ооң чевег-куюнга чедип келген. Катап дирилген Иисус аңаа бир дугаарында көзүлгөн (Ин. 20:1-2).

3. *Вифания чурттуг Мария* — Марфа биле Лазарның дунмазы. Кажан Марфа Иисусту болгаш Ооң өөреникчилерин бодунуң бажыңыга хүлээп ап турда, Мария бажың ажылы кылыр хүлээлгелерин каапкаш, Иисустуң өөредиин дыннап орган. Иисустуң өлүрүнүң бетинде Мария Ону улуг үнелиг чаагай чыттыг үс-биле чаап каан (Ин. 11:1-2, 12:3).

Медээчи, Бурганның медээчизи (орус. пророк) — Бурганның күзел-соруун чонга медеглээр ужурулуг, Ооң тускай кыйгырткан кижизи. Эрте-бурунгу үелерде медээчилерни өттүр көөр кижилер деп адаар турган (1 Хаан. 9:9). Бурган Бодунуң сөзүн улуска медээчилерни дамчыштыр чугаалап турган (Евр. 1:1). Чамдык медээчилерниң сөстери номнар кылдыр бижиттинген болгаш Эрги Чагыг-керээниң элээн улуг кезиин тургузуп турар. Медээчилер Чаа Чагыг-керээниң үезинде база турган (Аж.-ч. 11:27-28, 13:1-3, 21:9).

Мелхиседек — Салимниң хааны болгаш Дээди Өрүкү Бурганның бараалгакчызы. Мелхиседек Авраамны алгап-йөрээген, а Авраам аңаа бодунуң олча-ажынының оннун бир кезээн берген (Э. д. 14:17-20). Еврейлерге чагаада Христостуң Бурганга бараан болуушкунун Мелхиседектиң бараан болуушкуну-биле дөмейлеп турар (Евр. 5:6, 7:1-17).

Мидия, мидийлер — амгы Иранның сонгу-барыын талазынга турган күчүлүг күрүне. Б. э. чедир 612 чылда мидийлер Ассирияның найысылалы Ниневияны үрегдеп бузуп каапкан (Наум медээчинин номундан көр). Ооң соонда олар перстер-биле кады Персия империязының чагырыкчы аңгызын тургусканнар, ынчангаш ол күрүнениң хоойлулары «перси-мидий хоойлулар» деп адаттынып турган. Александр Македонский Мидияны б. э. чедир 330 чылда чагырып алган, ооң соонда чурт Сирия-биле каттыга берген, а оон Парфияның чагыргазының адаанче кирген (Есф. 1:19; Дан. 8:20-21; Аж.-ч. 2:9).

Мирра — экзотиктиг үнүштүң чугундан кылган аар өртектиг, чаагай чыттыг үс. Ону эмнээшкинге (ооң иштинде аарбастадыр кылдыр) база кешке чаары-биле (ооң иштинде өлүг мага-ботту ажаарда) ажыглаар турган (Сол. ыр. 5:5; Мф. 2:11; Мк. 15:23).

Моав — Израильдин мурнуу-чөөн чүгүнде, Өлүг далайның чөөн талазында бедик черлерлиг чурт. Дүрзү-бурганнарга мөгөөр моав чон Лот биле оон улуг уруунун хан холжуушкуннуг харылзаазындан тывылган (Э. д. 19:30-38). Моавтарның кол бурганы Хамос болур. Израиль чоннун Ханаанче чоокшулап келгенинин эгезинде-ле, моавтар биле израильчилерниң аразынга өжээннешкек чорук тургустунган (Сан. 25:1-3). Ол өжээннежишкин ужун израиль чонга моавтарны бодунун ниитилелинче хүлээп аарын хоруп каан (Ы. х. к. 23:3-5). Руф дугайында номда ол дүрүмнү чымчатканы илдең тускай таварылга бар. Моавтар израильчилернин дайзыннары боорга, Бурганның медээчилери оларны бо-ла буруудадыр турган (Соф. 2:8-11).

Моисей (*евр.* Мошэ) — израиль чоннун Египетке төрүттүнген өндүр улуг медээчизи, баштыңчызы болгаш хоойлу-дүрүм тургузукчузу. Моисей Левийниң аймаандан үнген, Мариам биле Аароннун дунмазы болур (Хост. 2:1-10, 6:14-27, 15:20). Моисей Бурганның айтышкыны-биле еврей чонну Египетке туттуруушкундан үндүрген. Ол Бурганның азаан чери Ханаанче кирип шыдавайн, чок апарган, ынчалза-даа ону ырактан көрүп шыдаан (Сан. 20:12; Ы. х. к. 34:4). Иудейлерге Моисей Израильдин эң улуг медээчизи болгаш бүзүрел талазы-биле башкызы бооп кезээ шагда арткан. Иудей чаңчыл ёзугаар «Беш ном» азы «Моисейнин хоойлузу» ооң бижээн номнары болур.

Молох — аммоннарның кол бурганы, Милхом деп база адаар. Молокка мөгөйгеш, улус аңаа боттарының ажы-төлүн безин өргүп турган. Ындыг чорукка Бурган хайыразын кижини Христоска бүзүрели дээш бо делегейге-ле, чок апаарының бетинде-ле, ап ап болур (Ин. 3:16), ынчалза-даа мөңгө амыдырал өлүглерниң катап дирилгениниң база Бурганның чагыра бергенинин соонда бүрүн долу апаар (1 Фесс. 4:16-17).

Мөңгө амыдырал — Библияда чер кырынга мөңгө амыдыраарын эвес, а Бурган биле харылзаалыг бооп, Ооң-биле мөңгөде кады турарын ынча деп адаар, чүгө дээрге мөңгө амыдыралдын үнөр дөзү — Бурган. Мөңгө амыдыралдын хайыразын кижини Христоска бүзүрели дээш бо делегейге-ле, чок апаарының бетинде-ле, ап ап болур (Ин. 3:16), ынчалза-даа мөңгө амыдырал өлүглерниң катап дирилгениниң база Бурганның чагыра бергенинин соонда бүрүн долу апаар (1 Фесс. 4:16-17).

Мөргүл, мөргүүрү (*орус.* молитва) — кижиниң Бурган-биле чугаазы азы харылзаажылгазы. Мөргүлүңге кижини Бурганы алдаржыдар, Аңаа өөрүп четтиргенин илередин, бодунун бачыттарын миннир, Оон дуза дилээр болгаш оон-даа өске. Номдан номчуп турар азы сактып алган аайы-биле катаптап турар мөргүл эвес, а бодунун сестери-биле мөргүл Библияда болганчок-ла таваржыр. Ыдыктыг ырылар ному хөй кезинде кижилернин хуузунда-даа, хөй-ниитиниң Бурганга бараалгаашкынының-даа үезинде номчуп база күүседип турганы янзы-бүрү мөргүлдөр чыындызы болур.

Мыйыс эдиски (*евр.* шофар) — кошкар мыйызындан кылган хөгжүм херексели, оон труба үнүн сагындырар дыңзыг үн үндүрер. Эдиски үнүн дүвүрээзин медээзи бээрде, а ол ыш-каш шеригни тулчуушкунче кыйгырар дээнде ажыглаар (Хост. 19:19; Ис. 6:4).

Назорей — бодун бүрүнү-биле Бурганга бараан боорунга бараалгаткан киж. Назорейлер арага болгаш өске-даа эзиртир суксуннар ишпес, бажын таартпас, салын чүлүвс, а ол ышкаш өлүг мага-ботче, төрелиниң-даа болза, чагдавас деп азаашкын берген улус болур (Сан. 6:1-21). А бир эвес назорей чанынга турда, бир киж чок апарган болза, чеди хонук дургузунда назорей арыг эвес деп санаттырар, а оон бодунуң Бурганга бараан болган хуусаазын катап эгелээр ужурлуг, чүге дээрге биеэги хуусаа бужартаан кылдыр санаттырар. Бодунуң азаашкынынын хуусаазы эрте бээрге, назорей өргүлдер салыр, а бажының дүгүн Ужуражылга майгынынче (азы Бурганнын өргээзинче) кирер черниң мурнунга чүлүп кааптар турган. Ындыг бараан болуушкун назорейниң бодунуң бергени азы, Самсон-биле таварылгада ышкаш, ол төрүттүнерге, ада-иезинин бергени даңгырактын түннели бооп болур (Башт. 13:5, 7). Ажыл-чорудулга номунда бир таварылгада, кажан Павел Иерусалимче чедип келгенде, Иаков аңаа дөрт кижиниң назорейжи азаашкыны төнүп турда, оларнын өргүлдер дээш чарыгдалдарын төлөп бээрин саналдап турар чадавас (Аж.-ч. 21:23-24).

Нард — Гималайларда өзүп үнүп турар экзотиктиг үнүштен кылган аар өртектиг чаагай чыттыг үс. Ону эмнээшкинге, мага-ботка сиңирип чаары-биле, база киж ажаарда, мага-ботту чаарда ажыглаар. Өске бүдүмелдер-биле холаан нардты алебастр саваларга садып турган (Сол. ыр. 1:11; 4:13; Мк. 14:3).

Негев — Израильдин мурнуу чүгүндө (Иуданың аймааның черинде) ээн кургаг ховунуң ады.

Нееман — арамей хаанның шериг баштыңчызы. Ол кеш аары-биле аарый бээрге, Элисей медээчи ону экиртип каан (4 Хаан. 5:1-14; Лк. 4:27).

Неффалим (*евр.* Нафтали) — Иаковтуң алдыгы оглу, Израильдин он ийи аймааның бирээзи оон укталган (Э. д. 30:7-8, 49:21; Сан. 1:42-43). Неффалим Галилея хөлүнүң кыдыында, Завулоннуң аймааның черлеринин чанында Израильдин сонгу девискээрлерин ээлээр кылдыр алган (Иис. 19:32-39). Неффалимнин үрсалгалын ассирийлер туттуруушкунче апарган (4 Хаан. 15:29), ыңчаарга Исайя болгаш Иезекиил медээчилер ол аймактын келир үеде чаа йөрээшкын алырын чугаалап турганнар (Иса. 9:1; Иез. 48:3).

Ниневия — израильчилер-биле дайылдажып чораан күчүлүг болгаш каржы-дошкун Ассирия күрүнениң найысылалы. Бурган ынаар Иона медээчини чоруткан: Иона бачытка туттурган чурттакчыларга, бир эвес олар бачыдын билинемес болза, узуткаттырар дээрзин меделгээр ужурлуг турган. Ионаның суртаалынын соонда Ниневияның чурттакчылары бачыдын миннирге, Бурган оларны өршээген. Хей чылдар эрткенде, б. э. ч. 612 чылда мидийлер бо хоорайны эжелеп алгаш, үрегдеп бузуп каапкан (Иона 1:2, 3:2-10; Наум 1:8; Мф 12:41).

Ной (*евр.* Ноах) — Сифтин үре-салгалы, Ламехтин оглу, Сим, Иафет болгаш Хаамнын адазы. Бурун шагда Бурган дың чаңгыс чөптүг-шынныг Нойну, оон өг-бүлөзи-биле кады база дириг амытаннарның төлээлекчилерин кадагалап арттыргаш, бачыт-тыг киж төрөлгөтени болгаш кургаг черде чурттап чоруур бүгү чүвени узуткап каар деп шиитпирлээн (Э. д. 6 — 9 эгелер). Ной Бурганнын айтышкыны-биле улуг бажың-хеме тудуп алгаш, ынаар бодунуң өг-бүлөзи болгаш дириг амытан-нар-биле кады кире бээрге, бүгү делегейге үер халавы эгелээн. Чүглө Нойнун өг-бүлөзи камгалал алган, чаа киж төрөлгөтөн оон укталган (Иез. 14:14, 20; Мф 24:37-38; 1 Пет. 3:20; 2 Пет. 2:5).

Ном-хоойлу тайылбырлакчызы (*орус.* книжник, законник) — Бурганнын хоойлун (Ыдыктыг Бижилгелерни) шинчилээр, тайылбырлаар база чара бижиир эртемден киж. Ном-хоойлу тайылбырлакчызы Эзра иудейлерге, Вавилонга

туттуруушкундан ээп келген соонда, Дээрги-Чаяакчыга шын мөгөйигже эглиринге дузалаан кижилерниң бирээзи турган (Неем. 8:1). Чаа Чагыг-керээде ном-хоойлу тайылбырлакчыларының элээн хөйү дээди иудей Чөвүлелдин кижигүннери болуп, чоннуң эң чугула херектерин шиитпирлеп турган. Бурганның айтышкыннарын сагыыр талазы-биле хоойлу-дүрүмнер херек кырында иудейлерге эң аар-берге үүрге-чүък апарган төлээде, Иисус ном-хоойлу тайылбырлакчыларын сойгалап турган (Лк. 11:45-54).

Олива ыяжы — израиль черде калбаа-биле өзүп үнген мөңгө ногаан ыяш, 10 метр чедир бедип боор. Чимизи — оливкалар (маслиналар). Бышкан оливкалардан үс сыскырып, ону чөмгө ажыглаар, чагдынар база чырыткылар кыпсырда ажыглаар (Башт. 9:8-9; Рим. 11:17).

Олива үзү (орус. елей) — оливкаларны сыскыргаш, бүдүрер үс. Эрте-бурунгу Израильге олива үзүн дыка ажыглаар турган: чырыткыларга кывар чүүл кылдыр, балыглар болгаш кеш аарыгларын эмнээрде. Бай-шыдалдыг улус эң эки сорттуг үстү боттарының кежин ажаарда ажыглаар. Чамдыкта ындыг үстү чаагай чытыг чүүлдер-биле холааш, кеш биле баш дүгүн чаар турган. Ол ышкаш хаанның, Бурганның бараалгакчызы азы медээчизин шилип ап турда, үстү ол кижиниң бажынче кудар (Лев. 8:10-12; 1 Хаан. 10:1), оон ыңай ыдыктыг эдилелдерже, чүдүлгө талазы-биле арыг болзун дээш, кудар (Хост. 40:9). Оон аңгыда олива үзүн Бурганга бараан болур үеде, Ужуражылга майгынының, а оон Бурганның өргээзиниң чырыткызынга кывар чүүл кылдыр ажыглап (Хост. 25:37), а ол ышкаш далган-тараа өргүлүңгө холуп турган (Лев. 2:1).

Оннуң бир кезээ — бир-ле кижиниң Дээрги-Чаяакчыга берип турганы дүжүттүң-даа, мал-маганның-даа оннуң бир кезээ (Лев 27:30-33; Сан 18:21, 24). Дүжүттүн оннуң бир кезээн чүве шыгжаар черлерже чый салып тургаш, Бурганның бараалгакчылары биле левиттерге бээр. Бир эвес кижилер левиттерге мал-маганын бээрин күзевээн таварылгада, ону садып алыр ужурлуг, өскээр чугаалаарга, оларга малдың өртзөңгө деңгемжир түннү төлөп бээр. Иисус Христостун үезинде фарисейлер оннуң бир кезээниң дугайында айтышкынны ажык-орулганың бүгү хевирлеринче делгемчидипкеннер (Мф. 23:23; Лк. 11:42, 18:12).

Он-хоорай (грек. Декаполис, орус. Десятиградие) — Иисус Христостун үезинде Галилея хөлүнүн чөөн талазында турар эң чугула он хоорайның эвилели база ол кезек девискээрнин ады. Он-хоорайның чурттакчыларының хөй кезии еврейлер эвес, өске чоннардан укталган улус турган.

Өлүглөр аразындан дирлири — өлүм соонда чаарттыгана мага-боттуг чаа амыдырал. Чаа Чагыг-керээниң үезинде хөй иудейлер бүгү улус (чөптүг-шынныглар-даа, бачыттыглар-даа), Бурганның мурнунга турар дээш, сөөлгү хүнде катап дирлир деп бүзүрээр турган (Дан. 12:2). Ооң кадында чүгө чөптүг-шынныг улуска чаарттыгана мага-боттуг мөңгө амыдыралды хайырлаар. Иисустун мөчээн улусту катап диргизип, оларны чер кырынга амыдыралче ээлдирип турганы Ооң кайгамчык чүүлдериниң эң өндүр улуу болур (Мк. 5:41-42; Лк. 7:11-15; Ин. 11:43-44). Ооң Бодунун катап дирлири дээрге чер-делегейге хилинчек, аарыг-аржык, өлүм долган амыдыралче түр када эглири эвес, а ында оон ыңай өлүм чок чаа делегейниң тыптып келири болур. Христостун катап дирилгени — үениң төнчүзүндө болур бүгү-ниити катап дирлишчинниң эгези (1 Кор. 15 өге).

Өөреникчилер — Чаа Чагыг-керээде чүдүлгө-сүзүк талазы-биле башкының, хамыктын мурнунда, Иисус Христостун талалакчылары. Христос Бодунун эң чоок он ийи өөреникчизин (элчиннерни) Буянның Медээни суртаалдаары-биле шилип алган, а сөөлзүредир чеден өөреникчини база. Христиан ниитилелдин бүгү кижигүннерин база Иисустун өөреникчилери деп адаар.

ӨРГҮЛ — еврейлер Бурганга колдуунда-ла мал-маганны, куштарны азы үнүш-дүжүттү эккеп өргүп турган. Өргүлдүң кол хевирлери Левит деп номда тодараттынып бижиттинген:

бүрүн өрттедир өргүл — оон кандыг-даа кезиин чивейн, бүдүнгө өрттедип өргүүр турган, а өске өргүлдерниң кезик-чамдыын азы бүрүнү-биле эккеп салган кижиге боду азы Бурганның бараалгакчызы чиир турган (Лев. 1:1-17, 6:8-13);

далган-тараа өргүлү — ону янзы-бүрү быжырган хевирлерлиг кылдыр база олива үзү-биле холааш, эккеп болур турган (Лев. 2:1-16, 6:14-23);

эп-найырал өргүлү — ону Бурганның ачы-буяны дээш, Аңаа өөрүп четтиришкин илередири-биле эккеп турган (Лев. 3:1-17, 7:11-21);

бачыт дээш өргүл — чоннуң аңгы-аңгы бөлүктөрүндөн улуска боттарынын бачыттары дээш өргүлдү бай-шыдалын барымдаалап, дөмөй эвес хемчээлдиг кылдыр эккээрин чөпшээрээн турган (Лев. 4:1—5:13, 6:24-30);

кем-буруу дээш өргүл — Бурганга азы өске-бир кижиге бодунуң кем-буруузу-биле чедирген когаралының орнун тургузары (Лев. 5:14—6:7, 7:1-10).

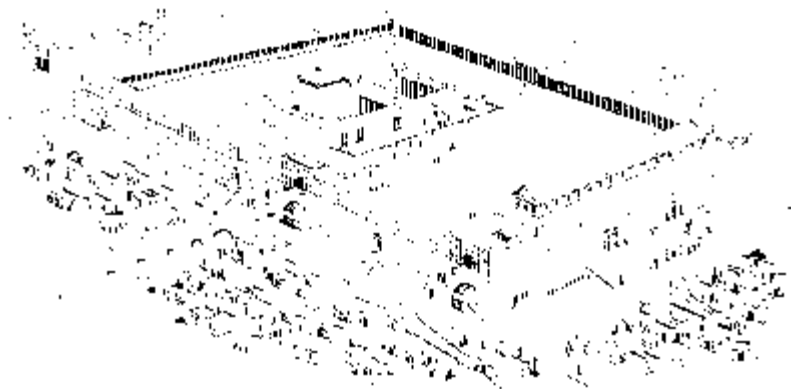
Өргүлдүң өске хевирлери база турган, чижээлээрге, хүннээшкин өргүлү, сактыышкын өргүлү (Сан. 5:15, 18) болгаш о.ө.

Өргүл салыр бедигээш (орус. жертвенник) — даштан кылган онзагай тудуг аймаа, аңаа еврейлер Бурганга өргүлүн (колдуунда-ла мал-маганны, куштарны азы үнүш-дүжүттү) өрттедип турган. Соломон хаанның үезинден эгелээш, Бурганга өргүл салыр кара чангыс чер Оон Иерусалимде өргээзинге турган.

Өргээ, Бурганның өргээзи (орус. храм) — Бурганга бараан болуушкуннуң ыдыктыг оран-савазы. Соломон хаан Бурганның өргээзин Иерусалимге тудуп тургускан соонда, ол оран-сава Ужуражылга майгынының орнун ээлей бергеш, Израильде Бурганга бараан болуп, мөгөөр болгаш өргүл кылыр чангыс-ла төп чер апарган. Аңаа Бурганның бараалгакчылары чүдүлгө ёзулалдарын күүседип, Бурганга өргүлдү кылып турган. Бурганның өргээзиниң тудугларының кол оран-савазын Ыдыктыг чер дээр, а иштинде — Эң ыдыктыг өрөөл, аңаа ыдыктыг аптара турган. Ол өрөөлчө чүлгө дээди бараалгакчы, Бурганга тускай бараан болуушкун кылырда, чылда чангыс катап кирип болур. Бурганның өргээзиниң бажыңының иштинче анаа израильчилер кирип болбас — олар Бурганга өргээниң мурнунда шөлдерге мөгөйип турган. Соломоннуң туттуруп кааны Бурганның өргээзин б. э. ч. 587/586 чылда вавилон аг-шериг үрөгдөп каан. Бурганның ийиги өргээзин б. э. ч. VI чүс чылдың төнчүзүндө туттуруушкундан хосталып, ээп чанып келген еврейлер туткан, оларны Давид хаанның Зоровавел дээр салгакчызы удуртуп,

Аггей болгаш Захария медээчилер деткип турган. А хөй чылдар эрткенде, Ирод хаан Бурганның өргээзиниң девискээрин алгыдып, эде тургузуп каан. Ол өргээни бистиң эраның 70 чылында рим аг-шериг шуут үрөп-бузуп каан. Ол черде ам Иерусалимде Аль-Акса деп мечеть (мусульман хүрээ) турар.

Өске чоннар улузу (*орус. язычники*) — иудейлерниң билиишкини-биле Бурганнын шилип алган чонунга хамаарышпас, олардан аңгы шажын-чүдүлгелиг улус. Иудейлер оларны арыг эвес деп санап, аралажып харылзашпазын кызып турган.

Палестина — Ханаанның азы израиль черниң аттарының бирээзи. «Палестина» деп ат Ханаанга келгеш, Чер ортузу далайнын мурнуу-барыын эрик кыдыын б. э. чедир XII в. эгелеп чурттай берген филистимнер (пелешет) дээр чондан укталган. Ханаанның Чер ортузу далай эриин, ооң иштики девискээрлеринге көөрдө, эки билир гректер Филистия (ол үениң грек адалгазы-биле — Палестина) деп адап, бүгү чуртка нептередипкеннер. Б. э. 132—135 чылдарда Палестина деп ат амгы Израильди, Иордания, Ливан болгаш Сирияның кезектерин кирип турар Иудея деп рим можунуң албан ёзузу-биле ады апарган. Библияда «Палестина» деп ат таварышпайн турар.

Персия — Вавилон империязын солуп келген, хемчээли оон улуг, күчүлүг империя. Персия Грециядан Египет болгаш Төп Азияга чедир черлерни, израиль черни база эжелеп алган. Чамдыкта ону Перси-Мидий империя дээр, чүге дээрге мидийлер Персияга ийиги чагырыкчы чон турган. А Персияның хоойлуларын «перси-мидий хоойлулар» азы «мидийлер биле перстерниң хоойлулары» деп адаар турган (Эсф. 1:19; Дан. 6:8).

Понтий Пилат — Иудеяның Римден томуйлаан тус чер чагырыкчызы (б.э. 26-36 чч.). Ону император Тиверий олурткан. Пилат Иудеяда рим аг-шеригни башкарып, Бурганның дээди бараалгакчыларын томуйлап база чугула шийтел айттырыгларын шийтпирлеп турган. Еврей төөгүчүлерниң херечилеп турары-биле, Пилат каржы-дошкун, туразы улуг кижичораан, ол еврейлер болгаш самарийлерге хөй хораны чедирген (Мф. 27:2; Аж.-ч. 13:28).

Прозелит — дүрзү-бурганнарга чүдүп чораан, ооң соонда иудей чүдүлгени бүрүнү-биле хүлээп алгаш, кыртыжап демдектеттирип алган кижичи (Аж.-ч. 2:11, 6:5, 13:43).

Раав — Ханаанны чаалап ап тура, израильчилерниң эң баштай эжелеп алганы Иерихон хоорайга чурттап турган самыын-садар херээжен. Раав израиль хай-гыылчыларны бодунуң бажыңыга чажырыпкан, ол дээш Раавты оон төрөлде-ри-биле кады израильчилер, хоорайны эжелеп алгаш, дириг арттырып кааннар (Иис. 2:1-21; 6:22-24). Ынчан Раав израиль чонга каттыжа берген, оон уре-салгалының аразында Давид хаан турган. Чаа Чагыг-керээде Раавты Иисус Христостун төрөл салгалында айтып турар (Мф. 1:5). Элчиннерин чагааларында Раавты бүзүрелдин үлегер-чижээ кылдыр көргүскен (Иак. 2:25; Евр. 11:31).

Рахил — арамей Лаванның хеймер кызы (Лаван дээрге Авраамның дунмазы болур Нахорнуң уйнуу). Бодунуң угбазы Лия-биле кады Рахил Иаковтуң ийи кадайының бирээзи, ынак кадайы апарган. Ону кадай кылдыр алып дээш, Иаков Лаванга 14 чыл дургузунда ажылдап берген (Э. д. 29:16-31). Лия-биле деңнээрге, ол үр үеде төлденмээн. Элээн каш чыл манаашкын соонда, Рахил Иосифти, а оон Вениаминни божуп берген. Вениаминни божуп чыда, Рахил чок болган (Э. д. 30:22-24, 35:16-20). Оон адын бүгү еврей иелерни көргүскен символ кылдыр ажыглап турар (Иер. 31:15; Мф. 2:18).

Ревекка — Батуилдин уруу, Лаванның дунмазы. Исаактың кадайы болгаш Исав биле Иаков деп ийиерениң иези. Ревекка Иаковка артык ынак болгаш, акызы Исавка көрдүнгөн йөрөөшкинин меге арга-биле алырынга дузалашкан (Э. д. 24 эге, 27 эге; Рим. 9:10).

Рефа улус — Ханаанга израильчилер кээр бетинде чурттап чораан кайгамчык улуг-шырак мага-боттук аймак-чон. Бо-ла еврей сөс-биле («рефаим») Эрги Чагыг-керээде мөчөөн улустун өлүглөр оранында чурттап турар сүнесиннерин адап турар.

Рим — Чаа Чагыг-керээде тодарадып бижээн үеде, Рим хоорай Чер ортузу далайны долгандыр дыка хөй чурттарны, оон иштинде Израильди, чагырып алгаш, императорга баштаткан аажок улуг күрүнениң найысылалы апарган. Израильге, Римге чагырткан өске-даа чурттарга дег, римчилер боттарының шерин тудуп, кандыг-даа удурланышкынны каржызы-биле базып турганнар. Оон-биле кады римчилер империяга хамааржыр черлерниң экономиказын сайзырадып, културлуг харыл-зааларын делгемчидеп турган. Римниң хамаатылары (оон иштинде Павел элчин) империяның бүгү девискээринге онза эргелерни эдилээр турган: чижээлээрге, оларны император боду шийтсин деп судка негеп болур (Аж.-ч. 25:11, 28:14—16; Рим. 1:7).

Саддукейлер — Иисус Христостун үзинде иудейлерниң фарисейлерге удурланыш-как шажынчы болгаш политиктиг бөлүү. Олар Бурганнын шийткелинин хүнүндө өлгеннерниң катап дирлиринге бүзүревес база Ыдыктыг Бижилге кылдыр чүглө Моисейниң Беш номун хүлээп көөр турган. Дыка хөй саддукейлер Бурганнын бараалгакчылары турган болгаш, оларның бай-шыырак кижилер аразында салдары улуг турган (Мф. 22:23; Аж.-ч. 4:1, 5:17, 23:6-8).

Салим — ол болза Иерусалим хоорайның өске ады бооп чадавас. Эге дөс номун ёзу-гаар, эрте-бурун шагда ол хоорайга Мелхиседек хаан чагырып чораан (Э. д. 14:18; Ыд. ыр. 75:3; Евр. 7:1). Ол ышкаш Иоанн Медеглекчиниң улусту сугже суп турган чериниң ады (Ин. 3:23).

Самария (евр. Шомрон) — израиль черниң ортаа кезинде, Иудеяның соңгу талазында, а Галилеяның мурнуу талазында чыдар чер. Б. э. чедир 885—874 чылдарда хааннап турган Омриниң чагыргазындан эгелеп, бүгү Израильди (Соңгу күрү-нени) Самария деп адай берген, чүге дээрге күрүнениң чаа найысылалы база ындыг аттыг турган (3 Хаан. 16:23-24). Ол күрүне 6. э. чедир 722 чылда буураан соонда, Ассирия империязының санынче кирген. Ассирия ынаар өске чурттардан көшкен улусту чорудупкан. Чуртка арткан еврейлерниң болгаш шак ол көшкен

улустун салгалын самарийлер деп адай берген (4 Хаан 17:24-34). Иудейлер ыш-каш, самарийлер Моисейниң хоойлузун сагып турган, ынчалза-даа хей чүвени өскээр билип, чижээлээрге, Бурганга Иерусалимге эвес, а Гаризим дагга мөгеер турганнар. Иудейлер болгаш самарийлер бот-боттарын алыс шын чүдүлгеден ойталаан деп санап, аразында харылзашпазын оралдажып турганнар (Лк 10:33-35; Ин. 4:9). Чаа Чагыг-керээде иудейлерниң соонда Буянныг Медээни хүлээп алган баштайгы улустарның бирээзи самарийлер болган. Христиан Стефанның хилинчек көрүп өлгениниң соонда, Иисус Христостун хей өөреникчилери Самарияже чоруй баргаш, аңаа суртаалдап турганнар (Аж.-ч. 8:1-25). Ынчалдыр Самарияның девискээринге баштайгы христиан ниитилелдер элээн эрте тургустунган. Рим чагырга үзинде, II векте ол девискээрге Иудея болгаш Галилея-биле кады «Палестина» дээр атты берген.

Самуил (евр. Шмуел) – Эфремниң черинден Анна биле Элкананың оглу. Эрги Чагыг-керээ ёзуугар (1 Чыл. 6:27-34), оларның өг-бүлөзи левит улус турган. Авазы Самуилди Бурганга бараалгадып, Силомда Бурганның ыдыктыг черинде дээди бараалгакчы Илийге берипкен. Самуил Израильдин өндүр улуг медээчизи болгаш сөөлгү баштыңчызы апарган (1 Хаан. 1–19 эгелер; Евр. 11:32). Ол Сауду, а оон соонда Давидти хаан кылдыр шилип чагган. Еврей чаңчыл ёзуугар, Хаанныг чагырганың баштайгы ийи номун «Самуилдин номнары» деп адаар.

Сарра – Авраамның кадайы (Э. д. 11:29-30). Ол Авраамның кады азыраан кыс дунмазы, оларның адазы Фарраның өске кадайындан уруу турган (Э. д. 20:12). Баштай ол Сара деп аттыг турган, а оон Бурган ону йөрээгеш, аңаа чаа ат тывыс-кан – Сарра (Э. д. 17:15). Черлер кезирииниң бүгү аар-бергезин Сарра Авраам-биле үлежи, Бурганга шынчы бооп, Оон азаашкыннарының бүдерин манап чораан. Бүгү назынында Сарра ажы-төл чок бооп арткаш, чүгле чөнээн назынында кайгамчык арга-биле Авраамга Исаак деп оолду божуп берген (Э. д. 18:10-11, 21:2-3). Чаа Чагыг-керээде Сарра бузурелдин болгаш дыңнангыр чоруктун үлегер-чижээ кылдыр демдеглеткен (1 Пет. 3:6; Рим. 4:19, 9:9; Евр. 11:11).

Синагога – иудейлерниң Бурганга мөгеери-биле база ыдыктыг хоойлуну өөренири-биле чыгыр чери. Синагогалар Вавилонга туттуруушкун үзинде тыптып эгелээн, а оон, иудейлерниң израиль черже эглип келгениниң соонда, чер болганга

нептерей бергеннер. Синагогага чыыш үезинде анаа киржикчилер Ыдыктыг Бижилгеден үзүндүнү номчуп, а оон чыылганнарга номчаан чүүлүн тайылбырлап азы өөредиг берип болур турган. Синагогаларга, Бурганның өргээзинден ылгап, өргүлдөр кылбас. Иудейлер чурттаан хоорайларнын барык шуптузунда эвээш дээрге бир синагога бар боор (Лк. 4:16-21; Аж.-ч. 13:14).

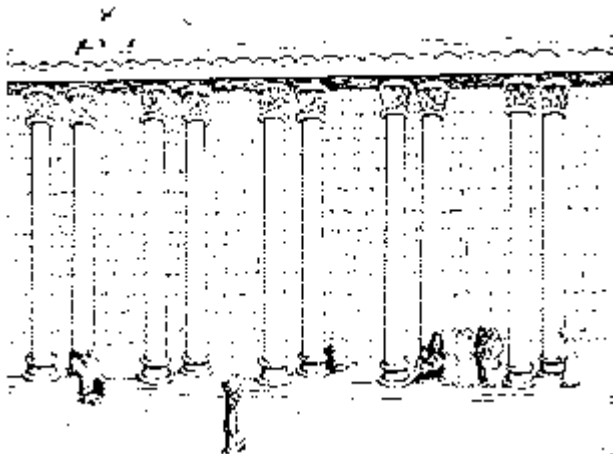
Синай даг – Египеттин чөөн чүгүндө Синай чартык ортулукта турар даг. Ол дагга Дээрги-Чаяакчы Моисейге көстүп келгеш, израиль чонга Бодунуң хоойлузун берген. Ол-ла дагга Дээрги-Чаяакчы Илия медээчиге көстүп келген. Ол дагны Хорив деп база адаар турган (Хост. 19 эге; 3 Хаан. 19:8-18; Гал. 4:24-25).

Сион (евр. Цион) – Иерусалим хоорайда Бурганның өргээзи турган дагнын ады. Бурган шак ол черни иудейлер Анаа мөгөйзин дээш шилип алган (Ыд. ыр. 131:13). Иерусалим хоорайны Библияда чамдыкта «Сион-кыс» деп ойзу адап турар (Ыд. ыр. 9:15; Иса. 37:22).

Содом биле Гоморра – Ханаанның эрте-бурунгу ийи хоорайы. Бурган ол хоорайларны чурттакчыларының хай-бачыды дээш дээрдөн от-биле өрттедиккен (Э. д. 19 эге; Мк. 6:11).

Соломон (евр. Шломо) – Давид хаанның салгакчызы, б. э. чедир X чүс чыл үезинде хааннап чораан. Ол болза Бурганның анаа хайырлааны өндүр улуг мерген угааны болгаш байлакшылы-биле Чоокку Чөөн чүкке алдаржаан кижиге турган (3 Хаан. 4:29-34). Ол Иерусалимге Бурганның бирги өргээзин туткан (3 Хаан. 6 эге). Соломоннун чагыргазының үезинде Израиль күчү-күштүг, ат-алдарлыг апарган. Бурганның азаашкынын ёзугаар, Соломоннун чагыргазы амыр-тайбың, шөлзөн эрткен. Оон-биле кады ол үндүрүглери, шериинин санын, а ол ышкаш кадайларының база кул-кадайларының санын өстүрген. Чуртталгазының төнчүзүндө Соломон кадайларының салдары-биле өске бурганнарга база бараан болуп эгелзэн. Ол дээш кеземче кылдыр Соломоннун өлүмүнүн соонда Дээрги-Чаяакчы Израильдин ийи чарлы бээрин болдурган (3 Хаан. 11:1-13). Соломоннун ады-биле Эрги Чагыг-керээниң чамдык номнарын холбаштырып турар: Угадыглар чугаалар, Суртаалчының ному, Соломоннун өндүр-бедик ырызы.

Соломоннун серизи – Иерусалимде Бурганның өргээзинин чөөн талакы кыдыын дургаар Улуг Ирод хаанның туттуруп кааны серилиг колоннада (Ин. 10:23; Аж.-ч. 5:12).

Сугже суктурары (*грек. баптисмос, орус. крещение*) — бо ёзулалды эртип турар кижини сугже хензиг өйдө шымындыр сугар. Сугже суктуруп, ыдыктаар ёзулалды эрткен кижинин үндезини-биле чаарттынып, чаа амыдыралче катап төрүттүнөринин база бачыгтан ойталааш, Бурганче эглип кээринин символ-демдээ. Сөөлзүредир Иисус Христостун өлүмүнге база катап дирилгенинге бүзүрелдин символу апарган. «Сүлдеже суктурары» деп сөстөр көжүргөн утказы-биле Ыдыктыг Сүлденин кижиге бадып кээрин көргүзүп турар (Мк 1:5-12; Аж.-ч. 10:47; Рим. 6:3-4).

Сүлде (*евр. руах, грек. пнеума, орус. дух*) — еврей «руах» болгаш грек «пнеума» деп сөстөр «тыныш, эзин, сүлде» деп уткаларлыг.

1. *Бурганнын Сүлдези* — амылыг бүгү чүвени деткип турар чаяакчы күш. Оон аңгыда Сүлде кижиге угаап билишкинни берип, ону салым-чаяанныг болгаш салымнын кылдыр чаяап турар. Израильдин баштыңчыларын, медээчилерин болгаш хааннарын Бурганнын Сүлдези онзагай бараан болуушкунче кыйгырып турган. Бурганнын Сүлдези чамдык кижилерге азы бөлүк кижилерге бадып кээп, оларга өттүр билип медеглээр чаяанны хайырлап турган (Сан. 11:25, 24:2; 1 Хаан. 10:10). Ол Сүлдени Библияда Дээрги-Чаяакчынын Сүлдези, Ыдыктыг Сүлде деп база адаан. Луканын бижээни Буяннын Медээни ёзугаар, Иисустун боттанганы черде ада кижинин киржилгези чокка, чүгле Ыдыктыг Сүлденин салдары-биле болган (Лк. 1:35). Ыдыктыг Сүлде Иисусче, Ол сугже суктуруп турда, онза арга-биле бадып келген (Лк. 3:22). Ол ышкаш элчинерге база, Иисустун оларга азааны дег, Беженги хуннун байырлалында бадып келген (Аж.-ч. 2:1-13). Ыдыктыг Сүлдени дамчыштыр кижиге чаа амыдыралче катап төрүттүнүп, Бурганнын ажы-төлү кылдыр Аңаа азырадып алыр. Сүлде бүзүрөөн улуска христиан ниитилелге бараан боору-биле ачы-буяннын белектерин хайырлаар (1 Кор. 12, 14 эгелер).

2. «Сүлде» деп сөс дээрннн төлээлери болгаш буткарга хамаарыштыр база ажыглаттынар (Аж.-ч. 23:8; 2 Кор. 11:4; 1 Тим. 4:1; Евр. 1:14).

3. Ол ышкаш «сүлде» деп сөс кижинин сеткил-сагыжын азы сүнезинин көргүзөр (Мк. 14:38; 1 Кор. 2:11; Евр. 4:12).

Сэла — Ыдыктыг ырыларда таваржып турар еврей сөс, номчуурда үзүктелиишкинни көргүскен чадавас (Ыд. ыр. 3:3,5,9).

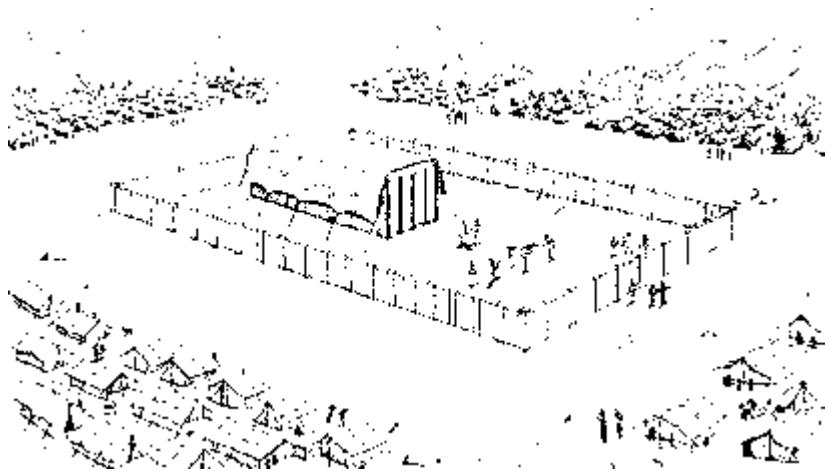
Талант (*евр. киккар, грек. талантон*) — деңзи хемчээли (30 кг хире).

Тамы (*евр. шеол, орус. ад, преисподняя*) — бурунгу иудей чүдүлге ёзугаар бүгү өлгөн кижилернин турар чери; өлүглер ораны; алды оран. Иисус Христостун үезинде иудейлер тамыны чүгле бачыттыг кижилернин кеземче эртер чери кылдыр санаар турган.

Таңма — тускай билзек азы цилиндр хевирлиг эдилел. Ону мойнунга багга астып алгаш чоруур, оон дузазы-биле чагааларга болгаш чугула документилерге чыпшырар воск (чуктун бир хевир), коргулчун болгаш өске-даа чымчак материалдын бичиги кезээнге тускай демдек салыр. Ол демдек чоруткан кижинин эрге-чагыргазын херечилеп, чоруткан кижини ол-дур деп дүүштүрер. Таңманы юридиктиг документилерге оларны бадыткаары-биле салыр (Э. д. 38:18; Хост. 28:36; Мф. 27:66).

Угаадыглыг чугаа (*орус. притча*) — долгандыр турар амыдыралга ийикпе, азы төөгүге үндезилей чугаалаан, мөзү-шынар азы угаан-сарыыл талазы-биле кандыг-бир өөредиг, угаадыг синген чугаа азы үлегер домак. Угаадыглыг чугаалар кандыг-бир чүүлдү болганчок-ла ойзу төөгүүр (Башт. 9:7-16; 2 Хаан. 12:1-10). Иисус Христос Бодунун суртаалдарына ыңдыг янзылыг угаадыглыг чугааларны бо-ла ажыг-лаар турган (Мф. 13:3-51; Лк 10:30-37).

Ужуражылга майгыны, ыдыктыг майгын (орус. скиния) – израиль чон Египеттен үнүп келген соонда, Дээрги-Чаяакчы оларга онзагай майгынын тигерин дужааган (Хост. 25:8). Ужуражылга майгыны символчуткан утказы-биле израиль турлагга Бурганның бажыны болур. Ол майгынга Бурган Моисей-биле база Бодунуң бараалгакчылары – бүгү израиль чонну Ооң-биле эптештирер төлээлекчилер-биле ужуражып турган. Майгын Ыдыктыг болгаш Эң ыдыктыг деп ийи өрээлдиг болур (Хост. 26:33). Ыдыктыг өрээлге Бурганга хүннүн-не мөгөөринге ажыглаар херекселдер турар. Ынаар чүглө бараалгакчылар кирип болур эргелиг. Эң ыдыктыг өрээлде ыдыктыг аптара турар. Ынаар чүглө Бурганның дээди бараалгакчызы чылда чаңгыс катап, бүгү чонну бачыттан арыглаар ёзулалды кылыр дээш, кирип болур (Лев. 16 эге). Майгынын долгандыр херим турган, ынаар левиттер база кирип болур турган. Соломон хаанның үезинде Иерусалимде даштан туткан турум өргээ Ужуражылга майгынын солаан (3 Хаан. 6, 8 эгелер).

Урим биле туммим – Бурганның күзел-соруун билип аары-биле ажыглап турган херекселдер: оларның бирээзи «ийе», а өскези – «чок» деп харыы бээр. Ол херекселдер Бурганның дээди бараалгакчызының тускай хапчыгажынга турган (Хост. 28:30; Лев. 8:8; Ы. х. к. 33:8).

Үе – Библияның үелеринде хүндүскү үени он ийи шакка чарып турган. Ол шактарны хүн үнгенинден эгелеп санаар (амгы үениң санаашкыны-биле эртенгиниң алды шак үези). Ынчангаш эртенгиниң 9 шак дээрге хүн үнгенден бээр үшкү шак, 12 шак – алдыгы шак, а дүштекиниң 15 шак – тоску шак болур. Ындыг-даа болза, иудейлер хонуктун эгезин хүн ашканындан (азы хүн үнериниң бетинде кежээден) эгелеп санап турган. А римчилер хонук дүн ортузунда эгелээр деп санап турган.

Үндүрүг хавырыкчылары – Чаа Чагыг-керээниң үезинде Израильге Рим империяның хөрөңгизинче үндүрүтлөр чыып берип турган еврей дүжүмөттөр. Мажуларга рим эрге-чагыргалар үндүрүг хавыраар эргени хөлезилекчилерге бериптерге, олар үндүрүг хавырыкчыларын дамчыштыр чондан чыып алыр турган. Хөлезилекчи римчилерниң баш удур чугаалаан түдүн төлээр ужурлуг. Хөлезилекчилер болгаш үндүрүг хавырыкчылары бедик үндүрүг төлевирлери тургузуп, артыкшылын боттарынга арттырып ап, байыыр дээш чүткүп турганнар. Ынчангаш үндүрүг хавырыкчыларын бүгү империяга улус көөр хөңнү чок боор турган, а иудейлер

оларны дүрзү-бурганнарга бүзүрээр рим эрге-чагырга-биле кады ажылдап турары дээш база дора көрүп турган. Ынчангаш «үндүрүг хавырыкчызы» деп сөс херек кырында «бачыттыг» деп сөс-биле демей ужур-уткалыг. Ындыг-даа болза, Иисус үндүрүг хавырыкчыларын база хүлээп ап турган, оларның бирээзи Матфей Левий Оон өөреникчизи апарган (Мф. 9:9; Лк. 5:27).

Фараон — эрте-бурунгу Египеттин хаанын ынчаар адап турган. Бир фараон Иаковтун оглу Иосифче ээ көрнүп, а өскези израильчилерни Египет кулданышкындан хосталып үнгүжеге, каржы-дошкуну-биле дарлап турган (Э. д. 41:38-46; Хост. 1:8-22; 3 Хаан. 9:16).

Фарисейлер — Израильге Иисус Христостун үезинде турган чугула салдарлыг шажынчы бөлүктүн кежигүннери. Фарисейлер боттарын ыдыктыг хоойлуну база иудей ёзу-чаңчылдарны шынгыы сагып чоруур бис деп чарлап чорааннар. Оларнын хей кезии бай-шыдалдыг улус турган. Фарисейлернин төлээлекчилери Дээди иудей Чөвүлелче киргеннер. Фарисейлер чүгле Моисейнин хоойлузунун эвес, а ада-өгбелернин аас-биле дамчыткан чугааларынын негелделерин база күүседирин кызып турганнар. Оон ыңай олар Бурганның делегейни шиидер хүнүнде бүгү өлгөн улус катап дирлип кээр деп бодап чораан. Фарисейлер ёзу-чаңчыл талазы-биле арыг боорун хынамчалыг сагып, чоннун улуг хүндүткелин чедип ап, боттарынын чүдүлгелии болгаш чаңчылдарынын шынгыызы дээш аажок чоргаарланыр турганнар. Шажынчы дүрүмнерни ындыг шынгыы сагывас улусту олар куду көөр турган. Фарисейлер болганчок-ла Моисейнин хоойлузун чүгле даштындан күүседирин-биле кызыгаарланыр боорга, Иисус оларны чемелээр чораан (Мф. 5:20, 9:11, 23:2-39; Лк. 18:11). Христоска бүзүрээринин мурнунда Павел элчин база фарисей турган (Аж.-ч. 23:6-9, 26:5).

Ферез чон — Ханааннын суурларынга чурттап чораан чоннарнын бирээзи (Э. д. 13:7; Иис. 9:1-2; Башт. 1:4).

Фи́га ыяжы (*орус.* смоква) — Израильде непертээн саглагар чимистиг ыяш. Оон чимистери аажок амданныг болгаш хоолулуг, ынчангаш фи́га ыяжы болганчок-ла тайбың болгаш элбекшилдиг амыдыралдың символу болуп турар. Оон аңгыда фи́га ыяжы израиль чонну символчудуп көргүзүп болур (Сан. 13:24; 3 Хаан. 4:25; Иса. 38:21; Мф. 21:19-21).

Филистимнер (*евр.* пелешет) — ылап укталган төөгүзү эки билдинмес чон. Олар эрте-бурунгу Ханаанче Кафтор (Крит) ортулуктан чедип келгеннер. Б. э. чедир XII в. филистимнер Ханааннын мурнуу-барыын эринге элээн каш хоорайны — Газа, Аскалон, Азот (Ашдод), Геф (Гат) — эжелеп алгаш, бешки хоорай, Экрон-ну, үндөзилээннер. Олар Ханаанга чурттап чораан чоннардан ылгалдыг турган. Чамдыкта еврейлер филистимнерни «кыртыжадып демдектетпээннер» деп адап турган, чүге дээрге олар Чоокку чөөн чүк чоннарынга чаңылчаан ол ёзулалды кылбайн чораан. Чөөн чүктүн черлерин чаалаарын уламчылавышаан, олар Ханаанның сонгу-чөөн талазындан барыын чүкче шимчеп бар чыткан израиль чон-биле уткужа бергеш, дайынны эгелээннер. Ынчалдыр филистимнер, Давид хаан оларны бүрүн аштырышкынга таварыштырбаан шаанда, Израильдин бир кол дайзыны турган (Башт. 3:3, 14:3; 2 Хаан. 8:1; Иер. 47:1-7).

Финикия — Чер ортузу далайнын чөөн эринге Тир биле Сидон хоорайларнын чоогунга турган күрүне. Амгы үеде ол Ливанның девискээри болур. Финикийжилер дуржулгалыг далай эжиндирикчилери турган.

Ха-дунма — еврейлерде бирги ээлчегде хан төрөл улуска, а оон шупту израильчилерге, өскээр чугаалаарга, ол-ла чонга хамааржыр улус. Ынчаарга Чаа Чагыг-кээрээде Христосту дамчыштыр харылзаалыг бүзүрээннер болганчок-ла боттарын

ынчаар адап, оларда чаңгыс Ада — Бурган барын, олар чаңгыс өг-бүлө болуп, ынакшылдыг болгаш бот-боттары дээш удур-дедир сагыш човап чурттаарын оралдажып турарын онзалап демдегледип турарлар.

Халдей чон (евр. касдим) — Вавилон күрүнениң девискээринде чоннарның бирээзи, ол бир кезек үе-чадада эрге-чагырга ээлеп турган. Бо сөстү болганчок-ла Вавилон күрүнениң бүгү чурттакчыларының ады кылдыр ажыглаар (4 Хаан. 24:1-17; Иер. 24:4-5, 25:12, 51:24).

Хамос (евр. Кемош) — моавтарның мөгөйип турган дүрзү-бурганы (3 Хаан. 11:7, 33; Иер. 48:13, 46).

Хан — ханда амы-тын синген деп санап турган, а амы-тын, бодунун ээлчээнде, чүглө Бурганга хамааржыр. Бир эвес кандыг-бир кижини өлүрүп каан болза, төпкен хан-биле ол чер бужартай бээр. Дириг амытанны өлүрүп тура, ооң ханын черже төттер ужурлуг. Ханны ижерин азы аыш-чем кылып ажыгларын кижилерге чөпшээрелейин турган (Э. д. 9:4). Өргүл салганда, ханны кижини азы өргүл салыр черни арыглары-биле ажыглап болур турган (Лев. 17:11). Чаа Чагыг-керээде Иисус Христостун белдир-ыяшка төккен ханы онза ужур-уткалыг апарган. Ол дээрге Бодунун амы-тынын өргээни-дир, ооң ачызында Бурган биле кижилер аразынга эптежилге чедип алдынган. Эрги Чагыг-керээ өргүлге салган дириг амытаннар ханын дамчыштыр чардынган, а Чаа Чагыг-керээни Иисус Христостун ханы-биле шынзыткан (Мф. 26:28; 1 Пет. 1:18-19; Евр. 10:29).

Ханаан — Чер ортузу далайның чөөн эрииниң чоогунда чер. Ол черниң девискээринче амгы үедеги Израиль болгаш чамдык кожа күрүнелер кирип турган. Ханаанны Бурган Авраамга болгаш ооң үре-салгалынга бээрин аазаан (Э. д. 12:5-7). Чоорту Ханаанның израильчилер эжелеп алган. Ханаанның чурттакчыларын хананейлер дээр. Эге дөс деп ном ёзугаар, хананейлер Нойнун уйнуу Хаамдан укталган (Э. д. 9:18, 10:6). Хананейлер хөй кезиинде финикийжилерниң төрөлдери деп санадыр. Бурган израильчилерге хананейлерни оларның арын-нүүр чок, каржы-дошкун амыдыраар аяны дээш кыргып-хыдып кааптарын дужааган (Ы. х. к. 20:16-18). Арткан хананейлер израильчилерниң чалчалары апарган (Иис. 9:27). Ол хананейлер дүрзү-бурганнарга бараан болуп турар болганда, израильчилерге дүрзү-бурганнарга чүдүүрүнче күткүлгениң үнер дөзү бооп турганнар.

Херувим — чалгынның, күштүг, дээр уктуг амытан; Бурганның бараан болукчузу (Э. д. 3:24). Эрте-бурунгу израильчилер херувимнерни чалгынның бугалар азы чалгынның арзылаңнар деп бодап турганнар. Херувим дүрзүлери ыдыктыг аптараның кырынга-даа, Соломоннун тутканы өргээ иштинге-даа турган (Хост. 25:18-22; 3 Хаан. 6:23-28).

Хет чон — Ханаанның оглу Хеттин үре-салгалы (Э. д. 10:15). Хет чоннун найысылалы амгы Турцияның девискээринге турган. Б. э. чедир 1200 чылда хеттерниң Ханаанның чамдык кезектерин хаара туткан улуг империязы турган. Эрги Чагыг-керээде хеттерни болганчок-ла, израильчилер чуртту эжелеп алыр бетинде, Ханаанга чурттап чораан чоннарның бирээзи кылдыр демдегледип турар (Хост. 3:8; Иис. 1:4).

Хиввей чон — Ханаанның девискээринге, израильчилер ону эжелеп алыр бетинде, чурттап чораан чоннарның бирээзи (Э. д. 10:17, 34:2).

Хойлар — Израильге хойну арыг дириг амытан деп санаар: чемге, хеп кылырынга болгаш өргүл кылыры-биле ажыглаар турган. Өшкүлерге деңнээрге, хойлар томаанның, кадарчыга дыңнангыр, ынчангаш хойлар-биле болганчок-ла Дээрги-

Чаяакчыга дыннангыр улусту дөмейлеп көргүзүп турар (Ыд. ыр. 22:1-6, 94:7). Ол ышкаш хойлар, кадарчы чок артканда, аза бээрлер (Иер. 50:6). Ындыг байдалы сагыш салымышкын, камгалал болгаш удуртулганы хереглээр кижини тодарадып бижирииниң метафоразы апарган.

Холдар дегзири (*орус.* возложение рук) — символиктг шажынчы ёзулал: ниитилелдин удуртукчузу холдарын бир кижинин бажынче салгаш, Бургандан онза алгаг-йөрээл дилеп, мөргүүрү (Сан. 27:22-23; Аж.-ч. 8:17-18). Ынчалдыр Бургандан ол кижиге Ыдыктыг Сүлдени хайырлаарын, аарыг-аржыктан экиририн азы өске-даа ачы-буянныг белектерни дилээр. Шак ынчаар ол кижини тускай бараан болуушкунга томуйлап каап боор. Оон аңгыда холдар дегзирин дамчыштыр харысалга азы кем-бурууну дамчыдып болур турган (чүгле кижиге эвес, а дириг амытанга база — чижээлээрге, «салып чорудуптар хунага», Лев. 16:21 көр).

Хоойлу, ыдыктыг хоойлу (*евр.* Тора, *орус.* закон) — Моисейниң хоойлузу, өскээр чугаалаарга, Синай дагга Моисейге Бурганның бергени, Аңаа бараан болур талазы-биле чурумчуткан хоойлу-дүрүмнер база мөзү-шынарга хамааржыр дүрүм-сагылгалар, хамааты эргелер чыындызы. Чаа Чагыг-керээде ыдыктыг хоойлуну Бурганның авыралынга удурланыштырып турар: улус ыдыктыг хоойлунун бүгү айтышкыннарын күүседип шыдавас, ынчангаш ол хоойлу улусту оларның хай-бачыды дээш кеземчеден камгалап шыдавас — кижилер камгалалды чүгле Бурганның авыралы-биле Христоска бүзүрел дамчыштыр ап болур (Ин. 1:16-17; Эф. 2:8-9).

Хоорай хаалгазы — хоорайларны долгандыр туткан ханалар-биле камгалаар, а ол ханаларга хаалга кылып каар. Хаалганы дүне азы дайзыннар чоокшулап келгенде, хаап каар. Хоорай ишинде хаалга мурнунда ажык чер хөй санныг улустун ужуражып чыгырынга эң эптиг чер болур, ынчангаш маңаа суд сайгарылгалары болгаш дугуржулгалар чарар чыыштар болур. Израиль ниитилелден үндүрткен улус, чижээлээрге, кеш аарыглыг кижилер, хоорай хаалгазының даштынга чурттаар ужурлуг турган. Иерусалимниң бир хаалгазының даштынга Иисус Христосу хере шапкан.

Хоргадал-хоорайлар (*орус.* города-убежища) — Моисей израиль чонга хоргадал-хоорайлар доктаадырын дужааган: үш хоорайны ханаан черге, база үштү — Иордан хемниң чөөн талазынга. Бир эвес кандыг-бир кижиге өске кижини сагышты-биле эвес өлүрүп каар болза, төпкен хан дээш өжөөн негекчизи ону өлүрүп кагбазын дээш, ол хоорайларның кайы-бирээзинче дөзө берип болур турган. Хоргадал-хоорайларның даргалары хоргадал дилээн кижинин меделгелин дыннааш, херекти судка сайгаргыжеге чедир анаа түр када хоргадалды бээр. Бир эвес суд өлүрүшкүннү сагышты-биле кылган деп көөр болза, буруулуг кижини өжөөн негекчизиниң холунга хүлээдир азы шаажылап каар. А бир эвес суд өлүрүшкүннү сагышты-биле кылбаан деп көөр болза, өлүрүкчүнү хоргадал-хоорайже дедир чорудуптарга, ол анаа ооң үезинде өлүрүшкүн болган дээди бараалгакчы өлгүжеге чедир артып каар турган, а ооң соонда ол хан төккен дээш өжөөн негекчининден адырлып, өске черге чурттап болур турган. Анаа чедир өлүрүкчү хоргадал-хоорайның даштынче үнүп болбас ужурлуг, чүге дээрге хоорайның даштынга өжөөн негекчизи ону өлүрүп каар эргелиг болур (Сан. 35:9-34; Ы. х. к. 19:1-13; Ис. 20:1-9).

Хорив — Синай дагның өске ады (Хост 3:1; 3 Хаан 19:8; Ыд. ыр. 105:19).

Хоррей чон — израильчилер Ханаанны эжелеп аар бетинде, ол черге чурттап чораан чоннарның бирээзи (Э. д. 14:5-6, 36:20-30; Ы. х. к. 2:22).

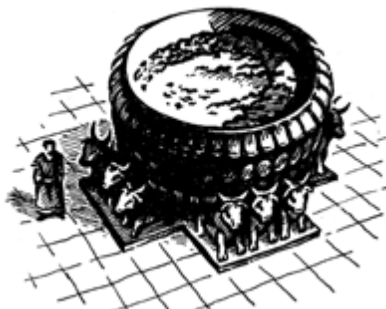
Хосталга чылы (*евр.* йовел, *орус.* юбилей) — Моисейниң хоойлузунуң айтышкынарын ёзугаар, 50-ги чыл санында-ла чер тарылгазынга бир чыл үзүктелиишкин кылып, чүгле шөлдерге болгаш виноград шөлдеринге үнген чүве чыып чип, черден дүжүт ажаавас ужурулуг. Оон аңгыда ол чылын эзелел черлерин түр када чидирипкен турган улуска оларның черлерин эгидип бээр. Өрелиг кижини база өршээр. Ыдыктыг хоойлуну ёзугаар Хосталга чылында бүгү өнчү-хөреңги бодунуң баштайгы ээзинче эглир ужурулуг. А ядызындан бодун өске израильчиге кул кылдыр садыпкан кижиге база катап хосталгазын эгидип ап болур (Лев. 25:8-54; Сан. 36:4).

Христиан кижиге — Иисус Христостуң талаалакчызы, өөреникчизи, Ону бодунуң Камгалакчызы кылдыр хүлээп алган, Оон өөредиин ёзугаар чурттаарын оралдажып чоруур кижиге. «Христиан кижиге» деп сөс-биле Христостуң өөреникчилери эн баштай Сирияның Антиохияга адатканнар. Чаа Чагыг-керээде ол сөс чүгле үш катап таваржып турар-даа болза, удаваанда ол делгереңгей апарган (Аж.-ч. 11:26, 26:28; 1 Пет. 4:16).

Христиан ниитилел (*грек.* экклезиа, *орус.* церковь) — грек дылдан бо сөстү очулдуруп, «чыыш» дээн. Чаа Чагыг-керээде Иисус Христоска бүзүрөөн улустуң ниитилелин — чаңгыс черде чурттавышаан, Бурганга мөгөөр, Ыдыктыг Бижилгени шинчилээр болгаш харылзажыр дээш доктаамал чыгылып турар христианнарны — ынча деп адаар (Мф. 16:18; Аж.-ч. 8:1, 20:28; Рим. 16:4; Кол. 1:24-25).

Христос (*евр.* Машиах, *орус.* помазанник, Мессия) — еврей база грек дылдан дорт очулдуруп, «Чагдырган» дээн ат. Бурунгу Израильге хаанны дүжүлгеге олуртурда, ыдыктаан олива үзү-биле бажын чаар ёзулал турган. Иисусту Бурган дүжүлгеге «чаап олурткан», ынчангаш Ол Израильдин манааны, Оон кээрин медээчилерниң баш удур чугаалап турганы Мессия азы Христос болур. Иудейлер Бурганның азааны Мессияның кээрин аажок манап турган. Мессия даштыкы эжелекчилер — римчилерниң чагыргазындан оларны хостаар, Израильдин биеэги өндүр-бедиин катап тургузар боор деп олар идегеп турганнар. А чер кырынче чедип келген Камгалакчы Мессия, Иисус Христос, оон-даа улут бир чүүлдү кылган: Иисус кижиге төрөлгөтөнни бачытка кулданышкындан хостаан, Ону дамчыштыр Бурган кижилер-биле чаа, мөңгө чагыг-керээни чарып алган.

Хураган (Бурганның Хураганы) — хураган өргүүр ёзулал эрте-бурунгу үелерден бээр билдингир турган. Бурганның израильчилерге Моисейни дамчыштыр берген хоойлузун ёзугаар, хүннүң-не эртен, кежээ, а ол ышкаш Хосталышкын байырлалынын, өске-даа байырлалдар үезинде база онза таварылгаларда Бурганның бараалгакчылары хураганнарны Бурганга өргүл кылдыр Оон өргээзинге салып турган. Өргүл хураганының ханы Бурганны улус-биле эптештирер; ол өргүлдүн дузазы-биле Бурган израильчилерниң хай-бачыдын өршээр. Иисус Христосту Бурганның Хураганы деп адап, Иоанн Медеглекчи Ону бүгү делегей дээш өргүл кылдыр салырын баш бурунгаар чугаалаан (Хост. 12:3, 29:38-39; Ин. 1:36).

Хүлер далай — Бурганның өргээзиниң мурнунда шөлде турар, суг-биле долдуруп каан, хүлерден кылган ишкир саваны ынча дээр. Бурганның бараалгакчылары ону хол-будун чууру-биле ажыглап турган (3 Хаан. 7:23-26; 2 Чыл 4:2-5, 10).

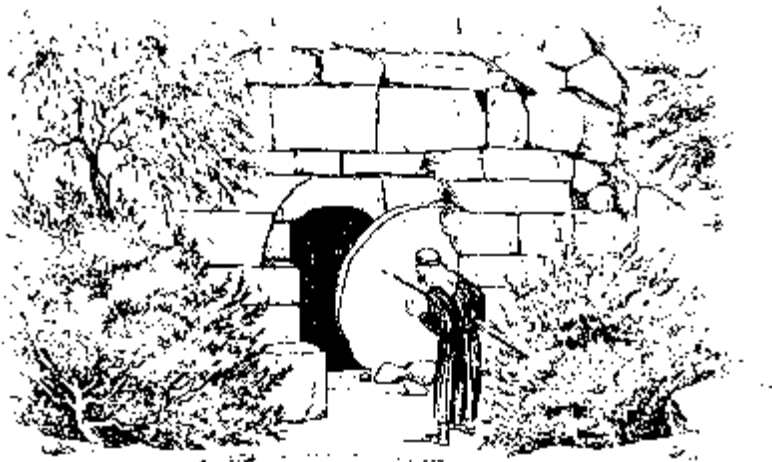
Чагыг-керээ (*орус.* завет) — Бурган биле кижиниң аразында ёзу барымдаалаан ийи

таланың чөпшээрэжилгези (керээзи) болур. Чагыг-керээде Бурган аазаашкынын бээр, а кижиги Ооң дүрүм, хоойлуларын күүседирин чөпшээрэжир. Керээ чаңгыс таланы бооп база болур (Бурган кижиге аазаашкынын бээр). Чамдыкта керээ чарарда, өргүл салыр. Бурган биле кижилер аразында чарган керээ Библияда кол черни ээлеп турар. Синай дагга Бурган Моисейни дамчыштыр бүгү еврей чон-биле керээ чарган. Бурган еврейлерге ачы-буянын хайырлап, оларны бүгү дайзыннар-ындан камгалаарын аазан, а олар, бодунуң ээлчээнде, Аңаа шынчы бооп, Ооң күзел-соруун күүседир ужурлуг турган, Ыдыктыг Хоойлуда ыңча деп айыткан.

Ол керээниң чарганынын болгаш күүселдезиниң дугайында чугаалап турар номнар чыындызын Эрги Чагыг-керээ деп адаар. Бурган биле улустуң аразы-га чаа чагыг-керээ чардынар деп, медээчилер баш бурунгаар чугаалап турган (Иер. 31 эге көр). Ол чаа керээ Иисус Христостун өлүмү болгаш катап дирилгенин дамчыштыр чардырган деп, Буянның Медээ төөгээн. Шак ол керээ дугайында Чаа Чагыг-керээ номнарында чугаалап турар. Ам Бурганның чону – кандыг сөөк-языга хамааржырындан хамаарылга чокка, Христоска бүзүрөй берген, Ооң өөрединиң айы-биле чурттап турар бүгү улус.

Чанында кижиги – Эрги Чагыг-керээде ол-ла суурнуң чурттакчызын азы чаңгыс аймак кижини ыңча дээр, аңаа хамаарыштыр тодаргай дүрүмнерни күүседир ужурлуг турган. Чаа Чагыг-керээде Иисус ол билиишкинни калбартып, танывазын кижиги безин сенээ чанында кижиги бооп боорун көргүскен (Лев. 19:18; Лк. 10:25-37).

Чевег, чевег-куй – өлүм соонда мага-ботту орнукушудар чер. Эрте-бурунгу Израиль-диң чурттакчылары чевег кылдыр ыяштар адаанга, шөлге азы орук чанынга ханы эвес онгарны казып алгаш, ынаар мага-ботту салгаш, хөөп азы даштар-биле дуй салыр турганнар. Орнукушударда ол ышкаш чайгаар бүткен куйларны ажыглап азы хаяларга тускай чевеглер оя шаап аар турган. Ындыг чевегниң аксын тускай даш-биле дуглап каар. Хөй нуруузунда чевег-хөөрлерни хоорай, суурлар-ның девискээриниң даштынга кылыр турган. Буянның Медээлерде Иисустун өлүмүнүн соонда, Ооң мага-бодун Аримафея чурттуг Иосиф Голгофадан ырак эвесте сесерликке, бодунга белеткеп алганы хаяда оя шаап каан чевегже салып каан деп тодарадып бижээн. Иисустун мага-бодун кирер черниң оң талазында даштан кылган сандайже салган турган боор. Орнукуштукан соонда чевегниң аксынче даш чууктап каан.

Чөптүг-шынныг чорук (орус. праведность) – Бурганның бир шынары. Бурганның чөптүг-шынчызы Ооң кылып турар бүгү чүүлдери алыс шынга, чөптүг чорукка болгаш өршээлдинге үндезилеттингенин, а ол ышкаш Бодунуң азаашкынарынга база чагыг-керээинге шынчызын көргүзүп турар. Эрги Чагыг-керээде Бурган-биле керээге шынчы, Ооң айтышкыннарын шынчы сагып, Анаа чагыртып чоруур кижини чөптүг-шынныг (азы актыг-шынныг) деп санап турган. Чаа Чагыг-керээде кижиниң чөптүг-шынныг хамыктын мурнунда бүзүрели болгаш Бурганга идегели-биле харылзаалыг. Ынчангаш киж боду Бурганның күзел-со-

руун күүседир дээш кызып, чөптүг-шынныг боорунче чүткүүр ужурлуг, ынчалза-даа чүгле Бурган ооң ба-чыттарын өршээп, агартыр болза, ол ылап-ла чөптүг-шынныг бооп шыдаар (Э. д. 6:9, 15:6; Ыд. ыр. 32:1, 36:30; Мф. 5:20; Рим. 5:18; Эф. 4:24).

Чууза – хааннар болгаш өске-даа дээди дүжүмөттөр олуруп чоруур онзагай ыяш терге. Дайынчы тергеге дөмей-даа болза, дайын үезинде ажыглавас турган.

Шекел (орус. сикль) – мөңгүн азы алдын деңзилээр хемчег, чижеглээрге, 11 граммга деңнежир.

Шефела – Израиль чуртта Иуданың аймаанга хамааржыр девискээр. Ол девискээр Чер ортузу далайның чоогунда оргулааш биле Иуданың дагларының аразынга турган. Шефела көдээ ажыл-агый чорударынга таарымчалыг чавыс тейлери-биле онзагай.

Шииткел хүнү, Дээрги-Чаяакчының шииткел хүнү – бурун шагда ол хүннү израильчилер Бурганның Израильдин дайзыннарын кезедип, Бодунуң чонун олардан камгалаар хүнү деп санап турган. Ындыг-даа болза, сөөлзүредир ооң ужур-утказы өскерилген, медээчилерниң суртаалдарында ол – Дээрги-Чаяакчының киж и төрөлгөтөнниң төөгүзүнче киржиң, делегейни шиидер дээш кээр хүнү. Чаа Чагыг-керээде Бурган шииткел хүнүнде бүгү делегейни Иисус Христосту дамчыштыр шиидер деп чугаалап турар. Ол хүннү оон ангыда сөөлгү хүн деп база адап турар.

Шилип чаары (евр. машах, грек. хриз) – бир-ле кижиге азы эдилелге, Бурганга онзагай бараан болуушкун кылзын дээш, тускай эзулалды кылыры – ооң бажынче олива үзүн (елейни) кутпушаан, шилири болгаш томуйлаары. Бурганның тускайлап шилип алган улузун Бурганның бараалгакчылары болгаш хааннар кылдыр шилип чаап турган. Чамдык таварылгаларда медээчилерни база шилип чаар. Ол ышкаш олива үзү-биле өргүл салыр бедигээшти база Ужуражылга майгынын ыдыктап турган (Хост. 40:9,15; 1 Хаан. 16:13).

Шынаа – Израильдин шынааларында хемнер чаъстаар үеде агып чыдар, а чайгы кааңнаашкында кадып каар. Кааңнаар үеде шынаага турлагжып аар арга бар.

Шээрленири, шээрленишкни (орус. пост) – Библияда ол сөс болза шажынчы, хуу азы чоннуң амьдыралы-биле холбашкан чылдагааннар уюн чөм чиирин, а чамдыкта суг ижерин элээн үе дургузунда бүрүнү-биле кызыгаарлаары болур. Шээрленишкниниң сорулгазы Бурганның мурнунга бодунуң томаараанын азы, хай болганда, качыгдалын көргүзери, азы шенелделер үезинде Бурганны

кижиге дуза кадып, бачыттарын өршээрин дилеп кыйгылары болур. Ёзулут шээрленишскин кижилер аразында харылзааларга шыннын чорукту болгаш өршээлдиг боорун катап тургузарынче кыйгылар дээрзин Бурганның медээчилери сагындырып турган. Чамдык хүннерде шээрленишскинни бүгү иудейлер албан сагыыр ужурлуг боор, чижээлээрге, шуптузунун Бургандан бачыттары дээш өршээл дилээри Арыгланышкын хүнүнде (Лев. 16 эге). Чамдык иудейлер, хамыктын мурнунда фарисейлер, боттарынга немелде шээрленишскиннер ап аар турган. Бүзүрэннерниң аңгы ниитилели база, кажан оларга кандыг-ла-бир онза чылдагаан-биле кады мөргүүрү херек апарганда, аңгы шээрленип болур турган (Аж.-ч. 13:2-3, 14:23).

Ыдыктаан хлеб – Ужуражылга майгынынын (а сөөлзүредир Бурганның өргээзиниң) ыдыктыг черинде тускай ширээже салыр он ийи хаарган боова. Боовалар ширээге бир неделя дургузунда артар, ооң соонда оларны чаа боовалар-биле солуп кааптар. Ол бооваларны ширээден ап каапкан соонда, чиирин чүглө Бурганның бараалгакчыларынга чөпшээрээн (Хост. 25:30; Лев. 24:5-9; 1 Хаан. 21:4; Мф. 12:1-4).

Ыдыктыг (евр. кодеш, грек. хагиос) – Библияда «аңгылаттынган, анаа чүүлдүн кызыгаарындан үнө берген, бо делегейге хамаарышпас, ынчангаш дээп болбас» дээн уткалыг. Хамыктын мурнунда ол сөс Бурганга хамааржыр. Оон ынай Эрги Чагыг-көрээде чүглө Бурганның деп көргөн херексел, эт-сепке база хамаарыштыр ажыглап турар: Ужуражылга майгыны, Бурганның өргээзи, Бурганга бараалгаарда ажыглаар херекселдер. Кижилерге хамаарыштыр «ыдыктыг» деп сөс Бурганга мөгөр улусту көргүзүп турар. (Эрги Чагыг-көрээде ол болза израиль чон, а Чаа Чагыг-көрээде – христиан ниитилел.) Кижилер-даа, херекселдер, эт-сеп-даа ыдыктыг чүүлге дегени-биле ыдыкталып болур. Кандыг-бир арыг эвес чүүл-биле харылзашпаан шаанда, олар ыдыктыг бооп артар. А бир эвес олар бужартай бээр болза, база катап арыгланыр ёзуладды албан эртер ужурлуг.

Ыдыктыг чер, ыдыктыг өрээл – Ужуражылга майгынында, а сөөлзүредир Бурганның өргээзинде аңгы өрээл, анаа ыдыктаан хлеб, айдызаар өргүл бедигээжи болгаш алдын чырыткы турар (Хост. 25 эге; 3 Хаан. 6 эге). Ыдыктыг черни Эң ыдыктыг өрээлден улуг көжеге аңгылаан (Хост. 26:33). Моисейниң хоойлузун ёзугаар Бурганның бараалгакчызы ыдыктыг черже эртен бир катап база кечээ бир катап, айдызаар өргүл салыр черде ладанны кыпсыр дээш, кирер. Ыдыктыг черже кирерин чүглө Бурганның бараалгакчыларынга чөпшээрээн, ол чер Бурганның турары чер деп санаттынар. Иудейлер ол ышкаш Бурганның черде турар өргээзи Ооң дээрде турар өргээзиниң көрүнчүктелген овуру деп бүзүрээр турганнар. Ынчалдыр Еврейлерге чагаада Иисус Христос Бодунун өргүлүн дамчыштыр бүзүрээрнерге дээрде Ыдыктыг черже кирер арганы берген деп чугаалап турар (Евр. 9:1-25, 10:19).

Ыдыктыг ырылар (грек. псалмой) – Бурганны алдаржыткан ырылар. Оларнын иштики утказы алгыш-йөрээл база мөргүл хевирлиг болур. Ыдыктыг ырылар номунче 150 ыры кирген, оларнын дыка хөйүн (73) Давид хаан чогааткан бооп турар. Өскелерин Соломон, Асаф, Еман, Эфан болгаш Корактын оолдарынын аттары-биле холбаштырып турар. Шаг шаандан тура иудейлер мөргүл болгаш Бурганга бараан болуушкун үезинде, янзы-бүрү ыдыктыг ырылар ырлажыр турган. Иерусалимде Бурганның өргээзинге ол ырыларны онза аян-биле, хорнун киржилгези болгаш хөгжүм үделгези-биле күүседир турган. Чаа Чагыг-көрээниң бижикчилери хөй-ле Ыдыктыг ырыларны Христостун бо делегейге чедип кээр-иниң дугайында өттүр билген медеглелдер деп санап турганнар.

Эдом (орус. Едом) – эрте-бурунгу «Эдом» деп ат тывылган талазы-биле «кызыл-сарыг, кызыл» деп уткалыг еврей сөс-биле холбаалыг боор – ол дээрге Исавтын болгаш

ооң салгакчыларының (израильчилерниң чоок төрөлдөрүнүн) шолазы-дыр. Ол шоланы Исав адазының улуг оглу болур эргезин кызыл өңнүг чочак-тараа быдаазында садыпканы дээш алган. Исавтың болгаш ооң салгалдарының чурттап чораан черин база Эдом дээр. Ол чер Сеир дагларында, Арава шынаазының ийи талазында турган. Сонгу чүкке Эдом Өлүг далай болгаш Моав-биле, мурнуу чүкке Ылат мугулдур-биле, чөөн чүкке ээн кургаг хову-биле, а барыын чүкке Кадес-Варни, Ор даг болгаш Цин деп ээн кургаг хову-биле кызыгаарлашкан. Израильчилерниң Египеттен хосталып үнгөн үезинде, Эдомнуң чурттакчылары оларны боттарының черлерин дамчыштыр эрттирбээн. Олар Моав-биле сырый харылзаа тудуп турган, а Давидтиң чагыргазының үезинде, чылча шаптыргаш, ооң күрүнезинче киргеннер. Оон Эдом үр эвес үеде хостуг турган, оон катап база Иудеяга эжелеттирип алган, а иудей хаан Ахазтың чагыргазының үезинде Ассирияга хамааржыр апарган. Б. э. чедир VI векте Иудея күрүнө буураан соонда, Эдомнун чурттакчылары Иудеяның мурнуу талазынче көже берген. Ынчан ол девискээрни Идумея деп адап эгелээн. Б. э. чедир II в. Идумеяның чурттакчылары иудей шажынны хүлээп алган.

Элисей (*евр.* Элиша, *орус.* Елисей) — б. э. чедир 850—790 хире чылдарда чурттап турган Бурганның медээчизи, Илия медээчинин өөреникчизи. Илияның дээрже көдүрлүп үнгениниң соонда, Элисей тускай бараан болуушкунун кылып эгелээн (4 Хаан. 2—13 эгелер).

Элчин (*грек.* апостолос) — Бурганның мурнундан бүрүн эргелиг төлээ, Иисус Христоска бараан болуру-биле кыйгырткан киж. Иисус эң баштайгы өөреникчилеринин аразындан он ийи кижиге ол атты берген (Мф. 10:1-4). Сөөлзүредир өске-даа элчиннер тыптып келген, чижээлээрге, Матфий болгаш Павел.

Энактың үре-салгалы (*орус.* енакимы) — израильчилерниң Ханаанга чеде бээринин бетинде, Хеврон девискээринге чурттап чораан чоннарның бирээзи. Күчүтнерниң үре-салгалы болур энак аймактын улузу кайгамчык күштүг болгаш узун турган (Ы. х. к. 9:2; Ис. 11:21-22).

Эң ыдыктыг өрээл — Ужуражылга майгынынын, а сөөлзүредир Бурганның өргээзиниң эң чажыт чери, аңаа ыдыктыг аптара турар. Эң ыдыктыг өрээлди ыдыктыг черден улуг көжеге-биле аңгылаан. Соломоннуң тутканы Бурганның өргээзинде Эң ыдыктыг өрээлге херувимнер дүрзүлери база турган. Ыдыктыг хоойлуну ёзуугаар Эң ыдыктыг өрээлче чүгле Бурганның дээди бараалгакчызы, чылда чүгле чаңгыс катап, Арыглаашкын хүнүнде, бүгү чонну бачыттан арыглаар ёзуулалды кылыры-биле кирип болур турган (Хост. 26:33; Лев. 16 эге; 3 Хаан. 6:23; Евр. 9:3-7).

Эрги Чагыг-керээ — израильчилер Египеттен хосталып үнгөн соонда, Бурганның Синай дагга ол чон-биле чарган керээзи. Ооң эң кол кезээ — ыдыктыг хоойлу. Ол керээ дугайында болгаш израильчилерниң ону канчаар сагып келгениниң дугайында номнар чыындызын база «Эрги Чагыг-керээ» деп адаар. Ол чыындыны аңгы-аңгы кижилер еврей база арамей дылдарда хөй чүс чылдар дургузунда бижип келген. Эрги Чагыг-керээ Чаа Чагыг-керээ-биле кады христиан Библияны тургузуп турар.

Эрлик (*евр.* сатан, *грек.* диаволос, *орус.* дьявол) — «буруудадыкчы» азы «удурланыкчы» дээн уткалыг сөс, Бурганның удурланыкчызы, кижилерниң күткүкчүзү, каржы буктарның эң кол баштынчызы. Ооң чамдык өске аттары — «веелзевул», «бузуттут». Ажыдышкын номунда үениң төнчүзүнде эрлик бүрүнү-биле тиилеттирип, узуткаттырар деп бижээн. (1 Пар 21:1; Иов 1:6-8; Зах 3:2; Мф 4:10; Ажыд. 20:2).

Эрмон даг (*евр.* Хермон, *орус.* Ермон) — Израильде эң бедик даг, чурттуң сонгу чүгүнде турар.

Эфа – Төктүүчел (хоюг) чүүлдерниң эге хемчээ, чижеглеп алырга, 22 литрге дең.

Эфес – Эрте-бурунгу Биче Азияның (амгы Турцияның) барыын талазында, эрик кыдыында турар улуг хоорай. Эгезинде Эфес грек хоорай-күрүне (полис) турган, а рим чагырга үезинде аажок бай рим мону Азияның найысылалы апарган. Эфес Рим империяның база бир культурулуг, политиктиг болгаш экономикактиг төвү турган. Ол эрте-бурунгу үеде делегейде чеди кайгамчык чүүлдүн бирээзи болур Артемида деп кыс бурганның өргээзи-биле алдаржаан. Хоорайны колдуунда гректер болгаш Биче Азияның янзы-бүрү чоннарының төлээлери ээлеп турган. Орта эвээш эвес иудейлер база чурттап турган, оларның элээн хөйү Христоска бүзүрөй берген (Аж.-ч. 19 эге).

Эфиопия (*евр.* Хуш) – Хуш деп чер Нил хемнин бажынга, амгы Судан биле Эфиопияның девискээринге турган чурт (Э. д. 2:13, 10:6–8; Ыд. ыр. 67:32; Иса. 11:11).

Эфод – Бурганның бараалгачыларының шажын-чүдүлге ёзулалдары кылырда кедер хеви (Хост. 28:6; Лев. 8:7). Бурганның күзел-соруун билип аарда, ону кедер. Баштыңчылар номунда эфодту дүрзү-бурганнар-биле кады айыткан – чугаа дүрзү-бурганның кеткен хевиниң дугайында чоруп турар чадавас (Башт. 17:5).

Библейжи эге хемчеглер

Бо таблицаның медээлери амгы үдеги археологияның тывыштарын илередип турар. Ындыг-даа болза, эрте-бурунгу делегейге деңзинин, узунунун болгаш ишкириниң эге хемчеглери бүрүнү-биле чаңгыс аай турбаан, тус черде хүлээп көрдүнгенинден болганчок-ла хамааржыр турган. Ынчангаш шак бо амгы үениң дең үнелиг хемчеглерин чүгле чижеглээн кылдыр көрзе чогуур.

ДЕҢЗИ

гера ~ 550 мг
бека (= 10 гера) ~ 5,5 г
шекел (= 2 бека) ~ 11 г
мина (= 50 шекел) ~ 550 г
талант (= 60 мина) ~ 33 кг

УЗУНУ

карыш (= 11-12 илиг) ~ 0,22 м
кыры (= 2 карыш) ~ 0,45 м
стадий ~ 185 м

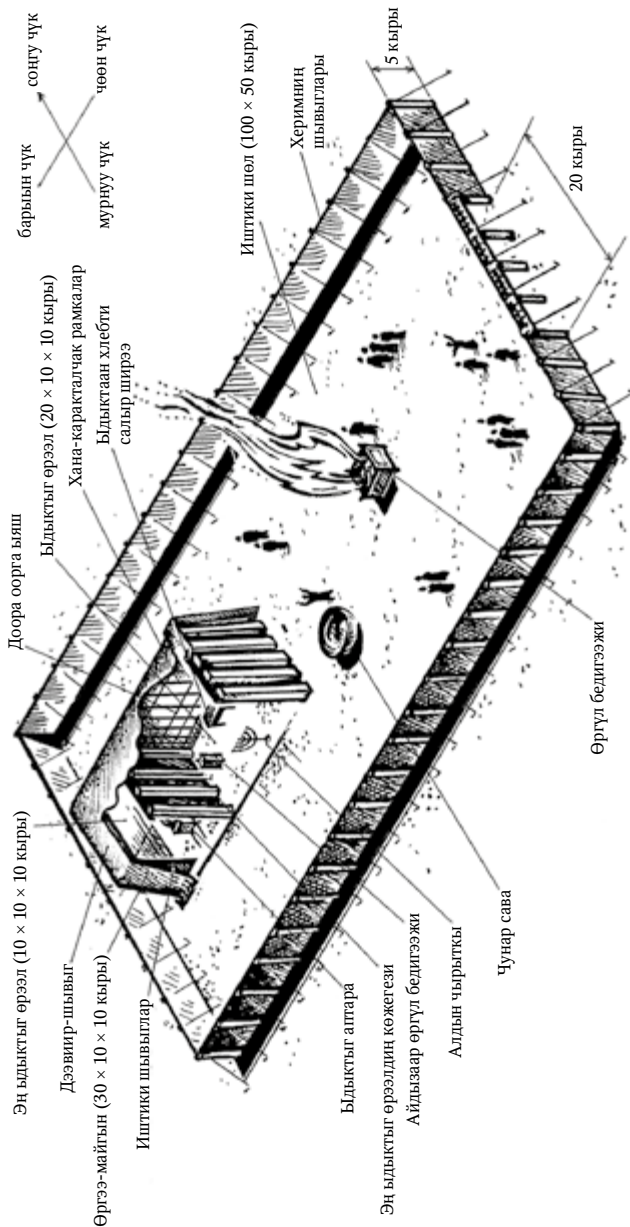
КУРГАГ ТӨКТҮҮЧЕЛ ЧҮҮЛДҮҢ ИШКИРИ

гомор (= 1/10 эфа) ~ 2,2 л
са (= 1/3 эфа) ~ 7,3 л
эфа (= 3 са, 10 гомор) ~ 22 л
хомер/кор (= 10 эфа) ~ 220 л

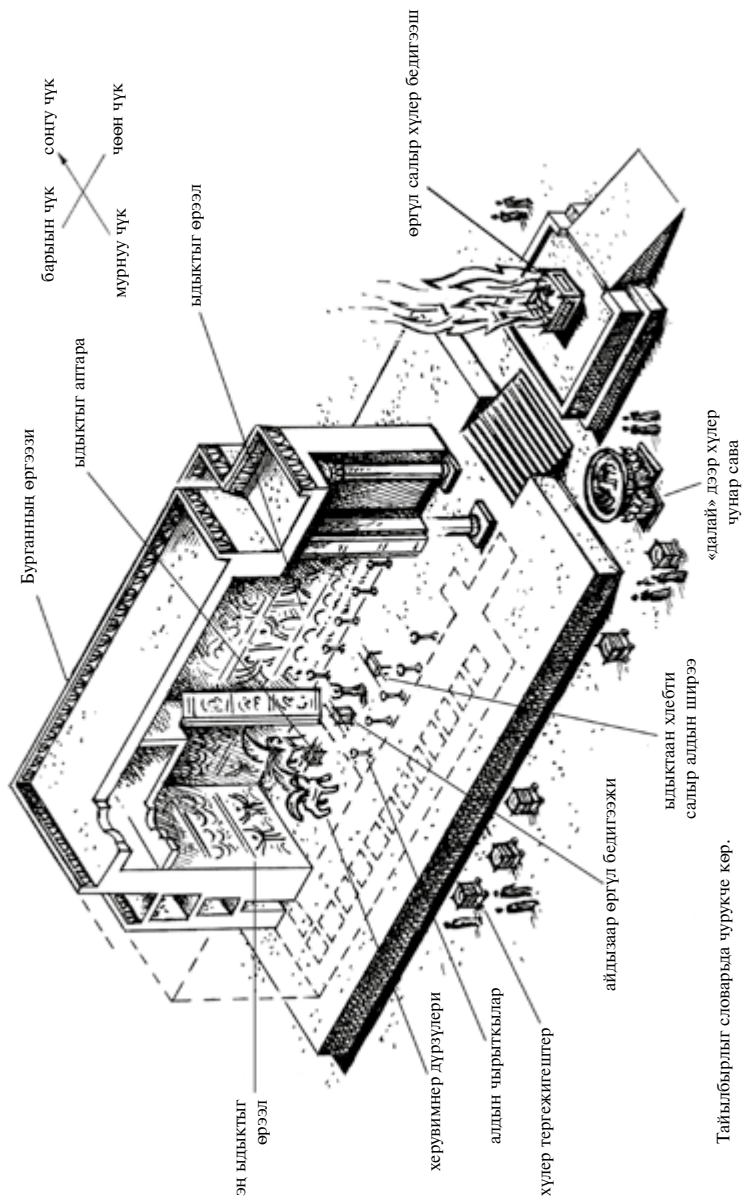
СУУК ЧҮҮЛДҮҢ ИШКИРИ

лог ~ 0,3 л
гин (= 12 лог) ~ 3,5 л
бат (= 6 гин) ~ 22 л
хомер / кор (= 10 бат) ~ 220 л

Ыдыктыг майгын

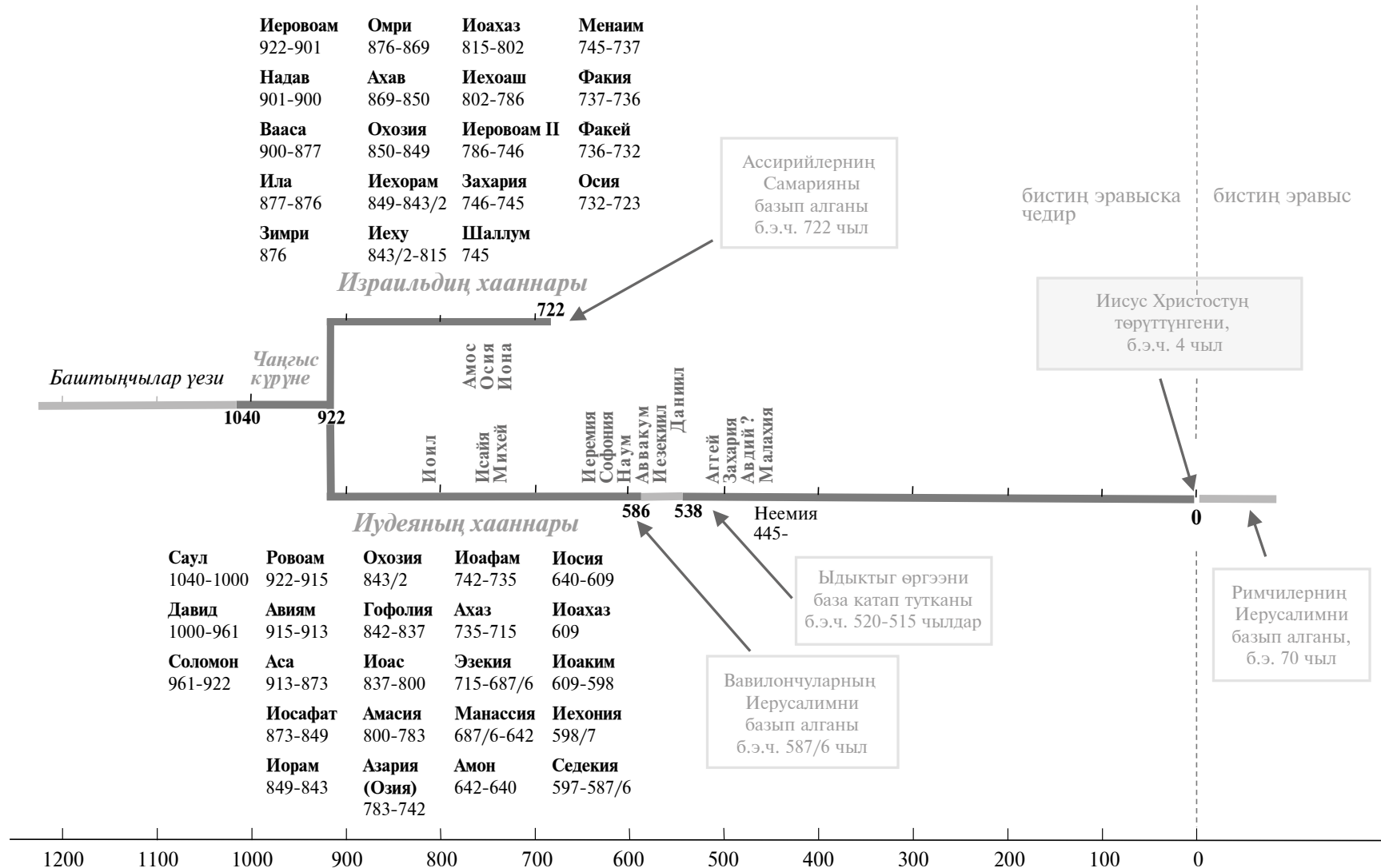
СОЛОМОН ХААНЫН ТУТКАНЫ ҮДЫКТЫГ ӨРГЭЭ

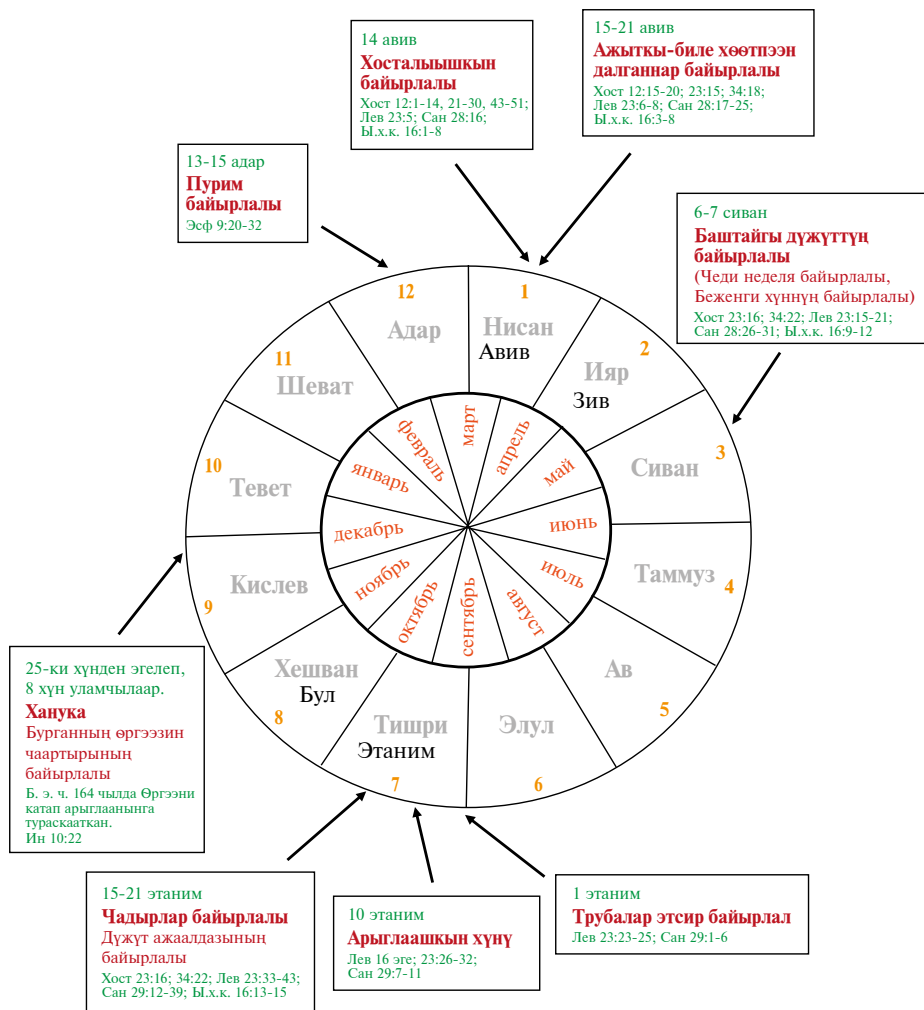
Тайлбарлыг словарьда чурукче көр.

Иудея биле Израильдин хааннары

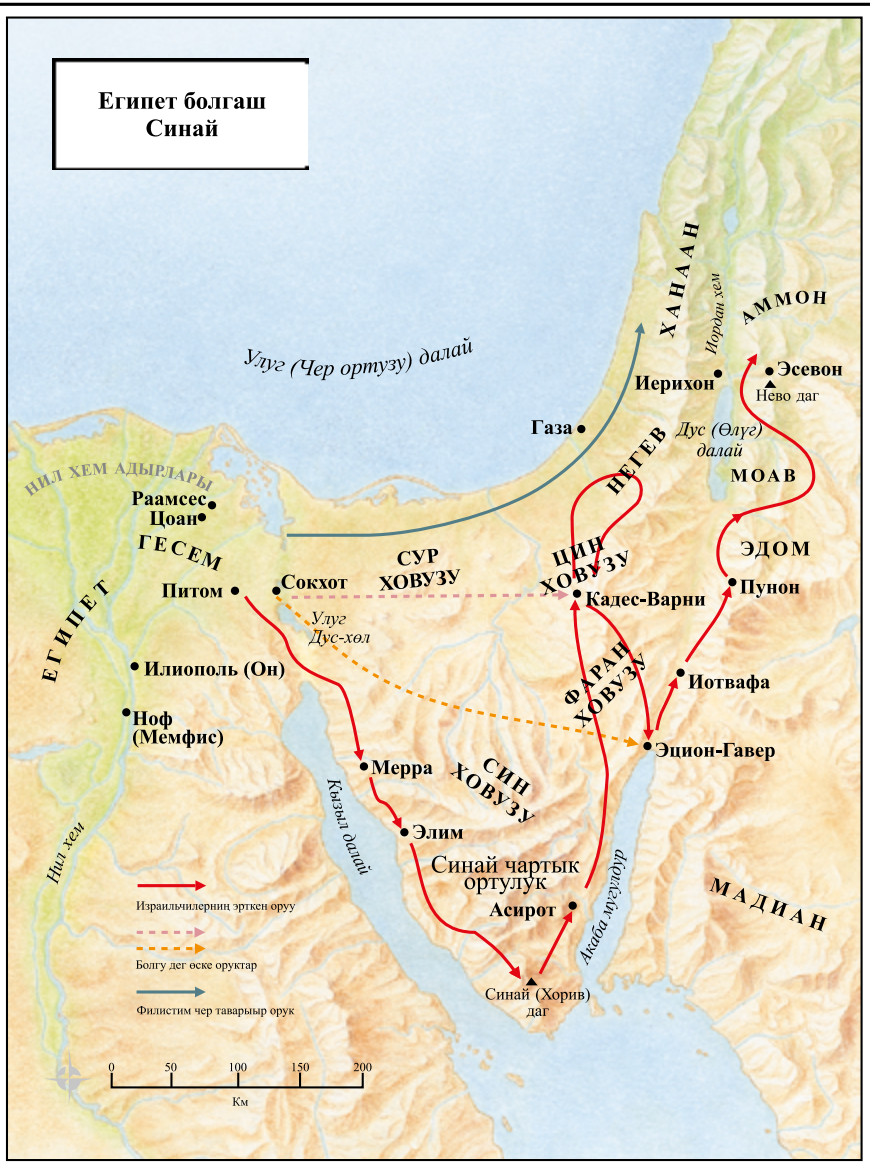
Баштыңчылар үезинден Иисус Христостун үезинге чедир

Израиль чоннун календары

Египет болгаш Синай

**Израиль
аймактарнын
ээлел черлери**

Чер ортузу далай

Мегиддон •

ЗАВУЛОН
ИССАХАР

МАНАССИЯ
Гевал даг
Гаризим даг

Силом •

ДАН
ЭФРЕМ

ВЕНИАМИН
Иерусалим

ИУДА

Хеврон •

Безр-Шева

СИМЕОН

Дан •

Асор •

Галилея хөлу

Фавор даг

МАНАССИЯ
(ЧӨӨН ТАЛАКЫ)

Иордан хөм

ГАД

Ситтим •

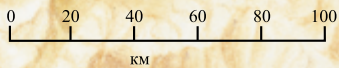
Нево даг

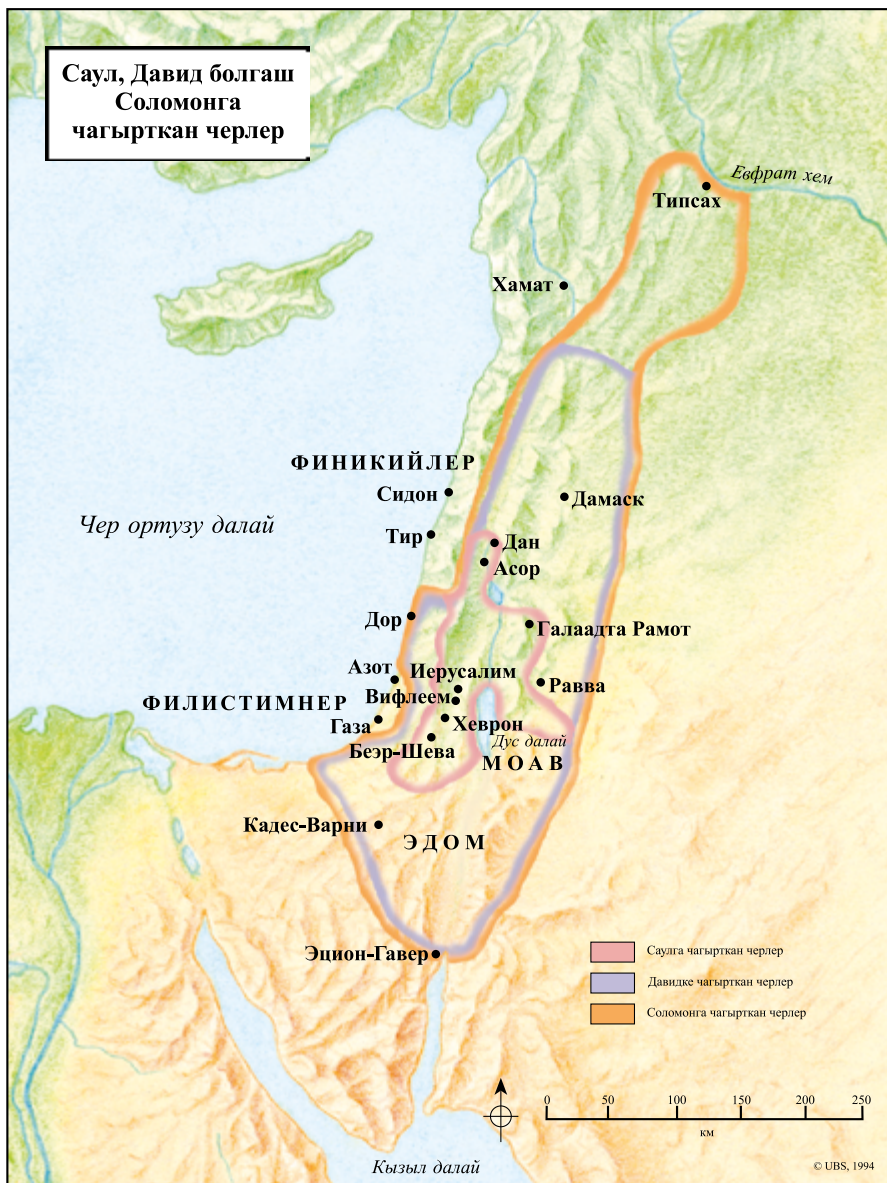
РУВИМ

Дус далай

МОАВ

ЭДОМ

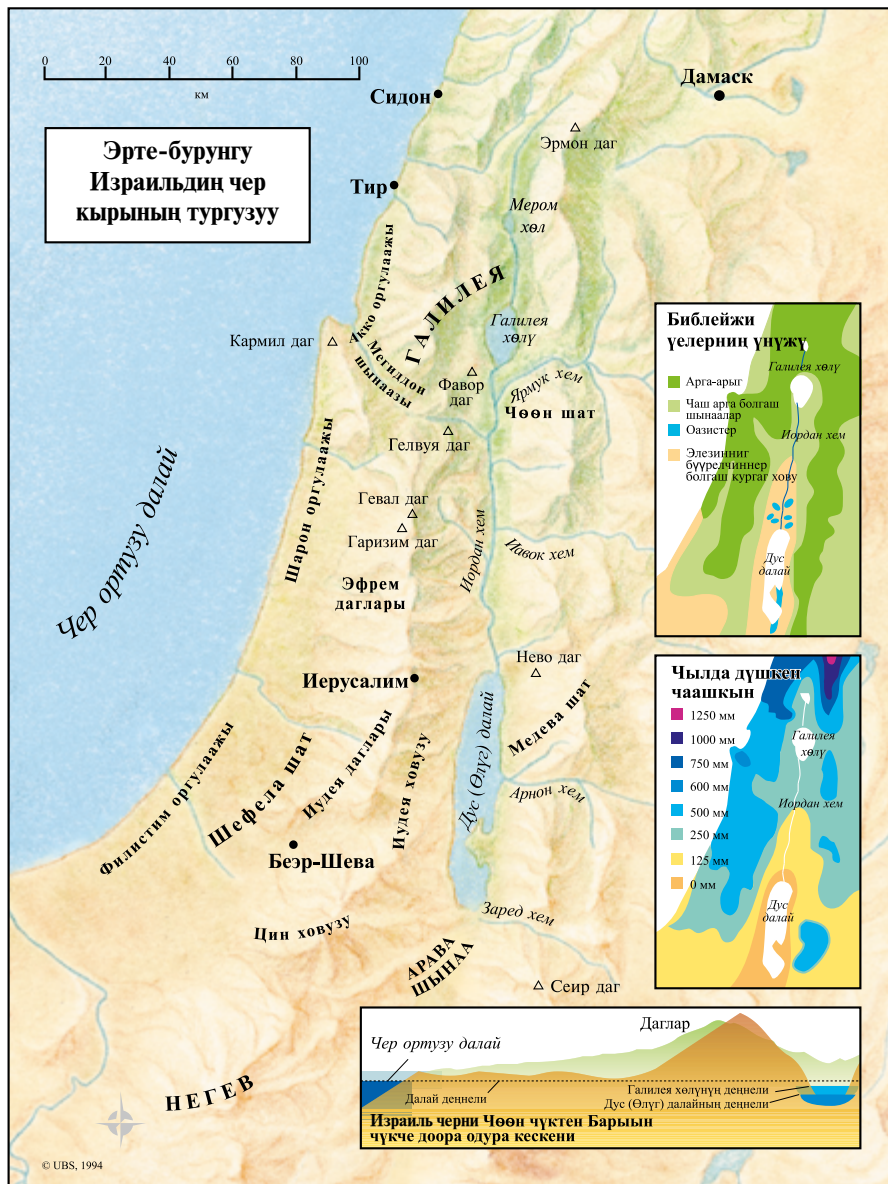

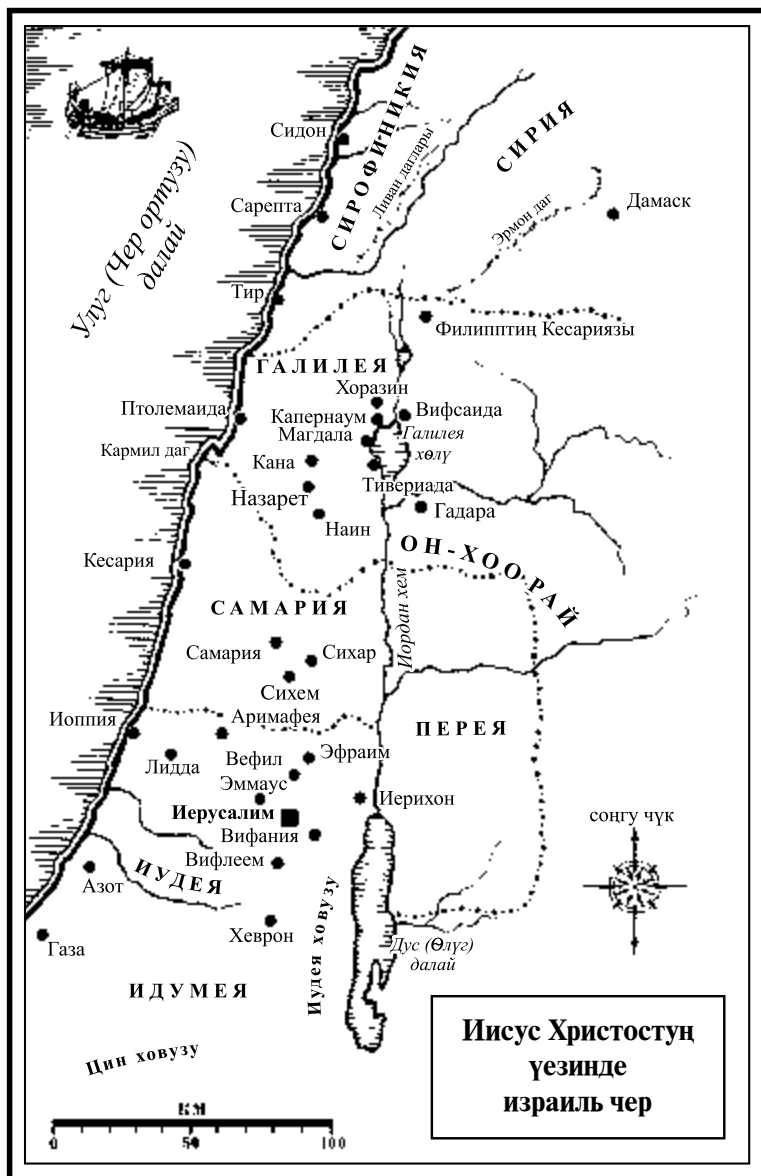

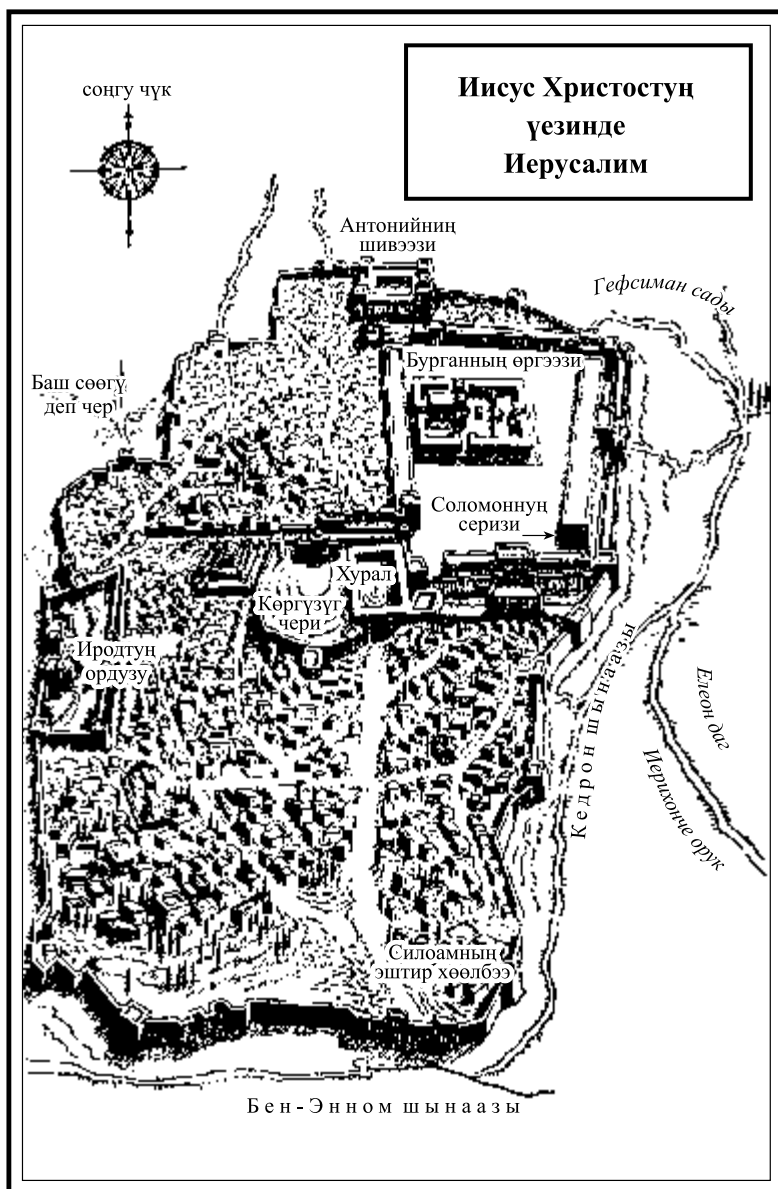

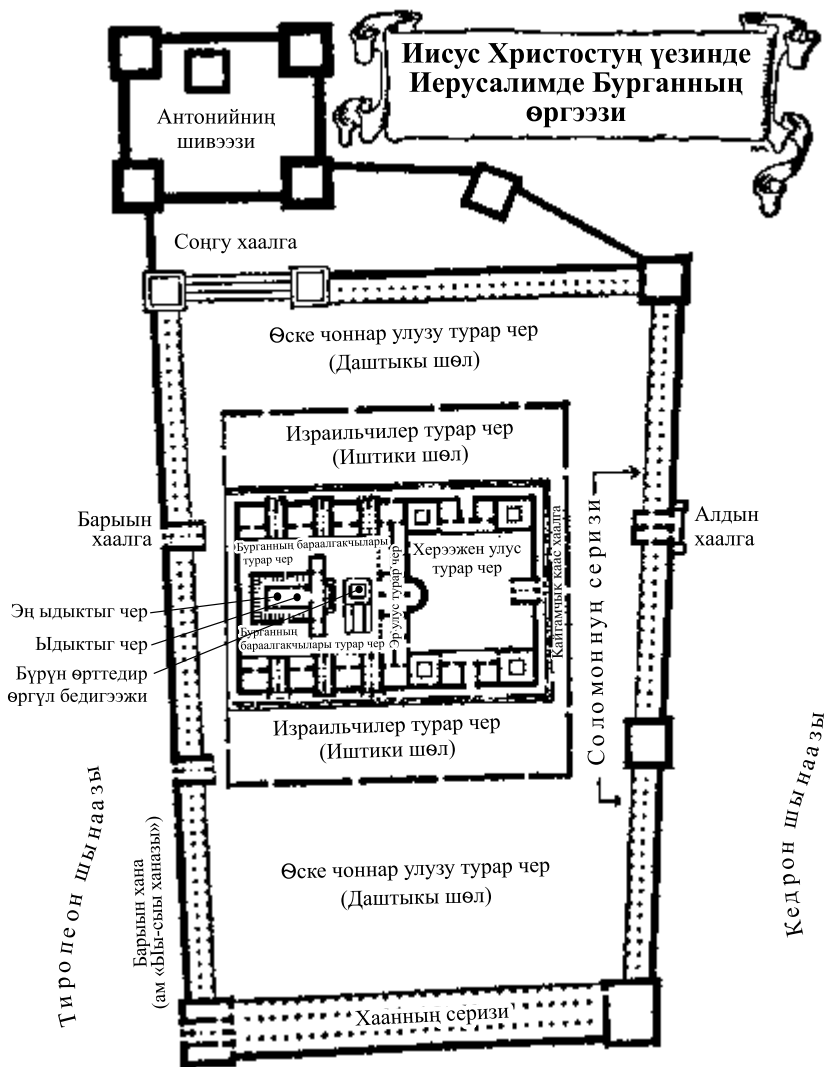

Horace Knowles © The British & Foreign Bible Society 1954, 1967, 1972

Horace Knowles © The British & Foreign Bible Society 1954, 1967, 1972

Horace Knowles © The British & Foreign Bible Society 1954, 1967, 1972

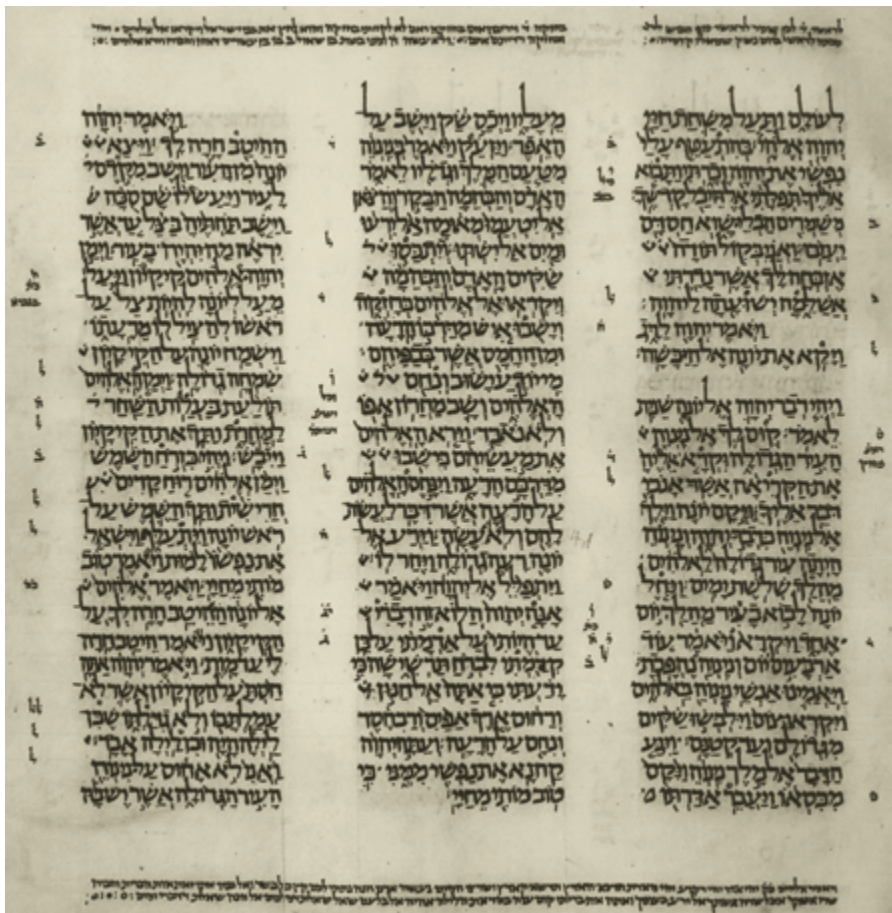
Павел элчинниң бирги аян-чоруу

Павел элчинниң ийиги аян-чоруу

Ленинград кодекси (Codex Leningradensis),
эрте-бурунгу еврей дылда Эрги Чагыг-керээ. Иона медээчинин ному.
Масореттер (иудей бижээчилер) б. э. 1000 хире ч. катап бижээн.

Кумран куйларындан эрте-бурунгу еврей дүрүг-ном.
Исайя медээчинин ному. Б. э. чедир 100 хире ч. бижимел сөзүглели.

Септуагинта, Эрги Чагыг-керээний эрте-бурунгу грек дылче очулгазы. Нуннуң оглу Иисустуң ному. Б. э. чедир 200 хире ч. бижимел сөзүглели.

Папирус 52, Чаа Чагыг-керээний эрте-бурунгу грек дылда бижимел сөзүглели. Иоанның бижээни Буянный Медээ. Б. э. 125 ч.

Ыдыктыг Библия

2-ги үндүрүлгө

Библия (2-е изд.) на тувинском языке

The Bible, 2nd edition, in Tuvan (iso: tyv)

Институт перевода Библии

101000 Россия, Москва, Главпочтамт, а/я 360

www.ibt.org.ru; ibt_inform@ibt.org.ru

Подписано в печать 30.01.2025

Формат 60x84 1/16. Печать офсетная. Усл. печ. л. 107,14+2

Тираж 2000 экз. Заказ №

Отпечатано в типографии «Принткорп»,

ул. Ф. Скорины, 40, Минск, Беларусь.

Свидетельство о государственной регистрации издателя,
изготовителя, распространителя печатной продукции

за № 2/75 от 19 марта 2014.